

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVER
ITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
IES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY
RD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
ANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRAR
IVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STA
RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIV
ITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD
IES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSIT
RD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
ANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRAR
IVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STAN

RARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVER

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES · STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

RJEČNIK

RJEČNIK

HRVATSKOGA ILI SRPSKOGA JEZIKA

NA SVIJET IZDAJE

JUGOSLAVENSKA AKADEMIJA

ZNANOSTI I UMJETNOSTI

OBRAĐUJE

P. BUDMANI

DIO V

KIPAK—LEKEN

U ZAGREBU 1898—1903

U KNJAZARNICI JUGOSLAVENSKJE AKADEMIJE (DIONIČKE TISKARE)

TISAK DIONIČKE TISKARE.

E. T.

PG 1374

R 5

v. 5

KIPAK, kipka, *m. dem.* 1. kip. — *U Stuličevu rječniku*: 'persona' s dodatkom da se nalazi u pisca *Grundulica* (?). — *Može biti da i ovaj primjer amo pripada, a ne pod kipac*: Nadoše gdi im visijahu obišeni o vratu niki mali kipci, to jes niki male prilike od laživih bogova. A. d. Bella, razgov. 108.

KIPAKLAŃAŃE, *n.* *vidi* kipoklaŃaŃe. — *U jednom primjeru xviii vijeka (može biti da stoji stamparskom griješkom mj. kipoklaŃaŃe)*. Sve kipaklaŃaŃe udunuto. S. Rosa 188^a.

KIPAN, kipna, *adj.* postaje od 1. kip nastankom *kn.*

a. u kojega je velik ili lijep kip (*vidi* 1. kip, 2. b i c). — *U Mikaljinu rječniku*: kipan, od velika tijela, 'vir magnae corporaturae'; u *Bjelostjencu*: kajkavski kipev, v. lep. 2. kipev, t. j. velikoga tela i spodobnoga, 'vir magnae corporaturae'; u *Stuličevu*: v. lijep, krupostasani iz *Bjelostjenceva*.

b. personalis, koji pripada kipu (*vidi* 1. kip, a). — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Zaviti niki jesu istiniti (ovako pisac zlo prevodi lat. realis, koji pripada stvari, stvaran; ovoga značenja nema kod istinit), a niki kipni... Zaviti istiniti jest tkoji tiče imanja vrimenita onoga tkoji ga čini. Zaviti kipni jest tkoji tiče kip... Tomačim se prilikom: čimim zaviti dat toj crkvi toliko pinez, voska o(t)c.; ovi jest zaviti istiniti; čimim zaviti pojt pohodit tu crkvu b. divice; ovo jest zaviti kipni. Blago turl. 2, 97. Ovi zaviti tiče dila kipna što ima izvršit to čeljade. 2, 97.

KIPAR, kipara, *m.* sculptor, statuarum artifex, čorjek koji pravi kipove. — *Naćineno u naše vrijeme*. Kipar, art. 'bildhauer', tal. 'scultore', fr. 'sculpteur', egl. 'sculptor'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KIPARA, *f.* mjesto gdje se hrane kipovi. — *Naćineno u naše vrijeme*. Kipara, art. stat. 'glyptothek'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KIPARIJA, *f.* radna kojom se prave kipovi. — *ispoređi* kiparstvo. — *Naćineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku*: 'bildhauerei, s. bildhauerkunst'.

KIPARIS, *m.* Cupressus sempervirens L., čempres. — *Od grč. κυπάρισσος, ali preko rus. кипарисъ*. — *Nije narodna riječ, i nalazi se u knjigama pisanima crkvenijem jezikom (ispoređi kiparis), a između rječnika u Stuličevu (v. čempres s dodatkom da je riječ ruska)*. Jedan panagijar star od kiparisa. Glasnik. 56, 165. (1733). Kiparis, 'die cypresse', Cupressus sempervirens'. G. Lazić 159.

KIPARNICA, *f.* mjesto gdje rade kipari, gdje se grade kipovi. — *Naćineno u naše vrijeme*. Kiparnica, art. 'bildhauerwerkstatt, bildhaueratelier'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KIPARSKÎ, *adj.* koji pripada kiparima, kiparski, kipovima. — *Naćineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku*: kiparsko učilište, kiparska akademija, 'bildhaueraademie'; kiparsko dlijetlo, 'bildhauereisen'.

KIPARSTVO, *n.* umjetnost ili zanat kiparski. — *Naćineno u naše vrijeme*. Kiparstvo, art. 'bildhauerkunst', tal. 'scultura, glittica', fr. 'art plastique', egl. 'plastics'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KIPČAC, kipčca, *m. dem.* kipak. — *U Stuličevu rječniku kod kipčić*. — *sasma nepouzđano*.

KIPČIĆ, *m. dem.* kipak. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'sigillum'.

KIPIĆ, *m. dem.* 1. kip. — *U jednoga pisca našega vremena*. Sin kukavnoga prodavca kipića od sadre. M. Pavlinović, rad. 67.

KIPIV, *adj.* personalis, koji pripada kipu (*vidi* 1. kip, a). — *ispoređi* 2. kipliv. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Meju onomu (sic) koji daje i prima (nadarje) ima biti kipivo razlučenje. A. d. Costa 1, 246. Svrženje jest jedna pedipsa crkovna... i ovo jest od dvi vrsti...: kipiva oli činiya. 2, 208.

KIPJETI, kipim, *impf.* exundare, redundare, effervescere. — *je- stoji u južnom govoru mj. negdašnjega è, te se u hercegovačkom govoru j (iza p) mijena na i*: kipejeti; u istočnom glasi kipeeti, u zapadnom kipeiti. — *Akc. se ne mijena*. — *Riječ je praslavenska, ispoređi stslav. kypěti, rus. кипѣть, češ. kypěti, pol. kipieć; Miklošić ispoređuje i let. kupt*. — *Nejasna postać: Miklošić ispoređuje sa snskrt. kup, kupjati, micati se, kopajati, pomicati (über die steiger. u. dehn. 30); Brugmann (vergl. gramm. der indogerm. sprach. 1², 384) sa sravnem. hoppfen, anglosaks. hoppian, starosl. hoppa, novoviem. hüpfen, poskakivati*. — *naš narod kao da misli da je isti korijen što i kod kap, kapati*. — *Između rječnika u Mikaljinu (kipeiti, kakoti lonac kipi, scorrer per sopra, come fa la pignatta per il gran bollere, effluo), u Belinu (kipeiti, bollire traboccando, effluere fervendo 144b; traboccare, inteso di cosa che bolle, effervesco 738a), u Bjelostjencu (kipim, vrem, vrím, undo, forveo, bullio, bullo, fervo, conferveo, fervesco; kipeiti prestajem, deferveo, defervesco), u Jambresičevu (kipim, vrem, ferveo, bullio), u Voltigijinu (kipeiti, traboccare, rovesciar di pentola, das übergehen des topfes), u Stuličevu (effluere, exundare), u Vukovu: kipejeti (kipejeti, kipeiti, kipeiti), kipi, überlaufen, redundo; u Daničičevu (kypěti, scatero)*. *a.* vreti tako da ono što vri izlijeva se preko suda, pa i uopće izlijevati se.

a) exundare, subjekat je ono što se izlijeva. *aa)* u pravom smislu. Sve hlipi se pirne lopiže, slanina gdi kipi. M. Držić 429. Lonac koji vri kod vatre, iz koga skaču kipeći kaplice vode. M. Radnić 275^a. — *bb)* u metaforičkom smislu. Nemoć kipi. Naručn. 79^a. Vžiganiya od plti kiplahu. Transit. 8. Načnet iz nega kipeiti svaka tajna. Z. Orfelin, podr. 28. — *cc)* scatero, u prenesenom smislu, vrjeti (o sitnijim životinjama, što se gotovo izlijevaju kao kapi). (Strježići) jak mravi kiplahu. M. Vetranić 2, 283. Mnogymi črvčvčv kipeštivčv po udesehčv jęgo. Okáz. pam. šaf. 57.

b) subjekat je sud ili uopće nešto iz čega se što izlijeva. *aa)* u pravom smislu. Dodi ja s komarde na brijeme od objeda, pristavi; gospoda se s mise vraća; odpni gospodu, a no imaj kad spjenit; svuci gospodu, a lonac kipi. M. Držić 134. Lonac kad vri, sve što veće pokriva se, svo većma kipi. (D). Poslov. danič. Kotlovo olovom kipeći. J. Rajić, pouč. 1, 32. Idi u zemlju koja kipi medom. 1, 81. — *metaforički*. Kipeć pinom živom tuge otrovito. I. T. Mrnavić, osm. 49. — *bb)* u prenesenom ili u metaforičkom smislu, draziti se, žestiti se, mamiti se (naj češće od fütine, ali i od kojega drugoga žestokoga osjećanja dušernoga, n. p. od straha, žeđe itd.). — *subjekat može biti: čeljade*. Ali oholostju, čoviče, li kipiš. I. T. Mrnavić, ist. 187. Sav u gñevu kipi. J. Rajić, boj. 9. Ako su i kipeili od jarosti. pouč. 1, 50. Tu padnu oda svakud slijepci koji uz guslo pjevaju junačke pjesme, propast srpskoga carstva i pogibiju srpske gospoštine. narod se svije oko pjevačč da čuje i upamti pjesmu, mnogi

uzdišu i plaču, a svi kipe. S. Ľubiša, prip. 105. — *srce, prsi*. Al' kako mi srce kipi! V. Došen 125b. Srce mi kipiše za naukom. G. Zelić 6. Kad kiplaše srce moje i rastrzah se u sebi. Đ. Daničić, psal. 73, 21. Pa im srce od čemera kipi. Osvetn. 1, 50. Što mi prsa kipe sa užasom. P. Petrović, gor. vijen. 20. — *duh*. Valda duh mu na osvetu kipi. Osvetn. 1, 32. — *starost* (*stara dob ili stari ljudi*). Kipi starost koristolubijem iliti pribitkom. J. Rajić, pouč. 1, 3. — *cc*) *biti pun sitnijeh životinja, isporodi a) cc*). Vse (*tijelo*) črvi kiplaše. Korizm. 25b.

b. effervescere, *vreti uopće*. Mliko kipiti, uzložiti se i posudicu napuhati poče. A. Kanižlić, utoč. 625. U kazanu kipe. J. Rajić, pouč. 3, 127. Zemlja drće, kipi more. J. Krmpotić, kat. 103. Dan u koji će tresti se planine, kipiti more. Đ. Rapić 12. — *Nije jasno u jednom primjeru xviii vijeka: kao da znači gorjeti*. Al' kipite (*o vragovima*) vične glavne posrjed ove peći davne. J. Kavašin 423b.

c. *vidi* kapati, 1, a, a) aa). Kojijem (*nosom*) odsvud krvca kipi. M. Divković, plač. 45. Znoj izmiješan s krvi kipi s glave, ter pada na zemlju. Đ. Bašić 54.

KIPLAR, m. *prezime*. — U naše vrijeme. Jovan Kiplar. Rat. 355.

KIPLĚTA, f. *nejasna riječ u jednom primjeru xvi vijeka*. Nije mi remete, rešeta, kiplote. M. Držić 136.

KIPLĚ, n. coll. 1. kip (*vidi pod 5*). — U jednoga pisca xviii vijeka (*svagda kipe*). Svijetla tuča pretvrdoga stoji kipe jasnih ljudi. J. Kavašin 481a. Meu svetim se opet sgleda od krjeposti kipe slavno. 489a. — I u množini. Svakoga ni od kamena gorustasna kipja jaka (*ne čine se*). 205a. Stupja, kipja jasnijeh zida razkošnoga svi su vida. 479b.

KIPLĚNE, n. *djelo kojijem se kipi*. — Stariji je oblik kipljenje. — U Mikaljinu rječniku: kipljenje, effluxus, effluentia, effluviu; u Bjelostjencevu: kajkarski kiplene, vreće; u Stulićevu: exundatio; u Vukovu: das überlaufen des siedenden wassers, redundatio.

1. KIPLIV, adj. *koji kipi*. — U jednoga pisca našega vremena. Kipliva žuč. P. Bolić, vino-djel. 2, 46.

2. KIPLIV, adj. *vidi* kipiv i kipan, b. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (*personalis*). Iziskujuće kiplivo pribivaño. I. J. P. Lučić, nar. 106.

KIPOČASNIK, m. *čovjek koji časti kipove, isporodi kipoklaňalac*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Poganini i nevirnici u niko vrime bili su kipočastnici. I. Velikanović, uput. 1, 412.

KIPOČASTAN, m. *kipočasna, adj. koji pripada kipočastu, n. p. o hramu, crkvi gdje se kipovi časte*. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (*falsis numinibus dicatus*). Popove od niovi kipočasni erikava. P. Macukat 5.

KIPOČASTITEĽ, m. *čovjek koji kipove časti, isporodi kipočasnici i kipoklaňalac*. — U Belinu rječniku: idolatra e idolatro, adoratore d' idoli, idolorum cultor 874a; u Bjelostjencevu: kajkarski kipočastitel; u Voltijijinu: idolatra, idolatro, abgötterer; u Stulićevu: falsorum numinum cultor.

KIPOČASTITI, kipočastim, *impf. častiti kipove (kao bogove), isporodi kipoklaňati*. — Samo u Stulićevu rječniku: falsa numina colere.

KIPOČAŠĆE, n. idololatria, *vidi* kipočashće.

— Stariji je oblik kipočastje. — U pisca xviii i xviii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kipočastje, poganstvo, klaňanje koje se čini kipovom časteći ludobu, idololatria, idolorum cultus, falsa deorum religio) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu (kipočastje, v. klaňanje), u Stulićevu (kipočastje, falsorum numinum cultus). Neposlus jest zvan kipočastje aliti vragoklaňanje. M. Radnić 546b. Poganstvo je kipočashće. J. Kavašin 55b. Čim kraj slavski kipočastje to smlati je. 302a. Sin Božji izgoni tmine kipočastja. A. d. Bella. razgov. 239.

KIPOČAŠĆENE, n. idololatria, *djelo kojijem se kipovi časte (kojijem se kipočasti), isporodi kipoklaňanje*. — Stariji je oblik kipočashćenje. — U pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (kipočastjenje, idolatria, culto d' idoli, idolorum cultus 374a) gdje se naj prije nahodi. Rvat se s jednjem svijetom punijem kipočastjenja. Đ. Bašić 232. Koji je uzrok bio da su u kipočastjenje iliti nevirstvo upali? I. Velikanović, uput. 1, 83. Običaj ovi bijaše još vika petoga i šestoga u koje vrime ne bijaše kipočashće još sasvim pristalo. 3, 477. Ustego se od poganstva i kipočashćenja. A. Kalić 257.

KIPODJEĽAC, kipodjelca, m. *čovjek koji kipove djela, vidí kihar*. — isporodi kipodjelac. — U jednoga pisca xviii vijeka (po zapadnom govoru kipodilac). Kipodileci, gombari, iglari. M. A. Relković, sat. Krb.

KIPODJEĽAC, kipodjelca, m. *vidi* kipodjelac. — U jednoga pisca xviii vijeka (po zapadnom govoru kipodilac). Jakov, koji u Vacimu buduće izuč kipodilac. J. Kavašin 113b.

KIPOKLAN-, *vidi* kipoklaň-.

KIPOKLAŇAC, kipoklaňca, m. *vidi* kipoklaňalac. — U pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (idolatra o idolatro, adoratore d' idoli, idolorum cultor 374a). S kipoklaňac ki ukorno oni sjever svoj zahode. J. Kavašin 260a. Na krmi joj mnokrat stoji kipoklaňci slave. 374a. Slijepe obsluži kipoklaňca. 443a. Od neznabožaca i kipoklaňaca. M. Dobretić 530. — U ora dva primjera n ispred e promijenilo se na n: Kipoklaňce ki Kumane obratiše. J. Kavašin 307b. Častitoji negovi jesu kipoklaňci. I. J. P. Lučić, nar. 16.

KIPOKLAŇALAC, kipoklaňalca, m. idololatra. m. *čovjek koji se klaňa kipovima (kao bogovima), vidí* neznabožac, poganin. — isporodi kipoklaňac, kipočastitel, kipočasnici. — U pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. kipočastiti). Čini sebe poganijem kipoklaňalom svak tko ičijem inijem osvom Boga zakune se. S. Rosa 73b. Ni bludnici, ni kipoklaňaoici, ni hotimeci ne utaze pravdu Božiju. Đ. Bašić 27. Kad bih ja govorio o vijeku paklenomu s nevjernicima ali s kipoklaňaoicima. Đ. Bašić 284.

KIPOKLAŇAŇE, n. *djelo kojijem se kipoklaňa*. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka (sa starijim oblikom kipoklaňanje). Buduće iskorenno svaki bilig kipoklaňanja u svomu kraljevstvu. Blago turl. 2, 66. Kipoklaňanje nije drugo neg jedna čast podavana stvorenju kakono da bi bio Bog i kad se štuje stvorenje tom častju što samo pristoji Bogu. 2, 80.

KIPOKLAŇATI, kipoklaňam, *impf. klaňati se kipovima (kao bogovima)*. — isporodi kipočastiti. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (idolatrare, adorare gl' idoli, idola colere 374a), u Voltijijinu (idolatrare, abgötterey treiben), u Stulićevu (v. kipočastiti). A nam Bog

je jedan sami... a bacamo kipove ine ke srje-tamo. kipoklaŃat ne moremo. J. KavaŃin 501ab.

KIPOKLAŃAVAC, kipoklaŃavca, *m. vidi* kipoklaŃac. — *U dva pisca xviii vijeka*. Uznemili-se god. 363 Źudiĵe protivu Krstjanom vele-veće neg kipoklaŃavci. M. Paviăić 18. Cesa-rima. Dijoklecijanu i Maksimijanu kipoklaŃav-cima. Blago turl. 2, 121. Negovi klaŃavci jesu kipoklaŃavci. 2, 272.

KIPOKLAŃSTVO, *n. vidi* kipoklaŃane. — *U tri pisca xviii vijeka koja sva tri pišu n mj. Ń*. Svi preslavni Hrvatnici, kipoklaŃstvo ki odmećuć... J. KavaŃin 296b. Pasti u kipoklaŃstvo oliti u idolatriju. Ant. Kaăić 55. Razlog jest jere bi podloŹio puk, koji je na Ńegovoj misi, pod kipo-klanstvo, klaŃajuć se stvorenju kruha na misto stvoriteĵa. Ant. Kaăić 73. M. Dragićević 143.

KIPOKLONSTVO, *n. vidi* kipoklaŃstvo. — *Jamaăno je naăineno od osnova rijeăi kip i po-kloniti se, te vaĵa da bi uprav glasilo kipo-pklonstvo, pa je jedno po ispalo iza drugoga*. — *U dva pisca xviii vijeka*. Posli kipoklonstva zlatnoga telića. I. J. P. Luăić, razg. 23. Kipo-klonstvo Boga uvidjuje. 110. Upade u grih od kipoklonstva. Grgur iz Vareša 43.

KIPOSAN (kipostan?), kipsosna, *adj. vidi* kipan, b. — *U jednoga pisca xviii vijeka koji je sam tu rijeă naăinio*. MoŹe se reći da oblast gospo-darna bašćinska prohodí s istom stvarju u bašći-nike...; dali oblast gospodarna kipsosna, i tako druga blagodarstva koja pristojie ăeljadetu ne pro-hode u ovakove vrsti bašćiniko. A. d. Costa 1, 255.

KIPOSLOŹAN, kipsloŹna, *adj. u kojega su sloŹeni zajedno kipovi* (kip u znaăenju pod 1, a ili c). — *U jednoga pisca xviii vijeka, koji ovako preoăi lat. individuus*. Źenitba jest muškog i Źenskog muŹevski zavez meĹu zakonitima gla-vama, kipsloŹnog Źivota obiaă uzdrŹavajući ('in-dividuam vitae societatem retinens'). B. Leanković, nauk. 238. Da bi muško i Źensko kipsloŹnim društvom Źivuići i pribivajući plodili narod ăoviăanski. 238.

KIPOŠTOLAC, kipoštolea, *m. vidi* kipoštovac. — *U jednoga pisca xviii vijeka; zlo naăineno mj. kipoštovac (da nije mj. kipoštovalac, vidi se po kipoštolstvo koje vidi)*. Ovi kraj zao ăovik biše i kipoštolec i veliki nevirnik. And. Kaăić, kor. 266.

KIPOŠTOLSTVO, *n. vidi* kipoštovtstvo. — *Radi postana isporedi* kipoštolec. — *U istoga pisca u kojega ima i kipoštolec*. Od tada idolatrija aliti kipoštolstvo postade. And. Kaăić, kor. 14. Upasti u kipoštolstvo. 257.

KIPOŠTOVAC, kipoštovca, *m. ăonjek koji štuje kipove (kao bogove), isporedi* kipoklaŃalac. — *Samo u Stuliăevu rjeăniku: v. kipoăastitaj*. — *isporedi i kipoštolec*.

KIPOŠTOVĹE, *n. štovanje kipova kao bogova*. — *isporedi* kipoăašćeno, kipoklaŃano. — *U jed-noga pisca xviii vijeka u kojega ima na kraju -vje*. Grih smrtni... jest jedno kipoštovtje u komu ăovik umrlí ne dva zrna tamŃana prikazuje onomu bogu laŹnomu nego sebe istoga prikazuje na posvetilište vragu paklenomu. P. KneŹević, osm. 86—87.

KIPOŠTOVSTVO, *n. vidi* kipoštovtje. — *Samo u Stuliăevu rjeăniku: v. kipoăastje*. — *isporedi i kipoštolstvo*.

KIPOTVORAC, kipotvora, *m. ăonjek koji tvori kipove, vidi* kifar. — *SloŹeno od osnova rijeăi*

kip i tvoriti nastarkom ѡѡ. — *Od xvii vijeka, a izmeĹu rjeăniku u MikaŃinu* (kipotvorac, koji kipe ăini 'statuarius') *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* ('statuario, facitor di statue', 'statuarius' 707*), *u Bjelostjenăevu* (kajkavski kipotvorec, pil-tavar 'statuarius'), *u Voltiġijinu* ('statuario', 'bild-hauer'), *u Stuliăevu* (v. kipotvornik). Kip mra-morni u komu je ruka vješta kipotvorea duh i Źivot Ńekijem naăinom bez samo rijeăi utvorila. B. Zuzeri 185. Baci Ńu kipotvoreu, pristojnu cinu kojom proăinen jesam od Ńih. I Velikanović, uput. 1, 62. zach. 11, 13.

KIPOTVORAN, kipotvorna, *adj. vidi* kipo-tvorski. — *U Stuliăevu rjeăniku: 'di statue', 'sta-tuarius'*. — *nepouzĹano*.

KIPOTVORNIK, *m. vidi* kipotvorac. — *Samo u Stuliăevu rjeăniku: 'sculptor'*.

KIPOTVORNOST, *f. vidi* kipotvorstvo. — *Samo u Stuliăevu rjeăniku uz kipotvorstvo*.

KIPOTVORSKI, *adj. koji pripada kipotvorstvu*. — *Samo u Stuliăevu rjeăniku: v. kipotvoran*.

KIPOTVORSTVO, *n. vidi* kifarstvo. — *ispo-redi* kipotvorac. — *U Belinu rjeăniku: 'statuaria, cioă arte di far statue', 'statuaria' 707**; *u Vol-tiġijinu: 'statuaria, arte', 'bildhauerkunst'; u Stu-liăevu: 'statuaria'*.

KIPOVI, *m. pl. pusta u Slavoniji u Źupaniji srijemskoj*. Razdijel. 143.

KIPOVOBORAC, kipovoborca, *m. ăonjek koji misli da je grijeh ăastiti kipove i uništava ih*. — *Na jednom mjestu u jednoga pisca xviii vijeka koji je naăinio ovu rijeă prema ikonoborac*. da je ovog sliănija, uzeo je za prvi dio pl. kipovi. Mogu se na Ńih tuŹiti, i na niki naăin ikono-borce, to jest kipovoborce zvati. A. KaniŹlić, kam. 582.

KIPRA, *f. psorka za staru Źenu*. — *Nepoznata postana*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. OvĹa baba odgovara babi koja Ńu pokara: 'Muăi kipro! tu ne skiăi!' V. Došen 125b. Sad ju (svekrvu) zove: 'majko mila!' a sutra ăe bit kobila, priko-sutra veă do ruăka bit ăe kipra, bit ăe kuăka. 157b. A to tvoje mlado Źtone, u naramku kipro Źene... 235a.

KIPRIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. Schem. rag. 1876. 25.

KIPRNIK, *m. mjesno ime*. — *U spomeniku xiii vijeka*. U Kyprnik i oĹ Kyprnika... Spom. stoj. 9. (1254—1264).

KIPTJETI, kiptim, *impf. vrijeti*. — *isporedi* kipjeti. — *U naše vrijeme*. U Ńoj o trojica-ma kipti sabor iz nekoliko okolnih sela. M. Ź. Mi-liăević, zim. veă. 22.

KIPUĆ, *adj. koji kipi*. — *Uprav je part. praes. od kipjeti, vidi i goruă i vruă*. — *MoŹe biti stara rijeă, isporedi rus. кипучий; u našem se jeziku javĹa od xvi vijeka*. — *IzmeĹu rjeănika u Bjelo-stjenăevu* (kipuă, vrel, vruă, 'fervidus, fervens'. 2. kipuă (kipuăan) ălovek, gĹa je jako srdit, homo ira aut odio fervens, ira aut odio incensus et fervidus') i *u Stuliăevu* (v. klokuŃajuă).

1. *adj.*

a. *vidi* kipjeti, a, b). a) *u pravom smislu*. Lonac kipuăi. F. Vranăić, Źiv. 89. — b) *u meta-foriăkom ili prenesenom smislu*. Biše (fratar) kipuă na to zlo. Transit. 268.

b. *vidi* kipjeti, b. a) *u pravom smislu, vrio, vruă*. Toliko Ńi kipuă Źeleza tvrda kus, kaĹ ăe ga kovaă tuă, ali ga glodje brus. Ź. Baraković, vil. 268. Riga van dim kipuă plamici Źivima. 315. Vezanoga u kipuăe hitihu ulje. F. Gla-

vinić, cvit. 180b. — *b*) u *prenesenom* smislu. Studena narava i kipuće krvi. Naručn. 27a. (*Molitva*) kipuća, delatelna. 97b. Gdi je jid kipući zavidosti duge. Đ. Baraković, vil. 59.

2. *adv.* kipuće. — U *Bjelostjenčevu* rječniku: ,ferventer, fervide‘.

KIPUĆAN, kipućna, *adj.* *vidi* kipuće. — U *Bjelostjenčevu* rječniku kod kipuće.

KIPUĆINA, *f.* osobina onoga što je kipuće. — U *Bjelostjenčevu* rječniku: kipućina, vrelost, glogotahe, klokahe ,fervor‘, i u *Stuličevu*: v. klokuh.

KIPUR, *m.* prezime. — *Prije našega vremena.* Kipur (prezime). S. Novaković, pom. 69.

KIR-, na početku nekih riječi grčkih u spomenicima cirilovskim nalazi se pisano kir- i kor-, te jamačno treba čitati čir-, *vidi* čir, čira, Cirijatejev, Ciril, čirio-pasha.

KIRAĞIJA, *m.* ukućanin, tur. kiragy. — *Množina je ženskoga roda.* — U *Vukovu* rječniku: kiragija (kirajgija) ,der miethwohner, miethmann‘ ,inquinus‘.

KIRAJCIJA, *m.* *vidi* kirajgija. Kostaći, posle nekoliko dana, ode u onu svoju kuću, da *vidi* kako mu se vladaju nove neznane kirajcije. M. Đ. Miličević, međudnev. 82.

KIRAJGIJA, *m.* *vidi* kiragija. — U *Vukovu* rječniku kod kiragija.

KIRE, *vidi* koji.

KIRICA, *f.* *vidi*: Kirica, suvrst smokve (Vajavac, u Primorju). B. Šulek, im. 144.

KIRIĆ, *m.* prezime. u Banatu. V. Arsenijević.

KIRIGIĆ (uprav Kirigijić), *m.* prezime (po ocu Kirigiji). — U *naše vrijeme.* Vasilije Kirigić. Rat. 98.

KIRIGIJA, *m.* čovjek koji daje u najam, pod zakup svoje koše da se na njima jaše ili goni, te sam za platu ide s njima. — *isporedi* čirigija. — U *množini je ženskoga roda.* — *Koliko znam, nema u turskom jeziku riječi kirigi od kaje bi ora mogla postati; nego se načinila u našem jeziku (a ima i bug. kirigija i rum. chirigă) od kirija turskim nastarkom gi.* — *Od xvi vijeka: naj stariji je primjer u spomeniku dubrovačkome god. 1528 pisanom talijanskim jezikom: „Moralchi ouero chrisie“. K. Jireček, die wlaichen. 15. — xvi i xvii vijeka pisano je ž. mj. g (vidi g pod c i e).* — *Između rječnika u Belinu* (mulattiere, colui che guida i muli‘ ,mulio‘ 502a; ,vetturale, vetturino‘ ,qui vecturis vivit‘ 763b), u *Stuličevu* (v. goñač), u *Vukovu* (fuhrmann, der saumer‘ ,vecturarius, vector clitellarius‘). Ovo ti se brode turske kirizije karavane. Nar. pjes. u P. Hektorović 20. Pripravan služiti u sfakoj potrebi istijem slugam ili kirizijam za dati nim veće vrjeme na počinu. B. Kačić, fran. 34. Putovati s kirizijama (kirisijama) *može biti štamparskom grješkom* hodeći i vraćajući se. 72. Zapopiva Vlašić kirigija. And. Kačić, razg. 286a. Kirigija, ti si u goremu (*jadu*) prenoseći ranu na samaru preko Bosne na Ercegovinu. Nar. pjes. vuk. 1, 509. Podigle se kirigije mlade od ubava Skopja bela grada, oni voze Grke i Bugare. 2, 324. Jedan veli kirigija mladi. 2, 325. Kirigija, kamo ti kirija? — U hangije i u mehangije. Nar. posl. vuk. 133. Boje je biti i kramar nego kirigija. Nar. blag. meh. beg kapet. 25. Za negova Šarca jedni pripovijedaju da mu ga je poklonila nekaka vila a jedni opet da ga je kupio u nekakijeh kirigija. Vuk, živ. 240. Ustanu kirigije da opremaju koše. Bos. vila. 1886. 78. Kirigija, foringaš, vozar za platu ,lohn-kutscher‘. Jur. pol. terminol. 330.

KIRIGIJAŠ, kirigijasa, *m.* *vidi* kirigija. — U *naše vrijeme u Bosni.* Zapovjedi svim kirigijašima da sve čerpiće polako pomeću u krošne i da se odmah spremu na put. Nar. prip. bos. 1, 35.

KIRIGLIJINSKI, *adj.* koji pripada kirigijama. — U *naše vrijeme* (pisano kirigijanski i kiriginski), a između rječnika u *Vukovu* (kirigijanski, n. p. koñ, soha ,fracht-‘ ,vecturarius‘). Popadaše solhe kiriginske. Ogled. sr. 169. — *Ima i adv.* kirigijanski, kao kirigije. Vi pjevajte jasno kiriginski. Nar. pjes. juk. 578.

KIRIGIJSKI, *adj.* *vidi* kirigijanski. — U *naše vrijeme* (pisano i kirigijski), a između rječnika u *Vukovu* uz kirigijanski. Kirigijski koñi. M. Miličević, zlosol. 13. — *Adv.* kirigijjski. Pa načera od oğaka bila, a zapjeva tanko kirigijjski. Smailag. meh. 48.

KIRIGOVÂNE, *n.* djelo kojim se kiriguje. — *Između rječnika u Vukovu.* O uređenju kirigovanja. Zbornik zak. 1853. 2, 49.

KIRIGOVATI, kirigujem, *impf.* biti kirigija, raditi kao kirigija. — *Akc.* *kaki je u praes. taki je u impf.* kirigovâh, u *impt.* kirigûj, u *ger. praes.* kirigujûći; u *ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* osim aor. 2 i 3 *sing.* krigovâ i u *part. praet. act.* krigovao, krigovála. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (fuhrmannsgeschäft treiben‘ ,vecturarium agere‘). Dobio svaki kirijaš knjižicu od dotične oblasti u znak da je vlasan kirigovati. Zbornik zak. 1853. 2, 49.

1. KIRIJA, *f.* najam, zakup (i sama pogodba i ono što se plaća), naj češće se kaže o koñima (isporedi kirigija) i o kući. — *isporedi* čirija. — *Od arap.* kirâ (ne qirê kao što je naštampano kod čirija), tur. kira. — *Akc.* se mijenja u *gen. pl.* křiřâ. — *Govori se uzeti, dati na kiriju i češće pod kiriju.* — *Od xvii vijeka* (ima i u bugarskom jeziku), a između rječnika u *Belinu* (vettura, portatura‘ ,vectio‘ 763b), u *Bjelostjenčevu* (kirija, v. foringa), u *Stuličevu* (portatura‘ ,transportatio, vectio‘), u *Vukovu* (1. ,die miethe‘ ,merces conducti‘. — 2. ,die fracht‘ ,vectura, merces vecturae‘).

a. *najam tuđega koña za jahanje ili nošenje, i ono što se za to plaća.* Izgubit brodidvu, ponos i kiriju. (D). Poslov. danić. Aratos ti kirije, sadi mi s kola. Nar. posl. vuk. 11. Kirigija, kamo ti kirija? — U hangije i u mehangije. 133. Kad (koñ) oslabi noseći što često pod kiriju. Vuk, poslov. 99. Koñ se daje na uslugu, ... pod kiriju ... V. Bogišić, zborn. 444. ,Slaba e, gospodine, i iz kirije plaća, to toliko samo da čoeć nije dokon‘. J. Bogdanović. — U *prenesenom smislu* (kao od šale) znači batine. Traži kirije na suhu putu. (Traži zla). Nar. posl. vuk. 319.

b. *najam tuđe kuće ili stana ili sobe i što se za to plaća.* Uzmam na 10 dana pod kiriju jednu sobu. D. Obradović, basn. 382. Kuća se uzme ili da pod kiriju. Vuk, rječn. pod najam. Tn je živeo gotovo neznano i nevideno, primajući kiriju od svojih nekoliko kuća i dućana. M. Đ. Miličević, međudnev. 82. Peti dan kako čekam kiriju. M. P. Šupčanin 1, 78. Viš dućana uzео onu kuću pod kiriju. Bos. vila 1886. 291. — *Amo može pripadati i ovo:* Pčele gospodaru blagodarnu kiriju s medom i voskom naplaćaju. I. Jablanci 157.

c. *zakup tuđe zemlje i što se za to plaća.* More li se izvaditi sime i kirija? F. Matić 78. Ono teško veliko arende ili kirije koje se po drugima vilaetama od duhana plaćaju. I. Jablanci 165.

d. uopće. Stvar tuda tebi data na postavu, na kiriju... A. Bačić 112. J. Banovac, uboj. 37. Od ovuda teška (*h*)armicija, od onuda malta, od ovuda porcija, od onuda kirija, akcis. Đ. Rapić 192.

2. KIRIJA. f. ime nekijem ribama. Kirija mala, Anthias sacer. Kirija prava, Serranus gigas (vidi kijerna). G. Kolombatović, pesci. 5.

KIRJAKOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 267.

KIRIJANE, n. djelo kojijem se kirija. „Kakvo 'e to tvoje kirijahe, kad ti ne moš sebe ni koža iz kirije raniti?“ J. Bogdanović.

KIRIJAS, kirijása, m. vidi kirigija. — U naše vrijeme. Roba koja se po kirijašu uvozi. Zbornik zak. 3, 672. Kirijaš, vecturarius. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 68. „On je kirijaš, pa mu 'e lako dokraj cara doći.“ J. Bogdanović.

KIRIJASKI, adj. koji pripada kirijašima. Dužan je predložiti svoju kirijašku knjižicu (*frachterbuch*). Zbornik zak. 1853. 2, 49. „Či' su to konji?“ Kirijaški. M. Medić.

KIRIJATI, kirijām, impf. vidi kirigovati. — U naše vrijeme. „Vavije kirijaš, a nikad ni solde u gepu nemaš.“ J. Bogdanović. — Sa se, pasivno bez subjekta. Tako to ide, kad se kirija. M. P. Šapčanin 1, 81.

KIRIJE, vidi kirijeļjson. — U jednoga pisca xvii vijeka. Ovo kirije naredi sveti Grgur papa, ... za kirijem se govori gloriја. M. Divković, nauk. 166a.

KIRIJELEJŠON, uprav Kyrie eleison, grč. Κύριε ἐλέησον, Gospodi pomiluj, riječi kojima se u rimskoj katoličkoj crkvi počinu letanije i što se govore u prvom dijelu od mise (vidi Dobretičev primjer kod kanon, e). — I samo kirije (vidi). — U jednoga pisca xvii vijeka. Za introitom se govori kirijeļjson devet puta. M. Divković, nauk. 165b.

KIRIKA, f. ime ženskoga lica u drami, vaša da je iz grčkoga jezika. — U rukopisu xviii vijeka (u drugom rukopisu stoji Krika). Lovrinac pojde u kuću Kirike udovice. P. Hektorović(?) 95. Ozdravivši Kirika ustane se gori. 96.

KIRIL, m. Κύριλλος, ime muško. — isporedi Ćiril. — Od xviii vijeka. Sveti Kiril Aležandriјanski. Š. Budinić, sum. 11b. Kiril Popović. Nar. pjes. vuk. 2, 659 (među prenumerantima).

KIRILAC, Kirilca, m. mjesno ime. — U spomeniku xiii vijeka. Kyrilъch. Spom. stoj. 11. (1276–1281).

KIRILOVAC, Kirilovca, m. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. — isporedi Ćirilovac. Niva u Kirilovcu. Sr. nov. 1861. 118.

KIRILOVAČKI, adj. koji pripada Kirilovcu. isporedi Ćirilovački. — Kirilovačko Brdo, mjesno ime u Srbiji u okrugu smederevskom. Vinograd u Kirilovačkom Brdu. Sr. nov. 1866. 246.

KIRILOVIĆ, m. prezime (po ocu Kirilu). — isporedi Ćirilović. — U naše vrijeme. Grigorije Kirilović. Nar. pjes. vuk. 2, 659 (među prenumerantima). Sofronije Kirilović. Šem. prav. 1878. 43. 99. Aleksandar Kirilović. 94.

KIRILOVSKI, adj. cyrillicus, cyrillicianus, kaže se o slovima i o bukvici što se misli da je načinio seeti Ćiril. — U naše vrijeme. Ostavili kirilovski alfavit. Vuk, dan. 1, 98.

1. KIRIN, Kirina, m. Quirinus, ime muško, pa i nadimak i prezime.

a. ime muško. — Od xiii vijeka. Iz Grobnika Kirin plovao. Zak. vinod. 55. Valentin i Kirin. Mon. croat. 11. (1275). Domin Kirin Vranić. 65. (1445). Kirin Štefulinić. 125. (1486). Selo Kirina Vrbanića. 270. (1572). Od mene Kirina. Starine. 11, 143. (oko 1679–1688).

b. nadimak u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

c. prezime. — Od xvii vijeka. Ivan Kirin. Statut trsat. 219. (1640). Kirin. Schem. zagr. 1875. 228.

2. KIRIN, m. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 87.

KIRINA, f. Κυρήνη, Cyrene, (grčka) pokrajina u sjevernoj Africi. — Po grčkom obliku u Vuka. Nadoše čovjeka iz Kirine po imenu Simona. Vuk, mat. 27, 32.

KIRINAC, Kirinca, m. mjesno ime. — U spomeniku xiv vijeka. Do Gačnoga i do Kirinca. Mon. croat. 3. (1321).

KIRINČAK, m. ime mjesno. — U spomeniku xv vijeka. Od Bukovja u Kirinčak i Kirinčakom u Lipu. (vidi i Bukovje pod 2). Mon. croat. 170. (1498).

KIRINIĆI, m. pl. ime plemenu ili selu. — U spomeniku xvi vijeka. Prekrižje kud hode Kirinići. Mon. croat. 214. (1525).

KIRINOVIĆ, m. prezime. — U spomeniku xvi vijeka. Petar Kirinović sudac. Mon. croat. 252. (1552).

KIRIZMA, m. prezime. — Prije našega vremena. Kirizma (prezime) Nikodemb. S. Novaković, pom. 70.

KIRIŽGINICA, f. mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom. Niva kod Kirižginice. Sr. nov. 1873. 508.

KIRJAKOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Nar. pjes. vuk. 2, 651. 655 (među prenumerantima). Šem. prav. 1878. 53.

KIRKA, f. kestenov cvijet (Valjavac). B. Šulek, im. 144.

KIRKOVIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Mikula Kirković. Mon. croat. 272. (1579). — I u naše vrijeme. D. Avramović 272.

KIRLA, f. ratilo kojim kalafat maže brod, vidi skubaň. M. Pavlinović.

KIRMAN, m. ime muško. — U spomeniku xvii vijeka. Što i iza tati ostalo ono je Kirman uze. Starine. 11, 125. (1679).

KIRŃA, f. vidi kijerna. — U naše vrijeme u Dalmaciji. Časop. čes. muz. 1854. 2, 186.

KIRŠIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Mate Kiršić. Mon. croat. 335. (1579). Pusto celo selo jedno Tomaša Kiršića; Blaž Kiršić drži celo selo jedno. 307. (1598).

1. KIS, glas kojijem se zove pas (rjeđe se istijem glasom goni ča). — U naše vrijeme u Dubrovniku i u okolini, a između rječnika u Stuličevu (kis kis, vox qua canes in Illyrio alliciuntur). Gdje mi je kućak? kis kis! evo ga o! F. M. Appendini, gramm. 322.

2. KIS, m. oxydum, (u hemiji) što postaje kad se koje počelo (elemenat) spoji s kisikom. — Načineno u naše vrijeme. Kis, chem. lat. „oxydum“, „oxyd“, tal. „ossido“, fr. „oxyde“, egl. oxyd. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISAC, kisca, m. (u hemiji) od dva kisa u kojima je isti elemenat uz kisik, onaj u kojemu ima manje kisika. — Načineno u naše vrijeme.

KISAC, *m. selo u protopresbyteratu novosolskom. Sem. prav. 1878. 24.*

KĪSĀD, *f. coll. kao da je množina prema kise, kiseta, što bi moglo značiti pašče, štene (postalo bi od 1. kis) ali nije potvrđeno. — U Hercegovini upotrebljava se kao psovka (kao pašcad, štonad). Onda turska deca okupe hrišćansku kameštem vičući: „Ko vas za božić pita, kisadi od krmaka?“ Nar. prip. vrč. 46.*

KISAŁKA, *f. mjesto u Srbiji u okrugu kneževčkom. Niva kod Kisałke. Sr. nov. 1875. 657.*

1. KISANE, *n. djelo kojijem se kisa (vidi 1. kisati). — U Bjelostjenčevu rječniku.*

2. KĪSĀNE, *n. djelo kojijem se kisa (vidi 2. kisati). — U Vukovu rječniku.*

KĪSAO, *kisla, adj. vidi kiseo. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kyslъ, rus. кислый, češ. kyslý, polj. kisły. premda je bila običnija riječ nego kyselъ, u našem se jeziku potvrđuje istom u jednom primjeru xviii vijeka (gdje je metaforički smisao), a između rječnika u Bjelostjenčevu (kišom, kisam, fermentesco. 2. „ebullio“. 3. v. kuham) i u Stuličevu (fermentescere iz Bjelostjenčeva). Pun sržbe i bisa tolik broj kad vidi, srce mu li kisa, stara se i sidi. D. Baraković, vil. 62. Kisati, po naj više s prijedlogom „do“. „Jeli ti kruh dokisao?“ „Nije još.“ u Dobroselu. M. Medić.*

1. KISATI, *kisam i kišem, impf. kismet, pa i vreti (u Bjelostjenčevu rječniku i kuhati). — Riječ je praslavenska, isporodi rus. (о)кисать, češ. kysati, kysám i kyši, polj. kisać. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka (gdje je metaforički smisao), a između rječnika u Bjelostjenčevu (kišom, kisam, fermentesco. 2. „ebullio“. 3. v. kuham) i u Stuličevu (fermentescere iz Bjelostjenčeva). Pun sržbe i bisa tolik broj kad vidi, srce mu li kisa, stara se i sidi. D. Baraković, vil. 62. Kisati, po naj više s prijedlogom „do“. „Jeli ti kruh dokisao?“ „Nije još.“ u Dobroselu. M. Medić.*

2. KĪSATI, *kisám, impf. kriviti i mijeñati licem kao što biva kad čelade hoće da se zaplaće. — isporodi 2. kiseo. — U Vukovu rječniku: „(österr. raunzen) sich zum weinen anschicken“, os ad fletum diduco.*

KISE, *kiseta, n. vidi kod kisad.*

KISEL, *m. ime bilci. — Zečji kisel, Oxalis Acetosella L., zečja soca, zečji kupus, kiseljača, sočica, slanica. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 123.*

KISELAC, *kiselca, m. mjesno ime. — Postaje od kiseo, isporodi n. p. Kiseljak. — U spomeniku xiv vijeka (pisano Kiseľsky, vidi kod kiseo), vidi u Daničičevu rječniku: Kysel'ska i Kysel'sky, selu je „Tudorčev“ u Toplici išla moda „u Kiseľsku reku, i uzv Kiseľsky do puti“ (Glasnik. 15, 306 god. 1348?). tu su dva imena istoj rijeci, mislim da će u jednom biti pogriješka, i to u prvom gdje može biti da bi trebalo „Kysel'sku“.*

KISELAČA, *f. vidi kiseljača, b. — U Stuličevu rječniku: (s -je-, vidi kod kiseo) kiseljača, trava, trifolium acidum.*

KĪSELICA, *f. postaje od osnove kisel (vidi kiseo) nastavkom ica. — Može biti praslavenska riječ, isporodi rus. киселица, češ. kyselica sa značenjem kao kod a. u našem se jeziku javlja (kao mjesno ime, vidi kod f) od xiv vijeka.*

a. *kisela juha (vidi u Vukovu rječniku). — Između rječnika u Bjelostjenčevu (kiselica, juha ugrska, jus l. jusculum furfuraceum, jus acidum, jusculum austerum ex furfuribus), u Voltigijinu (kiselica, kiseljača, brodo acido, saure suppe), u Vukovu (saure suppe, jus acidum: kiselica od rasola ili od octa ili trična kiselica što obično*

u Srijemu grade s primjerom iz narodne pjesme: Tera, kume, logova proko toga korova: daleko je Mitrovica, oladi se kiselica). Ove stvari od svijeta jesu kakono kiselica koja ne nasića nego većina razdražuje jedeće i čini izjesti veća. M. Radnić 370^a (ne znam pripada li ovaj primjer amo). A ti uz neg kušaš kiselicu. J. S. Relković 68. Dobru juhu ter pečeću mužu dili. kukuricu, kiselicu sebi drži. Jačke. 265. — S ē u Voltigijinu rječniku (kiselica kod kiselica).

b. *droždina od vina. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (kiselica od grozdja, droždje, feces) i u Vukovu (weinhefen, faex, faeces s primjerima: Stoji vino još na kiselici. Dobrog je vina i kiselica dobra (vidi i Nar. posl. 60). — Dignuti drožde, kiselicu defeco. J. Mikaša, rječn. 64^a. Bodan jest Moab, počiva svrhu svojizije kiselica. M. Radnić 479^a. jer. 48, 11. I obesi jednu kesticu do kiselice (u bure). Z. Orfelin, podr. 237. Ocet dobro uskisnut sa svojom kiselicom pomešaj. P. Bolić, vinodj. 2, 313.*

c. *u ova dva primjera nešto žitko i kiselu (u drugom nešto što se pije), ali u ostalom nije jasno značenje. Ne ima surada i neštoće koju se on ne uzda da neće s kiselicom i sirčetom oprati. D. Obradović, sav. 58. Od jila smiš otpriti usta! Kiselica ti ni grusna, vino, pivo ino žgano nigdar t' ni bilo prerano. Jačke. 266.*

d. *kiselu voće. — Od xviii vijeka (ali ovo značenje ima i u ruskom jeziku). Kiselice, duće, kruške... J. Kavanin 21^a. Kiselica, suvrst jabuke (Valjavac). B. Sulek, im. 144. Kiselica, šljiva. Bastaji, Daruvar.*

e. *ime biljkama. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (kiselica, trava, oxalis), u Voltigijinu (kiselica, kiseljača, acetosa, sauerampfer), u Vukovu (der sauerampfer, Rumex acetosa Linn.). Kiselica, Kiseljača, slov. kiselca, kisla, rus. киселка, кислинка, кисленица, кислица, кислушки, кисляк, кисляд, кисляд, кисляк, кисляк, češ. kyselák, kyselák, luž. kiselčik (Rumex acetosa), oxalidos, trifolium acutum, lapacium, acetosa, aedula (u mletačkom rukopisu), 1. Oxalis acetosella L. (u mletačkom rukopisu); 2. Rumex acetosa L. (Bjelostjenac). B. Sulek, im. 144. — S ē između rječnika u Belinu (kiselica, acetosa, erba nota, oxalis 26^b). u Voltigijinu (kiselica kod kiselica), u Stuličevu (oxalis; kiselica mala, oxalis minor). Kiselica, oxalide (S. Budmani, Dellabella), Rumex acetosa L. B. Sulek, im. 144. — i s nekijem pridjevima. Kiselica maña, acetosa minore (Aquila-Buč). Rumex acetosella L. Kiselica rimska, acetosa romana (Kuzmić, Aquila-Buč), Rumex scutatus L. Kiselica veća, kiselica velika (Kuzmić), acetosa maggiore (Aquila-Buč), Rumex acetosa L. R. Sulek, im. 144.*

f. *mjesno ime (samo Kiselica i Kiseljica).*

a) *prije našega vremena. — u prva dva primjera može biti ime vodi ili izvora. Po srčde dela na kami koji spada u Kiselicu i niže Kiselicu gde pripada u reku. Glasnik. 27, 291. (1347). Prêko brda vyše Kiselice i vyše gradišta nadb Kiselicom. 24, 268. (1388). Kyselica. S. Novaković, pom. 136.*

b) *selo u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 21.*

g. *kisela voda, vidi kod kiseo. — U naše vrijeme kod pisaca. Kiselica, ggr. sauerbrunnen, sauerling, tal. acidula, fr. eaux acides ou gazeuses, egl. acidulous spring.*

KISELIČAR, *m.*

a. *zovu po srijemskim selima Jude koji često jedu kiselicu (juhu). M. Medić.*

b. *posni triod iz koga se za vrijeme časnoga posta poje u crkvi; grašar. Zovu ga popovi i*

učitelji u šali tako, jer se za vrijeme posta naj više jede kiselica. u Bačkoj. V. Arsenijević.

KISELIČAST, adj. *po nešto kiseo*. — *U naše vrijeme*. Kiselicašto jelo. P. Bolić, vinodjel. 2, 304. Kiselicašto vkus. 2, 324.

KISELIČKI, adj. *koji pripada Kiselici* (vidi drugi primjer kod kiselica, f, a)). — *S 6*. — (Rječnik kiselica. Glasnik. 24, 268. (1888).

KISELIKA, f. *vrsta jabuke*. — *isporedi kiselica*, d, kiselka. Kiselika, kiselka, suvrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 144.

KISELINA, f. *postaje od osnove adj. kiseo nastarkom ina*. — *Radi oblika kisjelina vidi kod kiseo*. — *Mislim da se akc. mijena u dat. sing. kislini, u acc. sing. kiselinu, u voc. sing. kislinu, u nom., acc., voc. pl. kiseline*. — *Od xviii vijeka* (vidi kod b), *a između rječnika u Vukovu* (vidi kod a i c).

a. osobina (ukus) onoga što je kiseo. — *Između rječnika u Vukovu* („die säure“, acor, aciditas). Oretai vkus je katkad zbog svoje jutine i kiseline vesma neprijatan. P. Bolić, vinodj. 2, 356.

b. kras. — *U rukopisu xviii vijeka* (s je). Kiselina „fermento“. S. Budnani 421b.

c. kiselu mlijeko. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*: (u Hrvatskoj) kiselu mlijeko (kao slatko varenika) „saure milch“, „oxygala“. Moreš isti prah zamašiti u kiselinu. J. Vladimirović 16. — *S je*. I mješinu mlijeka kisjelina. Nar. pjes. herc. vuk. 156. Ne hčenu me mlijekom napojiti nego mi pruže pučericu kisjeline (šj- znači glas osobiti, vidi kod 1. j, 2, d, a) bb)) na zloj cijeni. S. Lubiša, prič. 97.

d. kiselina, sriješ, striješ, birsu. u Hrvatskoj. V. Arsenijević. Staju svojstvenom zovemo vinskom kiselinom. P. Bolić, vinodjel. 2, 35.

e. kiselu jabuka. Nijemci u Srijemu.

f. acidum, (u hemiji) što postaje kad se spoji počelo (elemenat) s vodikom, te je obično kiselu ukusa. — *Naćineno prema nem. säure, može biti po češ. kyselina*. — *U naše vrijeme kod pisaca*. Sumporna kiselina (koja se u apateki pod imenom „acidum sulphuricum concentratum“ dobiti može). Nov. sr. 1835. 39. Kiselina ugljena. J. Pančić, zoolog. 12. Kiselina ocatna. 23. Kiselina pruska. 49. Kiselina, chem. „säure“, tal. „acido“, fr. „acide“, egl. „acid“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISELITI, kiselim, impf. *činiti da što kise, ne samo da bude kiselu nego da se i skrasi i napoji čega žitka*. — *Akc. se ne mijena* (aor. 2 i 3 sing. kiseli). — *Radi oblika s-je-* (kisjeliti) vidi kod kiseo. — *Od xviii vijeka* (naj prije u Belinu rječniku, vidi kod 2).

1. aktivno.

a. činiti da što postane kiselu (n. p. mlijeko, kupus, tijesto itd.). — *Između rječnika u Stulicenu* (kisjeliti, vidi kvasiti) i u *Vukovu* (n. p. jelo, mlijeko „säuern“, acidum reddo). Dva načina jesu kupus kiseliti. J. S. Relković 406. Da sirimo i da kiselimo, da od drugog sira ne prosimo. F. Krauss, smailag. meh. 160.

b. kvasiti, močiti. — *U Vukovu rječniku*: n. p. opanke, kudelju „einweichen“, „macero“.

2. sa se, reflektivno ili pasivno. — *Između rječnika u Belinu* („fermentarsi o lievitarisi“, „fermentesco“ 310) i u *Volligijinu* („fermentarsi, lievitarisi“, „gähren“). Još se inač. krastavac kiseli. J. S. Relković 321. Kože se u boji kisele ili vriju. u Hrvatskoj i Slavoniji. F. Hofele. — kisjeliti. Nekakva baba umuze mlijeka, pa da joj se prije ukišjeli reče: (kao što se obično govori kad se kišjeli) (šj- znači osobiti glas, vidi kod 1. j, 2, d, a) bb)). Nar. prip. vrč. 15.

KISELKA, f.

a. vrsta jabuke. — *isporedi kiselac*, d. Kiselka, suvrst jabuke (Vaļavac, Stubica). B. Šulek, im. 144.

b. vidi kiseljača. Kiselka, sauerampfer (Vaļavac), Rumex acetosella L. B. Šulek, im. 486.

c. vidi Kiselac.

KISELOČA, f. *vidi kiselina*, a. — *U Jambrešićevu rječniku*: „aciditas“.

KISELOST, f. *vidi kiselina*, a. — *U jednogu pisca xviii vijeka*. Viševa kiselost. Z. Orfelin, podr. 371. Kiselost, chem. „acidität“, tal. „acidità“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISELOVNICA, f. *kisao kruh bud kakova brašna zovu kiselovnicom*. „Donio, brate, ili iznio, brate, preda nas cijelu kiselovnicu nama“ od po noge debelu. — *u naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KISELAČA, f. *postaje od kiseo*. — *isporedi kiselica*. — *U naše vrijeme*.

a. vrsta (kisele) jabuke. — *Između rječnika u Vukovu*: (u užičkoj nahiji) „art äpfel“, „pomi genus“. Kiseljača, suvrst jabuke (Vuka, može biti da treba čitati Vuk, ali vidi dafe). B. Šulek, im. 144. — *I s pridjevom*. Kiseljača bijela, kiselu, hjelkasta jabuka (Vuka). B. Šulek, im. 144.

b. bilka. — *Između rječnika u Vukovu*: (u Dubrovniku) „sauerklee“, „Oxalis acetosella Linn“. — Kiseljača, rus. кислица, кислица, зланы кислица, alleluja, trifoglio acetoso (Skurla), draba (Durante), 1. Oxalis acetosella L. (Danilo); 2. Rumex acetosa L. (Lambl, Visiani); 3. Rumex acetosella L. (Gospić, u omiškom rukopisu). B. Šulek, im. 144. — *I s pridjevima*. Kiseljača maña, acetosa minore (Durante), Rumex acetosella L. Kiseljača veća, acidula vel acetosa (Durante), (Rumex) acetosa L. B. Šulek, im. 144. — *S-je-*. Kiseljača (Kiseljača Skurla, Stulli), 1. trifoglio acetoso, alleluja (Pizzelli, Aquila-Buč, Kuzmić), Oxalis acetosella L.; 2. acetosa maggiore (Anselmo da Canali), Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 144.

c. ime mjestima.

a) niva u Virju kod Vinice u Hrvatskoj.

b) zemlja u Srbiji u okrugu vafevskom. Sr. nov. 1874. 85.

KISELAJA, f. *vrsta jabuke*. I. Pavlović. — *isporedi kiseljača*, a.

KISELAK, kiseljaka, m. *postaje od osnove adj. kiseo*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.*: kiseljače, kiseljaci.

a. kiselu voda (rudna). — *Između rječnika u Vukovu* (vide kiselu voda) s dodatkom da se govori u Bosni.

a) sama voda. Vode rudne... nahode se na više mjesta i to prvo: kiseljaci iliti kisele vode, naj glasovitiji u Lepenici. F. Jukić, zeml. 7. Ova se voda tamo zove kiseljakom, jerbo je kiselu, i prodaje se na oke u Travniku i u Sarajevu. D. Popović, poznav. robe. 128.

b) mjesto, izvor kisele vode. aa) uopće. Na ovome drumu još imaju tri kiseljaka. F. Jukić, opis. 7. Lepenica, naj boji kiseljak u cijeloj Bosni. 36. — **bb) kao mjesno ime u Bosni. aaa) selo u okrugu sarajevskom**. Statist. bosn. 13. — **bbb) mjesto u okrugu Doñe Tuzle**. Kiseljak, 2 sata od Soli Doñe, blizu sela Polane. F. Jukić, zeml. 43.

b. ime bilkama, isporodi kiselica, e. — *Između rječnika u Mikašinu* (kiseljak, kiselica, trava „oxalis, acetosa“) i u *Vukovu* (vide kiselica). Lišće od ove trave skoro jest prikladno divjemu kiseljaku. I. Jablanci 173. Kiseljak, 1. Rumex ace-

tosa L. (Pančić, u omiškom rukopisu, Lazić); 2. Oxalis acetosella L. (Orfelin). B. Šulek, im. 144. Kiseljak, Rumex acetosella ot patientia L. (Brlaković). 486. — *I s pridjevima.* Kiseljak pitomi, Rumex scutatus L. (Bolić). B. Šulek, im. 144. — Kiseljak crni, suvrst vinove loze (Dragosavljević). 144. — *I s -je-*. — između rječnika u Stuličevu (uz kisjelica). Kisjeljak, acetosa, oxalis (Stulli), Rumex acetosa L. B. Šulek, im. 145.

c. kiseo sir. — U Bjelostjenčevu rječnika: kisjelak (scilicet) sir, oxigalacteus caseus, oxigalactius l. oxigalactium.

d. kiselo vino. — U jednoga pisca našega vremena. Pirot nema kud izvoziti svojega krasnoga vina, a Sofija mora po skupe novce piti mahom svakojaki kisjelak. M. D. Miličević, s. dun. 54.

e. u Lici slaba rakija, koja na pošetku curi iz rakijinskoga kotla. cf. včca, patoka. u Dobrosolu. M. Medić.

KISELAKOV, adj. koji pripada kiseljaku. Kiseljakov koren dobiva se od kiseljaka, Rumex acetosa L. D. Popović, poznav. robe. 227.

KISELAST, adj. koji je po nešto kiseo. — U naše vrijeme. U kiselastim biljnim organima. J. Pančić, botan. 10.

KISELENE, n. djelo kojijem se kisel. — U Stuličevu rječniku: kislejene 'fermentum', i u Vukovu: 1. 'das säuern', 'fermentatio'. 2. 'das einweichen', 'inaceratio'.

KISELICA, f. Rumex acetosa L. — U naše vrijeme u Dalmaciji. Kisjelica uz kiseljaka. Čas. čes. muz. 1852. 2, 52.

KISELKA, f. mjesno ime u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva kod Kiselke. Sr. nov. 1872. 645.

KISELOČA, f. vidi kiselina, a. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Ova kiseljoča... opet se rastopi. I. Jablanci 215.

KISEO, kiselaa, adj. acidus, u kojega je ukus kao u octu. — Korijen je isti što i kod glagola kisnuti (kys). — Osnova je kysel, ali se dovoljno ne može znati, jeli nastavak *el* ili *el*, po kojemu je zadnjemu obliku u južnom govoru klsio, klsjela itd., u zapadnom bi bio klsio, klsila, ali mu nemam potvrde; u istočnom je u oba slučaja jednak oblik: klsio, klsjela. oblik se s -*el*- potvrđuje tijekom što je običniji u južnijem krajevima i u starijim spomenicima pisanima crkvenjem jezikom, i što je u bugarskom jeziku oblik kisel i u gornjolužičkom kisały, i u polskom ima riječ niekisiałość (čes. kyselý ništa ne dokazuje, jer -se- može postati i od *se* i od *so*, kao ni ruske riječi кисель, киселина itd. što postaju od ove osnove, i to s istoga razloga); oblici se s -*el*- potvrđuju tijekom što ga imaju na sjeveru našega naroda i jekavci i ikavci, pa amo pripada i novoslov. kisel. Ni po postanju ne može se za cijelo znati kako bi trebalo da je: moglo bi u našem jeziku e postati od *el* kao u obitel, ali se opet ne poznaje sufixa *el*, nego samo u part. praet. act. glagola trećega reda (na *eti*), a glagol kyseti nije potvrđen kao praslavenska riječ (vidi kod kisjeti). — Vajda da je praslavenska riječ (isporedi češki i gornjolužički oblik), ali kao da je običniji bio oblik kysl (vidi kisao). lit. kiselius vajda da je uzeto iz polskoga jezika u kojemu ima kisel. — U našem se jeziku jarla od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikajinu (kiseloo, luto 'agro', 'acris'; kiseloo kako kvas, 'fermentatus'; kiseloo, uskisluto, kako ti kruh kiseo, 'fermentatus'), u Bjelostjenčevu (kisel, uskisluto, 'fermentatus'. 2. prekisel, 'nimis fermentatus'. 3. kisel, octen, jut, ošter, jak, žestok

,acerbus, acidus, accidus, austerus, acer, rancidus'). u Jambresičevu (kisel, 'acidus'), u Voltijijinu (kisel, 'acido, acetoso', 'sauer'), u Stuličevu (kisel iz Haddeličeva), u Vukovu: (comp. kiselij, 'sauer, acidus'; a s -*el*- u Belinu (kasio, kisjela, 'fermentato o lievitato', 'fermentatus' 310a; 'inagrito', 'acrem esse' 388a; i s oba oblika: kasio, kiselaa, 'acetito, del latte' 26a), u Stuličevu (kasio, kisjela, 'fermentatus, acer, acerbus'), u Daničičevu (kysl, 'acidus; fermentatus').

1. adj. — Komp.: kiselij (u Vukovu rječniku) ili kiselij.

a. uopće. a) u pravom smislu. (Pića) biše drugim kiselaa, žlhka i nepodnosna. Korizm. 82b. Pića ima dva kraja: žulko i slatko, međ kim jest treto, kako ono kiselo ili slano. F. Glavinčić. cvit. 10—11. Al' ne vaju već kiselaa (hrana). V. Došen 167a. Kniže su kao i jedoci, niki sladki, niki kiselii. M. A. Rejković, sat. B1b. Kiselo kao višt. Nar. posl. vuk. 133. Kiselo kao sirce. 134. Kiselo vino lečiti. P. Bolić, vinod. 2, 17. — b) u metaforičkom smislu, kao neveselo, neugodan. Lice mu je neveselo; tilo mu je sve kiselo. V. Došen 176b. Trčati za taštom i kiselom gostom tila i svita. A. Tomiković, gov. 163. To je ni kiselo ni veselo (ni zlo ni dobro, običajno govori se o jezbinu, 'insipido'). M. Pavlinović.

b. o voću. (Jablka) jedno malo kiselaa. Korizm. 11b. — o grožđu, kad se kaže, znači i da nije zrelo. Oci su naši zobali grozdje kiseloo. Bernardin 31. I. Bandulavić 37b. ezeh. 18, 2. Kiselo grožđe, ne vaju, trnu zubi od nje. (Kazala lisica kad nije mogla da ga dohvati). Nar. posl. vuk. 133. Oci jedoše kiseloo grožđe a sinovima trnu zubi. D. Daničić, jer. 31, 29. jezok. 18, 2. — s -*el*-. Oci naši zobali su grozdje kisjelo. N. Rašina 45b. ezeh. 18, 2.

c. o čemu (žitku ili tvrđu) što nekijem djelovanjem postaje kiseloo. a) o mlijeku. Da jast ž i kiseloo mlčko gusto. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 109. Mlijeko kiseloo. J. Mikaja, rječn. pod mlijeko. Traži u Ciganke kiselaa mlijeka. Nar. posl. vuk. 320. — s -*el*-. Mlčku kiseluu. Domentijanb 115. Kisjela mlijeka trbuhe naliiti. M. Vetranić 2, 324. Lijepa li je vruća pogača u kisjelu (-sj- znači osobiti glas, vidi 1. j pod 2, d, a) bb)) mlijeku. Nar. prip. vrč. 215. — b) o hlebu, kruhu (kaže se i u kiseloo i u kiseluu). Kruh ima biti presan, a ne kisel. Naručn. 20a. Posvetiti u kiseloo ali ti presno. K. Pejčić 66. Kruh... kiseloo to jest s kvasom učinjen. I. Grlić 110. Nije dobro posvećenje u prijesnu zašto je Isukrst u kiseluu posvetio. A. Bačić 297. Koji godir uzjede u kiseluu poginuće. 299. Da je blagovao jaganca s prisnim kruhom a ne s kiselim, i u prisnu posvetio a ne u kiseluu. 299. Da nije kiselaa kruha. 299. Da ne ima kruha u kiseluu u svemu Izraelu. 301. Niti se u kiseluu čini (kruh) da je svršen. J. Banovac, razg. 224. Kruh kiseloo iliti zakuvan s kvasom. A. Kanižlić, kam. 458. U kruhu kiseluu, to jest u kruhu s kvasom. 486. Kruh kiseo. I. Velikanović, uput. 1, 60. Da bi blagovali kruh u sladko a ne u kiseloo pečen. 1, 60. Crkva latinska služi se samo kruhom u prisnu a grčka crkva samo u kiseloo. 3, 42. Uz hlebove kisele. D. Daničić, 2mojs. 34, 25. Ne jedi s nom hleba kiseloga. 5mojs. 16, 3. — s -*el*-. Da se daje kiselaa hleba vsent jednaka. Glasnik. 15, 306. (1348?). Kruh kisjeli trijebiti. S. Rosa 140b.

d. o vodi. a) uopće. — u jedinom primjeru (s -*el*-) metaforički. Deveta voda kisjela. (Daleka rodbina kao da nije već rodbina, radi deveta vidi deveti pod c)). (D). Poslov. danić. — b)

voda što iz zemlje izvire, te je malo kisela (radi ugljene kiseline što je u njoj), pa i voda koja se orako načini; zove se kisela voda i izvor i mjesto gdje je izvor, isporodi kiseljak pod a. — između rječnika u Vukovu: kisela voda, 1. „der sauerbrunnen“, „fons aquae acidae“ s primjerom: Otišao na kiselu vodu. 2. „der sauerbrunnen (wasser)“, „aquae acidae“ s primjerima: Pije kiselu vodu. Pomogla mu kisela voda. cf. kiseljak. — Na četvrt sata od Palanke kraj same reke Jasenice izviro odavno poznata kisela voda. M. Đ. Milićević, srb. 190. — amo može pripadati i ovo: Osim ovi mineralni izvora ima... jedan kiseo kod Asan-pašine palanke, jedan, opet kiseo, u Bukoviku. Vuk, dan. 2, 29. — i kao mjesno ime. Ima jedna „Kisela Voda“ na putu kud se ide u Gnilan, kad se prođe selo Dobričane s desna... Ovo mjesto zove se „Kisela Voda“, kao što se vidi, vrlo bi moguće bilo zamušljati da se ovo mjesto misli pod „Kislinom“, ali ja opet ostavljam pitanje nerešeno. S. Novaković, novo brdo. 89. isporodi kislina, c.

e. kod imena nekijeh biljaka kao pridjev.

a) kisela djetelina, vidi kod djetelina.

b) kiselo drvo, Rus typhina L. — Između rječnika u Vukovu: kiselo drvo „der essigbaum“ „Rus typhinum“. — Drvo kiselo, Rus typhina L. (Lazić). B. Šulek, im. 76.

c) kiseli trn, vidi kod trn.

2. adv. kiseloo. Kada dosta kiseloo udara. J. S. Reljković 343.

KISEONIK, m. vidi kisik. — Načineno u naše vrijeme. Kiseonik, oxigen. J. Pančić, zoolog. 25. 36 delova kiseonika. Đ. Popović, poznav. robo. 156.

KISIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KISIDO, Kisidola, m. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Kisidolu. Sr. nov. 1866. 155.

KISIK, m. oxygenium, (u hemiji) element kojega ima u vazduhu, te bez nega ne bi mogle živjeti životinje i biljke, niti bi što moglo gorjeti. — isporodi kiseonik. — Načineno u naše vrijeme (jer se mislilo da je glavni element kod kiseline) prema oxygenium i nem. sauerstoff. Kisik, chem. lat. „oxygenium“, „sauerstoff“, oxygen, tal. „ossigeno“, fre. „oxygène“, egl. „oxygen“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISIJEVAČKI, adj. koji pripada Kisičevu. Kisičevačka (opština). K. Jovanović 140.

KISIJEVO, n. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom. K. Jovanović 140. — Može biti da je isto mjesto što se pominje xiv vijeka, vidi u Daničeviću rječniku: Kysijevo, selo koje je car Lazar dao crkvi bogorodičnoj u Ždrijelu braničevskom: „Adujevo s. Kysijevom“ (Mon. serb. 191 god. 1390), nominativu nema potvrde, i sad ima blizu onoga Ždrijela selo Kisičevo.

KISIO, vidi kiseo.

1. KISITI, vidi kisjeti.

2. KISITI, kisim, impf. (u hemiji) činiti da se što (kakav element) spoji s kisikom. — Načineno u naše vrijeme. Kisiti, chem. okisiti „oxydiren“, tal. „ossidare“, fre. „oxyder“, egl. „to oxydate“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KISJEL-, vidi kisel-.

KISJETI, kisim, impf. postaje od korijena glagola kisnuti. — Akcent se ne mijenja. — Nalazi se pisano gotovo seagla kisiti, ali sam čuo u Dubrovniku kisjeti, i mislim da je to pravi oblik,

kao što se vidi po (neprelaznom) značenju i po akcentu.

a. biti po malo kisela ukusa. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (kisiti, kisim, „sauerlich schmecken“, „subacidulus sum“). Ako bi... vino kisiti počelo. Z. Orfelin, podr. 246.

b. po malo i tiho padati (o kiši), po malo i tiho daždjati. — U Stuličevu rječniku: kisiti „leviter pluere“ s dodatkom da se nalazi u piscu Lastrica(?); kisjeti, vidi kisiti. — I u naše vrijeme u Dubrovniku. „Počelo je nešto kisjeti“. „Kisi po malo“. P. Budmani. — isporodi kisjeti.

1. KISKÂNE, n. djelo kojijem se kiska (vidi 1. kiskati). — U Vukovu rječniku.

2. KISKÂNE, n. djelo kojijem se kiska (vidi 2. kiskati). — Stariji je oblik kiskanje. — U Belinu rječniku: kiskanje „il chiamare qualche animale, cane o simile“, „vocare“ 183b, i u Stuličevu: „il chiamar i cani“, „vocare canes“.

1. KISKATI, kiskâm, impf. dem. 2. kisati. — U Vukovu rječniku.

2. KISKATI, kiskâm, impf. zvati psa govoreći kis kis. — U Belinu rječniku: „chiamar i cani“ 188b, i u Stuličevu: „vocare canes“.

KISLICA, f. u Vukovu rječniku: na sukni postava odozdo iznutra (oko jedne podlanice široka), cf. singel s dodatkom da se govori u Srijemu. — Vuja da je od maj. kislzelnj, izrezati, istrići.

KISLINA, f. postaje od osnove adj. kisaoo, kao kiselina od kiseo.

a. vidi kiselina, a. — U Voltijijinu rječniku: „acetosità, acerbezza“, „saurigkeit“.

b. vidi kiselina, f. Kislina praskajuća (knallsäure) ocariňuje se u prometu. Zbornik zak. 1853. 1081. Kislina sićanasta spada među tvari kemičke. 1865. 164.

c. ime mjestu prije našega vremena. — U jednom je rukopisu u jedini: Baša pleni Kislinu i Skobalića Nikolu uhvati. Archiv für slav. philog. 2, 96. u drugome u množini, i otale u Daničeviću rječniku: Kysline, 1454 „Skobalić. ubi Turke u Baše. po tomu pride baša na Kisline i Skobalića uhvati“ (Okáz. pam. šaf. 78). — vidi i: Iz toga se... jasno vidi da je „Trepaija“ uprav onde gdje se put Kumanova za Novo Brdo razdvajati može, po beleškama izvora jedva može biti sumnje da je tu negde i „Kislina“, ali se za tu ne mogao do sad ništa pouzdano razabrati. S. Novaković, novo brdo. 89. vidi i kod kiseo na kraju.

KISLOROD, m. vidi kisik. — Načineno po latinskom (grčkom) imenu. — U jednoga pisca našega vremena. Voda se iz dve sastavne časti, t. j. iz vodoroda i kisloroda slaže. P. Bolić, vinod. 2, 9. Koje telo s kislorodom složeno... 2, 21.

KISLOST, f. vidi kiselina, a. — Od osnove adj. kisaoo kao kiselost od kiseo. — U istoga pisca xviii vijeka u kojega ima i kiselost. Sacuvati vino od kislости. Z. Orfelin, podr. 213.

KISLOTA, f. vidi kiselina, a. — isporodi kiseloo. — U jednoga pisca našega vremena. Kad malo primi (čingir) kislota i miris ot vina, ono se otoči. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119. 72.

KISNUĆE, n. djelo kojijem se kisle. — Stariji je oblik kislutje. — U Mikaliju rječniku: kislutje, raskislutje „infusio“, u Belinu: kislutje „macerazione, il macerare, far molle“, „maceratio“ 449a; u Stuličevu: kislutje „infusio, mador“.

KISNUTI, kislom, impf. postajati kiselijem. misli se o osobitoj (hemickoj) promjeni što se zbira, n. p. kod čina ili drugoga pića, kad postane ocot, kod mlijeka, kod hleba ili tijesta itd. — Akc. se

ne mijena (aor. 2 i 3 sing. kišnu). — -i- stoji mj. *negdašnjeg y*. — *Riječ je praslavenska (vaša da je isprva bio perfektni glagol), isporodi stslav. kysnati, rus. киснуть, češ. kysnouti, polj. kisać.*

— *Korijen je kys, te se -y- može promijeniti na va (vidi kvas, kvasiti); nije potvrđen kao indoevropski korijen (kus?); riječi što bi od nega postale u litavskom jeziku (vidi kod kiseo i kvas) jamačno su uzete iz slavenskoga jezika. — Oblici prošloga vremena (osim impf.) mogu postajati i od sama korijena: aor. kišnuh i kišoh, ger. praet. kišnūvši i kišāvši, part. praet. act. kišnuo i kišao; ali nema potvrde u primjerima reč samo za part. praet. act.: Kišō čoban kišnu struku suši. Osvetu. 1, 18. (radi značenja vidi b, h)). — Između rječnika u Belinu (esser bagnato dalla pioggia, 'ma-defieri pluvia' 566b), u Bjelostjenčevu (kisnem, v. okisnujem; ove riječi nema napose u istom rječniku), u Voltigijinu (v. kiseliti se), u Stuličevu (1. 'ad pluviam moram trahere', 2. 'fermentescere'; za ovo značenje ima dodatak da je po ruskom jeziku), u Vukovu (1. 'sauer werden', 'acresco', 2. 'vom regen benetzt werden', 'pluvia madesco').*

n. sa značenjem sprijeda kazanim. Tako kisne (sirće) budući na vruću. J. S. Reljković 249. Zakiselila žena u sobi lonac mlijeka, pa ga pokrila i povezala torbom, da bi se u toplini prije ukiselilo. kad to sve svršī, onda reče: 'Kisni, ne misli, stiglo me do vratā' (t. j. da se mlijeko ukiseli dok ona bude do vrata). Vuk, poslov. 134. Vino kisno. P. Bolić, vinodj. 2, 340. orako se kaže i: tijesto, hleb, kruh kisne itd.

b. madescere, ma-defieri, po seoj prilici s toga što tijesto, kad kisne, nabuđa kao sunder u vodi, postulo je i drugo značenje u našem jeziku: *promakati se, napuhati se, greznuti, isporodi kvāsiti. — i u bugarskom jeziku ima slično značenje.*

a) uopće. — Od xv vijeka (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kysnati), a između rječnika u Belinu: staviti da kisne, 'macerare, tener una cosa in acqua tanto che venga molle', 'macero' 149a.

b) često se kaže kad što (može biti i čelade) stoji nepokriveno i nezaštićeno na daždu (kiši). — Od xviii vijeka. Svoju hranu jer čuvati znadu da ne kisne. J. S. Reljković 299. Pa joj kisnu krsti i ikone. Nar. pjes. petr. 2, 573. Niti kisne, nit' ga sunce žeže, nego uzuri, jede i pije. (Kad se kaže za koga da dobro živi). Nar. posl. vuk. 223. Čim se čarak od puške pokriva da ne kisne. u Nar. pjes. herc. vuk. 358.

c) po predašnjemu značenju kaže se i o kući ili o sobi (i o krovu) kad krov ne brani od kiše nego kapi. Mi, ako nam je jedna kuća dimljiva, ako nije dobro pokrivena, ili je ostavimo, ili nastojimo napraviti da ne dimi i da ne kisne. J. Filipović 1, 108a. Kuću samo opravljati može da ne kisne. Glasnik. II, 1. 4. (1808). I sve su (kuće) pokrivene crijepom, ... da se svake godine moraju prekrivati, pa opet kisnu. Vuk, dan. 2, 44. Ponavlja sam dvije kelije i jednu malu crkvu koje su bile bez podova ostale, i nemalo sve propale kisnući. G. Zelić 419.

d) po značenju kod b) ili prema riječi kiša, jedan pisac xviii vijeka upotrebljava ovu riječ u značenju: *daždjeti, puštati iz sebe kišu*. Bog nebo zatvori, da ne kisne. A. Kanižlić, uoč. 125. — I s instrumentalom (u pravom ili prenesenom smislu). Vi, oblaci, kisnite suzami. uzr. 13. Kisnuti će nebo žestokim ognjem. bogoljubn. 33. Eto nebo s križi kisne! fran. 190.

KISONIC, m. prezime elasteoske porodice u Dubrovniku; lat. i tal. Cisana (Chisagna). Annal.

rag. anon. nod. 150. 182. — U Daničevu rječniku: Kysonić, vlastelin dubrovački, 'Marin' Kysonić' u veljem vijeku 1253 (Mon. serb. 40). — Može biti da treba čitati Kisonić.

KIST, m. penicillus, oruđe za slikanje, načinjeno od dlaka ili struna što su torđo vezane na paličici ili u cijeri. — vidi i kiščica. — Nije narodna riječ, nego su je u naše vrijeme uzeli pisci iz ruskoga jezika. — Upotrebljavu se u muškom rodu, premda je ženskoga roda u ostalijem slavenskim jezicima. — Riječ je praslavenska, isporodi rus. кистъ, slovački kyst', polj. kiść. — Između rječnika u Stuličevu: (nije zabilježen rod) v. pernik s dodatkom da je riječ ruska. Kist, art. 'pinsel', tal. 'pennello', fr. 'pinceau', eng. 'pencil': kist od vlasa, art. 'haarpinsel', tal. 'pennello di peli'; bot. kist, lat. 'pennicillus'. B. Sulek, rječn. znanst. naz. — Ima i u Šulekovu rječniku (kod pinsel) gdje nije zabilježen rod i u Parčićevu gdje je zabilježen muški rod.

KISTAČA, f. os sacrum, tanku kost (nadno kičmenice). — U piscima našega vremena (vaša da je riječ načinjena). Kistača, zool. 'das heilige bein', tal. 'sacro osso', v. 'kreuzbein'. B. Sulek, rječn. znanstv. naz.

KISTAČKA, f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Livada u Kistački. Sr. nov. 1872. 613.

KISTAŃE, n. trgovište u Dalmaciji u kotaru benkorlačkom. Repert. dalm. 1872. 6.

KISTEN, m. samo u Stuličevu rječniku: v. kostañ.

1. KIŠA, f. pluvia, voda što pada na zemlju iz oblaka i erijeme kad to bira. — isporodi dažd. — Postaje od korijena glagola kisnuti (u značenju kod b) nastavkom ja, te se -sj- mijena na š. — Samo u našem jeziku: potvrđeno je od xvii vijeka, ali je kod većine naroda zamijenilo stariju riječ dažd koja ostaje samo po zapadnijem krajevima. — Između rječnika u Mikašinu (kod daž, vidi dažd), u Belinu (pioggia, acqua che viene dal cielo, 'imber' 566b), u Bjelostjenčevu (v. godina), u Voltigijinu (pioggia, 'regen'), u Stuličevu (v. dažd), u Vukovu ('der regen', 'pluvia', cf. dažd).

n. uopće. Poslije kiše bude ajer vedar. M. Radnić 112a. Neka raste kakono kiša moj nauk. 429a. Zapovijajući nebesom da kiše ne dadu. S. Margitić, fal. 40. Voda bila iz mora ili od kiše. A. Bačić 280. Daću vama kišu na vrime svoje. J. Banovac, pripov. 139. Kada je ići tražit i isprosit divojku za oženiti se, niti se gleda kiša ni snig, ni zima, ni vrućina. F. Lastrić, od 236. Ilija zapovida nebesom, da ne spuščaju kiše dok im on ne reče. 343. Doći će nam, veli, kako rosa iliti kiša vrimenita i ugodna. ned. 33. Svojom molitvom zatvori nebo i ustavi kišu. 217. Kako zemlja brez kiše i rose neplodna jest, onako je svaka duša brez rose od darova duha s. utišetila. 250. Zemlja, koju kiša ne natapa. 251. Led iliti tuča s kišom i vatra iliti gromovi i muue propisaju se i iz tog oblaka. 391. Podnosio sam zimu, vrućinu, kišu, putujući gladan i žedan. A. Kanižlić, bogoljubn. 19. Srite ga velika kiša. M. Zoričić, zrc. 88. Dodoše k jednom potoku koji poradi kiše bijaše velik ustao. 204. Kiša odkud dolazi. V. Došen v. Oblak visok malo kiše dade. vi. Što je kiša to je jela viša. And. Kačić, razg. 64b. Ne izlažase iz kuće kad je kiša. N. Palikuća 9. Molitvom nebo zatvorio je, da zemlji kiše nije dalo za tri godine. I. Velikanović, uput. 1, 93. Jedan isto kišu a drugi u

isti par iste vedro. J. Rajić, pouč. 1, 100. Kao kiša niz jelovo građe. Nar. pjes. petr. 2, 274. Igraju se magarci, biće kiše. Nar. posl. vuk. 14. Sipa zrnevle iz pušaka kao kiša. Vuk, nar. pjes. 1, 462. Mnogi bi stali pred vratijem na dvoru i na kiši i snijegu. G. Zelić 591. Da se ne bi kišama izlagale duge. P. Bolić, vinodjel. 2, 108. Kiša kao iz mjesine. V. Vrčević, niz. 138. Niti žalim pjeska niz vrljeti, što će kiša u ravan snijeti. Osvetn. 2, 126. Zemljicu će oprat kiša crnu. 3, 164.

b. o kiši se kaže (isporedi dažd pod d): *a)* **da pada.** Da kiša ne pada. A. Bačić 500. Kiša kad pada, ne ustavlja se voda na visoki planina. F. Lastrić, ned. 34. Pane kiša. J. Banovac, pred. 52. Prem ako je dažd iliti kiša padala. A. Kanižlić, kam. 283. Ko kad s' vere ptić kad pada kiša. I. Zaničić 215. Ne može načiniti da kiša pada. M. A. Rejković, sabr. 56. Kiša pade, među rosa u polju. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Sunce sjaše, a kiša padaše. Nar. pjes. petr. 1, 161. Bog će dati pa će kiša pasti. 1, 284. Kiša kad hoće da padne, naj prije počne kapati. Kiša pada kaplicama, pak napada lokvicama. Nar. posl. vuk. 134. Jedan dan padala kiša. Nar. prip. vrč. 200. *vidi i:* Kadano za 3 godine i 6 mjeseci ne pade kap kiše. F. Lastrić, od' 203. I zatvoriše se tako, da za 3 godine i šest mjeseci kap kiše na zemlju ne pade. 343. — *ide.* Da ne ide kiša. A. Bačić 435. Kiša ide. A. Kanižlić, rož. 61. Kiša ide, javorina trune. Nar. pjes. vuk. 1, 288. Kiša ide i pomalo snijega. 1, 463. Kiša ide, gongje rumenije. Nar. pjesm. petr. 1, 264. Ide kiša i iz neba i iz zemlje (vrljo). Ide kiša kao iz rukava. Nar. posl. vuk. 96. — *dolazi, hodi.* Jesi li vidio, kad plaho kiša dode, da za malo dura. J. Banovac, razg. 33. Kad bi kiša hodila. P. Knežević, osm. 140. — *nalazi.* Koja (kuća) kad kiša nađe i počmu vitri puhati. M. Zoričić, osm. 23. — *daždi.* Daždi kiša od krvi junačke (u nepravom smislu, *vidi kod d*). Osvetn. 3, 140. — **b)** **da udara.** Udari kiša. F. Lastrić, ned. 310. Na sve strane udariše kiše. Nadod. 43. S večera je kiša udarila. Nar. pjes. vuk. 1, 352. Udri, kiša, al' na brata moga, samo nemoj na švalera moga. 1, 637. Kad kiša hoće da udari, naj prije počne prokaplivati. Nar. posl. vuk. 117. Udarila kiša. Nar. prip. vuk. 204. Nekoliko djevojaka, kad je suša, idu po selu od kuće do kuće te pjevaju i slute da udari kiša. Vuk, živ. 61. — *lije.* Lije kiša kao iz kabla. Nar. posl. vuk. 169. — *pluši.* Zapluši kiša kao iz injevova. S. Lubiša, prip. 268. — *stisne se.* Dok se kiša malo stisne. V. Došen 205a. — *e)* **(o maloj kiši) da kaplje.** Kiša kaplje, trava raste. Jačke. 10. — *rosi.* Nek ti rosoć sitna kiša zrak proladi. A. Kanižlić, rož. 2. — **d)** **(kad prestaje) da mane.** Jelica je prozapekla grane i da ishar i da kiša mane. Osvetn. 2, 33.

e. nekijem se pridjevima kaže kakva je kiša, n. p. može biti: tiha. Iz oblaka tiha kiša pade. Nar. pjes. petr. 1, 24. — *sitna.* Sitna kiša udari. Nar. pjes. vuk. 1, 511. — *rosna.* Da udari rosna kiša. 1, 111. — *burna, grozna, nagla, plaha.* Kano burna kiša iz oblaka. 4, 374. Maglušina slaba biše rodna majka grozne kiše. V. Došen 260b. Vedro nebo, grozna kiša pada. Nar. pjes. vuk. 1, 369. Kano grozna kiša iz oblaka. 4, 257. Pusti Bog naglu kišu. E. Pavić, ogl. 16. Posli nagle kiše. 20. Plaha kiše. A. Kanižlić, fran. 10. Da iz neba plaha kiša padne. Nar. pjes. vuk. 2, 313. — *dobra (jaka).* Jednom leti poslije tolike suše pane dobra kiša. Nar. prip. vrč. 49. — *pa i po koristi koju čini, lijepa, obi-*

lata, zlatna. Zemlja zasušena vrućinom i vitr ne more većega blaga imati, negoli vrmenitu, lipu, obilatnu kišu. F. Lastrić, ned. 33. To dā mañe lipe kiše (*oblak*). V. Došen 19a. Zlatnu kišu dok donese (*oblak*), gdi je triba da iztrese. 261a.

d. u nepravom smislu.

a) *vidi dažd, b).* Kada iznevireni grad s munjama, lužnom kišom usilova da se pridade. A. Kanižlić, fran. 53. Leptir kad iz čaurice izmili pušta po lišću crvene kao krv kapljice, otuda: krvava kiša. K. Crnogorac, zool. 146.

b) *vidi dažd, c).* Daždi kiša od krvi junačke. Osvetn. 3, 140. Kišu milosrđa slabim. Bos. vila. 1886. 86.

c) uhititi kišu, okisnuti, biti pijan, opiti se. Dubrovnik. 1868. 211. — *isporedi okisnuti.*

2. KIŠA. f. surla, rilo (u sviñe). — *U Vukovu rječniku:* 'der rüssel', 'rostrum suis', cf. čuša, surla, rilo.

3. KIŠA. f. vidi kist. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Tu vidiš starom slikovane kišom rate, tu slavnog pokoleña hodilo, način, oružje. M. Katančić 62.

KIŠAN, kišna, adj. koji pripada kiši uopće i u osobitom smislu. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: kišan, vide kišovit; kišni. n. p. voda 'regen- (z. b. wasser)', 'pluvius'.

a. koji donosi kišu, koji je obilat kišom (erijeme, oblak itd.). Vrijeme kišno. M. Radnić 109a. Sije težak po lutoj zimi i kišnoj. 476a. U vrime zimno i kišno. I. Velikanović, uput. 1, 522. Proz dimove sijevaju vlake, kō svjetlice proz kišne oblake. Osvetn. 3, 156. — *Amo može pripadati i oraj primjer u kojem je značenje: pun vode (kišne).* Kišo čoban kišnu struku suši. Osvetn. 1, 18.

b. koji postaje od kiše (voda, vlaga, kaplja itd.). Voda kišna ili snižna. J. Filipović 3, 17a. Voda daždiva iliti kišna. I. Velikanović, uput. 3, 20. Snižna voda, kišna, od živadi krv i s drugom pomišana, mladi. J. S. Rejković 90. Da jim kišna prispit more vlaga. 141. Ne se primi iza kišne škropi. 305. I vrime ti kišnom duhom steñe. 310. Voda kišna. B. Leaković, nauk. 163. Kišnim kapljama razmekšavaš je. Đ. Daničić, psal. 65, 10.

c. koji se upotrebljava kad je kiša. Kišni plašt 'regenmantel'. Hajdenak, naziv. 33.

d. kao pridjev kod imena biljke. Kišni neven (Calendula pluvialis L.). K. Crnogorac, bot. 93—94.

KIŠANE, n. djelo kojijem se kiša. — *Između rječnika u Vukovu* ('das einweichen', 'maceratio') s dodatkom da se govori u Dubrovniku (*vidi kod kišati*). Uslijed dugog kišaņa u moru. L. Zore, rib. ark. 10, 329.

KIŠATI, kišam, impf. greznuti, namakati se. — *Akc. se ne mjenja.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Studićevu* ('immersum esse'). 'Košule vaja da kišaju nekoliko u vodi', 'Skvasi beškot, ma nemoj ga ostavit da kiša', 'Dosta si se kupō, ne kišaj više u moru'. P. Budmani. — *Ima i u Vukovu rječniku:* kišati, kiseliti što, n. p. košule u vodi 'einweichen', 'macerat', i kišati se, pokiseliti se, raspasti se u vodi 'eingeweicht werden', 'macerari' s primjerom: Da vidimo hoće li se beškot dobro kišati i s dodatkom da se oboje govori u Dubrovniku; ali ja u ovakom prelaznom i refleksivnom značenju nijesam čuo u Dubrovniku, premda to biva kad je oraj glagol s prijedlozima, vidi n. p. iskišati, raskišati, zakišati.

KIŠČICA, f. orude za šarañe, vidi kist. — *U*

Vukovu rječniku: vide šarajka, ali ove riječi nema na svom mjestu. vidi i: Kiščica, bot. art. lat. „penicillus“, pinsel, tal. „pennellino“. cf. kist. B. Sulek, rječ. znanstv. naz. — *Jamačno je dem. od kist, još bolje od deminutiva kis(t)ka. zašto je ženskoga roda vidi kod kist.*

KIŠEVAC, Kiševca, m. mjesto u Srbiji u okrugu kruševačkom. Livadu u Kiševcu. Sr. nov. 1875. 339.

KIŠEV BRLEJ, m. seoce u Hrvatskoj blizu Noroga Čića u županiji zagrebačkoj. (kajkavski) Kiševbreg. Schem. zagr. 1875. 194.

KIŠEVIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Mihal Kišević de Lomnica. Mon. croat. 252. (oko 1552).

KIŠEVIT, adj. vidi kišovit. — U naše vrijeme. Godina kiševita i prilično rodna. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 27.

KIŠEVO, n. seoce u Hercegovini. Schem. ragus. 1876. 58.

KIŠICA, f. dem. 1. kiša. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu („piovuccia“, „kleiner regen, rieseln“) i u Vukovu (dim. v. kiša). Da bi se Bog dostojao žednu zemlju razladiti. A. Kanižlić, utoč. 124. Šušaknja kišica. M. A. Relković, sat. L⁸. Do god dobije kišicu plodnu. (t. Postalić 121. Ja sam, majko, Đurđevska kišica. Nar. pjes. petr. 1, 8. Iz neba vam kišica padala. 2, 112. Oblak kaza kišici, a kišica travici, a travica ovcama, belo stado čobanu. Nar. pjes. srem. 60.

1. KIŠIĆ, m. prezime. — U jednoga pisca xviii vijeka. Bujslav, Kišić, Šimoneti. J. Kavašin 140b.

2. KIŠIĆ, m. selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 83.

KIŠITI, vide kišjeti.

KIŠJETI, kišim, impf. daždjeti, padati (samo o kiši). — Akc. se ne mijenja. — Postaje od kiša nastavkom je u inf., i u praes. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu („piovero, diluviare“, „regnen“) i u Vukovu (kišiti, kiši, vide kišjeti: kišjeti, kiši „regen“, „pluere“, cf. daždjeti s dodatkom kod oboga da se govori u Boci). Ako im ne kiši ozgor s neba. M. Radnić 54^a. Dokle ne kiši svrhu zemlje. 62b. Ako zaista da ne kiši, neće kišiti. 234b. Jela, ako se stavi na zemlju u vodu koja kiši, izagnije. 257^a. Ilija učini da ne daždi a da kiši kad on hoti. 529b. Svrhu gradova od Sodome čini kišiti ogañ. S. Margitov, fal. 68. — Vidi daždjeti, II. b, a). Bog kiši svrhu pravednije i svrhu nepravednije. M. Radnić 77b.

KIŠKATI SE, kiškām se, impf. (recipročno) sradati se, dražiti se s kim, ali često od igre i šale. — U Dubrovníku od xvi vijeka. Namjeri mo tuj čes moja gdi gizdava taj gospoja s Lubavi se razgovara, gdi se kara i tiječe i s nīm (s Lubari) kiška gorska vila, i smjejući nēnu roče: „Sad ti oskuboh zlata krila“. A. Sasin 124. — I u naše vrijeme: „Djeco, nemojte se kiškati“. P. Budmani.

KIŠLEGIŠA, m. mađ. kis legény, mali momak. — U rukopisu xviii vijeka (može biti i prezime). Pripominu da imat voska 17 oka na Stojanu kišlegišu 2 for. i 30 kr. Glasnik. 56, 135. (1733).

KIŠLIV, adj. vidi kišovit. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Boci.

KIŠNICA, f. (uz voda), kišna voda. — isporedi daždevica, b). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide daždevica s dodatkom da

se govori u Bačkaj). Da odvratiš kišnicu vodu s tvoje strehe. V. Bogišić, zakon. 293.

KIŠŃA, f. greblo kovačko, kao ono kojim lebari čiste svoje peći, t. j. vade nime žar iz peći. M. Đurović.

KIŠŃAK, m. ime nekijem životinama. — Postaje od 1. kiša.

a. Salamandra maculata Laur. u Đakovu. — isporedi dužddeviak.

b. puž balavac. u Daruvaru.

KIŠŃARA, f. Rana viridis L., žaba. u Gracu u Slavoniji.

KIŠŃICA, f. vidi kišnica. — U naše vrijeme. Jama u kojoj se ustavlja voda kišnica. M. Đ. Miličević, omer. 103.

KIŠOBRÂN, m. štít od kiše. — isporedi ambrel. — Načineno u naše vrijeme prema nem. regenschirm. — U Šulekovu rječniku: „regenschirm“.

KIŠOVICA, f. vidi kišnara. — U Božjakovini.

KIŠOVIT, adj. vidi kišan, a i daždiv, a). — isporedi kiševit. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićeru (v. daždiv) i u Vukovu (n. p. godina „regnerische“, „pluviosus“). Kada jest kišovito vrijeme. I. Jablanci 59. Vreme kišovito. J. Rajić, pouč. 3, 138. U vrime kišovito sadi se. J. S. Relković 220. Kišovito vrijeme. Vuk, poslov. 170. Biće nami leto kišovito. Magaz. 1868. 65. Onaj će mesec biti kišovit. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 27.

KIŠOVITAN, kišovitna, adj. vidi kišovit. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ne zaktivna kišovitno vrime. J. S. Relković 212.

KIŠPATIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme.

KIŠPATOVA DOLINA, f. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Kišpatovoj Dolini. Sr. nov. 1873. 795.

1. KÎT, glas kojijem se tjeraju jagañci od ovaca da se zaluće. — isporedi kit luć. — U Vukovu rječniku: „ruft mau den lammern zu, indem mau sie von den müttern abtreibt“, „vox separantis ad tempus agnos a matribus“.

2. KÎT, m. Balæna mysticetus L., naj veća životinja što sad ima na svijetu, pošto žini u moru, često se kaže da je riba, premda riba nije, jer je oruće krei, diše plućom i doji mlade. istijem se imenom zoru i druge slične orste. — isporedi bālina (ovako je akcenat, ne balina). — Od grčk. κῆτος. — Drukčje je zabiježen akcenat u Vukovu rječniku, ali to nije pouzdano: Vuk kaže da je čuo oru riječ u Dubrovníku, ali jamačno ko mu je akcenat kazao nije znao kako treba da bude, jer ni u Dubrovníku ora riječ nije narodna. ordjr je akcenat zabiježen po Mikafinu, Belinu, Bjelostjenčeru rječniku i po dva naj starija primjera. — Nalazi se i u slovenskom: kitъ (ne kytъ, po čemu se vidi da nije darno primljeno iz grčkoga jezika) i u ruskome: китъ, (česki je kyt načineno u naše doba po krivot analogiji), a jamačno nije nigdje narodna riječ nego uzeta iz crkvenoga jezika. — Između rječnika u Mikafinu (kit, balina, riba „cetis, ceto, balena, pistris“), u Belinu (kit „balena, pesce marino noto“, „balena“ 125b), u Bjelostjenčeru (kit „cetis, pistris, balena“), u Voltigijinu („balena“, „wallfisch“), u Stulićeru („balæna, cetus“), u Vukovu (kit „der wallfisch“, „balæna mysticetus“). Strahovita i velika riba kit (kijt). A. Gučetić, roz. jez. 174. Blagosivlajto, kiti (kijti) i sfa koja se kreću u vodah, Gospodina. B. Kašić, rit. 237. dan. 3, 79. Blagoslovite, kiti i sva koja se podvižut u vodah, Gospodina. I. Kraljić 40. Stvori Bog kitove velike i sve žive

duše što se miču. Đ. Daničić, 1mojs. 1, 21. Kitovi, cetacea. J. Pančić, zoolog. 185.

3. KĪT, m. *ridi* kitina. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku*: kit, vele se svrži z suogom obršene ,gravatae nivibus frondes, frondes nivibus depressae'.

4. KIT, m. *ridi* 1. kita. — *U dva pisca xvii i xviii vijeka*. U livu nakiti mirisna cviča kit. Đ. Baraković, vil. 289. O svem kitu našijeh sina kojih pravi djela jaka činopravla Foskarina. J. Kavašin 205^a.

5. KIT, m. *mjesno ime u Srbiji*. a) u okrugu smedererskom. Niva u Kitu. Sr. nov. 1871. 846. — b) u okrugu užičkom. Zaban na nešto nīve u Kitu. Sr. nov. 1869. 230.

1. KĪTA, f. frons (frondis); fasciculus, *grančica s lišćem*; *svežan*, uz ova dva značenja ima ih još nekoliko drugih, ali su sra slična među sobom i potječu iz jednoga od ova dva, koje je od vrijehi starije ne može se razaznati: čini se po smislu da je prvo, ali ga opet nema u poljskom jeziku a gotovo ni u češkom, kao ni u litarskom. — i- stoji mj. *negdašnjega y*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stolor*. kyta, rus. kyta, češ. kyta (*sad samo dem.*: kytko), polj. kita, pa i litarski kuta ,quaste' (nem. kaute, snopak lana ili konopača, vača da je uzeto iz litavskoga ili iz kojega slavenskoga jezika). — *Nepoznata postana*; može biti da je korijen kyt (kut) srodan s korijenom kvit riječi cvijet (praslavenski kvētr). — *Između rječnika u Vrančiću* (frons, frondis'), u *Mikašinu* (kita od cvijetja ,fasciculus florum'; kita bisera ,linea margaritarum'), u *Belinu* (mazzo, fascetto di che che sia', fasciculus' 467b; ,festone' ,sertum' 312a; kita svilna ,fiocco di seta', floccus sericus' 318a), u *Bjelostjenčevu* (v. grana. 2. kita, veja stara ,draco'. 3. kita spletni ženski lasi ,capilli comiti'. 4. kita ili rozgva trsova ,duramen, duramentum, brachium seu ramus vitis, palmes, sarmentum vitis, flagellum vitis, colis etc.'), u *Jambrešiću* (frons, ramus'), u *Voltijčinu* (chionma; fiocco; mazzo di fiori' ,langes kopthaar; flocco; blumenstrauß'), u *Stulicheru* (floccus, fasciculus; ramus'; kita cvitja ,florum fasciculus'; biserna kita ,margaritarum series'), u *Vukovu*: 1. ,der strauß, buschen' ,sertum' s primjerima: kita cvijetja. — Po kitu ružice, po drugu ljubice. 2. (stajjačo) kita i svatovi, t. j. kičoni svatovi ,wie im Virgil': ,arma virumque'. 3. ,die quaste' ,cirrus, fimbria': kita na fesu, na barjaku. 4. kita ,und' kita ,das männliche glied der kinder'.

a. frons, torses, *grančica s lišćem* (a i s *cvijećem* i s *voćem*), *hrva*.

a) u pravom smislu. Od ovoga zloga korena ishaja 7 zlih kit. Naručn. 85^b. Na zelenoj kiti masline. Korizm. 61^b. Na svakoj kiti tri plodi. 91^a. Ona (golubica) pride k nemu noseći kitu masline u kljnu. N. Rašina 116^a. gen. 8, 11. Pridu ptice nebeske i gnizda čine na kitah njegovih. Anton Dalm., nov. tešt. 20. matth. 13, 32. Kad kita nije mehka bude. 72. mar. 13, 28. Vazeše kite od palam. 152. joann. 12, 13. Na naj više kite od dubaca pehneći se. P. Zoranić 30^b. I ptice žuborite pojuć meje zelene kite. 42^b. Kite palam. Nauk brn. 42. Kite i granjo kršahu od dubja. M. Divković, bes. 346^b. Uzmi u ruku ti, Marine, ovu kitu od masline. kat. 106. Ovaj dub prignuvši grane i kito svoje... B. Kašić, is. 15. Žela me ponuka da vidim tri kite od staroga struka zelene rakite. Đ. Baraković, vil. 26. Ne osta dubof pah, ni grane, ni kite. 57. Crv zalize s stabla u grane, z gran u kite. I. Ivanišević 178. Neg sedi ovoga

hrasta na koj kiti. P. Vitezović, odil. 51. Prikažujem jednu kitu ne samo voćem narešenu. A. Vitalić, ost. ix. Kitu od lovorike u ruci bi nosio. S. Margitić, fal. 211. Donese kitu od palme iliti pome. A. Kanižlić, utoč. 576. Među dičnijem dubja kitam. S. Rosa 130^b. Opet carsko oko jasno zaviruje, riječi čita: ,Pozna je se' reče ,lasno, slavonske je gore kita'. J. Krmpotić, kat. 73. Bjehu gore snježno čelo promijenile u zelene kite. N. Marči 31. Doniješe domaćinu kitu masline. Nar. pjes. vuk. 1, 10. Pruži mi kitu lozovu lijepa grožda vinova. Nar. pjes. petr. 1, 120. Zrasla mi je kita lužmarina. Nar. pjes. istr. 2, 5. Naranča se vetru moli da joj kitu ne spremlomi. 2, 28. Daj mi jednu kitu graha. 2, 48. Kita rakitova, to je steja moja. Jačke. 38. Kita, grana obična u Primorju. F. Hefelo.

b) u prenesenom ili metaforičkom smislu. aa) kao dio ili vrsta čega. Ki grih ima 14 kit, ke kite su ove... Starine. 23, 135. (1496). — bb) u rodu, porodici, dio. Kita krvna i koliko je kit i koliko je kolen. Naručn. 63^a. Kita je pravo skupljenje v osobstvih skupljenih s prijazanju krvnu. 63^a. Kite jesu tri, jedna gori greduču, druga doli, treća poprik. 63^b. — cc) čast, slava, vača da je po lat. i tal. palma, grana (uprav list) paome što je bio znak pobjede i slave. Ova krepot daje kitu mučnikom i okrua divice. M. Radnić 519^b. M. Zoričić, osm. 132. Učitoju Jurišiću, i tvā mudros bi vremena, tvoju kitu cijeniti ču. J. Kavašin 152^b. Da u ovom slavnom cvitu sva starina steče kitu. V. Došen 36^b. I s kog' kitu od svetosti on ukide po bludnosti. 112^b. Uresio ga je s kitom od mučenika. A. d. Costa 1, 20. — nositi kitu znači: *biti naj bolji, predlačiti, po latinskome palmam ferre, tal. portar la palma*. Ova krepot... nosi kitu i privodi brodника u pristanište od spaseha. M. Radnić 519^a. Ova kripot nosi kitu i privodi brodaru u zavitarje. M. Zoričić, osm. 132.

b. fasciculus, *snop ili svežan u koji je skupljeno mnogo stvari jednakihi ili sličnihi među sobom* (misli se obično o stvarima tankijem i dugijem, kao n. p. o stapkama, što se naslanjaju jedna uz drugu pa se onda vežu zajedno). često se uz to misli da je nešto ugodno vidjeti.

a) fasciculus florum, *kad se orako zajedno reže cvijeće iste ili različne vrste tako da cvjetovi ostaju jedan uz drugi*. — vrlo često. Ter kite pak viješ od cvijetja svakoga, kako toj, kruno, smiješ činiti od Boga? N. Najeković 2, 64. Da vjerenica vjereniku kitu svije. M. Držić 146. Sad me je poslala s ovom kitom da nađem Pjerina i da mu je dam. 406. Od bijelih ču ja ružica lijepu kitu darovati. G. Palmotić 1, 97. Cijeo veselja podsmjehuje od ružica skladna kita. J. Kavašin 37^a. Urešen s ovežijem raskijem krunam i kitam. V. M. Gučetić 208. Vije vijence i lijepe kite Isukrstu. 212. U ruci drži od ružica kitu. A. Kanižlić, rož. 16. Kra] pako na štitu svomu imao je kitu od sviju cvitova. uzr. 9. Stade ti ga buditi kitom čvječa bosioškova. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 31. Tropeču jim krila pozlaćena, za kalpakom kita veslidena. And. Kačić, razg. 314^b. Barem kitu cvita ponesavši. Đ. Rapić 255. Uzmite ovu kitu i nakitite vaša prsa. A. T. Blagojević, khin. 78. Ruže prez i ružmarina nit' je kite nit' je lipe. M. Katančić 65. Oko tebe loza vita i gorica kano kita. 75. Koja kita prvjenčeva, ta je kita svilom vita. Nar. pjes. vuk. 1, 19. S večera je bosiljak nikao... a u zoru u kite se vio... Svakom svatu po kita bosiljka. 1, 22. Po kitu ružice, po drugu ljubice. 1, 102. Iduć s vode cvijeće sam brala,

savila sam do četiri kite. 1, 232. Vjenec viju, kite vežu. 1, 234. Oko grada cvijeće pobrala, a naj više cvijeća ljubidraga, ona mi ga u kitu savija. 1, 234—235. Pa se vije ruža oko bora, kao svila oko kite smila. 1, 240. Nosi kitu sitnoga bosiljka. 1, 246. Il' ću brati kitu cvijeća? 1, 331. Anđelina ružu brala, divnu kitu nakitila. 1, 336. Nima daje do tri kite: jedna kita jergovana, druga kita od jablana, treća kita bosioka. Nar. pjes. petr. 1, 95. Pa djevojke kite viju i za glave diju. Osvetn. 3, 4. — *Amo pripadaju i ori primjeri (po svetom pismu):* Zato ga zovu kitom od mire. S. Margitić, fal. 122. Uzimaše kitu sipanta. I. Đorđić, salt. 168. Uzmite kitu isopa i zamoćite je u krv. Đ. Daničić, 2mojs. 12, 22. — *Kaže se čeladetu od mila.* Ali hvala Gospod-Bogu, moja kito od ružice, jur ćeš parjat sve tužice. A. Čubranović 143. Moja kito perivojna, zlatom žicom svita! D. Rašina 105b. Zač bi rad'ja, moja kito, tebi za har poslužiti neg za drago družijem mito. S. Bobalević 208. Ajme! dite, kud te rinu(h) lipu kitu materinu? V. Došen 167b. Ej Momire, lepa kito cveća! Nar. pjes. vuk. 2, 162. O devojko, kito naša! Nar. pjes. petr. 1, 83. Deverovi, kite moje! 1, 98. O svatovi, kite naše! 1, 105.

b) *kad je sastavljeno ili svezano što drugo (ne cvijeće ili ne samo cvijeće), n. p.: aa) voće.* Obilna i sita svega za dovoje, kako voća kita, gdi je rodno poje. P. Hektorović 57. Kitu mi njeki dan jabuk da ljubica, da joj hvalim pram zlatan i ures od lica. I. Gundulić 140. Kite zlatne i rumene vise o dubju voća zrela. 319. Bog uresi kitam' voća, cvijeća i trave polja. I. Đorđić, uzd. 14. — *bb) klasje.* Kita, rukovet konopje, u Lici. F. Hefele. — *cc) perje (u perjanici).* Vrh kamenka svim bogata siva perja trepti kita. I. Gundulić 299. Na glavi mu jes bogata žuta od perja i zelena kita. P. Kanavelić, iv. 30. Za klobukom bela kita perja. Nar. pjes. vuk. 2, 302. Dovati mi jednu kitu perja, jednu perja, drugu perjanice. Pjev. crn. 196a. — *prema ovome može značiti i klas u pšenice i metlicu, resu (muški crvjet) na kukuruzu.* Jak blagoga od vjetrica kad krenuta ljetno u vrijeme zrela u kiti jur pšenica sušni mahom jednacijeme... P. Soroković 586a. Kita, resa, metlica kuruze. Goveda poje kod Daruvara. — *dd) zlato (možebiti zlatne niti, ali nije jasno jeli ovo značenje u svakom primjeru, te može biti da je gljegovod značenje kao kod c)).* Oni su meu ljudi venac kićen zlatom, ... oni zlatna kita, oni cvit, oni čast, oni miris svita. D. Baraković, vil. 115. Procvitaše toko kako zlata kita. jar. 74. Nosi kitu zlata, da pozlati vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 117. — *ee) kod kita mira u narodnijem pjesmama vađa da se misti ujedno na miro (isporedi i kita od mire kod a)) i na mir.* A u ruke dvije kite mira, da je mirna jedna i druga banda. Nar. pjes. vuk. 1, 16. A koja je svijeh svata, ta je kita mirom svita, mir donijeli! mir ponijeli! 1, 203. — *ff) u prenesenom smislu, pjesme, molitve itd. zajedno skupljene.* Pjesme u kitu složene. I. Đorđić, uzd. vii. Svekolike (molitre) u kiti prinosi i prikazuje prid pristojne svemogućega. I. Đorđić, ben. 181. — *gg) što drugo ujedno složeno (samo u pjesničkom govoru).* Tuj ruči obidvi i liče i grlo na moj skut kitom svi. Š. Menčetić 298.

c) *nakit na odijelu (svagda na fesu), na pokucstru (n. p. na zavjesu, na sagu itd.), na barjaku itd., što se sastoji iz mnogo niti ili resa svilenijeh ili vunenijeh itd. (pa i iz zlatnijeh ili srebrnijeh) koje su obično iste dužine te su na jednom kraju (na gornjem) zajedno spletene ili*

drukčije sastavljene i tako nise (kao kita cvijeća ili drugoga čega kud se izerne). — Od xviii vijeka (erlu često). Epitraila 4... na njih po 4 kite svilene. Glasnik. 56, 205. (1733). Kite i zastore viseće oko oblaka i vrata. F. Lastrić, test. 352a. Indi samo diram kite koje njegov kalpak kite. V. Došen 161b. Na kalpaku perjanica vije, po rameni kita bije zlatna. M. Katančić 68. Kite kiti, polve-zice plete, svaka kita od dukata zlata. Nar. pjes. vuk. 1, 158. Pokriću te (koića) svilom do kolena, od kolena kite do kopita. 2, 217. I opasa sablju dimiskiju, zlatne kite biju po zemlji. 2, 224. Od krstova zlatne kite vise. 2, 290. Zelen ga je barjak oklopio, a janaka kita od barjaka. 3, 194. Ali kida kite na pojasu. 3, 397. I baš viju kite od barjaka. 3, 421. A na glavu fesa finofesa, na kome je kita od bisera. 3, 535. S kape bješe kita opanula. Nar. pjes. hore. vuk. 511. Razviše se kite i barjaci. Nar. pjes. petr. 2, 289. A za njima udriše kočije pokrivene dibom do zemalja, sva ibrišim-kitom potkićena. Smailag. meh. 11. Svilene kape kićenke od kojijeh su svilene kite visile s jedne strane niz prsi. Vuk, živ. 268. To se (kvaste) srpski zove kita, n. pr. na fesu. pism. 25. Po crlenoj kapi oštrulici i po struci kita kostretnijeh. Osvetn. 2, 6. — *Amo može pripadati i ovaj primjer, ako nije u nemu šire značenje kao kod b):* Kosa joj je kita ibrišima. Nar. pjes. vuk. 1, 157. — *Vađa da amo pripada i ovaj primjer u kojemu se zrake sunčane shvaćaju u prenesenom smislu kao da su niti ili rese za kitu:* Sunce trakov kite nadvisiv odzgara. H. Lucić 238. — *U ovom primjeru stoji u metaforičkom smislu o tjelesnom osjećanju:* Meni slane kite po obrazu biju od njegova stida. S. Lubiša, prip. 218.

d) *kita od bisera, biserna, biser-kita znači obično što i niz, struka bisera (vidi u Mikalini i u Stuličevu rječniku).* Ni biserna kita koju Zadar uni... D. Baraković, vil. 41. A na prsijh kolajne nišani, biser-kite i kamenja draga. Osvetn. 2, 145. — *U ovom je primjeru značenje kao kod c):* Ja sam biser prosula, pomoz mi nizati i u kitu kiti. Nar. pjes. vuk. 1, 180.

e) *kao što se kita cvijeća uopće poklađa ženskom čeladetu, tako se zove kita i drugo što se prikazuje mladog u srećanoj prigodi kao dar.* Drugi sastanak ženidbeni zove se 'uproši', kadno idu mati i otac, il' ne ima li njih, drugi rodaci i kućani na uprose devojci, noseći joj kitu, t. j. jabuku nakićenu novcem, svilom i navezom, koja je omotana u rubac ili šarenu maramu koju devojka iz njihovih ruku uzme u znak da je vjera sklopljena. (u Žumberku). V. Bogišić, zborn. 160—161.

f) *u prenesenom smislu, kao nakit, ures uopće.* aa) *u pravom smislu, n. p. kod odijela.* I kad na se kite meću (mlade) da se svitle... V. Došen 104a. — *kod pjesme.* Što sam reko od Nereida. Teti i Netuna, sve su to kite pjesničke. N. Marči 7. — *bb) u prenesenom smislu, kao n. p. što je koje čelade kojemu mjestu.* (Starešine) koji sad su srića svita, potle nebu lipa kita. V. Došen 250a.

g) *duga kosa spletena, pletenica. — Po sjevero-zapadnijem krajevima (vidi i u Bjelostjencu i u Voltigijinu rječniku).* Jedna (divovka) češe žute kite svoje. Nar. pjes. istr. 6, 27. Kita 'capilli nexi'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifg. 19. Kita, ime pletenici kosi djevojačkoj. u Prigorju. F. Hefele.

h) *penis (pueri, verecundiae causa dicitur). — U Vukovu rječniku.*

i) *skup, mnoštvo čeladi, ali svagda u pohvalnom značenju.* K. Bijelomu Smedorovu pošli kitu

tvih junaka. I. Gundulić 120. S drugo (*strane*) vojska od Poljaka svijom se kaže lijepa kita od hrabrenijeh sva junaka po izboru skladno svita. 431. Biše u onoj vojsci kita jedna od četrdeset soldatov kršćenikov. F. Glavinić, evit. 70^a. Videći onu kitu mladih bratov smili se na nje. 212^b. Ter se š nome radovaše i nabeska ta kraljica i š nom kita svi divica. S. Margitić, isпов. 182. Kanunikov da se kita stavi u vaš grad. J. Kavašin 164^b. Tu tisi kitu tvojih junaka. 220^a. Kon njih kola izpovijedac i biskupa kita vrvi. 522^b. Kita svojijeh ljubovnica. I. Dordić, salt. 147. Na dvi strane mučenika kite. A. J. Knezović 276. Nije ono jato sokolova već bosanski kita vitezoa. And. Kačić, razg. 245^a. Lipi koña a lipši junaka kano jedna kita divojaka. 314^b. Naj izvršitija kita društva gosporskoga. I. J. P. Lučić, razg. 3. Otišla je ona plemenita kita Moskova u Rim. A. Tomiković, živ. 91. Prinčio je svojom kitom vojnika pod golim nebom. 183. Divnu kitu svoje svoje. Nar. pjes. vuk. 1, 93. A za nima po dvjesta Srbina. . . . Bože mili, da lijepe kite! 4, 183. I lijepe kite Jugovića. P. Petrović, gor. vijen. 10. One kite ljudi što mi zavemo izumiteljim. M. Pavlinović, rad. 28. Imamo lijepu kitu braće i u njih svijetla oružja. Pravdonosa. 1831. 21. Pa premda je gozba uzorita lijepa druga ubranijeh kita. Osvetn. 1, 46. — *U ovom primjeru stoji posve metaforički prema značenju kod c): Sve šest posla u zemlju slovinsku, glavnu kitu od kadike rimsku. Nadod. 138. — Po Belinu rječniku znači ne samo mnoštvo čeladi nego i način kako su čeljad poredena, t. j. naokolo, ridi: kita ljudi, 'cerchio d'huomini, vale radunanza d'huomini posta in giro', corona' 186^a, kao da je orakoro značenje i u ovom primjeru našega vremena: Nud' pogledaj, mlada Mare, okolo sebe, divan ti se sabor bere okolo tobe: jedna kita roda tvoga, druga od doma. Nar. pjes. vuk. 1, 25. isporedi pod c.*

e. često se (osobito u narodnijem pjesmama) kaže kita i s vatovi, ridi n. p.): Da odvedem kitu i s vatove. Nar. pjes. vuk. 2, 65. Spremiše se kita i s vatovi. 2, 151. Azurala, kita i s vatovi! 2, 334. Podiže se kita i s vatovi. 2, 339. Da kupim kitu i s vatove. 2, 593. Neka kupi kitu i s vatove. Nar. pjes. hōrm. 1, 6. A za nime kita i s vatovi. Bos. vila. 1892. 205. Vuk tunaci oro u srom rječniku (vidi sprijeda) kao da znači isto što kičeni s vatovi (vidi kititi, 2, b, a)), po čemu bi bila retorička ili gramatička figura u kojoj od dva supstantiva jedan bi bio drugome kao adjektiv ili pridjev (Vuk isporučuje lat. arma virumque što bi po negoru shvaćanju značilo isto što virum armatum); ali da bi u ovom slučaju kita bilo isto što nakit teško mi je rjerorati. istina, često se kaže i kičeni s vatovi, ali bi opet ovo moglo postati od kita i s vatovi bez obzira na značenje što je isprva imala riječ kita. ipak je teško razabrati, premda se nekoliko puta pomiješa kita uz riječ s vatovi na drugi način. u naj starijem primjeru: Prilijepa djevojka od roda prihjegla, a za nom na kite s vatove. Nar. pjes. u Š. Menčić—G. Držić 511 kao da znači isto što kita pod b, i). tako bi bilo i orđje: Ode Komnen za kitom s vatova. Nar. pjes. juk. 88. moglo bi biti i uže značenje (vidi b, i) pri kraju), isporedi i: Ljepo ti je pogledati kako svati kitom sjede. Nar. pjes. vuk. 1, 66. — po primjerima: Pokupiše na kitu s vatove. Nar. pjes. petr. 2, 446. I kupim na kitu s vatove. 2, 522. Nar. pjes. juk. 99. Poče kupit na kitu s vatove. 943. Nar. pjes. petr. 3, 450 može se pomisliti da se misli na kitu što je na barjaku i na sam barjak, a isporedi i: Donijose

domaćinu kitu masline. (Pripovijeda se da je u Bisnu otprije bio običaj u svaatove mjesto barjaka nositi granu masline; no sad se to samo onda čini, kad je mladoženina ili djevojačka kuća u žalosti. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 10. a moglo bi biti da se misli i na značenje pod b, e).

d. ime biljaka.

a) rača da je isto što rakita u ovom primjeru: Al' im kuće biše splitte od ševara i od kite. J. Kavašin 28^b. oro bi se potrdilo i riječima kita rakita u naše vrijeme: Široka kita rakita zeleno polje prekrila. Nar. pjes. here. vuk. 297. Kita rakita i u njoj dvanaest stupova. . . (odgonetljaj: godina). S. Novaković, nar. zag. 31. Na rakiti kiti dvoji troji ptiči. . . (odgonetljaj: grebeni). 33.

b) u jednom primjeru xvii vijeka može biti da znači kukar crijet (ako nije značenje kao kod b, a)). Naredbe i ureho od evitja i ruže, kita i ljubice. M. Jerković 100.

c) Kita pasja, Ruscus aculeatus L. (Lamb). B. Sulek, im. 145.

2. KITA, f. ime žensko. — U Vukovu rječniku: 'frauennamen', 'nomen feminae'. — ridi: Toči vino Kita Cetinija. . . . Koji pije svaki njoj napija. Nar. pjes. istr. 2, 73.

3. KITA, f. ime planinama. — U naše vrijeme.

a. planina u Hercegovini. — Između rječnika u Vukovu (planina u Hercegovini). Ja zapadoh u Kitu planinu. Nar. pjes. vuk. 3, 320. Na Rudine u Kitu planinu. 4, 519. Doklen dođeš pod Kitu planinu. Ogled. sr. 404.

b. planinski vrh u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 3.

4. KITA, f. hyp. 1. kita. — ridi 1. kita pod b, h).

5. KITA, f. ime domaćijem životinjama. — U prav je ipokoristik.

a. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

b. ime orci. — u Brurnu.

c. ime kozi. — u Bosni.

6. KITA, m. ime muško. — U naše vrijeme u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Sr. nov. 1893. 591.

7. KITA, m. ridi kito.

KITAB, kitāba, m. ridi čitab, arap. kitāb. — U jednoga pisca našega vremena. Dor Afize, sveznalice stara, što no znadeš sve sedam kitaba! Osvet. 1, 21.

KITAČA, f. ime prasici. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KITAJ, m. ridi Kina. — Iz ruskoga jezika. — U naše vrijeme u pisaca. — U Šulekoru rječniku: 'China'.

KITAJAC, Kitajca, m. čovjek iz Kitaja. — U pisaca našega vremena. — U Šulekoru rječniku: 'Chineser'.

KITAJKA, f. žensko čelade iz Kitaja. — U pisaca našega vremena. — U Šulekoru rječniku: 'Chineserin'.

KITAJLIJE, ridi kitali i kitalija. — U jedinom primjeru kao da stoji u srednjem rodu uz čebe. Na nja meću čebe kitajlije. Bos. vila. 1892. 174.

KITAJSKI, adj. koji pripada Kitaju. — (Od xvii vijeka i u naše vrijeme (samo u pisaca). Na Kitajsko blato hodih u Tatara. I. T. Mrnavić, osm. 142. i u Šulekovu rječniku: 'chinesisch' gdje ima i adr. kitajski.

KITALI, adj. narešen kitom ili kitama (vidi 1. kita, b, c)). — Ne mijenja se po padežima. — Postaje od kita turskijem nastavkom li. — isporedi kitalija, kitajlije. — U naše vrijeme u Bosni. I kitali fesa tunajliju. Nar. pjes. petr. 3, 584.

KITALIJA, *f.* (*struka*) *s* *kitama*. — *isporedi* kitili. — *U naše vrijeme u Bosni*. A preturi struku kitaliju. Nar. pjes. petr. 2, 563. 3, 583.

KITAL, *m.* zovu u Istri kod nošnje onu opravu, koja dolazi izmed gorne oprave i košulje. U Klani (u Istri). F. Simčić.

1. **KITAN**, *kltna*, *adj.* frondosus, ornatus, *na* kojemu je mnogo kita (*vidi* 1. kita), *kitnast*, *kičen*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (kitan, kitana!, frondoso!, laubich, belaubt!), u *Stuličeru* (frondescens, frondifer, frondosus!), u *Vukoru* (1. vide kitnast *s* *primjerom iz narodne pjesme*: Među kitnim goricama. 2. kičen, geschmückt, ornatus *s* *primjerom iz narodne pjesme*: Pa uhvati kitnu Crnogorku).

1. *adj.* — *Komp.* kitnijš (J. Kavašin 520^a).

a. frondosus, foliatus, densus, *kitnast*, *o drvetu*, *drveću*, *o šumi* gdje je mnogo kita (*vidi* 1. kita, a), *pa i o grani na kojoj je gusto lišće i o gustom lišću*. kod toga se često ima u misli i drugo značenje (*kičen*).

a) *na kojemu je mnogo kita, grānčića*. aa) *o drvetu, drveću*. Kitni javor, vita jela... I. Gundulić 402. Lijepi hrasti, kitni bori. G. Palmotić 1, 106. Kitna dubja. 2, 425. Na kitnoj jeli. 2, 469. Sin dobrog Noa koji kitnu lozu prvi usadi. 3, 17^b. Kitna dubja grane. P. Kanavelić, iv. 522. (Marija) od lepene uzoritija, kitnija maslin, cedra vitija. J. Kavašin 520^a. Zelene dubovima kitnijem gore. I. Đorđić, ben. 199. Šetnice dubjem kitnijem u dužinu tja daleko upravljene. B. Zuzeri 246. Dub ovi granat i kitan, oni nag i kršlav. A. Kalić 246. — *u orakom je primjeru uprav značenje: kičen, nakičen*: Gdi veseljem plodom kitno sved masline zelene se. D. Palmotić 3, 58^a. — bb) *o šumi, gori, pa i uopće o mjestu gdje je gusto drveće*. aaa) *o dubravi, gori*. Kitnijeh dubrav sjeni mile bjehu nemu omilile. G. Palmotić 3, 60^a. S Bogom, kitne o dubrave! A. Gledović 7^a. — O prilipa goro kitna! P. Knežević, osm. 303. Tu se vide kitne gore. N. Marči 11. — Kitni Liban i ugodni. I. Đorđić, salt. 87. Kitni Tabor. 303. Jordan iz Libana kitna izvira. N. Marči 76. — bbb) *o perivaju*. Koji perivoj? kako kitan? kako razbludan? A. Kalić 75. Ko kitni perivoj. 359. — ccc) *o strani, držari*. Usred kitnijeh tezijeh strana jednoj lijepoj u prolodi velika se svijem poljana u ravnini svoj oholi. J. Palmotić 313. Plodne i kitne države. A. Kalić 35. — ddd) *o polju, zemlji, mjestu (u sva tri primjera značenje je: kičen, nakičen)*. U cvijeću kitno poje. I. Đorđić, uzd. 178. Kad se zemlja s mnogom slavom plodna ukaza i zelena, zračna cvijetjem, kitna travom... G. Palmotić 3, 24^b. Dubjem kitno i raskošno koje mjestoe. B. Zuzeri 153.

b) *o hvajuma, granama, grānčićama na kojima je mnogo lišća*. Grm ih spleten, dubje često gustim gajom jur obstrije, pače kitnim hvajom mjesto nobesom ih istim krije. I. Gundulić 402. — Vidiš oni dub, gdi kitne grane svoje svud prostira. G. Palmotić 1, 87. Druzi noseć grane kitne. P. Kanavelić, iv. 372. A priprosni od naroda kitne grane svi nošahu. P. Knežević, živ. 19. — U tibi je, baščica, grānčica kitna zelena. M. Katančić 75.

c) *kojega je mnogo zajedno, gust, o lišću, roću, crijeću*. Sušnom zviždi i žubori kitno listje čim trepeće. G. Palmotić 2, 476. — Sladko voće, kitno cvijeće. I. Đorđić, salt. 1. Obilnos i kitna cvijeća i zrela voća. B. Zuzeri 129.

d) *prema značenju kod b)*, *o samoj sjeni što je čini gusto lišće*. Pod drag žuber od slavica kitnu u sjencu biše pala. I. Đorđić, pjesn. 11.

b. ornatus, exornatus, *kičen, nakičen, urešen, narešen, u naše vrijeme naj češće o ženskim i o svatorima*. — *Kad se pominje i ono čim je ko kičen ili što kičeno, stoji u instrumentalu*. jedan put u *geneticu* (*vidi prvi primjer kod a)*).

a) *o čeljadetu*. Djedi su mi svi očini cari istočni privisoeci; smerni gorštaci u planini matere su moje oci... Dvorili su kitni zlata jednijeh plemići usred grada; družijem grad je bio pojata, a dvorani drobna stada. I. Gundulić 301—305. Ali čas neumrlu tvoji djedi, slavom kitni, u požnu boju vrlo dobivahu nedobitni. 277. Sva ga Gora Crna izabrala za svojega gospodara. Osvetn. 3, 64. — o *barjaktaru*. Da mi bude kitan barjaktare. Nar. pjes. petr. 3, 348. A za njima kitni barjaktari. Nar. pjes. magaz. 1867. 95. Perjaničkog kitna barjaktara. Osvetn. 2, 159. — o *ženskim i o svatorima*, *vidi* kititi, 2. b. Tvoje seke kitne Anđelije. Nar. pjes. petr. 2, 195. Mlade momke i kitne djevojke. 3, 155. Po imenu kitna Vasilija. 3, 340. Vidiš Janč kitne čobanice. 3, 429. Do gospode kitne Maksimije. Nar. pjes. stojad. 1, 117. A kod nje nide nikog nema nego čerca, kitna Anđelija. Nar. pjes. u Banićima. Đ. Šurmin. No govori kitna Crnogorka. Ogled. sr. 501. — U kaura kitnijeh svatova. Nar. pjes. petr. 3, 354. Kitni svati Mirčete vojvode. 3, 461. Kad se kitni svati skupiše. 3, 631. Opraviše haber Čupriliću, da mu kažu za kitne svatove. Nar. pjes. hōrm. 1, 16. b) *o životinji (o kpinu)*. Ate, avilom kitne, srebrom pokovate. Osvet. 4, 49.

c) *o udru ljudskoga tijela (u jedinom primjeru o glavi)*. Glava kitna i puna urosa, a misli? Da nije među tezijem cvijetjem koja zmija? B. Zuzeri 4.

d) *o kipu* (*vidi* 1. kip, 5). S druge strane prvi u redu kip se kaže plijenim kitan. I. Gundulić 429.

e) *o odijelu i uopće o čemu što se na sebi nosi*. Nihove se bane kćeri u bogatom kitnu uredsu. I. Đorđić, salt. 480. I dala mu kitno obilježje. Nar. pjes. petr. 3, 228. A kitne se perjanice nišu. Osvetn. 2, 99.

f) *o pokućstvu*. Crne mu se oči otrgoše do banova kitna čiviluka. Nar. pjes. hōrm. 1, 240. Doskočio kitnu čiviluku. 2, 7. 66.

g) *o kući, stanu, o čaršiji*. I bijasmo na kitnu biljardu. Nar. pjes. vuk. 5, 405. No izlegoh iz kitne biljarde. 5, 406. — Ode Mande u kitnu čaršiju. Nar. pjes. juk. 466.

h) *o gradu*. Egra, Ostrogon, Biograd stojni i Kaniža, gradi kitni. G. Palmotić 2, 316.

i) *u prenesenom smislu, o govoru (kad gorornik traži i izabire riječi da govor bude nekako kavanakičen)*, oratio ornata. U cvijeću kitna govoroča kriju se zmijske. B. Zuzeri 38.

2. *adv.* kitno. Kitno majci u visine raste. Nar. pjes. petr. 3, 256. U čokoće lozu kitno veže. Srp. zora. 1876. br. 4, str. 84.

2. **KITAN**, *kitana*, *m.* *postaje od* 1. kita.

a. *kaže se od mila djetetu*. — *U naše vrijeme u Lici*. „Kitane moj!“ I velikom se čojku prevare žene reći: „Kako ti stoji kitan?“

b. *ime prascu*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

c. *ime jarcu*. F. Kurelac, dom. živ. 38.

KITANA, *f.* *ime žensko*. Zemljak. 1871. 2.

KITANOVA ĐUMURANA, *f.* *ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom*. Glasnik. 19, 171.

KITANOVIĆ, *m.* *prezime*. — *U naše vrijeme*. Dimitrije Kitanović. Rat. 176.

KITARA, *f.* *tal.* chitarra (*franc.* guitare), *muzikalna sprava (slična tamburi)* sa šest žica što

se prstima tržu kod udarača. — U dva pisca xv i xviii vijeka, ali je značenje prema grč. *xythra*, lat. *cithara*. Pridavši još u broj s kitarom Apola. M. Marulić 7. U svoje vijoline, kitare i tambure zazvone. And. Kačić, kor. 262. — U naše vrijeme u Dubrovniku ima značenje kao i u talijanskom jeziku. P. Budmani.

KITARČIJA, m. čocjek što udara u kitaru. — Načineno od kitara turskijem nastarkom či. — U jednoga pisca xviii vijeka. Čini doći jednoga tamburčiju aliti kitarčiju. And. Kačić, kor. 160.

KITAST, adj. u Vukovu rječniku: vide kitnast.

KITAŠ, m. vidi sijerak. — U naše vrijeme u Dalmaciji. Kitaš, Sorghum vulgare Pers. (Lambl, Visiani). B. Šulek, im. 145.

KITAVA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

KITEŠ, m. ime jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 38.

KITEŠA, f. ime domaćijem životinjama.

a. kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

b. kozi. F. Kurelac, dom. živ. 38.

c. prasici. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KITEŽ, m. ime volu. — U naše vrijeme u Istri. Volić kitež. Nar. pjes. istr. 4, 4. Pisac tumači ovu riječ u biševci: rogovi na kite.

KITICA, f. dem. 1. kita. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (fiocco delle corone, 'leminisci'), u Belinu (fiocchetto, fiocco piccolo, 'flocculus' 318a; kitica cvijetja, 'fascetto di fiori', 'fasciculus florum' 304a), u Voltigijinu (fiocchetto, mazzetto di fiori, 'blumensträusschen'), u Stuličevu (flocculus), u Vukovu (dim. v. kita).

a. vidi 1. kita, a. Ovo je onih sedam koreni sa svojimi kiticama. Naručn. 85b. Žila se masline prostrla niz dola, a po njoj kitica svudi tud pronikla. H. Lucić 217. Za žeļu slatkoga mirisa utrgnu kiticu jednu. P. Zoranić 35b. Kako u jednom stablu dvi kitice različitoga sada mogu se ucepiti. F. Glavinić, cvit. 420a. Da iman rožicu, kiticu bošijka. Nar. pjes. istr. 2, 78.

b. vidi 1. kitica, b.

a) vidi 1. kitica, b, a). Kitice povita, pokli mi ti dode, od one svita jedine gospode... N. Najesković 2, 9. Kaži mi, kitice, zelena vijek bila, što je od krunice, ka mi te posila? 2, 62. Tvoj gospodar s kiticom šeta i djevojke snahodi. M. Držić 210. Ako li joj (dadeš) kiticu ali vinac od cvita. A. Kanižlić, utoč. 243. Komu vočku, kom cvita kiticu. M. A. Rešković, sat. L2b. Baš kiticu lijepu sakupih đurđica jučeri. M. Katančić 50. Pa savija cvjече u kitice... Što ja kitim cvjече u kitice... Nar. pjes. vuk. 1, 40. U svakoga po kitica cvjеча. 1, 399. Uļegoše dva Božja anđela, zaklaše joj u bešici sina, pokupiše krvcu u kiticu, poštrapaše n'jeme i slijepe. Nar. pjes. herc. vuk. 317. — Kaže se ženskom čeladetu od mila (isporedi kod 1. kita). Oto t' sam molio svaki dan, kitice. Š. Menčetić—G. Držić 495. Na svitlo, ugodna kitice moja, poj. I. Ivanišević 3. O kitice Jaño čobanice! Nar. pjes. petr. 1, 270. Hčerice moja, rožice moja, kitice moja! Nar. pjes. istr. 5, 3.

b) o klanj, vidi 1. kita, b, b) bb). Poveži nih (klasore) na kitice. Z. Orfelin, podr. 166. Sveži u tri kitice. 217.

c) crijeće što raste ujedno na nekijem bičkama, te je nalik na kitu crijeća ili na perjanicu, isporedi 1. kita, b, c). Kitica, mappa, qual è quella del finocchio, aniso, e simili, 'petasus'. A. d. Bella, rječn. 461b. Kitica, panocchia, nome generico di tutti quelli semi a guisa di chioma nella cima delle piante, 'panus' 538b. Kitica, 'thyrsus'. J. Pančić, bot. 57.

d) vidi 1. kita, b, c). Tobolac sa zlatnijem kiticama. Vuk, kovč. 90.

e) vidi 1. kita, b, b) ff). Složiti kakono u kiticu ona čudesa. B. Kačić, in. 101. Ugodno će ti s toga biti iznaći pri svrsi lijepu kiticu pjesni na čas srca Jezusova. I. M. Mattei xviii.

f) strophā, nekoliko stihova koji mogu među sobom biti različni u metru, a sačinjavaju jedninu metrom i smislom. naj češće je kitica dio pjesme koja se onda obično dijeli u kitice jednake po metru. — U pisacu našega vremena. Kitica, stil. 'strophe', tal. 'strofa'; dvoredna kitica, 'zweizeilige strophe'; od jedne kitice, 'einstrophig'; članak kitice, colon, strophenglied'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — Ima takovo značenje i arapska riječ qit'a (tur. qyta), ali je jamačno kitica dobila ovo značenje po predašnjemu (kod e)).

g) vidi 1. kita, b, g). Na glavi joj zakvrčeni vlasi a kitice narošene iglam. M. Katančić 67.

c. purin nos. Đakovo. — Jamačno po značenju kod b, d).

d. vidi kičica pod c. — U Vukovu rječniku: vide kičica s primjerom iz narodnih pjesama: A zafuzda jednom žicom zlatnom, okiti mu kitu do kitalah. — Te joj jube ruke i koljena, šarca koña doje u kitice.

e. u apoziciji kod mjesnoga imena ističe krasotu onoga mjesta. — Između rječnika u Vukovu: (stajanje) die zierliche, 'ornata' s primjerom iz narodne pjesme: Odovle ću preseliti, kado, u kiticu varoš Podgoricu. — Veseli se, Punte, nad morem kitice, od ovog otoka naj lipša rožice! Nar. pjes. istr. 2, 138.

f. ime žensko. — U jedinom je primjeru izmišljeno od sama pisca. Jednojzi Perlica, drugojzi Kitica... bješe ime. M. Držić 51.

g. bička. — Između rječnika u Mikajinu (erlena kitica, trava, 'centaurium'), u Belinu (erlena kitica, centaurea, herba medicinala, 'centaurea' 184b), u Stuličevu ('centaurea'; kitica zlatna, 'centaurea minor'; kitica velika, 'centaurea major'; kitica erlena, herba febrim depellens'), u Vukovu (das tausendgüldenkraut, 'Gentiana centaurium Linn.' cf. kičica s dodatkom da se govori u Dubrovniku). — Kitica, rus. китка (Zea mais), granula, sol terre, centaurea (u sinjskom rukopisu), Erythraea centaurium Pers. (Vodopić), v. Kičica. B. Šulek, im. 145. — I s pridjevima (za istu bičku i za druge). Kitica erlena, amortella (Aquila-Buč, Pizzelli, Skurla), febrifuga (Pizzelli, Kuzmić, Aquila-Buč), Erythraea centaurium Pers. (Lambl, Vuk). Kitica gorka (mala, u rukopisu visovačkom), Kitica mala (Pizzelli), Kitica maña gorka (Durante), centaurea minore (visovački rukopis, Pizzelli, Durante), Erythraea centaurium Pers. Kitica zlatna, centaurea minore (Kuzmić, Anselmo da Canali, Stulli), Erythraea centaurium Pers. — Kitica veća, velika (u visovačkom rukopisu), centaurium magnum (Durante), Centaurea centaurium L. Kitica žuta, centaurea major (Lambl), Centaurea centaurium L. — Kitica srčana, tormentilla (Aquila-Buč), Tormentilla erecta L. B. Šulek, im. 145.

h. ime mjestima.

a) selo u Crnoj Gori. Od Kitice sela Martinićah. Nar. pjes. vuk. 4, 84.

b) planina u Srbiji. Na čijem (Platova) grobeni izdižu se lepa, jedno uz drugo tri vrha Kitice. Glasnik. 43, 332.

KITIČICA, f. dem. kitica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (panocchietta, dim. di panocchia, 'panicula' 538b) gdje se naj prije nahodi i u Stuličevu (parvus flocculus). Čuda 'e v lozi driva ko kitičić nima. Jačke. 92.

KITIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Rat. 872.

KITILAC, kitioca, m. čovjek koji kiti. — *U jednom primjeru našega vremena u kome ima gen. pl. grijeskom kitioca.* Ter boji se da nestane gvožđa i u Skadru srebrom kitioca. Osvetn. 2, 102.

KITIN, m. prezime. — *U naše vrijeme.* D. Avramović 248.

KITINA, f. snijeg što ostaje na drveću. — *Postaje od 1. kita.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die schneebuschen auf den bäumen nach frischgefallenem schnee 'nives in arboribus' s primjerom: Kitina u planini, ne može se ništa sjeći). List opane, kitina napane. Nar. pjes. petr. 3, 530. Kad sa gore opane kitina. V. Bogišić, zborn. 612. Pod jelom zelenom smo stajali a kitina nam je za vrat sipala. Bos. vila. 1887. 306.

KITINČIĆ, m. prezime. — *xvi vijeka.* Ivo Kitinčić. Mon. croat. 308. (1598).

KITIŠANCI, Kitišanaca, m. pl. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 138.

KITIŠANSKI, adj. koji pripada Kitišanima. Kitišanske nive, u Valpovu.

KITITI, kiti, impf. ornare, exornare, pridavati čemu (objektu) što čim ono biva lepše, ugodnije, resiti. — *Postaje od 1. kita, te bi upravo značene bilo: pridavati čemu kite (osobito u značenju kod 1. kita, b, a), b) itd.).* — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. kiti).* — *Od xiv vijeka (vidi kod 2, c), a između rječnika u Mikafinu* (kititi, nakititi, orno, exorno, condecoro, insignio, como), u *Belinu* (kititi cvijetje, far fascetti di fiori, flores in fasciculos colligare' 301a), u *Volčijinu* (ornare, abbellire, 'auszieren'), u *Stuličevu* (ornare, exornare, polire, expolire), u *Vukovu* (sieren, schmücken, 'exorno').

1. aktivno.

a. subjekat je čelade (a u prenesenom smislu i drugo što, vidi drugi primjer kod a) cc)) što pridaje kome ili čemu drugome nakit, ures; ovaj, kad se izriče, stoji u instrumentalu.

a) subjekat je drugo čelade ili životinja ili što neživo. aa) u pravom smislu. Težak popijevajući za volovi teško ralo cvijetjem kiti. I. Gundulić 126. Ono što tratiš kiteći stvorena nerazložita. M. Radnić 359b. Učite od mene ne nebasa zvizdama kititi, niti travam i cviećem zemlju. F. Lastrić, test. 328b. Pohodi nežine crkve, kiti prilike i kipove. A. Kanižlić, fran. 209. Ne kitimo cvitom zlata. V. Došen 37a. Bijaše običajan kitit cvitjem jednu priliku iste divice. F. Radman 57. Jer doista, tko god crkvu kiti, on od srčbe dragog Boga miti. M. A. Rejković, sat. C1b. Kitite me cvijećem karanfiljem, čim je mene Merima kitila. Nar. pjes. vuk. 1, 257. Nabrati ću po polju rožica pa ću kitit brata i nevestu. Nar. pjes. istr. 1, 52. Turskim glavam goru kitim. B. Radičević (1880) 18. — *bb) u prenesenom smislu, hvaliti.* Protresujući ovu falu kojom Menijata kiti Focija. A. Kanižlić, kam. 45. On kiti falom papu. 271. Ovako te, o holiti! lažorično jato kiti, dok iz tebe što iztresa, dok izmam i odnese. V. Došen 36b. — *cc) u metaforičkom smislu.* Lubi te duh sveti tebe posvećujući, kiteći i prosvitljući. M. Zoričić, osm. 118. — *amo može pripadati i ovaj primjer.* Jer je ispovidi oružje koje pridobiva sve oblasti paklene, trne sržbu Božju i kiti dušu svim kripostima. M. Zoričić, zrc. 137—138.

b) objekat je samo tijelo ili dio tijela u subjekta. aa) u pravom smislu. Oni gušteri muče

glavu svoju zašto ju sam saviše resila. M. Divković, bes. 184a. (Bog) zore mile zlate prame, prsi bile sved rumenom ružom kiti. I. Gundulić 212. (Vojvode) bijelim perjem glavu kite. 444. Kiteći tijelo s razlikijem iznasastjama. M. Radnić 287a. Da imaš joster što kititi, bila bi i u glavi i na glavi sva prijašnja tvoja taština. B. Zuzeri 119. Glave kititi ljubicom. F. Lastrić, test. ad. 82b. One platu ruse pletenice i kite ih žutim mačarijama. Nar. pjes. harc. vuk. 219. Smijem svoja kitile nedarca. Osvetn. 2, 99. — *bb) mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu subjekat hvali (isporedi a) bb)) koju svoju osobinu:* Pripovidke od starina prid hijadu još godina kaže kan' da b' lani bile i s nime se dogodile, s vojskom negda još od Troje on junaštvo kiti svoje. V. Došen 39a.

c) objekat je govor (može se imati u misli) ili pismo. — *u prenesenom smislu. aa) činiti da bude lepši govor retoričkim načinom.* Kititi stozavnijih razložena. S. Rosa 173b. — *bb) objekat je kniga, pismo.* — *neuki narod shvaća pisanje kao slikanje i rešenje.* — *U narodnijem pjesmama.* Da ja kitim jednu sitnu knjigu. Nar. pjes. vuk. 2, 382. Donese mu divit i hartiju, te je sitnu knjigu nakitio, ne kiti je kud je nožji kaže, no je kiti preko mora sišeg, preko mora do grada Soluna. 2, 382. — *s istijem značenjem: kititi što u knizi.* Sta je paša u nožji (knizi) kitio? Nar. pjes. hörm. 1, 310. — *cc) govoriti lijepo, a brzo i lako.* — *objekat se ne izriče.* Smijah se od miline, do ti tako lijepo kitish. S. Matavulj, novo oružje. 126. — *često o naricanju.* Ona što naj lepše zna kititi sjede mu više glave a ostale sve redom. Vuk, živ. 186. Kako (tuzbarica) kiti i nariče mrtvoga. V. Bogišić, zborn. 301.

b. subjekat je ono što se pridaje kome ili čemu (objektu) da bude lepše, te kititi znači: biti ures objektu.

a) u pravom smislu, ali se riječi kruna, vijenac, lovor itd. mogu shvatiti i u metaforičkom značenju (kao slava, slava rajska itd.). Kim neumrla svoj zelena do tri vijenca čela kite. J. Kavanin 298b. (Carsku) glavu kruna kiti. A. Kanižlić, kam. 319. Toliko te kruna na nebesih kiti. fran. 140. Koga slave vične puna jasna kiti sada kruna. bogoljubu. 393. Indi samo diram kite koje negov kalpak kite. V. Došen 161b. Naše prame kiti lovor. N. Martić 12. I neg kite dva nišana sjajna. Osvetn. 3, 152. — *Mogla bi amo pripadati i ova dva primjera u kojima je subjekat lepota, lepota:* Er dobivši, tvē pustoši već ljepota kitila bi. J. Kavanin 66b. Koje (lice) taka lipost kiti. P. Knežević, pism. 174.

b) u prenesenom smislu. aa) objekat je čelade. aa) subjekat su duševne (moralne ili umne) osobine, (dobra) djela itd., te se kitičene shvaća u moralnom smislu. U tebi je redovniška ponižnost, ustrpljenje i svaka druga dobra prilika, koja to kite prid Bogom i prid ljudma. J. Banovac, prisv. obit. 5. Pram ubogim prostrano blagodarstvo tvoje, izgled dobra življena, sladki način općenja sa svakim, nauka tvoji netakmenost, i sve osobitosti koje te kite... J. Filipović 3, vii. Kad kriposti jasne gazi koje dično naš svit kite. V. Došen 243a. One (kriposti) dušu kite, pamet rasvitljuju a svijest umiruju. B. Leaković, nauk. 479. — *Sveta mudros kiti, resi Tomasa.* V. M. Gučetić 135. Razum koji jude kiti. V. Došen 21a. — *Ovo su dila koja ga kite.* J. Banovac, pred. vi. — *bbb) subjekat je spojašna čast, počast.* Diploma, koja nega i sve druge od vaše kuće i plemena postonoga kiti. L. Vladimirović 5. — *bb) objekat je mjesto; subjekat su čelad ili*

maña mjesta (n. p. gradovi, varoši) što su u objektu. Još varoše brojiš plemenito koji tebe sa svih strana kite. M. A. Rejković, sat. B2b. Grad veliki imade i čeljadi plemenite koja takva mista kite. V. Došen 31b. — **cc) objekat je što umno**. Znadijau navlastito stari mudri Grci da različnost crkvenih običaja ne dvostruči viru, ne kvari jedinstvo svete crkve, da pače nezino voličanstvo još lipše resi i kiti. A. Kanižlić, kam. iv. — **tako je i u ovom primjeru u kojem premda je subjekat čefade, smisao je da je on sam ures, nakit**: Rekla je neka prosta žena o velikašu našega naroda: „On kiti svoje gospodstvo“, er belegt seine würde mit thaten, bedeckt sie mit ruhm'. F. Kurelac, rad. 20, 89.

c. kad je objekat kita, vijenac itd., ili ono od čega je kita, vijenac itd., značene je od prilike: graditi, načinati, savijati (uprav: činiti kitu).

a) objekat je kita, vijenac itd. Lijepa kita, ima bit da ju je i lijepa ruka kitila. M. Držić 406. Kite kiti, podvezice plete. Nar. pjes. vuk. 1, 158. — Vijence kiti, beri cvijeće. I. Đorđić, uzd. 61. Vide polja sva u cvijetju kitit vijenac primalitju. N. Marči 38. — A Boga ti, siv zelen sokole! ko ti žuti noge do koljena? ko ti zlati krila do ramena? ko ti kiti krunu nad očima? Nar. pjes. petr. 1, 157.

b) objekat je cvijeće, biser i drugo od čega se može načiniti kita ili vijenac. aa) uopće. Za me rodno ljetne vrime zlatnim klasjem dive puni; za me zrela jesen paka kiti o dubju voća svaka. I. Gundulić 245. — Pjevalice divna, ti koja si pratila i Marka, i kitila za kalpakom perje. Osvetn. 2, 13. — **bb) često se kaže**: kititi u kitu, u kite, u vijenac. Svako u vijenac cvijeće kite. P. Kanavelić, iv. 84. Što ja kitim cvijeće u kitice... Nar. pjes. vuk. 1, 40. Ja sam biser prosula, pomoz mi nizati i u kitu kititi. 1, 180. Pod narančom cvijet otpadaše, djevojka ga u kite kičaje. Nar. pjes. herc. vuk. 199.

2. pasivno. — part. praet. pass. kičen često se nalazi i kao adj., te može značiti i lijep, krasan.

a. uopće. Kičene biserom. M. Marulić 14. Kičeno polje. M. Vetranić 2, 392. Ter ti prikazuju vence zelene, pelinom kičene. P. Hektorović 62. I naranč biserom kičenu. Nar. pjes. vuk. 1, 390. I dva fesa biserom kičena. 1, 446. Za klobukom bela kita perja, u dnu perje srebrom zaliveno, a po sredi zlatom prepleteno, i po vru biserom kičeno. 2, 302. Cijepaše kičene darove. 3, 34. Lubi daše kičena zelenka. 3, 37. Od glave mu skide kičen kalpak. 3, 507. Koja cijena robu kičenomu? Nar. pjes. juk. 78. Pa ti uzmi kičenu bukliju. Nar. pjes. petr. 2, 621. Od šumovite Bavorske, od kičenoga Wirtemberga. M. Pavlinović, rad. 7. Beograd slobodni, napredni, lepi i kičeni setio se zmaja. M. Đ. Miličević, pomenik. 5, 817.

b. u narodnijem pjesmama dodaje se i bez potrebe (epithetum perpetuum) nekijem supstantivima što znače čefad. **a) u svatovima** (i čaušima, vidi čauš, b)). — **i u Vukovu rječniku**: kičeni svatovi (i čauši) s dodatkom da je stajača riječ „das stehende epitheton der hochzeitgäste“. — **ridi i 1. kita, c.** Ona kupi kičene svatove. Nar. pjes. vuk. 1, 156. Večeraše kičeni svatovi. 1, 255. Hazur da ste, kičeni svatovi! 2, 57. Nema brata ni kičena svata. 2, 546. Povikaše kičeni čauši: „Spremajte se, kičeni svatovi!“ 2, 151. — **b) o djevojci ili uopće o mladom ženskom, kod čega može biti da se i ne misli na nakit nego na feputu.** Te otimje kičene djevojke. Nar. pjes. vuk. 3, 14. Kad to začu kičena Hajkuna. 3,

381. Iz dvora ih niko ne gledaše nego dockan kičena kaduna, ona mlada gola izlaziša. 4, 389. Kad to čuje kičena Anđuša. Nar. pjes. juk. 187. I s nim ide kičena djevojka. Nar. pjes. marj. 23. I povesti kičene Latinke. Nar. pjes. hōrm. 2, 73. **c. kod mjesnijeh imena.**

a) Kičeno Drijevoce, vidi drijevce pod a) cc).

b) Kičeni Dub. — u Daničićevu rječniku: Kyčeny, mede su Stjepanovoj crkvi s Čabićem išle „pod Kičeni Dubi“ (Mon. serb. 93 god. 1330).

3. sa se.

a. u pravom refleksivnom značenju, kad radnja prelazi od subjekta na nega sama. a) uopće. Svaki pelikom svojim se kiti. J. Kavašin 309b. Da sam se tuđim perjem kitio. A. Kanižlić, bogoljubn. xii. Kuzmica nim se (đurđicem) kiti. M. Katančić 50. Koje mlado prođe, nek se ružom kiti. Nar. pjes. vuk. 1, 898. — **i metaforički.** Ljubo moja, pitoma ružice! l'jepo ti mi bješe provatila, al' zaludu, kad s' ne kitih tobom! Nar. pjes. vuk. 1, 406. — **b) često u nedobrom smislu, kad se čefade (naj češće žensko) bavi svojijem odijelom pa i ostalijem (n. p. pletenem kose) tako da bude fepeše vidjeti.** Ako se i ne kitih sa zlom svrhom. M. Radnić 72b. Ako sam se kitio ali činio koja veličanstva veće nego sam jaki za taštu slavu. P. Posilović, nasl. 111b. Ovo je pokaraše što sam se kitila. S. Margitić, ispov. 79. Već se počeoše kititi i resiti. J. Banovac, pripov. 106. Što se žensko vrlo kiti. V. Došen 104a. Da bi se pošteno i stidljivo odivale, niti se kitile zlatom, srebrom... B. Leaković, nauk. 247. Kitila si se nakitom. Đ. Daničić, jezek. 23, 40.

b. značene se može shvatiti kao pasivno jer djelo ne postaje od sama subjekta, ali ipak ne misli se ni na koga od koga bi postalo. a) u pravom smislu. Nut' onoga, kom kaciga snježanijem se perjem kiti. I. Gundulić 440. (Paša) kom se polja rese i kite. I. Đorđić, salt. 481. Vidičete u napridak obraz svega okoliša koga je mraz zimni bio pogrubio, kako se promiňuje i kiti lipotom. F. Lastrić, ned. 137. Nije lasno poznat kojim se (cvitjem cvitniak) lipše kiti. svet. 46a. A kad dode bijel danak Đurđev... planine se kitiše jablanom. Nar. pjes. vuk. 4, 212. Kiti se nebo zvjezdama, zeleno polje ovcama. Nar. pjes. petr. 1, 5. — **b) u prenesenom ili metaforičkom smislu.** Lovorikom ter se kiti (mlajih vlastelina skup). J. Kavašin 176b. Sveti Marko među ostalim kripostima svetim, kojim je sjao i kitio se. F. Lastrić, od' 322. Odkud učini red sersafinski, iz koga izadoše tolike i tolike glave glasovite u nauku i u svetiini, kojim se kiti i prosvitljuje s. crkva katoličanska. 365. Da se krune cesarske milosrdjem od oproštenja većma kite i gizdaju. test. 122b. Stvari sobom plemenite neće da se lažma kite. V. Došen 40a. Prokletu grlo tvoje koje je od oholosti i izpraznosti biserom se kitilo. Đ. Rapić 4. Pa poslije (pjesma) idući od usta do usta raste i kiti se. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 32. — **amo pripada i ovaj primjer u kojemu je subjekat prema objektu kod 1, c:** I ako vam s druge strane visoke se česti kite, i velika dobra hrane, kad mir s carom učinite... I. Gundulić 454.

1. KITKA, f. dem. 1. kita. (Veridbenih) sastanaka bude obično tri: kitka, lomljenje hljeba i glavna prosidba. kad koji domaćin hoće sinu djevojku da isprou, onda naj prije pošle jednoga svoga provodačiju sa kitkom od bosiljka u kojoj ima po nekoliko parica... (u Srbiji u kneževackom okrugu). V. Bogišić, zborn. 166.

2. **KITKA**, *f. iskićena kapa što ženske nose na glavi u Srbiji u okrugu niškom*. Ženske nose na glavi srebrne kitke okiće srebrenim lančićima i podnzane paricama. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 136.

3. **KITKA**, *f. dem. kitula, ime krari*. F. Kurelac, dom. živ. 24.

4. **KITKA**, *f. mjesno ime u Srbiji*. **a)** u okrugu aleksinačkom. Niva u Kitke. Sr. nov. 1875. 293. — **b)** u okrugu kneževačkom. Niva u Kitku. Sr. nov. 1875. 657. — **c)** planina u okrugu kruševačkom. M. Đ. Milićević, srb. 723. — **d)** granična straža u okrugu vrašskom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 272. i u okrugu topličkom. 336.

KITKÂNE, *n. djelo kojijem se kitka*. — U *Vukovu rječniku*.

KITKATI, *kîtkâm, impf. govoriti kit kit*. — U *Vukovu rječniku*: 'kit kit sagen', dico kit'.

KIT LŪČ, *vidi 1. kit*. — Radi luč *vidi* zalučiti. — U *Vukovu rječniku*.

KITNÂ BÂRA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom*. 1/2 dana oraňa u Kitnoj Bari. Sr. nov. 1863. 416.

KITNAŠT, *adj. vidi 1. kitan, 1. a*. — U *Vukovu rječniku*: 'buschlig' 'densus', n. p. bosiljak.

KITNICA, *f. ornatus, mundus, stogod čim se čelade (naj češće) ili odijelo kiti*. — Načineno u naše vrijeme. — U *Šulekoru rječniku*: 'galanteriewaare; putzgegenstand; putzsache; putzwaare; schmuck'.

KITNIČAR, *m. čorjek koji (po srom zanatu) gradi ili prodaje kitnice*. — Načineno u naše vrijeme. — U *Šulekoru rječniku*: 'galanteriearbeiter; galanteriehandler; putzhändler; putzwaarenhändler'.

KITNIČARICA, *f. žensko čelade što (po srom zanatu) gradi kitnice za žensko odijelo*. — Načineno u naše vrijeme. — U *Šulekoru rječniku*: 'putzmacherin'.

KITNIČARNICA, *f. mjesto (dućan) gdje se prodaju kitnice*. — Načineno u naše vrijeme. — U *Šulekoru rječniku*: 'galanteriehandlung; putzladen; putzwaarenhandlung'.

KITNIČARSTVO, *n. prodaja kitnica*. — Načineno u naše vrijeme. — U *Šulekoru rječniku*: 'galanteriehandel; putzhandel'.

KITŃA, *f. kiceňe (osobito žensko)*. — U naše vrijeme. Spavaće sobe, sobe za kitnu žensku... Nov. sr. 1834. 131. Sa ukrašenom brilijantima ženskom kitnom. 1834. 203. — U *Šulekoru rječniku*: 'galanterie (putz); putz (das aufputzen); schmuck; schmücken'.

KITŃAČA, *f. vrsta jagode*. Kitňača, *Fragaria elatior* Ehrh. (Pančić). B. Šulek, im. 145.

KITŃÁK, *m. vidi 1. gorun*. Kitňak, *Quercus pedunculata* L. (Pančić). B. Šulek, im. 145.

KITŃAST, *adj. vidi 1. kitan i kitnast*. — U naše vrijeme.

a. *vidi 1. kitan, a, i kitnast*. 'Vide re, kako 'e onaj ogranak rođan i kitnast'. J. Bogdanović.

b. *vidi 1. kitan, b.*

a) *adj.* Ovo nije samo kitnasto po istočnom običaju, nego i dobro proračuneno. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 101. Lijepo li bijaše pogledati tu lijepu kitnastu družinu. Srp. zora. god. 2. sv. 7, str. 159.

b) *adv.* kitnasto. Posadi se do mene pa kazivaše prosto i kitnasto. M. P. Šapčanin 1, 118. — *Ima i komp.*: kitnastijč. A lepa (grkiňa se

naj kitnastije obukla... Srp. zora. god. 1, sv. 5, str. 101.

KITO, *m. ime volu (rađa da je hyp. kitoňa)*. — U *jedinom primjeru ima roc. kito, što može biti i od nom. kita*. Kad ljudi oru, pa mu jedan gore od drugoga oteže, onda viknu na ņ: 'Ustu mrko! ustu plavo! ustu kito!' Nar. prip. vrč. 184.

KITOG, *Kitoga, m. ime šumi u Srbiji u okrugu šabačkom*. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu*: 'ein grosser wald in der Mačva, zwischen der Drina und der festung Šabac' s primjerima: Pogubi ga pope Smilaniću u Kitogu lugu zelenome. (Nar. pjes. vuk. 4, 207). Kitog prodi i u Šabac dodi. (4, 260. 262). — O Kitože, ne zelenio se! Nar. pjes. vuk. 4, 209. Eto Kara iz luga Kitoga. 4, 290. Mačva je pre nekoliko desetina godina bila sva obrasla gustom rastovom gorom i upravo ņenu sredinu činio je onaj čuveni Kitog koji je i pesma obesmrtila, ali je sad gora tako prorodena, da je putnik leti od Šapca do Drine željan debeloga hlada. M. Đ. Milićević, srb. 421.

KITONOŠA, *m. i f. čelade što nosi kitu*. — U *jednoga pisca našega vremena*. Žena mlada ili devojka načini kitu od kakva mu drago cvijeca, pa s kitom stane u sredini društva... Kitonoša udari ga malo po obrazu... Ako ovu kitu nosi muški... V. Vrčević, igre. 14—15.

KITOŃA, *m. ime domaćijem životinjama*.

a. *ime volu*. F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trsteňak. — *Između rječnika u Vukovu*. (Vo reče krari:) 'Pak se spomeni degoč tvojega staroga kitoňa'. Nar. prip. vrč. 184. Kitoňa, belorep vo u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović.

b. *ime jarcu (?)*. — U Bosni.

KITORÊS, *m. ures od kita*. — U *jednoga pisca xviii vijeka koji će biti sam oru riječ načinio*. Drvje, šuma i šikare ukazuju različiti kitorës. M. A. Rejković, sat. L7a.

KITORESA, *f. ime kozi*. F. Kurelac, dom. živ. 38.

KITOŠA, *f. ime prasići*. Bastaja, Daruvar.

KITOŠČIĆ, *m. zove se dio Kitoga (kod Šapca) do sela Majura na južnoj strani*. M. Ružičić.

KITOV, *adj. koji pripada kitu (vidi 2. kit)*. Ijuna v črêvê kitovê tri dni i tri noći... Pril. jag. ark. 9, 107. (1468). Kako si oslobodi Jonu iz utrobe kitove. M. Alberti 435. Kao što je Jona bio u trbuhu kitovom tri dana. Vuk, mat. 12, 40. (Vuk u izdanju *Notoga Zarjela* god. 1847 na strani vi kaže da je kitov riječ koju je uzeo iz *erkrenoga jezika*). — U *Šulekoru rječniku*: kitov us 'schwarzes fischbein' (kod 'bein'); 'wallfischbarte'; kitova kost 'wallfischbein'; kitov tuk 'wallfischspeck'.

KITOV BOR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Livađu u Kitovu Boru. Sr. nov. 1864. 406.

KITOVIC, *m. prezime*. — U *narodnoj pjesmi našega vremena*. Eto ide Kitović-Osmane. Pjev. crn. 45a.

KITOVNICA, *f. selo u Bosni u okrugu Dnie Tuzle*. Statist. bosn. 101.

KITUŃA, *f. ime krari*. F. Kurelac, dom. živ. 24.

KITUŠA, *f. ime domaćijem životinjama*.

a. *ime kozi*. F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. *ime prasići*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KIVAN, *kivna, adj. qui succenset, qui odium occultum gerit, u kojega je na srecu mržnja, pizma na koga*. — Riječ nepoznata postana. rađa da nije od korijena glagola kovati (isporedi kovaran);

ako je tuđa riječ, mogla bi postati od mađar. kivánni, žefeti, ili od pers. kin, tur. kin, mržna, pizma, neprijateljstvo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (na koga, der etwas wider einen auf dem herze hat' 'iratus alicui') Kadiji se zadržuje, a Hero ga gledaše onako debela zavrataka, a kivan na kadiju, pa udari ga rukom po zatilku. Nar. prip. vrč. 90. Varmedaši kivni su na mene. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 71. Mačuha je na tebe kivna. S. Lubiša, prip. 71. Providnik i paša bili su kruti i na raju kivni. 173. Osman, kivan popu. M. Đ. Milčević, jur. 44. A ti vižle i sokole, vi ostaste i ijedni i kivni. Osvetn. 4, 21. 'Nešto sam na ti kivan, sve bi ga zubi grizao'. J. Bogdanović. — U jednoga pisca našega vremena i o čemu ne žicom; značene može biti i mrzak. Pa te kivne zacobismo klance. Osvetn. 1, 2. Da se sužiti oproste sužanštva, a vas, kivne ojađene zide, s vedra neba trijes ne obide! 1, 40. Vile harnu sreću nima navijekstale: lute nože da u krvi kale, dokle kivne ne iskale jale. 4, 30. A ni pedla zemlje ne dobili čim bi štete naknađali kivne. 5, 105.

KIVOT, m. vidi čivot. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (arca, capsu' s dodatkom da je uzeto iz misala; kivot uvjetni, arca quam juxta caerimonias a lege praescriptas Judaei circumferebant, vel in templo asservabant' s dodatkom da je uzeto iz brevijara). Tu celiva svetoga u kivotu i staru arapsku ikonu. M. P. Šapčanin 1, 33.

KIVOTIĆ, m. dem. kivot. — U rukopisu xviii vijeka pisanom crkvenijem jezikom. Imeždu sveštenika kivotić stoji jerusalimski. Glasnik. 56, 204. (1793).

KIZLAR-AGA, m. naj glavniji hadum u dvoru turskoga cara, zapovjednik nad hadumima. — Tur. qyzlar aghasy, zapovjednik nad djevojkama. — Od xvii vijeka (u Gundulićevu Osmanu dosta često, i shvaćeno je kao ime muško: u starijim rukopisima stoji Kazlaraga, što je poslije promijenjeno na Kizlaraga). Kazlar-aga u istok zore na korabju zlatnu uzide. I. Gundulić 962. Kazlar-aga (ču) glas pun slave od neizmerne svim liposti Sunčance prigizdave. 872. Kizlar Aga opazi ju (Sunčanicu). J. Kavašin 235b. Ali u to crnci uzdani Kazlar aga kijem naredi, djevojčica cvijet izbrani iskat s carske zapovijedi... P. Sorkočević 575a. I svojega agu kizlar-agu. Nar. pjes. vuk. 3, 85.

KIŽDOBRA, f. ime mjestu. — Prije našega vremena. Kiždobraa. S. Novaković, pom. 134.

KLABUČIĆ, m. dem. klabuk. — U naše vrijeme u Istri. Naša sloga, god. 14, br. 14, str. 61.

KLĀBŪK, klabūka, m. vidi klobuk. — U Voltigijinu rječniku: 'cappello' 'hut' i u naše vrijeme u Istri. Naša sloga, god. 12, br. 8, str. 31.

KLĀČAN, klāčna, adj. koji je građen klakom, capnen. — U naše vrijeme. Opet će me nagnati da mu na zor donesem kamen, pržinu i šlaku da mu majstor Kosta gradi klāčni grob. Nar. prip. vrč. 87. Zagradi klāčnim zidom granicu. V. Bogišić, zborn. 402.

KLĀČĖNE, n. djelo kojijem se klāči. — U Vukovu rječniku.

KLĀČEVICA, f. selo u Srbiji u okrugu ču-pirjskom. K. Jovanović 179.

KLĀČINA, f. postaje od klak.

a. vidi krečana. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (fornace di calcina' 'fornax

calcaria' 158b), u Stuličevu (fornax calcaria'), u Vukovu (vide krečana s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Pri jednoj gorućoj peći ali klāčini. V. Andrijašević, put. 51. Naša slama jaka je u klāčini iliti japnenici raztopiti stanac kami. A. d. Bella, razgov. 217. Svake peći i klāčine vruće. L. Lubiški 21. Baci ga u klāčinu goreću. M. Pavišić 19. U isto vrime palaše klāčinu. M. Zoričić, zrc. 209. Neki gradi klāčinu, neki vadi i đeli kamenje. Nar. prip. vrč. 153. Hćaše se Bogom zakleti, da je klāčina progorela. Srp. zora, god. 2, sv. 2, str. 26. 'Juče smo dozidali klāčinu, a danas ćemo je zapaliti'. u Dobroselu. M. Medić.

b. augm. klak, a znači što i klak. Kamenje i klāčina od koji se čini oli gradi kuća. M. Dobretić 190. Ako klāčinom zid ogradi. V. Bogišić, zborn. 442.

c. ime mjestu u Nikšiću. — I u množini: Klāčine. Vir Rastovac sa sjeverne strane, most Klāčine sa jugova puta. Osvetn. 5, 107.

KLĀČINAC, klāčina, m. pusta u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 123.

KLĀČINĀR, m. čorjek što pali klāčinu. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (fornaciajo di calce' 'calcarius' 158b), i u Stuličevu (colui che fa cuocer la calcina' 'calcarius'). Jedan Žudija klāčinar... baci ga u klāčinu goreću. M. Pavišić 19.

KLĀČINĀRA, f. komad ili komadi ili prah od vapna (klaka) što otpada iz starijih zidina. — Oblik je talijanski i načinjen je od tal. calcina, vapno talijanskijem nastavkom ara (riječ je talijanska calcinaccio). — U Belinu rječniku: 'calcinaccio, pezzo di calcina di muraglie rovinate' 'rudus' 158b, i u Stuličevu: 'calcinaccio, pezzo di calcina di muraglie rovinate' 'rudus'. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KLĀČINCA, vidi klāčnica.

KLĀČISTA, izrađena obuča (u Srbiji u okrugu vranškom). M. Đ. Milčević, kraj. srb. 314.

KLĀČITI, klāčim, impf. lijepiti zid vapnom (klakom), uprav imperfektivni glagol prema oklačiti i zaklačiti, nije svagda isto što krečiti. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (klāčiti zid debelo 'arriciare il muro, dargli la prima crosta rozza di calcina' 'murum incrustare' 103b), u Voltigijinu (arriciare muro, incrostare' 'den mörtel aufwerfen'), u Stuličevu ('incrostare, intonacare' 'crustare, crusta vel calce obducere'), u Vukovu (vide krečiti).

a. aktivno. U bjaku kom klāče i kartaju obraze (metaforički) otrovi najače i gnusobe ulaze. I. Gundulić 145. Meti, peri, a klāči odaje. Nar. pjes. hörn. 1, 86.

b. pasivno. 'Ovo je platno klāčeno', t. j. skrobjeno, ima mnogo skroba ili štirke u nemu, pa je tvrdo; za to ga malko pokvase žene jezikom, pa odmah vide, jeli rijetko ili gusto. u Dobroselu. M. Medić.

c. sa se. 'Olazi od klaka, nemoj se klāčiti'. J. Bogdanović.

KLĀČKAONICA, f. u Vukovu rječniku: vido kažuza. — Kao da je onomatopejska riječ.

KLĀČNICA, f. vidi klāčina, a. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (klāčnica, japnenica 'calcaria fornax, calcatorium') gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (v. klāčina). Da ova klāčnica bude oslobođena od svake protivščine. L. Terzić 224. Dopusti nami prijati žudjeni dospitak i korisni konac ove klāčnice tako da koja godi zgrada bude s ne klakom združena...

224. Kakono čine duar od kameña u klačnici sažežena. S. Margitić, fal. 282. — U *knizi iz koje su prva dva primjera uzeta* ima: Blagoslov japlenice ali klačince. L. Terzić 221. ali je jamačno klačince sama štamparska pogreška, premda se nalazi i u drugome izdanu (god. 1747 priručenu od B. Pavlovića) gdje opet na dva mjesta stoji klačnica.

KLACHNIK, m. selo između srpske suhe granice, Drine i Višegrada. J. Stojanović.

KLACH, m. čovjek koji se klatari. — Postaje od osnove glagola klatiti. — U naše vrijeme u Istri. Klač, homo vagus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 18. 'Ter sam celi dan klatila kako i klač po grade. Nar. slog. god. 9, br. 24, str. 95.

KLACHE, n. vidi klače. — Postaje od part. praet. pass. klat (glagola klati) kao klače od klan. — U jednoga pisca našega vremena. Napokon dodijalo im klače, pa ga prekinu i na miru ostanu. S. Lubiša, prip. 156.

KLACHENE, n. djelo kojijem se ko klati. J. Bogdanović. — U Jambrešićevu rječniku ima griješkom klateše, klatarija, 'vagatio'; u Voltigijinu klateše, 'vagamento', 'das herumschwärmen'.

KLACHI, m. pl. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 59.

KLACHUH, m. vidi klač. — U naše vrijeme u Istri. Klačuh, homo vagus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41.

KLACHUŠA, f. žensko čelade što se klatari. — isporodi klač i klačuh. — U naše vrijeme u Istri. Klačuša, femina vaga'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifortag. 43.

KLACHUŠINA, f. augm. klačuša. Klačušina, mulier vaga'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 53.

KLAD, m. thesaurus, blago sakopano u zemlju ili druckje sakriveno. — Postaje od korijena glagola (1.) klati. — Riječ je praslavenska, isporodi rus. кладъ i polj. kład, kod našega je narodu nema, nego je u naše doba uzeta iz ruskoga jezika. — U Sulekovu rječniku: 'sein verborgener schatz' kod 'schatz'.

1. **KLADA**, f. caudex, codex, dva su glavna značenja (od kojijeh je jamačno drugo postalo od prvoga): jedno je pan, a drugo kao putu, negve, bukagije. — la- postaje od praslavenskoga ol. — Riječ je praslavenska (s oba dva značenja), isporodi stslav. klada, rus. колода, češ. kláda, polj. kloda; lit. kalada (samo s drugim značenjem) može biti useto iz ruskoga jezika. — Jamačno je ista riječ što i u stnord. i u aglsaks. holt, šuma, a u stonem. i novovnem. holz; isto će biti i irski caill, coill, šuma. sumniva je srodnost s grč. κλάδος, granica, mladica.

a. pan u drvetu, ali svagda koji je već suh ili posjecen, pa i malo otesan, i uopće veliki debeli komad drva. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (klad, trup, kladina, truncus, arida arbor in terram prostrata), u Jambrešićevu (kladu, kladina, truncus), u Voltigijinu (tronco, klotz), u Stuličevu (trabs, trabes), u Vukovu (der klotz, block, traba, truncus).

a) uopće. Za tim dojde treta, Lada, blida, suha kako klada. M. Marulić 261. Još vidjeh u gori gdje medvjed od klade tudijer se satvori. M. Vetranić 2, 84. (Vila popade) jedan stup od klade, od suhoga pluta... a pak mi vrh pleći taj trupac naprti. 2, 111. Kako gnila klada tuhišam u sebi. 2, 844. Gdi je kako klada od pedja mu (subatcu) rilo. P. Hektorović 6. Ležeć

kako klade. Đ. Baraković, jar. 20. Jaše sići guste jele, udilaše klade vele, u more ih navalise. drag. 377. Paklene klada peći. V. Došen 23a. Pak u klupko sebe savre i pod kladu glavu zavre. 122b. Vazda iver što otpada mahe vaja nego klada. 208b. Al' znam svitlost trule klade, samo obnoć nu imade. 288b. Jeste li kadgod obnoć hodeći vidili niku od drveta trulad koja se u mraku kako dragi kamen svitli i sja? a oblan gledajte i viditi hoćete da nije drugo nego trule klade komadić. Đ. Rapić 272. Pod nom sjedi stara baba, ja mlah da je klada. Nar. pjes. vuk. 1, 847. Pa se Ivo vere oko klada k'o šugava koza od obada. 3, 197. Iza klade upali šešanom. 3, 840. Kud će iver od klade? Nar. posl. vuk. 168. Došavši jež do jedne klade, uvuče se pod nu u bukovo lišće. Vuk, poslov. 182. Jakovljevi sjednu sa Simom na nekakoj kladi. dan. 3, 206. Ko čvrčak na suvoj kladi. M. Pavlinović, razl. spisi. 316.

b) metaforički (s pridjevima stara, truhla, lijena) kaže se o starom ili nevalalom čeladetu, i to kao pogrđna riječ. Stara se je klada užegla. M. Držić 363. Dal' kad kućni čača grune, kućna mama da š' nim trune, da obedvi trule klade većma skupa brlog smrade. V. Došen 207a. Kad k' noj dođe koja druga, ne diže se tad od ruga (ako li se pouzdigne, pram drugom se gola prigne), i premda je klada lina, sažme ruke i kolina, da svog ruga vidit ne da. 208a. Ne mogu bo trule klade, da izlegu gjiye mlade u kojim bi kripot bila koje nejma klada gnila... nitko ne da šta ne ima. Što će otac, što će mati, trule klade, daci dati, nego da su mahe cine nego oci, klade line? 208b. Na poslove mlade budi da ne trunu kano klade. 216a. Da su linci trule klade, i tako se to već znade. 238b.

c) u jednom primjeru, metaforički o mrtvom ljudskom tijelu s preziranem. Tila tvoga klada gdi jošte probiva. L. T. Mrnavić, osm. 17.

b. drvena sprava u koju se među noge sužinu za pedepsu i da ne može bježati. često samo plur. klade, jer su uprav dva teška komada drveta otesana što se uz dužinu priključuju a izdubena su gdje se noge polažu te se zajedno vežu ili druckje tvrdo sklapaju (vidi i kod a) dva naj krajnja primjera). — U svijem je rječnicima (u jedini ili u množini): u Vrančićevu: klada (dalmatice), kaloda (ungarice) 119b; u Mikaljinu klade, compedes, cipus, pedicae; u Belinu: klade, ceppi, istrumento che si mette a' piedi de' carcerati, accio non fuggano; compedes' 185a; ferri da piedi o ceppi, compedes' 311a; u Bjelostjenčevu: klada vu koju se ljudi polažu za kaštigu, cypus, compes, compedes, pedicae, catasta; u Jambrešićevu: klada za kaštigu, cipus; u Voltigijinu: klada, ceppi, hölzerne fesseln; u Stuličevu: klade, compedes, cippi; u Vukovu: klade, der block, codex, carcer s primjerom: Metni ga u klade; u Daničićevu: klada, pedica lignea. a) u jedini. Vb klade nož njeg objemahu se luto. Glasnik. 11, 89. Vuklen ilgo po Rimu s kladaju. Š. Kožičić 84b. Noge im postavi v kladu. Anton Dalm., nov. tešt. 198. act. apost. 16, 24. Postavio si u kladu nogu moju. B. Kašić, rit. 202. Klada noge mu zapiše. Đ. Baraković, vil. 232. Čemo ga u kladu zapriti. Jačke. 240. Ako nećeš sidit sis kozlom na kladi. 256. Što se klade tiče, to je ona stajala na pijaci kod crkve a sastojala se iz dviju komada drva (klada) ali sa rupama gdje su noge osuđenika metalni (u stubičkoj župi i hrvatskom zagorju). V. Bogišić, zborn. 572. Što se klade tiče, krivicu su metalni i zatvarali obje noge među dva trama'

(u hrvatskom zagorju). 572—578. — *b*) u množini, o jednome. U klade bi ti sidila. M. Marulić 268. Klada (*dual*) slomil. Anton Dalm., nov. test. 55. marc. 5, 4. Čini da ju krvnici u klade stave. B. Kačić, per. 49. Zločest sam i kladami otežkan. nasl. 144. Ignatiju metnuta u klade zatvoriše. A. Kanižlić, kam. 57. Bi u klade metnut. And. Kačić, kor. 365. Zgodno kao Oiganiinu u kladama. Nar. posl. vuk. 88. Ili ga samo bace u tamnicu i metnu singir na vrat a noge u klade. Vuk, živ. 265. Mećeš noge moje u klade. Đ. Daničić, jov. 13, 27. — *c*) u množini, ali ne o jednome. Nastupe ti druži na laže ki svade, ter čine u uzi stati i u klade. M. Marulić 158. I (*budu*) ljudi privazati pod kraljestvo Isukrstovo a ne šibami ni s kladami. Postila. Kkb. Otidoše hitrim minom s stola u palač i u klade. J. Kavašin 259a. Da me čuju iz svojijeh klada i veriga žalostivi tamničari. B. Zuzeri 419. Ovo su razlozi za prikazati na ogled sviju ščule, klade, ruke i noge od voska i ovakove stvari, to jest za uzdržat živu uspomenu od čudesa što Bog dilova. Blago turl. 2, 72. Da ih mećeš u tamnicu i u klade. Đ. Daničić, jer. 29, 26. — *d*) u ovijem je primjerima smisao metaforički. Oružja razlika vezana u klade (*topova u svojim stanovima*) gdi je veća prilika, veći ga broj klade. D. Baraković, vil. 108. Želiš grijeh i njegove klade, gvozđa i pokoru. V. M. Gučetić 54. To će reći da se vaši zakleti zaklinaju da zanate okuju u klade od svake vrsti. A. T. Blagojević, khin. 45. Ne ima li ni jednoga koji bi bio slobodan od svijuh tih klada? 77.

e. u jednom primjeru XVIII vijeka množina klade znači veliki kamen ili otočić usred mora. Plivajući on (*kralj Radoslav*) dođe na klade i na nima opočivat stade; kad na klada opočivat pođe, al' evo ti jedna lađa dođe. Nadod. 147. *vidi* Dukljanin 27. M. Orbini, regno degli slavi. 214. *ispoređi*: (*Kralj Radoslav*) viteški plivajući na jedan školjic izpliva; hoti tako sriča njegova da blizu toga školjica jedna mala brodica izjedri... And. Kačić, razg. 25. U sife je more uplivao, na studenu stinu izplivao... Ormanica šajka izjedrila... 26b.

d. mjesno ime.

a) u Daničićevu rječniku: selima koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa, niz Moravu u bregu u Morave protivu Koprivnoj i otk Klade na Koprivnu' (Mon. serb. 197 god. 1881).

b) voda (?) u Crnoj Gori (?). Tu dođoše na Kladu na vodu, dokle Bajo u Goliju dođe. Pjev. crn. 27b.

c) Klada doña i gorha, dva sela u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 88.

d) pl. Klade, dva mjesta u Srbiji. *aa*) u okrugu požarevačkom. Nivu pod Kladama zvanu. Sr. nov. 1875. 85. — *bb*) u okrugu smederevskom. Livada u Kladama. 1871. 11.

2. KLADA, *f*. samo u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena; kao da je značenje: blago, ispoređi klad. — Postaje od osnovne glagola klasti. 'Tri ste srpske klade zauzeli: alajbarjak slavnoga Lazara, i odežu svetoga Jovana, zlatnu šljaku Despotova Đura...' 'Klade su ti u zemlju tatarsku u onoga tatarskoga hana, han je srpske zauzeo klade. Pjev. crn. 32a.

KLADAČIĆ, *m*. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom. Niva kod Kladačica. Sr. nov. 1873. 299.

KLADALAC, *m*. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva kod Kladalca. Sr. nov. 1869. 127.

KLADANCI, *m*. kladanaca, *m*. pl. vis u Srbiji u okrugu kneževačkom. Glasnik. 19, 299.

KLADANIŠTE, *n*. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Kladaništu. Sr. nov. 1875. 675.

1. KLADAN, *m*. kladna, *m*. grad u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 18. — U narodnoj pjesmi našega vremena. A od Kladna Ramo barjaktare. Nar. pjes. vuk. 3, 565.

2. KLADAN, *m*. kladna, *m*. *vidi* kladna, *k*. krstina. — U naše vrijeme u Lici. Kladna, der garbenschober'. J. Bogdanović.

3. KLADAN, *m*. kladna, *m*. kladenac. Znaš li sele kladañ vode hladne? Nar. pjes. iz Dalmacije. Đ. Surmin.

KLADANŠKI, *adj*. koji pripada Kladnu. Kladnaška nahija. F. Jukić, zemlj. 88.

KLADAR, *m*. ime dvjema selima u Bosni. *a*) u okrugu banolučkom. Statist. bosn. 89. — *b*) u okrugu Doñe Tuzle. 90.

KLADARA, *f*. vodenica na kladama. u Posavini. F. Hefele. — *vidi* kladarica.

KLADARČICA, *f*. Motacilla alba L. Prhovci kod Vinkovaca. — *vidi* pliska, potokuša.

KLADARE, *f*. pl. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 111.

KLADARI, *m*. pl. ime dvjema selima u Bosni. *a*) u okrugu banolučkom. Statist. bosn. 88. — *b*) u okrugu Doñe Tuzle. 91.

1. KLADARICA, *f*. u Vukovu rječniku: na nekim vodama vodenica koja ne stoji na lađi nego na izdubenim kladama.

2. KLADARICA, *f*. nekaakva gljiva. Kladarica, vrst gljive (Oraonica). B. Šulek, im. 145.

KLADATI, *kládām*, *impf. vidí* 1. klasti, od čega postaje kao imperfektivni glagol od perfektivnoga. — *Akc.* *kaki je u inf. taki je u praes.* 3 pl. kládajū, u aor. kládah, u ger. praes. kládajiti, u ger. praet. kládāvši, u part. praet. act. kládau; u ostalijem je oblicima onaki *kaki je u praes.* 1 sing. — *Riječ je praslavenska, ali se nalazi samo složena s prijedlozima, ispoređi stslav.* -kladati, rus. -кадате, češ. -kládati, polj. -kładać. — U našem se jeziku nahodi od xv vijeka, ali samo u čakavaca; između rječnika u Voltigijinu (praes. kladam kod klasti) i u Stuličevu (ponere, locare, collocare) s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrica(?).

a. aktivno. u pravom i u prenesenom smislu (o čemu umnom). Na ne kládajući po sriči ždribove. M. Marulić 186. Kládaju na jednu trst spugu. A. Komulović 68. Svitli ga (*kapitana velikoga od grada*) duž klada izbrana umiča kakono od grada pravoga didića. Đ. Baraković, vil. 110. Pasuć ofce svoje, za njih dušu klada. 116. Kamenom na kami svršeno i vreda i dubje s granami kladahu poreda. jar. 17. Ja kladati u poštenje i ljubiti Danijela. 71. Na me nepravde nemoj pomnu kladat. A. Georgiceo, nasl. 848. Što gre s desna kladaš livo. J. Armolušić 9. U spomen ču sved kladati odkupnika moga tebe. J. Kavašin 33a. Pravdu neprav s mene tlači, žena mužu vijenac klada. 44b. Eto t' kladam za svjedoke nebo, zemlju... 60a. Dobro 'e svakom, kad iz mlada jaram na se klada. 76a. Nek oholas turska klada u svom štitu maš dvobodi. 292a. Kad naglavnik i područnik, pás i stolu na se klada. 459a. Kladati, slágati (po otocima). M. Pavlinović. — *Može značiti i pripovijedati, dokazivati (navoditi).* I razloge klada sprida od začetja Zadra grada. Đ. Baraković, vil. 125. Svem

je župa viru dala što him Sinun naprid klada. I. Zanotti, en. 15. Li on isti mnozijem klada da je Solin prvostola. J. Kavašin 117b. Kladam Pavla i državjane apostole zemlje ugarske, kipo-klanke ki Kumane i odpadnike ki Abarske obratiše. 307b. — *Nejasno je u ovom primjeru (isporedi c, b) bb*): Gdi ognjenim košem vije, svitao u slavi brže klada, zmiju otrovnu da probije. J. Kavašin 269a.

b. pasivno. Pod him su (pod gradom Venecijom) kladani pali od lantića. Nar. pjes. istr. 2, 99.

c. sa se.

a) pasivno. Svaki dan to boje klada se lipši red. Đ. Baraković, vil. 107. Tako gre, kad slip sebe vlada, kada se starijih svēt pod noge klada. M. Kuhačević 77. — *Prema značenju: priporijedati.* Nij Kostanca ki se klada velog otac Konstantina. J. Kavašin 271b. Biježnica Iliride i inih držav pak se klada. 277b. Kvirin, Julij, Filipov sin ki se klada. 298a.

b) refleksivno. aa) uopće. Prid Fedrigom zlo-tvor preda, ki se protiv nemu klada. Đ. Baraković, vil. 180. — **bb) s infinitivom, kao da znači namjeravati.** Hrvoe kad se kraje varat klada. J. Kavašin 229b. Neću gledat ni srjed ada, ko se sa mnomo peñat klada. 449b.

KLADJE, n. oklad, oplkad, oplkada. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* „Sinoć smo bili na kladeću.“ J. Grupković.

KLADJE, n. u Daničičevu rječniku: selo koje je car Lazar dao Ravanici, bilo je negdje između Kućajine i Morave (Mon. serb. 197 god. 1381).

KLADENAC, klādēna, m. puteus; fons, vidi studenac. — *isporedi hladenac.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. klādēnāc.* — *Riječ je stara i stariji je oblik bio kladez (vidi kladez), ali se davno javlja i mlađi oblik kladenec (vula da je po analogiji prema studenec), isporedi stslav. kladez i kladenec, bug. kladenec, rus. колодезь, кладень, кладезь, колодезь i кладенецъ, колодець.* — *Riječ je tuđa, po svojoj prilici iz germanskoga jezika od riječi (koju nema potvrde) *kaldingas, što bi postala od got. kalds (novoviem. kalt), hladan.* — *Između rječnika u Mikajinu (kladenac, vrjelo, studenac, fons; kladenac, bunar, puč, puteus), u Belinu (fontana, fonte, luogo dove scaturiscono le acque, fons; kladenac izhitreni, fontana artificiosa, fons artefactus; liječni kladenci, fonti medicinali, fontes medicati 923a), u Voltijjinu (fontana, fonte, brunni), u Stuličevu (fons, puteus), u Vukovu (vide studenac s dodatkom da je stajaća riječ), u Daničičevu (kladenec, puteus).* — *U naše vrijeme samo u pjesmama.* — *Na dva mjesta xvi vijeka ima nom. sing. kladenc (samo radi stih):* Milija neg li bor uz kladenc studeni. N. Dimitrović 45. Oda ekla jedan sud ki često putuje na kladenc studeni, brzo se jur skuje. D. Rašina 97. **a) u pravom smislu, izvor, ali upravo koji je u uskoj i dubokoj jami što može biti izdubena i ograđena ljudskom rukom, pa se iz ne voda zahvata (vidi primjer iz Stefanita i Ihnilata i Vukov); ali često znači i vodu što izivre uopće iz zemlje (vidi Gundulićevu primjer), ili koja u zgradi za to načinjenoj izliva se ili baca u vis (vidi Zuzericev primjer). U carev kladenec. Glasnik. 11, 134. Livada na starym kladeneci. 11, 135. Na izvoru kladenec. 13, 371. Na sredny Kablarac na izmaku na kladenc. Sr. letop. 1847. 4, 53. I povēde jęgo zajęcy vž nęky kladenacy gļybokę zęlo. Stefaniti, danić. star. 2, 274.**

U nemu (*lugu*) tuj vode po bistrjih kladencijeh. N. Najekšević 1, 174. Od svud nam izviru kladenci od vode. 1, 225. Koji ti prikaza muža na kladencu vrh gore Parnasa. 1, 300. Pristupi k jednomu bistru kladencu. D. Rašina 1x^b. Stražniče ki gledaš i bludeš studeni kladenac. 28a. Učiniv na sridi kladenac jedan lip, da bude gojit ga (*dubje*)... 87a. Na vrilu vuk pije, a paka govori: „Ovca mi kladenac vas mutan satvori.“ 88b. Ovdj vila satira ohodi pri kladencu. A. Sasin 132. Iza kladenca i vrela živoga vodu crpe. B. Kašić, nasl. 117. Polak Garamanta jes jedan kladenac vode. M. Orbin 167. I one (*rile*) koje posred gora vode o zori tančac mili pri kladencu u dubravi. I. Gundulić 13. Tih kladenac romoneći zove svitlos dana draga. 28—29. Pri kladencu gdi bistromu vazda zene trava mlada. 80. Sred dubrave gdi kladenac tih izlazi vrh cvjetica i vrh trave. 350. Svak pod dubjem sred livada pri kladencih vjetric istie. 403. Košuta ga (*gelen*) slidom slidi gdje kladenac bistri vidi. 554. Nije kladenca gdi u juvezni ne vode se tanci izbrani. G. Palmotić 1, 30. Iskat lokve ostaviv kladenac. (D). Kladenci žedaju. (D). Poslov. danić. Raskošna i pitna kladenca. A. d. Bella, razgov. 74. Umiva se u kladencu od perivoja. I. Đorđić, salt. xrv. Jelin istie drag kladenac. 185. Gdi vlaga od kladenca skrovena bijaše. ben. 113. Trudan putnik ljeti hode nać kladenac bistri uživa. pjesn. 57. Velik kladenac meće u visinu rijeku vode. B. Zuzeri 240. Ne hrli tako žedna košuta na svoj kladenac. V. M. Gučetić 120. Na kladenac hladne vode. Nar. pjes. bog. 14. Kad prohode donjati sa kladenca vode hladne. 16. Izvadio si iz kamena kladenac žive vode. L. Radić 5. Ljeñ hlepi put kladenca hladne vode. 108. Kladenci, to jest bunarovi. I. Velikanović, uput. 3, 508. Uze glavu svetoga Lazara, pa je nosi do vode kladenca, spušta glavu u vodu kladenac. stajala je glava u kladencu lepo vreme četrdeset leta. Nar. pjes. vuk. 2, 324. „Studenac“ i „kladenac“ je „bunar“ (gdje se voda zahvata ili vuče). Vuk, pism. 42. Sine gore, ne žalte mu hlada bukovoga, ni kladenca vrela studenoga. Osvetn. 2, 8. Išće hladna u gori kladenca. 2, 32. Obadva mladenca do bijurna doskaču kladenca. 4, 30. Pa onda (*vidi*) kladenac pored koga jādī kakva tužna jadika. M. Đ. Mišićević, međudnev. 46. — **b) metaforički.** Živ kladenče od ljubavi. M. Vetranić 1, 25. Učenik kladenac proli od suza. 1, 398. Od svake milosti kladenac ti jesi. N. Najekšević 1, 114. Kladenac bi u gizdavi tvojijeh očiju bio meni, brašno samo u spomeni tvojoj, ljepša vil oda svih. S. Bobačević 206. Iz ovoga kladenca i vrjela izidoše različna progoustva. B. Kašić, in. 45. Ima se čestokrat svak utjecati k kladencu i k vrelu od milosti. nasl. 270. Da sam dobrotu tvoju, kladenac od svake milosti i dobra, pogrdio. M. Orbin 335. Kladenče od milosrdja. I. Akvilini 334. Isukrs je kladenac od svihoh dobara. I. Đorđić, salt. 59. Pet kladenac pusti s križa po tvojemu cvijetju i travu. uzd. 65. Ovi kladenac svihoh milosti. B. Zuzeri 14. Uljezi u kladenac krvi Isukrstove. D. Bašić 194. Vrelo milosti, kladenče života. L. Radić 15. Ti si živi kladenac vode one koje sam žedan. I. M. Mattei 18. Moje čarne oči, dva bistra kladenca. Nar. pjes. vuk. 1, 171. — **c) kao ime mjesno (može biti da je ovako i u preć četiri primjera kod a)).** **aa)** Koju od Dikla razrediše do Kladenca. P. Kanavelić, iv. 149. — **bb)** u Srbiji, n. p. u okrugu aleksinačkom. Niva kod Kladenca. Sr. nov. 1865. 578. — *izvor u okrugu biogradskom. Glasnik.*

19, 171. — u okrugu jagodinskom. Niva kod Kladenca. Sr. nov. 1866. 200. — u okrugu požarevačkom. Niva kod Kladenca. 1865. 346. — Tri Kladenca, *karaula u okrugu aleksinačkom*. M. Đ. Miličević, srb. 725. Idući uz vrlo strmu i u početku odveć uzanu kosu maloga crnoga vrha, dospeva taj put na ovo bilo kod Kladenca babe Romanice. Glasnik. 43, 296. Na jedan sahat odatle ima još jedan kladenac Antonijev. 297.

KLADENČAC, kladenčca, m. *vidi* kladenčić. — U *Stuličevu rječniku*: 'fonticulus, parvus puteus'. — *nepouzđano*.

KLADENČAN, kladenčna, adj. koji pripada kladencu. — U *Stuličevu rječniku*: 'fontanus'. — *nepouzđano*.

KLADENČIĆ, m. dem. kladenac. — U *Belinu rječniku*: 'fonticello, fontanella', 'fonticulus' 323a; u *Voltigijinu*: 'fontinello, fonticella', 'brünchen'; u *Stuličevu*: v. kladenčac. — U *naše vrijeme kao mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva u Kladenčiću. Sr. nov. 1868. 421.

KLADENČINA, f. augm. kladenac. — U *naše vrijeme kao mjesno ime u Srbiji*: a) u okrugu jagodinskom. Vinograd u Kladenčini. Sr. nov. 1864. 210. — b) u okrugu kragujevačkom. Niva u Kladenčini. Sr. nov. 1874. 433.

KLADENSKI, adj. koji pripada kladencu, kladencima. — U *Stuličevu rječniku*: 'putealis'. — *nepouzđano*.

KLADĖNE, n. djelo kojijem se klade (*vidi* 1. klasti). — Stariji je oblik kladenje. — Između rječnika u *Stuličevu* ('positio, collocatio'). — U ovom primjeru iz crkvene pjesme ('dies irae') kao da znači: računanje (polaganje računa). Ne krati mi jur prošćenja, daruj milost odrišenja, razlog Bogu prav kladenja. Bernardin 181. M. Divković, nauk. 190. ('Juste judex ultionis, donum fac remissionis ante diem rationis').

KLADĖTINA, f. augm. 1. klada. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*. Junak misli da je kladetina; kad se trže, ali babetina. Nar. pjes. vuk. 1, 848.

KLADĖVLJE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom. Niva u Kladevlju. Sr. nov. 1875. 967.

KLADĖZ, m. *vidi* kladenac. — -e- stoji mj. negdašnjega e. — U knizi pisanj crkvenijem jezikom xiii vijeka. Uglbibil' jesi kladez'. Zbornik drag. sreć. 8. Jest' na mjest' tom' kladez' dvo-usts. 11.

KLADICA, f. dem. 1. klada. — U *Vukovu rječniku*. — Množina kladice može imati i osobito značenje. Kladice, 1. čini mi se da su dva obla drva ozgo po pruću od brane, i to blizu šipaka. 2. kad se tara meće, onda se obje stativ utvrde na dvjema kladicama i zaglavcima dobro zaglave. u Dobroselu. M. Medić. Kladice na čekrku. I. Kršnavi, list. 62.

KLADIĆ, m. dem. 1. klada. — U *Vukovu rječniku*.

KLADIJE, *vidi* 2. Klade.

KLADIK, m. predio kraj Save u bosanskoj krajini pod planinom Grosarom. M. Ružičić.

KLADILAC, kladioca, m. čorjek koji se kladi. — U *naše vrijeme*. Uzajmi jednome od igrača ili kladilaca. V. Bogišić, zakon. 158.

KLADINA, f. augm. 1. klada. — U *jednoga pisca xvi vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu kod klada*. U kladinu gñilu stvori se nebog vas. M. Vetranić 2, 119.

KLADITEĽ, m. čorjek koji klade. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Jero sam dobrih činjenji naprida kladiteĽ. A. Georgiceo, nasl. 224.

KLADITI, kladim, impf. *vidi* 2. klasti. — Samo u *Mikašinu rječniku*: kladiti, klasti 'menestrare', tudiculo'.

KLADITI SE, klādīm se, impf. pignore certare, *vidi* okladiti se, opkladiti se, od čega postaje kao imperfektivni glagol. — Akc. se ne mijēna (aor. 2 i 3 sing. klādi). — U *naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (v. okladiti se) i u *Vukovu* ('wetten', 'pignore certo'). Kad sam se jučer kladio sa onim mladim Lauš-ban o moga koña dorata . . . da te ja ne smem poslati. Nar. pjes. vuk. 1, 589. Kladila se vila i devojka: vila dava silnovito blago, a devojka sa ramena glave koja č' prije uranit na vodu. Nar. pjes. herc. vuk. 196. Al' ne klaña mali Radojica, van se kladi mali Radojica da će lipu objubit divojku. Nar. pjes. marj. 186. Divojka se s koñari kladila da im hoće vsim koña ukrasti. Jačke. 149. Evo se ja kladim u vino za svu ovu družinu. Nar. prip. vrč. 206. Gde sudbina izvojeva vojna, o štoño se nigda ne kladasmo, mi se bismo za četiri vijeka. Osvetn. 5, 114.

KLADIV, adj. u *Stuličevu rječniku*: v. nakladiv. — *nepouzđano*.

KLADIVAC, kladivca, m. dem. kladivo. — Samo u *Bjelostjenčevu rječniku*: kajkavski kladivec, mlatac, maljić, 'malleolus' čekić; u *Jambrešićevu*: kladivec, 'malleolus'; u *Stuličevu*: kladivec, v. koračić s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjenčeva*.

KLADIVO, n. čekić, malje. — Može biti riječ praslavenska, isporodi stslav., novostot., češ. kladivo. — Ne može se znati, postaje li od 1. klada ili od 1. klasti; veća je prilika da postaje od prvoga. — Samo u *Bjelostjenčevu rječniku*: kladivo kovačko, korač, mlat, čekić, 'malleus, marculus, malleus fabrilis, pyrobola, martulus'. 2. kladivo dreveno, tudes'. 8. kladivo veliko, veliki mlat, 'marcus'; u *Voltigijinu*: 'martello', 'hammer'; u *Stuličevu*: v. korač s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjenčeva*.

1. KLADNICA, f. *vidi* kladna, krstina. — isporodi kladnica. — U *naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata*. Da b' dol snopak po kabal pšenice, a kladnica (zastava, križić, po onih stranah 20 snopov. F. Kurelac) po tri po četiri. Jačke. 295.

2. KLADNICA, f. list, cedula kojom država javlja da će platiti neku svotu novaca iz svoje blagajnice. — Načijeno u *naše vrijeme* (od 1. klasti ili od klad). — U *Šulekovu rječniku* ('cassaschein; schatzkammerschein; schatzschein').

3. KLADNICA, f. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu rafeskom. Livadu graniči reka Kladnica. Sr. nov. 1869. 7. Niva zovoma Kladnica. 1863. 514. — I kao ime selu. Od Vodice do sela Kladnice. Nar. pjes. vuk. 4, 359.

KLADNIĆ, m. prezime. — Pomiñe se xviii vijeka. Todor Kladnić rečen Latinim, slavni mejdanžija. And. Kačić, kor. 486.

KLADNI DIO (DIJEL), m. ime brdu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Glasnik. 19, 298.

KLADNIK, m. mjesno ime.

a. voda u Hrvatskoj. — U *latinskom spomeniku xiii vijeka*. 'Ad rivum nomine Kladnik'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 19. (1209).

b. Kladnik. Spom. stoj. 184.

c. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 94.

KLADNUTI, klādnēm, *pf. vidi* 2. klasti. Klādnuti, izvaditi jela iz zdjele. 'Kladni mi graha u zdjeku'. u Lici. V. Arsenijević.

KLADŃA, *f. acervus; meta manipulatorum.* — *Akc. se mijena u voc.: klādno, klādne, i u gen. pl. klādňā.* — *Postaje od 1. klasti.* — *Od xviii vijeka.*

a. uopće, gomila, rpa. Tilo okrenuvši se u šaku ucrvana smrdljiva gliba i u kladnu crni uglubani kostiju. I. J. P. Lučić, doct. 40. Nasložio golemu kladnu drva. M. Pavlinović, rad. 23. Kladňa, svaka stvar naslagana 'meta'; gomila drva. 'Nanio sam veliku kladnu drva'. 'Metni prid kuću na kladnu'. M. Pavlinović.

b. vidi krstina. — *Između rječnika u Vukovu* ('ein garbenschober', 'meta mergitum', cf. krstina). Sego goda 1795 paša ot Beligrada bjaše posijao mnogo pšenicu, pootima ljudma nje i sobra u kladne. Glasnik. 21, 21. Gdje požeo i skolio snopje, čini mu se nikog na njih nema, nije age da mu kladne mrsi. Osvetn. 5, 9. Kladňa, krstina. M. Pavlinović.

KLADŃAČA, *f.*

a. Kladňača, vrst gljive. B, Šulek, im. 145.

b. Kladňača, vrst ribe. Jasenovac.

KLADŃE, *n. u Vukovu rječniku:* u Bosni ili u Hercegovini nekako mjesto *s primjerom iz narodne pjesme:* A od Kladňa Ramo barjaktare.

KLADŃICA, *f. vidi* kladňa, *b.* — *Jamačno je diminutiv, a isporodi i 1. kladnica.* — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata.* Dok pod kladnicom (križevi ili rastave žetelačke, 20 snopov. F. Kurelac) vzdihuje. Jačke. 264.

KLADŃICE, *f. selo u Dalmaciji u kotaru spletskom.* Repert. dalm. 1872. 34.

KLADORUB, *m. selo u Srbiji (istočnoj).* — *Pomine se xv vijeka.* U Braničevu selo Kladorub. Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KLADORUBA, *f. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu užičkom.* U Skrapež se ulivaju rečice: Sječica, Kladoruba ... M. Đ. Miličević, srb. 581. Niva u Kladorubi. Sr. nov. 1871. 61.

KLADORUBI, *m. pl. mjesno ime.* — *U Daničičevu rječniku:* Kladoruby, manastir je Treskavac imao zemlje, 'od putē vlaškego grēdušte vs Kladoruby i vs Klbasicu' (Glasnik. 11, 185. 18, 373). to će selo biti i sada od Bitolja na jug kod mjesta Florine, samo što ga 'Hahn, reise 49' i na karti piše 'Kladorop'.

KLADOVITA, *f. seoce u Bosni blizu Sasine (u okrugu bihačkom).* Schem. bosn. 1864. 88.

KLADOVĽE, *n. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom.* Niva u Kladovlju. Sr. nov. 1866. 355.

KLADOVO, *n. ime maloj varoši u Srbiji u okrugu krajinskom.* — *Između rječnika u Vukovu* ('stadt und festung an der Donau, östlich von Orschova. einen kanonenschuss östlicher sind die ruinen der brücke Trajans'. cf. Kluč). Kladovo, varošica. K. Jovanović 124. Kladovo, na 10 sata severo-zapadno od Negotina, na Dunavu, glavna je varoš sreza ključkoga koji je po veličini drugi u krajinskom okrugu. odmah više Kladova na obali Dunavskoj stoji grad Fetislam. varoš je Kladovo deo toga grada. M. Đ. Miličević, srb. 986.

KLADOVSKI, *adj. koji pripada Kladovu.* — *Između rječnika u Vukovu.* Kladovska (opština). K. Jovanović 124.

KLADURINA, *f. augm. 1. klada.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Devojkama

perjano jastuke a momcima trule kladurine. Nar. pjes. vil. 1866. 238.

KLADUROVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 142.

KLADUROVSKI, *adj. koji pripada Kladurovu.* Kladurovska (opština). K. Jovanović 142.

1. **KLADUŠA**, *f. mjesno ime.*

a. Kladuša velika, trgoviste; Kladuša mala, selo u Bosni u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 48. — *Naj prije u knizi xvii vijeka (ali vidi i b), a između rječnika u Vukovu* ('stadt in Türkisch-Kroatien' s primjerom iz narodne pjesme: 'Sad sam pošo u kršnu Kladušu, da ja prosim Mujinu Hajkunu'). (1577) uzeše Turci veliku Kladušu. P. Vitezović, kron. 163. Te je šale u kršnu Kladušu. Nar. pjes. vuk. 3, 107. Al' eto ti od Kladuše Muja. 3, 108. Nađe Todor sa Kladuše Muja. 3, 160. Te je šale na tursku Kladušu. 3, 149. Četa se je mala podignula od Kladuše od grada bijela. Pjev. crn. 175^a. Ishodio na ešci-Kladušu. Nar. pjes. juk. 127. Na Kladuši kladuškoga Muju. 127.

b. u spomeniku latinskom xv vijeka pomine se gradac Kladuša što može biti nije isto mjesto što je kod a. 'Mathias rex castra Scrad, Bwsin, Kladwsa, Ostervicza vocata et castella Gradecz et Komogoyna appellata ... Martino de Frangepanibus novae donationis titulo confort'. Starine. 5, 117. (1464). — *isporodi i* kladuški, *b.*

2. **KLADUŠA**, *f. vidi* kladara. u Posavini. F. Hefele.

KLADUŠANIN, *m. čovjek iz Kladuše, a.* — *Množina:* Kladušani. (1644) ban Drašković razbi Kladušane. P. Vitezović, kron. 190. Razbi Turke Kladušane. And. Kačić, kor. 490. Od Kladuše Kladušanin-Zuka. Nar. pjes. vuk. 3, 263. Svi za njima Turci Kladušani. Pjev. crn. 175^a. Eto ide sila Kladušana. Nar. pjes. juk. 203. Knigu gleda Kladušanin Mujo. 226. Hej! polako, Kladušanin-Mujo! 430.

KLADUŠICA, *f. neka gljiva.* Kladušica, Sparassis Fr. (Janda, Marinković). B. Šulek, im. 145.

KLADUŠKI, *adj. koji pripada Kladuši.*

n. vidi 1. Kladuša, *a.* O Mujago, kladuški sokole! Nar. pjes. juk. 202. I pred njima kladuškoga Muju. 319. Izletila kladuška gospoda. Nar. pjes. marj. 97.

b. koji pripada može biti drugome mjestu Kladuši. — *isporodi* 1. Kladuša, *b.* — *U spomeniku xvi vijeka.* Od meje kladuške. Mon. croat. 335. (1579).

KLADUŠNICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 124.

KLADAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krugujevačkom.* Niva u Kladaru. Sr. nov. 1861. 316. — *Biće isto mjesto i* Kladari. Niva u Kladarima. Sr. nov. 1863. 462. — *isporodi i* Kladar.

KLADATI, klādām, *impf. vidi* kladati. — *Sa se (refleksivno) u poslovi dubrovačkoj xvii vijeka gdje se, jamačno krivo, tumači: klati.* Bog ljudi stvara, a sami se kladaju (koju). (D). Poslov. danič.

1. **KLADE**, *n. vidi* sloga. — *U Stuličevu rječniku: (sa starijim oblikom)* kladje, 'concordia, junctio'. — *nepouzdan.*

2. **KLADE**, *n. ime mjestina.*

a. sa starijim oblikom Kladije u Daničičevu rječniku: Kladije, selo 'Kladie' (ako je dobro prepisano) s gradom Klučem kraj bosanski Tomaš Ostojić dade sinovima vojvode Ivaniša Dragišića 1446 (Mon. serb. 439).

b. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 81. — *Može biti da je isto što se pomiče xvi vijeka (sa starijim oblikom Kladje).* U Kladju. Mon. croat. 327. (1555).

c. Klade novo i staro, dvije puste u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 184.

d. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Branik u Kladu. Sr. nov. 1872. 656.

KLADĚNE, n. djelo kojim se ko kladi. — U Vukovu rječniku.

KLADER, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krugujevačkom. Livada u Kladeru. Sr. nov. 1875. 649. — *Može biti da je isto što je na drugom mjestu pisano Kladur.* Niva u Kladuru. Sr. nov. 1863. 118. — *isporedi Kladar.*

KLADUR, m. vidi Klader.

KLAFRATI, klaftram, impf. brblati, blebetati, stucati. — *isporedi klafuriti, klaprñati.* — *U naše vrijeme u Istri.* Pak moraju deca klafrat talijanski. Naša sloga. god. 10, br. 4, str. 15. — *Ima i u novoslovenskom klafirati i klafar, brblalo; ovo će biti od novoslov. klafati koje je opet od nem. (u bavarском govoru) klaffen (isporedi i nem. klaffen, šteklati, i klappern, klopotati).*

KLAFATAR, klāftra, m. hvat, nem. klafter. — *isporedi klafter.* — *U naše vrijeme u Istri.* Klafatar, hvat. Naša sloga. god. 5, br. 5, str. 15. i u Šulckovu rječniku: 'klafter'.

KLAFTER, m. čovjek koji klafuri. — *U Bjelostjencevu rječniku:* klafter, sežen 'orgia', gdje može biti da e stoji po kajkavskom govoru mj. štokavskoga a; ali se i drugdje kaže klafter, klaftera.

KLAFURA, m. čovjek koji klafuri. — *U Bjelostjencevu rječniku:* klafura, tlapa, sprdalo, govorko, blatero, locutulio, loquax, archita, crepitaculum, citeria loquacior, v. rečljiv; u Jambresičevu: u latinskom djelu kod riječi blatero; u Stulićevu: v. govorko s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva. — *Ima ista riječ i u novoslovenskom jeziku.*

KLAFURENSKE TRATINE, f. pl. poje u Lomnici.

KLAFURITI, klafurim, impf. vidi klafirati. — *U Bjelostjencevu rječniku ima:* cakolim, v. klafurim i onde ostala, ali riječi klafurim nema na svom mjestu, i u Jambresičevu: u latinskom djelu klafurim kod blatero.

KLAFURLIV, adj. brblav. — *isporedi klafura, klafuriti.* — *U Bjelostjencevu rječniku:* klafurljiva žena, krakorljiva, zaprdača 'linguacula, garrula', i u Stulićevu: klafurljiva žena, v. govorkuša s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva.

KLAIĆ, m. prezime (vaša da bi trebalo pisati Klajić). — *Vrlo obično u naše vrijeme.* D. Avramović 263—264. Marko Klaić. Rat. 325. — *Vrlo obično i u Dubrovniku (gdje se kaže i Klajić) i u Hrvatskoj.*

KLĀJ, adj. (?), kad djeca nijesu dobra, a naide kakav stranac, odmah straši djecu, da će ih zaklati, pa izvadi nož iza pasa ili pasnače, pa otvorivši ga tare njime o dlan kao da ga oštiri, a pri tome govori: 'Oštar bio, klaj bio, klao djecu kao i do sada!' u Dobroselu. M. Medić. — *Naćineno od klati.*

KLĀJIĆ, vidi Klaić.

KLĀJIĆI, m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milčević, kraj. srb. 387.

1. KLĀK, m. vidi vapno. — *Miklošić misli da je postalo od stvñem. chalch (novoviem. kalk), kako i jest bez sumnje gornioluž. i donoluž. kalk,*

i lit. kalkis; ali za naš jezik mislim da je sumnjivo. pošto se ova riječ nalazi u našega narodu osobito na zapadu, vaša da je romanska riječ od lat. calx (uprav od acc. calcem), vidi kod kolomna; radi drugoga k vidi kimak. — *Od xvi vijeka (vaša da i primjeri u F. Miklošić, lex. palaeoslov.) nijesu stariji, a između rječnika u Mikafinu (klak, japno 'calx, caementum'), u Belinu ('calce o calcina, materia nota per fabricare' 'calx' 158b), u Stulićevu ('calx'), u Vukovu ('der kalk', 'calx', cf. kreč s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme: Biše grada tri godine danah, ne odbiše klaka od kamena). Nosite klak i kami i drevje i pržinu. Pril. jag. ark. 9, 146. (1520). Zida ni klaka još nitko ne znaše. M. Vetranić 1, 7. Da je najveća muka naći japna ili klaka. B. Kašić, per. 12. Ukopano u klaku i japnu. fran. 207. Spravivši klak i japno. rit. 276. Put snježana neka je meni, vas se izmazah klakom bijelim. I. Gundulić 156. Grade kuću brez klaka. M. Radnić 54b. Oborivša kuću, što ostaje nego rasuti klak i svezaña od zidova? 316b. Bez klaka stijena čini među a ne mir. (D). Poslov. danič. Da koja godi zgrada bude s ne klakom združena i pomazana. L. Terzić 224. Luci (na nebu) vrh kih stere bulta jaka drobnijih stinčić, zlatna klaka. J. Kavañin 481a. Počivaše na ostru sagu prosturu vrh tvrda naloga od klaka. I. Đorđić, ben. 30. Zapovidi da se Jura baci u jednu peć užezenu za klak činiti. F. Radman 16. S vodom..., klakom iliti vapnom, to jest krečom i s piskom učini maltu. I. Velikanović, uput. 3, 486. Račotnici pripravljaju kamenje, klak, drvja. J. Matović 183. Ni odbiše klaka od kamena. Pjev. crn. 126b. Udariše u gradsku kapiju, ne odbiše klaka od kamena. Nar. pjes. hörm. 1, 127. Nekakav vaš dušman prošle noći došao pa mi zamazao klakom ozgo moje pismo. Nar. prip. vrč. 132. Gonio seljak magare i na njemu klak. Bos. vila. 1892. 75. Razvaline i gomile kamenja u klaku. S. Lubiša, prip. 29. Kaže se i u Lici. M. Medić. — *Radi ovijeh primjera vidi živ, gasiti, peći: I svrhu rana metnut klak živi s vodom soli. P. Posilović, nasl. 129a. Klak živi 'calce viva', 'calx viva'. A. d. Bella, rječn. 158b. Mrtva su ga položili u jednu skriñu živijem klakom napuñenu. B. Zuzeri 406. Skriñu živoga klaka nasuše. J. Banovac, pred. 142. Metni u vino malo živoga klaka. J. Vladimirović 25. Vaša ga spaliti živijem klakom. S. Lubiša, prip. 238. — Klak ugašen 'calce smorzata', 'calx temperata'. Klak neugašen 'calce viva', 'calx viva'. — Klak pečen 'calce ben cotta', 'calx cocta'. A. d. Bella, rječn. 158b. — *Neobična je množina što se nalazi u jednom primjeru: (Ogañ) da im peče, da im kuha klake, lonce, smoke, kruha. J. Kavañin 567a. — Ne posve u istom smislu. Klak, ime lijepu, što se pravi od ilovače i primiješane plove za zidañe peći i pećnaka. u Prigorju. F. Hefele.***

2. KLAK, m. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 18.

KLAKAR, m. selo u Bosni u okrugu bañolučkom. Statist. bosn. 41.

KLAKARJE, n. selo u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 122.

KLAKKE, f. pl. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 82.

KLĀKNUTI, vidi kleknuti.

KLA KOVIT, adj. (kamen) od kojega se čini klak. — *Naćineno u naše vrijeme. Klakovito kamenje ('kalkstein'). Zbornik zak. 1853. 897.*

KLĀLAC, klāoca, m. onaj (u jedinom primjeru vuk) koji kuje. — xviii vijeka. Vuk je živina prjevarljiva, drugo kralac, tretje poždrilac. M. Divković, bes. 467b.

KLAMA, f. nejasna i sumnjiva riječ u spomeniku xvii ili xviii vijeka. moglo bi biti i mjesno ime, ali drugdje nije potvrđeno. Do Slabine su Mrazovci, to je as careva, zemlje su Kostajničana koji su u Baňoj Luci, a Mlečanica, to je as carev, a moja klama (ili Klama?). Starine. 12, 24. (oko god. 1696—1703).

KLĀMALICA, m. i f. čelade (muško i žensko) kao klamalo. — U naše vrijeme u Lici. „Čuti, seoska klamalico, nikad u kući nijesi“. J. Bogdanović.

KLĀMALO, m. šaljiv naziv za čovjeka koji vavije nekud klama (ide klamićući). — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KLĀMĀNE, n. djelo kojim se klama. J. Bogdanović.

KLĀMATI, klāmām, impf. vidi klamitati. — U naše vrijeme u Lici.

a. vidi klamitati, a. „Klama mi žiňa na jednom kolu, moram je presjeći“. „Vidi se da e omrša“, kad onako sva roba na nem klama“.

b. vidi klamitati, b. „Edva evo po ovom vremenu klamam“. J. Bogdanović.

KLĀMAV, adj. koji klama. — U naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: (kod locker) klamavo uže „ein lockeres seil“; (kod los) klamav klinac (čavao, ekser) „ein loser nagel“.

KLĀMFĀR, m. vidi klampar. — U Bjelostjencevu rječniku: „bractearius, bracteor, bractearius l. laminarius faber“, i u Stulićevu: „battilor“ (zla tumačeno po latinskoj riječi), „bractearius“ s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva.

KLĀMĀTĀNE, n. djelo kojim se klamiće. — U Vukovu rječnika.

KLĀMĀTATI, klāmīčēm, impf. vacillare; nutare. — isporodi klamati, klimati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (1. „wackeln“, nuto“. 2. „wackeln“, agito“).

a. vacillare, moveri, labare, fuľati se, micati se, kad što nije zabodeno ili uopće pričvršćeno na svom mjestu kao što treba, n. p. klinac (čavao) u svojjoj rupi, zubi u desnim, pa i klobuk na glavi (kad je preširok), udesla na nozi itd. Kao babini zubi. (Kad je što slabo i klamiće). Nar. posl. vuk. 129. — U Vukovu rječniku stoji (u seijem izdanjima): „agito“ po čemu bi bio prelazni glagol ali vaľa da je štamparskom griješkom mj. „agitor“.

b. nutare, klimati, n. p. glavom, ili fuľati se cijelijem tijelom (kao pijan), pa i hoditi tako klimajući.

KLĀMĀTAV, adj. koji klamiće, vidi 2. klapati, a na kraju.

KLĀMKATI, klamkam, impf. u zagoneci našega vremena, vaľa da je dem. klamati. Turska kapa iza brda klamka (i klapka, od klapkati). odgonetľaj: mjesec. Nar. zag. nov. 129.

KLĀMPAR, m. vidi limar. — isporodi klampar, klampar. — Od nem. klempner (srčnem. klampfer). — U naše vrijeme u Lici. Klamparom zove narod onog zanačiju, koji od lima, ili inog bleha razne stvari i posude izrađuje, kao: zaklopce, kante, lučerde, limice itd. J. Bogdanović.

1. **KLĀNAC**, klānca, m. angustiae, fauces, tijesni put (ili uopće tijesni prolazak) među dva brda, dijele visine, ždrijeli, gudura; naj češće se upotrebljava kao strategična riječ za mjesto kuda vojska nikako ne može ili jedva može proći kad

su neprijatelji na visinama sa strana. u Mikalínu, u Belinu, a i u Voltigijinu rječniku ima značenje: maleni uski put ili stranputica, ali se ovo dosta ne potvrđuje primjerima. — isporodi kľanac. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. klānac, voc.: klānče, klānci, gen. pl. klānāčā. — V. Jagić (archiv für slav. philolog. 2, 397) pa i F. Miklošić (trét und trat. 24; etymol. wörterb. 117) misle da je srodno s lit. kalnas, let. kalns, brdo; onda bi mogla biti i indoevropska riječ, isporodi grč. κολώνη. κολωνός, brežuljak, lat. collis (mj. colnis, vidi K. Brugmann, vergl. gramm. der indogerm. sprachen. 1³, 368), got. hallus, hrid. samo je kod toga čudnovato što ove riječi nema u drugim slavenskim jezicima, već samo u našem i u novoslavenskom (klanec), a ne znam ima li je u bugarskom. — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikalínu (klanac, uličica, callis, semita i kod stranputica), u Belinu (calle, via stretta, semita 160a; sentiere, trames 668a; stradella, semita 711a; viottolo, via stretta e non maestra, semita 768b), u Bjelostjencevu (v. kľanec), u Voltigijinu (sentiero, viottolo, colle, stradella, fuststeig, fustspfad), u Stulićevu (klanac, passo stretto, semita), u Vukovu (der engpass, angusta via s primjerima iz narodnijih pjesama: Od kuda su klanci po naj tješni. Da uhodi kľance i bogaze).

a. u pravom smislu. Ner da bľudu droma i kľance zaskoče, i gdi je proloma da zavale ploče. M. Marulić 19. Postavi se stati na nikom kľancu, v kom razbijahu vsakoga. Transit. 262. Da boľe obajdu kamenu onu ľut, jeda si iznajdu ki kľanac ali put. H. Lucić 217. Eto ju (koľutu) pak sritih u kľancu srićom mom. P. Zoranić 11a. Spiľe, kľanci, ľuzi. Đ. Baraković, jar. 13. Da se ne ide tukući, obijui kľance, sela, župe, gradove i mnoge razlike strane. M. Alberti III. Na sve kľance, na sve pute strae uzmnoži. G. Palmotić 2, 23. I da za to kraćijem puti potrebno je otrćati, da na kľancu neke od ľuti moć budu ih pričekati. J. Palmotić 190. Eliakim čini čuľati kľance tijesne od planina. M. Radnić 362b. Nogle i kľance iskah svuda. I. Zanotti, en. 50. Pak se napuniše ravnice i kľanci. skaz. 21. Putnici... većma se paze i obziraju kada su u kľanci. S. Margitić, fal. 153. Svim da otvora bez pjeneza kľanac kľjeski. J. Kavańin 87a. U stine i za kľance sakriveni. 135b. Kľanac, insidia, passo cattivo. S. Budmani 418b. Vraćajući se veseli natrag, doćekaše ji neprijatelji među jednim planinam u tisnim kľancim, i na ne iz busije udarivši razbiše ji. And. Kačić, razg. 81—82. Poznajući dobro, da Ameđa za sve arbanaške kľance, busije, zaside i privare znadiše. 117. ľute kľance Turci prijezdiše. 262a. Prez ľumbarde zapri kľance. M. Kuhaćević 147. Stupi na jedan kľanac. I. J. P. Lućić, razg. 45. Dobro znadeš kľance i bogaze. Nar. pjes. vuk. 4, 50. Od kuda su po naj tješni kľanci. 4, 254. Tu su Turci kľance povatili. 4, 338. Teno kľance čuľa od hajduka. 4, 989. I na kľance stavio pandure. 4, 498. A na tvrdi kľanac naćeraše. Ogľed. sr. 54. Jal' čēm' oba kľanac zavaliti. Nar. pjes. juk. 234. Doći će vranac u tijesan kľanac. Nar. posl. vuk. 69. Kim se društvo pohvali, brže kľanac zavalí. 133. Tvoja raja moľe da te hrani, pa stalo je za hajdućke kľance. Osvetn. 1, 14. A sa mnom će polovina poći, da uskoćke pregľedamo kľance. 1, 29. Pa i mene Muja srazit sćaše, pa zavalí negdje kľanac Muja. 2, 11. A oni su prisjednuli kľance. 2, 55. Jer su turski vardali ulaci da su vľasi zavrnuli kľance. 2, 112. U nerodnu kľancu

litičevu. 3, 34. Drž' se klanca po više Nozdara. 3, 100. Gdje god znađeš za ubojne klanke. 3, 123. Eno kneza Evgenija kojeg još danas klanici i mostovi uz Bosnu spominu. M. Pavlinović, razg. 25. Ban Derenčin, začuv da se Jakub paša vraća, zakrči mu klanke. 38. — *vidi i* jadikov i jadikovac.

b. u metaforičkom smislu. A hudoće će sve klanke zasjesti mu da ne uteče. B. Zuzeri 37. Prid paklom stoji Božija pravda oružana čekajući na klanču ondi grešnike. 337. Zatvoriče (djavao) sve pute i klanke, kud ste mu utekli. J. Banovac, razg. 186. Pisa svomu sinu: 'Ti si sad doprao na klanac života, s kojega vađa na desnu ol' na lijevu'. M. Pavlinović, rad. 84. Trgovini propita Tegetov klanke. 86.

c. u prenesenom smislu, stanje u kojemu čelade nema kud kamo da pobjegne, i takovo duševno stanje, osobito čas smrti. Ako si kad vidil človika umriti, pomisli da č i ti na ta klanac priti. A. Georgiceo, nasl. 57. Ne more se reći zaisto da ostavljaju grihe, nego veoma većma da grihe (sic) ostavljaju) njih zašto jesu na taki klanac došli. P. Posilović, nasl. 3b. Doveden je do klanca. (D). Poslov. danič.

2. KLÁNAC, klánca, *m.* blato, kao, glib. — *Akc. je kao kod 1. klanac.* — *Vađa da je ista riječ što 1. klanac (jer je često u orakovome klanču mnogo blata).* — *U Vukovu rječniku:* 'koth', 'lutum' s primjerom: Klanac do kojena.

3. KLÁNAC, Klánca, *m.* mjesno ime. — *Biće ista riječ što 1. klanac.*

a. u Hrvatskoj. *a)* u županiji ličko-krbavskoj. *aa)* selo. Razdijel. 37. — *bb)* tri zaseoka. 31. 34. 37. — *b)* u županiji modruško-riječkoj. *aa)* dva sela. 59. 62. — *bb)* Bijeli Klanac, selo. 58.

b. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 135.

4. KLANAC, Klanca, *m.* ime muško. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Brže sitnu knjigu napisali staru Klanču sivome sokolu. Pjev. crn. 312a. I star Klanac poskoči na noge. 312b.

KLÁNCÁNE, *n.* djelo kojijem se klanca. — *U Vukovu rječniku.*

KLÁNCATI, kláncām, *impf.* moriti se idući. — *Može biti da je dem. klanati.* — *ispoređi* klančati. — *U Vukovu rječniku:* 'sich müde gehen', 'fatigari eundo'.

KLÁNCOŠ, *m.* *vidi* tancoš. M. Medić.

KLÁNČAC, klančca, *m.* *dem.* 1. klanac. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod klančac) i u Stuličevu:* 'parva semita'.

KLÁNČATI, klančām, *impf.* idući klapati životom: mlavo čelade klanča; u mraku se klanča. M. Pavlinović. — *ispoređi* klancati.

KLÁNČEV, *adj.* koji pripada Klanču (vidi 4. Klanac). Svako pozna Klančeve topove. Pjev. crn. 312b.

KLÁNČICA, *f.* *vidi* 1. klanica (uprav je *de-minutiv*, *ispoređi* klančica). — *U naše vrijeme.* Čim će pregraditi kuću perdom ili pletenom, ili avliju ili obor međom, ili klančicu zidom. (u Hercegovini, u Crnoj Gori, u Boci kotorskoj). V. Bogišić, zborn. 342.

KLÁNČIĆ, *m.* *dem.* 1. klanac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (uz klančac).* 'Lako 'e pro ovog klančica prijeći, ali treba junak koji će se uz onu veliku klančinu uzvući'. J. Bogdanović.

KLÁNČINA, *f.* *augm.* 1. klanac. — *U naše vrijeme.* Neš se pro ove klančine prevući. J.

Bogdanović. — *vidi i kod klančić.* Ovako se zove i vrh kod Liča.

KLANFAR, *m.* *vidi* klamfar. — *U Šulekovu rječniku:* 'klempner'.

KLANFARI, *m.* *pl.* ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 48.

KLÁNFATI, klánfām, *impf.* *vidi* klatati. — *U naše vrijeme u Istri.* Klanfāt ili frflāt, *n.* p. pak ćeš poč to klanfat okole. u Voloskome. F. Simčić.

1. KLÁNICA, *f.* stabulum, *vidi* košara. — *Akc. se mijenja u gen. pl. klánicā.* — *Može biti da postaje od korijena glagola klasti.* — *U naše vrijeme (ali vidi i klančica) u Bosni, a između rječnika u Stuličevu (foenile', isporodi pojata) i u Vukovu (vide košara s dodatkom da se govori u Bosni).* Kabanica kuća i klanica. Nar. pjes. petr. 3, 268. Tavnica mi kuća i klanica. 3, 417. Iz toga čardaka napravljene su današnje kuće i klanice. Bos. vila. 1887. 316. A ovce su blećale u klanicama. 1892. 293.

2. KLÁNICA, *f.* domaća životinja (ovca ili koza) što se hrani da se zakole. — *Postaje od part. praet. pass. klan glagola klati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (ovca koja će da se kole 'das stehschaf' ovis ad cultum destinata' s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* S nama postupaju kao s ovcama klanicama. Đ. Daničić, psal. 44, 22. Ovako veli Gospod Bog moj: 'Pasi ovce klanice'. zah. 11, 4.

3. KLANICA, *f.* *vidi* pokolj. — *Postaje kao 2. klanica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Tu je tada bila strašna klanica između Huna koji napadahu i Niševana koji grad braňahu. M. Đ. Miličević, kralj. srb. 88.

4. KLANICA, *f.* ime selu u Srbiji u okrugu vajevskom. K. Jovanović 100.

KLÁNČICA, *f.* *dem.* 1. klanica. — *U jednoga pisca (Bošnjaka) xviii vijeka.* Potribito im bi savrijeti se prid gradom u jednoj špilici, da rečem klančici, gdi običavaše imahe plandovati. F. Lastrić, od' 384.

KLANOVAC, Klanovca, *m.* mjesno ime u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Klanovcu. Sr. nov. 1861. 316.

KLÁŇ, *m.* *vidi* klanāne. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Merkur s Gracijama u istom templu klan primaju. J. Kavanin 357a. Svjet naš uči ih riječi hitat, i Isus, Mariju klanēm čitat. 505b.

KLÁŇA, *f.* *vidi* klanāne. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Kada Aman bijaše pomilovan od kralja Ašuera, bijaše klanā i svak mu prigibaše kolina. M. Radnić 202b.

KLÁNAC, klánca, *m.* *vidi* 1. klanac. — *Samo s kajkavskim oblikom klanec u Bjelostjenčevu rječniku:* klanec, klanac 'vallis, valles', v. dolica. 2. 'semita. angusta, clivosa, via clivia'; u Jam-brešičevu: 'callis, angustior'; u Stuličevu: v. klanac s dodatkom da je uzeto iz Habdeličeva. — *I kao mjesno ime.* Klanec, trgovište u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 93.

KLÁŇAČNO, *n.* mjesno ime. — *Vađa da bi ovako glasilo po štokavskom govoru, nalazi se samo kajkavski oblik Klanēčno, selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 100.

KLÁNALAC, klánalaca, *m.* čovjek koji klanā ili se klanā. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (adoratore, colui che adora' adorans' 37a; klanālac od nebogova, klanālac kri-vijeh bogova, idolatra e idolatro, adoratore d'idoli' idolorum cultor' 374a) gdje se naj prije nahodi,*

u *Bjelostjenčevu* (vidi kod klanavac), u *Stuličevu* (kłañalac i griješkom kłañaoe, reverens, adorans, colens^a).

a. uopće. Ulizaoci i kłañaooci pape rimskoga. A. Kanižlić, kam. 270.

b. o vjeri. Budući toliki kipa ovoga kłañaooci. F. Lastrić, test. ad. 36^a. Krivih bogova kłañaoce obraćajući. A. Kanižlić, fran. 220. Kłañaooci Jesuovi. S. Rosa 34^b. Pravi kłañaooci kłañaoce oca duševno. 57^a. Kłañalac kipa. 158^b. Stari Rimljani, njihovi (*satira*) kłañaooci. M. A. Rejković, sat. A5^b. Da je ovaj običaj od ovih krivih bogova i od njihovih kłañaoaca svoj početak dobio. A7^a. Kłañaooci Boga nebeskoga. A. T. Blagojević, khin. 57. Nazivamo se pravi kłañaooci Božji. B. Lesković, gov. 201.

1. KLAŃALICA, f. žensko čelade što kłaña ili se kłaña. — U *Belinu* rječniku: „adoratrice, colei che adora“, „adorans“ 37^a, i u *Stuličevu* (uz kłañalac).

2. KLAŃALICA, f. vidi dale. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* („eine art lieder der blinden, mit denen sie auf der erde sitzen und almosen bitten“, „cantus quidam coecorum elemosynam mendicantium“). U Srijemu, u Slavoniji, u Bačkoj i u Banatu elijepci naši slabo znadu junačkih pjesama, nego pred kućama stojeći pjevaju pjesmice pobožne da bi njima Jude na podjelu pobudili, a na saborima (kako kod crkava i kod manastira, tako i po varošima i po selima na panadurima i o praznicima) posjedađu na zemlju, pa kao pjevajući uz gusle mole da im se što udijeli. prve ove pjesmice zovu oni „pretkućnice“ (ili „pretkućice“, što se pjevaju pred kućama), a druge „kłañalice“ (kojima se ljudima, kłaña i moli). Vuk, nar. pjes. 1, 127.

KLAŃAŃE, n. djelo kojim se kłaña ili se kłaña. — Stariji su oblici kłañanije i kłañanje. — Između rječnika u *Mikašinu* (kłañanje), u *Belinu* (kłañanje, „adoratione, l'adorare“, „adoratio“ 37^a), u *Bjelostjenčevu*, u *Jambresičevu*, u *Voltiđinu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu*, u *Daničičevu* (kłañanije „inclination“).

a. uopće. Množstvom kłañanija padajuštee udy. Domentijan^b 44. (*Farizeji*) lube prva posajenja na večerah i prva sidinja u crikvah i kłañanja na trgu. Bernardin 37. matth. 23, 6—7. Ona kłañanja i prigutja kolin. P. Radović, nač. 418. Gospojam od kłañanja harač daju. P. Kanavelić, iv. 419. Za ukloniti se od mnogih pozdrava i kłañanja. A. Tomiković, živ. 285. A puci im zasluge priznaju sa kłañanjem i sa poštivanjem. Osvetn. 2, 25.

b. o vjeri. Da je u Jerusalemi misto od kłañanja. Bernardin 49. joann. 4, 21. Ne primlje Bog tvojego kłañanija. Pril. jag. ark. 9, 147. (1468). Idolatrija aliti kłañanje stupom. M. Orbin 28. Lakomost jest kakono jedno kłañanje idolsko. I. T. Mrnavić, ist. 168. Gdi god je Isukrst, dostojno jest, da mu se kłañanje čini. I. Velikanović, uput. 3, 58. Od kłañanja Božjega. J. Matović xvi^a. Da sama crkva ima pravo kłañanje posvetilišta. 91. Obratili bi se svi ljudi na kłañanje i časteše pravoga Boga. 325. Zazivašem svetijeh i s kłañanjem relikvija. 331. — U *Turaka*. Kad svrše kłañanje i izidu pred gamiju svi ga jedno-glasice zapitaju. Nar. prip. vrč. 90. Više vala dan kłañanja jedan. P. Petrović, gor. vijen. 34.

KLAŃARIC, m. mjesto u Srbiji u okrugu kra-jinskom. Vinograd u Kłañariću. Sr. nov. 1875. 184.

KLAŃAŠ, m. vidi kłañalac, b (s nekijem pre-zirañem). Ne kłaña se ujedno Bogu i vragu. ah

jao! ovakovi kłañša jest danas pun krstjanluk. D. Rapić 68.

KLAŃATEL, m. vidi kłañalac. — U *Stuličevu* rječniku.

KLAŃATELJICA, f. vidi kłañalica. — U *Stuličevu* rječniku.

KLAŃATELJNICA, f. na dva mjesta u rukopisu xv vijeka s različitim značenjem: na prvom mjestu znači što kłañanje, b, na drugom što kłañalica. „Ča to činiš?“ „Ovo kłañateljnicu Bogu činu“. ... „Lukava Bogu kłañateljnice, ne primlje Bog tvojego kłañanja“. Pril. jag. ark. 9, 147. (1468).

KLAŃATI, kłañám, impf. iterativni glagol prema kloniti; oblik je aktivni po svoj prilici mlađi od refleksivnoga kłañati se koji je običniji i u drugijem slavenskim jezicima. — Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing. kłañá). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kłañati i kłañati se, rus. кланяться, polj. kłaniać i kłaniać się; kije posve isto češ. klaněti (praes. klaním) i klaněti se, gornjoluž. kloñeć, doñoluž. kloniš se.

1. aktivno. — Između rječnika u *Belinu* (kłañati tkoga „adorare, far atto di riverenza“, „adoro“; Božjom časti kłañati ili poštovati tkoga „adorare uno come Dio“, „divino quempiam honore colere“ 37^a; kłañati lažive bogove „idolatrare, adorare gl' idoli“, „idola colere“ 374^a), u *Stuličevu* (kłañati koga uz kłañati se), u *Vukovu*: n. p. podne, akšam, ičindiju, beten (von den türkischen serben), „oro“.

a. inclinare, flectere, pogiñati, naprijed pregiñati; objekat je glava, gornji dio tijela; to se shvaća (u prvom i trećem primjeru) kao znak štovañja, radi toga u trećem primjeru ima dativ onoga što se štuje (isporodi c, i 3, b). — rijetko (može biti da se shvaća kao imperfektivni glagol prema nakloniti, prekloniti). (Anđeli) kłaña u lišca, steru krila oko ogleda svoga mila. J. Kavañin 499^b. Priji, utroba ih (djecu) neg' izgañja, kod njih oči naše bdiju, rodnijem ljubav krilo kłaña, ruke hode im ukrjeplju. 505^b. Koji glavu kłaña prisvetomu imenu Isusa. Ant. Kadčić 374.

b. značenje je kao kod kłañati se, vidi 3, b; objekat je što je ondje kad. — xvii i xviii vijeka.

a) vidi 3, b, a). San ovi prikazivaše Jozefu da ga sunce, mjesec i jedane(s) zvijezda ... kłañaju ... Erbo Jozefa usmeta na pristole edipatsko kłaño je negov otac i jedanestina negove bratće, to jest sunce i jedanes zvijezda. S. Rosa 51^b.

b) vidi 3, b, b). Drži da ona sva je sreća i božanstvo koje kłaña. I. Gundulić 390. Boga ... štujte, ljubite, kłañajte, častite i bojte ga se. A. Vitajić, ist. 195. Svi se od svita kralji sgrbe s priklonstvom ga hteć kłañati. 218^b. Prilike od zlata narod kłaña. 481^a. Sama Boga tu kłañajuć. J. Kavañin 307^a. Ne kłañše l' rimski puci Priapa, Volupa i Smradesa? 443^a. Nego čini tvom milosti da te vijerno svi služimo, duše i naše da te kłañaju, hvale, slave, blagoslivljaju. 574^a. On je Bog koga svak kłañat čeo. I. Dordić, salt. 147. Kłañajući junca od zlata. 268. Poniženo kłañam Boga očita i skrovena. uzd. 129. Tebe u trojstvu, Bože jedan, svak pripijeva, kłaña i štuje. ben. 200. Sa svijem srcem i pameti kłañam nebo lica tvoga. pjesn. 24. Slično bilo naj veće bi kłañat vrijeme mješte Boga. 59. Tebe kłañamo, o blaženo trojstvo. J. Banovac, blagosov. 286. Mješte Boga svoga stvoritelja kłañše stvorene. S. Rosa 21^b. Tuj nadošće Jezusa s Marijom i vidiuši ga metnuše se nica na zemlju prida n kłañajuć ga. 36^a. Kłañaoše Gospodina Boga tvoga. 48^a. Nemoj kłañati bogove druge prida mno. J. Matović 16. Bogoľubno bi i sveto

klaŃali Boga. 83. Da bi klaŃali i ĉastili Boga. 287. KlaŃati ĉeš mene pravoga Boga. 328. Prid uvjetnijem ovijem zaklopmem klaŃat ĉu i hvalit ĉu ime Gospodinovo. I. M. Mattei 17. KlaŃa(j)te me: božica sam. N. Marĉi 12. Pafo i Ćerig klaŃa mene. 23. Šta u kuli beg po noći kavi? il' se mije i klaŃa Alaha? Osvetn. 4, 16.

c) *vidi* 3, b, c). I svakomu ĉini znati, da grob sveca Muhameta na Meci ĉe poć klaŃati. I. Gundulić 296. Idoh klaŃat tempao sveti. J. KavaŃin 542b. Svetijeh mućenika kojijeh u ovoj crkvi klaŃamo. I. Dordić, ben. 141. Marija koju pripovijedamo i klaŃamo za istinitu majku Božju. J. Matović 39. Da je ovo pravi sakramenat i jedan od onijeh sedam kojijeh je crkva sveta vazda klaŃala i poštovala. 192. Pak kć svetu klaŃat ĉe te. N. Marĉi 85.

d) *vidi* 3, b, d). Tri robinje, tri carice ki postavi na sto uza se, i klaŃajuć žensko lice, rob pritvori od cara se. I. Gundulić 516. Sve tvoje kuće prisvitile koju meu ĉasti ostale klaŃa vas grad. I. Ivanišević 259. KlaŃam maŃe, klaŃam vele, moga i Vlaš-Božićevića. J. KavaŃin 99b. Bratućedi kih dobrotu svi klaŃaju. 103a. Biskupa Ńih Jakova grede klaŃat pero moje. 120a. Za Ńim klaŃam pak Fedrika. 124b. Katoliĉanska crkva vazda je klaŃala rimskoga vladaoa papu. J. Matović 299.

e. *znaĉenje je posve kao kod b (osobito kod b)), ali je razlika u tome što ima dativ a ne akuzativ kao kod b.* — xvii i xviii vijeka, a i xvi po naj prvom primjeru, ali može biti da se stoji i za briŃu i za klaŃam, ili samo za drugo, isporedi brinuti, I, 1, c) (zledi može biti instrumental). I za sve er briŃu zledi se koj klaŃam, vidu, zlo er ĉiŃu, a od zla se ne uklaŃam. D. RaŃina 142a. Kralja komu podniženo sve klaŃati zemlje imaju. G. Palmotić 3, 84a. Manases.... balvanom je klaŃal. P. Vitezović, kron. 14. 'Tom' svak klaŃa zemlji nice kipu obetnom' od božice. J. KavaŃin 45b. Pogansko je kipoĉašće s kim klaŃamo zlatu u tašće. 55b. Za ljetni mu haraĉ stavi, da svo'em' vijeću uzvišenu klaŃa. 184b. Nek sva zemlja klaŃa tebi. 227a. Svijet prevarljiv i himbeni, što svim može pak klaŃati. 362a. Tim otajstvom od ĉudesa kojim tabor od nebesa i oružje i kolina vazda klaŃa do dubina. V. Došen 112ab.

d. *moliti se Bogu klaŃajući se (glavom i gorŃijem tijelom put zemlje), samo o Turcima. (u jednom primjeru našega vremena o Hrišćanima: Patrijara je pred ikonam klaŃao. S. Ćubiša, prip. 146. u drugome xvii vijeka o poganima, ali može biti da se u poklone se stoji i za klaŃaju: Ovdj se ima ustati cesar sa svom druŃbom, i pojdu k idolom i ondi došavši klaŃaju i poklone se. P. Hektorović (?) 84). — Od xviii vijeka. a) kao neprelazni glagol bez objekta.* Ulami ne klaŃaju, neg' nu prvi odmeću se. J. KavaŃin 270a. Kako bi ono vrime došlo u koje Turci klaŃaju, udiă bi klaŃali. J. Filipović 1, 22b. Niti klaŃa nit' abdest uzimlje. And. Kaĉić, razg. 109b. Kad ja podem u ġamiju klaŃati. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Ko ĉe klaŃat, nek id' u ġamiju. 2, 513. Gospodaru, care Sulemane! hodi doĉi ka Jerusalimu, te ti klaŃaj za neĉiju dana, da ti padne vatra iz nebesa. 3, 58. Te (Turci) klaŃaju i Bogu se mole. 3, 269. Niti klaŃa ni avdes uzima. 4, 79. Turcki klaŃam, srpski Boga molim. 4, 168. Na sviŃsku kožu ne klaŃao! Pjev. crn. 80b. Tako ne klaŃao de Turci klaŃaju. Nar. posl. vuk. 308. 'Šta ti ĉini otac?' 'KlaŃa'. 'Šta ti ĉini mati?' 'Krsti se'. 353. Pošto Turĉin uzme avdes da klaŃa. Vuk, poslov. 76. A to kletu odijelo za Turĉina ni pristalo nije, jer se miti i klaŃati

smeta. Osvetn. 2, 51. Tako vele age TrebŃinani, a miju se i klaŃaju ĉesto. 2, 77. Jednijem je u zakonu dano, poraz dina gonit dušmanina, ne klaŃali kao oni sami. 3, 32. — b) *objekat može biti molitva ili vrijeme u koje biva molitva po muslimanskom zakonu.* Te klaŃaju turskoga namaza, klaŃaše ga za neĉiju dana. Nar. pjes. vuk. 3, 59. Veĉeraše i akmaš klaŃaše. 3, 346. Asan aga iĉindiju klaŃa. Nar. pjes. petr. 1, 159. Ali beže ikindiju klaŃa. Bos. prij. 1, 88. Ona sabah klaŃa u odaji. Nar. pjes. hŃrm. 1, 4. I narodu klaŃo ramazane i ućio djecu knigovaŃe. Osvetn. 6, 8.

e. *kao poklaŃati, imperfektivni je glagol prema pokloniti. — U tri pisca xviii vijeka.* Gdi jim klaŃaš oborite sve jestojške plemenite. J. KavaŃin 23a. Orlanda Ńegovaste klaŃajuć mu tŃke dare. 191b. Djevojĉica sramna 'e svaka, bjeŃi a Ńeli bit ĳublena, ako se odkrije, brani, a paka klaŃa, kad je uzmojena. 253b. Neĉa klaŃa stavna vira što poznaŃe ne dopira. I. Ćordić, salt. 464. Ćim klaŃam male ove knige na svjetlost izvedene tvomu gospodstvu, krepĉijeh imam uzroka radovati se. I. M. Mattei v. Tot su duŃni prisvetomu srcu Jezusovu klaŃati svoje srce ĉisto. 10. Ćast koju mi Bogu klaŃamo. 12. Komu si tvoju ĳubav klaŃala do sada? 22. Izaberi kojugoĉ sluŃbu koju ĉeš mu svaki dan klaŃati. 140. BoŃijemu srcu klaŃati haraĉ svendiĳni ĳubavi. 157. KlaŃati G. Bogu naše molitve. 169. Drugu sluŃbu još postavljam koju... koristno ĉeš klaŃati prisvetomu trojstvu. Štit. 23.

f. *kao uklaŃati, imperfektivni glagol prema ukloniti. — U jednoga pisca xviii vijeka.* Sveto pomazanje ne brzi smrt, ali je klaŃa. Blago tur. 2, 304. — U jednoj narodnoj pjesmi našega vremena ima primjer: Sve se cure uklonile s puta, a ne klaŃa Velibegovica. Nar. pjes. herc. vuk. 141, gdje klaŃa znaĉi: uklana se, kao da je neprelazni glagol, ali se po svoj prilici ima u misli se po preĉašŃemu glagolu.

2. *pasivno. — prema znaĉenju kod 1, b.* Vlsĉmi klaŃajemu. Sava, sim. pam. šaf. 11. Hudobe... jesu bile... klaŃane i prigrljene. A. Ćuĉetić, roz. mar. 143. I u duha sŃetoga... koji je s oĉem i sinom zajedno klaŃan i proslavljen. B. KaŃić, rit. 74. Da on sam tote bude klaŃan, Ńtovan i hvalen. A. Vitajić, ist. 254. Tilo Isukrsta vazda budi klaŃano. F. Parĉić 78. Da i on klaŃan tuti bude. J. KavaŃin 421b. Bog bješe ĉastjen i klaŃan. I. Ćordić, salt. 7. S toga on (Benedik) bi klaŃan, ĉaŃtjen i slavljen ne samo od talijanske nu od inostrane gospode. ben. 158. Jeda li u svemu klaŃani Isukrst imade u sebi Ńtgodire sramotno? I. P. Marki 46. Odi je govor o Gospodinu Bogu pravomu, Bogu Abraama, Isaaka i Jakoba klaŃanu od Ńudjela. S. Rosa 7b. Ovi djetići iliti mladenci klaŃani su u hristjanstvu kŃ mućenici. 37b. Poĉeše kipi bit klaŃani pravo kakono bogovi. Blago turl. 2, 82. Ja jesam Gospodin Bog tvoj, to jest jedin i sam i klaŃan i sluŃen u samomu i pravomu zakonu katoliĉanskomu. 2, 30.

3. *sa se.*

n. *pasivno. — prema znaĉenju kod 1, b.* Tko na cara (car zavika) zgar od Boga posveĉena stavlja ruke, koga slika od svijeta se klaŃa i sjena? I. Gundulić 560. Da se klaŃa u svijeh mjestih Jesusa ima preblaŃeno. I. DraŃić 21. Nek se klaŃa svet' trojica od pukova. J. KavaŃin 225a. Taj kami još i sada se klaŃa od pravovjernijeh putnika. I. Ćordić, ben. 114. Da se ne ima klaŃati drugi bog. A. Baĉić 42. Sveto tilo Ńegovo prinošeno bi u Mletke gdi s velikim devocijom

i ljubodijem klaŃa se i poŃtuje od onizije gradana. F. Lastrić, od¹ 321. Koji se s ocom i sinom zajedno klaŃa i slavi. J. Matović x. Da se imaju klaŃati i zazivati sveti. xi. I Ńegova uspomena da bi se klaŃala svaki dan. 227.

b. refleksivno. uprav pogināti se, ili pregibati glavu ili gornji dio tijela pred kim ili pred čim za znak poniznosti i Ńtovanja, pa i drukčije pokazivati poniznost i Ńtovanje. kad se izriče pred kim se ovako čini, to biva obično dativom. iz oroga se razvijaju i druga značenja, ali nije svagda lako razlikovati jedno od drugoga. — Vrlo često. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu 'adorare'; u Mikajinu klaŃati se, pokloniti se, 'colo, veneror, adoro, tribuere cultum religionis'; u Belinu 'chinarsi per riverenza', 'inclinare se reverentiae causa' 190^a; 'rispettare, portar rispetto', 'vereor' 626^a; 'riverire', 'veneror' 629^a; 'adorare, far atto di riverenza', 'adoro' 37^a; u Bjelostjencevu klaŃam se, čast dajem, častim 'adoro, colo, veneror, religione placo, religionis cultum tribuo, reverentiam praesto, exhibeo, reverenter saluto'. 2. v. poklaŃam se; u Jambrešićevu klaŃam se 'adoro'; u Voltigijinu 'venerare, inchinarsi, complimentare', 'anbeten, verehren, sich verneigen'; u Stulićevu klaŃati se komu 'adorare, venerare, venerari, colere, revereri, ad pedes alicujus procidere'; u Vukovu 'sich verneigen', 'inclinor'; u Daničićevu 'caput inclinare'.

a) caput inclinare, acclinis salutare, dolazeći pred koga ili sretajući ga pozdravljati ga pregibaŃem tijela, pa i uopće stojeći pred kim pokazivati mu svoju poniznost i Ńtovanje prema Ńemu. Pripadaju klaŃaje se. Sava, sim. pam. Ńaf. 10. I pozdravljam i klaŃahu jej se. Starine. 23, 87. (1496). Na kolina padaše klaŃajući se kako no da bi proŃćenje pita' od griha. Živ. jer. star. 1, 233. KlaŃam se tebi, Dariju caru, sluŃiti hoću tomu ki nami život darova. Aleks. jag. star. 3, 265. Padahu na kolina ter mu se klaŃahu. Tondal. star. 4, 116. U to Venera boŃica izide, a vile joj se klaŃaju. M. Držić 35. Nu milos tva velja sminje mi toj daje, da idu k Ńemu ja, sniŃio se klaŃaje. D. RaŃina 148^a. Ah prikor, u dugu tamnilu neznaha cić zlata drug drugu k'o rob se da klaŃa! I. Gundulić 168. Posmijeh mu je sved sred usti, svakomu se smerno klaŃa. 311. Na Ńe Ńtitu zvijer je ona, proć mjesecu jasnom s nebi ka se klaŃa svim priklona. 344. Koga kad vijaše Anton, do zemlje mu se klaŃaše. F. Glavinčić, cvit. 183^a. Tvoj svjetlosti ja se sniŃen klaŃam odi. Ć. Palmotić 2, 16. Svak mu se klaŃaše priklono s poŃteŃem. B. Krnarutić 10. Ovo promiŃlja misnik kada se klaŃa. I. Ančić, svit. 151. A svi oni ki ga vide klaŃa'u mu se, a on muči. J. KavaŃin 53^b. Vrata ohola kim se klaŃa vas svijet nica. 216^a. Da se zemlji istom klaŃa, po zemlji se da i poteŃe. 436^a. Knezi, bani... klaŃat će se zemlji nice. 568^b. Lubeći ruke vaŃemu gospodstvu klaŃam se osobito. I. Đorđić, uzd. iv. Kudio je mrtva komu se je Ńivu ulizivao i klaŃao. A. KaniŃlić, kam. 142. Drug se virnu drugu klaŃa. V. DoŃen 197^a. KlaŃajuć se do nizina. 140^b. Vaja da se Ńirom tare, i do crne zemlje klaŃa, sroem gdino kripot plaŃa. 228^b. Vidi(h) čudo i nagleda(h) ga se, di se klaŃa misecu danica. And. Kačić, razg. 47^a. KlaŃajući se do zemlje. kor. 35. Duboko prignut klaŃa se. I. Velikanović, uput. 3, 457. KlaŃaju se Ńemu svi po redu. J. Krmpotić, mal. 12. No se rodu licem klaŃa. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Pak se klaŃa do zemljice crne. 2, 311. KlaŃam vam se! (Kad se ko s kim sastaje ili rastaje — mjesto: 'Pomozi Bog!' ili: 'S Bogom ostaj!'. U Dubrov-

niku). Nar. posl. vuk. 184. Pristupi k Ńemu čovjek klaŃajući mu se. Vuk, mat. 17, 14. Kojima se ljudima klaŃa i moli. nar. pjes. 1, 127. Svi grknuše iz jednoga glasa, a poniče i zelena trava, ter se klaŃa Nikolici knezu. Osvetn. 3, 151. — U ovijem se primjerima ima u misli drugo se: TraŃe da im se klaŃa po ulicama. Vuk, mat. 23, 7. TraŃite da vam se klaŃa po ulicama. luk. 11, 43. — MjeŃte dativa moŃe biti i instr. s prijedlogom pred. Pred kim se na koljenih klaŃaju vsi. Transit. 24. KlaŃati će se prid tobom. B. KaŃić, rit. 108. KlaŃa se prid Ńime. Đ. Baraković, vil. 13. I pred Ńim se do zemljice klaŃa. Nar. pjes. vuk. 2, 628.

b) adorare, pokazivati naj veće Ńtovanje bogu ili kome ili čemu što se drŃi kao bog, pa i uopće postupati s kim ili s čim kao s bogom. Kako poznal budeŃ Ńega Gospodina i da ne moreŃ najti drugoga Ńemu takmena, Ńega Ńtuj, Ńemu se klaŃaj. Živ. kat. star. 1, 219. I budu se klaŃati Ńemu Ńsi anjeli BoŃji. Bernardin 9. paul. hebr. 1, 6. Kipu zlatomu ki si uzdizgal ne klaŃaju se. 101. dan. 3, 12. KlaŃati se idolom. Naručn. 85^a. Imamo se bojati Boga i klaŃati se Ńemu. Korizm. 30^a. KlaŃahu se telcu. 56^b. I klaŃati se će Ńemu svi anđeli BoŃji. N. RaŃina 22^a. paul. hebr. 1, 6. KlaŃamo se Isukrstu. Š. Budinić, sum. 7^b. Ovem naćinom svetim klaŃaje se kako bogom. 32^a. Gdi se dvije Ńivinice nerazloŃite, volak i tovarac, Ńe sinku Isusu vele umijeno i poniŃeno klaŃahu. M. Divković, bes. 80^b. KlaŃaj se jednomu Bogu. B. KaŃić, zrc. 33. Sin od pogubljenja koji je suprotivnik i dviŃe se sfrhu svega što se Bog zove, ali komu se ljudi klaŃaju. M. Orbin 194. Gdje mole i gdje se klaŃaju anjeli. 273. Isukrstu s molitvom i srcem klaŃam se. F. Glavinčić, cvit. 983^a. Pripos bojnik u necijeni ukopan čes odi stati i bludnoj se jednoj Ńeni ko i boŃici tvoj klaŃati. Ć. Palmotić 2, 33. I ko otaru od boŃice ljeposti se Ńe klaŃahu. I. V. Bunić, mand. 4. Dobra kojim se svit, kako idolom, klaŃa. P. Radović, nać. 53. Ja se klaŃa idolom. P. Macukat 72. Bogu s' klaŃam. J. KavaŃin 80^b. Na isti naćin klaŃamo se tilu Isukrstovu. A. Bačić 50. Bog zapovida da mu se čovik klaŃa, a čovik lubeći sebe veće nego Boga, Boga ostavi i stvoreŃu na misto Boga klaŃa se. J. Filipović 1, 411^a. SagriŃi puk obrani klaŃajući se onom teliću zlatnome u pustiŃi. J. Banovac, razg. 28. Oni boŃanstveni sakramenat tila Isusova komu se mi klaŃamo na otaru. 41. KlaŃam ti se, moj Isukrste. prisiv. obit. 46. Neka mu se klaŃaju svi anđeli. F. Lastrić, test. 232^b. Koji se idolom klaŃaše. svet. 50^a. KlaŃam ti se ponizno, o spasitelju moj! A. KaniŃlić, bogoljubn. 170. Idole kojizim se otac Ńezin i sva kuća klaŃaše. And. Kačić, kor. 32. Boga nisu poznawali, nego su se kipovom klaŃali. Nadod. 7. Ne Ńtujete li da su se neznaboŃci Moabite Ńemu (Baalu) klaŃali? M. A. Rejković, sat. A6^b. KlaŃati se Bogu. sabr. 6. Zapovidi da se sinovi Izraelski Ńima (teocima) imaju klaŃati. 30. Da se ljudi klaŃaju kruhu na misto svoga spasitelja. Ant. Kadčić 154. i ovaj primjer pripada amo, jer se stoji i za ima i za klaŃati: Kojom vrstom Ńtovanja ima se klaŃati Isukrstu u oukaristiji? I. Velikanović, uput. 3, 58.

c) venerari, pokazivati Ńtovanje (maŃe nego Bogu) svetijem licima, stvarima, mjestima itd. Mariji svaka vrst i svi ljudi se klaŃaju. M. Jerković 102. Kolici bani, kraji i cesari klaŃaše se tvoj prilici. J. KavaŃin 217^a. VidiŃ k'o se Ńoj klaŃaju svi dvorani od Siona. 520^a. Putnici od dragosti vesele suze prolivaju, klaŃajući se onim

mistom u kojim Isus dilova naše spaseње. J. Banovac, razp. 44. Ovo je jedan poklon koji se čini stvoreņu i s ovim se klanamo divioi Mariji kao naj većemu stvoreņu. 77. Križu sveti, stijegu nedobitni moga vojvode, moga Jezusa, klanam ti se, cijenim te, slijedim te. I. M. Mattei 336. Ko nije video crkve i peći se klanā. Nar. posl. vuk. 150.

d) observare, colere et observare, uopće imati i pokazivati štovanje kome, podlagati mu se, pristajati na njegovu volju, spoznavati se manijem od nje (i u metaforičkom smislu o neživijem stvarima). Ja se klanam vam u onom u čem ste nas dobili. Mon. croat. 167. (1497). Vsi se klanamo pismom i listom jedne i druge strane. 191. (1506). Pridaj zemlju komu moreš, mi mu se klanamo. 249. (1549). Ja koji sam vazda s velicijem priklonstvom tvojima se kriposti klanāo. M. Držić 63. Ke se (riše) Krki klanāhu i vode za harač pridavahu. P. Zoranić 71^a. Tač sto krat priko dne rad tebe jedine koj vazda klanam se, umiru, i opet na život vraćam se. D. Rašina 110^a. Ali ona slavna lica, višna krepos kijeh naresi, kojijem zora i danica klanāše se zgar s nebesi. I. Gundulić 266. Drugi (car) oholo ki pod nebi vrh cara se svijeh ponosi, samomu se klanā tebi. 315. Kraju, da ti je sreća u ruci, i da ti ova mjesta i dala klanāju se i svi puci! 447. Svijetli ures nih (djevojaka) ljepote, kijem se klanā zrak suncani, naša srca i živote sveza. G. Palmotić 1, 35. Ne ljeposti neg kreposti junačko se srce klanā. 1, 139. Od snage je mudros veća, desnica se glavi klanā. 1, 227. Jedna ka se tebi klanā (ubi te). 2, 13. Evo plate ka se od blud-nijeh vila vadi kijem se toli vi klanāte. 2, 41. Predni običaj svak uklanā, a novom' se samo klanā. J. Kavašin 173^a. Dubrovniče, vazda Spljet se tebi klanā. 175^b. Istini, kojoj s' klanā'u i pogani. 340^b. Ovo li su stani kijem se klanā zrak suncani? I. Đorđić, uzd. 6. Klanat se, rispettare'. S. Budmani 418^b. Kom se tuđe pero klanā. V. Došen 75^b. Da se smrādu uvik klanā. 88^a. Niti se mañemu od sebe tko klanā i podlaže. M. Dobretić 339. (Cara moskovskoga) što no mu se pola klanā svijeta. Osvetn. 2, 103. Jedna druge klanājuć se čaru. 2, 104. Ti kojino klanāš se jedino o bedrici čordi. 3, 11. A pust junak o tom i ne saña, jer se svomu otačastvu klanā. 3, 47. Nužda jeste načerala našu stoku povinovat vuku, pa se klanat drvlu i kameñu. 3, 58.

e) cedere, u prenesenom smislu, kao popuštati, uzmicati, uprav biti mañe vrijedan od drugoga (u dativu). — U jednom primjeru xviii vijeka o umnijem stvarima. Pokore take, da se ne klanāju pokorama jednog Petra od Alkantare. F. Lastrić, test. ad. 105^a.

f) vidi kod 1, f.

e. refleksivno, ali drukčije nego je kod b, jer subjekat (glava, kojeno, sopra) pregiba sama sebe, ali ne po svojoj volji. I često se glava klanā svojem sudcu u polaću. J. Kavašin 573^b. Prid nim svako se kolino klanā. F. Lastrić, test. 228^b. Danas ima jato sluga, sutra ima hrpu duga; danas mu se sopra klanā (od mnoge hrane klima), sutra ga se svak uklanā. V. Došen 152^a.

KLANAVAC, klanāvca, m. čovjek koji klanā ili se klanā. — isporodi klanālac. — Od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kajkavski klanāvec, klanālac, adorator, cultor, venerator, adorans') i u Stuličevu (klanāvec, v. klanālac iz Bjelostjenceva). Da grede vrime i sada jest kada pravi klanāfci budu se klanāti otcu u duhu i u prađi. Bernardin 49. joann. 4, 23. Ako on ki

se brat zove bude bludnik, ili idolski klanāvac. Anton Dalm., ap. 32. Ko ne vidi ludost ovih klanāvac i nepristojstvo pridavati takova otajstva Bogu pravomu. P. Radovčić, nač. 152. Židovi i Krstjani trpe muke gore neg klanāvci i pogani. J. Kavašin 452^b. Ustade se posli toga na noge ponizni klanāvac. Blago turl. 2, 246. Negovi klanāvci jesu kipoklanāvci. 2, 272.

KLANAVICA, f. uprav (ptica) koja se klanā, vidi crvendač. — U naše vrijeme u Dalmaciji. Klanāvica, Rutililla phoenicura. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 20.

KLANČAC, klančac, m. dem. klanāc. — Samo u Bjelostjencevu rječniku: kajkavski klančec, klančac, vallecula'. 2. semita acclivis'. v. clivus'.

KLANE, n. djelo kojijem se koje ili djelo kojijem se ko s kim koje. — Stariji je oblik klanje. — Između rječnika u Belinu (klanje, scannamento, lo scannare, jugulatio' 648^b), u Bjelostjencevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu (1. das schlachten', mactatio'. 2. zwietracht', rixa' s primjerom: U njihovoj je kući do vijeka klanje među ženama). Hoće me zaklat'. Brižno ti tvoje klanje! M. Držić 218. Ovi mrmnāvci jesu oni koji paze stada djavaoskoga od koga neće da se izgubi nijedna ovca, i ako se odijeli koja od krda djavaoskoga, oni ju progone s lajanjem i klanjem govoreći zlo i mrmnajući... M. Radnić 17^a. I veće ne bi boj ono nogu klanje i siječenje. B. Zuzeri 401. Il' od klanā ako ima krvi. J. S. Rejković 273. Toli Mirko i njegovi družu, žudni klanā a i puškarāna. Osvetn. 2, 123. Ako li su se na klanje sabrali. 2, 126.

KLANENĀK, m. čovjek koji se zaklao. — U jednom primjeru našega vremena. A mnogi su sami sebe ubili u Meki kad je Muhamed umro, te je tako mnogo svojijeh klanēnāka sobom poveo. Nar. prip. vrč. 54.

KLAOKA, f. cloaca, podzemni prokop (u gradovima) kroz koji se izvodi na poje voda i nečist. — U Mikafinu rječniku: klaoka od grada, chia-vica', cloaca, colluvium'. — nije štamarska pogreška mj. kloaka, kako bi se moglo pomisliti, jer stoji među klanac i klapati. — Jamačno je riječ romanska (vidi kod kelomna) što je postala od latinske, isporodi srlat. clauaca, tal. chia-vica.

KLĀONICA, f. mjesto gdje se koju domaće životine (volovi, bravi) za prodavanje mesa, isporodi mesarnica, komarda, kasapnica. — Načineno u naše vrijeme od glagola klati. — U Šulekovu rječniku: schlachthaus'.

KLĀONIK, m. ime klancu (pisano je velikijem slovom). — Postaje od klati. — U jednoga pisca našega vremena. U tijesnu klancu Klāoniku. Osvetn. 5, 40.

KLĀP, klāpa, m. mlijeko na smokvi koje se vidi kad se otrgne od ne ili plod ili granica. — U naše vrijeme na Trpiu: 'Klap mi je izio usta'. M. Milas. — isporodi 2. klapac i 1. klapiti.

1. KLĀPA, f. vidi tlapna. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der wahn', vanitas'). San je klapa, a Bog je istina. Nar. pjes. vuk. 2, 45. Jedna vjerovala je da tako sve može biti, druga nikako nego da je klapa. M. Vodopić, tužn. jel. dubrov. 1863. 241. Jednom besedom sve jedna klapa. (u Istri). Naša sloga, god. 15, br. 28.

2. KLĀPA, f. hyp. klapalica. — Akc. se mjeria u voc. klāpo. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

3. KLAPA, f. ime domaćijem životinjama. a) krmāci. F. Kurelac, dom. živ. 41. — b) kučki. 45.

1. KLĀPAC, klāpca, *m. odrastao momak*. — *Vaša da je ista riječ što 1. hlapac (drukčiji je akcenat, ali vidi kod 1. hlap).* — *U naše vrijeme.* Ja sam nakan ovog mog dječaka (klapca, momčića) ženiti. (*u Lici*). V. Bogišić, zborn. 168. Klapac, vidi japalak. 'Veliki klapac, more već blago maum čuvati'. J. Bogdanović. Klāpac, dečak. 'Ima dvije cure i jednog klapca'. u Lici. V. Arsenijević. Klapac, porugljivo ime za seoskoga neženju. 'Sastao je klapac i rekao joj: 'Pazi da ti ne budem ja kriv'. u Lici. F. Hefele.

2. KLĀPAC, klāpca, *m. oluština od smokve, isporodi 2. hlapac*. — *U naše vrijeme u Dalmaciji, a između rječnika u Stuličevu* (ficorum cortex). Klapac, oluština s glave od smokve. M. Pavlinović. 'Našla sam toliko klapaca pod smokvom što mi je neko pobro smokve'. (*u Stonu*). M. Milas.

3. KLĀPAC, klāpca, *m. rascijepljeno drvo koje svača duge kad se bačva svodi*. M. Pavlinović.

KLAPAČ, *m. vrsta pasuša*. Klapač, suvrst jesenskoga pasuša (Vajavac). B. Šulek, im. 145.

KLAPAČA, *f. ime krmači*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KLĀPALICA, *f. žensko čelade klapavo*. — *isporodi 2. klapa*. — *U naše vrijeme u Lici*. Muči, klapalico, duji ti je jezik neg kraviji rep'. J. Bogdanović.

KLĀPALO, *m. klapav čovjek*. — *isporodi klapo, klapeša*. — *U naše vrijeme u Lici*. Čuti, ti klapo (klapeša, klapalo), duji ti je jezik neg držak od lopate'. J. Bogdanović.

KLAPAN, *m. ime krmku*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. KLĀPĀNE, *n. djelo kojijem se klapa (vidi 1. klapati)*. — *Stariji je oblik klapanje*. — *U Mikafinu rječniku*: 'klappanje' kucanje, 'pulsatio'; *u Belinu*: 'il battere alla porta', 'pulsatio forium' 182b; *u Stuličevu*: 'klappanje', 'pulsatio, rumor'.

2. KLĀPĀNE, *n. djelo kojijem se klapa (vidi 3. klapati)*. — *Stariji je oblik klapanje*. Što govori Gospodin Bog na ova luda klapanja? A. d. Bella, razgov. 117. Ja govorim očeanaš, ako moja pamet ne nastoji i ne promišlja ono što govorim, ovo molitva nije, nego jedno, da tako rečem, klapaše usta. J. Filipović 1, 332a. Klapaše, ogovaraše. 'Naj gori zanat klapaše'. J. Bogdanović.

KLĀPĀT, *m. buka, zveka*. — *Postaje od 1. klapati (radi drugoga primjera vidi i 2. klapati)*. — *U dva pisca čakavca xvii vijeka*. I tolik sta vapaj po vojski i buka i klapat od kopaj. Đ. Baraković, vil. 63. Od nikuda klapat čuju čovičaska od hojenja. M. Gazarović 67.

1. KLĀPATI, klāpām i klāplēm, *impf. kucati (naj češće na vrata)*. — *isporodi 2. i 3. klapati*. — *Vaša da nije isto što i nem. klopfen, nego će obje biti onomatopejske riječi, te je i jedna i druga za sebe postala*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančičevu* ('crepitare'), *u Mikafinu* ('klappati', kucati, pulso, pulsito'), *u Belinu* ('klappati' na vrata, 'battere, picchiare alla porta', 'pulsare fores' 132b), *u Voltigijinu* ('picchiare', 'anklopfen'), *u Stuličevu* ('klappati', 'pulsare, rumorem edere').

a. *aktivno*. Svitala ugašena u rukah imahu, za to zatvorena vrata nahojahu; klapati ne prudi, plačne ostaše van. M. Marulić 99. Klapajuštemu otvorit se. Š. Budinić, sum. 172a. Otvori meni klapajućemu vrata. Ivan trog. 10. Klapluci mi sfakčas na stan. M. Gazarović 118. Otvoraš mi kada klaplēm. I. Ivanišević 135. Klapajući na

vrata. P. Radovčić, nač. 190. Klapajte i otvori se vam. 195. (*Isus*) mnokrat pun ljubavi klapa na uliz srca moga. J. Kavašin 32a. Neka sječna i ohola po bedrih im čorda klapje. 292a. Ruhave uši po pleću trepte, klapa'u i klepeću. 413a. Klāpati, klāpām, kucati. U naše vrijeme na Ratu stoškomu. Vidi ko ono klapa'. M. Milas. — *Može biti da pripadaju amo i ovi primjeri, premda bi se moglo pomisliti da pripadaju pod 3. klapati; protiv toga je instrumental' usti, ustmi*. Tvoje molitve, Krstjanine, kakve su? kao i ostali, klapat usti a ne znat što se govori. J. Filipović 1, 47b. Da je vidit molitve mnogi i mnogi Krstjana, strah me da bi se vidile učinene ne samo brez ovoga načina, nego tako koliko da nije z Bogom ni besidio, budući da niti se spomenuo u molitvi od Boga koga je molio, ni od sebe istoga, nego samo da je usti klapao. 1, 296b. Drugi sidu, uzmu krunicu u ruku, pak ustmi klapajući po crkvi zjaju. 1, 297a. Vaša ga skrušenim srdcem moliti, nije koristi ustmi klapati govoreći: 'Odpusti nam duge naše' ne promišljajući ovi privelik dug. 1, 445a. Ako vidi tvoje srce brez prave bolesti izvan samo što ustmi klapaš lažljivo brez bolesti. J. Banovac, pripov. 35.

b. *sa se, pasivno bez subjekta*. Hoće ubožko redovništvo, da se klapa, da se prosi. J. Kavašin 364b.

2. KLĀPATI, klāpām (i klāplēm), *impf. vidi klamitati*. — *isporodi hlapati*. — *Može biti da je ista riječ što 1. klapati*.

a. *vidi klamitati, a*. — *Od xv vijeka*. Zubi jim klapaju. M. Marulić 253. Klapaju joj noge na baglame. Nar. pjes. juk. 230. 264. 494. Opanci ti klapaju. Nar. pjes. mag. 1864. 75. Opančine klapaju. Nar. pjes. kras. 1, 152. Zelen zec po potoku šklec; zelena mu kapa do ušiju klapa. *odgonetljaj: fešnik*. Nar. zag. nov. 114. Klāpati, široka obuća kad ide ovamo i onamo. Opančine mu klapaju. U Hrvatskoj i Bosni. Đ. Šurmin. Stol klapje = klamitav je. (*na Rijeci*). F. Pilepić.

b. *vidi klamitati, b (u prvijem primjerima kao da smači uopće hoditi)*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (klapam, ambulo, l. equito cum motu capitis, gradior ad passus singulos declinando caput') i *u Voltigijinu* ('camminare stentatamente, strascicarsi, strascinarsi', 'keuchen, daherschleichen'). Klapati dobro u službi Božjoj. Nauk brn. 24a. Ni azapa ki ne klapa na put. B. Krnarutić 14. Pišice je lagje klapat neg hromoga koña jahat. P. Vitezović, cvit. 147. 'Edva kroz ovo blato klapam'. J. Bogdanović.

3. KLĀPATI, klāpām i klāplēm, *impf. brblati, blebetati*. — *Može biti da je ista riječ što i 1. klapati (ovo vidi, osobito pod a pri kraju), ali vaša da je akcenat drukčiji (po Stuličevu rječniku); a može biti srodno s klāpiti i tlapiti*. — *xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* ('klāpati', 'nugari, confabulari etc.'). Spljet duhovnijeh, koli klapa, a u svjetovnijeh Zadar prije. J. Kavašin 164a. Vjestar nosi riječi tapje, malo stvara, tko odveć klapje. 241a. Ili ludo klapati ili mrmšiti. A. d. Bella, razg. 8.

4. KLĀPATI, klāpām, *impf. govoriti zlo na koga (na objekat), opadati, pañkati*. — *Može biti da je isto što 3. klapati*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'On je naučio druge klapati i oklapavati, pa glava doje'. J. Bogdanović.

1. KLĀPAV, *adj. koji klapa (vidi 2. klapati, a)*. — *U Stuličevu rječniku*: 'klappav', 'smosso (fuor del sito in cui dee essere)', 'dimotus'.

2. KLĀPAV, *adj. koji klapa, vidi 4. klapati*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Ona 'e dobra u

svaćem, ali je pusto klapava, svakog će živa oklapati'. J. Bogdanović.

1. KLĀPAVICA, *f.* (nešto žensko) što klapa, vidi 2. klapati, a. — *U narodnoj zagoneci našega vremena (gdje znači: vime).* Četiri četirice (noge, ove riječi nema u ovom rječniku), peta, šesta klapavice, sedma, osma bodavice (rogovi). odgonetlaj: krava. Nar. zag. nov. 103.

2. KLĀPAVICA, *f.* u Vukovu rječniku: vide lapavica s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

3. KLĀPAVICA, *f.* ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 31.

KLĀPAVICE, *f. pl.* ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 42.

KLĀPAVIČANIN, *m.* čovjek iz Klapavica. J. Bogdanović. — *Množina:* Klāpavičani.

KLĀPAVIČANKA, *f.* žensko čelade iz Klapavica. J. Bogdanović.

KLĀPAVIČKĀ, *adj.* koji pripada Klapavicama. J. Bogdanović.

KLĀPAVIČKIŃA, *f.* vidi Klapavičanka. J. Bogdanović.

KLĀPČIĆ, *m. dem.* 1. klapac. — *U naše vrijeme u Lici.* „Bome 'es već poveliki klapčić, moga' bi u školu ići". J. Bogdanović.

KLĀPČINA, *f. dem.* 1. klapac. — *U naše vrijeme u Lici.* „Evo u tebe klapčine sad na ženidbu". J. Bogdanović.

KLĀPEŠA, *m.* vidi klapalo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *I muški nadimak. u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

KLĀPIĆ, *m. prezime.* — *Oko god. 1700.* Od Omer-odabaše Klapića. Starine. 12, 15.

KLĀPIĆATI, vidi klapitati, b.

KLĀPINA, *f.* plodovo meso u badema, oraha itd. stvrđne se i malo je sočno, pa se zove: klapina. K. Crnogorac, bot. 98.

KLĀPINIKA, *f.* vidi kapinika. — *U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena.* U nekakvu brdu među hridima i klapinikama. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1888. 190. Klapinika, *Cytisus infestus* Guss. (Vodopić). cf. Kapinika. B. Šulek, im. 145.

KLĀPINATI, klapinām, *impf.* buncati. — vidi 5. klapiti, isporodi klapināti. — *U jednoga pisca Bokeša našega vremena.*

a. *aktivno.* Ne pitaj, što je putem klapinao i šta mu se priziralo. S. Ľubiša, prip. 32. U toj mucu počeo svega i svašta da klapina. 94. Neko kroz ogaŃ klapina. prič. 51.

b. *sa se, refleksivno ili pasivno (s dativom).* Pak se čoeu svašta klapina i prizire. S. Ľubiša, prič. 112.

KLĀPIŠA, *f.* ime krmači. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KLĀPITĀŃE, *n.* djelo kojim se klapice. Kada se odmakneš od klapitaŃa i buke ljudske. M. Radnić 424a.

KLĀPITATI, klāpicēm, *impf.* vidi 1. i 3. klapati.

a. vidi 1. klapati. — *U Miskafinu rječniku (pod glomatati, a napose nema).* — vidi i klapitaŃe.

b. vidi 8. klapiti. — *U jednoga pisca xviii vijeka, ali je po osnovi praes. klāpicēm i inf. klāpicāti.* Kad klapicat drugog čuje, da mu lako ne viruje. V. Došen 132b. Jer tko godi rad klapice rad izmišlja. 132b. Što mamurna jezik svata klāpicući ne okida. 153a.

1. KLĀPITI, klāpīm, *impf.* uzrokovati osobitu

vrstu boli i samijem doticaŃem na vrlo osjetljivom mjestu kao na očima ili gdje je koža oguŃena. — isporodi i 3. klapiti na kraju. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (frizzare' urere, pungere, mordre).*

a. *uopće.* „Dim me klapi po očima". „Saplun me klapi po ovoj ranici, kad se umivam". u Dubrovniku. P. Budmani.

b. *o neugodnom osjećaŃu u grlu kad se guta uŃe (ili drugo što masno) što je pokvareno (ranketivo).* „Nije dobro ovo uŃe, klapi". u Dubrovniku. P. Budmani.

c. (ne znam jeli isto što kod a i b) udariti bičem, kamđijom (imperfektivni glagol prema oklapiti). — *U narodnoj pjesmi bosanskoj.* Klapi đdrala s obadvije strane. Nar. pjes. petr. 2, 212.

2. KLĀPITI, klāpīm, *pf.* vidi 2. klapati, b. — *U Vukovu rječniku:* „traben", „eo aegre" s primjerom: Cijeli dan klapio pjesice.

3. KLĀPITI, klāpīm, *impf.* u Vukovu rječniku: ova svijeca klapi kad gori, t. j. topi se mnogo, „rinnen", „mano". — *I u jednom primjeru xviii vijeka ima ova riječ, te se čini da amo pripada (ako nije značeŃe kao kod 1. klapiti), te kao da znači: plamtjeti, ili može biti: puckati (isporodi 1. klapiti):* Jer i vatra većma plane, i klapiti većma stane. V. Došen 83b.

4. KLĀPITI, klāpīm, *impf.* vidi 3. klapati. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz klāpati).* — *Može biti da tri naj zadŃa primjera pripadaju pod 5. klapiti.* Ali još budalitijsje (vaŃa da je štamparska pogreška mj. budalitijsje) klape i buncaju nikoji u Slavoniji. A. Kanižlić, uzr. xii. U vrime naređeno za ukazati Ľubav i pošteŃe Gospodinu Bogu klape, mrmraju, pošteŃe trzaju, izkrŃega svoga ime crne. 194. Danica je jasna zvizda, pak svit klapi i vraguje, nad bludnicam da boguje. V. Došen 193b. Pak još (mamuran svat) veli da se Ńali, kad u drugim bludnost pali, i u tom se mnogo slavi, kada sebe s drugim davi; davi, zašto ne govori neg' u propast što obori, niŃ klapeci drugo radi neg' vas sabor da osmradi. 153b. — *I sa se, pasivno bez subjekta.* Klapi se da je sloboda do vlade i od vlade. M. Pavlinović, rad. 7.

5. KLĀPITI, klāpīm, *impf.* vidi tlapiti.

a. *aktivno.* — *U Vukovu rječniku:* vide tlapiti.

b. *sa se, refleksivno. što je kod a subjekat, ovdje je dativ.* — *U Stulićevu rječniku:* klapiti se komu „somniare" s primjerom: Noćaske mi se klapilo da sam etc. — *Biće ista riječ i kad znači: činiti se, videri.* u Vukovu rječniku: meni se klapi da će tako biti „scheinen", „videtur", cf. činiti se s dodatkom da se govori u Imoskome.

KLĀPITI SE, klāpīm se, *impf.* pjeniti se, pjeŃušiti se, sapuniti se. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (pjeŃušiti se, „schäumen", „spumo").* Klapilo se, ne klapilo, ješću te, platilo sam te. (Pripovijeda se da je kazao Hero kad je jeo sapun koji je bio kupio mjesto sira). Nar. posl. vuk. 134. — *Može biti da je u kakvoj svezi s 1. klapiti, b.*

KLĀPKA, *f.* vidi klopka.

KLĀPKATI, klāpkām, *impf.* vidi klamkati.

KLĀPNUTI, klāpnēm, *pf.* vidi hlapnuti. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Čutura me istom vara, jer, premda mi usta kvasi, srca žeđe ne ugasi; dok trideset puta klapne, čelo mi se odma napne. V. Došen 169a.

KLĀPŃA, *f.* kao da je pravo značeŃe (vidi 3. klapati i 4. klapiti): prazne riječi, laž, Ńala, ali se pomiješalo s tlapia (vidi). — isporodi klapa.

— *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu* (ciancia, burla, scherzo, frasceria, 'nugae' 191a) i *u Stulićevu* (v. zanovetka). San je klapŃa a sam je Bog istina. J. Banovac, pripov. 191. San je klapŃa, sam je Bog istina. Nar. pjes. bog. 266. San je klapŃa a Bog je istina. Pjev. crn. 267a. Nar. pjes. juk. 374. Nar. pjes. petr. 2, 270. 3, 400. U toj klapŃi opet se pridruže potrbuške. S. Ćubiša, prip. 95. Kôšto mu se u klapŃi prikaza zemljište jedne same države. M. Pavlinović, razl. spis. 14.

KLĀPO, m. hyp. klapalo (vidi).

KLĀPOR, klāpora, m. mlijeko na smokvi, koje se vidi kad se otrgne od Ńe ili plod ili granica. — U naše vrijeme u Stonu: 'Klāpor mi je izio sva usta'. M. Milas. — *isporedi* klap.

KLĀPOŠ, m. ime krmku. F. Kurelac, dom. živ. 63.

KLĀPŃT, m. vidi klapat. — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Stoji tutaŃ, stoji jeka, stoji klapot, stoji zveka. V. Došen 173a.

KLĀPOVNICA, f. žensko čelade što klapa, vidi 3. klapati. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'garula, loquax'.

KLĀPOVNIK, m. čovjek što klapa, vidi 3. klapati. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'nugator, garrulus, gerro, loquax'.

KLĀPRALICA, f. žensko čelade što klapra. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KLĀPRALO, m. čovjek što klapra. — *U naše vrijeme u Lici*. — vidi kod klaprati.

KLĀPRĀŃE, n. djelo kojijem se klapra. J. Bogdanović.

KLĀPRATI, klāprām, impf. vidi klaprŃati. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Taj klāpralo vavije nešto klāpra ka' i prazna mlinčina'. J. Bogdanović.

KLĀPRŃĀŃE, n. djelo kojijem se klaprŃa. — *U Vukovu rječniku*.

KLĀPRŃATI, klāprŃām, impf. vidi 3. klapati i 4. klapiti. — *Postaje od osnove ovijeh glagola*. — *U Vukovu rječniku*: 'plappern', 'blatero'.

KLĀPTATI, klāpĉem, impf. vidi 2. klapati, a. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. U glavi mu zuba đavoljega: sve mu klāpĉu kosjerice prazne. Smailag. meh. 125.

KLĀPTITI, klāptim, impf. vidi 3. klapati i 4. klapiti. Klapiti svašta, t. j. brbljati. u Topolovu. P. Brantner.

KLĀPUŠA, f. ime domaćijem životin: ama. a) kрмаči. F. Kurelac, dom. živ. 41. — b) ovcu. Vekovo, Požoga.

KLĀPUŠĀŃE, n. djelo kojijem se klapuša. J. Bogdanović.

KLĀPUŠATI, klāpušām, impf. biti, tući, lupati. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Videre! kako onaj onoga klapuša (tuće)'. J. Bogdanović.

KLĀPUĀTI, klāpuĉem, impf. vidi 1. i 2. klapati (uprav je deminutiv). — *U narodnijem zagonetkama našega vremena*. DaŃu klāpuĉe, a noću zvijezde broji odgonetlaj: đeram. Nar. zag. nov. 48. U našega Ilije trke mrke dimije i gvozdena papuĉe, te u nima klāpuĉe. odgonetlaj: koŃ. 170.

KLĀPUZAN, m. vidi klapĉina. — *Govori se od šale*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KLĀRA, f. Clara, ime žensko. — *Od XVI vijeka, a između rječnika u Belinu* (Chiara, nome proprio di donna, 'Clara' 189a). Vele poĉtovanijem i bo-

gojubnijem dumnam . . . u svetu Klaru (u manastir svete Klare). B. Gradić, djev. 3. Sveta Klara pod regulom i meštrijom svetoga Franĉeska. 143. Druga bi se Klara svalu objavila. Đ. Baraković, vil. 246. Klara, imenom i z dilom svitla. F. Glavinĉ, cvit. 273a. Dumne tvoje plemenite svete Klare glavu pazu. J. KavaŃin 316a. Klara (kaluderĉko i svetovno). S. Novaković, pom. 70. i u naše vrijeme dosta ĉesto u Dubrovniku i u okolini. P. Budmani.

KLĀREVIĆ, m. muški nadimak ili prezime. — *Pominje se XVIII vijeka*. Jure (Kaĉić) reĉeni Klarević. And. Kaĉić, kor. 469.

KLĀRIĆ, m. prezime. — *Od XVI vijeka*. Knez Ferenac Klarić. Mon. croat. 328. (1563). Sime Klarića celo selo jedno. Mon. croat. 308. (1598). Bilić, Klarić, Pribeović. J. KavaŃin 135a. Klarić. Schem. bosn. 1864. iv. xxvii. Kosta Klarić. Rat. 321. Klarić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KLĀRIĆEVAC, Klarićevca, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji liĉko-krbavskoj. Razdijel. 40.

KLĀRIĆI, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-rijeĉkoj. Razdijel. 48.

KLĀRIJA, f. ime selu u protopresviteratu veliko-beĉkereĉkom. Sem. prav. 1878. 97.

KLĀRIŠ, m. koraĉ, mergan; jantar, ambar. — *Samo u Bjelostjencevu rječniku*: 'succinum, electrum'. 2. klariš Ńuti, 'sualternicum'. 3. klariš ĉrŃeni, 'corallium', u Jambrešićevu: 'corallium'; u Stulićevu: griješkomo klariš, 'succinum' iz Bjelostjenceva. — *Ima i u ugarskijeh Slovenaca* (M. Pleteršnik, slovensko-nemški slovar). — *Jamaĉno je mađarska rijeĉ*: kaláris, kláris (od lat. corallium, nem. koralle).

KLĀS, m. spica, zrna (i cvjetovi i plodovi) porĉena u duŃinu oko jedne tanke osi (vretena) a bez stablika te priŃaju uz os (kao što je na pšenici i na raŃi i na jeĉmu) a kaŃe se gđjĉdje i za oras i za sijerak (gdje su i stablike) itd. vidi: Klas, to je cvast na podugaĉkom vretenu na kome su ili sedĉi (bez peteŃke) ili peteŃkavi cvetiĉi. K. Crnogorac, bot. 87. — *Akc. se mijena u loc. sing.* klásu, u *gen. pl.* klásá, u *dat., instr., loc. pl.* klásima, u *svoj množini*, kad se umeĉe ov: klásovi, klásóv, klásóvima, klásove. — *Rijeĉ je praslavenska* (-la- mj. praslavenskoga -ol-), *isporedi stslor.* klasъ, *rus.* ко́лосъ, *ĉeš.* klas, *pol.* kłos. — *MoŃe biti da postaje od korijena glagola* klati (bosti). Miklošić; ali se moŃe pomisliti i na srodnost s rijeĉima klica, kljati. — *U svijem je rječnicima*: u *Voltiĉijinu* 'spica'; u *Mikašinu*: klas od Ńita, 'spica, spicus, spicum'; u *Belinu*: 'spiga di grano', 'arista' 356a; 'spiga delle biade', 'spica'; klas bez osja 'spiga senza reste', 'spica imberbis'; klas s osjem 'spiga con le reste', 'spica armata'; proklicati u klas 'spigare, far la spiga', 'spico' 699b; u *Bjelostjencevu*: klas, klasje 'spica, spicus'; u *Jambrešićevu*: 'spica'; u *Voltiĉijinu*: 'spica, spiga', 'áhre'; u *Stulićevu*: 'spica, series rerum assutarum'; u *Vukovu*: 'die áhre', 'spica', cf. vlat; u *Daniĉićevu*: klasъ, 'arista'. — *Ima i množina, ali se ĉešĉe mj. množine upotrebljava kolektivno klasje* (vidi).

n. u pravom smislu. JakoŃe na Ńetvĉ klasovome sice vojnomu na zemlu oŃ ostryh oruŃij padajuŃiim. Glasnik. 11, 111. Ńita ka gori jur podivaju klas. M. Marulić 17. Došla bi leteĉi na zlatan klas ptica. H. Lucić 288. Koliko je klas puniji Ńita. M. Divković, bes. 57b. Tašĉi klas. I. T. Mrnavić, osm. 132. Zrnece pšenice izmetne klas. M. Radniĉ 479a. Prokleta Ńiva na kojoj

klas ne ostaje. (D). U travi je, ili u klasu, sve izio. (D). Poslov. danič. Ni klas s drača gre mu u skute, niti on vino s trna pije. A. Vitalić, ost. 278. Klasi prazni pogucaše klase pune. P. Vuletić 96. Kiteč klase, voće, cvitje. J. Kavačin 14^a. Ki mi daše šuplu slamu a ne klase. 78^a. Silni grad pada na žitnorodne klase. A. d. Bella, razgov. 100. Klasi satreni od silnoga grada. 204. Sime koje među dračje i trnje pade, premda se proklje i proraste nekoliko, ne more klasa učiniti. F. Lastrić, od¹ 188. Klas kukoja i luja. ned. 89. Dobro ti primijuje Job patrijarka osju od klasova. 494. Od klasa zrno razstavljajte. A. J. Knesović xii. Sime koje će se u obilni klas razpoditi. A. Kanižlić, kam. 139. Rukovet klasova ječmenih. 508. Kupila je brižno do večeri klase. utoč. 472. Ugleda sedam klasova lipi. E. Pavić, ogl. 84. Da može klasove kupiti. 213. Još je žito u klasu. (Z). Poslov. danič. Da se iz zrna posijana klas podiže. D. Bašić 298. Viđaše sedam klasova niknuti iz jednoga busa šenična. And. Kačić, kor. 41. Sime bacito u zemlju strunivši kano umre, a izrastivši i u klas došavši opet oživi. B. Leaković, nauk. 191. Al' kô slabijem klasom trese (vjetrić). P. Sorkočević 579b. Zelena se buduć trava u klas zlatan promijenila. 586^a. Bilo mu u klasu klasato a u busu busato! u Nar. pjes. herc. vuk. 352. Moja mobo, ne propisaj klase. Nar. pjes. petr. 1, 56. A za rožicu nosi klas od šenice. Nar. prip. mikul. 17. Mlado žito, navijaj klasove. P. Petrović, gor. vijen. 25. Sedam klasova izrase iz jednoga stabla. D. Daničić, 1mojs. 41, 22. Kao vrh od klasa odsijecaju se. gov. 24, 24. Što će biti od nas i od raje, kad grohovi polegnu nebrani i klasovi panu nekomani? Osvetn. 4, 34. — U ovijem primjerima stoji jednina mj. množine: O rodice slavna i sveta žitna klasa razlikoga! I. Gundulić 90. U žetve zrele brime lijepa diiva nepoželjena žitnijem klasom veselime pribogato nakičena. 481. Klas kupiti za žetelcima. And. Kačić, kor. 141.

b. u prenesenom smislu, o čemu što je slično klasu, o stvarima ujedno nanizanim, n. p.:

a) o kukuruzu. aa) vidi klip. — u Vukovu rječniku kod klas: kukuruz sa zrnima, 'die mais-ähre', 'spica zee', cf. klip (s dodatkom da se govori po južnijem krajevima). — bb) vidi okomak. Ima mnogo imena i za ono na čemu su zrna (u kukuruzu), n. p. u Jadru se kaže 'okomak', u Šumadiji 'kočanj', ... u Hrvatskoj i 'šašarica' i 'klas'. ... Vuk, pism. 76—77. Klas, vide okomak (cf. oklasina) s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. rječn. kod klas. — cc) kukuruzna resa, 'kätschen an der maisähre' julus zee' (s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). Vuk, rječn. kod klas.

b) klas smokava, 'ficorum exsiccatarum (sic) series'. J. Stulli, rječn. kod klas. — nije dosta pouzdano. — U istome rječniku ima da se i uopće o stvarima nanizanim može kazati klas.

c. u jednom primjeru xv vijeka kao da znači u metaforičkom smislu: hrana ili uopće nešto korisno: Uči se od umiča, i kad se naučiš, nauč' neumiča knigu ku dobro viš; od potrebe bo jest da knige množe glas, da pomoć bude nest po svit knjižnika klas ('propaganda etenim rerum est doctrina bonarum'). M. Marulić 145.

d. Klas crni (Sabjar), v. Roščići. B. Šulek, im. 145.

KLASA, f. po tal. classe, ili po nem. klasse, red (kamo se što meće, ili kako se što ocjenjuje), vrsta, razred. — Često u naše vrijeme. Klasa napretka dobivena prigodom polugodišnjega ispita. Zbornik zak. 1, 224.

KLASAC, klásca, m. dem. klas. — U Stuličevu rječniku us klasak.

KLASAČA, f. ime biljci. Klasača, češ. klasec (Lepturus), Bromus mollis L. (Marinković). B. Šulek, im. 145.

KLASAK, kláska, m. dem. klas. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (mali klas) i u Vukovu (hyp. v. klas). Druga nosi klasak od šenice. Nar. pjes. herc. vuk. 336. — I u botanici s osobitijem značenjem: Ovu cvast (klas) naj više imaju travke, i svaki njihov cvetić zove se 'klasak' ('spicula') koji je obično sastavljen iz plevaka i plevica. K. Crnogorac, bot. 87. Klasci ('spiculae'). J. Pančić, bot. 56. Klasak, Klasić, bot. lat. 'spicula', 'ährenchen', tal. 'spighetta'. B. Šulek, rječn. znastv. naz.

1. KLASAN, klasna, adj. u kojemu je, na kojemu je klasje. — isporodi klasen. — U Bjelostjencu rječniku: kajkavski klasen, klasnast, 'spicatus', gdje ima i klasno brahe, klasuvanje, za žnači klasja pobirahe, paletkovahe, 'spicilegium' (vidi i klasnobrahe), i u Stuličevu: 'spiceus'. — vidi i 2. klasan. — I u Šulekovu rječniku (sa značenjem: uopće koji pripada klasu ili klasju): 'ähren-'.

2. KLASAN, klasna, m. jun, junj, lipan. — vidi i klasen. — isporodi 1. klasan. — Samo u jednoga pisca xvii vijeka koji miješa čakavske i kajkavske oblike, a između rječnika u Bjelostjencu (kajkavski klasen mesec, ivanščak, lipan 'junius') i u Jambrešićevu (klasen mesec 'junius'). Na 22 klasna meseca. P. Vitezović, kron. 61. 2 dan meseca juniuša aliti klasna. 88. 4 dan klasna. 110. 15 dan klasna meseca. 111. Bila je meseca klasna megla. 169. — Ima i u novoslovenskom jeziku klasen s istim značenjem. — S toga što samo u jednom primjeru nema riječi mjesec uza se, može biti da treba shvatiti ovu riječ kao adjektiv.

KLASÂNE, n. djelo kojijem (n. p. žito) klasa. — U Vukovu rječniku.

KLASAST, adj. postaje od klas.

a. vidi klasat. — U Belinu rječniku: 'spigato, che ha fatto la spiga', 'spicatus' 699b, i u Voltigijinu (kod klasen).

b. koji je kao klas. — Načineno u naše vrijeme (u botanici). Članovi sededi: klasasti... J. Pančić, bot. 28. Klasast cvet. K. Crnogorac, bot. 86. — U Šulekovu rječniku: 'ährenähnlich'. — Klasast, bot. lat. 'spiciformis', 'ährenförmig'. B. Šulek, rječn. znastv. naz.

KLASAT, adj. na kojemu je klasje, na kojemu je mnogo klasja, koji je rodio mnogo klasja. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu ('spicatus'). Bilo mu u klasu klasato i u busu busato! u Nar. pjes. herc. vuk. 352. Po vrhu (šenica) klasata. Magaz. 1868. 65. 'Ove 'e go-dine svako žito klasato'. 'Moja 'e ozima šenica klasata, a jara sitnoklasa'. J. Bogdanović. — I u Šulekovu rječniku: 'ährenreich; ährig'. — Klasat, Klasit, bot. lat. 'spicatus', 'ährig'. B. Šulek, rječn. znastv. naz.

KLASATI, klásám, impf. klijati u klasje, rađati klasje, ispuštati iz sebe klasje (o biljci, n. p. o žitu), obično se misli na mnogo klasje.

a. aktivno. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu ('spicare, spicas emittere') i u Vukovu ('in ähren schießen', 'spicas emittere, spicor'). U dno mu se busalo, u srijedi trsalo, a na vrhu klasalo. Vuk, kovč. 121. To klasa na debelo! M. Pavlinović, razg. 69.

b. sa se, refleksivno, ali je isto značenje kao kod

aktivnoga glagola. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (spigare, far la spiga' ,spico' 699b) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (spigare, fare spiche' ,in ähren schiessen'), u Stuličevu (naz klasati). Došlo lito i počelo se žito klasati. F. Lastrić, od' 179. Žita se klasaju. svet. 53a. Onda ječam i boje se klasa. J. S. Reljković 114. Kuruzi se klasaju. Striživojna.

KLASAV, adj. samo u Stuličevu rječniku: v. klasat.

KLASEN, adj. vidi 1. i 2. klasan. — Samo u Voltigijinu rječniku (gdje je po svoj prilici riječ uzeta iz kajkavskoga govora, te bi trebalo da glasi klasan): klasen, klasast ,spicoso, pieno di spiche' ,geschosst'; ima i klaseni mesec ,giugno' ,der monat junius'.

KLASIČIZAM, klasičizma, m. po novoj latin-skoj riječi classicismus, znači: ne samo učenje klasika (grčkih i rimskih) nego i nastojanje ili moda da se uvedu opet klasični oblici u slikarstvo, kiparstvo, građenje itd. — U naše vrijeme po varošima. Klasičizam, stil. (nem.) ,classicismus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLASIČAN, klasična, adj. od lat. classicus, izvrstan, uzorit: kaže se osobito u književnosti o naj glasovitijim piscima i njihovim djelima (s književnosti se prenosi i na umjetnosti), i osobito o grčkim i latinskim, pa i uopće kao pohvala, ali je tad naj češće u ironičkom smislu. — U naše vrijeme po varošima. — Klasičan, gr. (izredan, izučiti) ,classisch', tal. ,classico'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLASIČNOST, f. osobina onoga što je klasično. — U naše vrijeme po varošima. — Klasičnost, stil. (izučnost) ,classicität', tal. ,classicità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLASIĆ, m. dem. klas. — U Vukovu rječniku.

KLASIFICIRATI, klasificiram, impf. nem. klassifizieren, razređivati. — isporodi klasifikovati. — Često u naše vrijeme po varošima u sjevernijem krajevima. Vjerovnike po pravima preimuštva klasificirati. Zbornik zak. 3, 739.

KLASIFIKACIJA, f. nem. klassifikation, tal. classificazione, razređivanje, razredba. — U naše vrijeme često po varošima.

KLASIFIKATI, klasifikam, pf. tal. classificare, razređiti. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KLASIFIKAVATI, klasifikavam, impf. klasifikati. — isporodi klasificirati. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KLASIK, m. klasični pisac. — Po lat. classicus preko tal. classico. — U naše vrijeme po varošima. — Klasik, hist. phil. (izrednik, izučnik) ,classiker', tal. ,classico (autore)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLASINA, f. (uprav augm. klas) u Vukovu rječniku: vide ovršina s dodatkom da se govori u Boci.

KLASINIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Miklouš dijak Klasinić. Mon. croat. 285. (1585). — može se čitati i Klačinić.

KLASIŃE, n. vidi klasje. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Jer se s perjem i klasiŃe diže. J. S. Reljković 210.

KLASIT, adj. vidi klasat na kraju.

KLASITI, klasim, impf. u Stuličevu rječniku: v. klasati se s dodatkom da je riječ ruska. — Sa se, refleksivno (vidi klasati, b). — u Bjelostjenčevu rječniku: klasim se, klas izpušćam, prokli-

cavam u klas ,spico', i u Stuličevu: v. klasati se s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva.

KLÂSJE, n. coll. upotrebljava se kao množina od klas (vidi). — Postaje od klas nastavkom (i)je. — Može biti praslavenska riječ, isporodi stslor. klasje, polj. klosie. — U našem se jeziku javlja od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu (brati klasje 184b), u Belinu (le spighe' kod spiga 699b), u Bjelostjenčevu (kod klas), u Stuličevu (spicarum copia, abundantia'), u Vukovu (die ähren' ,spicae'). Po širinah grada našega klasje pšenično vidih. Aleks. jag. star. 3, 242. Donesti čete rukovati klasja. Bernardin 120. levit. 23, 10. U zeleni i u klasju. M. Držić 400. Počeše trgati klasje. Anton Dalm., nov. tešt. 16b. Za me rodno ljetne vrime zlatnim klasjem njeve puni. I. Gundulić 245. Mlado klasje, drobna stada. G. Palmotić 2, 53. Zeleni se tot' ravnica punijem klasjem na valove. A. Vitalić, ost. 7. U klasju veselomu. I. Đorđić, salt. 350. Klasjem zrelih zlati. uzd. 180. Ne ukaže se ni trava, a kamo li klasje. F. Lastrić, ned. 277. Vrške od klasja iliti osje. 434. Za sobom ostavljaju klasje. And. Kačić, kor. 142. Klasje prez žita. N. Palikuća 20. U klasju žito. A. d. Costa 1, 207. Kupi klasje po lašskom strništu. Nar. posl. vuk. 164. Ja ću klasje kupiti. Nar. prip. vuk. 221. Počeše trgati klasje i jesti. Vuk, mat. 12, 1. Rukom žaŃe klasje. Đ. Daničić, isai. 17, 5.

KLÂSNAŠT, adj. u Bjelostjenčevu rječniku (vidi kod klasan).

KLASNIĆ, m. ime trima selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Klasnić doŃi, gorŃi, sredŃi. Razdijel. 65.

KLASNOBRAŃE, n. pabirčene, paletkovaŃe. — Samo u Jambrešičevu rječniku: ,spicilegium' što je jamačno uzeto iz Bjelostjenčeva (klasno braŃe, vidi kod klasan), pa je pisac shvatio kao da je jedna (složena) riječ.

KLASOBER, m. čovjek koji bere klasje što je ostalo za žetecima (koji pabirči, paletkuje). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (klasober, paletkovaŃac ,spicilex, spicilegus') gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (po Bjelostjenčevu), u Vukovu: ,der ährenleser, nachstop-peler' ,spicilegus(?)' s primjerima iz narodnih pjesama: Jedna kita klasobera, druga kita postatniku. U našega klasobera svilen-kita nad očima.

KLASOBRAČICA, f. žensko čelade kao klasober. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: klasobračica, paletkovaŃica od klasja ,spicilega'.

KLASOKIT, adj. okičen klasjem. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Ni djevojke klasokite. J. KavaŃin 471b.

KLASOMUŃA, m. ili f. samo nom. pl. klasomuŃe u jednoga pisca iz Boke kotorske: Stide se jezika kojim im je mater govorila, ta im je govedarski i skitački, nego im se čini nešto dičnije i mudrije zvokotati kao klasomuŃe. S. Lubiša, prič. 54. sam pisac tumači ovu riječ: neka soja ljudi kao ciganija.

KLASORODAN, klasorodna, adj. koji rađa klasje ili mnogo klasja, vidi klasat. — Samo u Belinu rječniku: klasorodni ,chi produce spighe' ,spicifer' 699b.

KLASOVAŃE, n. pabirčene, paletkovaŃe (klasja). — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kajkavski klasovaŃe, v. klasno (vidi kod klasan) i odande u Stuličevu (klasuvaŃe).

KLASOVATI, klasujem, impf. paletkovati, pabirčiti (klasje). — Samo u Stuličevu rječniku:

klasovati što je sam pisac načinio po riječi klasovanje (vidi klasovanje).

KLASOVIT, adj. vidi klasat. — U jednoga pisca XVIII vijeka. On ugleda klasovito žito. M. A. Reljković, sat. L4b.

KLASOVO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Vinograd u Klasovu. Sr. nov. 1878. 529.

1. **KLĀSTI**, klādēm, impf. ponere, stavljati, postavljati, metati (u Vukovu je rječniku zabilježen kao perfektivni glagol, ali nema primjera u kojemu ne bi mogao biti imperfektivan; a imperfektivan je i u drugijem slavenskim jezicima). — vidi i 2. klasti. — Ake. kakti je u praes. taki je u impf. klādijāh, u impf. klādi, u ger. praes. klādūci; u ostakijem je oblicima onaki kakti je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. klāde. — Riječ je praslavenska (od korjena klad), isporodi stslav. klasti, rus. класть, češ. klásti, polj. kłaść. — Korijen može biti indoevropski, jer se nalazi i u germanskim jezicima (sa značenjem: tovariti), isporodi got. hlathan, stoniem. hladan (novonijem. laden), anglos. hladan (po ovome zadnjemu i po slavenskom korjenu indoevropski bi korijen mogao biti kladh ili klodh). — Na dva mjesta XVIII vijeka ima aor. 2 sing. kla i 3 pl. klaše, ali je to samo radi slika: S ke jakosti neizrične u vijednici ti hem samu mramorni spis hvale dične na spomenak vječni kla mu. J. Kavašin 178b. Podložih se križu koga na me klaše. M. Kuhačević 49). — Poslije XVI vijeka nalazi se samo u čakavaca (ali vidi 2 i 3. klasti). — Između rječnika u Vrančevu (naprida klasti, promovere), u Belinu (ponere i ponere, 'pono' 578b), u Voltigijinu (klasti, kladam, 'porre, mettere', 'setzen, legen'), u Stuličevu (klasti i grijeskom kladsti, ponere, collocare, locare), u Vukovu (pf. 'stellen, legen', 'pono', cf. metnuti s dodatkom da se govori u Hrvatskoj), u Daničičevu (klasti, kladu, 'ponere').

A. aktivno.

1. značenje je kao što je kazano sprijeda. smisao može i ne biti pravi; objekt može biti što ne živo ili živo ili umno; rijetko se ne izriče mjesto (naj češće u prenesenom smislu).

a. izriče se mjesto:

a) prijedlogom u i akuzativom (u tri primjera lokativom, ali je to samo pogreška pisaca: Može li u radosti većoj danas klasti mene? Đ. Baraković, vil. 249. Tva vlast mnoga hoće da s' ti car rodjeni, a Turčina carstvo zloga pada, i u Stambul-gradu jaku da stol kladeš i ožaku. J. Kavašin 269a. I u naj većem hudom skupu požderiva kladoh mene. 447b).

aa) u pravom smislu. (Zmija) glavu kladiše v usta toj zloj hčeri. Korizm. 49b. Smrt u zemlju sve klade. M. Vetranić 1, 197. Stare i mlade sve kosi na jedno i u zemlju sve klade. N. Dimitrović 105. Gospoda bde klasti u ta broj i nega. Đ. Baraković, vil. 16. Klast nogu u strime. 64. Ne mogu sve klasti u pismo ovo sad. 69. Rad bi te klast u raj. 298. Skupno s tobom poje pisme svake vlasti sada ti no koje hti u knige klasti. 865. Klade ju u žito. jar. 64. Vode ne klad' u vino sad. M. Gazarović 117b. Tvrdi u tvrđi nega (koža) kladu. I. Zanotti, en. 6. Klade ju u komoru, svojimi divami reče: 'Hoću da je nada svimi vami'. Oliva. 11. I pravedna (tužnu meni!) u ovu su jamu klali. P. Vuletić 90. Kralja Sapor od Perzije u gvozdenu gajbu klade. J. Kavašin 453b. Sad klad'te ga va crne tamnice. Nar. pjes. istr. 1, 30. Dajte nam ga bokunić, ča klademo va lončić. 3, 18. Kupi racu, klade ju va vodu. Nar. prip. mikul. 24.

bb) u metaforičkom smislu. Devstvo ja kladu v nebo. Transit. 12. Kim nikuko prozora um u pamet klade. P. Zoranić 56a. Jur u ti neskladi mir kladi. Đ. Baraković, jar. 79. Boj na nebo, a u raj klade tvo'e prijevare, zla napasti. J. Kavašin 24b.

cc) u prenesenom smislu. aaa) objektat je nešto umno (ufanje). Ki ufanje kladu u tašće beside jišču da popadu vitar ki ne vide. Đ. Baraković, vil. (1889) 115. Ufanje samo klasti u obraćenje. I. Ivanišević, kit. 152. U te vazda moje klasti htih ufanje. A. Vitalić, ist. 89b. — U jednom je primjeru objektat osveta, ali smisao nije jasan: treba li shvatiti u ne kao da je u uđoj svezu s glagolom klasti, te bi značenje bilo: osveti se na njima (snopcima), ili sa supstantivom osvetu, te bi značilo: ostavi osvetu, prođi se osvete? Pusti uzroke od napasti, slomi snopke koji te bodu, htij osvetu u ne klasti, gledaj konac a ne škodu. I. Ivanišević 64. — bbb) mjesto je nešto umno, n. p.: misao, pamet. Već nigdar svojih let u misal ne klade takovu strašnu smet. Đ. Baraković, vil. 60. U pamet tvrdo klade. J. Armo-lušić 7. — sklad, nesklad, nepokoj. A ne bih ludo rad klast obih u sklad hteć klast obih u nesklad. Đ. Baraković, vil. 374. Sve nevoje nigdar mene u nepokoj ne kladihu. I. Ivanišević, kit. 58. — stane, te se glagolom kaže prijelaz iz jednoga stanja u drugi, promjena. Satrt me i u prah klasti. A. Vitalić, ist. 65b. U ništa svaka klasti jest u tvojoj samo oblasi. 175a. Ti u kretaše činiš klasti i u strašnu smutnu more. 189a.

b) prijedlogom na i akuzativom (u jednom primjeru xv vijeka stoji lokativ po staroslavenskom jeziku: Koji kladijehu trnovъ vѣnъ na glavѣ. Mon. serb. 342 god. 1427. u ovom primjeru stoji također lokativ, može biti jer se shvaća ne kao mjesto kladeća nego uopće kao mjesto gdje što biva: Ki na gospockoj trpezi ne klade listu varene ili pečene jistvine. M. Marulić 4).

aa) u pravom smislu. Koji mu kladehu trnovъ vѣnъ na glavu. Mon. serb. 371. (1432). Same sebi zandicu na grlo klade. B. Gradić, djev. 100. Klaste t' ini javor i bršćan na grebe. M. Gazarović 124b. Maške na stol nogu kladu. I. Ivanišević 305. Klasti ruku na oružje. P. Radović, nač. 175. Haju kladoh na široka moja pleća. I. Zanotti, en. 47. Na n' negovu svjetu kladu iz koje ga prije svukoše. A. Vitalić, ost. 188. Na tvo'e rame sad će klasti sveta križa dil naj boji. 193. Zlatan verug na vrat klade. P. Vuletić 39. Sad noj klade lonac na hrbat. Nar. prip. mikul. 15. Kad je mladića klat na zemlju. 85.

bb) u metaforičkom ili u prenesenom smislu. Jeretik lahko bi klat spovidajućega na blud. Naručn. 77a. — Od mnogih iskušenji bih rvan kladući mi na pamet raskoš rimske. Transit. 29. — Kolik velik Božiji srd i nega večni kaštig na se kladu, koji istine i prave pripovidačve more. Postila. y1a. A sada niku kob tujini kladu na n. Đ. Baraković, vil. 147. Zlobu porodiše zlo na dobrim misleć klasti. A. Vitalić, ist. 25b. — Što klademo na dušu prokuraturom. M. Bijanković 76. Koju stvar vele klademo na dušu namistnika izvanskoga. 108. (isporedi duša, d, c) bb) ccc)). — Potribno bi t' veću želju na to klasti. A. Georgiceo, nasl. 114. — Na put svoj hod klade. A. Vitalić, ist. 280a. — Riči koje prostrih na dobar broj kladi, jere jih istom rih milošće zaradi. P. Hektorović 60.

c) prijedlozima više, vrhu, vrh s genetivom. Kladuće te više svih. M. Marulić 89. Kako ka-

mene žive kladete svrhu zidališća. Transit. 90. Ki (*Žiganti*) goru srditi vrh gore kladihu. H. Lucić 271. Vrh mora ki ga klade. J. Kavašin 209b. Vlaški narod vrana obire, i vrh modra klade tleha (*na grbu*). 288a.

d) prijedlogom pod i akuzativom.

aa) u pravom smislu. Pod javor klade sad prividna mramora. Đ. Baraković, vil. 139.

bb) u metaforičkom ili u prenesenom smislu. I kriva i prava pod oblast jur klade. Đ. Baraković, vil. 52. Koji mnogo vojvod klade i krajev pod noge. P. Vitezović, odil. 72. Pismo je ti vrat slomilo koje je otajno tvđ pero složilo. čisto si pred sudom rekao i valoval, prot znađu i duši, da s' ga pod pero klal. M. Kuhačević 65.

e) prijedlogom kod i genitivom. — *Samo u jednom primjeru XVIII vijeka.* Nek te mjestom Lučić misti i klade te kod Trogira. J. Kavašin 328b.

f) prijedlogom po i akuzativom. — *Samo u jednom primjeru XVI vijeka (u prenesenom smislu).* Ne klade po pamet kob tuj Ľubidrag. P. Zoranić 38b.

g) prijedlogom pred i akuzativom.

aa) u pravom smislu. Zač tko će prid vola, reče se prilika, klasti voz al kola? nije red ni slika. Đ. Baraković, vil. 119.

bb) u prenesenom smislu. Naprvo kladeš svit pred Boga. Transit. 53. Po uzroku od žen naš protivnik klade pred nas za učiniti nas pasti. Transit. 266.

h) prijedlogom k s dativom; glagol znači od prilike što i pridati, dodati. Rasap k raspu klade, zlo ka zlu pristavi. Đ. Baraković, vil. 69.

i) prijedlogom oko(i) s genitivom. Steplivši plaste, klade mu okol glave. P. Hektorović(?) 137. Kladući okol glave platice(?) Lovrinac Bogu govori. 137.

k) prijedlogom među, a supstantiv je:

aa) u akuzativu (u svijem primjerima u metaforičkom ili u prenesenom smislu). Malo krat jedinstvo meu dvimi kladeš. P. Zoranić 37b. Klade on Hlume meu Herceze i Zagorce. J. Kavašin 118a. Kotorane hti Urbin klasti meu mudre. 131b.

bb) u instrumentalu. Veći svaki čas meu sobom kar kladu. M. Vetranić 2, 164.

l) prijedlogom s s instrumentalom (u oba primjera u prenesenom smislu). S pustišakom ti me klade. Đ. Baraković, vil. 249. Ob desno ga klasti s pravednimi Ľudi. drag. 344.

m) mjesnijem adverbom.

aa) u pravom smislu. I vazamši sedam kruhov, kad hvali uzda, razlomi, i da učenikom svojim da naprid kladu. Postila. f4a. Gdi će nogu naprid klasti, vazdi mu se vidi jama. Đ. Baraković, vil. 172. Drug dan klade nebo gori na visoko više svega. jar. 6. Itkore ne znade misto skrovenito gdi ga muftiš klade. I. T. Mrnavić, osm. 78. Pravo bi njih ondi klasti, gdi Kandijaše sveti Pava'. J. Kavašin 154a. Kamo klade on svoju kožu, kad se suče? Nar. prip. mikul. 8. Kamo si klal ključ, tu ga i zami. 13.

bb) u metaforičkom ili u prenesenom smislu. Vse umaňamo i do(Ľi) klademo vičnim zakonom. Mon. croat. 131. (1487). Ali je držan klasti doli Ľu (*kunsiyenciju*) ali činiti po nej. Naručn. 72b. Naj liše kad hini svoj slatki razgovor, omekšat učini i acar i mramor, da sroe kamenom, gdje himbu tuj klade, sladosti takmeno svoj ga stril propade. M. Vetranić 2, 55. Pošten glas ju naprid klade. J. Armolušić 67. Kurati, kladući vanka naredbu od svetoga zbora tridentinskoga.

M. Bijanković 150. Svak s Ikarom prij' bio pao, neg let misli tu uprav klao. J. Kavašin 477a.

b) mjesto se ne izriče.

a) uopće, ali u prenesenom smislu. — *u ovom primjeru klasti (na sebe) znači što i oblačiti:* Plānfte neka svakako kladu od one masti koja odgovara ofciju od onoga dneva. M. Bijanković 108.

b) uopće, ali u prenesenom smislu (naj češće je objekat pomña). Vikuvčno mućanje kladući shraňujuć vazda vrv. Mon. croat. 80. (1451). Klade pomňu svaku. Statut vrb. 145. Nigdar on po sebi toliko zlo klasti sam sobom znaj ne bi nimajuć oblasti. Đ. Baraković, vil. 54. Da klade pomňu vred. 138. Hitra bi, klade moć, opravi, providi... 282. Ti klade zakoni. 282. I klasti svoju moć. 298. Svu hoti pomňu klast. 356. Klade red i način. jar. 64. Kad zapovied taku ta baša razumi, klade (*pisac tumači:* postavi) pomňu svaku ku može i umi. B. Krnarić 17. Hotijte pomňu klasti da... A. Vitalić, ist. 13b. — *Za ovakove primjere ne zna se, pripadaju li amo ili pod 2:* Od toga klade priliku Avgustin. Naručn. 54b. Ne provlaćeći vele naše govorenje i na kratko je kladući. Transit. 150. Kladući on jeretik proti nam one knige. 211.

c) glagol se klasti dopunjuje infinitivom kojijem se kaže namjera radi koje se klade ko ili što (u prvom primjeru nije posve u pravom smislu). Izbrani otci kad klali su njih svem' skupu slavit misu. J. Kavašin 92a. Rano me j' klala spat (*mati*), kasno me j' stajala. Nar. pjes. istr. 2, 52.

e. uz pravi objekat ima i dativ.

a) smisao je da se onome što je u dativu (može biti i čelade) dodaje, dostavlja nešto, n. p.: aa) odijelo ili drugo što se na sebi nosi. Hujšemu kladěše korunu ot slame. Pril. jag. ark. 9, 22. (1468). Svrši kako s' počē' Zadrnu krunu klasti. Đ. Baraković, vil. 158. Na to mi joj klade krunicu iz zlata, jošēe mi joj klade do devet prsteni. Nar. pjes. istr. 2, 5. Obuć ēu te, kako bim devojku, klasti ēu ti bele svite do tal. 2, 33. —

bb) zgradi (ali je u oba dva primjera metaforički ili preneseni smisao) temel. Jaki joj (*crikvi*) temel klade. A. Vitalić, ist. 461a. Vjeri tvrdoj temel kladu. J. Kavašin 503a. — *cc) slova (riječ, rječitost), jezik čeladetu, u prenesenom smislu.* Koga slove ono ime komu vični klade slova. Đ. Baraković, vil. 188. Da maña zla uzroči, jedini nam jazik klade (*narav*). J. Kavašin 350b. — *dd) o čemu unnom, u prenesenom smislu.* On prijam razloga klade rad prilici kako b' uteć moga. Đ. Baraković, jar. 54. — *ee) u jednom primjeru XVIII vijeka ima uz objekat i drugi akuzativ kojijem se kaže, kao što se klade objekat.* (*Vaľa da je riječ o grbu Kraiskoe*) I kraj Jova siňu pticu (razstri i mjesec po ne sridi) klade sebi biľeznicu, bio (*uprav zlatan*) i rumen ov se (*mjesec*) vidi: zlamen da mu rastu sreće. J. Kavašin 289b.

b) dativ pokazuje na čiju se korist ili štetu što klade (u prenesenom smislu). Od onih neprijatelji ki mi vazda zasede kladu. Transit. 170. Stupicu kladu dušam njih. 246. Djaval mnoge tomu klade zasade. 266. — Po izgledu ki mu on klade. J. Kavašin 296a.

2. od značenja stavlati postaje drugo: graditi. jamačno je ovako u ovom primjeru XVII vijeka: Vridno ti j' iz obla zlasta klast obraze. Starine. 18, 228. — *Nije dosta jasno značenje u ova dva primjera XVI vijeka, u kojima je objekat plač: u prvom moglo bi se misliti da je smisao: klasti (slagati) plač u pjesmu, ali u drugom klasti plač kao da ne može značiti drugo nego plakati.* Da

s plaćem sve poju pjesance ke skladam... plać ki ću ja klasti, još pravo mogu rijet, vaj da će propasti pod zemlju na on svijet. M. Vetranić 2, 28. Djevice grozni plać gdi kladu u tužbi. 1, 131.

3. *javljati, navoditi, govoriti, kazati.* — Ovo značenje ima i u drugijem slavenskim jezicima; *vajda da je postalo ovo značenje preko klasti na poje, iznositi.* Ako se spovidaju i kladu ovi svoje znanje. Naručn. 55b. V napridak kladi, da je niki toliko nastojan... je li se držan spovidati. 71b. Ki se (*proroci*) dvižu u sredi plka naprvo kladući razlika poluverstva. Transit. 21. K tomu ti još naprid ja kladu i veļu: „Božja je zapovijed...“ H. Lucić 275. Ne kara se nigdar, odluku ku dade, da j' od inih boja nigdare ne klade. A. Georgiceo, nasl. 261. Kojim klade da izhode još od jasnih kraja Scita. J. Kavašin 147a. Po drugoj rimskoj rati, ko bezstidno klasti umje, da Solin se ja zidati. 117b. Sokrat njegda mudri klade, jedno samo da on znade. 355b.

B. *pasivno.* (*Dragi kamen*) u primilu zlatu kladen. Đ. Baraković, vil. 170. Červina ukrasnoga s davnim spijevocim kladenoga. J. Kavašin 176a. Mat' kraja Andrije bi kladenja, da dodje banom. 247a. Ne more se, ne, sakriti na svjetalu svijetlāk kladen. 878a.

C. *sa se.*

1. *pasivno.*

a. *vidi A, 1.* Navlastiti klade se naprvo stranomu. Naručn. 75a. Ne klade se po pamet. Nank brn. 6b. To kraljestvo vidjah lipše kako gdi se pomna klade. Đ. Baraković, vil. 221. Za nim pak Fedrika meu pametnim ki se klade. J. Kavašin 124b. Može se uz njih klast i Asan. 133b.

b. *vidi A, 3.* Vazda se klade ova rič. Naručn. 29b. Ljubdrag ki Jerine i Jurja se prauunak klade. J. Kavašin 235a.

2. *refleksivno.*

a. *uopće prema značenju kod A, 1, u pravom i u prenesenom smislu.* Ne klade li se vitez zemajski na vsaki velik rizik? Transit. 70. Ki kladu se v pute preljubodejstva. 85. Ne hti se on klasti u više nečisto. Đ. Baraković, jar. 102. Nek se v bunar klade. P. Vitezović, odil. 66.

b. *u osobitom smislu, nakanivati se ili počiniti djelo, na koje se subjekat nakanjuje ili ga počinje, izriče se:* a) *verbalnijem supstantivom (u dva naj prva primjera zamjenicom to) u acc. s prijedlogom na.* Ako se je kada na to klat misleći dan i noć za zmisлити ku koli novu stvar... Starine. 23, 135 (1496). Na to se kladoše po svitu hodeći. Đ. Baraković, jar. 106. Kako ćeš na prostrana i velika klast se dila? A. Vitalić, ist. 1b. Za utišenje našega srca klademo se na molitvu. 129. Kasno klasti će se oni na pokoru. 176. — b) *verbalnijem supstantivom u acc. s prijedlogom u.* Kada nisi tiran, u big se ne kladi. Đ. Baraković, vil. 157. — c) *glagolom u inf.* Za usilnu hot izpuniti kladoh se nastojati. P. Zoranić 1b. Niki na tri skoci skakati se klade. Đ. Baraković, vil. 45. Prem ako i znade bolje lud svoju stvar kada se znat klade, neg tuju primudar. 154. Pamet mi se mislit klade da ta uji mene guja. 205. Na telesa pade, ter se jisti klade. jar. 20. Slišati me svak se klade. drag. 359. On zaludu znat se klade. A. Vitalić, ist. 6a. Nit' će teškim snom zaspati čuvat tebe ki se klade. 448b. — u ovom primjeru klasti se može značiti i *lijegati*: Spati se kladoše. P. Zoranić 26a. — d) *glagolom u praes. s konjunkcijom da.* Ki se klade da naredbu Božju sluša. A. Vitalić, ist. 11b. Nu kad nije t' se drago klasti da se obratiš

k meni sada. ost. 356. — e) *prijedlogom za i akuzativom kojijem se kaže što bi htio biti subjekat.* Za biskupa nij' se klasti, ako nisi zvan od Boga. J. Kavašin 379a.

2. KLAŠTI, kládēm, *impf. vaditi jelo iz zdjele u tanjire.* — Može biti da je ista riječ što 1. klasti; nije jasno kako se došlo do ovoga užega značenja, ali isporodi novoslov. klasti, *polagati (piću) i klaja, pića.* — U Mikafinu rječniku: klasti, uklasti, *menestrare*, tudiculo', i u Bjelostjenčevu: kladem, nalažem u zdjelu tudiculo'. v. nakladam. — I u naše vrijeme u Lici. Klāsti, kládēm, vaditi jela iz zdjele u tanjir. u Lici. V. Arsenijević.

3. KLAŠTI, kládēm, *impf. teći, ali samo o čemu gustome, kao n. p. o medu.* — *Akc. je kao u 1. klasti.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: *impf. klade gnoj iz rane, mozak iz glave, langsam und dick fließen (wie honig, rotz), lente fluere.* — I mozak klade a škrguču kosti. B. Radičević (1890) 217. — U jednoga pisca XVIII vijeka kao da je značenje *kauzalno prema predašnjemu: ispuštati, točiti što gusto.* Što poje donosi i što zemlja klade. J. Rajić, boj. 90. i sa se, *refleksivno ili pasivno.* Kom se mozak klade, kom se creva motaju. J. Rajić, boj. 44. — *Prema ovome (kauzalnome) značenju mogla bi biti ista riječ što 1. klasti.*

KLASUĽA, f. ime biljaka.

a. KLASUĽA, rus. колосникъ (Elymus arenarius), pol. kłosowka (Holcus), kłosniczka (Hordeum murinum L. (Sablar, Lika, Grobnik). B. Šulek, im. 145.

b. KLASUĽA velika, Pollinia gryllus. Vinodol (Primorje).

KLAŠUNAC, klāšūnca, m. *okomak, isporodi klas, b, a) bb).* — U naše vrijeme. KLASUNAC, spica zeae granis denudata' u Istri. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 54. KLASUNAC, goli klip kuruze. Ozalj.

KLAŠUNČIĆ, klāšūnčica, m. *dem. klasunac.* — U naše vrijeme u Istri. KLASUNČIĆ, spica zeae granis denudata'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 63.

KLAŠANIK, m. *ieko odijelo.* — U Srbiji u okrugu pirotskom. Dreha (klašanik) ili guša s rukavima i guglom za pokrivanje glave od zla vremena. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 247.

KLAŠČIĆ, m. *dem. klasak.* — U naše vrijeme u Istri. KLAŠČIĆ, spicula'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 38.

KLAŠINIĆ, *vidi* Klasinić.

KLAŠJE, n. *mjesno ime u Srbiji u okrugu čuprijskom.* Niva u KLAŠJU. Sr. nov. 1868. 255.

KLAŠNAC, m. *vidi* KLAŠNJE.

KLAŠNICA, f. *mjesno ime.*

a. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 34.

b. *selo u Srbiji u okrugu vranjskom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 306.

KLAŠNIČANIN, m. *čovjek iz KLAŠNICE.* V. Arsenijević. — *Množina:* KLAŠNIČANI.

KLAŠNIČANKA, f. *žensko čelade iz KLAŠNICE.* V. Arsenijević.

KLAŠNIČKI, adj. *koji pripada selu KLAŠNICI.* V. Arsenijević.

KLAŠNIĆ, m. *ime zaseoku u Srbiji u okrugu valjevskom.* K. Jovanović 103.

KLAŠNIK, m. *ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 30.

KLAŠŃA, f. *nekakva bječva ili nekakva do-*

košenica. — *isporedi* 1. *klašne*. — *Može biti da postaje od romanske riječi (od lat. calceus, crevča, čizma), isporodi tal. calza, calzetta, bječva (u starije doba calze, pl. gaće spletene kao što su se negda nosile), calzoni, klače, franc. chausses, bječva.* — *Od prvijeh vremena (ako amo pripadaju naj stariji primjeri a ne pod 1. klašne, ako ne, onda istom od xviii vijeka), a između rječnika u Vukovu:* 1. (u Kotaru) dugačke bijele čarape preko kojih se obuvaju 'čarape' (kao u Lici natikače preko 'lače'), 'art strumpf', 'tibialium genus', cf. bječva. 2. (u Hrvatskoj) djevojačke šarene dokošenice. 3. u Srijemu komadić čoha ili druge kake krpe što se čurki ili guski (n. p. kupljenoj) omota oko noge da bi se mogla poznati, ako bi kud otišla. 4. (oko Vinkovaca) na amu ono od kože kroz koje su provučene štraňke, da ne bi strugale konima po rebrima, i u *Daničičevu*: *klašňa*, 'tibiale' (to mi se čini): car Stefan priloži čeliji sv. Save u Kareji na godinu, 10 kožuha i 10 *klašňů* (Mon. serb. 139 god. 1348). po naredbi istoga cara davahu se 'klašne' kaluderima crkve Arhanđelove u Prizrenu (Glasnik. 15, 307 god. 1348?). 'Da im se daje po okroji i po *klašňah*' (308). 'Inji vlasli da daju okroje i *klašne*' (310). tako i vlasima nezinim 'guňi i *klašne*' (308). *a)* značenje je upće kao što je *sprijeda* kazano, a ne može se znati po taňe. Se že da dajet se imъ na godište: rasa, kožuha, posteje dovoljno i *klašne*. Sava, tip. stud. glas. 40, 157. *vidi i primjere u Daničičevu rječniku (svi ovi naj stariji primjeri mogli bi pripadati pod 1. klašne; tako je Vuk već mislio za primjere iz Glasnika 15. *vidi* jedinica pod 3). Niti kto nosi gaća, ni čakšira, ni *klašňa* ('*klašňa*'), ni *kalčina*. Glasnik. 31, 304. (1704). (Devojke) nose čarape u kojih je bijelo ono što je u žena crveno, i mjesto modrih bječava što žene nose, devojke upotrebljuju šarene od vune opletene koje nazivju *klašne* (u Kotarima i Bukovici, u zadarskom okrugu). V. Bogišić, zborn. 128. Kad dijete pređe u mlađice, obuče 'benevrake' (pantalone) a do tada nosi košuljicu i *klašne* bijele (bječve od koljena do puca od noge bez stopa) (u istijem mjestima). 294. *vidi u Vukovu rječniku pod 1 i 2. — b)* u prenesenom smislu, *vidi u Vukovu rječniku pod 3. — c)* u prenesenom smislu, *vidi u Vukovu rječniku pod 4*. Digni magaretu *klašne*, magaretu *lašne*. Nar. posl. vuk. 58. Skini s keňca *klašne*, da je niemu *lašne*. Nar. blag. mehm. beg kap. 213.*

KLÄŠŃAVICA f. *vidi* 1. *klašne*. — *isporedi* *klašnenica*. — *U Vukovu rječniku*: *rdava čoha*, 'schimpfwort für ein schlechtes tuch', 'convicium in pannum', cf. *klašne s dodatkom da se govori u Imoskome*.

1. *KLÄŠŃE*, *kläšňa*, f. pl. vrsta gruba sukna. — *Može biti da je ista riječ što i *klašňa* toliko veće što stoji svagda u množini (osim Stuličeva rječnika).* — *Od xviii vijeka (ali *vidi* i *klašňa* pod a)), a između rječnika u Stuličevu: (može-biti griješkom, u jednini, ali *vidi* i *klašňavica* i *klašnetina* i *klašnice*)*, 'panno di pelo caprino', 'pannus ex pilis caprinis confectus' i u *Vukovu* (*vide* jedinica 2, u ovom rječniku jedinica pod 3).

a.) u značenju sprijeda kazanome. Toliki su se vidili hoditi u odića raskošni, a umriti u *klašňa* siromašnih. J. Banovac, razg. 33. Skrojiću ti tambar od *klašňa*. Nar. pjes. herc. vuk. 225. Na nega su gaće od *klašňah*. Pjev. crn. 157^b. Uzme *klašne* (trubu sukna). Bos. vila. 1889. 10. A navlači gaće od *klašňa* na bedru. Sr. zora. god. 2, sv. 2, str. 27.

*b. *vidi* bijel, čebe.* *Klašňa*, bilac, kada su šare na prutove. u Lici. F. Hefele. *Klašne*, pokrilo noćno na postelji. J. Grupković.

2. *KLÄŠŃE*, n. u *Daničičevu rječniku*: *Klašňe*, selo koje je car Lazar dao Ravanici: 'Klašňe' (Sr. letop. 1847. 4, 49 god. 1381). u M(on. serb.) 197 (1381) stoji 'Klašnac'.

KLÄŠŃENICA, f. *vidi* *klašňavica*. — *xvi vijeka.* Vas u svili gdje se bani koji nejmaše *klašnenice*. A. Sasin 183^a.

KLÄŠŃETINA, f. *augm. klašňa*. — *u naše vrijeme u Lici.* 'La! kolika e ova *klašňetina*, stale bi u nju moe obje noge'. J. Bogdanović.

KLÄŠŃEV DO, m. *mjesno ime.* — *U spomeniku xiv vijeka.* U *Klašňevu* Dolu niva kuplenica. Glasnik. 27, 293. (1347).

KLÄŠŃICE, f. pl. *dem.* 1. *klašne*. — *U jednom primjeru xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (u jednini *klašňica*, može biti da je i u primjeru *klašnice gen. sing.*).* I postavca i *klašnice* još ti ćemo pokloniti. M. Držić 452.

KLÄŠŤIĆ, m. *prezime.* — *U Daničičevu rječniku*: *Klašťić*, hlijevljanin, Vladko *Klašťić* z Dobroga' 1400 (Mon. serb. 248).

KLÄŠŤREŃE, n. *djelo kojijem se *klaštri*.* J. Bogdanović.

KLÄŠŤRITI, *kläšťrim*, *impf. po svoj prilici ista riječ kao i *haštriti* i *kaštriti*.* — *U primjeru xviii vijeka u prenesenom smislu: *biti*, *ubijati* (u bici).* A Mamula žuti Ogulinac... ne da Prajzom oči otvoriti, niti svojoj vatri odoliti, već ji *klaštri* što god boľe more. Š. Štefanac 50. — *U naše vrijeme u Lici ima drugo preneseno značenje* ('limare caput'), u kojemu se upotrebljava i sa se (*recipročno*). J. Bogdanović.

KLÄŤAREŃE, n. *djelo kojijem se ko *klatari*.* — *U Vukovu rječniku.*

KLÄŤARIJA, f. *vidi* *klatareňe*. — *Postaje od *klatariti* talijanskijem nastavkom *ija*.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: *klatarija*, skitavanje, *vagatio*;* u *Jambrešičevu: *vidi* kod *klačeňe*; u Stuličevu: v. *skitanje iz Bjelostjenčeva*.*

KLÄŤARITI SE, *klätärím se*, *impf. skitati se, potucati se.* — *vidi* *klatiti se.* — *Akc. *kaki je u praes. takti je u *impf. klätäräh*; u ostalijem je oblicima onaki *kaki je u *inf.*, osim aor. 2 i 3 *sing. klätäri*.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (klatari se po svijetu, t. j. vuče se 'umherstreichen', 'vagor', cf. *potucati se, skitati se*).**

KLATEŃE, *vidi* *klačeňe*.

KLÄTEŽ, m. *čovjek koji se *klati*, koji se *klaturi*.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: *klatež*, skitalac, *vagator*, *vagus*, *erro*, *vagabundus*;* u *Jambrešičevu: *klatež*, *klatljiv*, *vagabundus*;* u *Voltiđjinu: *klates* (zlo prepisano iz Bjelostjenčeva), *vagabondo*, *raggiratore*, 'herumschwärmer'; u Stuličevu: *klatec* (zlo prepisano iz Bjelostjenčeva), v. *skitalac*. — I u naše vrijeme u Lici.* 'Ko bi onom *klatežu* (onoj *klatnici*) vjerova?' J. Bogdanović.

KLÄTEŽINA, f. *augm. klatež*. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLÄŤI, *kölēm*, *impf. ubijati, ali čim oštrijem, probadajući ili običnije režući (naj češće grlo).* — *Radi akcenta vidi *dafe*.* — *kla- u infinitivu (i u prošlimh vremenima) postaje od *negdašnega* kol-; u prezentu je osnova kol.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. *klati*, rus. *колоть*, češ. *kláti*, polj. *kłóc* (u ova dva jezika znači: *bosti*,*

ali i sjeći drva. — *Korijen može biti indoevropski, isporodi lit. kalti, kovati, kultiti, mlatiti, grč. kláw, lomiti, κλάω, κλάεω, drmati, lat. clades, clava*. — *Od osnove infinitiva postaje aor. klāh, klā itd., ger. praet. klāvši, part. praet. act. klāo, klāla, part. praet. pass. klān ili klāt, od osnove prezenta impi. kōli, ger. praes. kōlūdi; impf. može postati od osnove infinitiva: klāh, ili prezenta: kōlāh (vidi kolahu. Transit 227; M. Vetranić 1. 8; F. Glavinić, cvit. 93^a; M. Divković, bes. 153^b; J. Banovac, pred. 49; kolaše. S. Margitić, ispov. 82. 96; J. Filipović 3, 176^a; M. Zoričić, zrc. 132): prvo je običnije u naše vrijeme, ali se drugo još gdje govori, n. p. u Crnoj Gori (vidi D. Daničić, obl.⁸ 92 i akcenti u glagola. 86). — oblik koleći (B. Kašić, rit. 428; I. T. Mrnavić, osm. 54) m. koleći za ger. praes. nije dobar. — Između rječnika u Vrančičevu ('mactare'), u Belinu ('scannare' jugulo' 648^b), u Bjelostjencu (kojem, klati, ražam jugulo, jugulum incido, interficio, infigo cultrum jugulo, macto, neco, interimo, occido, trucido, perimo'), u Voltigijinu ('strangolare, macellare, scannare' 'abschlachten, erwürgen'), u Stuličevu ('jugulare, strangulare'), u Vukovu (1. 'abstechen, schlachten' 'macto'; 2. 'stechen' 'pungo'), u Daničićevu ('jugulare').*

1. aktivno.

a. subjekat je čelade koje upotrebljava kod klaña ostro oružje, kao nož, sablju, mač itd.

a) objekat je životinja. klati je naj običnija riječ kojom se pokazuje ubijanje domaće živine, i obično se misli na prerezanje grla (vidi preklati i zaklati). Koleći on jagañca. B. Kašić, rit. 428. Niki ovce nukaše, niki kolaše, niki deriše. F. Glavinić, cvit. 884^a. Ja kojem jagañce. V. M. Gučetić 13. Kolaše bake i ostale živine nerazložite. D. Bašić 195. Ovnove koleći, derući... S. Rosa 67^a. Al' se orle vije pod oblake... iz oblaka lute strijele baca, ne da klati svojizi ovaca. And. Kačić, razg. 312^b. Koje vola i gdi-koje jañe. M. A. Rejković, sat. E6^b. Jagñe sam klala, te sam krvava. Nar. pjes. vuk. 1, 216. Što ovome gori desna ruka, nom je klao ovce prehodnice. 2, 11. Nit' ću klati koña ni sokola. 2, 414. I'te, veli, uvatite jarca, ne kol'te ga no živa oder'te. 3, 177. Došlo mi je moga koña klati, da s' napijem krvce od koñica. 3, 490. Kojem ñemu ovce i jagañce. 4, 380. U Srbiji i danas muškarci koju marvu i živinu, a žene ni po što. Vuk, rječn. kod klati. A to bi nam isto-vjetno bilo, da koļemo za kurbana sviñe. Osvetn. 2, 51. 'Vako mene naučila majka, koleć doma škuje prigodñake. 3, 140.

b) objekat je čelade.

aa) shvaća se u pravom smislu, ali se često ističe kao nešto vrlo nemilo i gore nego je ubijati (jer se o ljudima kaže kao o životinjama), osobito kad je objekat mnoštvo čeladi ili kad se objekat ima samo u misli. Vidiš li, kako ov po svitu tekući lovi krvavi lov, derući, koleći i grade orući? M. Marulić 20. Krudeli Irud koje svu dičicu od dva lita. Živ. jer. star. 1, 234. Otajno koleš ljudi. Transit. 222. Ne samo je kuntenat sramotiti žene, da ovo ljudi kole. 223. (Razboj-nici) kolahu i derahu ki koli v njih ruke prih-jaše. 227. Nit' koga kolahu gusari prihudi. M. Vetranić 1, 8. Kad jih budu klati i stijenjem pobijati. N. Dimitrović 71. Ma što cknim, ter hode dubja ne korijepim, ne svrcem dnom vode, ne koļem, ne slipim? M. Držić 110. Maćem kole svakoga. 129. Ovo je naš dragi parenat, a mi ga ktijasmo klat. 185. Poganski narodi poja žgahu, Jude kolahu. F. Glavinić, cvit. 93^a. Tako nas sliđiše koleći i derući. I. T. Mrnavić, osm.

54. Sve Krstjane koje u gradovim nahodaju, nemilo kolahu. And. Kačić, razg. 21. Abrame, ne koji Isaka. kor. 22. Da mi decu vodiš u Kosovo, u Kosovo da ih koju Turci. Nar. pjes. vuk. 2, 270. Te ih koju po Vračaru Turci kao stado po planini vuci. 4, 344. Klačento ih kō letošnje brave. Osvetn. 2, 125.

bb) u prenesenom ili u metaforičkom (vidi naj prvi primjer) smislu, te znači: mučiti, pragoniti, uništavati. Ti nožem jezika tvojega klaše nih. Transit. 103. Ki (djavao) s Bogom u svadi drži te i kole. Š. Menčetić 342. Kļuć mi 'e u onoga manigoda koji me kole. M. Držić 348. Pokli tizijem (uzdisanjem) drugo ne činite nego same sebe kolete... B. Gradić, djev. 100. Kada Decio cesar žestocijem prgonstvom crkvu Isukrstovu kolaše. B. Kašić, per. 201. Čačko i majka mene kole i u trudu mi čine stati, priko moje što me voļe Bojnislavu hoće dati. G. Palmotić 2, 195. Duše pakleni duhovi biju, koju, dave... I. Grličić 28. A što se zna po koliko načina uboge koju? J. Filipović 1, 430^a. Muke, tuge i nevoļe, svit nemirni s kojim kole. V. Došen 200^b. Jer je lukav i općinu kole. J. S. Rejković 435.

c) objekat je što umno, a glagol je u prenesenom smislu, kao uništavati. Al' ste vuci, ali ļute tigre, ter drugomu pošteñe kolete. L. Ľubuški, pism. 44.

b. subjekat je velika životinja ili zvijer što zubima uļeda i kole. objekat je druga životinja ili čelade ili se ima u misli.

a) značenje je ubijati grizući (n. p. o vuku, psu, lavu itd.). Činit ću dobitak da ti vuk ne kole. N. Najšković 1, 211. Ateona svoga vi-djela mrtva jes, gdje ga isti psi svoji... i drpe i koju. F. Lukarević 234. Ti me zastupiti rači od nevoļe, adni lav srditi kom će da me kole. Š. Budinić, sum. 25^a. Loću ti psi mljeko, ovce ti vuk kole. I. Gundulić 142. Gladan vuk mori, kole. B. Krnarutić 11. Koji (psi) koju psa naklana. M. Radnić 886^a. Vuk da ovce tvē ne kole. J. Kavañin 58^b. Ne da male zvijeri kole (lav). 284^b. A vuk rastira ovce i kole. F. Lastrić, od' 217. Kokoši će lija klati, al' mišinom opet plati. V. Došen 43^b. Jerbo kole i razkine (lav). 129^b. Da dobiju bisni voļu (psi), za da sami sebe koju. 194^a. Podaj vuk soćice da ne kole ovčice. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Kurjak se zarekao da ne kole više ništa. Vuk, poslov. 1. Jal' će kulu porobit hajduci, jal' će moje klat jagañce vuci. Osvetn. 1, 54.

b) kao ujedati, gristi, ali je jaća riječ. objekat se često ima u misli, ili je dio tijela (vidi prvi primjer iz Nar. posl.). Paklena bo kuca boļe od paklenog' hrta kole. V. Došen 118^b. Mukli pas petne žile kole. Nar. posl. vuk. 184. Čuvaj se pseta koje mućke kole. 350. — subjekat može biti i životinja koja se obično ne hrani mesom kao n. p. koñ ili sviña. Kupujem oyoga koña, ako zubi ne kole. M. Dobretić 445. Sarac... nogam bije a zubima kole. Pjev. crn. 9^a. Tridanta kralj od Armenije radi griha izgubi priliku Božju i priobradi se u prasetju, ter zemļu rijaše i sebe kolaše. J. Banovac, pripov. 202.

c. subjekat je čelade, ali su oruđe za klañe sami zubi kao u zvijeri. Šestorici savezati ruke, a sedmoga zubi klati živa. Osvetn. 2, 71. vidi lijep primjer kod zaklati iz Nar. pjes. vuk. 2, 286.

d. u jednom primjeru xviii vijeka subjekat je čelade, a objekat je zemļa, te glagol stoji u kauzalnom značenju: činiti da ko (vodje vižao) kole. Epir lovnim vižlom kla i lovi lovcār. J. Kavañin 287^b.

e. subjekat je zmija, te je značenje: ujedati,

gristi, ne svagda do smrti. Koji zmije zaklina, da ne mogu klati ni jeda pustiti. M. Divković, bes. 290^b. Zmija koje skrovito. M. Radnić 17^b. Ćutica zimi ne koje. 252^a. Posla ognjevitke zmije ter ih kolahu, trovahu. J. Banovac, pred. 49. Na ne posla zmije ognjevitke koje ih klahu, trovahu i životom rastavljahu. pripov. 245. Da ga (*tilo*) koju zmije naj otrovnije. J. Filipović 1, 237^a. Zmija koje, al' ne krađe. V. Došen 43^b. Pobiže u planinu, u kojoj nahodeći se mnoge zmije puno lute, počeoše klati vojsku negovu, koje zlo videći Vladimir izmoli u Gospodina Boga da nikoga unaprid ujesti ne mogu, i tako u rečenoj planini ni sada zmije ne koju nikoga. And. Kačić, razg. 32. Zmije ognjenite počeoše Izraelćane klati. kor. 95. Guje koju, a akrapi pale. Nar. pjes. juk. 128. Guje koju, a jakrepi štiju. Nar. pjes. petr. 2, 963. Zmije koju a okrap pale. Nar. pjes. istr. 1, 58. Koga su zmije klale, i guštera se boji. Nar. posl. vuk. 136. Starac koga su guje opasale, te ga koju i piju mu sise. Vuk, nar. pjes. 1, 127. — *Metaforički.* Vesele od svijeta klati će kakono zmija. M. Radnić 319^a. Zmije su (*grijesi*) od sada srce naše klale. A. J. Knezović xiv. Zmija ova, blago svita, blagožderu dušu koje. V. Došen 63^b. Guje što mi koju zemlju Hercegovu. Osvetn. 3, 61.

f. subjekat je mala, sitna životinja, te glagol znači: ujedati ili bosti. s ujeđanja ili bodena postaje u objekta (obično čeljadeta) bol (a i pogibao za život) ili svrab ili dosada. takove su životine n. p.:

a) skorpije, jakrepi. Kano škorpion repom koje. S. Margitić, fal. 283. Jedna duša od jedne žene, opasana verigam od ognja i pokrivena škorpionjima i ostalim živinam otrovanim, među kojim jedna ju kolaše za srce. ispov. 96.

b) buhe, uši, stjenice itd. Jer gad smradni svu noć lize, vrvu, pali, koje, grize, da gost prije s noktim skine kožu s leđa neg počine. V. Došen 206^b. Koje kao gladna uš. Nar. posl. vuk. 146. Ovde me nešto koje. Nar. prip. vuk. 5. Koju me buhe. Vuk, rječn. kod klata.

c) muhe, obadovi, ose, pčele itd. Da luti osinac bode nas i koje. Đ. Baraković, jar. 10. Dobro ti je Hajdaru u hladu! nit' ga koju muhe ni obadi, nego mu je pomučno od gladi. Nar. posl. vuk. 61. Pokrivši se po licu jednom od one tri marame da ga muhe ne bi klale. Nar. prip. vuk. 38. Kad tko krene sršljenovo gnijezdo, ter pobuni lut roj i parojke, kako koju i za oči srnu! Osvetn. 1, 14.

g. subjekat je samo oruđe (nož, mač itd.). objekat je naj češće čeljad, a može biti i koji dio od tijela (vidi kod a) naj prvi primjer, a kod b) Vitičević).

a) u pravom smislu. Puške, kopja, sablje, mači zgađaju prsi, koju grla. I. Gundulić 445. Bježi od mača ki te koje. P. Kanavelić, iv. 123. Zlaćena ga oprkuje čorda, pa ga liže kuda ga je klala. Osvetn. 2, 151.

b) u metaforičkom smislu. Kada me bridak mač nebogu kolaše. M. Vetranić 2, 244. Strjelica koja me sad koje. 2, 312. Ovi bridak nož koji me sved koje. N. Dimitrović 60. I majku gdi veći svaki čas koje mač. N. Najeskić 1, 120. Ovo mač koji me koje. M. Jerković 59. Taj britki mač svih nas koje. P. Bakšić 219. Nož ki me koje. I. Ivanišević 331. Premda joj mač srce koje. A. Vitičić, ost. 199.

h. u jednom je primjeru subjekat dim (metaforički sin vatre). značenje je mučiti. Majka (vatra) grije da pokripi, a sin (dim) koje da zaslipi. V. Došen 30^b.

i. subjekat je što umno. objekat je naj češće čeljad. glagol je u metaforičkom ili u prenesenom smislu.

a) subjekat je smrt. značenje je uopće ubijati. smrt se shvaća kao čeljad (metaforički). Jaoh! dragi moj cvijete, što si tač zle voje, ter mene krozi te nemilo smrt koje? N. Najeskić 2, 62. Vele bi ti boje bilo, da si uzela mrtvu glavu, da znaš kako smrt nas koje. I. V. Bunić, mand. 29. Radi česa smrt nas koje. M. Lekušić, razm. 163.

b) subjekat je Božja pravda. Božja pravda svijeh koje ki ne čine prave sude. M. Vetranić 2, 841.

c) subjekat je tjelesno osjećanje (značenje može biti: ubijati i mučiti), n. p.: aa) zima. Koje kada zima koje, već im nikad nije boje. V. Došen 252^b. Jerbo zima koje. J. S. Rejković 365. — bb) glad i žeđa. Od tada jih koje žaja. M. Marulić 30. Ah kako ih koje glad i žeđa, ijed i nemir! Misli. 43. — cc) nemoć (tjelesna bolest). Nemoći naj gore, ke imaš (smrti!), sve pusti da koju, da more, da vas svijet opusti. S. Bobačević 211. Kad se vidi tužni čovik gdi ga smrtno nemoć koje. M. Lekušić, razm. 160. — dd) smrad. Ono (dite) viče: „Smrad me koje!“ V. Došen 209^a.

d) subjekat je tuga, nevolja, jad, žalost, nesreća itd. objekat može biti i srce, duh, duša. Jadi me koju. M. Marulić 276. Skroven jad koje me i davi. M. Vetranić 2, 144. Dano ja za boje manega zla cića, tuj zled ka ga (srce) koje ne dam da očića. H. Lucić 201. Nevoje koja me svud tira i ka me svud koje. N. Najeskić 1, 902. Koje srce ti zla boles. F. Lukarević 46. S nevoje ka kroz ne žestok vaj srce me zlo koje jadovno. D. Rašina 35^a. Nam nesreća srce koje kroz svoje tuge i nevoje. 52^a. Iz oči mi suze viruć naglo kako rike, tuge srce zlo mi koju, a jad srce davi. 105^a. Tim juveni slavni bože, pokli duh mi tač zled koje, ti čin' meni da se odlože sej nevoje. 116^a. Neka t' smino tuj odkrije bez predanja na svu voju tuge ke mu srce koju i jad ki mu dušu rije. A. Čubranović 154. Da što paka slidi veće od tolike, vaj, nevoje, od tolike hude sreće, ka nas pored s tobom koje? I. Gundulić 42—43. Gdi je (u paklu) vaj smrtni ki sved koje. 236. Nu razmisliv opet boje, mučno odveće da je to steći, tim je nova žalost koje. 514. Ka me (bolest) jošte danas koje i bije. G. Palmotić 1, 76. Smiri tugu ka te koje. 1, 150. Tuga koje tvoju dušu. M. Radnić 10^b. Već me svaka žalost koje. A. Vitičić, ist. 115^b. Gorka me smutna koje. 163^b. Evo za njih jad nemili i smrtno me tuge koje. ost. 230. Klati tkoga boles „addolorare, dar dolore“, „dolorem afferre“. A. d. Bella, rječn. 31^a. Jad koji te rađa i koje. I. Đorđić, uzd. 153. Porazna me boles koje. salt. 395. Onda nega tuga koje. V. Došen 115^a. O! šta rde i nevoje mnoge lince tare, koje. 212^b.

e) glagolom se pokazuje muka što čeljad trpi u sebi misleći na svoje grijehe. — ovo može biti na dva načina.

aa) subjekat je duša (conscientia), svijest, narav. Duša ga već ne koje. J. Banovac, pred. 9. Jer je svakom žao posli, i duša ga koje što ga je uvridio. razg. 54. Držim da je svakomu Krstjaninu žao da je svoga brata uvridio i da ga udij duša koje govoreći mu da se š' nim pomiri. J. Filipović 1, 462^b. Ali ga sve duša kolaše. 3, 176^a. Duša ga kolaše bez pristanka. M. Zoričić, arc. 132. — Da ga dakle svist ne koje. P. Knežević, živ. 39. — Uvik čovika opaka, koje ga narav iznutreña. N. Palikuća 21.

bb) subjekat je grijeh, a objekat može biti i duša. Neg veliko blago s grisi ki te koju, i sve

ča ti drago imati na voľu. P. Hektorović 41. Jere ćutim mnogu s gorčinom nevoľu i grihovi nalogu ki mi dušu koľu. 58. I takovu sve oni grijeh koľaše u duši. S. Margitić, ispov. 82. Kad grih dušu koľu koľe. P. Knežević, pism. 66. — *Ovaj primjer može pripadati amo ili pod f):* Ove uspomene, ova poznaña, ovi grisi, ovi prikori koľu dušu nesrićnu. J. Filipović 1, 237^a.

f) *subjekat su misli, sumñe, ili neugodno duševno osjećanje (kao bijes, nenavidost).* Da ne samo utažena smiriš sumñe ke te koľu. Ğ. Palmotić 1, 295. I pomoći tužnu voľu da ju misli mañe koľu. V. Došen 67^a. — Silim se, naj boľe kako godir mogu, skriti bis ki koľe srce mi ne bogu. H. Lucić 193. — Koga od propasti nenavidos koľe i davi. P. Kanavelić, iv. 125. Nenavidost koľu (ćefad) koľe. V. Došen 115^b.

g) *značenje je mućiti i kad je subjekat nešto što nije u samome ćefadetu, ali on ono ćuje ili vidi, kao što su n. p. tuđe rijeći, tuđ plać.* Koľu me rijeći tvoje. F. Lukarević 244. Vidje vila Zelićevih suza koľe klaše Kiku nepokorna. Osvetn. 4, 62.

2. sa se.

a. *pasivno.* — *Između rječnika u Bjelostjenćevu* (koľem se jugulor'). Jere se u posvetilištu tuđa put a u posluhu svoja ista voľa koľe. B. Gradić, djev. 185. Koľe živine koľahu se i prikazivahu se vragovom poganskijem bogovom. B. Kašić, per. 167. Hodmo da se rve, da se koľe, da se sijeće, da se bije. Ğ. Palmotić 2, 121. I živinsko što se koľe od ljudskog je meso boľe. V. Došen 69^b. Jer ni drugo nije boľe za svatove što se koľe. 158^a. Jer tu će se danas krvca vrći, a junaci klati kano jañci. Osvetn. 2, 127. Pa da su nas, kō se koľe, klali. 2, 182.

b. *refleksivno (u jedinom primjeru klati se znači: mućiti se, vidi 1, i).* U jadu se grize i koľe, oči magli, grebe lice. J. Krmpotić, kat. 56.

c. *recipročno.* — *kaže se ne samo kad jedan drugoga ubija nožem itd. ili zubima, nego kad jedan drugome čini ili hoće da učini koje zlo tjelesno bijući, ranjujući, jaćeći se, pa i kad se grde i psuju u svađi.* — *Između rječnika u Vukovu* (rauben', rixor').

a) *obje su strane subjekat, te može biti više subjekata ili jedan u množini ili supstantiv kolektivni. aa) uopće.* Ki su se Ĺubili hoće se sada klat. M. Vetranić 2, 49. Znaš se za ovo Ĺudi koľu. M. Držić 233. Dugo vrime koľući se, napokon Jakovak (hrt) vuka zakla. P. Zoranić 36^b — 37^a. Trojani se i Latini rate, biju, koľu i sijeku. Ğ. Palmotić 2, 140. Vidio bi i ćudio se, što Krtstjani čine koľući se i prijući prid nevriñici. F. Lastrić, ned. 159. Tu se koľu nožim i anđarim. And. Kačić, razg. 220^b. Oko ñeg se, eno, sviñe koľu. M. A. Reľković, sat. G5^b. Pošļi meni onu krpu platna, što ste prele kada ste se klele, što ste tkale kada ste se klale. Nar. pjes. vuk. 1, 560. Ğe se koľu dva bijesna vuka, Avdiću i Vuk Lopusina. 4, 431. Nađe na putu dve kućke gde se koľu jednako. Nar. prip. vuk. 112. No se zlobe kano crni vrazi a koľu se kō na lešu vuci. Osvetn. 2, 134. Boľe da se rastajemo živi, nego da se vijek koľemo živi. 3, 60. Prošlo je, Petre moj, vrijeme kad su se Ĺudi klali rad vjere. M. Pavlinović, razg. 69. — *bb) istiće se recipročnost glagola rijećima među sobom, između sebe.* Vidje ovoga oća i sina mu obadva u paklu i vidje gdi se meu sobom zubi koľahu. M. Divković, bes. 153^{ab}. Ğdje se Ĺudi među sobom vjerni koľu. P. Kanavelić, iv. 113. Ako se među vami koľete i grizete. M. Radnić 245^b. Koľu se meu sobom kakono bisni psi. Blago

turl. 2, 314. Jer se družba među sobom ne koľe. J. S. Reľković 388. Sviñe se koľu između sebe, ali kako kurjaka opaze, one se sve slože na ñega. Nar. posl. vuk. 282. Ako se među sobom koľete, gledajte da jedan drugoga ne istrijebite. Vuk, pavl. gal. 5, 15. Crnogorci se krvare i koľu među sobom. S. Ĺubiša, prip. 95.

b) *subjekat je samo jedna strana. aa) druga se strana izriće instrumentalom s prijedlogom s.* I iziska sve svo'e pole, da se s istim carom koľe. J. Kavañin 264^a. (Žena) žuta hrta za uši podbila, te se s ñime koľe niz planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 285. Mi ćemo se sa vezirom klati. Osvetn. 4, 40. I stanu se (Turci) gušati i klati sa Srbima. M. Ğ. Milićević, kraj. srb. 77. — *metaforički* (klati se sa snom = ne odolijevati snu). Najde na tom poľu ućenike svoje gdi no se snom koľu. M. Marulić 182. — *bb) druga se strana ne izriće.* Znam, da si od zлата, za ke se svijet koľe, gospoje, bogata i puna dovoľe. N. Najlašćković 2, 18. Ki se vas vijek koľe i bije. Ğ. Palmotić 1, 219. Jeli pravo da se koľe vas puk ini, a da stojiš ti sam zdravo? 1, 268. Pak se koľi i krvari, kad ne nađeš sreću boľu. 2, 266. Oni otmu i za ñu se koľu. M. A. Reľković, sat. K7^b. No se koľu Ĺeća Martinići, a sili se održat ne mogu. Nar. pjes. vuk. 4, 114. Sad su Turci ušli u Loznicu, pa se sada koľu po Loznicu. 4, 256. Ma ne bježe iz torina Turci, no se koľu kao mrki vuci. 4, 528. Onda, braćo, koľite se po poľu krvavu Ĺutim zubma i jataganima. Osvetn. 2, 122. — *cr) može značiti ne samo što biva u nekom slućaju nego što obićno biva po naravi samoga subjekta. tako se o životiñama kaže da se koľu, kad lako ili bez uzroka ili s maloga uzroka ujedaju, a u prenesenom smislu i o ćefadetu.* — *u Vukovu rječniku:* 'beissen, bissig sein', 'mordeo' s primjerima: Koľe se n. p. maćka, koñ. Dijete, ne koľi se!

KLATICEVAĆKI, adj. koji pripada Klatićevu. Klatićevaćka (opština). K. Jovanović 146.

KLATICEVO, n. ime selu u Srbiji u okrugu rudnićkom. K. Jovanović 146.

KLATITEL, m. ćovjek koji klati (vidi 1. klatiti). — *Samo u Stulićevu rječniku:* 'che fa crollare', 'concutere' (sic).

1. KLATITI, klătım, impf. drmati, stresati, Ĺufati. — *Rijeć je praslavenska (od kor. kolt), isporodi stslav. klatiti, rus. колотить (lupati), ćeš. klătiti, poľ. kłocić.*

a. *aktivno.* — *Samo u dva primjera xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (concutere, comovere'). Bit će brzo promjenivo (stanovište) svakim skosom klateć boľe (vafa da je boľe acc. pl. od 1. boj). J. Kavañin 360^a. Drvje koje višje lita cvate i dica ga klipovi ne klate. J. S. Reľković 86.

b. *sa se, refleksivno, skitati se, tumarati.* — *isporodi klatariti se.* — *Između rječnika u Bjelostjenćevu* (klatim se, skitam se, vabor, palor, passim vabor'), *u Jambresićevu* (klatim se, vabor'), *u Voltićjinu* (vagare, svagare, vagabondare', herumschwärmen, sich herumschlagen'), *u Stulićevu* (errare, vagari, divagari' s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenćeva). Ki se klate po svitu. Narućn. 76^a. Prik zida van gleda... po zidu se klati. Ğ. Baraković, vil. 76. Po pustini Arabije klateći se. F. Glavinic, posl. 36. I na nepodobstva obićna se vratiš od tvojega srca kim se svuda klatiš. A. Georgiceo, nasl. 132. Neka se tamo ne klati, nego neka na rok ide. Starine. 11, 106. (1662). Kad se težak v krćmi klati. Jaćke. 262. Klateći se po svijetu dođoh evo

k tobi. Nar. prip. bos. 1, 28. Šejtan jaši na da-vojevici, pa se klati po svijetu bijelu. Osvetn. 8, 13. Da će se on smrad od sela do sela klatiti. Naša sloga. god. 20, br. 17. „Kud se tu vavije klatiš? nigda kod kuće nijesi“. J. Bogdanović. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojem je pisac izostavio se uz part. praes. klateći*: Zapovida Bog Židovom po pustinji klatećim da ... F. Glavinčić, posl. 16.

2. KLATITI, klátim, *impf. brblati*. — *U naše vrijeme u Lici i u sjevernijeh čakaraca*. Da si pošteno napit, ač ti zajik preveć klati. Naša sloga. god. 18, br. 12. „Šta vavije nešto klatiš?“ u Lici. J. Bogdanović.

KLATNICA, m. *vidi* klatež. — *U naše vrijeme*. Klatnica, skitnica je, nije za njea poštena žena. V. Bogišić, zborn. 175. „Što pitaš za klatnicu? znaš da nije kod kuće, van da se nekud otklatio“. J. Bogdanović.

KLATNIĆ, m. *ime zaseoku u Srbiji u okrugu vafevskom*. K. Jovanović 108.

KLATNO, n. *gvozdeni komad što visi u zvonu, te fujaajući se udara u zvono, i tako zvoni*. — *ispoređi* klepsalo, zvečak. — *Jamačno postaje od 1. klatiti*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („der glockenschwengel“, campanae pistillum“, cf. zvečak). Što je crkva bez popa i zvono bez klatna. Srp. zora, god. 1, br. 2, str. 46.

1. KLATŃA, f. *djelo kojijem se ko klati (vidi 1. klatiti, b), klatarene*. — *U naše vrijeme*. U mahe zločine (ubraja narod): ... klatnu i besposličarene. (u Zemunu). V. Bogišić, zborn. 592.

2. KLATŃA, f. *tlapŃa, klapŃa*. — *Postaje od 2. klatiti*. — *U naše vrijeme u Lici*. „San klatŃa a Bog istina“. To su sve same seoske klatŃe, tu nema ni zere istine“. J. Bogdanović.

KLATO, n. *nešto što visi i fuja se. u osobitijem značenjima*. — *ispoređi* klatvo i klatno. — *Postaje od 1. klatiti*. — *U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima*.

a. u Vukovu rječniku: troje drvjadi sastavljeno krmetu oko vrata, da se ne može provući kroz ogradu (jedni govore „ogrlica“ krmeća), art halsjoch, so dem schweine angelegt wird, damit es durch die zäune nicht durchschleichen kann“ „jugi genus porco imponendum ne seipimenta pervadat“ s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.

b. *vidi* klatno. — *U Istri*. Klatno, pistillum campanae. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifg. 9.

c. škodljivoj ovcu itd. svežu se dvije noge, pa joj se med ne postavi komad drva, koje se zove „klato“, koje mora ona za sobom vući. Dubašnica na Krku.

KLATVO, n. *vidi* klato, a. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj*. Klatvo, kratko odebelo okruglo drvo, što se objesi svihi oko vrata, da ne može bježati. F. Hefele.

KLĀUSTAR, klāustra, m. *vidi* klaustro. — *U rukopisu xvi vijeka gdje može biti da znači: manastir (ispoređi nem. kloster)*. Djaval svaki dan ulazi u klaustar. Nauk. brn. 55^a. Redovnici imaju ljubiti klaustar. 67b.

KLĀUSTRO, n. *dvoršte, dvor (vidi dvor, a) u manastirima katoličkim, što su oko njea kljetali kaludera ili frataru*. — *Od lat. claustrum (tal. chiostro)*. — *ispoređi* klaustar, klāustro. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. Mogu uljesti u klaustro od manastijera. A. Gučetić, roz. mar. 30. roz. jez. 25. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KLĀUSULA, f. clausula, *uprav naj zadnji unjet u pisanoj pogodbi; ali obično znači takovi unjet*

koji se često jednak nalazi u nekijem pogodabama. — *ispoređi* klauzula, klaužula. — *U jednoga pisca xviij vijeka*. Kangilijeri i škripani griješe, ako ne znaju klausele općene od škritura. I. Držić 304.

KLĀUŠTRO, n. *vidi* klaustro. — *U jednoga pisca Dalmatinca xviij vijeka*. Koji bi škutule činio postaviti u crkvi ili u klaustru. P. Filipović 11. Ulazište unutra u manastir, kako u klauštro. 19.

KLĀUZULA, f. *vidi* klausela. — *U naše vrijeme u pisaca*. Klauzula od legalizacije ima se pisati nad biljevkama. Zbornik zak. 1863. 604.

KLĀUZŪRA, f. *zatvor, zakon u manastirima po kojima redovnici ili dumnice ne smiju izlaziti ili primati tuđe čeladi*. — *Od lat. clausura, nem. klausur*. — *U naše vrijeme u pisaca*. U ostalih manastirih prostori odlučeni nutarnom klauzutom. Zbornik zak. 2, 570. — *Upotrebljava se i u kom drugome smislu, kao o radnjama što pišu i slažu daci ne kod sebe nego u mjestu za to određenome iz kojega ne smiju izći*.

KLĀUŽULA, f. *vidi* klausela. — *U dva pisca xvi i xviij vijeka*. To danje ... mi tvrdimo i potvrđujemo sa svimi punkti i klaužulama i službama i pravicama, kako se v tom listu udrži. Mon. croat. 275. (1575). Ako ima prva (papina bula) koje klaužule, to jest riči kano su: „dopuščamo i dajem(o) ovo proščenje u vike i nećemo da se razumije da je dignuto općenim dignutjem ...“ I. Ančić, vrat. 149.

KLAVIJĀTŪRA, f. *u klaviru sprava po kojoj se udara, vidj tipalo*. — *Od nem. klaviatur, što je riječ načinjena prema romanskijem jescima, ali je u ovijem nema (u francuskom jeziku ima za ovo značenje riječ clavier)*. — *U pisaca našega vremena*. Drvca od klavijature spadaju među robu drvenu i dolaze u promet. Zbornik zak. 1853. 903. — *I u Šulekovu rječniku: „tastatur“*.

KLĀVĪR, m. *vidi* fortopijan; *uprav je klavir starija muzikalna sprava od prije nego se izmislio fortopijan, te su mješte sadašnjeh čekića bili u njemu komadići žute mjedi; ali se obično govori i za sadašnju spravu*. — *Od nem. klavier, a ovo je po franc. clavier (što drugo znači, vidj kod klavijature)*. — *ispoređi* i glasovir. — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima*. „Vrajla mu ništa i ne radi, nego vavije u klavir sviri“. J. Bogdanović. i u Šulekovu rječniku: „clavier, klavier“.

KLĀVĪRĀNE, n. *djelo kojijem se klavira*. — *U Šulekovu rječniku: učitelj klaviraša kod „klaviermeister“*.

KLĀVĪRĀR, klavirāra, m. *čovjek koji po svom zanatu gradi klavire*. — *U Šulekovu rječniku: „klaviermacher“*.

KLĀVĪRĀŠ, klavirāša, m. *čovjek kojemu je posao udarati u klavir*. — *U Šulekovu rječniku: „klavierspieler“*.

KLĀVĪRĀŠICA, f. *zensko čeljade kao klavirāš*. — *U Šulekovu rječniku: „klavierspielerin“*.

KLĀVĪRATI, klavirām, *impf. udarati u klavir*. — *U Šulekovu rječniku: „das klavier spielen“ kod „klavier“*.

KLĀVĪRNĪK, m. *učitelj klaviraša*. — *U Šulekovu rječniku: „klaviermeister“*.

KLĀVĪRSKĪ, adj. *koji pripada klaviru*. — *U Šulekovu rječniku: klavirski znak (?) „klavier-schlüssel“ (nema osobitoga znaka za klavir)*.

KLĀVOČIMBAO, klavočimbala, m. *vidi* klavir. — *Od tal. clavicembalo*. — *U Mikajinu rječniku: „grave cimbal“, cravicymbalus“*.

KLAVERN, *adj.* objestan. Dubašnica na Krku.

KLAŽETOVAC, *Klažetovca*, *m.* ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom. Niva u Klažetovcu. Sr. nov. 1875. 658.

KLE, *vidi* dokle, otkle *itd.*

KLĚ, KLĚH, *vidi* tle.

KLEBĚCAN, *m.* u Vukovu rječniku: vide šmokljan, budala s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj.

KLĚČALO, *n.* niska klupa na kojoj se kleči (*n. p.* u crkvi); često je načinjena na noj sprijeda sprava na koju se čelade može nasloniti, ali to nije svagda. — *isporedi* klečalo. — Postaje od 1. klecati. — Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu (subsellium) gdje se naj prije nahodi, u Jambrešičevu (subsellium), u Vukovu: kao mala klupa na koju se klekne (u kršćanskim crkvama u Slavoniji) kniebank, scamnum. Crkve ove temelj jest duboko poniženstvo;... klecala jesu bogoljubnost;... A. Kanižlić, utoč. 367. Kleče u naj bliže klečalo. M. A. Relković, sabr. 22. Zato crkvena vrata, klecala i sidališta ne kvare se. I. Velikanović, uput. 1, 497.

1. **KLĚČAŇE**, *n.* djelo kojijem se kleca (*vidi* 1. klecati). — Stariji je oblik klecanje. — Između rječnika u Vukovu: das wanken der füsse (vor schwäche), vacillatio pedum. Imamo ju umijeno pozdravljati srcem, govorenjem i klecanjem. M. Divković, nauk. 105a. Ne pomaže pred onijem klecaŇe. J. Bogdanović.

2. **KLĚČAŇE**, *n.* djelo kojijem se kleca (*vidi* 2. klecati). — U Stuličevu rječniku: ritocco, suono che fa la campana ritoccandola, pulsatio aeris campani ex uno tantum latere.

1. **KLĚCATI**, *klečām, impf.* kleknuti. — *isporedi* 2. klicati. — *Akc. se ne mijenja* (*aor.* 2 i 3 *sing.* klēcā). — Postaje od korijena klek glagola kleknuti, a k se mijenja na c (kao *n. p.* u puknuti, pucati); *vaja da se načinio ovaj glagol u našem jesiku, premda ima i češ. klecati, gornoluž. klasac, donoluž. klecaš, ali u ovijem jezicima znači samo: hramati.* — Po primjeru: Pred onijem Amanom vaskolik puok klečući na koljena klanāše mu se. M. Divković, bes. 402, kao da ima i praes. klēcēm, ali mu nema drugdje potvrde. *nje isto u ovakijem primjerima:* Klečući prid him i klanājući mu se. F. Lastrić, test. 230a, u kojima jamačno stoji griješkom u mj. e, te pripadaju pod klečati.

a. pregibati koljena u znak šтовања i poniznosti. — Od xv vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (*praes.* klecam kod kleknuti). Klecajući na kolina prid him rugahu se him. Bernardin 73. matth. 27, 29. I prid him tuj svaki nih klecaše. N. Najlašević 1, 146. Svi sveti klecahu na koljena. M. Divković, nauk. 236a. Klecajući na koljena pozdravljahu ga. P. Bakšić 100. Na Sulmane, Bajazete ti djevičkom nogom kleca. J. Kavašin 213a. Oni za pogrdu, kadano ga trnem okruniše, klecau prid nega, govoreći: 'Zdrav, kraju žudinski!' F. Lastrić, od' 314. Šest stotina puta zasobice klecajući. A. Kanižlić, utoč. 238. Prid him poniknuta množ klecaše sva kolinom. N. Marči 52. 'Sve sam pred him na koljena kleca', dok mi je uzajmio pešest rajnički'. 'Sve sam pred him na koljena kleca, dok sam ga domolio'. J. Bogdanović.

b. kad se od slabosti, od umora itd. sama koljena pregibu. — subjekat može biti čelade (kao u prvom primjeru), a češće su noge ili koljena. Brjemi pod kim ćete vavijek klecat, snojit. J.

Kavašin 416b. Utvrđivao si koljena koja klecahu. Đ. Daničić, jov. 4, 4.

2. **KLĚCATI**, *klečām, impf.* udarati u zvono samo s jedne strane a sve jednako. — *isporedi* 2. klenuti. — *Akc. je kao kod 1. klecati.* — *Vaja da je riječ onomatopjska (kao od klē klē... ili klēc klēc...).* — Od xvii vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu (sonar a martello, cioè a tocchi, campanam iteratis pulsibus verberare 686b) i u Stuličevu (dare i tocchi colla campana, aes campanum uno tantum latere pulsare). Drugi će (djak) nositi ovaj ritual i u zvonce će sfejer udarati i klecati. B. Kašić, rit. 69. Domaćijem glogom kleca po selu na jaja. (Z). Poslov. danič. U crkvi svetoga Nikole... službenik s prva zazvoni misu, pak nakon malo stane klecati i u dugo. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 175.

KLEČ, *m.* komad drva (čep) što se meće kome u usta da ne može govoriti. — U Stuličevu rječniku: morso, frenum (pp. e. lignum ori injectum locutioni impediendae) gdje je rečeno da se nahodi u pisca Budinića. — *Ako je pouzdana riječ, može biti srodna s češ. klēc, krivi komad drva (u različitim značenjima).* — I u Šulekovu rječniku (jamačno iz Stuličeva): knebel. — *isporedi* i klečka.

KLĚČAK, *klēcka, m.* *vidi:* (Igra) na pod klečak. I ovu igru po naj više mladići od 10 do 15 godina igraju. izberu jedan obli kamačak od prilike koliko veliki orah, i ovi se kamen zove, klečak... pa onda meću novcem kojega ugovore put onog klečka. V. Vrčević, igr. 73. — U naše vrijeme u Dubrovniku kao prezime. P. Budmani.

KLĚČALO, *m.* *vidi* klečalo. — U Belinu rječniku: inginocchiatojo, scabellum genuale 403b; u Voltigijinu: inginocchiatojo, kniebank; u Stuličevu: inginocchiatojo, scabellum.

KLĚČAN, *adj.* izatkan na neki osobiti način, *vidi* 2. klečati. — *isporedi* čunčan. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (*n. p.* keceja, art weberei, intextus). Za svilenе marame, za klečane keceje. Nar. pjes. vuk. 1, 119.

KLĚČANA, *f.* *vidi* klečatica. Vijenac. 1881. 626.

KLĚČANICA, *f.* klečano tkaŇe. — *isporedi* klečanik. — U jednoga pisca našega vremena. Život je Vučićev, kao jaka klečanica, utkan u istoriju Srbije. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, 79.

KLĚČANIK, *m.* čilim što je klečan. Živojin iz Srbije. — *isporedi* klečanica.

1. **KLĚČAŇE**, *n.* djelo kojijem se kleči. — Stariji je oblik klecanje. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (klečāŇe, kleknutje), u Jambrešičevu, u Stuličevu, u Vukovu. V neprestannih slzah i klečanju. Transit. 7.

2. **KLĚČAŇE**, *n.* djelo kojijem se kleča. U lepi, gipki i puni izraza srpski jezik utisli su oni psovke kao neko pogrdno klečāŇe u divno govorno platno. M. Đ. Miličević, zlosel. 308.

1. **KLĚCATI**, *klečīm, impf.* genibus nixum esse, stajati na kolenima (i kad se samo jedno koleno prigne, te se često dodaje na kolenima, možebiti ističući prema na kolenu). — *e- stoji mj. negdašnjega ē.* — *Akc. se ne mijenja.* — Radi postana *vidi* kleknuti (prema kojemu glagolu ne treba shvaćati klečati samo kao da je imperfekcioni glagol, jer ima razlika i u značenju, *isporedi* leći i ležati). — Riječ je praslavenska, *isporedi* stslav. klēcati, češ. klēceti, pol. klęczeć. — Između rječnika u Belinu (star ginocchione, genibus niti

344^b; „ingnocchiarsi“ ‚genua submittere‘ 408^b), u *Bjelostjenčevu* (klečim ‚flecto, genuflecto‘), u *Jambresičevu* (klečim ‚flecto‘), u *Voltigijinu* (ingnocchiarsi, star ginocchioni, knien, niederknien), u *Stuličevu* (genua submittere, curvare, flectere, genibus provalvi), u *Vukovu* (knien, nitor genibus). treba paziti da u nekim rječnicima nije svagda dobro tumačeno, te da je pomiješano s glagolom 1. klecati.

a. uopće. Klečahu na koljenijeh prijed nime. N. Raniha 93^a. matth. 27, 29. Klečeći stojaše. Zborn. 96^b. Veće sam klečala nego stala. Mon. croat. 242. (1543). Rozarijo može se govoriti toliko klečeći, koliko stojeći. A. Gučetić, roz. jez. 21. Kada se pokupe, na molitvi kleče. Đ. Baraković, vil. 117. Ke potle na kolinih klečeći mrtve najdohu se. F. Glavinić, cvit. 143^b. Prid otarom klečeći. G. Palmotić 2, 124. Na obadva kolina klečeći. M. Bijanković 84. Tere joj prid sobom ne da već klečati. Oliva. 61. A čas kratak grusti klečat, kamo li se u molbi uzječat. J. Kavanin 20^a. Oni poklon koji mi Bogu činimo nemu se klaňajući, klečeć na kolini. J. Banovac, razg. 74. Knjige na kolini klečeći pisao. F. Latrić, test. ad. 108^b. Evo klečim skrušenim srcem moleći milosrđe tvoje. A. Kanižlić, bogoľubn. 219. Nastolijehstari mu su svi klečali. (Z). Poslov. danić. Dignu se s mjesta na kojemu klečase. Đ. Bašić 286. Dok se Janko s Turci prigoňase, sveti Ivo na kolinih kleči. And. Kačić, razg. 152^a. Domaćin sa svojom čeladju kleči na kolinih. M. A. Rejković, sat. L8^a. Da bi on po podneva klečao na kolini. And. Kadčić 347. Imadu stat na nogu a ne klečat. M. Dobretić 59. Klečeći na kolinih za četvrt od sahata. 112. Klečući jednu noć na kolini. I. J. P. Lučić, razg. 49.

b. u poslovici našega vremena kaže se o psu u onakovom stajanju što se obično kaže sjedjeti. Koliko više kleči, svoj rep meći. Nar. posl. vuk. 145.

i. ger. praes. nalazi se u nekim pringerima posve u adverbijalnom smislu (isporedi poklečke) i to s oblicima: a) klēčē. U tom nikad nek nije promina, već u jutro i u večer kleče nek molitva od sviju se reče. J. S. Rejković 442. — b) klečēci. „Ja ću tebi klečeći kamenom odbaciti“, „Ja ću tebe klečeći povaliti“. J. Bogdanović. — c) (grješkom) klečući. — u *Belinu rječniku*: klečući ‚ginocchione‘ ‚genibus flexis‘ 344^b, a u pravom obliku: klečeći ‚ingnocchiato‘ ‚genibus innixus‘ 403^b kao gerundij.

2. KLEČATI, klēčām, impf. tkati, ali onda kad se u pravo tkanje kaka šara (n. p. ćilimska) utkiva rukama, ne čunkom. Živojin iz Srbije. Klečati prostirke, keceje, torbe itd. šarati. Podunavka. 1848. 58. — Sa se, pasivno (u metaforičkom smislu). Iz toga uzajamnoga popuštaña kleča se ono šareno tkivo koje se zove: redovni, napredni život! M. Đ. Miličević, međudnev. 107.

KLEČATICA, f. Vipera ammodytes, otrovna guja, kamenarka ili grabarka (a zovu je u Užičkom ‚aspida‘, ali nije aspida, jer se aspida zove ‚Naja haje‘ i nema je u nas). U Suhoj planini kod Niša ima ih mnogo i tamo je tako zovu. Po svoj prilici ovo će joj ime biti najpriličnije, a tako je prozvata izvesno sa one cik-cak-linije niz celo telo od ozgo, kao u šarana, te liči na klečane keceje. Ima mekan čvorić na gornjoj usni. M. Đurović. — isporodi crnokrug.

KLEČAVAC, Klečavca, m. u *Daničičevu rječniku*: Klečavъъ, katunu Golubovcima blizu Prizrena išla je meda ‚u obrnъъ Klečavca‘ (Glasnik 15, 293 god. 1348?).

KLEČĚ, KLEČĚĆI, adv. vidi 1. klečati pod c. KLEČILO, n. vidi klecalo. — U naše vrijeme u Istri. Klečilo ‚subsellium‘. D. Nemanic, čak. kroat. stud. iftg. 13.

KLEČINCI, m. pl. ime mjestu u Slavoniji.

KLEČIONIK, m. vidi klecalo. — Samo u *Belinu rječniku*: ‚ingnocchiatojo‘ ‚scabellum genuale‘ 403^b, i u *Stuličevu*: v. klečalo iz Belina.

KLEČKA, f. isporodi kleč, ali se nahodi u drugom (srodnom) smislu. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Stuličevu* (v. kleč) i u *Vukovu*: račvasto i probušeno drvo što se klinom zatvori govečetu (u Srijemu i klusetu) oko prednje noge da ne može daleko otići. — Klečka i kljčka, one rakle što se svinčetu meću oko vrata (roga), da ne može prolaziti u štetu kroz plotove i preskakati ih. Svud po Srbiji a u Šabačkom a možda još gdegod, za svinje ‚roga‘, a ‚klečka‘ za kobile i goveda. M. Đurović.

KLEČKOVAC, Klečkovca, m. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 22.

KLEČKOVIĆI, m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena. Spom. stoj. 184.

KLEČE, n. djelo kojijem se kune. — Stariji je oblik kletje. Trateći svoje vrime v igraniju, kletju i va vsakoj nečistoći. Transit. 255.

KLEČI, vidi kleknuti.

KLEĐENO, n. u narodnoj zagoneci. Leđeno, kleđeno (nos?), pod kleđenom vinograd (usne?), u vinogradu dućan (usta), u dućanu zulumčar (jezik). Nar. zag. nov. 101.

KLEJA, f. mjesno ime u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Kleji. Sr. nov. 1873. 783.

1. KLEK, m. ime nekakvoj bilci, jamačno je isto što kleka ili klekovina. — Samo u *Stuličevu rječniku*: ‚albero e frutice simile al nastro, ma non cresce in alto‘ ‚species cujusdam arboris‘, gdje se kaže da je grm nalik na nekakvo drvo što on talijanski zove nastro, ali ova riječ, koliko mi je poznato, u talijanskom jeziku znači samo trak, pantfiku, a ne kakvu bilku. — Sulek po tumačenju *Stuličevu* piše: v. klekovina. — U naše se vrijeme (jamačno iz istoga rječnika) uzela ova riječ za drugu bilku. Thuja Tourn., klek ili smrekuša. Flora croat. 1089.

2. KLEK, m. Caprimulgus europaeus L., neka ptica, legaň. Slovinac. 1880. 30.

3. KLĚK, Klēka, m. mjesno ime. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. Klēče (?).

a. u *Vukovu rječniku*: kamenito brdo u Hrvatskoj više Ogulina. kao što se u Srijemu pripovijeda da se vještice skupljaju više Molovina, tako se u Hrvatskoj govori na Kleku.

b. u *Vukovu rječniku*: uzak komad zemlje koji razdvaja Dalmaciju od dubrovačke države, kao što je odozgo Sutorina između dubrovačke države i Boke.

c. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 71.

KLĚKA, f. neka bilka, feňa, smreka. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* (vide veňa). Kleka, feňa, Juniperus communis L. J. Pančić, glasn. 30, 286. Kleka, rus. кле́чка (Staphyloa), pol. klęk (Gymnocladus), Juniperus L. (Pančić). B. Sulek, im. 146.

KLEKATI, klekam, impf. vidi 1. klecati. — U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjenčevu* (klekam, klekati, kleknuti, poklekam ‚congenulo, flecto genua, procumbo ad

genua, inguinculor'). Klekajući s kolini na zomju. A. Bačić 51.

KLEKE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Klekama. Sr. nov. 1870. 234.

KLEKIVATI, klekujem i klekivam, *impf. vidi* 1. klecati. — *Samo u Stuličevu rječniku*: klekivati, klekivam, identidem genua submittere'.

KLEKNIŠTE, n. mjesto gdje se kleči. — *U Stuličevu rječniku*: ,locus fundendis precibus, vel ubi genua Deo ponimus'. — *nepouzdan*.

KLEKNIŠTVO, n. u Stuličevu rječniku uz kleknište. — *sasma nepouzdan*.

KLEKNIVATI, klēknujām i klēknīvām, *impf.* kleknuti s iterativnijem značenjem (često klecati). — *U Stuličevu rječniku*: v. klekivati. — *U Dubrovniku se govori i u naše doba, ali s ñ*: kleknivati.

KLEKNÚĆE, n. djelo kojim se klekne. — *U Bjelostjencu rječniku*: (sa starijim oblikom) kleknutje kod klećanje.

1. **KLĚKNUTI**, klēknēm, *pf.* in genua procumbere, pasti na koljena (stati na koljena prignuši ih). — *Akc. se ne mijenja*. — *-e- stoji mj. negdašnjega ē*. — *Riječ je praslavenska* (klenkonti), *ispoređi češ.* kleknouti, *poľ.* klēknąć (*ne znam jeli potvrđeno stlov.* klēknąti). — *Nepoznata postaja, da nema k na kraju (a može biti da ovaj glas i ne pripada korijenu), moglo bi se pomisliti na srodnost s riječi član (člōnъ) a i s koleno (kolēno). člōnъ postaje od keln; promjenom od e na o može postati koln, a od ovoga kolni, pa klen. kod kolēno teško je doći do ove srodnosti jer je oblik riječi takovi da bi se moglo misliti samo e je čeno nastavak (ipak dosta rjeđak) uz korijen kol. ali je tolika srodnost u značenju ovijeh triju riječi, da treba razmisliti, jeli sam slučaj što se u sve tri nalaze isti konsonanti k, l, n u istom redu. — Prošla vremena (osim imperfekta, kojega vremena nema u naše doba, jer je perfektivni glagol, a od prije se nalazi samo u jednom primjeru u pisca čakavca xvii vijeka: Nigda klekniše na molitvu (s. Anton). F. Glavinić, cvit. 16.) mogu postati i od sama korijena klek bez nastavka nu, te su jednako obična obadva oblika: aor. klēkoh, klēče itd. i klēknuh, klēknū itd.; ger. praet. klēkāvši (i klēkāv) u jednom mjestu klēkši (M. Divković, bes. 134b), klēknāvši (i klēknūv); part. praet. act. klēkao, klēkla i klēknuo, klēknula. prema ovome ima i inf. klēči (u Vukovu rječniku, a druge potvrde nemam pri ruci). — Između rječnika u Mikajinu (kleknuti, flectere genua, procumbere ad genua), u Belinu (kleknuti, gettarsi in ginocchioni, in genua procumbere' 342a; ,porsi in ginocchioni' 344b; ,in ginocchiaris' ,genua submittere' 403b), u Bjelostjencu (vidi kod klekati), u Voltijjini (kleknuti, klecam ,inginocchiaris' ,niederknien, auf die knie fallen', u Stuličevu (kleknuti ,ad pedes alicujus procidere, ad alicujus pedes vel genua procumbere, se ad alicujus pedes advolvere'), u Vukovu (kleknuti, vide klēči; klēči ,niederknien' ,in genua procido', cf. kleknuti).*

1. aktivno.

n. naj češće se shvaća kao znak naj većega štovanja i poniznosti prema onome pred kim ili pred čim se klekne, zato se klekne kad se moli Bog (ne svuda isto).

a) uopće. Kleknuvši prostri ruke. Transit. 191. Kleknuvši sada svi, procvili svaki nas. N. Najošković 1, 143. Klekni doli sada! M. Držić 366. Ima poći u crkvu i kleknuvši uniženo pi-

tati proštenje. A. Gučetić, roz. jez. 37. Klekši pokloniše mu se. M. Divković, bes. 134b. Ku stvar videći Petar kleknuvši zakriča: ,Izajdi od mene, Gospodine, zašto grišnik človek jesam ja! F. Glavinić, cvit. 201a. Kleknu doli (Štefan), neka bude uzvišen gori. 422b. Ima se dijakon pokloniti križu klekav. I. Ančić, svit. 267. Svi kleknite poniženi. P. Kanavelić, iv. 52. I takoj kleknuvši dokli molitvu učine. P. Hektorović (?) 84. I oni svezani kleknuvši molitvu čine Bogu. 109. Pokloni se klekav prisvetomu sakramentu prid nevircnici. S. Margitić, fal. 29. Klekoše svi Krstjani. J. Banovac, razg. 19. Klekavši u nugu crkve stajase ponizno. F. Lastrić, od' 257. Klekavši bi misničke ljubio ruke. test. ad. 19a. Što mu se oće? ne drugo nego kleknuvši prikazat Bogu... ned. 377. Kao da će ga u ruku poljubiti klekavši, iztrže angar. A. Kanižlić, kam. 643. U kapelicu došavši, svi klekoše. fran. 78. Klekavši s ufañem velikim priporuči se Gospi. utoč. xviii. Nego jim zapovidi da kleknuvši pitaju milosrde. And. Kačić, razg. 129. Svi klekoše ter se polubiše. 179b.

b) bez potrebe se dodaje često na koljena, ali gdje gdje (kao jamačno u ovijem primjerima: Kleknuv (štoparskom grješkom kleknav) na oba kolina. I. Ančić, svit. 93. A ja kleknuh na oba koljena. Nar. pjes. vuk. 5, 512. Skine kapu pa klekne na oba gola koljena. Pravdonoša. 1852. 31) stoji da se istakne klećanje na oba koljena, a ne na jednome (ispoređi: Kleknu jedni na jedno kolino, kolik' da će se u što smirat. J. Banovac, razg. 76). Rekši to kleknu na kolena i reče. Transit. 214. Na koljena svi kleknite, udrite se svi u prsi. N. Najošković 1, 152. Za svoje se neprijatele moli kleknuvši na koljena. M. Divković, bes. 92b. Nikula na kolina kleknuvši... F. Glavinić, cvit. 402b. Klekavši ponizno na kolina. I. Grlićić 147. Tako da mi na kolina kleknemo, ili se po zemlji prostremo. J. Banovac, razg. 74. Prvašni Krstjani... nisu se smili kleti, već ako u velikoj potrebi, i to kleknuvši na kolina... 173. Ako Gospodin Isukrst moleći svoga oca na kolina kleknu, zašto ne bismo mi kleknuli? J. Filipović 1, 281b. Klekni na kolina i pokloni se do zemlje Bogu. F. Lastrić, ned. 48. Vazda sam poradi poštena kleknuo na kolina. M. Zoričić, zrc. 77. Klekavši na kolina. And. Kačić, kor. 92. Kleknuvši na kolina ničice. 124. Na koljena gola klekni. Nar. pjes. herc. vuk. 333. Koji klekne na koljena. Đ. Daničić, sud. 7, 5.

c) uz kleknuti može biti prijedlog pred s akuzativom ili s instrumentalom. u oba dva slučaja naj češće se ističe kome se pokazuje štovanje klećanjem; to biva osobito u drugom slučaju, a kao da se akuzativom ističe i mjesto gdje se kleči. tako kod aa) u primjerima iz Lastrićeva Nedilnika kod riječi prid misnika ne misli se na štovanje prema ovome nego na mjesto gdje se kleči preko ispovijesti, pa ni u jednom primjeru nema pred nogama nego samo pred noge (vidi i pred). aa) s akuzativom. Da mi je prid onoga božića kleknuti. M. Držić 123. Zatvori vrata i prid križ kleknu. F. Glavinić, cvit. 67b. Na kolina kleknuvši prida jn. 154a. I klekavši prid negove noge. P. Posilović, cvijet. 57. Inpolit klekne prid Lovrinca i govori. P. Hektorović (?) 123. Josafat kleknuvši prid noge otečve... P. Macukat 15. Ostavivši svršit misu, pođe onoga djaka naći i kleknuvši prida ñ reče: ,Prosti, ako sam te u čem uvridio'. J. Banovac, razg. 56. Petar padavši i klekavši prid noge Isusove ispovidaše... F. Lastrić, od' 241. Dostojba bo se kleknuti prid svakoga. test. 103a. Klekavši prid

nega ruku polubi. test. ad. 19^a. Da se ne zaboraviš, kad klekneš prid misnika, nego ispovidiš sve cilovito. ned. 88. Koliko je lasno, klekavši prid misnika, reći: „Pitaj me, oče!“ 198. I prid kraja moleć kleče da sinu prosti. V. Došen 222^b. Ne bi htio da prid nega kleknu. M. A. Relković, sat. 13^b. Pak pred cara kleče na kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 627. — *bb*) s instrumentalom. Kleče prid jednom prilikom. J. Banovac, pred. 32. Klekavši prid ovim ditešcom u štali. F. Lastrić, test. 62^a. Pak klekni prid cesarom nebeskim. 122^b. Klekavši prid njegovim svetim otarom. test. ad. 101^b. Obodvojica klekavši prid papom ispovidaše vire učiniše. A. Kanižlić, kam. 624. Otiđe prid kraja ugarskoga, kleče prid nim. And. Kačić, razg. 28. Klekni, rano, pred nim na koljena. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Šejak kleknuvši pred sucem na koljena... Pravdonoša. 1852. 8. Hodite, poklonimo se, pripadnimo, kleknimo pred Gospodom tvorcom svojim. Đ. Daničić, psal. 95, 6.

d) može se izreći mjesto gdje se klekne, i to akuzativom s prijedlozima na i u (vidi kod b, a) i primjere s dativom). Kleknu na zemlju. Zborn. 9^a. Klekavši na zemlju. P. Posilović, nasl. 52^b. Kleče na zemlju. And. Kačić, kor. 215. Klekne na tle. Đ. Bašić 268. Klekne na prostrte struke posred kuće. Vuk, nar. pjes. 1, xii. „Jalah“ reče, na dorata kleče. Nar. pjes. hõrm. 1, 185. — Jedan vlastelin susrite s. sakramenat u mistu blatnu i udij kleknu u blato poklonit mu se. J. Banovac, razg. 45. Oficijer kleče u naj bliže klecalo. M. A. Relković, sabr. 22.

e) izriče se namjera radi koje se klekne, i to supstantivom u akuzativu (u jednom primjeru u lokativu) s prijedlogom na ili infinitivom. Stari kleknu na molitvu. F. Lastrić, ned. 404. Kad se verni svak pokloni, na molitvi doli kleče Đ. Baraković, vil. 209. A Petronila kleknu plakati, ter od srca vikati Bogu. F. Glavinić, cvit. 156^a. Onda kad dođu u crkvu, ili u drugom mistu kleknu ga (Boga) molit. J. Banovac, razg. 75.

b. uopće, ne kao znak štovanja.

a) o čeljadetu. Kraj vira ter kleče na travi zeleni... ter počeo šakom pit. M. Vetranić 2, 117. Kleknuvši opru svim noge. J. Banovac, priv. obit. 228. A kad bana rane dopadnuše, kleknu vitez na kolino lijevo. And. Kačić, razg. 179^b. Kad to vide četi arambaša, zemlji kleče na desno koleno, svojoj pušci živi ogañ daje. Nar. pjes. vuk. 3, 427. To izreče, crnoj zemlji kleče, svojoj junak šarci vatru daje. 4, 332. To izreče, mrtva zemlji kleče. Nar. pjes. herc. vuk. 138.

b) o životini (o koñu). Kleče doro do zelene trave. Nar. pjes. vuk. 2, 467. Kleče đogo na prva koljena. 3, 389.

2. sa se.

a. pasivno, bez subjekta. Klekne se ovdje. J. Banovac, blagosov. 348.

b. refleksivno, u značenju aktivnoga glagola. — U jednom primjeru xviii vijeka. A meu to se svi ostali kleknu ujedno na kolina. L. Terzić 336.

2. KLEKNUTI, kleknem, pf. vidi kliknuti. — isporodi 2. klecati. — Od xvi vijeka (rijetko). Kako da slavičim nanukan tako pojuć kleče. P. Zoranić 20^b. S prilikom z daleče tva hitra besida prid Bogom jak kleče, istinu povida. Đ. Baraković, vil. 35. Jedan klekne: „Prihvati me, družo!“ Osvetn. 2, 160.

KLEKNIVATI, vidi kleknivati.

KLĚKON, m. u Vukovu rječniku: u ovoj zagoneci: U dno račaň, u grad badaň, u vrh klekon. — Odgonetljaj je ove zagonetke „repa“, „klekon“

je lišće, koje je kleklo ili poglelo po zemlji. M. Medić.

KLĚKOV, adj. koji pripada kleci; od drva od kleke. — U Vukovu rječniku: „von wachholderholz“ „juniperus“.

KLEKOVA, f. bilo je selo u Srbiji u nahiji sjeničkoj (sad u okrugu užičkom). Vuk, dan. 3, 231, ali se poslije ne pominje. M. Đ. Milićević, srb. 624.

KLĚKOVAC, klĚkõvca, m. nekakva ptica. — U naše vrijeme u Istri. Kobac je donesal drobac, šoja je donesla loja, vrana je donesla graha, klĚkovac bil je pekovac. Nar. pjes. istr. 4, 3. KlĚkovac „avis quaedam“, gen. klĚkovca. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 49.

KLĚKOVAČA, f. rakija od veñe. u Karanovcu. L. V. Stojanović. — vidi kleka.

KLĚKOVCI, KlĚkovčã, m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 50.

KLĚKOVICA, f. u Vukovu rječniku: planina u Starome Vlahu.

KLEKOVIĆ, m. prezime. — Pominje se xvii vijeka. Vid KlĚković. P. Vitezović, kron. 162.

KLĚKOVINA, f. drvo od kleke. — U Vukovu rječniku: „wachholderholz“, „lignum juniperum“. — I bijka (nalik na kleku). Klekovina (Milićević), pino salvatico mugu (u omiškom rukopisu), Pinus mughus Jacq. (Vodopić, Visiani). B. Šulek, im. 146. — I s pridjevima muška i ženska. Klekovina muška, Juniperus nana L. (Sabljar, Velebit). Klekovina ženska, Juniperus sabina L. (Sabljar). B. Šulek, im. 146.

KLEMBER, m. u zagoneci. Klember bije, klember zja, klember kaže: nek se zna, ko sam ja. odgonetljaj: zvono. Nar. zag. nov. 58.

KLEMENAT, vidi Klemens.

KLĚMĚNČIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 263.

KLEMENOV, n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 101.

KLEMENS, KLEMENT, KLEMENTA, KLEMENTE, m. Clemens, ime muško. — isporodi Klimentat. — Samo u pisaca (naj češće kao papino ime).

a. nominativu Klemenat nema potvrde.

b. Klemens (po latinskom obliku), samo kao nominativ nalazi se u jednoga pisca xvii vijeka koji na drugijem mjestima piše Kliment. Papa Klemens, Petrov učenik. F. Glavinić, cvit. xvii.

c. Kliment se nalazi dosta često od xvi do xviii vijeka. Kliment. A. Gučetić, roz. mar. 47. Kliment papa i mu(čnik). F. Glavinić, cvit. xxvi. Kliment četrti papa. 68. Sveti Kliment bi Rimljanin. 380^b. Od Ivana naj zadñega reče Kliment jedva dosti. J. Kavaňin 132^a. Da kć i Kliment sad jednesti. 372^b. Urban, Kliment navlastito. 386^a. Sist, Klet, Kliment. 522^b. Piše sveti Kliment papa. J. Filipović 1, 135^b. Kliment. 1, 183^b.

d. Klementa, u jednoga pisca xviii vijeka. Papa Klementa trinaesti. A. Kanižlić, kam. 906.

e. Klemente (tal. Clemente), u pisaca xviii vijeka. Klemente papa. S. Badrić, ukaz. 53. S. otac papa Klemente xiii. J. Banovac, razg. viii. Papa Klemente četvrti. V. M. Gučetić 156. Sveti Klemente. J. Matović 178.

f. radi stiha u jednoga pisca xviii vijeka ima za nominativ oblik Klem't. Vjeru utvrdih... Herm ovd', a Klem't u Srdiku. J. Kavaňin 296^a.

g. u ovijem se primjerima nalaze drugi padeži, te se ne može poznati oblik nominativa. V odlukah

pape Klementa petoga. Naručn. 12b. Po Klementu papu posla mladince. F. Glavinčić, cvit. 143a. U vrime Klementa pape prvoga. 341b. Mučenika doni glavu svet' Klementa. J. Kavačin 318a.

KLEMEŃAČA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom. Vinograd u KlemeŃače. Sr. nov. 1875. 859.

KLĚMPAC, klĚmpca, m. klatno, zvečak. — isporedi klepac i klempesalo. — U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca. Klempac, 'pistillum campanae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26. Klempac, bat od zvona. Na Krku.

KLĚMPAST, adj. vidi klempav. — isporedi klepast. — U naše vrijeme. Poglaj, brate, mah-nita Bošnjaka, kud on vodi klempasta dogata! Pjev. crn. 275a. KlĚmpast, ko ima spuštene uši da vise. U naše vrijeme u Stonu. 'Moj je prasac klempast'. M. Milas.

KLĚMPAV, adj. u kojega (čeljadeta i životiŃe) vise uši (te klepfu ili klopoću). — vidi klepati. — isporedi klempast, klopav, klompav, klompast. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (mit hängenden ohren', 'auribus pendentibus'). — Kaže se i o ušima. Klempave uši. Bos. vila. 1888. 68.

KLĚMPE, klĚmpeta, n. udarac prstom po uhu. — isporedi klepa. — vidi i krpua, zvrčka. — U Vukovu rječniku: 'ein hieb mit einem finger auf das ohr'.

KLĚMPESALO, n. vidi klepesalo. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KLĚMPESATI, klĚmpēsām, impf. luŃati se vi-seći (kao klempesalo u zvonu, pa i o drugome). — vidi kod klepesalo. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KLĚMPO, m. klempava muška životiŃa (a može se kazati i o čovjeku ili muškom djetetu). — uprav je ipokoristik. — Akc. se mijenja u voc. klĚmpo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der hängende ohren hat', 'qui habet aures pendent'). KlĚmpo, živina koja ima uši spuštene tako da vise. U naše vrijeme u Stonu: 'Vidiš ti moga klempa (prasca)!' M. Milas.

KLĚMPOŃA, m. vidi klĚmpo. — U naše vrijeme u Stonu: 'Moj klĚmpoŃa (prasac) u slami spi'. M. Milas.

KLĚMPÔV, m. ime psu. Gravic u Bosni. — Radi značenja vidi klempast.

1. **KLĚN**, klĚna, m. Acer campestre L., Ńeko drvo. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. klĚne. — Riječ je praslavenska, isporedi rus. клѣнъ, češ. klen, polj. klon. — Isti je korijen i u litavskom klevas i u germanskijem jezicima: stnor. hlynr, anglosaks. hlyn, stvñem. linboum, nññem. lehne. — U našem se jeziku shvatilo kao da postaje i od klĚnъ (vidi 3. kljen i kjen) i od klĚnъ (vidi kun). — Između rječnika u Voltigijinu (carpine', 'ahornholz'), u Stuličevu (v. kjen s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu (der feldahorn', 'Acer campestre Linn.'). Blizu njegove ograde ima jedan veliki klen. M. Đ. Miličević, međudnev. 225. I zasadne s ove strane reke za jedan klen. pomenik. 2, 220. Klen (kljen, kun), rus. клѣнъ, češ. klen, polj. klon (Acer camp.), luž. klon (Ornus), 1. Acer campestre L. (Vuk, Pančić); 2. Acer monspessulanum L. (Visiani, Petter), v. Kljen. B. Šulek, im. 146.

2. **KLEN**, m. mjesno ime u Srbiji. — VaŃa da je ista riječ što 1. klen. — a) u okrugu bio-

gradskom. Niva u Klenu. Sr. nov. 1871. 607. — b) u okrugu kragujevačkom. Niva kod Klena. Sr. nov. 1872. 528.

3. **KLĚN**, m. vidi 2. kljen.

KLENAC, Klenca, m. mjesno ime u Srbiji. — Biće dem. 1. klen. — a) u okrugu kragujevačkom. Niva u Klencu. Sr. nov. 1870. 288. Livada kod Klenca. 543. — b) u okrugu požarevačkom. Niva pod Klencom. Sr. nov. 1872. 186.

KLĚNAČKĚ, adj. koji pripada selu Klenku u Srijemu. V. Arsenijević.

KLENAK, Klenka, m. mjesno ime. — Biće dem. 1. klen.

a. u Dalmaciji, zaselak u kotaru makaranskom. Repert. dalm. 1872. 41.

b. u Hrvatskoj. — PomiŃe se xv vijeka. Na Klenku su 3 kmeti. Mon. croat. 126. (1486).

c. u Slavoniji, KlĚnak, KlĚnka, selo u županiji srijemskoj. Razdijel. 146.

d. u Srbiji. a) KlĚnak, mjesto u okrugu bio-gradskom. Glasnik. 19, 172. — b) u okrugu sme-derevskom. Niva u Klenku. Sr. nov. 1869. 126.

KLENAR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Klenaru. Sr. nov. 1868. 87.

KLĚŃANIN, m. čovjek iz KlĚnka u Srijemu. V. Arsenijević.

KLĚŃANKA, f. žensko čeljade iz Klenka u Srijemu. V. Arsenijević.

KLĚŃIČ, m. riba (dem. 3. klen). — Kao de-minutiv u Vukovu rječniku; kao druga riba: KlĚŃić, Chondrostoma Knerii Häck. J. Pančić, ribe u srb. 127.

KLENDAVICA, f. Ńeka igra, vidi V. Vrčević, igr. 53 (gdje je klendavice gen. sing.).

KLEŃI, m. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 134.

KLENICE, f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 101.

1. **KLĚNIČ**, m. dem. 1. klen. — Između rječ-nika u Vukovu. KlĚnič, Acer campestre L. (Sa-blar, Lika). B. Šulek, im. 146. — I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu sme-derevskom. Čair u KlĚniču. Sr. nov. 1873. 743.

2. **KLENIČ**, m. dem. 3. klen. — isporedi klĚŃić. KlĚnič (riba u škadarskome blatu). V. Bogišić, zborn. 494.

KLĚŃIČAK, klĚnička, m. dem. 1. klĚnič. u Lici. V. Arsenijević.

1. **KLĚŃIK**, klĚnika, m. klenova šuma. — U Vukovu rječniku: 'der ahornwald', 'aceretum'.

2. **KLĚŃIK**, KlĚnika, m. mjesno ime. — Ja-mačno je ista riječ što 1. klĚnik.

a. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 135.

b. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja zovoma Klenik. Sr. nov. 1873. 279.

KLENITI SE, klenim se, impf. (?) u Stuličevu rječniku: v. kleti se s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzđano (vidi kod kleti).

KLĚNOV, adj. koji pripada klenu (vidi 1. klen); koji je od drva od klena. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('von feldahorn', 'ex acere campestri'). Nego uzmi dva klenova štapa. Nar. pjes. herc. vuk. 100. Mjesta ... zarasla u šumu ... Jeskovu, lipovu, klenovu ... Vuk, dan. 2, 27. Klenove duge. P. Bolić, vinodjel. 2, 107.

1. **KLĚNOVAC**, klĚŃovca, m. klenov štap. — U Vukovu rječniku: klenov štap, 'ein stab von feldahorn', 'baculus ex acere campestri'.

2. KLĚNOVAC, klĚnŏvca, m. mjesno ime. — *Postaje od 1. klen kao i 1. klenovac. — Nalazi se vrlo često, n. p.:*

a. u Hrvatskoj. a) zaselak i selo u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 30. 38. jedno se od ovijeh mjesta pominje xv vijeka. Od Klenovca. Mon. croat. 108. (1471). — b) kajkavski Klenovec, selo u županiji varaždinskoj. Razdijel. 100.

b. u Srbiji. a) (s drukčijim akcentom). KlĚnŏvac, potok u Begalici (u okrugu biogradskom). L. Stojanović. — b) u okrugu kragujevačkom. Livada u Klenovcu. Sr. nov. 1865. 503. — c) u okrugu smederevskom. Niva u Klenovcu. Sr. nov. 1875. 671. Niva u gornjem Klenovcu. Sr. nov. 1875. 35. — d) u okrugu šabačkom. Niva orača u Klenovcu. Sr. nov. 1869. 178. — e) u okrugu valjevskom. Livada u Klenovcu. Sr. nov. 1863. 278.

KLĚNOVAČA, f. klenova batina. — U Vukovu rječniku: klenova batina, ein stock von feldahorn', fustis ex acere campestri'.

KLĚNOVAČKI, adj. koji pripada (mjestu) Klenovcu. a) vidi 2. Klenovac, a, a). V. Arsenijević. J. Bogdanović. — b) u Daničičevu rječniku: klenovčskyj, selu je Srpcima manastira Ravanice išla međa, na klenovačku vršinu' (Sr. letop. 1847. 4, 53 god. 1881). nije joj to ime od Klenovnika koji se spominje. — c) vidi 1. Klenovac, b, d). Klenovačka Rijeka u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Klenovačkoj Reci. Sr. nov. 1875. 460.

KLĚNŏVČANIN, m. čovjek iz Klenovca. V. Arsenijević. J. Bogdanović. — Množina: KlĚnŏvčani.

KLĚNŏVČANKA, f. žensko čelade iz Klenovca. V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KLĚNŏVČANKIŃA, f. vidi Klenovčanka. J. Bogdanović.

KLĚNŏVČIĆ, m. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom. Voćnak u Klenovčiću. Sr. nov. 1817. 412. — b) u okrugu smederevskom. Voćnak u Klenovčiću. Sr. nov. 1867. 415.

KLĚNOVICA, f. mjesno ime.

n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 49.

b. mjesto u Srbiji u okrugu valjevskom. Livada u Klenovici. Sr. nov. 1875. 71.

KLĚNOVINA, f. drvo od klena. — U Vukovu rječniku: holz von feldahorn', lignum aceris campestris'. — I kao samo drvo (breza?). Klenovina, Betula alba L. (Lambl), valda pogrješno; v. Klijen. B. Šulek, im. 146.

KLĚNŏVNIČKI, adj. koji pripada Klenovniku. Klenovnička (opština). K. Jovanović 138. (vidi Klenovnik, a). — I kod mjesnoga imena: kajkavski Vos klenovnička, selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 92. vidi Klenovnik, b.

KLĚNŏVNİK, m. mjesno ime.

a. selo u Srbiji u okrugu požarevačkom. K. Jovanović 138. — Pominje se xiv vijeka. vidi u Daničičevu rječniku: Klenovnik, selu je Dabru manastira Ravanice išla međa, na Klenovnik' (Mon. serb. 199 god. 1881). tako i Rukomijama (199). a to će biti sadašnje selo Klenovnik na Duvavu blizu Požarevca.

b. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 92. — Pominje se (latinski) xvi vijeka. „Ex Klenownyk". Mon. croat. 303. (1596).

KLĚNOVODA, f. voda u Srbiji u okrugu podrinskom. L. Stojanović.

KLEŇPA, f. ime kozi. Krupa u Bosni. — vidi klempav.

KLĚŇUĆE, n. djelo kojijem se klene (vidi 1. klenuti). — U Stuličevu rječniku: (sa starijim oblikom) klenutje, aeris campani pulsatio unico ictu'.

1. KLĚNUTI, klĚnĕm, pf. 2. klecati, kad se samo jedan put udari u zvono. — Radi postajin vidi kod 2. klecati; po osnovi (kleca) ovoga glagola ne može biti isto što klenuti. — Od xvi vijeka u Dubrovniku (vidi Držićev primjer), a između rječnika u Belinu (toccar la campana cioè cominciar a suonar la campana, aeris campanis pulsationem aggredi' 163b; sonar a martello, cioè a tocchi', campanam iteratis pulsibus verberare' 686b) i u Stuličevu (aes campanum unico ictu pulsare'). Postaviše običaj da se na ne slavu o zori, u podne i u večer klene zdrava Marija. I. Đorđić, ben. 75. Kom klenu prvo zavahe. 195. i u naše vrijeme: „Klenulo je zvono". Klenuli su zadnji put na misu'. P. Budmani. — U prenesenom smislu: zla će klenuti, znači će ga nesreća, valja da se misli zla ura ili zla nesreća. Ako uzazna, topvr mu će zla klenut, i na me sve zlo past. M. Držić 270. Zla mu je klenula. (D). Poslov. danić.

2. KLENUTI, klenem, pf. u različitijem značenjima, ali u srjema kao da je pf. klepati, te da je p ispalo ispred n.

a. zaľulati, potresti, uzdrmati nešto što risi (vidi kod 1. klenuti). — U Voltigijinu rječniku: klenuti, klenivam, muovere, tentennare, agitare una cosa appesa', bewegen, rütteln'.

b. us subjekat srce stoji aktivno ili refleksivno (srce klene, srce se klene) u značenju: zbuniti se, smutiti se, poplašiti se, ustresti se itd. — U Belinu rječniku: klenuti se tkomu srce, klenĕ mi se srce, commoversi, commoversi per qualche affetto', commoveri' 502b, i u Stuličevu: klenuti komu srce, perturbari, consternari, animo confundi, deijci etc.'. — Ne zna se kako je akcenat: u Belinu je rječniku inf. klenuti, ali se to ne potvrđuje ni akcentom prezenta ni u Stuličevu rječniku. — Može biti da je značenje kao kod a, ali u prenesenom smislu.

c. klĚnuti, klĚnĕm, stići (ili udariti?). „Klenuće te to po vratu kad tad". L. Stojanović.

d. klĚnuti, klĚnĕm, naoštriti kosu. „Jutros nijesam kose klepa", moram je sad malko klenuti'. „Lijepo ti lezi, pa tu kosu malko kleni. vidiš da ti slabo odrezuje travu". J. Bogdanović.

KLĚŇVODA, f. izvor u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 172.

KLĚŇAR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u KleŇaru. Sr. nov. 1872. 510.

1. KLĚŇE, n. coll. kao množina prema 1. klen. — isporodi 1. klijĕne. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide klijĕne).

a. u pravom smislu. Tamo raslo kleŇe i jaseŇe. Nar. pjes. vuk. 3, 167. To doćulo mlado momče, kriće drvje i kameŇe, diže kleŇe i jaseŇe. A. Ostojić iz nar. pj.

b. kao mjesno ime.

a) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 135.

b) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom, jedan kraj sela Rušna i oko njea mjesto. Glasnik. 19, 172. — bb) mjesto u okrugu kneževačkom. Niva u KleŇe. Sr. nov. 1875. 11. — cc) nira u okrugu kruševačkom. Sr. nov. 1875. 533. — dd) selo u okrugu požarevačkom. K. Jovanović

141. — *ee* mjesto u okrugu smederevskom. Zabrana kod KleŇa. Sr. nov. 1867. 359.

2. KLĚŇE, *vidi* 2. Klijenje.

KLĚŇEVAC, KleŇevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom*. Livada u KleŇevcu. Sr. nov. 1873. 975.

1. KLEŇIVATI, klēŇivām, *impf.* 1. klenuti. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stuličevu: (s n mj. Ň) klenivati, klenivam, a os campanum aliquoties pulsare.*

2. KLEŇIVATI, klēŇivām, *impf.* 2. klenuti, a. — *U Voltigijinu rječniku: praes. klenivam kod klenuti.*

KLĚŇSKĪ, *adj. koji pripada mjestu KleŇu. KleŇska (opština). K. Jovanović 141.*

KLEOPAZIJ, *m. Kleόπάς, Cleophas (Cleophasius?), ime muško. — U spomeniku xiii vijeka. Tako ondje prideše s Pula gospodin Debonas, gospodin Toma, ... gospodin Jakov, gospodin Kleopazij, gospodin Ivan ... Mon. croat. 17. (1275). Gospodin Jakov i gospodin Kleopazij i mnogi drugi. 29.*

1. KLĚP, *glas kojim se pokazuje buka što postaje kad se čim tvrdijem udari o što tvrdo. — isporodi klepati. — U naše vrijeme. Nasarajdin šta će drugo nego klep! orla po glavi. Nar. prip. bos. 1, 28. Klep, klep, moj predragi kovač želesce. Jačke. 223.*

2. KLEP, *f. oštreno žrvna. Poslije klepi iz prvog mliva škripi kruh. — U Samoboru. F. Heffele. — isporodi klepac, klepci, klepati.*

3. KLEP, *m. ili f.?, na jednom mjestu xvii vijeka kao da znači: plač, uzdah, jadovanje. Bože ki na pokornih ne nržeš cvil ni tugujućih ne pogrdjuješ klep. M. Alberti 440.*

KLĚPA, *f. vidi klempe. — U Vukovu rječniku (s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).*

1. KLĚPAC, klēpca, *m. kao čekić kojim se otkivaju kose (na babici), vidi 2. babica, 5, i 2. baba, 3. — Akc. se mijenja u voc.: klēpče, klēpci, i u gen. pl. klēpčā. — Korijen je kao u glayola klepati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kosni čekić, 'der dongelhammer', 'malleolus feniseae tundendae falci'). Teško 'e kositi s dobrom kosom, ako 'e zločesta a ni klepac, imaš vode dost prez zdenca. Jačke. 219. Klepac, uređeno željezo nasadeno na drvo, da se potuče kosa ili srp i tako naoštri. U Hrvatskoj. Đ. Šurmin. — Množina klepci znači i klepac i babicu, vidi u Vukovu rječniku: klepci, kosni kov (babica i klepac), 'das dengelzeug', 'instrumenta feniseae exacuendae falci'. A on lijepo klepce u torbu. Bos. vila. 1888. 129.*

2. KLĚPAC, klēpca, *m. klatno, zvečak, klepsalo. — U naše vrijeme u Istri. Klepāc, 'campanae pistillum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 23.*

3. KLEPAC, klēpca, *m. riječ nepoznata značena u tri poslovice dubrovačke xviii vijeka. Rodila je sliva klepce. (Z). Ruga se klepac slivom. (Z). Za klepac pita duhu. (Z). Poslov. danić.*

1. KLEPAČ, Klepča, *m. mjesno ime. — Prije našega vremena u starom obliku Klepč. Spom. stoj. 184.*

2. KLEPAČ, *m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 228.*

KLĚPALA, *n. pl. ili f. (?) u Daničičevu rječniku: (pod klepalo) zemlji je crkve arhilevičke išla meda, nis potok bēlovodičsky gde ishodi dolina Klepala' (Mon. serb. 144 god. 1349). mislim*

da je izostavljen predlog 'na', ili bi trebalo čitati: 'dolē na klepala'.

KLEPALAN, klēpalna, *adj. koji pripada klepalu. — xiii vijeka u knjigama pisanima crkvenijem jezikom. Klepalnoje udrenije. Sava, tip. hil. glasn. 24, 183. tip. stud. glasn. 40, 142.*

KLEPALCE, *n. dem. klepalo. — xiii vijeka u knjigama pisanima crkvenijem jezikom. Vdarivž že vs klepalce. Sava, tip. hil. glasn. 24, 183. tip. stud. glasn. 40, 143.*

KLĚPALO, *n. daska u koju se udara mješte zvona. — isporodi bilo, 3. — Postaje od klepati. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Vukovu: 'das läutebret, die bretglocke (in den serbischen klöstern)', 'tabula campanae loco', i u Daničičevu ('pulsabulum'). Po tom že velikoje klepalo klepjet, po tomže i mēdenoje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143. Vashote pohvatiti prežneje klepalo, ispusti klepalo, i dade ga podijakon. Starine. 4, 83. (xiv vijek). Klepalo vspijet: 'Az behs drevo vs gori ... i pride človek i poseče me i stvori me na službu crkvi ...' Physiol. novak. star. 11, 200. Zvona ne imaju, no u klepalo klepjut. Glasnik. 56, 192. (1733). Petli peše, klepala udriše. Nar. pjes. vuk. 2, 160. Odjeknulo tanahno klepalo. M. P. Šapčanin 1, 169. A kad klepalo oglašati početak ... S. Matavul, novo oružje. 78. Uđara u zvona, u klepalo ... Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 50. — U prenesenom smislu (nije mi dosta jasno značenje). Neću ja da budem ničije klepalo. M. Pavlinović, razl. spis. 52. I da nije puko ustavno klepalo. 337.*

KLĚPAN, *m.*

a. šaljiv naziv za čovjeka koji ima klepaste uši. J. Bogdanović.

b. klepav koň. Za nīm Vrčić na klopau Ibro. Nar. pjes. hōrm. 2, 590.

KLEPANI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 155.*

KLĚPANICA, *f. smokva, koja prezri, pa se obori dole. Dubašnica na Krku. — isporodi klepati, g.*

KLĚPĀŇE, *n. djelo kojim se kleple. — Stariji je oblik klepanije. — Između rječnika u Vukovu i u Daničičevu (klepanije, 'pulsatio'). Klepaniju otk nēgo molitvu vzeti. Domentijanb 213. On čuje kose od klepaŇa zvočati. M. A. Rejković, sat. 16a.*

KLĚPAST, *adj. vidi klepav i klempast. — U naše vrijeme u Lici. 'Olazi tamo ti sa tvojiem klepastijem ušima'. J. Bogdanović.*

KLEPATI, klēplēm, *impf. kucati, lupati, tući (uz buku). dolazi u osobitijem značenjima. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. klēpāk i u ger. praes. klēplūči; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. klepati, rus. klenat, češ. klepati, polj. klepac. — Korijen je po svoj prilici onomatopejski, i srodan je s korijenom klop i može biti s klap. — U riječima što postaju od ovoga istoga korijena umeće se često m među e i p (vidi klempac, klempast, klempav itd.). to je postalo u novija vremena i ne treba misliti da je ostatak praslavenski. — Samo u dva primjera našega vremena ima praes. klēpām (G. Zelić 50), vidi kod e, a; klēpā, vidi f. — Između rječnika u Voltigijinu (klepati, kleplēm, 'martellare, battocchiare', 'hämmern'), u Vukovu (udarati u klepalo), u Daničičevu ('pulsare').*

a. uopće (bučati?). — U rukopisu xiv vijeka pisanome crkvenijem jezikom. Na Ugrehu slišu jako kleplut; da ašte kleplut? razve plestut i

rikajute i glasi ispuštajute, krila potresajute. Starine. 4, 88.

b. *kovati, ne o svakom kovaču nego kad se gvožđe rasteže u lim. Za raširiti... gvozdje valja ga metnuti napre u žeženicu i klepati ga.* M. Radnić 184b. Četvrti brat kovačinu znađe. dosta kovat svaki dan imade, al' u kuću ništa klepat neće neg drugomu, pak u kesu meće. M. A. Rejković, sat. 13b. Kovač vikal rano vstati, rano vstati ter klepati. Jačke. 299. Koji kleple hrabraše onoga koji kuje na nakovnu. Đ. Daničić, isai. 41, 7. — *Amo može pripadati i ovo: Od sejala ima kovača (koji kuju i kleplju sikire, motike i raonike).* Vuk, dan. 2, 102.

c. *oštriti kosu klepcima. — Između rječnika u Vukovu (motiku, sjekiru, dengeln', pulsando exacu'o). Klepati, kosu naoštriti. u Posavini. F. Hefele. „Klepati“ znači udarati po kosi ili srpju klepcem da se naoštiri. „Baš je klepao, kad smo došli.“ u Hrvatskoj. Đ. Šurmin.*

d. *klepati, naoštriti (pokovati) kameže. u Samoboru. F. Hefele.*

e. *udarati u klepalo. u) subjekat je čelade (kaže se klepati u klepalo, ali u naj prvom primjeru ima klepati klepalo, gdje može biti da je pisar izostavio vs, isporedi drugi primjer). Podsklisljarskih... velikoj klepalo kleplets. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143. Podsklisljarskih... vs velikoj klepalo kleplets. tip. hil. glasn. 24, 184. Zvona ne imaju, no u klepalo kleplut. Glasnik. 56, 192. (1798). Da pođem u jutru igumanu i da klepam na jutrenju. G. Zelić 50. Ne bi za skoro zvona propojalo na našoj crkvi, no bi klepali kao velike neđeje. S. Lubiša, prip. 257. Slava Bogu, odgovori Pop-Kosta, a ko će klepati? M. Đ. Miličević, pomenik. 3, 324. — b) nema subjekta (može se pomisliti da klepalo kleple). Baš kad klepalo pred manastirom. S. Matavuj, novo oružje. 64.*

f. *u prenesenom smislu, biti, tući (objekat je čelade). Tko se zlu podla, zlo ga i klepa. Nar. bl. meh. beg. kap. 258. Klepati, udarati, tući. „Tko zlo radi, zlo ga klepa.“ Nar. riječ u Bosni. Đ. Šurmin.*

g. *u prenesenom smislu, visjeti (isporedi klempav). Kad smokve prsru, onda se obore doje, pa tad vele: da „kleplju“. Dubašnica na Krku.*

KLEPAV, adj. *hrom, sakat u nogu (o konju). — isporedi klempav. — Od osnove glagola klepati (hodeći udara jače jednom nogom nego drugom). — U naše vrijeme. A iz tame sam ispade Tale na negovu klepavu kulašu. Smailag. meh. 40. Baš iz tame evo pobratima na negovu klepavu kočicu. Nar. pjes. iz Gornje Krajine. Đ. Šurmin.*

KLEPAVAC, klepavca, m. *Vanellus vanellus (L.), neka ptica, vivak. — U naše vrijeme u Rijeci (tal. Ombra) blizu Dubrovnika. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 143. Klepavac, Vanellus cristatus. Slovinac. 1880. 81b.*

KLEPCA, f. ili n. pl. (?), *vidi 2. Klepci.*

1. KLEPCI, klépčā, m. pl. *vidi 1. klepac.*

2. KLEPCI, Klepaca, m. pl. *ime selu u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 121. — Na drugom je mjestu pisano: Klepca. Schem. ragus. 1876. 60.*

KLEPČE, n. *mjesno ime. — isporedi Klepač. — Prije našega vremena. Spom. stoj. 184.*

KLEPČICA, f. dem. *kleпка. — U Vukovu rječniku.*

KLEPČIJA, f. *zovu, kad cijeli dan kose popravljaju. Gračanica u Moslavini. — Postaje od 1. klepac, 1. klepci.*

KLEPČOVO, n. *ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom. Livada na Klepčovu. Sr. nov. 1866. 166.*

KLEPEČNA, f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Livada u Klepečni. Sr. nov. 1869. 347.*

KLEPEČĀNE, KLEPEČATI, *vidi klepetanje, klepetati.*

KLEPEĆE SELO, n. *ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 46.*

KLĒPELICA, f. *prepelica. D. Trsteňak. — Postaje od oblika plepelica (može biti da se misli na glagol klepati ili klepetati).*

KLEPĒSALINA, f. *augm. klepesalo. — U Stuličevu rječniku: „ingens malleus aeris campani“.*

KLEPĒSALO, n. *klatno, zvečak. — isporedi klempesalo i klempesati (prema ovome glagolu mogao bi biti i glagol klepesati, a postao bi od osnove glagola klepati). — U Mikafinu rječniku: klepesalo od zvona, jezičac „rhopalum“; u Belinu: „battacchio e battaglia, quel ferro che in mezzo la campana la fa suonare“, malleus campanarius' 132a; u Stuličevu: „aeris campani malleus“.*

KLĒPĒT, m. *zveka, buka što postaje kad više stvari (osobito gvozdenjeh ili mjedenjeh, ali mogu biti i drvene i druge, kao papuče, vidi naj prvi primjer i Vukov rječnik) kučka jedna o drugu. — Postaje od korijena glagola klepati, ali jamčno preko klepetati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 1. „das getön der kuhglocken“, „crepitaculorum sonus“. 2. „das getös (der pantoffel)“, „sonitus“. — Stade klepet mestva i papuča. Nar. pjes. vuk. 8, 105. Klepet stoji noža i sabaja. 5, 331. Stade klepet noža i paloša. 5, 344. Stade klepet mačah i palošah. Pjev. crn. 89a. Stadi klepet svijetla oružja. 178b. Stade klepet sedefli nanula. Nar. pjes. petr. 1, 209. Kad udari aga sa momcima, stade klepet sabaj i noževa. Nar. pjes. hörm. 1, 153. Stade jeka, klepet i lomjava. P. Petrović, gor. vijen. 61. I kad i kad čuo bi se klepet medenica. M. P. Šapčanin 1, 64.*

KLĒPĒTAC, klépčā, m. *vidi klepetalnica. — U naše vrijeme u Istri. Klepetac „crepitaculum“, gen. klepečā. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 55.*

KLEPĒTĀLNICA, f. *čegrtalica. — isporedi klepetac, klepetalo. — U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca (ako ima ova riječ u štokavaca, glasiće klepētaonica). Klepētalnica „crepitaculum“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftsg. 58. Klepētalnica, klepetalo, koje na veliki četvrtak, petak i subotu mjesto zvona služi. na Rijeci. F. Pilepić.*

KLEPĒTALO, n. *čim se klepeće. nahodi se u osobitijem značenima. — Od xvii vijeka.*

a. *vidi čegrtalica, radiš. — U Mikafinu rječniku: klepetalo, klepesalo od drva, frčalka „scandola, battola“, „crepitaculum“; u Belinu: „scandala, battola, stromento da fare strepito“, „crepitaculum“ 648b; u Bjelostjencu: v. klopoteć; u Stuličevu: „sonaglio“, „crepitaculum“ s dodatkom da je uzeto iz Mikafina. — vidi i klepetalnica.*

b. *klatno, zvečak. — U Bjelostjencu rječniku: v. bat, 4 (vidi 2. bat, 5, f); u Voltigijinu: „battochio, martello“, „hammer, schwenkel“.*

c. *u Vukovu rječniku: daščica poprijeko obješena pred kućom, u koju se po granici i po parizji gdje su vojnici kaki namješteni, udara kad ljudi treba da idu na zapovijest ili vojnici da svoje konje namiruju. klepetalo se udari naj prije pred stražom pa onda pred ostalijem kućama i to svaki udara dotle dok njegov susjed ne čuje i ne stane udarati.*

d. *nejasno je značenje*. Dug glas čini klepetalo, al' je u njem duše malo. P. Vitezović, cvit. 45.

KLEPĚTĀNE, n. *djelo kojijem se klepeće*. — Stariji je oblik klepetanje. — Nalazi se i s č mj. t (vidi kod klepetati). — *Između rječnika u Belinu* (klepetanje, il far strepito con legni battuti insieme, o in senso simile' 712b; klepetanje ušima, lo sbattere delle orecchie, aurium excussio' 644b), u *Stuličevu* (klepetanje, crepitaculi sonitus; klepećane uši, aurium excussio'), u *Vukovu*. Tude čuše plač i uzdisanje i oružja klepetanje. Đ. Rapić 453.

KLEPĚTĀR, klepetara, m. *vidi* klepetuša, klepka. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide zvono, klepka). Do jednoga ovna s klepetarom. Oglad. sr. 192. I ugiča ispod klepetara. 114.

KLEPĚTATI, klepećem, impf. činiti buku, zveku, udarajući ili kucajući čim o što. — *ispoređi* klopotači. — *Akc. kako je u praes., taki je u impf. klepetāh i u ger. praes. klepećūti; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. klepetā. — Postaje od klepati, te vađa da je deminutiv. — Is prezenta klepećem prešlo je u nekim južnijem krajevima č i u osnovu infinitiva (klepećati). vidi u Belinu i u Stuličevu rječniku. — Na jednom mjestu xviii vijeka ima praes. 3 pl. klepetājū (N. Marči 59) mj. klepećū, ali je to samo radi slika. — Od xvii vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Mikajinu (klepetati, far strepito con scandola, 'crepito'), u Belinu (klepetati, far strepito con legni battuti insieme, o in senso simile, 'strepitum edere' 712b; klepećati ušima, klepetati uši, 'sbattere le orecchie come fanno alcuni animali', 'excutare aures' 644b), u Bjelostjencu (klepećem, prasećem, 'crepito, strepo'), u Voltigijinu (klepetati, griješkom klepećem, 'sbattere, strepitare, battolare', 'klappern'; po praes. klepećem ima i slo načineno klepećati gdje ima i značenje, 'tabellare'), u Stuličevu (klepetati, v. klepećati; klepećati, 'crepitaculo rumore edere'; klepećati komu uši, klepećati ko ušima, 'excutare aures'), u Vukovu (1. 'schallen', 'sono'. 2. 'wackeln', 'quatio').*

a. *sa značenjem sprieda kazanijem*. Počme netko klepetati alkom na vratima. Nar. prip. bos. 1, 49. — *Sad s krili klepeće*. A. Kanižlić, rož. 111. — *Pred njm da ide birov s velikom klepetušom i svim putem da klepeće*. M. Đ. Miličević, zim. već. 280. — *Kaže se i klepetati ušima (vidi u Belinu i u Stuličevu rječniku), n. p. o psu ili o drugoj životinji. nije dobro klepetati uši (s acc.) kao što ima u Belinu rječniku. — U prenesenom smislu, brbljati*. Usiljuje li se pak i tako da istom govori, onda klepeće kao klepetuša. D. Obradović, basn. 180.

b. *subjekat je ono što udara ili kuca o što drugo, n. p. (duge) uši*. Trepte zmajska krila o pleću, ruhave uši do ramena prostiru se i klepeću. I. Gundulić 474. Ruhave uši po pleću trepte, klapa'u i klepeću. J. Kavačin 413a. Čas mu uši naježene do vrh roga dohitaju, čas ruhave privješene niz ramena klepetaju. N. Marči 59. — *jezik*. Ako srce ni moleće, zaman jezik sam klepeće. P. Vitezović, cvit. 7. — *usne*. Ustne mu klepeću. I. Đorđić, pjes. 46. — *U prenesenom smislu, n. p. o daskama na podu ili krovu što nijesu dobro učvršćene, te se lako miću i udaraju jedna u drugu (ispoređi klamitati, a), vidi u Vukovu rječniku gdje ima i ovaj primjer*: Nek sve daske klepeću, a šleme nek miruje (pa će dobro biti). Nar. posl. vuk. 201.

KLEPĚTUŠA, f. *nešto što klepeće (što je načineno tako da klepeće). samo u osobitijem značenjima. — isporodi klopotuša. — Od xvii vijeka, vidi kod b.*

a. *vidi* klepka. — *Između rječnika u Vukovu (uz klepka)*. Pred njm da ide birov s velikom klepetušom i svim putem da klepeće. M. Đ. Miličević, zim. već. 280. Skidaju klepetuše i zvona s tuđih ovaca i koza. zloesel. 267.

b. *čegrtalka*. S ovom pristrasne se djavli kakono ptice s strašilami od klepetuša. M. Radnić 146b. Oni koji, kako popagali, nikada ne pristaju govoriti: oni, reko, koji vole jednemu zvonu, nego čegrtalki ili klepetuši prilikni biti, ne za to što je zvono glasovitije nego čegrtalka ili klepetuša, nego jere zvono u svako doba zvoni, a čegrtalka samo u jesen. Đ. Rapić 252. — *Ne znam pripada li ovaj primjer amo ili pod a: Klepeće kao klepetuša*. D. Obradović, basn. 180.

c. *u prenesenom smislu, brbljavo žensko čeljade*. Rasrdi se rače, pa nagrdi žabu: 'Kurvina klepetuša, kurvina blebetuša!' Nar. pjes. srem. 50. Sve za ljubav one matore klepetuše. Srp. zora. god. 1, str. 146. 'Pušti vraga i Perešu, ta znam da 'e ona seoska klepetuša'. J. Bogdanović.

KLEPĚTUŠICA, f. *dem. klepetuša. — U naše vrijeme*. Kad i kad klepne klepetušica na kozi ridi. M. Đ. Miličević, zim. već. 121.

KLEPINA GRADINA, f. *ime mjesta u Crnoj Gori. — U naše vrijeme*. Bjehu gradske ovce u Rudine svrh Trepača do dno Riječana, od krvave Klepine gradine do proklete Muzeve pećine. Oglad. sr. 402.

KLEPIN UGAO, Klepina Uglja, m. *mjesno ime. — xiv vijeka. — Vidi u Daničičevu rječniku*: Klepin Uglj, crkva je spasova u Prizrenu imala vinograd, u Klepin Uglj (Glasnik. 15, 270 god. 1348?).

KLEPITI, klepim, impf. *samo u Stuličevu rječniku: v. priti. — vidi* naklepiti.

KLEPJETI, klépim, impf. *vidi* hlepjeti. — *Na tri mjesta u dva pisca xvii i xviii vijeka; s toga što se u istijeh pisaca nalazi drugdje h a ne k, biće pisarske pogreške (treba dodati da u Stari pisci hrv. 19 nijesu popravljena dva primjera Palmotićeve)*. U svihjeh zbiorijeh prve časti i pozdrave prve klepe. G. Palmotić 3, 30b. Od došastja od njegova klepe znati prave uzroke. 3, 46b. Tko li klepi zarad zlata s diklicom se sadružiti... A. Gledević 289a. (na istoj strani: Kada djela sve što hlepi).

KLEPKA, f. *kao zvonice od mjedi (a i od gvožđa) što se objesi o vrat kravi, ovnu, jarcu, mazgi itd. glas u klepk nije jasan kao u zvona, te se može reći da ne zvoni nego da klepeće ili klopće. — isporodi bakaruša, klepetuša, klepetar, klopotuša itd. — Postaje od klepati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (die kuhglocke, 'tintinnabulum')*. Da je u glavi, što je u gepu, gotova klepka (da je učen kao što je imučan i bogat, svakomu bi napunio uši svojim razgovorom). Nar. posl. stoj. 64. Gdje koji još uzmu po jednu klepku u ruke, te se nome biju u prsi. Vuk, kovč. 99. Samo što se kašto petli, samo klepka što se čuje. B. Radičević (1880) 6. Ovčiju ili ovnušku pa i koziju bronzu zovu 'klepkom'. J. Bogdanović. Klepka, zvonice u mlinu. u Lici. F. Hefele.

KLEPNUTI, klěpnēm, pf. *klepati, udariti jedan put da zazveči. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. klěpnū). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('klirrend schlagen', 'sonitum edo*

pulsando' s primjerom: Klepnuli se sabljama dva tripud. Ciganin... klepne ga nožinom po vratu. Magaz. 1868. 55. A on (orao) klepne krili... Nar. prip. tord. 21. Kad i kad klepne klepetusica. M. Đ. Miličević, zim. već. 121. Klepnuše tavnika vrata. Bos. vila. 1890. 262.

KLĚPO, m. *vidi* klepan, *prema čemu je ipokoristik*. J. Bogdanović. — *Akc. se mijena u voc. klěpo.* — *S drugim značenem, vidi* klepov.

KLEPOV, m. (i klepo), nadimak čovjeku koji jedva ide i radi. M. Pavlinović. — *U drugom značenju (vidi* klempav) *u narodnoj zagoneci našega vremena*. Tri četiri... (noge), peto šesto kokovi (rozi), sedmo osmo klepovi (uši), i deveto barjaktar (rep). odgonet[aj]: koza. Nar. zag. novak. 92.

KLĚPTATI, klěpcēm, *impf. dem.* klepati. — *U naše vrijeme*. Kose klěpcu, pa ih oštre brusom. Nar. pjes. juk. 556. Gendar zveči a papuče klěpcu. Nar. pjes. marj. 179. Oral klěpce po pustihi. Jačke. 225.

KLEPŮTATI, klěpučēm, *impf. dem.* klepati. — *Samo u Stuličevu rječniku*: v. grohotukati.

KLEPUŤITI, kleputim, *impf. dem.* klepati, kovati(?), oštriti(?). — *U jednoga pisca našega vremena*. Zakoni se kuju i propisi klepute. M. Pavlinović, rad. 6.

KLĚR, m. clerus, crkveni ljudi u skupu (ili sve crkve katoličke ili jednoga mjesta). — *Po latinskoj riječi ili po talijanskoj clero.* — *Od xv vijeka*. Pišom kapitul i kleru crkve modruške. Mon. croat. 107. (1470). Strannici v kler da ne primut se. Š. Kožičić 11a. Da izbranije biskupa od klera kupno i ot plka tvorit se. 14b. Kada kler to jest redovnici i djaci... vezani jesu... Š. Budinić, ispr. 151. Koji prikazuju kler od sve države. A. d. Costa 1, 67. Skupom svoga klera oliti društva crkvnoga. M. Dobretić 163. Određuje parnice protiv područnomu kleru. Zbornik zak. 1868. 228. — *Nije jasno značene (društvo, izjava, tužba, svjedogba?) u ovom primjeru*: Sud ne čineći ver, ni htēci razabrat, tih starci dviju kler ča je htēl nalagat. M. Marulić 89.

KLERIČ, m. *prezime*. — *U naše vrijeme*. M. Đ. Miličević, srb. 63.

KLĚRIG, m. *vidi* klerik. — *U knizi god. 1880 (u poznijem prijepisu)*. Iz čisla prijatih klerigi. Kapt. seš. ark. 2, 81. Almuštvo daroval... vele ubozim klerigom. 2, 82.

KLĚRIK, m. clericus, *vidi* dak, a) i b). — *Od xvii vijeka (ali vidi i klerig)*. Biskup more narediti kleriku da promlati drugoga klerika. I. Anđić, svit. 75. Nikoji klerik iliti crkovni djak. A. Kanižlić, utoč. 612. Klerici ne plaćaju dohodarine od svoje službe. Zbornik zak. 1869. 120. — *U naše vrijeme često sa značenem kao kod dak, a)*.

KLERIKĀLAN, klerikālna, adj. koji pripada klericima. — *Od tuđe riječi*: lat. clericalis, tal. clericale, nem. klerikal. — *U naše vrijeme*. Druga polovina priroda polazi u školsku ili klerikalnu zakladu. Zbornik zak. 1868. 232. — *U političkijem novinama često se kaže o političkoj stranci koja brani crkvena prava*.

KLESANAC, klesanca, m. kamen otesan tako da su na njemu pravi svi kuti (ugli), od prilike kao kocka. — *Načineno od glagola klesati.* — *U pisaca našega vremena*. Klesanac (kamen), arch. quader, quaderstein, quaderstück, werkstück, lat. lapis quadratus, frč. carreau, moillon d'appareil, egl. broadstone, ashlar, tal. quadrone. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESAR, m. *vidi* 1. kamenar. — *U pisaca našega vremena po novoslov.* klesar. Klesar, tech. frč. 'taille-pierre', 'steinmetz', tal. 'scarpellino, tagliapietre'. cf. kamenar. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESARIJA, f. klesareva radna. — *Načineno od klesar.* — *U pisaca našega vremena*. Klesarija, tech. 'steinmetzarbeit'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESARNICA, f. mjesto gdje se kleše, gdje rade klesari. — *Načineno od klesar.* — *U pisaca našega vremena*. Klesarnica, tech. 'steinmetzwerkstätte'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLESATI, klešem, *impf. kresati, tesati (kamen)*. — *U pisaca našega vremena po novoslov.* klesati. Klesati, tech. (oklesati) 'behauen (einen stein)', frč. 'délarder, dégrossir, tailler (la pierre)', egl. 'to tool (the freestones)', tal. 'digrossare, conciare le pietre'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLĚSEN, m. komad (mesa, slanina, hleba). I. Stojanović. — *Ne znam, odakle je ova riječ; može biti od arap. tur. qysm, dio*.

KLĚSTVO, n. djelo kojim se kune, *vidi* prokletstvo. — *Samo u Voltigijinu rječniku*: 'male-dizione', 'fluch, verwünschung'. — *isporedi* kletstvo od čega postaje *tijem što je ispalo t ispred s*.

KLĚSURA, f. *vidi* klisura. — *U jednoga pisca xv vijeka*. Gdi su klanci kruti moju klesurami. M. Marulić 29.

KLEŠEVAC, Kleševca, m. ime mjesta u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Kleševcu. Sr. nov. 1875. 515.

KLEŠIČ, m. prezime vlasteosko u Bosni. — *xiv i xv vijeka.* — *Između rječnika u Daničičevu* (Klešić). Vojevoda Pavle Klešić. Mon. serb. 232. (1398). Knež Petar Klešić. 294. (1419). Vojevoda Vladislav Klešić. 428. (1444). Vojevoda Pavao Klešić. 487—488. (1461).

KLEŠOVINA, f. neka biljka. Klešovina, rus. клещевина, pol. kleszczowina (Ricinus communis), Sesamum sylvestre (Vujičić). B. Šulek, rječn. 146.

KLEŠTEVA, f. ime mjesta u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Kleševi. Sr. nov. 1875. 83.

KLEŠTOVAC, Kleštovca, m. ime mjesta u Srbiji u okrugu jagodinskom. Niva u Kleštovcu. Sr. nov. 1868. 561.

KLEŠTRENE, n. djelo kojim se kleštri. — *U Bjelostjencu rječniku*.

KLEŠTRITI, kleštrim, *impf. vidi* klaštriti (ali u pravom smislu). — *Oblik je kajkavski.* — *U Bjelostjencu rječniku*: kleštrim, razkleštrujem lozu etc. colluco, interluco, defrondesco, defrondo, ramos praescindo, i u Stuličevu: klaštriti, v. haštriti etc. — *Može biti da postaje od novoslov. klēsiti (vidi kod* klijesta).

1. KLĚT, *vidi* klet, 2, b.

2. KLĚT, m. Clotus, ime muško. — *Samo u pisaca*. Klet i Marcellin pape i muč(enici). F. Glavinić, cvit. xxii. Sist. Klet, Klement. J. Kavanin 522b. — *isporedi* Kletu.

KLĚTAN, klětna, adj. isto je što klet, *vidi* klet, pod 2, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (v. zaklotan) gdje je drugo značenje: koji pripada zakletu; u istom rječniku ima i adv. klětno (jurejurando), pod zakletu*. Klotan mu se vranac umorio. Nar. pjes. vuk. 4, 412. Tavnicu otvoriše kletnu. Pjev. ern. 170b.

1. KLETAV, kletva, m. *vidi* 2. kletav. — *U naše vrijeme u Bosni (samo se u prvom primjeru*

vidi da je muškoga roda, u ostalijem se ne može poznati rod). Na mene je kletav ostanuo. Nar. pjes. petr. 2, 165. I ovako kletav učinio. 2, 358. Da učini na noj kletav Marko. 3, 205. Zao Petru kletav preputiti. 3, 639. Pa na njemu kletav ostavio. Nar. pjes. hörm. 2, 562.

2. KLETAV, klétvi, f. vidi kletva. — *isporedi* 1. kletav. — U glagolskom rukopisu xv vijeka pisanome čakavskim govorom ima oblik klatav (vidi kod kletva). Mi hoćemo položiti 10 rasoh navlaštih ot kuda svih je koren zali jazik: prva je prazdan, hvasta, ... odmet, klatav. Starine. 23, 73. (1468). na drugom je mjestu kladav što je jamačno pisarska pogreška: Zdi jesmo govorili od desetih grših jazika, okuda prvi je prazdan a poslidni je kladav (klatav?). 74. — (Od xiii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide kletva s dodatkom da se govori u Crnoj Gori) i u Daničičevu (kletv, 'exsecratio; jursurandum').

a. vidi kletva, a. Na kom je kletv ostala. Mon. serb. 21. (1238). Tko li bi sije potvorile ali porekale, da su vse kletvi na njem pale. 222. (1392). Otcu i mater kletvi ne prinosi, da ot čed svojih radost priměš. Pril. jag. ark. 9, 139. (1468). Stiže mi se kletav materina. Pjev. crn. 62a.

b. vidi kletva, b. Takomь smь se kletvju klob. Mon. serb. 24. (1234—1240). Na sezi (i) m dade carstvo mi obeštaniye i kletvju i moju vėru carisku. 171. (1362). Svi vladici kletav učinise da Brđane izdavati neće. Nar. pjes. vuk. 4, 73.

KLÉTI, kúněm, impf. exsocrari, devovere, riječima javljati želju da na koga (na objekat) dođe zlo, i moliti se Bogu da tako bude. — Akcentat vidi dale. — -e- stoji mj. negdašnjega e, a -u- mj. negdašnjega l. — Po obliku klatav i klatva (vidi kod kletav i kletva) kao da bi moglo biti kod čakavaca i a mj. e (klati itd.), ali za to nemam potvrde. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. klěti, kľna, (rus. клѣти, клѣну), češ. klěti, kľnu, pol. kląć, kľnę. — Korijen je klen, a u oblicima sadašnjega vremena mijenja se na kľn. — Isti se korijen još nalazi u stprus. kľntemai, kunemo, perkľnti, prokľti. — (Od osnove kle, osim infinitiva, postaje aor.: klěh, klě, klěsmo itd., ger. praet. klěvisi (u naj starijem primjeru kľnъ. Mon. serb. 1 god. 1186), part. praet. act. klěo, klěla, klělo, part. praet. pass. klět, klěta (ili klěta?); od osnove kun, osim prezenta (1 i 2 pl.: kuněmo, kuněte) postaje impf. kúnijáh (i kúnáh, vidi kuňaše. u N. Najlašević 1, 346. 347; i u Đ. Daničić, obl. 67; kuňahu. B. Kašić, rit. 88; F. Glavinici, cvit. 247b; drugo je kunjaše radi stiha dva puta u Nar. pjes. vuk. 1, 383; u starijih pisaca ima i kúnijeh, po južnom govoru, vidi: kunijese. N. Rahina 131a; kunijehu. M. Vetranić 2, 162), impf. kúnii, ger. praes. kúnüci (kuneći. J. Matović 350 sama je pogreška). u naj starije doba stoji l. mj. u, te se l još nalazi u pisca čakavca xvi vijeka (kľne. Anton Dalm., nov. tešt. 36). u ugarskih Hrvata ima i impf. kľeni. Jačko. 158. 161 (po čemu bi mogao biti i inf. kľenuti, isporodi n. p. češ. kľnouti), te vađa da je po kakovome ovakom obliku Stulli načinio inf. kľniti (vidi). u istijeh Hrvata ima i impf. kľej. Jačke. 100. 159; kľejte. 186. — još treba dodati da se u sjeverozapadnijeh čakavaca umeće j među l i e, vidi kľjeta. P. Vitezović, odil. 7; kľjetjo. 30; kľjelo. M. Kuhacević 91.

1. aktivno. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu 'detestari'; u Mikalínu kleti, proklinati, bestemiare, maledire, maledico, obtrecto, detraho; u Belinu 'far imprecationi', alicui male

precari' 386b; maledire e maledire, progar male altrui', diras imprecari alicui' 454a; kleti Boga ili svete, bestemiare, blasphemio' 139a; u Bjelostjencevu kunem, proklinam, proklinam, maledico, diris devoveo, obtrecto; u Jambrešičevu kunem, maledico; u Stuličevu, bestemiare, imprecare, maledire, mala vel male alicui precari, diris afficere aliquem, maledicere; u Vukovu 'fluchen', 'exsecror'; u Daničičevu kleti, kľnu jurejurando adigere; exsecrare.

a. sa značenjem sprijeđu kazanim (isporedi proklinati). i u ovome ima razlika, od svečanoga djela kojijem svećenik kune i tjera iz crkve do naj prostijega ružena i psovanja kad se ko s kim svada, te u ovome slučaju može značiti i samo grđiti i psovati; tako je često i kad je objekat što sveto, te znači i ružiti i grđiti što je sveto (blasphemare). ali nije svagda lako spoznati ove razlike u značenju. — objekat može biti što mu drago, ne samo što živo, a i subjekat nije svagda čefade nego (u prenesenom smislu, u basni itd.) i životinja.

u) uopće, s objektom. Ako sam grišil, ne kľnito me. Mon. croat. 129. (1486). Kada ga kunihu, on ne kunise. Bernardin 109. 1petr. 2, 23. Ne kun' mu imena. M. Marulić 148. Kľnući i psujući Boga. Korizm. 23b. (Papa) Friderika II cara kle i časti cesarstva liši. Š. Kožićić 27b. I još te u sebi žalosno kuňaše (ti). u N. Najlašević 1, 346. Taj čas te upitah, na znanje da mi daš tuj tvoju zlu voľu ku ondi imaše, i za ku nevoľu sam sebe kuňaše. 1, 347. Kunući (ja) svaki dan, svaku noć, hip i čas, ki godi u zaman prođe nam do danas. N. Najlašević 2, 90. Kunući nemilos gospoje. M. Držić 4. Ako si kleo ľudi, žene, nobo ... B. Kašić, zrc. 44. Kľče lipos (svoju) klet. I. Gundulić 537. Kuni, bolni Filoktete, vitezove, kľraja i mene. Ğ. Palmotić 1, 222. Astories skoči se govoreći, kunući Sista i cesara. P. Hektorović (?) 104. Pače (duše) kunu u onoj gori sebe i Boga. J. Kavañin 390b. David kune grošnike. I. Đorđić, salt. 84. Ako odveće kuneš tuge ke grijeh rodi. uzd. 73. Strijel s perjem leteći jur orla prostrijeli; on uze civileći klet gvozđje na strijeli. 151. Vi kunete lupeže. J. Banovac, pred. 42. Pak nek onda kunu svate što nam kuću porobiše. V. Došen 167a. Kojim kike i perćine služe kunu. 213b. Puk zapušten kako kune starešinu kada trune. 236b. Lipu sreću ter ne kuni. And. Kačić, razg. 3a. Lućifera kune, kara. 16a. Ğubibratića kľše. M. A. Relković, sat. H4a. Teško jih kunuć. Ant. Kadčić 506. Neg' izbav' oda zla i dušu i telo da t' ne bi po smrti ovo dvojce kľjelo. M. Kuhacević 91. Ne kuni me, ostarala majka! Nar. pjes. vuk. 1, 201. Ne kuni ga, draga neno moja! 1, 251. Ko to kune mojega ovcara? 1, 381. Ğuto kunu lijepe devojke ko je nima bostañ pogazio. 1, 397. Ti ne kuni Sađu vodu. 1, 438. Ne kun'te me, tri lepe devojke. 1, 452. A mog braca jadna kleti neću. 1, 550. Sirotiña kleti će ti dušu. 2, 204. Kľče tobe mloga sirotiña. 4, 104. Dobri su ga kaluderi kľli. 4, 472. Ne kľej ti ju, mila! Jačko. 100. Ne kľejte ju, majka! 186. Nije dobro ni koga mnogo blagosiljaju, a kamo li koga kunu! Nar. posl. vuk. 214. Pod teškim ga mukama kunu i proklinu. S. Ğubiša, prip. 270. Kosoviću, nemoj da te moja kune majka. Osvetn. 2, 35. A rod će ga kleti do vijeka. 2, 71. Kuni vuka, vuka čud će vući. 4, 15. Ğuto cvijeli, crna kune dana. 4, 17. Hođa s knjigom da šejtana kune. 4, 70. Vrijedno je da kažem i način kako bi koga kľli u Grbľu. Pravdonosa. 1851. 26. Ko te dvaput prevari

kuni ga, a ko trećom lubi ga. 1852. 10. Već bi prije pregorio moju glavu nego da me mrtvoga oca kosti kunu. 1852. 31.

b) uopće, bez objekta. Prem ako im naj veća tuga i movoja dođe na glavu, ni psuju, ni kunu, ni se srde, ni zlovoje. M. Divković, bes. 88a. Psovahu, kunijahu, popljvahu. nauk. 13b. Kune, grdi i po kući skače. M. A. Rejković, sat. G1b. Ne kleni, ne kleni, rožica divojka. Jačke. 158. Ne klej ti, ne klej ti, gizdava divojka. 159. Kuni, serdare Vukota, ti naj boje umiješ, a mi ćemo svi vikati amin. P. Petrović, gor. vijen. 99. Jer car kune i za glavu prijeti. Osvetn. 1, 16. Kleti 'schelten, fluchen'. Jur. pol. terminol. 444.

c) dodaje se i što se kaže kod kletve, ali ne svagda izričekom. aa) kažu se same riječi kojima se kune (oratio recta). — kod toga može se izreći i ne izreći objekt. Ja ću tebe gore kleti: ti se, Maro, ne udala! Nar. pjes. vuk. 1, 178. Divojka je crne oči kleta: 'Crne oči, vi ga ne gledale!' 1, 270. Soko gnezdo gasi, a devojku kune: 'Oj devo, devojko! mlogo devovala!' 1, 488. Kune nega vojvoda Momčilo: 'Jabučilo, izjeli te vuci!' 2, 111. Te ga luto kune i proklinje: 'Sine Marko, da te Bog ubije!' 2, 197. Pa tek stade onda jarca kleti: 'Keca, jarče! dopadnuo muka!' 3, 176. De sam sebe junak kunijaše: 'Ah Jovane, danas poginuo!' 4, 516. — Luto kune lepota devojka: 'Kojoj veli da sam od zla roda, ne imao od srca poroda!' 1, 38. Luto kune Merimina majka: 'Bog t' ubio, Omerova majko!' 1, 252. Kuni, majko, obje da kunemo: crn mu obraz ka' na gori sunce!' 1, 382. — **bb) isriče se kletva podložnom rečenicom s da, vidi 1. da, I, A, 2, a, a, c) a) aa) (II, 171b).** O! mnoga ti bula kuka kunu da mu sahne ruka. V. Došen 35b. — **cc) kletva se izriče u kratko instrumentalom, u kojemu može biti: aaa) sama riječ kletva.** Kune družijeh kletvom teškom. B. Kašić, zrc. 98. — **bbb) zlo što se drugome želi.** Samih sebe zlom kunu. A. Vitaljić, ist. 487. Tako oci kada trunu dicu vragom, kugom kunu. V. Došen 209b.

b. prijetiti kome kletvom, ako što učini što se neće da bude ili ne učini što se hoće da bude, obično s podložnom rečenicom u kojoj je da. — isporodi zaklinati (u prva dva primjera važa da je posve isto što i zaklinati). Kuni ljubav da na nega nemilosti svojom stupi. J. Kavašin 41b. Ja te kunem i zaklinem, da mi pravo sva povidiš. 394a. Mene j' majka na rođenju kleta, od jednoga da ne vežem ruke. Nar. pjes. vuk. 3, 220. Da ih vabi gdje se vide glave, iziči mu, da ih kune, neće. Osvetn. 2, 95. ovako se u Dubrovniku često reče, n. p.: 'Neće ti doć (baš, i) da ga kuneš' (kad bi ga i kleo što ne dohodi). P. Budmani. — Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu se kunući kori i javlja želja da bude drukčije: Ona kune jasnoga meseca: 'Oj meseco, carev neverniče! zašto greješ caru na večeru, te ne greješ ajdukum u goru, da razdele blago dubrovničko? Ej meseco, carev neverniče! zaš' ne greješ danu kako noću?' Nar. pjes. vuk. 1, 163.

c. ad iusjurandum adigere, činiti da se ko (objekat) zakune. Kū čini meni dat i kle me na vjeri, da imam nu podat krvavu materi. S. Gučetić Bendevišević 229. Kunite ga na srebrnu ikonu, neka kaže pravo. S. Lubiša, prip. 242.

d. isto je što kleti se u jednom primjeru XIII vijeka. Daničić u rječniku tumači jurejurando adigere kao da znači isto što kod c, ali za ovako značenje imaju u primjeru dvije riječi: činiti kleti. Da smo držžani činiti kleti knezovć. Mon. serb.

39. (1253). — Može biti da je ovako značenje i u ovom primjeru (ako nije isto što proklinati, ili, što je veća prilika, pisac je imao u pameti kleti se po predložnom se): Jedan se naučio sve Bogom kleti, lagati, psovati. J. Banovac, pred. 122.

2. pasivno.

a. uopće. Kto sije prěskoči da je klets. Mon. serb. 30. (1240). Da je klets Bogom. 222. (1392). Da budets klets i trsklets vz veki. Deč. hris. 66. Česa radi klet bisi i biskupije lišen. Š. Kožićić 20a. Klet je veće krat od papi. 53b. Kade bješe klet, ne kuniješe. N. Rašina 131a. 1petr. 2, 23.

b. part. praet. pass. klet često se upotrebljava i kao adj. — Između rječnika u Vukovu: 1. 'scherzweise) der schelm (österreich. verflucht)' 'albae gallinae filius' s primjerima: Neće, klet, ni za što da se prihvati. Kakva je, kleta, ne može je se čovjek nagledati. 2. vide proklet.

a) ostaje particip, kad se kaže u smislu da se zbija izreklo nad čim prokletstvo. 8 česa rassut i klet osta s nim grad Saleam. M. Marulić 39. Vrata joj otvor'te, djavli, da k vam slize, s vami ju zatvor'te, da nigdar ne izliže iz te klete jame. 237. Oh pritvrdi i žestoki, kletvom kleti oštri meću, dal' na ovo der u Leču podah za te pineš toki? A. Čubranović 158. Gdi zmije otrovne, zmaji gorući, srde vrle hude jade, nemir jući daju kletim ki se prle. I. Gundulić 236. Od pakljene oštre trubje razdira se trubna mukla, da idu kleti, gdi je naj duble prosjedena propas pukla. 473. Da sotonska zloba kleta na te čemer svoj ne kida. A. Vitaljić, ost. 5. Grubost duha kleta. J. Kavašin 411a. Kleti krivovijerci. S. Rosa III. Marko sine jedini u majke! ne bila ti moja rana kleta! Nar. pjes. vuk. 2, 193.

b) kao i proklet, vrlo je pogrdna riječ što se čemu (ne samo čeladetu nego i životini i nežljivoj i umnoj stvari) pridaje. kod toga se isprova mislilo da ono zaslužuje prokletstvo ili se samom riječi klet proklinati. Kih veli pobiti kraja slovo kletu. Živ. kat. star. 1, 220. Tej klete nesrjeća... Š. Menčetić—G. Držić 475. Kada mi te začuju moje ime klikujući kleti gusari. Nar. pjes. u P. Hektorović 19. Vas sam pribjen, još me tira kleta sila (od pastira) po ovoj strani. I. Gundulić 161. U isto doba pomoć jaku šleš cesaru, dundu tvomu, suproč kletu i opaku poluvjerstvu odmetnomu. 281. Od njih (roditelja) na zo put se stavi i na djela strašna i kleta. 301. Ah, davori, družbo moja, poznate li mjesta kleta, gdje neizmerna naša sila minutoga pade ljeta? 321. Mač pojački smrt svim poda, a grob ova zemlja kleta. 322. I od pogube boja kleta obratit je ne pristaje. 356. Potlačio si Turke ohole i dobio cara kleta. 399. Gospodičić tako svijeto, ne vjerujem, da će upasti u nevjerstvo tamno i kletu, suproč plemstvu, suproč časti. 469. A ne može od silnika imenom se car nazvati, ki vrh kletijeh izdajnika od osvete sabju obrati. 495. Ne prijateju ludu i kletu vrha doći sad je vrijeme. 541. Proć vezijeru ne smiju tako kleti carski odmetnici. 542. Nade u smeći smrt ga kleta. 558. Vidje poraz srde klete. G. Palmotić 1, 24. Gdje se od mora huda i kleta Pavo sveti jur sahrani. 1, 93. Ako kleti krvnik scijeni steći ljubav me gospode. 1, 335. Komu kleti na pameti nemiri su. 2, 128. Moj tako udes hoće kleti. P. Kanavelić, iv. 263. Megera u vidjenju strašna i kleta. B. Bettera, or. 4. To e grijeh kleti od razblude. J. Kavašin 6a. Ljubav kleta snagu al' stire vrhu ljudi. 6b. Slavske i gotske sabje klete lijep Solin poprliše. 115b. U sadašnje rati klete. 216a. Dva Mohmeta, krvolije oba

kleta. 238b. Kô Isusa Juda kleti (*izdade*). 255a. Ušionske misli klete s idolovim ki tlačiše. 296a. Hudi ovas i ju kleti. 379b. Kô tri su hlepe klete koje Jude na grijehe saču. 460a. Eto me negov nasrću govor klet. I. Đorđić, salt. 878. Na nepravdu mrzim jak na djelo grdo i kleta. 426. Eto stara sloča kleta. uzd. 7. Zarad svoga grijeha kleta. 76. Po kletom odmetnuću ah uvijek izginuše. ben. 165. Ostavi djela kleta. N. Marči 33. Daj mi, Bože, vjetar od planine, da raždene ovu maglu kletu. Nar. pjes. vuk. 2, 562. — *Uz neke se riječi kaže često (gotovo kao epithetum perpetuum). Oteše mi ih (sinove) Turci kleti.* I. Gundulić 388. Ko će ostati kletim Turcim mjesta općena ne dat plijeniti i harati? 399. Vojske kû on na Turke skupi kleta. J. Kavašin 92a. Da Turčina kleta obara. 268b. Kako ti su kleti Turci sve države zaplijenili. Nar. pjes. mik. beitr. 1, 35. Kako kleti kore Srbe Turci od žalosna boja Kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. A kletizi priskočiše Turci. Ogled. sr. 13. — *Za vrat drži te u verizi samosilje tursko kletu.* I. Gundulić 370. Samosilje tursko kletu. J. Kavašin 290a. — *Nek me pusti iz tamnice klete.* Nar. pjes. vuk. 2, 380. Te izide pred tavnicu kletu. 4, 21.

c) *pogrda je riječ i u ovakovijem primjerima, ali ne stoji uz supstantiv kao pravi pridavak, nego se dodaje kao misleći: proklet bio! ujedno se pokazuje neko čuđenje.* Al' eto ti Jerine proklete... kako kleta na vješala dođe, ta srdito na katane viknu. Nar. pjes. vuk. 2, 501. Puče na neg' trideset pušaka, ni jedna ga ne promaši kleta. 4, 18. Mio druže! nemilijeh gosta! kolika je kuća Obrenova, dupkom su ju napunili kleti. Osvetn. 1, 21. Al' nemile neće ništa baka: vuci neće jer im mesa dava, vukodlaci jer ih krvju hrani, pa za nom su siti i gavrani; lute guje i jesu joj druge, pa je nima svima baka majka. tek muña je gona iz oblaka od drveta do kamena tvrda, od junačkog do junačkog hrasta; al' se baka varka naopaka: kad u glavu hitra muña cijela, ne pogađa, jer joj glave nema; kad u pete, al' gdje su joj klete? Nije baka već sjena opaka, pa čem godir poganica vine, za nom strijela gromovnica sine, kamen čehne, a ostane sjenka, drvo trehne, a ostane sjenka, junak pane, a sjena se šeta. sve s ne gine a noj smrti nema, jer ona je sama smrt nijema. 2, 175. Vidite li tanahnih vješala, što se kleta uz Goricu nišu? 7, 56.

d) *kaže se ne samo u čudu na što neugodno (kao kod c)) nego i u divljenju na što ugodno, i to kao od mila, ali više u šali nego zbija (vidi u Vukovu rječniku gdje ima i drugih primjera).* Na nogama gaće šaravite, kakve su joj klete iskicene! Nar. pjes. vuk. 3, 108. Ah! da ga se kleta napijemo! Nar. pjes. juk. 428. Ja imadem brzu bedeviju, skoro sam ju kletu nabavila. Nar. pjes. hörm. 2, 135.

3. sa se.

n. *refleksivno*, jurare, jursurandum dare, kleti sama sebe (žefeti sebi zlo a gdje gdje i čemu svome) ako nije istina što se kaže, potvrđivati zakletvom ono što se kaže, zvati Boga ili drugo što sveto kao svjedoka za ono što se kaže. — često se izriče dativom čelade (ili drugo što) prema kome se subjekat kune. — Ovo je značenje praslavensko. — U svijem rječnicima: u Vrančićevu 'klyeti se' 'dejerare'; u Mikaljinu kleti se, zakleti se juro, jursurandum dare, sacramentum dicere'; u Belinu 'giurare, chiamare Dio o i santi in testimonio' 'juro' 350a; u Bjelostjenčevu kunem se juro, jursurandum do, sacramentum dico'; u Voltigijinu 'maledire, bestemmiare' 'fluchen, schwören,

verwünschen'; u Stuličevu 'jurare, jurejurare, dejurare, dejerare, jurejurando affirmare'; u Vukovu 'schwören' 'juro'; u Daničićevu 'jurare'.

a) *uopće.* Klnu se i potpisahu. Mon. serb. 1. (1186). Takođe ti se i mi klnemo, tako ti se su i ty bojare posli naši kleti. 23. (1234—1240). *Martolo ban Vrsanković klets se za vse vlasteli dubrovačke.* 43. (1254). *Vojslava klets se za vse ljudiye Radoslavje.* 45. (1254). Kamo se veky klnu. Zak. duš. pam. šaf. 42. Koji se sudije klnu. 46. Počeše se klet. I. Držić 157. Ovi sagrišuju kunući se. F. Lastrić, ned. 116. Koji uz svaku rič običaju kleti se. M. A. Rejković, sabr. 47. Lako ti se kleti vrhu tude ispojesti. S. Lubiša, prip. 213. A narede Niku kako će se kleti. Pravdonoša. 1852. 31. Man se kune, moli i jauče uznik. Osvetn. 1, 23. — *Radi veće sile dodaje se i instrumental riječi kletva, kletav, rota.* Takom smu se kletvju klets. Mon. serb. 24. (1234—1240). Kletvoju kle se da se neće vratiti. Š. Kožić 20a. Da se zemlja kletvom kleta, da će otajstva sva pronijeti, ka je čula i vidjela. I. Gundulić 483. A do malo po tom ne zna (*mornar*), ča je rekai, ni ča se je rotom kunući zatekal. P. Hektorović 65. — *U ovakovijem je primjerima značenje slično značenju pod 1, a, b).* I njegove svete štujte, ne kun'te se, ni jih psuju. P. Hektorović (?) 117. Zapovida, priti Bog Krstjanom, da se ne kunu, ne psuju. J. Banovac, razg. 27. I premda se s jzikom sagrišuje kunući se, psujući, mormorajući... 60.

b) *izriče se ime Božje ili drugo (nebo, vjera itd.) što se želi da bude svjedok istini onoga što se kaže, ili što (kao život, zdravlje, glava, djetete itd.) što se ostavlja pod kletvom da se izgubi ako nije istina što se kaže.* (vidi: U nas se ljudi kunu onijem što im je naj milije ili naj svetije, n. p. sestra se kune bratom [živ mi brat! ili: tako mi živ brat!], mati sinom, roditelj dječom, djeca roditeljima; Bogom [tako mi Boga, ili Boga mi!], dušom, životom, zdravljem, vjerom, samrtnom svijetom, pričešćem, crkvom, ali i zemljom i nebom i vatrom, a junaci i konem i oružjem: Desnica mi ne usala ruka! dobru koñu griva ne opala! i britka mi sablja ne rdala! Vuk, rječn. kod kleti se). *to biva: (u) instrumentalom, naj češće (vidi i Vukov primjer srijeda).* Koji se kune Bogom. A. Gučetić, roz. jez. 41. Ja se tebi sred ovega kunem zbora bogovima svijem od nebi. G. Palmotić 2, 133. Kunem ti se nebom i ovim vedrijem zrakom od nebesa. 1, 358. Kleti se imenom Božijem, grijeh jest smrtni. S. Matijević 52. Kunu se mom veron. J. Armolušić 68. Mnem se istijem kunem. V. Andrijašević, put. 40. A kunem se eto vami svijem mogućtvom. P. Kanavelić, iv. 10. A kunem se slavom tebi. 190. Neću se kleti Bogom. J. Banovac, pred. 11. Da je velika uvrida i nepoštenje Bogu negovim se imenom kunući... J. Banovac, razg. 171. Sada vi koji se kunete Bogom prociñujete li kako i po koji se način kunete? 172. Moje zapovidi u kojim sam zapovidio da se mnom ne kunete. J. Filipović 1, 58b. I kunuće se Bogom laže. V. Došen 142b. Klet se Bogom, dušom etc. Blago turl. 2, 90. Klet se stvorenjima i Bogom čini se isto. 2, 93. Kunem ti se i Bogom i vjerom. Nar. pjes. vuk. 2, 235. Miloj seji, da s' ne kune mnome. 2, 382. Kunem ti se svaćim na svijetu. 3, 308. Za čudo je, kako se u Crnoj Gori ne kunu oružjem. Vuk, nar. pjes. 2, 76. Koji se kune nebom. mat. 23, 22. Vojsku gljeli, ter se vidom kleti. Osvetn. 4, 33. Ja N. N. kunem se Bogom jedinim, svemogućim... Zbornik

zak. 3, 527. — *na nekijem mjestima stoji griješkom uz instrumental prijedlog s (vidi)*. Ne kuni se krivo ž nime (Bogom). F. Glavinić, cvit. 446b. Kunu li se s Bogom i s svetim. Ant. Kadbić 245. Koji se kune s bogovima lažvijama. J. Matović 351. — *bb) akuzativom s prijedlogom na*. Tako li se kleste na viru i Boga? M. Vetranić 2, 387. Kunu t' se od sade na kripas naj višu, da t' veće nikade ne ukažu što pišu. D. Rašina 68a. Na vječne sve stvari kunu t' se. 87a. Kleti se na Boga, 'giurar per Dio', 'per Dei nomen dejurare'. A. d. Bella, rječn. 350a. Kleli su se Turci na pogaču da ne idu nikad na Moraču. Nar. posl. vuk. 134. — *cc) lokativom s prijedlogom na (uprav znači da onaj što se kune stoji više onoga čim se kune ili drži nad onijem rukom)*. Kleh im se u njih velikoj crkvi na čestnom krsu i na moćah svetago Vlasija. Mon. serb. 183. (1873). — *dd) akuzativom s prijedlogom o*. Kleo bih se o glavu junačku, da bje dva put više dobjegla. Osvetn. 7, 36. — *ee) akuzativom s prijedlogom po*. Ja se kunem po viš-nega Boga. Zborn. 44a. Toj ti se ja kunu po tvoju lipotu ka mi je za krunu i dika životu. H. Lucić 215—216. Po zvijezde se pune uresa kunem, po bogove ki u svjetlosti pribijaju. G. Palmotić 2, 457. Lažno klet se po stvorenja jeli težak grih? Blago turl. 2, 93. Klet se po s. evan-delije i po s. ostadke. 2, 93. — *ff) lokativom s prijedlogom po*. — *na jednom mjestu xvi vijeka*. Ki godi klnet se po oltaru. Anton Dalm., nov. test. 36a. — *gg) akuzativom s prijedlogom u*. Ja knez veli hlmmsky Andráj klnu se knezu dubrovačkomu u Gospoda Boga i u sveto jevan-delije... Mon. serb. 24. (1234—1240). Klnemo se knezu dubrovačkomu u Gospodina Boga i u sveto jevan-delije i u čstny i životvorešti krsu Gospodny i u 318 svetyh otcy. 34. (1249). Seljaci se stase kleti u sve svoje i živo i mrtvo, da Slepoe nije govorio tih reči. M. Đ. Miličević, zim. već. 97. — *hh) genetivom s prijedlogom vrhu (radi značenja isporodi cc))*. Ja se kleti vrhu čeda sebi od Boga namješćena. J. Kavanin 255b.

c) dodaju se glagolu kleti se adverbij pravo (prav), krivo (kriv, lažno, lažljivo, u laž), isprazno (u ispraznost, u taštad, bez potrebe, bez razloga). Ne kunite se ni pravo da se ne biste kadgod krivo zakleli. I. Đorđić, ben. 92. Todor mu se pravo kunjaše. Nar. pjes. vuk. 2, 149. — Ne kuni se krivo imenom mojijem. N. Rašina 83a. levit. 19, 12. Bogom krivo kunet se. Š. Budinić, ispr. 55. Proklinajući ime Božje i krivo se nime kunući. A. Gučetić, roz. jez. 33. Ne kuni se krivo nime. Đ. Baraković, jar. 49. Ki Bogom krivo kunahu se. F. Glavinić, cvit. 247b. Čuju se one sluga i službenice gdi se kunu krivo svojim gospodinom, ona žena svome mužu. J. Banovac, razg. 27. Kunući se krivo. F. Lastrić, ned. 54. I krivo se kunući laže. V. Došen 120a. Krivo se kleti stvarima stvorenijom. S. Rosa 73a. Kleti se krivo, što cijeni da je istina. J. Matović 350. Devojka se krivo Bogom klela. Nar. pjes. herc. vuk. 208. Dobro laži a krivo se kuni. Nar. pjes. juk. 204. Stari grivo, ne kuni se krivo. Nar. posl. vuk. 294. Boje ti se krivo kleti. S. Lubiša, prip. 162. — Da ja jednoga od ovi koji se ovako lažno kunu upitam... J. Banovac, razg. 172. Da se lažljivo, krivo li kunu i zaklinaju. B. Kasić, zrc. 45. Kunući se lažljivo i krivo. M. Dobretić 555. — Ako si se u laž kleo. F. Lastrić, ned. 117. — Ne kuni se imenom Božijem ni pravo ni krivo. F. Lastrić, ned. 113. Kleti se Bogom i ostalim svetim i pravo i krivo.

M. Dobretić 108. Ko se kriv kuno, od traga gine, a ko se prav kuno, od straha (gine). Nar. posl. vuk. 154. — Počita' Boga jedinoga i ne kuni se nime izprazno. A. Gučetić, roz. jez. 31. — Niki smo naučili u ispraznost kleti se. F. Lastrić, test. 16b. Ne kuni se Bogom u ispraznost. M. Dobretić 198. — U taštad ne kuni se nime. P. Posilović, nasl. 108b. — Kleti se bez potrebe, 'giurar senza bisogno o invano', 'importune iurare'. A. d. Bella, rječn. 350b. — Kad protresa strašnog Boga, nime se kunući brez razloga. V. Došen 143b.

d) izriče se što se tvrdi kletvom kao istinito (ovo može biti dvojako: ili se što javlja i pripovijeda, ili se obećava); to se može kazati: aa) samijem riječima onoga što se kune (oratio recta), uz ono što se javlja ili obećava mogu biti i riječi kojima se potvrđuje zakletvom. aaa) izriče se i zakletva. — uz javljanje. Sestrica se bratu kunjaše: 'Nisam, brate, života mi moga' Nar. pjes. vuk. 2, 15. A on joj se krivo kunjaše: 'A nijesam, moja mila kumo!' (a dijete drži na kolenu), 'ta ne io od ovoga meso!' 2, 20. Milica se zmaju kunjaše: 'Nije, zmaje, života mi moga!' 2, 257. — *uz obećavanje*. Evo t' se kunu ja: 'Da bi mi trijes i grom ubio tečenja i čeljad svu domom, ako ti dvaš veće od toga neće bit'. N. Najlašević 1, 188. Pa se kunem na kolenu: 'Tvrdi vjera! ostavit te neću'. Nar. pjes. vuk. 2, 378. Ramo joj se kune i preklinje: 'Neću, kado, života mi moga!' 1, 460. — *bbb) ne izriče se zakletva nego samo ono što se tvrdi*. Marko joj se kunjaše: 'Nijesam ti prsten naša'... Nar. pjes. vuk. 1, 154. Todor mu se pravo kunjaše: 'Nijesam je, care, ni video'. 2, 149. Fale s' zetu i Bogom se kunu: 'Volimo te, Strahiniću bane, no svu zemlju našu carevinu'. 2, 271. A on se počeo kleti i preklinati: 'Ne znam toga čovjeka'. Vuk. mar. 14, 71. — *bb) drukčije je nego kod aa) kad onaj što se kune izriče zakletvu riječima kunem se itd., a k ovoj rečenici dodaje drugu ili više drugih kojima kaže što tvrdi kao istinito. ove rečenice ne treba shvatiti kao kod aa) nego kao privezane (ne podložne, isporodi cc)) k prvog. — uz javljanje*. Bogom se kunem, brat moj jesi ti. F. Glavinić, cvit. 815. Kunem ti se, podnio bih ja strpljeno ovu smeću. I. Gundulić 557. Kunem ti se, kako tamo kažu, grdnjega u hiladi nema od Maksima sina Jovanova. Nar. pjes. vuk. 2, 528. Kunem ti se, a vjeru ti dajem, ko s Voinom boja bio nije, ne umije Boga blagodarit. 3, 321. Kunem vi se mojom vjerom turskom: ja kakve su Fočanke djevojke, mamile bi sa neba oblake, kamo l' ne bi sa zemlje junake. 3, 568. Kunem vi se Bogom istinijem i ovijem vinom crvenijem i tako mi mojega oružja! i tako mi ne ostalo pusto! bih mu radij odasjedi glavu nego dobit za života blago. 4, 52. — *uz obećavanje*. Kunem ti se Bogom istinijem i mojijem svecem Muamedom, ništa tebi učiniti neću. Nar. pjes. vuk. 1, 604. No ti, sveste, Bogom ti se kunem! ja ti vraćaj blago sa jabane sa vašega vojvode Miloša te udari na Maksima tvoga, jal' naprijed ni kročiti neću, baš da čes mi oči izvaditi. 2, 555. Kunem ti se i Bogom i vjerom, ne dam tako tri komata dara. 2, 556. Kunem ti se Bogom istinijem, ja se natrag neću povratiti. 3, 542. Kunem ti se Bogom istinijem, ovo tebe stotinu ruspija, sastavi me kako sa devojkom. 3, 537. — *cc) podložnom rečenicom: aaa) s da. — uz javljanje*. Da ti zna ona naše stvari, kunu t' se ja dušom, da bi me prognala. N. Najlašević 1, 267. Ter mi se kunjaše, da veće na saj svijet dražu stvar ne znaše. 2, 106. Kunem ti se ovom krvi, da se

jedan ne pripade. Ć. Palmotić 2, 53. Kleti se da jest, giurar di si', iureiurando affirmare'; kleti se da nije, giurar di no', iureiurando negare'. A. d. Bella, rječn. 350^a. Ona mu se kunijaše da ne znadiše. J. Banovac, razg. 135. Oj Cetiño, vodo ponosiše! ti se sinoć krivo kunijaše, da na tebe nide broda nema. Nar. pjes. vuk. 1, 316. I paša se caru kunijaše da ne vide moskovske delije. 3, 82. Kune se i preklinje da je Šćepan lažac. S. Ćubiša, prip. 113. Da se kune da nom sjeko nije. Osvetn. 2, 157. — *uz obećavanje*. Klnu se obično dubrovčankoj, da stoju s vami u miru. Mon. serb. 29. (1240). I Bogu i ljudem kunu se na svak čas, da nigdar ne budem ostavit tvoj obraz. Š. Menčetić 185. Kunu ti se dušom mojom da izvan tebe diku nijednu neću ljubiti viku. D. Rašina 106^a. Kunem ti se višnijem Bogom, da ću tvrdi pomnu staviti. Ć. Palmotić 2, 39. Devojka se klela, cveće da ne nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 333. Kunem ti se Bogom istinijem da ti ovde nikad doći neću. 2, 467. Bježi ko je učuvao glavu, ter se kune da već s home neće preo Duge klete. Osvetn. 3, 102. — *bbb* s jako da (xiii vijeka). Sudce da se klnu jako da pravo sud. Mon. serb. 46. (1254). — *ccc* s jere da (xiv vijeka). Koji ljubio trgovce dovede koše kupiv iz tude zemlje, a poznaju se, da se klnu tezi trgovci sami drugi jere da jesti kupili u tudej zemlji i ne zna tati. Mon. serb. 147. (1349). — *ddd* s a da. Jovan mu se Bogom kunijaše, a da mu je ugrabiti neće. Nar. pjes. vuk. 2, 82. — *eee* kako (uz obećavanje, xvi vijeka). I kunem se sada vami mojim ognjem i strilami i ljepotom kako vam ću izpuniti obećaje sve juvene. S. Bobajević 233. — *dd* uz same riječi onoga koji se kune ima da (vidi 1. da, I, B, 2, b, dio II, str. 190^a) ili jere. to je samo u prijevodu jevanđela po latinskom tekstu: „Ille autem coepit anathematizare et jurare, quia nescio hominem istum“. marc. 14, 71. A on se počeo kleti i rotiti, da ne znam človika toga. Bernardin 78. On se počeo kleti i ročiti, jere ne znam človika togaj. N. Rašina 98^b. On se počeo kleti i priklinati da ne znam čovika toga. I. Bandulavić 93^a. — *ee* in finitum, samo kad je obećavanje (zavjet). Klela se devojka vjenca ne nositi. Nar. pjes. vuk. 1, 334. — *ff* supstantivom ili zamjenicom: *aaa* u akuzativu s prijedlogom za. Gde komu daje Dubrovčanin svoj dobrotk, tere mu odš nega u bbbh udrith, da se klnu Latinin za tozi. Mon. serb. 147. (1349). Govorenje za koje se kuneš. F. Lastrić, ned. 115. Kriva zakletva jest klet se za ono što znaš da nije istina. F. Matić 60. — *bbb* akuzativom s prijedlogom u (za obećavanje). Klobh sē knezu u večni miru. Mon. serb. 24. (1234—1240). — *ccc* u dativu s prijedlogom suprotiva ili protiv samo u prijevodu iz svetoga pisma: „Qui laudabant me adversum me jurabant“. psal. 101, 9. Koji hvalahu mene suprotiva meni se kunahu. B. Kašić, rit. 88. I ki hvalit mene općahu, kunijahu se protiv meni. I. Gundulić 203.

e u jednom primjeru iz narodne pjesme našega vremena stoji kleti se bez subjekta u pasivnom značenju kao da se ima u misli drugo se: Pa naj prije igru zametnite prokletoga u ruke prstena, oko nega te se kune krivo. Nar. pjes. vuk. 3, 29.

b. recipročno, prema 1, a, a), kad jedno drugo kune. Ne bi toj zadosti u karu što bjehu, s nemirne žalosti se još kunijehu. M. Vetranić 2, 162. Čuju da se karaju, da se kunu, da se psuju. A. d. Bella, razg. 64. Te ne slušaš jada svakojaka, de se kunu dvije jetvice. Nar. pjes. vuk. 1, 559.

Kako s' klelo, tako se uklelo. 1, 559. Što sto prele kada sto se klelo. 1, 560.

KLETIČKO POLE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom*. Zemlja u Poju Kletičkom. Sr. nov. 1863. 528.

KLETIŠTE, *n. vidi kletište*.

KLETIV, *adj. koji kune*. — *U Stuličevu rječniku*: klotiv ili kletliv, maledicus, maledicens, execrans'. — *oboje nepouzđano*.

KLETIV, *adj. vidi kletiv*.

KLETNA URVIŠTA, *n. pl. mjesno ime*. — *xiv vijeka*. Na Kletna Urvišta. Spom. stoj. 25. (1327).

KLETNICA, *f. postaje od osnove adj. kletan nastavkom ica*. — *ispoređi kletnik*.

a. žensko čefade što se kune. — *U Stuličevu rječniku*: „quae jurat“.

b. nešto kletu, prokletu. — *U jednoga pisca našega vremena*. Nut' Mōskōvā u pō našeg grada gdje kletnicu pogađuju crkvu (govore Turci). Osvetn. 6, 5.

KLETNIK, *m. postaje od osnove adj. kletan nastavkom ik*.

a. čovjek koji se kune. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* („giuratore, chi giura“ jurator“ 350^b), u Bjelostjencu (kletnik, koji se kune „jurator“), u Stuličevu („jurans“ kletnici, v. okletnici). Zakletvu tada govori napred pop a za nama kletnik. M. Đ. Miličević, opšt. 27.

b. čovjek klet (vidi kleti, 2, b). — *U naše vrijeme*. Kletnik opali pušku. Bos. vila. 1891. 226.

KLETO, *m. vidi 2. Klet*. — *Po tal. Cleto*. — *Samo u pisaca*. Kletu bi rojen u Rimu. F. Glavinic, cvit. 108^b. Posli svetoga Petra bi sveti Lino, posli ovoga sveti Kletu, pak Klement. J. Filipović 1, 183^b.

KLETOVAN, kletovna, *adj. o knizi (pismu) u kojoj je pisana zakletva*. — *U dva pisma turskih careva Dubrovčanima xv i xvi vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (kletovna juratorius). Dadoh im̃ seji barata i kletovnu knigu carstva mi, kako oty denešnago dna napred da budet̃ među nami mir̃ i prijazñ. Mon. serb. 526. (1481). Pišet visota carstva mi ovuj svetlu kletovnu knigu. 550. (1517).

KLETSTVO, *n. vidi kletstvo*. — *U Stuličevu rječniku uz kletva*.

KLETV, *f. djelo (ili riječi) kojim ko koga kune, ili se kome kune, ili koga zaklinje*. — *ispoređi 1. i 2. kletav*. — *Postaje od glagola kleti* (— *e* — *stoji mj. negdašnega e*). — *Riječ je praslavenska, ispoređi stislov. kletva, rus. клятва, (češ. klátba), polj. kłatwa*. — *U istom rukopisu xv vijeka u kojemu se nalazi i klatav (vidi 2. klatav) ima i klatva*. Ot prirote, ot klatve. Starine. 23, 41. (1496). Laže, klatve i gněvanije. 73. — *Gen. pl. može biti klátava, vidi*: Boječ se očinih klatava. M. Bunić 27. I u vik neću moć u tuzi tač gorkoj klatava ovijeh oč. D. Zlatarić 6^a. Ostaviti zlu običaj od kletava. A. Gučetić, roz. jez. 61. Uzrok od psokava ili od kletava. B. Kašić, zrc. 56. I k temu pristavi laživijeh kletava, od svoje ljubavi čim biljeg on dava. I. Gundulić 155. Imaju se uklanāt od kletava. I. Držić 291. Jur si se odvrkao onih psosti, mormorāna, krivi kletava, pijanstva... J. Banovac, razg. 187. Radi vaših laži i krivih kletava naj veće svrhu vas dolaze nevoje. pripov. 168. S kletava Jezus prohodī na uvrjede. S. Rosa 73^b. Ima i drugih razlićnih kletava. Pravdonoša. 1851. 26. vidi i Đ. Daničić, obl.⁸ 19. — i klētvī. Od klotvi i od zlijeh riječi. M. Divković, bes. 129^b. Prosipa hiljadu kletvi na vas. M. A. Rejković, sabr.

9. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu detestatio; u Mikajinu kletva, proklinanje, maledictum, maledictio; kletva, zakletva, juramentum; u Belinu, 'giuramento', 'iururandum' 350^a; 'maledizione, quel male che con parole si manda ad uno', 'dirae' 454^a; 'scongiuro, lo scongiurare', 'adjuratio' 657^b; u Bjelostjenčevu kletva, kuneše, preklinanje, maledictio, execratio, dirae, detestatio, imprecatio'. v. rota; u Jambrešičevu, imprecatio, juramentum; u Voltijijinu, maledizione, imprecazione', 'fluch'; u Stuličevu, jusrurandum; u Vukovu 1. 'der fluch', 'exsecratio'. 2. vide zakletva; u Daničićevu, 'exsecratio', jusrurandum'. — *Po primjerima se može vidjeti na koliko se različitih načina može upotrebljavati ova riječ.**

a. exsocratio, dirae, *djelo i riječi kojima ko koga kune (vidi kleti, 1, a), prokletstvo.* I kletva na nemb. Sava, tip. hil. glasn. 24, 197. Ana-đema da budete... i kletvu da imate 317 otseb. Sava, tip. stud. glasn. 40, 154—155. Budi kletva na nemb. svetyh nebesnyh silb. Mon. serb. 15. (1222—1228). Rods človecskij toboju izbavlenb bystb pryvje kletvy (sic) Adamovy. 67. (1905—1907). Kletvu da imate otb svetyh kitorovb. 192. (1848). Si sut otčinu i materinu kletvu pri-jeli, togo radi mučete se. Pril. jag. ark. 9, 112. (1468). Ne tij se bojati sramote od ljudi i ne marite nih kletve. Transit. 107^a. Formoza od kletve odreši. Š. Kožičić 20^a. Goniti hoću Turke ratiju, kletvoju, ustavu, prokletstvom. 92^b. Da postavi svrhu mene kletvu mješte blagosova. N. Rašina 56^b. Gen. 27, 12. Ne samo da je kletva danu je prava psovka. A. Gučetić, roz. jez. 42. Kletva hoće, svit protiče, da ne imamo nigdir stana. A. Čubranović 141. Usta su tvoja govorila kletve, psosti, himbe. M. Divković, bes. 81^a. Kune družijeh kletvom teškom. B. Kašić, zrc. 98. Već kletvam svrhu da', već nam zla ne zovi. I. Gundulić 90. A i kletva hoće teška, a i tako sudeno je, da turačka kruna i leška u vječnomu miru stoje. 448. Vidim, kletve gdje njegove sve na glavu tvu padaju. G. Palmotić 1, 206. (Zmiju) ostrum kletvom višni prokle. 3, 121^a. Zli u kletve strašne udara. P. Kanavelić, iv. 36. Svaka se govoru s kletvama. J. Matović 341. Ot kletve oslobodi. J. Rajić, pouč. 1, 83. Ne za to, aki bi se bojali, da i(h) se kletva ne primi. D. Obradović, živ. 122. Već su teške kletve devojčake: kad zakunu, sva se zemlja trese. Nar. pjes. vuk. 272—273. Nije meni zemlja doteščala, već je teška materina kletva. 2, 26. Pak te zove da te blagosovi, da na tebe kletva ne ostane. 2, 136. Stigoše ga moje kletve! Vuk, dan. 4, 10. Kletva na dragoga. nar. pjes. 1, 265. Pravedna kletva. 1, 269. Blagosov i kletva. 1, 276. Da te Gospod postavi za uklin i za kletvu. Đ. Daničić, 4mojs. 5, 21. Navući ću kletvu na dom. S. Lubiša, prip. 139. Što na nas ostavi novu kletvu? 144. On slimi sa sebe kletvu roditeljsku, u koju je upao. 216. Da se oslobodimo od ove nove kletve. 241. Moja se kletva svaka stjeca kao u amin. 244. Prod' se tijeh brda zlokobnijeh, turi na nih kletve vjekovite. Osvetn. 1, 14. Valda znađeš da ti ne povijedam, koje su mi na plemenu kletve. 2, 10. No oni su smakli djeda moga, pa je na me složila se kletva. 2, 19. Još ako ćeš okajati kletvu. 2, 34. (Davor) na Kadma je navalio kletvu. 2, 63. Ma sraziće kletva u pokori onog, koji vjerolomnost stvorio. 4, 59. — *U nekijem primjerima može značiti i: nesreća uopće; tako će biti i u ova dva primjera: Naše štete i porazi nijesu toli sad velici, vele veća da ne izlazi kletva svetoj carskoj slici. I. Gundulić 486—487. Ma se kletvi Ture ne davaše. Nar. pjes. vuk. 4, 10.*

b. jusrurandum, sacramentum, *djelo i riječi kojima se ko kune (vidi kleti, 3, a), zakletva.* Svršené budući vašej vóre i ljubvi i kletvé onoj kojejv mi se hoćete obećati. Mon. serb. 20. (1234). Kletvu vynu da držimo k tebē nepomēčno. 23. (1234—1240). Ako mi stojite u sijej kletvē. 25. (1234—1240). Ako prēstupimo siju kletvu. 89. (1253). Privrže imē kletvu. 41. (1253). Učinih ovuj kletvu. 447. (1451). Zavezasmo u vėru i u kletvu. Spom. sr. 2, 65. (1419). Istinnó car makaronski skaza mi s kletvom govoreći. Aleks. jag. star. 3, 290. S kletvoju priseže jakože prav ili nepovinan biše. Š. Kožičić 18^a. Kletvoju kle se da se neće vratiti. 20^a. Mir kletvoju potvrjen bisi. 24^a. I opet zataja nega s kletvom. N. Rašina 92^a. matth. 26, 72. Da jest kletva među nami Židovmi da o tomem ne povijedamo Krstijanom. Pril. jag. ark. 9, 120. (1520). Grijeħ od krive kletve. A. Gučetić, roz. jez. 32. Jesu li rečene (laži) s kletvom ali ne? A. Komulović 9. Ljubav sam ja mila, kletvom ti obitam vrh luka i strila, kću činim voljno sam. I. Gundulić 11. Er kletva nije toj, ljubovnik ku tvori mladici gizdavoju, u bludu čim gori. 28. Neharnače, gdi je vira, gdi su kletve ke činaše? 46. Čujte kletvu, kleti u tmni, koju Pluton, bog vaš, čini. 68. Tim ne imaj zle voje, kletvom ti obitam, na starijeh pristolje budem te staviti sam. 189. S učiteljom i stražnikom ženskijem k caru hrlo poje, zna'uć pod kletvom da velikom car se i nima odkrio je. 298. Da se zemlja kletvom klela da će otajstva sva pronijeti ka je čula i vidjela. 488. Uzrok je i oni ki pristupi pravom caru kletvu i vjeru. 518. Bivši ovako utvrdili među nima kletvom veće... 537. S kijem nas tvrda kletva sveza u trojanske doć krajine. G. Palmotić 1, 206. Ki Neptunu negda slaga i kletvom ga je privario. 1, 283. Nego mu se kletvom zakleh ja velikom da se neću združiti. 1, 311. Kletvom se otkrit podvežimo. 1, 329. Obećana s tvrdom kletvom punom cijene. 2, 103. A i ti češ svoje u vrime naše kletve potvrditi. 2, 131. Navesti druge na kletvu, vjerujući da će priseći krivo, grijeh je. S. Matijević 53. Pravljajući ali laži ali kletve ke su učinili. P. Radović, nač. 242. Kletvu pod vitešku. P. Kanavelić, iv. 250. Duha vidjeh nebeskoga, govoraše s kletvom oni. 601. Podložnici se meni kletvom zavjeriše. I. Đorđić, salt. 205. Oni se kletvom podvežu da neće udriti. 459. Objetujući se kletvom da neće poč. ben. 139. Jer se ne čuju druge riči, nego psosti, laži, krive kletve, mormoraña. J. Banovac, razg. 87. Kada s krivom kletvom radi, vičnēg kralja da osmradi. V. Došen 142^b. Obećana kletvom utvrđena. S. Rosa 72^b. Ako li mi ne vjeruješ kletvi. Nar. pjes. vuk. 2, 17. Nekakav mladić učini kletvu da se neće oženiti drugom... Nar. prip. vuk. 151. Sve kaži pod kletvom. S. Lubiša, prip. 210. Ako ti pritvrdiš kletvom, da je svjedok pravo kazao. 213. Eto vjera, eto kletva moja! Osvetn. 1, 7. Kletve među da se ne odaju. 2, 16. Prem su kletve zalagali teške. 2, 181. Krivu kletvu na dom ne ponesi. V. Bogišić, zborn. 637. No kad bi do kletve, udriše svi na se. Pravdonoša. 1851. 8. — *Dati kletvu ima dva različita značenja: zakleti se, učiniti kletvu (vidi u primjerima): Dahn vėru i kletvu svakomu. (zakleh se. Daničić). Mon. serb. 174. (1356—1367). Nemu kletvu dasmo prije. I. Gundulić 518; ili dati drugome da se zakune, učiniti da se drugi zakune. Data mu kletva. (dato mu da se zakune. Daničić). Spom. sr. 2, 127. (1466).*

c. obtestatio, obsecratio, *djelo ili riječi kojima*

se ko zakliáne, zakliánane (vidi kleti, 1, b). Hoja, Lero, Dolerije, na kletvu vas zovom doli, da vidjenja nigda prije čovjek ne zgleda tužna toli. I. Gundulić 41. Kazlar-aga počeo ovako ga s tvrdijem kletvam uprašati. 385. Al' ga ide Milica tvrdom kletvom zaklinati. Nar. pjes. miki. beitr. 1, 25. Nagnaću ga kletvom i ukorbom da osveti oca. S. Ľubiša, prip. 236. Molbe, kletve, korbe, žalbe, mita, srca na haju zalita! Osvetn. 4, 47.

KLETVEN, *adj.* koji pripada kletvi; nalazi se u tri značenja. — *U naše vrijeme.*

a. u čemu su kletve (o knizi, molitvi itd.). — *Između rječnika u Vukovu* (kletvení, n. p. kniga, 'fluch enthaltend', 'exsecratorius'; 'daher ein fluchbrief des patriarchen u. dgl. gegen suspendirte priester, und interdict einer gemeinde'). Sedmu posla ev' knihu kletvenu na Bošnjake Turke Muslomane, na mečete i na sve gamije, na sve hoće i na mujezine: 'Ko je Turčin i turskog plemena... nek se diže tući đaurina'. Nar. pjes. vuk. 4, 240. Oni globe izgone kletvenim knjigama (da ne može pop nikake sveštenike službe svršiti). Vuk, dan. 2, 117. Čuju kletvene molitve. S. Ľubiša, prip. 117. Kaluđeru prijetu da će dići na mene kletvena bdenja. 210.

b. koji često kune ili se često kune. — *U Stuličevu rječniku*: jurare assuetus'. — *Ovako značenje može biti i u ovom primjeru*: Kletven težak kune kleta traga. Osvetn. 4, 21.

c. o mjestu gdje se ko kune. Imali su osobitu gomilu đe su se zakliánali, i ova se zvala kletvena gomila. i dan današnji ima jedna koja se zove Kletvena Gomila. ova je u okrugu trebiškom. J. Pamučina u S. Novaković, obl. 21.

KLETVENICA, *f.* u Stuličevu rječniku: v. kletnica. — *ispoređi kletvenik.*

KLETVENIK, *m.* čovjek koji je kletvom obećao što da učini ili se pod kletvu s kim združio. — *xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (kletvenik, 'foederatus, jurejurando obstrictus'). Ja župan Radoslav jesam vjerna kletvenik gospodinu kralju ugarskomu. Mon. serb. 44. (1254).

KLETVOPRESTUPAN, *adj.* kletvoprestupna, *adj.* koji je kletvu prestupio. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kletvopristupan, 'perjuratus'.

KLETVOPRESTUPATI, *kl.* kletvoprestúpâm, *impf.* kletvoprestupiti. — *U Stuličevu rječniku*: kletvopristupati, v. kletvopristupiti. — *nepouzđano.*

KLETVOPRESTUPITEL, *m.* *vidi* kletvoprestupnik. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kletvopristupitelj, 'perjurus, perjurius'.

KLETVOPRESTUPITELICA, *f.* *vidi* kletvoprestupnica. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kletvopristupiteljica, 'perjura'.

KLETVOPRESTUPITI, *kl.* kletvoprestúpim, *pf.* prestupiti kletvu. — *U Stuličevu rječniku*: kletvopristupiti, 'abjurare'. — *nepouzđano.*

KLETVOPRESTUPLENJE, *n.* djelo kojim se kletva prestupi (ispoređi kletvoprestupiti). — *U knjigama pisanim crkvenijem ili mješanim jezikom.* Nepravde mnoge i ubijstvo i kletvoprestupljenije. Aleks. jag. star. 3, 280. — *vidi* i F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kletvoprestupljenije.

KLETVOPRESTUPNICA, *f.* žensko čelade koje prestupi kletvu, *ispoređi* kletvoprestupnik. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kletvopristupnica, v. kletvopristupiteljica.

KLETVOPRESTUPNIK, *m.* čovjek što je prestupio kletvu. — *U knjigama pisanim crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu* (kletvo-

pristupnik, v. kletvopristupitelj) i u Daničičevu (kletvoprestupnik, 'perjurus'). Kletvoprestupnik byst. Domentijan 107. — *I u naše vrijeme upotrebljava ovu riječ Vuk* (koji dodaje da je ova jedna od 49 riječi slavenskih koje se u našem narodnom jeziku ne govore, ali se lasno mogu razumjeti i s narodnijem riječima pomiješati. nov. zav. 1847. v—vi). Ľudokradicama, lažjivcima, kletvoprestupnicima. pavl. itim. 1, 10.

KLETVOZATAJATI, *kl.* kletvozatajam, *impf.* zatajati kletvu. — *U Volčigjinu rječniku*: 'negare con giuramento, spergurare', 'falsch schwören, einen meineid thun', i u Stuličevu: v. kletvopristupiti. — *nepouzđano.*

KLEVOI, *vidi* Klijevci.

KLEVENDALICA, *f.* *vidi* klevetalica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLEVENDALO, *m.* *vidi* klevetalo. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Šta slušaš toga klevendala?' J. Bogdanović.

KLEVENDANJE, *n.* djelo kojim se klevenda. 'Ko obadira nezino klevendanje, van ko je ka' i ona?' J. Bogdanović.

KLEVENDATI, *kl.* klevendâm, *impf.* *vidi* klevetati. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Ona ništa ne radi, nego vavije druge klevenda'. J. Bogdanović.

KLEVET, *m.* samo u Stuličevu rječniku uz kleveta s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

KLEVETA, *f.* calumnia, obtreectatio, *zlo što se o kome govori, osobito kad se laže, ispoređi* paikanje, opadanje. — *Riječ je praslavenska, ispoređi stslav.* kleveta, *rus.* клеветы, *čes.* kleveta. — *Miklošić misli da postaje od istoga korijena od kojega je i glagol* klepati (etymol. wörterb. kod klepa-). — *Između rječnika u Stuličevu* (calumnia, contumelia' s dodatkom da je uzeto iz bukvara) i u Daničičevu ('obtreectatio'). Gněv, jarost, klevety, obidy... Danilo 208. Da mu ne može ni hoće panka ni kleveta prijata biti. Mon. serb. 458. (1453). Klevetnike grđne i klevetu. P. Petrović, gor. vijen. 10. To je kleveta! to je laž! M. Pavlinović, razg. 55.

KLEVETALICA, *f.* žensko čelade što klevete. — *ispoređi* klevendalica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KLEVETALO, *m.* čovjek što klevete. — *ispoređi* klevendalo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. **KLEVETAN**, *adj.* *vidi* 2. klevetan, od čega se razlikuje samo tjem što a ostaje u svijem oblicima. — *S toga što se nalazi samo na jednom mjestu, nije dosta pouzdano.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Ako (si govoril riči) klevetane pridajući zlo ali želeći i proseći zlo sebi ali družin. P. Radovčić, nač. 539.

2. **KLEVETAN**, *kl.* klevetna, *adj.* koji pripada kleveti. — *Od xviii vijeka.* Klevetnim jezikom očrnaváš. D. Obradović, sav. 11. Klevetni, ogovorni, opadni govori, verleumderische reden'. Jur. pol. terminol. 571. — *U Stuličevu rječniku ima adv.* klevetno, 'calumniosus'.

KLEVETANJE, *n.* djelo kojim se klevete. — *Stariji je oblik* klevetanje. — *Između rječnika u Mikašinu* (klevetanje), u Bjelostjencu, u Stuličevu. Ukor, klevetanje i proklinanje. I. T. Mrnavić, ist. 105. Kriva svidočastva, klevetanja... Michelangelo. 64. Eto klevetanje u puku protivu popom. Ant. Kadčić 77. Kad se bez smutne u puku i klevetanje ne bi mogao ustaviti od pričešća. 155. Služinče ima se uklanati svakoj svadi i klevetanju. Zbornik zak. 1853. 2, 86.

„Ostavi se klevetala! naj goreg si se zanata uvalita! J. Bogdanović.

KLEVETATI, klevetám (klevetám), *impf.* blaterare; detrectare, maledicere; calumniari, naj starije je značenje jamačno bilo: brblati, pa je poslije postalo: zlo govoriti, i lagati na koga. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. klevetati, rus. клеветать, češ. klevetati.* — *Postaje od kleveta.* — *Od osnové sadašnjega vremena prešlo je u nekim krajevima č i u inf. i u prošla vremena, vidi u Stuličevu rječniku i kod a na kraju.* — *Između rječnika u Mikafinu (obloquor), u Bjelostjencevu (klevetam, obloquor, v. ogovarjam), u Voltigijinu (klevetati, griješkom klevetam, sparlare, detrarre, cianciare, schelten, plaudern, schwätzen), u Stuličevu (klevetati na koga, obloqui, obtrectare, calumniari; klevetati, v. klevetati).*

a. naj starije značenje, brblati, rijetko se nađođi, i to uprav u osobitijem smislu: dosadivati molitvama i preporukama (u Kavašinovijem primjerima u dobrom smislu). Sam samoga scijeni i lubi Boga, dobro svih naj veće, i svak da u tom dni ne gubi nagovara i klevete. J. Kavašin 145b. Čemu bismo klevetali i molili za potrebe? 540a. Klevetati, dosadno preporučivati, govoriti o istoj stvari: „Koliko sam ti klevetala (preporučivala)“. „Ne kleveti više (ne dosaduj govorom)“. M. Pavlinović. — *Nije dosta jasno značenje u ovom primjeru: Svijes mi tarne, srce pina, sve mi neko zlo klevete.* J. Kavašin 174b.

b. govoriti zlo o kome, pa i lagati na koga, krivo ga potarati (vidi opadati, paškati). — *teško je poznati po primjerima, jeli prvo ili drugo značenje. — glagol je neprelazni kao kod a, ali je u naše vrijeme i prelazni, vidi: „Kako ti ona mudro čojka kleveta! u Lici. J. Bogdanović.*

a) *uopće.* Sija žena jest prislušala i klevetala i svađu tvorila s susedi svojimi. Pril. jag. ark. 9, 113. (xv vijek). Zli u kletve strašne udara i klevete i žamori. P. Kanavelić, iv. 36. Duši mojoj zašto ovu klevetajući riječ marmoše? 460. Klevetati „verleumder“. Jur. pol. terminol. 577.

b) *čelade ili drugo o čemu se zlo ili lažno govori, izriče se aa) akuzativom s prijedlogom na.* Klovetahu na h. Š. Kozličić 56b. Klevetaju na ovu istinu. Š. Budinić, sum. 67a. Od daleč od njih klevetaju na no. ispr. 59. Ako je klevetala na ine učitelje. 89. Na njih klevetajući govoreno. P. Zoranić 35a. — *bb) dativom s prijedlozima suprot, protiv.* Zločudnini besedami klevetajući suprot nam. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 140. 3joann. 10. Tko je pun tminosti u ku se upreče, zavidi svitlosti protif koj klevete. Đ. Baraković, vil. 374. Suprot nemu klevetajući. P. Knežević, osm. 19. — *cc) genitivom s prijedlogom od.* V čem od vas klevetaju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 123b. 1petr. 2, 12. U čemu klevetaju od vas kakono od zločinca. I. Bandulavić 145b. Klevetajući i govoreći zlo od drugoga. P. Radović, nač. 537. Što je da mu se kleveta i mrmli od poštena? Ant. Kadžić 252.

KLEVETAVAC, klevetávca, m. vidi klevetnik. — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka.* Ako on ki se brat zove bude ... idolski klanavac ili klevetavac ... Anton Dalmatin, ap. 32.

KLEVETÁVKA, f. vidi klevetnica. — *U istoga pisca u kojega ima i klovetavac.* Žene da budu ne klevetavke. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 117. tit. 2, 3.

KLEVETLIV, adj. koji klevete. — *U rukopisu pisanome crkvenjem jezikom.* Klovetliva duša trirožni ima jezyk. Glasnik. 25, 79.

KLEVETLIVICA, f. vidi klevetnica. — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka.* Ne klevetliviće. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 104. Itim. 3, 11.

KLEVETNICA, f. žensko čelade što klevete. — *U naše vrijeme, ali može biti i stara riječ, isporodi rus. клеветница. — Između rječnika u Stuličevu (obloquens, detractans). Imena su mi: 1. včstica ... 12. klevetnica ... (pisano u naše vrijeme, ali jamačno iz starijega rukopisa). Starine. 10, 243. „To 'e sve ona klevetnica, moja dušmanica, ne da' joj se Bog s dušom rastati. od mene uradila“. J. Bogdanović.*

KLEVETNÍK, m. čovjek koji klevete. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. klevetník, rus. клеветник, češ. klevetnik. — Između rječnika u Mikafinu (obloquator, maledicus, conviciator), u Bjelostjencevu (detractor, oblocutor, conviciator, maledicus), u Voltigijinu (sparlatore, detrattore, ein lästerer, ein beissender mensch), u Stuličevu (oblocutor, detractor, oblocutor, conviciator, maledicus), u Dančićevu (klevetník, accusator; obtrectator). Jako gorci klevetnici přemo nas stanuts grši naši. Domentijanb 92. Tko bi se našao klevetnika. Mon. serb. 458. (1453). Si sut nerodnici i klevetnici iže sut razlučili brata od brata. Pril. jag. ark. 9, 114. (1468). Klevetnici osujeni sut. Š. Kozličić 10b. Ovaj pręgrešenja tvore i čine klevetnici. Š. Budinić, sum. 37b. Čića straha klevetnikov. ispr. 54. Klevetnike grđne i klevetu. P. Petrović, gor. vijen. 10. Klevetnik, ogovornik, opadnik, verleumder. Jur. pol. terminol. 571. Klevetnik „der verleumder“. J. Bogdanović.*

KLEVETUŠA, f. augm. kleveta? ili klevetnica? — *U naše vrijeme.* Crnim jezicima klevetuše ... V. Bogišić, zborn. 178.

KLEVRĚT (klevrjet?, klevrijet?), m. conservus, drug u službi ili u ropstvu, što je sluga ili rob prema drugijem slugama ili robovima. — *Riječ je stara, isporodi stslav. klevrětz, rus. клеверт. — Tuda riječ nepoznata postana; Miklošić misli (i po svoj prilici pravo) da postaje od lat. colibertus, ali radi v (mj. b) vafa da je prošlo preko romanskih jezika, isporodi stfranc. culvert, cui-vert, prov. culvert, lopovski. — Samo u knjigama pisanima crkvenjem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (conservus, commilito, sodalis) s dodatkom da je uzeto iz misala). Ubeždaju dobe sladičkago Jisusa, klevrětz-vladiku, rabu-carja. Danilo 104. Jeteriji s klevrěty mnogije pakosti jemu tvorahu. Starine. 22, 216—217. (xv vijek).*

KLĚZNA, f. selo u ulciškom okrugu.

KLEŽIĆ, m. prezime. — *Pomiñe se xviii vijeka.* Kležić iz Rujana od poja tivaškoga. And. Kačić. kor. 453.

KLI, vidi dokli.

KLĪBITI SE, klībim se, *impf.* smijati se, pokazujući zube; kajiti se, kesiti se. u Bačkoj. V. Arsenijević.

1. **KLĪCA**, f. germen; gemma, oculus, mlada bilka onakova kakva je u sjenenu i kako iz sjenena raste; također pupoljak ili oko što niče iz sama drveta ili iz korijena. — *Postaje od kliti. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (klīca, kako ti od luka, nucleus, spica), u Belinu (germoglio, germen 341a; klīce kupusne, brocoli, cime di cavoli più tenere e delicate, brassicarum cymae 149a; klīca od žutjenice, cioria, mazzocchi, cauliculi cicoreorum 192b; klīce od trava, cime doll' herbo, cymae 193b), u Bjelostjencevu (klīca, kakti lukova etc. germen, sur-*

culus, stylus promicans ex nucleo, grano, arbore etc.), u *Jambrešićevu* („germen“), u *Voltigijinu* („germe, broccolo, germoglio“, „sposse, ausschössling“), u *Stulićevu* („germoglio“, „surculus“), u *Vukovu* („der keim“, „cyma“).

a. sa značenjem kao što je sprijeda kazano. Ostavljat žilu koja će u oni čas vrć opeta klicu. I. Držić 117. Evo klice simena, al' brzo usane. F. Lastrić, ned. 119. Mak ti ne rodio, i ako ti rodi... neka ti ga svega grād s vitrom povali, nek ti još mraz nēga u klicah opali. A. Kanižlić, rož. 34. Ako hoćeš uzmožat mušmule koje gnile sime su razsule, skupi, suši i čuvaj do sada; posli klicu da ispusti rada, sime kvasi naj prije u vodi. J. S. Rejković 45. Litnom žitu govore jamarca, nem je slabja od zimnoga klica. 40. Gdješto djevojke metnu na Ivañ dan u lonac zemlje i u nju posiju nekoliko zrna šenice, pa na Petrov dan gledaju, kako je nikla ili uklijala: ako su klice savijene kao prsten, onda vele da će se one godine udati. Vuk, živ. 68. „Sposse“ (prevedeno je) „klica“ (mjesto „mladica“, a klica je „der keim“). Vuk, pism. 25, ali vidi b. De je zrno klicu zametnulo, onde neka i plodom počine. P. Petrović, gor. vijen. 23. Uvijek jutro nalik bilo danu, kano klica žitu usijanu. Osvetn. 2, 149. Embriom („embryo“) ili biļna klica onaj je deo biļnog zametka iz kog se nova biļka razvija. J. Pančić, bot. 79. Klica, bot. lat. „embryo, corculum“, „keim“, tal. „germe, germoglio“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — U metaforičkom smislu. Ovo je klica od svi zloća. M. Zoričić, osm. 51.

b. mladica: Vuk (vidi njegov drugi primjer kod a) tvrdi da ovo nije pravo značenje, ali se nalazi u pisaca već od XVIII vijeka. Kako iz korijena oliti hreka otrovana, otrovana klica oliti rasklad učiće... S. Rosa 3b. Trgne busa nejednake klice. Osvetn. 4, 26. — I u metaforičkom smislu. Nena vidost je toliko otrovan korijen, koliko klice svoje suprot Bogu istom pruža. F. Lastrić, ned. 110. Kakve li klice i mladice otrovne izrastaju iz prirovnoga ovog korijena. 128.

c. u jednoga pisca XVII vijeka kao da znači neku vrstu luka. Želeći bijele lukove i klice i lubenice od Eđipta. M. Radnić 307b. Želeći jestiti lukove i klice odipćanske pomriješe. 533a. vidi: „In mentem nobis veniunt cucumeres et pepones, porrique et caepae et allia“. numer. 11, 5.

d. u prenesenom smislu, u mladijeh tića one batrice iz kojijeh poslije perje izraste. Vuk, rječn. kod klica.

2. KLICA, f. igra s nožem i koćićima (u Užicu). L. Stojanović.

3. KLICA, f. doñi zub u nerasta. Babina Greda. — ispredi 1. kajac i kajak.

KLICAN, m. vidi Kantan.

1. KLICAŃE, n. djelo kojijem se kliče (vidi 1. klicati). — Ismeđu rječnika u Stulićevu (jubiliću). Uz oduševljeno klicañe sabora. M. Pavlinović, rad. 14.

2. KLICAŃE, n. djelo kojijem što klica (vidi 3. klicati). — Stariji je oblik klicanje. — U Belinu rječniku: klicanje il germinare, „germinatio“ 341a; u Bjelostjenćevu: klicañe, proniknutje, „germinatio“; u Stulićevu: „germinatio“.

KLICAST, adj. na kojemu je mnogo klica. — Samo u Stulićevu rječniku: „che produce molti germogli“, „fructuosus“.

KLICAŠ, m. neka biljka. Klicaš, Taraxacum palustre DC. (u Gospiću). B. Šulek, im. 146.

1. KLICATI, kličēm (kličēm), impf. kliknuti.

V

— Od XIII vijeka (vidi 2), a između rječnika u Voltigijinu (praes. kličēm kod kliknuti) i u Stulićevu (klicati, klicam 1. jubilarē, gestire, canere“. 2. „se explicare“; praes. kličēm kod kliknuti).

1. aktivno.

a. kao neprelazni glagol, nema objekta.

a) o ljudskom glasu. aa) vičući zvati (naj češće u pomoć). O duše, kliči vrh raja, zovi koga očeoš odvitić na tvoje činenje. Korizm. 6a. Eto od-krivam, eto klicam, o liječniče svemogući. J. Kavañin 88. — bb) vikati od veselja. Neke poju i veselo kliču. D. Obradović, basn. 455. Ki god ih čuje od veselja kliče. Nar. pjes. istr. 2, 139. — cc) vikati od žalosti. Sestra kliče a mati nariče. Osvetn. 4, 4.

b) o životinškom (ptičjem) glasu. A što kliču žuti jastrebovi. Nar. pjes. juk. 147. Uz njih kliču dva sokola siva, jedan kliče sa Avale bojne, a drugi je s lomna Durmitora. Osvetn. 5, 31.

c) o trubi. Truby ratnyje kličušte. Danilo 342.

b. izriče se što se više samijem riječima onoga što više (oratio recta).

a) uopće. Ako bi gdo klical, pomagajte. Zak. vinod. 57. (1288). Kada su ljudi „sa nam“ klicali. Mon. croat. 184. (1503). Svak mu od vas neka kliče: „Zdrav, prislavni dobitniče!“ G. Paoli u I. M. Mattei 372. Aga kliče... „Kreni svatko pomnit posla svoga!“ Osvetn. 4, 54.

b) proglašivati (pred narodom). Tebi, sudče v Vrbnici, zapovidamo da učiniš klicati i navestiti vsem tim ljudem da nigdor od njih ne budi toliko smin... Stat. krć. ark. 2, 287. (1483). Da ima po svem meste činiti klicati da svaki čuva svojega ognja. Stat. kast. 189. (1490). Aleksandar u vojski reče klicati: „Gdo prvo boja sasede (s koña) da umira brez osujenja“. Aleks. jag. star. 3, 262.

c. s infinitivom zvati znači gotovo: počinati zvati. Sred tuge i sada te kličēm zvati. I. Đorđić, salt. 293.

d. s objektom.

a) objekat je čelade, te glagol znači: vičući zvati (u pomoć). Kliču Turci Muja i Aliju. Nar. pjes. vuk. 5, 115. I' se vila u grm ulovila, tere kliče pobratima vjerna. Osvetn. 1, 1. amo pripada i ovaj primjer: Kličēm tko bi pomilova. J. Kavañin 463a.

b) objekat je čelade, glagol znači: vičući hvatiti. Da ga Pio hvali i kliče, da dostoji sve. J. Kavañin 183a. Tebe (Bože) kliče proroka broj hvaljeni. I. Đorđić, uzd. 192.

c) objekat je ime; značenje je glagola: aa) kao kod a). Tre pomoćno kličēm ime. I. Đorđić, salt. 395. — bb) uopće zvati. Klicati imena, zvati poimence „die namen ausrufen“. Jur. pol. terminol. 50.

d) kao proglašivati. Neg ja štimam pticu vernu lastovicu ka nam v jutro klica veselu zornicu. Jačke. 128. A v večer pletenica vsakdar srićnu uru klica, ako 'e pri tom holbica. 270.

2. pasivno, bez subjekta. Ako n' onde klicano. Zak. vinod. 57. (1288).

3. sa se.

a. pasivno, zvati se. Ali ča ja znam, kako se kliče. (u Istri). Naša sloga. god. 13, br. 22, str. 89.

b. recipročno, zvati jedno drugo (u pomoć, ispredi 1, d, a)). No boj biju, kliču se junaci. Nar. pjes. vuk. 5, 423. Puške grme, kliču se junaci. Ogled. sr. 244.

2. KLICATI, kličēm (kličēm), impf. vidi 1. klicati. — Od XVIII vijeka (samo po zapadnijem

5

krajevima). A ne pušta nem' s njih klicat sve koljeno neba, zemlje i pakleno. J. Kavašin 872b. Klica a kliče: 'Vilo umitna!...' 450a. Klicaju prid jednim i drugim otarim. A. d. Bella, razgov. 47. Većekrat priko dneva prid nom klicaše. J. Banovac, pred. 136. Korisno je klicati kad se imenuje ovo ime Marija. M. Zoričić, zrc. 76. Kliče (*pred isporjednika*) i osvada se od toliko grija. 122. Sagrišuju dakle kipoklañanjem katolici, kad klicaju prid prilike Isukrsta i b. di-vice? Blago turl. 2, 80. Reci mi sad, zašto ka-tolici klicajuć prid prilike ne čine kipoklañanje? 2, 81. Kršćani klicali bi prid noge niove. A. d. Costa 1, 117. Klica prid noge proroka. I. J. P. Lučić, razg. 16. Nevojni Adam klica na kolina. 43. On na trku klica na koljena. Nar. pjes. juk. 259. Sve mu doro kliče na šlukove. 248. Dojat kliče na prva koljena. 271.

3. KLĪCĀTI, klicām (klīčēm), *impf. vidi kleti*. — Postaje od 1. klica. — Od xvii vijeka, a iz-među rječnika u *Mikašinu* (klicati, proklicati, 'emittere nucleum vel spicam') gdje se naj prije *nahodi*, u *Belinu* (klicati, klicam, 'germinare o germogliare, 'germino' 841a), u *Bjelostjenčevu* (klicam, v. niknem, u *Voltiģijinu* (klicati, klicam, 'sbocciare, sbocchiare, germogliare', 'aushülsen, sprossen'), u *Stuličevu* (klicati, klicam, 'germinare, surculos emittere'). Vrijež koji je stoprv počeo klicati. Đ. Bašić 107. U vis odmah jer iz pupa kliću. J. S. Relković 150. Iz takovih jerbo loze kliću. 258. Klicati, 'keimen'. Podunavka. 1848. 58. — *Metaforički*. Na noj mi je (na ovoj zemlji) groblje pradjedovsko, na noj moje pleme od Ko-sova klica. S. Ľubiša, prip. 175.

KLICAV, *adj. samo u Stuličevu rječniku: v. klicast*.

KLĪCIJA, *m. vidi klinec*. — U naše vrijeme u *Lici*. 'Ti si već veliki klicija'. J. Bogdanović.

1. KLICKATI, klickam, *impf. cacare* (kaže se o djetetu). — U naše vrijeme u *Srbiji*. V. Ilić. — *vidi* 2. kličak.

2. KLICKATI, klickam, *impf. na konu kaskati* (kaže se s prezirañem). — U naše vrijeme u *Srbiji*. V. Ilić.

1. KLĪČ, *m. vidi* 1. klicañe. — *isporedi* klik. — *Riječ je stara, isporodi stslav. kličb, rus. кличъ*. — Postaje od korijena klik glagola kliknuti nastavkom ja pred kojijem se k mijenja na č. — U starijim knjigama, a u Istri i u naše vrijeme s osobitijem značenjem. Veliki klič sami među soboju sstvoriše, žalostiju zadržeste se. Domen-tijan* 299. Ako jest onde klič bil, pomagaj. Zak. vinod. 8. (1288). — U osobitom smislu: *proglas, proglašivanje, naj češće kad se što prodaje na dubaň* (*vidi* dubaň, 1, i), *isporedi* ličiti. I bi činjen klič na placi. Statut vrban. 172. Prodan vinograd sa vsimi kliči i zakoni našega mesta. Mon. croat. 74. (1450). Tako govore Istri-janci i danas: 'prodavat na klič' ('all' incanto'). F. Kurelac, rad. 15, 120. Klič, 'renuntiatio'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 9.

2. KLĪČ, *m. ime mjestu*. — *Prije našega vre-mena*. Kličb. S. Novaković, pom. 184.

1. KLĪČAK, klička, *m. drveni klin* (u osobitijem značenjima). — *Može biti srodno s* 2. klica. — U naše vrijeme.

a. drven klin, koji karigu koñsku za gñat sa-piñe. u *Lici*. 'Ne bi iš nega riječi na kličak izvuka'. J. Bogdanović.

b. komadić drva kojijem se sapiñu pločice. u Stonu. 'Daj mi još jedan kličak, nemam ih nego tri'. M. Milas.

2. KLĪČAK, klička, *m. u Vukovu rječniku: djetinje govno*. — *isporedi* 1. klickati.

KLĪČAN, klična, *adj. koji pripada klici*. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'sircularis'*.

KLĪČAÑE, *n. ime gori u Hercegovini*. Glasnik. 22, 24. 55.

KLĪČATI(?), kličim, *impf. o glasu u nekakre ptice*. — U jednoga pisca xviii vijeka. (*Ptice*) kliče, čokću, klikću... A. Kanižlić, rož. 6.

KLĪČAV, *adj. o čeladetu u kojega je počela sijedjeti kosa*. — U *Vukovu rječniku: 'kličav čovjek, der anfängt graue haare zu bekommen', 'inca-nescens'*.

KLĪČETINA, *f. augm. 1. klica*. — U naše vrijeme u *Lici*. 'Este li već iskopali taj rastić?' 'Ne da se još iskopati, velike su mu kličetine'. J. Bogdanović.

KLĪČEVAC, KLĪčevca, *m. mjesno ime*. a. u *Srbiji*. a) u okrugu valjevskom. aa) *vis*. — u *Vukovu rječniku: 'ein berg bei Valjevo'*. — Kličevac, izbrežak na severnoj strani Valjeva. M. Đ. Miličević, srb. 401. — bb) *zaselak*. K. Jova-nović 99. — b) *selo u okrugu požarevačkom*. K. Jovanović 140.

b. u *Vukovu rječniku: brdo više Skočića na lijevoj strani Drine, 'ein berg an der Drina' s pri-mjerom iz narodne pjesme: Pokliknula prebijała vila sa Kličevca od grada Kostura, te dozivlje kamenu Skočiću*.

KLĪČEVAČKI, *adj. koji pripada selu Kličercu*. Kličevačka (*opština*). K. Jovanović 140.

KLĪČEVO, *n. mjesto blizu Nikšića*.

KLĪČICA, *f. dem. 1. klica*. — U *Stuličevu rječ-niku: 'parvus surculus'* i u *Vukovu*.

KLĪČO, *m. u Vukovu rječniku: čovjek koji je kličav*. — *Akc. se mijenja u voc. kličo*. — *Upraz je ipokorištik*.

KLĪČA, *m. ili f. (?)*, *ime muško ili žensko (?)*. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 70.

KLĪČI, *vidi* kliknuti.

KLĪJ, *m. vidi* 1. kljja. — U rukopisu xvii vijeka pisanome crkvenijem jezikom, s oblikom klej po istočnom govoru. Mětni vs zlato u činju klea světa govežďega na 10 listov zlat koliko lešnik. Glasnik. 25, 35.

1. KLĪJA, *f. gluten, polužitka tvar kojom se lijepe što da se sastavi s čim drugijem, te kad se osuši, ostane jedno drugome prikljepeno: naj češće se čini dugo kuhajući kosti ili kožu od ži-votinja itd., te se sastoji iz hlad-tine koje ima u onima*. — *isporedi* klj, 2. kelj, tutkal. — i- stoji mj. negdašnjega č. — S muškijem oblikom klj *riječ je praslavenska, isporodi stslav. klěj, rus. клеи, češ. klej, kli, polj. klej*. — Po grč. κλίμα može se pomisliti da je indoevropska osnova; ali je veća prilika da je riječ uzeta iz germanskijeh jezika, *isporedi* novovñem. klei, glib, glina, anglo-saks. clæg, engl. clay, pa i stvñem. i novovñem. kleiben, *prijeplivati, itd.* ovo je od indoevrop-skoga korijena, *isporedi* grč. γλωός, *tekućina što se prijepljuje, γλίτη, γλίτα, klja, lat. glus, gluten* (*vidi* i našu riječ glina kod koje se nije ništa kazalo za ovo postanje). *glas k pokazuje da je slavenska riječ načinena po germanskoj, tako je i za lit. klejai*. — Od xvii vijeka, a između rječ-nika u *Mikašinu* ('gluten, glutinum') gdje se naj prije *nahodi*, u *Bjelostjenčevu* (v. keje), u *Volti-ģijinu* ('colla, materia viscosa', 'leim'), u *Stuličevu* ('gluten, glutinum'). Smola, tutkal ili klja (*pi-sano kliha*). F. Lastrić, ned. 169. Onaj valjak sastoji od klje (tutkala, keja) i sirupa ili glice-

rina. B. Šulek, graf. umj. 164. Otpaci koža za kliju ili tutkalo (Jeimleder). Zbornik zak. god. 1853. 911. Klija od ribe, roga, kože ... 1078. Klija, tech. (vulg. tutkalo, keje), leim', frc. 'colle', egl. 'glue', tal. 'glutine, colla forte, colla di ossa', chem. klija od hrskavice 'chondrin'; koštana klija 'knochenleim', frc. 'gélatine d'os, colle d'os, ostéo-colle', egl. 'glue of bones, gelatine of bones'; bot. chem. bičevna klija 'pflanzenleim'; tech. (škrob) 'schlichte (des webers)', frc. 'parement, parou, encollage, chas', egl. 'dressing', tal. 'bozzima, apparecchio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KLIJA, f. *vidi* 2. klijen. Klija, Alburnus lucidus Heck., bijelka, bjelica, brzak, varavac, rito-trunci, povrhušice. Đ. Šebišanović, progr. rakov. real. 1880. 17. u Karlovcu.

KLJALAC, klijaoča, m. čovjek koji klija (*vidi* 2. klijati). — Samo u Stuličevu rječniku: klijalac i griješkom klijaoč, 'qui glutinat'.

1. KLJĀNE, n. djelo kojijem što klija (*vidi* 1. klijati). — U Vukovu rječniku.

2. KLJĀNE, n. djelo kojijem se klija (*vidi* 2. klijati). — Stariji je oblik klijanje. — U Mikafinu rječniku: klijanje; u Belinu: klijanje, 'in-collamento', 'glutinamentum' 392b; u Stuličevu.

KLJATEL, m. *vidi* klijalac. — Samo u Stuličevu rječniku: 'qui glutinat'.

1. KLJĀTI, kljām, impf. *vidi* kliti. — Akc. se miješa u praes. 1 i 2 pl. kljāmo, kljāte i u aor. 2 i 3 sing. kljā. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('keimen', 'germino'). Sjeme ne izrašćuje, nego naj prije klija, pa nikne. Vuk, pism. 25. Poseju nekoliko zrna pšenice pa na Petrov dan gledaju kako je nikla ili klijala. M. Đ. Milčević, živ. srb. 1, 30.

2. KLJĀTI, kljām, impf. lijepiti, prilepljivati kljom. — Akc. je kao kod 1. klijati (part. praet. pass. kljān). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (klijati, priklijati, 'glutino, con-glutino') gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu ('incollare', 'zusammenleimen, einkleistern'), u Stuličevu ('glutinare'). Da se na nēm može pisati i da postane uopće jači i čvršći, treba ga klijati. B. Šulek, graf. umjet. 21.

KLJĀČATI, *vidi* kļāčati.

1. KLJĀJEN, adj. *vidi* klijenit. — U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (*vidi* klijenit). Po zemji četvero-nožice smucati se kako druzi hromi i klijeni mnokrat čine. B. Zuzeri 420.

2. KLJĀJEN, m. neka riba (*vidi* dafe). — Riječ je praslavenska, isporodi češ. klēn, polj. klēn. oblik je praslavenski klēn: ѣ na kraju potvrđuje se mekaniem glasom slova n u češkom i u poljskom jeziku; a ē oblikom rumunjske riječi clean što je očito uzeta iz slovenskoga (u slovenskijem knjigama nema joj potvrde). — Vuk bičezī značenje ove riječi kod klēn uz drugo značenje (*vidi* 1. klen), te ne kaže izrijekom da je klēn po istočnom govoru, a kod klijen piše vide klēn ali se ne zna jeli hito kazati o oba značenja ili samo o jednome. u čakavaca se izgovara po zapadnom govoru klin (ne znam s kakvim akcentom), kao što sam našao zabilježeno Daničičevom rukom. kako bi po južnom govoru glasilo, klijen ili klēn? uprav se ne zna: drugi se izgovor potvrđuje kratkijem klen u Vukovu rječniku, a prvi samom riječi klijen u istom rječniku, ali se kod ovoga ne zna misli li Vuk na Acer campestre (a *vidi* i 8. klijen) ili na Squalius dobula ili na oboje. — Između rječnika u Bjelostjencu (klen, riba, 'capito') i u Vukovu: klēn, klēna, nekaka riba, 'Squalius dobula Heckel'

(u trećem izdanju: 'Squalius cephalus L., Döbel'); kljen, vide klen s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — Klen 'der mausfänger'. G. Lazić 80. Klen (Squalius dobula Heck.). K. Crnogorac, zool. 120. J. Pančić, ribe u srb. 113. — isporodi 2. klija.

3. KLJĀJEN, m. *vidi* 1. klen. — Nije dosta pouzdana riječ, jer se u starijim knjigama može čitati i kljen (*vidi* 1. kjen), a radi Vukova rječnika *vidi* što je kazano kod 2. klijen. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (*vide* klen s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Gdje jedna od vila kraj vira vodena bješe se sakrila za stabar od klijena (ili kljena?). M. Vetranić 2, 116. Pri stupu od borka, smrijeka i jasena, pri stupu javorka, hrasta i kljena (u naj starijem rukopisu klēna, u mlađemu klēna). 2, 283. Klijen (ili kljen?, jamačno u rukopisima kljen), carpino (Kuzmić, Aquila-Buč), Acer monspessulanum L. (Vođopić, Hercegovina. Vuk, Crna Gora), v. Klen. B. Šulek, im. 146.

KLJĀJENAK, Klijenka, m. ime nekakvu gradu. — U Vukovu rječniku bez značenja s primjerom iz narodne pjesme: Iz Klijenka grada bijeloga. (Knjigu pise Hasanaginica iz Udbinje iz turske krajine, mila čerka Hamza kapetana iz Klijenka grada bijeloga. Nar. pjes. vuk. 3, 199).

KLJĀJENĀK, m. kljen (*vidi* 1. klijen) čovjek. — Samo u jednom rukopisu xvi vijeka. Mnogi tadašnji klijenici i hromi izliječeni jesu. N. Rašina 142a. act. ap. 8, 8. I oto ljudi noseć na odru čovjeka ki bješe klijenik. 142b. luc. 5, 18. Prikazovahu nēmu klijenika. 165b. matth. 9, 2. Reče klijeniku. 165b. matth. 9, 6. — Na jednom mjestu ima dat. sing. klijenikomu kao da je adjektiv: vaša da se pisaru htjelo pisati klijenitomu: Reče klijenikomu. 143a. luc. 5, 24.

KLJĀJENISTVO, n. paralysis, osobina (bolest) onoga koji je klijenit. — Uprav klijenitstvo, ali je t ispallo ispred s. — Na jednom mjestu xvii vijeka (po zapadnom govoru klinistvo). Devetnaeste oslobojenijeh od pritešćijeh bolesti...; od tropike i klinistva četiri... B. Kašić, in. 102.

KLJĀJENIT, adj. debilis, paralyticus, koji se radi bolesti ne može micati ili ne može micati kojijem udom. — isporodi 1. klijen, klijenitav, klijentav. — Oblik je klijenit po južnom govoru, po istočnom glasi klēnit, po zapadnom klinit. — Nepoznata postana; može biti uzeto iz grčkoga jezika, isporodi grč. κλίνη, postela, κλινικός i novogrč. κλινικός, koji leži bolestan u posteli. — Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikafinu ('paralyticus'), u Belinu ('paralitico, che patisce di paralisis', 'paralyticus' 539b), u Bjelostjencu (klenit, v. drhtavec), u Voltigijinu (klenit, 'paralitico', 'gichtbrüchiger'), u Stuličevu ('attractus, mancus, paralyticus'), u Vukovu (sakat, da se ne može maći, vide uzet s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).

a. o čeladetu. Slip nosi klijenita, er nēmu nije moć podana, da može po sebi igdi poč, a klijenit pak tomu ki vida ne ima, da dobro it može kaže put očima. D. Rašina 107a. Ali je lašne rijeti grešniku: praštaju ti se grijesi? ali klijenitu: dvigni se i hodi?... Tadaš reče klijenitomu: 'Dvigni se i hodi...' A. Gučetić, roz. jez. 295. Jedan paralitik klinit li osta zdrav. B. Kašić, fran. 218. Marija Diac slijepa i klinita steče i vid i snagu. 214. Sluga moj leži u kući klinit. rit. 104. Koje hrome, koje klaste, ke klijenite blag izvida! G. Palmotić 8, 129a. Klinit pravan iznađe se. P. Kanavelić, iv. 518. Isto reče klijenitu nemoćniku ozdravivši ga. B. Zuzeri 5. Vidje

jednoga klijenita siromaha. 63. Skače ončas ne kako klijenito čelade, nego kako zdrav. Đ. Bašić 100. Sljedio bi veoma lasno ležat za dosta vremena u odru cijej nemoći oni klijenit od koga nam čini uspomenu sveti Mateo. 149. Tako klijenita ne sidela! (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 298. Oboli i klijenit ostane savrtijeh noga i ruka. Nar. prip. vuk. 262. Znadi da ćeš klijenita ležati. V. Vrčević, niz. 285. Klinit, bolestan. na Krku. L. Mrazović.

b. o udu koje se ne može micati. Da ruke i noge moje budu klijenite biti i usahle. V. Andrijašević, dev. 71.

KLJENITAC, kljenica, m. klijenit čovjek. — Na jednom mjestu XVIII vijeka (sa zapadnijem oblikom klfnitac). Slijepce, gubce, zdravio nije li i klinitca drhat? J. Kavanin 337a.

KLJENITAV, adj. vidi klijenit. — isporedi klijentav. — U dva pisca Dubrovčanina XVIII vijeka. Izljiči Jude klijenitave. I. Đorđić, ben. 31. Deset klijenitavijeh ozdravi. 35. Ovemu klijenitavu zdravje podijeli. 143. Nosijahu raslabjenika u žilama i klijenitava. S. Rosa 62b.

KLJENITAVAC, klijenitavca, m. klijenitav čovjek. — U dva pisca Dubrovčanina XVIII vijeka. Ruku usušenu nekoga klijenitavca izvida. I. Đorđić, ben. 143. Ne poznavši ga veče za prednoga klijenitavca. 193. Uspeše klijenitavca na tomu odru. S. Rosa 63a. Klijenitavče, tebi govorim. 63a.

KLJENT, adj. vidi klijentav. — Stulli je jamačno ovu riječ načinio od klijenit i klijentav, te nije ni po što pouzdana.

KLJENTAV, adj. vidi klijenit. — isporedi klijenitav od čega vafa da i postaje izgubivši i između n i t. — U Stulićevu rječniku: klijent, klijentav, v. klijenit. — I u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KLJENTAVAC, kljentavca, m. kljentav čovjek. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KLJENTAVICA, f. kljentavo žensko čelade. — U naše vrijeme u Dubrovniku. Kljentavica iz Gruža donijela vreću spuža, pošla na Gradac, slomila vratac, pošla na Goricu, slomila nožicu. (u dječjoj igri). P. Budmani.

1. KLJJEŃE, n. vidi 1. kleŃe i 3. klijen. — isporedi 2. Klijena. — U Vukovu rječniku: 'der ahornwald', 'aceretum'.

2. KLJJEŃE, n. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom. — Po svoj prilici ista je riječ što 1. klijene. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (selo u Mačvi). U Klijene selo dolećeše. Nar. pjes. vuk. 4, 183. — Nalazi se pisano i KleŃe (K. Jovanović 177), ali je to po istočnom govoru: u Vukovu rječniku ima: KleŃe (ist.), vide Klijene.

KLJESTEN, m. vidi kesten. Klijesten, castagne (u sinaskom rukopisu), Castanea vesca Grtn., v. Kesten. B. Šulek, im. 146.

KLJEŠTA, n. pl. forceps, oruđe (naj češće kovačko) kojijem se što stiskuje i drži čvrsto. sastoji se iz dva mala (obično grozdjena) vaga (oziba, dvije poluge) koja su prekrštena ili drukčije sastavljena tako da se okreću oko jedne osi ili stežajice; duža se strana (držak) drži u ruci te kako se ova rukom stiskuje, druga strana nekoliko većom silom (prema svojoj manjoj dužini) stiskuje ono što se hoće čvrsto držati. — Osim oblika srednjega roda koji je naj običniji, imaju i dva ženska oblika: klijeste i klijesti (ovaj go-

toro samo u čakavaca); u jednom primjeru pisca Dubrovčanina xvi vijeka kao da je klijesti muškoga roda: Ti mi reuškavaš kako klijesti koji nijesu za ino dobri neg za tisknut i potegnuti sebi. M. Držić 277. — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. klěšta, rus. клещи (m.), češ. klěště, klěště, klišťe, polj. kleszcze; vafa da je srodno i lit. klisžė (u raka). — -ije- stoji u južnom govoru mj. praslavenskoga ē, kako se ridi po stslavenskom obliku (i po maloruskom клещи), te po istočnom govoru glasi klěšta i klěšte (u Vukovu rječniku; klišťe nije potvrđeno), po zapadnom klišťa, klišťe, klišťi. — U čakavaca i u nekijeh zapadnijeh štokavaca ima šć mj. št. — U nekijeh čakavaca ima i j mj. l. n. p.: klišći (instr.). Tondal. star. 4, 114; klišći (nom.). J. Kavanin 459b; kješća. Nar. prip. mikul. 26; i u jednoga pisca štokavca iz Slavonije: klišťama. A. Tomić, gov. 165; klišťma. 165. 166. — Nepoznata postana; može biti da je srodno s nocoslov. klěsiti, klaštriti, češ. klestiti, klaštriti, škopiti, polj. klesćić, škopiti, isporedi klesćtriti. — Između rječnika u Vrančićevu (klišća, forceps), u Mikašinu (klišťe, forceps); klišťi od ognja, forceps ignaria; klišťi za vaditi zube, 'forfex'; klišťi za useknuti sviječū, 'emuncatorium, funicula, forcinula'; klišťi od raka, al' ine ribe, 'acetabula, flagolla, forceps denticularis, chelae, grallae, forcillae', u Belinu (klijesta, tanaglia e tenaglia, strumento notor, 'forceps' 721b), u Bjelostjencevu (klešće, klešća, 'forceps' 2. klešće kuhinske, 'pruniceps, forceps ignaria'. 3. kojimi se zubi znimju, 'odontagra, dentorpage'. 4. klešće rakove, 'chela'), u Jambrišićevu (klešće, 'forceps'; klešće za ožen, 'pruniceps'). u Voltigijinu (klešťe, tanaglia; mollette', 'zange, kneipzange'), u Stulićevu (klijesta, f. (sic) pl. 'forcipes ignitae, volsella, branchiae'; klešće, v. klijesta); u Vukovu: klijesta, 'die zange', 'forceps'; klijeste, 1. vide klijesta. 2. (u Dubrovniku) 'die lichtscheere', 'emuncatorium'. cf. mumakaze (vidi kod e).

n. uopće. — klijesta. Indi nek mu nije ruka stisla nokte, kao klišťa. V. Došen 231a. Zame klešća, pa ju udre po prsteh. Nar. prip. mikul. 26. Majstor za to ima klijesta da ne žeže ruke. Nar. posl. vuk. 174. Kovač klijestima radi na živom ugljevu. Đ. Daničić, isai. 44, 12. — klijeste. Očas zaključast kako klišće na dvoje jemiše (zvir). P. Zoranić 7a. Kovač za to ima klijeste da ruke ne žeže. Nar. posl. vuk. 195.

b. oruđe za mučenje kojijem se štiplje, dere meso, vade zubi, gule nokti itd. — klijesta. Otkidahu jim meso klijestima. B. Kašić, per. 80. Ako bi osuđeni hotio biti klišťi mučen. P. Posilović, nasl. 128a. Njeki klijestima gorućijem razkinuti. B. Zuzeri 333. Nokte prije izpod žila jednoga po jednoga klijestima su joj skorijepili. 333. Kažu da su mu klijestima vukli i sekli sise i meso. Vuk, dan. 4, 10. u paklu i ognjena klijesta. Da će bit (u paklu) klišťa od ognja. J. Filipović 3, 372a. Nepodobe popadoše Ńega klišći ognjimi. Tondal. star. 4, 114. — klijeste. Imam klišće, bradvu i konop... P. Hektorović (?) 161. Strašne klišťe donesoše. S. Margitić, ispov. 263. Klišťe i klini usjani. I. Grlić 128. — klijesti. Bradbe, kose, klijesti, uda ki nesvijesne cića zloće tvo'a nemilo kidat hoće (u paklu). J. Kavanin 398b. Ognj, češji, klišći, klišći... 459b. — Ovakovi primjeri ne zna se pripadaju li amo ili pod c. — klijesta. Vazamši za to cocan klišća počeo joj zubi vaditi. F. Vrančić, živ. 62. Povadi mu klijestima zube. Nar. pjes. vuk. 2, 208. Ti uzimaj klišťa od mazije, vadi Radi dva bijela zuba. Nar. pjes. marj. 112.

c. *oruđe lekarsko, n. p. za vađenje zuba.* Klijesta, cane, stromento da barbiere per cavar denti 'forfox'. A. d. Bella, rječn. 165a; klijesta za vadit zube, cavadenti, stromento col quale si cavano i denti 'forceps dentaria'. 177b. *vidi i u drugijem rječnicima.* — *isporedi b pri kraju.* — *Može biti da i ovaj primjer (s oblikom klijeste) amo pripada:* Pazit vaļa pripašne junadi; diži ņojzi počestje jezike, pod nim' budu bradavice nike... uzmi oštre štipačice klište, pak zaštipaj i skidaj je doli. J. S. Relković 423—424.

d. *čim se vadi iz ognja raspažen ugljen.* često su ovaka klijesta drukčije načinihena od onoga što je kazano sprijeda. Klijesta, molle, strumento di ferro per prender carboni accessi 'forceps'. A. d. Bella, rječn. 493a (*vidi i u drugijem rječnicima*). Buduć klijestima digo s otara ugljen goruči. A. Kalić 533. S ugljenom koga s klišti s otara uze. E. Pavić, ogl. 390. Živ ugljen koji uze s oltara klijestima. Đ. Daničić, isai. 6, 6. — klijeste. Uzamši jedan vatreni živi ugljen... i to ne s rukom veće s klištama. A. Tomiković, gov. 165. — klijesti. Što je serafin s klištama uzeo oni ugljen. 165. Što serafin oni nije smio vlastitom rukom dotaknut se oltara, veće se je služio s klištama... 166.

e. *čim se svijeća useće.* Klijesta za svijeće, smocolatojo, stromento col quale si smoccola 'emuncatorium'. A. d. Bella, rječn. 681a. *vidi i u drugijem rječnicima (Vuk kaže da se u ovom smislu u Dubrovniku kaže klijeste, ali sam ja u Dubrovniku čuo samo klijesta).*

f. *udo slično pravijem klijestima u nekim životinā, kao u raka, u jakrepa itd.* Klijesta od raka, branca di granchio 'chela'. A. d. Bella, rječn. 355a. — klijesti. S protegnutijemi klištjemi (rak) nosaše... B. Kasić, fran. 166. — *vidi i u rječnicima.*

KLJEŠTE, f. pl. *vidi klijesta.*

KLJEŠTEVICA, f. gora u Srbiji u Šumadiji. — *U Vukovu rječniku.*

KLJEŠTI, *vidi klijesta.*

KLJEŠTICI, m. pl. dem. klijesta. U Belinu rječniku: tanaglia e tenaglia, strumento noto 'forceps', diminutivo? 721b, i u Stulićevu. — *nije dosta pouzdano (radi muškoga roda).*

KLJEŠTITI, klijestim, impf. stiskivati klijestima (u osobitom smislu, mučiti štipajući i derući kožu i meso). — U Belinu rječniku: attanagliare, cioè tormentare con le tanaglie 'forceps torquere' 115b; u Voltigijinu: kleštiti i klijestiti, attanagliare, tormentar con tanaglie 'zwicken, kneipen'; u Stulićevu: forceps torquere. — U jednoga pisca našega vremena u prenesenom (iperboličkom) smislu, o očima, kao da samijem gledašem hvataju kao klijesta. Gelati su u opravi prvi, sa njih ruha crljenilom bliješte, a krvave oči na krv klijeste. Osvetn. 4, 63.

1. KLIJET, f. casa, cella, kao da je naj starije značenje: mala kuća spletena od pruća, te su se iz ovoga razvila i druga. — *isporedi 2. klijet.* — *ije- stoji mj. negdašnjega e u južnom govoru, u istočnom glasi klet, u zapadnom klit.* — *Akc. se mijenja u loc. sing. klijeti (klėti, kliti), u gen. pl. klijeti (klėti, kliti), u dat., instr., loc. pl. klijetima (klětima, klitima).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. klěts, rus. кѣтъ, (češ. klece, kafez), polj. kleć (zemljana koliba); lit. klėtis, let. klēts vafa da su riječi uzete iz slavenskoga jezika.* — *Nepoznata postaća. Miklošić ispoređuje got. hlethra, novorimem. (u dijalektu) kleeete, srlat. cleta, staroir. cliath, crates'. — jeli*

korijen srodan s korijenom grč. καλῖα, καλῖός, καλῖση, lat. cella? — Između rječnika u Bjelostjencu (klet, v. pevnica), u Jambrešićevu (klet, cellarium), u Stulićevu (klet, klit i klijet, klijeti, f. 'cubiculum'), u Vukovu (vidi kod a, b)), u Daničićevu: klěts, conclave; crates pastoraes' (rekao bih da je to. cf. klětište).

a. kućica, koliba.

a) koliba spletena od pruća u kojoj žeti prebivaju pastiri (*vidi u Daničićevu rječniku*). — *isporedi kletište.* Jako putu upada na klėti. Glasnik. 15, 281. (1948?). Na Drututovu klěts. 302. Na Vlečiju Klěts. 282. — *Vafa da amo pripada i ovaj primjer:* A čista djevica gdje u klijeti sjedaše, Jesusa mladijenca na kriocu držaše. M. Vetranić 1, 309.

b) *vidi u Vukovu rječniku:* klijet, f. 'eine kammer', cella 's dodatkom da se govori u Hercegovini i još: Klijet u Srbiji na nekijem mjestima (kao n. p. po Jadru i po Pocerini) zovu 'ajat' ili 'vajat', a na nekijem mjestima (kao n. p. po Moravi) 'stasina' i 'ižina'. u Srbiji koliko god ima u kući oženjenih ljudi, toliko ima oko kuće vajata, te svaki čovjek u svom vajatu spava (bez vatre i žeti i zimi: jer se u vajatima ne loži vatra) sa svojom ženom, i drži svoje hašine i ostalo roješta. u gdje kojijem se vajatima drži vino, rakija, sir, maslo, skup, med, i ostale domaće stvari. *vidi i:* Vajat, klijet i stasina osobite su zgrade za sebe, a komora, čiler i sprema po naj više su u kući. Vuk, rječn. kod sprema. Paraklisijarhu šidšu kb ključarevi jako da vyzmetu vino, i oběma vssedšaiima vč klěts... Danilo 268. Klijeti vam sve pune, družino gizdava, i sukna i vune i bijela postava! M. Držić 454. I vnoter mi vpeļasmo toga Kahmanovića vu vinograd i vu klet na gorni vrate toga vinograda. Mon. croat. 300. (1595). Klit mirisa Božjega. J. Banovac, blagosov. 163. Dobar čovjek iz dobre klijeti iznosi dobro. Vuk, mat. 12, 35. Kuća de se sakupļaju na blagovañe i na dogovor zove se 'domaćina', stanovi pojedinijeh zadrugara, 'kleti'. V. Bogišić, zborn. 7.

c) u jednom primjeru xv vijeka u rukopisu pisanome crkvenijem jezikom znači veliku kuću. Jako šistvija dñi 6, i pokaza mi klěts prevelikuju. Starine. 18, 205.

h. mjesto zatvoreno u kući gdje se prebiva, soba, sobica.

a) conclave, cubiculum, soba uopće (bez obzira na veličinu), naj češće u kojoj se spava. Vč tajnuju klěts carv vñhodits. Domentijan^b 128. Jegda moliši se, vñlēzi vč klěts svoju i zatvori dveri svoje. Danilo 38. matth. 6, 6. Vas dan je sidjela zlovoljna u klijeti. M. Vetranić 2, 923. Uljehči unutra u klijet reče... M. Divković, zlam. 35a. Blagoslov ložnice ali kliti gdi se spi. L. Terzić 239. Ova divica bi toliko čista da bi puno draga Bogu, i posla joj anjela Gabrijela, i ona staše zatvorena u jednoj kliti i činaše molitvu. P. Macukat 27—28. Pođi unutra u klijet tvoju. S. Rosa 76a. A ti kad se moliš, uđi u klijet svoju. Vuk, mat. 6, 6. Što na uho šaptaste u klijetima. luk. 12, 3. One će (žabe) isači i skakati tebi po kući i po klijeti gdje spavaš. Đ. Daničić, 2mojs. 8, 3. U klijeti gdje spavaše. 2sam. 4, 7.

b) cella, ističe se da je malahno mjesto. (Grob) u jednoj hridi usječen na Kalvariju u jednomu vrtu malo daje od mjesta na komu bi pribjen na križ Jezus, utvoren je u način četverokutja, i unutra stijenom izsjedečnom kō prigradom prodijeljen u dvije vrtepi oliti klijeti. tjeih vrtepi iliti klijeti prednja ostaje na strani istoka itd. S. Rosa 164a. Vafa da ide na poje u klijeti do

jetne sobe. Đ. Daničić, sud. 3, 24. Donesi to jelo u klijet (*Luter: „kammer“*) da jedem iz tvoje ruke. 2sam. 18, 10. Baci ga u pouzanu klijet vrh svoje sobe. S. Ćubiša, prip. 125. Ja se nesrećan zabij u nešto ovsu pod krmu vrh same vodine klijeti (*sam pisac tumači: sobica*). prič. 9.

c. u ovom primjeru našega vremena može biti da znači kafez. Oj vi umni sokolovi, za koje nije klijeti ni plenice! M. Pavlinović, razl. spis. 187.

2. KLĬJET, m. vidi 1. klijet (*gdje su i svi primjeri u kojima se ne poznaje rod*). — U jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Mikajinu (klit, klijet, sprema, proutarium, cella proutaria, cella penuria, horreum penurium, penus; tko ima pomću od klijeta), u Belinu (klit, klita, m. camera, cioè stanza da dormire, cubiculum 161b), u Voltigijinu (klet i klijet, klijeta, capanna, casuccia, turgurio, eine hütte von stroh). Ne imaše ni klita ni pokrovca. P. Macukat 28. Pojde u svoj klit. 49. Kraj čini učiniti lip klit. 60. U kraj svoga klita. 61.

KLĬJETA, f. vidi 1. klijet. — U jednoga pisca XVIII vijeka (po istočnom govoru kleta). Kad pomisle šta ga im je u podrumu, pune klete meda i masla i suve krmetine... D. Obradović, basn. 87.

KLĬJETKA, f. detm. 1. klijet.

a. u Stuličevu rječniku: v. kajpa s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

b. sjeničarka, bundeva namještena za hvataње sjenica. L. Stojanović.

c. mjesto gdje se hrani jelo. u Lici. D. Trstenjak.

KLĬJETO, n. vidi dlijeto. — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Tako se srca prorijezaju, kako služeći se s klijetom... J. Matović 245.

KLĬJEVCI, m. pl. mjesno ime.

a. selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 55. — jamačno je isto selo što se pominje u spomeniku XV vijeka, ali u istočnom obliku Klevci (u ostalom je spomenik pisan zapadnijem govorom). vidi u Daničevu rječniku: Klevci, selo koje je s gradom Ključem kraj bosanski Tomaš Ostojić dao sinovima vojvode Ivaniša Dragišića (Mon. serb. 439 god. 1446).

b. Kleveci (Klěvci), selo na Pšini. Spom. stoj. 184.

KLĬJOTINA, f. ono što iskliza iz zakislih snopova. u Srijemu. M. Medić.

1. KLĬK, m. vidi 1. klicaše. — Riječ je stara, isporodi stslav. klikъ, rus. кликъ. — Postaje od korijena glagola kliknuti. — Između rječnika u Stuličevu (clamor, vociferatio s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu (der ruf, clamor s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u Daničevu (klika, clamor). Kliki. Gilsferd. bosn. 283. Marku soko klikom odgovara. Pjev. crn. 183a. Što je ovo, evo neko doba te su naše gore umučale, ne razležu ratnijem klicima? P. Petrović, gor. vijen. 11.

2. KLĬK, m. brdo što se spušta u potok, n. p. Beograd je na kliku (čuh od vojnika, ali ne znam odakle su). M. Đurović. vidi i: Klík, strma kosa u Grdovićima, u okrugu užičkom, u Srbiji. I. Pavlović. — I kao ime mnogim mjestima u Srbiji, n. p. a) u okrugu biogradskom, brdo. Glasnik. 19, 172. — vidi i: Livada u Kliku. Sr. nov. 1861. 354. — b) u okrugu jagodinskom. Niva u Kliku. 1864. 58. — c) u okrugu kragujevačkom. Livada u Kliku. 1878. 923. — d) u okrugu kruševačkom. Niva u Kliku. 1875. 631. — e) u okrugu rudničkom. Votňak kod Klica.

1875. 339. — f) poveliki zabran u okrugu užičkom. L. Stojanović. vidi i sprijeda. — Pominje se i kao mjesto u Hrvatskoj u latinskom spomeniku XVII vijeka. 'Klikum versus'. Arkiv. 2, 316. (1657).

1. KLĬKA, f. vidi 1. klik. — U narodnoj pjesmi XVIII vijeka. Kliku mi ti klikovaše jedna Budimka divojka. Nar. pjes. bog. 77.

2. KLIKA, f. samo u Stuličevu rječniku: v. klica.

KLIKAC, klikca, m. vrst ptice. Lukovdo.

KLIKNOVEŃE, n. vidi kliknuće. — Na jednom mjestu u knizi pisanoj glagolicom XVI vijeka (sa starijim oblikom kliknovenje). S kliknovenjem slave. Transit. 169.

KLIKNUĆE, n. djelo kojim se klikne. — Stariji je oblik kliknutje. — U Belinu rječniku: kliknutje, 'l' intonare il canto, 'praecentio' 414b, i u Stuličevu: kliknutje.

KLIKNUTI, kliknēm, pf. zapjevati; zavikati, viknuti; zazvati vičući (uopće početi nešto u veliki glas). — Akcenat se ne mijenja (vidi daže). — Riječ je stara, isporodi stslav. kliknati, rus. кликнуть; ima i lit. klykti, vrištati. — U naše se vrijeme čuje samo u pjesmama (ali ne samo o vili, kao što je u Vukovu rječniku). — Korijen klik čaja da je onomatopeja, isporodi kriknuti. — Prošla vremena (osim imperfekta kojega vremena nema, jer je glagol perfektivni) mogu postati i od sama korijena klik bez nastavka nu: aor. klikoh, kliče itd. (naj stariji primjeri: klikoh. M. Vetranić 2, 116; kliče. P. Hektorović 22. A. Čubranović 158, vrlo često u Gundulića i u narodnijem pjesmama našega vremena; klikosmo. M. Vetranić 1, 239; klikoš. G. Držić 435. P. Hektorović 22. 30); i kliknuh, kliknu itd. (naj stariji primjeri: kliknu. P. Zoranić 16a. M. Bunić 40. A. Gučetić, roz. mar. 154. I. Gundulić 462); ger. praet. klikāvši (nema potcrde) i kliknūši (A. Gučetić, roz. jez. 105. 218); part. praet. act. kliknuo (I. Gundulić 383), kliknula i klikkao, klikla (klikle. I. Gundulić 404); inf. kliknuti (naj stariji primjer: M. Vetranić 263) i kliči (samo u Vukovu rječniku). — Između rječnika u Mikajinu (kliknuti, početi pjevati, 'praecino, praecire voce'; a na strani 186a: početi kantat, kliknuti s istim značenjem), u Belinu (intonare il canto, 'praecino' 414b; chiamare, nominare, domandare, 'voco' 188a; incominciar a parlare, loqui incipere' 541a), u Voltigijinu (kliknuti, kličem, chiamare; intonare, 'rufen; anstimmen'), u Stuličevu: kliknuti, kličem, 1. v. zvati. 2. v. zabesjediti. 3. intonare (pp. e. initium canendi facere in choris, ut hi harmoniose praecinentem sequantur), u Vukovu (kliči, rufen wie die vila', clamor ut dryas', cf. kliknuti s primjerom iz narodne pjesme: Kliče vila iz gore zelene; kliknuti, vide kliči).

a. zapjevati.

α) početi pjevati kakvu pjesmu koja se za tjem izriče onako kako je pjevana (kao oratio recta). Obadva (ribara) klikoš, pisam začinući po tiho ne bržeć, svaki vesel i vruć, jedan niže držeć, drugi više pojuć: (sljedi pjesma). P. Hektorović 22. Na izmin klikoš opet s dobre voje... 30. Popogudiv i glas zukom sredif kliknu (sljedi pjesma). P. Zoranić 16a. Ja u posluh a on kliče (sljedi bugarščica: Cvilu to mi cvijaše...). Đ. Baraković, vil. 196—197. Iz svijeh tjem usti u skladu jedan glas ovako izusti i klikni večeras, 'O lijepa, o draga, o slatka slobodo...'. I. Gundulić 175.

b) što se pjeva stoji u podložnoj rečenici. A četvrti kliknuo bješe, ko ugarske skladne voje Matijaša kralja uspeše iz tamnice na pristoje. I. Gundulić 383. — *U ovom je primjeru umetnut glagol kliknuti, kao kod b, c):* Ko se iz grada Dubrovnika (kliče treći) k Zadru uputi despot Đurađ za na prika zeta Ugre podignuti. I. Gundulić 383.

c) objekt je riječ pjesma, pjesan, pjesanca itd. Da budem pjesancu kliknuti. M. Vetranić 2, 63. Iz glasa kliknimo naj ljepšu pjesancu. M. Držić 450. Kliknu ovuj pjesan. A. Gučetić, roz. mar. 154. Kad moj jezik pjesni klikne, kako staglič ki žuberi, da me resi, cvijetje nikne. I. Gundulić 140. Glasim medenimi kliknuše ove slatke pjesni. 398. Da bi ju (pismu) prid nami kliknuti. I. T. Mrnavić, osm. 144. Novu pjesan klikni, o zemlo. I. Đorđić, salt. 392.

d) kad je više čeladi što zajedno pjeva, o onome koji naj prvi počne, a drugi za nim slijede, vidi u Mikafinu, Betinu, Voltigijinu, Stuličevu rječniku.

e) o ptici. Zapješe još taj čas dva slavja iz luga, kliknuše u glas vas onaj tuj dva druga. G. Držić 435. Zar da harnost nebesijem kaže, a što su mu podarila jasna, da mu kliknu ptići smjelovići? Osvetn. 1, 6.

b. zavikati, viknuti, naj češće u nekoj razdraženosti, u veselju a i u žalosti; često se riječi izgovaraju, ali se gdje gdje i sam glas ispušta bez pravih riječi.

a) uopće. (Anđeli) veselijem glasom kliknuvši, zamijernom radosti nebesa i vas svijet napuniše. A. Gučetić, roz. jez. 105. Kliče i iz vrh tvrde gore k Samuolu mio pospiješ. J. Kavašin 252a. Od bogova Bog neumrlji svestaštom riječi kliknu ter zaviknu na sud zemlju svu prida se (Deus deorum Dominus locutus est et vocavit terram). I. Đorđić, salt. 160. Kliče vila s visoke planine, razbudiše Srbe iznenada po svoj Zeti tja do Skadra grada. J. Krmpotić, pjesm. 3. Grozno klikne, tužnim cikom cikne. Osvetn. 4, 60. — *Uz kliknuti ima drugi glagol što znači kakav glas, te kliknuti onda ističe da se počinje i da je velikijem glasom (isporedi e).* Kliknimo veselo u sve glase i recimo... V. M. Gučetić 21. — *vidi i d.*

b) izriče se što se kaže kličući, samijem riječima onoga koji kliče (oratio recta). u kojem primjeru može biti da ne znači vikanje nego samo da se počinje govoriti (isporedi e). I klikosmo plačne u glase da se čuje do nebesa: 'Podirajte ruse vlase, kad nas gusa taj saveza!' M. Vetranić 1, 239. Iz glasa ter klikoh kraj vode studene: 'O vodo studena...' 2, 116. I kliče devojka, po kliče devojka, još kliče devojka: 'Stani se, Šišmane...' Nar. pjes. u P. Hektorović 22. A pak nega (mač) vrh bodezni napravivši k arcu, kliče: 'Ovo plata koju stiče svak pod stigom od juvezni.' A. Čubranović 158—159. Kad ga ubih, ti mi kliknu: 'Posij zube sad njegove.' M. Bunić 40. Uzvrat' gospo, spridu skuta, ter klikni: 'Ovdi vratiželja!' M. Pelegrinović 191. Jedino mogahu kliknuti: 'Blažene oči naše...' A. Gučetić, roz. jez. 226. Kliče ovako vas u smeći sebe u sebi ne videći: 'Ah, ter ja sam mladac mili...' I. Gundulić 219. Kliče: 'Ja ti, ah, nikako, kraljeviću, ne zavidim.' 287. Prista svaki od svjetnika, a car stavno kliče u glasu: 'Živi dundo... i ma bratja živa da su...' 309. Kliče: 'Čut je strašno i plačno, kako Poljak cara dobi...' 321. U besjedu kliče blagu: 'Družbo mila...' 385. Juraj despot hvalač Volšu, kliče: 'Grade, ti me užecuva...' J. Kavašin 185b. Tim mu kliče:

'Zli gusaru!...' 286a. Kliče: 'Kraju tvomu križ ču poslat za tutiju...' 255b. Nu se varkam dikla slavna stavi, i sa svijem glasom kliče: 'Ah poznam te, ah prokleta slici u tuđoj misli od svijeta!' I. Đorđić, uzd. 49. U to kliknu nemu andio: 'Ne tigni!' A. Kalić 370. A kad dođe gori Garevici, kliče Nenad kako soko sivi: 'Garevice, zelena gorice! ne raniš li u sebi junaka...' Nar. pjes. vuk. 2, 78. Kliče Stojan tanko glasovito: 'Vila gnizdo tica lastavica...' 3, 171. Svi kliknuše a jednoglasno: 'Hvala da je Bogu velikome!' Ogled. sr. 27. Tada kliknu Radojev Saviću: 'Moj sokole, Stakov Radovane! Hvala Bogu na njegovu daru!' 237. Snimi kapu pak otvorito kliknu: 'Neka pristupe oni...' S. Lučbiša, prip. 106.

c) značenje je kao kod b), ali je razlika u tome što kliknuti ne stoji pred govorom nego se u n uumeće, isporedi govoriti, I, 2, a, b), i kazati, I, 1, a, b). 'Ke se čudo meni otkriva' kliče paša, 'do istine kraljevića vidim živa.' I. Gundulić 441—442. Ter 'Pospiješ' kliče, u domu... J. Kavašin 9a. 'Sumlje nije' kliče Dijana, 'da nas tkogod tu zateče.' 196b. 'Dobri Isuse' klikoh. 445a. 'Drago 'e' kliče, 'dražijeh paziti.' I. Đorđić, uzd. 75.

d) što se govori izriče se podložnom rečenicom s konjunkcijom da. Kliknite iz glasa, da se Bog proslavi. M. Držić 479. Kliče tad kralj plemeniti, da ne može bit inako. G. Palmotić 1, 44. Kurio Samitjanom kliče ujedno, da on ne mari tōku žderu. J. Kavašin 88a. — *I u ovakom se slučaju može umetnuti kliknuti kao kod c).* Gospodovat i da neće nego, kliče, stati u robstvo. J. Kavašin 26a.

e) ima objekt u akuzativu kojijem se kaže što se izreklo. u jedinom je primjeru relativna zamjenica što. Dokaži svomu sinu knezu što vam kliče savjetnica vila. Osvetn. 3, 159.

e. u prenesenom smislu, može biti subjekat i ono što se govori (molba, pjesan itd.). Klikni, pismi moja. P. Zoranić 60b. Neka pjesan sladkoglasnijeh klikne iz usti. I. Đorđić, salt. 204. Kliče k Bogu molba moja. 473.

d. vičući zazvati, dozvati, pozvati (i u pomoć); objekt je onaj što se zove. Kad mi budeš blizu hrabra dvora, dvaš mi ga klikni, tretjom pogovori. Nar. pjes. u Š. Menčetić—G. Držić 510. Kliknuvši na pomoć druga svoga. A. Gučetić, roz. jez. 218. Kliknite mi silna cara, mila bratjo i družino. Starine. 18, 228. (xvii vijek). Kliknu jakoga Boga u pomoć. Nar. prip. vuk. 119. Otle (vila) kliče tanko glasovito, a na ime kneza Mojsija. Ogled. sr. 68. mogu se kazati i riječi kojima se zove. Opet kliče Mićunović—Vuče po imenu Žutkovića Toša: 'Haj de si mi, Tošo Žutkoviću?' Nar. pjes. vuk. 4, 9. — *Po smislu mogli bi pripadati amo i ovi primjeri, ali se može shvatiti kao da kliknuti znači i uopće zavikati (vidi b, a)), jer se dozivanje izriče drugijem glagolom.* Kliče vila s Urvine planine, te dozivje Kraljevića Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 440. Kliče vila iz Posavja slavna a Stanojla zove harambašu. 4, 380. Kliče vila u selo Stijenju, Vukašina zove barjaktara. Ogled. sr. 200.

e. stoji s infinitivom drugoga glagola koji znači kakav glas, kao pjevati, naricati, zvati, plakati itd. te znači početak djela što se javlja drugijem glagolom, a ističe ujedno da ono biva glasno. Neka u način drag, naredan, gdi slovinske slave slovu, iz pō svita jezik jedan klikne pjevat pjesan ovu. I. Gundulić 276. Pak nakazni i sve srde po imenu zvati klikne. 301. Kliče glasom žalosnime u ovi način naricati. 392. Gospodičić mlad

prid nime kliče glasom velicime u ovi način po-
pjevati. 416. Kliče lipos (*svuju*) klet. 537. Često
zovuć drago ime, kliče ovako naricati. 548. Tuj
mu ovako kliče rijeti (*samo radi stiha; perfek-*
tivni se glagol ne može ovako upotrebljavati). 556.
Kada prođem, kliknem pjevat sej besjede. G.
Palmotić 2, 5. Kliče plakati, comincio piangere.
A. d. Bella, rječn. 204^b. Zli duh kliče iz nje
strašnijem vapajom ovako revati. I. Đorđić, ben.
166. Kliče Iva kroz lug popevati. Nar. pjes.
vuk. 3, 400. Kliče vila prije jarkog sunca do-
zivati srpskome logoru. 4, 263. „Dok mu samo
štogod prigovoriš, on odma klikne plakati“. „Ja
mu samo nešto u šali reko, a on odma kliče pla-
kati“. (*u naše vrijeme u Lici*). J. Bogdanović.

KLIKOTAŃE, n. djelo kojijem se ko kličoće.
Bi žubora i gurkaña i podmukla klikotaña. B.
Radičević (1880) 280.

KLIKOTATI SE, kličoćem se, *impf. smijati se*.
— *Vaja da je riječ onomatopejska*. — *U naše*
vrijeme. Nekojim se to dalo na smijeh pa se
kličoću. Bos. vila. 1890. 225.

KLIKOVA, f. mjesno ime. — *U Daničičevu*
rječniku: selu je Tmavi crkve Arhandelove u
Prizrenu išla međa „u Klikovu“ (Glasnik. 15, 283
god. 1848?).

KLIKOVALAC, kličovaoca, m. čovjek koji kli-
kuje. — *U Belinu rječniku*: „plausore, colui che
applauda“, „plausor“ 569^a, i *u Stuličevu*: kličo-
valac i griješkom kličovaoc „plausor“.

KLIKOVANJE, n. djelo kojijem se klikuje. —
Stariji je oblik klikovanje. — *Između rječnika*
u Belinu (klikovanje „applauso con battere le
mani“, „plausus“ 93^a), *u Stuličevu*, *u Vukovu*.
Ispojmo Bogu novu pesan s jedino-klikovanjem.
Transit. 150. Farizeji čujuć klikovaña pokrivalu
se. S. Rosa 180^b. Uz klikovaše stotine hiljada
grla. M. Pavlinović, razl. spis. 380.

KLIKOVATI, klikujem, *impf. vikati, iterativni*
glagol prema kliknuti, ali se upotrebljava uopće
kao impf. kliknuti, isporodi 1. klicati. — *Akcent*
se ne mijenja (aor. 2 i 3 *sing.* kličovā, *impt.* klič-
kāj, *part. praet.* act. kličovao, kličovāla, *part.*
praet. pass. kličovān). — *Od xvi vijeka* (vidi 1,
2, b), *a između rječnika u Belinu* („dire“, „dico“
259^b; klikovati tkoga, plaudere ed applaudere
„applaudo“ 568^b; klikovat s hvalom „applaudire,
lodare“, „plaudo“ 92^b), *u Bjelostjencevu* (klikujem,
t. j. slavim u glasu „applaudo“, v. slavim), *u Vol-*
tigijinu („applaudire, battere mani“, „frolocken,
beyfall geben“), *u Stuličevu* (1. jubilare, gestire,
laetos dies agere. 2. exclamare. 3. dicere), *u*
Vukovu („rufen“, „voco, clamo“, cf. vikati s *pri-*
mjerima iz narodnih pjesama: Stade Marko
brata klikovati. A klikuje od Nikšića Turke).

1. *aktivno*.

a. *nema objekta. kad čelade uopće više, može*
kod toga i ne izgovarati riječi nego i ispuštati
samo veliki glas.

a) *kad ko od žalosti više, vapi. aa) uopće*.
Čude se i luzi i velmi tuguju, ja, vajmeh! gdje
željno klikuju svaki hip i čas u suze priľute. M.
Vetrančić 1, 25. Ja Budim tužan grad k nebesom
klikuju. 1, 52. Koji (Sion) prilikuju k narodu
ľudskomu i kroza n klikuju k milosrdju tvomu.
N. Dimitrović 71. — *cc) subjekat je životina*
(kuf, labud), te bi moglo značiti: pjevati (isporodi
kliknuti, a). Da kufa tuj čuje gđi s veljom bo-

ľezni na smrti klikuje poľujući u pjesni. M. Ve-
tranić 1, 4.

b) *razlikuje se od a) tijekom što je uzrok radost,*
a ne žalost. Iz kola mu vila klikovaše. Nar.
pjes. vuk. 1, 74. I tako sav narod Izraľjev pra-
čaje kovčeg zavjeta Gospodnoga klikujući i tru-
beći u trube i u rogove. Đ. Daničić, 1dnev.
15, 28. Svi sinovi Boľži klikovahu. jov. 38, 7.
Vikaće (Gospod) i klikovati, nadvlađaje nepri-
jateľe svoje. isa. 42, 13. Klikujte i pjevajte,
razvaline Jerusalemske, jer Gospod utješil narod
svoj. 52, 9.

c) *klikovati na koga u jednom se primjeru*
kaže o glasu lava ľutita. Zlosrdo ter stoji (lav),
ter na me klikuje. M. Vetrančić 1, 383.

d) *u jednom primjeru, o glasu trublje*. Anđelska
iz glasa trublja klikuje. M. Vetrančić 1, 283.

b. *slaviti koga ili što, vićući*.

a) *objekat je ono što se slavi*. Zemľa svako-
ľika, klikuj svoga stvoritelja! G. Palmotić 3, 219^a.
U slavi mi Jezusa klikujemo. I. Đorđić, uzd.
153.

b) *izriću se riječi kojima se ko ili što slavi*
(oratio recta). Mnoľ priproste čeladi izade prima
nemu noseći granice poma i klikujući: „Zdravje
i slava!...“ S. Rosa 181^a. — *Misľim da i ovaj*
primjer amo pripada: K nemu su se kupile sve
devojke i neviste, tere to mi Radosavu Siverincu
klikovahu: „Aj davori davori Radosave Siverine,
mnozim ti nam si crno ruho postavio, već to mi
je hotila nika srića Vladkova da te je junaka na
veri privario...“ Nar. pjes. u P. Hektorović 21.

c. *znaćenje je kao kod b, ali se ne misľi o sa-*
mome vikañu nego o pjevañu.

a) *objekat je ono što se pjevañem slavi*. Pa-
stijeri livadom uz dipli začinu, klikuju za stadom
ľipotu viliñu. I. Gundulić 130. Samoj ľnoj se ne
pristajem svu noć vrtjet oko praga, klikujući
skladnom pjesni ne ľjeposti, mē ľvezni. 222.
Ko kriposti tve čestite veličinu klikovaše sada
u trublje glasovite, u junaćke sada glase. G. Pal-
motić 2, 314. Uz drag romon ľire uredne on ve-
seľe pjesni meľne skladnijem glasom pripijevaše;
klikovaše djede stare... 3, 60^b. I viteza svak
od smrti nedobitna klikovaše. P. Kanavelić, iv.
201. Sad mi e ine klikovati. J. Kavañin 238^b.
ľijepo je pjesnim navjesnicam tebe, o Boľe, kli-
kovati. I. Đorđić, salt. 317. — *Uz objekat se*
moľe izreći kao što se onaj hvali (u jedinom pri-
mjeru instrumentalom). Vjerenicom i gospojom
u pjesnih ju klikovaše. I. Gundulić 535.

b) *nema objekta, nego što bi mogao biti objekat*
stoji u genetivu s prijedlogom od. — *u jednoga*
pisca xviii vijeka. U drugo mē dilo poćme i od
ñih klikovati moja vila veoma mĩlo. J. Kavañin
110^b. Od ovoga čudes, truda moja Klio ne kli-
kuje. 321^b.

c) *izriću se riječi kojima se slavi, a u jedinom*
je primjeru umetnut glagol klikovati meľu same
ove riječi, isporodi kliknuti, b, c). Pripijevaju i
bojnici i pomorci... vaše carstvo... Źivi ľijepa
Captislava! svi klikuju skladne u glase, za na-
šega Bojnisľlava. G. Palmotić 2, 210.

d) *što se pjeva kaľe se podloľnom rećenicom*.
Joľ klikuje, kako vojska verna u gole gre pu-
stiñe. G. Palmotić 3, 62^b.

d. *kao proglašivati, isporodi 1. klicati, b, b) i*
d, d). Dolazili gospodarevi ulaci i vas dan s po-
kľića klikovali: „Ko je vitez?“ S. Ĺubiša, prip.
61. — *Moľe biti da amo pripada i ovaj primjer*
u kojemu je subjekat glas. Pokle vidiš korugvu
od pravde trepećući, oruľje sľtleći, trublju tru-
beći i glas glasoviti klikujući i navisćujući priku
smrt... M. Jerković 63.

e. *govoriti (vidi i u Belinu rječniku). može biti da je ovako značenje u ovom primjeru:* Kad mi sjede klikovati pjesnik glasom medenime: „Rimljanin sam, Ovidio...“ I. Đorđić, pjesn. 4.

f. *zvati (i u pomoć), isporodi kliknuti, d. izriče se svagda ko se zove, ali to nije u ovom primjeru:* Klikovala prebijela vila, klikovala tri bijela dana, niko joj se ozvat ne smijaše. Nar. pjes. herc. vuk. 57. i u ovom gdje kao objekat ima sama riječ klika: Kliku mi ti klikovaše jedna Budimka divojka. Nar. pjes. bog. 77.

a) *ko ili što se zove stoji kao objekat. a(u) objekat je čefade ili što se misli kao čefade.* Kako ih (Muže) jur družu klikuju i zovu. M. Vetranić 1, 43. Napokon javor suh klikuju (ja) iz gore. M. Vetranić 1, 72. Tebe, Jesuse, klikuju za svu moć. 1, 172. Klikovat i vapit svijetloga Apola. 2, 6. Iz glasa klikovah Junonu zovući. 2, 187. Bud da me češ zaman, brate, pri potribi klikovati. Nar. pjes. u P. Hektorović 19. Po nebesijeh jur se čuje u blag način drag i sladak šušnet neki gizdav hladak ki na put nas svijeh klikuje. I. Gundulić 26. Ona majka klikovaše sinka svoga i brajenka. Nar. pjes. u Đ. Baraković, vil. 197. Klikovaše braca Petra. Đ. Baraković, vil. 205. Moju kćercu ko klikuje? G. Palmotić 2, 251. I on stražu klikuje na mirim od Smedereva. Nar. pjes. bog. 31. Nemaš koga klikovati, vilo! Nar. pjes. vuk. 4, 122. Pa on skoči od zemlje na noge, te klikuje svoju sirotinu, potrčalo dvades i pet drugih. 4, 123. Da Demira brata ne klikuje. 4, 432. Bijela je klikovala vila, od Zagarča visoke planine, pak klikuje kraju piperskome, a na ime crnogorskog knaza. 5, 217. Đeca počnu plakati i mater klikovati. Nar. prip. vrč. 38. A klikuje i žive i mrtve. P. Petrović, gor. vijen. 115. — b) *objekat je ime.* Tve ime na pomoć klikuje. M. Vetranić 1, 373. Za toj ču tve ime... klikovat na pomoć. 1, 384. I jezik moj i glas od kuda ima moć klikovat svaki čas tve ime dan i noć. H. Lucić 212. Kada mi te začuju moje ime klikujući kleti gusari. Nar. pjes. u P. Hektorović 19. — c) *objekat je milost, pomoć.* Tvu milos klikuju (ja). M. Vetranić 1, 151. Pomoć tvu klikuju. I. Đorđić, salt. 307.

b) *uz objekat izriču se i riječi kojima se objekat zove (oratio recta).* Oblaka je klikovala: „Hod“ mi ružu hlad! Nar. pjes. u Š. Mončetić—G. Držić 506. Zašto mu se brz koñ biše po livadi razigrao. za him to mi potičući vojevoda klikovaše: „Stani jure, koñu!“ Nar. pjes. u P. Hektorović 20. U dubja ih skut zelena klikuje ovako počinuti: „Eto je pastir svratio stada...“ I. Gundulić 403. Ona mi ti klikovaše slavna kraja Vladislava: „Ah, de mi si, de mi si, slavni kraju Vladislave!“ Nar. pjes. bog. 77. Bijela je vila klikovala s Košutice visoke planine, te doziva u Crnce kamene a na ime Jovanović-Vela: „Čuješ, Velo, zlo jutro ti bilo!“ Nar. pjes. vuk. 4, 122. I dijete klikuje Vukale svoga strica Petra Boškovića po imenu i po prezimenu: „Aj de si mi, o moj mio striče?“ 4, 364. On klikuje dva sina nejaka: „Haj Mušela de si i Jovane?“ 4, 514.

c) *izriču se samo riječi kojima se zove, te se po nima zna i ko se zove.* Priziva i klikuje: „Mili i dragi sinko!“ M. Jerković 71. No klikuje Mrvaljev Vukota: „De si, Draško? doma ne vidio!“ Ogled. sr. 41. Tanahna je klikovala vila, vila zove u Moraću gorñu: „Jes' li doma, Mališa serdare?“ 205.

2. *pasivno.* — u svijem je primjerima značenje prema 1, b. Od svakoga klikovani slavni unuci gdi su vaši? G. Palmotić 2, 268. Vojevode po

svem svijetu klikovani. 2, 282. Dugo držat ne može se ova kripas pokrivena, neg po zemlji svud prostrije se klikovana i hvaljena. 3, 125^a.

3. *sa se, pasivno.*

a. *prema značenju pod 1, c.* Ili putnik kopnom jaše, il' pomorac more brodi, Vladislav se klikovaše slavan carskoj pri nezgodi. I. Gundulić 287.

b. *prema značenju pod 1, f.* Klikuju se na glasu vitezi. Nar. pjes. vuk. 5, 388. Sve se dobri klikuju junaci. Ogled. sr. 209. Klikuju se momčad po junaštvu. 476.

KLIKOVIĆI, m. pl. seoce u Hercegovini u okrugu mostarskom. Statist. bosn. 124.

KLİKTÂNE, n. djelo kojijem se klikće. — Između rječnika u Vukovu. Orao kliktañem izaziva svoje hrabre ptiće. J. Rajić, boj. 6. Đetlići s jezika ginu (jer ih po kliktañu nalazi lovac. Vuk). Nar. posl. vuk. 78. Kliktañe dipala... S. Matavul, novo oružje. 89.

KLİKTATI, klikćem, *impf. uprav kao dem. prema glagolima kliknuti, klicati, klikovati, znači različite glasove.* — Akc. *kaki je u inf. taki je u aor. kliktah, u impf. klikći, u ger. praet. klik-tavši; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes.* — U nekijem krajevima č prelazi iz prezenta u infinitiv i u prošla vremena: klikćati (vidi u Stulićevu rječniku). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (klikćem, klik-tati, praecino, praeco voce¹. v. zapopevam) gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (klik-tati i klik-ćati, initium canendi facere²), u Vukovu (vikati kao žuñ: kli kli kli! „den ton des spechts oder der vila von sich geben“, „edo sonum pici vel dryadis vocantis“).

a. *započinati pjevanje, zapijevati (isporodi kliknuti, a, d)).* — u Bjelostjencevu i u Stulićevu rječniku.

b. *vikati, zvati kao vila.* — u Vukovu rječniku.

c. *o glasu u djetla i žuñe (vidi u Vukovu rječniku).* Svako se tu srđi... ditej klikćuć (sic). A. Kanižlić, rož. 6.

d. *o glasu u orla ili u sokola.* Orao klikće. J. Rajić, boj. 6. Orli klikću, a gavrani grću. Osvetn. 2, 174. — Viče Anto kđ da soko klikće. Nar. pjes. vuk. 4, 243. Sjetno klikće iseljenik divni (soko). Osvetn. 1, 7. Uz njih kliću dva sokola siva, jedan klikće sa Avala bojne, a drugi je s lomna Durmitora. 5, 31.

e. *vidi groktati, b).* — U naše vrijeme u Lici. „Ti bi pjeva“ lijepo, samo da umiješ klik-tati“. J. Bogdanović.

KLİKTJETI, kliktām, *impf. uopće zvečati.* — isporodi klik-tati. — U jednoga pisca našega vremena. Glas veseja klikti. L. Milovanov 96.

KLİLO, n. *postaje od glagola kliti (uprav je part. praet. act. u sredñem rodu uzet kao supstantiv).* — U jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi pod a).

a. *rasađnik što se može prenositi.* — *vidi u Vukovu rječniku:* „ein (tragbares) mistbeet, zu gurken, melonen“, „areae stercorariae genus“. metne se u kakvo korito ili u što drugo dubreta i zemlje; u ono dubre metne se sjeme (lubeničko ili od krastavaca) te proklija i nikne, pa se poslije (kad se već ne boje slane) rasađuje. — Vadi što j“ u klilu i po bašci sadi. J. S. Reljković 225.

b. *vidi 1. klica.* I ne tira iz korena klila. J. S. Reljković 124.

KLİM, glas kojijem se kaže kako ko klima idući. — U naše vrijeme. Klim amo, klim tamo, dok isklima iz one šume. Nar. prip. tord. 50.

1. KLİMA, m. ime muško, hyp. Klimenat. —

isporedi Klime. — XIII vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Clemens). U Klime Nørke vs rucē. Mon. serb. 49. (1265).

2. KLĪMA, m. ime muško (vaša da nije isto što 1. Klima, ako i nije ime tursko). — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. I za njima Klima kapetana, ljudi kažu da je Klima šala, al' je Klima listom Bosni glava (na sva tri mjesta Klimma). Pjev. crn. 101a.

KLĪMALICA, f. postaje od klimati, uprav od part. praet. act. nastavkom ica. — U naše vrijeme.

a. u Vukovu rječniku: kad u mjesecu Juliju koñi klimaju glavom te se brane od muha koje im u nos navaľuju.

b. za žensko znači, što i za muško 'klimalo'. u Lici. J. Bogdanović.

KLĪMALO, m. šaljiv nadimak za onog koji vavije nekud klina, ili kad ide klima i glavom i rukama i nogama. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KLĪMAN, m. ime muško. — isporodi Klimenat. — U spomeniku XIII vijeka. Klīman Nedal. Zak. vinod. 55.

KLĪMĀNE, n. djelo kajjem se klima. — Stariji je oblik klimanje. — Između rječnika u Mikašinu (klimanje), u Belinu (klimanje 'accennamento col capo', 'capitis nutus' 13b; 'tracollo, l'atto del tracollare', 'capitis dejectione' 738b; klimanjem štogod potvrditi 'accennare di sì', 'annuo' 13b), u Vukovu. Jedovito klimaše glave. A. Kalić 341.

KLĪMATI, klīmām, impf. nagiñati, pregiñati, klaiñati, n. p. glavom, samo kao neprelazni glagol; ono što se nagiñe stoji u instrumentalu. — isporodi kimati, od kojega glagola jamačno i postaje tijem što se (kako i zašto?) umeće l. — 'ikcenat se ne mijēna (aor. 2 i 3 sing. klīmā). — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikašinu (klimati, kimati glavom, 'annuo'), u Belinu ('accennare col capo', 'capitis nutu significare' 13b; 'tracollare, lasciare andare il capo per sonno o simile accidente', 'caput demittere' 738b; klimati glavom 'dormicchiare, sonnacchiare', 'dormito' 278b), u Bjelostjenčevu: klimam (jamačno štamparskom grijeskom mj. klimam; stoji prije riječi klin), v. kimam; u Voltigijinu ('sonnacchiare, tracollare, dormicchiare; accennare', 'schlummern; winken'), u Stuličevu (v. kimati), u Vukovu: 'wackeln (z. b. mit dem kopfe)', 'nuto'.

1. aktivno.

a. naj češće s instr. glavom.

a) glava se pokloni jedan ili više puta kao neki znak kojim se jarľaju misli, tako n. p.: aa) kao znak ľutine ili prijetnje (po svetom pismu). A mimohodeći kunihu ga klimajuć glavami svojimi. M. Alberti 463. matth. 27, 39. — bb) kao znak da se na što pristaje (kad se jedan put glava prigne). — vidi u Mikašinu rječniku, i pod 2. a). Da što ću rijet o nekijem koji tu dohode po dogovoru za vidjet se, javit se, pozdravit se klimajuć glavom, namigivajuć okom, biľeg davajuć ustina i rukama? A. Kalić 224. Ti na sve to klimaš glavom, posmjehivaš se, a pak ciniš kako je tebi drago. 367. — cc) kad se hoće pokazati da se još veće misli o čemu nego se govori, osobito kad je što neugodno. Klima glavom, i kō da s tezijem hoće vele i vele izgovorit, napomeniva: 'Smrt naj poslije svijeh nas čeka...'. B. Zuzeri 212. Lijećnici izvan stana od nemoćnika klimaju glavom i šapću se s rođacima da je nemoćnik vele gori. 249. — dd) od ľalosti. Onā glavom klima, i noj, jerbo meku na plać

narav ima, suze virom teku. A. Kanižlić, rož. 24. Uzdahnuvši klima glavom. 112.

b) klimañu se glave ne daje nikakvo osobito značenje. aa) to biva kad čelade sjedi i ne leži, a drijemje mu se (vidi u Belinu rječniku). Sve klima glavom, da ne pade, kao da mu se drina. A. Kanižlić, rož. 38. — bb) o čeladetu uopće. Vavije klima glavom svēdno ka' i paripće u vrľaju. u Lici. J. Bogdanović.

c) o životinji. (Sova) sad očima kreće, sada glavom klima. A. Kanižlić, rož. 7. Kokoš kadkad svoju bolest ima, il' vrat skrene ili glavom klima. J. S. Relković 279.

b. u instrumentalu nije glava nego što drugo. Tikva mu je puna dima, sobom kreće, rukom klima. J. Kavañin 59b. Ko što ima, onim i klima. Nar. posl. vuk. 159.

c. bez instrumentala.

a) u jednom primjeru XVIII vijeka znači klamitati, ľuľati se. Još zub jedan ili drugi toj u glavi klima kugi. V. Došen 129a.

b) vidi a, b) aa). (Kaluder) mnoge noći visi i klima nad posteljom bonika. S. ľubiša, prip. 258. — Može biti da amo pripada i ovaj primjer: Nema zaspat, svijēću priľgava, duša klima s nesna utrnuta. Osvetn. 4, 68.

c) hoditi kud kamo, tumarati (ali kao da se kod toga misli: maľući glavom). — U naše vrijeme u Lici. 'Kamo ti vavije klimaš?' 'Vavije nekud klima svēdno ka' vrtoglav'. 'Vavije klimam blagu i bos i go i gladan'. J. Bogdanović.

2. sa se.

a. pasivno, bez subjekta (radi značenja vidi 1. a, a) bb)). U sudu se glavom ne klima nego govori. Pravdonoša. 1852. 10.

b. refleksivno. — u jednom primjeru znači što i aktivni glagol pod 1, b, c). Zubi se klimaju. a ruke suše. Đ. Rapić 186.

KLĪMAVICA, f. klimaše, drijemañe (kad se klima glavom, vidi klimati, 1, b, c)). — U naše vrijeme. Mene spopala klimavica i drijemež. S. ľubiša, prič. 28.

KLĪMĀVNICE, f. pl. naprave (kao neke terazije) u kojima stoji kameñe, te tezinom svojom preteže i podiže melhove, što u peć duhaju, te se zagreva i topi ųelezo. u Mrkoj Poljani. M. Đurović.

KLIME, Klimeta, m. hyp. Klīmenat. — U Dubrovniku XIV i XV vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Klime, Klimete i Klimeta, Clemens). Klime Gućetić. Mon. serb. 215. (1890). Klime (Goćetić. 240. (1899). Klime Rastić. 287. (1419). Klime Bodačić. 295. (1420). — Potvrđeni su, osim nominativa, samo oblici Klimeta za gen. i acc., Klimetom i Klimetom s instr. Vlastele i bratľu svoju Pavla Martinuševića i Klimeta Goćetića. Mon. serb. 104. (1833). Zapovēdiju gospodina kneza Klimeta Budačića. Spom. sr. I. 105. 1, 106. (1411). Klimetom s Podacićem. Mon. serb. 287. (1419). Klimetom s Budačićem. 347. (1427).

1. KLIMEN, m. samo na dva mjesta u jednoga pisca XVIII vijeka, te se ne može znati što je. zar je od grć. κλιμα, nizbrdica? — riječ je nepouzdana, jer je kniga vrlo zlo naštampana. Tu sjedeći vrh klīmeni... vidim pastu krotka stada. J. Kavañin 80a. Na klīmenu grada tvoga ima u pobit turski vuci. 327a.

2. KLĪMEN, m. u Vukovu rječniku: u ovoj zagoneci: Klīmen visi, penda zja, klīmen pendu kurdeľa (odgonetľaj: zvonu, vidi i Nar. zag. nov. 58).

3. KLIMEN, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. Razdijel. 105.

KLIMENAT, Kliment, *m. Clemens, ime muško. — isporodi* Klimens. — *i- stoji po grč. Κληνς*. — *xiv i xvi vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Klimenъ, Clemens'). — *Potvrđen je samo dat. Klimentevi*: Da samъ dalъ Klimentevi Doriću. Spom. sr. 2, 23. (1354—1362), *te Daničić misli da je samo pogrješka mjesto* 'Klimetevi'. — *Kao nom. potvrđen je sam oblik Kliment (bez a)*. Š. Kožićić 5a. 23b. Š. Budinić, sum. 67a.

KLIMENČANIN, *m. vidi* Klimenta. — *Množina*: Klimenčani. — *U jednoga pisca našega vremena*. I njihovi čuli plemenici, Klimentčani a i Mirdičani. Osvetn. 3, 94.

KLIMENT, *vidi* Klimentat.

1. KLIMENTA, *f. ime seocu u Bosni blizu Kozluka u okrugu travničkom*. Schem. bosn. 1864. 45.

2. KLIMĒNTA, *m. čovjek iz nekoga arbanaškoga plemena (pl.: Klimentē, Klimentātā)*. — *isporodi* Klimentčanin, Klimentanin. — *Nalazi se mozebiti od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu*: 'der Clementiner (albanesische ansiedler in Sirmien)', 'Clementinus', cf. Cimirotu. — *Vb leto 7157 (1649) bista nuđa vcljoma monastiru oty prokletijehъ Klimentata*. Starine. 10, 266. *U to doba došle i Klimente*. Pjev. crn. 74b. Pošlimo je tako u Klimente. 74b.

KLIMĒNTANIN, *m. vidi* 2. Klimenta. — *isporodi* Klimentčanin. — *Množina*: Klimēntani. — *U rukopisu xviii vijeka*. Togda (1738) Klimentani mnogi pridoše u Srems. Glasnik. 20, 15.

KLIMENTAŠICA, *f. žensko čelade iz arbanaškoga plemena Klimentata*. — *U Vukovu rječniku*: 'die Clementinerin', 'Clementina'.

KLIMENTO, *m. vidi* Klimentat. — *U spomeniku xiii vijeka, i otale u Daničićevu rječniku* (Klimento, Clemens'). Klimento Merznuhъ. Mon. serb. 40. (1253).

KLIMNIĆ, *m. prezime. — xv vijeka*. Stipan Klimnić. Mon. croat. 106. (1470).

KLIMNO, *n. ime mjestu u Hrvatskoj. — xvi vijeka*. Sudac Ivan is Klimna. Mon. croat. 237. (1535).

KLIMNUTI, klimnēm, *pf. zaklimati (jedan put), kao perfektni glagol prema klimati. — U naše vrijeme*. Naj posle sleže ramenima, otrese rukama, klimnu glavom, pa sede. M. Đ. Miličević, međudnev. 70.

KLIMO, *m. hyp. Klimentat. — isporodi* Klime. — *Akc. se mijenja u voc. Klimo. — U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KLIMOJE, *m. hyp. Klimentat. — U Dubrovniku xiv i xv vijeka. — Između rječnika u Daničićevu* (gledaj Klime). Klimoje Bodačić. Mon. serb. 241. (1399). 259. (1405). Klimoje Budačić. 262. (1405). Spom. sr. 1, 101. (1411). Klimoja Budačić. 1, 134. (1416). Klimoje Bastić. Mon. serb. 347. (1427). Klimoje Gočetić. Mon. serb. 402. (1439).

KLIMOJEV, *adj. koji pripada Klimaju. — Između rječnika u Daničićevu* (Klimojevъ, 'Clementis'). S voľom Klimojevomъ. Spom. sr. 1, 6. (1396).

KLIMPAČ, *m. vidi kod* babli, 2, a).

KLIMPESTA, *f. vidi kod* klinkov.

KLIMPETA, *f. vidi kod* klimpov.

KLIMPOV, *adj. u narodnoj zagoneci našega vremena. — isporodi* klinkov. Raslo drvo klim-

povo, na klimpovu klimpeta, na klimpeti nevjesta. odgonetljaj: smokra, (lišće i rod). Nar. zag. nov. 211.

1. KLĪN, *m. cuneus, clavus, hernia. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. klinъ, rus. клинъ, češ. klin, pol. klin (u ova dva jezika s prvijem i trećijem značenjem), pa i lit. klynas (sa značenjem pod b, a) i pod g)*. — *Između rječnika u Vrančićevu* ('cuneus'), *u Mikaljinu* (klin, kljn, zaglavak 'cuneus'), *u Belinu* ('cugno, conio, stromento da spaccar legna o simili', 'cuneus' 198b; 'cugno', 'cuneus' 240b); 'zeppa, conio', 'cuneus' 789b), *u Bjelostjenčevu* (klin, čivija, 'clavus ligneus, paxillus, quo duo l. plura ligna connectuntur'. 2. klin na kojem se čiga obraća 'axiculus'. 3. klin k kojemu se vesla privežuju 'scalmus'), *u Jambresičevu* ('clavus'), *u Voltigijinu* ('zeppa, cogno di legno', 'holzkeil'), *u Stuličevu* ('cuneus'), *u Vukovu*: 1. 'der nagel', 'clavus'. klinā ima i gvozdenijeh i drvenijeh. 2. u prednje osvine koji kroz srčanicu udara 'der reibnagel'. 3. 'der keil', 'cuneus'. ovijem se klinima cijepaju drva ili prošće. 4. klin u košule 'der einsatz bei den näherinen', 'cuneus indusii'. 5. klini 'der hodenbruch (bei den kindern)', 'oscheoccele'.

a. cuneus, *orude* (što se n. p. upotrebljava za cijepanje drva) od drva ili od gvožđa što je s jedne strane plosno, pa se od ne sve sužuje na dvije strane tako da se ove sastaju kao u ostrice. Viděvъ drěvoděļu drěvo cěpešta dvěma klinoma. Stefanit. star. 2, 267. Tad nici zelene grane mu slamaju, nici nakičene kite podiraju, jedni nadodaju udorac udorec, drugi pristavljaju uz klinu probojcu. I. T. Mrnavić, osm. 167. Tvrdja je stijena, nu su jači klini. (D). Što ne učini sjekira, učinice klin. (Z). Poslov. danč. U zemlju zabijati (križ) i klinim ga utvrđivat. S. Rosa 192b. Vratnice su iznutra tvrdili mandalima i klinima. S. Ľubiša, prip. 240. Klin, mech. math. lat. 'cuneus', 'keil' *огър*, fr. 'coin', egl. 'wedge', tal. 'cuneo, bietta, conio'; tijesak na klin 'keil', 'presse', tal. 'torchio a conio'; izbiti klinove 'auskeilen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — Često u ovakovijem poslovičama (isporodi nem.: 'ein keil treibt den andern'), ali može biti da se u kojem primjeru misli na značenje kod c prema tal. chiodo caccia chiodo. Klin klina izbija. M. Držić 275. Klin klinom izbiti. Đ. Baraković, vil. 272. Drivodelac s jednim klinom zna i drugi klin izbiti. F. Glavinčić, cvit. 84b. Klin klin izbija, a sjekira oba. Nar. posl. vuk. 134. Klin se klinom tera. Pravdonoša. 1852. 17. — Metaforički. Nego tolike kline koji će mu zlosrdno opako srce cijepati. Đ. Bašić 282. 'Udrio mi je klin u srce' (isporodi kod 1. klinac, a). u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

b. u prenesenom smislu, štogod što je slično klinu u značenju pod a.

a) trokutan komad tkana što se usije gdje u odijelu da bude na onom mjestu šire, n. p. na košuli ispod pazuha, isporodi latica (vidi u Vukovu rječniku). — U Šulekovu rječniku: zwickel. — Može biti da amo pripada i ovaj primjer (u zagoneci): Imadoh seku Jelaču, skrojih joj od rosa bjelaču, a na nju stoje tri klina, još veli da joj je kratka. odgonetljaj: runo. Nar. zag. nov. 196.

b) u Srijemu komad zemlje koji je stisnut između drugih niva, uvratina i druma, pa je nalik na klin. P. Marković. — Amo vaľa da pripada i ovaj primjer: Dok s druge strane, gle, Bosna je klin u Hrvatsku. M. Pavlinović, razg. 50.

c) da bi nepokretno vrša stajala proti vodi, vežu za nju kamenja. to kamenje zovu u Vranicu

,klin'. L. Zore, rib. ark. 10, 368. *vaša da je po tome što se zabada pravi klin u zemlju uz kakav kolac da bude dobro učvršćen u zemlji (isporedi kod a primjer S. Rose).*

c. clavus, *vidi* 1. klinac, b, *ali je šire značenje nego u klinac, jer klin može biti i od drva i tad obično nema glavice. — Ovo značenje vaša da se nalazi samo u našem jeziku (i u novoslovenskom? u Pleteršnikovu ga rječniku nema); ali i u češkome klin može značiti drvenu čiviju. On ki dobro veže i mudro zapre klin, ta dobro odveže i mudro odpre klin. D. Baraković, vil. 157. Komu probode Jaela glavu krupnijem klinom. M. Radnić 268'. Klište i klini usjani. I. Grličić 128. Ne promini još ni klina (da popravi kuću). V. Došen 204b. Jer ne znaju klina zaoštriti. M. A. Reljković, sat. 16b. Dobiti će sanduk od rastovih dasaka s drvenimi klini. sabr. 67. Pa poteže klince iz nedara, udara ih pod noktove kadi, dok joj pola klina udario. Nar. pjes. vuk. 3, 362. Pouzdan kao vrbov klin. Nar. posl. vuk. 257. Na nekoliko mjesta probijeno (pismo) i udarom klini, te prikovana ploča za korieu. Vuk, dan. 1, 13. Rukama iskoleće klince iz žovica. S. Ćubiša, prip. 197. Klín, 'clavus'. u Istri. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 10. Klin, arch. techn. 'pflock (hölz. nagel)', tal. 'cavichia, caviglio', frc. 'cheville de bois, goujon', egl. 'peg, phig, treenail'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Zabija se i u zid, da se što može objesiti. Novo sito o klinu visi. Nar. posl. vuk. 226. Još nam reci, što l' se moja s klina čorda kreće. Osvetn. 1, 64. — Metaforički. A sad mi trnov klin u srcu ostavi. M. Vetranić 2, 316. Koji mi klin zabi u srce i dušu. 2, 347.**

d. u prednje osovine klinac što udara kroz srčanicu. — u Vukovu rječniku.

e. scalmus, drvena čivija kojoj se privezuje veslo kod veslača. — isporodi palac, škaram. — U Bjelostjencevu rječniku.

f. os u vitla. — U Bjelostjencevu rječniku.

g. kila, u maloga djeteta. — češće u množini klini i klinovi. — *vidi u Vukovu rječniku. Mnoga djeca imaju kline, pa u gdjekojijeh prođu, a u gdjekojijeh ostanu i poslije budu kilavi. Vuk, rječn. kod klin. Kad detetu (muškom) oteku mošnice kaže se da su mu klinovi. M. Đ. Miličević, živ. srb. 197.*

2. KLIN, m. mjesno ime.

a. *vidi* Knin. — *Samo u dvije narodne pjesme xviii vijeka. Sangak hercegovački, čestiti Alaj beg Čengić, kaure je razbio pod tvrdijem Klinom gradom. Nar. pjes. bog. 162. Sangak ercegovski Alaj beg Čengića kad kaure hješe pridobio a pod Klinom gradom bijelijem. 166.*

b. selo u Boci kotorskoj. Šem. bokokot. 1882. 19.

KLINA, f. ime seocu u Hercegovini. Statist. bosn. 121.

1. KLINAC, klínca, m. dem. 1. klin. — *Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl. klináca. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kliněca, rus. канецъ, češ. klíneec, polj. kliniec. — Između rječnika u Mikajlinu (kod čavao), u Belinu (zeppetta, 'cuneolus' 783b), u Voltigijinu (zeppetta, chiodetto di legno, 'kleiner holzkeil'), u Stuličevu ('cuneolus'), u Vukovu (der nagel, 'clavus', cf. čavao).*

a. uopće (*vidi* 1. klinac, a). — U Bjelostjencevu, Voltigijinu, Stuličevu rječniku. — *I ovaj primjer (u kojemu stoji u metaforičkom smislu) jamačno amo pripada, jer u Dubrovniku klin i klinac ne znači isto što čavao: Kunem ti se,*

sestro, udrio mi je klinac u srce. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 180.

b. clavus, kao maña ili veća paličica (obično gvozdena, rijetko drvena) što je na jednom kraju zašifena, a na drugom je plosnata i široka, te se zabija u što tukući po širokom kraju (glavici). — *isporedi* 1. klin, c, čavao, ekser. — *Naj češće se upotrebljava u ovom smislu. Imati će sobom obilježja muke svoje, to jest bič, klince, sulicu, krunu i križ. M. Divković, bes. 29b. Evo utline od klinac kojijemi sam bio pribjen na križu. 36a. Prižestocijemi klinci pribiše. nauk. 238b. Oni ekser aliti klinac. S. Margitić, fal. 169. Vidaše nemile klince gvozdena. F. Lastrić, test. 153b. Kao da su ga klinci ranili i sulica. test. ad. 63a. Uzme čovik jedan klinac gvozden te zatuče nekoliko u rastovinu. ned. 121. Koji ga muča'u, klinci prikiwa'u brez milosti. 299. Kolo klini i britvama oružano. svet. 51a. Gledao je priteško križa drvo, gvozdena klince. A. Kanižlić, uzr. 97. Načiniće mu škriñar lis od orahovih dasaka i obšiti ga crnom kadifom sa žutima klini. M. A. Reljković, sabr. 67. Zavrg'o se drenovom batinom, u batini hiljada klinaca. Nar. pjes. vuk. 3, 151. Ostala mi sa koña eskija, no koliko u noj malo gvozda, mom bi kulu sve četiri bile i dvadeset i četiri klinca. 3, 336. Već uzmite dvadeset klinaca, udrite ih pod noktove Radu. 3, 359. Pa poteže klince iz nedara, udara ih pod noktove kadi. 3, 362. Sitnijem ga klincima potkujto. 4, 299. Sjaha s koña, noge mu podiže, ni klinac mu nije poletio. Pjev. crn. 275b. Kono koña klini pod pločama. Nar. pjes. juk. 236. Dok se klinac ispeče. (kaže se u šali kad koji što ne može da čeka). Nar. posl. vuk. 66. Jedan u klinac, drugi u ploču (udara. Kad jedan govori jedno a drugi sa svim drugo). 111. Ko žali klinac, izgubi potkovu. 138. Radnik u tvornici gvozdjenih klinaca. M. Pavlinović, rad. 76. Nije vrijedno da iglu oli klinac skuje. 149. Klinac, tech. vulg. ekser, čavao, 'nagel', frc. 'clou', egl. 'nail', tal. 'chiodo, aguto'; (drveni klinac), tal. 'cavichia, caviglia'; klini (pl.), tal. 'chiodagione, chioderia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Metaforički. Mi ćemo s klini od proklinaña križu ga prikiwati. F. Lastrić, test. 116a. Koji su sina Božijega klincima opačina svojih opet na nega prikiwali. ned. 6.**

c. po sličnosti prema b, kaže se u prenesenom smislu o nekoj mirodiji (karanfilu, isporodi 1. klinčić, b). Klini ili garofani (gewürznelken) spadaju među fine mirodije. Zbornik zak. 1853. 990. i o cvijetu (karanfilu) koji kao ona miriše. Klinac, Dianthus caryophyllus L. (Marinković). B. Šulek, im. 146.

d. *vidi* 1. klinac, g. Klini, počeci prijedora. M. Pavlinović.

2. KLINAC, Klinca, m. ime muško. — U spomeniku xiv vijeka (sa starijem oblikom Kliněcy). Brat' mu popr' Kliněcy. Deč. hris. 25. 94.

3. KLINAC, Klinca, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 79.

KLINARICA, f. čiviluk, u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *isporedi* klinčanica.

KLINAST, adj. koji je sličan klinu. — *Načieno u naše vrijeme. Obret klinastih slova. M. Pavlinović, rad. 44. Klinast, math. lat. 'cuneatus', keilförmig', tal. 'cuneiforme'; klinast isjek krugle i okruga, 'keilförmiger kugelausschnitt'; klinasta kost, zool. lat. 'os sphenodeum', 'keilbein', tal. 'sfenoido'; klinasto pismo, 'keilschrift'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Klinasta krunica (u botanici). J. Pančić, flor. biog. 2 438.*

KLINCATI, klincâm, *impf.* *vidi* 2. klecati. — *U naše vrijeme na Rijeci.* Maleno zvono klinca. F. Pilepić. Klincat veli se, kad se zvonom tako zvonu, da bat udara samo u jednu stranu. Milčetić.

KLINCI, Klincâ, *m. pl.* *mjesno ime.*

a. *seoce u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

b. *u Srbiji.* a) *selo u okrugu vafjevskom.* K. Jovanović 100. — b) *mjesto u kotaru biogradskom.* Vinograd u Klincima. Sr. nov. 1870. 318.

c. *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 41.

KLINCŌV, *m.* muški djetić što je istom odrastao i velika je stasa. — *Kaže se u šali.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Veliki je on već klinecov, mogla' bi sto goveda čuvati'. J. Bogdanović.

KLINCAC, klincâca, *dem.* 1. klinac.

a. *kao dem.* 1. klin, a. — *U Stuličevu rječniku:* 'cuneolus'.

b. *karanfić i karanfil, vidi* 1. klinac, b. — *Između rječnika u Bjelostjencevu (kajkavski klinčec, garofalić, karamfil koji se v jestvine meće, caryophyllum, garyophyllum, garyophillon'.* 2. klinčec, dobro znan cvet caryophyllus'), u Jambrešićevu (klinčec, caryophyllum'), u Stuličevu (klinčec, v. garofalić iz Bjelostjenceva). Oj Marica, klinčac gusti! Jačke. 4. Klinčac, Dianthus caryophyllus L. (Brlaković). B. Šulek, im. 486.

KLINCALO, *n.* sprava za građenje klinaca. — *Načineno u naše vrijeme.* Klinčalo, mech. 'nagelmaschine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. **KLINCAN**, *adj.* postaje od 1. klinac.

a. *pun klinaca, u kojemu je zabijeno mnogo klinaca.* — *U naše vrijeme.* I odvuče klinčanu batinu. Nar. pjes. juk. 146. Tale vuče klinčanu batinu. Nar. pjes. hörm. 2, 53.

b. *koji je sličan klincu (o slovima).* — *U pisaca našega vremena (vidi i klinast, klinovit).* Sastavljena iz samih sitnih klina ili strjelica rad šta se zove klinčano ili strelačko pismo ('keilschrift'). B. Šulek, graf. umjet. 58.

2. **KLINCAN**, *adj.* *vidi* klinčan. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Razgledajući čilime klinčane i zlatnimi širiti nakičene. F. Lastrić, test. 352a.

KLINCANICA, *f.* *vidi* klinarica. — *Načineno u naše vrijeme.* Klinčanica, tech. ('kleider-)rochen', tal. 'rastrelliere'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLINCANIK, klinčanika, *m.* u Vukovu rječniku: t. j. kud (klincima) potkovani konji idu 'der weg für beschlagene pferde' 'via equorum calceatorum' s primjerom: Hajde upravo klinčanikom.

KLINCĀR, klincâra, *m.* čovjek koji se bavi klincima. — *Načineno u naše vrijeme.*

a. *čovjek (kovač) što po svom zanatu čini (kuje) klince.* Klinčar, tech. 'nagler, nagelschmied', tal. 'chiodajuolo', frc. 'cloutier', egl. 'nailsmith, nailer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *čovjek što prodaje klince.* — *U Šulekovu rječniku:* 'nagelkrämer'.

KLINCARA, *f.* kovačnica gdje se kuju klinci. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'nagelschmiede'.

KLINCARIJA, *f.* posao, radnja, zanat onoga što kuje klince. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'nagelschmiedhandwerk'.

KLINCARNICA, *f.* prodavaše klinaca (uprav mjesto gdje se prodaju klinci). — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'nagelkram'.

KLINCĀRSKI, *adj.* koji pripada klinčarima. Pločarska i klinčarska radnja. Sr. nov. 1879. 1170.

KLINCĀST, *adj.* koji je nalik na klinac. — *Načineno u naše vrijeme.* Klinčast, bot. lat. 'caryophyllaceus', 'nelkenförmig'; lat. 'claviformis', 'nagelförmig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Klinčasti knjižak, u Šulekovu rječniku:* 'nagelschwamm' ('Agaricus clavatus').

KLINCĀ SELA, *n. pl.* ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 70.

KLINCĀV, *adj.* koji ima klince. M. Pavlinović.

KLINCĀNAK, *m.* oruđe za građenje klinaca. — *Načineno u naše vrijeme.* Klinčonač, tech. 'nageldocke', frc. 'cloutière, clouvière', egl. 'nail-mould', tal. 'chiodaja, chiodara'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLINCĀNE, *n.* djelo kojijem se klinči. — *U Vukovu rječniku.*

KLINCICA, *vidi* kod zvecekac. — *Između rječnika u Vukovu:* cf. pipavica.

1. **KLINCIC**, *m. dem.* 1. klinac. — *Akcentat je zabiježen po Vukovu rječniku, a mislim da se kaže i klinčić.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (v. klinčac) i u Vukovu (dim. v. klinac).* — *Može imati osobita značenja:*

a. *malí klinac s povećom glavicom kao n. p. što se zabija u poplat (don) na crevsi ili što se nim pribija tkanje na stolac.* — *ispoređi brukvica.* Klinčić, mech. (brukvica) 'der stift', tal. 'chiodetto', frc. 'chevillette', egl. 'iron pin'; klinčići, tech. 'zwecke', frc. 'pointe', egl. 'tack'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *vidi karanfić, ispoređi klinčac, b.* Klinčići indijanski, Klinčići mirisavi, Eugenia caryophyllata Thunb. (Ilija Sabjar). B. Šulek, im. 146. Klinčić, bot. lat. 'caryophyllus', 'nelke', tal. 'chiodo di garofano'. cf. Gvozдика. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *vidi* 1. klin, g. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

2. **KLINCIC**, *m. prezime.* — *Od xv vijeka.* Petar Klinčić. Mon. croat. 90. (1460). Ivana Klinčića. 125. (1486). Petar Klinčić. Rat. 40.

1. **KLINCINA**, *f. augm.* 1. klinac. 'Udari nekoliko klinčine u ta brvna, pa se onda može tu šta od uspreme objesiti'. u Lici. J. Bogdanović.

2. **KLINCINA**, *m.* *vidi* klinecov. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Veliki je on već klinčina, mogla' bi svašta oko kuće prigledati'. J. Bogdanović.

KLINCITI, klincîm, *impf.* *stajati bez poslu see na istom mjestu (možebiti kao klinac?).* — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. klincî).* — *U Vukovu rječniku:* 'müssig da stehen', 'otiosus sto', cf. opstrzati se.

KLINCĀRBA, *f.* načinjena riječ od klin i čorba u šafovij pripovijesti u kojoj se kaže kako je soldat u babe što mu nije htjela ništa dati da jede, traživši isprva samo gvozdeni klin i vode kao da će od ovoga načiniti klinčorbu, izmamio malo po malo što mu je trebalo te skuhao puru (kačamak) s jajem i s masti. — *vidi* Vuk, rječn. kod klinčorba i Nar. posl. vuk. 134.

KLINDA, *f.* u narodnoj zagoneci našega vremena. U pendi stoji klinda; u pendi stoji klinda i furda; boje klinda nego ja. odgonečfaj: stupa. Nar. sag. novak. 216.

KLINDO, *n. (?)* u narodnoj zagoneci našega vremena, *vidi* kod burgijati, a).

KLINDRAC, *kao* dip! skok!, *kad se kome kaže da skoči.* — *ispoređi klindronuti.* L. Stojanović.

KLINDRČNUTI, klindrčnēm, pf. đipiti, sko-
čiti. Ľ. Stojanović.

KLINGA, f. nem. klinge, gvožđe u noža, u
sable itd. — U Bjelostjencevu rječniku: 'ferrum
gladii, cultri sine techa et manubrio'; u Volti-
gjinu: 'lama', 'klinge'; u Stulićevu: 'ensis vel
cultri ferrum' iz Habeličeva.

KLINIĆ, m. dem. 1. klin. — U Belinu rječ-
niku: 'zeppetta', 'cuneolus' 783b.

KLINIKA, f. onaj dio liječničke nauke što se
uči vježbajući se pri samoj bolesničkoj postelji, i
samo mjesto gdje to biva. — Načineno u naše
vrijeme po novijim jezicima, isporodi tal. clinica,
franc. clinique, nem. klinik (prema grč. κλινική,
lat. clinice). — U Šulekovu rječniku: 'klinik'.

KLININA, f. augm. 1. klin. — Akc. se mijenja
u gen. pl. kliniña. — Samo u Stulićevu rječniku:
'magnus cuneus'.

KLINITI, klinim, impf. nakričivati. — Vaša
da je postalo od kleti, te bi pravo značenje bilo
zaklinati. — U naše vrijeme, a između rječnika
u Vukovu (koga, vide nakričivati s dodatkom da
se govori u Srijemu). 'Vavijek ga klinim, pa
svědno'. 'Klinio sam ga i klinio, pa 'e sve svědno,
pa sam ga sad vragu prepustio'. u Lici. J. Bog-
danović.

KLINKA, f. Trigon bruco, neka riba. G. Ko-
lombatović, pesci. 26.

KLINKOV, adj. u Vukovu rječniku: u ovoj
zagoneci: Raslo drvo klinkovo, na klinkovo klun-
kovo, na klunkovo klimpesta. vidi klimpov. —
U Vukovu rječniku ima i klimpesta: u zagoneci,
cf. klinkov.

KLINO VAT, adj. nalik na klin. — isporodi
klinovit. — Samo u Stulićevu rječniku: 'fatto a
forma di conio', 'cuneatus'.

KLINO VIT, adj. postaje od 1. klin.

a. o djetetu kojemu su klini. — U Vukovu
rječniku: n. p. djeca koja imaju kline 'hoden-
brüchig', 'herniosus'. po gdje kojim mjestima u
Bosni sakriju se brusovi na badni dan, da ne bi
djeca bivala klinovita.

b. nalik na klin. — isporodi klinast. — Na-
čineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku:
klinovito pismo 'keilschrift'.

KLINOVO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu
požarevačkom. Niva na Klinovu. Sr. nov. 1868. 93.

KLINUTI, klinēm, pf. vidi klinnuti. — Na
jednom mjestu xviii vijeka. Da meju to glavu
klinem, čim sutrašnji dan osvane. J. Kavašin
494a.

1. KLINATI, klinam, impf. na jednom mjestu
xviii vijeka samo praes. 3 sing. klina: zakline?
zaklaña? klaña? Tijelo ostalo Silveriovo, Ne-
rezine mjesto klina, Lošin Mali Romulovo, Veli
stegno svet-Beniña (naštampano kliga i Benigna).
J. Kavašin 392a. — nepouzđano.

2. KLINATI, klinēm, impf. zaklinati. — Samo
na jednom mjestu u piscu xviii vijeka u kojega
ima i 1. klinati. Stigijem te valom klinēm da
mi bistro odgovoriš. J. Kavašin 394b.

KLINĖNE, n. djelo kojim se klini. 'Obadira
on tvoje klinēne'. J. Bogdanović.

KLIP, klipa, m. kao mala batina, kratka a po-
debla. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u osta-
lijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. klipe,
klipi (klipovi). — Od xviii vijeka, a između rječ-
nika u Vukovu: 1. 'die maisähre', 'spica zoea'
s primjerima: Daj mi jednu vreću klipova. Pro-
dao kukuruze u klipovima, cf. klas. 2. (u Dal-

maciji) komad drveta kao pustimica s primjerom:
Udri ga klipom.

a. mala drvena batina što se baca (n. p. u
voćku da se strese i padne voće). Oko ne se
(voćke) dica deru ne moguće ju da oberu; a kada
se poizmuče, već se site i nauče da klipove što-
kud beru, dok ju truneć svu oderu. V. Došen
19a. Mañi vaļa da klip ļubi. 19b. Holom zube
da pogladi ili klipom il' sikirom. 19b. Sva su
brvna kućna trula, i mnoga se već prosula; da
klip baci tko iz vana ne odskoči od brvana, da
unutra ne uskoči. 205a. I dica ga klipovi ne
klati. J. S. Rajković 86. Drugog klipa oblata
zašiji. 181. Pak ćeš klipom probadati jame. 218.
Da podmetne klip Rimu... M. Pavlinović, razg.
95. Klip, Klipak, tech. 'bengel'. B. Šulek, rječn.
znanstv. naz.

b. komad gvožđa, zlata itd. kao mala batina.
Bijaše zakinuo jedan klip zlata. I. J. P. Lučić,
razg. 40. Bace u kotao klip gvožđa ili mazije.
V. Bogišić, zborn. 562. Ili me klipovim zlata za-
livala. M. Pavlinović, razl. spis. 362.

c. nešto kod uzde u koña. — U narodnoj pjesmi
crnogorskoj našega vremena. Zauzda ga nema-
nijem klipom. Pjev. crn. 226a. 226b. 227b. — Ne
znam, pripada li amo ovaj primjer ili pod a:
Zakletve krive za pokoru zauzdane i klip u ustih
imajuće. A. Kanižlić, kam. 263.

d. vrsta klasa (n. p. u kukuruza, vidi klas, b,
a) aa)) jer je nalik na malu batinu. vidi u Vu-
kovu rječniku. Klip, klipak, bot. lat. 'spadix',
'clava', 'kolben'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. —
Amo bi pripadao i ovaj primjer: Tri samo klipa
biti će tvoje (Marije Edicijake) obilno brašno u
pustoši. A. d. Bella, razgov. 196; ali jer je kniga
vrlo zlo naštampana, može biti da treba čitati
hliba, isporodi: Odgovori ona (Marija Edipkiña)
da je iz Solime kruh donijela: 'Tri mi kruha i
ne više zadušbine udijeliše'. N. Marči 101.

KLIPA, f. vidi klip (pod a). — U naše vrijeme.
Gledaću da i ja tebi kavgudog klipu pod noge
bacim'. J. Bogdanović. Klipa, klip (komad dr-
veta kao pustimica). u Lici. V. Arsenijević.
'Nemam drva ni klipse, a na čem ću kruh ispeći'
u Dobroselu. M. Medić.

KLIPAK, klipka, m. dem. klip. — Od xviii
vijeka (vidi kod c), a između rječnika u Vukovu:
1. 'ein holzprügel', 'fustis (minor)'; tegliti se klipa
(s kim), 'ein spiel', 'lusus'. kad se ljudi tegle ili
vuku klipka, sjedu dvojica na zemlju jedan prema
drugome oduprvši jedan drugoga tabanima u ta-
bane, pa onda uzmu obojica rukama za klipak
koji stoji poprijeko između njih, i vuku svaki na
svoju stranu koji će koga nadvući, t. j. podig-
nuti od zemle. 2. 'fig.' vuku se klipka 'streiten',
'contendere'. a) uopće. vidi u Vukovu rječniku.
— b) komad drva (kao klip) kojim se igraju,
i sama igra. vidi u Vukovu rječniku. Klisa ili
klipka igra se kao i kamposha. S. Tekelija. letop.
119, 11. Naj više o praznicima, na sastancima,
i kod kola vuku se klipka parovi između mo-
maka itd. M. Đ. Milićević, živ. srb. 250. —
kaže se dakle vući se ili tegliti se ili potezati
se (vidi c) s kim klipka. — c) igra kod b) shvaća
se u metaforičkom smislu sa značenjem: goniti se,
prepirati se, tjerati se. Vuku se klipka (kad se
ko s kime goni i prepire). Nar. posl. vuk. 40.
Tegliti se klipka (s kim — t. j. čerati se). 313. —
vaļa da amo pripada i ovaj primjer: Muhamed
pod Ožakom klipka se poteže s Rusi. J. Rajić,
boj. 23. — d) da bi badañ bio tješñi u dnu
udara se prvo 'kablo', pa 'cipun', a kad vodenica
meļe na ustavu zatiskuje se cipun 'klipkom'. u
okrugu biogradskom. Ľ. Stojanović.

KLIPAN, *m.* kaže se kao pogrđna riječ ne-
ješte, nespretnu čovjeku (što je kao klip). — *U*
Vukovu rječniku: vide zavrzan.

KLIPANICA, *f.* u *Vukovu rječniku*: štogod
kao klip ili klipak.

KLIPAT, *adj.* (o kukuruzu) na kojemu ima
mnogo ili velikih klipa. 'Moji su se kuruzi ove
godine dobro odvrgli i klipati su'. — *I u pre-*
nesenom smislu, bogat. 'Bog ti dao klipatu djecu'.
'Bome 'o on po vratiju klipat'. — *U naše vrijeme*
u Lici. J. Bogdanović.

KLIPATI, *klipām, impf. (?) klasati* (osobito o
kukuruzu, *vidi* klip, *c.*) — *U Vukovu rječniku*:
(u Dalmaciji) *n. p.* klipali kukuruzi, *t. j.* osjekli,
istjerali klipovi (ja sam čuo gdje se govori: klipao
sijerak, *t. j.* klasao) 'sich ähren', 'spicam concipe-
pere'.

KLIPAVAC, *m.* vrst sijerka (Težaški poučate),
kolbenhirse, *Setaria italica* Beauv. B. Šulek,
im. 146.

KLIPĚTINA, *f. augm.* klip ili klipa. — *U*
naše vrijeme u Lici. 'Nekakvom klipetinom zvrknu
ga po vr vrece glave'. J. Bogdanović.

1. **KLIPICA**, *f. dem.* klipa. 'Dovade mi onu
malu klipicu, da pod nožicu podmetnem'. J. Bog-
danović. 'Hajd' te, djeco, nakupite tresaka i kli-
pica'. u Dobroselu. M. Medić. — *U osobitom*
značenju: mali komadić okrugla drveta što se
rabi pri ožimanju kože oko nogu koža. u Hr-
vatskoj i Slavoniji. F. Hefele.

2. **KLIPICA**, *f. ime svihi.* D. Trsteňak.

KLIPIC, *m. dem.* klip.

a. uopće. Svinjari uzmu zaoštren klipic (viriz).
Vuk, *rječn. kod viriz.* 'Mali je to klipic bio,
š čim ga 'e u glavu derno, i odma ka' i svijeca
pade'. J. Bogdanović.

b. vidi klipak, *b) i c).* Da je kao što nije,
vukli bi klipic (svadali bi se i rvali). Nar. posl.
stojan. 58.

c. komadić, naj više se govori o slanini: 'Daj
mi klipic slanine'. M. Pavlinović.

KLIPINO BRDO, *n. ime selu u Hrvatskoj u*
županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 60.

KLIPITI, *klipīm, pf. u Vukovu rječniku*: (u
Risnu) vide uzjahati, *n. p.* klipi mu na vrat.

KLIPLE, *n. coll.* klip. — *Na jednom mjestu*
xviii vijeka (pisano klipje). Klipje mlogo u fa-
tove meće. J. S. Rejković 51.

KLIPTATI, *klipčēm, impf.* teško se krilima
vozati. Gavran vavijek klipče; svaka ptica kad
je umorna klipče. M. Pavlinović.

KLIR, *m. vidi* kliros i kler. — *Od xv vijeka*
(u pisaca). Z rečenim klirom i plkom. Mon.
croat. 165. (1496).

KLIRIK, *m. vidi* klerik (*isporedi* kliros). —
U pisaca xv i xvi vijeka. Klirici i plk vele bi
smućen. Mon. croat. 165. (1496). Život nikih kli-
rikov i fratar. Transit. 4. Učini savkupiti vse
klirike. Mirakuli. 70.

KLIRIKALAN, *klirikālāna, adj. vidi* klerikalan
(*isporedi* kliros). — *U pisaca našega vremena.*
Eparhijski školski referenti imaju svoje plate i
mirovine iz klirikalnog školskog fonda. Zbornik
zak. 1878. 133.

KLIRIS, *m. vidi* kliros. — *U spomeniku xiv*
vijeka i otale u Daničičevu rječniku: kliris, cle-
rus: 'Prědъ crьkovnymъ klirisomъ' (Zak. duš.
pam. šaf. 48) dva puta.

KLIROS, *m. vidi* kler. — *Po grč. κληρος.* —
U spomenicima pisanijem crkvenijem jezikom, a

između rječnika u Daničičevu (klirosъ, clerus').
Sъ vsѣmъ klirosomъ. Stefan, sim. pam. šaf. 16.
Sъbra volikъ klirosъ svetaago si otčьstva. Do-
mentijana 333. Na potrěbu klirosu crьkovnomu.
Deč. hris. 63.

1. **KLIS**, *adj. na jednom mjestu xviii vijeka.*
značenje nije dosta jasno (koji nije cio?). Dilaj
kalam na priliku riļa, cila s leđa nek mu bude
kora, da se lipo s divjakom zatvora i da jedna
drugo se priľubi, drugačije taj posao se gubi.
na rub neka kolinco naside, klisa kora med ci-
panu ide. J. S. Rejković 144. — *ne znam može*
li se shvatiti kao gen. sing. od 1. klis.

2. **KLIS**, *m. kao da je pravo značenje: komad*
drva (ili kamen) što je s jedne ili s obje strane
zaoštren, ali se upotrebljava u osobitijem znače-
nima. — Nepoznata postaja. — U naše vrijeme,
a između rječnika u Vukovu (1. 'das hölzchen
das in dem nach ihm benannten spiel in die ferne
geschlagen wird'. 2. 'das spiel selbst'. 3. 'eine art
dachschindel (für kirchen)', 'scitulae genus').

a. štačić, čeperak dugačak koji je na jednom
kraju s jedne a na drugom s druge strane za-
oklišen (M. Đ. Miličević, živ. serb. 237) *što se*
baca u nekoj igri, i sama ta igra. ovdje se do-
daje cijeli opis igre iz Vukova rječnika (nešto
popunjen po knizi Miličevićovoj: Život Srba se-
laka), jer u njeu ima i osobitijih riječi koje se
ne daju drugdje tumačiti: U ovoj igri ima, 'koñ'
(drvo kao štap), 'palica' (kao pola štapa) [*vidi*
klisača], 'klis' (drvo malo kraće od čeperka, za-
djelano sa sve četiri strane) i, 'trlica' (sumnata
grana). igrači se podijele na dvije strane, pa se
hvataju u štap [*klisaču*] koja će strana igrati;
onda udare koña u zemlju, pa jedan od strane
onijeh što igraju baca klis od koña i odbija pa-
licom [jedan od onih što su dobili pravo da prvi
bacaju klis, postavi na određeno mesto kakav
štap koji se zove 'koñ' ili 'kobila' ili 'meta'. posle
uzme, 'klisaču' u desnu šaku do samoga vrha da
tek onoliko viri koliko je ona zarezana, i, 'klis',
pa ga položi sredinom preko klisače na ono za-
rezano mesto, i onda ga poizdigne na klisači i
poizbaci, a dohim krajem klisače dočeka i baci
među drugove protivne stranke. M. Đ. Miličević,
živ. serb. 237], a oni drugi svi (od one druge
strane) čuvaju podaleko s trlicama i, 'trle' (*t. j.*
smetaju klis da ne ide daleko, i gledaju ne bi li
ga kako uhvatili prije nego padne na zemlju), pa
odonud pogadaju klisom (s onoga mjesta gdje
padne klis) u koña; a onaj što baca klis, čuva
palicom da ne pogode u koña; kad koji pogodi
u koña, ili kad klis dotjera bliže koña nego što
je palica dugačka, ili kad ga, 'utrlje' (*t. j.* uhvate
dok nije pao na zemlju), onda oni što su trlili
dodu te igraju. a ovi idu te trle; kad se ne po-
godi u koña, nego klis padne dale od koña nego
što je palica dugačka, onda onaj mjeri palicom
od klisa do koña. i koliko bude palica onoliko
broji koña. kad već izaigraju onoliko koña u ko-
liko su se pogodili da se igraju, onda im (onima
što trle) baci klis tripot s koña, pa prisloni pa-
licu uz koña, te je oni obaraju klisom; ako u ta
tri puta ne utrlje klis ili ne pogode nim u koña
i ne obore palicu, onda im baci posljedni put
(opet iz ruke) 'jalicu': pa onda gdje padne klis,
uzjašu svi one što su nadigrani, i jašu ih do
koña. — Klisa ili klipka igra se kao i kampoša.
S. Tekelija. let. 119, 11. Igrali se i kide i klisa.
Osvetn. 4, 1.

b. scandula, jedna od dasaka kojima se pokri-
vaju kuće, debje su s jednoga (užege) kraja, a
tanje s drugoga. Crkvu grade dva Mrjavčevića
u Jelici u planini gustoj, pokrivaju jelovijem

klisom. Nar. pjes. vuk. 2, 203. Sa visokim krovovima i belim svodovima od klisa. M. P. Šapčanin 1, 43. Pokrismo crkvu klisom. Godišnica N. Cupića. 2, 260.

c. *oštar kamen, oštra hrid*. Poniče mu (*sijaču*) stijehe i kamehe, pusti klisi. Osvetn. 1, 2. Kraguj vinu kano muha brza u te puste klise kamenito. 1, 2. Al' je stojan kano klis u moru. 1, 61. Teško klisu, jer je na kamenu, a kamenu, jer je klis na nemu. 6, 89.

3. KLIS, m. mjesno ime.

a. *utvrđeno mjesto u Dalmaciji blizu Spljeta*. Repert. dalm. 1872. 32. — *isporedi* 2. Klisa, Klis. — *Pomihe se naj prije x vijeka u grčijem knigama* (Κλεισα); *latinsko je ime isprva Clisium, kasnije Clisa i Clissa, tal. Clissa*. — *Postane se ne zna; da postaje od grčkoga glagola κλειω, zatoram* (vidi naj prvi, grčki, primjer) ili da je sama grčka riječ κλεις, ključ (vidi u Vukovu rječniku), vrlo je sumnjivo. — *isporedi* i 1. klis. — *Između rječnika u Mikašinu* (Klis, grad u Dalmaciji, Salona, Colonia Martia, Julia, Salona), u *Belinu* (Clissa, celebre fortezza in Dalmazia, Clissium 1974), u *Bjelostjenčevu* (Klis, grad vrli u Dalmaciji, Solone, Colonia Martia, Julia, Jospica, Lapsica), u *Vukovu*: više Solina na glavici mali gradić i oko nje nekoliko kuća. Klis (κλεις) grčki znači ključ, i kao što je Zadvarje bilo ključ od lijeve strane Cetine do Omiša, tako je Klis bio od svega primorja okolo Spljeta između Trogira i Omiša, i kako su Turci kad osvojili Klis, odmah su im i Kastela (*vidi* Kaštela) i Polica morala plaćati harač. — *Κλεισα διὰ τὸ συγκελεῖν τοὺς διερχομένους ἐκέλευε*. Constantin Porphyry. u doc. rač. 266. „In suburbio Clisii“. Doc. rač. 20. (oko 978). „In suburbio Clisii“. 23. (994). „Cum domino Florino principe Spalati et Clisii“. 28. (1000). „In Clisa“. 153. (oko 1090). „Comitatum Clissae“. Thom. archid. u doc. rač. 200. Sam Klis ostaje, u ki se uzda puk. M. Vetranić 1, 46. Uskoci uzeše tvrđi Klis u noći. I. Zanotti, skaz. 19. Klis i Mosor ki tiskahu. J. Kavašin 229b. Nije ono soko tica siva, većno tvrdi grade na kamenu, Klis bijeli zazvan po imenu. And. Kačić, razg. 275a. Kad kauri Klis grad porobiše. Nar. pjes. vuk. 3, 547. Piše knjigu Assanaginica a iz Klisa grada bijeloga. 3, 549.

b. *seoce u Bosni u okrugu Dođe Tuzle*. Statist. bosn. 98.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u Klisu. Sr. nov. 1871. 156.

d. *nekakva župa*. — *Prije našega vremena*. Klis (župa). S. Novaković, pom. 134.

1. KLISA, f. *vidi* 2. klis, a. — *U jednoga pisca našega vremena*. Dva djetića igrala se kliso. Osvetn. 6, 49.

2. KLISA, f. mjesno ime.

a. *vidi* 3. Klis, a. — *U Daničićevu rječniku*: valja da je sadašnje selo blizu Spljeta: „na Klisi“ (Mon. serb. 280). samo tu. cf. klisakj.

b. *selo u Bosni u okrugu bihačkom*. Statist. bosn. 53.

c. *u Hrvatskoj zaselak u županiji ličko-krbavskoj*. Razdijel. 29.

d. *u Slavoniji*. a) *u županiji požeškoj dva sela*. Razdijel. 128. 129. — b) *u županiji virovitičkoj*: Klisa i Klisa mala, dvije puste. 137; Klisa, selo. 141; Klisa Čarda, zaselak. 141.

KLISAČA, f. *što se kod igre klisa* (*vidi* 2. klis, a) zove i palica. — *U naše vrijeme*. Ona dvojica što su delili družinu uzmu „klisaču“, pa je jedan uhvati šakom dole na dnu, a drugi do njegove šake... Kome dođe da uhvati za vrh štapa (kli-

sače) tako da drugi nema za što da uhvati, toga je strana dobila pravo da prva baca klis. M. Đ. Miličević, živ. serb. 236—237. „Klisača“ se negde zove i „maška“. to je štap prilično kraći od štapa za poštapahe. ona je na vrhu s jedne strane zarezana, to jest zaoklišena, da na tom mestu lepše klis stane. 237.

KLISALICA, f. *kaže se o ženskom čeljadetu onako kao o muškom klisalo*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KLISALO, m. šaljiv naziv za onog koji vavije skače i klisa. „De si ti već, vraži klisalo? vavije klisaš ka' i koñ“. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KLISÂNE, n. djelo:

a. *kojijem ko klisa*. „Otiša“ u vratrije klisahe“. J. Bogdanović.

b. *djelo kojijem se ko klisa*. — *U Vukovu rječniku*.

KLISÂR, klisára, m. *vidi* poklisar. — *Samo u jednoga pisca xviii vijeka*. Vječni svjetnik, česti klisar k papam. J. Kavašin 121b.

1. KLISARA, f. *u Vukovu rječniku*: baba klisara, baba što mijesi poskurice, die frau die das communionbrot für die kirche bäckt, diaconissa pani sacro pinsendo. — *vidi* 1. baba, 2 na kraju. — *Radi postanja* *vidi* 2. klisara.

2. KLISARA, m. *vidi* crkveňak, b). — *isporedi* 1. klisara. — *Postaje od klisijarah*. U Hercegovini se zovu ovi ljudi (*koji upravljaju prihodom i rashodom crkvenijem*) „klisare“, u Crnoj Gori „crkveňaci“, a u Bocci „prokuraduri“. V. Bogišić, zborn. 518. — *U ovijem primjerima kao da znači što i crkveňak pod c), ali se ne zna jeli govor o muškome ili ženskome* (*vidi* 1. klisara). I klisare što kandila pale. Nar. pjes. petr. 2, 570. Skupu škrihu pred kom žari uljenica žarom, i dva steća stupa voštenika i u danu, kad klisara čuva. Osvetn. 2, 22. Uđe klisara i unese ikonu. Bos. vila. 1889. 74.

KLISAREVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Timotije Klisarević. Rat. 407.

KLISARIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Proko Klisarić. Rat. 106. Timotije Klisarić. 177. Vasilije Klisarić. 862.

KLISAROVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Vasa Klisarović. Rat. 369.

KLISATI, KLISÂM, *impf. skakati* (kao klis?, *isporedi* klisiti). — *U Stuličevu rječniku*: klisati ili klisnuti od straha, risaltar indietro dalla paura, „prae timore resiliere“ gdje je osobito značenje: *odskakati natraške od straha*. — *I u naše vrijeme u Lici*. „Moj djak neće nikad da uči, nego vavije klisa“. J. Bogdanović. — *I refleksivno bez promjene značenja*. „Ajmo se klisati“, „Otiša“ klisati se“. J. Bogdanović.

KLISATI SE, klisâm se, *impf. igrati se klisa*. — *U Vukovu rječniku*. — *Može biti da amo pripadaju i ovi primjeri u kojima kao da se klisati se s kim shvaća u prenesenom, širem smislu, kao isporodivati se ili mijesati se*: Ko zna pisati, teško se s nim klisati. M. Đ. Miličević, serb. 572. Tko zna dobro pisat, ne treba se s nime klisat. Nar. bl. mehmo. beg. kap. 261. Da se niži s višijem ne klisa. Osvetn. 6, 11.

KLISE, f. pl. ili n.? ime mahali u Vranu u Srbiji za tursko vrijeme. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 300.

KLISEVAC, Klisevca, m. *vidi* 8. Klis, a. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Klisevac silnum rukum dobi. P. Vitezović, kron. 114.

KLISIĆ, *m. dem.* 2. klis. J. Bogdanović.

KLISIJARAH, klisijarha, *m. vidi* jeklisijarah. — *U rukopisu pisanome crkvenijem jesikom xviii vijeka (ali se adj. klisijarhov nalazi i u rukopisu xvii vijeka gdje se piše jeklisijarsh).* Da izbirajete ikonoms i klisijarha ods bratijsje do 10 ili i do 12 iže suts starjši. Sava, tip. hil. glasn. 24, 198. Klisijarha že vam podobajets postavlati brata... Vlzimajets narečeni klisijarhs ustavs i kluče... 200.

KLISIJARHOV, *adj. koji pripada klisijarhu.* O postavljnji klisijarshovs. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159. tip. hil. glasn. 24, 200. Na ime klisijarhovo. tip. stud. glasn. 40, 160. tip. hil. glasn. 24, 200.

KLISITL, klisim, *pf. skočiti, odskočiti (kao klis?), iskočiti.* — *Akc. kako je u praes. taki je u aor. 2 i 8 sing. klisī; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'daher springen (wie ein klis)', 'exsilio' s primjerom: Klisi lisica ispod klade.*

a. aktivno. Ako l' se što obisi, odma krivo vaga klisi. V. Došen 62b. Dok mu ručak na nos klisi. 155b. Kad je opet učini postaviti na stol, klisi iz te jedna prigrđa žaba. Blago turl. 2, 111. Kad povrativši se ktide uzet sudič, nazri gdi mu iz grlika klisi jedna zmija. 2, 170. To reče pa na noge klisi. Nar. pjes. kras. 1, 38. To ban reče, a na noge klisi. Nar. pjesm. hörm. 1, 385. S koša klisi, pak u nivu disi. Osvetn. 4, 20. Zavješeni s grane u hlad klisi. 4, 23.

b. sa se, refleksivno, ne razlikuje se u značenju od aktivnoga glagola. Pa se klisi Krajeviču Marko, on se klisi ka' kad ne siđaše, pa izleti pred bijelu krčmu. Nar. pjes. marj. 37. To joj reče, na noge se klisi. Nar. pjes. hörm. 2, 296.

KLISKA, *f. sprava što vežu pod crevju da se mogu klizati po ledu (franc. patin).* — *U naše vrijeme.* 'Schlittschuhe' (u Šapcu 'kliske'). J. Bošković, o srp. jez. 191.

KLISKI, *vidi* kliski.

KLISNICA, *f. u Vukovu rječniku:* 'der schmiss (z. b. des wolfs, fuchses) vor schrecken', 'quod cacatur prae metu' s primjerom: Izbacio klisnicu (n. p. kurjak u bježanju). — *Vađa da postaje od 1. klis.*

KLISNUTI, klisnem, *pf. odskočiti, kao perfektivni glagol prema klisati.* — *Samo u Stuličevu rječniku kod klisati.*

KLISOVIĆ, *m. prezime.* — *xvi vijeka u Dubrovniku.* Gospodina Jera Klisovića. D. Zlatarić 368. U smrt gospode Liše Jerove Klisović. 90b.

KLISOVNIK, *m. vađa da je ime brdu u Crnoj Gori.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Ubiše se boja niz Kopile, nagnaše ih na vrh Klisovnika. Nar. pjes. vuk. 4, 124.

KLISUR, *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Klisurs. S. Novaković, pom. 70.

KLISURA, *f. angustiae locorum; rupes.* — *isporodi klisura.* — *Od grč. κλεισούρα, novogrč. κλεισούρα (lat. clausura), zatvoreno mjesto.* — *Akc. se mijena u gen. pl. klisūrā.* — *Naj prvi se put nalazi ova riječ u (bugarskom) spomeniku xiii vijeka, ali kao da je značenje: grad, tvrđava ili uopće zatvoreno mjesto (prema tome je tumačeno u Daničičevu rječniku):* Da ne imaa(t)u po vselhs horahz carsstva mi i (g)radovēhs i klisurahz zaprētenija... Kto li imz spakosti o tom libo ili na klisūrē ili na forosēhs... Mon. serb. 3. (1217—1241). *a između rječnika u Mikaljinu (klisura, krš, 'rupes'), u Belinu (balza, luogo sco-*

sceso, precipitoso delle montagne, 'rupes' 126a; 'rupe, altezza di monti sassosi, 'rupes' 685a), u Bjelostjenčevu (v. pečina), u Voltigijinu (balza, rupe, 'steiler felsen'), u Stuličevu (mons praeruptus, rupes'), u Vukovu (der bergpass, die klisura, 'faucēs'), u Daničičevu (κλεισούρα, clausura, castellum').

a. angustiae locorum, vidi klanac, ždrijelo. Selu je Homoranima u Babuni išla međa, slazešte u doljnu klisuru homorjanskū (Glasnik. 11, 134; 13, 371). Đ. Daničić, rječn. kod klisura. Dojdosmo na lāsovačku klisuru, pak ustasmo rano i udosmo u klisuru, i padosmo na užinu u klisuri... paki padosmo na 10 konak pod monastir Bešitski na izmak vranške klisure. Glasnik. 81, 297—298. (1704). Koše moje povedi u klisuru kamenitu. Nar. pjes. bog. 51. Kad dođoše u klisuru tvrdu, svi prodoše pijani svatovi; kad su bili sred klisure tvrde, puče puška iz klisure tvrde. Nar. pjes. vuk. 3, 507. U klisuru siđu načerali. 4, 353. Nišava se probija kroz dve klisure. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 170.

b. rupes, hrid, vrlet. Među ovijem otocim na kije se ne vidi neg stijenje strašno svim, klisure i hridi. I. Gundulić 21. Da ostane djevojčica krajevskoga od plemena sred klisura i litica. 27. A o klisurah strme luti gledaš visjet divje hraste. 218. Boje 'e bilo niz klisuru vratom ulomit. V. Menčetić. app. not. 2, 275. O klisure kamenite! G. Palmotić 1, 183. Vi spile, vi klisure, vi hridi... A. d. Bella, razgov. 206. Od kladenac bistre izhode u klisuru obgraća. I. Đorđić, salt. 373. Klisura, hrid. 503. Čuješ iz klisur muklo odasat vjetre. uzd. 2. Nahodite se na kraj klisure ponorite. B. Zuzeri 87. S vrha promaknute jedne klisure uze vojsci govoriti. 285. Vidje on prohodeći u klisuri ulište čela. A. Kalić 297. U pilam, u klisuram gora vašijeh ustanit se. 489. Nad kojijem (ponorima) više grede i klisure oštre i ropave. S. Ćubiša, prip. 4.

c. kao ime mnogijem mjestima (i vodama), n. p.:

a) u Staroj Srbiji. vidi u Vukovu rječniku: u Staroj Srbiji od Kačanika pored vode Nerodimlje naniže, i drži oko 4 sahata (u trećem izdanju) s primjerom iz narodne pjesme: U klisuri ispod Kačanika. — *amo pripadaju i ovi primjeri:* Do puta Kačaničkoga ('Cucamici') i ždrijela 'Klisure'. Rad. 49, 127. (xvi vijek). Kroz klanac ('Clisura') Kačanički. 135. Pa otide u Klisuru tvrdu, u Klisuru tvrda Kačanika. Nar. pjes. vuk. 3, 26.

b) u planini Babuni u Kosovu. U Klisurē dva komata zemlje. Glasnik. 27, 293. (1347).

c) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu kneževačkom. Niva u Klisuri. Sr. nov. 1870. 19. i rijeka. M. Đ. Miličević, serb. 829. — *bb) voda u okrugu kragujevačkom.* Niz vodu do Klisure reke, Klisurōm niz vodu do Srebrnice reke. Glasnik. 25, 66. Ot Srebrnice Klisurōm rekōm. 68. — *cc) selo u okrugu niškom.* M. Đ. Miličević, kraj. serb. 125. — *dd) selo u okrugu pirotskom.* 234. — *ee) Gornjačka Klisura, u okrugu požarevačkom.* Mlava ulazi u onu dugačku i tesnu Gornjačku Klisuru... Klisura Gornjačka koja se zvala i Ždrelo, jedna je od naj divnijih prirodnih slika u Srbiji. M. Đ. Miličević, serb. 1021.

d) u Slavoniji: brijeg kod Ležimira u Srijemu. M. Medić.

e) seoce u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 13.

KLISURAST, *adj. na kojemu je mnogo klisura.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Ispod klisurastih ostrva ploviš k bračkim rudinam. M. Pavlinović, razl. spis. 122.

KLISURAT, *adj. vidi klisurast.* — *U jednoga*

pisca xviii vijeka. U gore klisurate braneci se svojom gredom. J. Kavašin 240b.

KLISURĚTINA, *f. augm.* klisura. — *U jednoga pisca* xviii vijeka. U jednoj staroj klisurini obitavaše sila vrabaca. D. Obradović, basn. 235.

KLISURICA, *f. dem.* klisura. — *Kao mjesno ime, u Srbiji. a) selo u okrugu vraškom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 306. — *b) selo u okrugu topličkom.* 383.

KLISURIŠTE, *n. u Stuličevu rječniku* uz klisura. — *nepouzđano.*

KLISURISTVO, *n. u Stuličevu rječniku* uz klisura. — *sasma nepouzđano.*

KLISURIT, *adj. koji je kao klisura, koji je pun klisura, vrlentan.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (alpestro e alpestre, significa aspro, rigido, silvestris' 66b; scosceso, dirupato, praeruptus' 660a) i *u Stuličevu* (scissus, praeruptus, praeceps').

a. adj. — *Komp.: klisuritiji (u Belinu rječniku: piš scosceso, praeruptior' 660a).* Po nem (otoku) klisurite svud su stijene. G. Palmotić 2, 21. I ti stijenam klisuritijem od Ereba tvrdi grade. 3, 57a. Klisurite hridi. P. Kanavelić, iv. 297. Živac klisuriti. 385. Na visokom i klisuritom brdu. I. Đorđić, salt. xii. O ložnice klisurite od pustošnjih zvijeri. ben. 202. Stijene ke van mora pešu klisurite vrhe stare. pjesn. 208. Po kojemu nijesu stijene poprijeko klisurite. I. Jablanci 200.

b. adv. klisurito. — *U Belinu rječniku: scoscesamente, praerupte' 660a, i u Stuličevu: praecipitanter, deorsum'.*

KLISURITOST, *f. osobitost onoga što je klisurito.* — *Samo u Stuličevu rječniku: v. klisura.*

KLISURITSTVO, *n. vidi klisuritost.* — *Samo u Stuličevu rječniku: v. klisura.*

KLISURSKI, *adj. koji pripada klisuri ili klisurama.* — *U naše vrijeme.* U 11 sati otet je klisurski položaj. Rat. 18.

KLIS, *m. mjesno ime.* — *U spomeniku xvi vijeka.* Kaštel sešski i Kliš. Mon. croat. 231. (1527).

KLISANI, *m. pl. mjesno ime.* — *U Daničičevu rječniku:* selu je Trnavi crkve Arhandelove u Prizrenu išla međa, ota Klišani u Vlahov grobs' (Glasnik. 15, 283 god. 1348?).

KLISANICA, *f. šuma blizu Požege.*

KLISANIN, *m. čovjek iz Klisa (vidi 3. Klis, a).* — *Množina:* Klišani. — *xvi vijeka.* O slavni Klišani! M. Vetranić 1, 46.

KLIŠEVAC, **KLIŠEVCA**, *m. čovjek s Kliševa.* P. Budmani.

KLIŠEVIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihačkom.* Statist. bosn. 47.

KLIŠEVKA, *f. žena s Kliševa.* P. Budmani.

KLIŠEVO, *n. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom.* Repert. dalm. 1872. 21.

KLISKI, *adj. koji pripada Klisu (vidi 3. Klis, a).* — *Piše se i kliški i kliski, ali se na nekim mjestima ne zna kako treba čitati.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu:* kliskyj, što pripada Klisi s primjerom (pisanjem latin-skijem slovima): Ivanis ban, chnez cetinschi, chlisch i ramschi' (Mon. serb. 279 god. 1416), gdje se uprav ne zna kako treba čitati: kliski (kao što čita Daničić) ili kliški. — *kliski.* Općine k(l)iške... Mista kliskoga. Mon. croat. 189. (1506). Sanžaka kliskoga. Starine. 10, 8. (1558).

Lijep hram s kulom kliški izradi. J. Kavašin 91a. — *kliski.* Sanžaka kliskoga. Starine. 10, 13. (1582). Kneza kliskoga čer. And. Kačić, kor. 425. Kadija kliski. 458. — *Ne zna se kako treba čitati.* Petra kapitana kliskoga. F. Glavinčić, cvit. 141a. Lumbardami biše mire kliske. I. Zanotti, skaz. 19. Kliski i Zagraški vitezi. J. Kavašin 185a. Kliski Vargio Petar Krušić. 231a. Bana kliskoga. Norini 38.

KLISNA, *f. vidi klisaše, a.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Otiša' u vratriju klišnu'. J. Bogdanović.

KLISTER, *m. clyster, nem. klystier, štrcačka, kristir.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: v. klišter, i u Jambrešičevu: clyster'.*

KLITEN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom.* Vinograd u mestu prozvanom Kliten. Sr. nov. 1871. 888.

KLITI, *kljēm, impf. germinare, micati.* — *isporedi 3. klicati i 1. klijati.* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. (pro)kliti, novoslav. kaliti, kliti, češ. kleti, kliti. korijen je k-l, kao što se poznaje po novoslav. kal, malorus. koleč, češ. kel, pol. kiel, klica (isporedi i 1. kalac); po tome bi praslavenski oblik ovoga glagola bio k-liti.* — *U primjerima ima samo praes. i inf. i part. praet. act. klō, klila.*

a. aktivno. a) u pravom smislu. Zalud onda ispod zemlje kliju. J. S. Rejković 78. S one strane kud od paša klije (trs). 131. A Lukova podvornica crna, po noj klije trne i korovja. Osvetn. 2, 29. — *b) metaforički.* Kakva mu srcem klije samotvorina. M. Pavlinović, razl. spis. 400. — *c) u prenesenom smislu, o ognju, plamivati, plamtjeti.* — *u jednoga pisca xviii vijeka.* S tebe obnoć klije ogañ. A. Kanižlić, rož. 33. — *i metaforički.* Papa je nepomniv bio za ugasi ključu eresiju. kam. 280. Ako li još u srcu tvomu klije i žive samo jedna iskrica od prignutja na ljubav. uzr. 55.

b. sa se, refleksivno, isto je značenje kao u aktivnoga glagola. Sime koje vi težaci u zemlju stavite ne izade odmah u travu, nego se klije i korini u zemlji. F. Lastrić, od' 28. I usiv se iz ne boje klije. J. S. Rejković 41. Dok se klije i izraste gori. 46. Pak da bi se brže loze klile. 76. — *Metaforički.* Korin iz koga kliju se i porađaju tolike zloće. F. Lastrić, ned. 112. Sva dobra dila imaju kliti se i rasti iz paša od ljubavi. 291.

KLITIMEŠAJ (*sic*), *f. Κλυταιμήςσας, Clytaemnestra, ime žensko iz grčke mitologije.* — *U glagolskom rukopisu xv vijeka.* I posla Urikšeša opet v Grke: 'Klitimešaj carice gospoje, posla me Agamenon car, daj mi hčer svoju'. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). — *j ili -i na kraju može biti otale što je ime bilo isprva u dativu, pak se zlo prepisalo, isporedi u bugarskom rukopisu (gdje je oblik imenu Kletomeštrica): I dojde Kletomeštrici carici, i reče jej: 'O gospođe carice...'* Starine. 3, 170. (oko 1350).

KLIVERA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemlja u Kliveri. Sr. nov. 1868. 33.

KLIVILO, *n. vidi klilo.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Kamenito voće u klivilo metati. J. S. Rejković 47. Ako nisi još u jesen duda ili voćne sijao kosti kuda, ne si sada il' kud hoćeš meći u klivilo. 85. Pak srizane (loze) u klivilo dio... 215.

KLIZA, *f. u Vukovu rječniku: u djece kad se igraju dugmeta nekako dugme, dvije klize idu u jedno, cijelo, ali ima kliza što vrijede dva cijela. cf. polče.*

2. KLIZA, *f.* *vidi* kliska. — *Načineno u naše vrijeme.* — U *Sulekovu rječniku*: „schlittschuh“.

KLIZAK, *kliska*, *adj.* *vidi* klizav. — Od *xviii* vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (*vide* klizav). Nek mu bude moćnos kliska. J. Kavašin 290b. Tu su kliske vrlati i jazi. Osvetn. 4, 19.

KLIZALICA, *f.* *vidi* klizalište.

KLIZALIŠTE, *n.* *mjesto gdje se simi ljudi klizaju po ledu za zabavu.* — U *naše vrijeme u Hrvatskoj*. Mjesto de se daci ili djeca klizaju, sovu klizalištem ili klizalicom. (*u Lici*). J. Bogdanović.

KLIZÂNE, *n.* *djelo kojijem se ko kliza.* — U *Vukovu rječniku*.

KLIZATI SE, *klizâm se*, *impf.* *kad se kome noge pomiču (hotimice ili nehotice) ne podižući se kao kod običnoga hoda, jer je tle (n. p. led) vrlo glatko. kaže se o čefadetu, o nogama, o obući. može se zbiti i kad se stoji i kad se ide. često se kaže u naše doba o zimskoj zabavi kad se čefad na ovaj način miču i trče po ledu.* — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: klizâmo, klizâte, i u aor. 2 i 8 sing. klizâ.* — *Ne zna se dobro oblik praslavenskoga korijena: po stslav. slizъкъ, pol. (po)slizac się, gornoluž. sliznyć so, donoluž. sliznûs (i lit. sligti) kao da je korijen sliz, te može biti da se umetlo k, i tako postao korijen skliz, i to već u staro doba, isporodi novoslov. sklizati, rus. склизнуть, bjelorus. sklizač ša; kasnije može biti da je u našem jeziku otpalo s sprijeda jer se shvatilo kao da je prijedlog, ali se u češkom i poljskom jeziku nalaze riječi kojima kao da je korijen kliz, isporodi češ. klzký, kluzký, klouzati, pol. kielzać, kielzako; po ovome moglo bi se pomisliti da je praslavenski korijen kliz, a da se kasnije dodalo s sprijeda.* — U *našem se jeziku potvrdjuje istom xviii vijeka (vidi klizak i klizavica), a između rječnika u Vukovu (gleiten, labor i primjerom: Klizaju se noge).* — *Dle mu se noge ne klizaju po strani i po kamenju.* Vuk, živ. 215. — U ovom je primjeru praes. klizâm se: Klizu mu se opanci. Bos. vila. 1889. 51. — U prenesenom smislu: potezati se po kofenima ili puzati (ako nije štamparskom griješkom z mj. c). Mardoceo ne kliza se prid Amanom kako svi ostali. I. J. P. Lučić, razg. 3.

KLIZAV, *adj.* (*n. p. put*) *po kojemu se noge klizaju.* — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (*n. p. put, schlüpfrig, lubricus*). — *Metaforički.* Skupštinari, ljudi odabrani, poštene, ne sećaju se nikakve ljudske slabosti, nikakve klizave prilike. M. Đ. Miličević, međudnev. 291.

KLIZAVICA, *f.* *klizav put.* — Od *xviii* vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (*schlüpfrig zu gehen, lubrica via*). Na klizavici padne čovek. D. Obradović, basn. 67. Za to će put njihov biti kao klizavica po tami. Đ. Daničić, jer. 23, 12.

KLIZITI, *klizâm, impf. vidí* klizati se. — U *Vukovu rječniku*: kliziti, klizi, gleiten, labor.

KLIZNUTI, *kliznem, pf. dovući se, izvući se kao klizajući se.* — U *naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (*v. iskliznuti*). Al' kud kliznu te iskrice žarke? Osvetn. 1, 64. Tu kliznuše Jamakovi mami, a liznuše Petrov obraz plami. 6, 48. Opet mu kliznu glas... L. K. Lazarević, on zna sve. 42.

KLOBAČA, *f.* *nekakva biška?* Klobača (klobučac?) (Vujović). B. Šulek, im. 147.

KLOBAS-, *vidi* kobas-.

KLOBÓDAN, *m.* *varak, kozar.* — U *Vukovu*

rječniku: „knistergold, rauschgolds, aurum tremulum“, cf. šik, žik. — *Nepoznata postaja.*

KLOBÚCL, Klobúkâ, *m. pl. ime mjestu u Crnoj Gori.* — U *narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Niz Klobuke tu slomiše Turke. Pjev. crn. 299b.

1. KLOBUČAC, klobučca (klobučsa), *m. dem.* 1. klobuk. — Od *xvi* vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (klobučac, mali klobuk, pileolus, pileolum), u *Belinu* (cappelletto, diminutivo di cappello, pileolus 171a; beretta, capitis tegmen; berettina, pileolus 138b), u *Bjelostjencevu* (kajkavski klobučec, pileolus 1. pileolum), u *Jambrešićevu* (klobučec, pileolum), u *Voltigijinu* (cappellino, cappelluccio, hütchen), u *Stulićevu*: klobučac i klobučec (*iz Haddelićeva*), pileolus.

a. u pravom smislu. Pak mu daj dva sira i kravaj i crven klobučac. M. Vetranić 2, 327. Klobučca pomače hteć se pokloniti. H. Lucić 251. Klobučac na glavi. Jačke. 38.

b. u prenesenom smislu, biške i gljiva. — *Između rječnika u Mikašinu* (klobučac, trava, acetabulum, umbilicus Veneris), u *Belinu* (fongo, escremento di terra o albero, fungus 323a), u *Bjelostjencevu* (klobučec, trava, božurak, acetabulum, umbilicus Veneris; v. gljiva), u *Stulićevu* (klobučac i klobučec, umbilicus Veneris, herbae species; fungus boletus). Klobučac, vrsta travice koja raste po zidovih. M. Pavlinović. Klobučac (klobučić), slov. klobučec (cotyledon; cyclamen), pol. klobuczki (campanula), 1. ombilico di Venere (Siń, Pizzelli, Stuli), cimbalaria (Kuzmić, Durante), Cotyledon umbilicus Huds. (Vodopić); 2. artanita (Bartulović). Cyclamen hederæfolium Ait. (Visiani, Petter); 3. Cyclamen europæum L. (Visiani); 4. fungus lacteus (Dellabella), Agaricus lactifidus L. B. Šulek, im. 147. — i s pridjevima: Klobučac mali, Cyclamen vernum Rchb. (Visiani). Klobučac veli, 1. Cotyledon umbilicus Huds. (Visiani); 2. Cotyledon horizontalis Guss. (Visiani). 147.

c. u prenesenom smislu, znak za akcentat (accentus circumflexus). — U *jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka*. Nadstavih klobučac riječima pokratjenijem, na priliku: kâ, tvê, mî etc., to jes ,koja, tvoje, moju' etc. I. Đorđić, uzd. v.

2. KLOBUČAC, klobučca, *m. dem.* 2. klobuk. — U *Bjelostjencevu rječniku*: (kajkavski) klobučec na vode, bulla.

3. KLOBUČAC, Klobučca, *m. mjesno ime.* — U *spomeniku xiv vijeka*. Na Klobučcu na Osogovu. Glasnik. 27, 291. (1351).

KLOBUČAK, klobučka, *m. dem.* klobuk. — Od *xvii* vijeka. Pak mu dajte košuľu i š nom klobučak. M. Divković, plač. 98.

KLOBUČÂR, klobučâra, *m. čovjek koji po svome zanatu gradi klobuke.* — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: klôbučâru (klôbučâre), klôbučâri.* — Od *xiii* vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (klobučar, koji klobuke čini, pilearius), u *Belinu* (cappellaio, quello che fa o vende cappelli, pilearius 171a; chi fa o vende berette, berettajo, pileo 138b), u *Bjelostjencevu* (pileo, pileator, pilearius), u *Jambrešićevu* (pileo), u *Voltigijinu* (cappellajo, hutmacher), u *Stulićevu* (pileorum vel petasorum opifex), u *Vukovu* (*vide* šeširgija s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u *Danićevu* (klobučar, qui pileos conficit).

a. u pravom smislu. Stržo klobučar. Mon. serb. 63. (1293—1302). Klobučaru inočeskyim. Glasnik. 24, 269. (1388). Papirgije i još klobučari. M. A. Rejković, sat. K8b. Tražite si drugoga maj-

stora, na priliku jednoga klobučara. A. T. Blagojević, khin. 33.

b. prezime. — *Od xv vijeka (a vidi i klobučarev). Matijem Klobučarem. Mon. croat. 68. (1447). Ot kneza Klobučara. Starine. 12, 36. (1712). Strijlo j' Prajze frajze Klobučaru. Š. Stefanac 10. Klobučar. Schem. seš. 1871. 110.*

1. KLOBUČARA, f. vidi 2. klobučina. — *U jednoga pisca ovoga vijeka. Sanke nisu potonule, zašto su načinene kao korito i to kožom pak preko ne klobučarom obvijene. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 62—63. Pokrov i cela čeraga obložena je ot klobučare (filca). 67.*

2. KLOBUČARA, f. kutija gdje se hrani klobuk. — *ispoređi klobučnica. — Jamačno načineno talijanskijem nastavkom ara (u Toskani aja), ispoređi capponaja, piccionaja (capponara, piccionara) itd. — U Stulićevu rječniku: 'cappelliera', pileorum theca, custodia, caliendrum', i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

KLOBUČAREV, adj. koji pripada klobučaru. — *Može se kazati i klobučarov. — U spomeniku xiv vijeka u mjesnom imenu (Klobučarev Do), može biti da postaje od prezimena Klobučar (ispoređi klobučar, b). Konj Klobučareva Dola. Deč. hris. 56.*

KLOBUČARIĆ, m. prezime (uprav dem. klobučar, ili po ocu klobučaru). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Klobučarićs). Pogibe Hasans Klobučarić na Turovu 1594. Okaz. pam. šaf. 85. — I u naše vrijeme u Hrvatskoj.*

KLOBUČARIJA, f. vidi klobučarstvo.

KLOBUČARKA, f. žensko čelade što po svom zanatu gradi klobuke. — *Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'hutmacherin'.*

1. KLOBUČARNICA, f. u Stulićevu rječniku uz klobučara. — *nije dosta pouzdano.*

2. KLOBUČARNICA, f. mjesto gdje se grade klobuci. — *Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'hutfabrik'.*

KLOBUČAROV, adj. vidi klobučarev.

KLOBUČARSKI, adj. koji pripada klobučarima. — *Od xviii vijeka. Dok majstorom postane od zanata klobučarskoga. A. T. Blagojević, khin. 34.*

KLOBUČARSTVO, n. klobučarski posao ili zanat. — *Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: klobučarija, klobučarstvo, hutmacherei, hutmachorhandwerk'.*

KLOBUČAST, adj. koji je nalik na klobuk. — *Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'hutformig'.*

KLOBUČICA, f. zmija klobučica, Naja tripudians Merr., otrovna zmija u Indiji. — *U jednoga pisca xviii vijeka koji je ovu riječ načinio prema portug. cobra de capello. Od jedne zmije jutice koja se zove u onijeh stranah zmija klobučica bi ujedan u nogu. B. Kašić, fran. 129.*

1. KLOBUČIĆ, m. dem. klobuk. — *Od xvii vijeka.*

a. u pravom smislu. — *Između rječnika u Belinu ('cappelletto, diminutivo di cappello', pileolus') 1714, u Stulićevu uz klobučac, u Vukovu (dim. v. klobuk). Uze dvije dolanice kratke od stare sifte baratine; od iste učini za pokriti glavu jedan klobučić. B. Kašić, in. 20. Nutri je moj dragi v črnom klobučiću. Nar. pjes. istr. 2, 87. Kosi niju zlatne spravi pod klobučići. Nar. prip. mikul. 31. Crven trči po putiću, u crvenu klo-*

bučiću, crven viče: ta, ta, otvori mi vrata. odgovor: pijetao. Nar. zag. nov. 164.

b. u Dubrovniku u naše doba znači ne samo mali klobuk, nego i ženski klobuk, pa bio velik ili malen. P. Budmani.

c. neke biljke. — *Između rječnika u Vukovu (nekaka trava s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Klobučić, jadić, 'Aconitum'. Flora croat. 184. Klobučić, 1. cimbalaria (Pizzelli, Skurla), Linaria cymbalaria L. (Visiani); 2. umbilicus Veneris (Pizzelli, Stulli), Cotyledon umbilicus Huds., v. Klobučac. B. Šulok, im. 147.*

d. mjesno ime. — *U spomeniku pisanome crkvenijem jezikom prije našega vremena (sa št. mj. č. Klobučist. Spom. stoj. 184.*

2. KLOBUČIĆ, m. dem. 2. klobuk. — *U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Još će daždjet, po vodi su klobučići'. P. Budmani.*

1. KLOBUČINA, f. augm. klobuk. — *U Belinu rječniku: 'cappellaccio, cappello vecchio', pileus vetus' 1714; u Voltigijinu: 'cappellaccio', ein grober, alter hut'; u Stulićevu: 'vilis pileus, immanis pileus'; u Vukovu: augm. v. klobuk. — I kao mjesno ime. Klobučina, vrh. Lič u gorskom kotaru.*

2. KLOBUČINA, f. pust, pustina, od čega se grade klobuci. — *U Vukovu rječniku: 'der fliz, coactile'.*

KLOBUČITI, klōbūčim, impf. pokrīvati (kao klobukom)? — *U naše vrijeme (sa se, pasivno). Krov se slamom klobučī. Lukovdo. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka ima part. praet. pas. klobučen; smisao nije jasan, može biti da znači: pokriven kubetom, te bi riječ klobuk tada značila i kube, trulo. (Inocencij I papa) umri i pogreben bisi ka klobučenomū medvidu (geli to basilica ursiana?). Š. Kožidić 11b.*

KLOBUČITI SE, klōbūčim se, impf. bujati, nabubrivati se. — *U naše vrijeme. Tuda se klobuće njihove (ženske) široke šalvare. M. Đ. Miličević, međudnev. 49.*

KLOBUČKATI, klobučkam, impf. igrati se na novce ili puceta miješajuć ih u klobuku uz pitaše: 'pismo ili glava?' u Prigorju. F. Hefele.

KLOBUČKI, adj. koji pripada Klobuku (vidi 1. klobuk, d). Gospodaru klobučki dizdaru! Nar. pjes. vuk. 4, 505. I pred nima klobučkog dizdara. Ogled. sr. 89.

KLOBUČNICA, f. vidi 2. klobučara. — *Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'hutfutteral; hutschachtel'.*

KLOBUČNĀK, m. čovjek što prodaje klobuke. — *Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'huthändler'.*

KLOBUČNĀK, m. kalup za klobuk. — *Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'hutform; hutstock'.*

1. KLŌBŪK, klōbūka, m. a) galerus, kapa (obično od pustine) tvrda, ukočena; b) petasus, causia, razlikuje se od a) tijem što ima obod, vidi šešir. prvo je značenje po istočnijem krajevima, drugo po zapadnijem (ne samo u Dubrovniku). ne može se u svakom primjeru znati, koje je pravo značenje. — Ikc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: klōbūče, klōbūci. — Riječ je praslavenska, ispoređi stslav. klobukъ, pileus, rus. клоу́къ, kaluderska kapa, češ. klobouk, polj. klobuk. — još u praslavensko doba prešla je iz koga turskoga jezika, te je jamačno ista riječ što kasnije kalpak (vidi). — U svijem je rječnicima: u

Vrančičevu (galerus; pileus; klobuk-šira], petasus'), u *Mikašinu* (pileus, pileum, petasus, galerus'), u *Belinu* (cappello, quello che si porta in capo per coprirlo', pileus' 171a; beretta', capitis tegmen' 138b), u *Bjelostjencevu* (klobuk, naglavak, pileus et pileum, tegmen capitis'. 2. klobuk široki, škrljak, petasus, pileus latus, galerus'), u *Jambrešičevu* (pileus'), u *Voltigijinu* (cappello', hut'), u *Stuličevu* (petasus, pileus'), u *Vukovu*: 1. 'die mütze (hut ohne krempe', galerus'. 2. (u Dubrovniku), 'der hut', petasus', cf. šešir. 3. (u Boci), 'ein getreidemass' (od po bukilu, bagaša), 'modii genus'; u *Daničičevu* (klobuk, pileus').

a. u jednom od dva značenja sprijeda kazana. Zemlja jemu brème, kamenije jemu monysta, nebo jemu klobuks, zlotvorstvu človēku! Starine. 10, 277. (xiv vijek). Ošće hoćemo da, ako bi neki nekomu vzal klobuk ali beritu, plati jedan cekin zlatni. Stat. krč. ark. 2, 286. Klobuk, jedan crvena grmiza sa biserom. Mon. serb. 498. (1466). Metaše u klobuk da sudom pritvore. M. Marulić 91. Da bude nosil kardinalski klobuk. Transit. 282. Kardinali jegda jizdet, črvljen klobuk da noset. Š. Kožičić 28a. Ne bus utrgne i stavi za klobuk. Š. Menčetić 334. Za klobukom nosiš perje. M. Vetranić 1, 28. Gdi tvoj stric, primudri Lauš, crljen klobuk prija. Zeleni po tomu klobuk smo vidili. gdi glavu drugomu stricu ti pokrili. H. Lucić 285. Na glavi mu svilan klobuk, sinca da mu je. P. Hektorović 9. Na glavi svojoj macedonijški klobuk nosaše. Aleks. jag. star. 3, 267. Klobuk snam Antiohu na noge pade i pokloni se. 302. Perje ga luđaše i klobuk hrvatski. Đ. Baraković, vil. 36. A klobuk na strihu, šćap duba drinova. 240. Pod klobucim kamilovcem krajičnici za nim jašu. I. Gundulić 440. Vode mu u klobuku donasahu. F. Glavinčić, cvit. 121a. Klobuk sneti. svitl. 64. Spletoše jednu krunu na način klobuka. Michelangelo. 39. Klobuk zlatom pramljen. B. Krnarutić 38. Da ne ima nitkor nositi klobuke oble. M. Bijanković 104. Budi glava, bit će klobuk. (D). I klobuk ima svoju sjen. (D). Ne trebujie po daždu klobuk iskat. (D). Zna vladika na koju glavu klobuk stavlja. (D). Poslov. danić. Stavi na glavu jedan velik i težak klobuk od olova. A. d. Bella, razgov. 118. S klobukom se crnim štitu. J. Kavašin 282a. (Ijem sadar jesu neki ne providjenji biskupati, mogo bih se jedan klobuk zeleni i ja zadobavit. B. Zuzeri 242. Volim gledat turske sarkuke nego rimske crljene klobuke. J. Filipović 1, 167b. Gledati rimskih kardinala crljene klobuke. A. Kanižlić, kam. 818. Komu je na glavi kamilovac lijepi klobuk. Nar. pjes. bog. 68. Šij kožuh agosta, a pleti klobuk febrara. (Z). Poslov. danić. Iza prvoga stupaja ide se na drugi, mogo bi se zeleni klobuk promijenit u crjeni: tolici koji bijahu biskupi pak biše kardenali. Đ. Bašić 71. Biži junak priko Italije brez klobuka i brez sablje britke. And. Kačić, razg. 129a. Da jedan službenik mimode svoga gospodara ne skidajući mu klobuk. Ant. Kadčić 228. Moj će sin znati klobuke praviti. A. T. Blagojević, khin. 34. S bilim rukavicam, s klobukom trokutnim. I. J. P. Lučić, bit. 49. Odvila se zlatna žica od vedra neba, savila se prvjencu oko klobuka. Nar. pjes. vuk. 1, 57. Kad je Petru kita dopanula, ma je Petro meće za klobuka. 1, 235. Već on klobuk na oči namiče. 1, 477. Pod pazuom klobuk svile bele, za klobukom bela kita perja. 2, 302. Turske kape i bijele čalme, krasne srpske bijele klobuke. 2, 308. Kupi mi ti klobuk belim perjem. Nar. pjes. istr. 1, 26. Zač mi mažurana za klabukom

vene. 2, 17. Za klobuk me (ružu) stavljaju. 2, 163. Vse sluge su kraju klobuke podmakli. Jačke. 157. Vojšćanski klobuk. 290. Kome je čela za klobukom (i sam se sjeća). Nar. posl. vuk. 147.

b. nekakva mjera za žito u Boci kotorskoj, vidi u Vukovu rječniku.

c. kube, trulo? vidi klobučiti.

d. mjesno ime.

a) kao da je nekakvo mjesto u Bosni ili u Dalmaciji. — U latinskom spomeniku (tobože god. 1078), ali vaša da nije autentičan. 'Sancti Petri de Clobuco'. Doc. rač. 114. (1078).

b) ime dvjema selima u Hercegovini. Statist. bosn. 119. 125; drugo je utvrđeno, vidi u Vukovu rječniku: grad blizu Crne Gore. pominje se od xviii vijeka. Gospodari od Klobuka. J. Kavašin 231b. Luta guja Šejović-Osmane iz Klobuka grada bijeloga, stono Crnu Goru zatvorio. Nar. pjes. vuk. 4, 30. Od Klobuka i od Korjenica. 4, 434.

e. s pridjevom popovski, neka biška. Klobuk popovski, aro maggiore (Parčić), Arisarum vulgare Targ. B. Šulek, im. 147.

2. KLÖBŮK, n. kao mjehurić (od same vode) pun vodene pare ili vazduha itd. što izlazi navrh vode, n. p. kad vri, ili kad kiša pada. — isporedi bobuk, božur, klopac. — Ne znam, jeli ista riječ što 1. klobuk (po sličnosti oblićja), ili je riječ onomatopejska, isporedi klotot, klotuñ. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu 'die blase des siedenden wassers', bulla aquae bullientis' s primjerom: Izbijaju klobuci. Na gornjemu derdanu slabo se kad vidi kameñe posred vode, nego samo ključevi i klobukovi. Vuk, dan. 2, 36.

KLÖCALICA, f. drvenu sprava nalik na koñsku glavu u koje se gubica može otvoriti i zatvoriti klocajući. — U Vukovu rječniku: 'eine hölzerne dem pferdekopfe ähnliche maschine deren mund man nach belieben auf- und zumachen kann', 'machina lignea caput equinum praesentans'. ovaku je glavu imala u Dubrovniku, turica' (griješkom čoroje), a ja sam i u Požarevcu 1807 godine uz mesojede u dvoru kneza Miloša gledao gdje se momci igraju s ovakom klocalicom (jedan se obuče od prilike kao turica da mu se ljudsko ništa ne vidi, pa nom gore kloci i plaši žene i djecu). cf. turica.

1. KLÖČĀNE, n. djelo kojijem se kloci (vidi 1. klocati). — U Vukovu rječniku: 'das schnappen', 'frendor'.

2. KLOCĀNE, n. djelo kojijem se kloci (vidi 2. klocati). — U Belinu rječniku (sa starijim oblikom klocanje): 'gracidamento, il gradicare dell'oca', 'glangor' 354a.

KLÖČARA, f. u narodnoj zagoneci našega vremena. Šklocnu klocara, ču se do cara... odgonetljaj: razboj, stan. Nar. zag. nov. 189.

1. KLÖČATI, klöčâm, impf. otvoriti a brzo i silovito zatvoriti gubicu tako da doñi zubi o gornje udaraju s niekom bukom (kao n. p. kad pas hvata muhe). — isporedi šklocati. — Riječ je onomatopejska od glasa kloc što se čini da se čuje kad zubi udaraju jedni o druge. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('schnappen', 'dentibus crepare'). A turica je jednako klocala svojijem zubima. Vuk, pism. 33. Koñska glava s velikijem zubima koja je tako načinena da su se usta odozdo mogla lasno otvoriti i zatvoriti, te je sve klocala. rječn. kod čoroje.

2. KLOCATI, klocam, impf. o glasu u gusaku, vidi daktati, gaktati. — Riječ je onomatopejsku

(ispoređi 1. klocati). — U *Belinu rječniku*: ,gracidare, gridare come oca' ,clango' 354b; u *Volti-gijinu*: ,gracidare, graccolare' ,quacken, gacksern' ,u *Stuličevu*: ,gracidare, stridere, o gridare come fanno le oche' ,glociare'.

KLŌCE, f. pl. u *Vukovu rječniku*: vide škloce s dodatkom da se govori u *Hrvatskoj*.

KLŌCNUTI, klŏcnēm, pf. udariti jedan put zubima o zube, perfektivni glagol prema 1. klocati. — *Akc. se ne miĝeĝa* (aor. 2 i 3 sing. klŏcnū). — U *Vukovu rječniku* uz klocati. i u *narodnoj zagoneci* (kod klocara) ima varijanta klocnu mj. šklocnu. Nar. zag. nov. 190.

KLOČNICA, f. mala rijeka u *Srbiji* u okrugu kragujevačkom. M. Đ. Miličević, srb. 231. — *ispoređi* Kloka.

KLŌFTOR, m. vidi klaftar. — U *knizi pisanoj prošloga vijeka miješanim jezikom*. Dužinoju držit 5 kloftori i 3 stope; širinoju dva kloftora i pol; visinoju 1 kloftor i 2 pjadi duvari držit. Glasnik. 56, 209. (1733).

KLOK, m. izvor u *Srbiji* u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 172. — *Vaĝa da je onomatopeja, ispoređi* kлокot.

KLŌKA, f. ime mjesta u *Srbiji*. a) selo u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 121. — b) mjesto u okrugu smederevskom. Livada u Kloki. Sr. nov. 1864. 124.

KLŌKAČKĪ, adj. koji pripada selu Kloci. Klokacka (opština). K. Jovanović 121.

KLOKANE, n. vidi kлокot, klokuĝ. — *Kao da je verbalni supstantiv od glagola klocati, ali ovome glagolu nema potvrde*. — U *Bjelostjencu rječniku*: v. kipučina, i u *Stuličevu*: v. klokuĝ s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjencu*.

KLŌKČANIN, m. čovjek iz sela Kloke. L. Đurđević. — *Množina*: Klŏkčani.

KLŌKČANKA, f. žensko čelade iz sela Kloke. L. Đurđević.

KLŌKČATI, vidi kлокtati.

KLŌKINA JARUGA, f. ime mjesta u *Srbiji* u okrugu kragujevačkom. — *ispoređi* Kloka. Niva u Klokinjoj Jarugi. Sr. nov. 1865. 72.

1. KLŌKŌČ, m. neka biljka. — *Između rječnika u Vukovu* (vide klockočika s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori*). Klockoč (klockočevina, klockočika), rus. клекачка, колокитива, клокичка, pol. klockocina, klockoczka, klockoczka, češ. klockoč: (clococ), amedamus (u mletačkom rukopisu), Staphylea pinnata L. (Vuk), v. Klački, Klockiči. B. Šulek, im. 147. — U *Dubrovniku* je u naše vrijeme prezime, ali s drugim akcentom: Klŏkoč, Klockčca. P. Budmani.

2. KLŌKOČ, Klockčca, m. mjesno ime.

a. selo u *Hrvatskoj* u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 59.

b. mjesta u *Srbiji*. a) u okrugu kragujevačkom. Livada u Klockoču. Sr. nov. 1875. 737. — b) u okrugu smederevskom. Niva u Klockoču. 1873. 611.

KLŌKOČANIN, m. čovjek iz sela Klockčca. V. Arsenijević. — *Množina*: Klŏkčani.

KLOKŌČEVAC, Klockočevca, m. mjesno ime.

a. u *Hrvatskoj*. a) dra sela u županiji hlovarskoj-križevačkoj. Razdijel. 106, 109. — b) (kajkavski) Klockočevac, selo u županiji zagrebačkoj. 81.

b. selo u *Slavoniji* u županiji virovitičkoj. 134.

c. selo u *Srbiji* u okrugu krajinskom. K. Jovanović 124.

KLOKŌČEVĪK, m. mjesno ime.

a. selo u *Slavoniji* u županiji požeškoj. Razdijel. 122.

b. brdo u *Bosni*. Glasnik. 20, 273. 353; 21, 303.

KLOKŌČEVINA, f. vidi 1. klockoč. — *Između rječnika u Vukovu* (vide klockočika s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori*).

KLOKŌČICA, f. u *Vukovu rječniku*: grah sitan mrki ,art bohne' ,phaseoli genus' s dodatkom da se govori u *Srijemu*.

KLOKOČIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Domjan Klockič. Mon. croat. 228. (1527).

KLOKŌČIKA, f. vidi klockoč. — *Između rječnika u Vukovu* (die pimpermuss' ,Staphylea pinnata Linn.'). Klockočika, Staphylea pinnata L. (Pančić, Vuk), v. Klački, Klockiči, Klockoč, Klockočevina. B. Šulek, im. 148.

KLOKŌČIKOV, adj. koji pripada klockočici. — U *Vukovu rječniku*: ,von pimpermuss' ,e staphylea pinnata'.

KLOKŌČIKOVINA, f. klockočikovo drvo, drvo od klockočike. — U *Vukovu rječniku*: ,das holz der pimpermuss' ,lignum staphyleae pinnatae'.

KLŌKOČKĪ, adj. koji pripada selu Klockoču. V. Arsenijević.

KLŌKOČKIŃA, f. žensko čelade iz sela Klockčca. V. Arsenijević.

1. KLŌKŌT, m. buka što čini voda kad silovito izvire. — *Riječ je praslavenska, ispoređi* stslav. klockotъ, rus. клокотъ, češ. klockot. — *Postaĝe je po onomatopeji* (vidi klockotati), *ispoređi* klock, klokuĝ. — *Između rječnika u Vukovu* (das geräusch des hervorsprudelnden wassers' ,sonus aquae scaturientis'). Šarka koka sedi kraj plota; otud ide voda klockotom, te odnese šarku koku od plota. odgonetlaj: djevojka i svatovi. Nar. zag. nov. 40.

2. KLŌKŌT, m. mjesno ime. — *Po svoj je prlici isprva ime vodi, te je ista riječ što 1. klockot*.

a. u *Daničevu rječniku*: Klockotъ, selu je Budrezima manastira Ravanice išla međa ,otъ Klockota na sladimu jablku' (Mon. serb. 198 god. 1381). Klockot, (selo) na Moravi više Budrega. S. Novaković, novo brdo. 35.

b. u *Bosni*, voda i selo. a) rijeka. T. Kovačević 66. — b) selo u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 47. — *pomiĝe se od xvii vijeka*. Petar Zrinski robi okolu Ižačica i Klockota. P. Vitezović, kron. 192.

KLOKŌTĀNE, n. djelo kojijem (voda) klockoč. — U *Stuličevu rječniku*: v. klokuĝ s dodatkom da je riječ ruska, i u *Vukovu*: ,das hervorsprudeln des wassers' ,sonus aquae scaturientis'.

KLOKŌTATI, klŏkŏcēm, impf. bučati, o vodi koja silovito izvire (a i koja vri): *uprav je onomatopeja, jer se kod toga čuje glas kao klock, klock. može značiti i drugu koju buku*. — *Riječ je praslavenska (o vodi), ispoređi* stslav. klockotati, rus. клокотать, češ. klockotati. — *Između rječnika u Bjelostjencu* (klockočem, klockotati kot štok ,glo-tero'), u *Jambrešićevu* (klockočem ,gloctoro'), u *Voltiĝijinu* (s praes. klockočem ,tachinare' ,das geschrey der indianischer hühner'), u *Stuličevu* (klockotati, klockotjem, v. klokuĝati s dodatkom da je riječ ruska), u *Vukovu* (hervorsprudeln, hervorrauschen' ,scaturio cum strepitu').

a. o vodi. Klockotaše (reka) jako vĕtar po moru i potaplaše grĕsnije. Pril. jag. ark. 9, 115. (1468). I jagmili uz Klockote klete gdje klockoču izvori krvavi, sedam vrela jedan za drugim. Osvetn. 7, 31. — i o čemu žitkome (o vinu) u sudu kad

se is *ne*ga toči. Pogače se tu navuku, kokoši se tu natuku, čuturum se tu klokoče. V. Došen 168b.

b. o trubi, *vidi primjer kod* 1. klicati, 1, a, c). Truby računje klokoštuše (u drugom rukopisu). Danilo 842.

c. o glasu u rođe i u budije. *vidi u Bjelostjenčevu, Jambrešićevu, Voltigijinu rječniku.*

d. grohotati, klopotati. Starca komu klokoću kosti načiniti pristalijem mladice. Bos. vila. 1887. 943.

KLOKOTI, m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom. Razdijel. 14.

KLOKOTICA, f. stakleni sud za vino tako načinjen da kad se iz *ne*ga pije, vino teče klokoćući.

— U *Bjelostjenčevu rječniku*: klototica, klokoćuša, steklo klopotljivo, calix bombilius, quia bombum sive sonum emittit, dum homo ex eo bibit, vulgo regula, i u *Jambrešićevu*: carchesium, gloctorium.

KLOKOTNICA, f. ime selu u Bosni u okrugu Dobre Tuzle. Statist. bosn. 87.

KLOKOTUŠA, f. *vidi* klototica. — U *Bjelostjenčevu rječniku kod* klototica.

KLOKOVAC, Klovovca, m. (kajkavski) Klovovec, ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 101.

1. KLŌKTATI, klŏkčēm, impf. glas u ptice. — *isporedi* klickati i klototati. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. (Ptice) čikću, klokcū i piskuću... A. Kanižlić, rož. 6. Svako se tu srđi... klokcūć (sic) žuna. 6.

2. KLŌKTATI, klŏkčēm, impf. *vidi* klototati. — U *jednoga pisca našega vremena* (č stoji u inf. klokcāti i u prošlim vremenima po prezentu). Al' buzdovan ne stizao Vuka, no ronuo u bare i mlave, pa su mlave klokcāle krvave. Osvein. 7, 32.

1. KLŌKŪN, m. *vidi* 1. klokuñ. — U *sjevernoj Dalmaciji*. Klokun, 1. klotot; 2. mjesto gdje voda izvirući kluća, mala vrulja (vrile što u more izvire) u Podgori zove se klokun. M. Pavlinović.

2. KLŌKŪN, m. čep na maloj lađi, što zatiskuje rupu kroz koju se pušta voda u lađu kad se rasuši, *vidi* 2. klokuñ. Drvo kojijem zatiskivanju tu luknu (na lađi) zovu čep' (u Cavtatu), a izvadit čep da prođe more zovu, pustit čep'. na Lastovu kažu, 'klokun', i, pustit' ili, izvadit klokun'. L. Zore, rib. ark. 10, 325.

1. KLŌKŪN, m. *vidi* klotot. — Onomatopeja je kao klotot. — Od xviii vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu (il getto, che fa l'acqua o altro liquore nel suo gorgogliamento', liquor exultim aestuans' 358b) gdje se naj prije nahodi, i u *Stuličevu* (bolla, rigonfiamento d'acqua o d'altri liquori nel bollire, onde spumanti del mare, il rigettar quasi gorgogliando', bulla, undae maris spumantis, vomitio vehementis'). Eto iznenada počine vret priko kršā od rečene bačve čudna poplavica od ulja koja podižući pokriv s velicijem klokuñima sa svih strana na zemlju protjecāše. I. Đorđić, ben. 83. Vidje tu vodu vreti i bobučit se na klokuñe i valove. 167. — U *Dubrovniku u naše doba*: klotot što izlazi na vrh vode kad vri, ili kad izvire, i što uzlazi u grlo kad se bfuje. „Došo mi je klokuñ na grlo". P. Budmani.

2. KLŌKŪN, m. vrañ (na bačvi). — *isporedi* 2. klokun. — *Mogla bi biti ista riječ* što 1. klokuñ, ali je veća prilika da je postala od tal. cocchiame, mlet. cocoon; narod kod toga može biti da je mislio na 1. klokuñ i klokuñati. — U *naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KLOKŪŅANE, n. djelo kojijem se klokuñ. — *Stariji je oblik* klokuñanje. — U *Belinu rječniku*: klokuñanje, il gorgogliare, 'exaestuatio' 358b.

KLOKŪNATI, klokuñām, impf. *vidi* klototati (o vodi što vri ili izvire). — *Postaje od* klokuñ. — U *Belinu rječniku*: 'bollire gorgogliando', 'sonore fervere' 144b; 'gorgogliare, il romoreggiare dell'acqua', 'exaestu' 358b; u *Voltigijinu*: 'gorgogliare, romoreggiar d'acqua, gorgare', 'purrlen' brausen'; u *Stuličevu*: 'vehementissime aestuare', i u *naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KLOKŪRIĆ, m. u *Daničičevu rječniku*: Klokurić, mislim da je griješkom mjesto toga ili napisano ili prepisano: 's Stepkom Beličem i s Brankom Milovčičem' klorurisjem (Spom. sr. 2, 106 god. 1442). blizu Dubrovnika ima selo Klokurići. Schem. rhac. 1862. 29. mislim da je taj Branko bio iz toga sela.

KLOKŪRIĆI, m. pl. ime zaseoku u Župi blizu Dubrovnika. (štamparskom griješkom) Klocurići. Schem. ragus. 1876. 29. — *isporedi* Klokurić.

KLŌMPAV, adj. u *Vukovu rječniku*: vide klempav.

KLONAD, klonda, m. *vidi* klonda. — *Samo loc. pl. klondih u jednoga pisca xv vijeka (koji na drugom mjestu ima dat. sing. klondi od klonda). te može biti da treba čitati* klondah. Imiše širok stan mramorjem sazidan, ... po klondih ulizan lašćeć kako meden. M. Marulić 77.

KLONDA, f. columna, stup. — *Jamačno je romanska riječ od lat. columna, vidi* kelomna. — *isporedi* klonad. — U *pisaca čakavaca od xv do xviii vijeka*. Podnese ... ka klondi vezanja gdi fruštān bi dosti. M. Marulić 199. Vrat pake kako stanovita od mlaka klonda. P. Zoranić 20a. Klondje četiri od busa hitro pristrigane. 68a. Ružno bi istučeno telo Isusovo pri kamenoj klondi. Michelangelo. 12. Klondje nebeske trepeću. I. Zanotti, ined. priš. 23. I da Zadar ke gradidbe kaže, ke su od starine; al' ne ima toke zidbe ... tri istom klondje sebi goji, Spljet stotinu svojizih broji. J. Kavañin 164b.

KLONIMIR, m. ime muško. — U *grčkim i latinskim knjigama x i xi vijeka*. Σιονιμιρος ἕχεν υἱὸν τὸν Κλονιμυρον. Constantin. porph. u doc. rač. 376. Κλονιμυρος. 387. 'Clonimiro fratre Grubsi'. Doc. rač. 133. (1080).

KLŌNITI, klŏnīm, impf. inclinare, flectere, nagibati, pregibati. — *isporedi* klahati. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. kloniti, rus. клонить, češ. kloniti, pol. klonić. — Korijen* klon *jamačno nije isti što* slon (*vidi kod* nasloniti). — *Akc. je zabiježen u praes. kao što bi bio kod aktivnoga glagola (kao praes. i impf. klŏnāh, aor. 2 i 3 sing. klŏnī, ger. praes. klŏnēci, part. praet. pass. klŏnen), kao što se vidi kad je složen glagol s prijedlozima, isporedi* nakloniti, pokloniti itd.; ali je u *refleksivnoga glagola akc. u svijem oblicima* (i u praes. klŏnīm se i u ger. praes. klŏnēci se) onaki *kaki je u inf., osim praes. 1 i 2 pl. klonimo se, klonite se, i aor. 2 i 3 sing. klŏnī se, i part. praet. pass. klŏnen.*

1. *aktivno. — gotovo samo u pisaca čakavaca, a između rječnika u Stuličevu* (v. ukloniti, koje značenje nije pouzdano).

a. u pravom smislu, u svijem primjerima (osim naj zadiegā, pisca štokavca, gdje je objekat lišće s objektom glava. Tako da ne kloni glavu iza miri tko neće, čas oni da zube ociri. H. Lucić 271. (Upravitelj) ki na moru glavu kloni, i kad zaspi, pravljāć pusti ... J. Kavañin 835a. Ter pokle se 'e prisuštila, ruke prima, glavu kloni.

450a. Bijedna juba kloni lišce, crne veđe svija. Osvetn. 2, 7.

b. *davati ili pružati*. — *objekat može biti što tjelesno ili umno*. — *Ne znam, jeli ovo isto značenje što je kod a uzeto u prenesenom smislu, ili je načineno od pokloniti kao imperfektivni glagol. (Pravedna duša) trudi se da sgodi poniženjem Bogu, ne da se gospodi, kloni kruh ubogu. M. Marulić 79. Skup svetih apostol tebi hvale kloni. 240. I glavu tere vrat sama him (gusarom) klonila. H. Lucić 239. Jer videć uboga, pomoć mu ne klonih. 281. Općena stanića nima se pustiti, ni lasno desnica k svakomu kloniti. P. Hektorović 82. — Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu mj. objekta važa da stoji instrumental: Pod borom ki kloni sincom u široko. M. Marulić 91.*

2. *sa se, refleksivno*. — *Između rječnika u Voltigijinu (piegarsi, inchinarsi, 'sich biegen, sich verneigen'), u Vukovu: koga ili čega, einen (etwas) meiden, 'vito'; u Daničićevu (inclinari)'*.

a. *uopće. a) u pravom smislu*. Vrata kt južnoj malo klonešta se stranē. Glasnik. 11, 69. Er se (mjeseć) uspe, kloni i pada. J. Kavašin 214b. Se mu se lipo (kraju) kloniše. (Nar. pjes. iz Istre). Naša sloga. god. 11, br. 9. — b) *metaforički (klatati se)*. Ar pjenozom svak kloni se. J. Kavašin 145b. — c) *u prenesenom smislu, težit*. Nemoj kalemiti onda kad bi se vreme k velikoj suši klonilo. P. Bolić, vinod. 1, 287. Sva se veštstva životni ko uskisavaņu klone i teže. 2, 355.

b. *obično znači što i uklanati se, čuvati se*. — *Kaže se kloniti se čega a i od čega*. Kako čoeć dođe na prosjački štap, svak ga se kloni. Nar. posl. vuk. 127. Kloni se i sjena negova. Kloni se luda kao i sveta. 135. Ali je poznato, da sam se ja, još od godine 1820, klonio svake službe. Vuk, odg. na laži. 11. Kloni se poganijeh. 1tim. 6, 20. Praznijeh razgovora kloni se. 2tim. 2, 16. Za to se takovijeh mjesta klone svi. nar. pjes. 2, 124. Putova svojih nasitiće se ko je izopačena srca, ali ga se kloni čovjek dobar. Đ. Daničić, prič. 14, 14. — Primivši dekret pošao sam ga pokazati onijem mojim prijateljima u Zadru, koji su se prije klonili od mene. G. Zelić 461. Kloni se od zla i čini dobro. Đ. Daničić, psal. 84, 14. I da se klonite od onoga što je zlo. M. Đ. Miličević, škol. 2.

KLONUĆE, n. *uprav djelo kojim se klone, ali u jedina dva jednaka primjera kao da znači: klopot. Da ih ne izda bahat noga ni klonuće od oružja. B. Zuzeri 43. 124.*

KLONULOST, f. *osobina onoga što je klonuo*. — *Kao da je načineno u naše doba. Otklaňa od nega klonulost. Bos. vila. 1886. 89.*

KLONUTI, klônem, pf. *nagnuti se, pognuti se, spustiti se*. — *Akc. kati je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta, i aor. 2 i 3 sing. klônū*. — *Važa da je postalo od kloniti nastavkom nu kao perfektivni glagol, a dobilo je i neprelazno značenje tako da je kloniti prema klonuti kauzalni glagol (isporedi topiti i tonuti, gasiti i gasnuti)*. — *Od XVIII vijeka (u ovom primjeru xv vijeka važa da stoji klone mj. kloni samo radi slika, te pripada pod kloniti: Bog bo potr one ki rat podvigoše, onim milost klone ki stav uzda hoše. M. Marulić 62), a između rječnika u Vukovu ('sinken', labor, inclinor)'*.

a. *u pravom smislu*. Klonuvši mu tako ruke. E. Pavić, ogl. 121. A nu da gdi ne klonete, za da uvik potonete. V. Došen 229b. Mloga (kalama) često al' od mraza klone. J. S. Belković

149. Klonu ruka niz čošnu dolamu. Nar. pjes. vuk. 3, 29. Klonu sablja, otpade mu glava. 3, 292. Aga glavom na dušeku klonu. Ogled. sr. 451. Noge klonu a oči izdaju. P. Petrović, gor. vijen. 38. Nemojte da vam klonu ruke. Đ. Daničić, 2dnev. 15, 7. Ovo je Hercegovni, dva mu krila klonu na bokove. S. Lubiša, prip. 2. Koñ mu zapre, ruka s uzdom klone. 276.

b. *u prenesenom smislu, oslabiti, vrlo se usnemiriti, izgubiti nadu, očajati. a) subjekat je čelade*. Kad dođe na tebe, klonuo si. Đ. Daničić, jov. 4, 5. Klonuše strašne vojske pred silom azijskom. S. Lubiša, prip. 17. Seti se bezazlenih godina, što ih je proveo u svome selancu, pa sav klonu. M. P. Šapčanin 1, 123. — *često se kaže u ovom smislu klonuti duhom, srcem*. Ova nesrična zgoda uzrokovala je da klone srcem svakolika strana kraja Augusta u Poloniji. A. Tomiković, živ. 160. Ali su oni već bili klonuli duhom i ništa ih to nije moglo nagovoriti i ohrabriti. Vuk, prav. sov. 54. Dužde klonuo godinama i srcem. S. Lubiša, prip. 12. Nije Austrija klonula duhom, neće bezufati. Zbornik zak. 1866. 114. — b) *subjekat je srce, duša*. Nama su se srca oladila, sa svijem su u prsi klonula, ne kucaju više u prsima. Nar. pjes. vuk. 5, 463. Pak nemojte da ni srca klonu. 5, 472. Klonu srce moje. Đ. Daničić, psal. 61, 2. Što si klonula, dušo moja, i što si zalosna? 42, 5. Nasititi svaku klonulu dušu. jer. 81, 25. Čuv beg jade, upaše mu veđe, duša klone, a obraz ublijeđe. Osvetn. 4, 44. — c) *subjekat je uopće što umno*. Važa da ti klonu sva očueña. M. Zoričić, osm. 21. Klonula je snaga nosiocima. Đ. Daničić, nemij. 4, 10. Snaga klonu bez uzdaña mila. Osvetn. 4, 60. Odlučnost i obrtnost bile bi klonule. M. Pavlinović, rad. 141.

KLŌNA, f. *nešto kao stupica za lovleñe ptica načineno od tikve*. — *Važa da je od osnove klop: klopña, te da je p ispalo ispred n. isporedi klopka*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: eine art felle für die kleinen vögel (z. b. meisen) meist aus einem kurbis gemacht, 'decipula avicularum'*. Hoće lukavstvom, da se iskobeja iz klone, u koju ga je bio uhvatio. Srp. zora. god. 1, sv. 9, str. 195.

1. KLŌP, klōpa, m. *vidi krpel, krpuša*. — *Riječ je stara, isporedi rus. клопа, stjenica*. — *U sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca (kao i u slovenskom jeziku), a između rječnika u Bjelostjencevu (klop, krpel, krpuša, čepela, 'redivius, ricinus') i u Stuličevu (v. krpel)*. Klōp, Ixodes ricinus, pl. klopi. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 15.

2. KLOP, m. *nešto što zatvora (zaklapa, poklapa)*.

n. *vidi kod poklop*.

b. *predica, pregfica*. — *Samo u Voltigijinu rječniku: 'fermaglio, chiusura', 'schnalle, schleife'*.

1. KLOPA, f. *nekakva igra sa novce*. — *U naše vrijeme*. Pokupi veresiju i dā sve na klop... U veće je imao toliko novaca da opet okuša sreću u klopi. L. K. Lazarević, on zna sve. 10.

2. KLOPA, f. *ime sviñi. Garavac, Bosna*.

1. KLŌPAC, klōpca, m. *sculponea, crevľa od drva*. — *isporedi cokula, fratun*. — *Jamačno je onomatopejska riječ po buci kao klop, klop što postaje kad se ide u klopcima*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu (klopcei, fratuni, 'calopodium'; klopcei za led, 'calopodium ferratum'), u Belinu (zoccolo, pianella di legno, 'calopodium' 784a), u Voltigijinu (zoccolo: uomo zoticco, 'ein hölzerner schuh; roh, plump'), u Stuličevu ('calceus ligneus')*. Voduļa na konac klopcei se hi-

taše, i razbi mu lonac. M. Marulić 255. Ko ovo ovamo bata na klopcijskih? M. Držić 292. Klopce se od svakoga drva ne čine. (Z). Čekaju te klopci i zvonci. (Z). Poslov. danič. — U prenesenom smislu: neotesan čovjek. samo u Voltigijinu rječniku.

2. KLÖPAC, klöpca, m. vidi 2. kloubuk. — Vajda da je i ovo onomatopejska riječ kao i 1. klopac. — U Vukovu rječniku: 'die wasserblase', 'bulla', cf. klöbük s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

3. KLÖPAC, klöpca, m. ono što oteče kad upeke buha ili komar. — U naše vrijeme u Stonu: 'Uio me komar, pa mi se napeo klopac'. M. Milas. — Može biti da bi pravi akcenat bio klöpac. — Kao da je ista riječ što 2. klopac.

KLÖPANE, n. djelo kojim se klopca. — Između rječnika u Bjelostjencevu. 'Da Bog i naj većeg dušmana oslobodi onakog klopca'. J. Bogdanović.

KLOPARANE, n. djelo kojim se klopava. — U Vukovu rječniku.

KLOPARATI, klopārām, impf. bućati, klopātati. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: klopārām, klopārāt, u aor. 2 i 3 sing. klopārā, u part. praet. act. klopārāo, klopārāla. — Od istoga korijena od kojega je i klopotati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('poltern', 'tumultuor'). Klopārāo je dugo dugo po kovežu dokle ga je napipao u mraku. M. D. Milčević, des. par. 46. A vodenica klopārāše živo: taka, taka, taka. M. P. Šapčanin 1, 61. Što mu klopārāju suha nēdra u praznoj koži. Srp. zora. g. 1, sv. 5, str. 99.

KLÖPAST, adj. u Vukovu rječniku: vide klopav.

KLÖPATI, klöpām, impf. klopātati; toptati; lupati, biti. — S naj zadnjem značenjem vajda da je postalo od nem. klopfen, u prva dva značenja može biti od istoga korijena od kojega je i klopotati. — U Bjelostjencevu rječniku: klopām, crepito, crepo, strepo'. 2. v. lupām; u Voltigijinu: 'strepitare, fare calpestio, scalpiciare', 'stompfen'; u Stuličevu: v. klopčati s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva. — I u naše vrijeme u Lici. Klöpāti znači koga psovati ili tući. 'Bome ga, brate, po vražju klopā'. J. Bogdanović.

KLÖPAV, adj. vidi klempav. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide klopav). Uši priklonava velike i klopave. J. Rajić, boj. 96. Kapom klopava uha pokrio. S. Lubiša, prip. 192. Ovo je lice baburasto, klopavo i krūe. prič. 140. Da mu odnesem ono klopavo nazimče. M. P. Šapčanin 1, 54. Krdo garavih i klapavih svinā. 1, 80. A uši (košu behu) goleme i klopave. Srp. zora. god. 1, sv. 2, str. 28.

KLOPAVAC, klopavca, m. kuckalo, vrst korāša. Rijeka kod Križevca.

KLOPČAC, klopčaca, m. dem. 1. klopac. — Samo u Stuličevu rječniku: 'dim. verbi klopac'.

KLOPČANKA, f. vrst jabuke (Vajlavac). B. Šulek, im. 486.

KLÖPČAR, klopčara, m. čovjek koji po svom zanatu gradi klopce (vidi 1. klopac). — Od XVI vijeka, a između rječnika u Belinu ('zoccolajo, quel che fa zoccoli', 'calpodiorum opifex' 784a) i u Stuličevu ('calceorum ligneorum opifex'). Oni koji lube taštu slavu jesu sluge od klopčara. Zborn. 7a.

KLOPČE, f. pl. ili n.? ime selu u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 62.

KLÖPČIĆ, m. dem. 1. klopac. — U Belinu rječniku: 'zoccoletto, zoccolo piccolo', 'calpodiorum' 784a, i u Stuličevu: v. klopčac.

KLOPEĆ-, vidi klopēt-.

KLOPEŠA, f. ime svinā. u Bosni.

KLOPĚTANE, n. djelo kojim se klopeće. — Samo u Stuličevu rječniku (kod klopot) gdje ima i klopećane.

KLOPĚTATI, klöpēcēm, impf. klopōtati. — Samo u Stuličevu rječniku: klopētati i (po praes. klopēcēm) klopēcāti, 'strepere, crepitare'.

KLOPIĆ-, vidi klopit-.

KLOPITANE, n. buka, klopot, tabahe. — Po obliku kao da je verbalni supstantiv od glagola klopitati, ali se ovaj glagol potvrđuje samo u Stuličevu rječniku. — Stariji je oblik klopitanje. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu (klopitanje konjskijeh stopa, 'calpestio de' cavalli', 'ungularum equinarum sonitus' 160b) i u Stuličevu (kod klopot) gdje ima i klopicahe. Blažena ona duša koja izbavna od klopitahe i buke svjetovne sliša Isukrsta. M. Radnić 490b. Bahat = klopitahe u hodjeću aliti stupajući. I. Đorđić, uzd. 206.

KLOPITATI, klöpēcēm, impf. klopōtati. — Samo u Stuličevu rječniku: klopītati i (po praes. klöpēcēm) klöpēcāti, 'strepere, crepitare'. — vidi klopitahe.

KLÖPITI, klöpim, impf. sklapati, poklapati, kao impf. sklopiti, poklopiti što postaje tijekom ovijem glagolima otpada prijedlog. — Nema ove riječi u ostalijem slavenskim jezicima (drugo je češ. klopiti, izračati, vajati), a rijetka je i u našem, ali se nalazi složena s prijedlozima. — Korijen klop srodan je korijenu glagola klopēti. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Voltigijinu ('attaccare, accomozzare', 'anhelfen, ankleben') i u Stuličevu ('operculare, contegere').

n. kao impf. sklopiti. Da idu k raboti prik Drave most klopēć. B. Krnarutić 17. Škripat zubmi, ruke klopit. J. Kavašin 570a.

b. kao impf. poklopiti, zaklopiti. Svih vas klopi i zaprijeke svud oko zemja tvrda. J. Kavašin 424a. Vojlača je žensko ime, i ohlijepom zemlju klopi. 474a.

c. kao impf. sklopiti, priklopiti (skopčati, prikopčati). — U Voltigijinu rječniku.

KLÖPKA, f. stupica, pastuša. — isporodi kloha. — Od glagola (po)klopiti. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide klusa). Sakriveno mu je pruglo na zemji i klopka na stazi. Đ. Daničić, jov. 18, 10. A moji toliki sokoli u klopci tvojoj propadoše. Srp. zora. god. 1, sv. 7, str. 107.

KLÖPNUTI, klöpnēm, pf. udariti (s bukom), kucnuti. — isporodi klopiti. — U jednoga pisca našega vremena. Odistu, u taj mah, zvekir na vratima klopnu. M. D. Milčević, omer. 171.

KLOPOČ-, vidi klopōt-.

1. KLÖPŌT, m. vidi klopēt. — Može biti riječ praslavenska, isporodi stslav. klopōt-, (rus. хлопота, nemir, nesreća, malorus. хлони́ти), češ. klopot, klopot, hitna, pol. klopot, nemir, briga; isporodi i lit. klapata, briga. — Korijen klop vajda da je srodan s korijenom klop, vidi kod klopēti. — Između rječnika u Jambrešićevu ('crepitus') i u Stuličevu (klopot, klopećane, klopetahe, klopicahe, klopitahe, klopocahe, klopotahe, sonitus, strepitus, rumor'). Klopōt oružja. Aleks. novak. 57. Zvek od oružja i klopōt ščitov. Aleks. jag. star. 3, 262. Dan trubje i klopota. Nauk. brn.

71a. Što pomaže klopot usta ako je srce nijemo? M. Divković, nauk. 48b. Stoji klopot mestva i papuča. Nar. pjes. herc. vuk. 79. Klopot stade placom i sokakom. Nar. pjes. hörn. 1, 185. Čuje u pećini klopot svakojakih veriga. Nar. prip. vuk. 119. I holim klopotom razmamljenih hata. M. Pavlinović, razl. spis. 412. Stoji klopot drvla po škarima. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 210.

2. KLOPOT, m. ime selu u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 21.

KLOPOTAC, klopōca, m. dem. klopot, radi značenja vidi klepetac, klepetalnica, klepetalo. — U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski) klopotec, 'crepitaculum'; u Jambrešićevu: klopotec, 'crepitaculum'; u Stuličevu: klopotec, v. klopotuša iz Haddeličeva.

KLOPOTÂNE, n. djelo kojim se klopoće. — Stariji je oblik klopotanje. — U Belinu rječniku: klopotanje, 'romore di piedi', 'pedum strepitus' 681a; u Voltigijinu; u Stuličevu: klopoćanje i klopotañe uz klopot; u Vukovu.

KLOPOTÂR, klopōtāra, m. onaj što klopoće (ovan s klopotušom). — U Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) ovan sa zvonom, 'der glockenträger (z. b. widder)', 'aries tintinnabulum gestans' s primjerom iz narodne pjesme: Al' evo ti jedan krd ovaca, a pred njima dobar junak jedan, de preda se goni klopotare.

KLOPOTATI, klōpōčām, impf. vidi klepetati. — Akc. je kao kod klepetati. — Vaša da je riječ praslavenska, isporodi stslav. klopotati, (rus. хлопотать, truditi se), češ. klopotati (klokotati, trčati, brinuti se), polj. klopotać (uznemirivati). — U infinitivu i u prošlim vremenima može biti i mj. t: klopōčati (vidi i u Stuličevu rječniku). — U Jambrešićevu je rječniku praes. klopotam. — Između rječnika u Belinu (risonare, propr. far romore, 'resono' 626a), u Jambrešićevu (klopotam, 'crepito'), u Voltigijinu (klopotati, griješkom klopōčēm, 'fare calpestio, romoreggiare, sussurrare', 'stampfen, lärmern'), u Stuličevu (klopotati, v. klopōčati; klopōčati, v. klopitati), u Vukovu (vide klepetati). Na nas ove pogledajte vi robove, gdi u gvozdijsk klopōčemo. N. Najšković 1, 161—162. Iš! o koke, kokorajko! ne kokoći, ne klopōči. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Iš! paune zlatopere! ne šetukaj, ne zaguđaj, ne šobōci, ne klopōci. Nar. pjes. herc. vuk. 847. — U Dubrovniku, u prenesenom smislu, upotrebljava se i kao brbljati. 'Muči! ne klopōči tu!', 'Što tu ludo klopōčeš?' P. Budmani.

KLOPOTLIV, adj. koji klopoće. — Staklo klopotljivo (kajkavski) u Bjelostjenčevu rječniku kod klopotica.

1. KLOPOTNIK, m. nešto što klopoće. — U basni pisanoj crkvenijem jezikom (oko xvii vijeka) o orahu. Orahovca onoga klopotnika. Starine. 2, 311.

2. KLOPOTNIK, m. planina u Bosni. F. Jukić, zemlj. 27.

KLOPOTUKATI, klopōtūkām, impf. dem. klopotati. — Samo u Stuličevu rječniku: v. grohotukati.

KLOPOTUŠA, f. nešto što klopoće. — isporodi klepetuša. — U Stuličevu rječniku: 'crepitaculum, tintinnabulum'. — U okolini dubrovačkoj u naše doba isto je što kleпка. P. Budmani.

KLOPOTUŠAC, klopōtušca, m. u Stuličevu rječniku uz klopotušica. — nepouzđano.

KLOPOTUŠICA, f. dem. klopotuša. — U Stuličevu rječniku: 'exiguum crepitaculum'.

KLOPOTUŠKA, f. samo u Stuličevu rječniku uz klopotušica.

KLÖPÜK, m. vidi 2. klobuk i klopac. — U naše vrijeme u Bosni. Voda sve baca klopukove po kotliću. Nar. prip. bos. 1, 114.

KLOSAN, klosna, adj. claudus, laesus, hrom, kľast, sakat, ozleđen. — isporodi kľast, kľijenit. — Riječ je stara, isporodi stslav. kľosъnъ, bug. klosen, rus. клосный. — Samo u knjigama pisanijem crkvenijem jezikom (kľosъnъ okomъ). Budeta kľosna okomъ. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 125. Kľosъnъ okomъ. Zbornik p. Dragolja srečk. 12.

KLÖSTAR, klōstra, m. vidi klaustro. — U Mikafinu rječniku: klostar od manastira, 'claustrum, clostrum, peristylum', i u Voltigijinu: 'chiostro, monastero', 'kloster'.

KLÖSTAR, klōstra, m. nem. kloster, manastir. — Po sjeverozapadnijem krajevima (ne samo u kajkavaca i u čakavaca nego i u štokavaca). — Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu ('claustrum'), u Bjelostjenčevu (kajkavski kloster, manastir, 'coenobium, monasterium, claustrum, asceterium, conventus fratrum'), u Jambrešićevu (kloster, 'claustrum').

a. uopće. Prijur klostra. Mon. croat. 63. (1444). Od 12 nepodobščin klostra. Naručn. 89a. Dom ovaj na klostar obrati. Š. Kožičić 14b. V klostri blaženago Pavla. 17b. Nega že v klostar zapriše. 48b. Da su Febroniju iz klostra izveli. F. Vrančić, živ. 59. I tristo klostar u njegovo uzida se vrime. F. Glavinic, cvit. 149a. Ki prihodišća crikvena i kloštrov proti pravici obsiluju. svitl. 115. Ki koludricu iz klostra grabi. 117. U svete Jelene klostru. B. Krnarutić 41. Dvi ruže, jer u trau Isukrstu služe i cvatu u klostru. A. Kanižlić, rož. 22. Klostar ali crikvu da ste sagradili. M. Kuhačević 86. Klōstar, 'monasterium'. u Istri. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 18. — U ovijem primjerima kao da ulești u klostar znači: pofratriti se, pokaluđeriti se: Bernardin ulize u klostar male bratje. F. Glavinic, cvit. 147a. Klostar u ki s. Bernardo ulize. 284a. b. ime mjestima u Hrvatskoj. a) selo u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 48. — b) dva sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj. 110. 117. — vidi i 2. Ivanić, b).

KLÖSTRIĆ, m. dem. klostar. — U jednoga pisca čakavca iz Istre xvii vijeka. Ulize Anton u klostrić jedan od onih. F. Glavinic, cvit. 15a. Onde klostrić ugradišvi, š nim prebivahu. 19b. Polag ne (crikve) klostrić uzida ponizan. 91b.

KLOTA, f. u narodnoj zagoneci našega vremena. Zaklokota klota sa visoka plota... odgonetljaj: grmljavina. Nar. zag. nov. 84.

KLOTOVAC, Klotovca, m. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 94.

KLOVOČA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Zemlja u Klovoči. Sr. nov. 1875. 111.

KLOVTER, m. vidi klaftar. — U knizi pisanoj xviii vijeka crkvenijem jezikom. (Orkov) va visotu 2 klovtera. Glasnik. 56, 128. (1733).

KLUB, m. vidi klubo. — Samo u Stuličevu rječniku (vaša da je ruska riječ клуб).

KLUBA, f. trochlea, drvena ili gvozdena sprava na kojoj je obično kvaka za vješanje, a u njoj ima jedno ili više kola (točaka) oko kojih se može saviti uža ili veriga. — Moglo bi se pomisliti da je srodno s riječi klupko; ali vaša da je došlo iz nemačkoga jezika, isporodi srvenm. klobe, novonjem. kloben; pa i u poljskom jeziku ima kluba

s istijem značenem što je očito *šćenska* riječ (da je srodno s klupko, bilo bi klęba ili klęba). — Od XVII vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (kod taja, a nema napose) gdje se naj prije nađi, u *Belinu* (girella, stromento di legno per tirar su l'acqua o altro, 'trochlea' 848*), u *Bjelostjenčevu* (v. vitel), u *Voltiđijinu* (girella, 'rollrädchen'), u *Stuličevu* (carrucola, strumento con girella da tirar su l'acqua o altro, 'trochlea'). Kluba, meč. (kolotura, škripac), rolle, frc. 'poulie', egl. 'pulley', tal. 'puleggia, carrucola'; (vinta), 'wagenwinde', tal. 'martino, martinello', frc. 'cric', egl. 'hand-screw, jack'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLUBAČAC, klublašca, m. *vidi* klublašce (kao da je dem. klubak). — Govori gdje u Dubrovniku u naše doba (a *vidi* i prvi primjer kod klublašce). P. Budmani.

KLUBAČCE, *vidi* klublašce.

KLUBAČKI, *adj.* koji pripada selu Klupcima (*vidi* 1. Klupci). Klubacka (opština). K. Jovanović 137.

KLUBAJICA, f. neka biljka. Klubajica, rus. клубника (fragaria), češ. kluběnka (Dactylis glomerata), Veronica cymbalaria Bodard (Visiani). B. Šulek, im. 148.

KLUBAK, klůpka, m. *vidi* klupko. — U naše vrijeme na Rijeci. F. Pilepić.

KLUBÁRAK, klubárka, m. u *Vukovu* rječniku bez značenja s primjerom iz narodne pjesme: *Žute žabe platno snuju o klubarku drenovome. — Može biti da postaje od klupko. — U pisca našega vremena znači spravu za namotavanje klubaka*. Klubarak, tech. 'knäuelwickelmaschine', frc. 'peloteuse', egl. 'balling machine'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KLUBAŠCE, n. dem. klupko. — Postaje od osnove klubak nastavkom šće, te se k ispred b mijenja na š, i uprav bi glasilo klublašce (gen. pl. i jest klublašća), ali se č ispred b mijenja na š. — Od XVI vijeka (ako pripada amo naj prvi primjer, a mislim da je tako), a između rječnika u *Mikašinu* (klublašce od svile 676*), u *Stuličevu* (v. klupašce), u *Vukovu* (dim. v. klupko s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Svilice klublašac (mislim da je stari gen. pl., a ako je nom. sing. *vidi* klublašac) naviju. M. Držić 213. Znamo da sudbina svakom suče konce na klublašce. Osvetn. 6, 25.

KLUBATI, klubam, impf. *vlačiti klubama*. — Samo u *Stuličevu* rječniku: 'trochleis trahere'.

KLUBLE, n. (klupko? ili coll. od klupko?) kao da znači uzao, zamka. — U jednoga pisca čakavca XVII vijeka (sa starijim oblikom klubje). Janičari tuđe na n ruke staviše, u tetivsko klubje šije mu uvrše, i čim zaprežose tetiv tolagome, tim ga umoriše zapregom jednome. I. T. Mrnavić, osm. 178.

KLUBO, n. *vidi* klupko. — -u- stoji mj. *negdašnjega* a. — Riječ je praslavenska (klombo), isporodi bug. klъbo (i češ. dem. klubko), ali je bio i muški oblik klombъ, isporodi rus. клубъ, češ. kloub, polj. klęb (*vidi* i klub). — U našem se jeziku klubo nalazi samo u knizi pisanoj crkvenim jezikom XVI vijeka (*vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod klъbo), jer se zamjenjuje deminutivom klupko.

KLUBUK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Niva u Dojni Klubuk. Sr. nov. 1875. 228.

KLUČNAK, m. neka biljka. Klučnak, Verbasum thapsus L. (Sablar, Radoboj). B. Šulek, im. 148.

KLŮFKO, n. *vidi* klupko. — U naše vrijeme u Bosni. Uzme klufko konaca. Bos. vila. 1886. 172.

KLUKA, f. Vučja Kluka, ime šumi. D. Trstenjak.

KLŮKO, n. u *Vukovu* rječniku: *vide* klupko s dodatkom da se govori u gornjem primorju.

KLŮNKOV, *adj.* *vidi* kod klinkov. — U *Vukovu* rječniku: u zagoneci, cf. klinkov.

1. KLŮP, klůpi, f. *vidi* klupa. — isporodi 3. klup. — -u- stoji mj. *negdašnjega* a. — Riječ je stara, isporodi stslav. klъpъ, novoslov. klōp, klōpi. — U sjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u *Bjelostjenčevu* (klup, sedališće, scamnum, sedile, scabile). 2. klup na koje se meso seče, trup, lanionum scamnum. 3. klupi na galijah, banki, transtra, u *Jambresičevu* (scamnum; klup visoka, anabatra), u *Voltiđijinu* (klup, klupi, f. banco, scagno, bank). i u osobitijem značenima (radi drugoga značenja u *Bjelostjenčevu* rječniku isporodi trup). Klup (f.), tech. (djejača, tezg), werkbank, frc. 'étašli', egl. 'bench', tal. 'banco'; stolarska klup (stružnica, blaňača), hobelbank, frc. 'étašli', egl. 'bench, planing-bench', tal. 'panca da piallare, banco'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — U dva primjera čakavska XVI vijeka u prenesenom smislu, pl. klupi znači: sud, sudnica (uprav klupe na kojima sjede suci). Pridoše pred nas v klupi naše. Mon. croat. 183. (1502). Pride u klupi naše u spravišće navadno. 249. (1549).

2. KLUP, f. u proletno vrijeme, kad je snijeg i sol otkravilo, samo na prtini, na putu je uleđena još blata, po kojem se dobro voziti dađe, to blato zove se klup: još drži klup. u Topolovcu. P. Brantner. — Može biti ista riječ što 1. klup.

3. KLŮP, klůpa, m. *vidi* klupa i 1. klup. — XVII i XVIII vijek, a između rječnika u *Mikašinu* (klup za sediti, scamnum, sedile, subsellium; radi gramatikalnoga roda *vidi* mali klup kod klupica) gdje se naj prije nađi, u *Belinu* (klůp, klůpa, banco, stromento di legno da sederci più persone insieme, subsellium; plavski klup, klup od vozaca, klup od demije, banco di galera o altro naviglio, transtrum; klup za dvojicu, banco da due, bisellium 127b), u *Stuličevu* (klůp, klůpa, m. sedile, subsellium iz *Mikašina*). Isusova majka stoji na klup ki se još pristoji. J. Kavanin 518*.

KLŮPA, f. sjedalo (sprava za siđenje) načineno od dasaka (a i od kameňa) naj češće tako da može više od jednoga čepadeta sidjeti; obično des naslona. — isporodi 1. i 3. klup. — Akc. se mijenja u voc. sing. klůpo (možebiti i u dat. i acc. sing.: klůpi, klůpu), i u nom., acc., voc. pl. klůpe (možebiti i u dat., instr., loc. pl. klůpama). — Postaje od 1. klup. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (sedile, subsellium) i u *Vukovu* (1. 'die bank', scamnum).

a. u pravom smislu. Zapovidi mu na drvenoj klupi sisti. A. Kanižlić, kam. 98. Polubi zemlju ali klupu ali knigu. utoč. 899. Ne bi se nigda ktio na klupu nasloniti. bogoljubn. 449. Više glave ružu usadite, oko groba klupe napravite; rad' mirisa nek se ružom kite, od umora na klupe sedaju. Nar. pjes. vuk. 2, 26. Oko vode klupe pogradiše, ko j' umoran neka se odmara. 3, 521. I ispremeta klupe onijeh što prodavahu golubove. Vuk, mat. 21, 12. Kolomat od kameňa na kome se obično sjedi kao na klupama. nar. pjes. 1, 64. Klupa u školi nije bilo. prav. sov. 82.

S desna i leva obojene klupe. M. P. Šapčanin 1, 82.

b. *vidi* stativica. — U Vukovu rječniku s dodatkom da je ovako značene u Hrvatskoj u Kršćana.

KLUPAC, klupca, m. dem. 3. klup. — U Belinu rječniku: 'banchetto, cioè banco piccolo', 'scamnulum' 127^a, i u Stuličevu: 'scabellum'.

KLUPAK, klupka, m. *vidi* klupko. — U naše vrijeme u Istri. Klupak 'glomus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 18.

KLUPAN, klupna, adj. Klupna Luka, mjesno ime u spomeniku xiv vijeka. Konj Klupne Luke. Svetostef. hris. 3.

KLUPAŠCE, n. *vidi* klubasce. — Radi p *vidi* klupko. — U Belinu rječniku: 'picciolo gomitolo' 353^a; u Bjelostjencevu (*vidi* kod klupčace); u Stuličevu: klupašce, malo klupko, parvus glomus, glomer' s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva.

1. KLUPCI, klubaca, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu podrinskom. K. Jovanović 137. — *ispoređi* klubacki.

2. KLUPCI, Klupaca, m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 101.

KLUPČACE, n. *vidi* klubasce. — U Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) klupčace, klupašce, navojak, parvus glomus'.

KLUPČANIN, m. čovjek iz sela Klubaca. — Množina: Klupčani. Kako je Ali-paša Vidač 1803 godine hvatao Klupčane te vezao i bio. Vuk, rječn. kod čitluk.

KLUPČAST, adj. nejasna riječ u jednoga pisca čakavca xvii vijeka. (Konj) u truhu pupčast, mala boka, svažen, a u šapih klupčast, stepen, frišak, hvaljen. B. Krnarutić 7.

KLUPČE, klupčeta, m. dem. klupko. — Kaže se i u prenesenom smislu o čemu gdje je mnogo koješta ujedno, ili zamršeno ili zavito jedno oko drugoga (*ispoređi* klupko, b). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. klupko s dodatkom da je uzeto iz bukvara) i u Vukovu (*vide* klupko). Klupče zamršava se. J. Rajić, pouč. 1, 161. Kraj srca s' viju kao klupče zmijsa. B. Radičević (1890) 225. U početju, blizu zemljane pecivice, skupio se u klupče matori žuti mačak. M. Đ. Milčević, međunđev. 151. Gledaj u košnicu ima li kakvo klupče pčela. F. Đorđević, pčelar. 84. Usta od gaka obesim o drvo i tako stoji dok se roj ne skupi u klupče. 54.

KLUPČENCE, klupčenceta, n. dem. klupče. Odbiv, prozračno klupčence naj bleđih zrakova. M. P. Šapčanin 1, 193.

KLUPČICA, f. dem. klupa. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu ('scabellum'). 2. klupčica nosna, 'suppedaneum, pedale' gdje se naj prije nahodi, u Jambrešičevu ('scabellum'), u Stuličevu (v. klupac s dodatkom da je uzeto iz Mikašina u kojemu ore riječi nema). Sedi, mili, na klupčicu. Jačke. 69.

KLUPČIĆ, m. u Vukovu rječniku: dim. v. klupko.

KLUPČINA, f. augm. klupko. — U naše vrijeme u Lici. 'Aa! kolika klupčina izade iz ovog raška'. 'Dala mi je veliku klupčinu konca, mogu se lako godinu dana krpiti'. J. Bogdanović.

KLUPE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 172.

KLUPERINA, f. augm. klupa. — U naše vrijeme u Lici. 'Eno se izvalio na kluperinu pred kućom, koliko je dug i širok'. J. Bogdanović.

1. KLUPICA, f. dem. klupa. — Akc. se mijenja u gen. pl. klupića. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (klupica, mali klup, 'scabellum') gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu. Sjedle su popadija i šcer na jednoj klupici. Nar. prip. vrč. 141. Pa se diže sa klupice. M. P. Šapčanin 1, 91.

2. KLUPICA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 59.

1. KLUPINA, f. augm. klupa. — Akc. se mijenja u gen. pl. klupina. — U Stuličevu rječniku: 'vile sedile, subsellium'.

2. KLUPINA, m. i f. grbavo čefade. — U naše vrijeme u Istri. Klupina, 'homo gibbosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 32.

KLUPKO, n. ono oblato što postaje kad se oko čega namota pređa, da se tako hrani. — Akc. se mijenja u množini: klupka, klubak, klupcima (u Vukovu rječniku stoji da je gen. sing. klupka, ali *vidi* što o tome piše Đ. Daničić, srp. akc. glasnik. 11, 7). — Postaje od klubo (*vidi* nastavkom 'ko kao deminutiv, te se b *ispred* k mijenja na p: još se upće osjeća da je b po etimologiji, kako se *vidi* po gen. pl. klubaka, po dem. klubasce itd.; ali se gdje gdje to zaboravilo, te su tako postali oblici klupak, klupašce, gdje gdje se p promijenilo *ispred* k na v ili f, ili je ispalo, *vidi* kluvko, klufko, kluko. — Deminutiv je klupko zamijenio u našem jeziku gotovo posve pozitivni oblik klubo bez obzira na veličinu, valja da je to bilo već u praslavensko doba, *ispoređi* novoslav. klubko, češ. klubko, (rus. клябок, polj. kłębek). — Između rječnika u Vrančičevu (klubko, 'glomus'), u Mikašinu (klupko, od konac, 'glomus fili'), u Belinu (klupko, 'gomitolo, gomicciolo', 'glomus' 353^a), u Bjelostjencevu (klupko, namotaj, namotak, 'glomus, glomus filorum, glomeramen'), u Jambrešičevu (klupko, 'glomus'), u Voltigijinu (klupko, 'gomitolo, gomicciolo', 'knaul'), u Stuličevu (klubko, v. klupko: klupko, 'glomus, glumer'), u Vukovu: klupko, 'knaul (knäuel)', 'glomus', cf. kluvko, kluko, klupče.

a. u pravom smislu. Kad žena ne bješe ni tanko predence na klupko smotala. M. Vetranić 1, 10. Jak pice praskveno povito u klupku. 1, 123. Zač zlata jabuka, ku vaze taj vila, u klupko od kuka stvori se srjed krila. 2, 131. Biše klupko navi' tankoga predena. Đ. Baraković, vil. 51. Sad je majci primotava' klupka (Isus). J. Kavanin 338b. Promašu rukom kao da mušice tiraju il' klupko motaju. F. Lastrić, od' 27. Vadi klupka izdno bačve. (Z). Poslov. danič. Boje (bi bilo) da sam rodila klupko prede (nego nega). (Reče mati za svoje nevaljalo dijete). Nar. posl. vuk. 22. Crna klupka razmotavaju. V. Vrčević, niz. 43.

b. u prenesenom smislu, o čemu što je nalik na pravo klupko.

a) globus, lopta, kugla. Što je nedokučeni uzdržitelj zemajskoga klupka i sviju stvari umrlomu čoviku za njegovu potribitu hranu, branu i odiću ostavio. M. A. Relković, sat. A2^a. — U osobitom značenju, ogneno klupko, *vidi* 1. granata. — između rječnika u Belinu (klupko ogneno, 'granata, sorte di globo incendiario che si lancia a mano nelle battaglie', 'globus pyrius manualis' 355^a) i u Voltigijinu (klupko ogneno, 'granata', 'granate'). Ognjenjem ga klupkom buši. I. Gundulić 522. Vrh njih sgoni tope i sgoni ih klupko ogneno. J. Kavanin 213b. Klupka ognena, granata. I. A. Nenadić, šambek. 15.

b) saviti se, sabrati se, savrijeti se u klupko. kad se što (n. p. pas) savije tako da postane

nešto oblato. Pak u klupko sebe savre, i pod kladu glavu zavre (*plašiv junak*). V. Došen 122b. Duh nečisti uplašen od njea sebe sabra baš u klupko svega. Nadod. 106. Pas se skupio u klupko na snijegu. Nar. prip. vrč. 185. Pas, skupivši se u klupko na mrazu od zime... Vuk, poslov. xi. — *Vaša da amo pripada i ovaj primjer:* Dal' ove tašćine od svojih starih lit na skupne brašćine « počela jubi svit u klubko jedno sfit, zamotan, zamršen, tašćine nigdar sit kako jež nasršen, nit' se zna jel' svršen, ni počet, ni spravan, ni gdi je razrušen, ni grbaf, ni ravan, nit' se zna kadi je glava mu ni konac. Đ. Baraković, vil. 253.

c) kaže se u klupko, i kad se nekoliko stvari zajedno skupi da postane kao nešto cijelo (nalik na klupko) ističući da je zbijeno i zamrčeno. Hotij pogledati ove moje ruke ke nigdar imati nisu učne muke: kako strilom luke tih će otežati, k stupu, kako kuke, u klupko svezati (*govori Isus Mariji*). M. Marulić 175. (*Svijet*) bogate i uboge, do cara, do kralja, sve pleše pod noge i u klupko sve vaša. M. Vetranić 1, 272. Rika Jordanska biše prisahnula, budući se vode u način od gora skupile u višinu kako u klubko. A. Vitalić, ist. 402. Vas koliki svit da bi se u jedno stavio, i kano u klupko složio. E. Pavić, ogl. 496. (*Pčele*) za grane se fataju i drže, jedna druge u klupko se veže. J. S. Rejković 237. — *Metaforički.* Ah Bože! zašto sve ovo ja imam, kô u klupko zavito, prikazat? A. Kalić 548. — *I na klupka.* Vrvjahu iznutra gadni crvi i vijahu se ko na klupka. B. Zuzeri 271.

d) uopće veliko mnoštvo. O čuda! paček klupko čudesa! A. Kalić 193.

KLUPKOVIĆ, m. prezime. — *Pomiñe se xviii vijeka.* And. Kačić, kor. 454.

KLUSITI, klusim, impf. nejasna i nepouzdana riječ u jednom rukopisu: Ter klusi Krstjane i preži svaki dan napokon Rimljane pod svoju stavi(t) vlas. M. Vetranić 1, 50. u drugom je rukopisu: Ter tlači sve strane, ter preži svaki čas, sve od svijeta Krstjane pod svoju staviti vlas, te jamačno treba mj. klusi čitati tlači.

KLUŠIĆ, m. prezime. — *Pomiñe se xviii vijeka.* Gdi Klušići, Mrñavčići... J. Kavañin 232a.

KLŹVKO, n. vidi klupko. — *U naše vrijeme u (rnoj Gori i u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Grblu.* Tako se ne zgrčio kao kluvko u rešetio! Nar. posl. vuk. 309.

KĹAČA, f. dio jarma, što stoji volovima oko vrata. Dubašnica na Krku. — *isporedi kamba.*

KĹAJIĆ, m. prezime. — *isporedi Klaić.* — *Postaje jamačno od klajo.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864, 99. i. xxvii.

KĹAJIĆI, m. pl. vidi Klajići. Sr. nov. 1879. 176.

KĹAJO, m. vidi klajo. — *Akc. se mijenja u voc. klajo.* — *U naše vrijeme u Lici i u Dalmaciji.* J. Bogdanović. M. Pavlinović.

KĹAKAST, adj. vidi klakav. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

KĹAKAV, adj. vidi klast. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (an der hand verstümmelt' ,manu mutilus', cf. klast).* Kada obrate duše svoja uzmu tilesa, onda će se sva kolika učiniti lipa, premda niko čoravo, a niko klakavo i grbavo bilo. Đ. Rapić 8. Dajte nama našu drugu u naše kolo, da vidimo il' je hroma il' je klakava. V. Bogišić, zborn. 238.

KĹAKE, f. pl. selo u Dalmaciji u kotaru kninskom. Repert. dalm. 1872. 15.

KĹAKO, m. klakav čovjek, uprav je ipokoristik. — *isporedi klajo.* — *Akc. se mijenja u voc. klajo.* — *U Vukovu rječniku:* 'ein an der hand verstümmelter', manu mutilus'.

KĹAN, m. u dva primjera jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka: u prvom je primjeru jamačno ista riječ što član i može biti da treba čitati člane (*isporedi naj prvi primjer kod član, 2*); u drugome vaša da je isto što klin, ako nije i ovdje ista riječ što član u osobitom značenju: čoor na drvu. Tko t' klane sastavi, u tijelu svaku kos? M. Vetranić 1, 358. Najdoh peharac na klanu viseći pri trupu hrastovu. 2, 120. — *isporedi klanast.*

KĹANAST, adj. na jednom mjestu xvi vijeka u pisca u kojega ima i klan: moglo bi značiti što i l. klinčan, a (*pun klina, klinaca, isporedi drugi primjer kod klan*), ako se pisac nije sjetio da Kain nije mogao znati za kline; ali može značiti i: pun članova (*klanova, vidi drugi primjer kod klan*), t. j. ovdje čvorova, te bi se tad moglo čitati i članastom. (*Kain*) klanastom matragom smlati ga (*Abela*) po glavi. M. Vetranić 1, 299.

KĹAPA, f. hyp. klapavica. — *Akc. se mijenja u voc. klapo.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĹAPAV, adj. vidi klakav. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĹAPAVICA, f. žensko čelade klapavo. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĹAPICA, m. i f. dem. klapo i klapa. — *Akc. se mijenja u gen. pl. klāpicā.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĹAPO, m. klapav čovjek, uprav je ipokoristik. — *Akc. se mijenja u voc. klapo.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KĹASNOST, f. osobina čeladeta što je klasto. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* U čestreti cijelijeh godišt u koje hromstvom staše osidran i klastnosti. B. Zuzeri 421.

KĹAST, adj. koji nema ruke, ili koji radi kakve bolesti ne može micati rukom; ali se nalazi i u širem smislu, kao uzet, klijenit, sakat. — *Srodno je s klakav, klapav, a može biti i s klijenit.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikašinu (membris captus, mutilus, mutilatus, decurtatus), u Belinu (stroppiato d'un braccio', brachio captus' 146b; 'chi ha una mano sola', mancus' 480b; 'stroppiato', mancus' 718b; 'monco, cioè stroppio', mutilus' 494b; 'attratto, assiderato', captus membris' 118a; klast u svem tijelu, stroppiato di tutte le membra', membris omnibus captus' 714a; klast jednim ili obima koljenima, storpiato d'uno o due ginocchi', genu altero vel utroque captus' 344b), u Bjelostjencu (kod čuklav), u Voltigijinu (attratto, assiderato, storpiato, monco', lahm am arme'), u Stulićevu (mutilus, mancus'), u Vukovu (vide klakav).*

n. u pravom smislu. ne može se znati u svakom primjeru jeli uže ili šire značenje (kad uz klast ima i hrom, vaša da je uže značenje). n) o čeladetu. Ričju listo jednom ti klastih ozdravi i hromih objednom, grbavih ispravi. M. Marulić 169. Nerki su mrdavi, neslani i tromi, al' ki su grbavi i klasti i hromi. P. Hektorović 30. Svi hromi i klasti da po nem ozdrave. M. Držić 418. Klijeniti i klasti ustajahu. A. Gučetić, roz. mar. 214. Ni će tko biti klast, ni čorast, ni slijep, ni grbav. M. Divković, bes. 398b. Vrača zdravje klastim, hromim... B. Kašić, is. 118. Da je tko od

prije bio hrom ali klast. M. Orbin 209. K njemu na svakčas gredijahu da ih ozdravi i pokrijeji ki slijem ranam tugovahu, klasti, hromi, nijemi, slijepi. G. Palmotić 3, 17b. Ozdravljajući slipe, hrome, klaste... I. Ivanišević 124. Klaste i rome izpravljam. I. Ančić, ogl. 65. Gdi su romi i jošte klasti...? P. Posilović, nasl. 60b. Slijepi, hromi, gluhi i klasti. P. Kanavelić, iv. 554. Kada ju vidiše tužnu tere plačnu, klastu brez ruk obih, žednu tere lačnu... Oliva. 10. Bjehu među nima gluhi, hromi, klasti... I. Dražić 53. Bog povraća... klastim ruke. I. Grličić 4. Koji biu romi ali klasti. P. Macukat 86. Hoće da si na pò pusta, klasta bez ruk... J. Kavanip 290a. Tu klast i slijep ne prima se. 367a. Neko je grub, neko klast... B. Zuzeri 164. Ako nije slipe, klasta... A. Bačić 423. Veće će puta Bog dopustit da ostane klast... J. Banovac, pred. 81. Slipe, hromi, nima, klasti. P. Knežević, živ. 31. Po milosti tvojoj klasti ruke dobiše. A. Kanižlić, utoč. 38. I klasti bi i sakati morali mu štogod dati. V. Došen 60b. Tu su klasti i šepavi. 166a. Iztrčalo malo i veliko, staro, klasto, romo i bolesno. And. Kačić, razg. 324a. Koji su se rodili glui, slipe, nima, klasti. M. Dobretić 264. Koji se nahodu grubi i klasti u kojemuogod pomažkažu oli u velikoj nemoći tijela. J. Matović 801. Gdi mnoštvo bolestnika gluih, slipeh, klastih ležase. Đ. Rapić 384. Klasti, nima, gluvi, slipe. B. Leaković, nauk. 58. Dijeleći klastu i slijepu. Nar. pjes. vuk. 2, 104. Sve počera klasto i slijepo. 2, 509. Neka klasta (djevojka) čoravicu voda. F. Krauss, smailag. meh. 160. Ako li te ruka tvoja ili noga tvoja sablažnava, odsijeci je i baci od sebe: bolje ti je ući u život hromu ili klastu nego li s dvije ruke i dvije noge da te bace u ogañ vječni. Vuk, mat. 18, 8. Dovedi amo siromahe i klaste i bogalaste i slijepu. luk. 14, 21. Klasti, hromi, sakati, čori. S. Ćubiša, prip. 91. — b) o tijelu. Tjelesa grda, zgrčena, ružna, klasta. B. Zuzeri 78. Tilesa roma i klasta. B. Leaković, nauk. 128. — c) o ruci. Crne, klaste ima ruke. G. Palmotić 2, 60.

b. defectivus, u prenesenom smislu, u gramatici, o riječi što se mijena (imenu, glagolu) ako nema sve oblike od iste osnove. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ova riječ (glagol) 'andare' ne ima svoga početka, nego joj se daje riječ 'vo' ili 'ti', vado' koja također je klasta ne imajući drugo nego početak. J. Mikala, gram. 39. i u Šulekovicu: klasti glagoli 'defectiva'.

KLĀSTAV, adj. vidi klast. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (uz klast). Ovdje slijep sjedi, ondje hrom leži, ovdje klastav uzdiše... A. Kalić 263. Klastave ruke. Bos. vila. 1887. 818. — Metaforički, o duši. Grijeħ osljepljuje dušu, čini je gluhu, nijemu, klastavu i hromu. I. Držić 34. Ako si slijepa, hroma i klastava (dušo moja)... 373.

KLĀSTAVAC, klāstāvca, m. klastav čovjek. — U Stuličevu rječniku uz klastav.

KLĀSTAVICA, f. klastavo žensko čefade. — isporodi klastica. — U Stuličevu rječniku uz klastav.

KLĀSTICA, f. klasto žensko čefade. — isporodi klastavica. — U jednoga pisca xviii vijeka. Klastica (Oliva) upusti mlajahna kraljica. Oliva. 17. Ako tu klasticu ne čiju prognati. 20.

KLĀSTITI, klāstīm, impf. činiti da ko (objekat) bude klast. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Belinu (stroppiare, guastare uno o più membri', 'emancipare' 713b), u Voltigijinu (stroppiare, moncare, storpiare', 'lähmen, ver-

stümmeln'), u Stuličevu ('mutilare'). Mi od vas ne tražimo ni da toga kaludera spalite ni drugom mučite... Spasitelj je rekao: 'Ako te oko tvoje sablažnava, izbodi ga; ako li ruka, isijeci je'. Mi ne tražimo toliku žrtvu, tu ne treba ni čoriti ni klastiti, nego s Maksimom preko vrha! S. Ćubiša, prip. 255.

KLĀSTORUK, adj. klast, klaste ruke. — U Stuličevu rječniku: 'manus'.

KLĀTI, klām, impf. vidi tlati. — U Belinu rječniku: 'star addormentato leggiermente', 'semi-sopitus'; 'chinar spesso la testa aggravata dal sonno', 'caput nutare somno' 32a; u Voltigijinu: v. klimati; u Stuličevu: v. ĳulati se.

KLĀTI SE, klām se, impf. kad se ko pravi da je klast a nije. U Srijemu. M. Medić.

KLEČAN, m. Vipera Ammodytes. Oblaj. — vidi klečatica.

KLEČATAK, klečatka, f. vidi klečatica.

1. KLEČATI, klečām, impf. šarati pregaču. I. Stojanović. — vidi 2. klečati. — Riječ je nepoznata postana; a i ne zna se, kako je pravi oblik: osim klečati i klečati ima i kliječati, vidi u Stuličevu rječniku: 'klečati', 'diversis coloribus texere' s dodatkom da se nahodi u pisca Dimitrovića (?); i kliječati, čilimi se kite i kliječaju. u svoj Krajinu. F. Hefele. ima u pisca Lastrica i klinčan (vidi 2. klinčan) što je jamačno ista riječ što klečan (vidi). radi svega toga ne zna se, bi li trebalo shvatiti da -e- postaje od o ili od ē ili od e. — isporodi i klečana, klečanica, klečanik, klečatica, klečan, klečatak, klečatica, klečav.

2. KLEČATI, klečām, impf. vidi 1. klečati. — Samo u čakavaca kako i kleknuti. Koji kleči pred njime. Š. Budinić, sum. 90b. Kadi kleči pokornik. ispr. 13.

KLEČATICA, f. Vipera ammodytes Dum. et Bibr., kamenarka, grabarka, zaprtka, naprtka, klečatak, hridovača, hridovkiha, pepejuha. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1890. 1532. — vidi klečatica i 1. klečati.

KLEČAV, adj. šaren: crven i beo. Zemļak. 1871. br. 2. — Postaje od 1. klečati.

KLEČKA, f. vidi kleča.

KLEČAST, adj. čvorav. — U naše vrijeme u Istri. Kļekast, 'nodosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. nftsg. 29.

KLEČNUTI, klāknēm, pf. vidi 1. kleknuti. — Samo u čakavaca kao i klečati. Mojses prid njim sta i kleče. A. Vitalić, ist. 366b. Evo puk tvoj kleče doli na kolina. ost. 387. Stipan klečne na kolena, milo, željno k nebu gleda. Nar. pjes. istr. 6, 15.

1. KLEŃ, klēna, m. vidi 1. klen. — U Stuličevu rječniku: 'carpinus', i u Vukovu: vide klen s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — I u okolini dubrovačkoj (Acer campestre L.). P. Budmani).

2. KLEŃ, m. vidi 2. klijen.

3. KLEŃ, m. ime seoca u Hercegovini. Statist. bosn. 120.

KLEŃAV, adj. vidi kļenov. — U Stuličevu rječniku: 'carpineus'. — nepouzdan.

1. KLEŃĖK, kļenika, m. vidi 1. klenik, a isporodi 1. kļen. — U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj. P. Budmani.

2. KLEŃĖK, kļenika, m. u Vukovu rječniku: drvo na mreži za koje se drži rukom kad se mreža baci u vodu s dodatkom da se govori u Bjelopavlićima.

KLENOV, *adj. vidi klenov*. — *Od XVIII vijeka, a ismeđu rječnika u Stuličevu (v. klenav)*. Ka je gora od gore naj ljepša al' klenova ali brštanova? Nar. pjes. bog. 244.

KLENOVAR, *m. čovjek iz Klenovice*. V. Bogišić, zborn. 223.

KLENOVICA, *f. vidi Klenovica, a. Klenovica* je selo kod mora u ogulinskoj pukovnici 3½ sata daleko od Seña. V. Bogišić, zborn. 223.

KLENOVINA, *f. vidi klenovina*. — *U Stuličevu rječniku: 'lignum carpineum'*. — *I u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj*. P. Budmani.

KLENAČKI, *adj. koji pripada Klijenju (vidi 2. Klijenje)*. Klenjačka (*opština*). K. Jovanović 177.

KLEPAC, *klepca, m. u Vukovu rječniku: vide sječivica s dodatkom da se govori u Otočcu*. — *vidi 1. klepac*.

KLEPATI, *kljēplēm, impf. kad se žrna izmeju, onda ih treba iznova posebnijem spravama izbiti t. j. dođu stranu, koja se je dugim žrvnašem izlizala, pa to se kaže: 'kļepat žrna'*. Na Krku. — *vidi klepati*.

KLEŠTEN, *klēstena, m. kesten*. — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Kļesteni oli maruni. J. Vladimirović 87.

KLEŠČEV GRAD, *m. mjesno ime (valja da je izmišljeno)*. — *U narodnoj pripovijeci čakavskoj našega vremena*. — *Štokavski bi glasilo Kļeštēv grad*. Ona mu reče, da je s Kļešćeva grada. Nar. prip. mikul. 26.

KLEŠTACA, *n. pl. dem. kļiješta*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KLEŠTAR, *kļeštāra, m. onaj što nosi kļiješta*. — *samo u osobitom smislu*. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca (kļešćar)*.

u jakrep, skorpionja. Crnogorski špurak, kojega Vuk štipavcem (!) a Črešani kļešćarem zovu, može bit je ipak Vlah (scorpio) (vlah, t. j. talijanska riječ). F. Kurelac, dom. živ. 26.

b. božji vo, jelenac, rogač. — *U Istri*. Kļešćar, 'Lucanus cervus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 19.

KLEŠTEVAC, *Kļeštēvca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u Kļeštēvcu. Sr. nov. 1869. 243.

KLEŠTEV GRAD, *vidi Kļešćev grad*.

KLEŠTEVICA, *f. mjesno ime (naj češće o planinama)*. — *isporedi Kļiještevica*.

a. planina u Bosni. Zemļak. 1871. br. 2.

b. vrh u Srbiji u okrugu aleksinačkom. M. Đ. Miličević, srb. 778.

c. pusta u Slavoniji u okrugu srijemskom. Razdijel. 145.

KLEŠTEVINA, *f. biška*. Morska kudeļa u Srbiji se kaže: kļeštēvina, Ricinus communis L. Đ. Popović, poznav. robe. 328.

KLEŠTICA, *n. pl. dem. kļiješta*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KLEŠTICE, *f. pl. dem. kļiješte*. — *Kaže se u osobitijem značenjima od XVII vijeka*.

u Mikajinu rječniku: kļištice kojim se vlasi skubu, štipavica, valseļa, valseļa.

b. u Vukovu: kļiješta što se žica vije, 'die drahtzange', 'forceps filis metallicis ducendis'.

KLEŠTIĆ, *vidi Kļeštik*.

KLEŠTIĆI, *m. pl. dem. kļiješta*. — *isporedi kļiještici*. — *U Stuličevu rječniku*. — *nepouzdanost*.

KLEŠTIK (*ili Kļeštīć?*), *m. mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Kļeštīk. Spom. stoj. 184.

KLEŠTINA, *f. mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Kļeština, dol. Spom. stoj. 184.

KLEŠTINO, *n. mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Kļeštino. Spom. stoj. 184.

KLEŠTURINE, *f. pl. augm. kļiješte*. — *U naše vrijeme*. 'Dovade mi te kļešturine, da ovaj čava' izvadim!'. J. Bogdanović.

KLEŠTAR, *kļeštāra, m. vidi 1. kļijet, b, b)*. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji sa zapadnijem oblikom: Kļitār, pregradica u kući, tal. 'camarino'*. M. Pavlinović.

KLEŠTARA, *f. vidi 1. kļijet, a (kao da je augmentativ)*. — *Akc. se mijēna u gen. pl. kļeštārā*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Nema onde kuće, ono 'e žalosna i kukava kļetara u kojoj ne bi vuk zimova'. J. Bogdanović.

KLEŠTARICA, *f. dem. kļetara*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Zavuka' se u onu kļetaricu pa se ni živ ne čini'. J. Bogdanović.

KLEŠTARIČICA, *f. dem. kļetarica*. 'Mila 'e meni moja kļetaričica'. J. Bogdanović.

KLEŠTIŠTE, *m. vidi 1. kļijet (može biti augmentativ)*. — *Sam oblik kļetište ne potvrđuje se upravo nigdje: oblik se kļetište nalazi u cirilovskom spomeniku XIV vijeka; kasnije glasi i u južnom govoru kļetište, a u zapadnom kļitište*. — *Između rječnika u Daničičevu (kļetište, 'crates pastorales')*.

a. vidi 1. kļijet, a, a). Da daju (vlasi) manastiru Arhandelovu u Prizrenu) ota kļetišta jagnečinu i isporke. Glasnik. 15, 310. (1848?). 'Quod istis Vlachis de Zenta Bielize... promittere possint et dare medietatem ipsarum planinarum... et quod a die quo venerint et appulerint sint exempti pro tribus annis a soluendo ducatum communi nostro pro qualibet cletista...' (Lib. rog. 1427—1432). K. Jireček, die wlachien. 7. Vlah Vlahu potište a katunaru kletište. M. Držić 290.

b. u jednom primjeru pisca Dubrovčanina XVI vijeka kao da znači kuću ili stan uopće. Ako se rastavi ova naša zemaljska kuća ovoga kletišta i pribivališta. B. Gradić, djev. 158.

c. vidi 1. kļijet, b. Ovi sluga Božiji iste riči držaše vazda prid sobom u svom kļitištu. M. Zoričić, osm. 57. Rodi ditešće muško, i bivši sama u svome kļitištu, zadavi ga. zrc. 87.

d. u naše vrijeme samo kao mjesno ime. Kļetište, jedno mjesto u Zbojštici (u okrugu užičkom u Srbiji). L. Stojanović.

KLEŠTVA, *f. vidi kļetva*. — *U jednoga pisca čakavca XVII vijeka*. Psosti i kļetve. Michelangelo. 27.

KLJČA, *f. vidi 1. kļica*. — *Od XVII vijeka u pisaca čakavaca*. Korena al' kļice petrofca i luka. Đ. Baraković, vil. 331. Prez cvita kļica... Kļica procvate. I. Ivanišević 278. Iz zemlje plod ili kļica poradja se. A. Vitajić, ist. 278. — *U naše vrijeme u jednoga pisca štokavca zapadnoga govora*. Uzdañe u se, to je kļica do jednomu redovitomu razvitku osobnomu. M. Pavlinović, rad. 5. Bila bi u nam podsjećena kļica svakoj hlepni za dobrotom. 84. — *U prenesenom smislu*. Nema kļice u obrazu, blijed je, nema crljene žilice. M. Pavlinović.

KLJČOGRIZ, *m. (koji grize kļice)* Phylloxera vastatrix Pl., lozni ušćak. — *U jednoga pisca našega vremena koji će biti sam ovu riječ načinio*. Pod imenom ušćena, kļjocgriza ('flossera'). M. Pavlinović, razl. spis. 58.

KLJČATI, *kļičām, impf. nastajavati, upināti se*; 'Kļičaju fratri da ne puste pod popovinu onu

žapu' (u Zagorju; nije vele u običaju). M. Pavlinović.

KLJĀN, m. *vidi* 1. klin. — *U nekijeh zapadnijeh pisaca, a između rječnika u Mikaljinu (kod klin).* Klin klina izbija. P. Zoranić 1b. Turan visok razorisimo mlati i kljini i polugama. I. Zanotti, en. 31.

KLJIS, m. *vidi* 3. Klis, a. — *U nekijeh zapadnijeh pisaca.* Za Klis. Stat. polj. ark. 5, 318. Na 1588 bivši Turci Klis osvojili. Norini 39.

KLJISKĀI, adj. *koji pripada Klisu, *vidi* kliški.* Pod zapovijedu kliskom. Stat. polj. ark. 5, 315.

KLJISURA, f. *vidi* klisura. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka.* Vladislav razbi veliku turske vojske silu blizu klisur islandinskih u dragi humskoj. P. Vitezović, kron. 119.

KLJISTE, KLJISTI, *vidi* klješta.

KLJITL, kljijem, *impf. *vidi* kliti.* — *U jednoga pisca čakavca xviii vijeka.* Nemu radost cvate i kljuje. A. Vitajić, ist. 87a.

KLJOCATI, kljocām, *impf. o buci što čini voda kad kaplje malo po malo.* — *Jamačno je riječ onomatopejska.* — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka.* Kako voda iz staklena suda komu je zijatje usko a ostali kip razkošan, i nimu naglušti za hteć najedno van iziti, ne more neg po malo po malo kljocajući van kapat. P. Zoranić 33b.

KLJONUTI, kljōnēm, *pf. *vidi* kljenuti.* — *U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena.* Ptice, koje kljōnu gdje koje zrnce. M. Pavlinović, rad. 153. Kljōnuti, jednōm gucnuti: reče se kljōnastomu živu; cf. kljunuti. M. Pavlinović.

KLJOCKA, f. *vidi* kvočka. — *U naše vrijeme u jednoga pisca iz Boke kotorske.* Kao pilad kad ih kljocka navabi. S. Lubiša, prič. 111.

KLJONUTI, kljōnēm, *pf. *vidi* kljunuti.* — *U istoga pisca u kojega ima i kljōnuti.* Pilići, ako se kadšto i kljōnu. M. Pavlinović, razg. 104. Kljōnuti, kljunom se mašiti, udariti; malo koga udariti. M. Pavlinović.

KLJOVA, f. gornji zub u nerasta. Babina greda. *vidi* 1. kajac.

KLJOVATI, kljōvām, *impf. *vidi* kljavati.* — *U istoga pisca u kojega ima i kljōnuti.* Da sve prijete i biskupim, da će ih kljovati. M. Pavlinović, razl. spis. 11. Kljovati, kljavati, svako živo kljunasto kljova kada zoblo. M. Pavlinović.

KLJUČ, u Vukovu rječniku: ključ kluc! kad se kazuje kako je ko što sjekao rdavo, 'ein wort ungeschicktes hacken zu bezeichnen', 'sonus inepte tudentis'. — *isporedi* kljucalo. — *Uprav je glas kojijem se pokazuje buka kojom kokoši (ili druge ptice) kljavaju, *ali* *vidi* i 2. kljucati.*

KLJUCALO, m. *onaj što ključa (u prenesenom smislu), što udara po čemu nožem ili sjekirom, *ali* *vidi* i 2. kljucati.* — *Valja da se govori samo u šali (n. pr. mati kaže djetetu kad nožem sjeka po stolu).* — *U Vukovu rječniku:* 'der hacker, picker', 'qui cultro, securi tundit' s primjerom: Stani ti, kljucalo, sagt die mutter zum kinde das mit dem messer auf den tisch hackt!.

KLJUCANE, n. *djelo kojijem se ključa.* — *Stariji je oblik kljucanje.* — *U Belinu rječniku:* kljucanje, 'beccata per prender il cibo, parlandosi d'uccelli di rapina', 'rostri ictus' 134b; u Stulićevu: 'rostro cibum capere'; u Vukovu: dim. v. ključaše.

1. KLJUCATI, kljucām, *impf. dem. kljavati (a *vidi* i kljenuti).* — *Akc. se ne mijēna (aor. 2 i 2 sing. ključā).* — *Od xvii vijeka, a između rječ-*

nika u Belinu (beccare, pigliare il cibo col becco', 'rostro cibum capere' 134b), u Voltigijinu (beccare', becken'), u Stulićevu (rostro cibum capere'), u Vukovu (dim. v. kljavati). Kokoš, ka ostaje doma, bez pristanka ključa. (D.) Poslov. danić. Prvi klasi pod kojijem poplavi zemlja za njih (za ptice) budu: ključaju, pitaju se prid očima istijem od gospodara. B. Zuzeri 209. Tup kljun imadu ne mogući kljucati. A. Kanižlić, rož. 8. Ovi je (petlovi prepelicu) počnu kljucati. D. Obradović, basn. 79. Tako moje tijelo vran ne ključao! Nar. posl. vuk. 307. Na zlatnoj tepsiji od zlata kvočka s pilićima biser ključala. Nar. prip. vuk. 11. — *Metaforički.* Jesu mnogi u krstjanstvu ne samo poletari neg kojijem su dorasla krila, koji sve vrijeme od života, kako i ptice u ljeto doba, vesele se i planduju. po vas dan igre, šetnje, razgovori i posjedi, svud ključaju tamo i amo, sve što je ljepše i raskošnije sve je za njih. B. Zuzeri 210. — *U prenesenom smislu o ribama, kad čupaju mamu na udici.* L. Zore, rib. ark. 10, 352. — *I sa se, recipročno.* I kojih jest fala kljucati se sa svima, jer je narav dala kljun zakučen njima. A. Kanižlić, rož. 8.

2. KLJUCATI, kljucām, *impf. *vidi* kucati.* — *Samo u Voltigijinu rječniku:* 'picchiare', 'anklopfen'. — *isporedi* ključ i kljucalo.

KLJUCKANE, n. *djelo kojijem se ključka.* — *U Vukovu rječniku.*

KLJUCKATI, kljuckām, *impf. dem. kljucati.* — *U Vukovu rječniku:* vide kljucati.

KLJUCNUTI, kljūcnēm, *pf. *vidi* kljunuti, perfektivni je glagol prema kljucati, po tome se može shvatiti kao dem. kljunuti (ali može biti da postaje upravo od ključ).* — *Akc. se ne mijēna (aor. 2 i 3 sing. kljūcnū).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (dim. von kljunuti).* A petao čoveka možda nije ni kljucnuo. M. Đ. Miličević, međudnev. 23.

1. KLJUČ, ključa, m. uncus, clavis, naj starije je značenje: nešto kukasto, sarito (isporedi kljuka); ali je od toga vrē u praslavensko doba postalo drugo (što je naj običnije): oruđe za zatvaranje i otvaranje. — *Akc. kāk je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: ključu, ključī (ključevi).* — *Rječ je praslavenska, isporedi stslor. ključь, rus. ключъ, češ. klič, polj. klucz.* — *Nalazi se i oblik kluč, ali to može biti samo s nepomne u izgovaranju ili u pisanju.* — *U svijem je rječnicima (u Daničićevu ključь sa značenjem 'clavis', 'chiave', 'schlüssel').*

a. clavis, oruđe (naj češće grozdenu) kojijem se zatvora i otvara brava; ovo je mlađe značenje, ali je naj običnije u naše doba.

a) u pravom smislu (u narodnijem pjesmama stoji množina i kad se govori o jednom ključu). *an) uopće.* Vezimajeta klisijarh's ustavъ i ključe. Sava, tip. stud. glas. 40, 159. Protu ključe vđajeta. Domentijanb 70. Aleksandar oblom i ključ i k njemu (ka kōnu) ulize i osedla ga. Aleks. jag. star. 3, 229. Mnozijemi ključini zatvorise tamnicu. Zborn. 105a. V kastel ključe nosi. Mon. croat. 224. (1527). Eto te pak sreća izruči tak da t' hule sve zavide, erbo svaka čuju i vide pod zaklopom tvojih ključī. M. Polegrinović 187. Kako s ključem vrata otvaraju se. F. Glavinčić, cvit. 394a. Vrata dobra s krakunom i ključem utvrđjena. M. Bijanković 82. I svojim ključim svim odklapa blagoshranje svoga Albana. J. Kavanin 223a. Priklonpi ključ; pričinihen ključ 'chiave falsa', 'clavis adulterina'; pričiniti ključ 'contrafare la chiave', 'clavem adulterare'. A. d. Bella, rječ. 189b. Nit' ima drugoga ključa za otvoriti ovije

vrata. F. Lastrić, od' 106. Eto ti ključ; uzmi koliko ti je drago. A. Kanižlić, fran. 84. Kako ključ tlesni otvaraju i zatvaraju kuću. Ant. Kadčić 225. Ključ laživ, ključ pričinjen, clavis adulterina'. J. Stulli, rječn. kod ključ. Da te bacim u kamenu kulu, pak da ključ u more zabacim; kada ključ iz mora izadu, onda ćeš se greka oprostiti. Nar. pjes. vuk. 2, 74. I u ribi ključeve nadoše, 2, 74. Ja bi kail pred tamnicu doći, al' je pusta sinoć zatvorena, i ključevi dvoru odnešeni. 2, 98. U vratima ključ ostavio. 2, 606.

— **bb**) uz ključ može se izreći što se zatvora i otvora (brava, vrata, kovčeg, soba, kuća itd.) ili što se hrani u zatvorenu mjestu (n. p. blago), i to obično genetivom s prijedlogom od (može biti bez prijedloga, ako nije sam supstantiv), rjeđe (n. p. u naj prvom primjeru) adjektivom posesivnijem. S ključ crkvenim. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159. Od skrinice ključ predaš jednomu svojijemu sluga. Spom. sr. 2, 128. (1466). Maruša, ti gdje si? na t' ključ od kamare. N. Najeković 1, 257. Ključ mi da od krme. M. Držić 26. U mene je ključ od brave. 165. Poda mu ključ od svoje skrinice. B. Kašić, fran. 146. Sisto mu da ključ od blaga. P. Hektorović (?) 95. Ki od crkve drži ključ. 97. Ključ od jedne brave. F. Lastrić, od' 106. Nezin posa' bijaše držati ključ od manastira. M. Zoričić, zrc. 46. Od tamnice ključ uzimala. And. Kačić, razg. 36b. Ali mu se ino ne mogao, već mu daje ključ bila grada. 94a. Svojih gradova ključ pridadoše. kor. 426. I dade joj ključ od sanduka. Nar. pjes. vuk. 1, 242. Petar uze vince i šenicu, i ključeve od nebeskog carstva. 2, 2. Bog im dade od nebesa ključ, zatvorise sedmera nebesa. 2, 3. Boga moli Ognana Marija: 'Daj mi, Bože, od rajevah ključ, da od raja otvorimo vrata'. 2, 11. Ovo s' ključ od mojega Sime (t. j. od mjesta gdje je zatvoren). 2, 74. Od kule je ključ odnijela. 2, 177. Na nemu su ključ od kapija. 2, 478. I dovati od grada ključeve. 2, 606. Dok ukrade ključ od tamnice, od riznice i od košunice. 3, 124. Carica mu na polasku da ključeve od dvanaest podruma. Nar. prip. vuk. 24. Da žene ključ od kamar. Nar. prip. mikul. 32. — **cc**) s prijedlogom pod u instr. kad se što hrani zatvoreno, a s acc. kad se zatvora (razlika se ne poznaje u svakom primjeru). Ovo zlato rad bih pod ključ stavit. M. Držić 331. Ovi se sudci imaju pristojno hraniti spravi u mistu posobitu pod ključem. B. Kašić, rit. 9. Da jedan kralj bude zatvorio u jednome pribivalištu jedno veliko blago pod ključem. M. Zoričić, osm. 106. Da osužne samo zlato, i pod ključ ga svoj zatvora. V. Došen 231a. Ima li se držati u crkvah i po koji način prisilavni sakramenat? Ima ... pomniivo pod ključ. Ant. Kadčić 169. Zato kućnik pod ključ sirće meće. J. S. Relković 248. Oni koji spavaju pod ključevima. S. Lubiša, prip. 180. Obje kutije zatvori pod ključem. 265. — **tako se kaže i ispod ključa kad se što vadi iz zatvorena mjesta.** Da reduži ispod ključa daje smok. J. S. Relković 68. — **dd**) držati ključ ima i šire značenje: upravljati, vladati kućom, imati (vidi primjere kod bb)).

b) u metaforičkom smislu. **aa**) u poeziji, po grčkoj mitologiji. Eto zora ključmi od zlata vedri otvorit istok ide... I. Gundulić 537—538. Zlatni ključ ni su (Ljubavi) dvora. ... tijekom nije rijeti čudo nijedno, ako ... zlato i ljubav sad u jedno Kalinku su pridobili. 460. — **bb**) u teološkom jeziku. Tebi dam ključ kraljevstva nebeskoga. Zadar. lekc. 44. Tebje ću dati ključ od kraljevstva nebeskoga. N. Rašina 176b. Daću ti ključeve od carstva nebesnoga. Vuk, mat. 16, 19.

— Imenuje se oblast ključa. Š. Budinić, sum. 14a. Radi kriposti i oblasti ključ crkve. ispr. 81. Ti mogućim vladaš ključ. J. Kavašin 296a. Grisi učinjeni prid krštenje nisu podložni ključem oblasti crkvene. Ant. Kadčić 185. Oblast od ključa crkvenih. 225. Po kreposti ključeva. J. Matović 99. — Zač on komu je tribi učiniti posvetilno od potrebe je da ima ključ, naj prvo tribuje viditi od ključev. znati bo je prvo da ime ključ preneseno jest od telesnoga k duhovnim; ključ bo v telesnih jest način otvratiti niku protivščinu ka zabranju da bi se ne moglo imiti pristupjenje k kući. tako je očie i v duhovnih: ono ča odvraća (stamparskom grijeskom odvrępr) grih smrtni ča jest suprotivščina za vlisti v kraljevstvo nebesko zove se ključ, i ta ključ jest troj. zač niki jest ključ oblasti, i ta ima sam Bog ... drugi je ključ visokosti, i ta ima vsak človek ... treći ključ je službe, i ta ključ imaju si (ili imaju vsi?) redovnici. Naručn. 73b—74a. Da jih (grihe) paka podložimo ključem crkvenim od svetoga odrisena. Ant. Kadčić 199. Da se metnu (grisi) pod ključ od odrisena. M. Dobretić 164. — Vi kuvična divice, ti si ključ narašeni od izvrsitih peral, koja nam otvaraš vrata od kraljevstva nebeskoga. M. Jerković 79. Otvorivši meni vrata od kraljevstva tvoga ključem od milosrdja tvojega. A. Gučetić, roz. jez. 253. O sveta pokoro, ključ od slave vične. I. Ančić, ogl. 94. Dospivam vas po križu ključ od raja. L. Terzić 323. Krštenje jest ključ od raja, vrutak živi. M. Dobretić 38. — Ona ključ drži bogatstva božanstvenoga. J. Filipović 1, 536b. Od koga blaga ključ dade apostolom. F. Lastrić, ned. 45. — Ovo bo je ključ koji otvora vrilo od milosti. 387. — **cc**) u duhovnom smislu, uopće kao način kojim se što može dobiti, steći, izvršiti itd. Poniženstvo jest ključ od znaña. M. Radnić 353b. O djevice, ti si imala biti ključ našega otkupljenja. J. R. Gučetić 19. Potanko motrene ključ je dobrim poslim. M. Pavlinović, rad. 52. — **dd**) ono što zatvora, te u duhovnom smislu, nešto zlo kojega se ne može čovjek izbaviti. Izpod ključa lakomosti da se ikad već oprosti. V. Došen 55b.

c) u prenesenom smislu.

aa) što pomaže da se može shvatiti, razumjeti. Za nači bistrije ključ ove naredbe. M. Zoričić, aritm. 71. Ključ, pravilo za razdjeljenje, repartitions-schlüssel'. Jur. pol. terminol. 429. Ključ prinosni za razporezivanje prinosna vjerskih. Zbornik zak. 1863. 238.

bb) prema predašnjemu (kod aa)) način kojim se može čitati tajno pismo. — u naše vrijeme (po drugijem jezicima). Takvo pismo može se samo pomoću ključa pročitati, u kojem je naznačeno kako se svaka brojka ili slovo čita. B. Šulek, graf. umjet. 80.

cc) kamen u zgradi na kojemu je ostalo naslomeno, ili naj gornji kamen u svoda. — U jednoga pisca xvii vijeka (biće po drugijem jezicima). Ako u građi pade jedan kamen, ne čini mnogo štete, ali ako pade ključ koji jest kamen koji zatvora ostalo, obori svu građu. M. Radnić 47a.

dd) mjesto kud treba proći da se ufeze u kakav kraj, te kad je utvrđeno može braniti ulazak. Počeo je obsidnutje od Frederikstal, grada jaka i ključa od Norvegijske. A. Tomković, živ. 311. Prevlački kaluderi drže ključ Boka. S. Lubiša, prip. 264.

ee) gvozdeno oruđe kojim se odvija zavoj (šaraf, loza, vrtak, vijak, burma). — U pisaca našega vremena. Ključ za vrtak, tech. 'schraubenschlüssel', frc. 'clef à vis, tourne-vis, clef à

écrous', egl. 'screw-key, screw-spanner', tal. 'chiave a vite'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

ff) clavicula, ključna kost, vidi klučac. — U pisacu našega vremena. Kluč (ključnača, klučac), lat. 'clavicula', 'schlüsselbein', tal. 'clavicola'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

gg) u mužici, neki znak koji pokazuje kako treba čitati note. — U naše vrijeme po drugijem jezicima. — U Šulekoru rječniku: basov kluč 'bassschlüssel'.

b. nešto nakrivljeno, isporedi kluca.

a) uncus, kvaka, kuka. **aaa)** uopće. — može biti da amo pripada ovaj primjer: Ognj, česji, kljšči, kluči, ... sve sionske muke ine ... J. Kavalin 459b. — za ovaj nije ni jasno značenje: A drvene noge nasadili, pa idahu kao na klučeve. P. Petrović, gor. vijen. 61. — **bb)** kvaka kojom se guli sijeno. — u Bjelostjenčevu rječniku: kluč z kojom se seno puče 'uncinus', i u Vukovu: 'der hacken zum heurafen', 'uncus foeno extrahendo'. — **cc)** kuka kojom se kože vade iz varnice. u Srijemu. M. Medić.

b) rog na kućama. — U Vukovu rječniku: rog na kućama 'der schiefe dachbalken', 'trabs tecti obliqua' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

c) krivudaše rijeke i kraj, zemlja gdje je ovakovo krivudaše. — Između rječnika u Vukovu: 'die krümmung des flusses', 'curvatura fluminis' (kao n. p. kod Kladova). cf. Krajina Negotinska, i u Daničićevu: kluč, 'maeander', dva su se kraja tako zvala, jedan negdje između Štipa i Prilipa: 'selo u Kluči Kunarjane' (Mon. serb. 63 god. 1293—1302), a drugi u Peku: 'po sredi raskoga Kluča' išla je međa selu Srpcima (Sr. letop. 1847. 4, 53 god. 1381). — Na levo išli su kukuruzi kao u kakvom moravskom kluču. M. Đ. Miličević, zim. voć. 330.

d) gornji zglatrak na zadnoj nozi u koña ili u vola. — Između rječnika u Bjelostjenčevu: kluč koña, vola na zadnjih nogah 'suffrago'. A na stražnje pokleknuo kluče. Nar. pjes. petr. 3, 176.

2. KLUČ, ključ, m. vidi ključanje. — **Akc.** je kao kod 1. kluč. — Riječ je stara, isporedi rus. ключъ, izvor. — Između rječnika u Mikašinu (kluč od vrjele vode 'fervor', i kod vrenje), u Stuličevu ('aestus, fervor'; vreti klučima 'maxime fervere, aestuare'), u Vukovu ('das hervorwallende des siedenden oder überhaupt sprudelnden wassers', 'aqua bulliens': bije kluč). Kako u paklu gdi vre kluči. M. Vetranić 1, 21. Grah, kad se vari, kad ga kluč meće uz brdo i nizbrdo. N. Palikuća 5. Pak pristavi da tri ure vrije kluč bacajući a ne da se grije. J. S. Rejković 105. Čini klučem kotao vode vriti. 322. Stanu vreti iz jezera krvavi klučevi. Nar. prip. vil. 1867. 751. Izvire izvor Lavinac, i tako izbija kluč, da bi mogla mala vodenica mjeti. Vuk, dan. 1, 36. Na gornjemu derdapu slabo se kad vidi kamenje posred vode, nego samo klučovi i klobukovi. 2. 36. Pod klučevna krvi blagorodna. P. Petrović, gor. vijen. 9. Bob hčase pod kluč nabuktati i nagreznuti. S. Lubiša, prip. 31. Voda buji u naj žešći kluč. 162. More uzavri kao kluč u lopiži. 267. Kad je u prvomu kluču, zakune vodu. V. Bogišić, zborn. 562. 'Voda na kluč'. 'Drži vodu na ognju do dva kluča'. u Dubrovníku. P. Budmani.

3. KLUČ, Ključ, m. mjesno ime. — **Akc.** je kao kod 1. kluč. — Naj češće vađa da je ista riječ što 1. kluč pod b, c), ali može gdje gdje značiti što 1. kluč pod a, c) dd) ili što 2. kluč (kao

izvor). — Vrlo se mnogo mjesta ovako zove; ero ih samo nekoliko, n. p.:

a. u Bosni, selo u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 48. pomine se od xv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku: Kluč, grad u Bosni i sada na Sani. U Kluču. Mon. serb. 425. (1443). Grad Kluč. 439. (1446).

b. selo u Dalmaciji u kotaru kninskom. Repert. dalm. 1872. 41.

c. selo u Hercegovini. Statist. bosn. 113. — Između rječnika u Vukovu. Od bijela Kluča i Klobuka. Ogled. sr. 67. I vrći ću ga u Kluč kapetanom. 93.

d. u Hrvatskoj. **a)** selo u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 88. — **b)** selo u županiji varaždinskoj. 98. — **c)** zaselak u županiji modruško-riječkoj. 53.

e. u Srbiji. **a)** selo u okrugu vakevskom. K. Jovanović 102. — **b)** planinski vrh u okrugu vraškom. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 275. — **c)** (Najja) kladovska (zove se) Kluč. Vuk, dan. 2, 56.

KLUČA, f. saliv nadimak za visoko tanko žensko. — U naše vrijeme u Lici. 'Bome, brte, ja ne bi one kluče uzo, pa se ne oženio'. J. Bogdanović.

KLUČAC, ključ, m. uprav dem. kluč; u pisacu našega vremena znači što i ključna kost, vidi kod klučan.

KLUČALO, n. roda vrela, na kluč. — U jednoga pisca našega vremena. Skoči kao ključalom poliven. M. P. Šapčanin 1, 110. — isporedi klučao.

KLUČAN, ključna, adj. vidi 1. ključani. — U pisacu našega vremena. Ključna rupa, v. ključanica. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — Piše se i ključna kost (prema nem. 'schlüsselbein'), clavicula, te znači jednu od dvije tanke i poduđe kosti što stoje pod grlom nad prvim rebrom i združuju grudnu kost s lopaticom. Klučan, zool. 'schlüssel' (in zus.); ključna kost (ključac, ključica, ključnaci) lat. 'clavicula', 'schlüsselbein', tal. 'clavicola'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — On pokaza desnu ključnu kost. L. K. Lazarević, on zna sve. 40.

1. KLUČANĀ, adj. koji pripada kluču. — isporedi klučan. — U Vukovu rječniku: n. p. rupa (kud se kluč zavlači) 'schlüsselloch', 'foramen clavis'.

2. KLUČANI, m. pl. ime seoca u Hercegovini. Razdijel. 120.

1. KLUČANICA, f. **a)** brava; **b)** gvozdena (u narodnoj pjesmi zlatna) motka što se na zatvorenom vratima provlači kroz kolute namještena na obje pole da budu jače utvrđena vrata; **c)** zasornica, mandal; **d)** čekun na vratima, naj prvo je značilo u starijim rječnicima; drugo (uz prvo i treće) u Bjelostjenčevu i u Stuličevu, a samo u Vukovu; treće u Bjelostjenčevu i u Stuličevu; četvrto je u naše vrijeme u Dubrovníku (P. Budmani). — Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (sera) gdje se naj prije nahodi, u Mikašinu (ključanica, brava, sera, claustrum ferreum), u Belinu (serratura, strumento noto da serrar con chiave, 'sera' 670b), u Bjelostjenčevu (kajkarski ključnica, brava, zaklop, sera, claustrum ferreum aut ligneum), u Jambričevu (ključnica, sera), u Voltijevu (serratura, 'thürschloss'), u Stuličevu (ključnica, serratura, cuspid, tigillum, vectis; ključnica, v. ključanica s dodatkom da je uzeto iz Habeličeva), u Vukovu ('der riegel', 'pessulus' s primjerom iz narodne pjesme: U avliju sedam čardakova, na svaki je ključanica zlatna). — U

ovijem primjerima kao da je naj prvo značenje: U kući sveto ulje neka se ne drži, nego da se shrani u kojoj strani od crkve s klučanicom i klučem zatvorenom. M. Bijanković 60. U kojoj klučаницe jesu jako s krakuni ujačane. A. Vitalić, ist. 525. Odnese ji s razbijenima bravama i klučanicama. E. Pavić, ogl. 203. U onom poju u kojem sam ja vazda živio nejma nikakove klučаницe. A. T. Blagojević, khin. 54. — *U ovima kao da je drugo značenje:* Samson vazamši oboja vrata sa svojim klučanicama i okovanji. Korizm. 98b. Klučаницe gvozdeno razbi Isus od limba. I. Ančić, vrat. 46. Salomi vrata na dvoje, a klučanicu na troje. Nar. pjes. vuk. 1, 42. Otvorila devet klučаницa i desetu bravu dubrovačku. 8, 436. Nije ni klučаницe na vratih mogao načiniti. Nar. prip. bos. 1, 75. — *U prenesenom smislu, mjesto što zatvora i brani koji kraj (isporedi 1. kluč, a, c) dd).* De dobiše Brdsku klučanicu. Nar. pjes. vuk. 5, 213. — *U pisaca našega vremena ima i peto značenje: klučana rupa.* Klučаницa, tech. schloss, verschluss; tal. serrame, serratura; (klučna rupa) schlüsselloch; tal. buco della chiave; frc. entrée (de la clef); egl. key-hole. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KLUČANICA, f. vidi kluča. — *U naše vrijeme u Lici.* Tražiču ja curu prama sebi, neću ja one klučаницe. J. Bogdanović.

KLUČANKA, f. vidi 1. klučаницa (a). — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata.* Od ljubavi stoji otprta klučanka. Jačke. 30.

KLUČAŇE, n. djelo kojijem se kluča (vidi 1. klučati). — *isporedi 2. kluč.* — *Stariji je oblik klučanje.* — *U Belinu rječniku:* klučanje, bolloré, fervor 144b; klučanje utrobno, borbottamento di corpo, ventris murmur 145a, i u Vukovu: das sieden, aufwallen, aestus.

KLUČAO, klučala, adj. (uprav part. praet. act. glagola klučati), koji kluča, vrio. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (siedend, bullions s primjerom: Polio ga klučalom vodom). Klučalim mastom ugrijati. P. Bolić, vinodjel. 2, 159. Iz vina klučalog. 2, 333. Dobra je klučala voda. F. Đorđević, pčelar. 45.

1. KLUČĀR, klučara, m. claviger, clavicularius; faber claustrarius, čovjek koji hrani, čuva kluče; čovjek (kovač) koji kuje kluče (vidi 1. bravar). — *Radi nastarka i oblika vidi gospodar.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: klučaru (klučare), klučari.* — *S prvijem značenjem riječ je stara i može biti praslavenska, ispredi stslav. klučar, rus. ключарь, češ. klučár, kličár.*

a. čovjek koji hrani, čuva kluče. — *U svijem rječnicima:* u Vrančičevu (promus), u Belinu (klučar od vinice, bottigliere, celui che tiene cura del vino che si dà a tavola, vini epularis curator 146a), u Bjelostjenčevu (klučar, konobar, koji kluče nosi, claviger, clavigerus, cliduchus, procellarius, cellarius, promus condus, dispensator, v. šafar), u Jambrišičevu (claviger), u Voltigijinu (cantiniere, schlüsselträger), u Stuličevu (clavium custos), u Vukovu: der beschliesser, claviger, (in den klöstern), u Daničičevu (klučar, claviger). a) kaluder koji drži kluče u manastiru. Postavljati klučarja kluče uzimajušte. Sava, tip. stud. glasn. 40, 169. (Arhijepiskop Jevstatič) prizvav klučara i vyzprosi jęgo ašte čto obrętajęt se. Danilo 267. Šędęšu kę klučarevi (u drugom rukopisu klučaru) jako da vyzmetę vino. 268. — b) čovjek koji ima kluče od pčnice, konobe. Nijedan klučar nij' verovan... nikomu da je dal ili prikazal ili posudil, voja da bi dal

ž nęga konobi van po kigodi zakon... Zak. vinod. 69. Kako da je on klučar bil u Berislo Ferenca na Rasohatcu i da je primal vin prihodak. Mon. croat. 252. (1552). Dogodi se da dvojica od poglavitiји dvorana kraja Farauna, to jest naj stariји klučar i naj stariји kruhar kraja uvridiše. E. Pavić, ogl. 83. Ti viči Petra klučara, neka ti donese olbu pelenasa. Vuk, dan. 1, 83. — c) koji hrani i čuva kluče od kuće, od crkve, od tamnice itd. Klučar čę, u noći ki čini ulazit Orontu, svud poči tve ime proglasit. S. Gučetić 214. — Dosadi se klučaru one crkve čekati. Nar. prip. vrc. 51. — Dovede klučar od tavnice tri tata. M. A. Relković, sabr. 72. — d) metaforički (u teologičkom smislu). Sebe klučara nareče biti raju. Glasnik. 10, 248. Da ga papom učini i klučarom od raja. I. Ančić, vrat. 201. Osobiti kluč al' ti moć data svetoј crkvi... i tako tko ne znade klučem vladati ne more ni otvoriti; zato se oče znanje i nauk u misnika klučara svete crkve. svit. 61. Apoštoli, klučari nebeski. S. Margitić, fal. 11. K poglavaru apoštolskomu i klučaru nebeskomu s. Petru. F. Lastrić, ned. 7. Toliko godina i toliko četrdesnica ima oproštena, koje razdiļuje papa rimski, kakonoti klučar od ovoga blaga. svet. 99a. Pape klučari Isukrstovi. 99a.

b. vidi 1. bravar. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (klučar, koji čini kluče, claustrarius) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (chiavaro e chiavajo, chi fa le chiavi o serrature, artifex claustrarius 189b), u Bjelostjenčevu (klučar, mešter koji kluče dela, clavicularius faber, artifex claustrarius), u Voltigijinu (chiavaro, schlosser), u Stuličevu (clavium faber). I kovači i ladni klučari. M. A. Relković, sat. K8b. Jedan klučar unide noseći jednu bravu. A. T. Blagojević, khin. 43.

2. KLUČAR, m. ime selu u Hrvatskoј u županiji modruško-riječkoј. Razdiļel. 60.

KLUČARĖNE, n. djelo kojijem se klučari, vidi klučariti.

KLUČĀREV, adj. koji pripada klučaru. — *U Vukovu rječniku.*

KLUČĀREVAC, Klučarēvca, m. ime brdu u Srbiji u okrugu šabačkom. M. Đ. Milićević, srb. 427.

1. KLUČARICA, f. žensko čelade kao klučar (vidi 1. klučar, a, b), što upravlja kućom. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (clavigera, cliducha), u Voltigijinu (donna che porta chiavi, economa, Haushälterinn), u Vukovu (die schlüsselbewahrerin, clavigera). — *U svijem primjerima stoji metaforički (u teologičkom smislu), o bogorodici.* Imaju se priporučiti klučarici od azne nebeske. I. Ančić, svit. 41. Ti budući klučarica vrata vikovični, otvor' nam je na čas smrti naše. J. Banovac, razg. 143. Ti nebeska vratarica jes' i rajska klučarica. P. Knežević, pism. 149.

2. KLUČARICA, f. neki cvijet. Klučarica (prema nem. schlüsselblume), pol. kluczyk, Primula veris L. (I. Sabjar). B. Šulek, im. 147.

KLUČARITI, klučarim, impf. raditi kao klučar, držati kluče (kao 1. klučar, a, b) i vladati kućom. — *U naše vrijeme u Lici.* U nę su kluči, ona svima nama klučari. Ispašće i nęj, čini mi se, na brzo klučarene iz ruku. Stani, dok ti sin zakala majariti i klučariti, molieš kugu da te udavi. J. Bogdanović.

1. KLUČĀRNICA, f. mjesto, kuća, dućan gdje radi klučar (vidi 1. klučar, b). — *U jednoga*

pisca xviii vijeka. Kako Khinki ustavit bi svoga sina u klučarnici namešćati. A. T. Blagojević, khin. 48.

2. KLUČARNICA, *f. u Voltigijinu rječniku:* v. klučarnica. — nepouzđano.

KLUČAROV, *adj. vidi klučarev.* — U Vukovu rječniku.

KLUČARSKĀ, *adj. koji pripada klučarima.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (beschliessern eigen, clavigerorum). Uđovice klučarske. A. T. Blagojević, khin. 74.

KLUČAST, *adj. kukast.* — Postaje od 1. kluč, b. — U Bjelostjenčevu rječniku: v. zavit.

1. KLUČATI, klučām, *impf. vidi kлокотати, kлокунати.* — *Akc. se mijēna u praes. 1 i 2 pl. klučāmo, klučāte, i u aor. 2 i 3 sing. klučā.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (klučati, vrjeti, ferveo, bullio, fervesco), u Belinu (bollire gorgogliando, sonore fervere 144b), u Voltigijinu (brontolare in corpo; sgorgare, zampillare, im leibe kollen; hervorquellen), u Stuličevu (fervere, fervere), u Vukovu (klučati, kluča, n. p. voda, wallen, aestuo). U jednome velikom kazanu kluča voda. Nar. prip. vuk. 112. Video sam veliki kazan gde kluča. 113. Zakune vodu da ne kluča. V. Bogišić, zborn. 562. Dok je vosak klučao, on se cedi. F. Đorđević, pčelar. 45. — U Voltigijinu rječniku ima i drugo značenje (u prenesenom smislu): krčati, mrštati (o trbuhu, crijevima). isporēdi i klučane u Belinu rječniku.

2. KLUČATI, klučām, *impf. zatvorati klučem.* — U Stuličevu rječniku: clavi claudere. — Potvrđuje se samo složeno s prijedlozima (zaklučati, otklučati).

3. KLUČATI, klučām, *impf. vidi klučati se.*

KLUČATI SE, klučām se, *impf. a) convenire; confirmare, slagati se (s kim), pogadati se, ugadati se; potvrdjivati, odobravati; b) accidere, dogadati se, zbivati se.* — Miklošić (etymol. wörterb. kod kluk-) misli (dajbudi za značenje kod b)) da je srodno s 1. kluč. — Od xiv vijeka, vidi F. Miklošić, lex. paleoslov. gdje ima primjera za značenje kod a). na istom mjestu ima i aktiven oblik klučati, koji se nalazi i u Stuličevu rječniku (approbare s dodatkom da je uzeto iz brevijara). — Drugo značenje nahodi se u jednom primjeru xiv vijeka i otale u Daničičevu rječniku (accidere). Vb podvigohъ i innyiъ jelici inočskomu klučajutъ se žitelstvu. Glasnik. 11, 60.

KLUČERINA, *f. augm. 1. kluč, vidi klučina.*

KLUČETINA, *f. augm. 1. kluč.* — U Stuličevu rječniku: v. klučina.

KLUČEVI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* — isporēdi 3. Kluč. Livada u Klučevima. Sr. nov. 1863. 362.

KLUČI, *m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 74. — isporēdi 3. Kluč.

KLUČIC, *m. dem. 1. kluč.* — U pravom smislu u jednom primjeru xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (klučicъ, clavicula). Više rečeni pokladъ prsda se u jednomy malu kovčescu u komuny, a osta klučicъ u gospode Jelene. Mon. serb. 387. (1436). — U prenesenom smislu kao prpořak, rasklad u Bjelostjenčevu rječniku: klučici za zasajenje trsja, vitiarium, malleolus.

1. KLUČICA, *f. dem. kljuka.* — U Stuličevu rječniku: exiguus uncus.

2. KLUČICA, *f. vidi kod klučan.*

1. KLUČIĆ, *m. dem. 1. kluč.* — *Akc. se mijēna u gen. pl. klučicā.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (chiavetta, chiave piccola, clavicula 189b) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (clavicula), u Vukovu.

a. u pravom značenju (u jedinom primjeru metaforički). Zlatan klučić gvozdena vrata otvora. Nar. posl. vuk. 91.

b. u osobitom značenju: ono čim se navija sahat. Klučić, tech. schlüssel (z. b. einer uhr), tal. chiavetta dell' orologio. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. u prenesenom smislu, čivija na guslama. — U Belinu rječniku: biscaro, legnetto nella cima del leuto o d'altro strumento a cui si attaccano le corde, verticillum 142a.

d. u prenesenom smislu, kao biřka. Klučić svetoga Petra, Fumaria L. (Sladović). B. Šulek, im. 147.

2. KLUČIĆ, *m. mjesno ime, isporēdi 3. kluč.*

a. u Srbiji. a) u okrugu čuprijskom. Zemlja u Klučiću. Sr. nov. 1875. 1096. — b) u okrugu požarevačkom. Zemlja u Klučiću. Sr. nov. 1872. 907. — c) u okrugu smederevskom. Niva u Klučiću. Sr. nov. 1861. 672.

b. vidi Klučik.

KLUČIĆ-BRDO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 67.

KLUČIK, *m. mjesno ime.* — U spomeniku xiv vijeka. I u Klučiku na Rani. Spom. stoj. 26. (1332). — Može se čitati i Klučicu.

1. KLUČINA, *f. augm. 1. kluč.* — *Akc. se mijēna u gen. pl. klučinā.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (ingens, vetus vel vilis clavis). — U Lici može značiti u prenesenom smislu: duge noge (podrugljivo). 'Ka' ti on, brte, oko vatre zasjede, pa one svoje klučine (klučerine) ispruži, onda živ čovek ne mari vatri prilaziti'. J. Bogdanović.

2. KLUČINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Klučini. Sr. nov. 1871. 859.

1. KLUČITI, klučim, *impf. pregibati, kriviti.* — Postaje od 1. kluč (vidi osobito b) ili od kljuka. — U jednoga pisca xv vijeka (s metaforičkim značenjem: pregibati, pa pomizivati), a između rječnika u Bjelostjenčevu (klučim, curvo, adunco, v. zavijati) i u Stuličevu (v. prignuti). Nemilostiv on toko jest, da grad vazam svih kluči nizoko. M. Marulić 20. Poj poni, tvoja čud kamo te sad kluči. 237. — I sa se, refleksivno. — U Bjelostjenčevu rječniku: klučim se, curvesco, v. sključujem, i u Voltigijinu: incurvarsi, rannicchiarsi, sich biegen, krümmen.

2. KLUČITI, klučim, *pf. dogoditi se, zgoditi se, zbiti se.* — isporēdi klučati se (klučiti je perfektin glagol prema klučati). — Rječ je stara (kao refleksivni glagol), isporēdi stslor. klučiti se, malorus. ključyty sja. — U knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu (accidere).

a. aktivno. Ašte klučiti smrtъ nekomu človcu. Mon. serb. 37. (1253). — isporēdi 3. klučiti.

b. sa se, refleksivno, a značenje je isto kao kod aktivnoga glagola. Kolъ velika ta sramota. jemuže grěhu svojemu dlgu iziskanu klučiti se vъ sьnmъ vsъsъhъ človcъ i apostolъ stydēti se. Domentijana 292. Ašte i klučiti ny se smrtъ. Danilo 212.

3. KLUČITI, klučim, *pf. dotaknuti se koga (objekta).* — *Akc. se ne mijēna (aor. 2 i 3 sing.*

ključiti. — *Vaša da je ista riječ što i 2. ključiti.* — *S ovijem se značenjem nahodi u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (anrühren' 'attingo' s primjerom: Nijesam ga ključio). Prošlo je to, najo; ne sme mene niko ključiti, da mu je majka Jaha. M. Đ. Miličević, zim. već. 301. Kažu da ga Vidak... nije više ni prstom ključio. L. K. Lazarević, on zna sve. 10.*

KLJUČIV, adj. koristan. — *U Stuličevu rječniku: 'utilis, quod expedit' s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — Ako je riječ pouzdana, postaje od 2. ključiti (isporedi prvo značenje kod ključati se).*

KLJUČKI, adj. koji pripada mjestu Ključu. I jedan se od njih nalazio pored Timoka, a drugi od Ključke strane. Vuk, rječn. predg. iv. Ključka nahija. F. Jukić, zeml. 49. — Ključko Polje, selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 69.

KLJUČONOŠA, m. čovjek koji nosi ključ, isporodi ključar, a. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'claviger'.*

KLJUČDRVO, m. (?) u Vukovu rječniku: ključ drvo, veliki djetao 'art specht' 'pici genus' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

KLJUJO, m. ime kožu. F. Kurelac, dom. živ. 10. — *Može biti hyp. kljuse.*

KLJUK, m. izgnječeno grožđe, masul, trkul. — *Akc. se mijenja u loc. kljuku. — Može biti srodno s 1. kljukati. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu ('uva cum suo succo seu musto pressa') i u Vukovu ('die zerdrückten trauben', 'uvae compressae'). 3 vozionice kljuka. Glasnik. 56, 200. (1788). Premda se izgnječeno grožđe sa širom zajedno zove kljuk. Vuk, pism. 78. — Ima i drugo značenje u Vukovu rječniku: med s voskom izmiješan zajedno, ali je jamačno ista riječ.*

KLJUKA, f. vidi 1. kuka. — *isporedi 1. ključ. — Riječ je praslavenska, isporodi rus. клюка, češ. klika, polj. kluka. — Između rječnika u Vrančićevu ('harpago; uncinus'), u Mikaljinu (kljuka, kuka, uncus, uncinus'), u Bjelostjenčevu ('uncus', v. kvaka), u Jambrešićevu ('uncus'), u Voltigijinu ('uncino, rampino', 'hacken, klammer'), u Stuličevu ('uncus'), u Vukovu (vide kuka s dodatkom da se govori u Boci). Niki (mučenici) kljukami od nada ostrimi razdirani. F. Glavinić, cvit. xviii. Sve na Grke obalismo kolci i kljukom i rukami. I. Zanotti, en. 31. Nosu nam jače muke oštre kljuke i trozubje. J. Kavašin 410b. Obisiše ga o jednoj gredi gdi mu opet tilo kljukam gvozdenim razdirahu. J. Filipović 1, 419a. Razdiraše ih kljukam gvozdenim. Blago turl. 2, 71. Uzme svoju kljuku i motiku. Nar. prip. vuk. 125. Do kljuke i motike. Bos. vila. 1891. 233. — I u osobitom značenju na Rijeci: Kljuka, to je ono željezo koje se ima zahvatiti, kada se hoće vrata otvoriti. F. Pilepić.*

KLJUKALO, n. u Vukovu rječniku: vide mužalo.

KLJUKAN, m. ime volu. F. Kurelac, dom. živ. 24.

KLJUKANA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

KLJUKAŃE, n. djelo kojim se kljuka (vidi 1. kljukati). — *Stariji je oblik kljukanje. — U Belinu rječniku: kljukanje 'il cacciare'; u Stuličevu: 'intrusio, immissio, injectio, injectus'; u Vukovu: 'das stopfen' 'fartura, saginatio'.*

KLJUKAST, adj. kukast. — *Postaje od kljuka. — Potvrđeno je samo u složenoj riječi kljukastonog (vidi).*

KLJUKASTONOG, adj. u kojega su krive (kljukaste) noge tako da se sastaju u kolenima a niže se razmiču. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku, u Jambrešićevu, u Stuličevu (iz Habeličeva), u svima je tumačeno 'varus'.*

1. KLJUKATI, kljukâm, impf. tiskati, pritiskivati; tiskati što da na silu uđe u usko mjesto, u naše vrijeme u osobitom značenju (vidi Vukov rječnik i primjer): napuhati (n. p. gusku prije pečenja). — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. kljukâ).* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kljukati, ukljukati 'intrudo, infero'), u Belinu ('cacciar dentro, come carta o cosa simile, in qualche luogo' 'intrudo'), u Stuličevu ('intrudere, immittere, injicere' iz Mikaljina), u Vukovu (n. p. gusku 'die gans stopfen' 'farcio, sagino'). Razbire piću si i slasti privraća, i vina okusi, ter u se sve svraća. da ki no se odvraća od dobra nauka, prida n se ne izvraća ča se totu kljuka. M. Marulić 48—49. Ostalo nogami gazi, kljuka i tlači. M. Divković, bes. 309a. Nemilosrdno udrivši nim na zemlju, njeiki ga nogami kljukahu i trepahu. 369b. U Srijemu se kljuka n. p. guska, prstima, a moglo bi se i drvetom. Vuk, pism. 78.*

2. KLJUKATI, kljukâm, impf. kucati. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od xviii vijeka. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (kljukam, kljukati 'strepito, pulsato') gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu ('pulso'), u Voltigijinu (v. kljukati), u Stuličevu ('strepere, pulsare' iz Habeličeva). Netko kljuka na vrata. na Rijeci. F. Pilepić.*

3. KLJUKATI, kljukâm, impf. vidi 1. ključati. — *U jednoga pisca iz Boke u naše vrijeme. Na vatri kljuka veliki mjedeni kotao. S. Ćubisa, prip. 274.*

KLJUKICA, f. dem. kljuka. — *U naše vrijeme u Istri s osobitijem značenjem: mala udica. Kljukica 'hamulus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 34.*

KLJUKOVNICA, f. jelo od pogače polivene vrelom vodom i začihene mašću. u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi kljukuša.*

KLJUKOVO, n. mjesec ime. — *Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 134.*

KLJUKUŠA, f. jelo koje se pravi od preške (prijesne) pogače, ako se udrobi i začini začinom, a utuče se malo i luka bijeloga. u Dobroselu. M. Medić. Neko jelo od kuvana tijesta. u Banatu. Javor. 1880. 403. — *isporedi kljukovnica.*

KLJUMATI, kljumam, impf. vidi klimati, 1, c, c) (kao da je ovakovo značenje). — *U narodnoj pripovijeci iz Bosne u naše vrijeme. Vidi gdje ciganin kljuma tužan. Nar. prip. bos. 1, 85.*

KLJUN, m. rostrum, gubica u ptice. — *Akc. se mijenja u loc. sing. kljuna, u gen. pl. kljunâ, u dat., instr., loc. pl. kljunima, a ako se u množini umće ov. onda je akc.: kljunovi, kljunová, kljunovima (ili kljunovima?), kljunove. — Radi postaja vidi kljuvati. — Po malorus. клюнъ, mogla bi biti praslavenska riječ, ali se potvrđuje istom xiv vijeka (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kljun). — Između rječnika u Vrančićevu ('rostrum'), u Mikaljinu (kljun od ptice 'rostrum'), u Belinu ('becco, il rostro e bocca degli uccelli', 'rostrum' 134b; 'rostro, il becco degli uccelli', 'rostrum' 638a), u Bjelostjenčevu ('rostrum'), u Jambrešićevu ('rostrum'), u Voltigijinu ('becco d' uccello, rostro', 'schnabel'), u Stuličevu ('rostrum'), u Vukovu ('der schnabel', 'rostrum').*

a. u pravom značenju. Ona (gubica) pride k njemu noseći kitu masline u kljunu. Bernardin

sešce na koje uzjašivši pođe k Jeruzolimu. F. Lastrić, od' 208. Gospodin otje uniči tada u Jeruzolim na jednom poniznu i priprostitu klusešću. 209. i u naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KLUSEŠTINA, f. augm. kluse. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličeru (vilis mannulus⁴). Veće daj mi staru klusetinu. Nar. pjes. marj. 128.

KLUSINA, f. augm. kluse. — Akc. se mijenja u gen. pl. klusina. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (cavallaccio e cavallaccia⁴, equus et equa ignava⁴ 178b; rozza, caval cattivo⁴, equus malus⁴ 634⁴) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (kod kluse), u Stuličevu (mannulus, equus⁴), u Vukovu (augm. v. kluse). Djavao učinivši se klusinom blidom... F. Lastrić, test. 181a. Nego se nima služe kao klusinom. svet. 159b. Klusina se voda stara od pazara do pazara. V. Došen 40b. Klusina je moja durnovita. Nar. pjes. vuk. 2, 590. Poveo si slomljenu klusinu. Nar. pjes. juk. 261. Odbij tu klusinu dole u nibe neka gloca. u Lici. J. Bogdanović.

KLUSINICA, f. dem. klusina. — U Stuličevu rječniku: parvus mannulus⁴.

KLUST, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom. Zemlja u Klustu. Sr. nov. 1875. 641.

KLUVÂNE, n. djelo kojijem se kljuje. — U Vukovu rječniku.

KLUVATI, kljûm, impf. (o ptici) udarati klunom; uzimati klunom. — isporedi klunuti, kljucati itd. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. kljûvâh, u ger. praes. kljûjûci, u part. praet. act. kljûvao, kljûvâla, u part. praet. pass. kljûvân; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kljûvâ i impt. kljûj. — Riječ je praslavenska, upravo s oblikom kljvati a kljûj u praes. (pa je u iz prezenta prešlo i u inf.), isporedi stslav. kljvati, kljvâ i kljûj, rus. клевать, клюю, čes. klvati (klvu), klvati, pol. klwać, kluć; ima i lit. kliuti, hakenbleiben⁴. — Između rječnika u Mikajinu (rostro, rostrum impingo⁴), u Bjelostjencu (klujem, kljavati, fodico rostro, cultro etc., rostro penetro, rostro impingo, pinso⁴), u Jambriševu (klujem, fodico⁴), u Voltigijinu (beccare, battere con becco⁴, mit dem schnabel hacken⁴), u Stuličevu: ovi putamen rostro aperire (dicitur de pullis ex putamine egredi nitenibus), rostrare⁴; u Vukovu (picken, hacken⁴, rostro tundo, mordeo⁴).

a. prelazno.

b) udarati klunom. ovako je udaranje dvostruko, jer klun, kaonoti oštar, probija ono u što udara, a ujedno otvarajući se i zatvarajući odlama komad od onoga. aa) u pravom smislu. Orao i kokot neka te ne kljuje. M. Vetranić 1, 87. Priličan ti jesi u svemu k zviru onoj ka videč sinove pratile, tolikoj kljuje ih, dokole mladne ih učini. D. Rašina 119b. Počme ni kljavati po lede(h). P. Posilović, cvijet. 43. Ptici kad operjate kljuju i oca i mater. I. Dordić, salt. 345. A kad žuna kladu kljuje. V. Došen 122b. Ovo j' glava jednog gospodara, greota je od Boga jednoga da je kljuju orli i gavrani. Nar. pjes. vuk. 2, 324. Kljuvaće ga gavrani. Đ. Daničić, prič. 30, 17. — bb) u prenesenom ili u metaforičkom smislu. A on li kraljuje, sablom se pomaga, narodi li kljuje, pod oblast podlaga. Đ. Baraković, jar. 31. Nek te tuga kljuje i nepokoj muči. A. Kanižlić, rož. 34. — cc) u prenesenom smislu, o pčeli. Kad pčela cvit kljuje. Đ. Baraković, vil. 363.

b) uzimati klunom. — nije potvrđeno primjerima, ali se kaže kljavati zrna, kljavati žito itd. b. neprelazno.

a) uopće. Detalj ratomъ kljuje. Physiolo. nov. star. 11, 194. Detao u klunu nade (zlo; čuje ga lovac de kljuje pa ga dovreba i ubije. Vuk). Nar. posl. vuk. 78.

b) što je objekat u a, a) stoji u acc. s prijedlogom u. Petao dođe i stane kljavati u komad. Nar. prip. vuk. 17.

KLJUVAVAC, kljûvâvca, m. onaj koji kljuje. — U jednoga pisca XV vijeka. Petesi kljavavci. M. Marulić 82.

KLJIVERINA, f. u Vukovu rječniku: rdavo kluse, der gaul⁴, caballus⁴, cf. kurada.

KMAST, adj. vidi tmast. — U naše vrijeme (sva su tri primjera V. Vrčevića). Majka mi je kmasta, otac mi je krvav, a ja kmasto-krvav. odgonetljaj: broč. Nar. zag. nov. 9. Noć kmasta, ne vidi se prsta pred oko. Pravdonoša. 1851. 31. Dva ili tri guña kmasto-plavetne boje. V. Bogišić, zborn. 214.

KMECATI, kmečëm, impf. vidi kmečati. — Samo prezenat u jednom primjeru XVII vijeka. Gdi zvirka kopore pod hrti i kmeče. Đ. Baraković, vil. 258.

KMEČAC, kmečca, m. dem. kmetac. — U Stuličevu rječniku: kmetčac, kmetčca uz kmetčić. — nepouzđano.

KMEČÂNE, n. djelo kojijem se kmeči. J. Bogdanović.

KMEČATI, kmečëm, impf. uprav kao izgovarati kme kme. — Od XVII vijeka.

a. o malome djetetu, kad plače ili ječi. Mati kada čuje i vidi da joj dijete kmeči i plače. M. Divković, bes. 494a. Nesto kmeči kajno čedo ludo. Nar. pjes. petr. 3, 259. Kukavo dijete, od velikog plača zacenuło se, pa ne može ni plakati, nego samo kmeči. J. Bogdanović.

b. o kozi, vidi večati. — U naše vrijeme u Stonu. „Šta ona koza vavijek kmeči!“ M. Milas.

c. zečji glas kad ga pas pritisne (isporedi kvečati) ili mišji kad ga mačka pritisne. „Skoči naglo (zec) i kmečeći pisne“ (A. Dorotić 18). A. Ostojić.

KMEČIĆ, m. dem. kmetac. — U Stuličevu rječniku: kmetčić, rusticulus⁴. — slabo pouzđano.

KMEČANI, m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bańolućkom. Statist. bosn. 34.

KMEČI, adj. koji pripada kmetima. — XVI vijeka. Grgur Lepečić, plemene kmeče diti... Anton Vukasinić s Tožić od kmeče diti. Mon. croat. 184. (1503).

KMEČINA, f. vidi kmetština. — U Bjelostjencu rječniku: kmetčina (kmetchina⁴), sessio colonialis, possessio colonialis l. jobagonalis⁴; u Voltigijinu (kmetčina, podere coloniale⁴, bauernhof, bauerngut⁴), u Stuličevu (kmetčina, praedium rusticum⁴ s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva), jamačno u Voltigijinu i u Stuličevu stoji griješkom kmetčina s toga što nijesu umjeli pročitati u Bjelostjencu.

KMEKA, f. vidi kmečane. — U naše vrijeme. Kad pošle godinu dana začuje se kod snaše piska i kmeka sina ili šćeri. Bos. vila. 1887. 379. „Na edan put stade djece kmeka i vriska“. J. Bogdanović. — I u zagoneci (vaľa da znači: onaj što kmeči). Iste kmeka dva kundeka, iste kunda mande. odgonetljaj: dijete. Nar. zag. nov. XVIII.

KMEKNUTI, kmečëm, pf. kao perfektini glagol prema kmečati. Tužno jeknu, malo čedo

KLUNI, *m. pl. ime selu u Hercegovini*. Statist. bosn. 120.

1. KLUNICA, *f. vidi* klunača, *a.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kljunića.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* kljunica, ptica, accoggia, beccaccia, scolopax.

2. KLÛNICA, *f. sud od zemlje ili od bakra, s klunom, u kome vri voda. na Braču. A. Ostojić.*

KLÛNICAST, *adj. vidi* klunat, *b.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Više puta postaju na čokotu kluničaste glave. P. Bolić, vinod. 1, 198.

KLÛNIĆ, *m. dem. klun.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kljunića.* — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu* („becco piccolo“, „rostellum“ 134^b) gdje se naj prije nalodi, i u Vukovu („das schnäbelchen“, „rostellum“). Vodom brca i s klunicom štrca. A. Kanižlić, rož. 59. Na rakiti kiti dvoji troji ptići, gvozdeni kljunići, a drveni repići. odgonetljaj: grebeni. Nar. zag. nov. 33.

KLÛNINA, *f. augm. klun.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kljunića.* — *U Belinu rječniku:* „becco grande e grosso“, „rostrum ingens“ 134^b, i u Stulićevu uz kljunetina.

KLUNITI, kljunim, *pf. vidi* kljunuti. — *Samo u Voltigijinu rječniku:* „beccare, beccicare“, mit dem schnabel picken. — *Vafa da je slovenski oblik* (naše kljunuti), ali je i u slovenskom jeziku praes. kljunem.

KLUNOVIĆ, *m. prezime.* — *XIV vijeka.* Ranko Kljunović. Deč. hris. 24. 55.

KLÛNUTI, kljünem, *pf. udariti kljunom; uzeti što (n. p. zrno) kljunom; upravo je perfektini glagol prema kljavati (vidi).* — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. kljünu, part. praet. pass. kljünut).* — *Riječ je stara, isporodi rus. клонуть; neće biti praslavenska, premda ima i češ. klinouti.* — *Između rječnika u Stulićevu* (v. ukljunuti s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu („picken“, „rostro peto, tundo“).

a. u pravom smislu. Tužne ptičice od stoga do stoga skitaju se, jednaka za Bogom gdje iznad koje zrno za kljunuti. B. Zuzeri 209. Kad sva zrna pozobje, pode (orabac) da i ono posljedno ispod careve čizme kljuno. Nar. prip. vuk. 49.

b. u prenesenom smislu, o ribama kad čupaju mamu na udici. L. Zore, rib. ark. 10, 352.

c. u prenesenom smislu, udariti koga malo. M. Pavlinović.

KLUPAK, klupka, *m. vidi* klupak (radi značenja vidi klupko, b. a). — *U jednoga pisca Slavonca XVIII vijeka.* Bacajući gumbare i klupke ognene. A. Kanižlić, fran. 69.

KLUPKO, *n. vidi* klupko. — *U rukopisu XVI ili XVII vijeka pisanome miješanijem jezikom.* Hinej jest v. mori, ni plavajete, ni hodite, n. jako klupko valajete se. Physiol. novak. star. 11, 199.

KLÛSA, *f. vidi* kloša, pastuša. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („die falle“, „laqueus“, cf. pastuša, kloša). Upao u klusu. (kad se ko uhvati u tjesno). Nar. posl. vuk. 334. — *I u množini bez promjene značenja.* Smrad uhvati lafa u klusama. P. Petrović, gor. vijen. 11.

KLUSAC, klusca, *m. kasuć* (upravo koš što klusa). — *isporodi* klusavac. — *U Vrančićevu rječniku:* „successor“, „caval che trotta“, „traber“.

KLÛSAD, *f. coll. kao množina od kluse.* — *Između rječnika u Stulićevu* („ingens numerus mannulorum“) i u Vukovu: „die pferde (als gattung)“, „equi, jumenta“. Istina je da su siromasi

kod veliki i bogati držani kao ovčice i klusad: sad ih muzu, sad toware. F. Lastrić, od' 237. Služeći se samo za potribu stvarma zemaljskim kakono klusadju. ned. 248. 500 klusadi. 411. Odarnaše sve 500 volova, toliko klusadi. svet. 196^b. Oko krava tako i klusadi kako rekoš u vejači radi. J. S. Rejković 154. Klusad hrani da se kripi sada. 276. Po nemu (grobju) pasu nekoliko krave, dvoje troje klusadi. M. Đ. Milčević, pomenik. 1, vi. Da se vratimo, popadače klusad. M. P. Šapćanin 1, 117. A o zadi nosit na klusadi što bi bilo nužno. Osvetn. 4, 14.

KLÛSATI, klüsäm, *impf. kasati.* — *isporodi* klusac. — *U jednoga pisca XVIII vijeka. (Vrag)* ki s kopiti koškim klusa. J. Kavašin 409^a. u istoga pisca ima u jednom primjeru i part. praet. pass. klusan, te kao da je značenje: koji klusa. Tač okovan, uzdan ... klusan, trusan, smucan... 417^b. — *U naše vrijeme u Dubrovniku kaže se o košu (u prenesenom smislu i o čeladetu) koji nespretno ide (n. p. klimajući glavom); može biti da znači i spoticati se, isporodi* klusavac. P. Budmani.

KLÛSAVAC, klüsävca, *m. koš koji se često spotiče.* — *U Mikajinu rječniku:* koš klusavac, koji se potipje „equus cespitator“ 197^b; u Belinu: koš klusavac „cavallo che inciampa“, „equus cespitator“ 179^b; u Stulićevu: „equus qui laborat vitio lapides offondendi ita ut frequenter cadat“.

KLÛSE, klüseta, *n. a)* caballus vilis, koš što malo vrijedi; *b)* mannus, koš malenoga stasa; *c)* jumentum, uopće životinja (koš, mazga, magarac) na kojoj se jaše i goni. — *-e stoji mj. negdašnjega v.* — *Akc. kuki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. klüse, i voc.: klüse.* — *Riječ je praslavenska (od osnoce klusent), isporodi stslav. klüse jumentum, češ. klise jumentum, polj. klusę „caballus vilis“.* — *Nema množine; kao množina upotrebljava se* klusad. — *Između rječnika u Mikajinu* (klüse, košice „equus gregarius, mannus“, u Belinu („cavallaccio e cavallaccia“, „equus et equa ignava“ 178^b; „rozza, caval cattivo“, „equus malus“ 634^a), u Bjelostjencevu (klüse, jorga „mannus“), u Jambrešićevu (klüse, žrebe „mannulus“), u Voltigijinu (klüse, klüseta i klusina „cavallaccio, caval ordinario“, „ross“), u Stulićevu („mannulus“ iz Habdelićeva), u Vukovu: „das pferd (die gattung)“, „equus“).

— *Pro je značenje u Mikajinu, Belinu, Voltigijinu rječniku; drugo a Mikajinu, Bjelostjencevu, Jambrešićevu, Stulićevu, treće u Vukovu i u primjerima (i kod klusad i klusešce).* Postaviv nega na kluse svoje. N. Bašina 155^b. luc. 10, 34. A svaki popiti i proždrijet tuj more što kluse poniti na pleću ne more. N. Dimitrović 101. Ne dajte se, kako kluse, za nos voditi. V. Menčetić, app. not. 2, 277. Biti vođen za nos ko kluse, far tutto a genio d'altri. A. d. Bella, rječn. 178^b. Kluse projde a on osta viseći. J. Filipović 3, 197^a. Da kogagodi od vas vo ili kluse u dan subotni upade u jamu. F. Lastrić, od' 272. Služite se, bratjo, svijetom ovim kako klusetom. svet. 62^b. Do kluseta dok dotrapam. V. Došen 155^b. Kluse lašne nu orašem kreće. J. S. Rejković 22. (Upri) u se i u svoje kluse. Nar. posl. vuk. 334. Što si tako pretovario to jedno kluse? Nar. prip. vrč. 213. Posadivši ga na svoje kluse. Vuk, luk. 10, 34. Koje se obično govori klusetu kad se hoće da odbije. poslov. 167. Ne imah kluseta sa sobom. Đ. Daničić, nemij. 2, 12.

KLÛSEŠCE, *n. dem. kluse.* — *U jednoga pisca XVIII vijeka.* Dovedoše mu ponizno jedno klus-

Konstantinu kmetu svomu i njegovima dječama (*Daničić stavlja ovaj primjer pod ovo značenje, ali može biti da pripada pod a*). Mon. serb. 182—183. (1871—1895). Sa timi su bili gradu kmetije. 249. (1400). Tudej da se nasele kmetije crkvoyny... da stoje onde kmetije crkvoyny koji te rabotati crkvy. 531. (1485). Svědočno je vsěmi kmeti dobrascinami. 532. Sve koliko priložismo, ili su kmetije ili zemlje. 533. *za sve ore primjere kaže Daničić da je značenje*, subjectus, srl. 'vasallus' *dodajući*: pod vlašću vlasteoskom, cf. kmetičs. Vam i vašim kmetom dajemo. Mon. croat. 5. (1275). Tada jesu odlučili, da ako bi sin s otcem stojeć, vsaki po sebi kmet s kmetom ili kekolli vrsti, od koga bi služba posla, i da bi se skupili na kup, da ote na kup službu služiti gospodsku skupa. Stat. krć. ark. 2, 293. (1477). Kmet za plemenita ne more biti odgovornik, ni plemenit za kmeta. Zak. vinod. 75. Ako čovik plemenit ima kmete svoje. Stat. polj. ark. 5, 276. Er im su kmeti svi poklone donijeli. N. Nalešković 1, 284. Dugovnikom našim zapovij da našim kmetom vas njihov dug odpuste. F. Vrančić, živ. 84. Podložan jest kmet gospodinu. S. Matijević 63. Gospoda ni kmeti istinu ne znahu. D. Baraković, jar. 32. Da ih služe njih kmeti. I. Držić 299. Da sam tvoj u vike virni kmet. P. Radovčić, nač. 285. Veseo gospodar, kmet veseo. P. Kanavelić, iv. 28. Dopusti redovnikom kmete i imanje držati. P. Vitezović, kron. 37. Sirotu je bolje vzeti neg prokšonu s blagom, s kmeti. cvit. 165. Vazdar bil za kmeta, vazdar plākal sebe! odil. 50. Teško gospodaru koga kmeti hvale! (D). Poslov. danić. Od uboga kmeta ubog je i poklon. S. Budmani 123^b. Kralji, bani, sluga, kmeti. A. Vitajić, ist. 419^b. Kmet kaluderski. I. Đorđić, ben. 192. Kad bi sve ono šonica bila, i kmet i gospodar radovo bi se. B. Zuzeri 12. Vi gospari da zovući djetića vašega ali kmeta... 93. Sto biste rekli jednom kmetu, da ga vidite žito žniti kad je u travu? 320. Sve... jest Božje, a mi uzdržimo kao negovi kmeti. J. Banovac, pred. 42. Ne glodaše drugo nego kako će seli steći privarom i podkradivañem dobara svoga gospodara i otešćanem negovije kmeta i težaka. F. Lastrić, ned. 313. Ni daje prave dohodke gospodaru kako kmet. I. A. Nenadić, nauk. 136. Reče kmetu vinogradskomu. S. Rosa 112^b. Ti sad činiš na svijetu od gospara, zapovijedaš mladijem službenicim, kmetim. Đ. Bašić 70. Naši kmeti sad su gospodari. And. Kacić, razg. 197^a. Baštine i kmete držati. kor. 396. Svoje podložnike, kmete i kmetice. M. Dobretić 575. Papa, kralj i cesar, gospoda i kmeti. M. Kuhačević 79. Nije kmeta vijek uboga... N. Marči 15. Na Loznicu moju dedovinu koju mi je dede osvojio, pa od mene Raci preoteše kod mojijeh pet stotina kmeta, sad ja kmeta nemam ni jednoga. Nar. pjes. vuk. 4, 239. Imam kmete sela Koravljice. 4, 384. U nem ima trista diina kmeta. Nar. pjes. juk. 283. Pred njih šale kmete i čivčije. 386. Evo tebi kule i avlije, ispod kule trista kmeta mojih. Nar. pjes. marj. 157. Kud će šteta te na rdava kmeta. Nar. posl. vuk. 163. Sva trojica su bili kmetovi kod jednoga spahije. ... Spahija... krivo pogledaše na svoje kmete. Nar. prip. bos. 1, 50. U Bosni zove se 'kmet' (mn. br. 'kmeti') a u Boći 'kmetić' selak koji sjedi na tuđoj zemlji i u tuđoj kući. u Bosni vrlo malo ljudi ima po selima koji imaju svoju zemlju i svoje kuće nego su ovaki 'kmeti', od ovijeh kmeta nijesu gospodari spahije nego čitluk-sahibije koje se onamo zovu 'age'. Vuk, kmet u Slav. biblioth. 1, 86. Gotovo svaki aga ima u

svome selu osobitu kuću za sebe u koju izlazi leti naj više pred jesen na teferić, i onda su ga kmeti dužni osobito slušati, a i osim toga, kad im što zapovjedi, ne mogu odreći... aga može kmeta sa svoje zemlje i iz kuće krenuti kad mu je voľa, a i kmet po pravdi mogao bi ostaviti aginu zemlju i kuću. 87. Ovakijeh kmeta ima u Bosni i braće naše zakona turskoga. i u Hercegovini gdješto, osobito oko gradova i varoši, ima ovakijeh kmeta. 88. Ti, oče igumne, imaš u Zupcima vjernijeh kmeta. S. Lubiša, prip. 67. Zapovijed im ne cvijelit raje, ne zadavat kmetovima straha. Osvetu. 1, 16. Leto prode, kmet agi ne dođe. 4, 34. Kmet, u Fužini stanar, koji sjedi u tuđoj kući pod kiriju. D. Daničić. Kmet po Dalmaciji težak koji radi tuđu zemlju. M. Pavlinović. U Dubrovniku (u krajevima negdašnje republike dubrovnačke) kmeti daju službu (pod republikom do 90 dana, a sad se mogu izbaciti plaćajući po 10 for. na godinu) za kuću, a poklon (kozle, kokoši, jaja) za vrt. P. Budmani.

c. po predšćemu značenju (kod b) u širem smislu, uopće selak, težak. — ovako je značenje po sroj prilici u ocijem primjerima: Ako je grajanin, pitaj ga od ožur i od zakladov, ako je kmet, od nenavidosti, od tadbe a naime od desetini i od dohotkov. Naručn. 89^b. Od ljudi bez nauka, kakono su težaci i kmeti. B. Kašić, fran. 106. Otac ide na dale, ter nikomu kmetu za raba podložiti se. F. Glavinčić, cvit. 314^b. Kmet želi biti grajanin. posl. ix. Boji jest jedan kmet od priprostih muži neg ohol razumnik. A. Georgiceo, nasl. 4. Nije tu seli, neg su stani kmeta. ribar... J. Kavañin 143^b. Od nevješta kmeta izhodi da još mañe zemlja plodi. 166^a. Eto smutna dune vela meu kmetim i ribari. 171^a. A dega se kmet polako, čim okisne vas u polje. 473^b. Ako pomlju kmet ne bere, pak ne gñeči grozd... 542^b. Kmeti, zanatari, bojnici... A. d. Bella. razgov. 143. Ličnici za odravit nemoćnike ili kmeti za posijat plodna polja. 162.

d. znatniji selak, i u užem smislu, glava od sela (vidi dalje u Vukovijem i Milčevićem primjerima). — isporodi značenje kod a. — Od xviii vijeka u Srbiji. Oti prokupske nahije knezovi i kmetovi. Glasnik. 49. 11. (1784). Knezovom i kmetovom. 20, 132. (1793). Saklet čini slavan knez-Lazare, saklet čini na svoje vojvode, a vojvode na svoje kmetove, na kmetove i oborknezove. Nar. pjes. vuk. 2, 205. Sve knezove, srpske poglavice, i kmetove što su za potrebe, i popove srpske učitelje. 4, 137. Na kmetove selske poglavare. 4, 149. Braćo moja, kmeti i bolari! Nar. pjes. petr. 2, 98. Od kmeta i besjeda. Nar. posl. vuk. 234. Kako god što je obor-knez glava od knežine, tako su kmetovi od sela. i oni sude selacima koje za što, osobito kad se ko dijeli, ili čija stoka potre što kome. Vuk, dan. 2, 98. U Srbiji su se kmetovi zvali znatniji seljaci. ili seoske starješine. ovakoga kmeta otprije niti je ko mogao zakmetiti ni raskmetiti, nego ko je bio posteniji i pametniji, a osobito rječitiji od ostalih selaka, bio je kmet. kmetovi su se skupljali na različite dogovore, kako seoske tako i knežinske i nahijnske, i na takove molbe i odgovore isli su Turcima. a kašto su selacima i sudili. kad bi ih parci pozvali, za kojejake raspre... Ovaki su kmetovi bili u Srbiji od prilike do godine 1815, a od onda do danas pretvorili su se gotovo u prave činovnike koji se postavljaju i mogu se izbaciti. ovakovoga kmeta selo izbira. a starješina od knežine (ili kao što se sad govori 'sreski načelnik') valja da ga potvrdi. Vuk. kmet u Slav. biblioth. 1, 85. Kako su sad sva

sela u Srbiji razdijeljena na opštine, svaka opština ima „glavnoga kmeta“ (ili, kao što književnici govore i pišu „predsjedatelja primiritelnog suda“) i po nekoliko manja (koji se po knjiški zovu „členovi primiritelnog suda“) koji su kao pomoćnici glavnome. u svakoj opštini ima „sudnica“ u kojoj se glavni kmet sa svojijem pomoćnicima sastaje, te sude seljacima za kojekake mahe raspre (i to se zove „primiritelni sud“) ... osim toga oni kupe porezu i predaju određenijem činovnicima; objavljuju seljacima uredbe i zapovijesti od praviteljstva itd. Otprije su samo seljaci bili kmetovi, a sad i varoške opštine imaju svoje kmetove. 86. U staro vreme za Nemańića, a i docnije, kmet se zvao „premićur“, za tim „seoski knez, seoski staršina“, a tek u novije vreme otela je mah reć „kmet“, dokle se kmet zvao „knez“, dotle su se njegovi pomoćnici na više mesta zvali „kmetovi“, a u rudničkoj Moravi „dokmeti“. M. Đ. Milicević, opšt. 20—21. To su obično kmetovi ili poznati poštteni i pravićni ljudi. V. Bogišić, zborn. 345.

e. po juńijem krajevima (sad moţebiti samo u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj) kmeti ili kmetovi znaći što i dobri ljudi (vidi 2. dobar, I, 1, a, b) bb), vidi osobito naj prvi i Vukov primjer. — Znaćenje se lako tumaći po predašnjemu (kod d) i po onome što je kazano o naj starijem znaćenju. — U naj starijem se primjeru zovu i dobri ljudi i porotnici. — Od xv vijeka. Uzesmo među se 12 dubrovaćebh kmeti a 12 srpskebh kmeti i dva prstava, jedan dubrovaćki Ilija Radosajić a drugi srpski Tomko Bogosajić, i vodismo u Dubrovniku dva stanka i na granicu 3 roke, i ondej učinise rećeni kmetije četvrti rok zaroćni ... i mi doćosmo na zaroćni rok na granicu sa kmetni i sa prstavi, a Radosava ni bratje mu ni bravca mu ni tko nĩh drugi za nĩh ne htěse doći. i poslaše z granice kmetije Tomka nĩh prstava na kuće Radosavu ... da bi došli na granicu na zaroćni rok ... kojijem doćrems ljudem bivĩ Tomko prstavĩ na domu Radosavu ... Radosav ne htio poći ... čekasmo ih s porotnici i s prstavi do zvijezde na granice po zakonu ... Spom. sr. jireć. 85—86. (1447). (Mlin) nĩm dan po kmetijeh za štetu. (u Boci). Mon. serb. 464. (1454). Kmetovi „giudici arbitri, uomini savii“. S. Budmani 418a. Nema kmeta da kmetuje tome. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Nema kmeta ni dobra junaka, ja koji će tome kmetovati. 2, 553. Prica i kmet ne moţe biti. Nar. posl. vuk. 263. Da se oslone na dobre lude (kmetove“ u Boci i u Crnoj Gori). Nar. prip. vrć. 183. Da Bog da da budu vazda stari svatovi, a gospodski banovi, bratski cvjetovi a zemaljski kmetovi. u Vuk, kovć. 72. U Crnoj Gori kmetovi se zovu „sudije“ koje parci izberu da im što presude. ovakijeh kmetova biva obićno sa svake strane po dvanaest, i svaka strana svoje izbira. onamo se pjeva i pripovijeda da su i Turci sazivali ovake kmetove od Hrišćana, da im što presude i između sebe ih namire. na ove je kmetove nalik i onaj stari obićaj u Srbiji, kad kome ćija stoka potre kaku letinu, pa zovne nekoliko ćovjeka, da „kmetuju“ koliko je štete učineno. Vuk, kmet u Slav. biblioth. 1, 86. Niti ima među nama kmeta, da bi stavio ruku svoju među nas dvojicu. Đ. Danićić, jov. 9, 33. „Kmet prica“ u Boki znaći: „ein parteilicher schiedsmann“. Pravdonoša. 1851. 8. Kmet u Boki znaći „giudice arbitro“, „schiedsrichter“. 28.

KMETAC, kměca, m. dem. kmet. — U Stulićevu rječniku: v. kmetćac.

KMETENICE, kmetenićeta, n. (ili kmetenik, m.?), vidi kmet. — U jednoga pisca našega vre-

mena. Što je sinće, to se aga viće, što pastorće, to je kmeteniće. Osvetn. 6, 85.

KMĚTICA, f. žensko ćelade kao kmet. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalínu („rustica“), u Helinu („contadina, donna soggetta al padrone“, „colona originaria“ 221b), u Bjelostjencevu („colona, subdita, rustica“), u Voltigijinu („contadina, colona“, „bäuerinn“), u Stulićevu („rustica“), u Vukovu („die frau des kmet“, „uxor toć kmet“).

a. znaćenje je kao kod kmet, c. Na kom je selu na jednoj ćetrtni nika Mara udova kmetica. Mon. croat. 276. (1575). U Gonti ja imam kmeticu jednu tuj. N. Najlašćković 1, 262. Jedna uboga djevojćica rodom kmetica i selanka. B. Zuzeri 194. Svoje podloćznike, kmete i kmetice. M. Dobretić 575.

b. znaćenje je kao kod kmet, b. Kad na istu hrpu mećas i kmetice i gospoje. J. Kavańin 338a. Budi vladika, budi kmetica ... A. d. Bella, razgov. 87.

c. kmetova (vidi kmet, d) žena. Koćuļu, koju mu je poslala kmetica na sleme. M. Đ. Milicević, zim. već. 22. i u Vukovu rječniku.

KMĚTIĆICA, f. dem. kmetica. — U Stulićevu rječniku: „rusticula“.

KMĚTIĆIĆ, m. dem. kmet. — U Stulićevu rječniku: v. kmetćac. — nepouzđano.

KMĚTIĆIN, adj. koji pripada kmetici. — U Stulićevu rječniku: „ad rusticam spectans“.

KMETIĆINSKI, adj. koji pripada kmeticama. — U Stulićevu rječniku: „ad rusticas spectans“. — nepouzđano.

KMĚTIĆ, m. dem. kmet; u svijem primjerima znaći što kmet, a ili b. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Mikalínu (kmetić, mali kmet „rusticulus“), u Bjelostjencevu („rusticulus“), u Stulićevu (v. kmetćac), u Vukovu (koji na tuđoj zemlji sjedi „der lehenmann“, „feudatarius“, cf. kmet s dodatkom da se govori u Boci), u Danićićevu (kmetić „servus“ selak svojemu vlastelinu, cf. kmet). Jesu vlastele i jesu kmetići, kako to u Srbijebh i po vsemu svćtu. Spom. sr. 1, 3. (1895). Jer si dozvalĩ vlastelĩ i kmetiće stare zetske. 1, 8. (1397). Vlastelema i kmetićema trebińsćem i konavalĩsćem. 1, 19. (1399). A kmetić naj pri da se ima tućiti prid gospodinom ćigov je ćovik. Stat. pol. ark. 5. 246. Zapovidiše svim plemenitim vlastelem i didićem i kmetićem i vlašćcem. 246. Kada kani kmetić poiti do gospodara svoga. 288. Bivali su na golo crkovni kmetići. S. Ľubiša, prip. 3. Knez nas kmetiće guli. 199. Moji su djedovi sudili kmetićima. 207.

KMĚTIJA, f. postaje od kmet nastarkom ija (nije isti nastarćk što je u bratija, t. j. braća, nego je iz tućega jezika; moţebiti tal. ia).

a. zemlja jednoga gospodara na kojoj su kmeti (ili kao coll. od kmet?). — U narodnoj pjesmi našega vremena. Dao bih mu Osman Turo mlado od kmetije šezdeset dimova. Nar. pjes. marj. 106.

b. pogodba po kojoj kmet drţi zemlju gospodarevu, i suma zemlja. — U pisaca našega vremena. Kmetija, nem. „colonie“, tal. „colonia“. B. Petranović, rućn. kniĝ. 13.

KMĚTIJICA, f. dem. kmetija. — U naše vrijeme u Istri. Stariji brat je doblĩ tu kmetijicu. Naša sloga. g. 10, br. 14, str. 56.

KMĚTIN, adj. vidi kmetov. — U Stulićevu rječniku: kmetin i kmetov „ad ruricolam spectans“. — nepouzđano.

KMĚTINA, *f.* *vidi* kmetija. — *U naše vrijeme u Bosni.* Pobratime dok je kmetine. Bos. vila. 1889. 96.

KMĚTITI, *kmětīm, impf. postaje od kmet.*

a. slušiti kao kmet (vidi kmet, b.). — U Hjelostjenčevu rječniku: kmetim coloniale obsequium exhibeo, servitium subditi administro, praesto, *u Voltigijinu:* ,robottare, servire alla gleba', ,fröhnen'.

b. činiti kmetom (kao imperfektni glagol prema ukmetiti). — Samo u Stuličevu rječniku uz kmetovati.

c. sa se, refleksivno ili pasivno, na jednom mjestu xvii vijeka. značenje nije jasno. Uz gorii Poljaci Litvani kmeto se, z susedi jednaci li slovom dile se. I. T. Mrnavić, osm. 38.

KMETICA, *f. cidi kmetica.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Ni kmetnica more s krajom sine plodit, slike djēdā. J. Kavašin 205a. — *ne-pouzđano.*

KMĚTOV, *adj. koji pripada kmetu. — U Stuličevu rječniku kod kmetin, i u Vukovu.*

KMĚTOVĀNE, *n. djelo kojijem se kmetuje. — Između rječnika u Vukovu* (1. ,das richten', ,to jus dicere'. 2. ,das befehlen', ,dominatio'). Al' češ jutros u gradove da s gospodom saborišoš, il' u bracko kmetovaše, biran kmete? Vuk, živ. 201.

KMĚTOVATI, *kmětujēm, impf. postaje od kmet. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. kmětovā, part. praet. act. kmětovao, kmětovāla).*

1. neprelazno, biti kmet, raditi kao kmet.

a. vidi kmet, b. — Od xvii vijeka. Ki bi znović kuću uzidal i hotel kmetovati... Statut trsat. 224. Kad bi tudinu kmetovali svojim blagom i imanjem. M. Pavlinović, rad. 27. A ne dati za života svoga da Turcima kmetuju vi majke. Osvetn. 3, 88.

b. suditi kao kmet (vidi kmet, c.). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (n. p. potvrne kukuruze ili za drugu kakvu raspru ,entscheiden, abschätzen', ,aestimo litem'). Nema brata, ni kičena svata, nema brata, tome da kmetuje... nema kmeta, da kmetuje tome. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Nu kmetujete mene i Milošu za našega dara iz Latina. 2, 555. Ovakovijeh kmetova biva obično po 12 sa svake strane i svaka strana svoje izbira, pa dokle kmetuju dotle se i zovu kmetovi. Vuk, živ. 254. To g. Svetić onda neka nam kmetuje, kad ga pozovemo. odg. na utuk. 23. Ovo je trideset godina kako samo kmetujem. niko se na me ne potuži da mu krivo sudih. M. P. Šapčanin 1, 139. Kmetu svakomu kada kmetuje ide: kad miri cekin... Pravdonoša. 1851. 28.

c. zapovijedati, razmetati se (vidi kmet, d.). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (,befehlen, den herrn spielen', ,dominare' s primjerom: Nemoj ti meni tu kmetovati. Da nijesi sa mnom jetovao, ne bi tako kmetovao. Nar. posl. vuk. 53.

2. prelazno, vidi kmetiti, b. — U Stuličevu rječniku: ,rusticorum numero adscribere'. — *sasma nepouzđano.*

KMĚTOVICA, *f. vidi kmetica. — U jednoga pisca našega vremena.* A kamo vi da se bule hvale, kako kojoj kmetovica prala. Osvetn. 2, 49.

KMĚTOVIĆ, *m. kmetić, kmetov sin, kmet. — Jedan put prije našega vremena.* Ako li bi tko kinetović na svoga gospodina ruku postavio. Stat. polj. ark. 5, 255. — *U naše vrijeme kao prezime.* Schem. bosn. 1864. xvii.

KMĚTOVSKĪ, *adj. koji pripada kmetovima. — isporodi kmetski. — U naše vrijeme, a između*

rječnika u Vukovu (den kmeti eigen', ,rōv kmeti'. Prepis jedne presude kmetovske. Pravdonoša. 1852. 30. Plaća kmetovska. M. Đ. Miličević, opšt. 24.

KMĚTŌVSTVO, *n. vidi kmetstvo. — U jednoga pisca našega vremena.* Turci pali, kotare uzeli, trudan narod u kmetovstvo speli. Osvetn. 5, 2.

KMĚTSKĪ, *adj. koji pripada kmetima. — isporodi kinetovski. — Može ispasti t ispred sk: kměskī (vidi naj stariji primjer). — Riječ je praslavenska, isporodi češ. kmetský, polj. kmiecki (po kmiecku). — Između rječnika u Belinu* (di contadino soggetto al padrone' 221b), *u Stuličevu* (,rusticanus'), *u Vukovu* (vide kmetovski s primjerom iz narodne pjesme: Luckom snagom, mudrom glavom, kmetska diko). Kmesko (vino). Stat. kast. 181. Hči kmetska. Naručn. 62b. Od kmečkih kćeri naj lipšu izberi. M. Držić 88. Dali smo mu sel kmetskih sedem. Mon. croat. 266. (1570). Da ih služe nih kmeti ali kmetske živine bez plate. I. Držić 299. Na kmetskih kolih. B. Krnarutić 19. Puntarija kmetska. P. Vitezović, kron. 134. Kralj Primislav, kmetske kuće... J. Kavašin 362b. Pođe kaluderski nadljetnik po kmetskih kućah kupiti uvjetno žito aliti četvrtinu. I. Đorđić, ben. 185. Da na kmetskih koli na Špilberg poslaše. M. Kuhačević 37. Upita govornike kmetska glava. S. Lubiša, prip. 161. Kmetska pogodba, nem. ,colonievertrag', tal. ,contratto di colonia'. B. Petranović, ručn. knjig. 13. Kmetska robota, tlaka ,rustical-robot'. Jur. pol. terminol. 438. Ustanove odnoseće se na kmetsko razmjerje podložništva i podaništva. Zbornik zak. 1853. 4.

KMĚTSTVO, *n. stane onoga što je kmet (u svakom značenju); u primjerima su samo osobita značenja. — Naj češće t ispada ispred st: kměstvo. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kměstvo, češ. kmetstvo, polj. kmiectwo. — Između rječnika u Vukovu* (kmetstvo ,das amt eines kmet', ,munus rōv kmet'; kmetstvo, vide kmetstvo).

a. kmetski sud, vidi kmet, c. Tu je kmetstvo i divor, u kmetstvu je svekar moj. Nar. pjes. vuk. 1, 206. Mirili su mrtve i račene i u kmetstvo sijedali krivo, i prokleto uzimali mito. 2, 12. I vjeru i kmetstvo uglavismo na Savin dan. Pravdonoša. 1851. 21. Poslije toga (na ime kako se već prvi put 12 ljudi otputilo domaćinu kuće ubijenoga, zadobili prvu vjeru, za tijem drugi put drugu vjeru a dobiv i treću pomiriše se) idu svi u domaćina ubojičinog, jave mu kako je i on oni dan valja da ih gosti obilatim ručkom. i stoji čekajuć od domaćina kuće ubijenoga, kad će mu poručiti da zove narečena mu 24 čovjeka, da na dan već zabilježeni sude mrtvu glavu, i ovo se kmetstvo zove. 1851. 27. Uvriježena kuća sabere 24 čovjeka (kmeta) da okmetuju i osude te opredijele dan za kmetstvo. V. Bogišić, zb. 581.

b. colonia, naseobina. — U jednoga pisca xviii vijeka koji je dao ovako značenje ovoj riječi. jer se kmet (u značenju pod b) zove talijanski colono. Zato poslije tu od Rimljana nova kmetstva bješe slana. J. Kavašin 117a.

KMĚTŠTINA, *f. imanje, zemlja za kmetore. — U spomeniku xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (kmetština ,praedium beneficium'). Što je kmetština, tudej da se nasele kmetije crkovny. Mon. serb. 531. (1485). — *I sad se kaže u Istri* (bez t, a po čakavskom govoru sa šć mj. št). Onda mu kmeščina propada naglo. Naša sloga. god. 14, br. 12, str. 42. Kmeščina ,bona

rustici'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 32. — *Kao da se št zamjenilo glasom č, te je tuku postala riječ kmečina (vidi).*

KMEZA, f. razmaženo žensko koje se jednako kmezi. uprar je ipokoristik. — *Akc. se mijehu u roc. kmezo. — U naše vrijeme u Lici. 'Ona 'e majkina kmeza'. 'Muči, kmezo i plačko'. J. Bogdanović.*

KMEZÂV, adj. koji se jednako kmezi. — *U naše vrijeme u Lici. 'Nemoj biti vavije kmezav, vide, kako su ona djeca vesela'. J. Bogdanović.*

KMEZITI SE, kmežim se, impf. vidi kheziti se (plakati) i radi akcenta. — *U naše vrijeme, u između rječnika u Vukovu (vide kheziti se s dodatkom da se govori u Srijemu). — I u Lici. 'Šta se kmeziš tuda? ako te čim otrlanem, imaćeš bar zašto da plaćeš'. M. Medić. 'Šta se vavije kmeziš?' J. Bogdanović. — U Stonu. o djetetu, tiho plakati puštajući kroz grkljan nekakav glas koji duže traje nego kad 'hinče'. 'Kojega se vruga tu kmeziš cijeli dan?' M. Milas.*

KMEZOŃA, m. razmaženo muško dijete što se jednako kmezi. — *U naše vrijeme u Lici. 'Ovaj žalosni kmezoŃa vavije se kmezi i plaće'. J. Bogdanović.*

KMIČA, **KMIČAV**, vidi tni.

KMIČITI, impf. vidi kmečati. na Braču. A. Ostojić.

KMLJU-KMIKA, f. u narodnoj zagoneci našega vremena. Zaplaka se kmiju-kmika, ište majci dva ibrika. odgonetljaj: dijete. Nar. zag. nov. 41.

KMIK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu bingradskom. Niva u Kmiku. Sr. nov. 1871. 731.

KMIN, m. Carum carvi L., neka biljka, isporodi kim, kimino, komin, kumin. — *Rječ je pravoslavenska, isporodi rus. кминъ, češ. kmin, pol. kmin, a i lit. kmynai. — Iz tuđega jezika, isporodi grč. κύμινον, lat. cuminum, stčnem. chumin; po obliku rađa da je postalo od latinske riječi. — Između rječnika u Stuličeru (v. komin s dodatkom da je riječ ruska). Ukrop voden s kminomъ. Sava, tip. hil. glasn. 24, 194. Kmin (cmin), rus. кминъ, pol. češ. kmin (Carum carvi), 1. gladius (Kuzmić, Aquila-Buč), lilium coeleste (Lamb), iris (Kuzmić, Aquila-Buč), Gladiolus L. (Lamb); 2. (kumin) Carum carvi L. (Sabjar). B. Šulek, im. 148. — I s pridavnicima. Kmin bijeli, canicularia (Pizzelli), u rukopisu xvi vijeka, Aquila-Buč, dens cabalina, ireos album (Pizzelli), iride bianca (Kuzmić, ruk. xvi vijeka), Iris florentina L. — Kmin divji, 1. iride salvatico (Pizzelli, Kuzmić), Iris foetidissima L.; 2. Sideritis L. (Alschinger). — Kmin Marin, giglio azzurro (Kuzmić), Iris germanica L. — Kmin pitomi, iride domestico (Pizzelli, Kuzmić), Iris florentina L. — Kmin vodeni, spatula fetida (Kuzmić), ireos, acoro, spatula aquatica (Aquila-Buč), iride aquatica (Kuzmić), edresen (Pizzelli, Aquila-Buč), 1. Acorus (calamus) L. (Aquila-Buč, Danilo); 2. acoro falso (Anselmo da Canali), Iris pseudacorus L. B. Šulek, im. 148.*

KMRKĹATI, kmrkĹam, impf. kad smijeh silom uzdržavaš, a odaješ mukli glas. P. Brantner.

1. **KNĀ** (kĹna), f. prah što se čini od lišća neke biljke (Lawsonia alba Lam., ne Anchusa tinctoria L. ili Alkanna tinctoria Tausch.), te Turkinie nim žuto boje nokte na rukama i nogama a i kosu. — *Od arap. hinna, tur. qyna. — Često se izgovara ora riječ kao da je dvosložna, t. j. među k i n čuje se kao nekakav podmukli vokal, od prilike onaki kao o u novostorenskoj riječi*

kenati se (gnajiti se, o rani) ili u francuskoj quenouille (preslica). ovaj glas Vuk bižeži debečijem jerom (v) ali je boje bižežiti ga tankijem (v), jer se ono ne upotrebljava ni u starijim rukopisima našega jezika (vidi 2. jer). akcentat č na orom glasu biti kao što je zabižen sprjedu. — *oraki se izgoror čuje ne samo u poeziji radi stiha (vidi prvi primjer iz narodne pjesme) nego i u svakdašnjem govoru, može biti radi toga što sad nema u našem jeziku drugih supstantiva ženskoga roda s nastarkom a koji bi bili jednostrožni (pra se nalazi samo u pisaca), te je zato neobično našem narodu izgovarati ovu riječ kao jedan slog. — U naše vrijeme, u između rječnika u Vukovu (knā i kĹna, art färbepulver für die haare, fuci genus). — Kad djevojci u oči vijenčana boje nokte u amamu, iz Bosne—Srba turškoga zakona (Vuk). Našoj Mejri kĹnu postaviše i na noge i na bjele ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 25. Još im nije ni kĹna otpanula, ni sa nogu ni s bijelih ruku. Nar. pjes. hōrm. 1, 390. Boje joj ruke i noge vodom zamiješanim prahom od kne ili k'ne (alcana tinctoria). u Nar. pjes. hōrm. 1, 591. Kna (dva sloga), Lawsonia alba. Zora. 1879. 19b. Kna, Anchusa tinctoria L. (nem. alkanna) (Vuk). B. Šulek, im. 148. KĹna je lišće od nekog drveta što raste u Egiptu, na Istoku i u istočnoj Indiji i kaže se: Lavsonka bela, Lawsonia alba Lam. D. Popović, poznav. robe. 250.*

2. **KNA**, f. kao lagr (čučkaste ili crvenkaste) što postaju na lozovom lišću, kad pada kiša po sunčanoj pripeci. — *Može biti da je ista riječ što 1. kna. — Samo u Stuličeru rječniku: maculae quas pluvia in viti generat, i otale u Šulekovu imeniku 148.*

KNADITI, knadim, impf. vidi naknadavati. — *U Stuličeru rječniku: v. nakladiti, gdje je natičeno kao imperfektivni glagol prema naknaditi. — Ima i u jednoga pisca našega vremena, u kojega nije dosta jasno značenje. I da kolo po ladini hoda, pa da cure i mladići bijesni knade drage začinke i pjesni. Osveta. 1, 46. Naš KrĹine, dodamo li kadgod u te živi, knadićemo što nas svijest krivi. 1, 59.*

KNADLOV, adj. dĹbĹ Knadlovъ, ime mjestu (gori?). — xiv vijeka. Oty Oble Glave u dĹbĹ Knadlovъ. Spom. stoj. 7.

1. **KNAPIĆ**, m. prezime. — xvi vijeka. Vid Knapić. Mon. croat. 185. (1508).

2. **KNAPIĆ**, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 92.

KNAST, adj. vidi kljast. — *U knizi čakarskoj xvi vijeka. Da nevzmožni, knasti ili bez volakog uda sušćej v kler ne primut se. Š. Kožićić 11a.*

KNAVOR, m. muški nadimak. — xvi vijeka. Stipan s Mokrić pridivkom Knavor. Mon. croat. 184. (1508).

KNĖGA, m. vidi knego.

KNEGAN, m. mjesno ime. — *Prije našega vremena. Kneganъ. S. Novaković, pom. 184.*

KNEGATIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Martin Knegatić. Mon. croat. 203. (1513).

KNEGIĆ, m. ime bilji. Knegić (chnegich = knežić? u mletačkom rukopisu), barba aron, posvituli, serpentaria minor, dracontea minor (u rukopisu mletačkom), Arum maculatum L. B. Šulek, im. 148.

KNEGINAC, Kneginca, m. mjesno ime. dru su sela (kajkavski) Kneginac doŃi i gornji u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 102.

1. KNEGIŃA, *f. kneževa žena, žensko čelade kao knez. — isporodi knegiŃa. — Akc. se mijena u gen. pl. knegiŃa. — Može biti staru riječ, isporodi stslor. knegyni, rus. княгиня (svakako postaje od naj starijega oblika knegę).* — *Između rječnika u Mikaljinu (knegiŃa, knezova žena, comitissa'), u Belinu (contessa', comes' 233a; baronessa, donna che ha giurisdizione', dynastis' 130a), u Bjelostjencu (knegiŃa, knezova žena, domina, olim comitissa'), u Stuličevu (contessa', comes', f.), u Vukovu (die frau des knez' uxor toč knez'), u Daničićevu (knegyni, uxor toč knez').* Gospodinu knezu (Lazaru) i gospođi knegyni i čedomъ ihъ. Mon. serb. 213. (1376—1389). KnegiŃa seŃska i briŃska. Mon. croat. 90. (1461). Vile, gorsko knegiŃe... D. Križanić u Starine. 18, 226. Jedna knegiŃa od te strane. Mirakuli. 110. Umri Matildis knegiŃa. Š. Kozidić 25a. Prisvitla gospoje, knegiŃo, gospoe i gospodrice pričestita. F. Parčić 3. Ljepše djeve BosankiŃe, despotnice, i knegiŃe... J. Kavanin 276a. KuegiŃa Vidosava. I. Đorđić, uzd. vi. Dvi knegiŃe, dvi gospoje vjerne su joj drugarice. J. Krmpotić, kat. 80. Daj mi ti. o Bože! svekrve knegiŃe, devere levere, jetrve gospode... Nar. pjes. vuk. 1, 109. Kako šta je? kneževa knegiŃo! Ogled. sr. 68. Pa knegiŃa vili besjedila. 68. Reče (knez) knegiŃi: 'Spremi ovo kave...' Nar. prip. vuk. 2 292. I od danas će knegiŃe persijske i midske koje čuju šta je učinila carica tako govoriti svijem knezovima carevijem. D. Daničić, jest. 1, 18. Kad je posljedna knegiŃa Jelina Paleologa xv vijeka izručila knežiju. M. Pavlinović, razg. 96. Pije l' (knez Danilo) rujno na uranku pivo, a šta li knegiŃa Darinka? Osvetn. 2, 97.

2. KNEGIŃA, *f. ime žensko. — Jamačno je ista riječ što 1. knegiŃa. — U Vukovu rječniku: 'frauenname', 'nomen feminae'.*

KNEGIŃIN, *adj. koji pripada knegiŃi. — U Stuličevu rječniku: 'comitis, ad comitem (f.) spectans', i u Vukovu.*

KNEGO, *m. hyp. knez. — Postaje od oblika knegę. — Na jednom mjestu xv vijeka voc. sing. knęgo, i otale u Daničićevu rječniku gdje stoji kao nom. sing. knega, ali to nije sad po dubrovačkom govoru a jamačno nije bilo ni onda. I još, knego, što pišete. Spom. sr. 1, 148. (1420). Daničić dodaje: samo tu. — I u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj kao muški nadimak ili prezime. P. Budmani.*

KNEGŌVĀNE, *n. vidi knezovaŃe. — Uprav je djelo kojijem se kneguje (od glagola knegovati, ali o tome glagolu nema potvrde). — U jednoga pisca našega vremena. Proo našeg kročić zavičaja, i na tvoje najed knegovaŃe. Osvetn. 3, 42.*

KNEGŌVATI, *knęgujēm, impf. knezorati, vidi kod knegovaŃe.*

KNESTVO, *vidi kneŃstvo.*

KNEŠCI, *Knežaca, m. pl. ime selu u Staronjii u županiji požeškoj. Razdijel. 129.*

KNEŠČIĆ, *m. dem. knez, uprav deminutiv diminutiva knezak, ali se ora riječ potvrđuje samo kao mjesno ime. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Optuže ga (Vejka) nekaki kneščići. Vuk, dan. 1, 78. — U osobitom značenju. Uz kmeta se uvek nahodio po jedan služitelj koji se negde zvao 'policaja' negde 'birov' negde 'kneščić', a negde 'vikač'. M. Đ. Milićević, opšt. 23.*

KNEŠKI, *adj. vidi knezovski. — U jednoga*

pisca našega vremena iz Boke. Stavio bih na ovi kamen kneško obilježje. S. Ćubiša, prič. 32.

KNEŠPOLJE, *vidi Knež-pole.*

KNEŠTVO, *n. kneževa čast, oblast, služba; kneževa država, zemlja kojom vlada knez. — Postaje od knez nastavkom stvo, te se z ispred b mijena na ž, po tome se u naj starije doba piše knežstvo. od kako se b ne izgovara, ispada između ž i t, a pred onijem slovom ž glasi kao š, ali se piše i knežstvo. u naj starijem je spomeniku pisano knezstvo što je jamačno pisarsku pogreška (cijeli je onaj spomenik vrlo zlo napisan). Daničić kao da je mislio drukčije: gdje glas z (upravo s) mislim da samo zamjenjuje glasove 'zs'. istina pisano je kneztvo i knestvo u Bjelostjencu, Jambrošićevu, Voltigijinu rječniku, ali to može biti da je po kajkavskom govoru. — Od xiii vijeka, a između rječnika u Belinu (principato, dominio e grado di principe', principatus' 585b; 'l'esser conte' 222a; 'baronnaggio, specie di giurisdizione o signoria', baronis jus' 130a), u Bjelostjencu (knezstvo, vladanstvo, dominatus'; knez sada vsaki gospodičić imenuje se 'dominus'. a u staro negdašnje vreme samo 'grofi' pisali su se i zvali 'knezi', kak to njihova 'svedoče pisma: otud i knezijska horvatski imenuje se 'grofijska', 'comitatus'; ar 'knez' zvaše se 'comes'). u Jambrošićevu (knezstvo, dominatio'), u Voltigijinu (knezstvo, 'contado', 'grafschaft'), u Stuličevu (knezstvo, v. knežstvo; knežstvo uz kneževina), u Vukovu ('würde eines knez', 'toč dignitas'), u Daničićevu (knezstvo, dignitas et terra toč knež').*

a. *kneževa čast, oblast, služba. Da Krajišani ne pakoste Dubrovčanomъ ni ljudemъ ni dobitku ni zemlji ihъ ni onemъ ki su pod knezstvo ihъ. Mon. serb. 31. (1247). Bezъ poveljenja kneza koji bi bih po vrijeme vs knežstvo djubrovčsko. 37. (1253). Da smo držani činiti kleti vsaš knezovč ki buduti po vrijemehъ vs Djubrovnikhъ, držati si obitъ vs vreme svoga knežstva. 39. (1253). Koja (kuća) od mnoge gospode krstjanske za ne velike i vjerne službe jest uzvišena i u vječnomu kneštvu i gospodstvu potvrđena. M. Divković, bes. xvi. Dičeći se (jundom tako vrijednijem... u našem samovlaštomu gospodstvu na knežstvo i na sve naj veće časti većekrat dostojno uzvišenijem. I. Gundulić 216. Meće u visinu vlasteostvo, knežstvo, poklisaština, svijetla imena. B. Zuzeri 12. Ostaje u jednom gradu knežstvo, vijeće, sud i pravda a knezovi i vijećnici, suđe i parci, pertranseunt'. 239. I onamo ovo knežstvo ostaje od oca sinu kao i serdarstvo i vojvodstvo. Vuk, živ. 253. Pošto se je odrekao kneštva. M. Pavlinović, razg. 88.*

b. *kneževa država, zemlja kojom knez vlada, isporodi kneževina. Koga gode človeka knežstva djubrovčskoga. Mon. serb. 37. (1253). Po staromu zakonu koje je (sic) među Dubrovnikhъ i knežstvo hltmsko. 43. (1254). Ki je grad v kneštvi buškom. Mon. croat. 172. (1499). Moškovojsko je knežstvo glavu pod tve noge priklonilo. I. Gundulić 316. Ali gledaj, pak vojnici litvanskoga kneštva slijede. 133. Kneštva ugarska bližnja i daja na boj zove. P. Kanavelić, iv. 61. Puče knežtva cetinskoga. P. Knežević, pism. 86. Uroš osta brez cesarstva. brez krajevstva, brez banovine i kneštva. And. Kačić, razg. 54.*

1. KNEŽ, *m. kao lat. princeps i nem. fürst (stvljem. furisto, naj prvi), značilo je isprva: sta rješina, poglavica, naj poglavitiји čovjek; kasnije su se iz ovoga razvila druga značenja (isporedi kmet). — -e- stoji mj. negdašnjega e. — Akc. s*

mijenja samo u množini (vidi *dale*). — Riječ je praslavenska u obliku knęenzъ što je postao od knęengъ (knęengъ nastankom jъ; ovaj se stariji oblik nalazi samo u jednom rukopisu xii vijeka (vidi Miklošić, lex. palaeoslov. kod knęę); ali se potvrđuje riječima knęęina, knęęo, i vokativom jednine knęęe (stslav. knęęęę, češ. knęęę, pol. księęę), isporodi stslav. knęęęę i knęęęę (princeps, magnatun unus, tribunus, dux, praefectus, lictor, homo liber⁴), rus. князя (poglavica; nem. fürst, franc. prince), češ. knęę (poglavica, gospodar; svećenik), pol. księę (svećenik, a za značene poglavica, kao i za fürst i princeps upotrebljava se dem. księęę, kao i u češkom knęęę; nejasna je u polskom jeziku promjena od kn na kš, isporodi knęęę: isporodi i stpruss. konagis, lit. kuningas i kunigas, negda gospodin⁵ sad svećenik, let. kungs, gospodin. — Riječ je germanska, isporodi stnem. chuning (novonem. könig), stslaks. cuning, anglosaks. cuning (engl. king), stnord. konungr. — U množini se umeće obično ov: knęęęę (u starije doba knęęęę), knęęęę, knęęęęima, knęęęęę. po Vukovu rječniku u jugozapadnijem krajevima ima i množina knęęęę u koje se bita akcenat u ostalijem padežima kao u knęęęę, u naše doba vađa da je vrlo rijetka, ali se u naj starijim spomenicima nalazi i množina bez umetka: knęęę (knęęę, knęęęima, ako se ori oblici upotrebljavaju u naše doba). — U starije vremena instr. sing. bio je knęęęę (i dat. pl.), u naše je doba obično knęęęę. — U narodnijem se pjesmama može zadržati knęęę s muškijem imenom knęęęę pripada tako da postane gotovo jednu riječ, te se onda knęęę ne mijenja po padežima, ridi n. p. Gospodine, slavni knęęęę-Lazara! Nar. pjes. vuk. 2, 198. (Gospodara, slavnog knęęęę-Lazara. 2, 212. Svoime tastu srpskom knęęęę-Lazaru. 2, 214. nalazi se na isti način i u prozi oblik knęęęę, ridi: Da ide sa njegovom vojskom i da se sastavi sa knęęęę-Simom. Djelovod. prot. 205. Pisato vojvodi Avramu Lukiću, da preda knęęęę-Maksimovu sopstvenost. 158. — Riječito se nalazi i oblik knęęę (vidi). isporodi knęęęę. — U snijem je rječnicima: u Vrančićevu (dominus⁶), u Mikalčinu (conte⁷, comes⁸), u Belinu (conte, signor di contea⁹, comes¹⁰ 222¹¹; pretore, titolo di magistrato¹², praetor¹³ 584¹⁴; barone, cioè signore che ha giurisdizione¹⁵, baro, dynasta 180¹⁶), u Rjelostjenčevu (ridi kod knęęęę), u Jambrešičevu (comes¹⁷), u Voltigijinu (cavaliere, conte¹⁸, graf¹⁹), u Stuličevu (principe, conte, duca²⁰, princeps, comes, dux²¹), u Vukovu: (pl. knęęęę [po jugoz. kr. i knęęęę], knęęęę, knęęęęima. 1. der fürst²², princeps²³: knęęęę Lazar. 2. knęęę od knęęęę (vidi *dale* kod d). 3. knęęęę s-owski (vidi *dale* kod e); u Daničeviću knęęęę i knęęęę, princeps²⁴ (vidi *dale* kod e), ef. vlastelin, vojvoda, župan.

a. princeps, praefectus, uopće naj poglatitiji čovjek, poglavar, poglavica, glavar, glava, starješina. Josifa postavi gospodina domu Faraoonovu i knęęęę vsemu stanovniku jeho. Stefan, sim. pan. šaf. 4. Knez popevski (Krajafa). Korizm. 91^a. Knezi popovski rekoše Pilatu. 91^b. Skupiše se knezove židovski i Farizeji k Pilatu. N. Rašina 91^b. math. 27, 62. Reče Isus knezovom popovcijem. 195^a. Turgius biše onada knęęęę grada rimskoga. F. Vrančić, živ. 24. Da se nista ne poreče, Valerijan ča knęęęę reče. P. Hektorović (?) 108. Valerijane, knęęęę veli! 115. U imenu Belzebuba knęęęę svih vragova. S. Rosa 84^b.

b. kao vladar, ali nego car (i kraf). — ovako značenje može biti u ovijem prinjerima: (Bog) postavi ovi care, drugije knęęęę, ini vla-

diki, i komužde dast pasti stado svoje. Mon. serb. 4. (1198—1199). (Bog) otjejmaj duhy i carem i knęęęę. 88. (1390). Pape zapovidali bi krajem i knęęęę. Naručn. 11^a. Aleksandar pojme meča i ubije sve knęęęę zapadne i vse care istočne. Aleks. jag. star. 3, 231. Carevi i knęęęęę srpski. S. Lubiša, prip. 16.

c. od xii vijeka prevodi se ova riječ latinskom comes (tal. conte, nem. graf), ridi kod kmet. i uprav se knęęęęę zovu vlastela što upravljaju kojom zemljom ili imaju neku državnu ili dvorsku višu službu. često knęęęęę čast prelazi od oca na sina. kadgod je kao počasn naziv vladareve braće ili negovijeh sinova. u državnom ili u dvorskom redu niži je knęęęę od vojvode i od župana, ali su neki koji su se zvali veliki (veliji) knęęęęę viši od župana a niži od velikijeh župana (vidi kod vojvoda i župana). u nekim slučajevima knęęęę je još viša čast. od prilike kao nem. herzog ili fürst, tal. duca ili principe, n. p. knęęęę Lazar (ipak ga talijanski zovu il conte Lazzaro) i opet u naše doba; a gdje gdje se naprotiv svaki vlastelin zove knęęęę. ero što o tom piše Daničić kod knęęęę: Srpski knęęęęę bjehu isto što u njihovo vrijeme latinskim jezikom bjehu „comites“: brat vladaoća srpskoga, velikoga župana Stefana Nemaše, Miroslav bješe „knez“. M(on. serb.) 1. (1186). i sin vladaoća istoga. Vukan, bješe naj prije „knezi“, a poslije ga otac, predavši vladu starijemu sinu Stefanu, postavi knęęęęę velija koje osta i kad mu brat bješe kraj. Sava, sim. pam. šaf.) 4. 13. i bosanskoga kraja Tomaša (1451) sin Stjepan bješe „knez“. M(on. serb.) 448. L. (Okáz. pam. šaf.) 80. i sam vladalac srpski Lazar, ako i bješe „samodržavnyj gospodin“ Srbijem i Podunaviju, opet se sam pišaše „knezi“. M(on. serb.) 195. (1340). 196. (1381). 205. (1387). (na novcima) (glasnik). 6, 201. i drugi ga tako pišahu koji mu bjehu u području. M(on. serb.) 207. (1387) (na ovoj strani ima samo „gospodina Lazara“, ali je dodano kasnije u Dubrovniku talijanskoj jezikom: Poveglia de conte Lazaro). 213. (1376—1380). i sin mu Stefan po smrti oćinoj i još godine 1402 bješe „knezi“ a brat mu samo „gospodin“. 244. (oko 1389—1399). 246. (1399). 262. (1389—1405). Spom. sr. 1, 3. (1395). 15. (1398). 41. 42. (1402). tako i starješina države dubrovačke bješe „knezi“. M(on. serb.) 1. (1389). [prema prisozaju tebe, knęęęę Krvvašu] stoji u latinskom originalu „juro comiti Gervacio“. Sr. pom. karano-tvrtković. 2]. 7. (xii vijek). 24. (1234—1240). između vlastele, nad kojom bješe državni gospodar, zvalu se knęęęęę koji upravljahu kojom zemljom ili kojim državnim poslom (kao i „comites“): „Kneze svoje nauči“. Stefan, sim. pam. šaf.) 4. „Posla vs vse strani svoje slavnijih svojih velmožah i knęęęęę svoje na viziskanije otročista jeho“. 11. „Prizvav k sebi pristavniki delom i knęęęęę zemli svoje, iže nad vlastimi, vojvodi že i vojny“. 12. „Kneze tvojim ostroje kope“. 15. u takom je državnom poslu nad vlasima mogao biti („Grdy knęęęęę...“ M(on. serb.) 12. (1222—1228)... u državnom poslu nad zemljom humskom bješe „Andrj“ koji se pišaše „knezi veli hlymsky“ i imao pod sobom svoju vlastelu. 21. (1234—1240). nad Krajinom „knezi Družimiri“. 1247. 32. nad zemljom do Captata „knezi Čnomiri“. 1253. 42. tako u državnoj službi, bez sumne na samom dvoru vladalackom, bjehu u velikoga bana bosanskoga „knezi Ugrini“ i „knezi Radona“. 1249. 33... još se jasnije pominu u državnom poslu u kraljevstvu i carstvu srpskom, a posao ako im se i ne kaže izrijekom, jer se znao, opet se ridi da je bio jednima upravljati zemljom izvan

gradova a jednima upravljati državnim prihodima: „Da im ne uzme ništa kraljevstvo mi bez kupa, ni knez kraljevstva mi ni ki vlastelin“. M(on. serb). 138. (1336—1347). „Tomu da ne zabavi ni čefalija ni knez ni sevasti ni vladušij v zemli carstva mi“. 138. (1348). „Trgovci Dubrovčané koji se obrétaju po trgovéhu carstva mi i kraljevéh, što im se sluči koji lubo sudi, da se sude pred carinikom i knezom a ili pred čepalijom koji bude grada togazi“. 146. (1349). 162. (1357)... „Takođe i knezové i primicirije i vladaci i prèstannici i čelnici koji se obrétajut seli i katuni obladajušte, tizi vsi da se kažu, ašte se obrèšteti u njih tati“. Z(ak. duš. pam. šaf). 41. „Da idu sudijam i knezom ili k caru, da im plate sudije i knezovi ili car“. 46. „Da si prodaju kupje svoje, i da si kupuju što im trebuje, i da im ne vojno zabaviti ni ja car ni patrijarh ni vlastelin ni vlasteličé ni čefalija ni knez ni sevasti ni carinik, da ni kto lubo oti vladuših“. M(on. serb). 157. (1357). „Baseta i Tripeta, ukućiju vlastelinu i knezu (gen. dualn) carstva mi“ (piše car Uroš). 158. (1357). „Ni da se slušajut za to ni knezove carstva mi koji drže kuću carstva mi, ni njih pisanije, da ni ineh vlastel carstva mi“. 163. (1360)... s državnom se upravom nad zemljom oko Kotora još pomiñe u cara Uroša „knez Vojslavi“ kojega car naziva bratom. 168. (1360). u bosanskom kraljevstvu prvi knezovi mislim da se pomiñu još u državnom poslu i to na samom dvoru vladalačkom: „knez Vlkasinh Milatovič, knez Priboje Mastovič“. *itd.* 189. 190. (1378). 202. (1382). ili po takom poslu na dvoru ili po upravi nad kojim kraljem pomiñe se malo poslije u kralja Dabiše još nekoliko knezova. 222. (1392). 225. (1395). u istoga se kralja pomiñe od Doñih Krajaja i od Usore naj prije po jedan vojvoda s braćom pa za svakim vojvodom ide po jedan knez sa svojom braćom, a to je takođe svjedocanstvo da su knezovi još upravljali tijekom zemljama i to uz vojvode. 225. 226. (1395). u to se vrijeme počinu knezovina zvati i sinovi takih knezova i cijelo pleme njihovo: vojvoda Hrvoje koji bješe „herceg splètski“ i „knez Doluči Kraj“ u isto vrijeme (Mon. serb. 250 god. 1400. 253 god. 1404. 254 god. 1405) imaše sina Baošu koji za života očina bješe „knez“. 248. (1400). u vojvode Sandala Hrañića bjehu ne samo dva brata Hrañića, Vukac i Vuk, knezovi u jedno vrijeme nego i dala rodbina... M(on. serb). 256. 257. (1405). 284. 288. 291. (1419). 300. 304. (1420). 373. (1433). vojvode Radosava Pavlovića (kome i otac Pavao Radinovič i djed Radin Jablanič bjehu knezovi) sin Ivaniš bješe za života očina knez kad mu nije bilo ni četrnaest godina, i dva brata Ivaniševa, Petar i Nikola. bjehu u jedno vrijeme knezovi. 376. (1433). 414. (1442) *itd.* to je išlo tako da naj poslije ne bješe vlastelina koji ne bi bio knez, ako nije bio vojvoda ili župan: još 1399 godine između njih 13, koji su svjedoci na povelji kralja Ostoja, petorica su vojvode, jedan tepačija, a ostali svi knezovi. 234. u drugoj povelji istoga kralja 8 svjedoka, svi knezovi. 273. (1409) *itd.* ali se u to vrijeme još jednako zvaše i onaj vlastelin samo knez, koji otpravljao državni posao na samom dvoru vladalačkom; on se razlikuje od ostalih tijekom što se zove bosanski knez; dvojica se tako pomiñu: u kralja Tvrtka Tvrtkovića 1433 od tri svjedoka, od kojih je jedan vojvoda a drugi „dvorski“, treći je „knez bosanski Tvrtko Borovinič“. 375. u kralja Tomaša Ostojića 1466 između 14 svjedoka, vojvoda i knezova, jedan je „knez bosanski

Radich Mozolič“. 440. u tom se starom značnu jošte i u dubrovačkoj državi zvaše knezom (*tal. conte*) onaj vlastelin koji bi bio određen da izvan samoga Dubrovnika u kom mjestu starješuje: taki se pomiñe „knez u Stonu“ ili „stonški“ 1405—1420. (Spom. sr.) 1. 64. 135. 149. „knez u Konavlah“ 1422. 1. 161. 163. takoga kneza imahu Dubrovčani 1402 i u Šibeniku: „knez šibenički“. 1. 40. takoga kneza imahu i herceg Hrvoje na Hvaru. 1. 88. (1407). a vojvoda ih Radosav imaše više u Sokolu. 1. 161. 163. (1422). taki bješe 1454 „knez i kapetan kotorski“ kojega postavi republika mletačka. M(on. serb). 463. taki se knezovi mogu misliti i kad herceg Stjepan piše 1461: „Zapovédam vojvodama, knezovima, županom, carinikom, globarom, katunarom i svakoga stajanja ljudem, slugam našim“. 485. i kad piše kralj bosanski 1461: „Zapovédamo slugam kraljevstva mi, vojvodam, knezovima, županom, carinikom“. 489. 491. kad kad vlastelu dubrovačku poslanu k sebi nazivaju knezovima gospoda drugih zemalja: prvi to čini ban bosanski potonji kralj Tvrtko godine 1375—1382. 184. 201. za him Đurađ gospodin zetaki. 204. (1386). vojvoda Radič Sanković. 220. (1391)... Hamza beg. 515. (1472). i carica Mara. 535. (1451—1487). vojvoda Ivaniš Pavlovič naziva tako tri vlastelina dubrovačka koji su mu bili carinici. (Spom. sr.) 2. 114. (1448—1449). kralj Ostoja naziva knezom i „ekara dubrovačkoga Bartola. 1. 134. (1417). što strana gospoda zvahe dubrovačku vlastelu knezovima, jamačeno je to uzrok te i sami Dubrovčani jedan put pišući vojvodi Hrvoju i dva puta pišući despotu Stefanu nazivaju poslanike svoje knezovima. 1. 28. (1400). 160. 165. (1422). a godine 1466 u poslu sa stranom gospodom nazivaju i četiri sudije svoje knezovima. 2. 127. 129. — u ostalim primjerima onoga doba i u mladima ne može se svagda razabrati pravo značenje, od prilike je čorjek u državnoj službi, časti. Prid velim knezom poličkim. Stat. pol. ark. 5. 306. Knez stola lapačkoga. Mon. croat. 71. (1448). Jerkuli Bobajević, koji bješe tuj (*u Konavlima*) knez. N. Najlašković 1. 332. Gospodinu Nikši Andrečiću knezu dubrovačkomu 1365. 1. 337. Proklinaju se knezi i oficijali njihovi. Š. Budinič, ispr. 134. Svu oblast ku ima gospoda mu bihu pustila sasvima, knezom ga zovihu. Đ. Baraković, vil. 51. Prešno odpravi poklisare k Dubrovniku svetlito gradu, knezu i vijeću sluči dare. I. Gundulič 389. Knez šibenski ki je bio. J. Kavañin 114^a. Kad ideš s svojijem protivnikom prid kneza. S. Rosa 112^b. — kao grof (*nem. graf*). Knez Bernardin (*Frankapan*). Mon. croat. 179. (1499). Knez palatinski jistinonosac. Š. Kožičić 22^a. Godifred i Balduin brata, galatski knezi. 24^b. Gospodinu Đurdu knezu Zrinskomu. D. Zlatarič m. Rudolfa prvoga komeša ili kneza od Aspurg. F. Glavinič, cvit. 138^b. Da Mladin knez Bribira tu ne globi putničira. J. Kavañin 87^a. Vukoslavič knez od Vareš, ban od Hluma. 108^a. Mihael brat mu knez nazvani od palače. 113^a. Zato kneže moj Fantona... 163^b. Knez „conte“. I. A. Nenadič, Šambek. 6. Poslije ovoga doseli iz Bosne knez Jovan Todorovič. M. A. Rejković, sat. B5^a. Med njima su i četiri kneza Orsič Adam... M. Katancić 69. — kao vlastelin, plemić koji je položen samo vladaru (*nem. furst*) ili uopće visoki plemić. Tere knezu Marku po tihora besijase. Nar. pjes. u P. Hektorović 18. Na koji mijer poslaše kralju ugarskomu izabravši dvanaest knezova. M. Divković, bes. xvi. Zli markezi, žene i judi, knezovi. M. Orbin 255. Čim s junacim

kim je bio knez Hotković Ivan glava svom je rukom osvetio čas staroga Vladislava. I. Gundulić 318. Skupiše se sred Varšova sve vojvode, svi knezovi. 397. Vojevode, knezi i bani prid nim redkom jezde u daci. 398. Radovilski knez ono je. 438. Petronila ne hteći kneza nikoga za muža vazeti. F. Glavinčić, cvit. 308^b. Čineći ih kraje i bane i knezove uzumnožite. G. Palmotić 2, 164. Bi rečeno, od smederskih da knezova staro izlazi njih koljeno. 2, 183. Gdje gospoda, knezi i bani kupiti se obće često. P. Kanavelić, iv. 6. Tot' ne zavra (*Asuer*) množ ostalu neg glavare, bane i kneze. A. Vitalić, ost. 59. Kneza, bana, cara, kraja. J. Kavašin 45^a. Knez Justinijan, koji posli Justina bi cesarom odabran. S. Badrić, ukaz. 18. Jedan moguć knez imadući samo jednoga sina... J. Banovac, pred. 31. Knezovi bosanski izode od jasne kuće i plemena velikoga kneza Miroslava. And. Kačić, razg. 277. Biskup popovima, a knez vlastelama, kapetan sudama. (*u gornjem primorju*). Nar. pjes. vuk. 1, 495. Slušao i(h) Đurđu kneže. 1, 613. Starče Jaño, od Srijema kneže! 2, 581. Kod nekoga kneza Bogosava. 3, 1. Milutine, od Grahova kneže! 3, 16. *u naše vrijeme vladar u Srbiji (naj prije Miloš) prije nego se nazvao kraljem, i u Crnoj Gori (od Danila), nem. fürst, franc. prince, tal. principe. (da se razlikuj od značenja pod t i e, upotrebljava se ruska riječ knjaz)*. Među njima crnogorski kneže. Nar. pjes. vuk. 4, 12. I Milošu knezu otiđoše. 4, 344. Potonoga kneza Danila. Vuk, nar. pjes. 4, 459. Za vremena kneza Miloša. 460. Pa otale, ako Alah dade, na Cetinje na večeru knezu! Osvetn. 2, 76. Ferman daše Crnogorcu knezu. 3, 16. — *kao vojvoda, herceg*. Ferdinandu II., knezu Toskanskomu. I. Gundulić 275. Ter s razlike bude strane zemlja slavit velikoga od Toskane kneza imenom, djelim kralja. 276. Knez moškovski s prekopskijeme. 305. (*Šišman*) razbi Tatara i Vasilja, silna kneza moskovskoga. 430. — *knez Lazar (vidi sprijeda)*. Vas i druge na okolo kneza i Laz'ra htiše izdati. J. Kavašin 183^a. Be pogibe slavni kneže Lazo... Nar. pjes. vuk. 2, 294. On izdade čestitoga kneza (*Lazaraj*). 2, 309. Slavu slavi srpski knez Lazaro. 2, 310. Kad knez Lazar pričešćiva vojsku. 2, 316. — *u Belinu rječniku tumačeno je i 'baro', 'barone', t. j. vlastelin niži od grofa (nem. freiherr)*.

d. knez od knežine (vidi knežina). Pod vladom turskom u Srbiji svaka je knežina imala svoga kneza koji se radi razlike od seoskih knezova zvao i 'oborknez, vilaetski knez', na nekijem mjestima 'bašknez' i 'veliki knez' (*vidi i beratlija*)... u krajini negotinskoj nijesu Turci sudili ni upravljali nego knez koji je sjedio u Negotinu... ovakovi knežinski knezovi po Hercegovini se danas zovu 'vojvode'. kneštvo je ovo ostajalo od oca sinu, kao vojvodstvo u Hercegovini danas što ostaje... što je god vezir htio od naroda da iste ili narodu što da javi, ili je narod imao što od vezira da iste, to je sve bilo preko ovijeh knezova... poreze je paša udarao na nahije, pa su ih knezovi između sebe razrezivali na knežine, i po tom svaki knez u svojoj knežini s kmetovima na sela, a kmetovi sa selcima na lude. knezovi su, po naj više s Turcima, porezu kupili i paši predavali; knez je imao uza se i po nekoliko pandura; on je kašto i sudio ljudima za kojekake sitnice, ali ih nije mogao natjerati da pristanu na njegov sud; dužan je bio kad je god zatrebalo za lude iz svoje knežine moliti se kod Turaka, i za to je valjalo da je rječit i slobodan. svi su ovaki kne-

zovi bili seljaci i u domaćemu životu slabo su se razlikovali od ostalih seljaka;... samo su Karapangići sjedili u varoši (*Negotinu*) i bili pravi varošani. ovakijeh knezova bilo je do skora i u Srijemu i u Banatu i u Bačkoj... i za vremena Karađorđijeva u svakoj knežini bio je pored vojvode ovaki knez, ali je vojvoda bio pravi gospodar, i knezovska je vlast bila gotovo još maña nego pod Turcima; ali kad su se poslanici slali u Carigrad ili na kake druge razgovore i dogovore s velikom turskom gospodom, svagda su se knezovi zvali, i još s dodatkom iz koje su nahije. za vremena Miloša Obrenovića po knežinama su bili knezovi kao i pod Turcima, samo što su ne samo poreze i ostale danke kupili, nego i narodu u svačemu sudili i zapovijedali i narod im radio, i što im je mjesto paše Miloš bio gospodar, a i nahije su imale po glavnoga kneza koji je bio nad svima knežinskim. kad su se poslije postavile sudije po nahijama, i oni su se zvali knezovi, n. p. knezovi suda biogradskega, knezovi velikoga suda itd. i sam Miloš prvijeh godina svojega vladanja zvao se i potpisivao, 'vrhovni knez' dokle ga negovi pisari i druge udvorice nijesu nagovorili da se nazove 'knjaz' (*vidi kod c*). Miloš gotovo na svršetku vladave svoje ukine imena 'knez' i 'knežina' u Srbiji sa svijem i knežinske starješine nazove kapetanima, nahijske serdarima ili nekako još drukčije, a knežine srezovima, i tako ovijeh imena u narodu onamo nestane sa svijem. u Crnoj Gori u svačemu plemenu ima knez za kojega se može reći da je po gospodstvu u zemlji treći: prvi je serdar, iza serdara je vojvoda, a iza vojvode knez. i onamo ovo kneštvo ostaje od oca sinu kao i serdarstvo i vojvodstvo. Vuk, rječn. *kod knez*. — (*Od XVIII vijeka*. Knezovom i kmetovom. Glasnik. 20, 132. (1793). Pa se Kulini s knezom pobratilo: 'Pobratime, oborkneže Ivo!...' Nar. pjes. vuk. 4, 195. Isječ ćemo sve srpske knezove, sve knezove, srpske poglavice, i kmetove što su za potrebe. 4, 137. Dok pogubim kneza mačvanskoga. 4, 140. Knezovima ate poklañajte, kmetovima osrednje paripe. 4, 142. Knezove ću nime izveštati, a vojvode na koje udriti. 4, 212. Simeune, biogradske kneže, ne raspusti biogradske vojske. 4, 249. Na gospodu i na vojvode, na knezove i na buľubaše. 4, 287. Na vojvode i na buľubaše, kapetane i na barjaktare, na knezove i selske kmetove. 4, 341. Sve serdare, kneze i vojvode. Oglad. sr. 162. U Crnoj Gori od kako je postanu knez (*vidi kod c*) Danilo, odmah je zabranio da nema više biti u Crnoj Gori i u Brdima 'kneza'. V. Bogišić, zborn. 523.

e. knez seoski. Osim kneza od knežine svako je selo u Srbiji imalo svoga seoskoga kneza za kojega se može reći da je bio od danas do sutra, i osim gola imena da više ništa nije imao: u mnogijem selima samo su onda postavljali kneza kad je valjalo porezu kupiti, a poslije ga niko nije knezom ni zvao. za vremena Miloševa ukine se ime i ovijeh knezova i mjesto njih ostanu samo kmetovi. u Srijemu, u Bačkoj i u Banatu po paoriji seoski su knezovi još i danas; onamo obično sela ili opštine (i po varošima, n. p. u Vukovaru) izbiraju kneza svake godine, pa on u dogovoru s kmetovima upravlja seoskijem poslovima. Vuk, rječn. *kod knez*. — Knez Putnik sa svega sela Banovca saborom i sa kmetovi velki i mali... Glasnik. II, 3, 146. (1709). On bi poslao kneza i dva tri sduševna starešine od sela. M. A. Reljković, sabr. 71. Da seljanske opštine s knezom i s ostalima starešinama zajedno se razumiju. I. Jablanci 61. U Vilusu selu male-

nome, kod Vukića kneza od Vilusa. Nar. pjes. vuk. 4, 25. Gori mu glava kao futoškom knezu. (u Bačkoj). Nar. posl. vuk. 44. Ako je bratstvo sve u jednome selu, to se glava bratstva i sela zvao prije knez. V. Bogišić, zborn. 520.

f. prezime. — U naše vrijeme.

g. u prenesenom smislu, *neka riba*. Knez duguja, Coris iulis. G. Kolombatović, pesci. 17.

h. u prenesenom smislu, *neka gljiva*. Knez, najviše u pl. knezovi, Agaricus caesareus L. u Hrvatskoj. V. Arsenijević.

2. KNĚZ, m. ime selu u protopresviteratu temišvarskom. Šem. prav. 1878. 88 gdje se dodaje: Ovo je selo bilo dobro kneza Pavla Bračkovića, te se otud i proziva Knez, odakle se vidi da je ista riječ što 1. knez. — I prije našega vremena ima takovo (ako nije isto) mjesno ime. Knež. S. Novaković, pom. 134.

3. KNĚZ, m. *vidi*: Kuća do se sakupljaju na blagovaše i na dogovor zove se 'domaćina', stanovci pojedinih zadrugara 'kleti', plemenitaši zovu 'knež'. V. Bogišić, zborn. 7. — nejasno i sumnjivo.

KNĚZI, m. pl. mjesno ime. — isporodi 2. knez. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 134.

KNĚZICA, f. *vidi* kneginja. — U jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (contessa', gräfinn'). Olga prva knezica krstjanska. A. Kanižlić, kam. 471. — nepouzđano.

KNEZIĆ, m. *nekakav prišt u uhu*. — Samo u Stuličevu rječniku: 'pustula in aure'.

KNĚZIJA, *vidi* knežija.

KNEZIKA, m. ime muško. — xvi vijeka. Selo ko je bilo Knezikino, a na nas je selo s pravdom spalo za tadbine ke je činel (sic) rečeni Knezika. Mon. croat. 380. (1565).

KNEZIKIN, adj. koji pripada Knezici, *vidi* Knezika.

KNĚZLAC, Knezlaca, m. selo u Dalmaciji u kotaru kotarskom. Repert. dalm. 1872. 41.

KNEZNICA, f. *neka gljiva*. — U Bjelostjencevu rječniku: v. blagva. 2. ono belo iz čega kneznica zlija, 'volva', i u Stuličevu: v. blagva s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — Kneznica, rus. княжница (Rubus arcticus), fungus herilis (Bjelostjenac), boleto, fungo rosso (Stulli), Agaricus deliciosus L. B. Šulek, im. 148.

KNĚZOV, adj. koji pripada knezu, *vidi* knežov. — U starom spomeniku čakarskom, a između rječnika u Bjelostjencevu (knezova žena kod kneginja). Ako ne bude onde knezova človiaka. Zak. vinod. 75.

KNEZOVAC, Knezovca, m. ime selu u Medumurju. (kajkavski) Knezovec. Schem. zagr. 1875. 141.

KNEZOVÂNE, n. djelo kojijem se knezuje. — U Vukovu rječniku.

KNEZOVATI, knězujem, impf. biti knez, raditi kao knez. — isporodi kneževati, knegovati. — Akc. *kaki je u praes. taki je u impf. knězovâh, u impf. knězuj, u ger. praes. knězujüči; u ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. knězová i part. praet. act. knězovao, knězovála. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (esser conte', comitem agere' 222*), u Stuličevu (comitem agere'), u Vukovu ('knez sein' impero ut knez'). Ki mnokrat knezova ovdj sad počiva. N. Najšković 1, 344. Nego on neka gleda, ko će mu u napredak knezovati. Vuk, dan. 3, 142. U kojoj je (otugibini)*

tada već knezovao sin Karadordev Aleksandar. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 214. Knez knezuje kô da i caruje. Osvetn. 1, 68.

KNĚZOVIĆ, m. prezime (po ocu knezu). — *Pomiše se od XVIII vijeka*. Knezović od Hercegovine. And. Katić, kor. 454. Ludovik Knezović. Norini 63. Knezović. Schem. bosn. 1864. XVIII. Schem. herceg. 1873. 254.

KNEZOVĽANI, m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 79.

KNEZOVSKI, adj. koji pripada knezovima. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukoru (den knezovi gehörig', tñv knezovi').

a. adj. Pucao na knezovskoga momka. Vuk, grada. 129. Knezovska je vlast bila gotovo još maña nego pod Turcima. Vuk, živ. 252.

b. adv. knežovski, kao knezovi. U ostalom (su) oni narodom dosta knezovski vladali. Vuk, dan. 2, 97.

KNEZ-SELO, n. ime selu u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 125.

KNĚŽ, adj. koji pripada knezu, *vidi* knežev. — Postaje od knez nastavkom j. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. knęzъ, rus. князь, češ. kneží, polj. księży. — U starijim knjigama do xvi vijeka, a između rječnika u Daničičevu (knež, roč knež). Knež človeh. Mon. serb. 268. (1389—1405). Što bi u kući prateži i imanja kneža. Spom. sr. 1, 161. (1422). U kući kneži. 1, 163. (1422). Brez voje kneže. Zak. vinod. 73. Od pristava kneža. Stat. polj. ark. 5, 274. Pašišća do zemlje kneže, ke se zovu vlaške. Mon. croat. 3. (1321). Pod pečati našimi knežimi i sudačkimi. 73. (1448). Kneža milost vidivši naše tvrđine. 182. (1500). Knežim poveljenjem. Š. Kožičić 36b. Meju to pride sin kneži. F. Vrančić, živ. 36. — I kod mjesnijeh imena, od kojijeh su se neka uzdržala (često okrnjena) do našega vremena, n. p. Kneža Gorica. Za Knežu Goricu. Mon. croat. 99. (1486). *vidi* Knežgorica. — Kneže poje. Kneže poje moje je. Starine. 12, 24. (oko god. 1696—1703). *vidi* Knež-poje. — Knež Studenac. Narekoše ime tomu vrutku Knež Studenac. Mon. croat. 31. (1325). — Kneža Vas. V. Kneži Vsi. Mon. croat. 128. (1486). — *vidi* i Kneždvor.

KNEŽAD, f. coll. u Stuličevu rječniku: 'magnus comitum numerus'. — Kao množina prema dem-kneže, knežeta, ali ova riječ nije potvrđena, s toga je i knežad nepouzđano.

KNEŽAK, Kneška, m. ime seocu u Hercegovini. Statist. bosn. 121.

KNEŽDOR, m. kuću, sada općinsku gdje je negda stajao dvor knezova Frankapana u Vrbniku na Krku, zovu i sada: 'Kneždvor'. I. Milićević. — Isto je što knežev dvor (*vidi* knež).

KNĚŽĚNE, n. djelo kojijem ko kneži. — U Vukovu rječniku.

KNĚŽEV, adj. koji pripada knezu. — isporodi knezov, knež. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (comitis, ad comitem spectans'), i u Vukoru. Kađe dode Jezus u dom knežev. N. Rašina 169*. matth. 9, 23. Ki kneževijem od istine ne hteć riječim vjerovati. P. Kanavelić, iv. 420. Za kneževa sina naj mlađega. Nar. pjes. vuk. 1, 238. Zdravo da si, kneževa vojvodo! 2, 302. Već ja videl kneževa zelenka. 2, 308. Na kneževa mlada barjaktara. 2, 315. Pa im doma mirovati nema i čuvati kneževa Cetiña. Osvetn. 2, 103.

KNĚŽEVAC, Kneževca, m. ime mjestima u Srbiji. a) (Kneževac), okružna varoš u okrugu

kneževackom. M. Đ. Miličević, srb. 811. *vidi* Gurgusovac. — *b)* selo u okrugu biogradskom. K. Jovanović 97. — *c)* selo u okrugu rudničkom. 146. — *Pomišne se i prije našega vremena, može biti jedno od ova dva sela.* Kneževac. S. Novaković, pom. 134.

KNEŽEVAČKI, *adj.* koji pripada Kneževcu. Kneževački okrug. M. Đ. Miličević, srb. 824. Kneževački zbeg, strmenito mjesto u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 174.

KNEŽEVÂNE, *n.* djelo kojijem se knežuje. Moju rusu ne gledajte glavu, nit' žalite kneževana moga. Osvetn. 3, 150. Kad se nada kneževanu svomu, a jedno nam bilo kneževanje. 6, 65.

KNEŽEVATI, knežujem, *impf.* *vidi* knezovati (i radi akcenta). — *U naše vrijeme.* Za dovijska čas nama kneževati. S. Lubiša, prip. 70. U zao nam čas knežuju i banuju. 199. Kim bi 'nake kneževale glave. Osvetn. 6, 65.

KNEŽEVČIĆ, *m.* ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada u Kneževčiću. Sr. nov. 1873. 423.

KNEŽEVIĆ, *m.* prezime (knežev sin). — *Između rječnika u Daničičevu* (knežević, filius rođ knež, dolazi kao prezime Vuku sinu kneza Lazara).

a. istiće se još značenje, kao knežev sin. 1410 zakla Musija Vlska Kneževića. Okáz. pam. šaf. 75. Kad to čuo Knežević Ivane (bio je knez i knežev sin). Nar. pjes. vuk. 4, 197. Lovio po planini nekaki knežević. Nar. prip. vil. 1867. 797.

b. kao prezime uopće. Pisme duhovne razlike sastavljene od o. f. Petra Kneževića iz Knina reda s. o. Frančeška. P. Knežević, pism. III. Pavla Kneževića. Glasnik. II, 1, 14. (1808). Uroš Knežević. Nar. pjes. vuk. 3, 570 (među prenumerantima). Lazar Knežević. Šem. prav. 1878. 21. Milutin Knežević. Rat. 339.

c. kao ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom (Geli isto što Knežević?). — *isporedi* Kneževići. Livada u Kneževiću. Sr. nov. 1872. 849.

KNEŽEVIĆI, *m. pl.* mjesno ime (plur. Knežević).

a. selo u Boci kotorskoj. Šem. kot. 1875. 25.

b. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 65.

c. zaselak u opštini bijoštanskoj (u okrugu užičkom). Lj. Stojanović.

KNEŽEVIĆ-KOSA, *f.* ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 60.

KNEŽEVINA, *f.* *vidi* kneštvo, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (provincia cujus dominus comitis titulum gerit). Još on hoće moju kneževinu. Nar. pjes. petr. 2, 454. U kneževini Srbiji žitelji su sami Srbi. M. Pavlinović, razg. 12. Ugovor sklopljen između vlade austrijske i kneževina moldavske i vlaške. Zbornik zak. 1865. 236.

KNEŽEVO, *n.* uprav je adjektiv knežev u srednjem rodu, a upotrebljava se kao supstantiv.

a. *vidi* kneštvo. — *U Mikaljinu rječniku:* knežvo, vladavstvo od kneza 'dominatus comitis'.

b. mjesno ime.

a) *vidi* Knež-pole. — *U kúzi pisanoj XVII ili XVIII vijeka.* Po Slabinu i po Kneževu. Starine. 12, 25. (oko 1696—1703).

b) selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 391.

c) pomišne se kao selo prije našega vremena,

može biti isto što kod b). Kneževo (selo). S. Novaković, pom. 135.

KNEŽEVSKI, *adj.* *vidi* knezovski. — *U naše vrijeme.*

a. *adj.* Kneževska vlada Schwarzburg-Sondershausenska. Zbornik zak. 1865. 1.

b. *adv.* kneževski. Ali knez smišlja kneževski, i ustaje da radi kneževski. Đ. Daničić, isai. 32, 8.

KNEŽEVSTVO, *n.* *vidi* kneštvo. — *Načineno prema krajevstvo.* — *U pisaca našega vremena.* I tako je od paše isposlovao priznaju kneževstva. M. Pavlinović, razg. 87. Ugovor ovaj valja i za kneževstvo lichtensteinsko. Zbornik zak. 1871. 420.

KNEŽGORICA, *f.* ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 60.

KNEŽICA, *f.* mjesno ime.

a. rječica u bosanskoj krajini. izvire u Knež-polu i utiče u Unu između Kostajnice i Dubice. M. Ružičić.

b. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom. Repert. dalm. 1872. 22.

c. u Srbiji. *a)* selo u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 125. — *b)* selo u okrugu požarevačkom. K. Jovanović 142.

KNEŽIČKI, *adj.* koji pripada Knežici. Knežička (opština). K. Jovanović 142.

KNEŽIĆ, *m.* *vidi* knežević. — *Između rječnika u Daničičevu* (knežić uz knežević).

a. knežev sin (i mladi knez). Kněz Lazary rodi 2 sina i dštere 5: praviy synъ Stefany..., 2. zověmi Vlsky Knězich... Okáz. pam. šaf. 72. Dva unuki, dva knežići, Aleksandro s Konstantinom, dva prjedoragi kameničići sile s babkom Katarinom. J. Krmpotić, kat. 78. Vaspitanje ovih knežića sasvim je patrijarhalno. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 67.

b. prezime uopće. Lazar Knežić. Nar. pjes. petr. 1, 856 (među predbrojnicima).

c. *vidi* knegić.

KNEŽIČI, *m. pl.* selo u Bosni blizu Proslapa. Schem. bosn. 1864. 43. — *plur.* Knežić.

KNEŽIJA, *f.* *vidi* kneštvo. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kněžijā.* — *Na tri je mjesta pisano sa ž mј. ž: u Bjelostjencu rječniku, u M. Alberti 478 (nepouzđano jer je na drugijem mjestima ž, vidi c), u J. Kavašin 161b (nepouzđano, jer je cijela kniga zlo štampana). — Od XIII vijeka (vidi b), a između rječnika u Belinu (contea, stato di conte, 'comitatus' 222a), u Bjelostjencu (knežija, vidi kod kneštvo), u Stuličevu (uz kneževina).*

a. *vidi* kneštvo, a. Za knežije gospodina Stipana Nikolića. Stat. pol. ark. 5, 303. Za knežije kneza Đure Sinovčića. 814. Pokle ulizu u oblast ili knežiju. Š. Budinić, ispr. 199. Svoje kuće uzvisele bi, knežijom ku naresni. J. Kavašin 161b. A Vladislavu povjeri knežiju današnje gornje i dođe Rame. M. Pavlinović, razg. 87.

b. *vidi* kneštvo, b. S knežije od vsakoga mesta dva župana. Mon. croat. 41. (1275). Imevši tagda bistrickuju knežiju. Š. Kozličić 56a. V zagrebskoj i v drugih knežijah. Mon. croat. 267. (1572). Knežija senska, krčka i modruška. F. Glavinčić, cvit. 139a. Bela... darova im (Frangepanom) knežije. 140a. U Bakru, knežije vindowske gradu. 229b. Porobiše knežiju aliti jupu Nitrinsku. P. Vitezović, kron. 190. Obrnu vnoje gradske meje aliti knežije na svoju stran. 206. U knežiji od Cetine. M. Bijanković 42. Sluga Božji Toma Bakas rođen u dohoj Slavoniji u

mistu zvanu Erdod u knežiji valpovskoj. And. Kačić, razg. 15. On mu po stolu brašnom nacrtu knežiju. M. Pavlinović, rad. 13. U knežiji Derby. 98.

e. *mjesto (kuća) gdje sjedi knez*. — U jednoga pisca xvij vijeka koji ovako prevodi lat. praetorium (ispoređi i d.). Prijamši Isusa u knežiju, sabraše na h svu družbu. M. Alberti 462. matth. 27, 27. A vojnici povedoše ga unutra u dvor knežije. 478. marc. 15, 16. Privode dakle Isusa od Kaife u knežiju. 504. joann. 18, 28.

d. *mjesno ime (može biti da je po značenju kod c): a) u Istri (xii vijeka)*. Put veliki ki gre s Knežije v Pul. Mon. croat. 20—21. (1275). — b) u hrvatskom primorju (xv vijeka). Do Knežije, i ta Knežija je v črmanjskoj meji. Mon. croat. 115. (1475).

KNEŽINA, f. *vidi* knežstvo i kneževina. — Akc. se *miješa u gen. pl. kněžinā*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (contea. stato di conte, comitatus' 222b) gdje se naj prije nahodi, u Štuličevu (uz kneževina iz Habsburičeva), u Vukovu (das gebiet eines knez' 'provincia tož knez').

a. *vidi* knežstvo, a. Poklisarštine i knežine. B. Zuzeri 193.

b. *vidi* knežstvo, b. Posvojise Kalabriju sa svijem bližnijem knežinama. I. Đorđić, ben. 177.

c. *po predšaštemu značenju (kod b) kraj što shvaća nekoliko sela, a nad nim je knez (vidi oru riječ pod d) ili oborknez*. — *ispoređi* plemu i župa. — *vidi u Vukovu rječniku kod knežina*: U Srbiji je od prije svaka nahija bila razdijeljena na nekoliko knežine, n. p. Mačva je bila jedna knežina šabačke nahije, Pocerina druga, a Tav- nava treća; tako su knežine zvorničke nahije na desnoj strani Drine bile Jadar i Radevina, a nahije kragujevačke Gruz, Lepenica i Jasenica, itd. za vladaua Crnoga Đorđija bio je po jedan vojvoda u svakoj knežini. . . knežine su opet bile razdijeljene na srezove nad kojima su bili kapetani ili velike bujubaše. prvijeh godina vladaua Miloša Obrenovića nad knežinama su bili knezovi od prilike kao i za vladaua turskoga; ali kad on, gotovo pred svršetkom vlade svoje, knezove nazove kapetanima, onda se i knežine nazovu 'srezovima', i tako toga imena u Srbiji gotovo nestane; tako se n. p. sad onamo mjesto 'knežina Mačva' piše: 'mačvanski srez'. — Dok pogubim Birčanin-Iliju, obor-kneza ispod Medednika . . . on Turčinu ne da u knežinu, kad Turčinu u knežini nade, topuzom mu rebra isprebija. Nar. pjes. vuk. 4, 139. Najja je svaka (u biogradskom pašaluku) razdijeljena na knežine koje po naj više imaju osobita, po svoj prilici vrlo stara, narodna imena, naj više od voda i brda oko kojije su; tako su n. p. knežine . . . najje valjevske: Posavina, Jadar, Jig ili Podgor; najje užičke: Crna Gora, Rujno itd. tako su isto razdijeljene i one najje izvan pašaluka biogradskega, n. p. u najji kruševačkoj jedna se knežina zove Zupa; . . . u vučitrnskoj knežina kopaonička, Drenica, Krasnićani (pleme; no pravu razliku između plemena i knežine ja za sad ne znam kazati). Vuk, dan. 2, 56. Ne bješe takve pekne u svoj knežini. S. Lubiša, prip. 204. Sva ta knežina imala je 792 kuće i 956 poreskih glava. M. Đ. Milčević, pomenik. 5, 669. Da mu se ubiju volovi orači i da ih knežina pojede. Pravdonoša. 1851. 25. Općina nema, nego knežina koju sastavljaju po nekoliko selija (u Hercegovini. Crnoj Gori, Boci). V. Bogišić, zborn. 511.

d. *mjesno ime u Bosni. a) selo u okrugu Donje Tuzle*. Statist. bosn. 97. — b) *kraj u okrugu*

tračnickom. Knežina, predjele iz više sela turskih i krstjanskih, ima ugodan položaj kraj Vrbahe. F. Jukić, zeml. 25.

KNEŽINA BARA, f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva kod Knežine Bare. Sr. nov. 1872. 304.

KNEŽINICA, f. *dem. knežina*. — U naše vrijeme. Više Risna je na planini knežina Krivosije, sa još dvije male knežinice od kojih se jedna zove Ubli a druga Ledenice. Vuk, poslov. xvi.

KNEŽINSKI, adj. *koji pripada knežini*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (von knežina). Svaki se čovek može tužiti na knežinskoga i na sreskog kneza magistratu. Vuk, grada. 192. Knezovi su se skupljali na različne dogovore kako seoske tako i knežinske i nahijnske. rječn. kod kmet.

KNEŽITI, kněžim, impf. *zrati, nazirati knezom*. — Akc. *kaki je u praes. taki je u impf. kněžah. u aor. 2 i 3 sing. kněžī, u part. praet. pass. kněžon; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (als knez tituliren' 'appello tož knez').

a. *akticno*. — U jedinom primjeru ima datir mj. objekta. Posekao mi oca, pa meni kneži. P. M. Nenadović, mom. 182.

b. *sa se, refleksicno, graditi se knezom*. — U Vukovu rječniku: sich zum knez machen, sich diesen namen anmassen' 'arrogare sibi tož knez dignitatem'.

KNEŽJE, n. *vidi* knežstvo, b. — U spomeniku xii vijeka (prepisano xiii). Iže bē dedič vladan(n)ju knežija otočskoga. Starine. 13, 207. (1185 prepis. 1250).

KNEŽNICA, f. *vidi* kneznica. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Knežnica, kaiserling (schwamm). Vijećac. 1878. 43. 692.

KNEŽNIĆ, m. *prezime*. — *Pomiše se xviii vijeka*. Žarko Knežnić, Ugrin Kačić. J. Kavarin 232.

KNEŽOPOJAC, Knežopojca, m. *čovjek iz Kneževa polja (Knež-polja) više Dubice*. M. Ružičić.

KNEŽ-PÖLJE, n. *mjesno ime u Bosni*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (u Bosni u nahiji bajnolučkoj kao knežina u kojoj žive sami Srbi zakona grčkoga). Polja ili ravnine naj znatnije su oko Save. Une i Bosne, zatim . . . Knež-pole . . . F. Jukić, zeml. 42. Knež-pole, predjele ristjansko od 2000 kuća. 49.

KNEŽ-STRANA, f. *mjesto na Lebrniku*.

KNIĆ, m. *ime mjestu u Srbiji u okrugu ču-prijskom*. Niva u Kniću. Sr. nov. 1873. 511.

KNIĆ, m. *ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. K. Jovanović 118.

KNIĆANIN, m. *čovjek iz Knića*. — *Množina*: Knićani. — U naše vrijeme, i kao prezime. Stevan Petrović Knićanin rođen je u selu Kniću. M. Đ. Milčević, srb. 286. Stevan je naj pre bio momak u kneza Miloša koji ga je i prozvao 'Knićaninom' po selu u kom se rodio. 287. Stefan P. Knićanin. u Nar. pjes. vuk. 3, 571 (među prenumerantima).

KNIĆSKI, adj. *koji pripada Kniću*. Knićska (opština). K. Jovanović 118.

KNÎN, Knina, m. *trgoviste u Dalmaciji u kotaru kninskom*. Repert. dalm. 1872. 16. — *ispoređi* Knin. — Akc. *kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc., i voc.* Knine. — *Stariji je oblik bio Tnin (vidi)*. oblik

je Knin potvrđen od xvii vijeka. Gdi gradi Knin bili. Đ. Baraković, vil. 296. Knezi od Knina gdi Svadići? J. Kavašin 231^a. Pismo... od o. f. Petra Kneževića iz Knina. P. Knežević, pism. III. Knigu piše Kuna Asanaga, baš u Kninu gradu bijelomu. Aud. Kačić, razg. 252^a. I sam sebi u svatove pođe od Lijevna Kninu bijelomu. Nar. pjes. marj. 150.

KNINA, f. ime vodi i selu. — XIII i XIV vijeka.

a) U rijeku u Knynu (ov pravo ov Knyno, u istom spomeniku stoji često i n mj. i u mj. ov). Spom. stoj. 9. (1254—1264). — b) u Daničičevu rječniku: selo u srpskoj zemlji koje je kralj Milutin dao Hilandaru i car Stefan potvrdio. M(on. serb). 58. (1293—1302). 140. (1348). kao da je bilo negdje blizu Peći. tako cafa da je bilo u rijeka.

KNINAC, Kninca, m. u Daničičevu rječniku: Kninac, u srpskoj zemlji selo koje je kralj Milutin dao Hilandaru i car Stefan potvrdio. M(on. serb). 58. (1293—1302). 141. (1348). kao da je bilo negdje blizu Peći.

KNINOPOLSKI, adj. iz Kninskoga Poľa. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ivan Novaković Kninopolski. D. Obradović, basn. 327.

KNINSKI, adj. koji pripada Kninu. Ban kninski. Aud. Kačić, kor. 424.

KNINSKŌ PŌLE, n. selo u Dalmaciji u kotaru kninskom. Repert. dalm. 1872. 16. — Po- mine se od xviii vijeka. U Kninskom Poľu. D. Obradović, basn. 326.

KNIN, Knina, m. vidi Knin. — Ovako pišu Dositej i Vuk. Pri crkvi s. Georgija, baš pred gradom Kninem, u domu crkovnom stanem učiti decu. D. Obradović, basn. 327. Pri Kninu sam talijanski naučio. 332. U Kninu. Vuk, rječn. kod spinatak.

KNINANIN, m. čovjek iz Knina. — Množina: Kninani. Kninani dođe svaki dan tamo k vami. Starine. 12, 24. (oko 1696—1703). K tibi trću i Kninani. P. Knežević, pism. 114.

KNITI, knijem, impf. bojiti knom. — U naše vrijeme u Bosni. Pa gledaju Zlatu Alaginu, kako kniju ruke u đavojke. Nar. pjesm. hórnu. 1, 308. Običaj kniti nokte. Bos. vila. 1890. 138. — Sa se, pasivno. Čim nastupi večer, knije se mlada t. j. boje joj ruke i noge. Nar. pjes. hórnu. 1, 591.

1. KŔA, f. vidi 1. i 2. kna. 1. neka ženska mast u Turku. 2. luga, natrula što misle primorci da pada iz magle na rašće, osobito na lozu: pala kna na lozu. M. Pavlinović.

2. KŔA, f. drijem u bolesti (malo u običaju). M. Pavlinović. — vidi tjahe.

KNĀGO, m. vidi klako. — U naše vrijeme u Istri. Knago, homo mutilus. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 9.

1. KNĀK, adj. ili knākast = klakav. Dubašnica na Krku. čuje se i po Primorju. I. Milčetić.

2. KNĀK, knāka, m. dijete što mnogo plače (knezi se). — U naše vrijeme u Istri. Knāk, infans multum plorans, gen. knākā. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 16.

KNĀKALO, m. onaj koji ima ruku nakaženu. Dubašnica na Krku. čuje se i po Primorju. I. Milčetić. — isporodi knāk.

KNĀKAST, adj. vidi knāk.

KNĀKAV, adj. vidi klakav. — U Fužini. Đ. Daničić.

KNĀPA, f. vidi klapa. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KNĀPAV, f. vidi klapav. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KNĀPICA, m. i f. vidi klapica. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KNĀPO, m. vidi klapo. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KNĀST, adj. vidi klast. — Od xvi vijeka u sjevernijih čakavaca, a između rječnika u Vrančićevu (mancus; mutilus^a), u Bjelostjenčevu (mutilus, mancus^a), u Jambrešičevu (mutilus, mancus^a), u Voltigijinu (monco^a lah m am arme^a), u Stuličevu (v. klast iz Haddeličeva). I v tom prnesoše četiri verni muži jednoga nakazana i knasta neinočnika. Postila. o2^a. Hrome, slipe, nime, knaste. Anton Dalm., nov. tešt. 23b. matth. 15. 30. Ubozih i slabih, nevoľnih, hromih i slipih i knastih uvedi simo. 109b. luc. 14, 21. Knastim ruke ozdravljase. F. Vrančić, živ. 22. A sada me pusti knasta, vazam radost ku bih uži'. Đ. Baraković, vil. 248. Da bi reka knastu: 'Daj mi ruke'. A. Georgiceo, pril. 94. Koje godar tilo na 'vom svitu hodi il' knasto il' cilo, smrt na svoj cilj vodi. P. Vitezović, odil. 12. Da j' prem riba knasta, nima, još čutjenje svoje ima. cvit. 146.

KNĀT, m. vidi gnāt. — Na jednom mjestu xviii vijeka (k mj. g može biti i stamparska pogreška). Odsici mi noge, pak knate. M. Zoričić, zrc. 226.

1. KNĀTI, knām, impf. vidi tlati. Knati, bolno drijemati: bonik kna; staro kna. M. Pavlinović.

2. KNĀTI, knām, impf. vidi kniti. Knati, metati knu, ital. bellettare; knati se, gladiti se knom. M. Pavlinović.

KNĀZ, m. ruska riječ kojom se u naše doba u zvaničnom jeziku zvao knez od Srbije i još se zove crnogorski, vidi 1. knez, c i d. — Ima i u Stuličevu rječniku: v. knez s dodatkom da je uzeto iz bukvara, ali je jamačno Stulli uzeo iz ruskoga rječnika. Bog da živi knaza Mihaila! Nar. pjes. vuk. 4, 529. Crkvena ustanova, izdana pod knazom Mihajlom. M. Pavlinović, razg. 96. Preziru nam vjeru i besjedu, a psuju nam knaza gospodara. Osvetn. 2, 121.

KNĀŽEVAC, Knaževca, m. vidi Kneževac, a) i Gurgusovac.

KNĒČALO, m. dijete što mnogo plače. — U naše vrijeme u Istri. Knēčalo, puer multum plorans. D. Nemanic, čak. kroat. stud. ifsg. 13.

KNĒGA, f. neka biška. Knega, Clavaria flava L. u Srbiji u jagodinskom i kruševačkom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 158.

1. KNĒGIŔA, f. vidi 1. knegiŔa. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide knegiŔa). Boemska knegiŔa Metide. J. Kavašin 272b. Leži knegiŔa i vladika od Gerova. 830b. Čiste djeve ko knegiŔe. 369^a. Bijaše pravedna i andeoskog života knegiŔa Metilde. A. d. Bella, razg. 243. Stara majko, knegiŔa Milice! Pjev. ern. 295b. Godine 1824 bio sam u Mehadinski Higa kade došla bila Ľubica knegiŔa Miloš-Obrenovića. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 59.

2. KNĒGIŔA, f. mjesno ime.

a. u Daničičevu rječniku (kod knegyŔa): mjesto u strumskoj oblasti gdje je Hilandar imao pašista: sinor Sľbica i KnegiŔa na brēzničesky puti. M(on. serb). 61. (1293—1302).

b. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 29.

KNĒGO, m. vidi knego. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka. A sada, knego moj, pametuj i gledaj. N. Naješćković 1, 332.

KNĚS, kněsa, *m.* *vidi* knāk. — *U naše vrijeme u Istri.* Knēs, idem quod knāk, gen. knēsā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 16.

KNĚZ, *m.* *vidi* 1. knez. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka.* Vazdašnému knezu. E. Pavić, ogl. 11.

KNĚZITI, *m.* *čefade ili dijete što se često kneži.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KNĚZITI, knězim, *impf.* (kome), *rugati se.* — *U Stuličevu rječniku:* knežiti komu ‚beffeggiar alcuno‘ ‚mittere aliquem per jocum‘. — *nepouz-dano (vaja da je ista riječ što knežiti se, pa joj je Stulli sam dao aktivni oblik).*

KNĚZITI SE, knězim se, *impf.* *vidi* knežiti. — *U Voltigijinu rječniku:* knežiti se komu ‚beffeggiare, beffeggiare, schernire‘ ‚spotten‘; *u Stuličevu:* ‚vagire, fiere‘; *u Vukovu:* ‚mienie machen zum weinen (österr. raunzen)‘ ‚os ad fletum diduco‘. — *U Voltigijinu rječniku ima drugo značenje: rugati se (isporedi knežiti).* *u Dubrovniku u naše vrijeme može značiti i bekefiti se uopće (i kad se ne plaće).* P. Budmani.

KNĚZUKATI SE, knězūkām se, *impf.* *dem.* knežiti se. — *Samo u Stuličevu rječniku:* ‚vagitare‘.

KNĚZUŠA, *f.* *žensko čefade što se često kneži.* — *Akc. se mijena u gen. pl. knězūšā.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* ‚Knežuša‘ podrugljivo veli se onoj ženskoj koja lasno i za svaku ludost plaće. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 221.

KNĚŽEŇE, *n.* *djelo kojijem se ko kneži.* — *U Vukovu rječniku.*

KNĚGA, *f.* *po svoj je prilici naj starije značenje: pismo u širem smislu, t. j. napisan list ili komad hartije ili što drugo na čemu se može pisati. u staroslovenskijem knigama ima i drugo značenje: littera, slovo, vidi n. p. u zografskom jevanđelju: Bě ze i napsanije napisano nadъ nīmъ knīgami jelinъskami i rimъskami i jevrîskami. luc. 23, 38, pa i u nikolskom: Bystъ že i napisanije nadъ nīmъ napisano knīgami jelinъskymi i rimъskymi i jevrîjskymi; ali je to dosta rjetko, jer u ostalijem primjerima koje Miklošić (lex. palaeoslov.² kod kniga) stavlja pod ovo značenje, može se razumjeti i pismo ili kniževnost, dapače je znamenito što u bišeci, črnonorizca Hrabra o pismenehъ kniga kao da znači svagda pismo ili kniževnost, a sa značenjem slovo stoji pismę (Okáz. pam. šaf. 89—91), pisme (Glasnik. 96, 94—97), slovo (u Vuk, primj. srpsko-slav. jez. 7—9). može se tome dodati da u značenju epistola, riječ kniga stoji u jedini, a da joj je pravo značenje slovo, trebalo bi da bude u množini (vidi c). istina Miklošić za ovo značenje kaže da je množina u stslovenskom, ali ne znam, jeli tako u svijem primjerima, n. p. u naj prvome (iz suprasaškoga rukopisa 236): Kde knigy, kde svědētele? može biti da se ne govori o jednom ciglom pismu. gotovo u svijem slavenskijem jezicima (i u litavskom) ima i osobito značenje: centipellio, treći želudac u preživalaca, te bi se moglo pomisliti da je ovo naj starije značenje, ali je viša prilika da je ovo postalo od drugoga shvaćena u prenesenom smislu (isporedi nem. blättermagen, buch, psalter). — Riječ je praslavenska, isporedi stsl. knīga i kniga, littera (i scriptura), plur. scriptura, liber, epistola, tabulae, ars scribendi, rus. книга, liber, centipellio, češ. kniha i pol. księga (gdje stoji ks mj. kn, isporedi kod knez), liber (u oba jezika u starije doba u množini), volumen, centipellio; vidi i lit. knyga (u Pruskoj pl. knygos) i kninga,*

liber, centipellio. — *Nejasan je oblik: prema pol-skome obliku i lit. kninga kao da bi praslavenski oblik bio knnenga, ali ni u jednom drugom jeziku nema nosnoga glasa. ne zna se dafe, jeli isprva bio glas n ili ŋ, ali se čini da je bio ovaj posljedni, jer se potvrđuje osobitijem znakom, n. p. u zografskom jevanđelju (izostavljanje znaka u drugijem rukopisima, kao n. p. u suprasaškom, samo je negativi dokaz, i može se tumačiti nepomnom u pisanju). — Tamno je i postanje: neki misle na pol. kien, pań, i knować, djelati, pa i izmišlati; ali je po svoj prilici (i radi razlike u oblicima) riječ tuda: mislilo se prije na kitajsko king, liber, postije na stnord. kenning, bišeska. — I u našem se jeziku nalazi pisano a vaja da se gdje i govori kniga, ali je to ili s nepomne u pisanju (n. p. u J. Filipović 1, 9a ima i kn- i kn-) ili u izgovaranju (u A. d. Costa svagda je kn-). — U svijem je rječnicima (vidi dafe).*

a. pismo u širem smislu (nešto) napisano na listu ili komadu hartije ili čega drugoga).

a) uopće, scriptum. Čto vidiht pisano u staru knihu to pisahs. Starine. 13, 210. (1250). Pak kako za rugost knihu upisaše, i za veću žalost, koja govoraše: ‚Ovi se činaše Isus Nazaranin, tere se kralj zvaše židovski gospodin‘. M. Marulić 189. Imena svoja bud na sajavih knigah upisana. P. Zoranić 75a. Pariz proljev črvljena vina na ubrus bēl i nīm pisaše po ubruse: ‚Gospoje Jelena, ľubi me i ja te ľubľu‘. Carica razuměše knigu, a Menelaus nē. Pril. jag. ark. 9, 125. (1460). Čini činī seji Ivanovoj, upisuje u četiri knige: jednu piše, u vatra je baca... Nar. pjes. vuk. 1, 469. — *amo može pripadati i ovaj primjer: Sve u jednu knihu hodi, koju piše štap na vodi.* V. Došen 131b.

b) epistola, pismo (list) što se kome šalje na višu ili manju dašinu da mu se što javi. — u naše se vrijeme obično piše u ovom smislu pismo, list, poslanica, da se razlikuje od značenja pod c. — Imedu rječnika u Mikaljinu (kniga, poslanica, literae, epistola), u Belinu (lettera, epistola, epistola 434a), u Bjelostjencevu (kniga, list, poslanica, litterae, epistola, v. list), u Voltigijinu (lettera, brief), u Stuličevu (epistola, litterae), u Vukovu (der brief, literae, epistola), u Daničičevu (kniga i kniga, literae). aa) uopće — kniga se piše, šalje kome, u koje mjesto, u no se piše, prima se (od koga, odakle), čita se itd. — kniga je kome, na koga, od koga, odakle itd. — J. Radoje dijakt ban pisahs siju knihu. Mon. serb. 2. (1189). Knihu tvoju primismo, u kojoj vaša ľubovъ piše ovakozī: oto vamъ poslāhs knige i vamъ govoru da posilate svoje trgovce. Spom. sr. 1, 19. (1399). Takova mi se uzamni da je i taj kniga, u mnogo lipo složenih besidah. H. Lucić 185. Vele veće tvoja lipost darovita biti čo, neg moja kniga joj obita. 197. Čačko, jeli mi kniga od vjerenice? M. Držić 332. Primih knihu koju mi piše i šalje vaša milost. Mon. croat. 233. (1329). Kniga Maroju Mažibradiću. S. Bobaljević 210. Knige vsim gradom i vsj zemľi posla. Aleks. jag. star. 3, 233. Knihu k Dariju pisati reče, govore tako. 238. Pisavši ovu knihu, posla ja skrovito u Carigrad. M. Divković, zlam. 61. Krunu vašu pozdravľamo da primete knige naše. Đ. Baraković, drag. 389. (S. Jakov) upisa knihu ka jest jedna od sedam katoličanskih. F. Glavinčić, cvit. 120b. Kniga ili list ki na dugo hoće se poslati. 451b. Vladimír šti knihu. Kniga s dvora: ‚Čestitomu vrh svijeh kralja čačku momu...‘ G. Palmotić 2, 249. Knige i nadgrobnice razlike. I. Ivanišević 238. S. Pavo u knizi Rimľanom. B. Zuzeri 30. Ni

negovi pisci za knjige. A. Bačić 62. Knjigu koju mu piše sin. J. Banovac, pred. 32. Kako piše apošto u knjiži prvoj Korintjanom. razg. 224. Jednoč primi Aleksandro kralj knjigu od Antipatra. F. Lastrić, svet. 12b. Sveti Ireneo koji pišući Viktoru papi rimskom knjigu svoju na ovi način dovršuje. A. Kanižlić, kam. III. Metrofan drugačije piše Manuelu u rečenoj ozgor knjiži. 46. U knjižah iliti poslanicah papi jest pisao. 49. Izruči papa poklisarom dvi knjige, jednu na cara, a drugu na Focija. 93. Zabavlja ništo papinoj knjiži. 123. U vašoj knjiži stoji, da će dobiti. 304. Epistola reći će poslanica ili poslana knjiža. bogoljubn. 71. Sužna svoga s knjigom posla. utoč. 41. Ista se knjiža nađe bačena u Carigradu u dvoru cesarovu, bi štivena, svi rekoše da je ruka Ivana Damašena. M. Zoričić, zrc. 52. Knjigu piše od kotara kneže, ter je šale pobratimu svome. And. Kačić, razg. 1^a. Napisa knjigu Davidu. kor. 198. Očito (se) vidi iz knjiže velikoga Paula. M. A. Rejković, sat. A7^a. Da se jedan ispovidi po knjiži oli po poruci. Ant. Kadžić 189. Koji pričinaju knjige, pisma, liste oli pečatnice svetoga oca pape. 284. U pistuli iliti knjiži s. Ivana. J. Matović 79. Prikazao svoju voju oli po knjigama oli po glasnicima. 305. Knjigu štije Omerova majka. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Kada čaja sitnu knjigu primi. 1, 609. Knjigu piše care iza knjiže. 1, 626. Knjiže piše na četiri strane. 2, 86. Knjigu piše Žura Vukašine, te je šale na Hercegovinu bijelome gradu Pirlitoru, Vidosavi ljubi Momčilovoj. 2, 104. Car isprou po knjigam' devojk. 2, 132. Svu gospodu zove na svetoga sa knjigama i sa zdravicama. 2, 198. Onda care Marku knjigu piše. 2, 366. Eto knjiža, dvije age stare, da ste brže meni na Udbinu. 3, 148. Eto knjiža, Hrno Mustaf-ago! hodi meni u svatove, Mujo! 3, 229. Otkle knjiža? ognem izgorjela! te je čatiš i suze prolejš. 3, 246. Ova knjiža od Udbine grada, od prokletog Kune Hasan-age. 3, 385. Naj ti, pobro, pero i hartiju, knjigu piši, ja ću govoriti. 4, 248. Da ne piše knjige na Cetine. 4, 492. On mi napiše knjigu u Zadar. G. Zelić 549. Miloš im pošle knjigu. Vuk, grada. 46. Da se niko miješati nema u zajemna naša patrgaňa niti knjigom niti jakorijeđu. Osvetn. 3, 70. — u jednom primjeru stoji množina za jedno pismo: Poslati ću knjiže kralju izraelskomu. N. Raňina 60b. 4reg. 5, 5. na istoj strani u jednini: Kada primiš knjigu ovu. 5, 6. — bb) riječi knjiža mogu se dodati različni pridjevi. aua) u pjesmi o svakom pismu može se kazati (kao epithetum perpetuum) da je: sitna (naj češće). Kad je sitnu knjigu napisao. Nar. pjes. vuk. 1, 255. Već evo ti sitne knjige male. 1, 256. — bijela. Suze roni, bilu knjigu piše. And. Kačić, razg. 41^a. Pa joj daje belu knjigu čitat. Nar. pjes. vuk. 1, 251. Mezil stiže i bijela knjiža. 2, 261. — tanka. Kadar bješe kraljica tanku knjigu prolegala. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 38. Tanku knjigu napisa Ugrinu vojvodu Janku. 1, 52. Tanka ga knjiža dopade. Nar. pjes. vuk. 1, 74. — šarena. Pa šarenu knjigu načinio. Nar. pjes. vuk. 4, 488. — drobna. Od cara mu drobna knjiža došla. Nar. pjes. istr. 1, 25. — bbb) mogu biti različiti pridjevi po onome što je u svakoj knjiži napose, tako n. p. po riječima i mislima. Prosi ga vrućijami knjigami. B. Kašić, in. 69—70. Ter pisati čini otrole kraljevima svijem od svijeta ponosite knjiže ohole. G. Palmotić 2, 177. Pisa kripku i snažnu knjigu kralju ingležkomu, da pusti i oprosti biskupa. F. Lastrić, ned. 369. Papa pisao je Ignatiji ostru knjigu. A. Kanižlić, kam. 366. Jedno drugomu

pišu knjige sasvim poštene. M. Dobretić 103. I (vran) donese zle glasove: crnu knjigu pod krioc, crnom bulom zabulana... Nar. pjes. vuk. 1, 95. Knjiža loša, a loša je glasa. 4, 223. Eto tebi knjiže jedovite! Nar. pjes. petr. 2, 272. Pa bijele pišu na sve strane, bijele knjiže jadne i krvave. Osvetn. 2, 73. Za toliko godina ne spomenu mi se ni grkom jabukom ili s praznom knjigom. Pravdonoša. 1852. 23. — u slučaju kad se piše nekoliko jednakijeh pisama na različna lica. Pisao je nima knjigu okolišnu. A. Kanižlić, kam. 159. S ovom našom pastirskom knjigom. I. Garašin 4. — po načinu kako je pisana (n. p. tajnijem slovima). Knjiža tajnopisna, lettera, scrittura in cifra, scytala. A. d. Bella, rječn. 193^a. Mukla knjiža, slijepa knjiža, lettera ciferata, scritta con cifere, litterae furtivae. 434b. — vidi i: Knjiža pričinena, lettera falsificata, litterae assimulate. A. d. Bella, rječn. 434b. Negov narni učenik lažljivu knjigu pisa. M. Zoričić, zrc. 53. — ce) o knjiži se kaže da se piše (vidi primjere kod aa)), i u pjesmama često da se piše na koljenu (po istočnom običaju): Brže pišu knjigu na koljenu. Nar. pjes. vuk. 2, 136. Sjede pisat knjiže na koljenu. 2, 473. — pa se, osobito u pjesmi, upotrebljavaju i drugi glagoli, kao kititi, nakititi. Pa je drugu knjigu nakitio. Nar. pjes. vuk. 1, 475. Pa nakiti jednu sitnu knjigu. 2, 208. Te je sitnu knjigu nakitio, ne kiti je, kud je nojzi kaže, no je kiti preko mora siñeg, do Dojčila Bogom pobratima. 2, 382. Na koljenu knjigu nakitio. Nar. pjes. petr. 2, 272. — graditi. Donesi mi jedan list hartije, da ti gradim jednu sitnu knjigu. Nar. pjes. vuk. 2, 246. Ona gradi drugu sitnu knjigu. 2, 391. — napraviti. Te napravi jednu sitnu knjigu. 3, 377. Pa je sitnu knjigu napravila. 3, 524. — načiniti. Već načini jednu sitnu knjigu, te je pošli duždu od Mletaka. Nar. pjes. vuk. 2, 333. Pa načini knjigu na koljenu. 2, 595. — u jednom primjeru našega vremena nititi: Još na pašu knjiže nite krive. Osvetn. 1, 46. — kao odgovor na knjižu kaže se i otpisivati knjigu. Poče knjiže primat i odpisivat. J. Filipović 1, 303^a. Ona snasi knjižu otpisuje. Nar. pjes. vuk. 1, 562. Sava nenu knjigu otpisuje. 3, 373. — dd) kaže se što je pisano u knjiži kao da onaj što piše govori, besjedi u knjiži ili drukčije javlja svoje misli. Ignacio u jednoj knjiži, ku Ivanu piše, govori. F. Glavinčić, cvit. 118^a. Sveti Jerolim u jednoj svojoj knjiži ovako govoraše. P. Posilović, nasl. 42^a. Govori sveti Pavao apošto u knjiži drugoj Korintjanom. A. Bačić 8. U knjiži joj ovako besjedi... Nar. pjes. vuk. 2, 105. U knjiži im ovako besjedi... 2, 214. U knjiži ga lipo pozdravljaše ter ovako starac besidaše. And. Kačić, razg. 1^a. U knjiži je Pavla pobratio. Nar. pjes. vuk. 3, 556. — također se kaže da se u knjiži što piše, kiti itd. Ako bih te u knjigu pisala... Nar. pjes. vuk. 1, 404. U knjiži je cura nakitila:... 3, 229. U knjiži mu Ivan nakitio:... 3, 231. — ee) javlja se što je pisano u knjiži (gotovo samo u pjesmi) kao da sama knjiža kaže, besjedi, glasi. Sitna knjiža nojzi ovo kaže. Nar. pjes. vuk. 1, 257. On ne sluša što mu knjiža kaže. 1, 556. Al' mu knjiža dosta grdno kaže, knjiža kaže da ga kune majka. 2, 264—265. Sama knjiža caru besedila. 2, 295. Knjiža glasi od moje devojke da se skoro misli udomiti. 1, 395. — i samijem glagolom pisati. Dobro slušaj što ti knjiža piše. Nar. pjes. vuk. 3, 323. Sve mu kaže što mu knjiža piše. 4, 395. — ff) knjiža se pečati. Na jednoj trpezi knjiže pečacene. Nar. pjes. vuk. 1, 107. S krvi nenu knjigu zapečati. 2, 247. — gg) o knjiži se kaže

da se šale. pošale. Focio posla svoje poklisare i knjige u Rim papi. J. Filipović 1, 186^a. Već tri knjige car je sestri posl'o. Nar. pjes. vuk. 1, 626. Posla Marku knjigu po Tataru. 2, 392. — *opravi*. Na brzo mu knjigu opravila. 2, 171. Pa mu Vuče knjigu opravio. 2, 349. Na mezile knjigu opravio. 2, 365. — *upravi*. Ova knjiga bila je na poklisare upravljena. A. Kanižlić, kam. 299. — *opremi, spremi*. Drugu vezir knjigu opremio u Toptana pokraj mora grada, na onoga boga toptanskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 213. Jali knjige opremaju bijele k stojnu Beču. Osvetn. 2, 102. Sitne knjige na Cetište sprema. Nar. pjes. vuk. 4, 484. — *prati*. Prati knjigu miloj šćeri mojoj. 2, 531. Prati knjigu Baru i Ulčinu na Miloša Obrenbegovića. 2, 534. — *ako je više knjiga, da se razasažu, rasture*. Pa kad take knjige razaslao. Nar. pjes. vuk. 4, 490. Kad rasturiš knjige na vojvode. 2, 580. Take knjige Osman rasturio. 3, 150. — *u pjesmi ima i vratiti knjigu, kad se ko udaži od koga, pa mu piše knjigu, kao da mu nešto vraća od sama sebe*. De god, šćeri, na konaku budeš, odsvakle mi sitnu knjigu vrati, da ja znadem de ste zdravo bili. Nar. pjes. vuk. 3, 455. I odatle cura knjigu vrati: 'Zdravo smo ti u Jabuci, majko'. 3, 456. — *h k) knjiga se nosi, odnosi, donosi, pronosi itd.* Da su sva čotvorica od Focia knjigu donili. A. Kanižlić, kam. 68. Nosi knjigu bijelu Prilipu na koleno Kraljeviću Marku. Nar. pjes. vuk. 2, 247. Da ti može knjigu odnijeti u Kosovo i natrag vratiti. 2, 289. Nosi knjigu ka gradu Solunu, ka Dojčilu Bogom pobratimu. 2, 383. Vuk odnese do tri sitne knjige. 2, 569. Tvrdje straže pokraj vode vrzi, da ne može tica prolećeti, a kamo li tatar prokasati i od Bosne knjigu pronijeti. 4, 264. — *u pjesmama se i osobitijem načinom kaže kako se knjiga predaje*. Spušta knjigu caru na koleno. Nar. prip. vuk. 2, 295. I Nukici poljubio ruku, u ruci mu knjigu ostavio. 3, 231. — *ii) o knjiži se kaže (ne samo u pjesmi) da ide, dolazi, dopada, stiže, srta itd.* Knjiga ide od ruke do ruke, pa će doći u pogane ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 404. Knjige idu od Prizrena grada, od srpskoga silna car-Stjepana, na Požegu banu Milutinu. 2, 168. Česte knjige idu za knjigama. 2, 502. — *Zato ja sasvim učinih odluku, da dojde knjiga ma tebi sad u ruku*. P. Hektorović 58. Jer evo mi dode knjiga bila koja mi je zle glase donila. And. Kačić, razg. 316^a. Sinoć mene crna knjiga dode, crna knjiga, a u doba crno, crnom bješe bulom zabalana, a krvavim slov'ma napisana. Nar. pjes. vuk. 1, 395. Četiri knjige od uje su došle. 1, 626. I do sad su knjige dolazile, al' se nisu sa suzam učile. 2, 137. Dode knjiga u Požegu ravnu na koleno banu Milutinu. 2, 168. Jer je nemu hitna knjiga došla. 2, 574. Al' dvojki dode knjiga bila. 3, 548. Kade snasi glas i knjiga dode. 4, 361. A jutros mu bila knjiga dode. Nar. pjes. istr. 1, 7. — *Ode knjiga gradu Varadinu*. Nar. pjes. vuk. 2, 254. — *Često knjige zemlju prelazahu*. 1, 576. Sitne knjige zemlju prijedoh. 3, 78. — *K Najesku Nikoli, ma knjigo, uhrli u lijepe Dubrovnik*. N. Dimitrović 100. — *Kad bijase Margariti tanka knjiga dopadnula*. Nar. pjes. bog. 32. Kad je Petra knjiga dopanula. Nar. pjes. vuk. 1, 3. Kad Alilu knjiga dopanula. 3, 108. Kad je Janka knjiga dopanula. 3, 216. — *Evo tebi tri knjige stigoh*. 1, 556. A jutros mu sitna knjiga stisnuše. 1, 208. U putu mu sitna knjiga stiže. 2, 472. — *Knjiga steče od Iruda, da popišu se svi ljudi*. Nar. pjes. istr. 6, 32. — *Tu je pašu knjiga susretnula od onoga boga Asan-Golja*. Nar. pjes. vuk. 4, 357. — *Banu knjiga*

na koleno pade. 2, 264. Dan po danak, ni nedjela cijela, pade knjiga Rodić generalu. Osvetn. 3, 42. — *može se knjiga i izgubiti*. Poginula je knjiga 'la lettera è andata mala', 'interiit epistola'. Sustavljena je knjiga 'la lettera è stata presa per istrada', 'intercepta est epistola'. A. d. Bella, rječn. 434^b. — *h k) knjiga se otvora, razvija*. Ako sam otvorao knjige družijeh na sramotu ali ne navidost iskrnuga. P. Posilović, nasl. 111^a. Kada Iva prvu knjigu razvi. Nar. pjes. vuk. 2, 570. — *u) o knjiži se kaže ne samo da se čita nego (osobito u pjesmi) i da se uči (naj češće), prouči*. Asan-aga sitnu knjigu uči. Nar. pjes. vuk. 1, 576. Kada bane knjigu prouči. 2, 168. Sve Pipere braću sakupio, i pred njima knjigu proučio. kad Piperi knjigu razumjesu... 4, 32. — *gleda, pregleda, razgleda, sagleda itd.* Kada bješe kraljica tanku knjigu progledala. Nar. pjes. bog. 62. Knjigu gleda Zečir-begovića. Nar. pjes. vuk. 1, 562. Kad razgleda i prouči knjigu. 2, 264. Kada Đuro knjigu razgledao. 2, 471. Kad je Niko knjigu pregledao. 3, 229. Kad je Mutap knjigu sagledao. 4, 298. — *vidi*. Vidi knjigu, nečuvonih jada! 2, 265. Vidi knjigu, časa ne počasi. 2, 534. — *kazuje (glasno)*. Pa pred njima knjigu kazivaše. 4, 80.

c) tabula, libellus, pismo, list kojijem se što srjedochi ili poterdjuje. velika je razlika u značenju za svaki slučaj napose, te se razumije po pridjevima ili drugijem riječima. Jako je pisano vs starih knjigah brèvelegi. Mon. serb. 39. (1253). — Tamo vi jest pisalo carstvo mi knjigu svobodnu vam i družem gradovom da gredete svobodno bez vsake zabave u zemlju carstva mi. Mon. serb. 175. (1356—1367). — O zemli i o ljudih crkovenih što imaju s kym sudb crkvi, ašte kto izneseti milostnu knjigu, u tojzi knjiži ništo da nešta, razve da se sude po zakonu crkovenom i carskom, ni da uprositi cara. Zak. duš. pam. saf. 35. Kto jest čijega čločka prijet izn tude zemlje, a on je pobegli ot svojega gospodara ot suda, ašte dasti knjigu carevu milostnu, da se ne potvoriti, ašte li ne dasti milosti, da mu ga vrati, čiji budeti. 39. O knjigah milostnyh, gde se iznesu dve knjige careve zajedno za zemlju, kto je sdržao do sijega doba sabornago, togo da jest. 44. Ako piše knjigu car ili po sridcu ili po ljubvi ili po milosti za nekoga, a ona knjiga razorajet zakoniku, sudije tu knjigu da ne verujutu. 49. — O zapisaniji knjig. Što zapise car baštinu, komu zapise selo u baštinu, da jest logožetu 30 perper za hrisovul. 40. Knjige careve koje se prinose pred sudije za što lubo, ta ih potvara zakonnik, što je zapisal car komu lubo knjigu, onezi knjige koje potvoriti sudi, tezi knjige da vzmuti sudije, a da ih prinesuti pred cara. 38. Nitko da ne preslušati što piše knjiga careva, ašte li budeti takova knjiga što ne možet onzi sveršiti ili ne imati da dasti, vs ti čast da gred opet s knjigom k caru, da opoveda caru. 40. Nikto ničijega čločka da ne primeti... bez knjige careve. 41. Nikto da ne primi ničijega čločka u tmanicu bez knjige careve. 48. Pristavi bez knjige sudine nikud, da ne idu, ili bez knjige careve, razve kude i posilaju sudije, da im pišu knjige, i da ne uzme pristav inoga, razve čto piše knjiga, a sudije da drže takodere knjige, kakveno su dali pristavom. 47. — Vsaky sudija čto sudi po zemli, da zapisuju sudi, i da drži u sebe knjigu, i druge knjige upisavše da dadu onomu koji se bude opravio na sud. 47. — Ako pet biskupov knjigi na svedetelstvo ne prinesut. Š. Kožić 11^a.

Ukazavši kniže od svidocanstva. M. Bijanković 44. Svjedočne kniže, patente, scritto che si fa per diverse cagioni, litterae patentis. A. d. Bella, rječn. 547^a. Kniže svidocanstva od tvoga biskupa. Ant. Kadčić 105. — Papina kniža, apostolska kniža, 'bolla del papa', apostolicum diploma. A. d. Bella, rječn. 144^a. Imajući lažno pritičene kniže papine. Ant. Kadčić 301. — Prostu knižu da izvadi. V. Došen 127^b. Pošali... sužnu oprošćenu knižu. Starine. 11, 100. (oko 1635). — A nabavi kaludera mlada, pa mu daje knižu povladnicu. Osvetu. 3, 82. — Da ženu vinčanu s knižom pusti. A. Bačić 123. Po zakonu Mojsijevu koji je dopustio davši knižu pustiti ju (ženu). J. Banovac, razg. 265. Obatali kniže od razpuštena. M. Dobretić 532. I vadi joj knižu oprošćenu. Nar. pjes. vuk. 3, 529. — Da imadu jošter dopuštenie i kniže od vlastitog biskupa. M. Dobretić 322. — Načini sud knižu od umira. S. Lubiša, prip. 179. — Ako majstorske kniže (diplome) ne ima. A. T. Blagojević, khin. 45. — Ako Bošnjanim izime dobitak dubrovački na veru, i kniža bude u Dubrovnicu. Mon. serb. 102. (1332). Kniža od duga, 'obliganza', 'syngraphium, syngrapha'. J. Mikalja, rječn. Ako hoće našu vjernu knižu za ostalo dugovanje primiti. Starine. 12, 15. (oko 1700). Pjenezne kniže, 'lettere di cambio', 'tesserae collybisticae'. A. d. Bella, rječn. 161^b. — Med njima se muško čedo nađe, al' ga majka negovat ne može, već mu savi kniže i košule... Nar. pjes. vuk. 2, 71. — Pride Kružić noseći niko pismo proseći nas, da bismo je postavili v kniže naše kancelarije. Mon. croat. 212. (1521). Er mu 'e i otac čast imio knig otajnih u onom gradu. J. Kavañin 132^a.

d) list na kojemu je što zabiježeno za učenje. Kniža od brođenja, 'carta da navigare', 'tabula navigationis'. A. d. Bella, rječn. 174^b. Kniža od razbrujanja, 'abbaco', 'carta o tavoletta dell'abbaco', 'tabula ratiocinatoria'. 1^a.

b. littera, slovo. — Sano u Vrančičevu rječniku (kniža, slovo, 'littera'). — vidi što je kazano sprijeda o ovom značenju.

c. liber, codex, tabulae, mnogo lista (tabaka) hartije ujedno sastavljeno (sašiveno, vezano); hartija može biti čista ili napisana, ali je naj češće nastampana. — u ovome značenju isprva je bila samo množina kniže (kao što je stolecenski, i što je bilo češki i poljski), jer se slučajno jednina kao pod a, te je značenje bilo: mnogo lista napisanih, jednina se s ovijem značenjem nalazi naj prije u primjeru xiii vijeka: Sija kniža prologu napisa se. Mon. serb. 561. (1264), ali ne znam jeli dosta pouzdan ovaj primjer; poslije istom xvi vijeka na jednom mjestu: Kako bude mladost prijat slova prve kniže, neka se stavi čitit pojanja spijevalac. D. Raičina viii^a, ali i ondje nije dosta jasan smisao, i značenje bi moglo biti kao kod d. uprav pouzdani primjeri jefaju se od xvii vijeka, i naj prije u J. Mikalja: Da, tko hotit bude latinski jezik naučiti, moć bude učit za iz iste kniže. gram. 2 (na istoj strani: Dobromu prijatelju koji štije ove kniže). Da ova kniža ima veću potribu od ostalih kniža... rječn. xi. Sva slova potribna za naš jezik imaju se izrediti u ovoj kniži na ovi način. xii. (Milomu prijatelju i bratu koji štije ove kniže. xiv). Da ova kniža još korisnija bude. xv. (u rječniku kod riječi kniža ima samo množina za ovo značenje). xviii vijeka otimle veći mah jednina, ali se još sama množina nalazi u nekih pisaca, kao n. p. u Dellabelle, u Zuzerici, u Filiporića, u Banovca, u Lastrića, u Matovića. u naše doba pisci (i Vuk i Daničić) upotrebljavaju samo jed-

ninu (ali se u narodnijem pjesmama nalazi češće množina), i to gotovo samo za ovo značenje (vidi kod a, b)). — Između rječnika u Vrančičevu (kniže, liber'), u Mikalju (kniže, liber, volumen, codex'), u Belinu (kniže, libro', liber' 438^a, volume, cioè libro', volumen' 778^b), u Bjelostjancu (kniže, listje, liber, codex, volumen', otud velimo: knižni človek, heluo librorum'), u Jam-brešićevu (kniga, liber'), u Voltijjinu (kniga, libro', buch'), u Stulićevu (kniga, liber'; kniže, liber, volumen, codex'), u Vukovu (kniga, das buch', liber'), u Daničićevu (knjiga i kniža, liber').

a) ovake su kniže stampane (u naj starijim primjerima pisane, o kojima se sad kaže da su rukopisi), i određene za čitanje (za nauku, za molitvu, za zabavu itd.). — često se misli na ono što je u kniži (smisao). aa) kniže u množini o jednome. Isbibaše se kniži glagolušte: vérova Avraam Bogovi... Sava, tip. hil. glasn. 24, 173. Prédavajm komuždo kniży zakonnyje. Domentijan^a 233. Sij apostolb napisa se vi dñi blagorodnago kralja Stefana Urosa tretijego... koga Bogu spodobii čisti kniży siji... Mon. serb. 84. (1324). Syje se knyge (o jednoj kniži) napisase. 253. (1404). Priseći položivši ruku zvrhu knig. Zak. vinod. 75. Otvori kniže i viđ grehe duše sije. Pril. jag. ark. 9, 90. Razgrnuv kniži, poda je služu držati. 102. (1468). Čtenje knig od izhoda. Bernardin 30. Složi jedne kniže. Transit. 211. A Hezdra otvori kniže prid svijem pukom. N. Raičina 160^b. 2esdr. 8, 5. U ruci mi zlatne kniže. družba da mu je. P. Hektorović 9. Grad prijaše hitrostju Urikšeovu kako Omir u knižah svojih piše. Aleks. jag. star. 3, 248. Budući tvojijem trudom ispisao i složio kniže aliti beside. M. Divković, bes. xiv^a. U knižah od naravnijeh stvari veli da jest jedna ptica. 21^a. Istomačenje na svrsi knig mnogih riči. I. Bandulavić u predgovoru. Vidi Ivan kniže jedne sedmini pečati zapečaćene. F. Glavinić, evit. 13^a. Šte se u knižah očitovanja. 12—13. Pisano jest u knižah psalmov. 58^a. Misnik pristupi k knižam. 170^b. Vidi jedne kniže. I. Ančić, vrat. 165. Pristavljam jošte da ove moje kniže biće mnogo korisne svakomu čoviku. P. Posilović, nasl. xlv. Daje svomu iskrñemu jedne kniže od svetoga čatana. M. Radnić 402^a. Kilj dobrota u knižah je od života. J. Kavañin 305^b. Kniže naroda, 'genesis', libro di Mosè della creazione del mondo, 'genesis'. A. d. Bella, rječn. 340^b. Otvoriše se jedne same kniže. B. Zuzeri 31. U knižah djela apostolskih. 182. U skrovitju otajnomu znanosti božanstvene dvojje kniža nahodi se: kniže od smrti mirne i svete, kniže od smrti zle i tužne. 275. Vide jedne kniže, uzeše ji štit za provest vrime. J. Filipović 1, 9^a. Ovdje se očito vidi da veće od jednih kniža otvoriče se i da su naj mañe tvoje kniže. 1, 150^a. U ovim mojim knižam mnoge se riči istečene naode. 1, 581. Tad biše Julijanu date jedne kniže. 3, 237^a. Onde će se otvoriti kniže njegova zakona. J. Banovac, razg. 5. Piše s. Ivan apošto u kniža od očitovanja. 73. Dodoše k meni dva prilipa mladica, i jedan od njih izvadi iz nidara jedne lipe kniže i dade mi štiti. 103. Kako se može razumiti u kniža poroda na pogl. 49. 227. Štijući po namiri jedne kniže. F. Lastrić, test. 206^b. Odgovara mi u isti kniža od očitovanja. 273^a. Kako štijem u kniža s. Joba. 351^a. Da će te s takim dilovanjem upisat u kniže od života. M. Zoričić, osm. 25. Zajao sam jedne kniže Petru. A. d. Costa 2, 86. I štijemo u knižah mudrosti... J. Matović 77. Uči s. Agustin u knižah od grada Božjega. 112. Ustampa filozofiju i druge

troje knjige. Norini 67. I ovo potvrđuje s. Ambrozio, tolmačeći knjige poroda. D. Rapić 28. Sveti Jovan knjige uzimaše, te krstio Hrista kuma svoga. Nar. pjes. vuk. 1, 123. U ruku mu knjige saltijeri. 2, 92. Te uzeše knjige carstavnne. 2, 95. Izniče knjige staroslavne, da kazuje posljednje vrijeme. 2, 183. Knjige uči stari Jug Bogdane. 2, 185. Marko uze knjige starostavne, knjige gleda, a govori Marko. 2, 195. Pa uzeše knjige jevanđelja. 3, 59. Ponesite knjige inđijele, te gledajte što nam knjige kažu, što će nama biti do pošletka. 4, 133. — **bb**) u *jednini* (vidi *sprijeda naj starije primjere*). Kada se pridaje libar ili knjiga. I. Zanotti, upit. 4. Prem knjigu da učio nisam znanja od ljudskoga. A. Vitalić, ist. 215^a. Nadpiš njegove knjige koju je složio. A. Kanižlić, kam. ix. Ova godišna knjiga jest od lažca složena. 8. Pomañkaña koja se u ovoj knjigi nahode. V. Došen viii. Pridgovora, u počelu knjige običajnog, nisam postavio. ix. Stvara'u jednu knjigu iliti vam libar. A. d. Costa 1, v. Priručna knjiga za mladež. I. Jablanci 1. Od svih griha koji su u toj knizi upisani. M. Dobretić 170. Knjiga pako koju prevede baš drugače zvonu. A. T. Blagojević, khin. xii. Stade Jovan krstit kuma svoga, od straha mu knjiga ispanula. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Vidite li kako knjiga kaže? 2, 184. Knjiga kaže, na Urošu carstvo. 2, 196. Uze knjigu Krajeviću Marko, knjigu uze, te Minu vjenčava. 2, 371. S knjigom ne zna niko besjediti, ni kako će knizi otkazati. 4, 136. U ovom je namastiru naj znamenitija knjiga jedno jevanđelje. Vuk, dan. 1, 3. Ja sam u ovoj knizi našampao... Vuk, nar. pjes. 1, v. Gore po vas, moj gospodine, jer je povjesnica Božja knjiga. M. Pavlinović, razg. 50. Ludi lijeću, hrle tolit smeću, hoća s knjigom da šejtana kune. Osvetn. 4, 70. — **cc**) *množina* (*plural*) *stoji za mnoštvo*. Knjgy jęgo nečstivjje izdegy. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Ikonę svetyhę ili sęsude čęstnyhę ili zavęsę ili knęgy. Sava, tip. stup. glasn. 40, 154. Svetimi jevanđeli i knjigami mnogami. Mon. serb. 11. (1222—1228). Vę naučęniji svetyhę knęgy. Danilo 12. Na svitlo si razumne knjige dal. A. Georgiceo, pril. 100. Dati na svitlu to jest šampati knjige duhovne. P. Radović, nač. 361. Koji privrtahu mnoge knjige. M. Radnić 54b. Ali od toga u osebujujnih knigah obilnije. P. Vitezović, kron. i. Latinski u jezik staroga zakona knjige ti iz žudijskoga prinil bijaše. A. Vitalić, ost. 415. Knjiga raških tomač hitar. J. Kavanin 92^a. Premako su mnoge knjige izginule. A. Kanižlić, kam. 388. Knjiga on nije učio. S. Rosa 118b. To likarske knjige mudre kažu. V. Došen 82b. Zarad knjiga koje složi. 211b. Toliko turski glava odsiće, da bi se od njegova junaštva knjige po svitu šampale. And. Kačić, razg. 160. Tako se štije u knjigam. kor. 451. Niki (*pišu*) knjige od nauka za škole. M. A. Rejković, sat. B1b. Likari tilesni privraćaju svaki dan i noć knjige naravske od lika. Ant. Kadčić 226. Koji utištuju oli čine utištujaše. 305. Ali ako po knjigama tražiti pojde. A. T. Blagojević, pjes. vi. Živote od svetih i druge knjige duhovne. M. Dobretić 68. Koji knjige slažu i pišu protiva s. viri. 98. Evo skupljene u malo knjiga vaše dužnosti. I. Garašin 27. Štiju u knjigama što je raj. B. Leaković, nauk. 146. Kada deca četu opaziše, pobacaše knjige po kaldrmi. Nar. pjes. vuk. 3, 110. Po tom bismo imali dosta knjiga iz kojijeh bi inostranci mogli poznati i naučiti naš čisti narodni jezik. Vuk, pism. 27. U kakijem knjigama iz xvii vijeka. nar. pjes. 3, 173. Duhovnik koji zna duboke knjige. S. Ćubisa, prip. 231. Ja sam

slušao od duhovnika koji je premetao te knjige. 246. Vuk je ispisao toware knjiga. M. Pavlinović, rad. 57. Zadržljivao se u knjige. 65. Iz knjiga si crpio mnogo korisna nauka. 142. Više vrijedi nego sve knjige mudrice. razl. spis. 59. Jer čobani sva ne znaju znadu, kô i oni što knjige imadu. Osvetn. 1, 60. Gotovi su vrijedni samotnici sklopiti knjige a jamit oružje. 2, 17. Jer djetici straha ne učili, no u knjigam školskijem čitali. 3, 130. I dočekaħ posljednje vrijeme kao što stare knjige pišu. Pravdonosa. 1852. 81.

b) *tabulae*, *čista hartija sašivena ili vezana na kojoj se što bilježi*, **aa**) u *množini za jedno*. Primi knjige svoje, i napiši osamdeset. N. Rašina 152b. luc. 16, 7. Knjige od razbroja, libro di conti, 'rationarium'. Knjige o(d) dohodka, libro dell' entrata, 'codex accepti'. Knjige od tratjenja ili izhodka, libro dell' uscita, 'codex expensi'. A. d. Bella, rječn. 438b. — **bb**) u *jednini*. Zaglavak knjige aktivne ima iskazivat koliko glavnice i koliko kamata ostaje još na dugu kod svakoga pojedinoga dužnika. Zbornik zak. 1853. 488. Knjiga prodajna trgovačka podvržena je biljegovini. 1864. 170. Izvan grunтовница i uknjižnica ima se također i jedna knjiga dokaznica voditi, u koju se imaju polagati vjerodostojni prepisi uknjiženih pisama što ih stranke prinose. 1, 215. Knjiga od prepisa, 'kopirbuch', 3, 799. Knjiga krštenih, 'taufsbuch'. Jur. pol. terminol. 499. Knjiga mrtvih, 'todtenbuch'. 507. Knjiga od isprava, 'urkunden-buch'. 543. Knjiga pogodaba, 'urkunden-(contracten)-buch'. 543. Knjiga vjenčanih, 'trauungs-buch'. 570. Glavna knjiga, v. glavnik; pomoćna knjiga, 'hilfsbuch'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kod knjiga. — **cc**) u *množini za mnoštvo*. (*Irudi*) judeskoje knigočije pobi i rojstvenije knjige poža. S. Kožićić 3^a. Hotje biskup knjige od krštenjeh i od mrtvjeh prigladati. B. Zuzeri 27. Ova pogodba može biti upisana u državne knjige. Pravdonosa. 1852. 2. Napokon za one vjerovnike, koji se radi isplate ne prijave, imadu se iznosci koji su im određeni, kao vlasništvo njihovo položiti kod suda ili treba učinit da se isti iznosci u ostavnih knjigah prepisu na njihovo ime. Zbornik zak. 1853. 576. Javne knjige, 'öffentliche Bücher', 'libri publici'; trgovačke knjige, 'handlungs-bücher', 'libri di negozio'. B. Petranović, ručn. kn. 49. Knjiga, merc. trgovačke knjige, 'handlungsbücher', tal. 'libri (di negozio)'; glavne, redovite knjige, 'principalbücher'; knjige voditi, (račune voditi) 'bücher führen', tal. 'tener i libri'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c) *tomus*, *liber*, *volumen*, *uz značenje što je kod a*) *ističe se da je dio kakva knjižnoga djela, pa se u orakovom značenju upotrebljava i kad nije sašiveno ili vezano napose*. — i u ovom *zadnjem značenju može biti u množini*, **aa**) u *množini za jedno*. Od naslavlodvanja Isukrstova knjige četvere. A. Georgiceo, nasl. 1. Knjige prve u kojih se nahode svitovanja korisna... 1. Kako andeo istomu Heliodoru ukaza u knjiga drugi makabejski na pogl. 3. J. Banovac, razg. 203. Prilikom od ovoga imamo u prvi knjiga krajevski. F. Lastrić, test. 186b. Knjige zakonske, jesu petore knjige Mojsijeve. I. Velikanović, uput. 1, 366. — **bb**) u *jednini*. Srpske narodne pjesme. knjiga prva. Vuk, nar. pjes. 1, i. Iz četvrte knjige predašnjega izdanja. 1, v. Knjiga, 'theil, band' fre. 'tome', egl. 'volume'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. **d**) u *naše vrijeme, kod trgovine hartije, zvalo se, kao trgovačka mjera, knjiga (po niem. buch) 24 tabaka hartije za pisanje (25 za štampanje), sad obično 100 tabaka*.

d. *čitanje i pisanje, nauka čitana i pisanja, i*

uopće školska nauka; pa i viša nauka, znanost, književnost, naravno je da neuki narod ne zna do kraja razliku među prvijem i drugim značenjem, a i u pisaca nije svagda lako shvatiti ovu razliku. — U ovijem se značenjima kaže da se knjiga uči, zna, umije itd., da se ko daje na knjigu itd. — Između rječnika u Stuličevu (studium, doctrina, literatura), u Vukovu: studien, literae: dati dijete na knjigu, zum studieren; izučio knjigu, hat ganz ausstudiert; zna knjigu (t. j. čitati i pisati); u Daničićevu (učiti i znati knjigu, t. j. učiti i znati čitati i pisati kod knjiga).

a) ars legendi et scribendi, čitanje i pisanje, nauka čitanja i pisanja. Iže svédeti knjigu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 171. Popovsci synove kto knjigu izučí, da stoji s ocmá na svojemž ždrébiju; ako li knjige ne izučíli, a onž da je mērophs. Mon. serb. 98—99. (1890). Da biste zvali njih popove, ali kto njih knjigu znaju, da tež hožete pročteti. 535. (1485). Kakono plot ne može stajati prid vjetrom brez podpora, tako ti je bez knjige čovjek. Zborn. 33b. Učili vučica knjiži. 36b. Ki je zlo obučen i priprost sa svima, i ki ni naučen i knjige ne ima. P. Hektorović 41. Kako ovi umije knjigu. A. Gučetić, roz. jez. 294. Bješe jedan redovnik, malo knjige umijaše. M. Divković, zlam. 127. Ovo neka bude zadosta onim koji knjigu ne znadu; a oni koji znadu štit i pisat, mogu i druge molitve nadostavit. J. Filipović 1, 321b. Moj Didak, moj Paskal sasvim priprostiti bijahu, knjigu ne znadijahu. 1, 336a. Dječica koja počimaju knjigu učiti. A. Kanižlić, kam. 737. U zbor dice nigda ne primajte, ... knjige ne zna, ljudski ne umide. And. Kačić, razg. 310a. Šali dite (u škulu) neka knjigu uči. M. A. Rejković, sat. C1b. Vaši stari jesu knjigu znali, srbski štili a srbski pisali. C2b. Oni koji knjige ne znadu (illiterati). M. Dobretić 304. Zajedno knjigu učili. D. Obradović, živ. 74. Odkuda znade knjigu, ako nije se učio? D. Rapić 256. Dao si koga na knjigu? 404. Ovdje nama kažu daće samouče: samo knjigu uči. Nemu kniga kaže, kóna da ne jaše. Nar. pjes. vuk. 1, 105. Dvorilo momče u popa Save, ni rali knjige, ni radi vjere. 1, 216. Još djevojka sitnu knjigu znade. 1, 267. Dosta ti sam straha podnijela, dok sam sitnu knjigu naučila. 1, 479. Čudno Simo knjigu izučio, ne boji se daka nijednoga. 2, 64—65. Kod mene je knjigu naučio. 2, 192. Ako ti je kniga omrzнула, ostavi je, ne naučio je! 3, 72. Baba ga upita, zna li knjigu. Nar. prip. vil. 1868. 62. Srbi još slabo počinu knjigu učiti. Vuk, dan. 2, 2. Knjigu je učio u manastiru Tronoši. 4, 2. Koji izučí i prečita nekoliko puta psaltir, onaj je već naučio, svu knjigu. Živ. 299. Učio si knjigu u Carigrad, na nekakvu čabu pritvrdio. P. Petrović, gor. vijen. 28. Taj je kaluder učio mnoge dakove na knjigu. S. Ľubiša, prip. 182.

b) litterae, scientia, viša nauka, znanje, znanost što se uči iz knjiga. — za ovo značenje može stajati i množina knjige. aa) u jednini. Počeh ga učiti knjiži i prjemudrosti i gramatici crkvoj. Pril. jag. ark. 9, 138. (1520). Nauč' neumića knjigu ku dobro viš. M. Marulić 145. Slava je umiti knjige doktoriju. 146. Daše ga, da uči knjigu. Dunata ima meštra u gramatici, Autoriana u retorici. Živ. jer. star. 1, 226. Naučen vsakoju knjigu i aštrolojiju. Š. Kožičić 45a. Človik crikvenu knjigu naučen mnogo. 28b. Bješe jedan filozof imenom Šokrateš, ovi Šokrateš imaeše mnoge učenike koje knjiži učeše. M. Divković, bes. 13a. Toliko u knjiži, koliko u oružju slavan učini se. F. Glavinić, cvit. 21a. Zapo-

vida mu (otcu), neka sina knjiži pridruži. 121a. U životu sveta, u knjiži naučna videći ga. 182a. K knjiži poslahu ga u Atenu. 185a. Koji mačem i knjigome resi svoga boje plemena. J. Kavačin 86b. Može li jedan koji nije naučan Boga ljubiti kao oni koji mnogo knjige znade? J. Filipović 1, 336a. Poslati dijete na mudru knjigu u Oxford. M. Pavlinović, rad. 143. Bulwer se knjiži posveti. 17. Mudra knjiga, više nauke: Otišao u Zagreb na mudru knjigu. M. Pavlinović. — bb) u množini. Dēti mladēhs da nōstž vž monastirē ni na prēbivanije ni na učenije knjige. Glasnik. 24, 261. (1892). Vsimi knigami naučen zelo i meštrijami takaje. Š. Kožičić 85b. Ne bijahu tada u Špani jošter knjige i knjižnici učitelji u onoj svitlosti. B. Kačić, fran. 3. Osven filozofije, teologije i ljepšijeh knjiga. 16. Čovjek od onoga doba od tolicijeh knjiga i od tolike vlasti. 106. Odhraniti na kniigah i nauciijeh dobrieh mladiče. in. 77. Pokli je sad vrijeme da se ne uči ni nastoji na knjige. M. Orbin 1. Ujudne knjige, humanitá, erudizione in lettere humane, humanitas. A. d. Bella, rječn. 372b. Ti, vladiko, znaš duboke knjige, nalaziš li u nima vještice? P. Petrović, gor. vijen. 89.

c) litterae, nauka, znanje kojega jezika, književnosti onoga jezika. Neka ju budu razumiti i oni ki nisu naučni knjige latinske aliti djačke. M. Marulić 3. Svršeno se nauči knjigu gršku, latinsku i židovsku. Živ. jer. star. 1, 226. Bi na plni naučen knjiži grčkoj i jevrejskoj i latinskoj. Transit. 1. A slovo drugo (A) pak u sebi ni maše, latinske knjige zrak i slovo prvaše. D. Baraković, vil. 100. Koga otac k grčkoj pridruži knjiži. F. Glavinić, cvit. 3b. Koji latinsku knjigu ne uče ... koji znadu latinsku knjigu. J. Filipović 1, x. Što je još sva srpska kniga u čitanu časlovca. Vuk, dan. 2, 2. Svaki od tih naroda ima svoju knjigu. M. Pavlinović, razg. 6. On je već danas u hrvatskoj knjiži pjesnik prvoga reda. Osvetn. 4, vii. Knjiga, hist. (kništvo), literatur (schriftenenthum), tal. 'letteratura'; povijest knjige, 'literaturgeschichte', tal. 'istoria della letteratura'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — I u množini. Onda ti se Osman pokrstio i moskovske knjige izučio. Nar. pjes. vuk. 3, 566. — U ovijem primjerima znači upravo: slova, pisanje (glagolsko): Ja pop Zubina hrvacke knjige. Mon. croat. 61. (1437). Sveti muž Kostanc naredi popove i knjigu hrvacku. Dukljanin 12. Glagolsku knjigu i pismo najde. P. Vitezović, kron. 45. Koji su od knjige hrvaske. J. Banovac, pred. viii. — U ovom primjeru znači upravo: jezik. Amen, osana, savaot vzmiju se od židovske knjige. Naručn. 35b.

e. hartija. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalínu (knjiga, hartija za pisati, charta, papirus vel papirum), u Belinu (carta per uso di scrivere, charta 174b), u Stuličevu (charta, papirus), u Vukovu (das papier, charta, cf. hartija). Spravi srce, htjenje, misal, tere knjigu i crnilo na pisanje i na dilo pjesni, koje s' vazda pisal. M. Pelegrinović 196. Mladost je kako daska aliti čista kniga, na kojoj ništo nije upenigano aliti upisano. M. Divković, bes. 122b. Da je sve nebo kvijer aliti kniga od pisanja. M. Orbin 281. Knjiga mrtva, carta suga, charta bibula. A. d. Bella, rječn. 174b. Sto snopa kniga (vaša da treba čitati: knjige) stratio za pisati. razgov. 234. Misnik primi plaću u list knjige zamotanu. M. Dobretić 382. Karta oliti kniga. 394. Donesi mi jedan list hartije, list hartije knjige bez jazije. Nar. pjes. vuk. 2, 213. Onda trže divit od pojasa, a iz gēpa knjige bez jazije. 2, 442. Pa dovati jedan tabak knjige, iskidaše

knjigu na komate, pa pustiše po knizi jaziju. 2, 533. Te vodila po knizi jaziju. 3, 283. Dade iemu list, knjige bijele i kalema čim se knjige pišu. 8, 349. Jednu japahnu kokošicu u knizi samotanu čistu i spravnu za lonca. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 201. — *U ovijem primjerima* list knjige znači što knjiga kod a, b). Katarina imade u dvi godine dana više puta liste knjige od Petra. M. Dobretić 136. Pisaču ti listak knjige tanke. Nar. pjes. vuk. 1, 268. Te napisa list knjige bijele. 1, 474. Poslajte mu list knjige bijele, neka dođe gradu Vučitrnu. 2, 136. Pa mu dade list knjige tanane. 2, 247. Vuku dade list knjige sićane, a kad Vuče knjigu proučio... 2, 579.

f. centipellio, treći želudac ili treći dio zeluca u preživaluca, u kojemu su bore kao listići. — Ovo je značenje praslavensko (vidi sprijeda), ali se u našem jeziku potvrđuje istom u naše doba (plur. knjige). Knjige, ona strana živinskoga droba, gdje je kao list knjiga nabranih. M. Pavlinović. Knjige, 'omasum' nem. blättermagen, buch, psalter, na Braču. A. Ostojić.

g. nekakva mjera za lan, vidi kod list. — U naše vrijeme. Muž joj počne kupovati mletačkoga lana knjigu po knjigu. Nar. prip. vrč. 177. I meni je tu skoro Pera Krčićna poslala knjigu lana. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 238.

KNJIGAONICA, f. vidi 1. knjižnica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('libraria', 'bibliotheca' 438a) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu (kod knjižnica), u Stuličevu ('bibliotheca'). Čuvar knigaonice papiuske. A. Kanižlić, kam. 6. Bibliotheca, to jest knjižgaonica. 12. Iz koje bi knjižgaonice on toliku mudrost naučio? uzr. 168. Gdi su slavne knjižgaonice u kijem mudrost sva stolova i gdi naše isto lice kazivaše zlatna slova? J. Krmpotić, kat. 43. Iz dila onoga glasovitoga, koje Focija knjižgaonica naziva se. I. Velikanović, uput. 1, 283. Što je našao u knjižgaonici grada jedno mloštvo knjiga. A. Tomković, živ. 261. Pohodio je knjižgaoncu. 287. — Riječ je koju su (i to dosta zlo) načinili pisci.

KNJIGAONICAN, knjižgaonična. adj. koji pripada knjižgaonici. — U Stuličevu rječniku: 'ad bibliothecam spectans'. — nepouzđano.

KNJIGAONICICA, f. dem. knjižgaonica. — Samo u Stuličevu rječniku: 'exigua bibliotheca'.

KNJIGAONIK, m. vidi knjižničar. — U Belinu rječniku: 'librajo', 'bibliothecae custos' 438a; u Bjelostjencevu (vidi kod knjižgar); u Stuličevu ('bibliothecae praefectus'). — Riječ načinjena kao i knjižgaonica (vidi).

KNJIGAR, m. čovjek koji se bavi knjigama ili knjigom; nahodi se u osobitijem značenjima. — Može biti praslavenska riječ, isporodi češ. knihař, poľ. księgarz. — u naše je vrijeme običnije knjižar.

— Potvrđeno je u našem jeziku od xvi vijeka; između rječnika u Mikaljinu (knjižar, koji knjige prodaje, 'bibliopola': knjižgar, koji hartiju čini, 'chartarius'), u Belinu ('librajo', 'bibliopola' 438a), u Bjelostjencevu (knjižgar, koji knjige prodaje, 'bibliopola'. 2. knjižgar, koji knjige voze, 'bibliopegus'. 3. koji knjige čuva, knjižgaonik, 'bibliothecarius'. 4. koji knjige piše, 'bibliographus'), u Jambresičevu (knjižgar, ki knjige prodava, 'bibliopola'; knjižgar, ki knjige čuva, 'bibliothecarius'; knjižgar, ki knjige skup siva, 'bibliopegus'; knjižgar, ki knjige piše, 'bibliographus'), u Voltijjiniu ('scrittore; librajo', 'schriftsteller; buchhändler'), u Stuličevu ('bibliopola, libellio, librorum propola').

a. vidi knjižar, b. Prodaju se u Bnetcih pri sfetomu Zulijanu u knjižgara ki drži zlamen od

mačke. Bernardin (1586) 1. Po Nikoli Peccanu knjižgaru. P. Posilović, cvijet. 1. Po Bortulu Occhi knjižgaru. H. Bonačić 3. I koji osobito knjižgarom putom trgovine dolaze. Zbornik zak. 2, 81.

b. vidi knjigovođa. — U Bjelostjencevu i u Jambresičevu rječniku.

c. vidi knjižničar. — U Bjelostjencevu i u Jambresičevu rječniku.

d. čovjek koji piše knjige, isporodi knjižgopisac. — U Bjelostjencevu, Jambresičevu, Voltijjiniu rječniku.

e. čovjek koji gradi hartiju (knjigu). — U Mikaljinu rječniku.

KNJIGARA, f. vidi knjižarnica, b. — Načinjeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'buch-handlung'.

KNJIGARNICA, f. uprav mjesto gdje stoji knjižgar; dolazi u osobitijem značenjima.

a. mjesto gdje se gradi hartija (knjiga). — U Stuličevu rječniku: 'chartaria officina'.

b. vidi knjižarnica, b. — U jednoga pisca našega vremena. Zapelo se u glave, kad je mnogo knjižarnica, odskače se napretkom. M. Pavlinović, rad. 143.

KNJIGARNÎK, m. vidi knjižar, a i c. — S drugijem značenjem u Belinu rječniku: 'bibliotecario', 'bibliothecae custos' 141a; s prvijem u Stuličevu (uz knjižgar).

KNJIGATI, knjižgam, impf. krila (odijelo) nabrati. u Ogulinu. F. Hofelo.

KNJIGOČ, m. književni čovjek; pisar. — U Stuličevu rječniku: 'literatus, eruditus, literis ex-cultus, scriba' s dodatkom da je uzeto iz brevijara; knjižgoč javni, 'notarius publicus'. — Riječ nepouzđana; po svoj je prilici Stulli načinio od knjižgočija.

KNJIGOČIĆ, m. dem. knjižgoč. — U Stuličevu rječniku: 'scriba parvi momenti'. — nepouzđano.

KNJIGOČIJA, m. pisar; književnik, pisac. — U knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu ('auctor, librorum scriptor' s dodatkom da je uzeto iz brevijara). Postavi vs. Izraeli knjižgočije, sudije, desetnici... Domentijan* 322. (Irud) judejskije knjižgočije pobi i rojstvenije knjižgo požga. Š. Kozjić 3a. — Aeto bo vuprosiši knjižgočije grčes- skyje glagole: 'Kto vy jests pismena stvoril?' Glasnik. 56. 96. — Ima i stlov. knjižgočija i knjižgočija, 'scriba, notarius', i rus. кнѣгоушѣн, čovjek koji rado čita. — Nije jasno kako postaje od knjižgo.

KNJIGŌČINAC, knjižgočince, m. čovjek koji čini (piše) knjige. — U Stuličevu rječniku: v. knjižgočija, po kojoj je riječi i ora načinjena, te je nepouzđana.

KNJIGOGRAF, m. čovjek koji piše knjige (pisma), pisar. — Riječ je složena: drugi je dio od grč. γράφω, pišem. — U jednomu spomeniku pisanome crkvenijem jezikom xvii vijeka i otale u Daničičevu rječniku (knjižgograf, 'scriba'). Služitelj i knjižgograf. Maxima patrijarha. u Vuk, dan. 1. 8—9. (1671).

KNJIGOHLEPŃA, f. hlepia (kao bolest) za skupljanjem knjiga. — Načinjeno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'bibliomanie; büchersucht'.

KNJIGOHRANA, f. vidi knjižnica. — U jednoga pisca Dabrovačnina xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kod knjižnica). Da se nahodi u mnogijeh knjižgohranah od Ingilitero i od France. D. Basić 236.

KNIGOPRITISKALAC, knigopritiskaoca, *m.* štampar, *vidi* tiskar. — *U jednoj knizi xviii vijeka.* Pritiskano u slovoproši Ivana Martina Divalt privilegiratoga knigopritiskaoca. M. A. Rejković, sabr. 1.

KNIGOPRODAVAC, knigoprodávca, *m.* *vidi* knižar, *b.* — *U jednoga pisca našega vremena (po rus. книгопродавец).* Dam ih (mape) prodavati, no taj prodavac inače knigoprodavac izemi novce. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 23.

KNIGOSHRANA, *f.* mjesto gdje se hrane knige, *vidi* 1. knižnica. — *U Belinu rječniku:* 'libraria', 'bibliotheca' 438^a, i *u Stulićevu:* v. knigohranilnica. — *nepouzđano.*

KNIGOSHRANICA, *f.* dem. knigoshrana. — *U Stulićevu rječniku:* v. knigohranilnica. — *nepouzđano.*

KNIGOSLOŽITEL, *m.* čovjek koji slaže knige. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. knigočinac.

KNIGOSPREMA, *f.* *vidi* 1. knižnica. — *U Stulićevu rječniku:* v. knigohranilnica. — *nepouzđano.*

KNIGOSTRAŽNIK, *m.* čovjek koji čuva (straži) knige, *vidi* knižničar. — *U Stulićevu rječniku:* v. knigar. — *nepouzđano.*

KNIGOTISAK, knigotiska, *m.* štamparstvo, *vidi* tiskarstvo. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Značasta je meštija kaluparska aliti knigotiska. P. Vitezović, kron. 119.

KNIGOTOČ, *m.* neki moćac što grize knige. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'büchermilbe' ('Cheiletus eruditus'). — *I u prenesenom smislu, po nemačkoj riječi, o čovjeku koji se samo u knjigama bavi i ne misli za drugo (prezirno).* — *u Šulekovu rječniku:* 'büchermurm' (v. menschen).

KNIGOTRŽAC, knigotrčac, *m.* čovjek koji trguje knjigama (ili starima, ili na malo). — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'büchertändler'.

KNIGOTRŽNIK, *m.* u Stulićevu rječniku: v. knigopečatnik s dodatkom da je uzeto iz Mikalina (?). — *Po obliku bi bilo isto značenje što i kod knigotržac.* — *Riječ nepouzđana.*

KNIGOTVORAC, knigotvorca, *m.* čovjek koji tvori (piše) knige. — *U Stulićevu rječniku:* v. knigočinac s dodatkom da je uzeto iz misala. — *Ima i rus. книготворецъ, nevaljati pisac.* — *I u Šulekovu rječniku:* 'bücherschreiber'.

KNIGOTVORITEL, *m.* *vidi* knigotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. knigočinac.

KNIGOTVORNİK, *m.* *vidi* knigotvorac. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. knigočinac.

KNIGOTVORSTVO, *n.* tvoreње (pisanje) kniga. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'bücherschreiben'.

KNIGOUČÊNE, *n.* djelo kojijem se uče knige. — *Samo u Stulićevu rječniku.*

KNIGOUČITI, knigoučim, *impf.* učiti knigu ili knige. — *U Stulićevu rječniku:* 'studiare', 'studere'. — *sasma nepouzđano.*

KNIGOUTISNIŠTE, *n.* štamparija, *vidi* tiskarnica. — *U Stulićevu rječniku:* v. knigopečatište. — *sasma nepouzđano.*

KNIGOUTISNUTI, knigoutisnem, *pf.* naštampati. — *U Stulićevu rječniku:* v. knigopečatiti. — *sasma nepouzđano.*

KNIGOVÂNE, *n.* djelo kojijem se kniguje, *vidi* knigovati.

KNIGOVATI, knigujem, *impf.* buviti se knjigama. — *U jednoga pisca našega vremena.* I učio djecu knigovanje, i koliko neuk knigovao, toliko je i djeci dodavo. Osvetn. 6, 9.

KNIGOVÊSKİ, *adj.* koji pripada knigovežama ili vezanu kniga. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* knigoveški tijesak, buchbinderpresse.

KNIGOVÊZAC, knigovêzca, *m.* *vidi* knigoveža. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'buchbinder'.

KNIGOVÊZICA, *f.* žensko čelade kao knigoveža. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'buchbinderin'.

KNIGOVEZNICA, *f.* mjesto (kuća, soba, dućan) gdje se vežu knige. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'buchbinderei (ort)'. — *U rječniku znanstvenoga nazivlja ima knigoveznica, tech. 'buchbinderwerkstätte'.* — *Mislim da je boji prvi oblik.*

KNIGOVÊŽA, *m.* čovjek koji veže knige. — *U naše vrijeme.* Knigoveža, tech. 'buchbinder', tal. 'legatore (di libri)', franc. 'relieur', engl. 'bookbinder'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I u Lici.* J. Bogdanović.

KNIGOVÊŽIVALAC, knigoveživaoca, *m.* *vidi* knigoveža. — *U Stulićevu rječniku:* griješkom knigoveživaoc, 'ligatore de' libri', 'bibliopces (qui libros ligat)'. — *nepouzđano (boje bi bilo z mj. ž).*

KNIGOVÊZNICA, *f.* *vidi* knigoveznica.

KNIGOVÊŽNA, *f.* posao ili zanat u knigoveže. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'buchbinderei'.

KNIGOVÔDSTVEN, *adj.* koji pripada knigovodstvu. Knigovodstveni popis troškova. Zbornik zak. 1863. 16.

KNIGOVÔDSTVO, *n.* knigovodin posao. — *Načineno u naše vrijeme (po nemačkoj riječi buchführung).* Knigovodstvo, buchführung. Jur. pol. terminol. 108. Knigovodstvo, math. (računovodstvo, računarstvo), buchführung, buchhaltung, tal. 'computisteria, contabilità, scrittura', jednostavno knigovodstvo, 'einfache buchführung', tal. 'computisteria a partita semplice', sastavljeno knigovodstvo, 'doppelte buchführung', tal. 'computisteria a bilancio, a partita doppia', trgovačko knigovodstvo, merc. 'mercantil-buchhaltung', tal. 'scrittura'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KNIGOVÔDA, *m.* čovjek koji u trgovini ili u drugom novčanom poslu drži glavnu knigu i u nju piše. — *Načineno u naše vrijeme (po nemačkom jeziku).* Knigovoda, buchhalter. Jur. pol. terminol. 108. Knigovoda, merc. (računar, računovoda), buchführer, buchhalter, tal. 'computista, scritturale, scrivano'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KNIGOVÔĐÊNE, *n.* djelo kojijem se vode knige, *vidi* knigovodstvo. — *Načineno u naše vrijeme.* Knigovodeње, 'führung der bücher'. Zbornik zak. 3, 874.

KNIGÔZLOBAC, knigôzlopca, *m.* čovjek koji je zloban na knige, *vidi* knigomrzac. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* U ono doba ne živise sadašni knigozlobci. A. Kanižlić, utoč. 239.

KNIGÔZNANAC, knigôznânca, *m.* čovjek vješt knjigama, isporodi knigoznanstvo. — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku:* 'bücherkenner'.

KNIGÔZNANSTVO, *n.* znanje o knjigama, vještina u knjigama, ali po njihovom spojašnom obliku,

po njihovom postau, istoriji itd. — *Naćineno u naše vrijeme*. — U *Šulekovu rječniku*: 'bibliognoſie; bibliſtik; bſcherkenntniſſ'.

KNJŠOL, knjškā ili knjškā?, m. pl. *vidi* knjſavci.

KNJŠKĪ, adj. koji pripada knjigama. — *ispoređi* knjſezan. — Po starijemu obliku knjſezskyj. — *Adjektiv se nalazi samo u naše doba u pisaca*. Knjſki, gr. 'ſchrift- (in zus.)', knjſki jezik 'ſchriftſprache'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Adv. knjſki nalazi se već u rukopisu xv ili xvi vijeka*. Vb grčſkomſ jezycē t pisme nēſtē, niſe knjſzkyj po nej čto podobajeta reſti ſe. Konſtantin filof. ſtar. 1, 18. — *U naše vrijeme uz adverab ima prijedlog po: između rječnika u Vukovu*: pōknjſki, n. p. govoriti, wie es in den bſchern iſt (d. i. altſlawiſch) 'lingua librorum (eccleſiaſticorum)'. — Koji ſe pōknjſki zovu 'členovi primiritelnog ſuda'. Vuk, kmet u Slav. biblioth. 86. čini ſe da Vuk ſhvaća da ovo nije kao n. p. po ſrpski, po bugarski (*vidi* kod po), nego da je *adverab* pōknjſki naćinen od po knjſi ili po knjigama. To je po knjſki. M. Pavlinović, razg. 28. Po knjſki, nach dem allgemeinen ſchriftgebrauche'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kod knjſki.

KNJŠTVO, n. *vidi* knjſeznost. — *Naćineno u naše vrijeme po starijemu knjſezstvo*. Pogibel je da nam ſivot i knjſtvo ne zagreſnu u pravo rukovorſtvo. M. Pavlinović, rad. 148. — i u *Šulekovu rječniku*: 'bſcherweſen; literatur (ſchriften-thum)'. — Knjſtvo, ſtil. hiſt. (knjga) 'literatur (ſchriften-thum)', tal. 'letteratura'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Vuk u starijim ſvojijem knjigama upotrebljava ruskū rijeć knjſezstvo*. U danaſnjemu ſtañu knjſezstva naſega. Vuk, nar. pjeſ. 1833. 4, 44. Čuvara i ſtubova zakona i doſadaſnjega knjſezstva. dan. 1, 1.

KNJŽAN, knjžna, adj. koji pripada knjzi, knjigama. — *Rijeć je stara, iſpoređi* ſtſlov. knjžnſ, ruſ. книжный. — *Između rječnika u Vranćićevu* (litteratus'), u *Belinu* (knjžni vez, nizza, cioē ſtriſcia di carta per uſo di chiuder lettere', ſibula epistolica' 511b), u *Bjelostjencevu* (*vidi* kod knjga), u *Stulićevu* (v. knjſezan), u *Vukovu* (*vide* knjſezan).

1. adj.

a. *uopće* (knjga u znaćeñu kao kod c i d). Poućiti ſe ſloveſemſ knjžnyimſ. Danilo 294. Svakoga nauka knjžnoga urehom ureſena. Živ. kat. ſtar. 1, 218. Da dvorna njekade bi ſ čudnom vridnoſti boſica Palade rad knjžne mudroſti. D. Raſina 72b. Koje onada me zadržae daleko od zabave moje zavićne knjžne. I. T. Mrnavić, oſm. 3. U razumu knjžnom u tolikom ſe najde napridku. Michelangelo. v. Hvale knjžne i junaſke. J. Kavañin 111a. Ućili ſu dijake knjžna naućenja. A. d. Coſta 1, 53. U knjžnomu pribiva-liſću od Vatikana. 2, 12. Ali kako joſ nemamo prave knjžne trgovine. Vuk, nar. pjeſ. 1833. 4, 43. Tiſkove knjžne ſa ſvim upropaſtili niſu. Nov. ſr. 1834. 68. i u *Šulekovu rječniku*: knjžni, bſcher-(in zus.)'.

b. eruditus, doctus, o čefudetu, koji ući knjge, koji je naućen u knjigama, *ispoređi* knjſezan. — *U ovom znaćeñu ima i komp.*: knjž-nji: I da ſi knjžnija od ſen ke ſu doſli i ke biſe prija i ke će biſ poſli. H. Lucić 288. — Blaſena divica ſmino naſkoći tiſ mudrih i knjž-nih. Živ. kat. ſtar. 1, 221. Da moſe dobiti knjž-nih ſudi mudroſt. M. Marulić 219. Muſ knjžan, zelo krepak. Š. Koſićić 34a. Izberite vi knjžna piluſopa. Pril. jag. ark. 9, 119. (1520). Mudra

duſa knjžnoga Platona. D. Raſina viib. Čemu je čitić čtenja od knjžnih mudarca, a paka biſ ſrca u ſvemu nemirna? 108b. Vridniji je človik knjžan od mnogo biſera. Aleks. jag. ſtar. 3, 281. Knjžnim vlatelom vaſim. M. Gaſarović vi. Člo-vika knjžnoga. A. Georgiceo, naſl. 198. Sudci ſu pravda ſiva... da ſu dobre koñſijencie, ſudi pravedni, iſtini, knjžni i vjeſti od iſtorija mo-ralijeh i filozofa. I. Držić 278. Opetā nami daje ſudi knjžne meu jaciā. J. Kavañin 158b. Knjžni ſudi. I. Velikanović, uput. 3, iv.

c. koji pripada knjzi (knjga u znaćeñu kao kod a, b)), *vidi* u *Belinu rječniku*.

2. *adv. knjžno, kao po knjzi, po knjigama, iſpoređi* knjſki. Človiku naućenu i mudru tanko i knjžno govorila jeſam. Živ. kat. ſtar. 1, 219.

KNJŽAONICA, f. *vidi* 1. knjžnica. — *ispoređi* knjgaonica. — *Samo na jednom mjeſtu xviii vijeka*. Imao je u ovo vrime veſeje viditi u Moſki uzidānu ſ velićanſtvom krajevſkim jednu likarnicu ſ jednom veoma velikom knjžaconicom. A. Tomiković, živ. 182.

KNJŽAR, m. čovjek koji ſe bavi knjigama (ne baſ ućeći ih, nego čuvajući ih, prodajući ih, ve-žući ih itd.). — *Od xviii vijeka, a između rječ-nika u Stulićevu* (v. knjgar) i u *Vukovu* (der buchbinder und buchhändler 'librarianus').

a. *vidi* knjžničar. — *U dva piſca xviii vijeka*. Karlo Majla knjžar u Vatikānu. A. Baćić 158. Svidok je ſvemu ovomu Anaſtaſio knjžar. 245. Anaſtaſio knjžar koji je u ono vrime bio u Carigradu. J. Banovac, izkaz. 16.

b. bibliopola, librarianus, čovjek ſto prodaje knjge. — *Naj obićnije znaćeñe u naše vrijeme (dajbudi u piſaca)*. Po Šimunu Occhi knjžaru. P. Kneſević, oſm. 1. Jer knjžari teſko primaju gramatike. Vuk, odg. na utuk. 25. To je pouc-kalo dubrovaćkoga knjžara Pretnera. Š. Lubiſa, prip. iii. Knjžar, merc. 'buchhändler', tal. 'li-brajo, bibliopola', frc. 'libraire', egl. 'bookseller'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *vidi* knjgoveſa. — *U Vukovu rječniku*.

KNJŽARA, f. *vidi* knjžarnica, b. — *U naše vrijeme naćineno od piſaca (rijetkijem naſtavkom ara)*. — *U Šulekovu rječniku*: 'buchhandlung' (*vidi* i kod knjžarnica, b).

KNJŽARAC, knjžarca, m. Chelifer cancroides L., mala ſivotiñica nalik na jakrepa, ſto ſivi naj čeſće u knjigama. — *Naćineno u naše vrijeme*. Knjžarac (Chelifer cancroides L.). K. Crnogorac, zool. 166.

KNJŽAREV, adj. koji pripada knjžaru. — *ispoređi* knjžarov. — *U Vukovu rječniku*.

KNJŽARI, m. pl. jedan odijel ſeluca u proſi-vaća. Kapela kod Bjelovara. — *vidi* knjga, f.

KNJŽARICA, f. *vidi* 1. knjžnica. — *U dva piſca xviii vijeka*. Ovi je ceſar ſaſgao onu razglaſenu knjžaricu u kojoj je bilo trideſet i tri ilade knjga. J. Banovac, izkaz. 25. Naredi Dimitru Faleriju da izbere knjge naj boje i da ji u ñegovu libra-riju aliti knjžaricu noſi i meće. And. Kaćić, kor. 315.

KNJŽARNICA, f. pravo bi znaćeñe bilo: mjeſto gdje ſjedi knjžar, ali je obićno znaćeñe: mjeſto gdje ſe hrane knjge (u naše vrijeme obićno je znaćeñe kod b). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* ('die buchhandlung und die buchbinderei', 'officina libraria').

a. *vidi* 1. knjžnica. — *U dva piſca xviii vijeka*. Ovi je ceſar izſgao onu razglaſenu knjžarnicu u kojoj je bilo trideſet i tri ilade knjga. A. Baćić 253. Evādeje u biblijoteci iſti knjžarnici u Cezarei zadržavalo ſe je... E. Pavić, egl. 462.

b. *mjesto (kuća, dućan) gdje se prodaju knjige.* Knjžara, Knjžarnica, merc. 'buchhandlung', tal. 'libreria', franc. 'librairie', egl. 'book-shop'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *vidi knjigoveznica.* — U *Vukovu rječniku.*

KNJŽAROV, adj. *vidi knjžarev.* — U *Vukovu rječniku.*

KNJŽARSTVO, n. *trgovina knjigama.* — *Načineno u naše vrijeme od knjžar.* Knjžarstvo, merc. trgovina knjigami 'buchhandel', tal. 'libreria', franc. 'commerce des livres', egl. 'book-selling, book-trade'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KNJŽAVAC, knjžavac, m. *vidi knjžavci.* — I u *drugom značenju kao gljiva.* Knjžavac, bot. 'blätterpilz', tal. 'agarico'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KNJŽAVCI, knjžavci, m. pl. *vidi knjiga, f.* — U *naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić. — *Šulek piše u jedini knjžavac.* Knjžavac, knjišci (pl.), zool. lat. 'omasum, conclave, psalterium', 'faltenmagen, blättermagen, buch, löser', tal. 'omaso, centopelle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. i u *rječniku: knjžavac, blättermagen*.

KNJŽBA, f. *vidi knjigovodstvo.* — *Načineno u naše vrijeme.* — U *Šulekovu rječniku: 'buchhaltung'.*

KNJŽBÂR, m. *vidi knjigovoda.* — *Načineno u naše vrijeme.* — U *Šulekovu rječniku: 'buchhalter'.*

KNJŽENSTVO, n. *vidi književnost i knjištvo.* — Od *xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (knjiženstvo, nauk, doctrina, literatura) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (dottrina, scienza e sapere, doctrina 279b), u Voltigijinu (dottrina, scienza, sapere, erudizione, 'wissenschaft, gelehrsamkeit'), u Stulićevu (v. književnost).* (*Slovenski jezik*) prem je plodan, obilan i podoban svakomu pismu i svakoj vrsti od knjiženstva. u B. Zuzeri iv. Uljeze sveti aposto u grad grčki od Atene, grad glasovit po svem svijetu, er cavitjaše u nemu u to doba svaka vrsta od knjiženstva i književnika. B. Zuzeri 179. Kazase otrešenom svojom čudi sve ufaše da će u nemu izit vrijedan čovjek od knjiženstva i mudrosti ne malahne. 304. Apostoli bezumni i ribari bez knjige i bez knjiženstva. 322. Ako su prignuti na zanat ili knjiženstvo. B. Leaković, nauk. 314.

KNJŽESTVO, *vidi knjištvo pri kraju.*

KNJŽETINA, f. *augm. knjiga.* — Od *xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu ('vilis liber') i u Vukovu.* Otvorim jednu veliku strašnu knjižetinu. D. Obradović, živ. 89. Dvije prevelike knjižetine. Vuk, dan. 1, 28.

KNJŽEV, adj. *vidi knjižan.* — U *jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka.* Zašto se neće svi Krstjani književi uteći Tomasu svetomu? V. M. Gučetić 163. Crkva napuštena pametne i književe čeladi. 163. Sveder napredovaući u književu znanu. 209.

KNJŽEVAC, knjževac, m. *vidi književnik.* — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz književan).* Gdi su književci ki slavu pograbihi svita? F. Glavinčić, posl. 8. Ni biti vojnič, ni književac, ni trgovac. A. d. Bella, razgov. 235. Književac u veličanstvu svoje mudrosti. V. M. Gučetić 19b.

KNJŽEVAN, knjževna, adj. *koji se bavi knjigom (vidi knjiga, d), koji pripada knjiži ili knjigama.* — *Ako je zabilježen onako kao što je u Vukovu rječniku; ali u nom. sing. m. i u acc. sing. m.*

kad je isti kao nominativ, može biti i drukčiji (književan). — Od *xv ili xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu (književan, knjižnik, literatus, eruditus, doctus), u Belinu (scientiatio, scientifico, doctus 654b), u Voltigijinu (književni, letterario, accademico, 'zur litteratur gehörig'), u Stulićevu (literatus, doctus, peritus, scitus), u Vukovu (literarisch, gelehrt, 'eruditus').*

1. adj.

a. *litteratus, doctus, eruditus, o čeladetu što je mnogo učio iz knjiga i čitao, pa i koji je pisao knjige, učeo, naučen (vidi knjiga, d, b); u kojem primjeru moglo bi biti značenje prema knjiga, d, a), dakle: (čelade) što samo umije čitati i pisati, ali se to ne da razaznati.* — *Ima i komp.: književniji, vidi: Naj književniji besjeditelji.* B. Kašić, per. 169. Poslije nego si potratio veliko ise dneva i noći u stivenu knjiga opakije što si dobio? Što si izvadio? nijesi književniji(ji), ni krepotni(ji), mudriji, ni duhovniji, ni bogoljubiji. M. Radnić 125b. — *Na se poprostijih ljudi Greka jest a ne književniji.* Konstantin filos. star. 1, 18. Čovjeka razumna, pametna i književna. M. Divković, bes. xv. Ili je pokornik književan ili je neknjiževan. nauk. 397. Osladiti svoje jestojke razgovorijema od ljudi razumnijih i književnijih. B. Kašić, in. 37. Bješe sv. Gabirio književan čovjek u svacijeh knjigah. per. 107. Velika je različnost među mudrosti človiaka prosvijetljena i umstvom književnoga redovnika. nasl. 166. Bijahu književni oni misnici. M. Radnić 55a. Razlika među nenaucenijem i vrlo književnijem. 358a. Zagovarase u Korintu veliko ljudstvo jedan hvastav govornik kako da je jedan književni zvizdoznauac. A. d. Bella, razgov. 20. Da književna naučitelja slavno ime jako žeže srea učenika. 120. Toli ne bijaše književan Augustin? 171. Potrebno je da je književan, da je mudar. 188. U zboru ljudi književnijih. B. Zuzeri 237. Kad bi počeli postavljati sveštenika, da imaju ne po ataru, nego kojino jeste iskusan i književan. (glasnik. ii, 3, 289. (1726). Matije dakle budući naučan i književan... F. Lastrić, svet. 149a. Osvem književnijih i razumnijih, ne bi ostali, a djeca navlastito, ni umjeti stjeti. I. A. Nenadić, nauk. 8. Čoviku neknjiževnu, znajućemu samo štiti i pisati. A. Kanižlić, uzr. 58. Al' budući malo književnih naroda iliričkoga ljudi... I. Zaničić xiii. Prvi je samo za naučne i književne. I. Velikanović, uput. 1, 240. Ja sam bio pametan i književan. D. Obradović, živ. 30.

b. *koji pripada knjiži (vidi knjiga, d, b)).*

a) *uopće.* Benedik nakon sedam ljeta bi od svoga roditelja odpravljen put Rima, neka bi u temu gradu punu mudroznana naučio književne krepoti svekolike. I. Đorđić, ben. 12. Mudri drže ovu knjigu za jedno književno blago. A. Kanižlić, kam. 12. Toga radi vaši razgovori imaju biti o stvarih književnijih. D. Bašić 263. Što može dobra volja na javnom i na književnom polju. M. Pavlinović, rad. 17.

b) *o nastojanju, poslu.* Književna nastojanja i zabave ine. A. d. Bella, razgov. 235. Moje književno nastojanje uzdržalo je ljubav svomu jeziku. I. Đorđić, uzd. vii. S primlogi poslovi književni zabavljen. A. Kanižlić, utoč. 250. Kao i ostali svijtu moji književni poslova. Vuk, nar. pjes. 1824, 1, 62. Želeći samo zabavljati se svojijem književnijem poslovinama. odg. na laži. 11.

c) *književno čedo, metaforički: knjiga.* Ako vi sudite da ova godišna knjiga nije prava i vlastita Simeona logoteta knjiga, a nam kažite onoga lažca od koga velite da je složena, tko je čako ovoga književnoga čeda? A. Kanižlić, kam. 8.

c. *kniga se shvaća u smislu kao pod c.*

a) *knjževan u ovijem primjerima znači: koji biva po knjigama, preko knjiga.* Ter bi bilo jedno lipo knjževno inadenje. A. d. Bella, razgov. 19. Za istinu boj knjževni biti. A. Kanižlić, kam. ix. Ovi inad knjževni. 176.

b) *o jeziku, kako se upotrebljava u knjigama.* Kako su im knjževni jezici postajali. Vuk, pism. 94. i u *Šulekovu rječniku*: knjževni jezik ‚büchersprache; schriftsprache‘.

d. *u jednom primjeru xviii vijeka, o tumačenju, u koliko se ovijem javlja samo spojašnje značenje.* Čuli ste knjževno pisma svega tomačene, nu čujte sadar otajno ono zlamešne koje uzdrži. B. Zuzeri 175.

e. *koji pripada knjževnicima.*

a) *o skupu (u kojemu su sami knjževnici), o svijetu (u prenesnom smislu, o samijem knjževnicima), o mjestu, u vremenu (u kom ima mnogo knjževnika) itd.* Knjževni skup ‚accademia, adunanza d' huomeni di lettere‘ ‚accademia‘. A. d. Bella, rječn. 10b. Bistrostju razuma priteče svu koliku knjževnu družbu svoju. A. Kanižlić, utoč. 266. Al' ne samo sokolove na megdanu junačkom, već sokole i na zboru knjževnom. Osvetn. 4, vii. Da svijetu knjževnom sebe učini poznana. L. Milovanov i. Velik i knjževni grad Boloña. Štit. 4. U pripravivnomu gradu, u doba toliko knjževna. A. d. Bella, razgov. 60.

b) *o uhu (metaforički).* Ako ne uzbude stvar koja bi knjževne uši kojomgodi vridnosti pasla. M. Držić 3.

c) *o životu (onoga koji se knjigom bari).* Knjževni život. M. Pavlinović, rad. 45.

d) *o slavi, glasu.* On nije vele mario za knjževnu slavu. M. Pavlinović, rad. 104. Knjževni glas ‚literarischer ruf‘. Jur. pol. terminol. 437.

e) *o čeladetu što pripada među knjževnike.* Knjževni zbornik ‚academicus‘ ‚academicus‘. A. d. Bella, rječn. 10b. Začudi se da od toga knjževni oni zbornici sumne. A. Kanižlić, uzr. vi. Sukobi se s Johnsonom, knjževnim velikanom. M. Pavlinović, rad. 96.

2. *adv. knjževno, po knizi, učeno.* — U *Mikafinu rječniku*: knjževno, znano (‚znanno‘) ‚erudite, docte, literate‘, i u *Stulićevu*: ‚literate, docte, erudite, scite‘.

KNJŽEVNICA, f. žensko čelade kao knjževnik, knjževno žensko čelade. — U *jednoga pisca xviii vijeka.* Vrle mi knjževnice! A. Kanižlić, utoč. 239.

KNJŽEVNIČKI, adj. koji pripada knjževnicima. — *Načinio u naše vrijeme Daničić.* Laž učini laživa pisalka knjževnička. Đ. Daničić, jer. 8, 8.

KNJŽEVNIK, m. vir studiis ac literis deditus, knjževan čovjek, čovjek kojemu je posao učiti knjigu (vidi knjiga, d, b) i c) ali u kojem primjeru može biti i prena knjiga, d, a), učen čovjek, učenak. — Od xv ili xvi vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (knjževnik, knjižnik ‚litteratus‘), u *Volligijinu* (autore, letterato ‚schriftsteller‘), u *Stulićevu* (uz knjževan), u *Vukovu* (der literator, der gelehrte ‚eruditus, literatus‘). Otv. vsaših knjževnika. Konstantin filos. star. 1, 43. Neka bi se pridali i podnižili mudri i razumni knjževnici. B. Kašić, is. 30. Nega fale... i svi mudri knjževnici. S. Margitić, isp. 123. Sreta redovnika i svitovnika, knjževnika i neumitnika. A. d. Bella, razgov. 127. Ovo je jedini poso knjževnika u svomu nastojanju. 235. Knjževnici nastojahu na nauk. P. Knežević, osu.

66. Prigovaraju se rečeni knjževnici. A. Kanižlić, kam. 11. Kada on u učionici iliti skulu među zbor knjževnika ulize. uzr. vi. I dervise turske knjževnike. Nar. pjes. vuk. 3, 62. 70. I turskoga mlada knjževnika iz gamije mlada muzejina. 4, 200. Onda veli trideset knjževnika. Nar. pjes. petr. 2, 101. Knjževnici knige poturiše. 3, 98. Knige našijeh novijeh knjževnika. Vuk, pism. 4. Da su naj glavnije pogtrješke u jeziku našem postale od našijeh dojakošnijeh spisatelja i književnika. 18. Da našijem književnicima, osobito učiteljima, spisateljima i pisarima pokaže pravi put u ovome djelu. 26. Knjževnici koji upravo ne znadu svoga jezika. odg. na utuk. 9. Naj znatniji nemački knjževnici pitaju za knige iz kojih se može jezik sam učiti. 25. Kulin kaže: ‚Vala, imam dva knjževnika, jedan turski a jedan vlaški, oba su bogomolci‘. P. M. Nenadović, mem. 150. Bijaše književnik vješt zakonu. Đ. Daničić, jezdr. 7, 6. A mudar si i književnik, kažu. P. Petrović, gor. vijen. 28. Rukopis dao prijatelju književniku. M. Pavlinović, rad. 44. Jes' vidio, oče književniče? Osvetn. 2, 93. Knjževnik, stil. ‚litterat‘, tal. ‚letterato‘. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — Vuk prevodi ovako u novom zavjetu grč. ὑπομαρτυρῶν, lat. scriba. Pristupivši jedan književnik. Vuk, mat. 8, 19. Čuvajte se od književnika. luk. 20, 46.

KNJŽEVNOST, knjževnosti, f. litterae, monumenta et litterae, uprav osobina onoga koji se bavi knjigama (koji je knjževan), ali se shvaća kao kolektivno ime od knjiga, c, te znači: sve knige uopće, ili što su o nekoj osobitoj stvari pisane, ali naj češće ono (u pjesmi i u prozi) što je pisano na zabavu čitaocima, ili gdje pisac javlja ne samo svoje znanje nego i mišljene i osjećane. ovaka knjževnost može biti raznovrsna, n. p. po struci, po obliku, po jeziku itd. u naše se vrijeme kaže i narodna knjževnost za ono što sam (neknjževni) narod pjeva, pripovijeda itd. ustimice. — *ispoređi knjiga, d.* — U naše je vrijeme postalo od književan. — *Između rječnika u Stulićevu* (litteratura, eruditio, doctrina, scientia). Pak ćemo onda biti jedan narod i imati jednu knjževnost. Vuk, pism. 20. Nije li sad već došlo to srečno vrijeme za našu knjževnost? 20. Pjesme, zagonetke i pripovijesti to je gotova narodna knjževnost. prip. iv. Na ovu knjževnosti struku naložiti desnicu. L. Milovanov ii. Na štetu knjževnosti. 19.

KNJŽEVNAK, m. vidi knjževnik. — U *jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka.* Jerud zajedno s židovskim starovijećnicim, posvetionici i književnaci. B. Zuzeri 227.

KNJŽEVSKI, adj. vidi knjiški, knjževan. — U *jednoga pisca xv vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. književan, gdje ima i adv. književski, v. književno). Da navykneši vsakoj književskoj hrzlosti. Konstantin filos. star. 1, 30.

KNJŽEVSTVO, n. vidi kništvo i knjževnost. — U *jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. književnost). Nemoj se uzdati u tvoje književstvo i mudrost. M. Radnić 181b. — I u *Šulekovu rječniku*: (uz kništvo) ‚litteratur (schriftenthum)‘.

KNJŽICA, f. dem. knjiga. — *Riječ je stara, isporodi stslav. knjižica.*

a. *vidi knjiga, a, a).* — U *Mikafinu rječniku*: knjižica, malo hartije ‚scheda, schedula, phylida, phylura, chyrographum‘; knjižica koja se dava na vrati ‚boletta‘ ‚tessera‘; u *Belinu*: ‚cedula‘ ‚scheda‘ 182b; u *Stulićevu*: ‚schedula, chartula‘.

b. *vidi knjiga, a, b).* — *Između rječnika u*

Mikašinu (knjižica, mala poslanica, 'epistolium'), u *Belinu* ('letteretta', 'epistolium' 435a; 'viglietto, specie di lettera breve', 'epistolium' 765b), u *Stuličevu* ('epistolium'). Knjižice, nut' podi k onojzi gospodi. Š. Menčetić — G. Držić 474. Knjižica od tvoje pameti sabrana, u ruke ka moje ovih dana bi dana. H. Lucić 265. Nikomu ti nemoj izreći tužice, niti li uzrok moj, ma vjerna knjižice. N. Naješćević 2, 14. Neg tebe, knjižice, priklono ja moju. 2, 68. Ne pisao ni meni ni nikomu od svojih jednu ciglovitu knjižicu. M. Držić 266. Vidješe jednu golubicu vijati tam ovamo po crkvi iznad puka noseći jednu knjižicu koju iz kljuna pusti. F. Lastrić, ned. 282.

c. *vidi* knjiha, c.

a) u množini o jednome. — *Između rječnika u Vrančićevu* ('libellus'), u *Mikašinu* (knjižice, male knige, 'libellus'), u *Belinu* ('libretto', 'libellus' 438a), u *Bjelostjenčevu* ('libellus, libellus pusillus non magnus, biblion'), u *Stuličevu* ('libellus'). V drugom delu ovih knjižic. Naručen. 44b. Budite ove knjižice nim za nauk. 46b. Koga zdolu u ovih knjižicah postavili jesmo. Š. Budinić, ispr. 22. Hoćemo za ovimi knjižicama novi testament štampati. Kateh. 1561. A1b. Da ponese jednu knjižicu duhovne k svetoj opatici. B. Kašić, per. 187. Kako osobitijem načinom ući složnik u ovizijeh knjižicah. S. Matijević 18. Složi ove knjižice. P. Radovčić, nač. 4. U evangeliumskih svojih knjižicah. P. Vitezović, kron. 1. Odabrah primiti u naš slavni jezik ove knjižice zvane: 'Pokripljenje umirući'. L. Terzić vii. Želeći ja da svi dobro umremo, nakiti ja ove knjižice s mnogimi nauči. viii. Da me drugo nije ganulo za istumačiti ove knjižice. P. Macukat 3. Pisme duhovne izvađene iz knjiha oca fra Tomasa Babića i za veću lakost štioća, pivaoća, prinesene u ove knjižice. T. Babić 1. Promišljavajući kako stvar pripotribnitu, svrhu pripravlenu k misli, da nitko od ove dobe nije hotia postaviti u knjižicah. I. Krajić 3. Isto je činilo prignuti mene da ove moje male knjižice V. G. M. P. prikažem. J. Banovac, uboj. 3. Ovi dio četvrti tvoritelj prinese iz knjižica talijanske, 'Paroco all' Altare'. F. Lastrić, od' 1. Naj lipši na'odim (*razlog*) u rečenije knjižica. test. 206b. Ne nahodeći se u mojim knjižicama mnoge stvari..., rečene knjižice prištampajem. And. Kačić, razg. 1. Štiji s pomnom ove knjižice. Ant. Kadžić, predg. 1. Šaljemo ove dragocine knjižice. Grgur iz Vareša 8. Sva u jedne knjižice sakupljena govorenja. 14.

b) u jednini. — *Između rječnika u Jambresičevu* ('libellulus'), u *Voltiđijinu* ('libricciuolo, libretto', 'büchlein'), u *Vukovu* ('das büchlein', 'libellus'). U ovoj knjižici. J. Mikala, gram. 4. Da (se) zna ka(đa se) je povezala sija knjižica. Rad. 1, 179. (1682). Složiti onu od zabava duhovnih knjižicu. A. Kanižlić, uzr. 59. Sveti Ignacija ući u knjižici imenovanj. 57. Držaše u ruci otvorenu knjižicu (apoc. 10, 2). E. Pavić, ogl. 676. Ukor malovridnosti čovičanski postavljen u jednu knjižicu. V. Došen 1. I imaše u ruci svojoj knjižicu otvorenu. Vuk, otkr. 10, 2. Sve one pjesme, što su u prvoj knjižici naštampane. nar. pjes. 1824. 1, 15.

c) u množini o mnoštvu. Imam knjižic svetih ja jošće ne malo. A. Georgiceo, nasl. 323. Istina je da su mnoge knjižice od nauka duhovni na svitlost izašle. F. Matić 8. U naručnima djetinima knjižicama. B. Leaković, nauk. 455.

KNJŽINA, f. augm. knjiha. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (knjižine, 'cartaccio che non servono', 'chartae inutiles' 174b), u *Bje-*

lostjenčevu (knjižine, paperi za nijednu potrebu, 'chartae inutiles'), u *Voltiđijinu* ('libraccio', 'ein schlechtes buch'; knjižine, 'cartacce, libracci', 'schlechte bücher', 'makulatur'), u *Stuličevu* ('vilis liber'). Bit će u ogañ kō knjižine izmrčene odmetnute. B. Zuzeri 82. U jedan zavitak od knjižina opalenijeh. 287. Istegnu prikrupne knjižine da bijaše strahota razgledat ih. Blago turl. 2, 274.

KNJŽITEĽAN, knjižitejna, adj. u *Stuličevu rječniku*: v. književan. — *nepouzdano*.

KNJŽJE, n. coll. knjiha ili knige (*vidi* knjiha, c). — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom (sa starijim oblikom knjižije), a između rječnika u Daničićevu* (knjižije, 'libri'). V. sbrhanjenje ryznice crkvene, knjižija i sveduša. Glasnik. 49, 368. (1826). Jeliko mi bystb vyzmožno položiti hramu semu selb... i knjižija i čestnyje krasty okovanyje... Mon. serb. 91. (1830).

KNJŽNEV, adj. *vidi* književan. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka, gdje stoji nom. pl. knjižnevi, a može biti da je štamparska pogreška mj. književni*. Sami Krstjani knjižnevi, krajevi i gospoda velika sferuju negovo (*svetoga Tomasa*) prislavno ime. V. M. Gučetić 163.

1. KNJŽNICA, f. mjesto (kuća ili dvorica, dvorana) gdje se hrane knige za čitanje (ne za prodaju). — *Ima i rus. книжница s istim značenjem*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* ('bibliotheca') gdje se naj prije nahodi. u *Belinu* ('libraria', 'bibliotheca' 438a), u *Bjelostjenčevu* (knjižnica, knjižna komara, hiža, knioghana, kniagonica, 'bibliotheca'), u *Jambresičevu* ('bibliotheca'), u *Voltiđijinu* ('libreria, biblioteca', 'bibliothek'), u *Stuličevu* ('bibliotheca'). Pak knjižnicu vrsnu joj skupi. J. Kavanin 244a. Ovo pismo bi našasto u knjižnici carigradskoj. u And. Kačić, razg. (1780). v. Tražiše u knjižnici... i nađoše knigu... Đ. Daničić, jezdr. 6, 1. Knjižnica, stat., 'bibliothek, büchersaal, büchersammlung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KNJŽNICA, f. književno žensko čelade, žensko čelade kao knižnik. — *U Stuličevu rječniku*: 'mulier erudita'. — *Ima i rus. книжница s ovijem značenjem*.

KNJŽNICAN, knjižična, adj. koji pripada knižnici (*vidi* 1. knjižnica). — *U Šulekovu rječniku*: knjižnični, 'bibliothek- (in zus.)'.

KNJŽNICAR, m. čovjek koji čuva knjižnicu (*vidi* 1. knjižnica), koji upravlja knjižnicom, koji je nad knjižnicom. — *U naše vrijeme, načineno od knjižica, a između rječnika u Stuličevu* (v. knigar). Plaća za knjižničara iznosi 1400 for. na godinu. Zbirka zak. 1, 178. — *I u Šulekovu rječniku*: 'bibliothekar'.

KNJŽNICARSTVO, n. knjižničarjev posao. — *U Šulekovu rječniku*: 'bibliothekariat'.

1. KNJŽNIK, m. knižni čovjek, isporedi kniževnik. — *Rječ je pravslavenska, isporedi stslav. книжник, rus. книжник, čes. knižník, pol. ksiąźnik, księźnik (knižar, knižničar)*. — *Između rječnika u Mikašinu* (kod književan i znan), u *Belinu* ('letteratto', 'litteratus' 435a), u *Bjelostjenčevu* (v. kniževnik), u *Voltiđijinu* (v. kniževnik), u *Stuličevu* (v. kniževnik iz *Bjelostjenčeva*), u *Daničiću* (kniževnik, 'litteratus').

a. *vidi* kniževnik. Enoh nebeski učitelj i knižnik pravađni. Pril. jag. ark. 9, 90. (1486). Odluču sazvat i svi knižnici i mudrojudci vridni. Živ. kat. star. 1, 221. Od potrebe bo jest da knige množa glas, da pomoć bude nest po svit knižnika klas. M. Marulić 145. Ljubav k veri i ka knižnikom dobrovoljenje. Š. Kožidić 51b. I

on poda nikoje istinom apostole, a njeke proke, a nikoje istinom vandeliste, a nikoje pastire i knjižnike (*διδασκάλους*, doctores). N. Rašina 209b. paul. ephes. 4, 11. Veliki knjižnice. Zborn. 35a. Smrt kosi i knjižnici i oružnike. M. Vetranić 1, 29. Ovdje je smrt vridnoga knjižnika pod mramor spremila. 1, 204. O Splitu, ... u tebi knjižnici mnozi se rodiše. P. Hektorović 25. Uzdahe ti nose tvoji družbenici, mlade mome kose, a pisni knjižnici. 62. Svi te glasom hvale do neba i čuju veli razumnici, ne mišćane sami, da izvan knjižnici. 63. Za mene nije kniga ni knjižnik. M. Držić 410. Knjižnice dragi moj, ki mudros slideći ... D. Rašina 65a. Od knjižnik Apolonovih i vihav iskaše uzmati, kakovo dte hoće biti. Aleks. jag. star. 8, 225. Činiti se knjižnikom ne umijući stanovito ni slova poznati. M. Divković, nauk. 16b. Ima dati raslog knjižnik od knige. 68a. Ne bijahu tada knige i knjižnici učitelji u onoj svitlosti. B. Kašić, fran. 8. Tim u mnogoj slavi i dci služio joj prvi od svijeta i junaci i knjižnici, i za straže i za svjeta. I. Gundulić 277. Imaju bit sveti i knjižnici. I. Držić 254. Stari i novi knjižnici. I. Ivanišević, kit. 259. Duša jema potribu od mnogih stvari sa izvršiti moć od razuminja, kako prave knjižnici (knjižnitci). P. Radovčić, ist. 157—158. Gospodina Tomka Mrnavića biskupa bosanskoga primudroga i dobroga knjižnika. M. Bijanković v. Ne najдох još nijednoga pisca ni knjižnika, koji bi s malocom dijačkih aliti latinskih slov obilje hrvatakoga našega jezika dobro ali pravo pisal. P. Vitešević, cvit. vii. Ti si knjižnikov svitlost. A. Vitajić, ost. 409. Kijeh se lijep broj od knjižnika i od junaka većijeh piše. J. Kavašin 87a. Svijem knjižnicim zadosta je očito. I. Đorđić, ben. vii. Razložiti govore koje su se ali iz knige ali od knjižnika naučale. Pisanica. 5. Ako knjižnika ne bude koji bi vas i na mjesto redovnika u vjeri i ljubavi Božjoj okrijepio. 6. Svjedoči mi ovu istinu oni knjižnik koji u sfetomu saboru tridentinomu reče ove zlatne riječi. V. M. Gučetić 168. Priletit knjižnika slavom pera. A. Kanižlić, rož. 119. Il' čestitog oca sina il' knjižnika od mudrina. V. Došen 120a. Kako skupno beside knjižnici. Ant. Kadžić 396. Život i pokora ove svetice nijesu poznani osvem knjižnicima. N. Marči 6.

b. pisar. Jako i trst knjižnika skoropisca. Danilo 869. A vele maše pisma knjižnici. Mon. croat. 107. (1470). Učinit velike prelate, guvernature, sudce, knjižnike i kapetane. I. Držić 267.

c. u prijevodima novoga zavjeta prema grč. γράμματα, lat. scriba, isporodi književnik na kraju. Eto ja šalju k vam proroke, mudarce i knjižnike. Bernardin 10. matth. 23, 34. Skupiši se vladafce popofske i knjižnike od puka ... 14. matth. 2, 4. Gdi se knjižnici i starci zbirahu. N. Rašina 91b. matth. 26, 57. Poslani od starješina popovskijeh i od knjižnika. 97b. marc. 14, 42. Vladavci popovski i knjižnici. Anton Dalm., nov. test. 32a. Gdi se knjižnici i starišine bihu sabrali. M. Alberti 457. matth. 26, 57. Skupiše se svi popovi i knjižnici i starišine. 475. marc. 14, 58. Skupiše vijeće prvijeh posvetitelja i knjižnika. S. Rosa 85b.

d. vidi knigoša. Poslasmo tuzi plav po moru i knjižnika po suhu da dođu do vaše milosti. Spom. sr. 1, 13. (1398). Knjižnika jevrojskoga odpravi. Aleks. jag. star. 8, 255.

2. KNJŽNIK, m. ormar gdje se hrane knige. — Načineno u naše vrijeme. — U Sulekovu rječniku: „bücherschränk“.

KNJŽNOST, knjižnosti, f. osobina onoga koji

je knjižan, vidi književnost. — Na dva mjestu xviii vijeka. Iz grčke ki knjižnosti preniše ti še mudrosti. J. Kavašin 177a. Krepos, znaše, knižnos, mudros ... N. Marči 4.

KNJŽNOSTANIŠTE, n. vidi 1. knjižnica. — U jednoga pisca xviii vijeka (po čakavskom govoru sa-šć-mj. št). Ona pisma koja su izvadjena iz očit knjižnostanišci. A. d. Costa 2, 64. — nepouzđano.

KNJŽNOSTRAŽNIK, m. knjižničar, isporodi knigostražnik. — U jednoga pisca xviii vijeka. Anastasio knižnostražnik. A. d. Costa 2, 26. — nepouzđano.

KNJŽNŮ, adj. vidi knjižan. — U jednoga pisca xviii vijeka. Oružje je knjižna mudros. Đ. Bašić 218. Čini sagradit knižna učista, da u njih djeca i mladići ostanu uvjeglihani u krepotih. 220.

KNJŽURINA, f. augm. kniga. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Otvori veliku i staru knižurinu. S. Ćubiša, prip. 48. Tri debele rukopisne knižurine. M. Pavlinović, rad. 57. Ne rije po knižurinama. M. Đ. Miličević, zloسل. 86.

1. KŮ, adv. vidi 1. kao.

2. KŮ, conj.

a. vidi ako. — Po svoj je prilici okraćeno ako, te ne treba misliti da bi bila ista riječ što 1. ko. — Nalazi se: a) u starom rukopisu glagolskom. Ko mi hoštemo položiti 10 rasoh navlastnih ... (primjer nije potpun, te se ne poznaje značenje riječi ko, ali isdavalac I. Milčetić tumači: ako). Starine. 28, 78. (1496). — b) često u jednoga pisca čakavca xviii vijeka (Kavašina) koji može biti da je sam okraćio riječ radi stiha. Ko se van še ne pružate, velika vam vijek svjetlina prit ne more. J. Kavašin 129a. Ko ne hvalim skladno već ih, nij' moj uzrok, neg mućeh. 150a. Sudac da ima ne osudit nijednoga ko negovu slišao prije nij' obranu. 845b. Er ko esapi njih ne lažu, od zlih se je obarovat. 469a. Ćubav Božju ko ne znađeš, s raja i pakla čin' da znađeš. 500b. — c) jedan put u drugoga pisca xviii vijeka. Ko bi opet Bog poslao potop na zemlju, da možemo u kulu pobignuti. And. Kačić, kor. 11. — d) u naše vrijeme u Istri. Ako bude Dunaj priplivala, to će biti mlada delijica, 'ko ne bude Dunaj priplivala, to će biti lipota divojka. Nar. pjes. istr. 1, 13. Peļajte ga u bele butige, ko j' divojka, će zbirat prstene, ko je junak, će zbirat oružje. 1, 27. Ko ni pisma dorečena bila, neka piva koji bolje znađe. 1, 44. 'ko bi ti se srića namirila, oženi se. 2, 127.

b. u istom glagolskom rukopisu, o kojem se kazalo kod a, a), nalazi se ova riječ i s drugim značenjima, tako n. p. stoji pred pače kao da, te ko pače znači što i dapače. Nima se zato sloboditi ni slaviti, ko pače se ima bojati. Starine. 23, 74. (1496). Zatim di pismo tri riči, kih nimamo tamo minuti, ko pače imamo dobri često vspominati. 74. Morete poznati da se ni zlato, 'ko' pače je mido, ko tako breči. 74. Jeda si bude parel za utežanije svoga prijatelja, ko zato dobri si on vii, da se ni pravi mir, ko pače su otrove (u ovom primjeru prvo ko vaļa da znači: koje). 74. — U ovijem primjerima kao da je isto što 1. ko: Židove ne taknuše našu gospoju ko nici Krstjane. — A imil bim svidočastvo onih ki ga dobro znaju i pravo mu služe, ko on je višne dobro. — Potla pride k poganom ko bihomo mi. 75.

3. KŮ, kála, m. vidi 2. kao.

4. KŮ, praep. vidi 2. k. — U jednoga pisca

xvii vijeka, koji upotrebljava ovaj oblik samo pred riječima što počinu glasom o. Htjao se početi s ovoga svijeta ko otcu svomu. M. Divković, nauk. 65b. Pođe ko otcu svomu. 66a. Po dva načina idemo ko ovom svrsi. 97a. Da ko onoj neizrečenoj trpezi mene privesti dostojiš se. 105a. Postiti ću ko očistjenju. zlam. 43b. — *Drugi primjeri što bi mogli amo pripadati nijesu dosta pouzdani, tako u ovome vađa da je ko isto što 1. kao: Pokajanje se ište ko takovu sakramentu. S. Matijević 15. u nekim knjigama ovoga vijeka pisanima ćirilicom jamačno je oblik ruski a ne naš: I tako počeo svjataja Marija ko odru prinositi omofurz svoj. Starine. 18, 176. (rukopis ovoga vijeka).* Obrativši se ko Gospodu. Nar. pjes. mag. 1863. 94. Zdravo Pilip ko Stambolu dođe. 1884. 98.

5. KQ, pron. vidi tko.

1. KOB, f. omen, augurium; occursus; color oris; aetas. — *isporedi 2. kob. — Po Vukovu rječniku akc. se ne mijenja, osim lokativa u kojemu je po svoj prilici kôbi; ali sam čuo ovu riječ s drugim akcentom u gen. sing.: kôbi, te je taki i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. kôbi, instr. kôblu (ako ima množina, i gen. pl. kôbi, dat., instr., loc. kôbima). zadnji se akc. potvrđuje i glagolom kôbiti. — Riječ je jamačno stara, isporedi stslav. koby i strus. koby (oboje augurium), a može biti i praslavenska, isporedi češ. pokobiti se, uspjati. — Između rječnika u Mikafinu (incontro 'occursus'), u Belinu (augurio, cioè presaggio di qualche cosa futura 'augurium' 119b; prodigio, segno di cosa futura 'portentum' 587b), u Voltigijinu (augurio, presagio 'gute verbedeutung, glückwunsch'), u Stuličevu (augurium, auspiciu, omen, occursus, praesentia, adspectus, forma, facies'), u Vukovu: 1. susret, 'die beegnung' 'occursus', 'Dobra kob! (govore po Krajini Negotinskoj kad se sretu dvojica). — 2. (u Lici) čovjek lijepe kobi; u Daničičeva (koby, aetas').*

a. augurium, omen, sreća (što se sluti), slutnja, značenje (po kojemu se dobro ili zlo sluti). — *ovo vađa da je naj starije značenje.*

a) uopće. Ter mi se s dobrom kob po srječi ispuni. Š. Menčetić 255. Ne znaše ku kob to navesti jimaše. P. Zoranić 27b. Ku kob doniti (imaše sanja) razmisliše. 28a. Na tom kolu dohodeći vitezi od zemal kob sebi i narok pitahu (u olimpijskih stranah). Aleks. jag. star. 3, 230. Ako se hrabar mniš, sam ti kôbi na nem poišči. 310. Da ne vjerujemo u san, u kob, u pticu... M. Divković, nauk. 112b. A sada niku kob tužini kladu na n, govoreć da je rob. Đ. Baraković, vil. 147. I da joj se toj kad zbude (višna ukloni kob desnica), ne bi ošla tvorbe hude, za utvrdit se vik carica. I. Gundulić 300. Taku kob odvrati od nas svemogući. I. T. Mrnavić, osm. 29. Očitu gledamo kob našoj nesreći. I. Đorđić, uzd. 76. Kralj Manases razgledaše sne i kôbi. Blago turl. 2, 55. Ljudi, vidite li kôbi sa nebasa? Osvetn. 1, 48. Dočim cura take kôbi gata. 1, 54. Svakom svoje vađa riješit kôbi. 3, 39.

b) o kôbi se kaže da je dobra, boja. Ne sciješu dobru kob. Š. Menčetić 140. Jeli duša boju kob da sluti. 326. Ja sam po kom se dobra kob nariče. G. Držić 360. Dobra kob, junaci! prem nadoh što sam htio. M. Vetranić 2, 309. Dobra kob, junače! što si tu tako sam? M. Držić 48. Povrat mi dobru kob da poživu v pokoj. P. Zoranić 12a. Odlučiv odkud boja kob izide pojti. 32a. Na t', Lube, ovoj nosi s kobju dobrom. 46a. S dobrom kôbi sad posvetilište neć da činim. D. Zlatarić 15a. Učini dobru kob! Đ.

Baraković, vil. 284. S dobrom kôbi na dan ovi težak za teg da uhititi, popijevajuć za volovi, teško ralo cvijetjem kiti. I. Gundulić 126. Ali vele s bojom kôbi sad Vladislav novi u slavi blizu Varna cara dobi. 318. Dobru kob kobiti, hoža, (bih) i ja smio. I. T. Mrnavić, osm. 109. Kob te dobra vazda ukobi. I. Ivanišević 192. Dobre kôbi predvide se. P. Kanavelić, iv. 15. — *čestita.* Ovu stvar za čestitu kob iliti zlameće držaše. A. Kanižlić, kam. 264. Reda uzovnike po plemenu i po dobi i čestitoj kôbi. Osvetn. 1, 44. — *srećna.* Nad gradom carigradskim kob srićna pripiva. I. T. Mrnavić, osm. 184. — *vrta.* Boga blagodari, gdje mu borbi vrle vraća kôbi. Osvetn. 2, 150. — *vesela.* I od vesele kôbi čuti u svom sreću živo ufanje. P. Kanavelić, iv. 97. — *u ovom primjeru kao da samo kob znači: dobra kob: Al' si kob ali jad, ali mir ali rat, al' srića al' nesklad.* Đ. Baraković, vil. 289.

c) o kôbi se može kazati da je zla, gora. A junak vele dan nositi mač buda, da se nim u jedan zle kôbi sabljude. N. Dimitrović 29. Zla ti kob, Radato, a još te gori bijes! N. Najesković 1, 181. Tako vi zla kob ne ukobila. M. Držić 412. Ovi dva s kobju zlom vidjеше bijeli dan. D. Zlatarić 86a. Pojdose na svoj put s zlom kobju. Ivan trol. 16. Kako niko zale kôbi misli moje staše pune. Đ. Baraković, vil. 204. Zla me kob naskoči. 280a. Zla ga kob skobila. Radojević 36. Sa zlom česti, s gorom kôbi. P. Kanavelić, iv. 588. Sad mi je Bog da mijer, i nije sotone ni zle kôbi. S. Margitić, tal. 197. Rat, kugu, od njih dale svaku i zlu kob da tiramo. J. Kavanin 505b. Pa dočim se Bogu pomolio da mu kôbi zle na putu kruši. Osvetn. 2, 22. Svaki danak gore po njih kôbi. 3, 21. — *huda.* Daleč bile kôbi hude! D. Zlatarić 67a. Hude kôbi, prijeka sluta carsku glavu višni ukloni... I. Gundulić 505. — *loša.* Al' odluka ne probavi hudih, jer s lošom se ukobio kôbi. Osvetn. 1, 11. Loša kob je, poglavico harna! 1, 65. — *luta.* A vrlati protirnuše hladne, s lute kôbi ptica nebozihelj. Osvetn. 1, 7. — *mućna.* A kaluder mućne kôbi tlapi. Osvetn. 2, 135. — *plaćna.* A oni proklet, s koga izlaze na dan blag nam plaćne kôbi, tko liposti lipos vaze, a za zlato da gđobi. I. Gundulić 163. — *porazna.* Ne spominjate radi Boga i sreće junačke, a dušmanske rad porazne kôbi. Osvetn. 2, 91. — *prijeka.* Da ti padeš (uklonio Bog tvu glavu kôbi od prike!). G. Palmotić 2, 116. — *strašna.* Dalek strašne kôbi ove Bog od naše kuće ukloni! G. Palmotić 3, 169b. — *teška.* Viđenje: puno udesne teške kôbi. P. Kanavelić, iv. 258.

b. occursus, obviatio, sretanje, susret. — *Moglo bi se činiti da je ovo značenje starije nego prvo (kod a), ali se to ne potvrđuje u drugim jezicima i u starijim knjigama (naj prvi se put ovo značenje nalazi u Mikafinu rječniku). moglo bi i biti da se od samoga pozdrava kod sretanja (dobra kob!) načinio glagol skobiti se, pa se po ovome shvatilo da kob ima ovo značenje. U kob nima Isus pojde. F. Lastrić, test. 158a. Jeruzolim danas je došao u kob Mariji. 391b. Kad je bio čardaku na vrati, kob ga kôbi Stevanova ljub, zagrlji ga, pa ga i poljubi. Nar. pjes. vuk. 2, 300. Pa konica u kob vojku pusti. B. Radičević (1880). 156. Upire (Befunica) u Mlavu kod razvalina grada Kudelina gde se sastaje s malo nižim ogrankom, koji ovome ide u kob sa Vraha. Glasnik. 43, 280. — *Amo primam i pozdrav: dobra kob! od prošloga vijeka; u starijim primjermu (vidi kod a) jamačno znači što i dobra sreća! Prvi, rekavši mu dobra kob, upita ga...**

D. Obradović, basn. 210. Dobra kob! (U krajini negotinskoj i gore uz Timok reče jedan od dvojice ljudi kad se na putu sretnu — 'skobe' — mjesto: 'pomoz! Bog!'). Nar. posl. vuk. 59.

c. *boja na čovječjem licu, pomast.* — *Nije jasno kako je postalo ovako značenje: može biti po predašnjemu (kod b), jer kad se dvoje sreća, jedno gleda drugome u lice, pa i pita ga za zdravlje.* — *U naše vrijeme u Lici (vidi primjer u Vukovu rječniku) i u sjevernoj Dalmaciji.* Bijele kobi, kosmat, brkat. M. Pavlinović, razl. spis. 125. Nihove kobilje crvenkaste. 407. Opečene i crne kobilje. 420.

d. *Daničić u rječniku kaže da je značenje aetas, i donosi ovaj primjer: Do sihih vremena za sedam sati kobilje bježe* Theodori Studita. G(lasnik). 11, 253, ali u ovijem brojevima ima štamparska pogreška, te nijesam mogao naći cijelo mjesto i ne razumijem dobro smisao. zar mješte kobilje treba čitati dobi?

2. KÔB, m. *vidi* 1. kob, a. — *U nekih pisaca čakavaca xvii i xviii vijeka.* Vidih zlamen od zla koba. Đ. Baraković, vil. 217. Po čem li znadiše mo'e sriče dobar kob? 364. Misli i zla koba u srcu imaše. jar. 58. Radi glasa od zla koba. drag. 346. Mnogi u ponor kletin kobom dol pakleni propadoše. A. Vitalić, izt. 4b. Jedna drugu razdirača zalim časom, gorim kobom. J. Kavašin 407b. Da put spravi dobrijem kobom. 522a.

1. KOB, f. *vidi* 1. kob, a. — *U dva pisca čakavca xvi i xvii vijeka.* Zle kobe se zbiše. P. Zoranić 5a. A nemo zla koba smrti se približe. Đ. Baraković, jar. 108.

2. KÔBA, f. *hyp.* kobila. — *Akc. se mijenja u voc. kôbo.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Što koba više skače, to bolje vrše. Nar. posl. vuk. 357. Kobo kobilice, otvori mi vrata! Nar. prip. vuk. 224. Manu sablom, odseče mu glavu, pa je kobilje u zobnicu baci. Nar. pjes. vil. 1867. 455.

3. KÔBA, f. *vidi* kobac (može biti ipokoristik). — *Akc. je kao kod 2. koba.* — *U Vukovu rječniku: vide kobac s dodatkom da se govori u Srijemu i u Bačkoj.*

4. KÔBA, f. u *Vukovu rječniku:* duguljasta dna kabao u kojemu se drži i nosi maslo, skorup, med itd. 'art kübel', 'urna quaedam' s dodatkom da se govori u Lici. — *vidi* i: Koba je duguljasta dna, pa nije ni visoka, a ožgo ima zaklopac; no kad se u kobilje nosi mlijeko (kiselo), kao što čobani u Lici rade, onda metnu naj prije po kobilje čistu krpicu, pa onda je zaklope čvrsto, da ni kap proliti se ne može. ima koba od litre i od dvije, a i manjih i većih. cf. burica. u Dobroselu. M. Medić.

KÔBAC, kôpca, m. Accipiter nisus L., neka ptica grabilica. — *a-* stoji nj. negdašnjega b. — *Akc. se mijenja u voc.: kôpce, kôpci.* — *Riječ je praslavenska, isporodi rus. kôbeцъ. (češ. koba, gavar), polj. kobiec.* — *Može biti da je srodna s 1. kob.* — *Između rječnika u Vukovu:* 'der sperber', 'nisus' [accipiter Briss. cf. 1. koba, pi-luga, skanač u trećem izdanju]. Doletivši kobac ufati (ptičicu). A. Kanižlić, utoč. 395. Zaleće se kobac avanica i odvede sjenicu djevojku. Nar. pjes. 1, 582—583. Neka nosi kobac propelicu. 3, 547. Kobac je donesal drobac, soja je donesla loja, vrana je donesla grahla. Nar. pjes. istr. 4, 3. Ne budi svakoj tici kobac. Nar. posl. vuk. 195. Svaka tica ima (nad sobom) kôpca. 277. Od Turčina stvori se kobac. Nar. prip. vuk. 49. Kobac

'der sperber, vogelfalke', Falco nisus'. G. Lazić 50. Kobac, Falco tinnunculus. J. Pančić, zoolog. 204. 'Genus Accipiter Briss.' Rod Kobac. — 'Accipiter nisus (L)'. Kobac ptičar. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 2, 96b. — 'Accipiter brevipes (Se-verzow)'. Kobac srpski. 97a. Ettingerov, kulski kobac' ('Falco tinnunculus L.') i Duslov, toroński soko' čeda su nemačkoga, thurmfalke'. 95b. — *U prenesenom smislu, o čeladetu, kao pogrdna riječ.* A onoga staroga kôpca, igumana, rasporicu kao mačku! M. P. Šapčanin 1, 122.

KOBACAN, m. *kaže se mačku.* — *Postaje od kobacati se.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 49.

KOBACĀNE, n. *djelo kojijem se ko kobaca.* — *U Vukovu rječniku.*

KOBACATI, kobacām, *impf.* aktivno samo u jednom primjeru xvii vijeka gdje se čini da znači: premetati. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl. kobacāmo, kobacāte, u aor. 2 i 3 sing. kôbacā, u part. praet. act. kôbacao, kôbacāla, u part. praet. pass. kôbacān.* — *Može biti i stara riječ, isporodi malorus. кобати се, premetati se.*

a. *aktivno.* Ter manom sve kroza n srdit val kobaca. Đ. Baraković, vil. 293.

b. *sa se, refleksivno, čeprkati (s bukom), strugati nogama po tlima.* — *U Vukovu rječniku: mit den füßen scharren' strepo pedibus'.*

KOBAC, m. *vidi* kobac. — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata.* Prehiti se, devojko, ptičicom u lugu; a ja ću se, devojko, kôbacem za tobom. Jačke. 310.

KÔBACĀ, f. u *Vukovu rječniku:* od drveta kao krlетка (kavez) gdje se drže kokoši ili kakva druga životinja 'der hühnersteig', gallinarium'. kôbača se od krlетke razlikuje po tome što je krlетка 'mala' za tice; a kôbača 'velika' za kokoši i drugu životinju s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kôbacā.* — *Miklošić (etymol. wörterb. kod kôbača) misli na postane od tal. gabbia (vidi gajba, kajba), ali bi moglo biti srodno s kobac.*

KÔBACĀNE, n. *djelo kojijem se kôbači.* — *U Vukovu rječniku.*

KORACIĆ, m. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. xv. xxvii.

KÔBACITI, kôbacīm, *impf.* sebi grabiti. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. kôbači.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (an sich reissen', rapio' s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).* Ko jači onaj i kôbači (grabi sebi ili prisvaja. U Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 140.

KÔBAK, kôpka, m. *dem.* 2. kob. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (značenje valja da je kao kod 1. kob, b).* Dobar kralja kobak sukobio, sukobi ga vojvoda Sibińska. Nar. pjes. vuk. 2, 491.

KÔBAN, kôbna, *adj.* fatalis, postaje od kob nastavkom bn. — *Akc. je zabiježen po Belinu i Stulićevu rječniku (gdje stoji da je o kratko ili nije zabiježeno kao dugo).* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (kobni di mal augurio o mal augurato', ominosus' 119b; prodigioso, che contiene in se prodigio', prodigiosus' 587b; disgratiato', infelix' 265a), i u Stulićevu (auguralis, auspicalis; infaustus, infelix, mali ominis').*

1. *adj.*

a. *po kojemu se sluti, po kojemu se može znati što će biti.* — *može se kazati o ptici, zvijezdi, (nikakvoj) vodi, vremenu, događaju itd.* Onu kobnu pticu (gavrana). Đ. Baraković, vil. 199. Tako kobna zvijezda koju za zlamenje višni ob-

javi, s jasnijem plamim i trcima strelovita s neba srne... G. Palmotić 3, 20^{ab}. Taki kadgod zrak prostira kobna zvijezda i neprava. 3, 109^b. Kobna zvijezda 'cometes'. J. Stulli, rječn. *kođ* koban. Zvijezde carska streña kobnijem zrakom naričaju. I. Đorđić, salt. 209. — Tada jedan duh pakleni ovaj pehar donije meni, pun priteške kobne vode. 'Ova je voda s rijeke Lute' reče neman huda i prika 'u noj gledaj sgođe lute nam mrzeća Dubrovnika'. G. Palmotić 1, 77. Dajte po se kobnu vodu, od jutrie ku ste rose vi jutroska nakupili. 2, 194. — I u hip koban neka ih vrše. J. Kavašin 468^a. — Nahode se zlameña došaste njegove sreće... nahode se još takvi od nega kobni događaji. A. Kanižlić, kam. 254. — Valda duh mu na osvetu kipi, il' mu kobne navješćuju sluti. Osvetn. 1, 32.

b. *nesrećan, t. j. koji jest ili koji je bio uzrok nesreći (ni u jednom primjeru ne kaže se o čjadetu)*. Tim poklisar cara Osmana, kô u bogdanska poļa ujaha, vidjenje mu kobnijeh strana stupit ne da bez uzdaha. I. Gundulić 320. Nu, vaj, huda kobna poļa spomena me htje razalit, da mi je trijebi sred nevoja neprijatele silom hvalit. 327—328. Strašiva se jaza gleda kobni šipun, jama huda. G. Palmotić 1, 28. Erkulove kobne strile. 1, 206. Ide kobni grob gledati. P. Kanavelić, iv. 198. Dobrim tegom, bez viliña djela kobna i nêvjêrâ. J. Kavašin 471^a. Pa se samo kaže da je zemlja nepodobna v'oma, a po bojne vavijek kobna Turke. Osvetn. 1, 12. U koja kobna vremena se isti bojni čini zbivaše. 5, 1. Iznad kobna poļa Nevesiña. 5, 31. Vitice — kobne zamčice za nestašno srce. M. P. Šapčanin 1, 105.

c. *u jednom primjeru xvii vijeka značenje je sasna suprotno predašnjemu (kođ b), srećan*. Neg znajući da se odi mnoga zdravlja, mnoge moći kobne vode vir nahodi, u ova mjesta htjesmo doći. J. Palmotić 188.

2. *adv. kobno*. — U Stulićevu rječniku: 'fortunate, fortunatim, feliciter, prospere', gdje se *tumači: srećno (premda je u istom rječniku suprotno značenje kođ adjektiva)*.

KOBANICA, *f. vidi kabanica*. — U naše vrijeme u *Lici* (gdje se kaže i kabanica). J. Bogdanović.

KOBANIČICA, *f. dem. kobanica*. J. Bogdanović.

KOBANIČINA, *f. augm. kobanica*. J. Bogdanović.

KOBASA, *f. farcimen, tomentum, vrsta djevenice, crijevo tanko ili debelo nadjeveno ispekanijem slanijem mesom i slaninom*. — u naše vrijeme običnija je riječ kobasica. — Riječ je praslavenska (kūlbasa), isporodi stslav. kūlbasa, novoslov. i češ. klobasa, rus. колбаса, polj. kielbasa, a i lit. kilbasas. — čudnovato je da u našem jeziku ne glasi kūbasa prema praslavenskom obliku, pa bi i novoslovenski trebalo da glasi kolbasa (koubasa), a češki klbasa. — Nepoznata postać; valja da je tuda riječ i po tome što oblici njezui po istom zakonu u srijem jezicima. teško je pomisliti na frc. calebasse, tikva (premda se i bundeva može najesti). — Između rječnika u Belinu ('salciccia e salsiccia, propriamente sanguinaccio', 'lucanica' 637^b) i u Stulićevu (uz kobasica). Kobase padoše ke u nidra stavi. M. Marulić 256. Pripijevaje s vinom, guleći kobasu. N. Dimitrović 102. Vele da se psi kobasami vežu. M. Držić 239. Pas zja na kobasu pod podom obješenu. 411. Dugoj kobasi lasno je ugodit. (D). Nije veće brijeme da se psi kobasami vežu. (D). Veće je dana neg kobasa. (Z).

Poslov. danič. — U kajkavaca i u gjevernijeh čakavaca (u Istri) oblik je klobasa kao u Slovenaca. Kade se dva za tuji zajiki i klobasi love. Naša sloga. god. 14, br. 8, str. 15.

KOBASICA, *f. uprav dem. kobasa, ali znači isto što kobasa, i običnije je u naše doba*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu ('farcimen') gdje se naj prije nahodi, u Mikišinu ('botulus, botellus, farcimen, lucanica, insicium'), u Belinu ('salciccia e salsiccia', 'lucanica' 637^b), u Bjelostjencevu ('farcimen, botellus, botulus, lucanica'), u Jambrešićevu ('farcimen'), u Voltigijinu ('salciccia, salsiccia', 'wurst'), u Stulićevu ('farcimen, impensa'), u Vukovu ('die wurst', 'farcimen, botulus'). — U mjestima gdje se kaže klobasa, kaže se i klobasica. Klobasica, 'botellus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftag. 61.

a. *u pravom smislu*. U božica tri nožica: jednim reže zaoblicu, drugim reže kobasicu, trećim reže česnicu. Nar. pjes. vuk. 1, 117. Ter dosezi kobasicu, ter ju hiti simo nam. Nar. pjes. istr. 8, 19. Više je dana nego kobasica. Nar. posl. vuk. 36. Ovaj je svijet kao masna kobasica. (Reče se naj više u šali). 280. Omiče se kao masna kobasica. 288. Dok je pečenje trajalo, a kobasice vrhu ognja visjele. S. Lubiša, prip. 219.

b. *u prenesenom smislu: snopić načinen od sirova graña za utvrđenje bregova kraj vode*. — U Vukovu rječniku: od vašina nastavljeni snopići kad se brijeg tvrđi da odbija vodu. — I kao utvrđivanje za ratne potrebe. Kobasica, arch. 'wippe, wurst (faschinenbau)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

c. *ime planini*. — U Vukovu rječniku: planina u Srbiji u nahiji kruševačkoj. — ne znam jeli ista planina što je sad u okrugu čačanskom (M. Đ. Milićević, srb. 644).

KOBASIČAR, *m. čovjek koji čini kobasice (i prodaje ih)*. — U Mikišinu rječniku: kobasičar, koji nadiva kobasice 'fartor'; u Belinu: 'salcicciar, facitor di salciccie', 'fartor' 637^b; u Voltigijinu: 'salcicciar', 'wurstmacher'; u Stulićevu: 'fartor, vel qui farcimina vendit'; u Vukovu: 1. 'wurstmacher', 'fartor'. — 2. 'liebhaber von wursten', 'amans farciminum'. — U Vukovu rječniku ima i drugo značenje: čovjek koji rado jede kobasice.

KOBASIČAREV, *adj. koji pripada kobasičaru*. — U Vukovu rječniku.

KOBASIČARI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 107.*

KOBASIČAROV, *adj. vidi kobasičarev*. — U Vukovu rječniku.

KOBASIČICA, *f. dem. kobasica*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu ('botellus, botulus'). Onu jednu malu kobasičicu svari mi za večeru. J. Bogdanović.

KOBASIČINA, *f. augm. kobasica*. J. Bogdanović.

KOBASIĆ, *m. prezime*. — xv i xvi vijeka. Jandrij Kobasić. Mon. croat. 177. (1499). Ivana Kobasića. 197. (1511). Gašpar Kobasić. 257. (1556).

1. KOBÂŠ, Kobaša, *m. mjesno ime*. — Akc. kuki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. sing. Kôbâšu. — Nije mi poznato postać.

a. *selo u Bosni u okrugu bañolučkom*. Statist. bosn. 39. Viš' Kobaša u Vučjak-planini. Nar. pjes. juk. 575.

b. *seoce u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom blizu Stona*. Schem. ragus. 1876. 86.

c. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. 120. — *Pomiše se od XVIII vijeka*. U Bistrici, u Našicah, u Kutjevi, u Kobašu, ... A. Kanižlić, uoč. xxiv. Brod i Kobaš i Novogradiška. M. A. Rejković, sat. B2b. Marijan Terzić od Slavonije iz Kobaša. And. Kačić, kor. 485.

d. *pomiše se prije našega vremena, može biti isto mjesto što je kod b ili c*. Kobaš. S. Novaković, pom. 185.

2. Kobaš, m. *presime*. — *U naše vrijeme*. Schem. bosn. 1864. xviii. — *isporedi* 1. Kobaš.

Kobašnica, f. *ime selu i rječici u naše vrijeme*. Rat. 111. 115.

Kobatovac, Kobatovca, m. *ime selu u Bosni u okruglu banolučkom*. Statist. bosn. 84.

Kobecati SE, kobecam se i kobečem se, *impf. vidi bekečiti se*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'ringi, distortuere os, labia'. — *isporedi kobecati se*.

Kobelar, m. *vrsta vinove loze*. Kobelar (Kobilar na Krku), suvrst vinove loze, crna vrlo sitna, inače vrlo slatka grožđa (na Krku i Cresu). Kobelar veli, suvrst vinove loze (na Cresu). B. Šulek, im. 148.

Kobelarić, m. *vrsta vinove loze (uprav dem. kobelar)*. Kobelarić, suvrst vinove loze (na Cresu). B. Šulek, im. 149.

Kobeľânê, n. *djelo kojijem se kobeľa*. — *U Vukovu rječniku*.

Kobeľati, kobeľâm, *impf. valati, kotrlati, koturati*. — *Akc. se mijena u praes. 1 i 2 pl.: kobelâm, kobelâte, u aor. 2 i 3 sing. kobeľa, u part. praet. act. kobeľao, kobeľâla, u part. praet. pass. kobeľân*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('rollen', 'volvo')*. — *U Lici u prenesenom smislu, truditi, mučiti se*. 'Edva evo kobelam po ovom blatu'. — *I sa se, refleksivno (valati se)*. Kobelao se kao besomučan. M. P. Šapčanin 1, 110. 'Vavije se s djecom kobelam, neko mirim, neko tješim, neko zabelam'. J. Bogdanović.

Koben, m. *u Daničičevu rječniku*: Koben, selu je Jablanici crkve arhandelove u Prizrenu išla meda 'u Koben'. G(lasnik). 15, 280. (1848?).

Kober, m. *plahta od debeloga platna*. — *Kao da je osnova praslavenska (za značenje: sag), isporodi stslav. kovъrъ, kovъrъ, rus. коверъ, češ. koberec, polj. kobierzec*. — *Postaće je nejasno, kao i kod guber što je može biti ista riječ*. — *isporedi i koberac*. — *Samo u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjencevu ('linteum e tela crassissima, stragulum lineum') i u Stuličevu (kober, kobera 'linteum e tela crassissima' iz Bjelostjenceva)*. Koberi spadaju među robu koja se ocarinjuje u prometu. Zbornik zak. 1871. 397.

Koberac, koberca, m. *dem. kober, znači: sag*. — *Samo u Vrančičevu rječniku*: koberec ('aulaeum', 'tebich') što ni po što ne može biti dobro, nego je ili štamparska pogreška ili češka riječ.

Kobětina, f. *augm. 4. koba*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Nasbijala punu kobetinu base'. J. Bogdanović. 'Da ulijesh u kobetinu, sve jedno je, opet će on zamlažu načiniti sebi'. Javor. 1884. 979. a to znači, da je čobanu malo što ponese, pa onda otpija po malo kiselog mlijeka, a neprestano ga zamlažu slatkim mlijekom (uhvati ovcu ili kozu, pa dok je ne izmuze pijući zamlažu dotle te ne pušta). M. Medić.

KOBICA, f. *dem. 4. koba*. — *Akc. se mijena u gen. pl. kôbica*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'U malu kobicu ulij čobanu mlijeka'. J. Bogdanović. 'Pukao mi je obruč na kobici, pa u čem ću mlijeka ponijeti?' u Dobroselu. M. Medić.

1. KOBILA, f. *equa (Equus caballus L. fem.)*, *žensko od koňa*. — *-i- stoji mj. negdašnjega y*. — *Akc. se mijena u gen. pl. kôbilla*. — *Rječ je praslavenska, isporodi stslav. i češ. kobyła, rus. кобыла polj. kobyła*. — *Nejasna postać: može se isporoditi lit. kumėlė, kobila (isporedi strus. комонь, vidi kod koň)*, *ili lat. caballus; može biti srodno s kob, pošto su stari Sloveni gatali koňma, isporodi ždrijež i ždrijebe*. — *U svijem rječnicima (u Daničičevu kobyła)*.

a. *u pravom smislu*.

u) *uopće*. Dahš (Hilandaru) u Zetè kobyła. Mon. serb. 6. (1198—1199). Ine vlahe izbrahš otš crkvoñnih vlahš, da pasu kobile crkovne, a da ne uzimaju otš crkve bēlēgu ničto, pače ako čto izgube, da plaćaju otš sebe, koñš po 80 perspers a kobila po 20 perspers. 61. (1293—1302). Otsluči kraljevstvo mi 24 kobily otš svojihš kobily. 61. Da ne uzima bēlēga ot kobily. Deč. hris. 62. Izdava otš koňa perspera, otš kobily 6 dinari. Zak. duš. pam. šaf. 38. 50. Kapitul za žrebca ali kobilu. Stat. krč. ark. 2, 282. Puščam bratu polaču i kobili. Mon. croat. 132. (1487). Da ti budu koñuh kobilam tvojijem. Pril. jag. ark. 9, 147. (1520). Kobila se pruca. M. Držić 54. Na kobile ke ždribe imihu usedoše. Aleks. jag. star. 3, 285. Kim (je) smok mliko kobile. I. T. Mrnavić, osm. 142. Kobile, mazgi i magari. B. Krnarutić 12. Gori nego pasduh pusti, mať kobila koga grusti. J. Kavañin 448a. Bi mu doglašeno da mu je doli u koñušnici kobila lijepa koñica okotila. B. Zuzeri 301. Vlahiñica rodila, pod kobilom odhranila. Nar. pjes. miki. beitr. 1, 17. Da se siromašica žena promini u obiliče kobile. M. Zoričić, zrc. 185. Zaplini... tri iľade kobila oliti veliki bedevija s ždribehem. And. Kačić, razg. 183. Kobile se izdrebile. Nar. pjes. vuk. 1, 114. Nije majka rodila junaka, ni kobila koňa oždrjebila... 1, 600. Na kobili tankoj bedeviji. 2, 220. Jesi l' čuo đe pričaju ľudi đe j' Miloša kobila rodila?... našli su ga jutru u erđeli, kobila ga sisom odojila. 2, 289. Kobili se na ramena baci. 2, 388. Što je vranac u tri puta skak'o, to kobila u jedan put vata. 2, 459. Ko može i koñ mu može, a ko ne može i kobila mu posrće. (U šali). Nar. posl. vuk. 148. Izide koñ iz jezera i opase jednu kobilu. Vuk, nar. pjes. 2, 106. Ne uzima kađ izjaloviti kobile. 2, 106. Kobila ostane suždrebn. Vuk, nar. pjes. 2, 106. Na nami su toke zveketale, a pod nama kobile vrišćale. Osvetn. 3, 17. — *Kao psotka ženskom čeladetu*. Sad ju (svekrvu) zove: majko mila! a sutra će bit kobila. V. Došen 157b. — *Metaforički, o ženskom čeladetu*. I negova da kobila dvijem se neće dat jahati. J. Kavañin 40b. — *I kao psotka se kaže kome da mu je mati kobila*. Kobila ti 'e mati, a ti si kopile. M. Držić 105. Da bi mene ne rodila majka, već kobila koja ata moga! (ovako i slično nahodi se često u narodnjem pjesmama). Nar. pjes. vuk. 1, 474. Nuto zeta! nuto sijaset! kan' da ga je krava otelila, magarića pupak odrezala, a kobila mlekom zadojila. 1, 523.

b) *vidi bedevija, suždreban, ždreban, ždrijebiti se, oždrijebiti, izdrijebiti, pasti se, opasti itd.*

h. *u prenesenom smislu, drvena greda vrlo debela i teška kojom se pritiskuje u tjesku*. — *U južnijem krajevima (u Dubrovniku i u Boci) od XVIII vijeka*. — *Između rječnika u Vukovu (na*

tijesku ona greda gore koja sastavlja loze i orašina se dole pritiskuje kad se tiješće masline s dodatkom da se govori u Bori). Tijeshti ga izpod dvije kobila. (Z). Poslov. danič. — *Slično je i ovo značenje na Braču*: Preko žerke (weinpresse) ona dva plovnasta balvana što pri krajinama ogrle loze i pritiskuju hleb (drop), zovu se kobila. A. Ostojić.

e. u prenesenom smislu, neka greda u vodenice. — *isporedi magarac*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u kašičare vodenice ona gredica što na njoj stoji kolo). Ruda je užlijebljena u kobilu koja ne dovata do zemlje nego se udaranjem i izbijanjem klina može dizati i spustati da bi se i gorči kamen posredstvom rude i vretena mogao dizati i spustati, te time udešavati da sitnije i krupnije meje. (u okrugu biogradskom). L. Stojanović.

d. u prenesenom smislu, ina i drugijek značenja. *vidi*: Kobila, tech. (koň, koze, nogače), schragen, tal. cavalletto, arch. (koza, koň, kohic), bock, rüstbock, fr. tréteau, chevalet, egl. horse, jackt, tal. capra, brückenbock, fr. chevale d'un pont, egl. trestle, (tetiva), unterträger, unterzug(s balken), durchzugsbalken, fr. calle, lambourde de plafond, v. tetiva; kobila od mosta, brückenjoch, brückenglied, brückenstrecke, fr. travée de pont, egl. bay of a bridge, tal. sostegno di ponte, most na kobilah; razmak kobila jochweite, fr. ouverture, débouche, mech. radstuhl, v. sute; zapfengerüst, zapfengestell, lagorstuhl; (koňic, stolica; blazina na koňu), bocklager. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. *vidi* kobilica, c. — *U Vukovu rječniku*: vide kobilica, 2. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku znači što i kobilica, c, a).*

f. bijesne kobile, suijeg rjedi od guberaša, ne pada onako gusto. V. Ilić iz Srbije.

g. vrsta šlive. Kobila, suvrst šlive (Valavac). B. Šulek, im. 149.

h. Bijesna Kobila, ime planinskom vrhu u Srbiji u okrugu vranjskom. Besna Kobila. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 274.

2. KOBILA, m. prezime (isprva nadimak). — *Ista je riječ što i kobila*. — *Od xviii vijeka*. Ivan Kobila. Glasnik. II, 3, 72. (1706—1707). i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KOBILAČIĆ, m. prezime. — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku*: Kobylacić, vlastelin kneza Pavla Radinovića, odu primorija Vukosav Kobilačića 1397. M(on. serb). 229.

KOBILĀD, f. coll. mnogo kobila. — *U Stuličevu rječniku*: equarum multitudo; *reka da je sam Stulli načinio ovu riječ prema drugijem kolektivnijem supstantivima na ad, te je nepouzdana*.

1. KOBILĀR, m. čorjek koji se bavi kobilama. — *U osobitijem značenju*. — *Od xvii vijeka samo u rječnicima*: u Mikafinu (kobilar, koji kobile čuva, pastor equarum) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (guida o pastore di cavalle, equarum pastor 178b), u Bjelostjencu (pastor equarum), u Stuličevu (equarum custos), u Vukovu (1. der stutenhüter, stutenhändler, custos equarum aut quaeustum earum exercens. — 2. schimpfwort für einen ungeschickten reiter, conviciu in equitem).

a. čorjek koji čuva kobile. — *U srijem rječnicima*.

b. čorjek koji trguje kobilama. — *U Vukovu rječniku*.

c. kao pogrдна riječ za nevaljala, nerještu jahača. — *U Vukovu rječniku*.

2. KOBILĀR, m. Oriolus galbula L., *vidi* vuga. — *U naše vrijeme u Istri*. Kobllar, avis quaedam. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 59. — i u Šulekovu rječniku: goldamsel.

3. KOBILAR, m. *vidi* kobelar. Kobilar, vrst grožđa. Vrbnik.

KOBILĀRDA, m. posovni naziv za lijeno čelade. On ti je onaj kobilarda, ne bi na vatri pregorio. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović. — *isporedi* kobilardija.

KOBILĀRDIJA, m. pogrдна riječ u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kobilarda.

KOBILARIĆ, m. prezime. — *xiv vijeka*. Župan Kobilarić. Mon. croat. 46. (1895).

KOBILARNIK, m. planinski vis u Srbiji u okrugu krasevačkom. M. Đ. Milićević, serb. 705.

KOBILAST, adj. pogrдна riječ o čeladetu. — *U naše vrijeme u Lici*. Kobilast je on, moj brte, i debele kože na obrazu. J. Bogdanović.

KOBILE, Kōbīlā, f. pl. selo u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 21.

KOBILE'Ā LĀZ, m. vrh jednoga visa u Gruzi. L. Đorđević.

KOBILESNICA, m. *vidi* kobilarda. J. Bogdanović.

KOBILETINA, augm. 1. kobila. — *U Vukovu rječniku*.

KOBILICA, f. dem. 1. kobila. — *Između rječnika u Mikafinu* (kobilica, ždribe, equula), u Belinu (cavallina, cavalla piccola, equula 178b, polledra, cioè cavalla giovanetta, equa juvenula 570b), u Bjelostjencu (equella), u Jambrešičevu (kobilica, mala kobila, equula), u Voltigijinu (cavallina, eine junge stutte), u Stuličevu (equula). u Vukovu (dim. v. kobila).

a. u pravom smislu. I dovede mrku kobilicu. Nar. pjes. petr. 2, 495. Kobo kobilica, otvori mi vrata. Nar. prip. vuk. 224.

b. u prenesenom smislu kaže se o različitim sitnijem životinjama.

a) *vidi* skakavac, prug, šaška. — Često u pisaca već od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (kobilica divja, ili črv, skakavica, prug, locusta, carnopes) i u Jambrešičevu (kobilica, kućec, locusta). Prusi su kobilice ke pokriše poje od Egipta. M. Marulić 67. (Ivan) jidiše kobilice i med divji. Transit. 27. Kobilice potrše franačku zemlju divnim činom. Š. Kozčić 19b. Pica negova biše kobilice. Anton Dalm., nov. tost. 1, 8b. Hranaše se divjem medom od štrmijela i kobilicami. M. Divković, bes. 48a. Poganski narodi kako kobilice svaku stvar pod četu obraćahu. F. Glavinčić, cvit. 93a. Vnoge kobilice po dalmatinskom orsagu letjahu kano oblaki. P. Vitezović, kron. 107. Vojskam štetnih kobilica što će živo moć ostati? J. Kavašin 411b.

b) Cicada plebeja Scop., *vidi* cvrčak, krijes. — *U Bjelostjencu rječniku*: kobilica polska budi gorna, krijes, kajti krešči, cicada, v. scuric. i u Jambrešičevu: kobilica polska, cicada.

c) *vidi* bogomojka, b). — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

c. kost na prsima u kokoši i u drugijeh ptica, ali nije svuda ista.

a) os pectorale, sternum, grudna kost. srednja velika kost na koju se naslonjaju rebra. — *ovakovo je značenje u Stuličevu rječniku* (avium ventriculus) gdje nije dobro tumačeno, i u ovijem

primjerima: Ufatiću prepelicu, slomiću joj kobilicu. Nar. pjes. vuk. 1, 435. Pticija grudna kost, kobilica. J. Pančić, zoolog. 188. i u naše vrijeme u Dubrovniku. *vidi:* Kobilica, zool. „brustbein b. vogeln“, lat. „sternum“; greben kobilice „brustbeinkamm“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b) *vidi* jadež, lomilica. — *kao da je ovo značenje u Vukovu rječniku* („das brustbein der vogel“, „os sterni avium“; cf. lomilica) *kako se čini po riječi lomilica, i u ovim primjerima:* Kobilica je ona ista kost kokošina o kojoj se govorilo u ovoj gorhoj (igri jadeža). V. Vrtević, igre. 24. I ovo je ista gornja kokošina kobilica. 25. i možebiti i u ovome: Arnauti gledaju ovako ne samo u pleće nego i u kobilicu od kokoši. Vuk, živ. 238.

d. carina, u lađe naj doña greda što stoji uz svu dušinu lađe. — Po sličnosti prema c, a). Kobilica (u čamca), „der kiel“, „la colomba“. Babić. — *Prema ovome, u prenesenom smislu, u botanici, o osobitom obliku u cvijeta.* Dve doñe (cvetne liske) raznostrane većinom su srasle u „kobilicu“ („carina“). J. Pančić, bot. 65.

e. u prenesenom smislu, koni ili konić na guslama. — U Vukovu rječniku kod koni ima da se u Krašskoj kaže za ovo značenje kobilica. — Ali se govori i u naše vrijeme u Srbiji. V. Ilić. — *vidi i:* Kobilica, tech. (konic), steg (der geige), tal. „ponticello“, fr. „chevalet“, egl. „bridge“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

f. u Vukovu rječniku: grozd kad se odsiječe s lozom zajedno, da se ostavi „rebschoss mit trauben“.

KOBILIČATI SE, kobiličam se, *impf.* djeca ili momci stanu jedan za drugim u razmaku, svi se sagnu, a posljednji skače preko njih. u Lici. D. Trstenjak.

1. KOBILIČ, m. na žečki za ule (ölpresse) oao drvo ispod loze što upire na drvje i pogaču povrhu cijetaka. na Braču. A. Ostojić. — *isporedi* 1. kobila, b.

2. KOBILIĆ, m. *presime.* — Miloš je Kobilic poznati junak našega naroda; istom u narodnjem pjesmama zove se Obilić (*vidi*), premda And. Kačić misli da je ovo ime starije (*vidi* drugi Kačićev primjer). u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena zove se Kobilic (*vidi* dalje) i ime se tumači po narodnoj priči: Jesi li čuo, de pričaju ljudi, de j' Miloša kobila rodila? našli su ga jutru u erdeli, kobila ga sisom odvojila, s toga snažan, s toga visok jeste. Nar. pjes. vuk. 2, 239. — *isporedi i* Kobilović. — Ubi Miloš Kobilic Murata cara. Š. Kožićić 49b. Miloš-Kobilica gdi ubi Murat cara. I. T. Mrnavić, osm. 141. U njih (bugarkinah) žive slava obilna, ku Kobilic steče mudri. I. Gundulić 813. Lijepu i mladu Vukosavu da (Lazar) Milošu Kobilicu. 386. Miloša Kobilica i Vuletu Brankovića. J. Kavanin 233b. Miloš Kobilic. A. Kanižlić, kam. 643. A Miloša Kobilica jedna mlada vlahinica. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Miloš Kobilic, aliti upravniye Obilić. And. Kačić, kor. 429. Kobilic u Novog Pazara: od ovoga plemena bi veliki vitez Miloš Kobilic koji ubi cara Murata na Kosovu Polju. starinom zvaše se Obilić, ali zaradi nenavidosti bi od Vuka Brankovića zezvan Kobilic. 453. Nije li vitez Miloš-Kobilicu? J. Krmpotić, pjesm. 8. Ja ti drago Kobilic-Miloša. Nar. pjes. vuk. 2, 241.

3. KOBILIĆ, m. ime dojema selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 67. 75.

KOBILJ, *vidi* kobil.

KOBILIN, *adj.* koji pripada kobili. — U Vukovu rječniku.

KOBILINA, f. *augm.* 1. kobila. — U Belinu rječniku: „cavallaccio e cavallaccia“, „equus et equa ignava“ 178b. i u Stuličevu: „vilis equa“.

KOBILNAK, m. nekakva biljka. Kobilnak, lekovita trava bijela i žuta cvijeta (Sabljar, Zagreb). B. Šulek, im. 149.

KOBILO, n. u Daničičevu rječniku: Kobylo, međa je zemljama crkve bogorodičine u Arhijepiscopi išla „na Kobilu Kobilšticom“. M(on. serb). 144. (1349).

KOBILOVAČA, f. glavica u Hercegovini. Schem. herceg. 1873. 150.

KOBILOVIC, m. *vidi* 2. Kobilic. — xviii i xviii vijeku. Junak čina plaha Kobilović Miloš vrijedni. G. Palmotić 2, 520. Kobilović carski oborac. J. Kavanin 231b. Da je Vuče Branković ko i Miloš Kobilović. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 17. Ali Miloš Kobilović Milici odgovaraše. 1, 20. Kad je Miloš Kobilović knez-Lazara razumio. 1, 21.

KOBILSKI, *adj.* koji pripada kobilama. — U Stuličevu rječniku: v. kobili. — U naše vrijeme kod mjesnoga imena. Kobilsko brdo, šuma. — u požeškoj okolini.

KOBIL, *adj.* koji pripada kobili ili kobilama. — Ima i stariji oblik kobilij. — U naše se vrijeme običnu upotrebljava složeni oblik: kobilji (prosti oblik samo kod nekih mjesnih imena). — Riječ je praslavenska, *isporedi* rus. кобылѣ, češ. kobyli, polj. kobyli. — *Između rječniku u Stuličevu (jamačno griješkom* kobili „equarum“), u Vukovu (kobili „der stute“, „equae“), u Daničičevu (kobilij i kobyli „equae“).

a. *uopće.* Ozimče kravje ali kobilje. Stat. krč. ark. 2, 282.

b. često kod mjesnih imena.

a) Kobil, kao supstantiv, ime manastiru. — *isporedi* Kobilja. — Prije našega vremena. Kobilj (mon.). S. Novaković, pom. 195.

b) Kobilđo, Kobilji Do, Kobilji Doči.

aa) Kobilđo, selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 9.

bb) Kobilji Dô, selo u Ornoj Gori. Glasnik. 40, 18. — Ima i u Vukovu rječniku s primjerom: Na široku Dolu Kobiljenu. — Na ravnome Dolu Kobiljenu. Nar. pjes. vuk. 4, 521. Dok dodoše Dolu Kobiljenu. Pjev. crn. 21b. Na dno ravna Dola Kobiljega. Ogled. sr. 118.

cc) Kobilji Dôli, biće isto što Kobilji Do pod bb). Na Kobilje Dole dolazili. Ogled. sr. 90. Hajde s nama na Dole Kobilje. 90.

dd) Kobilji Dôci, biće isto što Kobilji Do i Kobilji Doli pod bb) i cc). Da su Cuce izjavile ovce u Kobilje Doce. Pjev. crn. 265a.

e) Kobilja Gláva, mnoga se mjesta (vrsi i sela) ovako zovu; n. p.:

aa) u Daničičevu rječniku: Zaselak selu Lojanu bješe „Kobilija Gláva“. M(on. serb). 64. (1293—1302). selu je Orahovcu koje Grgur sin Vuka Brankovića dade Hilandaru išla međa „na Kobyju Glavu“. Glasnik. 15, 276. (1348?). i selu je Tudorcu išla međa „u Kobilju Glavu“. 15, 302.

bb) u Bosni. aaa) selo u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 10. — bbb) planine. Kobilja Glava planina u nahiji sarajevskoj. F. Jukić, zeml. 81. Pisac veli da su u Bosni dvije „Kobilje Glave“: jedna drumom od Kiseljaka, druga od Visokoga. Osvetn. 7, 41.

cc) planina u Hercegovini. — I u Vukovu rječniku. Al' to gleda Bajo i Limune sa stijene iz Kobilje Glave. Nar. pjes. 3, 458.

dd) u Srbiji u okrugu užičkom. Državno dobro: Kobilja Glava. Sr. nov. 1870. 819.

d) Kobilja Ravaň, seoce u Hercegovini. Statist. bosn. 112.

KOBILA, f. mjesno ime.

a) selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 68.

b) manastir. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 135. — isporodi kobil, b, a).

1. KOBILAČA, f. za žensko znači što i za muško 'kobilarda'. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

2. KOBILAČA, f. mjesno ime. S Kobilache Humu do na glavu. Osvetn. 7, 86.

KOBILAK, Kobilaka, m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 65. 89.

KOBILDŌ, Kobilđola, m. vidi kobil, b, b) aa).

1. KOBILE, n. mjesno ime.

a. u Vukovu rječniku: planina u Starom Vlahu. cf. Koviļe.

b. u Srbiji. ..) dva sela u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 126. 129. — b) selo u okrugu požarevačkom. K. Jovanović 142.

2. KOBILE, n. (?) u dubrovačkoj poslovići XVIII vijeka (mislim da sam čuo govoriti koviļe). Diže hije miļe na koviļe. (Z). Poslov danić. — isporedi hije.

KOBILICA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom (s pridjevom mala). Niva kod Male Kobilice. Sr. nov. 1871. 175.

KOBILNAČA, f. u Vukovu rječniku: nekaka trava. (griješkom) Kobilnača (Vuk), rus. кобылица (Loniceria coerulea), pol. kobyła (vrst šljive). B. Šulek, im. 149.

KOBILSKI, adj. koji pripada mjestu Kobilu. Kobiljska (opština). K. Jovanović 129. 142.

KOBILŠTICA, f. u Daničičevu rječniku: Kobylštica, vidi kod riječi 'Kobylo'. vaļa da je voda koja teče uz 'Kobylo'.

KOBIMAČA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Kobimači. Sr. nov. 1861. 495.

KOBINATI, kobiñam, impf. u Stuličevu rječniku: v. gobiñati. — nije dosta pouzdano.

KOBISNICA, f. selo u Srbiji u okrugu kraljevačkom. K. Jovanović 122.

KOBISNIČKI, adj. koji pripada Kobišnici. Kobišnički Vis (u okrugu kraljevačkom) M. Đ. Miličević, srb. 955. Kobišnička (opština). K. Jovanović 122.

KOBISTE, n. kobno mjesto. — isporedi kobiñšte. — Samo u jednoga pisca našega vremena. Ja ću ostat na kobištu sama. Osvetn. 2, 144.

KOBITI, kōbim, impf. postaje od 1 kob. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kobimo, kobite, u aor. 2 i 3 sing. kōbī, u part. praet. pass. kōbjlen. — Od XVI vijeka (vidi kod 3, a), a između rječnika u Belinu (augurare, significar qualche augurio, 'portendo' 119b), u Voltijijinu (augurare, presagire, 'glück wünschen'), u Stuličevu (augurare, augurari, ominari, vaticinari, praenunciare etc.), u Vukovu (1. koga, t. j. slutiti kome da ga nestane, n. p. kad bi čovjek imao troje djece, pa dvome da kupi kapu, a trećemu ništa, onda bi se reklo: 'kobi dijeto', 'den untergang ahnden', 'praesagio interitum'. — 2. 'begegnen', 'occurro').

1. aktiveno.

a. augurari, ominari, raditi što po čemu i slutiti na dobro ili na zlo, slutjeti.

a) objekat je ono na što se sluti, dobro ili zlo; kod nega može biti i nepravil objekat u dativu (onaj kojemu se sluti). Li ona zlo kobi, Bog čuje svu tužbu. Š. Menčetić 147. Gorke ljubezni koje me sve znobe, i meni smrt kobe pri nego hoće svit. 185. Neka se ne stavju, ona stvar što kobi. 900. Čini, dva vidjenja da mi se izroče, ako dobro kobe. D. Zlatarić 15b. Kakonno si u živjeloj dobi, vitezova sno kobiti kobi. Osvetn. 5, 4.

b) objekat je ono (čelade, a može biti i drugo) čemu se sluti. u svijem se primjerima kaže o zloj kobi, o nesreći. može se izreći instrumentalom što se sluti. Oj kleta ma mlados! toj li te pridobi života jur sladost i smrt ka te kobi? G. Držić 888. Ako jes istini, moj Bože, ovi san, veće mi ne čini živjeti jedan dan... er voļu ne bit živ... neg vidit ovi gniv kim me san kobljaše. 402. Jaoh, višni u gnivu poraža i kobi Edipa kuću svu. M. Bunić 23. Ko god si, ne cvijeli, ni tvojijem' nesrećam' kobi dan veseli ki je srećan svima nam. I. Gundulić 128. Jer pravedne sve zlom kobi. S. Margitić, ispov. 243. Što me kobiš? izkobila glavu! Nar. pjes. bog. 286. Sad svi koni zopcu pozobali, a moj doro nije ni taknuo, nogam' bije a ušima striže, često gleda na Koštac planinu: jali kobi mene, jali sebe. Nar. pjes. vuk. 4, 27. Zlo vam bilo, dvije tice vrane, malo l' vi je bosanskih planina i po Skopju bijelijeh kula, da vi vaša krila odmorite? no padoste baš na moju kulu, te kobite moga gospodara. 4, 842. Kad s' ajdući napojili vina, zakuka im kukavica tica, koliko je u družinu drugih, toliko je zakukala putah. Treće, tada Sava od Posavja: 'Pobratime, od Kotora Božo! udri, Božo, kukavicu crnu da ne kobi ljubavu družinu'. Pjev. crn. 150b. Jera kukaš na bijelu kulu, te mi kobiš agu Mustafagu? Nar. pjes. u Rogatici. Đ. Šurmin. Kao da pseto čouku zavidi i kobi ga. Vuk, poslov. 30. Nemoj kobiti narodnu sreću. S. Lubiša, prip. 108. Stade Gorde da te živa plače i kobi. 284.

b. occurrere, obviām ire, sretati. — U naše vrijeme (vidi u Vukovu rječniku). Kad je bio čardaku na vrati, kob ga kobi Stevanova juba, zagrlji ga, pa ga i polubi. Nar. pjes. vuk. 2, 900.

2. pasivno. — U Belinu rječniku: kobjen, 'augurato', 'divinatus' 120a.

3. su se.

a. pasivno, bez subjekta (ono što se sluti stoji u dativu s prijedlogom k). — Samo u jednom primjeru XVI vijeka. Onim ki su na odašastji kobi se k zdravju. Naručn. 57a.

b. refleksivno. — Imeđu rječnika u Stuličevu (augurarsi per l' ordinario il male, 'male augurari, precari').

a) subjekat kobi sama sebe (isporodi 1, a, b). aa) o zlu. Počeš se ter kobit, sam sebi govore: 'Ne more t' neg zlo bit, tužni ja nebore'. G. Držić 394. Neka se ne kobi, jeda bi puknulo srdašće komu. Š. Menčetić—G. Držić 496. Nemoj se kobiti, ni na zlo poricat. M. Vetranić 2, 246—247. Tomu se ne kobi, moj bili lebuta. Đ. Baraković, vil. 269. 'Što se kobiš, kad te je Bog svačim nadario?' (ko ima pa se tuži da nema). M. Pavlinović. — bb) o dobru. — u naše vrijeme u Lici. 'On se još iz malena kobio, da će biti pravi čojk'. 'Ti se u ničem ne kobiš, da 'š biti čojk'. 'Iz malena se zna, ko se čem kobi'. 'Iz malena se treba kobiti'. J. Bogdanović.

b) vraćati, gataći. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Ne kobite se, nit razgledajte sne. Blago turl. 2, 57. Kobio sam se niovu zlu mislu i ričma ovako i ovako. 2, 289.

KOBIVO, *n.* što se kobi. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Jadan brate, jadovna kobiva! Osvetn. 8, 91.

KOBLĚNE, *n.* djelo kojijem se kobi. — *Stariji je oblik kobljenje.* — *Između rječnika u Belinu* (kobljenje, 'augurio, l' augurare', 'omen' 119b), u *Stulićevu* (kobljenje, 'augurium'), u *Vukovu*. Furma toga sakramenta jest kobljenje. Naručn. 57^a. Orikva rimska uža kobljenje besede toga sakramenta. 57^a.

KOBLĚVATI, kobljem, *impf.* vidi kobiti. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Gdje ti, pobro, kobi kobljevaše? Osvetn. 5, 15.

KOBNICA, *f.* žensko čefade što kobi. — *U Stulićevu rječniku:* 'indovina', 'quae auguratur'.

KOBNĖK, *m.* čovjek koji kobi; čovjek koji vjeruje u kobljenje. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu* ('auguro', 'augur' 120^a; 'auguroso, cioe superstizioso che dà fede agli augurj', 'superstitiosus' 55b), u *Bjelostjenčevu* (v. zgađavec), u *Volttigijinu* ('auguroso, superstizioso', 'abergläubisch'), u *Stulićevu* ('augur, auspex'). Božje slave kobnik viti ni'e sam čovjek ki govori. J. Kavašin 380^a. Al' eto ti istoga kobnika. Osvetn. 1, 57.

KOBNĖŠTE, *n.* mjesto gdje se kobi. — *isporedi kobište.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* 'lugo dove si prendevano gli augurj', 'auguraculum, augurale'.

KOBNĖŠTVO, *n.* u *Stulićevu rječniku* uz kobnište. — *sasma nepouzdano.*

KOBNITĚLAN, kobnitelja, *adj.* koji pripada kobima, kobljenju. — *U Stulićevu rječniku:* 'auguralis, auspicalis'. — *nepouzdano.*

KOBNITĚLSKI, *adj.* u *Stulićevu rječniku* uz kobniteljan. — *nepouzdano.*

KOBNĖVAŃE, *n.* vidi kobljenje. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Pa daj meni (stijeno) svoje nasjedače, za odsejno moje kobljevače. Osvetn. 2, 61.

KOBOVATI, kobujem, *impf.* vidi kobiti. — *Samo u jednoga pisca našega vremena.* Očeve je hire sledovao, i njegove kobovao kobi. Osvetn. 5, 77.

KOBRŠNICA, *f.* mjesno ime u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Kobršnici. Sr. nov. 1865. 508.

KOBRŠNĖČKI LUG, *m.* mjesno ime (lug što pripada Kobršnici) u Srbiji a okrugu smederevskom. Zabran u Kobršničkom Lugu. Sr. nov. 1867. 188.

KOČA, *m.* ime muško, vaša da je hyp. Kosta, *isporedi* Koča i Kočo. — *Akc. se mijena u voc.* Kóco. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Koca Mumgija. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 49. Koca Tomić. 67.

KOČAK, *m.* nejasna riječ u dva spomenika XIV vijeka. Kuće u gradu, zveđdelatiju, prěspaněgu, kocakъ. Glasnik. 24, 235. 237. (1849).

KOČAĽ, vidi 1. koeĽ, a.

KOCAN, vidi cocan. — i u rukopisima stoji cocan, a griješkomo kocan samo u izdanju.

KOCAR, *m.* nejasna riječ u knizi XVI vijeka. Imaju od tih dobrih i vernih razlučiti i dati je placarom i kocaru v ruke. Postila. 99^a.

KOČATI, kóčēm, *impf.* vidi kvocati. — *U nekim krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Volttigijinu* ('chiocciare', 'glucken') i u *Stulićevu* (v. kvocati). Kocati, kokodakaše kojim

kokoš daje znak da hoće biti nasađena. na Rijeci. F. Pilepić.

KOCEL, vidi 1. i 2. koeĽ.

1. **KOCEL**, *m.* kao da je pravo značenje: rep, a iz ovoga su se i druga razvila. — *Rijetka i nejasna riječ.* — *isporedi* češ. kocer, bič.

a. *vaša da znači: rep, u jednom primjeru XVII vijeka.* Ova zmija jedno uho pritiskne g zemlji a drugo uho zatne krajem repa aliti krajem svoga koeĽa, da ne čuje gdi ju čovjek zaklina. M. Divković, bes. 290—291. — *U drugom je primjeru istoga pisca oblik kocaĽ: (Ona zmija) jedno uho pritiskne g zemlji a drugo zatne kocaĽem.* 291.

b. pletenica od kose niz leđa. u Leskovcu. M. Đurović.

c. biće ista riječ s oblikom koeĽ i sa značenjem: kraj, konac, u narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata. Ino do koeĽa blago nēmu zgoril. Jačke. 178.

2. **KOČEĽ**, koeĽja, *m.* vidi stipsa. — *Akc. kako je u gen. sing., tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc. sing. koeĽu; a u množini vaša da se ne govori (ovako sam čuo izgovarati ovu riječ, a u Vukovu rječniku nije zabilježeno da bi se akcenat mijenao).* — *Nepoznata postaja.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('der alaun', 'alumen', cf. stipsa, tipsa, šap s dodatkom: osobito po južnijem krajevima a i u Srbiji u nahiji šabačkoj ima selo 'KoeĽeva'). Mislim da i u selu KoeĽevi (u nahiji šabačkoj) niko ne zna da se tipsa ili stipsa ('der alaun') zove 'koeĽ'. Vuk, pism. 80. Stipsa, tipsa, a u Dalmaciji kaže se: koeĽ, šap i olum. Đ. Popović, poznav. robe. 100.

3. **KOČEĽ**, *m.* ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 151. — *Ne znam, jeli ista riječ što 1. ili 2. koeĽ.*

4. **KOČEĽ**, KoeĽja, *m.* prezime. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* — *Biće (po akcentu) ista riječ što 2. koeĽ.*

KOČEĽEVA, *f.* isto je što KoeĽevo. vidi kod 2. koeĽ. — *Pomiñe se prije našega vremena.* KoeĽeva. S. Novaković, pom. 185.

KOČEĽEVAČKI, *adj.* koji pripada KoeĽevu. KoeĽevačka (opština). K. Jovanović 177.

KOČEĽEVO, *n.* selo u Srbiji u okrugu šabačkom. K. Jovanović 177. — *Kaže se i KoeĽeva (vidi).*

KOCEN, *m.* vidi kočañ. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu* ('caulis, ipsum robur seu stipes unde se producunt folia aut ramusculi') i u *Jambrešičevu* ('caulis'). Kocen, goli klip kuruze. Ždralovo kod Bjelovara.

KOCENICA, *f.* vidi kocen i kočañ. Kocenica, goli klip kuruze. Podgorci u Slavoniji.

KOCENAČA, *f.* vrsta repe. — *isporedi kocen.* Kocenača, suvrst repe (u Zagorju), cf. Kočanica. B. Šulek, im. 149.

KOCENAST, *adj.* u kojega je kocen (*n. p. o kupusu*). — *Samo u Jambrešičevu rječniku:* 'caulicatus'.

KOCĖNE, *n. coll.* kocen. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Ako tko sakuplja i čuva na upotrebljenje sposobno perje, koeĽe, struke ili ostanke duhana. Zbornik zak. 2, 35.

KOCET, *f.* u *Bjelostjenčevu rječniku:* v. ščēt. — *isporedi kočēt.*

KOČI, Kotaca, *m. pl.* mjesno ime. — *U rukopisu XIII vijeka.* U Kotce. Svetostef. hris. 7.

KOCIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Miloje Kocić. Rat. 359. Dimitrije Kocić. 403.

KOCIG, *m. vidi kaciga*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka (može biti da o stoji mj. a samo štamparskom griješkom)*. To izrekši kocig vase Androjeov. I. Zanotti, en. 27.

KOCIJ, *m. ime nekakvu gradu*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Dokle dođe do Kocija grada. Nar. pjes. stojad. 1, 35. Iz Kocija grada latinskoga. 1, 35.

KOCIJAN, *m. (Cancianus, Cassianus?) ime muško*. — *Kod mjesnoga imena u spomeniku xiii vijeka*. Breg svetoga Kocijana. Mon. croat. 8. (1275).

KOCIJANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 44. — *ispoređi Kocijan*.

KOCIJANIĆ, *m. prezime*. — *ispoređi Kocijan*. — *xvi vijeka kod mjesnoga imena*. Nika druga sela, po imenu Grgurića selo i Kocijanića selo. Mon. croat. 324. (1551).

KOCIJSKI, *adj. koji pripada gradu Kociju*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Kad u polju bio kocijjskome. Nar. pjes. stojad. 1, 35.

KOCKA, *f. komad kosti (a može biti i čega drugoga) što se upotrebljava za igru i za gatañe; izdijeljan je i izrađen tako da ima šest strana jednakijeh četverokutnijeh s pravijem kutovima; na svakoj je strani urezan neki broj oka (od 1 do 6)*. — *ispoređi 3. car, što treba čitati zar, i tako u svijem primjerima, osim naj zadnjega (Miličevićeva) koji pripada pod 1. car (može biti da i u primjerima iz Poslov. dan. treba čitati car i bastoć, cari i bastoći), ovdje treba dodati da ni u zara (kao ni u kocke) nijesu deije polovine (što je jamačno Daničić pomislio radi Miličevićeva primjera) nego se ove riječi upotrebljavaju u množini s toga što obično za igru trebaju deije kocke*. — *-c- stoji mj. st (kostka, dem. kost), ili metatezom (prijestavljenom) kao što bi moglo biti i kod cklo, ili što je ispalo t između s i k, pa se onda s ispred k promijenilo na c (ispoređi dockau)*. — *Riječ je praslavenska (kostka), isporodi stslav. kostka, komine (?)*, rus. kostka, dem. kosty, češ. i polj. kostka, diminutiv uopće i tessera. — *Oravko značenje može biti da je dobila ova riječ s toga što se naj češće kocke grade od kosti; ali može biti da se ispreva upotrebljavala za igru neizrađena govoda kost (vidi gležnovac, postolar, lat. talus, astragalus), te je poslije prešlo ime i na izrađenu kost (ispoređi lat. talus)*. — *Kao igra, naj češće stoji u množini (vidi što je kazano sprijeda)*. — *Gen. pl. kockâ. — Od xvii vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Bjelostjencevu (alea'), u Jambrošićevu (alea'), u Stučićevu (v. zdrijeb), u Vukovu (der würfel, tessera, talus, cf. zdrijeb)*.

a. u pravom značenju, kao što je kazano sprijeda (o igri). Nitko da se ne psuje, u karti, kocki igrać hamisni i zaklinac da ne budne. Glasnik. II, 3, 16. (1695). Onda oni na kocke igraju. M. A. Rejković, sat. E3a. Igre na kocke i karte. I. Velikanović, uput. 3, 78. Mi valja da budemo kako kocke, baci njih kuda ti i kako ti drago, ele one vazda očima gledaju svrhu sebe. D. Rapić 185.

b. sors, zdrijeb, uopće svaki način ždrebañja, pa i praviem kockama. — *Kuže se metati, bacati kocku itd., pala je kocka na koga (ispoređi lat. sortem conjicere, deicere, sors excidit)*. Da kocke vrgoše, kako u staro vrime obicaj bise. F. Glavinčić, cvit. 58b. Ako je metat ili činil

metati kocke ili ždribe, na pomoć djavla zazivajući. svitl. 57. Pade kocka na Ivana Zlatoustoga i postade patrijarhom. A. Kanižlić, kam. 227. Metnuše kocku na ovi dvanaest kolina, i pade kocka na kolino Judino. E. Pavić, ogl. 172. Počevši oni bacati kocku. 230. Baciše po redu kocku za izviditi koji je taj, i evo pade kocka na Jonu. 426. Pade dakle kocka na Matiju. 637. Prorokovanje hitašem kocke. I. Velikanović, uput. 1, 428. Svrhu odiče moje hitaše kocke. 1, 497. Ako bi koji kockam gatao. 3, 104. Da su ždrib iliti kocku bacali. D. Rapić 377. Razdijeliše hajine njegove bacivši kocke. Vuk, mat. 27, 35. Bacajući kocke za njih ko će šta uzeti. mar. 15, 24. Da bacimo kocke za nu kome će dopasti. jov. 19, 24. Pade kocka na Matija. djel. ap. 1, 26. To je kocka na koju je Pjemont metnuo glavu. M. Pavlinović, razg. 17.

c. cubus, u geometriji, pravilno geometrično tijelo ograničeno sa šest strana pravokutnijem četvorinama (isti je oblik kao kod prave kocke). — *U naše vrijeme u pisaca*. Kocka, math. lat. 'cubus', xvjos, hexäeder, würfel, cubus, tal. 'cubo', fre. 'cube, hexaëdre', egl. 'cube, hexaedron'; min. lat. 'tessera'; kosa kocka, m. (rumbac), 'rhomboider', tal. 'romboedro'; arch. 'quaderstein', tal. 'quadrone, quadro'; kocka, 'werkstück, werkstein, behauener stein', fre. 'pierre de taille', egl. 'freestone, ashlar'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

d. oblik u koji se izdjela dijomanaat koji ne može biti brijanat: ozdo je plusan, a gore šifast. — *U naše vrijeme u pisaca*. — *U Šulekovu rječniku*: 'raute'.

e. u francuskijem kartama od igre znak kao četvorina, franc. carreau. — *U naše vrijeme u pisaca*. — *U Šulekovu rječniku*: 'carreau'.

KOCKAÑE, *n. djelo kojijem se ko kocka*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: 'aleatorium', i u Vukovu.

KOCKÂR, *m. čovjek koji se kocka*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (glücks-spieler, aleator)*. Jerbo kockar sve proigrat znade. M. A. Rejković, sat. E2b.

KOCKAST, *adj. koji je kao kocka, koji je nalik kocki*. — *U naše vrijeme u pisaca*. Kockast, math. 'cubisch'; tal. 'cubico'; kockasti hvat 'cubik-klafter', tal. 'tesa cubica'; kockasta injera 'cubik-mass', tal. 'misura cubica'; kockast palac 'cubik-zoll', tal. 'dito cubico', fre. 'pouce cube', egl. 'cubic inch'; tech. 'quadrillirt, carrirt, gewürfelt, würfelig', tal. 'cubico', fre. 'quadrillé', egl. 'checked', min. lat. 'tessularis, tessulatus', 'tessular, tessularisch'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOCKÂŠ, *m. vidi kockar*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: 'aleator', i u Jambrošićevu: 'aleator'.

KOCKATI SE, kockâm se, *impf. igrati se kocka, pa i uopće o svakoj igri u kojoj odlučuje sam slučaj, i ždrebat (u Blagojevićevu primjeru o igri uopće)*. — *Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing. kockâ)*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (glücksspiel spielen, ludere alea)*. A hajinu nešivenu nisu razdili, nego se o nu ždribali, to je kockali. I. Velikanović, uput. 1, 169. (Štitar) koji daske prave kojima se kocka (vulgo dama). A. T. Blagojević, khin. 49. Kockajući se svrhu odiče. D. Rapić 228.

KOCUKNĀ, *pron. vidi kolišan*. — *ispoređi kokušni*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Kocukno si mi ovo kruva odlomila'. Vide, kocukna e ona žena'. J. Bogdanović.

1. KOČA, u dva spomenika xiv vijeka. *sva je prilika da je riječ turska (kao što kuže i Da-*

nić). *vidi* koča, a tako može biti da treba čitati i u ovijem primjerima. — Stoji bez promjene oblika pred supstantivom vojevoda i pred muškim imenom turskim, i pokazuje štovanje. — *vidi* u Daničićevu rječniku: turski 'magnus, illustris': koča-vojevode Petra Pavlovića piše kralj bosanski 1893 (Spom. sr. 2, 40). 'Gospodina koča-Ferizi' (Spom. sr. 1, 21 god. 1899).

2. KOČA, m. kočoperno dijete. — Uprav je ipokoristik. — *Akc. se mijenja u voc. sing. kččo.* — U Glasniku 59 (Đ. Popović, tur. reč.), 128 gdje se dodaje: možda je ova reč došla od turskoga 'koč, kočak', srčan junak.

3. KÓČA, m. *vidi* Kočo. — *Akc se mijenja u voc. kččo.* — *Pominje se u naše vrijeme (u čovjeku koji je živio XVIII vijeka); između rječnika u Vukovu (vide Kočo s dodatkom da je po istočnom govoru). vidí kod Kočin.* Kapetan Koča iz sela Paševca. M. Đ. Miličević, srb. 194. Vojsku kupi Koča kapetane. (Nar. pjes.) 194. Mir junačkom prahu a slava svetlom imenu tvome, nesamrtni Kočo! 194.

KOČAC, kóčca, m. dem. kolac. — U Stuličevu rječniku: v. kočić. — *slabo pouzdano.*

KOČAČA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Kočači. Sr. nov. 1866. 609.

KOČĀK, kočāka, m. košara, kobača gdje se hrani živad a i druga koja životinja kao pas. — *ispoređi* 2. kočina. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide kočina, 2).* Žene stiruju mladinu u kočake. M. A. Relković, sat. 15b. Jest istina, kada smrt jednoga između nas povali, onda se svi ostali poplaše, pripadu, ne drugojačije, nego pilići u kočaku. Đ. Rapić 465. Kočak, mali košar za malu jagjad ili jarad. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović. Kočak, 'gallinarium'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 29.

1. KÓČĀN, kočāna, m. u Vukovu rječniku: *vide* kočān, 1 s dodatkom da se govori u Dobroti.

2. KÓČĀN, m. mentum, donji dio (ispod usta) u ljudskoga lica, brada. — U naše vrijeme u rječniku krajevima u Srbiji. Kočan (trebalo bi ga izgovarati: kóčān, ali ga govore kočān) pored značenja za okošjen klip kukuruza, što po negde zovu i tuluska, zovu tako (od Kušanova pa na ovamo do Leskovca — a u Leskovcu se čuje samo od onih koji su otuda došli —) bradu obrijanu, голу bez kose ('Kinn', 'menton'): 'Obriči mi i toj malo na kočān'. M. Đurović.

3. KOČAN, m. ime ovnu. Vetovo, Požega.

KOČANA, f. mjesno ime. — XVIII vijeka. — *Biće isto što* Kočani. Od Kočane Stojan. Glasnik. 49. 12. (1734).

KOČANAC, kočanca, m. dem. 1. kočan. — U Stuličevu rječniku: 'piccol torso', 'caulicus'.

KOČANČAC, kočānčca, m. dem. kočanac. — U Stuličevu rječniku uz kočanac. — *nepouzđano.*

KOČANČIĆ, m. dem. kočanac. — U Stuličevu rječniku uz kočanac.

KOČANI, m. pl. selo u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kralj. srb. 384. — *ispoređi* Kočana. — *Može biti da je isto što se pominje prije našega vremena.* Kočani (selo). S. Novaković, pom. 135.

KOČANICA, f. *vidi* kočān. — U Vukovu rječniku: *vide* kočān. — I kao vrsta kupusa. Kocanica, rus. кочанная капуста (Brassica capitata), burgunder-rübe (Vukasović). B. Šulek, im. 149.

KOČANIĆ, m. dem. 1. kočan. — U Stuličevu rječniku uz kočanac.

KOČANSKI, adj. koji pripada mjestu Kočanima. — U naše vrijeme. Kočanski vis. Rat. 54. Kočanski položaj. 56.

KOČAN, kočāna, m. *vidi* značenje u Vukovu rječniku. — *ispoređi* kočān. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. kččānu, kččāni.* — Kao da je stara osnova (kocēn?), *ispoređi* stslav. kočani 'penis', novoslav. kocēn, rus. кочен. — U Stuličevu rječniku: (stamparskom griješkom: stoji poslije kočanić) kočān, kočāna, torso, fusto del cavolo, culmus, caulis, thyrsus, i u Vukovu: 1. n. p. u kupusa, t. j. ono od zemlje do glavice, stängel, strunk, caulis s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — 2. *vide* okomak s dodatkom da se govori u Srijemu. U Jadrnu se kaže 'okomak', u Šumadiji 'kočān'... Vuk, pism. 77.

KOČAŃA, *vidi* kočak, kočina. Kočāna (Slavonci), svińska staja. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOČĀNE, n. coll. kočān i kocañ. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu ('torsì, de' cavoli non mangiabili', 'thyrsi'). Kukuruz s kočānem u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1868. 19.

KOČARIM, m. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 28.

KOČE, kočeta, m. mlado mače. — Dem. kot (*vidi*). — U naše vrijeme. F. Kurelac, dom. živ. 49.

KOČEČAC, kočočca, m. dem. kočet. — U Stuličevu rječniku: kočetčac uz kočetić. — *sasma nepouzđano.*

KOČEČIĆ, m. dem. kočet. — U Stuličevu rječniku: kočetić, 'parva seta'. — *nepouzđano.*

KOČELA, f. ime seoru u Hercegovini. Statist. bosn. 123.

KOČEN, m. samo u Stuličevu rječniku: v. kočān.

KOČENICA, f. vrsta orce. F. Kurelac, dom. živ. 81.

KOČENITI, kočēnim, impf. kočiti (?). — Samo u jednom primjeru XVIII vijeka. Na šotliste kada pride, vrat kočēni, trbuh kući. J. Kavanin 58b.

KOČENUTI SE, kočēnem se, pf. (?) *vidi* kočiti se. — Samo u Stuličevu rječniku: v. koramiti se.

KOČĒNE, n. djelo kojijem ko koči ili se koči. — *Između rječnika u Stuličevu* ('fastus, inanis jactantia, animi elatio') i u Vukovu. Stega je za kočēne, za umirañe! M. Đ. Miličević, međudnev. 300.

KOČERIN, m. ime selu u Hercegovini. Statist. bosn. 105.

KOČĒT, f. debela i oštra dlaka (u koze, pu i u sećne i u grivi i na repu u koña, magarca itd.). — *ispoređi* kostrijet, struna. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu* ('setola, propriamente il pelo, che ha nella schiena il porco, e nella coda il cavallo', 'seta' 672a) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu ('setola, pelo di porco', 'sau-borste'), u Stuličevu ('setola, peli di capra o di majale', 'seta'), u Vukovu (*vide* kostrijet). Odjeven kostretim stučenom od kočēti. S. Rosa 44b. Iz glave mu kroz kočeti ognjevita iskra udara. N. Marči 59. Kozija dlaka je i sama za sebe trgovačka roba, a kaže se: kozina, kozjevina, kostret i kočet. Đ. Popović, poznav. robe. 396.

KOČĒTAR, m. čorjek koji po srom zanatu obrađuje kočet (češļa, prede, če). — *ispoređi* mu-

tavčija. — U naše vrijeme. Mutava ili kočetara ima malo na broj. M. Đ. Miličević, s dun. 47.

KOČETAV, adj. u Stuličevu rječniku: v. kočetivan. — nepouzđano.

KOČETIN, m. mjesno ime u Srbiji. a) voda. Stožac tako je pak nazvan od Osanića, a Krepolinci ga zovu Kočetin. Glasnik. 43, 342. Između jugoistočnih, veoma blagih gornjih strana Vraha i ovog platova teče Stožac i Kočetin. 304. — b) selo u okrugu požarevačkom. K. Jovanović 139. — c) Majur Kočetin, vis u okrugu požarevačkom. M. Đ. Miličević, srb. 1054.

KOČETINA, f. stara mačka (augm. kot ili koč). F. Kurelac, dom. živ. 49.

KOČETINSKI, adj. koji pripada selu Kočetinu. Kočetinska (opština). K. Jovanović 139.

KOČETIVAN, kočetivna, adj. po kojemu su izrasle kočeti. — U Belinu rječniku: ,setoloso e setoso', ,setosus' 672a, i u Stuličevu: ,setosus, hirsutus, setiger'. — nepouzđano.

KOČETIVAST, adj. u Stuličevu rječniku uz kočetivan. — nepouzđano.

KOČICA, f. mjesno ime u Srbiji. a) zaselak u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 126. — b) mjesto u okrugu vaŕevskom. Livada u Kočići. Sr. nov. 1865. 59.

1. KOČIĆ, m. dem. kolac. — -o- stoji mj. ol, a piše se i govori i kóčić (vidi). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kočić, mali kolac, ,paxillus'). u Belinu (,paletto, palo piccolo', ,paxillus' 586b), u Stuličevu (,paxillus'), u Vukovu (dim. v. kolac). Od potrebe je, da lozu priveže kočicu. M. Divković, bes. 213b. Pun dočić krivijih kočica. (odgonetljaj: žlice u sđjeli ili na siniji). Nar. zag. novak. 55. One glave što bjehu osječene i na kočice pobjene u redu. Nar. prip. vuk. 127. Dete hiti iz ruke kočić. S. Tekelija. let. 119, 12. Tačke ili pritke jesu tanki kočići uz čokoe pribodeni. P. Bolić, vinod. 1, 201.

2. KOČIĆ, m. Aspro vulgaris Cuv., neka riba. — Jamačno je ista riječ što 1. kočić, jer ima vretenasto tijelo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: (u Srijemu) nekaka riba (u trećem izdanu ,streber', Aspro vulgaris L.). Vretenar, vretenac, u Sremu kočić, nem. ,streber' (Aspro vulgaris Cuv.). J. Pandić, ribe u srb. 65.

3. KOČIĆ, m. prezime. — xv vijeka, i u naše vrijeme. Grguru Kočiću. Mon. croat. 108. (1471). Mihajlo Kočić. Rat. 332.

KOČIČIN, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 45.

KOČLJA, f. currus, kola na kojima se voze ljudi (ne svagda u istom značenju, gdje gdje su gospodska kola, hintov, karuce, a gdje gdje seŕačka kola, u kojem primjeru i bojna kola). — Akc. se mijenja u gen. pl. kóčijā. — Ista riječ ima i u novoslovenskom i u bugarskom jeziku, pa i u maloruskom u Ugarskoj (кочля), ali ovo nije najstariji oblik, jer ima i češ. koč i polj. koc, kocz. jugoslavenski i maloruski oblik može biti postao od mađ. kocsi, ali se to ne može kazati za češki i poljski. ima i u romanskijem jezicima slična riječ. tal. cocchio, franc. coche, španj. coche (od francuskoga je po svoj prilici postalo nem. kutsche). da je u slavenske jezike došlo iz romanskijeh ne može biti, jer od tal. -ch- ne bi postalo č (tako ni čavao ne može doći od tal. chivao). xvi se vijeka mislilo da su sve ove riječi došle iz mađarskoga jezika (F. Diez, etymol. wörterb. der roman. sprachen". 131); neki su izvodili mađ. kocsi od imena ugarskoga mjesta

Kotcse, sad Kitse (J. Jungmann, slovník českóněmecký kod koč), ali je veća prilika da je mađarska riječ postala po slavenskoj koč, te bi ovaj mogao biti korijen kot (isporedi kotáč, koturati, kotrljati), a t je ispallo ispred č (isporedi polsku grafiju kocz). — Često se upotrebljava množina kočije i za jedno. — Od xvii vijeka (vidi kod c), a između rječnika u Mikaljinu (kočije, currus, carruca, rheda, vehiculum, vectabulum'), u Belinu (kočija ,carrozza', ,currus' 174b), u Bjelostjencevu (kočije, currus, vehiculum, rheda, es-sedum, harma'), u Jambrešićevu (kočije, vehiculum, curriculum, rheda'), u Voltigijinu (kočija ,carrozza', ,wagen, kutsche'), u Stuličevu (kočija ,currus, carrus, vehiculum, rheda'), u Vukovu (kočije ,der bauernwagen mit zwei pferden', ,currus'; ipak obično u narodnijem pjesmama nije ovakovo značenje).

n. u jednini. Kočija Božja uz množenija od deset tisuća. B. Kasić, rit. 376. psal. 67, 18. Kad na nebu razvedrenu jedno jutro Febo sjede, da kočiju svu zlatjenu po bilježnom pasu izvede. P. Kanavelić, iv. 61. Dvije kočije ovijeh slijede, svijem ljepotam narešene, a u svakoj po dva sjede vlastelina mnoge od sjene. 339. Plemenite kočie vrane mnoge toveć sa kočiju. J. Kavanin 10b. Obrćajući se čestokrat na kočiju zagledaše se u kola. A. d. Bella, razgov. 25. U njegovoj kočiji zlatom i drasim kamenjem oholoj. 25. Tko vlada kolim ali kočijom. I. Đorđić, salt. 503. Osta mrtav na putu jedan mladić pod kolih od kočije. Đ. Bašić 5. Ilija uziđe na nebesa prije s postom nega s kočijom. 85. Kočija potezana od koňa žestocih i ne zauzdanih. Blago turl. 2, 144. Ili silno uzdrži kočiju na kojoj sidi. Ant. Kadčić 300. Ilija s kočijom ognjevitom bi odnesen u nebo. J. Matović 63. Pa je metnu u kočiju zlatnu. Nar. pjes. juk. 125. Pod kočijom osam bedevija. 142. Od kočije pengier otvorila. 150.

b. u množini o jednome. Podiže ga na nebo u jednijem kočijama od vatre. M. Radnić 416b. Za ruku kralj Jehu poteže Jonadaba na kočije. 457a. Ovo su kočije od vatre na kojijem Ilija bi podignut na nebo. 489a. Stavi ga u kočije kraljeve. S. Margitić, fal. 18. Od koji su kočija četiri kola četiri dara. 212. Čini nega paka sisti u zlaćene sve kočije. P. Vuletić 89. Tulija potlači s kočijam mrtvo tilo. J. Banovac, pred. 36. Sveti Bernardo zapovidi jednom djavlu, da mu služi za kolo u kočija na putu. razg. 111. Neronu biše ugodno pod kočijam kočie tirati. pripov. 66. Ne more se doći u raj na kočiu ni na kočijah. 108. Uputi se u kočija kući... Hotijući zaručnica izać iz kočija omaće joj se noga. J. Filipović 1, 309a. Voziti se u kolih ili u kočija. P. Filipović 41. Sidio bi u gisdavijh kočijah. A. Kanižlić, kam. 263. Ne kti on na slavne kočije sisti. 589. Kada bi se ditešce na trčecih kočijah vozilo. utoč. xvii. Isvrnuše se pod nim kočije. E. Pavić, ogl. 447. Kraljica, grozne roneći suze, užašla je na kočije. I. Zaničić 122. Koji pritežete grih po niki način kako zavez u kočija. M. Zoričić, osm. 35. Ako meni sudni danak dođe, postavi me na kočije brze, ter me vozi g bilu Carigradu. And. Kačić, razg. 178b. Ulize u kočije. kor. 259. I on seda na lake kočije. Nar. pjes. vuk. 1, 589. Daj mi, lubo, kočie i kočije. 1, 545. Sede Jela s majkom na kočije. 1, 573. Upregoše kočie u kočije. 1, 605. Brže digni sedmore kočije, doteraj i mome belom dvoru. 1, 609. Među njima od zlata kočije prekrivene crvenom kadifom. 3, 153. I ustavi od zlata kočije. 3, 239. Izvedoše od zlata kočije i

u nima lepotu devojku. 3, 252. A za nima od zlata kočije, u kočijam' četiri buina. 3, 281. A salivaj od srebra kočije. Nar. pjes. juk. 227. Spremi meni do troje kočije. Nar. pjes. petr. 2, 698. Sedne s nim na kočije. Nar. prip. vuk. 79.

c. u množini o mnoštvu. Zaradi moje oholosti koju sam činila koše jahajući, u kočijah hodeći. M. Divković, bes. 184b. Pride dakle Naman s konjima i kočijama. I. Bandulavić 51b. 4reg. 5, 9. Konji i kočije jesu ufanje tašćih ljudi. A. Vitalić, ist. 60b. Gdi su sluge i kočije? S. Margitić, ispov. 250. Ugledavši različite kočije. E. Pavić, ogl. 98. Dode k' nemu Naman s kočijama, s kočijama. 328. Dvanes tisuća kočija s konjima. Đ. Bašić 97. Davši jim jaspere, kočije, kola. And. Kačić, kor. 51. Šest stotina kočija. 78. Mnoštvo kočija bojnih. 114. Sedam stotina od boja kočija. 195. Da mu gone kola i kočije. Nar. pjes. vuk. 4, 498.

KOČIJÂNE, n. djelo kojijem se kočija, vidi kočijati.

KOČIJÂR, kočijára, m. vidi kočijaš. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu ('carrozziere overo cocchiere', 'auriga' 174b) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu (kod kočiš), u Voltigijinu ('carrozziere, carrettajo, carrettiere, cocchiere', 'kutscher, fuhrmann'), u Stuličevu ('rhedarius, auriga; rhedarum faber').

a. vidi kočijaš, a. — U svijem rječnicima i u ovom primjeru: Al' evo ti šćeli kočijah, a u nima bijelo Latinče, nega pita Novakov Grujica: 'Kočijaru, čije su kočije?' Pjev. crn. 124a.

b. vidi kočijaš, b. — U Stuličevu rječniku.

c. u jednom primjeru XVIII vijeka ne zna se pravo značenje. Sinčića jednoga kočijara, budući ga plakali za nekoliko vremena izgubljena negovi roditelji... M. Pavišić 38.

KOČIJÂRENE, n. djelo kojijem se kočijari. — U Stuličevu rječniku.

KOČIJÂRITI, kočijârím, impf. vidi kočijašiti (raditi kao kočijar). — U Stuličevu rječniku: 'vecturam agere, aurigam agere'.

KOČIJÂŠ, kočijaša, m. čovjek što se bavi kočijama. — u dva osobita značenja. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kočijašu, kočijaši. — Postaje od kočija nastavkom aš. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikajinu ('auriga, rhedarius, quadrigarius, a vehiculis, cisiarius, essodarius, plaustarius, bigarius, carucarius') gdje se naj prije nahodi, u Belinu ('mastro di carrozze', 'carpentarius' 174b), u Bjelostjencevu (kod kočiš), u Voltigijinu: 'facocchi, carrozzajo (in Dalmazia)', 'wagner'; u Stuličevu (v. kočijar s dodatkom da je uzeto iz Belina), u Vukovu ('der kutscher', 'auriga').

a. čovjek koji sjedi na kočijama, i upravlja i vodi koše (u Mikajinu, u Bjelostjencevu, u Vukovu rječniku). Svak kaže kočijašu put kad mu su se kolov' slomila. (Z). Poslov. danić. Kočije aliti kola izraelska i kočijaš negov. And. Kačić, kor. 250. Pak zapoviedi kočijašu, da na svu prišu koše tira. 380. Zovnuvši svoga kočijaša. M. A. Relković, sabr. 27. Neka je tvoja briga narediti kočijaše i obznaniiti slugama, da budu svi pripravní. I. Velikanović, prik. 38. Kad putu kočijaš valjade. J. S. Relković 277. Kočijaša svetoga Piju. Nar. pjes. 1, 155. 156. Kočijašu str'jele i gromove. 1, 157 (vidi kod Ilija, a) i gromovnik, b). Te pogubi mlada kočijaša, i ustavi od zlata kočije. 3, 282. Kod teatra ima 8 kulača sazidani i pokriveni, tu se zimi loži

vatra te se kočijaši greju. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 52.

b. čovjek koji po svom zanatu gradi kočije. — Samo u jednom primjeru XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu, u Voltigijinu, u Stuličevu. Kočijaši (ovdi se razumiju koji hintove prave) i ogrljari (slavonski: remenari) nisu se mahe raz/utíli. A. T. Blagojević, khin. 51.

KOČIJÂŠENE, n. djelo kojijem se kočijaši. — U Vukovu rječniku.

KOČIJÂŠEV, adj. koji pripada kočijašu. — U Vukovu rječniku.

KOČIJÂŠITI, kočijaším, impf. raditi kao kočijaš, sjedeći na kočijama voditi koše. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. kočijašáh; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kočijaši. — U Vukovu rječniku: 'kutschieren', 'aurigor'.

KOČIJÂŠKI, adj. koji pripada kočijašima. — U Vukovu rječniku: 'kutscher-', 'aurigarius'.

KOČIJATI, kočijâm, impf. vidi kočijašiti. — U naše vrijeme u Lici. 'On je vješt kočijažu, i zna vješto kočijati'. (t. j. vješto zna koše pod kolma goniti). J. Bogdanović.

KOČIJE, f. pl. vidi kočija.

KOČIJICE, f. pl. dem. kočije. — U Mikajinu rječniku: kočijice za vladike 'pilentum, carpentum'; u Belinu: kočijice 'carrozsetta, carrozzina', 'curriculum' 174b; u Stuličevu: kočice 'parva rheda' s dodatkom da je uzeto iz Belina.

KOČIJISTE, n. mjesto gdje se hrane kočije. — U Stuličevu rječniku: 'locus rhedis asservandis'.

KOČIJISTVO, n. u Stuličevu rječniku uz kočijiste. — sasma nepouzđano.

KOČIN, adj. koji pripada Koči. — U Vukovu rječniku (nema napose): Kočina krajina i Kočin rat, tako se u Srbiji, osobito po dohim krajevima, zove posljedni turski rat (od godine 1788 do 1791) po 'Koči' kapetanu. — I kod mjesnijeh imena u Srbiji. Kočina livada, u okrugu biogradskom. Livada zvana Kočina. Sr. nov. 1867. 576. — Kočin potok, u okrugu aleksinačkom. Niva u Kočinom Potoku. Sr. nov. 1873. 307.

1. KŎČINA, f. vidi kočak. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'verschlag (für hühner, hunde, schweine)', 'zootheca'. Psi, ne osećajući nikakva neznanca, uvukoše se dobro u svoje kočine. M. Đ. Milicević, međudnev. 199. Zagrađuje kočinu za prasad. zlosel. 290. — Uprav je augm. kotac.

2. KŎČINA, f. u Vukovu rječniku: vide kočet.

3. KŎČINA, f. augm. kolac. 'Uze kočinu, pa ga š' nom po vr vrce glave dernu'. 'Kamono se ti kočinom zametno?' J. Bogdanović.

4. KOČINA, f. ime zaseoku u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 128.

KOČINAC, Kočince, m. prezime. — U naše vrijeme. Mladen Kočinac. Rat. 359.

KOČINE, adv. bojagi, tobož, doja, navlaš. — Biće postalo od kao da se čini.

KOČIŠ, m. vidi kočijaš. — maj. kocsis. — U Bjelostjencevu rječniku: kočiš, kočijaš, kočijar 'auriga, rhedarius'; u Jambrešićevu: 'auriga'; u Stuličevu: v. kočijar iz Habdeliceva.

KOČIŠKE, f. pl. kočije (dem.? ili augm.?). — U jednoga pisca XVII vijeka. Koji drže kočiske pozlaćene. M. Radnić 102a. Slavljase su mnoštvom svojije kočiški i koša. 201a. Ľubav Isukrstova jesu jedne kočiske ognene kakono one Ilina. 514a.

KOČIŠNISTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom.* Niva u Kočišnistu. Sr. nov. 1868. 114.

KOČIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Vinograd u Kočištu. Sr. nov. 1867. 267.

1. KŌČITI, kŏčīm, *impf. saustavljati kola (kocem?),* *vidi* paočiti. — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. kŏčāh, u aor. 2 i 3 sing. kŏči, u part. praet. pass. kŏčen; u ostaliem je oblicima onaki kako je u inf.* — *U Vukovu rječniku:* kola, hemmen', inhibeo'.

2. KŌČITI, kŏčīm, *impf. zabijati koce u zemlju.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* ,palare, ficcar li pali in terra', ,palare, pedare'.

1. KŌČITI SE, kŏčīm se, *impf. uprav se kaže o čeladetu kad stoji ukorijenjeno kao kolar; obično se shvaća da tjem čelade pokazuje oholost i veličanje.* — *Akc. je kao kod 1. kočiti.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu* (,caminare alla grande', ,magnifice incedere' 162b; ,pompeggiare, far pompa', ,sese ostentare' 571b), *u Stuličevu* (,superbe incedere'), *u Vukovu* (,steif thun', ,fastum exerceo'). Sve se kočī, sve se diči, ko i paun perozlati. J. Kavašin 54a. Da se nerazumno glava diže i kočī. D. Obradović, sav. 73. Koči se, peči se, sam je sebi za udivljenje. 80. Koči se ka' i noga nevarena. Nar. posl. vuk. 159. Pred nom se kočio i banio kao paun pram paunici. S. Lubiša, prič. 58. Davor bulo, hočeš šamsku svilu i kočit se u skupu odijelu? Osvetn. 4, 18. Koči se nosivom koje mu ne dolikuje. M. Pavlinović, razl. spis. 131.

2. KŌČITI SE, kočīm se, *impf. voziti se na kočijama kao od veličanja.* — *U Voltigijinu rječniku:* ,carrozzeggiare; andar in carrozza, pompeggiare', ,fahren'. — *Po svoj je prilici ista riječ što 1. kočiti se, ali je u ovom rječniku zlo shvaćena.*

KŌČIV, *m. duboka zemlja dobra i za lozu i za maslinu.* Slovinac. 1880. 87.

KŌČKA, *f. vidi* kvočka. — *U nekijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* (,chioccia, biocca', ,eine gluckhenne'), ,kočka se nasaduje na jaja'. M. Pavlinović. Kočka, gallina gliociens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 22.

KŌČNI, *f. pl. mjesno ime.* — *vidi u Daničičevu rječniku:* Kočni, vojvoda Oliver sazida crkvu sv. Dimitriju, iže u Kočneh'. G(lasnik). 13, 297.

KŌČNA, *f. djelo kojijem se ko kočī.* — *U naše vrijeme.* Kŏčna, ohoješe. M. Pavlinović.

KŌČO, *m. hyp. Kosta.* — *isporedi* Koča. — *Akc. se miješa u voc. Kŏčo.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu:* (juž.) hyp. v. Kosta. Kočo Bakač. Glasnik. II, 3, 73. (1706—1707). Kočo Petrović. Rat. 189.

KOČOBAŠA, *m. seoski knez, vidi* kočobaša i kočabaša. — *U naše vrijeme u Hercegovini.* Dode nekakav ciganin u kočobaše seockoga i zamoli ga. Nar. prip. vrč. 46. Poviče kočobaša od sela. 175. Kočobaša, glavar seocki, ,capovilla'. 226. Knezovi i njihove kočobaše (u Hercegovini), pomoćnici (u Crnoj Gori) i kapovile (u Bosi). V. Bogišić, zborn. 511.

KOČOPELA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Milisav Kočopeja. Rat. 199.

KŌČOPĚRAN, kŏčoperna, *adj. živahan, brz (o čeladetu, o djetetu).* — *Nepoznata postaća (može biti da je uzeto od ptića na kojemu je ukočeno*

perje). — *U Vukovu rječniku:* ,lebhaft, hurtig', ,strenuus'.

KŌČOPĚRĚNE, *n. djelo kojijem se ko kočīperi.* — *U Vukovu rječniku.*

KŌČOPĚRITI SE, kŏčopērīm se, *impf. biti kočoperan (ne slušati, ne podlagati se, kao kočoperno dijete).* — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. kŏčopērāh; u ostaliem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kŏčopēri,* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (,sich sträuben', ,insolentius se efferre'). Lako se vama sad kočoperiti. Bos. vila. 1886. 289. Nemoj mi se kočoperiti. 1888. 24.

KŌČOVIĆ, *m. prezime (po ocu Koču).* — *U naše vrijeme.* Mičko Kočović. Rat. 29.

1. KŌČULA, *f. gvozdena klučka na konopih što drži stabar od broda.* M. Pavlinović.

2. KŌČULA, *m. ime volu u Bruvnu.*

KŌČULI, *m. (ili f.?) pl. mjesno ime.* — *Prje našega vremena.* Spom. stoj. 185.

KŌČUR, *m. ime mjestu u Istri.* — *XIII vijeka.* Razvodj meju Šurbenom i Kočurom. Mon. croat. 13. (1275).

KŌČ, *m. kola, tal. cocchio.* — *Na jednom mjestu XVI vijeka u pisca Dubrovčanina.* Dvije tisuće kola vode, štono kočē vi zovete, pune hrane ket kareta kuda godijer s vojskom hode. A. Sasin 170b.

KŌČE, *n. (ili f. pl.?), ime mjestu u Crnoj Gori.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Opališe Koče i Fundilu. Nar. pjes. vuk. 5, 251.

KŌČER, *m. na jednom mjestu XVII vijeka, može biti kočijaš (tal. cocchiere) u metaforičkom smislu.* Nenavidost jest kočer istine. M. Radnić 293a.

KŌČEVEČE, *n. auctio, dražba.* — *Od maj. kotyavetye, a ovo može biti da je postalo od naših riječi: ko će veče (dati)?* — *U Hrvatskoj od XVI vijeka.* Da je na kočevče vrgu, i ki ga kupi ili koňa ili sužna, ... toga bude. Mon. croat. 280. (1577).

1. KŌD, *praep. apud, juxta, penes; post, s genetivom, znati bližinu; vidi* nakom. — *Obično nema akcenta, te se izgovara s riječi što slijedi kao jedna riječ, n. p. kod glave, kod noge izgovara se kodglāve, kodnogē, ali ako je u ovoj riječi jaki akcentat (' ili ' '), gubi ga, a kod dobira kratki akcentat (' ili ' '), n. p. kod majke, kod kuće, kod grada, kod Boga izgovara se kodmājke, kŏtkućō, kŏdgrāda, kŏdboga.* — *Postaje od starijega oblika kon (vidi), jamačno po analogiji prema pod, nad, pred.* — *Kod obično ne dobira a na kraju (kao pod, pred, nad, iz itd.); samo na jednom mjestu XVII vijeka ima koda dne.* M. Divković, nauk. 298a. — *Nahodi se od XIV vijeka (što ima i u jednom primjeru XII, to je sasvim nepouzdanost i treba čitati pod: Aće kŏto ods manastirskih ljudi beži ili vlahs pod velijega župana ili kod inoga koga.* D. Avramović 45. Mon. sorb. 6. (1198—1199). tu je za cijelo pogriješka u prepisivanju mjesto ,pod'. Đ. Daničić. — *Između rječnika u Vrančićevu* (,apud; juxta', u Mikalinu (kod, uz, blizu ,apresso, allato', ,apud. prope, juxta'), u Belinu (,accanto, a lato', ,juxta' 11', ,apresso, vicino', ,apud' 94a; ,vicino, a canto', ,juxta' 765a), u Bjelostjencu (kod, pri ,apud. penes'), u Voltigijinu (,presso, accanto, vicino, da', ,bey, neben'), u Stuličevu (,apresso, vicino', ,apud. prope, post, secundum, prope, juxta'), u Vukovu (1. ,bei', ,apud': sjedi kod mene; ostao kod kuće: kod vode. — 2. kod novaca gladuje; kod koňa

ide pješice; kod žene ide neopran itd.), u *Daničevu* (kod, apud, ad, cf. konb).

1. *naznačuje bližinu, ali uz to ističe ne samo (kao n. p. blizu) da što nije daleko od onoga što je u genetivu nego da je tako blizu da se onoga dotiče ili dajbudi da nema ništa jednake vrste među njima (n. p. sidjeti kod koga znači ili da sjedeći oboje jedno se dotiče drugoga ili da sjede tako blizu da nema među njima mjesta trećemu), dapače se još shvaća kao da nešto može stajati i među granicama onoga što je u genetivu (n. p. kod kuće gotovo je što u kući; imati što kod sebe može značiti: imati na sebi, n. p. u špagu, za pasom itd.), te ovako može značiti i osobitu vezu (kao kad se kaže da je što kod koga, misli se da on ono ima).*

a. *znači uopće bližinu, ali tijesnu, onako kao što je sprijeđa kazano. — u genetivu može biti što mu drago: čelade, životinja, stvar, mjesto itd.*

a) *kod stajanja.* Na mlaku kod Morave... Na raskrstje kod Božijeva krsta. Mon. serb. 199. Sr. lètop. 79, 51. (1381). Nu ti za me malo haja, pokli ovako hotje uteći, ostavivši mene speći kod jadovna pusta kraja. S. Bobalević 227. Slipac niki sidiše kod puta proseči. F. Lastrić, od' 190. Digni polako ono kopje koje mu stoji kod glave. D. Bašić 148. Pobi se š njime kod vode Kupe. And. Kačić, razg. 7. Ubiše mu koža iz pušaka kod Prologa visoke planine. 211b. Pak ćeš sidit kod mene. N. Palikuća 19. Kad zapivaš uz ņu ledenog kod vrutka volarskog. M. Katanić 41. Da mu budem dever kod devojke. Nar. pjes. vuk. 1, 13. Kod popova dvora guvno prerovljeno. 1, 102. Koje stoje kod kola kao krave kod tora. 1, 175. Ne stoj, dragi, kod mene. 1, 180. Pospavaj, jagne, kod mene. 1, 346. Da ustrelim kod jelena košutu. 1, 351. Na marami srebrna tambura, kod tambure zelena jabuka. 1, 352. U dvorima konji osedlani, i kod konja pod perjem junaci. 1, 424. Bašča moja kod livade tvoje. 1, 428. Ugledala svoga baba dvore i kod dvora bijelo mejtefe. 1, 479. Koga ti čekaš u gori kod ove vode studene? 1, 590—591. Lepa Mara na čardaku spava, kod ne majka bele dare slaže. 1, 551. Ali snaha kod pengera sjedi. 2, 45. Gradiću ti dvore u Stambolu kod mojijeh, boje od mojijeh. 2, 61. Sa ņome će carovati Lazo u Kruševcu kod vode Morave. 2, 186. Sastala se četiri tabora na ubavu na polju Kosovu kod bijele Samodreže crkve. 2, 189. Miloš ti je, gospo, poginuo kod Sitnice kod vode studene. 2, 294. Kod mora sam kulu načinio. 2, 387. U zubima drži dragi kamen kod koga se vidi večerati u po noći kao u po dana. 2, 400. A nevesta stoji kod devera. 2, 494. Kad su bili kod Kučeva grada. 2, 506. Da se molim paši kod koljena. 3, 92. Pomkoše se jedan od drugoga, kod kraja mu mjesto učiniše. 3, 95. Svaka pavta od deset dukata, kod nišana od tridest dukata. 3, 119. Jesi l' čuo latinska primorje, kod primorja rišćanske kotare? 3, 120. Vidio sam Kosu Smiljanica, kod ne sjedi Jela Mandusića, evo Kosa hitar vezak veze, kod ne Jela tanko ruho prede. 3, 147. Ono su ti primorski hajduci, sve izginut jedno kod drugoga. 3, 157. Nađe Todor na drumu široku, nađe Todor Šarac-Mahmut-agu i kod ņega starac-Merdan-agu, drže duge preko krila dijke, drže dobre koše za dizgene, kod svakoga po tridest Turaka. 3, 159—160. Al' kod vode stado u plandištu. 3, 176. I kod vode koše potkivali. 3, 336. Kolnbara je kod Paleža slabo što veća od Timoka kod Bregova. Vuk, dan. 2, 39. Logor je bio kod nekaki turski čardaka. 3, 196. Gri-

jaše se kod ognja. mar. 14, 54. Stajaše na polju kod vrata. jov. 18, 16. Lijepo su ņega dočekali, i kod sebe mjesto natinili. Osvetn. 2, 116.

b) *i uz glagole što znače micanje može se upotrebiti ovaj prijedlog s ovijem značenjem. aa) češće, kad subjekat čini da se nešto drugo miče.* Kom ņega (vuka) bjeh kod uha udrila. D. Zlatarić 68b. Stavi kod ņega vodu i ogaņ. M. Divković. nauk. 309a. Staviti se kod mene ili se odmaknuti od mene. M. Radnić 226b. Bog reče: 'Stavi me kod sebe'. 525a. I stavi mene kod tebe. F. Parčić 89. Već me kopaj, neno, kod Mujina stana. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Car korunu vrže pod kapicu, kod ne stavi ticu zloglasnicu. 2, 83. Kod sebe ga sjede na segadu. 2, 608. U kočije Tadiju metnuše, kod devojke raņena Tadiju. 3, 167. Te ga iznese iz šanca i sarani kod crkve. Vuk, dan. 1, 87. Iznesoše je i zakopaše kod muža ņezina. djel. ap. 5, 10. — bb) *rjeđe kad se sam subjekat miče.* Dode kod tijela jedan pas. I. Držić 216. Niko pade kod puta. J. Banovac, blagosov. 140. — *ali često s glagolima stanuti, sjesti.* Ona stade gradu kod kapije. Nar. pjes. vuk. 2, 289. Papuč skide, sede kod kadije. 2, 359. A vesela čeljad kod ņeg (ognja) sjela. Osvetn. 1, 43. — *slično je i ovo:* Te se sakrije kod jezera. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 16. — *u ovom primjeru može biti da se kod kod ne misli na micanje što znači glagol nego na položaj pola:* Hodi k mene u poje mostarsko kod Neretve kod vode studene. Nar. pjes. vuk. 3, 541.

b. *u genetivu stoji znak kakva dućana ili krčme itd. moglo bi se pomisliti da je po predašnjemu značenju, ali je upravo po ņem. bei. — U naše vrijeme dosta često, a ima i Vukov primjer:* U krčmi kod zelenoga drveta. Vuk, dan. 4, 85.

c. *uz bližinu se ističe i bavleņe nekijem poslom što se razumije po genetivu, n. p.*

a) *kod stada, stoke, ovaca itd. znači ne samo stajanje blizu stada itd. nego i čuvanje (kao pastira, čobanina).* Još ti kažem čobana ovčara, po imenu Jukića Križana, sam bijaše kod bili ovaca, kad na ņega udariše Turci. And. Kačić, razg. 270b. Zaspala Joka kod stada. Nar. pjes. vuk. 1, 409. Vi imate brata u planini kod ovaca, Miloš-čobanina. 2, 136. Nađemo jednu devojku kod ovaca. Nar. prip. vuk. 7. Kad tamo a kod ovaca nema čobana nego jedna prelepa devojka sedi pa prede zlatnu žicu. 90. Prele devojke kod govoda oko jedne duboke jame. 157. Čobanu koji bješe u planini kod stoke. 206.

b) *kod trpeze, sofre, stola, astala, misli se na radnju što je s tijem združena (jedenje, piće, razgovor, služba itd.).* Hodi amo, Petronilo, i služi kod trpeze. A. Kanižlić, bogoljubn. 482. No razgovor kod sovre vodiše. Nar. pjes. vuk. 4, 383. Kod astala ne vaļa se stiditi nego samo red paziti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 137. — Kod gotove sovre zasjedoše. Nar. pjes. vuk. 2, 263.

c) *kod mise misli se na slušanje.* Ili oni bili kod mise ili ne bili. A. Kanižlić, bogoljubn. 58.

d. *ako je u genetivu kuća, dvor (u pjes-mama), dom itd., često znači prebivanje, bavleņe u kući (obično svojoj, tako da kod kuće može značiti što i doma) itd., ali nije ograničeno kuć-nijem zidovima.* Imam seju i kod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Kod kasalove kuće (vidi kasalov). Nar. posl. vuk. 137. Ko rat želi, kod kuće ga imao! 152. Svagde je dobro, al' kod kuće naj bolje. 276. Nisam ni kod svoje kuće

čistila. Nar. prip. vuk. 180. Evo je tamo dole kod kuće. Vuk, poslov. 229. Kad se nadaju svatovima kod djevojačke kuće. nar. pjes. 1, 12. — Sinu zora, a ja još kod dvora. Nar. pjes. vuk. 1, 317. Ti ne idi u planinu, Lazo, no ostani kod bijela dvora. 2, 182. A kod dvora nikog ne ostavljaš. 2, 288. Koga imaš kod bijela dvora? 2, 341. Jel' kod dvora Vilip-pobratime? 2, 351. Kod dvora je Krajeviću Marko. 2, 412. U Todora devet mile braće, al' kod dvora nije ni jednoga. 2, 595. Kad sam bio kod dvora mogjega, išao sam u lov u planinu. 3, 7. El ti imaš kod dvora ljubcu. Nar. pjes. istr. 1, 55. — Čuvaj doma i kod doma blaga. Osvetn. 2, 4. — Imam vina i kod moje kule. Ogled. sr. 255. — Nadao sam se da će kapetanu kazati da je dijete kod kvartira. G. Zelić 188. — Ja kad sam dolazio ni jednoga (kaludera) nije bilo kod namastira. Vuk, dan. 1, 35. Kod svakoga namastira ima po nekoliko đaka. 2, 118.

e. u genitivu je *čelade* te je značenje kao kod pri, uz (da *čelade* ima ili nosi što pri sebi ili usa se). Kod mene su tri čemera blaga. Nar. pjes. vuk. 2, 841. Kod Marka su tri čemera blaga. 2, 442. Kod neg nadoh do tri kese blaga. 3, 8. Ali ne imajući ni njih (dva novca) kod sebe. Nar. prip. vuk. 213.

f. da je što kod koga može značiti da ko što ima, isporodi u s genitivom. u oba primjera stoji u genitivu *čelade*, a ono što je kod nega nešto je duševno ili umno. Al' će pokazati da je kod nega još i milosrdje. F. Lastrić, ned. 11. Oko mlogo otajstva stvari Božjih nahode se kod njih (kod Rimljana) nikoje razlike. A. Kanižlić, kam. III. — isporodi i na kraju.

g. pokazuje batleđe u kući ili u zavičaju ili u području *čeladeta* što je u genitivu (isporodi u s genitivom, franc. chez, tal. da). Ove rečene sirote brane se kod gospodstva mi. Mon. serb. 557. (1566). Da bi ja mogao jedan mjesec dana sve biti kod svakoga vas. F. Lastrić, ned. 107. Još i kraljici oće sramotu učiniti kod mene u kući mojoj. 320. Biše kod kralja od Asirije jedan poglavica. And. Kačić, kor. 253. Zašto oni ne sobom ne uzeše, nego kod nas ostaviše. M. A. Rejković, sat. A6a. Kod moje češ majke u ladu sediti. Nar. pjes. vuk. 1, 111. Koj' ne može raniti svoje slugu kod sebe. 1, 130. I u raju počivala i kod Boga prebivala. 1, 147. Prvi vojno, prvo dobro moje! dobro ti mi kod tebe bijaše! 1, 229. A devojče ostade kod majke. 1, 265. Kad sam bila kod majke devojka. 1, 334. Kod svakoga stara majka plaće; kod Milete sestra Milica. 1, 556. Ostalo mu časno jevanđeje kod kraljice na bijeloj kuli. 2, 68. Kod tebe je bilo na večeri. 2, 161. Ti ne držiš kod sebe vojvode, veće držiš Turke janičare. 2, 493. Što sam tebi kod babajka vezla. 2, 635. Vino piju Novak i Radivoj a kod Bosne kod vode studene kod nekoga kneza Bogosava. 3, 1. Kod Gruice nosiš čistu svilu, a kod nas češ šetati po svili. 3, 35. U čijoj si tavnov'o tavnici? kod kaka li glavna gospodara? 3, 134. Ne odajte vi jatake naše kod kojih smo zime zimovali. 3, 356. Sada eno bega Ljubovića kod nezeta kneza Ivaniša. 3, 462. Kad pijasmo vino u Aradu kod našega Srbina-Tukelije. 3, 559. Dokle ti je kod majčice, mirnija je od ovčice. Nar. posl. vuk. 65. Kod popa pio, kod Cigana večerao. 137. Kad sam kod nega bio na konaku. Nar. prip. vuk. 96. Našavši ga u jednom selu kod popa u najmu. 213. Kad pred zimu ajduci otidu po jatacima, nega Glavaš namjesti u nahiji smederevskoj kod nekakoga čoka kao da mu čuva ovce. Vuk,

dan. 1, 71. Krili su se po šumi i po drugim selima kod svoji prijatelja i poznanika. dan. 3, 151. Zapovjedi da se danas zgotovi čast kod jednoga seljaka a sutra kod drugoga. poslov. 85. Kad se parci sastanu kod sudije. 322. Koja su (gospoda) u veče kod nega bila na razgovoru. 360. Sabraše se kod Pilata. mat. 27, 62. Pozdravivši se s braćom ostasmo kod njih jedan dan. djel. ap. 21, 7. Još kad sam kod vas bio. pavl. 2sol. 2, 5. Luka je sam kod mene. pavl. 2tim. 4, 10. amo pripada i onaj primjer u kojemu kod poglavara očito znači: u kući poglavarevoj. Učenik onaj bješe poznat kod poglavara svešteničkoga. Vuk, jov. 18, 15. — Da će sebi i svojim kraljicama naći posla ili kod Srba ili kod daija. Vuk, dan. 3, 166. Hraneći kod Nijemaca u ropstvu svinje. poslov. 159. — Jer je kod nas čudan adet post'o. Nar. pjes. vuk. 2, 23. I kod nas je rodila pšenica. 2, 642. I kod nas je dobra nestalo. Nar. posl. vuk. 101. Tako je, brate, uvek kod nas. Nar. prip. vuk. 52. Kod nas krivce puškama gađaju. P. Petrović, šćep. 157. Sve je kod nas drugojače. 158. Da ti pričam što je kod nas bilo. gor. vijen. 111. — Kod mene je knigu naučio. Nar. pjes. vuk. 2, 192. Koji misle biti popovi i kaluderi, uče knigu po namastirima kod kaludera i po selima kod popova. Vuk, dan. 2, 118. — Vazda imate kod vas siromaha. F. Lastrić, test. 45b. — I s glagolima koji znače micanje, ali naj češće u pisaca iz mjesta u kojima se ne razlikuje micanje od stajanja. I uljeze vratima zatvorenijema kod apostola. J. Matović 39. Duša naša dohodi kod Boga. 434. Kod njih došla sveta djeva Marija. Nar. pjes. vuk. 1, 121 (iz Pirota). Te kod cara na divan iside. 2, 208 (iz Crne Gore). Što nijesi došao prije kod mene? S. Lubiša, prip. 12. Gašpar doprije u crni mrak kod pobratima svoga. 49. ali ima i drugdje (znam da se ovako govori i u Biogradu). Neg sam koña tražiti pošao, pak se evo kod tebe uvрати(h). M. A. Rejković, sat. G5b. Kad dođe u Beograd, odjaše kod vladike. Vuk, dan. 4, 10. Kaluder i dak došli kod nekake babe da svete vodicu. poslov. 3. Pribi se kod jednoga čovjeka u onoj zemlji, i on ga posla u poje svoje da čuva svinje. luk. 15, 15.

h. prema predašnjemu značenju (kod g), stoji u genitivu ime pisca čije se riječi izričkom ili drukčije navode. Kako isti s. Ivan svidoci kod s. Luke na pogl. 3. J. Banovac, razg. 212. Govoreći Isukrst kod s. Ivana na pogl. 6. 231. Kod sv. Matea duh sveti zove se duh oca. A. Kanižlić, kam. 770.

i. slično je predašnjemu upotrebljavanje ove riječi kad se pominje što je u području čega (što nije *čelade*) pisano, n. p. u rječniku, gdje onda stoji u genitivu sama riječ. Kod mnogijeh (riječi) koje su mi se učinile osobite naznačivao sam gdje sam koju čuo. Vuk, rječn. predg. 1. — u ovom rječniku: Korijen vidi kod 'cvasti'. (D. Daničić). 1, 765a. Vidi kod 'kelomna'. (P. Budmani). 5, 938a. tako ja upotrebljavam i kad pominem razdjelje članaka (riječi), n. p. vidi kod a itd. — Ja upotrebljavam i u drugom smislu (isporodi f): Te je značenje kao kod 'govoriti'. 5, 912a. Često je značenje kao kod 'ispovijedati'. 5, 914a.

k. u nekim osobitim rečenicama stoji u genitivu *čelade*, ali je smisao da nešto biva u mišlju ili osjećanju onoga *čeladeta*, n. p.: Da čovjek nade milost kod Boga. M. Divković, bes. 3b. Ako sam našao milost kod tebe, ukaži mi obraz tvoj. F. Lastrić, ned. 295. On ne najde milost kod cara. A. Kanižlić, kam. 370. Pouzdao se je, da će milost kod cara najći sebi i si-

novom svojim. 829. Da nahode milost kod tebe mlohavi trudi maji. Ant. Kadžić, predg. 11. Ako je kod paše u milosti, onda ga i Turci svi poštuju i boje ga se. Vuk, dan. 2, 98. Isus napredovaše u premudrosti i u rastu i u milosti kod Boga i kod ljudi. luk. 2, 52. — Mlogi se kod paše udvora. Vuk, dan. 3, 141. Ulagati se kod koga. odgovor ulaku. 23. — Ignatija i kod drugih naroda vašu slavu pogrđuje. A. Kanižlić, kam. 125. Svakom sestra nahodi mahanu, kod prosaca brata zastidila. Nar. pjes. vuk. 2, 234. Jakov za sve ovo na Vračaru kod Crnoga Dordija i kod ostali poglavica optuži Čurčiju kao izdajnika i ajduka. Vuk, dan. 3, 205. — Te se izgubi pošte ne kod ljudi poštenije. F. Lastrić, odg. 219. On je u poštehu kod Boga, kod anđela i kod svega dvora nebeskoga. ned. 285. Od tada! Velko ostane kod svoji momaka gospodar a kod Crnoga Dordija rabri vojvoda a kod Turaka strašni neprijatelj. Vuk, dan. 1, 76. Koji se (čitluk-sašibija) i kod pravoga carskoga suda drži za nepravednog gospodara. dan. 2, 31. Koji nije pristao kod ljudi. poslov. 239. Kod naroda nemaju pravoga povjerenja. odgovor ulaku. 36. Riječ mu kod starijih valja. S. Lubiša, prip. 248. Što bi njemu veća dika bila kod tog cara silna turačkoga. Osvetn. 3, 68. — Budi mi kod nega pomoćnik. J. Banovac, privs. obit. 98. Koliko je veliko mogućstvo njegovo kod Boga. F. Radman 23. Što god rekli, kod Boga se steklo. Nar. pjes. vuk. 2, 102. Danas bih ti dao agaluke kod našega cara čestitoga. 2, 343. — Ako hoćemo da su naša dila pristupna kod Boga. M. Zoričić, osm. 4. Ako češ da ti je svako dilo kod Boga primjeno. 6. — Ovaki se kod puka obranoga zovijahu očitnici. F. Lastrić, svet. 149a. — Kod ne Ljubav u zlu priku žalosno se prem skončava, er vlas gubi svu koliko neumrljih svojih slava. I. Gundulić 265. Kod ti ne treba znati nikakve gramatike. Vuk, rječn. 1. vi. — Ne daj da ima vlas sločinac na saj svit kod mene u oni čas. N. Dimitrović 98. — Pade na um Crnojević-Ivu, ja kakvu je riječ ostavio kod negova nova prijatelja. Nar. pjes. vuk. 2, 528. — Kod mene je ovaka uredba. P. Petrović, šćep. 123. — Može biti u mnogim stvarima kod vas pravo a kod nas nepravdo. P. Petrović, šćep. 157. — Koji je kod Turaka i onako poznat kao ajduk. Vuk, dan. 3, 165. Poznat kod svega naroda. djel. ap. 10, 22. — Tvoja jabuka kod mene neće poginuti. Vuk, dan. 3, 150.

1. u genetivu je događaj koji biva u isto doba kad i nešto drugo, ili je uzrok ovome. Kolika će tva bit slava kod došastija srećna tvoga. Ć. Palmotić 2, 304. Kod ždrebaña izvučena zadužnica, verlost obligation. Jur. pol. terminol. 572.

m. ostati kod čega može značiti: ne tražiti da ono bude drukčije. — U naše vrijeme (može biti po nemačkom jeziku). Kod-toga ima ostati, es soll dabei sein verbleiben haben. Jur. pol. terminol. 550. Kod toga ostaje, 'dabei hat es sein verbleiben'. 550.

n. kod sebe uz glagol biti može značiti što i pri sebi, pri pameti. Jesi li ti kod sebe? šta kod mene tražiš? J. Rajić, boj. 19. — U jednom primjeru ima držati (misliti) kod sebe kao u sebi. Ako držiš kod sebe da si ga dostojan, zaradi ovoga samo imaš virovati da ga nijesi dostojan. M. Radnić 44a.

o. nije jasno kod zemlje u ovom primjeru: Sjutra počete nas srpom od smrti i ostaćemo jednaci kod zemlje. M. Radnić 42a.

p. bližina se shvaća u prenesenom smislu

kao isporučivane (isporedi prema). Sve bi one svjetlosti bile kakono ti jedna tamna noć koda dne. M. Divković, nauk. 297a. Zaer ne imam se strašiti da vas mnogo taki(h) ima, i tako stiditi se svrhu takovije kod kraja istočni? F. Lastrić, test. 62b. U dvoru kraljevomu tko je kod kraja moguć? A. Kanižlić, utoč. 4. Mala vama svima fala kod mene, danas nema ništa ljepše od mene. Nar. pjes. vuk. 1, 447. Veselo ti Marko duveglja kod ovoga vojvode Miloša! (znači: ništa je Marko prema Milošu. ova riječ 'veselo' može se i u govoru čuti u ovome smislu. Vuk). 2, 228.

q. genetiv s kod kao da zamjenjuje cijelu rečenicu kojom se pokazuje nekakvo stanje, uz koje nešto biva ili ne biva ili može biti ili ne može.

a) kod s genetivom može se zamijeniti rečenicom: dok je (subjekat je ono što je u genetivu), dok (neko, subjekat) ima nešto (ono što je u genetivu), te pokazuje usrok onoga što biva ili ne biva, što može ili ne može biti. Po tebe me zmija zaklat hćase, a kod lube istom ne hoćase. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Teško mene kod dva brata bez tebe. 1, 209. No je mene na oćaku zima kod mojega neradosna vojna. 1, 528. El sam, taste, mogu poginuti, kod šureva neću poginuti. 2, 269. Što će meni rišnanski mačevi ta kod moje sablje Samljanke? 3, 468. Puško moja, ne ostala pusta! dosle sam te srebrom okivao, odsele ću žeženjem zlatom kod mojega slavnog gospodara. 4, 353. Odoh žedan kod moje tazbine da mi ne bi moje zaručnice. Pjev. crn. 216b. Dokazujući da se kod takih silni Turaka ni na kake ugovore osloniti ne može. Vuk, dan. 5, 30. Ni suze ne pomažu kod tako odlučne namjere. S. Lubiša, prip. 70. Otkad su počele matere zapovijedati kod živa oca? Pravdonosa. 1852. 1. Pravda kod sile ne valja, koliko ni sila kod pravde. 10.

b) kod s genetivom može se zamijeniti riječima: premda je (subjekat je ono što je u genetivu), premda (neko, subjekat) ima (objekat je ono što je u genetivu), i znači da unatoč ovome nešto biva ili ne biva ili može ili ne može biti. Nije pravo da sirote kod svoga dobra sirotuju. Glasnik. 11, 3, 256—257. (1720). Gdi izvaške srijedu tmine mrem od glada kod jezbine. J. Kavašin 447b. O Juda, desperati se oćeš kod moga milosrdja! F. Lastrić, test. 155a. Kod tolika gazdašaga moga nissam kadar ni devojke naći. Nar. pjes. vuk. 1, 630. Što će mene kod lepote moje, bidem luba turske pridvorice? 2, 238. Kod oruža i kod koña tvoga živa će te u ruke fatiti. 2, 277. Al' propišta Šarac pred mehanom: 'Avaj mene do Boga miloga! de pogiboh jutros pred mehanom od silnoga Vilip-Magarina a kod moga slavnog gospodara!' 2, 353. Kud te sila slomi preko mora na daleko četrest konaka preko mora, da ne vidiš doma, ni bez jada dovedeš djevojku a kod tvoje zemlje državine! 2, 530. Oni vode svezana junaka kod negova svijetla oružja. 3, 121. Na Loznicu moju dedovinu koju mi je dede osvojio, pa od mene Raci preoteše, preoteše na lutu sramotu kod mojijeh pet stotina kmeta. 4, 239. Što bi, beže, u aharu spavo kod svojije dvora bijelije? Pjev. crn. 95b. Kod (tolike braće i kod) tolike krađe pa na božić bez mesa. Nar. posl. vuk. 197. Kako bi ti uzeo onoga gubavog kod takih krasnih koña! Nar. prip. vuk. 31. Kako bi on, carski sin, uzeo govedarsku kćer kod tolikijeh drugijeh carskijeh i kraljevskijeh kćeri! 219. Sramota bi bilo da Turci dodu u moju kuću, pa kod tolike slave i imena moga ništa u njoj ne nađu. Vuk, dan. 1, 82. Nije pravo, da narod mre od gladi kod

te proje. 4, 8. Kod sviju ni taka je bila tišina da bi čok mogao čuti muu da leti. grada. 129. Vjenčavaju bjegunice žene kod živije ni ovije prve muževa. G. Zelić 406. Izgibosmo kod oružja i junaštva. S. Milutinović, ist. srb. 234. Kako da se ženim kod tolikih muka i novoja? M. P. Šapčanin 1, 86. *vidi i primjere u Vukovu rječniku.*

r. kod se ne slaže s glagolima i s drugim riječima kao ostali prijedlozi. u Stuličevu rječniku ima doista mnogo takovijeh složenijeh riječi, kao kodgovor, kodgraditi, kodgradski, kodjahati, kodjezdi, kodkrajina, kodležati itd., ali su sve sasvim nepouzdanje i načinjene bez sumnje od sama pisca, premda kod nekih (kodstahe, kodstati, kodstojan) kaže da ih je našao u brevijaru, a kod jedne (kodstojane) da ju je našao u misalu.

2. post, o vremenu, *vidi* nakom, kon, 2, nakod. — Samo u jednoga pisca xvii vijeka. Poznajući po očitovanju Božijemu da imaše kod malo vremena umrijeti. M. Divković, bes. 39^a. Ima se promisljati kako Isukrst po uskrnutju kod četrdeseti dana z gore maslinske otiđe na nebasa. nauk. 147^a. Kod nekoliko vremena ukaza mu se otac. 287^a.

2. KOD, adv. kako, kao. — *isporedi* 1. kodi. — U naše vrijeme u istarskih čakavaca. Kōd, velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1878. 61.

3. KOD, *vidi* 2. kodi. Da kud se kod okrene i na koju stranu pođe, drugo se ne čuje, nego se zaklinjati Bogom. J. Banovac, razg. 171.

KODAK, m. ime muško. — U drami pastirskoj xvii vijeka (vaša da je izmišleno). Kodak (ime pastiru). M. Gazarović VIII.

KOD ČARDĀKA, ime seocu u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 97.

KODELA, f. *vidi*: U ovom selu (Borovici u Bosni) nije slobodno ime 'mačka' izustiti, već mačku drugim imenom zovu, n. p. kodela, šarula, garula'. uzrok, kao sramotan, ne mogu navoditi. T. Kovačević, bosn. 46.

KOD GRĀDA, ime zaseoku u Hercegovini. Statist. bosn. 107.

1. KODI, adv. kako (relat.), kao. — *isporedi* 2. kod. — Vaša da je ista riječ što novoslov. kot. — U sjevernijeh čakavaca. Leži kodi mrtav. Nar. prip. mikul. 6. Ki će hoditi po kopnu kodi po moru. 75. Kōdi, velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1878. 61.

2. KODI, *vidi* 3. god (godi). — *isporedi* 3. kod. — U nekih pisaca može biti s nepomne u izgovaranju ili prema koli (*vidi*). Kakvo kodi voće zaželi mater noseća, onako će prilično i dite rodit. J. Banovac, razg. 139. Da se obsluževati ima štokodi protivu zakonu. A. d. Costa 1, 9. Koji imaju kukodi oblast. 1, 239.

KODIČ, m. codex, knjiga u kojoj su državni zakoni, tal. codice. — *isporedi* kodik. — U Belinu rječniku: 'codice, libro famoso delle leggi civili', 'codex' 198^a.

KODIK, m. *vidi* kodič. — Vaša da je prema lat. codex (neće biti romanska riječ kao što je n. p. kimak). — U jednoga pisca xvi vijeka. Koji zakon paki Justinijan cesar položi i postavi u svoj kodik. Š. Budinić, sum. 110^b. Kakono jest u kodiku od nagodjenju. ispr. 14.

KODIR, *vidi* 2. kodi. Di kodir se naći bude krivac. A. d. Costa 2, 43.

KODIROS, m. *vidi* kodorošić. Na Rijeci zovu i jednu i drugu vrstu (Ruticilla phoenicurus i titis) prema talijanskom imenu 'kodiros'. S. Brusić, ptice hrv.-srp. 44^a.

KOD KULĒ, kao mjesno ime.

a. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 19.

b. selo u Hercegovini. Statist. bosn. 121.

KOD OČĀKA, ime seocu u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 100.

KODOROŠIĆ, m. Ruticilla phoenicurus Dress. i titis Brehm, neka ptica (crvenorepka, crvenorepka). — Po tal. codiroso. — U Vukovu rječniku: [u trećem izdanju 'coda rossa' = crvenorepka], nekaka tica koliko kos, 'art vogel', 'avis quaedam' [u trećem izdanju 'rothschwänzchen', Ruticilla phoenicurus L.] s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — *isporedi* kodiros.

KODROŠ, ime volu. Berkasovo u Srijemu.

KODVICA, f. ime nivi. — U Srbiji u okrugu vafjevskom. Sr. nov. 1869. 545.

KODĀ, f. ime kozi. F. Kurelac, dom. živ. 38.

KODO, m. hyp. Kosta. — Akc. se mijenja u voc. Kōdo. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KOEKŪDE, *vidi* kojekude.

KOF, m. u jednom primjeru xviii vijeka. Da se i mio kof poraža, kad na bunar pospješiva. J. Kavašin 41^a. — vaša da je pisarska ili štamparska pogreška mj. kuf.

1. KÖFA, f. tal. coffa, kotarica, koš.

a. s predašnjijem značenjem. — Od xvi vijeka u Dubrovniku. A sovrhu kad krcaju (murnari), pod kofami pričaju i skakaju kako pruzi. A. Sasin 171^b. i u naše doba. P. Budmani. — I u Istri. Kofa, 'corbis genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1878. 19.

b. na katarci velikijeh brodova načineno kao čardadžić. i tal. coffa ima ovo značenje u pomorskom jeziku. — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Brod na kofe'. P. Budmani.

2. KOFA, f. sud kojijem se voda zahvata, vjedro. — Od tur. qogha, što i sami Turci izgovaraju i qova i qofa. — Od xvii vijeka. Kofa dokle je u vodi gustijernoj čini se da nije teška. M. Radnić 371^a. Ako čekrku od bunara, kada se tegli kofa, ide gori okrećući se, oslabi ruku i pustiš ga doli, udije se okrene natrag i giblje se naopako. 515^a. U rukama kofa pozlaćena. Bos. vila. 1892. 452. i u naše vrijeme u Bačkoj. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 128.

3. KOFA, f. u Bjelostjencu rječniku: v. baba. — Nije dosta jasno, može biti da je ista riječ što: Kofa, pogrдна riječ. Skoroteča. 1844. 250.

KÖFAN, m. korčeg, korčević, tal. cofano, korčeg spleten od drva kao kotarica. — Od xvi vijeka (ali *vidi* i kofanac), a između rječnika u Bjelostjencu (v. ladica). Suknu vadim is kofana. M. Držić 184. — U ovom primjeru znači što 1. kofa, a: (Konstantin cesar) uzamši motiku, ter dvanadeste kofanov ukopa zomje. F. Glavinčić, evit. 374^a.

KOFANAC, kofanca, m. dem. kofan. — U dva spomenika xv vijeka, a između rječnika u Daničevu (kofanac, ital. 'cofano', 'cophinus'). Jedan kofanac u komu reče jerb su povele i zapisi. Spom. sr. 2, 50. (1406). I jedan kofanac u komu reče zapisi i knjige. 2, 56. (1407).

KÖFCE, f. pl. *vidi* kofce. Naj ljepše mu kofce na čakšire. Pjev. crn. 206^a. Te skinite kofce i dizluke. Srp. zora, god. 2, sv. 6, str. 134.

KOFENAC, Kofenca, m. ime livadi u Srbiji u okrugu biogradskom. Sr. nov. 1874. 387.

KOFICA, f. dem. 1. kofa, a. Tri kofice gnusna praha. B. Zuzeri 247. Kōfica, 'corbulae genus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1878. 34.

KÔFÎN, kofina, *m. vidi* kunfin. — *U kotorskom pismu xviii vijeka*. Knezovi i glavari komunitadi grbajske na kofin kotorski. Starine. 10, 37. (1781).

KÔFRČAK, kôfrčka, *m. vidi* kovrčak. Kofrčak vlasti pred uhom („schnirkel“). Tko ima dva kofrčka, ženiti će se dvaput. u Moslovini. F. Helele.

KOFRIĐA, *f. vidi* kovrdija.

KOGDA, *adv. vidi* 1. kad. — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu: v. kad god (sic) s dodatkom da je uzeto iz brevijara*. *Kogda i kaimo*. Sava, tip. stud. glasni. 40, 166.

KÔGOVIĆ, *m. čiji sin?* — *Načineno od koga (gen. od ko, tko) kao da je patronimičko ime, isporodi čegović, nikogović. — U Vukovu rječniku: n. p. kogović si ti? kogović je on (ona)? itd., vide čegović s dodatkom da se govori u Lici*.

KÔGUĻ, *m. nekakva ptica. — U naše vrijeme u Istri*. KôguĻ, vrst ptice. Naša sloga. god. 14, br. 17, str. 74.

KÔGA, *m. tur. qoĝa (vidi dafe), ista je riječ što hoĝa. — isporodi* koča. — *Rijetka riječ u naše vrijeme, i vaĝa da je govore sami Turci*. Koĝa, od persijskoga hhoĝa, star, starac, muž, velik, ogroman, starešina, gospodar, bogat trgovac, učitelj raznih jezika. Đ. Popović, tur. reč. glasni. 59, 128. Stara Planina (turski „Koĝa-Balkan“). M. Đ. Milićević, kraj. srb. 166.

KÔGABAŠA, *m. seoski knez. — isporodi* koĝabaša, kočobaša. — *Od tur. qoĝa-bašy, (novogrč. κοτζαμπασης)*. — *U naše vrijeme*. Paša je isključio i ime „knez“ i mesto toga „koĝabaša“. (1835). M. Đ. Milićević, kraj. srb. 45—46. Jovo Čančika koĝabaše visočkog. u Nar. pjes. petr. 1, 355. Na početku koĝabaša reče. Bos. vila. 1886. 120.

KÔGAMIT, *adj. odrastao, u razboritijem godinama, stavan. — Jamačno postaje od koĝa, ali nastavak nije posve jasan. — U Vukovu rječniku: kôgamiti čovjek, n. p. nijesi ti dijete nego — „du bist kein kind, sondern erwachsen, alt, gescheut“ (mator čovjek) „homo adultus“*.

KÔGAŃA, *f. lubina. — Nepoznata postaňa; po obliku kao da je riječ turska. — U naše vrijeme u Srbiji*. Gotovo svuda u Srbiji seljaci imaju običaj na koji proštac od svake ograde natači po kakvu koĝanu, naj češće od koške glave. M. Đ. Milićević, živ. srb.² 135. Na svakoj ogradi oko useva, oko votnaka, oko zabrana, oko sena, ... videćete na kocu po koju suvu, belu koĝanu, glavugu od koňa ili od vola. 333.

KÔGOBAŠA, *m. vidi* koĝabaša. — *U naše vrijeme u Bosni*. Da bude koĝobaša. Bos. vila. 1890. 177.

KOHAŃAC, KohaŃca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 75.

KOHARIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj*. Schem. zagr. 1875. 263.

KOI-, *vidi* koji-.

KÔJA, *m. hyp. Kosta. — Akc. se mijeňa u voc. Kôjo. — U Vukovu rječniku: vide* Kojo s dodatkom *da je po istočnom govoru: u Biće isto i Koja što se nalazi već u spomeniku xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku: između ljudi koje car Stefan dade crkvi arhangelovoj u Prizrenu jednom bješe ime „Koja“ G(lasnik). 15, 291. (1848?)*.

KOJADIKO, u *Vukovu rječniku*: pripijeva se gdješto u pjesmama, n. p.: Oj koliko je uz more

gradova, oj! kojadiko uz more gradova; oj! u svaki sam junak dolazio, oj! kojadiko junak dolazio.

1. **KOJADIN**, *m. ime muško. — Prije našega vremena*. Kojadin. S. Novaković, pom. 71. — *isporodi i* Kojadinovica.

2. **KOJADIN**, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Sr. nov. 1868. 195.

KOJADINAC, Kojadinca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u Kojadinu. Sr. nov. 1874. 161.

KOJADINOVICA, *f. Kojadinova žena. — U narodnoj pjesmi našega vremena*. A jetrva Kojadinovica. Nar. pjes. vuk. 2, 62.

KOJADINOVIC, *m. prezime (po ocu Kojadinu)*. M. Đ. Milićević, srb. 605. D. Avramović 258.

1. **KÔJÂK**, *adj. riječ* *kojom pitaju koliko je koňu godina. — Postaje od koji nastavkom ak. — Prošloga vijeka u Staroj Srbiji: Kojak je? „di quanti anni è?“ S. Budmani 415b. u naše vrijeme u Lici. „Kojak je, prijane?“ „Brate, od Petrove ide u četvrtu godinu“.* J. Bogdanović.

2. **KÔJÂK**, *m. ime muško. — isporodi* Kojaković. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. M. Držić 29.

KÔJÂKOVIC, *m. prezime (po ocu Kojaku)*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KOJAN, *m. ime muško. — Prije našega vremena. (Štamparskom griješkom)* Коанъ. S. Novaković, pom. 71.

KOJANA, *f. ime žensko. — Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 71.

KOJANOVIC, *m. prezime (po ocu Kojanu)*. — *U naše vrijeme*. Boca 22.

KÔJASITI SE, *kôjasim se, impf. kôjasnuti se. — Akc. se mijeňa u aor. 2 i 3 sing. kôjasi. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide kôjasnuti se)*. Vi ova slišajući jeda isto ovi strah u vaše srce stupi? jeda isto u vašu pamet kôjasi se? J. Filipović 1, 131^a. Od obraza pali geverdara, na zlo mu se mjesto kôjasilo, dernuše ga dvije singirlije. Nar. pjes. vuk. 4, 58. Turcima se sreća kôjasila. 5, 128. Jutros ni se Turci kôjasili. Ogled. sr. 79. Bog ubio goru Romaniju, te se u njoj kôjasili vuci! Nar. pjes. hörm. 1, 57.

KÔJASNUTI SE, *kôjasnêm se, pf. sresti se, javiti se, desiti se, pozdraviti se kod srećana. — impf.: kôjasiti se. — Akc. se mijeňa u aor. 2 i 3 sing. kôjasnû. — Nepoznata postaňa. — U Vukovu rječniku: „sich sehen lassen, grüssen“, praeteriens saluto“. cf. kôjasiti se*.

KÔJČIN, *m. ime muško. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu („mannsname“, nomen viri) i u Daničičevu (Kojčins)*. Kojčins. Spom. sr. 1, 75. (1406). — Kaže se u Lici kom je ime Kojo. M. Medić.

KOJČINOVAC, Kojčinovca, *m. ime selu u Bosni u okrugu Doñe Tuzle*. Statist. bosn. 85.

KOJDIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme*. u Nar. pjes. petr. 1, 352.

KÔJÊ, *vidi* koji, 2, b, i) aa).

KOJEDOVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskom*. Zemlje u Kojedovini. Sr. nov. 1873. 107.

KOJEGDJE, *adv. gdjegdje, tamo i amo. — Složeno od koje (vidi kod koji) i gdje. — U Vukovu rječniku: „hie und da“, hinc inde“*.

KOJEKĀD, adv. *vidi* katkad. — *Složeno od koje (vidi kod koji) i kad. — U Vukovu rječniku: 'dann und wann', 'interdum'.*

KOJEKĀKAV, *kojekākva*, pron. *kakav mu drago. — Složeno od koje (vidi kod koji) i kakav. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('wie immer beschaffen', 'qualiscumque').* Ne mišavši na ispovidi kojekakve pripovidke. B. Lea-ković, nauk. 198. Ja sam mislio i kazao učiteje pametne, ne kojekakve skitnice. Vuk, odg. na laži. 85.

KOJEKĀKĀI, pron. *kaki mu drago. — Složeno od koje (vidi kod koji) i kaki. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kojekakav).* Da ne da snasi kojekakim bitangama deliti. Nar. pjes. vuk. 104. Po varošima se već ni ženske narodne pjesme ne pjevaju, nego kojekake nove. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 19. A svi su mislili da će senat samo kojekake sitnice suditi. dan. 5, 51. On uzme bubnove i talambase i ostale kojekake sprave što lupaju. nar. pjes. 2, 106.

KOJEKĀKO, adv. *kako mu drago. — Složeno od koje (vidi kod koji) i kako. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'wie immer', 'ut-cumque' s primjerom: 'Kako živiš?' 'Kojekako' (schlecht').* Da ovo čine stranski, još bi kojekako podnile. A. Tomiković, gov. 350. Boje je ništa ne znati nego kojekako. Nar. posl. vuk. 24. Od ostaloga buzdovan slupa kojekako. Nar. prip. vuk. 3. Jedva ga kojekako zadržim oko vaskrsenija. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 9. Koje sam obe pesme još od detinstva kojekako znao. 4, 18. Jednu je (kćer) lano udati, a i dvije kojekako. poslov. 112. Dva naroda mogao bi opet kojekako u imenu složiti. M. Pavlinović, razg. 65.

KOJEKĀKOV, adj. *vidi kojekakav. — Od xviii vijeka.* Pripovida pastirom kojekakove fabule. M. A. Rejković, sabr. 59. Slušajuć kojekakova glasila. M. Pavlinović, razg. 7.

KOJEKO, *kojekoga*, pron. *ko mu drago. — Složeno od koje (vidi kod koji) i ko (tko). — U jednoga pisca xviii vijeka.* Niti očedu da i kojeko više za budale drži. D. Obradović, basn. 117.

KOJEKŪD, adv. *vidi kojekuda. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu uz kojekuda.* Kojekud preko mora raznositi. P. Bolić, vinodjel. 2, 276. Jedna zemlja, ako i kojekud okriena. M. Pavlinović, razg. 19.

KOJEKŪDĀ, adv. *kud i kamo, kud mu drago. — isporodi kojekud. — Složeno od koje (vidi kod koji) i kuda. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('hin und her', 'hinc inde').* I tako se krio i verkao kojekuda po krajini. Vuk, dan. 1, 72. I ovoga posla radi putovao sam kojekuda. rjeon. predg. 1. A ima ih (riječi) mnogo koje sam poslije kojekuda prvi put čuo. 1.

KOJEKŪDE, u *Vukovu rječniku*: govorio je Karađordije često uz riječ, zato se i sad dodaje kad ko pripovijeda kako je on što govorio. — I koekūde. Uz drugu ili treću reč govorio je (Karađorde): 'koekūde'. M. Đ. Miličević, srb. 261. 'Koekūde' upitaće vožd, znaš li ti momče, kolike vode teku pokraj Leskovca? zim. već. 153. — *Ista je riječ što kojekud i kojekuda.*

KOJESTRANAC, *kojestranc*, m. *iz koje strane (čovjek)? — U Stulićevu rječniku: 'oujas'. — nije dosta pouzdano.*

KOJESTRANKA, f. *iz koje strane (žensko čelade)? — U Stulićevu rječniku uz kojestranc. — nije dosta pouzdano.*

KOJEŠTA, *koječega (koješta)*, pron. *što mu drago. — Složeno od koje (vidi kod koji) i šta. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('allerlei, was immer', 'varia, quidquid in buccam venerit' s primjerom: Govori koješta).* Mlogo se koješta zna iz vidjenja. M. A. Rejković, sat. A8a. Tko li na me koješta obara. D2b. Ludi koješta na zemlji rade. sabr. 53. Vrlo je rado koješta veselo i šaljivo pripovijedao. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 10. Što su tako koješta počinili. dan. 3, 161. Đekoji otimali od ljudi koješta. 3, 204. Kao i drugo mnogo koješta. odg. na utuk. 8. Ja sam ovu pjesmu, u mnogome koječemu drukčije, slušao. nar. pjes. 2, 205. I ja sam u moje luđo vrijeme koješta mislio. M. Pavlinović, razg. 25. — *Prijedlozi se umeću u srijedu.* Potom razgovarali smo se koje o čem. D. Obradović, basn. 262. Pita ga mnogo koje sa što. Vuk, luk. 23, 9. Pisato vojvodi Lazaru Mutavu, da ostavi Raki jedno selo, da ga koje u čemu posluži. Djelovod. prot. 153—154.

KOJĪ, pron. *interrog. i relat. quis? (uter); qui, zamjenica kojom se pita ili kaže tako da se između nekoliko čeladi ili stvari razluči jedno ili više njih. — Mjeste koji, koja, koje nalaze se i stariji oblici ki, ka, ko (ke), vidi 1, b. — S drugijem je oblikom (kaj, vidi kod 1) riječ praslavenska, ali je za relativno značenje bila druga riječ: ize (vidi): uprav se ki (od staroga kyj) i koji uzdržalo samo u našem jeziku; u ostalijem je slavenskim jezicima izginula ova riječ ostavivši koji trag, i naj češće je samjenjuje druga riječ što postaje od praslavenskoga kotoryj ili koteryj (vidi kotori). — Postaje od korijena kr- (vidi kod tko) tijem što se ovome korijenu (gdje-gdje uz neke promjene) dodaju oblici zamjenice i, kao u složenoj deklinaciji u adjektiva (vidi 1, a). — Između rječnika u Vrančićevu (koji, 'qui; quis'; koja, 'quae'), u Mikajinu (ki, ka, ko; koji, koja, koje, 'chi, il quale', 'qui, quae, quod'; koji, 'il quale, il che', 'qui'), u Belinu (koji, koja, koje, 'quale, nome relativo', 'qui, quae, quod' 598b), u Bjelostjencevu (ki, ka, ko, a koji, koja, koje, 'qui, quae, quod'; koji, v. koteri), u Voltigijinu (ki, ka, ko, 'chi, il quale ecc., che', 'welcher' ecc.; koji, 'che, il quale ecc.', 'welcher'), u Stulićevu (ki, ka, ko, 'il quale', 'qui'; koji, 'qui etc.'), u Vukovu (koji 1, 'welcher', 'qui' s primjerom: Koji si da si. — 2, 'der wie vielste', 'quotus'. — 3. doći će koji dan, koji čas, 'gleich', 'statim'), u Daničićevu (koji, gledaj kyj, 'quis'; kyj, 'quis, interrog.' i 'relat.').*

1. oblici.
a. praslavenski su oblici bili po svoj prilici kao i stslovenski. po ovima je deklinacija složena kao u adjektiva: u nom. sing. m. kaj i kyj, f. kaja, m. koje, u acc. sing. kyj, kajā (i koja), koje, u instr. sing. m. i n. kyim, i u cijeloj množini: nom. m. cii, f. kyje, n. kaja, gen. kyih, dat. kyim, acc. kyje, kyje, kaja, instr. kyimi, loc. kyih; ostali oblici kao da postaju od osnove koj (po nom. sing. n.?) i deklinacija im je pronominalna: sing. gen. kojego, kojeg, dat. kojemu, kojeg, instr. f. kojejā, loc. kojemb, kojeg.

b. predašni su se oblici uzdržali i u našem jeziku, ali sažeti, kao što biva i u složenoj deklinaciji u adjektiva. — isprva su bili jamačno ovi oblici kod svega naroda (do xvi vijeka?), ali su ostali poznije samo u nekijeh čakavaca do našega doba. u pisaca (i koji su štokavci) nalaze se sve do našega doba, i ne samo u pjesmi nego i u prozi, ali je sumnjivo jesu li narodne riječi (osim nekijeh oblika, kao kōga, kōmu, kōme) i u štokavaca; samo u složenom neki ovi su oblici uprav narodni i kod štokavaca.

a) *nom. sing. m. kŕ, naj prije* u Mon. serb. 7. (xii vijek). 84. (1249) *itd.*

b) *nom. sing. f. kâ. Mon. serb. 30. (1240). 274. (1410) itd. — u jednoga pisca štokavca xviii vijeka često i u prozi. Ka je forma ovoga reda?* Ant. Kadžić 83. 84. *drugdje piše i koa po čemu kao da je sam shvaćao kao sažeto koja, a ne kao stari oblik.*

c) *nom. i acc. sing. n. kô: u ko godi vrime. Mon. serb. 290. (1419). u ko gode vrême. 423. (1442) itd. u jednoga pisca štokavca xviii vijeka (vidi kod b)) u prozi. Tko i u ko vrime zastavi ovi red?* Ant. Kadžić 83. — *Poznije ima i oblik kô: zlo ke ju će skončati. M. Vetranić 2, 450; jaje ke bude staviti. D. Rašina 101a.*

d) *gen. sing. m. i n. kôga. Mon. serb. 27. (1234—1240) itd. — ovaj oblik koji je sažet od kojega, nalazi se i u štokavacu u svako doba (i okršeno kôg). — U čakavaca ima i oblik kôga. M. Marulić 40 itd.*

e) *gen. sing. f. kê. od xvi vijeka. Š. Menčetić 56; M. Vetranić 2, 159. 261 itd.*

f) *dat. sing. m. i n. kômu. Š. Menčetić 84; B. Gradić, djev. 41 itd. — Obično čer je sažeto kojemu i u štokavacu (kasnije i kôme i kôm).*

g) *dat. sing. f. kôj. N. Naješković 1, 188. 317 itd.*

h) *acc. sing. f. kû. N. Rašina 89a; Š. Menčetić 68. 124. 154; M. Vetranić 2, 74. 90; B. Gradić, djev. 85 itd. — i u jednoga pisca štokavca xviii vijeka (vidi kod b)) u prozi. Ku odiću ima nositi...? Ant. Kadžić 32.*

i) *instr. sing. m. i n. kîm. nikimъ конс-емъ. Mon. serb. 27. (1234—1240); kim. M. Vetranić 2, 392. 420; način kim bismo nebasa napuñali. B. Gradić, djev. 21 itd. — U Dubrovčana češće (a gđjegđje i u drugih, vidi daše kijeme) kijem. onomuzi s kijemъ govoriš. Zborn. 24a; kijem. G. Držić 427; M. Vetranić 1, 407; 2, 36; način kijem bi se plodili. B. Gradić, djev. 21 itd. — Dodaje se i e na kraju: kime. M. Vetranić 2, 457; Š. Budinić, ispr. 4; D. Rašina 1vb. 79a. 162b itd.; kijeme. S. Matijević 30.*

k) *instr. sing. f. kôm. komb. Mon. serb. 275. (1410). 286. (1419); koom. N. Rašina 70a; kom. M. Vetranić 2, 195; N. Dimitrović 8 itd. — Dodaje se e na kraju. kôme. M. Vetranić 2, 457; Š. Budinić, ispr. 4; D. Rašina 4b. 18b. 77b itd.*

l) *loc. sing. m. i n. kôm. po kowmъ (gamačno treba čitati kom) vrêmenu. Mon. serb. 337. (1427); po kômъ vrêmenu. 422. (1442); kom. M. Marulić 52; Š. Menčetić 66; M. Vetranić 1, 421 itd. — Dodaje se e na kraju (od xv vijeka). na kome jesam ja, stan je blaženi. M. Marulić 241; pristolje na kome slavno sjaš. M. Vetranić 1, 408 itd. — Ne razlikuje se od dativa (od xiv vijeka). prijatelja u komu jest svako naše dobro. Spom. sr. 1, 28. (1400); gospodinu momu, ufanje u komu vazda stavjat haj. M. Marulić 82; ñega u komu himbe ni. 105; komu. N. Rašina 157b. Š. Menčetić 82. 90 itd. — i u naše doba obično u štokavacu (kômu, kôme, kôm) kao i dativ.*

m) *loc. sing. f. kôj. N. Rašina 145a; Š. Menčetić 85; M. Vetranić 2, 222 itd. — Oblik kôm u ovom padežu vaŕa da se nalazi samo s nepomne u izgovoru ili pisanju. zemlja po kom hode. M. Marulić 154; zraka pri kom svjetlos svaka ostaje oblaćna. M. Vetranić 1, 353.*

n) *nom. pl. m. kŕ. ki(re). Mon. serb. 2. (1189); ki. 274. (1410); M. Marulić 27 itd.*

o) *nom. pl. f. kê. Mon. serb. 13. 15. (1222—1228); N. Rašina 105a; M. Vetranić 2, 154 itd.*

p) *nom. i acc. pl. n. kâ. Mon. serb. 440. (1446); N. Rašina 44a; M. Vetranić 2, 300 itd.*

q) *gen. pl. kŕh (a u južnom govoru kŕjeh). kêhs. Spom. sr. 1, 144. (1418). 160. (1422). kŕjeh. M. Vetranić 1, 101; 2, 144; B. Gradić, djev. 87 itd.; kŕh. N. Rašina 18a. Mon. croat. 257. (1556) itd. — ima i kêhs. Spom. sr. 2, 110. (1444), gdje može biti napisano e mj. ê; ali i u naše vrijeme ima keh u sjevernijih čakavaca. Nar. prip. mikul. 19.*

r) *dat. pl. kŕm (a u južnom govoru kŕjem). kim. M. Marulić 79 itd.; B. Gradić, djev. 23; kijem. M. Vetranić 2, 49; N. Dimitrović 6. 33; B. Gradić, djev. 49 itd. — vidi i instr. i loc. koja se dva padeža ne razlikuju poznije od dativa.*

s) *acc. m. i f. kê. moje župlane ke je daš kraŕj Vladislavъ mьnъ. Mon. serb. 54. (1240—1272); ke. 399. (1439); M. Vetranić 2, 144. 201; B. Gradić, djev. 9 itd.*

t) *instr. pl. kîmi (u južnom govoru kŕjemi). s kimi. Mon. serb. 402. (1439); kijemi. Zborn. 9b; M. Vetranić 1, 433; 2, 154 itd. — Izjednačuje se s dativom od xvi vijeka: kijem. M. Vetranić 2, 436 itd.; kim. D. Zlatarić 88a itd. — Dodaje se e na kraju. kijeme. N. Naješković 1, 318; kime. Š. Budinić, ispr. 60; Nauk brn. 49a. — S nastavkom ma (od xvi vijeka): kîma. G. Držić 356. 398. 416 itd.: kŕjema. N. Naješković 1, 247.*

u) *loc. pl. kŕh (u južnom govoru i kŕjeh). kih. M. Marulić 7; Š. Menčetić 39. 102 itd.; kŕjeh. M. Vetranić 2, 153. N. Dimitrović 39 itd. — Jamačno se postije izjednačuje (u gđjekojem krajevima) s dativom, ali nemam primjera.*

v) *nom. i acc. m. dual. kâ. ni dvoja studenca, iz oči ka tek. D. Rašina 89b; od taj dva, ka imaš, jednoga é obrati. N. Naješković 2, 71.*

e. koj- što se nalazi u nekijem staroslovenskijem oblicima (vidi a) postaje kao osnova za sve oblike, te je deklinacija (gotovo svagda) složena kao u adjektivu. — ovi oblici postaju od prvijeh vremena sve to običniji, i u naše doba (a može biti već od xvii vijeka i prije) jedini se upotrebljavaju u štokavacu, a i kod nekijeh čakavaca vaŕa da nijesu neobični. — i ovdje kao kod b donosim naj starije primjere, ali i neke druge uzete iz pisaca čakavaca.

a) *nom. sing. m. kôji. Mon. serb. 14. (1222—1228); 101. (1332) itd. jeli taj oblik s takom osnovom bio pronominalni ili složen, t. j. jeli glasio ,koj' ili ,koji', ne može se pouzdano znati pravopisa radi do kraja xv vijeka... nepouzđano je i xvi vijeka u naj više pisaca, jer pišu istina ,koji' N. Rašina 24a; B. Gradić, djev. 19; D. Zlatarić 84a; A. Gučetić, roz. jez. 2, ali ñihovo ,ij' glasi i j', kao što pišu i u srednjem rodu ,toij' N. Rašina 16b; B. Gradić, duh. 119; ovoj 21. pouzdano biva od kraja xv vijeka u pjesmama gdje broj slogova pokazuje da je glasilo ,koji' M. Marulić (čakavac) 8. 18. 114; Š. Menčetić 3. 43. 94. 96. 100 itd. to potvrđuje xvi vijeka i pravopis nekih pisaca: ,choyi' P. Hektorović (1568) 3a. 41b; ,chogii' Š. Budinić, ispr. 30; ,koyi' F. Vrančić, rječn. 87. tako i xvii vijeka: koyij. F. Vrančić, živ. 19 itd. (Đ. Daničić, ist. obl. 148). iz čega se vidi da je pravi izgovor (može biti od prvijeh vremena, a svakako od xvi vijeka) kôji kao što smo gore zabilježili a ne kôj. ovo se naj jače potvrđuje i ženskim oblikom kôjâ i srednjim kôjê (da je kôj nom. sing. m., bila bi ova druga dva oblika kôja, kôje, isporodi môj, môja, môje). istina Vuk u prvaj svojoj gra-*

matici (pismenici' god. 1814) kaže da je nom. sing. m. koji i koj (Vuk, gram. i pol. spisi. 1, 35), ali u drugoj gramatici (pred prvijem rječnikom) ne pomiñe koj kao ni drugdje. jamačno je ondje Vuk zlo zabiñežio izgovaranje ove riječi, kao što je i svagda krivo pisao čij (a ne čiji kao što bi trebalo), čijā, čijē (što je bilo uzrok da je Daničić u „Maloj srpskoj gramatici“ napisao čij, čija, čije; oco je popravio u „Oblicima“ i u ovome rječniku, samo što u ñemu kod čiji kaže da je isprva glasilo čij, premda to, kao što sam spoznañe, ne može se saznati staroga pravopisa radi). u naše se vrijeme u mnogijem gramatikama uči da treba govoriti i pisati koj prema moj, tvoj, svoj, i tako rađe mnogi pisci, a zaboravlja se kod toga da bi po istoj analogiji trebalo govoriti i pisati kōja (nom. sing. f. i nom. i acc. pl. n.), kōje (nom. i acc. sing. n. i nom. i acc. pl. f.) itd. prema mōja, mōje (u istijem padežima). drugo je što se u pjesmama nalazi radi stiha okrnjeno koj', vidi Nar. pjes. vuk. 1, 130. 140. 193. 570 i još na nekoliko mjesta (tako može biti okrnjen i nom. pl. m., vidi: No ti kupi sve glavne junake koj' od rane jaoknuti neće. Nar. pjes. vuk. 3, 301. Fala, Turci, dva pašina sina, koj' mi danas koñe pokloniste! 3, 400. Koj' su kadri na Vračar izići. 4, 138. Koj' ste skoro išli na Cetiñe. 4, 473.

b) nom. sing. f. kōja. Mon. serb. 240. (1399). 297. (1420) itd. F. Vrančić, živ. 9.

c) nom. i acc. sing. n. kōjē. Mon. serb. 22. (1234—1240). 480. (1458) itd. F. Vrančić, živ. 10.

d) gen. sing. m. i n. kōjēga (i kōjega, u naše vrijeme i kōjēg, kōjēg). kojega. Mon. serb. 111. (1336—1347) itd. — Radi sažetoga oblika koga vidi b, d).

e) gen. sing. f. kōjē. (ni)koje(re). Mon. serb. 13. 16. (1222—1228). 20. (1234). koje. B. Gradić, duh. 62 itd.

f) dat. sing. m. i n. kōjēmu (i kōjemu, u naše vrijeme i kōjēm, kōjēm). nema naj starijih primjera (dajbudi u Đ. Daničić, ist. obl.). — Radi sažetijeh oblika kōmu, kōme, kōm vidi b, f).

g) dat. sing. f. — naj stariji je oblik kojej, ali mu ne nalazim potvrde (ima za loc. sing. f. što se ne razlikuje od dat. sing. f., vidi m)); mladi kojoj: kojoj(zi). Š. Menčetić 79. 117. 225; M. Vetranić 71. D. Rañina 35^a (vidi i m)).

h) acc. sing. f. kōjū. (ni za) koju(re). Mon. serb. 274. (1410); koju. M. Marulić 101; N. Rañina 21^b itd.

i) instr. sing. m. i n. kōjīm (i kōjim). (ni-)kojim(re). Mon. serb. 23. (1233—1240); (ni)kojimē. 59. (1293—1302). — poznije u južnom govoru i kōjijem (naj stariji primjer vidi dale); u Vukovoj gramatici (pred rječnikom) stoji: „koji' sklaña se kao „moj“ (L11), a kod moj ima za ovaj padež i oblik moijem (L11). — Dodaje se i e na kraju. kōjijme. M. Vetranić 2, 488; I. T. Mrnavić, osm. 12; kōjijeme. M. Vetranić 2, 488; N. Dimitrović 79.

k) instr. sing. f. kōjōm. kōwōmē (po svoj prilici treba čitati kojom). Mon. serb. 18. (1233); kojom. M. Vetranić 2, 202; kojon (n mj. m po čakavskom govoru). P. Hektorović (1568) 45^b. — Dodaje se i e na kraju: kōjōme. M. Vetranić 2, 395; N. Dimitrović 25, 34; D. Rañina 9^b; F. Vrančić, živ. 42.

l) loc. sing. m. i n. — naj stariji je oblik kojemb. Mon. serb. 16. (1222—1228). 297. (1420) itd.; kojem. F. Vrančić, živ. 107. — Izjednačuje se s dativom (od xvi vijeka): kōjēmu. F. Vrančić, živ. 12 itd. — Radi sažetijeh oblika kom, kome, komu vidi b, l)).

m) loc. sing. f. — naj stariji je oblik kojej. Mon. serb. 16. (1195—1228). 218. (1391). — mladi se oblik kōjōj nalazi već xiv vijeka. Mon. serb. 176. (1367) itd.

n) nom. pl. n. kōji. Mon. serb. 34. (1249) itd.

o) nom. pl. f. kōjē. N. Rañina 105^a itd.

p) nom. pl. n. kōjā. Deč. hris. 61 itd.

q) gen. pl. kōjih (i kōjih). kojihē. Mon. serb. 401. (1439) itd. — U južnom govoru i kōjijeh. M. Vetranić 1, 40 itd. — U jednoga pisca xviii vijeka ima i gen. pl. s nastavkom duala: kōjijū. I. Velikanović, uput. 1, 130. vidi i f pri kraju.

r) dat. pl. kōjim (kōjim). Š. Menčetić 218 itd. — U južnom govoru i kōjijem. — Dodaje se e na kraju: kōjijme. N. Dimitrović 49. 51. — Kasnije i kōjima i kōjijema.

s) acc. m. i f. kōjē. (nje)koje. N. Rañina 138^a; koje. M. Vetranić 2, 203. — U čakavacu ima i oblik kōji: koji štuje cesar. F. Vrančić, živ. 40; ako nosite koji odgovori. I. T. Mrnavić, osm. 99.

t) instr. pl. — stariji je oblik kōjimi (u južnom govoru kōjijemi). kojijemi. Mon. serb. 459. (1453). M. Vetranić 1, 385. M. Divković, nauk. xv. — Izjednačuje se s dativom od xvi vijeka: kōjim (kōjim), kōjijem. kojim. G. Držić 122; kojijem. N. Dimitrović 76; B. Gradić, djev. 23; duh. 8 itd. — Dodaje se i e na kraju. kōjijeme. A. Gučetić, roz. jez. 101. — Od xvi vijeka ima i oblik kōjima. N. Dimitrović 19; D. Zlatarić 93^a itd., i kōjijema. A. Gučetić, roz. jez. 154; M. Orbin 21. 36. 50; V. Andrijašević, nač. 1. 3. 4. — U jednom primjeru xvi vijeka ima oblik kojijemime (obliku kojijemi dodato je m s nepomne kao da je kojijem, pa onda još e). Zborn. 80^a.

u) loc. pl. — stariji je oblik kōjih. kojihē. Spom. sr. 1, 151. (1421). kojih. Š. Menčetić 71; N. Nalešković 1, 189; D. Rañina 7^b. — U južnom govoru i kōjijeh. (kojeh^o). Mon. serb. 386. (1436); kojijeh. M. Vetranić 2, 88; N. Nalešković 1, 349; D. Zlatarić 36^s. A. Gučetić, roz. jez. 1. — Izjednačuje se s dativom: kōjim (kōjim), kōjijem, kōjima, kōjijema. kojijema. A. Gučetić, roz. jez. 10; V. Andrijašević, put. 18; M. Radnić 8^a itd.; kojijem. R. Gamančić B4^a; V. Andrijašević, dev. 69; put. 313 itd.

v) nom., acc. m. dual: kōjā. do puta koja se stajeta. Deč. hris. 25; koja sutu oba človeka jedne crkve. Zak. duš. pam. šaf. 32 itd.

d. (kao u iže) dodavalo se u prva vremena že (što je u našem jeziku postalo re), da se istakne relativno značenje, n. p. kire (nom. pl. m.). Mon. serb. 2. (1189); kojere (nom. sing. n.). 23. (1234—1240); kojere. 555. (1537); kogare. 23. (1234—1240); Deč. hris. 61. 62. 64. — Dodaje se re i u indefinitnom značenju kad pred zamjenicom ima ni, n. p. Nikojimre uzrokom da ne razdrušimo. Mon. serb. 23. (1234—1240). Ni za čijure volu ni za kojure ričē. 274. (1410). Ni kojire igumenē ni kojire vlastelinē. Deč. hris. 63.

e. oblicima što se svršuju vokalom dodaje se gdjegdje (xv i xvi vijeka) glas j (isporedi 2. j), n. p. kīj (acc. sing. f.). M. Marulić 43; M. Pelegrinović 179; kēj(zi) (gen. sing. f.). G. Držić 377.

f. dodaje se katkad zi (vidi) kad je relativno značenje, n. p. kōjōzi. Š. Menčetić 79. 117. 225; M. Vetranić 71; N. Nalešković 1, 126; D. Rañina 35^a; kōjzi (vidi kod e). G. Držić 377; kōjzi. N. Nalešković 1, 302. a i umeće se u ñeke oblike u množini, n. p. kojizije(h). M. Radnić

38^a; F. Lastrić, ned. 68; kôjizih. J. Kavašin 129^a; P. Knežević, živ. 12; And. Kačić, kor. 8; F. Radman 59; kôjizim. F. Lastrić, od' 362; test. III. 119b; ned. 291; And. Kačić, razg. 9; kôjizi (nom. pl. m.). J. Matović 263. — *Onaki se oblici i u naše vrijeme često čuju u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj: kojizji (u Paštrovićima). Nar. pjes. vuk. 1, 94; kojizi (nom. pl. m.) (u Paštrovićima). 1, 79; 5, 311; 5, 317; 5, 340; Ogled. sr. 213. 222. 227. — U dva pisca (iz Bosne i iz Slavonije) ima i gen. pl. (s nastavkom duala) kôjizjû. F. Lastrić, test. 109^a. 157^a. 222b i još na nekoliko mjesta; D. M. Bogdanović 41. 54. 81. 102.*

g. neki pisci prošloga i ovoga vijeka pišu sprijeda t: tkoji itd. — to je sama pogreška koja postaje s toga što isti pisci izgovaraju ko u pišu tko (vidi), pa misle da tako treba raditi i kod ove riječi.

2. značenje.

a. u interrogativnom smislu, quis, quae, quod (quid)?, (kod dvoga uter), riječ kojom se pita da se između više stvari (ili čeladi) naznači jedna ili više, što se o njoj što kaže. — naj češće stoji kao adjektiv uz supstantiv (uprav svugda pred supstantivom i na početku rečenice, ali u pjesmi ima gdjegdje i druktije, n. p.: Kladenac, ki' onoj jes vode studene ki ljudi ozdravlja bolesti juvene? D. Rašina 120^a).

a) uopće (stoji kao adjektiv).

aa) u pravom pitanju. Kymь obrazom? Stefan, sim. pam. šaf. 5. Kyj obyčaj primu? 18. Koju ti pohvalu prinesem? Mon. serb. 67. (1305—1307). Ko jest to govorenje? Bernardin 51. dan. 13, 47. S koga uzroka, s ke li potrebe skupil jesi toliku množ ljudi? Živ. kat. star. 1, 219. Koja toj riječ moja veliš da uzrok bi? reci mi, da znam ja, za što me pogubi. N. Nađešćioć 2, 76. Koji gniv ono bi, tko li ti što reče? 2, 119. Koju tu stvorih zled, ter takoj od mene odnosiš tvoj pogled? 2, 121. Koji Givan? M. Držić 47. Koju me sjetu bogaš? 325. Ka jest prva stvar, koju...? Š. Budinić, sum. 34. Ko jest razumljenje prvoga prošnja? 18b. Ka ono hrabrena naj prvo duša bi...? D. Rašina 67b. Ki kami jes onaj takoga stvorenja, da k sebi poteže sva ina kamenja? 120^a. ,Ka' li je trava toj, ku žaba sve ije? 120^a. ,Ka' se ono hrani zvir u ognju koji moć ima tu, da može svim stvarim vrha doć? 120b. Ku ribu malu onu u moru govore, na jedru velju plav utažit da more? 120b. Koja stvar vik ne ji ni jesti jes mila, a vazda lje pije i pit bi hotila?... Ke li ono (stvari) vide se, kreću se i tvore smih, a vik nijedna njih govorit ne more? 121^a. Ki vrag može ovo biti? A. Gučetić, roz. jez. 44. Koga uzresta je Aleksandar, kakov li je um negov? Aleks. jag. star. 3, 254. Pitajuć: ,Ki je glas, Judito vesela? D. Baraković, jar. 78. Ka uredba, ka požuda, ko li od slave novo ufanje opet na svoje rodno stanje Tezea vodi sad ovuda? I. Gundulić 7. Jaoh, ki grijeh te moj odnosi? 41. Ah, što čini, što uzroči, ke su vlasti toj nemile, da u suzah groznih civile ovolike drage oči? 56. Ka ovo svjetlos sad vidi se? zemlja u nebo obrati se. 72. Nu što, jaoh, čuje se, koja je sila ovo? 75. Nu što oči me vide, što li će bit novo, koja vil izeide iz rijeke sad ovo? 90. Ki ovo sada ja u tužbah čujem glas? 102. Gdje sam tužna? ah jaoh, koja ugrabi me ovo sila? 393. Ke bihu jur ono duše pod zemljom? F. Glavinčić, cvit. 13^a. A ke su ono knige? 381^a. Ali koja jača žela moje srce veže i mami, koja me ovo ljubav strijela, koji me ovo žogu plamni? G. Palmotić 1, 30. Koji ovo gos čestiti, lijepa

uzrasta, vedre slike, nas je došo počastiti, koju u nemu sjaju dike? 1, 40. Na koju svrhu? ,a qual fine?“, quorsum? A. d. Bella, rječn. 598b. Ku smo ljubav držani ukazat neprijateljom? H. Bonačić 62. Koje li je, pita, cine? V. Došen 241^a. Ka je forma ovoga reda? Ant. Kadčić 34. Rijeti će kojigod: koja je ova potreba postavljena bogatijema za prositi svakdañi kruh? J. Matović 491. Iz koga grada? Nar. pjes. vuk. 1, 277. Da si mene onda uvatio, kojom bi me smrću umorio? 1, 545. Koja muka naj teža bijaše? 1, 554. Koja ti je golemo nevoja? 1, 591. Koje dobro, dva ulaka mlada? 1, 606. Gdi su sade naši časni krsti? u koga, li cara čestitoga? 2, 85. Otkud kniga, od koga li grada? 2, 168. Koje jade gledaš na planini? 2, 284. Koga bi ti brata najvoljela da t' ostavim u bijelu dvoru? 2, 289. Koji ono dobar junak bješe? 2, 314. Koje ono bjehu tri vojvode? 2, 321. Koji te je davno navratio da ti dođeš u moje svatove? 2, 398. Koji ti je, Mare, vrag? Nar. pjes. herc. vuk. 254. — Upotrebljavu se ova zamjenica i kad se pita za jednu stvar između mnoštva jednakijeh što se razlikuju samo po redu (broju), lat. quotus, n. p. Koja je ura? koja su doba? ,quante ore sono?“, quota hora est? A. d. Bella, rječn. 599^a. Koje li je doba noći? Nar. pjes. vuk. 1, 396. vidi i u Vukovu rječniku.

bb) u nepravom pitanju. Mi ćemo kušati naše vjenčane ljubove, ka' će ljubovca komu na dobro pristanuti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. Među sobom vijeć učinile, kojom će ga smrti umoriti. Nar. pjes. vuk. 1, 398. Što ti, brate, Reju ne upita, od koga je dela i koljena? 2, 239. U vinu se zaženuli bili, koji junak boji od kojega. Pjev. crn. 41b. Da ronimo da gledamo, koji može dublje. Vuk, nar. pjes. 2, 84. — I ovakovi primjeri amo pripadaju, premda bi se moglo pomisliti da je koji rrlatiena zamjenica. Tyštims se i myi, podvizižuste se oty zemljnyih na nebesnaja, naj pače slyšati, kyimь Gospody krēposty dajets. M. 78. (1302—1321). Gdo bi ne viděl, ke sile je Acělís bil. Pril. jag. ark. 9, 132. (1468). Rečeno je od ispovidi, ka i kakova ima biti. Naručn. 84^a. Mišlaše koje bi ovoy pozdravljenje. N. Rašina 16^a. luc. 1, 29. Da vidiš ti na mni ku trplju za te zled. Š. Menčetić 5. Ne znah ljubavi kakva je ni koja. 35. Sam si vidil koje naš perivoj jabuke sazdava. M. Vetranić 2, 128. Koja igra ovdí bude bit, vidjećete. M. Držić 123. Nije znao, koja će gospoda k nemu doć. 216. Poću vidjet, koji je čovjek ono. 389. Ima rijet, koje i kakove psovke jest reka'. A. Komulović 19. Čuj, ke mi su sinci mili po jednomu sad glasniku plačnoj majci poručili trudne glase, zgodu priku. I. Gundulić 387. Misli, koju tugu i muku ja očutjeh. G. Palmotić 1, 141. Sudi, sudi sam po sebi, u kojoj bi smeći bio. 1, 267. Znat ne more, ko za grobom ima mjesto nemu dopast. J. Kavašin 24. Znaše u komu raspuštenu životu boravlaše biskup. I. Đorđić, ben. 27. Ne može se izrijeti koji plač i žalos bi među svijem. 44. Tuj svak promisli, na koja se neprilična djela stavi. 168. Eh, oče! da ti znaš, koja je napast brezobrazna žena, ne bi mi toga govorio. J. Banovac, pripov. 42. Čovik, koga je naroda, koga plemena, koga zanata, poznaje se po govorenju, po imenu, po dilovañu. J. Filipović 1, 11^a. Toli onamo ne vidite, koje mnoštvo puka vrvi? V. M. Gučetić 172. Murat ne zna na koju će stranu okrenuti. And. Kačić, razg. 118. Kažite mi, mila bratjo moja, koja ono delija bijaše. 268^a. Da ti kažem, moj dobri Slavonče, koja ludost kad se ženi momće. M. A. Rešković, sat. E6b.

Ne znaš, 'koji' od kog lipši biše. H8b. Prođoh kroz gornu, ne znam kroz koju. Nar. pjes. vuk. 1, 885. Ako kažem caru ja veziru koju si mi riječ besjedio. 2, 278. Daj mi, seko, klobuk svile bele, da ja posnam, koga je vojvode. 2, 302. Već da s tobom svadbu ugovorim, kad će care doći po đevojku, u koje li doba od godine. 2, 183. Ići ćete, uhitit jih ćete i dovesti meni pred kolina, ćemo vidit koji smo delija. Nar. pjes. istr. 1, 58. Zarana se poznaje u kojoj vodi može sir biti. Nar. posl. vuk. 86. — *Pred zamjenicom može biti i konjunkcija (po narodnom govoru) a ili da.* Pogleduje oba pobratima, a koji će Lek pomenuti. Nar. pjes. vuk. 2, 232. Mole sveca, kud će svetac poći, da kojoj će Lasa zadužbini. 2, 326.

b) ko pita kao da čeka da će mu se odgovoriti prema koji riječju nijedan, te je smisao pitanja gotovo poricanje, u svijem je primjerima koji adjektiv. Kyma očima smēju usrēti? Stefan, sim. pam. šaf. 5. Jer, 'ki' toko sobom grad more tvrd biti ki ti s tvojom vojskom nećeš razoriti? M. Marulić 11. Koji jesik mogao bi izgovoriti? Zborn. 123a. Ki drugi čovjek znan pustio bi proč zaman iz ruke taku čes? F. Lukarević 224. Ah! a koja ikad blaga veća i ljepša svit ukaza od jednoga rusa vlasa, od jednoga lica draga? I. Gundulić 37. U čovjeku poharanu i satrenu onoliko ku ste ufat mogli obranu gdi na bijenje se ide priko? 437. Ali na boj suprotiva caru čim tva kruna ustaje, ka država tva počiva, ke li t' mjesto harač daje? 453. Ali koji tuj mogaše mir i pokoj meni biti? G. Palmotić 1, 303. S kijem ću obrazom nemu rijeti da ga neću poslušati? 2, 115. Koji turan, ka l' prigrada ne se sili hoće opriti? J. Kavanin 6b. Budući dakle toliko častjen za života bio ovi crkovački izbrani, ke je čudo da po smrti njegovoj općeni glave od crkve poklaňali su svoje blagoslovene usti na celove od iste zemlje njegovim stupajima posvećene? I. Đorđić, ben. 160. Koj ti je korist toliko se mučit i nastojati, a pak do malo vrmena vala sve ostaviti? J. Banovac, predg. 97. Ako li Bog ne usktije, koja nam je korist pisati zapadnikom ponositim? oni u svojoj odluci nepromisljivi ne bi nas uslišali. A. Kanižlić, kam. 84. Koj u korist srčba čini, neg' čovika što rasčini? V. Došen 199b. Jerbo ti do sada, ugledavši u rastu duple što je žuna iskopala, tresneš nim o zemlju, misleći da su u nem puhovi, pak ne našavši ništa, ostaviš rasta na zemlji nek trune, za koju je to potroba? M. A. Belković, sat. G8b—4a. Koj ti je hasna biti u društvu? sabr. 37. Koj fajda tuđa ruba? Nar. pjes. vuk. 1, 374. Koj tuga razgovora nema? Nar. posl. vuk. 140. Naredi ženi da ispriga slaninu u maslu, a žena mu reče: 'Ma jadan bio! koja treba slaninu prigati u maslu kad je slanina sama po sebe masna?' Nar. prip. vrč. 169. Kojijem ćemo obrazom izaći pred puk? S. Lubiša, prip. 86. kad je pitanje negativno, ko pita iščekuje odgovor u kojemu je glagol pozitivan a prema koji je od prilike mnogi ili svaki. Ah! kijem bolnijem u veselju ne povrti ti živote? ah! ke teškom u dresolu ne utješi ti sirote? I. Đorđić, ben. 211. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kome nije pravo pitanje:* Tako od godišta do godišta (Bog zna s kom pripravom) jednom ćeš se pričestivati. B. Kašić, zrc. 152.

c) katkad onaj što govori, da boje tumači što je prije kazao, pita i odgovara sam. Bismo s nima (gusarima) život naš trajale: koji život? prije sebe bismo porasile. J. Palmotić 192. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Da (a)ko ćemo pravomu stanjku, u ki dññ,

Đurađevñ dññ, u tñde dññ da se stanemo. Mou. serb. (xii vijek).

d) oblikom pitanja često se u rečenici pokazuje čudo, strah, naslada itd. (kao usklik), koji je svagda adjektiv. Ka ovo jes ljubav moći zgar jedine! poginut htje ti prav, neka kriv ne zgine. D. Rašina 149a. Ki strašiv glas sada od ovud čujem ja! F. Lukarević 117. Nesrični selane, ki vam se sud sudi! Đ. Baraković, vil. 74. Vjerenicu lijepu nuti kako uzdrži rukom svojom! ah s tihoćom lijepom kojom gisdav stupaj milo puti! I. Gundulić 12. Ah, kad smislim, ki čestiti vođah život ja kon tebe! 250. Dosta, svijetli gospodine, ke se čudo meni otkriva! 441. Ah! pogledaj u prilici, ka mu usmnožnos sja velika. 442. Koj vika oda svudi veseljih se glasa otvori, kad nemili drokun hudi u pravednom ognju izgori! G. Palmotić 1, 27. Ka se očute tada tuga! koji urnebes posta od ljudi! 1, 52. Koj čes odi teć gospoda! ki kraljevi, koji bani! 1, 88. Koj kralji, koji bani, ki vitezis neizbrojni u onoj luci stoje zamani! 1, 119. Koj mnoštvo, družba koja dohodiće na me dvore plemenitijeh od gospoja! 1, 260. Reče mu: 'Ah, oče, koji te puk čeka!' I. Ančić, svit. 145. Ki se čuše plačni uzdasi! koje suze proliše se! P. Kanavelić, iv. 149. U koje prislake suze rastapaše se tuj njegovo srce! I. Đorđić, ben. 27. Koj slipoča! I. P. Marki 35. Ma koja je to vaša slipoča! J. Banovac, pred. 14. Koj u rados čutim! Đ. Bašić 38. e) može stajati samo po sebi kao supstantiv (u svijem je predašnjijem primjerima adjektiv), n. p.:

aa) kad se shvaća ono za što se pita kao dio mnoštva; mnoštvo stoji: aaa) naj češće u genetivu s prijedlogom od. 'Koji' jest od vas, ki je bez grijeha? Zborn. 71b. Na ki te rasap toj, ludjače, nosi bijes? od vila, 'ka' je toj, koja ti uze svijes? I. Gundulić 158. U koju od dvije strane, 'in qual parte o luogo di due', 'utro'. A. d. Bella, rječn. 599a. Koji od nas dvojice više ima pravo, to ćemo ostaviti drugima neka sude. Vuk, pism. 34. — bbb) u genetivu bez prijedloga, naj češće kad je lična zamjenica. Koj vas je ovo govorila: ...? Nar. pjes. vuk. 1, 456. Koj čes vas stati u zažan? Vuk, rječn. kod zažan. Koj ono junaka naj prije dođe? kod pivatira. — ccc) u instrumentalu s prijedlogom među (isto bi bilo i u gen. s prijedlogom između). I koja jur ono pticama meu svima za svoj plod dojiti pri preseh mliko ima? D. Rašina 120a.

bb) slično je predašnjemu (kod aa)) u ovakovijem primjerima kad se mnoštvo ne kaže izrijekom nego se razumije po smislu. Prele su prele s večera: koja je više naprela? Nar. pjes. vuk. 1, 164. No jel', braćo, Božja vjera tvrda, da ni jedan lubi ne dokaže, već na sreću da im ostavimo, koja sjutra na Bojanu dođe? 2, 118. — Još se jače ovakovo značenje ističe, kad koji stoji u srednjem rodu (a govori se o čeljadetu i zna se kojega je spola). Koj j' ovdje Alil čelbija? koje li je stari Jemin-aga? Nar. pjes. vuk. 1, 615. Idi poznaj, koje je Roksanda. 2, 149. Sjetuj mene, moja stara majko, koje sada bolje poslušati. 2, 516. Upita onoga čovjeka da mu kaže koje mu je ded. Nar. prip. vrč. 1.

cc) katkad se upotrebljava u pitanju kao tko (vidi), ali se nekako kod toga ističe kao da se nešto više pita nego kod tko (n. p. na tko dosta je odgovoriti imenom, a na koji treba još što dodati o samome sebi). Opita ju koja i od kude jest. F. Vrančić, živ. 6. 'Koji' je oni ki zmišlja to? P. Radović, ist. 120. Znate, koji smo i odkale smo. A. Kanižlić, kam. 298. Koj

si ti i kako si mogao tako brzo uloviti? And. Kačić, kor. 27. Koja ono na kuli bijaše? Nar. pjes. herc. vuk. 202. Koji si ti? Pravdonoša. 1852. 9. — *U čakavaca ki, ka, ko odgovara posve zamjenici tko samo što ističe spol.* Ka sam ja, da brž mniš da neću na pospiš pojt u toj komori? M. Marulić 46. Pokazujući ki i kakov ima biti služitelj. Naručn. 19b. Ki zna jur raspraviti tvoju moć i kripis? Š. Menčetić 87. Upita ga: „Ki si ti?“ F. Glavinić, cvit. 144b. Reče im (*divojkam*): „Ke jeste vi?“ 135b. Ki te jest to naučil? 178b. „Ka' si ti koja mi govoriš?“ 312a. A bogatstvo i ostalo što je u gradu, ki bi spiso? J. Kavašin 218b. To l' se odlučiš osvetiti, ki će t', Bože, odoliti? 298b. — *Po tome ima (krivo) zabilježeno i u Belinu rječniku:* tko, tka, tko, chi, inteso di più, qui, quae, quod' 188a; u *Volttigijinu:* tko, tka, tko, chi, quale, wer'; u *Stuličevu:* ko, ka, ke? ,chi? ,quis, quae, quod? quisnam?

dd) u dva pisca xvi i xviii vijeka stoji jednina ženskoga roda sama (u svijem je primjerima oblik prema 1, b) sa značenjem: koji uzrok? koji raslog? može biti da se ima u misli: koja stvar? Od inih kazati koji ti ču pečali? po čemu poznati mogu se ostali. H. Lucić 242. Ako vam istinu govorim, uz ku ne vjerujete mi? S. Rosa 121b. Uz ku mene pitaš? i uz ku mene dobra nazivaš? 126a.

ee) u jednoga pisca xviii vijeka ima ka (acc. pl. n.) sa značenjem: što (koje stvari). ovo je prema lat. quae. Bliže joj se kad prikaza, ka tamničar tužni pati. P. Sorkočević 580b.

b. od *interrogativnoga* postaje *indefinitno značenje* (lat. quis, qui, aliquis), te pokazuje između više stvari (ili čeladi) nešto o čemu se dafe ne zna što kazati ni naznačiti. može se gdje gdje zamijeniti riječima neki, ikoji, koji mu drago, koji god, ali ima gotovo svagda razlika da što se iole onijem riječima naznačuje kao osobito, ovdje onoga nema. naj veće je nalik u značenju riječi kojigod. — Kao u *interrogativnom* smislu, obično se shvaća kao *adjektiv*, ali može se shvaćati i kao *supstantiv* u istijem slučajevima što su izbrojeni kod a, e).

a) uopće. Ili sve ili koji dio. Mon. serb. 286. (1419). Sila jest naglost v kojoj stvari, ka se ne more odgnati. Naručn. 66b. Prestupljenje suprot koj zapovidi. Korizm. 66a. Zla duša, premda stoji koji put u počivađu, nigda nije slobodna. M. Radnić 201b. Premda se ozloglasilac poriječe, vazda ostane koji trag prvašnega skazaña. 430a. Odića prvine dana stiskuje i dosađuje, noseći ju koji dan udari se s kipom i pristane okolo tijela. 476b. Ta stvar potaja se za koje doba. I. Đorđić, salt. ix. Koji mloga dobra dila običaju činiti u milosti Božijoj i u grih smrtni, koji put upadu po slabosti luskoi. F. Lastrić, ned. 284. Kakono jedna brižljiva mati u kojoj velikoj kući punoj čeladi... M. A. Rejković, sat. L4b. Iz koje se daju pinezi u dug svakomu koji ima potribu, s kojim' dobitkom. Ant. Kadžić 296. Dohodi u jedan grad za uživati u čemu razkoše za koje vrime. 466. Župnik odmičući (se) od župe za koje svoje posle. 471. „Koja' miso, koja bješe dobra, domalo nije ugodna. J. Matović 468. Mnosi pišući ovake knige komu plemiću običaju uzvisivat negovo plemenstvo. N. Marčić 4. Sva naša država i još koji narod inostrani znadu vaše plemenstvo. 4. Svako pismo aliti djelo od pametnijeh i velikijeh ljudi u komu dijelu bude hučeno. 6.

b) *rečenicom se javlja želja ili vođa (i svjet i zapovijed).* Jeda tužna u koj strani nađem

pokoju duše moje! I. Gundulić 80. — Moli ju, na mene jeda se smiluje, kad neće čut mene, da tebe daj čuje, ter da se povratu do mene koji dan, neka mi prikrati ovi plač jadovan. N. Načeskić 2, 55. Ku ja ču sve dni moje srcem molit i prašati, da me bude uzdržati jošte živa vrijeme koje. F. Lukarević 290. Mojaše da bi ga Artasers pustio poći u Judejsku na Jeruzalem za koje vrijeme. S. Rosa 18a. — Rekne svojim šuracima, da mu koji put u goste dođu. Nar. prip. vil. 1867. 777. — I Palamed sad bi htio da je ostavljen opustio na pustošnom komu otoku. G. Palmotić 1, 207. — K tebi vapim pomoć koju. I. Đorđić, salt. 298. — Daj mi ki zaklad. F. Lukarević 46. O božice, zna usilos, s kom se rvat jaka ne bi (*zemlja*), čini skrit jo kičercu tebi, tijem imaj joj koju milos. I. Gundulić 91. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer (koji je kao supstantiv):* Pače tvrdijeh od obzida, gdje je zatvoren, ... pomnu i uzdanu stražu prida komu od vjernijeh tvojijeh paša. I. Gundulić 309.

c) *rečenicom se pokazuje da nešto može biti.* I mogo si još viditi ovijeh ruka djelo koje. I. Gundulić 849. — *U ovom je primjeru koji kao supstantiv.* Zašto je moguće da se koji zločest učini. M. Zoričić, osm. 12.

d) *rečenicom se izriče što se misli, sumnja, ufa itd. da će biti.* On u sebi sumnja veće, od negova duga hoda da usrok drugo biti neće neg' li koja huda zgoda. I. Gundulić 860. Ima ovi dan veseli s kom velikom dospjet štetom. G. Palmotić 1, 48. Trjeba da stvar čudna koja zgodila se u ovom kraju, kad je taka rados tvoja. 2, 281. Već ni'e ufat, da ki taki tebi će se poroditi. J. Kavašin 290a. — *Amo bi mogla pripadati i ova dva primjera (koji je kao supstantiv):* Pazite se da nas koga drakun ne privari. F. Lastrić, svet. 76b. Činovnici u pamet, dok vas koja (*nesreća?*) ne stigne. M. Pavlinović, razl. spis. 316.

e) *smisao je u rečenici da je dosta, da je dobro itd. da što bude.* Pristojnije bi bilo da misnik sebi odgovara, a koja mužka glava da mu dodaje vino i vodu. Ant. Kadžić 92. Mnogi bogoslovci uče, da smo se dužni pričestiti... koji krat za života. 144. Nego je zadovoljno da u rečenih stvarih ima koje sridne znañe. 230. Nije dosti da štiješ koji naš upit i odgovor. 557.

f) u *negativnoj rečenici, te je značenje u koji nalik na značenje u ikoji, ijedan (u kojem primjeru može biti isto); ali ipak ima razlika da kad je koji ne poriče se onako odlučno kao kod ikoji, ijedan.* Ki bi ne imel konfecijski ali koga ploda. Korizm. 3b. Da ka veća zmutna ne bude, učini divici svetioj glavu odsidi. F. Glavinić, cvit. 29b. I gospodi od Markate ne skazuje scjene koje. J. Kavašin 54a. I premda toj skazovati ne mož' biti ka dobrota. 81b. Da ih ne bi ki vuk turski sgrabio sebi. 95a. Bdi obiju bistro oko, da ne bi umor ki nastupio. 317b. Sam on ne ima ke suprote. 539b. Budući Bog duh pričisti, ni po jedan način ne može ga koje naše čućenje dosegnut. J. Filipović 1, 166a. Zašto nam on ne ostavi koju stvar mrtvu. F. Lastrić, test. 103a. Ima se Bog slušati, ne radi koje plate. J. Matović 482. Nasloni se cmiše na bosije, svaka draga na svojega draga, a ja jedna nemam na kojega. Nar. pjes. vuk. 1, 268. — *u ovijem je primjerima koji kao supstantiv:* Ne žele se koja veće. J. Kavašin 22b. Da vas koji još uz ove svetkovine ne najde se opet u grobu od griha. F. Lastrić, test. 189b. Nemoj koji pušku izbaciti. Nar. pjes. vuk. 5, 101. Nemoj koji otklen udariti. Ogled. sr. 257. I ne bi pasha prazno-

vana kao ova u Izraelu u vremenu Samila od pro-roka, niti koji careva Izraelovih praznova pashu kao što je praznova Josija. Đ. Daničić, 2dnev. 35, 18. — *Amo pripadaju i primjeri u kojima ima prijedlog bez.* Sva raskošja, dani svači dobra nijesu bez ke zlijedi. J. Kavašin 88a. Tko bi prijat na oprošte brez kihj djela od milošće? 341b.

g) u pitanju. Ali je ka smama? Š. Menčetić 10. To li t' je ki zazor? Š. Menčetić — G. Držić 455. Jeda li satvorih proč tebi do danas naj mañi koji grijeh? N. Najlašćković 2, 121. Jeli koji način da se s' nom govori? M. Držić 208. Jeli ka kniga? 349. Ali si koji glas dobar mi donila? Đ. Baraković, vil. 67. Zvizdam na nebi jeli broja koga? jar. 39. Jeda pojuć ki gizdavi cvijetak ćemo proslaviti? I. Gundulić 71. Ter kroz oblas silnu vojvu ne možeš nam pomoć koju pri ovako dat potrebi? G. Palmotić 2, 79. Jeli i Kleofa koju dicu imao? A. Kanižlić, utoč. 481. Ko svijet vlada? samosilnik jeli koji? N. Marči 97. Gleda sestru, pogleda vojvode, neće l' koji junak progovoriti. Nar. pjes. vuk. 2, 237. — *U ovijem je primjerima koji kao supstantiv:* Da nit' koji za što vaļa. V. Došen 204b. Jesi l' rada da ti koji (brat ili dragi) dođe? Nar. pjes. vuk. 1, 218. Zna li koja kakoga lijeka? 2, 52.

h) u podložnoj rečenici u kojoj se kaže uvjet, vrijeme, slučaj itd. po kojemu biva ili može biti ono što se kaže u glavnoj. u podložnoj rečenici može biti:

aa) konjunkcija ako. Ako ti se zgodi koje nasilyje. Mon. serb. 22. (1234—1240). Ako koji Dubrovčanin kupi koña. 205. (1387). Ako bi umra koji sin udovici. Stat. pol. ark. 5, 310. I ako pričuh u ke doba, da se o meni zlo govori, nenavidos, rijeh, i zloba sve uzroči ovo i tvori. I. Gundulić 225. Ako s bukom u ke doba zavije sjever ledeni se. 445. I ako rič ku najdes. F. Glavinić, cvit. xx. Ako milosti ku iskru čutite. I. T. Mrnavić, osm. 166. Ako mu žudi koje zlo veliko. S. Matijević 88. Ako bi nas ki nevirni pital. P. Radović, ist. 26. Ako dobro ko slijedimo. J. Kavašin 16b. Ako li su ki Zadrani na nenavis još podani. 163a. Ako se udo ko okalilo. 380a. Ako jim mala koja dosada dođe, to se podnit ne može bez uvriđena Božjega. J. Filipović 1, 126b. Ako hoćeš ti krave držati i još od ñih ku hasnu imati. M. A. Reljković, sat. G5a. — *Koji je kao supstantiv.* Ako ki prime nikoga zgonika. Zak. vinod. 59. Bižeć na nižni stan noć s crnimi koli, nošaše doñim san, ako su ki doli. M. Marulić 40. Ako bi, ki' upital, po ki način moglo je to biti. A. Vitić, ist. 282. Ako li se koje druge mašiš, nećeš izić ni iznijet glave, a kamo li izvesti devojke. Nar. pjes. vuk. 2, 149.

bb) konjunkcija da. A da bih razdijen po ki put s tobom bil, vazda bih rasevijen do smrti me hodil. Š. Menčetić 54. Da sam kojom srećom mogao otići u Bosnu. Vuk, rječn. predg. i.

cc) adverb (ili konjunkcija) kad. I kad ki mao pokoj ja želim prijati, celivam... D. Rašina 84ab. Ja se od tebe vik ne krijem, kad bolesti ćutim koje. G. Palmotić 2, 195. Kad te moli koja udovica jali druga koja sirotica. M. A. Reljković, sat. E6b. Kad je stisne slabos koja, na tle leže. N. Marči 84. — *Koji je kao supstantiv.* Kad koji vas ogladni, ili je žedan. J. Banovac, razg. 101. Kada bi se koji priko razloga nažderao, onda bi satiri u ñega prstom pokazali. M. A. Reljković, sat. A5b. Kad koji čašu pije. Vuk, nar. pjes. 1, 83. Kod Srba kad se koje rasboli, slabo traže lekara. živ. 298.

dd) adverb gdje (iděže). Iděže bist' manastyrb kojego svetago, s' usrđdnims hotě-nijem' vsaku dovoļ' isspłniti' jemu. Mon. serb. 10. (1222—1228). De koji niće tu se i običe. Nar. posl. vuk. 75.

ee) relativne zamjenice: ko, što, koji, kolik itd. Tko je vješt u koj meštiji. J. Kavašin 345b. Tko se prime dila koga osim svrhe. V. Došen 12a. — *Što jest kojoj stvari vlastito.* A. Kanižlić, kam. 721. — *Koje su u nami i u ki' dio po nami.* I. Đorđić, ben. 98. — *Koji je kao supstantiv.* Komu za ki'm' što přestoji, (t)omu kon drugoga dasmo i učinismo... Mon. serb. 297. (1420). Ka hoće, koliko ki' se ponizi da se i uzvisi. F. Glavinić, cvit. 88a. Hodi, kraju, da se darujemo, darujemo, i da s' oprostimo, što je koji učinio kvara. Nar. pjes. vuk. 2, 478.

f) katkad koji može naznačiti dijelove (jednu ili više stvari, jedno čelade ili više) iz kojih se sastoji mnoštvo.

aa) alius — alius, riječju koji naznačuju se dijelovi cijeloga mnoštva, o kojima se što osobito kaže tako da je kod jednoga drukčije nego kod drugoga, ali se daje ne ističe, kakav je i kolik je svaki dio u svijetu je primjerima koji kao supstantiv, jer se razumije da se govori o čeladi, ili kao kod a, e) bb). Padahu svi poleg: ki na vrat, ki na bok. Đ. Baraković, vil. 351. Otle se dilise: ki simo, ki tamo. jar. 30. Vlečeću ga po zemlji, ki za noge a ki za kose. P. Bakšić 77. Turci tužni biže, ki simo, ki tamo. Radojevici 25. Ždrijebi nisu svi jednaci, dobar dopast svijem ne more, ki mlohavi, ki su jaci. J. Kavašin 73a. Ka izvrtana, ka polutna. 212b. Ki u Lubini, ki u Vetnici sjaše i pićnog Dračevići. 231b. Ki gubicom vučjom prite, ki čelustmi jasnim svite. 409a. Nijesu svi grisi smrtni jednaci, nego je koji veći, koji mani. A. Bačić 216. Morete ga, koji više, koji mañe, sliditi. F. Lastrić, svet. 160b. Koliko ji zlažeše, onliko ji sunovratice na zemlju padaše, koji brez glave, koji brez ruku oli brez nogu. And. Kačić, razg. 105. I donesu posle svakojake: koja prelu, koja svile plave. M. A. Reljković, sat. C4b. Za svit uzmete divice: koja Katu, koja svetu Baru, koja Orku, koja svetu Klaru. C6a. Koji kapak, koji civ zamaže. G5a. Dajući komu talir, komu forint, komu marjaš. sabr. 17. Koji s mačem, koji s štapom, utukoše bidnoga lupeža. Ant. Kadčić 550. Stadoše se dovijati, da ga nakite: koja konac, koja novac, nakitiše ga. Nar. pjes. vuk. 1, 450. Kako koji izasipa blago, taj se ñemu i zakliñe teško: 'koji' bracem, a 'koji' sestricom. 2, 76. Pak udari na triest junaka: prvi deset sablom posekao, drugi deset koñem pogazio, treći s' deset po gori razbeže, koje k gori, koje k vodi ladnoj. 2, 79. Pa se vale među sobom kraji, koji ljubom, koji vjernom slugom. Nar. pjes. vil. 1866. 613. Koji s koca, koji s konopeca. Koji šakom, koji kapom. eto ti (ga) puna torba. Nar. posl. vuk. 143. Svaki čovjek — koji mañe, koji više — ima svoju nevoļu. Vuk, poslov. 175. Koju kuću ucijenili stojnu, koju majku ucijelili bojnu, komu momku izuli opanke, i sjadili ñime nedohranke. Osvetn. 5, 53. On je svoju braću namjestio, kojega u Sisak, kojega u Karlovac, kojega u Sen, kojega na Rijeku. M. Pavlinović, rad. 182. — *Često se nom. sing. n. koje upotrebljava od prilike kao adverb, sa značenjem: djelomice, dijelom, nešto itd.* Tako ti je i od drugih stvari, koje novih, koje i od starih. M. A. Reljković, sat. H6a. Pridikatur, koje od njihova razgovora koje od oficir-rove hrke, ne mogaše sam svoju rič razumiti. sabr. 22. Moj drug, koje od puta, koje od pro-

saste noći nespavanja, krepko zaspi. D. Obradović, živ. 77. Sastavio je armadu od dvadeset hiljada ljudi, koje pešaka, koje košanika. A. Tomiković, živ. 190. Tako su se mlogi od tebe koje razsuli, koje razbigli. G. Pešalić 54. On se, i onako, koje od starosti, koje od rana slab budući, tako zabuni da nije svagda redom znao ni pjevati. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 15. Koje lova radi, koje radi obrane. dan. 3, 174. Koje narod slobodeći, ... koje postavljajući različne uredbe. 4, 12. I ovaj im se (jezik) koe od Hrvata, koe od sveštenstva, jako kvari. M. Pavlinović, razg. 5. Goli-jeni mu od gvožđa, a stopala, koje od gvožđa, koje od zemlje. Đ. Daničić, dan. 2, 33. *amo pripada i ovaj primjer u kojemu ima jedan put koje, a o drugom se dijelu drukčije kaže:* Jer on skupi stotinu čeljadi, koje starih ali više mladih. M. A. Reljković, sat. E8b.

bb) relatiivnijem adverbima (kako, kud itd.) *ističe se da što se kaže u glavnoj rečenici biva na različne načine kod dijelova što su naznačeni uopće riječju* koji. — kako. Da ustavet po crskvañ zakonñ kinovijiskij kaloderomñ vñ monastyreñ, protivu kako jestñ koji monastyreñ. Zak. duš. pam. šaf. 32. Kako koje on iz zemlje ide, tako ñemu i listovi vride. J. S. Reljković 80. Kako vrata koja udaraše, na četiri pole odlijeću. Nar. pjes. vuk. 2, 478. No kako koju godinu u napredak sve su se više približavali k narodnome jeziku. Vuk, pism. 90. Kako koja (pjesma) za kojom ide. nar. pjes. 1, vii. — koji je kao supstantiv. Hitro idu kako koji može. Nar. pjes. vuk. 2, 187. Kako koji Marku dolažaše, Marka zove, Marko ne govori. 2, 343. Kako koja zna. Vuk, nar. pjes. 1, 89. — kud (u svijem je primjerima koji kao supstantiv). Od straha sve kud koji razbigose se. E. Pavić, ogl. 327. Rastjerala kud koje. Nar. pjes. vuk. 1, 520. Bježe'te, robje, kuda koje znađe. 2, 524. Potrči za djecom koja se razbjegnu kud koje. Vuk, nar. pjes. 1, 496. — kamo. Pokle apoštoli svit sebi razdilihu, kamo ki ima pojti pripovidati. F. Glavinici, cvit. 116b.

cc) s interogativnijem zamjenicama ili s interogativnijem adverbima *pita se o svakome dijelu u koliko se u čemu razlikuje od ostalih.* Odi, pobre, da se domišlamo, di je koji vitez poginuo. And. Kačić, razg. 325. — (češće je koji kao supstantiv). Nu vitezi, tko su koji, razabrat je mučno imena, gdi sva u skupu vojska stoji taborima ograđena. I. Gundulić 436. Ne znaš, koji od 'kog' lipši biše. M. A. Reljković, sat. H8b. Ispitaću svakoga kako se je koji vladao. sabr. 33. Šta bi koja najvolila? Nar. pjes. vuk. 1, 326. Da on sluša što koja govori. 1, 432. O svačemu staše besjediti, kako koji dobar junak jeste. 2, 184. A krasnu je pesmu započeo od svi naši boji i stariji, kako j' koji držo kraljevinu. 2, 216. Pa se vali trideste kapetana, što je koji robja narobio. 2, 348—349.

k) gdje gdje se dodaju neke riječi s kojih koje dobiva šire ili uže značenje.

aa) zamjenica taj (koji taj) *daje značenje od prilike kao mu drago* (koji mu drago). Ako svedoci onde nisu i ima priseći ki taj. Zak. vinod. 9. Koji nije naučio koga toga zla običaja. F. Lastrić, test. 16a. Nadaše se koje to utišene imati bari u srcu. 110a. Nevirnici imati će koji ti ogovor za oblakšati muke osuđena svoga, al' kakav ćete vi ogovor imati, Krstjani, kakav? ned. 350. Za plakati s priziošlošćenom majkom? za ñe utišene i koji ti razgovor. svet. 27b. Dati koju tu pomoć. 170b. Za posvidočiti kojim tim načinom. A. Kanižlić, fran. 3. Nitko

nije, koji u sebi koje to poželje ne bi imao. 164. Za ukazat koju tu harnost. bogoľubn. iv. Svak trčase za bit u kom u tom zboru. M. Kuhaćević 124.

bb) isto šire značenje dobiva koji riječima da bi. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka:* Općiti nemoj, čuj, s čeljadi da bi s kom. N. Dimitrović 8. Tko sebe ni svoj dom ne umije vladati, vladanje da bi koj' nejmaš mu podati. 19. Jer ću ñega vijek ljubiti bez sagrješe da bi koje. 24.

cc) adverbom malo (malo koji) *ograničuje se značenje tako da je isto što gotovo nijedan ili posve nijedan.* Nenavidost da bi febra bila, malo ki je ne bi imal. F. Glavinici, cvit. 372b. Mnogi su se puno privarili iziskivajući ñezino bistvo, i malo je koji dokućio od ñe pravo reći. J. Banovac, razg. 96. Kad je malo koji je učio. M. A. Reljković, sat. B8b. Malo koji rad zdravja se krivi. J. S. Reljković 434.

đ) u Vukovu rječniku ima: doći će koji dan, koji čas, 'gleich', 'statim', po čemu koji dan, koji čas znači: *odmah, ončas; ali takovo nije svagda značenje, nego se koji može i uz dan i čas kazati posve u indefinitnom smislu, kao što je u ovijem primjerima:* Ter bi mi koji dan ovi plač i tugu pastijeri u pjesan pripjeli u lugu. N. Naješćković 1, 180. Odredim da ki dan budem mu izreći svu moju ľuvezan. F. Lukarević 20. Ordi t' ni vječni stan, imaš ga ki čas oć, bržek prije neg sij dan dostigne tamna noć. D. Zlatarić 101b.

m) koje se stavlja pred interogativne zamjenice i adverbje, te se sastavlja s ıima u jednu riječ dajući im od prilike indefinitno značenje kao mu drago, gdje, vidi kojegdje, kojekad, kojekakav, kojekako, kojeko, kojekud, koješta.

c. u relatiivnom značenju (qui, quae, quod), *stoji u nekijem osobitijem podložnijem rečenicama kojima se nešto kaže o kome ili o čemu što je u glavnoj rečenici, te veće podložnu s glavnom kao da je podložna atribut imenu (supstantivu, zamjenici itd.) što je u glavnoj. može se reći da koji u ovom značenju zamjenjuje ličnu zamjenicu (ja, ti, naj češće on) uz konjunkciju koja bi kazala u kakvoj je svezi podložna rečenica s glavnom, te da je koji od prilike što i a on, jer on, ako on itd. (vidi kod b)). s toga se razloga u praslavenskom jeziku upotrebljavala lična zamjenica trećega lica sa že (iže, od prilike a on), isporodi ñem. der, engl. that, ali se poslije u svijem slavenskim jezicima, kao i u mnogijem drugijem, uzela interogativna zamjenica. ovome će biti usrok što se u nepravom pitanju lako može pomiješati interogativno i relatiivno značenje, n. p.: Da ja poznam koga je vojvode (klobuk). Nar. pjes. vuk. 2, 302 može se shvatiti kao: Da ja poznam: koga je vojvode klobuk? ili kao: Da ja poznam vojvodu koga je klobuk. — Mješte koji narod upotrebljava još češće što (vidi): Naj više se govori 'što' mjesto 'koji, koja, koje'. Vuk, gram. I. 11. (gram.) i pol. spis. 2, 61. 'Što' mjesto 'koji, koja, koje'... ne samo što se govori nego je mlogo 'srpskije' od 'koji, koja, koje'. gram. i pol. spis. 2, 140. ali ovo ne znači da nije koji dobro i pravilno u ovom smislu, ta i sam Vuk upotrebljava vrlo često ovaj oblik, možebiti i češće nego što.*

a) sintatičke osobine.

au) koji kao relatiivna zamjenica stoji u istom rodu i broju u kojemu je u glavnoj rečenici riječ (supstantiv, zamjenica itd.) s kojom je u svezi. auu) ako je riječ u glavnoj rečenici zamjenica prvoga ili drugoga lica, i glagol uz koji stoji u istom licu. Tako i od mene koji sam

kako jedno stablo. A. Vitalić, ost. VII. Ja sam, ja sam, ki priklonih lir prebili. J. Kavašin 51^a. Vjeruj meni, ki sam kuša'. 88^a. — Ti li si koji priti imaš? N. Rašina 14^a. matth. 11, 3. Na goru visoku uzljazi ti, ki navještuješ Siona. 17^b. isai. 40, 9. Ka si ti koja mi govoriš? F. Glavinić, cvit. 312^a. Jesi li ti koji imaš priti? Ant. Kadčić 99. Vala tebi, gospodine kralju, koji si mi i sada kazao! Nar. pjes. vuk. 2, 598. — Nevoja naša, koji (*vidi kod ccc*) odvrkosmo... J. Matović XVIII^a. — U veliko zahvaljujemo vami koji ste se potrudili. Glasnik. II, 3, 92. (1708). Ova će se vami dati, ki budete dobivati. J. Kavašin 491^a. Sada vas pitam, jeda vas ima mlogo (da ne rečem ikoji) koji niste još od mladosti naučili koga toga zla običaja? F. Lastrić, ned. 248. — *naravno je da glagol stoji u drugom licu i ako je u glavnoj rečenici vokativ, što s nim koji stoji u svezi*. O čovječe ki umrli na sem svijetu život traješ, otvor' oči na ove pjesni. J. Kavašin 1^a. Iš, kokote, balabane, koj u kući spiš! Nar. pjes. vuk. 1, 193. — *lična se zamjenica može ne izreći u glavnoj rečenici, ali se razumije po glagolu*. Nek te sa mnom u zemlju ukopa, da mi ondi kosti razgovaraš, koja si mi srce veselila. Bos. prijat. 1, 35. — *može lična zamjenica u glavnoj rečenici biti i u enklitičkom obliku*. A neka da ti vidi tvoja ljubima družina, koji me si tvoga brata brez krivine zagubio! Nar. pjes. u P. Hektorović 19. Mili Bože, na svemu ti fala, koji si mi bio na pomoći! Nar. pjes. vuk. 2, 36. — *i u ovakijem primjerima glagol može stajati (i obično stoji) po smislu u gramatikalnom licu onoga s kojijem je u pravoj svezi, premda je u gramatikalnoj svezi sa zamjenicom trećega lica (ovdje oni)*. Ja sam oni ki te pomogoh. Zborn. 100^b. — *bbb* s kolektivnijem supstantivima koji stoji po pravilu u jednini (*ali ipak sa svijem tijem glagol stoji u množini*). Djecu ka vapijahu. N. Rašina 44^a. matth. 21, 15. Potrči za djecom koja se razbjegnu. Vuk, nar. pjes. 1, 496. Od čeljadi koja nijesu odande rodom. 1, VI. — *ali često prema smislu i u množini, osobito kad su takovi kolektivni supstantivi (kao djeca, brata, čeljad, gospoda itd.) koji zamjenjuju množinu*. Dičica krsčena od kih reče Isus. F. Glavinić, cvit. 7^a. Dičica ki jošće nisu na lita stupili od razloga. 10^a. Od male dice koji ga još i ne poznaju. J. Banovac, razg. 171. Dječici od kojijeh govoraše. J. Matović 157. Djeci pak koji se ne služu s odićom. 175. Dječica koji su bez razuma. 160. Dječica koji još ne imaju razborstvo. 185. Dječica nijesu podobna, koji bi uzeli. 228. Ni dečicu ludu tvoju koji su te tatom zvali. Nar. pjes. vuk. 1, 94. — Gdje su i tōka mila bratja s kima živih u ljubavi? J. Kavašin 89^b. Bratju ki bez priše mudro srjećom skaču više. 120^b. I ostaloj braći tvojoj koji su se potrudili. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Imaš milu braću tvoju koji će te dočekati. 1, 93. — Od četiri vrste ima čeljadi koji primaju ovi s. sakramenat. J. Banovac, razg. 46. Kućna čeljad kojijeh vlada jedan domaćin. J. Matović 84. — Gospode franske, duhom ki ga slide. J. Kavašin 27^a. — Dvojica, koji bi bili primnogo razlučeni. J. Matović 305. — Družbu tuj pozdravi, koji me znaju. N. Naljšković 1, 801. Družini svojoj ki š nime stahu. D. Rašina 27^b. Mladić dode među onu družinu koji stahu veselo u neoskrvrštenstvu. J. Banovac, razg. 64. — Zatim (*cesar*) obitel prida se doznavši negovu, kih osamnadeste biše, ... F. Glavinić, cvit. 276^a. — *ccc* koji stoji u svezi s adjektivom posesivnijem što je u glavnoj rečenici onako kao da mješte adjektiva stoji genitiv. — u pisaca

dosta često, kod naroda je rjeđe. Vid srca sva ljudska (*judi*) ki živuće dni traju, u sebi sva svoju slas i grkos imaju. D. Rašina 97^a. Ali mene većma smeta Milijenkova uspomena, komu je bila od djeteta još Dubravka narečena. I. Gundulić 164. Padohu mu u pamet riči Isusove, ki veli: ... F. Glavinić, cvit. 72^a. Ime Isusovo ki jest slavan u svetih svojih. 103^a. Njegovo (*trpljenje*) ki nad telom oblast ima. 390^a. Propade u goruću dubinu od ljubavi Božje u komu sa svojom ljubavju ima se ujediniti. M. Radnić 418^b. Vojstvom Dandulovim, Zadar petoč ki sauзда. J. Kavašin 211^a. I tako ovo mogućie Marijino ishodi od blagodarnosti Božije koji je veličanstvo svoje dobrote i milosrdja u njezine ruke stavio. J. Banovac, razg. 11. Ovo je ono š čim mislim smesti brezobravstvo krstjansko koji s dili govore: tko će mene od vas pokarati za grih? 144. Tilo Isukrstovo koji je početak i vrata sviju milosti. 221. Božanstva Isusova koji visi na križu. F. Lastrić, test. 275^b. II' Josuova (*dila*) koji ustavi sunce. test. ad. 13^a. Mučeništva Ivanova koga Isusove muke mučenicom učiniše. 40^b. Pravda Božja od koga on bude usvišen. J. Matović 59. Svjedožbom Gospodinovom koji govori. 72. Milost Božja koji dariva učenicima. 89. Nihovo vjerno potvrđene, koji se zaklinaju. 347. Veličanstvo negovo koga mi spovijedamo da je Bog. 350. Nevoju ljudsku koji oslijepjeni ne vidu. 475. Ja vam falim, blagodarim na vašemu lepom daru, koji Boga poznajete, koji mene darivate. Nar. pjes. vuk. 1, 148. Kano suze nevjestine u koje je hudo vojno. 1, 374. — *ddd* u nekim primjerima pisci nemaju obzira na gramatikalni rod ili broj riječi u glavnoj rečenici, te postavljaju koji u drugi rod ili broj prema smislu. — o rodu. Zahvaljamo veličastvu ti, koji se si nami popečalili (*kako da je u glavnoj rečenici: tebi*). Spom. sr. 1, 30. (1400). A uzdah tako slo me cvili, er ni' srca tač nemila, ki začuvši ma gorčila, neće sa mnom da plač dili (*kod srce misli se na čeljade*). D. Rašina 111^b. Ne budite kao zvjerenja, ki razbora ne imaju. I. Gundulić 196. Od djeteta, koji nije krepak. 516. Ditešće koga okom od vire gledamo. F. Lastrić, test. 64^a. *mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu koj stoji mj. koji: I da č' isječ srpske poglavice koj' su kavgu naj pre zametnuli*. Nar. pjes. vuk. 4, 204. — o broju. Ter im su (*pjesnikom*) sa slavu te muže savile po krunu, na glavu ke im su stavile. N. Naljšković 2, 318. — *posve je drugo u ovom primjeru u kojemu stanak se ne shvaća po svom značenju nego kao riječ i oblik, te je sato srednjega roda*. Od ovoga je i 'stanak' koje se i u Srbiji govori. Vuk, nar. pjes. 1, 261. — *eee* u nekim primjerima, ali samo s nepomne, pisci upotrebljavaju koji u muškom rodu kad je riječ u glavnoj rečenici srednjega roda. U 7 let ke pripovida u France. F. Glavinić, cvit. 260^a. Vnoga činahu se čudesa na grobu tela negova, ke kad sliša Julianus Apostata. 299^a. Ostala vnoga ke bi dugo bilo pisati. 369^b. Vrla mora ki gradove i kraljevsta cijela ždere. I. Gundulić 363. A pod usnam' im se krije gorko srce, nalip ki je. J. Kavašin 35^a. Ako harni budu mjestu ki ih gori srjećno diže. 109^a. Tilom ki čučenjem svojim ne vidi, što 'e Bog. 426^a. — *fff* koji stoji u množini, kad je u svezi s više riječi u glavnoj rečenici, od kojijeh svaka za sebe stoji u jednini. ako su ove različna roda, koji stoji u muškom rodu. Posluh, ubož i čistoću, ki razgonu svaku zloću. J. Kavašin 169^b. Za; svaku zdravu-mariju po jedan cvit rožice, a za svaki očenaš po jedan lilan od zlata, od kojizi naći.

nivši anđeo krunu. . . F. Radman 59. — *ggg*) (u rijetkijem primjerima) koji se slaže u rodu i broju sa svojijem predikatom, a ne s riječi u glavnoj rečenici. Na dromadarih, ka su brsa živina. F. Glavinić, cvit. 5b. Tako crikva po svem svitu ima mista nika ograjena, ke se takojer sovu crikve. 449a. Posvećenju vina, koja je druga materija ovoga sakramenta. J. Matović 200.

bb) u jednom primjeru xviii vijeka koji ne stoji u svom padežu (ovdje u nominativu) nego u padežu u kojemu bi trebalo da stoji riječ u glavnoj rečenici (u dativu). Novo kralstvo ki vazeše kojim ga (onijem koji ga) vladat ne umješe. J. Kavašin 286b. — *Mislim da je ovo (što bi bilo kao atrakcija u grčkom jeziku) posve neobično, i da amo ne pripada ovaj primjer: Pak ti ljudi koju tebe drago (razumije se ljubiti). Nar. pjes. vuk. 1, 323.*

cc) u nekoliko primjera jednoga pisca xvii vijeka ima: naj prvu stvar ku učini, kao rečenica kojom se pokazuje na ono što se dafe pripovijeda. Ov, naj prvu stvar ku učini, biškupa svetoga preda se dozva. F. Glavinić, cvit. 37b. Naj prvu stvar ku učini pokle uskrsnu, ide mater najti svoju. 90a. Naj prvu stvar ku učini, u crikvu ide se pokloniti. 199a. Da tudije svi ukup naj prvu stvar ku učinih, s procesijom zahvalit joj gori dojdohu. 142a. — *Mislim da nije neobično, i da sam sâm čuo kasati: naj prvu stvar što je učinio na ovaj isti način. vaša da bi trebalo: naj prva (je) stvar koju itd., pa da je (kao u izvornoj atrakciji u grčkom jeziku) nominativ prešao u akuzativ; da je samo premeštanje riječi (mj. ku naj prvu stvar) ne vjerujem, a što ne bi moglo onda zamijeniti ku.*

dd) često s nepomne krivo upotrebljavaju pisci gen. sing. i pl. mješte akuzativa. "*au*) gen. sing. nalazi se po analogiji prema živijem stvarima i za nežive. Dat ljudim prudan sfit kega dat znadihu. Đ. Baraković, vil. 84. Navuk koga iz neba donesoh. F. Glavinić, cvit. 157a. Što 'e grijeh smrtni koga slidiš? J. Kavašin 3b. Kami koga razbit pak nije moći. 5b. Od naroda koga slavskim on naziva. 114b. Kom je dika u rječniku kog sastavi. 157b. Nakovan gvosdoviti, česti udarci koga biju. 184b. Novi, Tvrdko koga sgradi. 202b. Puk izabrani koga od robstva tvrda izbavi. 452b. Spomenu se onda mladici nauka koga mu bijaše mater dala. J. Banovac, razg. 15. Ne bi oni odgovor od Isusa imali, koga imadoše. 71b. Grih koga učini anđeo. F. Lastrić, test. 40b. Obraz u koga žele anđeli gledati. 146b. Zarad načina koga je slidio. A. Kanižlić, kam. 6. Slideći događaj koga je potribno spomenuti. 89. U gradu koga je obrao Gospodin. 529. Skupo mene nauk stoji za kog samo kruh posvoji(h). V. Došen 212a. i u narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata: Lipo je cvitje tulipan kega ja nosim vsaki dan. Jačke. 3. — *nahodi se (što je gora pogreška) i za srednji rod. Suha zlata koga ljudi veoma žude. J. Kavašin 117a. Vrhu pisma kog mu izreče. 138a. S tuja mjesta koga krivdom zlom posjede. 258b. Nješto mlaka koga veliš da još imaš. 330a. Prijateljstva koga od sle grem slijediti. 544b. Ovako bi hotio, da vi budete temeljiti u vašemu obećanju koga ste učinili Bogu na svetoj ispovidi. J. Banovac, razg. 170. Kripost je žalostiti se od zla koga je čovik učinio. 240. — *bbb*) gen. pl. vaša da se nahodi po analogiji prema ih (vidi on), i nalazi se ne samo za što živo, kao u ovijem primjerima: S dvijemi služitejem (sic) kojijeh malo posli odasla doma. B. Kašić, in. 11. Srećni ti smo mi vrh svijeh ljudi, kojih sunce obteče. I. Gundulić 36.*

Nad mrtvijeme kijeh stat sa mnom (*Plutonom*) grijeh osudi. 68. Sharan stražnik od živina kijeh želudom gora žiri. 218. I pisma u kijeh šte se imena od svijeh vitez 'kijeh' on plaća. 294. Broj konika kih Jordana poji rika. 329. Hercegov kih jesmo ostavili dilnike naše. F. Glavinić, cvit. xv. Krštene kojijeh drži sa sinove pridrage. J. Matović xvb. *nego i sa što neživo: Brodi valovite sihe vode s mnozijem plavim kijeh u svoju družbu vodi. I. Gundulić 7—8. Sramotni su raspi druži kih prividim i gonetam. 476. Slatci (limuni) mornar kih priveda ispod vjetra. J. Kavašin 21b. Razlogi kojijeh sveti oci u duje jesu prikazali. J. Matović 44.*

ee) po sebi je koji adjektiv, ali se u ovom smislu naj češće shvaća kao supstantiv, što se i po tome vidi da ga može zamijeniti što. ali se nerijetko shvaća i kao adjektiv i onda ima supstantiv kod sebe (vidi u primjerima kod b) i c)).

ff) u jednoga pisca xviii vijeka upotrebljava se ki isto kao što (relativno). mislim da se drugdje ne nalazi u našem jeziku, ako je to i obično u slovenskom. Ov pakleni (ogan), ki je pri nemu (što je pri nemu, pri kojemu je) lug studeni. J. Kavašin 898a.

gg) katkad se supstantiv s kojijem je u svezi koji, prenosi iz glavne u podložnu rečenicu, te je kod njega koji kao atribut, vidi kod b) i c).

hh) može se u glavnoj rečenici isticati supstantiv nekijem riječima kao onaj, isti itd., vidi kod b) i c).

ii) kad se u glavnoj rečenici ne naznačuje dafe ono što se tumači podložnom, u glavnoj može stajati onaj ili tako što, a često se i ovo izostavlja, vidi b) i c).

kke) koji stoji obično na početku podložne rečenice (naravno sa svojijem prijedlogom, ako ga ima), ali se (gotovo samo u pjesmi) nalazi i koja druga riječ pred nim, n. p.: Pamet, po sve dni kojome stojal sam slijep i spet. N. Dimitrović 25. Lice studeno, kako cvijet ružice ko bješe rumeno. N. Najlošević 1, 194. Ali ona slavna lica, višna krepes kijeh (vidi dd) bbb)) naresi. I. Gundulić 266. Dobra žitka dā priliku svojem stadu, prati koga (vidi dd) aaa)) put plandišća nebeskoga. J. Kavašin 90a. Rakoc, sin se kog još kreće. 289a. Pristal Gojšo i Gojislav, ista zemlja kih usgoji. 246b. Ženi nenahodnoj, ime koj je od jakosti. 886a. Društvo, srgbi ko 'e podložno. 412a. Bolest, polem od ke marva liže. J. S. Rejković 384.

ll) gdje gdje (dosta rijetko) stoji pred koji konjunkcija a ili ja da se nekako bolje istakne podložna rečenica. On je meni moje žarko sunce, a koje mi sunce nigda ne zahodi. Nar. pjes. vuk. 1, 406. Čuva tope Krnja i Zelenka, a kojijeh u svoj zemlji nije. 2, 542. Nema kmeta ni dobra junaka, ja koji će tome kmetovati. 2, 555.

mm) može biti slučaj da koji veže s glavnom rečenicom dvije ili više rečenica, od kojijeh je jedna drugoj podložna a u toj je koji. onda se ove rečenice među sobom vežu kao što je obično, samo što koji dođe na prvo mjesto. Imamo nastojati, da i drugi s nama uskrsnu, a navlastito oni koji smo kadgod bili usrok da umru u duši. J. Banovac, razg. 169. Pođi naj pri pomiri se s onim koji te uvridio. 55. Mi zovemo crkvu kuću u kojoj se Bogu posvetilišta i molitve od njegovih pravovirnih prikazuju, koje' da imadu mnoge na svitu, virovat nije potribe, budući da se vide. J. Filipović 1, 178a. I vridnoga ne ostavi, koji hoćeš da te slavi. V. Došen 80b. — *Pošto u ovakijem konstrukcijama može često biti*

nejasan smisao, promjenjuje se konstrukcija i na ovaj način: Navrh toga brda imaju zidine od crkve za koju se pripovijeda da se zvala 'Sveti Spas'. Vuk, nar. pjes. 1, 188. Jedna kuća za koju se govori da je na onom mjestu. 2, 214.

b) koji stoji poslije riječi glavne rečenice s kojom je u srezu. — U nekim primjerima izostavlja se glagol u podložnoj rečenici jer se ima u misli po glavnoj, n. p.: Da bi mene ne rodila majka, već kobila koja ata moga! Nar. pjes. vuk. 1, 474. Al' tako me ne rodila majka, već kobila koja bedeviju! 2, 387. (ovako ima više puta u narodnijem pjesmama). još se čvšće izostavlja infinitiv uz glagole moći, htjeti itd., kako u ovim primjerima: Da ga slavimo svimi načini s kimi moremo. F. Glavinić, cvit. xvi. Pak ti lubi koju tebe drago. 1, 323. — *Kazano je kod a) ii) da, kad je koji u srezu s onaj (u glavnoj rečenici), može se ova riječ izostaviti, to obično biva kad bi onaj bilo u istom padežu u kojem je i koji, ali neki pišci idu dale, te izostavljaju onaj i u drugijem slučajevima tako da je katkad teško i razumjeti smisao:* Ovo ti, gosposje, svezana šlem živa (onoga) koji mniš da tvoje na silu uživa. N. Najlašević 2, 118. Jer se veće puta sgodi lijepoj jakno tebi i dobroj, da se sdržu (s onijem) u kom vas broj pakljenih se zala plodi. S. Bobalević 206. Stan u Spljetu, stan u Hvaru i u Trogiru toliko je jest (onijeh) ki Zadrur jesu u haru. J. Kavašin 156a. Ko'e li plate i poštenja davalš (onima) koji te vjerno služe? 218b. I milosti dijele svejno (onima) ki se utiču nim snižejno. 318a. A ostavi (one) ki su bijedni. 382b. Ja vidim da vi u stvarma svi-tovni virujete (onima) koji bole znadu. J. Banovac, razg. 131. Tri se stvari iziskuju u razumu (onoga) koji prima sakramenat krštena. 215. Da ima u puku krstjanskomu (onijeh) koji tako živu. F. Lastrić, test. 71b. Osvetu ište suprot (onomu) koji mu je zapriku na put stavio. test. ad. 102b.

aa) podložna rečenica uopće potpunoje smisao riječi s kojom je u srezu, tako da je ovaj značenje više ili manje potpuno. aaa) u glavnoj rečenici ono s čim je u srezu koji, supstantiv je što se ne ističe kojom osobitom riječi, a i koji stoji kao supstantiv. Počati ka je pri knizi. Mon. serb. 30. (1240). Prodah drugu moju zemlju koj se govori Pričnica. Mon. croat. 59. (1436). Od vrmena v ko se je držan gdo ispovidi. Naručen. 69b. Mnóstvo ko stae ondje. N. Rašina 87b. joann. 12, 29. Dare kimi te nadili vični Bog. P. Hektorović 56. Ime po kom prosu sine razlike milosti. 56. Rad slavnih kriposti kijemo te nadari višni Bog. N. Najlašević 1, 313. Ludi pred kimi bi to dokořano. Mon. croat. 259. (1556). Ni dvojja studenca, iz oči ka teku, sgasnut (ne mogu) plam, u komu prsi se me peku. D. Rašina 89b. Lemozinu, kome posli hranaše mnoge ubogare. B. Kašić, in. 38. Ime ko se naški tumači lisac. Među mnoštvom ko bez broja oko nega je od svudije. I. Gundulić 12. Svetih od kih rimska crkva čini spominak. F. Glavinić, cvit. i. Potop ki na ovi svit bi propušen. xiii. Od dela hrabrenoga ko činahu. xv. Mista od kih na kratko hoćemo progovoriti. 5b. Simbol apostolski koji naški zove se virovanje. I. T. Mrnavić, nauk. krst. 1702. 5. Riječi jezika slovinskoga kojijem se Dubrovčani i sva Dalmacija služi. R. Gamašić A1a. Ki je to pakal u, ki' zajde duša Gospodna? P. Radović, ist. 57. Plam kojega krstno vrilo vik nije moglo zagasiti. J. Kavašin 5b. Naše 'e sve zlo ko činimo. 16b. Svetilište ko t' činimo s drage voje.

24a. S ognem vjekovitim ki Bog djavlu spravio je. 74a. Drugoj kćeri koj dopade knez i vitez Kanajeti. 84b. Tu je mjesto srijedu pakla ko se zove 'Malebole'. 461a. Molbe kojijema će Bogu ugoditi. I. Đorđić, salt. xvii. Nadahnue ko nas nutka na dobro. I. P. Marki 50. Ljubav ku on nosi. 77. Vrata od kojiziju ključa drugoga ne ima. F. Lastrić, test. 109a. Prijateljstvo koga prije nisu među sobom imali. 164a. List na kom se stvar imenovana nahodi. V. Došen iii. Sni negovi, u kojima vidaše... A. Kašić, kor. 47. Ako dakle hoćeš dobro dilo učiniti, ko je Bogu milo. M. A. Relković, sat. E6b. Niti kvake kōm se voće kuća. J. S. Relković 312. Naukom koji prosvjetljuje crkvu. J. Matović iv. Kano suze nevjestine u koje je hudo vojno. Nar. pjes. vuk. 1, 374. U riječi kojom obje bjahu. 1, 466. Po kazivanu ludi među kojima se ovo pjeva. Vuk, nar. pjes. 1, 83. — *bbb) u glavnoj se rečenici ističe supstantiv dodajući mi koju zamjenicu ili adjektiv, n. p. onaj. Učini Bog ono nebo ko se zove firmamentum.* F. Glavinić, cvit. 2b. Ovo je oni ogañ, koji koga takne čini se u ljubavi Božjoj goruć. J. Filipović 1, 170b. Kada onim putem gazi, kojim nitko ne prolazi. V. Došen 12b. Ono drvo kojim se skorup u stapu bje. Vuk, nar. pjes. 1, 31. — ovaj. Ovuj zlicu, kuj držaše, s kom se biše zaljubi, opet hoće da nastani. M. Polegrinović 179. Osim ovi pomenuti lica kojije su pesme ili sve ili samo neke već naštampane. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 38. — taj. Taj bojazan ka te jada. I. Gundulić 34. Gdi su muke tej velike ke nam htise dat tolike? P. Hektorović (?) 163. — isti. I uvijek si pak ostala u istom divstvu ke s' imala. I. Akvilini 135. Na misi čini se isto posvetilište, koje bi prikazano na križu. J. Matović 229. — onaj isti. Na zemlji onu istu pismu pjeva dilima, koju na nebesije sveti brez pristanka pjevaju glasom. F. Lastrić, test. 69a. — takovi. Takovijeh pjesama ima i više, koje nijesu spjevane za one događaje. Vuk, nar. pjes. 1, 3. — svaki. Vsaki muž koji budeti pustila ženu da ju vzbvratu v dom svoj. Mon. serb. 14. (1222—1228). — *ccc) riječ je (zamjenica, broj itd.) u glavnoj rečenici takova da se ne zna upravo što naznačuje bez pomoći podložne rečenice. u ovakom slučaju riječ u glavnoj rečenici samo ističe da se o nečemu govori što se u podložnoj naznačuje ili ovome što dodaje (n. p. broj, mnoštvo itd.), a često kad je u muškrom rodu ima se u misli čovjek. takove riječi mogu biti: on (u starije doba, a i kasnije u čakavaca), obično o čovjeku. Onzi koji jest pozvani. Zak. duš. pam. šaf. 36. Nima se hvaliti on ki dobro vrime uživa. F. Glavinić, cvit. xix. Nem' suprotna, ki se u nu jur zaljubi. J. Kavašin 278a. u ovom primjeru o nečemu neživome: Grih ni, nego on koga s dobrom človik učini voljom. F. Glavinić, cvit. 412b. — onaj (vrlo često). u muškrom rodu o čovjeku. Gdo su oni ki se imaju mazati? Naručen. 56a. Da odgovor damo onijemi koji poslaše nas. N. Rašina 14b. joann. 1, 22. (Plam) požeže onijeh kih najde poli peći. 18a. dan. 3, 50. To je oni koji Boga sriči. Zborn. 5a. Oni koji Isukrsta na smrt jest osudio. 84a. Tko je oni, gospodine, ki ide prvi prida svime? I. Gundulić 436—437. Svijem onijem kojijem se lubi u naš jezik dobro pisati. R. Gamašić A2a. Blago onom' ki se oziva. J. Kavašin 17b. Razmi onima ki ne daju ubozima. 12a. I onizijeh kojih lubi tu pedepša (Bog). 73a. I one bo pogajaju, ki od njih mole i pitaju. 358a. Podi naj pri pomiri se s onim koji veliš da te je uvridio. J. Banovac, razg. 55. Oni lubi Boga svrhu svake*

stvari, koji je pripravan, ne samo sva svoja dobra nego i život vlastiti izgubiti. F. Lastrić, ned. 107. Oni ki je probudio pravdu. A. d. Costa 2, 53. Onaj laže koji meni kaže. Nar. pjes. vuk. 2, 60. Reku u Crnoj Gori za onoga koji umre kod kuće. Vuk, poslov. 238. Više će se govoriti kako o pomagačima u skupljanu pjesama, tako i o onima koji su mi ih pomagali prepisivati. nar. pjes. 1, vii. Onome koji se ponosi. 1, 88. Za onoga koji je kakve druge vjere. 2, 64. A danas si k onom pribjegao, ki i tvoje cvijelio je stare. Osvetn. 3, 157. u *ženskom rodu*, o *ženskom čeljadetu*. Prokljet bil, ako drugu zameš leh onu koj bude ov prsten pristal. Nar. prip. mikul. 23. — taj, u *oba primjera*, u *muškom rodu* o *čovjeku*. Taj ki dragu kćerku, ti uze kraljicom je on učini. I. Gundulić 112. Često prisije tem ki oblo ije. (Z). Poslov. danič. — neki, o *čeljadetu*. Ovako pišu neki koji su sve zanate kušali. And. Kačić, razg. iii (u *jakiškom izdanju* god. 1780 *kojega nemam pri ruci*). — broj, u *primjerima samo o čeljadi*. Ja ne mogu svima biti luba nego jednom kog mi srce lubi. Nar. pjes. vuk. 1, 314. Jedni kojiju misao nami istinitija vidi se, govore... I. Velikanović, uput. 1, 130. Reče nam da neće prije svršit ikako naše tej nesreće, neg' se dva sružiti budu, ka od bogov izlaze na sviti. F. Lukarević 19. — svi, svaki, u *muškom rodu*, o *čeljadi*. I svi koji čuli bjehu začudili se jesu. N. Rašina 21b. luc. 2, 18. Svi kojima je moguće. Vuk, nar. pjes. 2, 124. Svaki ki se poteži k rvanji. N. Rašina 33b. paul. 1cor. 9, 25. — u *srednjem rodu*, o *stvarima* (prema lat. omnia). Sva koja u trudu plahu zasio je nih roditelj... J. Kavašin 56a. I sva usudit, ka ne mogu dušam prudit. 376a. Svaka koja uspitamo po molitvi da će nam dati. J. Banovac, razg. 16. *tako je i ovo*: Da mu i on svakolika pokloni, koja plijeni. J. Kavašin 283a. — drugi, u *muškom rodu*, o *čeljadetu*. Jesu drugi kojizi malokad običaj imaju... J. Matović 263. u *srednjem rodu*, o *stvarima* (prema lat. alia). Za jutro ću t' druga riti, ka tribaju u ovoj javi. J. Kavašin 494b. — *ddd* u *glavnoj rečenici* nema riječi s *kojom bi koji bilo u svezi, nego se može imati u misli onaj kao kod ecc*, i *podložna rečenica postaje kao dio glavne i kao da zamjenjuje ime u kojem padažu u svijem primjerima*, osim dva, *stoji kao subjekat*. kad je koji u *muškom rodu*, *svagda se misli na čeljadu*. — u *muškom rodu* u *nom. sing.* može se i zamijeniti ne samo riječima onaj koji nego i *jednom riječi ko* (vidi tko). Blažen jest koji se ne sablazni o meni. N. Rašina 14a. matth. 11, 6. Blizu jest ki opravla mena. 95a. isai. 50, 8. Da ima čisto zlato pop bit i koji Bogu služi. J. Kavašin 139a. Bogom Boga ne svjedoči ki ga zlati neg ki ga štuje. (Z). Poslov. danič. Toliko ti prijatelj ki t' ne pomaže, koliko neprijatelj ki t' ne odmaže. (Z). — u *muškom rodu*, *acc. sing.* (ima se u misli: *onoga koga*). Kad ja zaptih sve moje vojvode po svoj mojoj redom carevini, a ti ne mo'š koga si rodio? Nar. pjes. vuk. 2, 188. — u *muškom rodu*, u *množini*. Mali jesu ki oblužuju spasni nauk. J. Kavašin 76a. — u *srednjem rodu* u *jednini*. amo pripada ovaj primjer u *kojemu ko ne stoji u svezi s bilje, kao što bi se moglo pomisliti, nego je smisao: ono što (ko) ga travi il' je...* *bije itd.*: Ne vim, il' je vilovito niko bilje, ko ga travi, il' je bi rek tej naravi tve gledanje striloviti. A. Čubranović 159. — u *srednjem rodu* u *množini*, o *stvarima* (prema lat. quae). Dok pročati koja je on počinio. A. Kanižlić, kam. 13. — *često u našem narodu, kad se ko odijeli od*

dvojice ili više ljudi s kojima se do onda razgovarao, te se s njegovu odlaska ne svrši govor, običaj je da onaj kaže: 'Ne zaboravite na kojoj ste' (i 'na čem ste'); n. p.: Crkvenak pristupi k popu, pa mu reče: 'Gospodine! ne zaboravite na kojoj ste, moliću vas, kad svršite, zatvorite crkvu'. Nar. prip. vrč. 65. *kod toga se može misliti 'onu' (t. j. riječ) na kojoj ste, ili 'na kojoj ste riječi' (u ovome zadnjem slučaju pripadalo bi upravo pod a)*. — *eee* radi veće jasnoće ili bez toga u pjesmi nalazi se gdje gdje i u *podložnoj rečenici* uz koji (što je tada *adjektiv*) riječ (*supstantiv*) iz glavne s *kojom je koji u svezi*, n. p.: Donesi mi strelu tataranku, u kojoj je strelji tataranki devet beli sokolovi pera. Nar. pjes. vuk. 2, 359.

bb) *podložnom se rečenicom ograničuje smisao riječi s kojom je koji u svezi, te se više ili manje ističe da se ne govori o svakome onome što se može naznačiti onom riječi, i ovo je nešto potpunišnje, te se teško može razabrati za neke primjere, pripadaju li amo ili pod aa)*. Dubrovčane kire hode po mojemu vladaniju. Mon. serb. 2. (1189). Inem biskupijam ke su došle župe, da uzima protopopa dvorski polovinu biri popovske. 18. (1222—1228). U župah ke su pod oblastju arhiepiskupije. 15. (1222—1228). Vsi sveti ki su zde pisani. 29. (1240). Župane ke je dals kralj Vladislav mnen. 54. (1240—1272). Toga človeka koji je pisals. Spom. sr. 1, 6. (1396). On ti bude kakono stablo ko se prisadi kon vode. Bernardin 38. jer. 17, 8. Podite u grad ki je protivu vam. N. Rašina 88b. matth. 21, 2. Ki one iste ke i on, vere jesmo. F. Glavinčić, cvit. 304b. Sve stvorenje ko se miče. J. Kavašin 7b. A kamo li ne bi on čeljade izličio, ko rado imade? M. A. Relković, sat. Hrb. Drvo ko se tako riže. J. S. Relković 52. Za to sela kim je takva zgoda... 293. U taj danak u koji s' ženase. Nar. pjes. vuk. 1, 74. Blago, brate, onome junaku koga nije na daleku draga! Nar. pjes. vuk. 1, 441. Mene jeste bez krila mojega kako bratu koji brata nema. 2, 50. Ludi u Krajini davali su... desetak na ono žito koje se žahe. Vuk, rječn. predg. iii. Turska imena koja se ne sklaňaju. nar. pjes. 1, viii. Onijem koncem kojijem se što ujamči kad se šije. 1, 467.

cc) *podložna rečenica ograničuje kao kod bb)*, ali se u *noj* ne kaže nešto što jest ili je bilo, nego što bi moglo biti, ili što se želi da bude, ili što se zna da će biti. u *podložnoj rečenici* dakle kaže da: *uuu*) nešto može biti, a *upravo kao uvjet onome što se kaže u glavnoj glagol je u prezentu perfektivnom* (sa *značenjem futura*). Vaš človek ki pride u našu zemlju. Mon. serb. 34. (1249). Negova vlastelina ki bude nemu neveran. 106—107. (1333 u *pozniem prijepisu*). Kaloder koji svržežet rasé. Zak. duš. pam. šaf. 31. Već ću biti onoga junaka koj' naplovi na vodu Cetiņu. Nar. pjes. vuk. 1, 570. — *bbb*) *zna se da će nešto biti, ali se to ujedno ističe kao uvjet (vrijeme) onome što se kaže u glavnoj rečenici i tad glagol stoji u prezentu perfektivnom*. O jeseni koja prva dode. Nar. pjes. vuk. 1, 299. U nedeju koja prva dode. 1, 354. — *ccc*) *govori se uopće o onome što će biti, ne kao o uvjetu. glagol stoji u futuru*. Blago dvoru u koji će doći! Nar. pjes. vuk. 1, 12. — *ddd*) *nešto može biti što se izriče glagolom moći*. Ovo je naj veća milost koju možemo od Boga prosit. L. Vladimirović 65. — *eee*) *osobito je nešto u ova dva primjera u kojima podložna rečenica kao da ne stoji u gramatikalnoj svezi s glavnom, a u njoj se iz-*

riče neki uvjet, te se u prvom primjeru misli, ako koja', u drugom, da' (ili, ako') ki', ili još bofe: u prvom, ženi koja', a u drugom, da imaš koga ki' ili da je ovdje ko ki'. Da i danas onde ide (h)rana zarad čuda i zarad lijeka, koja žena ne ima mlijeka. Nar. pjes. vuk. 2, 124. Bi li ti drago, viteže, ki bi te sada od pogibeli oslobodil ove? F. Glavinić, cvit. 59b.

(dd) u glavnoj rečenici uz riječ s kojom je koji u svezi može biti i riječ kao takav itd., ili se može imati u misli, te koji dobiva značenje od prilike kao 1. da, I, A, 2, β. — (uuu) u glavnoj rečenici stoje riječi kao takav, ovaki itd., ili onaj, taj itd. što imaju isti smisao kao i one. Kad izdade ovakog junaka koga danas u svijetu nema. Nar. pjes. vuk. 2, 114. — Jer slave tolike dostoji se od svudi, ke ne bi u vike izrekli svi judi. N. Dimitrović 68. — Niti se može naći koji grih tako težak, koga Bog po pokori ne oprašta. J. Banovac, razg. 244. Grijeih toliko velik i hud, koji se ne pomršuje sakramentom. J. Matović 240. — Žalosne boljezni na svitu nije te, s bremenom koju dni napokon ne skrate. I. Gundulić 26. Er nije u Poljskoj zemlji toga mjesta mala ni velika, ko vojevodu ne ima svoga. 440. — *amo bi mogli pripadati i ovi primjeri:* Ako si gdi oni, znat ki si dobra rad, zov' da Bog ukloni od tebe juven jad. Š. Menčetić 39. Nema onog koji tebe neće. Nar. pjes. vuk. 1, 635. — Tko je ki ne zna, da dobra smrt običajnijem providjenstvom slijedi dobar život? B. Zuzeri 3. — *(bbb) u glavnoj rečenici nema onijeh riječi (takav itd.), ali kao da se imaju u misli.* Ne čudim se ja, ljubavi, da nije mala, ni velika, koga u ovoj ti Dubravi ne učini ljubovnika. I. Gundulić 134—135. Vojska od Kozaka koj se oprijeti nije jaka ičija sila. 444. Nigdar nijedan š nim ne govori, ki u napridak ne želaše govorjenje poslušati negovo. F. Glavinić, cvit. 91b. Nijedne kriposti ne ostavi, koj se ne pridruži. 187a. Nij' nijednoga vijek stvorenja ko ne kaže Bogu harnos. J. Kavašin 18b. Koliko Krstjana ima, kojizim bi se moglo reći ono...! F. Lastrić, ned. 291. Tu ne biše mlada krajišnika koji turske ne odsiće glave. And. Kačić, razg. 256b. Al' imade i služkiha dosta ke ne paze ni mrsa ni posta. M. A. Reljković, sat. D5b. I prigru kolastu azdiju koje danas ni u kraja nema. Nar. pjes. vuk. 2, 228. Koji zeta obraniše moga koga danas u daleko nema. 2, 287. Čuva tope Krnja i Zelenka, a kojijeh u svoj zemlji nije. 2, 542. Na poklon ti kolasta azdija koje danas u svijetu nije. 2, 552. Srce mu je baš koje je bilo. 2, 554. — *u podložnoj rečenici kaže se samo što može biti, ili prezentom perfektivnijem, ili futuruom, ili kondicionalom, ili glagolom moći (isporodi cc).* Petš desetš lakšš skršlata kojere tebē ugodno bude. Mon. serb. 23. (1234—1240). Petš desetš lakšš skršlata čistoga i crljenoga, kogare ty samš objubiši. 23. — Nema kmeta ni dobra junaka, ja koji će tome kmetovati. Nar. pjes. vuk. 2, 555. — Jeli tko tuda već razuma takoga, ki bi mi umil reć štogodi od toga? P. Hektorović 16. Jošte nijesam ja vidila vilu koj bih zavidila. N. Najlašković 1, 206. Koji bi se Krstjanin toliko tvrda srca našao, koji se ne bi užgao... F. Lastrić, test. 329b. Otvori put, po komu bismo prišli. J. Matović 67. Ona isprovijed ima biti, koja bi takve nas prikazala, kakve nas istijeh poznajemo. 259. Od ilade ne može se naći koji bi me junak prevario. Nar. pjes. vuk. 1, 605. Ne raniš li u sobi junaka koji bi me s bracem sastavio? 2, 78. A junaka sa sobom ne ima ni jednoga od roda svojega, koji bi mu bio u ne-

voji. 2, 136. A u dubravi nije nikoga ki me ukazat može nima. G. Palmotić 1, 130. Istina je, da je svako misto zadovoljno i podobno, u komu se možemo Bogu klanati. J. Banovac, razg. 77. Kakovi je taj vaš Bog koj' ne može raniti svoje slugu kod sebe? Nar. pjes. vuk. 1, 130. — *(cc) amo pripadaju i ovakovi primjeri u kojima je u glavnoj rečenici neka osobina koja se tumati podložnom, ali se koji može zamijeniti ne samo riječcom da nego i te, kao što je u prva dva primjera.* Ljepi će ti rod roditi kojijem češ se pođičiti. Nar. pjes. vuk. 1, 150. Za te tražim gospodu devojku, i za mene dobra prijateja koji će mi sjesti uz kojeno, sa kojim ću ladno piti vino. 2, 182. Al' je kako ludo i manito koje još te za moj strah ne znada? 2, 396. — *u pisaca xviii vijeka ima i dostojan koji što važa da je po latinskom jeziku, vidi 1. dostojan, I, a, a) bb) bbb).* Koliko smo nedostojni, kojijema se podaje ovi dar. J. Matović 221. — *(ddd) može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu koji zamjenjuje da u značenju 1. da, I, A, 2, α, a. Satvori... anđele koji bi služili Bogu. J. Matović 23.*

(ee) podložnom rečenicom ne ograničuje se riječ s kojom je koji u svezi, nego joj se nešto dodaje što kaže kakvu osobinu ili što je bofe tumati. Jedno maliniše ko je bilo pusto. Mon. croat. 68. (1444). Mir Božiji, koji natječe svaki razum, sabljudi srdca vaša. N. Rašina 14b. paul. phil. 4, 7. I ine ovce imam, ke nijesu od ovoga stada. 25b. joann. 10, 16. Njeki koji se zvaše Baraba, ki za krv bješe postavljen u tamnicu. 99a. marc. 15, 7. Nasrjed polja ko bješe puono kosti. 119b. ezek. 37, 1. Otac moj ki jest na nebesijeh. 176b. math. 16, 17. Pojti do onoga slavnoga grada (kojim se svi dičimo) Dubrovnik. P. Hektorović 53. A vrijeme se traje ko kratko imamo. N. Dimitrović 35. Tvoji sudi, kojime broja ni. 51. Bolesti, u kojzi dan i noć pribivam. N. Najlašković 1, 302. Djevojčice grčke izbrane, kijeh ljeposti suncem lete. I. Gundulić 17. Iz ognenijeh strašnijeh jama u kijeh noć se vječna kaže. 65. Svaki jezik svoja slova ima, kojijem svoje riječi u pismu izrica. R. Gamašić 2b. Nenauidnik pakla isti ki prve otce čini jisti. J. Kavašin 24a. Plemenita naša dica, kim peleni jošter smrde. 174a. Mrtvo more ko se smrdno svejer čini. 377a. Kopje snažna Akila, ko kad raña i ozdravi. 525a. Od ovoga dara duha svetoga, koji je strah Božji, porada se drugi koji je bogoljubstvo. J. Filipović 1, 173b. I ostale štokakve mahane ti mi najde, ke nisu malane. M. A. Reljković, sat. H1b. Izvedi tvoju ljubovcu koja je lepša od mene. Nar. pjes. vuk. 1, 65. O bedrici sabla dimiskija na kojoj su tri balčaka zlatna. 1, 373. On je meni moje žarko sunce, a koje mi sunce nigda ne zahodi. 1, 406. Lazi dala tananu košulu za koju se s majkom zavadila. 2, 25. Za negova hрта Karamana koga voli nego dobra doğa. 2, 271. I daću ti moju kupu zlatnu koja bere devet litar vina. 2, 547. Ona nosi od zlata košulu koja nije kroz prste predena. 2, 550. Kumim nebo, nad tobom koje je; zemlju kumim, pod tobom koja je. 2, 603. U Imoskome imaju dva jezerca od kojijeh se veće zove crljeno jezero. Vuk, nar. pjes. 1, 132. Kotor koji se talijanski zove 'Cattaro'. 2, 569. Na Zejbeke namignuo bojne u kojijeh nema smilovanja. Osvetu. 3, 132. — *U ovom primjeru podložna rečenica tumati riječ nerotkiha, i to bez potrebe (pleonastički).* Dozovi mi nerotkihu koja ne rodi. Nar. pjes. vuk. 1, 512.

(ff) podložnom se rečenicom nešto dafe pripovijeda ili uopće kaže, te se nom uprav za-

mjenjuje glavna rečenica privezana k prvog konjunkcijama a, i, te itd. Pošale him spasiteja i obraniteja ki oslobodi svih. N. Rašina 17^a. isa. 19, 20. Dokla dode Gospodin koji prosvijetlit bude otajna tamnosti. 19^b. paul. 1cor. 4, 5. Prigoda mi se po ovomu napokošem uskrsanju pojti do onoga slavnoga grada . . . Dubrovnika . . . U kom gradu meu stvari ine najдох se vesel ne malo. P. Hektorović 53. Na velikoj Skandinaviji prvo stanje ukoreni svoje; ka Skandinavija jest široka tisuća i šesto mil. F. Glavinić, cvit. xiv. Dojdohu od Sarmacije Europee ugospodarit se; ka Sarmacija uzdrži u sebi Poloniju. . . xiv. A budući da jedan i drugi kraj od početka do svrhe rečene rike (Save) od ovoga jest naselen naroda, ako li ravno različitoj gospodi podložni, za to zovu se Savinci. Ko ime drugi narodi razbijajući, zovu ih Sklavoni ili Ščavoni. xvi. Bihu dva brata, ka za jedan pravdahu se ribňak. 373^a. Tot na sebi vidi rane iz kojizih krv teče. P. Knežević, živ. 12. Štije se od Marije Egipcijske, koja i ona bi napre grišnica očita. . . F. Lastrić, ned. 80. Dokle vas zvijezda istočna ne dovede do spile Betlemske, u kojoj ležase na malo slame djetesce božanstveno, kemu klaňajući se s velikijem podniženstvom, prikazaste vaše darove. Đ. Bašić 192. Na 1329 fratri s. Frane dođoše u Bosnu, kojizim ban Stipan uzida manastir u Mileševu. And. Kačić, razg. 9. Te mi steri mekanu postelju s koje ti se više dignut neću. Nar. pjes. vuk. 2, 565. Ale te doći sad na devet vuki za keh i večeru kuhan. Nar. prip. mikul. 19. Bješe neki carev čovjek kojega sin bolovaše u Kapernaumu. Vuk. jov. 4, 46. Utješitel Duh sveti kojega će otac poslati u ime moje. 14, 25. — *Amo pripada i ovo:* Veru prijahe Iusovu komu budi slava. F. Glavinić, cvit. 43^a. — *I ovi primjeri pripadaju amo u kojima koje (u srednjem rodu) pokazuje ne na ime ili uopće na samu jednu riječ što je u glavnoj rečenici nego na cijelu rečenicu.* Jednom (Hera) optuže caru ostali izmećari, da mu je poio smokve; za koje car prizove Hera i reče mu: „Hej Hero, vjero pa nevjero! . . .“ Nar. prip. vrč. 94. U mehani bijaše 12 Turaka, koji umole kćericu Maru da mu ne da vina dok ne sjase s kona, koje on morade učiniti. Nar. prip. vil. 1867. 719. u ovome primjeru koje pokazuje na šedator, ne kao na riječ nego kao na pojam (koje znači što i a to): Da je šedator bio, koje samo naj bolji dijaci bivaju . . . S. Tekelija. letop. 119, 13.

gg) podložna rečenica pokazuje uzrok onome što je u glavnoj, te se koji može zamijeniti ili konjunkcijom jer ili riječima kaonoti koji. Na njeza malu hval ki t' u čem zabavi. Đ. Baraković, vil. 15. Ah, koliko može vrijeme ke s godištim sve privraća! I. Gundulić 367. Ja ne mogu neg. bogovom hvalu dati, ki mi sreću čine imati. (G. Palmotić 2, 471. Ukaži mi lice tvoje ke (štamarskom griješkom ki) je zdravje duše moje. I. Akvilini 293. Bez razumne tve pomoći koj su skrovnna sva odkrita. J. Kavašin 361^a. Slidit prilik u Isukrstovu, koji je za svoje uviditeje oca molio. J. Banovac, razg. 53. No zafali višnem Bogu koji ti je udjelio mlada rabra gospodara. Nar. pjes. vuk. 1, 6. Već je meni s moje majke zima, koja me je za nedraga dala. I, 221. Ja ne smijem od Jovana tvoga koji gubi sedamdeset dihav. 2, 29. No nefala mojoj staroj majci koja svoje iskobi dijete! 1, 36. No ja tražim silna Vlah-Aliju koji mi je dvore rasturio, koji mi je lubu zarobio. 2, 276. — Često se koji stoji i kakono ili kako. Nu ljubav opaka,

ajme, ka ulazi potih, da paka većma se razjazi, kakono ka mire ne ima ni stida . . . H. Lucić 202. Da tko ne zna svoga roditelja, ni rodjaka, cara uzdrži, kako s koga sebi dobra spozna svaka. I. Gundulić 573. Evo bi rečeno: „U boljesti porađati češ sinove“, a Marija bi oslobođena od ovoga zakona, kako koja, budući zahrañena cjelovitost čistoće djevičanske, porodi Jesusa sina Božjega bez ikakve boljesti. J. Matović 40. On (Jesus) kako čovjek uzajde na nebo s tijelom i dušom; jere kako Bog jest, ne bi od njeza igda daleko, kako koji svaka mjesta napuñna svojijem božanstvom. 63. Naj prvo se u svemu imaju odagnati poluvjerci, žudjeli, nevjernici od ovoga djelovanja (kumovañ), kako koji jesu vazda u onoj misli i nastojanju, da bi činili potamñeti s lažima istinu vjere. 156.

hh) u podložnoj se rečenici izriče nešto radi čega ono što je u glavnoj kazano ne bi trebalo ili nije pravo da bude. često se koji može zamijeniti riječju premda ili sličnom. I ovo, Li-zabeta rodicu tvoja, i ona je primila sina u starost svoju: i ovo mjesec jest šesti hoj ka se zove neplodna. N. Rašina 16^a. luc. 1, 36. Platu vijek ljubav ne prosi u srebru ni zlatu, ko vas svijet zanosi. N. Najlašćević 1, 326. Kamenju se gluhom molim na daleče, ke ne vidim. I. Gundulić 352. Papa čini ga opeta, ki jur tri dni hoda daleko biše, u Rim povratiti. F. Glavinić, cvit. 73. I ol koñ se ukine, ki na četiri noge ide. (D). I ol stvari ka smrdi dobit miriše, reče skup. (D). Poslov. danić. Da duša plemenita nemu služi, ki 'e kal vrli. J. Kavašin 61^a. Ima Krstjana kojiziju molitve samo su u usti. F. Lastrić, svet. 10^b. Što učine veje jade mladoj tvojoj kukavici kojojzi si vjeru dao? Nar. pjes. vuk. 1, 94. Bi l' ovakog brata ištetio, koji nas je krasno dočekao? 2, 240. Što m' ne dade za lepoga Jovu koji me prosi tri godine dana? Nar. pjes. vil. 1866. 385.

c) koji stoji prije riječi s kojom je u svezi.

aaa) podložna rečenica u kojoj je koji stoji ispred glavne rečenice, te je u ovoj riječ (ili izrečena ili se ima u misli) s kojom je koji u svezi (koji se shvaća kao supstantiv). takova riječ može biti: aaa) supstantiv. A to, da tuj, ne pazeći sipat pinez od svudjere, ki uzmože skup naj veći od junaka izabere (posto riječi da tuj stoji prije podložne rečenice, može se ova shvatiti kao da je umetnuta u glavnu). I. Gundulić 294. Koji ima te toliko dade, taj se junak može oženiti. Nar. pjes. vuk. 2, 418. — *amo pripadaju i ova dva primjera, ali u nima ima nešto osobito.* Koja je tu moja, javi se devojk, izmed' devojaka. (koja je u svezi s devojk, ali cijela rečenica koja je tu moja može se shvatiti kao vokativ). Nar. pjes. vuk. 1, 110. Koji prvi na muštuluk dode, nima hate nesedlane daje; koji drugi na muštuluk dode, nima spenzu nebrojenu daje; koji treći na muštuluk dode, nima čolu nekrojenju daje. (koji je u svezi s nima, premda je koji u jednini, kao da u podložnoj stoji svaki koji). 2, 37. — *bbb) zamjenica on.* Kih krvju odkupi tvojom, pomiluj ih, Gospodine. F. Glavinić, cvit. 1. Ki sagriši proti duhu s., ne prosti mu se. 13—14. Kojiziju odpustite grihe odpuštaju se nima, a kojiziju uzdržite uzdržani su. F. Lastrić, ned. 45. Koga lubi Gospodin, pedepše ga. J. Matović 456. Ona vije tri vijenca: koji vije sama sebe, zlatom mi ga zavijaše. Nar. pjes. vuk. 1, 8. Devojke su ružu brale, v'jence viju, kite vezu, jedna šaje bratu svome, druga šaje đeverima, treća sprema dragu svome: koja posla bratu svome, brat joj žuti kavad posla; koja

posla đeverima, đeveri noj zlaćen prsten; koja posla dragu svome, dragi nojzi drobnji biser. 1, 233—234. Ki nima dela, Bog mu ga da. na Rijeci. F. Pilepić. — *ccc*) zamjenice onaj, taj, takav *itd.* Koja su gor na nebisi, ona okušajte. F. Lastrić, test. 208^b). Koji se ne bi pobljvao, onaj ne bi ugodio satirom. M. A. Relković, sat. A5^b). Koji ljubi ne za to što je ljublen niti za to da bude ljublen, oni je pravi i istiniti ljubitelj. A. Tomiković, gov. 68. Ja sam bio s trima djevojkama: jedna mi je tanka i visoka, druga mi je bjela i rumena, treća mi je crn'oka djevojka: koja mi je tanka i visoka, za onom me boli glava, majko; koja mi je bjela i rumena, za onom me srce boli, majko; koja mi je crn'oka djevojka, za onom ću, majko, umrijeti. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Sad će sluga iz doma mi doći, u kog bude po naj više cvjeca, onoga ću tebi pokloniti. 1, 399. Tri putnika putem putovaše, putujući sretoše devojkju, stadoše je darom darivati: jedan dade struk sitna bosiljka, drugi dade zelenu jabuku, treći dade zlatan prsten s ruke, koji dade struk sitna bosiljka, onaj veli: 'Moja je djevojka'; koji dade zelenu jabuku, onaj veli: 'Moja je djevojka'; koji dade zlatan prsten s ruke, onaj veli: 'Ajdemo sudiji'. 1, 421—422. Nisam kadar ni djevojke naći: koju oću, onu mi ne dadu; koju neću, onu mi nameću. 1, 630. Kome Bog onom i svi sveci (pomažu, daju). Nar. posl. vuk. 146. (*može biti da amo ide i ovaj primjer u kojemu se ima u misli riječ, ali se ne zna jeli joj mjesto uz koja ili uz ona: Koja se (riječ) ne reče ona se neće ni čuti.* Nar. posl. vuk. 140). — Da ki se ponizi, ta se uzviši. F. Glavinčić, cvit. 159^a. Koji more taj rano ustane. M. A. Relković, sat. F1^b). Kad na vodu, tri djevojke: jedna skoči, koña prima; druga skoči vode davat; treća sjedi, usjela se! koja skoči koña primat, tu ja uzeh sam za sebe; koja skoči vode davat, tu ja uzeh baš za brata; koja sjedi, usjela se! Nar. pjes. vuk. 1, 305—306. Komu se više da, od togaj se više i pita. Nar. posl. vuk. 148. — Koji ljubi jerbo je ljublen, takvi je zafalan. A. Tomiković, gov. 68. — Koji u korablju s Noem ne uniđoše, svekolike voda potopi. J. Filipović 1, 193^b.

bb) *podložna rečenica stoji ispred glavne kao u aa), ali sam supstantiv s kojijem je u svezi koji, stoji u podložnoj rečenici a uza n koji kao adjektiv. aaa) u glavnoj rečenici ima zamjenica (isporedi aa), bbb) i ccc)) u svezi s koji.* Ku mi ljubav dava sreću, iz ruka je pustit neću. G. Palmotić 2, 18. Kojom mirom tko svomu iskrñemu uzajmi, onom istom hoće mu se i vratit. M. A. Relković, sat. B1^a). Koja bi ih vila zavadila, dati ću joj stotinu cekinah. Nar. pjes. vuk. 2, 49. Koje mlade s tobom dovedene, svaka nosi čedo u naručju. 1, 616. Tri je care sovre postavio: ... koja sovrta od suvoga zlata, za nom sjedi dvanaest vladika; koja sovrta od srebra čistoga, za nom sjedi trista kaludera; koja sovrta drva šimširova, za nom sjedi trista dece đaka. 2, 89. Kog junaka u životu nađe, umiva ga ladanom vodicom. 2, 315. Koju muku najvoliš mučiti, onom ću ti dušu izvaditi. 2, 321. Koja vočka sama pada, ne vaļa je mlatiti. Nar. posl. vuk. 199. Koja ruka može posjeci, vaļa je cjelivati. 140. Koji svetac ne pomaže, ne vaļa mu se moliti. 143. Koji čovek zna pedaset razlićni pjesama, nemu je lasno novu pjesmu spjevati. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 20. Kod kojijeh riječi stoji da se govore u Baranji, one mi je dao g. Adam Dragosavljević. rječn. predg. II. Koja usta rekla, ona i odrekla. nar. pjes. 1, 398. Koji Srbi govore 'dijete', oni u ovakijem događajima

vole kazati 'dite' nego 'dete'. 2, 251. — *bbb*) u glavnoj rečenici ima opet isti supstantiv što je u podložnoj čim se jače ističe sveza. U kojoj se župē što ispakosti, tazi župa da da krivice. Mon. serb. 16. (1195—1228). Koja kita prvjenčeva, ta je kita svilom vita. Nar. pjes. vuk. 1, 19. Koja gora od bili-bijura, u 'tu goru' snijeg do koljena; koja li je od mavi-piruzi, tu se tići jalkunići legu; koja li je od crkli-mergana, tudar pasa Mirko vojevoda. 1, 337—338. Koju bih ti riječ besjedio, ti mi riječ poslušati nećeš. 2, 589. U koji je danak isprosi, u onaj se danak razboleo. 2, 637. — *ccc*) u glavnoj rečenici nije izrečena riječ što je u svezi s koji: naj češće to biva kad se rečenica u kojoj je koji može shvatiti kao subjekat glavne, te je obično i koji u nominativu. Koja sela seno imaju da ga takoz i kose. Deč. hris. 61. Koje mlado prode, nek se ružom kiti; koje l' staro prode, neka žodu gasi. Nar. pjes. vuk. 1, 393. Koja kokoš mnogo kakoće malo jaja nosi. Nar. posl. vuk. 140. Koje oči za svijetom plaču, brzo isplaču. 141. ali koji može biti i u drugom padežu kao ovdje: Kom domaćinu polovica čeladi ne moli Boga za smrt, a polovica za život, nije dobar domaćin. Nar. posl. vuk. 146. — *rjeđe se izostavljena riječ misli kao da nije subjekat.* Koja su oba človekja jedne crkve, da sudetš pređš svojoj crkvi. Zak. duš. pam. šaf. 32. — u ovom se primjeru riječ što je u svezi s koji shvaća kao subjekat ne prave glavne rečenice (poviću) nego druge što za nom dolazi: Koje pseto hoće da ubiju, poviću: bijesno je. Nar. posl. vuk. 142. — u nekijem je slučajevima slaba ili nikakva sveza među dvije rečenice, n. p. u: Kojoj ovci svoje runo smeta, onde nije ni ovca ni runa. Nar. posl. vuk. 143, gdje onde može značiti: u noj (u ovci); ali u: Koji domaćin ne misli u veće šta u jutru vaļa raditi, tu niti je kuće ni domaćina. 142, tu ne pokazuje samo na domaćina nego i na kuću.

cc) gdje gdje stoji sam supstantiv uz koji kao kod bb), ali nije potrebno da podložna rečenica stoji prije glavne. to je dosta često u ovakovijem primjerima (koji čas = u čas u koji): Ke znam da suzice za radost proliše niz rumeno liće, ki čas te vidiše. H. Lucić 276. Koji 'ki čas' vidit bude, da ga objubi tvoja lipost, svu će stavit moć i kripot. ... M. Pelegrinović 171. — Rijetko je u ovakovijem slučajevima (ke sjeme = sjeme koje): Ne plodila (zemljo), ke sjeme u te bude pasti. I. Gundulić 89.

d) može se ne izreći ni u glavnoj ni u podložnoj rečenici riječ što je u svezi sa koji. te se značenje ove riječi zna po smislu, n. p. po onome što je prije kazano, ili se još češće ima u misli čelade. podložna rečenica stoji prije glavne, a naj češće kao subjekat prema glavnoj. značenje je uopće onaj koji. Ka je od Boga, slada od meda. (D). Poslov. danić. Koji ne viruje, neka miruje, dok proćati. A. Kanižlić, kam. 13. Koji veli da sam od zla roda ne imao od srca poroda! Nar. pjes. vuk. 1, 38. O junaci! koji ljube nema neka kupi sebi vjernu ljub. 1, 548. Koja je tu Roksanda djevojka, nek savije skute i rukave. 2, 150—151. Koji ima sina al sinovca, da ga šaje caru za soldata. Nar. pjes. istr. 1, 10. Koja se ne nada, ona se i ne uđa. Nar. posl. vuk. 140. Koji koga begeniše, s onim i jegleniše. 142. Koji mnogo prijeti, slabo osvećuje. 143. — U ovom primjeru stoji podložna rečenica kao objekat: Kojerē ti naš pouzdani sluga ima ti govoriti vašoj milosti, da mu vaļa milost vērujete. Mon. serb. 555. (1537).

e) gdje gdje se nalazi riječ s kojom je

koji u svezi i prije i poslije, dakle dva puta: prvi se put upravo kaže što je značenje, a drugi se ističe opet u glavnoj rečenici zamjenicom. A mornar ki je lin, on kruha glada. D. Baraković, vil. 65. Mjerom kom prodaješ vala tom da i kupuješ. (Z). Poslov. danić. Ti koja si dugokosa mlada, tebe ć' uzet za vjernu ljubovu. Nar. pjes. vuk. 1, 338.

f) u ovom primjeru koju (što znači, naranču' kako se vidi po onome što je prije kazano) nije u svezi ni s jednom osobitom riječi u glavnoj rečenici koja i ovdje stoji poslije podložne, nego s jedne strane ističe red kojijem su se prije brojile naranče (jedna, druga, treća) tako da prvo koju odgovara, 'jednoj', drugo, drugoj', treće, trećoj'; s druge strane kaže prigodu onoga što se za svaki slučaj pripovijeda u glavnoj (od prilike kao da stoji: zato što prvu posla duždu itd.). Rodile joj tri naranče žute: jednu posla duždu mletačkome, drugu šalje caru čestitome, treću posla u Filipu Marku. Koju posla duždu mletačkome, a još dužde odašile dare; koju posla caru u Stambolu, care nojzi ogledalo sjajno; koju posla u Filipu Marku, Marko nojzi koña i junaka. Nar. pjes. vuk. 1, 624.

g) vidi kom.

KOJIĆ-BARA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu mederevskom. Štivar u Kojić-bari. Sr. nov. 1873. 999.

KOJIČIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme (a i u narodnijem pjesmama koje mogu biti starije). Da je bio Kojičić-Ivane... Da ubije Koičić-Ivana... Nar. pjes. vuk. 3, 539. Ona reče Kojičiću Vuku. Pjev. crn. 23^a. Ogled. sr. 55. Kmetovi Jovan Kojičić i Đukan Kojičić. Glasnik. 11, 1, 203. (1808).

KOJIČKI, adj. prezime. — U naše vrijeme. Andrija Kojički. D. Avramović 278.

KOJIC, m. prezime. — U naše vrijeme. Došlo sudu Mojsilo Kojić iz Ričaka. Glasnik. 11, 1, 171. (1808). Lazar Kojić. Rat. 143.

KOJICI, m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 168. — Pomiñe se i u narodnoj pjesmi. Dovedoše u selo Koiće. Nar. pjes. vuk. 4, 360.

1. KÒJĬGOD, pron. aliquis, quispiam, riječom god dobiva koji neodređeno značenje, te se ograničuje na nekoliko ili malo čeladi ili stvari ili gdje gdje samo na jedno. — drugo je 2. koji god, vidi 3. god. — Mješte god mogu biti i drugi oblici: godē, godēr, god itd. (vidi kod 3. god). — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu: koji god, vidi kogod (i ko god); kojigod od dvojice, aliquis ex duobus; u Belinu (kojigod, alcun particolare, unus aliquis' 60^a; qualche, aliquis' 598^b; kigodi, qualch' uno, alcuno, e qualche, aliquis' 598^b); u Bjelostjencevu (kigod, kojigod, quispiam, unus aliquis, nonnemo, aliquispiam); u Stuličevu (kigod, aliquis'; kojigod, kojigodi, koji-godir, alius, aliquis alius'). Ako ne uzbude stvar koja bi književne uši kojomgodi vridnosti pasla. M. Držić 3. Ta je kagodi zlica i pustoš. 321. Ti sada, Vlade, reci od tvojih kojugodi (pisam). P. Zoranić 12. I u srebra je kagod svitlost svitla u počel i pristala. M. Pelegrinović 180. Smrtni je grijeh žudjeti komugodijer kojegodi zlo. A. Gučetić, roz. jez. 44. Da biše Inacio kojigod ljudi skitac. B. Kašić, in. 31. Molimo toga ki sve vlada, da ako bi srčbe toj njegove zlamenje, bude imat na puk svoj kegodi smijenje. I. Gundalić 81. Od mladijeh, kih ustrili slavna lipos ne velika, kigodi joj tu omili. 380. Kada padu u kigod grih smrtni. P. Radović, nač. 35. Nitkor

ju ni zatajal da ni istinita, nego kigod človik prespametan. ist. 11—12. Ako ne bi imao kojegodir ufanje. P. Posilović, cvijet. 23. Mogu biti kojigodir put brez griha. 41. Služiti kojigodir sakramenat. M. Bijanković 27. Koji imaju kigod red sveti. 87. Da se ne bi kojagodi na Kosovu dogodila. Nar. pjes. mikl. 1, 20. Ako bi se koja-god na Kosovu dogodila. 21. Po kriposti od kegagod posvetilišta. A. Vitajić, ist. 46. Koji su te uvidili po kojigod način. L. Terzić 62. Tko njih ne zna, u nemu je kagod zlobna zavisti. J. Kavašin 112^a. Nije čudo, da divjači kigod plemen. 205^b. Ako ti još ostaje kogod vrijeme. 437^a. Daj, da t' kigod zdrak otvorim, ako i mlohav. 590^a. Koji premaklo su bili naučili kojigod jezik. F. Lastrić, test. 16^b. Čudiće se kojigod morebiti, kako... 67^b. Ova knjiga jest od kogagodi lažoa složena za omrazit Focija. A. Kanižlić, kam. 8. Episkop kojegodi crkve. 44. A kad s kojegodi strane pomañkañe bivati stane. V. Došen 190^b. Više (se) puta i kojigod plemić u gēme uzmiša. M. A. Relković, sat. A7^b. Ako od njih kojegod posrne, i onaj se drugi kraj privrne. G1^a. Ako se posli zaručna događa kojagodi stvar. Ant. Kadčić 404. Ne po djelu kojegagod umrloga čovjeka, dali po kreposti... J. Matović 30. Koji spovijedaju kojigod zanat. 91. Ako su kojigod koji bi rekli... 163. Neka bi se uzdržali od smiješna ženskoga za kojigod dan. 221. Biskup kada redi kojegagod redovnikom. 297. Samo da bi od ondi izasao kojigod spasovni plod. 521. Durovetaju svud tražeći i proseći od slabijeh i taštijeh ljudi kojugod utjehu. I. M. Mattei 25. Da bi kojigod nas došao u takvo msto, gdi bi svi oni ljudi romi bili... B. Leaković, gov. 255. Uzbojah se... da pod hitrom riječi ne bi kagod varka sakrila se. P. Sorkočević 586^b. Oni počeli sić, žurit se, ki će prvo, još ni komugod ni red došal, da leh jedno stablo posiće, tuliko jih je bilo! Nar. prip. mikul. 55. Promisli da se na kojigod način utvrdi. Pravdonoša. 1852. 3. — U jednoga pisca xviii vijeka uz kojigod ima i jedan. Ako bi jedno kojegod udo bilo bolestno... J. Matović 96. Da se krštenje može učiniti s kojijemgodi jednjem od ove (sic) tri načina. 149. Nebeska milost veće pristupa k jednomu komugod, nego k drugomu. 170.

2. KÒJĬ GÖD, pron. quicumque, quisquis; gōd daje neograničeno značenje tako da koji god znači: svaki koji ili koji mu drago. — razlikuje se od 1. kojigod ne samo akcentom nego i tijem što god može biti odijeljeno od koji (isporedi 2. gdje god, 2. kad god itd.). — Mješte god mogu biti i drugi oblici, kao godē, godēr, god, goda, godar itd., vidi kod 3. god. u jednoga pisca xviii vijeka ima i kodi: O vi svi, kojega kodi reda... J. Banovac, blagosov. 266. — Od xiii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (koji godir, quicumque; quisquam, quisquis'), u Mikafinu: vidi (ko god i) kogod; u Belinu (koji godijer su, quanti che sono', quotquot' 599^b); u Bjelostjencevu (ki god, koji god, quicumque'), u Voltigijinu (ki god, ki godar, chiunque, qualunque, 'wer immer'; koji god, chiunque, qualunque, 'welcher' ecc.), u Stuličevu (ki godi, quilibet'), u Vukovu (kojigod i kojigōd, 'wer immer', quicumque, quisquis'; kojigōder, kojigōdir, kojigōder, vide kojigod s dodatkom da se govori u Dubrovniku). U kojemu godē sudē nigdē inđē da se ne prju, da grede prēdē krajevstvo mi. Mon. serb. 16. (1222—1228). U ko godi bi vrime nime ratē ne branila, vazda da se ima tako davati. 290. (1419). Ako li bi našega plemenitoga gospodina svete krune ugarske

a ili gospodina turskoga a ili zamorskog a ili bosanskoga a ili kojega godije gospodina segaj svijeta... 373. (1433). Da ki godi ga (*pepeo*) svrhu sebe prospe... telesno zdrافة i dušefno spasenje da prima. Bernardin 22. Zdraf budiše od ke godi nemoći nemoćan biše. 32. joann. 5, 4. Govoru tebi, da ki godi se vaspēt ne prirodī vodom i duhom sfetim, ne more ulisti u kraljeftvo nebesko. 152. paul. gal. 3, 5. Ki svidočastvo izvede od riči Božje i svidočastvo od Isukrsta, ka godi vidil jest. Bernardin 161. apoc. 1, 2. Zdrav budiše od koje godjer nemoći nemoćan bješe. N. Rašina 134. joann. 5, 4. Da koje godijer od rečenoga stvorenja ne hvali Boga glasom, ništarnemahe hvale ga djelima. M. Orbin 13. Ki godar protiva njegovomu suprotivil bi nauku ne katolik nego heretik nazove se. F. Glavinić, cvit. 136^a. Da, ki goda dobude, k onoj veri i ona hoće se pridružiti. 150^a. Isusa vapije koji godar pada. P. Vitezović, odil. 24. Neka u komu godir mistu budu užezene, otidu od onoga mista poglavice tmina. L. Terzić 206. Da gdi godi od ovoga stvorenja vina i koji godi ga bude okusiti, božanstvene milosti tvoje obiljem da se napuni. 210. Dakle ki god dobra stvara odabran će biti zgara. J. Kavašin 16^b. Zapovijeda vjera svaka, svaka može, ka god želi. 336^b. Što koji god obsluže, oni samo počnu govoriti... F. Lastrić, test. 17^a. Koji godi tlači Isusa, od Boga nije. ned. 3. Koja godir su pisana, za naš nauk pisana jesu. 131. Tako oću, da i vi, koji godi ste učenici moji i nasljednici, činite. 297. Taka dila sva bijahu, koja godir on činaše. P. Knežević, živ. 30. Koji bi godi u Rim došao. A. Kanižlić, kam. 243. Koji se godi (*griješ*) učiniti mogu. uoč. 218. U koji godijer bo dan budeš blagovati... J. Matović 26. Koja godijer učinili jesu u životu... 71. Koju godir čašu dodavaše... Nar. pjes. juk. 187. Pa im paša oštre riječi kriči: „Koji godir natrag vrne glavu...“ Osvetn. 3, 183. — *U ovom primjeru nema relativnoga značenja nego znači uopće što i svaki*: Turne drive ne na njih (*elefantih*) učini i na kom godi turnu dvadeset ljudi na boj odpravi. Aleks. jag. star. 3, 292. — *U ovom primjeru kao da je interogativno*: Ma povejte mi, ki god je. Nar. prip. mikul. 16. — *Nalazi se do xviii vijeka pisano i koji mu god u značenju koji mu drago, gdje se vidi da god drži svoje staro značenje* (vidi 1. god, b). — *između rječnika u Belinu* (koji mu god, ki mu god, qualunque, chiunque, ciascuno, quicumque 599^a), u *Voltigijinu* (koji mu god *uz* koji mu drago), u *Stulićevu* (koji mu god, koji mu godijer, cuiusmodicumque s dodatkom da je uzeto iz brevijara). Ter da bi na svijetu ki mu god čovjek bil... N. Dimitrović 90. Neće iko smjeti potvrditi od koje mu god stvari za istinito. J. Matović 132. Svjetovni pisaozi zlamenuju koju mu god vrstu pomasti. 180. Koje se mogu na koji mu god način pristojati pričešćenju. 288. — *gdjegdje uz god ima i drago*. Koje ti godir drago zlo. P. Posilović, nasl. 106^a. Iziniti koje mu godi drago istomačenje. A. Kanižlić, kam. 710. Koji mu god drago ispovidnik. M. Dobretić 144. — *U Stulićevu rječniku ima i kojigodlubo i kojimugolubo (sic) s istijem značenjem* (v. koji hoćeš i koji se hoće) s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

KOJI MU DRAGO, pron. quilibet; znači od prilike što i svaki, ali se jače ističe da je jedno kao i drugo (kod toga se može pokazati i neko preziranje kao n. p. da nije jedno za što bolje nego drugo, ali se to ne poznaje po primjerima). — Od xvii vijeka (koji ti drago od xvi), a is-

među rječnika u *Belinu* (qualsivoglia, quilibet 599^a), u *Voltigijinu* (qualsivoglia, qualunque, chicchessia, irgend einer, es mag sein wer will), u *Stulićevu* (v. ko godijer), u *Vukovu* (wer immer, quisquis). Koji mu drago, budi muž, budi žena. S. Matijević 16. U vrtlu s. crkve i koje mu drago duše... F. Lastrić, test. 252^a. Koga mu drago otajstva koje to poznaće imati more... 277^b. Tko godi oće imati milost i isprositi kod njea koju mu drago... ned. 265. Od koga mu drago plemena. A. Kanižlić, kam. 5. Od koga mu drago suda slobodno je episkopom pozvati se na sud pape rimskoga. 25. Ovi dakle nepridobitnik Tatarin čestokrat zazi-vaše na mejdan koga mu drago od vojske careve. And. Kačić, razg. 90. Od koga mu drago djelovanja i držanstva. J. Matović 320. Hristijani koga mu drago bitja. I. M. Mattei 8. Dila, na koji mu drago način učinena. I. J. P. Lučić, nar. 5. Jer kad cigli od nija poliši, gdje mu da mu od koga mu drago. Osvetn. 3, 35. — *drago može biti odijeljeno od koji mu*. Focio je bio višt pritvoriti se u svaku koju mu bi drago priliku. A. Kanižlić, kam. 47. Oni (*grih*) od nepravedna stečena i kriva priuzetja po koji mu način drago učineno (!) ne more se pomrsiti ne povrativši istom čije je. J. Banovac, razg. 33. — *Mješte mu ima gdjegdje ti ili mi prema smislu*. Nego me neboga po ki ti drago put oia zla ovoga učini počinut. N. Najlošević 2, 102. Budi za koji ti drago usrok. S. Matijević 13. Obecavam podnijeti koju ti drago muku. P. Posilović, nasl. 195^b. — Ako uzpitam koga mi drago. A. Kanižlić, uzr. 250. — *U jednom primjeru xviii vijeka ima i koji mu hoćeš s istijem značenjem*: Svaki, budi koje mu hoćeš ruke i vrste. I. M. Mattei 7.

1. KOJIN, adj. koji pripada *Koju ili Koji*. — *Kod mjesnih imena u Srbiji u naše doba*. a) u *okruglu smederovskom*. Kojina jaruga. Niva u Kojinoj Jarugi. Sr. nov. 1874. 363. — b) u *okruglu vafevskom*. Kojino polje. Sr. nov. 1875. 745.

2. KOJIN, m. ime muško. — *Prije našega vremena*. Kojins. S. Novaković, pom. 70.

KOJINA, f. ime žensko. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 70.

KOJINO, pron. znači što i relativna zamjenica koji; no što se dodaje oblicima ove zamjenice kao da jače ističe relativno značenje, uprav je skraćeno ono (vidi i on i no), a poznaje se i po tome što se u starijim knjigama nj. no nalazi i to (do xvi vijeka), n. p.: Onizi jemci koji to su po tomu človehu. Zak. duš. pam. šaf. 39. Zaloge koje to su stale u našoj komori, koje to smo bili uzeli od Naljška Juršića. Spom. sr. 1, 18. (1399). Polaču u Dubrovniku, koja to je polača prvo bila našega vlastelina. Mon. serb. 240. (1399). Dio od zemalja koja to je bila Dubrovnika darivao Radiču. 253. (1405). Zemlu u naše Prémorje koji to je prvo bio dio zemalja kralja Ostoje. 261. (1405). Polaču koja to je prvo bila vlastel našeh. 297. (1420). Sluge kojim to je pridao Radosava Siverinca. Nar. pjes. u P. Hektorović 22. — *Kojino se javlja od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu*: kojino, vide koji (cf. no); *Daničić u rječniku kod kyj piše*: relativno može uzeti k sebi zamjenicu „ono“, te mu biva jače pokazivanje a zamjenici otpada prvi glas, cf. on. — Onzi kojino ga dajets. Zak. duš. pam. šaf. 76. O carinah kojeno su sgi postale. Mon. serb. 168. (1360). Od tvoga muža kino tebe kon mene mladoga ostavi brez sebe. H. Lucić 196. Al' od ust kano med iz sebe prolju. 206. On kamen žestoki, o kino srdito more se razbija.

237. Pored s ostalimi kihno milo zove težaci vernimi. P. Hektorović 59. Nu ih, vjeruj, dili veselo on timi, kihno svit ucili nevojam svojimi. D. Rašina 181a. Narod, koj'no u hrabranstvu sta svojih ruka hrabrenički. J. Kavašin 241b. Bartuo koj'no vješt skup vojšta vodi na Turčina. 310a. Blago onom' koj'no gosti. 402a. Eno oni su koj'no plaču. 444a. Oni mu (*Isukrstu*) otvoriše prsi, kino u srdcu legu nenavisti. J. Banovac, razg. 149. More im se reći da viruju da će umriti, a ne onim kojino s ustimi govore a s dili se ukazuju, kolik da će uvijek svoje zloće uživati. pripov. 9. Onda će se očitovati oni vaši sramni grisi kojeno tako potajno držešte. 24. Iskaće osvetu od Boga one sirote kojeno si razcvilio. 25. Sveti Bonaventura, kojino je vazda bio na službu ove naše pastirice, ovako imade reći... 132. Duše kojeno te lube. prispv. obit. 63. Jakost ti u Jozipu, u Sužani i u drugi, kojino napastovani uzdržaše se da ne padu. J. Filipović 1, 174b. Govoreći od triju kripisti bogoslovnije brez kojino se nitko saraniti ne more. F. Lastrić, od' 50. Ne ktje on nikoje slave ni fale, nego ju daje Isusu komuno se pristoji. 161. Oni u kogano ime doode. test. ad. 19a. Pogrditi onoga komuno samu pošteće i slava vična pristoji se. noč. 209. Doveo si Mariju kojano je naša izgib. M. Zoričić, zrc. 92. Oblast Božju brez kojeno nije lika. V. Došen 5b. Žvale s kojimno ga lažci žvale. 36b. Na livadi o kojojno smrt ne radi. 50a. Jamu od propasti kojojno je dno izbilo. 60a. One čaše, one zdile, kojeno su pune bile. 149a. I čauša i svi svata iz kojino slava siva, što ni kucin rep pokriva. 162a. Kad ne mare oni za to, Bog kojeno obra na to. 224b. K onim se vađa da utičemo, kojino su mogući kod Boga. L. Vladimirović 68. Imamo razumiti da ovi isti Isus, u koga virujemo, kojino je drugi kip prisvetoga trojstva, jedini sin Božji, jest hotio narav čovičansku na sebe uzeti. B. Leaković, nauk. 46. Ni ostalu muku tvoju kojuno si ti mučio. Nar. pjes. vuk. 1, 95. L'jepom Fatom, Atlagića zlatom, kojano je u kavezu rasla. 1, 252. Već on lubi Omerovo zlato kojeno je u kavezu raslo. 1, 281. Kojano je dugokosa mlada, ona rusu kosu kunijaše. 1, 338. Jel' izdro zlaćenu maramu kojuno sam tri godine vezla? 1, 370. Nije l' majka rodila junaka kojino će vodu preploviti? 1, 601. Ja devojkju, ja nevjestu mladu kojano je skoro dovedena. 2, 461. Na kojoj su toke pozlaćene kojeno su pet stotin dukata. 3, 201. I daću joj dvanaest prstena kojeno sam od majke dobio. 3, 498. Kijavito, moje mjesto sveto, kojeno si od Boga začeto. Nar. pjes. herc. vuk. 319.

KOJINOVIĆI, m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 153.

1. KOJITI, kojim, impf. gojiti. — U naše vrijeme u Topolovcu (P. Brantner), i u narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata. Kak si me hranila, kak si me kojila... Jačke. 134.

2. KŌJITI, kŏjim, impf. (?) konop od mreže u kolo saviti. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

KOJIZDE, pron. znači što. I. 2. koji god ili boje svaki. — Oblicima zamjenice koji dodaje se enklitika žde koja može biti istoga postana što i že; Miklošić (vergl. gram. 4, 120) ispreduje lat. dem u idem. — Mješte žde nalazi se i ždo (koji-ždo). — Samo u knjigama pisanim crkvenim jezikom, a između rječnika u Daničičevu (kyjžde i kyjždo „quisque“). Za kojimžde ulijanikom po dva človeka. Mon. serb. 6. (1198—1199). — Jepiskopi ovesetaše i kojegoždo kojiždo stranē

učiteje postavjaše. Domentijanb 140. Mnogē že naroda ota Jerusalima i o(ta) kojegoždo otačstvija molitvi radi prišedše... Starine. 18, 196. Kojegoždo po stepeni svojem. Okáz. pam. šaf. 60.

KOJN, *vidi* koñ. — Oblik je kajkavski, ali se nalazi u jednoga pisca čakavca iz Istre xvii vijeka (samo u nom. sing.). Nemojte biti kako kojñ i mazga. F. Glavinić, cvit. 18a. Rečeni kojñ ženi ne da usesti na se. 153b (prije i poslije toga na istoj strani koña). tako se u istoga pisca nalazi i kojñski mj. koñski. A Ipolita k repom čini privezati kojñskim. 276a. Cilicij, t. j. suknu jednu od strun kojñskih spletnu. 280b. — U drugoga pisca čakavca (Spješanina) ima kojnu ali samo radi slika s bojnu, kako i u drugom stihu ima ježdi (mj. jezdi) radi slika sa dreždi. Vidim cara, gdi na kojnu u srjed srca ptenca ježdi i sulicu svoju bojnu u naj luću zmiju dreždi. J. Kavašin 291b. što u istoga pisca ima i kojnika, to je nepouzđano, jer je uopće nevaljalo izdati: Nemu sina malahnoga stvori vojvodu od kojnikā. 105a.

KOJN-, *vidi* kojñ.

KŌJO, m. hyp. Kostadin. — isporodi Kojā. — Akc. se mijēna u voc. Kŏjo. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu (hyp. v. Kosta s dodatkom da je po južnom govoru). Kojō knez. Glasnik. 24, 270. (1388).

KŌJOVIĆ, m. prezime (po ocu Koju). — U naše vrijeme. Mladin Kojović. Rat. 97. Milentije Kojović. 107.

KŌJSINA, f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 16.

KOJSOSIĆ, m. *vidi* u Daničičevu rječniku: Kojsošić, međa je koluška išla „ot sēlišta Kojkosićih“. M(on. serb). 264. (1389—1405). bojim se, neće biti dobro prepisano.

KŌJUŠAN, kŏjušna, adj. dem. kolik. — *vidi* kolišan i isporodi majušan. — U naše vrijeme u Lici. „Kojušno mi odreza kruva“. Vide, kŏjušna e ona cura. J. Bogdanović.

KŌK, m. Melia azedarach L., neka biljka što ima u voću oblastu i vrlo tvrdu košćicu, te se nom nižu kralješi i brojanice. — Može biti da postaje od tal. coccola, ili boje od grčkoga κόκκος. — U naše vrijeme u Dubrovniku. Kok, Melia azedarach L. (Vodopić). B. Šulek, im. 149. — Ne znam, jeli ovo isto: Ribna trava kaže se u Srbiji, belutak u Sremu, a kok u Dalmaciji, Coccole di Levante. D. Popović, pozn. robe. 326.

1. KŌKA, f. hyp. kokoš. — Akc. se mijēna u voc. kŏko, kŏke. — Po južnijem je krajevima nom. sing. kŏke, a voc. sing. kŏke, *vidi*: Iš, o koke, kokorajko! ne kokoći, ne klopoći. Nar. pjes. vuk. 1, 194. A ti, koke, jaja nosi. Nar. pjes. herc. vuk. 286. Upita lisica kokoš: „Duše ti, koke moja lijepa i dobra!“ Nar. prip. vrč. 186. *vidi* i b). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (hyp. v. kokoš). a) u pravom snislu, ali ne samo o malenoj kokoši, nego se kaže često u vokativu kao od mila, pa i u šali i u nekoj ironiji (često u poslovicama). Navrani se lija s lisičićim, te pojede koku s pilićima. Nar. pjes. vuk. 1, 503. Dok ja koke ponameštam. 1, 511. Ispeci mi šarku koku koja ne nosi. 1, 512. Dode koka, ukjunu ga. 1, 527. Hod' me služiti, dati ću ti koke moje. Nar. pjes. istr. 2, 89. Vidi moja oka đe se peče koka. Nar. posl. vuk. 34. Doć' će koka na sjedalo. 69. I pijana koka zna što je jastrijeb. 104. I čorava koka nađe zrno. 106. Kakoće kao koka na sjedalu. 127. Neka je koka šarena, pa makar i ne snijela jajeta.

(Reku đekoji, naj više u šali, o devojkama, kad se govori o ženidbi, t. j. neka je lijepa, a u ostalom makar kakva bila). 200. Pusti koku naolicu, ona će i na stolicu. 206. Svaka je koka na svom sjedalu pijetao. 276. Tele vele, koka malo, jaghe žao, te zetu jaje na tavu. 313. Četiri koke perušavke. V. Vučević, igre. 38. Sve pečene koke. M. P. Šapčanin 1, 67. — *b*) u prenesenom smislu, kaže se od mila (gdjegdje i u ironiji) ženskom djetetu ili mladom ženskom čeljadetu. u Dubrovniku. „Što ti je, koke moja?“ P. Budmani. — *c*) u pisaca kao ime cijelome redu u koji pripadaju kokoši i druge slične ptice. Koke (red), gallinae. J. Pančić, zoolog. 205. — *d*) u prenesenom smislu, ime kobili? F. Kurelac, dom. živ. 60.

2. KÓKA, *f. dem.* 2. kokoška (klupko). Koka, kokoška, žene smotaju konoplanu predu u koke, pa je šuplja, i kad istu opet na motovilo premotavaju, iz nutra uzmu kraj, pa se lako mota i ne pomrsi se, kao kad se u kluvka mota.

3. KÓKA, *f.* žensko ime, mjesto Soka. u Lici. V. Arsenijević. — *Biće ista riječ što i 1. koka, isporodi 1. koka, b*).

4. KÓKA, *f.* u Vukovu rječniku: „der weibliche schamtheil bei kleinen kindern (wie bei den männlichen“ kitica „oder“ ressa)“, muliebria infantis“. — *Biće drugi oblik od 1. koka, isporodi 1. kokot, b*.

5. KÓKA, *f.* kokoš što kakoće (kvočka?). — U naše vrijeme u Istri. Kōka „gallina glaciens“. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ifrtg. 19.

6. KÓKA, *f. hyp.* kokoška (jezgra u oraha). — U naše vrijeme u Istri. Kōka „nucleus“. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 19.

KÓKAC, *interj.* u naše vrijeme u Lici. Malom djetetu kad pane, doviknu šaljivo „kokac“. onda ne plače, van se nasmije. J. Bogdanović.

KOKAČ, *m.* Kuruz koji će dobro u vatri u kokice t. j. u jaglice pucati. Pop Živojin iz Srbije.

KOKAČEV, *adj.* koji pripada kokaču. Pop Živojin iz Srbije.

KOKALNICA, *f.* kvočka(?). — U jednom primjeru čakavskom xvi vijeka. Isus Hrist z ovu lipu razumnu priliku od kokalnice svoju ljubav ku on ima suprot vsm ljudem . . . Postila. 2, x4b.

KÓKALO, *m.* ime muško načineno u šali od interrogativne zamjenice ko, kojom se odgovara na pitanje što počinje rječju ko, da je onaj za kojega se pita sam onaj koji pita. — isporodi kōkša. — U Vukovu rječniku: „der ko sagt“, qui protulit ko“ [cf. kōkša] s primjerom: A. Ko je to rekao? B. Kokalo (du selbst). — U Dubrovniku sam čuo kazati Kōkalo s Dóla, ali ne u onakom smislu, nego kad dijete pita: „Ko . . .?“, a neće se da mu se odgovori, ili jer ne treba da ono zna, ili jer dosaduje pitanjima. P. Budmani.

KÓKALOV, *adj.* prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 249.

1. KÓKAN, *m.* ime muško, ali jamačno izmišljeno (po svoj prilici načineno od kokot), što se čuje samo u narodnijem šaljivijem pripovijetkama i pjesmama. — U naše vrijeme (a može biti i od prošloga vijeka, vidi naj zadni primjer); između rječnika u Vukovu: 1 (ali nema broja 2). pjeva se i pripovijeda kako se nekakav Kokan čelebija pogodio: U zle dane, u godine gladne, za tri groša i čakšire sukna, da on dvori sedam gazdarica i da čuva hiljadu ovaca (dovde su stihovi iz narodne pjesme); kako je gazdarica Mara kupila kolo da bi domamila Kokana od ovaca; kako je Kokan došao, kakav je bio i kako je u kolu

igrao, itd. I od toga je ostala ova poslovice: Nema kola bez Kokana. i u Nar. posl. vuk. 203 gotovo se isto pripovijeda, a slično u dvije pripovijetke u Nar. prip. vrh. 32—33. vidi i kod čabrenuti. — Ima i u jednoga pisca xviii vijeka, ali je naštampano kokan (s malijem slonom). s toga što se ne zna značenje ove riječi, a i onako je nevažno izdane, može se pročitati Kokan kao ime muško i pomisliti da je već onda bilo poznato po pripovijetkama. Njega Kokan od ovaca bio složio dosti vredno svoj mao snopić od drvaca, Demokrit ga srjeti i vredno na nauke ga hti udignut. J. Kavanin 354a.

2. KÓKAN, *m.* šaljiv i tepav naziv pijevcu (kokotu). I žena tepajući svome čojku reče: „Kokane moj!“ — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KÓKANOVIC, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Trpko Kokanović iz Užica. Protok. pr. Nenadovića. 158.

KÓKANOVIC, *m. pl.* ime zaseoku u Bosni u okrugu Dohe Tuzle. Statist. bosn. 97.

KOKAŃ, *m.* ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 48.

KÓKANE, *n.* djelo kojijem se koka. — U Vukovu rječniku.

KOKAŃICA, *f.* ime poļu u Srbiji u okrugu užičkom. Ľ. Stojanović.

KÓKARA, *f.* „Ajde gore u šikaru, pa kakve god kokare donesi na vatru“. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KÓKARDA, *f. franc.* cocarde, tal. coccarda, nem. cocarde, (politički) znak od tkana ili od lima sa različnijem bojama što nose vojnici a i činovnici na kapi ili drugdje (n. p. na prsima). — U pisaca našega vremena. Urednici austrijski imadu, dokle god su u službi u kneževini uz kokardu austrijsku nositi i lihtensteinsku. Zbornik zak. 1864. 219. i u Šulekovu rječniku: „cocarde“.

KOKATÁNE, *n.* djelo kojijem se kokače. J. Bogdanović.

KOKÁTATI, kōkáčem (sic, vidi prvi primjer, isporodi i guritati), *impf.* vidi kakotati i kokodakati. — U naše vrijeme u Lici. „Pijevac kokače, a koke njegovo kokataše i ne obadiraju“. Reku i ženama, kada ih hoće da učutkaju: „Cu(ti)te! šta ste stale tu kokatati?“ J. Bogdanović.

KÓKATI, kōkām, *impf.* pržiti (n. p. kukuruze). — *Akc.* kaki je u inf. taki je u praes. 3 sing. kōkajū, u aor. kōkah, u ger. praes. kōkajūci, u ger. praet. kōkāvsi, u part. praet. act. kōkao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Nejasna postanja; Miklošić isporoduje češ. kokučka „kern“, mađ. kōkény „schlehe“, kukojeza „sandbeere“, grč. κόκκος. — U Vukovu rječniku: n. p. kukuruze „braten (den kukuruz)“, „torreo“. cf. kokica.

KOKČIĆ, *m.* ima samo gen. pl. u narodnoj zagoneci našega vremena: Puna tepsija zlatnih kōčica (odgonetaj: nebo sa zvjezdama). ali ima i varijanta koštica i koščica. Nar. zag. nov. 57, te s toga nije pouzdana riječ.

KÓKE, *adv.* vidi kokoške. — U naše vrijeme u Lici. „Padoše koke, pa se ne zna koji je jači“. J. Bogdanović.

KOKELAN, *m.* nekakva riba. J. Pančić, ribe. 8.

KÓKICA, *f. dem.* koka (kokoš), ali može imati i druga značenja (u prenesenom smislu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.

a. u pravom smislu. — U Vukovu rječniku: dem. v. koka.

b. Tetrao bonasia L., *neka ptica, ještarka*. — U Vukovu rječniku: 'das haselhuhn', Tetrao bonasia [L.; vide ještarka]. — Pančić ovako zove drugu vrstu tetrijeba (Tetrao tetrix L.). J. Pančić, ptice u srb. 57. vidi i: Marinković, Dusi, Arsenijević, Pecić i dr. prozvali su ovu pticu ('Tetrao tetrix'), 'kokica', što je vooma nezgodno, jer ga Vuk ima za 'Tetrao bonasia', a tako i jeste. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 183^a.

c. Melolontha vulgaris L., vidi gundel. — U Vukovu rječniku: 'der maikäfer', Scarabaeus melolontha s dodatkom da se govori u Pruskoj Gori.

d. *nekakva biljka*. Kokica (kokošica), rus. кокошникъ, кукушки (Orchis), Ophrys Bertolonii Moretti (Visiani, Lambl), v. kokošica. B. Šulek, im. 149.

e. *isprženo kukuruzno zrno*. — isporodi kokati. — U Vukovu rječniku: 'geröstete kukuruzkörner', grana zoea mais tosta' [cf. jagla]. — Može biti da ne postaje od kokoš (vidi 2. kokoška).

f. u Vukovu rječniku (u trećem izdanju): kad se iz lule istrese ujedno duvan koji još gori. ovu kokieu među duvanjije vrlo rado na lulu kad se napuni na novo. vidi i: I pripali je (lulu) kokicom. L. K. Lazarević, on zna sve. 57. — Ovo značenje može biti srodno sa značenjem pod e.

KOKIČI, m. pl. ime zaseoka u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 65.

KOKIN, adj. koji pripada koki. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('der henne' gallinae'). Odgovara kusi peto: 'Kakav ću vam arač dati? Nit' sam orač, nit' sam kopač, već sam kokin tancovođa'. Nar. pjes. vuk. 1, 511.

KOKINAC, Kokinca, m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 106.

KOKIN BROD, m. mjesto u Srbiji na rječici Uci u okrugu užičkom. M. Đ. Miličević, srb. 579.

KOKINICA, f. ime mjestu u Moslavini. D. Hirc.

KOKIREVO, n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 60.

KOKIRNA, f. u Vukovu rječniku: brdo u Velebitu.

KOKNA, f. u Stuličevu rječniku: 'meta'. — Nijesam nigdje drugdje našao ove riječi, te mi je za to posve nepouzdana.

1. KOKO, adv. u nekih čakavaca isto što koliko, vidi kolik.

2. KOKO, m. hyp. kokot. — Akc. se mijenja u roc. kōko. — U naše vrijeme u Dubrovniku: često se kaže čovjeku, a češće djetetu muškome, kao od draga ili u šali. 'Muči, koko moj!' 'Amo dodi, koko moj!' P. Budmani.

3. KOKO, n. (?), vidi kok. Koko, Melia azedarach L. (Alsinger), v. Kok. B. Šulek, im. 149.

KOKOČAK, m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 135.

KOKOČEV, adj. u Daničičevu rječniku: Kokočev, selima u Mačvi što ih je car Lazar dao Ravanici išla je međa, na Kokočevu granicu'. Sr. letop. 1847. 4, 53. (1881).

KOKOČICA, f. Corydalis solida Sm., *neka biljka*. — U Srbiji u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

KOKOČKA, f. vidi šljuka, bena. — U Dubrovniku i u dubrovačkoj okolici. — Obično se govori (osobito u samome Dubrovniku, rjeđe po se-

lima) kokoška, kao i grčki i maška itd. mj. grčki i mačka; ali je gen. pl. naj češće kōkočākā (i u gradu). — Nije jasno, postaje li od kokot (upravo od dem. kokotac) ili je sama riječ (l.) kokoška u kojoj se s promijenilo na č (vidi kod kruška). i akcentat je drukčiji. — Ovakovo značenje može biti i u jednom primjeru xvi vijeka; poslije se nalodi samo u naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (kokoška, ptica, beccaccia, uccello, scolopax). I galebi i kokoške i utvice zlatokrile. M. Vetranić 2, 270. Kokoška, Scolopax rusticola. Slovinac. 1880. 31b.

KOKOČATI, vidi kokotati.

KOKOČEŃE, n. djelo kojijem se ko kokoti. — U Vukovu rječniku.

KOKODAKAŃE, n. djelo kojijem se kokodače. — U Bjelostjenčevu rječniku: kokodakaŃe, raholeŃe, kvocaŃe, gallinae singultus, cantus; i u Lici u naše vrijeme. J. Bogdanović.

KOKODAKATI, kokodāčēm, impf. vidi kokodakati. — U Bjelostjenčevu rječniku: kokodačem, pipio, singulto; u Voltigijinu: schianazzare, gackern; u Stuličevu: v. kakočati. i u naše vrijeme u Lici. 'Kokoš kokodače'. Reku i ženama: 'Ču(t)ite! davo u vas uša', šta ste stalo tu kokodakati? J. Bogdanović.

KOKODAŁKA, f. vrsta kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 52.

KOKODAN, m. stari kokot. F. Kurelac, dom. živ. 52.

KOKODRIL i KOKODRIO, m. vidi kokodril. — Po tal. cocodrillo. — U nekih pisaca xvii i xviii vijeka. Kako skot se plode ti ljudi nemili, već neg okol vode oni kokodrili. J. Armolušić 65. Ondi lavi, ... ondi kokodrili... S. Margitić, fal. 103. Ali su ono bile suze od kokodrila. 108. Čovjek cvili, kad je ubio druga, drugi kokodrio. J. Kavašin 77^a. Jeda nij' im i Bog bio porac, vol i kokodrio? 443^a. Zmaji i kokodrili. Blago turl. 2, 82.

KOKOLEVAC, Kokoļevca, m. mjesno ime. — U Daničičevu rječniku: 'Kokoļevsč, gorny i dony', dva sela između Kučajine i Morave koja je car Lazar dao Ravanici. M(on. serb.) 197. (1881).

KOKONOŽAC, kokonošca, m. Echinochloa crus galli Beauv., *neka biljka*. — Ili je po latinskom imenu, ili po obliću same biljke. — U Stuličevu rječniku: kokonožac, trava, gallicrus, sed par. lat. (herba cujus cacumen galli pedi assimilatur), i može biti iz nega: Kokonožac, (prema lat.) galli crus (Stulli), Echinochloa crus galli Beauv. (Lambl). B. Šulek, im. 149.

KOKOPATLINA, f. vrsta vinove loze. — isporodi kokopetina. Kokopatlina, weisser blaustiel (u Zagrebu). B. Šulek, im. 149.

KOKOPETINA, f. vrsta vinove loze. — isporodi kokopatlina. Kokopetina, suvrst vinove loze (u Zagorju). B. Šulek, im. 149.

KOKOR, m. ime muško. — Vuk ga pominje na jednom mjestu po narodnoj pjesmi (ali isporodi Kokorić, Kokorov, Kokorović, Kokorovo). Još u djetinstvu slušao sam pjesmu... ali ga (Kulaša) Topal-paša nije smio pogubiti od negova društva, od Kokora i od Jezdimira. Vuk, poslov. 38.

KOKORAJKA, f. kokoš u koje je čupavo ili kudravo perje (vidi kokorav). — U pjesmama može biti i da se ne misli na značenje nego se pridaje kao epitet uz koka radi sličnosti glasa (aliteracije). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (u pjesmi, epitheton für die henne').

Iš, o koke, kokorajko! Nar. pjes. vuk. 1, 194. Oj ti koke kokorajko! 1, 506. O ti, koko kokorajko! V. Vrčević, igre. 75. Tu će naći i kokota i kokorajku. M. Pavlinović, razl. spis. 260.

KOKORAV, *agj. kovrčast, kudrav, rudast*. — *Riječ je stara, jer se nalazi naj prije u rukopisu xiv vijeka* (F. Miklošić, lex. palaeosl.² kod kokorav), ali *postije samo u naše vrijeme*: Kokorav, kovrčaste kose. Podunavka. 1848. 58; a između rječnika u Vukovu: vide čupav s dodatkom da se govori u Crnoj Gori (gdje nije posve isto ali je slično značenje).

KOKORAVAC, kokoravca, m. kokorav čovjek (momak). — *U narodnoj pjesmi zabilježenoj prije našega vremena*. Ela, momče kokoravče! Š. Menčetić—G. Držić 512. *vidi kokoruša*.

KOKORE, f. pl. *injesno ime*. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 185. — *Može biti da bi pravi nom. pl. bio Kokori a da je ondje zamijenjen akuzativom, te bi onda bilo ime muškoga roda, isporedi Kokori*.

KOKORI, m. pl. *ime selu u Bosni u okrugu bašpolučkom*. Statist. bosn. 37.

KOKORICA, f. zavojak, kovrčica. — *isporedi kokorav*. — *U naše vrijeme u Istri*. Oko nje, dušo, sve su kokorice, bi reć da su zlatne. Nar. pjes. istr. 2, 25. Kōkorica, 'haarlocke', 'ciocca' = uvojak, kovrčak. Naša sloga. god. 10, br. 7, str. 26.

KOKORIĆ, m. prezime. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Kokorić). Doja Kokorić. Glasnik. 15, 294. (1348?). — *I kao ime zaseoku u Dalmaciji u kotaru makarskom (može biti da je uprav Kokorići)*. Repert. dalm. 1872. 20.

KOKORIN, m. *ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom*. Čair u Kokorinu. Sr. nov. 1870. 713.

KOKORINA, f. *ime dvjema selima u Hercegovini*. Statist. bosn. 106. 113.

KOKORINIĆ, m. prezime. — *xvi vijeka*. Ivan Kokorinić. Mon. croat. 186. (1504).

KOKORLIV, *adj. u narodnoj zagoneci našega vremena*. — *isporedi kokorav*. Šipilo, pipilo, didi baba nakarada, jare kokorljivo. odgonetljaj: gajde. Nar. zag. nov. 27.

KOKORŃAK, m. Matricaria chamomilla L., *ieka biška (vala da s toga što joj je lišće kovrčasto, kokoravo)*. — *Od xviii vijeka (ali može biti i praslavenska riječ, vidi primjer iz Šulekova imenika), a između rječnika u Stuličevu* (v. komomila). KokorŃak, 'Chamomilla'. Z. Orfelin, podrum. 491. KokorŃak, rus. кокорникъ, kokor-nak, polj. kokornak, češ. kokorŃak (Aristolochia), anthemis (Stulli), Matricaria chamomilla L. (Visiani). B. Šulek, im. 150.

KOKOROŠICA, f. *u osobitom slučaju zovu ovako kokoš pečenu u Kotarima i u Bukovici (u Dalmaciji)*. — *isporedi kokorajka*. Nataknu kokoš na ražan, odnesu zaručnicima, pjevajući zovu nje po imenu i kažu da mu nose kokorošicu, da sa mladom okuša. V. Bogišić, zborn. 244.

KOKOROV, *adj. koji pripada Kokoru (kod mjesnih imena)*. Sve planinom Kokorovom. P. M. Nenadović, mem. 170. — Kokorova Jaruga, *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u Kokorovo Jarugi. Sr. nov. 1874. 257.

KOKOROVIĆ, m. prezime (po ocu Kokoru). — *Ovoga vijeka*. Došo k sudu Marko Kokorović iz Ribara. Glasnik. 11, 1, 186. (1808).

KOKOROVO, n. *ime zaseoku u Srbiji u okrugu podrinskom*. K. Jovanović 134.

1. KOKORUŠA, f. *kudravo (kokoravo) žensku čelade*. — *U narodnoj pjesmi zabilježenoj prije našega vremena*. 'Ela, dušo kokorušo, operi mi moj testemel'. 'Ela, momče kokoravče, ne imam ti ga u čem oprat'. Š. Menčetić—G. Držić 513.

2. KOKORUŠA, f. *u Vukovu rječniku*: vide *paserka s dodatkom da se govori u Barani, ali riječi paserka nema na svom mjestu; i u trećem je izdanu dodano samo*: [paserka, f. cf. kokoruša]. — *Po ovome je biška*: Kokoruša (Vuk), Aethusa cynapium L. (Fabković, Tomaj). B. Šulek, im. 150.

KOKORUZ, m. *vidi kukuruz*. — *U naše vrijeme u sjevernijih čakavaca*. Veliki kodi trkli od kokoruz. Nar. prip. unikul. 85.

KOKORUŽINA, f. *batvo od kuruza*. u Lijepoj Vini. D. Hirc. — *isporedi kokoruz*.

KOKOS, m. *plod (kao golimi orah) neke vrste paome* (Cocos nucifera L.). — *Pisci su uzeli u naše vrijeme iz nemačkoga jezika, ali riječ nije evropejsku*. — *U Šulekovu rječniku*: 'cocosnuss', gdje za samo drvo ima načineno kokosŃak ('cocosbaum'), ali je ovaka riječ nespretna jer bi se obično izgovorila kokošŃak, te bi se promislilo lako na drugo. bofe je, kad i tako naš narod naj češće ne razlikuje imenom plod od drveta, da se i za drvo kaže kokos.

KOKOSOV, *adj. koji pripada kokosu (koji se čini, vadi iz kokosa)*. — *Načineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku*: kokosovo ulje 'cocosnussöl'.

KOKOŠ, kōkoši, f. gallina, *ženska domaća ptica kojoj je muški kokot (vidi)*. — *isporedi kokoša*. — *Ik. kuki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. kōkš i (sa starijem oblikom duala kōkšijū), i dat., instr., loc. pl. kōkšima*. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. kōkoš, rus. кокошь (kvočka), češ. kokoš (što je muškoga roda i znači: kokot, ali je rijetka riječ), polj. kokosz*. — *Postaje od iste osnove od koje je i kokot, ali drugijem nastavkom: ili od onomatopeje ko-ko nastavkom š, ili od korijena kok nastavkom oš; oba su dva nastanka nejasna*. — *U svijem je rječnicima (u Daničičevu kōkoš)*.

a. u pravom smislu. — *U kokoši ima nekoliko osobina i različitijeh obzira s kojijeh se o njoj govori, n. p. glas, nošene jaja, upotrebljavanje kao hrana itd. od kojijeh će se mnoge naći u primjerima, pa vidi i kakotati, kakodakati, jaje, nositi, pronijeti, snijeti, nasaditi, kvočka itd.* — *dodati je još ovdje, da kad se govori o vrsti, bez obzira jeli muško ili žensko, obično se kaže kokoš, a ne muško ime (kokot, pijetao itd.)*. Jakože kōkōš ptence svoje sbljudajet. Glasnik. 13, 364. Zakon s kōkōši. Stat. polj. ark. 5, 262. Tko bi ukreo kōkōš. 282. Kako kōkōš skuplja ptice svoje pod krelute. Zad. lekc. 4. matth. 23, 37. Kakono kōkōš skuplja piplice svoje pod krelute. Bernardin 11. (Kradiše) nigda jaje nigda kōkōš. Korizm. 44^a. Kim zakonom je umrla kōkōš. 62^b. Kōkōš za jedno jaje učini veliku trjesku. Zborn. 7^a. Kōkōši i kapuni. 56^a. Ako vidiš (u snu) da kōkōš nosi jaja, toj priliku dobit. 132^a. Da ste vi, Blačane, opuzlo kōkōši na dađu oprane. M. Vetranić 1, 215. Dava ih kōkōšem. N. Naješković 1, 185. Ma što ću od vas rit, starica nesvisnih? ... Sinovi svidoeše, na kojih svaka vas, kako kōkōš, kvoče u kući na svak čas. M. Držić 91. Koji viruju u sne, dneve, sritanje, kad mu igra oko, ali kōkōši piva'u. I. Ančić,

vrat. 82. Kokoš cića jednoga jaja čini veliku buku. P. Posilović, cvijet. 147. Kokoš tusta, juha gusta. (D). Nije dobar kokošem paša zamesti. (D). Od stare kokoši dobra juha. (D). Poslov. danič. Poče lisica klati kokoši. S. Margitič, fal. 191. Boje je danas jaje nego sutra kokoš, migliore è un tieni, che cento piglia^a. A. d. Bella, rječn. 336^b. Kokoš piva jerbo je prtila. L. Ľubuški 33. Imario moliti, kao na priliku kokoši piju. A. Kanizlić, uzr. 207. Bijelo je jaje a od crne je kokoši. (Z). Poslov. danič. Kokoši će lija klati. V. Došen 43^b. Trapa kao kokoš slipa. 155^a. Ne brojeći kokošiju, tuka ni letućih ostalih. And. Kačić, kor. 224. Za koju svrhu kokoši crne nose bila jaja? N. Palikuća 26. Zlo po one kuće gdi kokoš piva. 82. Ko će da mu je kuća čista, nek ne drži golubi, ni kokošiju. 32. I donesi pero od kokoši. Nar. pjes. juk. 135. Pojala je tri kokoši skuhane. Nar. pjes. istr. 3, 9. Boje je biti pijevac jedan dan nego kokoš mjesec. Nar. posl. vuk. 22. Kako tuđu kokoš iziješ, odmah svoju za nogu veži (da i ti čistiš onoga koji je tebe častio). 127. Koja kokoš mnogo kakoe, malo jaja nosi. 140. Kokoši je dvije pare u glavi, pa zarana traži konaka. 143. Kokoš pije, a na nebo gleda (da je ne bi jastrijeb prevario; daklen i čokak tako vaju da se čuva). 144. Davaše mi žena jutros jedan dobar par kokoši. Nar. prip. vrč. 57. Noseći na prodaju dva tri para kokoši. 138. Kokoši nasćivati. V. Bogišić, zborn. 274.

b. može se kazati i o ženskom slične (osobito domaće) ptice, tako u ovom primjeru o paunici. **Kano** pavun koji pomlivo ište da od paviće **najde** jaja da i razbije i popije... i zato **kokoši** **one** prvo kriju jaja svoja... S. Margitić, fal. 148. — Čuo sam da lovcu i žensko u fazana zovu **kokoš**.

c. u Dubrovniku se kaže od draga i ženskome (posebito mladome) čefadetu, isporedi 1. koka, b.

KOKOŠA, f. *vidi* kokoš. — *U naše vrijeme u Istri.* Ubij mu kokošu, ka po kući šlata. *Nar. Pjes.* istr. 2, 41. Kadi su ti črvi? Kokoše su je pozobali. 4, 19. Pa biž' kako i kokoša prez slave. Naša sloga. god. 20, br. 18. — *U jednoga Pjesca Slavonca xviii vijeka ima acc. pl. kokoše, Po čemu bi bio nom. sing. kokoša, ali može biti da treba čitati kokoši.* Jer kada se svatovi opiju, oko kuće kokoše pobiju. M. A. Rešković, sat. 1. *la, vidi i u Mikalčinu rječniku kod kokosar, a, gdje je kokoše jamačno štamparsku pogreška.*

KOKOŠÁK, kokošáka, m. kokošínak (gallinarium). — U naše vrijeme u Istri. Kokošák, Gallinarium, gen. kokošákä. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 67.

KOKOŠAN, kokošna, *adj.* kokošji, kokošini. — U Jambrešićevu rječniku: kokošni, gallinaceus.

KOKOŠAN, *adj.* *vidi* kokošni. — *U Stuličevu rječniku: gallinaceus' s primjerom: kokošane jaje. — Nije dosta pouzdano; vaŕa da treba popraviti kokošne jaje.*

1. KOKOŠAR, kokošara, m. nešto živo (čelade ili životinja) što se bavi kokošima. — Akc. kakti je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc. kokošaru, kokošari. — Od xviii vijeka (samo u naj prvom značenju, vid kod a); ostala značenja nijesu potvrđena prije ovoga vijeka).

a. čovjek koji čuva kokoši (može značiti i: koji udaga ili koji prodaje kokoši). — U Mitinu rječniku: kokošar, koji čuva kokoše (sic) 'gallinarius' (gdje se naj prije nalodi), u Belinu: gallinaro, gallinaro', 'gallinarius' 337a; 'pollarolo, che tiene cura di polli, o mercante di polli', pul-

larius' 570b; u *Bjelostjenčevu*: ,gallinarius, curator gallinarum'; u *Jambrešićevu*: ,gallinarius'; u *Stulićevu*: kokošar, koji čuva kokoši ,gallinarius'; u *Vukovu*: ,der hühnermann', ,gallinarius'.

b. *čovjek koji krađe kokoši*. Često bi (*Velko*) govorio: „Da Bog da, da se Srbi ne umire s Turcima dok sam gođ ja živ, jer kako Turci udare, odma mene stanu malo odlikovati od ovi kokošara“ (tako je zvao one vojvodice). Vuk, dan. 1, 89. Daje vjetrogoñe, kokošare, varalice. M. Pavlinović, rad. 170. Čovjek koji krađe kokoši i drugu živad. u Lici. V. Arsenijević. — *I u Dubrovníku ima kratka pučka pjesmica, u kojoj kao da je ovako značenje*: Petar Vjetar kokošar vodi ženu na pazar. P. Budmani.

c. *Astur palumbarius* Gessner, *ptica što grabi kokoši*. Veliki jastrebac (kokošar), *Astur palumbarius*, 'der hühnerhabicht'. J. Ettinger 69. Kokošar, *Astur palumbarius*. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 10. Kokošar, Falco buteo. Slovinac. 1880. 30a. Kokošar, pilun, kobo, *Astur palumbarius*. D. Trstenjak. Kokošar, ime jastrebu što kokoši lovi i vata. J. Bogdanović.

d. *vrsta psa*. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

2. KOKOŠAR, kokošara, m. kokošinak (gdje se hrane kokoši). — Isti je akc. kao kod 1. kokošar (a isto je i postuše), samo što je acc. sing. isti što i nom. sing. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der hühnerstall¹, gallinarium⁴). Okolo su ambari, koševi, košunice, kokošari, golubišaci i druge staje. M. Đ. Milićević, omer. 62.

KOKOŠARA, *f.* *vidi* kokošinak (*gdje se hrane kokoši*). — *Samo u Stuličevu rječniku: v. kokošiste.*

KOKOŠARI, m. pl. ime zaseoku u Bosni u
okruhu travničkom. Statist. bosn. 62.

KOKOŠARICA, f. žensko čelade što čuva kokoši (isporedi 1. kokošar, a). — U Mikafinu rječniku: ,curatrix gallinarum, gallinaria'; u Belinu: ,gallinaja', ,curatrix gallinarum' 837^a; u Bjelostjenčevu: ,gallinaria, curatrix gallinarum'; u Jambrešičevu: ,gallinaria'; u Stuličevu: ,quae gallinus curat'.

KOKOŠČE, *n. dem.* kokoš ili kokoška. F. Kurelac, dom. živ. 52.

KOKOŠČICA, *f. dem.* 1. kokoška. — *Nu jednom mjestu xvi vijeka.* Ne jidiše kokoščice. M. Marulić 268.

KOKOŠČINA, *f. augm.* kokoška. -- U *Vukovu rječniku*.

KOKOŠĆIĆ, m. pl. ime zascoku u Bosni u
okruhu sarajevskom. Statist. bosn. 27.

KOKOŠÊNE, *n. coll.* kokoš. — *U naše vrijeme u Lici*. „Lako ćemo za jelo, kad imamo kokošića dosta, jednu koku na padelu a drugu na ražanj“. J. Bogdanović.

KOKOŠEVINA, *f.* meso od kokoši. — *U naše vrijeme u Lici.* „Uj orlina, neš ne, znam i ja da 'e kokoševina slatka“. J. Bogdanović.

KOKOŠICA, *f. dem. kokoš*. — *isporedi kokoška*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* („gallinella“, „gallinula“ 337a), u *Bjelostjencevu* („gallinula“), u *Volligijinu* („gallinella, gallinetta“, „küchlein“), u *Stuličevu* („parva gallina“), u *Vukovu* (dim. *v. kokoš*).

a. u pravom smislu. Za nevoļu toj se pati, kokošice zač ne bude, da mi se je komfortati u nevolne moje trude. M. Vetranić 1, 18. Govi kako kokošica. M. Držić 146. Ľupčica sam čkala s kokošicom pečenom. Nar. pjes. istr. 2, 148.

Kak (se igra) kragulj s kokošicu. 3, 20. Petešić mu napravaše, kokošica postilaše. 6, 36. Nade jednu lepahnu kokošicu, u knjiži zamotanu, čistu i spravnu za lonca. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 201. — *Metaforički, o ženskom čedjetu*. Moja kokošice, da mi te orlić ne podbije. M. Držić 131.

b. u *Dubrovniku i neka divlja ptica što se lovi i jede, vidi*: *Gallinula chloropus* (L.), Guša zelenonoga... Vaša nam naknadno dodati da se u Dubrovniku, po Kosiću, zove 'kokošica crna, kokošica velika'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastav. 136—137. — *Nalazi se i drugdje* (divlja kokošica ili samo kokošica) *zabilježeno, ali ne svagda s istim značenjem, vidi u Belinu rječniku*: divja kokošica, *gallinella*, *gallina selvaggia*, *rusticula* 337^a i u *Bjelostjenčevu*: divja kokošica, *rusticula*, t. j. k jerebice spodobna. *vidi i*: Kokošica, *Gallinula persilla* (vaša da treba čitati pusilla). Slovinac. 1880. 32. — *Naj prvi se put pominje u jednoj pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. Kovača, gusaka, divljih kokošica, noraca, plovaka i morskih slavicu. M. Vetranić 2, 270. — *Drugo je božja kokošica o kojoj isti pisac govori na drugom mjestu*: tu je životinju jamačno on sam izmislio. Gzidave još ptice zlatijemi huhori, božje kokošice tuj vidjeh u gori itd. M. Vetranić 2, 272.

c. ime orci. — *U naše vrijeme u Istri*. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifrtsg. 61.

d. vrsta školke, vidi dagna. — Kokošica (s dodatkom da se govori u Vranicu) il pedocchio, kokošica travata. L. Zore, rib. ark. 10, 342.

e. biljka. Kokošica, češ. kokoška (*Capsella*), 1. *Ophrys* L. (Šulek), v. Kokica; 2. *Capsella bursa pastoris* Mch. (Tomaj). B. Šulek, im. 150.

f. jezgra, vidi 2. kokoška, b. — *U naše vrijeme u Istri*. Kokošica, 'nucleus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ifrtsg. 61.

KOKOŠIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Martin Kokošić. Mon. croat. 233. (1527).

KOKOŠLIJ, vidi kokošji.

KOKOŠIN, adj. koji pripada kokoši. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: 'gallinaceus'. — *I kod biljaka*. Kokošina volca, *Viola tricolor* L. (Visiani). B. Šulek, im. 150.

KOKOŠINA, f. augm. kokoš. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (immanis gallina). Bilanca od kokošine — vaša da znači: od (jaja od) kokoši. J. Vladimirović 26. Is odatlo, kokošino, nije tvoja bunišćina! A. Ostojić iz nar. pjes.

KOKOŠINAC, Kokošinca, m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 27.

KOKOŠINAK, m. postaje od kokošini, te znači nešto što pripada kokošima ili je u svezi s kokošima, ali se nahodi samo u nekim osobitijem značenjima. — *Od xvii vijeka*.

a. kokošini gnoj ili gnus. — *U Mikalčinu rječniku*: kokošinak, gnus kokošji, 'stercus gallinaceum' (gdje se naj prije nahodi); u *Stuličevu*: 'stercus gallinarum'; u *Vukovu*: 'der hühnermist', 'stercus gallinaceum'.

b. mjesto (ne samo kafez nego i više mjesto) gdje se hrane kokoši. — *Između rječnika u Belinu* (gallinajo, 'gallinarium' 337^a; pollaro, e pollajo, luogo dove stanno i polli, 'gallinarium' 570^b), u *Bjelostjenčevu* ('gallinarium', v. stan), u *Stuličevu* ('gallinarium'), u *Vukovu* ('der hühnerstall', 'gallinarium'). Gledale ga svasti i punice sa čardaka sa kokošinaka. Nar. pjes. vuk. 1, 523. — *Metaforički*. Sada vidim da se jedan koko-

šinak od lupeža uzidan na jednoj glavici ruga našoj sili. And. Kačić, razg. 106. — *Od ovakoga značenja može biti da je postalo i ovo*: Kokošinak, ime vinogradu što je tik kuće. u Zagorju i Prigorju. F. Hefele.

c. panaritium cutaneum, vidi nokojeda. — *U Vukovu rječniku*: bolest na prstu u ruke, art geschwür [der nagelwurm], 'ulceris genus (panaritium)'. — *Ne znam, kako je riječ došla do ovoga značenja*.

d. biljka. Kokošinak, polj. kokosznica (*Onobrychis*), raste po putevih (Sabjar), *Matricaria chamomilla* L. (Janda). B. Šulek, im. 150.

KOKOŠINĀ, adj. koji pripada kokoši ili kokošima. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (kokošine mjesto, pollaro e pollajo, luogo dove stanno i polli, 'gallinarium' 570^b; kokošina mekota istučena, pisto liquore, o bevanda fatta di polpa di pollo, 'succus pulli' 567^b), u *Stuličevu* (kokošin, 'gallinaceus'), u *Vukovu* ('hühner-, 'gallinaceus').

a. uopće, u pravom smislu. Ne hti ostaviti naj manju shranicu, ku ne hti praviti, peč ni drvaricu, ... i za svimi stvari kokošine mjesto. P. Hektorović 35—36. Kokošine meso. Vuk, kovc. 82. Možeš vlažan komad zemlje s' kokošinim gnojem popravljati. P. Bolić, vinod. 1, 287. I ovo je ista gornja kokošina kobilica. V. Vrčević, igr. 25. Kao što vidiš, ovde ljudi sasvim samovoljno tumače kokošini jezik. M. Đ. Miličević, međudnev. 23.

b. kokošini mrak, slabost očinega vida s kojeg čelade ne vidi netom se sumračiti (kao i kokoši). — *U Vukovu rječniku*: kokošini mrak, kao očina bolest, od koje čovjek u veće ne vidi ništa, 'art augenkrankheit [die nachtblindheit]', 'morbus quidam oculorum [hemeralopia]'. —

c. kod biljaka.

a) Kokošina jaticra, *Prismatocarpus speculum* Koch (Lambli). B. Šulek, im. 150.

b) Kokošine mlijeko nepoznata značenja. Kokošine mliko (Zora dalmatinska). B. Šulek, im. 150.

d. ovako se zove jedan potok u Srbiji u okrugu crnoriječkom. M. Đ. Miličević, srb. 877.

KOKOŠINICA, f. *Taraxacum officinale* Mch., neka biljka. Slovinac. 1881. 418.

KOKOŠIŠTE, n. vidi kokošinak, b. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'gallinarium'.

KOKOŠIŠTVO, n. u *Stuličevu rječniku*: uz kokošiste. — posve nepouzđano.

KOKOŠJI, adj. vidi kokošini. — *Ima i oblik kokošiji*. — *Riječ je praslavenska, isporodi rus. kokomii, češ. kokoši, polj. kokoszy*. — *Između rječnika u Vukovu* (kokošji, vidi kokošini) i u *Daničičevu* (vidi kod c: pisano je kokoš).

a. u pravom smislu, uopće. I kokošjoj protivna je pipi. J. S. Reljković 236. Neka budu kao kokošje jaje. 343. — Tako mi kokošijega sjedala! Nar. prip. bos. 1, 76. Kokošije gnezdo, kokošije jaje, kokošija juva. J. Bogdanović.

b. u prenesenom smislu, kod imena biljaka.

a) Kokošje srce, *Thelygonum cynocrambe* L. (Vodopić). B. Šulek, im. 150.

b) Kokošji slijep, *Helleborus* L. (Sabjar, u Moravicama), v. Kunoslijep. B. Šulek, im. 150.

c. kod mjesnih imena.

a) u *Daničičevu rječniku*: Kokoši Glavici, selo u župi Hlijevnu: 'u Kokoš Glavicih. M(on. serb). 249. (1400). neće biti dobro prepisano.

b) u *Daničičevu rječniku*: Kokoš studenec, selo je Babama išla međa, 'na Kokoš studenec'. M(on. serb). 93. (1330).

1. KOKOŠKA, *f. dem.* kokoš, ali znači što i kokoš uopće. — *vidi i 2. i 3. kokoška.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (gdje nema ove riječi na svom mjestu nego kod dvor: dvor za držati kokoške i patke, cortile per le galline o anatre, cohors' 99b), u Jambrešićevu (gallinula'), u Vukovu (vide kokoš).*

a. u pravom smislu, kokoš uopće. Kokoška i žena, ke idu van svak čas, jedna je ukradena, druga zo steče glas. N. Dimitrović 16. Kako se veštica preobraću u kokoške. D. Obradović, basn. 22. Prave kokoške bez mozka. 81. Al' govori petlovane: 'Ja mog' biti odabaša od stotinu kokošaka da ih vodim od bušista do bušista'. Nar. pjes. u Vuk, živ. 10. Seljak i njegove kokoške... Upita onog seljaka po što prodava kokoške. Nar. prip. vrš. 138. Za kokošku i orla ne pitam. P. Petrović, gor. vijen. 30. Kao da su kokoške čepale. 84. Kakocete kao matore kokoške. M. P. Šapčanin 1, 182. Zapojala kokoška kao kokot. S. Lubiša, prip. 149. (Šefanke) naliježu kokoške, jaja sakupljaju. V. Bogišić, zborn. 121. Uzimalo, davalo, pod kokoške spavalo, kokoške ga litale, a pijevci ga pitali. 506.

b. ovako se gdje gdje zovu i neke divlje ptice koje su iole slične domaćoj kokoši. Kokoška, *Perdix cinerea*. Lijopa Vina, Služ. D. Hirc. — Kokoška, *Fulica atra*. Valpovo. D. Hirc. — *isporedi 3. kokoška.*

2. KOKOŠKA, *f. klupko*, ali na osobiti način namotano, *vidi u Vukovu rječniku*; jezgra u oraha; neka bijka. — *Sva tri značenja imaju među sobom nešto slično, a to je oblato obličje (kod bijke u ploda), ali ne nalazim u čemu bi bila slična predašnjemu (u 1. kokoška), s toga mislim da ne treba shvatiti ovu riječ kao dem. kokoš, nego kao da postaje od osobite osnove kok što bi naj prije značila zrno, *vidi kod kokati.* — U naše vrijeme.*

a. klupko. — *Između rječnika u Vukovu (ein knäuel rohes garn', glomus filorum crudorum'. Mota prođu na kokošku. Namotala veliku kokošku. Ova kokoška nije okrugla, kao drugo klupko, nego je duguljasta kao lubenica, a u srijedi malo šuplja; pa kad se stane motati na motovilo, onda se počne iznutra). Ako ovo sve danas ne opredeš i u kokošku ne smotaš... Nar. prip. vuk. 158. Kokoška, fasciculus filorum'. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. iftsg. 46. — *isporedi 2. koka.**

b. u Vukovu rječniku: čitava jezgra iz oraha. — *isporedi 6. koka.*

c. neka bijka. Kokoška, češ. kokoška (Capella), *Sedum telephium* L. (Šulek). B. Šulek, im. 150.

3. KOKOŠKA, *vidi kokoška.*

KOKOŠKĚ, *adv. u Vukovu rječniku*: kad se dvojica rvu, pa padnu obadva na rebra tako da se ne zna koji je koga oborio, onda se kaže: pali su kokoške, gleich fallen (im ringen) ohne entscheidung, daher der kampf von neuem angeht, 'aequaliter'. — *Što je naj starije značenje i kakvo je postalo, ne znam. može biti: kako kokoši, ali mislim da je boje shvatiti: kao u klupko, prema 2. kokoška, a.*

KOKOŠKĪ, *adj. koji pripada kokoši; koji pripada (3.) kokoški (kokoški).* — *Samo u Stulićevu rječniku: 'gallinaceus; scolopaceus'.*

KOKOŠKICA, *f. dem.* 1. kokoška, ali se upotrebljava u prenesenom smislu za neku divlju pticu. — *isporedi 1. kokoška, b. i kokoška. Kokoškica 'Scolopax gallinago'. Slovinac. 1880. 31b.*

KOKOŠNICA, *f. *vidi kokošinak, b. — U jed-**

noga pisca xviii vijeka. Piple i meso kad dopada iz kokošnice i iz stada. J. Kavačin 81b.

KOKOŠNAK, *m. *vidi kokošinak, b. — U Mikajinu rječniku: kokošnjak, kotac 'gallinarium, cors'; u Jambrešićevu: kokošnjak, kurhak 'gallinarium'; u Voltigijinu: 'gallinajo', 'hühnerhaus'; u Stulićevu: v. kokošinak.**

KOKOŠNI, *adj. *vidi kokošini. — U Mikajinu rječniku: 'gallinaceus', i u Belinu: 'di gallina' 'gallinaceus' 337a.**

1. KOKOT, *kokota, m. gallus, *vidi pijetao, pijevac. — Akc. koki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom sing., gen. pl. kokotâ (i kôkotâ?), dat., instr., loc. pl. kokotima (i kôkotima). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kokotr, češ. kohout (starije kokot), pol. kogut; u naše se doba govori gotovo samo po jugozapadnijem krajevima. — Ima i snskr. kukuta s istijem značenjem, pa i franc. coq i engl. cock (iz germanskoga jezika), ali to nije dosta za dokazanje da bi ova riječ bila indoevropska, nego se po svojoj prilici razvila u svakom jeziku kao onomatopeja prema glasu (u kokota i u koki): ko ko... — Između rječnika u Mikajinu (kokot, piteo, pivac, 'gallus'), u Belinu (gallo', 'gallus' 337a), u Bjelostjencevu (kokot, pevec, peteh, peteo, oros, 'gallus'), u Jambrešićevu (gallus'), u Voltigijinu (gallo', 'hahn'), u Stulićevu (gallus'), u Vukovu: 1. (po jugozapadnijem krajevima) der hahn', 'gallus', cf. pijetao.**

a. u pravom smislu. a) uopće. Prjede nego kokot zapoje. N. Rašina 90b. matth. 26, 34. Ima uzeti nauk od kokota. Zborn. 21a. Ako vidiš (u snu) da kokot poje, toj prilikuje veselje. 137b. Budiš zorom svako selo, ter kokoti svud se čuju. M. Vetranić 1, 420. Kokot ili peteh zapoja. A. Komulović 63. Ako kokot i pije, ali na Boga gleda. (D). Stojim kako kokot na dvije noge. (D). Poslov. danič. Tijem pitoma kokot ptica ka navišća zoru bilu. A. Vitajić, ost. 138. Može se prilikovati kripost od našega veselja pijevcu, aliti kokotu. K. Mažarović, cvijet. 26. Iš, kokote, balabane, koj' u kući spiš! Nar. pjes. vuk. 1, 193. O kokote, moj kokote! kad u zoru pjevati načneš, ne udaraj kril'ma sebe. 1, 194. Kokotu su uhor otkinuli. 5, 499. Znati mi i kokotom orati (n. p. neću to učiniti. — U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 98. Tako s kokotom ne orao mjesto volova! 810. U tom zapjevaše kokoti. Nar. prip. vuk. 108. Videste li kud pobježe orao, i de počinu s kokotom? Nar. prip. vrš. 162. U Grblu kažu, ako kokot doživi devet godina, da ga odmah vaju zaklati, jer vele da bi poslije snio jaje iz kojega bi se izleglo nekako čudo. Vuk, rječn. kod kokot. Čuju se dva kokota. P. Petrović, gor. vijen. 46. Ne čuje da kokot poje. S. Lubiša, prip. 59. Kokoti se, koju', kad se tuku. Suša. D. Hirc. — b) s toga što kokoti u zoru pjevaju (*vidi nekoliko primjera kod a*)), pa i prije toga obično dva puta preko noći, može kokoti značiti što i zora; prvi kokoti, vrijeme od 10 do 11 sahata u večer; drugi kokoti, neko vrijeme poslije ponoći (za ovo zadnje nemam primjera). Zori junak u kokote. (Z). Poslov. danič. Ja ću umrijeti prije no treći kokoti zapoju. Nar. prip. vuk. 143. Ustaću u prve kokote. S. Lubiša, prip. 25. U prvijema kokotima digne se Katna. 28. Ščepan ne spava ni do prvijeh kokota. 97. Tu istu večer, u prve kokote, udari Bajo. 122. Nije se u Novakovoj kući lijegalo prije po noći, no do kokota uz gusle, da se susjestvo razlijege. 219. — c) glas kokota (kao i psa) znak je da ima selo (ili uopće naseljeno mjesto) blizu. U pu-

stošne strane gore u kijeh kokot vijek ne poje. G. Palmotić 1, 98. Zavede ih Lazar u planine... kud s' ne čuje vaške ni kokota. Nar. pjes. vuk. 4, 308. De god kokot popijeva, onde svašta ima. (Medu ljudima se svašta nalazi i događa). Nar. posl. vuk. 78.

b. u prenesenom smislu, penis, u Dubrovniku i u okolini. po selima se upotrebljava kao pristojna riječ mješte druge obične riječi (isporedi), a u gradu je nepristojna gotovo kao i ona druga.

c. Trigla L., neke vrste ribe. — U primorju, a između rječnika u Mikalčinu: kokot, riba, kovač, gallus marinus, faber' gdje je tumačeno: kovač i, faber', ali se sad kokot i kovač posve razlikuju (vidi i naj zadnji primjer), i u Vukovu: (u Dubrovniku) nekaka morska riba, 'art seefisch', piscis quidam marinus' [Trigla lineata L.; cf. lastovica 2]. Trigla lyra. G. Kolombatović, pesci. 8. Kovač (pesce sanpiero) s dodatkom: plosan a širok i uz to dračav, a za tijem odmah: kokot s dodatkom: jer je vas crven kao huhor u pijetla koga kod nas zovu 'kokot'. L. Zore, rib. ark. 10, 338. može biti i Trigla hirundo Bloch.

d. u jednoga pisca XVIII vijeka kao da znači: Francuz, prema lat. Gallus (vaša da alegorički, a ne kao sam prijevod). Kokoti i orli svoju krv proliju. M. Vetranić 1, 51. Latinka gospođa ako sad ne smiri gospodu bez broja, što kokot razmiri. 1, 87.

e. s nekim pridjevima dobiva i druga značenja (za dvije ptice što su mahe ili više slične kokotu).

a) divji kokot, vidi fazan, gñeteo. — U Belinu rječniku: divji kokot, fagiano, e fasano, uccello noto', phasiana' 300a.

b) kokot divji, peteh divji, oroz, čurka divja, divja kokoš, Tetrao urogallus'. D. Trsteňak. — vidi tetrijeb.

c) kokot arbanaški, Otis tarda? Slovinac. 1880. 31b. — vidi potrk. — Otis tarda L... Arbanaški kokot' jeste drugo čisto narodno ime koje znamo od Vodopića, govori se u Konavlima sa strane arbanaške, i ne vrijedi za cio slovenski jug... Valja nam naknadno javiti, da se i po Kosiću potrk zove 'kokot arbanaški'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 188b—189b.

f. Kokot, ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. M. Đ. Miličević, srb. 1025. — ispredi Kokoti.

2. KOKŌT, m. vidi kokotaše. — Može biti stara riječ, ispredi rus. кокош. — U Vukovu rječniku: 'das gackern der hennē', 'garritus gallinae'.

KOKŌTAC, kokōca, m. uprav dem. 1. kokot, ali se upotrebljava samo za bijke. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (kokotac, trava, melilotus, setula campana), i u Vukovu: nekaka trava, melilote', Melilotus [officinalis L.] s dodatkom da se govori u Dubrovniku. Kokotac, sertula (Kuzmić, Stulli); arcioła (Pizzelli, Aquila-Buč, Skurla), 1. Melilotus Lam. (Vuk, Pančić); 2. Melilotus officinalis Lam. (Visiani, Vodopić); 3. Melilotus alba Desv. (Vodopić); 4. Chrysanthemum corymbosum L. (Lambl). B. Šulek, im. 150.

1. KOKOTAN, kokotna, adj. koji pripada (1.) kokotu ili kokotima. — U Belinu rječniku: kokotni, 'di gallo', 'gallinaceus' 337a; u Bjelostjencu: kokotni, 'gallinaceus'; u Stulićevu: kokotan, 'gallinaceus'.

2. KOKOTAN, m. u narodnoj zagoneci. Kokotan poje na lepar-pole; katarizi biju, katabile bern. odgonetljaj: čobanin. Nar. zag. nov. 238.

KOKŌTĀNE, n. djelo kojijem se kokuće. — U Vukovu rječniku.

KOKŌTATI, kōkočēm, impf. vidi kakotati. mnogi upotrebljavaju oba glagola u istom značenju, ali upravo ima razlika što kokotati znači napre glas u kokoši (ko ko...), a kakotati osobiti (jati) glas kad snese jaje ili kad se poplasi itd. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. kōkotāh i u ger. praes. kōkočūci; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kōkotā. — Iz prezenta prelazi gājgdje ē mj. t i u druge oblike (kōkōcati). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (kōkōcati, cantar, inteso della gallina, 'canto' 337b), u Stulićevu (kōkōcati, v. kōkōcati; kokotati, v. kakotati), u Vukovu ('gackern', 'garrio'). Is. o koko, kokorajko! ne kōkoči, ne klopoči. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Zasto kōkočes kad sneseš jaja? Nar. prip. vrč. 217. A kōkoši kōkoču. M. Pavlinović, razl. spis. 259. — U jednom primjeru stoji u prenesenom smislu o sreću kad brzo kuca. Srce od straha, kad sam ditetom bio, kad bi prid starišinu doša', srce bi u meni kokotalo od straha. (kao posmiješno). M. Pavlinović.

KŌKOTI, Kokōtā, m. pl. (uprav pl. 1. kokoti. mjesno ime.

a. selo u Crnoj Gori. Glasnik, 40, 20. Hajte š nima na Kokote gorñe. Nar. pjes. vuk. 5, 90. Povedi je na selo Kokote. 5, 110. A kad doše u Gorñe Kokote. Ogled. sr. 32. Do Kokota više Leškopoja. P. Petrović, gor. vijen. 115. — Po miñe se i prije našega vremena. Kokoti (Crna Gora). S. Novaković, pom. 185.

b. zaselak u Konavlima. Schem. ragus. 1876. 32.

KOKŌTIĆ, m. dem. 1. kokot. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Mikalčinu (kokotić, pivčić, 'pullus gallinaceus'), u Belinu ('pollastroello, pollastro piccolo', 'pullus gallinaceus'; pollastro, pollo giovane', 'pullaster' 570b), u Bjelostjencu (kokotić, kokotiček, pevdčić, 'pullus gallinaceus'), u Voltigijinu (vidi kod b), u Stulićevu ('parvus gallus'), u Vukovu (dim. v. kokot s dodatkom da se govori u Dubrovniku).

a. u pravom smislu, mladi kokot koji je počeo pjevati (ne još glasom kao odrasli kokot), ali još nije odrastao (a može se kazati kao dem. 1. kokot i u drugijem značenju). Obloždera ne vodi na jednoga kokotića. M. Držić 405. Kokotić poklonski. (Z). Poslov. danić.

b. s pridjevom božji znači drugu pticu: Upupa epops L., vidi božijak, pupavac. — U Mikalčinu rječniku: kokotić božji, ptica, upupa; u Belinu: kokotić božji, upupa, uccello noto', upupa' 779b; u Bjelostjencu: kokotić božji, v. deb; u Stulićevu: kokotić božji, ptica, upupa'. — U Voltigijinu rječniku ima kokotić (griješkom kokotić bez pridjeva s tumačenjem upupa, uccello', wiede-hopf, ali nije pouzdano. — Ne znam jeli ovako značenje u poslovići XVIII vijeka. Božji ti je on kokotić. (Z). Poslov. danić.

c. s pridjevom divji, neka bijka. Kokotić divji, Delphinium consolida L. (Vukasović). B. Šulek, im. 150.

d. našao sam zabiježeno: Kokotić, huhorak 'hahnenkamm', 'crista galli', ali ne znam ko je biježio ni gdje se govori u ovom značenju.

KOKŌTIČAK, kokotička, m. dem. kokotić. — U Bjelostjencu rječniku: (kajkavski) kokotiček kod kokotić.

KOKŌTINA, f. augm. 1. kokot. — U Stulićevu rječniku: 'gallus ingens'.

KOKOTIŃA, *f.* postaje od 1. kokot nastavkom ina.

a. *nieka bilka.* — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (aristologia, sorta d' erba¹, aristologia²); u *Vukovu*: nekaka trava, osterluzoi³, Aristolochia [clematitis L.]⁴ s dodatkom da se govori u *Dubrovniku*. KokotiŃa, aristolochia (Aquila-Buó, Vuk, u *Dubrovniku*), Aristolochia clematitis L. (Pančić, Lambl). B. Šulek, im. 150.

b. *noćno vrijeme kad kokoti pjevaju.* — Samo u *Stuličevu rječniku*: „quella parte della notte quando cantano i galli“, gallicinium⁵.

KOKOTIŃI, *adj.* koji pripada (ne samo kokotu i kokotima nego i) kokoši i kokošima. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Stuličevu* (gallinaeus⁶). Samo u riječi: „kokotiŃe jaje“. Slovinac. 1881. 418.

KOKOTITI SE, *kókótím se*, *impf.* šepiriti se, razmetati se (kao kokot). — *Akc.* káki je u praes. taki je u *impf.* kókótšh i u aor. 2 i 3 sing. kókóti; u ostalijem je oblicima onaki káki je u *inf.* — U *Vukovu rječniku*: „stolzieren wie ein hahn“, superbio ut gallus⁷.

KOKOTILJA, *m.* prezime ili nadimak (*Turčinu*). — Postaje od kokot (isporedi Kokoti, a), ali *turskijem nastavkom ly.* — U narodnijem pjesmama našega vremena. I delija Mehmed Kokotilja. Nar. pjes. vuk. 4, 76. 77. Oglad. sr. 218. A deliju Mahmut-Kokotilju. Nar. pjes. vuk. 4, 87.

KOKOTNOŽAC, *kokotnošca*, *m.* u *Stuličevu rječniku*: v. kokonožac. — nepouzdan.

KOKOTŃAK, *m.* *vidi* kokošínak, d. KokotŃak, *Matricaria chamomilla* L. (Visiani), v. Kokošínak. B. Šulek, im. 150.

KOKOTOV, *adj.* koji pripada kokotu. — Od xvi vijeka.

a. u jednom primjeru xvi vijeka jamačno znači što i francuski, *vidi* 1. kokot, c. Čin⁸ da t' se pokloni kokotov plahi bijes, u oružju ki zvoni i gromi kako trijes. M. Vetranić 1, 88.

b. u naše vrijeme kod mjesnoga imena (Kokotova Glava) u *Crnoj Gori*. Na krvavu Kokotovu Glavu. Oglad. sr. 71.

c. u ovom primjeru može biti da se misli na čovjeka što se zvao Kokot. Na kraj mora u Dobrotu malu, na visoku Kokotovu kulu. Oglad. sr. 124.

KOKOTOVIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Boca 8.

KOKOTUŠA, *f.* u *Vukovu rječniku*: ime kokoši koja prilikuje više kokotu nego kokoši.

KOKŖVCI, *m. pl.* krunica od koka. A. Ostojić.

KOKOVI, *m. pl.* u narodnoj zagoneci našega vremena. Tri četiri, peto šesto kokovi, sedmo osmo klepovi, i deveto barjaktar. odgovetaj: koza (noge, rogovi, uši, rep). Nar. zag. nov. 92.

KOKRA, *m.* prezime. — xv vijeka. Ivan Kokra. Mon. croat. 109. (1471).

KŖŠA, *m.* *vidi* Kokalo. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu*: vide Kokalo s primjerom: A. Ko je to rekao? B. Kokša iz Divoša. — Kokša iz Divoša. (Odgovori se, u Srijemu, na pitanje kao i „kokalo“). Nar. posl. vuk. 144.

KOKTALIĆ, *m. dem.* koktao. — U *Mikašinu rječniku*: štamparskom griješkom (stoji među koktao i kola) kotalić, blazinica, pulvillus, pulvinulus⁹.

KOKTAO, *koktála*, *m.* *jastuk uzak a dug koliko je široka postelja, na kojemu se, kad se leži,*

drži glava, ili još češće glava stoji na kraćem a širem jastuku što je naslonen na koktalu. — *Talijanski se kaže capezzale, ali naša riječ ne postaje od ove nego od srlatinske capitale što je imala isto značenje, te nije riječ talijanska nego romanska (vidi kod kelomna). stariji je oblik bio koptao, i taj se još čuje u Dubrovniku (kopto).* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (koktao, tudjela, uzglavnica „capezzale“, cervical, pulvinar, pulvinarium, pulvinus¹⁰) gdje se naj prije nalodi, u Belinu (kokto, koktala, capezzale, guanciale, anche piumaccio¹¹, cervicale¹² 169a; „guanciale“, „pulvinar“ 861a), u Voltigijinu (kokto, koktala, piumaccio, guanciale, capezzale¹³, „kopfküssen“), u Stuličevu (koktal, kokto, koktao, capezzale, piumaccio, origliere, guanciale¹⁴, pulvinar, pulvinus, pulvinarium¹⁵). U koga ćete prosiť pomoć? u Jesusa, koga će vam redovnici ostavit na koktalu.* Đ. Bašić 12.

KŖKULA, *f.* *vidi* kokulica. — U *dubrovačkim poslovicama xviii vijeka*. Ne tegni (tići) u kokulu. (Z). Udri dje nije udreno, nu čuvaj kokule. (Z). Poslov. danić.

KŖKULICA, *f.* *vidi* kauka. — *Jamačno je dem. kokula (vidi), ali se ova zadnja riječ nalodi samo u dva primjera. — Riječ je jamačno tuđa, ali nije jasno postaje: koji bliže je po glasu lat. cuculla, tal. cocolla, kukulica, ali ne odgovara smislu; ima i tal. cocuzzolo, tjeme, što je bliže po smislu, ali nije po obliku, ako je kokulica dem. kokula; a može biti da je nekako postalo od kauka, ali misleći i na cuculla, cocolla (kao osobito odijelo u frataru). — Akcenat je zlo zabiješen u Vukovu rječniku. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (cherica¹⁶, tonsura¹⁷) i u Vukovu (kŖkulica, die tonsur¹⁸, tonsura¹⁹ s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Više paka ostrizehe koje zovemo kokulicom.* Đ. Bašić 262.

KŖKŖROVIĆ, *m.* prezime. — U Srbiji u okrugu užičkom. L. Stojanović.

KŖKŖRUZ, *m.* *vidi* kukuruz. — U jednoga pisca našega vremena. Otle jašu, niz poljanu mašu, prohu vrli, kokuruze trli. Osvetn. 4, 21.

KŖKUTKA, *f.* *vidi* kukavica. — U *Stuličevu rječniku*: kokutka, ptica, cuculus²⁰. — Ne znam gdje je Stulli ovu riječ našao, te mi je nepouzdana.

1. KOL, *adv.* koliko (*vidi* kod kolik). — *Može biti da je riječ praslavenska (kolš), jer ima i lit. kol' s istijem značenjem, premda se među slavenskim jezicima nalazi još samo u stslovenskom (kolš). — Postaje *vidi* kod kolik. — Nalazi se samo u starijim knjigama, a u naše vrijeme može biti u čakavaca.*

a. u pravom značenju. — *Imeđu rječnika u Stuličevu (1. v. koliko. 2. v. kako s dodatkom da je uzeto iz misala) i u Daničevu (kolš, quantum²¹). Se kolš dobro i kolš krasno. Mon. serb. 99. (1340). Nu kol je vidjet lijep ovi svijet nami sad, gorči je. N. Dimitrović 35. Već da duga uzrok slijedstva slijede, kol gubljenja, toli i pobjede. Osvetn. 4, 7. — U ovijem primjerima (a jamačno u prvome) valja da ne znači: koliko, nego da stoji mj. (a)ko l(i): Ako 'e krjepos kn u kemu, zapušta se u nemare, kol je mudar ki u svemu, drži se taj za ništare. J. Kavašin 167a. Kol bi mi se rad prikaza' dar mi srjeće al' naravi, taj čas čud se ma ukaza nenavidna takoj slavi. 395b. K majki Božjoj grede, ko l' bi se mat Božja na njih smilovala. Nar. pjes. istr. 2, 20.*

b. *stoji kao relatiivni adverb za mjesto i vrijeme s prijedlozima do, od, po, *vidi* kod dokle (vidi i dokol). Do kol dihom ga ne zgrija tovarac tere vol. H. Lucić 279. Ki ranom brez*

lika rani nas nepravu, po kol nas odbiže. P. Hektorović 62. Od tada od kol se zamamih. P. Zoranić 5^a.

c. (možebiti od predašnjega značenja) postaje i drugo kao god. — U čakavaca. Ku kol stran. Mon. croat. 16. (1325). Koliko kol bi ga prosil. Naručn. 83b.

2. KOL, m. vidi kolac. — Riječ je praslavenska, isporodi stsl. kolъ, rus. колъ, češ. kůl, pol. kół, (i naše koje); ima i lit. kolas i kũlas s istijem značenjem, ali prema slavenskome o trebalo bi da je litovski a; s toga može biti da je riječ poljska ili ruska. — Postanje nije jasno; isporučuje se snskrt. kila s istijem značenjem, i stvñem. chil, srñnem. kil, (novovñem. keil). — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: v. kolec; u Jambrešićevu: kol, kolec, palus; u Voltigijinu uz kolac; u Stuličevu: palus, paxillus s dodatkom da je riječ ruska.

3. KŎL, m. vidi kolo. — Samo na dva mjesta u dva pisca čakavaca (i to ne s jednakijem značenjem), a između rječnika u Vukovu: n. p. mi ćemo pristati u vaš kol (kolo?), der kreis, 'circulus' s dodatkom da je Vuk čuo ovu riječ u Hercegovini. Jer Ilija muž blaženi, kad ga vaze kol ognjeni (ovdje znači što i kola). P. Hektorović 94. Uzajde vrhu svih kolov (može biti i pogrešni gen. pl. od kolo ili štamparska pogreška mj. korov) i redov anjelskih. I. T. Mrnavić, ist. 28.

4. KOL, praep. vidi 1. kod. — Vafa da je postalo od kod ili boje od kon, a može biti da se kod toga mislilo i na okolo. — isporodi 9. kola. — Samo u nekijeh pisaca čakavaca xvi i xvii vijeka. Al' će kol orlovi gladnih vezan stati. H. Lucić 288. Tuj se je družina na obid skupila kon Urmanić-mlina i kol njih kaštila. P. Hektorović 11. Jove u n usadi kol vode javor mlad. Đ. Baraković, vil. 139. Na sadu sidiše, kol vode prihladne postafjen ki biše. 143. Ki su kol nemoćnika. P. Radović, nač. 139.

1. KŎLA, f. hyp. kolač. — Akc. je kao kod 4. Kola. — U Vukovu rječniku s primjerom: Da ti majka umijesi kolu (žene govore djeoi).

2. KŎLA, f. hyp. kolijevka. — Akc. je kao kod 4. Kola. — U Vukovu rječniku.

3. KŎLA, f. ime domaćijem životinjama. — Akc. je kao kod 4. Kola.

a. ime kozi. F. Kurelac, dom. živ. 38. D. Trstenač.

b. ime ovci. Orahovac u Bosni. D. Hirc.

c. ime svinji. u Bosni. D. Hirc.

4. KŎLA, f. ime žensko iz Salaša Noćajskog u Mačvi. S. Novaković. — Akc. se mijenja u voc. Kŏlo.

5. KŎLA, f. klija (u Dubrovniku samo ona što se čini od brašna, tal. colla. — U Dubrovniku od xvi vijeka, a u Lici u naše vrijeme. Kad počne mazati oni ne obraz star, veće kole trati neg Givo bokarar. N. Najlašević 1, 293. Kŏla, tutkal, kej. u Lici. V. Arsenijević. Kŏla, der leim'. J. Bogdanović.

6. KŎLA, m. ime muško. — U naše vrijeme kao dem. Nikola (I. Pavlović), ali ne znam jeli svagda i svud tako. — Od prije našega vremena. Kola. S. Novaković, pom. 70. Kola Kolakov. D. Avramović 249. Kola Petrov. Magaz. 1868. 70. Kapetane postave: u Krišćama Kolu Petrova. 71. Kod kapetana Kole Petrova. 77.

7. KŎLA, n. pl. (uprav pl. kolo, vidi ovu riječ), svaka sprava na kojoj se nose (voze) čeljad ili što drugo, te je nastoñena na kolima (kolo = rota),

kolijeh može biti dva, naj češće četiri, pa i više; a vuku je životinje (koñi, volovi itd.), gdje gdje i ljudi (vuku i tiskaju), a u naše doba i prirodne sile. — Riječ je stara, isporodi stsl. kolъ, bug., novoslav. kola, rus. колъ. — Između rječnika u Vrančićevu (carpentum, currus; planstrum; rheda'), u Mikašinu (kola, kočije, carro, carrozza', currus, rheda'), u Belinu (carretta, specie di carro assai noto', planstrum' 174^a), u Bjelostjenčevu (kola, voz, currus, vehes currus'), u Jambrešićevu (kola z dvimi kotači, 'cisium'), u Voltigijinu (carro, carretto', 'wagen'), u Stuličevu (carrus, rheda'), u Vukovu (1. 'der wagen', planstrum' s primjerom: Na nemu se slomila kola, 'er hat für alle gebüsst'. — 2. kola na nebu, 'ursa major et ursa minor'), u Daničeviću (gledaj kolo).

a. u pravom smislu. a) o jednome. Imeše s soboju kola dvojimi telci vlékoma. Stefanit. star. 2, 266. Mužu iže po vodě voziti kola, po suhu že korabaja. 2, 289. Mogaše sam krcatimi koli ganuti. Š. Kožić 37^b. Zapovidi da stanu kola. Bernardin 106. act. ap. 8, 38. Kola vlačahu četiri koñi. Zborn. 13^a. Ako vidiš (u snu) da slaziš s kola, toj priliku nepočtenje. 130^b. Zapovedi stati kolom. Anton Dalm., nov. tešt. 184. act. ap. 8, 38. Elija na ognjenijeh kolijeh u raj bi prinosen. B. Gradić, djev. 160. Vidjeh prislavnu onaj vil, od zlata na kolijeh, u ruhu jak snig bil. A. Sasin 154. Uzdvignu u kolijeh ognjenijeh ñega k nebesom. A. Gučetić, roz. jez. 238. Svrhu kola postavise arku. Nauk brn. 84. Sajde sa koli. F. Vrančić, živ. 71. Ta na koli vozi, ta sebe naprti. Đ. Baraković, vil. 55. Malahan kamen prevali naj veća kola. K. Mađarović 43. Er će poslije (vol) moć vuć kola. J. Kavanin 76^a. Posadivši ga na zlatna kola. A. d. Bella, razgov. 55. Pišice ili na kolih. A. Bačić 184. U kolih koña ognjenih. 499. Voziti se u kolih. P. Filipović 41. Bijedna ti kola, kad ti nijesu dvojca. (Z). Dostignut zeca na kolijeh. (Z). Lovi zeca na kolijeh. (Z). Na kolijeh poče u raj. (Z). Poslov. danić. Ganuo bi i sam kola nek se vozi glava hola tamo... V. Došen 33^a. (Vola) koji vozi težka kola. 38^b. Junac (mora se) učit vući kola. 215^b. Stavivši korablu na jedna kola nova. And. Kačić, kor. 190. Ter jih uvezavši pod kočije aliti kola. 202. Ilija bi odnesen na nebo u kolim ognjenim. 250. On čuje kolesa pod 'koli' škripati. M. A. Relković, sat. 16^a. Zaspavši na kolih. sabr. 55. Posli moraš učit ga u kola. J. S. Relković 234. Zaklaču mu vola ispod kola. Nar. pjes. vuk. 1, 486. Ona goni kola i volove. 4, 43. Kad se kola slome, putova dosta. (Kad se kakva šteta učini, onda je lasno kazivati kako je valjalo raditi da se to ne učini). Nar. posl. vuk. 120. Ko se na tuđim kolima vozi, neće daleko otići. 154. Hazur kola bez točkova. 339. Što bi kola škripala to volovi riču. 353. Metne ga na jedna prosta kola. Nar. prip. vuk. 197. I kola počmu vaje same hodit. Nar. prip. mikul. 44. Trgovci mu dadu jedne kola s koñi. 117. Top ovaj nije imao kundaka ni kola. Vuk, građa. 86. Došla su već kola k brigjegu. V. Vrčević, niz. 244. Al' pozna se s ruku ubojnijeh, da ni kola ne bi donijela, što je ljudskog navajao mesa. Osvetn. 2, 155. Osmanlijo, kŏ lukave lije, učni stignut zeca na kolije. 4, 49. — b) o množtvu. Pride tada Naaman s koñi i s koli. Bernardin 44. 4reg. 5, 9. Svrhu kola i koñ njih. N. Rašina 117^b. exod. 14, 26. Koji tvore rala i kola. S. Rosa 39^b. Deset hiljada bojnih kola. D. E. Bogdanić 29. On mora onim putem ići kud ostala kola idu. D. Obradović, basn. 368. Dok ne do-

umrijeti, već ako da ga ubiju kao vampira). Nar. posl. vuk. 225.

e. *uopće štap, batina (čim se bije)*. Ostave oružje, a popadnu koce i leskovce, obkole margarce, skinu mu lavovu kožu, pa ga nauče pameti. D. Obradović, basn. 69. Ko te jedan put čušio, onaj će te drugi put kocem udariti. Nar. posl. vuk. 156. Kroz plot tkato, kocem zbijato. (Reče se za rijetko platno). 161. — *Ovako je značenje i ovdje gdje su koci od olova*. Cesar govori, da oprave kolce olovne; olovnimi kolci sada sve njegove skršte uda... Cocani vazmu poluge, ter biju Lovrinca. P. Hektorović(?) 138.

f. *na jednom mjestu xviii vijeka, u prenesenom smislu, o dva znaka kod pisača, isporodi parenteza, zaporka, zatvor*. Na misli u molitvi otajnoj ostaviti se jima sve ono što je čez one dva kolca ili zatvora (.). I. Krajić 89.

2. KOLAC, Kóca (Kólca), m. mjesno ime. — *Vaša da je ista riječ što 1. kolac (jamačno kod a, b))*.

a. *mjesto u Srbiji. a) u okrugu požarevačkom*. Niva u Kolcu. Sr. nov. 1872. 48. — *b) u okrugu ušićkom*. Na Zlatiboru ima mesto „Popov Kolac“... Doonije se to propta, te popa na tom mestu nabiju na kolac. i sad mu stoji kolac, jer kako jedan otruli, seljaci načine drugi. M. Đ. Miličević, srb. 636.

b. *sasleak u Slavoniji u županiji virovitičkoj*. Razdijel. 140.

KOLACIJON, m. (?) tal. colazione, doručak. — *U spomeniku xv vijeka*. Statut kast. (1490). 195.

KOLACIJUN, m. *vidi kolacijon*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka*. Kolacijun ima biti oko osam unača među kruh i voće. I. Držić 197.

1. KOLĀČ, kolāča, m. spira, hleb (često bijeli, a i slatki) umješjen na način prstena ili koluta, t. j. obao a šupaš u srijedi. od ovoga naj starijega postaju i druga značenja. — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padašima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kolāču, kolāči*. — *Riječ je praslavenska (u naj starijem značenju), isporodi stslav. kolač, rus. колачъ, češ. koláč, polj. kolacz*. — *Postaje od kolo*. — *Između rječnika u Vrančićevu na strani 119 prema maj. kalach (kalacs), u Mikalčinu (kolač kruha, spira, buccellatum; kolač, dar, praemium; kolač, koji se dava za dobit, palmarium, niceterium), u Belinu (mancia, quel che si dona in qualche solennità ed allegrezza, strena; mancia che si dona al lator di buona nuova, mancia di buona nova, evangelia 456b; palio, drappo che si dà per premio nel corso o nella lotta, bravium 536b), u Bjelostjencevu (tortula), u Voltigijinu (biscotto, zwieback), u Stuličevu (1. „boni nuncii praemium“ 2. „spira“); u Vukovu: 1. „eine art radförmiges brot“, panis genus“.* — 2. „ein kleiner leib brot den die mutter für das kind bei gelegenheit des backens mitbäckt“. — 3. „ein laib brot bei feierlichen gelegenheiten“, n. p. krsni kolač. — 4. kolač obruća, određen broj savijenijeh obruća i svezanijeh zajedno. — 5. u bunaru, t. j. drven temelj na kome se zid počinje. — 6. (u Dubrovniku) gospodin dar spravlenici. cf. spravlenica.

a. *u pravom smislu*. — *kolač može biti od svakoga brašna, ali se naj češće mijesi od pšeničnog, te može biti i sladak: s medom ili sa šećerom; s toga se u pjesmi kaže i bijeli, medeni, šećerli kolač (vidi u primjerima kod a). gdje gdje se kaže o bijelom ili slatkom hlebu ako i nije oblast i šupaš*.

a) *uopće*. Nosi vreću brašna i bisage prepuni da umesi kolače. Starine. 4, 83. (xiv vijek). Spravite kravaja i bilih pogača, privarenijeh jaja i sitnijeh kolača. M. Vetranić 2, 251. Bila brašna od Labina pritvorena na kolači. Đ. Baraković, drag. 357. Peretac, kolač, medenica, pita. A. Kanižlić, kam. 491. Neg' daj, prijao, te kolače. V. Došen 167a. Dvista kolača kruha. And. Kačić, kor. 175. Da oda šta on peče kolače u pepelu... M. A. Relković, sat. Elia. Negovo je jilo sve u kratko, priprost jegeč, al' ga jide slatko... pak se nemu tako jisti rači, rekao bi, da su sve kolači. L2a. Kolače i pogače. I. Jablanci 176. „Šta će naše robe večerati?“ „Nek devojke medene kolače, udovice prebele simite“. Nar. pjes. vuk. 1, 497. Boji je i crn kolač nego prazna torba. Nar. posl. vuk. 27. Ne vise nigde kolači od drači. 196. Uzevši veliki kolač, ili, kao što ondje kažu, somun... Vuk, nar. pjes. 1, xi. Metnuvši kod bolesnika kolač hleba i jednu čašu vode a drugu vina. živ. 84. Kao medeni kolači. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 81. Oko kolača prijesnijeh. Idnevu. 23, 29. Mislio si da po turskoj zemlji vise kolači o drači. S. Lubiša, prip. 174. Kolāč, panis in coronae specimen factus. u Istri. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. 48. — *Kolač se sprema, mijesi, peče itd.; gdje gdje se kaže i da se kuha*. Kuvaj meni bijele kolače. Nar. pjes. vuk. 3, 190. Dok ja skuvam bijele kolače. Nar. pjes. petr. 2, 622.

b) *kad se ide u prijatelje (svoji u goste) svagda u torbi osim čuturice i još čega valja ponijeti i kolač (t. j. šeničan hleb), pa kad se iz prijatelja povraća, opet odonuda takovi kolač valja da mu sprema*. Vuk, rječn. kod kolač. *aaa) kolač donosi gost pri dolasku*. Ona mi ti parica je lijepe dare i kolače. Nar. pjes. mikl. Beitr. 1, 38. Umesila prebele kolače, pa otide u poode majci. Nar. pjes. vuk. 1, 211. Daj mi, majko, bijele kolače, da ja sestri u poode idem. 1, 537. Od groba mu koža načinite, od zemljice mijeste kolače, od pokrova režite darove, spremite ga sestri u pohode. 2, 40. Pa on izvi od zlata ratove, a i kraju od zlata (vaša da pozlaćene) kolače. 2, 570. Veli nemu majka Anđelija: „Pričekaj me tri bijela dana, dok umjesim bijele kolače i dok spremim tanane košule, da poneseš na dar mome Jovu“. Al' govori sluga Milutina: „Oj Boga ti, gospo Anđelija! Jovo tebe čekati ne može, ... već donesi u brašnu kolače...“ 2, 574. Ostavi mi bar ručna devera s kim ću mlada do majke otići bez kolači i bez ubrađača. 3, 504. Ja mu tamo kolača ne spremam. (Ja mu ne velim, tamo da ide, jer može zlo proći). Nar. posl. vuk. 108. Južnu božiću i prijateljskom kolaču ne valja se radovati. (Jer... prijatelj, ako donese jedan kolač, on pojede tri četiri, pa kad pođe valja opet jedan da ponese). 115. Hvala mu kao i teški bez kolača! 341. — *bb) kolač prima gost na odlasku*. Kad ja podem rodu mome, ... dve jetrve kolač viju, a dve oće sa mnom poći. Nar. pjes. vuk. 1, 414. Već na, majko, zelenu dolamu, iz gèpova vadi ti kolače. 1, 540. Već mu gradi šećerli kolače. 2, 331. — *cc) u ovom primjeru kolači znači i jednu i drugu vrstu, a može biti da znači i uopće darove što mijenjaju gazda i gost*: Pošto razmijene darove i kolače, Beskuca krene put Kotora. S. Lubiša, prip. 231.

c) *konad hleba što majka umijesi napose za dijete, kad mijesi hleb za cijelu kuću, vidi u Vukovu rječniku (2). — može biti da amo pripada i ovaj primjer*: Umijesivši tri kolača dala svakome pastorku po jedan. Vuk, poslov. 178.

d) *osobiti neki hleb što se mijesi i peče da*

se tje u nekijem svečanijem sgodama, n. p. aa) *kad se slavi krsno ime* (krsni ili slavski kolač). Senica se ovdje spominje radi koljiva, poskura i krsnoga kolača. Vuk, nar. pjes. 2, 4. Lome (domaćin s popom ili s kim drugim kad nema popa), krsni kolač (koji mora biti od šenična brašna u kiselo umiješen i našaran poskurinjakom); jednu četvrtinu od toga kolača dadu popu, jednu domaćici, a dvije oni jedu. Vuk, rječn. *kođ* krsno ime. Za krsno ime svaka kuća mesi po nekoliko naročitih hlebova, osobita oblika i namena. hlebovi su ti: 'kolač' (jedan ili četiri prema mestimičnom običaju); 'krstak' (sveta presveta); 'poskurica' (leturdija); 'pogača' ili 'proja' (pod kolač). Kolač, krstak i poskurica mese se od pšenična brašna s kvascem... Kolač je veći od običnog velikog somuna i plosnatiji od nega. okolo se on opase jednim vencem od testa kao nekim rečkastim pojansom; po gornjoj kori prekrste mu se dva kaiša od testa; u njih se utisnu četiri poskurinaka, a na sredi se usađi izrečkan od testa cvet, u koji se zadene i stručak suva bosiljka... U Sremu na nekim mestima u gornju koru slavskoga kolača pobada se neko drveće s raznim znacima na svojim granama... U Timočkoj krajini mese se dva kolača: jedan za navečeri, a drugi za prvi dan slave: prvi se zove, večerinača, a drugi: 'slavski kolač'. M. Đ. Miličević, slave. 24—25. — bb) *po ovom primjeru kao da se kolači mijese i prigodom rođenja ili krštenja*. Počakajte, dva ulaka mlada, da umesim prebele kolače, da prepletem od zlata pivoje, da pokrojim tanane pelene. Nar. pjes. vuk. 1, 606. — cc) *kolači ili kolač kaže se i prigoda kad idu prosici da prstenuju djevojku, a po svoj prilici što se onda goste i kolačima (vidi drugi primjer)*. Kad otidu prosici da prstenuju djevojku (već isprošenu) i da ugovore kad će je voditi, onda se kaže (na nekim mjestima, kao n. p. u Jadru): 'otišli na kolače' (iđi ćemo na kolače; bili smo na kolačima itd.). Vuk, rječn. *kođ* kolači. Treći (vje-ridbeni) sastanak zove se 'kolač', kadno se donasa hleb, vino i meso, te se pod jedno tim potvrđuje vjera (u Žumberku). V. Bogišić, zborn. 161.

b. crn kolač, u metaforičkom smislu, može značiti: zlo, šteta (isporedi c). Uvalio mu crn komad [kolač?] u torbu. (Kad ko učini kome kakvu štetu). Vuk, rječn. *kođ* kolač. *po svoj prilici treba čitati kolač (kao što je popravljeno u trećem izdanju) a ne komad, jer Vuk umeće ovu poslovice među primjere kođ kolača a ne kođ komad. istina i u Nar. posl. vuk. 326 stoji u istoj poslovići komad, ali može biti i ovdje pogreška*. Jer mu sad da crn kolač u daću. Osvešt. 5, 3.

c. može značiti i dar što se daje u nekijem prigodama, pa i kao uzdarje, plaća itd. isprva u ovakovijem slučajevima vafa da se davao pravi kolač, ali se poslije shvatilo u značenju kakva mu drago dara, i u novcu (isporedi jabuka, A, e), n. p.:

a) *dar onome koji donese dobre glase*. Za toj sam izašla, ter stoju prid vrati, jeda bih sad našla, tko će nam glas dati, jeda tko od kuće putom se namjeri, da kolač dobude, da gospu namiri. M. Vetranić 2, 824. Manda, meni kolač! Ovo tvoga brata. M. Držić 184. Fengaću da i nega išem, da mu uzmem kolač, er mu je otac došao. 815. Tko dobar glas donosi, kolač prosi. (D). Za dobar glas dobar kolač. (D). Poslov. danič. Poda za dobar kolač onemu, koji mu prinese take glase, jedno kopje po sred prsi. B. Zuzari 401. u Dubrovniku se i dan današnji govori: Meni kolač, a tebi kniga (pismo), ili otac, muž,

brat, sin itd., *kad se kome javlja da je nešto došlo ili da je nešto došao, što onaj radosno očekuje*. P. Budmani. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Zla kolača! (Šteta! Kad se žali da se što nepovoljno dogodilo). Nar. posl. vuk. 90. — Trčati kolač ili trčati kolača što se nalazi u nekijem primjerima vafa da znači: trčeti nositi dobre glase nadajući se kolaču (vidi i Đ. Daničić u Poslov. danič. xii b). Što meju onimi koji hlepe na istu pliticu? koji trče isti kolač? A. d. Bella, razgov. 75. Noćno kolača trčati. (Z). Trči kolača po noći. (Z). Poslov. danič.

b) *dar za nešto što je ko dobro izradio*. — *Ovakovo je značenje u ovom primjeru*: Ako me stigneš, kolač ti. M. Držić 127. vidi i u Mikafinu i u Belinu rječniku.

c) *dar uopće (što među sobom mijenjaju prijatelji)*. — *Može biti da je ovakovo značenje (ali u metaforičkom, ironičkom smislu) u ovom primjeru*: Evo barut i teško olovo, boce praha, ogheni kolači. And. Kačić, razg. 322a.

d) *što se daje kome kao uzdarje ili plaća za nešto što je ovaj uradio ili dao, n. p.: aa) liječniku*. Trijem kuće bio je prestrt svakojakijem mrsom, što su bonici donosili Šćepanu u kolač. S. Lubiša, prip. 92. — bb) *u ovom primjeru ono što se daje da ko ne učini štete ili ne pusti drugoga da je čini*: Hot' li mene dati vjeru tvrdu, da izjavim na Kopile ovce, da se one na Kopiju mlade, a daću ti kolač od ovacah, šilaću ti grude i jagance, i ugića ovna naj boljega? Oglad. sr. 135. — cc) *u Dubrovniku dar što gospođa daje spravljenici, vidi sprava i spravljenica*. — u Vukovu rječniku (6).

d. u prenesenom smislu, o čemu što je slično kolaču, n. p.:

a) *nekoliko obruča svezanih zajedno. vidi u Vukovu rječniku (4)*.

b) *čelo (uše, konop) savito da ne zahvaća mnogo mjesta, te je slično kolaču*. — U naše vrijeme u Dubrovniku. Kupi čelo da bi sveder jednako na tri kolača ostajalo obavito oko istezala. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 174. Štucaju čela po krovu, ono veziva se, ovo u kolač sakuplja se. 247.

c) *drven temelj u bunaru, vidi u Vukovu rječniku (5)*.

d) *kolut na verigama*. Er on plete verigu koja ima početak a nema svrhe, u kojoj jedan kolač vodi i poteže za sobom drugoga. A. Kalić 115.

e) *kamen oblast i šupač kao kolač, što je privezan mreži da je povuče u dno mora*. — U jednom primjeru xvi vijeka. Zatim popadoše kolač od kamika, mrižu provrgoše, spustiv ga dolika. P. Hektorović 5.

f) *vrsta nakita*. u Dubrovniku. U kolaču su: pečica, cvijetak, pušenica, dudačka, krivajla, redači. F. Hefele.

g) *u narodnijem se pjesmama često kaže da koñ skače na kolače ili u kolače, može biti s toga što koñ kad je odskočio u visinu drži blizu prednje i zadnje noge, te je nekoliko sličan vidjeti kao kolač; ali je veća prilika da je ista riječ što i 2. kolač; ne mislim da je isto što 3. kolač (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 126): u naj prvom primjeru mjeri se koñev skok ne hvatima nego aršinima i koplima; a u nijednom primjeru nema koñ skače, za kolače, kao što kaže Popović nego na ili u kolače. Dobar doro na kolače skače, u prijeko dvanaest aršina, u dužinu dvadest i četiri, u visinu tri koplja junačka. Nar. pjes. vuk. 2, 384. Te mu dogo u kolače skače. Pjev. crn. 206b. Sve mu kulaš na kolače skače. Nar. pjes. juk. 170. Sve mu sitno u kolače skače. 516.*

h) u jednoga pisca xvii vijeka kao da kolač znači sredovječnu igru u kojoj su se junaci na konima borili kopljem, isporodi obduja i trka. — kolač može biti da se zato kaže što je mjesto igre bilo svud naokolo zatvoreno. Onomu koji se igra kolača, premda ne bude plaće koja se gubi, ni globe zašto se zlo igra, isto djelo za ne pogoditi dobro i ne ukršiti sulicu jest mu muka. M. Radnić 211b. Prvo nego kon ulize u igru od kolača, provodi se putem od trkača, šetajuć se obade zemlju i oslobodi se, neka poslije kada ustrči ne učini mu se put iskopan. 329a.

2. KOLAČ, *m. tur.* qulač, *skok u koña kad trči usagrepce* (galop, galopp des pferdes. Zenker). — *Samo u množini, vidi 1. kolač, d, g).*

3. KOLAČ, *m. tur.* qulač, *hvat. — U naše vrijeme u Bosni.* F. Miklošić, *die türk. elem. nachtr.* 2, 153. — *vidi i 1. kolač, d, g).*

KOLAČAR, kolačara, *m. čovjek što se bavi kolačima; dolazi samo u osobitijem značenju. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing., i voc. kolačaru, kolačari. — Od xviii vijeka.*

a. *čovjek koji čini ili prodaje kolače. — Između rječnika u Belinu* (ciambellajo, che fa o vende ciambelle, spirarius 191a) gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (v. kolačnik s dodatkom da je uzeto iz Belina). Bilo je u neka i medenih kolača, jer je nekada bio kolačar. M. P. Šapčanić 1, 22. Kolačari i grnčari pazariše. 1, 66. Jovan Ilić, med. kolačar. D. Avramović 270.

b. *čovjek koji, kad se slavi krsno ime, reže i lomi kolač (vidi kolač, a, d) aa).* U Levču jedan od gostiju naziva se 'kolačar' i vrši neku važnu službu pri lomljenju kolača. M. Đ. Miličević, *slave*. 47. Kolačar uzme kolač i nož... Kolačar se prekrsti i počne rezati... Tada kolačar prereže kolač u nakrst... Sad gosti puste kolač, a kolačar i domaćin prestome ga... 49—50. Sveštenik na nekim mestima s kadionicom, ikonom i novim kolačarom, obiđe sve sovre, okadi lude i prikaže im novoga kolačara govoreći: 'Evo novoga kolačara! neka je zdrav i čestit; s novim kolačarom neka nam dođe i nova sreća, Bože daj!' 69.

KOLAČARA, *f. u Vukovu rječniku*: igla što ima na glavi kao kolačić (po Srbiji i po Bosni nose žene takove igle za kapama) 'eine art schmucknadel, haarnadel', 'acus'.

KOLAČAREV, *adj. koji pripada kolačaru. — Može se kazati i kolačarov. Ovaj gost sada mora nazdraviti kolačaru (vidi kolačar, b) jer je, treća kolačareva'. M. Đ. Miličević, slav.* 51.

KOLAČAROV, *adj. vidi kolačarev.*

KOLAČI, *m. pl. vidi 1. kolač, a, d) cc) i d, g).*

1. KOLAČICA, *f. vrsta jabuke.* Kolačica, *rus.* калачики (Malva), *suvrst jabuke* (Zagreb). B. Šulek, *im.* 150.

2. KOLAČICA, *f. žensko čelade što čini ili prodaje kolačiće. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KOLAČIĆ, *m. dem.* kolač. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (kolačić, mali kolač, parva spira) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (biscottino, 'pastillus buccellatus' 142a; 'ciambella, cibo assai noto', spira 191a), u Voltigijinu (biscottino, ciambella, 'ein kleiner runder zwieback'), u Stuličevu (1, parva spira). 2. v. cijevka, u Vukovu (1. dim. v. kolač. — 2. vide uštipak).

a. *u pravom, ali u širem smislu, o malom hlebu, tako u naj prvijem primjerima znači: čel-*

stica, poskura (hostia). Kako tijelo Isusovo more stati u kolačiću kruha. F. Lastrić, *test.* 298a. U kolačiću i komadiću kruha posvećenoga. 301a. Mijesi mu se kolačić. (Z). Poslov. danić. Učini kolačić od to malo brašna. And. Kačić, *kor.* 237. Imadiše jednom dvajest malahnih kolačića. 253. Kad dijete ne može odmah (na vrijeme) da progovori, onda žene zamijese kolačić čekalom, pa mu dadu te izjede. Vuk, *poslov.* 43. u Dubrovniku su kolačići neka vrsta slatkoga kruha umiješana s jajima što mogu imati i obličje kolača, ali su češće kao mali podeblji štapići. P. Budmani. — *Može značiti što i uštipak, vidi u Vukovu rječniku.*

b. *u prenesenom smislu, vidi cijevka. — Samo u Stuličevu rječniku.*

c. *u prenesenom smislu, intestinum duodenum, prvi dio tankoga crijeva kako se sušuje iz želuca; slično je kolaču ili bofe konjskom potkovu. — U naše vrijeme.* Kolačić, *crevo od 12 palaca.* J. Pančić, *zoolog.* 15. 18.

KOLAČINA, *f. augm.* kolač. — *U Vukovu rječniku.*

1. KOLAČKI, *adv. kod rvača kad jedan drugoga podigne u vis, pa ga jednom postavi na zemlju (kao da ga usadi) kao kolac. — U Vukovu rječniku:* kolački, 'wie einen pfahl (in die höhe heben und niederpflanzen, im ringen)', 'ut palum defigo'. — *I ovdje tumaci Đ. Popović* (*tur. reč. glasn.* 59, 126): na hvatove, *vidi 1. kolač, d, g) i 3. kolač.*

2. KOLAČKI, *adv. u kolu (igri), na način kola. — U naše vrijeme u Bosni.* Ova pjesma pjeva se kolački. Bos. vila. 1890. 244.

KOLAČNIK, *m. vidi kolačar, a. — U Stuličevu rječniku:* 'qui spiras conficit, vel vendit' s dodatkom da je riječ ruska.

KOLAČUŠA, *f. mjesno ime. — U naše vrijeme.* Vinograd pod Kolačušu. V. Vrčević, *niz.* 22. Jeli ko od vas bio na zemlju pod Kolačušu? 333.

KOLAD, *f. coll. množvo kola. — U Stuličevu rječniku:* v. vozač. — *nepouzđano.*

KOLAĐELE, *vidi kolader. — Koladele, lako došlo.* F. Miklošić, *die türk. elem. nachtr.* 2, 150.

KOLADER, *interj. od tur. kolaj gele! lak ti bio trud! — vidi i kolaj. — U Vukovu rječniku:* kolader! kao što se u Baru rekne radinu: 'Si-rova ti!' tako se doje na lijevom brijegu Drine, u Semberiji, rekne: 'Kolader!' ali sam zaboravio što se na to odgovori (isto i u Nar. posl. vuk. 144).

KOLAİNA, *f. vidi kolajna.*

KOLAJ, *adv. tur.* qolaj, lako, lasno. — *U naše vrijeme.* Đever joj reče: 'Vidiš li curo, ovo polje? ovo je sve tvojega duvegije Suja'. A ona od radosti i čuda zapita ga: 'A po Bogu brajo, kad ovu silu preore i posije, a neka požne?' 'Bogme lasno' odgovori stari svat, 'kad svaki svoju dionicu prihvati, to je kolaj'. Nar. prip. vrč. 46. 'To je kolaj' (lasno), odgovori mu Ilija. 91. Meni mi je za tebe, a za men' mi je kolaj rabota. M. Đ. Miličević, *kraj. srb.* 314. — *Radi ovoga primjera vidi kolader:* Kolaj gele ihtijaru! Bos. vila. 1890. 157.

KOLAJINA, *f. vidi kolajna.*

KOLAJLUK, *m. tur.* qolajlyk, lakoća, lasnoća. — *U naše vrijeme u Bosni.* I Bog da u kolajlukom i da dode na vakat! Bos. vila. 1888. 257.

1. KOLAJNA, *f. monile, catella; nummus in honorem cusus. — Po svoj prilici od tal. collana* (monile); *ovako misli i Miklošić. — Dva su*

oblika i dva značenja kod ove riječi: stariji je oblik kolajna (pisano kolaina i u Vuka) s prvim, starijim značenjem; mlađi je kolajna što može imati i starije i mlađe značenje. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu: kolaina ili kolajna (kolayna), torquis; u Mikafinu: kolajna, verižica, lančić od vrata, torques, monile, murenula; u Bjelostjencu: kolaina, v. ovratak; u Voltigijinu: kolaina, collana, eine Halskette; u Vukovu: kolaina (s dodatkom da se govori u primorju) vide kolajna s primjerima iz narodnih pjesama: L'jepa su mi darovali dara: svekar bane kolaine zlatne... Ni na grlo zlatna kolaina (i u ovijem je primjerima starije značenje, premda o njemu Vuk ne govori); kolajna, das medaillon, grosse denkmünze, numus memorialis major'.

a. starije je značenje: grivna (ogrlica, derdan) što nose ženske oko vrata kao nakit, a i muški (naj češće kao znak časti). — U ovijem primjerima stoji bez sumnje kolaina. Kolaine, prstene, drago kamenje... u skriju zatvori. B. Gradić, djev. 90. Što ću učiniti od kolaine zlatne koju na putu općenomu najdem? B. Kašić, zrc. 76. Razdaria ubozijem kolaine, orečine, narukvice... per. 6. Kako dobro govori Izajia na pog. 61: ... kako vjerenicu urešenu kolainami sfojijama (quasi sponsam ornatam monilibus suis'. isa. 61, 10). M. Orbin 292. Kada bi na grlo i na vrat tvoj stavljena ona prisveta kolaina... V. Andrijašević, prav. 38. Ugrin Janko darova joj kolajnu (ovako je naštampano, ali se po metru vidi da treba čitati kolajinu) suha zlata. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 38. Da bi se nadostavila milost glavi tvojoj, i kolaina vratu tvomu. J. Matović 870. Oko vrata kolaine zlatne. Nar. pjes. vuk. 5, 287. Na prsi mu toke presjekao i svr tokah zlatnu kolainu. Pjev. crn. 279b. tako treba po svoj prilici čitati i u ovijem primjerima: Gdi (su t') kolajne ali venci? M. Marulić 814. Hoće kolajne, hoće zlato, hoće zoje. M. Držić 256. Tu kolajne, tu menduše biše. I. Zanotti, en. 49. Stavi mu kolainu (коляину) na grlo od zlata i kameña dragoga. S. Margitić, fal. 13. Stavja kolainu (коляину) na grlo svoje. 103. — U ovijem je primjerima oblik kolajna. Jer ga pogubi njegov sluga za odniti mu kolajnu i križ od zlata. And. Kadić, razg. 9. Pogubi ga sluga Nikolica, odnese mu krunu i kolajnu koja biše od suhoga zlata, nakićena pridragim kamenjem. 55b. A on njemu groše i dukate, i kolajnu od suhoga zlata koja valja sto bili dukata. 302ab. Postavi kolajnu od zlata na vrat njegov. kor. 43. Oko vrata kolajna od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 483. I evo ti kolajna od zlata što junaci nose oko vrata. Nar. pjes. marjan. 9. — U ovom primjeru ne znam, jeli prvo ili drugo značenje (ispoređi i kolajnica). Tebi daje od zlata kolajnu. J. Krmpotić, malen. 6.

b. mlađe je značenje: kao poveći novac (zlatni, srebrni, mjedeni) što se prima na čast i nosi na prsima. — Nije jasno kako ovo značenje postaje od prvoga: ili što se jedno i drugo daje kome kao čast, ili što ovakovi novac može visjeti o grivni. — U naše vrijeme (a može biti i od xviii vijeka, vidi naj zadnji primjer kod a); svagda s oblikom kolajna. vidi u Vukovu rječniku. Otići ću na Cetinje kraju, izdvorit mu od zlata kolajnu. Nar. pjes. vuk. 4, 323. Za rabrost svoju dobio zlatnu kolajnu. Vuk, dan. 1, 79. Osim drugih različitijeh poklona dali mu zlatnu kolajnu. nar. pjes. 3, 117. Deli-Mirku vojevodstvo dao i kolajnu na ramenu sjajnu. Osvetn. 2, 100. Na glavi mu mjesečina žarka, a na prsih nišani-kolajne. 2, 145. Kolajna za hrabrost, tapferkeits-medaille'.

Jur. pol. terminol. 499. Kolajna za zasluge, verdienst-medaille'. 553.

2. KOLAJNA, f. ime ravnici u Srbiji u okrugu čuprijskom. M. Đ. Miličević, srb. 1093.

KOLAJNICA, f. dem. 1. kolajna. — U jedinom primjeru xviii vijeka ne znam, jeli u prvome ili u drugome značenju (vidi naj zadnji primjer kod 1. kolajna, a). Biser-perje nosi na kalpaku, a na prsi zlatnu kolajnicu ku mu daje premožna carica. J. Krmpotić, malen. 17.

1. KOLAK, praep. vidi 4. kol. — isporodi 9. kola i polag. — Od xvi vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stuličevu (v. kod). Er kad ležeš, da ju (ovu travu) staviš kolak srca, vjeruj meni, činila bi, plam juveni mnogo skoro da oćutiš. Jedupka nezn. pjesn. 237. Stoj, nješto kopore u grmu kolak nas. A. Sasin 147. Cararina kolak grada. 191a.

2. KOLAK, m. vidi kolač. — U pjesmi što se pjeva na badni dan u Nišu. — Može biti riječ bugarska. 'Kolede melende, careva godina, cin cin kaka, daj mi dva kolaka'. Pa im se daju kolači koji su za to spremjeni (u Nišu). M. Đ. Miličević, živ. srb. 160.

3. KOLAK, kolka, m. dem. kolo. — U Stuličevu rječniku: 'orbiculus'. — nepouzdano.

4. KOLAK, m. ime muško. — U narodnoj poslovi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku: valjda je bio nekakav hajduk ili kesegija. Teško Kolaku na zlu konaku! ni ko p.i ni ko mari, ni se šta peče ni vari; al' kad se Kolak pomami, i p.iće i mariće i peći će i variće. Nar. posl. vuk. 314—315. — I kao prezime u naše vrijeme. Schem. segn. 1871. 94. — isporodi i Kolakovac, Kolakove Bare, Kolaković.

KOLAKOVAC, Kolakôvca, m. voda živa koja teče ispod zemlje kroz Gospić; pa se u zemlju slazi, ko hoće da pije vode s Kolakovca. Nen izvor biće odmah ispod mosta. M. Medić.

KOLAKOVE BARE, f. pl. zaselak u Hrvatskoj blizu Lešća u županiji ličko-otočkoj. Schem. segn. 1871. 27.

KOLAKOVICA, f. zaselak u Hrvatskoj u županiji virovitičkoj. Razdijel. 80.

KOLAKOVIĆ, m. prezime. — isporodi 4. Kolak. — U naše vrijeme. Dođe k sudu Jovan Kolaković iz Teočina. Glasnik. II, 1, 143. (1808). Stevan Kolaković. Nar. pjes. petr. 1, 351 (među predbrojnici).

KOLAKOVIĆI, m. pl. selo u Hercegovini. Statist. bosn. 111.

KOLALI, adj. vidi kolalija. — Ne mijenja se po padežima. — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Bosne, kao pridjev uz mavluta. A obuča kolali mavluta. Nar. pjes. petr. 3, 584.

KOLALIJE, f. pl. kao pridjev uz toke i gaće, vidi u Vukovu rječniku. — Može biti da postaje od kolo, kako Vuk misli (ispoređi kolast), ali svakako turskijem nastavkom ly (ispoređi kolali). ne znam, ima li u turskom jeziku riječ qolaly ili slična joj (amo jamačno ne pripada tur. qolanly, s kolanom, o sedlu ili o košu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (1. toke savijene kao kolutovi, kao što se i sad nose u Dalmaciji s primjerom iz narodne pjesme: Na prsima toke kolalije. — 2. gaće, valja da šarene na kola, cf. kolast, s primjerom iz narodne pjesme: Za Ankine gaće kolalije). Po dolami toke kolalije. Nar. pjes. petr. 2, 439. Pozvekuju toke kolalije. 3, 53.

KOLALOM LALOM, u Vukovu rječniku: pripjeva se na babinama, ein refrain der wochen-

bett-lieder' ,vox accini solita in carminibus ad puerperas' s primjerom: Kolalom lalom, ko mu otac bješe.

1. KOLAN, kôlna, adj. koji pripada kolima. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (kolna postelja ,lectus ambulatorius'; kolna špica ,radius rotae, austrum'. 2. melinska ,clitatorium'. 3. kolna šina ,canthus'. 4. kolna platnica ,orbile'. 5. kolna os ,axis'. 6. kolna zavornica ,sufflamen'; kolno pešće ,modiolus, l. medium rotae'; kolno duple ,tubus rotae' gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu (kolna platnica ,orbile'; kolna podporna ,sufflamen'; kolno pešće ,axis'), u Voltigijinu (di carro, carreggiabile' ,fahrbar'; kolna postelja ,letto currule' ,ein fahrbares bett'; kolni os ,asse' ,achse'; kolno dublje ,tubo di ruota' ,radröhre'), u Stulićevu (plostrarius'). Kolne puške nisu im vrijedne. I. A. Nenadić, šamb. 18. Kolne puške ,annoni'. 18. Kolnu pušku upraviše. 21. Kolnijeh pušak četrdeset. 22. Predmeta takovih koji se otpravljaju ili željeznicom pod zaporom kolnim (wagenverschluss') ... Zbornik zak. 1853. 966.

2. KOLAN, m. (kožani ili drugi) pojas kojijem se sedlo učvršćuje na košu, opasavši ga oko trbuha, isporodi poprug i potprug; i neki ženski pojas. — Tur. qolan. — Gdje gdje stoji u množini i za jedno, jer se svaka polovica pojasa shvaća kao jedno; ali se često govori o nekoliko kolana za jedno sedlo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (1. ,der sattelgurt' ,cingulum sellae equariae'. — 2. ženski pojas na pafama, vide tkanice).

a. na košu. Te sapali krila Jabučilu, što ne mogla vatrom sagoreti to pod kolan pritegnula tvrdo. Nar. pjes. vuk. 2, 109. Dobro Šarcu kolane poteže. 2, 216. Te opremi Šarca od mejdana, priteže mu sedmere kolane. 2, 248. Sedlaj koše, priteži kolane. 2, 296. Popregnu ga od srebra kolanom. 2, 570. Svaki nosi zelene gadare pod kolane s obadvije strane. 3, 333. S desne strane Ivan objesio, s desne strane o desnom kolanu, objesio dumišli gadaru. 3, 536. Na mrkovu priteže kolane, priteže mu četiri kolana, a i petu ibrišim-tkanicu. 4, 181. Kada Miloš dođu kolan steže. 4, 229. O doratu vješa kuburlije, a pod kolan sabju privezuje. 4, 324. Svaki košik pritezaj kolane. Pjev. crn. 88b. Priteže mu ibrišim-kolane. 148b. Potpregnu ga ibrišim-kolanom. 191a. Otpušeća mu sve devet kolana. Nar. pjes. juk. 107. Udari mu (labudu) četiri kolana. Nar. pjes. magaz. 1869. 107. Pak izvede debela zekana, poteže mu na toke kolane, sve četiri jedan po drugome. Nar. pjes. petr. 2, 658. Nemoj tako, beže Ćuboviću, za sedlo se jesam primrznula, već prereži tanahne kolane, nosi mene u bijelu kulu. Nar. pjes. hörm. 1, 113. Povedi mi Srničić-Aliju, neka meće mršu u kolane. 1, 308. Bedevija na noge skočila, pa pod kolan krila pokupila. 1, 489. Puklo ti je sve devet kolana. 2, 88. Pa uhvati pod kolan dogata. 2, 215. Svaki ata u kolan metnuo. 2, 343. Pridržavajući kolan na mome mrkovu. M. P. Šapčanin 1, 71. Ćut zmaj za pojasom, čijem rastavlja do sedla junaka i od sedla koša do kolana. Osvetn. 2, 101. Mori smrca gdje god koga nađe, a krv boji koše do kolana. 2, 133. Pre nego što bi ga uzjahao, Velko bi sam zagledao u kolan, uzde ... M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 745. — Metaforički. Dobro mu je ovoga puta Petar pritego kolane. M. Pavlinović, razg. 113.

b. na ženskom odijelu. (Žene u Srbiji u okrugu vranškom) opasuju se, osem pojasa, ko-

lanom, na kome su pavte. M. Đ. Milićević, kra]. srb. 313. vidi i u Vukovu rječniku.

3. KOLAN, m. ime domaćijem muškijem životinama.

a. jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. prascu. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOLANCE, n. dem. kolo. — U naše vrijeme. Načini se dnom kakve šojice devet kolanaca na pepelu. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 124.

KOLANČIĆ, m. šaren grah, ide uz kukuruz. Oblaj. D. Hirc.

KOLÁNDRA, f. vidi kalandra. — U jednoga pisca čakavca XVI vijeka. Sa sfih stran čušaše ptičice žuberčići, ... tamo petelina brćući, simo kolandre pripivajući. P. Zoranić 68b.

KOLANE, f. (?) pl. ime selu u Dalmaciji na ostrvu Pagu. Repert. dalm. 1872. 85.

KOLÁNINA, f. augm. 2. kolan. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Po kaltaku (na košu) kožna kolanina. Smailag. meh. 40.

KOLANOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Milutin Topuzović preziva Jovana Kolanovića. Glasnik. II, 1, 149. (1808).

KOLANSUZ, adj. tur. qolansyz, bez kolana (o košu). — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena gdje stoji pred dorat i ne mijenja se po padažima. Na njegovu kolansuz-doratu ... Nar. pjes. hörm. 2, 590.

1. KOLANE, n. djelo kojijem se kola (vidi 1. kolati). — U naše vrijeme kod pisaca. Ovo će povjerenstvo nadzirati kolaše banka državnata. Zbornik zak. 1866. 129. i u Šulekovu rječniku: ,circulation'; kolaše (novaca), ,circulation (v. gelde)'; kolaše krvi ,blutumlaufl'.

2. KOLÁNE, n. djelo kojijem se kola, vidi 2. kolati.

KOLAP, kôlpa, m. (morski) val, tal. colpo, udarac, colpo di mare, val. — U naše vrijeme u Dubrovniku. Nema drugo nego muža za mušom, puca grom, svaki kolap (val) kako Petka. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. Ako vidiš kakav jaki kolap, pripoga', pa kad prode, opet u rotu. 217.

KOLAPOVIĆ, m. prezime. — U Daničićevu rječniku: Kolapovići, ,Jake Kolapovići' po svoj prilici Dubrovčanin 1374. (Spom. sr. 2.) 27.

1. KOLÁR, m. čovjek koji po svom zanatu gradi kola (vidi 7. kola). — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kolar, koji kola čini ,essedarius, carpentarius' gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencu (rotarius, carpentarius, essedarius, plaustrarius, diastrocharius'), u Jambrešićevu (rotarius'), u Voltigijinu (,faccocchi, carrozzajo', ,wagner'), u Stulićevu (kolar, koji kola napravlja ,curruum, rhedarum faber'), u Vukovu (,der wagner', ,plaustrarius'). I kolari, češnjari, sitari. M. A. Relković, sat. K8b. Uči se zanatu u mjesnoga kolaru. M. Pavlinović, rad. 72. — U ovome primjeru ne znam, stoji li ova riječ u pravome značenju ili je prezime: Đurica Kolar. Glasnik. II, 3, 77. (1706—1707).

2. KOLÁR, kolára, m. a) vidi jaka, kolijer; b) ogrjak, ogrlica, derdan. — Tal. collare. a) u prvom značenju u Mikafinu rječniku: kolar, kolarin, ogrličić ,collare', i u naše vrijeme u Dubrovniku: na košu, na svakom gornem odijelu, na kabanici, pa i sama kabanica, n. p. ,Zima je na dvoru; uzmi kolar'. P. Budmani. — b) u drugom značenju u naše vrijeme kod sjevero-zapadnijeh štokavaca i čakavaca. Lipši mi je kolar oko vrata nego zraka oko sunca žarka. Nar. pjes.

marjan. 185. Za brata bih crne oči dala, za dragoga srno od kolara. 189. Neka mi on dela te lepe kolare. Nar. pjes. istr. 2, 45.

3. KOLAR, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Plac u Kolaru. Sr. nov. 1871. 191.

1. KOLARAC, Kolarca, *m. ime dvjema selima: (kajkavski) Kolarec doh i gornji u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. Razdijel. 99.

2. KOLARAC, Kolarca, *m. čovjek iz sela Kōlārā*. — *U naše vrijeme*. Vule Ilić Kolarac. M. Đ. Miličević, srb. 145. — *vidi i Kolarčev*.

KOLARČAD, *f. coll. vidi kod kolarče*.

KOLARČE, kōlārčeta, *n. dem. 1. kolar*. — *U Šulekovu rječniku sa značenjem: kolarev šegrt, wagnerjunge*. — *Nema plurala, mješte kojega bi se mogao upotrebiti kolektivni supstantiv ženskoga roda: kōlārčād*.

KOLARČEV, *adj. koji pripada Kolarcu (ne smam jeli prezime ili je samo po rodnom mjestu)*. Na istok od mosta gde je sada Kolarčeva kuća (u Beogradu). M. Đ. Miličević, zlosel. 10.

KOLĀRDI, kōlārādā, *m. pl. koraļ, merġan, tal. (pl.) coralli*. — *isporedi 1. kolari*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kolārdi, *pl. 'corallia', g. kolārād*. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 52.

KOLĀREV, *adj. koji pripada kōlāru*. — *U Vukovu rječniku: vide kolarov*.

KOLĀREVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Vuk, živ. 96.

KOLĀREVO SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijel. 107.

1. KOLĀRI, kolārā, *m. pl. vidi kolardi*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kolārī, *pl. 'corallia', g. kolār*. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 46.

2. KOLĀRI, *m. pl. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu jagodinskom*. K. Jovanović 107. — *b) selo u okrugu smederevskom*. K. Jovanović 149. — *Pominje se mjesto s ovakijem imenom i prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 135.

KOLARICA, *f. žensko čelade što igra u kolu*. — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Zašto snaše kolariće brzo gine čisto lice, kad dopane mnogi ruku, tamo amo da ju vuku... Al' snašice skitarice i pomamne kolariće... V. Došen 101a.

1. KOLARIĆ, *m. prezime*. — *Od XVI vijeka*. Jemrih Kolarić. Mon. croat. 323. (1550). Marko Kolarić iz Ribara tužio Ivana Maksimovića. Glasnik. II, 1, 47. (1898). Vasilij Kolarić. D. Avramović 259.

2. KOLARIĆ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 60.

KOLARIJA, *f. kolarski zanat*. — *Naćineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku: 'wagner-handwerk'*.

1. KOLĀRĪN, kolarina, *m. tal. collarino, dem. collare (vidi kod 2. kolar)*. — *Od XV vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kod kolar), u Bjelestjenčevu ('collare'), u Daničičevu (kolarin, 'collare')*.

a. ogrġaj, đerdan. Odz prstenovz i kolarinovz... Četiri kolarini koji su s kamenjemb. Spom. sr. 2, 125. (1466). Donijeli smo... od bisera kolarine. M. Vetranić I, 236. Vidiš ovi kolarin, vidiš li ovi pendin? M. Držić 256. Neizbrojnije(m) me je bisernijem i perlenijem kolarinim (štamcarskom griješkom kolarinin; a može biti da treba čitati kolarini) uredio. B. Gradić, djev. 104. Kupi Mari kolarina. Nar. pjes. herc. vuk. 243. ovakovo je značenje i u naše vrijeme u Dubrovniku, ali samo o onakome derdanu na

kojem su nanizana srna (ovakovo značenje valja da je i u starijim primjerima), i osobito o onome što župke nose na vratu, što je nanisan povećijem zrnima od zlata ili od srebra pozlaćena, izrađenijem na filigranu. P. Budmani.

b. ogrġak u pseta. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

c. vidi jaka, kolijer. — *Ovakovo značenje valja da je u Mikajinu rječniku*.

2. KOLARIN, *m. kao da je ime ovnu*. — *isporedi kolarinka*. — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena*. Skopac kolarin i vol rošin. Nar. pjes. istr. 4, 4.

1. KOLĀRINA, *f. što se plaća za vožnje na kolima*. — *Naćineno u naše vrijeme*. Kolarina, wagen-geld'. Jur. pol. terminol. 625.

2. KOLĀRINA, *f. kolareva ili kolarska radna*. — *Naćineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku: 'wagnerarbeit'*.

3. KOLĀRINA, *f. u Vukovu rječniku, gdje nema značenja nego samo primjer iz narodne pjesme: Pak na glavu kapu kolarinu, o kojoj su do tri krila zlatna*.

KOLĀRINAC, kolārīnca, *m. dem. 1. kolarin*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kolarīnac, 'collare', g. kolarīnca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 58.

KOLARINE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru benkovačkom*. Repert. dalm. 1872. 41.

KOLARINKA, *f. ime ovci*. F. Kurelac, dom. živ. 33. — *isporedi 2. kolarin*.

KOLARIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva više Kolarišta. Sr. nov. 1875. 987.

KOLARKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u Kolarki. Sr. nov. 1878. 1081.

1. KOLĀRNICA, *f. mjesto (zatvoreno, kuća, dućan) gdje radi kolar*. — *U Vukovu rječniku: 'die wagnerei, werkstätte des wagners', officina plaustraria'*.

2. KOLĀRNICA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) planinski vrh u okrugu niškom*. M. Đ. Miličević, kral. srb. 4. — *b) u okrugu biogradskom*. Niva u Kolarnici. Sr. nov. 1878. 720. — *c) vis u okrugu kneževačkom*. Glasnik. 19, 299. — *d) mjesto u okrugu kruševačkom*. M. Đ. Miličević, srb. 725.

KOLĀRNICE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom*. Niva u Kolarnicama. Sr. nov. 1865. 248.

KOLĀRNĪK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom*. Branik pod Kolarnikom. Sr. nov. 1878. 335.

KOLĀROV, *adj. vidi kolarev*. — *U Vukovu rječniku: 'des wagners', plaustrarii'*.

KOLAROVAC, Kolarovca, *m. ime selu (kajkavski Kolarovec) u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. Razdijel. 103.

1. KOLĀRSKĪ, *adj. koji pripada kolarima (vidi 1. kolar)*. — *Naćineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku: kolarski posao, kolarsko djelo, 'wagnerarbeit'; kolarsko drvo, wagnerholz'*.

2. KOLĀRSKĪ, *adj. koji pripada (mjestu) Kolarima*. Kolarska (opština). K. Jovanović 107. 149.

KOLĀRSTVO, *n. kolarski zanat, isporedi kolarija*. — *Naćineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku: 'wagnerhandwerk'*.

KOLASAC, Kolasca, *m. selo u Dalmaciji u kotaru benkovačkom*. Repert. dalm. 1872. 41.

KOLAST, *adj.* *snačenje je jamačno, kako je tumačeno u Vukovu rječniku: šaren na kola.* — *U narodnim pjesmama stoji jako često kao pridjev uz hazdija (vidi hazdija i ovdje naj prvi primjer); iz narodnijeh je pjesama prešlo i u književni jezik.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (šaren na kola 'rundgefleckt', 'maculosus').* Na njemu je kolasta azdija, po azdiji ispletene guje. Nar. pjes. vuk. 2, 593. Bijegami prutastim i kolastim. Đ. Daničić, Imojs. 31, 10. Krevet s kolastim zastorima. Bos. vil. 1890. 22. — *U Šulekovu rječniku: 'getigert' (što bi upravo bilo prutast); 'rundgefleckt'.*

1. **KOLAŠ**, *m. ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

2. **KOLÂŠ**, kolâša, *m. čovjek koji pripada društvu 'Kolu'.* — *U naše vrijeme u Zagrebu.* P. Budmani.

KOLAŠA, *f. ime kozi.* F. Kurelac, dom. živ. 38.

KOLAŠCE, *n. dem. kolo.* — *U Mikaljinu rječniku: kolašce, malo kolo 'rotula', i u Stuličevu: v. kolica (gdje je shvaćeno kao dem. kola) s dodatkom da je uzeto iz Mikaljina.* — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: 'rädchen'.* — *i s osobitijem značenjem: Naj prije se pomenutim već kolašcem ('roulette') sva mjedena ploča popravi.* B. Šulek, graf. umjetn. 209. Kolašce 'copirrädchen'. Hajdenak 14.

KOLAŠICA, *f. žensko čelade što pripada društvu 'Kolu'.* — *ispoređi 2. kolaš.* — *U naše vrijeme u Zagrebu.* P. Budmani.

KOLAŠIN, *m. mjesno ime.* — *Od prije našega vremena (vidi kod b), a između rječnika u Vukovu (1. grad u Hercegovini.* — 2. kao knežina između Novoga Pazara i Peći).

a. *selo (u prvom primjeru, drugdje ga zovu 'grad') sad u Crnoj Gori, prije u Hercegovini.* Fatiše se sela Kolašina, spuštaše se ravnoj Metohiji. Nar. pjes. vuk. 2, 229. Od bijela Kolašina grada. 3, 515. Krvavome gradu Kolašinu. 4, 397. Od Nikšića i od Kolašina. 4, 443. Dode kniga kršnu Kolašinu. 4, 470.

b. *kao knežina između Novoga Pazara i Peći (Vuk).* — *Amo vaša da pripada ovaj primjer: I od Peći i Nova Pazara, od Gusiña i od Kolašina.* Nar. pjes. vuk. 4, 83. i *možebiti i ovaj: Kolašine (pleme).* S. Novaković, pom. 135.

KOLAŠINAC, Kolašince, *m. čovjek iz Kolašina.* — *ispoređi Kolašinanin.* — *U naše vrijeme.* Dok je meni paša u Pazaru a u Skadru Mamute veziru i Đul-bego iz Gusiña ravnog i dok su mi age Kolašinci... Nar. pjes. vuk. 4, 294. Po biće se ĩuti Kolašinci, izginuće braća Moraćani. 4, 323. Na Turčina ĩuta Kolašince. 4, 398. Da ih čuva od Kolašinaca. Ogleđ. sr. 257.

KOLAŠINČAD, *f. coll. vidi kod Kolašinče.*

KOLAŠINČE, Kolašinčeta, *m. dem. Kolašinac.* — *Mj. plurala vaša da bi se upotrebio supst. f. coll. Kolašinčad, ali mu nema potvrde.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Nemu veli Ture Kolašinče. Pjev. crn. 45a.

KOLAŠINKA, *f. žensko čelade iz Kolašina.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Novica je pao na Cetinje i doveo Kolašinke mlade. Osvetn. 2, 186.

KOLAŠINOVIĆ, *m. vidi Kolašin, a.* — *U Daničićevu rječniku: Kolašinovič, sadašnji Kolašin u Hercegovini s primjerom: 'Sgradi Ali paša Cengić gradš na Kolašinoviću' 1631. (Okáz. pam. šaf.) 85.*

KOLAŠINSKI, *adj. koji pripada Kolašinu.* —

U naše vrijeme. I još fališ kolašinske Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 314. Velika je kolašinska snaga. 5, 376. No ne dadu zmije kolašinske. 5, 388. Na bijele kolašinske ovce. 5, 409. Jedno momče zove kolašinsko. Pjev. crn. 44b. Hodi brže, kolašinski vuče! 247a.

KOLAŠINANIN, *m. čovjek iz Kolašina.* — *ispoređi Kolašinac.* — *Plur.: Kolašināni.* — *U Vukovu rječniku: 'einer von Kolašin' s primjerom iz narodne pjesme: Gusiñani i Kolašināni.*

1. **KOLATI**, *kolam, impf. postaje od kolo.* — *U naše vrijeme.*

a. *(u dalmatinskom Zagorju) vrtiti mlinom.* M. Pavlinović.

b. *ići na okolo (uprav o krvi koja iz srca ide po svemu živinskom tijelu pa se opet srcu vraća; o novcu što ide od ruke do ruke, itd.).* — *Naćineno u naše vrijeme za ovo značenje.* — *U Šulekovu rječniku: 'umlaufen (v. blute; v. gelde)'.*

c. *o svatovima (nije mi jasno značenje; može biti: ići na okolo, ili može biti u svezi sa kolač).* Ovo popodne (svatovi) kolaju na pijaci (Novi u Vinodolu). V. Bogišić, zborn. 226.

d. *sa se, refleksivno.* — *Značenje mi je nejasno; može biti isto kao kod c.* Pila, jela, puna pjeva tola, uz obrok se tašta svadba kola. Osvetn. 4, 23.

2. **KOLATI**, *kôlām, impf. lijepiti kolom.* — *Postaje od 5. kola.* — *U naše vrijeme u Lici.* Kôlati, lijepiti kolom, tutkaliti, keliti. u Lici. V. Arsenijević. 'Tvoje kolañe ne vaļa, što god skolaš, ono se odma raskola'. Ili n' umiješ kolati, ili ti ne vaļa kola'. J. Bogdanović.

KOLAUZ, *m. vidi kalauz.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Kolauz je Meho kolauze. Nar. pjes. juk. 586.

KOLAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KOLAVAC, Kolavca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krugujevačkom.* Niva u Kolavcu. Sr. nov. 1863. 384.

KOLCE, *n. dem. kolo.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kod kolo) gdje se naj prije nahodi, u Voltijjiniu ('rotella', 'rädlein'), u Stuličevu ('rotula').* Kako god sviña koja u svojim nozdrama zlatno kolce imade... J. Rajić, pouč. 2, 93. Kólce, dem. kolo. Na krugovačkom platnu prave se naokrugla kolca. u Lici. V. Arsenijević. 'Ajde mi edno malo oreće kolce napravi'. J. Bogdanović.

KOLCI BRDI, *m. (?) pl. ili Kolca Brda, n. pl. mjesno ime.* — *xv vijeka.* Selo na Kolci Brdi. Mon. croat. 93. (1463).

KOLČAC, kolčaca, *m. dem. kolac.* — *ispoređi kočac.* — *Samo u Jambrešićevu rječniku: kolčec, paxillus', i u Stuličevu: 'paxillus'.*

KOLČAK, *m. tur. golčaq, gvozdeni rukav (u oklopa); kao široka i kratka cijev od vune ili od runa u kojoj se ruke drže zimi i grijū.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi kod b i c).*

a. *gvozdeni rukav.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka.* Nose od gvozđja svi kolčake, u gvozdenoj idu mreži. J. Palmotić 79.

b. *za grijanje ruku.* — *U Vukovu rječniku: 'der muß', 'manicæa genus' s dodatkom da se govori u vojvodstvu.*

c. *ñeka zakrpa na kojenima.* — *U Vukovu rječniku: (n. p. u Srbiji) na čakširama, t. j. zakrpa na kojenima kad se čakšire prodru; ali kad se 'kolčaci udaraju' načine se jednaki, i po švu*

se prišiju gajtani te se i ne poznaje da su čak-širo zakrplene, nego bi se moglo pomisliti da su šarane. gdje koji i nove čakšire s ovakovijem kolčacima grade. — U ovom primjeru sam Vuk upotrebljava ovu riječ za zakrpu na laktu: Na rukavima ima kolčake (na laktovima kao duguljasto zakrpe). Vuk, kovč. 41.

KOLČIĆ, m. vidi 1. kočić. — Između rječnika u Vrančićevu (paxillus) i u Stuličevu (v. kolčac). U zemlju se zabija kolčić trozubi. B. Kašić, rit. 287.

KOLDINIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Jandri Koldinić. Mon. croat. 189. (1503).

KOLDIŃA, f. rijeka kod Križevaca. D. Hirc.

KOLDOVAŃE, n. djelo kojijem se kolduje (vidi koldovati). — U Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) kolduвање, v. petlaŃe, i u Stuličevu: kolduвање, v. prosjačenje s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva.

KOLDOVATI, koldujem, impf. prosjačiti. — Može biti riječ mađarska od koldulni (s istijem značenjem), premda ima i rus. колдувать, вра́тати. — Nalazi se samo kajkavski oblik koldovati (vidi koldovaŃe), u Slovenaca koldovati. — U Bjelostjencevu rječniku: koldujem, petlam, pitam za Boga, prosjačim, mendico, v. prosim, a iz Ńega u Stuličevu: kolduvati, v. prosjačiti.

KOLDUŠ, m. prosjak, mađ. koldus. — Od xvi vijeka u vjevernijeh čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjencevu (mendicus, v. petlar) i u Stuličevu (griješkom koldus, v. prosjak) s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva. O galufe, o koldušu, poj v zal čas. Korizm. 8^a. Od koga (plašća) dil jedan poda koldušu. F. Glavinic, cvit. 367^a. Almušto komu se ima dati? Ubozim, nišćim, koldušem. svitl. (strana?).

KOLDUŠICA, f. prosjakiŃa. — Postaje od kolduš. — U Jambrešićevu (latinskom) rječniku kod mendicula.

KOLDUŠIJA, f. vidi koldušstvo. — U jednoga pisca iz Istre xvii vijeka. 'Vinetus in mendicitate et ferro' vezan u koldušiji i gvozdu. F. Glavinic, posl. 60.

KOLDUŠKI, adj. koji pripada koldušima. — U Jambrešićevu (latinskom) rječniku gdje ima samo adv. po kolduško kod mendice.

KOLDUŠTVO, n. osobina onoga koji je kolduš. — U Bjelostjencevu rječniku: koldušstvo, ubošstvo, pauperies, v. petlarija, i u Stuličevu: griješkom koldustvo, v. prosjačenje s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva.

1. KOLE, adv. samo s prijedlozima do i od, vidi dokle, dokole, i odakle itd. — xvi vijeka i u jednoga pisca xviii. Dokole bihomo mladahn. N. RaŃina 25^b. paul. gal. 4, 3. — Evo su jure tri lita, odkole prihoju išćući voća na ovoj smokvi. Bernardin 139. luc. 13, 7. Od kole se porođ, Boga zabiše. Zborn. 3^a. Od kole idete? 58^a. Od kole zlato bi na svijetu u scjeni, ljubav se izgubi. N. Dimitrović 7. Eto se bez broja godišta navrš, od kole sjen tvoja u robstvu duh drži. 31. Od kole (smrt) vazima pod svoju svaka vlas. 47. Od kole znamo da mu smo sagriješili. A. Gučetić, roz. mar. 106. Od kole ga već neće izvesti. T. Babić, pism. 28.

2. KOLE, vidi kole. — U jednoga pisca xvii vijeka. Ne dava im mira i kole. P. Bakšić 225.

3. KOLE, m. ime muško. — isporodi 6. Kola i 2. Koleda. — U naše vrijeme. Kole Rašić iz Niša. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 54.

4. KOLE (?), Koleta (?), n. (?), mjesno ime u Srbiji u okrugu kruševačkom. Niva kod Koleta. Sr. nov. 1867. 460.

5. KOLE, vidi 1. kol, c. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. A ne veruješ ti da dusi ali duše od mrtvih pridu kadakole za prikazati se prijatelem svojim? Starine. 17, 237. (1555).

KOLEBA, f. vidi koliba. Vojnici su razdijeljeni po kolebama. Javor. god. 16, br. 36, str. 574.

KOLEBA, vidi koleba.

KOLEBICA, f. dem. koleba. Kuća mu se svako jutro smanjivala dok naj posle od Ńe postane mala kolebica. Nar. prip. vuk. 95.

KOLEBINE, f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskom. Niva u Kolebinama. Sr. nov. 1861. 682.

KOLEBŃI, adj. koji pripada kolebi. A odmah po tom otvoriše se kolebŃa vrata. Srp. zora, god. 1, sv. 1, str. 12.

KOLEĆ, m. vidi: Stale je koleć, t. j. lelek, jauk. Zemljak. 1871. br. 2. — nepoznata postaja.

KOLEČKAŠ, kolečkaša, m. u Vukovu rječniku: n. p. vo, koji je odmah do kolečaka upregnut. — Kolečkaši, volovi do kolečaka. u Srijemu. M. Medić.

KOLEČKE, kolečkā, f. pl. dva kola (kolesa) na plugu. — U Vukovu rječniku: 'die räder am pfluge', rotulae aratri.

KOLED, m. vidi 2. koledo.

KOLEDA, f. vidi u Vukovu rječniku: od prije su išla momčad uoči božića od kuće do kuće te pjevala pjesme, od koleda, u kojima se uza svaku vrstu pripijeva: 'koledo!' Nekoliko ovakijeh pjesama naštampano je u prvoj knjiži Srpskijeh narodnijeh pjesama 1841, a opominem se da sam još u djetinstvu slušao u ovakoj jednoj pjesmi kako žele da im kravo budu mliječne, da namuzu pun kabao mlijeka: 'Da okupam, koledo! malog boga, koledo! i božića, koledo!' Momčad ona što igraju i pjevaju zovu se 'koledani'. Ovaj se običaj među ljudima našega zakona gotovo sa svijem izgubio, alj u Kršćana još traje (cf. kolenda, kolendati). 'Čitava koleda' reče se i sad kad ide mnogo ljudi zajedno (vidi i Nar. posl. vuk. 348). — isporodi 1. koledo, koledva, kolenda. — Po tome se vidi da bi pravo značenje ove riječi bilo: budŃi dan, a naj više se uzdržala u voc. koledo (vidi koledo) što se pripijeva uz pjesme onoga dana. I u pravoslavnijeh Hrišćana kao da se još nije posve izgubio ovaj običaj (vidi a). — (Od lat. calendae, može biti preko grč. καλάνδαι, te e postaje od negdašŃega e (vidi kolenda). razlika prema latinskom značenju ne smeta, ili se uzme da je naš narod volio svetkovati pjesmom božić nego novu godinu, ili da je u staro doba počinjala godina božićem. — Može biti i praslavenska riječ, isporodi stslav. kolēdy, nova godina, rus. коляда (i ко́лѣда), badŃi dan, božić, češ. koleda, dar na novu godinu (vidi kolenda), pjesma na badŃi dan (pjesma od kolede), crkveni obred kojijem se blagoslovljaju kuće o tri kraja (bog i đaci, vidi kod dak, a), pol. kołęda, dar na novu godinu.

a. kao pripjev uz pjesmu (na badŃi dan), naj češće u voc. koledo. Dobar veče, koledo! domaćine, koledo! (Ovo se 'koledo' dodaje ovako u srijedi i na kraju u svakoj vrsti svake ove pjesme. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 114. Granu sunce iza brla, veselo, veselo! nije sunce nego božo, koledo, koledo! (Uza svaku vrstu kao dojako, prvo: veselo! veselo! a drugom: koledo! koledo!). Nar.

pjes. herc. vuk. 337. Kolečani kolo građe, koledo, koledo! (*kao da po narodnom mišljenju postaje od kolo*). 343. Oj hubava, koledo!, mala moina, koledo!... M. Đ. Miličević, živ. srb.² 160. Jednim reže veselicu, veselo! koledo! Bos. vila. 1888. 123. — *Rjeđe u drugom obliku*. Koleč, melende, careva godina. (Iz Niša). M. Đ. Miličević, živ. srb.² 160.

b. *onakove se pjesme zovu od koledo ili koledske (vidi kolebski), vidi u Vukovu rječniku*. Pjesme od koledo. Vuk, nar. pjes. 1, 114. nar. pjes. herc. 343.

c. kao kolektivni supstantiv, *momčad što pjevaju kolebske pjesme, koleđani*. Šta ćemo darovati koleđu? Vuk (?), nar. pjes. herc. 343. — *I uopće (u prenesenom smislu), kad ide mnogo ljudi zajedno (vidi u Vukovu rječniku na kraju)*. Malo daje u naprijed bijaše, on nastupi na jednu koleđu, gdje on nađe Đulić-bajraktara, i kod nega sto i dvadeset druga; kraj njih Hasan proturi dorata, još na jednu nagazi koleđu, gdje bijaše Bojčić del' Alija, kod Alije šezdeset pandura; malo daje Hasan projurio, još na jednu naišo koleđu, i tu nađe Tanković-Osmana i uz nega trideset momaka. Nar. pjes. hörm. 1, 338.

2. KOLEDA, m. ime muško. — *Po svoj je priliči ista riječ što 1. koleđa*. — *isporedi 2. Kolenda*. — *Naj prije se nalazi u spomeniku latinske XIII vijeka*. „Juvosa filius Coleđa“. Mon. op. zagr. tkalč. 1, 62. (1227). pa i u spomeniku XVIII vijeka, ali kao prezime ili nadimak. Ostoja Koleđa. Glasnik. 11, 3, 80. (1706—1707).

KOLEĐAN, koleđna, adj. *uprav koji pripada koleđi; ali se čuje samo adv. koleđno s osobitijem značenjem u sjevernoj Dalmaciji*. Koleđno, va-lano. „On koleđno pripovida“. „Koleđno je izreka“. M. Pavlinović.

1. KOLEĐAR, koleđara, m. *vidi koleđanin*. — *U naše vrijeme u Istri*. Koleđar „qui carmina koleđvi dicta cantat“, pl. koleđari. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 66.

2. KOLEĐAR, koleđara, m. *vidi kalendar*. — *Naćineno u naše vrijeme od koleđa prema kalendaru*. — *U Šulekovu rječniku*: „kalender“.

KOLEĐARINA, f. *određena svota što se plaća vladi za prodavanje koleđara (vidi 2. koleđar)*. — *Naćineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku*: „kalendergebühr“.

KOLEĐARNIK, m. *čovjek koji piše ili izdaje koleđar (vidi 2. koleđar)*. — *Naćineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku*: „kalendermacher“.

KOLEĐARSKI, adj. *koji pripada koleđaru (vidi 2. koleđar)*. — *Naćineno u naše vrijeme*. Pošto se svake koleđarske godine izdaje posebna zbirka. Zbornik zak. god. 1869. 59.

KOLEĐINAC, Koleđinca, m. *kajkavski Koleđinec, ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. Razdijel. 97.

KOLEĐNICA, f. *božićna zdravica, vidi 1. koleđa*. — *Kao da je riječ bugarska*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Bugarska koleđnica (božićna zdravica). M. Đ. Miličević, srb. 937.

1. KOLEDO, n. *vidi 1. koleđa i 1. kolenda*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: koledo, dar koji se na mlado leto daje „strema“. 2. „cantilena quae kalendis Januarii sive in anno novo canitur, l. in festo nativitatis Domini, unde“ koledo „cantioncula, sic dicta a kal. Jan. 3. koledo „in cathedrali Zagradiensi vocantur septem illae solemnes antiphonae incipientes ab O, decantari solitae ultimis diebus adventus, ad quas forte olim po-

pulus colligebatur decantandas, prov.“ Kada se koledo popeva, blizu se božić poveda; u *Jambresičevu*: „Ceres“; u *Voltigijinu*: „mancia al nuovo anno“ „neujahrgeschenk“; u *Stuličevu*: v. kolenda s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjenčeva*. — *Po Bjelostjenčevu su rječniku tri značenja*: a) dar na novu godinu, vidi kod 1. kolenda; b) što se pjeva na novu godinu ili na božić, isporedi 1. koleđa i 1. kolenda; c) neke crkvene pjesme što se pjevaju zadnjih dana od adventa u glavnoj crkvi zagrebačkoj; u *Jambresičevu* je nejasno značenje, može biti da je rimska boginja žita i hleba Cerrera, isporedi 2. Koledo; u *Voltigijinu* je prvo značenje što je u *Bjelostjenčevu*; *Stulli* rača da je primio sva tri značenja iz *Bjelostjenčeva*.

2. KOLEDO, m. *po pripjevu koledo pomislilo se da je ovo ime kakva starinskoga slavenskoga boga*. — *Tako je u jednoga pisca XVIII vijeka*. Naši su se stari pre nekoliko stotina godina kladili Davoru i Koleđu. D. Obradović, basn. 191. Od kad su Srbi Davora i Koleđa za svoje bogove imali. sav. 85. — *Nema nom. sing., pa bi se moglo pomisliti da je Koleđ, ali je sva prilika da je Koledo, kao što je gore kazano*.

KOLEDOVĀNE, n. *djelo kojim se koleđuje*. Spomiñe koleđovanje. Bos. vila. 1889. 47.

1. KOLEDOVATI, koleđujem, *impf. vidi kolendati*. — *isporedi koleđvati*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: koleđujem „cantilenam adventus Domini cano; cantionculam nativitatis Domini canto“; u *Voltigijinu*: koleđvati, koleđvam (*vidi koleđvati*), koleđujem „cantare canzonotte al nuovo anno“ „neujahrslieder singen“; u *Stuličevu*: v. kolendati s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjenčeva*.

2. KOLEDOVATI, koleđujem, *impf. miritati; ustajati; nadgledati; posluživati*. Pop Živojin iz Srbije. — *Nije jasna sveza s riječi koleđa*.

KOLEDSKI, adj. *koji pripada koleđi*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Na badnji dan otpre išla su momčad od kuće do kuće, i pevala „kolebske pesme“. M. Đ. Miličević, živ. srb.² 160.

KOLEĐVA, f. *vidi 1. koleđa*. — *U naše vrijeme u Istri*. Dajte nam ga pleće, ča koleđva speće. Nar. pjes. istr. 3, 18. Kolēđva „cantilenarum genus“. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftg. 41.

KOLEĐVĀČ, m. koleđanin. — *vidi koleđva*. — *U naše vrijeme u Istri*. Evo vam koleđvači. Nar. pjes. istr. 6, 37.

KOLEĐVĀNE, n. *djelo kojim se koleđva*. Koleđvanje (pjesma, što ju pjevaju djeca na Stjepan-dan, iduć od kuće do kuće). u Nar. pjes. mikul. 138. Kolēđvanje „cantatio certorum carminum vespere natalitii Jesu Christi aut calendis januariis“. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftg. 11.

KOLEĐVATI, koleđvām, *impf. vidi kolendati*. — *Može se činiti da je ista riječ što i koleđovati, ali je sva prilika da ova postaje od koledo, a koleđvati od koleđva*. — *U naše vrijeme u Istri, a između rječnika u Voltigijinu (v. kod koleđovati)*. Oću al morate prej koleđvati. Naša sloga. god. 6, br. 1, str. 3. — *I u prenesenom smislu*. Čuje se u Omišju na Krku, kad ko koga odviše napastuje, reći će mu napastovani: „A, dragi ti, će mi tu koleđvaš?“ t. j. dosaduješ. Taj je sinisao tome glagolu mogao nastati odatle, što koleđani obijaju svačije pragove, a svako ne daje rado traženog darka, pak mu je dosadno moljakañe koleđana. I. Milčetić.

KOLEĐANIN, m. *momak koji s drugima zajedno pjeva pjesmu od koleđa*. — *Obično se upo-*

treblava plur. koledāni. — U naše vrijeme (ali vidi i naj zadnji primjer), a između rječnika u Vukovu (koledani, cf. koleda). Evo su ti gosti došli, dobri gosti, koledani, koji ode Boga mole za staroga za badnaka, za mladoga za božića. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Koledani kolo grade. Nar. pjes. harc. vuk. 343. Oj koledo! koledo! koledani! koledo! u Vuk. živ. 17. Momčad ona što igraju i pjevaju zovu se koledani. Vuk, živ. 6. — I u Istri ima ista riječ, ali po čakavskom govoru s j mj. d. Va mošnici je sto dukat, i jedan je odviše, ki kolejanom sliši. Nar. pjes. istr. 3, 16. Evo su vam kolejani. 3, 17. — U spomeniku xviii vijeka dolazi kao prezime ili muški nadimak. Ostoja Koledanin. Glasnik. 11, 3, 78. (1706—1707).

KOLĚGA, m. collega, drug uopće, ali češće koji je u istoj časti ili službi. — Ili od lat. i tal. collega, ili od nem. college. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Ja volim popravljenog tvoga kolege. M. A. Rejković, sabr. 9. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: „amtsbruder, amtsgenoss“.

KOLĚGIJ, m. collegium (došlo je preko nem. collegium). — isporodi koleg, kolegijo. — Od različitijeh značenja što ova riječ ima u latinskom i u našem jeziku, ova su potvrđena u našem: a. škola u kojoj se učenici ne samo uče nego i žive. — U jednoga pisca xvii vijeka. Neka kolegij za uzdržanje naučiteljev bude blaga imiti. E. Glavinčić, cvit. 250b.

b. predavanje na sveučilištu. — U pisaca našega vremena. Svaki kandidat za državni ispit ili doktorat mora da je 14 polugodišnjih kolegija slušao. Zbornik zak. 1, 178. Da su bili za glavna kolegija kod profesora ili docenta upisani. 1867. 11.

KOLĚG, m. vidi kolegij, tal. collegio. — isporodi kolegijo. — U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka, vidi i koleg. Gdi je i koleg u kome stoji učeći nauk. S. Badrić, ukaz. 71.

KOLĚGIJO, n. tal. collegio, vidi koleg. — U dva pisca xvii vijeka. Kada se nahodjaše u kućah ili kolegijih od naše družbe. B. Kašić, fran. 175. Koji učahu u kolegiju krajevu. I. Držić 157.

KOLEJ, m. vidi kolegij i koleg. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka (u prvom primjeru znači: zbor). Velo vijesce odlučito, senat, koleg, milostivo, i napokon svi sabori mudri, jaci, dobrostvori. J. Kavašin 207b. — Vajda da amo ide i ovaj primjer (u kojemu je značenje: škola, jer po svoj prilici treba čitati g kao j. Koleg hti nam da dogradi. J. Kavašin 271b.

KOLEJNICE, f. pl. mjesno ime. Orehovica. Zagorje. D. Hirc.

KOLENCA, f. vidi kolenica.

KOLENČA, f. prezime u Jagodini. V. Ilić iz Srbije.

KOLENČICA, f. neka biljka. — Može biti da bi po južnom govoru glasilo kolenčica. Kolenčica mala, kao bocljivi ružmarin (Sabljar). Kolenčica veća, Genista L. (Sabljar). B. Šulek, im. 150.

KOLENČINA, f. nejasna riječ u glagoljskom spomeniku xvi vijeka. Evo nam se je spotribilo, da moramo prodati jedno svoje iminje po imeni to, ležeće v Nuvsčićih v lugu i v Krajevi Goričije, malinišće i sve ča nas pristoji na pol kolenčine (ili Kolenčine? kao mjesno ime). Mon. croat. 834. (1579).

1. **KOLĚNDA**, f. vidi 1. koleda (ali i u osobitijem značenjima). — -n- može biti uzeto iz latinskoga

jezika, ali je veća prilika da je kolenda u ovom obliku riječ romanska, vidi kolomna. — Akc. se mijenja u gen. pl. kolēndā (u Vukovu je rječniku zlo zabižen akc.: kolēnda). — Od xvi vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikajinu (kolēnda, koja se dava prvi dan godišta „strena“; kolēnda, popivkiha koja se pjeva prid božić al' prid mlado lito), u Stulićevu (1. „strena“. 2. „cantuncula quae canitur vespertino tempore kal. Januar. et in pervigilio nativitatis Domini“; kolēnde „strena quae datur kal. Jan.“), u Vukovu (kolēnda, vide koleda s dodatkom da se govori u Dubrovniku).

a. pjesma što u Dubrovniku dječurlija gradska pjeva u večer idući od kuće do kuće, te dobije obično od svake kuće po koji novčić. to se čini ne samo uoči božića i na staru godinu, nego i uoči svetoga Vida, sv. Petra, sv. Ilije, sv. Nikole. svagda se pjeva ista pjesma (zadnjih godina mislim da se promijenila melodija, a može biti i riječi), osim sv. Nikole, za kojega ima osobita pjesma (vidi kod Nikola).

b. osim toga u Dubrovniku se zove kolēnda kad kakvo društvo uoči čijega imenada dođe mu pod prozore i pjeva mu na čast pjesmu složenu za onu prigodu i to često uz svirače i udarače. i takova se pjesma osobito zove kolēnda, vidi n. p. Jednoga staroga kolēndara negovijem prijateljicam kolēnda. Nadrečena kolēnda bi učinena od g. Nika Remedelli. Stari pisci hrv. 16, xvii (xviii vijek). U Dubrovniku, i to u samome gradu i u obližnjim mjestima gdje se govori gradsko narječje, življahu „kolēnde“, pjesme kojima je povod čestitanje, ali koje su pune šaljivo-satiričkih elemenata, pošto se „kolēndari“ dotiču u svojoj pjesmi pomaćih slabosti ili kakvih smiješnih navika ili kakve smiješne epizode života „kolēndanoga“. V. Bogišić u Nar. pjes. bog. predgovor. 104.

c. obično plur. kolēnde, dar što služinčad, djeca i uopće mladi primaju od starijih na novu godinu, pošto im čestitaju. po tome kolēnde može značiti i nova godina (te se tako ova riječ vraća na starije značenje). Kad ćeš kolēnde uzet? M. Držić 134. Do prvi dan kolēnada tuj sam sveder kon njih stala. A. Sasin 180a. Prvi dan mjeseca genara na kolēnde. A. Gučetić, roz. jez. 25. Od mjedi, koje na božić i kolēnde i u ostale slične prigode daruju mi rodjaci i roditelji, deseti dio ubozijem. B. Zuzeri 103.

2. **KOLĚNDA**, m. ime muško. — isporodi 2. Koleda. — U Dubrovniku od xii vijeka (i u naše vrijeme), a između rječnika u Daničićevu (Kolēnda). Kolēnda. Mon. serb. 7. (xii vijek). Kolēnda Črnašić. . . Kolēnda Lomspinović. 89. (1249).

KOLĚNDÂNE, n. djelo kojijem se kolēnda. — U Stulićevu rječniku (uz koledarština) i u Vukovu.

1. **KOLĚNDÂR**, kolēndára, m. momče što u društvu s drugima kolēnda (pjeva kolēndu). — isporodi koledanin. — Od xviii vijeka (vidi primjere kod 1. kolēnda, b), a između rječnika u Vukovu (naj više se govori pl. „kolēndari“) vide koledani s dodatkom da se govori u Dubrovniku.

2. **KOLĚNDÂR**, kolēndára, m. vidi prndel. — Vajda da je ista riječ što 1. kolēndar (jer kad leti, kao da pjeva dubokijem glasom). — U naše vrijeme u Boci kotorskoj. Slijepi miši i kolēndari (golema muha te jeseni kroz kuće obletiva) i ulazi u šuplotine, kao u pušku, u trsku itd.). S. Lubiša, prič. 127—128.

KOLEDARŠTINA, f. vidi 1. kolēnda, a. — U Stulićevu rječniku: „cantus ad alionjus januum

vespere natalitii J. C. vel pridie kal. Jan. — nije dosta pouzdano.

KOLENDARŠTITI, kalendarštim, *impf. vidi* kolendati. — U Stuličevu rječniku uz kolendati. — nepouzđano.

KOLĒNDATI, kolēndām, *impf. postaje od* 1. kolenda. — *Akc. se mijēna u praes. 1 i 2 pl. kolēndāmo, kolēndāte, u aor. 2 i 3 sing. kolēndā, u part. praet. act. kolēndao, kolēndāla (u Dubrovniku kolēndō, kolēndala), u part. prae-t. pass. kolēndān.*

a. čestitati kome (objektu) na novoj godini. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka (samo pasivno). Vrh u svih izbrani (?) od srca od moga, čestit ti (griješkom naštampano čestiti) prvi dan godišta novoga, na čas ti cvit (?), i da mi s' kolendan, ki imaš sam na svit u srcu momu stan; ... ljubavi i virom kolendan da mi s' još i vrhu sve mirom, ki me sam smirit mož'; a pak sve godište čestito da t' bude! N. Naješković 2, 102.

b. darivati na novu godinu ili na božić. — U jednoga pisca Bošnjaka xvii vijeka. Običaje se ljudi na mlado ljeto ali ti na mladi božić meu sobom darivati ali ti kolendati za obilježje ljubavi i prijateljstva. M. Divković, bes. 122a.

c. pjevati kolendu. — U Mikajinu rječniku: canere cantunculum ante nativitatem Domini vel kalendis Januarii; u Stuličevu: canere ad alicujus fores vespere natalitii J. C. vel prid. kal. Jan.; u Vukovu: (u Dubrovniku) am christ-abend oder um das neue jahr von haus zu haus gehen und gewisse lieder singen; vespere natalitii Jesu Christi aut calen. jan. certa carmina canere ante fores. — U Dubrovniku vrlo često u naše doba (kolenda ima značenje kao kod a i b). P. Budmani.

KOLĒNDE, f. pl. vidi kolenda, c.

KOLĒNDIĆ, m. prezime (po ocu Kolendi). Kolendich Maddalena da Ragusa. Schem. spal. mac. 1862. 29.

KOLENICA, f. neka biljka. Kolenica (Kolenca Petter), Delphinium junceum Dec. (Vodopić). B. Šulek, im. 150. — Može biti da bi uprav bilo po južnom govoru koljenica (ili koljenca).

KOLĒNIKA, f. vidi u Vukovu rječniku: 1. taslak od vretena, eine noch nicht ausgearbeitete spindel, fusus necdum confectus. — 2. s obadvije strane zaošljeno drvo, kao družica, na koje se suče preda (kao na mosur), kad hoće da se snuje. — Može biti da bi po južnom govoru bilo uprav koljenika. Kašike, vretena, družice, kolenike, čunkove i druge potrebe oko razboja obično im grade cigani. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 72. Ali u učiteljevoj sobi videše ono čemu se nikad nisu nadali: kolenike u prozoru pokršene. međudnev. 205. Fabrika u Paraćinu izgoni iz naših kuća: vretena, kolenike, motovila, ... 267.

KOLENKOVIĆ, m. prezime. Schem. zugr. 1875. 210. — Može biti (po južnom govoru) Kolenković.

KOLENOVAC, Kolenovca, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 73. — Vađa da bi po južnom govoru bilo Kolenovac.

KOLERA (kolera), f. lat. cholera, žuč, žutica, tal. cōllera, jed. colēra, cholera morbus, poznata bolest.

a. žuč, jed. — U pisaca čakavaca xvi vijeka. Kipuće krvi i važgane kolere. Naručn. 27a. Srditost je jedno obujatje krvi okolu srcu i zavažganje kolera ali žlči. Korizm. 47b. Zač ih kolera brzo razáže. 48b.

b. poznata bolest, vidi kratoj. — U naše

vrijeme u Lici. Kolera, cholera. Kolera te prekinula! Bože daj, ka' si taki! J. Bogdanović.

KOLERIK, m. cholericus, o čeladetu u kojemu (po staroj teoriji o temperamentima) ima razmjerno više žuči nego drugih triju tekurićjih tvari. — Od xvi vijeka. Ka se suprotivi kolerikom i vrućim. Naručn. 27a. Jesu kolerici. Korizm. 48a.

KOLĒSA, kolēsā, n. pl. kola, vidi i kolo. — Može biti riječ praslavenska, isporodi stslav. kolēsa, rus. колеса, češ. koleša u istom značenju, ali je sumnjivo, jer češ. koleša može biti f. sing. kao što je i polj. kolasa (isporodi franc. calèche, nem. kalesch, tal. calesso, što je opet iz slavenskih jezika uzeto). — U našem se jeziku nalazi s ovijem značenjem od xvi vijeka, a u naše vrijeme samo kod pisaca. — Između rječnika u Vrančićevu (bigae). Tako je (Bog) zdvignul Iliju v oblaku na kolesih ognjenih. Transit. 105. Vračaše se na kolesih svojih. Anton Dalm., nov. tešt. 188b, act. ap. 8, 28. Kim ne bi Apolo sraman na nebese kad svojih kolesi uz nebo potoci. Đ. Baraković, vil. 92. (Sunce) potoci kolesi uz nebo hitrije. 281. Odprati me u sestre svoje kolesi. D. Obradović, basn. 324. Ko je u kolesi, ako će biti pra da se zaguši, on mora onim putem ići kud ostala kola idu. 868. Roba koja se u kolesih željezničkih provozu. Zbornik zak. god. 1863. 2, 90.

KOLESAN, kolesna, adj. koji pripada kolesima (vidi kolo). — U naše vrijeme kod pisaca. 200 kolesnih šina uživa carinsko pogodovanje na željeznici. Zbornik zak. god. 1863. 386.

KOLESATI, kolesam, *impf. glagol nejasna značenja u jednoga pisca našega vremena*. Al' marili, koji nisu spali, no pro noći budni kolesali, kom bi sjutra crn doručak dali. Osvetn. 6, 60.

KOLESIĆ, m. ime ovnu. (u Istri). F. Kurelac. dom. živ. 63.

KOLESJE, n. coll. sprava načinjena od mnogo kolesa (vidi kolo). — Načinjeno u naše vrijeme. — U Sulekovu rječniku: räderwerk.

1. KOLESNICA, f. vidi kola (radi osnove vidi i kolo). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kolesnica, rus. колесница, češ. kolesnice. — U našem se jeziku nahodi do xvii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (kolesnica, 'currus'), i u Stuličevu (v. kočija s dodatkom da je riječ ruska). Jazde na heruvimskijih kolesnicah. Domentijan 105. Siji na kolesnicah i siji na konjih. Glasnik. 11, 73. Četverokolna kolesnica. Š. Budinić, sum. 160b. Išči me na zlatoj kolesnici meu lavovima glavami. Aleks. jag. star. 3, 260. Kolesnicu zlatu s kaminjem narediv. 321. Nega vidih v kolesnici osmucana. I. Zanotti, en. 20.

2. KOLESNICA, f. vrsta jabuke. — U naše vrijeme u Hrvatskoj (pisano kolesnica?). Kolesnica, jabuka žuta kao vosak, a može se rukom raskoliti (Valjavac). B. Šulek, im. 150.

KOLESO, n. vidi kolo. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (koleso od kočija kod kolo) gdje se naj prije nahodi. Užiže koleso porođenja. (Inflammat rotam nativitatis. jac. ep. 3, 6). A. Bačić 102. Kakono koleso iz mlakve u mlakvu... F. Lastrić, test. ad. 80a. Nezafalnost kolesom kaštigana. M. A. Bejković, sabr. 27. Ne kti ga višar živa na koleso baciti. 27. Da se kolesom tare. A. Tomiković, živ. 58. Drugi su kolesom trveni. 101. Ide, tavrja kao vito koleso. Nar. posl. stojan. 82. Ide kao koleso (točak) brez naplataka. 82.

1. KOLEŠ, m. vidi kod Kolesin.

2. KOLEŠ, *m. ime ovnu*. — *U naše vrijeme u Istri*. Koleč, nomen vervecis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 81.

1. KOLEŠA, *f. ime kozi*. Bruvno, Krňak, Rakovac. D. Hirc.

2. KOLEŠA, *m. ime domaćijem životinjama*.

a. *ime jarcu*. F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. *ime ovnu*. F. Kurelac, dom. živ. 32.

c. *ime prascu*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOLEŠIN, *adj. načineno od supstantiva Koleč, što može biti muško ili mjesno ime*. — *U spomeniku xrv vijeka*. Sveti Nikola Dragušev i svetyj Nikola Kolečin. Glasnik. 24, 254. (oko 1380).

KOLEŠKO, *n. ime selu i općini u Hercegovini*. Statist. bosn. 120.

KOLET, *m. vidi kolijer, tal. colletto*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. Ti imaš sajune, košule, kolete. N. Najškovski 1, 253. — *I u naše se vrijeme govori u Dubrovniku*. P. Budmani.

KOLETANE, *n. djelo kojijem se koleta*. — *U Vukovu rječniku*.

KOLETATI, *kolētām, impf. mahati, luŕati (subjekat je vjetar)*. — *Nejasna riječ, isporodi kolitati, kolijetati*. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu* (kao mahati, schwiungen', vibro' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Kad ga vjetri počnu koletati. Nar. pjes. vuk. 5, 276.

KOLETIĆ, *m. dem. kolet*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kolētić, linteolum sub mento infantis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 60.

1. KOLETINA, *f. mjesno ime u Srbiji*. a) *u okrugu biogradskom*. Niva u Koletini. Sr. nov. 1870. 627. — b) *u okrugu kragujevačkom*. Niva u Koletini. Sr. nov. 1875. 101.

2. KOLETINA, *n. pl. augm. kola*. — *Od xviii vijeka*. On imade vlastiti čuvara pet hiljada jaki janicara, trista hiljad ostali Turaka, koletina tomu svakojaka. Nadod. 45. 'Imam edna stara koletina prodati'. J. Bogdanović.

KOLETKA, *f. pjesma od kolede (uprav dem. koleda)*. — *Po postanu bi bilo koledka (tako je i pisano), ali se d ispred k mijenja na t (gen. pl. koledaka)*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Do tri koledke. S. Milutinović u Pjev. crn. 3.

KOLEZIĆI, *m. pl. selo u Crnoj Gori*. Glasnik. 40, 20.

KOLI, *vidi 1. koje*.

KOLIBA, *f. tugurium, mala, siromašna kuća, kućerica, može biti sagrađena i od drveta i od slame ili od zemlje*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōlibā*. — *Bez sumnje od grč. καλύβη, novogrč. kaliva, kaliva, kalūβη, kalūβi (kalivi)*. Miklošić (die türk. elem. 1, 88; etymol. wörterb. 125) misli da je došlo preko turskoga jezika, u kojemu imaju oblici qaliba, qoliba, qalive (iz novogrčkoga), qūlbe, qūlibe (oba od pers. qulbe koje je opet iz grčkoga uzeto); ali se tome protivi što se ova riječ nahodi u našem jeziku već u knjiži pisanoj xiii vijeka (vidi naj prvi primjer), dakle prije dolaska Osmanlija u Evropu; pa i što ima ne samo i bug., novoslov., češ., polj. koliba, i noroslov. i čes. chalupa, polj. chalupe; a i očito je riječ sličnija grčkoj nego je persijskoj qulbe. Radi b (ne v, kao što je sada u grčkom jeziku), i radi raširena po svijem slavenskim jezicima može se pomisliti da je davno došla ova riječ iz grčkoga jezika (možebiti prije Isusa Hrista). Turski oblici qaliba i qoliba može biti da su uzeti iz našega

(ili iz bugarskoga) jezika, kao što misli D. Popović (tur. reč. glasn. 59, 126). — *Između rječnika u Mikašinu* (tugurium'; koliba, kuhinja, culina'), u Bjelostjencevu (koliba, hižica, tugurium, cucumalum'), u Voltigijinu (casuccia, cappanna', hütte'), u Stuličevu (mapalia, tugurium, stabulum, caula'), u Vukovu (die hütte', casa'), u Daničićevu (tugurium'). Koliby travoju ukrašeny. Domentijan^b 23. Da užegn malo kućerka ali malo kolibe od slamišta. M. Divković, bes. 203^a. U spija(h) i koliba(h). M. Radnić 64^a. Koji ima jednu rdavu kolibu od slame. 352^b. Ulize u kolibu pastirsku. 493^b. Visokoga mješte hrama kolibu ima tlehsticu. J. Kavašin 235^b. Kolibe slamene su. 249^b. Zato opet pušit radi, da kolibu smradnu kadi. V. Došen 207^a. Kolibu mu slomiše kamešom. Nar. pjes. vuk. 4, 522. Od kolibe vrata otvorio. 4, 523. Kad videše ono Crnogorci, na kolibu juriš učinise, te kolibu tursku obališe. 4, 523. Svo preskače čerge i kolibe. Nar. pjes. juk. 480. Te iz jedne kolibe raščera Jude. Vuk, dan. 3, 207. Ne gledaj ih što nemadu dvorā, no kolibe od kamena luta. Osvetn. 1, 18. Jal' kad tuži u kolibi majka. 2, 107. — *U Mikašinu rječniku ima i značenje: kuhinja, što se drugdje ne potvrđuje*. Vaša da je takovo značenje u kojem mjestu gdje je kuhinja prigradak ili kućica zgrađena napose od kuće. — *I kao mjesno ime u Srbiji: u okrugu biogradskom*. Niva kod Kolibe. Sr. nov. 1872. 928. u okrugu užičkom. Niva pod Kolibom. 1872. 590. — *isporodi Kolibe*.

KOLIBAŠ, *kolibaša, m. čuvar, stražar u lazaretu radi kuge i drugih ovakijeh bolesti (uprav koji čuva jednu od koliba iz kojijeh se sastoji lazaret)*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kōlibāšu, kōlibāši*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'der quarantānediener (eigentlich der einer koliba vorsteht', n. p. u Zemunu), servus publicus qui pestis caussa separatōs observat'*. — *Kolibaš, siechknacht bei den contumazanstalten'*. Jur. pol. terminol. 462.

KOLIBATI, *vidi koľebati*.

KOLIBE, *Kōlibā, f. pl. mjesno ime*. — *Uprav je plur. koliba*. Kolibe katoličke i Kolibe turske, dva sela u Bosni u okrugu bańolučkom. Statist. bosn. 41.

KOLIBICA, *f. dem. koliba*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (das hütchen', ca-sula'). Ona majka u kolibici noćno cvili svo rojenje. J. Kavašin 408^a. Iz svoje kolibice izajde. J. Filipović 3, 172^a. Načini kolibicu blizu jedne rike. M. Zoričić, zrc. 224. Da ti mene ogradiš malo kolibice. Nar. prip. vrč. 88.

KOLIBINA, *f. augm. koliba*. — *Kao mjesno ime u naše vrijeme u Srbiji u okrugu krajinskom*. Branik u mestu zvanom Kolibina. Sr. nov. 1875. 823.

KOLIBIŠTE, *n. mjesno ime u Srbiji*. — *Postaje od koliba*. a) *u okrugu čačanskom*. Zemlja u brdu u mestu Kolibistu. Sr. nov. 1869. 498. — b) *u okrugu čuprijskom*. Sr. nov. 1875. 242.

1. KOLICA, *f. ime ovci*. F. Simčić. Klana (u Istri).

2. KOLICA, *n. pl. dem. kola*. — *Od xviii vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Stuličevu* (kolica i sing. kolice, exiguus carrus, exigua rheda') i u Vukovu (1. dim. v. kola. — 2. 'der schiebkarren', pabo').

a. *uopće*. S kolima i s kolicima. Đ. Daničić, jezek. 23, 24.

b. *neka mala kola s jednjem točkom što se tiskaju, vidi u Vukovu rječniku*. — *Amo može biti da pripadaju i ova dva primjera*: Uzima motiku i kolica. A. Tomiković, živ. 74. Nejmajući ni lopata, ni zubača, ni kolica. 135.

c. *ručna kolica* zovu se mala kolica na četiri kola, na kojima čovjek dovuče drva ili grana. Dovukao sam kolica drva nema tri dana, pa već nemam ni špice! (t. j. 'toliko da bih mogao načiniti špicu za kolo'). u Dobrosolu. M. Medić.

KOLICATI, kolicam, *impf. okoličati* (?). — *isporedi* kolicovati. — *U jednom primjeru xviii vijeka*. Ere mjesta svijeh obćono kolicaju tvrde luti. J. Kavanin 166a.

KOLICAN, kolicna, *adj. vidi* kolišan. — *U jednom primjeru xvii vijeka* (kolican god). Sva cina moja kolicna god naj maña potopiti će se. B. Kašić, nasl. 115.

KOLICE, n. dem. kolo.

a. malo kolo ili točak s ručnih kolica ili od pluga. Svrzlo mi se kolice, pa sam prelomio rukavac! u Dobrosolu. M. Medić.

b. srednji dio poprznene kukuruza, kad se lomi na troje. vidi kod guz, a) cc). u Dobrosolu. M. Medić.

c. vrsta veza i šara na odijelu. u Dobrosolu. M. Medić. — *isporedi* kolast.

d. *vidi* kolica. — *U Stuličevu rječniku* (kod kolica). — *nepouzdan*.

1. KOLICINA, f. *vidi* količina (u prva dva primjera kao da znači: mnoštvo). — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj* (isporedi nekolicina), pa i u pisaca u Hrvatskoj. U kolicinu biste mogli podijeliti 111 jaja. Nar. prip. vrč. 196. Ako dakle budem i kolicini ugodio to će mi biti naj veća nagrada. V. Vrčević, igr. iii. Kojih odgovora duljina nadilazi frankovanu kolicinu riječi. Zbornik zak. god. 1865. 381. Treba obzir uzeti na kolicinu žiteljstva. 2, 449. Kolicina stvari, kolicina stvari, 'quantum einer sache'. Jur. pol. terminol. 405.

2. KOLICINA, f. *načineno je kao i* 1. kolicina, ali s drugim značenjem (kolicina čest, kolicni dio, vidi kod količan). radi nastavka ina isporodi desetina, a, devetina, a. — *U naše vrijeme kod pisaca*. Kolicina, 'aliquoter theil'. Ovlaštenici imaju pravo na onu kolicinu. Zbornik zak. god. 1853. 180. Kolicina, 'quotheil'. 209.

KOLICIŃA, f. *vidi* 1. kolicina. — *isporedi* nekolicina. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj*. Bog zna kolicini sam se pustila i polubiti i zagrliti. Nar. prip. vrč. 166.

KOLICKO, n. mjesno ime. — *U Daničičevu rječniku*: selo koje je pripadalo erkvi bogorodičnoj u Arhilevici, pa ga s nom dala Hilandaru carica Jevdokija 1379. M(on. serb). 191.

KOLICOVATI (?), kolicujem, *impf. u istoga pisca u kojega ima i kolicati, može biti s istim značenjem*. Smiraldinska poobla duga jasno sijelo kolicuje. J. Kavanin 530a.

KOLIČ, m. težak koji koli vinograd. oko Zagreba. Đ. Daničić.

KOLIČAK, količka (količak, količka). *pron. adj. quam magnus, augm. kolik; upotrebljava se i u interogativnom i u relativnom smislu* (naj češće u čudu) ističući da je nešto preko mjere (preko obične, srednje veličine) veliko. — *Postaje od kolik nastavkom* ik (isporedi veličak). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (količak, koliko velik, 'quantus'), u Belinu ('quanto, ovvero quanto grande', 'quantus' 599b), u Bjelostjenčevu (v. kulik), u Voltigijinu (količak?

'quanto? quanto grande', 'wie gross?'), u Stuličevu ('quantus, quam magnus'), u Vukovu: količak (količak), augm. v. kolik. Nu smisli, količak obide mene strah... N. Najesković 1, 319. Tijem možeš stvoriti sud po tvomu civiljenju, količak podnijeh trud na momu dijeljenju. 2, 107. Nu misli nemir taj, količak žestok vaj srcu mi zadaje. 2, 126. Nut količak je izrastao. M. Držić 279. Oh količak gorući plam bi u početak! B. Kašić, nasl. 31. Oh količka je slabost človiča! 45. Količak svaki jest u očiju tvojijeh, toličak jest, a ne veći. 210. I za sve to moći nije, čijem se boli srce i kaje, da količak bi grijeh prije, sada žalos tolika je... I. Gundulić 247. Da količak grijeh bio je, sad tolika boles da je. B. Betera, čut. 11. Smišljah kako sva od svijeta veličina količka je. 102. Količak je vrh od svijeta. I. Đorđić, uzd. 105. Premako poznajem, količak jesam. A. Kanižlić, kam. ix. Zato ću vam ja danas ukazat količak je grijeh bludnos. Đ. Bašić 149. Količak ste dio imali u ovemu bičevanju. 306. Količak je zvonik bio. S. Lubiša, prip. 258. — *I uz vas* (vaskoličak). Vrh lijeve se noge uzdrži vas količak vitez bijesni. I. Gundulić 545. Da promini život, da se s Bogom pomiri i nemu vaskoličak daruje. A. d. Bella, razgov. 151.

1. KOLIČAN, kolicna, *pron. adj. načineno u naše vrijeme od kolik nastavkom* n. — *Upotrebljava se samo uz supstantive dio ili čest, kad se hoće kazati da je jedan dio nekoga u razmjeru prema nekome mnoštvu ili nekoj veličini*. To će se kolicni dijel od daca predati pomenutoj upravi. Zbornik zak. god. 1866. 185. — u Šulekovu rječniku: kolicna čest, 'aliquoter theil'.

2. KOLIČAN, kolicna, *pron. adj. vidi* kolišan. — *Na jednom mjestu xviii vijeka* (može biti da samo stamparskom griješkom stoji č mj. š). Nu moć naša na dobro kolicna je? Štit. 20.

KOLIČANSTVO, n. *vidi* količina. — *U jednoga pisca Bošnjaka xvii vijeka*. Po kolicanstvu pomañkanja biti će način i pokaranja. M. Divković, bes. 702b. Pokornika ima upitati od kakovstva i kolicanstva grijeha. nauk. 198a.

KOLIČINA, f. *quantitas, apstraktna riječ* kojom se kaže da nekoga može biti mnogo ili malo, pa i konkretna riječ što znači: mnoštvo. — *isporedi* 1. kolicina, kolicanstvo, kolikost itd. — *Mislím da se akc. mijenja u dat. sing. kolicini, u acc. sing. kolicinu, u voc. sing. kolicino, u nom., acc., voc. pl. kolicine*. — *Jamačno su ovu riječ sami pisci načinili* (već od xvii vijeka) od kolik nastavkom ina (kao i u latinskom jeziku *quantitas* od *quantus*). — *Između rječnika u Mikafinu* (kod kolikost), u Belinu (*quantiti*, 'accidente per il quale i corpi ricevono misura e numero', 'quantitas' 599b), u Voltigijinu (*quantiti*, 'grandezza', 'grösse'), u Stuličevu (*quantitas*). Kolicina i(h) se namjesti s odlukom za dignut se i odnoseo i(h). M. Radnić 171b. Oli bješe pod veliku, oli pod malu kolicinu. J. Matović 213. Što se pristoji kolicini. 213. U vrlo velikoj kolicini. J. Pančić, botan. 4. Od Beograda do Niša nigde se ne vidi livada s većom kolicinom sena. M. Đ. Miličević, međudn. 12. Obično se djevojkama daje vazda neka kolicina uja, za koju one kupuju na sebe. V. Bogišić, zborn. 113. Kolicina duga. zakon. 70. Kad treba predati neku kolicinu suvrstih stvari. 288. — *U naše se vrijeme upotrebljava u matematičkim knjigama prema lat. quantitas, franc. quantité, tal. quantità, (nem. gröösse), isporodi* olina.

KOLIČINE, f. *pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskom*. Glasnik. 19, 175.

KOLIČIV, *adj.* u *Stuličevu rječniku*: 'quantitativo', 'ad quantitatem pertinens'. — *nepouzdan.*

KOLIČNIK, *m.* quotus, u *matematici* broj (ili uopće količina) kojim se dijeli drugi broj (ili količina), t. j. kad se hoće da zna koliko puta treba uzeti prvi broj da se dobije drugi. — *ispoređi kvocijenat.* — U naše vrijeme načineno od pisaca (ispoređi količan). Razdijeliti brojem 30, a količnik pomnožiti brojem zaračunivih godina. Zbirka zak. 1, 179. — I u *Šulekovu rječniku*: 'quotient, quotus'.

1. **KOLIČ**, *m.* *vidi* kolac. — *Rijetko se nalazi i može biti samo u osobitijem značenju.* — Od XVIII vijeka. Koračiti na skalini iliti količ (na lestrama) naj gornji. F. Lastrić, svet. 130a. Koliko godi puta to činite, po jedan količ u listve jaki stavljate. od' 367. Koji veže za količe loze. J. S. Relković 6. Ona voda može zaviti mrežu u konop tako da je veće zaludna sva muka u istežanju poste. da se to ne dogodi, otegnu olovnu glavu od plutne s palicama koje nazivlju 'količi' (na Lastovu). L. Zore, rib. ark. 10, 358.

2. **KOLIČ**, *m.* ime zaseoku u *Hrvatskoj u okrugu zagrebačkom*. Schem. zagr. 1875. 90.

3. **KOLIČ**, *m.* prezime. — U naše vrijeme u *Dubrovaniku*. P. Budmani.

KOLIČI, *m. pl.* ime selu u *Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 51.

KOLI GOD, **KOLI GODI** itd., *vidi* koliko god. — U *Stuličevu rječniku*: koli godi, 'quoties'.

KOLIHAN, *koliha*, *pron. adj.* *vidi* količan. — *Nalazi se adv. kolihno u jednoga pisca XVI vijeka.* Človik kolihno more, Boga hvali. Nauk brn. 55b. — I u jednoga pisca *Bukeja XVII vijeka* ima kolihno god, što se može biti ne razlikuje u značenju od koliko god. Dobro bi bilo kolihno god nadariti one koji lijepo i bistro odgovaraju. I. A. Nenadić, nauk. 13. Mjesto kolihno god na visoko prema puku. 14. Kolihno god prije, ali poslije. 58.

KOLIHATI, *koliham*, *impf.* u *Stuličevu rječniku*: v. sibat. — *nepouzdan.*

1. **KOLJA**, *f.* u dva pisca XVII i XVIII vijeka: u drugoga znači što i kola (kako se *vidi* po četvrtom primjeru); u prvoga nije dosta jasno značenje (kola? top?). Vse šatore, puške, hranu, kolije, stajnice i težave došite. P. Vitezović, kron. 207. Zadobivši vse topove aliti kolijine puške, kolije i stajnice. 212. Oružani dakle s kolijama i s ostalima pripravama vojničkim dojdose i udariše na ni. E. Pavić, ogl. 120. Osim oni koji se na 70 kolija za boj načinjeni nadoše (*vidi* 2reg. 10, 18 po čemu treba čitati 700). 265.

2. **KOLJA**, *f.* dio ženskoga odijela u *Srbiji u okrugu pirotskom*. 'Kolija' od tankog crnog sukna kao šajak. srezana je kao i košula bez rukava do ispod kolena. na nadrima je prorazana i optočena crvenim širitom i gajtanom. i po dnu je optočena crvenim gajtanom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 247—248. — Nije mi poznato postane (ali *ispoređi* kolijer).

KOLIJEVČICA, *f. dem.* kolijepka. — U jednom primjeru XVII vijeka, a između rječnika u *Stuličevu*: (po zapadnom govoru) kolibčica, v. kolijevčica: s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjenceva*, ali u ovom rječniku te riječi nijesam našao. Da ju u kolipčicu stavljahu. B. Kašić, per. 105.

KOLIJEPKA, *f. vidi* kolijevka. — *Postaje od koljebati, te -ije- stoji po južnom govoru, a po zapadnom i (kolipka); po etimologiji trebalo bi da je b ispred k (tako se i nalazi često pisano:*

kolijebka, kolibka), ali se mijenja na p (dale na v, vidi kolijevka). — *Riječ je praslavenska, isporodi čes. kolibka (starije kolébka), polj. kolebka.* — *Između rječnika u Vrančičevu* (kolibka, 'cunae; lectica'), u *Mikašinu* (kolibka, zibka, kolivka, 'cunabulum, cunae, incunabula'), u *Bjelostjencevu* (kolibka, 'lectica'. 2. kolevka, 'incunabula, cunabula'. v. zibel), u *Volitijinu* (kolibka, 'lectica, portantina', 'tragsessel'), u *Stuličevu* (kolibka, 'cunae, cunabula, incunabula').

a. *cunae, zipka.* Nađe dijete u kolijepci. Zborn. 2b. S tobom u kolipci pribivaše, s tobom sisaše mlijeko majke tvoje. B. Kašić, per. 95. Dion dakle čini učiniti jednu velika kolipku gvozdenu. 105. Gdi od zlata pričistoga kolijepku sam ja imila. I. Gundulić 48. I ljublenijem sinovima da moj život spravljat ima i kolijepke i grobnice. 391. U kolijepci nega savi pelenami. I. V. Bunić, mand. 35. Od kolijepke do grobnice. B. Betera, čut. 70. Učinili s kolijepke su krok do groba. 86. Kad vrag ne udre kolijebkom, takoj udre grobom. (D). Što se u kolijepci nauči, nigda se ne oduči. (D). Tko slu čud u kolijebci ima, ali je dockna povrže ali nigda. (D). Poslov. danić. (Isus) ne kti... staviti se u kolibku srebrnu. F. Lastrić, test. 327b. Izbi' mu zube, i stavi ga u kolijepku. (Z). Poslov. danić. Opletoše jednu krošnicu na način kolibke. And. Kačić, kor. 60. Ako ga je u kolibku p-ložila? Đ. Rapić 210.

b. *lectica, nosifka.* — *vidi u Vrančičevu, Bjelostjencevu, Volitijinu rječniku.*

KOLIJEPKAŃE, *n.* djelo kojim se kolijepka. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kolibkaŃe, 'cunarum agitatio'.

KOLIJEPKATI, *kolijepkam*, *impf.* *vidi* kolijevkati. — *Samo u Stuličevu rječniku*: (sa zapadnim oblikom i s b prema kolibka) kolibkati, 'cunas agitare'.

KOLIJER, *kolijera*, *m.* dio od odijela koji pokriva vrat. — -ije- stoji po južnom govoru, u istočnom e (kolër, koléra), u zapadnom i (kolir, kolira). — *Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. kolijeru, kolijeri.* — *Ne postaje uprav od franc. collier, nego od srvnem. kollier (koje je opet od francuske riječi došlo).* — U naše vrijeme (može biti i starija riječ, *ispoređi* novoslov. kolër), a između rječnika u *Vukovu*: južn. kolijer, ist. kolër, zap. kolir, 'der kragen', 'limbus collaris (?)', franc. 'le collier'. cf. jaka. — No košula na prste pletena, u kolijer upletena guja. Nar. pjes. vuk. 2, 550—551. Srbi nose... preko gaća košulu vezeni rukava i kolijera. Vuk, dan. 2, 105.

KOLIJERKA, *f.* u narodnoj zagoneci našega vremena. Olijerka kolijerka prode selom okičena. (odgonetljaj: nevjesta sa svatovima). Nar. zag. nov. 40. — *Vafa da postaje od kolijer (ispoređi 1. kolarin).*

KOLIJEŠNICA, *f.* ime zaseoku u *Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 154.

KOLIJETATI, *kolijetām*, *impf.* *biti u velikoj smutni ili neprilici (kao da je ovako značenje).* — *Nejasna riječ, vidi i kolitati, ispoređi koletati.* — U jednoga pisca *Dubrovcana XVIII vijeka* (sa se, *refleksivno*) a između rječnika u *Stuličevu* (inter incudinem et malleum esse). Počeše umukivat i kolijetati se. S. Rosa 188a.

KOLIJEVČICA, *f. dem.* kolijevka. — Od XVI vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* ('cunae, incunabula'). U kolijevčici ke držah povito. F. Lukarević 25. Bi stajen u jasoce, zašto ni ko-

lijevčice ne imaše. M. Divković, bes. 80^a. Sred lijevoga srca svoga kolijevčicu pripravila. A. Boškovičeva 40. Od sv. kolijevčice Jesusove. I. Dražić 49.

KOLIJEVKA, *f.* cunae, postelica na kojoj leži i spava maleno dijete, te je tako načinena da se može šulati (nihat, zibati, kolijebati). — *Gen. pl. rađa da je kolijevkâ.* — *Ista je riječ što i kolijepka (vidi).* — *-ije- je po južnom gororu; u istočnom se kaže kolêvka, u zapadnom kolîvka.* — *Od xvi vijeka (vidi kolijevčica), a između rječnika u Mikajinu (kolivka kod kolibka; pa i od kolivke, od povelja, ab incunabulis, a primis cunabulis' 356—357), u Belinu (cuna e culla', cunae' 240b), u Voltigijinu (cuna, culla', wiego'), u Stuličevu (kolijevka, kolijevkati, v. kolibka etc.), u Vukovu (die wiego', cunao', cf. šika).* Za kolijevku štit joj poda. I. Gundulić 337. U tvomu rođenju bio si sauzet u jednu malahnu kolijevku. M. Radnić 104^b. Jasle za kolivku. S. Margitić, fal. 115. Dijete, koje bjese u jednoj kolijevci. K. Mađarović 58. Pri kolijevci grobnica je. J. Kavašin 30^a. Dječicu su u kolijevkah pogubili. I. Đorđić, uzd. 185. Primljena ćeš biti u kolijevke pozlatjene. B. Zuzeri 78. Imade jasle za kolivku. M. Zoričić, bsm. 40. Da bi joj dite umorila u kolivci. L. Vladimirović 17. Zabace dite u kolivku. 18. Na to li sam ja upotrebila ona naučena, koja su meni još od kolevke davana. J. Rajić, pouč. 1, 45. Vincenco u kolijevci, u povelju riječ zameće. A. Kalić 541. Kada Zlato do kolevke bude, majka će mu načiniti kolevku. Nar. pjes. vuk. 1, 500. Pa pogleda na zlatnu kolevku, al' joj čedo sedi u kolevki. 2, 10. A za nime zlaćena kolevka, na kolevci soko tica siva, u kolevci ono muško čedo. 2, 18. Te ti nijaj čedo u kolevci. 2, 119. Žao mu je čeda u kolijevci. 2, 121. Amanet ti nejak Urošu u kolijevci od četrest dana! 2, 188. Malu su ju zarobili Turci u kolivci, u srebrnoj zivci. Nar. pjes. istr. 1, 20. Ako vrag nije razbio kolijevku, razbiće grob. (Ako se čouku ne dogodi u mladosti, dogodiće se u starosti). Nar. posl. vuk. 2. Što kolevka zaljula, to motika zakopala. (Što se s čoukom rodi, to ga prati do smrti). 357. Ko osvetu prati, dušu gubi, kolijevku guba. S. Lubiša, prip. 149. Da mu nije na jalovu lono, kô ukleta od oca kolijevka. Osvetn. 1, 6. Mi ih još u kolijevkama vjerismo. Pravdonoša. 1852. 1.

KOLIJEVKÂNE, *n.* djelo kojijem se kolijevka. — *Sa starijim oblikom kolijevkanje u Belinu rječniku: 'il ninare', cunarum agitatio' 511^a.*

KOLIJEVKATI, kolijevkâm, *impf.* šulati, zibati. — *Postaje od kolijevka.* — *Samo u Belinu rječniku: kolijevkati dijete, ninnare, muovere la culla, perché il bambino s' addormenti', agitare cunas' 511^a, u Stuličevu kod kolijevka, u Voltigijinu: kolijevkati, ninnare, cunare', wiegen'.*

KOLIJIN, *adj.* koji pripada koliji. — *Samo kao pridjev uz puška (top, isporodi kod 1. kolan).* — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka (vidi i 1. kolija).* Zadobivši vse topove aliti kolijne puške. P. Vitezović, kron. 212.

KOLIK, kolika, *pron. interr. et relat.* kako velik, riječ kojom se (u interogativnom smislu) pita mjera (veličina, mnoštvo, broj) čega. — *Akc. kaki je u gen. sing. m. kolika, taki je u ostalijem oblicima, osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kôlik (u Dubrovniku se govori kôlik, kôlika i tako u svijem oblicima).* — *Riječ je praslavenska, ali isprva samo u interogativnom smislu, isporodi stslav. kolikъ; u drugijem se jezicima uzdržao samo sredni rod ili adverb, isporodi rus. колько,*

сколько, češ. koliko, *poj.* kilka (*nekolika*, od 3 do 10). *Praslavenski je oblik u relativnom smislu bio jelikъ, vidi 3. jelik.* — *Postaje od interogativne zamjenice kъ nastavkom olîk (što će biti srodan s oli, vidi kod kole), isporodi velik, tolik itd., pa i grč. πολύς, ἥλιος; itd.* — *Radi oblika treba pomenuti da u čakavaca može i ispasti (ne u nom. i acc. sing. m.), vidi kolku. Transit. 206^a. isporodi i ruske oblike; vidi i kod 3; drugo je što se u stihu izbaci i radi metra, kao kol'ke (ili kolke?). P. Hektorović 8; kol'ko. P. Sorkočević 581^a; kol'ka. Nar. pjes. vuk. 1, 222. 224; kol'ko. 1, 340. 2, 191. 193. tako je i u Stuličevu rječniku: kolko, v. koliko s dodatkom da je uzeto iz Palmotića. — u kajkavaca i u oblikih čakavaca mijenja se o na u, vidi u Bjelostjencu i u Jambresićevu rječniku (i kod 3). — kao i druge relativne riječi mogla je i ova imati uza se re (od starijega že): kolikore. Mon. serb. 2. (1189); pa i no (ono), to, vidi kolikono. — *Nalazi se i nom. sing. m. kolikî (kôlikî).* A. Kanižlić, kam. 129. 894; J. Matović 321; Nar. posl. vuk. 144 (dva puta). — *U padežima u kojima je nastavak bio i ili è, mijenalo se prije k na o, to još biva u svikolici.* — *Između rječnika (vidi i kod 3) u Vrančićevu (quantus'), u Belinu (quanto, overo quanto grande', quantus'; kolici, kolike, quanti, termine che significa numero', quot'; koliko vrijeme', quanto tempo', quamdîu' 599b), u Bjelostjencu (kajkavski kulik, quantus'), u Jambresićevu (kulik, quantus'), u Voltigijinu (kolici, quanti', wie viele, wie gross'; kolik, quanto', wie viel, wie gross'), u Stuličevu (kolici, quot'; kolik, quantus'), u Vukovu (1. wie gross', quantus'. — 2. als gross', quantus'), u Daničićevu: koliks, quantus, inter'. i, rel.' — u relativnom značenju dolazi i sa, re' (cf. že'). — vidi i vaskolik, savkolik.**

1. *adj.* quantus, *po smislu se misli na veličinu (jedne stvari, ako je kolik u jedini, a više stvari, ako je u množini); a ne misli se na broj (vidi 2).*

a. *u pravom pitanju.* Koliceâm blagodatem? Domentijan^b 125. S kolikijem se jaoh razlogom mudri Atlante boli na me? (4. Palmotić 2, 35. Kojja je i kolika oblast pape? A. Kanižlić, kam. 655. Kolika je Božja milost? V. Došen 222^a. Vidiš našu crkvu Dimitriju, kakova je i kolika li jê? Nar. pjes. vuk. 2, 211.

b. *u relativnom smislu uopće.* — *Amo sam metnuo i primjere u kojima može biti i nepravdo pitanje.* Bogъ vêst, kolikъ podvigъ jôgo bystъ. Sava, sim. pam. saf. 3. Smislismo u našoj pameti kolicijemъ milosrđijemъ Bogъ lûbi neralvъ (sic) človêcu. Mon. serb. 366. (1432). V. kolku i kakovu strahu bihomo. Transit. 206. Videhu, kolika se hoće krv prolejeti skožê Elenu caricu. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Poznaj kolika jest moć i sila Boga krstjanskoga. Živ. kat. star. 1, 223. Znaše od kolika rizika je fratru pojti van molstira. Transit. 267. Nu cijenim, da nigdar, od kli sam tvoj bio, nečes nać, jednu stvar da ti sam griješio, koliko vrijeme jes, od koli služu ja andjelski tvoj ured. N. Najlašević 2, 114. Toliko bogtastvo najde Aleksandar koliko ni oko vidi ni uho sliša. Aleks. jag. star. 3, 276. Zato tribuje tomu ispoviditi se koliko vrijeme posta u nemu (grijehu). A. Komulović 26. Kolike je cine ova milost, mučno se može poznati. 32. Kolika je i kakova je u dušah blaženih slatkost. A. Georgiceo, pril. 84. Iskazati ne mogu, koliko se suzama obliвам, koliki' bol čutim. A. Kanižlić, kam. 129. Spomenite se, kakvi i koliki je naš bio narod. 894. Bogastvo Božje koliko je. V. Došen III. Prijubodinci koliko slo

čine. vi. Oskvrniti dušu koliko je zlo. vi. Ne znam jeli sâm imade (*car*), koliko bi dao cinu. 40b. Naopastovati ljudi za koliko vrijeme hoću. J. Matović 510. Da je mlika 'kolika' Lika, bio bi sir koliko Zir. (Lika je rječica u Hrvatskoj, a Zir je pored ne okrugao brijeg). Nar. posl. vuk. 50. Srbija je, koliko je da je. M. Pavlinović, razg. 50. — *Amo može pripadati i ovaj primjer*: Ne znaš moju, ne znaš, silu priveliku, žena mužu, ne znaš, biti ćeš koliku. H. Lucić 199.

c. u čudu (može se shvatiti kao *interrogativna zamjenica*). Koliko je zlo žrtje i optije. M. Marulić 6. Jao nam, kolik ogañ pade na nas. Transit. 103. Koliko jes vrijeme, ne bjehu oči me sunašca vidjelo. N. Naješćović 2, 61. Koliko vrijeme jes, da se nije očima vidio tvoj ures. 2, 83. Kolika oholas u Judeh jes danas. M. Držić 97. Kolicim vlvavstvom prelini nas Filipov sin! Aleks. jag. star. 3, 242. Od koliko uzrok mi je, jaoñ, nemira! I. Gundulić 48. Tako veliko brime kakvo i koliko je pastirstvo od tolikih duša. A. Kanižlić, kam. 20. Od koliko pošteña i časti nebeski darovi jesu dostojni! J. Matović 141. Koliki je dar, da se je primio zakon od Boga! 321. Kolika je Jahorina planina! Nar. pjes. vuk. 1, 236. Pa se na ñu Turci začudiše, koliko je glava u hajduka. 3, 340. Mili Bože, na svemu ti fala! koliko je sila u vezira! 4, 453. Kolika je Miloševa, da je puna proskurica! (Vaja da se i ovo prišiva nekakome Hercegovcu da je kazao). Koliki mu je nos, kao patliğan! Nar. posl. vuk. 144. Zimna noći duga, koliko si! Osvetn. 1, 73.

d. u neizvjesnom (*indefinitnom*) značenju. 'Jel' kolika ta devojka?' 'Milom kumu do ramena'. Nar. pjes. vuk. 1, 49.

e. kolik je u *relativnom smislu*, i *podložna rečenica u kojoj je stoji prije glavne. kod toga imaju dva različna značenja*.

a) *ističe se da se sva veličina koja se pokazuje riječju kolik shvaća i napunjuje nečijem što se kaže glavnom rečenicom, te gdje gdje može biti značenje: premda je onoliko . . . , ipak . . .* Ter kolik je ljetni danak, od krjesova stoji buka. M. Vetranić 1, 21. Kolik je život moj, propati jadove, u strani u tuđoj stojeći dni ove. N. Naješćović 2, 84. Koliko je poje izpod Kroje . . . sve to bilu osvojili Turci. And. Kačić, razg. 141a. Kol'ka je noćca noćasña, svu noć ja zaspat ne mogó. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Kolika je na Bembaši trava, još je ljepša dizdareva Javra. 1, 865. Koliko je poje biogradska, do mi padne kapja od oblaka, nigde ne bi na zemlju padnula, do na koña, ali na Turčinea. 2, 606. Koliko je poje pod Novinom . . . sve je vlaški tabor pritisnuo. 3, 237. Kolika je Drina voda ladna, a na ñojzi nigde broda nema, tu je Turčin tada prebrodio. 4, 259. Kolika je tavna noćca bila, ne spavaše pope ni Matija. 4, 383. Kolike oči, kuma ne vide! (Kad ko u što gleda a ne vidi ga). Nar. posl. vuk. 144.

b) *smisao je kao da u prvoj rečenici stoji tolik (a ne kolik), a u drugoj da. Koliko je grlo u devojke, stanula bi ruka od junaka (toliko je grlo . . . da bi stanula . . .)*. Nar. pjes. vuk. 3, 266. Ostala im sa koña eskija, no koliko u ñoj malo gvožđa, mom bi kulu sve četiri bile i dvadeset i četiri klinca. 3, 336. Koliki su mu nokti, mogao bi orati (ñima). Nar. posl. vuk. 144. Koliko mu je čelo, mogao bi neskvernaja na ñemu napisati. (U Vojvodstvu po varošima). 145. — *U ovom primjeru ima dosta u drugoj rečenici da (d' u = da u), ali može biti da treba čitati u: Kolika je od zlata gamija, d' u ñoj klaña dvanaest Turaka*. Nar. pjes. vuk. 3, 83.

f. *kad je relativno značenje, u glavnoj rečenici može biti korelativna zamjenica tolik*. S kolikim plaćem bi pušćen od Patmanitov, tolikim veseljem bi prijet od Efesijanov. F. Glavinčić, cvit. 425a. Med toliko sladak nije, koliku ti slas udili lijepijeh usta celov mili. G. Palmotić 2, 17. Tolikom sam napuñen žalostju, kolika bi zadosta bila . . . F. Lastrić, test. 104. Da je tolikom sjao svetiñom, koliku su kraji štovali. test. ad. 19a.

g. *tolik odmah iza kolik daje ovome neograničeno značenje, od prilike kao kolik mu drago, ili kolik se može*. Svaki dug i obit i zavez jazića ispuñen jima bit od dobra človiaka; kolika tolika obitna budi stvar, tamnost je velika pustit ju u nemar. Đ. Baraković, vil. 345. Nije se čuditi, da i(h) ni razum luskni niti more dosegnuti, ni kazujućem virovati . . . Ništarnemañe za užgati vam svitlost ovu s. vire prid očima na razumleñe koliko toliko . . . F. Lastrić, test. 100a.

h. *gdjegdje se adj. kolik nalazi pred drugijem adjektivom u adverbijalnom smislu kao koliko (vidi 4). ova se konstrukcija može shvatiti kao anticipacija. a) s pozitivnijem adjektivom*. Zatoj se dobro vidi, za koliku vrijednu stvar pjesan je scijeñena. D. Rañina vb. S kolikom velikom istinom reče Jeremija. I. Držić 89. Ki hoće prociniti kolika je velika stvar . . . P. Radović, ist. 28. Koliki teški grijeh činu. J. Matović 158. Kolik je velik i mrzak ovi grijeh. 342. Koliki si veliki, a gaća nemaš. (Mator si čoek, a nemaš pameti). Nar. posl. vuk. 144. — *b) s komparativom ili superlativom*. Kolika veća čas . . . A. Gućetić, roz. mar. 263. Nu ovako zatvorene (oči) ako dže take sile, kolike bi jače bile u razbludi otvorene? I. Gundulić 182. Dakle kolika veća pokaranja jesu dostojniji sada grišnici? J. Banovac, razg. 147. Ah koliku je veću bolest imala Marija! 162. Nega (Boga) ljubimo s kolikom naj većom ljubavi možemo. J. Matović 431. Fale kolike naj veće mogu primiti u srca. 525.

2. *adj. (i supst.) plur. (i dual) quot, misli se ne na veličinu jedne stvari, nego na broj, mnoštvo*. — *Običniji je za ovaki smisao srednji rod u jednini (vidi 3)*. — *Može biti adjektiv, ali je često supstantiv*.

a. *uopće, interrogativno i relativno*. — *U množini*. Popovi, kolici se obrćaju svojimi porodicami i kolici pojube crkvu. Mon. serb. 122. (1336—1347). Ili bi jedanñ ili bi dva ili bi (i)hñ veće, kolicéhñ po podobiju i po zapisu bude ovñ rečeni pokladñ pristojatñ. 357. (1429). Doveđe vodu, olé čjudejy preko kolikyhñ strñmñññ. 558. (1613). Gospodstvo ti dobro zna, po kolicéhñ su rukahñ bili prñvo. Spom. sr. 1, 116. (1413). Koliki su najamnici u hiži oca moga, ki obiluju kruha! Bernardin 42. luc. 15, 17. Kolikimi načini urijujemo Boga. Naručen. 55b. Kolika su dobra v matrimoniji? 60b. Kolike trude jest pretrpil more biti da ste slisali. Transit. 5. Jao kolici jesu Krstjani kršćeni, ki samo imaju ime! 40. Jao, kolici jesu danas v crikvi . . .! 44. Koliki ljudi na svitu jesu uhićeni v tvoje mriže. 97. Kolici popove jesu danas ki jidu . . . 126. O kolika prezkončena čudesa učini Bog! 140. Ne vidiš ti kolika zla ja trpim. Mirakuli. 27. Kolike nemoći se rode v telesih. Korizm. 2b. Koliki vitezi i gospoda jesu bili premožitelji. 10a. Koliki ožurnici, koliki tati, kolike preljubodejnice čine almuštva. 31b. Kolike bići, kolika prokletstva, kolika razčiñjenja je učinil Bog! 35a. S kolikimi mirakuli i čudesi izidoše? 39a. Kolika lotarstva se učine ob dan i ob noć. 64a.

Kolici godišnici u domu oca moga nasićeni su kruha! N. Rašina 58b. luc. 15, 17. Kolicijem krivo sudaše. Zborn. 154a. Kolicijem jes ne (smrti) nož i ne mač zadal cvil. N. Dimitrović 34. Kolike druge vil' od svoje mladosti, život su provodil' u svakoj radosti! N. Najlašćević 1, 174. Kolici do sada od muke i jada sami se ubiše! 1, 194. Kolici inamo u trudu provode... 1, 224. Kolici juveni veomi za dosti scijene se blaženi. 2, 30. Kolika godišta na službi njeke vil' iztrajah u ništa. 2, 37. Kolicijem sada su sinci njih starosti štap! M. Držić 199. Ah, kolici se su privarili! 330. Kolicih jes tuđ kraj zavrtil na sviti. D. Rašina 31a. Kolicih prikrati vaš taj sud nepravi, s nesrećom zla smrti i huda ljubavi? 39b. Kolicih ti poznaš, kih sreća nemila ucvili gore dvaš kroz huda ne dila? 126b. O kolicih privariti bude, ter se pak duh boli, ovi život, koji toli mi želimo sve živiti. 144a. Vidiš kolicim ljudem učini te Bog cara. Aleks. jag. star. 3, 817. Kolike su vrste od cijena. B. Kašić, zrc. 79. Kolicijeh povela jest u svete redove. per. 80. Po načinu lijepu ovakom kolici će, o ljubavi, po dobitnoj vrijednoj slavi nebo uresit novom zrakom? I. Gundulić 11. Jaoh, kolici od leškijeh su mača pali! 517. Kolike mi muke zada kletio izdajstvo i nevjera! G. Palmotić 2, 286. Kolici se u ovomu varaju. V. Andrijašević, put. 8. O koliki su privareni! P. Posilović, nasl. 6a. Kolici najmenici imaju jezbinu do ostanaka. M. Radnić 366a. O kolike sam pute, moj Gospodine, stavio dušu moju na pogibil! L. Terzić 72. Kolike imaš plemenske glave. J. Kavačin 266b. Na svijetu koliki smo, sad smo tvoji, sada nismo. 294a. Kolike su kaple u vodi. 439b. Dići se, da mu jesu hćeri rijeke, kolike su. 538b. Kolike si dare od nega primio. I. Đorđić, salt. 449. O koliki sada na nebesih kraljuju, koji bi se u paklu mučili! J. Banovac, razg. 14. Promisliti koliki i koliki s visine padoše u dubine. J. Filipović 1, 173b. Kolika su mogućstva od duše naše? I. A. Nenadić, nauk. 50. Kolike su stvari potrebne za dobro i koristno pričestiti se? 183. O! koliki pobisniše! V. Došen 23b. Koliki(h) je stvari mati (zemlja). 260b. 'Kolike' i koliko velike stvari prikazuju zlameni kruha i vina? J. Matović 197. Kolike štete prihode radi mrzosti neprijatelj? 384. 'Kolike' i koliko velike koristi bješe uživao čovjek. 485. Kolici grde ga. I. M. Mattei 12. Kad god razmišljam veliku milost nebesnog promisla, u kolikim nevoljama mi je pomogao! D. Obradović, živ. 1. Za kolike čitamo, da su sveti bili i čudesa činili. 120. Kolikih muka je stala ta pošto laština. M. Pavlinović, rad. 63.

b. (naj više) u Crnoj Gori i u Bosni katorskoj (od xviii vijeka) nalazi se i oblik duala (kolika), isporodi kod nekoliko. — kao da značenje nije svagda ograničeno na brojeve od 2 do 4, nego shvaća i veće brojeve. Kolika su Boga? I. A. Nenadić, nauk. 38. 'Kolika su, majko?' 'Osmerica, šćerko'. Nar. pjes. petr. 1, 189. Gadjaju puškama i broje kolika puta koja odjekne. P. Petrović, gor. vijen. 5. Kolika mu brata ostadoše. 81. Da prebrojim zrna od pušaka kolika ti toke izlomiše. 116. Kad djeca igraju u orasima, jedno od njih ukloni se s igre i zatvori oči s rukama da ne vidi, a druga izrede svoje orahe na hrpice po zemlji, ko dva, ko tri, ko četiri itd. jedno od njih pokrije šakom jednu od tiju hrpica, pak pita onoga što žmi: 'Od kolika?' S. Lubiša, prič. 25.

c. s korelativom tolik (isporodi 1, f). Jesu li tolike muke, kolike se govore? Korizinu. 25b.

Tolike zrake kolikim ne mogadijahu odolovati naučitelji. F. Lastrić, test. 255b.

d. adverbijalno, vidi 1, h. Kolici su mali oni ki nashleduju do svrhe u dobru djelovanju! B. Gradić, duh. 81. Kolike je mnogo Bog izbavio od čelusti... J. Matović 515.

3. n. sing. koliko, kao supstantiv. — Može biti interogativno i relativno. — Akc. je zabilježen po Vukovu rječniku (u Dubrovniku koliko). — Ne mijenja se po padžima (vidi Radićev primjer kod a, a)). — U sjevernijeh čakavaca nalazi se ne samo oblik koliko nego i kōko (naj češće kao adeerab, vidi 4, ali i kao adjektiv, vidi: Kristijanin imaj utjanje koko hoće, ako ne budet imio ljubav... Š. Budinić, sum. 26b). — U jednom primjeru xviii vijeka dodaje se na kraju j (vidi 2, j): koliko. M. Zoričić, osm. 17, ali to može biti štamparska pogreška. — Radi kolikore vidi sprijeda; vidi i kolikono. — Između rječnika u Vrančićevu ('quot'), u Mikašinu (koliko, 'quantum'; koliko vrsta, 'quotuplex'; koliko je to vrijedno, 'quanti est, quanti valet'; koliko krat, koliko puta, 'quoties'), u Belinu (koliko puta, 'quante volte', 'quoties'; koliko je ljudi? 'quanti uomini sono?', 'quantum est hominum?' 599a; koliko, 'quanti, termine, che significa numero'; 'quot'; koliko je ovdje pjenaza, 'quanti denari sono questi?', 'quotus denarius est isto?'; koliko vremena? 'quanto tempo?', 'quandiu?' 599b), u Bjelostjenčevu (kajkavski kuliko, 'quantum, quam multum; quot'), u Jambrešićevu (kuliko, 'quantum'), u Volčigjinu (koliko krat, koliko puta, 'quante volte', 'wie vielmal'), u Stulićevu (koliko ko može, koliko je jaki, 'pro viribus'; koliko krat, koliko krat, koliko puta, 'quoties, quotiescunque'), u Vukovu (koliko 1. 'wie viel', 'quantum'. — 2. 'so viel', 'quantum'), u Daničićevu: (kod kolika), neutr. quantum'.

a. quot, s genetirom množine pokazuje mnoštvo, broj. a) uopće. Koliko ima igumena plugova u kojemu selu. Mon. serb. 98. (1330). Koliko krata bi ratu prisutajala. 286. (1419). Do koliko kolen zakračuje se matrimonij? Naručen. 63a. Koliko krat ga je psoval. 88a. Po koliko se načina krsti. M. Divković, nauk. xxviii. I da žena držat bude (Turčin), koliko ih je hranit jaki. I. Gundulić 574. Kuliko svih biše. P. Vitezović, odil. 14. Slug koliko 'e, služankinja. J. Kavačin 450b. Znao al' tko bi prikazat, njih koliko je? 523b. Koliko se puta ovo na svitu dogodilo? J. Banovac, razg. 63. Koliko je darova duha svetoga? J. Filipović 1, 177a. Koliko će starišina za svoje mlade bit pokaranije. F. Lastrić, test. 107a. O koliko bi puta mloge grišnike bacio! 369a. Zasad ove nepomje o koliko i(h) i koliko ne unodi kroz ova druga vrata u milost Božiju. ned. 145. Koliko vas je, koji mu se ne klanate, koliko? 396. Koliko djela nekrstjanski imali bi niki obrizovati. svet. 4b. A koliko je grijehah poglavijeh? I. A. Nenadić, nauk. 50. Ako bismo mi ne znam koliko dobri dila učinili. E. Pavčić, ogl. 585. Su koliko vrsta oblasti služitel' ima biti narešen. J. Matović 260. Od koliko je vrsta redovništvo. 296. Znaš, u koliko se zala nahodim. L. Radić 15. Kaži, Rado, kaži brati kol'ko imaš ljubovnika. Nar. pjes. vuk. 1, 340. Da mi s nime svadbu ugovoriš, kada ćemo poći po devojku, koliko li povesti svatova. 2, 132—133. Svata kupi koliko ti drago. 2, 135. Pa se vali tridest kapetana, što je koji robja narobio, koliko li glava osjekao. 2, 348—349. Koliko ti imade godina? Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 49. Koliko krat propadoše ljudi. M. Pavlinović, rad. 106. — u jednoga pisca xviii vijeka stoji glagol u množini

prema smislu. Koliko se stvari istu za zakonito i pravo zakleti se? J. Matović 345. Koliko Galacijana dadoše bijega. 372. — *b) isporedi 1, e, a).* Koliko je u nedeli dana, svi su dani od srebra skovani. Nar. pjes. vuk. 1, 640. Pokrio ga surom mededinom; koliko je na nozi nokata, o svakome visi litra zlata. 3, 386. Koliko je u Kotoru kulah, ni na jednu počinut ne hoće, već na kulu Zana Grbličića. 4, 6. — *c) kad je u relativnom smislu, u glavnoj rečenici može biti korlativna riječ* toliko (onoliko). Ta pokora more se dati toliko krat, koliko krat se grišnik vrati na grih. Naručn. 48^b. Koliko krat ulizeš, toliko krat ju primeš. F. Flavinić, cvit. 255^b. Koliko krat nim odolimo, toliko krat jih pridobimo. posl. 5. Toliko bi griha smrtni učinio (ispovidnik), koliko bi puta sidnuo ispovidati. J. Banovac, razg. 250. Koliko je na marami grana, toliko mu na srdašcu rana! Nar. pjes. vuk. 1, 271. Koliko je bijelijeh vrana, toliko je dobrieh mačeha. (U Kotoru). Koliko je sela, toliko je navijača. Koliko je nizbrdica toliko i uzbrdica. Nar. posl. vuk. 145. Koliko ljudi toliko čudi. Koliko mu odovut stopa, toliko odonud godina! 146. Koliko škroka postupila od tvoga roda do tvoga doma, toliko ti Bog dao dobrieh i sretnijeh časa! u Nar. pjes. vuk. 1, xi. Koliko je u mravičnu mrava, toliko je tu za boja glava. Osvetn. 3, 135. — Jedan uzme onoliko slamki u pola, koliko ima izelaca. Vuk, nar. pjes. 1, 173. Koliko je u bradam im dlaka, onoliko je pred crkvom Turaka. Osvetn. 3, 54. — *d) u ovakovijem je primjerima izostavljen genitiv, jer se ima u misli.* O koliko ima, koji su potribiti! F. Lastrić, test. 45^b. 'Koliko' je tamo poginulo od našega ognja velikoga? koliko li ima ranenika? Nar. pjes. vuk. 4, 413 — 414. Ja ću sam udariti na 500 uskoka; a ti, Baučo, na koliko češ? Vuk, nar. pjes. 4, 462. Jer samo pokazuje, da nijesam išao u školu onoliko godina, koliko on. odg. na utuk. 24. — *e) u jednom primjeru xviii vijeka ima uz genitiv prijedlog od.* Kolikoj bi lani u tvome stanju od tvoje bratje? jeda li je samo jedan? M. Zoričić, osm. 17.

b. quantus, s genetivom jednine, ako je supstantiv kolektivni ili materijalni ili apstraktni, pokazuje mnoštvo kao i kod a. a) uopće. Kuliko će kvara s tim orasgu priti. P. Vitezović, odil. 30. Jezik koliko zla učini. V. Došen iv. Laž koliko zla čini. v. Koliko ga (zla) sam oštenu (proždor). 186^b. Isti blaga koliko ti drago. Nar. pjes. vuk. 2, 320. Idi k nemu, te ti nega pitaj, koliko je poharčio blaga. 3, 317. Koliko si blaga potrošio? 3, 318. Na prijepis kazivali vojsku, koliko im izginulo vojske. 4, 360. Koliko sam ja do sad naroda našeg video. Vuk, poslov. xiii. Koliko vjere zaslužuje kakva isprava, wie viel glauben eine urkunde verdiente. Jur. pol. terminol. 552. — *b) isporedi 1, e, a).* Koliko noće noćas bi, ne vrgoh sankta na oči. Nar. pjes. vuk. 1, 223. — *c) kad je u relativnom smislu, može biti toliko u glavnoj rečenici.* Koliko jeba pojela, toliko jeda imala! Nar. pjes. vuk. 1, 269. — *d) u indefinitnom (neizvjesnom) smislu.* Jel' koliko vojske u Jakova? Nar. pjes. vuk. 4, 165. — *e) može ne biti genetiva, isporedi a, e).* Dode sto ljudi, koji su zla počinili, neka Bog zna koliko. F. Lastrić, ned. 196.

c. quamdiu, upotrebljava se bez genetiva za dužinu vremena. a) može biti subjekat. Koliko mi je za vratit se u grad? M. Držić 267. Koliko? 'quanto tempo?' 'quamdiu?' A. d. Bella, rječn. 599^b. Koliko ima kako te Bog ostavio? (Kad ko što ludo ili nevaljalo radi). Nar. posl.

vuk. 145. Koliko tebi (nemu) do božića toliko i meni. (Ne marim za tebe, ne bojim se). 146. — *b) može biti akuzativ. kod toga treba razlikovati dva slučaja. aa) akuzativ nije objekat nego pokazuje dužinu vremena što traje radnja naznačena glagolom.* Koliko vyzlubiši prěbyti u nasz, da si prěbudeš si vsakovz počestiju. Mon. serb. 22. (1234—1240). U kojoj (tavnici) Bog sam zna koliko imaš pribivat. J. Filipović 3, 276^a. Koliko stoja s Elizabetom. S. Rosa 179^b. Koliko si živovala, nisi raja dostojala. Nar. pjes. vuk. 1, 133. Nije okom trenuo koliko je Kašo pričao. S. Lubiša, prip. 15. Svi umuknu, koliko bi oruči dvaput okrenuo volovima. 107. — *bb) u ovom se primjeru koliko može shvatiti kao objekat prema glagolu reknemo ili boje kao da su izostavljene riječi da služim (po čemu bi značenje bilo kao kod aa)).* Služicu te koliko reknemo. Nar. pjes. vuk. 2, 456. — *c) dolazi s prijedlozima za (u acc.), u i do (nepromiješeno, osim jednoga primjera u kojemu uz u stoji u lokativu sing.:)* Hoću da mi poveste... oty kiihs strane i vž kolicě priidoste samo. Starine. 18, 195. xvi vijeka). *aa) s prijedlogom za, uopće o dužini vremena kao kod b) aa).* Za koliko bi kad rat bila, za tolikoj vremene da ne imaju davati (može se shvatiti kao da ovaj primjer pripada pod b, e)). Mon. serb. 338—339. (1427). Za koliko bi pošte i gospodština koju imaše Šenakerib. M. Radnić 128^a. Ma eto se sada vidi, za koliko se žive, i kako se žive. J. Banovac, razg. 112. Za koliko i kako se pripravljaš. pred. 134. Za koliko se ovo kraljestvo svitovnje može uživati? Stavimo za sto godina. J. Filipović 1, 388^a. Svako vladanje na svitu život kratak ima, a kraljestvo nebesko koliko dura, za koliko se uživa? za u vike. 1, 388^b. Drugi se pričesti dostojno i primi sakramenat i milost, i u nemu se udzrži i jedno i drugo za toliko za koliko se udzrži ona vrsta kruha pod kojom je primio sakramenat. M. Dobretić 19. Sotona ne može nas naopastovati za koliko hoće. J. Matović 510. Za koliko ostariti neće. J. S. Rejković 99. — *bb) s prijedlogom do, kao da je značenje kao i kod aa).* Do koliko ću postavljati sfitovanja u duši mojoj? (quamdiu ponam consilia in anima mea? psal. 12, 2). B. Kašić, rit. 387. Ne znaš do koliko češ ti moći u dobru postati. nasl. 5. — *cc) s prijedlogom u, znači od prilike što dokle, II, d (dum).* Poslužiti nastojte me, u koliko s mojom dragom ja počinem kratko vrijeme. G. Palmotić 2, 368. U koliko bjehe nevjesta, ne imah dobro svekrve; a u koliko bjehe svekrva, ne imah dobre nevjestu. (D). Poslov. danić. Ne mogu ljudi, u koliko je duša odijeljena od tijela, dostignuti izvršno blaženstvo i punost svijeh dobara. J. Matović 107. — *d) gdje gdje se nahodi koliko da u značenju kao koliko kod b) aa).* Koliko da živu na trudni ovi svit, sve dni sta u gnivu život moj jadovit. Š. Menčetić 171. Koliko da tvoj dvor pohodit ja začeh, u sve dni razgovor toliki ne vazeh. 300. Koliko da stojeći tilo zatvoreno, duša uživaše slavu blaženih. P. Radović, ist. 39. Tako jošte ne mogu sagrišivati zašto koliko da jest čovik u oni čas nemoguće činiti ubojstvo, krasti... P. Posilović, nasl. 3^b.

d. bez genetiva, upotrebljava se također za dužinu mjesta. a) kao subjekat. Koliko ot neba do zemlje? Spom. stoj. 194. Toliko je od mene do tebe, koliko od tebe do mene. (Z). Poslov. danić. Koliko je od moje kuće do tvoje, toliko je od tvoje do moje. Nar. posl. vuk. 145. — *b) u akuzativu. aa) kao pravi objekat.* Koliko okom mož' zamjerit, sve bi vitez puno razno, ... I.

Gundulić 822. — *bb)* pokazuje *da* koju dopire radnja isrećena glagolom. Otide od njih koliko bi kamik hitio. P. Bakšić 47. Koliko bi pijevac s praga skočio (kaže se da toliko dan oduja do maloga božića). Koliko bi pljunuo čovek (tako je blizu). Nar. posl. vuk. 145.

e. *upotrebljava se, također bez genetiva, i za cijenu kod prodaje i kupnje.* Jest dal za onoliko, koliko zakon dopušta. Mon. croat. 137. (1488). Ako joj gospodar ne reče toliko ili koliko možeš prodaj. B. Kašić, zrc. 78. Koliko, quanto, riferito a stima o prezzo. A. d. Bella, rječn. 599b. Makar koliko koštala. M. A. Relković, sabr. 20. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* O koliko mi je dobitak umriti! Transit. 96.

f. *uz glagole i glagolske oblike što znače moć, znanje, volju itd. često se upotrebljava u značenju neke mjere i granice. u ovakovijem slučajevima moglo bi se shvatiti kao adverb, ali je veća prilika da je subjekat ili objekat kod glagola.* Dati imb pomoć kolikore moga. Mon. serb. 2. (1189). Čuj ga se, koko mož', kad bude smijati. P. Hektorović 42. Koliko se uzmože, onoliko se će učinit. M. Držić 122. Potriiba je reći broj od grijeha smrtnijih, koliko se možeš spomenuti. A. Komulović 8. Koliko moć budem, koliko mogu, quanto più potrò, ut maximo potero. A. d. Bella, rječn. 599b. Nego (*sam*) dužnost moju, koliko je od moje strane moguće bilo, činio i obsluživao. M. A. Relković, sat. A3. — Koliko znam, quanto so', quod scio. A. d. Bella, rječn. 599b. Koliko znao toliko grija imao! (Kad se ko pravda da ne zna za kakav rđav posao). Nar. posl. vuk. 145. Koliko je meni do sada poznato. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Koliko sam i kako sam onda znao. 3, 527. Koliko zna i sjeća se, seines wissens und erinnerns. Jur. pol. terminol. 648. — Koliko mi razumismo očima našima, do trideset tisuć ih je. Aleks. jag. star. 3, 272. — Uzimlju koliko ti duša podnese. Pravdonoša. 1851. 21. — I rib naloviše koko sami htiše. P. Hektorović 83. Ribe nabodoše ne prem koko htiše, ner koko mogoš. 48.

g. *i u ovakovijem slučajevima treba shvatiti koliko kao supstantiv a ne kao adverb.* Skazuje, koliko čini mesto na promiñenje stvari. Naručn. 25b. Kakav si, ona ne razbira, koliko imaš samo gleda. I. Gundulić 228. Ako je ne znam koliko tko sagrišio. A. Kanižlić, utoč. 187. Pak se izkorenit ne dade, koliko se suprot nega više. M. A. Relković, sat. A6b. Koliko smo tebe govorili da ne šaleš vojske preko Mačve. Nar. pjes. vuk. 4, 272. — *Amo pripadaju i ova dva primjera u kojima uz koliko ima i prijedlog (u prvome u s lokativom; u drugome s, ali je koliko nepromijeñeno):* Upraša ga u koliko se taj dug zadržase. I. Đorđić, ben. 81. Da dadu Jovanu s koliko može živiti. Djelovod. prot. 89.

h. *u koliko, quantum, ograničuje ono što se kaže u glavnoj rečenici po onome što je u podložnoj; u isto doba često kaže i uzrok onome što je u glavnoj.* Kako si ti krunu od vječne slave, u koliko Bog, jesi po naravi u vijeku imao; a u koliko čovjek, istu krunu od početka tvoga slavnoga upućenja od oca nebeskoga u dar jesi primio. A. Gučetić, roz. jez. 286. Bolest i žalost radi grijeha učinjenih (u koliko su uvrijedenja Božja). B. Kašić, zrc. 11. V. Jeli grijeh proklinati dan rođeni sfoj u jidu? M. Ako je tolik jid da se malo ili ništa ne stavlja na ono što govori, čini mali grijeh; ako li se stavlja i ima misao kleti u koliko se je rodio na ovi stijet i htio bi da se nije rodio, griješi smrtno. 99. Primi tvoje go-

spostvo za biljeg od mnoge scjene ovi dar, u koliko ja sve što umijem i znam i mogu obje-tajem na zapovijed vašu. I. Gundulić 193. Lijepe žudjah rajske dike: zvijezde, sunce i nebesa, u koliko bjehu slike njih svjetlosti tvoga uresa. 259. Lubi sina, u koliko po nem se uzda svijet vladati. 302. U koliko je Bog, imaše oca brez matere. I. T. Mrnavić, ist. 15. U koliko ja po tvojih dili suditi mogu. I. Ivanisević 70. Ki biše istinito kako pustiña, u koliko ne biše u krilu crkve svete. A. Vitičić, ist. 85. Farnenski Alesandro, Karlo Peti i taki junaci druzi slavna i svijetla vojevaña, mudra djela i viteška u ko-liko su naravna bila, prodali bi dobre voje za jedan dobar uzdah bogomilo k nebu upravljen. B. Zuzori 343. Vaļa reći istinu u koliko se može. H. Bonačić 99. Nastojahu ribe lovit u koliko bjehu ribari. S. Rosa 60a. U koliko imañe i bogatstvo ne mogu nas oslobodit. 110b. U koliko pri nemu bješe tobolac. 130a. U ko-liko je ondi sve neuredno i smeteno. Đ. Bašić 158. Koja se pristaju eukaristiji i u koliko je sakramenat, i u koliko je posvetilište. J. Matović 231. Ne pristaje griju, u koliko je pogrda Božja. I. J. P. Lučić, razg. 15. U koliko njegovu slavu doseći moremo. Grgr iz Vareša 190. U koliko zakon mu dopuštaje. Pravdonoša. 1852. 2. Ni ja ti se ne bih bojaz za slobodu vjere, u koliko je vjera stvar nutrena. M. Pavlinović, razg. 23.

i. *u istome značenju kao i u koliko, nalazi se i koliko, što ne mislim da treba shvatiti kao adverb (isporedi lat. quantum ad . . . , quantum attinet . . .).*

a) *koliko stoji na početku cijele rečenice kao nominativ ili akuzativ.* Zove se skupljenje, ne koliko su svi virni skupljeni u jedno misto, nego zač su sjedinjeni. P. Radovčić, isp. 94. Isusa staviše u jedno, koliko imamo procinit, misto dosta nečisto. F. Lastrić, test. 111b. Ko-liko se je doticalo zabludaña nestorijanskoga. A. Kanižlić, kam. 757. — *Nalazi se više puta reč-nica koliko je od strane koga ili čega.* Dakle koliko je od strane Božije, mi možemo lako imat spasene naše, jer je u našim rukam. J. Banovac, razg. 88. Bog, koliko je od njegove strane, oće sve kolike spasene. 198. Ja, koliko je od moje strane, ne uklanjam se. A. Kanižlić, kam. 279. Koliko bijaše od strane Konstantina, ne bi ni-kađa bio Muhamed Carigrada osvojio. 827. Crkva sveta budući mati obćena svega sveta, koliko je od nežine strane. M. Dobretić 35. — *I s prijed-logom za.* Koliko je za to, za ovo, quanto a questo, quod hoc attinet. A. d. Bella, rječn. 599b.

b) *quoad, nema uza se glagola nego samo prijedlog, kao: aa)* na s acc. Koliko na broj od sakramentov, imamo znati, da je 7 sakramentov. Naručn. 4b. Onoga ti ništa Bog ne prima ko-liko na tvoje spasenje. M. Divković, nauk. 52b. — *bb)* od, *isporedi a).* Koliko od grihov malih, priprosto govoreći, nisu od potribe spovidati. Naručn. 78a. Koliko od onoga što pišeš, quod vero scribis. J. Mikala, rječn. kod koliko. Ko-liko od prvo, grih je uvridjenje veličanstva bo-žanstvenoga i dostoji muke preskončive. P. Ra-dovčić, ist. 100. Koliko od ostaloga, ma quanto al resto, ceteroquid. A. d. Bella, rječn. 448b; quanto al resto, ceterum. 599b. — *cc)* po s loc. Človik je mrtav koliko po naturi. Korizm. 20b. Obra grad Betlem koji biše Davidov grad, za ukazati se pravi sin Davidov koliko po puti. P. Radovčić, ist. 45. — *dd)* polak. Što je čovek, koliko polak tijela, nego jedan sud od rasutja? M. Radnić 407a. — *ee)* k. Koliko k grihu srdi-

tosti... Naručn. 2^a. Koliko k prvomu dĕlu, mnozi sumĕne... Korizm. 22^b. Koliko k prvomu, govore sveti dokturi... 28^b. To se ne razumi koliko k telu da k duši. 69^a. — *ff*) u (v) s *loc*. Neposluh, koliko v svomu početku, ni v našej oblasti. Naručn. 111^a. Koliko u duši, razum biti će napuĕen mudrostju. I. T. Mrnavić, ist. 45. Kakono ĕlovik umira koliko u tilo a ne koliko u duši, tako će i uskrišiti u koliko s tilon a ne koliko s dušon. P. Radovĕić, ist. 106. Toliko da živu koliko u biću, da mrtvi su koliko u dilovanju. 114. Ništar ne maĕne biti će mrtvi koliko u milosti. 115. — *gg*) za s *acc*. (*ili s gen.*?) *ili s adverbom što pokazuje vrijeme*. Koliko za sada, te plaĕne boljezni ne mogu od jada pobrajat u pjesni. M. Vetranić 2, 30. Koliko za sada, potrebno nam nije toj. 2, 151. Koliko za sada, kako znaš trpi toj. 2, 156. Ja, koliko za mene, ne gubim se, imam veliko animo. M. Držić 333. Ja ne imam voĕe blagovati koliko za sada. M. Divković, zlam. 69. Koliko za me, quoad me, quantum ad me attinet, quoad me attinet, pro parte mea. J. Mikaja, rjeĕn. kod koliko. Koliko za ovo, in quanto a questo, quoad hoc. A. d. Bella, rjeĕn. 407^b. Koliko za mene, quanta a me, pro parte mea. Koliko za mir, quanto, overo in quanto, come a dire: quanto alla pace, quoad pacem. 599^b.

c) u jednom primjeru pisca ĕakavca xvi rijeka stoji koliko s *acc*. bez glagola i bez prijedloga. Ako pop vidi da su otrove stavĕene v kalež, ali da je pauk ali muha, ima li ju prijeti ali ne? V istinu koliko jad ali pauk, govoru da ne. Naručn. 42^b.

4. adob. kōliko (*radi akcenta vidi 3*), quam, quanto, quanto opere. — *Nije svagda lako razlikovati jeli adverb ili neutr. sing. (vidi 3)*. — *I kao adverb može biti interogativan i relativan*. — *Izmeĕu rjeĕnika u Vranĕĕevu* (*quantopere*), u *Mikajinu* (koliko veĕe, quo magis, quanto magis; koliko moĕ budem, koliko veĕe moĕ budem, ut maxime potero; koliko sam u kraĕe mogao, ut brevissime potui), u *Belinu* (koliko, toliko, quanto, tanto, con i comparativi, quo, eo, 599^b; koliko prije, di breve, di corto, brevi 148^a; quanto prima, quam primum 599^b), u *Bjelostjenĕevu* (*kujkavski* koliko, quantopere), u *Jambriĕĕevu* (kuliko, quantopere), u *Voltigijinu* (koliko prije, quantoprimum, bald möglichst), u *Stuliĕevu* (quantum, quam ili quantum, simul ac, statim atque, quando), u *Vukovu* (*vidi kod g*). — *Ėesto se nalazi okrneno: kolik*.

a. s adjektivom.

a) uopĕe. shvaĕa se obiĕno u interogativnom smislu (*i u nepravom pitanju*), ĕesto se istie veliĕina osobine naznaĕene adjektivom, kao u ĕuĕu. O koliko su ĕestiti tobom! Živ. kat. star. 1, 221. O Gospodine, koliko su slatke riĕi tvoje ustom mojim, slaje nere meĕ! 224. Okusite i razgledajte, koliko sladak je i milostiv Gospodin. Transit. 45. Znaš koliko mu (*Bogu*) grih je mrzak. 73. Ako bi znali i mislili koliko je strašan on sudac. 205. Oĕe moj, kolko si bil dobar! Korizm. 21^a. O koliko je to dobra pomoĕ! 22^a. Nisu vridna vsa navkup koliko tĕlo i krv Isusova. 22^a. Vidite li, koliko je lipa riĕ posluh? 35^a. O koliko je to taman put! 38^a. Duša je jur okusila, koliko je Bog sladak. 67^b. Koliko dobrostiv i milostiv je naš Gospodin, pokazuje ovdi. 76^a. Koliko si prelipa i koliko si slatko! 79^b. O koliko je pogibelna stvar biti vanka! 104^b. I koliko još veliku slavu ima tere diku. P. Hektorović 80. Koliko su vazda bile proĕ ĕubavi naše misli i ohole i nemile. N. Na-

ješković 1, 198. Jurve je vrijeme sad, da pozna ureds tvoj, koliko žestok jad podnosi život moj. 2, 24. Sad promisli tva mladost, koliko žestok jad obrnu u rados. 2, 60. Koliko velik broj jes od ptica. D. Raĕina vii. Aleksandar spovidaše Aristotilu koliko silna gospoĕstva razbi. Aleks. jag. star. 3, 320. Vid, nevjeran koliko si! I. Gunduliĕ 41. Ali ne znam, ĕu li ikada, koliko je prevelika boles, ka mi srce jada. 349. Koliko drag je kraĕu od nebesa. 437. O koliko jest lipo ĕisto pokolenje! F. Glaviniĕ, cvit. xviii. Koliko si zlu stvar uĕinila. I. Držić 25. O koliko vesela, rada i kuntenta biše diva Marija! M. Jerković 18. Ah koliko ja vesela tebe uzimam! P. Kanaveliĕ, iv. 76. Oh koliko bi ja ĕestit bio! I. Grliĕiĕ 151. Dobra djela što su i koliko korisna. 289. Prikazaĕu vam, koliko je d. Marija moguĕa. J. Banovac, razg. 7. O koliko bismo bili sriĕni, da se bojimo Boga! 27. Oh suze moje, koliko biste ĕestite bile, da morete moje pogrĕe oprat! 118. Žalost Isuk (*rstova*) u vrtlu koliko li velika. F. Lastriĕ, test. 104^a. Koliko u razliĕitu stanku narav naša ĕoviĕanska naodi se. svet. 62^a. Promislimo, koliko je ovi sud strahovit. J. Filipović 1, 129^a. Koliko imamo biti harni Mariji! V. M. Guĕetiĕ 84. Vidi se, koliko silovitom oblastju hoti gospodovati. A. Kanižliĕ, kam. 79. Koliko je tilo jako. V. Doĕen 178^a. Koliko mnoge zapovijedi poĕade Gospodin Mojesu. J. Matović 297. Kolike i koliko mnoge koristi mogle bi priti. 303. Kolike i koliko velike koristi bješe užívaĕ ĕovjek. 485. O koliko je sladak duh tvoj. L. Radiĕ 14. Misli grišne koliko su duši škodne. I. J. P. Luĕiĕ, razg. 52. Al' da vidiš vojvodinu Jelu, koliko je krasna i ugledna! Nar. pjes. vuk. 4, 155. Ter im lice žĕlu izgovara, koliko li vrlijem srcem hite. Osvetn. 1, 43.

b) u relativnom smislu. *au*) u glavnoj reĕenici može biti korelativni adverb toliko (toli), ovoliko itd. Koliko je više nebo od zemĕe toliko je visoka ĕlubina ognĕna. Korizm. 25^a. Koliko smo zla imena, nijesmo toli zlobne ĕuĕi. N. Najlaškovĕić 1, 154. Koliko blagostiv biše prema družijem, toliko oštar i neblag biše prema sebi. B. Kašić, in. 92. Koliko su muke tvoje ĕute i gorke, toliko je tvoja žĕla razložiĕa. G. Palmotiĕ 1, 62. Knezu Markiolu bi zaruĕena koliko u plemenu uzvišena toliko veĕe poniženstvom i svakom dobrotom nakiĕena Antica Verancio. J. Banovac, razg. vi. Koliko je naš razum moĕ živuĕa, toliko ga je muĕno prignuti. pred. 57. Koliko je korisno od griha se ĕuvat, toliko je ove sude promišĕat. J. Filipović 1, 136^b. Koliko je dakle Bogu mrzak djavao toliko i nenavidost. F. Lastriĕ, ned. 112. Mlogi koliko su brzi jezikom varavim pofaliti se, toliko su kasni dĕli istinitim pokazati ĕubav Božiju. 277. Koliko je tanka i visoka, toliko je bela i rumena. Nar. pjes. vuk. 1, 533. Koliko je silna i ĕijepa, toliko je tanka i visoka. Pjev. crn. 261^b. — Ako je ovliko molitva jaka za prignut Boga na milosrĕje, koliko je jaka za osloboditi i izbavit nas od naših neprijateĕa. J. Filipović 1, 307^a. — *bb*) u glavnoj reĕenici nema korelativne rijeĕi. Po svu noĕ u žĕji, koliko jest duga, ležim na postĕji udovskoj brez druga. H. Lucić 196. ĕuvaj ih u sreću koliko ti je draga tvoja sloboda. I. Dordiĕ, ben. 116. Koliko prija bi kripostan, posli se je vidio izopaĕen. J. Banovac, pred. 51. — *cc*) uz koliko nije izreĕen adjektiv, ali se ima u misli, jer je izreĕen u glavnoj reĕenici. Budite koko se hoĕe velike. Š. Budiniĕ, sum. 16^b. Naporom grĕhov koko hoĕ neĕestivih. 88^a. Vse žene te kreĕuti imihu

i nohte velike koliko srpi, oštre mnogo. Aleks. jag. star. 3, 246. Izgledan biše tad koliko može bit na svitu drugi kad. D. Baraković, vil. 147. Jeli lijep, koliko ga kažu; jeli dobar, koliko ga fale. Nar. pjes. vuk. 1, 9. Da je hrabar taj napetac sihi, koliko se na vidiku hihi. Osvetn. 4, 44. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina, koliko ni ja tebi što se nisi prvi rodio. Pravdonoša. 1852. 31. Moj narod je vjšan koliko ikakav narod na svijetu. S. Lubiša, prip. 230. Građivo, slike, pjesništvo narodno, to je staro kolik i narod. M. Pavlinović, razg. 79. U hajdučke (glave) jeftina je cijena, kolik mrka u proleće vuka. Osvetn. 2, 24. — Ki nikom boljezen veliku, žestoku tač ne da, koliko, vaj, meni. D. Rašina 80b.

c) u neizvjesnom (indefinitnom) smislu. Jel' koliko fućija široka? M. A. Rejković, sat. G5b. Makar koliko čovek bio uvjeren o vrednosti svoga posla, opet rado sluša. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 5.

d) vidi 1, e, a). Koliko je ona kučka l'jepa, još joj lepše ruho odgovara. Nar. pjes. vuk. 1, 568. Koliko je go i opet mu je zima. (Kaže se čoku koji je zimi slabo obučen). Nar. posl. vuk. 145. — Može biti da amo pripada i ovaj primjer, jer u nemu koliko gotovo bi se moglo zamijeniti riječju premda: Al' kad začu moja baba Mara, skoči, bračo, koliko je stara. M. A. Rejković, sat. E4a.

e) vidi 1, e, b). Koliko je nemu mila bila, tri puta je pasom opasao. Nar. pjes. vuk. 1, 416—417. Koliko mu krvi žedan bješe, sablom manu, ods'ječe mu glavu. 2, 178. Kol'ko s' silni ognjeni čauši, koliko su silni od silnijeh, te ne keše koše odjahati, no u crkvu koše nagoniše. 2, 191. Koliko je bjela i rumena, kada pije vodu oli vino, vidi joj se kroz grlo bijelo. 3, 429.

b. s adverbom, slično se upotrebljava kao i s adjektivom.

a) uopće, isporedi a, a). Sliši, koliko je koristno v miru stati. Korizm. 61a. Koliko tvrdo Bog kaštiga njih koliko milostivo prašća kajućim se. Naručn. 84b. Vprašaje dijavla koliko bi dugo imel živiti. Š. Kožitić 22b. Koliko je daleko trke činio. M. Držić 122. Oh koliko često zaman udisat se taj zlo vidi, ki vil lijepu slidi. D. Rašina 115a. Koliko brzo prohodila segaj svijeta. B. Kašić, nasl. 8. Trudne prsi, ah, koliko dobrovoljno stan ti daju! I Gundulić 93. O koliko dobro stari rekoše mudarci da . . . ! I. Ivanišević 247. Koliko vrlo pokara sudce nepravedne! I. Ančić, svit. 53. Vidi koliko iznenada žalost pritisa srce puno veseja. M. Radnić 296b. Imaćemo ga (strah) ako pomljivo promislimo, koliko se lako stvari svitovne promijuju i mi s' njima, koliko je neistinito naše spaseње. J. Filipović 1, 173b. Isus koliko lubezno govori s Judom izdajnikom. F. Lastrić, test. 150b. Koja je oblast crkve, koje su nezine povlastice, koliko se daleko pružaju? A. Kanižlić, kam. 680. Koliko se daleko pružuje jakost i krepost ove zapovijedi. J. Matović 365. Ah! koliko je dobro, koliko je ugodno pribivati u ovomu srcu! I. M. Mattei 15. O koliko će žalostno mlogi nevirni muževi jaukati! D. Rapić 8. Oh! koliko će onda s. Petru drago biti što je u Rimu muku podnio! 9.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici ima korelativno toliko. Koliko je drago i slatko gledati . . . toliko žalosno jes . . . B. Kašić, nasl. 57. Zašto toliko je očito među Krstjani, da ne imaju stra Božijega, koliko je očito, da smo mi sad ovdje. J. Banovac, razg. 26. — bb) u

glavnoj rečenici nema korelativne riječi. Od ka (sviće) moreš ih, koliko ti je drago, užgati drugih. F. Glavinčić, cvit. 168b. Sakrivajte na ovome svitu vaše grihe i nečistoće, koliko vam drago, sve će se odkriti. J. Banovac, pripov. 24. Napuni vriću zemlje, pak stresaj koliko ti drago. F. Lastrić, test. 206b. Neka plače koliko joj drago, ja ne marim. ned. 385. Lubi, junače, koliko ti drago. Nar. pjes. vuk. 1, 428. Lubi mene koliko ti drago. 2, 618. Igraj, Ture, koliko ti drago. 4, 157. — vidi i koliko mu drago. — cc) nema adverb a uz koliko, jer se ima u misli po glavnoj rečenici. Vse ine muke ne te biti toliko teške grišnikom koliko strajati lica Božija. Korizm. 24a.

c) u neizvjesnom (indefinitnom) smislu. Žarko sunce, jel' koliko rano? Nar. pjes. petr. 1, 269. Osvetn. 1, 57. Da vidimo česvo ode blago i da znamo jel' koliko draga. Osvetn. 2, 180.

d) vidi 1, e, b). Koliko se mnogo milovali, na jednoj se vodi umivali. Nar. pjes. vuk. 1, 266. Koliko ga lako udario, tri puta se Vuče premetnuo. 2, 142. Koliko je lako udario, sa crnom je zemljom sastavio. 2, 501. Koliko mi skače polagano, ispod nogu kamen izlijeće. 3, 351.

e. s komparativom (i superlativom) adjektiva i adverb a, quo, quanto, quam.

aa) uopće, isporedi a, a) i b, a). Ako li sijeno takoj Bog odijeva, koliko veće vas. N. Rašina 157b. matth. 6, 30. Koliko već želin ima biti človcu život večni? Š. Budinić, sum. 15a. Ako hlepimo na jestojku vremenitu, koliko većma imamo hlepiti na ovuj jestojku duhovnu. A. Gučetić, roz. jez. 11. Koliko te bolje resi taj naprava! G. Palmotić 2, 43. I koliko huđa i gora zloba ne je prije bila. I. V. Bunić, mand. 3. Koliko bi sad mirnije živio. J. Kavašin 312b. Mi ni dosegnut pamentju ne moremo veličanstva, koliko maše stupiti na toliku visinu. F. Lastrić, svet. 120b. Koliko je Bog prisveti od stvorēna svoga veći? V. Došen 198a. (Seneka) čināše ovakova kripstna dila kako neznabožac . . . koliko većma morao bi to činiti jedan Kršćanin? M. A. Rejković, sabr. 7. Ali koliko nije još veća krivica one nezafalnosti? 29. Vrime kviri stupove od mramora, koliko više neće srdca od voska? A. Tomiković, gov. 74. Ali gorka trapi spomiñāna: koliko je vlast i dvorba maña. Osvetn. 4, 66.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici ima korelativno toliko (toli, to). Koliko je grih teži, toliko se ima postaviti veća i teža zadovoljšćina. Naručn. 98a. Koliko vi jeste od višega stanija, toliko ljuče budete karani. Transit. 44. Koliko veće davaše, toliko mu blago rastiše. Korizm. 9a. I toli, kruno ma, veća jes boljezan, koliko uzima dražu tuj ljuvezan. N. Najlašćević 2, 76. A ti, ka s' razložena, koliko veće ja ljubim te, toliko kažeš se gorčija. D. Rašina 96b. Koliko s veću vojsku na nas dojdeš, toliko s veću hrabrostju razbiti te imamo. Aleks. jag. star. 3, 288. Koliko se veće uzumāžase slavan glas od gospodina, toliko se većma užijaše zavidost. B. Kašić, is. 37. Koliko većma ljublaše, toliko i biše ona većma od bolesti mučena. 68. Koliko veće budeš umjeti i bolje, toliko ćeš većma biti odole sudjen. nasl. 4. Koliko se tiša diže (pravda), vrja i preča toli stiže. I. Gundulić 38. Koliko ja naj bolje mogoh ulagoditi, toliko učinih. F. Glavinčić, cvit. xx. Koliko ki veće u sebi jest složan, to će biti veće brez muke on ućan. A. Georgeco, nasl. 7. Koliko se veće kasni, to je bolje. I. T. Mrnavić, ist. 139. Koliko z grublijem načinom izvršuje se izvañsko djelovanje, toliko

je teže. S. Matijević 40. Koliko je čelade plemenitije, toliko je Bogu držanije. V. Andrijašević, put. 4. Sluge vjerne Isukrstove koliko se većma čute naprčeni dobročinstva božije i videći se većma držani, toliko su većma ponizni. M. Radnić 347b. Koliko je dubli bunar, toliko je voda njegova slađa. 347b. Koliko je veće uzvišena, toliko poniznije na nas gleda. J. Banovac, razg. 12. Koliko se u većemu grihu prima tilo Isukrstovo, toliko se veći grih čini. 231—232. Koliko veći grih ima, toliko veću protivštinu ima k milosti Božijoj. 232. Koliko je smrt sama u sebi strašnija, toliko je kod nas nežina uspomena i misa' naj maña. pred. 98. Koliko veće jedno otajstvo naš razum nadodi, toliko se veće ima slaviti. J. Filipović 1, 29a. Govorene koliko je kraće toliko se lašne upameti. 1, 109a. Koliko si gori, toliko će ti brže Bog svoju milost dat. 1, 191a. Koliko je čovik gladniji, toliko s većom slatkostju blaguje. 3, 86a. Koliko nesrićnije sagriši, toliko dostojnije bi iztiran. F. Lastrić, test. 13a. Koliko je ovo više potribito, toliko su niki Krstjani u ovomu mañe pomlivi. ned. 82. Koliko je viša i čuđnovatija, toliko ju mañe vi moreto pametju dosegnuti. 347. Alat doisto toliko jače diluje koliko je u ruci jačoj i izvršnitijoj. 390. Stize svrhu nih osveta Božja, koliko kasnije, toliko žeže. A. Kanižlić, kam. 828. Koliko tko većma ljubi Boga, toliko većma ljubi i nas. 27. Koliko veće jest izvršni i mogućić čovik, protivta tkomu povidaš, to grdniji jest grih. Blago turl. 2, 186. Koliko veće uđu budu imati, toliko će biti mučeni s gorkijom pedepsom. I. Matović 110. Da su vjerni toliko prignutiji za primiti nebeski nauk koliko su veće razlučeniji od zamamah svjetovnijeh. 326. Koliko veće napridovaše, to dublje ukopavaše se. I. J. P. Lucić, razg. 87. Koliko vas veće ljubi, toliko se više plaši. Grgur iz Vareša 112. — *bb*) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi. Koliko brže more, izajde van. Transit. 240. Sa svim se usiluj, koliko mož' veće, u dobru napriduj. P. Hektorović 60. Mrzeći na grihe koko naj već može. Š. Budinić, ispr. 21. Boga moleći naj srčanije koliko uzmože. A. Gućetić, roz. mar. 29. Zeli krstiti se koliko prije uzmože. M. Divković, nauk. 141b. Da koliko naj već more se spraviti divojak, ubrode se. F. Glavinić, cvit. 315b. Koliko bolje može. P. Radović, ist. 157. Koliko sam mogao razboritije, istomačio sam. I. Grlićić XVIII. Opet Anteji ti ustaju, koliko se veće tlače. J. Kavanin 77a. Proslavlja koliko većma može. I. Đorđić, salt. 405. Sakupi vojsku koliko brže veću. And. Kačić, razg. 26. Brani se koliko većma može. M. A. Reljković, sat. 14b. Časte božanstveni sakramenat s koliko naj većom svetosti mogu. J. Matović 493. Koliko više kleči, svoj rep meči. Nar. posl. vuk. 145. — *cc*) treba shvatiti koliko kao relativno i kad stoji s nekim komparativima (kao n. p. prije), te je smisao, n. p. *koliko se prije može* (gdjegdje se izriče glagol, vidi: Koliko prija moć bude. I. Ančić, vrat. 144. Ako si što komu dužan, nastoj platiti koliko prije moreš. F. Lastrić, ned. 78. Da bi nastojali, koliko bi prije mogli, ovo učiniti. J. Matović 158). *aaa*) komparativ je naj češće prije. Hoću jih koliko prija ispoviditi. P. Radović, ist. 201. Neka budu iz onih muk koliko pri oslobodjene. 226. Imamo se kajati od grija i koliko prija izpoviditi. I. Ančić, svit. 3. Ima se viriti u dobru kuću ona kći, da se viri koliko prije. A. d. Bella, razgov. 152. Uze ih moliti da bi ga koliko prije u svoj manastijer povratili. I. Đorđić, ben. 169. Ispovidite se ko-

liko prija, čisto i pravedno, ostavivši opačine. J. Banovac, razg. 88. Zašto se u tebi ne sagñije, što čuješ? već koliko prija se radiš sastati, s kim da mormoraš? 119. Opet se koliko prija povraćamo. pred. 54. Imadu se (*dica*) krstiti koliko prije. J. Filipović 3, 26a. Da se dovrši moja žela koliko prije. F. Lastrić, test. 150b. Želeći koliko prija umrijeti. 387b. Frančesko želeći koliko prije zaručiti se. test. ad. 58a. Odluči koliko prije sina poslati. svet. 177b. Koliko prije pravost i krivost biće spozna(na). S. Rosa 80a. Što ćete toliko ljubiti ono što vam može biti dignuto koliko prije? Đ. Bašić 71. Da će ga ubiti koliko prija. And. Kačić, kor. 29. Da bi se djeca koliko prije krstila. J. Matović 158. Pomoći joj ište dati, da pojavjen kol'ko prije bjeguići se duh povrati. P. Sorkočević 581a. Moli ga, da ga dode koliko prije pohoditi. S. Lubiša, prip. 251. — i prvo u ovijem primjerima snači što prije. Ne ispuñuje ga koliko prvo može. I. T. Mrnavić, ist. 87. Žudeći koliko prvo smaknuti ga. P. Bakšić 117. Koliko prvo može. I. Grlićić 69. — u jednom primjeru ima superlativ naj prije. Molimo, koliko naj prije da smo preneseni. Š. Budinić, sum. 19a. — *bbb*) rjeđi su drugi komparativi i superlativi. Trijeba je koliko većma prosvijetliti ga. J. Matović 177. Da bi koliko naj cjeñe kupovali. 347. Ponukovati će vjerne, koliko bi naj veće mogao. 382. Da bi zafalili Bogu, koliko bi veće mogli, za ovu zapovijed. 406. Nagovarati će, koliko bi prinajpomnivije mogli. 434.

d. s glagolom, quanto opere, quantum, quam.

a) uopće, isporodi a, a). O koliko bludno ki kažu došasna! M. Marulić 9. Razmisli, koliko ljublaše Isus mir. Korizm. 104a. Koliko te smo žudjeli! M. Držić 281. Ah koliko te oni vlastelićić ljubi! 312. Moj zlat venče zlatom sviti, zašto nećeš da prociniš, koliko se u tom hiniš, mneć, da je zlato svez, štoj sviti? M. Pellegrić 180. Koliko bi se ti u obrazu zastidio! J. Banovac, pred. 4. Koliko me ljubiš? 27. Kad prid sudca Isukrsta na sud pođemo, koliko ćemo se onda kajati! J. Filipović 1, 139b. O koliko će ovde sinut pravda Božja, koliko će se ovde svitlo vidit upravljenje i vladanje Božje! 1, 184a. Koliko će ga u ovomu njegovu sudu slaviti anđeli, koliko će vapić svako stvorene! 1, 184b. Koliko se na ove vapaje rastapaše srce. F. Lastrić, test. 151a. Koliko mi je pak žao majku njegovu u starosti toliko žestoko ožalostiti, to moje srce znade. ned. 211. Čuli ste koliko je ovi bio naj bogatiji. svet. 189b. Koja (*oholost*) koliko Boga vrijedi. J. Matović 443. Oni slipac, kako je čuo da onuda Isus prolazi, koliko nije vikao, koliko nije vapijo? A. Tomiković, gov. 14. Tri se cara začuđila silna, koliko se raja odrvava. Osvetn. 5, 60.

b) u relativnom smislu. aa) u glavnoj rečenici ima korelativna riječ toliko (onoliko, tako itd.). Andrijaš se moļaše baši ne toliko za sebe koliko za brata. P. Hektorović 23. (*Dub*) koliko u visine vito čelo prodiļiva, toliko se u dubine s krepcijem žilam raširiva. Ğ. Palmotić 1, 87. Da koliko tebe uvrijedih, toliko se srce kaje. J. Kavanin 52a. Ni od šta nismo toliko gospodari, koliko od našega spasenja. J. Banovac, razg. 88. Ma li ne budući nijedna stvar u našim rukam toliko koliko naše spasenja. 88. Koliko nežino veličanstvo sva ostala veličanstva nadhodi, tako i nežina milost sve ostale nadhodi milosti. J. Filipović 1, 535b. Ja koliko želim spasenja duše vaše, toliko ne b' otio da koji od nas ima u srcu niko prignutje veće na stvari vrimenite nego li

više. F. Lastrić, od' 268. Koliko želim vaše i moje spasenje, toliko vas ponukujem i molim, da budete devoti. 355. Koliko ga pak većma Bog karaše, toliko ga on većma pogrdivaše. E. Pavić, ogl. 340. I onliku čini škodu (*laž*) kolik čine skupa oni grisi. V. Došen 139—140. Da su tolike jakosti neprijatelja, koliko cijeni. J. Matović 338. Kol'ko Marko težio na pravdu, tol'ko moli Jevrosima majka. Nar. pjes. vuk. 2, 193. Koliko si mene udario, toliko ću tebe udariti. 2, 424. Koliko me rodio, toliko me ukleo! (Kad ko kune koga). Koliko sam te pride vidio toliko ti ikakvo zlo naudilo. Nar. posl. vuk. 146. I koliko su se radovali, slušajući je onako, kao što oni znadu, toliko su se čudili. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, 16. — *bb*) u glavnoj rečenici nema korelativne riječi. Ka hoće, koliko ki se ponizi, da se i uzvisi. F. Glavinić, cvit. 88a. I koliko život ljubis, ne osramoti me prilike. G. Palmotić 2, 326. Kolik ljubis moje dike, ne obruži me prilike. 2, 327. — *cc*) *glagol se ima u misli*. Da pomože koliko može naša jakost. Mon. serb. 106. (1333). Na vojscu da obladaju vojevode koliko i car. Zak. duš. pam. šaf. 40. Očisti sam sebe koliko more. Naručn. 32b. Držan se je truditi, koliko more da se spomene. 78b. Zakon, kojim se duše vladaju, koliko ovčice šibikom. I. Đorđić, salt. 70. Na otaru privilegijatima za mrtve govoreći (*misnik*) mise od sveti ispuniva (*odluku istućega*), kolik i u crnu. J. Banovac, razg. 239. Koje zlamenje on vidivši biži koliko jedna muha od vatre. J. Filipović 1, 18a. Mržiš li na naj manje stvari nečiste kolik i na privelike? P. Knežević, osm. 274. Ovi dilovali su svaka koliko i biskupi. A. d. Costa 1, 19. Kojijeh ne imamo žudeti, koliko ni ostala dobra drugoga. J. Matović 422. Nije stvari, koja bi mogla smiriti Boga rasrčena koliko molitva. 432. Ne stekla, Mare, srećice, kolik' ni paun kućice! Nar. pjes. vuk. 1, 383. Ne vajaše koliko devojčina. Vuk, nar. pjes. 3, 553. Pravda kod sile ne vaja, koliko ni sila kod pravde. Pravdonoša. 1852. 10. Pusti me da ti kažem; pa ondar viči koliko te voja. M. Pavlinović, razg. 12. Ništa ti to ne vaja, koliko ni žudetu krst. S. Lubiša, prip. 149. Nemojte mi se taći granice, koliko ni očne zenice. 160. Znali ljudi kolik i vižlovi, da on njihov š nima plijen polovi. Osvetn. 4, 66.

c) *vidi 1, e, b*). Koliko se braća milovala, pod nima se dobri koži lube. Nar. pjes. vuk. 2, 43. Koliko se razljutio Marko, u čizmama sjede na sergadu, pa pogleda cara poprijeke, krvave mu suze iz očiju. 2, 344. Bre koliko Novak podvikuje, sve sa gore lišće otpadaše. 3, 32—33. Koliko mu oči zanjela, još izbroji stotinu cekinah. Pjev. crn. 261b. Koliko je Harap osilio, kopjem caru u prozor udara. 274b. A možda bi zahvatio dana, koliko ga žela zanjela. Osvetn. 1, 63.

e. *dvije stvari, što se mogu izreći supstantivom, glagolom ili cijelom rečenicom, isporučuju se u smislu da je jedna ista kako i druga (kod toga se ne pazi svagda na samu veličinu). može biti prema koliko i korelativna riječ (kao n. p. u ovom primjeru: Osvaditi ženidbu jest jedno isto koliko i otkriti svoje zaprike. A. d. Costa 1, 170). Rozi mu bihu izresli za ušima koliko lakat. Aleks. jag. star. 3, 229. Ljudi koliko lakat visinom. 277. Kamen koliko gušće jaje. 286. Vazda si vrug bio, a sad si kolik ja. M. Držić 55. Da znam da je duša moga otca u paklu, ne bih za hu Boga molio koliko za djavla paklenoga. M. Divković, nauk. 64a. A ja ću... bit tebi na pomoć koliko pravi brat. Đ. Ba-*

raković, jar. 54. Najdohu misto snigom posuto, koliko jedna spodobna more se uzidati crikva. F. Glavinić, cvit. 262b. Tvrdo srce on imaše koliko trisk. M. Gazarović 38. Za toj su celovi sladki tako tvoji koliko medovi. 100b. Nije čas kolik gora. (D). Poslov. danić. Da se bude dogodilo ne bi se uztegao koliko živina nerazložita. S. Margitić, isp. 16. Isto je reći 'od sina' koliko 'po sinu'. S. Badrić, ukaz. 83. Malahan broj prijateja bijaše koliko ništa. I. Đorđić, salt. 230. Molim te, da mi na misto raja dadeš pakao, što je isto kolik i reć zla smrt. J. Banovac, razg. 134. Paste se (*pazite se*) od crkvenoga kolik od kuge. pred. 104. Na puno se mista napelo kolik jabuka. 142. S jednom otokli na glavi kolik jabuka i do dva dni nareste kolik i glava. 149. Tomu je sagrašiti koliko napiti se vode. F. Lastrić, svet. 44a. Toliko mu ga je dati, koliko ne dati. M. Dobretić 13. Vira moja, mila majko moja, nerodena, kolik' i rođena! Nar. pjes. vuk. 1, 581. Kad je bila čedu godinica, kolik' drugo od tri godinice. 2, 64. Nešto crno drži u zubima kolik' jagne od pola godine. 2, 249. Ne ne sluša cara čestitoga, za vezire nikad i ne misli, za carevu svu ostalu vojsku a koliko mrave po zemlji. 2, 266. Steko muža kolik puža. Nar. pjes. vil. 1868. 465. On mišlase pogubit Dušana, i njegovu posijeci glavu, kolik' ubrat rumenu jabuku. Nar. pjes. petr. 3, 84. Koliko crno iza nokta. Nar. posl. vuk. 146. Maleno je povrijemilo bilo, kolik što je od podne do mraka. Osvetn. 2, 53.

f. *značenje je kao predašnje (kod e), ali slabije, jer se ističe da nije jedno baš isto kao i drugo nego da nema velike razlike. 'Egzorcizmus' to je koliko zaklinjanje. Naručn. 13a. Neć da ga pogledaš, koliko krvnika. H. Lucić 202. Koliko živ 'fresco', in senso di cadavero dopo morte 'vigens'. A. d. Bella, rječn. 330b. Danas nam je, kako znaš, koliko zapovjedna svetkovina. I. Đorđić, ben. 189.*

g. *pred adverbima što znače vrijeme upotrebljava se koliko (n. p. koliko danas, koliko sutra) u smislu da bi trebalo, ako se može, da što bude u doba naznačeno adverbom. — isporedi f i c, b) cc) aaa*). Vajalo bi koliko danas sve kadudere iztrebiti. D. Obradović, živ. 61. Ja ću, koliko sutra, poći u Beograd. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 778. — *Amo pripada i*: Doći će koliko (je) danas, koliko (je) sutra, 'er kommt velleicht heute noch' 'quam proxime'. Vuk, rječn. kod koliko.

h. *koliko s korelativnom riječi, naj češće toliko (gdjegdje se ova riječ ima samo u misli) veže dvije riječi ili rečenice tako da k prvoj dodaje drugu, od prilike kao ne samo — nego i, cum — tum, quam — tam.*

a) *toliko — koliko, naj češće. Da ondi carina ne ima biti, toliko na onih koji gredu priko moje zemlje u Stona, koliko koji gredu i (za) Stona. Mon. serb. 281. (1418). Sašadšim se že kardinalom toliko onim ki behu v Rimi koliko onim ki behu va Avinuni. Š. Kožićić 31a. Toliko tko t' je kriv, koliko tko t' je prav. N. Dimitrović 8. Rozarijo može se govoriti toliko klečeći, koliko stojeći. A. Gučetić, roz. jez. 21. Ima upisati toliko ime onoga, koji se moli, koliko čigov se zove. 21. Toliko ljudi, koliko žene imaju ga govoriti. 22. Nega radi i u nem toliko prijateji koliko neprijateji bili tebi dragi. B. Kašić, nasl. 77. Neizbrojeno vnoštvo, toliko Židovov, koliko Poganov prosvitli. F. Glavinić, cvit. 106 — 107. Vnoge učini mirakule toliko prvo smrti, koliko po smrti. 362b. I moj otac kom da milost,*

toko kuću koko hranu. M. Gazarović 48. Ispraznosti, koliko duhovne koliko ti tlesne. P. Posilović, cvijet. 6. Da Gospodin naš toliko oprašta, koji se kaj u mladost, koliko ti onijem koji se kaj u naj posljednji čas. P. Posilović, nasl. 148^b. Koje tuliko redovnikom u pripovidanju riči spasi telne, kuliko svetskim ljudem u vsakom općenju misati se pristoji. P. Vitezović, cvit. x. Neka se zadovoljno učini ovomu potribitomu učenju toliko cića dice, koliko cića velicih. M. Bijanković 108. Korisno čoeuku toliko svitovnomu, kuliko duhovnomu. J. Kavašin v. Primila je toliko istočna, kuliko zapadna crkva. A. Bačić 20. Svi pisaoći, toliko stari kuliko novi. 164. Vidi toliko on kuliko ostali... J. Banovac, razg. 15. Toliki sabori, koji su bili toliko u grčkoj kuliko u latinskoj zemlji... 224. Živinče kada se snakne, toliko se smakne u tilu kuliko i u duši. J. Filipović 1, 7^b. Da se krštenje jednako daje toliko u ime oca kuliko sina i duha svetoga. 1, 160^a. Ovim imenom ovo sobstvo imenuje se na veće mista u svetomu pismu toliko staroga kuliko novoga zakona. 1, 160^b. Na opuštenje svi griha toliko moji, kuliko oniziju za koje sam odlučio moliti. B. Pavlović 50. Toliko razlozi kuliko svidočanstvi ukaza vam. F. Lastrić, test. 230^b. Uđima toliko cilovitim kuliko lipim... 349^b. Svidoeće pisma toliko staroga zakona, kuliko novoga. test. ad. 123^a. Običaj svaki toliko dobi, kuliko zli porada se od mlogili čestih dila. ned. 120. Blemida kuliko visoke pameti toliko duboka poniženstva. A. Kanižlić, kam. 601. Dobročina toliko duhovna kuliko tlesna. And. Kadrić 65. Upadajući toliko u veliki petak kuliko u bilu subotu, svetkovina se prinosi. 85. Mogao bi toliko on, kuliko ona odstupati od ovoga obećanja i zaručenja. 390. Koji se toliko uzdržuje pod oblijeje kruha, kuliko pod oblijeje vina. J. Matović 209. Toliko prije, kuliko pokle bi postavjen zakon. 224. Mise govoriti toliko za žive, kuliko i za mrtve. 297. Toliko od strane pokornika, kuliko od strane ispovidnika. M. Dobrić 13. Ovo obječavanje kuliko ljubivo toliko spasonosno. I. M. Mattei 147.

b) kuliko — toliko. Kuliko za redovnike toliko za svjetovne Jude. M. Divković, bes. 1. Svaki ovi kuliko muž toliko žena svi kolici ispadaju iz Krstjana. nauk. 72. Odgovori mu David kuliko slobodno toliko ponizno. F. Lastrić, test. 20^b. Mučna mu se stvar činaše, kuliko za privoliti, kuliko za odbiti. A. Kanižlić, kam. 383. Kuliko Grci toliko Latini dobro posvećuju. A. d. Costa 1, 135. Redovništvo kuliko novoga, toliko staroga zakona. J. Matović 296.

c) kuliko — kuliko. Tako se ima razumiti kuliko od dalečnih kuliko od bližnih. Naručn. 63^b.

d) u jednom primjeru mj. toliko ima tako. Tako se nahodi u malomu, kuliko u velikomu dijelu. J. Matović 213.

e) u nekim primjerima (u jednoga pisca Bokefa XVIII vijeka) mj. toliko ima ne samo. Zlamenuje život vječni ne samo vjekuvječanstvo života, kuliko blaženstvo. J. Matović 114. Koje jesu izustene bile ne samo za učiniti, kuliko za zlamenovati. 199. Ne samo za potvrditi kuliko za ustegnuti. 458.

f) toliko se može imati u misli (u prvom ga primjeru zamjenjuje i). Vsaki bi se imil očititi kuliko pred Bogom i pred iskriim svojim. Naručn. 34^b. Ako joj se otvori unilazak, pribiva u palacih kuliko u siromaških kolibah. A. Tomiković, gov. 148.

g) ne toliko — kuliko veće kao toliko —

koliko, ali ističući da je onoga što se kaže uz kuliko, veće nego onoga što se kaže uz toliko. Šavkupi se vojska ne toliko oružna kuliko v(e)rna. Š. Kojičić 57^a. Ne toliko čudeći se, kuliko pripjevajući. F. Lastrić, test. 230^a. Istomačiti ne toliko s golijem riječima kuliko s nekom pomnom. J. Matović 189.

i. s veznikom da (vidi 1. da, I, C, 1): kuliko da (vidi 1. da, I, E, 19).

a) uopće. Ako bi tko suprotiv učinila, da m(i) je neverana, i da gospodstvo mi iste, kuliko da bi se moje glave hvatila. Mon. serb. 307. (1420). Skrivaš juveni tvoj obraz i pogled kuliko u meni da niku vidiš zled. Š. Menčetić 4. Obraz biserni od mene svrčeš tja kuliko čemorni bazilisk da sam ja. 6. Kad li malo kruće obhitiv te stisne, kuliko svrh kuće na vrat da me tisne. H. Lucić 192. Kuliko da tiješ mojim zlom. 192. Kuliko da išće da svitu pokaže, da joj je ležišće ondeka najdraže. 209. Jer oni svital zrak poča mi otvarat, kuliko da pravi: žela si ti moja. 217. Kad se s nim pozdravi, reče mu: „Meštire, zdrav!“ kuliko da pravi: „Nijesam kriv, ja sam prav“. N. Najlašević 1, 129. A Jesus svoj obraz na Petra obrati kuliko da reče: „Znaš, sinoć što ti rijeh?“ 1, 131. Svaki dan nas more, kuliko da žele da nas prije rastvore. 1, 237. Kuliko da znaše, sama mi reče. 1, 315. Godišta jer duga ni mjesta daleka ni nijedna stvar druga od sada do vijeka učinit neće moć da nijesi vazda ti i u dan i u noć u mojoj pameti, kuliko svaki dan i svaki hip i čas i javi i u san da vazda gledam vas. 1, 326. Poslije još veće slijedim ne hvale, kuliko sve sreće da me su s nim stale. 2, 95. Kuliko da nijesam ni vjerenka bila, nijesam smjela vjerenika u oči pogledat. M. Držić 151. Čuva(j) vas tvoj život, a jedan čas ne ućuva(j) kuliko da nijesi nigda ćuvao. 218. Ka je jednom čovjeka poznala, kako se će učinit kuliko da ga nije poznala? B. Gradić, djev. 62. Ne bi načina da ga mogeše iz mrtvačkoga odra izeti i u grob postaviti kuliko da je privezan. 140. Tko ne učini jednomu potrebnomu koji prosi u ime Božje, kuliko da Isukrstu ne učini. M. Divković, bes. 35^{ab}. Ono drvece... do tri dni usahnu, kuliko da nije ni bilo sirovo. 542^a. Rekoše: „Pravo jest nam tebi dat pomoć... kuliko da si rod i naše krvi brat“. Đ. Baraković, vil. 383. Jest kuliko da bi ukre'. I. T. Mrnavić, ist. 103. Poša' bi uprav u raj kuliko da nikadare ne bi griha učinio'. 121. Tvoje je, kuliko da si ti učinio. I. Držić 366. Niti ga je učinil u naravi prilična k sebi nego prilična divici, kuliko da duh sveti ni otac Isukrstov nego on dilova i spravi tilo njegovo. P. Radovčić, ist. 42. Ima mu se vazdi virovati kuliko da je ono isto. I. Ančić, ogl. 181. Svak će te ostaviti i zaboraviti, kuliko da te nigda nije ni vidio. V. Andrijašević, put. 128. Da je naslađenje od griha prošlo kuliko da ga nije ni bilo. I. Grlić 195. Uze ga izpitivati, kuliko da ga zato bješe zivnuo. I. Đorđić, salt. xv. Ne mogaše ih podignuti, kuliko da bjehu u zemlju usadjene. ben. 186. Živje razborito kuliko da ne bješe bila nikada pritisnuta. 194. Nebesa će se ganuti, kolik da će pomačkati. J. Banovac, razg. 2. Znađući po viri svetoj, što će reći, kolik da isti Bog govori iz svoji usta. 42—43. Kleknu jedni na jedno kolino, kolik da će se u što smirat. 76. I tako mu je sve jedno, kolik da ne bude ni ufatio. 91. A u crkvi ako se malo zadržite za korist duše, kolik da na ognju stojite. 100. U malo vrimenta umiri ji, kolik da nisu ni bili u nemiru. 183. Boga prid očima promišljaje kolik da ga svojim vlastitim očima

gledaše. pred. 64. To je koliko da ga svojim očima gledaše. 65. Ako daklen niki živu kolik da neće trpiti nijedne muke ni smutnje na čas od svoje smrti i koliko da se neće ništo u zemlju obratiti, kako će se virovati, da oni misle umriti? pripov. 7. A vi Bogu na sramotu a djavlu na voļu u svetac radite, kolik da Bog i crkva ne zapovida. 192. Jer će ovo drago bit Isusu, koliko da ste niemu učinili. J. Filipović 1, 103^a. Golubica drugoga glasa ne ima nego koliko da sve jeći i plaće. 1, 168^b. Tvoje učenje neka vazda bude kolik da moleći s Bogom govoriš. P. Knežević, osm. 68. Sad se po sidalištih vrte, koliko da su na postelji. 135. Ne samo svetkovali bi oni dan, koliko da bi bila svetkovina naj veća. F. Lastrić, test. 223^a. Bog, koliko da mu ništa ne osta na nebesi, govori ovako. ned. 268. Upeh-gao lipa jednoga koña priliku koliko da je živ. svet. 198^a. Vrti se koliko da kolo vodi. V. M. Gučetić 37. Ništa krizmañe (*takvo*) nije korisno koliko da bi ga ne bilo. A. Kanižlić, kam. 242. Inadu se sva naša očućena i uda tilesna staviti kolik da smo prid veličanstvom Isukrstovim. F. Matić 74. Da se vidi (*smrt*) koliko da je u ruci držiš. M. Zoričić, osm. 56. Evo udiš davo, koliko da strilom bi udaren, pobiže. zrc. 96. Učini s velikim skrušenjem izpovid generalu, koliko da znađiše, da će se brzo s ovoga svita diliti. And. Kačić, razg. 159. Pošlite mi glavu Ožegovu, platiću je kolik da je živa. 313^a. Sudili su se koliko da i nisu bili. Ant. Kadčić 405. Diluje se sad to oli to dilo, koliko da budeš dilovao onda. M. Dobretić 7. Tada biva niemu, kolik da misnika i nejma u to ime. 62. Ja te i ne osećam kolik da te i nije na svetu. D. Obradović, basn. 151.

b) u glavnoj rečenici ima korelativna riječ koliko (tako, tač itd.). Toliko si se svitom sveza', kolik da neće nigda svršit. J. Banovac, razg. 90. Vidiš, da ćeš umrit i svaka ćeš ostaviti; koliko si se dao po koristiti, koliko da ćeš u vik živiti. 91. Tolika je ljubav Božja prama nami, koliko da Bog ima veliku potrebu od nas. pred. 26. I koliko s. Pavao plakaše, kolik da se vas grad gublaše. pripov. 186. Ako se što dogodi u cirkvi, stane toliki žamor koliko da su na dvoru. J. Filipović 1, 298^b. Toliko drži pod ništo, koliko da je sve ništo. F. Lastrić, test. ad. 84^a. Toliko sveto provoditi život, koliko da ima primiti... J. Matović 162. — Na pričješćenje tako idu, koliko da idu primit zalogaj kruha. J. Filipović 1, 4^b. Tako se često sagrišuje koliko da je pakao jedna gonetka. 1, 105^a. Tako slobodno živu, koliko da imaju dila pravedni(h). 1, 126^b. Ako hoćemo da su naša dobra dila draga Bogu, tako ji činimo, koliko da našim očimam Boga vidimo. 1, 366^b. Tako živu koliko da drugoga života posli ovoga svitovnega ne ima. 1, 385^b. Tako diluju koliko da kraljevstva nebeskoga nije. 1, 386^a. U tako se stao stavi, koliko da si ti sam na svitu s samim Bogom. P. Knežević, osm. 68. Tako se u čeli nosi koliko da je na nebu. 220. — Onako se ispovidi koliko da u oni čas, u koji se isprid neĝa (*ispovidnika*) digneš, imaš poć na sud. J. Filipović 1, 158^a. Baš onako, koliko da ćeš zacrpiti... F. Lastrić, test. 300^a.

k. ut. *vidi* 1. da, I, A, 2, 3, a. — *U tri pisca (u prvoga, xvii vijeka, samo jedan put; u druga dva, xviii vijeka, vrlo često). u glavnoj rečenici ima sragda u prva dva pisca korelativna riječ tolik ili toliko, u trećega ima i drugih, kao taj, tako, ovaj, ovako, onaj itd.* Zemlja pod nim toliko naraste, koliko bi prilična k stolom. F. Glavinić, cvit. 9^a. Budući sve ovo čuo kralj,

toliko se uvrijedi njegovim nemilosrdjem, koliko zovnu ga udiš preda se i reče mu srdito: 'O slugo opaka!...' F. Lastrić, od' 283. Dobrota Božja toliko jaća bi od zloće niiove, koliko ne da ji pokara, nego... test. 15^a. Žalost tolika velika, koliko se veća izmisliti ne more. 104^b. Metnu strah toliki u srce niiovo, koliko ga u naj većoj potrebi ostaviše, utekavši. test. 105^a. Toliko istira krvava znoja, koliko se cidaju kapi tja do zemlje. 107^b. Pristrašili se jesu toliko, koliko uznačice natrag svikolice padoše na zemlju. 109^b. Svidočanstva koja izvedoše toliko bijahu neskladna, koliko sudac isti poznavši laž niiovu ispovidi da je Isus pravedan. 112^{ab}. Odvedoše ga na Kalvariju toliko pomamno i brez milosti koliko trikrat pod križem do Kalvarije pade na zemlju. 116^b. Toliko strašna učini zlamonja, koliko vaskoliki svit poznađe, tko je oni koji muku trpi i umira na križu. 118^{ab}. Petar toliko uvrijedi Isusa, koliko se poznati more od pokaranja žestoki rići. 150^b. Toliko žalosne imamo novine iz vrtla Getsemani koliko nam od tuge apostoli ne mogu ni odgovoriti. 152^b. Ovo pokripljenje imade snagu toliku, koliko uzbudi i raspali iznova sulicu od ljubavi. 157^a. Nije kralj David jednoga imao sina nego ji mlogo, među kojim Absalon bijaše odmetnik njegov i progoneitelj toliko, koliko se ne postidi dignuti voj-sku suprot ocu. 162^b. Toliko se usilovaše osvaditi ga kod Darija kralja koliko ovi, premda poznajući ga prava, nedragovoljno imade ga osuditi... 199^{ab}. Bi izbavljen i pokripljen toliko, koliko pridobivši mloge gradove moguće, kraljevstva ni-ova i gradove posidova. 251^a. Svaki razum stvoreni toliko je nizok, koliko skrovišta njegovije ni po jedan način naravno dosegnuti ne more. 271^a. Nije li Bog, kada se učini čovikom, snizio toliko božanstva svoga, koliko ga postavi u tilo jednoga primalašna ditešca? 293^b. Nahodeći se u tolikoj potrebi, koliko komadić kruha teško isprosit je mogao. test. ad. 60^a. I ova će biti strahovita toliko, koliko će sanuti ljudi i venuti. ned. 1. Zadosta je pogledati na treći dio anđela nebeskije, kojizim jedan sam gri smrtni bi toliko težak, koliko se pod nim održati ne mogoše, nego upadoše s neba tja u vične muke paklene. 222. Molitva je dakle jedno dilo toliko drago Bogu, koliko se naslađuje vas dvor nebeski u molitvama pravednije. 226. Toliku Job strahotu imade, koliko zavapi: 'Ah Gospodine!...' 309. Nego se napuha tolikim vitrom od holosti, ponoštva i tašte slave koliko spade s nebesa u vični ogañ. 327. Ova su dila od milosrdja toliko Bogu draga, koliko Gospodin iz usta svoji reče: 'Milosrdje oču a ne posvetilište'. 372. Nije se čuditi, da ju Bog toliko miluje, koliko duh s. na Jordauu u ne prilici ukaza se. 387. Toliko lagan osta koliko ga jedna slamčica pritozase. svet. 17^b. Gromove toliko ognjevitte koliko dotakavši samo gvozđje rastapaju. 80^b. Pripovida zakon s tolikom slobodom i vrućostju koliko on prvi muku podnese. 114^b. Od kriposti duhovnije bili su toliko progoneitelji, koliko sva junaštva niiova drugo nisu bila nego sile, ubojstva, privare... 122^a. Toliko veselo primi ovo zovnutje, koliko udiš zakla dva vola. 148^b. Koje je neprijatelem toliko strahovito koliko biže kako od ognja. 179^b. Koji bi se o toliko jako opro oli toliko pomniivo učinvaio spaseñe svoje, koliko bi se mogao ukloniti od svih ranah, to jest pomañkanah. J. Matović 99. Držanstvo toliko se lijeno ispuña, koliko je ostalo samo ime ovoga djelovañia. 155. Toliko pomniivi, koliko bi se moglo zadovoljno cijeniti... 232. Ovo toliko cijeni aposto, koliko

reče... 314. Toliko je daleko, da bi prudio, koliko bi uzrokovao veliku štetu. 344. — Ova svjetlost jest neko sijevanje prihodeće k tijelu od prvelikoga blaženstva duše na ta način, koliko se čini neko smiješanje oliti pridavanje onoga blaženstva koje uživa duša. 112. — Tako očito govori, koliko riječi njegove ne mogu potamnjeti. 205. Tako gorijahu od prave i čiste ljubavi, koliko se nahodijahu svaki dan spravi za primiti svetotajstva tijela Gospodinova. 222. Stvari, koje su tako podobne među sobom, koliko se jedna drugoj pristoji. 289. Da je Bog tako prignut k nam, koliko dobrovoljno prašta onijema... 499. — I ako ima nas u oblasti i gospodstvu svomu kako slugu odkuplene s krvju svojom, ništane maše s ovom ljubavi zagruje koliko ne zove nas slugu, ma prijatelje i braću. 35. — Ovako polubi Bog svijet, koliko dađe jedinoga sina svoga. xxv. Ijoann. 4, 9. — Upade u onu prveliku nevolju, koliko izgubi svetost. 26. Ono će još dostignuti, koliko bi sa svijem sream obslužili zakon Gospodinov. 354. — U ova dva primjera nema korelativne riječi, isporodi 1. da, I, A, 2, β, b. Govori u pjesni: 'Svi odstupiše, zajedno zaludni učinili se jesu; nije koji bi činio dobro, nije do jednoga'. Jere, 'cucene i miso srea čovječjega na zlo prignuta jesu od mladosti svoje' koliko bi se od ondi lastno moglo razumjeti, da iko po sebi ne bi čutio sladost(?) koje bi bile njemu spasovne, ma svi jesu prignuti na zlo. J. Matović 475. Od šta se može razumjeti da su velike jakosti neprijateljah i nepridobiveno srea, nemila i neizrečena nenavidost protiva nami, još ratuju s nami rat vazdašnju, koliko se š njima ne nahodi ikakva mira. 509.

1. ut, *vidi* 1. da, I, A, 2, α, a. — U jednom primjeru xviii vijeka. Koliko parok bude naučniji za pridobiti onijeh koji se suprotivaju ovoj istini, neka štije knige s. Jerolima... J. Matović 331.

m. quam, *stoji poslije komparativa, ali samo u negativnijem rečenicama, te se može svagda zamijeniti riječju nego.* — U nekoliko pisaca od xvi do xviii vijeka, a naj češće u pisca Matovića (isporodi k i l). Ne nadoh huđu stvar do danas pod nebi, koliko zlu nehar. Š. Menčetić 137. Na sviti ni s većom... sliđjena nesrećom, koliko tužna ja. 168. Lahša stvar za uteč nigdir ni, koliko život naš. N. Dimitrović 4. Ljepšega uresa čovjeku dao nije višni Bog s nebasa koliko poznanje. N. Naješković 1, 330. Nije stvari ugodnije Gospodinu Bogu koliko je dostojno se pričestiti. B. Kašić, zrc. 144. Nije ništa tebi spasenije na ovom svijetu, koliko dobrovoljno trpjeti. nasl. 95. Ne maše svetim, koliko pomnivim stado svoje vladase načinom. F. Glavinić, cvit. 309b. U koj časti ne maše svet, koliko pomniv ukaza se. 371a. Ne maše skrbno, koliko sveto, stado vladase svoje. 429a. Nije stvar ka je veće očita koliko uskrišenje. P. Radovič, ist. 110. Nije ljepšega načina koliko s čistom dušom uteći se k Bogu. V. Andrijašević, prav. 1. Ni jednomu ne nahodim se veće držan koliko tebi. A. d. Costa 2, iv. Jere se ne može ikakva stvar izmisliti potištenija ali ponižnija, koliko jer sin Božji uze čovječansku narav i sladost. J. Matović 65. Nije u istinu ikakve stvari odkle bi vjerni imali uzeti veće vesele i radost duha koliko da Isukrst bi odabran obranite pravde. 66. Ikakva stvar neće imati veću jakost za ustognuti požude srea i odbiti ljudi od sagriješenah, koliko ako bi se često njima napomenulo... 113. Nije iko koji nu očitnije i svetije prikazuje, koliko tomačeđe podano od

s. Agustina. 125. Ne može se cijeniti stvar veće potrebita, koliko da bi se učili... 157. Kako nekizi ne maše nesvijestno, koliko nemilo hiniše. 186. Ne ima biti stvari očitnije koliko materija. 238. Jere se ne može dogoditi vjernijema stvar blaženija u ovom životu, koliko da duh i srea ne bi bilo zaneseno s ikakvom pomnom od svijeta. 303. Nije stvari smradnije, koliko ženu ljubiti kako bludnicu. 318. Ne maše molitve živijoh koliko molbe svetijeh. 332. Nije težega duga... koliko oni dug... 405. Nije stvari izvršnije, koliko služiti Bogu. 483. u ovom primjeru rečenica nije negativna nego interogativna, ali je smisao kao kod negativne: Što može biti nami korisnije ali podobnije za ponižiti oholost i uzvišene dušah našijeh, koliko češće razmišljati da se je Bog tako ponižio... 40. — Ano pripadaju i ova dva primjera u kojima mješte komparativa ima alj. drugi: Nije drugoga razloga za izagnati hudobu, koliko da bi odriješio jezik za odkriti grijeh redovniku. J. Matović xxv. Ne može se zadovoljiti s drugim putom našoj potrebi, koliko s molitvom. 423.

n. ubi, statim ac, *gdjgdje znači što i: netom, potom, istom.* Koliko okusi, ta čas vas pusti. Aleks. jag. star. 3, 323. Koliko se s životom razdiliš, svak će te ostaviti. V. Andrijašević, put. 123.

o. koliko toliko znači što i ikoliko, nekoliko, makar koliko. A da bih koliko toliko zadovoljio svoju žednu radoznalost. M. P. Šapčanin 1, 159.

1. KOLIKA, f. colica, *vidi* griz, a, b), 1. griza, b). — Od tal. colica, ili od nem. kolik. — Po sjevernijem i zapadnijem krajevima. — *Vidi* kod 2. kolika.

2. KOLIKA, f. neka bilka. Kolika, Inula conyza Dec. (Sablar), v. Grmika. (Kolika se morebiti zato zove, jer grizu i koliku liječi. Sablar). B. Šulek, im. 150.

KOLIKÂNE, n. djelo kojijem se ko koliko. J. Bogdanović.

KOLIKATI SE, kolikâm se, *impf. o nekuj igri s lešnicima.* — Postaje od koliko. — U naše vrijeme u Lici. Kolikati se, igra sa lešnicima. Uzme se u šaku lešnika, pa se onda vikne drugomu igraču: 'Po koliko?' a ovaj reče: 'Po lijevo ili po tako', ako pogodi nosi svu onu šaku lešnika, ako li ne pogodi, onda mora onoliko lešnika dati njemu, koliko je u šaci bilo. 'Imaš li lešnika? ajmo se kolikati'. 'Sve mi lešnike iskolika'. J. Bogdanović.

KOLIK GÖD, *vidi* kod 2. koliko god.

KOLIKOČA, f. *vidi* količina. — Akc. je po svoj prilici kao u količina. — Načineno od pisaca od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kajkavski kulikoča, kulikost, quantitas) gdje se naj prije nahodi. Po kolikoči čeladi. V. Vrčević, igr. 3. Kolikoča svote otpadajuće na izvlašteno zemljište. Zbornik zak. 1869. 52. Ako bi zadobio jedan vještak jednaku kolikoču glasa. 198. Kolikoča, 'quantität', 'quantität'. B. Petranović, ručn. knjig. 69. Kolikoča, 'quantität'. Jur. pol. terminol. 405.

1. KOLIKOGOD (kōlikogod), adv. aliquantum, *rječju god (kao enklitikom) dobiva koliko neizvjesno, neodređeno (indefinitno) značenje, *vidi* 3. god, b). — Nema nijednoga primjera za adjektiv. — Osim god nalaze se i oblici godi i godir. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (aliquanto, aliquatenus, aliqua ratione, aliquo modo, paullulum'). Postao bi š njime ko-*

likogodi. I. Držić 344. Bila bi ona sumna kolikogodir prilična. P. Radovčić, nač. 195. Kolikogod da i bi naše utješene tuge bile. B. Bettera, dubrovn. 20. Ne gubim ufaša, da nisam učinio kolikogod koristi. J. Banovac, razg. 188. Poznati kolikogodi silu i oštrinu ove sulice. F. Lastrić, test. 148a. Što je do sad iz daleka kolikogod prividao. 153b. Dvesti nas u poznanje, bari kolikogodi, od veličanstva... 295a. Pokriti ga kolikogodi. svet. 29a. Razumiti barem kolikogod. A. Kanižlić, kam. 177. Jesu ako ne podpuno barem kolikogod. F. Matić 33. Da bi zafalili kolikogod Bogu. J. Matović 40. Koji premda kolikogod budu uvježbani u s. pisma. 105. Da budu zajedno barem kolikogodir. M. Dobretić 10. Tko ne zna zakona i nauka krstjanskoga barem kolikogod. 41. Da j' uplak kolikogod niže. J. S. Reljković 29.

2. KOLIKO GÖD (koliko göd), adv. quantumcunque, god (s akcentom) daje neograničeno značenje riječi koliko, vidi 3. god, a). — Mješte god nalaze se i oblici god, godi, godir, godijer, go-dire, kodir, koli. — Obično je adverb, ali može biti i adjektiv, kao u ova dva primjera: Da mu (Bog) prosti vsaku krivicu koliko koli očes veliku. Naručn. 54b. Kolici godjer nega tada primise, da nim oblast, sinovi Božji da budu. N. Rašina 22b. joann. 1, 12. a češe u srediem rodu (vidi kolik, 3). — Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (koliko godir krat, 'quotiescunque'), u Belinu (koliko god ih je, 'quanti che sono', 'quotquot' 599b), u Stuličevu ('usque dum, donec, quoad, quantumvis'), u Vukovu (koliko göd i koliko göd 1, 'sowiei immer', 'quantumcunque demum'. — 2, 'sowiei immer', 'quantumvis'). I koliko godi ih se dotakniše, ozdrafljeni bihu. Bernardin 27. marc. 6, 56. Koliko godire krat sagriši krat moj va mni, imam li mu protiti do sedam krat? 46. matth. 18, 21. Da bi fsaki od njih listo koliko godire malo vazel. 52. joann. 6, 7. Koliko koli moći budete, toliko se zadržite od bluvanja. Naručn. 35a. Spovidati grihe, koliko koli očes da su potajni. 79a. Koliko godi je plemenitiji. 106a. Koliko godi bude veće čekati. Korizm. 30a. Koliko godi krat, on hlap, u me oči vidim, na bili vrat da t' ruku potoci. H. Lucić 192. Koliko godire njih nega priješe. Postila. D3b. Koliko godi krat budete piti. Kateh. 1561. 20b. Koliko godi veće more. P. Zoranić 1a. Koliko godijer malahno uzbude. B. Kašić, nasl. 25. Koliko god puta mi dihnemo, toliko vaju da se od Boga spomenemo. J. Filipović 1, 315b. Koliko god puta gledam kraje od istoka... toliko puta nima se veselim. F. Lastrić, test. 62a. Koliko godi puta ovo budete činiti, činčete na uspomenu moju. 103b. Kolikodir (ili koli kodir ili boje s nepomnie je postalo od koliko godir) puta se tko na milosrdje povrati, ima mu se oprostiti. 155a. Toliko puta, koliko godir lažu. 164b. Vazda, koliko godi puta tko primi duha svetoga. 257a. Koliko godir ste imali pripovidalaca, toliko Natana, koji su vas ponukovali. ned. 356. Koliko godi puta govori se da duh sveti jest od oca, toliko puta govori se da jest iz njegove sobstvenosti. A. Kanižlić, kam. 724. Koliko god uzlića zavežeš, onoliko neće godinica tebi, sinko, dosaditi dica. M. A. Reljković, sat. F3a. Koliko god biše didovina, onoliko bijaše kolina. K7b. Ovo činite koliko godijer puta budete piti. J. Matović 190. Koliko god puta takve zloče diluju, toliko se puta istima starestinama pripisuje, kolik da bi i oni s nima ono zlo činili. B. Leaković, gov. 239. Kuhe na koje natrpaju malijeh pušaka

i noževa koliko god držati može. Vuk, nar. pjes. 1, xii. Svi ti zavjdivci, koliko ih godir ima. M. Pavlinović, razg. 10.

KOLIKOJAK, adj. u Stuličevu rječniku: 'quam possum, pro viribus'. — Sasma nepouzdanost: Stulli je mistio na značenje adjektiva jak.

KOLIKOJINSTVO, n. vidi količina, isporodi kolikojstvo. — U jednoga pisca xvii vijeka. Kolikojinstvo i kakojinstvo od griha. S. Matijević 8.

KOLIKOJSTVO, n. vidi količina. — U škrih pisaca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu ('quantitas, magnitudo'). Juda prikaza veliko kolikojstvo srebra u crkvu. M. Radnić 162a. Golemo jest kolikojstvo tvoje slatkosti. 211a. Ubožstvo (ne) stoji u kolikojstvu onoga što se posiduje. 551a. Kolikojstvo riči u prid-najposliđnoj slovki. J. Filipović 1, xii. Bog jest dobrota brez kolikojstva. P. Knežević, osm. 363. Ubožstvo se uzdrži u neimađu onoga što se more poželiti a ne u kolikojstvu onoga što se posiduje. M. Zoričić, osm. 107.

KOLIKO MU DRAGO (koliko mu drago), adv. quantumvis, mu drago podaje posve neograničeno značenje riječi koliko. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (koliko mu drago malo, 'quanto poco o piccolo si sia' 569b) i u Stuličevu (koliko mu drago malo, 'quantuluscunque'). Nijedan narod, ni človik, budi okoran koliko mu drago. F. Glavinčić, cvit. 1b. Pokrijepi srce moje, da boles, još koliko mu drago velika, ne uzbude me dovestit na neustrpljenstvo. I. Akvilini 320. Neka je grišnik zaslipljen koliko mu drago, ako ovo ime Isus spomene, udil će biti prosvitljen. J. Banovac, razg. 70. Neka sotona napastuje koliko mu drago, u noj (našoj volji) stoji tit i otit. 109—110. Ako bi inačije i dobar bio koliko mu drago. F. Lastrić, test. 275b. Posidujući bogastva koliko mu drago velika. test. ad. 60b. Ovaka misao nije grih, koliko mu drago ona bila zla, ružna i pogrdna. ned. 383. — Uz mu drago nalazi se i god (godi). Nijedna kolika mu godi drago briga nije velika. A. Kanižlić, fran. 255.

KOLIKONO, znači što i relativno koliko, te postaje od ovoga dodavanjem zamjenice (o)no, a gdje gdje i to, isporodi kojino. — Vidi u Daničićevu rječniku kod kolik: u istom (relativnom) značenju uzima k sebi demonstrativne zamjenice u srednjem rodu koje mu podupiru značenje svojim, tako dolazi 'ono', ali izgubivši prvi glas. tako 'to'. — Do xv vijeka. Da su kolikono ja. Spom. sr. 2, 25. (1369—1376). Da mu prijama kolikono vsaki od njih. Mon. serb. 228. (1395). Kako ki su neznani i poznani, kolikono umrli prid ljudi. Bernardin 27. paul. 2cor. 6, 8—9. — Koliko to biste i manč samomu platili. Spom. sr. 2, 29. (1387).

KOLIKOSILAN, kolikosilna, adj. sastavljeno od koliko i silan, te je značenje: koliko (ko) može. — isporodi kolikojak. — Samo u Stuličevu rječniku: 'quanto posso, puoi etc.', 'pro virili' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

KOLIKOST, f. vidi količina. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kolikost, količina, 'quantitas') gdje se naj prije nahodi, u Belinu (kolikos, 'quantità, accidente, per il quale i corpi ricevono misura e numero', 'quantitas' 599b), u Bjelostjencu (kajkavski kulikost kod kulikoća), u Voltigijinu ('quantità, il quanto', 'grösse, quantität', u Stuličevu (v. količina). A ne ima im kolikosti, ni svršenja. J. Kavašin 79b. Bog veće gleda na bogoljubstvo dajućega, nego li na koli-

kost stvari date. P. Knežević, osm. 282. Slično-redci razdjeljuju se po kolikosti članaka. L. Milovanov 37.

KOLIKOSTRUK, *adj. od koliko struka (vrsta), naj češće interrogativno. — isporedi kolikovrstan. — xviii vijeka.* Kolikostruk je ova crkva? J. Filipović 1, 182^b. Razumiste kolikostruk je strah. 1, 254^b. Ne vidimo, kolikostruk je grih. 1, 201^b. Kolikostruka je milost koju nam sakramenti daju. 3, 9. Kolikostruk je grih. F. Matić 51. Ovdje se vidi što je aritmetika, što je broj i kolikostruk. M. Zoričić, aritm. 1. Čini se (broj) tolikostruko veći, kolikostruk je oni broj, s kojim se umnoža. 22. Kolikostruka je zaveza crkvena? Ant. Kad-čić 15. Što je i kolikostruka je kriptost? I. Velikanović, uput. 1, 359. Kolikostruka je čistoća? Trostruka... 1, 448. Kolikostruk jest slog. L. Milovanov 17. — U jednom su pringeru razdijeljene osnove kolik i struk umetnutom enklitikom je. Koliko je struka laž? F. Matić 71.

KOLIKOTER, *adj. u Stulićevu rječniku uz kolikovrstan. — nepouzđano.*

KOLIKOVAC, *kolikovca, m. na dva mjesta u jednoga pisca xviii vijeka, kao da znači: matematič, matematičar (čovjek koji se bavi znanosti o količinama).* Rabski Nimir kolikovac. J. Kava-vašin 95^b. Vladovitićih pismenika, zvijezdo-znanac, kolikovac. 205^b.

KOLIKOVRSTAN, *kolikovrsna, adj. od koliko vrsta, vidi kolikostruk. — U jednoga pisca Du-brovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (quotuplex'). Kolikovrstna je molitva? T. Ivanović 45.*

KOLIKRAT, *adv. quoties, koliko puta. — Uprav su dvije riječi sastavljene: koli (vidi 1. koje) i krat (gen. pl.). — isporedi kolikrati. — Od xv do xviii vijeka, a između rječnika u Vran-čićevu (quoties'), u Belinu (quante volte', quoties' 599a) i u Daničićevu (kolikrati', quoties', cf. koliks).* Kolikrati bi lubo prěbegli. Mon. serb. 259. (1405). Kolikrati bi k nam se povraćaaw. 473. (1455). Kolikrat sam hotil skupiti sinove tvoje! Bernardin 11. matth. 23, 37. Kolikrat govoru, gospode, s kim na zbor, tolikrat satvoru kigodi nerazbor. Š. Menčetić 19. Kolikrat govoru, ali sve za mani, da veće ne dvoru ne ures sunčani. N. Najesković 2, 95. Među crjevare kolikrat me je ustinuo. M. Držić 279. Toliko putova, kolikrat otredi, da se ispovidi. S. Matijević 16. Kolikrat grada put pozriše očima, tolikrat... A. Sasin 206. Kolikrat ovoj djelo utine, tolikrat dobivaju proštenja. A. Gučetić, roz. jez. 61. Kolikrat bi bila potreba. B. Kašić, per. 175. Kolikrat ih ocima telesnimi pogledamo, tolikrat njih dila razmislmo. rit. 272. Kolikrat sam meju ljudmi bio. nasl. 35. Ah, kolikrat čuh se riti ja uzdišuć: „Višni Bože! da se kako razlučiti svud moj pogled ovi može!“ I. Gundulić 258. Ah, kolikrat pun nemira, videć jednog od Krstjana viknuh... 291. Kolikrat povrati se k meni... J. Kavašin 32^a. Kolikrat se ne zasrami. I. Đorđić, uzd. 3. Ah kolikrat put mi otvori! pjesn. 60. Tolikrat se mati udaje, kolikrat je punica. (Z). Poslov. danić. Sad mi recite, grešnici, na uz-dano: kolikrat ste Boga na ovi način vrijedili? D. Bašić 48.

KOLIKRATI, *adv. vidi kolikrat. — xvii i xviii vijeka.* Kolikrati vidio si me. P. Kana-velić, iv. 127. Kolikrati sila od duhovnoga ve-seja uzdignu ga. I. Đorđić, ben. 27. Kolikrati hotio sam skupiti... S. Rosa 113^b. 136^a.

KOLIKSTVO, *n. u Stulićevu rječniku: v. ko-likojstvo. — posve nepouzđano.*

KOLIL (?), *m. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Kolilu. Sr. nov. 1872. 298.*

KÖLILE, *m. ime jarcu. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.*

KOLIMBATI, *kolimbam, impf. lužati se. — isporedi kolebati. — U dva pisca čakavca xvi vijeka. Trst vetrom kolimbajuć. Postila. B2b. Trst vetrom kolimbaje. Anton Dalm., nov. tešt. 15^a. matth. 11, 7. — I u naše se vrijeme govori na Krku. I. Milčetić.*

KOLIMOG, *m. šator. — Riječ je (ili dajbudi osnova) praslavenska, isporedi stslav. kolimogъ, rus. колымага, колымага (kola), češ. kolimaha (mala kola), polj. kolimaga, pa i lit. kalmogas. — Postanje nije poznato, ali vaša da je složena riječ i da je prvi dio od iste osnove od koje je i kolo. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom xiii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (kolimogъ, tentorium'). Prišedь vъ kolimogъ svoj. Domen-tijanb 111.*

KOLIMOR, *m. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 88.*

1. **KÖLINA**, *f. augm. kol, kolac. — U naše vrijeme u Istri. Kölina, palus et collect. pali ad sustinendos phaseolos'. D. Nemanic, čak.-kroat. stud. ifortsg. 32.*

2. **KÖLINA**, *f. Ligustrum vulgare L., ime bilci. — Na Braču. V. Tomić.*

3. **KOLINA**, *f. u Stulićevu rječniku gdje je tu-maćeno: 'orbis, globus, sphaera' po čemu se vidi da je pisac shvatio kao augm. kolo, ali opet on sam dodaje primjer (Kačićev): Blagosoviće se u tebi sva kolina zemajska, gdje je kolina množina od kolino (kojeno).*

4. **KOLINA**, *m. prezime. — U naše vrijeme. Boca 42.*

KOLINAC, *kolinca, m. mlada šuma. Vidovec kod Varaždina. D. Hirc. — Može biti da treba čitati koljenac.*

KOLINCA, *f. neka bilka. — U Stulićevu rječ-niku: kolinca pčelija, trava, 'consolida maggiore, erba', 'symphtum'. — Kolinca pčelja (čelja An-selmo da Canali), 1. cauda equina (Anselmo da Canali), Equisetum L.; 2. consolida maggiore, Symphytum officinale L. (Stulli, Vujičić). B. Šulek, im. 151. — Može biti da bi po južnom govoru bilo kolijenca ili koljenca.*

KOLINČEVO ZEJE, *n. neka bilka. Kolinčevo zeje, dittamo, frassinella (Anselmo da Canali), Dictamnus albus L. (Visiani, Stulli, Sladović), v. Zeje kolinčevo. B. Šulek, im. 151. — Može biti da je kolinčevo samo po zapadnom govoru.*

KOLINČICA, *f. neka bilka. Kolinčica, Thalic-trum L. (Durante). B. Šulek, im. 151. — Može biti da je prvo i po zapadnom govoru.*

KOLINTICA, *f. vidi kolokvintina. Kolintica, (Cucumis) colocynthis L. (Sablar). B. Šulek, im. 151.*

KOLISKI, *vidi količak. — Na jednom mjestu xviii vijeka ima koliska što može biti da treba čitati koliška (č ispred k postalo je š). Razmislj svak, koliska u pogibi žgane Troje bi mjestana smeća i tiska. J. Kavašin 564^a.*

KOLISKORJE, *adv. koliko prije. — Samo u Stulićevu rječniku: 'quam primum, quam citius' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.*

KOLIŠ, *m. vidi okoliš. — U pisaca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (koliš, ko-lišiti, v. okoliš etc.). Ka svem svitu po kolišu na slik muhe gre leteći. Đ. Baraković, vil. 3.*

Na izvan Vranike Ličkoga koliša. 37. Gdino je tminan gaj a vodom koliši. 101. Zasnova i koliš od zida gotova. 105. Plazeć vrhom po koliši. 231. Miri, broj, obhitaj nebeski koliši. 372. I koliši nim zamiri. jar. 6. Postavi nim temelj i svitu koliši. 11. Zasnova koliši okolo, zad i sprid. 60. Ter da nam koliši nebeski obeća. 123. Onim vlada svim otokom braneći ga do koliša. drag. 350. Kolišev sto tri krat godišća skoliše. I. T. Mrnavić, osm. 15. Noć (biše) vedre koliše suncu pripravlja. 50. Kuželmi kipući koliši svrtaju (rike). 53. Tabor oružase kolišem okolo. 63. Kad car škodu zgleda, koliši razklopi. 63. Svojim kolišem prohajaju svaka. I. Ivanišević 204. Budući on stvoril i učinil vas koliš od sve zemlje. A. Vitajić, ist. 70. Moj bo 'e koliš svita sega. 153^a. Vas koliš svita. 305^a. Kad s koliša nebeskega sajde doli. 325^b. Koji stvori nebeske koliše i sunce i misec. ost. 383. Što već traci nabrazgani od koliša otisknu se, to već... J. Kavašin 342^b. Bit će krjepka djela prikazana pred kolišem mnoštva svega. 571^b. Koliš zemlje lice miña. J. Krmpotić, kat. 19.

KOLIŠAN, kolišana (kolišan, kolišana), *pron.* *adj.* quam parvus, *dem.* kolik; *upotrebljava se i u interogativnom i u relativnom smislu, ističući da je nešto preko mjere maleno. — isporodi malašan. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: kolišan (kolišan), dim. v. kolik.*

a. adj. Kolika je on trpio i kolišana (*n. pl. acc.*) čovik trpi. E. Pavić, ogl. 622. Ja kolišni sam, rad bih se s Furlanom obisti. S. Ćubiša, prip. 12.

b. u srednjemu rodu kao supstantiv, isporodi kolik, 3. Za kolišno truda kakvu plaću primaju. M. Zoričić, osm. 87.

KOLIŠEVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu užičkom, ali sad kao da ga nema. vidi M. Đ. Milicević, srb. 624.*

KOLIŠITI, kolišim, *impf.* opkoljavati; *impf.* okolišiti. — *U dva pisca xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (kod koliš). Razbiše tvrdi zid ki varoš koliši. Đ. Baraković, vil. 53. Kud zvizde koliše. 264. Pokle te raspena me uze koliše. 270. Z bogovi besidi, ki nebo koliše. 282. Tvrde su ograde ke redom koliše paklene posade. 303. Sunce kolišeći svit slavu stiguje. I. T. Mrnavić, osm. 180.*

KOLIŠJE, *n. vidi koliš. — U jednoga pisca xviii vijeka. Vrh kolišja zgloba zemaškoga. I. T. Mrnavić, ist. 181.*

KOLIŠTA, *n. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu ćuprijskom. Šljivar na Kolišta. Sr. nov. 1875. 412.*

KOLIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Kolištu. Sr. nov. 1875. 517.*

KOLITATI SE, kolitam se, *impf.* u Stuličevu rječniku: 'in praeceps ruere' s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — *isporodi kolijetati.*

1. **KOLITI**, kolim, *impf.* opkoljavati, *postaje od kolo. — U Stuličevu rječniku: v. okoliti. — Ano pripada i ovaj primjer: To se čini kupeći desnom rukom kalumu i čineći u lijevoj sve jednake kolače s ričom, odatle vele 'koliti riče'. (Na Šipanu). L. Zore, rib. ark. 10, 354. — A može biti i ovaj u kojemu koliti se vaja da znači: događati se po redu, kao u kolu. A pričaše stari pametare, što je bilo za njegova vijeka i kakve se kolile nedaće. Osvetn. 6, 22. ne znam, jeli isto i u ovom primjeru: Često se koli, što narod voli. Nar. blag. mehm. bog kapet. 434.*

2. **KOLITI**, kolim, *impf.* zabijati koce u zemlju kao tačke. — *Postaje od koloć (kol). — Od xviii vijeka (naj zadnja tri primjera ne znam pripadaju li amo ili pod 1. koliti), a između rječnika u Bjelostjenčevu (kolim, stavim, palo, impalo, impedo, pedo) i u Voltigijinu ('palare, ficcar pali', 'einon pfahl in die erde stecken'). Nađe se što će se posloovati: rizati, okopavati, koliti. S. Margitić, fal. 161. I kad zečjak staneš kolit grañem. J. S. Reljković 78. I jerbo se on (poľadić) pritkom ne koli. 79. Jezuš je kolil vinograd. Jačke. 312.*

3. **KOLITI**, kolim, *impf.* kao da znači: želiti, voleti. — *U tri primjera xv i xvi vijeka (ja sam u dva zadnja primjera čitao kod izdavaña 'ch' kao 'h', ali vaja da treba čitati 'k'). Vlast nega nesmerna da pozna ča kolim. M. Marulić 40. Ni života kolim niti smrti želim. P. Zoranić 136. Pismi ma, poj k onoj ku nada sve kolim. 14.*

4. **KOLITI**, kolim, *impf.* cijepati. — *Riše isto što 1. i 2. kalati. — Od xviii vijeka. Neg čes krišce na četvero kolit. J. S. Reljković 145. Koliti 'spalten'. Hajdenak 50.*

KOLITVA, *f.* radnja kad se koli vinograd (oko Zagreba). Đ. Daničić. — *I u Bjelostjenčevu rječniku: kolitva, stavleña, palatio, impalatio.*

KOLIVO, *vidi koljivo.*

KOLIVRÂT, *m. ime brdu u Hercegovini. Glasnik. 20, 310.*

KOLIZITI, kolizim, *impf.* zasramljivati(?), pedepsati(?). — *isporodi kaliziti se. — U dva primjera našega vremena. Nek svijet straši i kolizi! Neljudi se ovako kolize. V. Bogišić, zborn. 574.*

KOLMAN, *m. muško ime, vidi Koloman. — U jednoga pisca xviii vijeka. Mihaļ, Kolman i Slavica. J. Kavašin 246^b.*

KOLMANIĆ, *m. prezime (vidi Kolman). — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 204. 224. 264.*

KOLMI, *adv. koliko. — Radi postaća vidi kod veoma. — Samo u stislovenskom jeziku (kolmji) i u knjigama pisanina crkvenjem jezikom, a između rječnika u Daničičevu (kolmji, quanto). Mnogo podatljiv biľ jesi vľ tlěnnihľ i malo-věčnihľ, kolmi paće vľ nepřehodimihľ velikihľ. Mon. serb. 244. (oko 1389—1399).*

KOLMIC, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Livada u Kolmicu. Sr. nov. 1868. 208.*

KOLNICA, *f. vidi konica. — Od xvii vijeka (vidi kod a).*

a. mjesto (pokriveno) gdje se hrane kola. — Između rječnika u Mikašinu ('receptaculum sive repositorium curruum') gdje se naj prije nahodi, u Belinu ('rimessa di carrozze', 'receptaculum curruum' 174^b), u Bjelostjenčevu ('receptaculum l. repositorium curruum'), u Voltigijinu ('rimessa di carrozze', 'wagenschupfe'), u Stuličevu (v. kođijšte iz Mikašina). Kolnice 'wagenschupfen (remisen)'. Zbornik zak. 2, 819. Kólnica 'wagenschupfe'. Vuk veli 'konica', u Lici vele 'kolnica'. J. Bogdanović. Kólnica, onaj dio štale, koji je pregrađen i ima široka vrata, da se na njih cjelokupa kola unutra turnuti mogu. 'Gde su tvoja kola, kad ih ne vidim u avliji?' 'U kolnici su'. u Dobroselu. M. Medić.

b. u jednom primjeru xviii vijeka kao da znači: kola. Pak dilajte pod kolnicom zbice. M. A. Reljković, sat. E4^b.

c. klada na kojoj leži kolo vodenice. u Posavini. F. Hefele.

1. KOLNIK, *m.* *vidi* konik.

a. put, drum, cesta po kojoj se voze kola. — Od XII vijeka, a između rječnika u Daničićevu (kolnicks, 'via publica', 'Colnich, via carri'. J. Lucius, de regn. dalm. et croat. 277. Kako izlazi kolnik na brdo. Glasnik. 15, 285. (1348?).

b. kola. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Al' s kolnika na poljane (iduć). J. Kavašin 382a. I on (Faetonat) na kolnik očev stupa. 477b. Nećete prez kolnika Ilijina poći uzgora. 525b.

c. u Braču: zid oko ograde. u Primorju: ukresan zid na stran cesti. M. Pavlinović.

2. KOLNIK, *m.* auriga, kočijaš. — U Belinu rječniku: 'carrozziere', 'plaustrarius' 174a; 'carrozziere' overo 'cocchiere', 'auriga' 174b; u Voltigijinu: 'carrozziere', 'fuhrmann'; u Stulićevu: 'auriga, aurigarius'.

KOLNIŠTVO, *n.* posao onoga koji se bavi kolima (kao kočijašenem, ali ne građenem), vozarstvo. — Načineno u naše vrijeme. Kolništvo, fuhrwesen'. Jur. pol. terminol. 222.

1. KŎLO, *n.* rota; circulus, značenje je kao obruč, krug, ali se ne zna jeli naj starije značenje takovo uopće, ili je osobito onakovi krug koji je plitak a nije prazan u srijedi ili u kojega je obod združen (paocima) srijedom koje se vrti oko osi. — Uprav je osnova koles, te je isprva sam nom., acc., voc. sing. bio kolo, a ostali su padeži bili: gen. sing. kolesa, dat. sing. kolesi itd., *vidi*: u crkvenom jeziku) kolesi (loc. sing.). Stefan, sim. pam. šaf. 5. u naše doba obično svi oblici postaju od kol, ali ih ima (kao i u prošlim vijekovima) koji postaju od koles, pa i sam nom. i acc. sing. (*vidi* koleso); u nekijem krajevima (*n. p.* u Slavoniji) ima i množina kolèsa, kolèša, kolèsima (*vidi* Đ. Daničić, sr. akc. glasn. 11, 17; i T. Maretić, gramatika i stilistika. 156; sam je prof. Maretić, kao što mi je kazao, čuo ove oblike u Slavoniji za značenje kod 1), *vidi* i kolesa. — oblik kolov u gen. pl. (Živ. kat. star. 1, 222) može se shvatiti kao pogreška. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kolo, rus. kolo, koleso češ. kolo, pol. kolo. — Između rječnika u Vrančićevu (circulus; currus; rota'), u Mikaljinu (kolo, koleso od kočija 'rota'; kolo za vaditi vodu 'haustrium, tympanum, rota fistularum'; kolo od skakanja 'chorea in orbem ducta'; kolo ljudi 'corona hominum'), u Belinu ('ruota', 'rota' 633a; 'danza tonda', 'circularis saltatorium chorus' 243b), u Bjelostjencu ('rota').

2. kolce, rotula. 3. kolo kem se zdenca voda vleće 'haustrium, tympanum, rota sitularum, v. antlia'. 4. kolo tancajućih 'chorea in orbem ducta', v. tanc. 5. kolo divojak 'chorus virginum'. a on koji kolo vodi kolovoda 'choragus, praesultor'. 6. kolo juđih 'corona hominum'), u Jambrešićevu (kolo kem se voda iz-dence vleće, antlia'), u Voltigijinu ('ruota, cerchio', 'rad'), u Stulićevu ('gyrus, circulus, rota, carrus, chorus, chorea, saltatio'), u Vukovu (1. n. p. vodeničko, od kola 'das rad', 'rota', cf. točak. — 2. 'der kreis', 'orbis'. — 3. 'art tanz', 'choreae genus'. — 4. šuplje kolo 'das quarré', 'orbis'. — 5. 'die reifungszeit, z. b. der kürbisse, melonen', n. p. prvo kolo, drugo kolo itd.), u Daničićevu ('rota'. — u vodenice. — 'machina rei metallica'. — 'orbis'. — pl. 'currus').

1. rota, oblu plosnata sprava od drva ili od koje kovine što se vrti oko jedne osi; može biti sva puna (od jednoga komada) ili (češće) sastoji se iz više komada: iz širega kola koje je paocima sastavljeno s unutrašnjem manijem kolom (glavčinom), a ovaj se vrti oko osi. — isporodi točak. — Jedno ili više kola obično su dijelovi veće

sprave, te se po nima ova miče (ili s mjesta, ili stojeći na mjestu). — U ovom značenju može biti množina ne samo kola nego i kolesa (*vidi* kolesa i druge oblike od iste osnove u M. Marulić 13. 97. 247; Zborn. 36a; Đ. Baraković, vil. 4; I. T. Mrnavić, osm. 63; M. Radnić 294a. 316a. 437b; F. Lastrić, test. ad. 80a. ned. 76; E. Pavić, ogled. 396); često se ovaj zadnji oblik upotrebljava da se razlikuje kao prava množina (rotae) od osobitoga značenja što je dobio oblik kola (*vidi*), t. j. 'currus', *n. p.*: Uzmete vi kola, pak ji tovarite, kolesa muče. F. Lastrić, ned. 76. On čuje kolesa pod koli škripati. M. A. Reljković, sat. L6a. ali se opet bez obzira na to nalazi i kola kao množina (rotae), *n. p.*: Podvrati kola kočija njih. I. Bandulavić 118b. exod. 14, 25. Od koji su kočija četiri kola četiri dara. S. Margitić, fal. 212. Obracajući se čestokrat na kočiju zagledaše se u kola. A. d. Bella, razgov. 25. pa i sam oblik kolesa (*vidi*) može značiti što i kočija; osim primjera kod kolesa može biti da i u ovima je isto značenje: Kih deset sto tisuć trista koles biše. M. Marulić 247. Ni svitla kolesa mogu mu (suncu) potamnit. Đ. Baraković, vil. 4. Sunce kolesima u zapad bižaše. I. T. Mrnavić, osm. 63. — u ovom primjeru pak nasuprot onoga što je kazano kola znači 'rotae', a kolesa, 'currus': Podvrati kola od koles njih. Bernardin 97. exod. 14, 25.

a. uopće, ili, u osobitom smislu, sprava na kojoj se nešto (kola, kočija itd.) pomiče s mjesta. Položi je jako kolo i jako stلبlice pređe licem vètru. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Što mi je dubovo bilo, a na dubovu bilu dvanajste stupa, a na stupijeh 30 kolesa? Zborn. 36a. Aleksandru posla kruglu malu i kolo drveno... Poslah tebi... kolo kim mlada ditca igraju. Aleks. jag. star. 3, 237. Čovik pravedni ima biti kakono ona kolesa koja vidi Ezekijel! M. Radnić 497b. Jedno kolo iz kala, a drugo u kao. (D). Poslov. danić. I u kočiji pjevalica maše kolo veće škripke. J. Kavašin 78b. Pade iz kočija tako, da mu kolo priko ručice projđe. A. Kanižlić, utoč. xvii. Prvo videnje, koje ovi prorok od zvirja i kolesa imade. E. Pavić, ogled. 396. Ide kao kolo bez n. platka. Nar. posl. vuk. 96. Jedno kolo iz blata a drugo u blato. 113. *vidi* 7. kola i kolesa.

b. po klasičnoj književnosti, često pisci u metaforičkom smislu pomiču kolo od sreće (ili nesreće) čim se pokazuje kako se ljudske stvari sve mijenjaju. Za što (je) tva hvala u gnusu ostala nesrećoj pod kolom. M. Vetrin 1, 80. A tko se prije nada više bit uzvišen, svrh kola prije pada po zemli ponižen. 1, 130. Od sreće jer kolo vrti se oko. 1, 139. Taj vaša oblas svakčas pod kolo zgar pada. 1, 218. Kako običaj nesreće jest, zavidostju potaknuta, njih takof čestit žitak uzgrusti joj se i sfojim obrtljivim kolom privrnuť, ljubav njih i život najedno privrnu. P. Zoranić 34b. Sreća svoje kolo za koris i štetu svud vrti oko od ljudi na svijetu. F. Lukarević 292. Kolo od sreće u okoli vrteći se ne pristaje. I. Gundulić 284. Ah, ovako sreća vrti u oko kolo svoje! 563. Jer s visine kola trgova u dno obali eto mene. P. Kanavelić, iv. 194. Kolo udesno. 200. (Sreća) kolom valja i velike gradbe vlasti. J. Kavašin 214a. (Sreća) čavlom kolo tebi ustavi. 216b. Sreća koja vāja i privlača svojim kolom ko'ne voja. 277b. Kad je sreća kolo naginjala. Osvetn. 3, 22. — Amo mogu pripadati i ova dva primjera: Svijet je jedno kolo koje se sve vrti i vrteći se ubija svoje ljubice. M. Radnić 8a. Prošavši od samrti Josipove mnogo godina, izvrnu se kolo naopako u Egiptu. E. Pavić, ogled. 96.

c. kod nekih osobitijeh sprava koje se ne pomiču s mjesta, n. p.:

a) na vodenici i na drugom mlinu. Kolo vodenično. Starine. 10, 276. (xiv vijek). Da se pravi jaža i kamenije i gvozdića i žleby i kolo i pokrov i proča orudija. Mon. serb. 559. (1613). Bi postavljen da obraća kolo od malina. Korizm. 40b. Od mlina kolo. M. Vetranić 2, 44. U duhu uzrit vidih malin jedan čudna čina i razlika: biše preslica od dvanadeste lastovic a kolo nutrne kô u ne udaraše jimiše trista šestdeset i pet palac. P. Zoranić 74b. Da vidi napravljene kolese od mejaje. M. Radnić 816a. Kolo od mlina. 449b. O vratu mu mliinsko kolo visi. Nar. pjes. petr. 2, 14. Nigda mu jezik ne stoji kao vodenično kolo (koji mnogo govori). Nar. posl. vuk. 213. Mlińska kola. S. Ľubiša, prip. 173. Kolo od suvače jeste od naplataka i u nemu su palcevi, koji okreću vretenku. U Srijemu. M. Medić.

b) na studencu, kao sprava kojom se hvata voda. Vrti se živina okolo kola od bunara. M. Radnić 200b. Prilikuje dobro Solomun život čoeći k kolu koje stoje vrhu studenca. 344a.

c) u lončaru. Sidoh u kuću lončarevu i gle on rađaše posao na svom kolu. Đ. Daničić, jer. 18, 3.

d) na (gradskoj) preslici, vidi i diltik. Mobarice, moje drugarice, udrite ga kolom i diltikom. Nar. pjes. vuk. 1, 568. — Može biti da amo pripada i ovaj primjer: Vodi kolo, moj rukav; ako Staka živa bude, biće k letu još i stan. (Pripovijeda se da je u kolu podvikivala nekaka zlopreja). Nar. posl. vuk. 87.

e) sprava kojom se podiže što u visinu. — U Belinu rječniku: kolo od pritezanja, argano, ordegno da condur pesi' organum tractorium' 100a. — Biće slično značenje kod jednine i kod množine u ovijem primjerima u kojima je riječ o spravama što se upotrebljavaju u rudama: Priloži kovača Rudla s kolom gvozdénym, ... i priloži kô kolu Rudlovu od zabéla Ravénsticu goru. Glasnik. 15, 302. (1348?). Ili je srebro ili rude ili kola ili ino što Stépánišovo. Spom. sr. 1, 119. (1413). Što je u Planoj na koléh, rude, koñe i vse rabote, da se vse daa. 1, 119. (1413). Baštine, kola, rupe i rude. 1, 128. (1415). Rupe, rude, kola, kuća. 1, 128. Imaju na polé dvojka kola i polé kola i dvoje vodenice i polé. 1, 130. (1415).

f) u jednoga pisca xvii vijeka ima plur. kolese sa značenjem: sprava u kojoj ima nekoliko kola (kolesa), kao n. p. sahat (isporedi i e). Ide nemijeran kakono kolese od ura. M. Radnić 294b. — I u naše vrijeme ima u Šulekovu rječniku: kolese, 'raderwerk'.

d. sprava kojom se muče i ubijaju ljudi; može biti na različite načine. Na kolosi protezajem. Stefan, sim. pam. šaf. 5. Zglob mučenih kolov. Živ. kat. star. 1, 222. Pogani imperatur ... zapovidi da se stvori jedna velika graja od četirijeh kola punijeh čavala i noža ostrijeh. B. Kašić, per. 176. Čini ju na jedno kolo položiti, ter čvrstim raztezati konopi. F. Glavinić, cvit. 228a. On srdit kruto učini jedno veliko umeštriti kolo. 386a. Postavljena na jedno kolo puno britava ostrije. P. Posilović, nasl. 129a. Maksimin spravla kola suprot Katarini. F. Lastrić, test. ad. 80b. Ne vojnike na kola razteže. A. Kanižlić, rož. 94. Čini ga tankim konopom svezat i umotat na jedno veliko kolo. F. Radman 14. Ugrabitelj bio je pedipsan s mukom od britvenoga kola. A. d. Costa 2, 149. Koji se u krađi ufati onoga ili obise ili posijeku

ili kolom taru. B. Leaković, nauk. 352. Razkomaduje kolese Maksimina jedna Katarina. A. Tomiković, gov. 7. Nikoliko biskupa kolom trvenih. živ. 101. Hoću néga na kolo vrgnuti. Nar. pjes. vuk. 4, 239.

e. po sličnosti, kaže se o paunovu repu kad se raširi. Pav jest živina taštoslavna, čineći od svoga perja lipoga jedno zlatno kolo. P. Posilović, nasl. 19a.

f. nekakra sprava kojom se obrezuju knjige kad se vežu. Jegda obrežeši kolom (knjigu) hubavo. Glasnik. 15, 36. (xvii vijek). I ja znam da se tako (kolo) zove oruđe kojim prosti naši knjigovesci obrezuju knjige. S. Novaković.

g. currus, na mnogo mjesta znači što i 7. kola. Toj kolo pritila živina vuciše. M. Marulić 14. Sjedeće svrhu kola svoga. N. Rašina 127b. act. ap. 8, 28. Sunčauo gdi kolo s konici istječe. M. Vetranić 1, 163. Da sjede sunačce na kolo. 2, 291. Aleksandar došal biše na olimbijskom koli venčati se i viteštvo pitati. Aloks. jag. star. 3, 240. Lipši neg Apolo ki zrakom svit žari, kad pototi kolo nad svimi kotari. Đ. Baraković, vil. 12. Kolo vodeć uližose u crkvu. I. Ančić, ogl. 61. Zaleto se pačak slava vrh istočna kola svoga. P. Kanavelić, iv. 57. Kada Rimljani šalahu koga-godijer poglavicu ali vojvodu u komu mjestu vojevati, i ako bi se oni vratilo s dobićem, oni mu činahu tri časti ... Druga čast bješe, da on bješe postavljen svrhu jednoga kola od dobića ... K. Mažarović 89. Sunce zlatno kolo naprijed vodi. I. Đorđić, uzd. 59. — Jamačno amo pripadaju i ovi primjeri: Aj li je sletila iz kola sunčana. G. Držić 347. Kad svijetla danica s kolom se odpravi. M. Vetranić 1, 92. Oči upira u kolo sunčano. 2, 66. Apolom ki sunčnim vlada kolom. P. Hektorović 113. Sunce k zapadu kolo prigulno biše. P. Zoranić 54a. Neće lijepi bog Apolo, koji nosi dan po sviti, sred valova zatvoriti zlatnu zraku, vječno kolo. I. Gundulić 7. U to i noć nebu stavi stražu od zvijezda svud okolo, da prije reda ne objavi svijetlo sunce zlatno kolo. 311. Žarko kolo veselja danskoga (sunce). I. T. Mrnavić, ist. 181. Svijetli kraj od dana jasnijem kolom istok zlati. I. Đorđić, uzd. 40. Jakno sunce zlatnijem kolom kad iz morskijeh vala istječe. ben. 202. I na svrhu svoga tijeka pristupaše noćno kolo. pjesn. 3. — Vidi i 7. kola, d. — u Mikajinu rječniku: kolo na nebu od sedam zvijezda, septemtrio, ursa major, plaustrum; u Bjelostjenčevu: kolo na nebu sedem zvezd, plaustrum coeleste, septemtrio, ursa major; u Voltigijinu: kolo sedam zvezda, 'settetrionii, orsa maggiore', siebenstern; u Stulicovu: kolo na nebu od sedam zvizda, septentrio, ursa major, plaustrum s dodatkom da je uzeto iz Mikajina.

2. circulus, orbis, kao granica (linija, crta) koja naokolo zatvora obao prostor, obruč, obod.

a. uopće. Na glavi joj zvijezda kolo a pod nogom sunce siva. G. Palmotić 3, 83b. Suncem upravljena kolom zvijezda povrh glave. J. Kavašin 225a. Taj kraljica preblazena kolom zvijezda navrh glave od sinka je okruñena. 481a. Od kola matematičkoga, koje kaže dobru i zlu litinu. M. Zoričić, aritm. 115. Svako kolo, circulus razdiľuju matematići na 360 dijela. D. E. Bogdanić 22. Na nemu je kapa novodina, na vrh ne mu kolo zlato. Nar. pjes. istr. 1, 54. Sela tatarska su načinena u jedno veliko kolo od kuća. S. Tekelija, letopis mat. sr. 119, 70. Ono što devojke kašto načine na zemlji od kućina kao kolo. Vuk, poslov. 123. — Amo pripada i ovaj primjer: Stanu devojke u kolo, a pruže ruke od sebe. Vuk, nar. pjes. 1, 119.

b. bogorodičino (ili crkveno) kolo, *vidi* bogorodičin, b). Spušta čedo na kolo crkveno (ono nasred crkve, što mnogi zovu 'bogorodičino kolo'. Vuk). Nar. pjes. vuk. 4, 18.

c. orbis, gyrus, *put koji ide na okolo, i uopće micanje na okolo*. Kolom neumornim gdi svit opasuju. I. T. Mrnavić, ist. 181. Dan kolom ki novim vodi nam godišće. I. Ivanišević 392. Novijem kolom meni istače ljepša svjetlos neg sunčana. P. Kanavelić, iv. 3. Ki se činu i nahode pod mjeseca vrtno kolo. J. Kavašin 467a. Da svoje kolo svrne vrijeme. I. Đorđić, uzd. 102. Dnevi koji se slave na kolu od godine. F. Lastrić, test. 59a. Evo je došlo na kolu od godine ono vrime... 147b. Na kolu od godine ne ima dneva radosnijega. svet. 60b. Svi ovi dnevi izmireni na kolu vrmena činili su hijadu ura. A. Tomić, gov. 76. Bježi Marko, a čera ga kraju, dok su tripot kolo sastavili oko b'jele Samodreže crkve. Nar. pjes. vuk. 2, 196. — *Po ovome značenju nalazi se i instr. sing. kolom kao adverb sa značenjem: na okolo*. I. pogleda kolom oko sebe. Nar. pjes. marjan. 11. Pa pogleda kolom oko sebe. 173. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer, ali mi smisao nije jasan*: Kolo kruga nebeskoga u luni stoji. Aleks. jag. star. 3, 225.

d. prema predašnjemu značenju (kod c) može značiti i nebo (nebesno kolo, kolo od zvijezda itd.). Grem na vedru brojiti zvijezde ke nebeskim kolom jizde. Đ. Baraković, vil. 3. Sunce i mjesec zlo skončanje s kolom jasnijih zvijezda očuti. G. Palmotić 3, 167a. Jasnijih zvijezda blijedi kolo. 3, 176a. A od neba vedro kolo priklopiše nočne sjene. P. Kanavelić, iv. 34. Meu to Febo zlatoglavi gor nebeskijeh sred koleasa. A. Vitalić, ost. 221. — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer, jer mi je nejasno značenje*: Od Adrije bistra mora do ledena mora okolo, svu tegobu višnijih dvora gdi željezno drži kolo. G. Palmotić 1, 111.

e. polus, vertex, *vidi* stožer (astronomička riječ), pol. — *Samo u Belinu rječniku*: dva kola od neba 'polo, quei due punti imaginarii della sfera, intorno a' quali si volgono i cieli', 'cardo' 570b.

f. chorea, chorus, *igra (ples) u kojoj igrači stojeći na okolo drže se za ruke (n. p. izmjenice muški i ženske, ili same ženske), te igraju a često i pjevaju (osobite pjesme, vidi poskočica). uopće se ovako zove narodno igranje i kad se ne drže za ruke. — različite riječi s kojima se upotrebljava kolo u ovom značenju vide se po primjerima. — Može biti da je ovo sad najobičnije značenje ove riječi kod cijeloga naroda*. Prid kolom bijući bubnahu nakari. M. Marulić 14. A pije i blaguje na nebeskom stolu tko godir te čuje, da poješ u kolu. H. Lucić 290. Neka se ovi dan do noći potraje pojući u pjesan i kola igraje. N. Najeković 1, 198. Put vode, gdi kola htijahmo voditi. 1, 217. Vile gizdave od ove dubrave u kola igraju i tance. 1, 311. Krušeni laurum igraju u kola. 1, 318. A rek' bi da vodi kolo, gdi poskače. 1, 341. Kolo nam vodi pri vodi studeni. M. Držić 50. Svi će se u kolo uhititi. 179. I kolo tuj vodeć (pastir) na travi zeleni... D. Rašina 21b. Kad jučer sred kola vesela pojaše. 97b. Pjesan od kola. 104b. Ta tanca, ta sviri, ta u kolu skače. Đ. Baraković, vil. 45. Igra' kolo, skoč'mo bolje, svak se kaži dobre voje! I. Gundulić 172. Poja neba svoga, po kim (Dijana) zvijezdama kolo izvodi. 183. Sejan se dižu mladi, kolo okolo njih začine. 381. Kola i dance, komedije i muzike... I. Držić 73. Djevojčice izvođahu mirna kola. G. Palmotić

1, 143. Tač mjesecne slike okolo, scijseneć mjesec da je istini, drobne ribe noćno kolo vode morskog po tišini. 3, 12b. Tač (anđeli) po polju nebeskomu izvođoše triš okolo u veseļu neizmernomu s mednom pjesni čudno kolo. 3, 103a. Izvesti kolo 'ducere vel ductare choream'. J. Mikaja, rječn. kod kolo. Njeki hitro kolo izvode. P. Kanavelić, iv. 419. Herodijana nauči svoju kcer igrati i kolo voditi. M. Radnić 120a. Gdi poigrajuć kolo vode. A. Vitalić, ost. 7. Vode kola i tance. S. Margitić, fal. 20. Igra u kolu. I. Grlić 61. Diklice izvođeći kola bjehu začele ovaku pjesan. I. Đorđić, salt. ix. Vodeći kola i tancajući začinaju mu ovu pjesnu. B. Zuzeri 352. Ove (rane) od nogu učinili su, koji kolo igraju. J. Banovac, razg. 149. Sad se veće čeladi skupja gdi kolo igra. pripov. 142. A ima se kad u kolu igrati. 142. Običa(j) je da se piva, da se kolo ufati. J. Filipović 1, 46a. Neka se zovne ona divojka da ide u kolo. 1, 48a. Koja ufativši se s muškom glavom u kolo boje skače. 1, 77a. Često bija(h) u kolih divojaka. 1, 491a. Gdi je otrovnija kuga, nego u onim sastanci malo poštenim, gdi su igre i kola? F. Lastrić, od' 359. U kolu igrajući vrime provode. A. Kanižlić, utoč. 284. Strmo je i skliško ono misto, ono društvo, ono kolo. fran. 181. Ako bi gdi-godi bilo kolo iliti igra. bogoljubn. 448. Čine se pijanstva, proždrlstva, igre, kola. F. Matić 77. Igraju mišje kolo. (Z). Poslov. danić. Kola igrajući, psujući, opijajući se... M. Zoričić, zrc. 227. Od igara, koje zovu kola, tance. osm. 65. (Žensko) prije kolo zna voditi, neg' u iglu zna uditi. V. Došen 90b. Al' u kolo kad izhodi, snaša sebe tad izvodi. 100b. A u kolo kad se sprave. 101b. Kolo svoje kad okrenu, bludnu vatru tad razgrču. 101b. Gdi su kolo ufatile (snašice)... 102a. I kad obnoć kolo vodi (snaša)... 105b. Da (mladež) ufati kolo slipo i poigra nima lipo; slipo kolo kad mrak bane, i poigra dok se svane. 163a. Tad se slipo kolo fata od krtoga i od svata. 163b. Kolo slipo kad se mota... 164b. Što u kolu bisno skače. 166a. Gdje su gosbine i kola od sejana? Đ. Rašić 97. Bio viđen u kolu (s) ženama i s djevojkama. 264. Nahode se s nima na piru, u kolu... 271. Jeli stvar nedopustjena zabavjat se s igram i kolima? Blago turl. 2, 148. Od igra i skakanja oliti kola. 2, 148. Slidi poskočnica koja se može u kolu pjevati. And. Kačić, razg. 2. U dvoru su bubni i svirale, a prid dvorom divno kolo igra. 37a. Kamo tebi Daničiću Jure kojino se slavi od junaka i u kolu još od divojaka? 242a. Velikoga kneza i vjeteza, po imenu Keglević-Nikolu, djevojke ga pjevaju u kolu. 243a. Od naga se pjevaju popijevke, kad u kolu igraju djevojke. 268b. Na polju je kolo ufatio, ter je lipu pismu zapivao. 313b. Ufativši kola, okolo idola igrati počese. kor. 80. Divojke kola igraju. 164. Neg u kolo onako i ide. M. A. Reljković, sat. C6b. Kada kolo igra polagan... C6b. Kad se kolo u troje zaniše... C7a. Često tancanje u kolu. I. Velikanović, uput. 3, 78. Neka ih ne puštaju u kola, igre, tancanja. 3, 227. Ovo isto uzrokuje raskošnija pjevaña i kola. J. Matović 392. Zapjevaše, kolo zaigraše. J. Krmpotić, pjesm. 11. Što u kolu igrati hotiše. malen. 20. Bižat imadu sve prigode grija, društva prijateja razpuštenih, kola, igre. I. J. P. Lučić, bit. 46. Zabranita je ista igra i kolo. B. Leaković, nauk. 302. Igra nemu kolo pred dvorove, i vodi mu kolo mila majka, kolo vodi, a pjesme začine. Nar. pjes. vuk. 1, 9. Dvaš je i triš mladi junak kolom skočio. 1, 44. Hod' u kolo, snaho naša, brijeme ti je. 1, 61. Iz kola mu

vila klikovaše. 1, 74. U kolo ne gledaj, u kolu ti nema slike ni prilike, već ono ti slike, oko kola igra. 1, 108. Ispod tebe vile divno kolo vode. 1, 111. Koje stoje kod kola, kao krave kod tora. 1, 175. Skoči, kolo, da skočimo! 1, 176. Okom treni, kolom kreni. 1, 176. Slušajuć kolo i pesme. 1, 222. Digo se, odo u kolo, ali se kolo raspusti. 1, 222. Kad li se kolo razvrglo. 1, 223. Nek se moja naveseli majka i sestrice kola naigraju i u kolu pesme napjevaju. 1, 246. Tomaš kolom uzmahuje. 1, 282. U tom kolu nema muške glave, do djevojke i nevjeste mlade. 1, 372. Stade kolo gledati junaka, al' govori neznani dobar junak: 'Igraj, kolo, a ne gledaj na me'. 1, 373. Al' govori iz kola djevojka. 1, 373. Na livadi kolo uvačeno, u tom kolu ljubava Damjanova, sve je kolo glavom nadvisila, a ljepotom kolo zanijela. 1, 405. Već sakupih kolo djevojaka, i u kolu Milicu djevojku. 1, 432. Kada kolo na travi igraše. 1, 432. Kad umire mali Radoica koji im je kolo izvodio. 1, 572. Naopako kolom okrenula. 1, 580. Djevojke me u kolo zazivlju. 2, 165. Marko igra kolom uz kadune. 2, 430. A Magari drugu igru započese, drugu igru, kola magarskoga. 2, 485. Tad djevojka kolo raskinula. 2, 564. Vije kolom kao vijor gorom. 2, 564. Ljepotom je kolo začinila, a visinom kolo nadvisila. 3, 360. Iz kola se mlada istrgnula. 3, 492. Ufati se do mene u kolo. 3, 492. Kad to vid'li kičeni svatovi, naopako kopla okrenuše, naopako kola povedoše, žalostivu pjesmu zapjevaše. 3, 523. Dvaput kolom Osman obratio. 4, 157. Pak pogleda kolo djevojakah, igraju li kolo naokolo. 4, 158. Kada Hristos na nebo uskrsnu, nebesno se kolo uvatilo, u kolu su svi Božji anđeli. Nar. pjes. herc. vuk. 320. Pred kućom mu kolo ne igralo! Nar. pjes. petr. 2, 288. De nije mačke, tu i miši kolo vode. Nar. posl. vuk. 75. Ko se u kolo hvata, u noge se uzda. 156. Pa nevjestu i djevojke uhvate kolo. Nar. prip. vrč. 17. Uhvativši se za ruke kao u kolu. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Kad se hvata kolo. 1, 174. Kad se igra u kolu. 1, 177. Igrači i igračice uhvate se upravo u kolo, a jedno metnu u srijedu... Pa se onda on uhvati u kolo... 1, 184. Ostale djevojke uhvate oko ne kolo kao srp. živ. 35. Vile nikom neće zla učiniti dokle ih ko ne uvrijedi (nagazivši na njihovo kolo ili na večeru ili drukčije kako). 211. Iz kola kučke (neka igra). 279. Narod kolo vodi. P. Petrović, gor. vijen. 8. Ko je u kolu valja da igra. Pravdomoša. 1852. 9. I sve selo došlo da pjevamo i igramo; kolo pjeva. 9. Momčad vodi kolo oko crkve. S. Lubiša, prip. 105. Momak biti sam u zabiti, da ga ne zna ni kolo ni moba. Osvetn. 4, 3. Kano ništa ne slavio slična, nit' uz kolo uzoritih snaša. 4, 21. Ako svi ne možemo kolo voditi, možemo svi u kolu igrati. M. Pavlinović, rad. 76. Svirke umuknu, kola se raskinu. M. Đ. Miličević, slave. 68. — *I metaforički.* A vrh vitijeh kopla stijezi izvijahu svud se okolo, gdje š' nim vjetric blag s nebesi valovito vodi kolo. J. Palmotić 170. Kolom zmija hoće igrati tko god želi žensku ljubav. J. Kavašin 38^b. Prčań i Dobrota hvataju se u kolo s Kotorom, koji je kolovoda. S. Lubiša, prip. 4.

g. *mnoštvo čeladi (ili anđela, svetaca itd.) poredeno na okolo kao kolo, ali se često ne pazi na to jeli ovako poredeno, te može značiti i mnoštvo uopće.*

a) *uopće.* Dmitrića Nikolu milo mi pozdravi, u jednomu kolu kad me š' nim postavi. P. Hektorović 75. U kolu se i broju četveruh djevojčica željaše naći. B. Gradić, djev. 88. Nikako

za vas svit ne slid' već tuj ljubav, nu naglo izid' van iz toga ti kola. D. Rašina 69^b. Ali eto gdi skače k nam kolo satira, poznat je kuhače i glumce od pira. I. Gundulić 171. Što Apolo nam u Delfijeh prorokova, što Arpija kletijeh kolo. G. Palmotić 2, 86. Gledaše se sa svijeh strana stvoritelja svoga okolo od letuštijeh od dvorana neizbrojeno letjet kolo. 3, 24^a. Vrh templu dio (*nečistijeh nemani*) uzade silnijem kolom koje obkruži. 3, 37^a. Ove riječi jedva izusti a u način silna kola na n se oda svud tište i pusti vrljih ljudi vojska ohola. 3, 69^a. Trepćuć blido tad čekase slišat ždrube ljudsko kolo. I. Zanotti, en. 11. Kolo 'cerchio d' huomini, vale radunanza d' huomini posta in giro', corona'. A. d. Bella, rječn. 186^a. Dvorkinica kolo služi mene. I. Dordić, uzd. 40. Jest nami za izgled ono sveto kolo apostola. J. Matović 493. Rastvori gradu vrata, i napusti kolo djevojaka. M. Pavlinović, razg. 40.

b) *kaže se nebesko kolo ili samo kolo skup onijeh (anđela i svetijeh duša) što u raju prebivaju. u većemu dijelu primjera to je po crkvenom lat. chorus. Kolo od radujućih se divica.* B. Kasić, rit. 119. Zove tebe ljubezno kolo divica svetije. P. Posilović, nasl. 86^b. Primilo tebe kolo od radujućih se divica. L. Terzić (B. Pavlović) 16. Način, koga na nebasa uzdržuju anđeli blaženi, i koga časti ostalo kolo duša nebeskijeh. J. Matović 482. Da je proklet od Boga i od svega kola nebeskoga. S. Lubiša, prip. 46. — *kolo anđela može se kazati i u osobitom smislu, jer crkva uči da se anđeli dijele u tri reda (hierarchiae), a svaki red u tri kola (chori).* Ti jesi anđeo od kola svetoga. Zborn. 62^b. Sporedjena sva ova kola (*anđela*) u tri se opet sadružuju, tri 'odnu čineć jerarkiju, a devet se kad sastanu, jerarkije tri nastanu. J. Kavašin 498^a. Napokon smo mi anđeli, od nižega kola ki smo. 504^a. U svakomu redu (*anđela*) broje se tri kola. S. Rosa 177^b. — *U jednom se primjeru xviii vijeka ova riječ upotreblava i za trojstvo, trojicu.* Imo 'e jedan bit ki ljub; drugi, na ljub ki odgovara; treći otim se ki priľubi: tim se trojno kolo stvara od ljubavi božanstvene bez četvrte ke sobstvene. J. Kavašin 532^a.

c) *krvno kolo, vidi kod krvani.*

d) *vrzino kolo, vidi vrzin i kod grabancija.*

e) *šuplje kolo kaže se kad su ľudi tako poredeni da ostane prazno mjesto u srijedi, u dva osobita značenja. aa) pješaka se vojska poredi u četverokut, ostajući sa svake strane obrnuta put neprijatelja, franc. i nem. carré. — u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Šuplje kolo čini od nizama. Nar. pjes. vuk. 5, 342. Šuplje kolo s vojskom učinio. Ogled. sr. 413. — bb) u nekijem narodnijem igrama (značenje je od prilike kao kod f). Uhvati se kolo od deset do petnaest mladih momaka i djevojaka, izmiješanih svih (muško pa žensko) i sastave krajeve, te onda postane, kao što narod zove, šuplje kolo. V. Vrećević, igr. 30. Stane u sred šuplega kola. 31. Uhvati se šuplje kolo muških i ženskih. 32.*

h. *moćlo bi se, kao o čeladi, kazati i o životinjama; ali u ova dva primjera (o zmijama) ne zna se jeli značenje uopće: mnoštvo, ili je pravo značenje kao kod a.* Mješto prama svijem se izvija vitoroge oko glave razdraženijeh kolo zmija ke se u jednu kolju i dave. G. Palmotić 3, 8^a. Šarovitih kolo zmija zatvara mu uste bljede. J. Kavašin 413^a.

i. *u nekijem primjerima znači i mnoštvo neživijeh stvari, ali nije lako raspoznati, govori*

li se o mnoštvu uopće, ili o kolu u značenju kao kod a, ili (metaforički) kod f, n. p. o zvjezdama. Ki se u carskoj družbi gizda kako mjesec posred kola izabranijih svijetlijih zvijezda. G. Palmotić 2, 516. Vidi zvijzda kolo milo. A. Vitačić, ist. 8a. (u ova dva primjera vađa da je značenje kao kod a: Gdi neizbrojno u okolo sitnijih zvijezda siva kolo. G. Palmotić 2, 26. Zrake sunčane od zvijezda kolo resi okolo. 2, 467. vidi i: Gospino kolo, više zvijezda naokolo s jednom u srijedi. M. Pavlinović. vidi vlašići). — *Amo pripada i ovaj primjer:* Jak da od svud na nu srne silnijih vihar plaho kolo. G. Palmotić 3, 227a.

k. vrijeme kad nešto voće sazri (ako to biva više puta preko godine). — *Po svoj je prilici isto značenje kao kod c.* — U Vukovu rječniku.

l. nekakvo drvo kod šabake (ribarskoga oruđa). — *Ne znam uprav kakav mu je oblik.* Pri tijem gučam vezana su dva duga komada mreže širega oka a debljega konca i zovu ih 'krila' mreže, jer se baš otvaraju kako dva tičija krila. Na svršetku svakog krila nalazi se drvo, za što je mreža privezana, dugo mletaški lakat, to zovu 'kolo' ili 'krilo'. L. Zore, rib. ark. 10, 356—357.

2. KOLO, n. mjesno ime. — *Biće ista riječ što 1. kolo.* — U spomeniku xiv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku: selo 'na Dblmni' koje kralj bosanski Dabiša dade županu Vukmiru i braći mu. M(on. serb). 226. (1895). — *Ne znam jeli to sadašnje selo u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 76.

3. KOLO, adv. vidi okolo. — U jednom primjeru xviii vijeka. Gdje na krimez svion se kolo vidi od zvijerja grad biserni. J. Kavašin 86b.

KOLOBAR, m. circulus, orbis, vidi 1. kolo, 2. — *Jamačno postaje od kolo, ali se -bar ne da tumačiti.* — *Nalazi se u novoslovenskom jeziku, a i u našem (rijetko) od xvi vijeka; između rječnika u Vrančićevu (orbis) gdje se naj prije nalodi, u Mikafinu (kolobar, okrug, 'circulus'), u Bjelostjenčevu (kolobar, okrug, krug, 'circus, l. circulus, orbis'). 2. kolobar vsega kola, obloga, 'apsis, apsisda, absis'. 3. kolobar zdenči, 'crepido'. 4. kolobar, ili okrug nebeski po kojem sunce ide 'zodiacus, hemisperium'. 5. kolobar zida, 'ambitus muri'. 6. kolobar očni, 'iris', u Jambrešičevu (orbis'), u Voltigijinu ('circulo, orbe, circonferenza', 'zirkel, umkreis'); kolobar očni, 'arcobaleno, iride', 'regenbogen'), u Stuličevu ('circulus' s dodatkom da je uzeto iz Mikafina). Tako i pakó teže agara, što je veće kolobara. J. Kavašin 408b. — U osobitom značenju: Kolobar, na peti kose željezni obručac. Kupčina-dol. D. Hire. — vidi i: Kolobar, ggr. math. (kolo, kružnica), 'kreislinie', tal. 'circolo'; phys. astr. kolobari visine, 'almukantharate, höhenzirkel, höhenkreise', fro. 'cercles de hauteur, almucantarats', egl. 'al-macantars, circles of altitude', tal. 'circolo delle altezze'; ukloni kolobar, astr. (krug uklona), 'declinationskreis', tal. 'circolo di declinazione'; tech. (kotur, kolotur, krug) 'runde scheibe'; (kolut) 'ring', tal. 'cerchio; anello, ghiera'; podjelba kolobara 'kreisheilung'; kutomjerni kolobar, mech. prvotni krug, 'theilkreis (b. messinstrum.)', fro. 'cercle primitif'; kolobar sl. (n. p. sunca, kolo, ograda, obžar) 'hof', tal. 'alone'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. gdje ima i Kolobar od kola, 'rad-ring (mühl.)', tal. 'cerchio della ruota' kod kolo.*

KOLOBARAC, kolobarca, m. dem. kolobar. — *isporedi kolobaric.* — U Jambrešičevu rječniku (kajkavski kolobarec, 'orbiculus').

KOLOBARAN, kolobarna, adj. koji pripada

kolobaru. — *Načineno u naše vrijeme.* Kolobarni, astr. 'ring-, kreis- (in zus.)'; kolobarni okrug 'armillarsphaere, ringkugel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOBARIC, m. dem. kolobar. — U Bjelostjenčevu rječniku: 'orbiculus, circulus, v. ansa, n. 3 (gdje stoji 'annuli catenarum', kolobarici ili karike lančene ali na verugah). 2. kolobaric kojega žene na vreteno spoda natiču da se legje vrti 'verticillum'. v. cvrk. — *Vađa da je riječ novoslovenska.*

KOLOBARIČIĆI, m. pl. stekla gijva (Sabjar. Gojak). B. Šulek, im. 151.

KOLOBARIČ, m. dem. kolobar. — U Vrančićevu rječniku: 'orbiculus', i u Stuličevu: 'orbiculus' s dodatkom da je uzeto iz Mikafina, u kojemu ove riječi nijesam našao. — I u pisaca našega vremena. Nad križem je kruna, a na ovoj kolobarič za vrpcu ('schleifring'). Zbornik zak. 2, 117.

KOLOBARITI, kolobarim, impf. u Bjelostjenčevu rječniku: kolobarim, kružim, 'circulo, rotundo, circulum facio'; u Jambrešičevu: kolobarim, 'circulo'; u Voltigijinu: 'fare cerchio, accerchiare, tondaggiare', 'rundmachen, ründen'; u Stuličevu: 'circumdare, circulos facere' s dodatkom da je uzeto iz Habeličeva.

KLOBETATI SE, kolobetam se, impf. cujati se sjednup na obješen konop. M. Pavlinović. — *isporedi kolebati se.*

KOLOCIJANIN, m. vidi Kološanin. — *Množina:* Kolocijani. — U dva pisca xviii i xviii vijeka. Veli apošto Kolocijanom. M. Radnić 255b. Apošto govori Kolocijanom. 379b. Piše Efesijanima i... Kolocijanima. J. Matović 85. Što apošto ovako zapovijedi u knizi Kolocijanima. 375.

KOLOCIJANIN, adj. vidi Kološanin. — *Množina:* Kolocijani. — U jednoga pisca xviii vijeka. Apošto Kolocijanom pišući govori... P. Knežević, osm. 326.

KOLOČANIN, m. vidi Kološanin. — *Množina:* Koločani. — U istoga pisca xvii vijeka u kojega ima i Kolocijanin. Pavao veli Koločanom. M. Radnić 166b.

KOLOČEP, m. otok blizu Dubrovnika, lat. Calaphodium, tal. (staro) Calafotta, poslije Calamotta. — i u našem se jeziku zove i Kalamota. — *Radi postanja vidi Lopud.* — *Između rječnika u Mikafinu (Koločep, otok dubrovački, Calamotta'), u Belinu (Calamotta, isola nel Raguseo, fertile di vini', Calamotta' 158a).* Koločep i Mljet... J. Kavašin 189a.

KOLOČEPKA, f. žensko čelade s otoka Koločepa. P. Budmani.

KOLOČEPLJANIN, m. čovjek s otoka Koločepa. — *Množina:* Koločepljani. P. Budmani.

KOLOČEPSKI, adj. koji pripada otoku Koločepu. Ije kô i koločepski zet leću pantarulum. (Z). Poslov. danič.

KOLODVOR, m. zgrada odakle počinje koja željeznička pruga; i velika zgrada u kojoj se sastavlja željeznički vlak. — *Načineno u naše vrijeme (kolo-dvor).* Kolodvor, tech. arch. 'bahnhof, station', fro. 'gare, station, embarcadère', egl. 'depot, terminus, railway station', tal. 'stazione ferroviaria, scalo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOKVIJ, m. colloquium, razgovor. — *Po latinskoj riječi ili po tal. colloquio.* — U jednoga pisca xvii vijeka. Od kolokvija ili od razgovora od duše s Bogom. B. Kašić, nač. 10. — U naše

se vrijeme upotrebljava za neke (pokraće) ispitate što daci čine na sveučilištu. O kolokvijih i indeksu, koji se za iste učenike izvesti imaju. Zbornik zak. 1871. 164.

KOLOKVINTA, *f. vidi* kolokvintina. — U pisaca našega vremena. Kolokvinte (coloquinten') spadaju među stvari apotekarske, te se ocarinjuju u prometu. Zbornik zak. 1853. 1015.

KOLOKVINTIDA, *f. vidi* kolokvintina. — U jednoga pisca xvii vijeka. Berući kolokvintidu... ka jest trava žuhka i otrovita. F. Glavinčić, posl. 6.

KOLOKVINTINA, *f.* Cucumis colocynthis L., neka biljka, *tal.* coloquinta, coloquintida. — Između rječnika u Belinu (coloquintida', collocynthis' 201b) i u Stulićevu (colocynthis, cucurbita silvestris'). Kolokvintina, coloquintida (Pizzelli, Kuzmić), Cucumis colocynthis L. B. Šulek, im. 151.

KOLOMAN, *m. ime* muško, obično u Mağara (Kálmán). — Po obliku (*lat.* Colomanus, Colomannus) čini se da je slavensko ime. — U naših pisaca od xvii vijeka. Na kraljevski njegov sjede sto Koloman ostri i hudi. P. Kanavelić, iv. 4. Gejze, Bele, Kolomani. J. Kavašin 261a. Kolomanom kraljom časnijem... 324b.

KOLOMAR, *m. vidi* kalamar. — U Bjelostjencevu rječniku: kolomar, riba, ligan, teutis, loligo', v. kalamar; u Jambrešićevu: 'atramentarium'; u Voltigijinu: 'calamaro, pesce', 'meerspinne (!)'. — Kako se vidi, u Jambrešićevu je značenje kao kod kalamar, a, a u druga dva rječnika kao kod kalamar, b.

KŌLOMÂT, *m. u* Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) n. p. na gumnu 'die einfassung', 'margo'. Onamo su gumna potačana kamešem i žito se na nima slabo vrše nego se mlati, a i kolomat je u naokolo svud od kamena, te se na nemu može sjediti, a na nima se često i dogovara, a kašto i igra. vidi i: Gumna su (u Konavlima) lijepo patosana kamešem, i unaokolo svuda udaren kolomat od kamena, na kome se obično sjedi kao na klupama. Vuk, nar. pjes. 1, 64. — Vaša da je (kao što misli Miklošić) novogrčka riječ: καλωματή, trsteni pleter.

KŌLOMÂZ, *m. osobita* mast kojom se maže kolo (uprav os ili glavčina) da se lakše vrti. — Očito je složena riječ: kolo-maz (osnova glagola mazati); a može biti i praslavenska (kolomaz ženskoga roda), isporodi rus. коломаз, češ. kolo-máz, polj. kolomaz. — U Bjelostjencevu rječniku: 'axungia'; u Jambrešićevu: 'axungia'; u Stulićevu: 'pinguedinis genus perungendis axibus' (s dodatkom da je riječ ruska); u Vukovu: 'die wagschmiere', 'axungia'.

KOLOMAZNINA, *f. što se plaća za kolo-maz*. — Načineno u naše vrijeme. Kolomaznina, 'schmierzgeld'. Jur. pol. terminol. 625.

KŌLŌMBAR, *m. vidi* kolobar. — U naše vrijeme u Istri. Kolōmbar, 'orbis'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 61.

KŌLŌMBARIĆ, *m. dem.* kolobar. — U naše vrijeme u Istri. Kolōmbarić, 'circulus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 59.

KOLOMBOČ, *vidi* kolomboč.

KOLŌMBOČ, *m.* u Vasojevićima tako zovu krčamak, a oko Bara i Ulčina kukuruz. — Ne poznata postaja. — Na drugom je mjesto pisano s è (ali mislim da je è pouzdanije): Kolomboč (Sabar. Boka), v. Kukuruz. B. Šulek, im. 151.

KOLŌMIJA, *f. u* Vukovu rječniku: vagaš u

brdu, 'das wagengeleise', 'orbis'. — Vaša da je složena riječ: kolo-mija; drugi dio po Daničićevu mišljenju (kor. 153) bio bi od iste osnove od koje je i minuti. — Može biti stara riječ, isporodi malorus. коломія.

KŌLONA, *f. tal.* colonna, stup. — isporodi kelomna, klonda. — Od xvii vijeka.

a. u pravom značenju. Isukrst bi frustan na koloni. M. Jerković 42. Od konopov kimi bi vezan u vrtlu i na koloni. P. Radovčić, nač. 483. Križ, zabijen na vrhu kolone ali stupa. M. Bijanković 77. Tudje ju placari na salar padaše ter k jednoj koloni kruto privezaše. Oliva. 42. Od onoga vezaža pri koloni. J. Banovac, blagosov. 66. Zar ovo na kolonu velikoga polkovodca...? S. Milutinović u Pjev. crn. 331a. Popne se na jedan odlomak kolone. Bos. vila. 1886. 121.

b. na listu hartije mjesto odijeljeno crtama što se povlače u dužinu lista, stupac. — U pisaca našega vremena. U kolonu 'plaćaše' prenaša se prihod dotično rashod kronološkim redom. Zbornik zak. 1865. 45.

c. u sjevernoj Dalmaciji: pandur (*tal.* colonna, *нем.* colonne, *odijel* vojske).

KOLONDA, *f. vidi* klonda. — Na jednom mjestu xv vijeka. Stan... kolondami sveden. M. Marulić 77.

KOLŌNEL (kolōneo), *m. tal.* colonnello, pukovnik, obrstar, obršter. — Od xvii vijeka. Petru Bernarda Ricciardi Hrvatov kolonelu. P. Bogašinović 3. Kolonela vlast Nikoli, mojem vitezu punom soli... J. Kavašin 121a. Vrhuvode, koloneli Vikoviću i Kumbate. 134b. Salamunić koloneo... 153a. — U jednom primjeru ima *gen. sing.* kolonila, ali jamačno samo radi slika. Vrlanita Mihovila ima pleme Draganića, Petra a krjepka kolonila slavna hiža od Divnića. J. Kavašin 121a.

KOLONIĆ, *m. prezime*. — Pomiče se od xvii vijeka. Od koga gospoda Kolonići potiču. P. Vitezović, kron. 90. Gdi 'e Kolonić...? J. Kavašin 261b.

1. KOLŌNIJA, *f.* Colonia Agrippina, ime gradu u Nemačkoj *нем.* Köln. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (Colonia, città di Germania', 'Agrippina Colonia' 201a). U Koloniji. A. Gučetić, roz. mar. 50. Srid Kolonije grada u Alemani. B. Kašić, per. 141. Amberto biskup od Kolonije... F. Glavinčić, cvit. 165b. Počivaju tela svetih ovih u Koloniji Agripine. 214b. U Koloniji u crkvi svetoga Petra. V. Andrijašević, put. 254.

2. KOLONIJA, *f. naseobina, tal.* colonia. — U naše vrijeme u Istri. Kolonija, *it.* 'colonia', naseobina. Naša sloga, god. 14, br. 1, str. 3.

KOLONIJÂLAN, kolonijalna, *adj. koji pripada kolonijama (naseobinama), tal.* coloniale, *нем.* kolonial-. — U pisaca našega vremena. Uslijed toga sa austrijanskimi brodovi, kolonijalnim proizvodima natovarenimi. Zbornik zak. 2, 89. Kolonijalna roba i plodovi južnih zemalja. 1853. 989. — isporodi prekomorski.

KOLONIJENSKI, *adj. koji pripada gradu Koloniji*. — U pisaca xviii vijeka. Odolivao je sili arcibiskupa kolonijenskoga. A. Kanižlić, kam. 78. Sabori kolonijenski. A. d. Costa 1, 50.

KOLONIZACIJA, *f. naseļivanje, franc. (i нем.)* colonisation. — U pisaca našega vremena. Kolonizacija spada u djelokrug zem. vlade. Zbornik zak. 1869. 9.

KOLOŃA, *m. ime volu.* F. Kurelac, dom. živ. 24.

KOLOPERKA, *f.* *Datura stramonium* L., *nieka* *bijka* u Samoboru. A. Ostojić.

KOLÒPLET, *m. sprava (s kolom) kojom se prede, (građanska) preslica.* — *ispoređi kolosuk.* — U *Vukovu rječniku*: 'das drehrad', 'rota torquens'.

KOLÒR, *m. vidi kolur.* — U *naše vrijeme u Istri.* Kolòr 'color', gen. kolòra. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 43.

KOLÒRA, *f. vidi kolera.* — *Od tal. cóllora.* — *Od xvi vijeka.*

a. *vidi kolera*, a. Stavla(j) se u koloru koliko ti drago, ja se ne ću vjerat. M. Držić 236. U srđbi ili kolori. A. Komulović 15. Ni dovođeci (ih) na koloru i nemir. I. Držić 292. — Ostali umori, to jest kolera, malinkonija i flegma. M. Orbin 209.

b. u *naše vrijeme u Dubrovniku znači što i kolera*, b. P. Budmani.

KOLÒRIK, *m. vidi kolerik.* — *ispoređi kolera.* — U *jednoga pisca Dubrovčanina xviij vijeka.* Ne imaju bit zlorijeci ni kolorici. I. Držić 293.

KOLÒRIŃA, *f. mjesto pokraj mora kod Dubrovnička među Dancama i Lovrijcem.* P. Budmani. — *Prije se zvalo KoloriŃa (vidi).* — *Nepoznata postaja.*

KOLÒRIŃA, *f. vidi Kolorina.* — U *dubrovačkijem poslovicama xviij vijeka.* Krštenu vodu u KoloriŃu lijeva. (Z). Tko brez posla u KoloriŃu hodi i u svetom Luci mrtvi dan moli, nedonosno ili rodi ili ga skrovno što u srcu boli. (Z). Poslov. danić.

KOLÒS, *m. colossus, velički kip, nekoliko (najmañe za jednu trećinu) viši nego je naravna veličina; pa se kaže (ali češće u šali nego ozbiljno) o gromoradnom čovjeku.* — *Od tal. colosso ili od nem. koloss.* — U *naše vrijeme (teško da je narodna riječ).* Kolose bi potkinule pasti. Bos. vila. 1892. 434. i u *Šulekovu rječniku*: 'koloss'.

KOLÒSĀLAN, kolòsĀlna, *adj. po nem. kolossal govori se u naše doba po sjevernijem varošima u značenju: prevelik, golem, ogroman (često u rugu).* P. Budmani. *vidi t:* Kolosalan, art. stil. v. gromoradan. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

KOLOSI, *m. pl. Κολοσσαί, Κολασσαί, Colossae, ime negdašnjemu gradu u maloj Aziji (naj veće poznatome po pismu svetoga Pavla).* Svetima koji su u Kolosima. Vuk, pavl. kološ. 1, 2.

1. KĀLOSIJEK, *m. Kōlosēk, kōlotrāg, trag, put, koji točkovi od kola naprave, proseku pri obrtañu.* Svuda se po Srbiji govori (a u Sremu i Banatu 'vagaš'). M. Đurović. — *Složeno je od osnova kolo i sjeći, te -ije- stoji po južnom govoru, po istočnom glasi kōlosēk, po zapadnom kōlosēk.* — U *naše vrijeme.* — I *metaforički.* Stupao sam kolosijekom svoga života. Bos. vila. 1891. 258.

2. KĀLOSIJEK, *m. šumica u kojoj se siječe kole.* — *Složeno od osnova kol (kolac) i sjeći.* — -ije- kao kod 1. kolosijek. — *S istočnijem oblikom u Bjelostjencevu rječniku:* kolosek, 'sylva palifera', i u *Volttigijinu:* kolosek, 'boschetto per tagliare pali', 'gehölze, gebüsche'. — *Vađa da amo pripada i ovaj primjer iz xvi vijeka (sa zapadnijem oblikom):* I k tomu pridali smo mu jedan vinograd s kolosikom. Mon. croat. 272. (1573).

3. KĀLOSIJEK, *m. mjesno ime. (u istočnom obliku) Kolosek.* kod Zapresića. D. Hirc.

KOLOSTAJ, *m. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 50.

KĀLOSŪK, *m. vidi koloplet.* — U *Vukovu rječniku uz koloplet.*

1. KOLÒŠ, *m. nekakav cvijet (u Podravini), tulipanus ruber (Danilo), Tulipa L., v. Kaloš. B. Šulek, im. 151.*

2. KĀLOŠ, *m. vidi kolos.* — U *jednoga pisca xvi vijeka.* Veću slavu sto krat Bodi će dati toj neg kološ ki porat prikoćil biše ñoj. H. Lucić 273.

3. KOLÒŠ, *m. vidi Kološvar.*

KOLÒŠANIN, *m. čovjek iz grada Kolosa (vidi Kolosi).* — *Nalazi se (samo množina Kološani) u Vukovu prijevodu svetoga pisma:* Kološanima poslanica svetoga apostola Pavla.

KOLÒŠIŃANIN, *m. vidi Kološanin.* — *Množina:* Kološićani. — U *jednoga pisca xviij vijeka.* Piše Kološićanom. J. Filipović 1, 550a.

KOLÒŠJANIN, *m. vidi Kološanin.* — *Množina:* Kološjani. — U *dva pisca xviij i xviij vijeka.* Veli pišući Kološjanom. M. Divković, nauk. 83b. Pišući Kološjanom. J. Filipović 3, 21a.

KOLÒŠVAR, *m. grad u Erđeju, nem. Klausenburg, mađ. Kolozsvár.* — U *Mikašinu rječniku:* Kološvar, grad u Erđeju 'Claudiopolis'. — I u *Šulekovu rječniku:* Kološ(var), 'Klausenburg', po čemu se *vidi da se kaže i samo Kološ.*

KOLOTALO, *n. kao izmišljena onomatopejska riječ u narodnoj pjesmi ugarskijeh Hrvata našega vremena.* Kad u hižu došla, prelac zagledala: 'Ah moj mili Bože! kakvo kolotalo!' Jačke. 247.

KOLÒTEČ, kolòteći, *f. vidi kolotečina.* — U *naše vrijeme u Istri.* Kolotēč 'orbita', gen. kolotēči. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 70. *vidi i kod kolotečina, a primjer iz Šulekova rječnika znanstvenijeh riječi.*

KOLÒTEČINA, *f. složena riječ od kolo i osnove glagola teći.* — U *kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca (i u novoslovenskom jeziku).* — *Između rječnika u Bjelostjencevu (kolotečina, ili brazda koju kolo napravlja 'orbita'), u Jambrešićevu ('orbita'), u Volttigijinu ('orbita', 'der kreis oder die laufbahn eines gestirns').*

a. *vidi brazda, b), ispoređi kolomija, kolovoz, vagaš itd.* — *Ovakovo je značenje u Bjelostjencevu i po svoj prilici u Jambrešićevu rječniku.* — U *naše se vrijeme upotrebljava i za gvozdena pruge na željeznici (i osobito za dañinu između jedne i druge).* Koloteč, Kolotečina, arch. (kolovozina, vulg. vagaš), 'geleise, spur', tal. 'rotaja, carreggiata'; 'željezna koloteč', 'schiengengeleise', frc. 'voie de fer', egl. 'set of tracks, track, trackway'; kolotečina postrana, pokrajna, 'seitengeleise', 'nebengeleise', frc. 'voie de garage, ou de service', egl. 'side-strake'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Pretovarivanje robe potrebno uslijed različnosti kolotečina željezničkih. Zbornik zak. 1865. 143. Podgradna pruga ima se izvesti s jednom kolotečinom. 1867. 79. Koliko treba prostora za željeznicu sa jednom kolotečinom. 1871. 355.

b. *put (kriva crta) kojijem idu zvijezde jedna oko druge (n. p. mjesec oko naše zemlje, zemlja i druge zvijezde prehodnice oko sunca).* — U *Volttigijinu rječniku.* — *Može biti da je Volttiggi krivo shvatio značenje orbita iz drugih rječnika.*

KOLÒTEČNICA, *f. načineno u naše vrijeme kao ime neke geometričke krive linije.* Kolotečnica, Kolotočnica, mech. math. 'cycloide, radlinie', tal. 'cicloide' itd. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOTEČNINA, *f. vidi kolotečina*. — *U Stučičevu rječniku*: 'orbita' s dodatkom da je uzeto iz *Habdeličeva* (?).

KOLOTEK, *m. vidi kolotečina*, a (*brazda što jedno kolo ili dva kola s iste strane čine*). — *U pisaca našega vremena*. Na svakom prostoru ima se snijeg u širini od dva koloteka razgrnuti. Zbornik zak. 2, 109.

KOLOVIN, *m. ime rijeci u Bosni*. T. Kovačević 28.

KOLOTOČINA, *f. vidi kolotečina*, a. — *U jednom primjeru xviii vijeka*. Smotrivši kolotočine poznade da je ukraden. M. A. Rejković, sabr. 27.

KOLOTOČNICA, *f. vidi kolotečnica*.

KOLOTRĀG, *m. vidi 1. kolosijek*.

KOLOTRK, *m. neka biljka*. Kolotrk, rus. некрятинполье, Eryngium campestre L. (Orfelin). B. Šulek, im. 151.

KOLOTUR, *m. discus, vidi kolut, kotur*. — *U pisac našega vremena*. Kolotur, mech. (kotur, krug) 'runde scheibe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLŌTURA, *f. orbiculus, trochlea, kolo (vidi 1. kolo, a), ali tako načineno da se može objestiti o što, ili da što može na nenu vijetiti u isto doba kad se vrti*. — *Narod kao da ne zna za ovo značenje nego samo u množini za neki osobiti slučaj, vidi u Vukovu rječniku*: kolōture, na razboju ono o čemu vise niti. cf. školci, škokei. — *U pisaca*: Kolotura, mech. (škripac, kluba) 'rolle', frc. 'poulie', egl. 'pulley', tal. 'carrucola'; pomična kolotura 'lose rolle', frc. 'poulie mobile', egl. 'moveable pulley', tal. 'carrucola mobile'; nepomična kolotura 'rolle, feste rolle', frc. 'poulie fixe, p. ordinaire', tal. 'carrucola fissa', egl. 'fixed pulley'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLŌTURICE, *f. u Vukovu rječniku*: vide koloture s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. — *Uprav je dem. koloture*.

KOLŌTURIC, *m. vidi kolotura*. — *Uprav je dem. kolotur*. — *U naše vrijeme u Istri u općem značenju; u osobitom značenju u množini, vidi u Vukovu rječniku*: vide koloture s dodatkom da se govori u Srijemu. — Koloturić, trochlea'. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. 60.

KOLŌTURJE, *n. (uopće) sprava od nekoliko kolotura*. — *Načineno u naše vrijeme*. Koloturje, mech. 'rollensystem', tal. 'sistema di carrucola'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLŌTURNIK, *m. sprava načinjena od dvije ili više kolotura, od kojih je jedna nepomična (samo se vrti oko svoje osi), a ostale se pomiču, te se upotrebljava za podizanje u vis teških stvari*. — *Načineno u naše vrijeme*. Koloturnik, mech. (škripci) 'flaschenzug', tal. 'taglia, polispasto', frc. 'moufle, poulie mouflée, palan', egl. 'tackle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOV, *m. ime psu u Bosni*. D. Hirc.

KOLOVA, *f. ime domaćijem životinjama*.

a. kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. D. Trstenjak.

b. kozi. u Bosni. D. Hirc.

KOLŌVAĐA, *f. složeno od kolo i od osnove glagola voditi (-vađati)*.

a. u pobjećkom statutu ima nekoliko puta ova riječ (ali po čakavskom govoru kolovaja) uz mlin, te se ne zna jeli isto što mlin ili vodenica, ili je kakva druga sprava u kojoj ima kolo. isporedi i 3. kolovođa. Zove se gibuča ča se giblje ili ča

se more lasno gibati, a zove se stabulo ali negibuča ono ča se s mista ne giblje, a to je rekuć zemlja ali kuća, polača u japno ali u pod, ali na selu polina ali crikva ali kašteo ali peč ka je stanovita; toj je stvar negibuča i stabula. A ino sve zove se gibuča: i kuća ča bi gomionica, slamom pokrivena, to se ino ne more reći nego da je rič gibuča i mlin ili ina kolovaja jest rič stabula. Stat. pol. ark. 5, 259—260. Kolovaje mlinске ali stupne... 282. Ako li tko hoće načiniti novu kolovaju... 283.

b. konao pokriven kroz koji se slijeva voda kad je kiša. U naše vrijeme oko Stona: 'Kako kroz onu kolovadu dere voda!' 'Pustio sam jašce u ogradu kroz kolovadu' (bude ta kolovada na dno ograde ispod međe kao prozor i tuda izlazi voda iz ograde). M. Milas.

KOLŌVAĐINA, *f. augm. kolovada*. U naše vrijeme oko Stona. 'Načini jedan put ono kolovadine'. M. Milas.

KOLOVARAN, *nejasna riječ u dva primjera xv i xvi vijeka*.

a. kolovaran, kolovarna (?), kao da je adjektiv u primjeru xv vijeka i kao da znači: prevajliv. Dobitak kolovaran i simena shabna. Starine. 23, 72. (1496).

b. kolovaran, kolovarni (?), *f. (?) u primjeru xvi vijeka znači nekakvo zlo djelo, ali ne znam koje (prijevaru ?)*. Pokarivanje u k(a)p(t)oli (?), kolovaran v kori, nepoštenost pri oltari... Naručen. 89^a.

KOLOVARIĆI, *m. pl. ime selu u Hercegovini*. Statist. bosn. 113.

KOLOVATI, kolujem, *impf. igrati kolo*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Gdi l' duboke naučnice, gđino mudro savijaše gnijezda bogi i božice, pjevaoci kolovaše? J. Krmpotić, kat. 43. Tebi zemlja zadostojne neće slave izpjevati prem akono od pokojne do vijeka će kolovati. 97.

KOLOVAZAC, kolovasca, *m. u Voltigijinu rječniku uz kolovođa (vidi 2. kolovođa)*. — *nepouzdan*.

KOLOVIĆ, *m. prezime*. — *U narodnijem pjesmama xviii vijeka*. Koloviću Krile. Nar. pjes. bog. 165. Tađ dođoše do dva Kolovića. 168.

KOLOVIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaševskom*. Niva kod Kolovika. Sr. nov. 1871. 468.

KOLOVINA, *f. Viscum album, neka biljka u Radoboju*. D. Hirc.

KOLŌVIR, Kolovira, *m. brdo u Lovčenu*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje je onako tumačeno*. Svili joj se (magli) gusti pramovi s Lovčena i Kolovira do pjene morske. S. Lubiša, prip. 90.

KOLOVKA, *f. ime ovci*. F. Kurelac, dom. živ. 32.

KOLŌVNA, *f. stup, isporedi kelomna*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka*. Prid kojim se tresu stupi i kolovne. I. Držić 16. Od koga se tresu kolovne nebeske. 46.

KOLOVOD, *m. vidi 1. kolovođa, a, a)*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Vil nedoglasih gizdavi kolovode. Đ. Križanić. star. 18, 227.

1. KOLŌVOĐA, *m. i f. čovjek ili žensko čeljad što vodi kolo (vidi 1. kolo, 2, f)*. — *U čakavaca kđlovoja*. — *U množini je ženskoga roda*. — *Voc. sing. u svijem je primjerima isti kao nom. sing.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikalinu* ('praesultor, choragus') gdje se naj prije nakhodi, u Belinu ('chi mena la danza', choreae ductor'

244a), u *Bjelostjenčevu* (v. kolo, n. 5), u *Stuličevu* (choreae ductor, antesignanus'), u *Vukovu* (1. 'der anführer im kolotanz', choragus'. — 2. fig. 'der anführer überhaupt', dux, choragus').

a. u običnom smislu.

a) *muško čelade* (ili se ne može poznati da je žensko). gdje gdje se kolo shvaća i metaforički (kao n. p. u naj zadnjem primjeru). Idu k njihovoj smrti pivajući i igrajući i smijući se ove kolovođe, jerbo još u vrijeme u koje igraju idu g grobnici. M. Radnić 121a. Drž' se međe, kolovođa. (Z). Poslov. danič. Na polišu nije guslara sjeverskom al' kolovoje. J. Kavašin 471b. Kolovođa viče: 'hap, hap', noga tjera: 'tap, tap' luta. J. Krmpotić, kat. 123. Kolovođa, diko naša, okom treni, kolom kreni. Nar. pjes. vuk. 1, 176. Čistac kolovođa! (bježi! uteče!). Nar. posl. vuk. 348. Prčan i Dobrota hvataju se u kolo s Kotorom, koji je kolovođa. S. Lubiša, prip. 4.

b) *žensko čelade*. Nađe gdje se kolo vije zlihe nemani s desne i s lijeve; kolovođa kijem bješe zla lakomost i nemila. J. Palmotić 410. Jal' ga vi ženite, jal' ga nama dajte, da ga mi ženimo našom kolovodom. Nar. pjes. vuk. 1, 107. Pred dvorom mu divno kolo igra, kolovođa sestra Stojanova. 8, 257. Gorom pjeva vila i devojka: '...Ja ću biti kolu kolovođa, a ti ćeš mi biti drugarica'. Nar. pjes. petr. 1, 41. Jedna žena, kao kolovođa, počinje (pjevati). Vuk, nar. pjes. 1, 90.

b. u prenesenom smislu, kao poglavica, čovjek (ne znam, kaže li se o ženskom čeladetu) koji upravlja nečijem i druge lude kod toga vodi; često se misli o buni ili o drugome čemu što se u potaji radi, te se obično shvaća u zlom smislu. Ako za one nepravde, za one sile... budaž uzbrojena u jednoj četi od odvrdjeni, od osuđenih, jeda će biti jak za tebe osloboditi oni tvoj drug, vražiji kolovođa? A. d. Bella, razgov. 245. Grigorija kolovođa od omraze na Ignatiju. A. Kanižlić, kam. 38. Kolovođu u odstupenju od ujedišne Grci nisu se stidili sliditi. 755. Car kolovođe ove bune smače. 857. Učinivši se arambaša iliti kolovođa od mlogi izdajnika. Đ. Rapić 161. U tilesnome naslađenju i bludnosti, kolovođa jesu oči. 261. Cor-Boža i Ivana telala, za koje se govorilo da su bili kolovođe bune, zovnu panduri. Vuk, prav. sov. 21. Kolovođa 'radelsführer'. Jur. pol. terminol. 407. — *Amo može pripadati i ovo (gdje je nešto drukčije značenje)*: Kolovođa, politico, che se accomodarsi a tutti i tempi, 'cuius scenae ac temporis serviens homo'. A. d. Bella, rječn. 570a.

2. *KOLOVOĐA, m. čovjek koji vodi kola, kočijaš*. — Čakavski: kđlovoja. — U jednom primjeru pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u *Vrančićevu* (kolovoja, auriga') gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* ('carrozziere overo cocchiere', auriga' 174b), u *Bjelostjenčevu* (v. kučijaš), u *Voltigijinu* (cocchiere, carrettiere, caradore', kutscher, fuhrmann'), u *Stuličevu* (rheadarius'). Mješte kónâ vjetre nagle on (Bog) zauzda, stuči, spravi; kolovođe svoje učini, da su rajski kerubini. I. Đorđić, salt. 45.

3. *KOLOVOĐA, f. mjesto u vodenici gdje kolo stoji i uz kolo kobila, uzglavnica, vreteno, i zaruća i pastuh*. M. Pavlinović. — *ispoređi kolovađa*.

KOLOVOĐANI, m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom. Livada u Kolovodani. Sr. nov. 1861. 778.

KOLOVOĐICA, f. vidi 1. kolovođa, a, b). —

U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (koja vodi kolo, anführerin im kolotanz', choraga'). Nabasa na nekakvo kolo krilatijeh devojaka, pa se prikrli da ih gleda i sluša kako pjevaju, ali njegovom nesrećom opazi ga kolovodica. Nar. prip. vuk. 219.

KOLOVOĐINA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom. Livada u Kolovodini. Sr. nov. 1864. 115.

KOLOVO GNIJEZDO, n. ime nekakvu selu prije našega vremena. (Po istočnom govoru) Kolovo Gnezdo (selo). S. Novaković, pom. 185.

KOLOVOZ, m. orbita; augustus (mensis), složeno je od kolo i od osnove voz glagola voziti, te uopće znači ili mjesto kud se voze kola ili vrijeme kad se voze. — Od xiv vijeka.

a. *mjesto, t. j. put kud idu kola*. — Ovo je starije značenje. — U naše doba stoji često us supstantiv put. — *Između rječnika u Vukovu* (1. put kuda idu kola, 'das gelesse', orbita'. — 2. put između Spuza i Podgorice) i u *Daničićevu* (kolovoz, 'via publica').

a) *uopće*. Pravo na kolovozu. Glasnik. 15, 285. (1848?). Svobodnâ s kolovozom. 35, 121. (xiv vijek). Na sred drumâ kolovoza puta a on ode kolovozom putem. Pjev. crn. 301a. Onamo ne samo što se kolovozi češće zavaljuju, zasijecaju, nego se popravljaju. Vuk, dan. 2, 58. Zato su ti putovi nazvani krčevnici za razliku od starih tesnih krivudavih kolovoza seoskih. M. Đ. Miličević, zim. već. 290. S visa u desno smotrismo neko veliko selo kome vodi put kolovoz. omer. 247. Nema dobrih putova i kolovoza. Rat. 129. Kolovôz, orbita; via publica, gen. kolovôza (u Istri). D. Nemanic, čak-kroat. stud. 65.

b) *kao mjesno ime. aa) u Crnoj Gori (vidi i u Vukovu rječniku)*. Otidoše u Kolovoz tvrđi. Ogled. sr. 486. Od krvava mosta s Kolovoza. 488. — bb) u Srbiji. aaa) u okrugu jagodinskom. Livada na Kolovozu. Sr. nov. 1873. 859. — bbb) u okrugu rudničkom. Zabrân u Kolovozu. Sr. nov. 1873. 107. — ccc) u okrugu valjevskom. Niva u Kolovozu. Sr. nov. 1866. 133.

b. *avgust (mjesec)*. — Po svoj prilici jer se poslije žetve vozi žito na kolima s poľa. — Od xvii vijeka (vidi T. Maretić, narodna imena mjesecima u Nastavnom vjesniku 5, 243), a između rječnika u *Mikašinu* (kolovoz, mjesec, sextilis, agustus'), u *Belinu* (agosto, mese dell' anno', augustus' 54a), u *Stuličevu* (augustus'), u *Vukovu* (mjesec avgust, monat august', mensis augustus') s dodatkom da se govori u *Dubrovniku* (? vidi o tome T. Maretić 242 i 250—251). Mjesec aguš, kolovoz. M. Divković, nauk. ix. U oči petnadestoga dnevi agosta kolovoza miseca. B. Kašić, is. 108. Kolovoz ili gospodičnak. M. Alberti xxxviii. Bješe u svrsi kolovoza jur počela jesen plodna. I. Gundulić 396. Pribrodi Dunaja kolovoz tekući. I. T. Mrnavić, osm. 43. Aguš, kolovoz. P. Posilović, nasl. x. Misli na pšenicu koju ima skupiti kolovoza. M. Radnić 476a. Augustus aliti kolovoz. P. Vitezović, kron. 28. Na 28 den kolovoza. 175. Misec kolovoz (augustus'). S. Margitić, isprav. xviii. Kolovoz, agust. L. Terzić xxi. Već na svrsi kolovoza... J. Kavašin 170b. A kolovoz djevom šeta. 473a. Treći dan kolovoza. F. Lastrić, od' 387. Budući se priobraženje Gospodinovo dogodilo na šest kolovoza. ned. 143. Od miseca svibna do kolovoza. A. Kanižlić, kam. 109. Miseca augusta iliti kolovoza. 625. Tu kolovoz vozi žito, slamu, sino. A. Kanižlić, rož. 14. Mjeseca srpnâ, kolovoza i rujna. I. Zaničić 102. Slidi pisma kako kraj

Ulazali dode pod grad Korčulu na 15. augusta oliti kolovoza 1571. Aud. Kačić, razg. 179. Peti danak augusta miseca, to će reći naški kolovoza. 233^a. Miseci jesu ovi: . . . srpañ, kolovoz, listopad. A. d. Costa 1, 239. Na svrhi kolovoza. I. Jablanci 60. Na 24. augusta ali miseca kolovoza. M. Dobretić 197. Jer u lipnu čim se drugim kuni, ili dosta ne bi mu dubreta, kolovozom drugi put ga smeta. J. S. Rešković 38. Svu godinu vozažu se kola . . . 'Kolovozu' pak od tud je ime, jer se veli sad za kola vrime, ili za to što se svaka rana s pola vozi do svojega stana, il' put utren što se sada praši, putnik ide nit' se noći plaši. 324. Mlogi zato kolovoza rižu. 339. U miru budinskom na 20 kolovoza 1503. M. Pavlinović, razg. 39. Kolovôz 'mensis augustus', gen. kolovôza (u Istri). D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 65.

KOLÓVOZAC, kolóvosca, m. (čovjek koji vozi kola), kočijaš, isporodi 2. kolovoda. — Samo u Belinu rječniku: 'carrettiere', 'plaustrarius' 174^a, i u Stuličevu: v. kolnik s dodatkom da je uzeto iz Belina.

KOLÓVOZAN, kolóvozna, adj. koji pripada mjesecu kolovozu. — Samo u Stuličevu rječniku: 'd' agosto', 'sextilis'.

KOLOVOZANSKI, adj. vidi kolovozan. — Samo na jednom mjestu xvii vijeka. Jur kolovozanski misec ugasnuo biše. I. T. Mrnavić, osm. 46.

KOLOVOZIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Jurko Kolovozić. Mon. croat. 330. (1565).

KOLOVOZINA, f. vidi kolotečina. — Načinjeno u naše vrijeme. Kolovozina T., arch. mech. (koloteš, kolotečina) 'geleise', tal. 'rotaja, carreggiata'; željezna kolovozina 'schienengeleise', frc. 'voie de fer', egl. 'set of tracks, track-way'. B. Sulek, rječn. znanstv. naz.

KOLOVOZITI, kolovozim, impf. biti kolovozac. — U Stuličevu rječniku: 'aurigare, aurigari', za koji će biti i načinjeno, te je sasna nepouzđano.

KOLOVOZNIK, m. ko je rođen mjeseca kolovoza. — U Stuličevu rječniku: 'augusto mense natus', — nepouzđano.

KOLOVOŽEŃE, n. djelo kojijem se kolovozu. — U Stuličevu rječniku: (griješkom) kolovoženje. — nepouzđano.

1. KÖLOVRÁT, adj. kao kolovrat, u kolovratu (vidi 3. kolovrat, a). — Vađa da je ovakovo značenje u jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka. Gđjeno rijeka od dva vira romoniti Jordan teče, iz Libana kita izvira ter se sterc na daleče, paka leti kolovrata pojiti polja, punit blata. N. Marči 76^a. — Može se shvatiti i kao alverab, isporodi 2. kolovrat.

2. KÖLOVRÁT, adv. sunovrat, sunovratice. — Ista je riječ što i 3. kolovrat; adverbijalno je značenje postalo ili prema sunovrat, ili od u kolovrat (vidi 3. kolovrat, a, c). — U nekih pisaca Dubrovčana xviii vijeka. Za na privaru činiti mi cjeđ malo slave i scjene kolovrat pasti u naj žestocije muke. I. Đorđić, ben. 13. Sunu se kolovrat u vodu. 33. Jašeš li kad na koñu? Smantrañe slabe glave ali straha od živine poplašene ne može li te kolovrat iz nenadne oboriti? B. Zuzeri 156. Trče kolovrat dvorni sluga za dozvat ih. 184. Mnogo je zaprječica, na koje može čeljad nasrnuti i kolovrat tja do jaza paklenoga oborit se. 311. Tjeshit će se po tle kolovrat oboreni. 340. Neprijatelji padali bi u boju kolovrat na tisuće. V. M. Gućetić 197. Kako je odonlek tisuć kolovrat u propas pakljenu an-

dioske čete. A. Kalić 322. Da prikaže, ko ñu stišti, ko rinu kolovrat. 486. Kad bijahu od desnice višne s nebasa kolovrat rinuti. 555.

3. KOLOVRAT, m. može biti da je naj starije značenje: ono što vrti kolom, ili ono na čemu se kolo vrti, pa je docnije postalo i drugo: ono što se vrti kao kolo ili na okolo. nalazi se u osobitijem značenjima. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kolovratъ, rus. колосоротъ, češ. kolovrat, polj. kolowrot. — Složeno je od kolo i od osnove glagola vrtjeti. — Između rječnika u Belinu (vidi a, c) na kraju, u Bjelostjenčevu (kolovrat, prelac 'girgillus, motula, alabrum, rhombus, colus rotatilis, verticulum, verticulus'), u Jambrešičevu ('girgillus'), u Voltigijinu (vidi kod e), u Stuličevu ('vortex'), u Vukovu ('der wasserwirbel', 'vortex').

a. vortex, voda što se vrti na okolo i kao da proguta ono što joj je na vrhu, vrtlog.

α) u pravom smislu. Ali kad se pak buleta, kolovrat mi vrti brodom. M. Vetranić 1, 17. Još mu nije zamañ stat, kada se obrati oposlom kolovrat, da mu plav ne izvrati; kolovrat zašto taj kad mu se prigodi ne da mu na on kraj plavecu da pribrodi. 1, 116. Kad bi nadvor izavrelo s kolovratom morskijeh pjena uđušeno moje tijelo. A. Gledavić 300^a. Trozubje ako vrlavito silnijeh osti cijevi crne u kolovrat ne obrne sve krajevstvo valovito. I. Gundulić 37. Gđje naj jače vode teku sred plahoga kolovrata. G. Palmotić 1, 46. (Lađe) sred ponorna kolovrata strene ostaše i proždrtle. 1, 53. (Poplavica) kroz kolovrat slijepi vaja kuće i satira. J. Palmotić 266. Kolovrat = zavrtañ od vode 'vortice'. I. Đorđić, uzd. 207. Lađe koje na onaj kolovrat naidu, oće da proguta. Vuk, dan. 2, 37. — Amo pripada i ovo, samo što je u mañoj mjeri: Kolovrat, oni koturići što se na dubokoj vodi prave i kad kakvo drveće dočepaju okreću ga. (u okrugu užičkom u Srbiji). L. Stojanović.

b) metaforički. Vrijeme zanosć i vrteći sve kolovratom ždrljivijeme. I. Đorđić, uzd. 113. c) u kolovrat, adverbijalno, znači: sunovrat, sunovratice. isporodi 2. kolovrat. Kroz naravne nekrepćine u kolovrat sve promeće. P. Kanavelić, iv. 265. Vrz' ih u kolovrat, vrz' ih dolu ('praecipita, Domine, eos'). I. Đorđić, salt. 176. U koji ne bi trepteća zemlja u kolovrat svrgla s sebe zgrade. ben. 196. Prosjedene vrh prodoli u kolovrat sebe meće, ter satrena pada doli. pjesn. 186. — Ovako je i u Belinu rječniku: u kolovrat 'a rompicollo', 'praeceps' 631^b.

b. (građanska) preslica s kolom na kojemu se obavlja nit što se pređe. — Po sjeverozapadnijem krajevima (vidi u Bjelostjenčevu i u Jambrešičevu rječniku). Pamuk se prede ili na preslicu ili na kolovrat. Đ. Popović, poznav. robe. 359. Kolovrat 'spinnrad'. Hajdenak 50. Kolovrat, tech. 'spinnrad', frc. 'rouet à filer, filoir', egl. 'spinning wheel', tal. 'filatoio, mulinello dei filatori'. B. Sulek, rječn. znanstv. naz.

c. u ovom primjeru može biti da znači: mlinsko kolo. Nekako iskoči klin ispod kolovrata, te navri strašna voda na oni mlin. Nar. prip. vrč. 73.

d. kao mjesno ime (vađa da je po značenju kod a).

α) dva zaseoka u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 83. 84.

b) planinski vis u Srbiji u okrugu crno-rijekom. M. Đ. Milićević, srb. 873.

c. u Voltigijinu rječniku ima značenje: 'torcicollo, ipocrita', ein kopfhänger, scheinheiliger', dakle čovjek koje se pretvara kao pobožan i svet,

ispoređi licumjer. — *Vaša da je pisac pomislio na ono značenje prema tal. torcicollo (uprav koji nakrivljuje vratom, krivošija, krivovrat) i nem. kopfhänger, ali je u tome on čudnovato pomiješao našu riječ kolo i tal. collo (vrat). Na značenje: čovjek koji sad jedno sad drugo misli (koji se, metaforički, vrti kao kolo), što ima u ruskom jeziku ova riječ uz ostala značenja, ne treba pomisliti.*

KŌLOVRĀTAN, kŏlovratna, adj. koji je kao kolovrat (metaforički). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Kolovratna sreća. J. Rajić, pouč. 1, 96.

KOLOVRATAST, adj. u kojemu su (n. p. u vodi) mnogi kolovrat (vidi 3. kolovrat, a). — U Stulićevu rječniku: „vorticibus plenus“. — nije dosta pouzdano.

KOLOVRATATI, kolovratam, impf. padati sunovratice, propadati, isporodi 2. kolovrat. — Samo u Stulićevu rječniku: „andar a rompicollo“, ruere“.

KOLOVRATAV, adj. u Stulićevu rječniku uz kolovratat. — nije dosta pouzdano.

KOLOVET, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnorijekom. Niva u Kolovrtu. Sr. nov. 1869. 589.

KOLŌVETA, u Vukovu rječniku: čija reda po goveda, kolovrta' navrta itd. „sprechen die hirten, indem sie, einander zählend, durch diese arte los entscheiden, wer von ihnen z. b. das vieh von da oder dort wegtreiben soll“, formula pastorum, quis rejiciat pecus“. — Po ovome kao da je riječ bez smisla u brojanici, kojom čobani određuju koji će odagnati stado.

KOLOZNIČ, m. prezime. — xvi vijeka. Franac Koloznić. Mon. croat. 191. (1508).

KOLŌŽŪN, Koložuna, m. u Vukovu rječniku: veliko brdo između Crne Gore i Primorja (blizu Budve).

KŌLSKĪ, adj. koji pripada kolu ili kolima. — U naše vrijeme.

a. koji pripada kolu (vidi 1. kolo, b, f)). Kolske igre. M. Đ. Miličević, zim. već. 40.

b. koji pripada kolima (vidi kola). Onaj drum oće tvrdim nasipom da uzvisi i kolskim drumom da učini. Nov. sr. 1834. 117. Dva kolna kolska. Đ. Daničić, 2car. 7, 14. Teško onima koji vuku bezakone uzicama od taštine, i grijeh kao užem kolskim. isai. 5, 18. Točak kolski. 28, 27. Put pjesački i kolski. V. Bogišić, zborn. 438.

KOLŠTICA, f. ime planini. — xiv vijeka. A se planina Dinoškkaa, Kolshtica. Svetostef. hris. 21.

KOLTAČKI, adj. koji pripada Koltaku. Lijepe Ande koltačkoga bana. Nar. pjes. juk. 293.

KOLTAHTA, f. u abačija i terzija daska na kojoj se utija; od turskoga „kol tahtasi“ („kol“ = ruka, „tahta“ = daska). Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 126.

KOLTAK, m. ime nekakvu gradu (u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena). Pravo goni ka Koltaku gradu. Nar. pjes. juk. 299.

KOLTUK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Plac za ciglanu u mestu Koltuk. Sr. nov. 1865. 618.

KOLU, vidi 1. koje.

KŌLUBA, f. vidi kolumba. — U pisaca našega vremena. Koluba „schiffskiel“. Jur. pol. terminol. 693. — I u Popovićevu rječniku: „schiffskiel“.

KOLŪBARA, f. ime rijeci u Srbiji u okrugu

vaševskom (M. Đ. Miličević, srb. 362) i u biogradskom (58). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu („fluss in der Vajevska nahija“, „fluvius Serbiae“, cf. Obnica i Jablanica). Pa ih vodi na most Kolubari. Nar. pjes. vuk. 4, 144. — Pa i ime mjestu u okrugu biogradskom. Niva u Kolubari. Sr. nov. 1873. 1040.

KOLUBARAC, Kolubarca, m. čovjek koji živi kraj Kolubare, vidi i kolubarski (srez). — U naše vrijeme. „Jes! jes!“ prihvata Kolubarac „mi ih (lopove) hvatamo, a sud ih pušta. M. Đ. Miličević, međudnev. 288. I on je (Raka) s Kolubarcima vojevao pod komandom Grbovića. pomenik. 5, 712.

KOLUBARSKI, adj. koji pripada Kolubari, n. p.: U srezu kolubarskom (u okrugu biogradskom). K. Jovanović 96. (u okrugu vaševskom). 102. — Ima i ostrvo (?): Kolubarska Ada u okrugu vaševskom. Niva u Adi Kolubarskoj. Sr. nov. 1864. 34.

KŌLUDAR, kŏludra, m. monachus, kaluđer (u zapadnoj crkvi, vidi kaluđer, b); može biti da je u kom primjeru isto što fratar. — U najstarijem primjeru pisano je koludr̃. — Postaje od καλόγερος ili od kaludr̃ tijekom što se a (kao što često biva) mijenja na o, a d na d (ispoređi le-turdija). — isporodi koludrica. — Od prvijeh vremena (od xii vijeka); u naše vrijeme ima samo jedan primjer.

a. u pravom smislu, kaluđer (ili fratar?). Popr̃ i koludr̃. Starine. 13, 206. (1185. prepisano 1250). Bysta tu koludra. 208. Zavećao se je, ako bude živ, da se učini koludrar. Tondal. star. 4, 115. U pustihi koludri pribivahu. Živ. jer. star. 1, 229. Kako se čte od nikoga koludra. Naručn. 33a. Otijući pričestiti svoje koludre. 33b. Djaci ali koludri ali ostali redovnici. 43a. Kadi je i koludrom strašno življenje. Transit. 6. Od niki koludrov. Mirakuli. 48. Trepećite, o fratri i popi, koludri i cari. Korizm. 17b. Po papinu dopušćenju posveti ga za koludra. Duklanin 13. Isti sud jest od mněh, koludara ili fratara. Š. Budinić, sum. 110b. Od redovnih fratrov il' koludrov. ispr. 87. Svi sveti koludri i pustišaci. M. Alberti 331. Koludrar i remet, to jest pustišakov. P. Radović, nač. 148. Ako želiš koludrar biti. I. Zanotti, ined. priš. 20. Kad se tko obeća da će biti koludrar. Nauk brn. 64b. O vi svi kori od anđelov, patrijarkov, ... ispodvidnikov, popov, djaci, koludri, remeta, divica, ... L. Terzić 115. Kajnih, naučnik koludara. J. Kavanin 295b. Kad na istu hrpu mećoš i koludra i opata. 388a. Kruna koludara. J. Banovac, blagosov. 61. Od svetih koludrova. 111. Svi sveti koludri. 210. Dođe jedan redovnik koludrar u jedan monastir. J. Filipović 1, 169a. Ilija koludrar. 1, 352b. Koji se biše koludrar učinio. 1, 358b. Koludrar, što će reći redovnik pustišak. 3, 213a. U ime svetih koludara. A. Kanižlić, bogoljubn. 536. Ne (h)ti rečeni manastir ostaviti nego se u nēmu učini koludrar. M. Zoričić, zrc. 50. Ovi darova koludrom otok Mlit kod Dubrovnika. And. Kačić, razg. 8. Od koludara i koludrica. Blago turl. 2, 84. Koludri imadjahu običaj povratit se k svomu manastiru u nediju prid vazma. 2, 108. Koludri oliti fratri. Ant. Kadičić 71. Živili bi kakono koludri. A. d. Costa 1, 52. Koludri paka, koji drže u manastiru ročena oružja. M. Dragičević 9. Koludri oli redovnici prosjaci. 260. Mi ne očekamo od njih ni Španolce koludre. M. Pavlinović, razl. spis. 181.

b. u prenesenom smislu, vrsta vinove loze. Koludrar, suvrst vinove loze (Crikvenica, kamo

su ga donijeli koludri Paulini iz Istre), v. Teran. Koludar crni, suvrst vinove loze crna grožđa (Primorje). B. Šulek, im. 151.

c. u ovom primjeru može biti prezime (ako pop ne stoji mj. dom, vidi 4. dom). Pop Andrija Koludar. Mon. croat. 320. (1472).

d. nejasno je u ovom primjeru, u kojem vaju da treba shvatiti kao adjektiv, vidi koludarski. I ončas pobjegoh iz morske te strane, i rukam koludrim izliječih mē rane. I. Đorđić, pjesn. 334.

KOLUDARČKI, adj. koludarski. — Samo u jednom primjeru xvi vijeka. Prohode u kojigod koludarčki red. Š. Budinić, ispr. 143.

KOLUDARSKI, adj. koji pripada koludrima. — Od xvi vijeka. Jedan koludarski molstir. Transit. 236. Obgrli trude života koludarskoga. Blago turl. 2, 7. Odiću koludarsku. 2, 187. Da virnici poznadu dužnost tkoju imaju na razliku od koludarske i redovničke. 2, 213. Besidi se od života koludarskoga. A. d. Costa 1, vi. Zavitom koludarskim podložili su se pod uprave koludarske. 1, 52.

KOLUDRA, f. vidi koludrica. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ni l' koludar i koludra, ko i ostali muži i žene? J. Kavašin 169b. Dumne svete i koludre srjed zatvora samostana. 368a.

KOLUDRAČKI, adj. koji pripada koludricama (ili koludrama). — U jednoga pisca xviii vijeka. Vrh ockvrneha zatvora koludračkoga za zlu svrhu. Ant. Kadžić 274. — Na drugijem mjestima u istoga pisca stoji š mj. č. Koji ockvrnuju zatvor manastira koludračkoga na zlu svrhu. 902. Koji zabranjuju divičicam oli drugim ženama primiti odiću koludračku. 905—306.

KOLUDRAŠ, m. Falco peregrinus Tunst., soko sivi. — U okolici spjetskoj. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 8. S. Brusina, ptice hrv. srp. 94. — Jamačno postaje od koludar.

KOLUDRAŠKI, vidi koludrački.

KOLUDRICA, f. vidi dumna i kaludrica. — Postaje od koludar. — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu (koludrica, dumna, monialis' i kod kaludrica), u Belinu (monaca, donna religiosa, virgo sacra' 494a; koludrica nezatvorena, pinzocchera, donna che stà nel secolo e porta abito religioso, secularis religione vestita' 566b), u Bjelostjenčevu (koludrica, dumna, monialis, virgo Deo sacra', v. opatica), u Voltigijinu (monaca', nonne'), u Stuličevu (v. dumna).

a. u pravom smislu. Suprot svojim koludricam. Starine. 23, 90. (1496). Ki bi grih učinil s koludricu. Naručn. 99b. Da bi rekla opatici i inim koludricam. Transit. 237. Četrtn hčer učini koludricu. Korizm. 9a. Fratri, popi, koludrice. 64b. Da bi nijedna koludrica telesni ručnik ne taknula. Š. Kožić 7a. Opiru se visitaturom koludric. Š. Budinić, ispr. 139. Koludrica ili dumna od reda sv. Frančeska. B. Kašić, in. 99. Zač su koludrice... čiste golubice. Đ. Baraković, vil. 241. (Sestra) svit ostavivši posta koludrica. F. Glavinić, cvit. 67b. U prvom redu položi pope, ... u tretom koludrice. 113b. Kloštre od koludric. 151b. Da ne bude pop, fratar ili koludrica. svitl. 116. Gdi koludricom posta. P. Vitezović, kron. 1205. Koji godir obslužeći ali regular bude govoreti s koludricami... M. Bijanković 130. Zapovidamo da koludrice ne imaju se zlo služiti prozorima malima. 133. Mati i koludrice. Oliva. 46. Navodno dijete mneči, da 'e koludric stan naj gori. J. Kavašin 169b. Pūstiñaka, koludrica... 295b. Blažena je i Jožana dominiska koludrica. 308b. O poštene vrijedne

djevičice, posvećene Bogu koludrice. I. Đorđić, pjesn. 195. Jedna koludrica unide u vrtao. J. Filipović 1, 22a. Ulasit u monastir koludrica. P. Filipović 18. Koludrice iliti duvne. A. Kažić, kam. 816. Sta tute kao mrtva dok koludrice dođoše na jutrenu. M. Zoričić, zrc. 23. Izpita testir u pape da bude koludrica. 127. Kralica Kosara ulize u manastir učinivši se koludrica. And. Kačić, razg. 35. Za monake aliti koludrice. kor. 369. Spametnija od Demokrita bi u toj stvari nika koludrica. Blago turl. 2, 152. Ni dumne ni koludrice. M. Dobretić 41. Jedna koludrica, dumna oli divica Bogu posvećena. 199. Od redovnica, duhovnih i koludrica. 545. Da ponapravi se zatvor koludrica. I. J. P. Lučić, nar. 124. Vladika Molina koludrica. izk. 33. Koludrice svete, službenice Božje. Jačke. 212. Ja hoću mlada v mostir koludrica. Nar. pjes. istr. 2, 8. V klostar koludricam. Nar. pjes. mikul. 158. Koludrica, monialis'. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. iftsg. 55. Braća zapadne vjere svojijem kaludericama reku, koludrice'. J. Bogdanović.

b. Koludrica, nekakav cvijetak (Sabljar. Solin). B. Šulek, im. 151.

KOLUDRIČICA, f. dem. koludrica. — U Stuličevu rječniku: v. dumnica.

KOLUDRIČJI, adj. koji pripada koludrici ili koludricama. — U jednom primjeru xvi vijeka. Kaj si vzela koludriče ruho? Pril. jag. arkiv. 9, 131.

KOLUDRIČKI, adj. koji pripada koludricama. — Od xvi vijeka. Jere jedne verne žene domaće i hižno dilo i trud v ljubave i o strahu Božjem kao svomu mužu, dici i obitelji streže i služi, skrbi i umišlj, jest Bogu veće ugodno, nego fratarsko i koludričko dilo v kloštirih. Postila. 114a. Koludričkom suknjom odivena. F. Vrančić, živ. 54. Ulize u crkvu koludričku. And. Kačić, kor. 369. Oskvrnitelj koludrički. A. d. Costa 2, 173. — Nalazi se i sa š mj. č. Habit koludriški. Nauk brn. 63b. po svoj prilici i u ovom primjeru treba čitati s kao š: Življenje koludrisko. A. d. Costa 1, 111.

KOLUDRIŠKI, vidi koludrički.

KOLUDRIŠTVO, n. koludričko stane. — U rukopisu xvi vijeka. Sveto koludrištvo. Nauk brn. 24b. Gdi je koludrištvo? 63b.

KOLUDROV, adj. koji pripada koludru. — Samo u jednom primjeru xvi vijeka (mislim da treba shvatiti kao adjektiv, a ne kao gen. pl. od koludar). Ča skazuje zvanije imena koludrova. Transit. 49.

KOLUĀ, f. ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32.

KOLŪMBA, f. tal. colomba, kao kriva gređa (uprav je zgrađena od nekoliko komada) na dno lađe što se može shvatiti kod građenja lađe kao temelj, ili kao da je kićenica (ili kralješ). — U Popovićevu rječniku: 'kiel (eines schiffes)'. — Za ovo sam značenje čuo sam po primorju; drugo značenje (paluba), vidi: Kolumba, paluba od broda. F. Srinčić. Volosko (u Istri). Kolumba, uzvišeno mjesto na ladi u Primorju. F. Hefele, može biti da je obično u kojem mjestu, ali za š nijesam nigda čuo i ne odgovara značenju talijanske riječi.

KOLUMBAR, m. vrti se na kolumbar, naokolo, ital. 'in capogiro'. M. Pavlinović. — vidi kolumbar, kolombar.

KOLUMNA, f. vidi kolona, b. — Lat. columna. — U pisaca našega vremena. Da se brojevi u skrižaljci nalazeći se na naj višoj horizontalnoj kolumni. Zbornik zak. 1853. 2, 28.

KOLUN, *m. ime seocu u Hercegovini*. Statist. bosn. 111.

KOLUNELSTVO, *n. stanje (čast, služba) onoga koji je koluneo*. — U jednom primjeru xviii vijeka. Njemu biše dato za junaštvo od krajine siške kolunelstvo. And. Kačić, razg. 286*.

KOLŮNEO (kolŹnel), kolŹnela, *m. vidi kolonel*. — U pisaca Dalmatinaca xviii vijeka. Tisućnik slovinski a kolonel ili kakono po Dalmaciji govore koluneo. I. Zaničić 23. Knez i koluneo Marchiol. And. Kačić, razg. 202. Vojvode, koluneli i ostali glavari. kor. 146. Jure koluneo. 471. Koluneo od primorja. Norini 86. Surići od koji je danas koluneo i kapitan od iste Cetine. 86.

KOLŮNGIĆ (uprav KolŹngijić), *m. prezime po ocu kolungji*. — U naše vrijeme. Schem. diac. 1877. 10.

KOLŮNGIJA, *m. vidi kujungija i kulungija*. — U jednoga pisca ovoga vijeka. U Źoj bo svake struke majstora najti može, saigija i kulungija. S. Tekelija. letopis mat. sr. 119, 43. Tu sam dao kolungiji da mi načini prsten. 120, 43.

1. KOLUNIĆ, *m. ime plemenu (prezime?)*. — xv vijeka. Broz žakan ... plemenem Kolunić. Mon. croat. 129. (1486).

2. KOLUNIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom*. Statist. bosn. 52.

KOLŮR, kolŹra, *m. tal. colore, (4.) boja, mast, šara*. — Akc. kakti je u gen. sing. takti je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kolŹre (ili kolŹru), kolŹri. — Od xv vijeka, a između rječnika u MikalŹnu (vidi mast i kođ boja). Ali (ako je stavil) ini koluri na obraz. Starine. 23, 151. (1496). Stan ... kolurom napisan. M. Marulić 77. Obučeni u svite svakoga kolura. Tondal. star. 4, 116. Kolure potamnile v grih prosvetljuju svitlostju Isusa. Transit. 43. Lipota človiku ne stoji v teli ni v koluri. Korizm. 55b. Imejaše zinice dvojega kolura. Š. Kožićić 41b. U obraz promijeni drugi kolur. Zborn. 58b. Naturao kolur bješe ve od mene otišao. 94*. Ter crna od bijela razlućit ne mogu, kako sve lijepa stvar, bez vida ka trudi, kolure ter nigdar ne može da sudi. M. Vetranić 1, 180. Hajina do peta razlicijeh kolura. B. Gradić, djev. 68. Ne gledaj da kolur vina se lašći. Nauk brn. 28b. Stola od onega kolura i masti ... B. Kašić, rit. 2. Ima se upisati različnim kolurom ili masti. 33*. Oni lijepi i mili kolur djeluje se, lice blijedi, usne crne ... M. Orbin 73. Kolur rumeni od onezijeh usnica. I. Držić 332. Naj pri učini svu priliku prez kolurih. P. Rađović, ist. 21. Od lipih i Źjudnih kolurih. 140. Da ima vel ali svile od razlicih kolurih. M. Bijanković 37. Gledamo na suncu razlike kolure i razlike prilike. S. Margitić, fal. 55. Ubožtvo ajina u dvi stvari uzdrži se, to jest u cini i u koluru. P. Filipović, istomač. 34. Ono što se vidi i čuje, to jest kolur, slast i veličina. I. A. Nenadić, nauk. 40. I on knigu legaše a kolure promjenivaše. Nar. pjes. bog. 93. Dade mu krilo od tice nike modra kolura. And. Kačić, razg. 202. Nosim ti župicu trojega kolura. Nar. pjes. istr. 2, 119.

KOLŮRA, *f. vidi kolur*. — U naše vrijeme u Lici. Dignu času vina prama zraku ili svijetli, pa ako 'e vino čisto i otvoreno, onda reku: 'Ovo vino ima lijepu koluru'. J. Bogdanović.

KOLUŠA, *f. ime krmaći*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOLUŠNICA, *f. kad se suho sijeno zgrće na kup*. Barilović. D. Hirc.

KOLUŠTAR, koluštar, *m. vidi klaustro*. — U MikalŹnu rječniku: koluštar fratarski, claustrum, clostrum, peristylum'.

KŮLŮT, *m. discus; circulus, ploča (od kamena, od drva itd.) obla i plosnata, isporedi kotur, plojka, plovka; obruč, prsten, kolo (vidi 1. kolo, b)*. — isporedi krug. — Nemam potvrde prije našega vremena. — U Vukovu rječniku: 1. 'die scheibe, wurfscheibe', 'discus', '(wird auch so gespielt wie der δίσκος)'. — 2. 'der reif, ring, orbis, circulus'. — Kolut, astr. tech. (kolobar), 'kreisring, ring', tal. 'cerchio, anello (circolare), ghiera'; pritežni kolut, mech. 'zugring'; podijelba koluta, 'kreistheilung'; hist. lat. 'discus', 'scheibe, wurfscheibe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLŮTANE, *n. djelo kojijem se ko koluta*. — U Vukovu rječniku.

KOLUTAST, *adj. kao kolut (prsten), sličan kolutu*. — Načineno u naše vrijeme. Kolutast, bot. lat. 'annularis', 'ringförmig (z. b. keim)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLŮTATI SE, kolŹtām se, *impf. bacati se koluta (plovke), u igri*. — Akc. se mijēha u praes. 1 i 2 pl.: kolŹtāmo, kolŹtāte, u aor. 2 i 3 sing. kolŹtā, u part. praet. act. kolŹtao, kolŹtāla. — U Vukovu rječniku: 'die scheibe werfen', 'discum mitto'.

KOLŮTIĆ, *m. dem. kolut*. — U Vukovu rječniku. — Pisci u naše doba upotrebljavaju i u osobitom značenju za dio tijela (sličan kolutu, prstenu) u buba (kukaca) i crvi. Kolutić, zool. lat. 'annulus', 'leibesring (am leibe der insecten)'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — U prenesenom smislu i neka biljka. Kolutić, rus. калачики, Malva L. (Vujičić). B. Šulek, im. 151.

1. KOĽ, *m. klanje*. — Radi postanja isporedi pokol. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. I mi eto kako ovca drugu zaklanu gledajuć, svoj koĽ čekamo. P. Zoranić 55b.

2. KOĽ, *m. kolac (kol)*. — U naše vrijeme u Istri. Debeo koĽ koji je već nekoliko dana uz ogaŹ tiŹao ... Naša sloga. god. 21, br. 1.

KOĽAC, koĽca, *m. čovjek koji koĽe*. — Na jednom mjestu xvii vijeka u pisca čakavca. Zač sablom u ruci Suliman svoj otac pred vojskom meu puci učini svoj konac da krstu bi koĽac živući u rati i mnogim na kolac žif život potрати. D. Baraković, vil. 59.

1. KŮĽAĆ, *m. u prasca, a osobito u nerasta onaj zavnuti zub i u gornjoj a i u doŹnoj vilici zove narod 'koĽačem'*. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. — Postaje od klati, koĽem, dajbudi po pućkoj etimologiji, a isporedi i 1. kaĽac i kaĽak.

2. KŮĽAĆ, *m. čovjek koji se umije jezikom dobro klati i pravdati*. — U naše vrijeme u Lici. 'Vratr i je Luka koĽač, ne bi mu davo dokla'. J. Bogdanović.

KŮĽAĆA, *f. kao vistan, samo što je kratko po dnu vezen. nose ga žene između Tare i Lima (u Hercegovini)*.

KŮĽAĆICA, *f. žensko čelade kao (2.) koĽač*. — U naše vrijeme u Lici. 'Pusta 'e, brate, koĽačica; ne bi je svi davoli naklali'. 'Neg se vrag s Źom koĽe, neću ja'. J. Bogdanović.

KŮĽADA, *f. kravle mlijeko što se muze prvijeh dana pošto se oteli*. — Istoga postanja kao i koĽata (vidi). — U naše vrijeme u Istri. KoĽada

„lac vaccae primis post partum diebus mulsum“. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. ifsg. 89.

1. KOŁAK, kołka, m. *vidi* 1. kałac i kałak. — *isporedi* i 1. kołač. — *Samo u Stuličevu rječniku*: „primores dentes equi“.

2. KOŁAK, kołka, m. *kolac*. — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata*. Vid za tim poskoči, kołak pozabi. Jačke. 194.

KOŁAKOVIĆ, m. *prezime*. — *U naše vrijeme*. Simeun Kołaković. Rat. 212.

KOŁANI, m. *pl. mjesno ime*. — *isporedi* Kołanin.

a. *selo u Bosni u okrugu bañolučkom*. Statist. bosn. 37.

b. *mjesto negda naseljeno, a sad pusto u Srbiji u okrugu podrinskome*. M. Đ. Miličević, srb. 564—565.

KOŁANIĆ, m. *prezime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 211.

KOŁANIN, m. *čovjek iz mjesta Kola*. — *Množina Kołani (starije Kolane)*. — *isporedi* Kołani. — *U spomeniku xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (Kołanin, čovjek iz Kola). Izbiše se Kołane na Dilmni. Mon. serb. 226. (1395).

KOŁANKA, f. *mjesno ime*. — *U spomeniku xiii vijeka pisanome čirilovskim slovima, u kojemu stoji svagda u mj. z, te se ne zna glasi li ova riječ Kołanka ili Koljenka ili Kolijenka*. Otz Stolca u Kołjansku, otz Kołjanske u planinu Uborsk. Spom. stojan. 9. (1254—1264).

KOŁÂNE, n. *djelo kojijem se kołja*. V. Arsenijević.

KOŁATA, f. *usireno mlijeko, tal. quagliata*. — *isporedi* kołada. — *U jednoga pisca (Splecinina) xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (kołata, strigłata, mlijeko usireno, quagliata, gioncata, lac coagulatum, lac coactum)*. Skorupi, ikre i kołate... J. Kavašin 20^b.

KOŁATI, kołam, *impf.* probijati kocem zemlju, kad se hoće što da sadi. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. kołaji, u aor. kołah, u ger. praes. kołajūci, u ger. praet. kołajvši, u part. praet. act. kołao, kołala; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.*

KOŁBA, f. *klanje, svađa*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. Pak da vas dan š nima imaš kołbu. M. A. Rejković, sat. E7^b.

KOŁČÂNE, n. *djelo kojijem se kołča*. J. Bogdanović.

KOŁČATI, kołčam, *impf.* kod nas (u Lici) ne siju kukuruze; nego kada se orađe lijepo po-brana, uzme se kolac, ozdo tubasto zaoštren, pa po tom orađu tijekom kocem grade se škuje, ili rupice, a jedno čelade ide odmah za tijem što kocem čini rupice, te u ove meće po jedno zrno kukuruza i odmah ih nogom zasipje. „Cio dan bez izmjene kołčam, pa mi je kolac natuka' žul na obadva dlana“. Vidio sam de tako kocem i grah pa i krumpijere sade. J. Bogdanović. — *Akc. se mijeña u praes. 1 i 2 pl.: kołčamo, kołčate, u aor. 2 i 3 sing. kołčā, u part. praet. pass. kołčān*.

1. KOLE, različna su značenja u ove riječi, ali vala da je naj prije značila dužinu vremena (prvo u interrogativnom, pak i u relativnom smislu); nije lako odlučiti ni u koju vrstu riječi pripada: jeli supstantiv, adverb? — I za oblik ne može se znati koji je stariji: kolē ili koli? *isporedi* stslav. kolē, koli, rus. -колѣ, -колы, češ. i polj.

-koli; ima i drugih oblika što su od jednoga od ovjeh postali, kao kolu, kle, kli itd. — *Mislím da je ista osnova što i u kolik*. — *Radi rječnika vidi daše*.

1. otium, tempus vacuum, vrijeme kad ko nema posla, te mu je slobodno nešto uraditi što sam želi ili što se od nega traži, *isporedi* dokolica. — *Nije potrebno shvatiti kao supstantiv, isporedi* 1. kad, B, I, 2, ali u naše doba ima i oblik kołja kao gen. sing. (*vidi* u Vukovu rječniku). — *U starijem je primjerima oblik koli (možebiti po zapadnom govoru), ali ima i kolje (kolje?)*. Š. Menčetić 196. — *Između rječnika u Mikašinu* (koli biti, imat koli, biti bez posla, vacat, vacuum esse, otio affluere, esse otio), i u Vukovu: (u Crnoj Gori) „musse, zeit“, tempus vacuum: nije mi kolje (a može se čuti i: nije mi kołja, als gen.), t. j. nijem kad s primjerima: Kome je putovati, nije mu kolje drijemati (Nar. posl. vuk. 147). Neka zove i prizivlje, sad nemam kolje. Mi nemamo kade piti vino, danas ni je kolje ići tamo da junački megdan dijelimo (iz narodne pjesme). — Bđiti ne bi koli. M. Marulić 50. Da mu bude koli prijati nas k sebi. 214. Milost pitat nije koli. 928. Ne bi mi sad koli plakati s dreseljem. Š. Menčetić 34. Inako juven stril izvidat ni kolje. 196. Nije koli čekati. M. Vetranić 2, 208. Nije mi stat koli, jer imam opravu. H. Lucić 250. Er koli nije spati, moj brate. M. Držić 432. Ovde nije kolje piti vino, ko dobije neka potlje pije. Pjev. crn. 112^a. Nije kolje, neznani junače, mene stojat. 198^b. Ali ne bi kolje počivati. 257^b.

2. unquam, igda, ikad (može biti da u kojem primjeru znači: kadgod, katkad). — *Ovo značenje vala da je postalo od predašnjega*. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom (svagda s oblikom koli), a između rječnika u Daničičevu* (koli „unquam“, gledaj „kolē“). Ašte snaxarē ne vzbzaniti koli, ne podobajete ostaviti nikogdaže. Sava, tip. stud. glasn. 40, 139. Ašte li koli otz naš blago prijelj jest, niña vrēme ljubov pokazati. Domentijan^b 11. Ježe ne udobz koli prijeti pomysljahu, sije ubo vs nezaapu darujemo imz slyšavše. 207. Ašte koli sgrēsihs ti... Danilo 208.

3. u čakavaca stoji poslije zamjenica i adverbata što postaju od korijena k, te kao 3. god, podaje im značenja što i ova riječ. — *Po svoj prilici ovo značenje postaje od predašnjega (kod 2), isporedi lat. -cunque i unquam*. — *Oblik je svagda koli*.

a. radi značenja vidi 3. god, a). Ki koli bi s Turci pošli na vojski. Stat. polj. ark. 5, 246. Ki koli ulize u tuj zgrihu. 247. Ka koli stran bi pasli prek teh razvod. Mon. croat. 5. (1275). Ki koli stoji. 57. (1433). Kako koli se v nem udži. 67. (1446). Ča koli k nej pristoji. 69. (1447). Ča je koli nas tikalo. 84. (1457). Ki koli bude čtel sije grihi. 93. (1463). Kada se koli človik sramuje. Naručn. 16^b. Zabranjuje se služiti dokle koli su v pokorah. 19^b. Vazda kada koli bila bi mu potriba. 32^b. Koliko koli moći budete, toliko se zdržite od bljvanja. 35^a. Da mu (Bog) prosti vsaku krivicu koliko koli očes veliku. 54^b. Dokle koli je va onoj furiji. 61^a. Spovidati grihe koliko koli očes da su otajni. 79^a. Pelase ga s sobu kamo koli grediše. Mirakuli. 16. Ča koli poželimo vse budemo imiti. Korizm. 27^b. Kada koli bi se rodil ki ditić. 32^a. Ča koli ti prosiš. 37^a. Da sin bude podložan otcu kolika koli podloštva vzdrže se v atih. 42^b. Kamo koli more človik tamo ima bižati. 49^a. Koga koli svežete na zemji, bude svezan i na nebesih. 59^b. Da bude zignan dokle je koli živ

59b. Koliko koli je Bog neskonačni. 72b. Na koliko koli se děli razdili. 83a. V ki koli dom vnidete. 108b. Molite za něga ki koli štite toj. M. Marulić 189. Kakovo koli oružje najdu, idu proti Ektoru. Pril. jag. ark. 9, 191. (1468). Do jednoga svih pobiše, ki koli se tuj namiri. J. Armolusić 39. Dokle živem koli. P. Vitezović, odil. 15.

b. *radi značenja* vidi 3. god. b). I ako je učinil v kući ali vani kuće ku koli stvar za lakomost. Starine. 23, 192. (1496). Nenavijahu ga i iskahu kako bi mu ku koli sramotu učinili. Živ. jer. star. 1, 229. Svako vrime u ko koli dobro dilo tračase. 235. Dokle bude došal da umi ča koli. M. Marulić 127. Kada se obraća ka koli rič. Korizm. 5b. Ali jesi v koj koli nemoći. 12b. Mogu prositi ku koli pomoć. 18b. Ote ti pomoći v koj koli stvari. 33a. Čineći ko koli dobro. 33a. Nahodjaše kakovi koli uzrok. F. Vrančić, živ. 70. Pojdi stat gdi koli. Đ. Baraković, jar. 54. Komu se znaknihu nemoći ke koli. 106. Da nam kadi koli mistace zabrani. 123. Majahno korenja, tar ku smokvu kada koli, i to u večer okušaše. F. Glavinčić, cvit. 344b.

4. *s prijedlozima* do, od, po znači vrijeme u koje je čemu početak ili kraj; uprav je adverb (quando), ali se može biti shvaća i kao supstantiv, s toga dobiva različite oblike, kao kola, kolu (vidi n. p. dokola, dokolu), ili se uz to izdaci o, vidi dokla, doklam, doklem, doklen, doklena, dokler, dokli, doklu, dokle itd., a osobito dokle i dokoli. — *Između rječnika u Daničičevu* (kolē, quando relativno, ali samo s predlozima, a oni mu dodaju svoje značenje; kolu, gledaj kolē).

a. *s prijedlogom* do, vidi dokoli, dokole, dokolije.

b. *s prijedlogom* od, vidi otkle, odakle (samo u vremenom značenju). Odkolē je tuzi. Spom. sr. 1, 40. (1402). Ods onogaj vrēmene, od kolē su naši prvi posli pošli iz Barča. Mon. serb. 310. (1421). — O vsēhs razlozēhs i o vsēhs dlgovēhs što je carstvo mi imalo s nīmi od koli je carstvo mi prējelo krajevstvo i do carstva. Glasnik. 27, 286. (1851). Od koli bi Satan prognan u pakal, ne može... M. Vetranić 2, 231. Ovo jes drugi dan, od koli primih ja lis. N. Dimitrović 97. Od koli Bog ovoj dao nam jes mjesto, godiš je velik broj. N. Najlašević 1, 229. Ovo je drugi dan od koli slavni tvoj listak mi bi pridān. 1, 320. — Tazi carina ne uzimana od veka, od kole svēts stalb. Mon. serb. 117. (1845). — Ods kolu je postalo naše mēsto, bilb je zakonē i sloboština. Spom. sr. 1, 15. (1398). Ods kolu je prisāl u Šibenik ovb knezb, namb je vazda pravdu učinils. 1, 40. (1402). — Na Osiņu, od kolen redovnici pridōše u Zaostrog (u mjesnom značenju). Norini 55.

c. *s prijedlogom* po, vidi pokle, pokli. Po kolē smo razdělili, ne moremo usilovati. Spom. sr. 1, 26. (1399). Po kolē ihb posrēds grada našega puštamo, zašto ihb ne bismo na drēvehb propustili? 1, 28. (1400). Po kolē ga hoće, ja ino nēsmb razvē što onb hoće. 1, 65. (1405). Po kolē ne imašb svēdoke, a ti mu objubi dušu. 1, 89. (1407). — Po kolje (ili pokol je?) Gospodb Bogb i vašb veliki razumb hotēlb. Spom. sr. 1, 155. (1421). — Po koli knezb dubrovački i vlastele jeho pokazaše ljubov i prijateljstvo... Mon. serb. 362. (1430). Petinadeste dan pokoli bihu izlizli iz zemlje Ejiptove. Bernardin 68. exod. 16, 1. Petnaeste dan mjeseca drugoga pokoli bjehu izlišli i(z) zemlje Eđiptove. N. Rašina 88a. Koji smo blagovali i pili s nīm, pokoli uskrunuo jest od mrtvijeh. 124ab. act. ap. 10, 41.

Po koli tužna znam, veselje sve moje izgubit da imam. N. Najlašević 1, 122. A toj mi ne lipše po koli rumeno ne lice izgubih. 1, 189. Po koli obje dvije, sudōe moj, htje slišat... 1, 221. Po koli ja ne imam druge svrhe u pameti mojoj nego počtiti tebe, primi dake... F. Lukarević 8. Pokoli višna čes u nēm pri' što ni bil', toliko vridna jes pjesnivca satvoril'. D. Rašina 111a. Koliko se nizoko ponizi, pokoli ti budući Gospodin od anđela i od ljudi, hotje se učiniti mañi od anđela... A. Gučetić, roz. jez. 191. — Ods togaj dne, po kole budemo opovidēti. Mon. serb. 467. (1454). — Po kolu je prijatelj gospodstvu ti, mi ga primiamo. Spom. sr. 1, 54. (1404). Nije mi toj dosta, po kolu dobrih dil život moj izosta. H. Lucić 280—281.

5. isto je što koliko, vidi kolik pod 3, a osobito pod 4. — U svijem je primjerima oblik koli, osim jednoga: Da znaš paklen trud, kroza te ki prijah, kolje bi vele hud, a rijet ti ne smijah, ovuj bi tužicu od mene sakrila. Š. Menčetić—G. Držić 477. — Po zapadnijem krajevima, u naše vrijeme može biti samo u čakavskom govoru, premda se nalazi i u jednoga pisca štokavca našega vremena (vidi naj zadnje primjere). — isporēdi i kolikrat i kolikrat. — *Između rječnika u Stuličevu* (koli, quam, quantum, o quantum, si, quod si'). Koli lēt ot Adama do potopa? Pril. jag. ark. 9, 105. (1468). Ajme, koli lip bih, koli se jak rvah! M. Marulić 235. Poznati češ koli sam silan s mojom državom ja. 9. Ti bježi koli mož. Š. Menčetić 46. Po među tadaj mñah da srce me plove, a koli san da sñah na krilu ka slove. 95. Ne vim broj ni red, koli me skončava prislatici tvoj pogled. 119. A koli dotecih prid slavni ne obraz, u svako ja rečih... 125. Kriv ti sam, koli hoć. 250. Jer ini razgovor ne čutim koli smrt. Š. Menčetić—G. Držić 471. Sliši svak ovi trud koli je vele hud. 482. Koli je plačan glas! M. Vetranić 1, 3. Cvijetje i travica... obrati se k zemlji nica, koli grozno proplakasmo. 1, 240. Biraj vlas svoju koli sam razlozan. 1, 355. Ku svjetlos nitkore, koli je slavan dar, procijenit ne more. 2, 64. Kroz ku stvar, dobro znaš, koli se bojim ja. N. Dimitrović 29. I toli veće još, koli je veći broj. 84. Toliko nije mi moć žudjeti tvoju čas, koli sam držan ja ljubav tvoju spjevat. 87. A ti znaš sam, Bože, koli ju ja ljubim. N. Najlašević 1, 191. Koli mi taj težak nemir se prigodi, težji je svaki pak koji mi dohodi. 1, 322. Koli si daleče od višne svitlosti. M. Držić 16. Koli bi junaci ljevše pobjeivali. 399. Koli se naj već može i koliko potreba veli. Š. Budinić, ispr. 18. Koli držan jest opriti se grihom. 87. Što koli se prije izvrši toliko boja. B. Gradić, djev. 93. Er pod suncem ni' mladosti, ku češ glediti toli mnoga, koli tebe, moja slavo. A. Čubranci 151. O mlače bez vida, koli se varaš ti, koli tva besida kaže te bez svijesti! F. Lukarević 11. Koli bi on veće proč meni rasrčniji u sebi, toliko veće ja proč nemu milija odkrih se. 113. Koli me grka kad poželi koji hip, grōi sam nego jad. D. Rašina 38a. Sve više čōek koli bude se dignuti, uknuv pak toli niže će padnuti. 47a. Ter koli njekada, kadno me moraše, ere te ljublah ja, srčna se činaše, toliko će sad mučna i gnivua, znaj, biti. 91a. Hoću da misli se koli je podobno, za paka ne doći na zlo ono vjekovno. 98a. Takoj i ti videć ukras, ki bludnosti duh zanosi, pozri razlog koli prosi, a pak pozor digni ončas. 143b. Koli me pogubi svršeno smrt tvoja? D. Zlatarić 19a. Pošji mi iz nebeskoga perivoja koli god jabuka i ružica. B. Kašić, per. 51. Budite do

mala, koli si mladih lit, sramota dopala. Đ. Baraković, vil. 270. Gospodine, Gospodin naš, koli čudno jest ime tvoje po svoj zemlji! M. Alberti 95. Nu vi lijepe, koli prike, svijetle zvijezde pune uresa koje sjate sred nebesa umrloga lica u vike, sad kažete zrak milosni... I. Gundulić 20—21. Ah! srce mi sve se cijepa, na nevoľnu svrhu koju vidim letjet mlados tvoju, o nesrećna, koli lijepa! 45—46. O dvorno odveće mućanje u sebi, koli već mućeće, toliko draže bi. 57. I u pustoj još planini svjetle od neba nebo čini (*ljepos*) koli skrovnje, toli draže. 69. Ah! koli se ja blažena cjeć me lijepe (*kćerce*) zвах nje-kada, toliko sam tužna sada vrh žalosnijeh svijeh žena! 84. Sve sam čula, jaoh, ne veće, koli tužno pristoji se. 89. Ah! nut' gleda' naše gizde, ah! nut' kao smo lijepe i drage, koli jasne, toli blage. 241. Pitam ono što brani toli mañe ima ona, koli većma hoće biti nemilosna, nepriklona. 257. I pozno si i vidio sred krvava ľuta boja, koli je teška sila svoja. 308. Jaki junak, ali koli jak, podhiban caru svomu. 324. Jer podpepa s neba koli lakše ide, teže pade. 370. Koli izvršno ti hiñaje sliku mlade djevojčice! G. Palmotić 1, 318. Čestitos je moja mnoga i vesele veoma slavno i toliko veće koli ñega slave glas okoli priko svega leti svita. 2, 291. Koli tvoju želih knigu ovih dana, toliko vesel bih. I. Ivanišević 279. Koli j' ubog, toli veće guli ubošku krv sisati. P. Kanavelić, iv. 18. Koli vješto, hitro toli strijel perenu pusti iz luka. 257. Nu što, kako, koli i kada. 539. Koli on ñu većma moli, to se ona veće oholi. J. Kavanin 38a. Koli lijepo i sada je gledat na konih zatjecaje! 279a. Od svetaca našijeh ruka, koli bližih, koli davnih. 295a. Ne bi mjestā, kića, varoš, koli selā... 306b. Pedipsanje neba koli polagje ide, teže pade. 525b. Koli i shraniš odmetnika, veća izhodi tebi slava. 575b. Koli veće iz visine, toliko će teže pasti. I. Đorđić, salt. 117. Ah, koli 'e dobar Bog! 240. Koli uzvišen bih njekade, toliko sam snižen sada. 300. Hod'mo učit, koli ljubav moguća je. uzd. 75. Toliko, koli se vidi, da... F. Lastrić, test. ad. 79a. Koli vam je mrvići, tol'ko vam Bog dal starih. Nar. pjes. istr. 3, 20. Neka maszov tvrđoglavi znađe, koli cara slušati vajade. Osvetn. 1, 24. Ter koli ih (*Turaka*) na vijeću bilo... 2, 53. Koli koji čije bio žedan, onako se i pojio krvju. 2, 162.

6. na *nekijem* mjestima oblik koli stoji mj. kolik uz vas, svi, (*u dva primjera uz sva i sve*). — *ispoređi* svakoli (savkoli). Blagoslovljen budi, moj sinko, vas koli! M. Marulić 181. O nevoľnici svi koli! 295. Svi koli vapimo i govorimo. M. Divković, nauk. 104b. Vas koli uspreda. Đ. Baraković, jar. 118. — Da prez tvoje boli mućjenja sva koli pritrpiš. M. Marulić 177. Ovo se sve koli poznaje prijeko idući priko tabule. M. Divković, nauk. xix.

2. KOĽE, n. coll. kao množina od kolac (kol). — *Stariji je oblik* kolje. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (kolje, koci koji se sastavljaju u temel od građe 'palatio') gdje se naj prije nahodi, i u *Vukovu* ('dio pfähle, das pfahlwerk', pali'). Svežu uz koje. S. Margitić, fal. 161. Koljem doubiše ga. F. Lastrić, svet. 56a. Uz put moreš isicati koje. J. S. Relković 49. Uz ñeg vežuć mladice listane, da se one uz koje nastane. 151. Gde će Turke na koje nabiti. Nar. pjes. hörm. 2, 73. Ľudi mnogi s noževima i s koľem. Vuk, mat. 26, 47. (*Igraju se deca*) koja. S. Tekelija, lepot. mat. 119, 12. Sve koje u ñemu i sve koje u trijemu da bude od mjedi. Đ. Daničić, 2mojs. 27, 19. Sve koje za

šator. 98, 81. Koje svoje utvrdi. isai. 54, 2. Koje praska po peći. M. Pavlinović, rad. 23. Turci naticahu ľude na koje. 98. Pršće koje, plotina se svali. Osvetn. 1, 71. A to kletu odijelo, da ga nadreš na hrastovo koje. 2, 51. Eno vam ih, pak ih bijte, il' na koje dijte. 4, 35. Aman aga! ne vodi ih amo, eto koje, povješaj ih boľe. 4, 54. Nemu nije ni u kraj pameti, da hitri Cincarin želi videti ñegove starješine na koju. M. Đ. Milićević, omer. 241. Gredom išćupasmio dva koca i pomažući se tijem koľem pregazismo više od pola rijeke. 245. Ovde onde vide se glave nabijene na koje kao lubenice ili bunđeve. pomenik. 1, vi. Hađi-Prodanova buna okvasila je koje mućenićkom srpskom krvju. 5, 774.

3. KOĽE, n. coll. vidi kola. — *Sa starijim oblikom* kolje na dva mjesta xvi vijeka (*na prvome nije dosta jasno značenje, a između rječnika u Belinu* (kolje 'carro', 'currus' 174a). Ino im ne lipše nego vlas i kolje, a svaka jur pripše za carsko pristolje. Š. Menčetić 84. Koľe sta jedno na drugo posrtat. D. Zlatarić 17b.

KOĽEBALAC, koľebaoca, m. čovjek koji koľeba. — *Samo u Stulićevu rječniku*: koľebalac, koľebalca, 'agitator'.

KOĽEBĀNE, n. djelo kojijem ko koľeba ili se koľeba. — *Stariji je oblik* koľebanje (*radi oblika* koľebañe vidi kod koľebati). — *Između rječnika u Stulićevu* ('agitatio, jactatio s dodatkom da je uzeto iz brevijara') i u *Vukovu* (koľebāne 'das schwanken', 'fluctuatio'). Smjerio je u cilj bez koľebaña. M. Pavlinović, rad. 16.

KOĽEBATI, koľebām (koľebjēm), impf. ľufati, drmati. — *-le-* stoji po južnom govoru mj. *negdašnjega* -le-, u istoćnom -le- (koľebati), u zapadnom -li- (kolibati); ali se južni oblik potvrđuje samo primjerima starijih pisaca i iz stlovenskoga jezika; u naše vrijeme i u južnom govoru obićno je samo koľebati. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.*: koľebāmo, koľebāte, u aor. 2 i 3 sing. koľebā, u part. praet. act. koľebao, koľebāla, u part. praet. pass. koľebān; (*prema prezentu* koľebjēm mogao bi biti i impf. koľebāh, ger. praes. koľebjūći). — *Rijeć je praslavenska, isporodi stlo.* koľebati, koľebajā, češ. kolébati i kolibati, praes. kolébām i kolibām i kolébi, pol. koľebać, praes. koľebam i koľebię. — *Između rječnika u Mikašinu* (kolibati, agitare cunas, versare cunas'), u *Bjelostjencevu* (kolibam, v. zibjēm), u *Stulićevu* (koľebati, koľebam, agitare, jactare, commovere, fluctuare, titubare' s dodatkom da je uzeto iz brevijara; kolibati, v. kolibkati s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjenceva*), u *Vukovu* (vidi kod b), u *Danićevu* (vidi kod b).

a. aktivno.

a) *prelazni glagol*. Koľebjuts me vľny napadenij bёsovъskijih. Danilo 92. Smatrao sam ga kao slabu trsku koju naj mañi vjetar koľeba. D. Obradović, živ. 30. Kad ih (*oblake*) stanu vjetri koľebati. Pjev. crn. 254a.

b) *neprelazni glagol, znači što i*: koľebati se. — *U jednom primjeru xvi vijeka*. Što ste izľezli u pustiñu vidjeti? trsti vjetrom koľebajući? N. Rañina 14a. matth. 11, 7.

b. sa se, *refleksivno* (*u kojem primjeru može biti i pasivno*). — *Između rječnika u Vukovu*: koľebati se, koľebām (koľebjēm) se 'schwanken', 'vacillo, fluctuo', i u *Danićevu* (koľébati se, 'vacillare').

a) u *pravom smislu*. A otćs jeho drzāše se za ruce jemu koľebjūsti se i stenūsti i bijūsti se vľ prsi svoje. mati že jeho takoždё vlasi svoje prostrāšij nad ñimy koľebaše se. Sta-

rine. 22, 219. (xv vijek). Oni posrću i padaju, a mi stojimo i ne kolebamo se. Đ. Daničić, psal. 20, 8. Jako kamenj tvrdi na bręgy žženija silnabčna niže bureju vętręnoju kolębje se (*part. praes. act.*). Danilo 374. I tvař kolebaše se do prestola Božija. Starine. 18, 208. (xiv ili xv vijek). Grad koji se već kolebao i pasti hoteo. J. Rajić, pouč. 1, 50. Koleblu se u moru nebesa. P. Petrović, gor. vijen. 103.

b) u duševnom smislu, titubare, ne umjeti se odlučiti. Ne dvoumnymi pomyšljenmi v semę kolęblēm se. Domentijanb 165. Ne hotiše kao da se koleba, drijema, boluje oliti samire. M. Pavlinović, rad. 149. Nikad jošte nije se graničar kolebao u stalnom čuvstvu. Zbornik zak. 1871. 246.

KOLĚBLIV, adj. koji se koleba ili se može kolebati. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu (*mobilis' s dodatkom da je uzeto iz brevijara*). Kad se to suzbijaše u ondašnjem vrlo često kolebljivom konaku nije odobravalo... M. Đ. Miličević, pomenik. 3, 427.

KOLĚN, m. vidi koljeno. — Na tri mjesta xvii i xviii vijeka. Padoh na koline, počeh ga moliti: 'Svetli gospodine...'. B. Krnarutić 33. Blagosloveni budu u tebi svi koljeni zemajski. J. Matović 28. Treći kolin baš prvog godišta cvitom cvate. J. S. Rejković 86. — Ima 'kolieni' u drugom Bandulićevu izdanu na str. 99b, ali to po prvom izdanu treba popraviti golijeni. — U ovijem primjerima gen. pl. koljenov (kolinov) ne zna se jeli po nom. sing. muškoga roda ili je griješkom načinen od kolino (svagda je značene kao kod koleno, 2): U dvanadeste kolinof. Bernardin 163. U dvanadesete koljenov. N. Rašina 201b. Dvanadeste kolinov Izraelovih. M. Alberti 486. Od svih kolinov i pukov... A. Vitaljić, ist. 289. Od svih pukov i kolinov. 290. — I starinski nastavak e u ovijem primjerima ne znam jeli po analogiji prema muškome jelenb ili prema srednjemu plemę (*st.-lov. gen. sing. jelene, plemene*): 22b plēmone i kolene Nemanina. Okáz. pam. saf. 72. Toga vsoga kolene. Mon. croat. 69. (1447). To dręvo bude na raspętięje Hristu, ki rodi se ot kolęne Ijudova. Pril. jag. ark. 9, 93. (1468). On ni od plka Božja ali od kolene Abramova. Korizm. 99a.

KOLĚNAC, kolęnca, m. vidi kolence.

KOLĚNAČKI, adv. u poskoćici našegu vremena (*jamačno o pregišanu ili uopće o micanu kolęnā*). Sitno, sitno sekurički, trunbe lumbe beoćiški, a pokrupno belušićki, toļevački, nauznadžki, pajkovački, kolenački. (Poskoćica). Javor. 1890. 428.

KOLĚNAK, kolęnka, m. dem. koljeno. — vidi kolence. — U Belinu rječniku: koljenak 'ginocchietto', diminutivo di 'ginocchio', 'geniculum' 344b; 'cannello', pezzo di canna tagliato fra un nodo e l'altro della canna', 'internodium arundineum' 165b, i u Stulićevu: 'geniculum' iz Belina. — Amo bi spadao i ovaj primjer, ako nije nom. sing. koljenko. Sniga do kolenka. Jačke. 1.

KOLĚNĀNE, n. djelo kojijem se kolęna. — U Vukovu rječniku.

KOLĚNAST, adj. postaje od koljeno.

a. na kojemu ima mnogo kolęna (*članova, zglobova*). — U Belinu rječniku: koljenast 'ginocchietto', che ha 'ginocchietti', 'geniculatus', i u Stulićevu: 'nodoso, che a molti nodi che spingono in fuori a guisa del ginocchio, come la canna', 'geniculatus'.

b. koji je nalik na koljeno. — U pisaca našega vremena. Koja se cijev izvana koljenastim pregihom uzdiže. Zbornik zak. 1863. 441.

KOLĚNATI, kolęnām, impf. u Vukovu rječniku (*gdje u drugom izdanu stoji griješkom da je perfektni glagol, ali je popravljeno u trećemu*): biti, gñečiti koljenima, mit knien drücken', 'comprimo genibus'. — Akc. se mięja u praes. 1 i 2 pl.: kolęnāmo, kolęnāte, u aor. 2 i 3 sing. kolęnš, u part. praet. act. kolęnao, kolęnāla, u part. praet. pass. kolęnān.

KOLĚNAV, adj. samo u Stulićevu rječniku uz koljenast.

KOLĚNCA, vidi kolinca.

KOLĚNCE, n. dem. koljeno (*samo u značenima kod koleno, 1*). — Nalazi se često i oblik muškoga roda koljenac (*isporedi i koljenak*). — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (*colince*, 'geniculum'), u Mikišinu (*koljenac od trave*, 'geniculum, articulus'; *kolinac kod član*), u Belinu (*koljence, koljenac*, 'ginocchietto', diminutivo di 'ginocchio', 'geniculum' 344b; *koljenac*, 'cannello', pezzo di canna tagliato fra un nodo e l'altro della canna', 'internodium arundineum' 165b; *koljenac*, 'nodo dell' herba, e sarmenti', 'geniculum' 512a; *koljenac od pruta*, 'giuntura o nodo del sarmento', 'articulus sarmentorum' 349b), u Bjelostjencevu (*kolence, kolinac trave, drača etc.*, 'geniculum, articulus l. articuli herbarum', v. cev), u Voltigijinu (*koljenac*, 'articolo, giuntura', 'gelenk'), u Stulićevu (*koljenac*, 'geniculus, internodium, gradus, signum, ea pars globulorum quibus Christicolae ad fundendas preces untuntur, quaeque consistit decem minoribus globulis ac undecimo majori'; *koljenac milosti, dostojanstva, slave*, 'gradus gratiae, meriti, gloriae'; *kolence, v. koljenak iz Bjelostjenceva*; *kolence, v. koljenac s dodatkom da je riječ ruska*), u Vukovu: dim. v. koleno s primjerom iz narodne pjesme: I ponosi durbin od bijura, pa mu pruži sedam koljenaca (Nar. pjes. vuk. 3, 153).

a. u pravom smislu. Ter mi kopaj grobak, grobak do kolinca. Jačke. 104.

b. u prenesenom smislu, član, zglobov, dio itd.

a) na trsci, žitu itd., na grani, na prstima itd., na durbinu (*vidi u Vukovu rječniku*). kolence. Iz busja kolinca jur su se izvlatala. I. T. Mrnavić, osm. 126. Koljence, bot. lat. 'geniculum', 'knoten, gelenk'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kōlince, n. pl. nodi, niem. 'knoten' (n. p. na prstima, 'nocche delle dita', ili na trstiki). na Braču. A. Ostojić. — Jednu trst vazam s koljence (*gen. sing. nejasna oblika*) odrezah. M. Vetranić 2, 121. — koljenac. Iskat koljenac u boturu. (D). Poslov. danić. Dok žita... još nijesu u kolence i skļance... izrasli. I. Jablanci 72. — Ne zna se, jeli kolence ili koljenac. Bići biše od veće vrsta, šibike s koljencima, konopci zauzlani... Đ. Bašić 306. Drvje koje više lita cvate... ima gori izrastke na granah... na vrški kolince ti kaže, dokle nega za kalame traže; grana ima po dva tri kolina itd. Dakle prvi kolinac vaļade, kad uza se pup rodni imade. J. S. Rejković 86. Kalami ulamaja se niže prvoga kolinca, to jest: koji su od jedne godine. 86.

b) očenaš i deset zdravamarija kao jedan dio rozarija, krunice. koljenac. Govoreći na svaki koljenac jedan očenaš. A. Gučetić, roz. mar. 46. Kolikrat se reče rozarijo, to jest, petnaes koljenaca. roz. jez. 54. Na svaki koljenac. 54. — Ne zna se, jeli kolence ili koljenac. Krunica ima pet koljenaca. B. Kašić, nađ. 46. Za družijom koljencem razmišļaćeš drugo otajstvo. I. Držić 95. Sveto rozarijo uzdrži se u 15 koljenaca. V. M. Gučetić 80.

c) kitica (strofa) u pjesmi. Prva dva ko-

linca (od pjesme) pivaju dva pivaoca. P. Knežević, pism. 68.

d) u ovome primjeru znači: skalina. Dva nadest kolinac od toga kamena, ali ti skalina po redu kladena. Đ. Baraković, jar. 61. — *Daničić upotrebljava kao tehničku riječ u astronomiji prema lat. gradus, vidi stepen, stupaň. Vрати Gospod sjen pokolencima, po kojima bijaše otišao na sunčaniku. 2car. 20, 11. I vrati se sunce za deset koljenaca po kolencima po kojima bijaše sišlo. isai. 38, 8.*

e) u ovijem primjerima kao da je ključ kojijem se navijaju žice na muzičnom instrumentu. Leute, tvoja slas vaj što se prikrati, u toli plačan glas ter skopos obrati? koje se tužice s jadovi stakoše s koljenci sve žitce ter se tač smetoše? M. Vetranić 1, 65. Koljenca i žitce sprav', da slatko pozvoniš. 2, 14.

f) kao dio uopće: u ovom je primjeru jedno od pet tjelesnijeh osjećanja. Ovih pet kolinac grihu su prozori. Đ. Baraković, jar. 120.

e. također u prenesenom smislu; Asparagus officinalis L., neka biljka (koljenac, po istočnom govoru kolenac). Prorajšjika je u kolenca (Asparagus officinalis L.) debela, mesnata i luskasta, pa dok je mlada jede se. K. Crnogorac, bot. 61. Dvogodišnje biljke, n. p. kolenac. 31.

KOJENCIT, adj. vidi koljenast (o trsci, žitu itd.). — *Naćineno u naše vrijeme. Kolencit, bot. lat. 'geniculus', 'knotig, gelenkig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.*

KOJENČAC, koljenčaca (?), m. dem. koljenac ili koljenak. — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata (s istočnijem oblikom). Potrla mu je kolenčac. Jačke. 268.*

KOLĚNČIĆ, m. muško dijete što nevjesta (po mjesnom običaju) uzme na koljena. — *U naše vrijeme u Istri (s istočnijem oblikom). Kolēnčić, puer quem nova nupta sedens suscipit et in genibus ponit'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 61.*

KOLĚNČITI, koljenčim, impf. postaje od koljenac ili koljenak. — *U naše vrijeme.*

a. aktivno, za rog i nogu vezati kravu ili vola. (u Topolovcu). P. Brantner.

b. sa se, reflektivno. Koljenčiti se, stati tvrdo u snazi, prenosno: tvrdo se razlozima odupirati. M. Pavlinović.

KOLĚNICE, n. dem. koljeno. — *isporedi kolence. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Ako, majko, ne vjeruješ, zaviri mi koljenica, i podigni čistu svilu, pak ćeš videt rane moje. Nar. pjes. herc. vuk. 328.*

KOLĚNI, adj. koji pripada koljenu (vidi koljeno, 2). — *Postaje od osnove kolēn riječi koljeno nastavkom -n, te je ispada, a za tijem od dva n izgovara se jedno. — U jednom primjeru xv vijeka. Dlgg opšteni je dlgg susedni ili kolēnbi ili družine... Starine. 23, 76. (1496).*

KOLĚNIKA, f. vidi koljenika. Koljenika, kao taslak od koga se poslije prave vrtena. Koljenika se izbije od 'srca javorovine', jer od toga se vretena prave. Ima i strug od vretena. cf. koljenika u Vuk. rječ. (u Dobroselu). M. Medić. U Bosni se zove koljenika. Bos. vila. 1890. 307. Ne valja koljenikom udarati. 1889. 24. — Koljenika, tech. zettelrolle, zettelspule (b. web.), frc. 'roquestin', egl. 'bobbin'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOLĚNKO, n. vidi koljenak.

KOLĚNO, n. genu; genus. — *[-le- stoji mj. negdašnjega -lē-, te u istočnom govoru glasi koleno, u zapadnom kolino; koljeno je samo po južnom govoru (starije koljeno). — Akc. se mijenja*

u gen. pl. kolēnā (kolēnā, kolīnā). — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kolēno, rus. колѣно, češ. koleno, polj. kolano; u nimu su ovijem jezicima oba značenja, osim poljskoga, ali i u ovome ima pokolenie za drugo značenje. — Postanje nije jasno: Miklošić misli da postaje nastavkom ēno (po čemu bi mogao biti isti korijen što i u kolo); vidi i kod 1. kleknuti. — I sveza među značenjima nije jasna; može se opaziti da su u drugijem indoevropskijem jezicima riječi za obadva ova značenja slične kao da su od sličnoga ili od istoga korijena (ne od kol nego od gen), samo kao da je u nima starija riječ što ima u našem drugo značenje, isporodi za drugo značenje sanskrt. gāna, gānas, grč. γένος, lat. genus, got. kinu, za prvo snskrt. gānu, grč. γένν, lat. genu, got. kniu. obično se drži da je u ovijem jezicima sličnost samo slučajna, ali je čudnovato da se u slaven-skijem jezicima isto dogodilo od druge osnove. svakako srodnost ili sličnost u značenju nije jasna: može se pomisliti da se preneseno značenje (zglavak n. p. u trske) prenijelo dale na pokoljenje, naraštaj, ali je sama ipoteza. — *Nalazi se, ne često, i muški oblik (vidi koljen, a i koljenac, koljenak); u primjeru: Koljeni okrvavih. M. Vetranić 1, 24, koljeni je jamačno acc. dual. — Oblik koljenja u ovom primjeru: Ako klekne na koljenja (КОЛЕННА). M. Divković, nauk. 105^a može biti da je samo štamparska pogreška i da treba čitati koljena. — Između rječnika u Vrandićevu (kolino, genu'), u Mikajinu (koljeno, koljeno, kolino, genu'), u Belinu (koljeno, ginocchio', genu' 844^b), 'casata o casato, cioè famiglia o stirpe', progenies' 175^a; 'prosapia, stirpe, schiatta o lignaggio', stirps' 592^b), u Rjelostjenčevu (koleno, genu'), u Jambrešićevu (koleno, genu'), u Voltigijinu (koleno, ginocchio', knie'; kolino, affinità, generazione, grado di parentela', verwandschaft'), u Stuličevu (1. genu'; 2. familia, domus, stirps, tribus'), u Vukovu: 1. 'das knie', genu'. — 2. 'das gelenk', articulus' s primjerom iz narodne pjesme: Pa izvadi durbin od bijura, razvuče ga na devet koljena. — 3. n. p. u trske, absatz', geniculum'. — 4. 'die generation (das geschlecht), der stamm', genus' s primjerima: Sve do devet koljena. Deveto koljeno može se uzeti. Prokleta mu plemo i koljeno!; u Daničićevu: (kolēno, genu; genus; hominum genus').**

1. genu, zglavak, zglob, član na ljudskoj nozi (a i na životinjskim prednijem i zadnjem nogama) koji združuje golijen s bedrom.

a. na ljudskoj nozi.

a) uopće. Pokripite ruke slobodne i kolina slaba utvrdite. Bernardin 5. isai. 85, 3. Ni izgoni se (vrug) van kolinom, da molitvom i žezinom. M. Marulić 271. Vapsaj kolina nog tvojih, da se ukripe. Aleks. jag. star. 3, 320. U zelenoj tuj hažini, zlato i biser ku nakiti, s podvitijem sprid kolini sjedi Osman, car čestiti. I. Gundulić 299. Po noći i po dnevnu toliko mojaše, da kako ono kameli žulji tvrdi mu na kolinih stahu. F. Glavinčić, cvit. 118^b. Kolina negova jedno u drugo ubirahu se. P. Radovčić, nač. 294. dan. 5, 6. Stola jima biti blizu vrata, i strane od jiste jimaju kolina ticati. I. Krajić 53. Uzme ga majka u naručje il' otac na kolino. F. Lastrić, ned. 403. Lakti, pete i kolina kažu cinu od hajina. V. Došen 205^b. Ramati na obadva kolena. J. Rajić, pouč. 3, 111. Igra nemu vidra na kolenu, i stoji mu soko na ramenu. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Metnu kotle na koleno. 1, 522. Diže skute poviše kolena. 1, 598. A dijete drži na koljenu. 2, 20. Kupu prima, a piti je neće,

no je tura na desno koleno. 2, 203. Pa izvadi sablju dimištiiju, pa je metnu sebi na kolena. 2, 243. Skinuh kapu, metnuh na koleno. 2, 377. Popucuju noge iz koljena. 2, 416. Kroz čakšire propala koljena. 3, 94. Slomio mu nogu u kolenu. 4, 405. Na prsi mu igra koljenima. 4, 481. Srio veliku ženetinu rudijsma kosminama do više koljena. S. Lubiša, prip. 263. Skupi koljena do zuba, skupi se ka' povjesmo vune. 269. U Turčina je vjera na kolenu. M. Pavlinović, rad. 101.

b) naj češće u znak štovaña i poniznosti, ali gđjegdje i bez toga, čovjek stoji na prignutijem koljenima. ovo se isriče na nekoliko načina. aa) vidi kleknuti, pokleknuti, klečati. — može se dodati i ovaj primjer u kojemu koleno stoji u instrumentalu: Klečeći kolinom prid nim. B. Kašić, is. 58. — bb) vrlo se često kaže pasti, padati na kolena. Pade na kolina. Đ. Baraković, jar. 40. Padši na kolina poklonihu se nemu. F. Glavinčić, cvit. 5b. S ovom padam na koljena. P. Kanavelić, iv. 2. Pane na koljena, plače, uzdiše. S. Lubiša, prip. 260. — (pred koga). Prid svemogoga sudca na kolina padši. P. Zoranić 8b. Prida prid Sebastijana na kolina svoja. F. Glavinčić, cvit. 26a. Pade prid Petra na kolina. 57a. Prida n padahu na koljena. I. Đorđić, ben. 31. Tada mater pade prida n na kolina. J. Banovac, razg. 9. Pade na kolina prid kraja. M. A. Bejković, sabr. 28. (metaforički) I gdi prid njegov sag, kako gospodina, Zadar grad i rusag pada na kolina. H. Lucić 285. — (pred kim). I prid nim na kolina padu tvoja. F. Glavinčić, cvit. 178a. Padši prid nim na kolina. P. Radović, nač. 177. Padši dole na kolina pred nogama duhovnika. J. Kavašin 67a. Pade udi na kolina prid carom. A. Kanižlić, kam. 142. — (kome). On je meni na koljena sa svijem rodom imo pasti. G. Palmotić 2, 809. Padam ti ovo na kolena, ne ostavi me. 2, 488. Padahu mu na koljena naj ponositije glave, i poklañahu se na celove od njegovijeh stupaja čestiti starovijećnici od Rima. I. Đorđić, ben. 37. — u ovijem primjerima nije znak štovaña (ispoređi 1. kleknuti, 1, b, a)): Već padoše oba na koljena a obadva puške oboriše. Nar. pjes. vuk. 4, 171. No ga pozna srpsko momče mlado, ovo zemlji na koljena pade, goverdaru živu vatru dade. 4, 343. — rjeđe mješte na koljena stoji instr. koljenima (i s prijedlogom s, što je pogreška). Koljenim od srca moga padam prid tvoje noge. V. Andrijašević, put. 14. I s kolini pavši, hvala uzdah momu stvoritelju. J. Kavašin 462b. I padavši na zemlju kolini i obrazom... F. Lastrić, test. 19b. — cc) u dva primjera ima metnuti se i postaviti se na kolena. Ovdje se s. djevice metnu na kolina. B. Kašić, per. 43. Budući se po ta način postavila na kolina. Ant. Kadčić 248. — dd) isto je i prekloniti, pregibati koljena, pa i pokloniti se koljenima. Prekloni kolēne (dvojina, po istočnom govoru, ispoređi sprijeda Vetraničev primjer) kš včntčavšomu te vladycē. Mon. serb. 244 (oko 1389—1399). Prekloniv kolena nizložiti oće krunu. Š. Kožičić 55b. — Prigibam kolina moja k oću Gospodina našega Isukrsta. I. Bandulavić 178a. paul. ephes. 3, 14. Svak mu prigibaše kolina. M. Radnić 202b. Prohode ispid otara, na komu je sveti sakramenat, ... jedni neče uba kolino prignut. J. Banovac, razg. 76. Svuda prid nim svak prigiba kolina. I. J. P. Lučić, razg. 3. — Protiva nitkor bit istini ne ima, neg joj se poklonit koljeni obima. N. Dimitrović 19. — ee) riječi: ut in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium et infernorum. paul. phil. 2, 10, često se nalaze prevedene (gđjegdje slobodno) u našijeh

pisaca, te je svagda subjekat koljeno, ali mogu biti različiti glagoli, n. p.: Da u jime Isusovo fsako kolino pokloni se i nebesko zemaljsko i pakleno. Zad. lekc. 53. Da u ime Isusovo fsako se kolino pokloni nebesko i zemaljsko i pakleno. Bernardin 69. U ime se Isusovo svako koljeno poklaña. M. Divković, bes. 182a. Ime komu svako koleno klaña se. F. Glavinčić, cvit. 2b. Prid nim ... svako se kolino klaña. F. Lastrić, test. 228b. Da se u ime Isusovo pokloni svako koleno onijeh koji su na nebu i na zemlji i pod zemljom. Vuk, pavl. fil. 2, 10. — Pred kojimno ava kolina od visina do dubina valja da... klonu. V. Došen 4a. — Da u jime Isusovo fsako kolino prigne se nebeskih, zemaljskih i paklenih. Bernardin 178. Da u ime Isusovo svako koljeno prigible se. N. Rašina 89a. — Da imeni Isusovi vsako kolino preklonit se. Korizm. 79a. — ff) može se reći da se što radi (n. p. moli) stojeći od štovaña na koljenima; naj običnije to biva dodajući samome glagolu na koljenima. Pred kim se na kolenih klañaju vsi. Transit. 24. Na kolenih moļaše govoreći. Korizm. 29a. Budući na koljenijeh. Zborn. 9a. Obidi otar na kolini. A. Kanižlić, bogoljubn. 45. (na kolena mislim da je pogreška: Neg se 'e molit na koljena, da... J. Kavašin 471a. Da mu na gola koljena ište oprošte. Pravdonoša. 1851. 25). — u jednom primjeru xviii vijeka ima s koljena: I govori š nim s kolina klañajuć se do nizina. V. Došen 140b. — gg) u ovom primjeru koljena znači što i klečanje: A vi hoćete je počtovati i klañati se s beritami i s kolinami (nije dobar oblik i s je suvišno) i z incensi i svićami. Starine. 17, 238. (1555).

c) uz klečanje ima i drugi znak podniženja, to je ljubje kolēna ili desnoga koljena. Pak da moje polubi koleno od desne noge. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 22. Celiva mu skute i koljeno. Nar. pjes. vuk. 1, 568. I u ruku je celiva i u to desno koleno. 1, 588. Lubi caru ruku i koleno. 2, 173. Celjiva mu ruku i koleno. 2, 529. — Slično je i ovo: Pristupi mu ruci i kolenu, polubi ga u skut i u ruku. Nar. pjes. petr. 2, 562.

d) s prijedlogom do (do kolēna, do kolēna) mogu biti različna značenja.

aaa) kao mjera za dušinu ili dubinu, vidi 1. do, I, 1, b. uuu) nasnaćuje dušinu između kraja od noge (prsta ili pete) i koljena. Nit' je meni gladak dodijao, ni tamnica jedna kuća moja, ni na nogu negve do kolina, ni na ruku teške lisićine. And. Kašić, razg. 36a. U druge su, u devojke, žute čizme do kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 341. Žute su joj noge do koljenah. 1, 157. Bele joj se ruke do lakata, a bijele noge do kolena. 1, 597. Desna mu je ruka oseećena i lijeva noga do kolena. 2, 315. Da otpadnu noge do koljena. 2, 379. Žute mu se noge do koljena, pobratime, u čistome slatu. 2, 518. Prebiše im Turci obojici iz pušaka noge do koljena. 4, 172—173. Da su nima prsa od kamena, a gvozdeno noge do koljena. Osvetn. 3, 122. — bbb) značenje je kao kod aaa), ali se ističe ista dušina kao mjera za dubinu. U tu goru snijeg do koljena. Nar. pjes. vuk. 1, 337. Al' po grobu trava raste: detelina do kolena. 1, 431. Pa otvori tavnicu prokletu deno leži voda do koljena. 2, 69. Oboriše drvle i kameñe, uzidaše dori do koljena. 2, 122. De ogresnu krvca do koljena. 2, 294. Čelebiji nije more ni do koljena. Nar. posl. vuk. 346. Tiha rosa poľanu oprala, pa ponikla do koljena trava. Osvetn. 2, 177. — ccc) koleno je jedan kraj dušini, a drugi neki gornji dio tijela,

n. p. glava, vrat, pas itd. Poče trgat zlatne žice, ke joj shode do koljena. I. V. Bunić, mand. 9. Što Momčilu bilo do koljena, Vukašinu po zemlji se vuče. Nar. pjes. vuk. 2, 114. Neznani delija zlaćenijeh vlasi do koljena. Osvetn. 3, 9. Nek je od koljena ma bilo do koljena. V. Bogišić, zborn. 208. *tako se govori i*: kosa, košulja, skut, sukna do koljena itd.

bb) do znači što i pokraj, uz (vidi 1. do, I, 1, d). često se kaže sjesti ili posaditi do koljena, te može značiti uopće sideće kod koga ili se ističe takovo sideće kao časno mjesto, osobito kad se reče do desnoga koljena. Lepo i(h) je care posadio: sve koleno jedan do drugoga. Nar. pjes. vuk. 2, 93. — A Marko je privati za ruku, posadi je do desna kolena. 2, 374. Sode caru do desna kolena. 2, 431. — Biti kome do koljena može se shvatiti u osobitome (prenesenome) značenju: biti prvi poslije nega (Vuk, rječn. kod koljeno). Ti ćeš, Marko, prvi carovati, a ja ću ti biti do koljena. Nar. pjes. vuk. 2, 195. — U ovom primjeru do desnog koljena znači: uz se, a ističući ljubav i pomnu. Rani care u Janu devojku od malena do desnog kolena. Nar. pjes. vuk. 2, 70.

cc) u ovom je primjeru značenje u do kao kod 1. do, I, 1, a, a); do koljena ističe približavanje čedjetu s nekim štovanjem. Časom spali k pašam pod čadorje, ... pa otale k Skadru na Bojanu do koljena Omera serdara; lijepo ih serdar dočekao. Osvetn. 3, 161.

e) s prijedlogom kod znači stajanje (u prva dva primjera može biti i klečanje) blizu koga pokazujući mu štovanje i poniznost. Pa se moli paši kod koljena, lubi pašu u skut i u ruku. Nar. pjes. vuk. 3, 92. Protužilo trideset i pet druga kod koljena Mijat-harambaše. 3, 433. Jer sam nemu tvrdu vjeru dala, biti nemu luba kod koljena. Nar. pjes. horm. 1, 300.

f) s prijedlogom kraj značenje je kao kod d) bb) (u prvom primjeru može značiti i klečanje kao kod e)). Tužno tuži Alajbegovica Alajbegu kraj desna kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 210. Oj devojko o Milena! sedi meni kraj koljena. 1, 419.

g) s prijedlogom na, osim općega značenja, upotrebljava se u nekim osobitim slučajevima.

aa) s loc., o pisanju lista (knjige) po istočnom običaju. Brže pišu knjigu na kolenu. Nar. pjes. vuk. 2, 136. On načini knjige na kolenu. 2, 393. Brže gradi knjigu na kolenu. 3, 106. Piše knjigu na kolenu svomu. Osvetn. 3, 76.

bb) s acc., o predavanju lista (knjige). Dode kniga u Požegu ravnu na koleno banu Milutinu. Nar. pjes. vuk. 2, 168. Nego piše list knjige bijele te je šije u Hercegovinu, na koleno Duki Hercegovcu. 2, 171. Nosi knjigu bijelu Prilipu na koleno Kraljeviću Marku. 2, 247. Banu kniga na koleno pade. 2, 264. Spušta knjigu caru na koleno. 2, 295. Evo Vuče prvu knjigu piše ka bijelu gradu Biogradu na koleno Jakši kapetanu. 2, 581. Te mu baci knjigu na koleno. 4, 222.

h) u lokativu s prijedlogom po upotrebljava se često u narodnijem pjesmama uz riječi udariti se (plesnuti) rukom, kojijem se micanjem pokazuje žalost ili putina. Kada ga je care razumio, udrio se rukom po kolinu. And. Kačić, razg. 135b. Udari se rukom po kolenu: „Jao, moje štete i sramote!“ Nar. pjes. vuk. 1, 586. Udari se rukom po kolenu: „Jao mene do Boga miloga!“ 2, 135. Ciknu Marko kao gorsko zvjere, udari se rukom po kolenu. 2, 244. Udari se po kolenu rukom, nova čoha pršte na kolenu. 2, 383. A pjesnu se rukom po kolenu. 4, 181.

i) u acc. s prijedlogom pod u jednom primjeru iz narodne pjesme. Pa izvadi dvanaest dukata, te kadiji meće pod koleno (kadija jamačno sjedi podvitijeh nogu). Nar. pjes. vuk. 2, 359.

k) u acc. s prijedlogom pred. dovesti pred koljena znači od prilike micanje kao kod d) cc). Ići ćete, uhitić ih ćete i dovesti meni prid kolina. Nar. pjes. istr. 1, 58.

l) prijedlog uz:

aa) znači što i do kod d) bb). Koji će mi sjesti uz koleno, sa kojim ću ladno piti vino. Nar. pjes. vuk. 2, 182. I kaduni mjesto načiniše uz koleno Šenjanin-Ivanu. 3, 204. Kad Mihata paši dovedoše, sjede nega paša uz koleno. 3, 428. — Pa mu sjede uz desno koleno. 2, 207. — Tad protuži Kraljeviću Marko uz koleno caru pociću. 2, 369. — I s nim dode Goranov Mihajlo što je agi vazda uz koleno. 4, 435. — Ja sam tebe othranio u moje gosposko koleno. Nar. pjes. bog. 44. Drži nega uz desno koleno, e ga drži kako svoju glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Kogano je Bakal odranio uz koleno k'o rodenog sina. 4, 269. Izdalo mu leto i godina, uz koleno sina ne video! 4, 479. Kad ga sebi uz koleno hraniš. Nar. pjes. juk. 562. Sinovi mu odrostoš uz koleno i uz srce. M. Pavlinović, rad. 168. Moje lale uz koleno drage. Osvetn. 3, 61. — *Slični su i ovi primjeri*: Divno ti je pod noć pogledati, de gospoda piju vino ladno, jeljenko im uz koleno šeta. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Pred nim biza (pseto) samovoljna pode, ... ona Janku uz koleno dode. 3, 218. — U ovijem primjerima može biti da se misli na klečanje: Onda cvili do trideset druga uz kolena Višniću Jovanu. Nar. pjes. vuk. 3, 314. Protužio Bjelić Ignatije uz koleno slavnog gospodaru. 4, 273. Zakukaše u Mostaru Turci uz koleno Ali-paše starca. 4, 493.

bb) vidi h). Pa se udri rukom uz koleno: „Avaj, Vuče, dom te ne vidio!“ Nar. pjes. vuk. 276—277.

b. na (prednja ili zadnja) nozi u životinje (naj češće u koña). Slon veliki, snažni i jaki, komu zgloбно nije koljeno. I. Gundulić 554. — Poznade ona ovčica s. Frano, jer kad bi se podizalo tilo Isusovo na misi, ona na kolina padaše. J. Banovac, razg. 45. — De štir koñu raste do koljena. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Pa se primi koñu uz koleno, pa se zavi sedlu na jabuku. 2, 57. Pokriću te (koña) svilom do kolena, od kolena kite do kopita. 2, 217. Soko dogo pade na koljena. 2, 282. Tonu vrancu koñu do koljena u zemljicu noge sve četiri. 2, 282—283. Popadoše koñi na koljena. 2, 544. Koñ mu pade na prva koljena. 3, 285. Pade dorat na prednja kolena. Nar. pjes. vil. 1867. 362. Do koljena koñi propedahu. Nar. pjes. petr. 2, 642. Krv će poteć koñu do koljena. Osvetn. 6, 34. — Soko leti preko Budve grada, žute mu se noge do koljena. Nar. pjes. vuk. 1, 413. — Polećeše dva vrana gavrana ... krvavijeh kljuna do obiju i krvavih nogu do koljena. 4, 164.

c. u prenesenom smislu, znači što slično pravom kolenu, vidi kolence, b, a), n. p.: a) na trsci, vidi u Vukovu rječniku kod koleno: u trske, 'absatz', 'geniculum'. — b) na grani. Grana ima po dva tri kolina. J. S. Relković 86. — c) na durbinu, vidi u Vukovu rječniku kod koleno: 'das gelenk', 'articulus' s primjerom iz narodne pjesme: Pa izvadi durbin od bijura, razvuče ga na devet koljena.

2. genus (gens, familia, stirps, progenies, linea, suboles, gradus cognationis itd.), rod, pleme, pokoljenje itd.

a. suboles, generatio, *kaže se da su jednome čovjeku njegova djeca, prvo koljeno, unučad, drugo koljeno, prawnučad, treće itd. o ostaliem potomcima. ovo, kao što smo kazali, može biti preneseno od snačena kod 1, c. — isporodi i b, b). — vidi i naraštaj. Koji su čuli ovdje jednoga koljena do drugoga. Mon. serb. 217. (1891). Koljeno deseto da bi vam vidjeti. M. Držić 454. Koji se svečaste za zlobe otaca u sinovijeh njih, deri do tretjega i četvrtoga koljena. A. Gučetić, roz. mas. 145. U starosti da vidite četvrtoga do koljena. J. Kavašin 106a. Neka koljeno slijedeći isa koljena, uzdrži se sveder živa uspomena od starijeh. B. Zuseri 8. Pripovijeda Baronio... da jedan gospodar bijaše ugrabio crkvi... neke zemlje, koje po njegovoj smrti ostaše njegovijem sinovim; s prvoga koljena otidoše na drugo, s drugoga na treće, i ovako dodoše do desetoga. Đ. Bašić 167. Pedeseti grijehe otaca u sinovima u trećemu i u četvrtomu koljenu. J. Matović 389. Nepravedno tecivo na treće koljeno ne slazi. Nar. posl. vuk. 208. Svega dakle koljena od Avraama do Davida, koljena četrnaest, a od Davida do seobe Vavilonske koljena četrnaest, a od seobe Vavilonske do Hrista koljena četrnaest. Vuk, mat. 1, 17. A oni će se u četvrtom koljenu vratiti ovamo. Đ. Daničić, 1mojs. 15, 16. Jer sam ja Gospod Bog tvoj... koji na sinovima pohodim bezakona otaca njihovijeh do trećega i do četvrtoga koljena. 2mojs. 5, 9. U drugom koljenu neka pogine ime njihov. psal. 109, 13.*

b. gradus cognationis, gradus affinitatis, *kao neki stepen kojijem se mjeri srodnost (po debljoj i po tankoj krvi) između dva čeladeta. u ovom se snačenju osobito upotrebljava u zakonima državnijem i crkvenijem. kao stepeni vrijede pojedini porođaji, ali ne svagda na isti način. a) uopće. — između rječnika u Belinu: koljeno rodstva, 'grado di consanguinità', 'gradus consanguinitatis'; parente in terzo grado' rođjak u trećemu koljenu 217b; kolino (koljeno), 'grado d' affinità', 'gradus affinitatis'; in terzo grado d' affinità' u trećemu koljenu 44b, i u Stulićevu: u prvomu, drugomu, trećemu koljenu, in primo, secundo, tertio affinitatis gradu' kod koljeno. Koljeno je razlučenje va osobstvih da se pozna koljeno. Naručn. 63b. Koliko se u bližnjemu koljenu sagriši, toliko je veći grih. A. Bačić 108. Kolino prikazuje koliko jedno čelade rastaje se od opljenoga cabla. A. d. Costa 1, 164. Mnogi (dogoslovci) uzdržahu da je ispuno i zadovoljno izreći u ispovidi grih od rodolozja ne tumačeći kolino, da je n. p. s sestrom ili s materom sagrišio. razlog daju, jere bližnje oli dale kolino do četvrtoga ne promiňuje sliku griha. Ant. Kadčić 211. Tada Stipan ne more više zaručit Marine sestre, ni matere, ni nijedne druge koja bi bila u prvo kolino s Marijom. M. Dobretić 418. Koljeno rodstveno, 'verwandtschaftsgrad', 'grado di consanguinità'. B. Petranović, ručn. knig. 17. Koljeno, 'grad der verwandtschaft'. Jur. pol. terminol. 257. Koljeno (pas, gradus) je ona mjera kojom se opredijeljuje, kako daleko stoje srodnici do općega korijena. po austrijskom kao što i po rimskom pravu valja u pogledu računa koljena u ispravnoj i pobočnoj losi pravilo, tot sunt gradus, quot generationes' t. j. svaki porođaj predstavlja koljeno (vidi i b) i c)). M. Derenčin, tumač građ. zak. 1, 224. — u prenesenom smislu (o jescima). Jezici još nijesu tako poznati i opisani, da bi se mogla koljena (stepeni) rodstva njihov nasnačiti. Vuk, dan. 2, 122. — b) u losi (u primjerima mj. losa ima drugijeh riječi, kao trak, povlaka, redak) koja slazi ili uzlazi (n. p.*

od oca do sina, od djeda do unuka itd., ili nasuprot) broje se u svijem zakonima koljena po porođajima (otac i sin, jedno koljeno; djed i unuk, dva koljena itd.). može se shvatiti da je snačene isto kao kod a, ali ima razlika što ovdje koljeno znači mjeru srodnosti, a kod a znači čelad (ali vidi i Vukov primjer kod a). Za poznati u komu koljenu nahodi se ova čelad (ushodeća i slazeća), potribito je izbrojiti ji, koliko bude čeladi; izvađeći prvo od koga izhodimo, onoliko će biti i kolini; na priliku: za poznati, u komu koljenu ja naodim se s mojim didom, od potribe je izbrojiti govoreći: ja jedno, otac moj dva, did tri; zdignimo dida, ostaćemo dva: dakle ja s mojim didom biti ću u drugo kolino. A. d. Costa 1, 165. Valja znati da u traku sridnjemu toliko je kolina koliko je kipa i uzbrdo i nizbrdo, samo jedan kip ne brojeći, t. j. prvi od kojega se počimlje... Vidiš ovdje da je Petar (od kojega se počimlje i koji se nema brojiti) u četvrto kolino svojim sukundidom uzbrdo, i sukununukom nizbrdo slazeći... I ovo rostvo ne samo zapričuje ženidbu do četvrtoga kolina, dali još i do dvadesetoga, ako se ovo može naći... Ant. Kadčić 424. To-liko 'e kolina u povlaci salazećoj, koliko 'e kipa, jedan izvađivši, to jest kip korina il' ti kolina, jerbo otac (koji zasnado s materom jesu korin) po sebi ne postavlja i ne čini kolina nego zajedno s kipom salazećim. M. Dobretić 550. U redku upravnomu toliko je kolina, koliko je poroda. ovako sin i kćer daleko jesu od oca i od matere jednim kolinom, unuk i unuka od dida i od babe dvostrukim kolinom. I. Velikanović, uput. 3, 211b. — c) u losi pokrajnoj (u primjerima mj. pokrajan ima krajnji, skrajnji, neupravan, sa strane, vidi: Druga su dva traka skrajnja, i u njima su s jedne i s druge strane braća; pod ovima s jedne i s druge strane bratučedi itd. Ant. Kadčić 423—424. Rostvo neupravno iliti sa strane zovemo ono kad jedno o(d) drugoga ne izlazi, nego jedno pram drugim, premda jedna i druga strana izlazi iz istoga korina i početka. M. Dobretić 547), kao n. p. među braćom, bratučedima, stricem i sinovcem itd., broje se po građanskijem zakonima koljena po porođajima uopće, tako da su među braćom dva koljena, među bratučedima četiri, među stricem i sinovcem tri itd.; po crkvenom zakonu po porođajima što dijele dajega rodaka od glave porodice ili plemena, te je među braćom jedno koljeno, među bratučedima su dva, među stricem i sinovcem isto dva itd. Do koliko kolin zakračuje se matrimonij? Naručn. 63a. Jakov i Ivan bila sta dva brata: kako je rečeno, čine prvo koljeno. 64a. S rodicom ili s rođakom do četvrtoga koljena. B. Kašić, zrc. 66. Ako bi poželio na rodicu do petoga kolina. F. Glavinčić, svitl. 70. Grih s rođaci svojijemi tja do četvrtoga koljena uklapajući, jest prikrvje. S. Matijević 65. S rođakom u četvrtom koljenu. A. Bačić 107. Naravno rodstvo jest po krvi debljoj, i zabranjuje ženidbu do četvrtoga kolina. J. Banovac, razg. 270. Da nisu u rodstvu do četvrtog kolina. F. Matić 95. Sada vidiš u trakovima krajnim, koji je s kojim u krvi i u kojemu koljenu, i doklem krv zapričuje ženidbu, budući ju zabranila crkva do četvrtoga kolina uklapajući. (Župnik) ima upisati na dno lista na livu stranu ime zaručnika, a na desnu ime zaručnice, ... od zaručnika ima uzlaziti uz brdo tja do hreba, i tako s druge strane od zaručnice; i ako nahodi, da izvisuju četvrto kolino, nejmaju potribu od odpuštena. Ant. Kadčić 426. Sagrišit bludno s rodicom u prvo i u drugo i u treće kolino. M. Dobretić 152. Koje rostvo pruža se

do četiri puna kolina, tako da Petrovi i Pavlovi sinovi i kćeri, unuci i prauunci ne mogu se uzet dokle god od ni jedno ne izajde u peto kolino. 546. Koji se nahuđu u svojiti do četvrtoga koljena. J. Matović 904.

e. *progenies, porodica (djeca, sinovi i kćeri), a češće u širem smislu i ostali potomci — isporodi* i d. Izak sin Abrama (u kojega koljenu svikoliji narodi imahu biti blagosavljeni). A. Gučetić, roz. jez. 115. Kolina svoga rod svi ljudi da vide. Đ. Baraković, vil. 15. Od koljena nitko moga nakon mene neće ostati. G. Palmotić 1, 375. Kažu da će od tvoga doć koljena slavna čeljad i hrabrena. 2, 125. Ako Davidu bi obećano, da će njegovo kolino saći na veliko dostojanstvo. J. Banovac, razg. 125. Car nejma od svoga kolina baštenika. A. Kanižlić, kam. 160. Da si od kolina tvoga jednoga sina za sveštenika odredio. 422. Bivši kolino njegovo utrgnuto, vladali su zajedno. 471. U kolinu tvomu blagosavljeni će biti narodi. 681. Da ja ne bih izgubila koljeno od Ugovića. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 21. Nu vas ljudski narod koji izide iz njegova koljena. Đ. Bašić 259. Vaja znati da koji su u jednomu i drugomu traku skrajnjemu jednaku, toliko su blizu oli daleko među sobom koliko su blizu ili daleko od trupa, t. j. od onoga od kojega počinje kolino oliti naraštaj. Ant. Kadić 424. Za uzdržati njegovu kuću i sahraniti kolino. 499. Koleno vam se zatrla! D. Obradović, živ. 65. Da mu se koleno zatre! sav. 7. Dokle teče sunca i mjeseca i njegova dela i koljena. Nar. pjes. vuk. 2, 261. Prokleta mu plemo i koljeno! 2, 295. To ću davat, dok koljena teče. 3, 77. Dok je traga i koljena moga. 4, 487. Dok je roda i koljena moga. 4, 501. To ću vraže iskopat koljeno. 5, 492. Boje je da se čoeuku koljeno zatre, nego da zao porod iza sebe ostavi. Vuk, poslov. 21.

d. *gens, po predašnjemu značenju može koljeno značiti što i plemo, pa i u širem smislu narod (kao ljudi koji su isprva bili jedna porodica), pa i u prenesenom smislu rod ljudski (vidi: Da se sasvim ne utrgne kolino čovičansko. E. Pavić, ogled. 14. u ovakovijem primjerima isto je značenje, ali ga ne treba shvatiti kao da je u prenesenom smislu: Ne znado li sve kolino Adamovo? V. Došen 214b). Oda svih četirih kolen plemena nebluškoga. Mon. croat. 69. (1447). Vam se govori, pukom i kolinom i jazikom. Bernardin 101. dan. 3, 4. Navistiti vsakomu kolenu razlikih ljudi. Transit. 24. I vsplače se vsako koljeno zemlje. Korizm. 16b. Sa vsim kolenom Aracid. Š. Kozličić 37a. Vam se govori, pukom i koljenom i jzikom. N. Rašina 122a. dan. 3, 4. Tada se usplaču sva koljena zemajska. 170a. matth. 24, 30. Svaka kuća i koljeno, vidjaše se it po nase. G. Palmotić 3, 48a. Žene kē... daše na svijet toke sijene i jazike i koljena. J. Kavašin 517b. Jakobovu on koljenu da svjedožbu svoje ljubavi. I. Đorđić, salt. 258. Kolino izraelsko jeste kaštigato. A. J. Knezović 263. Turci pod Osmanom, početnikom turske trage iliti kolina. A. Kanižlić, kam. 634. Čifut Mardoceo i sve kolino žudinsko na smrt osuđeno bijaše. utoč. 93. Na hiljade i hiljade svit kolina već imado. V. Došen 227a. Blagosloviće se u tebi i porodu tvomu sva kolina zemajska. And. Kačić, kor. 29. Koliko god biše didovina, onoliko bijaše kolina. M. A. Rajković, sat. K7b. Amin! care sjajan gospodare, da svečovo koljeno se širi. Osvetn. 3, 64. Druga je polovica različita smjesa svih pomenutih koljena. M. Pavlinović, razg. 12. — Često u pisaca o plemenima izraelskijem. Anna*

proročica, kći Fanuelova, od kolina Aserova. Bernardin 13. luc. 2, 36. Za to mu poda Gospodin didinstvo i oddili mu ždrib u dvanadeste kolino. 163. ecclesiastic. 44, 26. Simon je bio jedan od sinov Jakoba, koga kolino držaše Betuliju. M. Marulić 68. Od svakoga koljena sinova izraelskijeh. N. Rašina 200a. apoc. 7, 4. Ditić prvorojeni ako od kolina bude Levi. F. Glavinčić, cvit. 43a. Od koljena Judinova ki se jaki Bog nareče. J. Kavašin 337b. Potanko sude djela dvanaest koljen Izraela. 347a. Svim koljenom Izraela tuste zemlje dijel se dade. 377b. Koleno 'tribū, parlandosi degl' Ebrei' 'tribus'. A. d. Bella, rječn. 745b. Dvanaest koljena od puka izraelskoga. I. Đorđić, salt. 269. Sidićete i vi svrhu dvanaest sidališta, sudeći dvanaest kolina izraelski. J. Banovac, razg. 4. Kad Mojsije blagoslovi kolina, ostavi kolino Simunovo i ne ti ga blagosloviti. pripov. 121. Judino kolino zadobi starišinstvo. F. Lastrić, svet. 115a. Pade kocka na kolino Judino. E. Pavić, ogled. 172. Da sinu njegovu samo jedno kolino izraelsko zaostaviti oće. 295. Obecavši mu vladu svrhu deset kolina izraelski. 295. Od kolina Simunova. And. Kačić, kor. 101. Zapiša sve koljeno Levovo na službu crkve. J. Matović 297. Ove kuće poglavite poznane su svima pod imenom dvanaest kolina. I. Velikanović, uput. 1, 54. Svima dvanaest koljena rasijanijem po svijetu pozdravlje. Vuk, jak. 1, 1.

e. *genus, genus ac sanguis, stirps, origo, rod, u značenju suprotnom prema onome što je kod c, jer se ne misli na potomke, nego na roditelje, na djedove i naj češće na stare ili praoce.*

u) u pravom smislu. a) uopće. Koliko arhijereov bilo je od togo kolene. Š. Kozličić 3a. Da neka njih rojstva, kolino i istok poznaš. P. Zoranić 9b. Nu je bratućed meni Akilo, od koljena mi smo istoga. G. Palmotić 1, 205. Ni drže stara imena od kolina. S. Margitić, ispov. vi. Od kakva je kolina i roda divica Marija? A. Kanižlić, utoč. 479. Jednoga smo svi kolina. V. Došen 232a. Dičit se ponosito onijem kolenom. Đ. Bašić 183. Bogastva, sliku, svjetlost koljena. J. Matović 309. Od koga je dela i koljena, ko li otac, ko l' njegova majka? Nar. pjes. vuk. 2, 239. A rodnom je kuće Petrovića, od drugoga koljena ne biva. 5, 486. Boga sam rasrdil i tebe zbanutval, koleno pošpatil, zemlji zlu peldu dal. Jačka. 216. Koljeno 'stamm'. Jur. pol. terminol. 474. — b) *javlja se genitivom ili adjektivom posesivnijem od koga počinje rod. Stis plémene i kolene Nemašina. Okáz. pam. šaf. 72. Stavi se krajevati jedan od njegova kolina. Duklanin 9. Oni učine kneze od svoga kolina. 19. Od koljena Abramova. A. Gučetić, roz. jez. 117. Od kolina jeho po materi izajde sin Božji. F. Glavinčić, cvit. 10a. Zdrava, o djevice od koljena Adamova! J. R. Gučetić 20. Hčere od kolina Kajinova. P. Radovčić, nač. 497. Bi sveti Benedik mladica iliti zagranak od rodnoga breka iliti kuće Aničije i Probe, koja... bi po koljenu od Olibrija i Perleona rasplodena u Austriji. I. Đorđić, ben. 9. Zasad ostanka i uspomene njihova kolina isa puno vikova. J. Banovac, pripov. 247. Da tko od kolina Mihaila nēmu ne otme krunu. A. Kanižlić, kam. 2. Kolina smo Adamova. V. Došen 215a. Kraļ Budimir razdili kraļestvo u mnoge države oliti banovine, u koje postavi bane od svoga kolina. And. Kačić, razg. 23. Što imaše biti od koljena Abramova. J. Matović 27. Iz čijega koljena isteci, izaci, iziti, izlaziti, 'ab allicujus sanguine originem ducere'. J. Stulli, rječn. pod koljeno. — o ovakovijem primjerima ne zna se*

svagda, pripadaju li amo ili pod d: Rodil se je Isus od kolene Judova. Š. Kozličić 3a. Jere i ja jesam Izraelita od Abraamova sēmena, Benjaminova kolena. Anton Dalm., ap. 14. David rodi se od kolena Judina. I. Đorđić, salt. viii. — *cc*) može se kazati kakvo je koleno na različne načine. *uuu*) genetivom ali adjektivom posesivnijem kojijem se ne kaže ko su bili stari po imenu, nego po časti, po osobini (kakvi su bili). Bili su ne roditelji od kolina i krvi kraljevske. B. Kašić, per. 165. Da sred srca, ne scijen', tvoga ti bi čuo žeje od boja, da od koljena kraljevskoga nije kaduna majka tvoja. I. Gundulić 305—306. On od kraljevskoga kolina izhodi. A. Kanižlić, kam. 9. Budući on od kraljevskoga kolina rođen. E. Pavić, ogled. 389. Naj veće pak nastojanje Mateino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraljevskog kolina. 482. — Na kraljevstvo od koljena od sto kraja kralj te rodi. I. Gundulić 316. Od kolina kraljev Sirije izhodeći... F. Glavinčić, cvit. 290a. — Zna da se je porodila gospodskoga od koljena. I. V. Bunić, mand. 17. Ovi plemići svē brojaše od koljena gospodskoga. P. Kanavelić, iv. 17. Jedna žena kolina gospodskoga. J. Filipović 3, 172b. Er mi bješe on Stjepan od koljena gospodskoga. Nar. pjes. mikl. Beitr. 1, 50. Jedna žena kolina gospodskoga. M. Zoričić, zrc. 138. Koljena je gospodskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 6. — Svijetla je ovo djevojčica od koljena desposkoga. I. Gundulić 376. — Al' je dete kolena ajdučka. Nar. pjes. vuk. 8, 41. — *bbb*) ističe se nekijem adjektivima plemenitost kolena, n. p.: častan. V oružju i svetu častna od kolina. P. Vitezović, odil. 52. — dobar. Gašpar kralj od dobra kolina. Nar. pjes. istr. 6, 31. — jasan. Od jasnoga kolina Arsacida. A. Kanižlić, kam. 254. — plemenit (plemenit). Mladić jedan plemena kolina. P. Zoranić 34a. Koljeno plemenito od pomoći tomu nije, koga uboštvo vjekovito pod teškijem robstvom krije. I. Gundulić 386. Od koljena je plemenita gospodičić jedan ono. 437. Roditi se od plemenita koljena. V. Andrijašević, put. 3. Obodvoje od plemenita i kraljevskoga kolina Davidova. F. Lastrić, od' 349. Dečio, rodom iz Srma u Slavoniji, od kolina plemenita rođen. And. Kačić, razg. 10. — slavan. Man se brojim od slavnoga otmanskoga ja koljena. I. Gundulić 304. — star. Bi rečeno, od smederskih da knezova staro izlazi njih koljeno i gospodska krv njihova. G. Palmotić 2, 183. Mlad Filipa od stara koljena. J. Krmpotić, pjesn. 5. Veći dio lordova nije od prastarih koljena. M. Pavlinović, rad. 76. — svijetao. Jer ga (*dijete*) cijeniše od svijetla kolina. M. Bunić 6. Izabrane on djevice i od koljena svijetla stavi. G. Palmotić 1, 99. Rađa se od bogata i prisvijetla koljena. V. M. Gučetić 107. Rodio se je od svitla i bogata kolina. A. Kanižlić, kam. 5. Rodi se Frančeško Saverija od staroga i svitloga kolina. fran. 16. — velik. Što će prudit od kolina velika rojenje? A. Georgićeo, pril. 99. Pavića je kolino veliko, to ne može zanikati niko. And. Kačić, razg. 281b. — visok. Od visoka i velika koljena se rodio si, koga plemstva vedra dika čas neumrle slave nosi. I. Gundulić 277. — *ccc*) značenje suprotno prema *bbb*) ističe se drugijem adjektivima, kao što su n. p.: nizak. Toma Bakač bijaše od niska koljena. M. Pavlinović, rad. 14. — potišten. Da tve carstvo ljub pravu uzme, ne robiću nepoznanu od koljena potištena, neg' gospodu izabranu. I. Gundulić 304. — rdav. Ako li si... kolina porđava od starina... V. Došen 29a. — zao. Da već se scinšaše kolina zaloga... Đ. Baraković, vil. 67. Da od sla ple-

mena i koljena rajaju se kadgodijer dobri sinovi. M. Orbin 177. — *ddd*) i sama riječ koleno može značiti: plemeniti rod (kao kod *bbb*) bez ikakva adjektiva. Kolino brez kriposti ništa. V. Došen v. Znaj! kolino i starina naj stražna je plemestina. 29b. Fale nega od kolina, od desnice... 35a. Jednim okom dok ugleda... il' junaka od kolina... 120a. Nek je, od koljena' ma bilo do koljena. V. Bogišić, zborn. 208. — u ovom primjeru suprotno je značenje, ali se to poznaje po onome što se prije kaže: Zao glas kolina. Ant. Kadčić 405. — *ddd*) u genetivu s prijedlogom od može značiti razlog s kojega ko što ima ili mu što pripada. *uuu*) u pravom smislu, što je čije ili mu po zakonu pripada. Knjiga kaže, na Urošu carstvo, od oca je ostanulo sinu, detetu je od koljena carstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 196. — *bbb*) u prenesenom smislu, duševne (a i tjelesne) osobine. Jer to im je od kolina da je svaka trula lina. V. Došen 120a. Al' si zajer od kolina rđa, čađa, mrak i tmina? 134b. Jer su lini od kolina (cigani). 211a. — *ee*) u lokativu s prijedlogom po, znači što i pod *dd*) *aaa*). Stvar koja je po kolinu. J. Mikala, rječn. kod baština. Nije kruna Mikleušu po djelu ni po koljenu neg je kruna po koljenu Matijašu sinu tvome. Nar. pjes. bog. 82.

b) u širem smislu, narod. Otčinstvom i rođenijem i vaspitanijem srbiskago kolēna bēse. Glasnik. 21, 159. (xvii vijek). Ja nisam od grčkoga pao kolina, (neque me Argolica de gente negabo). I. Zanotti, en. 2, 9. Benedik koljenom Rimjanin. I. Đorđić, ben. 9. Sv. Luka nije bio židinskoga kolina. A. Kanižlić, uoč. 616. Ko je Srbin i srpskoga roda, i od srpsko krvi i kolena. Nar. pjes. vuk. 2, 229.

c) u ovom primjeru znači vjeru, vaju da po tome što vjera dijeli Jude, kao što se dijele u plemena i narode: Nemoj mene ostaviti, pobro, ako nismo od jednog kolena: ja verujem Muhameda sveca, a ti, pobro, ime Isusovo. Nar. pjes. vil. 1867. 426.

d) u prenesenom smislu, može značiti postać uopće. Jednoga su od kolina i anđeli od visina koji vičnem Bogu dvore, i sotone koje gore. V. Došen 7b. Što je srebro od kolina, neg plisniva gvozdušina? 23b.

f. prema značenju pod *e* (osobito kod *a*) *cc*) *bbb*) i *ccc*) kaže se u prenesenom smislu o jednome čeladetu, kao ističući da su u nemu dobre ili zle osobine svega njegova roda. *a*) u dobrom smislu. Moja snaša adamsko koleno. Nar. pjes. vuk. 3, 170. Adamsko koleno (kaže se za vrlo poštenu ženu). Nar. posl. vuk. 1. — Care Lazo, čestito koleno! Nar. pjes. vuk. 2, 293. Oj veziru, čestito koleno! 3, 343. — Fala tebe, gospodsko koleno! 2, 557. — Janko bješe junačko koleno. 3, 116. Pravo, pope, koleno junačko! Osvetn. 2, 154. — Pa će nemu rijet poimence: junak jesi i koleno pravo (može biti da ovo odgovara značenju pod *e*, *a*) *cc*) *ddd*). Osvetn. 3, 52. — A Bošnjani majmunici mali, vlastelini i koljena stara. 6, 84. — Znadeš care, svečevo koleno. 1, 14. — Oj Slovini, koleno vilinsko! 2, 178. — *b*) u zlom smislu. El je Maksim krvničko koleno. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Tamo ode krvničko koleno, on će dvorit cara u Stambolu. 2, 566. — Što učini, Jure Brankoviću, od starine nevirno kolino! And. Kačić, razg. 98b. Maksimija, koleno nevorno! Nar. pjes. vuk. 3, 42. Oj Ivane, nevorno kolino, kako si me mladu prevario! Nar. pjes. istr. 2, 128. — Rodi, rodi, orjatsko koleno! ili rodi, ili u rod idi. Nar. pjes. vuk. 1, 619. Ona kuja, orjatsko koleno. 1, 548.

g. linea, muško i žensko koleno može značiti: potomci, rod, loza koja postaje od muškoga potomka (sina, unuka po sinu itd.) ili od ženskoga (kćeri, unuke po sinu itd.). Za mene i za mojeh sinova i za moje sjeme po muškom koljenu. Mon. serb. 107. (1838). Unučje i prauučje što jest muškoga kolena. 288. (1399). Pravo natražje njih srceca muško koleno. 286. (1419). Što je po muškom kolenu, ali nakon toga po ženskom kolenu. 388. (1427). Da te dukate imamo dati sinovom njegovem što je po muškom koljenu. Spom. sr. 2, 81. (1424). — *Vaša da amo pripada i ovo: Očino koleno, linea o descendenzæ paternæ, paternum genus; koleno materino, linea maternæ, origo maternæ.* A. d. Bella, rječn. 440^a.

h. u jednom primjeru xviii vijeka kao da znači pravu srodnost (po krvi). Ili roditeljstvo bilo duhovno, ili roditeljstvo bilo po kolinu... A. Bačić 107.

i. u dva primjera xvii i xviii vijeka znači rod u naj širem smislu, ili moze biti spol. Za uzdignut koljeno žensko koje bješe osramočeno i podniženo. I. Držić 408. Po tom muškom svem kolinu slavu uze i ukinu; a ženskom put otvori, da se ruga i potvori. V. Došen 107b.

3. zlatno koleno ili koleno zlatno, neka biška. — *Preneseno od značenja pod 1.* Koleno zlatno (Stulli), v. Zlatno koleno. B. Šulek, im. 151. Zlatno koleno (zlatno koleno Stulli; prema tal. ginocchio d'oro Stulli), Anthoxanthum odoratum L. (Alschinger, Lambl, Zadar). 465. — *U Stuličevu rječniku ima: Zlatokoljeno, trava, ginocchio d'oro, erba, herbae genus s dodatkom da je riječ ruska.*

KOLĖNOKLAŃAŃE, n. klečanje. — *Naj stariji je oblik kolĖnoklaŃanije.* — *U knjigama pisanim crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu (kolĖnoklaŃanije, flexio genuum).* KolĖnoklaŃanijem i noštnimi stojaniji. Domen-tijanb 61.

KOLĖNOPLEMENIT, adj. samo u Stuličevu rječniku: v. plemenitorodan.

KOLĖNOPOKLOŃEŃE, n. djelo kojijem se klekne (kojijem se poklone koljena). — *Stariji je oblik kolĖnopokloŃenije.* — *U knjigama pisanim crkvenijem jezikom.* Po molitvæ byvajut malo kolĖnopokloŃenija ka zemlji mogućim. Sava, tip. stud. glasn. 40, 138.

KOLĖNOVAC, vidi Kolenovac.

KOLĖNOVIĆ, m. čovjek od (dobra, plemenita, stara) koljena (isporedi koljeno, 2, e, a) cc) ddd). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: ein mensch von gutem alten hause, von familie' (koljeno), illustri loco natus, cf. plemić, oğaković, kućić s dodatkom da se govori u Hercegovini. Fala, kolenoviću! Bos. vila. 1888. 220.*

KOLĖNSTVO, n. vidi koljeno, 2. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka.* Ne išt' mu (Bogu) djede ni starije, er svoj bitak zna po sebi; ni kad poče kad li prije, vazda bio ki je u sebi: djeda tko ima, djed stariji nasto bi, a unuk posljednji. sâm je otac svæ kolĖnstvo, ne ima djeda sam tko 'e davnj. J. Kavašin 535^a.

KOLĖNŠIĆ, m. prezime. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Pre(d) četom je KolĖnšić Lazare, barjaktar je od Pavičevićah. Pjev. crn. 143b.

KOLĖNŠTINA, f. (čakavski kolĖnšćina) u jednom spomeniku xv vijeka znači: pleme ili porodica, vidi koljeno, 2. Kako pride pred nas Matej Svilić z Bužan s sela ko se zove Mohlić, poslan

k nam od strane četirih kolĖnšćin bratje svoje. Mon. croat. 127. (1488).

1. KOLĖŃE, n. djelo kojijem se kole, klaŃe. — *U tri rječnika (s kajkavskim oblikom kolĖŃe): u Bjelostjencevu: 'interfectio, trucidatio', v. klaŃe, 'usitatus dictum'; u Voltigijinu: 'scannamento', 'erwürgen'; u Stuličevu: v. klaŃe iz Bjelostjenceva.*

2. KOLĖŃE, n. djelo kojijem se kolĖ (vidi 2. koliti). — *U Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) kolĖŃe, v. kolitva.*

3. KOLĖŃE, n. vidi pokolĖŃe. — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* — *Može biti da je pisarskom ili štamparskom griješkom otpalo po.* Gdi ćeš viditi izhodak od tvoje plemenštine i paŃ od kolĖŃa odkuda slaziš. M. Radnić 171^a.

KOLĖPČA (ili Kolijepča?), f. mjesno ime. — *xiii vijeka.* Nade KolĖpču. Svetostef. hris. 21.

KOLĖVČAR, kolĖvčara, m. psovka za čovjeka. — *U Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) 'schimpfwort für einen mann', 'convicium in virum', kao nije junak, nego čuva ženu i 'kolijevku'. — Ate. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc. kolĖvčaru, kolĖvčari.*

KOLĖVINA, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 264.

KOLIKOŃEVIĆ, m. čovjek koji kole koŃe (kao psovka). — *U Vukovu rječniku: u pjesmi, 'pferdeschlachter', 'qui equos maciat' s primjerom: Do sad smo se zvali krajevići, a po sada kolikoŃe-vići.*

KOLITEL, m. čovjek koji kole. — *Samo u Stuličevu rječniku: jugulans'.*

1. KOLITI, kolĖm, impf. metati snople u koje (vidi, žitni kolac kod 1. kolac, c). u Dobroselu. M. Medić.

2. KOLITI, kolĖm, impf. u dječjem jeziku mjesto klati. u Dobroselu. M. Medić.

KOLIVŃI, adj. koji pripada koljivu. — *U Vukovu rječniku: (u Dalmaciji) n. p. varičak (šenice) što se daje svešteniku o krsnom imenu (u ime koljiva).*

KOLĖVO, n. kuhana pšenica, što se po običaju pravoslavijeh Hrišćana blagoslovlja od popa i jede na daći ili na slavi. — *Od novogræ. κόλυβα (n. pl.) što se već x vijeka nalazi sabiješeno sa značenem σίτος, ἐσσητός (kuhano žito).* — *Sada se može biti svagdje (u prvom Lubišinu primjeru kolivo vaŃa da je štamparska pogreška, jer je na drugom mjestu koljivo) izgovara koljivo (s l), ali ne znam, jeli tako svagda bilo: u naj starijim primjerima (i u Daničičevu rječniku) pisanimæ ćirilovskimæ slovima ne zna se, treba li čitati l ili ; tako je i u slovenskome i u ruskom jeziku.* — *Riječ je stara, isporedi stslav. kolivo i rus. коливо.* — *Između rječnika u Stuličevu (kolivo, triticum melle coctum' po čemu bi se kuhala pšenica u medu, ali se u samom rječniku dodaje da je riječ ruska); u Vukovu: gekochter weizen den bei dem todtenmale' (na daći), und am patrontage' (na slavi), vom priester gesegnet und von den gästen verkostet wird', (triticum) silicernium'. cf. panahija; u Daničičevu (kolivo, κόλυβον, 'frumentum coctum', a po nemu, 'sacrum piaculare'). Vsaku subotu za godište da ima umrli kolivo i deseti luturgiji (vidi i naj zadnji primjer). Glasnik. 24, 277. (1396). Miriše na koljivo. (Gotovo umro). Nar. posl. vuk. 179. Šenica se ovdje spominje radi koljiva, poskura i krsnoga kolača. Vuk, nar. pjes. 2, 4. Izjedoše ono koljivo. P. Petrović, gor. vijen. 110. Iza*

ovoga žalosnog prizorja posijedaju svi na ôkôd pred crkvom i počnu redimice celivati voštanicu, zobati kolivo i piti rakiju. S. Ľubiša, prip. 169. Napiju se rakije, a nazobju koljiva. 191. „Koljivo“ se zove žito koje se kuva uoči krsnoga imena. za koljivo se obično prebira sve zrno po zrno od naj čistije belije-pšenice... Jedan sud s takim žitom nosi se crkvi, gde se prekadi i prelije, pa se posle, na nekim mestima, razdeli i pojede pred crkvom, a na nekima se vraća kući, te se nim poslužuju gosti, kao svakom drugom poslasticom. M. Đ. Miličević, slav. 27. Negde se ta kuvana pšenica zove „panaija“, u Srbiji po varošima zove se „žito“, ali je naj poznatije ime „koljivo“. 28. Pa oprema koga mladega crkvi s koljivom. Bos. vila. 1887. 41. — *Kako se vidi po ovom primjeru (a može biti i po naj prvome) znači i crkveni obred za mrtve.* Po pręstavljeni mojemi da mi se poje kolivo srborno i luturgije. Mon. serb. 547. (1502).

KOLĽKĽNE, n. *djelo kojijem se jedno s drugijem kolka, vidi kolcati se.*

KOLĽKATI SE, kolĽkam se, *impf. dem. klati se (recipročno).* — *Od osmome sadašnjega vremena kol-.* — *U naše vrijeme u Lici.* „Ni se dvo'e vavije za nešto kolĽkaju“. Lijepo mi je to vaše kolĽkae već dozlogrdilo“. J. Bogdanović.

KOLĽSTRALICA, f. *kaše se o šenskom ćeladetu kako koljustralo o muškom.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOLĽSTRALO, m. *kaše se o čovjeku koji se vavije za nešto koljustra i goni.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOLĽSTRĽNE, n. *djelo kojijem se ko s kim koljustra, vidi koljustrati se.*

KOLĽSTRATI SE, koljustrĽm se, *impf. vidi kolcati se, s kojijem će glagolom biti i istoga postaća.* — *U naše vrijeme u Lici.* „Vavije se koljustraju ka' i dvije jetrve“. „Danas sam se za te na ednom mjestu koljustra“, ma da znaš kako“. „Ovo kućne koljustrane opravice me prvo reda u ledinu“. „Niovo koljustrane sjedi mi na vr vree moe glave“. J. Bogdanović.

1. **KOM**, adv. *znači što i kad, ističući da jedno biva odmah za drugim, vidi netom.* — *Bez sumnje je padež jednine zamjenice koji: Danić u rječniku (vidi daše) misli da je lokativ (muškoga ili srednjega roda), docnije je (kako sam našao zabilježeno njegovom rukom) pomislio na instr. sing. f. (i isporodio s komaj, što mislim da nije dobro) ovo bi se zadnje tumačenje činilo bolje, ali je u naj zadnjem primjerima svakako lokativ.* — *Od xiv do xvi vijeka (samo u Dubrovčana osim Marulićeva i Pejkićeva i Kavašinova primjera), a između rječnika u Belinu (subitochē, tostochē, simul ac' 715a), u Stulićevu (ut, ubi, simul ac, statim atque, ut primum, cum primum, postquam), u Danićevu: (kod zamjenice kyj, vidi koji) padež koma, koji mislim da je lokal, pokazuje sam sobom vrijeme kao kod.* — *Koma bi se tvoja rabota na naš uslonila, mi bismo učinili koliko za našu dušu.* Spom. sr. 1, 11. (1397). *Koma se skupe, hoćemo za tozi vidjeti.* 1, 24. (1399). *Koma bili naši posli na putevi, kazovaše im.*... 1, 54. (1404). *Koma žito ovamo pride, Marin's nam's pokazovaše.*... 1, 76. (1406). *Zač kom te ja zgledah, smamih se u sebi.* Š. Menčetić 103. *Kom te gospodu kon sebe vidu ja, od mene jur pođu sve one misli tja.* 229. *Ah život zavinu, kom pusti slatki glas.* 240. *Kom vila toj reče, s oči mi uteče san.* G. Držić 406. *Kom ovo kreče, to Ľubav... k toj vili doteče.* 439. *Zač*

ga (goluba) soko podlabuti, kom ga čuje da zaguka. M. Vetranić 1, 14. *Kom se rastavi dušica od tijela, sudi ju sud pravi.* 1, 105. *Kom bih ovi kraj ostavil, gdi trudim, mnim da bih dobil raj.* 1, 169. *Nu kom ga ne najde, ter ga tač izgubi, plač, tužbu i jade toprva oblubi.* 1, 189. *Kom te sam vidila, moju sam svu Ľubav u tebe stavila.* N. Nalešković 1, 197. *Zašto je ma mladost u nega stavila veselje i rados, kom ga je vidila.* 1, 203. *Da braći od prve kom bude svanuti ne skažem do mrvе.* 1, 252. *Er me će na tsv čas polubit gospodar, kom dođe oni čas.* 1, 259. *Ter ti se ja kunu, kom si se rodio, izvrsnu korunu da t' svila jes Klio.* 1, 327. *Togaj te molim rad, kom ovi lis imaš, za moju Ľubav sad na ogañ da ti daš.* 2, 123. *Kom k' nemu dođoh, na mene se izbeči.* M. Držić 834. *Kom se mrak dijeli i mrkla noć mine, seljanke sve će doć.* 444. *Platit ćeš zaisto riječi teđ pogane, kom dođe Egisto.* D. Zlatarić 15a. *A djetići gologlavi kom začuju nauĽijera, na vrat skaću...* A. Sasin 171a. *Ti, kom stupaj on postavi, potom na žao ovi stane, čin' cić lijepe AriĽane da se užeže vas Ľubavi.* I. Gundulić 10. *Kom ne obraz vedri vidje svijem ljepotam narešeni, jes' vidjela, kô ubliđe i priliku svu promijeni?* G. Palmotić 1, 251. *Svezat ćemo nazad vami ruke, kom vas dobudemo.* 2, 399. *Neka ovi vas život zabiju, kom dođu na novi.* 2, 477. *Kom se pop nareče, ončas mu šija oteče.* (D). *Poslov. danič.* *Kom klenu prvo zazvañe od noćnijeh molitava, ne cknedi ni časa, dobri glava od pravovijernijeh osta oblakšan od bolesti.* I. Đorđić, ben. 195. — *U jednom primjeru xv vijeka ima od kom, gdje je kom shvaćeno posve kao vremena adverb (kad, kako):* *Ka živit životom odlučiti prečisto, poče imit od kom (t. j. od kom poče imit) udovičtva misto.* M. Marulić, pjes. 32. — *Može imati usa se i to, vidi kojino.* *Koma to je došlo bilo, arhibiskup Marins barski i š nima jedans Ulcinanins i tdi su uzeli taj brigentin...* *Koma to našu goliju poslasm...* Spom. sr. 1, 38. (1402). — *U ovijem primjerima stoji s prijedlogom po, kao lokativ:* *Nu misli, teđ dike po kom ja zagledah, kako hoć u vike da ti se ne prjedah?* N. Nalešković 1, 178. *Po kom toj uši me začuše, očutih nepokoj.* 1, 304. *Po kom taj začuh glas, meni se sve tuge... svrnuše...* 1, 312. *Po kom bi pokopan, bi na negovo misto postavljen Arijan drugi.* K. Pejkić 31. — *Negjasno mi je u kom u ovom primjeru:* *Za'edno malo nedospijeta, što su zemļa, vloga, mora, neba i zvijezde, stav' opeta, čin', sve da je jedna gora od pretvrdih dragomanta, nek ti bolje svijes upamta; ter da tisuć vijeka u kom, čim se na prah sve obrati, mrav neznañni svojom rukom pride i jednom nu zamlati, kad bi se ova razmrvila, i u pepeo učinila?* J. Kavašin 439a.

2. **KOM**, koma, m. *vidi komina, drop.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom., i voc. kome.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide komina s dodatkom da se govori u Srijemu).* *Od vina, od muta, od koma i od mnozijeh stvari čine i peku rakiju.* M. Divković, bes. 608a. *Rakija koja se od vina ili koma peče.* A. Bačić 310. *Kom od isprešana grozdja, kom od lanenoga sjemena.* I. Jablanci 31. *Pak vinskoga valja imat koma.* J. S. Reljković 248. *Do polak ju (kacu) napuni šljivama, a od polak nek je voda sama; treći dio nek izpuni voda, kad uzvrije, kom svrhu ne hoda.* 370. *Rakija se peče od šliva, naj više i naj bolje, a peče se i od koma ili kao što se kaže komine.* Đ. Popović, poznav. robe. 386. *Kad se šlive metnu u kacu pa prevru, onda se to zove kom,*

i to 'cijeli kom', da se razlikuje od onoga iz koga je pečenem rakija izvađena, koji se za to naziva 'pečeni kom'. M. Medić.

3. KOM, *m. bilka, vidi kmin, komin*. Kom (Sablar), v. Komin. B. Šulek, im. 151.

4. KŌMA, Kōma, *m. ime mjesta, i osobito planinama (vaša da je naj starije značenje nešto visoko i strmo, isporodi komac)*. — *Akc. je kao kod 2. kom.* — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu* (mnoga se brda tako zovu, n. p. Kom u Vasojevićima) i u *Daničičevu*: Kōmъ, među selima i planinama što ih je kralj Stefan Dečanski dao Dečanicima pominu se dva Koma, kojima je 'Komoma' išla međa 'u Limu'. M(on. serb). 96. (1930). 'odъ Komu'. 96. to će biti dvije planine istoga imena jedna od druge na sadašnjoj granici crnogorskoj. u Crnoj je Gori u Komu' bila crkva bogorodičina. M(on. serb). 533. (1485). a to će biti Kom kod Žablaka. cf. bogorodica. — Od tade se zakrvi krajina čak od Koma te do Korjenića. Nar. pjes. vuk. 4, 330. Kliče vila od Koma planine. Pjev. crn. 14^a. Znaci od zida bez kreča i zemlje koji je išao od Bijele gore... do Kučkoga Koma. Vuk, živ. 225. — *I ime selu i planini u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj*. Razdijel. 32. Kōm, gora u Zrmañi blizu Palanke. M. Medić.

5. KŌM, *praep. vidi kon*.

1. KŌMA, *adv. vidi komaj*. — *U jednoga pisca Senanina xviii vijeka, a u naše vrijeme u Lici*. Koma se ma duša od boli otrese, koma srcu srića veselje donese, koma stah počivat, koma dizat glavu, koma starom Bogu uzdavati slavu, i nut'!... M. Kuhačević 148—149. 'Od Gospića do Divosela kōma ima edna ura'. 'Susta' sam, kōma evo dodo'. J. Bogdanović. Kōma, jedva, 'Koma je došao živ'. u Dobroselu. M. Medić. — *I u jednoga pisca Hercegovca našega vremena, ali ne znam, govori li se u Hercegovini*. Prate druga, i koma se rastaju od vijerna. Osvetn. 2, 3. Pošto pali, koma kazat znali. 2, 58. Gdje će koma čeljad ponijeti. 5, 8.

2. KŌMA, *f. šaljiva riječ za istom ugrijanu, a još neistoplenu žmaru, bilo od loja, bilo od sala*. 'Dajde mi kruva, da ovu koju komu otisnem'. Inače 'komom' zovu i obilat zalogaj slanine ili krta mesa. 'Bome on onu ednu po ednu komu slatko otiskuje'. 'Bome skoči meni trbu od ovije koma'. J. Bogdanović. — *Zar je postalo od komad?*

3. KOMA, *f. vidi zarezak, zapeta*. — *Od nem. komma (a ovo je grč. κόμμα, lat. comma)*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: koma, zarezak, začrknja, ku vu pismu na razlučane rečih polažemo, coma'.

KŌMAC, kōmca, *m. strmen (f)*. — *ispoređi 4. kom.* — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu* (vide strfmen). Kōmac, velika strmen ili strmac, obično gdje cesta naglo se diže, kao kad se iz kakve kratke doline izlazi gore. 'Ne će koni voz vina izvući uz onaj komac'. u Dobroselu. M. Medić. — *I ime planini u Bosni*. Glasnik. 22, 16.

KŌMAČA, *f. u Vukovu rječniku*: u Krbavi jedna glavica, na kojoj kažu da su zidine od dvorova Ivana Karlovića. niže Komače je selo, Komić. cf. Kom.

KŌMAC, *adv. vidi komaj*. — *U naše vrijeme u istarskijeh i ugarskijeh Hrvata*. Komać prvu kop predura, druga se za nju doškula. Jačke. 219. Uzlopoci su hvale vridni, da b' vrata imali, ali poglej po vsem seli: komać su va štali. 244. Komać je čekala onu uru, kad će se s nīm sastat.

Nar. prip. mikul. 5. Ona ne budi lena, komać to doškala, pa teče. 23. Ona od straha se drhće, komać na nogah stoji. 84. Komać se je mogal micat. 41. Dobro ga namlati tako, da je stari mogal komać pobit. 88. Kad sprid lisice (peteh) komać živu glavu odnese... Naša sloga. god. 15, br. 5. Kōmac 'vix'. D. Nemanic, čak.-kroat. stud. listag. 61. Komać (tek-ar) sam prišal... Klana (Istra). F. Srinčić.

KŌMAD, kōmāda, *m. fragmentum, segmentum, frustum, kao dio čega, ali uprav ističući da se takovi dio dobiva od cijeloga razlomivši ga ili razbivši, ili razjekavši, razrezavši itd., ili odlomivši od cijeloga ili odsjekavši, odresavši itd.* — *Akc. kakav je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc. kōmāde, kōmādi.* — *treba pridati da je Vuk u drugom izdanju svoga rječnika (u prvom izdanju stoji kōmād, te se ne može znati, koji je akc. na o) zabilježio ovu riječ kōmād, dakle s drugim akcentom. i Daničić (glasnik. 8, 82) ima isti taj akc. u jedini, a u množini kōmādi, kōmādā, kōmādima itd.; ali je u trećem izdanju Vukova rječnika popravljen akc. po Vukovijem samijem bilješcima, te je onako kao što ovdje stoji na početku članka, i ovako sam i ja svagda čuo ovu riječ da izgovara narod.* — *Od starogrč. κομμάτιον (što je dem. κόμμα).* — *Ima i oblik komat koji je bliži grčkoj riječi (u trećem izdanju Vukova rječnika akc. je kōmāt kao i u drugome: može biti da zbija ova dva oblika nemaju isti akc., ali je veća prilika da je Vuk zaboravio zabilježiti popravak kod komat).* — *Starija je riječ komat i nalazi se već od xiii vijeka, mlada komad od xv (vidi d); mislim da je ova u naše vrijeme običnija od one.* — *Između rječnika u Mikajinu* (komad kruha, kus kruha, frustum, frustulum, crustum, fragmentum), u *Belinu* (komad, pezzo, come di carne, pane e simili, frustum' 559b), u *Bjelostjencevu* (komad, v. falat), u *Voltiđijinu* (komad, boccone, pezzo, stück'), u *Stulicinu* (komad, frustum, fragmentum), u *Vukovu*: komad (rō κομμάτιον), das stück', frustum'; kōmāt, vide komad s primjerom iz narodne pjesme: Otkiduje po komat i komat dok obje sabje isjekoš; u *Daničičevu* (komad, tela; komatъ, κομμάτιον, pars, frustum, aliquantum). — *Radi oblika treba još dodati, da se nalazi, ali rijetko, u gen. pl. mj. kōmādā i kōmādī*: H. Bonačić 109; E. Pavić, ogled. 207; M. Zoričić, zrc. 12; A. Tomiković, živ. 381. — *rijetko se također ov uumeće u množini: acc. komadove*. L. Ljubiški 25; J. Banovac, pred. 126; nom. komadovi. F. Lastrić, test. ad. 79b.

a. u značenju sprijeda kazanome.

a) *uopće*. Petъ komatъ čestnoga drēva. Mon. serb. 70. (1278—1314). Taj listъ despotovъ beše prēdratъ na tri komate. Spom. sr. 2, 61. (1414—1417). I banovu sablju oštrpkuje, sve otkida po komat i komat. Nar. pjes. vuk. 2, 288. Ona nađe jedan komat sablje, zavi komat u vezeni jagluk. 2, 285. Na komate kuju iskidajte. 2, 287. Iskidaje knigu na komate. 2, 583. — Tijelo na komade razsičeno. S. Margitić, fal. 197. Da ga koji laćan lay razdrpi na komade. A. d. Bella, razgov. 130. Čeka trijeske, koje rigaju suproc' nēmu lumbarde i puške pripalene, premda ga će izrešetati i raznijeti na komade. B. Zuzari 371. Na komade tilo učiniše. L. Ljubiški 25. Pak mu s koñma tilo razmakoš, komadove ognēm sažegoš. 25. Što zlamenuju oni komadovi kola razbjena. F. Lastrić, test. ad. 79b. Isiče ju na dvanaest komadi. E. Pavić, ogled. 207. Otiđe čaša u toliko komadi. M. Zoričić, zrc. 12. Otići će na komade (top). V. Došen

175^a. Ter svaku stvar na komade razkidivaše. And. Kačić, kor. 295. Takvi su ti i naši mesari... boji komad daje gospodarom. M. A. Reljković, sat. D8^b. Odsici mi dobar komad mesa. E1^b. Uzmite ovo ogledalo i razbite ga na komade. N. Palikuća 12. Ili ga na komade razbije. I. Jablanci 199. Oblića kipa istoga koji se na zrcalo i na komade njegove prozire. I. J. P. Lučić, doct. 32. Sciniš li da će Iskrst davati put svoju na dile iliti komade za blagovañe? I. Velikanović, uput. 3, 47. Za Talom se bijel saruk suče, Stojan komad po komad ods'jeca. Nar. pjes. vuk. 3, 261. Na pleći mu zrno izlazilo, i junačko srce iznijelo i bijele komad gigerice. 3, 272. Isjekoše bega na komade. 3, 369. Te od sabje nahodi komade. 3, 382. Nema nima od zlata bešike, nego im je drvena bošika, dva komada jelova drveta. 3, 408. Kad udara Pivljanina Baja, prosijeca svilu i kadvu, a iz svile crna krvca lije i komadi odlijeću mesa. 3, 470. Slomi mu se puška geverdane, i komadi u vodu padoše. 4, 27. Aždaja kad padne na zemlju sva se na komade razbije. Nar. prip. vuk. 61. A testo šlo se na komadi. Nar. prip. mikul. 35. Na komadi ju rastargaju. 75. Nikakav krojač ne uzme nožice u ruke, pa da komada čohu, ne znajući ili čoe od onijeh komada biti čakšire ili dolama. Vuk, pism. 66. Te mu noktima iz tabana u druge noge iščupa veliki komad mesa. nar. pjes. 2, 85. Volio bi da su mi sina donijeli u komade. S. Lubiša, prip. 189. Pobratim je nosio jamuža, ribe i po komad mesa. 233. A odore ni komada ine. Osvetn. 2, 146. — *po nešto u prenesenom smislu*. Na komate razdrobiše carstvo. P. Petrović, gor. vijen. 8.

b) *može amo pripadati i komad od pjesme (pa i lista, knjige, govora itd.), ako i nije posve u pravom smislu*. Ovaki komada od različni pjesama mogao bi čovek nakupiti. Vuk, nar. pjes. 1, 52. Komad od pjesme. 2, 379.

c) komad hleba (kruha) *uprav pripada amo, jer se shvaća kao da je odlomljen od cijelog hleba, ali se često misli kod toga na malo hleba' (isporedi b)*. Da bi jaki kus al' komad, a ne mrva kruha bila. J. Kavañin 400^a. Za šaku ječma i za komad kruha gubite dušu. F. Lastrić, nod. 358. Dade njemu sve što imadiše, komad kruha i glavicu luka. And. Kačić, razg. 148^b. Volim vas za komad kruha s vojom slušati nego drugoga priko voje... B. Leaković, gov. 33. I prist'o sam nezvan za svatovi rad' komada leba bijeloga i rad' čaše orvenoga vina. Nar. pjes. vuk. 2, 189. Komad hleba ne bi zaiskao da zla ne pomisli (tako je zla srca). Nar. posl. vuk. 146. Uzme Usud komad hleba. Nar. prip. vuk. 95. Neki komad kvasne ječmenice. Osvetn. 1, 59. — *U prenesenom smislu*. Paša bi mu komad leba dao, komad leba, četrdeset sela. Nar. pjes. vuk. 1, 601. Daj mi, majko, komad leba babov. 2, 189. — *Reče se također crn komad (vaša da komad crnoga hleba') u prenesenom smislu, vidi: Ja sam mnogim crn komad metnuo u torbu. J. Rajić, boj. 119. Metnuti kome crn komad u torbu. (Učiniti mu kaku štetu). Nar. posl. vuk. 178. Uvalio mu crn komad u torbu. 326.*

d) *može značiti što i zaloga*. Komad iz usta kome oteti. Nar. posl. vuk. 146. Komad je u tđoj ruci svagda veći. 146.

b. *ono što se kome daje ili određuje da jede za nešto ograničeno vrijeme. ovako je značenje u ovom primjeru*: Da se daje na vsako godišto odb monastyrja hrana mertik svršeno ispln' vsēm živuťim vs sijem' pirgu... Sij že malo, 'wenig' mertik' ustavljen byst' izvojenijem' i obšťim

zgyovorjenijem'. Mon. serb. 79. (1802—1821). Uměrih komat kaluderom' tětom' u 4 litre. Deč. hris. 68. — *U ovijem primjerima znači: što čelade izjede u jedan dan (uz to nekako ističući da nije mnogo, isporodi i a, c)*. Dan i komad. (Što zasluži to pojede). Nar. posl. vuk. 53. O svom komadu tuda govoda čuvati. 241.

e. komad zemlje, ager, agellus, *shvaća se kao veći ili manji dio zemlje*. 4 komati zemlje. Glasnik. 27, 293. (1847). — A Hrvatska na komade kaže tleh svoj bio rumeni. J. Kavañin 282^a. Kupi komad zemlje. E. Pavić, ogled. 74. Po usijanju jednoga komada zemlje. A. T. Blagojević, khin. 7. — *Drukćije je značenje u ovom primjeru, u kojemu je kao kod d, b)*: Mladi reče: 'Daj mi leba, majko'. Ja mu dadoh komat zemlje crne. Nar. pjes. vuk. 2, 14.

d. *kod kakve tvari može naznačiti ne pravi dio nego količinu koja može biti određena i neodređena. a) određena je, n. p. kod kakva tkaša (tela)*. Dšte vi posilam' za komat' ovake svite, ku mi poslasto, po (o)nuj cinu. Mon. serb. 545. (xv vijek). — Gospodstvu ti poslasm komad' cel' crnlēna čeluna. Spom. sr. 1, 95. (1409). — *amo može pripadati i ovaj primjer*: Pogani komad mesa, jezik... V. Došen 185^a. — *b) neodređena je, n. p., u ovijem primjerima*: Srebra plika deseti komat' a jest' u njih deseti litari i deseti unaci i tri akusado. Spom. sr. 2, 55. (1407). — S velikimi komadi gvozđja. M. Zoričić, zrc. 129. Komad gvozđušine. V. Došen 186^a. — *slično je i u ovom primjeru*: Svega ču ti dara pokloniti, već ja ne dam cigle do tri marve (mrce?): ne dam s glave tastove čelenke, sa ramena kolaste azdiye, i ja ne dam od zlata košule... ne dam tako tri komata dara. Nar. pjes. vuk. 2, 556. — *c) gdje kad se sama riječ komad ili jedan komad upotrebljava za isticanje da nešto nije razdijeljeno ili razdrobljeno*. Uzmi sumpora u komadu. J. Vladimirović 41. Balkanski poluotok dopire inokupno u jednom komadu do Triglava. M. Pavlinović, razg. 15. Ja sam mislio o Jugoslaviji, lijep komad, per bacco! 10. — *amo može pripadati i ovaj primjer*: Te udara Arnaut-Osmana, od jednoga dva komata gradi. Nar. pjes. vuk. 3, 215.

e. *kod mnoštva stvari jednakijeh može značiti jednu od njih*. Priloži že paky drugoje zlato vs monastir'... kupi 50 komat'. Domentijan^a 56. — Da biste vi vidili one plamene, žerave i kameñe ognjeni usta planine Etna, Mongibelo i Vesuvio, bacajući one ognjene komadove kao bačve... J. Banovac, pred. 126. Do osamdeset komadi topova. A. Tomiković, živ. 331. Pet debeli komada kniga. Grgur iz Vareša 18. I sastavi tridest konopaca, i zasuka po dva u jednoga, te napravi petnaest komata. Nar. pjes. vuk. 2, 85. Pantelija Zivanović tuži Ivana Petrovića, da je ukras 7 komada svinā. Glasnik. II, 1, 55. (1808).

f. *u jednoga pisca xviii vijeka znači dio od vojske (ne znam jeli po franc. i nem. division)*. I tada dobar jedan komad koñanika i četiri hiljade i dvadeset pišaca... otiđoše prid varoš. I. Zaničić 189. Jedan ili drugi komad naših četa. 187. S jednim dobrim komadom četa. 191. Dobar komad pruskijeh junaka. 281.

g. *o vremenu (nekoliko vremena)*. Prihod njihov poznade on dobar komad u napridak. M. A. Reljković, sat. L7^a. Rodija je zahvatila nošnom komad desetoga mjeseca. S. Lubiša, prip. 242.

h. *gotovo kao adverb (uprav je acc. sing. i naznačuje mjeru), može značiti i: malo, nekoliko malo*. — U Vukovu rječniku: komat, malo, 'wenig', paululum' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori

i s primjerom is narodne pjesme: Od vojske se komat odvojiše. — *Amo vafa da pripada i ovaj primjer xviii vijeka, u kojemu se komad ne mijenja po padažima, te se može zamijeniti riječju malo: Postelja pokrivena s komad oštra sukna.* I. J. P. Lučić, izk. 18.

KOMÁDAC, komáca, m. dem. komad. — *vidi komadić.* — U *Voltigijinu rječniku*: 'bocconcino, pezzolino, bricciola', 'stückchen', i u *Stulićevu*: v. huhorić.

KOMÁDAK, komátka, m. dem. komad. — *vidi komadić.* — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Izsjeci na komadke dugačke. Z. Orfelin, podr. 68. I svaki komadak, odma kad provučesh... 71.

KOMADANOVIĆ, m. prezime. — U *naše vrijeme*. Schem. bosn. 1864. III. xxvii.

KOMADÁNE, n. djelo kojijem se što komada ili se ko komada. — U *Vukovu rječniku*: 1. 'das zerstückeln', 'dissectio'. — 2. 'das erzürnen', 'iracundia'.

KOMADARA, f. u *Vukovu rječniku*: rakija od kukuruza ili od drugog kakva žita 'der kornbranntwein', 'vinum ustum e frumentis'. Srbli takvu rakiju ovako peku: namijese dosta hleba i ispeku, pa 'iskomadaju' u kacu i naliju vodom; kad to uskisne i prevri, onda peku rakiju. cf. hlebara.

KOMADATI, komádâm, impf. rastavljati (rezati, lomiti, striti itd.) na komade. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: komadâmo, komadâte, u aor. 2 i 3 sing. kômadâ, u part. praet. act. kômadao, kômadâla, u part. praet. pass. kômadân.* — U *naše vrijeme*, a između rječnika u *Vukovu* ('zerstückeln', 'dissecio in frusta').

1. *aktivno*. Krojač ne uzme nožice u ruke pa da komada čohu. Vuk, pism. 66.

2. *sa se, refleksivno, ili u pravom smislu, raspadati se na komade, ili u prenesenome, lutiti se (vafa da kao da se čovjek raspada ili kida na komade od lutine).* — *Između rječnika u Vukovu*: 1. n. p. komada se kamen 'zerfallen (in stücke)', 'dilabi'. — 2. 'sich erzürnen', 'irascor'. — U ovom primjeru stoji u prenesenom smislu: Grdio se, ružio, komadao se. Bos. vila. 1891. 118.

KOMADÊŠKA, f. augm. komad. — U *Vukovu rječniku*.

KOMADIĆ, m. dem. komad. — *isporedi komatić, komadac.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (komadić kruha, 'tozzetto, pezzo picciolo di pane', 'panis frustulum' 787^b) i u *Vukovu* (dim. v. komad 'das stückchen', 'frustulum'). U svakomu komadiću vas je Isukrst. A. Bačić 381. Ne mogu prigoriti siromahu jasprice ni komadića kruha. F. Lastrić, od' 247. Davši ocu komadić kruha u ruku, odpravi ga. ned. 60. Uzmite ti komadić, te ga dobro žvačite. 293. Ako će sve ostalo tijelo na komadiće otići. 354. Neka promotre pesto, koliko je harno dobroćiniocu svomu, koji mu koštice baca i komadiće od trepeze. 388. Komadić od svilne oprave. A. Kanižlić, utoč. 62. Onda bi se s komadićem isprošena kruška i vodicom pokripio. fran. 160. Mojsija baci obadve daske na zemlju, da ji na komadiće razmrvi. E. Pavić, ogled. 126. Teško se komadići tila nezina iznahodiše. 331. Smriviši ga na komadiće. 332. Meso mu po komadić otpadaše od tila. 448. Zapovidi, da se ulomci i komadići, koji poostajali biše, pokupe. 546. Još bi ga ondak bili ubili i na komadiće izskili. 661. Na komadiće iskoše mloge lude. I. Zaničić 167. Skinuvši plašt, razdri ga na dvanajest dila aliti komadića. And. Kačić, kor. 280.

Nego traži komadić papira. M. A. Rejković, sat. E8b. Ti nećeš načeti daci ciloga kruha dok ne pojedu komadiće. G4^a. Jedan komadić od istoga drveta. J. Vladimirović 20. Ubijen bi i tilo njegovo na komadiće izsičeno. I. Velikanović, uput. 1, 284. Pod svakim dilom i komadićem hostije razdijene. 3, 52. (*Brašno*) peče se, zatim na komadiće islomljeno, škropi se uljem. 3, 817. Tvrde komadiće crna kruha zagrizati. prik. 68. Prodavaše komadiće od preklica. A. T. Blagojević, khin. 80. U koliko god bi se hostija komadića razdilila. B. Leaković, nauk. 186. Založi komadić kruha. Nar. prip. mikul. 48. Kad se meso izreže na komadiće. Vuk, pism. 41. Zamoli ga da mu da komadić kolača. poslov. 354. I na oni isti komadić hartije... Pravdonoša. 1852. 3. On bi svoje misli bijelio na komadiće kniga. M. Pavlinović, rad. 56.

KOMADLJA, f. ime mjesta u *Ugarskoj*. — U *narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu*: 'ein ort in Ungern'. Od Pišpeka i od Komadije. Nar. pjes. vuk. 3, 557. I odoše pustoj Komadiji. 3, 558. Baš pod pustim šancem Komadijom. 3, 558.

KOMADINA, f. augm. komad. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*. Svome djetetu pruživši veliku komadinu hleba. Vuk, rječn. kod čiju miju da rasteš. — I kao prezime. Vuk, rječn. kod prezime.

KOMADINAC (uprav Komadijinac), Komadínca, m. čovjek iz *Komadije*. Boj Aradana s Komadincima. Vuk, nar. pjes. 3, 557.

KOMADINE, f. pl. ime selu u *Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 152. — *Sistijem se imenom pominje mjesto prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 135.

KOMADINIĆ, m. prezime. — U *naše vrijeme*. Jovan Komadinić. Rat. 226. Radovan Komadinić iz Užica. L. Stojanović.

KOMADINOVIĆ, m. prezime. — U *naše vrijeme*. Šem. prav. 1878. 24. 39. 40. M. Đ. Milićević, srb. 287.

KOMADITI, kômadîm, impf. *vidi komadati.* — U *jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stulićevu* ('frustatim concidere') s dodatkom da se nalazi u *pisca Lastrića* (?). Pođeše komaditi noževima staroga svata. V. Vrčević, niz. 69. Svaki svoje pecivo komadi. 254.

KOMÂDE, n. coll. od komad, komadi. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('die stücke', 'frusta'). Pa komade u travu baciše. Nar. pjes. stoj. 1, 62. Gladan pas o komadu saha. Nar. posl. vuk. 41. Pa gleda, pa nađe ono svoje smrskano komade. B. Radićević (1880). 118. Nad Leskovcem iskopava se malter i komade cigle i kamena. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 113. I gladne ih turske hale na komade isekalo. Srp. zora. god. 1876, br. 9, str. 212. Pa gleda, pa nađe ono svoje komade. Bos. vila. 1886. 118.

KOMADÊNE, n. djelo kojijem se komadi. — U *Stulićevu rječniku*.

KOMAGARAC, Komagarca, m. prezime. — U *naše vrijeme*. Dragojlo Komagarac. Rat. 45.

1. KÔMAJ, adv. jedva. — *isporedi koma, komać, kumaj.* — *Po svoj prilici postaje od nem. kaum, ali je nastavak nejasan. Daničić je mislio da nije tuđa riječ (vidi 2. komaj), te je ovako tumačio (kao što sam našao zubičeno njegovom rukom):* Kom+are (aže), cf. ar = češk. až-do, cf. kare = kaj; ali je jamačno 2. komaj druga riječ. — *Od xvii vijeka po sjeverozapadnijem kraje-*

vima i u novoslovenskom, a između rječnika u Bjelostjencevu (v. jedvaj), u Voltigijinu („appena“, „kaum“), u Stulićevu (v. jedva iz Bjelostjenceva). Da bi jedan gori (na nebu) stojeći vrgal jedan kamik, komaj bi petsto let na zemlju doletio. F. Glavinio. evit. 7^a. Jednu malahnu ugrativši celu, da komaj nega prijeti mogaše. 344b. Ku nakon 7 let komaj odoliše. P. Vitezović, kron. 56. Zadar varoš s velikim trudom i teškoćom komaj su vzeli. 91. Pod moju sam nogu more zemljom spravil, komaj da sam Bogu nebasa ostavil. odil. 71. Dobri koni sami skaču, zločest komaj po korbaču. evit. 46. Od radosti komaj diše. J. Krmpotić, pjesm. 15. Gore posicione, ni stana divljadi, komaj nać za sime ku ribu u vodi. M. Kuhačević 107. Kad je care reći razumio, nije caru oko već zažmalo, komaj beli danak dočekalo. Nar. pjes. istr. 1, 34. Kōmaj „vix“. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. iŕftsg. 61.

2. KÒMÂJ, *adv. od prilike*. — *Riječ je bugarska (po tome ne može biti ista što 1. komaj), a govori se i po jugoistočnijem krajevima Srbije. — Po svoj je prilici iz turskoga jezika: Bogišić pomiše tur. qumahaj (vidi kod kumaj); Miklošić tur. qomaki, može biti (etymol. wörterb. 125b; türk. elem. nachtr. 1, 64) što je čuo od nekakva učenoga Jermenina. 1 septembra 1880 pokojni Daničić bejaše se izvezao s g. dr. Matkovićem i g. R. Bademlićem u Grdiličku Klisuru (u Srbiji u okrugu vranjskom). G. Bademlić, razgovarajući se s nekim selacima, upita: „Koliko je oдавde do Prosečenice?“ „Biće komaj pola sahata“, odgovori jedan selak (a to će reći: biće od prilike pola časa). Daničić se vrlo obradovao čuvši reč „komaj“ u Grdiličkoj Klisuri (jer je mislio da je ista riječ što 1. komaj, te po tome da nije tada). A ta se reč govori u Vrahi i u svemu vranjskom okrugu. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 314. Dali „komaj“ znači i „jedva“, kao što spomenu gospodin dr. Đ. Daničić, kad je uzgredno tu reč čuo u Grdelici, nemadob prilike čuti primer i ispitati. M. Đurović.*

KÒMAJI, *m. pl. selo u Dalmaciji u okrugu dubrovačkom (u Konavlima)*. Repert. dalm. 1872. 28. Schem. ragus. 1876. 31.

KOMAJIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme* Boca 17.

KOMAJIN, *adj. ? ili m. ? u Daničićevu rječniku*: Komains, kralj Milutin dade „jepiskupiji lipjanskoj“ Komaine vlahe. Mon. serb. 564. (1322).

KOMAJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradscom*. Zemlja u Komaju. Sr. nov. 1872. 41.

KOMAN, *m. ime muško*. — *xiii vijeka*. Komanz s dētiju. Svetostef. hris. 29.

KOMANA, *f. ime žensko*. — *isporedi Koman* Zemljak. 1871. br. 2.

KOMĀNDA, *f. zapovijed, zapovijedanje; zapovjedništvo (osobito u vojsci)*. — *Od nem. kommando (a ovo je od tal. comando)*. — *Od xviii vijeka*. Ti ćeš sada na komandu iti. Š. Stefanac 6. On tada svega vojske nije imao pod svojom komandom više od 3000. Vuk, dan. 1, 82. Razni odijeli vojske i njihove komande tija do kumpanijske... Zbornik zak. 2, 130. „Nije to ka' dosad, sad je sve drugojačije, sad je drugojačija i komanda, negoli dosad“. Vidićemo, kakva će ta tvoja nova komanda biti“. J. Bogdanović.

KOMĀNDANAT, komāndānta, *m. vidi komendat i komandat*. — *Tal. comandante*. — *U naše vrijeme po južnijem krajevima*. Oni trče,

kažu komandantu: „Ne za Boga, gospodine Mirko...“ Nar. pjes. vuk. 5, 366. Komandant Crnički. Magaz. 1868. 75.

KOMĀNDĀR, komandāra, *m. zapovjednik (od vojske), vojvoda, vidi komendat*. — *U naše vrijeme u Bosni*. Dozivaj turskog komandara. Nar. pjes. kras. 1, 195. Kalauz je hajduk Huseine, a komandar Jajčanine Vuče. Nar. pjes. hōrm. 1, 76. Kad poginu komandar pred vojskom. 1, 421. Sa svima glavnim bojcima i komandarama turskih vojska. Osvetn. 5, 1. Gdje to vidje paša komandare... 3, 132. Komandar vojske. Bos. vila. 1886. 105.

KOMĀNDĀRSKI, *adj. koji pripada komandarama*. — *U jednom primjeru ima adv. komandarski (kao komandar, kao komandari, onako kao što rađe komandari)*. Doleće Milanović Vidu, zapovijed mu komandarski kaza. Nar. pjes. kras. 1, 195. (ali može biti da treba čitati komandarsku).

KOMĀNDĀT, komandāta, *m. vidi komendat, isporodi i komanda i komandar*. — *U naše vrijeme*. Kako je Barjaktarović, kao komandat Deligrada, bio na carigradskom drumu. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 28. i u Lici. J. Bogdanović.

KOMĀNDĀTICA, *f. uprav komandatova žena, ali (ironički) znači žensko čelade koje samo zapovijeda u kući*. — *U naše vrijeme u Lici*. „Ne pitaj ti nega za ništa, nego ženu mu, ona 'e komandatica od svega u kući“. J. Bogdanović.

KOMĀNDĪR, komandira, *m. vidi komendat*. — *Može biti od nem. (franc.) commandeur, ali se jamačno mislilo i na komandirati*. — *isporedi komandirac*. U Čakovu odsjede u kući Abdula Bega Čakovca, koji je, kao bašibozučki komandir, imao sultanski orden. M. Đ. Milićević, omer. 179. Vidjeh komandira. Bos. vila. 1890. 371.

KOMĀNDĪRAC, komandira, *m. vidi komandir*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. U cesarskoj armiji komandirac glavni. J. Rajčić, boj. 65.

KOMĀNDĪRĀNE, *n. djelo kojijem se komandira*. — *U naše vrijeme*. Prigodom ponamještenā i komandirañā čētā. Zbornik zak. 8, 668. — *vidi i kod komandirati*.

KOMĀNDĪRATI, komāndirām, *impf. vidi komandovati, nem. commandiren*. — *U naše vrijeme*. Da ti s mojom gardom komandiraš. Nar. pjes. vuk. 5, 321. On cijelom vojskom komandira. 5, 328. „Tim ćeš solima komandirati“, veli se u nastavi od 11. Januara. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 116. „Ti lijepo komandiraš, da ima ko slušati“. „Stalo e meni za njegovo komandirañe“. J. Bogdanović.

KOMANDIT, *m. nem. kommandit (franc. commandite), trgovačko ili industrijalno društvo u kojemu neki članovi ne polažu novce, nego drugo što, osobito svoj rad*. — *U naše vrijeme kod pisaca*. Veletršci ne imaju prava ustrojavati veletrgovačke komandite. Zbornik zak. 1853. 6. Društva tajna (komanditi) na dionice. 1863. 602.

KOMANDITAN, komanditna, *adj. koji pripada komanditu, koji je kao komandit*. — *U naše vrijeme kod pisaca*. O ustrojstvu društva dioničarskih i komanditnih na dionice. Zbornik zak. 1863. 603. Društva komanditna sklopljena na dionice. 1865. xiii.

KOMANDITIST, *m. nem. kommanditist, član društva koji ulaže samo svoj novac (kao dioničar)*. — *U naše vrijeme kod pisaca*. Uložena imovina komanditista i ostalih ortaka društva. Zbornik zak. 1863. 602.

KOMÂNDOVATI, kômandujem, *impf.* zapovijedati vojsci ili pred vojskom. — *Naćineno* od komandirati *promjenom nastavka*. — *U pisaca našega vremena*. Svirač pride, i stade im komandovati kroza svoju svirajku. M. Đ. Miličević, međudnev. 221. Abdi-paša komanduje vojsci. Osvetn. 3, 182.

KOMANI, *m. pl. selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj*. Glasnik. 40, 17. — *Ima i u Vukovu rječniku kod Budoša*: planina više Zagarača i Komana, ali napose nema. — *Uprav je množina supstantiva Komanin kojijem se naznačuje čovjek iz onoga sela, vidi*: Okupiše pedaset Komana. Ogled. sr. 486. Bio djever uz nevjestu neki Komanin. S. Lubiša, prič. 46. Došao jednom u sud neki Komanin. 158. — *Pa otolen na selo Komane*. Nar. pjes. vuk. 5, 82. Do Komanah i Orahovica. Ogled. sr. 227. Pa otide u pleme Komane. 486.

KOMANICA, *f. ime manastiru*. — *Prije našega vremena*. Komanica (mon.). S. Novaković, pom. 135. — *ispoređi* Komanice.

KOMANICE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vaferskom*. K. Jovanović 102. — *ispoređi* Komanica.

KOMANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Komanu)*. — *U naše vrijeme*. Milorad Komanović. Rat. 264.

KOMANOV SELIŠTE, *n. mjesno ime*. — *xiv vijeka*. Izbišta i Komanovo Selište. Spom. stoj. 25. (1827).

KOMÂNE, *n. djelo kojijem se koma*. — *U Vukovu rječniku*.

KOMÂNE BRDO, *n. ime planini i selu* (Statist. bosn. 122) *u Hercegovini*. Na austr. den. štab. karti zabeleženo je da se kosa Kubaša (planine između Lubiša i Stoca) koja se spušta niz Bregavu ka Stocu, zove 'Komaŋe Brdo', i da na njenom okomku, koji se spušta k Bregavi, ima i selo 'Komaŋe Brdo'. S. Novaković, obl. 44.

1. **KOMÂR**, komára, *m. Culex pipiens L., mušica što ujeda ljude i sisa im krv i ispušta vrlo tanak glas kad leti*. — *ispoređi* komarac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc. kômraru ili kômrare, kômrari*. u Vukovu rječniku *krivo stoji, da je u Dubrovniku akc. kômrâr, kômrâra*. — *Riječ je praslavenska nepoznata postaja, isporodi stslav. komarz i komarz, rus. komapz, češ. komâr, polj. komar*. — *Između rječnika u Vrančičevu* ('culex'), u *Mikašinu* (komar, cilinkuša, 'culex, ascaridex, pulex aquaticus'), u *Belinu* (zanzala e zenzala, animal noto, 'culex' 782b), u *Bjelostjenčevu* ('culex, pulex aquaticus'), u *Jambrešičevu* ('culex'), u *Voltigijinu* ('zanzara', 'gölse, mücke'). u *Stuličevu* ('culex'), u *Vukovu*: kômrâr, komára (u Dubr. kômrâr, kômrâra), vide komarac. Gdi me bodu čami i komari. M. Vetranić 1, 21. Uzet s mjerom stvari ove: od jazavac vito rebro, i od hrta lijeve desni, od komara hrbat desni. M. Pelegrinović 199. Komar s orlom, a mrav s lavom vik poroda ne izvede. I. Gundulić 305. Malo j' sala u komaru, malo hvala v malom daru. P. Vitezović, evit. 10. Ako iskubeš komaru nožicu, iziće mu i crijeva. (D). I komar je muška glavica. (D). Izmi komaru nogu, ter sva crijeva s nom. (D). Poslov. danič. Komari koji dosadni su. K. Mađarović, cvijet. 48. Digni komaru nogu, a što mu ostaje? Nar. posl. u *Belinu rječniku* kod zanzara i otale u Poslov. danič. Kako čineć nika zrcala u koje komar naj maŋi očima se naj veći orao kaže. A. d. Bella, razgov. 191. Da će opaki u paklu vječne muke trpiti u ovomu tijelu koje

sada ne može trpiti ni jedne buhe ali komara. Pisanica. 19. Igra koža komar momče mlado pokraj čoska kozje gigerice. Nar. pjes. vuk. 1, 531. Kad se komar s muhom spravi. Nar. pjes. istr. 2, 57. Jal' da koga komar ne uštini. Osvetn. 1, 28. — *Treba dodati da u Bjelostjenčevu rječniku ima i drugo značenje*: v. cynips, a kod ove riječi u latinskom dijelu stoji: 'cynips, musca canina' pesja muha ili komaric, ar Calep. piše, da je mušica naj menša, duga stegna i noge imajuća, vu glave pak kljun z kem kožu prebada živine i krv spija, naraja se iz močvare i poleg vod prebiva, i u *Jambrešičevu*: 'gynips' (sic).

2. **KOMAR**, *m. ime selu u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 59.

3. **KOMAR**, *m. vidi Komoran*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: Komar, varaš ugrski, Comaromium'.

KOMARA, *f. vidi komora*. — *U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka*. Knez uđe u svoju komaru. J. Banovac, pred. 32.

KOMARAC, komárca, *m. dem. 1. komar; ali kod velikoga dijela našega naroda znači što i komar*. — *Akc. se mijena u voc.: kômrâre, kômrârci (ili kômrârre, kômrârci?)*, i u *gen. pl. kômrârca*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (v. komarić), i u *Vukovu*: 'die mücke', 'Culex empis [Cul. pipiens] Linn.', cf. komar, komarica. — *Od komarca rebarca, od mušice dušice*. Nar. pjes. vuk. 1, 179. To začuo komarac delija, pa on prosi muhu udovicu. 1, 531. Ne udri me, delijo komarče. Nar. pjes. srem. 40. Boje je site komarce trpjeti nego gladne napustati. Nar. posl. vuk. 25. Išćupaj komarcu nogu, i crijeva su mu na dvoru. 107. Komarcu digni nogu, i crijeva na dolinu. 146. Gdje l' komarac da medveda svida? Osvetn. 3, 81.

KOMARAN, komarna, *adj. koji pripada komarima*. — *U Stuličevu rječniku*: 'culicum'.

KOMARANI, *m. pl. u Daničičevu rječniku*: Komarani, selo koje je kraj Dečanskog dao Dečanima; medilo je s Ribarima i meda mu je išla, pržje Komaršćicu' i kako stara Črnyšćica upada u Limb'. M(on. serb.) 94. (1890). u Komarab'. 97. cf. Komaršćica. — *U naše vrijeme selo u Srbiji u okrugu jagodinskom*. K. Jovanović 110.

KOMÂRČA, *f. neka riba, vidi dinigla, podlatica, ovrata*. — *Nepoznata postaja*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (komarča, riba, 'orata, pesce', 'aurata') i u *Vukovu*: (u Dubrovniku) nekaka morska riba. Š nimi (zubatci) se hitahu škrpina kolike, i ... komarče velike. P. Hektorović 34. Ovrata ili komarča ('la orada'). L. Zore, rib. ark. 10, 340. Komarča, Chrysophrys aurata'. G. Kolombatović, pesci. 8. Komarča, ovratnica, 'orata' riba. Slovinac. 1880. 389. Komarča, Chrysophrys aurata Cuv. Od pô marča kraju sipa i komarča (Nar. posl. na Braču). A. Ostojić.

KOMARČANI, *m. pl. mjesno ime*. — *U dva spomenika xiv vijeka (sa starijim oblikom Komarčane), i otale u Daničičevu rječniku*: Komarčane, među selima crkve treskavačke bješe i selište Komarčeno'. Glasnik. 11, 136. 'Komarčane'. 13, 372.

KOMARČEV, *adj. koji pripada komarcu*. — *U Vukovu rječniku*: 'dor mücke', 'culicis'.

KOMÂRDA, *f. dućan; mesarnica*. — *Akc. se mijena u gen. pl. kômarâda*. — *Od srgrč. xucapda* (tentorium, tabernaculum, camorata seu camera'. Ducange) što je značilo šator, a može-

biti i svod, i jamačno je postalo od *καμάρα*, svod. — Od xiv vijeka po zapadnijem krajevima (ali vidi i naj sadnji primjer kod b, a)).

a. *dućan*. — kao da je ovako značenje u naj starijem primjeru: Ako bi neki čovjek učinil neku tatbu vané, ali na stané, ali na guvné, ali na komardé... Stat. krč. ark. 2, 284. — U naše vrijeme u Istri kao da znači nekakvu kućerinu ili kolibu. Komārda, *casae genus*. D. Nemanic, čak.-kroat. stud. istg. 46.

b. *mesarnica* (ne samo dućan gdje se prodaje meso, nego i mjesto gdje se kožu domaće životinje za prodaju). — ovo je značenje potvrđeno od xvi vijeka, a između rječnika nalazi se u Mikafinu (komarda, bekarija, *macellum*, *laniena*, *car-narium*), u Belinu (*macello* o *beccaria*, luogo dove s' uccidono le bestie, *laniarium* 449*), u Bjelostjencevu (v. mesarnica), u Voltigijinu (*macello*, *beccaria*, *fleischbank*), u Stuličevu (*laniena*), u Vukovu (vide kasapnica s dodatkom da se govori u Dubrovniku).

a) u pravom smislu. Kad će se na komardu poč? M. Držić 134. Starija je neg stara komarda, gdje se djeca sad kuplu. 189. Otvoriše se komarde po vlasti od zapovjednika, u njih se meso rezaše. Đ. Bašić 85. Paha od Orlande tja do komarde. (Z). Poslov. danič. Isukrat kakono jagañac bio bi doveden na komardu. Blago turl. 2, 49. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka ima oblik komerda, što bi mogla biti pi-sarska ili štamparska pogreška mj. komarda: Komerde (ono mesto gdi vole koļu) koje su otro-vale sredu grada. A. T. Blagojević, khin. 24.

b) *caedes*, u prenesenom smislu. *krešev*, *ograđe*, *klanje*. Taj Turaka mrtvih leži gdje se učini taj komarda. A. Sasin 179*. Višu komardu grade Crnogorci. Nar. pjes. vuk. 5, 589. Posijeku ih preko dvije hiljade, a ostatke podag-naju u donu Arbaniju gdje ih je čekala, onako grozničave i slomljene, druga komarda. S. Lu-biša, prip. 64. — Amo može pripadati i ovaj primjer: Prikaza se drugi pas crni i grubši i veći koji zgrabi tijelo i učini u nemu taku komardu, da se tresijahu redovnici. I. Držić 216.

KOMARDAR, m. *mesar*. — Postaje od ko-marda. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu (komardar, bekar, *lanio*, *lanius*, *car-narius*), u Belinu (*macellajo*, *beccajo*, *lanio* 449*), u Bjelostjencevu (v. mesar), u Voltigijinu (*macellajo*, *beccajo*, *beccaro*, *fleischer*, *metzger*), u Stuličevu (*lanio*, *lanius*), u Vukovu (gdje je zlo zabiježen akc.: *kômdâr*, vide mesar, kasapin s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Kao svrački na grohotušu skupiše se lupeži komardari, ribari, Piva i Tara. M. Držić 210. Mogu li šta-cunari ili komardari voće kupjeno ili meso pro-davati veće od cijene odsujene? B. Kašić, zrc. 77. Ako disimulaju s komardari s tovijernari etc. I. Držić 302. Jedan stari komardar u Du-brovniku... V. Vrčević, niz. 51. Živjaše čori komardar. Bos. vila. 1892. 75.

KOMARDAREV, adj. koji pripada komardaru. — isporodi komardarov. — U Stuličevu rječ-niku: *lanionis*, ad *lanionem spectans*.

KOMARDAROV, adj. vidi komardarev. — U Stuličevu rječniku uz komardarev.

KOMARDARSKI, adj. koji pripada komarda-rima. — U Belinu rječniku: *di macellajo*, *lan-ionicus* 449*, gdje ima i adverbijalno: na ko-mardarsku, da macellajo, cioè ad usanza di ma-cellajo; i u Stuličevu: *lanionum*, ad *laniones spectans*; i uz to: trupi komardarski, *mensae lan-ionum*. — U Belinu rječniku ima i adv. kô-

mârdârski (kao komardar, kao komardari), da macellajo, cioè ad usanza di macellajo 449*.

KOMARDARSTVO, n. komardarski zanat. — U Belinu rječniku: *arte di macellajo*, *lanionia* 449*, i u Stuličevu: *lanionis ars*.

KOMARDITI, *kômdârm*, impf. raditi kao ko-mardar (u pravom smislu samo u Belinu rječ-niku; ali se upotrebljava uprav u prenesenom smislu: *mrcvariti*). — U Dubrovniku od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (*macellare*, *fare il macello*, *lanioniam exercere* 449*) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (*macellare*, *metzeln*), u Stuličevu (*dissecare*, *laniare*, *dila-niare*). Dokle ćete ovo pravedno tilo komarditi? ne vidite da nije već mesa na udima? A. d. Bella, razgov. 205.

KOMARĐENE, n. djelo kojijem se komardi. — U Stuličevu rječniku: *griješkom komardeñe*.

KOMAREVAC, Komarevca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Koma-revcu. Sr. nov. 1871. 156.

KOMAREVO, n. mjesno ime.

a. Komarevo doñe i gornje, dva sela u Hr-vatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 79.

b. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 175.

KOMAR-GRAD, m. ime zaseoku u Hrvatskoj u okrugu varaždinskom. Schem. zagr. 1875. 128.

KOMARI, m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 16.

1. KOMARICA, f. vidi komar i komarac (uprav je ime za žensko, ali se nema na to obzira). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. komar) i u Vukovu (vide komarac). Tretja bi komarice, veoma koje bijahu dosadile. P. Posi-lović, cvijet. 90. Jedna od rana edipski biše ko-marice. M. Radnić 811b. Komarice svu nam štetu čine žaocom ili ostanom. 540*. Da zapo-vidaš vodam, žabam i komaricam. S. Margitić, fal. 242. I koliko mali komarica. T. Babić, pism. 23. Na n posla jednu vojsku miša kao na Fa-rauna komarica. J. Banovac, pred. 42. Podnesi mirno... ujid buha, komarica, muha. P. Kne-žević, osn. 270. Vas prah zemaljski obrati se u komarice. And. Kačić, kor. 66. Mušica otrovnih, malanih, kako komarice. I. Velikanović, uput. 1, 59. Pazi da tvoja protivština ne bude rana od komarice. Đ. Rapić 190. — I kao prezime ili muški nadimak. I dok mi je Mića Komarice. Nar. pjes. vuk. (1824) 1, xxi.

2. KOMARICA, f. vidi komarnik. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

3. KOMARICA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

4. KOMARICA, f. mjesno ime.

a. u Bosni selo u okrugu bañolučkom. Statist. bosn. 39.

b. u Srbiji. a) Komarica gornja i doña, dva sela u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 116. — b) selo u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 121.

KOMARIČIĆ, m. prezime. — U Užicu u Srbiji za našega vremena. L. Stojanović.

KOMARIČKI, adj. koji pripada mjestu Ko-marici. Komarička (opština). K. Jovanović 116.

KOMARIĆ, m. dem. komar. — isporodi ko-marac. — U Stuličevu rječniku: *komarić*, mali komar, *parvus culex*.

KOMARIŠTE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Niva u Komarištu. Sr. nov. 1865. 2.

1. KOMARJE, *n. coll. komar.* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom (sa starijim oblikom komarije) xiii vijeka.* Skvržnoje komarije. Zborn. drag. sreć. 17.

2. KOMARJE, *n. nekakva težačka radnja (oko koma?, vidi 2. kom), ne znam koja; ali je po svoj prilici ista što i komidba.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Sad jedan, sad drugi iz sela sa-zove na pletvu, kosidbu, kupidbu, žetvu, trgañe, komarje, trlje, vlačidbu itd. V. Bogišić, zborn. 488.

KOMARNA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krugujevačkom.* Livađa u Komarni. Sr. nov. 1875. 31.

KOMARNAK, *m. ime mjestu (mlinu).* — *xiv vijeka.* Malin Komarnak. Mon. croat. 6. (1325).

KOMARNICA, *f. mjesno ime.*

a. *planina, rijeka, knežina i selo u Crnoj Gori (u Drobnjacima).* — *Kao knežina pominje se već u latinskom obliku Comerniza u Duklanina.* Rječica izvire ispod brda Komarnice (ogranak Durmitora), i utječe u Bukovicu pod planinom Vojnikom i selom Dužima; otle se daje zove: 'Komarnica', i utječe u Pivu. Glasnik. 40. 35—36. Da je 'Comerniza' (u Duklanina) Komarnica, opazio je Hilferding. U 'Pismima o istoriji Srba i Bugara' čita se da je to 'selo i knežina Komarnice među Pivom i Gackim'. . . Tu je ime pogodoeno, a položaj je sa svim netačno određen. S. Novaković, obl. 71. Đurđić Joko s Komarnice ravno. Nar. pjes. vuk. 4. 485. Komarnica, selo u Drobnjacima.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 97.

c. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 124.

KOMARNI DO(L), *m. mjesno ime.* — *xiii vijeka.* U Komarny Dolb. Spom. stoj. 10. (1254—1264).

KOMARNĀNĀK, *m. zavjesa (obično od tanke koprane) što se rastegne više postele (možebiti i drugdje, kao n. p. na prozoru) za obranu od komaraca.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu:* 'conopoeum (est velum sub tentorii forma circa lectum dispositum culicibus arcendis)', i u *Vukovu:* 'das netz, oder der vorhang gegen die zudringlichkeit der mücken', 'plaga ad arcendos culices'. — *Tko će pčele ogrtati s grana, ako neće od žalaca rana, nek sve golo na sobi sakrije, . . . nek na ruke rukavice meće, pčelarkapu na glavu nakreće, koju pravo od koprane, ili za ņu vaja i komarnik bili.* J. S. Rejković 238.

KOMARNĀK, *m. koliba na četiri soje blizu struge (od tora); u ņoj se siri sir i maslo bućka.* S. Pelivanović. — *Vađa da postaje od 2. kom.*

KOMAROVCI, Komarovaca, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 130.

KOMĀRSKĀ, *adj. koji pripada komarima.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* v. komaran.

KOMARŠTICA, *f. u Daničičevu rječniku:* Komarshtica, rijeka preko koje je išla međa selu Komaranima s Ribarima. M(on). serb). 94. (1330).

KOMAŠTICA, *f. mjesno ime.* Put preko Komaštice. Rat. 14.

KOMĀŠTRE, *f. pl. vidi komostre.* — *U naše vrijeme u Istri.* Pri komaštrah tanca. Nar. pjes. istr. 4. 16.

KOMAT, *vidi komad.*

KOMATI, *kômâm, impf. u Vukovu rječniku:* koga rukom dirati, gurati 'mit der hand stossen'

'manu trudere' s primjerom (u kojemu je refleksivni glagol): Ne komaj se. — *Ne znam, jeli isto značenje u ovom primjeru:* Što će biti od nas i od raje, kad grahovi polegnu nebrani i klasovi panu nekomani? Osvetn. 4. 34.

KOMĀTIĆ, *m. dem. komat.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (komatić, 'frustulum').* Da onsdé jests malo; dano je po komatiću vsakomu. Spom. sr. 1. 26. (1399). (Zlata) verag sedamdeset i osam i komatić 88. Mon. serb. 406. (1441).

KOMĀTINA, *f. augm. komat.* — *U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme:* Komatine na zemlju baciše.

KOMATUNIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Vasilije Komatunić. Rat. 411.

KÔMBA, *f. samo u Stuličevu rječniku:* v. gomba.

KOMBACĀNE, *n. po obliku verbalni supstantiv koji znači djelo kojijem se kombaca'; ali glagolu kombacati nema druge potvrde: uprav kao da je refleksivni glagol, i može biti dem. kombati se, ili je isto što koprcati se.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Rodi Babeka u isto vrime dva sina, koje noseći u utrobi, čujaše niki nemir, buku i rvanje među ņima, i moleći Boga, da joj objavi uzrok od roćenog ganutja i kombacanja... Ant. Kačić, kor. 25.

KOMBACATI SE, kombacam se, *impf. vidi kod kombacañe.*

KÔMBATI SE, kômbâm se, *impf. vidi gombati se.* — *Može biti da se g promijenilo na k, jer se mislilo na tal. combattere, vidi kombatiti.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (v. gombati se).* Kombati se, gombati se, goñati se riječima. M. Pavlinović.

KÔMBATITI, kômbatim, *impf. tal. combattere, vojtiti, boriti se.* — *U dva pisca Dubrovčanina xvii vijeka (i u naše se vrijeme čuje u Dubrovniku, ali dosta rijetko).*

a. *u jednom primjeru kombatiti prema kome znači: boriti se s kim.* Imaju sodati . . . kombatit jako prima neprijateljem. I. Držić 275.

b. *u drugome primjeru kombatiti kao prelazni glagol vađa da znači: navaľivati, udarati na koga, na što (objekat).* Da dođe na čestiti vam grad postupit kombatit ga. Starine. 11, 115. (1678).

KOMBEĽEVCI, Kombeľevaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom.* M. Đ. Miličević kraj. serb. 237.

KOMBINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Kombinama. Sr. nov. (god. — ?) 311.

1. KÔMBOL, *m. vidi vješalica.* — *ispoređi kombolac.* — na Braču. A. Ostojić.

2. KOMBOL, *m. prezime.* Schem. serb. 1871. 111. Kombol, nom. prop. fam., gen. Kombôla. D. Nemanic, čak.-kroat. stud. 41.

KOMBÔLAC, kombôlca, *m. kitica, na kojoj visi po više grozdova koji se suše.* na Krku. I. Milčetić.

KÔMBOS, *vidi kombost.*

KOMBOST, *m. jelo od kupusa (vidi u Vukovu rječniku).* — *Od srñnem. kompost (novovrem. komst), što je opet romanska riječ.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 'eine speise von gekochtem sauerkraut', cibi genus e brassica acida: isiječe se kiseo kupus na prokole pa se skuva; pa se onda zaluči bijelim lukom (ili pospe slaćicom), i tako se jede (us post). Nagruva se

pasuja i kombosta. D. Obradović, sav. 57. — *I bez krajnje t.* Kupusa kombosa. M. Đ. Miličević, slava. 29.

KOMBULEVALA, *f. vidi* premet. — *isporedi* kombulevalnica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kombulevala, orbis, der purzelbaum. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. ifortag. 59.

KOMBULVÁLICA, *f. vidi* kombulevala. Kombulevalnica, orbis, purzelbaum. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. ifstg. 58.

KOMBULICA, *f. val* (morski). — *U naše vrijeme u Istri.* Kōmbulica, unda. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. ifstg. 52.

KOMBUR, *m. selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 8. — *Pomiše se od xviii vijeka.* Da bi na mejdan došli prema malomu Komburu Novljani junaci. Nar. pjes. bog. 204.

KOMČINA, *f. augm.* koinac. — *U naše vrijeme u Lici.* Neš se uz ovu komčinu uzdrijeti. J. Bogdanović.

KOMĚDIJA, *f. comoedia, vesela ili šaliva igra (u teatru).* — *isporedi* komendija. — *Po tal. commedia ili po nem. komödie.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikišinu* (comoedia, fabula), *u Belinu* (comedia, comedia 201), *u Bjelostjencevu* (komedija, prikaza, kazaka, comedia), *u Voltigijinu* (commedia, schauspiel), *u Stuličevu* (comoedia). Komedija i. N. Najesković 1, 173. Počinje komedija „Skup“ prikazana u Saba Gajčina na piru. M. Držić 188. Ako si hodio na komedije bludne... B. Kašić, zrc. 61. Komedije i muzike. I. Držić 73. Gdi se tanci čine, feste, nike brgule i komedije svitovne. P. Radovčić, nač. 531. Imaju ujesti u jednu komediju tri ali četiri svijetla viteza. M. Radnić 287. Da bi se svaku nodiju dana učinila komedija, misto bilo bi puno. A. d. Bella, razgov. 189. Što smo drugo u sve vrijeme od života neg kō na svijet uvedeni prikazaoi jedne veoma kratke komedije? B. Zuzeri 292. Bit čete se veće krat našli na jednoj prikazi, kako se govori, komediji. Đ. Bašić 70. (Pisao je) komedije Ovidius. M. A. Rejković, sat. A2b. — *U prenesenom smislu, o veselom (ugodnom) događaju.* Narav nemu (težaku) pravi komediju (na dno strane dodaje pisac: komedija ili vesela prikaza naravi), i u litu kadkad tragediju. M. A. Rejković, sat. L5b. — *o smiješnom događaju.* Svi, koji su ovo gledali, ugledali su se od čuda, ne znajući, šta će da misle o ovoj komediji. Vuk, dan. 2, 137. — *Praviti komedije može također značiti, u prenesenom smislu: praviti neprilike, dosadivati (riječima i ponašanjem).* Dok ne oženi(h) sina, sve dobro bi, a sad mi nova snaša velike komedije po kući pravi. J. Bogdanović. — *U ovom primjeru stoji u protivnom značenju (kao tragedija, žalosna igra) ili uopće kao igra, drama:* Nut' gledajte gdi se... Isus Isukrst... poše na „theatrum“ planine „Calvariae“... „Spectaculum mundo et angelis et hominibus!“ O gorka komedijo! o žalostna i tužna igro! D. Rapić 216.

KOMEDIJANAT, komedijanta, *m. vidi* komedijaš, tal. commediant. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Griješ li smrtno komedijanti i muzici? B. Kašić, zrc. 112.

KOMEDIJÂNE, *n. djelo kojim se komedija, vidi kod* komedijati.

KOMEDIJÂŠ, komedijaša, *m. čovjek koji komedija, glumac (kod a i c).* — *isporedi* komedijaš. — *U Bjelostjencevu rječniku:* komedijaš,

prikaznik „comœdus, comicus“, i u *Voltigijinu:* „comico, commediant“, „schauspieler“. — *U naše vrijeme u Lici.* „Vratrji je komedijaš, vavijek mu se moraš smijati“. J. Bogdanović.

KOMEDIJÂŠICA, *f. žensko čelade kao komedijaš.* — *isporedi* komendijašica. — *U naše vrijeme u Lici.* „Esi vidio? on ne zna ni crne probijeliti (ni riječi progovoriti) a žena mu vratrja komedijašica, da joj se vavije smijati moraš“. J. Bogdanović.

KOMEDIJÂŠKI, *adj. koji pripada komedijašima.* — *isporedi* komondijaški. — *U Bjelostjencevu rječniku:* „histrionicus“ itd.

KOMEDIJATI, komedijam, *impf. glumiti (komediju).* — *U prenesenom smislu, šaliti se, zbijati šale.* — *U naše vrijeme u Lici.* „Moram mu se smijati, vavije nošto komedija“. „Slušajte vi njegovo komedijaše, slušajte!“ J. Bogdanović.

KOMĚDIJICA, *f. dem.* komedija. — *Od xvi vijeka.* Prolog od njeke malahne komedijice. M. Držić 188.

KOMEDIJOLA, *f. tal. commediola, dem. commedia, vidi* komedijica. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka.* Komedijole sklopiti. M. Držić 3.

KOMENA, *f. ime rijeci (ili rjekama?) u Srbiji.* Između jugoistočnih veoma blagih donjih strana Vraha i ovog platova teče Stožac i Kōčotin, koji se na niže sastavljaju, pa zatim utiču u Kōmēnu, reku Krepoličku. Glasnik. 49, 804. Kōmena izvire na istočnim padinama velikog Sumorovca i teče na istok. 341.

KOMĚNDA, *f. vidi* komanda. — *isporedi* komendat. Prosinu vaše časno gospodstvo pozaradi ove naše bratje vojaka, da nam imate odpisati koji su pod vašom komendom i pod drugim kapetanima... Glasnik. II, 3, 68. (1707).

KOMĚNDANAT, komendanta, *m. vidi* komendat. — *isporedi* komandanat. — *Od xviii vijeka.* Zato jesmo išli sami komendantu. Starine. 11, 126. (1679). Komendanti koji bijahu u Gradiškom, Brodu i u Varadinu, vladahu sa svom Krajinom. M. A. Rejković, sat. B3b. Turski komendant Osman paša. J. Rajić, boj. 86. Postavi za kapetana ili komendanta moga pračeda. S. Tekelija. letopis. 119, 15. Komendant srpski. P. M. Nenadović, mem. 185.

KOMĚNDÂR, komendára, *m. vidi* komandar. — *isporedi* komendat. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Bog ubio Ćiru komandara! s Turcima se Ćiro dogovara da izdade ožhevit grada. Nar. pjes. petr. 3, 622.

KOMĚNDÂT, komendáta, *m. zapovjednik, poglavar (kod vojske a i drukčije), vidi* dafe u Vukovu rječniku. — *isporedi* komendanat, komandanat itd. — *Od nem. kommandant (franc. commandant, tal. comandante).* nije mi jasno, zašto se prvo a promijenilo na e; lakše je razumjeti, kako je ispalo drugo n: već u praslavenskom jeziku nije se uzdržalo n pred drugijem konsonantom; naš ga narod dosta lako izgovara, da pače ga gdje i umeće gdje mu nije mjesta (n. p. u komendija); ali kad to biva u kojem vaju da nije svak umetao a među n i t, te se htjelo izgovarati komendant što je dvostruko protivno našem narodnom jesiku. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu:* „der kommandant“, „dux“. ova riječ nije bila poznata u Srbiji do godine 1804,

nego je po tom prešla onamo odovud (iz Srijema i iz Bačke), poglavar, cf. upravitelj. — Velikomu komendatu i zapovidniku sve kostajničke krajine. Starine. 12, 34. (oko 1703—1706). Da su komendati u Bacištotu danom a noćom u gradu. Glasnik. II, 3, 108. (1708). U početak i zastavnik i vojvoda iliti komendat špański na smrt rañen pade... I zato je ovi komendat novi sve u ime Saverije zapovidao. A. Kanižlić, fran. 69. Komendat moskovski. A. Tomiković, živ. 23. Komendatu od strelca. 59. Ta Jakova srpskog komendata. Nar. pjes. vuk. 4, 163. Komendatu od Šapca bijela. 4, 247. Ajduk Velko, vojvoda krajinski i komendat negotinski. Vuk, dan. I, 70. Ove je godine vojska srpska bila već dosta uredna. istina da je bilo nekoliko veliki starešina koji su po nekolike najie posvajali, ali je opet svaka najia imala svoga komendata, svaka knežina vojvodu... grada. 11.

KOMENDÂTÂR, komendatâra, *m. tal.* commendatario, *od prilike isto što u Hrvatskoj prebendar.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Biskupi, opati, priručnici il' komendatari... Š. Budinić, ispr. 131.

KOMENDÂTOR, *m. tal.* commendatore, *viši član viteškoga reda, koji nosi redni znak obješen o vratu, (franc. commandeur, nem. komtur).* — *U pisca našega vremena.* Komendator 'komthur'. Zbornik zak. I, 1028. Komendator reda Frañe Josipa I. 1865. 48.

KOMENDÂTORSKÎ, *adj. koji pripada komendatorima.* Sa ratnom dekoracijom na krstu komendatorskom. Zbornik zak. 1866. 5.

KOMENDÂTOV, *adj. koji pripada komendatu.* — *U Vukovu rječniku:* 'des kommandanten', 'imperatoris'.

KOMENDÂTSKÎ, *adj. koji pripada komendatima.* — *U Vukovu rječniku:* 'kommandanten', 'imperatorium'.

KOMENDIJA, *f. vidi komedija, od koje riječi postaje umetanjem glasa n, isporodi komentijan, Melentije.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* '(mit dem rhinesmus) die komodio', 'comœdia'. Dogovore se njih dvojica trojica, da s jednim, koji ne zna za ovu prijavu, izgraju komendiju. Nar. igre. vil. 1868. 759.

KOMENDIJÂŠ, komendijâša, *m. vidi komedijaš.* — *isporodi komendija.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('der komödiant', 'comœdus'). Da je veliki komendijaš. Bos. vila. 1887. 892.

KOMENDIJÂŠEV, *adj. koji pripada komendijašu.* — *U Vukovu rječniku:* 'des komödianten', 'comœdi'.

KOMENDIJÂŠICA, *f. žensko čefude kao komendijaš.* — *U Vukovu rječniku:* 'die komödiantin', 'comœda (mima, mulier scenica)'.

KOMENDIJÂŠKÎ, *adj. koji pripada komendijašima.* — *U Vukovu rječniku:* 'komödiantisch', 'scenicus'.

KOMENDIRAC, komendirca, *m. vidi komendat.* — *isporodi komendirac.* — *U naše vrijeme.* Svaki vezir ili drugi komendirac. P. M. Nenadović, mem. 289.

KOMENDIRÂNE, *n. djelo kojijem se komendirâ.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMENDIRATI, komendirâm, *impf. vidi komandovati.* — *isporodi komandirati i komendat.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 'kommandiren (gebieten)', 'impero', cf. upravljati.

Onda je Petar komendirao svoje nove vojnike. A. Tomiković, živ. 63. Već sa onog Stojana risara što u kolu svakom' komendirâ. Nar. pjes. vuk. 1, 630. Prvo jeste Lazarević Luko koji Šapcem komendirâ gradom. 4, 226.

KOMERA, *f. ime žensko u nar. pjes.: Ne ženi se Komerom divojkom: Komera je odveć sañivica.* A. Ostojić.

KOMERDA, *vidi komarda, b, a) na kraju.*

1. **KOMESÂR**, komesâra, *m. vidi povjerenik.* — *isporodi komesarij, komisar.* — *Od tal. commessario (što je ostarjela riječ u književnom jeziku; ali se još čuje u dijalektima).* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (komesari, 'curator', srl. 'commissarius'). Budi ti milost dati i preporučiti konsuloma... ili negovéma komesaroma... da oni prodadu i pošlju k nam u ruke. Spom. sr. I, 131. (1415). I pri rečenih komesarih da se najđu. Mon. croat. 291. (1589). Biše bio od prije u svetoj roti komesar. B. Kašić, in. 106. Nukići su rekli da ćete za dugo biti kod komesara. Starine. 12, 23. (oko 1696—1708). Opraviše da more provincija po sebi obirati komesare. Norini 57.

2. **KOMESAR**, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Sr. nov. 1875. 859.

KOMESARAC, komesarca, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 55.

KOMESARIJ, *m. vidi 1. komesar.* — *U glagolskijem rukopisima xv vijeka.* Prokaratur i komesarij. Mon. croat. 84. (1460). I ako je čiji komesarij, jeli svršil odlučenje mrtvih. Starine. 23, 132. (1496). I ako je bil komesarij koga koli človiaka i jeli učinil kako je on naredil v tištament. 149.

KOMEŠIJA, *f. vidi povjerenstvo.* — *isporodi komisija.* — *Ima i tal. commissione (što je ređe nego commissione), ali naša riječ ipak kao da je došla od nem. commission.* — *U naše vrijeme.* I kad bi kojom srećom praviteljstvo srpsko odredilo komesiju. Vuk, odg. na laži. 26. Pisato sovjetu, kako je došla kod nas komesija. Djelovod. prot. 169. 'Eli ga ubio vrlo?' 'Es bome, već je i komesija na to dolazila'. J. Bogdanović.

KOMEŠ, *m. vidi grof.* — *Od srlat. comes.* — *U jednoga pisca xviii vijeka iz Istre.* Rudolfa prvoga komeša ili kneza od Ašpurg... F. Glavinic, cvit. 138b. Komeš Martin Frangepan. 140—141. — *I sad se govori u Hrvatskoj, n. p. komeš turpoljski.*

KOMEŠÂNE, *n. djelo kojijem se što komeša.* — *U Vukovu rječniku:* 'die bewegung', 'comotio'. — *U ovom primjeru znači što i komišanje, te može biti da tako treba čitati:* Ne gleda se strogo na pozajmicu u komešanju kukurusa. V. Bogišić, zborn. 482.

KOMEŠATI, komešâm, *impf. mešati, mutiti;* komeša me, muči me, prevraća mi creva. Podunavka. 1848. 58. — *Akc. se mijenâ u praes. 1 i 2 pl.: komešâmo, komešâto, u aor. 2 i 3 sing. komešâ, u part. praet. act. komešâo, komešâla, u part. praet. pass. komešân.* — *U naše vrijeme.* — *Značenje je, kao što se reklo, miješati, ali ima i refleksivni oblik (sa se), za koji nije posve isto značenje u Vukovu rječniku:* 'sich in bewegung setzen', 'commoveri' (dakle micati se). — *U ova dva primjera oblik je sa se pasivan:* Sve čestice kluka ne vraćaju se jednako i ne komešaju. P. Bolić, vinodj. 2, 160. Sve se komeša. 2, 165.

KOMÊTA, *f. repata svijesda, lat. i tal. cometa.*

— *U nekijeh pisaca od xvi do xviii vijeka.* Jedna kometa, jedna vlasata dlga zvezda kako meć, jedno cilo godišće stojiše nad Jerusolimom. Postila. ib. Pod kim nebom ne začu se udna sdraka kē komete? J. Kavašin 879b. Zvizde zamaške jesu komete... A. Tomiković, gov. 805.

KOMETNIK, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdijel. 189.

KOMGA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu potarevačkom.* Niva u Komgi. Sr. nov. 1868. 195.

KOMICÉ, *adv. vidi okomice.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide nakomice). Pak komice u zemlju umakni. J. S. Reljković 818. Dok list s drvja ne pada komice. 316. Koje komice u visinu rastu. 150. „Ajno komice niz ovo drvo saći“. „Ma komice pa' s drveta“. J. Bogdanović.

KOMICÉNE, *n. djelo kojijem se što komiči.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMICITI SE, *kômîčim se, u Vukovu rječniku:* orah kad sazre da se može luskati s njege skinuti, onda se komiči „sich schälen lassen“ s dodatkom da se govori u Barani. — *isporedi komiti.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. kômîčsh; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kômîči.*

1. **KOMIC**, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krhvačkoj.* Razdijel. 42. — *Pomišne se xvi vijeka.* Mersin i Komič. Mon. croat. 222. (1527). — *Ima i u Vukovu rječniku kod riječi Komača (vidi).*

2. **KOMIC**, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Ivanu Komicu iz Đulковиća. Glasnik. II, 1, 175. (1808).

KOMICANIN, *m. čovjek iz mjesta Komiča.* V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina:* Komičani.

KOMICANKA, *f. vidi Komička.* J. Bogdanović.

KOMICKI, *adj. koji pripada selu Komicu.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KOMICKIŃA, *f. žensko češade iz Komiča.* V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KOMID, *m. cummi alexandrinum, gummi arabicum, neka vrsta smole bjelkaste ili žućkaste i prozirne što se dobiva iz nekoga drveta (Acacia senegalensis Ait.) u Africi, i upotrebljava se za liječenje, za građenje crnila, kao lijek od kašlja itd. — isporedi komida.* — *Od sgrč. i novogrč. κομίδιον.* — *U ćirilovskom rukopisu xvii vijeka pisanome crkvenijem jezikom.* Da jest komid čist jak leđ, ni bel ni crn, i da jest komid alexandrijsky. Glasnik. 25, 33. — *vidi još kod kalakan.*

KOMIDA, *f. vidi komid.* — *U Stuličevu rječniku:* komida ladanova, vrsta smole, „gummi ladan“. — *Ne zna se gdje je Stulić našao ovu riječ; po svoj prilici nije pouzdana u ovom obliku.*

KOMIDBA, *f. komješe (kukuruz) što se obavlja nekako svečano i veselo (vidi u Vukovu rječniku).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (das abblatten der kukuruzkolben, wobei ein nachbar dem andern hilft' „demitto foliorum a fructu zae“. u Srbiji po naj više beru kukuruz s komušinom, pa poslije idu na komidbu, kao na mobu, jedan drugome te kome i pjevaju i pripovijedaju). U selu na komidbi zovne Mitar Živanoviću svastikom. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 27.

KOMIG, *m. vidi komiga, b).*

KOMIGA, *f. ime dvjema starijem porušenijem*

crkvama u Srbiji. — *Po onome što se kaže kod b, moglo bi biti srodno s 4. kom i značiti uprav vis na kojemu je crkva.*

a. *u okrugu niškom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 16.

b. *Komiga ili Komig u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 356, gdje se dodaje: Neki seljaci zovu „Komiga“ celo brdo na kom je ta crkva.

KOMILAC, *kômioca, m. čovjek koji komi.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* „der (kukuruz-) schäler“, „excorticator“. — *Ili joj se pred komiocima učini sramota.* Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 27.

KOMILAVKA, *f. vidi kamilavka.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Izvuče iz zobnice masnu kamilavku. Bos. vila. 1892. 167.

1. **KOMIN**, *komina, m. focus; fumarium; culina.* — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kômine, kômini.* — *Od lat. caminus (od grč. κάμινος; vađa da nije), ali preko talijanskoga ili možebiti drugoga romanskoga jezika (vidi kod kelomna), po sjevernijem krajevima može biti preko nem. kamin.* — *Od xvi vijeka (vidi kod c), a između rječnika u Mikajinu* (komin, dimjak „caminus, fumarium, vaporarium, spiramentum“; komin, ognjište „focus, caminus“, u Bjelostjencevu (komin, ognjište „focus, caminus“, u Jambresičevu („focus“, u Voltigijinu („camino“, „rauchfang“); u Vukovu: 1. (u Dubrovniku) „die küche“, „culina“, cf. kužina. — 2. „der rauchfang, schornstein“, „fumarium“ (ital. „cammino“), cf. dimnjak.

a. *focus, ognjište.* Veće crno nego ugljen s komina. Korizm. 12a. Zove ga (pakao) komin i fornažu. 24b. A starice na kominu uz bukaru cijela pića... J. Kavašin 170b.

b. *dimnjak.* Nasoli ga i stavi u komin. M. Držić 287. Komin novi brzo očadi. (D). U kominu što stoji, il' se čadavi il' gori. (Z). Poslov. danič. Komingija čisti komin u jutru. D. Obradović, basn. 72. S tim pomišaj od komina crni. J. S. Reljković 140. I njihova ugleda se marva, i češće im dimli komin. Osvetn. 2, 30. Komin (= dimnjak). M. Đ. Milićević, s dun. 107. — *U ova dva primjera kao da je samo rupa na krovu kud izlazi dim:* Kad čovik uniđe u kuću prije nego su zrake sunčane kroz komin ili kroz oblok prosjale ništa ne vidi po aeru u kući, ali kad zrake sunčane kroz komin uniđu, kako se vidi naj manji prašak...! F. Lastrić, ned. 16. (Pomfiva ženska glava) izmete sve nuglove, zaviri pod police, pod načve, saje mahne po veriga i izpod komina. 89. *isporedi bađa.*

c. *kužina.* Što smo tuste pak mahače, komin dava nam harače. I. Đorđić, pjesn. 346. I u kominu Boga moli. (Z). Poslov. danič. Govorila tica lastavica: „Blago tebi, siña kukavice! kad s' ne ležeš kući u kominu“. Nar. pjes. vuk. 1, 559. Tiho mi hodi tamo do komina, ter si daj nagni kupčiću vina. Jačke. 71.

2. **KOMIN**, *komina, m. vidi kmin i kumin.* — *Akc. je kao kod 1. komin.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (komin, trava „cuminum, cyminum“; komin divji „caucalis“, u Jambresičevu („cuminum“, u Stuličevu (komin pitomi, trava „cuminum, vel cuminum domesticum“; komin diviji, trava „cuminum silvestre“, u Vukovu: komin (divji i pitomi), (u Dubrovniku) trava „art pflanze“, herbae genus (Cuminum cyminum L.). — *Komin, cuminum* (Bjelostjenac), Carum carvi L. (Lalangue, Sladović, Sabljar), v. kmin. Komin divji, cimino salvatico (Kuzmić,

rukop. xvi vijeka), seseli, siler montano (Skurla), Seseli montanum L. (Alsinger). Komin pitomi, comino domestico (Kuzmić, rukop. xvi vijeka), Cuminum cyminum L. Komin slatki, Anisum (vulgare) Grtli. (Bjelostjenac, Lalangue). B. Šulek, im. 151.

3. KOMIN, m. mjesno ime.

a. selo u Dalmaciji u kotaru makaranskom. Repert. dalm. 1872. 20. — *Pomiše se od xviii vijeka.* Od Komina. Norini 85.

b. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 86.

c. prije našega vremena pomiše se ovako mjesno ime. Spom. stoj. 184.

KOMINA, f. kao da je naj starije značenje bilo kora, fuska; ali se kasnije upotrebljavalo za onaj dio od kakva voća (fuske, pa i fuske i košćice) što ostaje, kad se od onoga voća što pravi (n. p. od grožđa vino, od maslina uje), dan današnji po različnijem mjestima ima različna značenja. — isporodi 2. kom. — *Može biti praslavenska riječ, ako je ista što letska kamins, kaminis, jelova ili hrastova kora; ali se sad nalazi samo u našem i u bugarskom jeziku. — Nejasno je postać, jeli stariji oblik komina ili kom: čini se da je veća prilika kad bi prvo postalo od drugoga nastavkom ina (ne bi trebalo shvatiti kao augmentativ, nego kao materijalni supstantiv), i to bi se potvrdilo drugim riječima što postaju od kom, kao komiti, komušina itd., ali se tome protivi letski oblik (ako je upravo srodan) po kojemu bi već u naj starije doba u osnovi bio nastavak in. — Između rječnika u Mikalčinu (komina, dropina, vinacea), i u Vukovu (1. 'die treber', 'recrementum', n. p. komina od grožđa ili kao što se u Boci govori od maslina pošto se smeju i istiješte. — 2. od oraha 'die grüne schale der nuss', 'cortex nucis'). — Po Vukovu su rječniku tri osobita značenja: a) što ostaje od grožđa kad se pravi vino, vidi drop. — ovako je značenje kod velike većine naroda, i potvrđuje se xviii vijeka u Mikalčinu rječniku. Jiduč š nima mekiše i kominu. E. Pavić, ogleđ. 577. Sipati iz kese onu kominu. Z. Orfelin, podr. 103. Vino i komina. Srp. zora. god. 2, sv. 2, str. 43. — b) što ostaje od maslina, kad se pravi uje. — ovakovo je značenje u Dubrovniku (P. Budmani) i u Boci kotorskoj. — obično se upotrebljava samo množina: komine (P. Budmani). — c) zelena koža na fusci od oraha.*

KOMINAC, kominca, m. prezime. — U naše vrijeme. Milenko Kominac. Rat. 177. Jovan Kominac. 407.

KOMINAČA, f. kuharica ili drugo žensko čelade što svagda stoji u kuhini ili uz ognjište, vidi 1. komin, a i c. — Reče se samo s preziračem. — U Vukovu rječniku: vide pepeluš a s dodatkom da se govori u Dubrovniku.

KOMINANE, n. djelo kojijem se komina. — U Vukovu rječniku. — I u jednom primjeru xviii vijeka. Kominane (može biti da treba čitati kominane) iliti luštenje kukurūza. A. Kanižlić, utoč. 476.

KOMINATA, f. dimnjak. — Od ostarjele talijanske riječi camminata (isporedi franc. cheminée), ili iz drugoga romanskoga jezika (vidi kod kelomna). — U naše vrijeme u Dubrovniku, ali mi se čini da se nalazi (ne spominem se gdje) i u M. Držića (dakle još xvi vijeka).

KOMINATI, kominâm, impf. u Vukovu rječniku: vide kominati, n. p. orahe s dodatkom da se govori u Boci kotorskoj.

KOMINGIJA, m. vidi dimnjačar. — Postaje od 1. komin turskijem nastavkom ġija (gi). — U jednoga pisca xviii vijeka. Komingija čisti komin u jutru. D. Obradović, basn. 72.

1. KOMINIĆ, m. dem. 1. komin. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

2. KOMINIĆ, m. vidi 2. komin (upravo je deminutiv). — U Mikalčinu rječniku: kominčić, trava od voća, cuminum, cyminum.

3. KOMINIĆ, vidi kominik.

KOMINIK, m. mjesno ime, može biti da glasi drukčije. — U spomeniku xiii vijeka. U Komyňnyk. Spom. stoj. 9. (1254—1264). — -kь može se čitati i č.

KOMINSKI, adj. koji pripada kominu. — Načineno u naše vrijeme. U kadah kominskih (maischbehälter). Zbornik zak. 2, 370.

KOMIN, m. vidi 2. komin. — Između rječnika u Belinu (u drugom izdanju): komin divji, siler-montano o seseli massilense, erba medicinale, siler montanum 328b. — Komin divji (Kuzmić, Pizzelli, Aquila-Buč), v. komin divji. B. Šulek, im. 151.

KOMINAČA, f. motka, kojom se bača zatvora, bačenača. u Lici. V. Arsenijević. Ravna ode-bela grana, toliko dugačka, koliko je od ognjišta do bage, zove se 'komihača'. s komihačom se svaku večer bača zatvora, i stoji vavije uz ognjište. J. Bogdanović.

KOMINANE, n. djelo kojijem se komina. — Između rječnika u Vukovu. — vidi i kominane.

KOMINAK, m. vino ispod komine, koje se pije već kiselo, ne slatko (u Srbiji). D. Daničić.

KOMINATI, kominâm, impf. vidi komiti. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kominâmo, kominâte, u aor. 2 i 3 sing. kominâ, u part. praet. act. kominâo, kominâla, u part. praet. pass. kominân. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: vide komiti (kukuruz) s dodatkom da se govori u Barani. — U jedinom primjeru stoji u prenesenom smislu: Još lakomiti to govori, kad izjeden svoj puk kori: 'Sve što imam, to potroše, i živa me izjedoše'; a od tog se ne spominja, kako zato ni kominâ. V. Došen 59b.

KOMIRIĆ, m. selo u Srbiji u okrugu podrinskom. K. Jovanović 185.

KOMIRIĆSKI, adj. koji pripada Komiriću. Komirićka (opština). K. Jovanović 185.

KOMISAR, komisara, m. vidi komesar, tal. commissario, nem. kommissär. — Od xvi vijeka. Komisarjev i ostalih sudac. Š. Budinić, ispr. 190. Kano komisar četa carevi. A. Tomković, živ. 157. Komisar krajevski u stvari zdravlj. G. Peštalčić 247. Sa brojem ispitnih komisara. Zbornik zak. 1, 180. Imadu komisari obih vlada pronaći temelj vrijednosti. 1866. 12. i u Šulekovu rječniku: 'commissär'.

KOMISARICA, f. komisareva žena. — U naše vrijeme u Istri. Komisarica, uxor commissarii. S. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftsg. 61.

KOMISARIJ, m. tal. commissario, vidi komisar. — Na jednom mjestu xviii vijeka pisano komisari (radi slika); po smislu treba da je jednina, premda je možebiti pisac htio napisati množinu (samo radi slika). ako je ovako, to je ova riječ samo plur. komisar. Blag Soranco, mudar Nani, ki metnuše meje s cari, zadnji i Ivan bdeć Grimani, na granicah komisari, ki

protegnu i saglavi trojni mejaš u svoj stavi. J. Kavašin 209a.

KOMISARIJÂT, *m. nem.* commissariat, *komisarev ured, vidi* povjereništvo. — *U naše vrijeme.* Posredovanjem političkih vlasti i dotičnoga bojnoga komisarijata. Zbornik zak. 2, 658. Komisarijat redarstveni na postaji željezničkoj. 1863. 321. i u *Šulekovu rječniku*: 'commissariat'.

KOMISIJA, *f. vidi* povjerenstvo; naredba, narugbina. — *Od tal. commissione ili od nem. commission.* — *U naše vrijeme.* Komisija ima pasiti, dali se i na koliko kod pojedinih ureda pojavljuje potreboća... Zbornik zak. 1853. 63. Komisiji vojno-prinno ne imadu se predstaviti samo novačetu podvrženi. 1866. 9. — Nijedan trgovac ne ima pravo drugu robu u komisiju uzeti. 1, 287. — *I u Šulekovu rječniku*: 'commission'.

KOMISIJŌN, *m. vidi* komisija. — *U jednom primjeru xvi vijeka.* Tri artikuli izneti su iz komisijona. Mon. croat. 291. (1589).

KOMISIJŌNALAN, komisijŏnalna, *adj. koji pripada komisiji.* — *Naćineno u naše vrijeme od nem. commissionale (tal. commissionale).* Komisijŏnalna vijećana glade manipulacije u službi poštanskoj... Zbornik zak. 1865. 11. — *Ima i adv. komisijŏnalno.* Da vlast prosuđuje te sprave komisijŏnalno. Zbornik zak. 1863. 201.

KOMIŠAĆ, komišaća, *m. čovjek koji komiša, vidi* komilac. — *U naše vrijeme u Bosni.* Šala među komišaćima. Bos. vila. 1891. 227.

KOMIŠAK, komiška, *m. goli klip kuruze.* — Berkasovo u Srijemu. — *isporedi* komiška i komiškati.

KOMIŠAŊE, *n. djelo kojijem se komiša.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMIŠAR, komišara, *m. vidi* komisar. — *U jednoga pisca iz Istre xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (komišar, poučnik 'commissarius', v. naredbenik).* Bi učinjen komišar general od cismontane familije. F. Glavinici, cvit. 149b.

KOMIŠATI, komišam, *imperf. vidi* komiti (*kukuruz*). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Prestavši komišati. Bos. vila. 1891. 210.

KOMIŠAVAC, komišavca, *m. orah koji je već zrio pa spada s njea ona zelena kora.* (u Srbiji u okrugu užičkom). L. Stojanović. — *vidi* komina, c); *isporedi* komišati.

1. **KOMIŠIJŌN**, *f. naredba, vidi* komisija. — *U jednom spomeniku xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku:* komiŏion, 'mandatum', srl. 'commissio'. — Tebe dasmo ovuj našu komiŏion. Spom. sr. 1, 148. (1420).

2. **KOMIŠIJŌN**, *m. vidi* komisija. — *U naše vrijeme u Istri.* Komiŏijon da j' šal na lice mjesta... Naša sloga. god. 21, br. 1.

KOMIŠIJŌN, *m. vidi* 2. komiŏijon. — *U naše vrijeme u Istri.* Komiŏijŏn, it. commissione (*u Istri*). Naša sloga. god. 15, br. 28.

KOMIŠILAC, komiŏioca, *m. čovjek koji komiša kukuruz.* I. Pavlović.

KOMIŠKA, *f. fuska, vidi* 2. kom i komina, c). — *U Stuličevu rječniku:* 'buccia, scorza, come dell' uovo, castagne etc.', 'cortex'.

KOMIŠKÂŊE, *n. djelo kojijem se komiša.* — *U Vukovu rječniku.*

KOMIŠKATI, komiškâm, *imperf. vidi* komiti (*uprav je deminutivni glagol*). — *Akc. je kao kod* komiŏnati. — *U Stuličevu rječniku:* 'delibrare, decorticare, cortice denudare', i u *Vukovu*:

dim. v. komiškati s dodatkom da se govori u Boci.

KOMIŠUĽA, *f. neka biŏka.* KomiŏuĽa, Teucrium polium L. (Alschinger), v. Kamiŏula. B. Šulek, im. 151.

KOMIT, *adj. vidi* okomit, omčit. — *Naćineno u naše vrijeme.* Komit, math. phys. (okomit, omčit, osovit) 'lothrecht', tal. 'perpendicolare, a piombo', fre. 'aplombe'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMITÂT, *m. vidi* županija, srlat. comitatus (*od comes*). — *Od xviii vijeka.* U komitatu požeŏkomu primine opat. A. Kaniŏlić, utoč. 872. Komitât, it. comitato. (u Istri). Naša sloga. god. 15, br. 13.

KOMITENAT, komitênta, *m. vidi* naručitelj, nem. kommittent. — *U naše vrijeme.* Da opravnik učinene narugbine svojim komitentima javlja. Zbornik zak. 3, 798.

KOMITÊT, *m. vidi* odbor, nem. (uprav franc.) comité. — *U naše vrijeme u pisaca.* Ako predlozi komisije, odbora ili komiteta, sačinjeni o ovakovih predlozih... Zbornik zak. 1863. 347.

1. **KOMITĽ**, kômim, *imperf. fuŏtiti, čistiti (kukuruz* od olvine, slame, komuŏine), *isporedi* komiŏnati, komiŏati, komuŏati, korubati, suŏžbati itd.; *kruniti, runiti.* — *Akc. se mijeŏa u praes. 1 i 2 pl.: komimo, komite, u aor. 2 i 8 sing. kômĽ, u praes. pass. kômĽen.* — *Postaje od 2. kom.* — *U Vukovu rječniku:* 1. 'schâlen (den kukuruz)', 'solvo cortice'. — 2. 'auskôrnen', 'grana eximere'. cf. kruniti.

2. **KOMITĽ**, komim, *imperf. u jednoga pisca xviii vijeka znači: zabadati, i jamačno tako da ono što se zabada stoji okomice na onome u što se zabada.* — *Osnova je 4. kom.* Širom palca pod kolinom lomi (*kalam*), i u đablo gdi kalamiš komi. J. S. ReĽković 86. Bistvo vrime kad prid minu vidim, po tri dana ŏe (*kalam*) prid ovu lomim, i u semĽu prizrađitu komim, koja ima pomiŏanog piska, ali ŏega nek nije od viŏka; u ŏem sočni kalami se stane. 148. — *U naše vrijeme u pisaca znači:* ad perpendiculum exigere, kuŏati (*kalamirom*), *stoji li što okomice prema zemĽi.* Komiti, arch. lothen, bleien, einlothen', fre. 'plomber, prendre l'aplomb', egl. 'to try with the plummet'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMĽZA, *f. vidi* Komiŏa. — xviii vijeka. Po popu Andriji VitaĽiću Viŏaninu iz Komize. A. VitaĽić, ist. 1.

KOMIZGATI SE, komizgam se, *imperf. jednako se micati, nemirno stajati.* — *U naše vrijeme u Slavoniji.* Što se komizgaŏ kao orvĽiv? (Kaŏe se, kad tko ne sjedi ili ne leŏi mirno, nego se neprestano mičo, diŏe, spuŏta, okreće, vrti, nogama i rukama radi). Nar. posl. stojan. 45.

KOMIZNUTIĽ, komiznem, *pf. znači* da je lastavica strelimice pred prozorom ili pred vidikom proletjela. 'Koŏa bi ptica komiznula kaj lastavica?' U Posavini. F. Hefele.

KOMĽZA, *f. ime trgoviŏtu na otoku Visu u Dalmaciji (u kotaru hvarskom), tal. Comisa.* Repert. dalm. 1872. 18. — *isporedi* Komisa. — *Pomiŏe se od xvi vijeka.* A pak (*nam je*) putovati k Visu na Komiŏu. P. Hektorović 49.

KŌMJEN, *m. vidi* Komnen. — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka.* Komjene Jaŏniloviću. Nar. pjes. bog. 136. — i u *naše vrijeme u okolini dubrovačkoj i u bliŏnoj Hercegovini.* P. Budmani.

KOMJÊSÂR, komjesára, *m. vidi* komesar. —

U jednoga pisca Bošnjaka xvii vijeka. Fra Evangelista od Gabijana, komjesar đeneralov. M. Divković, bes. xiv.

KOMKAŃE, *n.* *vidi kod* komkati.

KOMKATI, komkam, *impf. pričešćivati.* — *Od lat. communicare.* — *Stilovenski je oblik komkati; u našem jeziku nije, koliko znam, potvrđ-na riječ; samo u rukopisu xiii vijeka pisanome crkvenijem jezikom ima verbalni supstantiv komkanije, što znači djelo kojim se komka ili kojim se ko komka.* (1) komkani(ji) rekše u pričešćeni(ji) sv(e)štenika. Zborn. drag. srečk. 5.

KOML-, *vidi* Koml-.

KOMLĚNAC, Komlěnca, *m.* *ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 50.

KOMLENIĆ, *m.* prezime u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Šem. prav. 1878.

KOMLENIĆ-BRDO, *n.* *vidi* Komlenići.

KOMLENIĆI, *m. pl.* *ime seocu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 62. — *Zove se i Komlenić-brdo.* Schem. segn. 1871. 70.

KOMLETINCI, Komletinaca, *m. pl.* *ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijel. 149.

KOMLIN, *m.* *ime muško.* — *Prije našega vremena.* Komlinb. S. Novaković, pom. 70. — *Može biti da je isto što Komljen.*

KOMLINOVIĆ, *m.* prezime. — *U Daničičevu rječniku:* Komlinovići, knez Pavko Komlinovići iz Huma 1494. M(on. serb). 379.

KOMLOVINA, *f.* *ime mjestu u Srbiji u okrugu vafevskom.* Livada Komlovina. Sr. nov. 1878. 147.

KOMLAG, *m.* u *Daničičevu rječniku:* Komlag, između drugoga što je car Lazar dao Ravanici bješe i „crkva Komlag svetyj Nikola“. M(on. serb). 198. (1881). — *isporedi* Komiga i Komig.

1. KOMLANIN, *m.* čovjek iz sela Koma (*vidi kod* 4. kom). J. Bogdanović. — *Množina:* Komlani.

2. KOMLANIN, *m.* čovjek iz grada Koma u Italiji (*vidi* Komo). — *U Belinu rječniku:* „Comasco, di Como“, „Comensis“ 205b. — *Množina:* Komlani.

KOMLANKA, *f.* žensko čefade iz sela Koma (*vidi kod* 4. Kom). J. Bogdanović. — *Gen. pl.:* Komlanākā.

KOMLEŃ, *m.* *vidi* Komnen. — *Nalazi se pisano ćirilovskim slovima i sa -mle-, a i sa -mlě-, ali jamačno treba čitati -mje- (premda ima i Komlenac, Komlenić, Komlenići).* — *Od prije našega vremena.* KomleŃ (acc. Komlena, Komlěna, Komlylena). KomleŃ (acc. Komljena). S. Novaković, pom. 70. Upisa stricu Verněcu i KomleŃu pomenik. Magaz. 1868. 165. (po starijem rukopisu). — *I u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj i u bliznoj Hercegovini.* P. Budmani.

KOMLEŃA, *f.* *ime žensko prema muškome Komljen, vidu* Komnenija. — *Radi -mle- (mj. -mje-) vidu kod* Komljen. — *Prije našega vremena.* KomleŃa (acc. Komlena, Komlěna). S. Novaković, pom. 70.

KOMLEŃIJA, *f.* *vidi* Komnenija. — *Radi pisaŃa -mle- mj. -mje- vidu kod* Komljen. — *Od prije našega vremena.* Komlenija. Komljenija. S. Novaković, pom. 70.

KOMLEŃOVIĆ, *m.* prezime (po ocu KomleŃu). — *U naše vrijeme.* Boca 23.

KOMLEŃ, *m.* *vidi* Komljen i Komnen. — *Prije našega vremena.* KomleŃ (acc. KomleŃa). S. Novaković, pom. 70.

KOMLEŃA, *f.* *vidi* Komnenija i Komljenija. — *Prije našega vremena.* — *Radi pisaŃa -mle- mj. -mje- vidu kod* Komljen. KomleŃa. S. Novaković, pom. 70.

KOMLEŃE, *n.* *djelo kojim se komi (vidi 1. komiti).* — *Između rječnika u Vukovu.* Ovako pričaju bake na komleŃu kukuruza. Nar. prič. vil. 1868. 111.

KOMNA, *f.* *ime žensko (jamačno hyp. Komnenija).* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

KOMNEN, *m.* Κομνηνός, carsko prezime vizantijsko; u našega naroda *ime muško.* — *Po naj starijim primjerima vidu se da se izgovaralo* Komnjen, *te su od toga postali oblici* Komnen, Komljen, KomleŃ, Komjen, Komlin (*vidi sve ove riječi*).

a. kao prezime. — *Od prvijeh vremena svagda (u starijim rukopisima) s ě ili jo. vidu u Daničičevu rječniku:* Komněněs, car grčki „Alexa Komněněs“, tasi kralju Stefanu Prvovjedenanom. Sa(va, sim. pam. šaf). 2. „Alexi Komněněs“. M(on. serb). 1 (*nije stari spomenik*). car grčki „Anđronikě Duka Angelě Komněn Palewlogě“. G(lasnik). 11, 191.

b. kao muško ime. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu:* „mannsname“, „nomen viri“ („vom griechischen Κομνηνός?“). KomněŃ (acc. Komnena, Komněna, Komlynena). S. Novaković, pom. 71. Tebe bi, kume Komnena, bilo za čudo. V. Vrěvić, niz. 146. — *Često se u narodnijem pjesmama pominje junak s ovijem imenom (vidi:* Zna se da je se ove 1435 godine na čelo toga pokreta stavio Arijanit Komnen Golemi, ... junak jedan kojim se Arbanija i danas ponosi i o kome i naše narodne pesme imaju nejasne spomene u Komnen-barjaktaru. Č. Mijatović, desp. Đ. Branković. 1, 213). U nekoga Komnen-kaurina. Nar. pjes. vuk. 2, 455. Onda veli Komnen vojvoda. 2, 456. naj češće ga zovu Komnen barjaktar, i pjevaju o njemu kao da je seŃski uskok, i to mnogo puta uz Iva SeŃanina, kojemu je katkad brat a katkad samo pobratim. I sa šŃima SijeŃanin Iva, sa šŃim brat mu Komnen-barjaktare. Nar. pjes. vuk. 3, 173. Gospodaru, Ivo SeŃanine! ... nego daj mi Komnen-barjaktara. 3, 207. Al' sam ide Komnen-barjaktaru, pa on reĉe SeŃanin-Tadiji. 3, 288. S jedne strane od SeŃa Tadija, s druge strane Komnen-barjaktaru, s treće strane Kotarac-Jovane. 3, 290. Pre(d) tom ĉetom SeŃanine Ivo, a za njime Komnen-barjaktaru. Pjev. crn. 47b. To ne hoće Komnen-barjaktare, no Ivanu rijeĉ besjedaše: „O Ivane, mio pobratime!“ 47b. Vino pije Komnen-barjaktare s svojim puncem Gavran-kapetanom, tamo dole u Kotaru ravnu. Nar. pjes. juk. 422. — *I ovi su primjeri iz pjesama u kojima se drugdje junak zove „Komnen barjaktar“, ali se u prvom zove „Jeniĉ Komnen“ a u drugom „sin Janka od Kotara“:* A bolega ne biše junaka od sokola Jeniĉa Komnena, Vuk-despota mlađana netjaka. Nar. pjes. juk. 86. Ćuješ li me, od Kotara Janko? Ti zabrani tvom Komnenu sinu ... 928.

KOMNENA, *f.* *ime žensko, vidu* Komnenija. — *Prije našega vremena.* Komnena (acc. Komnenu, Komněnu). S. Novaković, pom. 71.

KOMNENIJA, *f.* *ime žensko prema muškome* Komnen. — *Od prije našega vremena, a između*

rječnika u Vukovu: „*frauenname*“ „*nomen feminae*“ („*Anna Comnena*“). Komnenija (acc. Komneniju, Komnēniju, Komnseniju). S. Novaković, pom.: 71. Al' eto ti sestre Komnenije. Nar. pjes. vuk. 3, 464. Zataka me Laketiću Janko za njegovu sestru Komneniju. 4, 108. A sa home Komnenija mlada, mila šćerca Đurove Jerine. Nar. pjes. petr. 2, 483.

KOMNENIJIN, adj. koji pripada Komneniji. — *U narodnoj pjesmi našega vremena* (oblik Komnenijina, pisano Komnenina). Vi ste proča braća Komnenina. Nar. pjes. petr. 2, 489.

KOMNENOV, adj. koji pripada Komnenu. Dobavi mi vranca Komnenova. Nar. pjes. vuk. 2, 455. Pravo ide Komnenovu dvoru. 2, 455. Kad dođoše kuli Komnenovoj. 3, 308. A na ruke ocu Komnenovu. Nar. pjes. juk. 328.

KOMNENOVIC (Komnēnović), m. prezime (po ocu Komnenu). — *U naše vrijeme*. Pantelija Komnenović kmet u Slepčeviću. Glasnik II, 1, 207. (1808). Konstantin Komnenović. Nar. pjes. vuk. 2, 664. (među *prenumerantima*).

KOMNUTI, kōmnēm, pf. u *Vukovu rječniku*: udariti čime okomice „*inen stoss geben*“, „*offendo*“. — *Akc. se ne mijeka* (aor. 2 i 3 sing. kōmnū).

KOMNEN i **KOMNEN-**, *vidi* Komnen i Komnen-.

KOMNIGA, f. ime crkvištu. — *isporedi* Komniga. — *U naše vrijeme*. Rat. 54.

KOMO, n. Comum, tal. Como, grad u sjevernoj Italiji. — *isporedi* 2. Komljanin. — *U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (Komo, grad u Italiji, Comum, Novocomum). Hodeći iz Koma u Milan. F. Glavinčić, cvit. 112^a.

1. **KOMOD**, adj. *vidi* komodan. — *Komp.*: komodiji na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina xvii vijeka. Naj boje i naj komodije (vrijeme). I. Držić 344.

2. **KOMOD**, kōmoda, m. *opportunitas*, *commoditas*, tal. *cómodo*, last, *zgodnost*. — *Od xviii vijeka po zapadnijem krajevima*. Nejma čekati svoga komoda oliti vrijeme dok mu se namakne ispovidnik. M. Dobretić 160. Ko će komod, nek ne ide u brod. (U Primorju). Nar. posl. vuk. 157. „Kuća mu e velika, ima u ņoj lijep komod“. „Nemam u kući komoda“. J. Bogdanović. — *I sahod, prohod* (u kući), tal. *luogo cómodo* i *samo cómodo*. Zač ne učine u kući za dicu jedan komod? Naša sloga. god. 10, br. 9, str. 85.

KOMODAN, kōmodna (komódan, komódna), adj. *commodus*, *opportunos*, *zgodan*, *lastan*. — *isporedi* 1. komod, komotan. — *S prvijem akcentom od tal. cómodo, s drugim od franc. commode* (preko *nem. kommod*). — *Od xvi vijeka* (*vidi* kod b).

a. adj. — *Komp.*: komódnijf.

a) *uopće* (s *dativom*). Slijedi način komodniji svojoj naravi. B. Kašić, nač. 8.

b) o *čeladetu*, može značiti: koji može ugodno ili lasno (komodno) živjeti. Oni možebiti za mene komodniju ostaviti i pomoći, sada se muče. V. Andrijašević, put. 224. Koliko si ti komodnija, mogućnija i veća... 293.

c) o *kući* ili o *drugom mjestu*, znači: koji je dosta širok, velik, prostran. Domove komodne za prebivahe. D. Obradović, basn. 341. Naj pre čemo sazidati dve komodne škole. sav. 17.

b. adv. kōmodno (komódno). — *Komp.*: komódnijē. Da čine ta nauk onda, kada znaju, da je ņimi komodnije i kada je puku lasnije.

Nared. modr. ark. 2, 87. (1589). Kad puk jedno župe u drugoj ne može doći komodno. I. Krajić 76.

KOMODÂNE, n. *djelo kojijem što komoda ili se ko komoda, vidi kod* komodati, b.

KOMODATI, komódâm, impf. (u *aktivnom obliku*) *postaje od tal. mlet. comodar* (u *kniževnom jeziku accomodare*), *te stoji s dativom i znači: biti po čudi, militi se*. — *U naše vrijeme*.

a. *aktivno*. Ač da ga ne komoda mornarit. (u Istri). Naša sloga. god. 15, br. 50. i u *Dubrovniku*. „Ako te ovdje ne komoda, a ti hajde s Bogom!“ „Ovo me vele ne komoda“. P. Budmani.

b. *sa se, refleksivno, lastovati, besposličiti*. — *Može biti načineno u našem jeziku od komod*. — *U Lici*. „Komodaj se ti, komodaj, a ne radi, pa će ti prisjesti komodahe“. „E, da se more biti meni komodati, zna bi se i ja ka i gospoda komodati“. „Lako mu se komodati i rastezati, kad mu e drugi sve steka i gotovo ostavio“. J. Bogdanović.

KOMODITÂD, f. *vidi* komoditat. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Izmislimo u kratko od puta dijinu, komoditat ili skomoditat čestu. B. Kašić, nač. 14.

KOMODITÂT, f. *zgodnost, last, vidi* 2. komod. — *isporedi* komoditat. — *Romanska riječ od lat. commoditas* (uprav od acc.: *commoditatem*). — *U Dubrovniku od xvii vijeka*. S onom drugom molitvom koja neće se moć rijet toliko često ni s tolikom komoditatu, kako ove riječi u kratko. I. Držić 198. Učit s komoditatu. 281. Ako (*prokuratur*) uzimlje veće liti nego može s komoditatu vladat. 307. Ovdje ću uložiti molitve za komoditat bogoljubnijih. V. Andrijašević, prav. 7.

KOMODLIKA, f. neka biljka. — *vidi* i komojlika. — *U Vukovu rječniku*: vide lopuh s *datkom* da se govori u *Crnoj Gori*. — *Komodlika*, *Arctium lappa* L. (Vuk, u *Crnoj Gori*), v. *Komojlika*. B. Šulek, im. 151.

KOMOGAVINA, **KOMOGAJINA**, **KOMOGAJINO**, **KOMOGAJNA**, **KOMOGAJNO**, *vidi* Komogovina.

KOMOGOVINA, f. ime selu u *Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 79. — *Pomihe se, kao gradac i trgovište, od xv vijeka* (naj prije u *latinskim spomenicima*), ali s različitim oblicima:

a. *Komogojna* (ili *Komogojina*?). — *U latinskim spomenicima* xv i xvi vijeka, i u *jednime glagolskom* xvi vijeka. „Cum castellis Koztanycha et Komogoyina in comitatu de Dwbieza“. Starine. 5, 116. (1442). „Castella Gradez et Komogoyina appellata“. 117. (1464). „Komogoyina“. 148. (1508). Kako je sve ono selo Selce gradu Blihi vazda pristojalo i nigdar Komogojni. Mon. croat. 251. (1552). Da je Zrinski od Križanica bil kupil samo Komogojnu a ne Selce, zašto to nigdar Komogojni nī pristojalo. 252.

b. *Komugojna* (ili *Komugojina*?). — *U glagolskom spomeniku* xv vijeka. I inimi gradi: Komugojnu i Kostanicu... Mon. croat. 82. (1455).

c. *Komogojno* (ili *Komogojino*?), n. — *U latinskim spomenicima* xv i xvi vijeka. „Castella Komogoyno et Gradisky appellata“. Starine. 5, 121. (1482). „Castellum nostrum Komogoyno vocatum“. 124. (1485). „Castellum Komogoyno cum oppido similiter Komogoyno“. 147. (1508).

d. Komogovina. — Od xvi vijeka (sadašnji oblik). „Johanni Krysanth, castellano in castro Komogovina“. Starine 5, 180. (1520). „Castra Feyerkeu, Wywar, Komogowyna“. 186. (1521).

e. Komogovina. — U spomeniku latinskom xvi vijeka. „Castra Feyerkeu, Wywar et Komogawyna“. Starine 5, 181. (1520).

f. Komagovina. — U spomeniku latinskom xvi vijeka. „Castra Feyerkeu, Wywar, Lobor, Komagawyna“. Starine 5, 229. (1524).

KOMOLAC, kòmôca, m. imam zabiježeno, ali ne znam ko je napisao biješku ni mjesto gdje je ovu riječ čuo ili pročitao: Komolac, lakat, lakat, hackenforsatz des ellbogenbeines (i. qu. ellbogenhooker). po ovome znači što i lakat, i to upravo onaj kraj od veće kosti što je među laktom i šakom, i što strši nekako šifasto kad se sagne ruka u laktu. ovo bi moglo biti starije značenje, i važi da je osnova kao kod 4. kom, isporedi i komoliti. — I u novoslovenskom ima komolec: „der ellenbogen; der theil des armes von dessen mittlerem gelenke bis zur handwurzel; als längenmass; ... der hügel“. M. Pletteršnik, slov.-nem. slovar. — I u rukopisu xvi vijeka ima ova riječ, ali u drugom, prenesenom značenju, vidi: Tko ima psa, velikoga ali maloga, tada liti, kada mine dan svetoga Jakova veloga, ima vezati psa, da ne zoble grozdov, ali mu ima privezati ključ, komu je ključ od lakta („koca“) velikomu psu; ako je i mañi pas, tada toliko mañi ključ, k nemu podoban. Stat. pol. ark. 5, 285—286. za riječ koca ima biješka izdavaoca M. Mesica: (Rukopis) A. (xvi vijeka) ima „komoca“, (rkp.) B. (god. 1738) „konopca“, (rkp.) C. (god. 1796) „koca“. stvar me je sama navela, da sam se odlučio za varijant „koca“. C. dodaje pošle te riječi: „velikoga“ nu to je suvišno. ali mi se čini jasno da se trebalo držati najstarijega rukopisa, u kojemu komolac znači mjeru dužine kao i lakat (isporedi i značenje u nslovenskom). što se u rukopisima xviii vijeka ova riječ zamjenjuje drugima, to pokazuje samo da u ono poznije doba nije već poznata. — Ima Komolac i kao ime selu u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom (u Rijeci). Repert. dalm. 1872. 22. ovo je po svoj prilici ista riječ, te sam po njoj i zabiležio akcenat.

KOMOLITI, komolim, impf. (?) pomañati (ili pomoliti?). — U jednoga pisca Zadranina xvii vijeka na dva mjesta. — Jamačno nije pogreška mj. pomoliti, nego će biti od iste osnove od koje je i komolac. Eto jur prvi zrak komoli bilih zor. Đ. Baraković, vil. 328. Kako kad komoli spuž roge na dvor stree (sic). 330.

KOMOLIKA, f. ime nekijem biljkama. — isporedi komodjika, komonika itd. — Može biti srodno s komoliti i komolac (ali se tako ne da tumaćiti postanje oblika komodjika), ili je pokvareno od komomila. Komolika, 1. scabiosa, (Siñ, Sabjar, Spjet), Scabiosa leucantha L. (Vodopić); 2. Adonis L. (Siñ); 3. Artemisia vulgaris L. (Marinković). — Komolika postrana, Anemone L. (Durante). B. Šulek, im. 151.

KOMOMILA, f. tal. camomilla, neka biljka, titrica, kokorñak, kokotñak. — isporedi komomila. Komomila, camomilla (Pizzelli, Aquila-Buč), anthemis (Skurla), Matricaria chamomilla L. (Vodopić, Visiani, Vuk). B. Šulek, im. 151. i u naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani). — Vuk nema ove riječi, kako kaže Šulek, nego komomila.

KOMOMILA, f. vidi komomila. — U Stuli-

čevu rječniku: komomila, trava, anthemis, chamaemelon, i u Vukovu: „die kammille“, [Matricaria] chamomilla [L.?] s dodatkom da se govori u Dubrovniku.

KOMONBIKA, f. u Stuličevu rječniku: v. černobil (kod ovoga ima „arthemisia, herba“), po čemu bi bila ista riječ što i komolika, komonika. — Nije dosta pouzdano.

KOMONIKA, f. ime biljkama, vidi komolika i komomila. — Između rječnika u Mikafinu (komonika, trava „camamilla“, anthemis, chamaemelum, melanthemon, leucanthemum, leucanthemida), u Belinu (camomilla, „anthemis“ 161b), u Bjelostjencevu (v. raman), u Stuličevu (v. komomila), u Vukovu: „der beifuss“, Artemisia vulgaris Linn. (wird in der Batschka als Feuer-schwamm gebraucht). Komonika, rus. комоника (Rubus caesius), češ. komonice, pol. komonica (Melilotus, Lotus), monacella, capuciararia, anthemis (Bjelostjenac, Dellabella), artemisia major (S. Budmani), Artemisia vulgaris L. (Vuk), v. Komonika. B. Šulek, im. 151. Komonika, Artemisia vulgaris L. J. Pančić, flora okol. beogr. 162. (Titrica) se kaže i komonika u Dalmaciji, Matricaria chamomilla L. Đ. Popović, poznav. robe. 262.

KOMONIKA, f. vidi komonika. — Između rječnika u Belinu² (scabbiosa, erba, „schabiosa“ 294b). Komonika, 1. (comognica, u mletačkom rukopisu), artemisia mologonos, herba scorpiionis, ambrosia (u istom rukopisu), Artemisia vulgaris L.; 2. (komolika), scabiosa (Pizzelli, Aquila-Buč), Asteroccephalus atropurpureus Spr. (Alsinger). B. Šulek, im. 152.

KOMOR, m. ime selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Komor. Razdijel. 96. Komor mali i veliki. 104.

1. KÒMORA, f. od grč. καμάρα, svod (novogrč. i soba), ili od lat. camera (i camera) što je ista grčka riječ, i isprva se ne razlikuje od grčke ni u značenju, ali srednjega vijeka dobiva već druga značenja, (koja su današnja i u romanskijem jezicima: tal. càmera, mlet. càmara, franc. chambre itd.): conclave, cubiculum; conclave ubi thesaurus reponitur et servatur; camera denariorum, in Francia, fiscus seu thesaurus regius. (Ducange). grčkome postanu odgovara boje akcenat, latinskome značenje (isporedi 1. i 2. kamara). — Akc. se mijenja u gen. pl. kòmôra. — Riječ je po svoj prilici praslavenska, isporedi stslor. komara, kamara, rus. komora, kamora, kamera, češ. komora, pol. komora, kamera, pa i lit. kamara. — Između rječnika u Vrančićevu (cella), conclave; cubiculum, u Mikafinu (komora, ložnica, cubiculum), u Bjelostjencevu (komora, ložnica, stanica, kram, camera, cubiculum, conclave), u Jambrešićevu (camera, conclave), u Voltigijinu (camera, stanza, kammer), u Stuličevu (camara, cubiculum, aerarium, fiscus) s dodatkom da je uzeto iz misala, u Vukovu: 1. (u vojvodini) „die kammer“, camera, cf. kamara. — 2. (u Srbiji, Bosni i Hercegovini) „das feldfuhrwesen, die lebensmittel“, commesatus s primjerima: Otišli da nose komore. Još nam nijesu komore došle; u Daničićevu (aerarium, srl. camera; thesaurus; locus).

1. conclave, cubiculum, cella, soba, kljjet.

a. uopće u pravom smislu (često o spavaćoj sobi, ali ne svagda). Da izađe nevistac iz postile svoje i nevistica iz komore svoje. Bernardin 23. joel. 2, 16. Kada se skupiše vićnici u komori. M. Marulić 10. Da on ima žene v svojoj komori. Transit. 5. Pošal bi v komoru

sestrinu. 270. Počivajuću mani v mojoj komori. 165. Vrativši se on potom v svoju komoru. Mirakuli. 100. (*Gospa*) isajde van iz komore sa svojimi komornicami. 140. (*Biskup*) vsaku noć ishojaše is komore i grediše v svoju crkav. 143. Zazva mater svoju otajno v komoru. Korism. 89b. Kad moliš, vnidi v komoru tvoju. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 7b. Izide nevěstac iz ložnice ili komore svoje. Š. Budinić, sum. 23a. Sa svojim zaručnikom u komoru ulize. F. Vrančić, živ. 17. I reče mu blizu polače komoru malu učiniti. Aleks. jag. star. 3, 224. U postelju svoje komore dosoviše otajno kogagodir ubogoga. Ivan trog. 4. Gradi polače, urešne komore. Đ. Baraković, vil. 121. Redovnik oškropi komoru ložnice. I. Bandulavić 298a. Hoteći mladina u komoru pojti, gdi biše sveta divica. F. Glavinić, cvit. 29a. Budući dva ova zaručnika u komori ukup prvi večer ... 94a. Budući u komori z zaručnicom svojom ... 223b. Skrovito u komoru dozva ju svoju. 306b. Divojka prilikom njegovu upinganu u komori držaše. 330b. Ki jemaju u komori glave mrtvih. P. Radović, nač. 28. Budući jedan dan Oliva u komori sama s ocem svojim. Oliva. 5. Oliva u komoru svoju se zavratila. 20. Što je kazat po komorah tkane kraje na oborah. J. Kavašin 23a. Eliogabal, Sardnopa (sad ne misli) o razkošju u komori. 440b. Unišav u njegovu komoru, ustade papa. S. Badrić, ukaz. 70. Povrati se knez u komoru. J. Banovac, pred. 32. Pake ga staviše u jednu komoru. 147. I kad bi u nika doba noći, evo čuju, da jedan s naglostju dođe na vrata od komore. rasg. 36. Pake ga čini u jednoj komori obisiti od ne iste. pripov. 185. Dozva ga u komoru, gdi hezina ložnica biše. And. Kačić, kor. 39. Zatvorivši vrata od krajeve komore. 121. Pak vam sidi sama u komori. M. A. Relković, sat. F2a. ODMA zatore komoru. N. Palikuća 22. Uze jedno vidro mlika, i donese u komoru krajevu. 30. Svekolike ulice, sve kuće, svi spakaci, komore ... bijahu pune. Đ. Rapić 60. Nemu kada otvori komoru, u komori tri sanduka blaga. Nar. pjes. vuk. 3, 437. Zlati prsten na stoli, zelen venčac v komori. Jačke. 45. Što su kilijeri u vojničkoj granici, ovde se (*u Zagorju*) zovu komore. V. Bogišić, sborn. 7. — *U mnoštvi može značiti što i stan.* Kad su prišli Jivu va lipe komore, eno leži Jive mrtav na postilji. Nar. pjes. istr. 2, 16.

b. u prenesenom smislu vječna ili nebeska komora znači: raj. Gdi s Bogom pribiva u vitne komore. M. Marulić 220. Uvedena u komoru nebesku. Nauk brn. 25b. Hoćeš se u vike veseliti u nebeskoj komori sa Isukrstom nevistcem svojim. 40a. On te čini cvasti nebeskoj komori. M. Tomašević u Đ. Baraković, vil. 365. — *Amo pripada i ovo:* Dokle me ti pripelaš v komoru Boga mojega. Transit. 99.

c. u prenesenom smislu, (malo) mjesto zatvoreno i sakriveno (metaforički). Iz nutrih komora srstca našega. Mon. serb. 308. (1420). Držao je ju v svojoj komori, ča je v svojem srci. Korism. 27a. *drugo je značenje kod d, b).*

d. gdje se u tuđijem jezicima upotrebljava ista riječ (lat. i tal. camera, nem. kammer, franc. chambre itd.) u prenesenom smislu, i u našem je jeziku upotrebljavaju pisci, n. p.:

a) komora trgovačka (i obrtnička), nem. handels- (und gewerbe)kammer, sbor trgovaca (i obrtnika) uređen za napredovanje trgovine (i obrtnosti). Rukovati zakone komora trgovačkih i obrtničkih ima ministarstvo trgovine. Zbornik

zak. 1863. 313. Trgovačka komora 'handels-kammer', tal. 'camera di commercio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kod komora.

b) u srcu, kao mala mjesta ili kljetki (isporedi c), po nem. herzkammer. Komore srca, ventriculi cordis. J. Pančić, zoolog. 27.

c) komora tamna, camera obscura, fizi-kalna sprava (soba ili kutija u koju ulazi svjetlost kroz vrlo usku rupicu). Komora tavana, camera obscura. J. Pančić, zoolog. 78. — ima i komora svijetla, camera lucida.

2. thesaurus publicus, aerarium, fiscus; *sprijeda je kazano da je latinska riječ camera sred-nega vijeka imala i osobito značenje: soba u kojoj se hrani blago (novci i drugo što je velike cijene); od toga je dobila i značenje: blago, i isprva kra-jevo, pa i državno, i uopće blago ili novci što pripadaju kojemu javnom licu (n. p. biskupu) ili javnome mnoštvu čeladi (n. p. općini). još se daje raširilo značenje jer je, osim blaga, shvatilo i upravu njegovu i skup čeladi koja se upravom bavi. ovaka su značenja prešla i na našu riječ komora, i iz njih su se razvila i neka druga.*

a. značenja su kao što je gore kazano. — Od xiv vijeka. Da ima nima platiti krajevstvo mi iz svoje komore. Mon. serb. 188. (1378). Da im ja gospodin kralj Stipan platim iz moje komore. 489. (1461). Razložnika komore dubrovačke. 497. (1466). S toga hoće biti huđe u carevi komori. Spom. sr. 1, 5. (1396). Ofici-jaljs komore šibeničke. 1, 40. (1402). Koristnije jest komori gospodstva ti. 1, 138. (1407). Što je u naš držaljs carine i komore. 2, 37. (1392). Prid dugom bižim ja općinske komore. M. Marulić 276. Ki biše nada vsimi komorami ne. Anton Dalm., nov. tešt. 183b. act. ap. 8, 27. Pozdravlja vas Erastus, gradske komore vladalac. ap. 22. paul. rom. 16, 23. Od poslušnikov komore apustolske. Š. Budinić, ispr. 130. Neka znate, da nam komora požunska piše. Mon. croat. 305. (1597). I krajevske i biskupske sve komore prahom među. J. Kavašin 379b. Koji su pokrali pisma svete komore apostolske. Ant. Kadžić 302. Od potrije je bilo, da nadoplate s dobrim brojem novaca. A. Tomiković, živ. 323. Umirajuć svoju haļu naručala va Veliko Ceje u tarne komore. Jačke. 161. Komora, državni zaklad, 'fiscus (staatschatz)'. Jur. pol. terminol. 212. Dvorska komora, 'hofkammer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kod komora.

b. thesaurus, opes, opes et pecunia, *blago uopće, t. j. novci i drugo što mnogo vrijedi (zlato, srebro, drago kameđe itd.). — xv vijeka.* Koje dukate ili dinare ali srebro voja koju gode komoru hotela postaviti u naš komuns. Mon. serb. 419. (1442). Da im hoću razrediti pravow na poli gospodstvo moje, vlasteli, sluge, komoru, gradove, vsake vrste ljudi, carine, prihodišta. 462. (1453). Ostala komora sva da se razdéli mojem sinovom. Spom. sr. 2, 125. (1466).

c. commatus; u naše vrijeme narod ovom riječi naznačuje hranu što se goni na konja (možebiti i što se vozi na kolima) uz vojsku (vidi u Vukovu rječniku gdje imaju i dva primjera). u svijem je primjerima množina komore, može biti da bi jednina značila što se na jednom konju goni (u jednom primjeru xviii vijeka: Komora, bagaglio signorile' [gospodska prtljaga]. S. Budmani 415b, stoji jednina, te vaļa da znači što kmet goni na svom konju gospodar od njegova prtljaga, kad ovaj putuje). Raja goni konje i komore. Nar. pjes. vuk. 4, 280. Vodi vojske četiri hiljade, a čeraju rane i gebane, ima puno hiljadu komora. 5, 368. Ovi su se ljudi svali

komorgije, a niovi tovari komore. Vuk, grada. 11. Komorgije, vratite komore. Bos. vila. 1892. 230. Trudan prohodniče, što progoniš tud komore često. Osvetn. 1, 36. Putem se je i okoristio: stigo bojnih za trista komora. Osvetn. 2, 108. Vrn' te vojsku zdravu i opravnu i topove i komore steče. 2, 115.

d. u ova dva primjera jednoga pisca našega vremena ne znam, znači li: ono što se plaća carevoj ili državnoj komori (porez, carina), ili služba radi koje raja treba da goni komore (vidi c) na svojijem koima. Kad nam porez il' komore dođu. Osvetn. 2, 12. A zavika dina i imana, da carskijeh ne daju komora. 2, 109.

2. KOMORA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 77. — Može biti da se ovo isto mjesto pominje još xvii vijeka (vaša da nije Komoran): Zagreb, Krajci i Varaždin (po svoj prilici Varaždin), Komora i šinom Baraňujvar. P. Kanavelić, iv. 87.

3. KOMORA, f. vidi: Komora, v. Komorika. B. Šulek, im. 152, ali kod komorika opet ima samo v. Komora.

KOMORAC, komorca, n. ime biljaka, isporodi komorač. — Ako je zabilježen po Belinu rječniku. — Između rječnika u Belinu (saxifragia, herba nota' saxifraga' 643a), u Bjelostjenčevu (v. šćulac), u Stuličevu (komorac, trava 'saxifraga' iz Belina; komorac gorski, trava 'ammi'). Komorac, 1. saxifraga (Dellabella), Pimpinella saxifraga L.; 2. (morač) maratro (Anselmo da Canali), erba buona, foeniculum (Kuzmić), Foeniculum officinale All. (Brekerfeld), v. Komorač, Koromač. B. Šulek, im. 152. — U Belinu rječniku uz komorac za isto značenje ima i motar, a u Bjelostjenčevu je isto što šćulac; po tome ima i treće značenje: Chrithmum maritimum L. — Komorac gorski, ameos (Anselmo da Canali), Ammi majus L. (Dellabella). B. Šulek, im. 152.

KOMORĀČ, komorāča, m. ime biljaka. — vidi morač. — Ako je zabilježen po Belinu rječniku. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (finocchio, herba nota', foeniculum' 817b) i u Stuličevu (v. morač). Da bi jil anež ali komorač. Naručen. 92b. Šimena od komorača. J. Vladimirović 37. Skuvaj komorača. 41. Morač, komorač, fenichel'. D. Popović, poznav. robe. 290. Komorač, 1. dauco (Durante), Daucus sylvestris Mill.; 2. (morač) foeniculum, marathron (Dellabella, Siň), Foeniculum officinale All.; 3. finocchio marino, erba di s. Pietro, crithmum (Mikaja), Crithmum maritimum L., v. Koromač. B. Šulek, im. 152. Komorač divji, peucedano (Siň, Durante), seseli massilense (Siň), Alschingeria verticillata (Visiani). Komorač gorski (Siň, Durante), v. Komorac gorski. B. Šulek, im. 152. — vidi komorač.

KOMORAČA, f. vidi komorač. Komorača, Foeniculum officinale All. (Jukić). B. Šulek, im. 152.

KOMORAČICA, f. neka biljka (uprav dem. komorača). — Komoračica planinska, panaces asclepium (Durante), Laserpitium L. B. Šulek, im. 152.

KOMORAČIKA, f. neka biljka, isporodi komorač. Komoračika gorka (gorska?), Pimpinella saxifraga L. (Durante). B. Šulek, im. 152.

KOMORAČINA, f. ime biljaka (uprav augm. komorač ili komorača). Komoračina, dauco (Šalinović), tassia (Visovac), Chrithmum (maritimum) L. (Durante), v. Komorač. — Komoračina divja (gorska Siň), sassifragia (Siň, Anselmo da Canali), 1. Pimpinella saxifraga L. (Siň); 2. piretro

vero (Visovac), Anacyclus pyrethrum Dec. B. Šulek, im. 152.

1. KOMORAN, komôrna, adj. koji pripada komori (vidi 1. komora). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (komorni stol, secessus, sedes secreta') i u Jambrešičevu (komorni 'camerarius'). Na uhoi ali komornom stolu zaklan. P. Vitezović, kron. 37. Komorni, kammer-. Jur. pol. terminol. 297.

2. KOMORAN, komôrna, m. grad u Ugarskoj, maj. Komároin, nem. Komorn. Šem. prav. 1878. 36. — U Šulekovu rječniku: 'Komorn'. — Pominje se prije našega vremena. Komoran (grad). S. Novaković, pom. 135.

KOMORANA, f. nekakva vrsta raka. — U naše vrijeme. Komorana (na Lastovu mali jastožić). L. Zoro. rib. ark. 10, 342.

KOMORANAC, Komoranca, m. nadimak ili prezime xviii vijeka. — Može biti isto što Komoranin. Milisav Komoranac. Glasnik. II, 3, 71. (1706—1707).

KOMORANI, m. pl. ime seoca u Bosni blizu Čuklića (u općini prolaskoj). Schen. bosn. 1864. 67.

KOMORANIN, m. čovjek iz Komorna. — Množina: Kômôrâni. — U Šulekovu rječniku: 'Komorner'.

KOMORĀNKA, f. žensko čelade iz Komorna. — Gen. pl. Kômôrânâkâ. — U Šulekovu rječniku: 'Komornerin'.

KOMORĀNSKI, adj. koji pripada Komornu. — U Šulekovu rječniku: 'komorner'.

KOMORAŃE, n. kao da je coll. komora (vidi 1. komora, 2, c). — U jednoga pisca našega vremena. Druzi svrću vojsci komoraŃe. Osvetn. 5, 10.

KOMORĀŠ, komorāša, m. čovjek koji pripada komori (vidi 1. komora, 2). — Na dva mjesta xvi i xviii vijeka: na prvome kao da znači: činovnik državne komore; na drugome naznačuje Slavonce koji nijesu graničari. Tamo su nam još komoraši dužni od onoga ča nam je cesarova svitlost bila odlučila davati. Mon. croat. 262. (1567). Prije toga bijaše Slavonija razdijeljena u krajišnike i u komoraše; pak opet komoraši u tri varijete: virovitičku, požešku i srimsku. M. A. Rejković, sat. B2b.

KOMORĀLIJA, m. vidi komorgija. — U jednom primjeru našega vremena. Da dočekam lovca al' trgovca, al' orača, komorĀliju trudna. Nar. pjes. mag. 113. — Može biti da treba čitati komorgiju.

KOMORĀLIJA, m. čovjek koji goni komoru (vidi 1. komora, 2, c). — isporodi komorĀija. — Postaje od komora turskijem nastavkom ġy. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der führer eines packpferdes, der packknecht', meatuum ductor, agaso'). I uvati devet seisa i pogubi devet komorĀija. Nar. pjes. vuk. 3, 253. Komorgije, vratite komore! Bos. vila. 1890. 230. Svako je selo imalo nekoliko određeni ljudi s koima, koji su vojnicima od niovi kuća nosili ranu, makar oni gde bili (ovi su se ljudi zvali 'komorgije', a niovi tovari 'komore'). Vuk, grada. 11. Šalemo 40 buradi po komorgijama. Djelovod. prot. 218. — Ima i nešto drukčije značenje u zapadnoj Srbiji. To sve (darove za svatove) nosi (nevjesta) sa sobom u dva nova sanduka koji se naročito za to sprema i na koia natovare, za to se dovede koň sa svatovima, a onaj, koji ga vodi, zove se 'komorgija'. V. Bogišić, zborn. 217.

1. **KOMORICA**, *f. dem.* 1. komora. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (cubicellum, camerula, cella, cellula), *u Voltigijinu* (stanzino, cameretta, camerella, kämmerchen), *u Vukovu* (dim. v. komora 1). Bivši oni posli časti u jednoj osobitoj komorici... E. Pavić, ogled. 368. Čelije oliti komorice. And. Kačić, kor. 7. Kako obdan pošteno hodajmo, ne u žderaču i u pijanstvu, ne u komoricah, ni u nepostidnosti... M. A. Relković, sat. A7^a. paul. rom. 13, 12. Jesen nemu napuni pivnicu novim vinom, voćem komoriou. L5^a. Privlačite torbice vaše, koje su komorice, u kojima se neizbrojeno blago uzdržaje. Đ. Rapić 197.

2. **KOMORICA**, *f. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. 130. — *Pomiše se od xv vijeka u latinskijem spomenicima*. „Komorica“. Starine. 5, 118. (1470). „Kamarycza“. 124. (1483). — *Jamačno je ista riječ što i 1. komorica*.

KOMORIKA, *f. ime nekijem biljkama*. Komorika, 1. Philyrea levis Willd. (Älschinger); 2. Philyrea media L. (Lambl), v. Komora. — *Komorika divja*, Quercus coccifera L. (Petter). B. Šulek, im. 152.

KOMORIŠKO, *n. mjesno ime na Krku*. — *U rukopisu xv vijeka*. Mon. croat. 44. (1479).

KOMORIŠTE, *n. ime mjesta u Srbiji u okrugu biogradskom*. Niva u Komorištu. Sr. nov. 1873. 711.

KOMORIKIŃA, *f. žensko čelade kao komornik* (vidi komornik, b).

KOMORNICA, *f. vidi sobarica*. — *Postaje od 1. komora, 1*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. (Gospa) izajde van iz komore sa svojimi komornicami. Mirakuli. 140.

KOMORNIČKI, *adj. koji pripada komornicima*. — *U naše vrijeme*. Komornički ured, kämmereramt'. Jur. pol. terminol. 297.

KOMORNIK, *m. uprav čovjek koji pripada komori, ili koji služi u komori, ali se upotrebljava i u osobitijem značenju*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (quaestor'), *u Mikajinu* (komornik, koji ima pominu od komore gospodarove, cubicularius, a cubiculis'), *u Bjelostjencevu* (komornik, tarnik, ložničar, cubicularius, a cubiculis, a cubiculo, praefectus cubiculi, quaestor, thesaurarius, camerarius'), *u Jambrešićevu* (camerarius'), *u Voltigijinu* (cameriere, kammerdiener'), *u Stulićevu* (cubicularius, servus a cubiculo' s dodatkom da je uzeto iz misala), *u Daničićevu* (komornik, praefectus aerarii').

a. *u naj starijim primjerima* (prema 1. komora, 2) znači: čovjek koji upravlja kraljevijem ili državniim novcima. Vi znate, s kojim poslom dosilahn do vaš slugu i komornika našega, kneza Restoja, i kako je naredio s vami za bilig... Mon. serb. 426. (1443). K nam dosla svoga poštenoga komornika kneza Pribisava Vukotića, i po nemu posla svoj napokonni testamenat. 496. (1466). Komornik Kandace kraljice. Anton Dalm., nov. test. 183^b. act. ap. 8, 27. Komornika svoga pri sebi inaju, na vrime od koga svi plaću primaju. Đ. Baraković, vil. 110.

b. *prema 1. komora, 1*:

a) *sluga koji uređuje gospodarevu sobu, i koji se bavi oko samoga gospodara (oblačeći ga, solazeći, češljajući itd.)*. Kada ju vaze od komornika, povede ju k otcu. F. Vrančić, živ. 101. Ivan u postelju svoje komore, koju od njegovih

komornikov lipo opravljeno nahajaše, dozoviše kogagodir ubogoga. Ivan trog. 4. Sveti Proto i Jacinto bihu sunuhi ter komorniki nike gospodične. F. Glavinčić, cvit. 306^a.

b) *od predašnjega značenja postaje drugo: plemić koji ima neku osobitu čast na kraljevskom dvoru i kao znak te časti nosi straga zlatni ključ* (nem. kämmerer, kammerherr, franc. chambellan, tal. ciambellano). Generalom dvora komornikom. M. A. Relković, sat. H5^b. Komornik, kämmerer, kammerherr'. Jur. pol. terminol. 297.

KOMORŃAK, *m. latrina, zahod*. — *U Jambrešićevu rječniku*: „secretum“ i *u Stulićevu*: „latrina“.

KOMORSKI, *adj. koji pripada komori* (vidi 1. komora, 2). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (ad aerarium spectans' s dodatkom da je uzeto iz misala). Komorski, stat. cameral- (in zus.), tal. camerale'; komorsko dobro, cameralgut', tal. buono camerale, bene della camera'; komorska zadužnica, cameralobligation', tal. obbligazione camerale'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *vidi i kod Moravice*.

KOMOSTRE, *komoštār, f. pl. verige nad ognjstem, o kojima visi kotao više ognja*. — *isporedi komoštra, komoštre*. — *Po zapadrijem krajevima*. — *Riječ je romanska, isporedi romansku riječ* (vidi kod kelotuna) *na Krku*: camustro, cateno del focolajo' (A. Ive, dial. veglioto u Archivio glottologico. 9, 118 i 167); *i u Kalabriji ima u Talijanaca camastra a u Arbanasa kamastre s istim značenjem* (G. Meyer, etymol. wörterb. der albanesischen spr. 172); *ova je riječ jamačno postala* (kako i Meyer misli) *od grč. ὀρεῖα* (u stgrčkom: gumina za sidro i stapka, badrlica, u ngrčkome: uopće ono o čemu što visi). nije jasno zašto se prvi slog ovako pomjerio, može biti prema xáuvov, cammino, komin. ne zna se, zašto se ista riječ nalazi u jugozapadnoj Italiji i u našem primorju i na otocima. jesu li ovu riječ u Kalabriji primili Arbanasi od Talijanaca ili Talijanci od Arbanasa? kad bi bio istinit zadnji slučaj, riječ bi upravo pripadala romanskom jeziku što se razvio na istočnoj obali Jadranskoga mora, odakle bi je Arbanasi prenijeli u Kalabriju. — *Nalazi se u našem jeziku od xv vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (catena del fuoco sulla quale s' attacca la caldara, appiccagnolo', catena, uncus, conamentum') *i u Vukovu* (vide verige 2 s dodatkom da se govori po zapadrijem krajevima, osobito u Kršćana). Kopaše, taluri, kotli ter prsure, ražni ter varjače, komostre, gradela... M. Marulić 255. Nošeći na ramenu sedam štapova i za sobom vukući komostre (vorigo) ide po varoši i skače ispred kuća. Vuk, živ. 23.

KOMOŠKA, *f. vidi komuška*. — *U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata*. Suze bi joj spale kot grah iz komoške. Jačke. 104.

KOMOŠTRA, *komoštār, n. pl. vidi komostre*. — *U sjevernijeh čakavaca*. Stari ga za komoštra za vlasli obesi. Nar. prip. mikul. 81. On se bil oslobodil s komoštar. 81. Komoštra, pl. catena e qua pendet ahenum', gen. komoštar. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. ifg. 14.

KOMOŠTRE, *komoštār, f. pl. vidi komostre*. — *Između rječnika u Vukovu*. Komostre, ime lanca na kojem kotao visi. u Lici. F. Hofelo.

KOMOT, *n. vidi ajan, homut, nem. „kummet“*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KOMOTAN, *komotna, adj. vidi komodan*. — *U naše vrijeme*.

a. *adj.* 'Nije mi alinac komotan'. J. Bogdanović.

b. *adv.* komotno. Od dorata se nije moglo prići komotno Vidaku. L. K. Lazarević, on zna sve. 32. Kako će se na čepenk malo komotnije smestiti. Srp. zora. god. 1, sv. 6, str. 124. 'On živi u svojoj kući komotno, ništa mu ne vali'. 'Nijesi mi alinac komotno skrojio'. J. Bogdanović.

KOMOTIĆ, m. *dem.* komot. — U naše vrijeme u Lici. 'Mali koñ, mali komotić'. J. Bogdanović.

KOMOTIN, m. *mjesno ime u Bosni.* Komotin, zapuštena tvrđa 2 sata od Jajca. F. Jukić, zemljop. 24.

KOMOTLIKA, f. u Vukovu rječniku: vide komonika. — *ispoređi komodlika.*

KOMOV, *adj.* koji pripada komu (vidi 2. kom), koji je načinjen od koma. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu ('von trebern', 'e recrementis'). Žestoke komove rakije. Z. Orfelin, podr. 61.

KOMOVAČA, f. rakija od komine. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu ('der treberbranntwein', 'lora usta'). Jako sviče ili komovače uzmi. J. S. Reljković 390.

KOMOVAN, komovna, *adj.* koji pripada komu (vidi 2. kom). — U pisaca našega vremena. Komovni prostor, od kojeg se plaća porez ('besteuerter malschraum'). Zbornik zak. god. 1853. 2, 31.

KOMOVICA, f. *vidi* komovača. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz komovača). Naspj na nega lute komovice rakije. Z. Orfelin, podr. 67. Prva komovica. P. Bolić, vinodjel. 2, 39. Rakija komovica. M. P. Šapčanin 1, 24. Koji su im posle službe Božje na čašu komovice dolazili... Srp. zora. god. 1, sv. 1, str. 2. Pa onda možeš peći upravo do komovice. Bos. vila. 1887. 54.

KOMOVŃAK, m. kaca za kom. — Kada se tvari za kom određene prenesu u komovŃak. Zbornik zak. god. 1863. 485.

KOMPA, f. *plitka lađa u kojoj se prebrođuje rijeka, mađ.* komp. — U Vukovu rječniku: 'die fähre', 'ponto' s dodatkom da se govori u Novom Sadu.

KOMPANIJA, f. *vidi* satnija, tal. compagnia, franc. i nem. compagnie. — Od XVIII vijeka. Kornelio, niki stotnik, koji upravljaše kompaniju vojaka. E. Pavić, ogled. 653. Jer on razbi dvan'est kompanija. Nar. pjesn. hörm. 1, 341.

KOMPARATĪV, m. (gradus) comparativus, drugi stepen u adjektivu. — U naše vrijeme u pisaca. Drugi stupañ, gr. (komparativ), lat. gradus comparativus. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kod stupañ.

KOMPAS, m.

a. *šestar, šestilo, tal.* compasso. — U Dubrovniku od XVII vijeka. Ne dohitaše ponta od negova okrugla ali kompas. I. Držić 4.

b. *ñem.* compass, *vidi* busula, sjevernica. — U pisaca našega vremena. Kompas, mat. phys. etc. 'compass', tal. 'bussola', frc. 'boussole', egl. 'compass'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMPASIJŃN, f. *vidi* kompasijun. — Na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina XVII vijeka. Od koga joj dode tolika kompasijon i žalos. I. Držić 231.

KOMPASIJŃN, m. *sažulavanje, tal.* compassione. — U Dubrovniku od XVII vijeka. Da mi izprosiš kompasijun od bolesti tvoga sina. I.

Držić 103. Kompasijun je vidjeti kako primaju ovi sakramenat ne ispovidjevši se. 209. Kolikrat si ga bez kompasijuna uvrijedio. V. Andrijašević, devot. 14. Samo da budeš od mene kompasijun imati. 96.

KOMPASOVNIK, m. *kutija u kojoj stoji kompas (vidi kompas, b).* — *Načineno u naše vrijeme.* Kompasovnik, phys. 'compassbüchse', frc. 'mortier ou boîte du compas' (?), egl. 'compass-box'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMPAŠT, m. *vidi* kod kompoš.

KOMPAŠICA, f. vodenica na kompi. — u Kostajnici. F. Hefele.

KOMPATOR, m. *ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 115.

KOMPENSACIJA, f. franc. i nem. compensation, tal. compensazione, *naknada.* — U pisaca našega vremena. Svota izlučena iz računa jamstvena zaradi naravske kompensacije. Zbornik zak. 1863. 394.

KOMPĒTENAT, kompĒnta, *adj.* tal. competente, nem. competent, koji čemu pripada, češće koji je podoban, osobito koji je čemu vješt, te može oko onoga dovoljno raditi, ili još češće o onome suditi, rasuđivati, te se zato kaže o sudovima ili o sudijama što imaju oblast po zakonu da o čemu sude. — U pisaca našega vremena. I to bez ograničenja na činovnike kompetente iz dotične županije. Zbirka zak. 1, 287.

KOMPĒTENCIJA, f. tal. competenza, nem. kompetenz, osobina onoga koji je kompetent, ili, u konkretnom smislu, ono što je kompetent. — U pisaca našega vremena. Na potpunu ili mañu kompetenciju prostorija. Zbornik zak. 3, 135.

KOMPĪR, kompira, m. *vidi* krompir. — U sjevernijih čakavaca u naše vrijeme. Rodilo i šenice i jačmika i raži i kompira, da češ lipjega. Nar. prip. mikul. 94.

KOMPLESIJŃN, f. tal. complessione, *tjelesna narav (u čeladetu).* — U Dubrovniku od XVII vijeka. Naredba od aera, kompleksijon od tijela, vladanje od života. M. Orbin 57.

KOMPLIKACIJA, f. *zamrsak, zamršaj (u prenesenom smislu, o mnogijem poslima itd.), tal.* complicazione, franc. i nem. complication. — U naše vrijeme. Komplikacija, stil. lat. 'complicatio', 'complication'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMPLĪTA, f. completorium, *naj zadnja od kanoničkih ura u crkvi katoličkoj (vidi kod jutreña); vrijeme joj je bilo isprva u 9 saħata u veče.* — Od tal. compieta, ali obzirom na latinsku riječ. — Od XVI vijeka po zapadnijem krajevima. (Salve regina) koja se govori po kompliti. A. Gućetić, rož. mar. 52. Po kompliti ili po jutri. B. Kašić, rit. 395. Sta na križu od devetoga vrimena do komplite. L. Vladimirović 16.

KOMPOĒE, n. *mjesno ime.* Kompoje katoličko, selo, i Kompoje, zaselek u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 34.

KOMPŃNIST, m. tal. componista, nem. komponist, *uprav čovjek koji sastavlja ili slaže, ali se upotrebljava samo za čovjeka koji se bavi slaganjem muzikalnih komada.* — U naše vrijeme. Zakoniti nasljednici risara, komponista, kipara... Zbornik zak. 1866. 361.

KOMPONITI, komponim, pf. složiti (t. j. napisati, n. p. knigu). — U pisaca čakavaca XVI vijeka. (Knige) komponene i korežene Urbanom

i Tomasom. Transit. 287. Te knige biše komponene i korežene. Korizm. 104b.

KOMPOŠ, *m. suncanik (sahat)*. — *Postaje od niem. kompass (vidi kompas, b)*. — *U Bjelostjencu rječniku*: kompoš, kompast, solarium, sciatheion, compassum, compastum'.

KOMPOZIČJA, *f. tal. composizione, franc. i niem. composition, muzikalni komad, vidí skladba*. — *U pisaca našega vremena*. Autori od muzikalnih priredaba ili kompozicija. Zbornik zak. 1866. 357.

KOMPRC, *m. nekakva lučasta bilina*. Slovinac. 1880. 87.

KOMPRCATI SE, *komprcām se, impf. vidi koprcati se*. — *U Stuličevu rječniku*: ,contorqueri, volutari, membra inconstanter jactare', i u naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani) i u Stonu. ,Šta se komprcaš toliko nogama?' M. Milas.

KOMPREČ, *komprčca, m. kaže se da ko, stoji u kompreču', kad svojijem ponašanjem pokazuje neku oholost i kao žetu da se drugi s nim ne druži*. — *Kaže se kao od sale, naj češće o vrlo mladijem djevojkama*. — *ispoređi komprič*. — *Nepoznata postaća*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KOMPRIČ, *kompriča, m. vidi kompreč*. — *U dubrovačkoj poslovici xvii vijeka*. Stojiš u kompriču. (D). Poslov. danič.

KOMPSARIN, *m. ? nejasna riječ (ime muško?)*. — *Po svoj prilici iz grčkoga jezika, kako misli Daničić*. — *U dva spomenika xiv vijeka, a iz njih u Daničičevu rječniku*: kompsarini, među zamlama crkve treskavačke bila je, ,u Resnè stasš kompsarina'. G(lasnik). 13, 374. ,Stasš v Rosnè kompsarina'. 11, 136. (1336—1346). (κομπσος ἀρρην).

KOMRACĖNE, *n. djelo kojijem se komrači*. — *U Vukovu rječniku*.

KOMRACITI, *komračim, impf. u Vukovu rječniku*: vide kubriti. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. komračī*.

KOMREN, *m. ime visu u Srbiji u okrugu niškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 85.

KOMRENSKI, *adj. koji pripada Komrenu*. Posede komrenski vis. Rat. 64.

KOMSĀNE, *n. djelo kojijem ko komsa ili se komsa*. J. Bogdanović.

KOMSATI, *komsām, impf. gristi, žderati (i u prenesenom smislu)*. — *U naše vrijeme u Lici*. ,Od jutavi velike, sve oko sebe komsa ka' i vuk'. Ko oblaporno jede reku: ,Vide, kako onaj komsa ka' i vuk'. J. Bogdanović. — *Sa se, refleksivno*. Komsati se, v. gristi se, pojedati se od žalosti, od tuge. ,Šta se komsaš toliko, mani se toga, samo sebi škodiš'. u Dobroselu. M. Medić.

KOMSKĪ, *adj. koji pripada mjestu Komu, vidi 4 Kom*. — *xv vijeka*. — *U Daničičevu rječniku*: komskyj, тоу Комъ: crkva je ,komyska' imala vođenicu prema drugoj, koja je bila ,u Obodu'. M(on. serb). 531. (1485). crkova komska. 533. — *i u naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KOMŠ-, *vidi konš-*.

KOMŠA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu požarevačkom*. M. Đ. Miličević, srb. 1022.

KOMŠIČ, *m. ime selu u Bosni u okrugu Doñe Tuzle*. Statist. bosn. 91. — *I u množini*: Komšići. Schem. bosn. 1864. 59.

KOMŠTICA, *f. mjesno ime*. — *U Daničičevu*

rječniku: Komštica, kraj je Stefan Dečanski dao Dečanima sjenokos, u Komšćici', kojemu je međa išla ,od Đevčine'. M(on. serb). 96. (1390). — *Ima isto ime i u naše vrijeme*. M. Đ. Miličević, s dun. 37.

KOMUGOJNA, KOMUGOJINA, *f. vidi Komogovina, b*.

KOMUKATI, *kômûčēm, impf. kazati: komu ovo? dijeliti na sreću*. Kad se što hoće da dijeli na sreću, više se držeći jedan dio: ,Komu ovo, komu?' a onaj koji bira odgovara sa zatvorenim očima, jali s okrenutom glavom. M. Pavlinović.

KOMUL, *m. ime muško*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Supin, Komul i Grižovan... J. Kavašin 89a. — *može biti da je skraćeno prezime Komulović*.

KOMULOVIC, *m. prezime (tal. Comoleo, Cumuleo)*. — *Od xviii vijeka*. Po p. otcu Alesandru Komuloviću. A. Komulović 1. Lude vrijedne od Petraka, Komulović ki se zvaše. J. Kavašin 101b.

KOMUMIL, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. Dêdš mu Komumil. Deč. hris. 94.

KOMÛN, *m. vidi općina, tal. comune*. — *Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu*: komun, commune', u tom je smislu običnije ,općina'. inače je Dubrovčanima ,aerarium' (vidi dale kod a pri kraju).

a. u značenju *sprijeda kazanome*. Pride vas komun. Mon. croat. 4. (1275). Poiskah komun dubrovčki kako da smj jedin bratš od komuna dubrovčeskoga. Mon. serb. 178. (1368). Što se je razdijelilo za stvari od komun. I. Držić 300 Hranis drugu za komun (to jes ruku; jamačno nije ovo smisao, nego je drugu acc. sing. od 1. druga, b). (D). Poslov. danič. Kōmun ,commune'. (u Istri). D. Nemanic, čak.-kroat. stud. 29. Kōmūn, it. ,commune', općina. (u Istri). Naša sloga. god. 15, br. 26. — *I u ovakovijem primjerima nije potrebe drukčije shvatiti značenje, premda Daničić misli da u nima komun znači državnu blagajnicu (aerarium), može biti prema značenju kod b*. Vse moje, što to je u vasy (Dubrovčanu) u komunē. Spom. sr. 2, 25. (1369—1376). Postaviše u našš komun (dubrovački) u pokladš 2000 dukatš. Mon. serb. 251. (1403).

b. opća *blagajnica za kuću, društvo itd*. — *Od xviii vijeka*. Što tko steče, niem (glavaru u kući) u komun dati. M. A. Rejković, sat. K2a. Svake godine ostrizemo mi ovce i svu vunu metnemo u komun; iz komun naj pre odvojimo deo devojkama udavačama... M. Đ. Miličević, zlosel. 279.

KOMUNA, *f. mahuna*. u Lici. V. Arsenijević. Komun, plod u pasuja, graška i drugih srodnih biljaka. ,Ko će nabrati komunu od trkjaša?' u Dobroselu. M. Medić. ,Na mom grau komun sve od pedja'. ,Naberi komun za užinu'. J. Bogdanović. — *ispoređi komunina*. — *Akc. se mijenja u gn. pl. kōmūnā*.

KOMUNĀNE, *n. djelo kojijem se komunina*. J. Bogdanović.

KOMUNATI, *kōmūnām, impf. vidi komunati*. ,Ajte gra komunati!'. ,Sve one zrele komunne poberite pa ćemo i(h) komunati'. J. Bogdanović.

KOMUNIJŌN, *f. pričešće, tal. comunione*. — *U jednoga pisca Bokela xviii vijeka*. Ovi sakramenat komunijon (to jest sjediñenje)... J. Matović 191.

KOMUNIKA, *f. vidi komonika*. — *Između rječnika u Stuličevu (komunika, stabar ,ambro*

sia'). Uzmi komunike trave. J. Vladimirović 18. Komunika, 1. ambrosia (Stulli), artemisia (Bart.), Artemisia L. (Lambl); 2. scabiosa (Anselmo da Canali), Asteroccephalus atropurpureus Srp. (Lambl); 3. Scabiosa columbaria L. (Petter), v. Komoljika, Komonika. — Komunika mačja, Ambrosia (maritima) L. (Anselmo da Canali). B. Šulek, im. 152.

KOMUNIKACIJA, *f. vidi* općeće, priopćivanje, tal. comunicazione, *nem. (franc.)* communication. — *U pisaca našega vremena.* Da bje među okuženimi i neokuženimi mjesti komunikacija potpuno dignuta. Zbornik zak. 1868. 5. Nadgled ministra za komunikaciju. 1870: 156. Komunikacija, *fig. stil. lat. 'communicatio', drva-xolwotiz, 'mittheilung, berathschlagung, anakō-nose'.* B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMUNIKATI, komunikâm, *pf. pričestiti, tal. comunicare.* — *U jednoga pisca čakarca xvii vijeka.* Ispovijeni i komunikani. P. Radovčić, ist. 234.

KOMUNITÂD, *f. općina.* — *Riječ je romansku od lat. communitas (acc. communiatum).* — *Od xv vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu (die gemeinde, 'communitas', cf. opština s dodatkom du se govori u Paštrovićima).* I takoj ta dva suca možete podeliti kmetom komunitadi. Stat. kastav. (1490). 189. U zdravlje glavarah naše komunitadi i našijeh plemenah... (*zdravicu*). Nar. pjes. vuk. 1, 80. U koju bi kuću ili selo dobjegao čovjek naše komunitadi. Pravdonoša. 1851. 35. Radoe Krotića Nikčeva od blagorodne komunitadi paštrovske. 1852. 30.

KOMUNITÊT, *m. općina, nem. kommunität.* — *U naše vrijeme po sjevernijem krajevima.* Sadašnji vojno-krajiški komuniteti Petriña, Kostajnica, Belovar, Ivanić-tvrđava, Brod, Zemun, Karlovci, Petrovaradin, Pančevo i Bijela crkva, podižu se na gradove. Zbirka zak. 1, 97. U vojničkih komunitetih biva proglašivanje pred kućom magistratskom. 1853. 776.

KOMUNSKI, *adj. koji pripada komunu.* — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (komunskyj, 'communis').* Zapečatiše pečatijom komunskom. Mon. serb. 178. (1368). Na travi komunskoj. Stat. krč. ark. 2, 287. Put komunski. Zbor. 91^a. Pod ložu komunsku. Mon. croat. 289. (1588). Što su držani prijuri komunski. I. Držić 280. Potežući k sebi dobra komunska. 301. Pokupi komunsko kameše. Pjev. crn. 214^a.

KOMUNŠANE, *n. djelo kojijem se komuša.* J. Bogdanović.

KOMUNATI, komunâm, *impf. vaditi rukama zrne iz komuna.* u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* komunati. J. Bogdanović.

KOMUNSKÎ, *adj. vidi* komunski. — *U naše vrijeme a Istri.* Komunški, it. 'comunale', općinski. Naša sloga. god. 14, br. 11, str. 48.

KOMURA, *f. vidi* 1. komora. — *U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka (koji na drugijem mjestima piše i komora).* Ko te je naučio unići po ta način u komuru moju? N. Palikuća 89. Za unići u tvoju komuru. 42.

KOMUS, *m. vrsta velikoga psa, samsov (?)* — *Nepoznata postaća (zar od tal. canuso, koji je plosnuta nosa?).* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikalčinu (komus, pas veliki, 'molossus, canis epiroticus', u Belinu ('canis', 'canis' 164^b), 'mastino, cane mastino', 'molossus' 465^b), u Bjelostjenčevu (komus, veliki pes, 'molossus, canis epi-*

roticus', najti veda se vsaki veliki pes, komus, 'canis magnus' zove), u Jambrešičevu ('molossus'), u Stuličevu (komus, pas diviji, 'molossus'). Rvat se s komusi ne imaju straha. B. Krnarutić 28.

KOMUSA, *f. žensko prema komusu.* — *isporedi* komusica. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KOMUSICA, *f. vidi* komusa. F. Kurelac, dom. živ. 45.

1. **KOMUŠ**, *m. neka biljka.* Komuš (nem. kal-mus), Acorus calamus L. (Sabljar, Gobjak). B. Šulek, im. 152.

2. **KOMUŠ**, *m. vidi* komus. — *U Voltigijinu rječniku:* 'molosso, can grande', 'eine art grosser hunde', gdje je jamačno slo prepisano iz drugih rječnika, i treba čitati komus.

KOMUŠA, *f. okomak, okomiña, tuluz. u Lici.* V. Arsenijević. — *isporedi* komina, komušina.

KOMUŠAČ, komušāca, *m. čovjek što komuša kukuruze.* u Dobroselu. M. Medić. — i drugdje u Lici. Treba što više komušāca sazvat, da se ti kuruzi brže okomušaju. J. Bogdanović.

KOMUŠAČICA, *f. žensko čelade kao komušāc.* — *U naše vrijeme u Lici.* Kad se muški zovu na komušāne kuruza, onda pitaju: 'Oće li biti komušāca na komušānu?' J. Bogdanović.

KOMUŠAŃE, *n. djelo kojijem se komuša.* — *vidi i* komidba. — *U Vukovu rječniku.* Komušāne, *vidi* gulidba. M. Medić. 'Večeras je kod Luke komušāne kuruza'. J. Bogdanović.

KOMUŠATI, komušām, *impf. vidi* komiti (u Vukovu rječniku samo o orasima, ali se upotrebljava i za drugo, osobito za kukuruze). — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: komušāno, komušāto, u aor. 2 i 3 sing. komušā, u part. praet. act. komušao, komušala, u part. praet. pass. komušan.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (n. p. orahe, 'schälēn', 'excortico').* Mjesto komiñati govori narod i komušati (i čemušati) otkud i komušina i komušje. F. Kurelac, dom. živ. 60. 'Dovoće ćemo kuruze komušati'. J. Bogdanović. Komušati, kad se sa klipa komušina trga. Kosiñ doñi. — *Sa se, recipročno. upotrebljava se u Lici u prenesenom smislu: prepirati se, svađati se.* 'Ni se dvoje vavije komušā'. 'Bome on ñu komuša ka' valja'. 'Šta se vas dvoje vavije komušate? nigda vam nije pravo'. J. Bogdanović.

KOMUŠEVAC, Komuševca, *m. kajkavski Komuševac, ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 113.

1. **KOMUŠINA**, *f. u Vukovu rječniku:* 1. 'die blätter des kukuruzkolbens nach der komidba', 'folia zeae rejecta'. cf. oljina. — 2. (u Boci) vide okomak. — *isporedi* 2. kom i komina.

2. **KOMUŠINA**, *f. mjesno ime.*

a. selo u Bosni u okrugu bañolučkom. Statist. bosn. 41.

b. selo u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 130.

KOMUŠJE, *n. (coll.) u Vukovu rječniku:* vide komušina s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.

KOMUŠKA, *f. mahuna.* — *isporedi* komušina. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* komuška, mošnica, ili mehur vu kojemu sočiva etc. zrno stoji, 'siliqua, theca, folliculus leguminum, frumenti, lini etc., valvulus'. — *vidi i:* Komuška, bot. lat. 'legumen', 'hülse', tal. 'baccello, legume'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOMUŠKAV, *adj. o bilci u koje su plodovi komuške (mahune) ili o samijem takijem plodo-*

vima, — *Naćineno u naše vrijeme.* Komušlav, bot. lat. 'leguminosus'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

KOMUŠKINA, f. u *Vukovu rječniku*: vide okomak s dodatkom da se govori u Boci. — *isporedi komušina.*

KOMUŠNICE, f. pl. (u botanici) porodica biljaka u kojijeh su plodovi komuške (mahune). — *Naćineno u naše vrijeme.* Komušnice, komušnače (pl.), bot. sočivnače, lat. 'Leguminosae, Papilionaceae (plantae)', 'hülsenfrüchte'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

KOMUŠNAČE, f. pl. *vidi* komušnice.

KOMUT, *vidi* kod homut, b) aa) *proi* *Vetraničev primjer gdje stoji u izdanu (po svoj prilici griješkom)* komut mj. homut.

1. KÖN, m. *uprav je isprva značilo: početak, pa i uopće kraj na početku i na srošetku.* — *Upotrebljava se samo s nekim prijedlozima ili nepromiješeno ili u genetivu (kona, koni),* *vidi* 2 i 3. iskon, iskon, nakon, napokon, ukon. — *Po obliku genetiva koni moglo bi se pomisliti da je ženskoga roda, ali je jamačno muškoga (konj s osnovom na i) što se potvrđuje riječju konac.* — *Korijen je ken,* *vidi* kod početi, te se e promijenilo na o. — *Riječ je praslavenska, ali se gotovo samo nalazi s prijedlozima upotrebljavana adverbijalno (stlov. iskon, rus. иском;* *vidi* i napokon), *ili u riječima koje su od ne postale (vidi* kod konac, zakon *itd.); ali isporodi i niže-luž. kon* 'schein, frist', rus. конъ, red. — *U naše se vrijeme upotrebljava samo u izrekama: od kona do kona ili (nepromiješeno): od kon do kon, od početka do kraja,* *vidi* u *Vukovu rječniku*: 'in den redensarten': 'od kona do kona', 'oder': 'od kon do kon, t. j. od kraja do konca, 'von anfang bis ende', 'ab initio usque ad finem' s dodatkom da se govori u *Sentandriji* i u *Slavoniji*; u *Daničičevu rječniku* ima konъ, i kaže se da stoji s predlozima 'izb' i 'otb' u genetivu 'ab initio' (*vidi* iskon).

2. KÖN, praep. *vidi* 1. kod. — *Jamačno je ista riječ što 1. kon, te je od supstantiva postao prijedlog: vafa da se isprva sheatio acc. kon adverbijalno (na konu, nu kraju), pa postije posve kao prijedlog, isporodi prijedlog kraj gdje se to isto dogodilo.* — *U našem se jeziku nalazi u naj starijim spomenicima, ali se od xiv vijeka zamjenjuje oblikom kod, koji je sam poznat kod naroda u naše vrijeme (što u pisaca našega vremena, n. p. u: Jer kon tebe stotinu godina narod gloda sudbina nemilna. Osvetn. 5, 2, nalazi se još stariji oblik, to ne dokazuje dovoljno da je narodni).* — *Rijetko mj. kon ima kom: M. Marulić 19; B. Krnarutić 23; J. Kavašin 452;* *vidi* i nakon. — *Između rječnika u Belinu* ('accanto' 'a lato', 'juxta' 11a; 'vicino, a canto', 'juxta' 765a); u *Stuličevu* (v. kod), u *Daničičevu* (bez predloga je samo 'konъ' predlog 'pone, apud; post').

1. apud, juxta, paenes.

a. *vidi* 1. kod, 1. a.

a) kod stajana. Na dolbni putъ konъ nive. Mon. serb. 93. (1330). Nizъ Vrmošu konъ Babina Luga. 95. (1330). U potokъ konъ poja. 96. (1380). Selo Arhijevica konъ crkve. 143. (1349). Konъ Soluna. Okáz. pam. šaf. 60. Konъ Vučijega Trna. 80. I evo, anjel Gospodin sta kon nih. Bernardin 8. luc. 2, 9. I porodih kon ne na postelj. 53. 3reg. 3, 17. Kon mene jest ki me sudi; tko će protiva reći meni? 74. isai. 50, 8. Pobi Arfaksata kraja od Medi kon rike

Eufrata. M. Marulić 5. Kon nega usajena horugva čuhtaše. 13. Ki su u Dotaim i kom Esdroloma. 19. Budući jedan dan kon jednoga blata. Zborn. 47a. Videći sina svoga kon sebe. 106b. Kad sam, ružice, kon tvoje mladosti, ne vim tej tužice. Š. Menčetić 73. Koga li ja hajju, kad si ti kon mene? 206. Što li taj grabavac kon tebe tuj stoji? M. Vetranić 2, 147. Kada se nag najde kon nage kon tebe. H. Lucić 188. Od tvoga muža, kino tebe kon mene mladoga ostavi brez sebe. 196. Košuta kon lava brez straha kad biše. P. Hektorović 37. I voda nišana od vitra jakoga i s kalom smišana kon kraja morskoga... 70. Duša moja da nađe pokoja kon tvoje ljubavi. N. Dimitrović 89. Tanac vil' izvode pri sjeni kon vode. N. Naješković 1, 226. Po svak čas želeći kon tebe da sam ja. 2, 48. Er kad sam kon tebe, ja veče nijesam moj, a kad sam bez tebe, ne imam čas pokoj. 2, 60. Da te ne uzmu vile ke noćno kon vode tanače izvode u gori zeleni. M. Držić 33. Noj samoj kon skuta jak zmija iz kruga plaha košuta proteče iz luga. D. Rašina 19b. A netom me oči kon sebe nazre te, ončas se ma pamet u misleh zamete. 98b. Kad počnem gledati, kon tebe gdigod stav, tve lice... 104a. Sama kon Aleksandra sijaše (*sidaše*). Aleks. jag. star. 3, 329. Sjedeći jedan slipac kon puta. M. Divković, bes. 6a. Ovako ti kon svakoga stoji andeo Gospodni. 75a. Grobje bješe kon crkve. zlam. 76. Poniže dolika kon vrata visoka... zapleća široka. Đ. Baraković, vil. 17. Počinut nu sladi kon vode studene. 131. Da u tvoj slavi gleda Atena gdi kon tebe bludna žena stoji u dne i u noći. I. Gundulić 24. Doć će, da gork trud rasladi kon uresa tvoga slavna i Milijenko pastijer mladi... 127. Jesde i svijetla bratja ina kon svijetloga Vladislava. 398. Osjedimo kohe vrane, počinimo kon jezera. 404. Plavi kraju stjeze redom privezane kon latinske lijepe strane. G. Palmotić 2, 476. Ti biše kon mene u svakomu mistu. M. Jerković 14. Mnozih ostavi sidajuć kom sebe. B. Krnarutić 23. Kon jasne Sunčanice crnom agi svanu lice. J. Kavašin 236a. Raka i kon ne kip dvanaest. 327a. Kom nih pijesci, parci, sudci. 452a. Marijina porodica kon he stoji. 521b. Gora kon rijeke. I. Đorđić, salt. 223. Priminu s. Plačido u Sičiliji kon grada od Misine. ben. 96.

b) kod micanja. Kakono stablo ko se prisadi kon vode. Bernardin 38. jer. 17, 8. Posadio ju kon sebe. M. Marulić 70. Položi kožu kon glave. Zborn. 31b. Ki će tvoj ures kon sunca postaviti. Š. Menčetić 4. Druga vila došad iz luga kon prve gdi se je skrla, ne videći nikoga govori... N. Naješković 1, 205. U jedan cigli čas kon mene toj dode. 1, 216. Nu paka vrgši stid, stah bliže kon vile, ter usti me ponih na prsi ne bile. D. Rašina 91b. Lovce budite, neka doć svi budu kon toga jezera. F. Lukarević 5. Kada sijaše, niko (*sime*) pade kon puta. I. Bandulavić 26b. luc. 8, 5. Na skladanje vele medno kon spijevoca ljubovnika od razlicijeh zvijeri u jedno kuplaše se množ velika. I. Gundulić 313. Tad kon lijepe Sunčanice na sjedilke sej juvene od svud mlaci i mladice skupiše se nebrojene. 380. Niko (*sime*) pade kon puta i potlačeno jest. L. Terzić 811. Kon jezera toga sjede. I. Đorđić, uzd. 35.

b. *vidi* 1. kod, 1, c, a). Gdi planduju pastiri kon stada. M. Vetranić 1, 68.

c. *vidi* 1. kod, 1, d. I kon toga mnokrat mista bi mi od sumne sjen ma ista. I. Gundulić 225.

d. *vidi* 1. kod, e. Tko ne bi našal lik kon tebe podoban. Š. Menčetić 72. Nož koji imaše kon sebe. Zborn. 43b. Gdje (je) velja sloboda od srca tvojeja, u svako ka doba stojaše kon nega? N. Dimitrović 29.

e. *vidi* 1. kod, 1, g. Čim bi biw kon nasb, da ne bude usilovan iziti iz vère. Mon. serb. 473. (1455). Imam kon sebe neke sluge i sirote. 556. (1566). I ovdje se nahodim svaki dan kon čestitoga Ferhat-bega. Starine. 10, 8. (1558). Er došal za inoj ja nijesam na svit saj, neg za moć zgublene kakogod skupiti ovce, da kon mene vik budu živiti. D. Rašina 147b. Ah! kad smislim, ki čestiti vođah život ja kon tebe! I. Gundulić 250.

f. *vidi* 1. kod, 1, k. Nijesu kon Boga primljena. M. Divković, nauk. 35a.

g. *vidi* 1. kod, 1, p. Med slas izgubi kon moje mladosti. Š. Menčetić 210. Sve bjeloće... jasno srebro, snijeg s planine, kon biloće mile i drage bojnijeh dikle tamne ostaju. I. Gundulić 405. Kon tkoga, al paragone di qualcheduno, prae aliquo. A. d. Bella, rječn. 61b.

h. *vidi* 1. kod, 1, q, a). Da ga se na gledam kon tvoje radosti. Š. Menčetić 46. Sto Judit, gospoja, kon tvoje ljeposti...? 62. Kon dohodnijeh vele vika ugodno vam sa mnom budi. G. Palmotić 3, 49a.

2. post, *vidi* 1. kod, 2. Drugomu prišedšumu k nam knezu kon toga kneza. Mon. serb. 46. (1254). Da se to selo ne odnime gospoji Staně za ne života nikadare, a kon ne života to selo dajemo knezu Juriju. 225. (1395). Da sam volan polaću prodati, i kon nasb sin mi. 338. (1427). Da ne ima dijela ni za mene ni kon mene. 462. (1453). Da je u tom ne usilju za ne života, a kon ne života da i onaj razdiuje. 462. (1453). Kon dva godišta otide. M. Divković, nauk. 304a. — U ovom primjeru stoji na početku rečenice kao konjunkcija u značenju: pošto (ali može biti da stoji griješkom mj. kom): Ktje, kon dođe na dan bili, ljudsku oholas da pohara. G. Palmotić 3, 100a.

KON', *vidi* kaono i kono.

1. KONA, f. hyp. konšijnica. — Akc. se mi jeña u voc.: kono, kōne. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'die nachbarin', 'vicina' (hyp. v. komšijnica) s primjerom iz narodne pjesme. Kona konu preko plota zvala. Zla kona zjame na vraća. Nar. blag. mehm. beg kap. 293. Vesela Stevanova majka nađe u neke kone 1 groš. M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 165. Da od Boga nađeš, ti i tvoja kona. Bos. vila. 1888. 145.

2. KONA, m. *vidi* kono. — U Vukovu rječniku: vide kono s dodatkom da je po istočnom govoru.

KONABLA, f. kao luk što stoji u ovce na vratu, o kojemu visi zronce. — U naše vrijeme u Istri. Konabla juri ovilli genus, arcus de quo ovi campanula in collo suspenditur. S. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 45.

1. KONAC, kónca, m. finis; filum, svrha, kraj; nit, žica. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., voc. kónče, kónci, gen. pl. kónčā. — Postaje od 1. kon nastavkom ѡъ (nije potreba shvatiti kao da je deminutiv). — S prvijem je značenjem (finis) riječ praslavenska, isporodi stslav. конѡъ, rus. конѡцъ, češ. konec, polj. koniec.

1. svrha, kraj. — Između rječnika u Mikaljinu (konac, svrha, finis, exitus), u Belinu (estre-

mitā, 'extremitas' 296a; 'fine, cioè termine, finis' 316b; 'termine, cioè fine', 'terminus' 729a), u Bjelostjencu (konec, zvrha, dospitak, svršenje, zaglava, finis, terminus, extremitas uniuscujusque rei'. 2. konec, izhod, zgoda, exitus, eventus, successus, ut exitus belli, eventus pugnae'; 3. konec sem prekoračil, t. j. preko reda sem učinil, finem et modum transgressus sum'), u Jambrešićevu (konec, zvrha, finis'), u Voltigijinu (fine, scopo', 'endzweck, absicht'), u Stuličevu (terminus, finis, exitus, eventus, sententia'), u Vukovu ('das ende', 'finis', ali se rijetko govori, n. p. tome nema ni kraja ni konca i iz narodne pjesme: Sve mu kaza od kraja do konca), u Daničičevu ('finis'; čega se radi što čini, kao i latinska riječ ista).

a. u vremenom smislu, svrha, svršetak.

a) uopće. Pridet Gospod i ne budet jemu konca. Pril. jag. ark. 9, 94. (1468). Az jesm začetak i konac. 103. Kraja nebeskoga kojemu ni konca. M. Marulić 103. Taj t' je konac lakomije. 261. Početak imil jest i svrhu, a konac imiti hoće. Živ. kat. star. 1, 219. Konac ima odgovarati početku. Naručen. 37a. Ako li ne htit bude prebivati v grihu tom ni stati do konca. 47b. Ki će biti konac od brezkončenih stvari. Transit. 168. Bog je počelo i konac. 204. Ne kasni obratiti se k Bogu, ne odlučiti do naj kasnoga konca. Korizm. 63a. Kroz toj ću vik živit i konac vijek mojoj dušici neće prit. N. Dimitrović 83. Da vidi konac. Anton Dalm., nov. tešt. 43a. matth. 26, 58. U dobar konac jih (sane) istumačiše. P. Zoranić 35b. Sve na svoj konac gre, ne postav čas jedan. D. Zlatarić 96b. Koga mogućstva nigdare konca ni. A. Georgiceo, nasl. 345. Tvoje veliko milosrđe nima vrimenta, konca ni mire. M. Jerković 65. On je (Bog)... početak i konac pravi. J. Kavašin 341a. Bit u tugi i žalosti, nigda konca pak ne znati. A. J. Knezović 23b.

b) ističe se vrijeme (uopće ili osobito). Na konac 7 lēt zgibe to vidjenje. Korizm. 43b. Na konac vrimen narejenih. 61b. Prija će, dim, konac doiti od vrimenta... H. Lucić 285. Vjekovištvo bez kraja je i brez srijede i brez konca. J. Kavašin 435b. Kad nikakva konca nima (vrijeme)... 437b. Na koncu jedne godine nađem se napredniji. D. Obradović, basn. 344. Stvar je nepobitna, da se kršćanstvo stoprv koncem xii i početkom xiii vieka u Srba pojavilo. M. Pavlinović, razg. 33.

c) kao svrha trajanja kakve radnje, govora, stana, aut) u opće. Podobajet utrže slovosloviye kupno pjevati... i po koncu jeje molitvu siju kupno... Sava, tip. stud. glasn. 40, 188. Ima napridovati pop dar do konca. Naručen. 30b. Do konca očenaša. 36a. Na koncu mise. 78a. Da se govori 'slava ocu' na konci svakoga psalma. Transit. 17. Na konac ne plaća... Đ. Baraković, vil. 22. — amo pripadaju i ovi primjeri: I kraljevstvo njegovu ne bude konca. Zad. lekc. 39. N. Rašina 16a. luc. 1, 33. I cesarstvu njegovu ne bude konca. Bernardin 4. Ne imij straha od ovoga bluda pokle skoro oće imiti konac. Transit. 189. Skri se za oltarem za videti konac, ča ote učiniti ovi. Mirakuli. 67. Jesu iskali smrti mnozim i viditi konac njih razdruženiju. Korizm. 36a. Što godi činiš, čovječe, čini i gledaj konca. Zborn. 152a. Ti ubogih biše otac, ti žalosti svake konac. P. Hektorović (?) 168. Život večni primu ki nima konca ni čisla litom. Aleks. jag. star. 3, 313. Toj žalosti konca ne bi. Đ. Baraković, jar. 35. Tomu čudu nije konca. 88. — bb) kao radnja

može se shvatiti i list, pismo, knjiga itd. Na konci toga našega lista. Mon. croat. 221. (1527). Kako ćemo viditi na koncu ovih knjižica. Ant. Kadčić 254. Na koncu ove oporuke. Pravdonoša. 1852. 2.

d) s nekim glagolima upotrebljava se ova riječ za značenje: *vršiti, svršavati. aa) svršiti što do konca.* A ja ti se sad obitam verom mojom, kad to izvršiš, i do konca sa svim svršiš, da te u pismih vik počitam. M. Pelegrinović 181. — *bb) pripejati što na konac.* Tu tužbu ki učini, ima ju na konac pripejati. Zak. vinod. 67. — *cc) staviti čemu konac.* Stav' konac tuženju. M. Marulić 153. Smrt telesnomu veselju konac stavlja. F. Vrančić, živ. 20. Postavljam dospitak i konac svakoj živini škodljivoj da ne mogu u napridak nauditi. L. Terzić 288. — *dd) dati čemu konac.* Jedna mi hćerca dat konac će gortini. I. Ivanišević 801. Dajem konac ovomu drugomu dilu. P. Radović, nač. 287. Podaj trudu konac. I. Zanotti, en. 41. — *ee) vršiti čemu konac.* Gdi se piru konac vrši. Đ. Baraković, vil. 177. — *ff) priv sti, dovesti što do konca.* Ali se nije mogla (ova stvar) ni sfršiti ni na konac privesti do ovega vremena. B. Kašić, rit. xxviii. Kad ne bi mogao stvari videće na konac dovesti. A. J. Knezović 100. Dvesti je (stvar) čestito na konac. Ant. Kadčić 254. — *gg) zaglaviti što do konca.* Čijem moje sve pjesni do konca zaglavim. M. Vetranić 1, 6. Da pjesni sve moje do konca zaglavim. 2, 38. — *hh) doći čemu na konac.* Sada smo tomu na konac došli. Mon. croat. 262. (1567). — *ii) prijati (primiti) čemu konac.* Misleći, vsaki dan sam konac prijal učeniju. Transit. 2.

e) u osobitom smislu, može značiti: *svršetak života, smrt. aa) izriče se riječ život (žitak, žiće), živleće.* Približujući se konac negova života. Živ. jer. star. 1, 235. Na konac nega života. Mon. croat. 181. (1500). Do posliđenega konca života svoga. Transit. 18. Na konci života. Korizm. 38a. Daže do konca života. Š. Kožidić 3b. Do konca života eđa još meni kad ne lipota odnese ovi jad! N. Naješćević 1, 298. Ćubav hoće nas smiriti do konca života. 2, 67. Od oca vidjet ćete bolesti, ke ga će do konca života dovesti. M. Držić 459. Do konca života našega. Katoh. 1561. 27. Biše, žitku konac dospila. P. Zoranić 39a. Konac jur života našega ki trati, nikada na molbe ne prodji ni skрати. D. Rašina 85b. Čim sreće huda moć na konac života siljaše tebe poč, pri-skočih ončas ja. 124a. Konac žitiju prijeme. Okáz. pam. šaf. 53. Dojti će svrha i konac od življenja moga. M. Jerković 95. Došavši na konac života. A. d. Bella, razgov. 17. — *bb) isto je kao kod aa), kad se mješte život upotrebljava riječ dni.* Moliti Boga za konac naših dni. Mon. croat. 82. (1455). Kada čovik pride na konac dni svojih. Korizm. 39a. More-bit neću moć na konac vik mojih nesrećnih dana doć. D. Rašina 77b. Moju te ja za toj, na konac ovih dni, o višni Bože moj, ki stvorac bi meni, hoti' me pomoći. 141b. — *cc) mješte život upotrebljava se riječ smrt ili što slično.* Nemoć život moj dotiri na konac umora. Š. Menčetić 282. A tužno mē srce, do koli bude doć na konac od smrce, ne more tebe oć. N. Naješćević 2, 49. Budi ti sve što hoć, samiri tve srce, skoro ću za te doć na konac od smrce. 2, 115. Kad se čovik nahodi na koncu smrti da mret. Š. Budinić, ispr. 49. Da smrtni rad toga na konac jur pride Filide. D. Rašina 11a. Kad dojdū na konac od smrti, bidni zlo umiraju. A.

Komulović 36. I do konca samrtnoga. Nar. pjes. vuk. 1, 140. Tako mi konca umrloga. Pravdonoša. 1852. 3. — *dd) i sama riječ konac razumije se po smislu da znači: smrt.* Grh tvoril bi mnogo, a na konac pokajal bi se. Pril. jag. ark. 9, 105. (1468). Komu boje biše nigdar se ne roditi cića negova zla konca. Transit. 251. Bi život i konac njih svet. 264. Utagnu u svojem koncu pojti v slavu rajsku. Mirakuli. 6. I do konca učini život vele ubog. Korizm. 30b. Ako inako učine, ote učiniti zal konac. 49b. O nebozi grišnici, pomislite vaš konac. 81a. (Človik) velika iskušeniya djavla na konci ima. 83a. Mene ĳuven dvor na konac čini prić. Š. Menčetić 164. Da je konac tomu zlu čoviku. Mon. croat. 290. (1527). Po tom malo vrijeme živi i onda svoj konac učini. Dukljanin 5. Da Žilbil ta konac krozi ĳubav moju učinil biše. P. Zoranić 6a. Kako na takov nerazborit i britak konac ĳubav more te dovesti. 29b. Srce mi na konac huda smrt odredi. D. Rašina 41a. Ter duša, vaj, moja, ka služi sve tvojoj, na konac prit želi u mucu nerednoj. 101b. Izgnan byst na Ugrē, i tamo konac prijeme. Okáz. pam. šaf. 52. Blaženny konac postizajet. 53. Postizajet konac cara Uroša. 74. Zač sablom u ruci Suliman... pred vojskom meu puci učini svoj konac. Đ. Baraković, vil. 59. Za negovi grisi učini ta konac. jar. 59. Za učiniti dobar konac. P. Radović, nač. 2. Za vazeti pomoći pristojne za naj zadni konac. 2. Nemoć ga bijaše dovela do konca. Đ. Bašić 161. Od konca nigda neće uteći. J. Rajić, pouč. 1, 11. Jačji orao pangam rodu razdrpa na konac. M. Katančić 54. Oni strani lav je pri koncu. D. Obradović, basn. 17. — *amo može pripadati i ovaj primjer:* Vele, da je njih konac došal i da će Turci poginuti. Mon. croat. 284. (1529).

f) može konac značiti ne samo smrt, kao kod e), nego i uništeće uopće, a gdje gdje i propast.

aa) uopće. Vsa krajevstva ka su se rasčinila, nisu za ino prijala konac nego za grihe. Korizm. 58a. Konac sfo puti pride prida me. Bernardin 95. gen. 6, 13. Od kad se uniti ĳuben plam u meni, ki konca imiti, mhu, neće po sve dni. H. Lucić 207. Dokle ne vidimo konac našem dugovanju. Mon. croat. 261. (1564). Da smrt naj strašniji konac jest. P. Zoranić 33b.

bb) konac svijeta znači što i sudbi dan, strašni sud. Vse tvrdo da imamo i drži-mo do konca svijeta nepomačno. Mon. serb. 107. (1333). Dokli se govori, da je svit koncu dan. Š. Menčetić 9. Do konca svita. Transit. 191. Postavlja versi od konca svita i od suda napokonēga. Korizm. 79b. K tomu i sada ke su u svitu, i do konca ke će biti, vazda hote sve ĳubiti. M. Pelegrinović 190. Na konac svijeta vas narod čovičanski ima uskrsnuti. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 9. Na konac od svita. Ant. Kadčić 103.

g) upotrebljava se adverbijalno s nekim prijedlozima.

aa) u gen. s prijedlogom bez (brez, prez), u značenju: u vijeku. O gore grēšnim, jako bez konca mućet se. Pril. jag. ark. 9, 116. (1468). One radosti ke jesu prez konca. Transit. 74. Ti (o Isuse) oćeš biti prez konca. 122. Nego li da budem bez konca živiti. N. Dimitrović 49. A ja, vaj, tuj, cić ke bez konca sve goru, hvaleći sve ĳubav, i služim i dvoru. D. Rašina 103a. Ti svrni stupaj moj na on put, ki vodi tuj, gdi se drag pokoj bez konca sve plodi. 147a. Prez konca radosti u srce posija.

Đ. Baraković, vil. 41. Poju brez konca govoreći: „Svet, svet, svet!“ I. Bandulavić 79^a. Žgati prez konca. F. Glavinić, svitl. 26. Za bez konca s nim voditi blažen život. J. Kavašin 385^a. Ljudi blaga svejer žudu, da bez konca bijedni budu. 438^b. Raj vavična nami 'e staja i bez konca i bez kraja. 487^a. — *Nije posve isto u ovom primjeru (gdje znači: bez mjere):* Ki pije iz lonca prez svakoga konca. Nar. pjes. istr. 3, 11.

bb) u gen. s prijedlogom do, može značiti: posve. *aaa)* uopće. Ki se boji Boga, ni vmožna rič da bi ga Bog ostavil do konca. Korizm. 31^a. A ne bi zamañ toj, Kasandra što reče, ner li se, Bože moj, do konca sve steče. M. Vetranić 1, 203. Jer se onemu časti hrane, ki do konca ne sostane. P. Hektorović (?) 141. Bud mi ti za oca, ja tebi prava kei do konca. Đ. Baraković, vil. 163. Da raskoša veća do konca ga slidi. 242. — *bbb)* konac ima značenje kao kod f). Kako je sva moja država do konca sharana. M. Vetranić 1, 60. Aleksandar Evagrida do konca razbi. Aleks. jag. star. 3, 302. Kad sam viktoriju i poštenje imil i neprijatele do konca pogubil. Oliva. 44.

cc) u acc. s prijedlogom na. *aaa)* u opće kao na svrhu, poslije svega ostaloga, napokon. Na konac videći da ona za ništare ne baje. Živ. kat. star. 1, 222. Voduļa na konac klop-i se hitase. M. Marulić 255. I na konac ne našadši ga pride. Transit. 14. Na konac on odgovori... 198. Na konac ova žena odluči zlisti. Mirakuli. 45. Budući clovik učinjen na konac (naj zadnji). Korizm. 1b. I na konac ta budući se spovidal pride van. 61b. Da ni prijel otpušćenije grihov i paki milost i na konac slavu. 80b. Na konac rekao si mi, da... Mon. croat. 229. (1527). Na konac paki trjebuje da priložim. Š. Budinić, sum. 17^a. Na konac sa svom vojskom potopljeni bēše. 139b. Na konac litom porobotati se hoće gospodstvo vaše persidskomu jaziku. Aleks. jag. star. 3, 291. Dale su mi na konac poznati. D. Obradović, živ. 8. — *bbb)* denique, kod nabiranja čega, ističe se nešto naj zadnje kao naj glavnije ili kao ono što u sebi shvaća i drugo što se prije kazalo. Na konac, ki godi bi Poličanin... robio s Turci... li je dužan naj pri glavom... Stat. polj. ark. 5, 247. Goniti hoću Turke ratiju, kletvom, prokletstvom, i na konac vsakoju stvariju. Š. Kožićić 32b.

dd) u loc. s prijedlogom na; isto je značenje kao kod cc). Da na koncu muci odolim. J. Kavašin 136b.

ee) mješte na konac i na koncu nalazi se u pisaca i napokon (napokom) konca, vidi kod napokon. Napokon konca dana ovih govoril jest nam po sinu. I. Bandulavić 11b. paul. hebr. 1, 2. Napokon konca za svimi, kakono isporčetu, ukazao se jest i meni. 169b. paul. Icor. 15, 8. Napokon konca za svih živućih. I. Krajić 24.

b. finis, consilium, propositum, cilj (vidi cil, b) cc), namjera, uzrok; *svršetak radnje* shvaća se kao uzrok s kojega se radnja počela. Da vy ne stvorju nikogjore zbla nikimsre koncem. Mon. serb. 25. (1234—1240). Nikims koncem da im se sije ne potvori. 27. (1234—1240). Mñu da nigdor na zal konac ima biti počtovan. Transit. 53. Vse stvari ke učini Bog učinene jesu k nekomu koncu od računa. Korizm. 1b. Stvori Bog sñce k tomu koncu da bude svitlost. 1b. Počivajući v ñem kako v naj kašni konac. 2a. Ne razumiju, na ki konac čini Bog tu kaštigu. 76a. I općahu se (pismi) puku prikazivati samo na konac, da... H. Lucić 225.

Do konca ki nada sve želah ljubvenoga dojt. P. Zoranić 1b. Hoću do konca želinoga dovesti te. 7b. Konac on ki svaki ljubvenik želi skupno očutiše. 32b. Služi Bogu za kojigod ini zao konac. Š. Budinić, sum. 30^a. Ovoja naredjenja konac i uzrok jest množenje naroda. 108^a. Od sučastva, konca i svršajućega uzroka od svetbe. ispr. 8. Koncem škodnime na druga lagati. 75. Na koji mi to konac govoriš? F. Vrančić, živ. 19. Sve čini na dobar konac. I. T. Mrnavić, ist. 55. Konac svih zapovidih jest miloća Božja. 72. Ti s' moe dobro, ti konac moj. I. Ivanišević 73. Za ki konac ti jesi učinil dilo? 140. Ti me si stvoril, Gospodine, ne na ini konac nego za staviti me u stanje od kraljevstva tvoga. M. Jerković 101. Od koga bi uzrokovana i dilovana ova muka i za ki konac. P. Radović, ist. 50. Svi ovi jimaše različit konac i misal. 51. Za ki konac stvori me? 127. Ja nisam ima u mojoj misli drugoga konca u tumačenju ovi kniga, nego li slavu Božju i korist iskrñega. L. Terzić ix. Nahodi se, da se mnozi mame a nisu mučeni od djavla, nego li od svoga vraštva za koji svoj konac ali uzrok. 262. Kad u službi svoj imaše konac veće Božje slave. J. Kavašin 343b. Kazao sam da ja neću sebe imati za poglaviti uzrok i konac ove knjižice. D. Obradović, živ. 34. Imajući za konac blaženo ukrašenije srca i duše. sav. 6.

c. u mjesnom značenju, kraj mjestu. *ovakovi kraj obično ne može se shvatiti kao svršetak (kao što je kod vremena), ali ipak i kod samoga mjesta gdje gdje se misli na micanje, te se po tome razlikuje mjesto odakle se počinje micanje kao početak, a mjesto gdje se svršuje kao svršetak, vidi n. p.: Obruč ima konac, kad ima i početak. Korizm. 99b. Na usta ali ti na konac rike dojdosmo. P. Zoranić 71b.*

a) uopće. Kakovo začelo, kakov konac i kakov vrh budet (crkve). Pril. jag. ark. 9, 95. (1468). Da se okuje drvo to obruči želāsnemi ot konca do konca. 96. Na vrh ali ti na konac vrha došad. P. Zoranić 68^a. Ta rika ni kraja ni konca nima. Aleks. jag. star. 3, 297. Morske vode vsaki dan umnožujući konca ne preidoše. 316.

b) može značiti što i granica (vidi 1. granica, a) i b)), meda. Prosvēštaje konce vseje grābskyje zemlje. Stefan, sim. pam. šaf. 20. Moje i konci rečenoga iminja. Mon. croat. 169. (1798). Razširiv konci cesarstva, umri. Š. Kožićić 45b.

— U biblijskom se jeziku govori često o koncu ili o koncima zemlje kao o naj dašem kraju. Kraljica od poludne ustati će se na sud s narodom ovim, ... jere ona pride od konca zemlje slišati mudrost Salamonovu. Bernardin 30. matth. 12, 42. Jere dode od konca zemlje. N. Rašina 45^a. Budete menje svjedočiti u Jeruzalemu i po svom Žudjevstvu i Samariji i do konca zemaljskoga. 136^a. act. ap. 1, 8. Iz daleka i od napoknih konca cijena ñe. 187b. prov. 3, 10. Po svoj zemlji izajde glas ñih i na konce okoliša zemlje riči ñih. I. Bandulavić 188^a. paul. rom. 10, 18. Tja do konca okoliša zemlje. A. Bačić 154.

c) može značiti i cijeli prijedlo, isporodi 1. granica, c), kraj, pokrajina. Va svih koncih zemlje. Naruñ. 2^a. V ruci tvojoj jesu vsi konci zemlje. Korizm. 47b. Da zadovoljan budet vsaki v svojih koncih i predēleh. Š. Kožićić 8b. Bojali se ñega svi konci zemlje. L. Terzić 233.

d. imu primjera u kojima se može shvatiti i u vremenom i u mjesnom smislu. i u takovima je upravo isprva vremenom značenje, ali se shvaća u prenesenom smislu i o mjesnome, isporodi c. Gdi dobru konca ñi. M. Marulić 58. Početak

i konac od vsake stvari. Korizm. 14^b. Nisu ti svršeni, do sride ki pridu; oni su spaseni, do konca ki idu. P. Hektorović 60. Nigdi nije kraja, nigdi konca. M. Zoričić 67. Od kraja do konca. D. Obradović, basn. 254. Sve mu каза od kraja do konca. Nar. pjes. vuk. 2, 394. Nema ni kraja ni konca (n. p. kakav posao; t. j. zamršeno sa svim). Nar. posl. vuk. 203. Od kraja do konca. 234. Pjesmi ni kraja ni konca. Vuk, posl. 238. — *Kako se obično govori od kraja do konca (vidi u predašnjem primjerima), tako se nalazi (kad je riječ o isplaćivanju): od novca do konca, vidi: Za njegovo dugovanje za dvaest cekina koje plati od novca do konca. Starine. 12, 8. (1699). Dokle god ne dojde Borojevića dugovanje od novca do konca. 18. (oko 1696—1703).*

2. filum, nit, žica, pređa na tanko upredena kojom se šije, veze itd. u jedini se misli na neku ne veliku dužinu (koliko je potrebno za šivenje, veze itd.); kao materijalni supstantiv upotrebljava se množina: konci. — *Nije lako saznati, kako je ovo značenje postalo od predašnjega; može biti da se od kraja žice prešlo na cijelu žicu; isporedi tal. cima, vrh, kraj, što u pomorskom jeziku znači i cijelo (ne debelo) užje. — Od XIII vijeka (ima i bug. i nslov. konec u istom značenju), a između rječnika u Vrančičevu (filum'), u Mikajinu (konac za šiti, filo, refe', filum'; konac od pređe, filo d' accia', acia'), u Belinu (filo', filum' 816^a; konci, sfilacci di tela', lineamenta' 673^b), u Bjelostjenčevu (konec od pređe, svile, nit, struka, pređen, žica pratena ali suknena, filum'. 2. konec, t. j. nit duplana, duplex filum, acia, quamvis jam communiter vocetur filum'), u Jambrešičevu (konec, filum'; konec vu igli, nit, acia'), u Voltigijinu (filo, refe', zwirn'; konci, fili', zwirn'), u Stuličevu (filum'; o koncu visjeti, e filo pendere'; konci, lineamenta'), u Vukovu (ein zwirnfaden, zwirn', filum'; kōnci, kōnāčā, der zwirn', fila': pređe konce; kupio sam konaca), u Daničićevu (konьec, filum').*

a. uopće. Taj list beše prđrnt na tri komate i sšiven na dvoje koncem bēlēm. Spom. sr. 2, 61. (1414—1415). Ponesoše sve do konca, sve do igle i do šila. M. Vetranić 1, 20. Stav' im pet lonaca koje su razbile, i litru konaca ku su izgubile. N. Najeskić 1, 250. To-liko litar konaca u te trake ide. M. Držić 133. Kada šiješ, za iglom t(i) gre konac. Nauk brn. 5^b. Na konac natičaje prilijepi ruzicu. M. Divković, nauk. 223^a. Svezu jedan špag ali jedan konac na lakat ali na prst. P. Radović, nač. 23. Postav tkaše s mnogijem konci. M. Radnić 166^a. Obmota jedan konac oko prsta. 465^b. Mač, privezan samo jednim koncem. P. Posilović, svijet. 142. Uzlet' u duh za hip gori, kō vezana k koncu ptica. J. Kavašin 493^b. Naš život je kao jedan tanahan konac. J. Banovac, pred. 98. Koji pasove sad od tankoga konca nose. P. Filipović 35. Suprot koncima, ako se zamrse. F. Lastrić, ned. 218. Konce motajući od drva do drva. 324. Na zlatni konac biser nanizao. A. Kanižlić, kam. 46. Nežine košuljice debelim od kućina koncem otkane bijahu. utoč. 639. Samson raskide na sebi užeta kano konce. E. Pavić, ogled. 200. Di je konac naj tañi, tu se naj prije pretrgne. (Z). Poslov. danić. Lipkom konac on nateže, pak za nogu tici veže. V. Došen 94^b. Tamo amo s koncem leti (tica). 95^a. Razkide konope, kako da bi jedan konac bio. And. Kačić, kor. 188. Za svaku zdravu mariju nizaše na jedan konac po jedan cvit rožica. F. Radman 59. A mladići pokradu duhane ispod krova na

koncu nizane. M. A. Rejković, sat. C4^b. Donesite konce, iglu i makaze. Nadod. 32. Konac od gvozđja, od svile, od vune. M. Dobretić 393. Konac prten. 394. Na barjaku veze orla zlatnim koncem i bisernim. J. Krmpotić, pjesm. 14. Po igli uvlači se konac, kada štogod šije se. I. Velikanović, uput. 3, 76. Zaiskaše svilu po veziljah i ibrišim-konce po terzijah. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Stadoše se dovijati, da ga nakite: koja konac, koja novac, nakitiše ga. 1, 450. Al' je tanka vjera u Turaka ka' od vune konac u vezitku. 4, 121. Sitno vezla Hasanaginica, konce suče Zaovićić Omo. Nar. pjes. herc. vuk. 66. A ibrišim-konac po terzijam. Nar. pjes. juk. 116. Ibrišim svileni konac. Nar. pjes. petr. 1, 343. Da bi znale matere ča su konci kvatrnj, ne bi v kvatrah predale, ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14. Kakva mu je zelena dolama: da iskrpi, nova bi mu bila, da izmjeri, pretegli bi konci. Nar. posl. vuk. 124. Ko staro krpi, konce trati. 156. Nov od konca. (Kaže se za novu haljinu). 225. Žena uvrazil konac u iglu da nešto sašije. Vuk, poslov. 178. (Krojač) uzme kedu i konac i aršin. pism. 66. Kad stane šiti, ne šije koncima, kakve rukom napipa, n. p. sad crvenijem, sad žutijem, sad bijelijem, sad zelenijem. 67. Onijem koncem kojijem se što ujamči, kad se šije. nar. pjes. 1, 467. Ni konca ni remena od obuće neću uzeti. Đ. Daničić, 1mojs. 14, 23. Veza mu crven konac oko ruke. 38, 28. Uža na rukama njegovijem poštaše kao konci izgorjeli od vatre. sud. 15, 14.

b. radi svoje tankoće ističe se kao nešto vrlo maleno u ovakovijem rečenici. Da mu se ne uzme ni tanki konce. Mon. serb. 24. (1234—1240). 34. (1249). Svakomu darivam što imam do konca. M. Vetranić 1, 481. Tako od lakomca ne možeš s molbome izeti ni konca. N. Dimitrović 7. Jučer je dva lonca velika razbila; sve ti sam do konca na razgled stavila. N. Najeskić 1, 244. Niti lonca svoga nejmam, niti konca. A. Kanižlić, rož. 5.

c. upotrebljava se za mjerenje dužine. Ili se činio koncem kojijem god izmjeriti, ili sam mjerio... B. Kašić, zrc. 35.

d. amussis, kod zidarske ili druge radnje kaže se o žici (ili o užetu) što se zategne da se vidi pravi smjer. Sela po koncu pruži. M. A. Rejković, sat. H2^a. Drumove po koncu široko iskrči. H2^a. Vidi sela po koncu u red stavljena. H8^a. Jarkom, redom uzduž po koncu. J. S. Rejković 78. Po koncu, nach der schnur'. B. Šulek, rječn. kod, schnur'. Konac, arch. (b. zim-merl.) nit, žica, (richt-)schnur, zimmerschnur, schlagleine', frc. ,ligne, cordeau, fouets', egl. ,carpenter's (chalk-)line. rječn. znanstv. naz. — vidi i 3. konac.

e. u metaforičkom smislu. Ako se izmota taj konac ki vuče, srce iz života krstjanstva izvuče. H. Lucić 273. — Života čim konac našega se pređe, okoliš od sreće u okolo sve grede. D. Rašina 97^a. Nu života tad našega učini se konac tañi. G. Palmotić 3, 122^a. — Život mu svaki dan o koncu ostaje. N. Dimitrović 38. Boje bi tisuć krat da konac prekine, o komu zlo takoj sve visi život moj. D. Rašina 16^a. Komu život visi o slabu koncu. B. Zuzeri 124. Nemog dakle spaseñe tvoje o koncu višati mršave one beside. P. Knežević, osm. 155. O koncu život, o životu smrt, o smrti visi vikovičnost. M. Zoričić, osm. 57. I kraju visijaše život o koncu. M. Pavlinović, razg. 38. Hajdučka glava o koncu visi. V. Bogišić, zborn. 597. — Lasno se more pritrgnuti konac od spaseñā. M. Zoričić,

osm. 75. — Naj poslije svaki hoće za svoj konac posjetiti. K. Mađarović 23.

f. također u metaforičkom smislu, konac bijeli znači u Dubrovniku rakiju. P. Budmani. g. u prenesenom smislu, kao dlaka, vlas.

Ne sažgavši ni jednoga konca od kose. Đ. Rapić 92.

h. u prenesenom smisla (u botanici), nit na kojoj je prašnik. — U pisca našega vremena. Prašnički konac. J. Pančić, flor. beogr. 448.

3. u poslovici: tjerati mak na konac (kojoj je značenje, osim onoga što je Vuk zabilježio: tjerati što do kraja, do skrajnosti), ne znam pravu značenje: treba li shvatiti na konac kao do kraja? ili kao do naj tañe niti? (može biti da se misli na nizañe vrlo malenijeh makovijeh zrna na konac). Mak na konac čerati. (Istraživati što do naj posljedñe sitnice). Nar. posl. vuk. 174.

4. vidi kniga, c, d). — U Bjelostjencevu rječniku: konec papera, liber chartae.

2. KONAC, kónca, m. mjesno ime.

a. u Vukovu rječniku: u Hercegovini poje u kome je varošica Lubiñe.

b. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Koncu. Sr. nov. 1872. 298.

3. KONAC, kónca, m. u jednom od naj starijih spomenika ima po koncu što se ne može razumjeti: jeli tu Konac ime muško, ili mjesno, ili što drugo (n. p. 1. konac, 2. d)? u starom prijevodu latinskom stoji po Conzu neprevedeno. Zemlje, ježe vy (dr)žite po Koncu (quod istas terras vos detinetis po Conzu). Starine. 13, 206. (1185, prepis. 1250).

KONACAC, kónčaca (kónašca), m. dem. 1. konac, 2. — U Stulićevu rječniku: 'tenue filum'. — I kao ime bijci. Konačac vođeni, Callitriche L. (Alschinger, Lambl). B. Šulek, im. 153.

KONACAN, kónačna, adj. finalis, koji pripada koncu (vidi 1. konac, 1), na kojemu je konac, dafe od kojega nema ništa. — isporodi konačni, kónčan. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kónčьnъ, rus. конечный, češ. konečný, pol. konieczny; ali u naše doba nije narodna riječ. — Između rječnika u Daničićevu (kónčьnъ, kónčьna, finalis).

a. adj. Zpuštenije kónčьnoje. Stefan, sim. pam. šef. 8. Zda dne, koji bi prišlo slugam našim kónčьne do tri misece. Mon. serb. 450. (1451). Povrnu kónačnu pravdu pred vas. Mon. croat. 167. (1497). Do kónačnago zatrenija togoje naroda. Š. Kožičić 34a. Narodu je bilo ustati ili na slobodu ili na kónačni rasap. M. Pavlinović, rad. 98. Kónačna protuizvedeña, 'gegenschluss, gegenanführungen', 'controdeduzioni finali'. B. Petranović, ručna kniga. 19. Kónačni raspust, 'gänzliche trennung der ehe', 'assoluta scioglimento del matrimonio'. 52. Kónačno riješeñe, 'definitiv-entscheidung'. Jur. pol. terminol. 126. Kónačna presuda, 'endurtheil'. 165. Poslije svog kónačnog naimenovaña. Zbornik zak. 1, 24. Obratiti na ministarstvo za kónačnu odluku. 2, 150. Kod stvari kaznenih usmenost u kónačnom postupku... 3, 19. Dokle god se ne riješi pravomoćnom osudom kónačnom. 1853. 148. Obje kategorije ostaju kod mogućega kónačnoga naimenovaña. 1871. 248. Nezadovoljna stranka ima kónačno dovršeñe rasprave čekati. 1874. 210.

b. adv. kónačno. Tadaj kónačno bi rečeno. Mon. serb. 464. (1454). Kónačno, 'definitiv', 'definitivamente'. B. Petranović, ručna kniga. 23. Kónačno valjani, 'endgültig'. Jur. pol. terminol. 165. Prije nego što se dražbeni uvjeti kónačno

ustanove. Zbornik zak. 1868. 238. Ako dvostrani ugovori posve i kónačno ukinuti budu. 1869. 112. Dok ne bude kónačno obavljen popis robe zališne. 1870. 40. Kada se bude kónačno ustanovio položaj tih učiteļa. 1874. 388.

KONACĀR, m. koji živi u konaku (vidi konak, b), dvorarin. — U jednoga pisca našega vremena. Kad se to susbijanje u ondašnjem, vrlo često koleblivom, konaku nije odobravalo, i kada su ñega za to mnogi revni 'kónačari' jako osuđivali i svakojako ogovarali. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 427.

KONACĀNE, n. djelo kojijem se kónači. — U Vukovu rječniku.

KONACIČ, m. uprav dem. konak, ali se upotrebljava u osobitom smislu (vidi baškaluk). — U naše vrijeme. Gosti sede u kónačiću. M. Đ. Milićević, zlozel. 82. Imaju oni kónačić-baškaluk za goste. 276.

KONACINE, f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom. Zemļa kod Kónačina. Sr. nov. 1875. 1331.

KONACITI, kónačim, impf. i pf. nočiti, prenočiti. — isporodi konakovati. — Akc. se mijena u aor. 2 i 3 sing. kónači. — Postaje od konak nastavkom i, pred kojijem se k mijena na č. — Glagol je neprelazni, ali (samo u pjesmama) može imati uza se akuzative konak ili noć (noću, nojeu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('übernachten', 'pernocto', cf. konakovati s primjerima iz narodnijeh pjesama: Na Čevu je vojska kónačila. Ėe gođ svati konak kónačili). U Slatine vojska kónačila. Ogled. sr. 65. Na Čevo je vojska kónačila. 173. Hangije mu kónačit ne dadu. Nar. pjesm. hõrm. 1, 490. A kad bude s nama kónačio, ti češ ñega upitati. majko. Nar. pjes. iz gornje Krajine. Ė. Šurmin. Kad smo došli kónačiti kod jednog jezera. Nar. prip. vuk. 193. Jednu veće dođe mu nenadno u kuću ciganin, te se zamoli da ga pušti da kónači. Nar. prip. vrč. 86. Ne bismo li Ėe kakvo selo opazili i u ñ da kónačimo. 176. Nađe prijateļa, gdje bi mu knigonoša kónačio u češtijem putovima. S. Ėubiša, prip. 50. Ta su dvojica u tebe kónačili. 191. Kónačeći po hanovima i kolibama. 225. — Tu Ėe s ñima konak kónačiti. Nar. pjes. marjan. 9. Pa u Duvnu konak kónačiti. Nar. pjesm. hõrm. 2, 568. Dao bi konak kónačiti. Bos. vila. 1892. 250. — I kod ñega noću kónačio. Nar. pjes. vuk. 5, 54. Tu su nojeu bili kónačili. 5, 162. Tu je nojeu jednu kónačio. Pjev. crn. 71b. Tu jednu noću kónačio. 88a.

KONACKI, adj. koji pripada konaku ili konacima. — U jednoga pisca našega vremena. Pred vratima od kónačke avlije. M. Đ. Milićević, jur. 64.

KONACNIK, m. mjesno ime. Mali Kónačnik. Stat. pol. ark. 5, 809. 314.

KONACNĀ, adj. vidi kónačan. — Može biti i praslavenska riječ, isporodi stslav. kónčьnъ, češ. konečni. — U rukopisu xiii vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (kónčьnъ, kónčьña). Kónčьneje padenje. Domentijanb 66.

KONAGGIJA, m. tur. qonağy, časnik, koji određuje konake za vojsku. — isporodi kónağija, konakčija. — U naše vrijeme (i u drugijem značenju).

a. u značenju gore kazanome. — U Vukovu rječniku: 'der quartiermacher', 'designator hospitiorum'.

b. stran čovek koji se kome svrati na konak. Ž. Radonić.

c. čovjek što je u nega ko (n. p. vojnik) na konaku. Vojnik pješачke pukovine tako je kod svoga konagāĵije obolio. Zbornik zak. 1864. 81.

KONAGĀĻJA, m. vidi konagāĵija, b. Al' eto ti nenadnog konagāĵije. Nar. prip. tord. 28. Bos. vila. 1886. 28.

KONAK, m. tur. qonaq, gostionica, kuća, polaća, dvor, noćište, dan hoda. — Akc. se mijena u gen. pl. kōnākā. — U Stuličevu rječniku i u jednoga pisca Bokeļa XVIII vijeka (Koji njih primaju i daju konka. J. Matović 400) ima gen. konka; ali je to posve neobično; neobično je također i po konakah u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena: Jer sve idu po konakah Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 153. — Od XVI vijeka (vidi c, c) dd), a između rječnika u Mikajinu (konak, pribivañe, hospitium'), u Belinu (albergo, alloggiamento', diversorium' 59a), u Bjelostjencu (v. stan), u Voltigijinu (albergo, alloggio', wohnung, gemach'), u Stuličevu: konak, konka (sic), diversorium, hospitium'; u Vukovu: 1. 'der hof', 'aula', cf. dvor, oĝak: vladčin konak, novi konak, stari konak, šareni konak (u Kragujevcu Milošev prvi dvor). — 2. 'das nachtlager', 'mansio': primio nas na konak; otišao da gotovi konak. Gđjeno sinoć na konaku pjesmo. Na Zagorju konak učiniše kod Čengijća dvora bijeloga. — 3. 'die tagreise', 'diei iter': jedan konak hoda; od Biograda do Carigrada ima deset konaka.

a. kuća gdje prenoćuju putnici, gostionica. Khinki se povraći u svoj konak. A. T. Blagojević, khin. 69. Otvoreni konak, dvor za goste, za putnike. M. Đ. Miličević, omer. 60. Da se pregledaju gostionice i konaci za zanatske kalfе. Zbornik zak. 2, 235.

b. kuća.

a) uopće. Da jur se dvignimo z prohoda ovoga, tere dostupimo do konaka moga. I. T. Mrnavić, osm. 65. Ja pođem u majstorov konak. D. Obradović, živ. 76. Kad su bili dvoru na pumolu, iz daleka Komnen-barjaktare mloge sveće u konaku vidi. Nar. pjes. vuk. 3, 190.

b) dvor, polaća (može biti i u množini). To je paša jedva dočekaao, brže ode u svoje konake, pred konake iznese barjake. Nar. pjes. vuk. 4, 356. Sutra rano koñe pojahati, razjahati u konaku mome. Osvet. 4, 52. — u Srbiji se kraljev dvor zove konak (vidi u Vukovu rječniku i kod konačar).

c) kao stan u metaforičkom smislu (u obadva primjera o grobu). Te do groba od zemljice koja krije naše lice i konake tamne tmine daje nama brez promine. O konače strahoviti! u kom nam je vike viti. V. Došen 48a. Dokle jednom iznenada naj posljednja ona sila dušu dignе nam iz tila, i na konak strahoviti pošalje nas vike viti. 49a.

c. noćište, mjesto gdje prenoćuje putnik, pa i uopće prenoćivanje i gošćenje za jednu noć. kod toga se može pomisliti i na prenoćivanje za koje se plaća, i onakovo bez plaće, kad domaćin prima i hrani gosta za noć od same svoje dobre voļe (od gostoljubivosti).

a) uopće (osobito se razumije mjesto). Ne mogući naći konaka ni u gostionica općeni ni u kući ničijoj, potrebno im bi savrijeti se prid gradom u jednoj špiļici. F. Lastrić, od' 384. Da se na konaku držiš trizmeno. A. Kanižlić, utoč. 468. Kiša ide i pomalo snjega, teško onom ko konaka nema! Nar. pjes. vuk. 1, 463. A na

konak svate rasturiše po trojicu i po četvoricu. 2, 548. Na konake vojsku razredio. 3, 59. Ja išćerah sa konaka Turke. 4, 39. Na konake robe naredio, pa im daje ručak i večeru. 4, 200. Teško Kolaku na zlu konaku. Nar. posl. vuk. 314. Da se ne smije platiti nikakova preselarina dok ima nenastañenih konaka. Zbornik zak. 3, 130. Sve što savezne čete trebivale budu za svoje konake. 1865. 269.

b) kaže se o domaćinu, da: aa) prima gosta na konak (obično se shvaća da to biva od gostoljubivosti). Kad primaš na konak onoga putnika. J. Filipović 3, 928b. Budući pak jednu večer primio na konak jednoga siromaška bolesna. F. Lastrić, od' 54. Te bi l' vam se pošteno vidilo, da imajući primiti na konak jednoga gospodina, da ga metnete u jednu košaru? 223. Da ga primimo na konak. test. 331a. Putnike na konak primiti. E. Pavić, jezgr. 145. Nit' imamo draga prijatelja koji bi nas na konak primio. And. Kačić, razg. 128b. I na konak u dom ne primiti. M. A. Reljković, sat. M1a. Spomeni se on da je dao putnikom sto puta pošteno gostinstvo iliti konak. A. T. Blagojević, khin. 23. Kad kog tajno tko na konak prima. J. S. Reljković 439. Neka ju primi za onu večer na konak. Nar. prip. mikul. 19. Svaki će domaćin primiti rado na konak svakoga putnika. Vuk, živ. 262. — metaforički. Primajte je na konak zajedno sinom u kuću vaše duše i srca. J. Banovac, pripov. 131. — u ovakovijem primjerima može se misliti da nije gostoljubivost uzrok: Primat na konak zločinac. T. Ivanović 12. — bb) daje gostu konak (i večeru). — značenje je uopće kao kod aa). Dade hima konak i večeru. Nar. pjes. vuk. 3, 537. Dade Ĺemu konak i večeru. 4, 385. — metaforički. Svakoј zloči konak daje. V. Došen 243a. — isporodi naj zadnji primjer kod aa). Tko lupežom konak daje. V. Došen 255b. — cc) ustavlja na konak. Lisica častila dañu ježa pa ga uveće ustavljala na konak. Vuk, poslov. 181. — dd) pušta gosta na konak. Ali se ne nađe čovik koji bi ih na konak pustio, i tako staju (sic) nasrid čaršije od grada. And. Kačić, kor. 118. — ee) gotovi (sigurava) konak (više se misli o večeri nego o spavanu). Gotovi mi gospodska konaka. Nar. pjes. vuk. 3, 16. Da ti, aga, konak siguravam. 4, 493. — ff) zove gosta na konak. Zovni ga, majko, na konak. Nar. pjes. vuk. 1, 415. — gg) nada se gostu. Baba mi se na konaka nada. Nar. pjes. vuk. 3, 506.

c) kad je gost subjekat, mogu biti različna značenja: može ko prenoćiti u koga za platu, ili bez plate, pa i na silu; može i mjesto gdje se prenoćuje ne biti kuća, nego uopće mjesto gdje se počiva nakon dnevnoga putovanja (i tad ne može biti riječi o domaćinu). — gost može: aa) doći (ići, htjeti) kome na konak. Budući došao jedan putnik na konak k bogacu, uze ubogome onu jedinu ovčicu. J. Banovac, razg. 106. I došavši jednu večer k Ĺoj na konak... 135. Dojde na konak u jedan manastir. J. Filipović 1, 573a. Došavši u jednu mehanu iliti gostionicu na konak. Đ. Rapić 228. Teško tome, kom' na konak dođem! Nar. pjes. vuk. 1, 486. A kad Turci na konak ti dođu. Osvetn. 2, 4. — U koju idemo na konak. M. A. Reljković, sabr. 38. — Hoće paša nama na konak. Nar. pjes. vuk. 3, 17. — bb) pasti gdje na konak. Kad svatovi na konak padoše. Nar. pjes. vuk. 2, 335. Svi svatovi paše na konake, razapeše zelene čadore. 3, 537—538. Silni Turci na konak padoše. 4, 38. Doveće ću na konak panuti. 4, 497. Kad nam

porez il' komore dođu, ili panu na konak strazani. Osvetn. 2, 12. — *cc) odjahati na konak.* Istom Turci na konak odjahi. Nar. pjes. vuk. 4, 207. — *dd) biti na konaku.* I bil je ta Mihal Stric i Štefan Nimčić i Lacko Imprić vsi skupa na jednom konaku. Mon. croat. 280. (1577). Upita onoga prijatelja, u koga biše na konaku. J. Banovac, pripov. 184. Jesu kako uspomena jednoga gosta koji je jednokrat bio na konaku. J. Filipović 1, 264b. Gdi su na konaku. F. Lastrić, od' 78. Sva tri bijahu na konaku zajedno. M. Zoričić, zrc. 204. Gdjeno sinoć na konaku bjesmo, gospodsku ti večer! večerasmo. Nar. pjes. vuk. 1, 299. De god, šceri, na konaku budeš, odsvakle mi sitnu knihu vrati. 3, 455. Ja sam sinoć na konaku bio, de svatovi došli po devojkju. 3, 490. — *ee) stajati, ostati na konaku.* Osta š nom na večeri i na konaku. J. Banovac, razg. 150. Stati na konaku u tkoga, albergar in casa d' alcuno! ,apud aliquem diversari!'. A. d. Bella, rječn. 59a. — *ff) učiniti konak.* U tvom dvoru konak učiniti. Nar. pjes. vuk. 1, 267. U mehani konak učinila. 3, 202. Na Kosovu konak učinili. 2, 324. U hanu je konak učinio. 2, 393. Pod planinom konak učinio. 3, 331. Tu je paša konak učinio. 4, 888. Tu će djeca konak učiniti. Smailag. meh. 9.

d) može ko (ne domaćin) spraviti sebi ili drugome večeru i noćište; to se izriče glagolima: uci) graditi. Beri vojsku što god više možeš, i gradi mi konak u Kosovu, u Liplanu da se sastanemo. Nar. pjes. vuk. 4, 215. Da ispija s ortacima vino, i da konak s ortacima gradi. Ogled. sr. 121. — *bb) dohraniti.* Onde ćemo konak doraniti. Nar. pjes. vuk. 4, 474. — *cc) narediti.* Tu je Šujo konak naredio, naredio koše i večeru. Nar. pjes. vuk. 4, 476.

e) može ko drugoga zazvati na konak sa sobom. Zazvaše ga sa sobom na konak. F. Lastrić, od' 316.

f) ističe se konak (gostoljubivost) kao dobro djelo. Ter na konaku i na vjeri, tako im se iznevjeri. J. Kavašin 234a. On joj zahvali na marami i na konaku. Nar. prip. vuk. 77.

g) u narodnoj pjesmi našega vremena ima izmučiti konakom, gdje se ina u misli da nije dobar konak (što se tumači dodavanjem riječi i gladi i žedu, dakle konakom, na kojemu nije bilo šta jesti ni piti). Nego sam te putem namučio i konakom i gladi i žedu. Nar. pjes. vuk. 2, 154.

h) kod putovanja govori se o prvom, drugom, trećem itd. konaku (o mjestu gdje se počiva prvu, drugu, treću itd. noć). Dojdosmo u monastir Rakovicu na prvi konak. Glasnik. 31, 297. (1704). Tobija došavši na prvi konak. E. Pavić, ogled. 866. Kad je bila na prvom konaku... Kad je bila na drugom konaku... A kad bila na trećem konaku... Nar. pjes. vuk. 1, 211. Te za nima ide u potragu, i stiže i na trećem konaku. 2, 619. Drugi ih je konak sustigao kod Kuside studene vodice. 4, 26. Stigoše ih na prvom konaku. 4, 207. I padoše na prve konake po Vrbici i po Trešnevi. 4, 357. Otrole je okrenuo vojsku, drugi konak na Bezuje dođe. 4, 491. Kada došli na prve konake. Nar. pjes. marj. 23. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Mučno ćemo pridobiti nega, jere znade za konake naše. And. Kačić, razg. 125b. Znađući za konake njegove. kor. 172.

d. jer se putovanje dijeli po konacima (vidi c, h)), može konak dobiti drugo značenje: dan hoda (kod putovanja), da se kod toga već ne misli na noćište, već samo na dnevno putovanje,

vidi se po primjerima: Na daleko četrest konaka preko mora, da ne vidiš doma! Nar. pjes. vuk. 2, 530. Preko mora četrest konaka. 2, 575, u kojima nema smisla o noćištu; i po ovima: Kratki danci, a dugi konaci. Nar. pjes. vuk. 2, 517. 3, 239. Danci kratki, a konaci dugi. 3, 252, u kojima očito dan se shvaća u svoj dužini (od 24 sahata), a konak je dužina od jednoga noćišta do drugoga (ne treba misliti na sime kratke dane i duge noći). — *Amo pripadaju ovi primjeri:* A daleko trideset konakah. Nar. pjes. vuk. 2, 27. Otidoše i zdravo i mirno, kako koji konak u napredak, sve gairot bolji među braćom. 2, 544. Odavde je do mora siđeža ravnih, Luko, trideset konaka. 3, 329. Prate seju tri konaka hoda. Nar. pjes. vil. 1866. 833. Sv. Petka daleko tri konaka. S. Lubiša, prip. 194.

e. kao mjesno ime.

a) Svesvetki Konaci, zaselak u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 110.

b) mjesto u Srbiji u okrugu vaļevskom. Livada pod Konakom. Sr. nov. 1873. 1157.

KONAKČIJA, m. *vidi* konagčija. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (hoste' ,caupo' 372a) gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu (vide konagčija). Sinoć pašin konakčija dojde. Bos. prijat. 1, 34. Posla vezir konakčiju svoga. Nar. pjes. juk. 97.*

KONAKODAJNI, adj. *koji daje konak ili konake (misli se o namještaju vojske).* — *U pisaca našega vremena.* Kako između pojedinih općina jednoga konakodajnoga kotara (einquartierungs-bezirkes)... Zbornik zak. 2, 567.

KONAKODAVAC, konakodavca, m. *čovjek koji daje konak. — Načineno u naše vrijeme.* Konakodavac ,quartierträger'. Zbornik zak. 2, 573. Svaki inostranac držan je odmah poslije došasća svoga točno ispuniti rubrike u predloženoj mu prijavnici, po kojoj ima konakodavac propisanu prijavu oskrbiti. 1853. 396. Ne ima prava od konakodavca zahtijevati nikakove oskrbe. 1867. 93.

KONAKOVAN, konakovna, adj. *koji pripada konaku. — Načineno u naše vrijeme.* Čim se iskaz koje vrste pristojstva konakovnih dovrši (unterkunfts-gobühr'). Zbornik zak. 3, 356.

KONAKOVAŃE, n. *djelo kojijem se konakuje. — U Vukovu rječniku.*

KONAKOVATI, konakujem, impf. *prenoćivati, noćiti. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. kōnakovā. — Postaje od konak. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (diversari, hospitari) i u Vukovu (übernachten' ,pernocto', cf. konačiti, noćiti). Došavši gdi će konakovati. J. Banovac, pred. 151. Može li u dvoru njegovu konakovati. And. Kačić, kor. 23. Konakovati u kući jedne bludnice. 104. Misleći se, gdi će konakovati. 118. U koga li konakujem? Nar. pjes. herc. vuk. 257. Odjaš' koña, moj zete Omere, da idemo da konakujemo. Nar. pjes. u Bosni. D. Šurmin.*

KONAKOVINA, f. *što se plaća za konak. — Načineno u naše vrijeme.* Konakovina za smještenje ureda. Zbornik zak. 1869. 210. Konakovina javnih i sukromnih činovnika. 1871. 148.

KONÂL, *vidi* konao.

KONALIĆ, m. *dem. konao. — Od XVIII vijeka.* Ovi s pomoću vitra ulizuje u tisni konalić carigradski. And. Kačić, razg. 157.

KONAO, konála, m. *tal. canale, žlijeb, prokop. — o stoji po štokavskom govoru mj. negdašnjega i koje se uzdržalo u čakavaca. — Akc. kaki je u*

gen. sing. taki je u ostaliĳem padeųima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kōnāle, kōnāli. — Od xvi vijeka (vidi kod b), a izmeĳu rjeĳnika u Vukovu (kōnao, kōnāla, der kanal', canalis' s dodatkom da se govori u Boci). — U dubrovaĳkom govoru kōnō, kōnāla.

a. ųlĳeb uopće ili prokop, kuda teĳe voda. Kojega voda hladna teĳe po konalĳe od zlata. M. Radniĳ 131b. S desne bande rjeĳica, a po lijevoj konao vodeni. Pravdonoųa. 1851. 21. — i kao mjesno ime kod Dubrovnika (*u predgraĳu Pilama gdje je vodovaĳa*). Ter svi tako sadruųeni s Konala se uputiųe. J. Palmotiĳ 165. — *U metaforiĳkom smislu.* Svi sakramenti jesu kakono ųlĳbi ali konali po kojih se toĳi k nami milost. I. T. Mrnaviĳ, ist. 118. Uĳinjeni u sebi njeki konali nebeski. I. Drųiĳ 5. Suųi konale od milosti. 24.

b. cloaca, prokop (pokriven ili ne) kojĳem teĳe neĳistoĳa iz grada na poĳe. Vrųe ga v smradni konal. ų. Koųiĳiĳ 36b. Konale u poĳe niko ne moųe voditi. Pravdonoųa. 1851. 28.

c. usko a poĳuųe more meĳu dva kraja. Da se je ukazala jedna fregada armana u konalu od Mljeta. Starine. 11, 80. (1605). Kad su oni priųli po sridi konala, zapuhнула bura... Nar. pjes. istr. 2, 22. Kono od Kalamote. M. Vodopĳeĳ, tuųn. jel. dubrovn. 1468. 177.

KONAOKA, f. u Vukovu rjeĳniku: vide Konavoka (*vidi kod Konavaoka*). — *Moųe biti da bi ko tako u brzom govoru rekao, ali ne znam da sam igĳa ĳuo.*

KONAREVO, n. ime selu u Srbĳi u okrugu ĳaĳanskome. K. Jovanoviĳ 169. — *Pomiųe se od xiii vijeka, vidi u Daniĳiĳevu rjeĳniku:* Konarevo, selo koje je kraj Stefan Prvovjenĳani dao ųiti. M(on. serb). 11. (1222—1228). ima i sada blizu ųiĳe.

KONAREVSKI, adj. koji pripada Konarevu. Konarevska (*opųtina*). K. Jovanoviĳ 169.

KONARI, m. pl. mjesno ime. — *Priĳe naųega vremena.* Spom. stojan. 184.

KŌNAT, kōnta, m. tal. conto, raĳun. — *Ak. kaki je u gen. sing., taki je u ostaliĳem padeųima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. kōnātā. — Od xvii vijeka po zapadniĳem krajevima (vidi kod c), a izmeĳu rjeĳnika u Vukovu: konat (nema gen.), vide raĳun s dodatkom da se govori u primorju. — U dva primjera xvi vijeka ima nom. i acc. sing. bez a (kont) moųebiti samo radi stiĳa:* Bogme ĳu pknuti da vam se do dlake bude kont dvignuti od stvari od svake. N. Najeųkoviĳ 1, 244. Ali ja ne imam neg dvĳe tisuĳe, kad neĳe da mu dam u ovi kont kuĳe. 1, 280.

a. uopće. Uĳini sama sobom konat. V. Andrijaųeviĳ, put. 315. ĳesto dakle imamo prigledati konat. S. Margitiĳ, fal. 248. Neka od svega moga uĳini konatų hoĳe li se isplniti kako ĳu ja ostaviti. Magaz. 1863. 167. (1721). Da se vide ĳiovi konti. J. Banovac, pred. 148. Koji bi kakav konat od jaspri ĳinio. P. Filipoviĳ 11. Sa zla konta na boji. (Z). Poslov. daniĳ. Domaĳi konat na putu ne vaųa niųta. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 67. ĳist konat duga ljubav. (U Primorju). 348. Pa ĳemo s rdava konat na dobri. V. Vrĳeviĳ, ez. 256. ĳini konat ili esap. V. Bogiųiĳ, zborn. 463. Konat, it. conto, raĳun. (*u Istri*). Naųa sloga. god. 20, 20.

b. u prenesenom smislu, ĳiniti konat, po tal. far conto, moųe znaĳiti: a) obazirati se na ųto, imati na ųto obzira (*ono na ųto se ima obzir stoji u gen. s priĳedlogom od*). Da ĳuųeų govorit je-

dnoga mahnica, ne bi ĳinio konta. I. Drųiĳ 150. Od stvari toliĳo malahne imaųe ĳinit konat. 199. Ne ĳineĳi konta od svoje ĳasti. 228. — *b) promisliti, ųvatiti ųeųto kao da je ųto drugo (ųliĳno).* Kad zapoųtių, ĳini konat da si oni dan uĳinio kambĳalu naj viųemu kamatniku i bezduųniku. Nar. prip. vrĳ. 214.

c. davati (predavati) konat (konte) stoji ne samo u pravom smislu, vidi: Kako ne bi zadovoljo sluga gospodaru, dajui mu konat. I. J. P. Luĳiĳ, doct. 21, *nego i u prenesenom smislu (prema tal. dar conto):* Od svĳeh moĳĳeh djela konat pridavati. I. Akvilini 330. Za koju stvar imaju dat velik konat Bogu. I. Drųiĳ 184. Dat dobar konat Bogu od ovoga ĳinenja. 228. Tebi imam dati pritanak konat od svĳeh djela. V. Andrijaųeviĳ, put. 132. Da dam konat od ųĳvenja moga. 336. Nu i ti da(j) konat od ųivota. dev. 12. — *U Dubrovniku, kao od ųale, moųe znaĳiti: bĳuvati (osobito kad more uĳi).* P. Budmani.

d. tornati konat, tal. tornar conto, biti korisno (vidi tornati). — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Tu nam ne torna konat. D. Obradoviĳ, basn. 44. Kako su hoteli oni kojima je tornao konat. 272.

KŌNATA, f. nekakav suĳ ili mĳera za vino, isporedi konatica. — *Od srlat. cannata, ili od novogrĳ. xavata. pehar, ĳaųa. — U naųe vrijeme, a izmeĳu rjeĳnika u Vukovu (nekaka vinska mĳera, art weinmass', mensura quaedam vinaria' s primjerom iz narodne pjesme: U ĳem' vina trideset konata). Natoĳi se vino u veliku drvenu konatu. Magazin. 1866. 78. Po konato vina i smok. Pravdonoųa. 1851. 29.*

1. KŌNATICA, f. dem. konata, znaĳi ųeku vrstu suĳa (gamaĳno za vino), ne ĳaųu. — *U spomenicimu xv vijeka, a izmeĳu rjeĳnika u Daniĳiĳevu (xavata. srl. 'cannata').* Dvĳe konatice srobrni s pokrivaĳi a u ĳihų dvadeseti mųulovų sųrĳbrnĳĳehų. Mon. serb. 372. (1433). 1 konatica sa 8 mųulovų. 394. (1438).

2. KONATICA, f. planinska travica. M. Pavlinoviĳ. Konatica, rus. канатникъ (Abutilon Avicennae), planinska travica (Pavlinoviĳ). B. ųulek, im. 153.

KONATICE, f. pl. ime selu u Srbĳi u okrugu biogradskom. K. Jovanoviĳ 95. — *Pomiųe se mĳesto s istĳim imenom xv vijeka.* I seliųte pusto Konatice. Spom. stoj. 3. (1428—1429).

KONATIĳKI, adj. koji pripada Konaticama. Konatiĳka (*opųtina*). K. Jovanoviĳ 95.

KŌNATITI, kōnatĳm, impf. klatariti se. u Primorju. I. Milĳetiĳ (?).

KONĀVAOKA, f. ųensko ĳeĳade iz Konavala. — *Postaje od osnove konavl nastavkom ka, te je najstariji oblik bio Konavĳka, od ĳega je postalo Konavalka, pa se doĳnije l (na kraju sloga) promĳenilo na o. u Dubrovniku kao i u drugiĳem rĳeĳima saųimĳe se ao u o, te se u naųe doba kuųe Konāvōka, a za stariji oblik Konavaoka nemam nijednoga primjera pri ruci. — Po pravilu bi trebalo da je gen. pl. Konāvalākā, ali ne znam, jesam li ga igĳa ĳuo. seĳaci oko Dubrovnika govore Konāvōjākā, kao misleĳi da je nom. sing. Konāvōjka, pa da je u brzom govoru ispalo j. — U Vukovu rjeĳniku ima samo Konāvōka gdje je zlo zabĳeųen i akcenat. Konavoka crna ųka kako ųaba iz potoka. Nar. posl. u Dubrovniku. P. Budmani. — Zove se u Dubrovniku konavoka i ųeka vrsta (ne vele dobre) smokve. P. Budmani.*

KONĀVAOSKĳ, adj. koji pripada Konavlima.

— *Starinski je oblik bio konavlski, pa se umetnulo a ispred l, a poslije ovo promijenilo na o. u dubrovačkom je govoru oblik konavôški (ao se sažimje u ô).* — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu (gdje je krivo zabiježen akcenat): konavôški, von Konavle' i u Daničićevu (konavlskyj, što pripada Konavlu).* Na Captatê pri mori jestê bilj grada stari Dubrovnik polag župe konavalske, kojemu gradu pristojase župa konavaoska... Kada se onj stari grad rasu i opustê, tda gospoda raška i humska po sili uzeše konavalsku župu. Mon. serb. 217. (1891). Vse što pristoji župê konavalskoj, i sa vsêmi mejami i granicama, koje su s Trebiñem i s Vrsinêmi i do meje i granice dračevičske i do prêdgradsja dubrovačkoga i do mora na Captatê i oko. kako je opsteklo more, do Molunêta. 218. Vlastelems i kmetičem trebiñscijem i konavalscijem. Spom. sr. 1, 19. (1899). U sebi se obradova konavoska sva država. J. Palmotić 359. Ako su potrebni konavoski vojnici, nu se i brez župskih štočnika proci ne more. (Z). Poslov. danič. Da je poje konavosko vele čudno i široko. Nar. pjes. bog. 221.

KONAVAOŠTICA, *f. voda u Konavlima.* — *Po dubrovačkom govoru Konavôštica.* — *U naše vrijeme.* Konavôštica niza žalni svoj potok revući. Dubrovnik. 1870. 9.

KONAVLI, *Konavâlâ (prije i Konavli), m. (prije f.) pl. ime knežini (župi) blizu Dubrovnika, tal. Canali.* — *Ne nalazi se svagda s istim oblikom ni u istom rodu: u naj starijim primjerima (xiv i xv vijeka) ženskoga je roda, te su nom., gen., acc. Konavli, a ostali padeži Konavlam, Konavlami, Konavlah; acc. Konavle nalazi se prvi put god. 1461; gen. Konavala god. 1476.* — *u naše je vrijeme muškoga roda, te je nom. Konâvli (gdjegdje i Konâvle što je uprav acc., i tad je ženskoga roda), gen. Kônâvâlâ, acc. Kônâvle, dat., instr., loc. Kônâvlima.* — *Vuk (vidi kod Konavle) piše svagda Konavle, a i Daničić pominje nom. pl. Konavle kojega uprav nema u spomenicima.* — *čudnovat je oblik u Konavle u spomeniku gdje se naj prvi put nahodi ova riječ u našem jeziku (Mon. serb. 186 god. 1300—1376). po svoj prilici ima pravo Daničić koji govori: „mislim da stoji mjesto II, pa onda akus. mjesto lok. — Naj prvi put pominje ovo mjesto Konstantin Porfirogenet (Doc. hist. rač. 408) i zove ga Kavakij (dakle ne Canale, kako je u latinskom prijevodu, nego Canali) govoreći da je onda bilo združeno s trebiñskom župom.* — *Postaje od lat. canalis, jamačno jer je preko Konavala bio zgrađen od Rimljana vodovod (vodovoda) što je nosio vodu iz konavaoskoga izvora Lute u grad Epidaurum (sadašnji Cavtat).* — *Između rječnika u Vukovu (Konâvle, vidi) i u Daničićevu („Konavli“, docnije i „Konavle“, pl. fem. župa kod Dubrovnika, koja se sad zove Konavle a italijanski se piše „Canali“, cf. konavlskyj).* Do kole drži i gospoduje kraljevstvo mi Trebiñem i Konavlami i Dračevicom. Mon. serb. 188. (1378). Trêbiñe i Konavli i Dračevice. Mon. serb. 188. (1378). Ako bi koji človek od Konavli volu od Vitaline vdašals. 219. (1391). Bijesmo u Konavlah na Lutoj. 229. (1397). Dasmo i darovamo u viki vikoma bez porećenja knezu, vlastelems i vsjoj općini grada Dubrovnika polj župe Konavli i Vitalinu i Dolnu Goru. 289. (1419). Daše i popustiše župu konavlsku i grad Sokolj vojevoda Sanada svoj polj dâla Konavli a vojevoda Petar drugu polovicu i

grad Sokolj ki je u Konavlah. 292—298. (1419). Vojevoda Sanda svam vojskom i s vojskom Balšinom plênova Konavli, ljudi Pavlovića i svoje, a prê nere su Konavli naše bile. Spom. sr. 1, 178. (1423). Delove što ih dojde u Konavlah. Mon. serb. 347. (1427). Prêdajte mu pet sat persper dinari od dohotka od Konavli. Spom. sr. 2, 91. (1430). Ja vojevoda Radosav Pavlović primih od Tomka Bunica vass dohodak što bi moga dijela u Konavlah. 91. (1434). Potvrđih i ustanovitih župu Konavli i grad Sokolj i Vitalinu i Captatê i Ŗbowdê i vse što Konavlam pristoji. Mon. serb. 382. (1435). Potvrđih jam primorije i Konavli sa vsimi svojimi kotarimi. 428. (1444). Potvrđismo ih i ustanovitismo ih župu Konavli i grad Sokolj i Vitalinu i Captatê i Ŗbowdê i sve što Konavlam pristoji. 470. (1454). Potvrđih im primorje i Konavle. 486. (1461). Primih... vaskolik dohodak što se mene tiče u moje (sic) dio od Konavala. 517. (1476). Daše mi vaskolik dohodak podpuno od Konavli. 520. (1478). Budući ja u Konavlah... N. Najšković 1, 332. Kako Nehan, Turčin luti na Konavli pada. G. Palmotić 1, 81. Zapovijde i naredi, na Konavli da se hodi. J. Palmotić 141. A u Konavlah paša od Bosne samosila zla činase. 351. Konavli se sve kolike u oruđu bojnom paze. 354. U Konavlah ni u crkvu sam. (Z). Poslov. danič. Gube se Konavle. Dubrovnik. 1868. 243. U Konavlima. 1870. 9.

KONAVLA (?), *f. (?) (Konavla ili Konavli?), (m. pl.?) vidi Konavli.* — *U crnogorskoj pjesmi našega vremena.* U Konavli dokraj Dubrovnika. Nar. pjes. vuk. 5, 300.

KONAVLANIN, *m. čovjek iz Konavala.* — *Množina: Konavljani (starje Konavljane).* — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu („einer von Konavle“) i u Daničićevu (Konavlanin, čovjek iz Konavla).* Ako bi ne teli Konavljane i Vitalijane... Mon. serb. 218. (1891). I Trêbiñanin i Konavlanin. 315. (1421). Nego i Vitaljanom i Konavlanom da dadu na znanje. Starine. 11, 79. (1605). S vašima Konavljani. J. Kavašin 188a. Crni su od Konavljana. (Z). U Konavljana sapluna kupuje. (Z). Poslov. danič. Konavljani su svi zakona rimskog, a iz ovijeh pjesama dihovijeh svak može vidjeti, da se u jeziku i u običajima nimalo ne razlikuju od ostalih Ercegovaca zakona grčkoga. Vuk, nar. pjes. 1, 19. — *I u prenesenom smislu, kao cvijet.* Konavlanin, Tagetes patula L. (Vodopić). — Konavlanin žuti, Tagetes erecta L. (Vodopić). B. Šulek, im. 153.

KONAVLE, *n. vidi Konavli.* — *Ovaj se oblik nalazi samo u jednoga pisca xviii vijeka, i u Vuka (koji jamačno nije znao za onoga pisca nego je krivo upamtio riječ Konavli i od ne načinio Konavle).* — *Između rječnika u Vukovu (kao knežina u dubrovačkoj državi).* Iz Konavla viliñega. J. Kavašin 182b. Konavla župu cilu. 189b. Iz Konavla. Vuk, nar. pjes. 1, 19. U Konavlu i u svemu gore primorju i u Crnoj Gori. 1, 29.

KONAVÔJSKI, *adj. vidi konavaoski.* — *isporodi kod Konavaoski.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka.* I osvetu lutu ištaci konavojskih od krvnika. J. Palmotić 359.

KONAVÔKA, KONAVÔSKI, KONAVÔŠTICA, *vidi konavao.*

KONAVRLE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u*

okrug *kragujevačkome*. Niva u Konavrlama. Sr. nov. 186. 130.

KONC, *adv. nem. ganz, posve*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'On je konc vrtoglav'. 'On je konc benast'. J. Bogdanović.

KONCA, *m. kao da je ime muško*. — *U naše vrijeme*. Pripovijeda se da je posjekao više od 40 crnogorskih glava, među kojima su bile i dvije braće Peškana: Peja i Konca. Vuč, nar. pjes. 4, 94.

KONCĒDITI, *kōncēdim, pf. dopustiti, tal. concedere*. — *U spomeniku xv vijeka*. Da bi mu koncedili tu milost. Statut kast. 1420. 203.

KONCEPT, *m. nem. koncept, nacrt, sastavak*. — *Riječ je činovnička*. — *Od xviii vijeka*. Jer mu se skroza 'vo vas koncept privrli. M. Kuhačević 142. Sreća mudri njegov koncept prikopiti. 155. Prepisnik će čitat svoj prepis, a drugi će urednik kontrolirat, dali se slaže s konceptom. Zbornik zak. 1853. 316. U kakovu god službu u struci od koncepta. 2, 104. Koncept, stil. v. Nacrt, Sastavak. B. Šulek, rječ. znanstv. naz.

KONCERTACIJA, *f. nem. konzertazion, uprav ugovor, ali se upotrebljava od pisaca našega vremena u osobitom smislu*. U obziru doplate takovoga dobrovolja, kojemu se poradi privatnih razmjerja dozvoli otpust putem koncertacije (uslijed ugovora izmed vlasti). Zbornik zak. 2, 525.

KONCERTATIVAN, *koncertativna, adj. koji pripada koncertaciji*. — *U pisaca našega vremena*. Traži li se otpust vojnika putem koncertativnim ili putom milosti. Zbornik zak. 1863. 391.

KONCESIJA, *f. nem. concession, dopust, upotrebljava se u osobitom značenju (oblast koju država kome daje da može što raditi ili graditi)*. — *U pisaca našega vremena*. Koncesija za građenje i radnju one pruge željezničke. Zbornik zak. 1863. 317. S podjelom koncesije za građenje i za radnju željeznice. 1865. 239.

KONCESIJONALAN, *koncesijónálna, adj. koji pripada koncesiji*. — *U pisaca našega vremena*. Otkup koncesijonalnih prava glede pruge željezničke. Zbornik zak. 1863. 320.

KONCESIJONAR, *koncesijónára, m. čovjek koji je dobio koncesiju, nem. concessionar, konzessionär*. — *U pisaca našega vremena*. Koncesijonar željeznice ima sagraditi prostorije na kolodvoru. Zbornik zak. 1863. 2, 95. Odrediće državna uprava skupa sa koncesijonari željeznice milokaz. 1865. 240.

KONCI, *vidi konc*. **Kōnci**, sa svijem ili samo. 'Jovan je konci posijedio', jamačno od nemačkoga 'ganz'. u Dobroselu. A čuje se i za bolesnika: 'konci živ'. M. Medić. — *vidi i konči*.

KONCILIJ, *m. ili koncilio, n. concilium, crkveni sabor*. — *Od xiv vijeka*. Na koncilij splitski. Kapt. seš. ark. 2, 81. (1386.) (*malo niže koncij*). Spravi se jedan koncilij po zapovidi Julija pape u Seleuciji. F. Glavinić, cvit. 8^a. Učini se jedan koncilij u Carigradu. 88—89. Skupiše koncilij jedan u Carigrad. 136^b. Učini se koncilij ili zbor jedan u Leonu. 218^b. Kralj od France koncilij čini spraviti jedan. 285^a. Silvester učini koncilij ili zbor jedan od sto i osam biskupov. 432^a. Slavni i sveti koncilij od Trenta. A. Komulović 42. — Odluke crikve i koncilijov. F. Glavinić, cvit. 10^b. Izboru ili konciliju imamo verovati. 15^a. Primjeno i po-

hvaćeno od prisvetijeh koncilija aliti skupa. M. Orbin 85.

KONCILLIJUM, *m. vidi koncilij*. — *Na jednom mjestu pisca xvii vijeka koji drugdje piše koncilij*. Cesarica čini koncillijum proti Krisostomu spraviti. F. Glavinić, cvit. 39^b.

KONCILJ, *m. vidi naj prvi primjer kod koncilij*.

KONCOVČAK, *m. ime selu u Međumurju*. Schem. zagr. 1875. 143.

KONČA, *f. u Daničičevu rječniku: Končča*, mjesto za koje letopisac kaže da je 'više Strumici' i da je tu 'u Konče' umrla Katakuzina kći despota Đurđa. (Okaz. pam. šaf.) 64.

KONČAC, (*končāca?*), *m. dem. 1. konac, 2. — isporodi konačac*. — *U dva pisca xviii vijeka*. S kima noćno steć na prelo čine končac, ne znam djelo. J. Kavačin 171^b. Pauk pušta končac. G. Pešalić 86. — *U prenesenom smislu, neka biljka*. Končac, 1. Lychnis L. (Durante); 2. garyophyllata (Durante), Geum urbanum L. B. Šulek, im. 153.

1. **KONČAN**, *adj. vidi konačan (koji pripada koncu, vidi 1. konac, 1)*. — *U jednoga pisca xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (končan, končani, consumptus, finitus, absolutus)*. Sud napokoni, končani, vsemirni. Š. Budinić, sum. 174^a.

2. **KONČAN**, *adj. koji je načinen od konca (vidi 1. konac, 2)*. — *U Šulekovu rječniku: 'zwirnen'; končane čipke 'zwirnsptizen'; končana čarapa 'zwirnstrumpf'*.

3. **KONČAN**, *končna, adj. vidi 1. končan i konačan*. — *U Stuličevu rječniku: končan, končni, v. končiv*. — *nepouzđano*.

KONČANICA, *f. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. 123.

1. **KONČAŃE**, *n. djelo kojijem se što konča (ili kojijem se ko konča), vidi 1. končati*. — *Stariji su oblici končanije, končanje*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. končanije, rus. кончаніе*. — *Između rječnika u Stuličevu (consumptio, absumptio, confectio, extremitas, extrema virium defectio)*.

a. *djelo kojijem se što konča uopće, kraj, svršetak*. Za končanija radi prazdnika. Sava, tip. hil. glasn. 24, 194.

b. *djelo kojijem se ko konča (umire), trgaње pri umoru*. — *U pisca xviii vijeka*. Ne može razabrat kolika bolest, kolika končanja. S. Margitić, fal. 265. Ova ga stavi u končanje i čini znojiti se krvavim znojem. F. Lastrić, test. 108^a. Stavivši ga u končanje. 157^b.

2. **KONČAŃE**, *n. djelo kojijem se konča (vidi 2. končati)*. — *U Vukovu rječniku: 'das sticken mit zwirn', pictura acus et fili'*.

3. **KONČAŃE**, *n. djelo kojijem se konča (vidi 3. končati)*. — *vidi: Končāne, arch. 'schneurschlag', frc. 'ligne de cinglage', egl. 'out-lining'*. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. **KONČAR**, *končára, m. neka biljka*. Končar, Quercus filipendula (Vukotinić). B. Šulek, im. 153.

2. **KONČAR**, *Končára, m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Vaja Končar. Rat. 419.

KONČAREV, *adj. koji pripada Končaru*. Mazin. — *I kod mjesnoga imena: Končarev Kraj, zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-karavaskoj*. Razdijel. 86.

KONČAREVIĆ, *m. prezime*. Patenta popa Save Končarevića. Magaz. 1868. 164.

KONČAST, *adj. koji je sličan koncu, ili kod kojega se upotrebljava konac (vidi 1. konac, 2).* — *Načineno u naše vrijeme*. Končast, bot. lat. filamentosus, filiformis 'fadenförmig'; zool. (žičast), fadenförmig, tal. a filo; končast mikrometar, astr. fadenmikrometer; končasta ticala, fadenförmige fühler. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. **KONČATI**, *končām, pf. i impf. finem facere; finem habere.* — *Akc. je jamačno kao kod 2. končati.* — *Postaje od osnove končъ (vidi 1. konac, 1) nastavkom ja.* — *S perfekcionijem i prelaznijem značenjem riječ je stara, isporodi stslav. končati, rus. кончатъ.*

1. *perf.*

a. *prelazno, svršiti, dovršiti.* — *Do xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu (absolvere, finire, conficere, perficere) i u Daničićevu (končati, finire).*

a) *aktivno*. Končavšu jemu molitvu. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Ondě konča lěta svoja. Pril. jag. ark. 9, 97. (1460).

b) *sa se, refleksivno ili pasivno*. Semu končavšu se o msně. Mon. serb. 5. (1198—1199). Povelěvaj, končajutъ se vsa. Stefan, sim. pam. šaf. 15. Končavši se utrañi. Sava, sim. pam. šaf. 12. Konča se Mara. Okáz. pam. šaf. 76.

b. *neprelazno, svršiti se, dovršiti se*. Podne minu, a ne konča kavgā. Osvetn. 7, 49.

2. *impf., svagda (u aktivnom obliku) neprelazno.*

a. *aktivno, u osobitom značenju, animam agere, boriti se s dušom (na umoru, ili u prenesenom smislu, kad se čelade tako muči kao da je na umoru).* — *Od xviii vijeka*. Mojaše ga da unide iliti uvrati se u kuću njegovu i njegova sina ozdravi, zašto končaše. F. Lastrić, od 280. Kada ovi sveti končaše, vidje drakuna paklenoga, gdi obskakuje oko njegove posteje. 377. Prinemažući se i končajući, kako da će izdanuti. test. 107a. I končajući blizu, znojiti se znojem krvavijem. 108b. Majka od žalosti prinemagaše se pod križem i blizu končajući vapijaše. 162b. Toliko mu se otešća bolest, da se vidje končati. ned. 26. Videći ti na križu končati bogačovika. I. J. P. Lučić, razg. 22. Končajući prid smrt jedan psovaoc psovaše Boga. 121. Končati, impf. ginuti u bolesti. M. Pavlinović.

b. *sa se, refleksivno.*

a) *uopće, vršiti se, dovršivati se, svršivati se.* — *U prva vremena*. Razumajte, jako žitije moje uže končajetъ se. Danilo 87. Končajetъ se čislo. Zborn. drag. sreć. 11.

b) *značenje je kao kod a.* — *U jednom primjeru xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (animam agere).* Od velike žalosti, ku imiše, vele se končaše. Mirakuli. 24.

2. **KONČATI**, *končām, impf. vīsti concem. (vidi 1. konac, 2).* — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: končāmo, končēte, u aor. 2 i 3 sing. kōnčā, u part. praet. pass. kōnčān.* — *U Vukovu rječniku: n. p. čarape ,mit zwirn sticken', pingo acu filo munita.*

3. **KONČATI**, *končām, impf. postaje od 1. konac, 2, kao i 2. končati, ali ima drugo značenje.* — *Akc. je kao kod 2. končati.* — *U naše vrijeme*. Tesači, kad hoće jedan komad brvna, roga, ili grede uprav po liniji da otešu, naj prije ga končaju, t. j. zabule podobeo konac u bojadisanu vodu, te od jednog kraja do drugog toga komada zategnu taj bojadisani konac, a

jedan od tesara izdigne ga na sredini toga komada, i lupne š nim natrag, te onda tijekom udarom ostavi konac sa sobom ravnu liniju, po kojoj se teše i to se zove končanje i končati. 'Ajde končaj te komade da tešemo'. 'Esi li sve komade okonča?' J. Bogdanović. Končati, drvo konopcem u boju umočenim za tesaše beležiti. Podunavka. 1848. 58. Končati, arch. abschnüren, aufschnüren, schnüren (zimmerm.); fr. enligner, cingler (le bois), battre une ligne, egl. 'to line out'; v. Nititi; zeichnen, bezeichnen 'das zimmerholz'; fr. 'ruller', egl. 'to mark'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONČAV, *adj. vidi končast.* — *Načineno u naše vrijeme*. Zamotava se (gusenica) u končavo ili svilavo predivo. K. Crnogorac, zool. 144. Suv je koren dosta žilav i končav. Đ. Popović, poznav. robe. 207.

KONČAVATI, *kōnčāvām, impf. končati (vidi 1. končati, 1).*

a. *aktivno*. Kako si započeo, tako i končavaj. J. Bajić, boj. 106.

b. *sa se, refleksivno*. Sija žiznъ končavajetъ se. Domentijan^a 283.

KONČEN, *adj. vidi konačan.* — *U pisaca čakavaca xvi vijeka.*

a. *adj.* Ako imaš svitu ali inu stvar mimo tvoju potrebu končenu. Transit. 77. Končenim zakonom najde. Mirakuli. 126. Na dan končenoga ili napokohega suda. Š. Budinić, sum. 64. Države čestokrat prěhode na končenu pogiběl. 139a. Uzrok končeni jest slava Božja. 186a.

b. *adv. končeno*. Ali ja bludim ali se končeno vsi nahode prehiñeni. Transit. 47.

KONČENE, *n. djelo kojijem se konči.* — *U Stuličevu rječniku: 'finis, terminus' s dodatkom da je uzeto iz misala.*

KONČI, *adv. saltem, dajbudi, barem, naj manje.* — *isporodi končima.* — *U jednoga pisca xvi vijeka iz Istre.* — *Riječ je novoslovenska.* — *Po svoj prilici postaje od 1. konac, 1. Kaleži imaju biti od srebra ili konči od mida. F. Glavinic, cvit. 293a.*

1. **KONČIĆ**, *m. dem. 1. konac, 2.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* 'U ovu iglicu ne bi ni naj tañeg končica uvuka'. J. Bogdanović. — *Po nešto u prenesenom smislu.* Rastavljaju se (od zagrevanog vina) kao končići žilice. P. Bolić, vinodj. 2, 929. Prañni končići (staubgefäße, 'stamina'). G. Lasić 95. Končić (filamentum), to je doñi, obično vrlo tanak prañnikov deo, i na vrhu ñegovom stoji prañionica. K. Crnogorac, bot. 68.

2. **KONČIĆ**, *m. prezime.* — *Pomiñe se xviii vijeka.* Ožak dospī inih plemića, navlastito od Končica... J. Kavanin 145b.

3. **KONČIĆ**, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 396.

KONČILIJ, *m. ili kōnčilijo, n. vidi koncilij, tal. concilio.* Ku naredbu ne mogu prominiti ni papi, ni kōnčiliji, ni anjeli nebeski. Starina. 17, 234. — *Sveto kōnčilijo od Trenta.* B. Gradić, djev. 80. Što govori sveto kōnčilijo ili zbor. B. Kašić, zrc. 137. Govori sveto kōnčilijo od Trenta. I. Držić 58.

KONČIMA, *adv. vidi konči.* — *U Voltigijinu rječniku: končima, barem, 'almeno', 'wenigstens'.* — *Može biti da treba čitati končema, jer je tako u novoslovenskom jeziku.*

1. **KONČIN**, *m. samo u Stuličevu rječniku u končēte s dodatkom da je uzeto iz misala.*

2. KONČIN, *m. prezime?* — U *Daničičevu rječniku*: Končina, crkva je treskavačka imala dvorište Jančca Končina'. G(lasnik). 11, 191. mislim da griješkom stoji ,o' mjesto ,č' kao ,monahicevo'.

1. KONČINA, *f. vidi* 1. konac, 1 (od čega postaje nastavkom ina). — Od prvijeh vremena, a između rječnika u *Stuličevu* (malum, ruina' s dodatkom da je useto iz brevijara) i u *Daničičevu* (končina, finis'). Blagodarih Boga o sikoj končiné viděvz přepodobnago. Sava, sim. pam. šaf. 12. Do končini života našegov. Mon. serb. 190. (1879). Vidu jere prihodi končina moja. 518. (1476). Postizajet končinu wts syna svojego. Okáz. pam. šaf. 58. Po očině končiny. 63. Pametnuju končinu umri. Š. Kožičić 47a. Aristotil mudri svita sega končinu govori. Aleks. jag. star. 3, 815.

2. KONČINA, *f. augm.* 1. konac, 2. — U naše vrijeme. 'Uzmi kakvogod končina, pa mi okripi onu staru aljinčinu'. J. Bogdanović. — U *prenesenom smislu*, kao biška. Končina, 1. Parietaria L. (Sabjar, Trsat, Bakar); 2. suvrst krupne kruške vrlo debele kore (u požoškom poju). B. Šulek, im. 158.

KONČINOVIĆ, *m. prezime.* — *Prije našega vremena.* Mihail Končinović rođenijemz i vospitaniemz izz Srebrnice. Glasnik. 13, 66. (1800). Ali se priča da je ktitor i ovoj bogomolji (manastiru Blagoveštenju) onaj isti pobožni Mijailo Končinović koji je i Voljavču zidao. M. Đ. Miličević. glasn. 21, 62.

KONČITI, *končim, pf. vidi* 1. končati, 1, a. — Od xviii vijeka. Nauka se sa smrću konči. J. Rajić, pouč. 1, 8. Pak ako mi ili otpiše ili pošle čoveka s izvestijem, da je sve končeno. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 38.

1. KONČIV, *adj. u Stuličevu rječniku*: finitivus, complens, conficiens'. — nepouzđano.

2. KONČIV, *adj. vidi* končast. Ova je boranija končiva. u užičkom okrugu. S. Pelivanović.

KONČUL, *m. mjesno ime.* — xiv vijeka. Město zovomo Končuls. Danilo 895. — može biti da treba čitati Končuľ (vidi), ali vidi i končulski.

KONČULSKI, *adj. koji pripada Končulu.* — Od xiii vijeka, a između rječnika u *Daničičevu*: končulskyj, manastira Končula na bugarskoj Moravi više Vraño: vladika i iguman ,končulskyj'. (Okáz. pam. šaf.) 54. 55. — Končulskij (igumen). Svetostef. hris. 45. Između Giljana i klisure končulske. Rat. 133.

KONČUL, *m. mjesno ime.* — isporedi Končul. — U naše vrijeme. U selo Končul. Rat. 132.

1. KŌNDA, *adv. sažeto i skraćeno* kaono da. — U naše vrijeme u Lici. Noge su mu, konda b' poskočio, a ruke mu, konda b' ogriolo, a lišce mu, konda b' oblubio. Nar. pjes. marjan. 144. 'Konda ti to nijesi zna'. 'Zašiljo brke, konda će š nima ajmove šiti'. J. Bogdanović.

2. KŌNDA (Kōnda), *f. ime žensko.* — Samo u *Vukovu rječniku* (frauenname', nomen feminae'), ali je u svijem primjerima (osim naj starijih, u kojima se ne zna jeli muško ili žensko) muško ime, vidi 3. Konda.

3. KŌNDA (Kōnda), *m. ime muško.* — Od prije našega vremena (u naj starijim primjerima ne zna se jeli muško ili žensko ime). Konda, acc. Kondu. S. Novaković, pom. 71. Umre Konda jedini u majke, žao majci Kondu zakopati. Nar. pjes. vuk. 1, 272. Ni Konda pod

Loznicom nije poginuo bolje. Vuk, poslov. 194. Konda bimbaša. M. Đ. Miličević, serb. 29.

KONDAK, *m. kratka crkvena pjesma, stislov.* kondakъ, rus. кондакъ, od srgrč. κοντάκιον. — U jednoga pisca xviii vijeka, koji je jamačno uzeo ovu riječ iz ruskoga (crkvenoga) jezika. Kad su Greci i Latini od Hristovi apostola primili hristijanski zakon, onda nije bilo ni časnoga drveta, ni ikona, ni sveti telesa, ni moštiju, ni kostiju, ni kanona, ni irmosa, ni tropara ni kakva, ni naj mañeg kondaka. D. Obradović, basn. 309.

KONDENATI, *konděnam, pf. osuditi, lat.* condemnare, tal. condannare. — U jednoga pisca Dalmatinca xv vijeka. Ter pravu ženu ovuj na smrt kondenaše. M. Marulić 85.

KŌNDER, *konděra, m. vidi* kondijer.

KONDICIJA, *f. uvjet, tal. condizione, nem.* kondizion. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Sa vsimi kondicijami kako se va tom listu vdrži. Mon. croat. 272. (1578).

1. KONDICIJŌN, *kondicijŏni, f. vidi* kondicija, tal. condizione. — U dva pisca Dubrovčanina xvi i xvii vijeka. Takoj se ima govoriti kako je kondicijon od ljudi. Zborn. 21b. Od njecijeh okoliša i kondicijoni od izpovijesti. I. Držić 285.

2. KONDICIJŌN, *kondicijŏna, m. vidi* kondicija i 1. kondicijon. — U pisaca Dalmatinaca od xvi vijeka. Molitav ima imiti 4 kondicijoni. Korizm. 6b. Ako bi se tkogod s kondicijonom imao krstiti. B. Kašić, rit. 5. S kondicijonom oli s ovom odlukom: ako nisi prvo bio dobro kršten. M. Dobretić 25. S ugovorom ili kondicijonom: ako nisi kršten. 26.

KONDICIJŌNĀL, *kondicijŏnāla, adj. tal. condizionale, koji je pod nekim uvjetom.* — U jednoga pisca xvii vijeka. Ovom kondicijonom formom. B. Kašić, rit. 5.

KONDICIJŌNĀT, *adj. tal. condizionato, vidi* kondicijonal. — U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka. Zaručena pogodbeni oli kondicijonata oli pogodna. M. Dobretić 418.

KONDIĆ, *m. prezime.* — U naše vrijeme. Došao sudu iz Petlovače Matea Kondić. Glasnik. 11, 1, 42. (1808). Došo k sudu Mata Kondić iz Prhavora. 198.

KŌNDIJA, *f. ime žensko.* — isporedi 2. Konda. — U *Vukovu rječniku*.

KŌNDIJER, *kondijěra, m. hirnea, poveći sud u kojemu se hrani piće (vino, rakija, voda) i iz nje se toči u čaše (rijetko se pije samijem kondijerom, vidi primjer iz Nar. pjes. vuk. 2, 273, a osobito iz 1, 385). često se pomiñe da je od zlata ili od srebra, a na jednom mjestu (M. Držić 400) od kamena. može imati poklopac.* — ije- stoji po južnom govoru, ali se i u ñemu kao u druga dva, čuje i kōndřr. — Mislim da je od grč. κάλδραος (lat. cantharus), a ne od kōrdv, jer po ovome ne zna se kako bi došlo r u osnovu. — Naj stariji je oblik jamačno kondijer (u spomenicima konděrs), ali je u naše vrijeme oblik kōndřr običan u svakom govoru; rijetko je konder. — Akc. kaki je u gen. sing. (kondijěra, kondira) taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. kondijer (kōndřr), i voc. kondijero, kondijeri (kōndire, kōndřri).

a. kondijer (konděrs). — Od xv vijeka u Dubrovniku, gdje se uzdržalo do našega vremena (u pjesmama) uz kondir, ali se čuje i izvan Dubrovnika. — Između rječnika u Belinu (brocca

o vaso simile per il vino, cirnea' 149*), u *Volti-gijinu* („brocca", „krug"), u *Vukovu* (vide kondir), u *Daničičevu* (кондѣръ, poculum' xovdu). Kon-děrs jedans sь pokrivačem i sь povrazom kožnēm, a jests u nēm 11 litar i 8 unče. Spom. sr. 2, 49. (1406). Kovь sьbrnri: devet kondijeri, potežu 90 litr, 2 unče. Mon. serb. 407. Spom. sr. 2, 97. (1441). Gospoja taj slavna s kondijerom ka stoji, po sve dni pripravna da tamo napoji svaku vrst od ljudi. M. Vetranić 2, 49. Da trudnijeh napoji kondijerom od zlata. 2, 52. Uzmi ovi kondijer kameni, natoči ga i donesi ga. M. Držić 400. Jedan drugom kondijerom hladna vina napijaše. Nar. pjes. bog. 69. Uzeš kondjer, pak na vodu. (iz *Dubrovnika*). Nar. pjes. vuk. 1, 908. Utočila u kondijer vina. (iz *Dubr.*). 1, 416. Pije Turčin vino kondijerom. 2, 273. Skoči momče od zemle na noge, i uzelo kondijer od zlata. (iz *Crne Gore*). 3, 553. U ruci joj srebrni kondijer. Nar. pjes. herc. vuk. 135. Natoči u kondijer vina. Pjev. crn. 316*. Iznesoh ti u kondijer vina. Nar. pjes. magaz. 1867. 87.

b. kondir. — Od xvii vijeka (u *Mikašinu rječniku*), ali vidi i kondirak. — *Između rječnika u Mikašinu* („cantharus, lagena, oenophorum"), u *Stuličevu* („lagena, oenophorum" iz *Mikašina*), u *Vukovu* („der becher", poculum' s dodatkom da je stajača riječ i s primjerima: Kondir vina od dvanaest oka. Donesi mi kondir vina od tri godine). Kondir srbski. Glasnik. 11, 3, 53. (1706). Carica mu služi iz zlatna kondira. (ekavska pjesma). Nar. pjes. vuk. 1, 98. Utočila po kondira jeda. (ek. pj.). 1, 215. Pred nima je kondir vina. (ek. pj.). 1, 270. Viš glave joj kondir vina. (iz *Dubrovnika*). 1, 331. Stade piti kondir vina. (iz *Dubr.*). 1, 332. Valja mu dati pun kondir vina. (ekavska pjesma). 1, 385. Vino mu dati, čaše ne dati, neka đidija kondirom pije. (jek. pj.). 1, 385. Donesi mi kondir vina od tri godine. (ek. pj.). 1, 512. U ruku joj dva kondira zlatna. (ek. pj.). 2, 302. I po kondir žežene rakije. (jek. pj.). 2, 461. Te zavati vode u kondiru. (ek. pj.). 2, 492. Medo-vinu iz kondira zlatna. (ek. pj.). 2, 642. Pak natoči zlatan kondir vina. (jek. pjes.). 3, 491. Donesi mi jedan kondir vina. Pjev. crn. 110b. Kad zaiska u kondiru vode. Bos. vila. 1889. 123. Da se shrana označuje imenom n. pr. vališ, kondir, boca. Zbornik zak. 1853. 97.

e. konder. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku*: v. flaša, i u *jednoga pisca* (ekavcu) našega vremena. Još sa stola konder prima. B. Radičević (1880). 313.

KONDINOVIĆ, m. prezime. D. Avramović 254.

1. KONDĪR, kondira, m. vidi kondijer.

2. KONDĪR, kondira, m. u *Vukovu rječniku*: u rezašu vinograda: kad se loza na kondire odsiječe, onda više rodi s dodatkom da se govori u *Srijemu*.

KONDĪRAK, kondirka, m. dem. kondir (vidi kondijer). — xv vijeka, a između rječnika u *Daničičevu* (кондѣръ, poculum'), cf. кондѣръ. Dva kondirka, potežu šest litr i unču. Mon. serb. 408. (1441).

KONDĪRIĆ, m. vidi kondirak. — U *Daničičevu rječniku*: konđirič, poculum': 2 kondiriča (кондирѣкѣ). (Spom. sr. 2) 100. (1441). može biti da je pogriješka u prepisivanu mjesto, kondirka', kao što se zove ista stvar u drugom zapisu (*jamačno je tako, jer je ovo prepisano iz spomenika o kojemu je riječ kod kondirak*).

KONDIROVATI, kondirujem, impf. u šali provoditi: „Gdi si ti sinoć kondirova?" M. Pavlinović.

KONDISATI, kondisam (ili kondišem?), pf. namjestiti se, nastaniti se. — isporodi kondišati. — impf.: kondisovati. — *Biće od tur. konmak, prebivati*. — U naše vrijeme. A gdi će nam kondisati robe? Nar. pjes. srem. 44.

KONDISOVATI, kondisujem, impf. prebivati, boraviti, uprav impf. kondisati. — U jednoga pisca našega vremena. U kojem je rimski pjesnik Katulo kondisovao. M. Pavlinović, razl. spis. 423.

KONDIŠATI, kondišam, pf. vidi kondisati. — U naše vrijeme u Bosni. I tu ti svi kondišamo (smjestimo se). Bos. vila. 1886. 41.

KONDIT, m. vidi kondijer. — U naše vrijeme u Stonu. U kondit mu sakupi vodicu. Nar. pjes. u Stonu. M. Milas.

KONDOGRICA, f. mjesno ime. — xv vijeka. U sele Kondogrici. Spom. stajan. 44.

KONDOLEJ, m. mjesno ime. — xiv vijeka. — U *Daničičevu rječniku*: Kondolej, crkva je treskavačka imala „u Vincehs" nivu „blizu Kondoleja". G(lasnik). 13, 374.

KONDOT, m. sahod, prohod, tal. condotto. — U naše vrijeme u Istri. Kondot „latrina". D. Nemanic, čak.-kroat. stud. 36. i u *Dubrovniku*. P. Budmani.

KONDRIĆ, m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 132.

KONDROV, u *Daničičevu rječniku*: Kondrova, niva je „Kondrova" do puta „kučkovijan-skoga" pripadala crkvi treskavačkoj. G(lasnik). 11, 131. 13, 375.

KONDŪNA, f. robija. u Lici. V. Arsenijević. „E, da nije kondune, šta bi još većeg zla bilo na svijetu!" J. Bogdanović. — Od tal. condanna, osuda.

KONDŪNAŃE, n. djelo kojijem se konduna, vidi konduna. — U naše vrijeme u Lici. „E, da nije kondunaša izduravati!" J. Bogdanović.

KONDŪNĀŠ, kondunāša, m. robijaš. u Lici. V. Arsenijević. Osuđenog po više godina na robiju zovu „kondunāšem". J. Bogdanović. — Postaje od konduna i kondunati. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kōndunāšu, kōndunāši.

KONDŪNATI, kondunām, impf. robovati (u robiji). u Lici. V. Arsenijević. „Vaj koliko e Simu kondunalo, što e Isana ubio?" „Bome će ga sila godina kondunati, nije šala čojka ubiti". J. Bogdanović. — Od tal. condannare, osuditi. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kondunāmo, kondunāte, u aor. 2 i 3 sing. kōndunā, u part. praet. act. kōndunao, kōndunāla, u part. praet. pass. kōndunān.

KONDURA, f. čizma, tur. quntura, qundura, crevľa, po svoj prilici od grč. xōpovos. — Akc. se mijenja u gen. pl. kōndūrā. — U naše vrijeme u Bosni. Od mojije vezeni terluka, od tvojiije mrkije kondura. Nar. pjes. petr. 1, 164. Ovu sam riječ (kondura) čuo od bosanskog bjegunca, on neće reći: „čizma i čizme", nego „kondura i kondure". „Ma čudnije u tebe, pope, kondura, valaju ti glave, kad u nima možeš po vodi do koljena gaziti". J. Bogdanović.

KONDURBŌJA, f. crnilo za čizme. — Složeno od osnova kondura i boja. I ovu sam riječ čuo od bosanskog bjegunca. J. Bogdanović.

KONĀA, *f.* u *Vukovu rječniku*: ubradač ženski (osobito po Šumadiji), 'eine art weibliche kopfbedeckung', 'vittae genus'. *vidi* i: Devojke se u ovom okrugu (*šabačkom* u Srbiji) od žena razlikuju, što nose prčin i kiku mjesto konde... Devojke nose samo fes... a žene nose kape od tri ruke: konde, vrline, lopatara (*u okrugu podrinskom*). V. Bogišić, *zborn.* 180.

KONESTRA, *f.* *vidi* koneštra. — *Potvrđen je samo dem. konestrica (vidi).*

KONESTRICA, *f.* *dem.* konestra. — *U spomeniku xvi vijeka (iz Hlijevna).* Od darova došli su nam naj prvo dvi konestrici, u jednoj je naranač, i drugu za testemeje. *Starine.* 10, 10. (1558).

KONESTRA, *f.* *tal.* canestro, *nekakva kotarica, koš.* — *isporedi* konestra. — *U Istri i u Lici od xvii vijeka.* Niz zida bi iz Damaska u konestri spušen. F. Glavinić, *cvit.* 208a. Koneštra, malena kotarica, 'körbchen'. F. Spinčić, *Klana (u Istri).* Koneštra, 'eine art korb'. J. Bogdanović.

KONEŠTRĚTINA, *f.* *augm.* koneštra. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KONEŠTRICA, *f.* *dem.* koneštra. — *U naše vrijeme u Istri i u Lici.* Obuče se kako i sirota a na ruke bilu koneštricu, v koneštrici dvi bile kanice. *Nar. pjes.* istr. 2, 67. Koneštrica, *dim.* od koneštra. J. Bogdanović.

KONEVOD, (*m.*)? ili Konevoda, *f.*? *mjesno ime.* — *xiv vijeka.* U Konevodu. *Stat. pol. ark.* 5, 809.

KONFEKAT, *kónfekta, m. nem.* confect, *slatkiš.* — *U Bjelostjencevu rječniku*: konfekt vsakojački, 'salgama, bellaria', v. postpast, i u *Voltiđijinu*: konfekt, 'confettura, pospasto', 'konfekt, nachtsüsch'.

KONFEKTÂR, *kónfektára, m.* čovjek koji pravi konfekte. — *U Bjelostjencevu rječniku*: 'salgamaris'.

KONFERENCIJA, *f.* dogovor (*u diplomatskom smislu*), *tal.* conferenza, *нем.* konferenz. — *U pisaca našega vremena.* Imaće se držati konferencije među odaslanici pojedinih država. *Zbornik zak.* 1865. 885.

KONFESIJA, *f.* *uprav:* ispovijest, *ali se upotrebljava u značenju:* vjera, *tal.* confessio, *tal.* confessione, *нем.* konfession. — *U pisaca našega vremena.* Za različite konfesije postoje posebne škole. *Zbirka zak.* 1, 234. Konfesija kojoj se zavod namjeruje. 1874. 404.

KONFESIJONÂLAN, *konfesijonálna, adj.* koji pripada konfesiji (*upotrebljava se o školama koje su uređene osobito prema vjeri*). — *нем.* konfessional. — *U pisaca našega vremena.* I uzdržavati konfesijonalne pučke škole. *Zbornik zak.* 1, 234. Podizati konfesijonalne pučke škole. 1874. 390.

KONFESÛR, *konfesúra, m.* ispovjednik, *lat.* confessor, *tal.* confessore. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka.* Apostoli, martiri, konfesuri i djevice. M. Orbin 82.

KONFESÛRIJA, *f.* *ispovijedaonica.* — *Tal. (u dijalektu)* confessoria (*u toskanskom govoru confessionale*). — *Po zapadnijem krajevima od xvii vijeka.* Imati će u crkvi sidište konfesuriju. B. Rašić, *rit.* 51.

KONFĚŠATI SE, *konfěšám se, pf.* ispovijediti se, *tal.* confessarsi. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 14, br. 3, str. 11.

KONFĚŠIJŌN, *konfesijóni, f.* ispovijest, *tal.*

confessione. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 14, br. 3, str. 10.

KONFĚN, *konfina, m.* *vidi* 1. granica, *tal.* confine. — *isporedi* kunfin. — *Po zapadnijem krajevima od xv vijeka.* Posede konfine. M. Marulić 16. Bolonija misto na krajih ili confnih od Romaniye i Lumbardije. F. Glavinić, *cvit.* 360b.

KONFŌRTATI, *konfŏrtám, pf.* *tal.* confortare, *pokrijepiti, utješiti, razgovoriti.* — *Po zapadnijem krajevima od xv vijeka.* Da mi se je konfortati u nevoljne moje trude. M. Vetranić 1, 18. — *vaša da je ovako značen i u ovom primjeru (gdje je pasivni glagol).* Važgan i konfortan božanstvenu ljubavju. *Mirakuli.* 35. — *U ovijem primjerima kao da je imperfektivni glagol, i s drugim značenjem:* svjetovati, nagovarati. Konfortajući i nagovarajući plk da čine pokoru. *Mirakuli.* 33. Konfortajući vas k dobru. *Korizm.* 9a. Zato konfortajte viteze, da se dadu. *Mon. croat.* 234. (1529).

KONFŪNDATI, *konfŭndám, pf.* *smesti, pomiješati, pomutiti.* — *Od tal.* confondere. — *isporedi* konfunditi. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* 'Konfundo sam jedno s drugim'. 'Nemoj ga konfundat, i tako je smeten'. 'Konfundo sam se u brojeću'. P. Budmani.

KONFUNDÁVATI, *konfŭndávám, impf.* konfundati. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KONFŪNDITI, *kónfŭndím, pf.* *vidi* konfundati. — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 15, br. 83.

KONFUZIJŌN, *konfuzijóni, f.* *tal.* confusione, *smetnja.* — *U naše vrijeme u Istri.* Naša sloga. god. 14, br. 14, str. 62. i u *Dubrovniku.* P. Budmani.

KONGORA, *f.* *ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* *Statist. bosn.* 76. *vidi* i: Ja sam momak iz sela Kongore. *Nar. pjes. juk.* 559. U vrh Duvna, u selo Kongoru. 582.

KONGORSKI, *adj.* koji pripada Kongori. Sin jedini kongorskoga kneza. *Nar. pjes. juk.* 559.

KŌNGA, *f.* voja. — *Vaša da je riječ turska (možebiti od tur. qyng, naklonost).* — *U naše vrijeme u Lici.* 'To nekako sve nije po mojoj kongi'. 'Taj vam razgovor ne ide meni u kongu'. J. Bogdanović.

KŌNGĚL, *m.* *ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Milićević, *kralj.* srb. 396.

KŌNGILA, *f.* *brijeg ispod Mlave u Srbiji u okrugu požarevačkom.* M. Đ. Milićević, *srb.* 1020.

KŌNGULOVIĆ, *m.* *presime.* — *U naše vrijeme.* D. Avramović 242.

KŌNĬ, *adj.* isto je što 1. kolan, *samo l na kraju sloga ispadu.* Kŏnĭ, što pripada kolima ili što je za kola. Koni svrdao. u Lici. V. Arsenijević.

KŌNICA, *f.* *vidi* kolnica, a (*isporedi* koni). — *U Vukovu rječniku:* 'wagenschoppen', 'receptaculum curruum' s dodatkom da se govori u Barani.

KONIČ, *m.* sprava (spletena od pruča) u kojoj se drži vinska komina kad je pod tjeskom. — *Nepoznata postać.* — *U Stuličevu rječniku:* 'gabbia in cui si spremono col torchio le vinacce', 'fascina exprimendis vinaceis'.

KONIČATI, *koničám, impf.* riječ nepoznata značenja (*isporedi* konič). — *U jednoga pisca*

Dubrovačanina xvi vijeka. Nakosi tršlike ter plavcu koničaj. M. Vetranić 1, 87.

KONIČINE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom.* Zemlja kod Koničina. Sr. nov. 1875. 1079.

1. **KÔNIK**, *m. vidi* 1. kolnik, a (*isporedi* koni). — *U Vukovu rječniku*: put za kola 'fahrweg', 'via', cf. kolovoz s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

2. **KÔNIK**, *m. čovjek što se vozi na kolima (isporedi koni).* — *U jednoga pisca našega vremena.* Vrvili su putnici, konici, konici, pešaci. M. Đ. Miličević, zim. već. 294.

3. **KONIK**, *m. u tri primjera xv i xvi vijeka nejasna riječ, može biti da znači kljet.* Pustiv cele i konike. M. Marulić 258. Pohvali perivoj, zide sve kolike, i ribe, kim ni broj, i sve njih konike. P. Hektorović 85. U koj korabli (*Novojoi*) vi se da su tri konici. Nauk brn. 58b.

4. **KONIK**, *m. prezime.* — xvi vijeka. Ivaniša Konika. Mon. croat. 260. (1561).

KÔNIN, *adj. koji pripada koni (vidi 1. kona).* Konini jadi. Nar. pjes. herc. vuk. 220.

KONISTRA, *f. vidi* konestra i koneštra. — *U pisaca čakavaca xv i xvi vijeka.* A ja nis ponistru u konistri spušećen bih niz mir. Bernardin 20. paul. 2cor. 11, 33. I skupiše tada i napuniše dvanadeste konistar kusov. Postila. N1b. U konistrah grozja ubraše. Ivan trog. 31.

KONISTRICA, *f. dem. konistra.* — xv vijeka. Da bih konistrice od suha ali od palme plel. Živ. jer. star. 1, 228.

KONIŠTRA, *f. vidi* koneštra. — *U jednoga pisca xv vijeka.* I skupiše tada i napuniše dvanadeste konistar kusov. Bernardin 52. joann. 6, 13.

KÔNKA, *f. školka, tal. conca.* — *U dva pisca xvii vijeka.* Neptun i Proteo u konki. G. Palmotić 2, 2. Konke i oštregre morske rastu. M. Radnić 38a.

KONKAHAR, *m. u rukopisu xvi vijeka stoji nj. honkijar (vidi).* Aleksandar nasar i veliki konkahar. Aleks. jag. star. 3, 311. (*u drugijem rukopisima na istom mjestu ima hokijar i honkear*).

KONMORAČ, *konmorāča, m. u Mikajinu rječniku:* konmorāč, motar, matar crithmum, crithamum', a iz nega u Stuličevu: crithamum, crithmum'. — Očito je da je ista riječ što i komorač, ali u osobitom značenju (*Crithmum maritimum* L., vidi motar). — Po ovoj se riječi može tumačiti kako je postalo komorač od morač, pa je n ispred m ispalo. ostaje još nejasno, što je značenje onoga kon: misli se da komorač postaje od grč. *κονομαράς*, *divli morač*, te da je ko ili kon postalo od koñ a da je ovo po grč. *ἵππος*; ali ovakovo tumačenje mislim da nije po narodnom duhu, jer bi se prva polovica složene grčke riječi prevela, a druga bi se primila kako je u grčkome samo s nekim promjenama. ja mislim da kon treba shvatiti kao prijedlog, s kojim je narod složio poznatu riječ morač, i (po pučkoj etimologiji) podao značenje: trava što raste kod (kon) mora, kao što i jest motar.

1. **KÔNO**, *adv. sažeto kaono (vidi).* — Od xviii vijeka. Srdašce mi ustunulo kono mramor studeni. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 27. Kono sfeti krstitelj još primio je razborstvo. Čestitosti. 12. Ne klanā li toliko visoka druga kono gospara? 31. Kono da svaki dan sunce svañiva. A. Kalić 569. A za nima do dvjesta

Srbina na atima, a pod misdracima, kono srodno jato golubova. Nar. pjes. vuk. 4, 188. A ružica rumenilo vija, po nedragu kono i po dragu. Osvetn. 1, 10. I junačkom vjerom savjerite, kono su se savjerili Turci. 3, 88. — *Može otpasti i krajnje o, osobito ispred da.* Kon' da mi je vatru naložila. Nar. pjes. marjan. 29. Čašu baci, kon' da ne pi vina, i skoči se, kon' da ne sidaše. 72. — vidi i 1. konda.

2. **KÔNO**, *m. hyp. konšija.* — *Akc. se mijenja u voc. kōno.* — *U Vukovu rječniku.*

KONOB, *m. (ili f.? kao što je u naj starijem primjeru gdje i značenje nije jasno), nekakav sud.* — *Od srlat. canabus, sdjela.* — *Samo u knjigama pisanim crkvenjem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (ahenum, cacabus, caldarium' s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničičevu (konob's, pelvis').* I sama konoba narekla se jest toje svetyje crkve. Domen-tijan^a 159. Metnuše glavu va konoba i izvarise. Glasnik. 10, 252. — *Ne snam, pripada li amo ovaj primjer ili pod konoba:* Spili su ga tri konobe vina. Nar. pjes. istr. 2, 70.

1. **KONOBA**, *f. pivnica, podrum, srlat. canaba.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōnōbā.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu (konoba, pivnica, cella vinaria, cellarium, horreum vinarium', i kod izba, podrum, vinica), u Belinu (cantina, luogo sotterraneo da tenere il vino', cella vinaria' 167a), cellaru, stanza terrena da tener vino', cellarium' 183b), u Bjelostjencu (konoba, v. pivnica), u Voltigijinu (cantina', keller'), u Stuličevu (cella vinaria'); u Vukovu:* 1. (po zapadnijem krajevima) podrum, keller', cella'. — 2. (u Hrvatskoj) soba pri zemlji, gdje se pije i jelo gotovo 'eine arte schenke', 'caupona'. U Sešu pjevaju ljudi ize glasa ne samo po 'konobama', nego i po ulicama u po podne. — Ne mozi u jednoj konobe, ni u hiže tovernit dvojega vina. Stat. kast. (1490). 185. Vino ko je v konobi. Naručn. 21a. Idoše v konobu od vina. Mirakuli. 55. Jest prodal polovicu konobe Jurju. Mon. croat. 289. (1588). Vinogradi i vrtli napuñaju žitnice, konobe. P. Radovčić, ist. 149. Shrane nihe i konobe svakega su pune blaga. A. Vitaljić, ist. 513b. Blagoslov konobe gdi vino stoji. L. Terzić 213. Vidi jedan strašan osiñ, otiđe za ñim u konobu. J. Filipović 1, 250b. Ulazište unutra u manastir, kako u konobu. P. Filipović 19. Grana selena na vrati od konobe daje nam na znañe, da se u ñoj vino prodaje. Ant. Kadčić 108. Kud? kamo? u jednu konobu. M. Kuhačević 52. Čovik zame ključ i opre konobu. Nar. prip. mikul. 13.

2. **KONOBA**, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj (vidi Petrovsko).* Razdijel. 95.

KONOBAN, *kōnōbna, adj. koji pripada konobi.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kōnōbni 'cellarius'. Đ. Nemanić, čak.-kroat. stud. i ftsg. 41.

KONOBĀNE, *n. djelo kojim se ko konoba.* — *Između rječnika u Stuličevu i u Vukovu.* 'Bome 'e i u ñe vratrije konobañe sa onlikom dječurlijom'. J. Bogdanović.

KONOBĀR, *m. čovjek koji čuva konobu, koji upravlja konobom; čovjek koji ima svoju konobu (gdje prodaje vino); u naše vrijeme u Hrvatskoj može značiti i slugu u gostionici (prema niem. kellner).* — *Od xv vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Belinu (cantiniere o canavaro, quello che tiene cura della cantina', cellarius' 167a), u Voltigijinu (cantiniere, canevaro', kall-*

ner'), u *Stuličevu* (cellae vinariae custos'), u *Vukovu*: 1. (po zapadnijem krajevima), vide ključar. — 2. (u Hrvatskoj) koji ima konobu, ein gastwirth', caupo'. cf. krčmar. — Vidi mi se da naš konobar ne pride. *Mirakuli*. 4. — *I kao presime*. Toma Konobar. *Mon. croat*. 51. (1422).

KONOBARICA, f. žensko čeljad kao konobar. — U *Vukovu rječniku*: 1. (po zapadnijem krajevima) vide ključarica. — 2. (u Hrvatskoj) žena koja ima konobu, die gastwirthin', caupona'.

KONOBATI SE, konobâm se, impf. s mukom živjeti (vidi u *Vukovu rječniku*). — *Akc. se mijeka u praes. 1 i 2 pl.*: konobâmo, konobâte, u aor. 2 i 3 sing. kñobâ, u part. praet. act. kñobao, kñobâla. — *Nepoznata postana, ali isporodi kombati se i gombati se.* — Od XVIII vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (dolere, moerere, cruciari, angi, se afflictare'), u *Vukovu* (trudom otimati se od sja i od sirotine, sich kummerlich behelfen', parce ac duriter vitam agere': dobro se onaj čovjek konoba). Nečuvenu diže viku, konoba se, plače i cvili, gorkih suza toči riku, životom se skoro dili. J. Krm-potić, kat. 50. „Što radiš?" „Ma ništa, evo se s dječurlijom vavije konobam". „Konobam se sa mojije stotinu muka". J. Bogdanović.

KONOBĚTINA, f. augm. konoba. u *Dobro-selu*. M. Medić.

KONOBICA, f. dem. konoba. — U naše vri-jeme, a između rječnika u *Stuličevu* (cellula vinaria'). „Imam malu konobicu svedno ka' škatulicu". J. Bogdanović.

KONOP, konopa, m. uže, isporodi konopac. — *Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.*: kñopne, kñopni. *Vuk ne bičeži za gen. sing. nikakav akcenat različan od nominativa, a tako i Daničić* (*Glasnik*. 8, 19 i 20). isporodi i konopac. — *Postaje od srlat. canapus.* — Od XV vijeka po zapadnijem krajevima (običajni je konopac), a između rječnika u *Mikašinu* (konop, konopac, uže, funis, restis'), u *Belinu* (fune', funis' 834a), u *Bjelostjenčevu* (konop, povraz, funis, restis, schamos, rudens', v. vuže), u *Jambričevu* (rudens'), u *Volstijjini* (corda, fune', seil, strick'), u *Stuličevu* (funis, restis'), u *Vukovu* (vide konopac).

a. uopće, misli se svagda uže upredeno ili usukano (rjeđe spleteno) od konopala. Konopom vezana. M. Marulić 190. Nav ka je lipo i moćna i lipo i dobro napravljena konopi i vsakom napravom. *Transit*. 236. Privezaše jednim konopom onu ruku. *Korizm*. 97a. Svezan tvrdo bi gvozdm i konopi. *Zborn*. 88b. Po konopih doli spustiše postiju. *Anton Dalm.*, nov. tešt. 51a. Učinivši kako bič od konopa. 183a. joann. 2, 15. Dokle ne bi hodili nagi i bosi s konopom na grlu. A. Gučetić, roz. jez. 34. Zapovidi da bi tvrdo potegli sve konope. *Ivan trog*. 7. Konopi su dopali mene. B. Kašić, rit. 105. Konopijema svezan. B. Kašić, zrc. 175. Učinivši kako bič od konopov, isagna svih iz crkve. I. Bandulavić 61b. joann. 2, 15. Ti meni svezao konopom ruke moje. 109b. Poluge od driva popriko imaše nikoko nakriva, na kih se sidjaše: na prvoj višaše konopa ne malo, za kih se hitaše kako koñ za žvalo. Đ. Baraković, vil. 278. A konopom opaso se (pustiñak) po oštrom ruhu od kostreti. I. Gundulić 436. Tim prostriješe množ konopa, po kihje htješe po svoj volji sit vitez i svi naj bolji. 555. Pogani... konop na vrat mu vrgohu, ter po mestu potezahu. F. Gla-

vinčić, cvit. 107b. Znadiše konope plesti. 208a. Konopom se opasa. 335a. Tuge nike radi sam konopom zaguti se. 368a. Nav ima konope proti fortuni. 447. Vrat odrt oštrijma konopi. I. Držić 332. Od konopa pã privrđi. G. Palmotić 1, 24. Od konopov kimi bi vezan u vrtlu i na koloni. P. Radovčić, nač. 433. Po konopu Epeo sajde. I. Zanotti, en. 19. Ćudi se jezikom a živine konopom (uzom) vežu. (D). Za romljenčom neka ide i konop. (D). Poslov. danič. Tere ju konopom počaše vezati. *Oliva*. 24. Jedni na vrat konop među. A. Vitalić, ost. 107. I tvrd konop kad donese, vrat mu 'e sveti s ñim kružio. 190. Niki se uveza: po tijelu konopom. S. Margitić, fal. 21. Blagoslov konopa čim se paše. L. Terzić 260. Da je samo postaviti zlatnu duplu na konope. J. Kavañin 44a. Obukoše kostreti, opasaše se konopim. A. d. Bella, razgov. 50. Pomlživim okom gleda jambore, jedra, konope. 236. Da će mnogo lašne moć ulisti debel konop u iglene uši, nego u raj bogati lakomac. L. Ćubuški 35. Pripravite oružje i konope. M. Ćekušić 39. Da te s konopi na križu rastegnu. J. Banovac, priv. obit. 36. Prizra konop o komu visaše. J. Filipović 1, 98b. A konopom opasa se. P. Knežević, živ. 8. Nemilo konopima privezaše ñegovo tijelo. V. M. Gučetić 33. Konopima biti vezan. I. A. Nenadić, nauk. 260. Mnoge konop već zadavi, koji pri ñem biše pravi. V. Došen 121a. Indi konopi i tojagu vajalo bi pripraviti. 188a. Riči vežu mlade vitezove, a konopi koñe i volove. And. Kačić, razg. 181a. Raztrže oba konopa. kor. 130. Čini ga tankim konopom svezat. F. Radman 14. Razdrišujući konope. A. d. Costa 2, 161. Konop s kojim biše vezane ruke našemu spasitelju. Ant. Kadčić 44. Drvetja, konope, uže. 284. (Čeljad) s konopom na vratu. I. J. P. Lučić, razg. 25. Sansun uvezan konope raztrgnu. 69. S konopom o vratu padoše. izk. 16. Ćudi Jovan rastegnu rukama, na sedmoro konop raskinuo. Nar. pjes. vuk. 2, 30. Pokrila je po kuli konope, da joj bratac vode ne zafati. Nar. pjes. herc. vuk. 147. Za konop se koñi zavedoše. Nar. pjes. juk. 517. S konopi vezane. Nar. pjes. istr. 2, 8. Dva pelivana na jednom konopu ne mogu igrati. Nar. posl. vuk. 57. Zamite jedan konop, pa me pustite po ñin nutar va jamu. Nar. prip. mikul. 88. De na konop skaču i igraju. P. Petrović, gor. vijen. 61. Svežu dva kraja od konopa za ona dva čavla. V. Vrčević, igre. 45. Osušismo ih o konopu (objesismo ih). S. Ćubiša, prip. 172. Mah mamene nasrnuše sluge, ter na konop i likovo uže dvajest trijest mućenika družu. *Osvetn*. 1, 24.

b. prije bi se optuženici vezali konopom za lakte, pa bi se tako objesili da ispovjede krivicu. ista se muka upotrebljavala i kao pedepsa za krivce. — U Italiji se ovaka muka zvala corda (ili colla), te se kazivalo: dare la corda, ili mettere alla corda. Budući stavljani na konop i tako pred silu muke povidaše. *Transit*. 232. Konop, corda, fune intesa di quella, con cui si tormentano i rei', funis tortorius'. A. d. Bella, rječn. 228b. Dati konop, staviti na konop, tormentare, dar la corda', fune torquere'. 735b. Dati konop, mučiti konopom, mučiti na konopu, dar la corda', fune tortorio torquere'. J. Stulli, rječn. kod konop.

c. konop može biti načinen i od čega drugoga, ne od konopala. Kožji konop, fune di cuojo', funis loreus'. A. d. Bella, rječn. 384a. Jedan gubavac sudom o konopu zlatnomu crpaše vodu. *Blago turl*. 2, 119. Isbire od svile ko-

nope. Nar. pjes. istr. 1, 15. A od mojih rusih vlas konopi spletała. 2, 59.

d. u *metaforičkom smislu*. Neka bih do-
stojal najti se vezan vikuvičnom uzom i konop-
pom od ljubavi tvoje. M. Jerković 50. O kraju
vezani konopi Adamovi i uzami božanstvene mi-
lošće. P. Radović, nač. 282. Da me svežete
tisno s konopom svete ljubavi vaše. P. Posilović,
nasl. 187b. Kad grišnik upane u uze i konope
od griha. J. Banovac, pred. 7.

KONOPAC, kónopca, m. *vidi* konop, od čega
postaje nastavkom *ćev* (ne kao *deminutiv*; konop-
ac bi bio *uprav svaki komad uzet napose, a*
konop bi bio *materijalni supstantiv, ali se na tu*
razliku obično ne pazi). — *Akc. je zabilježen*
kako je u Vukovu rječniku i ne mijenja se; ali
je meni običniji drugi akcenat: kónopac, kónopca,
koji se mijenja u voc.: kónopće, kónopci, i u
gen. pl. kónopćá. — Od xv vijeka, a između
rječnika u Mikafinu (kod konop), u Belinu (funis,
funis' 334a), u Bjelostjencevu (kajkavski konopec,
konopčić, funiculus cannabinus, resticula'. 2. konop-
cepec za mučenje, fidicula'), u Voltigijinu (uz
konopčić, u Stulićevu (v. konop), u Vukovu (ein
strick von hanf, funis cannabinus'. Konopac' je
od konopaja i dobro je usukan, koje samo konop-
pari grade; uzića' može biti i od konopaja i od
vune, ali nije usukana, nego je opletena i svaka
je žena sebi plete; ličina' je usukana kao i konop-
ac, ali je od lika i ljudi je sami prave).

a. *uopće, isporodi* konop, a. Svrhu posteje
biše svezati konopca tere se rukami uhićase za n.
Živ. jer. star. 1, 235. Pošad konopcem se obisi.
Naručn. 81a. Staviše mu jedan konopac na grlo.
Korizm. 93a. Učini kakono bič od konopac. N.
Rašina 71b. joann. 2, 15. Svezan konopci. Zborn.
83a. Konopac stavismo na svoj vrat. M. Vetrani-
ć 2, 138. Ja ću poč uzet lakat konopca, ter
se ću objesit. M. Držić 181. Želeć se objesit
jedan skup lakomac, otide na poje za kupit konop-
pac. D. Rašina 106b. Učini bič od konopaca.
A. Gučetić, roz. jez. 192. Opasa se konopcem i
niz konopac objesi jednu tikvicu, a na noge
obuće jedne crevlje od konopca. B. Kašić, in. 12.
Na vesli privezan konopac trojstruk. Đ. Bara-
ković, vil. 277. Toliko trči kravica, koliko je
konopca. (D). Poslov. danič. Metnu konopac na
vrat. P. Macukat 46. Biše pririzao konopac. J.
Filipović 1, 98b. Blaguje malo brašna koga mu
po konopcu spuštaje Roman. V. M. Gučetić 210.
Koga Pilatovi vojnici konopci i singiri vezaše.
F. Lastrić, test. 164b. Pritrostručivši konopac,
maže gdi koga dostiguje. ned. 818. Kakvim konop-
pci su svezani? svet. 168a. Zapovidi kralj
s konopci ga kruto stupu pritegnuti. A. J. Kne-
zović 167. Gledao je konopce kojim će biti
vezan. A. Kanižlić, uzr. 97. Kod šatora rasika-
konopce šatorove. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16.
U konopcih i stablih za brodove. A. Tomiković,
živ. 4. I sastavi tridest konopaca i zasuka po
dva u jednoga, te napravi petnaest komata. Nar.
pjes. vuk. 2, 85. Te nad Markom šator oboriše,
na šatoru isekli konopce. 2, 374. Al' će ti se
zamaknuti ljub a konopcu u tvoje dvorove. 2,
630. Te nasloni nože na konopce, pa povuče
nože po konopcu, te preseče na ruku konopce.
3, 41. Konopcem mu savezao ruke. 4, 90. Konop-
pac mu jesu na vrat položili. Jačke. 181. Ka-
štigu 'e obrnul na nošnju konopca. 215. Tada
ih ona spusti kroz prozor po konopcu. Đ. Da-
ničić, is. nav. 2, 15. Svezani konopcima nevojničkim.
jov. 36, 8. Govoreći da bi se volila
utopiti ili konopcem zadaviti. Pravdonoša. 1852.

38. Za tim druzi svi kô povezani, njih konopci
ni uža ne vežu. Osvetn. 2, 91.

b. *vidi* konop, b. A trikrat mi neizrečene
na konopcu muke daše. P. Kanavelić, iv. 323.

c. *jer se krivci vješaju konopcem, čovjek*
(koji je utekao) s konopca znači što i obješenak
(kao psotka). Čovjek s koca i s konopca, sgherro,
bravo', sicarius'. A. d. Bella, rječn. 675b. Koji
s koca, koji s konopca (n. p. sastali se, t. j. sve
nevaljali ljudi, obješenaci). Nar. posl. vuk. 143.
Ugostio si Mijata koji je utekao s konopca. S.
Ľubiša, prip. 231.

d. u *metaforičkom smislu*. Svezavši konop-
cem od ljubve. Naručn. 46b. Zaziva od zapada
starce, kojino su primotali konopac od života i
prikučili se k stožeru od smrti. F. Lastrić, ned.
145. Od grišnih opačina konopac svoj pletu. A.
Kanižlić, utoč. 98. Konopcima paklenima pri-
vučene u pako. I. Velikanović, uput. 1, 24.

1. KÓNOPAN, kónopna, *adj. koji pripada konop-*
plama. — Od xvi vijeka. Koliko je zrno konop-
no. Transit. 93. Kad se konopna, u vodu
zamočena i opet iscedena, platna po žitnim go-
milama prostru. Nov. sr. 1833. 32. Konopno
sjeme. V. Bogišić, zborn. 111.

2. KÓNOPAN, kónopna, *adj. koji pripada konop-*
ku, koji je načinen od konopa. — U naše
vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (funalis').
Uz konopne jestve. M. Vodopić, tuž. jel. dubrovn.
1868. 209.

KONOPANCI, Konopanaca, m. *pl. mjesno ime.*
— *Prije našega vremena (pisano Konopci, što bi*
trebalo shvatiti kao da je pisano Konopanci).
Spom. stojan. 184.

KONOPĀR, konopára, m. *čovjek koji po svojem*
zanatu pravi konope. — isporodi konopčar. —
Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem pa-
dežima, osim nom. sing., i voc.: kónopáru ili
kónopáre, kónopári. u Vukovu je rječniku druk-
čiji akcenat, ali je u Dubrovniku (gdje on kaže
da je čuo ovu riječ) akcenat kao što je zabilježen
gore (ispoređi i konop, konopac). — Od xvii
vijeka, a između rječnika u Mikafinu (konopar,
koji čini konope, restio, restiarius, funarius')
gdje se naj prije nahodi, u Belinu (funaro, fu-
najo', restio' 334a), u Bjelostjencevu (konopar,
povraznik, restio, funarius'), u Stulićevu (restia-
rius, restio'), u Vukovu (kónopár, der seiler'
restio' s dodatkom da se govori u Dubrovniku).
Da su puški konopari... M. Pavlinović, razl.
spis. 310.

KONOPÁREV, *adj. koji pripada konoparu.*
Mati mu je bila kći konopareva. M. Pavlinović,
rad. 70.

KONOPCI, Konopaca, m. *pl. ime mjestu u*
Srbiji u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1869. 461.

KONOPČAC, konopčca, m. u *Stulićevu rječ-*
niku: v. konopčić. — nepouzđano.

KONOPČAR (kónopčar?), kónopčára, m. *čovjek*
koji po svojem zanatu pravi konopce. — isporodi
konopar (i radi akcenta). — Od xviii vijeka, a
između rječnika u Belinu (funaro, funajo', restio'
334a) gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (v.
konopar). Od seljaka ima kovača, ... kačara,
kolara, dundera, konopčara. Vuk, dan. 2, 102.

KÓNOPČIĆ (kónopčić), m. *dem. konopac. —*
Radi akcenta vidi konopac. — *Od xv vijeka,*
a između rječnika u Mikafinu (konopčić, mali
konopac, funiculus, resticula'), u Belinu (cor-
della, cordicella, funicella', funiculus' 229a; fu-
nicella, fune piccola', funiculus' 334a), u Bjelo-
stjencevu (vidi kod konopac), u Voltigijinu (fu-

nicella, cordicella, cordella', 'stricklein'), u *Stuličevu* (funiculus, resticula'), u *Vukovu* (konopčić, dim. v. konopac). — *Opasat se konopčićem*. M. Marulić 270. Konopčići sideći lagahno udarati. B. Kašić, rit. 55. Konopčić mi od diljena sričan dojde i čestiti. A. Vitičić, ist. 44b. On očuti svaki mah od vesala, struconuće svako i od slabahna konopčića. B. Zuzeri 292. Zavezat lakte i stagna uzlovitijem konopčićim. 335. Privitijem konopčićim sama sebe bičevati. 423. Tada svezase s jednim rđavim konopčićem dite i spuštise ga u jamu. J. Banovac, pripov. 214. Svezavši konopčićem krajeve. F. Lastrić, test. 201a. Svezan zlatnim konopčićem od božanstva. 201b. Koji pritezete zloču s konopčići od izpraznosti. M. Zoričić, osm. 35. Učini ko jedan bič od sastučenijeh u jedno konopčića. S. Rosa 53a. Izvadio nož i prisjeko konopčić s kojijem bijaše Jezus vezan. D. Bašić 56. Teško vam koji potežete opačinu s konopčićima od taštine. 82. Samo što uze aliti konopčići, s kojim svezani bihu, izgoriše. And. Kašić, kor. 291. Ako bi mu se podala tkojagod odića mekahna, iznutra bi ispleo nike konopčiće. Blago turl. 2, 156. Duge učini konopčiće tvoje. J. Matović 471. Konopčić dragostni koji side, obvi i svezu moje srce. I. M. Mattei 226. Lasno je razumjeti, da prilikom konopčića znamenuje se ovdje žestoka Božija ljubav. 227. (*Trcaruli*), tal. 'terzaroli', konopčići prišveni priko širine jedra, u dva u tri reda, svaki red zove se 'ruka'. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 218. Konopčić, dim. od konop. J. Bogdanović.

KONOPČILJA, m. *vidi* konopar. — *Postaje turskijem nastavkom* či. — *Samo u Belinu rječniku*: 'funaro, funajo', restio' 334a.

KONOPČINA, f. *augm.* konopac. — *U naše vrijeme*. Konopčina. J. Bogdanović. Konopčina. M. Medić.

1. KONOPINA, f. *ime* biljkama (*uprav ono od šta se čine konopci*). — *Samo u Mikajinu rječniku*.

a. *vidi* konopla, konople. — *U Mikajinu rječniku*: od konopine, 'cannabaceus, cannabinus'; platno od konopine, kanavac, 'canavaccio', 'tela canabina'.

b. *Ricinus communis* L., *isporedi* rimska konopla (*kođ konopla*). — *vidi* kođ konoplica.

2. KONOPINA (konopina), f. *augm.* konop. — *Od XVIII vijeka*. A vrat dave vruće konopine. L. Ćubuški 47. Konopina, *augm.* od konop. J. Bogdanović.

KONOPLIKA, f. *biljka*, *isporedi* konoplika. Konoplika (conoplica u mletačkom rukopisu), 1. altea, ibiscus, malvoviscus, bismalva, malva ortensis (u mletačkom rukopisu), Althaea cannabina L.; 2. Vitex agnus castus L. (Vodopić), v. Konoplika. — Konoplika otočka (conoplica hotopcha u mletačkom rukopisu), agnus castus, piperella (u mletačkom rukopisu), Vitex agnus castus L. B. Šulek, im. 154.

KONOPLINA, f. *vidi* konopla, konople. — *U Bjelostjencu rječniku*: konoplina, t. j. kudela, 'canabum'. 2. platno iz konopline, kanavac, 'tela canabina', i u *Stuličevu*: uz konopla s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjencu*. — *Po svoj prilici treba čitati* konoplina.

1. KONOPLA, f. *Cannabis sativa* L., *biljka* što se od *nezinijeh vlakana* pravi uža (konop, konopac). — *isporedi* konople. — *Jamačno je riječ praslavenska* (isprva konop' i konopja), *isporedi* stslav. konopla, rus. конопля, конопал, конопь,

češ. konopě, pol. konop', konopie, pa i lit. kanapes, stprus. konapios. — *Ista je riječ što i grč. κάνναβις, lat. cannabis (iz grčkoga), stohem. hanaf, skand. hampr itd.; ali se čini da ni Germani ni Slaveni nijesu primili ovu riječ ni iz latinskoga ni iz grčkoga jezika; jer je s jedne strane u germanskijem jezicima ova riječ primila prvo pomicañe glasova (lautverschiebung) po kojemu su glasovi k i b postali h i p, a misli se da su Germani posudili riječi s juga istom poslije ovoga pomicañe; s druge strane Grci su obaznali ne vele rano za ovu biljku što je rasla u skitskijem prijedjelima (Erodot 4, 75): sva je dakle prilika da su Slaveni i Germani napose, a napose Grci primili ovu riječ od naroda koji je ovu biljku gojio u istočnoj Evropi ili u zapadnoj Aziji (vidi O. Schrader, sprachvergleichung u. urgeschichte². 426). — *Između rječnika u Bjelostjencu* ('cannabis, canabum'), u *Jambrešićevu* ('cannabis'), u *Stuličevu* (konopla, trava, 'cannabis, canabum' s dodatkom da je uzeto iz bukvara). Od konople seme stuci s maslom. Sredovječni lijek. jag. star. 10, 92. Ja hoću za goluba, koji šeće po konopli. Nar. pjes. kras. 1, 134. Konopla, конопля, rus. конопель, конопля, конопелька. češ. konopě, pol. luž. konop: cannabis (u mletačkom rukopisu), Cannabis sativa L. (Vuk). — Konopla divja, češ. divoké konopě (Eupatorium cannabinum), 1. Euphorbia lathyris L. (u Zagorju); 2. Althaea cannabina L. (u Istri). — Konopla duga, abutilo d' Avicenna (Kuzmić, Anselmo da Canali), Abutilon Avicennae Grtn. — Konopla rimska, manus Christi, Ricinus communis L. (Sablar). B. Šulek, im. 154.*

2. KONOPLA, f. *ime* mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Mesto Konopla. Sr. nov. 1873. 715.

3. KONOPLA, f. *ime* žensko. — *U Vukovu rječniku*.

KONOPLĀK (konoplāk, gen. konoplāka), m. *postaje* od konopla, a upotrebljava se u naše vrijeme u različitijem značenjima.

a. u *Vukovu rječniku* ima samo konoplāk bez značenja; u trećem su izdanju dodali izdavaoci: vide konoplāste?

b. *mjesto*, zemlja gdje se goje konople. Čegrtalci, koju je jedan Porečanin namestio u konoplaku, pa se ona po vetru okreće. M. Đ. Milčević, zim. već. 88.

c. *lokva u kojoj se kisele konople*. — *U Istri*. Konoplāk, lacuna in qua cannabis humectatur, gen. konoplākā. D. Nemanic, čak.-kroat. stud. 67.

d. *platno izatkano od konopala*. — *U Šulekovu rječniku*: 'hanfleinwand'.

e. *ime* mjestima u Srbiji (*biće prema značenju kođ b*). a) u okrugu kragujevačkom. Zemlja pod Konoplakom. Sr. nov. 1875. 72. — b) u okrugu smederevskom. Niva u Konoplaku. Sr. nov. 1878. 1055.

KONOPLAN, adj. *koji pripada konoplama, koji je načinen od konopala*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* ('cannabinus') i u *Vukovu* ('hanf', 'cannabinus'). Seljaci nose košulu od konoplana platna. M. Đ. Milčević, živ. srb. 1, 65. S konoplanim sjemenom. V. Bogišić, zborn. 109.

KONOPLANĀK, m. *vidi* konoplak, b. — *U naše vrijeme u Bosni*. Zavukao bi se u konoplanik. Bos. vila. 1887. 68.

KONOPLANKA, f. *biljka*. Konoplanka, Linaria vulgaris Mill. (Visiani, Lambi). B. Šulek, im. 154.

KONOPLĀR, konoplāra, *m.* *vidi* konoplak, *b.* — *U naše vrijeme u Istri.* Konoplār, ager canabe consitus, gen. konoplārā. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 67.

KONOPLARA, *f.* *vidi* konoplak, *b.* (*i* *kao ime mjesta u Srbiji u okrugu kruševačkom*). Konoplara u mestu zovomom Konoplara. Sr. nov. 1875. 983.

KONOPLARICA, *f.* češljugarka. — Konoplatica, Carduelis elegans, u Služu. D. Hirc.

KONOPLĀRKA, *f.* češljugarka. — Carduelis carduelis (L.). S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastav. 12b. „Konoplarka“ je pravo narodno ime češljugarke. 15a. — *U Šulekovu rječniku stoji za drugu pticu (juričicu):* „hänfling“, Fringilla cannabina.

KONOPLAST, *adj.* kaže se o perju kad je raščesljano, i o živači u koje je onako perje. — *U naše vrijeme.* „Uvati onu konoplastu koku, pa ćemo 'e zaklati“. J. Bogdanović. „Konoplasto perje“ u guske, kad je sve raščesljano. u Voloderu. D. Hirc.

1. **KONOPLĀŠ**, konoplāša, *m.* u narodnoj zagoneci (isporedi konoplast). Crjen leti po putiću u crjenu klobučicu; nega sreće konoplāš: „Ala, brate, crjen ti si!“ „Bogme, brate, ka' i ti“. odgonetljaj: pijetao. Nar. zag. nov. 164.

2. **KONOPLĀŠ**, konoplāša, *m.* *vidi* konoplak, *d.* — *U naše vrijeme.* Od konopje se pravi i platno konopljano što se kaže „konoplāš“. Đ. Popović, poznav. robe. 371.

KONOPLĀŠICA, *f.* Linota rufescens Dress., neka ptica. — Konoplāšica, juričica, Fringilla linota. D. Trstenjak.

1. **KONOPLJE**, konopljā, *f.* *pl.* ono od čega se predu ili suču užeta (konopi), *uprav* je plur. konopla (*vidi*). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu* („der hanf“, „cannabis“ cf. kudjela).

a. u značenju sprijeđa kazanome. Nemoštno že ogru vs konoplah skkrvenu utajiti se. u S. Novaković, novo brdo. 71. Od konopaj ili lana. S. Budinić, ispr. 129. Konopje domaće, canape domestica (Kuzmić), Cannabis sativa L. — Konopje divje (ili lozne Bjelostjenac), 1. osiris (Bjelostjenac), alysson (Bjelostjenac, Parčić), Chenopodium scoparia L.; 2. cannabis sylvestris (Durante), Althaea cannabina L. — Konopje pitome (u rukopisu xvi vijeka), v. konopje domaće. — Konopje turske, mirica (Parčić), tamarix, ricinus (Bjelostjenac), Ricinus communis L. (Sabljar). B. Šulek, im. 154.

b. u ovijem primjerima kao da je množina prema konop. Konopaj natepen. Đ. Baraković, vil. 278. I veza do smrti u jake konopje. jar. 16.

c. ime mjesta u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Konoplama. Sr. nov. 1875. 619.

2. **KONOPLJE**, *n.* Cannabis sativa L., *vidi* konopla. — *Uprav* je coll. konop. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu* („cannabis“) gdje se naj prije nahodi, u Mikafinu (konopje, kudija „cannabis, canabum“), u Belinu („canapa, herba nota, dal cui filo si fanno le funi, „cannabis“ 164a), u Voltigijinu („canape“, „hanf“), u Stuličevu (v. konopla). S konoplēm valja raditi... Fajda od konopla... I. Jablanci 164. Nikne im konopje... Moli da jošte mlado i slabo konopje počupaju. D. Obradović, basn. 302. Ispletite mi bradu od kučina i našuta konopla. S. Ćubiša, prip. 151. Hoće da mu skisne lan i konopje. 173. Konopje (u Dalmaciji), v. konopla. B. Šulek, im. 154. — *Kao coll.* konop.

Bez suda ih objese o konoplu po galijama. S. Ćubiša, prip. 117.

KONOPLJEN, *adj.* koji pripada konoplama. — *Od xviii vijeka.* Daj jim zobat konopljeno sime. J. S. Relković 424. Valja posuti konopljenoga semena. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 99.

KONOPLJENĀ TRĀVA, *f.* biljka. Konopljena trava, Echinochloa crus galli Beauv. (u Zagorju). B. Šulek, im. 154.

KONOPLJENKA, *f.* suvrst kruške (Valjavac, u Slavoniji). B. Šulek, im. 155.

1. **KONOPLJICA**, *f.* (*uprav* d-m. konopla), ime nekijem biljkama. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* („ricinum“) gdje se naj prije nahodi. Ima onde nika trava, Vlasi zovu je konoplicom. J. Vladimirović 36. Rasla tanka konoplica. Nar. pjes. vil. 1867. 13. Konoplica (konoplika?), pol. konopnica (Eupatorium), titimalo characia (Frañ?). Euphorbia characias L. B. Šulek, im. 155. Konoplica, Anemone ranunculoides L. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 183. Konoplica, Syringa vulgaris L. na Braču. V. Tomić. Konoplica „Eupatoria cannabinum“. u Bakru. D. Hirc.

2. **KONOPLJICA**, *f.* juričica obična, neka ptica. — *U Šulekovu rječniku:* prava konoplica, „hänfling“, Fringilla canabina.

KONOPLJČINA, *f.* augm. konoplika. — *U Vukovu rječniku.*

KONOPLJKA, *f.* *vidi* konopla.

a. u pravom značenju. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* („die hanfstauden, der hanfstängel“, „cannabis“). Simena od konoplika. J. Vladimirović 16. Tanka kao konoplika. (Govori se za žene i za devojke, kad se hoće da kaže da je koja lijepa rasta). Nar. posl. vuk. 312. Konoplika se naj pre nakvasi u vodi, pa onda na stupi izlomi. Đ. Popović, poznav. robe. 370.

b. znači druge biljke što su slične konopli, osobito Vitex agnus castus L. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* („agno casto, arbo-scello medicinale“, vitex“ 53b) i u Stuličevu (konoplika, dubak, vitex“). Konoplika, 1. atanasia (Pizzelli, Skurla), Tanacetum vulgare L. (Kuzmić); 2. Vitex agnus castus L. (Lambl, Visiani, Kuzmić, Durante). — Konoplika duga, abutilo (u srškom rukopisu, Durante), Abutilon Avicennae Grtn. — Konoplika mala, (Euphorbia) lathyrus L. (Bartulović). — Konoplika velika, Vitex agnus castus L. (Anselmo da Canali, Bartulović). B. Šulek, im. 155.

KONOPLJIN, *adj.* koji pripada konoplama. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Korporal valja da je od lanena ili od konoplina beza. A. Bačić 358.

KONOPLJINA, *f.* *vidi* konopla. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ćubre voziš po onih zemaljah baš i kuda konopljinu divaš. J. S. Relković 373.

KONOPLJISTE, *n.* mjesto gdje se sadi (ili gdje se sadila) konoplika.

a. *vidi* konoplika, a. — *U Vukovu rječniku:* „ort wo hanf gestanden“, ager in quo cannabis fuit sata.

b. *vidi* konoplika, b. — *U Stuličevu rječniku:* „locus viticibus consitus“.

c. ime mjestina.

a) u Hrvatskoj. (kajkavski) Konoplišće. Vijevo. Moslavina. D. Hirc.

b) pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 133.

c) u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 175. — bb) u okrugu krajinskom. Sr. nov. 1875. 51. — cc) u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1878. 595.

KONOPLIŠTVO, n. u Stuličevu rječniku us konoplište. — sasma nepouzđano.

KONOPNICA, f. ime selu u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 118. — Po- miše se xvi vijeka u knizi pisanoj latinskijem jezikom. „Conopnice“. Rad. 49, 127.

KONOPOHODAC, konopohoca, m. (pelivan) koji ide po konopu. — Načineno po lat. funambulus. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu („funambulo“, funambulus 834a) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu (kajkavski konopohodec, ki po konopu hodi „funambulus“), u Voltigijinu („funambolo“, „seiltänzer“), u Stuličevu („funambulus, schoenobates“). Nadzorni organi imaju uskratiti vizu konopohocem. Zbornik zak. 1858. 895.

KONOPOHODENSTVO, n. u Stuličevu rječniku us konopohodeње. — sasma nepouzđano.

KONOPOHODENJE, n. djelo kojijem se hodi po konopu (isporedi konopohodac). — U Stuličevu rječniku: „l' arte di ballar sulla corda“, „schoenobatica ars“. — nepouzđano.

KONOPOSKAKALAC, konoposkakaca, m. u Stuličevu rječniku: (griješkom) konoposkakaoc, v. konopohodac. — nepouzđano.

KONOPOVEZAN, adj. vezan konopima. — U Stuličevu rječniku: „funibus constrictus“. — nepouzđano.

KONOVAČINA, f. vidi kanavac. — Samo u Voltigijinu rječniku: „canavaccio, canavazzo“, „sackleinwand“.

KONOVIK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vafevskom. Niva Konovik. Sr. nov. 1872. 456.

KONOVIŠTE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Sr. nov. 1869. 293.

KONPÀRATI, konpàrām, pf. tal. comparire, javiti se. — U kotorskom spomeniku xvi vijeka. Ako li se što čuje tko agravan, da konpara i reče svoje pravi. Starine. 10, 37. (1574). — i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KONPASIJŌN, m. (?) vidi kompasijon i kompasijun. — U rukopisu dubrovačkom xvi vijeka. Imao si od sluge svoga kompasijon. Pril. jag. ark. 9, 81. (1520).

KONPĪB, konpira, m. vidi kompīr i krompir. — U rukopisu ovoga vijeka. Ωka konpira para 15. Rad. 1, 180. (1817).

KONSAKRACIJŌN, konsakracijōni, f. tal. consacrazione, posvećenje (dio mise, vidi kod konsakrati). — U Dubrovniku od xvii vijeka. Pokle ti stoji toliko blizu po konsakracijoni Jezus Isukrs. I. Držić 55.

KONSAKRATI, konsakrām, pf. tal. consacrare, posvetiti (u osobitom značenju: hleb i vino preko mise). — U Dubrovniku od xvii vijeka. a. aktivno. Adorati kalež, ma ne prije nego ga misnik konsakra. I. Držić 61. Kada ktijaše konsakrat. 193.

b. pasivno. U kaležu konsakranu. I. Držić 211. Toliko pod prilikom od kruha koliko od vina konsakranijeh... V. Andrijašević, put. 427.

KONSAKRÁVATI, konsakrāvām, impf. konsakrati. Svaku votu koju mu drago misnik bude konsakravat... I. Držić 896.

KONSAKRĪVATI, konsakrīvām, impf. posvećivati (u jedinom primjeru nije posve isto zna-

čenje što kod konsakravati). — U pisca čakavca xvi vijeka. Kako? jesu li biskupi oni ki konsakrivaju one tri uļa. Starine. 17, 284. (1555.)

KONSANGVINITĀD, konsangvinitādi, f. lat. consanguinitas, tal. consanguinità, rodbina (po krvi). — U jednoga pisca xvii vijeka. Gradi od konsangvinitadi. B. Kašić, rit. 240.

KONSARIŠTE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Orača zemlja u Konsarištu. Sr. nov. 1869. 328.

KONSEKRATI, konsèkrām, pf. vidi konsakrati (u širem smislu), lat. consecrare. — U rukopisu xvi vijeka (sa se, pasivno). Prose da bi se biskupom konsekral. Ivan trog. 4.

KONSENČĀNE, n. djelo kojijem se konsenča. — U istoga pisca u kojega ima i konsenčati (sa starijim oblikom konsencanje, pisanijem konsencanje, vidi kod konsenčati). Da se djevstvo gubi i konsencanjem od pameti i voļe. B. Gradić, djev. 61.

KONSENČATI, konsenčām, pf. pristati (na što). — Od tal. consentire. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka: samo je u jednom primjeru č, a u ostala dva c; ali treba jamačno i u ovima čitati č, jer se danas u Dubrovniku u ovom značenju kaže konsenčati, i osim toga u isto knizi stoji nekoliko puta slovo z za glas č (što tumači sam pisac na kraju knige: Libarce vele duhovno, tijem što je slovo č koje je on htio upotrebiti za ovaj glas bilo izrizano kakono z). Ili se na koju mu drago nečis pametim prigne i voļom na ņu konsenca. B. Gradić, djev. 47. Ako voļom na toj nijeste prispjele ni konsenčale. 48—49. Ne konsencavši na toj ņih pamet. 49.

KONSĒNTITI, konsēntīm, pf. dopustiti, tal. consentire, pristati (isporedi konsenčati). — U knizi čakavskoj xv vijeka. Da se imamo braniti ne konsentit takove sile. Statut. kastav. 1490. 204.

KONSĒRVA, f. tal. conserva, pekmez. — U naše vrijeme. Konserva spada među priređene lekarije, te se ocariñuje. Zbornik zak. 1853. 1077.

KONSĒRVATI, konservām, pf. lat. i tal. conservare, saćuvati. — Po zapadnijem krajevima od xvii vijeka. Da se uzdrže i konservaju ribe. P. Radović, ist. 24.

KONSERVĀTŪR, konservatūra, m. tal. conservatore, čovjek koji što čuva ili sahranjuje. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka. Shraniteļi ili konservaturi. Š. Budinić, ispr. 141.

KONSIJENCIJA, f. vidi konšijencija. — U tri pisca čakavca xvi vijeka. Da ohranimo jednu dobru konsijenciju. Postila. B2a. Ki v ņega crikvi ili općini va velikih grisih naprotiva svojoj konsijenciji prebivaju. Anton Dalm., ap. 25b. Kako se to lipo samo od sebe uđi i čuti o konsijenciji. 94b. Konsijenciju našu. Nauk brn. 12b.

KONSISTORIJ, m. lat. consistorium, sbor (u različnijem značenjima). — Od xvi vijeka. U viču ili konsistoriju. Š. Budinić, ispr. 144. Na bečki sveučilišni konsistorij. Zbornik zak. 1, 115. I pridržavši si dva prisjednika od konsistorija diecesanskog. 1853. 896. Paroh ima izvješće o ispitu konsistoriju svom podnijeti. 1868. 221.

KŌNSOL, m. vidi konsuo. — Na jednom mjestu xv vijeka i otale u Daničičevu rječniku (konsolb, gledaj konsuls). Konsolb dubrovčki sē svojimi sudijami. Spom. sr. 2, 178. (1417).

KONSOLDULA, f. ime bijkama, isporodi konsolida. Konsoldula mala, vincoetolicum, conso-

lida minor, herba venti minor (u mletačkom rukopisu), Prunella vulgaris L. — Konsoldula sridna (consoldula stridnja), sinfitum, consolida major (u mletačkom rukopisu), Symphytum officinale L. (Visiani). B. Šulek, im. 155.

KONSOLIDA, *f. bička, lat. consolida*. Konsolida vela (consolida vela) u mletačkom rukopisu, v. Konsoldula sridna. B. Šulek, im. 155.

KONSTA, *m. ime muško, kao da je hyp.* Konstantin, *ali može biti da postaje od grč. Κωνσταντίνος* (lat. Constans). — U Daničičevu rječniku: Konsta, otac Konstantina velikoga. (Okáz. pam. šaf.) 55. na istom mjestu stoji i „onsté“ griješkom pisarskom postalom važa da otuda što je pisar htio napisati crvenim mastilom prvo slovo pa ostavio mjesto a poslije zaboravio.

KONSTADIN, *m. vidi* Konstantin.

KONSTÂNCA, *f. vidi* Konstancija i Konstantija. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Stalna budi, Konstancia. F. Glavinić, cvit. 40b.

KONSTÂNCIJA, *f. vidi* Konstantija. — U istoga pisca u kojega ima i Konstancia. Obraćajući mu kćer svoju Konstanciju za ženu dati. F. Glavinić, cvit. 198a.

KONSTÂNCIO, *m. Constantius, ime muško, vidi* Konstantije. — U dva pisca xvii i xviii vijeka. Za kim Konstanco, sin njegov, posta cesarom. F. Glavinić, cvit. 122b. Ivan papa, čigov otac Konstanco zvaše se. 153b. Konstanco. I. J. P. Lučić, razg. 83.

KONSTÂNDÎN, *m. vidi* Konstantin.

KONSTANDINOPOL, *m. Carigrad*. — Od grč. Κωνσταντινούπολις (radi glasa d vidi kod Konstantin). — U spomeniku xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Konstantinopolis, 'Konstantinopolis'). U Konstantinopolle. Mon. serb. 525. (1451—1481). — vidi i Konstantinopol.

KONSTANT-GRAD, *m. Carigrad*. — vidi Konstantinov grad i Konstantin grad. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka. Od Ancire čelnik znani i namjestnik Konstant-grada. J. Kavašin 181a. Konstant-gradu izabranu. 224b. Krstjanom opet dade Solim i bio Konstant-grade. 226b. Konstant-gradu u slavnomu. 292a. Stjepan pastir Konstant-grada. 298a. — Na jednom su mjestu premještene riječi (grad-Konstant): Bugri koji sionu smiša na grad Konstant udariti. 259b.

KONSTANTILJA, *f. Constantia, ime žensko (t ostaje po grčkom govoru)*. — U Daničičevu rječniku: Konstantilja, sestra cara rimskoga Konstantina, (po letopisima) mati Bêle Uroša, prababa Nemašina. (Okáz. pam. šaf.) 55. 56. 57. Konstantija. 68.

KONSTANTILJE, *m. Constantius, ime muško, grč. Κωνσταντίνος*. — U Daničičevu rječniku: Konstantilje, 'Constantius': manastira Pandokratora u svetoj Gori, igumen Konstantije' 1348. Mon. serb. 192.

KONSTANTILJEV, *adj. uprav koji pripada Konstantiju; ali u jedinom primjeru znači: koji pripada Konstantinu*. — U Daničičevu rječniku: Konstantiljev, 'Constantii': 'préde voji Konstantijevémi. (Okáz. pam. šaf.) 55. misli se cara rimskoga Konstantina.

KONSTANTÎN, Konstantina, *m. Constantinus, ime muško*. — U grč. Κωνσταντίνος; drugo τ poslije v glasi kao d; po osobinama našega jezika može ispasti jedno n pred konsonantom ili obadva: radi toga se nalazi u različitim oblicima.

a. s nepromijenjenim oblikom. — Između rječnika u Daničičevu ('Konstantins'). Kon-

stantins (*kmet*). Mon. serb. 188. (1871—1895). Konstantins (*sin kralja Milutina*). Okáz. pam. šaf. 53. 70. Še že (Stefan Dečanski) rodi dva sina: Konstantina i Dušana. 61. Žitije (Stefana visokoga) vse po redu napisujet se Konstantins-filozofom. 63. Helena cesarica, mati velikoga Konstantina. F. Glavinić, cvit. 6a. Umri dobri Konstantin cesar. 122b. Vladaše rimskim cesarstvom Konstantin veliki. 198a. Grad sazida car Konstantin. I. Gundulić 531. Kostanca ki se klada velog otac Konstantina. J. Kavašin 271b. Konstantin da križu marnu mjesto. 278a. Konstantin da joj krunu. 291a. Da pogube agi-Konstantina. Nar. pjes. vuk. 4, 168. Konstantin se iguman ukloni. 4, 170. O caru Konstantinu. Vuk, nar. pjes. 1, xiv.

b. drugo t postaje d: Konstandin. — U Daničičevu rječniku: Konstantindins. — (Kraľ Milutin) rodi dva sina: Konstandina i Stefana kralja tretijago Uroša. Okáz. pam. šaf. 60.

c. ispred d (vidi kod b) ispada n: Konstadin. — U Daničičevu rječniku: Konstadins, gledaj Konstantins. — Vb lèto 6931 (= 1422) septembrija 16 umrè carь blgarskyj Konstadin. Okáz. pam. šaf. 76.

d. n ispada ispred s, vidi Kostantin, Konstandin, Konstadin.

KONSTANTINI, *adj. Konstantinov*. — Na jednom mjestu xviii vijeka, gdje može biti stoji Konstantini mješte Konstantini (vidi kod Konstantin grad) samo radi slika. Te jih primi u krstionik Konstantini. J. Kavašin 906b.

KONSTANTINOGRADSKI, *adj. koji pripada Konstantinovu grad, carigradski*. — U Stuličevu rječniku: 'constantinopolitanus'. — nije dosta pouzdano.

KONSTANTINOPOL, *m. vidi* Konstandinopol. — U jednoga pisca xviii vijeka (koji je izostavio i radi stiha: Konstantinopol). Konstantinopol neg drug steče. J. Kavašin 220a.

KONSTANTINOPOLITÂNSKI, *adj. carigradski*. — Po lat. constantinopolitanus. — U jednoga pisca xvii vijeka. Prvi konstantinopolitanski (sabor). B. Kašić, rit. 74.

KONSTANTINOPOL, *m. vidi* Konstandinopol. — Na jednom mjestu xiv vijeka, i u jednoga pisca xviii. — U zadnem primjeru može biti od nom. Konstantinopole (pole po pučkoj etimologiji od πόλις srednjega roda. Do samoga velikaoga grada Konstantinopola. Spom. stoj. 22. (oko 1318). Carom u Konstantinopolu. M. A. Belković, sabr. 5.

KONSTANTINOPOLE, *n. vidi* Konstantinopol.

KONSTANTINOV, *adj. koji pripada Konstantinu*. — U Daničičevu rječniku: Konstantinov, 'Constantini': 'vojny Konstantinovy'. (Okáz. pam. šaf.) 57. 'sestra Konstantinova'. 57. misli se car rimski. — vidi i Konstantinov grad.

KONSTANTINOV GRAD, *m. Carigrad*. — U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničičevu: Konstantinov grad, 'Constantinopolis'. Domentijanb 130. 170. Glasnik. 11, 68.

KONSTANTÎN, *adj. vidi* Konstantinov. — Samo uz grad, vidi Konstantin grad.

KONSTANTÎN GRAD, *m. vidi* Konstantinov grad. — U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničičevu. Konstantin grad, 'Constantinopolis'. Domentijanb 129. 180. 181. 141. Glasnik. 11, 64. Okáz. pam. šaf. 53.

KONSTANTNOPOL, *vidi* Konstantinopol.

KONSTELACIJA, *f. skup zvijezda, vidi* zvi-

ježde, lat. constellatio. — *U pisaca našega vremena.* Konstelacija, astr. (staše zvijezda), lat. 'constellatio' 'constellation'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONSTITUCIJA, f. vidi ustav, lat. constitutio (ispoređi konstitucijon). — *U pisaca našega vremena.* Konstitucija, stat. phil. v. Ustav. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONSTITUCIJŌN, konstitucijŏni, f. constitutio, naredba. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* S svetimi konstitucionimi i naredbami. B. Kašić, fran. 206.

1. KŌNSUL, vidi konsuo.

2. KŌNSUL, vidi konsulj.

KONSULA, m. vidi konsuo, d. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Jesu pošli ministri carski i konsule sila od Evrope... Konsule će naokolo poći... Nar. pjes. vuk. 5, 404.

KONSULĀBAN, konsulārna, adj. koji pripada konsulima, isporodi konsularski. — *U pisaca našega vremena (radi z vidi kod konsuo).* Nu izumijaju se diplomatske i konzularne depeše. Zbornik zak. 2, 266.

KONSULĀRSKĪ, adj. koji pripada konsulima. — *Načineno od lat. consularis.* — *U pisaca našega vremena (radi z vidi kod konsuo).* Utečaj k višim sudovom proti rješidbam sudova konzularskih. Zbornik zak. 1863. 185. Pod konzuli razumijevaju se svi oni kojim su povjereni poslovi konzularski. 1865. 145. Zakonski članak o konzularskom ugovoru s krajevinom portugalskom. 1874. 461.

KONSULĀRSTVO, n. služba konsulova. — *ispoređi konsulat.* — *U pisaca našega vremena (radi z vidi kod konsuo).* Poslovi, koji se tiču konzularstva, spadaju i na ministarstvo trgovine. Zbornik zak. 1863. 315.

KONSULĀT, m. consularatus, čast (služba, mjesto) ili ured konsulov; u naj starijem je primjeru drugo značenje (vidi kod b). — *Od xv vijeka (vidi kod b).*

a. sa značenjem sprijeđa kazanjem. Uzvišen u gospodstvo od konsulata. B. Kašić, per. 1. C. kr. konzulati (radi z vidi kod konsuo) nalazeći se u inozemstvu, imaju sudbenost, koja im je povjerena. Zbornik zak. 1853. 141.

b. u naj starijem primjeru tumači Daničić: konsulovo pismo, što bi moglo i biti, ali se može razumjeti i kao pismo (sudbene) oblasti kojijem se traži kakva potažna vijest. — *U Daničičevu rječniku:* konsulat, 'literae consulis'. — Gospodo (piše se knezu i sudijama dubrovačkijem), primismo konsulat gwpstova vašega u kom pisahte za Jakšu Zeca i za Vlahušu Latiničića za 3 komade svite, jeli mu ih Vlahuša uzeo, nije li. Spom. sr. 2, 110. (1444).

KONSULĀTSKĪ, adj. koji pripada konsulatu ili konsulatima. — *U pisaca našega vremena (radi z vidi kod konsuo).* Sabirati i slagati trgovačka i konzulatska izvješća. Zbornik zak. 1863. 315. Arkivi konzulatski neoskvrđivi su svagda. 1866. 340.

KŌNSULOV, adj. koji pripada konsulu. Da si ugodnija sinu konsulovu. B. Kašić, per. 92.

KONSULSKĪ, adj. koji pripada konsulima. — *Načineno u naše vrijeme (radi z vidi kod konsuo).* Brzobjavke od diplomatskih ili konzulskih poslova... Zbornik zak. 1870. 5.

KONSULj, m. ime biljaka. — *Između rječnika u Stuličevu (konsulj krajski, trava 'consolida reale, delfinio, erba' 'aparine'; konsulj veliki,*

trava 'consolida maggiore', 'symphitum majus'; konsulj mali, trava 'consolida minore', 'symphitum minus'; konsulj zlatni, trava 'erba giudaica, pagana, spezie d' erba', 'virga aurea, herbae speciosae'. Konsul, konsulj krajevski, consolida reale, delfinio (Stulli), Delphinium consolida L. (Visiani). — Konsulj mali, consolida minor (Mattei, Stulli, Anselmo da Canali), Prunella vulgaris L. (Alschinger, Visiani). — Konsulj veliki, consolida maggiore (Stulli, u sišskom rukopisu, Anselmo da Canali), simfito (Anselmo da Canali), Symphytum officinale L. — Konsulj zlatni (konsulj zlati u sišskom rukopisu), virga aurea (siški rkp., Stulli), Solidago virga aurea L. B. Šulek, im. 155.

KŌNSUO, kŏnsula, m. consul, uprav u obično vrijeme u Rimu čovjek koji je (ujedno još s drugijem) imao naj višu čast i oblast (poslije se promijenilo značenje). — *-o stoji po štokavskom govoru mj. l. — U naše vrijeme po sjevernijem krajevima zamjenjuje se s glasom z (konsul, konzuo) po njemačkom izgovoru. — Od xv vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Daničičevu (konsuls, gledaj kunsuls).*

a. u značenju sprijeđa kazanome (kao rimska oblast). Cesar, ki triš konsul bio je. J. Kavačin 29a.

b. vidi kunsuo. Budi ti milost dat i prporučiti konsulom Žuhu Gučetiću, Nikši Črviću i Danělu Gunduliću ili njegovim komesarom Franku Sorkočeviću i Nikši Kabužiću da oni prodađu i pošlu k nam u ruke. Spom. sr. 1, 131. (1415). Od gospodina konsula grada Dubrovnika i od njegovih sudija. 1, 136. (1417).

c. u ovijem primjerima ne zna se o kakvoj se časti govori. Konsuli i knezi. Š. Budinić, ispr. 138. Konsul aliti vitnik. F. Radman 12.

d. u naše vrijeme, činovnik koji u tuđem mjestu štiti trgovačke i druge sveze pripadnika vlade što ga je imenovala (gdjgdje, osobito po istoku, ima i sudbenu i diplomatsku vlast). Dolaze dva konsula... Konsuo ruski... Konsuo francuski. Nar. pjes. vuk. 5, 479. Kad konzuli knihu sagledali. Osvetn. 3, 59. Pod konzuli razumijevaju se svi oni kojim su povjereni poslovi konzularski. Zbornik zak. 1865. 145. Glavnim konzulom u obih državah pripada pravo... 1871. 401.

e. Konsuo, prezime. — u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KŌNŠA, m. hyp. kŏnšija, vidi kŏnšo. — *Akc. se mijenja u voc.: kŏnšć, kŏnše. — Nalazi se samo s m mj. n (vidi kod kŏnšija).* — *U Vukovu rječniku:* kŏnša, vide kŏnšo s dodatkom da je po istočnom govoru. Aman kŏnše! vaše zakonoše pravdu prave. Osvet. 4, 35.

KONŠĆANI, m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 114.

KONŠĆINA, vidi Kŏnšćina.

KŌNŠE, m. vidi kŏnša. — *Po sjevernoj Dalmaciji.* Kŏnše, kŏnšija. M. Pavlinović.

KONŠENCIJA, f. vidi kŏnšijencija. — *U pisaca čakavaca xv i xvi vijeka.* I očititi troju kŏnšenciju... Starine. 23, 129. (1496). Ako ih (dela) ni v čemkoli obslužil po svojoj kŏnšenciji. 151. Kŏnšencija pravdena. Korizm. 67b.

KONŠIĆ, m. prezime. — xiv vijeka. Jakov Kŏnšić. Mon. croat. 9. (1825).

KŌNŠIJA, m. (rijetko f.) susjed (susjeda), tur. qonšu, qomšu. — *Kaže se i kŏmšija, što je u naše vrijeme i običnije nego kŏnšija.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kŏnšijā (kŏmšijā).* — *U jedini znači (rijetko) i žensko čelade, susjedu, te je onda*

ženskoga roda; u množini je obično u ženskom rodu i sa muškom čeljad.

1. m. susjed.

a. konšija. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (vicino, contiguo d' abitazione, propinquus' 765a; ,prossimo, vicino di casa o di confini', proximus' 592b) i u *Vukovu* (vide komšija). Naj prvo u oca, paker u konšija. M. Divković, bes. 110a. Zaručnica koja je uboga, ište u konšija susjeda drago kamešne. M. Radnić 268b. Da se ne govori i ne opći s onim konšijom, s onim čeljadetom... J. Banovac, pred. 32. Dotrčavši konšije nađoše krvno dilo. pripov. 167. U kući onog konšije iliti susida tvoga. F. Lastrić, test. 384a. Zovnuvši konšije iliti bližnike. ned. 159. Među bratijom, komšijama. 193. Zaludu se tužite niki na konšije. svet. 58b. Našu braću i konšije. I. A. Nenadić, šamb. 14. Pred vratima stoje samovoljni Peraštani, njihove konšije. Nar. pjes. bog. 173. Zulume svakome činahu, komšijama živjet ne dadijahu. 207. U noći ušla u kuću svoga konšije. M. Zoričić, zrc. 11. Stade žene plač i vika, da je čuše sve konšije. 48. Prizvati svoga konšiju aliti susida. And. Kačić, kor. 71. Bližnika, znanaca, prijatelja i konšija. M. Dobretić 106. Videći svoga konšiju oli bližnika. 210. Radivoju i s nim tri druge konšije njegove. Djelovod. prot. 19.

b. komšija. — Od xviii vijeka (naj stariji primjer nije dosta pouzdan). — Između rječnika u *Vukovu* (der nachbar, vicinus'. cf. susjed). Suprotivna vijek komšije ni bor trpi nerazložan. J. Kavačin 407a. Da uzajmi od komšija sudeva koliko god može. E. Pavić, ogl. 321. Malone upadoše u šake svoji komšija. 175. Brzo ćemo se ako Bog da i dalje poznati, jer smo komšije. D. Obradović, basn. 262. Što bi ti od onoga muža rekao koji bi upitan od svoga komšije...? Đ. Rapić 88. Kada si vidio tvoje bližne, tvoje prijatelje, rođake i komšije naglom smrću umirati. 66. Dnevi u kojima prijatelj s prijateljom, komšija s komšijom i gost s gostom najde se i napije. B. Leaković, gov. 61. Nu mi prose mlogi prosiooci: jedno bane, drugo generale, treće proci iz sela komšija. majka daje u selo komšiji. Nar. pjes. vuk. 2, 38—39. Podajeo me kao rdav komšija. Nar. posl. vuk. 251. Koji je bio komšija s ovijem. Nar. prip. vuk. 185. U Nikšićah, u naših komšijah. Ogled. sr. 439. Moj komšija zlatali kutija. Nar. pjes. petr. 1, 184. Boji je dobar komšija no zao brat. Ko se komšiji mrazi, on obraz gazi. U brata na najam, u komšije na zajam. V. Bogišić, zborn. 390. Naj bliži komšija preči je od udaljena brata. 391. Požali se na svoga komšiju. Pravdonoša. 1851. 26.

2. f. susjeda.

a. konšija. — U pet primjera xviii i ovoga vijeka. Ona mu se kunjaše, da ne znadiše, i sve čušaše to jedna konšija. J. Banovac, razg. 185. Jedna ženetina dolazila je u kuću jedne svoje suside, konšije. J. Filipović 1, 23a. Ditešce jedne bližne svoje konšije. F. Lastrić, od' 26. Nika vištica ispovidi da je hodila u kuću jednoj konšiji rođici. L. Vladimirović 17. I držalo Dalmaciju... na uzici nemačkoj konšiji. M. Pavlinović, razl. spis. 346.

b. komšija. — U dva primjera xviii i ovoga vijeka. I komšiju svoju vidi da je lipše odivena. V. Došen 118b. Ciganka to sve gledala i slušala, pa rekne onoj hrišćanci: 'Ma jadna komšijo'... Nar. prip. vrč. 89.

KONŠIJENCA, f. vidi konšijencija. — U rukopisu dubrovačkom xvi vijeka. Zla konšijenca. Zborn. 6b.

KONŠIJENOLJA, f. conscientia, vidi savjest, duša, d, c), duševnost, b). — Od latinske riječi s talijanskijem izgovorom (talijanski je coscienza i coscenza). — Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima. Grizeni od črva konšijencije. Korizm. 26b. Svjedok srca i konšijencije moje. B. Gradić, djev. 59. Očisti konšijenciju. Nauk brn. 11b. Mrmleći sjever konšijencija suprotiva nima. M. Orbin 172. Učiničeš izkušanje od konšijencije. I. Držić 74. Pokriplen svidočanstvom dobre konšijencije. P. Radovčić, nač. 18. Premda ga ne zgrizase konšijencija. 230. Svoju konšijenciju oli ti svoju dušu. M. Dobretić 159. Ako ga duša boli i konšijencija steže. 169.

KONŠIJIN (komšijin), adj. koji pripada komšiji (komšiji). — U *Vukovu* rječniku: komšijin, 'des nachbars', 'vicini'; komšijin, vide komšijin.

KONŠIJINICA (komšijinica), f. susjeda, vidi konšija, 2. — -iji- se u izgovoru vrlo malo razlikuje od dugoga i, zato se piše i samo -ij-, a može biti i -i-. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* (komšijinica, 'die nachbarin', 'vicina'. cf. susjeda; komšijnica, vide komšijnica). Da sam biser ja bih se prosula oko bela dvora komšijskoga, da me kupe snahe komšijnice. Nar. pjes. srem. 45.

KONŠIJINSKI (komšijinski), adj. vidi konšijski. — Radi -iji- vidi što je kazano kod konšijinica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (komšijinski uz komšijski; komšijnski uz komšijski). Već su globa u komšinskom domu. J. S. Rejković 366. Ako komšijnska kuća gori, pazi na svoju. Nar. posl. vuk. 5. Iz kućah komšinskih i od svoje donose rakiju i svakojakog jela. Vuk (?), živ. 193.

KONŠIJSKI (komšijski), adj. koji pripada komšijama (komšijama). — isporodi konšijinski. — I ovdje za -ij- vrijedi što je kazano za -iji- kod konšijinica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (komšijski, 'nachbarlich', 'vicinorum'; komšijski, vide komšijski). Dao je vesele, na koje on komšisku mladež pozivao je. A. T. Blagojević, khin. 3. U komšijskom novom vinogradu. Nar. pjes. srem. 45.

KONŠILAC (komšilac), kōnšioća (komšioća), m. ima samo u narodnoj pjesmi našega vremena momče komšioče, što bi mogao biti vokativ (mj. nominativa) od momak komšilac, ali bi mogao biti i nominativ srednjega roda. Da sam ruža ja bih s' pressadila u komšijskom novom vinogradu, da me bere momče komšioče. Nar. pjes. srem. 45.

KONŠILUK (komšiluk), m. susjedstvo, tur. qonşuluk. — Radi -n- i -m- vidi kod konšija.

a. konšiluk. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (konšiluk, vide komšiluk). Ni u kući, ni u obitili, ni u družbi, ni u konšiluku ni u puoku ne imamo nikakova sla ni smutne činiti. M. Divković, bes. 215—216. To vidivši druge divojke od konšiluka. M. Zoričić, zrc. 42. Zavapi tako žestoko, da se ču po svem konšiluku. 231. Što god vam je konšiluka i u nima kadiluka. Golubica. 5, 133. Pa će tebi, boj se, biti zao konšiluka! M. Đ. Milićević, omer. 48.

b. komšiluk. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (komšiluk, 'die nachbarschaft', 'vicinia'). Kako on u njegovom komšiluku pribiva. E. Pavić, ogl. 250. Dobna nerad komšiluku moskovskomu, opet se odili sa svoga mjesta. I. Zaničić 286. Vidiš dakle da je od Turaka došlo kolo; da sla komšiluka! M. A. Rejković, sat. 68b. Sav komšiluk i sve selo viče. D4b.

Sad živimo s Turci u komšiluku. A. T. Blagojević, pjesnik. 29. Gdi se god u komšiluku mrše. D. Obradović, basn. 906. Svitli z dobrima prilikama svojima mladima i svemu komšiluku. Đ. Rapić 96. Uzdržati s Moskovskom jedan pravi komšiluk. A. Tomiković, živ. 928. U komšiluk dovikuje da u dvoru vode nema. Nar. pjes. vuk. 1, 909. Selam šajem našem komšiluku: ko god sa me haje i upita. M. Đ. Miličević, omer. 24. Ode u komšiluk. Bos. vila. 1890. 217.

KONŠIL, m. savijet, vijeće. — *Od tal. consiglio. — U naše vrijeme u Istri.* Konšil, it. consiglio, vijeće. Naša sloga. god. 8, br. 10, str. 89.

KONŠILATI, konšilam, *impf. govoriti.* — *Od tal. consigliare, svjetovati.* — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Pričeli su konšilati da komu te sestru dati. Nar. pjes. mikul. 138. Konšilati, it. consigliare, (u smislu govoriti). Naša sloga. god. 13, br. 22, str. 87.

KONŠILĀR, konšilĀra, m. tal. consigliere, savjetnik. — *U naše vrijeme u Istri.* KonšilĀr, it. consigliere, savjetnik. Naša sloga. god. 15, br. 50.

KONŠINCVA, f. *vidi* konšijencija. — *Na jednom mjestu xvii vijeka; može biti da treba čitati konšijenca ili konšinca.* Mnogi se običaje rijeti 'duša me boli' a drugi običaje rijeti 'konšincva me grize'. M. Divković, bes. 314ab.

KONŠIOČE (kōmšioče), kōnšiočeta (kōmšiočeta), n. *vidi* konšilac.

KONŠO (kōmšo), m. *hyp.* konšija (kōmšija). — *Akc. se mijenja u voc. kōnšo (kōmšo).* — *U naše vrijeme.*

a. kōnšo. Alem kōnšo, alem draga dušo! Nar. pjes. petr. 1, 184.

b. kōmšo. — *Između rječnika u Vukovu (vide kono s dodatkom da je po južnom govoru).* Ma mu kōmšo sad krajinom šeće. Osvetu. 6, 14.

KONŠOVATI, kōnšujem, *impf. živjeti s kijem kao s konšijom, biti konšija.* — *U jednom primjeru našega vremena (s m: kōmšovati, kōmšujem, vidi kod konšija).* Već evo nam jada nadana od kōmšije bečkoga cesara, s kijem smo doslje dobro kōmšovali. Osvetu. 6, 14.

KONŠTANSKO BRDO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Vinograd u Konštanskom Brdu. Sr. nov. 1875. 667.

KONŠTANTIN, Konštantina, m. *vidi* Konstantin. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Ka j' bila jedina oca Konštantina. Nar. pjes. mikul. 139.

KONŠTARI, m. ime zaseoku u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom. Schem. ragus. 1876. 37.

1. KONTA, m, ili f.? ime (muško ili žensko?). — *ispoređi* Konda. — *Prje našega vremena.* Konta. S. Novaković, pom. 71.

2. KŌNTA, f. *vidi* konat. — *U naše vrijeme u Srbiji.* Jedna konta od nas dana ostala na računu. Glasnik. 11, 1, 44. (1808).

KONTALICE, f. pl. pjesme koje ne pjevaju nego samo kontaju, t. j. izgovaraju. u Dobroselu. M. Medić. — *vidi* 2. kontati.

KONTĀNE, n. djelo kojijem se konta (*vidi* 2. kontati). J. Bogdanović.

1. KŌNTATI, kōntām, *impf. tal. contare, brojiti.* — *Po jugozapadnijem krajevima od xviii vijeka.* — *U oba dva primjera (u prvome sa se, pasivno; u drugome pasivno) nije u pravom, običnom značenju, nego se ističe vrijednost onoga što se broji (ispoređi brojiti, I, b, e)).* Ono koliko koe

je daje od korina iliti početka, ono se konta i broji. M. Dobretić 547. Ni pristaše, ni kontani biše. Nar. pjes. vuk. 5, 137.

2. KŌNTATI, kōntām, *impf. govoriti pjesmu u kolu, a inače govoriti što kome osobitim naglaskom i mnogo.* 'Šta mi kontaš tuda, čuo sam već'. u Dobroselu. M. Medić. 'Ti eto kontaš, da 'e Đurota maše ima' novaca nego li Ican'. 'Ali ga lijepo on konta pjesme'. J. Bogdanović. — *Može biti ista riječ što 1. kontati (uprav od mlet. contar, pripovijedati), ali mislim da će biti od tal. cantare, pjevati.*

KONTEMLACIJŌN, kontemplacijŏni, f. contemplatio, razgledaŏe, razmišljaŏe (u teologičkom smislu), tal. contemplazione. — *ispoređi* kontemplaŏe. — *U dva pisca xvii vijeka.* Počinje se meditacijom ili kontemplacijom. B. Kašić, nač. 14. Štogod od nebeske kontemplacijoni kušati. nasl. 17. Dat se na kontemplacijon i razmišljanje. I. Držić 272.

KONTĒMPLĀNE, n. *vidi* kontemplacijon; *uprav znači djelo kojijem se kontempla, ali glagolu kontemplati (lat. i tal. contemplare, razgledati, razmišljati) nema potvrde u pisaca (u Dubrovniku se čuje kontēmplati, kontēmplām, pf. i kontēmplāvati, kontēmplāvām, impf., ali ne u teologičkom smislu, nego, gotovo ironički, kad ko u dugo razgleda ili pregleda što. P. Budmani).* — *U dva pisca xvi i xvii vijeka (sa starijim oblikom kontemplanje).* Ki u razmišljanju i kontemplanju istoga božanstva stoji. B. Gradić, djev. 50. Uživati raskoše od čistoga razmišljanja ili kontemplanja. B. Kašić, in. 59.

KONTĒMPLATI, kontēmplām, pf. *vidi* kod kontemplaŏe.

KONTEMLĀTĪV, adj. contemplativus, tal. contemplativo, koji razmišlja (u teologičkom smislu), *ispoređi* bogomisalan. — *U tri pisca xvi i xvii vijeka.* Duša bogoljubna i kontemplativa. B. Gradić, duh. 46. Od ovoga pohlepna poželjenja sveti kontemplativi govore. 68. Svi redi ljudi, a to svitovni, rabotni i ko(n)templativi. Nauk brn. 56b. Čemu neki od svetaca toliko su bili izvršni i kontemplativi. B. Kašić, nasl. 16. Niki sveti kontemplativi i razmišljaoci vele... is. 56.

KONTEMLĀTĪVAC, kontemplativca, m. contemplativ čovjek. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Nahode se mali za to kontemplativci. B. Kašić, nasl. 166.

KONTEMLĀTĪVICA, f. contemplativo žensko čefade, ili nešto što se shvaća kao žensko (u jedinom primjeru duša). — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Naprijed je (duša) kontemplativica. B. Gradić, duh. 74.

KONTEMLĀVATI, kontēmplāvām, *impf. vidi* kod kontemplaŏe.

KONTEN, adj. *vidi* kontenat. — *Jamačno postaje od oblika nom. sing. konten, u kojemu je krajne t otpalo.* — *Od xvii vijeka.* Tako kako ih pogodismo, tako kontene obje parte biše. Starine. 19, 256. (1673). Rekao jest da je on konten kako mu dosuđeno jest. Glasnik 11, 1, 78. (1808). A Petar nije konten kao što nadosmo sa pravo: što su dobili da na pola dele. 106. Narod je bio konten. Djelovod. prot. 170. Budu li mi čeljad kontena. Bos. vila. 1891. 215.

1. KŌNTENAT, kōntēnta, adj. contentus, zadovoljan. — *Postaje od tal. contento, te sr. u nom. sing. m. (i u acc. kad je isti kao nom.) umeće a; ali to nije svagda bilo te se kazalo i kōntēnt, što se potvrđuje oblikom konten (što*

ima u Dubrovčana xvi vijeka kontent, n. p. u N. Najlašević 1, 281, nije dosta za potvrdu jer su se moćebiti pisci htjeli bliže držati talijanskoga oblika). — Od xv vijeka (vidi b, c), a između rječnika u Daničiću (konstentus, contentus). — Ima i komp.: kontentijf. V. Andrijašević, dev. 18.

a. uopće. Na puno hoće tri tisuće imati, još ako budeš ti kontenat i mati. N. Najlašević 1, 280. Napokon se vada kontenat i veseo nahodi. B. Gradić, djev. 106. Bivši ja kontenta i bogata u momu redovničkomu uboštvu. V. Andrijašević, put. 88. Ako me djavio vidi, da se zaručim z drugom izvan tebe, neka sam uvijek njegov, ja sam kontenat. Đ. Rapić 94.

b. ono čim je ko zadovoljan izriče se supstantivom:

a) u instrumentalu (što bi bilo naj običnije, ali imam samo jedan primjer, i u tome uz instrumental ima prijedlog s). Da je kontenat kraj s odgovorom. A. J. Knezović 121.

b) u dativu, neobično, samo u jednom primjeru xvii vijeka. Tako se veće krat zgađa da jednomu vladascu nije kontenat Bog. I. Ančić, vrat. 138.

c) u loc. s prijedlogom o. Ja bihs u tome kontenat bio. Mon. serb. 500. (1467—1500).

d) u instr. s prijedlogom nad (neobično, u jednom primjeru xvi vijeka). Mi smo nad tem kontenti. Mon. croat. 287. (1586).

e. ono čim je ko zadovoljan izriče se infinitivom. Pod' na slavu Božju, kontent sam i toj dat za ljubav. N. Najlašević 1, 281. Za to dajemo na znađe da ga smo svikolici konstentni uzeti. Starine. 10, 25. (1694). Marija, koja ne budući kontenta činit zlo u svojoj otačbini, hoti se diliti u druga mista. J. Banovac, razg. 145.

d. ono čim je ko zadovoljan izriče se položnom rečenicom s da. Ja bih kontenat bio da Bog stavi jednu kelomnu... V. Andrijašević, put. 254. Da bih kontentiji bio da sam život izgubio, nego da sam tebe uvrijedio. dev. 18. Kontenat bih se našao sadara da ruke i noge moje budu kljenite biti. 71.

2. KONTENAT, kontēnta, m. tal. contento, zadovoljnost. — Radi oblika vidi 1. kontenat. — U dva pisca xvii i xviii vijeka. Kada ti se zgodi stvar od plakijera i kontenta. I. Držić 125. Bez njih nije pravi kontent u redu. 260. Ako nisam na kontent verse sastavio. A. J. Knezović 11.

KONTENSTVO, n. zadovoljnost. — Načineno nastavkom stvo od kontenat (ne od konten, nego je jamačno od osnove kontent postalo kontentstvo, pa je t ispalo). — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Priveliklo kontenstvo i naslađenja. I. Držić 89. Razmišljaj vjekuvječanstvo od ovoga kontenstva i slave. 39.

KONTENTĀNE, n. djelo kojim ko kontenta, ili se ko kontenta. — Stariji je oblik konten-tanje. Na konten-tanje od svoga bitja potaknut. B. Gradić, djev. 6.

KONTENTATI, kontēntām, pf. zadovoljiti, tal. contentare. — Od xvi vijeka (vidi b), a između rječnika u Vukovu (vide zadovoljiti s dodatkom da se govori u primorju).

a. aktivno. Obćaj a ne daj, ludu srce kontentaj. (U Boci). Nar. posl. vuk. 228.

b. sa se, refleksivno. Tko ima onoj što mu se pristoji, ima se kontentati. Zborn. 18b. I on je lud ki mogući obje dvije imati, kontenta se s jednom kljastu ostati. B. Gradić, djev. 79. Od ubuštva se roditelj kontenta. 180. Nemoj se

kontentati da si dobro spengao dugo brijeme. I. Držić 28. Da se ne kontentaš samo za poznat grijeha. 117. Ne ima se jedan čovjek kontentat s onom istinom. 184. Koji se ne kontenta od jedne žene. 230. Neka se kontentaju od razložite dobiti. 280. Kontentao bi se jedan u vike podnositi svake muke. I. Ančić, vrat. 45. Tomu se kontentajmo. ogl. 101. Ako bi se sin kontentao. 174. Da se kontenta ostaviti sam i ček. svit. 80. Tisuću (života) da ih imam ja bih postavio i kontento se izgubiti. V. Andrijašević, dev. 49. Ja se protestavam da se kontentam od svega onoga. 58. Povratite tude i kontentajte se živiti s malim. Đ. Rapić 164.

1. KONTIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Luta zmija Kontić Radosave. Ogled. sr. 245. Đordije Kontić. Nar. pjes. vuk. 2, 649 (među prenumerantima). Kontiće, prezime. u Srijemu. V. Arsenijević.

2. KONTIĆ, m. bogatiji sefak. — Jamačno diminutiv od tal. conto, grof. — U naše vrijeme u Istri. Kontić, agricola divitiore. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. 88.

KONTIJA, f. vladanje, tal. contea, grofovinja, grofija. — U naše vrijeme u Istri. Kontija, dominatus. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. 43.

KONTJENT, adj. vidi kontenat. — Samo nom. sing. m. u tri pisca Dubrovčanina xvi vijeka. — Može biti da je bio i oblik kontjenat. Nijesi kontjent. Zborn. 73a. Što mi je čes dala, tomu sam ja kontjent. M. Vetranić 2, 58. Oni se kontjent nahodi. B. Gradić, djev. 149.

KONTOVIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Mi Filip Kontović, budući župan draganički. Mon. croat. 328. (1550).

KONTRA, praep. (s dat.) tal. contra, protiv, suprot (i u neprijateljskom i u mjesnom značenju). — U naše vrijeme u Istri. I kontra lejavići i trbuhu joj je dal nekakovi prašići. Naša sloga. god. 9, br. 7, str. 27. Ala siromah sam kontra (prema) nemu. god. 14, br. 3, str. 15. Kontra (s drugijem akcentom) adversus; pro. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. 11ftsg. 61. — I u Dubrovniku (kōntra), samo u neprijateljskom značenju. Što ga imaš kontra meni? P. Budmani.

KONTRABANAD, kontrabānda, m. vidi kontrabanda. Kako je kontrabanad veoma važan radi dobitka u nekim konavaoskim selima... V. Bogišić, zborn. 635.

KONTRABANAT, kontrabānta, n. vidi kontrabanda, konrobanat. — Od xviii vijeka. Jilo. ko se šaje, nima takaj mira: ni l' u nem kontrabant, u n se već krat dira. M. Kuhačević 52. Riječ 'kriomčarenje' u sva tri predjela (u Hercegovini, Crnoj Gori, Boci) do sad je sasvim nepoznata, nego bi kazali: 'kontrabanat'. V. Bogišić, zborn. 635.

KONTRABĀNDA, f. vidi krijumčarstvo, tal. contrabbando. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničiću (kontrabānda, srl. 'contrabannum, merces interdictae' u kojega su i pra tri primjera). Za kontrabande od soli. Spom. sr. 1, 31. (1400). Da se kontrabandi ne čine od soli (u istom spomeniku; naštampano je konrobandi, što može i ne biti pogreška; Daničić je mislio da jest, i u rječniku je popravio kontrabandi. svakako je ova riječ muškoga roda od nom. kontra(o?)banad, i tako može biti i u prvom primjeru). Da nitko ne smē činiti kontrabandu za soli (na istoj strani, ali u drugom pismu iste godine). Osim vojne kontrabando. M. D. Milicević, skol. 92.

KONTRABANDIJER, kontrabandijera, *m. krijumčar, tal. contrabbandiere*. — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima*. Kontrabandijer rizika i glavom i malom. V. Bogišić, zborn. 696.

KONTRABANTNIK, *m. vidi kontrabandijer*. — *Načineno od kontrabanta nastavkom nik*. — *U naše vrijeme po jugo-zapadnijem krajevima*. Svak je dužan kontrabantnika skriti. V. Bogišić, zborn. 596.

KONTRÂDA, *f. tal. (mlet.) contrada, ulica*. — *U naše vrijeme u Istri*. Da bi ta kontrada s iglami osuta, se bi se pobralo od moiga hojeña. Nar. pjes. istr. 2, 55.

KONTRAFAT, *adj. tal. contraffatto, neprav, načinjen, pretvoren (sad se piše: patvoren, pačinjen)*. — *Na jednom mjestu xv vijeka*. Koruna jedna srebrna u 13 peča s kamenjem s kontrafatijem. Mon. serb. 498. (1486). — *u ovom je primjeru Daničić krivo shvatio ovu riječ kao da je supstantiv srednjega roda, te je u rječniku napisao: kontrafatije, srl. contrafactio, imago*.

KONTRAMIRAL, *m. tal. contrammiraglio, (nem. konteradmiral), pomorski podvojvoda, dva stepena niže nego pomorski vojvoda (nem. admiral); a drugi je stepen, koji je viši od onoga, nemačka riječ viceadmiral (za obje riječi u Šulekovu rječniku ima samo pomorski podvojvoda)*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. Da su uhitili lađu bojnu trećega nadčelnika (kontramira). A. Tomiković, živ. 264. Lađa kontramirala moskovskoga. 265.

KONTRAST, *m. tal. contrasto, nem. contrast, neprilika, opreka (kad dvije stvari suprotne jedna drugoj u čemu ili u svemu, ili samo različne, stoji jedna blizu druge, te se jedna tako jače ističe prema drugoj)*. — *U pisaca našega vremena*. Kontrast, stil. phil. (neprilika, različje), 'contrast', tal. 'contrasto'; (opreka), lat. 'antitheton', 'contrast'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTRASTOVATI, kontrastujem, *impf. (o dvije suprotne ili različite stvari, vidi kontrast) isticati se jedna prema drugoj*. — *Načineno u naše vrijeme*. Kontrastovati, phil. stil. 'contrastiren, gegen einander abstechen'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTRAT, *m. tal. contratto, pogodba (pismena, sudbena)*. — *Od xvii vijeka*. Neka čine kontrate bez nijedne sumnje od kamate. I Držić 281. Ako učine skriture od zlijeh kontrata. 306. 'Kamoš ti?' 'Ma proda' sam nešto zemlje Pavlu, pa mu idem u općinu metnuti križ na kontrat'. J. Bogdanović.

KONTRIBUCIJA, *f. namet, lat. contributio*. — *U pisaca našega vremena*. Koji primi ranenike u kuću neka bude prost od neke česti kontribucije ratne. Zbornik zak. 1866. 123. Konzuli biti će prosti od ukonačivanja vojnika i od kontribucija. 1866. 899.

KONTRICIJŌN, kontricijóni, *f. tal. contrizione, skrušenje (u teologičkom smislu)*. — *U dva pisca xviii vijeka*. V. Što je izvrsno skrušenje ili kontricijon? M. Jest pomrzenje, bolest i žalost radi grijeha učinjenijeh... B. Kašić, zrc. 11. Imaju se činiti kontricijoni i bolesti od grijeha. I Držić 57.

KŌNTRO, *praep. vidi kontra, tal. contro*. — *U naše vrijeme u Istri*. Nisam kōntro. Naša sloga. god. 15, br. 16. Kōntro 'adversus; pro'. S. Nemančić, čak.-kroat. stud. 11ftsg. 61.

KONTROBANAD, kontróbânda, *m. vidi kontrabanda*.

KONTROBANAT, kontróbânta, *m. vidi kontrabanda*. — *U Dubrovniku od xvi vijeka*. Zli ljudi kontrobanom gdi me tvore. M. Vetranić 1, 22.

KONTROLA, *f. djelo kojijem se kontroluje (može značiti i ured kojemu je posao kontrolovanje), nem. controle*. — *U pisaca našega vremena*. Vršene kontrole nad upravom. Zbirka zak. 1, 290. Putnici neće se podvrgavati posebnoj kontroli putnih listova. 1865. 409. Kod obrtnika, koji su po zakonu ovom podvrženi kontroli. 1866. 99. Vršene kontrole nad upravom političkih općina. 1874. 428. Kontrola 'controle', 'controlleria'. B. Petranović, ručna kniga. 19. Kontrola, merc. (pripaz), 'controle', tal. 'controllo, riscontro', frc. 'contrôle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTROLAN, kontrolna, *adj. koji pripada kontroli*. — *Načineno u naše vrijeme*. Da se ujednostruči postupak carinski i kontrolni kod izvršujućih ureda. Zbornik zak. 1858. 411. Ako kontrolna vlast izjavi, da je izjašene temeljito i obzira dostojno. 193. Kontrolan, stat. (pripazan), kontrolna oblast 'controlbehörde'; kontrolna sprava, mech. 'controluhr, controlvorrichtung'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTROLIRATI, kontrolirâm, *impf. vidi kontrolovati*. — *Načineno od nem. controliren u naše vrijeme*. Prepisnik će čitati svoj prepis, a drugi će urednik kontrolirati. Zbornik zak. 1858. 316. Kontrolirati izvršivanje propisa o bijelgovini. 1869. 97.

KONTROLŌR, kontrolôra, *m. čovjek koji po svojoj (državnoj, općinskoj itd.) službi ili časti kontroluje, tal. controllore*. — *U pisaca našega vremena*. Jedan ključ biti će u ruku pjeneznika, drugi u ruku kontrolora. Zbornik zak. 1858. 480. Kontrolor, merc. (pripaznik), frc. 'controleur'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTROLŌVÂNE, *n. djelo kojijem se kontroluje*. Kontrolovanje dohodarstvo pri pečeñu žeste. Zbornik zak. 1863. 444.

KONTROLŌVATI, kontrolujem, *impf. pregledati jeli što onako kao što je ko kazao da jest*. — *Riječ načinena u naše vrijeme sa činovnički jezik po nem. kontroliren, tal. controllare*. Kontrolovati postupak sa stvarima za pečeñe rakije opredijeljenimi. Zbornik zak. 1868. 487. Povjerenstvo određeno da kontroluje dug državni. 1866. 129. Kontrolovati, merc. (pripaziti), 'controliren'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KONTROLŠKI, *adj. koji pripada kontroli*. — *Načineno u naše vrijeme*. Da se svatko pokorava odredbama kontrolskim, koji je plaćanu carine podvržen. Zbornik zak. 1858. 847.

KONTROVĚRSIJA, *f. controversia, vidi prepirka*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. U njegovih kontroversijah od vjere. M. Orbin 23.

KONTŪMAC, *m. neko vrijeme (isprva 40 dana, ali u sadašnje doba može biti mnogo kraće) preko kojega putnici koji dolaze iz kućnoga mjesta treba da ostanu odijeljeni od mještana, dok se sazna, jesu li zdravi ili nijesu, nem. kontumaz*. — *isporedi kontumacija, b.* — *U pisaca našega vremena*. Za službu pomorskoga zdravstva i kontumaca. Zbornik zak. 2, 710. Robe, novi itd. koji se pod kontumacom i rezervom izvezu opet na istom brodu. 1865. 19. Za takovo doba kada je prema levanti kontumac određen. 1873. 83. Kontumac, stat. 'quarantaine'. B. Šulek, rječn. znanst. naz.

KONTŪMACIJA, *f. nalazi se u dva različna značenja*.

a. *contumacia*, upornost, nepokornost, upotrebljava se u sudbenom smislu, kad je ko posvan pred sud, pa se ne javi u određeno doba. — U spomeniku xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (*kontumacia*, *contumacia*). Osudiše Gojka Sirotovića za kontumaciju. Spom. sr. 1, 117. (1418).

b. po tal. *contumacia* (u starije doba i *contumazia*), *vidi* kontumac. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KONTUMACIST, m. nem. kontumazist, čovjek u kontumacu. — U pisaca našega vremena. Općeše momčadi od broda s kontumacistima. Zbornik zak. 8, 440.

KONTUMÂČAN, kontumâčna, adj. koji pripada kontumacu. — U pisaca našega vremena. Kontumaci ni dan (*kontumaztag*). Zbornik zak. 3, 498. Obična proba kontumâčna (*kontumazprobe*). 3, 458. Svežnji robe koji nakroani budu na brod kontumâčni. 1865. 19.

KONTUMÂČKI, adj. koji pripada kontumacu. — U pisaca našega vremena. Određivati za službu lučku i kontumâčku. Zbornik zak. 2, 710. Razlučivati bolesnike od ostaloga kontumâčkoga društva. 8, 448.

KONTUMANAC, kontumanca, m. *vidi* kontumac. — U jednoga pisca našega vremena iz Srbije. Otomanska Porta, bojeći se kolere iz Italije, bijaše postavila kontumanac od deset dana. M. Đ. Miličević, omer. 140.

KONTUŠ, m. *vidi* kuntuš. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu na str. 119 prema mađ. köntös (*keüntös*), odijelo, i u Daničičevu (*kontuš*, *vestis quaedam*, u Poljaka *kontusz*, ngrč. *κοντός*). Za majstora koji je činila kuntuš vojevodi Sandalu. Spom. sr. 1, 78. (1406). Platite Mihui Sestričiću za kuntuš i za bračins što smis uzeli u nega. 2, 64. (1417—1419). Kuntuš zlatom figuran crvenoga axamita a postajeni heldami. 2, 104. 124. (1449). Kuntuš s urehom svom vasam na se stavi. M. Marulić 87. Izade u skupopcenom kuntušu (*mladošnja*). Bos. vila. 1896. 24.

KONUNUK, m. sin praukunov. — Radi konisporadi kušun- i škun- kod kušundjed i škundjed. — Ima samo u jednoga pisca Bošnjaka našega vremena ženski supstantiv konunuka (*kči praukunova*). Uđaje se cura Nevesinika, konunuka Hercega Ščepana. Osvetn. 5, 75.

KONUNUKA, f. *vidi* kod konunuk.

KONUSTISATI, konustišem, impf. *vidi* kondisati. — U naše vrijeme u Bosni. Tko se s devegijom konustiše, velika mu vrata trebaju. Nar. blag. mehm. beg kap. 237.

KONVENAT, konvênta, m. tal. convento, manastir (*fratarski*, ne *kaluđerski*). — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KONVENCIJA, f. conventio, pogodba, sporazumak, tal. convenzione, nem. convention. — U pisaca našega vremena. Ugovorne države povećale još tečajem ove godine vijeća na općenitoj konvenciji novčanoj. Zbornik zak. 1858. 892. U mjesto dosadašnje konvencije i sidoksijske kupice se prinos vjerozakonski. 1868. 155.

KONVENCIJON, konvencijóni, f. *vidi* konvencija, tal. convenzione. — Po jugozapadnijem krajevima. U ovom potošem predjelu (u Boci) uvuklo se mnogo juridičkih imena talijanskih, kao n. p.: *mandat*, *peticijon*, *konvencijon*... V. Bogišić, zborn. 528.

KONVENCIJONÂLAN, konvencijónâlana, adj.

koji pripada konvenciji, koji postaje po konvenciji, tal. *convenzionale*, nem. *conventional*. — Kaže se osobito o novcu (vrednosti) što je vrijedio u Austriji do god. 1857 (od jedne marke finoga srebra kovalo se 20 forinti; forinta se dijelila u tri cvancike ili plete, a u 60 novaca, karantana, krajcara). zove se ovako, jer je po pogodbi (konvenciji) bio primljen u Bavarskoj i u nekijem drugijem njemačkim državama. — U pisaca našega vremena. Da će se za svaku svotu novca konvencijonalnoga plaćati. Zbornik zak. 2, 799. Konvencijonalna vrijednota, merc. *conventions-münze*. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KONVENTUÂL, konventuála, adj. (*missa*) *conventualis*, (*missa*) koja je određena za neki dan. Ako se bude imati ukupati tkogod u blagdan sfečani, osobita missa prid tilom moći će se reći istom da se ne ostavi ili smete konventuala missa. B. Kašić, rit. 140.

2. KONVENTUÂL, konventuála, m. (*frater*) *conventualis*, *fratar* jednoga odjela reda svetoga Frančeska koji se razlikuje od male braće tijekom što su mu manje strogi zakoni, crnijem odijelom, obuvjenjem nogama itd., tal. *conventuale*. Ovi redovnici male braće niki jesu od obsluženja, a niki od odpuštenja kakono konventuali. A. d. Costa 1, 110.

KONVENÂTI, konvênâm, pf. *pogoditi se*, *složiti se*, *sporazumjeti se*. — Od tal. *convenire*. — U Dubrovniku od xvi vijeka do današnjega dana. — Jedini je primjer u makaroničkoj pjesmi N. Dimitrovića, a zlo je naštampan po nepouzdanijem rukopisima u Stari pisci hrv. 5, te bi ga trebalo ovako čitati: Jer bihmo oba dva takoj konvehali (u dva rukopisa: tako *convenuti*, u trećem: takoj *konvehati*), da bismo t' liska dva *insieme* (*u* jednog) poslali (u rukopisima poslali). N. Dimitrović 98. — U naše doba u Dubrovniku ima i drugo značenje: *svidjeti se*, *svidati se*, i može biti *perfektivni* i *imperfektivni* glagol. Učini onako kako ti konvehâ. 'Ovo mi ne konvehâ'. P. Budmani.

KONVIKAT, konvikta, m. kuća u kojoj se drže i hrane učenici ili učenice, nem. *konvikt*. — U Zagrebu (gdje se kaže *konvikt*). Na preparandijah imaju se zavesti konvikti za pitomce. Zbornik zak. 1868. 224.

KONVIT, m. *convivium*, gozba, tal. *convito*. — U pisaca Dubrovčana xvi i xvii vijeka. Učiniti ćemo od njih nov konvit. Zborn. 76a. Ži ti ja, ne gledaj, prilož' mu još trista, a ti mi konvit taj ne čini pak ništa. N. Najlašević 1, 280. Da ne budem zvan na konvit. B. Kašić, nač. 88. Učiniti jedan konvit obilan. 390.

KONVITATI, konvitâm, pf. *sazvati na gozbu*, tal. *convitare*. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka. Tezijah čini konvitat kraj. I. Držić 378.

KONZ-, *vidi* kons-.

1. KŌN, kōna, m. *Equus caballus* L., poznata domaća životinja, na kojoj se jaše ili se goni, ili koja vuče kola ili plug itd. — *isporedi* kojn. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., voc.: kōnu, kōni, dat., instr., loc. pl. kōnma (ali kōnima, *vidi* dafe). — Riječ je praslavenska, *isporedi* stslav. *konh*, rus. *конь*, češ. *kůň*, polj. *koń*. — U svijem je rječnicima (u Vrančićevu kod *'equus'* i *'caballus'*; u Belinu kod *'cavallo'*; u Daničičevu: *koň*). — Nejasna postana: može biti da je od osnove *kob* (*isporedi* kobila), te da je b *ispalo* *ispred* na-

stavka *h*, ali je svakako nejasan i ovaj nastavak; ima u nekim slavenskim jezicima i drugi oblik: komon, isporedi bjelorus. *комон*, češ. *komon*, polj. *komonnik*, na koŇu. ali se ni ovome ne zna postane, niti se zna u kojoj su stvari oba oblika. — Radi oblika u padešima treba dodati: a) da se u pisaca čakavaca nalazi i gen. pl. *koŇi*. — b) da u acc. sing. sve do kraja xvii vijeka ostaje još, ali rijetko, stari oblik jednak s nom. sing.: *koŇ*; ove sam primjere našao: Vsešd na koŇ... Zborn. drag. sreć. 12. Da daju koŇu, voja tri deseti perper. Glasnik. 15, 310. (1848?). Da grede k^o staŇninu, da mu preda^a koŇ i staŇn^o v^oš. Zak. duš. pam. šaf. 39. Na koŇ v^ošd^o. Konstantin flos. glasn. 42, 302. I na koŇ i pod koŇ. (D). Sve što veće sebra moliš, sve ga veće na koŇ sadiš. (D). Poslov. danič. u primjeru iz narodne pjesme našega vremena: Družina mu koŇ dovela. Nar. pjes. vuk. 1, 178, *vaŇa da je koŇ ostatak staroga oblika, jer bi drukčije riječ bila neobično okrenuta*. — amo pripada i ovaj primjer: Sa sla koŇa na „gori“ shodi nejahavac. (Z). Poslov. danič. — c) da u množini narod ne umeće nigda ev (oblici koŇevi, koŇeva itd. može se reći da su izmišlotina samijeh pisaca; ali se u čakavaca nalazi kratki oblik za gen. pl. koŇev, n. p.: I koŇev i kop^o posudi veće krat. Đ. Baraković, vil. 322. Iz mnoštva koŇev. B. Krnarutić 7). ovo pravilo svakako vrijedi dajbudi kad se koŇ shvaća u pravom smislu. — d) da se u dat., instr., loc. pl. uz stariji oblik koŇima nalazi i koŇma, i to kod velikoga dijela našega naroda, t. j. u Hercegovini, u Bosni, u Srbiji (u Dubrovniku se kaže samo koŇima, ali je u bližnjem selima, u kojima je govor hercegovački, drugi oblik poznat a može biti i običniji). Vuk u svojoj gramatici kaže: „KoŇ ima u dat., tvor. i u skaz. množ. „koŇma“ (a ne „koŇima“); tako t^ordi i Daničić u prvoj svojoj gramatici (Mala srp. gram. 9). u narodnijem pjesmama Vukovijem (u 4 prve knjige 1841—1862) ima 46 puta koŇma, 2 koŇima, 1 koŇim“. koŇma se potvrđuje od xviii vijeka, naj prije: Kad se koŇma zob i ječam daje. M. A. Rejković, sat. D3^a. pred koŇma dobivaju prijedlozi slabi akcent: na koŇma. — Radi osobina, vidi i druge riječi kao: at, kluse, parip itd.; kobila, ždrijebe, pastuh itd.; jahati, sjesti, sjahati itd.; upregnuti, zauzdati, osedlati itd.; dogin, dogat, vran, vranac, zelen, zelenko itd.; usda, sedlo, potkova itd.

1. u pravom smislu.

a. uopće. Ima (*biskup*) pojti s sedmimi koŇi. Zak. vinod. (1288). 7. Ašte li kotori obrštet^o se siju zapovēd^o prēstupaje, ašte budet^o v^oš vlastel^o, da uzemjet^o se na nē^o kraju 6 koŇs; ašte li v^oš inih vojnika, da uzimajet^o se na nē^o po 2 koŇa, ašte li v^oš ubogih ljudi stvorit^o se, da uzimajet^o se na njih po 2 voli. Mon. serb. 14. (1222—1228). Da pasu kobile crkove... ako čto izgube, da plaćaju v^oš sebe koŇs po 30 perpera a kobila po 20 perpera. 61. (1298—1802). Da im^o nē ponosa ni koga, ni provoda, ni koŇa (t. j. da nijesu dužni hraniti koŇa. Đ. Daničić). 61. Da ne rabotaju rabote nikojere gospodstvujuštomu, ni grada zidu, ni koŇs hrane. 135. (1348). Izdava... v^oš grada koŇs i svitš... v^oš koŇa perpera, v^oš kobilē 6 dinari. Zak. duš. pam. šaf. 38. Ždrēbci i koŇi da se ne davaju po crkovenih selēh u hranu. 43. Kade umrē vlastelina, koŇs dobrs i ružije da se da caru. 43. 15 koŇs natovareuh voska. Spom. sr. 1, 22. (1399). Kino si-deći na koŇih vojuju. M. Marulić 11. Kako 1

osal ali koŇ. Korizm. 40b. Uzsjede na koŇa. Zborn. 45b. On koŇi priko pet mašiv se gdi skoči. H. Lucić 256. Zarobiše tri junačke dobre koŇe dva siromaha. P. Hektorović 17. Brzo mi su junaci brze koŇe pohitali, tere mi su poseli junačke dobre koŇe. 20. Stani jure, brzi koŇu, aj davori koŇu! 20. Sva je tada družina brze koŇe uztegnula. 20. I koŇi povodni, ki jizdit umiju, veće su ugodni, neg li ki se riju. 30. Tako mi moga junačkoga koŇa. M. Držić 178. Ne žudu ja voŇe mirisne trajati, ni bojne tej koŇe prošetom jahati. D. Rahina 5^a. KoŇu moj ti hrli, moŇ dobro ti sada trudni teg umrli nositi van grada put ove velike gore. 128^a. Na koŇe usedoše vsi. Aleks. jag. star. 3, 260. Poći na koŇu. M. Divković, nauk. 36^a. Vrže se s koŇa. B. Kašić, fran. 35. Posla ljudi na koŇijeh u Edipat. per. 6. Hotijaše on na koŇu prigasiti jednu rijeku. 45. Na koŇu al' piše. Đ. Baraković, jar. 58. Ta livada nije mala jer su na Ňoj koŇem paše. drag. 856. Veće, vrani koŇi moji, hrli stupaj obratite, gdje pristolje moje stoji. I. Gundulić 79. Vo pod jaram za me stupi; meni vrani koŇi jezde. 245. Tim na koŇu tvoj djed skova oružanu sebi sliku oteŇijeh od treskova carigradskom nevjerniku. 278. Jahat bojne koŇe lijepe, i iz luka traŇit strole. 288. Od momaka i od dvorana svaki ograđen u okolo jaše u zlatu koŇa vrana. 291. Viknuh, skoŇih sam na koŇa bojniki ujedno i vojvoda. 292. Na koŇijeh svi Bošnjaci sjahu svijetlo odjeveni. 326. KoŇe suhe i okošte, ali hrle svaki jezdi. 330. Bijesne koŇe kroti i vlada i tekuć ih vjetar stignu. 331. Na hrlom koŇu uzrasti. 338. Tač na koŇu ona hrlu s kopjem leti, a ne teče. 341. Nagli koŇi strelovito, kud ih hitre ruke obrću, sjemo tamo viju se u vito... 345. S viteškoga koŇa skoči. 350. Pod nime koŇ ogneni lakši i brži neg sjever je. 397. A tište se (*Sokolica*) i zatiče na brzomu koŇu hrla. 401. Osjedimo koŇe vrane, počinimo kon jezera. 404. Pak oružja na se stavi, na uresna koŇa skoči. 414. Prid Varšvom na livadi vidje bojne koŇe gdje igraju (*vitešovi*). 424. Pri viteškoj toj zabavi man poklisar koŇa plaha iska od igre da ustavi, dokli u gracka vrata njaha. 424—425. Jaše paša naj poslije, koŇ pod nime ponosit je. 426. I odjeća mu sva je zelena kom oklopje zgar pokriva; i koŇ zelen oka ognena, rek bi, pod nim muŇa je živa. 438. Sred gospode po izboru on na koŇu jezdi bijelu. 442. Ovako se Osman mladi na jednoga koŇa usadi. 560. Na dobra skočivši koŇa, ide. F. Glavinicić, cvit. 34b. Na jednom gisavom sideći koŇu. 104b. Side s koŇa. I. Držić 195. Sjevernica s koŇom krilatijem. G. Palmotić 2, 843. Plav tko vidje bez vesala, al' bez uzde koŇa? I. V. Bunić, mand. 8. Šišak mu j' na glavi, koŇ mu se j' napravil. B. Krnarutić 33. Tako ravnom kad na polu razigra se koŇ oholi. A. Vitić, ost. 240. Blagoslov stada, koŇi, volov i ostale životine. L. Terzić 227. Plemenite koŇe vrane mnoge toveć za kočiju. J. Kavašin 10b. Na koŇu ognenu. 220^a. Trka koŇe, kopla vlada. 247^a. Volovom, koŇima. F. Lastrić, od' 78. Kada mu u onoj hitrosti koŇ posrnu. A. Kanižlić, kam. 810. Pak se bjehu uzvrgli na svoje na koŇe dobre. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 20. Paka se je posadio na svojega koŇa dobra. 21. Pak bi (*magare*) htio koŇ postati. V. Došen 86b. Zato isto radit neće, dali kao koŇi bisni, razuzdani i obisni, pustu pašu sebi ištu. 43^a. KoŇi su nam hitre vile. 228^a. Pripliva Vukašin na koŇu vodu Maricu. And. Kačić, razg. 9. Ali kako bi začuili da jo Sebeslav na koŇa uzjašo. 34. Kre-

šimire, drago dite moje, nu osedlaj dobra koňa tvoga. 31. Oprosti ga iz tamnice, bábo, a tako ti srca koňa tvoga. 36b. Koňa rđava i nevrídna za boj. Ant. Kadđić 285. Da bude vladana (*srčba*) od razloga kakono jedan koň obistan od usde. M. Dobretić 205. Malo kada Israelitjani služili su se koňima a mlogo češe magaricama. I. Velikanović, uput. 1, 491. Stajao sam onda kao čudliv koň. D. Obradović, živ. 29. Jer se veli: koňa gazda goji. J. S. Rejković 385. Nema kuda koňa provest. Nar. pjes. vuk. 1, 7. A gde ćemo kumu koňa svezat? 1, 18. Mila koňa na Bosni potkiva; ne kuje ga čim se koňi kuju, već ga kuje srebrom i olovom; on ga kuje, koň se nogom baca. 1, 15. Stani, koňu, stani, dobro moje! 1, 15. Lasno će naći kola sedmera, kola sedmera, koňa sedmake. 1, 17. Igra li vam koň zelenko pod čuvegijom? 1, 43. Trudni koňi i umorni. 1, 49. Mladi Jovo koňa igra. 1, 53. Junak potkiva koňa hrabrena. 1, 88. Potkuj i mene, mladi junače, neka bih koňem u goru utekla. 1, 88. Podaj svetlom kralju onog vrana koňa. 1, 101. Koňa da ne jaše, sabju da ne paše. 1, 105. Reja koňa sedla. 1, 110. Stegnuh koňa. da ja vidim. 1, 151. Potkuj tvoga dobra koňa vranca. 1, 167. Družina mu koň dovela. 1, 178. Mlado momče jezdi koňa. 1, 191. Brže oči od koňa viteza. 1, 197. Vrisni, koňu, dobro moje! 1, 198. Duka Leka sprema koňa, da ide. 1, 208. Ja dobra koňa osedlam. 1, 212. Zlato mi treba koňu na uzdu. 1, 214. Koňa vodim, peše odim. 1, 238. Svi svatovi koňa odsjednuli. 1, 254. Dok ne primi i s koňa ne snimi. 1, 254. Ti češ nima koňa provadati. 1, 267. Prikučiše koňa kolu, i alata i dorata. 1, 282. Tu dolazi mlad na koňu, mlada delija. 1, 295. Ona ide, da mi koňa prima. 1, 300. Uvati Janu devojku, stavi je za se na koňa. 1, 310. Jesi l' moga koňa napojila? 1, 323. Pa uze koňa za uzdu, te mi ga vodi na vodu. 1, 340. Dadoh bratji koňa nejahane. 1, 368. Nosi li mi koň visoko glavu? 1, 370. Pod Maksimom koňa ufatila. 1, 399. Ja poigrah dobra koňa moga. 1, 400. Dva devera koňa prežu. 1, 414. Pala je rosa koňu do samara. 1, 418. Bog navede, koň nanesе bač dragoj pred dvor. 1, 423. A ti dođi koňa prepinači. 1, 428. Već dogoni koňa do devojke. 1, 436. I na tom koňu sedlo vojničko. 1, 491. Uvatiše koňa u kočije. 1, 539. I pod nim je koňa privatila. 1, 540. Će je dobra koňa posjednula. 1, 577. U koňa su sve četiri ploče. 1, 580. Pak silazi sa koňa dorata. 1, 599. I kobila koňa oždrjebila. 1, 601. Već on šiba doru koňa svoga. 1, 602. Upregoše koňa u kočije. 1, 605. Rastrže je koňa na repove. 1, 617. Darova mu koňa ispod sebe. 1, 623. On joj šaje koňa i junaka. 1, 625. Ali Gaja s koňa majci veli. 1, 628. A Manojlo koňa uzjahao. 2, 20. Koliko se braća milovala, pod nima se dobri koňi luba. 2, 43. Izvedoše koňa Lastavicu, on se meće koňu na ramena. 2, 56. U avliji koňa ustavio. 2, 68. Dobru koňu griva ne opala! 2, 76. Skida nega s koňa na travicu. 2, 80. Na vitezu koňu zelenome. 2, 98. Momčil' ima koňa Jabučila, Jabučila koňa krilatoga. 2, 106—107. On zadrema na koňu kulašu. 2, 139. Dobra koňa, a loša junaka! 2, 140. Zob izide koňma carevijem, nema ništa koňu Miloševu. 2, 143. Caru g' Todor na koňa dodaje. 2, 156. U nas dosta koňa i sokola. 2, 185. Te ne kčeše koňa odjahati, no u crkvu koňa nagoniše. 2, 191. Kud sam gode na koňu hodio. 2, 194. Pa odskoči s koňa šarenoga. 2, 216. Šarca koňa i grli i lubi. 2, 217. Do dva čabra crvenoga vina, jedan

daše koňu od megdana... 2, 225. Vilovita koňa pojahao. 2, 229. Koň mu nije kakvino su koňi, veće šaren kako i goveće. 2, 249. Mislim doga koňa umoriti. 2, 262. Ode bane na koňu do-ginu. 2, 272. Pregleduje kaki su čadori, pregleduje koňa i junake. 2, 279. Ti odjaši od koňa labuda. 2, 292. Udariše koňa mamuzama. 2, 308. Zavrištalo devet dobri koňa. 2, 305. Koň do koňa, junak do junaka. 2, 318. Staru majku s koňma pregazio. 2, 364. Znadeš, brate, što ti koň posrće? 2, 140. Mrtva Marka na svog koňa vrže. 2, 444. Stara majka koňma pregažena. 2, 620. Pa na koňa natovari blago. 2, 625. Podaj bratu koňa i oružje. 2, 685. Pod nima su koňi kako vile. 5, 281. Za koňima devet bijelih hrtu. Nar. pjes. juk. 84. A sa domu devetero koňa. 85. Na koňima svi pod misdracima. Nar. pjes. petr. 2, 384. Što našela, to koňima dala. Nar. pjes. marj. 194. Pelajte ga vrane kovat koňa. Nar. pjes. istr. 1, 27. Zajahala j' dobra koňa svoga. 1, 28. Veži koňa de (ti) gospodar zapovijeda. Nar. posl. vuk. 33. Da je na pasju (voju), niđe koňa ne bi bilo. 50. Darovnome koňu zubi se ne gledaju. (U Crnoj Gori). 54. Kao koň postuh (n. p. pobjesnio. U Kotoru). 131. Ko može i koň mu može. 148. Koňa vaja biti a vola milovati. Koňi sobju a volovi oru. Koňa s magarcom ne vaja porediti. Koňi se mjere pedu a ljudi pameću. Koň ne liči onome koji ga umije jahati, nego onome koji ga ima. Koň se živ jede. (Ne treba ga žaliti od posla). Koň se kros dlaku ne hvali, nego kroz brzinu. Koňu i pušci ne vaja vjerovati. 150. Od mrtva koňa potkove (t. j. ništa). 284. Svaki Ciganin svog koňa hvali. 278. S koňa na magarca (doći ili usjesti. Kad kome pođe sreća u nazadak). 288. Tako mi se trag po tragu ne iskopa, kao i šarenijem koňma! (U Crnoj Gori. Budući da šarenijeh koňa vrlo malo ima, sa to se ovde misli da ih je nestalo sa svim — poslije šarca Krajevića Marka?). 305. Koňa rastovarimo. Nar. prip. vuk. 8. Eto teče devet mladić na devet koňi. Nar. prip. mikul. 22. Gredu mladići na koňih. 23. Kobila sleže dva vrana koňa. 69. Projde mladić na koňu vranu. 70. I uzeše koňa pod sedlima. Ogled. sr. 508. Navališe psovati i u mene bubuljima kao u koňa. Pravdonoša. 1852. 8. Pas se brani zubima, koň nogama. 81. Pojašu i nazvav Vuku dobru noć, zaigraju koňa. S. Ľubiša, prip. 43. Dobru koňu sto mana, rđavu jedna. M. Pavlinović, razl. spisi. 272. Što dreždiš u me, kao koň isa prasnih jasalas? M. Pavlinović, razg. 25. Dok Bog dadne vjetra pomoćnika, jali žeđu Turcima i koňima. Osvetn. 2, 93. Glunte sjaju a zjaju lubarde, vodaju se koňi osedlani. 2, 111. Rđa jeste, jere nema zlata, a ni koňa srebrom potkovata. 2, 146. Ma bi naša staništa požgali, stare majke koňma porvali. 2, 168. I odagna dobiveno blago, na hilade koňa tovarnika. 2, 171. Eno jaši Čengiću Dedaga na alatu koňu vilenitu. 3, 48. A što stijena do tvoga Lovčena, toliko je koňa pojašena. 3, 123. Na zelenku koňu visokomu. 3, 152. Nihovo je držat sprave bojne, sjajne puške, tope, koňa gojne. 4, 13. Turci koňa žegu a tabane jare, donijet glase kapetanu. 4, 34.

b. metaforički.

a) kad kome što srećno uspije kaže se da je na koňu. Ja sam na koňu, ja život moj i moju čas dobih. M. Držić 170. Na koňu (biti, t. j. dobro, n. p. on je na koňu). Nar. posl. vuk. 188. Sad je Kara-Đordije na koňu. Vuk, grada. 24.

b) govoriti (besjediti) s koňa ili kao

s koňa, *govoriti brzo*. Da dovedem Kotorku devojku, Kotorkiňu brzogovorkiňu, koja će mi s koňa govoriti. Nar. pjes. vila. 1867. 398. Besjedi kao s koňa (oštro, brzo). Nar. posl. vuk. 12.

c) o *čeljadetu što nema dosta pameti*. Trpimo koňe izobražene na altaru crkvnom. D. Obradović, sav. 40.

d) *kođ igara, također je u metaforičkom smislu u ovakovijem primjerima (drugo je kođ 2, g). Cucu, cucu na koňu! (kad se djeca cucajući na koljenu zabavljaju. Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 195. Pusti baba koňu krv i teletu mlijeka. (Govore đeca metnuvši travku kunice u nos i tukuti odozdo jednom pesnicom u drugu koja travku pod nosom drži; i tako čine dok ne udari krv iz nosa. U Srijemu.) Nar. posl. vuk. 266. S koňa na kobulu, naturala, igra s loptom. u Šapcu u Srbiji. L. Stojanović.*

e) u *pisaca sunce ima kola s koňma po klasičnoj mitologiji*. Bog sunčani stavio je zlatnu uzdu svim koňima. I. Gundulić 28. Bješe sunce koňe ognjene po nebeskom polju udriilo. 424.

e. *dorasti do koňa kaže se o djetiću kad doraste toliko da može jahati*. Kad je dete do koňa doraslo, dobra koňa i svetla oružja. Nar. pjes. vuk. 2, 71. I Nenad je majci dorastao a do koňa i do bojna kopla. 2, 75.

2. u *prenesenom smislu*.

a. u *širem smislu znači koň (dajbudi u dubrovačkoj okolini) svaku životiňu na kojoj se što goni, dakle i magarac i mazgu*. P. Budmani.

b. *(od prilike koliko koň može nositi) 100 oka, tovar*. — U okolini dubrovačkoj gdje je tovar = magarac. P. Budmani.

c. s *nekijem pridjevima znači neke životiňe što su više ili manje slične koňu*.

a) ovčiji koň, *magarac (od šale)*. — U *Vukovu rječniku*: Ovčij koň, 'schershaft für' magarac kođ koň.

b) *Hippopotamus amphibius L., s različnjem pridjevima. aa) koň od vode*. — u *Mikajinu rječniku*: koň od vode, 'fluviatilis equus, hippopotamus'. — *bb) vodeni koň*. — u *Bjelostjencevu rječniku*: koň vodeni, 'hippopotamus'; i u *naše vrijeme u Šulekovu*: vodeni koň, 'nilperd'. — *cc) koň nilski, hippopotamus*. J. Pančić, zoolog. 183. — *нем. nilpferd*.

c) koň morski, *Trichechus rosomarus*. J. Pančić, zoolog. 180. — *нем. walross*.

d) *vilenski koň, u Vukovu rječniku*: (u Baraňi), 'eine art schmetterlinge', 'papilionis genus' [Libellula depressa L.].

d. *ime dvjema skupima zvijezda na sjevernom nebu (uprav Pogas i mali koň)*. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Na polisu ni'e guslara sjeverskom, al' kolovoje, tronugi, strijele, al' zmajara, dupina, orla, koňa dvoje. J. Kavaňin 471b. — I u *pisaca našega vremena*: Koň, astr. zool. 'pferd (ein sternbild)', tal. 'cavallo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. *sprava kođ zidaňa itd., naj češće greda naslonjena na četiri grede, kao na četiri noge*. — U *pisaca našega vremena*. Koň, arch. (koza, kobila, koňic, vještac), bock, rüstbock, gerüstbock', frc. 'tréteau, chevalet', egl. 'corse, jack'. tal. 'capra, cavalletto'; blazina na koňu, tech. 'bocklager'; (kobila, koze, nogače), 'schragen', tal. 'cavalletto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

f. *jedna velika bukova platica prokopana je na srijedi; kroz tu jamu provuče se podeblja žiovka i podšpiča se, a s drugoga kraja ove žiovke zavrti se kuka čvrsta: to je koň*. kad pribijaju šimlu, onda zakvače ovoga koňa za žiovku, a na nemu stoji čovjek i drži po ne-

kolike šimle, te neprestano ga pomiče dok ne istjera šav na kraj. u Dobroselu. M. Medić. Kod pokrivaňa kuće sa šimlom onu spravu, na kojoj pokrivači stoje, zovu 'koňem'. u Lici. J. Bogdanović.

g. *koňic na guslama*. — U *Vukovu rječniku*: 'der steg über gusle', 'ponticulus', cf. koňic (so auch krainisch' kobilica).

h. u *dječijim igrama komad drveta ili kamičak itd., pa i mjera, kad se broji koliko je ko dobio (jedan koň, 2, 3, 4 koňa itd., franc. point)*. — *Imeđu rječnika u Vukovu* (der stehende stab im klis-spiel'; 'der massstab, im klis- und prsten-spiel': dva koňa, tri koňa). — *vidi kod 2. klis, a, prsten, titra*.

i. (*нем. feuerbock, feuerhund, tal. alare*), *sprava od gvožđa na ognjštu*. — *Imeđu rječnika u Stulićevu* (koň od ognja, koň za ognja, 'ferrum in camino, cui imponuntur ligna'). Koň, željezo što stoji zada škuje na ognjštu, na porabu kuharice. na Rijeci. F. Pilepić. Koň od ognjšta ('feuerhund') spada među rohu željeznu, te se ocariňuje. Zbornik zak. 1853. 1061.

k. *prsna kost*. — Bošnjaci u Slavoniji. D. Hirc.

l. *kao tehnička riječ u mehanici znači neku mjeru sile (podignuti 75 kilograma na meter visine u sekundu) kođ koje sprave*. — *Naćiňeno u naše vrijeme po drugijem jezicima*. Sila (jednoga) koňa, mech., tal. 'forza d' un cavallo', frc. 'cheval de force, cheval-vapeur, force de cheval', egl. 'horse-power'; stroj za 10 koňa, stroj koji za 10 koňa radi, 'eine maschine von zehn pferdekraft'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kođ koň.

m. *koňi, smokve bijele i podugulaste*. u Primorju. I. Milčetić. B. Šulek, im. 153.

2. KOŇ, Kōňa, m. *mjesno ime*. — *Vaľa da je ista riječ što 1. koň*.

a. *planina (u Hercegovini?)*. — U *spomeniku xiii vijeka*. Plavkovina, Selca, Jasenovo, a planina mu Koňb. Spom. stoj. 9. (1254—1264).

b. *kao da je negda bila varoš s tijem imenom u Hercegovini*. 'Ad pedem montis Kameštica vestigia antiquissimae civitatis Equum' Koň, recte Strabo lib. 7 et Polybius in frag. nro. 124 collocant inter Equum et Naronam'. Schem. bosn. 1864. 65.

KOŇAC, kōňa, m. *dem. 1. koň*. — U *narodnoj (?) pjesmi xvi (?) vijeka iz Dubrovnika*. Daj... koňcu momu rosne trave. Š. Menčetić — G. Držić 507.

KOŇAD, f. coll. *koňi*. — U *Stulićevu rječniku*: 'turma equorum'. — *Jamačno je riječ naćiňena za sam rječnik, kao da ima jednina: koňa, koňeta koje nema, te je sasna nepouzđano*.

KOŇADIJA, f. *vidi koňaništvo*. — U *Belinu rječniku*: 'cavalleria, gente a cavallo', 'equitatus' 178b; u *Bjelostjencevu*: *vidi kođ koňik; u Volgićijinu*: 'cavalleria', 'reiterey'.

KOŇADO, m. *tal. cognato, djever; šura; svak*. — U *naše vrijeme u Istri*. Koňado, 'mariti aut uxoris frater, sororis maritus'. D. Nemanic, čak.-kroat. stud. 37.

KOŇAĀIJA, m. *vidi koňar, koňušar (u prvom primjeru može biti isto što kirigija)*. — *Postaje od koň nastavkom turskijem ġi*. — U *jednoga pisca Bokeľa našega vremena*. Malo ko u Boci da ne zna otkud kamenu taj zlokobni pridjevak. no ako zbilja ko ne zna, a on neka pita svog koňaġiju. S. Lubiša, prip. 277. Cura ne hćeno ni izaci preda ti, nego rekno ocu kao sa sprđne:

„Uzmi ga ti sa koŃaĖiju, ja mu ne bih, sreće mi, digla ni sa stoga gnoja“. prič. 121.

1. KŃAK, kŃka, m. dem. 1. koŃ. — U naše vrijeme u narodnijem pjesmama ugarskih Hrvata: KoŃka nakrmila. Jačke. 11. Počme koŃka sedlati. 68. i u Srbiji u kotaru topličkom: Tvoj je koŃak jošte nenauka; nego uzmi ujkinoga šarca. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 410.

2. KŃAK, m. franc. cognac, neka rakija što se od vina pravi, i tako se zove po imenu grada u Francuskoj gdje se naj prije počela praviti. — U pisaca našega vremena. KoŃak, ohem. „cognac“, frc. „cognac“, egl. „coniac-brandy“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KŃANIŃKI, adj. koji pripada koŃanicima. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (koŃanički red, ordo equestris), u Jambrešićevu (koŃanički red, ordo equestris), u Voltigijinu (cavaliere, uom a cavallo, reitery), u Stulićevu (v. koŃičan iz Bjelostjenceva). Čete koŃaničke. I. Zaničić 114. S nekoliko četa koŃaničkih. 222. Do šest sata koŃaničkog hoda. Nar. pjes. petr. 2, 211. Buduć koŃaničkim stanojedem. M. Pavlinović, rad. 54.

KŃANIK, m. eques, vidi koŃik. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (koŃanik, konik, eques) u Jambrešićevu (eques), u Voltigijinu (cavaliere, uom a cavallo, reitery), u Stulićevu (v. koŃik iz Bjelostjenceva), u Vukovu (der reitery, eques). Poginu mnogo vitezov... naj već koŃanikov. P. Vitezović, kron. 30. Razbi Turke Janičare i koŃanike. 144. Dođe jedan plemeniti koŃanik. A. Kanižlić, utoč. 54. Vidau bo se koŃanici u zlatnomu oružju. E. Pavić, ogl. 434. Tri stotine koŃanika ugarskih. I. Zaničić 22. Tako ĳuto iz početka na krilo desno bijau ustali, da su koŃanike sa svim pomeli bili. 89. Gled, koŃanik na ĳemu kako dizdume svitle poteže. M. Katančić 47. Puće puška, eto koŃanika. Nar. pjes. vuk. 1, 44. Pokupi mi tridest Cetiĳana po izboru dobrih koŃanika. 8, 148. Za ĳima su do tri koŃanika. 3, 155. KoŃanici, moja braćo draga! 4, 229. KoŃanici koŃe pojahaše. 4, 347. Car pošle za ĳim dva koŃanika. Nar. prip. vuk. 59. Hrvatski koŃanici povratitše red. M. Pavlinović, razg. 38. Reče koŃanik u beloj bradi. M. P. Šapćanin 1, 108. Znete da su izuąeni Turci koŃanici izbrani vojnici. Osvetn. 2, 121. KoŃanici koŃe uzjahali. 8, 135. — U ovom primjeru stoji jednina mj. množine: Juąe smo mi išli sa svim koŃanikom u Novu Varoš, i do Lima vode nigde Turąina nema. Karađorąevo pismo od 23 sept. 1809 ispod Sjenice.

KŃANIŠTVO, n. equitatus, mnoštvo koŃanika, naj češće se misli na oąio vojske koji je na koŃma. — Postaje od koŃanik nastavkom istvo, te bi po tome pravo znaąenje bilo apstraktno: osobina onoga koji je koŃanik, ali se u tome znaąenju nigda ne nahodi. — pred s k se mijena na ą, pa s ispada, a ą ispred t izgovara se š. mnogi pišu prema etimologiji koŃaniąstvo. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (koŃaniąstvo, vidi kod koŃarija) gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu (koŃaniąstvo, equitatus), u Voltigijinu (kod koŃarija), u Stulićevu (koŃaniąstvo, v. koŃica iz Bjelostjenceva). Bijaše pako koŃaniąstvo dušmana golemo vocma. Š. Štefanac 8. Vojvoda Petraš samim hrvatskim koŃaniątvom prede Savu. M. Pavlinović, razg. 43. KoŃaniąstvo, kavallerie. Zbornik zak. 3, 807.

1. KŃAR, koŃara, m. ąovjek koji ąuva i pase koŃe; nalazi se i u drugom smislu, kao koŃušar (vidi u rječnicima), i kao ąovjek koji trguje koŃma (vidi na kraju). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (koŃar, koji koŃe ąuva, kobilar, pastor equorum) gdje se naj prije nahodi, u Belinu („cavallajo e cavallaro, guida o pastore di cavalli“, equorum pastor 178b), u Bjelostjencevu: koŃar, (griješkom) konuh, agaso, stabularius, pastor, domitor equorum, equiso; u Jambrešićevu (stabularius. 2, „agaso, equiso“), u Voltigijinu („cavallaro“, ein stallknecht, pferdhirt), u Stulićevu (equorum pastor, agaso iz Habelićeva). Kovaąi, koŃari. A. Kanižlić, kam. 328. Naj manemu slugi, kano na priliku, nemoąnu i bolujuću koŃaru. usr. 69. Svakoga bi između sluga i takojer iste koŃare u poslovih ĳihovih pomagao. fran. 187. Jerbo svaka po-tribita prid ĳih (koŃe) koŃar ąesto hita. V. Došen 149a. KoŃa ja imam, koŃara nimam. Nar. pjes. istr. 2, 50. KoŃar, pferdehirt. Jur. pol. terminol. 692. KoŃar, custos equorum. D. Nemanić, ąak.-kroat. stud. 29. — U drugom znaąenju. Onomu što s koŃi trguje, svobodno recimo koŃar. F. Kurelac, dom. ĳiv. 12.

2. KŃAR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževaąkom. Niva u KoŃaru. Sr. nov. 1871. 180.

KŃARICA, f. suvrst krupne okrugle šlive (Vajavac). B. Šulek, im. 153.

KŃARIĆ-VRH, m. ime selu u Hrvatskoj u ĳupaniji zagrebaąkoj. Razdijel. 72.

KŃARLIJA, f. a) vidi koŃaništvo; b) stado koŃa, vidi ergala. — U Bjelostjencevu rječniku: koŃarija, koŃaniąstvo, equitatus. 2. koŃarija, minus, equaria, grex equorum, equicium, u Voltigijinu: koŃarija, koŃaniąstvo, cavalleria, reiterey.

KŃARNICA, f. vidi koŃušnica. — U Jambrešićevu rječniku: „equile“.

KŃARNĖIK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževaąkom. Niva u KoŃarniku. Sr. nov. 1873. 291.

KŃARSTVO, n. odgoj kŃną. — U pisaca našega vremena. KoŃarstvo, stat. „pferdesucht“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Da se diže i promiąe koŃarstvo. Zbornik zak. 1868. 60.

KŃAVA, f. kao da je mjesno ime, moŃe biti i izmišljeno. — U poslovici dubrovaąkoj xvii vijeka (nije mi jasno znaąenje). Što ti uąini Vrbaĳa, ne pokri ti KoŃava. (D). Poslov. danią.

KŃBABA, f. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 37.

KŃCI, KoŃaca (ili KoŃaka?), m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u ĳupaniji modruško-rijeąkoj. Razdijel. 49.

KŃąAD, f. coll. vidi kod koŃąe.

KŃąE, kŃąeta, n. dem. koŃ. — Nema prave množine, ali moŃe biti da se upotreĳava za množinu kŃąad. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu („ein rösslein“, equuleus): Bog sna, kako su zlotvori našarali, napravili od muhe koŃąe. S. ĳubiša, prip. 54. Neąe ni ąe-ĳade ni koŃąe sultanu na pomoą. 123.

KŃEDA, f. neka biĳka. KoŃeda, Glycirriza echinata W. et Kit. (Panąić). B. Šulek, im. 153.

KŃEKA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Zemĳa u KoŃeku. Sr. nov. 1875. br. (?).

KŃENĖIK, m. vidi koŃanik i koŃik. — U naše vrijeme u Bosni. Za ĳim ima trista koŃe-.

nika. Nar. pjes. juk. 507. Ev' odovud sedam koŃenika. Nar. pjes. petr. 3, 8. A igraju koŃe koŃenici. 3, 472. Pet stotina viđe koŃenika. Nar. pjes. hõrm. 1, 447.

KOŃESTRA, *f. vidi* koneštra. — *ispoređi* koneštra. — *Na jednom mjestu xvi vijeka pisano* konjestra, po čemu se čini da bi trebalo shvatiti kao naj stariji oblik koneštra (koněštra), te je š postalo je, e, i prema različnijem govorima. Vazmeš prvine oda svijeh plodov tvojih i postaviš u konjestru. N. Rašina 141a. deuteronom. 21, 2.

KOŃESTRIK, *m. vidi* koneštra (može biti da je *deminutiv*). — *Riječ je nešto sumnjiva, ne znam, bi li trebalo čitati* konjestrić. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Konjestrik pun jaja. M. Držić 441.

KOŃEŠTRA, *f. vidi* koneštra i koneštra. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KOŃEŠTRĚTINA, *f. augm.* koneštra. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KOŃEŠTRICA, *f. dem.* koneštra. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

1. KOŃETINA, *f. augm.* koŃ (stari, nevaľali koŃ). — *U naše vrijeme*. Dadoše mi staru koŃetinu. Zemľak. 1871. br. 2. KoŃetina (stari koŃ). F. Kurelac, dom. živ. 9.

2. KOŃETINA, *f. koŃsko meso*. — *U naše vrijeme*. J. Bogdanović. F. Kurelac, dom. živ. 9.

KOŃEV, *adj. koji pripada koŃu (ili koŃma)*. Oslovl posluh, koŃev razum i bivolska snaga čine momka svakomu draga. (Z). Poslov. danić. I tako Nikola koŃa oteo, i sada našao sud da mora Nikola manastiru dati 90 groša, polak cene koŃeve. Glasnik. II, 1, 41. (1808).

KOŃEVAC, KoŃevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u KoŃevcu. Sr. nov. 1872. 400.

KOŃEVIČKA ADA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu ušićkom*. Niva u KoŃevičkoj Adi. Sr. nov. 1868. 254.

KOŃEVIĆ, *m. prezime i mjesno ime*. — *U naše vrijeme*.

a. *presime*. Šem. prav. 1878. 29. 53. KoŃević, prezime. Svetožar KoŃević. Ĺ. Stojanović.

b. *mjesno ime*. — *ispoređi* KoŃevići. — KoŃević pravoslavni i turski, dva sela u Bosni u okrugu DoŃe Tuzle. Statist. bosn. 95.

KOŃEVIĆI, *m. pl. mjesno ime*. — *ispoređi* KoŃević.

a. *seoce u Hercegovini*. Statist. bosn. 109.

b. *u Srbiji*. a) *selo u okrugu rudnićkom*. K. Jovanović 147. — b) *zaselak u okrugu ušićkom*. Ĺ. Stojanović. — *Jedno se od ova dva mjesta pominje u narodnoj pjesmi našega vremena*. I tu Turci na konak padoše u maleno selo KoŃeviče, zanočiše a ne osvanuše, do u Čačku osvanuše Turci. Nar. pjes. vuk. 4, 357.

KOŃEVRAȚE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu šibenićkom*. Repert. dalm. 1872. 27.

KOŃGA, *f. nešto što ženske nose na glavi*. — *ispoređi* konda. — *U naše vrijeme u Srbiji*. KoŃgu nose žene u starim okruzima: beogradskom, vajeveskom, šabaćkom, smederevskom, požarevaćkom, jagodinskom, kragujevaćkom, i u većoj poli staroga rudniškoga okruga. — KoŃge nisu sve jednake. 'Vajevska' je mali kružić na temenu, povijen na čelo, i obavljen belim ubrađanjem. 'Mačvanska' stoji za potokom, kao kakva polovina žamičke; i ona se pokriva belim ubra-

đanjem. 'Šumadinska' koŃga, u starije vreme, bila je kao mali lopar, a sad je niža, bliže smederevskoj i kragujevaćkoj, a pokriva se kupovnom maramom; 'levačka' (jagodinska) viša je i stoji pravo; na Ńoj se viđaju i beli ubrađaci i kupovne marame. 'Požarevaćka' koŃga liči na vajevsku, samo je obimom veća, i ima više nakita na sebi. Takvu kapu na glavi nose i dovojke u požarevaćkoj, samo s nekim devojaćkim odlikama. M. Đ. Milicević, živ. srb. 88—89.

1. KOŃIC, *m. dem.* 1. koŃ (*obično znači što i koŃ bez deminucije*). — *Akc. se ne mijeka (u gen. pl. može biti da se govori i koŃića)*. — *Vokativ je u jednini koŃicu (koŃiće je od koŃik)*; u jednoga pisca xviii vijeka ima i koŃiće, ali jamaćno samo radi slika: Ne bjež, hrabren moj koŃiće, iz otoka, nego htij stati, ere ni sve te mušice ne mogu ti dodijati. J. KavaŃin 155a. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vrandićevu (equuleus'), u Mikaljinu (koŃic, pule, manulus, equulus'; koŃic, ždribe, pullus equinus; manulus, equulus'; i kod kljuse), u Belinu (cavalletto e cavallino, cavallo piccolo', equulus' 179a; 'cavallo di poca corporatura', equus minutus' 179b), u Bjelostjencevu (koŃic, paripčec, equulus, equuleus, pullus equinus, equellus'), u Stulićevu (equulus' iz Belina), u Vukovu: koŃiće (voc. koŃicu), dem. v. koŃ s dodatkom da je stajaća riječ; u Daničićevu (koŃiće, equulus').*

1. u pravom smislu.

a. *naj češće znači koŃa bez obzira na veličinu i dob; ali kao da se gdjeđje kaže od mila, te po tome se obično misli na dobra, plemenita koŃa*. — *u ovome je smislu stajaća riječ (kao što i Vuk kaže) i upotrebljava se samo u pjesmama (jedini je naj stariji primjer u prozi; Zoranićev je primjer u prozi poetičkoj)*. Za togaj mu koŃa govorismo i on nam odgovori i reče: 'Moj gospodin vjevođa daľ mi je bilo togazi koŃica'. Spom. sr. 1, 65. (1405). Jer ti mene hrabar čeka uz koŃica steći, da mu koŃic ne prisvene, vodice želeći. Nar. (?) pjes. u Š. Menčetić — G. Držić 507. Jur mi se priklada . . . klikovat i vapit svijetloga Apola s velikom ljubavi, koŃice i kola srjed neba da ustavi (*vidi* 1. koŃ, 1, b, e)). M. Vetranić 2, 6. Ĺuba mu je zlatom venčac vila, uz koŃica potičući. P. Hektorović 9. Tere sta (*dva siromaha*) dva koŃica mnogo lipo razdilila. 17. Bogue bi ti vaľao koŃic. M. Držić 244. Takov i ta put moj po neuvižbanu koŃicu po stazi netalčeni prošad. P. Zoranić 11. Gđi svaki obada koŃica i nuka. Đ. Baraković, vil. 111. Miran koŃic redom stupa, plah potipje, sobom lupa. J. KavaŃin 46b. Jeda ružićnoga kitiš izadola još rumenka tvoga koŃica i kola? A. Kanižlić, rož. 35. Tere mi je otašao za družinom brez koŃica. Nar. pjes. mikl. Beitr. 1, 8. Ėe je Miloš oklopljen i pod nime koŃic dobar. 1, 28. Od koŃica zeleŃka, od sokola tišničara. 1, 26. Skupila je tri koŃica blaga (*vidi* 1. koŃ, 2, b). Nar. pjes. bog. 278. KoŃic mu je roda viliŃega. And. Kačić, razg. 246a. Odkuda je ta delija mlada? odkud li mu koŃic bila vila? 246a. Mrtav Mejo pod koŃica pade. 254b. Za ăim ide na koŃicu Juko. F. Radman 89. Ondi pasu dva koŃica. Nadod. 94. Oj u Marka Kraljevića sina dobar koŃic u potaji ima. Nar. pjes. u M. A. Relković, sat. C8a. Vranac koŃic pokriven ćultanom. M. Katančić 69. Pasi, pasi, ti bratin koŃicu! Nar. pjes. vuk. 1, 10. Ili ti je koŃic posustao? 1, 38. Sedlan ga koŃic pri br'jegu čeka. 1, 84. Pod ăime je dobar koŃic nejahan. 1, 158. Ėe mi vranac koŃic po polju ne skače. 1, 398. Zape joj se potkov od koŃica za ăezina

žutoga kavada. 1, 400. Doveo mi je vrana ko-
nića, i na tom koŇu sedlo vojničko. 1, 491.
Pak pogleda koŇicu u noge: u koŇa su sve če-
tiri ploče. 1, 580. Na doratu na dobru koŇicu.
1, 601. Već je baca za se na koŇica. 1, 603.
Pak usede na dobra koŇica. 2, 78. Skida Ňega
strelom sa koŇica. 2, 79. Više tlači koŇic Ja-
bučilo neg' što Momčil' britkom sabljom s'ječe.
2, 111. Krvav koŇic do usiju dođe. 2, 225.
Da s' naslušam trupka od koŇica i jauka od
dobri junaka. 2, 509. Na poklon ti koŇic i
đevojka! 2, 550. Za Ňim mi Mamula na koŇicu
jaše. Nar. pjes. mikul. 150. Snese koŇic raŇe-
nika svoga. Osvetn. 4, 43.

b. kao pravi deminutiv. a) maleni koŇ, u
primjeru kao s preziraŇem o ne vele dobrom
koŇu. Promini sfoĝa koŇica s drugimem boljim.
B. Kašić, fran. 87. — b) u ovom primjeru kao
da se kaže od mila: Junak koŇu govorio: 'Oj
koŇicu dobro moje!' Nar. pjes. vuk. 1, 453. —
c) đdrijebe. Bi mu doglašeno, da mu je doli u
koŇušnici kobila lijepa koŇica okotila. B. Zu-
zeri 301. Kobile se izdrebile, sve koŇice puto-
noge. Nar. pjes. vuk. 1, 114.

2. u prenesenom smislu.

a. Ňeke životiŇe koje su u čemu više ili
maŇe slične koŇu.

a) morski koŇic ili samo koŇic, Hippo-
campus antiquorum, Ňeka riba čudnovata oblika
u koje je predŇi dio tijela nalik na koŇski vrat
s glavom. — Između rječnika u Mikaljinu: mor-
ski koŇic 'cavalletto marino', 'hippocam(p)us'
266a. KoŇic morski 'Hippocampus brevirostris'.
J. Pančić, zool. 231. Morski koŇic 'die see-
raupe, das seepferdchen', 'Syngnathus hippocam-
pus'. G. Lazić, ist. 77. KoŇic (jer koŇu naliči).
L. Zore, rib. ark. 10, 341.

b) vidi skakavac. — U naše vrijeme u
Dubrovniku. P. Budmani. — vidi i kod c), cc).

c) Libellula, isporodi vilenski koŇ kod 1.
koŇ, 2, c, d). — aa) Beli koŇic (Libellula vul-
gata L.). K. Crnogorac, zool. 155. — bb) KoŇic
vilin 'Calopteryx virgo'. J. Pančić, zool. 259.
— cc) u Vukovu rječniku ima: 'name eines in-
sekts', 'insecti genus', u trećem su izdanju dodali
izdavaoci: vide vilenski koŇ; vaŇa da je tako,
ako nije Vuk znao za značenje pod b).

d) kukavičji koŇic, vidi kod kukavičji.
b. ovako se zovu Ňeke sprave načinene od
drva ili od gvoŇda, isporodi 1. koŇ, 2, e—i.

a) vidi 1. koŇ, 2, e. — U Belinu rječ-
niku: koŇic od odra 'cavalletti da letto', 'fulera'
179a; koŇioi od posteŇe, piedi, cavalletti del letto'
,lecti fulera' 563. — vidi i: KoŇic, arch. (koŇ,
kobila, vještac), 'gerüstbock', tal. 'capra, caval-
letto', frc. 'chevalet', egl. 'bridge'. B. Šulek, rječn.
znanstv. naz.

b) kod kakve sprave gdje se što okreće,
ono na čemu je nasloŇena os. — U pisaca na-
šega vremena. KoŇio, mech. (steŇka, blazinište),
'lagergerüste, lagergestell, support', tal. 'appoggia-
tojo'; (kobila, steŇka, stolica), 'bocklager'. B. Šulek,
rječn. znanstv. naz.

c) Ňeka sprava na tokarskoj klupi. — Iz
češkoga jezika u pisaca našega vremena: KoŇic
č. tech. 'reitstock', frc. 'poupée à pointe, poupée
mobile', egl. 'sliding puppet'. B. Šulek, rječn.
znanstv. naz.

d) na guslama. — Između rječnika u Bje-
lostjenčevu (koŇic na guslah, tambure etc. 'ma-
gas') i u Vukovu (na guslama, vide koŇ). KoŇ
(kobilica), 'steg (der geige)', tal. 'ponticello'. B.
Šulek, rječn. znanstv. naz.

e) equuleus, euleus, Ňeka sprava za muke

(na kojoj bi jahali mučenic). — Po latinskoj
rjeti. — Između rječnika u Stuličevu ('euleo'
, 'equuleus' s dodatkom da je uzeto iz brevijara).
Čini jih na drvenomu koŇicu objesiti. B. Kašić,
per. 97.

f) kočić na kome vitao stoji. Vuk, rječn.
kod koŇic. — vidi i: KoŇic, drvo u stoŇelku
(steŇku) ili u zemju sabodeno, na kom se vitao
okreće. Podunavka. 1848. 58.

g) vidi 1. koŇ, 2, i. — U Belinu rječ-
niku: KoŇic 'capifuoco, stromento di ferro, che
nel focolare sostiene le legna', 'ligni fulcrum' 169a,
i u Bjelostjenčevu: koŇic, t. j. zglavnik 'fulcrum
lignorum'.

2. KOŇIC, m. vidi koŇik. — Jamačno je po-
stalo po oblicima množine koŇioi, koŇicima. —
U dvije narodne pjesme našega vremena. Ko je
koŇic, koŇe hazurajte, a pjesaci priteŇte opanke.
Ogled. sr. 468. Kad poje zamaglilo od koŇica i
pješca. Nar. pjes. marjan. 175.

3. KOŇIC, m. grad u Hercegovini. — Zove se
i KoŇica (vidi). — Od xv vijeka (u naj prvom
primjeru ne zna se jeli nom. KoŇic ili KoŇica),
a između rječnika u Vukovu: grad na Neretvi
između Bosne i Hercegovine (pola ga je bo-
sansko a pola hercegovačko) s primjerom iz na-
rodne pjesme: Već Turčina Bogom pobratima u
KoŇicu bega Ali-bega. — manastir nekakav:
Manastiru bijelu KoŇicu; i u Daničićevu (KoŇica,
grad na Neretvi). Za carinu koju uzimlju na
Vrabcu i drugu na KoŇic. Spom. sr. 1, 102.
(1411). U KoŇicu manastir. Norini 42. Viš
KoŇica na Ivan planini. Nar. pjes. juk. 570. —
Ne znam jeli isto mjesto u ovom primjeru: A
do sebe od KoŇica Ivka. Nar. pjes. vuk. 2, 202.
— U drugom je primjeru KoŇic planina. Od
KoŇica visoke planine. Pjev. crn. 107b.

1. KOŇICA, f. vidi koŇaništvo. — U pisaca
našega vremena po rus. конница a između rječ-
nika u Stuličevu ('equitatus') s dodatkom da je
riječ ruska. Polkovnik Bakon sa svojom samo
80 ljudi jakom koŇicom goneći i oslobodi i.
Nov. srb. 1834. 43. KoŇica, r., KoŇioi (pl.), ko-
Ňništvo, hist. mil. 'cavalerie, reiterei', frc. 'cava-
lerie', egl. 'cavalry'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.
— PomiŇe se i kao djetija igra početkom ovoga
(xix) vijeka (nije jasno, jeli igri ime koŇic ili
koŇica; u zadŇem slučaju vaŇa da je sam pisac
upotrebio riječ koja nije narodna). KoŇica se
igra da stanu u okrug djeca, koja su razdijeljena
na dvije časti, jedna časti (sic) bude koŇica, to
jest prekloni leđa a drugi jaše... malo daŇe
kao da znači što i koŇik. Ako promaši, to
bivši koŇica ugrabi loptu, i koga udari taj bude
koŇica. S. Tekelija. let. 119, 9.

2. KOŇICA, f. hrpa od četiri ili pet oraha,
keŇena ili česa sličnoga i to tako, da jedan na
ostalih leŇi. na Rijeci. F. Pilepić.

3. KOŇICA, f. mjesno ime.

a. grad u Hercegovini. Statist. bosn. 115.
— vidi 3. koŇic.

b. u Mikaljinu rječniku: KoŇica, grad u
arbanasčkoj zemlji 'Cassiope, Phallacrum'.

KOŇIČ, m. dem. koŇ. — U Voltigijinu rječ-
niku: 'cavallino, cavalluccio', 'pferdchen'. — nije
dosta pouzdano.

KOŇIČAK, koŇička, m. dem. koŇic. — U naše
vrijeme, a između rječnika u Jambrešićevu (kaj-
kavski koŇiček 'equuleus') i u Vukovu (hyp. v.
koŇic). Na jednom koŇičku. Nar. prip. vuk. 2
207. Poigrasmo žustre koŇičke. M. P. Šapčanin
1, 107.

KONIČAN, konična, adj. vidi konički. — U *Stuličevu rječniku*: „equestris“. — *Vaša da je po ruskom коничный*.

KONIČANIN, m. presime — XVIII vijeka. Pava Koničanin. Norini 54.

KONIČAR, m. čovjek koji kroti koše ili uopće koji je vrlo vješt jahač. — U *Mikašinu rječniku*: koničar, koji kroti koše „equiso, domitor equorum“; u *Belinu*: „cavalcatore, maestro dell'arte di cavalcare“, domitor equorum 178b; u *Voltigijinu*: „cavalcatore, cavallerizzo“, reiter, bereiter; u *Stuličevu*: koničar, koji koše kroti „equiso, equorum domitor“ iz *Mikašina*. — U drugom značenju (vidi konuhar, konušar) u *Belinu rječniku*: „cavallierizzo, maestro di stalla“, stabuli praefectus 178b; „maestro di stalla“, stabuli praefectus 451a.

KONIČIĆ, m. dem. konić. — U *Vukovu rječniku* (dim. v. konić).

KONIČKÂ RIJEKA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Livada u Koničkoj Reci. Sr. nov. 1870. 688.

1. KONIČKI, adj. koji pripada konićima (od nom. konić); upotrebljava se i u drugom značenju, vidi a, a). — *Riječ je stara, isporodi stslav. koničnikъ, rus. коничный*. — Između rječnika u *Vrančićevu* (pisano konizki „equestris“; mislim da ne treba čitati koniški), u *Stuličevu* (v. koničan), u *Vukovu* („reiter“, „equitum“).

a. adj.

a) koji je na konu, kao konik. Jakože kip jeho konički kažet. Š. Kožičić 35a. S vojском pišom i koničkom. Mon. croat. 245. (1545). Petdeset tisuć vojnikov koničkih. Aleks. jag. star. 3, 254. Dvi ste tisuć koničke vojske sabra. 261. Oni silnu vojsku imadoše: osam stotin hiljada pišaca, dvista hiljad konički stirlaca. Nadod. 127. Biti će zadovoljeni od priklonita koničkoga društva. I. J. P. Lučić, nar. 66. Artilerija konička sastojao se, kao i do sad, iz jedne baterije. Nov. sr. 1834. 54. Od ruske strane će jedna divizija koničke vojske u taj logor doći. 1835. 184.

b) koji pripada konićima, koji je za konike. Odsikovali glave turske koničke i konjske skupa. I. T. Mrnavić, osm. 4. Koničkoga zbora glavara. P. Vitezović, odil. 76. Vojvoda konički. And. Kačić, kor. 470. Pušta bane koničku košiju. Nar. pjes. stojad. 1, 19. Dvanaest koničkih sabata od Biograda. Vuk, rječn. kod konički. Pomala se između šibla i vinağa slabo utapkana konička putaņa. M. P. Šapčanin 1, 120. Konička škola („kavallerie-schule“). Zbornik zak. 3, 274.

b. adv. konički, na konu. U tu vojsku pošal konički al' piše. B. Krnarutić 15.

2. KONIČKI, adj. koji pripada konićima (od nom. konić). — *Opakovo značenje mislim da je u ovom primjeru iz narodne pjesme našega vremena: Kakav ćemo megdan učiniti? al' s kopljima, ali s barjancima, al' junačkim brijetkijem čordam*, al' se fatat o pleća junačka, al' se tući prsim' koničkima? Nar. pjes. marjan. 51.

KONIČ, konića, m. dem. 1. kon. — Od XVIII vijeka.

a. u pravom smislu (vidi 1. konić, 1). Biše Marko krilo Jankovića, silni konić srca krajevića. And. Kačić, rasg. 265a. Napoji on sebe i svoga konića. Nar. pjes. istr. 1, 28. Konič, dim. kon. I. Pavlović.

b. u prenesenom smislu.

a) vidi konić, 2, a, a). Konić „Hippo-

campus“ i „Hippocampus brevirostris“. G. Kolombatović, pesci. 23.

b) u *Vukovu rječniku*: (u rudničkoj nahiji) račvasto malo drvo (po naj više šljivovo) koje se zavuče odozdo u kazansku lulu, te niz doh i duji njegov krak ide rakija u postavu. u Jadru je kazanska lula na dnu šupla s dohne strane, pa se mjesto konića kroz onu jamu provuče kao mala užica od vlakna, te niza nu ide rakija.

1. KONIK, m. čovjek na konu. — Postaje od konj nastavkom nik, te se kod starijega oblika konjnik dvoje može dogoditi, ili se s mijena na a, i tako postaje oblik konanik (vidi), ili s ispada, te od nn postaje n: konik (u *Vrančićevu* je rječniku pisano konnik; a i na kojem se drugom mjestu nalazi s nn, to jest nn ili nn ili nn). — *Riječ je stara, isporodi stslav. koničnikъ, rus. конникъ: ne znam, jeli praslavenska riječ* (češ. konnik nije mi dosta pouzdano). — U voc. sing. oblik je koniče, te se razlikuje od voc. sing. konicu od konić; ali se u množini samo u gen. i acc. razlikuje od konić (nom. i voc. konići, dat., instr., loc. konićima). — s toga što su im neki oblici jednaki, ove se dvije riječi gdje gdje mijesaju jedna s drugom, vidi 2. konić i 2. konik. — Između rječnika u *Vrančićevu* (konnik „eques“, u *Mikašinu* („eques“; konići, četa konika „equitatus, turma equitum“), u *Belinu* (cavalliere, soldato a cavallo „eques“ 179a; „soldato a cavallo“ „eques“ 683b; „viandante a cavallo“, viator eques 764b; konići, cavalleria, gente a cavallo „equitatus“ 178b), u *Bjelostjencu* (vidi konanik; konići, konadija, vide konaniki, konarija 1), u *Voltigijinu* (pl. konići uz konarija), u *Stuličevu* („eques“; pl. konići uz konika), u *Vukovu* (uz konanik).

a. uopće; naj češće se upotrebljava za vojnika na konu; često blizu konik stoji i riječ sa suprotnijem značenjem: pješac ili pješak. Da smi protiv stati koniku i pišcu. M. Marulić 144. Dvadeset tisuća konika osvjem pješaca. Zborn. 73b. Pješac ali konik. M. Vetranić 1, 3. Gdi mnokrat i glavu plah konik ostavi. 1, 135. Pješci i konići. 2, 60. Običu se davati dobru cenu našim konikom. Mon. croat. 225. (1527). Kad mu (konu) konik reče, kliknuvši: „Nu boje!“ P. Hektorović 61. Velike vojske ot pišac i konikov. Postila. ib. Kako se koniku i bojniku pristoji. B. Gradić, duh. 38. Ni' na nebu goru svitile zvizde zriti, ni polem konike oružne gledati. D. Rašina 140a. Od Aleksandrovih Macedona četiri sta konikov ubiše. Aleks. jag. star. 3, 241. Od konikov vaših pošlite k nam. 297. Konja i konika vrgao jest u more. M. Divković, bes. 76a. Oni idući svojijem putem, evo za nimi jedni konići. 319b. I pišci s konići Turak se ne boje. Đ. Baraković, vil. 77. Da konik uzjaše. jar. 57. Toliki se broj konika s carem ovdi doč poteži, kih Jordana poji rika... I. Gundulić 329. Kon ga i konik mrtav straši, priko koga proć mu je trijebi. 836. I od njegovijeh svijeh konika naj bržega k noj pošija. 848. Padaju koni i konići živi, mrtvi i duhati. 445. I pješnici i konići naripiše svikolici. G. Palmotić 2, 141. Mnoštvo ljudi, oružnika, pišca i konika. M. Jerković 62. Jezdit opet zapovijeda laganijem konićima. P. Kanavelić, iv. 97. (*Faraun*) sa svojijem konićima naj poglavitijem umre zadužen u moru. M. Radnić 301b. Šereg pišac i konikov. I. Zanotti, en. 6. Za mlada konja star konik. (D.) Poslov. danič. Na hitre se kerubine kako konik hiti hitar. A. Vitalić, ist. 51b. Tuj pješaca, tuj konika krvnu četv vidjet biše. ost. 200. Konik konja uzdom svuda vlada kud on hoće. S. Mar-

gitić, fal. 197. S treset hilad svojih koŃika. J. KavaŃin 184b. Čuje se koŃa oholijeh i koŃika oštri bahat. I. Đorđić, uzd. 81. S mnogom družbom i koŃika i pješnika. B. Zuseri 28. Jedan koŃik zvan Longin sulicom udri u prsi Isusove. M. Lekušić 184. I 20 ilada koŃika. F. Lastrić, test. 19b. KoŃa i koŃika njegova bacio je u more. 178a. Dvaest i dvi hilade koŃika. E. Pavić, ogl. 378. Budući se i pet strašni koŃika ukazalo. 447. Eto k' njemu pristupa jedan koŃik obučen na gosposku. M. Zoričić, zrc. 91. Vidi veliku vojsku koŃika posve bili(h). 242. KoŃ s koŃikom vrat utrgne. V. Došen 189b. Imadihu vojske osam stotina ilada pišaca i dvista ilada koŃika. And. Kačić, razg. 5. Jer mu se ukasa koŃ i na njemu strahovit koŃik. kor. 322. KoŃe i koŃike na vojnišku oružane. 328. Ugledaše jednoga mladica koŃika u bilo obučen. 334. Ako je pišac, učiniti ću ga koŃikom. Đ. Rapić 170. KoŃi ujedne i koŃici izređeni tuj se paze. P. Sorkočević 584b. Sve koŃici pod bojnim koplama. Nar. pjes. vuk. 2, 389. Poved'te mi po trideset Turaka, sve atlije i dobra koŃika. 3, 148. Spremajte se, kićeni svatovi! ko je koŃik, poteži kolane, ko je pješak, priteži opanke. 3, 251. I on vodi hiladu momaka, sve koŃika lutih oklopnika. 3, 259. Kad počera Smilanić Ilija sa koŃici lutih oklopnici. 3, 260—261. Čeraše ga pješci i koŃici. 3, 540. Stade dizat pješce i koŃike. 4, 228. KoŃicima Luko govoraše: „KoŃanici, moja braćo draga!“ 4, 228—229. Braćo moja, pješci i koŃici! 4, 230. Svi koŃici koŃe posjedoše, a pješaci puške dokopaše. 4, 252. Na koŃike srpske juriš čina. 4, 270. Tri hilade pješca i koŃika. 4, 316. Sakupiše petnaest stotina laka pješca i bila koŃika. 4, 506. I poved'te pet stotin koŃika. Nar. pjes. juk. 312. Tko je koŃik, priteži kolane. 396. Na Maltiji otvorio vrata, kako može dobar koŃik proći. Nar. pjes. vil. 1867. 646. Nećete li oteti topove, i koŃicim sokak učiniti. Smailag. meh. 57. Pješak na koŃika (uvijek) mrzi. Nar. posl. vuk. 249. Ona dva koŃika još su pre od carevoga sina bila došla u dvor i pripovedila caru... Nar. prip. vuk. 60. Pisato knezu Aksentiju, da eksercira i koŃike kako god i pešake. Djelovod. prot. 179. Sa svim koŃicima i s ostalom vojskom. Vuk, dan. 1, 83. KoŃici njegovi i vojska njegova. Đ. Daničić, 2mojs. 14, 9. A noge mu pouzdane stojne, da potjera stigo bi koŃika. Osvetn. 2, 46. KoŃik pusti usdu koŃu pusti. 4, 19. Dvije stotine koŃa gotovih za polazak, a koŃici se sačekavaju, da svi u jedan mah pojašu. M. Đ. Milićević, omer. 60. KoŃik koŃa usnojio. Bos. vila. 1886. 209.

b. čovjek koji je dobio viteški red, vidi vitez. Učini se koŃik mnogo poštovan. Zborn. 46b. Krungi ga i učini za koŃika. 80a. Oni, ki nose kopja, pašu maće, koŃici su od Prusije. I. Gundulić 488.

2. KOŃIK, m. dem. 1. koŃ, vidi 2. koŃic i kod 1. koŃik. — U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Voltigijinu (v. koŃić). Mili Bože, dobroga koŃika, dobra koŃa, a slaba junaka! Nar. pjes. marjan. 19. Podaj Ivi dobroga koŃika. 48. I doveo dobra koŃa svoga, da se i on vode ponapije; koŃik vode moj da pije neće. 89. Polezi se po dobrom koŃniku. 96. Ti hajde pa pripaši čordu, pa se šeći do koŃika svoga. Nar. pjes. kras. 1, 35. Metnu ga za se na koŃika. Nar. pjes. istr. 1, 9. Lubi ti je s tobom na koŃiku, sele ti je uza te na koŃa. 1, 10. On joj sedla koŃa na junačku, ona skaće na koŃika vrana, ona jaše kano i delija. 1, 11. On je lovi za desnicu ruku ter je meće za se na koŃika. 1, 17.

1. KOŃIKOVIĆ, m. presime. — U naše vrijeme. Schem. segn. 1871. 110.

2. KOŃIKOVIĆ, m. ime zaseoku u Bosni u okrugu DoŃe Tuzle. Statist. bosn. 88.

KOŃIN, m. koŃ. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Oj halate, moj dobri koŃine! Nar. pjes. marjan. 49.

1. KOŃINA, f. augm. 1. koŃ. — Akc. se mi jeŃa u gen. pl. kŃŃŃŃŃ. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (cavallaccio e cavallaccia, 'equus et equa ignava' 178b) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (cavallaccio, 'ein garstiges pferd'), u Stulićevu (caballus, malus equus'), u Vukovu (augm. v. koŃ). Tako vrat ja ne slomila s ove koŃine! Nar. posl. vuk. 280.

2. KOŃINA, f. koŃska koŃa. — Akc. kao kod 1. koŃina. — U Vukovu rječniku: 'rosshaut', 'pellis equina'.

3. KOŃINA, f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 387.

KOŃINCI, KoŃinaca, m. pl. u Daničićevu rječniku: KoŃinci, selo kod Novoga Brda, dađe ga despot Stefan Hilandar. M(on. serb). 570. (1411). vidi: KoŃinci su bez sumnje u „KoŃinskoj reci“ i „KoŃincima“ malo dalje niz Moravu na desnoj strani te reke. S. Novaković, novo brdo. 36.

KOŃINO POLE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu alesinačkom. Niva u KoŃino Poje. Sr. nov. 1878. 487.

KOŃINSKI, adj. koŃski. — Samo u Voltigijinu rječniku: 'cavallino, di cavallo', 'was sum pferd gehört'.

KOŃIŠTANSKO BRDO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Vinograd u KoŃištanskom Brdu. Sr. nov. 1861. 496.

KOŃIŠTVO, n. vidi koŃaništvo. — Postaje od koŃik, kako koŃaništvo od koŃanik. — U rukopisu xvi vijeka (u kojemu ovdje stoji č ispred t). Dobro naređivaše koŃičtvo. Zborn. 46b.

KOŃKAVA, f. ime kozi. — Krupa. Bosna. D. Hirc.

KOŃKOVSKO, n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 74.

KOŃO, m. ime muško (paša da je ipokoristik). — U crnogorskoj pjesmi našega vremena. Drugo vitez Stankoviću KoŃo. Nar. pjes. vuk. 5, 89.

KOŃOBÂRKA, f. u Vukovu rječniku: (u Srijemu) naj silnija vještica koja čovjeka s koŃa obara očima. — Postaje od s koŃa obara.

KOŃODER, m. šaljiv naziv za onog koji crknutu klusad dere. — U naše vrijeme u Lici. „Čeraj toga koŃodera isa stolice, kako š' nim možete jesti?“ J. Bogdanović.

KOŃODOR, m. ime selu u Bosni u okrugu bihačkom. Statist. bosn. 52.

KOŃODERŽAC, koŃodržica, m. čovjek koji drži (hrani) koŃe. — U jednoga pisca xviii vijeka. KoŃodržci njoj (ždrebaći) goditi snadu. J. S. Reljković 817.

KOŃOGRIZ, m. ime bičkama. KoŃogriz, 1. Cichorium intybus L. (Vukasović, Đakovo, I. Sablar); 2. Achillea nobilis L. (Gospić). B. Šulek, im. 153.

KOŃOKRADICA, m. čovjek što krađe koŃe. — Vuk biježi u rječniku da je ženskoga roda, ali je tako samo u množini; u jednini je jamačno muškoga roda kad znači čovjeka, ali bi moglo biti i ženskoga, kad bi značilo žensko čelade (što može biti ne biva nikada). — U naše

vrijeme, a između rječnika u Vukovu (f. ‚der pferdedieb‘, ‚fur equorum‘). Pijanico i koŃokradico, nis' u bana taki govedari a kamo li da su pobratimi. Nar. pjes. srem. 98. Kad su dvije koŃokradice u polju uhvatile nečijega koŃa... Vuk, poslov. 4. Da pošlu prisuŃdenije za koŃokradice. Djelovod. prot. 98.

KOŃOMORA, m., u Vukovu rječniku: f. u. m. veliki biŃagija koji ‚mori koŃe‘, ‚ein heftiger reiter‘, ‚eques vehemens‘; gdje je sabijeŃeno da je i Ńenskoga i muškoga roda, ali i za ovu riječ vrijedi isto pravilo Ńto i za koŃokradica.

KOŃOREP, m. vidi koŃ-*rep* i koŃski *rep*. KoŃorep ili cinkrot, a u Slavoniji: voŃe, ‚Equisetum arvense L.‘. Đ. Popović, poznav. robe. 281.

KOŃOTRKA, f. koŃska trka. — U jednoga pisca iz početka ovoga vijeka, koji vaŃa da je sam ovu riječ naćinio. KoŃotrka se daje. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 72.

KOŃOTRŃAC, koŃotrŃca, m. čovjek koji trguje koŃima. — Naćineno u naŃe vrijeme. KoŃotrŃac ‚pferde-händler‘. Jur. pol. terminol. 387.

KOŃOVIĆ, m. prezime. — U naŃe vrijeme. D. Avramović 274.

KOŃOVLAĆAN, koŃovlaćna, adj. po kojemu vlaće koŃi (o Ńeleznici, tramway). — Naćineno u naŃe vrijeme. Privatne koŃovlaćne Ńeleznice. Zbornik zak. 1869. 200.

KOŃOZOBICA, f. u Vukovu rječniku: (u Hrvatskoj) vide zobnica.

KOŃ-REP, m. Ńeka biljka. KoŃ-*rep*, pol. koŃski ogon, Equisetum L. (Visiani). B. Šulek, im. 153.

KOŃSKA, f. mjesno ime u Srbiji. a) zaselak u okrugu čaćanskom. K. Jovanović 171. — b) selo u okrugu smederevskom. Vuk, dan. 2, 70. sad se zove Mihailovac. K. Jovanović 87.

KOŃSKĀ, adj. koji pripada koŃima. — Rijeć je praslavenska, isporodi stslav. koŃskъ, rus. ко́ньскій čes. koŃsky, pol. koŃski. — Između rječnika (radi Vranćiceva vidi koŃicki) u Mikajinu (gnoj koŃski, fimus equinus vel equi 103b; koŃska muha, vidi d; napose nema), u Belinu (‚cavallino‘, ‚equinus‘ 179*), u Bjelostjencevu (koŃska sprava ‚phalerae, ornatus equestris‘; koŃski plod, minuŃ, v. koŃarija 2; koŃski vrać ‚veterinarius, medicus equarius‘), u JambreŃicevu (‚equinus‘), u Stulićevu (‚equinus, caballinus‘), u Vukovu (‚pferde-‘, ‚equinus‘), u Danićicevu (koŃsky ‚equinus‘).

1. adj.

a. uopće. KoŃskyje sily. Domentijan^b 118. Svods koŃskij i inyhъ dobytkъ. Zak. duŃ. pam. Ńaf. 49. Naprava koŃska. Spom. sr. 2, 49. (1407). Pohve koŃne koŃske naćinene. Mon. serb. 498. (1486). PuŃcam jednu koŃsku mater. Mon. croat. 131. (1487). Ne naće mjesto ino, negoli staju koŃsku. A. Gućetić, roz. jez. 112. Osedla koŃa i usede na Ń i na koŃski tek pojaha. Aleks. jag. star. 3, 229. Deset tisuć hajzam koŃskih. 263. Ne ostavi me u prahu ovom pod nogami koŃskimi umriti. 273. Od trubnoga vapja i od koŃskoga rzanja. 322. Svaki zlatnoj u odjeći srebrom kova koŃske stupe. I. Gundulić 334. KoŃsko meso jimo. I. Zanotti, skaz. 21. Jednijeh koŃski repi odniŃe do gorkoga teŃka umora. A. Vitajić, ost. 17. RŃaŃe, glas koŃski. I. Đorđić, salt. 501. NaŃao bi koŃski(h) kosti dosti. V. DoŃen 228*. Tu se teŃka krvca prolivaŃe, teŃka krvca koŃska i junaŃka. And. Kaćić, razg. 182*. Masti iz koŃske grive. J. Vladimirović 22. Koji koŃske bolesti poznaju. J. S. Rejković 194. Pa

uzima koŃske bukagije. Nar. pjes. vuk. 1, 543. A dobri se koŃi poboŃeli od bolesti koŃske sakagije. 2, 314. UŃegoŃe u koŃske podrumu. 2, 615. Al' se pramen zapodeŃe magle a od pare koŃske i junaŃke. 3, 127. KoŃske noge poŃem odmakoe. 3, 310. I kuda su Turci prolazili i s koŃskijem ploćam' sadirali. 4, 136. Na Ń metnimo koŃsku drvenicu. Ogleđ. sr. 303. Ni koŃske noge pregaziti. Nar. prip. vrć. 3. Baci (se) na toga alata bez sedla ili koŃskog prostiraća. Nar. prip. vil. 1867. 323. Kad je skupa koŃska hrana. Vuk, poslov. 99. I sitno se iskorijenit biŃe od bahata koŃskog i junaćkog. Osvećn. 2, 127. Pa se sasta krst s mjesecom zlatnim, a svilen stijeg sa koŃskijem vlasim. 2, 138. Zarov'te ga u koŃsko buniŃte. 4, 12. KoŃski lijećnik ‚kuschmied‘. Zbornik zak. 2, 297. KoŃska trava, marvinska trava, zove narod trave uopće sve. NarodŃak. 1877. 136.

b. u ovom primjeru znaći upravo Ńto koŃanićki: KoŃska vojevoda. Nar. pjes. bog. 151.

c. na koŃsku upotreŃava se u adverbijalnom znaćenju, vidi 2. Neg li se kopiti na koŃsku prucate. M. Vetranić 1, 227.

d. kao pridjev uz muha, i znaći obiće muhu Ńto Ńivi na koŃima, Oestrus equi L., Gastrophilus equi F. KoŃska muha, pasja muha, cynomea, musca canina. J. Mikaj, rjećn. vidi daŃe kod muha. Mnoevo muŃica i pasji(h) i koŃski(h). I. J. P. Lućić, razg. 53. — U drugom znaćenju. KoŃska muha ‚die stochfliege‘, ‚Conops calcitrans‘ (Stomoxys calcitrans L.). G. Lazić 89.

e. kao pridjev kod imena biljaka.

a) KoŃska blitva, Arum maculatum L. (SabŃar, Istra). B. Šulek, im. 153.

b) koŃska djetelina, vidi: KoŃska djetelina, pol. čes. koničina (Trifolium pratense), sercula campana (Durante), Melilotus officinalis Dec. B. Šulek, im. 153.

c) KoŃska jabućica ili jabuka, nekakva biljka (SabŃar, Dubica), Cyclamen europaeum L. (Tomaj). B. Šulek, im. 153.

d) koŃska metica, Mentha silvestris L. — Između rječnika u Bjelostjencevu (koŃska metica ‚metastrum‘). KoŃska metica (prema nem. rosmünze), Mentha sylv. L. (SabŃar). B. Šulek, im. 153.

e) KoŃska nana, Stachys germanica L., sjeruŃa, blijeda metvica. u rudnićkom okrugu u Srbiji. V. M. Jovanović. javor. 1878. 1390.

f) KoŃska trava, pol. čes. konitruđ, Gratiola offic. L. (Fapković, SabŃar). B. Šulek, im. 153.

g) koŃski bosiljak, Mentha aquatica L. — U Vukovu rječniku: ‚die waldmünze‘, mentha silvestris (1. mentha L. — 2. Menta aquatica L.). — KoŃski bosiljak, KoŃski bosioć, Mentha sylv. L. (Vuk, Panćić). B. Šulek, im. 153.

h) koŃski karanfil, Dianthus atrorubens All. J. Panćić, flora okol. beogr. 99. KoŃski karanfil, ‚die feldnelke‘, ‚Dianthus atrorubens‘. G. Lazić 129.

i) KoŃski oćas, cedronella (Bartulović), ‚Equisetum‘. B. Šulek, im. 153.

k) koŃski *rep*, vidi koŃ-*rep*. — Između rječnika u Mikajinu (koŃski *rep*, trava ‚equisetum, cauda equina‘), u Bjelostjencevu (koŃski *rep*, trava ‚equisetum, equina cauda‘), u Stulićevu (koŃski *rep*, trava ‚cauda equina‘), u Vukovu: (u Dubrovniku) nekaka trava ‚cauda equina (equisetum L.)‘. KoŃski *rep* (Vuk, Dubrovnik), v. KoŃ-*rep*. B. Šulek, im. 153. KoŃski *rep*, Equisetum arvense (cauda equina). Čas. čes. muz. 1852. 2, 52.

l) KoŃski Ńćavljak, čes. koŃský Ńtav, Ru-

mex aquaticus L. (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 158.

m) KoŇski štir (u mletačkom rukopisu), v. Štir koŇski. B. Šulek, im. 158.

n) koŇski vřijesak, *vidi*: Vřisak koŇski, Satureja montana. Čas. čes. muz. 1852. 2, 68.

o) KoŇski zub (u mletačkom rukopisu), v. Zub koŇski. B. Šulek, im. 158.

p) koŇskô kôpito. — U Vukovu rječniku: vide kopitňak s dodatkom da se govori u Dubrovniku. KoŇsko kopito (prema lat. ungula caballina), Tussilago farfara L. (Bartulović, Sabjar). B. Šulek, im. 158. — *vidi* i kopito, d, c).

q) KoŇsko rebro (nem. rossrippe), Plantago lanceolata L. (Sabjar). B. Šulek, im. 158.

f. koŇski kamen, *vidi* 1. kamen, II, e.

g. kod mjesnijeh imena.

a) KoŇska Glava, vrh veliki više Tromede, pod Ćim je velika pećina, koja se zove 'koŇja jama', a i sad u Ćoj planduju koze i ovce dalmatinske, jer Dalmatinci dogone Ćeti svoje blago na našu stranu na pašu. Oni za to plaćaju travarinu, ali se na Ćih srdi narod iz okoline, tobože da oni pregone krađeno blago s naše strane na dalmatinsku. M. Medić.

b) KoŇska Rijeka, potok (M. Đ. Milićević, serb. 581), i zaselak u Srbiji u okrugu ušićkom (L. Stojanović). — PomiĆe se prije našega vremena. KoŇska Rēka. S. Novaković, pom. 185.

c) KoŇski Osoj, mjesto u Srbiji u okrugu vařevskom. Sr. nov. 1874. 85.

d) KoŇski Vir, mjesto u Srbiji u okrugu pošarevačkom. Livada na KoŇskom Viru. Sr. nov. 1866. 200.

e) KoŇski Zavoj, mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkom. Livada u KoŇski Zavoj. Sr. nov. 1878. 443.

f) KoŇsko Brdo, selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 38.

g) KoŇsko Polje, zaselak u Srbiji u okrugu ušićkom. L. Stojanović.

h) KoŇsko Vrelo, izvor u Srbiji u okrugu đaćanskom. M. Đ. Milićević, serb. 647.

2. adv. koŇski (u jedinom primjeru po koŇski), kao koŇ. On se je po malo po koŇski hodil, da bi kako mogal do česti doć. Nar. prip. mikul. 107.

KOŇSKÔ, n. mjesno ime.

a. na Čresu. KoŇsko, naj više mjesto med Martinšćicom i Vranom na otoku creskom, gdje ima prekrasan vidik. I. Milčetić.

b. u Črnoj Gori. — U Vukovu rječniku: planina blizu Lukavice.

c. selo u Dalmaciji u kotaru spļetskom. Repert. dalm. 1872. 82.

d. selo u Hercegovini. Statist. bosn. 125.

e. selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 80.

f. selo u Srbiji u okrugu vřanskome. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 306.

g. mjesto s ovijem imenom pomiĆe se prije našega vremena. Spom. 184.

KOŇŠĆICA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 82. — Po štokavskom govoru glasilo bi KoŇštica.

KOŇŠĆINA, f. mjesno ime. KoŇšćina doĆa i gorĆa, dva sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 104. — Po štokavskom govoru glasilo bi KoŇština.

KOŇŠT-, *vidi* KoŇšč-.

KOŇŠTĀK, koŇštĀka, m. postaje od koŇ nastavkom štĀk; ima nekoliko razliĆna znaĆenĀ.

— Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom), voc.: koŇštĀĆe, koŇštĀci.

a. Ćeka boleš (prišt). — U Vukovu rječniku: 1. iznutra 'spina ventosa'. — 2. s poja 'taphus'.

b. pogan živinska. F. Kurelac, dom. živ. 9.

c. Ćeka biřka. KoŇštĀk, rus. коначки, Rumex obtusifolius L. (PanĆić). B. Šulek, im. 158.

d. Ćeko živinĆe, Gryllotalpa vulgaris L. J. PanĆić, zool. 244.

KOŇŠTREBA, f. grgeĆ, riba (Perca fluviatilis L.), ali u karaĆu i prekoru i ĆaĆi: prznica, Ćutica, oštrokonda; govori se mahom ženskom. — 'Gle kaka je ova moja ... prava koŇštreba'. S. Agić u Trsteniku.

1. KÖŇÜH, m. Ćovjek koji Ćuva, hrani, timari itd. koŇa ili koŇe; nalazi se i u drugiem znaĆenima. — RijeĆ je praslavenska, isporodi stslor. konuh-, rus. конухъ, polj. koniuch. — Izmedu rječnika u Belinu (cavallajo e cavallaro, guida o pastore di cavalli 'equorum pastor' 178b; marescalco o maliscalco, modico di cavalli o altri giumentit 'equarius' 458, u BjelostjenĆevu (*vidi* kod koŇar), u StuliĆevu (agaso, equorum pastor, equorum medicus), u DaniĆićevu (koŇuh, 'equiso').

a. u znaĆenju sprijeda kasanome. Jaki da utežni pod Ćimi pasturi, pojt u boj užežni voĆe ner u gusi; uza Će koŇusi sve piši potiĆu. M. Marulić 18. Da ti budu koŇuh kobilam tvoijem. Pril. jag. ark. 9, 147. (1520). Boje bi mi bilo od Omirovih pisam carev se nazvati koŇuh nego od vas vsjoj zemļi car. Aleks. jag. star. 3, 251. Jeli liste od poslula Dilaver ti uĆinio, koji njegda za koŇuha dostojan ti nije bio? I. Gundulić 510. KoŇuh Ćeše udi tvoje. J. Kavanin 155. Nit' si vitez svijetla kraļa, nego smradni koŇuh. 236b. I opet koŇuh crni bud'. 269b. KoŇuh, Ćovjek, što koŇa Ćeše i sedla, i kojemu Nijemac veli 'stallknecht', a Francuz 'palefrenier'. F. Kurelac, dom. živ. 12. KoŇuh 'pferdeknecht'. Jur. pol. terminol. 692.

b. *vidi* koŇar. — U Belinu, BjelostjenĆevu, StuliĆevu rječniku.

c. Ćovjek koji lijeĆi koŇe. Svetac pakljenika priobražena u koŇuha aliti u ošlega lekara. I. ĐorĆić, ben. 111. — *vidi* i u Belinu i u StuliĆevu rječniku.

d. Ćovjek koji kroti koŇe. — U BjelostjenĆevu rječniku.

e. u naj starijim primjerima nije dosta jasno znaĆenje. Dobra Rēka i u Ćej uroĆni koŇusi koji su byli u stare kraļice. Mon. serb. 96. (1330). Sija vsa svobodi carsstvo mi ot vsēhъ rabotъ malihъ i velikihъ i vsēhъ podanъkъ, ot gradozidanija, ot soĆa, ot koŇuha, ot psara, ot povoza i ponosa. Glasnik. 24, 285. (1849). Ni da je svaĆa, ni koŇuha, ni psara, ni sokolara. 287. (1849).

2. KÖŇÜH, m. mjesno ime.

a. *vidi* u DaniĆićevu rječniku: KoŇuh, grad, kao da je u Arbanaskoj: 'hodi carъ u Arbanase na Skendera, ta že i gradъ sьzida KoŇuh'. (Okáz. pam. šaf.) 81. u drugoga letopisca 'Konuže'. G(lasnik). 10, 274. — *vidi* i KoŇusi.

b. vis u Bosni. Glasnik 22, 81.

c. prije našega vremena nalazi se zabiřeno mjesto s imenom KoŇu (jamaĆno KoŇuh, *vidi* i kod KoŇusi). KoŇu. S. Novaković, pom. 135.

1. KÖŇÜHA, f. vrsta smije, smuk. — isporodi 2. koŇušarica i koŇuštica. — Akc. se mĳeĆa u gen. pl. kōŇūhā. — U naše vrijeme u okolini dubrovačkoj. P. Budmani.

2. KÖŇÜHA, *vidi* KoŇuha.

KOŇUHAČA, *vidi* koŇuvača.

KOŇUHAR, *m. vidi* 1. koŇuh (*čovjek koji čuva, hrani, timari koŇe u koŇušnici*). — *ispoređi* koŇušar. — *U Mikafinu rječniku*: koŇuhar, koji ima pomnu od koŇa u koŇušnici, 'stabularius'; *u Belinu*: 'famiglio o garzone di stalla, stabularius' 706^a; *u Voltigijinu*: 'garzone, mozzo di stalla', 'reitknecht'; *u Stuličevu*: koŇuhar, koji ima od koŇa pomnu, 'stabularius' *iz Mikafina*. — *U Belinu rječniku ima i drugo značenje* (koŇar, kobilar): 'cavallajo e cavallaro, guida o pastore di cavalli', 'equorum pastor' 178^b.

KOŇUHCI, *vidi* KoŇuvc.

KOŇUHČIĆ, *m. (ili* KoŇuhčiči, *m. pl.?) ime mjestu u Srbiji ne daleko od Prokuplja*. — *U spomeniku xviii vijeka*. Ot KoŇuhčića Nikola. Glasnik. 49, 12. (1784).

KOŇUHOVCI, KoŇuhovaca, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu baŇolučkom*. Statist. bosn. 87.

KOŇUK, *m. koŇski liječnik*. — *Samo u Mikafinu rječniku*: koŇuk, likar od koŇa (veterinarius, medicus equorum). — *Biće ista riječ što i* 1. koŇuh (*vajda da k nije štamparska pogreška, jer stoji poslije riječi* koŇuhar).

KOŇŪSI, KoŇuhš, *m. pl. mjesno ime*.

a. *vidi u Daničičevu rječniku*: KoŇusi, KoŇuhs, mjesto gdje je Hilandar imao zemlju, međa je toj zemlji išla, do puti staroga skulanovskoga, koji grede u KoŇuhe, do međe suhedolske. M(on. serb). 264 (god. 1389—1405). nominativu mu nema potvrde, to je bez sumnje mjesto blizu Gračanice, koje Hahn, reise. 161ⁱ i na karti piše 'Konju', jer je ondje blizu i Skulanovo i Suhodol.

b. *selo u Srbiji u okrugu jagodinskom*. K. Jovanović 108.

KOŇUSINA, *f. augm. koŇ*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Ajde dočeraaj onu koŇusinu iz bara'. 'Otpusti tu koŇusinu doje u nje nek gloca'. J. Bogdanović.

KOŇUŠNICA, *vidi* koŇusina. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

1. KOŇUŠ, *m. u Stuličevu rječniku*: v. koŇar. — *nepouzdano*.

2. KOŇUŠ, *m. mjesno ime, po svoj prilici isto što* KoŇuša, *c)*. — *U spomeniku xviii vijeka*. Ot KoŇuša Stanoje. Glasn. 49, 12. (1784).

KOŇUŠA, *f. mjesno ime u Srbiji*. a) *selo u okrugu kragujevačkom*. K. Jovanović 118. — *pomišle se xv vijeka*. Selo KoŇuša. Spom. stoj. 3. (1428—1429). 6. (1456). KoŇušu. Glasnik. 21, 82. (1431). — b) *selo u okrugu podrinskom*. K. Jovanović 185. — c) *Gornja i DoŇa KoŇuša, dva sela u okrugu topličkom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 395. — *ispoređi* KoŇuš.

KOŇUŠAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u KoŇušaku. Sr. nov. 1871. 186.

1. KOŇUŠAR, koŇušara, *m. vidi* 1. koŇuh. — *Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.*: koŇušaru i koŇušare, koŇušari. — *Od xviii vijeka a između rječnika u Vukovu* ('der pferdehüter', 'custos equorum'). Dat jednomu koŇušaru tri tolora. M. Pavišić 82. KoŇu koŇušar zob krađaše. D. Obradović, basn. 74. Također ne bi velika budalaština bila, da se jedan koŇušar počme s kraljem boriti? Đ. Rapić 312. Imao je svoga ovčara, govedara, koŇušara, svinara. Nar. prip. vuk. 15. Za koŇe koŇušara. 90.

2. KOŇUŠAR, *m. planinski vuk*. Nova Gra-

diška. D. Hirc. — *Može biti radi toga što koŇe koŇe*.

KOŇUŠAREŇE, *n. djelo kojijem se koŇušari, vidi kod* koŇušariti.

KOŇUŠARICA, *f. postaje nastavkom ica od* koŇušar, *ali ima različna značenja*.

a. *vidi* 1. koŇušnica. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Držaše četrdeset ilada koŇušarica u različitim mistim, gdi mu staju (*stajahu*) koŇi podkolni oliti od koŇija, i dvanajest ilada koŇušarica koŇa od sedla. And. Kačić, kor. 224.

b. *žensko čeljade koje čuva koŇe*. u Lici. V. Arsenijević. 'Čudna e za koŇe čuvati, prava koŇušarica'. 'Eli da ja uzmem Tanasijnu koŇušaricu, koja ništa ne zna nego koŇe čuvati'. J. Bogdanović.

c. *vidi u Vukovu rječniku*: (u Lici) t. j. zmija, vide smuk (kažu da ih ima dugačkijeh preko dvanaest stopa). cf. koŇuštica.

KOŇUŠARITL, koŇušarim, *impf. raditi kao* koŇušar, *čuvati, hraniti, timariti koŇe (prelazni je glagol)*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Aj do đavola ti i tvoje koŇušareŇe, zoveš se kod koŇa, a koŇi mi eto sve žito potrl i zgazili'. 'Dobro mi koŇušari koŇe'. J. Bogdanović.

KOŇUŠARKA, *f. Motacilla alba L., neka ptica*. Strizivojna. D. Hirc.

KOŇUŠICA, *f. vidi* koŇušnica. — *Na jednom mjestu xvii vijeka, ali je jamačno štamparskom griješkom ispalo n, jer drugdje isti pisac piše* koŇušnica. Ono višne veličanstvo slazi (s) svoga pristolja u jednu koŇušicu. I. Držić 46.

KOŇUŠJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u KoŇušu. Sr. nov. 1861. 316.

KOŇUŠKA, *f. vidi* 1. koŇušnica. — *U naše vrijeme*. Do Sofija za koŇušku služi. P. Petrović, gor. vijen. 94. Dovede je do svoje koŇuške, izvede mu koŇa sedlenika. Magazin. 1863. 107.

KOŇUŠKI, *adj. koji pripada koŇusima*.

a. *u općem smislu u jednom primjeru xvi vijeka*. Likaduš biše čelnik koŇuški. Aleks. jag. star. 8, 323.

b. *koji pripada mjestu KoŇusima*. — *Od xiv ili od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (koŇušskyj, što pripada KoŇusima). Za među koŇušku. Mon. serb. 264. (1389—1405). KoŇuška (*opština u Srbiji u okrugu jagodinskom*). K. Jovanović 108. — *U istom okrugu ima i mjesto* KoŇuški Vinogradi. Niva u KoŇuškim Vinogradima. Sr. nov. 1866. 447.

KOŇUŠNA, *f. ime potoku u Srbiji u okrugu biogradskom*. L. Stojanović.

1. KOŇUŠNICA, *f. mjesto (pokriveno i zatvoreno) gdje se hrane koŇi (u nekijem primjerima kao da stoji i za druge domaće životinje)*. — *Akc. je zabilježen po Vukovu rječniku; u Dubrovniku je drukčiji*: koŇušnica. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* ('equile', 'stabulum'), *u Belinu* ('stalla di cavalli', 'equorum stabulum' 706^a), *u Voltigijinu* ('stalla di cavalli', 'pferdstall'), *u Stuličevu* ('stabulum'), *u Vukovu* ('pferdestall', 'stabulum'). Jer se ne rodi u polacah i u dvorijeh nego li u jednoj koŇušnici. M. Divković, bes. 97^a. Pojde u jednu spilu i koŇušnicu. B. Kašić, is. 8. A s lijeva se svijem široka koŇušnica carska objavi. I. Gundulić 532. Pogubi ih prid vratima od careve koŇušnice. 552. Uljeze u koŇušnicu (*ispoređi* koŇušica). I. Držić 362. A ja koŇušnice ako sam čistio, vridne po-

rodice za to sam bio. I. T. Mrnavić, osn. 141. Crkve tvoje učiniče koňa svojijeh koňušnice. J. Palmotić 291. On porođen u razrušenoj koňušnici. B. Zuzeri 34. Hala od stada i koňušnice. 194. Vidim ljepotu božanstvenu u jednoj gnušnoj koňušnici. 284. Bi mu doglašeno, da mu je doli u koňušnici kobila lijepa koňica okotila. 301. Nađe u itđi sama slugu u koňušnici. M. Zoričić, zrc. 120. Viruješ li, da se Gospodin naš uputi i porodi u jednoj ubogoj koňušnici porad tebe? Blago turl. 2, 280. Dok ukrade ključ od tavnice, od riznice i od koňušnice. Nar. pjes. vuk. 3, 124. Pa su danas turske koňušnice. 5, 504. Kobilu odmah uvede u koňušnicu. Nar. prip. vuk. 30. Namesti koňa u koňušnicu. 110. — *U metaforičkom smislu.* Zave od zloba i da je bila koňušnica gnušna u tebi, zlijeh duhova pače spila, doč ne mrzi u te s nebi. B. Betera 161.

2. KOŇUŠNICA, *f. mjesno ime.* — *Biće ista riječ što 1. koňušnica.* — *U Vukovu rječniku:* zidine u Pocerini. cf. dvorište.

3. KOŇUŠNICA, *f. nekakva trava.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Neki previjaju na glavu neku travu koja se zove 'koňušnica'. M. Đ. Miličević, živ. srb. 314.

KOŇUŠNICA, *f. dem. koňušnica.* — *U Stuličevu rječniku:* 'parvum stabulum'.

KOŇUŠNICA, *f. augm. koňušnica.* — *U Stuličevu rječniku:* 'maalum stabulum'.

KOŇUŠNIK, *m. vidi koňuhar, koňušar.* — *U Belinu rječniku:* 'mozgo di stalla, mediastinus' 501b, i *u Stuličevu:* v. koňuhar (iz Belina). — *U Šulekovu rječniku:* 'stallmeister'.

KOŇUŠNINA, *f. novac što se plaća za najam koňušnice.* — *Naćineno u naše vrijeme.* Koňušnina, 'stallgeld'. Jur. pol. terminol. 693.

KOŇUŠNE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Niva u Koňušnu. Sr. nov. 1864. 108.

KOŇUŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Koňušnici. Sr. nov. 1875. 775.

1. KOŇUŠTICA, *f. u Vukovu rječniku:* vide smuk, cf. koňušarica s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

2. KOŇUŠTICA, *f. na jednom mjestu u pisca xviii vijeka kao da znači isto što koňušnica, ili može biti uopće: odgajanje koňa.* Jestu u srebru, gojit ptice i pse lovno i koňušnice. J. Kavašin 878b.

KOŇUVA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 396. — *Vađa da bi pravi oblik bio Koňuha.*

KOŇUVAČA, *f. nekakva vrsta jabuka.* — *U Vukovu rječniku:* 'eine art äpfel', 'pomi genus' s dodatkom da se govori u Jadru. — *Vađa da bi pravi oblik bio koňuhača.*

KOŇUVCI, *m. pl. ime dvajema selima u Srbiji u okrugu topličkom:* Gornji i Donji Koňuvci. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 386. — *Može biti da je pravi oblik Koňuhci.*

KOŇUVI, *vidi Koňusi, c.*

KOŇ-ZAVOJ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Koň-zavoj. Sr. nov. 1873. 55.

1. KÔP, kôpi, *f. kopanje.* — *isporedi 2. kop.* — *Akc. je zabiježen po Belinu rječniku.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (zappamento, il zappare, 'fossio' 782b; 'zappatura', 'fossura' 783a), u Voltigijinu (zappatura, 'das auf-*

hacken'), *u Stuličevu (pastinatio, fossura).* Ne hod' vreda priko mora, ako č' sega riza i kôpi pojev trsje tve, gdi soči. M. Pelegrinović 192. Tu kop boje činješ od zime. J. S. Reljković 134. Ovu kop baš vinogradi žele. 179. Motiku mora poiskat, mučno v vinogradi kopat: komač prvu kop produra, druga se za đum doškuja. Jačke. 219. Kôp, f. kopaše vinograda: 'Kad nastane kop, tad ču ti platiti'. 'Kad bude u kop, ispomagaču ti'. Težak kôpi, koliko jedan težak za dan može uskopati na slogove: 'U mom vinogradu ima deset težaka kôpi'. M. Pavlinović. Prva kôp, upravo kopati t. j. odgrtati loze; druga kôp, raskopavati t. j. zagrtati loze. na Braču. A. Ostojčić.

2. KOP, *m. vidi 1. kop.* — *Samo u Stuličevu rječniku uz 1. kop, i u jednom primjeru xviii vijeka, gdje znači: ukop, pogreb.* Svijetli kôpi za hrabrena man su; krjepos ima grebe srjedu zvijezda gor' na neba. J. Kavašin 30b.

KÔPA, *f. rpa, naj češće u osobitom značenju: stog.* — *Akc. je zabiježen po čakavskome i po ruskome; u Vukovu je rječniku drukčiji.* — *Riječ je praslavenska, isporodi rus. kopa, češ. i polj. kopa.* — *Miklošić (etymol. wörterb. 129¹) misli da je ista riječ što něm. haufe (stošiem. hūfo. huf, staks. hōp, anglosaks. i engl. heap); to može biti, premda nije jasno, kako se uzdržalo starije k prema mlađemu germanskome h, a p je kao i u germanskome, premda bi trebalo da je b.* — *Između rječnika u Mikašinu (kopa, stog od slame, meta paleae) i u Vukovu: (u trećem izdanju) kôpa, vide stog s dodatkom da se govori u Vasojevićima.*

a. stog. Kôpa, meta foeni'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. ifstg. 27. Kôpa, stog. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

b. nasloživ kup drva, koja se upale i izgore, tad onaj kup dobivena ugla jeste 'kôpa'. Mrkopa] na Krku. I. Milčetić. Kopa, složena drva za ugljen paliti, u Samoboru. F. Hefele.

c. pet oraha na kupu zovo se 'kopa'. u Bistracu. F. Hefele.

KÔPAC, kôpca, *m. vidi kopač.* — *U jednom primjeru pisca Dubrovčanina xvi vijeka s osobitijem značenjem (vidi kopač, 1. c), a između rječnika u Stuličevu (uz kopač). Ubivši kopcem vrzi ga.* D. Zlatarić 35b.

KOPACI, *m. pl. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kopaci (kuća). S. Novaković, pom. 135.

KÔPÁČ, kôpáča, *m. čovjek koji kopa (zemlju).* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kôpáču, kôpáči.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kopač, rus. копачъ, češ. kopač, polj. kopacz.* — *Između rječnika u Vrančićevu (fossor, sarritor, vinitor), u Mikašinu (kopač, koji kopa, fossor, sarritor, pastinator, vinitor); kopač, koji dube, fossor; kopač od mrtvih, greboder, vespilo, polinctor), u Belinu (vangatore, fossor 751a; zappatore, fossor 783a; agricolto, chi coltiva i campi, agricola 54b), u Bjelostjenčevu (fossor, sarritor. 2. kopač vinogradski, vinitor, pastinator. 3. kopač, pokopić mrtvih, vespillo, polinctor), u Jambrišićevu (fossor; kopač poljski, pastinator), u Voltigijinu (zappatore, zappadore, gräber), u Stuličevu (fossor, pastinator), u Vukovu (der gräber, fossor).*

1. u pravom smislu.

a. čovjek kojemu je posao kopati zemlju, ili u užem smislu: težak koji samo kopa, ili u širem: težak uopće. Čerera nauči kopačo motikom kopati. M. Vetranić 1, 9. Tošu držala

motikam kopači. 2, 292. Ubog kopač, ki tuj po sredi staše kopajuči. D. Rašina 19^b. Ni kopač, ni kosac, ni orač ... D. Baraković, vil. 76—77. Zato za vojnika pristaje se rati, kopaču motika, rataju orati. 113. Kopači i trudnici u skupštini od letine. I. Držić 8. Nađe jednoga kopača, koji plijevjaše žito. 88. Pomagat bitje od kopača i kmeta. 268. Koji (vinograd) posadi i dade pod najam kopačem. M. Radnić 293^a. U kopača mrko noge, a bijela pogača. (D). Poslov. danič. Ne iščeš kopača ali orača. A. d. Bella, razgov. 248. Reče kopaču od vinograda. F. Lastrić, ned. 71. Vinograd koga raditelj i kopač jest otac. S. Rosa 148^b. Jeda si kopač? orač? D. Rapić 49. Koja udil kopače odbija. J. S. Reljković 291. Svi orači i kopači. Nar. pjes. vuk. 1, 112. Nit' sam orač, nit' sam kopač. 1, 511. Jovan sin pok. Vukote Stanišića. orač i kopač. Pravdončsa. 1852. 9. Nešto lakih zadobio rana, kô kad drača dokvači kopača. Osvetn. 2, 96.

b. čovjek koji u nekoj prigodi kopa zemlju ili dube jame u zemlji (vidi i u Mikašinu rječniku). Uzbuja novi zid sagradjen visoko, ukopan nizoko od trudnih kopačev. D. Baraković, vil. 56.

c. čovjek koji ukopava mrtve, greboder, grobar. — isporodi kopac. — U Mikašinu i u Bjelostjencevu rječniku.

2. u prenesenom smislu, *Corvus cornix* L., i *frugilegus* L., neke vrste vrane, *vidi*: *Corvus cornix* L., Vrana kopač ... (*Corvus cornix* L.) u Dubrovniku (*zove se*) po Vodopiću, 'bijela vrana' i 'kopač'. posljednje ime upotrebljava se oko Spljeta i za 'Corvus frugilegus'. S. Brusina, ptice hrv. srp. (nastavak). 4.

3. prezime. — Od XVIII vijeka. Dabo Kopač. Glasnik. 11, 8, 72. (1706—1707).

KOPAČA, f. pala, gvozdena lopata (za kopače), ašov. — Akc. se mijenja u gen. pl. kôpâčâ. — Samo u Belinu rječniku (gdje je gornje značenje): 'vanga, stromento noto', 'dipalium' 751^a; u Voltigijinu (gdje znači i motiku): 'zappa, vanga', 'hacke, haue'; u Stuličevu (gdje znači motiku i kfunu): 'zappa, marrone, zappone', 'ligo'.

KOPAČAC, kopačca, m. dem. kopač. — U Stuličevu rječniku: 'junior fossor'. — nepouzđano.

KOPÂČAN, kôpâčna, adj. *vidi* kopački. — U Belinu rječniku: kopačni, da zappatore', 'fossorius' 783^a, i u Stuličevu: 'fossoris more, adj.'.

KOPAČEV, adj. koji pripada kopaču. — U Vukovu rječniku.

KOPÂČI, m. pl. ime dvjema selima u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 16. 17.

KOPAČICA, f. žensko čelade što kopa zemlju, žensko prema kopač. — U Stuličevu rječniku: 'quae fodit', i u Vukovu: 'die gräberin', 'quae fodit'.

KOPAČIĆ, m. dem. kopač. — U Stuličevu rječniku: v. kopačac.

KOPAČIJA, f. djelo kopačevog, kopače. — Postaje od kopač talijanskijem nastavkom ia. — U naše vrijeme. Tožaci pomagaju jedan ili više ih u kopačiji, idu k jednomu da kopaju. V. Bogišić, zborn. 481.

1. KOPÂČINA, f. augm. kopača. — U Stuličevu rječniku: 'rude bipalium'.

2. KOPÂČINA, f. što se plaća kopaču za kopače. — U naše vrijeme. Kopačina plaća se po 2 groša na dan. V. Bogišić, zborn. 479. Kopačina, trošak za kopače. u naše vrijeme u Makarskom primorju: 'Koliko si platio za kopačinu?' M. Milas.

KOPAČKA, f. nekakav strug. I. Stojanović. KOPÂČKI, adj. koji pripada kopačima, koji je kao u kopača. — U Belinu rječniku gdje ima samo adverbijalni oblik: na kopačku i ado. kôpâčki 'da zappatore, avver.', 'fossorie' 783^a; i u Stuličevu: v. kopačan.

KOPAJKOŠARA, f. ime selu u Srbiji u okrugu kneževačkom. K. Jovanović 112.

KOPAJKOŠARSKA RIJEKA, f. mala rijeka u Srbiji. (Toponica) prima Rašinački potok i Kopajkošarsku reku. M. D. Miličević, srb. 780. kralj. srb. 8.

KOPAJNICA, f. ime selu u Bosni u okrugu Dohe Tuzle. Statist. bosn. 92.

KOPALICA, f. vrijeme za kopače. — U naše doba u Istri. Kôpalica, 'tempus fodiendi'. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. iftg. 55.

KOPALO, n. oruđe za kopače zemlje (uopće). — U naše vrijeme u Lici. 'Balo i kopalo u ruke, pa se ne boj gladi'. J. Bogdanović.

1. KOPAN, kôpna, adj. ima različita značenja koja su u nekoj svezi među sobom. *vidi* kopno i kopneti.

a. koji je na kopnu (na suhoj zemlji), koji pripada kopnu. — Između rječnika u Voltigijinu (kopni, 'continentale, terra ferma', 'festes land') i u Stuličevu ('terrestris'). Nasliđovali su nega kopnim putem. Ant. Dalm., nov. tešt. 21^b. matth. 14, 13. Gotove su u primorju lađe a ni kopni puti nezaprti. Osvetn. 5, 134. Pričuivnici kopne i pomorske vojke. Zbornik zak. 1867. 130.

b. koji se lako kopa (o zemlji). — U jednom primjeru XVIII vijeka. Dotle zemlja već gotova čeka, dosta kopna, lagana i meka. J. S. Reljković 268.

c. na kojemu nema snijega. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('schneelos', 'ubi solutae jam sunt nives'). Ponesoš g' u Primorje kopno. Pjev. crn. 28^b. 'Hvala Bogu, jutros nam osvanu sve poje kopno'. 'Zima nam je skoro sva kopna'. J. Bogdanović.

2. KOPAN, kopni, f. *vidi* kopno. — Samo na jednom mjestu XVIII vijeka. Dubrovnika ruina ravan triju rijeka Adriji šale dobrovoljan harač davan, da bi od nega stala daje, i da ne bi valim sila na n iznenad navalila, priblihavkom svoje kopni i rijeke iste ogorčala. J. Kavašin 285^b.

KOPÂNI BRĀJEG, m. mjesno ime. — XIV vijeka. — *Vidi* u Daničeviću rječniku (kod kopati): selu je 'Trěbzič' s Dosuđem išla među, u Koppanni Brăg na blatâ'. M(on. sorb). 95. (1330).

1. KOPANICA, f. neka biljka. Kopanica (repa), Brassica napus rapifera Metzg. (Sabljar). B. Šulek, im. 155.

2. KOPANICA, f. mjesno ime. Kopanica mala i velika, dva sela u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 120.

KOPÂNĀ CĒR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskom. Niva zovoma Kopanicer. Sr. nov. 1864. 547.

KOPAN, m. *vidi* kopaňa. — XVIII vijeka u dva pisca Slavonca. Opet se friško na stari kopaň hoće povratiti. D. Rapić 450. Za to kopaň uz pčele pribiva. J. S. Reljković 284. Dugi kopaň koji vodu prima. 293.

KOPAŇA, f. alveus, magis, suđ izduben iz jednoga komada drva, može biti i veći (n. p. za miješanje tijesta), ili manji (za piće ili za jelo, kao sdjela), *vidi* i korito. — Akc. se mijenja u gen. pl. kôpâňâ. — Postaje od kopati. — Od xv

vijeka, a između rječnika u Belinu (madia, specie di cassa dove s'intride la pasta per far il pane' mactra' 450b), u *Bjelostjencevu* (aqualiculus'; kopaŃa iz koje mošt z proše van curi lacus torcularius'), u *Jambrešićevu* (linter'), u *Volti-gijinu* (madia per intridervi pasta' backtrog'), u *Stulićevu* (madia, gramola, cassetta, vazo in cui s'impasta il pane e si lavano i piatti' mactra, arcula, concha'), u *Vukovu* (eine hölzerne schüssel', scutula, scutra', cf. zdjela). Ležahu masuri rast-
trkom i sture, kopaŃe, tajuri, kotli ter prsure. M. Marulić 255. Ostaje zgora zjat kopaŃi pri-
klada (o korabfi). Đ. Baraković, vil. 278. Id' odatle, crni Bugarine! da s' donio bugarsku ko-
paŃu, ako bih ti i usuo vina; za te nisu čaše pozlaćene. Nar. pjes. vuk. 2, 143. Punu kopaŃu prosa. Nar. prip. vuk. 160. Žena metnu u tri kopaŃe brašna. Vuk, luk. 13, 21. Planina pa-
štrovska leži kao kopaŃa među dvije kose bre-
gova. S. Ľubiša, prip. 29. KopaŃa, conca' na Rijeci. F. Pilepić. KopaŃa (mulde') i korito (trōge') dolaze u prometu. Zbornik zak. 1853. 89b. KopaŃa, scutra, alveus'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftg. 49.

KOPAŃANI, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vranškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 806.

1. KOPAŃE, n. *vidi* kopaŃa. KopaŃe, ime koritu iz česa krmci žderu. u Prigorju. u Po-savini. F. Hefele.

2. KOPĀŃE, n. *djelo kojijem se kopa*. — *Stariji su oblici kopanje i kopanje*. — *Između rječnika u Mikafinu* (kopanje), u *Belinu* (kopanje, zappamento, il zappare' fossio' 782b), u *Bjelostjencevu*, u *Jambrešićevu*, u *Stulićevu*, u *Vukovu*, u *Danićevu* (kopanje, fossio'). Da ne rabotaju nijedne rabote careve, ni oranija ni kopanija. Glasnik. 15, 907. (1348?). Ki (ludi) kopanjem trudnim Ćine čine plodit. D. RaŃina viš. O raznom kopaŃu i gnojeŃu vinograda. P. Bolić, vinod. 1, 12. Sahraniše ko je za kopaŃa. Osvetn. 8, 128.

KOPĀŃICA, f. dem. kopaŃa. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu*: 1. dim. v. kopaŃa. — 2. (u Crnoj Gori) vide valja. (Isus na zadnoj večeri) vlija vodu v kopaŃicu. Korizm. 91b. KopaŃica, mactra'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. iftg. 55.

KOPAONIK, m. planina u Srbiji u okrugu kruševačkom. M. Đ. Milićević, srb. 703—705. — *Postaje od kopati* (*vidi* naj zadnji primjer). — *Između rječnika u Vukovu* (planina u Srbiji). Jedan majdan u Kopaoniku, drugi majdan Rudnička planina. Nar. pjes. vuk. 2, 204. Kopaonik je istina dobio ime od toga što su u Ńemu od vajkada kopaŃe rude'. M. Đ. Milićević, srb. 710.

1. KOPAR, kōpra, m. Anethum graveolens L., neka biljka. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. koprŃ, rus. копѣръ (kopŃ, ukopŃ), češ. kopr, pol. kopr, koper*. — Miklošić (etymol. wörterb. kod kopŃi i kop-2) misli da je od korijena kop (rus. копѣ, češ. kop, dim), dimiti se, u širem značenju: gñiti, pa i udarati, voñati (nslav. gnoj se kopi, da se dim vidi); ali može biti da je došlo od grč. κάππαρις (lat. capparitis) premda ovo znači drugu biljku (*vidi* 2. kapara i kapra). — *Između rječnika u Mikafinu* (kopar, trava od voña, anethum'), u *Belinu* (aneto, pianta simile al fenocchio' anethum' 80a), u *Bjelostjencevu* (kajkavski koper, anethum'), u *Volti-gijinu* (aneto, erba' dille'), u *Stulićevu* (kopar, trava mirisna, anethum'), u *Vukovu* (dill', Anethum graveolens Linn'). [cf. mirođija]. Među kopar da se slože

višto (*krastavci*). J. S. Belković 320. Metvicu, kopar i ruticu. B. Leaković, gov. 159. Kopar, slov. kopr, kopre, eslav. копѣръ, rus. копѣръ, ukopŃ. bug. kopar, češ. kopr, pol. kopr, koper, luž. koprik: anita, feniculus, maratrum (u mletačkom rukopisu), anetho (u sišskom rukopisu, Durante), Anethum graveolens L. (Vodopić). B. Šulek, im. 155.

S nekijem pridjevima znači druge biljke:

a. kopar divji, Ammi majus L. — *Između rječnika u Stulićevu* (kopar divji, trava, ammi'). Kopar divji, ammi (Kuzmić, Aquila-Buč, Stulli), meo (Bartulović, Aquila-Buč), Ammi majus L. (Alschoinger). B. Šulek, im. 155.

b. kopar slatki, *vidi* morač i motar. — *Između rječnika u Stulićevu* (kopar slatki, v. morač). Kopar slatki, 1. Foeniculum officinale All. (Stulli); 2. (motar), crtamo (Kuzmić), Crithmum maritimum L. B. Šulek, im. 155.

2. KOPAR, Kōpra, m. grad u Istri, isprva Aegida (lat. Capris), *poslije* Justinopolis, *još* poznije Caput Istriae, tal. Capodistria, nslav. Koper. — *Postaje od lat. Capris, od čega može biti da postaje i poznije Caput Istriae i Capodistria, premda bi caput moglo značiti: glavni grad*. — U našem se je-
ziku javlja od xv (?) vijeka, a između rječnika u *Volti-gijinu* (Capodistria, città', Capodistria'). 1472 pridohu prvi T(u)rki va tu deželu pred Koper. Mon. croat. 320. (1476 ili doznije). Koper, grad u Istriji. P. Vitezović, kron. 47.

KOPARAC, koparac, m. neka biljka (uprav dem. 1. kopar). Koparac, Bunium bulbocastanum L. (Novak). B. Šulek, im. 155.

1. KOPARAN, koparna, adj. koji pripada kopru, koji je naćen od kopra. — U *Stulićevu rječniku*: ex anetho'. — nepouzdano.

2. KOPĀRAN, m. *vidi* koporan. — U naše vrijeme u Bosni. Nošna je devojaka razlićna od ženske, one nose dimije, (koparan) kratke ha-
ljine. (u Sarajevu i okolini). V. Bogišić, sborn. 129. Koparan sav vezem. Bos. vila. 1887. 135. Kad obuču čohani koparan. 1889. 2. Ispod koparana viriše svileni tenefi. 243.

KOPĀRANA, f. *vidi* 2. koparan. Po šipkama svileni rukavi, a po Ćima koparana zlatna. Nar. pjes. hōrm. 1, 156.

KOPĀRĀNE, n. *djelo kojijem se kopara*. — U *Vukovu rječniku*.

KOPĀRATI, kopārām, impf. u *Vukovu rječniku*: vide čepŃati s dodatkom da se govori u Risnu. — isporodi koporati.

KOPARĆINA, f. biljka (postaje od 1. kopar). Koparćina, Peucedanum L. (Durante, u sišskom rukopisu). B. Šulek, im. 155.

KOPAŠNICA, f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu niškom. Velika i Mala Kopašnica. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 122—123.

KOPATEL, m. čovjek koji kopa. — Samo u *Stulićevu rječniku*: v. kopao.

KOPATI, kōpām, impf. fodere; sarrire, pastinare itd., *dupsti* čim tvrdijem i oštrijem nešto mekše; zemļu raditi motikom, lopatom, kľanom itd. — prvo je značenje šire od drugoga, ali ipak ne znam, koje je starije. — u nekijem slučajevima čini se da se shvaća kao imperfektivni glagol prema složenima iskopati, ukopati, zakopati itd., te znači što i iskopavati, ukopavati itd. (imperfektivni je oblik u složenijih glagola -kopavati, a ne -kapat). — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. kōpajŃ, u aor. kōpāh (osim 2 i 3 sing. kōpā), u ger. praes. kōpajŃŃi, u ger. praet.

kópávši, u part. praet. act. kópao; u ostalijem je oblicima onaki kakí je u praes. 1 sing. — *Riječ je praslavenska (s oba značenja), isporodi staslov. kopati, rus. копати, češ. kopati, polj. kopać, pa i lit. kapoti i stprus. kopt. — Radi postaća može se isporučiti grč. κόπτω, udarati. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka ima i praes. kópjem (isporuči naslov. kopam i kopljem, polj. kopam i kopję): Kopje jamu. M. Kuhačević 86. Ki kom jamu kopje, ta sam u nju pade. 141. — Između rječnika u Vrančićevu (fodere; pastinare; sarculare; sarrire'), u Mikalínu (fodio, sarculo, sarrio, occo'), u Belinu (zappare', fodio' 782b), u Bjelostjencevu (kopam, fodio, sarrio, sarculo'. 2. v. dubem. 3. kopam vinograd, poje, pastino'. 4. prekapam, repastino'. 5. kopam kopitom kot koš, scabo'), u Jambrešićevu (kopam, fodio'; kopam poje, pastino'), u Voltigijinu (zappare, vangare, scavare terra', hacken, aufhacken'), u Stulčićevu (fodere, sarrire, pastinare'), u Vukovu (graben', fodio': kopati kukuruza, vinograd, kupus itd.; kopati trice, nährisches zeug treiben', nugari'), u Daničićevu (fodere').*

1. aktivno.

a. objektat je zemlja.

a) raditi zemlju oruđem za to sposobnijem (motikom itd.).

aa) isriče se objektat (zemlja, vinograd, ledina, niva itd.). Vinograd, vsak da kopa. Mon. serb. 98. (1830). Ne htješe tuđe zemlje uzorane i naredjene kopat. D. Rašina 1x. Težak ki sva lita gre nje kopati, ne hoće vik žita nezrila zbirati. 141b. Da kopate zemlju, da sadite loze. D. Bašić 248. Nek devojke sitan vezak vezu, udovice tanku pređu pređu, a junaci ledinu kopaju. Nar. pjes. vuk. 1, 487. Kopaj mene dovet vinograda. 2, 169.

bb) nije isrečen objektat, ali se ima u misli. Kopati ne mogu, prositi stidu se. N. Rašina 152b. Inc. 16, 8. Orati i kopati. Zborn. 164a. Ubog kopač ki tuj po sreći staše kopajući. D. Rašina 1xb. Ki način prav na svit pastirom hotje dat za orat, rezat, sadit, sijat, žnet i kopat. 135b. Kopa, duba, ore. D. Baraković, vil. 41. Striz', sij, kopaj sad, težače! J. Kavašin 468b. Potribnito je kopati duboko za usaditi loze. A. d. Bella, razgov. 61. Ja niti znam orat ni kopati. F. Lastrić, od' 252. Zemlje ima dosta puste, i šikare dosta guste: jer se indi lin ne sgrti, te ne kopa? V. Došen 218a. A kućani oru i kopaju. M. A. Relković, sat. 13a. Neg znoj tira kopajuć motikom. L2a. Orući i kopajući u dan svetčani. M. Dobretić 238. Nit' umijem orat ni kopati. Nar. pjes. vuk. 4, 289.

b) u ovom primjeru stoji kao imperfektivni glagol prema iskopati (kopajući isdusti jame za grobove). Kopa nima tvrdu ledinicu, sve ih redom pokopala lijepo. Nar. pjes. juk. 84.

c) i u ovom primjeru kao kod b) nije upravo značenje: raditi zemlju, nego na kakvu mjestu dupsti jamu kopajući. Namiri se na jedan kup kamenja, i kopajući ondi, dočeše fratar niki, ondi kopajući najdohu tri grobe. F. Glavinić, cvit. 258a.

d) udarati nogom po zemlji, kao motikom kad se kopa. aa) često o konju (osobito kad bi htio hoditi, trčati, te nemiran stoji na mjestu). — Između rječnika u Belinu (raspare, percotere) la terra con piedi d' avanti come fanno i cavalli' scabo' 607b). Bucfal mnogo ršaše i nogami zomlju kopaše. Aleks. jag. star. 3, 827. Kopiti pod sobom zemlji kal kopaju. D. Baraković, vil. 395. A ja konić žedan, gladan, kopam zemlju do kolena. Nar. pjes. vuk. 1, 454. Tu se dogat

boju osjetio, pa prvijem zakopa nogama, nogam' kopa, a ušima striže. 4, 229. Pred čadorom šarac nogom kopa. Nar. pjes. juk. 74. — bb) o čelađetu, kad se račeno pri smrti kopca ležeći na zemlji. Osta Vilip nogom kopajući. Nar. pjes. vuk. 2, 855.

b. objektat je što drugo nego zemlja, te se shvaća (u prenesenom smislu) da se ono dubje kopajući (kao zemlja). Al' tko sdilu naglo kopa, sdila nega i zakopa. V. Došen 175b.

c. objektat je ono što postaje kopanjem (n. p. jama), te se kopati može shvatiti kao imperfektivni glagol prema iskopati, 1, a, a). Gdino se pak staju sa Turci, kino rih da jame kopaju protiv nim na pospih. H. Lucić 272. Vrani se konji igraju, pod sobom jame kopaju. Nar. pjes. vuk. 1, 803. — Deli će ih Nina naimati, da kopaju endek oko grada. Nar. pjes. juk. 63. — Stane kopati meterize. Vuk, dan. 3, 194. — Dali tamni on grob kopa, da kriposti sve pokopa. V. Došen 185b. Kopajte mi raku u polju široku. Nar. pjes. vuk. 1, 893. — Aleksandar vodovaju po sridi vojski kopati zapovida. Aleks. jag. star. 3, 263. Dubite i kopajte jame iliti bunare. And. Kačić, kor. 252. Bunar pkraj rijeke kopati. Nar. posl. vuk. 30. Studence iskopane, kojih nijesi kopao. D. Daničić, 5mojs. 6, 11. — U metaforičkom smislu. Koji jamu kopa u nju se ukida. Zborn. 8a. Sebi al' čovjek jamu kopa istuće zlato. J. Kavašin 56b. Jedan drugoga zlobi, ter pod nim jamu kopa. J. Banovac, pripov. 119. Zao čovek s tobom jede i pije, a jamu ti kopa. Nar. posl. vuk. 85. Ko drugomu jamu kopa, sam će u nju pasti. 137. Oni ki drugom grob kople, sam se prez milošće u takov zakopje. M. Kuhačević 188.

d. kao imperfektivni glagol prema iskopati, 1, a, b). Noktmi oči mi kopaju. I. Grlić 265. Da kopamo mermera kamena. Nar. pjes. vuk. 2, 201. Kopat glistine ili crvi, skrišnice ili kučke znači vadit iz kala glistine i kučke. L. Zora, rib. ark. 10, 352.

e. sepelire, objektat je mrtvo čelađe, mrtvac, shvaća se kao imperfektivni glagol prema ukopati, zakopati. Gdje budeš me kopati. M. Vetranić 2, 73. Umro je vaš Radat, pođte ga kopajte. N. Nalešković 1, 192. Kako kopahu onih koji on činaše ubijati. F. Vrančić, živ. 24. Jeli mrtve pratio do grobja i kopao? M. Divković, nauk. 208b. Da kopa mučenike. I. Ančić, vrat. 56. Pusti neka mrtvi kopaju njihove mrtve. M. Radnić 431b. Pusti neka mrtvi kopaju mrtve. J. Filipović 3, 226a. Kad bi mrtve kopat stali. V. Došen 150b. Kad ste kopali onega mrca. D. Bašić 292. Kopajući mrtve. And. Kačić, kor. 278. I tako živi tija dok ne obori onu crkvu, u kojoj bijau skupiti Filisteji, i tako satrvši svoje neprijatele, satr i sebe istoga, kopajući nih ukopa i sebe nesričnoga. D. Rapić 137. Ne kopaj me, neno, gdje se meit kopa. Nar. pjes. vuk. 1, 260. Kopaju jedno do drugog. 1, 812. A krenuše braću da kopaju, no im ne da kopat Bjelopavlić. 4, 124. Baš kad baba kopaše Ivana. Ogled. sr. 5. Umro Jovo jedini u majke, ne dala ga stara mila majka, ne dala ga u groble kopati. Nar. pjes. vil. 1868. 446. — U metaforičkom smislu. Stvari zle tjeraju nas od slave i kopaju nas u paklu. M. Radnić 86a. Ona žive kopat rade, kad glas dobar njihov smrda. V. Došen 139b. Kog' od tmine i ne vidi, u koju ga zloća kopa od poroda do pokopa... 134b.

f. s objektom trice, u prenesenom (metaforičkom) smislu. Ne kopaj trica! (Prodi se besposlice i budalaštine). Nar. posl. vuk. 201. Bog

boguje, a dušmani trice kopaju. (Kaže se, kad tko iz zlobe, iz pizme i zavisti koga ogovara, komu jamu kopa; kad tko koga ozloglasuje, dušmanski se prama komu ponaša; kad tko komu zasijeda, te kuje spletke i nastoji, kako bi naškodilo). Nar. posl. stojan. 30—31.

g. funditus perdere, pessum dare, u *prenesenom smislu*, shvaća se kao *imperfektni glagol prema iskopati*, 1, b, raskopati. I (*paša*) žiže i kopa s reda: iskopa' je nas... i to što je ostalo ne hoće ostavit. Starine. 10, 22. (*god.?*). Kutni lupež kuću kopa. Nar. posl. vuk. 164. Ne kopaju domove sveci, no zloča i suevjera. S. Lubiša, prip. 246.

h. u *prenesenom smislu*, *objekat je čelade*; značenje je mučiti (*kad čelade hlepi da što sazna, ili uopće što želi*). Nikad opet (*mudri*) ne prisegnu pravi uzrok iz temelja, da ne kopa dalje žela. V. Došen 262a. Ali ga opet stane kopati, šta bi to bilo u tome podrumu. Nar. prip. vuk. 24.

i. u *jednom primjeru XVIII vijeka kao da znači: istraživati što do dna*. U svem znaću prihitaju sve redove kerubini, er otajna Božja znaju i što on misli al' procini; pripovjedit al' vijek neće kopa'uć svaka i mučće. J. Kavašin 502b.

2. *pasivno*. Nit' orato nit' je kad kopato (*poše*). Pjev. crn. 229a. Kora bijela sužanjskijem suzam nekuhana i krvavim znojem nekopana. Osvetn. 2, 70.

3. *sa se, pasivno*.
a. *vidi* 1, a, a). — U *jedinom primjeru bez subjekta*. Kud' se ni wre ni kopa. Mon. serb. 95. (1380).

b. *vidi* 1, a, b). Govorene kad to svrši, zapovidi da se kopa tvrda zemlja... ter izkopa križ Isusov. And. Kačić, razg. 17b.

c. *vidi* 1, c. Potok da se kopa, i voda navaja cio suše i potopa, kako se gdi zgaja. H. Lucić 286.

d. *vidi* 1, d. S kojijem trudom kopa se zlato iz dubocijeh ruda? I. M. Mattei 303.

e. *vidi* 1, e. Telo neka bi pokopano v grobi, v kom se popi užahu kopati. Transit. 258. Jedno poje gdi se budu kopati stranni. Korizm. 95a. U zemlju živ kopat se ne mogu. M. Vetranić 1, 154. Počnu mu tad... kopat se pridrazi. N. Dimitrović 31. Mrtvi se svejer kopaju. P. Radović, ist. 49. Uzeše dakle tilo Isusovo i zaviše ga platnom s mirisanjem, kako običaj jest Žudijom kopati se. L. Terzić 31. Isus bi ukopan po običaju po komu se onda ljudi izvrstili među Žudijam kopahu. J. Filipović 1, 103b. Zašto se samo mrtva tlesa stavljaju u grob i kopaju. F. Lastrić, od' 180. Mogu li se u noj (*crkvi*) kopati tlesa redovniška? Ant. Kadčić 22. Ovde su se kopali kraji. Norini 37. Kad umire pod prsten devojka, ne kopa se u to novo groblje. Nar. pjes. vuk. 2, 23. Kad umru, kopaju se ovde. Pjev. crn. 47a. De ko mre onde se i kopa. Nar. posl. vuk. 75. Nanese ga put pokraj jedne crkve de se Hrišćani kopaju. Nar. prip. vuk. 122. Paštrovići se svi kopaju pod četiri manastira. Vuk, nar. pjes. 1, 91. Mrca obuku kao Turci kad se kopaju. V. Vrčević, igre. 51. Rudničani u Srbiji, pokazujući svoje groblje, reći će: 'Mi se tu kopamo'. I. Pavlović.

KOPCA, f. dem. kob. — U *naše vrijeme u pjesmama, a između rječnika u Vukovu (s primjerom: Dobra ga je kopca sukobila)*. Dobra kopca sukobila Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 357. I neg još kopca snađe. B. Radičević (1880) 275.

1. KOPČA, f. *vidi* kovča. — Tur. gopča. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikafinu

(kopča, ažulica, 'phibula, ansula') gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* (fibbia, 'ansula' 313b), u *Bjelostjencevu* (kopča, petla fibula, ansula'), u *Jambresičevu* (fibula'), u *Voltigijinu* (asola, fermaglio, 'heftchen'), u *Stuličevu* (fibula ad unci formam'), u *Vukovu* (vide kovča; kopče, f. pl. vide kovče). Zakle se, da ni dlačice ni kopče od sviju ne će uzeti. E. Pavić, ogl. 31. S dvima ji kopčama zakopčavaše. 146. Budući da svaka zla prigoda jest veliko dugme i jaka kopča. D. Rapić 364. Teško tome ko pameti nema!... a kopčama na krivim nogama! Nar. pjes. vuk. 1, 513. Udari se po kolenu rukom, čisti skerlet na kolenu puče, zlatna kopča na desnom rukavu. 2, 303. Otpadaju kopče sa čakširah. Pjev. crn. 6b. Na kojim su kopče dumišljije. Nar. pjes. juk. 166. A na noge kopče i čakšire. Bos. vila. 1892. 15. Toke. kopče i ostalo srebro i zlato na haljinama i na oružju. Vuk, nar. pjes. 1, 69. Da otpusti one Turke koje je Velko povatao, i da im ne bi jedna kopča poginula. Djelovod. prot. 143. Načini kopče od zlata. D. Daničić, 2mojs. 28, 13. Nose dolame, toke i kopče. S. Lubiša, prip. 8. Neki izvade toke a neki kopče... Kopče se nose na nogam, a toke na prsij. Pravdonoša. 1851. 21. A o pasu smrali kopče, pobro, kao dlanovi. M. P. Šapčanin 1, 105. Kopča, mech. 'ohse, őse', limena kopča, arch. 'heftblech'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KOPČA, m. *prezime ili muški nadimak XVIII vijeka*. — Biće ista riječ što 1. kopča. Živko Kopča. Glasnik. II, 3, 80. (1706—1707).

KOPČALICA, f. kao put načinjen samijem stopama kroz debeli snijeg. — *isporedi* kopčati. — U *naše vrijeme*. Na kopčalicu t. j. stopu u debelu snijegu, gdje i ti nogu stavljaš onuda prohode, što se zove kopčat po kopčalicah. F. Kurelac, dom. živ. 49. 'Eli prtina dobra do Gospića?' 'Ma nije ništa, nego ona vratirja kopčalica, gledaš ka'š š dom vrat ulomiti ili nogu slomiti'. J. Bogdanović.

KOPČAŃE, n. *djelo kojijem se ko kopča, vidi* 1. kopčati se. — U *Vukovu rječniku*: 'art kinderspieles mit knöpfen', 'ludi genus'.

1. KOPČAR, kopčara, m. *čovjek koji gradi kopče*. — U *Bjelostjencevu rječniku*: 'fibularius'; u *Jambresičevu*: 'fibularius'; u *Stuličevu*: 'uncorum opifex'.

2. KOPČAR, kopčara, m. *vidi* kovčar. Kopčar, tech. kukac, 'haft, hefte, kleiderhaft', frc. 'agrafe', egl. 'hook', tal. 'uncinollo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOPČARICA, f. *žensko čelade što gradi kopče*. — *isporedi* kopčar. — U *Bjelostjencevu rječniku*: 'fibularia'.

KOPČAST, adj. *nalik na kopču*. — *Načineno u naše vrijeme*. Organi... kopčasti. J. Pančić, bot. 26.

1. KOPČATI, kōpčām, *impf.* zakopčati. — *Akc. se mijena u praes. 1 i 2 pl.*: kopčāmo, kopčāte, u *aor. 2 i 3 sing.* kōpčā, u *part. praet. pass.* kōpčān. — U *Voltigijinu rječniku*: 'affibbiare', 'einschnallen, einheften'.

2. KOPČATI, kōpčām, *impf.* gasiti po snijegu, *vidi* prvi primjer kod kopčalica. — *Akc. je kao kod* 1. kopčati. — *Valja da ne postaje od kopča, nego nekako od kopati, može biti kao diminutiv*.

1. KOPČATI SE, kōpčām se, *impf.* u *Vukovu rječniku*: (u Hrvatskoj) bacati puce (dugme) ili 'kopču' u jamicu 'knöpfenspielen (ein kinderspiel mit knöpfen)', 'nodulis ludere'. — *vidi* i: Od tud (od igre kopčanja) i progovoraše: 'Makar se i

glavom kopčao', und sollte ich mein Leben einsetzen'. F. Kurelac, dom. živ. 49.

2. KOPČATI SE, *kopčâm se*, *impf. coire* (dicatur de canibus et de gallinis). — *Akc. je kao kod 1. kopčati.* — *Po svoj prilici postaje od kopča.* Psi se kopčaju. F. Kurelac, dom. živ. 45. Kokoši se kopčaju. 52.

KOPČAV, *adj. koji pripada kopči.* — *U Stulićevu rječniku:* 'ad fibulam pertinens'. — *nepouzđano.*

1. KOPČE, *f. pl. vidi kopča i kovča.*

2. KOPČE, *kopčeta, n. vidi kopča.* Zape moje kopče od rukava sa našinu struku od đerdana. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

KOPČEG, *m. vidi kovčeg.* — *U nekijeh pisaca XVII i XVIII vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kopčeg, skriha, arca, cista, capsa'), u Belinu (forziere, cassa, che ha il coperchio tondo, arca camerata 826b), u Stulićevu (arca, capsa, capsula'). U kopčegu od olova zatvoreno. B. Kašić, per. 140. Najdi skrovnicu kopčega otaj-noga. I. T. Mrnavić, mand. 48. I kopčega kad nanese ... V. Došen 75a.*

KOPČENE, *n. djelo kojijem se kopči.* — *U Jambrešićevu rječniku.*

KOPČEVAC, *Kopčevca, m. mjesno ime, (kaj-kavski) Kopčevac, selo u Hrvatskoj u šupaniji sagrabačkoj. Razdijel. 64.*

KOPČEŽAC, *kopčeža, m. dem. kopčeg.* — *U Stulićevu rječniku:* 'aroula, capsula'.

KOPČEŽAR, *m. čovjek koji gradi kopčege.* — *U Stulićevu rječniku:* 'arcarum, capsarum opifex'.

KOPČEŽIĆ, *m. dem. kopčeg.* — *U Mikaljinu rječniku:* kopčežić, skrihica, 'scrinium, arcula', i u Stulićevu: v. kopčežac.

KOPČEŽITI, *kopčežim, impf. graditi kopčege (kovčegu); metati, stavljati (što) u kovčege.* — *U Stulićevu rječniku:* 1. 'arcas conficere'. 2. 'in arcas condere'. — *nepouzđano.*

1. KOPČICA, *f. dem. kopča, vidi kovčica.* — *U Belinu rječniku:* kopčice, 'uncinelli', 'uncinuli' 778a; u Bjelostjenčevu: kopčica, petljica, 'minor fibula, ansula'; u Stulićevu: 'exigua fibula ad unci formam'; u Vukovu: dem. v. kopča. — *U osobitom značenju:* Kopčice, ženske nauške. Krivaja u Slavoniji. D. Hirc.

2. KOPČICA, *m. prezime ili muški nadimak.* — *ispoređi 2. Kopča.* Živko Kopčica. Glasnik. II, 8, 77. (1706—1707).

KOPČIĆ, *m. prezime i mjesno ime.*

a. prezime. — *Pomiñe se od XVI vijeka. Mi, Jandrijaš Kopčić od Pokupja, špan crikve blažene dvice Marije od Topuska ... Mon. croat. 331. (1566). — Od Kopčića Vladislava. J. Kavañin 231a. — Kopčić od Rame, sada su Turci. And. Kačić, razg. 187b. kor. 453. Polegla je bjelica šenica od Kopčića (jeli mjesto ili prezime?) do begova dvora, žnijeve je Kopčića robiña. Nar. pjes. vuk. 1, 457. Kad to čula Kopčića kaduna ... 1, 458. Žalost čini Kopčić alaj-bego. Nar. pjes. herc. vuk. 224. Svome pobri, Kopčić-Gaferbegu. Nar. pjes. juk. 582. Niže sela (Varvare) stvje kuće i gamija bēga Kōpčića. F. Jukić, zemljop. 37. — Kopčić. Schem. zagr. 1875. 223.*

b. ime dojmata selima u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 71. 72. — *Boje u množini Kopčići kao što je na drugijem mjestima, vidi za prvo: Turci u Prozoru, Kopčićima i drugim selima. F. Jukić, zemljop. 37. U selu Kopčići gde*

žive begovi tog imena. T. Kovačević 50. Kopčići. Schem. bosn. 1864. 48. — *za drugo:* Kopčići. T. Kovačević 84.

KOPČIČEV, *adj. koji pripada Kopčiću (vidi Kopčić, a). Moba Kopčićeva. S. Milutinović u Pjev. crn. 94b.*

KOPČITI, *kopčim, impf. zakopčiti.* — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. kōpči).* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* k-pčim, zapetljavam, 'fibulo, confibulo, infibulo, fibulas conjungo, fibulam fibulae adjungo, fibulas necto'; u Jambrešićevu: kopčim, 'fibulo'; u Stulićevu: 'fibulare'. — *Kao da je ista riječ, ali u prenesenom smislu:* Kopčiti (u Zagorju) koga, smetati u čemu. M. Pavlinović.

KOPČITI, *kopčim, impf. curvare, kriviti, iskrivljavati.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. kōpčāh, i u part. praet. pass. kōpčēn; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kōpči.* — *Nepoznata postać, isporodi kobacati.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani), a između rječnika u Stulićevu.*

a. aktivno. — *U Stulićevu rječniku:* kopečiti vratom komu, v. zakopčiti.

b. sa se, refleksivno, u prenesenom smislu. — *U Stulićevu rječniku:* kopečiti se od straha, v. senčati.

KOPEJKA, *f. rus. копейка, ruski sitni novac (po sto u rublju).* — *U pisaca našega vremena. U Rusiji uzeće se za onu stavku po 3 kopejke srebra od pisma. Zbornik zak. 1866. 39. — I po ruskom izgovoru kopejka. Igrali smo se na kopejku vista. Bos. vila. 1896. 295.*

KOPELIŠĆE, *n. mjesno ime.* — *Oblik je čakavski, po štokavskom govoru bilo bi Kopenlište. — U spomeniku XII vijeka. Odb. Mirkova do Kopenlišće vse. Starine. 13, 209. (1185, u prijepisu god. 1250).*

KOPERTA, *f. zavrtak pisma, tal. coperta.* — *U knizi našega vremena. Primili (smo) sva pisma koja nam je u koperti zavijena poslao. Djelovod. prot. 220.*

1. KOPICA, *f. nazuvak, obojak; dokošenica; tanka crepljica. ovo je treće značenje sumñivo: u sva tri rječnika ima lat. 'soccus', a u dva prva ima i tal. 'scarpetta'; ali u ovima tumačeno je u drugijem jezicima. impilium; socken; kapca, po čemu bi odgovaralo samo naj prvo značenje. — Po postaću je dem. kopito, isporodi češ. kopytce, pustena čizma, vidi i ortografiju u prva dva rječnika. — U ženskom rodu (u češkome je srednjega roda) nahodi se naj prije u rječnicima: u Vrančićevu (kopica, 'kopitca', lat. 'soccus'; tal. 'scarpetta'; nem. 'socken'; mađ. 'kapca'), u Mikaljinu (tanke postole, kopitce, 'scarpetta sottile', 'soccus, pedulae (sic), impilium'), u Jambrešićevu (soccus'). I da mužu kopicu potpletu. (u Istri). Naša sloga. god. 14, br. 20, str. 89. Kopica, čarapa iz sukna lijepo šuplikana i raznolično, te fino opletena za muškarce. u Lici. F. Hefele. Vine navezene natikače, ozdo kožom podašvene, koje leti otmjenije žene nose, zovu 'kopicama'. Ona mora svojijem kopicama svaki dan u Gospić ići. J. Bogdanović. Kopice, 'gamaschen'. Hajdenak, naziv. 21.*

2. KOPICA, *f. dem. kopa.* — *U naše vrijeme u Istri. Kopica, 'strues lignorum; rogu carbo-nariorum'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifrtsg. 43.*

3. KOPICA, *f. žensko češade kojemu je posao umivati i oblačiti mrtvace.* — *Kao ženski supstantiv prema kopao. — U Stulićevu rječniku*

(gdje ima kao prvo značenje: žensko čedaše što kopa zemlju: ovo je nepouzdanost): ,pastinatrix; mulier quae cadavera lavat'.

4. KOPIKA, *f. neka trava*. — U Stulićevu rječniku: ,erba pagana', ,virga aurea' (može biti da treba citati kopjica, t. j. koplica od kople, isporodi latinsko značenje). Kopica, (Solidago) virga aurea L. (Stulli). B. Šulek, im. 155.

1. KOPICE, *n. ime selu u Bosni u okrugu bašinskom*. Statist. bosn. 43.

2. KOPICE, *vidi koplice*.

KOPIČAR, *m. čovjek koji po svom zanatu plete kopice (vidi 1. kopica)*. — Načineno u naše vrijeme. Kapičar ,strumpfstricker'. Hajdenak, naziv. 55.

1. KOPIĆ, *m. ime planini*. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Za Kopicem zelenom planinom. Oglad. sr. 248.

2. KOPIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. i. xxvii.

KOPIČEŃE, *n. djelo kojijem se kopiti*. J. Bogdanović.

KOPIJA, *f. tal. copia, prijepis*. — Od xvi vijeka. Imaju imiti ispisu ili kopiju ovih knjig. Š. Budinić, ispr. 134. Kopija lista konkordije... Mon. croat. 279. (1649). Ova kopija je izvajena iz pravoga orijinala. 127. (1697). Ja kopije nijesam imao kod sebe. Vuk, odg. na laži. 22. Svaka nalađena kopija od mjenbenice. Zbornik zak. 1863. 606.

KOPIJAN, *m. mjesno ime (ne znam, bi li se sad kazalo Kopjan)*. — U Daničićevu rječniku: Kopijanj, grad koji je despotu Stefanu raskopao car Musija. (Okáz. pam. šaf.) 75. *vidi* i Koprijan.

KOPIJANIK, *m. mjesno ime (Kopjanik?)*. — U Daničićevu rječniku: Kopijanik, meda je Špinadiji išla ,do luga do Kopijanika i kako ide potok is Kopijanika u Šijince'. G(lasnik). 13. 303. (1848?).

KOPIJATI, *kopijam, pf. prepisati, tal. copiare*. — Od xvi vijeka. Ja pop Anton Martinović, nodar puplik, kopijah od te knjige komunske pravo kako vidih i čuh. Mon. croat. 98. (1535). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KOPIJAVATI, *kopijavam, impf. kopijati*. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KOPIJE, *vidi kople*.

KOPIJEVIĆ, *m. prezime (Kopljović, ali isporodi Kopjiviti)*. — U Daničićevu rječniku: Kopijević, vojvode Petra, sina vojvode Radosava, ,dvorski knež Radić Kopijević' 1454. M(on. serb). 470. (Spom. sr. 2.) 115.

KOPIJEVIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 19.

KOPIL, *m. nothus, čovjek koji se rodi od nevjencanijeh (među sobom) roditelja, nezakoniti sin*. — U naše vrijeme kopilan, kopilan. — *Riječ je stara, isporodi stslav. kopila, malorus. копилъ. — isporodi još srgrč. копѣлос, arb. kopil'*; ne shvaća se svagda u zlom smislu, te u arb. može značiti i: djetić, mladić, tako i novogrč. копѣлос, копѣл, rum. copil (dijete do 12 godina). — *Miklošić* (etymol. wörterb. 1298) kaže da je iz arbanasčkoga jezika; a G. Meyer (etym. wörterb. der albanesischen spr. 198) misli u tom slučaju da bi arbanasčka riječ postala od lat. *copilis, što bi značilo: dijete što je krčmarica (lat. copa) rodila. — U jednom primjeru xvii vijeka nom. je sing. kōpio (po pravilu). I. Ančić, svit. 77. — *Nije ni u jednom rječniku, ali vidi kod kopile*.

Tijem, Himen blaženi, ako se može rijet, kopile proženi pod zemlju na on svijet. M. Vetranić 1, 228. Kopili juveni, ... ne bih rad ... vazet vam pošten glas. 1, 229. (Pjesmi je, u kojoj su ova dva primjera, ime: Pjesanca spurjanom). O Kamovo sjeme, Kananov kopile, ... 2, 376. Valade misnik da nije kopio. I. Ančić, svit. 77. Marija uda se za Josefa ... da žudjeli ne bi imali povoda ni nasvati Jezusa kopilom, vidiuši ga rodjena od matere neudate. S. Rosa 27b. — U naj starijem primjeru jamačno je muško ime. Kopile s djetju. Svetostef. hris. 64. a to može biti i u ova druga dva: Brats mu kopils. Deč. hris. 23. Žena kopila Šewdora. Spom. stoj. 41. (xv vijek).

1. KOPILA, *f. stog semje i kameña blizu kuća*. Slovinac. 1880. 389. — *isporodi* kopa.

2. KOPILA, *f. ime planinama*. — Po svoj je prilici ista riječ što 1. kopila.

a. planina u Bosni. F. Jukić, zemlop. 22.

b. Kopila, neko brdo u Blatu (na Korčuli u Dalmaciji). Slovinac. 1882. 187.

1. KOPILAC, *kopilca, m. vidi kopilan, a. M. Medić*.

2. KOPILAC, *Kopilca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Livada u Kopilcu. Sr. nov. 1871. 537. — *isporodi* 1. i 2. kopila.

KOPILAČ, *m. odraslo muško kopile*. U Lici. D. Trstehak.

KOPILAČA, *f. u Vukovu rječniku: djevojka koja rodi kopile ,die ausser ehe schwanger wird', quae extra matrimonium gravida fit', of. grješnica*. — Nesreće jube kopilače. Bos. vila. 1886. 133. — *I ime ovc*. Vetovo, Požega. D. Hirc.

KOPILAD, *f. coll. kopile*. — *Između rječnika u Stulićevu (v. kopileño), i u Vukovu: (coll.) ,die bastarde', ,spuri'*. Mnozim bijaše zabranjeno, a navlastito kopiladi i nezakonitim. I. Ančić, vrat. 87. Jerbo se od prilubodinstva kopilad rađa'u i uzimlju dio prave dice. J. Banovac, razg. 104. Ovi bo orao nebeski kao i zemaljski kuša ptice i razabire prave od kopiladi. F. Lastrić, ned. 41. Kopiladi tamne ima (veliki grad) i pogrdi s njima. V. Došen 32a. Kopilad i svi oni koji se nijesu rodili od pravoga i zakonitoga oca i matere. J. Matović 301. Ako ste izvan pokaraña, jeste kopilad, a ne sinovi. 456. paul. hebr. 12, 8. Kad bi jedan na čas od svoje smrti otio vinčat svoju otmicu oliti bludnicu... i to za učinit onu dicu koju je od ne imo da budu njegovi pravi i zakoniti sinovi, buduće da prvje toga bijau njegova kopilad. M. Dobretić 486. Ako li bi se tako zaručili izvan krkve i broz crkvenoga dopuštena, niova dica ostaju kopilad. 531. Kopilad i svi koji nisu se rodili od roditelja združenih po svetomu sakramentu ženidbe. I. Velikanović, uput. 3, 154. Stan'te, Turci, jadna kopiladi! Nar. pjes. kras. 1, 71. Ako li ste bez karaña u kojemu svi dijel dobiše, daklem ste kopilad, a ne sinovi. Vuk, pavl. jevr. 12, 8. Koliko ih se kopiladi udavi odmah tek se rodi... to Bog znađe. V. Bogišić, zborn. 316.

1. KOPILAN, *kōpīlna, adj. spurius, nezakonit (o djetetu)*. — *Postaje od kopil*. — xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (kopilni sin kod kopile) i u Stulićevu (spurius, nothus). Abimelek sin kopilni Gedeona. M. Radnić 51a. — U drugom smislu (o mladima životinja što nijesu iste pasmine). Otuda (sa strane okolo Padue) biše onaki ovni dovedeni, koji se poslije s domaćima ovcima smiješashe i razplodiše, pak i vuna od ovoga kopilnoga ploda veoma se pobrila. I. Jablanci 125.

2. KOPILAN, *n. vidí kopil.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. 'ein sohn ausser ehe', 'filius spurius'. — 2. 'ein tüchtiger kerl', 'nebuló', of. kurvió).

a. u pravom smislu. Misnik ne more biti kopilan. I Anđić, svit. 59. Ovi Stipan, izvan sinova zakoniti, imade svojom bludnicom sina naravnoga, to jest kopilana, imenom Legleta. And. Kačić, rasg. 88. Ona je drznula pomešati pobožnog sina ili kopilana sa zakonom nasljednikom. J. Rajić, pouč. 1, 44. Biraj sade koga tebe drago: ja ti drago tursku pridvoricu, ja ti drago Kobilić-Miloša, ja ti drago Reju kopilana. Nar. pjes. vuk. 2, 241. — *Često kao psovka bes obzira, sasluškuje li takovo ime onaj kome se to kaže.* A tu li si? jedan kopilane! kopilane, carev hainine! Nar. pjes. vuk. 2, 281. Kopilane, a ne pobratime! 3, 306.

b. *vafano momče, vidí kod kopilo.* — *U Vukovu rječniku.*

KOPILANSKI, *adj. koji pripada kopilanima ili kopilanu.* — *Nije potvrđena riječ, ali će se jamačno govoriti u narodu kao i kopilanski (vidí).*

KOPILÂNE, *n. djelo kojijem se ko kopila, vidí kopilati se.*

KOPILATI SE, *kopilâm se, impf. vrst djetinâ a i čobanske igre sa pločama.* 'Ajmo se kopilati'. 'Ostav'te se, čobani, kopilaña, van u blago pazite'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KOPILČAC, *kopilčoa, m. dem. kopil.* — *U Stuličevu rječniku uz kopilčić.* — *sasma nepouzdanô.*

KOPILČIĆ, *m. dem. kopil.* — *U Stuličevu rječniku: 'bastardello', 'dem.'. — nepouzdanô.*

1. KOPILE, *f. pl. (?) ime seocu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 61.

2. KŌPĪLE, *kōpileta, n. dijete ili čedađe komejmu roditelj nije su među sobom vjenčani, vidí kopil.* — *Nema množine, nego se za množinu upotrebljava coll. kopilad (vidí).* — *U oblicima s nastavkom i je kratko: kōpileta, kōpiletu, kōpiletom.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika (u Belinovu prvom primjeru i u Stuličevu samo oblik nom., acc., voc. sing. pripada amo, a ostali oblici pod kopil), u Mikajinu (kopile, spurjan, 'spurius, notus'), u Belinu (kopile, gen. kopila, 'bastardo, cioè figlio illegitimo', 'adulterinus' 181a; 'figlio illegitimo o bastardo', 'vitio filius' 815a), u Bjelostjencu (v. fotiv), u Voltigijinu (kopile, kōpileta, kopilni sin, 'bastardo', 'bastard'), u Stuličevu (kopile, kopila, 'spurius'), u Vukovu (kōpīle, kōpileta, 1. 'ein kind ausser der ehe', 'spurius, spuria'. — 2. 'ein tüchtiger kerl', 'nebuló' s primjerom iz narodne pjesme: I odvesti Kosu Smiljanica za kopile od Zadra Todora).*

a. u pravom smislu, o čedađetu. Ni vrane bile ni dobro kopile. (D). Poslov. danić. Leglit, zlo kopile. J. Kavašin 251a. Ditešće bezakonito oliti kopile. Ant. Kadčić 136. Kojim to kopile krađe dio. 516. I rodi mu kopile s velikom sramotom. M. Dobretić 88. Davši državu svomu kōpiletu. A. Tomiković, živ. 5. Ako j' Mara po gori hodila, nije Mara kopile rodila. Nar. pjes. vuk. 1, 488. Ja sam čula, de pričaju ljudi, da je Reja Pazarsko kopile, našli su ga jutru na sokaku. 2, 289. Stanu govoriti, da on nema oca nego da je kopile. Vuk, živ. 248. Koji bi našao živo kopile. Pravdonoša. 1851. 88. — *I kao psovka, vidí kod kopilan, a. Nos' te đavo, Jankovo kopile! Ja ne mogu sabje poganiti, a sad bih ti osjekao glavu.* Nar. pjes. vuk. 2, 600. Što

je, more, Jankovo kopile? što li te je opravio Janko? 3, 113. Hajd' otele. kurvino kopile! 3, 352. Obasre se Kuna Hasan-aga, kad sagleda nejakog Matiju: 'Bog pomog'o, kurvino kopile!' Govori mu nejakí Matija: 'Ja nijesam kurvino kopile, meni se zna (sic) i otac i majka'. 3, 387. Ao Bajo, Pivlansko kopile! ja se s tobom pomiriti neću. 3, 466. Stan', Lazare, od kurve kopile! obrni se, da se ogledamo. 4, 318. Pridrži mi, seko, ovo kopile, da se one kurve napsujem! Nar. posl. vuk. 262.

b. *nije pogrđna riječ, nego je značenje kao kod kopilan, b. Sjedi s mirom. magarsko kopile! ne budi mi po kožu buha, već odjaši da pijemo vino, pa još ima dana za mejdana.* Nar. pjes. vuk. 2, 854. Jer je Kosa skoro isprošena za kopile od Zadra Todora. 3, 147. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri (isporedi za ovako upotrebljavanje pogrđnijeh riječi za pohvalu n. p. nem. kerl, engl. fellow itd.):* Ono ti je kurvino kopile, a na ime od Seña Tadija. Nar. pjes. vuk. 3, 158. Bojati se Janković-Stojana, jer je Stojan od kurve kopile. 3, 260.

c. o životinji, u jedinom primjeru o pticu (ali u metaforičkom smislu o čedađetu). Iskušan bi i poznat za kopile a ne pravoga ptica, zato bi bačen iz grizda milosti Božje u pakao. F. Lastrić, ned. 42.

d. u prenesenom smislu, zakrčjali klasići kuruze. Mikleuška u Slavoniji. D. Hirc.

KOPILĖNE, *n. coll. vidí kopilad.* — *isporedi 1. kōpilene.* — *Stariji je oblik kopilenje.* — *U jednom primjeru xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (kopilenje, 'bastardume, cioè razza bastarda', 'genus adulterinum' 181a) i u Stuličevu (spuria soboles').* Od kopilenja, od sinova bezakoniti. A. d. Costa 2, 61.

KOPILEŠĆE, *kopilešceta, n. dem. kopile.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Kopilešće kadno rodi. V. Došen 119a.

KOPILICA, *f. postaje kao ženski rod od kopil.* a. *žensko čedađe kao kopile.* — *Između rječnika u Vukovu (samo kao psovka): 'schimpfwort für ein frauenzimmer', 'convicium in mulierem' s primjerom iz narodne pjesme: A zbog grdnô jedne kopilice.* — *Može uzeti za ženu kćer kopilicu svoga sina posinovljenoga.* Ant. Kadčić 422. Kopilica, dijete ženskoga roda, kad je nezakonito. u Dobroselu. M. Medić. — *Kao psovka.* A sa jedne grdne kopilice. Nar. pjes. vuk. 2, 240. Krčmarice, jedna kopilice! Nar. pjes. hōrm. 2, 186.

b. *ovca ili koza što se okopilila.* — *isporedi kopiliti se.* — *U Vukovu rječniku: 'ein vor der zeit trächtiges schaf, ziege', 'ovicula gravida ante justam aetatem'.*

1. KOPILIĆ, *m. dem. kopil.* — *U jednoga pisca našega vremena s osobitim značenjem u prenesenom smislu.* Mi smo bili prije kuge Srbi Kučki a iza ne kopilići (izdanak ili mladika što izbaci staro stablo kad se do zemje posijeće). S. Ćubiša, prič. 52.

2. KOPILIĆ, *m. mjesno ime.* — *Prije našegu vremena.* Kopilić. Kopilić u Hvostu. Spom. stoj. 184.

KOPILITI SE, *kōpilim se, impf. o ovci (i o kozi) kad postaje sjanna (skozna) prije vremena (u prvoj godini).* — *isporedi kopilica, b. — Postaje od kopil.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. kōpilâh i u part. praet. pass. kōpiljen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kōpilî.* — *U Vukovu rječniku: 'trächtig werden in einem alter von einem jahre (vom*

schafe, von der ziego)' ,ingravidari ante justam aetatem'.

KOPILNICA, f. *vidi* kopilica, a. Tu oženi Pavešića Luku kopilnicom Jelom Vukovića. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

1. KOPILO, m. *vidi* kopil. — *Samo u Vrančičevu rječniku*: 'nothus'.

2. KOPILO, n. *gvožđe, nož, oruđe, kojijem se kopi (škopi)*. — *U Bjelostjencu rječniku*: 'ferum quo testiculi et virilia abscinduntur'.

KOPILOVAC, Kópilovca, m. *mjesno ime*.

a. *mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u Kopilovcu. Sr. nov. 1875. 87.

b. *s istijem se imenom pomiñe i ñekakvo mjesto prije našega vremena*. Kopilovca. Spom. stoj. 184.

KOPILOVIĆ, m. *prezime*. — *Vaľa da postaje od kopil (kopilov sin)*. — *U Daničičevu rječniku*: Kopilovič, Konavlanjin, Pribisavč Kopilovič. 1417. (Spom. sr. 1.) 136.

KOPISTVO, n. *stañe, osobina onoga što je kopile*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'bastardigia, l'esser bastardo', falsa spuria stirps'.

KOPILAČA, f. *vidi* kopilača. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kopilača)*. Devojku kopilaču koja bi udavila dete. M. Đ. Miličević, opšt. 19.

KOPIĽAK, Kopilaka, m. *ime visu u Srbiji u okrugu vranškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 276.

KOPIĽAN, m. *vidi* kopilan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kopilan)*. Kopilane, Babović-Jovane! Nar. pjes. vuk. 4, 119. Kopilane banović Sekule! Pjev. crn. 41b. Jā Vrsiću, jedan kopilane, gde ćeš amo na koñu zekanu? Nar. pjes. hörm. 1, 326. Mene beže kopilanom vabi. 1, 559. Naj teža je čovjeku psovka kad mu ko reče: 'kopilane!' V. Logišić, zborn. 816.

KOPIĽANOVIĆ, m. *kopilanov sin*. — *U naše vrijeme*. Ja nijesam kopilanoviću, no glašeni plemić od plemića. V. Bogišić, zborn. 316.

KOPIĽANSKI, adj. *vidi* kopilanski. — *U Vukovu rječniku*: 'dem kopilan gehörig', filii spurii'.

KOPIĽAR, m. *ime livadi u Srbiji u okrugu čuprijskom*. Sr. nov. 1875. 1032.

KOPIĽE, n. *ime mjesta u Crnoj Gori: poľe između Pipera i Rovaca*. Glasnik. 40, 27; selo u Piperima. 21. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (poľe u Piperima s primjerom iz narodne pjesme: Da izjaviš u Kopile ovce)*. Ka' udari Piper na Kopile. Nar. pjes. vuk. 4, 122. Na Kopilu poľu piperskome. Oglad. sr. 61.

1. KOPIĽENE, n. *vidi* kopileñe. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Ali se ovo razumi od kćere i unuke zakonite posinovljenoga, a ne od ñegova kopileña. Ant. Kadčić 422.

2. KOPIĽENE, n. *djelo kojijem se ovca ili koza kopili*. — *U Vukovu rječniku*.

KOPINA, f. *vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo)*. B. Šulek, im. 155.

KOPINAC, Kopinca, m. *ime mjesta u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u Kopincu. Sr. nov. 1875. 959.

KOPIO, kópila, m. *vidi* kopil.

KOPIRÂNE, n. *djelo kojijem se kopirâ (vidi 1. kopirati)*. — *U Vukovu rječniku*: 'das wimmeln der würmer', circumreptatio (scaturitio) vermium'.

2. KOPIRÂNE, n. *djelo kojijem se kópirâ (vidi 2. kopirati)*. — *U pisaca našega vremena*. Prihodi katastra za kopirañe mapa. Zbornik zak. 1864. 156.

1. KOPIRATI, kopirâm, *impf. vrojeti, kamiti (o crvima, pa i o jednom crvu)*. — *vidi* koporati. — *U Vukovu rječniku*: 'wimmeln', 'scaturio'. Auch ein einzelner wurm kopira u rani.

2. KOPIRATI, kópirâm, *impf. ñem. kopiren, prepisivati*. — *U pisaca našega vremena*. Obligaciju dađe, koju dole kopira. Glasnik. 11, 1, 34. (1808).

1. KÓPIŠTE, n. *vidi* kopa. — *U sjevernijeh čakavaca (s čakavskim oblikom kópische)*. Kópische, locus ubi foenum circa perticas est acervatum'. D. Nemanich, čak. kroat. stud. iftsg. 13. Kópische, gdje se pale drva da se dobije ugal'. Mrkopaľ u Hrvatskoj. I. Milčetić.

2. KÓPIŠTE, n. *vidi* kópische.

KÓPIT, m. (?) ili kopita, f. (?) *kopito (u koña)*. — *U naše vrijeme u Bosni*. Zlatne kite pale niz kopite. Nar. pjes. petr. 3, 127. Kopite mu (koñu) krvca poljavašo. Nar. pjes. hörm. 1, 547.

1. KOPITA, f. *kopito (u koña)*. — *U jednom primjeru xviii vijeka, vidi i kopit*. Jašeć na trsti i na soske već ne odlijeta u kroz prozore te kopite kotlonoske na šumišća gdi se sbora. J. Kavanin 451b.

2. KÓPÎTA, f. *u Stuličevu rječniku*: 'pipita, male che viene ai polli sulla lingua', 'pituita'. — *Može biti da ko tako govori u Dubrovniku, ali sam čuo samo p-pita (vidi)*.

3. KÒPITA, f. ? ili n. pl. ? *ime planinama*.

a. *u Bosni*. T. Kovačević 43.

b. *u Srbiji*. M. Đ. Miličević, srb. 873.

1. KOPITAC, kopica, m. *vidi* 1. kopica. — *U Bjelostjencu rječniku: (kajkavski) kopitec, kalčina, pedula, soccus'*.

2. KOPITAC, kopica, m. *ñeka biľka*. Kopitac gorski, baccara (Danilo), Asarum europaeum L. B. Šulek, im. 155.

KOPITAK, kopitka, m. *ime biľkama*. Kopitak, Cytisus nigricans L. (Gospić). B. Šulek, im. 155. — *S pridjevom gorski*. — *U Stuličevu rječniku*: kopitak gorski, trava, 'anagiri maggiore, erba', 'anagyris'. — Kopitak gorski, anagyris (Stulli), anagiri maggiore (Anselmo da Canali), Cytisus laburnum L. B. Šulek, im. 155.

KÓPITAN, kópitna, adj. *kopi ima kopita*. — *U Stuličevu rječniku*: 'ungulis instructus'. — *nije dosta pouzdano*.

KÓPITÂNE, n. *djelo kojijem se kopita*. — *Stariji je oblik kopitanje*. — *U Belinu rječniku*: kopitanje, 'calcitramento', 'calcitratus' 159a; 'il ricalcitrare', 'recalcitrare' 615b, i *u Stuličevu*.

KÓPITÂR, m. *životinja u koje su na nogama kopita (koñ, magarac itd.)*. — *U naše vrijeme u pisaca*. Kopitari, Solidungula'. J. Pančić, zoolog. 183.

KOPITARCI, Kopitaraca, m. *pl. ime selu u Srbiji u okrugu vranškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 302.

KOPITAST, adj. *samo u Stuličevu rječniku*: v. kopitan, kopitav, prucav.

KÓPITATI, kópitâm (i kópichâm), *impf. bacati se nogama (kopitima), prucati se (o koñu)*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (kopitati, kopitam, calcitrare, tirar caloi', calcitro' 159a; 'ricalcitrare, tirar calci', 'recalcitro' 615b), u Voltigijinu (kopitati, kopitam, calcitrare, me-*

nare calci', hinton ausschlagen'), u *Stuličevu* (kopitati, kopitjem i kopitam, calcitrare' s dodatkom da je useto iz brevijara). (Koši) kopiću, ritaju, meću nogami. Korizm. 49^a. Kopitati, prucati se protivu. I. Bandulavić 299. — U metaforičkom smislu. Žestoko jest tebi protiva ostanu kopitati. I. Bandulavić 191^b. Sit će vavijek kopitati, trijezan Bogu vijeran stati. J. Kavašin 26^b. — U naše vrijeme ima kopitati se, ali ne znam, jeli refleksivno (u istom značenju kao aktivni glagol? ili kopati zemlju kopitima?) ili recipročno. Koši mu se kopitaju, rađuju se gospodaru da je skoro s vojske došo. Nar. pjes. u Vuk, živ. 8.

KOPITAV, adj. samo u *Stuličevu* rječniku uz kopitast.

KOPITI, kópim, impf. vidi škopiti. — Između rječnika u *Bjelostjencevu* (kopim, castro, emasculo, eviro, virilia amputo, eunuchizo, testiculos eximo, execo'). Poveli da bi se đlovičaskago roda samci ne kopili. Š. Kožičić 35^a. Kopiti trs, kukuruz itd. F. Kurelac, dom. živ. 42.

1. KOPITICA, f. ime bikkama. — Između rječnika u *Stuličevu* (kopitica, trava, v. kopitak gorski). Kopitica, češ. kopyšnik (Hedysarum), fava inversa, anagiri (Vujičić), anagiri maggiore (Stulli), 1. Cytisus laburnum L.; 2. Hippocrepis comosa L. (Alsinger). B. Šulek, im. 156.

2. KOPITICA, f. gvozdena spremica na kraju poput kopita i potkove kojom opančar po donu utiskuje da ga išara. u Srijemu. F. Hefele. Kopitica, oruđe opančarsko koje je nalik na kopito i na obodu ima male zupce. nome šaraju kaiše na pletenim opancima. Srijem.

KOPITITI, kópitim, impf. samo u *Stuličevu* rječniku: kopititi, kopita djelati, i cipele u kopita utisnuti, calceorum formas construere; in formulas calceos immittere.

KOPITITI SE, kópitim se, impf. kao da znači: rasti, rasgranavati se, širiti se, pa i u prenesenom smislu: bivati u boljem stanju nego prije. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Stuličevu* (v. okopititi se). 'Ova se kupina po đivi brzo kopiti'. Reku i ženi koja često rađa: 'Dobro se paštis a brzo kopitisi'. J. Bogdanović. Navike se kopite i staraju godinama. M. Pavlinović, rad. 171.

KOPITLICA, f. neka bikka. Kopitlica, Aristolochia rotunda L. (Gospić). B. Šulek, im. 156.

KOPITLJE BRDO, n. mjesno ime. — U spomeniku xii vijeka. Pod Kopitlě Brdo. Starine. 13, 209. (1185, prepisano 1250).

1. KOPITNICA, f. bikka. Kopitnica, Asarum europaeum L. (Fapković). B. Šulek, im. 156.

2. KOPITNICA, f. bolest na kopitima (u koña itd.). — Samo u *Stuličevu* rječniku: morbus in pedibus equorum.

1. KOPITNĀK, m. bikka. — Može biti i praslavenska riječ, vidi kopitnak, b. — Između rječnika u *Vukovu* (vide kopitnak s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Kopitnik svariiv s vinom i drži vž ustě. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 84. Kopitnik, Asarum europaeum L. (Vuk, u Crnoj Gori), v. Kopitnak. B. Šulek, im. 156.

2. KOPITNĀK, m. put za koñe. Rača u Srijemu. M. Medić.

KOPITNĀČA, f. nekakva bikka (Stojanović). B. Šulek, im. 156.

KOPITNĀČIĆ, m. Asarum (europaeum) L. (Durante). B. Šulek, im. 156.

KOPITNĀK, m. postaje od osnove riječi ko-

pito nastavkom ĩnakz, a ima vrlo raslična značenja.

a. neko oruđe sa hvataše i vađenje kopita (škofaka, vidi i c) iz mora. — Od xvi vijeka. Kopitnak i osti i luča zametaj. P. Hektorović 5. Toj jutro ne htiše (ribari) kopitnak ni osti, mrižom b, loviše tuj ribe zadosti. 5. Osamljena su sredstva klijesta u spravi zvanoj 'kopitnak' ili 'kopitnara', i s nima se služe ribari za odlepivat od kamena u dnu mora 'kopita'. L. Zore, rib. ark. 10, 331. Kopitnak, gvozdena sprava poput klijesta kojom se love kopita. na Braču. A. Ostojić.

b. ime bikkama. — isporodi 1. kopitnik. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (kopitnak, trava, asarum') gdje se naj prije nahodi, u *Bjelostjencevu* (kopitnak, trava, asarum'), u *Jambrešičevu* (hedera terrestris'), u *Stuličevu* (kopitnak, trava, asarum'), u *Vukovu* (europäische haselwurz, Asarum europaeum Linn.). Vari u mluku kopitnaka. J. Vladimirović 45. Kopitnak (kopitnačić, kopitnik, kopito), rus. копытень, копытки, копытникъ, mrus. копитнякъ, češ. pol. kopytnik (Asarum), 1. farfara, tussilago, ungula cabalina (u mletačkom rukopisu), tussilagine (u sišskom rukopisu), farfarugio (Pizzelli, Kuzmić), Tussilago farfara L. (Lambli); 2. asaro (u sišskom rukopisu, Durante), Asarum europaeum L. (Vuk) (u *Jambrešičevu* rječniku ima još jedno značenje). B. Šulek, im. 156. — I s nekim pridjevima. Kopitnak gorski (copitgnac gorschi), asaron, bachara (u mletačkom rukopisu), nardo salvatico (Pizzelli, Aquila-Buč), Asarum europaeum L. — Kopitnak krstasti, Hepatica triloba Dec. (Pančić). — Kopitnak veći, Kopitnak veliki (Durante), tussilagine maggiore (u sišskom rukopisu), Petasites officinalis Mueh. B. Šulek, im. 156.

c. ime nekim bikkama, u dva starija rječnika isto je što lupar (vidi), u naše je doba Pecten jacobaeus L. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (kopitnak, lupar, riba, patella, perlopas') gdje se naj prije nahodi, u *Bjelostjencevu* (kopitnak, riba, lupar, lepas, patella, perlopas, psorus'), u *Vukovu*: kao kopito u moru a unutra kao kamenica (ostrija), art seemuschel', ostreae genus'. — One su (mušje) n. p. ... kopito (u Makarskoj) ili kopitnak (u Cavtatu) ... L. Zore, rib. ark. 10, 842.

d. koñsko kopito, u pravom smislu. — Samo u *Voltigijinu* rječniku: unghia cavallina, unghione', huf.

KOPITNĀRA, f. vidi kopitnak, a.

KOPITO, n. ungula solida, nerazdijeljen papak, kao što je u koña, u magarca, u masge i u ostalih životinja istoga roda; od ovoga su postala, u prenesenom smislu, i neka druga značenja. — -i- stoji mj. negdašnjega y. — Akc. se mijenja u gen. pl. kópitā. — Riječ je praslavenska, isporodi steslov., češ., pol. kopyto, rus. копыто. — Vaga da je isti korijen što i kod kopati; nejasno je jeli u svezi sa stovnem. i srođem. huof, novovrem. huf, stnord. hofr, staks. i anglosaks. hōf, engl. hoof; ali jamačno nije isto što snskrt. śapha, zend. sapa.

a. u pravom smislu. — Između rječnika u *Vrančičevu* (ungula'), u *Mikašinu* (ungula'), u *Belinu* (unghia intiera, non fessa, come quella de' cavalli, muli, asini ecc.), 'ungula solida' 773b), u *Bjelostjencevu* (kopito, papak, ungula'), u *Jambrešičevu* (ungula'), u *Stuličevu* (unghione de' cavalli, muli etc.), 'ungula', u *Vukovu* (der huf, ungula'). Pruca se svih strana zadnjijemi kopiti. M. Vetranić 2, 167. Koñ i mulac ki, kad hoć proć mimo n, pruca se kopiti. N. Dimitrović

59. Po tlih vas će raznijeti taj końska kopita. M. Držić 447. (*Koň*) kopitima zadnima obali ga u rijeku. B. Kašić, per. 45. I koňa poteče, ki pod ním zarže, kopiti odvrže, poleti kako zmaj. Đ. Baraković, vil. 63. A i riječ je: gdje kopito koň turački jednom stavi, da to mjesto vjekovito ne poraste veće u travi. I. Gundulić 452. Koň kopita visoka. B. Krnarutić 7. Zatjecam masku na kopita. (D). Poslov. danič. I. Hoga mi ti pokrij čistom svilom do kopita. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 25. (*Vrag*) ki s kopiti koňskim kljusa. J. Kavašin 409a. (*Koň*) sedlom bije o javorje, a kopitom o mramorje. Nar. pjes. vuk. 1, 276. Labud bije jamu kopitima, od kopitah čjepanice skaču. 2, 84. Jabučilo krila popuštio, popuštio krila do kopita. 2, 109. A sluga mu koňa izvedoše, osedlali sedlom od pozlate, pokrili ga dohom do kopita. 2, 224—225. U zlato su koňa okovali, zlatni rati biju po kopiti. 2, 550. Puče koňa koňu po sapima, a pokapa krvca po kopiti. 2, 559. Što se ona magla podignula, to se diglo praha od kopita. 3, 260. Ne ljubih ti pásš među oči, ni tvojijeh koňa u kopita. 8, 467. I sve stavit koňu pod kopita. Oglad. sr. 225. Tako me końska kopita ne satri! Nar. posl. vuk. 298. Tada izotpadaše koňima kopita od tjeranja. Đ. Daničić, sud. 5, 22. Vižo laje, koň kopitom gruha. Osvetn. 3, 8.

b. u prenesenom smislu, drveni kalup za crevlu (a možebiti i za čizmu). — *Potvrđeno je samo rječnicima (u naše se vrijeme govori u Dubrovniku. P. Budnani), ali je ovo značenje bez sumnje već praslavensko, jer se nalazi i u češkom i u polskom jeziku.* — U *Belinu rječniku*: 'forma di scarpe, legno, sul quale si cuce la scarpa', 'calcei forma' 924b; u *Bjelostjencevu*: kopito šostarsko, mustrićola, modulus, forma calcei'; u *Voltigijinu*: 'forma da scarpa', 'leist'; u *Stuličevu*: 'forma delle scarpe, istrumento de' calzola', 'mustrićola'.

c. u prenesenom smislu, vidi kopitnak, c. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (kopito, riba, iz genere ostreorum, ungula ostreae). Za tim malo staviš, kopit navadiše (ribari), pak obid pripraviše. P. Hektorović 28. Žeja me napade; al' bihu kopita uzrok, al' ježine. 25. Ufajuč da će bit poli kraj otoka prilipak al' kopit sa moj glad obroka. Đ. Baraković, vil. 332. Kopito, vrst luštura. Slovinac. 1880. 389. Kopito, Pecten jacobaeus. Crikvenica. D. Hirc.

d. ime bikama.

a) Kopito, *Asarum europaeum* L. (Pavić). B. Šulek, im. 156.

b) Kopito, *Geranium rotundifolium*. Vrbnik. D. Hirc.

c) kopito koňsko, vidi koňsko kopito kod koňski, e, k). — *Između rječnika u Stuličevu* (kopito koňsko, trava, erba giudaica, 'virga aurea, herbae species'). Kopito koňsko (prema lat. ungula caballina), češ. koňské kopito, polj. koňskie kopyto, 1. tossilagine (u siňskom rukopisu), Tussilago farfara L. (Petter, Sabljari); 2. *Asarum europaeum* L. (Durante). B. Šulek, im. 156.

e. mjesno ime. — *Između rječnika u Vukovu* (planina u Hercegovini). I povede uz Kopito Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 129. — *I selo u Crnoj Gori*, Glasnik. 40, 18. vidi i Sladojevo-Kopito.

KOPITOVANJE, n. djelo kojijem se kopituje. — *Stariji je oblik kopitovanje.* — *Između rječnika u Belinu* (kopitovanje, 'calcitramento', 'calcitrat' 159a; 'il ricalcitrare' 615b) i u *Stuličevu*. Poluvirstvo izhodi od neumitenstva brez kopitovanja samovoljnoga uzdržati se u zabludjenju. A. d. Costa 2, 116.

KOPITOVATI, kopitujēm, *impf. vidi kopitati.* — U *Belinu rječniku*: kopitovati prema tkomu, 'tirar calci ad uno', 'calce vel calcibus aliquem petere' 158b, i u *Stuličevu*: kopitovati prema komu, v. kopitati.

KOPJ-, vidi kopl-.

1. KOPKA, f. nekakva šubara za žensko, što se čini od puhovijeh koža (ovako je tumačeno u *Bjelostjencevu rječniku*). — U *Bjelostjencevu rječniku*: kopka, ženska kapica, 'pilleus foemineus ex pellibus glirium'; u *Voltigijinu*: 'cappello donnesco di peli', 'pelzhaube'; u *Stuličevu* iz *Bjelostjenceva*.

2. KOPKA, f. mjesto u ledu iskopano. F. Kurolac, dom. živ. 49.

KŌPKĀNE, n. djelo kojijem se kopka. — U *Vukovu rječniku*.

KŌPKATI, kŏpkām, *impf. dem. kopati.* — *Akc. se ne mijena (aor. 2 i 8 sing. kŏpkā, part. praet. pass. kŏpkān).* — U *naše vrijeme*, a između rječnika u *Vukovu* (dim. v. kopati). — U *svijem je primjerima u metaforičkom smislu*. Da nije taj nepokorni naučnik kopkao da dozna što se pre nije znalo. M. Đ. Miličević, zlosel. 39. Učiteja je kopkalo, šta li to mora biti. Srp. zora. god. 1, sv. 1, str. 7. Kopkalo me, da poisto saznam. S. Matavulj, novo oružje. 75. 'Vide, kako joj đavo ne da mira, van je vavije kopka, dok nijesam uzo ovu tandalu u ruke, pa e pro leđa nekoliko puta ošin'o'. (reče čovek brbljavoj ženi). J. Bogdanović.

KOPLIK, m. mjesno ime, vidi i Kupelnik. — U *naše vrijeme*. Koplík je na jugoistočnoj strani skadarskog jezera. S. Novaković, zemj. 50.

KOPLACI, Koplaka, m. pl. ime seoca u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 26.

KŌPLĀČ, koplāča, m. vidi kopljanik. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kopjač, miles hastatus'.

KŌPLĀČA, f. uprav augm. kopje, ali znači i kopje, i ima različita značenja. — *Akc. se mijena u gen. pl. kŏplāčā.* — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (kopjača, 'lancia', 'hasta praepilata' 424a), u *Voltigijinu* (kopjača, 'dardo', 'pfeil'), u *Stuličevu* (kopjača, 'hasta, lancea'), u *Vukovu* ('die fahnenlanze', 'lancea signifera').

a. kopje, sulica (oružje u pravom smislu). Britke vuče pod lukovima i kopjače svi imaju. I. Gundulić 440. Ko kopjače, ko gvozdena šestoperce sve vladahu. G. Palmotić 2, 317. Na gori se vidje nima oružanijeh četa ljudi, i kopjačam oholima brijeg obasrti oda svudi. 3, 194b. Kada bi ostrum kopjačom proboden. V. Andrijašević, dev. 161. Strijele imaju i kopjače. I. Đorđić, salt. 184. Sijedi sa polače, a mladi za kopjače. (Z). Poslov. danič.

b. vidi katariste. — U *Vukovu rječniku*. A kopjača od kopja mu bješe kao vratilo. Đ. Daničić, Isam. 17, 7. (vidi kopljiste).

c. strijela. — U *Voltigijinu rječniku*. — *Ovakovo značenje nije dosta pouzdano.*

d. štap s banganetom s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori*. Vuk, rječn.

e. preslica u Župaši. F. Hefele.

KOPLĀČICA, f. dem. kopjača. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (kopjačica, v. kopice). Brze hrte vode, nose kopjačice, ter idu put vode. A. Sasin 145.

1. KOPLANJ, adj. koji pripada koplju. — *Nema u narodnom jeziku, nego u knjigama pisanima crkvenijem jezikom ima kopljan, t. j. kopljanj mj. kopljanj. od toga bi oblika moglo pravilno po-*

stati u današnjem jeziku kopljan (isporedi dostojan). — U Daničičevu rječniku: koplina, hastae s primjerom: Javi se zvezda kopljinim obrasom. Glasnik. 10, 249.

2. KOPLAN, m. vidi Kopijan.

KOPLANICA, f. rječica u Srbiji u vafevskom okrugu. I. Pavlović. — I mjesto u istom okrugu. Livada u Kopljanici. Sr. nov. 1867. 449.

KOPLANIČKI, adj. koji pripada kopljanicima. Ne boj se na vrati kopljančke straže. A. Kanižlić, rož. 20.

1. KOPLANIK, m. vojnik što nosi kopje, oružan kopljem. — Može biti stara riječ, isporodi stslav. kopjanik, vidi i kopljenik. — Imedu rječnika u Belinu (kopjanik, hastato, hastatus 866b; armato d' alabarda, hastatus 102a, 424b; alabardiere, portator d' alabarda, alabardarius 57a; lanciatore, jaculator 424b), u Bjelostjencevu (kopjanik, hastifer, hastatus, l. lanceatus miles), u Jambrešičevu (kopjanik, hastatus), u Voltigijinu (kopjanik, lanciatore, uomo astato, mit einer lanze bewaffnet), u Stuličevu (kopjanik, miles hastatus), u Vukovu: lanzensträger, (lanzier), hastatus. — Cuvjet od Bosne tuj poginu dobrih vitez kopjanika. A. Sasin 175b. Viteže operni, kopljanice pravi... D. Baraković, vil. 331. Na konjih svi Bošnjaci sjaju svijetlo dojenjeni, kopjanici svim hrabreni. L. Gundulić 926. Pak vojnici litvanskoga knežtva slijede, svi na konjih kopjanici pod oružjem bijelijem sjede. 438. Za nim dvijesti kopjanika. P. Kanavelić, iv. 337. Sedamdeset bojnokopjanika, kopjanika, izbrani junaka. Nar. pjes. vuk. 2, 246. — U metaforičkom smislu. Jere sliđi kopjanika tvoga, vojvodu Isukrsta. P. Posilović, nasl. 126a.

2. KOPLANIK, vidi Kopijanik.

KOPLANINA, f. augm. kopje. — U Stuličevu rječniku: kopjanina, veliko kopje, ingens kasta. — nepouzđano.

KOPLARI, m. pl. mjesno ime.

a. selo u Bosni. Koplari. Schem. bosn. 1864. 20. Na selo Koplare. F. Jukić, zeml. 34.

b. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 119.

KOPLARSKI, adj. koji pripada Kopljarima. Kopljarski (opština). K. Jovanović 119.

KOPLAST, adj. lanceatus, nalik na kopje. — Načineno u naše vrijeme. Po bazi biljni organ može biti: kopljast... J. Pantčić, bot. 27.

KOPLATI, kopljam, impf. kopijeti. Zemljak. 1871. 2.

1. KOPLJE, n. lancea, hasta, oružje što se sastoji iz duge motke kojoj je na vrhu (naj češće gvozdeni ili nadni) šifak; kopljem se probada ne ispustivši ga iz ruke, ili se baca na neprijatelja (vidi a, b)). — Naj stariji je oblik kopije, poznije kopje, pak kopje. ovaj se naj mlađi oblik nalazi naj prije XVII vijeka u pisaca Barakovića (osim jednoga njesta gdje ima gen. pl. kopaj radi slika. vil. 63), Krnarutića (uz kopje), Radovića, Zanotti, XVIII ima ga svagda Kavanin (ali je nepouzđano izdane), Banovac, F. Matić, Bašić, Radić (jedina ova dva između Dubrovčana), Rajić, ali se preko toga nalazi još češće stariji oblik kopje, n. p. u gotovo svih Dubrovčana (osim gore kazanih); u Gundulića na str. 287 treba citati kopja, a ne koplja; u Slavonaca Bačića, Kanižlića, Katanića, u Bošnjaka Lastrića, u Ličanina Došena, u Dalmatinca Kačića; i u naše vrijeme, premda je običnije kopje, čuje se na mnogo mjesta i kopje, n. p.: u Barani, Nar. pjes.

vuk. 1, 11; u gornjem primorju, 1, 58; u Crnoj Gori, Pjev. crn. 6b; u Bosni, Nar. pjes. juk. 70; u Lici, J. Bogdanović. Oblik se kopje ne samo nalazi u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom, kao n. p.: Kopije onoje. Š. Kozličić 24b, nego i docnije (pa u Istri i u naše doba), i to ili radi stiha, kao: Sto kopija podi-goše. J. Palmotić 820. Pojejmno kopije, koga j' maše škoda. Nar. pjes. istr. 2, 33. (u ovom primjeru: A on junak koj' biše, koj' kopljem obaraše vitezove moje? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. bog. 121, treba jamačno citati koji biše, koji kopljem, kako se poznaje po metru), ili prema crkvenom jeziku, kao ovdje: Posle vojske kopljem u trnje, kažu ljudi. S. Tekelija. let. mat. sr. 120, 14; u ovom primjeru: Kopljem račena. S. Badrić, ukaz. 28, može biti da je pisarska ili štamparska pogreška. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kopije, rus. копѣ, češ. kopi, pol. kopia ženskoga roda, što može biti i praslavensko, i tumači neke riječi istoga roda u našem jeziku, kao n. p. kopljača. — Može biti da postaje od korijena glagola kopati; ne čini mi se da treba misliti na grč. κονίς, veliki nož. — U svijem je rječnicima: u Vrančičevu: kopje, hasta; lancea; u Mikajinu: kopje, sulica, hasta, sarissa, lancea, telum, dolo, conctus; u Belinu: kopje, hasta, hasta 866b; lancea, hasta praepilata 424a; picca, legno lungo con ferro in punta per uso di guerra, hasta 562a; u Bjelostjencevu: kopje, hasta, sarissa, lancea, v. darda; u Jambrešičevu: kopje, hasta; u Voltigijinu: kopje, hasta, lancea, alabarda, picca, lanze; u Stuličevu: kopje, hasta, lancea; kopje, v. kopje; u Vukovu: die lanze, lancea, hasta s primjerima: Poslije boja kopljem u trnje. Odskočilo (ili iskočilo) sunce s koplja; u Daničičevu: kopije, hasta. — Naj običniji je oblik za gen. pl. kopljaš, vidi Osvetn. 2, 183. Bos. vila. 1888. 194. ovako uči i Daničić, glasnik. 11, 6; obl. 13. potvrđuje se i starijim kratkim oblicima: kopaj. D. Baraković, vil. 63; B. Krnarutić 21; i koplj. D. Baraković, vil. 111. 321. jar. 29; ali gdje gdje se nalazi i koplja (koplja: Sunuše se s oba kraja dvije dubrave kopja vitijeh. I. Gundulić 346. 425. Kopja vitijeh dvije dubrave staše oda svud u čas ovi. 540. Od kopja bi našijeh teških uzdržano nebo bilo. G. Palmotić 2, 941), tako n. p. u narodnoj pjesmi našega vremena: I više ni devet bojni koplja, oko koplja devet dobri konja. Nar. pjes. vuk. 2, 805. u čakavaca se nalazi i oblik koplji (kopji. H. Lucić 256; B. Krnarutić 16).

a. sa značenjem kao sprijeda.

a) uopće. Vezmimo kopje. Stefan, sim. pam. šaf. 6. Bez stréla strélaje i bez kopija body. Domentijan 98. Vezmimo... štita i kopije. Danilo 349. Pride na 'no mesto s lanterami i s kopji. Korizm. 93a. Kopljem Isusu rebra probode. 97b. Dvignuti tvoju glavu na kopju. Zborn. 36a. Ki ljudi skošaoš ono kopije? Pril. jag. ark. 9, 104. (1520). Vidil sam, gdi slomi, u jedno savezav, pet kopji. H. Lucić 256. Gdje ti 'e konj, kopje i štit? M. Držić 31. Kopje u ruci sved prid nim nošašo. D. Rašina 12b. Oklope tko stavlja, tko kopje uzima. A. Sasin 221. Hejam Aleksandrov na kopju suprot nim iznese. Aleks. jag. star. 3, 235. Izneseo nemu kopje elefantovo. 244. Uzriše se i udriše se i kopija slomiše. 261. I tolik sta vapaj po vojski i buka, klapat od kopaj... D. Baraković, vil. 63. Braneć me svaki čas već koplj slomiše. 321. Reka' bi kamen krug od bilih okoplj, vrh nega prutan lug uzvišen od kopaj. 111. Kako kad na kopje oružan vitez gre. 319. Vitezi od kopaj

hraboti pripravi. jar. 29. Ono isto kopje i ostale stvari kojijema mu su zadavali muku. M. Orbin 235. Boje vam je smrt stignuti, i u boju s kopjem pasti. I. Gundulić 292. Gdje u slici ognja živa reseči je teško oklopje, silno carstvo tve poziva i na sablju i na kopje. 308—309. Među kopja, među mače proz lođ teče i proz vodu. 309. Kô krajević silna cara kopja (*čitaj* kopja) slomi, sablje skrši. 287. Sve (*djevojčice bojne*) u rukah kopja nose a u očiju drže strijela. 331. Među kopjim, među mačim družicu te verna svuda. 339. A na kopja zgar nabili budući im glave opeta. 559. Ja odredih moje prsi šipu kopja. I. V. Bunić, mand. 25. Ščit s kopjem. B. Krnarutić 12. Toga kopje brkne, toga koň potare. 18. Ne bih protiv nemu dvigal kopje moje. P. Radovčić, nač. 175. Tu činiše strašna dila s kopji, s mači. I. Zanotti, skaz. 13. Trka koňe, kopja vlada. J. Kavašin 274^a. Pavo kopjem probjen svrši muku. 307^b. Jere su otvorena prsa s kopjem. A. Bačić 88. On ga nastojaše s kopjem udariti. J. Banovac, pred. 36. Vidi mu otvoriti ranu s jednim kopjem. priv. obit. 58. Neprijatelji naši usdaju se u mače, kopja. F. Lastrić, test. 20^a. Naostriče tvrdu srčbu za sulicu iliti kopje. ned. 391. Čavle, kopje i križ sveti. A. Boškovičeva u I. M. Mattei 853. Hotijuci u lovu zvirku kopjem udariti. A. Kanižlić, kam. 253. Zabacivši štit i kopje. 664. Bi rañen kopjem. F. Matić 39. Iza boja kopje u trnje. (Z). Poslov danić. Tu je koña odajela prema dvoru Ivanovu, svu na kopje zatekla l'jepu hrvatu (*sic*) gospodu, i na kopje zatekla Ivana Hrvacanina. Nar. pjes. bog. 103. (Ovdje 'in provincu', ili tačnije 'in armis' pod oružjem. V. Bogišić. 375). Brke imal do ramena, kopjem Turak prometival. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 16. Kopja će se pokršiti. V. Došen 228^b. Šure setu igre zametnuše, iznosuše na kopju jabuku. And. Kačić, razg. 154^b. Sikući se i s kopjim budući. kor. 922. S glavom na kopje nabodenom. I. J. P. Lučić, razg. 104. Nejak i je Jova dorastao do vranoga koña i do sedla, i do kopja i do britke sablje (*vidi* 1. do, I, 3, a, a)). Nar. pjes. vuk. 1, 575. Kopjem junak bistru vodu muti. 1, 585. Uzja Miloš pomamna kulaša, pa okrenu od b'jela šatora zametnuvši kopje naopako, govori mu srpski car Stjepane: 'Ne nos, sinko, kopje naopako, već okreni kopje u napredak'. 2, 145. Dok satrše ona kopla bojna, potegoše perne buzdohane. 2, 282. Tu su mloga kopla izlomjena. 2, 294. Uprtio kopje na ramena. 2, 352. Kad to vid'li kićeni svatovi, naopako kopla okrenuše. 3, 523. Nakom boja kopjem u trñe. Nar. posl. vuk. 188. Pa ga (*sunce*) đavolski car nabio na kopje i nosio na ramenu. Vuk, nar. pjes. 2, 84. Da ga pribodem kopjem za zemlju. Đ. Daničić, Isam. 26, 8. Krš kopaja a zveka sabaja. Osvetn. 2, 133.

b) kazano je sprijeda da se kopjem udara na neprijatelja na dva načina: sva je prilika da se u primjerima kod a) (koji nijesu iz narodnijeh pjesama) misli na prvo. u narodnijem se pjesmama ne zna svagda, koji je način, ali se u nekijem to posve dobro zna. evo nekoliko primjera: *aa)* za prvi način (*kad se ne ispušta kopje iz ruke*). Pak poteže kopje ubojito, pribode ga u zelenu travu. Nar. pjes. vuk. 2, 153. Koga Marko kopjem udaraše, preko sebe nega preturaše. 2, 252. Koji ono dobar junak bješe, što dva i dva na kopje nabija? 2, 314. Na Ivana juriš učinio, gleda kopjem u srce junaka; kleče dorat u zelenu travu, Ivu kopje visoko nadmaši, ne može mu kalpak oboriti, a kamoli raniti junaka; manu

sablom Senkoviću Iva, agi kopje do ruke proseče. 3, 397. — *bb)* na drugi način (*kad se baca kopje*). Baci kopje bijelo Latinče na Miloša u prsi junačke; Miloš drži slatna šestoperca, na nega je kopje dočeka, prebio ga na tri polovine. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Pusti kopje Miloš Voinović, te prikova bijelo Latinče, prikova ga za Ledanska vrata. 2, 146. To mu reče, bojno kopje pušti, ... kako kopje na planini zviznu, soko dogo pade na kojona, iznad nega kopje preletilo. 2, 282. Pak poteže svoje bojno kopje, da udari Krajevića Marka. 2, 407. Baci kopje crni Arapine, da udari bolesna Dojčina. 2, 467. Od kopja je giliti načinio. 2, 560. Ako li ga kopjem ne pogodiš. 3, 887.

c) us kopje stoji često, osobito u poeziji, neki adjektivi kao pridjevi koji bi tobože isticali kakvu osobinu ali se uopće kažu u kakvom mu drago koplu. takovi su pridjevi: bojno (*orlo često*), ubojito, ubojno. Bojnim kop(j)im ki slovete. M. Vetranić 2, 478. Pak jedno sa time, na drvu gdi biše, slim kopjem bojnim prsi mu raniše. D. Rašina 148^b. Da se u srpe kopja bojna ukrive. I. Dordić, usd. 137. Tko kripko srce ima, bojno kopje hitro prima. V. Došen 1^a. U ruku se bijaše bojna kopla dobavio. Nar. pjes. bog. 9. A bojno je kopje položio među uši dobru koñu svomu. And. Kačić, razg. 254^b. A do koña i do bojna kopla. Nar. pjes. vuk. 2, 75. Krajeve ga dočekaše sluge na mačeve i na kopla bojna. 2, 118. Na bojna se kopla udaraše. Pjev. crn. 6^b. Pred đadorom do tri bojna kopja. Nar. pjes. juk. 70. Bojnim kopjem i vitim tetivom. Osvetn. 2, 64. Bojna kopla kano gora steća. 3, 113. — Dadoše mu kopje ubojito. Nar. pjes. vuk. 2, 138. Pa usimlje kopje ubojito. 2, 248. Pa se Šarcu na ramena baca, a uprti kopje ubojito. 2, 350. — I ubojna kopla usimaše. 3, 381. — vito (*orlo često prije našega vremena; nemam nijednoga primjera iz narodnijeh pjesama ovoga vijeka*). Jer kada ti pade, nam se stanovito u rukah pripade mač i kopje vito. H. Lucić 238. Pese to mu vito kopje na peren šćitak prija. Nar. pjes. u P. Hektorović 21. Tako mi moga vitkoga kopja. M. Držić 173. Vito kopje ne je igla. I. Gundulić 332. Zatjeca ga i poziva s britkom sabljom, s kopjem vitijem da iside noj protivu. 342. On na koñu s vitijem kopjem i s perenijem štitom stoji. I. Gundulić 428. Vitijem kopjem srca bije, britkijem mačem žne živote. 446. Vito kopje. G. Palmotić 1, 360. 2, 83. Stijezi oholi, kopja vita. B. Bettera 26. Nijesu turska kopja vita toli snažna. J. Kavašin 215^a. Vita kopla kano gora gusta. Osvet. 2, 111. Koli viti kopaja u djece njegove. Bos. vila. 1888. 194. u jednom primjeru: uvito. Korugva im množ razlika vrhu kopja trepti uvitih. I. Gundulić 425. — *rjeđi su pridjevi*: oštro. Gdje mi gñivno rastvorioše s oštrijem kopjem slavne prsi. A. Vitalić, ost. 286. Oštro kopje podsmijeh sami. J. Kavašin 199^a. Pa potrže bojno kopje oštro. Nar. pjes. vuk. 3, 396. — *luto*. Lutom kopjem satarisati. A. Kanižlić, kam. 49. — slo. Zlim kopjem bojnim prsi mu raniše. D. Rašina 148^b. — *teško*. Teško kopje. G. Palmotić 1, 120. — *junačko*. Sutra mene poziva na junačko bojno kopje. Nar. pjes. bog. 47. — *viteško*. A sadi ti vera budi, Radosave, Vladkova, viteško kopje... Nar. pjes. u P. Hektorović 21.

d) *vidi* kostajnica, kostolovka, koštunica. e) *katkad se kopje (s tupe strane) sabada u semfu*. Na vrh glave Saulove stoji kopje sabijeno u zemlju. Đ. Bačić 148. Više glave kopje udaraše. Nar. pjes. vuk. 1, 11. A više mi glave

kopje posadite, a za kopje moje dora privežite. 1, 394. A barjake nuz dvor prisloniše, bojna kopla u dvor udariše. 1, 585. A đavo udari kopjem u zemlju. 2, 84. Na kuli je kopje udareno, na koplu je od zlata jabuka. 2, 148. Pa udari kopje u ledinu, za kopje je privez' Šarina. 2, 248. Pred čadorom pobijeno kopje, a za kopje vranac kožic svezan. 2, 272. Saul ležao i spavaše između kola, i kopje mu bješe čelo glave pobodeno u zemlju. Đ. Daničić, Isam. 26, 7.

f) kopje (u pravom smislu) može se upotrebljavati i kao mjera za dužinu. Mladi Jovo koša igra, u livadu kopje mjeri. . . Vila Jovu govorila: „Što livadu kopjem mjeriš?“ Nar. pjes. vuk. 1, 53. Kopajte mi raku u polju široku, dva kopla široku, četiri dugačku. 1, 898. (Kulaš) po tri kopla u prijeko skače, po četiri nebu u visine. 2, 140. Doklen sunce dobro kopje ne oskoči. Nar. prip. vuk. 283 (vidi i drugi primjer u Vukovu rječniku). Krasna lica, visok kao kopje. P. Petrović, gor. vijen. 82.

g) u metaforičkom smislu. Vitez koga krunom kopje obdari. I. Gundulić 813. Mre branitelj naš hrabri, vito kopje, štiti pereni sve latinske zemlje pada. G. Palmotić 2, 83. Kopjem srebrnijem boj biti. (D). Poslov. danić. Udri ovu moju otvrdnutu pamet ostrim kopjem ljubavi tvoje. F. Matić 102. I nek bojno kopje prime, bojno kopje od kriposti. V. Došen 10b. Pak jezična kopja dižu do nebasa da dosižu. 185a. Marija kopjem bolesti ustrijeljena. L. Radić 49.

b. motka na kojoj stoji što vesano ili drukčije pričvršćeno, da se na njoj može nositi.

a) za barjak, vidi katariste. motka je u ovom slučaju često posve nalik na pravo kopje. Barjak nosi od crjene svile, na nem cimer odovud mađarskog, a odonud kraljevstva horvatskog, kopje zlatno, kita visi zlatna. M. Katančić 69. Te on razvi svilena barjaka, okrvavi na koplu jabuku. Nar. pjes. vuk. 8, 463. Motku, na kojoj crkvena litija, pa barjak, pa zastava visi, zovu „kopjem“. u Lici. J. Bogdanović. Kopje, štap na koji se meće barjak. u naše vrijeme u Stonu: „Blizu kuće zasađeno mu je kopje“. M. Milas.

b) kopje, duga lijenka na kojoj su natakute osti (inače osti). L. Zore. (riba se i pravijem kopjem, vidi: Kod noćnog ribaša na Viasu običavaju zbsti ribu kopjem ili prisjeć mačem. L. Zore, rib. ark. 10, 381).

c) u jednom primjeru xvii vijeka: u križu duži dio što se drži u rukama, kad se nosi križ. Kopjem od križa udara u vrata. B. Kačić, rit. 315.

2. KOPLE, n. ime planini. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (planina u Hercegovini) s primjerom: Neka bježi uz Kopje planinu. (Ogled. sr. 94).

KOPLEČAN, koplečna, adj. koji pripada koplu. — U Stuličevu rječniku: koplečan, „hastae, lanceae“ s dodatkom da se nahodi u Gundulića (?). — nepouzđano.

KOPLJEN, adj. postaje od kopje. — U dva primjera xvii i xviii vijeka: u prvome (pisano, može biti štamparskom griješkom, kople) jamačno znači: oružan kopjem; u drugome može biti: nalik na kopje. Trojica jizdiše Majarov kopleh. I. T. Mrnavić, osm. 45. Kod sebe držeše jednu malu partižanu kopjeno oružje. Nar. pjes. bog. 182.

KOPLJENICA, f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 48.

KOPLJENIK, m. vidi 1. koplejanik. — Oblik koplejanik valja da je u našem jeziku običniji, ali

koplejanik može biti praslavenska riječ, isporodi rus. копѣйникъ, češ. kopenik, polj. kopienik. — Ismeđu rječnika u Mikalinu (kopjenik, „hastatus miles, lanceatus“), u Stuličevu (kopjenik, v. koplejanik), u Vukovu: vide koplejanik s primjerom: Kućajinska bojna koplejanika. (Nar. pjes. vuk. 2, 482). Koplejanike sa strane pustiše. I. T. Mrnavić, osm. 56. Tu se siku piši i konoči, tu se bodu silni koplejanici. And. Kačić, razg. 234a.

KOPLJENE, n. djelo kojim se kopi. — U Bjelostjencevu rječniku.

KOPLJETINA, f. augm. kopje. — U Stuličevu rječniku: kopjetina, „ingens hasta“.

KOPLJEVAC, koplevca, m. u Stuličevu rječniku: koplevac, v. koplejanik. — nepouzđano.

KOPLJEVIĆ, m. prezime. — isporodi Koplejević. — pisano Koplejević xviii vijeka. And. Kačić, kor. 453. — I kao mjesno ime. u Vukovu rječniku: zidine od namastira negdje u nahiji šabačkoj.

KOPLJEVIĆI, m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 69.

KOPLICA, vidi 4. kopica.

KOPLICE, n. dem. kopje. — Nalazi se samo oblik kopice (mj. kopjice). — Može biti i stara riječ, isporodi stslav. kopicie (kopijee), a i praslavenska, isporodi češ. kopice; ovaj oblik postaje od kopija. — Ismeđu rječnika u Belinu („lancetta, dimin., lancia piccola“, „lanceola“ 424a), u Voltigijinu (vidi dase), u Stuličevu („lancetta“, „parva lancea“). Mo'e vito kopice. M. Držić 83. — U Voltigijinu rječniku ima: kopice, f. pl. „lancetta“, „lancette, lasseisen“. — Ovo je značenje jamačno izmišljeno prema tal. lancetta; a pisac je griješkom shvatio kao da je množina ženskoga roda.

KOPLINE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom. Zemlju u Kopljinama. Sr. nov. 1875. 518.

KOPLIŠTE, n. uprav drvo u koplu, pa može značiti što i 1. kopje, b. i motku uopće. — U Čakavaca ima št. mj. št. — U svojim primjerima stoji i mj. ji (kopište, kopišće). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vrančevu (kopišće, „pertica“) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu (kopišće, štanga, v. drug; držalo kopja), u Voltigijinu (kopište, „pertica, štanga“, „stange“), u Stuličevu (kopišće, v. lijenka ts Bjelostjenceva). Razviti ga (barjak) na kopištu hrvatske samostalnosti. M. Pavlinović, razl. spis. 308. Kopišće, 1. drvo na koje je kopje nabjeno. 2. vitka motka na koju se nadijevaju osti, zastava itd. M. Pavlinović.

KOPLOMETANE, n. samo u Stuličevu rječniku: koplemetane „jactus lanceae“.

1. KOPNICA, f. vidi koplejanina. — U naše vrijeme u Lici. „Pušti ovu u koplejanicu pa se ti onda za nju ne staraj“. J. Bogdanović. „Pušti ovu u koplejanicu, a ciganku u selo, pa im se ne boj zla“. u Dobroselu. M. Medić.

2. KOPNICA, f. grob, isporodi kopati, 1. e. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka. Što 'e crkvena iziskovat jošter mjesta za svoj pogreb? nek koplejanica smradna lude ljepša otara svetijeh bude. J. Kavašin 28b. Nakon godišť nikolice našast tijelom na prinose, stijenu jači od koplejanice htijuć odklonit ne mogoše. 325a.

3. KOPNICA, f. kopča na haljincu ženskom. Tordinci. D. Hirc.

KOPNIK, m. mjesno ime. — Pomiće se xviii vijeka. Uze uz Savu druga mesta: Kopnik. . . P. Vitezović, kron. 136.

KOPNINA, *f.* mjesto gdje je snijeg okopnio, pa i uopće mjesto gdje nema snijega (vidi *sadni primjer*). — Mislim da se *akk.* mijena ne samo u *voc.*: kôpnino, kôpnine, nego i u *dat. sing.* kôpnini, u *acc. sing.* kôpninu, u *nom.* i *acc. pl.* kôpnine. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('schneeloser platz', locus nivibus vacuus'). Na kôpnini bolan Jova leži. Nar. pjes. vil. 1866. 501. Tu je zimi kôpnina kao jeti. S. Ćubiša, prip. 96.

KŌPNITI, kôpnim, *impf.* rastapati. — Dosta se rijetko nalazi; može biti da je načineno kao kausalni glagol prema kôpněti (vidi). — *Akk.* kaki je u *praes.* taki je u *impf.* kôpnāh, u *aor.* 2 i 3 *sing.* kôpni, u *ger. praes.* kôpnēci, u *part. praet. pass.* kôpnēn; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u *inf.*

a. *aktivno*. — U dva primjera xvi i xviii vijeka (u obadva u metaforičkom smislu), a između rječnika u Voltigijinu ('liquefare, struggere', 'zerschmelzen, auflösen'). Kad li oči ne svrne, takmenja kojim ni', užije, umara, rasčiha i kopni. D. Rašina 101b. Blago on (bogatac) čudno ko sadrije, plaho kopni i razlije. J. Kavašin 48a.

b. *sa se, refleksivno, kôpněti*. — U Mikafinu rječniku: 'apparet terra, ut fit in liquefactione nivis vel in aquae recessu'; u Bjelostjencevu: kopni se 'terra apparet ut fit in liquefactione nivium, l. recessu aquae; terra exsiccatur'; u Stuličevu uz kôpněti (kôpněti).

KŌPNO, *n.* terra, terra continens, aridum, siccum, zemlja, kraj, suho, ono na čemu nema vode, ističući da nije more pa gđegdje da nije ni druga voda (rijeka; jesero itd.). može se (kao u naj prvom primjeru) istaknuti u užem smislu kao veliki prostor suhe zemlje ('terra continens') nasuprot ostrva. — Riječ je praslavenska, isporodi stislov. kopno, (malorus. кипно, 'thauwetter'), češ. kopno. — Nije dosta jasna riječ: neki shvaćaju kao da je srednji rod od *adj.* kopan, ali se i kod toga različito može misliti, jerli sadašnje značenje u riječi kopno postalo od drugoga ili od trećega značenja u kopan (vidi n. p. kopno, země kopnā, nicht gefroren, hackbarer bodēn. J. Jungmann, slovník česko-německý); moglo bi se pomisliti i na postanje od kopa, kao da se hoće kazati da zemlja nije ravna kao more (da su po njoj kope); po svoj prilici biće naj prvo shvaćanje (vidi kopan, b i kôpněti) naj boje. ovako misli i Miklošić (kao pravi supstantiv). — Nema nijednoga primjera iz pisaca Božnaka, kao da je riječ poznata samo po zapadnijem i sjevernijem krajevima. u naše vrijeme može biti da je narodna samo u sjevernoj Dalmaciji i kod nekijeh čakavaca. — Ismeđu rječnika u Mikafinu (kopno, suho, zemlja, 'terra'), u Belinu ('kôpno', terra, li continente, 'terra' 729a), u Bjelostjencevu (continens). 2. kopno, priplo, terra exsiccata, u Voltigijinu (continente, terra ferma, 'festes land'), u Stuličevu ('terra'; kopnom i morem, na kopnu i na moru, terra marique), u Daničičevu (kopno, terra continens). Ne bi mogli lētine s obzok skupiti kako to i s kopna. Spom. sr. 2, 96. (1409). Po moru, po kopnu. Trans. 62. Na kopnu i na more. Š. Kozčić 43a. Reče Bog: 'Da se skupe vode, koje pod nebom jesu, u mjesto jedno i prikažet se kopno'. Imenova Bog kopno zemljom... N. Rašina 118b. gen. 1, 9. 10 (malo prije ovoga na istoj strani riječju kopno slo se prevodi lat. firmamentum. Reče tadaj Bog: 'Budi kopno usrdje voda i razdijeli vode od voda'. I učini Bog kopno. gen. 1, 6. 7). Po kopnu i moru ako češ krajevat. M. Vetranić 1, 49. Po kopnu i vodi. 1, 52. I

kopno tko hodi... 2, 87. Hoteći po kopnu poiti. Anton Dalm., nov. tešt. 204b. act. ap. 20, 18. Kopnom koži i hrabri vojnici a po moru raslike plavi gledajući. P. Zoranić 42a. Otok biše podaleko od kopna čineskoga. B. Kačić, fran. 195. Ni kopna ni mora... gdi Zadar ne prista. Đ. Baraković, vil. 102. Sam ta put od gore na kopno izhodi, u istok od sore na vrata izvodi. 106. Ne vidjah sunašca... ni kopna ni kraja. 298. Ili putnik kopnom jaše il' pomorac more brodi. I. Gundulić 287. On na moru Turke pobi, a na kopnu ti ih pridobi. 371. Gladni u kopnu, žedni u vodi. 517. I po kopnu i po vodi. G. Palmotić 1, 170. Ti češ kopnom put uzeti. P. Kanavelić, iv. 367. Za te ajer, kopno, vode jatom, stadom, ribom rode. J. Kavašin 14b. Kopna i mora nu delije, grada i kraja branitelji. 111a. Svak bježi od umora prjeko kopna, prjeko mora. 147b. Tu u greb kopna na visoko pritiska ga kami. 178a. Kopnom, morem, u ratu i miru. 203b. Na kopnu i na moru rasbio Rimljane. I. Dordić, ben. 121. I s kopna i od mora na sidove navalise. A. Kanižlić, kam. 825. Da od kopna odveze se malahno. S. Rosa 61b. Potom sta na kopno, bi odveden od vojnika. Đ. Bašić 198. Posli toga poče sa svih stran, s kopna i mora grad biti. And. Kačić, rass. 157. Druga vojska rimska dođe u Dalmaciju po kopnu. kor. 819. Pokaza se kopno. D. E. Bogdanić 2. Da do kraj kopna dopre. A. Kalić 482. Voda kopno činila se. N. Marči 107. Sved se čudim ja u meni, kô me more ne utopi, al' mi kopno jaz pakljeni ne rastvori i priklopi. 100. Plavčica je šla po kopnu. Nar. pjes. istr. 6, 9. Brod, ki će hodit po kopnu kodi po moru. Nar. prip. mikul. 75. Lijepa svijeta kano gorskog cvijeta, siheg mora, kopna prisumita. Osvetn. 3, 20. Orveni Hrvati dobrim dijelom hajdukovahu i morem i kopnom. M. Pavlinović, rass. 80. Kopno, 'terra'. M. Pavlinović. Kôpno ('terra') continens. D. Nemančić, čak. kroat. stud. i fts. 20.

KOPNOMJERAC, kopnomjerac, *m.* geometar, mjernik, zemljomjerac. — U Belinu rječniku: 'geometra, misuratore della terra', 'geometra' 841a; u Bjelostjencevu: (kajkavski) kopnomereo, v. zemljomereo; u Voltigijinu: 'geometra, agrimensore', 'erdmesser'; u Stuličevu: 'geometres'.

KOPNOMJERAN, kopnomjerna, *adj.* koji pripada kopnomjerju, geometrički, mjerstven. — U Belinu rječniku: kopnomjerni, di geometria, 'geometricus' 841a; u Voltigijinu: kopnomjerni, 'geometrico', 'geometrisch'; u Stuličevu: 'geometricus'. — U Stuličevu rječniku ima i *adv.* kopnomjerno, 'geometrice'.

KOPNOMJERJE, *n.* geometrija, mjerstvo, zemljomjerje. — U Belinu rječniku: kopnomirje, 'geometria, quella parte di matematica che versa intorno il misurar la terra', 'geometria' 841; u Voltigijinu: 'geometria', 'erdmesskunst'; u Stuličevu: 'geometria'.

KOPNOPISALAC, kopnopisao, *m.* geograf, zemljopisac. — U Stuličevu rječniku: (griješkom) kopnopisao, 'geographus'.

KOPNOPISALSKI, *adj.* koji pripada kopnopisao, — Samo u Stuličevu rječniku: 'ad geographiam pertinens'.

KOPNOPISJE, *n.* geografija, zemljopis. — U Belinu rječniku: 'geographia', 'geographia' 841a; u Bjelostjencevu: kopnopisje, navuk zemelskoga lađa, 'geographia'; u Voltigijinu: 'geographia', 'erdbeschreibung'; u Stuličevu: 'geographia'. — I u Belinjoj knizi: Kako onom učeniku koji bivši

nastoje na kopnopisje, činaše mu se velika stvar ovi okoliš zemaljski. A. d. Bella, rasgov. 181.

KOPNOPISNIK, m. u *Stuličevu rječniku*: v. kopnopisao.

KOPNORASPIALAC, kopnoraspisao, m. vidi kopnopisalac. — U *Belinu rječniku*: kopnoraspisalac, 'geografo', 'geographus' 311b.

KOPNORASPIŠNIK, m. vidi kopnopisalac. — U *Bjelostjencevu rječniku*: kopnoraspisnik, znan zemelskoga ladaša, 'geographus', i u *Voltiđijinu*: 'geografo', 'erdbeschreiber'.

KOPNOTEŽAČKI, adj. koji pripada kopnotežanju. — Samo u *Stuličevu rječniku*: (po dubrovačkom govoru) kopnotežaški, 'ad agriculturam spectans'.

KOPNOTEŽANJE, n. ratarstvo. — Samo u *Stuličevu rječniku*: v. zemlotežanje.

KOPNOTEŽATELJ, m. ratar, težak. — Samo u *Stuličevu rječniku*: 'agricultor'.

1. KOPNUTI, kopnem, pf. kopati, znači samo jednom udariti motikom ili drugim oruđem u zemlju kod kopanja, ili se može shvatiti kao dem. kopati. — Ima i češ. kopnouti i rus. копнуть, ali valja da nije praslavenska riječ, jer bi u ovom slučaju po svoj prilici p ispalo ispred n, isporodi kanuti, tonuti, prionuti, usnuti. — U *knižu pisanoj crkvenijem jerskom, i otale u Daničevu rječniku* kopnuti, fodere'. Malo kopnuvše. Dokumentijan^b 59.

2. KOPNUTI, kopnem, impf. pidi kopneti. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Čutim život moj kopnuti. G. Pešalić 81. Srce mi kopne. 188.

KOPŃA, f. kopanje, okopavanje. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (das umgraben, umhauen des weinbergs, des kukuruzackers, 'fossio'). Isa kopne sabadaž kolicie. J. S. Rejković 132. Naše su tri kopne francuskima u vremenu jednake. P. Bolić, vinod. 1, 218. Neuredna i nevaljana kopna služi ovima travama da bolje rastu. 1, 224.

KOPŃAČA, f. u narodnoj zagonet našega vremena. Skoči koza kopnača, na glavi joj pogača, iz pogače devet štapa, a iz štapa devet kolača. odgonetfaj: ploča (końska). Nar. zag. nov. 170.

KOPŃAR, m. ime livadi u Srbiji u okrugu čuprijskom. Sr. nov. 1875. 1308.

KOPŃENE, n. djelo kojim se kōpnî i kojim se kōpnî. — Stariji je oblik kopnenje. — U tri rječnika (u sva tri grješkomoj. proga n ima n).

a. vidi kopneti. — U *Belinu rječniku*: kopnenje, 'liquefazione, il liquefarsi', 'liqueescere' 441a; svenimento, il venir meno', 'defectio' 716a.

b. vidi kopniti. — U *Voltiđijinu rječniku*: 'liquefazione', 'zerschmelzung', i u *Stuličevu*: 'liquefazione', 'fusura'.

KOPNETI, kōpnim, impf. tabescere, rastapati se, uprav o snijegu, pa i o mrazu, o ledu, a (naj češće) u pisaca u prenesenom smislu. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kōpnimo, kōpnite, i u ger. praes. kōpnēci. — -ne- stoji u južnom govoru mj. negdašnjega nje (nē), te u istočnom glasi kōpneti, u zapadnom kōpniti (često se ovaj oblik nalazi i u pisaca koji u ostalome pišu po južnom govoru). — Riječ se nalazi samo u južnijih Slavena i u *Malorusa*, isporodi *novoslov.* kōpnēti, bug. snēgot kopni, *malorus.* копняты. — Radi postanka vidi kod kopno. — U našem se jeziku nalazi od xv vijeka (vidi b, b)).

a. u pravom smislu. — Između rječnika u *Belinu* (kopniti 'liquefarsi, disfarsi, distrugersi', 'liqueo' 441a), u *Stuličevu* (kopniti 'liquefieri,

'liqueescere, destrui, sensim confici'), u *Vukovu*: 'schmelzen', 'liqueo' ('vom schnee, aber auch vom abliegen der reifen wassermelone'). Da ovako vik ne stoju jak prid suncem led kopneći. N. Najlašević 1, 171. Kad snig kopni. D. Zlatarić 56b. Snijeg s planinskih kopneć vrha što use goram, rijekam poda. I. Gundulić 811. Snijeg s visocijeh vrha i brijega kopneć... P. Kanavelić, iv. 88. Da se uzdrži snijeg planina, treba ga je sakrivati... ere kopni i razidi. J. Kavašin 368b. — *Metaforički*. Kada joj niz obraz dosti suz ne steče, da ja mñah: kopni mraz. Š. Menčetić 284. Neka poslije budem u nemu va vijeke negovijem plamima kopniti lubeći te i hvaleći. I. M. Mattei 255. — O zemlji na kojoj se rastapa snijeg. Kad je zemlja ili ledom popločena ili snijegom pokrivena, tužne ptičice... među se protmrute polumrtve gdje god vide da kopni zemlja. B. Zuseri 209.

b. u prenesenom smislu, slabjeti, čeznuti, ginuti, o tijelu i o duši, radi tjelesne bolesti, ali češće radi žalosti, straha, i osobito radi žeđe i ljubavi (vrlo često u pisaca). — Između rječnika u *Belinu* (kopniti 'consumarsi a poco a poco', 'paulatim confici' 221b; 'morirsi di voglia di qualche cosa', 'desiderio rei cupispiam extahescere' 497b; 'struggersi, crepare di dolore', 'conficior' 714a; 'mancare, venir meno, tramortire', 'animio deficere' 456a; 'svenire, venir meno, tramortire', 'deficio' 716a), u *Voltiđijinu* (kopniti 'svenire, tramortire', 'in ohnmacht fallen'), u *Stuličevu* (kopniti sa koju stvar ili sa kojom stvarju, 'desiderio alicujus rei extahescere').

a) preneseni se smisao isporučuje s pravijem. Kopnim kako led. Š. Menčetić 12. Tužni moj obraz, koji te svud slijedi kopneći kako mraz. N. Najlašević 1, 177. Da veće nebog ja ne kopnim kako led, kadno me obasja suncani tvoj pogled. 2, 7. Na prešu neg kopni kako led ali mraz. 2, 71. Ne bih ja blijed obraz ovako nosio, ni kako led ni mraz prid suncem kopnio. 2, 116. Neg činiš svaki čas, jedina gospoje, da kopnim kako mraz prid suncem ja stoje. 2, 136. Kopnim jakno mraz. M. Držić 73. Kako na suncu led prem kopni život moj. P. Zoranić 3a. Blaženo bljodilo, ko steče moj obraz, kopneći nemilo, na suncu kako mraz. D. Rašina 66a. I kopneć kako snig na suncu ali mraz, blidilom tamnime pokriju moj obraz. 101b. Kako kopni ona gruda snežana, 'nako kopni srce moje za tobom. Nar. pjes. vuk. 1, 403. Tako je kopnila kao snijeg na jugovini. M. Đ. Miličević, omer. 41.

b) uopće. A sada kopnimo prez tebe ostali. M. Marulić 65. Ki vene trepteći i kopni i preda. M. Vetranić 1, 399. Predah u sebi kopneći. 2, 185. Žitka moga tov ki gine kopneći. P. Zoranić 4b. Vene, čezne, gasne, blidi, sahne, gine, kopni, taje. A. Čubranović 153. Blažena na svit saj budi vik po sve dni studena sumha onaj kom srce sve kopni. D. Rašina 65b. Goreć (ja) kako suho drvo ali jedna svića, gasnu, čeznu, blidu, venu, kopnu i ginu vike. 105a. Cječ česa sved preda i kopni život moj. F. Lukarević 214. Da čezne, da preda, da kopni i trne. A. Sasin 305. Kopni život moj. A. Gučetić, roz. jez. 206. Kopni, uzdiše, stina, gori, ciči, plače. I. Gundulić 457. Sad s pogleda lijepa i draga sahne, gine, kopni mlada. 460. Za ne uresom sahne i blidi, taje, vene, kopni i gine. G. Palmotić 1, 251. Da bude (duša) žudit i kopnit. P. Radović, nač. 485. Sveder kopni i preda. P. Kanavelić, iv. 117. Venem, stinem, kopnim, blidim. A. Gledović 61a. Ognem Božje od ljubavi kopne i staju ne naravi. J. Kavašin 514a. Da blidiš, da čezneš,

da kopniš. A. d. Bella, razgov. 17. Reži sada, kopni, bisni, crkni. 35. Ovo čini da se grize u sebi, da kopni. 54. Jakos moja kopni i pada. I. Đorđić, salt. 343. Me srce kopnilo je. 423. Čezni, veni, kopni, gori. uzd. 116. Kopni srce moje od bolesti. V. M. Gučetić 193. Ako stine i kopni šetajući se po ravni. D. Bašić 231. Luka stae, a s riječi mu srce kopnijaše. Osvetn. 2, 26. 'Poč'o e u ovoj boli naglo kopneti, nije dobro'. 'Ali a on od ove bole strašno kopni'. J. Bogdanović. — U ovom primjeru o mrtvom čeljadetu: Evo u svu komoru Oloferne kopni na postiji goru, na njeu glave ni. M. Marulić 56.

c) kad je snačene: čeznuti, ginuti od žeje, može se izreći što se želi: aa) instrumentalom s prijedlogom za. Jur za zrakom umrlime od liposti mladost kopnje, život ginu. I. Gundulić 231. Drag za drazim kopni i preda. I. Ivanišević 212. Ne čini da izginem ja koji za ljubavu tvojom kopnim. M. Jerković 48. Za kojim će me kopneća misao i briga podići. G. Peštalčić 164. Kopni za nim (gine od žeje). M. Pavlinović. — bb) infinitivom. Ki kopni piti ga (vino) brez reda. M. Marulić 136. Podaj da duša moja kopni blagovati tebe, kruha anjelskoga. M. Alberti 405. Želi i kopni duša moja dojeti u dvore Gospodišne. P. Radović, nač. 333. L. Terzić 133. Podaj da duša moja kopni blagovati tebe. I. Kraljić 44. — cc) podložnom rečenicom s da. Nu ako li, ruso, u belu, kopniš, liče da t' se lašti... A. Čubranović 147.

c. u prenesenom smislu, o voću (n. p. o lubenici), pošto se ubere, ležati gdje do potpune zrelosti (ako sam dobro shvatio smisao). — U Vukovu rječniku, vidi kod a.

KOPOGŪZ, m. šaljiv nadimak za slab i tup nož. 'S tujem tvojim kopoguzom ne bi zakla' pileta, a kamoli jahe'. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KOPOLOVAC, Kopolovca, m. mjesno ime. — Prije našega vremena. Kopolovca. Spom. stoj. 184.

KOPOR, f. micanje (?), nejasna riječ na jednom mjestu XVIII vijeka. — isporodi koporati. Kad sam te jur priteko, svim čestitstvom od kopori. J. Kavanin 501b.

KOPORAN, m. neko narodno odijelo (vidi u Vukovu rječniku). — Riječ je tuđa, ali nije turska; po svoj je prilici romanska, isporodi srlat. capparò, tal. capperone, nekakva kukulica, franc. chaperon. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (eine art kleides mit ärmeln, 'vestis manicatae genus'. U Srbiji po selima, n. p. u Jadru, koporan se zove od plavetne čohne haljina s rukavima do niže pojasa, koja se oblači vrh dečermu, po kojoj se opasuje, a u Biogradu gdje joj zovu koporan veliki guñ koji se i postavlja kožom). (Turski hajduci, kesegije) nosili su obično... kratke, zlatom izvezene koporane i dečermu. Vuk, dan. 2, 95. Hajduci u naše vrijeme u Srbiji nosili su naj više čohane plavetne čakšire, dolje na nogama čarape i opanke, gore čohane dečermu i koporan, gdje koji dolamu zelenu. Vuk, rječn. kod hajduk. Koporan od vrana sukna. M. Đ. Miličević, zim. več. 209. Kad je hladno, nose (muški) podugačak guñ od sigava sukna, koji zovu 'koporan'. (u Srbiji u niškom okrugu). M. Đ. Miličević, kraj. srb. 136. Dopetnu dolamu uz kratašni koporan. M. Pavlinović, razl. spis. 122.

KOPORANE, n. djelo kojijem se kopore. — Stariji je oblik koporanje. — U Mikišinu rječniku: koporanje, 'agitatio, motus'; u Belinu: ko-

poranje, 'movimento d' animale non ancor morto', 'tremor' 502b; u Stuličevu: 'animalis cujusuncque expirantis agitatio'.

KOPORATI, koporēm, impf. micati se, ali naj češće ne ostaviš mjesto gdje se stoji, vidi: Tad pod nim koñ visnu, leti, ne kopore. D. Baraković, vil. 97. — isporodi koparati i 1. kopirati. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. koporāh i u ger. praes. koporūci; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. koporā. — Nepoznata postaja; isporodi koprcati se. — Od xv vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikišinu (moveor, agitor'), u Belinu (muoversi, come d' un animale, che non ancor morto si muove' 502b), u Stuličevu (moveo, agitari verum instar, vel animalium inter cespites; agitari, contorqueri sicuti solent infantes in somno).

a. naj češće kad se kakvo micanje ne vidi nego čuje ili drukčije osjeća.

a) kad ko u svome tijelu osjeća, n. p.: aa) srce. Judita zastore postiji razmače, srce jej kopore, bliže se primače. M. Marulić 50. Ako t' ne more bit, na č srce kopore (od žeje za čim), čini da budeš htit, ča ti biti more. P. Hektorović 40. — bb) duh. — u jednoga pisca xvi vijeka. Tužan duh u meni jedva kopore. M. Vetranić 1, 183. U tijelu momu duh dokle živ kopore. 2, 250. — cc) dijete kopore u utrobi materinjoj. — vrlo obično u Dubrovniku. P. Budmani. — dd) amo može pripadati i ovaj primjer: U mojoj utrobi koporu sve mravi. M. Vetranić 2, 85.

b) kad se kakvo živinče (n. p. crv) miče, a sakriveno je posve ili djelomice u čemu. Kako crf kopore ubrjan u blato. D. Baraković, vil. 41. Kako pregal u siru kopore. (D). Poslov. danić.

c) kad se čuje da se nešto miče, a ne zna se što je. Što ovo kopore? poč' se ču strilit ja. N. Naješković 1, 205. Er nješto para mi da tamo kopore. 1, 207. Tko ovo kopore? 1, 213. Stoj, nješto kopore u grmu kolak nas. A. Sasin 147. d) amo može pripadati i ovaj primjer, jer se u njemu govori o životinji koja se po noći i u tmici miče: Jež neće da miruje, nego ševrda i kopore po kući. S. Lubiša, prič. 55.

b. kad se vidi micanje, ali je ovo slabo (dosta često). Jak rañen taj čovjek, ki jedva kopore. M. Vetranić 1, 69. Na vjeru kopore, eno se probudi (gospodar). N. Naješković 1, 213. Tijelo ovoj krenu se, nahodim put vruću, koporat već uze. A. Sasin 293. Vide mlada dva junaka gdje iznenad oživlješe, kijek držahu smrt opaka da ubila luto bješe; vide veće gdje govore, gdje se dižu i ustaju, i gdje svaki njih kopore kô da rana ne imaju. J. Palmotić 200. Tako pak ditića na tleh postaviše, poča se gibati, jer jošće živ biše. Reče ona jedna: 'To dite kopore'. Oliva. 50. — I o čeljadetu i o životinji kad je na umoru. Taj (riba) jedva pridiše, taj dalje ne more, ta jure izdiše, ta jošće kopore. P. Hektorović 34. Gdi zvrika kopore pod hrti i kmeče. D. Baraković, vil. 258.

c. micati se uopće.

a) o čemu živome. Sve što kopore i u čem se duh čuje. M. Vetranić 1, 125. Sve će izdahnut što živo kopore. 1, 237. Ali t' Bog odsudi pustinju i goru... gdi zviri koporu? D. Baraković, vil. 259.

b) o čemu neživu, n. p. o moru. Toj more vazda bez pokoja kreće se i kopore. M. Vetranić 1, 122. — o lišču. Sve listje kopore njekijem žuberom. A. Sasin 221. — o jesiku. Nije mjesto bez rogobore gdi jezik ne pristav kopore. (D).

Poslov. danič. — o *kostima* (u mrtvaca). Ter vam se podoba, da kosti sve vaše našadši vrh groba satru se i sprae... ar je stvar dostojna, da vam se zabrani grobnica pokojna za grijehe i zlobu, ar pravo govoru, da mrtvim u grobu kosti vam koporu, škroboću i škripju. M. Vetranić 1, 224.

d. može imati *usa se instrumental*, kojijem se *pokazuje čim se miče, što se miče*.

a) *uopće*. Oružjem koporu, Oloferna zbučit lteć. M. Marulić 55. Također niti čim kopore ni kreće. A. Sasin 278. A kim gori doli morskival kopore. Đ. Baraković, vil. 122. 165.

b) u ovom primjeru kao da znači *vrjeti*: Pakleni pritvori kim narav kopore. I. T. Mrnavić, ist. 182.

c. u jednom primjeru pisca Slavonca ima koporati sa se, *refleksivno*, a oblik je za *prezenat* koporam; i znači: *pomicati se (s mjesta)*. Ovako narodi koporajući se i s družima mišajući. D. E. Bogdanić 116. — nije mi dosta pouzdano.

KOPORČIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. rač. 1876. 62. Schem. diak. 1877. 12.

KOPORIĆI, m. pl. mjesno ime. — Pomiñe se od XIII vijeka. Selo Koporici. Svetošćef. hris. 6. Koporici trg. Glasnik. 24, 272. (1895). Na Kaponiku čuje se „Plana“ u ibarskoj dolini, „Koporici“ u topličkoj dolini. S. Novaković, novo brdo. 27.

KOPORIČSKI, adj. koji pripada Koporitima. — Na dva mjesta XIII i XIV vijeka: na prvome je pisano *koporitis-*, na drugome *koporis-*. U vrhu Koporitske planine. Svetošćef. hris. 7. A eto koporiskoga dohoda... Glasnik. 24, 280. (1896).

KOPORIN, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. — isporodi Koporina. Koporin, stara crkva. M. Đ. Milićević, srb. 133. Vinograd kod Koporina. Sr. nov. 1871. 514.

KOPORIŃA, f. mjesno ime. — isporodi Koporin. — Pomiñe se prije našega vremena od XV vijeka. V. mēstā rekomāms Koporina. Glasnik. 49, 18. (1459). Koporina. Spom. stoj. 184.

KOPORISKI, *vidi* koporički.

KOPORITI, koporim, *impf. vidi* koporati. — U jednoga pisca Dubrovačina XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (iz koporati). Katarina jošte djetesće koporeći svojijem tiocom. V. M. Gučetić 184. — nepouzđano.

KOPORITSKI, *vidi* koporički.

KOPORNUTI, kópornēm, *pf.* koporati, *maknuti se*. — U tri primjera XVI i XIX vijeka. Prva vila koporne za pristašit vilu drugu. N. Nalešković 1. 205. Već donesi ĵuta crnokruga, hajduku ga metni pod groco, neka Vlahu bije harambašu, ako hajduk bude u životu, kopornuće brkom al podvatom (*sic*, podvratom?). Pjev. crn. 91b. On na nega iz puške; ne koporne ni petom. S. Ľubiša, prip. 159.

KOPOROVO, n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 56.

KOPOŠIĆI, m. pl. ime zaseoku u Bosni nedaleko od Sarajeva. Schem. bosn. 1864. 56.

KOPŌV, kópova, m. *mađ.* kópó, *lovački pas*. — U jednoga pisca Slavonca XVIII vijeka. Zao izgled iliti zla prilika jest kopov iliti hrt pakleni. Đ. Rapić 422.

KOPOVAC, Kopovca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Kopovcu. Sr. nov. 1868. 67.

KOPOVICA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Zemlja u Kopovici. Sr. nov. 1870. 397.

1. KŌPOVINA, f. niva na kojoj su bili posijani kukuruzi ili *krumpiri*, pa je poslije okopana, i posijano po njoj žito. — U naše vrijeme u Lici. „Ova e šenica na kopovini rasla“. „Ovaj jo ječam s kopovine“. J. Bogdanović.

2. KOPOVINA, f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 49.

KOPRA, f. ime brdu u Srbiji u okrugu topličkom. U selu Sećanici, po časa od Morave, ima brdo koje se zove „Kopra“; a neki ga zovu i „Koprina Čukara“. kažu da je pre 50—60 godina nekakav „Stevan Kopra“ bio gospodar tome brdu. otuda je mestu ostalo ime Kopra. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 356.

KOPRAĽA, f. plosnato gvožđe na ostanu. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

1. KOPRC (Koparac? Koprac?), m. ime muško. — XIII vijeka. Dēdъ imъ Koprъcъ. Deč. hris. 36.

2. KOPRC, *vidi* ukoprc.

1. KOPECAN, m. nadimak djetetu nemirnu. M. Pavlinović. — *vidi* koprcati se. — isporodi koprsan.

2. KOPECAN, m. prezime. — XVIII vijeka. Koprčan Ilija. Š. Štefanac 48.

KOPRČAŃE, n. djelo kojijem se ko koprcu. — U Vukovu rječniku.

KOPRČATI SE, koprčam se, *impf.* palpitare, o čeladetu (i o životini), ležeći micati se svijem tijelom, a osobito rukama i nogama. često se kaže o čeladetu (i o životini) kad je na umoru, ali ne svagda. — isporodi koprcati se. — Akc. se mijenja u praes. 1. i 2. pl.: koprčamo, koprčate, u aor. 2 i 3 sing. koprčā, u part. praet. act. koprčao, koprčala. — Vaļa da je srodno s koporati. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu („zappeln“, „palpito“, n. p. kad se što zakole, ono se koprcu dok sasvijem ne izdahne). Ali i glave kad nestane, koprčat se ne pristane (zmija od bludnosti). V. Došen 90a. Mua upadne u lonac s masnom čorbom, tu se zdravo narani, hoteći po tom da izide, ne može, er joj ugreznu noge; počne maati s krili, pomoće se i krila; koliko se većma ona koprcu da se izvuče, sve to većma vidi da tone. Đ. Obradović, basn. 86. Onda kukavica, videći ga (*gastreba*) gdi se obešen jošte koprcu... 206. Ostavivši ga u sobi još koprcajući se... Vuk, nar. pjes. (1824) 1, xxx. Koja ne potone, nego se koprcu povrh vode, ona je vještica. V. Bogišić, zborn. 561. — U prenesenom smislu, truditi se, mučiti se (osobito protiv čega), ali u šali ili ironiji. I što se g. Svetić bude više vrcuo i koprcuo protiv onoga moga suda, on će se sve više zapletati. Vuk, odg. na utuk. 32. On se još koprcu da bi reku vratio u više. M. Đ. Milićević, zlosl. 129. — Također u prenesenom smislu, živjeti kojekako. „Kako živi, kako stoji Mile bogati?“ „A eto nu, kako su pritisle zle godine, bome se opet čudno koprcu.“ „Ma, kolika je u nega vamilija, dobro se on opet koprcu.“ „Kolika e u nega župa čudno se on opet koprcu.“ J. Bogdanović. — U ovom primjeru bez se, ali je to neobično: Pašina bi glava koprcala, a kadina izgorjela brada. Osvetn. 6, 80.

KOPRČ, m. nekakva bilka. Koprč, koprčina, smradna trava, lista narezana i duge stablike. M. Pavlinović. B. Šulek, im. 156.

KOPRČAN, koprčna, adj. *vidi* kočoperan. — Postaje jamačno od koprcati se. — U naše vrijeme

u Lici. „Baka koprčan momak!“ „Do mjere koprčan cura!“ J. Bogdanović.

KOPRČINA, f. *vidi* koprč.

1. KOPREN, *adj. samo o situ.* Naj vinije sito, što se kroza n sije šenično brašno, zove narod „koprnijem sitom“. „Ukuvala sam mu pogaču na koprno sito, i bome neće e da ije“. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. — *Jamačno postaje od 1. koprena.*

2. KOPREN, *m. mjesno ime u Srbiji.* a) *vrh u okrugu pirotskom.* M. Đ. Milčević, kra]. srb. 165. 167. — b) *Veliki i Mali Kopren, dva sela u okrugu topličkom.* 985. 987. — *vidi* i Koprijan.

1. KOPRENA, *f. neko tkañe; mahrama kojom se što pokriva, osobito kojom žene glavu pokrivaju.* u oba dva značenja kao da se misli na vrlo tanko tkañe što se providi. — *Akc. se mijeña u gen. pl. koprēnā.* — e- *stoji u južnom i istočnom govoru, a i u zapadnom: koprina, kao da je bilo negda ē. u Dubrovañana xvi vijeka uz koprena i koprina ima i oblik koprjena.* M. Vetranić 1, 238. M. Držić 434. D. Zlatarić 84^b. da i u istočnom govoru (dajbudi u pjesmama) ima koprena, *vidi se po primjeru (kod b, b)) iz* Nar. pjes. vuk. 2, 818, a *cijela je ona pjesma (51) u istočnom govoru.* — *Od xvi vijeka (ali može biti i starija riječ, vidi kod kopreni) samo u našem jeziku i u bugarskom (s vokalom i mj. ē: koprina xvi vijeka, koprinz u naše doba) gdje znači svila. u rumunjskom jeziku ima coprinā sa značenjem: sunovrat (cvijet).* — *Radi postaća Matzenauer misli na srlat. capparo (vidi kod koporan); Bogišić (Nar. pjes. bog. 370) na tal. coprire, pokrivati; Miklošić koji se isprva nije protivio Matzenauerovu mišljenju, poslije (etymol. wörterb. kod koprč) kaže da bi moglo biti srodno s koprč (jer bi ovo isprva moglo značiti bišku iz koje se vade niti za tkañe, vidi kod koprija) i pominje kropijnjya vētrila (jedra) u Nestora. pitanje o postanju ostaje nejasno: što je riječ ograničena samo na dva jezika i što joj oblik i u njima nije jednak, bio bi dokaz da je tuđa, ali ne znam može li se pristati na koju od prve dvije hipoteze; još je zamršenije pitanje i s toga što se ne zna, koje bi značenje bilo starije (tkañe ili mahrama?), i s drukčijega značenja u rumunjskom jeziku. — Između rječnika u Mikalčinu (koprena od prsih, „mamillare“), u Belinu („veletto da donne“, „flammeum“ 756^b), u Voltigijinu (vidi kod f, e)), u Stulićevu („velum“), u Vukovu: 1. (po zapadnijem krajevima) vide mahrama. — 2. (u Dubrovniku) „der flor“, „panni genus“.*

a. *kao materijalni supstantiv, tkañe vrlo tanko što se providi.* Nit' koprenu tkahu, ka se tše sijh dana. M. Vetranić 1, 10. Tamo nam je vazda bila u Armenijeh gizda svaka: suho zlato, biser, svila i koprjena još pritanka. 1, 238. U košulji tankoj od bijele koprene. 2, 105. Jednu vil zamjerih u tankoj koprjeni. M. Držić 434. Bumbaka i svile i tanke postavbe, musule pribile, koprine gizdave od slafne države bogate Širije. Đ. Baraković, vil. 938. Tko će pčele ogrtati s grana, ako neće od žalaca rana, nek sve golo na sebi sakrije, nek na ruke rukavice meće, pčelar-kapu na glavu nakreće, koju prave od koprene, ili za nju valja i komarnik bili. J. S. Relković 238. Burunguk, koprena. Nar. pjes. petr. 1, 697.

b. *mahrama (od istoga tkaña kao kod a).*

a) *kao dio odijela što se nosi n. p. na glavi.* Imaše kosice pokrit koprinom. D. Zlatarić 53^a. Jedan kraj koprene razvi se, kom bijehu kose mi zavite, i vjetreć lećase tač da se

za granu od duba sadeđe. 69^a. Kad bješe gorom zelenom, pušta se grana od jela, da digne Jane koprene. Nar. pjes. vuk. 1, 810. Mudra je Jana devojka, koprenom ranu pokrila. 1, 810. Saš ne skide svilu i kadivu, i skide joj koprenu sa glave. 3, 48. — *na prsima.* Bijeli velak i koprena ne snježane prsi odijeva. I. V. Bunić, mand. 5. — *na grlu, na vratu.* Redovnik pokri njih grlo pribilo koprenom od zlata. F. Lukarević 278. A biše odila koprinom bili vrat. Đ. Baraković, vil. 27. — *na ruci.* Za him ide Toplica Milane, ... na ruci mu koprena od zlata, obasre se i pogleda na me, s ruke skide koprenu od zlata, s ruke skide, pa je meni dađe: „Na, devojko, koprenu od zlata, po čemu ćeš mene spomenuti, po kopreni, po imenu mome“. Nar. pjes. vuk. 2, 818.

b) *pokriva se koprenom lice ili da ga drugi ne vidi, ili (kad se oči pokrivaju) da samo čelade s koprenom ne vidi.* Sad se rijet može toi, da ljubav sgar s nebes istinom slijepa jes; nu da htje svezati za hudu svoju čes koprenom od zlata taj slijepi pogled svoj. F. Lukarević 71. Ja ne moguć to gledati pokrih oči koprenome. G. Palmotić 1, 179. Zavij se koprinom, ne daj se poznati. Oliva. 41. Pokrio bi obraz svoj velom aliti koprenom. S. Margitić, fal. 15. A drugi mi podignu koprenu sa bijela lišca. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 96. Grih je naj prije tegnuo svijes: stegnulo je prid očima ne koprenu (metaforički, isporodi f). A. Kalić 362.

c) *uopće.* Tanke koprine i navezane maramice. A. Kanižlić, utoč. 2. Ove duñe i jabuke, ke sam brala o ponoći koprenome saviv ruke. S. Bobalević 208.

e. *vrlo tanko crno tkañe što se nosi na šeširu i na ruci u znak žalosti (rušena) za svojom što je umrla.* — U naše vrijeme u Dubrovniku (u Vukovu rječniku nije dovoljno tumačeno). P. Budmani.

d. *zavjes u crkvi Jeruslamskoj.* — U pisaca koji ovako prevode lat. velum. Koprena od templa razdvioji se. A. Gučetić, roz. jez. 226. Koprena i kortina od templa razdira se. I. Držić 105. Među otarom od tamñana i korabljom stajaše koprina. M. Radnić 110^a.

e. *vellus, runo.* — U jednom primjeru xviii vijeka jamačno radi toga što je pisac pomiješao tal. vello i velo. Dedeon vidi velo aliti koprinu punu rose. S. Margitić, fal. 55.

f. *u metaforičkom smislu, kao uopće nešto čim se što pokriva, n. p.:*

a) *o noći.* Noć s mjesecom i zvjezdami, skupiv tmastu svu koprenu, drugo nebo svojim igrani ide uresit noseć sjenu. I. Gundulić 28. On koprene tamne noći svijetlim zracim svijesda veze. 211. I mraku se mrklu jur dosadi bit koprena tihj velih jada. Osvećen. 1, 74. — O tmiñama, kad i nijesu noćne. Taj čas crnom sve koprenom nebo stamnje, dan se smrknu. G. Palmotić 3, 192^a.

b) *o oblacima.* Krvavome kad koprenom sve se nebo naoblaci. G. Palmotić 1, 19.

c) *metaforički prema d.* Budući pokrio božanstvo svoje koprenom od puti naše. A. Gučetić, roz. jez. 95. U ovom životu među Bogom i pravednjem koji gore njegovom ljubavju, ima koprena tijela koja zabranjuju viđenje Gospodina. M. Radnić 110^a. Zašto je svemogustvo Isusovo pokriveno koprinom aliti velom od tila našega. S. Margitić, fal. 296.

d) *kad se što govori ili pripovijeda namjerom da se ne shvati u pravome nego u nekom drugom smislu.* Pisati odlučih; i pod koprinom lik išćući za beteg ljubveni uličiti, na planini i.

u vilenici proždoh... P. Zoranić 1b. Čuda su ovo po prorocijeh objavljena davno prije, zasve riječi prem visocijeh koprena ih tamna krije. G. Palmotić 8, 98—94. Gospodin Jezus Hrist pod koprenom ove pritčice u imenu kralja slamenuje sama sebe. S. Rosa 129a.

e) *kad ko nešto govori ili uopće javlja, ali lažno, hoteti koga prevariti i tako pokriti pravu svoju namjeru.* — *Ismeđu rječnika u Belinu* (pretesto, colore, coperta, species; pod koprenom, con pretesto, per speciem 584a; pod koprenom, sotto nome, sotto pretesto, ex specie 512a), u *Voltigijinu* (pretesto, colore, vorwand, schain), u *Stulićevu* (pod koprenom, sub specie). Kô negova kô djeluje pod koprenom od poštena. G. Palmotić 1, 855. Od molitve pod koprenom tužne udove jedu i mame. 3, 90b. Jedan izdajnik pod koprenom od prijateljstva. A. d. Bella, razgov. 23. Hudoba pod koprinom od arajdaña svoje ognjene strile put našega srca upravlja. 210. Opako djelo naumio je uraditi i pokriti ga koprenom skrovitosti i zaboravi. S. Lubiša, prip. 263. Ali smijem se, jer je nesmisao, ili koprena. M. Pavlinović, razg. 6. Bratimljene drugo nije, nego koprena potajnomu nastojanju. 64.

2. KOPRENA, f. ime žensko. — *Prije našega vremena (s 8, isporodi 1. koprena).* Koprēna. S. Novaković, pom. 71.

KOPRENAN, *vidi* kopreni.

KOPRENAR, m. čovjek koji će koprene. — *Samo u Stulićevu rječniku:* 'velorum (quibus pro vestibus vel ornamentibus utimur) opifices'.

KOPRENĀ, adj. koji pripada kopreni, koji je načinen od koprene. — *Postaje od koprena (koprena) nastavkom en, te bi naj stariji oblik bio koprenen.* od ovoga bi moglo postati u našem jeziku koprenan, ali obično u ovakovijeh adjektivu ostaje sama složena deklinacija, te u ispada a od dva n ostaje samo jedno. — *U knisi pisanog crkvenjem jezikom, i otale u Daničićevu rječniku (koprenen, velaris).* Podaje koprenna tkanija mekosti radi k svestenih plstje onēh visleganiju. Glasnik. 11, 76. (xv vijek).

KOPRENICA, f. dem. koprena (prema 1. koprena, a, može snačiti vrlo tanko tkanje). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (koprenica, pokrivača od glave, capitalis, velum; koprenica od tanke svile, flammeum velum), u *Belinu* (bisso, tela sottilissima di questo nome, bisso 142b; 'veleto da donne, flammeum 756b), u *Bjelostjencevu* (koprenica, pokrivača, v. peča), u *Voltigijinu* (bisso, tela sottilissima, köstliche leinwand der alten, nesseltech), u *Stulićevu* (parvum velum).

a. u pravom smislu. II' vezenu (daj mi), moja vilo, tvojom rukom koprenicu, čim utiram znojja licu. A. Čubranović 161—162. Koprenica snijega bjela bjele od snijega prsi krije. I. Gundulić 381. Koprenica kô m pût resim. I. Đorđić, uzd. 41. Lice koprenica ne tanka sakriva. A. Kanižlić, rož. 90. Koprenica 'gaze'. Hajdenak, naziv. 21. Koprenica (mousselin) je roba iz lana i ocarinuje se u prometu. Zbornik zak. 1871. 334.

b. u prenesenom smislu, neka biljka. Koprenica, pettine di Venere (Pizzelli, Kusmić, Aquilabuč), Scandix pecten L. B. Šulek, im. 156.

KOPRENIČAN, kôprenična, adj. koji pripada koprenici; od koprenice (načinen). — *U jednoga pisca našega vremena.* Niti bi s toga prosta vila obukavši tanahnu koprenicu košulicu prestala biti narodna. G. Martić u Nar. pjes. juk. viii.

KOPRENO, n. ime selu u Dalmaciji u kotaru kninskom. Repert. dalm. 1872. 15.

KOPRICA, f. trzañe. Koprice, convulsione. Konavli. Slovinac. 1883. 231.

1. KOPRIČ, m. *vidi* 1. kopar (uprav je dem.). Koprīč, Anethum graveolens L. (Vujičić). B. Šulek, im. 156.

2. KOPRIČ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* M. Đ. Milićević, srb. 454. Schem. zagr. 1875. 211.

KOPRIJAN, m. ime negdašnjemu gradu u Srbiji. — *Pomiñe se xv vijeka.* Obñhoditi že i prođeje grady i prihoditi na Koprijan. Konstanjin filos. glasn. 42, 307. Priidoše že vsi držiateljije pod Koprijan prositi jęgo. Otvēštaje suštej vñ nēmē: 'Iže ubo po boji carь budeti, gradъ jegovъ jestъ'. Tu že na Dobričju i Arvenez priide bēže ota Musije. 908. — *U latinskijem knigama pisano je 'Koperhanum' (god. 1444).* I. Ruvarac. glasn. 49, 10, i Kopren, *vidi:* 'Nessus (rijeka Nišava)... incidit in Moravam paulo infra vetustam ac desertam arcem Kopren appellatum'. (A. Vrančić god. 1567). 10—11. po ovom primjeru mogao bi biti pravi oblik Koprēn (I. Ruvarac). 11. — *Misli se da je sadašnji Kurvin grad:* Da nije to onaj isti grad kojega su se ruševine doonije Kurvin ili Korvin grad prozvale? (I. Ruvarac) 11. Koprijan koji će, po naj novijem istraživanu II. Ruvarca, trebati postavljati ne u Prokuplje nego u Kurvin grad, južno od Niša. S. Novaković, novo brdo. 62. ali M. Đ. Milićević piše: Prema ovim naročito posljednim rečma (u drugom primjeru Konstantina filosa što je gore naveden), ja bih grad Koprijan tražio pre u Gradištu (selu u okrugu topličkom u Dobriči) nego igde na drugom mestu. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 356. — *vidi* i Kopijan i 2. Kopren.

KOPRIN, adj. koji pripada Kopri, *vidi* Kopra.

KOPRINE, f. pl. (ili Koprini. m. pl.?) ime mjestu u Dalmaciji. — *isporodi* Kopreno. — *Pomiñe se xviii vijeka.* Biše knez Matić od Turaka, kada Dalmaciju osvojiše, između ostalih izvrstito i osobito gledan, navlastito od zapovidnikā koji mu dadoše zemala i livada dosta, to jest treći dio Kôprinā. And. Kačić, kor. 458.

KOPRIV, adj. koji je načinen od koprive. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Skuvaću mu avtovinu, da se najede, staraću mu kopriv jastuk, da se naspava, a pokriti trnov jorgan, da se utopli. Nar. pjes. herc. vuk. 238.

1. KOPRIVA, f. Urtica (urens L. i dioica L.), poznata biljka u koje lišće bode (palj, žari). — *Akc. se mijeka u gen. pl. kôpriva.* — *Rječ je praslavenska (slova joj se premještaju u nekijem jezicima, ali je jamačno naj stariji oblik kopriva), isporodi stslav. kopriva, bug. kopriva, novoslov. kopriva, kropiva, malorus. коприва, кропыва, rus. крапива, češ. kopriva, pokriva, pol. pokrzywa, gornoluž. kôpsiva, doñoluž. kôpsiva.* — *Po postanu vaļa da je srodno s kopar i može biti s koprena (vidi).* — *Ismeđu rječnika u Mikajinu* (koprija, trava, urtica), u *Belinu* (urtica, erba nota, urtica 580a), u *Bjelostjencevu* (koprija, žagavica, urtica, acalyphe, galleplos), u *Jambrešićevu* (urtica), u *Voltigijinu* (urtica, nessel), u *Stulićevu* (koprija, trava, urtica), u *Vukovu* (die nessel, urtica, cf. žara s primjerima: Neće grom u koprive (unkraut verdirt nicht) (Nar. posl. vuk. 210), i iz narodne pjesme: Trñe bode a koprive žare. — *Na jednom mjestu xvii vijeka ima oblik koprjeva (može biti grješkomo):* Gdi je propas taj puna koprjeve ka prudi. M. Vetranić 1, 467.

a. u pravom smislu. — dobro je napomenuti da, premda ova trava nije nekorisna i kao hrana i kao lijek, a naj veće radi toga što daje niti kojima se može tkati, naš je narod uopće broji među naj nekorisnije travurine, a po svoj prilici i radi toga što žari. (Zemlja) trne i koprive rodi tebi. Korizm. 101^a. Kopriva (mi je) za ljubicu. M. Vetranić 1, 15. Taj čemer jak divja kopriva prudaše moju put. 2, 166. Koprive zelene. M. Radnić 187^b. Kopriva proz rukavicu ne pali. (Z). Poslov. danić. Naraštaj kupjene, trna i koprive. I. Đorđić, ben. 26. Da ga počme kao crv gristi i kao kupine i draže bosti i kao koprive paliti. J. Banovac, pripov. 237. Rasle bi koprive, čičak, trubeljka. A. Kanižlić, utoč. 475. I bijaše (niva) saresla s dračom i koprivom. M. Zoričić, osm. 44. Koja je ono trava, koju i slipi poznaju? Kopriva. N. Palikuća 29. Koji sidi u koprivam. 37. Sokaci s travrinom, s koprivama i s korovom pokriveni. A. Tomiković, gov. 235. Likom bi te opletala, a rogozom popletala, koprivama nakitila. Nar. pjes. vuk. 1, 291. Kad ja odo da obidem, al' u grau babetina, obrnu je, prevrnu je, prevrnu je, popliva je, pa je turi u koprive. 1, 849. Onde raste trne i koprive. 2, 18. Navezla baih trne i koprivu. Nar. pjes. herc. vuk. 119. De je papra dosta i koprive se papre. Nar. posl. vuk. 74. Iskrivio glavu kao crvljivo pseto u koprivama. 105. Preda od koprive „nosselswirm“. B. Šulek, rječn. Kopriva, slov. i kropiva, slav. коприва, кропива, rus. крапива, češ. kopriva, pol. koprzywa, pokrzywa, luž. kopriva, 1. ortica (Pizzelli), cardiaca (u mletačkom rukopisu, Durante), 1. Urtica L.; 2. Urtica urens L., vidi žigavica; 3. Celtis australis L. (Cres), v. Koprivić. im. 156—157. — U metaforičkom smislu. Koprivi bo od bludnosti srce palit nije dosti. V. Došen 84^a.

b. s nekim pridjevima može značiti (ali ne sa svakim) i druge bijke.

a) crna kopriva, vidi divja kopriva (kod b)). Javor. 1881. 158.

b) divja kopriva. — Između rječnika u Bjelostjencu (kopriva divja „cania“). Kopriva divja (Belovar), Lamium L. (Fapković). B. Šulek, im. 157. Divja kopriva, Scrophularia nodosa L. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. Javor. 1881. 122.

c) Kopriva gluha, rus. глухая крапива, češ. hluchá kopriva, Lamium L. (Fapković). B. Šulek, im. 157.

d) Kopriva luta, Urtica pillulifera L. (Visiani). B. Šulek, im. 157.

e) mrtva kopriva. — Između rječnika u Mikaljinu (kopriva mrtva „urtica iners, mortua, lamium“), u Belinu (mrtva kopriva „urtica che non punge“, lamium 590^a), u Bjelostjencu (kopriva mrtva, ka ne peče „urtica iners, mortua; lamium, galion, galiopsis, galacion“), u Stuličevu (kopriva mrtva „urtica che non pugne“, lamium“), u Vukovu (mrtva kopriva „die taubnessel“, Lamium purpureum“). Kopriva mrtva (copriua mrtua, u mletačkom rukopisu), češ. mrtva kopriva: ficaria, millemorbia, urtica mortua, scrophularia (u mletačkom rukopisu), 1. Lamium L. (Kuzmić);... 3. Marrubium vulgare L. (Pizzelli, Kuzmić); 4. Ballota nigra L. (Pizzelli, Kuzmić); 7. Salvia glutinosa L. (Gospić). B. Šulek, im. 157.

f) Kopriva od srca, Leonurus cardiaca L. (Lambl). B. Šulek, im. 157.

g) Kopriva pitoma, Urtica dioica L. (Križevac, Bjelovar). B. Šulek, im. 157.

h) Kopriva smrdjiva, galeopsi (u sišskom

rukopisu), Galeopsis ladanum L. (Lambl). B. Šulek, im. 157.

i) Kopriva stup (copriua stup), fagus (u mletačkom rukopisu), Celtis australis L. B. Šulek, im. 157.

k) velika kopriva, Urtica dioica L. — Od XVIII vijeka. Soka od male ili velike koprive. J. Vladimirović 21. Žila od velike koprive. 46. Kopriva velika, Urtica dioica L. (Srp. ark. za lekarstvo). B. Šulek, im. 157.

c. kostjela, vidi kod a (u Šulekovu imeniku).

d. u prenesenom smislu, neke morske životine (acalepha) što pale kao kopriva. — U Mikaljinu rječniku: kopriva, riba „urtica“; u Bjelostjencu: kopriva, riba „urtica“. za to se govori, kajti peče kot kopriva; u Stuličevu: kopriva, riba „urtica“. — vidi i: Moraka kopriva (Physalia arethusa Lam.). K. Crnogorac, zool. 195.

2. KOPRIVA, f. mjesno ime. — Može biti ista riječ što 1. kopriva.

a. voda u Dalmaciji blizu Obrovca. — Po- mine se u latinskom rukopisu XI vijeka. „A castro latine Murula vocitatio sclauonice Stenice usque ad flumen Copriue et ecclesiam sancti Georgii in Rawna“. Doc. hist. rač. 88. (1070).

b. u Daničičevu rječniku: selu je „Kupel- niku“ orkve arhangelove u Prizrenu išla meda „u Smrdliku i u Koprivu“. G(lasnik). 15, 238. (1848?).

c. u Crnoj Gori. — U naše vrijeme. A čora- ju niz Koprivu Turke. Nar. pjes. vuk. 4, 117. U Koprivu niže Martinica. Ogled. sr. 201.

d. vidi 3. Kopriva.

3. KOPRIVA, f. nejasna riječ (prezime? mjesno ime?) na dva mjesta XIV vijeka. — U Daničičevu rječniku: crkva je treskavačka imala „u Kraguj- ceh“ vodenicu kuplenu „wt Koprive Nikole“. G(lasnik). 11, 86. 13, 874. kao da je Kopriva prezime; ali treba dodati da u prvom primjeru stoji upravo: Vodénica vs Kragujceh kupenica wd Koprivu Nikolu; a u drugome: Vodénica u Kragujceh kupenica wt Koprive Nikole, te je nejasan gen. duala u prvom primjeru (kao da su dva čovjeka s istim imenom), pa i ne zna se zašto stoji prezime ili nadimak pred imenom; može biti da je što izostavljeno u oba dva rukopisa i da bi upravo bio ne Kopriva Nikola nego od Koprive Nikola, te bi Kopriva bilo mjesno ime, isporodi 2. Kopriva.

KOPRIVAN, koprivna, adj. koji pripada koprivi. — Od XV vijeka, a između rječnika u Belinu (koprivni „di ortica“, „urticaceus“ 590^a) i u Stuličevu („d“ ortica“, „onedinus“). Da pijete koprivno sjeme. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 107.

KOPRIVARA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Koprivari. Sr. nov. 1875. 562.

KOPRIVCI, Kopriváci, m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bašolučkom. Statist. bosn. 42.

KOPRIVČIĆ, m. prezime. — XVI vijeka. Martina Koprivčica. Mon. croat. 238. (1536).

KOPRIVENAC, Koprivénca, m. vrh kod Fužine. D. Hire.

KOPRIVETINA, f. augm. kopriva. — Od XVIII vijeka. Duša mu je podobna zabatajenoj bašti punoj trna, koprivetina. D. Obradović, basn. 103.

1. KOPRIVICA, f. dem. 1. kopriva.

a. u pravom smislu. — U Vukovu rječniku: „das nesselchen“, „urticella“.

b. neka osobita vrsta koprive. Koprivica, rus. крапивка (Galeopsis), ortica (Danilo), Urtica cannabina L. (Visiani). B. Šulek, im. 158.

c. s *pridjevom* mrtva, *isporedi* 1. kopriva, b, f). Koprivica mrtva, *Lamium* L. (Alschinger). B. Šulek, im. 158.

2. KOPRIVICA, f. *ime selu u Srbiji u okrugu aleksinačkom*. K. Jovanović 94. — *Po svoj je prilici ista riječ što i 1. koprivica*.

3. KOPRIVICA, m. *presime*. Vuk, rječn. kod prezime. — *Biće ista riječ što 1. koprivica*. Ona pita Koprivicu Vuka: 'O moj sine, Koprivica Vuče!...' Nar. pjes. vuk. 4, 14. Dočeka ga Koprivica Stanko. 5, 372.

KOPRIVIĆ, m. *kostjela*. — *Uprav je dem. kopriva*. — *U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima*. a) *voće*. Koprivić, *Celtis australis*, *fructus* L. (Cres, Pančić). B. Šulek, im. 158. — b) *drvo*. Pred crkvom je u koprivić zabijen čavao (u *Novome u Vinodolu*). V. Bogišić, zborn. 412.

KOPRIVIN, adj. *koji pripada koprivi, vidi koprivan*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Metni u kesu stučenog koprivinog korena. Z. Orfelin, podr. 112. Metni unutra tri šake korena koprivina. 268.

KOPRIVINA, f. *neka biljka (uprav augm. kopriva)*. Koprivina, (Leonurus) *cardiaca* L. (Durante). B. Šulek, im. 158.

KOPRIVIŠTE, n. *mjesto gdje rastu koprive, vidi 1. koprivnâk*. — *U Stuličevu rječniku*: 'locus urticis consitus'.

KOPRIVIŠTVO, n. *u Stuličevu rječniku uz koprivište*. — *posve nepouzđano*.

KOPRIVITI, koprivim, *impf. bosti koprivom*. — *U Stuličevu rječniku*: kopriviti, koprivom bodsti, urtica pungere'. — *nije dosta pouzdano*.

KOPRIVLJE, n. *coll. kopriva*. — *U jednoga pisca xviii vijeka (koprivje)*. S. Terežija, koja svoje tilo priostrirem kostrekom, koprivjem i bišima pedapsajući... A. Kanižlić, uzr. 198.

KOPRIVNÂ, f. *mjesno ime*. — *Uprav je adjektiv (vidi koprivan)*.

a. *u Daničičevu rječniku*: Koprivna, selima koja je dao car Lazar Ravanici između Morave i Kučajine išla je međa, niz Moravu na Kladu u bregu u Morave protivu Koprivnoj i *u* Koprivnâ na Šarenâ Bukvâ. M(on. serb). 197. (1881). sada ima nekoliko sela u onom kraju koja se zovu Koprivnica.

b. *sela u Bosni u okrugu bihačkom*. Koprivna doña i gornâ. Statist. bosn. 47. Koprivna. 55.

c. *dva sela u Slavoniji*. a) *u županiji požeškoj*. Razdijel. 129. — *može biti da je isto mjesto što se pominje xv vijeka u latinskim spomenicima (u prvom Kopriva, ali treba jamačno čitati Koprivna prema druga dva)*. 'Possessiones... Wranoucz, Werba, Kopriva... in comitatu de Posega'. Starine. 116—117. (1448). 'Possessiones... Koprivna, Werba, Wranoucz'. 123. (1483). 'Possessiones... Warba... Koprivna et Wranowcz in comitatu de Posega'. 135. (1498). — b) *u županiji virovitičkoj*. Razdijel. 136.

1. KOPRIVNICA, f. *vidi 1. kopriva*. Koprivnica, *Urtica* L. (Karlovac, Belovar). B. Šulek, im. 158.

2. KOPRIVNICA, f. *ime mjesno*. — *Mnogo ima mjesta s ovijem imenom, n. p.*:

a. *u Bosni*. a) *selo u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 23. — b) *voda*. F. Jukić, zemljop. 26.

b. *u Hrvatskoj*. a) *grad u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijel. 119. (nem. Koprinitz, mag. Kapronca, u *spomeniku talijanskom xvi*

vijeka ima i nemački(?) oblik Cuprinz. Starine. 10, 278. god. 1526). V Kopr(v)nicu. Mon. croat. 305. (1597). i u *Bjelostjencevu rječniku*: Koprivnica, tvrda u Sklavonije, 'Kapronca'. — b) *selo u županiji varaždinskoj*. Razdijel. 95.

c. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. 130.

d. *nekoliko sela u Srbiji*. a) *u okrugu aleksinačkom*. K. Jovanović 94. — b) *u okrugu jagodinskom*. 106. — c) *u okrugu krajinskom*. 122. — d) *u okrugu kruševačkom*. 131. — e) *u okrugu niškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 121. — *Jedno se od ovijeh mjesta pominje prije našega vremena*. Koprivnica. S. Novaković, pom. 135. — *vidi i Koprivna, a*.

KOPRIVNIČANIN, m. *čovjek iz Koprivnice*. — *Mnoština*: Koprivničani. — *Od xvii vijeka*. Koprivničani. P. Vitezović, kron. 208. U odelu kakvo ne nose Koprivničani. M. Đ. Miličević, s dun. 16.

KOPRIVNIČKI, adj. *koji pripada Koprivnici*. Koprivnička (opština). K. Jovanović 106. 122.

KOPRIVNI DO, m. *mjesno ime*. — *xiii vijeka*. Konj Koprivnoga Dola. Svetostef. hris. 21.

KOPRIVNĀK, m. *vidi 1. kopriva*. — *U rukopisu xv vijeka pisanome crkvenijem jezikom*. *stb* kašja... Koprivnik rastljk napoji s vodom. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 102.

KOPRIVNO, n. *ime mjesno*.

a. *selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle*. Statist. bosn. 96.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru sinjskom*. Repert. dalm. 1872. 28.

1. KOPRIVNĀK, m. *mjesto gdje rastu koprive, pa i kao mjesno ime (vidi u Vukovu rječniku)*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (luogo di molte ortiche, urticetum' 530') gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu (koprivnâk, gde rade koprive rastu, urticetum'), u Stuličevu (v. koprivište s dodatkom da je uzeto iz Habdeličeva); u Vukovu: izvor u Jadru (između sela Tršića i Paskovca); mislim da bi se tako zvalo mjesto gdje rastu koprive, ali ja nijesam čuo (s primjerom iz narodne pjesme: Konj do koña, junak do junaka, od Mednaka te do Koprivnaka). Koprivnâk, mjesto gdje koprive rastu. 'Ne dam ja u mom koprivnaku nikom kopriva brati, to ja čuvam za moje krmke'. J. Bogdanović.*

2. KOPRIVNĀK, m. *kostjela?* Koprivnâk, *Celtis?* (Sabljar, Krajevica). B. Šulek, im. 158.

KOPRIVŠTICA, f. *ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 235.

KOPRK, m. *vidi 1. kopr*. — *Na jednom mjestu u pisca čakavca xvi vijeka*. Anton Dalm., nov. tešt. 36. matth. 23, 23.

KOPRĀNE, n. *djelo kojijem se ko koprja*. 'Neće mu ni koprjaše pomoći, kako mu ništa k ruci ne ide'. J. Bogdanović.

KOPRĀLATI SE, koprjâm se, *impf. vidi koprati se*. — *U naše vrijeme u Bosni i u Lici*. Koprja se kao crv u siru. Nar. blag. mehm. beg kapet. 104. 386. Đ. Šurmin. 'Koprja se i nogami i rukami, a sve mu se nekako ne da na prvo'. 'Kolika mu e župa u kući, čudno se opet koprja'. 'Šta e nešto na njegovu vratu? čudno se opet i koprja'. J. Bogdanović.

KOPRNIK, m. *mjesno ime*. — *U Daničičevu rječniku*: Koprnik, selo je 'Kupelnik' imalo, pašišta lëtña Koprnik malj i Berišins Dolj. G(lasnik). 11, 76.

KOPROV, m. *komin (biljka)*. — *isporedi* 1. kopar. Koprov, Carum carvi L. (Sabjar). B. Šulek, im. 158.

KOPROVIĆ, m. *vaša da je presime*. — *Kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu šabačkom*. Niva u Koprovića bosutu. Sr. nov. 1868. 342.

KOPRSAN, kôpršana, adj. *vidi* 1. koprcan. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji*. Kôprsan, što se koprcu: kopršana su djeca, za to tako vračaju. M. Pavlinović.

KOPSTVO, n. *vidi* kob. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kobstvo, dignitá degli auguri, auguratus, gdje je tumačeno kao čast (služba, posao) rimskih augura.

KOPTAO, koptála, m. *vidi* koktao. — *U naše vrijeme u Dubrovniku* (koptô). P. Budmani.

KOPTISATI, koptišem, pf. *navaliti, nasrnuti* (s dat., *isporedi* kidisati). — *Od tur. qopmaq, iznenada se odlomiti ili ocijepiti, odskočiti, otrčati*. — *U naše vrijeme u Bosni*. Koja ti je muka koptisala, te ti pališ topa haberdara? Nar. pjes. juk. 202. Koptisat, navalit, udarit, nasrnut. 619. Koptisati, kidisati. L. Stojanović.

KOPUČINA, f. *vidi* 1. komušina. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji*. Kopučina, komušina. M. Pavlinović.

KOPUL, m. *po svoj prilici tal. cúpola, kuba, trulo*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Da se ima kupiti tabernakul na kupul i onako kako smo naredili. Nared. modr. ark. 2, 86. (1589).

KOPŪN, m. *tal. caponne, uškoplen pijetao*. — *isporedi* kapun. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (capus), u Mikaljinu (capus, capo, gallus spado), u Bjelostjenčevu (kopun, kapun, capo, capus, gallus spado), u Jambrešićevu (capo), u Voltigijinu (capone, kapaun), u Stuličevu (capo, capus), u Vukovu (der kapaun, capo). Kupi ta sin jednoga dobra kopuna. Korizm. 43a. Kozlići, jagañci, kopuni (po svoj prilici treba čitati kapuni: ovako je svagda oblik u dubrovačkih pisaca i u današnjem narodnom govoru u Dubrovniku; a i u samoga Držića često se nalazi, *vidi* kod kapun). M. Držić 210. Već je vridan kopun dani, nego purman obećani. P. Vitezović, cvit. 54. Ne veli golubove ni kopunove. S. Margitić, fal. 181. Što j' odviše mladih orozova, sprava im je nedraga gotova, kad rizižani postaju kopuni. J. S. Relković 280. 'Svako ljeto dati mi je gornicu i dva kopuna gospoštiji'. u Prigorju. F. Hefele. — *I kao prezime u naše vrijeme*. Schem. zagr. 1875. 209.

KOPŪNITI, kôpŭnīm, impf. *postaje od kopun*. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. kôpŭnāh i u part. praet. pass. kôpŭnen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kôpŭnī*.

1. *aktivno, škopiti (pijetla, činiti da postane kopun)*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka, i u naše vrijeme u Lici*. Vrla jeste kopuniti doba ili škopit kako naši vele, premda sami kopunova žele. J. S. Relković 280. Kopuniti, jaločiti mlade pijevce i tukce. J. Bogdanović. — *Može biti da se može kazati i za drugu životinu, *vidi* 2*.

2. *pasivno, za značenje kod 1 (vidi 1 na kraju)*. Koplen ili kopunhen prč. F. Kurelac, dom. živ. 37.

3. *sa se*.

a. *pasivno, za značenje pod 1*. Ili se (orozovi) kopune, to jest rižu. J. S. Relković 280.

b. *refleksivno, u prenesenom smislu*.

a) *razmetati se, baniti se (kao kopun)*,

isporedi kokotiti se. — *U Vukovu rječniku*: stol-zieren', superbio, efforor' [cf. kokotiti se].

b) *lutiti se*. J. Grupković.

c. *recipročno, parati se*: kokoš se kopuni s pivcem'. M. Pavlinović.

KOPUNATI SE, kopunam se, impf. *kad se kokoti tuku, kopunaju se*. Đakovo. D. Hirc. — *isporedi* kopuniti, 3, c.

KOPŪNĖNE, n. *djelo kojijem se kopuni*. — *U Vukovu rječniku*. J. Bogdanović.

KOPURAST, adj. *u kojega je kopurica (na glavi)*. — *U prenesenom smislu*. Kopurasto slovo, koje ima kopuricu. M. Pavlinović.

KOPURICA, f. *perje nasršeno na glavi pivcu oli kokoši*. M. Pavlinović. — *Vaša da se kaže i u prenesenom smislu o snaku nad slovima č, š, ž, *vidi* kopurast*. — *isporedi* kapurica.

1. KOPUS, m. *nekakva vrsta gusala ili tambure, tur. qopus (ostarjela riječ)*. — *U pisaca čakavaca xvii vijeka*. Ima nauk i običaj zvoni gusle aliti kopus. I. T. Mrnavić, ist. 145. Tomu kopus pada, taj čingriju vrže. B. Krnarutić 18. Pišci (su) pripregli skut u kopus udareć. 21.

2. KOPUS, m. *vidi* kupus. — *Samo u Voltigijinu rječniku*: 'capucci, cavolo', 'sauerkraut'.

1. KÔR, kôra, m. *chorus (grč. χορός), nekoliko čeladi što zajedno nešto pjevaju po muzičnijem pravilima. sad se piše i zbor*. — *Od xv vijeka (vidi c i d), a između rječnika u Belinu* (choro dagli angeli', angelorum chorus' 190b), u Voltigijinu (coro', chor'), u Stuličevu (chorus').

a. *uopće*. Kor božica, kor vila dnbravskih, kor pastira... I. Gundulić 64. Na pivanoj misi odgovara kor crkveni na misto puka. A. Kanižlić, bogoljubn. 66.

b. *anđeli pjevaju u raju slavu Božju i dijele se u devet kora (vidi i u Belinu rječniku)*. Niki anjelski kori. Naručn. 38b. Anjelske kori ondi su vidili. Transit. 286. Uzvišena vrhu svijeh kora od anđela. A. Gučetić, roz. jez. 284. U kraljestvu je nebeskomu devet kora anđeoskih: u onijeh su korijeh razlika veselja. M. Divković, bes. 54b. (Anđeli) biše razdijeljeni u tri jerarkije i u devet kora aliti reda. M. Orbin 5. Slast uživati s anjelskimi kori. A. Vitalić, ost. 396. Na vas svom vrlinom nahripiše devet kori. J. Kavañin 422b. One vojske anđelski su slavni kori. 497b. Oni slušahu pisme nebeske prislatke i ugodne, što činahu kori anđeoski. F. Lastrić, od' 385. Imateš dio od anđeoskog kora. A. J. Knezović 222. O kraljice svijeh korah anđeoskih. I. A. Nenadić, nauk. 245. Marija svrhu kora anđeoskih uzvišena. A. Kanižlić, utoč. 2. Koliko će vesele biti među kori anđeoski. M. Zoričić, osm. 92.

c. *prema b dijele se u raju i sveci u kore*. Oteci će sveti rit: 'U koru našem stan'. M. Marulić 101. Vsi kori spovidnikov. Korizm. 71a. Preslavni apustolski kor. Kateh. 1561. 35b. Er ne ljube, znaj, oholas ni neharstvo sveti goru u svojemu slavnu kuru. Jedupka nesn. pjesn. 235. Vas kor od pravednih. L. Terzić (B. Pavlović) 13. Vas kor pravednijeh moli za nega. T. Ivanović 109.

d. *u crkvi mjesto blizu otara određeno za pjevanje (i uopće gdje sjede kanonici i redovnici preko službe Božje)*. Ki u red svet stojš, ... nisi svoj, da tih ki redom vladaju i mistom, ki su to ki više sidaju u kuru i sa sto; ča oni uzvele, toj stvorit ne bud' lin. M. Marulić 199. Postavljena nih telesa v kori crikvenom. Mira-

kuli. 48. Kada bi oni uljesli u kor na pjevanje. B. Kašić, per. 68. Da kapituli od kanonika i ostali popovi... čine dostojnijem načinom svoje oficio u koru i na otaru. I. Držić 251. Dok se u koru piva ova pisma. I. Anđić, svit. 250. Da kor i veliki oltar prama sasku istoku budu. M. A. Reljković, sabr. 6. Pivalište, to je kor. I. Velikanović, uput. 3, 262. Govoreći oficioje s ostalim u koru. M. Dobretić 154.

2. KÖR, m. nem. corps (francuska je riječ), četa, odio vojske. — U pisaca našega vremena. Kor, truppen-körper. Jur.-pol. terminol. 512. Upravljaše kora financijske straže (finanzwachkörper). Zbornik zak. 8, 536.

1. KÖRA, f. cortex, crusta, spojašni dio u drvetu kojijem je drvo kao omotano sve naokolo (i panj i grane); ovo je naj starije značenje, koje se poslije raširilo, te se u našem jeziku kora može shvatiti kao uopće nešto tvrdo (ili dajbudi ne posve mekano) čim je što pokriveno, umotano, ili u što je satvoreno. — Riječ je praslavenska, isporodi staslov. kora, rus. kopa, češ. kůra, pol. kora. u češkom i u ruskom kaže se i o hlebu, a u ovom zadnem jeziku i o ostalome, dok u poljskom ostaje još samo naj starije značenje (na drvetu). — Vajda da je ista riječ što i praslavenska skora (kora na drvetu, koža, runo, krsko), vidi staslov., češ., pol. skora, rus. шкура. — Između rječnika (ovdje se nabrajaju samo naj starije značenja pod a i drugo pod b, i opće; ostala su značenja na svom mjestu) u Vrančićevu (cortex; crusta), u Mikaljinu (kora od duba, codex, cortex; kora od kruha, al' ine take stvari, crusta; kora od kojegod stvari, putamen), u Belinu (scorza, cortecchia, cortex 659b; kora gornja, la crosta di sopra del pane, panis crusta superior; donja kora, la crosta di sotto del pane, panis crusta inferior 239b), u Bjelostjencevu (cortex; kora krušna, crusta), u Jambrešićevu (cortex, crusta; kora krušna, crustum), u Voltigijinu (scorza, crosta, rinde), u Stulićevu (cortex, crusta, putamen, manubrium; kora od hleba, panis crusta), u Vukovu (1. n. p. na drvetu, die rinde, cortex. 2. n. p. hleba, die rinde, crusta), u Daničićevu (cortex).

a. na drvetu. Napiši na remenu otk topole ježe imatš podš koromš. Starovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Vrsbovu mēzdru ježe jestš podš koromš. 112. Od ke je (pjesni) slova broj izredjen svim zdvora, vješe ovakoj u kori javora. D. Rašina 187a. Toj pisa po korah na veće dubova. D. Zlatarić 43a. Razumni starci oni u kori dubovi među inijem zakoni urezaše i ovi. I. Gundulić 146. U kori duba ovega dni boravim. G. Palmotić 2, 37. Tu u jasena i duba kori gledam slova rest. J. Kavanin 80a. Čini se (kruh) od korena, od kore etc. J. Banovao, razg. 226. Vidi da mu je koža tvrda kao borova kora. M. Zoričić, zrc. 60. Proždriše koru od lozja. And. Kačić, kor. 69. Sok u stablih rastopi se, pak se počme micat i koru probijati. M. A. Reljković, sat. K6b. Kore od zovike. J. Vladimirović 6. Uzmi kore bristove. 29. Koji svačuje koru s isti cabala. A. d. Costa 2, 146. Jest od kore jaghdia ozgor čep. M. Katančić 46. Il' kalamit il' pod koru cipit. J. S. Reljković 141. Te probode boru koru. Nar. pjes. vuk. 1, 364. Gladak kao rastava kora. Nar. posl. vuk. 41. Pišti kao crv pod korom (kad drvo gori na vatri). 249. Nego su tukli koru od kojekaka drveća i od toga hleb mesili. Nar. prip. vuk. 103. Osule Mijata kraste kao kora dubova. S. Ćubiša, prip. 284. — S pridjevom mirisna, u osobitom značenju: cimet, darčin, kašela, (slatka) korica. Mi-

risna kora, cannella, specie di aroma, cinamomum. A. d. Bella, rječn. 165b. Kora mirisna, cinamomum (Bjelostjenac, Dellabella), Laurus cinnamomum L. B. Šulek, im. 158. — Metaforički. Ovo je šipka, na kojoj niti je bila kvržna istočnoga, niti kora učinena griha. A. Kanižlić, bogojubn. 429.

b. u hleba spojašni dio koji je tvrdi i tamniji od ostaloga. — u naše vrijeme kora hleba često znači ne veliki komad (naj češće tvrdoga hleba). Napiši na mokskoj kore hlēbnoj. Starovječn. lijek. jag. star. 10, 105. (xv vijek). Na hlebnjoj kore. 92. (xvii vijek). Dali sn nam koru kruha, mrvu sira. Nar. pjes. istr. 2, 169. Za onu koru hleba što će mi dati. Nar. prip. vuk. 169. Sirotina zapomaga: Daj i nama brate koru hleba. Osvetn. 1, 99. Zdvoinji sini od oca se dijole, ne s zločuda niti s neposluha, no s čemerne kore kruha suha. 4, 67. Pruža mu koru sjerčana hleba. S. Ćubiša, prip. 222. Radimo danu i noću, da izbijemo koru hleba. 248. Luka ne nađe za se ni prosjačke kore. M. Pavlinović, rad. 49. Kad svojim trudom staku svoju koru hleba. 119. Samo da sinove ne pusti da se tucaju po svijetu bez otačbine i bez kore hleba. razg. 16.

c. na plodu vanški omotak.

a) nešto drveno i sasma tvrdo kao n. p. na orahu (ne vanški zeleni omotak), lusk. — Između rječnika u Vrančićevu (kora od oraha, lat. nucleus što ne odgovara, kako ni tal. garione ni nem. nusskernen; samo je prema našoj riječi maj, dio-hey) i u Mikaljinu (kora od oraha, putamen, nucis disopimentum). Bilo bi lašne zbiti prostrano more u jednu koru od oraha. Đ. Bašić 813.

b) nešto ne posve tvrdo kao drvo, ali ni posve mekano (od prilike kao ustrojena koža), komina, n. p.: aa) vanški omotak na orahu i na kestenu. — u Mikaljinu rječniku: kora zelena od oraha, coleola; kora gornja od kostahe, jež, echinus; u Belinu: dračasta kora, guscio spinoso, qual è quello della castagna, echinus 364b; u Bjelostjencevu: kora oreha zelenoga, culleola, culleolum, putamen nucis, inglandium; kora gornja kostaheva, ježice, echinus, v. lupina; u Jambrešićevu: kora gornja kostaheva, ježica, echinus. — bb) na šipku (Panica granatum L.) — između rječnika u Mikaljinu: kora od šipka, scorza di pomo granato, melicorium. Našedš odš šipka što se zove narš turasky i isušu mu koru. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 94. (xvii vijek). — cc) na povrću, sočivu. — između rječnika u Mikaljinu (kora od sočiva, lusk, valvulus), u Belinu (guscio, inteso di legumi, folliculus 364b), u Bjelostjencevu (kora kakvoga sada, sočiva, putamen). Bob varen s korom... Kora od boba. J. Mikala, rječn. kod bob. Tko je bob izio, da pomete koro. (D). Poslov. daniš. — dd) na lubenici, na jabuci itd. Podmetnuo mu lubeničnu koru pod nogu (te pao, t. j. prevario ga, navratio ga na zlo). Nar. posl. vuk. 251. (Jabuke) imaju na kori jedno zlamenje crno. M. Orbin 34. — Meka kora, guscio molle e tenero, calyx pulvinatus. A. d. Bella, rječn. 364b. — tako se u Dubrovniku kaže kora od naranče, od lemuna itd. P. Budmani.

d. lusk. na jajetu. — Između rječnika u Mikaljinu (kora od jaja, lusk, resta, ovi testa, putamen, cortex), u Belinu (kora jaja, guscio di ovo, resta 364b), u Stulićevu (kora od jaja, ovi putamen). Lada nam je kora od jajeta. P. Petrović, gor. vijen. 88. Ne bi stalo ni u kori od jajeta. S. Ćubiša, prip. 97.

e. na spužu (kuća). — *Između rječnika u Mikaljinu* (kora od spuža kod spužnica), u *Belinu* (spužija kora „guscio di lumaca“; kora spužija „scorzo di lumaca“, testa cochleae“ 445b). Razbij spuža planinskoga u kori. J. Vladimirović 40. Da se nijesmo osumili kao spuž u svojoj kori. S. Lubiša, prip. 37. Zabije se kao spuž u koru. prič. 155.

f. na kornjači (žaba u primjerima znači kornjaču). Našed želku i uzmi jeje koru i rastuci sitno. Sredovječn. liječ. jag. star. 10, 94. (xvii vijek). Malo brod putuje, jur vesla ne rabe, more nim vojuje jak korom od žabe. D. Baraković, vil. 279b. Stāt u svojoj kori kako žaba. (D). Poslov. danič. Kako žaba ispod svoje kore. P. Petrović, gor. vijen. 88.

g. (zmijini) svlak. — *Između rječnika u Belinu* (zmijina kora, pelle di serpe, pellis anguinea“ 550b). Što nam (ženam) nije višni narav dal od zmije, da možemo smetat koru? S. Bobalević 208.

h. kad se na čemu što je mekano ili žitko jedan dio od onoga zgusti i utvrdi, te pokrije ono, n. p.:

a) o krvi i gnoju na rani (kad se ko rani, ili kad od bolesti postanu rane, n. p. u bogiña), krasta. — U *Belinu* rječniku: „crosta, cioè co-perta che naturalmente si fa dove è rotta la pelle“, „crustula“ 289i, i u *Bjelostjenčevu*: kora mozola, v. krasta.

b) skorup. — U naše vrijeme u Lici. Kad se planinci lijev skorup ozgo na varenoj vare-nici uvati reče: „Lijepa mi se, vala Bogu, na va-renici kora vata“. „Ova e moja basa (sir) od same čiste kore sa varenike“. J. Bogdanović.

c) led (nad snijegom). — U naše vrijeme u Lici. Kad južan snijeg naglo smrzne i tada je reku: „Uvatila velika kora, ne da se po snijegu ići“. Idući danas po ovoj kori cio dan za kozami, svu sam obuću sasjeka“. (t. j. kora mu je od snijega svu obuću razdrli). J. Bogdanović.

i. kad se uopće što zgusti te tako bude nalik na pravu koru, n. p.:

a) krv (isporedi h, a)). Ugleda trup zgora gdi leži prez glave, a pod nim je kora postije krvave. M. Marulić 56.

b) zemlja. Da od zemlje po nem nije kora. J. S. Rejković 268. — Drugo je u ovom primjeru gdje kora znači ono što je tvrdo (kameše i zemlju) oko cijele zemlje (našega svijeta), ako je unutra sve rastopljeno od vrućine: Kora zemlje složena je od razni tavana. P. Bolić, vinod. 1, 94.

c) strijež. Pada streš na dno činije, i pravi koru. P. Bolić, vinodjel. 2, 32.

d) jamačno amo pripada i značenje: jufka, obga. — U *Vukovu* rječniku: vide jufka s dodatkom da se govori u Resavi.

k. u prenesenom smislu, oblak (u koliko je nalik na pravu koru). Kora, gust oblak: „Da vidiš kolika je kora na jugu, okrenuće rdavo vrijeme“. (u Vodicama). — Kad su kore po nebu, tad je bura žešća. (u Primorju). M. Pavlinović. i u *Dubrovniku* se reče: Doč će bura (sjevero-istočni vjetar) na ove kore, a kore su oblaci ne sasna maleni gotovo jednake širine kao dufine (cumuli), što se vide na vedru nebu. P. Budmani.

l. u metaforičkom smislu, kod čega umnoga, duševnoga, ono što je spolašne (što nije jezgra, smisao itd.). Poznaš da ljubaf nemu ne samo koru prostrilila biše, da kako i meni deri do naj nutrenega mozga plam užgala biše. P. Zoranić 17a. Er ga vidi u popovskijeh hačinah bez onoga oštra života koji biše nemu ugodan, pohuli ga. ukaza mu se Bog i oštro ga pokara cjeć osude

učinene radi one izdvorne kore, i očitova mu vo-ličku sftost sluga sfoga. B. Kašić, in. 59. Da se bihu očitovale sfete etajnosti koje se uzdržahu u staromu zakonu, dvignuvši se zastor od kore i skorupa negova. is. 74. Pripovijest se niha (spijevalaca) svaka miješa sokom kē dobrine, pod osinom od oblākš stoji svjetlos od istine, i da kora 'e mučna i tmasna, mozg i jezgra uči spasna. J. Kavašin 461a. U zakonu ne gleda se kora, to jest riječi, neg mozak. S. Rosa 74a. Farizeji koji se obzirahu na koru nadvornu od zakona... D. Bašić 142.

m. vidi kore (plur.).

2. KORA, f. ime kravi? F. Kurelac, dom. živ. 24.

3. KORA, f. mjesto u Srbiji u okrugu bio-gradskom. Livada u Kori. Sr. nov. 1869. 149.

1. KORAB, f. vidi 2. korab.

2. KÖRÄB, m. vidi korabaj. — *Između rječ-nika u Vukovu* (us korabaj) i u *Daničičevu* (ko-rab, navis). Nedostatakstvuje potrebnymi ko-rabš svrššiti. Domentijan^b 65. Vž korabšh po moru... Starine. 22, 206. Obrête korabš vž rēce stoješt. 212. (xv vijek). Vžpadoše po srēde var-varš i vsēhš pohvatavše vžvrgoše vž korabš. Glasnik. 56, 76. (1517). Velikim korabom velika padenja jesu. Aleks. jag. star. 3, 264. Da iz-prasni korab u more... Jegda oprazdni se do pol koraba. Glasnik. 31, 302. (1804). Ta ustani, Nikola! da idemo u goru, da pravimo korabe, da vozimo dušice s ovog sveta na onaj. Nar. pjes. vuk. 1, 134. Da imadu na mitrovačkoj skeli u Cesariji na korabu drva predavati. Glasnik. 11, 1, 12. (1808). (U jednoga pisca Bošnjaka na-šega vremena ima i u ženskom rodu: (Turci) ča-paju se skele i korabi, neki veslo za spaseše rabi, nekom korman za plivaše pade. Osvetn. 4, 85. Gdje je Peco spravio korabi, da se za bijeg na uslugu nađu. 5, 56). — I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva kod Koraba. Sr. nov. 1872. 618.

KORABA, f. nešto povrće, nem. kohlrübe, u Austriji kolrabi. Koraba (nem. kohlrübe), češ. kelerab, pol. kalarepa, rus. колыраби, Brassica gongyloides Mill. (u Slavoniji). B. Šulek, im. 158.

KÖRÄBÄĻ, kōrābja, m. (velika) lađa, brod. — isporodi korabja. — Riječ je praslavenska, ispo-redi stslav. korabš, korabj, rus. корабъ, češ. koráb, pol. korab'. — Jamačno je naj stariji praslavenski oblik bio korabji (postije korabje), a u jugoistočnijem se jezicima mijenja j postije b na j, ali ne svagda: s toga i u našem jesiku imaju dva oblika: korab (vidi) i korabaj. — Od grč. καράβιον, ali vaša da je došlo u slavenske jezike davno kad je još u β bio glas b. — Između rječnika u Stuličevu us korabja (gdje stoji da je uzeto iz bukvara, i da je ženskoga roda, što će biti Stuličeva pogreška), i u *Vukovu* („das schiff“, navis, cf. lađa). Prišed na more sirijsko obrête korabj idušt vž Anatoliju. Domentijan^a 326. I izleze iz korabja. Starine. 22, 214. (xv vijek). Vž korabj vžlēze. Glasnik. 56, 67. (1501). Biše korabaj oporsrd mora. Korizm. 10b. O Marija, o korabaj dostojni. 11a. Vžad v korabaj pride k Oštiji. Š. Kožičić 31b. Noje v korabaj vnide. Anton Dal'm., nov. tešt. 114b. luc. 17, 27. Kada se korabaj delaše. 2, 125. 1petr. 3, 20. Upodobih se jesti mužu iže po vodē voziti kola, po suhu že korabaj. Stefanit. star. 2, 289. Izide Noe iz korabja. Starine. 18, 207. (xvi vijek). Korabaj niki vali mnozim utrujan. Aleks. jag. star. 3, 289. Srce njegovo biše kako i korabaj

na pučini morskoj. 814. Noe u sagrajenju od korabla sto godišta trudio jest. B. Kašić, nasl. 241. Pomorac korablja što ne nosi vlastelima... J. Kavašin 192^b. KorabaĻ se prevrati. D. Obradović, basn. 95. Nadem korabaĻ za Grečiju. 328. Plove po moru na korablja. Đ. Daničić, psal. 107, 23.

KORABAĻNIK, m. marnar (na korablu), pomorac. — Oblik je stariji korablnik. — U knjiži pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničičevu rječniku (korablnik, nauta^a). Korablnikom oslaběvšem. Domentijan^b 183. Korablnici. 185. KORABAĻA, f. vidi korabaĻ (često u pisaca i u drugom smislu). — Od xv vijeka (vidi kod b i c), a između rječnika u Mikašinu (korabla, lada, navis^a), u Belinu (legno, cioè naviglio^a, navigium^a 433^a; nave, legno grande di mare per uso di mercanzia^a, navis^a 507^a; galea, galera^a, trimis^a; velika korabla, galeazza, naviglio moderno da guerra simile alla galea, ma molto maggiore^a, quinqueremis^a 336^b), u Voltijjinu (bastimento, vascello^a, schiff, schiffahrtzeug^a), u Stuličevu (navis, navigium, arca^a).

a. u pravom značenju (gdjegdje po svoj prilici isto što galija, vidi u Belinu rječniku). I činit da sprave korabje, neka te poprata. H. Lucić 249. Mnah da će na dno past korabla i svi mi. P. Hektorović 72. Nih korabje plivaju vitrom svakom. M. Držić 66. Šedro izbavi korablu ili brod od potoplenja. Š. Budinić, sum. 26^a. I brodeć se, Alivera, istom ne bi, vaj, na broju, iz korabje ŋubi moju zani vihar od sjevera. A. Čubranović 142. Vidi boga jejupačke krmace korabje varvarske. Aleks. jag. star. 3, 222. Premda sam gospodar korabje i broda i slobodan brodar... D. Baraković, vil. 66. Iz korabja tvojih s' uze siha mora sloboditi od turačke klete guse. I. Gundulić 280. Da svud tvoj koñ, tva korabja zemlj i moru posluh uže. 314. Kazlar-aga u istok zore na korablu zlatnu uzide. 362. Svijeh korabaĻ vojevode. G. Palmotić 1, 237. Neizbrojne družbe jedro oružanih korabala. 2, 3. Šes čestitih korabala ke se od vlasti tve čekaju. 2, 210. Pod Brगतom i Lavima korabja je ova veće. 2, 211. Svi su koñi osodani, sve korabje oružane. 2, 341. Bažej ki korablom svom jedreći put zapada... J. Kavašin 139^b. A u tolike zle načine satarisa im korabje ine. 212^b. Ne korabja brodi vijerna more. 520^a. Gdi korablam put bi prije. I. Đorđić, salt. 373. Svi skupa s korablam proždrti od valova. ben. 36. Otisnuše se s obje strane dvije korabje zapovjedne od glavara. B. Zuzeri 401. Korabja jedno se vidi među srditijem morem. V. M. Gučetić 166. Sidavši u korablu pobiže u ade propontske. A. Kanižlić, kam. 108. Može li se iznaći srećna korabla koja nije ostala podušena od voda nadmenijeh? Đ. Bašić 235. Na moru u veliki korabla oliti drivi. M. Dobretić 399. Naučiti graditi jednu korablu. A. T. Blagojević, khin. 34. Utopila se korabla špañolska krcata zlata. M. Pavlinović, rad. 78. Na osamdeset velikih njihovih korabala. razg. 27. Da se uskočivši pomorac nalazi na drugoj kojoj lađi, korabli ili barki. Zbornik zak. 1863. 370. — Metaforički. Tamo je u toj neprovidnoj pučini nasjela i zakvađila korabla povjesnice. G. Martić u Nar. pjes. juk. vii.

b. arca Noe, Nojev kovčeg. — mnogi pisci prevode ovako po smislu biblijsku latinsku riječ arca. premda je značenje od prilike onako kao kod a, ističemo ga napose, jer su s ovoga prijevoda pisci uzeli ovu riječ i u drugijem značenjima prema latinskoj (vidi c i d). — Između rječnika

u Belinu (korabja Noemova, arca di Noè^a, arca Noetica^a 97^a) i u Stuličevu (korabja Noemova ili Noina, arca Noe^a). Učini tebi korablu od drvja lahka i uglajena. Bernardin 94. gen. 6, 14. Koji uljezoše u korablu Noevu. M. Divković, bes. 190^a. Kada Noe pusti vrana iz korabje... 342^b. Noe... zatvori se u jednu korablu. F. Glavinić, cvit. 441^a. Poleti u korablu Noevu i sta u noj. P. Radović, nač. 326. Ne sarani se nego osam duša u korabli. I. Ančić, ogl. 125. Evo Noe ki graditi za korablu trudan hodi. A. Vitalić, ost. 191. Može se prilikovati korabli Noja patrijarke. S. Margitić, fal. 72. Našao si se od nevirstva kano Noje od potopa, ja sam korabla u kojoj češ se saraniti. 111. Korabla Nojeva. L. Terzić 124. Korabla Noja pravednoga. I. Dražić 28. U korabli Noevoj biše puno živine. J. Banovac, pripov. 239. Pusti iz korabje gavrana. F. Lastrić, test. 256^a. Načinajući korablu, navistivše im potop vodeni. ned. 11. Dostojan bi saraniti se u korabli od potopa vodenoga. 366. Noe prid potopom u korablu iđaše. A. J. Knezović 131. Da učini jednu veliku korablu. E. Pavić, ogl. 14. Sazgradi jednu korablu. And. Kašić, kor. 7. Korabla Noahova odsjede u Indiji. D. E. Bogdanić 8. Ako tko u korabli Noevoj ne bude... J. Matović 88. Korablu, po zapovidi Božjoj, od drvâ učinio je (Noe). I. Velikanović, uput. 1, 45. Vrata korabje, u koju uhode svi oni koji ne imaju potopom obćenijem poginuti. I. M. Mattei 185. Onu staroga testamenta korablu Noevu. Đ. Rapić 226. Po Noemu patrijarki koji je prid sviju očima onu golemu korablu gradio. G. Peštalić 50.

c. arca foederis, kovčeg zavjeta (u starom zavjetu). — Pisci prevode riječ arca kao kod b, ne pazeći na smisao (vidi i Kanižlićev primjer). — U prenesenom smislu, jedno od imena što se daje Bogorodici (u lavretanskijem litanijama). I još biše u korabli prut Aaronof. Bernardin 138. paul. hebr. 9, 4. U korabli od uvjeta Gospodnoga bješe šibika i mana. M. Divković, bes. 641^b. Marija bi korabla i trpeza kruha nebeskoga. nauk. 104^a. Ona ka jest... kluč raja, ... korabla templa. F. Glavinić, cvit. 280^a. Ozija samo taknu korablu uvita. A. Georgić, pril. 41. Budući taknul korablu ali skrišnicu nedostojno. P. Radović, nač. 514. David koji počeo priveriti (sic) k svomu dvoru korablu Gospodinovu... M. Radnić 262^a. Korablu uvita. J. Banovac, blagosov. 352. Korabla Božja. prisp. obit. 55. Korablom je od uvita Grgur papa nega zvao. P. Knežević, živ. 29. Korablu onu staroga zakona. F. Lastrić, test. 389^a. Korablo od uvjeta. I. A. Nenadić, nauk. 248. Blizim ovde da sam i ja isti slidio do sada stari običaj u litanijah lavretanskih govoreći 'korablo' iliti lađa, 'mira', ne ktijueći odstupiti od običaja. uzrok, da su se stari ovom riječom, 'korabla' ili, 'plavčica' služili, jest, zašto u svetomu pismu latinska rič, 'arca' zlamenuje korablu iliti lađu, kakono, 'arca' iliti korabla, 'Noe', i takojer zlamenuje ova rič, 'arca' škrihu, kakono je, 'arca foederis, testamenti', škрина zakona, ugovora Božjega s pukom izraelskim; i ovi nazivak daje se Gospi. zato da se jedan put popravi što je krivo, ovim imenom ovdje ću Gospu nazvati. A. Kanižlić, bogoljubn. 345. Odredi Mojsija, da se spravi korabla od mira. E. Pavić, ogl. 134. Korabla od uvjeta iliti mira. 134. Da ima učiniti jednu korablu na način škrihe. And. Kašić, kor. 79. Korabla Božja bi ufaćena. 144. Filisteji pridobivši Izraeličane ufaćise korablu. Đ. Rapić 68. Bi Marija korabla novoga uvita. Grgur iz Vareša 129.

d. *predašne se snačene još daje širi, te korabla gdje gdje snati koji mu drago kovčeg, n. p.:*

a) *kovčeg za novce (u crkvi jerusalimskoj).* Većma pofali Gospodin ubogu udovicu koja ubaci nekoliko malo pinezi u korablu od crkve negoli bogatce koji prikazaše mnoge darove. M. Radnić 87b.

b) *kovčeg ili sanduk od kamena (u kojemu je mrtvo tijelo).* Ter korablu od kamika istegni na kraj. F. Glavinić, cvit. 312a.

KORABĽARNICA, f. *mjesto gdje se grade korablje.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. brodarica.

KORABĽARNIK, m. *čovjek koji upravlja korabljarnicom.* — *isporedi brodarik.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* „prefetto dell' arsenale“, „armamentarii navalis praefectus“.

KORABĽARSTVO, n. *radnja, posao u pomoraca.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. brodarstvo.

KORABĽENIK, m. *vidi korabalnik.* Korablenici putujući po moru imadau sa sobom i majmuna. D. Obradović, basn. 95. U tartani, s kojom podem put Korfa, bilo je oko dvadeset korablenika. 882.

KORABĽIO, m. *dem. korabaj.* — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Danićevu rječniku (korabljic, navicula').* Vrsēšde vs korabljice vs mori putē gnaše. Domentijan^b 31.

KORABĽICA, f. *dem. korabja.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (bregantino, barca nota', aphractum' 147^b;* fusta, sorte di naviglio da remo', myoparo' 335^a), *u Voltigijinu (navicella, fusta', schifflein'), u Stulićevu (fusta', myoparo').*

a. *u pravom smislu.* U jednoj plitki korabljici. P. Zoranić 35^a. Oruža udije šeset lakijeh korablica svijeh na vesla. B. Zuzeri 896. U mali korablica oliti brodovi. M. Dobretić 899.

b. *vidi korabja, c.* Korabljica negove sv. vere. Transit. 192. Korabljicu od drva nesaghitivijeh učini. B. Kašić, nasl. 242. Da bi se ova korabljica u većemu pošteću mogla držati. E. Pavić, ogl. 134. Kakono blagosovi kuću Obededoma radi svete korabljice. L. Vladimirović 4.

c. *vidi korabja, d.* — *U metaforičkom smislu kao ime knizi And. Kačića (kor., nemam prvoga lista).*

KORABĽITI, korabljim, *impf. samo u Stulićevu rječniku:* v. brodititi.

KORABNIK, m. *vidi korabalnik.* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Tu korabnik jedan kaže... Glasnik. 31, 803. (1704).

KORAC, korca(?), m. *neka ptica.* Korac, Pyrhorcorax alpinus Visill., čolica u niškom okrugu. Po svoj prilici ta reč dolazi od koriya, što znači šuma, lug, zabran, gora. S. I. Pelivanović, javor. 1880. 1534.

KORACAJ, m. *vidi koračaj.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (gradus; passus') gdje se naj prije nahodi.* Ti, ki 'e s tobom, čoek u puti, nek ustavi koracaje. J. Kavašin 492^b. Narednijem koracajem postupau. Blago turl. 2, 151.

KORACĀNE, n. *djelo kojim se koraca.* J. Bogdanović.

KORACATI, koracām, *impf. vidi koračati.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (gradiri') gdje se naj prije nahodi.* I svojega svet-Marina uprav ga uče koracati. J. Kavašin 330^b. Koracajuć po sredini sloga. J. S. Rejković

117. Koraca po malo do ne. Nar. prip. mikul. 47. Vuk veli „koračati“, nu i tako i ovde (*u Lici*) reku; ali reku i: „Brže koracaj!“ „Polagano ti koracaj!“ „Ti brzo koracaš“. J. Bogdanović.

KORACINA, f. *lorica, oklop.* — *Od tal. corazza.* — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka.* Oblčeni v koracinu vere i ljubavi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 100. paul. 1thess. 5, 8. Imijahu sumporaste koracine. 187^b. apoc. 9, 17.

KORACITI, koracīm, *impf. vidi koračiti.* — *Od xviii vijeka.* Simeon povirova, koraci da će u kočije. J. Filipović, prip. 1, 491^a. Koracimo sada viditi, kako im se pristoji poštehe pram hiovim dostojanstvom. F. Lastrić, ned. 347. Na trag koracih. G. Peštalić 198. Borba vajna, nevoja očajna tjera da se u sdvojnosti bace i do prvih stražara korace. Osvetn. 4, 33. Bijesan hoğa na visocih kracih stravu dava kuda gođ koraci. 6, 9. „Koraci de na prvo ako si muško“. J. Bogdanović.

KORAČ, m. *vidi koračaj.* — *U Mikafinu rječniku kod koračaj, i u Stulićevu uz koračaj.*

1. KORAČA, f. *u narodnoj zagoneci našega vremena (po svoj je prilici augm. kora).* Poručio čilibarda, da mu se otvori korača, da uvede zelen rod. (Misli se na metahe kupusa u kacu; *moglo bi se misliti i na sadhe*). Nar. zag. nov. 108.

2. KORAČA, m. *ime muško.* — *U spomeniku xiii vijeka.* Sudac Karlan, Korača, Farin, Mohor, Stepan... Mon. croat. 6. Sudac Mohor, ... sudac Ričard i Karlan... i Korača i Farin. 21. 29. (1275 prepis. 1546).

1. KORAČAJ, f. *u Stulićevu rječniku uz koračaj, m. — nepouzđano (može biti da je pisac primio ovu riječ po gen. pl. koračaji).*

2. KORAČAJ, m. *vidi korak, korakaj.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (koračaj, korač, stupaj, passus'), u Belinu (passo, distanza nel caminare da un piede all' altro, gradus' 546^a), u Bjelostjencu (koračaj, stupaj, gradus'), u Jambrešićevu (gressus, passus'), u Voltigijinu (passo', schritt'), u Stulićevu (passus, gradus, gressus').*

a. *u pravom smislu.* Bog svemoguć i ne samo djela naša sna, nizi i broji, negoli jošte sve staze i sve koračaje zna i vidi. M. Divković, bes. 130^a. Sve bi mu koračaje andeo stražanin zapisao. I. Ančić, svit. 18. Ustade papa za susristi ga nekoliko koračaji. S. Badrić 70. Za sve se nahodi a za Boga ne more se učiniti jedan koračaj s ljubavju. J. Banovac, razg. 154. Ti, Bože moj, poznaješ sve stope i koračaje moje. pripov. 24. I metnuće na put koračaje svoje. B. Pavlović 8. Koračaje moje pribrojio si. P. Knežević, osm. 279. Koliko su lipi koračaji tvoji, kćeri poglavara! F. Lastrić, test. 348^a. Na sve koračaje trči k meni u pakao. ned. 89. Prikasujem tebi sve koračaje moje. A. Kanižlić, utoč. 462. Vaja da divice drću i na svaki se koračaj muške glave boje. 516. Koji neće kadkada ni jednoga koračaja učiniti. fran. 43. Za po ure toliko koračaja učini koliko nije prije ni za dvi ure učinio. 259. Naj prvo, da tako rečem, ručica njegovih maknutje bilo je zlamenovati se zlamenom svetoga križa; naj prvi koračaj skroyita mista iskati i u nima Boga moliti. bogojubn. 447. Posli nekoliko koračaji da stanu. E. Pavić, ogl. 168. Posli svaka četiri koračaja postaivaše nosioci. 262. Na svako šest koračaji stavaju. And. Kačić, kor. 192. Nasradin idući prid slugam dva koračaja. N. Paikuća 24. Nitko nije mogao stupiti i koračaj učiniti. I. Velikanović, uput. 1, 67.

Pak počeo je tiho igru voditi, sve kanoti koračaje brojiti. J. Krmpotić, malen. 18. Jedan koračaj bliže k meni pristupite. I. J. P. Lučić, razg. 90. Koračaje i stope njegove jest dch s. upravljao. Đ. Rapić 56. Kad već (*šdribac*) znade i skretati i spustiti i jednake koračaje gustiti. J. S. Relković 234. Pasim na njove koračaje. A. Tomiković, gov. 90. Išli su koračaj po koračaj. živ. 189. — *Metaforički*. Zašao si put, ako živeš na ovom svijetu u veselju i izpraznostima. vrati se u sebe, ispravi tvoje koračaje. M. Radnić 105a. Nasliduj Isukrsta s koračajima od ljubavi. 403b. I zato jest veoma strašno imati istinito skrušenje u oni veliki koračaj. P. Posilović, nasl. 80b. Odimo koračajem od promišljanja na nebesa. F. Lastrić, test. 40b. Spletene jesu bile noge njegove, da nijedan koračaj u putu kriposti nije mogao učiniti. Đ. Rapić 23. Da smrt k tebi ide s velikim koračajom. 271.

b. kao mjera dužine ili dužine. Koračaj, 'passus'. J. Mikaja, rječn. kod mjera. Na tri-deset koračaji. A. Bačić 813. Okolo čestare se-žah ili koračaji. M. Lekušić 142. Ove čete sta-jaše pet stotina koračaji daleko od grada. I. Zaničić 118. Pak je jednu stotinu koračaja od rasta daleko u zemlju ukopa. M. A. Relković, sabr. 49. Tri hiljade koračaja dugačak. I. Jablanci 61. Triest stupaja oliti koračaja daleko. M. Dobretić 848. Približivši se na dvi stotine koračaja (koračaj ovdje se razumije od pet nogu). A. Tomiković, živ. 247. 'Ma, puna si mi dva, tri koračaja livade prekoso'. J. Bogdanović.

c. u prenesenom smislu (po tal. passo), jedna rečenica ili ih više iz kakve knjige ili govora, locus, mjesto. — *Samo u jednom primjeru xviii vijeka*. Stupimo istomačiti jedan koračaj s. pisma. F. Lastrić, svet. 181b.

KORAČAJAC, koračajca, m. dem. koračaj. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'passolino' 'semita, callis'.

KORAČAJČAC, koračajčca, m. dem. koračajac. — *U Stuličevu rječniku uz koračajac*. — *nepouzdano*.

KORAČAJČIĆ, m. dem. koračajac. — *Samo u Stuličevu rječniku uz koračajac*.

KORAČAJSTVO, n. koračanje. — *U Stuličevu rječniku*: v. korač. — *nepouzđano*.

KORAČAŃE, n. djelo kojim se korača. — *U Vukovu rječniku*.

KORAČATI, koračam, impf. koračiti, hoditi, ići (ističući da se kod toga čine koraci). — *Akc. se mijenja u praes.* 1 i 2 pl.: koračamo, koračate, i u aor. 2 i 3 sing. korači. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kod koračiti ima praes. koračam) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (fare passi, passeggiare' 'schreiten'), u Stuličevu (samo ger. praes. koračajuć 'gradatim'), u Vukovu ('schreiten' 'gradior').* Kada s zabava svitovnih uprav koračas na otar. I. J. P. Lučić, bit. 62. U sreće su kratke noge, a nesreća brzo korača. Nar. blag. mehm. beg kap. 457. Te brzim krokom kroz izbu korača. B. Radčević (1880) 227. Koračaje putem ka kući nesinoj. Đ. Daničić, prič. 7, 8. Žurno korača. M. P. Šepćanin 1, 146. Al' koliko naprijed koračali... Osvetn. 8, 132. Kaplar nas uparadi i počne učiti kako da koračamo po njegovu brojaču: jedan! dva!... M. Đ. Miličević, među-dnev. 97.

KORAČAŃE, n. djelo kojim se korači. — *U Stuličevu rječniku (gdje se može biti shvaća koračiti kao imperfektivni glagol)*.

KORAČEVATI, koračujem, impf. vidi koračati. — *Samo u Jambresičevu rječniku*: koračujem 'gradior'.

KORAČIĆ, vidi koračić.

KORAČINA, f. vidi koracina. — *U istoga pisca u kojega ima i koracina*. Obličeni koračinom pravde. Anton Dalm., nov. test. 2, 83b. paul. eph. 5, 14. Koračine. 2, 187. apoc. 9, 9.

KORAČITI, koračim, pf. učiniti korak. — *Akc. kaki je u praes. taki je u part. praet. pass. koračen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. korači.* — *U jednom primjeru našega vremena (Odgovori Ruža koračeci preko praga. S. Lubiša, prip. 59) ima ger. praes., kao da je imperfektivni glagol, ali mislim da to treba shvatiti kao pišćevo pogrešku; i u Belinu rječniku i u Stuličevu uz infinitiv ima praes. koračim, po čemu bi se moglo pomisliti da i ova dva pisca shvaćaju koračiti kao imperfektivni glagol, ali se u Belinu vidi da tako nije po samome prijevodu talijanskom i latinskome; a Stulli može biti da je prepisao iz Belina.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (koračiti, stupiti 'gradum facere') gdje se naj prije nahodi, u Belinu (koračiti, koračim 'dare, o fare un passo' 'gradum facere' 546b), u Bjelostjencevu (koračam, koračiti 'passum, gradum facio, gradior', v. stupam), u Voltigijinu ('fare un passo, un salto', 'einen schritt oder sprung machen'), u Stuličevu (koračiti, koračim 'incedere'), u Vukovu ('schreiten' 'gradior').* Niti može koji ustati, ni korak koračiti. Glasnik. 31, 803. (1704). Samo jednom da bi koračio u vikova hiljadu hiljada. L. Ljubiški 62. Koračiti na skalin iliti kolic naj gornji. F. Lastrić, svet. 130a. Da se ne uslobodi ni koračiti iz Carigrada. A. Kanižlić, kam. 141. Da š' nom pođu i korače u Jordan. E. Pavić, ogl. 168. Danijel zadržavaše kraja, da ne korači u crkvu. 418. Niti znademo koračiti kada ne vidimo. A. Tomiković, gov. 318. Taman kad sveti Arandeo korači jednom nogom k Bogu na nebo, onda davo stigne. Nar. prip. vuk. 115. — *Metaforički*. Kad sam koračila na svit ovi (kad sam se rodila). F. Lastrić, test. 348a. — Umri Baaza i ostavi svoje pristole sinu svomu Eli koji na pristole koračivši (postavši kraljem) smače proroka Jehu. E. Pavić, ogl. 802. — Znajući da si jurve u nega (u pakao) jednom nogom koračio. A. Kanižlić, fran. 280. — (kod govora prjeći na što drugo). Koračimo razgladati ne trgovaše. F. Lastrić, test. ad. 84b. Od tilesnoga rodstva koračimo na zakonito. svet. 161b. Neka mi dopušteno bude s puta koračiti. A. Kanižlić, kam. 31.

KORAČLIV, adj. koji je sposoban za koračanje. — (Kao adj.) samo u Stuličevu rječniku: 'aptus ad ambulandum', i nije dosta pouzdano. — *Adv. koračljivo s drugijem značenjem: koračaj po koračaj, nalazi se u Bjelostjencevu rječniku: koračljivo, koračaj za koračajem 'gradatim'; u Voltigijinu: 'gradatamente, a passo a passo' 'schritt vor schritt'; u Stuličevu: v. koračajuć.*

KORAČ, korača, m. čekić. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: koraču, korači.* — *Od grč. xopáxiov, kucalo na vratima (svekir, halka). Matzenauer.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('martello, stromento noto', 'malleus' 464a), u Stuličevu ('malleus'), u Vukovu (čekić što se konji kuju 'art hammer pferde zu beschlagen', 'malleus calceando equo' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori).* Eto dake krvnika oružanijeh s koračima i s čavlima gvozdenijem. Đ.

Bašić 57. Sud potvrdi da plate... kao pod koračem (pod silom, kao kam što se lomi pod udarom korača). S. Lubiša, prič. 56. Korače i klijesta. Magazin. 1866. 82. — Često i kao prezime u naše vrijeme. Kosta Korač. Rat. 322. Ilija Korač. Sr. nov. 1879. 1184.

KORAČE, n. ime selu u Bosni u okrugu banolučkom. Statist. bosn. 39.

KORAČEVCI, Koračevaca, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 123.

KORAČICA, f. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 96. Priča kaže da je Despot, putujući od Kosmaja, jakim koračkom prošao selo koje se od toga prozvalo 'Koračica' (pučka etimologija; Koračica ne može postati od korak). M. Đ. Milićević, srb. 237.

KORAČIČKI, adj. koji pripada Koračici. Koračička (opština). K. Jovanović 96.

KORAČIĆ, m. dem. korač. — Samo u Vukovu rječniku pisano je kao što treba; na ostalijem mjestima stoji griješkom č nj. č. — U Belinu rječniku: koračić, 'martoletto', 'malleolus' 464a; u Stuličevu: koračić, v. maličić; u Vukovu: dim. v. korač. Koračić, mali kladivac u zlatara. u Dubrovniku. F. Hefele.

KORAČSKO BRDO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom. Ornica do Brda Koračskog. Sr. nov. 1868. 181.

1. KORAJ, m. mjesno ime. — Ovako se zove pet sela u Bosni u okrugu Donje Tuzle: Koraj Bašić, K. Kiptijan, K. Muselović, K. Okanović, K. Safić. Statist. bosn. 84. — Isto se mjesno ime pominje prije našega vremena. S. Novaković, pom. 135.

2. KORAĽ, m. vidi koraĽ. — U jednoga pisca Spješanina XVIII vijeka. A dijaspri i piropje, koraĽ, ambre i agato. J. Kavašin 483b. Biser bacasmo i koraĽe. 567a.

KORAJAC, Korajca, m. prezime. — U naše vrijeme. Schom. zagr. 1875. 264. Schom. diak. 1877. 68.

1. KORAĶ, m. kad čelade (a i životinja) stojeći na jednoj nozi podigne drugu (kod hoda zadnju) i prenjesti je naprijed; kod ovoga i dašina od jedne noge do druge; i u prenesenom smislu (isporedi koračaj). — Nahodi se u južnijeh Slavena (bug. i novoslav. korak). — Jamačno je postalo od krak (praslavenski kark), isporodi bjelorus. коpокъ, (češ. krok), polj. krok. — isporodi i krok, skrok. — Od korak postaje koračiti, koračati, pa i koračaj itd. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (v. hod), u Voligijinu (passo, massa, schritt), u Stuličevu (v. korač), u Vukovu (der schritt, passus, cf. škrok). Velik ti se trud vidi pojti 5 koraki na misu. Korizm. 70a. A krotko gdo hodi, koraci svi miri, on se zdrfah nahodi. Đ. Baraković, vil. 81. Do zida plazeći na drobni koraci. 74. Niti može koji ustati, ni korak koračiti. Glasnik. 31, 303. (1704). Ako budu tim koraci htjet hoditi srjed gospostva. J. Kavašin 151a. Da korakom od olova smrt ne stupa, neg pospiješa. 389a. Kratke korake činiti. E. Pavić, ogl. 73. Mrtvi korak svoj promini. V. Došen 212b. Koracima broji tursko trupje. P. Petrović, gor. vijen. 23. Ter uznatrag hitar korak krećo. Osvetn. 1, 52. Bulwer je korak po korak svoj put prokrčio. M. Pavlinović, rad. 16. Taj je izum odapeo u znanosti orjaški korak. 51. Svaki mu se korak u umjetnosti u krvavom znoju okupao. 74. Koliko

ih se umnih i darovitih za svega života prekovratilo rad kojega kriva koraka u prvoj mladosti. 122.

2. KORAK, m. ime domaćijem životinjama.

a. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 48.

b. ime prascu. D. Hirc.

3. KORAK, m. ime nekakvu gradu u Aziji. — U knizi XIII vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (Korak, grad u Aziji). Prāide pustynē ijerdanskyje, i prišedь vь gradь Korakъ, ... i otъ tudu ide vь velikyj Vavilons. Domentijan 311. b 190. — isporodi 1. Karas.

KORAKĴAJ, m. vidi 1. korak i koračaj. — Na dva mjesta ovoga vijeka. Šuma ot krčme na 50 ili 100 korakaji. S. Tekelija. let. 119. 40. Osudiše da idem četveronoške 40 do 50 korakaja. Pravdonoša. 1851. 21.

KORAKĴĴAJ, m. vidi 1. korak i koračaj. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz korak). Samo jedan korakĴaj. D. Obradović, basn. 372. Dugačke daske ot jednog korakĴaja. P. Bojić, vinodjel. 2, 69. Roj kad ti se već iz košnice pustio, ti podaleko na dvadesot korakĴaja stoj. F. Đorđević, pčelar. 86. A ne bijah 200 korakĴaja daleko od kuće. Magazin. 1863. 132. Te posle nekoliko korakĴaja zastane. Srp. zora. god. 1, sv. 2, str. 26.

KORAKNUTI, koračnem, pf. vidi koračiti. — U naše vrijeme u Lici. 'Nude, ka' si čok, korakni de amo bliže, pa da se ogledamo'. J. Bogdanović.

KORAL, m. vidi koraĽ; tal. corallo. — Od XVII vijeka u sjeverozapadnijeh čakavaca. Na grlo nadije korala iz mora. Đ. Baraković, vil. 268. Te tvoje usnice kako koral gore. Nar. pjes. istr. 2, 18. Koral on lipi moj koga sam nosila. Nar. pjes. mikul. 153.

KORALAČA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada u Koralaci. Sr. nov. 1863. 298.

KORALCI, m. pl. crven okrugao pasu (Sabljar, Istra). B. Šulek, iun. 158. — Postaje od koral.

KORĴLDI, koraĴdā, m. pl. vidi koraĽ. — Radi oblika isporodi gristalad. — U naše vrijeme u Istri. KorĴldi, 'corallia', gen. korĴld ili korĴlad. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifstg. 47.

KORĴĴ, m. corallium, u moru kao kameni struk, nalik na drvo s granama, na kojemu žive neke životinice (Corallium rubrum Lam.); ove ga malo po malo grade ispuštajući iz sebe tvar od koje on postaje. naj češće je crvene boje i izrađuje se kao nakit ženski, n. p. za derdane itd. u znanosti se upotrebljava u naše doba ova riječ i za ostale stvari druge boje što na isti način postaju od drugih životinja. — isporodi koral, koralidi, merĴan. — Postaje od latinske riječi, a ne od tal. corallo, po čemu može biti riječ iz romanskoga (dalmatskoga) jezika, vidi kelomna. — Od XV vijeka, a između rječnika u Belinu (corallo, pianta che nasce nel fondo del mare, 'corallium' 228b), u Stuličevu (corallium, curallium, corallum), u Daničičevu (koraĽ, 'corallium').

a. u pravom smislu (ovdje su i primjeri u kojima pjesnici isporođuju crvenu boju usana i rumenilo lica s koračem). Šarkan na njem kako čločēk koraĽa srebrw̄m pozlačena; žlice tri wd̄k koraĽa srebrw̄m pozlačena; piruna dva wd̄k koraĽa; zubajka jedna wd̄k koraĽa s malo srebra. Mon. serb. 498. (1466). Ako li tko pozre ne usta rumena, more reč, cvitkom zre koraĽa crjena. Š. Menčetić 16. Cafti iz usta nōj koraĽ crveni. 64. Usne ljepše su rumene neg koraĽ prifini. M. Ve-

tranić 2, 55. Kad Apele svoje božice htje pri-liku ukazati, prid očima čini stati ljepše od Rima sve djevice; ter gledajuć sad zlaćeni jedne pramen, druge lice, one zvijezde dvije danice, ove koraļ sad rumeni... N. Dimitrović 27. Celujuć jaoh nemoj koraļ cvit od mora ugrizat tolikoj. D. Rašina 20b. Nu jur zvijezde blijede ostaju, bijelom rukom jasna zora od koraļa vrata otvora. I. Gundulić 27. Prije od ļudi sej dubrave koraļ se je ribo u moru, svaćije su sad zabave kame-nitu dubsti goru. 148. A mažući razkrvavi usti ophle, pomodreno, na sramotu od naravi da ih koraļi zarumene;... 221. Od koraļa usti ob-javi a od lira prsi svoje. 221. Zlato, koraļ, biser bili... primi ljepos tva od mene. 462. Rumen koraļ, biser, bijeli. G. Palmotić 1, 148. Što je koraļ prirumeni prid koraļom koji goje usti tvoje? 2, 27. Krv od lica, suze od oči, pram od kosi vidjet jesu ko s koraļem od istoći zlato i biser kad povezu. I. V. Bunić, mand. 10. Rumenija od ruse i od koraļa. V. Andrijašević, put. 91. Snijeg i koraļ lice ima. P. Kanavelić, iv. 29. Zlato 'e prami, prsa od lira, koraļ usti. J. Ka-vašin 36b. Od koraļa crjenoga mora. A. d. Bella, razgov. 211. Te usne nijesu crvene kao koraļ. Bos. vila. 1888. 145. Koraļ je roba koja se oca-riñuje u prometu. Zbornik zak. god. 1871. 387. Merģan, koraļ. u Nar. pjes. petr. 2, 698. Koraļ, zool. ,koralle', tal. ,corallo', fr. ,corail', egl. ,coral'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *Metaforički*. Perlo od čistoće, koraļu od goruće ļubavi. V. Andrijašević, put. 152.

b. može biti da se u prenesenom smislu i drugo što crveno ovako zove; n. p. u Dubrovniku se ovako zovu jaja (ili ikra) u morskoga jeļa, jer su crvena. P. Budmani.

KORAĽA, f. vidi koraļ. — Na jednom mjestu u naše vrijeme, a između rječnika u Mikišinu (corallium, corallum, gorgonia'). Crkli merģan, crvena koraļa. u Nar. pjes. herc. vuk. 859.

KORAĽAC, koraļca, m. dem. koraļ. — Samo u Stulićevu rječniku: v. koraļčac

KORAĽAN, koraļna, adj. koji pripada koraļu; koji je načinen od koraļa; koji je (crven) kao koraļ. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Be-linu (koraļni di corallo; ,corallinus' 228b) i u Stulićevu (,coralii'). Usna mi koraļna sva puca i vene. G. Držić 404. Od kosi dva prama, ko-raļne dvi usti, is kih se be(s) srama slatka rič izusti. D. Rašina 46a. Proz koraļna neka vrata na dvor žarko sunce izide. I. Gundulić 598. Otvarat zora ide vrata koraļna i biserna žarkom suncu. J. Kavašin 358a. Koraļan, zool. ,kor-allen- (in zus.)'; koraļna stvora, gl. ggr. ,kor-allenformation', tal. ,formazione di coralli'; ko-raļni otok ,koraleninsel'; koraļni vapnenac ,kor-allenkalk'; koraļni bad, zub ,korallenklippe'; koraļni greben ,koralengriff'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORAĽĀR, m. čovjek kojemu je zanat vaditi koraļ is mora. — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: ,koralenfänger, koral-len-fischer'.

KORAĽAST, adj. sličan koraļu. — Načineno u naše vrijeme. Koraļast, min. ,koralenartig', tal. ,coralloide'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORAĽĀŠ, koraļša, m. čovjek koji obrađuje koraļ. — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: ,koralendresaler; koralenmacher'.

KORAĽČAC, koraļčca, m. dem. koraļac. — U Stulićevu rječniku uz koraļčić. — nepouzđano.

KORAĽČIĆ, m. dem. koraļac. — Samo u Stu-

lićevu rječniku: koraļčić, mali koraļ ,parvum co-rallium'.

1. KORAĽE, n. coll. koraļ. — Samo u Stuli-ćevu rječniku: ,coraliorum vis'.

2. KORAĽE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu vafevskom. Niva u Koraļu. Sr. nov. 1875. 1203.

KORAĽEVAC, koraļevca, m. koraļni struk. — Načineno u naše vrijeme. Koraļevac, zool. ,kor-allenstamm, polypenstock, koralienstock', tal. ,branco di coralli'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORAĽIĆ, m. dem. koraļ. — Samo u Stuli-ćevu rječniku: v. koraļčić.

KORAĽIŠTE, n. kao veliki kamen u moru na-činen od koraļa. — Načineno u naše vrijeme. Koraļište, ggr. ,koralienbank, koralienriff', tal. ,banco di coralli'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORAĽKA, f. ime žensko. — U dubrovaćkih pisaca xvii i xviii vijeka, koji su po svoj pri-lici izmislili ovo ime (po crvenijem usnama?). Ako su druzi razlika moja složenja: Galateu, ... Adona, Koraļku od Šira... prikazivali... I. Gundulić v. Koraļka. 4. G. Palmotić 2, 2. I. Đorđić, pjesn. 144.

KORAĽNĬK, m. vidi koraļevac. — Načineno u naše vrijeme. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORAĽSKI, adj. vidi koraļan. — U Stulićevu rječniku: v. koraļan.

1. KORAĽM, m. tal. corame, koļa ustrojena. — Po zapadnijem krajevima od xviii vijeka. Koram olti koļa ućinena ,corame'. M. Zoričić, aritm. 104. Korām, gen. korāma (čakavski), tal. ,co-rame, cojame'. Slovinac. 1881. 418.

2. KORAĽM, m. trbuh. Levač. L. Đorđević.

KORAMITI SE, koramim se, impf. kočiti se. — Samo u Stulićevu rječniku: ,sensim rigere, rig-idum fieri'. — Može biti da je postalo od 1. koram.

1. KORAĽAN, koraļa, adj. vidi prekoran. — U naše vrijeme. Jer su vlasi s zala odgovorni, radi kojih oni bjehu korni. Osvetn. 4, 15. Dok je živa, vazda je korna. Bos. vila. 1888. 52. — Čini se da je slično značenje (pokoran) i u ovom primjeru xviii vijeka: I hodim cviļeći gori doli ovako, križe bilježići trošim vrime tako. ,Ah!' vapim ,da imat srđce to sad more, i križ tako primat kao srićne kore! ah od puti moje srđce trvdokorno, mini bitje tvoje i postani korno! o ļubavi! radi kako znaš, u prsi križ sveti usadi da se ne pomrsi: onda ću t' ugodit, onda srđce hoće, koje zeliš plodit od ļubavi voće'. A. Kanižlić, rož. 65.

2. KORAĽAN, koraļa, adj. na kojemu je kora. — U Stulićevu rječniku: ,corticatus, corticosus, cru-stosus' s dodatkom da je riječ ruska.

3. KORAĽAN, koraļa, m. arap. tur. qurān, kniga u kojoj je Muhamedov zakon. — isporedi alkoran, alkuran, čitap. — Između rječnika u Vukovu (vide alkuran). To ti koran čudno sliših tuma-ćiti. I. T. Mrnavić, osm. 142. Iza Praga zlatna gdje će ostat međa međ Turčinom i međ Kau-rinom, evandeļu ustuk od korana. Osvetn. 4, 13. To i naš koran zapovijeda. M. Đ. Milićević, omer. 28.

1. KORAĽANA, f. ime vodi i mjestu u Hrvatskoj. a) voda. — od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (voda u Hrvatskoj). Pak me-put Ko-rane mahom odpeļahu (vidi i c)). M. Kuhačević 49. Zovi Muru, Vag i Koranu. J. Rajić, boj. 89. Kod studene Une i Korane. Pjev. crn. 64b. Zdravo došo do vode Korane. Nar. pjes. juk. 444. Oj Korano, moja vodo hladna. Nar. pjes. kras.

1, 148. — *b) zaselak u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 58. — *c) u jednoga pisca xviii vijeka kao ime tamnici u Karlovcu (na Korani).* Na Špilberg dojdismo, povoljnije mesto neg' držah najdosmo... Vidišvi ovu sprav pak sprav od Korane (*sam pisac tumači: Karlovačkoga pržuna i oštroće*), odmah se zapriše sve mē stare rane. M. Kuhačević 58.

2. KORANA, *f. ime kravi(?)*. F. Kurelac, dom. živ. 24.

KORANICE, *f. pl. mjesno ime*. — xvi vijeka. Matijaš Starčić iz Koranic. Mon. croat. 250. (1550).

1. KÒRANSKI, *adj. koji pripada Korani*. — *Od xviii vijeka.* Dože, tebi hvala, ki me oslobodi koranskoga hala! M. Kuhačević 58. — *I kod imena četrstiju sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Koranski Lug. Razdijel. 58. Koranski Brijeg. 58. Koransko Selo. Koranska Strana. 59.

2. KÒRÂNSKI, *adj. koji pripada koranu*. Hatibi koranski tako tumačuju. I. T. Mrnavić, osm. 79. I koranske učio je liste. Osvetn. 6, 14.

KÒRÂNE, *n. djelo kojim se što kora*. J. Bogdanović.

KORAPSTVO, *n. vidi korablarstvo*. — *Samo u Stuličevu rječniku: korabstvo, v. brodarstvo.*

KORAS, *m. vidi 1. Karas*.

KÒRAST, *adj. postaje od 1. kora*. — *U naše vrijeme.*

a. *na kojemu je kora*. — *Između rječnika u Stuličevu (v. kornast).* Carine od živina korastih (schalthier). Zbornik zak. 8, 680.

b. *nalik na koru*. Korast, bot. lat. 'corticcosus', 'rindenartig'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KÒRATI SE, *kòrām se, impf. dobivati koru, postajati s korom (n. p. o hlebu kad se peče, o snijegu)*. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Poč'o se snijeg od studeni korati' (t. j. u koru hvatati). 'Vide re! eli kriv pečen' 'Da, još se nije poč'o ni korati'. J. Bogdanović.

KORAULICE, *f. pl. selo u Hercegovini*. Statist. bosn. 108. — *isporedi Koravljica, Koravnica.*

KÒRAV, *adj. na kojemu je kora*. — *U Stuličevu rječniku: v. kornast.*

KÒRAVA, *f. u narodnoj pjesmi našega vremena kao ime vodi (jamačno je Korana), i otale u Vukovu: (u Siću) 'Squalius Turskyi Heckel'. Koravica tupčić, Phoxinus levis. G. Kolombatović, pesci. 21.*

KORAVICA, *f. ime ribama*. — *Između rječnika u Vukovu: (u Siću) 'Squalius Turskyi Heckel'. Koravica tupčić, Phoxinus levis. G. Kolombatović, pesci. 21.*

KORAVNICA, *f. mjesno ime*. — *isporedi Kaurulice, Koravnica*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (selo u Hercegovini).* Imam kmete sela Koravljica, a do njih je selo Deleuša. Nar. pjes. vuk. 4, 384.

KÒRÂVNICA, *f. selo u Bilećkom kadiluku*. — *isporedi Kaurulice, Koravljica.*

1. KÒRBA, *f. korenje, ukor*. — *Od xviii vijeka, ali se i prije nalazi, vidi: korbba, 'clades'. F. Miklošić, lex. palaeoslov. 2 (u Stuličevu rječniku stoji da se nalodi u Gundulića).* — *Između rječnika u Stuličevu (exprobratio, contumelia, conviciium' iz Gundulića), i u Vukovu: 'vorwurf', 'exprobratio', cf. ukor s primjerima: Nije umrla baba od korbe, već od prazne torbe. (Nar. posl. vuk. 219)*

i iz narodne pjesme: E je nojzi korba dodijala i od oca i od stare majke. Jer je meni korba dodijala od mogega draga pobratima. And. Kačić, razg. 238a. Korbe i pedipse pokrenu. G. Peštalić 68. Molbe, kletve, korbe, žalbe, mita, sra u zlo ne haju zalita! Osvetn. 4, 47. — *I u nešto različnom značenju (svada, karba).* u naše vrijeme u Lici. 'Ostav'te se međusobne korbe!' 'Nemam s nikim ni korbe ni zavadne'. J. Bogdanović.

2. KÒRBA, *f. tal. corba, rebro u lađe*. — *U naše vrijeme po jugozapadnijem krajevima.* Ustroj (lađe ribarice) sastoji iz daske koje su pri male grede pribjene. korbe se zovu koje odgovaraju gredami na kućnom podu, na te korbe pribijene su daske koje se zovu 'majdijeri'. i odgovaraju šticama na podu jer taj ustroj naliči čovječjim rebrima, zovu ga jednokupno 'rebra lađe'. L. Zore, rib. ark. 10, 324.

3. KÒRBA, *f. vidi 1. kofa, b.* — *Vaša da je tal. corba, kotarica*. — *U naše vrijeme u Istri.* Korba ili kofa, košarica koja stoji nekoliko metara na jamboru broda. — Volosko. F. Simić.

KÒRBÂČ, *korbača, m. tur. qyrbač, bič (uprav od jednoga komada debele kože, ili spleten od remena)*. — *isporedi kurbáč*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u drugijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kòrbāču, kòrbāči.* — *Is turskoga je jezika prešla riječ u mnoge evropske jezike, ne samo u slavenske (isporedi n. p. rus. карбачъ, češ. karabač, korbáč, polj. korbacs itd.), rum. cărbaciū, mađ. korbács itd., nego i u zapadne (nem. karbatsche, karabatsche, franc. cravache, špañ. corbacho itd.).* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (korbač, kengija, scutica, flagellum ex corio), u Jambrešćevu (scutica'), u Voltigijinu (frusta'), peitsche, geissel'), u Stuličevu (v. bič iz Habdelićeva), u Vukovu (vide kamgija s dodatkom da se govori po Hrvatskoj i po Slavoniji).* Dobri kofci sami skaču, zločest komaj po korbaču. P. Vitezović, cvit. 46.

KORBAČIĆ, *m. dem. korbač*. J. Bogdanović.

KORBAČINA, *f. augm. korbač*. 'Ako te ovom korbačinom opletem pro leđa, upazićeš'. J. Bogdanović.

KÒRBÂŠ, *korbaša, m. vidi korbač*. — *U naše vrijeme u Istri.* Ča nima tamo nijedan palice al korbaša? Naša sloga. god. 14, br. 12, str. 52.

KORBEVAC, *Korbevac, m. ime selu u Srbiji u okrugu vranškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 306.

KORBEVŠTICA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu vranškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 277.

KORBIV, *adj. u Stuličevu rječniku: korbiv, koji kori 'exprobrator' s dodatkom da se nalodi u Gundulića(?)*. — *nepousdano.*

KÒRBONA, *f. thesaurus, aerarium. blagajnica*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka u prijevodu novoga zavjeta; latinska je riječ corbōna (po grč. κορβαν, a i ova je riječ tuđa u grčkom jeziku).* Ne podobat se uložiti ih u korbonu, zašto su cina krvi. M. Alberti 460. matth. 27, 6.

KORBOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom*. K. Jovanović 124.

KORBOVSKI, *adj. koji pripada Korbovu*. Korbovska (opština). K. Jovanović 124.

1. KORČA, *f. neka kolska igra u Srbiji u okrugu vranškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 329.

2. KORČA, *f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 10.

KORČANSKI, *adj.* u *Daničičevu rječniku*: korčanski, pominje se u testamentu Jelene Sandaljevice, korčanska orkva Bogorodičina. M(on. serb.) 417. (Spom. sr. 2.) 128. (1442). mislim da bi mjesto, *rs'* trebalo, *ri'*. cf. Gorica.

KORČIJA, *m.* na jednom mjestu ovoga vijeka, vafa da je od tur. kurči, orušanik, vojnik, stražar. Da fataju jednog čovjeka korčije u Konaticu. Glasnik. II, 1, 11. (1808).

KORČOLA, *f.* vidi Korčula. — Na jednom mjestu XVIII vijeka samo radi slika. Od Kotora i Korčole Dragoslava uz biskupa viđoh i srim rusko ohole... J. Kavašin 161^a.

KORČUL, *m.* vidi Korčula. — Na jednom mjestu XVIII vijeka samo radi stiha. Korčul ribni i Hvar vini... J. Kavašin 183^b.

KORČULA, *f.* *Coreyra nigra*, Melaena, ostrvo i na njemu grad u Dalmaciji, tal. Curzola. — Riječ je postala od talijanske; staro je ime bilo Krkar (vidi). — Od XVII vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (Korčula, otok na Adrijanskom moru, *Coreyra melana*, *Coreyra nigra*) i u *Vukovu* (die insel Curzola, *Coreyra*). — Ne zna se u svakom primjeru jeli riječ o ostrvu ili o gradu. treba dodati da se u prvom slučaju kaže: na Korčulu, na Korčuli, s Korčule; u drugom: u Korčulu, u Korčuli, iz Korčule. Sežani ga pogubiše pri Korčuli kraj otoka. Đ. Baraković, vil. 206. U Korčuli ki sadi je... J. Kavašin 128^b. Hvar, Korčula, Rab, Cres, Veļa. 187^b. Korčula, grad plemenit i odavan. 141^a. Na Korčuli ni'e tjelesa doistitih. 817^b. Osvoji Korčulu na otoku. And. Kačić, kor. 818. Na ostrvu Korčuli. Vuk, poslov. xxxviii. Na Korčuli. nar. pjes. 1, 74.

KORČULANIN, *m.* čovjek s ostrva Korčule ili iz grada Korčule. — Množina: Korčulani. P. Budmani.

KORČULÂNKA, *f.* žensko čelade s ostrva Korčule ili iz grada Korčule. — Akc. se mijenja u gen. pl. Korčulanâkâ. P. Budmani.

KORČULÂNSKI, *adj.* koji pripada Korčulanima, pa i Korčuli. — Od XVII vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (von Korčula). Tja do suda svita strani slava j' žene korčulanske. J. Armo-lušić 58. Biskupu korčulanskomu. K. Mağarović 1. U korčulanskom otoku. And. Kačić, kor. 411.

KORČULARSKI, *adj.* koji pripada ostrvima što se talijanski zovu Isole Curzolari, pa i sama su ostrva otoci Korčularski (u trećem primjeru). — U jednoga pisca XVIII vijeka. Korčularske srjed potjere... J. Kavašin 181^b. Petar Balci, ki se nađe na dobitje korčularsko... 189^b. Korčularske pri otoke. 212^a.

1. **KÔRDA**, *f.* sablja (na nekim mjestima znači i mač ili nož, vidi n. p. u *Bjelostjenčevu*, u *Stuličevu*, u *Daničičevu rječniku*). — isporodi čorda, dorda. — Riječ je praslavenska (kordā ili kordz) sa značenjem: mač, isporodi stslav. kordā, rus. korda, češ. i polj. kord; ali je tuđa, jer je već u praslavensko doba prešla iz iranskoga jezika, isporodi zend. kareta, novopers. kârd, ali jamačno preko kakva turskoga jezika u ovom mlađem obliku, isporodi tur. kard, nož. arb. kordē, rum. (mačed.) coardă biče riječi uzete iz južnijeh slavenskih jezika, a lit. kardas iz poljskoga; mağ. kard vafa da je uzeto iz turskoga ili iz iranskoga u staro doba. — čorda i dorda primjene su riječi u novije doba iz turskoga (osmanlijskoga) jezika u kojemu k u kard ima nebni glas. — Ismeđu rječnika u *Vrančičevu* (na str. 119 prema

mağarskome kard, vidi i 8. korda), u *Mikašinu* (korda, oružje, spada di un filo, da costa, machera'), u *Belinu* (sciabla, arma nota, machera' 654^a; spada lunata, o falcata, machaera' 698^a), u *Bjelostjenčevu* (korda, oružje, kot sablja, paloš, framaea, machera, ensis'), u *Stuličevu* (korda, oružje, specie di spada larga, sica, machaera'), u *Vukovu* (u pjesmi, vide čorda s primjerom: I daj meni kordu zařdalū), u *Daničičevu* (kordā, gladius'). — Riječ je ostarjela i stajala (vidi u *Vukovu rječniku*) ali se još govori u *Dubrovniku* u osobitom značenju: Korda je sad u Dubrovniku velik nož kojim mesari meso sijaku. V. Bogišić u Nar. pjes. bog. 370. — Jedna jablska wdš korde wdš kamene oružena s glavama srebrnoma. Spom. sr. 2, 74. (1420). Kopja lomiti i korde i sablje. M. Vetranić 1, 54. Nego se vitez golimi kordami braňahu. F. Vrančić, živ. 65. Korde o pasu, a niz pleći vise ognjeni samokresi. I Gundulić 441. S kopljim, s kordam, s kratkijem puškom... nadskočiše. B. Zuzeri 401. Hoću tebi zaista kordu tvoju ugrabiti. Nar. pjes. bog. 15. Da je kome stati pa gledati kako turske odlijetaju glave a kaurse sijevaju korde. 815. I kordu Sekulovu o sedlu objesio. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 44. I sajmi mi, moj care, kordu srebrom okovanu. 1, 58. Mahnu kordom i desnicom rukom, osiječe mu do ramena ruku. Pjev. orn. 247^a. I mi kupi kordu po junačko. Naša sloga. god. 5, br. 4, str. 15.

2. **KÔRDA**, *f.* tal. corda, konopac, uže. — Od XVIII vijeka. Ovdje more pripovidalac metnuti kordu na vrat sebi. F. Lastrić, test. 122^b. Uzmi de nekoliko lakta korde, minaćemo po neđeji ono kamenje po vrtlu, pa će nam trebati. J. Bogdanović. — U prenesenom smislu: držati koga (mlađega) u kordi (strogo) prema nemačkome jesiku. u naše vrijeme po sjevernijem krajevima. Bome on svoju ženu drži u kordi'. Ona drži svoju djeću u kordi; nijedno joj ne smije pisnuti. J. Bogdanović. — U drugom značenju prema lat. chorda, struna, žica (n. p. na guslama). u *Bjelostjenčevu rječniku*: korda, struna, v. chorda, struna.

3. **KÔRDA**, *m.* gladiator, po rimskom običaju čovjek koji se za zabavu svijeta borio s drugim ljudima isto na to uwežbanima. — Ista je riječ što 1. korda. — U *Vrančičevu rječniku*: gladiator', i u *Bjelostjenčevu*: korda ili kordaš, koji se vuči fektati, bosti etc. gladiator'.

KORDAC, korca (ili kordaca?), *m.* nož, mač. — Uprav je dem. 1. korda. — Od XVII vijeka, a između rječnika u *Bjelostjenčevu* (kajkavski kordec, oružje poleg bedre viseće špičasto, kratko i priširoko, sica') i u *Jambrešičevu* (kordec, sica'). Tri tisuće Turak vrgoše pod kordac. Radojević 20.

KORDAŠ, *m.* u *Bjelostjenčevu rječniku* (vidi 8. korda).

KORDATI SE, kordam se, pf. tal. accordarsi, dogovoriti se, pogoditi se. — U Istri od XIII vijeka. Tako se sjediniše, kuntentaše i kordaše. Mon. croat. 4. (1275 prepis. 1546). More se kordat s nami na dinare. Statut veprin. (1507) 215.

KORDAŽICA, *f.* vidi: Kordažica, kordel'. Ako uredovni zapor robe sastoji u povezi, ima vozač dobiti materijal na povezu potrebiti, bio konopac ili usica, koja se uopće zove kordažica. Zbornik zak. 1858. 937.

KORDEKÂNE, *n.* djelo kojijem se ko kordeka. — Ismeđu rječnika u *Stuličevu*. Vaše mi je kordekañe dodijalo! M. Milas.

KORDEKATI SE, kordekâm se, impf. svađati se, karati se. — U naše vrijeme u Dubrovniku,

a između rječnika u Stuličevu (contumeliose cum aliquo altercari). Kórdekati se, kórdekâm se, pf. svađati se, prepirati se. U naše vrijeme u Stonu: 'Svaki se dan kordekaju'. M. Milas. — Može biti i bez se (izvan Dubrovnika). Kaduno svaki dan kordekaju. V. Vrčević, niz. 95.

KÓRDEKAV, adj. koji se često kordeka. — Samo u Stuličevu rječniku: 'rixosus, litigiosus'.

KÓRDEKOVATI SE, kórdekujem se, impf. vidi kordekati se. — U naše vrijeme u Stonu. 'Ja neću da se s njime vavijek kordekujem!' M. Milas.

KÓRDELA, f. vidi kurdjela. — U naše vrijeme. Crvenu svilenu kordelu. Bos. vila. 1891. 250. Kordela 'fascia'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 39.

KÓRDELICA, f. dem. kordela. — U naše vrijeme u Istri. Kordelica 'taeniola'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 55.

KÓRDICA, f. dem. 1. korda. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu ('sicula'). Sestru svoju izveli izvan svoga b'jela dvora i tu ti je bijahu na kordice razdjelili. Nar. pjes. bog. 109.

KÓRDIĆ, m. prezime. — Od xviii vijeka. Gledam Purgu i Kordića. J. Kavanin 146^b. Benedikt Kordić. u Nar. pjes. vuk. 2, 653 (među prenumerantima). Kordić, prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. i u Dubrovniku. P. Budmani. — vidi i Kordiči.

KÓRDIČI, m. pl. mjesno ime (po svoj prilici plur. Kordići).

a. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 75.

b. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 71.

KORDIJÁL, kordijála, m. tal. cordiale, lijek ili uopće piće kojim se pokrijepi slabo čelade. — Od xviii vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu: (ital. 'cordiale') 'ekovito piće što se osobito daje onome koji padne u nesvijest, da bi došao k sebi 'die herztärkung' 'laxamentum'. — Mesto kordijala naklanjahu pelin s kolurom od mlaka. M. Kuhačević 77. Pak će tebi prinijeti jedan imbrik ladne vode, a u drugi rujna vina, u trećemu kordijala, da im lepše progovoriš, na питања odgovoriš (iz Paštrovića). Nar. pjes. vuk. 1, 98—94.

KORDIJANIĆ, m. prezime. — xii vijeka. Rade Kordijanić. Starine. 13, 207. (1185 prepis. 1250).

KORDINCI, Kordinaca, m. pl. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu topličkom. Gornji i Doњи Kordinci. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 383.

KORDON, m. bijeli lokvanj. Kordon, Nymphaea alba L. (Pančić). B. Šulek, im. 158.

KORDOŠ, m. ime prascu. Orozović. D. Hirc.

KORDOŠA, f. ime krmači. Orozović. D. Hirc.

KÓRDOVÂN, m. tal. cordovano, fina učinena koža što se prije radila u gradu španolskom Córduba (tal. Cordova). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (kordovan, safijan 'pellis cordubensis') gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kordovan, sartiijan 'pellis cordubensis, l. corium cordubense'), u Voltigijinu (cordovano, corame 'leder'), u Stuličevu (corium cordubense'), u Vukovu ('das corduan-leder' 'aluta cordubensis'). Kordovani laški nijesu naj boja trgovina. (Z). Kordovani ostaše, a trgovac dode. (Z). Ne valja mu koža za kordovana. (Z). Poslov. danič. U kožama živina, morskih telića i kordovanu. A. Tomiković, živ. 4.

KORDOVÂNGIJA, m. čovjek koji po svojem znanu čini kordovan. — Načineno od kordovan turskijem nastavkom gy. — U Vukovu rječniku: 'der corduan-fabrikant' 'alutarius'.

KÓRDOVÂNSKÎ, adj. koji pripada kordovanu. — isporodi kordovański. — U Belinu rječniku: kordovańska kožica 'cordovano' 'pellis cordubensis' 229^a, i u Stuličevu: kordovańska kožica uz kordovan.

KÓRDOVÂNSKÎ, adj. koji pripada kordovanu, koji je načinen od kordovana. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Čizme kordovańske. Jačko. 61. Kordovańske čizme. 164.

1. KÓRDŪN, kordŭna, m. široka pantifika, trak (naj češće od skupoga tkana), tal. cordone (što je uprav augm. corda, konopac). — Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima. Ne imaš li bez broja i zlatijeh korduna? M. Vetranic 1, 117. Ti imaš košulje, kolette, rukave, kordune, prstene. N. Naješković 1, 253. Dvije jedan pendin od zlata na kordunu od svile. A. Sasin 147. Sudarije, kordune, pase. Nauk brn. 63^a. I na njemu šitkova korduna. Nar. pjes. herc. vuk. 227. Sroe moje s tvojim j jubav je zapalo, pak se je zelenim kordunom svezalo. Nar. pjes. istr. 2, 119. Kordŭn 'vinculum, taenia'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 43. amo može biti da pripada i ovaj primjer, premda bi u njemu kordun moglo značiti konopac: Nosiš jedan kordun od kostreti opasan. I. Držić 245. — U osobitom značenju. Na glavu joj (ne vjesti) načine 'kukulicu', ... o vratu 'kordun' (zlatan singirić koji je zavijen oko vrata nekoliko puta i po tom sa zlatnom kolajnom visi niz prsi do pojasa). u Risnu. Vuk, kovč. 96.

2. KÓRDŪN, kordŭna, m. kao državna granica (radi zdravstvenijeh, financijskih razloga itd.). — Ista je riječ što 1. kordun. — U naše vrijeme. Kada li će prestati te skele i korduni. M. P. Šapčanin 1, 94. — Pa i kao mjesno ime. Kordun, livada pod Gostilem, preko nje ide suha granica između Srbije i Bosne. Ľ. Stojanović.

KORDŪNAC, kordŭnac, m. dem. 1. kordun. — U naše vrijeme u Istri. Ono se j' svezalo s korduncem zelenim. Nar. pjes. mikul. 165. Kordŭnac 'taenia'. D. Nemanić, čak.-kroat. stud. 54.

KORDUNAJA, f. nejasna riječ u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena. S pod korena hladna voda teče, po nju gredu tri devojke mlade, svaka ima vidru kordunaju(?). Nar. pjes. istr. 2, 28. 'Kordunaju' pridavnik za bačvicu, ne znam što znamenuje. 6, 50.

KORDUŠEVCI, Korduševaca, m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 122.

KORDUVAŃSKI, adj. vidi kordovański. Lipe čizme korduvańske. Jačko. 298.

KÓRE, kôra, f. pl. množina je od 1. kora, a upotrebljava se u osobitijem značenjima.

a. vagina, nožnice u noža, sablje, mača. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (n. p. od noža 'die scheide' 'vagina'. cf. nožnice). Toliko može stajati mač s rdom da pak ne možeš ga izvaditi iz kora. M. Radnić 473^b. Pavle uze zlaćene nožve, pa ih vadi iz srebrnih kora. Nar. pjes. vuk. 2, 16. Britku ću mu sablju zatopiti, zatopiti onom slanom krvlju, da se ne da izvaditi iz kora. 2, 107. Al' se pusta (sablja) ne da izvaditi kao da je za kore prirasla. 2, 110. Gola sablja tri stotin dukata, kore su joj tri stotin dukata. 2, 345. Pa obrisa mača zelenoga, povrnu ga u kore srebrne. 3, 189. Pa s' oko neg omotala čorda, sve iz kora polijeće sama. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

b. u britve, ono što je držak kad je britva otvorena, i u što se oštrice uplači kad se britva zatvori. — U Vukovu rječniku: u britve „das heft des taschenmessers“. — ima i u Stulićevu (kora od britve „manubrium cultri“) gdje stoji jednina kora, ali to nije obično.

c. držak od noža, kamze, vidi korice, c. Do kora mu noža zagonio. Ogljed. sr. 179.

d. u knige, kad je tvrdo vezana. — isporodi korica, b. — U Vukovu rječniku: u knige „der einband“, „tegumentum“.

KOREČAC, korečca, m. dem. koretac. — U Stulićevu rječniku: koretčac uz korotac. — nepouzdan.

KOREČAK, korečka, m. dem. koren (vidi korijen). — U Vukovu rječniku: hyp. v. koren s dodatkom da se govori u Srijemu.

KOREČIĆ, m. dem. koretac. — Samo u Stulićevu rječniku: koretčić uz koretac.

KOREČINA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Korečini. Sr. nov. 1869. 565.

KOREKTOR, m. vidi ispravljač, nem. corrector. — U naše vrijeme. Kako bi g. Svetiću u ovom poslu pomogli faktori, slugači i korektori. Vuk, odlg. na utuk. 18.

KOREKTURA, f. naštampani list na kojemu se ispravljaju štamparske pogreške, nem. correctur, correcturbogen. — U naše vrijeme. Nego na arke od korekture mogu se još rukom napisati i dodati opaske. Zbornik zak. 1866. 41.

KOREKTURAN, korekturna, adj. koji pripada korekturi. — Načineno u naše vrijeme. Tiskari arci korekturni. Zbornik zak. 1867. 209. Ispravci učinjeni u tekstu korekturnih tabaka. 1874. 324.

1. KOREN, m. vidi korijen.

2. KOREŃ, m. mjesno ime. — Vaša da je ista riječ što 1. koren.

a. u Hrvatskoj. a) brdo. — u Vukovu rječniku: brdo koje razdvaja otočku regementu od Like. — b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 86.

b. u Srbiji zaselak u okrugu vafevskom. K. Jovanović 101.

KOREN-, vidi korijen- i korjen-.

KOREŃ-, vidi korijen- i korjen-.

KOREŃE, n. djelo kojim se kori. — Stariji je oblik korenje. — Između rječnika u Mikafinu (korenje, pokorenje „exprobratio“, u Belinu (lažno korenje „smentimento, il dar mentita“, mendacii objectus“ 680^{ab}), u Bjelostjenčevu (v. pogovorene), u Stulićevu („exprobratio“), u Vukovu („die vorwürfe“, „exprobratio“). Podtисnutje i korenje tela. Š. Budinić, sum. 144b. Ovo koreŃe Ivanovo mutjaše krv Erodiađi i Jerudu. S. Rosa 55b. KoreŃa svoja suproč Farizejima slijedeć. 109^a.

KORESPONDENCIJA, f. dopisivanje (vidi dopisivati se kod dopisivati). — Načineno od nem. correspondenz i od tal. corrispondenza, kao da ima lat. correspondentia. — U pisaca našega vremena. Zastupnik ovaj moći će primati korespondenciju, listove, prtljag... Zbornik zak. 1871. 375. Privatne osobe uživaju oprost od poštarine glede korespondencije, koju otppravljaju javnim oblastim. 1873. 295.

KORET, m. muško ili žensko odijelo (u različnijem značenjima). — Riječ je jamačno tuđa, ali ne znam, odakle je. — Od xvi vijeka.

a. u naj starijim primjerima znači odijelo žensko: u prvom je primjeru gornje odijelo jamačno dugo, u drugome se ne zna uprav što je.

Kad ona vidje toj, zgar prsi oni čas do pupka koret svoj rukami razdrije vas. M. Vetranić 2, 441. Toliko koreta, sapina, traka, tračica... M. Držić 133.

b. u Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) zubun ženski (bio od čohu ili od sukna), „art langes frauenkleid ohne ärmel“. — isporedi a.

c. muško odijelo uopće. — U jednom primjeru xviii vijeka. Sobom širi na okolo, koret mota i razmeće, prvi izvodi sionim kolo. J. Kašanin 54^a.

d. žensko odijelo (gornje i doŃe) od pasa nizdoŃe, sukna (nem. weiberrock, unterrock, tal. gonnella, sottana). — Između rječnika u Mikafinu (koret, sukna „gonella“, „palla“; koret od platna „guarnaccio“, „supparus, supparum“), u Belinu (gonnella, veste per lo pit feminile“, „palla“ 353b), u Stulićevu („gonnella“, „cyclas, tunica, palla“; koret od platna „guarnaccia“, „supparus, supparum“). Zato ste sve u prikazaŃu, u dvornom obliđu s lipim koretom a bez košulje. A. d. Bella, razgov. 26. Jele bijaše mu nešto spućena, kŃežuša i odviše majci pod koretom (o djetetu što, kaonoti razmaženo, svagda stoji uz majku i neće da se od Ńe odijeli). M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 221—222. — i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — I u ova dva primjera vaša da je ovakovo značenje, ali kao da je kod toga pisac mislio i na korot. Iza dva dni od radosti čeka te paka nezdoda strašna, crni koret. B. Zuzeri 212. „Memento“, kad si nevjesta, kad nakitjena na sadaŃu, i čini ti se da vas svijet gleda tvoje naprave; tadara spomeni se, da te brzo čeka crni koret a iza Ńega smrad od greba. 253.

e. gornje odijelo do pasa s rukavima, i muško i žensko. — Između rječnika u Belinu („camiciuola, farsetto di panno o di altra materia, che si porta sopra la camicia per difesa del freddo“, „thorax“ 162^a), u Voltigijinu („camiciuola, farsetto“, „ein wamms“); u Vukovu (u Crnoj Gori) kao čurčo dugačkih tijesnih rukava s kapcima, art kurzes kleid mit langen engen ärmeln“, „vestis quaedam manuleata“. — Kružat, koret, jačerna, široke gaće. S. Ľubiša, prip. 8. Što je bliža košulja od koreta tijelu. prič. 41. Svrh košulje navlačila mlada modri koret s rukavima crvene svite, do pasa dug a sprijed otvoren. 124. Kad je došlo do zrelosti... đevojke oblače „koret“ (do tada nose jačermu). u Konavlima. V. Bogišić, zborn. 294. Koret, istarska nošŃa, haŃinac iz debelog sukna, zakopčan „ažulicama“. F. Spintčić.

KORETAC, koreca, m. dem. koret. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu („gonnellino“, „parva cyclas“). Tebi ću krojiti zeleni koretac od kadife. S. Ľubiša, prip. 266. No je bliža košulja od koreca. prič. 32.

KORETAŠI, m. pl. ime selu u Bosni u okrugu DoŃe Tuzle. Statist. bosn. 86.

1. KORETIĆ, m. dem. koret. — U Stulićevu rječniku uz koretac.

2. KORETIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj.

KORETIN, m. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom. Livada do reke Koretina. Branik u Koretinu. Sr. nov. 1874. 305.

1. KORETINA, f. augm. 1. kora. „La! debele koretine na ovoj rastini“. J. Bogdanović.

2. KORETINA, f. augm. koret. — U Stulićevu rječniku: „gonnellone“, „ingens cyclas“.

KORETINAC, Koretinca, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski) Koretinec. Razdijel. 92.

KORETINO, *n. mjesno ime.* — U *Daničeviću rječniku*: Koretino, selo u Toponici koje je kralj Milutin dao Građanici. M(on. serb). 565. (1822). to će biti sadašnje selo Koretino na krivoj Rijeci između Prištine i Vrače. Hahn, reise. 171.

KOREVINA, *f. ime biljaka.* Korevina, 1. Agrimonia eupatoria L. (Visiani, Sabljar); 2. Ponce-danum Petteri Vis. (Visiani). B. Šulek, im. 160.

KOREVO, *n. ime selu u protopresviteratu buđačkom.* Šem. prav. 1879. 69.

KOREVSKI, Kõrevskõga, *m. prezime pojačko u Gundulićevu Osmanu.* Svijetla i slavna Krunoslava, Korevskoga vjerenica. I. Gundulić 387. Korevskomu je (Krunoslavu) da (otac) vojvodi. 398. Gdi je, ako je u životu, moj Korevski vojvoda? 349. Korevskoga Krunoslava. J. Kavašin 278b.

KOREŽITI, korežim, *pf. (?) tal. correggere, ispraviti, popraviti (kod štampe).* — U pisaca čakavaca xvi vijeka. (Knjige) kompošene i korežene Urbanom i Tomasom. Transit. 287. Te knjige biše kompošene i korežene. Korizm. 104b.

KORHEL, *m. pogrđna riječ.* Skoroteča. 1844. 249.

1. KÒRICA, *f. dem. 1. kora.* — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. korica, rus. корица, češ. korice. — Ismeđu rječnika u Mikafinu (korica, mala kora, crustula; korice među srna šipkova, cicus, cicum, folliculus), u Belinu (guscetto, calyculus 364b; scorzetta, corticula 660a), u Bjelostjencevu (korica kruha, crustula), u Voltigijinu (scorzetta, crostola, crostina, geröstete brodschnitte), u Stulićevu (korica, mala kora, crustula, exiguus cortex), u Vukovu (dim. v. kora).

a. na drvetu.

a) uopće. A sikvica bukova korica. Nar. pjes. mikul. 189.

b) u osobitom značenju, unutrašnji dio od kore, liber. Preponka ili natkorijske i korice jesu one časti, u koje se loza zavija. P. Bolić, vinod. 1, 68.

c) (slatka) korica, Laurus cinnamomum L., cimet, darčin, kašela. — Ismeđu rječnika u Stulićevu (v. činamonka, kašela s dodatkom da je riječ ruska). Kako korica i balsam mirisajući voni dah. M. Alberti 22. 68. ecclesiastic. 24, 20. Uzmi po jedan lot karanfica i korice. P. Bolić, vinodjel. 2, 228. Korica, rus. корица, češ. skofice, Laurus cinnamomum L. (Bolić). B. Šulek, im. 160. — Slatke korice ... 2 dragme. I. Jablanci 160. Uzmi slatke korice. Z. Orfelin, podr. 78. Korica slatka, cinnamomum (Bjelostjenac), Laurus cinnamomum L. (Stulli, Orfelin). B. Šulek, im. 160.

b. na hlebu. Odrisuju od krhla okruglu koricu. A. Kanižlić, kam. 550. Kako suhoga kruha korice. Đ. Rapić 214. Dali bismo im ovo malo korica te bi i oni mogli večerati. Nar. prip. vuk. 174. Jer i suha korica se prima u samoći u slobodi dragoj. Osvetn. 2, 98. — I u osobitom značenju: kriška hleba popržena. u Voltigijinu rječniku.

c. vidi kore, d. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (od knjige 'der einband', 'tegmentum'. cf. kore). Lijeva je korica ovoga jevanđelija sva postavljena srebrnom pločom. Vuk, dan. 1, 12.

d. vidi 1. korice.

2. KORICA, *f. ime kučki (?)*. F. Kurelac, dom. živ. 45.

3. KÒRICA, Kòritáč, *n. pl. mjesno ime.* — Plur. 2. korice. — U *Daničeviću rječniku*: Korytca, selo 'Korica' koje je s gradom Ključem dao kralj bosanski Tomaš Ostojić sinovima vojvode Ivaniša Dragišića. M(on. serb). 439. (1446). sad se tako zove jedno selo blizu Imoskoga.

1. KÒRICE, kòrica, *f. pl. množina od 1. korice, upotrebljava se u različnijem značenjima, isporodi 1. kore.*

a. na drvetu, u osobitijem značenjima.

a) slatke korice, vidi 1. korice, a, c). — Ismeđu rječnika u Bjelostjencevu (korice slatke, cinamomka, kanela; mirisna kora, cinamomum, cinnamum, canella), u Jambrešićevu (korice slatke, cinnamomum), u Voltigijinu (korice slatke, canella, zimmetrinde). Drvijč od slatkih korica. A. Kanižlić, usr. 127.

b) zovu se 'koricama' i strugotine drva, a ne drveće kore, što se upotrebljavaju za masčene i to za crvenu i modru boju. Crvene korice, rothholz. Modre korice, blauhholz. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

b. nožnice, vidi kore, a. — Ismeđu rječnika u Mikafinu (korice od mača al' sablje, nožnica, vagina), u Bjelostjencevu (korice sablje, nožnice etc. vagina), u Voltigijinu (korice meča, foderodi spada, scheibe), u Vukovu (dem. von kore). David izvadi iz korica negovi vlastiti mač. E. Pavić, ogl. 240.

c. vidi kore, b. Slični su onim perišim uglađenih korica. M. Pavlinović, rad. 139. Korice od noža koji se za to i zove 'koričnak', te su korice od ovnujske rožine, i u korice se može nož (oštrice) smjestiti, kad se zaklopi ili zatvori. 'Prelomio sam korice od noža'. u Dobrosselu. M. Medić.

d. držak od noža, kamse. — isporodi kore, c. — Ismeđu rječnika u Mikafinu (korice od noža, manubrium), u Belinu (manico di coltello, cultri manubrium 459a), u Voltigijinu (korice noža, manico di coltello, heft von einem messer), u Stulićevu (manico dei coltelli plicatili, manubrium is Mikafina). Ako je činio štogod nožem od crnijeh korica na raskršću. B. Kašić, src. 35.

e. vidi kore, d. — Ismeđu rječnika u Mikafinu (korice od knjige, sitibus, operculum libri, involucrum), u Bjelostjencevu (korice knjig, sitibae l. syttibae). Dvi knjige u svilenih korica. A. Kanižlić, kam. 261. Ima veliki zakonik u koricama kožijama a srebrnijama okrajcima. S. Lubiša, prip. 72.

f. u Mikafinu rječniku: korice za pera, penarolo, theca calamaria.

2. KÒRICE, *n. dem. korito.* — Stariji bi oblik bio koritce, pa koritce, a ispred s ne čuje se t. — Gen. pl. koritčac. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (koritce, parvus alveus s dodatkom da je riječ ruska) i u Vukovu (dim. v. korito). — U Lici i s drugijem akcentom: korica. J. Bogdanović. — I u osobitijem značenjima. u Vukovu rječniku: (u Hrvatskoj) nadno grot, odakle žito pada u kamen (grot u Srbiji se zove 'koš', a ovo korice 'čanak'). Tako se i u Srbiji (u okrugu biogradskom), a ne samo u Hrvatskoj kao što Vuk veli, zove ono čim je zadniven koš da žito sve ne ispadne. L. Stojanović. Korice (koritce), mech. (toca, opanak, čašica, šipovka), gossenschuh, schuh, rüttelschuh, rumpfmulde, rumpfschuh, tal. 'truogolo', fr. 'engreneur, anche, auge de la trémie', egl. 'spout of a mill-hopper', phys. 'trogepparat, trögelchen', fr. 'auge (galvanique), auget', egl. '(galvanic) trough, small trough'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORIČAK, korička, *m.* *vidi* korečak. Tamo kopa rasne koričke. M. P. Šapčanin 1, 119.

KORIČAN, korična, *adj.* *koji pripada (slatkijem) koricama*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (v. kaňelan s dodatkom da je riječ ruska).* Korični alkohol, chem., zimmtal-kohl'; korično uje, zimmtöl, cynamylwasserstoff'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORIČANAC, koričanca, *m.* *vidi* koričaš. J. Bogdanović.

KORIČANE, *n.* *djelo kojim se koriča, vidi* koričati.

KORIČAŠ, *m.* nož koji ima korice, i koji se u korice može uklopiti. *vidi* 1. korice, c. — *U naše vrijeme u Lici.* Izvadi iza pasa koričaš, pa ti potegnu na me'. Bocanov (Bocan, hyp. Božo) koričaš nigda sa pasom ne stoji, van mu vavije na torkiji gotov visi'. J. Bogdanović.

KORIČATI, koričšm, *impf.* *ukivati (nož) u korice, vidi* 1. korice, c. — *U naše vrijeme u Lici.* On lijepo umije nože koričati'. Aj do đavola ti i tvoje koričane! kako si mi ono okoriča nož! J. Bogdanović.

KORIČICA, *f. dem.* 1. korica. — *Od XVIII vijeka.* Metni s limuna sluštena u prah stučene žute koričice. Z. Orfelin, podr. 403.

KORIČIĆ, *m. dem.* 2. korice. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka u osobitom značenju.* Oli prediva žice prstima proteži, oli za namotak podku (potku) u koričičim vretena nek se vrte. Blago turl. 2, 158. — *Radi muškoga roda nije dosta pouzdana riječ.*

1. **KORIČNĀK**, *m.* nož u koricama (od roga, od kosti, od bijele kosti), *vidi* 1. korice, c i d. — *U naše vrijeme.* Pa se lati noža koričnaka. Nar. pjes. hčrm. 2, 461. Koričnak, nož s koricama od rožine. u Dobroselu. M. Medič.

KORIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Timotije Korić. Rat. 206.

KORIČANAC, Koričanca, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Ilija Koričanac. Rat. 358.

KORIČANE, *vidi* Koričani.

KORIČANI, *m. pl.* ime mjesno.

a. selo u Bosni u okrugu travničkom. Schem. bosn. 1864. 85. — *Oblik akuzativa zamjenjuje oblik nominativa, te se kaže i Koričane (f.?).* Statist. bosn. 68.

b. selo u Srbiji u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 118.

KORIĆE, *f. pl.* mjesno ime. — *XIV vijeka.* Kovačije na Koryčahb. Svetoštof. hris. 16.

KORIDOR, *m.* *vidi* prijevod, tal. corridojo (mlet. coridor, nem. corridor). — *U naše vrijeme.* Pobudiše pažnju po pozorišnim koridorima. Bos. vila. 1889. 55. Koridor, arch. v. Prijevod. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KORIJA, *f. tur.* qoru, gaj, zabran. — *U naše vrijeme u jugoistočnoj Srbiji (uprav je riječ bugarska).* Korija — gora (šuma). u jugoistočnoj Srbiji. M. Đ. Milićević, s dun. 108. Čija je ona velika šuma? pitah ja jednoga, a on mi odgovori: 'To je korija (šuma) kaluderska'. S. Polivanović. *vidi i kod* korac. — *Nalazi se već XVII vijeka u jednoga pisca Dubrovanina, ali kao ime mjestu u Bugarskoj.* Kroz Popovu ter Koriju prem pospiješno otidoše u bugarsku Papazliju. J. Palmotić 232. (Popova Korija, gusta dubrava koja bi na glasu porad razbojnika kojim bijaše na čelu neki papas kaluder otkuda dobi i ime. — Bugarska Papaslija, varoš 6 ura daleko od Fili-

popoja. S. Skurla. 236). — *I u naše vrijeme kao ime pusti u Slavoniji u županiji virovitičkoj.* Razdije]. 141. ne znam jeli ista riječ što u predašnjem primjerima.

KORIJĀNDAR, korijāndra, *m.* *vidi* korijandra. — *U Bjelostjencevu rječniku: kajkavski korijander, coriandrum, corianisum, corianon', i u Jambrešićevu: korijander, coriandrum'.*

KORIJĀNDOL, *m.* *vidi* korijandra. Korijandol (u mletačkom rukopisu), Korijandula, coriandro (u sišskom rukopisu), Coriandrum (sativum) L. (u mletačkom rukopisu, Durante). B. Šulek, im. 160.

KORIJANDRA, *f.* Coriandrum sativum L., neka biljka. — *ispoređi* korijandar, korijandol, korijandul. — *U jednoga pisca Bošnjaka XVIII vijeka.* Sime nike trave koja se zove korijandra. F. Lastrić, test. 307b. svet. 89b.

KORIJĀNDROV, *adj.* *koji pripada korijandru ili korijandri.* — *Daničić je upotrebio ovu riječ u prijevodu svetoga pisma.* Bijaše kao sjeme korijandrovo. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 31.

KORIJĀNDULA, *f.* *vidi* korijandra. — *Između rječnika u Mikašinu (coriandrum') i u Stuličevu iz Mikašina. — vidi i* korijandol.

1. **KORIJEN**, *m.* radix, dio biljke koji je pod zemljom; u našem se jeziku razvilo i drugo značenje. — *Mislim da se akc. mijenja u loc. sing.* korijēnu, u *gen. pl.* korijēnā, u *dat., instr., loc. pl.* korijēnima; također u cijeloj množini, ako se umeće ov: kōrjenovi, korjenová, korjenōvima, kōrjenove. — *Riječ je praslavenska, ali s -e- mješte -ije- kako je u našem jeziku (samo po južnom govoru kao da je negda bilo ē, ali i ovo može biti dosta staro, isporodi malorus. корінь; pa i u ruskom, u češkom, u poljskom jeziku može e stajati mj. slova ē), isporodi stslav. korenъ, rus. kopeň, češ. koren, polj. korseń. — Postane mi nije poznato; može biti srodno s 1. kora. — -ije- upravo stoji samo u južnom govoru, kao da je postalo od ē, u istočnom je e (kōrēn) što se ne može poznati jeli ē ili praslavensko e; u istočnom je govoru i (kōrīn), ali ne svagda: u čakavaca je (i kad su ikavci) svagda starinsko e (jedini primjer korin. B. Kašić, rit. 47* ne dokazuje ništa, jer taj pisac, premda je rođen čakavac, mijenja u pisanju dijalekte), također i u nekih štokavaca ikavaca: u Banova, Knezovića, Ka-nišlića, Pavića, Zoričića, Katića, M. A. Rejkovića, Kadčića, Lučića, J. S. Rejkovića, Velikano-vića (većinom Dalmatinaca i Slavonaca); oblik se korin nalazi naj prije XV vijeka u spomeniku ikavskom bosanskom (*gen. sing.* korina. Mon. serb. 427 god. 1444), pa u Bandulavića, Ančića, Posilovića, Margitića, Dobretića, Leakovića (većinom Bošnjaka); korin i korijen u ikavca Lastrića; samo korijen u ikavaca Filipovića, Jablanca, i u Bošnjaka (kao što su Dičković i Radnić) jekavaca koji imaju i ikavskih oblika; koren i korin u ikavca Došena. i u N. Rahine ima korijen i korin; ali je jamačno ovo sadnje prepisao iz ikavske knjige (u Gundulića jedan put korin stoji samo radi slika). — U naj starijim se knjigama (i u onima koje su crkvenim jezikom pisane) ima i korēn i korenъ (ovo sadnje vađa da je po staroslavenskom), pa su gđjgdje i praslavenski oblici za padaše, n. p. *gen. sing.* korene. Stefan, sim. pam. šaf. 1; Mon. serb. 71. (1275—1321); korēne. 133. (1348); *dat. i loc. sing.* korēni. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Domentijanb 25. — *Između rječnika: koren u Vrančicevu (radix'), u Mikašinu (v. korijen), u Bjelostjencevu (koren, žila, radix'; [koren dreva, peń, stūrpe'; koren, kore-**

nika, origo seu progenies sobolis'), u *Jambrešićevu* (radix'), u *Voltigijinu* (radice', wurzel'), u *Stulićevu* (v. korijen), u *Vukovu* (vide korijen s dodatkom da je po istočnom govoru), u *Daničićevu* (koren-, gledaj korên-). — korijen u *Mikajinu* (korijen od ločike al' kupusa, thyrsus'; korijen, noga od trave, caulis'; korijen, žila, radix, stirps'), u *Belinu* (radica, radice', radix' 603b; prosapia, stirpe, schiatta o lignaggio', stirps' 592a), u *Stulićevu* (radix; stirps'), u *Vukovu*: (južno) 1. 'die wurzel', radix'. — 2. u kupusa, der krautstrunk', stirps'. — 3. (u Boci i po okolini) vide drvo 1, n. p. deset korijena maslina; u *Daničićevu*: korên, radix', cf. korên (ovoga nema, nego koren-, gledaj korên-). — oblika korin nema ni u jednom rječniku, ni u *Vukovu*. — vidi i korijehe.

1. sa značenjem sprijeda kazanim.

a. u pravom smislu. Juže bo sékira pri korên dréva ležít. Stefan, sim. pam. šaf. 12. Dub javorov sa svimi žilami iz korena podri. P. Zoranić 28a. I još š nîmi (travami) mnoga cvitja, mnoge masti i korijena, krvi, vode, k tomu bilja ... Jedupka nezn. pjesn. 236. Vrtara ne ljublu ki is korena zelje iskida. Aleks. jag. star. 8, 820. Silni vihar iz korina kad ju (česvinu) podre i obori. I. Gundulić 544. Koren zapušćeni tatkada procvita. I. T. Mrnavić, osm. 122. Travu do korina izguliti. S. Margitić, fal. 89. Drža se od svakoga jur s korijenom poginula svakolika jetina. I. Đorđić, ben. 184. Drvje polomjeno i iz korijena povajano. F. Lastrić, svet. 68a. Voćka u korenu otrovana. A. Kanižlić, kam. 9. Korena omanova. Z. Orfelin, podr. 74. Rotkvi, luku rak dobro pristaje, i svačemu što u koren ide. J. S. Rejković 11. Da simena u koren se pruže. 355. A ja koñić žedan, gladan, grizem travu do korena. Nar. pjes. vuk. 1, 454. Vitu jelu iz korena krenu. 3, 37. (ohje su ove pjesme u istočnom govoru). Kukoľ vaļa iz korijena iščupati. Nar. posl. vuk. 163. Nijesam ja tikva bez korijena (nego imam roda). 217. Sjeme naj prije klija, pa nikne, pa onda pušta dole korijen a gore rastu stabla. Vuk, pism. 25.

b. u metaforičkom smislu.

a) znači početak ili uzrok. Ko (ako) mi hoćemo položiti 10 rasoh navašćnih, ot kuda vsih je koren zali jezik: prva je prazdan, hvasta, podlasta, ... Starine. 28, 73. (1496). Kriposti sve koren. M. Marulić 122. Ki je (griješ) hudoba i koren neiskonačnoga zla. Korizm. 64a. Koren svakoga zla je poželinje. 76b. Zašto je korijen i izlazi (sic) od ne svi kolici grijesi. Zborn. 14a. Korijen svijem nečistoćam. 161b. Ti koreni grihov. Š. Budinić, ispr. 40. Žila i koren s koga zniču ta prigrišenja. 98. Ja sam korijen i početak od svake istine. M. Divković, nauk. 27b. Ovi su koreni i žile svakih zlob. Đ. Baraković, vil. 317. Ki je koren zla svakoga. I. Ivanišević 27. Lakomost jest korin od svijje zala. P. Posilović, svijet. 83. Ljubav od svijeta jest korijen od svijje zala. M. Radnić 253a. Od vire koja je koren od svake pravednosti. M. Bijanković 4. Lakomost je koren oni, s kog izhode svake zloće. J. Kavašin 55b. Da je koren svih krjeposti (vjera). 335a. Ako se u kom nahodi koren ili žila od ove zloće, neka je iskorena. J. Banovac, pripov. 235. Korin je svijju zloća poželenje. F. Lastrić, ned. 128. Tri su voćke otrovne ... to jest: poželenje puteno, poželenje stvari svitovnije i holost. sve tri ove voćke rastu iz jednoga istoga korijena, to jest iz neuredne ljubavi vlastite. 312. Jest pak trostruka ova želja korin svijju zlih želja. I. Velikanović, uput. 1, 470. Korijen i sjeme

svijeh zala jest opako poželenje. J. Matović 417. Polepa, svijju zala koren. I. J. P. Lučić, nar. 131. Koren je grijeh, a bolest jesu grañe. J. Rajić, pouč. 1, 73—74. Ona je (vjera) živo vrilo od dobrih dila i korin svijju kriposti krstjanskih. B. Leaković, nauk. 19.

b) i u ovom primjeru znači (prvi) početak (o Bogu). A. Što je naj starije, nudir me nauči ... — B. To je jedini Bog brez simena koren. P. Hektorović 27.

c) jer je korijen učvršćen u zemlji, u nekijem rečenicama znači ono što je učvršćeno (pa i temelj, osnovu) i s nekijem glagolima znači učvršćivanje. 7 zlih koreni (griješ) ki se vkoreñuju. Naručn. 85b. Da će se sve ove stvari držati i stati u aeru kako u svojoj žili i korijenu. M. Orbin 260. Crikva po korenu od milošće jest stanovita. A. Vitalić, ist. 14. Ako se promiñuješ svaki čas ne čineći korena od dobrog početka. M. Zoričić, osm. 132. Koren u ñem dok usadi (kopriiva od bludnosti). V. Došen 84a. Jerbo koren duboko imadu (obićaji). M. A. Rejković, sat. B8a. Dokle je koren od griha utvrđen u volji, slipuka razum. Ant. Kadčić 247.

d) znači nešto pokriveno, sakriveno, unutrašnje nasuprot spoljašnjemu. Nemoj se ustavljati na kori zdvora, nemoj gledati na prikazaña isvañska, nego prodi još naprid, i metni oči u korijen i ļubi početak svega onoga što se čini zdvora lijepo (moglo bi biti i značenje kod 2). M. Radnić 70a. Otiđe u Prag za koren nauka dublga priniti. A. J. Knezović 26.

e) s nekijem prijedlozima uz glagole koji znače uništavanje stoji adverbijalno, i znači od prilike: posve, do kraja, do dna. aa) u genetivu s prijedlogom do. Tko se obrće sijej potvoriti, da se razaspe do korijenaa. Mon. serb. 467. (1454). (Zmija) sni jej jazik do korena. Korizm. 43b. Pokli je griješom se optrio, sva izvrnu do korena. J. Kavašin 65b. Nihov grad porazi do korijena. I. Đorđić, salt. xi. — bb) u genetivu s prijedlogom iz. Kada te podriže smrt iz korijena. M. Radnić 139b. Griješ iz korijena ima biti satvren. 312a. Koji misleći iz korijena privratiti vjeru katoličansku ... J. Matović 251. — cc) u instrumentalu s prijedlogom s. Koji mi s koreni srađeše zdiraju. Đ. Baraković, vil. 30. Za moć ñih i ñihovo pribivalište s korijenom satarisati. I. Đorđić, ben. 176.

f) u jednom primjeru xiv vijeka od korena znači: isprva, iz početka, od davnina (isporidi a) i b)). Od korena ničjere ino nije Hlivno nego tvojava prvoga bilo. Mon. serb. 249. (1400).

g) u jednom primjeru xvii vijeka ima do koren (s genetivom, kao adverb ili prijedlog; ali može biti da je koren' okrneno samo radi stiha), i znači: do dna. Ter moru do koren jezera prodire. Đ. Baraković, vil. 283.

h) u jednom primjeru znači: sin. Sego imajte u mene mēsto, korēnē blagý izšēdē iz utroby mojeje. Sava, sim. pam. šaf. 4. — vidi i g, d.

c. u prenesenom smislu, kod tjelesne stvari što nije biljka, ali raste ili se misli da raste kao biljka, onaj dio koji je u nećemu zaboden kao pravi korijen u zemlji, n. p.:

a) u dlake. Koren od dlake. J. Pančić, zoolog. 69.

b) u zuba. Koren, doñi u kost uglañljeni deo zuba. J. Pančić, zoolog. 19.

d. slićno kao kod c, o kraju kojijem je pričvršćen dio k cijelome, n. p. kod repa. Rep vaļa da mu (biku) visostu i gori u korijenu kao nađiženo i grbavo stoji. I. Jablanci 118.

e. u snanostima, upotrebljava se korijen u prenesenom smislu prema lat. radix, nem. wurzel, tal. radice itd.

a) u jeziku (u gramatici, filologiji) onaj dio od riječi koji još ostaje kad se odbace svi nastavci, i što pokazuje značenje u naj općijem smislu (može biti da naj prvi primjer ne pripada amo, nego da korijen stoji samo metaforički). Ostadoše ništanemahe koreni neoskvrñeni pravoslavnoga staroga jezika slovinskoga iz kojih imamo riči slovinske na misto turskih izvoditi. A. Kanižlić, usr. x—xi. Korijen ove riječi u mlogim jezicima znači vodu. Vuk, dan. 2, 87. Ne treba paziti na izgovor nego na korijen. Vuk, pism. 28. Jedni u pisađu riječi gledaju na korijen ili etimologiju. 28. Kojima bi se (riječima) korijen mogao tražiti u jeziku latinskome. odg. na utuk. 9. Shvatičes im (riječima) smisao, ako si im došao do korena. M. Pavlinović, razg. 75.

b) u matematici, broj (ili uopće količina) što se množi sam sobom i tako se dobiva drugi broj (ili količina). Aritmetika ima sedam vlastiti dila oliti posala u broju: prvi, brojiti; drugi, skupljati;... sedmi, izvađenje korena činiti. M. Zoričić, arit. 1—2.

f. u jednom primjeru u rukopisu xvi vijeka, što je prepisan iz drugih kniga, ima korijen vóda prema latinskom vena aquarum. Jere zapustili jesu korijen voda živućijeh, Gospodina Boga (Quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium, Dominum). N. Rašina 85b. jer. 17, 18. ovo je sama krupna pogreška koja je jamačno postala s toga što je u starijoj knizi neko preveo venam riječju žilu, pa je kasnije tko drugi (ne znam, jeli sam Rašina) zamijenio riječju korijen, misleći na drugo značenje riječi žila.

g. u metaforičkom ili u prenesenom smislu, rod, pleme.

a) uopće rod, pleme. u nekijem primjerima po bibličkom jeziku prema lat. radix, ali ima ovako značenje i u narodnom jeziku. Ot korene Ijesova. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Vtvi je jesem bлагаа korena svētihs gospodš roditejs mojih. Mon. serb. 71. (1275—1321). Ot rassls blagoga korēne. 193. (1348). Ot sve-tago hihs korina (cijeli je spomenik pisan ikav-skiem govorom). 427. (1444). Izide prut od ko-re-na Jese. Zad. lekc. 45. isai. 11, 1. Posveti Lodovika ot franačkih kraljev korena rojenago. Š. Kožičić 29b. Justinijan posledni Eraklijanova korena cesarastvova. 43a. Od simena i korina svetoga kralja Davida. I. Ančič, vrat. 165. Lav, s korena Davidova kraljevskoga ki izteče. J. Kava-nin 337b. Velika bi se krivina učinila plemstvu tvomu i korijenu. J. Filipović 1, vi. Od koga si ti korina? kog' li roda od starina? V. Došen 247a. Zorobabel sin Salatijelov od kolina kraja Zudinskih i od korena Davidova. And. Kačić, kor. 800. Stavljaju se cari po korijenu. Nar. pjes. vuk. 5, 523. Od koga si kraja i korijena? Pjev. crn. 156a. Pogle su se braća poženila od jednoga roda i plemena i od jedne krvi i ko-re-na. Nar. pjes. istr. 1, 52.

b) početak, ishod plemena. Od korijena zmije izaći će zmaj. M. Radnić 810b. Adam, kako korin plemena luskoga. F. Lastrić, test. 185a. Naj veće pak nastoježe Matijino jeste bilo ispisati izhodak i koren kraljevskog kolina. E. Pavić, ogl. 462. Zapiso je korijen i stabar po-roda Jozefova. S. Rosa 23b. Kad se jedno od drugoga rada izlazeći od istoga početka i korina. M. Dobretić 547. — Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer gdje znači majku: Koren stvorca velikoga (Marija). J. Kavanin 519b.

c) rod, potomci. No se nima korijen istražio. Nar. pjes. vuk. 5, 523. Tako mi ni ko-rijena djece imati! V. Bogišić, zborn. 559.

d) u bibličkom jeziku zove se i sam Isus korijen Jesejev. I vaspel Isaija reče: 'Bude koren od Jesa, i ki ustano vladati narode, u nega narodi budu ufati'. Bernardin 2. paul. rom. 15, 12. O korijenu Ješov, to jest: o Isukrste, koji si se rodio od plemena Ješova. M. Divković, bes. 10b. I opet Isaija govori: 'Biće korijen Jesejev'. Vuk, pavl. rimj. 15, 12. — Slično je i ovo: Isukrst, koren Davidov. J. Banovac, blagosov. 337. — isporedi b, h).

h. s nekijem pridjevima znači različne bilke. takovi su pridjevi:

a) anđelski. Anđelski koren 'angelik', 'angelica, archangelica'. G. Lazić 117.

b) bijeli. Koren beli, 1. polygonation (Bjelostjenac), sigillum Salomonis (Jambrešić), Convallaria polygonatum L. (Freyer); 2. frassinella (Parčić), Dictamnus albus L. B. Šulek, im. 158.

c) gorki. 'Gentiana minor, cruciata' gorki koren. A. Jambrešić, lex. supplem. Koren gorki ili žuhki (prema nem. bitterwurz), genziana (Parčić), Gentiana cruciata L. (Sabljar). B. Šulek, im. 158.

d) kravski. Koren kravski, Inula helenium L. (Sabljar). B. Šulek, im. 159.

e) križni. Koren križni (prema nem. kreuzwurz), palma Christi maggiore, senecio maggiore (Parčić), Senecio jacobaea L. B. Šulek, im. 159.

f) krvavi. Koren krvavi, Hypericum perforatum L. (Sabljar). B. Šulek, im. 159.

g) mirisni. Korijen mirisni, acoro (Skurla), Acorus calamus L. B. Šulek, im. 160. Koren mirisni, acoro (Parčić), Acorus calamus L. 159.

h) mlekosjede(?). — U Stuličevu rječ-niku: korijen mlekosjede, trava, 'pittuisa, erba', 'herbae species'. — nepouzdana.

i) od metala(?). Koren od metal (coregn od metal), cassia lignea (u mletačkom rukopisu), Laurus cassia L. B. Šulek, im. 159.

k) ružice. Korijen ružice (nem. rosen-wurz, prema lat.), radice rodia (u sišskom rukopisu), Sedum rhodiola Dec. B. Šulek, im. 160.

l) slatki. — U Belinu rječniku: slatki korijen, 'regolitia, pianta nota', 'dulcis radix' 610b, i u Stuličevu: slatki korijen, trava, 'glycyrrhiza'. Slatki korijen. I. Jablanci 162. Korijen slatki (prema lat.-grč.), rus. сладкий корень. 1. polipodio (Anselmo da Canali; u sišskom rukopisu). Polypodium vulgare L.; 2. dulcis radix (Duranto), Glycyrrhiza glabra L. (Visiani). B. Šulek, im. 160.

m) srčani. — U Stuličevu rječniku: ko-rijen srčani, trava 'armel, bisanzia, ruta salva-tica', 'ruta silvestris'. Korijen srčani, srčeni, rus. корень сердечный (Polygonum bistorta), ruta sal-vatica (u rukopisu xvi vijeka), Tormontilla officinalis L. (Lambl, Skurla). B. Šulek, im. 160.

n) svetoga Benedikta. — U Stuličevu rječniku: korijen s. Benedikta, vrsta od trave 'cariofillata, sorta d' erba', 'caryophyllata'.

o) svetoga duha. Koren svetoga duha, češ. kořeni svatého ducha (Helleborus niger), an-gelica (u sišskom rukopisu), Angelica silvestris L. B. Šulek, im. 159.

p) šupli. Koren šupli, Aristolochia L. (Sabljar). B. Šulek, im. 159.

q) tusti. — U Stuličevu rječniku: korijen tušti (sic), trava, 'elenio, enula, erba di giordano', 'helenium'. Korijen tusti, Inula helenium L.

(Lambl, Anselmo da Canali). B. Šulek, im. 160. Koren tusti (Durante), 1. enula (u mletačkom rukopisu), helenium (Durante), Inula helenium L. (Lambl); 2. mandragola femmina (rukopis u Visovcu), Mandragora officinarum Bertl. 159.

r) veliki. — U *Bjelostjencevu rječniku*: koren veliki, helenium, flosos, inula campana, vulgo enula campana, nectarea, consolida major, inula rustica, u *Jambrešićevu*: koren veliki, enula. Korijen veli, Korijen veliki, Inula helenium L. (Lambl). B. Šulek, im. 160. Koren veli (u mletačkom rukopisu), Inula helenium L. (Sabjar, u Zagrebu). 159.

s) zeleni. Koren zeleni, fraxinula (Jambrešić), Athamanta cervaria L. B. Šulek, im. 159. t) zlatni. Korin zlatni, Chelidonium majus L. (Sabjar). B. Šulek, im. 160.

2. stirps, truncus, caulis, paň, struk.

a. truncus, paň. (Međa ide) na korēnъ oskoruše. Deč. hris. 12. Tako za rvat dub u gori s gvozđjem sječac naj prije teče, ter mu grane lomi i ori, da mu korijen pak posiječe. I. Gundulić 498. O naranjo, vojko plemenita! dažd nahodi, tebe kor'jen raste. Nar. pjes. vuk. 1, 74. Kruška bila u korijenu odveć visoka i glatka. Nar. prip. vrč. 191.

b. caulis, struk. Pa će mi te, bosioče, mlada potrgati oštrom dordom, bosioče, po b'jelu kor'jenu. Nar. pjes. vuk. 1, 7. Nikakva joj dara ne nosimo, nego jednu kitu bosioka, kor'jen joj je od suhoga zlata, grane su joj drobnoga bisera. 1, 481. Žilo se korijena drže. (Treba se starješine držati). Nar. posl. vuk. 81.

2. KORIJEŇ, m. mjesno ime. — Vaja da je ista riječ što 1. korijen. — isporodi 2. Koren.

a. selo u Bosni u okrugu Doñe Tuzle. Statist. bosn. 98.

b. selo u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 21.

KORIJEŇAC, korijenca, m. dem. 1. korijen. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (kajkavski korenc, korenčić, žilica, radicula), u *Jambrešićevu* (korenc, radicula), u *Stulićevu* (korenc, v. korijenak iz *Habdelićeva*; korijenac uz korijenak). Iz mala korencu blag ruzar izniče. Đ. Baraković, jar. 94. — I ime mjestu u okrugu biogradskom. glasi Korenac, ali je jamačno ista riječ što korijenac. Livada u Korencu. Sr. nov. 1871. 149.

KORIJEŇAK, korijenka, m. dem. 1. korijen. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (korijenak, žilica, radicula), u *Belinu* (barbuccia, radichetta minuta e sottile, fibra' 129b; radice picciola, radicula' 603b), u *Voltigijinu* (korenak, korenčić, radicetta, rettieschen; korijenak, barbuccia, radichetta, eine kleine wurzel), u *Stulićevu* (radicula), u *Vukovu* (hyp. v. korijen).

a. mali korijen, ali, osobito u pjesmi, znači što i korijen uopće; upotrebljava se u metaforičkom smislu kao i korijen. Do korijenka sve sahnje. M. Vetranić 1, 15. Zvoñenje toj tvojoj s korijenkom moje sve srce podira. 1, 65. Da taj lijes od gore s korijenkom pogine. 1, 135. Tuga me srce izvija s korijenkom iz kruga. 1, 154. Tijem vam se posila s korijenkom iz tijela srdačce sve moje. 1, 205. Srce se u meni s korijenkom podira. M. Držić 424. Korijenak Jakobov jurve se rasplodi. 436. Rukovet nakupi lozice zelene koja se prem pupi s korenka i zene. Đ. Baraković, vil. 145. Od jednoga malahna korijenka izrasti će stabla. M. Radnić 500a. Zaspala devojka drenku na korenku. Nar. pjes. vuk. 1, 171. 410. Uznula devojka drenku na kor'jenku. 1, 410.

b. s nekijem pridjevima, znači i neke biljke. a) s pridjevom gorki. Korenak gorki (nem. bitterwurzeln), athanasia (Danilo), Gentiana L. B. Šulek, im. 159.

b) s pridjevom srčani, vidi 1. korijen, h, n). Korijenak srčani (Pizzelli, Kuzmić, Aquila — Buć), v. Korijen srčani. B. Šulek, im. 160.

c. vino nekako načineno (sar s velikijem korijenom? vidi 1. korijen, 1, h, r)). — U *Bjelostjencevu rječniku*: vinum inulatum, vulgo enulatum. (Korenak' zovu u Požezi u Slavoniji slatko načineno vino, koje jednako ostaje slatko. T. Maretić.

1. KORIJEŇITI, korijenim, impf. postaje od 1. korijen.

1. usađivati (korijen u duboko), često u metaforičkom smislu. — Običan je gotovo sam refleksivni oblik. — Od xvi vijeka, vidi kod b.

a. aktivno. — Samo u jednom primjeru xviii vijeka (u metaforičkom smislu). S ovim je jezikom viru u srci(h) korenio. A. J. Knezović 272.

b. pasivno. — Samo u jednom primjeru xvi vijeka (u metaforičkom smislu); part. praet. pass. može biti nadičen i od refleksivnoga glagola. U ljubavi koreñeni i v stanovišćini pravdno živimo. Naručn. 30b.

c. sa se, refleksivno, ispuštati u zemlju korijen, pa tijekom učvršćivati se (u pravom i u metaforičkom smislu). — Između rječnika u *Vrančićevu* (koreniti se, radicare), u *Bjelostjencevu* (korenim se, vkorenjem se, užilivam se, radicor'), u *Stulićevu* (pedetentim radicari, radices agere). Šuga je jedna nemoć koja nadima, užgava, smrdi, korijeni se, ždere, truje i slabi. M. Divković, bes. 740b. Nije stablo tvrdo u koje često vitar ne udara: onim gibañem sažima se i većma se korini. S. Margitić, fal. 151. Sime koje vi težaci u zemlju stavite ne izađe odmah u travu, nego se klije i korini u zemlji. F. Lastrić, od' 28. Ufañe od strane Božje jest u vik istino, i korini se u dobroti i milosrđju ñegovu. 41. U svakomu priupadku zao se običaj korijeni i čini jači. 213. Il' su ono otrovno sime usijali zlim prilikama, il' ga nisu imali pomje poguliti, da se ne korijeni dok je bilo vrime i zemlica mekašna. ned. 68. I koliko su se većma protivla ñoj dizali, ona se je većma korenila. Đ. Rapić 323.

2. neprelazno, znači što korijeniti se (vidi 1, c). — U *Bjelostjencevu rječniku*: korenim, radico, radicor, radices emitto, radices ago; u *Jambrešićevu*: korenim, radico; u *Voltigijinu*: radicare, wurzeln, einwurzeln. — Vaja da bi trebalo je (š) po južnom govoru mj. i: korijeneti.

2. KORIJEŇITI, korijenim, impf. vidi iskorijenivati. — Postaje od iskorijeniti tijekom što ovaj glagol gubi prijedlog iz da postane imperfektivan. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u *Stulićevu* (v. iskorijeniti). Sprava što će naša prevrćat ognjišća, i sjerotnu korijeniti raju. Osvetn. 3, 46. Ukoričeš, al' ukleti nećeš: pa i kuni, al korijenit nemaš. 5, 110.

KORIJEŇSKI, adj. koji pripada korijenu ili korijenima. — Samo na jednom mjestu xvii vijeka. Vručina naravna skončava vlagu korijensku. M. Radnić 419a.

KORIJEŇE, n. coll. upotrebljava se često kao množina od 1. korijen. — ije- stoji po južnom govoru; po istočnom glasi kōrēne, po zapadnom kōrīne (ali vidi 1. korijen). — Stariji je oblik s -nije i -nje mj. -ñe. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. korenije, rus. корень, češ. kořen, polj. korzenie. — Između rječnika: kōrēne u Bje-

lostjenčevu (koreŃe, žile ,radices'), u *Voltigijinu* (,radicume', 'eine menge wurzeln'), u *Stuličevu* (,radices' s dodatkom da je riječ ruska), u *Vukovu* (vide korijeŃe s dodatkom da je po istočnom govoru), u *Daničičevu* (koren-, gledaj korēn-); korijeŃe u *Stuličevu* (,radices, radicum copia'), u *Vukovu* (juž. coll. 1. ,die wurzeln', ,radices'. — 2. ,krautstrünke', ,stirpes'), u *Daničičevu* (korē-nije, neutr. coll. ,radices').

1. *vidi* 1. korijen, 1.

a. u pravom smislu. Dafinovo korenije i listije. Sredovječni. lijev. jag. star. 10, 101. Blagovaše ali korenje od selja ali listje od stupja. Živ. jer. star. 1, 284. Kada si skusil zolija, korenija i njegove likarije. Korizm. 14a. Ako vidiš (u snu) korijenje, ali da ga blaguješ, toj prilikuje neugodaj. Zborn. 138a. Plemenita duha korenje. Ant. Dalm., nov. tešt. 126b. Istočnici slatke vode od korenja driv tih istikahu. Aleks. jag. star. 3, 282. Ugradi vrtlac jedan, i posija korenja nikakova. F. Glavinčić, cvit. 19a. Sta ond i Romualdo tri lita korenje i travu jidu. 51b. Živuć o travi i korinju. I. Ančić, ogl. 5. Blagovahu korijeŃe. M. Radnić 64b. Korinje mirisavo. S. Margitić, fal. 175. Jidemo korenje divje. P. Macukat 42. Čini se kruh od korijeŃa. A. Bačić 307. KoreŃe, travje, cveće... J. KavaŃin 367b. Čini se (kruh) od koreŃa, od kore etc. J. Banovac, razg. 226. Kopa koreŃe i bere travice. A. J. Knezović 16. (H)raŃaše se travama i korijeŃem. F. Lastrić, od' 162. U pustiŃi rani se koriŃem. ned. 80. Neka se izsuši na suncu korijeŃe sviju trava. 199. Nu s koreŃa izgrni polako. J. S. Rejković 91. Ako je trava pokošena, ostalo je korijeŃe (može biti da je značene kao kod 2). Nar. posl. vuk. 4. — U osobitom značenju: sa liječene i vraćane. Ne znaš li er ja znam rasliko korijenje? N. Najšeković 1, 186. Da vasmem korijenja (govori Jeđupka). M. Držić 163. Mnoge škrapice u kih razlik prah biše i korenja na sinici usušena. P. Zoranić 66a.

b. u metaforičkom smislu.

a) *vidi* 1. korijen, 1, b, a). Jere veće krat zgaja se da mnozi grisi imaju jedan ili u jistinu malo korenja ili žilja, s kih zniču i rastu, ispodivnik mudar ima ljubiteljno i pomilivo zamiriti te žile i ti koreni grihof, to jest uzroci glav-niji i načelniji s kih radjaju se i čine ta prigrišenja. S. Budinić, ispr. 40. Iskupati koriŃe griha. F. Lastrić, ned. 311.

b) *vidi* 1. korijen, 1, b, c). I u izabranih mojih pusti korenje. Žad. lekc. 50. ecclesiastic. 24, 13. Ovi korijenja ne imaju, jere u brijeme vjeruju, a (u) brijeme napasti odpuštaju. N. RaŃina 36a. luc. 8, 13. I u izabranijeh mojihjih protiraj korijenje. 192a. ecclesiastic. 24, 13. Nit' je grad ni selo, lakomo posilje gdi nije razvelo korenje i žilje. M. Vetranić 1, 159. Izkorijeni iz duše tvoje ljubav od svijeta, neka dađe mjesto božanstvenoj i da može učiniti korijenje i žile u doj. M. Radnić 2a. Ovi korinja ne imaju, zašto na vrime vjeruju, a u vrime napasti odhaju. L. Terzić 312. U obranim mojim stavi koriŃe. F. Lastrić, svet. 173a.

c. samo i s pridjevima, znači neke osobite biške, isporodi 1. korijen, 1, h.

a) *mrkva*. KoreŃe, *Daucus carota* L. (u Zagrebu). B. Šulek, im. 160.

b) korijeŃe srčano, *vidi* kod korjenca.

c) KoreŃe svetoga Petra, *Saxifraga* L. (Sabljar). B. Šulek, im. 160.

2. *vidi* 1. korijen, 2. S kebon u korijeŃe. (N. p. nema drugo ništa, nego ,s kebon u korijeŃe', t. j. propalo sve, niti se ima čim drugim

hraniti, nego da se ide u kupusište, de je kupus posjeđen, da se traži korijeŃa). Nar. posl. vuk. 287.

KORIJEPATI, korijepam, *impf. vidi* korijepiti. — Samo (sa se, pasivno) u jednom primjeru xviii vijeka, gdje je značene slabije nego kod korijeniti. Premda se praštaju grijosi, ništanemaŃe ne dižu se podpuno u svemu, niti se izkorjenjuju iz žilah, ma na Ńeki naćin korijepaju se, da i još ostaju žile grijehah usađene u srcu. J. Matović 162—163.

1. KORIJEPIITI, korijepim, *impf. eradicare, extirpare, ćupati, iskopavati iz zemlje s korijenom, i u prenesenom ili metaforičkom smislu, ćupati, vaditi*. — Postaje od iskorijepiti *ćijem što otpada prijedlog iz da glagol postane imperfektivan, isporodi* 2. korijeniti. *osnova korijep jamaćno je srodna s korijen, ali joj se u ostalom ne zna postane*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (,sradicare', ,radicibus extirpare' 704b), u *Voltigijinu* (,sradicare, sbarbucciare', ,ausreuten, ausrotten'), u *Stuličevu* (v. korijeniti).

a. aktivno.

a) u pravom smislu. Neka (prasac) ne korijepi vinograd. M. Vetranić 1, 456. Što cknim, ter hode dubja ne korijepim? ne svrćem dno vode? ne kojem? ne slipim? M. Držić 110. Vidio sam veće krat, gdje će se uhititi s medjedom on rvat, i dubja korijepit. A. Sasin 133. Oni (giganti) uzrastom strahoviti u sebe se toli uzdahu, snažnom rukom korijepiti cijele gore da mogahu. Ć. Palmotić 3, 180b. (Poplavica) dubja skube i korijepi. J. Palmotić 266.

b) u metaforičkom smislu. Višni Bog zgara korijepi zled svaku. M. Vetranić 1, 49. Ki (ćemer) meni iz tijela sve srce korijepi. 1, 189. Ljubav s vlastim svđm korijepi pome i slavnu lovoriku. A. Gleđević 213b.

b. sa se, pasivno. — U svijem je primjerima u metaforičkom smislu. Neka trudno srce moje korijepi se i podira. M. Vetranić 1, 325. Duša moja još od tila korijepi se i podira. 1, 348. Zać koga zaslijepi luveni nepokoj, s trudom se korijepi jadovno bilje toj. 2, 68.

2. KORIJEPIITI, korijepim, *impf. postaje od ukorijepiti kako* 1. korijepiti od iskorijepiti.

a. aktivno. — U jednom primjeru xviii vijeka gdje znaći: upuštati ili učvrćivati (korijen, žile), ali u metaforičkom smislu. Svaki čas većma zloba svoje žile u tvomu srcu koripi. A. d. Bella, razgov. 159.

b. sa se, refleksivno. — U jednom primjeru xvii vijeka gdje znaći: koćiti se (od straha). Mnozi opeta zdravi u putu mrtvi od straha korijepe se. J. Palmotić 263.

KORILAC, korioca, m. ćovjek koji kori. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Stuličevu* (griješkom korioc, v. korite!). Već te molim, brižan koriće. Osvetn. 2, 21.

KORIĻA, f.? ili n. pl.? mjesno ime. — xiv vijeka. Selo KoriĻa. Svetostef. hris. 5.

KORINAT. Kōrinta, m. Corinthus, grad u Grćkoj. — Obliku Korinat sa nom. (i acc.) nema potvrde; u Ńekijem primjerima ima Kōrint: Tađ Korint on ođe, ter stupaj obrati. M. Bunić 7. Take oćuti zatijem jade Korint, Argo i Mićena. P. Kanavelić, dubrov. 11. tako piše i Vuk (kao i u drugijem tuđijem rijećima): Ne dođoh više u Korint. Vuk, pavl. 2kor. 1, 23. ima i oblik Kōrinto (po tal. Corinto): Atena, Argo, Sparta i Tebe, i Korinto i Mićena. I. Gundulić 369. — U drugijem padežima. Kraļ grada Korinta. M. Bunić 6. I s lijeva mu more ostaje od Korinta

zvano prije. I. Gundulić 370. Nije čina dori-skoga, ni Korinta. J. Kavašin 480a. U Korintu. J. Matović 87.

KORINČANIN, *m. čovjek iz Korinta*. — *Množina*: Korinčani. — *Ovako Vuk piše*. Korinčanima poslanica. Vuk, novi zavjet. — *Prije našega vremena piše se ova riječ* Korintjanin, *te se ne zna, treba li čitati* Korintjanin ili Korintjanin, *n. p.* Veli Korintjanom . . . M. Divković, nauk. 2b. Pišući Korintjanom. 91a. Veli Apošto pišući Korintjanom. M. Radnić 257b. Ričma, koje pisa Korintjanom. J. Banovac, razg. 32. Korintjanom. 79. 108. 205. 224. 231. Pavla, koji pišući Korintjanom . . . F. Lastrić, test. 148a. Korintjanima. J. Matović 60. 78. 84. 146. 303. *ovdje se ne zna kako je bilo u rukopisu*: Velaše Pavo sveti Korintjanima . . . A. Kalić 492.

KORINT, *vidi* Korinat.

KORINTJANIN, **KORINTJANIN**, *vidi* Korinčanin.

KORINTO, *vidi* Korinat.

KORIOLAN, *m. Coriolanus, prezime rimsko*. Marko Koriolan. J. Banovac, razg. 9. — *I kao muško ime*. A Koriolana tvoga se jest dida slava neskončana mašila naprida toliko, da . . . H. Lucić 285. Koriolan Cipčić tako, pokli je kuša svijeta varke. J. Kavašin 82a.

KORIOLANOVIĆ, *m. prezime (po ocu Koriolanu)*. Milici Jeronima Koriolanovića. H. Lucić 284.

KORISAN, *vidi* koristan.

KORISCA, *f. dem. korist*. — *U Stuličevu rječniku*: koristca, lucellum'.

KORISMA, *vidi* korizma.

KORISNICA, *f. žensko čeljade kao korisnik*. — *U Belinu rječniku*: 'chi attende al suo utile', 'suae utilitati vacans' 781a, i u *Stuličevu*: koristnica uz koristnik.

KORISNİK, *m. postaje od korist nastavkom* nikt.

a. *čovjek koji radi o svojoj koristi, koji nastoji na svoju korist*. — *U Belinu rječniku*: 'chi attende al suo utile', 'suae utilitati vacans' 781a, i u *Stuličevu*: koristnik, 'suae utilitati vacans' s dodatkom da je riječ ruska.

b. *čovjek koji uživa (po kakvom pravu) nešto (zemlju, kuću itd.)*. — *U pisaca našega vremena*. Daće koje se za upotrebljavanje zemalja, zgrada itd. od korisnika plaćaju. Zbornik zak. god. 1864. 22.

KORISNOST, *korisnosti, f. osobina onoga što je korisno, korist*. — *Postaje od osnove* adjektiva koristan (koristn) nastavkom ost, pa se t ne čuje među s i n (*vidi* koristan), ali se nalazi pisano. — *Od XVIII vijeka*. Jesi li pazio na tvoju dušu, ali na dobitak i vlastitu korisnost? Đ. Rapić 43. U svemu kolikomu s. pismu nije najti svitlje, slavnije . . . pirovanje nakitito od današnjega koje učenik poljubljeni u svomu evanđelju izpisuje i sveta mati crkva radi velike korisnosti duše svoji sinova poljubljeni nama danas prid oči stavlja. 82. S obzirom na opseg i korisnost njihova posla. Zbornik zak. god. 1865. 234.

KORIST, *f. praeda; utilitas, usus, commodum, emolumentum; lucrum, quaestus*. — *Akc. je za-biježen po Vukovu rječniku, i po svoj se prilici ne mijena (loc. sing. koristi?, gen. pl. koristi, dat., instr., loc. pl. koristima?)*. u *Dubrovniku je drukčiji: korist, i ne mijena se*. — *Riječ je praslavenska (jamačno u značenju: plijen); ne može se posve dobro znati, jeli isprva bilo i ili y: tpo-*

redi stslav. koristi (u starijim knjigama) i koristi, rus. ко́рысть, češ. korist, pol. korzyść (a ne koryść, kako je grješkom zabiježeno u F. Miklošić, etymol. Wörterb. 180b; u poljskom jeziku stoji y mj. i poslije rz). — *Miklošić (etymol. Wörterb. kod kori-) misli da može biti srodno s koriti*. — *Između rječnika u Vrančićevu* ('quaestus; utilitas'), u *Mikašinu* ('utilitas, emolumentum, commodum, bonum, accessio, fructus, res'), u *Belinu* ('koris, emolumento', 'emolumentum' 287a; 'giovamento, utilità', 'adjumentum' 346b; 'prò, utile, o giovamento', 'commodum' 586a; 'profitto', 'profectus' 589a; 'vantaggio', 'emolumentum' 751b; 'miglioramento, accrescimento fatto a poderi, case ecc.', 'accrementum' 486b; 'guadagno, acquisto', 'lucrum' 360b; 'korist, interesse, utile o comodo', 'utilitas' 412b; 'utile, sost.', 'emolumentum' 781a), u *Bjrclostjencu* ('v. hasen etc.), u *Jambrešićevu* ('utilitas'), u *Volligijinu* ('utilità, vantaggio', 'nutzen, vorthell'), u *Stuličevu* ('utilitas, emolumentum, lucrum, quaestus, fructus, profectus'), u *Vukovu* ('der nutzen, das gedeihen', 'utilitas'), u *Daničičevu* ('korysta, spolia; lucrum'). — *Oblici: korèst. Š. Budinić, sum. 21a, i koristest. M. Divković, nauk. 32b, mogu biti pogreške samijeh pisaca*.

1. *plijen*. — *ovo se naj starije značenje naziva rijetko, i samo u starijim knjigama pisanim crkvenijem jezikom*. Veliku koristi plénivše. Domentijan^a 136. Jako koristi razgrabjahu. b 27. — *Može biti da je isto značenje i u ovom primjeru: Тъ наслѣдитъ многыје и крѣпкыиъ раздѣлитъ корыстъ. Domentijan^a 10*.

2. *utilitas, usus, commodum, emolumentum, nešto što ko stječe, dobiva, a dobro mu je da ono ima, ili se dajbudi misli da mu je dobro (korisno); može se i u apstraktnom smislu shvatiti kao osobina onoga što je kome korisno, ali se gotovo nigda ne da razlikovati ovako apstraktno značenje od konkretnoga*. — *suprotno: šteta*.

a. u naj širem smislu.

(a) *uopće*. Tada im je sve zajedno: i korist i šteta. Stat. pol. ark. 5, 250. Kada glas iz gore duh, da mi navisti: kamo se, govore, tučeš brez koristi? H. Lucić 218. Učinivši hoj svake lijeke nijednom koristi. B. Kašić, in. 81. Naučičeš s koristi molit Boga. I. Držić, nauk. 115. Želim slave i koristi. B. Krnarutić 27. Nit' s koristi nu (*zemlju*) gazite, dal' ste crnoj zemlji brime. V. Došen 283b. Ovako će uzdisati, ali bez koristi. Đ. Bašić 176. Čestiti care, imaj milosrđe na nesričnu vojsku tvoju koja nemilo gine brez nikakve koristi. And. Kašić, razg. 118. Mrzost na stranu a korist preda se. Nar. posl. vuk. 183.

b) *izriče se kome je ili čemu što korisno (vidi i c): aa) genitivom*. Žalost od koristi iskrnoga. Korizm. 37a. U ostalih poslovih nije vazda sva korist onoga . . . A. Kanižlić, bogojubn. 18. Ja nisam ima' u mojoj misli drugoga konca u tumačenju ovi kniga nego li slavu Božju i korist iskrnoga. L. Terzić ix. — *bb) adjektivom posesivnijem*. Dè ih je čččeta moja i koryst ih moja. Mon. serb. 54. (1240—1272). Korist telesna je kruh i vino. Naručn. 20b. Zaboravi kućnu koris. M. Držić 150. Nega je čes vesela za vaše čestite koristi donijela. G. Palmotić 1, 68. Svak s načinom zlato išti, ma ne svojoj pri koristi svačiju koris da ostavi. 2, 499. Kad ti 'e vila prevelikom tvom koristi pako vidit dopustila. J. Kavašin 500a. Znajte veliku vašu duhovnu korist. Pisanica. 4. Imaće svaki napridak u svoji koristima. J. Banovac, pred. 82. Videći svoju štetu a korist Jakovljevu. And. Ka-

čić, kor. 81. Nejnamo u našoj molitvi samo gledat našu korist. L. Vladimirović 44. Jere mu nitko ne zabranjuje svoju korist. Ant. Kadđić 285. Ktio je združiti slavu svoju s našom korist. J. Matović 824. Kad bi samo svoju korist poznali. D. Obradović, sav. 16. Bud' te mudri rad svoje koristi. Osvetn. 4, 14. Ta je težnja proti pravu, proti koristima duševnim. M. Pavlinović, razg. 70. — *cc*) *nekijem adjektivima, koji se mogu shvatiti kao posesivni, n. p. osobiti, vlastiti, općeni. Osobita korist, vlastita koris, 'interesse proprio', 'commodum proprium'.* A. d. Bella, rječn. 412b. Čestitost carstva i općinsku korist uzmožati. A. Kanižlić, kam. 17. — *dd*) *dativom.* Korist svim je, korist sam je u svem. J. Kavašin 98a. — *ee*) *genetivom ili dativom i adjektivom, koji stoje zajedno us jednu riječ ili napose us dvije.* Za duhovnu koris Krstjana. B. Zuzeri III. — Jeli koris carstvu općena, protivnik se da oslobodi? P. Sorkočević 585a. — Ki svu koris ljubi prije nego koris puka. G. Palmotić 1, 878. Korist duše, korist tijela, korist grajska i crkvena. J. Kavašin 98a. Koristi pojedinaica ništica su prema koristi narodnoj. M. Pavlinović, rad. 86.

*c) kaže se da je cilj koje radnje čija korist dodajući neke prijedloge us korist. kod toga se ističe 'kome' je korisna onako kao kod b). korist može stajati: aa) u acc. s prijedlogom na. To sve na svoju korist naređuješ. B. Kašić, nasl. 236. Da se siju sadužbine i almuštva na braškoga korist društva. J. Kavašin 86a. Vami zato, vitri nami protivnim, zapovidam i govorim, da pristanete i u vaša mišta u slavu Božju i na korist Krstjana pribivati imate. J. Banovac, blagosov. 295. Svakolika stvorio jest zaradi nas, na korist našu. A. Kanižlić, fran. 204. Jer na korist koga kralja to prodano meso valja. V. Došen 55a. Tražim ploda koji se množi na korist vašu. Vuk, pavl. filib. 4, 17. Pošto se je odrekao kneštva na korist starijega sina. M. Pavlinović, razg. 88. — *bb*) u acc. s prijedlogom u. Imam mu nika reći u njegovu korist. Mirakuli. 5. Da u korist se duša trate (blaga). J. Kavašin 872a. — *cc*) u acc. s prijedlogom za. Za dobro i korist cesarovu ulizoh u tempal ov. Živ. kat. star. 1, 218. A to je dub jedan neplođan zlatolist, posvećen starih dan kraljici za korist: tko more na n ulist i granu oblomit i zajti doli čist, kraljici krunu svit... Đ. Baraković, vil. 311. Činim ove knjige i dajem na svitlost... za korist i spasene svega puka krstjanskoga od jezika bos(a)nskoga. S. Margitić, ispov. 285. Koja sam ti sva u ovim knjižica(h) složio i istomačio za veliku tvoje duše korist. S. Badrić 5. Vrana dilovaña ne samo za svoju korist nego i za korist općenu i skupština. J. Banovac, privs. obit. 3. Milosti koje mu se pitaju za korist iskrnoga. 8. Ne ima sumje, da se ovdje zdrži otajstvo za korist našu duhovnu i nauk. F. Lastrić, ned. 365. Neka se zna da časte Boga kako Krstjani, a za korist svoju. I. A. Nenadić, nauk. 58. Kanoni ovi naređeni su za korist Focija. A. Kanižlić, kam. 104. Da su se učinili vladaooci po svojoj vlastitoj volji, a ne za korist puka. And. Kačić, kor. 89. Naša odluka ne ima biti druga nego se posvetiti na službu Božju za korist duhovnu našu i našega iskrnoga. Ant. Kadđić 2. Dilo učineno samo na pošteña Božje i za korist i službu svagdanu župničk. M. Dobretić v. — *dd*) u gen. s prijedlogom radi (zarad). Kako Isukrst spasitelj naš radi koristi naše hotje se dati u ruke židovske... A. Gučetić, roz. jez. 196. Dižu život neprijateljima radi*

općene koristi. J. Matović 878. Trpi nas na svitu, zaziva na pokoru, prosvjetljuje pamet... i ovo sve ne zarad svoje nego zarad koristi naše. A. Kanižlić, fran. 205. — *ee*) u instr. s prijedlogom s. značenje nije posve isto, ali je slično, jer je smisao da je nešto združeno s koristi. Koja je činio sa svih korišću. B. Kašić, is. 26.

d) upotrebljavajući korist u nekijem oblicima i u svezi s nekijem riječima, dobiva se značenje: biti koristan.

aa) s glagolom biti može stajati za ovakovo značenje korist: aaa) u acc. s prijedlogom na, u, za, isporodi c) aa), bb), cc). On ispisa pismo ovo, da bude na korist onim, ki budu čiti. Tondal. star. 4, 118. Da će biti na korist duhovnu crkvi svetoj. Ant. Kadđić 3. Samo kad bi Bog dao, da bude ikoliko na korist jeziku našem! Vuk, pism. 81. — Što hoće rijet ova trjeska? ali si 'e u štetu ali u koris moga gospodara Kamila? M. Držić 217. — Malini su za dvojicu korist kraju. Mon. croat. 217. (1526). Da besidi (jezik) što je od potrebe i za korist. J. Banovac, razg. 60. Načinati ona, koja su za korist općenu. F. Lastrić, ned. 134. Za koju bi korist bila (pravda)? V. Došen 65a. — *bbb*) u gen. bez prijedloga (češće s prijedlozima, vidi *ccc*) i *ddd*). Ne budi v tom Ajakš koristi, ka je mene psoval, ni mani škode. Pril. jag. ark. 9, 133. (1468). Ako koja stvar tolike tebi koristi i potrebe jest... I. Velikanović, uput. 3, 78. Koje je koristi krizmahe? T. Ivanović, nauk. 74. Koje je koristi ženitba? 78. — *ccc*) u gen. s prijedlogom od (isporodi *e*). Danu uzmite vi razbirat, ali mir je sada vami, ali od veće boj koristi. I. Gundulić 450. Biti od koristi, interest, refert, in rem est'. J. Mikala, rječn. 16b. Kakono je veća duša od tila, tako je od veće vridnosti i koristi njihovo dilo i likarija. L. Terzić VII. Ov potvrđen zakon isti i vami je od koristi. J. Kavašin 167b. Biti od koristi, esser utile, 'emolumento esse'. A. d. Bella, rječn. 781a. Iskorenut svaku travku koja nije od koristi. J. Banovac, pripov. 91. Isukrst vam nije od koristi. F. Lastrić, svet. 4a. Imamo potanko razabrati, da čeljad istinito i izpuno zla u srcu kadgod i prorokuju i čine čudesa i izgone vragove, sve to u imenu Gospodina Jezusa Hrista, a da ta prorokovaña, čudesa i izgoñeña ne budu im od ijedne koristi za sahraniti se. S. Rosa 80b. Ufañe uskrnuća veoma je podobno razgovorit nas u našijeh nedragostih i u našijeh tugah; zato se služimo nime i bit će nam od velike koristi. Đ. Bašić 62. Kada zakon dospije biti od koristi puku. A. d. Costa 1, 14. Jesu pripravnici poći gdi jest od koristi crkvene. 1, 106. To je od koristi male. J. S. Rejković 14. — *ddd*) u gen. s prijedlogom s. Stvar u sebi ne more nego s koristi biti ljudem. H. Lucić 225. Gdi more s koristi bit mi trud i muka. 282. Da će biti (skladanja) vasma mojoj svisti, s pruda i s koristi. P. Hektorović 56. Štetna meni jes, a tebi s koristi (jubav). D. Rašina 26b. Nije nijedna rič zla koja s koristi može bit. D. Zlatarić 2b. Li jesi na misti u komu ćeš moći s veće nam koristi biti i pomoći. I. Ivanišević 325. Bilo bi ti s velike koristi, kad bi u ove osam dana zabavlo se kako priko deveterodnevja. I. M. Mattei 266. — *eee*) u instr. s prijedlogom s, isporodi *c*) *ee*). Ne mislite, bratjo, da umrijeti za ljubav i vjeru Isukrstovu biti će mi šteta, pače mi će biti s velikom korišću. B. Kašić, per. 160.

bb) korist stoji u acc. (ili u genetivu partitivnom) kao objekat s glagolima, kao što su: aaa) činiti (drugo je kod g) hh)). Ova moja

pisma ne mogu neg koris učinit. M. Držić 3. Naučitelji, koji dobro i lijepo uče a taman i opak život čine, malo kada njih nauk učini korist i napredak. M. Divković, bes. 825^a. Djetićem starijih svijeti preveliku korist čine. J. Kavašin 88^a. Jer poznaje (*djavao*), koliko pošteće s molitvom Bogu činimo i nama korist. J. Banovac, razg. 22. Ne gubim ufaña, da nisam učinio kolikogod korist. 188. Ovo pet sakramenata naređeno je od Isukrsta zaradi čovika, zašto nemu istom korist čine. 200. Voda od jezera ne čini onolike koristi. F. Lastrić, test. 254^a. Veće koristi ne more težak učiniti vinogradu svomu ili vrtlu za uzdržati u nemu plod, nego ga dobrom gradom i jakim ograditi. ned. 375. I društvu se korist čini... V. Došen 137^b. Koju korist arčba čini? 199^b. Kad koristi već ne čine (*linčine*)... 242^b. Veću su joj korist učinili progoneći ju. B. Leaković, gov. 42. Tako bi društvo učinilo jeziku i književnosti naroda našega neiskazanu korist. Vuk, pism. 27. — *bbb*) davati, podavati. Da tri daje blagoslov koristi tomu... P. Hektorović 11. Svaka (*živina*) koju korist daje. V. Došen 204^a. Koji (*starješine*) jasno puku sjaju i svakdañu korist daju. 250^a. Ova vjera podaje nami mnoge koristi. J. Matović 21. Ova krepost podaje još često velike koristi. 419 — 420. Korist davati, *einlen nutzen tragen*. Jur. pol. terminol. 508. — *ccc*) imati (*isporedi g) cc*). Dogodaji ovi počimaju od prvijeh pribivaoca zemlje koji akoprem možebiti nejmaju onu korist i priporučeñe ono koje dogodaji poznijeh vremena... D. E. Bogdanić xiii. — *ddd*) kazati. Jer kaže koristi bit vojnik iz mlada. Đ. Baraković, vil. 355. — *eee*) nositi, donositi, (*u jednoga pisca xviii vijeka vrlo često*) prinositi. Koliko znañe u životu nosi koristi. M. Pavlinović, rad. 145. — Ku korist i ča donša krst? Kateh. 1561. 17^a. Jer nam ona (*zla*) više puta hasne i korist duševnu donose. E. Pavić, jezgr. 124. — Koliko koristi prinese vjernijema uskrstnuće Jesukrsta. J. Matović 60. Ovo odmicañe prinosi kojegod koristi. 159. Koje koristi prinosi kruh i vino tijelu? 215. Da je dopušteno prinijeti kojegod korist i prudnost zakletvom onomu. 408. Zla koja ne mogu prinijeti ikakvu korist duši. 521. *cc*) i hoditi na korist može imati ovakovo značenje. Što vilaset plodi, prije nemu nek na korist hodi. J. S. Reljković 436.

e) *koristan* kao atribut može se izreći riječima: od koristi, *isporedi d) aa) cc*). Stvari od velike cine i koristi. And. Kačić, kor. 24. — *nasuprot, mj.* *nekoristan* stoji bez koristi. Sluga brez koristi. Kateh. 1561. 56^a. O ljepoto bez koristi. G. Palmotić 2, 445. Obodvoje bez koristi (*sjeme i lozje*). J. Kavašin 424^b.

f) *kad se hoće kazati (atributivno) što je uzrok koristi, to može biti (kao kod h))*: *aa*) *genetivom*. Prud i korist ovoga pozdravljenja jest ova. Š. Budinić, sum. 22^a. Po ovome možemo poznat da koristi ovoga svita nisu nam potribite, budući da ćemo ji brzo ostaviti. J. Banovac, razg. 85. — *bb*) *genetivom s prijedlogom* od. Da v nas od mise korist ne istašći. Naručn. 41^a. Ka je korist od skrušenja? 49^a. — *cc*) *adjektivom posesivnijem*. Koristima svitovnjima. I. P. Marki 35. Vi se priko načina povadate za svitom i za svitovñi koristima. J. Banovac, pripov. 6. Koliko si obrtan i pomñiv na zemajske koristi? I. M. Mattei 179.

g) *da ko ili što dobiva korist može se izreći razlićnijem glagolima s objektom korist, n. p.*: *aa*) *samijem glagolom* dobivati. Šest plodov i koristi dobiva človik. Korizm. 85^a. Rec' mi

još s tizime za tvoja taj dila, ku s' koris napokon veliku dobila. D. Rañina 90^a. Da svu korist pridobiva. V. Došen 58^b. — *bb*) *dostizati*. Koju bi korist mogli dostignuti s razmišljañem. J. Matović 484. — *cc*) *imati (drugo je kod d) bb) ccc)*. Da je dobro ali korist imil. Naručn. 89^a. Koju li ćemo korijest, koju li plaću imati nasljedovavši Isukrsta? M. Divković, nauk. 32^b. Imati korist, *cavar utile*, *capere utilitatem*. A. d. Bella, rječn. 781^a. Mućice se, a koristi neće imati. Đ. Daničić, jer. 12, 18. — *dd*) *primati (prijeti)*. I da se ne najde od te marke korist prijeti. Mon. croat. 269. (1572). On ni prijel nijedne koristi od lakta. Korizm. 81^b. Neka naš Dubrovnik kako sada koris prima, slavu stječe i ures nahodi u mudru svjetu vrijedna sudca. I. Gundulić 216. Ne samo on ne bi primio štogod koristi, dali priveliku štetu. J. Matović 219. Koliku korist od ñe (*pokore*) primamo. 240. Koristi i uharnosti koje se primaju od časteña dneva svetčanijeh. 364. — *ee*) *priobrtati, u knizi pisanjoj crkvenijem jeziku*. Ašte poglagolati kto sñ nima spodoblaše se, ne hudu ota sego duši korista priobrtatše. Domentijan^b 115. — *ff*) *stjecati*. Pravda ako naj prija od sebe počine, naj prvo imam ja koris mu steći š ñe. I. Gundulić 111. Nu još i to kad bi bilo, ku bi od toga korist steko? 452. Jedinstvo je svud hvaljeno, svaka koris š ñim se stječe. G. Palmotić 1, 119. — *gg*) *vaditi, izvadati*. Pametan se može riti tko iz grijeha koris vadi. G. Palmotić 2, 70. I nijednu korist vade u ovom pogledu. P. Radovčić, nač. 23. Odkle vadu oni isti čudne prude i koristi. J. Kavašin 192^b. Od ñeg kod nas koristi ne vade. J. S. Reljković 37. — Kolika korist može se izvaditi i za sebe i za iskrñih. P. Radovčić, nač. 6. Da budu ove spomene moguće izvadit korist duši. 28. Izvaditi koris, *prevallarsi, approfittarsi, cavar utile da qualche cosa*, *emolumentum capere*. A. d. Bella, rječn. 584^a. Izvaditi koris, *cavar utile*, *capere utilitatem*. 781^a. Težati jednu ledinu i izvadit iz ñe u naprid korist. razgov. 8. I koliko se koristi izvađa iz razmišljaña negova. J. Matović 40. — *hh*) *činiti (učiniti), isporodi d) bb) aaa*). Tko zna, iz nevoje ako taj izide, ter ako na bolje mjesto on uzide, ter ako koris taj učini vrhu vas, kako ovi koji raj isprosi jedan čas? N. Naļešković 1, 141.

h) *može se dobiti suprotno značenje prema g) glagolom uskratiti (sebi)*. Sebi bi svu korist uskratili. V. Došen 1x.

i) *glagolima obratiti, okrenuti itd. na ili za ili u korist kaže se da se od nečega vadi koristi, i ako ono nije za to uprav određeno*. Ako bi ñu obratit u svoju korist. Š. Budinić, ispr. 111. Času od zlata ne ktiše za korist svoju okrenuti. A. Kanižlić, uoč. 57. Koji ručke i večere... znao bude pokratiti, i na korist obratiti... V. Došen 249^b. Za svoju korist okrećući. And. Kačić, kor. 148. Neka bi nastojali ono obratiti na svoju korist. J. Matović 108. Ako ne budemo nastojati ova na korist našu pritegnuti. Grgur iz Vareša 91. Naj mañe ostanke vremena pobrati i na korist okrenuti. M. Pavlinović, rad. 55.

k) *tražiti korist može se izreći na nekoliko načina*. Trijeba je, da se svi inženama na koris. M. Držić 318. Djavli ne ištu koris od ļudi. M. Orbin 181. Za koris prioni, a vile ne dvori, pusto nam razgoni stado vuk po gori. I. Gundulić 158. Čuvaj kuću i radi o koristi. Nar. prip. vuk. 147. Traži korist svoju u svađi. Vuk, odg. na utuk. 28.

l) da je što korisno (ili da nije) izriče se često drukčije nego kod d), tjem što korist stoji u nominativu ili u genetiiv partitivnom s glagolom biti.

aa) ne izriče se što je korisno, jer se razumije po smislu. Ja ne vim da reku: koris bi li meni. Š. Menčetić 116. Pitaj tebe istoga: 'Koja mi je korist?' A. Kanižlić, fran. 153. Kad vidiše vitezovi Turci, da se gine a koristi nije. And. Kačić, razg. 307^a. Ništa mu ne bi korist. N. Palikuća 58. Ja utekoh, tu koristi nema. Nar. pjes. vuk. 5, 119. Tu mene nije štete nego korist. Nar. prip. vuk. 209.

*bb) usrok se koristi izriče: aaa) genetiivom s prijedlogom od. Ni od šta mi nije koristi. S. Margitić, ispov. 67. Da bi mu korist bila od pokaranja. I. Grlić 42. Niti je koristi od blaga, ni od gospodstva, ni od rodbine. J. Filipović 1, 267^b. Mala je korist od promišljanja. P. Filipović 54. Koja je korist od krvi tvoje. A. Kanižlić, utoč. 214. Ali koja je korist od njihove ispovidi. bogojubn. 118. Koja mi je od službe dvorske korist? 474. Koja je korist od one krave koja da punu muzlicu mlijeka, a potegne nogom te prospe? Nar. posl. vuk. 140. — *bbb) genetiivom s prijedlogom s. S koga razmirja nijedna koristi nije ni jednoj strané ni drugoj. Mon. serb. 466. (1454). — ccc) instrumentalom s prijedlogom s. Tko rad ikad nosi brime, kad koristi nije s nime? V. Došen 238^b. Da mu nije z bogatstvom koristi. And. Kačić, kor. 17. Koja mi je korist s prvorodenstvom? 26. — *ddd) lokativom s prijedlogom u. U ljuvezni nije koristi. I. Đorđić, uzd. 178. A koja je korist u krvi mojoj? F. Lastrić, test. 156^a.***

*cc) usrok se koristi izriče infinitivom ili podložnom rečenicom. aaaa) infinitivom. Mnogu jest koristi i plodno često ispovidati se. Naručn. 82^b. Ništa nije koristi zvati se Kršćaninom. J. Banovac, pred. 70. Nije koristi rič Božju služiti. 119. Nije koristi ufat u bogastvo. J. Filipović 1, 267^a. Nije koristi živiti tlesno. 1, 431^a. Za te molit korist nije. P. Knežević, muka. 26. Al' plakati korist nije. 54. Koja ti 'e korist zvati se što nijesi? F. Lastrić, ned. 870. Koja nam je korist negovu volju ispunit? F. Matić 17. Ali što je hasna i kakva je korist biti pod ovim imenom toliko proslavljenim...? Đ. Rapić 324. Vidi da sad ni koristi ni mislet da će ga ki stegnut. Nar. prip. mikul. 84. — *bbb) podložnom rečenicom s da, vidi 1. da, I, B, 4. Koja je koris da je biser, ako me davi? (D). Poslov. danič. Koja je bila korist Judi da je bio apošto? J. Banovac, pred. 70. Nije koristi, da se Krstijani zovemo. J. Filipović 1, 13^b. Jeli nama korist da naš Gospodin jest na nebesih? 1, 126^b. Koja ti je korist da si tako izmučen i izrašen? 1, 259^a. Da ova mater Božja bude samo ovako moguća a ne milosrdna, nama bi mala korist bila. 1, 567^b. — *ccc) podložnom rečenicom u kojoj se izriče uzjet konjunkcijom ako. Kakva je korist čovjeku ako sav svijet dobije a duši svojoj naudi? Vuk, mat. 16, 26. — *ddd) podložnom rečenicom u kojoj je da (vidi 1. da, I, C). Krstijanine, koja bi ti korist bila, da vas svit pod svoju oblast i zapovid imaš a izgubiš dušu? J. Banovac, pripov. 17. Koja bi ti korist bila da si promišlao ponizenstvo Isukrstovo...? J. Filipović 1, 333^a.****

nn) korist može biti u nominativu u smislu kao kod l) i s drugim glagolima, kao što su ishoditi, prihodiiti itd. Kadano zle (vidi n)) koristi s toga ishajaju. Naručn. 59^b. Koristi, koja prihodi k ljudma od straže anđelah. J. Matović 451.

nn) korist dobiva posve suprotno značenje, n. p. s adjektivima zla, mala. Za moju zlu korist. Đ. Baraković, vil. 293. vidi i prvi primjer kod m). Mala bi korist bila. A. Kanižlić, kam. 709.

b. quaestus (pecuniae), lucrum, u ušem smislu, dobitak novčani.

a) uopće. Neka s' iskat zlato spravlja valovitijeh priko voda, za koristi ki se stavlja na protive trudnijeh zgoda. G. Palmotić 2, 508. Na mnoge načine ljudi Boga uvriđuju, ma naj veće i naj češće interesom ili s koristju, zašto se sada narod dao i prignuo za koristju, kolik da će u vik na ovome svitu živiti. J. Banovac, razg. 83. Korist, 'nutzen', 'lucro'. B. Petranović, ručn. kn. 51.

b) dobitak (novčani, a može biti i drugi, dohodak) što se ima od čega, može značiti što i kamata. Vsake koristi i pristojanja. Mon. croat. 69. (1447). Vsa korist ka bude od toga malina. 186. (1489). Fratri uživatelji koristi iminja više rečenoga. 143. (1490). (Almuštvo) raste i čini korist v raji. Korizm. 10^b. Korist od promjene pjenezne, 'aggio, voce dissillaba, cioè quel vantaggio, che si dà o si riceve nello scambio delle monete', 'cholybus'. A. d. Bella, rječn. 50^a. Koji su se zapleli u kamate, u zaloge i druge koristi. J. Banovac, pred. 73. Toliko korist nadlasi tratlu iste godine. M. Zoričić, arit. 19. Nemu se pristojke koristi od sprovodi. A. d. Costa 1, 43. Koristi stvari, 'nutzungen der sache', 'frutti della cosa'. B. Petranović, ručn. kn. 21.

KORISTAN, korisna, adj. utilis, koji čini ili daje koristi, koji je dobro (ili se misli da je dobro) imati. — Postaje od korist nastavkom kn. — *Riječ je praslavenska (koristъnъ ili korystъnъ), isporodi rus. користный, češ. kořistný, pol. korzystny. — U svijem oblicima, osim nominativa sing. m. (i akuzativa, kad je jednak s nominativom) nominalnoga oblika, u kojemu je a mj. negdašnjega b, -t- ispada u govoru, a često i u pismu, između s i n; iz ovjeh oblika bez t nacinio se u naše doba (vidi u Voltigijinu i Vukovu rječniku) i nom. sing. m. korisan. — Između rječnika u Vrančićevu ('quaestuosus; operae pretium; utilis'), u Mikaljinu (korisni, utilis, expediens, frugifer, fructuosus'), u Belinu (koristan, giovativo e giovevole, che giova', utilis' 347^a; korisni, profitabile, profittevole', utilis' 588^b; 'utile', utilis' 781^a; koristni, cosa di guadagno', 'lucrosus' 360^b), u Jambrišićevu (utilis, utilis'), u Voltigijinu (korisan i koristan, utile, vantaggioso', nützlich, vorteilhaft'), u Stulićevu (utilis, lucrosus, fructuosus, quod expedit, commodus, proficuous'; komp. koristniji), u Vukovu (korisan i koristan, 'gedeilich', 'salvus' s primjerom: Koristan ti vo, krava!'), u Daničićevu (korystъnъ, utilis').*

1. adj. — Komp.: korisniji.

a. o neživoj stvari, koju je dobro imati, ili iz koje se vadi koristi (ovdje su i apstraktni substantivi i zamjenice kao n. p. što, nešto).

a) uopće. Zač je korisno ono prognošenje, za to Bog dobru plaću daje. Živ. jer. star. 1, 228. Početak svoga korisnoga govorenja učini. Naručn. 9^b. Ako li ča korisno najdeš. 47^a. Ta strah ni koristan. Korizm. 29^a. Dela onoga ki je v grihu jesu korisna. 81^b. Ni stvar veće korisnija na sviti nego mir. 108^b. Dobra, korisna i čista vrmena. Kateh. 1561. 14^b. Naredio je ovu korisnu bogoljubnost. A. Gučetić, roz. jez. 16. Za što nam je (sakon Isukrstov) naj korisni(ji). M. Divković, nauk. 18^a. Nije korisno, da tko vlada, misli otkriva sve drugima.

Ġ. Palmotić 1, 18. Cijec korisna toga dila i s koristim puna hvale tva bi kruna svijetla bila. 1, 34. Svjeta mi podati korisna možete. 1, 336. Dobra je i korisna stvar ispovijetati se uopćeno. S. Matijević 18. Pomoć suprotiva Turkom, kojih daleko ukloniti od susistva od ovih država vele jest koristno. M. Bijanković 72. Plod korisni podati namu. L. Terzić 227. Milosrdje jest korisno. K. Magarović 35. Prijateljstva nij' na sviti koristnijega. J. Kavašin 544b. Besjede duhovne rečene u korisnoj i bogoljubnoj zabavi Dobre Smrti. B. Zuzeri III. Molitva mnogo korisna. S. Badrić, prav. nač. 8. Ovdje pišem pisme duhovne i korisne. T. Babić 2. Ovo je korisno znati. J. Banovac, uboj. 48. Već da govorim od stvari korisnih. pr. sv. obit. 32. Svrhu svega naj koristnije je razmišljati muku Jezukrstovu. I. A. Nenadić, nauk. 198. Krizmahe od sveštenika dato nije vrsno ni korisno. A. Kanižlić, kam. 229. Ona ispovid ne bi ništa bila korisna. bogoljubn. 117. Ono nama služi za jedan vrlo koristan nauk. E. Pavić, ogl. 466. Trava malo korisna i na kamenu niče. (Z). Poslov. danić. Da proište ter iznađe koji lijek koristan. Đ. Bašić 136. Korisni plod doniti... V. Došen 17a. Posla poklisare kralju Vladimiru, da se dostoji doći na mejaš od Bulgarije za sboriti od stvari koristni. And. Kačić, razg. 35. Gdi što lipšeg i koristnijeg smotriše. M. A. Belković, sat. 2b. Da nauk izajde koristan i ne mahe bistar. And. Kadčić 107. Koristno će biti svaki dan razmišljati život oni Jezusov otajni. I. M. Mattei 268. Jer korisna (loza) po zemlji ne leži. J. S. Belković 132. Ova vira nije nam korisna za spasenje. B. Leaković, nauk. 22. Ti si nam naj bolju i naj korisniju rožicu donesla. Nar. prip. mikul. 17. Nikakav zanat nije korisniji među prostadijom i nezalicama kao što je vrača. S. Lubiša, prip. 92. Koristan je svaki trošak kojim se stvari podigne vrijednost ili joj se dohoci umnože. V. Bogišić, zakon. 283.

b) izriče se ko prima korist:

aa) dativom. Ako almuštva korisna su živim. Korizm. 21b. Menje će biti draže a tebe korisnije. Zborn. 172a. Ono će biti družijem veoma korisno. B. Kašić, src. 8. Čini, da prudne i korisne meni budu muke tvoje. M. Jerković 69. S ubozijem kraljem stahe korisno im neće biti. Ġ. Palmotić 1, 60. Što je čovjeku korisnije neg ljubovca blage čudi? 1, 333. Korisna je stvar svakomu u razumnijih svjet prositi. 2, 103. Nam korisna i čestita vazda je bila tva namjera. 2, 324. Primi ovi moj mali trud, promislivši da, ako je i malahan, biti će mnogim veoma koristan. J. Mikaja, gram. 2. Koja pisma... biti će veoma korisna narodu slovinskomu. P. Posilović, nasl. XL. Nauk vele koristan ne samo ljudem svitovnim. I. Grlićić I. Zdrave jesu i korisne grešnim ljudem sve gorčine. J. Kavašin 510a. Ako pomljivo poslušate, upantićete i biće vam vele korisno. F. Lastrić, ned. 908. Koliko su pak dila od milosrdja nama korisna, zadosta je reći, da su cijena kraljevstva nebeskoga. 372. Bog poznaje, da ono što ištaš nije ti korisno, ili će ti dati drugo korisnije. J. Banovac, razg. 20. Koji znadeš, što mi je korisno. F. Lastrić, ned. 245. Ništa mi ne bijaše korisno, ni otimaše, ni grozne suze. A. Kanižlić, kam. 70. Zašto mlogim nije korisna sveta ispovid? bogoljubn. 112. Što je korisno čoviku, ako vas svit zadobije? fran. 152. Jeli ova molitva nama korisna? F. Matić 9. Jeli post koristan onome koji posti? 75. Harniku i voda je korisna. (Z). Poslov. danić. Dilo koje more biti korisno mlogim. M. Dobretić

v. Jer je ovo korisno crkvi svetoj. B. Leaković, gov. 42.

bb) akusativom s prijedlogom po. Jest korisno po dušu i po tijelo da se prikućiš k Bogu u tvojiem bolestima. M. Radnić 148b.

cc) akusativom s prijedlogom za. Zr-calo... korisno za onesijeh... B. Kašić, zrc. 1. Koji nauk, premda je kratak, ufam se da će koristan biti ne samo za one... J. Mikaja, gram. 2. (Pisme) koje nisu za dušu korisne. T. Babić, pisme. 4. Jer se uzdam, da će ova pisna biti za duše korisna. L. Lubiški 13.

dd) genitivom s prijedlogom polak. Dar polak nas toliko koristan... F. Lastrić, test. 295.

e) isriče se da je korist u tome što se nešto može izvršiti ili steći; ovo stoji kao supstantiv (često verbalni), te je n. p.:

aa) u dativu. Stvari korisne službi crkvoj. I. J. P. Lučić, nar. 67.

bb) u acc. s prijedlogom na. Da je bogoljubno, prudno i korisno na spasenje. P. Radović, ist. 283.

cc) u acc. s prijedlogom za. Ča godir je za naše spasenje koristno. A. Vitalić, ist. 68. Uzmite ovu žuč, biće vam korisna za likariju. F. Lastrić, ned. 224. Ne samo su nam djela od milosrdja korisna za dobitak nego su nam potribita za spasenje. 373. Gledajući što se većma pristoji, što je veće i koristnije za spasenje obdviju drugova. I. Velikanović, uput. 3, 233. Ako bi nami korisna bila za slavu Božju. J. Matović 437. Sve je pismo od Boga dano i korisno za učenje, za karahe, za pozdravljanje, za poučavanje u pravdi. Vuk, pavl. 2tim. 3, 16.

dd) u dat. s prijedlogom k. Tvoji posti v grisi smrtnom nisu ti koristni k životu večnomu. Korizm. 81b.

de) dativ u ovom primjeru ne može imati značenje kao kod b) aa), nego Gospodinu korisnija valja da znači: koja Gospodin zna da je korisnija. Jer tko zna, da, bojim se, bude Gospodinu ugodnija i korisnija ova moja siromašna lemosina. J. Banovac, razg. IX.

ee) o rukama u ovome primjeru ima osobito značenje: koje daju korist, koje rade na korist. Nijesu sve sluge ovake: mnoge jesu korisnijih ruka. A. Kalić 396.

ff) o novcu u ovom primjeru znači: koji nosi korist, t. j. kamate. Da nisi zakriven držal talant pridan, da bil je udvojen tobom i koristan. P. Zoranić 74b.

gg) u juridičkom se jeziku zove korisno vrijeme (tempus utile), kad se do ispunjavanja kakva roka ne broje dani u koje bi štogod omelo onoga kojemu je kakva dužnost za onaj rok, ako je to bez njegove krivice. Korisni dnevi „giorni utili“. B. Petranović, ručn. knj. 37.

b. o životini, značenje je kao kod neživih stvari, vidi a. Otisni, potisni, vooi ti korisni! (Kad se što teško u društvu valja ili tura pred sobom). Nar. posl. vuk. 243. vidi i u Vukovu rječniku.

c. o čefadetu koje čini koristi.

a) uopće. O meštre koristni, koliko dobra si znel! Korizm. 55a. Jamši Venceslava brata zahe da malo koristan biše. Š. Kojičić 54b. Ne prašta prijatelju naj korisnijemu. F. Lastrić, ned. 361. Kad on oće pomilovati svoj puk naj pri mu koristne i srične pastire šaje. E. Pavić, ogl. 227. Vi želite da postanete korisni. M. Đ. Milićević, škol. 4.

b) isriče se dativom čefade koje dobiva korist, isporodi a, b). Veće nere kralj Ostoju

moći će biti pridans i koristan rečenomu našem gospodinu. Mon. serb. 252. (1404). Neka bih bio momu narodu slovinskomu ovijem pismom koristan. B. Kašić, fran. II. Svi koristni onom stada (*pastijeri*). J. Kavašin 94^a. Ako ćemo dakle biti korisni sami sebi, imamo biti priprostiti. F. Lastrić, od' 183. Da sam ikada bio vama korisniji. test. 295^a. Živiti pošteno, Bogu služiti i biti koristan iskrnemu. ned. 127. On u životu niti 'e koristan Bogu, ni iskrnem, ni samu sebi. 180. Znaj da si mi bio koristan. M. Zoričić, zrc. 292. Ki je, ki nije koristan crkvi svojoj. Ant. Kadčić 5. Ostavljaju nas pri smrti čeljad i naj milija, er im koristni veće biti nemožemo. I. M. Mattei 72. Sam je sebi koristan čovjek mudar. Đ. Daničić, jov. 22, 2. Mogu još crkvi korisan biti. S. Ćubiša, prip. 259.

c) vidi a, c).

aa) s akusativom i prijedlogom na. Napokon ga znauc čovikom baš koristnijem na vladanje. J. Kavašin 130^a.

bb) s akusativom i prijedlogom za. I nisu veće u napridak korisni za oružje i biti se. P. Posilović, cvijet. 120.

d. o čeljadetu, ali ne kao kod c, nego u smislu: koji prima korist. A vi znate, pokle je glasa da se s vami dobro imam, kuliko sam koristan i škodan; ča sam imil gibučega i negibučega, s vašega uzroka, ili boje reći s moga, vse sam izgubil i gibuče i negibuče. Mon. croat. 220. (1527). Proštij nauk svrhu svetoga pričest-čena, ere češ i koristniji biti. I. A. Nenadić, nauk. 219. Koliko je više potratio nego se koristan učinio. M. Zoričić, aritm. 18.

2. adv. korisno, s korišću. — Komp.: korisniji. — Izmđu rječnika u Mikafinu (utiliter, commode, cum utilitate), u Belinu (utilmente, con utilità, utiliter 781b; con guadagno, quae-stuose 860b), u Jambrešićevu (koristno, utiliter), u Stulićevu (koristno, utiliter, lucrose, fructuose, cum utilitate; koristnije, utilius). Sve vrijeme korisno potračahu. B. Kašić, nasl. 30. Zagrlite ga korisno. nač. 8. Izvršna su djela ona kijem korisno zao pogine. Ć. Palmotić 2, 494. Jišće korisno da proda. J. Armolušić 70. Da može ostale sakramente dostojno i koristno primat. I. Grlčić 108. Crkva sveta korisno doisto od ožujaka na ovi prvi dan sična prinese početak od godine. J. Banovac, razg. 66. Mlogi poslovi i trudi a navlastito lov od ribe čine se obnoć toliko korisno koliko i obdan. ned. 283. Jer (ko) korisno dosta služi. V. Došen 204^a. Za da more koristno zaklinati djavle. Ant. Kadčić 95. Koji hoće da koristno pluže. J. S. Relković 38. Koje hoćeš koristno škopiti. 234. Treba korisno živeti, t. j. štedljivo. Treba korisno zbirati itd. na Rijeci. F. Pilepić. — I s dativom kao kod 1, a, b) aa). Gdš im se sviđi da im se će koristnije byti. Spom. sr. 1, 5. (1396). Da ga (teško brime) lakše sam podnosi i korisno puku nosi. V. Došen 249b.

KORISTITI, koristim, impf. postaje od korist. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. kōristi. — Ima i češ. koristiti, grabiti, plijeniti, i pol. korzystać (pf.), ugrabiti, oplijeniti, i rus. ко-рыстѣть, pohlepno raditi o korist; ali jamačno naša riječ nije ista nego je postala docnije.

1. neprelazno, prodesse, biti koristan, činiti korist, davati koristi (s dativom). — Od XVIII vijeka, a izmđu rječnika moželiti u Stulićevu (vidi kod 8). Tako mi tvoj blagosov koristio, ja sam ju ostrugao. A. Kanižlić, kam. 781. Što nam je koristila oholest, što blago? A. Tomi-ković, gov. 16. Jer to vami ne bi koristilo. B.

Leaković, gov. 116. Ni ovakvomu sama ispovid ne bi koristila. nauk. 197. 'To će i tvom prauuku koristiti'. J. Bogdanović. — I s drugijom dativom, isporodi koristan, 1, a, b) aa). Koje mu ne koriste spaseđu negovomu. B. Leaković, nauk. 301.

2. neprelazno, vaditi koristi, štedjeti. — Samo u Voltigijinu rječniku: 'utilizzare, avvantaggiare' 'nutzen, ersparen', i u Stulićevu ('lucrifacere, adipisci, lucrum vel quaeatum facere') u kojemu je sumnivo, jer su pomiješana bez razlike značenja za koristiti i koristiti se. — Vajda da bi po južnom govoru glasilo koristjeti (od koristeti).

3. prelazno, juvare, ono što je kod 1 dativ postaje objekat.

a. aktivno. — Od XVII vijeka, a izmđu rječnika u Belinu (koristiti tkoga, profitare, vale recar profitto, 'proficio' 588b) i u Stulićevu (juvare, prodesse) gdje nije sabiježeno s kojim je padežem. Krivo se govori... koristeći iskrnoga kakono kada jedan govori laž za osloboditi drugoga od koe pogibili. I. T. Mrnavić, ist. 105. Malijem ženskim posaloima koji su je koristili. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 221.

b. sa se, refleksivno, primati koristi, dobiti korist. — Izmđu rječnika u Belinu (prevalersi, approfittarsi, cavar utile da qualche cosa, 'emolumentum capere' 584a), u Voltigijinu (koristiti se, koristivam se, 'approfittarsi, prevalersi', 'nutzen, vorthell aus etwas ziehen'), u Stulićevu ('lucrifacere, adipisci, lucrum vel quaeatum facere').

a) u naj starijem primjeru s genetivom i prijedlogom ota (od). može biti da je ista riječ što i ruska (vidi sprijeda). Dobytkojubije glagolu i korystiti se ota manastyrja. Sava, tip. stud. glasn. 40, 179.

b) s instrumentalom. Tudijem plačom koristit se. B. Zuzeri 114. Koristiti se svetijem sakramentima. I. A. Nenadić, nauk. 92. Walter Skott se istom nezgodom koristio. M. Pavlinović, rad. 54. Onda se koristeiti svojim mladanim godinama. M. Đ. Milićević, škol. 4. 'Neće se baš niko koristiti sa onijem što iza nega ostane'. 'Nek se davo koristi s home i s onijem što e negovo'. J. Bogdanović.

c) s genetivom i prijedlogom s. A sužnima sudbina podari koristit se sa gromovne kvari. Osvetn. I, 41.

KORISTIVATI, koristivām, impf. iterativni glagol prema koristiti. — Samo praes. koristivam se u Voltigijinu rječniku (vidi kod koristiti, 3, b). — Nije dosta pouzdano i može biti da bi trebalo da glasi korišćivati, korišćujem ili korišćivām.

KORISTJETI, koristim, impf. vidi koristiti, 2.

KORISTOČINA, m. čovjek koji čini korist. — Samo u Stulićevu rječniku: 'uomo utile', 'vir frugi' s dodatkom da ovu riječ upotrebljava pisac Mattei.

KORISTOLUBAN, koristolubna, adj. vidi koristolubiv. — U pisaca našega vremena. Govori se da je Laihtenburgski vojvoda pisao kraljici, da je ne prosi iz koristolubni kakvi namjerenija. Nov. sr. 2, 5.

KORISTOLUBIV, adj. koji lubi svoju korist, koji traži korist (ne u dobrom smislu), ili koji postaje od ljubavi prema koristi. — Po rus. корыстолюбивый. — Od XVIII vijeka u pisaca. Ako li i poznajemo za koristolubive. D. Obradović, basn. 82. Pak su znali pod pokrivalom tog imena kriti svoja koristolubiva namjerenija i žeju, da u mutnoj vodi ribu love. Nov. sr. 1835. 141.

KORISTOĽUBĽE, *n. osobina onoga koji je koristoljubiv.* — *Po rus. користолюбие.* — *U pisaca našega vremena.* Koristoljublje, 'eigennutz'. Jur. pol. terminol. 145. Ne smije da bude kažnen poradi zločina počinjena iz koristoljublja. Zbornik zak. 1871. 54.

KORISTONOSAN, koristonosna, *adj. koji nosi koristi, koristan.* — *U pisaca našega vremena.* Koristonosno uloženje novca. Zbornik zak. 1. 760. Da izvor soli postane koristonosnim poduzećem. 1869. 72.

KORISTOVAN, koristovna, *adj. koji pripada koristi.* — *U pisaca našega vremena.* Koristovna marva, 'nutz-vieh'. Jur. pol. terminol. 369. Koristovna godina, godina od koristi, 'nutz-jahr'. 369. Ako jedan ima pravo samo na sućanstvo stvari, a drugi skupa s pravom na sućanstvo ima isključivo pravo na koristi iste stvari, tada je pravo vlasnosti razdijeljeno i za obojicu nepotpuno. ovaj zove se vrhovni vlasnik, a drugi vlasnik koristovni. Grad. zakonik. 2, 19.

KORISTOVÂNE, *n. djelo kojijem ko koristiuje ili se ko koristiuje.* — *U primjerima je drugo značenje.* Da nam je obezbjeđeno koristovanje svojim pravima. M. Đ. Milčević, škol. 62. Što se tiče načina obične uprave i koristovanja zajedničkom stvarju. V. Bogišić, zakon. 89. Od neopravdana koristovanja tuđim. 300.

KORISTOVATI, koristujem, *impf. vidi koristiti, 1.* — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing.: koristovâ.* — *Ima i rus. користоваться i češ. koristovati i polj. korzystać, ali vaŕa da je postalo u našem jeziku.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (giovare' 'prosum' 347a), u Stulićevu (v. koristiti), u Vukovu ('nutzen' 'prodese' s dodatkom da se govori po južnijem krajevima), u drugom je izdanju Vukova rječnika zabilježeno da je perfektni glagol (u prvom izdanju nema ove riječi), ali je to jamačno pogreška, pa je u trećemu izdanju popravljena.*

a. aktivno. Prudi i koristiuje na svršenije svetih. Š. Budinić, sum. 52b. Neka bi svijema častitelem od bogomilosti pridobro koristovao. B. Kašić, nasl. xv. Što bi sve to koristovalo bez ljubni Boŕže? 2. Nima koristuju pomoćjenja virnih živih. rit. 78a. Što bi nam koristovala odkupa plaćena za nas na drvu kriŕa? A. d. Bella, razgov. 125. Neka koristuju virnim (pastiri). J. Banovac, razg. 196. Niti veći broj koristiuje, gdi opačina vlada. A. Kaniŕlić, kam. 134. Spominao se je da njegova muka koristiuje za spasenje duša naših. uzr. 111. Nijedna stvar više i boŕe ne koristiuje milosti i poštenju Boŕijemu. A. d. Costa 1, 78. Svitovnaŕkom veće puta ne koristiuje posvojenje. 1, 256. Ovde koristiuje napomenuti... 2, 9. Koristiuje mnogo, paće je potribno. I. Garašin 20. Sama sebi koristiuje. G. Peštaljić 201. — *U jednoga pisca našega vremena ima objekt u acc. (isporedi koristiti, 3).* Tim će građani i varošani vele sebe koristovati. M. Pavlinović, razl. spisi. 248.

b. sa se, refleksivno, vidi koristiti, 3, b. — *U Vukovu rječniku (u drugom izdanju pf., u trećemu popravljeno impf.): 'nutzen ziehen von etwas', fructum capere ex re' s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom: Nećeš se koristovati.*

KORISTOVINA, *f. stvar od koje se vuče korist, 'nutzungs-sache'.* Jur. pol. terminol. 370. — *Naćineno od pisaca.*

KORIŠ, *m. ili f.?, mjesno ime.* — *isporedi Koriša.* Koriš. S. Novaković, pom. 185.

KORIŠA, *f. u Daničićevu rječniku: selo koje*

je car Stefan dao crkvi Arhanđelovoj u Prizrenu: 'Koriša'. G(lasnik). 15, 273. (1848?). moŕo biti da je sadašnje selo kod Prizrena koje je na karti Kipertovoj zapisano 'Koritsche'. međa je Špinadiji bila, 'kako ide put' is Koriše u Srbice'. 15, 303. do ne je bila i Lubiŕna. 15, 273. — *isporedi Koriš.*

KORIŠĆAJ, *m. vidi korist.* — *U jednoga pisca našega vremena.* A rad našeg nekad korišćaja. Osvetn. 3, 43.

KORIŠĆIVATI, *vidi koristivati.*

KORIŠKI, *adj. u Daničićevu rječniku: korišskyj, koji pripada Koriši: Lubiŕni je išla međa, do međe koriške'.* G(lasnik). 15, 273. (1848?).

KORIŠĽIV, *adj. vidi koristan.* — *Uprav bi bilo koristliv, ali t ispada između s i ŕ, pa se s ispred ŕ mijenja na ŕ.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Laŕ je trostruka, t. j.: 'ŕaljiva', kadno se laŕe u ŕali...; druga je 'koriŕljiva' (ovdje je ispalo nekoliko riječi, od prilike: kad se laŕe na korist sebi ili iskrnemu; treća je 'ŕkodljiva') kad se laŕe tićuć u pošteŕe Boŕje ili usrokujuć ŕtetu iskrnemu. J. Banovac, pripov. 159. — *U istoj knjiŕi ima i adv. koriŕljivo.* Ne imajući prave bolesti u svom sreću, koja se hoće za ispovidit se koriŕljivo. 85.

KORIŠTE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaferskom.* Niva u Koriŕtam. Sr. nov. 1867. 503.

KORIŠTÊNE, *n. djelo kojijem se koristi.* I umnoŕavati koriŕteŕe svojega predmeta povlaŕtena. Zbornik zak. 3, 765.

KORIŠTINA, *f. korist.* — *U jednoga pisca čakavca xviii vijeka (sa -ŕŕ- mj. ŕt).* Promisliv vlastitu kipa svoga koriŕŕtinu neće teŕkoću imiti. A. Georgiceo, nasl. 175.

KORITA, Koriŕta, *n. pl. vidi korito, g, b).*

KORITAST, *adj. koji je nalik na korito, koji je izduben kao korito.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('ausgehohlt, trogartig', 'alveatus').* U Srbiji se peće dosta ćiramide i crepa ravna i koritasta. Đ. Popović, poznav. rob. 39.

KORITAŠ, *m. dolina.* Berkasovo u Srijemu. D. Hirc.

KORIŦAŠĆE, *n. dem. korito.* — *Uprav je dem. korice, t. j. koritice, od čega postaje nastavkom bŕe pred kojijem se c mijenja na č, pa, jer se ne izgovara ŕ, č mijenja se daŕe na ŕ ispred c, a prvo ŕ ispred ŕc postaje a.* — *U naše vrijeme, u između rječnika u Vukovu ('das tröglein', 'alveolus').*

KORITEL, *m. čovjek koji kori.* — *Moŕe biti stara riječ, isporedi rus. копитель; u našem se jeziku javlja od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (koritel, tko drugoga kori, 'exprobrator, imputator') gđe se naj prije nahodi, u Rjelostjenčevu (kajkavski koritel, 'exprobrator'), u Voltigijinu ('rimproverator', 'tadler'), u Stulićevu ('exprobrans').* Nami tuŕnijem ne od koritelja, nego od parca potrebnitijem koje će ufaŕe izostatiti? B. Zuzeri 65.

KORITELICA, *f. ŕensko ćefade ŕto kori.* — *U Stulićevu rječniku uz koritel.*

1. **KORITI**, *kŕim, impf. opominati koga o nećemu ŕto u neŕa nije dobro, pa bilo to kakva neŕova rađna ili osobina ili o ćemu ŕto ima ili nema, ili ŕto je u drugoga boŕe nego u neŕa.* isporedi 1. karati, od čega se koriti razlikuje (ako i ne u svakom primjeru) u tome ŕto se kod ovoga glagola obićno više misli na nastojanje da se ćefade (objekat) popravi nego da subjekat iskali svoju

lutinu kao što biva češće kod karati. vidi dafe kod 1. karati što se kaže o srodnosti ovijeh dviju glagola. — *starije je značenje bilo: poniživati, krotiti* (frangere et comminuere, spiritus reprimere), *vidi dafe, isporedi i pokora, pokoran, pokoriti. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: korimo, korite, u aor. 2 i 8 sing. kōri, u part. praet. pass. kōren. — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. koriti, rus. корить, češ. kořiti, polj. korzyć. u staroslovenskom, češkom, poljskom jeziku (u ova je dva jezika dosta rijedak aktivni oblik) značenje je: poniživati; u ruskom je od prilike kao sad u našem. — Između rječnika u Mikaljinu (koriti, pokoriti, exprobro, objicio, opprobrio afficio), u Belinu (biasimare o riprendere, il contrario di lodare, vituperare 140b; tassare per tacciare o biasimare, taxo 723b), u Bjelostjencu (korim, exprobro), u Voltigijinu (rimproverare, rinfacciare, biasimare, vorwerfen, tadeln), u Stulićevu (exprobrare, objicere), u Vukovu (koga, einem vorwürfe machen, exprobro).*

1. aktivno.

a. accusare, objurgare, vituperare, *objekat je čefade.*

a) *uopće.* Tim Alija verni aga zamani ih kori i kara (vojnik). I. Gundulić 324. I vas istijeh bez nescjene zajedno sa mnom psuje i kori. G. Palmotić 1, 221. Kad počne u svom gñevu karati nas i koriti. B. Zuzeri 105. S. Isaija žaleći ga, il' da rečem maskareći se nim i koreći ga, veli: „Kako spade s nebasa, Lučifere?“ F. Lastrić, ned. 827. Izrodna sina koreći. A. Kanižlić, kam. 18. Nemu cine to ne ori, jer ga nejma tko da kori. V. Došen 84b. Dosad kori(h) lince proste. 213a. Kako kleti kore Srbe Turci od žalosna boja kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. „On mu prebacuje“ srpski se kaže: „kori“ ga (a ne „kore“). Vuk, pism. 31.

b) *isriče se način kojim se kori (instrumentalno).* Istimi ga ričmi koraše u oči i pogrdijevaše. B. Kašić, is. 66. A pedepsam i osetam uzet korit jače od sebe, nije drugo nego štetam sramotiti se bez potrebe. I. Gundulić 504. Bre! kojom grdobom slave naše koriš? I. T. Mrnavić, oem. 36. — *Uz instrumental ima i prijedlog s, ali to nije dobro.* Sa svakim te rugom kori. V. Došen 86b. Il' rič jednu da govori, s kojom svoju priču kori. 181b.

c) *nije isrečen objekat.* Svekrve vazda kore, vazda karaju. M. Držić 189. Ovde prija korit svrši. V. Došen 168a. Ako kore, ne more. Nar. posl. vuk. 5.

d) *uzrok se koreña izriče supstantivom koji može stajati:*

aa) *u instrumentalu.* Ovoga svijeta veliki i mali ljepost svoju svaki hvali; a on jednu li govori, grubo(m) me kruto kori. M. Divković, kat. 182. Misleć da svijet vas okolo tudom hvalom nega kori. I. Gundulić 287. Ne imaju me čijem koriti. V. Andrijašević, put. 349. Još mi je žalost gdi govoriš, kućom, blagom mene koriš. S. Margitić, isp. 253. Nu nije zaman korit hoću mojim životom sebe sama; bez srama ću pronijet zloću u ku padoh jur bez srama; i moj svaki grijeh skroviti na moj ih isti sud doniti. I. Đorđić, uzd. 18. Koraše ih njihovijem nevjerovañem. S. Rosa 92a. Kako bi vas korili vašom vjerom. Đ. Bašić 120. Koriš me mojijem nevjerstvima. I. M. Mattei 58. Zamani kore me prikornomnom mojom mekodušnosti. 291. Kad to čuo beže gospodine, da ga kori svoja stara majka, da ga kori begovicom mladom... Nar. pjes. vuk. 1, 611. Kako oni vazda Srbe kore a nesrećom boja Kosovskoga. Oglad. sr. 224. Kad

ko koga kori čim, čim bi valjalo da onaj nega kori. Vuk, poslov. 271. Da me korite mojom sramotom. Đ. Daničić, jov. 19, 5. Opomeni se, Gospode, prijekora... kojim kore neprijatelji tvoji, Gospode, kojim kore trag pomazanika tvojega. psal. 89, 50—51. — *s instrumentalom ima i prijedlog s, što nije dobro.* Da kad ženu s dilom kori, to i sebi prigovori, kan' da b' tava svitla bila što se kotlu pridružila. V. Došen 92a. Kori Boga s providjenjem (prošdor). 185a. Neću duje s tim nikoga korit. J. S. Rejković 51. Koriče me s tijem Crnogoroi. Oglad. sr. 499.

bb) *u genetivu s prijedlogom radi.* Da bi lince ne korio rad linosti. V. Došen 211a. On sam ide do cesara, te ga kori rad tog dara. 212a.

cc) *u genetivu s prijedlogom s.* Prosti, rekoh, s dvi taštine ko te korim. J. Kavahin 163b.

dd) *u genetivu s prijedlogom vrhu.* Gdi koreći puk svoj svrhu mlogi dobročinstva. F. Lastrić, test. 23b. Jako ga pokarati i koriti vrhu tajaña od griha. Ant. Kadčić 210.

ee) *u akusativu s prijedlogom za.* A oni ga korili za zulum. Vuk, dan. 3, 161. Iroda koraše Jovan za Irodijadu, ženu brata negova. Vuk, luk. 3, 19.

ff) *u lokativu s prijedlogom u.* Sebi se vazda boj u čem koriš nega. M. Marulić 121.

e) *usrok se karatu isriče podložnom rečenicom u kojoj može biti: aa)* da. Svit cigane vrlo kori, od svi ljudi da su gori. V. Došen 211a. Kore mene đaci namastirski, da se ne sna, od roda kakva sam. Nar. pjes. vuk. 2, 65. — *bb)* što. Kori druge, što ovari stvari nisu učinili. F. Lastrić, ned. 162. — *cc)* zašto. I stane koriti sina zašto je vjenčao devojk. Nar. prip. vuk. 233. — *dd)* gdje. Koriče te jutrom i večerom đe si bila sa mnom pod čadorom. Nar. pjes. vuk. 2, 284. — *ee)* amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se ne dodaje nikakva konjunkcija podložnoj rečenici, nego su u ovoj riječi kojima se kori, ali ne upravo onako kako su isrečene (oratio obliqua). Musu tiši, za zdravje ga pita, a ne kori kuda se je skita. And. Kašić, rasg. 123b. Jer me kore moje snahe mlade, da sam dobra, ja bih doma bila. Nar. pjes. vuk. 3, 525.

f) *izriču se riječi kojima se ko kori: aa)* dodajući gerundij jednoga glagola što znači govoreće (u ovom primjeru vikati). Čijem protivnik zli me kori vikajući bez pokoja: „Kamo tvoj Bog, pomoć tvoja?“ I. Đorđić, sat. 187. — *bb)* ne dodaje se ništa, nego se samo koriti shvaća kao glagol što znači: govoriti. Stoji Dilaver i vapije kraljevića koreć priko: „Vazmi lubu; evo ti je! gdi je junaštvo tve veliko?“ I. Gundulić 540. Kad izjeden svoj puk kori: „Sve što imam, to potroše.“ V. Došen 59b. Nu mi kore mloge jetrvice: „Kučko jedna, naša jetrvice!...“ Nar. pjes. vuk. 2, 89. Pak Đorđiju kori gospodara: „O Đorđije, vesele ti crno! tebe Turci sestru odvedoše.“ 4, 159. Korila je Janu svekrvica: „Kučko jedna, mila snaho moja! da si mila tvome rodu bila, rod bi tebe jednom polazio.“ Nar. pjes. hero. vuk. 93.

b. exprobrare, opprobare, objicere, crimini dare, *objekat nije čefade nego djelo ili osobina što je usrok koreñu.* Kori tvoje milosrdje, o divico. B. Kašić, is. 114. Teško se ima pokajati ko ne i našu kori diku. G. Palmotić 1, 333. I da tamno dilo korim, kad se čini čast rad toga, da se ždere bez razloga. V. Došen 152b. Dok slipoću linu kori(h). 266a. Kudi i kori stare nevaljale i škodljive običaje. M. A. Rejković, sat. A8a. Kada bi mahne svoga vilajeta kudidli i u knjižah korili. A8a.

c. u ovom je primjeru objekat plug, dakle tjelesna stvar, treba ga shvatiti metaforički kao čelade što se kori. Ali jednim našeg pluga korim. J. S. Belković 18.

d. subjekat nije čelade nego što drugo, ili tjelesno ili duševno, nije jasno, treba li shvatiti subjekat u metaforičkom smislu kao čelade, ili glagol u drugom značenju: pedepsati, kazniti (isporodi 1. karati, 1, e), ili mučiti, moriti, može biti da nije jednaki smisao u svojim primjerima. Napasti je (dušu) kore i more. V. Andrijašević, put. 392. Ali ako bogata je, blago i zlato ne te kore. J. Kavašin 46b. Što vam do sad izgovori(h), to vas i sad sve još kori... V. Došen 269b. Moje me srce kori, obada me. I. M. Mattei 318.

2. pasivno. Ovd' (želim) bit rađen, paren, koren sa u vijeke ne bit goren. J. Kavašin 52b. Ja još za ništa u mom životu nigda od nikog koren nijesam bio. Niti sam od koga kade korena ni prekorena bila. J. Bogdanović.

3. sa se.

a. refleksivno.

a) značenje je prema 1, a. Imamo se koriti i žalovati svrhu jezika naših bosanskih pjesama što su one prepuštene turskijem riječima. G. Martić u Nar. pjes. juk. xii.

b) znači što i kajati se. — značenje je ovo po analogiji prema pokora. Koji je došao grešnike sahraniti, koji se kaju i kore. M. Divković, bes. 79a. Tko se ne kori i ne kaje, pokora mu ne valja. nauk. 267a. Pođmo dakle sad k onomu pustinjaču pokornomu, koji odavna na onoj gori sa grijehe se svo'e kori. kat. 116. Običaju tako što njegovo milosrdje, da se ne kore od njihovije grijeha. M. Radnić 376a. Ako se doisto kore, s pravom odlukom, od svoga huda života. Ant. Kadžić 158. Neće da se kori od svoje opasine. 154. Ako se grišnik pravo ne kori. 191.

b. pasivno.

a) prema 1, a. Škripke, reži, pjenu priki (Daut) čim se čuje bit i korit. I. Gundulić 528. Nije tribe da se više pram holitoj glavi piše, niti da se dalje kori, jer se bismo peše gori. V. Došen 18b. A kom glava nisko stoji, med koše se i ne broji, dal' se takvi često kori, od magarca da je gori. 179a. Kad se kome što govori i za zloču kad se kori, u glavu se tad odmira, a doži se kraj ne dira. 258b.

b) prema 1, b. Dal' se onda mita kore, kad se sudac kupit more. V. Došen 62b. Mnogi kad se grisi kore, braneci se odgovore: Kolina smo Adamova, grišit nije već stvar nova. 215a. Kako bi mu žao bilo, što se kori tamno dilo? 250a.

c. recipročno. — Između rječnika u Vukovu (einander vorwürfe machen, 'exprobrare sibi invicem'). A vaše ljeposti, kijemi se korite, po višnoj krjeposti jednako gójite (Mercurio govori Junoni, Paladi, Veneri). M. Vetranić 2, 154. Da nevjeste ne zatiču zava, da s' ne kore i u dvorim bore. Nar. pjes. juk. 285. Nemojte se koriti putem. Đ. Daničić, Imojs. 45, 24.

2. KORITI, vidi korjeti.

3. KORITI, m. pl. ime selo na ostrvu Mjetu u kotaru dubrovačkom u Dalmaciji. Repert. dalm. 1872. 24.

KORITINA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 75.

KORITIŠTE, n. mjesno ime u Srbiji u okrugu pirotskom. Koritište zove se ona velika pukotina ispod Pleša. M. Đ. Milčević, kraj. serb. 173.

KORITNA, f. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 132.

KORITNICA, f. mjesno ime u Srbiji u okrugu pirotskom. a) rječica. M. Đ. Milčević, kraj. serb. 171. — b) dva sela: Gornja i Donja Koritnica. 234.

KORITNĀK, m. mjesno ime.

a. u Bosni u okrugu sarajevskom dva sela. Statist. bosn. 23. 29.

b. zaselak u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 154.

KORITNO, n. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 114.

KORITNAČA, f. vidi koritnača. — Samo u Bjelostjencevu rječniku: v. želva. — I u Stuličevu rječniku ima koritnača, v. gaj s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva, do značenja gaj došao je Stulli, jer je slo pročitao riječ želva (po Bjelostjencevoj ortografiji selva), pa je pomislio na lat. silva, dapače na tal. selva, šuma.

KORITNĀK, m. mjesno ime.

a. zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 57.

b. seoce u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Milčević, kraj. serb. 126.

KORITO, n. alveus, sud načinjen od jednoga komada drva, naj češće od jedne pole paña rasječena u dušinu, koja se izdube s ravne strane (gdje je presječena). — I. stoji m. žegdašnegu y. — Akc. se mijena u -ni. pl. koritā. — Riječ je praslavenska, isporodi slov., češ., polj. koryto, rus. копыто. — Postoje nije jasno; mislim da je i ova riječ srodna s 1. kora. Miklošić spominje da neki misle na korijen ry (u glagola riti). — Između rječnika u Vrančićevu (aqualiculus), u Mikajinu (alveus, linter), korito za prasce, aqualiculus, u Belinu (abbeveratojo delle bestie, 'aquarium' 4b), u Bjelostjencevu (linter). 2. korito mesitje, načve, 'artopta, mactra, magidis, linter pro pane pinsendo 1. potius farina subigenda'. 3. korito vu kojem se posuda pere, 'colluviarium', u Jambrešičevu (linter), korito za testo, 'mactra', korito ali bedeñ v koga mošt z preše teče, 'lacus', u Voltigijinu (abbeveratojo, 'trog'), u Stuličevu (alveus, linter), u Vukovu (der trog, 'alveus'), u Daničićevu (vidi kod g, b) gg) aaa).

a. u značenju sprijeda kasanome.

a) uopće. Sipajući korito po korito pržine. I. J. P. Lučić, razg. 59. Zdubite jedno korito od jelovine. Nar. prip. mikul. 63.

b) naj češće sud u kojemu se daje hrana domaćim životinjama, osobito svinama. Tad lačan korito prasac ostavljaše. M. Marulić 15. (Svina) hvata iz korita. 43. Sito prase korito pokrene. (D). Poslov. danić. O srtavci od tudih korita, kojino vam je kućni smok omrsao, ter idete srtati po tudih koritih kao psi laskati krv po bikarskih pañinah. J. Banovac, pripov. 184. Znade svina, kad je sita, među istrest iz korita. V. Došen 172b. Pašće i prase jidu iz istog korita. N. Palikuća 26. Podala noj zglavje to prašće korito. Nar. pjes. mikul. 144. Kad se prase najje, ono korito prevale. Nar. posl. vuk. 120. Svako pseto na svom koritu jače. 278.

c) vidi načve (ne samo za mijebene, nego i za pranje). — U Bjelostjencevu i u Jambrešičevu rječniku. — Ne znam, mogu li se načve zvati ovako, ako nijesu od jednoga komada.

d) vidi kaca, a. — U Jambrešičevu rječniku. — Ne znam i ovdje može li se kazati korito, ako nije od jednoga komada.

b. izdubeno je kao u prvom značenju, ali ne u drvu nego u kamenu, vidi 1. kamenica. Vodenno korito još mnogi tuj seijene, što je košsko kopito izbilo iz stijene. M. Vetranić 1, 206.

Vidoh tu korita kamena oko bunara. Glasnik. 31, 298. (1704). Na vodiici kameno korito. Nar. pjes. petr. 3, 428. Privuku stoku na naše izvore i korita, da je poje. S. Ľubiša, prip. 159.

c. u jednom mjestu xvii vijeka kao da znači (u metaforičkom smislu?) školku. — isporodi 2. kamenica. Tako lijepa, draga i mila nije božica vik Ľuvena more Egeo prije brodila vrh korita pozlaćena. B. Betera, or. 18.

d. u prenesenom smislu, oblik u lađe; lađa kad se gradi i postavljena su joj istom rebra. Kad vidite jedno debelo i široko korito, vi dobro govorite da po deblini ovega korita ima biti veliko drijevero, velička plav. V. M. Gučetić 105. Unutrašnju formu lađe t. j. širinu i dubinu nazivlju 'korito'; ako je nespretno ustrojena, zovu: 'korito joj ne valja'. L. Zora, rib. ark. 10, 227. Korito, merc. 'schiffskörper', tal. 'corpo, scafo', franc. 'coque d'un vaisseau', egl. 'hull of a ship'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. kud teče rijeka ili potok. — Ovo se snađe u našem jeziku javlja istom u naše doba, ali može biti praslavensko, jer se nalazi i u češkom i u poljskom jeziku. Korito u vode 'wasserbett eines flusses'. Jur. pol. terminol. 631.

f. u prenesenom smislu, kosti u donjem dijelu čovječjega trupa (gdje je trbuh). Korito 'pelvis', niem. 'becken', na Braču. V. Tomić.

g. kao mjesno ime.

a) u jednini, korito.

aa) u Bosni. aaa) selo u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 27. — bbb) općina i selo u okrugu travničkom. 76.

bb) u Hercegovini seoce. Statist. bosn. 108.

cc) u Hrvatskoj, Kestenovo Korito, seoce u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 41.

dd) u Srbiji. aaa) rječica u okrugu kneževačkom. Glasnik. 19, 289. — bbb) mjesto u okrugu jagodinskom. Niva u Koritu. Sr. nov. 1868. 447.

b) u množini, Korita, dosta često, n. p.:

aa) u Bosni, selo u okrugu travničkom. Statist. bosn. 71.

bb) u Dalmaciji, seoce na ostrvu Visu u kotaru hvarskom. Repert. dalm. 1872. 18.

cc) u Hercegovini. aaa) šuma. — između rječnika u Vukovu ('wald in der Herzegowina', 'saltus in Herzegovina'). Tajom mene kroz Korita prodi, ... znaš koja je u Koritima' guja. Nar. pjes. vuk. 3, 455. Udarismo kroz Korita ravna. 3, 457. Kad su bili na izmak Korita. 3, 458. Jedan mejdan u kršnim Korit'ima. 3, 465. Četa pođe niz Korita župna. 4, 53. — bbb) općina i selo. Statist. bosn. 107.

dd) u Hrvatskoj. aaa) dva seoca u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 38. 34. — bbb) selo u županiji modruško-riječkoj. 54.

ee) u Slavoniji, selo u županiji požeškoj. Razdijel. 127.

ff) u Srbiji. aaa) smrdljiva voda u okrugu podrinskom. M. Đ. Miličević, srb. 522. — bbb) brdo pokriveno šumom u okrugu ušičkom. Ľ. Stojanović.

gg) mjesna imena prije našega vremena. aaa) xiv vijeka. — u Daničičevu rječniku: Koryta, Mala, mjesto na koje je išla međa selu 'Vlbojju' crkve treskavačke: 'obladajušte Mala Koryta'. G(lasnik). 11, 135. 'do Ma(lyha) Koryta'. 13, 372. — bbb) Korita. Spom. stojan. 184.

KORITOVIĆ, m. prezime. Bos. vila. 1892. 40.

KORIV, adj. vituperandus, koji treba koristiti, koji saslужuje da se kori. — Na jednom mjestu

xviii vijeka. O grišni čoviče! kako će tebi biti, kada ti na smrtnoj postelji budeš viditi one grihe, ... one korive kamate ...? Đ. Rapić 109.

KORIVO, n. vidi nišeste, skrob. — U Šulekovu rječniku: 'stärkemehl'. — Nije mi poznato postaje (od kora? korjeti?)

KORIZMA, f. quadragesima, u katolika, veliki post pred uskrsom, što traje 40 dana (u pravoslavijah časni post ili časni posti, ali se gdjegdje i u njih čuje ova riječ, vidi: U gorhim krajevima Srbije oko Užica, na priliku, ovaj se post (časni posti) zove i 'korizma'. M. Đ. Miličević, živ. srb. 93. vidi i f)). — Postaje od latinske riječi, ili uprav od romanske carisma (Ducange) što je od one postala. — Što se u tri primjera nalazi s mj. z: korizmu. M. Radnić 309a; korisme. I. Grlić 80. J. Matović xx, to je po svoj prilici štamparska ili pisarska pogreška. — Samo u našem jeziku (od xv vijeka, vidi c) i korizmen) i u novoslovenskome, a u svijem rječnicima, osim Vrančićeva i Daničičeva: u Belinu: 'quaresima, digiuno di quaranta giorni', 'quadragesima' 600a; u Vukovu ima dodatak da se govori u primorju. a) uopće, naj češće vrijeme što traje post. Rekoh trbuhu: 'Korizma ti, veće od sela posti'. M. Držić 834. Zapovida sedam tjednov prvo vazma postiti, i t. j. korizma. F. Glavinčić, svit. 4a. Korizma jest broj dan 40... 60a. Od treće nedjele prije korizme do uskrsenja. I. Akvilini 180. Razmi korizme i svetoga pridošastja. J. Kavačin 179b. Rasgovori duhovni pastira s otara u svetkovine došastja Gospodinova i korizme. J. Banovac, razg. 1. Korabla zlamenovaše svetu korizmu. F. Lastrić, test. 207b. U nedjelju koja dohodi prije korizme sedamnes dana. Đ. Bašić 21. Posti četrdesnice iliti korizme. J. Matović 818. — b) korizma dolazi, prolazi itd. Kada dođe kaurka korizma. Nar. pjes. bog. 247. — Kako prođe korizma. S. Margitić, isp. 118. — Fala Bogu, evo svrši i korizma. J. Banovac, pripov. 122. — c) kao vrijeme, korizma ima svoje djelove, n. p.: Na po korizme pride velik febar na h. Živ. jer. star. 1, 226. Po korizme 'la metà di quaresima', 'medietas quadragesimae'. A. d. Bella, rječn. 600a. — U početak korizme. P. Radović, nač. 22. U početku korizma. I. Grlić 80. Prvi dan korizme 'solennità delle ceneri, quella che si celebra il primo giorno di quaresima', 'cineralia'. A. d. Bella, rječn. 184a. Od prvog dneva korizme. S. Badrić, prav. nač. 21. Nedjelja druga korizme. J. Matović xx, — d) kao vrijeme u koje se nešto događa, korizma može biti: aa) u acc. (samo za nešto što traje). Da slatki romon bude minuti advenat i korizmu svojijema ušima slušati. R. Gamašić A2b. — bb) u genetivu. Se korizme ti si prišal. Korizm. 60b. Misnik jedne korizme sidaše u ispovidnici. M. Zoričić, zrc. 122. Ne znam, gdje ćeš tijelom bit ove korizme. I. M. Mattei 184. — cc) u akusativu s prijedlogom u. Koji još u korizmu mučno se ispovijedaše. I. Držić 189. Da se ispovide u korizmu. M. Radnić 309a. — dd) u acc. s prijedlogom uz. Crkva uz korizmu predikam zasia. S. Margitić, fal. 166. Zabraňuje se jesti meso uz korizmu. A. Bačić 181. Ispovidi se us korizmu. F. Lastrić, od' 60. Ispovijajući jedan misnik uz korizmu. ned. 48. Propovijedao nekakav dumo: 'Znadite, moji Kršćani, da se smilovao naš preosvećeni biskup da uz ovu korizmu, koji nema što drugo... može se po jednom omrsiti na dan osim petka'. Nar. prip. vrč. 93. — e) o korizmi se kaže da se čini. Korizmu činit na poklade. (D). Poslov. danič. — drži. Zašto u protolituju korizmu držimo? F.

Glavinić, cvit. 62^a. — *opslužuje*. Četrdeseticu posta iliti korizmu orkva obslužuje. I. Velikanić, uput. 1, 189. — *posti (naj češće)*. Počeaše advenat i korizmu. B. Kašić, per. 125. Narodi ne samo korizmu počeahu. F. Glavinić, cvit. 114^a. Budući on korizmu postio. A. Bačić 184. Postit korizmu uskrsa. P. Filipović 88. Posti korizmu i ostale postove. F. Lastrić, od' 84. Posteći četrdesnicu ili ti korizmu. ned. 135. Postiti korizmu. I. A. Nenadić, nauk. 29. And. Kačić, kor. 394. T. Ivanović 7. Nije postio korizme ni drugi postova. M. Dobretić 109. — *f)* baba korizma, *vidi* 1. baba, 6, d). Sedam štapova babe korizme znače sedam nedjelja časnoga posta, za to kad jedna nedjelja prođe, govori se: „Bacila baba korizma jedan štap“, ili: „Ispade babi zub“. tako i kad prođe druga nedjelja, itd. Vuk, rječn. kod baba korizma.

KORIZMEN, *adj. koji pripada korismi*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu* (korizmeni, quadragesimale, agg. di quaresima, quadragesimalis' 600^a), *u Bjelostjencevu* (korizmeni, quadragesimalis'), *u Voltigijinu* („quaresimale“, fasten-mässig), *u Stulićevu*. V službi korizmenoju. Mon. croat. 108. (1470). Sih dan korizmenih. M. Marulić 8. Post četrdesetni ili korizmeni. Š. Budinić, sum. 45b. Po prvoj nedilji korizmenoju u sridu... F. Glavinić, cvit. 65b. U korizmeno vrime. P. Radović, nađ. 196. Post korizmeni. S. Margitić, fal. 167. U počelo korizmena sveta posta. J. Kavašin 389^a. Post korizmeni. A. Bačić 184. Predike vrhu svetkovina korizmeni. J. Banovac, pred. viii. Uz ove s. dneve korizmene. F. Lastrić, svet. 19b. Prve nedilje korizmene. A. Kanižlić, kam. 17. U petu nedilju korizmenu iliti glušnicu. bogoljubn. 287. U četvera vrime korizmena. Ant. Kačić 198. U vrime korizmeno (*štamarskom griješkom korizemno*). A. d. Costa 1, 125. Sjutra je srijeda pepelna, početak vremena korizmenoga. I. M. Mattei 337. U vrime korizmeno. I. J. P. Lučić, nar. 19. Predike nediljne zajedno s korizmenima svima duhovnim pastiom veoma koristne. Đ. Rapić 1. „Mi smo pogodili, da ti meni dug vratiš na korizmene poklade.“ J. Bogdanović.

KORIZMENIK, *m. vedi korizmenak*. — *U Stulićevu rječniku*: „quaresimale“ („dicuntur sacrae conciones quae tempore supra indicato habentur“).

KORIZMENĀK, *m. propovijedi što se drže u katoličkom crkva preko korizme; kniga u kojoj su takove propovijedi*. — *U knizi glagoljskoj xvi vijeka*. Svršen korizmenak fratra Ruberta. Korizm. 104b.

KORIZMIN, *adj. koji pripada korismi*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Bob i leća korizmina hrana jes. M. Držić 862.

KORJE, *n. coll. 1. kora*. — *Od xvi vijeka*. Ki čime k nebu tja tej riječi velaše, u korje od dubja nož ih moj rjezaše. D. Rašina 134b. Koji bi se i drugi put do sitosti najeo suhoga kruha, korja ali korenja, bi zagriješio. Pisanica. 82. Brže vilajet nakupi suha graña i korja. M. A. Relković, sabr. 54.

KORJENAST, *adj. na kojemu ima mnogo korijena*. — *Radi -je- vidi korjenčić*. — *U Jambrešićevu rječniku*: korenast, radicosus, i *u Stulićevu*: korjenast, radicosus.

KORJENATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom*. — *Glosi Korjenata; radi -je- vidi korjenčić*. — *Po svojoj prilici postaje od koren* (*vidi korijen*). Niva u Korenati. Sr. nov. 1874. 420.

KORJENATAČ, *Korjenaca, m. (Korenatač, Korenaca) ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom*. M. Đ. Milićević, srb. 723. — *Radi -je- vidi korjenčić*.

KORJENATAST, *adj. vidi korjenast*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. U kuhinjskoj bašči se četrostruke vrste sadi nahode: prve vrste sad jest listjast; ... tretje korjenatast ili žilatast. I. Jablanci 183.

KORJENAV, *adj. vidi korjenast*. — *U Stulićevu rječniku*: „radicosus“.

KORJENCE, *n. uprav je dem. korijen, ali se nalazi samo s pridjevima i znači neke biljke*. Korjence slatko, Polypodium vulgare L. (Vujičić). — *Korjence srčano, Korjenje srčano* (Pizzelli), tormentilla (Pizzelli), Tormentilla erecta L. (Vodopić). B. Šulek, im. 160.

KORJENČAC, *korjenčac, m. dem. korijenak*. — *U Stulićevu rječniku*: v. korijenac. — *nepouzdan*.

KORJENČANI, *m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. 122.

KORJENČIĆ, *m. dem. korijenak*. — *-je- stoji po južnom govoru (vidi kod korijen) kao što je u Vukovu rječniku; ali i u ovoj riječi i u svijem drugijem što postaju od korijen, kad je u nima -rje- kratko, može j ispasti; ja sam sve ovake riječi napisao s j, premda se u nekijem ovo može biti nigda ne izgovara, jer su mjesna imena u istočnijem krajevima, ili jer postaju od stare osnove koren*. — *-rje- je u Vuka kao što smo kazali, ali po načinu kako pišu ovu riječ Dellabella i Stulli vidi se da su izgovarali s -rje-: korjenčić*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* („korjenčić“, „radice picciola“, „radicula“ 603b) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu* (korenčić kod korenac), *u Voltigijinu* (korenčić kod korenak), *u Stulićevu* („korjenčić“, v. korijenac), *u Vukovu* (korjenčić, dim. v. korijen). I ova zemlja se onako jako korjenčićama (*griješkom mj. -ćima*) prilijepi. I. Jablanci 17.

KORJENČIKA, *f. (Korenčika) ime gori*. u okoli Daruvara. D. Hirc. — *radi -je- vidi korjenčić*.

KORJENI, *adj. koji pripada korijenu*. — *Postaje od korēn nastavkom en (korēnen), pa s ispada između dva n, i od ovijeh se izgovara samo jedno, ako se i pišu dva*. — *Radi -je- vidi korjenčić*. — *Od xvi vijeka*. Vina korennoga (*vidi* 2. korijenak). Korizm. 3^a. Sve riječi u jeziku mogu se razdijeliti na korene, proizvodne i složene. Vuk, dan. 3, 2. Svako se kiselo tijelo sastoji iz korene ili osnovne častice, kislorod nazvane. P. Bolić, vinod. 2, 18.

1. **KORJENICA**, *f. dem. 1. korijen*. — *Radi -je- vidi korjenčić*. — *Od xviii vijeka*.

a. *vidi* 1. korijen, 1. Da niže zemlje korenice u dubre ne idu, jer se sažgu i sanu. J. S. Relković 44. Luk i mrkva još se sijat more, premda kašne prispiju i fale, zamičući korenice male. 217.

b. *vidi* 1. korijen, 2. Korenica, trtor od kupusa. M. Pavlinović.

c. *neka biljka*. Korenica, Korenika, Galium Aparine L. (Ilija Sabljar). B. Šulek, im. 159.

2. **KORJENICA**, *f. mjesno ime*. — *Radi -je- vidi korjenčić*.

a. *Korenica, selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj*. Razdijel. 34. — *Pomiše se od xvi vijeka*. Vidasu Štefiliću s Korenica. Mon. croat. 183. (1501). Pod Korenicom boj bijući. P. Vitezović, kron. 136. Nemila smrt zateče

bana Petra Berislavića u bici kod Korenice. M. Pavlinović, razg. 40.

b. s istim se imenom pominje mjesto prije našega vremena. Korēnica. Spom. stolan. 184.

c. ime nekakvoj gori. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Priko gore čarne, Korenice. Nar. pjes. vuk. 1, 580.

KORJENIČANIN, m. čovjek iz sela Korjenice. — Množina: Korjeničani. — Korjeničanin. J. Bogdanović. Korēničanin. V. Arsenijević.

KORJENIČANKA, f. vidi Korjeničkiha. — Gen. pl.: Korjeničankā. Korjeničanka. J. Bogdanović.

KORJENIČKI, adj. koji pripada selu Korjenici. Korjenički. J. Bogdanović. Korēničk. V. Arsenijević.

KORJENIČKIHA, f. žensko čelade iz sela Korjenice. — isporodi Korjeničanka. — Korjeničkiha. J. Bogdanović. Korēničkiha. V. Arsenijević.

1. KORJENIĆ, m. dem. korijen. — Radi -je- vidi korjenčić. — U Bjelostjencevu rječniku: u množini (po svoj prilici grijeshkom) koreniće, žilico, lasi ili mustači trsa i drva vsakojakoga, trave etc. ,fibrae, fibrae radicum', i u Stulićevu: ,korjenić', v. korijenac.

2. KORJENIĆ, m. prezime. — Radi -je- vidi korjenčić. — Od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Korēnić). Tuže na Bogčina Korenića. Spom. sr. 1, 25. (1899). Po Bogčinu Korēniću. 1, 97. (1409). Po Borčinu Koreniću. 1, 114. (1412). Korjenić. And. Kačić, kor. 453. Korenić. Schem. segn. 1871. 111. Schem. zagr. 1875. 211. 224.

3. KORJENIĆ, m. mjesno ime. — Radi -je- vidi korjenčić.

a. Korenić, selo u Bosni u okrugu travničkom. Stat. bosn. 72.

b. Korjenić, u Crnoj Gori, vidi Korjenici. Korjenić. u Pjev. crn. 283b. Al' ne vidiš Klobuka ubojna, a nekmoli Korjenica tvrda? Osvetn. 7, 91.

c. Korenić-Brdo, selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 61.

KORJENIČAST, adj. na kojemu su korjenici, isporodi korjenast. — Samo u Bjelostjencevu rječniku: (kod koreniće) koreničast, ,fibratus, ut fibrata radix caeparum modo'.

KORJENIĆI, m. pl. knežina (uprav narod što u toj živi) sad u Crnoj Gori. — isporodi 3. Korjenić, b. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (u Hercegovini, u nikšićkom kadiluku, kao knežina u kojoj ima i Hriščana i Turaka. u Korjenićima je na stijeni gradić ,Klobuk'). Pa skočiše Turci Korjenići. Nar. pjes. vuk. 4, 59. Da je dvadest aga poginulo od Nikšića i od Korjenića. 4, 99. I Šehović aga s Korjenića. 4, 434. Od Klobuka i od Korjenića. 4, 443. Evo ti sviju Korjenića. V. Vrčević, niz. prip. 192.

KORJENIČKI, adj. koji pripada Korjenićima. — Između rječnika u Vukovu (v. Korjenići). Prelećeše župu korjeničku. Nar. pjes. vuk. 4, 6. Trijes(t) aga sve od Korjenića. 4, 504. Da im pušte korjeničke Turke. 4, 517. U pitomoj župi korjeničkoj. Pjev. crn. 283b.

KORJENIKA, f. znači što i 1. korijen, ali ima i koje osobito značenje. — Radi -je- vidi korjenčić.

a. vidi 1. korijen, 1, a, i 1. korijen, 1, c, b). — U naše vrijeme u Istri. Korenlka ,radix;

truncus dentis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. istg. 59.

b. vidi 1. korijen, 1, g. — U Bjelostjencevu rječniku (vidi kod koren).

c. u prenesenom smislu. Temejni imetak združni zovu ,korenika' kao sve tim imenom nazivlju što god komu pripada naj većim pravom (u stubičkoj župi i hrvatskom zagorju). V. Bogišić, zborn. 22.

d. neka biška, vidi 1. korjenica, c.

KORJENIT, adj. postaje od 1. korjen nastavkom it.

a. na kojemu su korijeni. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (korenit, žilav ,radicosus') gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (korjenit, v. korjenast s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva). Korenito i listato povrtaje... J. S. Relković 830.

b. koji se (čvrsto) drži korijena, koji ima duboko korijen, samo u prenesenom smislu: čvrst, jak, postojan, koji se ne mijenja, koji je svagda bio isti. — Od xvii vijeka (vidi b)).

a) adj. — Između rječnika u Voltigijinu (,radicale' ,von der wurzel, ursprünglich'). Rumunke koje u kućam srpskim rađaju korenite Rumunke. M. Pavlinović, razgov. 55. Tek ne znam dali je sama ova izmena jelovnika mera toliko korenita? M. Đ. Milicević, međudnev. 12.

b) adv. korjenito. — Između rječnika u Bjelostjencevu (korenito, tja od korena ,radicitus, transl. valj se prekorubice i sevsama ,penitus et omnino radicatus') i u Voltigijinu (korenito ,radicalmente, da fondo', ,angebohrtner weise'). Štogođi dobit triba korenito. A. Georgioes, nasl. 256.

c. koji pripada korijenu. — Na jednom mjestu xvii vijeka (u metaforičkom smislu). Crv njihove zle duše usušuje sve njihove dragosti i vručinu naravnu, skončava vlagu korjenitu koja uzdrži život. M. Radnić 201a.

KORJENITA, f. mjesno ime. — Radi -je- vidi korjenčić.

a. Korenita, selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 85.

b. Korenita, voda i selo u Srbiji u okrugu podrinskom. — U Vukovu rječniku: Korēnita ,fluss und dorf im Jadar' (cf. Gračara). — Korenita, selo. K. Jovanović 136.

c. pominje se prije našega vremena mjesto s ovakijem imenom. Korēnita. S. Novaković, pom. 135.

KORJENITSKI, adj. koji pripada Korjeniti (vidi Korjenita, b). Korjenitska (opština). K. Jovanović 136. — Ima i poje koreničko u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1864. 78.

KORJENIV, adj. vidi korjenit, b. — Samo u Stulićevu rječniku: ,radicale, che deriva dalle radici', ,ex radicibus, ad radices spectans'.

KORJENOV, adj. koji pripada korijenu. Koren se gdešto može razlikovati u glavni koren i korenove grane. J. Pantčić, bot. 46.

KORJENOV, n. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Korenovo malo i veliko. Razdijel. 106. — Radi -je- vidi korjenčić.

KORJENAČA, f. nekakva gljiva. — Radi -je- vidi korjenčić. Korenače, vrst gljive (u Karlovcu). B. Šulek, im. 160.

KORJENAČKI, adj. koji pripada korjenacima (vidi 1. korjenak). — U istoga pisca (s oblikom korenački) u kojega ima i korenak. Skupnovlada korenačka — ta bi se brzo sasma zadavila. M. Pavlinović, razl. spisi. 88.

1. KORJENAK, korjenaka, m. čovjek koji je (kao nešto) korjenit (vidi korjenit, b); vidi korjenaš. — Radi -je- vidi korjenčić. — *Naćineno u naše vrijeme.* Toga Hrvata koreňaka spopadoše. M. Pavlinović, razl. spisi. 30. — A neki na n mrse jer usa n stoje koreňaci. 51. I bezvjerski koreňaci ti su ti pravo strašilo. 88.

2. KORJENAK, m. ime selu u Hrvatskoj u šupaniji varaždinskoj. Koreňak. Razdijel. 92. — Radi -je- vidi korjenčić.

KORJENAST, adj. vidi korjenast. — Radi -je- vidi korjenčić. — U jednoga pisca Slavonca XVIII vijeka. Koji su koreňasti. I. Jablanci 209.

KORJENÁŠ, korjenáša, m. tal. radicale, franc. (i nem.) radical, (u snanosti, a naj češće u politici) čovjek koji nije ni po što zadovoljan stanem čega kakvo je u njegovo doba, te hoće da se sve promijeni i prevrati (iz korjenjena). — isporedi korjenak. — Radi -je- vidi korjenčić. — *Naćineno u naše doba prema gornijem tudijem riječima.* Hajde nek ide sve, ali što vi koreňasi bar ne pišete? M. Pavlinović, razg. 76. Pa da će krmilo prihvatiti koreňasi. razl. spisi. 89.

KORJENÁŠKA, f. neka biljka. — Radi -je- vidi korjenčić. — U naše vrijeme na Korčuli. Koreňaska, *Leontodon tuberosum*. Slovinac. 1881. 418.

KORJENÁŠTVO, n. osobina onoga koji je korjenak. — š- stoji mj. č pred t. — U istoga pisca našega vremena u kojega ima i koreňak (da je pisac na ovu riječ mislio a ne na koreňas, vidi se po tome što on piše s č). Tu će možda koreňastvo (koreňastvo) slijediti izgledu prve francuske skupnovlade. M. Pavlinović, razl. spisi. 89.

KORJETI, kôrim, impf. pokrivati se korom, dobiti koru (n. p. o drvetu, o rani). — *Nalazi se samo sa zapadnijem oblikom kôriti; po južnome bi moglo glasiti i kôreti (isporedi okoreti) kao u istočnom.* — U Mikaljinu rječniku: koriti, okoriti, incrustare, far crosta, incrusto, i u Stuličevu: orustas ac margines agere (dicitur de ulceribus); cortice operiri (de plantis).

KORKA, f. dem. 1. kora.

a. u osobitom značenju. Korka, borova kora. Slovinac. 1880. 889.

b. na jednom mjestu u knizi XVIII vijeka broji se kao jelo (zar kakva školka?). nepouzđano je, jer je kniga vrlo loše naštampana. Kućice su i prstaci, časke i korke plemenite ... J. Kavašin 21a.

KORKODIL, m. vidi krokodil. — U priči o Aleksandru Velikome (ne u svijem rukopisima, ali vidi korkodilov). Korkodila zijajušta vjezere tomb vidē. Aleks. novak. 112.

KORKODILOV, adj. koji pripada korkodilu. — U priči o Aleksandru Velikome može biti u svijem rukopisima. U korkodilovih kožah. Aleks. jag. star. 3, 235. Korkodilove kože. 251. Otkorkodiloveh kožah. Aleks. nov. 21.

KORKOMAN, m. u narodnoj zagoneci. U mogjega korkomana krvav čurak i dolama. odgonetljaj: plamen. Nar. zag. nov. 169.

KORLAČI, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 192.

KORLAET, m. prezime. — U naše vrijeme u Dalmaciji.

KORLAT, m. u Mikaljinu rječniku: korlat, torvoljaski, bubilo, bovine? 788a. — *Jamačno je mađarska riječ korlát, ograda.* — Ima i u drugom značenju u naše doba, ali ne znam, kako je ovo

značenje u svezi s predašnjijem. Korlat, ime širokoj cijevi kuda se sijeno u staju spušta. u Posavini. F. Hefele. — I kao ime selu u Dalmaciji u kotaru benkovačkom. Repert. dalm. 1872. 5.

KORLATINE, f. pl. šuma u Srbiji u okrugu biogradskom. L. Stojanović.

KORLATOVIĆ, m. prezime. — xv i xvi vijeka. Juraj Korlatović. Mon. croat. 173. (1499). Korlatović. 224. (1527).

KORLIJAN, m. ime muško, vidi Koriolan od čega je postalo. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Sbor i vijeće Koriolanš ... Korlijan, otac onih gdi je? J. Kavašin 112a. U crkvi Korlijana. 327a.

KORMA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 26.

1. KORMÁN, kormána, m. vidi krmilo. — Od mađ. kormány, što je opet uzeto iz slavenskoga jezika (vidi kрма). — *Akc. kako je u gen. sing., onaki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kôrmáne, kôrmáni.* — Od XVIII vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu (korman, timun, dumen, gubernaculum navis, clavus, temo navalis l. nauticus) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (timone, steuerruder), u Stuličevu (gubernaculum iz Haddeličeva), u Vukovu (das steuerruder, gubernaculum. cf. kрма). Tužna jadna, da sam voda ladna! ja bi znala gdi bi izvirala: ukraj Save, ukraj vode ladne, kud prolaze žitarice lađe, da ja vidim moje mило drago, cvati li mu ruža na kormanu. Nar. pjes. vuk. 1, 263. Kao lađa bez kormana. (Kad što nema upravitelja, n. p. kakva kuća. U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 131. Neki veslo za spasenje rabi, nekom korman za plivaše pade. Osvetn. 4. 35.

2. KORMAN, m. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu aleksinačkom. K. Jovanović 94. — b) selo u okrugu kragujevačkom. 116. — c) selo u okrugu šabačkom. 176. — d) mjesto u okrugu vafevskom. Livade u Kormanu. Sr. nov. 1873. 379.

KORMANIK, m. vidi kormanoš. — U Bjelostjencevu rječniku: kormanik, dumenar, gubernator navis, i u Voltigijinu: pilota, timoniere, steuermann.

KORMANITI, kôrmánim, impf. vidi krmiti. — *Postaje od korman.* — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. kôrmánih i u part. praet. pass. kôrmánen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kôrmáni.* — Od XVIII vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu (kormanim, guberno clavum, clavum teneo, temonem rego, temonem dirigo) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (timoneggiare, das steuerruder führen), u Stuličevu (gubernaculum regere iz Bjelostjenceva), u Vukovu (steuern, guberno. cf. krmiti). Lasno je na dobrom vremenu kormaniti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 168. Kormaniti lađu. Zbornik zak. 2, 695. — U prenesenom smislu. Grablja koja imade držalo s kojim čovik i vađa i ovu grablju kormaniti može. I. Jablanci 56.

KORMÂNŠ, m. vidi krmar. — Od mađ. kormányos (vidi kod korman). — U naše vrijeme po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu (der steuermann, gubernator. cf. krmar). Poslušaj kormanoša. Vuk, djel. ap. 27, 11. Uхватио место за једним асталом близу корманоша ... Срп. зора. год. 2, sv. 7, str. 150.

KORMANOŠEV, adj. koji pripada kormanošu. — U Vukovu rječniku: des steuermanns, gubernatoris.

KORMANOVAC, Kormanovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* — isporedi 2. Korman, a. Niva u Kormanovcu. Sr. nov. 1868. 5.

KORMANOVICA, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu aleksinačkom.* — isporedi Kormanovac. Niva Kormanovicu. Sr. nov. 1875. 775.

KORMANSKI, *adj. koji pripada Kormanu (vidi 2. Korman).* Kormanska (*opština*). K. Jovanović 94.

KORMANĖNE, *n. djelo kojijem se kormani.* — U Vukovu rječniku.

KORMATA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva na Kormati. Sr. nov. 1871. 836.

KORMATURA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva u Kormaturi. Sr. nov. 1873. 491.

KORMILAČ, *m. u Stuličevu rječniku: v. argutla s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — nepouzđano.

KORMILAN, kormiona, *adj. koji pripada kormilu.* — U Stuličevu rječniku: 'ad gubernaculum spectans'. — nepouzđano.

KORMILCE, *n. dem. kormilo.* — U Stuličevu rječniku: 'gubernaculum' s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzđano.

KORMILO, *n. vidi krmilo.* — U Stuličevu rječniku: 'gubernaculum' s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzđano.

KORMOŠ, *m. u Vukovu rječniku: (u Bačkoj) nekaka buba (s primjerom: Muti kao kormoš po sircu. (Valja da je 'kormoš' nekakva buba? U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 184. — Drugo ne znam. mađ. kormos adjektiv je i znači: čađav; kao supstantiv znači vrstu jabuke (nem. reinetten-apfel).*

KORMOŠA, *m. ime volu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KORNELIJ, **KORNELIO**, *m. Cornelius, ime muško.* Kornelij. Korizm. 32^a. Kornelio papa. F. Glavinčić, cvit. xxv. Što tomačeći Kornelio a Lapide reče... J. Banovac, razg. 85. Kornelija pape. J. Matović 847. Što vidimo potvrđeno s izgledom Kornelia stotoinika. 435.

KORNICA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Dođe Tuzle.* Stat. bosn. 88.

KORNILJE, *m. Cornelius, ime muško.* — isporedi Kornelij. — Po grč. Κορνίλιος. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu: Κορνίλιε, 'Cornelius': iguman manastira Vatopeda, 'Kornilije' 1847. M(on. serb). 127. — Čovjek po imenu Kornilije, kapetan čete. Vuk, djel. ap. 10, 1.

KORNĖŽ, *m. tal. cornice, mlet. cornise, okvir.* — U naše vrijeme u Lici. 'Vide! lijepa kornĖža oko one vigure'. 'KornĖž' zovu i onu ogradu vrh ormara'. J. Bogdanović, i u Dubrovniku. P. Budmani. — i u drugom značenju. KornĖž, stolarsko i drvodjelsko oruđe kojim šaraju rubove od stvari koje prave. u Dobroselu. M. Medić.

KORNOVAJA, *f. tal. Cornovaglia, neki kraj u Engleskoj (engl. Cornwallis, lat. Cornubia).* — U jednoga pisca xvii vijeka koji upotrebljava i latinsku riječ u istom primjeru. Dioneto kraj od Kornovaje ali Kornubije. B. Kašić, per. 142.

KORNUBIJA, *f. vidi Kornovaja.*

KORNAČ, *adj. u Stuličevu rječniku uz kornĖst.* — Kao adjektiv nije pouzđano, ali vidi kornĖča.

KORNAČA, *f. životinja pokrivena čvrstom korom straga i sprjeda; ima ih mnogo vrsta koje*

sačinjavaju jedan razred u redu životinja što sad zovu 'gmazovi' ili 'gmizavci'. neke vrste žive na suhu, neke u vodi (i u moru). — isporedi čančara. — Stoji često kao pridjev uz žaba (vidi). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (die schildkröte, 'testudo').

a. uopće. KornĖča stoji pokrivena svojom korom. M. Radnić 436b. Kuvaj žabe kornĖče. J. Vladimirović 27. Da Bog da prometnula mi se leturdija žabom kornĖčom i po kući mi proskakala! (može biti da ovdje znači žabu krastavicu, vidi b). Nar. posl. vuk. 48. Srbli pripovijedaju da je čovjek (prije nego je kornĖča na svijetu bila) umijesio pogaču i ispekao kokoš, pa sjeo da jede, a u taj čas rupi kum njegov na vrata, a on onda brže boje metne kokoš na pogaču pa poklopi čankom, i tako sakrije od kuma. kad kum otide, a on ustane opet da dohvati kokoš i pogaču da jede, ali se ono sve (kokoš, pogača i čanak) pretvorilo u kornĖču (što je sakrio od svoga kuma). i tako postane kornĖča. Vuk, rječn. kod kornĖča. Rečna kornĖča. K. Crnogorac, zool. 106. Zemna kornĖča (Testudo graeca L.). 107. KornĖča morska, Chelonia imbricata. J. Pančić, zoolog. 218.

b. Bufo vulgaris, (*žaba*) krastavica. u Sluñu. D. Hirc.

c. vrsta gljive. Oblaj. D. Hirc.

KORNAČAREVIĆ, *m. bilo do skora prezime u Binguli u Srijemu.* M. Medić.

KORNAČICA, *f. dem. kornĖča.* — U Vukovu rječniku.

KORNAČIN, *adj. koji pripada kornĖči.* — U Vukovu rječniku: 'der schildkröte, 'testudinus'. — I kod imena biljke: KornĖčina trava, u Vukovu rječniku: 'art pflanze', 'herbae genus'. odatle i u B. Sulek, im. 160.

KORNAK, *m. čovjek koji rjeva u koru (vidi 1. kor, d).* — Na jednom mjestu xviii vijeka. Zabranja je ovi sveti skup misniku pivajućemu misu po dospitku virovanja naprđivovati dokle pivci u koru ne dospiju rečeno (virovanje), po tom ima (i)zreći 'Gospodin s vami', a ne u vrime dokle kornĖci (štamparskom griješkornĖci) pivaju. I. Kraljić 82.

KORNAŠT, *adj. na kojemu je kora.* — Samo u Stuličevu rječniku: 'crustosus, crustatus'.

KORNAV, *adj. samo u Stuličevu rječniku uz kornĖst.*

KOROBÂČ, korobâča, *m. vidi korbač.* — U naše vrijeme u Istri. Korobač 'scutica'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 63.

KOROČ, *vidi korač.* — U Stuličevu rječniku: koročaj etc., vidi koračaj etc. — Posve nepouzđano.

KOROĐ, *m. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj.* Razdijel. 150.

KROGLAŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskom.* K. Jovanović 122.

KROGLAŠKI, *adj. koji pripada Koroglašu.* Koroglaška Reka. M. Đ. Miličević, srb. 944. Koroglaška (*opština*). K. Jovanović 122.

KROLOGA, *f. ime ovci.* Korologa, ovca što u korov lijega. F. Kurelac, dom. živ. 33.

KOROMAC, koromca(?), *m. vidi koromac.* — isporedi koromac. — U Bjelostjencu rječniku: koromac, komorac, morac, v. slatki januš.

KOROMÂČ, koromâča, *m. vidi komorač.* — Mislim da postaje od komorač premještanem slova, premda se komorač nalazi docnije u kni-

gama (čes. koromač *uzeto je iz našega jezika*). — Od xv vijeka (u mletačkom rukopisu, vidi primjere iz Šulekova inenika), a između rječnika u *Mikašinu* (koromač, morać, faeniculum, marathum, marathrum), u *Belinu* (finochio, herba nota, faeniculum 317^b), u *Jambrešićevu* (marathrum), u *Volligijinu* (finochio, fenichel), u *Stulicevu* (foeniculum, marathrum iz *Mikašina*). Artičoci i sparjoge, koromači i maslene višnje. J. Kavašin 21^a. Koromač, silaus. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 68. Koromač, vrsta bija. sjeineštem redi se kruh i načina se rakija, ital. finochio, lat. Anethum feniculum. M. Pavlinović. Koromač (coromač u mletačkom rukopisu), čes. koromač (silaus), feniculus, marathrum (u mletačkom rukopisu, *Mikaša*), Foeniculum officinale All. (Petter, Lambl, na Cresu), v. Koromač (znači još što i motar, vidi u rječnicima). B. Šulek, im. 161. — S nekim pridjevima znači i druge biljke. Koromač divji, 1. Athamanta verticillata Portenschl. (Petter); 2. Ferula glauca L. (Petter); 3. Opopanax chironium Koch (Visiani); 4. Peucedanum (officinale) L. (Danilo). — Koromač gorski (coromač gorschi u mletačkom rukopisu), amos (u ml. rukp.), athanasia ammi (Bartulović), 1. Ammi majus L.; 2. Ferula sylvatica Bess. (Visiani). — Koromač slatki (coromač slatchi), anisum, foniculum romanum (u mletačkom rukopisu), Anisum vulgare Grntn. B. Šulek, im. 161.

KOROMAČIĆ, m. dem. koromač. — Kao ime drugijem biljkama. Koromačić, Achillea millefolium L. (u Istri). — Koromačić zimski, Matricaria chamomilla L. (u Istri). B. Šulek, im. 161.

KOROMAČINA, f. augm. koromač.

a. kao ime drugoj bilji. Koromačina gorska, saxifraga (Lambl), Pimpinella saxifraga L. B. Šulek, im. 161.

b. ime seocu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 30.

KOROMAČINAC, koromačina, m. vidi: Koromačinac (koromačina?), Portenschlagia ramossissima (Visiani). B. Šulek, im. 161.

KOROMAČNICA, f. ime biljkama. — isporodi koromač.

a. Koromačnica, Ferula communis L. (u Istri). B. Šulek, im. 161.

b. Koromačnice, vrst gljive (u Istri). B. Šulek, im. 161.

1. KORONA, f. u spomeniku xiii vijeka kao du znači: gora ili boje brežufak. — Zar je tal. corona, kruna? Na jednu dolinicu od ke počinje korona, i na glavi te koroni jest jedan velik mnel(?) i cer... i prek te koroni put veliki... Mon. croat. 20—21. (1275 prepis. 1546).

2. KORONA, f. mjesno ime. — Vaša da nije ista riječ što 1. korona. — U *Vukovu rječniku*: uvrh Ovčara više namastira Sretenija jedna dolina zove se 'mala Korona', a više ove doline jedan zatavanak, na kome ima i mali izvor, 'velika Korona', a ispod njih zove se 'Korunski do'. pripovijeda se da su u stara vremena, kad su ovi namastir naj prije htjeli graditi, bacali 'krunu' u nebo, da gledaju na kome će se mjestu ustaviti, pa ondje da grade crkvu; i od toga ostalo ime 'Korona'.

KORONIKA, f. vidi kronika. — Više se puta nalazi u knjigama glagoljskijem xvi vijeka, te ne može biti štamparska pogreška. (Složiti) koroniku od vsake istorije. Transit. 9. Čte se v nikoj koroniki. Mirakuli. 19. Sv. Jerolim v koronikah (govori). Korizm. 49^b.

KOROPINCUL, m. nekakva biljka. Koropincul, Scaligeria cretica (Visiani). B. Šulek, im. 161. — Može biti od tal. corbezzolo, planika.

KOROSÂNTE, korosanata, f. pl. tijelovo (blagdan). — Od lat. corpus sanctum ili od tal. corpo santo, sveto tijelo. — U *Dubrovniku* od xviii vijeka. — Gdjeke reče i korosante. Na zaglavu osmine korosanata aliti slavnoga blagdana brašanceva. I. M. Mattei 27. Blagdan korosanata aliti Hristova tijela. 28. U prvi petak po osmini korosanata aliti tijela Gospodinova. 249. Božić, uskra, korosante. Misli. 81.

KOROT, m. tal. corrotto, žalost za mrtvijem, i osobito crno odijelo što se u takovome slučaju nosi. — isporodi korota. — Akc. se mijenja u gen. pl. kôrôtâ. — Od xvi vijeka u *Dubrovniku*, a između rječnika u *Mikašinu* (korot, odiča crna, praetesta pulla) i u *Vukovu* (gdje je zlo zabižen akc.): kôrôt, vide korota s dodatkom da se govori u *Dubrovniku*. Povedoše Suzanu, i za nom hodi muž ne Joakin i sinovi i kćeri i ostali od kuće kako se pristoji u korotu. M. Vetranić 2, 362. I premda bude njegovo tijelo sa svom časti i sa svijem korotim ukopano, od duše što mu će se prigoditi? B. Zuzeri 114. A i sveti prorok Joel smrt inako ne izgovara, nego ko dan vas odjeven na ornio i na korot slijepe magle. 191.

KOROT-, vidi korut.

KOROTA, f. vidi korot. — U naše vrijeme u *Crnoj Gori*, a između rječnika u *Vukovu*: (u *Crnoj Gori*) žalost za mrtvim, 'die trauer', 'luctus' s primjerom: U koroti smo. cf. žalost. — Vas grad u korotu stavio za smrt svoje ljubavnice. Nar. prip. vuk. 261. U Lušnici za korotu pošlu ženu odmah kad joj muž umre u pašu sa stokom za jednu godinu. Vuk, živ. 197.

KOROTAJ, m. prezime. — U naše vrijeme u *Hrvatskoj*. Schem. zagr. 1875. 207.

KOROTAN, kôrôtna, adj. koji pripada korotu. Korotnijem ruhom od Božije nemilosti prikriiven. V. Andrijašević, prav. 48. U hajinah korotnijeh. B. Zuzeri 302.

KOROTNĪK, m. čelade koje je u korotu. — U *Dubrovniku* od xviii vijeka. Ako razgledam korotnike, kad dva i dva izlaze zajedno iz kuće... B. Zuzeri 212. — I čelade koje polazi svojete mrtvoga radi sažaleha. Iza toga nastoje, iz kuće, što prije mogu, iztiskat ga (mrtvoga), da ne smrdi, da čelad ne straši; posjedi za koji dan, korotnici, paka svak na svoje posle. B. Zuzeri 252.

KOROTOVÂNE, n. djelo kojijem se korotuje. — U *Vukovu rječniku*.

KOROTOVATI, kôrôtujem, impf. žaliti (osobito noseći crno odijelo) za mrtvijem (objektom). — Postaje od korot. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. kôrôtovâ. — Od xviii vijeka po jugozapadnijem krajevima, a između rječnika u *Vukovu*: (po jugozapadnijem krajevima) 'trauern', 'lugere', cf. žaliti. — Kad on iz svijeta ovoga odijeli se, tad ga vi ne korotujete. B. Zuzeri 161. Binski Kraso imaše u svom ribnjaku jednu murinu veoma lijepu koju, kad mu je sopisala, plako je i u crnu obučen htio je je korotovat. smijete se na ovo djetinsko zaludjenje, i smijali biste se vele veće, kad bi se bilo dogodilo da on isti ne bi paka bio ni svoga oca ni svoju djecu pomorenju korotovo. 346. Korotuj ga i mlado i staro. Nar. pjes. vuk. 5, 53. Žena muža korotuje toliko koliko vri zemljana piñata kad se s ognja dignu. (U Boci). Nar. posl. vuk. 80. Muž ženu korotuje od doma do groba, pa od groba do doma.

184. Što ne korotova sinovca. V. Vrčević, niz. 59. Da ga za godinu u crnilu ne korotuje. V. Bogišić, zborn. 189.

1. KÓROV, *m. travurina, mađ. koró, badrlica*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (das unkraut, herba inutilis). Svakojakog nepotrebnog korova. D. Obradović, basn. 103. Da mu korov na ognjištu narasti. sav. 7. Sokaci s travurinom, s koprivama i s korovom pokriveni. A. Tomiković, gov. 235. Nema ga ni od korova. (Kad koga ne mogu da nađu. „Ni od korova“, kao pseto kad se vabi, pa izide otkud iz korova). Nar. posl. vuk. 202. Zašto je ovdje niva zarasla u korov. Vuk, pism. 73. S korovom (naj obilnijim zelem bar u mojoj bašti)... M. D. Miličević, zim. već. 390. Kad preko leta zapeče suša, onda se koje muško obuče u ženske haljine i još se nakiti korovom i drugom travom. živ. srb. 2, 14. Dokle se i on u gustome korovu nije izgubio. Srp. zora. god. 1, sv. 6, str. 127.

2. KOROV, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom*. — *Može biti ista riječ što 1. korov*. Niva u Korovu. Sr. nov. 1866. 306.

KOROVAJTA, *f. vigiles nocturni, vidi patrola, ophoda*. — *Samo u jednom primjeru pisca Dubrovčanina xvii vijeka, gdje je jamačno ovako značenje*. — *Po svoj prilici od srlat. corvata (franc. corvée), tlaka, robija*. Barabanti i cafi griješe smrtno... ako, kada idu s korovajtom u noći, čine tresku i skandao navlaš za vadit mjedi. I. Držić 807.

KOROVI, *m. pl. mjesno ime, isporodi 2. korov*. a. *selo u Bosni u okrugu bašvolučkom*. Statist. bosn. 89.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom*. Niva u Korovima. Sr. nov. 1866. 475.

KOROVĽE, *n. coll.* 1. korov. — *U jednoga pisca našega vremena*. I tko izda u nevolji druga, u domu mu čedo ne plakalo, no korovlje rađalo mu trnje. Osvetn. 1, 51. A Lukova podvornica crna, po njoj klije trnje i korovlje. 2, 29.

KÓRPA, *f. kotarica*. — *Od nem. korb*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (v. košara) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (iz Bjelostjencevu), u Vukovu (vide kotarica s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima). Sluge tovarahu na kola sandučice, velike torbe i korpe od šumskog šiblja. Sr. zora, god. 1, sv. 2, str. 26.

KÓRPICA, *f. dem. korpa*. — *U naše vrijeme*. U korpici za ručni rad. Bos. vila. 1886. 82.

KORPORÁCIJA, *f. nem. corporation, društvo, zbor*. — *U pisca našega vremena*. Ako su i privatne osobe ili korporacije već od prije. Zbirka zak. 1, 239. Ter rečene zakonodavne korporacije dadu privođenje. 1871. 266.

KORPÓRAO, *korporála, m. lat. i tal. corporale, vidi tjelesnik, prostirka*. — *Od xvi vijeka*. S korporali čistimi. Nared. modr. ark. 2, 86. Purifikaturi i korporali. 87. Korporali zlame nuju platno u koje zaviše tijelo Isusovo kada ga staviše u grob. M. Divković, nauk. 161a. Vrh korporala, telesnika li, postavivši ga (tijelo Gospodinovo), odkrije ga. B. Kašić, rit. 62. Prediše preje za korporale. per. 127. Zapovida (papa), da ženska glava nima korporalov tikati. F. Glavinčić, cvit. 96b. (Klara) crikvi svojoj rubce ter korporale rukami prediše svojimi. 275b. Neka misnik korporalom oči otare tvoje. 876b. Da korporali od platna imaju biti. 432. Savi partikule u korporao. I. Držić 213. Vрати svrhu korporala tri ostije. P. Radovčić, nač. 511. Po-

kriva misnik patenu pod korporao to jest postav. I. Ančić, svit. 186. Postavi sakramenat na korporale. 223. Hoćemo da se shrani u pisidu, pokrivenu s pokrovom, ali s velom od svile, postavljenu više korporala. M. Bijanković 86. Korporali i purifikatoriji da su čisti. 46. Neka se služe svetom pratežju čistom, navlastito purifikatorijem, i paletom, i korporalom. 108. Korporal valja da je od lanena beza. A. Bačić 358. Kakvim se ne stide služiti korporalom. F. Lastrić, od' 6. Korporal iliti prostirka. A. Kanižlić, bogoljubn. 64. Pokriva čaše koji se „pale“ zovu, i tilesnike, to jest korporale, prati. I. Velikanović, uput. 3, 182. Korporale, plike i čišćake, oliti purifikature, prati. M. Dobretić 275. Na korporalu oliti tilesniku. 348.

KORPÚRÃO, *korpurála, m. vidi korporao*. — *xv vijeka*. Misalić, korpurali, naglavnik i pročaja. Mon. croat. 112. (1478).

KÓRSEM, *adv. vidi tobože, tokorse*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide tokorse). Korsem da se kola ne preture. Bos. vila. 1889. 18.

KÓRSIKA, *f. Corsica, ostrvo blizu Italije*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu*. Otoke Sardinije i Korsike. Š. Budinić, ispr. 133.

KORSOL, *vidi koršol*.

KORŠATI DIO, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Niva na Koršati Del. Sr. nov. 1868. 267.

KORŠIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom*. Niva u Koršiku. Sr. nov. 1868. 532.

KORŠOL, *m. vidi koršov*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: koršol, u kojem se na stol vino nosi „cyatus“. v. vrč i ostala. — *Ima u Stuličevu*: korszol „arceus“ s dodatkom da je uzeto iz Habdeličeva, i korszol, v. vrč, ali je jedno i drugo sama riječ koršol što je Stulli zlo prepisao.

KORŠOLIĆ, *m. dem. koršol*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: „urceolus“. v. vrček.

KORŠÓV, *koršóva, m. vidi krčag*. — *isporodi koršol*. — *Od mađ. korszó*. — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kóršove, kóršovi, (gen. pl. kóršóvš)*. — *Od xviii vijeka po gjevernijem krajevima, a između rječnika u Vukovu* (vide krčag s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Natoče mi po pun koršov vina. M. A. Relković, sat. D3a. Vrč, slavon. bukar, koršov, merica. A. T. Blagojević, khin. 37. Tako se i jedan koršovar u svomu zanatu vlada, jere koršove, kako koje hoće, onako načina. Đ. Rapić 108. Koršove su porazbili. Jačke. 137. Koršov („plutzer“). Zbornik zak. 1853. 1060.

KORŠÓVÁR, *koršovára, m. čovjek koji po svome zanatu gradi koršove*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Tako se i jedan koršovar u svomu zanatu vlada, jere koršove, kako koje hoće, onako načina. Đ. Rapić 108.

KÓRTA, *f. tal. corte, dvor (vidi dvor, a i b)*; *ima dva značenja*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kórťatá*.

a. *prvo mjesto (dvornica, soba, prohodiste itd.) u koje se stupa, kad se ulazi kroz vrata u kuću*. — *Opako je značenje u Dubrovniku od xvi vijeka*. Da kuda prohodi? Korta se zatvora. N. Najeković 1, 277. Ja kortu zaklapam. 1, 279. Korta se otvori. 1, 284. Maska je u korti. (Z). Masku u korti pručem žiri. (Z). Poslov. danič. *ovako je i sad u Dubrovniku*. „Vrata od korte; ključ od

korte (od kuće), otvori kortu'. *itd.* Korta prema korti (kao poslovice, kad se dvoje vjenča od jednako plemenita roda). P. Budmani.

b. *vidi* dvor, b. — *Od xvii vijeka.* Palaci i korte od krajeva imaju bit skule od svake kreposti. I. Držić 267. Jedan u korti dvorec onoga svoga gospodara... J. Banovac, pred. 58. Kad je došla u kortu carevu, sva joj se je poklonila korta. Nar. pjes. istr. 1, 11. Pok je moja (careva) korta sagrađena... 1, 11. Ona ide u pašinu kortu. 1, 59.

KORTEJAN, *m. prezime.* — *Može biti od tal. cortegiano, dvorarin.* — *xiii vijeka.* Mikula Kortejan. Mon. croat. 317. (1230).

KORTEŠICA, *f. ime livadi.* Vinica kod Vараždina. D. Hirc.

KORTINA, *f. tal. cortina, zavjes.* — *Od xvi vijeka.* Dode kada spahu, i kortinu bješe svu razdro. Zborn. 59b. Koprana i kortina od templja razdira se. I. Držić 105. Odkrijem kortinu i pokrovac... V. Andrijašević, prav. 29. Zapovida s prithnom, da se digne ono pismo, zašto ću poderati (veli) na komade ove kortine. Đ. Rapić 61. Nut opet kortinu iliti sastor navuismo. 220.

KORTOVIĆ, *m. prezime.* — *xvi vijeka.* Filip Kortović. Mon. croat. 323. (1550).

KORTUZA, *f. ime bilji (talijanska riječ).* Kortuza, cortusa (u sišskom rukopisu), Cortusa Matthioli L. B. Šulek, im. 161.

KORUBÂNE, *n. djelo kojijem se koruba.* — *U Vukovu rječniku.*

KORUBATI, korubâm, *impf. u Vukovu rječniku:* luštiti kukurus, 'auslösen (den kukurus)', 'solvo cortice'. cf. komiti, sužbati s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: korubâmo, korubâte, u aor. 2 i 3 sing. kôrubâ, u part. praet. act. kôrubao, kôrubâla, u part. praet. pass. kôrubân.* — *Može biti srodno s 1. kora.*

KORUBINA, *f. ime mjesta u Srbiji u okrugu kneževačkom.* Niva u Korubini. Sr. nov. 1872. 13.

1. KÔRUGA, *f. vidi:* Koruge se prave od drveta poput gobeje, i meću se oko mlina, da brašno ne odlazi oko na okolo u rasap ili okoliš. *u Lici.* J. Bogdanović. Kad se od pečene ili kuhane 'crne bundeve' pojede salo, onda ono što ostane zove se 'koruga'. djeca se igraju dome, n. pr. vežu kanap za ņu pa je vuku kao kola. *u Srijemu.* M. Medić.

2. KORUGA, *vidi* korugva.

KORUGVA, *f. vidi* horugva. — *Od xv do xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (gdje je zlo tumačeno: 'navis', vafa da je Stulli pomislio na korabla, s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničičevu (korugva, 'vexillum').* Ukazaše se otvoreno jer su neprijateljske, i načеше se korugvom rubiti, plêniti i žeći. Spom. sr. 1, 149. (1420). Kon ņega usajena korugva (ovako je u starome izdanju; u akademjskom je popravljeno horugva, *vidi* kod horugva) čuhtaše. M. Marulić 13. Kopja s korugvami. 23. Bojna se hvala sva meni svim prikrati, moja se korugva goridnom obrati. D. Rašina 130a. Korugva im (kônikom) množ razlika vrhu kopja trepti uvitih (*gen. pl. korugva može biti stoji u ovom obliku samo radi stiha; dodati treba, da je u jednom rukopisu koruga, a u drugijem koruņa, pisano korugna, jamačno jer su prepisao ci pomiješali n s u = v.*) I. Gundulić 425. Pokle vidiš korugvu od pravde trepećuci. M. Jerković 63.

1. KORUN, *m. vidi* krtola, krompir. Korun,

Solanum tuberosum L. (Vujičić). B. Šulek, im. 161. — *Može biti od nem. (u dijalektu) karunkel.* (A. Matzenauer).

2. KORUN, *m. ime muško (tursko?).* Jol' na dvoru Korun kesegija? Nar. pjes. stojad. 2, 5.

1. KÔRUNA, *f. kruna; vijenac.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kôrûnâ.* — *Radi postaća vidi kruna.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (koruna, kruna, corona, stephanus'), u Jambrešičevu (corona'), u Voltigijinu (v. kruna), u Vukovu (vide kruna s primjerom iz narodne pjesme: Na glavi joj kruna i koruna), u Daničičevu (corona').* Koji mi posluži svetog koruni rečenoga kraljevstva našega ugarskoga. Mon. serb. 494. (1465). Koruna jedna srebrna u 13 peča s kamensjemb s kontrafatijemb. 498. (1466). Svi-jaše ot cvětja korunu. Pril. jag. ark. 9. 122. (1468). Opasao ih je korunom od pravde. N. Rašina 170b. ecclesiast. 45, 9. Ne stavi korune od pravde. 178a. paul. 2tim. 4, 8. Pravedni uzeti će kraljevstvo od ljeposti i korunu visoku od ruke Božije. 210b. sap. 5, 17. Sveta koruno. Zborn. 43a. Imati od dobijta korunu. 75b. Moći ćeš primiti andeosku korunu. 124a. Što li ti na glavu staviše od drače korunu krvavu? N. Na-ješćković 1, 110. Svila bih sad bogu korunu od cvitja. 1, 203. Što hoće tej reći korune bez broja o dubju viseći? 1, 817. Ter ti se ja kunu, kom si se rodio, izvrsnu korunu da t' svila jes Klio... 1, 927. Kraljica je tuj poznana u koruni pozlaćeni. I. Gundulić 94. Bi okrunen korunom mučenika. F. Glavinić, cvit. 96a. Zaradi korune ugrske. P. Vitezović, kron. 124. Nega železnom korunom koruniše. 162. Hoću l' caru ugrabiti korunu? Nar. pjes. vuk. 2, 82. Pa ugrabi od zlata korunu. 2, 83. Parta moja parta, ti lipa koruna! Jačke. 32.

2. KÔRUNA, *f. mjesto gdje se volovi kod oraņa okreću.* — *Može biti ista riječ što 1. koruna.* — *U naše vrijeme u Istri.* Korûna, 'agri extremi ea pars, qua boves in arando revertuntur'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 39.

3. KÔRUNA, *f. nekakva zmija.* — *Može biti da je ista riječ što 1. koruna, jer narod misli da u nekijeh zmija ima krunica na glavi.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Šta li se boli u moru? ili je pena od mora, ili je riba moruna, ili je zmija koruna? Nar. pjes. vil. 1868. 375.

4. KÔRUNA, *f. ime rijeci, jamačno se misli na Koranu.* — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu (name eines flusses', 'nomen fluvii' s primjerom iz narodne pjesme: Da počuva čardak na Koruni da ne prode od Karlovca bano).* A poleće pojem kotarskijem, lako čera i stiže ga brzo, sustiže ga na vodu Korunu. Pjev. crn. 110b.

5. KORUNA, *f. ime žensko.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 71.

6. KORUNA, *m. ime muško.* — *isporedi 2. Korun.* — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena.* Ne hodi mi za gorom po vodu, za gorom je Koruna vojvoda, niš ne dila neg robi divojke. Nar. pjes. istr. 1, 60.

KORUNATI, korunâm, *impf. sertis redimire, vijencima kititi, ovjenčavati.* — *Vafa da nije postalo uprav od koruna nego od okorunati.* — *U dva pisca Dubrovčanina xvii vijeka (u metaforičkom ili prenesenom smislu).* Od masline kô mladice, oko tebe djeca stât će, i veselo od njih lice tvu tpezu korunat će. I. Akvilini 85. psal. 127, 3. (Neprijatelj pakljeni) na to naj veće nastoji, da ti čini na ispoivjesti grijeha velike rije-

ćima korunati i za male ih priprodavati. V. Andrijašević, put. 53.

KORUNICA, f. dem. koruna. — Od xv vijeka.

a. u pravom smislu. — Između rječnika u Bjelostjencevu (korunica, krunica, 'corolla') i u Daničičevu ('corolla'). Klobuk je jedan crvena grimiza sa bisernom i sa jednjom venačom od bisera i sa prstenkom rubinima i s korunicom. Mon. sorb. 498. (1486).

b. ovako se zove neki broj molitava (očenaša, zdravijeh marija) što se u nekom redu govore brojeći ih po brojenicama, kralješu. — ovo je po (n)lat. i tal. corona i tal. dem. coroneina. — ispredi krunica.

a) naj češće znači što i rozarij, rozario, ali može značiti i neke druge nize molitava. — Između rječnika u Bjelostjencevu (korunica, čislo d. Marije, brojenice, 'corona B. V. M., rosarium'). Tko bude ispuniti rekši svu koliko korunicu rozarija... A. Gučetić, roz. mar. 49. Dostoj se primiti ovu korunicu svetoga rozarija. I. A. Nenadić, nauk. 245. — Vajda da je isto značenje i u ovijem primjerima: Blaženici se priporučujem, korunicu govorim. M. Držić 184. Tebi hvala, (Marija), korunicu veće da t' pojam zavjetujem se. 289. Molitve ine, kakono korunica, saltir... B. Kašić, zrc. 58. Rijeti ću poslije korunicu, pokajaću se. M. Orbin 46. O djevice prisveta, ti znaš... da sam ti svaki dan govorio korunicu. I. Držić 93. Upisani smo u rozario, u korunicu. B. Zuzeri 206. Moliš Gospi korunicu. 346. Korunicu Blažene Gospe. Đ. Bašić 252. — Običaju se govoriti šeset i tri zdrave marije, uvržene sedam očenaša, koji način od molitve zovu korunicu djevice. A. Gučetić, roz. jez. 318. — Bilo bi dobro da se nauče govoriti jednu korunicu Gospodinovu od trideset i tri očenaša s pet zdravijeh marija. 318. Ili rozario govoreći ili korunicu Jezukrstovu. I. A. Nenadić, nauk. 196. Poklon i preporuka korunicе (ista se zove na str. 250: krunica Gospodinova od trideset i tri očenaša, pet zdravijeh marija) prisvetoj i prižalostnoj majci. 256. — Preko mise razlike molitve i korunicе govoriti. 233.

b) sam kralješ ili brojenice. Blagoslovivši mu kralješ aliti korunicu. A. Gučetić, roz. mar. 24.

c) jedan pisac Dubrovčanin ovako zove svoje bejade (predike, propovijedi) koje je nekijem osobitijem redom držao. Čujuć u prošastoj korunici strah i pripas svetoga Joba... B. Zuzeri 103. Jedna pripovijes Filipa drugoga kraja od Španie dovršila je naj poslednju korunicu, a druga neka počne ovu današnju. 105. Oče, jur je prošo mjesec i po otkad si počeo korunicе i pet si ih više ovega i onega učinio. 150.

e. vidi kauka. — U Bjelostjencevu rječniku: korunica cirkvena, krunica crkovnača, kavka, tonsura clericalis.

KORUNINA, f. nekakvo stablo (Sablar, Varaždinske Toplice). B. Šulek, im. 161.

KORUNITI, kōrunim, impf. ili pf.? vidi kruniti. — Postaje od koruna kao kruniti od kruna. — Od xv vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu (korunim, krunim, 'corono, redimio l. diadema impono alicujus capiti') u Jambrešičevu (korunim, 'corono'), u Stuličevu (v. kruniti iz Haddeličeva). Šalamona učini koruniti na kraljestvo. P. Vitezović, kron. 75. Ugri Vladislava korunise. 119. Nega železnom korunom korunise. 161.

KORUNOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Mileta Korunović. Rat. 92.

KORUNSKÍ DŮ, Kōrunskōga Dōla, m. mjesno ime, vidi kod Korona. — U Vukovu rječniku: cf. Korona.

KORUNA, vidi kod korugva.

KORUNEŇE, n. djelo kojijem se koruni. — U Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) koruneše, i u Jambrešičevu (koruneše).

KORUP, m. vidi skorup. — U jednom primjeru xv vijeka. Kadno magle tira s korupa morskoga. I. T. Mrnavić, ist. 181. — nije dosta pouzdano jer može biti da bi trebalo čitati: s skorupa. i u F. Miklošić, über den ursprung der worte von der form aslov. trēt u. trat ima: korupa morskoga s dodatkom da se nalazi u pisca Budinića, ali ne znam gdje.

KORUŠ, m. vidi 1. kor. — U Bjelostjencevu rječniku: korus, kor, 'chorus'. 2. korus angelski, ali red, 'chorus angelorum l. angelicus'.

1. KORUŠAC, Kōrušca, m. Carantanus, Carinthianus, čovjek iz Koroške, novoslov. Korošec. — u- stoji mj. negdašnjega a. — U Bjelostjencevu rječniku (kajkavski Korošec, vidi kod Korutanac). — I u Šulekovu rječniku: 'Kärnthner'. — U jednoga pisca xv vijeka s -o- po slovenskom obliku. Prisili Krañce i Korošce... P. Vitezović, kron. 62.

2. KORUŠAC, Korošca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Korusu. Sr. nov. 1867. 248.

KORUŠATI, korusām, impf. skidati koru (s objekta). — Samo u Stuličevu rječniku: 'decorticare, corticem detrahens'. — nije dosta pouzdano.

KORUŠAV, adj. vidi grintav (o kosi i o čeljadetu). — U naše vrijeme u Lici. 'Odmakni se tamo, gade korusavi!' J. Bogdanović.

KORUŠAVAC, korusāvca, m. naziv za muško koje je korusavije kosa. — U naše vrijeme u Lici. 'Ma da me čojk ruži, ne bi ni žalio, van onaj gadni korusavac!' J. Bogdanović.

KORUŠAVICA, f. korusavo žensko čeljade. — U naše vrijeme u Lici. 'Traži i uzmi pravu curu, šta će ti ona korusavica?' J. Bogdanović.

KORUŠĆIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Milisav Korusčić iz Rujčica. M. Đ. Miličević, srb. 347.

KORUŠE, f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu špfetskom. Repert. dalm. 1872. 41.

KORUŠICA, f. dem. 1. kora. — U Stuličevu rječniku: 'cortricula'. — nepouzđano.

1. KORUŠKA, f. vidi korusa. — U Stuličevu rječniku: v. kora. — nepouzđano.

2. KÖRUŠKÂ, f. Carinthia, zemlja u austrijskom česarstvu. — Uprav je adjektiv (vidi koruski) i misli se: k. zemlja. — Oblik je novoslov. Koroška. po ovome je u jednoga pisca xv vijeka: Nimci u Krañsku i Korošku dojdose. P. Vitezović, kron. 62. — U Šulekovu rječniku: Koroška (zemlja), 'Kärnthen'.

3. KÖRUŠKA, f. vidi Koruskiña.

KÖRUŠKÎ, adj. koji pripada Korutancima, Koruscima, pa i zemli (Koruskoj). — u- stoji mj. negdašnjega a. — Radi postaći vidi kod Korutanac. — Oblik je novoslov. koroški. — U Voltićijinu rječniku (vidi kod korutanski); u naše vrijeme u Šulekovu: 'kärthnerisch'.

KÖRUŠKIŇA, f. žensko čeljade iz Koroške. — U Šulekovu rječniku: Koruska, Koruskiña, 'Kärnthnerin'.

KORUTAN, f. (?) vidi 2. Koruska. — Samo u

Bjelostjencevu rječniku: 'Carinthia'. Korotan (o po *nslovenskom*).

KORUTANAC, Korutanca, m. *vidi* Korušac. — u- *stoji* mj. *negdašnjega* a. — *Postaje od stare riječi* Korat (nema joj druge potorde nego u mag. Koront, Koruška; a se *potvrđuje* i *novoslovenskijem* o), ili *možebiti uprav od lat.* Carantanus, *čovjek iz naroda (keltskoga) koji je živio u Koruškoj*. — U *Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski (s o po *nsl.*) Korotanec, Korušec, 'Carinthus', i u *Voltigijinu*: Korotanac, 'Carintiano', 'Kärntner'.

KORUTANSKI, adj. koji pripada Korutanima (*vidi* Korutanac). — U *Bjelostjencevu rječniku*: korotanski, 'carinthiacus', gdje ima i *adv.*: korotanski, po korotanski, 'carinthiace'; i u *Voltigijinu*: korotanska i koruška zemlja, 'Carintia', 'Kärnten'.

KORUTINA, f. u naše vrijeme u jugoistočnoj Srbiji, *vidi* radi značenja: 'Korutina' je predeo među planinama; ono što neki zovu karlica ili basen. Reč 'korutinu' čuo sam od ljudi u Vukoviku. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 175. — Između Suve Planine, Kruševica, Babičko-Jašunsko planine i Seličevica ona je korutina, koja se zove Zaplane. 3. — *ispoređi tur.* qoru, *zabran, zjezrinak*.

KORVAŃ, m. *vidi* karvan. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. Kud na korvaŃ idu kirigije. Nar. pjes. petr. 2, 111.

KORVĖN, m. Corvinus, *latinski nadimak ugarskoga kralja Matijaša*. Erdelani, Maurovlasi, crni i crveni Latini, gdje 'e' vojvoda njih Unija Korvin? ... J. Kavanin 238b.

KORVINGRAD, m. *vidi* Kurvingrad.

KORZOL, *vidi* koršol.

1. KŖS, adj. obliquus, koji prema čemu tako *stoji ili se mije da se nagibe više na jednu nego na drugu stranu (matematički: kad prava linija stoji prema drugoj tako da s jedne strane postaje ugao manji od pravoga, a s druge veći)*. — *suprotno je prav (ne u moralnom smislu)*. — *Riječ je praslavenska, isporodi (stslav. kosvę, rus. kosoŃ, češ. kosý, polj. kosy)*. — *Jamačno je srodno s 1. kosa, ali ne znam, koja bi riječ bila starija (kriv kao kosa, ili se kosa zato ovako zove jer je kriva?)*.

a. kao adjektiv može biti da nije narodna riječ, ali se nalazi u pisaca našega vremena. Nih obojicu Turci, u kosom povratku od šanca, kroz mazgale plutunima dočekaju. M. Đ. Miličević, pom. 3, 413. u *matematici se upotrebljava i za ugao koji nije prav*. Kos, arch. tech. math. lat. 'obliquus', frc., egl. 'oblique', 'schief', tal. 'sghembo', 'sbieco'; kosa crta, mech. 'schiefe linie', tal. 'linea obliqua', 'sbieco'; kos kut, ugao, 'schiefer winkel', tal. 'angolo obbliquo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *adv. koso*. — *ispoređi kosimice*. — *Između rječnika u Vukovu* ('schief', 'oblique'). Koso, adv. 'schief', 'schräg', tal. 'sghembo', 'obliquamente'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. *kod* kos.

2. KŖS, m. Turdus merula L., *neka ptica*. — *ispoređi kosovac, kosovica, kosović*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kosę, rus. kosoŃ, češ. polj. kos*. — *Nepoznata postaja*. — U množini se obično umeće ov (oblika bez ov *nijesam čuo*), te se onda mijenja akc.: kŖsovi, kŖsová, kŖsovima, kŖsove. — *Od ovake je množine postao i oblik kosov (vidi) za jedninu*. — *Između rječnika u Vrančicevu* ('kooz', 'merula'), u *Mikašinu* (kos, kosović, ptica, 'merula'), u *Belinu* ('merla, o

merlo, uccello noto', 'merula' 483a), u *Bjelostjencevu* (kos, kosović, 'merula'), u *Voltigijinu* ('kooz', 'merlo', 'amsel'), u *Stuličevu* ('merula'), u *Vukovu* ('die amsel', 'merula'). Kos zimi jest pratio. M. Radnić 297b. Ne porodi ... kos labra ni orlica. P. Knežević, živ. 63. Svako se tu srđi, kos čokčuć (*sic*). A. Kanižlić, rož. 6. Kos začokče. 5. De kosovi sude. (U šumi de nema nikakva suda). Nar. posl. vuk. 75. Gdje kosovi sude, tamo neka sudi (t. j. u gori gdje nikoga nema, jer ne zna suditi). *nijesam čuo nigda ove poslovice u ovom smislu, nego naj češće u prijetnji, n. p.*: 'Naći ću ja tebe gdje kosovi sude', t. j. gdje nema drugoga suca ni sujedoka nego ja i ti. Pravdonoša. 1852, 14. Kos ili Kosović, 'Turdus merula', 'die schwarzdrossel oder amsel'. J. Ettinger 118. Genus Merula Leach. Rod Kos. — Morula merula (L.). Kos crni. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 37a. — *Stoji s nekim pridjevima u osobitom smislu, ili znači drugu vrstu*: Kos čadavac, 'Turdus iliacus'. Slovinac. 1880. 30b; *ali vidi*: 'Čadavac' je ime samice i mlade ptice, a ne pripada, kako Vodopić misli, vrsti 'Turdus iliacus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 37b. U rječnicima Belinoma i Stuličevu nalazi se ime 'čadavac' što je Vodopić pogrešno mislio, da ga treba proširiti na ovu vrstu ('Turdus iliacus L.'), dok među tim spada na 'Merula nigra'. i tako je žalibog došlo u akademijском rječniku ime 'čadavac' za 'T. iliacus', dok su prava imena za ovu vrstu: po Doderleinu 'gitkavac', po Kosiću 'kosović bijeli mali, kosović orjena potkrila' i 'cikej mali' naj bolje je dakle ime što ga je zabilježio Doderlein. 40a. — kos grivasti, 'Merula torquata'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 37b. Šulek, Vukasović i drugi pisali su 'kos grivasti'. 38a. — kos morski, *vidi* modrokos. u *Mikašinu rječniku*: kos morski, modrokos, 'passer solitarius', u *Bjelostjencevu*: kos morski, 'passer solitarius', modrokos. — *to isto znači u jednoga pisca našega vremena kos samotnik, ali jamačno nije narodna riječ, nego je načinjeno po lat. passer solitarius i tal. passero solitario*. Poput kosa samotnika u mutnom gluharu. M. Pavlinović, razl. spisi. 63. — vodeni kos (Cinclus aquaticus Biss.). K. Crnogorac, zool. 91. — Kos vodeňak, 'Cinclus aquaticus', 'die wasseramsel'. J. Ettinger 119. Vodeni kos, 'Cinclus aquaticus'. Borci kod Daruvara. D. Hirc. Vrta g...om kao vodeni kos. (Kad ko nemirno sjedi ili ide). Nar. posl. vuk. 40. Mi smo načelno odbacili onakva imena, koja makar da su narodna, sadrže u sebi zoološku zabunu, kao što je ovdje (*kod roda Cinclus*) slučaj, jer 'kos vodeňak' nije nikakav kos u zoološkom smislu. mnogi su, istina, hrvatski i srpski pisci prihvatili to ime, a i nemački se zove 'wasseramsel', talijanski 'merlo aquaiolo', rus. водяной аросъ, poljski 'pluszc wodnokok' itd. ali nam to ne smije smetati, jer osjem navedenoga razloga, imamo još i drugi, a to je, prihvativši ime 'kos vodeňak', morali bismo dosljedno upotrebiti trinomium, jer ima više oblika kosa vodeňaka, s toga ćemo mi prihvatiti ime 'brjak' po predlogu prof. M. Međića (Letopis matice srpske, kn. 159, str. 128), i ako je ova riječ isto što je i čvorak, škrvr! itd. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 55b.

3. KŖS, m. prezime. — *Jamačno je ista riječ što 2. kos*. — *Od xv vijeka*. Matej Kos. Statut. kastav. (1490). 204. Kos. Schem. zagr. 1875. 204.

4. KOS, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ja-godinskom. Niva na Kosu. Sr. nov. 1861. 364.

1. KŖSA, f. falx fenaria, oruđe (kao veliki nož

nakrivljeni na dugoj motki) kojijem se trava i sijeno reže (kosi). — *Akc. se mijenja: (može biti u dat. sing. kōsi), u acc. sing. kōsu, u voc. sing. kōso, u nom., acc., voc. pl. kōse.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav., češ., polj. kosa, rus. koca.* — *Postaće nije dosta jasno, isporodi 1. kos i 2. kosa.* — *Između rječnika u Vrančićevu (fals'), u Mikaljinu (kosa za sijeno, fals foenaria, foeniseca pratensis'), u Belinu (falce, stromento noto da segar l' herbe e biade, fals';, falce da fieno, fals foenaria' 800a), u Bjelostjencevu (fals, fals foenaria, fals pratensis, fals foeniseca'), u Jambršićevu (fals'), u Voltigijinu (falce, fienaja, sichel'), u Stulićevu (fals foenaria'), u Vukovu (1. 'die sense' fals foenaria'. — 2. čurčijnska kosa, das abzieheisen').*

a. u pravom smislu. Z luga kose noseć prid grad ih staviše. B. Krnarutić 90. Prisiče zmiju kosom. J. Banovac, pred. 15. Lute kose kosci donesoše, ter po poli Turke izkosiše. And. Kačić, razg. 234a. Šad j' udrila kosa u sijeno, kose Turci široke livade. Nar. pjes. vuk. 4, 51. Dok udari kosa u sijeno. Ogled. sr. 185. Junak kosom, a devojka srpom (*povališ travu*). Nar. pjes. istr. 2, 36. Doć će kosa do brusa. (Mjesto, do brusa govori se i, 'do kamena'). Nar. posl. vuk. 69. Namjerila se kosa na brus. 189. Zame on kosu, grabji i vili. Nar. prip. mikul. 89.

b. u metaforičkom smislu.

a) smrt se slika s kosom kojom kosi Jude. — *vrlo često u pisaca.* Smrt nosi oštru kosu, otpasti je s lica nosu. Pril. jag. ark. 9, 79. (1520). I kada privrli u bitku ne (smrti) kosu ugledam na glju. N. Dimitrović 48. Pravo se jur piše, da tvoja (smrti) kosa taj sve vrhe naj više rezat gre na svit saj. D. Rašina 126—127. Smrt ne prašta ni plemenu muškomu ni ženskomu, nego jednako nosi svrhu svoje nemilostivu kosu. P. Posilović, nasl. 18a. Poginuše njih djetiči nesmotrne smrtno od kose. J. Kavašin 120a. Kosa od smrti svijeh nas do cigloga požneta će. B. Zuzeri 12. Smrt bez obzira mahala je svojom kosom. 102. Smrt kosu nosi na ramenu. V. Došen vii. Što god svrhu zemlje dubi, to sve smrtna kosa gubi. 49b. To je smrti kosu dalo. 174b. Jednom kosom smrt poseca. J. Rajić, pouč. 1, 145. Baba crna (smrt) kosu nosi o ramenu svome. Osvetn. 2, 173.

b) metaforički, o zlom jeziku. Pak neka se (svak) drćuć čudi nenavidni(h) dilu ljudi, nenavidno koji zinu, da svit sruše i ukinu; pak na svitu kad pokose, i pram nebu kosu nose, od jesi-ka kosu nose da i Boga nom pokose. V. Došen 144a.

c) u jednom primjeru također metaforički o svinji (što pase travu kao da ima kosu a ruje kao da ima motiku). Svinja nosi dvoje oružje: kosu i motiku. Stat. polj. ark. 5, 268.

e. mjera za livade, valja da je koliko jedan kosac može pokositi u jedan dan. Livada od 20 kosa trave. S. Magazinović u M. Đ. Miličević, srb. 483. — *isporodi kosac, b, a).*

d. u prenesenom smislu, dva naj duša pera na repu u pijetla, koja su zavinuta kao kosa (ili bofe kao srp). u Božjakovini. D. Hire.

e. u prenesenom smislu, nekakvo oruđe u čurčije. — *vidi u Vukovu rječniku.*

f. vidi 2. kose.

2. KOSA, f. capillus, capilli, coma, dlake na glavi (ne na licu) u čeladeta. — *isporodi vlasi (kod vlas).* — *Akc. je kao kod 1. kosa.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav., polj. kosa, rus. koca, (i stslav. kosmъ, češ., polj. kosm, rus. коса);*

kao da je starije značenje bilo pletenica ili vitica (vlasna), vidi i lit. kasa (pletanica). — *Po svoj je prilici isti korijen što u česati, t. j. kes. vidi i lit. kasyti, česati.* — *Teško je kazati, jeli srodno s 1. kosa (nakrivljeno obličje u ove i u vitice? isporodi i 1. kos; ili je korijen kes, kao lit. kasti, značio isprva kopati, iskopavati, pa od toga postalo 1. kosa, a poslije ostalo samo preneseno značenje: česati? jeli kosmъ postalo nastavkom part. praes. pass. od korijena kos? vidi kositi).*

— *Nejasno je i indoevropsko postaće: ima s jedne strane snskrt. keśa (capillus), s druge snskrt. keśara (naj češće griva) i lat. caesaries; ali ni u jednom ni u drugom vokale ne odgovara slavenskom.* — *S istijem značenjem kao kosa nahodi se množina kose, ali ne tako da bi se onda upotrebljavala jednina kosa za jednu dlaku; tako u Dubrovniku gdje se govori u množini, rijetko će ko kazati kosa za dlaku, a ko dobro govori reće svagda dlaka kōśa. vidi i:* Od svuda su vrhu lica vlase od kosa raspustile. I. Gundulić 385. samo u ovom primjeru: Udaralo u tamburu daće: tambura mu od suvoga zlata, žice su mu kose devojačke. Nar. pjes. vuk. 1, 451, stoji kose kao prava množina (svaka je žica jedna dlaka!) ali je i to drukčije ovdje: Kod bunara crni Arapine, u ruci mu od zlata tambura i na noj je kosa devojačka (ne jedna dlaka). Nar. pjes. kras. 1, 119. — *premda je jednina starija, množina se nalazi vrlo često i prošlih vijekova češće nego jednina: naj stariji je primjer za množinu u Aleks. novak. 149. množina se upotrebljava osobito na zapadu i na sjeveru, te se nalazi svagda u Dubrovčana (kosa u N. Najlašević 1, 314), u Dalmatinaca (gen. sing. kose, može biti radi slika. H. Lucić 246; nom. sing. kosa. And. Kačić, kor. 189), u Slavonaca (kosa. A. J. Knezović 203), u Bokefa, Crnogoraca u Ličanina Došena ima jedan put jednina kosa (44b), a dva puta kose (16a, 35b) što je množina prema kosa (coma). u narodnijem pjesmama češće je kosa nego kose, ali se i ovo nalazi dosta često, i to gdje gdje, ali rijetko, i u istočnijem pjesmama (vidi sprjeda primjer iz Nar. pjes. vuk. 1, 451). Vuk svagda piše kosa (kao i u rječniku).* — *U pisaca dubrovačkih i dalmatinskih nalaze se i oblici za nom., acc., voc. pl. kōsi, za gen. pl. kōsi, i to u poeziji, ali ne svagda radi slika. ove su oblike jamačno načinili sami pisci, onako kao n. p. vil, stril od vila, strila, ali ih nema nigda u jednini. (drugo je u ovom primjeru gdje je kosi po onom govoru isto što kose: Kosi nin zlatno spravi pod klobučici. Nar. prip. mikul. 30).* — *Između rječnika: kosa u Vrančićevu (coma'), u Bjelostjencevu (v. perčin), u Voltigijinu (chioma, capellatura, aufgeschlagenes haar'), u Vukovu (die haare, capilli); — kose u Mikaljinu (kose, vlasi, capillus, capillitium, caesaries, crinis'), u Belinu (capellamento, capellatura, tutti i capelli del capo, capillamentum' 163a; zazera, capigliera' coma' 783a), u Bjelostjencevu (v. lasi), u Stulićevu (capilli, coma').*

1. u pravom smislu.

a. uopće.

a) kosa. Neg ona da gubi jedan vlas iz kose. H. Lucić 246. Ne znade, na glavi jel' negova kosa. A. J. Knezović 205. Noj su (platin) kose i kalpaci tavne magle i oblaci. V. Došen 16a. Za kosom joj sunca donesite. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Kosa joj je kita ibrišima. 1, 157. Ko ti dade mlade voke... i bić kosu devojačku? 1, 161. A još većma zamirisa kosa, čini mi se, mog milog Omera. 1, 258. Pa govori božur cvet: 'Oj ti ružo rumena, da je meni tvoj miris, na

mlogo bi dospelo: junacima za kalpak, devojkama za kosu'. 1, 278. Ufatite mladu momu, injerite joj kosu s mačem. 1, 337. Seja daje kosu s upletnakom. 1, 430. U Bogdana lopu seju kažu, što je lepa, kosa joj još lepša. 1, 536. I gori joj kosa navrh glave. 2, 13. Kosa mu je do zemljice crne, polu stera, polom se pokriva. 2, 403. Lepa ti si seko! mlada bila! al' te, seko, kosa pokvarila; jer si tako, seko, osedila? 2, 418. A vama je i kosa na glavi sva izbrojena. Vuk, mat. 10, 80. Kosa mlada na grobje junačko siple li se bulah ka' Srpkinah? P. Petrović, gor. vijen. 37.

b) kose. Suzami počeo umivati noge njegove i kosami od glave svoje otirati. N. Rašina 85^a. luc. 7, 38. Jakost koju imaše u kosah. Zborn. 6^a. Uzdahe ti nose tvoji družbenici, mlade mome kose, a pisni knjižnici. P. Hektorović 62. Pozrite na lica s krvavijem kosami. N. Nalešković 1, 113. Jaoh meni! tko me će vezati kosami, ke moje nesreće staviše pod kami? 2, 109. Ako bih bradu ostrugao, ali kose ne taje. M. Držić 199. Tecišaje krv Božja s glave po kosah. B. Kašić, is. 65. Ludi s glavom ornijeh pasa, žene, od zmija kijem su kose... I. Gundulić 473. Da mrtvu nemu od mene budu, prahom izmrjane kose. G. Palmotić 2, 121. Nегоva sva jakost bijaše mu u negovi kosa. P. Posilović, cvijet. 138. Suze počeo proljevati, i noge mu umivati, i čistijaše obadvije pramim kosa glave svoje. I. Akvilini 108. Na tančace tu lepeću, plesću im ruke, blisću im kose. J. Kavanin 499^b. Kako se zgodi Absalonu komu kose zadjele se za granu hrastovu doniješe poraz. I. Đorđić, salt. 208. Kad me za kose vadaše Mauro... ben. 127. Kose na glavi. A. Bačić 469. Bi za kose potezan. J. Filipović 1, 87^a. Kada se probudi, ostaše mu kose kao u jednoga starca od 100 godina. F. Lastrić, od' 137. Noge njegove kosama glave svoje tarijaše. F. Lastrić, test. ad. 37^b. Teško bi bilo ne kosama i leđim, kad bi je se ti dokapao. ned. 224. Imadijau kose prilične kosama ženskima. E. Pavić, ogl. 675. Nosi pamet za kosami. (Z). Poslov. danić. Uze ga angeo za kose. E. Pavić, ogl. 419. Nego ih drmaju za uši, nego ih potežu za kose. D. Bašić 320. I ako te za kose popanem. M. A. Belković, sat. 61^b. Za ran' nama snahu dovedite, u kosam' joj sunce donesite. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Zaboravi sagbaga u kosama. 1, 479. Kad je meni snaha Vidosava savezala kose za direke. 2, 112. Kose joj (*Jugoslaviji*) spleo oko svoje ruke Madar. M. Pavlinović, razg. 14.

c) kosi. Jer slavi ne obraz i kosi. Š. Menčetić 7. A koga ne kosi ne bi još zanile. 24. Ne prami od kosi. M. Držić 5. Ne kosi zaisto take su prigode... D. Rašina 2^b. Od kosi dva prama, korajne dvi usti, iz kih se be(s) srama slatka rič izusti. 46^a. O usti, o kosi, o slatki pogledu, za kime me misli u slasti sve gredu. 84^a. On se (*Kupido*) od mene (*Venere*) često ukrada, ter se u vaše krije kosi. S. Bobalević 228. Na grobu od zgora pram kosi ležase. D. Zlatarić 21^a. Čim ne vlažni pram od kosi tiho prši s hlatka blaga, iz zlata joj biser rosi. I. Gundulić 406. Kip je za ovijem, komu od kosi vrh pleći se vlas prostira. 428. Tač lijepe tve su kosi, ljepše prame da ne nosi slavna zora vrhu čela. G. Palmotić 2, 25. Izgubiće krunu s kosi. P. Kanavelić, iv. 472. A nakitnijeh vrhu kosi trepte cvatni perivoji. J. Kavanin 37^a. Krunu... svu kameña draga punu vrhu kosi za ured mu stavio si. I. Đorđić, salt. 60.

b. pridjevima (i participima, vidi c) kaže se kakva je kosa.

a) po boji. aa) crna, mrka, tamna itd. *nemam nijednoga primjera.* — bb) ruša, plava, žuta, zlatna (zlata, zlačena, poslačena) itd. Ona rusu kosu kunijaše: 'Bog t' ubio, moja kosa ruša.' Nar. pjes. vuk. 1, 338. A hoj rusu kosu zapališe. 2, 179. Onu vil ka me zaplete rusijama kosami, niz bil vrat ke lete. N. Nalešković 2, 19. Gospoje koja me saveza rusijem kosami. 2, 69. Rane mu kosami rusima sve traše. D. Rašina 23^b. Ruse kose 'capelli rossi', 'capilli ruffi'. A. d. Bella, rječn. 168^b. Ne čarne oči, ne ruse kosi. M. Držić 173. Imah ruse kosi. D. Zlatarić 99^b. — Zlatni prami dugačkih plavijeh kosa. B. Zuzeri 52. Na tebi su inostrane plave kose. 232. — Opuznite silom žute kose. P. Vitežović, odil. 55. Žute kose 'capelli biondi', 'orines flavi'. A. d. Bella, rječn. 168^a. Bila je (*divica*) kano pšenica žutih kosa. A. Kanižlić, utoč. 603. Brzo ti mu oplote žute kose djevojačke. Nar. pjes. bog. 137. Kamo će mi žute kose tvoje? Nar. pjes. istr. 1, 10. Niz koju (*košufu*) svud zlatna letiješe kosa hoj. N. Nalešković 1, 314. Rodi mu sina zlatne kose i zlatnijeh ruku. Vuk, nar. pjes. 2, 61. A zlatne tve kose svijetlom se stvore. N. Nalešković 2, 35. Svaka (*vila*) ima zlatne kose. G. Palmotić 2, 16. Zlatne kose 'capelli biondi', 'orines flavi'. A. d. Bella, rječn. 168^a. Zlatno cvijetje zlatom svito zlatnijem trepti nad kosama. I. Đorđić, usd. 41. Rodiće ti sina do godine zlatnih ruku i zlatnijeh kosa. Nar. pjes. vuk. 1, 566. Krilata čenka zlatnijeh kosa dugijeh do peta. Nar. prip. vuk. 192. Jak na nebu zrak suncani sjaju vaše zlatne kosi. S. Bobalević 230. Nu što ćemo cvilit prije u tvoji smrti, lijepa vilo, ali zlatne prame od kosi, ali ostale tve ljeposti? I. Gundulić 265—266. Crne oči, zlatne kosi, a rumeno lice ima. 299. Čisti zlatni pram od kosi na vjetric je tih razplela. 380. Zamjerna je ljepos mila, suncan pogled, zlatne kosi. G. Palmotić 1, 33. Jedne (*vile*) podsmijeh blazni draže, zlatni druge pram od kosi. P. Sorkočević 575^b. — Kad naj prija tvoje vidih zlate kose. H. Lucić 209. A ne zlatim pramim kosi vjetric maha. A. Sasin 183^b. Ter posjesti drugoj bude zlate kosi i ohole. S. Bobalević 231. — Bijele vile, neće vam se lišće sjenovati, ni zlačene kose preljevati. Osvetn. 2, 8. Kosi zlačene. F. Lukarević 109. Uviti od zlačenijeh svojijeh kosi. I. V. Bunić, mand. 16. — Pozlačene kose i perčina. Nar. pjes. juk. 117. (*po smislu pripadaču amo i ovi primjeri*: Svjetle su njih kose neg žica taj zlatna. N. Nalešković 1, 202. Al' ne znaš, tve kosi, ke sjaju zlatom sad...? H. Lucić 213. Veruj mi će tvoje kosi prisivati čisto zlato. A. Čubranović 147. M. Peligrinović 192. Zeli zlato, biser želi, nu još želi blago draže, zlato od kosi, biser bijeli, sred ne usti ki se kaže. I. Gundulić 461. Uglen oči, zlato kosi, snijeg i koraj lice ima. P. Kanavelić, iv. 29). — cc) crjena (*za rida kosa nemam primjera*). Crjene kose 'capelli rossi', 'capilli ruffi'. A. d. Bella, rječn. 168^b. Imadiše kose crjen-kaste. And. Kačić, kor. 160. — dd) sijeda, bijela. Vojela bih s'jedu kosu plesti. Nar. pjes. vuk. 2, 238. Tako sijedu kosu ne plela na očino ogniste (ili 'prieklad') (dvojačka). Nar. posl. vuk. 310. Ki su sijedijema kosama obujmil' život moj. N. Dimitrović 56—57. Sijede kose 'capelli canuti', 'cani'. A. d. Bella, rječn. 168^b. — Bijele kose 'capelli bianchi', 'capilli albi'. 168^a.

b) drukčije, n. p. kaže se da je kosa ruda. Kose mu su zarudjene, crne oči, vedra slika. G. Palmotić 1, 96. Rude kose 'capelli crespri e inanellati', 'capilli crispi'. A. d. Bella, rječn. 168^b.

Njeka za pram rudi od kosi, za ruku onu ova nosi. I. Gundulić 401. Jošter dobro nijesi oplela tvoje slatne rude kosi. G. Palmotić 2, 8. Nuti prama rudijeh kosi, ke ona plete svjetle od zlata. 2, 428. Zlatne rude kosi. P. Kanavelić, iv. 420. (*može biti* da obao *znači ovdje što* i rud: Šesti reče: 'Kako ti imaš oble kose?' A on odgovori: 'Umjetnost ne stoji u kosah ma u arcu'. Pril. jag. ark. 9, 75. (1520)). — duga. U žene je duga kosa, a kratka pamet. Nar. posl. vuk. 829. (*vidi i*: Kog' su lube dosle sjetovale s dugom kosom, a pameću kratkom? Nar. pjes. vuk. 2, 582). Duge kose, 'capelli lunghi', 'capillus promissus'. A. d. Bella, rječn. 168b. Bio je star, sid, velike brade i dugih kosa. A. Kanižlić, utoč. 538. Vidi da mu je koža tvrda, ... kose duge. M. Zoričić, src. 60. Bježeći zanošase mu vjetar duge kose. Đ. Bašić 14. Svemu mi je rodu omijela: ... mojoj braći stasom i uzrastom, mojim sekam' dugijem kosama. Nar. pjes. vuk. 1, 871—872. — sitna. Moja sitna kosa. Nar. pjes. vuk. 1, 171. — gusta. Kamo s glave kosa gusta? V. Došen 44b. — vlasata (?). Oni mili sapadnik s mojima vlasatima poigraye kosama. G. Peštaljić 167. — uskužtrata. Kose uskužtrate i rasute. B. Leačković, nauk. 247. — rastrkana. Kose rastrkane, 'capelli sparsi', 'fusi crines'. A. d. Bella, rječn. 168a. — Puzne kose, opusjive kose, 'capelli che cadono', 'capilli fluentes'. 168a.

c) *amo mogu pripadati i primjeri u kojima se govori o kome što nosi na glavi ne svoju kosu (vidi vlasula)*. Pristavio sam tuđe kose, i opleo u oklo prame. I. Gundulić 156. Na tebi su inostrane plave kose. B. Zuzeri 232. Lažive kose, mrtve kose, 'pellucca, capelli posticci', 'mentiti capilli'. A. d. Bella, rječn. 551a. Kose pristavljene, lažive kose, 'capelli posticci', 'coma adsciticia'. 168a. Pristavljenih vrhu kosi trepte od cvitja perivoji. I. Gundulić 221. — *suprotno prema predašnjemu*. On mi kaže da su ono njegine prirodne kose. G. Zelić 242.

c. *radne oko kose*.

a) *kosa se može uopće gojiti, hraniti*. Tko je hojisi kosu odgojio? Bos. prijat. 1, 84. Gojite kose, divojke! Nar. pjes. istr. 2, 162. — Hraniti kose, 'portar la sazzera', 'comam nutrire'. A. d. Bella, rječn. 788a. — *slično je i nositi*. Da ne nosite duge kose. Đ. Bašić 260.

b) *mnogo se radi oko kose kao nakit (naj češće se radi oko svoje kose, ali se može i oko tuđe), n. p. može se kosa: aa) češljati*. Do korizme nikada kosa ne iščešljaj. F. Lastrić, ned. 197. I očešljaj svoju rusu kosu. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Sedila Kosana, te kosu češljala. 1, 109. Dvor pomela, kose očešljala. Nar. pjes. herc. vuk. 196. Da (*sunašce*) ogleda svoje lišce o vrhove Durmitora, jesu li mu obrve ubrane i slačene kose očešljane. Osvet. 2, 111. — *gladiti*. (*Divojka*) pokraj puta žutu kosu gladi. Nar. pjes. istr. 1, 16. — *bb) pletiti uopće ili na različite načine*. Kose spletene, 'capelli intrecciati', 'capilli intexti'. A. d. Bella, rječn. 168a. Ne plet' na mač kose. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Ni sam suncu kose plela, nit' mjesecu dvore mela. 1, 161. Te plete kosu široko. 1, 359. A oplela kose na osmoro. Nar. pjes. herc. vuk. 164. — Za toj splitaj slatom kosi. N. Pelgrinović 183. — *Prodijeliti, rasdijeliti kose; zagladiti kose u prodio, 'partire i capelli per mezzo', 'capillos distinguere'*. A. d. Bella, rječn. 168b. — *cc) sviti, saviti, zaviti, svesati, skupiti itd.* Onaj vila, ka bisernijem trakom kosi biše lipo svila. D. Rašina 106a. Prosuaše sve kosi u vjenčac savite. S. Gučetić 279. Savi kosu, metnu kalpak na nju. Nar. pjes. vuk. 1, 594. — *Kojom*

bjehe ja ista ne kosi savila. D. Zlatarić 64b. — Jedan dio zlatnijeh kosi svesa. I. V. Bunić, mand. 5. — Ti skupi kosu na rame. Nar. pjes. vuk. 1, 310. — *dd) ruditi*. Zlatni pram od kosi, tih vjetric ki svudi niz bio vrat rasnosi, tudijem se ne rudi. I. Gundulić 145. Svilu oblađim, cvijetak nosim, resim lice, kose rudim. 222. Jedan dio zlatnijeh kosi svesa, srudi. I. V. Bunić, mand. 5. Na tebi su inostrane plave kose narudjene. B. Zuzeri 232. — *Ogleda se i pak kose trudi, s vrućim gvožđem, da zori naudi*. J. Krmpotić, mal. 23. — *ee) prahati*. Kose naprahane. B. Zuzeri 232. Jer potrusi s nime (*s praškom*) kose svitile. J. Krmpotić, mal. 23. — *ff) masiti, mrčiti itd.* Ako si masila kose ... B. Kačić, arc. 66. Mrči kose. J. Kavačin 11a. — *gg) poslati u ovom primjeru stoji u metaforičkom smislu (o bogatom daru)*. Te mu Mijo čedo okumio, kose mu je zlatom posladio. Nar. pjes. juk. 609.

c) *suprotno prema značenju kod b) (osobito kod b) bb)) kaže se da se kosa raspleće, rasvija, prosipje, pušta (drugo je kod e)), raspušta, raskosava itd.* Kose raspletene, 'capelli strecciati', 'sparsi crines'. A. d. Bella, rječn. 168a. Staše kraljica nad onom prilikom sva plačna i žalosna, u crno obučena, kosam raspletanim. J. Banovac, rasg. 168. Vidjele bi se mladice s kosama raspletenijem. Đ. Bašić 174. Rasplitaču žute kose moje. And. Kačić, rasg. 86a. Rasplela sam rusu kosu, rusu kosu do pojasa. Nar. pjes. vuk. 1, 850. Gologlava, kose raspletene. 1, 425. — *Ove duže i jabuke, ke sam brala o ponodi sama, usa me da nije duha, ni od vitra čuti duha, razviv kose sve do pasa*. S. Bobajević 208—209. — *Divica Marija prosuviše kose svoje ... M. Divković, bes. 889b*. Pogljedah na kosi, prosute po pleći. Đ. Baraković, vil. 27. S lijevom nogom stane izutom, raspasanoj u haljini, prospe kose ... I. Gundulić 800. Prosuti kose, 'sciogliere o strecciare i capelli', 'crines spargere'. A. d. Bella, rječn. 168b. — *Pušta dva prama od kosi niz ličca gorušta*. Š. Menčetić 18. Rusu sam kosu puštala, a drobni biser prosula. Nar. pjes. vuk. 1, 809. — *Kose do samje raspusti*. Aleks. novak. 149. — *Zlatni bješe pram od kosi niz vrat raskosala*. P. Kanavelić, dubrovn. 6. — *može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu se govori da se sama kosa prosipje*: Kose mu se prosuše niz njegovo b'jelo čelo. Nar. pjes. bog. 219. i *ovaj u kome se kaže da kosa pada*: A sa nime Šćepanović-Vučo na njegova kosmata vrančića, pala mu je kosa do kopita. Nar. pjes. vuk. 4, 391.

d) *kosa se skraćuje (nožicama) ili se posve snima s glave (britvom), po tome se može kosa: aa) strići, resati*. Bivši ostrigo plave kose. B. Zuzeri 106. Kose ostrizije opet restu. J. Banovac, pred. 18. Robje bi išlo ostrizjeni(h) perčina i kosa. F. Lastrić, test. 223a. Za pogrdu vire krstjanske (*svetome Petru*) bradu obrijaše, kose oko glave ostrigoše. A. Kanižlić, kam. 224. Kad mu ostrizhe kose s glave. Đ. Bašić 151. Razumivši Job te glase žalosne, razdri svite svoje, ostrizhe perčin aliti kose. And. Kačić, kor. 57. Kada se posvetivaju Bogu ostrizujući kose. J. Matović 291. Strigući vlastite kose onomu koji prima tonsuru. M. Dobretić 285. — *S kosama svoje glave odrizanima*. I. Velikanović, prik. 75. Za Đurđem je kosu odrezala, sa đeverom lice isgrdila. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Kosu reže ostarila majka, kosu reže, pa vinograd veže. 3, 169. — *bb) brijati*. Budući (*Samsun*) zaspaao na krilu Dalile, čini mu ona obriti kose. And. Kačić, kor. 189. Jedni miju, drugi kosu briju. Nar. pjes. vuk. 2, 254. Te se omi i kosu obrija. 3, 140.

Te joj rusu kosu obritvao. 8, 350. U Hercegovini i ženskoj deci briju kosu. Vuk, poslov. 86. — u jednom primjeru ostrugati. (Mačem) površne glave udari i vaš vršne helma odsiječe i kose z glave njegove kako britva ostruga. Aleks. jag. star. 8, 265 (na dno strane). — i uopće dignuti. Što čini britva oštra? Digne kose i očisti glavu. F. Lastrić, ned. 71.

e) u suprotnom značenju prema d) kaže se da se kosa pušta, popušta, ostavlja itd. Mlada sestra ne smije pustiti kose dok se starija ne isprosi. Vuk, poslov. 86. Za koga je dika kosu popuštala? Nar. pjes. vuk. 1, 630. Neka ostavlja kosu na glavi svojoj. Đ. Daničić, 4mojs. 6, 5.

f) gdje gdje se kosa (naj češće od žalosti) skube, trga, guči, čupa itd. Počinu kose skubsti, plakati. B. Zuzeri 377. Skube kose od velike žalosti. Đ. Bašić 5. — Trgaše kose lijepe. Zborn. 108b. Trgati kose, 'svellere i capelli', 'ovellere crines'. A. d. Bella, rječn. 716a. — Poče plakati kose guleći. F. Lastrić, ned. 107. Mnoge ti tužne bule čini kose da pogule. V. Došen 85b. — Ne znade što ima početi neg vlastite kose čupati. A. J. Knezović 110. Ljudi ih drže da se ne grebu i ne biju, i da kose ne čupaju i ne strižu. Vuk (?), živ. 194—195. — I drugome za muku i rug. Njeki (Isusu) kose i bradu skubijahu i guľahu. M. Divković, bes. 369b.

d. ko ne pokriva obično glavu ni izvan kuće, kao što biva kod djevojaka u nekim mjestima, kaže se da je (ili da ide) pod kosom, u kosi. I Ivicu pod kosom djevojku... Nar. pjes. juk. 413. Dokle šćerca s majkom stoji, pod kosama jezik goji; a kada se s mužem združi, od aršina jezik pruži. (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 65. Djevojke idu u kosi, to jest ne vežu ničim glavu. (u Banatu). V. Bogišić, zborn. 131.

e. kosa raste, a može i otpadati (gubiti se itd.). Narastoše mu kose. S. Margitić, fal. 40. Kose ostržene opet rastu. J. Banovac, pred. 13. Da mu je kosa narela. And. Kačić, kor. 139. Kosu reže, kosa opet raste. Nar. pjes. vuk. 1, 217. Dok joj i ne naraste kosa. Vuk, poslov. 86. — Kose komu opadaju. J. Vladimirović 20. Kosam lik koje su opale. 22. — Zato jest izgubio zube i kose. P. Macukat 20.

f. od straha ili od kojega drugoga jakoga duševnoga osjećaja može se kosa kostriješiti (što se kaže na različne načine), isporedi ježiti se. Poli ga znoj, naježe se kose, ne more ni riči progovoriti. A. Kanižlić, utoč. 70. Vaļa da ti se od stra kose uzdignu. M. Zoričić, osm. 21. Sad bi mi se kose nasršile. Nar. pjes. vuk. 5, 511. Krenu mi se kose naopako. 5, 520.

2. u prenesenom smislu.

a. kosa, osnutak prede kada se sa snovače izvadi. u Lici. F. Hefele.

b. kosa, vlasi na klipu kuruze. Govede poje kod Daruvara. D. Hiro.

c. kao ime biljaka, s pridjevima i bez njih. a) Kosa, Vaccinium uliginosum L. (Vukasović). B. Šulek, im. 161.

b) Kose, Cuscuta L. (Stulli, Durante). Kose vrh pelina i bosioka, Cuscuta L. (Pizzelli). B. Šulek, im. 161. i u Stulićevu rječniku: kose vrhu bosioka, kose vrhu pelina, 'cuscuta, sorta di pianta', 'plantae species ejus radices arboribus adhaerent'. — isporedi e) i f).

c) Babina kosa, Stipa capillata L. (u Skradinu). B. Šulek, im. 6.

d) Kosa-ledanica, numularia (Aquila—Buć); Lysimachia numularia L. B. Šulek, im. 161.

e) kosa pelinova, kose pelinove, vidi b). Kosa pelinova, Cuscuta L. (Pizzelli). Kose pelinove, Cuscuta L. (Pizzelli, Kuzmić, Skurla). B. Šulek, im. 161. — Od xvi vijeka. Kokošice nose u kljunku pelinove kose. M. Vetranić 2, 272.

f) s pridjevom vilina ili vilina, vidi b). — Između rječnika u Vukovu: vilina kosa, 'flachs-seide', Cuscuta europaea L. Kosa vilina, Kosa vilina (u sišskom rukopisu), Cuscuta europaea L. (Vuk). Kose vilihe, Cuscuta L. (Durante). B. Šulek, im. 161.

3. KOSA, f. dorsum montis, vrh duguljaste gore (koji se nakrivljuje kao 1. kosa?) i takova sama gora. — Akc. je kao kod 1. kosa (a može biti da je ista riječ). — Od xiii ili xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu ('eine art berge', 'montis genus' s primjerom: otišao uz kosu, kosom) i u Daničićevu ('clivus').

a. uopće. (Među ide) kosom kao kami vali... Mon. serb. 73. (1275—1321). Kako viju po kosama vuci. Nar. pjes. vuk. 4, 312. Pa Turci dovukli topove, te je (kulu) ispreko Morave s jedne kose oborili. Vuk, dan. 1, 19. Na dnu jedne kose, koja se spušta s Ovčara. 1, 34. Jelica koja se oko Čačka svršuje kosama i brdjcima. 2, 30. Kao velika kosa iz koje su mahe kosačice otišle na stranu, 'art bergkette', 'montes continui'. Vuk, rječn. kod bilo. Sela su prosuta kosom planina. S. Lubiša, prip. 5. Planina paštrovska leži kao kopača među dvije kose bregova. 29. Bijaše prekrila magla čitavu kosu visokijih planina. 90. Smutan čoban po kosami vrļa. Osvetn. 1, 34. Bolan zdrava nosa preko devet kosa. Bos. vila. 1892. 364. — U današnjih pisaca znači što i bilo, 1. Gorska kosa, ggr. 'gebirgskette, gebirgszug, bergkette, bergreihe', tal. 'catena di montagna'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. kod kosa.

b. kao mjesno ime vrlo često, n. p.:

a) u Bosni seoce u okrugu travničkom. Stat. bosn. 67.

b) u Hrvatskoj samo i s pridjevima. aa) u županiji ličko-krbavskoj tri zaseoka. Razdijel. 83. 84. 88. Pod Kosom, zaselak. 81. — bb) u županiji modruško-rijčkoj: selo. 62; zaselak. 46; Mala Kosa, selo. 59; Polička Kosa, zaselak. 62. — cc) u županiji zagrebačkoj Maleševa Kosa, zaselak. 66.

c) mjesta u Srbiji. aa) šuma u okrugu biogradskom. L. Stojanović. — bb) mjesto u okrugu jagodinskom. Niva na Kosi. Sr. nov. 1874. 420. — cc) u okrugu kragujevačkom. Niva u Kosi. 1864. 88. — dd) u okrugu smederevskom. Niva u mestu Kosi. 1875. 619. — ee) u okrugu užičkom. Livada u Kosi. 1872. 53. — ff) u okrugu valjevskom. Niva u Kosi. 1861. 363. Niva za Kosom. 1866. 11. — gg) Bukova Kosa, u okrugu užičkom. Zabran u Bukovoj Kosi. 1875. 174. — hh) Radina, Ravna, Rodna Kosa, u okrugu kragujevačkom. Livada u Radinjoj Kosi. Sr. nov. 1875. 1087. Niva u Ravnoj Kosi. 1875. 415. Livada u Rodnoj Kosi. 1875. 891. — ii) Stojimirova Kosa, u okrugu kragujevačkom. Niva pod Stojimirovom Kosom. 1875. 869. — kk) Švapska Kosa, u okrugu kragujevačkom. Livada u Švapskoj Kosi. 1869. 243. — ll) Tanka Kosa, u okrugu jagodinskom. Niva u Tankoj Kosi. 1875. 1425. — mm) Kosa Trešnevička, u okrugu rudničkom. Niva u Kosi Trešnevičkoj. 1869. 928. — nn) Velika Kosa, u okrugu kragujevačkom. Niva u Velikoj Kosi. 1872. 596. — oo) Vučićeva Kosa, u okrugu kragujevačkom. Livada u Vučićevoj Kosi. 1869. 243.

4. KOSA, *f. tendo, tetiva (u živinskom tijelu), žila*. — *Akc. je kao kod 1. kosa*. — *Ne znam, jeli ista riječ što 1. ili 2. kosa*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

5. KOSA, *f. hyp. Kosana*. — *Akc. se mijenja u voc. Kōso*. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (hyp. v. Kosana)*. Kosa. S. Novaković, pom. 71. Al' kakva je Kosa Smilanića! ... Sad je Kosi dvanaest godina. Nar. pjes. vuk. 3, 147. I vjenčaše Kosu za Todora. 3, 167. Seko Koso, de si jutros bila? Nar. pjes. petr. 1, 44. Ne ostav' te Kosu u kavure. P. Petrović, gor. vijen. 72. — *U jednoj je pjesmi hyp. Kosija*. Jesam čuo u vlaškoj Indiji lijepu Kosu bana od Indije; izvedi mi Kosiju Vlahinu. Nar. pjes. juk. 489.

6. KOSA, *f. ime ovc.* Bruvno. D. Hirc.

KOSABAŠA, *m. u kosaca čovjek koji je kao starješina*. — *Složeno od 1. kosa i turske riječi bašy*. — *U narodnoj pjesmi bosanske našega vremena*. Dvije stotine mladih kosica, a pred njima hitrog kosabašu. Nar. pjes. juk. 556.

KOSAC, *kōsca, m. čovjek koji kosi (travu, sijeno, livadu itd.)*. — *isporedi kosač, kosilac*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kosača*. — *Može biti riječ praslavenska, isporedi rus. косецъ, češ. kosac*. — *U našem se jeziku javlja od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu (falciorator' messor' 300*), u Bjelostjencevu (kajkavski kosac, foeniseca, foenisax, foenisector, falcator'), u Jambrešićevu (kosac, falcator'), u Voltigijinu (falcatore, falciorator', schnitter'), u Stuličevu (messor'), u Vukovu (der mähher, mäder', foeniseca')*.

a. u pravom smislu. Kosac kada kosi... M. Divković, bas. 833a. Ni kosac ni orač... Đ. Baraković, vil. 77. Jedan od kosaca, čuvši gdi večer'na sazvonu, ne ti veće kositi. J. Banovac, pripov. 139. Trava koju kosac kosom pokosi. Đ. Rapić 289. Sto kosaca, dvjesta kupioca. Pjev. crn. 94b. Svi se kosci rano iskupili. Nar. pjes. juk. 556.

b. u prenesenom smislu.

a) u Vukovu rječniku: (u Srijemu) onoliko livade koliko jedan kosac za dan može pokositi, mahd', falcastrum'.

b) plašilo. — U naše vrijeme u Stonu: ,Pobio se je s koscem'. M. Milas.

c) neki pauk. — U Vukovu rječniku: ,eine art insekt', insecti genus' [Phalangium opilio L.].

d) neka ptica. Rallus crex. Oblaj. D. Hirc.

KOSAČ, *kosača, m. vidi kosac*. — *Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.*: kosaču, kosači. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kosač od sijena, tagliateno', foeniseca')* gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu (vide kosac).

a. u pravom smislu. Kosači, žetaoци i ostali poljski radnici. D. Obradović, basn. 223. Nemajte me, ljudi, evo vam košule, a pomozite mi da ovoj trojici kosačima svučemo njihove. Nar. prip. vrč. 102. Sa žetocima i kosačima. M. P. Šapčanin 1, 138. U livadi Vujdića mnogi su kosači. M. Đ. Miličević, zim. već. 312. Orač ide da te izore, kopač ide da te iskopa, brisačka ide da te izbriše, kosač ide da te iskosi. živ. serb. 2, 45.

b. u prenesenom smislu, neka riba. Pelecus cultratus Agas. J. Pančić, ribe u serb. 94.

1. KOSAČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkom*. Niva u Kosači. Sr. nov. 1864. 482.

2. KOSAČA, *m. prezime*. — *xv vijeka, a između*

rječnika u Daničićevu (nadimak porodici od koje je bio i herceg Stjepan, dolazi samo dva puta). Ja Radosav Dragišić Kosača dojdoh u Dubrovnik... za moj diw poklada što nam ostavi... gospodin mi Sandaž. Mon. serb. 891. (1438). Testamenat hercaga Stjepana Kosače. Spom. sr. 2, 124. (1465). — *Po M. Orbini, regno degli Slavi. 382, prvi bi se ovako prozvao herceg Stjepan (vidi herceg, b)) od kuće Hrañića; ali se po prvom primjeru vidi da se tako zvao i Radosav Dragišić (jamačno jedan od sinova Dragiša Gojsačića što se spominje u Mon. serb. 395) koji valja da je bio u rodu s Hrañićima*.

KOSAČE, *Kosača, f. pl. ime seoca u Hercegovini*. Statist. bosn. 113.

KOSAČIĆ, *m. prezime*. — *U Daničićevu rječniku: Kosačić, vlastelin Đurđa Balšića Dragaša Kosačić 1873—1374*. M(on. serb). 184. (Spom. sr. 2), 27. — *Valja da nije u svezi s 2. Kosača*.

KOSAČKI, *adj. koji pripada koscima*. Tako ima i kosačka pjesma, koja nije lijepa. M. Medić.

KOSAČIĆ, *vidi Kosačić*.

1. KOSAJNICA, *f. pridjev livadi (jer se kosi)*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Ne grad' grada, mlado momče, tute gradu nema zgođe, nema zgođe, nema vode, nema luke oranice, nit' livade kosajnice, ni tvom košu napojišta. A. Ostojić. *vidi i kosañica*.

2. KOSAJNICA, *f. vidi Kosanica, a)*.

1. KOSAČ, *kōska, adj. koji se lako kosi (vidi 1. kosit)*. — *U naše vrijeme u Lici*. ,Ove e godine trava, vala Bogu, koska'. ,E, kad je livada koska samo, a nije tvrdokosna, lako e onda'. J. Bogdanović.

2. KOSAČ, *m. oruđe kojim se tre ili obara n. pr. trska*. Bingula. M. Medić.

KOSALIŠTE, *n. bujište*. — *Valja da je augmentativ od kosao (vidi)*. — *Samo u Stuličevu rječniku: ,sterquilinum, cloaca'*.

KOSALIŠTVO, *n. u Stuličevu rječniku us kosalište*. — *sasma nepouzđano*.

KOSALNICA, *vidi kosanica*.

KOSALNOŠA, *m. u Stuličevu rječniku: v. brlogonoša*. — *sasma nepouzđano*.

1. KOSAČ, *m. vidi kosač, b. Kosač, Pelecus cultratus Agas. J. Pančić, ribe u serb. 94*. — *Kosač, der spitzer', Cyprinus idus'*. G. Lazić 80.

2. KOSAČ, *m. pridjev košu*. Kosač, koš (koji se kosi, säbelfüssig' kosonog, slukonog.). F. Kurelac, dom. živ. 10.

KOSAMČIĆ, *m. mjesno ime*. — *U rukopisu XIV vijeka i otale u Daničićevu rječniku (Kosmčić)*. Na gaj Kosamčić. Mon. serb. 199. (1881). — *isporedi Kosamči Lazi*.

KOSAMČI LAZI, *m. pl. mjesno ime u spomeniku XIV vijeka (pisano Kosmčić Lazi), a između rječnika u Daničićevu (Kosmčić Lazi)*. Na Kosmčiće Laze. Mon. serb. 92. (1330). Među Kosmčiće Laze. Deč. hris. 9.

1. KOSAN, *kōsna, adj. koji pripada kosi (vidi 1. kosa)*. — *Od XVIII vijeka (gotovo samo u složenom obliku kōsn)*, a između rječnika u Bjelostjencevu (kosni, falcarius, ut: falcariae cotes, falcaria aqua etc.) gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu (kōsn, n. p. kov, gladilica, sensen-', falcois messoriae). — *U ovijem primjerima znači upravo: koji pripada košenju, kosidbi*. Za pridať se kosnom srpnu. A. Kalić 73. Kosni, metendus'. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. 11ftsg. 27.

2. KÒSAN, kòsna, *adj.* koji pripada kosi ili kosama (vidi 2. kosa). — Samo u Stuličevu rječniku: v. praman.

3. KOSAN, kosna, *adj.* o brdu, vafa da znači: strm, a ispoređi i 3. kosa. — U jednom primjeru xvii vijeka. Ako uzlazeći jedan naprčen uzgor jednijem brdom veoma oštrijem i kosnijem, uzme na sebe drugo veće brime... M. Radnić 419b. — *Biće ista riječ kod mjesnoga imena u naše vrijeme: Kosno grlo u Srbiji u okrugu krajinskom.* — Polovina livade u Kosnom Grlu. Sr. nov. 1872. 428.

4. KOSAN, kosna, *adj.* vidi 5. kosan.

5. KOSAN, *adj.* koji pripada kosanu (vidi 7. kosan). — U Stuličevu rječniku: kosan, kosāni, juncinus, junceus, scirpeus'. — nepouzđano. — U istom rječniku ima za isto značenje i kosan, kosni, što je još manje pouzđano.

6. KOSAN, kosna, *m.* vidi 7. kosan.

7. KOSAN, *m.* ime nekijem biljkama. — Između rječnika u Stuličevu: 'kosān, kosāna', i kosan, kosna, trava, juncus, cyperus'. od ova dva oblika ne znam, jesu li oba dobra, ili koji je bolji. Kosan, oipero, giunco (Anselmo da Canali), cyperus, juncus (Stulli); 1. Juncus acutus L. (Visiani); 2. Juncus maritimus L. (Visiani); 3. Gladiolus communis L. (Visiani); 4. Cyperus olivaris Targion. (Vodopić). B. Šulek, im. 161.

8. KOSAN, *m.* ime muško. — ispoređi Kosana. — Prije našega vremena. Kosanb. S. Novaković, pom. 71.

KÒSANA, *f.* ime žensko. — ispoređi 8. Kosan. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('frauenname', 'nomen feminae'). Sedila Kosana, te kosu češljala. Nar. pjes. vuk. 1, 109.

KOSANAC, kosanca, *m.* vidi 2. kos. Gregurevi u Srijemu. D. Hirc.

KÒSÂNCIĆ, *m.* prezime. — Ivan je Kosančić jedan od junaka u pjesmama o kosovskoj bici, i spominje se gotovo svagda zajedno s Milošem Obilićem i s Milanom Toplicom. — Vafa da prezime postaje od mjesnoga ime Kosajnica (vidi Kosanica, a)), jer je u svezi s Toplicom, a vidi i: Na desnoj strani Velike Kosanice, jedno pet časova od nenoga ušća u Toplicu, ima stari gradić koji su Arnauti zvali 'Ivan-kula', Turci prosto 'Kulasi', a Srbi 'Ivanova kula' ili i oni 'Ivan-kula'. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 853. — Tri vojvode srpske uvatio: jedno jeste Miloš od Pocerja, drugo jeste Toplica Milane, a treće je Kosančić-Ivane. Nar. pjes. vuk. 2, 245. Ako ču je napit po lepoti, napiću je Kosančić-Ivanu. 2, 810—811. — U jednoj pjesmi (i otale u Vukovu rječniku: cf. Kosajnica) oblik je Kosajnić, a mjesno ime Kosajnica. Na Toplici na vodi studenoj, onde bješe Toplica Milane; a na onoj ravnoj Kosajnici, onde bješe Kosajčić-Ivane. Nar. pjes. vuk. 3, 54. i u drugoj pjesmi ima ovaj oblik: Mitar gleda Kosajčić-Ivana, Ivan glednu Topličan-Milana. Pjev. crn. 128b, ali nije dosta pouzđan, jer malo prije toga na istoj strani u istoj pjesmi ima: Dmtar gleda Kosančić-Ivana, Ivan gleda Toplicu Milana. 128a.

KÒSANICA, *f.* mjesno ime u Srbiji. a) dvije vode: Velika i Mala Kosanica u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 346—347. — upravo se zove Kosaonica (vidi). — ima u narodnoj pjesmi i oblik Kosajnica i otale u Vukovu rječniku gdje su dodana dva stiha iz narodne pjesme, vidi kod Kosančić. — b) zemlja u okrugu šabačkom. Sr. nov. 1875. 1036.

KÒSANIĆ, *m.* prezime (po ocu Kosanu). — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu: Kosanić, Kamijevu je išla meda, uadi Kosa-noća vinograda'. M(on. serb). 199. S(r). l(etop). 1487. 4, 53. (1881). vafa da pisarskom griješkom stoji 'oob' mjesto, iob'. — vidi još: Iwan Kosanić. Glasnik. 2, 226 (iz rukopisa xviii vijeka). Za Marka Kosanića. II, 1, 110. (1808). Kosanić. Nar. pjes. vuk. 3, 583. 584 (među prenumerantima). D. Avramović 253.

KÒSANOV, *adj.* koji pripada Kosanu. — U narodnoj pjesmi našega vremena (Kosanov sin). Po imenu Kosanov Milošu. Nar. pjes. vuk. 4, 523.

KÒSANOVAC, Kòsanòvca, *m.* mjesno ime.

a. gradić u Srbiji u okrugu podrinskom. M. Đ. Miličević, srb. 526.

b. vrelo u Kuniću. V. Arsenijević.

KOSANOVIĆ, *m.* prezime (po ocu Kosanu). — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 60. Rat. 325.

KOSANOVIĆ-BRDO, *n.* ime seocu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 50.

KOSAŃAK, KosaŃka, *m.* ime seocu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 37.

KÒSÂŃICA, *f.* dem. 3. kosa. — U Vukovu rječniku.

1. KÒSAO, kosāla, *m.* tal. casale, seoce, zaselak, koliba, kucerina (može biti riječ ne upravo iz talijanskoga nego iz romanskoga dalmatskoga jezika, vidi kod kelomna). — Od xvi vijeka (osobito u Dubrovniku) a između rječnika u Mikajinu (kosō, kuća razorena, 'domus diruta') i u Stuličevu (kosal, v. koso; kosao, v. koso; koso, kosala, 'domus diruta, domus immunditatis plena').

a. seoce. I ti si iz kogagodi kosala iz Kalabrije. M. Držić 407.

b. rasvafena kuća, kućistina, vidi u rječnicima.

c. od predašnjega je značenja prešlo na značenje: gomila u opće i u osobitom smislu (vidi gomila, a) dd), te po tome može značiti što i bujište. Gñilu kapulu il' u dolac il' na koso. (Z). Naranča izažeta na koso se meće. (Z). Poslov. danić.

2. KOSAO, kosla, *m.* vidi 2. kos. — U Stuličevu rječniku: koso, kosla, ptica, 'merula'. — nepouzđano.

KOSAONICA, *f.* vidi Kosanica, a). — Dolazi sa starijem oblikom koslnica xiii vijeka, a poznije s drugim oblicima. — U Daničičevu rječniku: Koslnica, rijeka u Toplici, Stefan je Nemaña sazidao crkvu bogorodici, na usti rěky Koslnice'. S(tefan, sim. pam. šaf. 3. Ietopisci potvrđujući to pišu jedan: 'pri rěkě Koslnicē'. (Okáz. pam. šaf.) 58. drugi: 'prema Kosnici'. 68. treći: 'Kosanice'. 68. — I u naše se doba zove Kosaonica, vidi: (Hahn, reise von Belgrad. 23) nastavlja: 'Po svoj prilici pružala se stara varoš do na blisko ušće Kostajnice...'. Ja ne sumñam da je Kostajnica 'Koslnica' tim pre, što na Kipertovoj karti Turske (izdana od 1870) stoji 'Kosaonica' (taman onako kako treba po današnjim glasovnim zakonima da glasi 'Koslnica'), ma da Han piše 'Kostajnica' koje je poslednje ušlo i u austr. den. kartu. S. Novaković, zeml. 28. Između Baške i reke Kosaonice. Rat. 101. Između rečica Grabovnice i Kosaonice. 162. Reci (Kostajnici) Kosaonici. 192.

1. KOSARA, *f.* u jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, vafa da znači: korov. — ispoređi

7. kosan. Kosaru ti niva plodi, u ništa ti ljeto odhodi. I. Dordić, pjesn. 844.

2. KOSARA, f. žensko ime. — *Ovako se zove u Dukljaninovoj knisi (latinskoj) kći kraja bugarskoga Samuila, pa ondane su primili i drugi pisci.* Imperatoris Samuelis filia, Cossara nomine. Dukljanin 42. Od Vladmira i Kosara. J. Kavašin 250^a. Al' mu lijepa hčer Kosara... 252^a. Cini jedan (Vladimir) da ne čuje niko, al' to čuje Kosara divojka, lipa ćerca kraja bugarskoga. And. Kačić, razg. 85^b.

KOSARIĆ, m. presime. — *Od XVIII vijeka.* Kosarić, knezovi od Hercegovine. bi od ovoga plemena erceg Stipan, ban od sve Hercegovine (ispoređi Kosaca). od istoga plemena isode gospoda Kosirići u Sibeniku, a imadu Kosarići Turci u Ljubuškomu. And. Kačić, razg. 187. kor. 453.

KOSARIN, adj. koji pripada Kosari. Brat Kosarin... Muž Kosarin... J. Kavašin 254^a.

KOSAST, adj. vidi kosat. — *U Mikaljinu rječniku:* kosast, s velikimi kosami, crinitus, capillatus, acrocomes; u *Belinu:* 'ohi ha capelli', 'capillatus' 168^b, 'sazeruto', 'comatus' 783^a; u *Bjelostjencu:* v. lasast; u *Voltigijinu:* 'capelluto', 'haaricht'; u *Stuliću:* 'bene comatus'.

KOSAT, adj. u kojega su duge i guste kose. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuliću (us kosast) i u Vukovu (langhaarig, 'comatus').*

a. o čeljadetu. u oba dva primjera znači isto što ruhav, rutav. Ovi kosat ne biše, komu Jakov bi postavljeno ime. And. Kačić, kor. 26. Esau buduću kosat i vas ruhav. 27.

b. o kožu, često u pjesmama. mislim da nije misao o dugijem dlakama u opće, nego o velikoj grivi. Na vrančiću kožu kosatome. Nar. pjes. vuk. 8, 26. I podaj mu vranca kosatoga. 3, 417. I posjede kosata gavrana. Nar. pjes. petr. 8, 585. Lipa m' dade kosata alata. Nar. pjes. marj. 172. Pa kosata odjahah dorata. Nar. pjes. hõrm. 2, 594.

c. o drugom čemu. Duga kita kosata u sredini mesata sama sobom kuću bije. odgonetlaj: rep (koński ili volovski). Nar. zag. nov. 192.

KOSATI, košem, impf. u *Bjelostjencu* rječniku: košem, kosati, concido, simul et minutim caedo. — *vidi novostov. kosati, drobiti.* — *ispoređi i 1. i 2. kositi.*

KOSATICA, f. ime vodi. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Vukovu (u trećem izdanu po Vukovijem biješkama):* voda nedaleko manastira Mileševa, i u *Daničiću:* voda kod Mileševa. — *Vz lèto 7tisušno 131 (1623) bystъ vъ monastiriji Mileševi vèlika skrabъ: dojdъ voda Kosatica velmi silna i strašna.* u Vuk, dan. 1, 32—33. Na onome lomnu Zlatiboru, Murtenici i na Kosatici. Nar. pjes. vuk. 4, 528.

KOSATIK, m. neka biljka. Kosatik, rus. kocatikъ (Acorus cal., Iris), češ. kosatec (Iris), polj. kosatki (Acorus), kosaciec (Iris), Anthericum lilago L. (Alschinger). B. Šulek, im 161.

KOSAV, adj. u *Stuliću* rječniku us kosat.

KOSAVČIĆ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Kosavčiću. Sr. nov. 1867. 428.

KOSAVIN, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 47.

KOSAVSKI POTOK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom. Niva u Kosavskom potoku. Sr. nov. 1873. 87.

KOSCA, f. dem. kost. — *Uprav kostca, ali se t ne čuje.* — *U rukopisu pisanome crkvenijem jezikom (kostca) u osobitom značenju: koščica u voća.* Finikova kostca imati jakože cipu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106.

KOSCI, Kosáč, m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 83.

1. KÕSE, kôsã, f. pl. vidi 2. kosa.

2. KÕSE, kôsã, f. pl. u jednoga pisca XVIII vijeka ime je nekakvu skupu zvijezda, može se pomisliti na 'Berenicinu kosu', ali valja da je 'Orion', jer se ovaj u češkom i u poljskom jeziku zove kosa i još češće pl. kosy, s toga što se misli da se na njemu vide kao tri kose (vidi 1. kosa). Gdi prije neg svane zakosnák probildi i svititi se stane? kud on kose slidi? kad se prid nim jasne kose gore dižu? A. Kanižlić, rož. 14—15.

KOSENICA, vidi Kosjenica.

KOSEŃAVO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu ušićkom. Niva u mestu Koseňavu. Sr. nov. 1873. 1008.

KOSETICA, f. u *Bjelostjencu* rječniku kod čeljust. — *ispoređi kosijer, d.*

KOŠETINE, f. pl. augm. kose (vidi 2. kosa). — *U Stuliću* rječniku: 'vile capillamentum'.

KOSI, m. pl. ime zaseoku kod Žumaca u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Schem. zagr. 1875. 179.

1. KÒSICA, f. dem. 1. kosa. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kôsica.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Jambrešiću (falcicula) gdje se naj prije nahodi, u Stuliću (falcula, falcicula), u Vukovu (dim. v. kosa).* 'Ova tvoja kosica spretna i lagana'. 'Lagašne i spretne kosice po Bogu brate!'. J. Bogdanović. — *I u osobitom značenju.* Kosica, srp bez zuba. Levańska varoš. D. Hirc.

2. KÒSICA, f. dem. 2. kosa. — *Akc. je kao kod 1. kosica.* — *Od XVI vijeka.*

a. uopće. — *često u množini, vidi kod 2. kosa.* a) kosica. Vrhú njeje vedra čela vridna ti se kruna vidi od kosice ku je splela. H. Lucić 210. — b) kosice. — *između rječnika u Stuliću (parvi capilli).* Niz bijelo ter grlo kosice sve prosu. Š. Menčetić 4. Zlatom oprede kosice na glavi. 17. Jer da bi u prvi početak začela (pisan moja) od tancih obrvi, od kosic, od čela... H. Lucić 206. Naj liše prosute kad sgleda kosice i suze prilute ke roniš niz lice... N. Našćković 2, 8. Zlate kosice resio ti cvitkom od ružica. M. Držić 80. Imaše izredit kosice po čelu. D. Zlatarić 53^a. U devojčice crne očice, a u junaka crne kosice. Nar. pjes. vuk. 1, 855.

b. znači gdje gdje što i pletenica, što može biti vrlo staro značenje, vidi kod 3. kosa, a isporodi kod c. Svakoju samo dvi kosice od pridnih vlas spletene. P. Zoranić 31^a. Z ōrnih vlasi vaših pletite kosice. Jačke. 30.

c. u prenesenom smislu; može biti da su sva ova značenja prenesena sa značenja kod b.

a) u *Vukovu* rječniku: ona uzičica kojom je bič sa držaže privezan, 'kleine schnur mittelst welcher die peitsche an den stiel angebunden wird', 'resticula scuticam cum manubrio conjungens'.

b) povezano snople žeteoci nanesu na jedan slog u dvije linije, i to zovu 'sanijeti snople u kosice'; iz tih kosica dede se snople u koje ili kladu. u *Lici.* J. Bogdanović.

c) kod pletenja i šivenja kad se svaki put žica provlači kroz petlju. aa) kod pletenja, nem.

anschlagmasche. u *Dubrovniku*. P. Budmani. — *db*) kod *šivenja*, *štem*. kettenstich. u *Bariloviću*. F. Hefele.

d) O krstovu dne pre nekoliko godina u Zajčaru je bio ovaki običaj: Kad pop ide po kućama s vodicom, negov đak nosi dva vlasla vune, jedan 'bele', a drugi 'alene'. pošto pop očita vodicu, đak odvoji po pramen i od jedne i od druge vune, i da devojkama. na bogoavljenje, ranu, u jutru devojka ili naj mlađa žena ode na vodu te oprede one obe vune i belu i alenu, ali tako da se vreteno u vodi obrće, i od ta dva konca usuče uzicu šarenu — 'beloalenu'. od te uzice odvoji se svakom ženskom u kući 'upletnik', te nim kosu steže. To se kaže: 'presti kosicu'. M. Đ. Miličević, živ. serb.² 178—179.

e) kao ime *biškama*, *kosica* (oosića), pes locuste, rampunculus (u mletačkom rukopisu), 1. *Phyteum spicatum* L.; 2. *Cuscuta* L. (Bartulović). B. Šulek, im. 162.

3. KOSICA, f. mjesno ime. — *Vaľa da je dem*. 3. kosa.

a. vrh u gorskom kotaru u Hrvatskoj. D. Hirc.

b. u Srbiji. a) planinski vis u okrugu crnogorjećkom. M. Đ. Miličević, serb. 878. — b) mjesto u okrugu kragujevačkom. Zemlja na Kosici. Sr. nov. 1873. 919. — c) mjesto u okrugu požarevačkom. Niva u Kosici. Sr. nov. 1867. 546.

4. KOSICA, f. žensko čelade što kosi. — isporodi kosac. — Radi akcenta vidi 1. kosica. — Samo u *Stuličevu rječniku*: 'quae falce secat'.

KOSIOKĀ, adj. koji pripada Kosici (vidi 8. Kosica). — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. — *Trebalo bi da glasi kosički, ali ne znam, jeli štamparska pogreška*. A planduju brodu kosiockome. Nar. pjes. vuk. 4, 85.

KOSIČKI, vidi kosicki.

1. KOSIĆ, m. vidi 2. kos (uprav je deminutiv, ali se u značenju ne razlikuje od kos). — Od XVIII vijeka. Droh, đvrjuge, kosić, bene... J. Kavašin 22^a. Grlica kad tuži, kad li kosić fićuka. M. Katančić 40. Kosić je donesal kotlić, kobac je donesal drobac, šoja je donesla loja. Nar. pjes. istr. 4, 8.

2. KOSIĆ, m. prezime. — *Vaľa da je ista riječ sto 1. kosić*. — Od xv vijeka. Plemeniti ljudi po imenu Kosići. Mon. croat. 167. (1497). Anton Kosić. 182. (1501). Grgur Kosić. 210. (1521). Kosić. Schem. diac. 1877. 64. — I u naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani.

3. KOSIĆ, m. mjesno ime. — *Može biti isto što 2. Kosić*.

a. selo u Crnoj Gori (?). — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. S nom obrnu put sela Kosica. Oglad. sr. 468.

b. mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Zemlja pod vinogradom u Kosiću. Sr. nov. 1872. 894.

KOSIČEVIĆ, m. prezime. — xv vijeka. Jakova Kosičevića. Mon. croat. 51. (1422).

KOSIDBA, f. košeće sijena, trave. — Uprav kositba (od kositi nastavkom ba), ali se t ispred b mijenja na d. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikajinu* (kosidba, sjenokošje, 'foeniseium, foenisicia, foenicularium') gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* ('raccolta di fieno', 'foeniseium' 814^a), u *Bjelostjencevu* (v. kositva), u *Voltiđijinu* ('raccolta di fieno, falcatura', 'heuerndte'), u *Stuličevu* ('foeniseium, foeniseium'), u *Vukovu* ('die mahd', 'foeniseio'). Lutu kosu

na kosidbu isnešenu. V. Došen 49^b. Da se zemlja za kosidbu izjednači. I. Jablanci 102. Sva kositbi gotovi se sprava. J. S. Rejković 256. Na žetvi i kosidbi. B. Leaković, nauk. 302. Vrijeme je već od kosidbe. Nar. prip. bos. 1, 113. Po carevoj kosidbi. Đ. Daničić, amos. 7, 1. Jednoga dana besmo sišli u Smederevo rad kosidbe. M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 266.

KOSIJA, f. ime žensko. — isporodi Kosana i 5. Kosa. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. Već sam čuo u vlaškoj Indiji kćer Kosiju indijskoga bana. Nar. pjes. juk. 488.

KOSIJER, kosijera, m. falx arborea, falx vinitoria, oruđe kojijem se opsijsica, haštri, obrezuje drveće, naj češće lorje; oblik je sličan maloj kosi s malijem drvenijem drškom, a gvožđe se produkuje sa strane drška tako da je spoja kao pravi ugao, a unutrašnja je oštra strana nakrivljena ne na ugao nego je saobljena. — Acc. kahi je u gen. sing., taki je u ostalijem padešima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kosijeru, kosijeri. — Postaje od iste osnove što je u 1. kos i u 1. kosa i u 1. kositu, ali se ne zna od koje uprav od ove tri riječi dolazi. — Nastavak je 6er (isporodi kajkavski koser, češ. kosiř, mošešiti i pol. kosiör) i 7er (isporodi rus. косир); prema prvome glasi kosijer u južnome govoru, prema drugome kosiř u istočnome, prema jednom ili drugome kosiř u zapadnome. — Kako je kazano, riječ je praslavenska. — Između rječnika u *Belinu* (falce da potare', falx putatoria' 300^a; ronchetto da potare', falx putatoria' 632^a), u *Bjelostjencevu* (koser, viňak kem se vinograd reže, falx putatoria, falx sylvatica, scirpicula, sarparia falx, falx arboraria, sarpa'), u *Jambrešićevu* (koser, viňak, 'scirpicula'), u *Voltiđijinu* (kosir, ronca, ronco, falce da potare', 'rebenmesser'), u *Stuličevu* (koser, v. kosijer is *Habdelićeva*; kosir, v. kosijer; kosijer, falx, sparum'), u *Vukovu*: kosijer [po južnom govoru], das rebenmesser', falx vinitoria; kosir (po [istočnom i] zapadnom), vide kosijer.

a. u pravom smislu. Čovjek, koji ne uzdrži jezika svoga, jest kako vinograd bez kosijera. Zborn. 21^b. Imijaše ostar kosir... Udri ostrim kosirom. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 195. (apoc. 14, 17. 18). Kosijer moker, bačva puna (loza obrezana boje rađa). (D). Poslov. danić. Gvozđje od kosijera omaknu se s držala. I. Đorđić, ben. 113. Zato ili kosirom se rižu (loze). J. S. Rejković 258. Pokova im krive kosijere i dade im lagane motike. Nar. pjes. vuk. 2, 370. Pa sobom uzeo kosijer, da ubere malo drva. Nar. prip. vrč. 153. Imaše i on kosijer oštar. Vuk, otkr. jov. 14, 17. Kosir je za rezañe loza kao i vrtni nož. P. Bolić, vinod. 1, 182. Okresaće odvode kosijerom. Đ. Daničić, isai. 18, 5. Kosir, falx putatoria', gen. gen. kosiřa. D. Nemanic, čak-kroat. stud. 46.

b. u jednom primjeru xvi vijeka kao da znači oštrice na oružju. Abram: Nu podi ti, Sara, ter iznes' mahijer moj, tuj visi odzgara o sosi o stropnoj. Sara s mahijerom: Što je toj za Boga? eto ti mahijera; nješto sam neboga sva puna nemira. Abram: Ne vaľa jedan kus, tvrdo ti 'e zavrtaćen, dodaj to, Sare, brus, tko li će bit plaćen? kosijera brže nije, što su nim meštrili? tko li u n tagnut smije? što ga su štetili? M. Držić 461.

c. u metaforičkom smislu.

a) uopće. Da brezobrasstvo mladeži vaše odkine kosirom od pomjiva nauka. F. Lastrić, test. 398^b. svet. 121^b.

b) *nahodi se u pisaca u snačenju što ima 2. kosa pod b, a). Smrti je kosijer ruka svoja. I Gundulić 540. I mnokrat joj (smrti) postavimo oštri kosijer mi u ruke. P. Kanavelić, iv. 154. Kako danas da čekate vrh vas kosijer smrti vrle. 510. Smrti a kosir ovijet ljeposti (hara)... J. Kavašin 136a. Smrt nemila kô svakoga hoće kosit svojim kosirom. 464b. Pa ga (smrt) žučju i čemerom davi i kosijerom oko vrata gnavi. Osvetn. 2, 174.*

d. u prenesenom smislu, *kosti na licu u kojima su zubi, vilice, čeljust, jamačno s toga što je u donjoj vilici kost slična pravom kosijeru, ali se kaže i o gornjoj vilici pa i o licu uopće (vidi primjere I. Gundulića i S. Rose). — Od XVII vijeka po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikišinu (kosiri od usta, žvatalice, 'maxilla, mala'), u Belinu (mascella, e ganascia, l'osso dove sono attaccati i denti', maxilla' 464b), u Bjelostjencevu (kod čeljust), u Voltigijinu (mascella, ganascia', kinnbacke'), u Stuličevu (maxilla, mala'). Iz kosijera slike grube nos nezgromni na klun pada, čelupine jasne trube. I. Gundulić 474. Doñi kosir s nič zubaca Apolonije. J. Kavašin 315b. Razlike im o kosiri' brade visu strahovito. 410a. Ako tko zamlati te na desni kosijer. S. Rosa 74b. Nagrešpanijeh iz kosijera kosmurata brada sijeva. N. Marči 60. — I u životinje, n. p. u vepira. Hroče i puha vepar divi, u kosijeru strašna zuba i krvava oka ogañ živi prijeti, smrtna da je poguba. I. Gundulić 554. — u koña, mazge; magarca. Nemojte se učiniti kakono koñ i mazga koji ne imaju razuma. U oglavi i uzdi kosire ust ñiovi stisni. L. Terzić 91. psal. 81, 9. To su ñuda veomi veća, neg' da... kosir (t. j. magareći, vidi jud. 15, 19 u grčkom i latinskom prijevodu) provre vode siñe. J. Kavašin 520a.*

e. u prenesenom smislu, *Cypselus apus L., vidi Ćiopa (s toga što joj je krilo kao gvoñde u kose); Kosir grlaš, Cypselus melba. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 17.*

f. u prenesenom smislu, *Myliobatis aquila, neka riba. G. Kolombatović. pesci. 27.*

1. KOSIJERAC, kosijeraca, m. dem. kosijer. — *Samo u Stuličevu rječniku: kosijerac, mali kosijer, 'calcula'.*

2. KOSIJERAC, Kosijerca, m. čovjek iz sela Kosjerića. L. Stojanović.

KOSIJERAK, kosijerka, m. dem. kosijer. — *Samo u Stuličevu rječniku uz kosijerac.*

KOSIJEREV, adj. koji pripada kosijeru. Zakučasta nosa, kosijereva oblika. S. Ćubiša, prič. 68.

KOSIJEREVO, n. mjesno ime. — *I s oblikom Kosirevo, vidi kosijer.*

a. manastir (sad u Crnoj Gori). — *Od prije našega vremena. Kosijerevo. Spom. stojan. 184. Neka ide manastiru u Kosijerevo. Nar. prip. vrč. 86. Kad ta sela ostavili pusta, makoše se Kosijerevu crkvi. Osveta. 3, 58. Kosijerevo, manastir u nikšićskom okrugu. L. Stojanović. — Kosirevo (mon. Hercegovina). S. Novaković, pom. 135.*

b. Kosirevo, selo u Bosni u okrugu bañolučkom. Stat. bosn. 84.

KOSIJERI, Kosijerā, m. pl. ime plemenu i bratstvu i selu u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 19. — *Uprav je pl. kosijer.*

KOSIJERITI, kôsijerim, impf. rezati kosijerom. — *U Stuličevu rječniku: 'secare'. — nije dosta pouzdano.*

KOSIJERITI SE, kôsijerim se, impf. popri-

jeko gledati na koga. M. Ružičić. Kosiriti se, u odu sa uzdignutom glavom ispršeno uvijati se. Podunavka. 1848. 58. — *Postaje od kosijer ili od 1. kos.*

KOSIJERSKO SELO, n. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Šem. prav. 1878. 67. — *Govori se i Kosirsko Selo (vidi kosijer). Razdijel. 58.*

KOSIJĀ, adj. koji pripada kosi ili kosama (vidi 2. kosa). — *U Stuličevu rječniku: 'capillorum, ex capillis'; kosiji pram, 'unus pilus'.*

KOSILAC, kôsioca, m. vidi kosac. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (kosilac i griješkom kosioć, fœniseca, fœnisex, fœnisector'). I ugleda trista kosilaca... Dokle trista kosilaca nađe... Nar. pjes. vuk. 4, 54. Kopač, orač, kosilac... V. Vrčević, igre. 8.*

KOSILO, n. oruđe sa košeñe. — *U jednoga pisca našega vremena. Žitne merice, lopate, vile, kosila... M. Đ. Milićević, s. dun. 19.*

KOSILICA, f. žensko čelade što kosi kao kosilac. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'quae falce secat'.*

KOSIMICE, adv. vidi 1. kos, b. — *U naše vrijeme. Jedan preko drugoga ležaoše kosimice. V. Vrčević, niz. 287. Kosimice udariti praklaćom. u Lici. V. Arsenijević. Kosimice, tal. 'sbieco, sghebo'. B. Šulek, rjeñn. znanstv. naz. kod kos.*

KOSIN, adj. koji pripada Kosi (vidi 5. Kosa). Hoće doći Kosini svatovi. Nar. pjes. vuk. 8, 147.

KOSINO VOĆE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkom. Niva kod Kosinog voća. Sr. nov. 1868. 93.

KOSIŃ, Kosiña, m. mjesno ime u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Kosiñ doñi i gornji. Razdijel. 37. — *Akc. kaki je u gen., takti je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc. Kôsñu. — Pomiñe se od xv vijeka. Grad Kosiñ. Mon. croat. 187. (1489). Za plovana u Kosiñu dolñega sela. M. Kuhačević 40. U Kosiñ, Briñ, Siñ. 40.*

KOSIŃANIN, m. čovjek iz Kosiña. V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Množina: Kosiñani.*

KOSIŃKIŃA, f. žensko čelade iz Kosiña. J. Bogdanović.

KOSIŃSKI, adj. koji pripada selu Kosiñu. V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Od xv vijeka (i kao prezime). Juraj Kosiñski. Mon. croat. 180. (1487). Staste za pastira kosiñskomu stadu. M. Kuhačević 40.*

1. KOSIR, m. mjesno ime. — *Može biti da bi glasilo i Kosijer. — Prije našega vremena. Kosir. S. Novaković, pom. 135.*

2. KOSIR, m. ime muško. — *xvii vijeka. Ovo razumismo po našem tužnu Kosiru. Starine. 11, 97. (oko 1655). — I prezime (ispoređi Kosirić). Kosir, Šižgor, Zavorović... J. Kavašin 125a.*

KOSIR, KOSIR-, vidi kosijer, kosijer-.

1. KOSIRIĆ, m. prezime. — *Od xviii vijeka. Knezu d. Josipu Kosiriću kanoniku stolne crkve šibeničke i opatu svetoga Lovre u Morina. J. Banovac, razg. i. Koji kažu da slavni preimenak stari Košarića bi promiñeno u Kosirića. vi. Stari Kosirići, Stipan i Mijo, plemići grada Šibenika, vitezovi u stara vrijeme glasoviti, od kolina Kosarića aliti ercega Stipana. And. Kačić, kor. 486. vidi i Kosarić.*

2. KOSIRIĆ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Sr. nov. 1866. 200.

KOSIRIČI, *m. pl. mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 135. — *isporedi* Kosjerići.

KOSIRNĀK, kosirnáka, *m. sacrtnik*, klin što se pored crtala udara (u Srbiji u okrugu bio-gradskom). I. Stojanović.

1. KOSIŠTE, *n. dršalo u kose*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (der sensenstiel, manubrium falcis). Više valja da imaš kosišta, brez njih kosa jer ne more ništa: kada jedno pribiješ, na drugo sadi kosu, ne dangubeš dugo. J. S. Belković 256. — *čakavski kosišće*. Nasadil sam kosu na novo kosišće. Jaška. 85.

2. KOSIŠTE, *n. (kajkavski kosišće)*, put, kojim kosac stupa, kad je travu pokosio. Konoba u Zagorju. D. Hirc.

KOSITAR, kositra, *m. vidi kositer*. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (kajkavski kositer, ciñ, kalaj, stannum, plumbum candidum, plumbum album, plumbum argentarium); kositra cvet (plegma, flos aeris) i u *Jambrešićevu* (kositer, stannum). Pak potraže zdile il' od bakra il' kositra bile. J. S. Belković 291.

KOSITEĽAN, kositeľna, *adj. koji se može kositi, koji je pripio da se kosi*. — *U Stulićevu rječniku*: falce maturus. — *slabo poudano*.

KOSITER, *m. plumbum album, stannum, kovina bijela kao srebro ali što mnogo manje vrijedi, grč. χαασίτερος*. — *isporedi* kositar, kalaj, cin. — *Od xv vijeka* (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslav. kod kositera), a *između rječnika u Vrančićevu* (stannum), u *Mikajinu* (stannum, plumbum candidum, argentarium), u *Belinu* (stagno, metallo noto, stannum 705b), u *Voltigijinu* (stagno, peltro, sinn), u *Stulićevu* (stannum); u *Vukovu*: (χαασίτερος) das sinn, stannum. Od zlata i od srebra ali od kositera (pisano je kositra, ali je sva prilika da treba čitati kositera). Naručn. 26a. Kako železo i kositer. Korism. 24b. S držalom zakučastim od čista kositera slitim. P. Zoranić 45a. Da se imaju sudci mađi od srebra, ako se može, ili od kositera. B. Kašić, rit. 8. Olovo i kositer. I. Ančić, vrat. 159. Nikijem liumjercom dvostrukijem veli Bog po proroku Esekijelu, da su tuč i kositer. M. Radnić 265—266. Da prodadeš kositer na mjesto srebra. A. Bačić 126. Zlato, srebro, kositer, mjed... S. Rosa 77a. Gvozđje, žice gvozđene, kositer, masiju, olovo i svaku vrstu rude. Ant. Kadčić 284. Od kositera oli od čistoga midja. M. Dobretić 895. Privezavši na svaku (kesicu) po jedan komadak olova ili kositera. Z. Orfelin, podr. 246. Gradi crkvu... od mermira i od kositera. Nar. pjesm. hõrm. 2, 57. S kositerom i s olovom dolazahu na sajme tvoje. Đ. Daničić, jesek. 27, 12.

KOSITERAN, kositerna, *adj. koji pripada kositeru, koji je načinen od kositera*. — *Od xviii vijeka* (ali vidi i kositrn), a *između rječnika u Mikajinu* (kositerni, od kositera, stanneus), u *Belinu* (di stagno, stanneus 706a), u *Stulićevu* (stanneus), u *Vukovu* (zinnern, stanneus s primjerom iz narodne pjesme: Sakuj nama šajku kositernu). Sudove zlatne, srebrne, mjedene i kositerne. M. Divković, bes. 556a. Misnik u zlatnu ali srebrnu samo, ali barem kositernu to jest kalajnu kaležu nek posvećuje. I. Ančić, vrat. 210. Jedan sud kositerni. Blago turl. 2, 98. U sudih drvenih i kositernih. Ant. Kadčić 88. Od čaša drvenih i staklenih i rožnih i kositernih... I. Velikanović, uput. 8, 862. U velikijem kositernijem želama. S. Ľubiša, prip. 274. — *I kod*

imena bilje. Kositerna trava, equisetum (Anselmo da Canali), Equisetum L. (Vujičić). B. Šulek, im. 162. — *isporedi* kositerka, kositernak. — *Po nem. sinnkraut*.

KOSITERE, *f. pl. u narodnoj zagoneci našega vremena*. Kositere litere ni pečene ni varene sav svijet othranile. odgonetljaj: sise. Nar. zag. nov. 207.

KOSITERĖNE, *n. djelo kojijem se kositeri*. — *U Belinu rječniku*: stagnamento, lo stagnare, il coprir di stagno 735b, i u *Stulićevu*.

KOSITERITEL, *m. čovjek koji kositeri (po svome sanatu), vidi kalajgija* (pod a), kalajis. — *U Belinu rječniku*: stagnaro, faber stannarius 705b, i u *Stulićevu*: stanni faber.

KOSITERITI, kositerim, *impf. vidi kalajisati*. — *U Belinu rječniku*: stagnare, coprir di stagno la superficie de' metalli, stannum illinire alicui rei 705b; u *Voltigijinu*: stagnare, impeltrare, versinnen; u *Stulićevu*: stanno obducere.

KOSITERKA, *f. biljka, vidi kositeran pri kraju*. Kositerka, Equisetum hiemale L. (Praunperger). B. Šulek, im. 162.

KOSITERNICA, *f. biljka*. Kositernica, Ephedra L. (Alschinger). B. Šulek, im. 162. — *isporedi* kositeran pri kraju.

KOSITERNĀK, *m. biljka, vidi kositeran pri kraju*. Kositernak, Equisetum hiemale L. (Sabljar). B. Šulek, im. 162.

KOSITEROVIĆ, *m. prezime*. — *Pomine se od xviii vijeka*. Kositerović od Livna. And. Kačić, kor. 452. U ovoj nahiji (skopajskoj) ima najviše begova (blagorodnih poturica):... Kositerovići... T. Kovačević, bosn. 82—83.

1. KOSITI, kōsim, *impf. kosom* (vidi 1. kosa) *rezati* (travu, sijeno). — *Akc. kākī je u praes. takī je u impf. kōšāh, u aor. 2 i 3 sing. kōsi, u ger. praes. kōšēdi, u part. praet. pass. kōšen*. — *Postaje od osnovne riječi 1. kosa nastavkom i*. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. i češ. kositi, rus. косить, polj. kosić*. — *U svijem je rječnicima: u Vrančićevu*, falcare; u *Mikajinu* kōsiti, pokositi trnje, eruncō; kōsiti sijeno, secare foenum; u *Belinu*, falcicare, tagliar con falce, falce secare 800a; praecidere, tagliare, praecido 579a; kōsiti trave, tagliar l' erbe, herbas resecare 721a; u *Bjelostjencevu* kosim, faloo, defalco, foenum, pratum seco l. reseco, gramen arescens falce subseco; u *Jambrešićevu* kosim, falco; u *Voltigijinu*, falcicare, sfalzare, tagliar erba, mähnen, abmähnen; u *Stulićevu*, runcare, eruncare; kōsiti sijeno, foenum secare; u *Vukovu*, mähnen, meto, foenum seco; u *Daničićevu*, secare.

1. *aktivno, može se svagda shvatiti kao prelasni glagol, jer ako i nije isrečen objekt, može se imati u misli*.

a. u *pravom smislu*. objekt, ako je isrečen, može biti trava, sijeno itd., livada, polje itd.; subjekat je čelade (kosac), a mogla bi biti i kosa (ali toga nema u nijednom primjeru). Sēno da kose. Mon. serb. 98. (1890). Da mu kosi sēna dñs jedins. Zak. duš. pam. šaf. 84. Neka vsaki svoj del kosi. Mon. croat. 259. (1556). Kosac kada kosi, kosa ni prašta ni ostaja suhe trave selene, ni cvijeta ni lista. M. Divković, bes. 888a. Za livadu kosit boje, većim stablom slama u vrhe. J. Kavašin 860a. Bijaše mu naredio kosit trnje po ravnicima. I. Đorđić, ben. 113. Jedan čovik, koseći seno, priside smiju kosom. J. Banovac, pred. 15. Sjava mnoge kosce, da mu sino kose. pripov. 189. Nu slide, ne kosit,

kopat naučeni kmeti. A. Kanižlić, rož. 76. Koji poje ore, sije i kosi. M. A. Reljković, sat. L8b. Sada sino kosi. L5b. Nije meni osebao vojno: kad gođ kosi, rukavice nosi. Nar. pjes. vuk. 1, 528. Petar kosi pored Save trave. 1, 616. Du- rađ kosi po pobrdu. 1, 198. Kad sabraniš u polju livadu, jal' je kosi, jal' drugome daji. 2, 581. Sad j' udrila kosa u sijeno, kose Turci ši- roke livade. 4, 51. — *Amo mogu pripadati i ovakvi primjeri:* Rjesač kosi traje oilo. J. Ka- vašin 589b. Nit' mu koren niti lista kosi. J. S. Reljković 879.

b. u metaforičkom smislu.

a) subjekat je smrt (ili čena kosa), vidi 1. kosa, b, a). aa) objekat su ljudi, život itd. Smrt kosi kralje i cesare, kosi pješce i konike, kosi mlade, kosi stare. M. Vetranić 1, 28—29. Ni trudna smrt kosit. Đ. Baraković, vil. 847. Tad živote tužnijih ljudi smrt nemila kosit poče. G. Palmotić 8, 121b. Luta smrt me kosi. A. Vi- talić, ist. 548b. Život teška smrt i ružna ružno kosi kralju od nebi. ost. 172. Ter (smrt) na krila leti, i kosi veoma vrlo. J. Kavašin 25b. Vrijeme glode, a smrt kosi. 186a. U svako doba mira smrt nas kosi bez ozira. 475b. (Smrt) kosi kralja i cesara, kosi mlada, kosi stara. V. Došen 49b. Dal' o vratu svaki nosi smrtnu kosu koja kosi, i iz našeg trulog tila strašne smrti kosa biva, koja kosi svakog' živa. 50b. Onoga smrt kosi, koji isnova razbaja se. I. J. P. Lučić, razg. 127. — bb) objekat je u ovom primjeru stablo po biblijskom jesiku. Pripovidao je s. Ivan jednomu mnoštvu puka i vapio: 'Jam securis ad radicem arboris posita est': 'puče moj' govorio je on, 'dragi puče moj! smrt hoda na blizu, i veče ju vidim gdi kosi i siče svako stablo'. A. Tomiković, gov. 15.

b) znači uopće što i uništavati, tama- niti (u ovom je primjeru posve jasna metafora: (Sobjeski) kosi vojsku kō livade. J. Kavašin 265a). *testo je razlikovati kod mnogijeh primjera, pripadaju li amo ili pod 2. kositi.* Zašto nije ni pravo, lakomos da nosi oružje krvavo, da vas svijet nim kosi. M. Vetranić 1, 167. Da drug druga svoga kakono svir kosi. M. Držić 90. Lipos, koj sve vrime vrijednu čas odnosi, jak vihar sred sime kad selen gdi kosi. D. Rašina 88b. Istinu time kose. M. Gasarović 58. Mač ki pamet sijete i kosi. P. Kanavelić, iv. 58. I s pogledom samijem kosi (medved). J. Kavašin 292b. I kositi širom stane (bišna svir). V. Do- šen 95b. Puk nemilo da ne kosi (poglavar). 217a. Kamol' kripot ili sila da bi (vojaska) trla il' kosila? 228b. Koji (crv) duhanske rad mla- dice kosi. J. S. Reljković 219. Te ih je sune- divao, ili sablom kosio. M. Pavlinović, razg. 95. (Guba) dušu i napredak kosi. Nar. pjes. mag. 1864. 80.

c. amo pripada po svoj prilici i ovaj pri- mjer, u kojemu se čini da kositi, kao neprelasni glagol, znači krivo micanje nogu u hodu. I ši- roko noge nosi (dvojka) i popriko nima kosi. V. Došen 119b. — *ispoređi 8, b.*

2. pasivno. Košeno je, striženo je. (Z). Po- slov. danič. Košeno, striženo. (Pripovijeda se kako je čok sa slom ženom išao preko poko- šene livade, pa čok kazao da je livada lijepo pokošena, a žena kazala da je strižena itd. vidi Nar. prip. vuk. 181). Nar. posl. vuk. 159. Nije košeno već striženo. 215.

3. sa se.

a. pasivno.

a) sa subjektom. Gornje traje koje brdo

nosi rižuć nek se drugačije kosi. J. S. Reljković 178. Jer se proha u nas obično kosi, a ne žnje se. Vuk, poslov. 290.

b) bez subjekta. Kud se ni ore ni kosi, tosi planina. Mon. serb. 95. (1830).

b. refleksivno, samo u osobitom snačenju, ispoređi 1, c. Koñ se kosi, kad u hodu udara kopitom u gjezno. M. Pavlinović.

2. KOSITI, kōsim, impf. lacerare, vellere, ki- dati (vidi kidati, 1, b) tkañe ili predu tako da na kraju gdje je prekinuto ostaju poduže žice ili vlakanca; može snačiti i (bez kidanja) izvla- čiti is tkañe žice od utke tako da ostane sama osnova (svaka žica sa se), pa i uopće i s dru- gim objektom (n. p. s konopcem, s korom dr- većom) raditi tako da niti i vlakanca ostaju razdijeljena jedno od drugoga. — *ispoređi čin- kati.* — *Lako je pomiješati (osobito kad nije u pravom smislu) ovaj glagol s 1. kositi; ali mi- šlim da je posve druga riječ te da postaje od 2. kosa.* — *Akcentat sam sabiježio onako kako sam ga sam čuo, i mijenja se u prues. 1 i 2 pl.: kosimo, kosite, u aor. 2 i 8 sing. kōši, u ger. praes. kōséti, u part. praet. pass. kōšen. u Vuka je (vidi kod 2) isti akc. kao kod 1. kositi.* — *Od xvi vijeka (vidi 1, d, i 2, b); radi rječnika vidi dafje.*

1. aktivno.

a. u pravom smislu. Kosi mani s mrkijen- tam gumine. (Z). Poslov. danič. amo mogu pri- padati i ova dva primjera: Posvećene i na skr- late pada griška, ter ih kosi. J. Kavašin 380a. Ugleda oko žila onoga dubka jednoga crna miša, drugoga bijela, koji ga grizu i kose bez pri- stanka. B. Zuzeri 204. — *Drugijeh primjera ne- mam, ali se u Dubrovniku nerijetko govori, n. p. kositi postav, kositi vunu, kositi konop; pa može biti objekat i ono što postaje košćenem, n. p. ko- siti svilace.* P. Budmani.

b. u prenesenom smislu, zubom ili zubima raskidati (meso), mrcvariti. Gdje (smaji i dro- kuni) djecu iznose tebanksu u zubijeh kim kose. M. Bunić 55. Uzmi od svihe neškoplene zub kojim kosi. J. Vladimirović 89. — *Amo bi moglo pripadati i ovo: Štipac stojeć u listopadu štipa- lima lutmi kosi.* J. Kavašin 478b.

c. metaforički (prema b), (jezikom) kositi koga ili čiju čast itd. snači: slo govoriti o kome itd. — *Između rječnika u Belinu* (kositi tkoga jezikom 'dir male d' alcuno', maledice de aliquo dicere' 260a) i u *Stuličevu* (kositi koga jezikom 'deträhere de aliquo'). Za šalu i igru kose tuđu čast. A. d. Bella, razgov. 147. — *Moglo bi biti da i ovaj primjer amo pripada:* Drugi sgriješi, bode, kosi, a ti od grijeha pedips nosi. J. Ka- vašin 290a.

d. metaforički, mučiti (u duševnom smislu), uznemirivati. Misli su još njeke ke mene tač kose, jak da me sve rijeke u ponor zanose. M. Vetranić 2, 211. Tolika ju boles kosi, da ne pozna puna jada, er ujedno s molbom sada uz- dahe joj vjetar nosi. I. Gundulić 46. Ob vlasti misleći smrtno sebe kose. I. T. Mrnavić, osm. 137. Da mi srce jad ne kosi. J. Palmotić 397. Zlo mu srce tuče, smrtni ga znoj kosi. B. Krna- rutić 85. Ter te unutrañi crv kosi i muči. V. Andrijašević, put. 54. Ti me strah veoma kosi. 359. Grijesi je (dušu) kose. 392. Ovu u srcu čujah pravu riječ i danas ka me kosi. P. Kana- velić, iv. 227. I ka nečas ñega kosi meu ovimi rasbojnici. A. Vitalić, ost. 197. A omrase i za- vade neumrle ñih me kose. J. Kavašin 407b. To sve većma dušu nam gorči, srce nam kosi i

probada. Štit. 19. Što ga je grizlo i kosilo? A. Kalić 158.

e. kao jediti, lutiti (*ali s mañom silom*), može biti da postaje od predašnjega značenja, vidi 2, a, c). — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Nemoj me kosit, ostavi me u miru'. 'Što ga sve kosiš? pusti ga stāt'. P. Budmani.

f. u jednom primjeru xviii vijeka s objektom niva stoji o orañu. Voli plugom nive kose. J. Kavanin 14b.

2. sa se.

a. refleksivno.

a) u pravom smislu, o tkañu što se dere nošnom ili drukčije. — Između rječnika u Vukovu (kositi se, kōsim se, n. p. sukno, 'sich abreiben', 'deteri'). Svita se kosi, ital. 'si spezza'. M. Pavlinović.

b) mučiti se (u sebi, u duši), uznemirivati se, vidi 1, d. — Između rječnika u Stulićevu ('angi'). Rane kad se liče, nitkor se ne kosi, već ako lik siče. I. Ivanišević 306. Kosiš se, sušiš i veneš za blago uzumnožiti. V. Andrijašević, put. 229. Neka se kosiš i boliš zaludu od svega tvoga života. 314. Sve zlo kim se tužan kosim. I. Akvilini 290. Savišnjem iskušanim u srou se trgaju i kose. B. Zuzeri 121. Da je ko u većoj cjeni od vas grizete se, kosite se i nejmate mira ni pokoja. Đ. Bašić 259. Kosi se, ter govori vooma ražalen. 266. Kosili su se za grijehe učinene različni pokornici. 304. Veće bi se kosio za izgubjenje od truda, nego za iste trude. 305. Ne brinite se, ne kosite se, opaci! A. Kalić 158. Neka reče osvjetnik, koliko se jedi, kosi, trga i muči, dokle neprijatelju odvratiti. 168. Koji se nemoćan, bolestan, trga i kosi. 415. Inače kosićemo se u svojoj duši. M. Pavlinović, razl. spisi. 281. — U jednom primjeru xviii vijeka ima osobito značenje: biti nemiran s toga što se što ne može ili ne smije učiniti. u istom je primjeru na čudan način razdijeljena u dva dijela riječ kosišaje enklitikom bo. Ova odluka Joakima i Ane promuti ne malo srce u Mariji: kosiša- bo -še se ona oprijet se volji otčinoj i materinoj... S. Rosa 176a.

c) od predašnjega značenja (ili može biti imperfektivni glagol prema okositi se ili uskositi se) postaje i drugo: lutiti se, jediti se (*ali s mañom silom*, kad lutina nije velika i ne traje dugo, ali se može i često ponavljati). — U Dubrovniku od xvi vijeka. Jer se š ñome svakčās kosi, i ne može da ju vidi. S. Bobalević 207. Kōsiti se, kōsim se, jediti se. u naše vrijeme u Stonu: 'Ne kosi se, čovječe!' 'Sve se kosim u sebi'. M. Milas.

d) ne slagati se s čim ili s kim, protiviti se kome ili čemu (i kositi se o što). vađa da je isto značenje što i kod b, ali u prenesenom smislu. — U naše vrijeme. Može biti da se je ova osobina njegova temperamenta kosila s naravi Karadordovom. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, 141. Što bi se o dužnosti kosilo. Bos. vila. 1892. 178.

b. recipročno, o zvijerima što jedna druga kose zubima, vidi 1, 6. Ar vuci i lavi i zvijeri ostale... ne bi tač u boju zlosrdo stojeći, proliše krv svoju, zubi se koseći. M. Vetranić 1, 55. — U naše vrijeme, o nekijem osobitijem životinama, znači uopće: tući se, klati se. — između rječnika u Vukovu: kose se nerastovi, čele, 'raufen (von ebern und bienen)', 'rixari'. Nađe dva bravca a oni se jednako kose. Nar. prip. vuk. 112. Kose se pčele, 'raufen: von bienen'. J. Živanović, javor. 1879. 338.

8. KOSITI, kosim, *impf. u jednom primjeru xvi vijeka*: Na zlatu jabuku (*kao na lađu*) stupih i s ñom se odpravih za sobom Šibenik grad ostaviv. Idosmo malne u zapadne strane, uprav desnom stranom stanovitu semlju a livom razlike škoje koseći. P. Zoranić 71b. *kao da je pisac hotio pokazati koso pomicañe lađe (jabuke) prema jednome i drugome kraju među kojima se vozio, premda je uprav ovakovo micañe poredno.*

KOSITI SE, kosim se, *impf. doticati se.* — U pisaca našega vremena; mislim da nije narodna riječ nego je načinena po ruskoj косытся (*impf.*: касаться). Ostrvice skoro jedna drugu laktom kosi. S. Ľubiša, prip. 1. Ni da mi se s puta uklađa, nego se laktima kosimo. Srp. zora. god. 2, sv. 2, str. 27.

KOSITLAR, m. vidi kalajis i kositerite]. — Samo u Jambrešićevu rječniku: 'stannarius', i u Stulićevu: v. kositerite], kalajis.

KOSITREN, adj. koji pripada kositru; vidi kositeran; ali je uprav part. perf. pass. od kositriti, te i prema tome ima značenje. — U Bjelostjencevu rječniku: 'stanneus'. 2. kositren, pokositren, pokalaisan, 'stanno illitus'. v. pociñan; u Jambrešićevu: 'stanneus'; u Stulićevu: v. kositoran iz Haddeličeva.

KOSITRENE, n. djelo kojijem se kositri. — U Bjelostjencevu rječniku.

KOSITRITEL, m. vidi kositerite]. — U Bjelostjencevu rječniku: kositrite], cingesar, kalajisar, 'stannarius, stannifex'.

KOSITRITI, kōsitrim, *impf. vidi kositeriti.* — Postaje od oblika kositar. — U Bjelostjencevu rječniku: kositrim, ciñam, kalajisam, 'stannum illinio alicui rei, l. stanno illinio aliquam rem'. v. pociñavam; u Voltigijinu: v. kositeriti; u Stulićevu: v. kositeriti.

KOSITRN, adj. vidi kositeran. — Od oblika kositar. — Na dva mjesta xvi i xvii vijeka, ali nije ni jedno ni drugo pouzdano: na prvome može biti izostavljeno e radi skraćivanja pisma, a na drugome može biti pisarska ili stamparska pogreška, jer je u istoga pisca svagda oblik kositer a ne kositar. Srebrnom ili kositrnom. Š. Kožičić 7a. U sudoih srebrnih ili kositrnih. B. Kašić, rit. 8.

KOSITVA, f. vidi kositba. — U Bjelostjencevu rječniku: kositva, kosidba, falcatura, falcatio, foenisecium, foenicularium, falcularia, foeni sectio, foeni messis, foenisecia', i u Stulićevu: v. kosidba.

KOSIVO, n. vidi kosidba. — U naše vrijeme. Kad je kosivo livada. V. Bogičić, sborn. 481.

KOSJENICA, f. mjesno ime. — Ovaki je oblik po južnom govoru, ali na jedinom mjestu gdje se nalazi stoji po istočnom govoru Kosenica. — U Daničićevu rječniku: Kosenica, manastir. 'Kosenicu' sasida kraj Milutin. (Okas. pam. šaf.) 60. samo tu.

1. KOSJERAČA, f. augm. kosijer (radi roda isporodi kosjerica).

a. na jednom mjestu (s i po sapañnom govoru) xvii vijeka znači što i 1. kosa, ili oružje nalik na kosu. Oružje imihu od svila železa, ča biše doveza', krive kosirače... Nike čepnjače činaše nositi, kako da će drače primorjem kositi. Đ. Baraković, vil. 51.

b. britva zavrnutu poput srpa. — U naše vrijeme u Stonu: 'Daj mi tu kosjeraču!' M. Milas.

2. KOSJERAČA, f. žensko čeljade silovito koje na svakoga udara oštrijem riječima. — U naše

vrijeme u Stonu: „Pogledaj ti one kosjerače!“ M. Milas. — *Vaša da postaje od kositi se, vidi 2. kositi, 2, a, c) i b.*

KOSJERAČICA, *f. dem.* 1. kosjerača. U naše vrijeme u Stonu: „Otkinuću kosjeračicom“. M. Milas.

KOSJERČAC, kosjërčca, *m. dem.* kosijerak. — *U Stuličevu rječniku uz kosijerac. — nepouzdan.*

KOSJERČIĆ, *m. dem.* kosijerak. — *Samo u Stuličevu rječniku uz kosijerac.*

KOSJERICA, *f. dem.* kosijer, *vaša da je žen-skoga roda, jer se uz kosijer misli i na 1. kosa. — Samo u osobitijem značenjima. — Od XVIII vijeka (vidi b).*

a. koserica, koser, koji se zatvoriti daje. na Rijeci. F. Pilepić.

b. naj češće znači što i kosijer pod d. — *Između rječnika u Belinu* (mascella, e ganascia, l'osso dove sono attaccati i denti, maxilla 464^b) gdje se naj prije nahodi, i u *Stuličevu* (maxilla, mala). Sansom pridobi i porazi Filistoje s jednom kosiricom od živinčeta. J. Banovac, pred. 34. Sanson kosiricom jednoga živinčeta smače iljadu svoji protivnika. J. Filipović 1, 174^b. Namirivši se na kosiricu magareću... Iz zuba kosirice udari vodu. And. Kačić, kor. 38. Moska iz kosirica prasetji. J. Vladimirović 6. Kako Bog čini izać vodu iz kamena, i Sansunu iz suhe kosirice magaretje. L. Vladimirović 26. Sansun posiče iljadu Filistea s magarećom kosiricom. I. J. P. Lučić, razg. 69. U glavi mu zuba đavoljega, sve mu klapću kosjerice prazne. Smailag. meh. 125. Kosirica, kosirice, maxilla inferior, nem. unterkiefer. na Braču. A. Ostojić. — *Vaša da je i ovdje isto značenje (na grbu).* Dade mu krilo od tice nike modra kolura i vilicu aliti kosiricu od zlata kojizi(h) prilika gleda se na kapi vojničkoj aliti elmu u njegovoj armii. And. Kačić, razg. 202.

c. ime ribljor hrptenjači. u Lici. F. Hefele.

d. znači neke životinje.

a) vrsta ptice, vidi piljak. Kosirica, Chelidon urbica. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 17.

b) dvije vrste ribe. au) Crenilabrus Roisali. G. Kolombatović, pesci. 16. — bb) Kosjerica, Carassius gibelio Nilss. Jasenovac. D. Hirc.

KOSJERIČAN, kosjërrična, *adj.* koji pripada kosjerici. — *U Stuličevu rječniku: maxillaris.*

KOSJERIĆ, *m. dem.* kosijer, ali može značiti isto što i kosijer. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (kosirić, kojim se loze rižu, falx vineatica, sirpicula) gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* (falce da potare, falx potatoria 800a; ronchetto da potare, falx putatoria 632a), u *Stuličevu* (v. kosijerac).

a. u pravom smislu. u svijem je primjerima isto što kosijer. Premda si s kosjericom sved u rukah, još jedno nijesi dobro ohaštrio, eto drugo proniklo je. B. Zuzeri 167. Kosjerićem nacijepa (vrtlar) divji stabar. V. M. Gučetić 16. Kosjerić reže, a motika kopa. (Z). Poslov. danić. Pod bjelaču kordu pripašite, a u ruke oštre kosjerice. Nar. pjes. bog. 285.

b. u prenesenom smislu nekakav vez (vaša da postane nešto nalik na kosjerić). — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj.* Poskuće vezeno na lebrice, okanca i kosjerice (oblici veza). S. Lubiša, prić. 124.

c. u prenesenom smislu (ili može biti po prezimenu), mjesno ime. Kosjerić, na Crnokosi, iz-

nad sela Kosjërčć, stari grad. M. Đ. Milicević, srb. 586. — *ispoređi Kosjerići.*

KOSJERIČAK, kosjerička, *m. dem.* kosjerić. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, gdje znači mali kosijer zaobljen kojijem se n. pr. bere grožđe.* P. Budmani.

KOSJERIĆI, *m. pl.* mjesno ime.

a. selo u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 22.

b. selo u Srbiji u okrugu užičkom. K. Jovanović 161.

KOSJERSKI, *adj.* koji pripada selu Kosjerićima u Srbiji. Kosjerska (opština). K. Jovanović 161.

KOSJŦ, *adj.* koji pripada kosovima (vidi 2. kos). Kõsji, merularum. D. Nemanic, čak.-kroat. stud. listg. 12.

1. **KOSKA**, *f. dem.* kost. — *Uprav kostka (kostka), ali t ispada između s i k. — Riječ je praslavenska, vidi kod kocka.*

a. u pravom značenju. — *Za ovo nemam nijednoga primjera, samo u narodnoj zagoneci ima kao dem. kost, a ovo kao da naznačuje jaje. Oždrebi kobila kosku, a koska ždrebe. Ždrebe ne kte za košču—majkom, nego ode za kobilom—babom. odgonetaj: kokoš, jaje, pile. Nar. zag. nov. 94.*

b. vidi kocka. — *U Vrančičevu rječniku: kostka, alea, i u Stuličevu: kostka, taxillus, tessera s dodatkom da je riječ ruska.*

c. u prenesenom smislu, kao ime nekakvoj ribi. — *U Mikafinu rječniku: kostka, ribica, squaglio, pesce, qualus (sic), i u Stuličevu: kostka, riba, squalus iz Mikafina.*

2. **KOSKA**, *f. nekakva vrsta raka ili jastoga. — isporodi kod kozica. — s- stoji ispred k mj. z, kako se vidi po riječi kozica istoga značenja. — U Mikafinu rječniku: koska, kozica, riba, gambaro, astacus, cammarus, locusta, ohelae, i u Stuličevu: koska, riba, gambaro, astacus iz Mikafina.*

3. **KOSKA**, *f. ime kravi.* „Kozka“. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *ispoređi 2. koska.*

KOSKAR, *m. prezime.* — XVII vijeka. Petar Koskar. Starine. 11, 135. (oko 1679).

KOSKAREV, *adj.* koji pripada Koskaru. Koskarevo dugovanje. Starine. 11, 122. (1678).

KOSKAV, *adj.* koji je nalik na kosku (kocku), vidi kockast. — *U Stuličevu rječniku: kostkav, scaccato, fatto a scacchi, tesselatus; gdje ima i adv. kostkavo, a scacchi, vermiculate.*

KOSKAVICA, *f. daska za igru škak, škaknica. — Samo u Stuličevu rječniku: kostkavica, scacchiere, alveus lusorius. — isporodi koskav.*

KOSKIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Knjigu piše Koskić Ahmet-bego. Pjev. crn. 29a.*

KOSLATA, *f. samo u Stuličevu rječniku: koslatta, foramen dolii in superiori parte, znači dakle rupu na gornjem dijelu u bačve. — Ne znam odakle je.*

KOSMA, *f. vidi 2. kosa. — U knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom. Kosmy ot glavy onogo. Sredovječn. lijk. jag. star. 10, 106. Jegda kosmy padajute glavny. 108. U kosme moje jako čičk uvi se. Aleks. novak. 108.*

1. **KOSMAČ**, kosmāča, *m. u kojega se duge dlake (čelade, životinja, tkanje), ručav, rutav. — Postaje od kosma. — Od XVI vijeka. Nek pošle dvije lakti postava nekoga kosmača. M. Držić*

441. Kosmâč, pilosus (homo, animal)'. D. Nemančić, čak.-kroat. stud. 48.

2. KOSMAČ, m. mjesno ime. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. A to gleda iz Kosmača vila. Nar. pjes. vuk. 5, 842.

KOSMAČA, f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 891.

1. KOSMAJ, m. suvrst vinove loze bijela grožđa (na Cresu). B. Šulek, im. 162.

2. KOSMAJ, Kõsmaja, m. ime vrhu u Srbiji u okrugu biogradskom. M. Đ. Miličević, srb. 59. — Akc. kako je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'berg in der belgrader nahija' s primjerima iz narodnijeh pjesama: Pala magla po golom Kosmaju, sa Kosmaja na Janjkove dvore. — Od Kosmaja gn'jezda sokolova. (Nar. pjes. vuk. 4, 178). — Našo škole i školišta nema grđe koliko nosi odavde do Kosmaja! M. P. Šapčanin 1, 82.

KOSMAJI, m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 21.

KOSMAJSKI, adj. koji pripada Kosmaju (vidi 2. Kosmaj). U srezu kosmajskom. K. Jovanović 96.

KOSMAN, m. ime seocu u Hercegovini. Statist. bosn. 109.

KOSMAST, adj. u Stuličevu rječniku us kosmat.

KOSMAT, adj. na kojemu su duge i guste (a često se misli i nakostriješene) dlake. — Riječ je praslavenska, isporodič stslav. kosmatъ, rus. косматый, češ. kosmatý, polj. kosmaty. — Postaje od kosma. — Između rječnika u Vrančičevu (hirsutus'), u Mikaljinu (kosmat, ruhav, villosus, pilosus, hirsutus'), u Belinu (hirsuto, cioè aspro di pelo', hirsutus' 869a; 'peloso', hirtus' 551a), u Bjelostjencu (kosmat, dlakav, dlakast, runav, pilosus, villosus, hirsutus, hirtus, hispidus, hispidosus, setosus'), u Jambrešičevu (pilosus, villosus'), u Voltigijinu ('peloso', 'haaricht, wollicht'), u Stuličevu (pilosus, hirsutus, hispidus, setosus, setis obsitus'), u Vukovu ('haarig', pilosus'). — Komparativ: kosmatiji. u Belinu rječniku: 'piu hirsuto', 'magis hirsutus' 869a; 'piu peloso', 'pilosior' 551a.

a. o čefadetu. Znaš li da Ezau brat moj čovjek kosmat jest, a ja sam gladak? Bernardin 40. gen. 27, 11. Ako vidiš (u snu) da si kosmat, prilikuje veselje. Zborn. 187a. Žene divje najdoše, vse kosmate kako svinja. Aleks. jag. star. 3, 277. Po licu je sva kosmata. G. Palmotić 2, 60. Ezau kosmat bijaše. A. Kanižlić, utoč. 162. Bješe sav kosmat. Đ. Daničić, 2oar. 1, 8. — U ovom primjeru (ako nema kakve pisarske ili stamparske pogreške) znači jamačno: na kojega su napale i na nem strže vunene dlake: Gdi jesu dilavci od vune kosmati? F. Glavinčić, posl. 8.

b. o životinjama. A navlaš repati kad budu crvi prit, i češji kosmati, bez broja ki će bit (vidi 1. češaj, c); češaj je uprav Scolopendra, premda to nije u ovom primjeru, jer je gladak). M. Vetranić 1, 273. — Pas kosmat, 'canis hirsutus'. J. Stulli, rječn. kod kosmat. — Na njegova kosmata vrančića. Nar. pjes. vuk. 4, 891. Na svojega vranca kosmatoga. 5, 278.

c. o ljudskijem ili živinskijem udima ili uopće o dijelovima tijela. Kosmate ruke priliku starijega brata skazovahu. Bernardin 41. gen. 27, 28. Imam stegna kosmata (govori satir). D. Zlatarić 51a. Starijemu biše vrat i ruke kosmate. Đ. Baraković, jar. 42. Kroz kosmate gornje trepavice. Nar. pjes. u Vuk, rječn. kod kosmat.

d. o čemu što se sastoji iz samijeh dlaka. Kad u moru kami stanovit pribiva, nega kosmat prami po svemu odiva. Đ. Baraković, vil. 165. Oni širokijeh pleća, debela vrata, a kosmatih brka. Nar. prip. vrč. 212. — I u nešto prenesenom smislu, o travi. Kad travom kosmatom poje se povije. L. T. Mrnavić, osm. 169.

e. uopće. Ako me si privario u golu, nećeš u kosmatu. (D). Poslov. danič.

KOSMATAC, Kosmaca, m. ime muško. — Jamačno postaje od kosmat. — xiv vijeka Synmu Kosmatos. Deč. hris. 12, 79.

KOSMATI, kōsmām, impf. raščupavati. — U naše vrijeme u Stonu. 'Kosmam se svaki dan dva puta, pa mi se valja češljati'. 'Zašto me kosmaš?' M. Milas. I na Rijeci. Kosmati vunu (činiti ju rahlom). F. Pilepić.

KOSMATICA, f. u narodnoj zagoneci našega vremena, i otale u Vukovu rječniku (u zagoneci, cf. visjelica). Visjela je visjelica, pod nom sjedi kosmatica, Boga moli kosmatica, da joj padne visjelica. (odgonečaj: djevenica i mačka). Vuk, rječn. kod visjelica.

KOSMATJETI, kosmatim, impf. postajati kosmat. — U Stuličevu rječniku: (po zapadnom govoru) kosmatiti, hirsutum fieri, a dodaje sam da je ruski kosmatjeti (t. j. kosmatъ).

KOSMATKA, f. ime biljaka.

a. Eragrostis Beauv. Flora croat. 1239.

b. Kosmatka, suvrst jabuke (Jaska). B. Šulek, im. 162.

KOSMATOST, f. osobina onoga što je kosmato. — U Stuličevu rječniku: 'pilorum abundantia, hirsutum esse'.

KOSMAV, adj. u Stuličevu rječniku: v. kosmat.

KOSMEČ, kosméca, m. vidi 1. kosmej. — Meni se čini da sam čuo kōsměč. P. Budmani.

KOSMEČ, kosméca, m. vidi kosmeč.

1. KOSMEĽ, kosméja, m. Maja (?), neka vrsta kosmatoga morskoga raka (rakovice, morskoga pauka). — Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kōsměju, kōsměji. (Raci su):.. kosmej ili kosmeč... L. Zore, rib. ark. 10, 842. Kōsměj, kosméja, neki rak. — u naše vrijeme u Stonu: 'Uhitio sam dva kosmeja'. M. Milas.

2. KOSMEĽ, m. neka biljka. Kosmej, Borrago officinalis L. (Sabljar), v. kozmej. B. Šulek, im. 162.

KOSMEĽAV, adj. vidi kosmurav. — U naše vrijeme. Ostače krmelavo, čendrľavo, kosmejavo. M. Pavlinović, razl. spisi. 12.

KOSMINA, adj. vidi kosmura, a. — Akc. se mijenja u gen. pl. kōsmīnā. — U jednoga pisca našega vremena. Srio veliku ženetinu rudijama kosminama do više koljena. S. Ľubiša, prip. 263.

KOSMŌV, kosmōva, m. ime (kosmatu) psu. — U Vukovu rječniku: ime psa.

KOSMOVAC, Kosmovca, m. mjesno ime u Srbiji. a) vrh u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 2. — b) selo u okrugu pirotskom. 234.

KOSMŪR, m. vidi kosmura, a. — U Stuličevu rječniku: v. kosmura. — I u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KOSMURA, f. augm. kōsma (premda ove riječi nema u narodu). — Akc. se mijenja u gen. pl. kōsmŭrā. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('pelo', 'pilus' 551) gđe se naj prije nahodi, u Bjelostjencu ('pilus'), u Volti-

gijinu (pelosita', haarichte'), u Stuličevu (1. seta'. 2. pili barbae atrophia laborantium').

a. u pravom značenju, duga, ali neličepa ne-očeššana samršena kosa, pa i dlaka (dlačurina). Kose u priliku veparskih kosmura uz gori trčahu. I. Đorđić, ben. 190. U kosmura vas je obrasto. P. Sorkočević 580a. — *Amo pripada i u Stuličevu rječniku*: kosmure, pl. uz kosmuravost.

b. samrsak. 'Ko će ovu tvoju kosmuru razmršiti?' J. Bogdanović. — *U naše vrijeme u Lici*.

c. u prenesenom smislu, neka biljka. — *Između rječnika u Stuličevu* (kosmura, trava, v. bradica ovčija) i u Vukovu (nekaka trava, art pflanse', herbae genus' s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Kosmura, češ. kosmaček, polj. kosmaczek: pilosella (Aquila - Buč, Stulli, Vuk), Hieracium pilosella L. B. Šulek, im. 162.

d. kosmuravo šensko češade. U naše vrijeme u Stonu: 'Ti si prava kosmura'. M. Milas.

KOSMURAČA, f. augm. kosmura. — U naše vrijeme u Stonu: 'Krsti me se, kosmuračo!' M. Milas.

KOSMURAN, m. čovjek kosmurav. — *U Stuličevu rječniku* uz kosmurav.

KOSMURÂNE, n. djelo kojijem se kosmura. J. Bogdanović.

KOSMURAST, adj. u Stuličevu rječniku uz kosmurav.

KOSMURAT, adj. vidi kosmurav. — *Od XVII vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* (hirsuto, cioč aspro di pelo', hirsutus' 369a; peloso', hirtus' 551a) i u Stuličevu (uz kosmurav). Kosmurati je kij uplesan, tmasta iz oči muha udara. I. Gundulić 474. Kosmurato i ružave brke sa uši sadijevaju. P. Kanavelić, iv. 340. Tko me ožigene kosmuratijem pod obrvama oči sjaju. I. Đorđić, pjesn. 109. Nagrešpanijeh iz kosijera kosmurata brada sijeva. N. Marčić 60.

KOSMURATI, kosmürâm, impf. mrsiti (konce). — *isporedi kosmura, b.* — *U naše vrijeme u Lici*. 'Ne znam, čij je ovo posa' bio, ovako mi pređu kosmurati'. 'Da mi ga e uvatiti bilo, kad je ovu pređu kosmura', vala bi upazio bio'. J. Bogdanović.

KOSMURAV, adj. pun kosmura (o češadetu, pa i o životinji). — *U Stuličevu rječniku*: hirtus, hirsutus, setosus, pilosus'. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KOSMURAVJETI, kosmuravim, impf. postajati kosmurav. — *Samo u Stuličevu rječniku gdje stoji po zapadnom govoru kosmuraviti*.

KOSMURAVOST, f. osobina onoga koji je kosmurav. — *Samo u Stuličevu rječniku gdje ima drugo značenje (što ne znam gdje je mogao naći, ali vidi kod kosmura)*: 'cachessia', 'morbi species ex quo summa macies, graece atrophia'.

KOSMURAVSTVO, n. u Stuličevu rječniku uz kosmuravost (vidi).

KOSMURICA, f. nekakva biljka, uprav dem. kosmura. Kosmurica, Hieracium stuppeum Vis. (Vodopić). B. Šulek, im. 162.

KOSMURINA, f. augm. kosmura. Raščupane mu kosmurine pokrile čelo. S. Lubiša, prip. 90. Nastože hrpu kosmurina. prič. 127.

KOSMURLIV, adj. vidi kosmurav. — *U Stuličevu rječniku*: v. kosmuran.

KOSMUSAT, adj. samo u Voltigijinu rječniku: v. kosmat.

KOSNA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 77.

KÖSNAT, adj. vidi kosmat. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (langhaarig', pilosus', cf. kosmat). Jaši, brate, kosnata dorata. Nar. pjes. vuk. 2, 599. I tvojega kosnata mrkova. 3, 294. Pa okrenu koža kosnatoga. 3, 297.

KOSNICA, f. mjesno ime.

a. u Hrvatskoj selo u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 68. — *Valja da je isto što se pominje XVI vijeka*. Ivan Šaronić de Kosnica. Mon. croat. 252. (1552). — *U latinskom se spomenicima XIII vijeka ovako (s t među s i n) zove nekakva voda*. In rivum Costnica'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 87. (1217). 'Terra iuxta aquam Costnica'. 184. (1266).

b. mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. Sr. nov. 1875. 285.

c. u spomeniku XV ili XVI vijeka. Prêmo Kosnici hrama prâčiste. Spom. stoj. 130.

KÖSNĪK, kosnika, m. u Vukovu rječniku: direk (u kuće od pletera). koji u duvaru koso stoji. — *Postaje od 1. kos.* — *Aki kaka je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.*: kôsniče, kôsnci.

KOSNOVATI, kosnujem, impf. ticati. — vidi 2. kosnuti. — *Na jednom mjestu u piscu čakavca XVI vijeka*. Kosnujući i tčcajući Bog srce človečasko. Š. Budinić, sum. 185a.

1. KÖSNUTI, kôsâm, pf. malo pokositi. — *U naše vrijeme*. I ornice šenicom posute, i livade bujne nekoscute. Osvetn. 5, 76. 'Uzmi de kosu, pa teocima u šljivaru malo kosni trave'. (u Lici). J. Bogdanović.

2. KOSNUTI, kosnem, pf. dirnuti. — *Po svoj prilici nije narodna riječ nego uzeta iz crkvenoga ili ruskoga jezika, isporedi stslav. kosnati, kosnati se, rus. коснутьсѧ*.

a. aktivno.

a) kao neprelasni glagol s prijedlogom o i lokativom, i s prijedlogom u (vr.) i akusativom. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom XIV vijeka*. Prêkrstiv i rukoju i toju kosnuv i o ranê (u drugom rukopisu vr ranu) jago. Danilo 816.

b) prelasno. — *U pripovijeci bosanskej našega vremena*. Baš te je ispovijed današnja kosnula u srce. Nar. prip. bos. 1, 87.

b. sa se.

a) reflektivno, dotaknuti se. — *Između rječnika u Daničičevu* (tangere'). aa) u starije doba (u crkvenom jeziku) s dativom ili s prijedlogom k. Kt mnê kosnuvši se. Domentijanb 7. Da ne kosneta se imê zvêrê lutyj. Danilo 134. Da ne visegubitejê zvêrê lukavy kosneta se jemu. 302. Kosnuti se drêvu. Glasnik. 11, 49. — bb) poznije s genitivom kao i dotaknuti se. Zač gñiva Božja kosnuti se hoćeš? Aleks. jag. star. 3, 286. Nemu osta nešto na istahu, da se kosne i našijeh brda. Osvetn. 3, 68.

b) recipročno, dirnuti se. — *U jednoga pisca našega vremena*. Nema pogibelj da se kosnu u zavidnoj takmi. M. Pavlinović, razg. 111.

KOSO, n. ime selu u Dalmaciji u kotaru korčulanskom (u Ratu). Repert. dalm. 1872. 12.

KOSOGLAV, adj. samo u narodnoj pjesmi našega vremena. valja da je značenje: u koga je kosa (kriva) glava, ali se ne sna, misli li se na to u pjesmi gdje je po svoj prilici ova riječ privukla sa sobom riječ zlatokos što prije ne stoji. — *Ima i u Vukovu rječniku po samoj ovoj pjesmi, ali bez značenja*. U men' ima puno djece:... i

dva zlatokosa, i dva kosoglava... Nar. pjes. vuk. 1, 514.

KOSOMAČA, *f.* vidi gusomača. Kosomača, nasturecium (u mletačkom rukopisu), borsa del pastore (Anselmo da Canali), Capzella bursa pastoris Munch., v. Gusomača. B. Sulek, im. 162.

KOSONOS, *adj.* koji nosi kosu (vidi 1. kosa). — *U Jamhrešićevu rječniku:* 'falcifer'.

KOSONOSAC, kosonosca, *m.* čovjek koji nosi kosu (vidi 1. kosa). — *isporedi kosonos.* — *U Belinu rječniku:* 'chi porta la falce' 'falcifer' 300a; u *Bjelostjenčevu:* kajkavski kosonosec, koji kosu nosi na boj 'falcarius' ('ut milites falcarii' kosonosci 'falciferi'); u *Stuličevu:* 'falcifer'.

KOSOOK, *adj.* u *Stuličevu rječniku:* v. gverok s dodatkom da je riječ ruska.

KOSOPADAVICA, *f.* nešto radi čega otpadaju kose.

a. *neka bijka, debela tikva, divlja tikva.* Kosopadavica, Bryonia alba L. (Vujičić). B. Sulek, im. 162.

b. *nekakva mast, kojom bi se žene mazale po licu, da im otpadnu dlake.* — *U Stuličevu rječniku:* 'merdocco' (po talijanskom je značenju mast što i sad upotrebljavaju neki Izraelčani koji neće da se britvom briju), 'psilotrum (id est unguentum pilis evellendis, quo maxime mulieres utebantur ac fortassis adhuc alicubi utuntur)'. — nije dosta pouzdano.

1. KOSOR, *m.* vidi kosijer s čim je istoga postanja; radi razlike u značenju vidi u *Vukovu rječniku*, ali često znači što i kosijer. — *Može biti stara riječ, isporodi stslav. kosorъ.* — *U našem se jeziku javlja od xvi vijeka.* — *Između rječnika u Mikajinu* ('truncina, runcina, falx arboraria vel sylvatica'), u *Belinu* ('falce d' albori' 'falx arboraria' 300a; 'marra' 464a; 'ronca, stromento villesco, col quale si tagliano le spine o altre cose' 'runcina' 632a), u *Stuličevu* ('sparus, sparum, runcina, runco'), u *Vukovu* (na velikoj moci kao kosijer, čime se drača sijече, art messer dorn zu schneiden', 'culter secandis vepribus' s dodatkom da se govori u Dalmaciji).

a. u značenju *sprijeda kasanome* (kosijer pod a, ili oruđe slično kosijeru). Kada mi vas nihov zbor obratilo pod mač, zadit će naš kosor i tebe u rubotač. M. Marulić 25—26. Na svijeti ne bješe rodil se još nitkor, skovati da umiješe motiku ni kosor. M. Vetranić 1, 7. Oštre se kosori, oštre se železa, da sijeku po gori potrebe od lijesa. 2, 292. Kad se žena smuti, ni žena neg osor, a kad se razljuti, već riže ner kosor. Đ. Baraković, vil. 32. Izčešlah se granom drače i kosorom srezah bradu. I. Đorđić, pjesn. 109. Druga biše srca junaškoga... jednoga je (*Turčina*) s kosorom posikla. And. Kačić, razg. 280b. Kosor, isto što kosijer. Slovinac. 1882. 187.

b. vidi kosijer, c. b). Što li vajmeh! smrti opaka, kroz tvoj kosor prisditi prije ne htje me poraziti? A. Gledević 901b. Vidih zatim ženu grubu gdi nabrušen kosor nosi; ništar osta pri ne zubu. Đ. Baraković, vil. 216. Da visi po sve dni, jur možeš postaviti tvoj kosor u zavit, da smrti veće ni. 354.

c. vidi kosijer, d. U naše vrijeme u Stonu: 'Nešto me boli na jednomu kosoru'. M. Milas.

2. KOSOR, *m.* mjesno ime.

a. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 106.

b. *ne znam, jeli isto mjesto što se pominje u pjsmama crnogorskim našega vremena.* Sa Ko-

sora iz Drekalovića. Nar. pjes. vuk. 3, 188. Haj'te s vojskom na selo Kosora. 5. 261.

3. KOSOR, *m.* prezime. — *Pominje se xviii vijeka.* Kavalir Kosor od Zadvarja. And. Kačić, kor. 487.

KOSORAČA, *f.* šira je od kosora, oštra za četiri prsta i na telutu. na Braču. A. Ostojić.

KOSORAN, kosorna, *adj.* nalik na kosor. — *Samo u Stuličevu rječniku:* 'falcato, fatto a guisa di falce' 'falcatus'.

KOSORCI, Kosoraca, *m. pl.* ime seocu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 55.

KOSORE, *f. pl.* ime selu u Dalmaciji u kotaru sišskom. Repert. dalm. 1872. 41.

1. KOSORIĆ, kosorića, *m.* čest, vidi 1. kosor, c; *uprav je dem.* 1. kosor. — U naše vrijeme u Stonu. 'Kako ga je udrio, odmah mu je razbio kosorić'. M. Milas.

2. KOSORIĆ, *m.* mjesno ime, vidi Kosorići.

3. KOSORIĆ, *m.* prezime. — xvii vijeka. Iliji Tomiću i Kosoriću. Starine. 10, 20.

KOSORIĆI, *m. pl.* mjesno ime. — *U Daničičevu rječniku:* u Hvosnu selo koje je car Stefan dao čeliji sv. Save u Kareji: 'Kosorić'. M(on. serb). 188. (1848). u istom se spomeniku piše i 'Kosorić'.

KOSORIČSKI, *adj.* koji pripada selu Kosorićima. — *U jednom primjeru xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (kosoričskyj). Ss periwrom kosoričskym. Mon. serb. 188. (1848).

1. KOSOV, *adj.* merularum, koji pripada kosovima (vidi 2. kos). — *Kod mjesnijeh imena.* Pala tama Kosovijem lugom. Ogled. sr. 470. Kosovo brodište, Demerje, Brezovica. D. Hire. — vidi Kosovo i Kosovo pole.

2. KOSOV, ksova, *m.* vidi 2. kos. — *U naše vrijeme.* Pijuć hladno pod Omarom pivo, gdje kosov zulumčaru sudi. Osvetn. 2, 12. Pa kosovu haramija prijeti. 2, 34.

3. KOSOV, *m.* prezime. — xvi vijeka. I kneza Ivana... i Mat. Kosova. Mon. croat. 288. (1587).

KOSOVA, *f.* ime selu u Bosni u okrugu baño-lučkom. Statist. bosn. 42.

1. KOSOVAC, Kösövc, *m.* mjesno ime.

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 125.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu alesiškom.* Niva spram Kosovca. Sr. nov. 1870. 694.

c. *pominje se prije našega vremena mjesto s istim imenom.* Kosovca. Spom. stoj. 185.

2. KOSOVAC, Kösövc, *m.* čovjek iz Kosova. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (Kösovac, Kösövc). Kako j' proklet Arap isekao sedamdeset i sedam junaka Kosovaca, tužni(h) duvegija. Nar. pjes. vuk. 2, 420—421.

3. KOSOVAC, Kösövc, *m.* prezime. — *Ista je riječ ili što 2. Kosovac ili što 4. kosovac.* S pobratimom Kosovac-Ivanom. Pjev. crn. 284b. Među njima Kosovac-Ivane. Nar. pjes. petr. 3, 225. Svetožar Kosovac. Rat. 90. Aleksije Kosovac. 182.

4. KOSOVAC, kösövc, *m.* vidi 2. kos. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kösövc, ksovc s dodatkom da se govori u Boci). Gde kosovci sude, mučno je živjeti. Nar. bl. mehm. beg kapet. 62. U pustihi kosovci sude. 273. Modre boje koliko kosovac. V. Vrčević, igre. 5.

KOSOVAČ, *m.* vidi 2. kos. D. Hire.

KOSOVAČA, *f. ime selu u Hercegovini*. Stat. bosn. 119.

KOSOVAČKO, *vidi* Kosovečko.

KOSOVAN, *kosovna, adj. ozlojeđen, lutit, n. p.* Kosovan ko da je na Kosovu bio. Ž. Radonić. — *Vaša da postaje od Kosovo, ali vidi i 2. kosi, 2, a, c).*

1. KOSOVČIĆ, *m. prezime*. — *U pjesmi xviii vijeka*. Nikolu Kosovčića. Nar. pjes. bog. 7.

2. KOSOVČIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Čair u Kosovčiću. Sr. nov. 1875. 547.

KOSOVEČKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. Basdijel. 104. — *Mislim da je oblik kajkavski, i da bi po štokavskom govoru glasilo Kosovačko*.

1. KOSOVICA, *f. vidi 2. kos (kaše se i o muškom i o ženskom, kao i kos)*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide kos s dodatkom da se govori u Hrvatskoj)*. U lov kosovica. I. Velikanović, prik. 44. Kos u kavezu... „Dobra kosovico“ reku joj... D. Obradović, basn. 143. Gđjeno sude gorske kosovica. Nar. pjes. juk. 605.

2. KOSOVICA, *f. ime ovci u gornjoj krajini*. V. Arsenijević.

3. KOSOVICA, *f. mjesno ime*.

a. *vidi u Vukovu rječniku*: Kđsovica, rijeka (ili potok) u Dalmaciji, koja izvire pod planinom Kozjakom i više Kuina utječe u Krku.

b. *u Srbiji*. a) voda u okrugu krajinskom. Kosovica, rečica, koja izvire više sela Sipa u planinama, pa se kod Došnjeg Đerdapa uliva u Dunavo. M. Đ. Miličević, srb. 943. — b) *zaselak u okrugu užičkom*. K. Jovanović 155.

c. *dolina blizu Kosova*. — *Pomišne se samo u latinskoj knjiži xvi vijeka*. „Ako se malo na lijevo pusti put“ veli putopisac (Petančić, lat. „Petancius“), što vodi u Prokuplje (Procopia) i Niš („Nisum“), nedaleko pruža se Kosovica („Cussovica“) dolina koju sredinom protiče rijeka Lab“. Kojemu imenu, naime Kosovici, ne ima u drugih starijih i suvremenih pisaca spomena. P. Matković. rad. 49, 182.

d. *mjesto se istoga imena pomišne još gdje prije našega vremena*. Spom. stoj. 185.

KOSOVČKI, *adj. koji pripada (3.) Kosovici*. — *Kod mjesnijeh imena*. Na Kosovičkom i Seaničkom visu. Rat. 114. Kosovički vis. 115.

1. KOSOVIC, *m. dem. 2. kos (uprav dem. kosov), te bi značilo: mlađi ili mali kos. ovako je u Vukovu rječniku, ali u nekoliko mjesta znači što i kos uopće*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalinu (kod kos), u Belinu (merla o merlo, uccello noto“ „merula“ 489a), u Stuličevu (merula“), u Vukovu („das junge der amsel“, pulus merulae“)*. — *U svijem ovijem primjerima znači što i kos: Na krajijeh od plitice nakitili bjehu kosovića drazijeh*. M. Držić 271. Za tijem pak (nose) mesa, kosovića. A. Sasin 102. S polja kosovića (*vidi* Kosovo, a) na je kuća stara. I. T. Mrnavić, osm. 141. Nađe jednoga kosovića tako crnijeh pera... I. Đorđić, ben. 25. Sad u nu smira žuna, sad kosović. A. Kanižlić, rož. 7. I kosović sa lišća na granu. Osvetn. 2, 33. Kosović, Turdus merula. Lipovci kod Đakova. D. Hirc. — *U Dubrovniku se često ovijem imenom zove i druga slična ptica, drozak; vidi: Turdus musicus L.... Po Doderleinu u Dubrovniku „kosović“, po Kosiću „kosović bijeli“*. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak) 40a-b.

Turdus iliacus L.... Po Kosiću „kosović bijeli mali, kosović orjena potkriša“. 40a. pa i sam kos: Merula merula (L.)... Po Kosiću dubrovačko je ime „crni kosović“. 37b. Merula torquata L.... Kosić mi piše da mu je dubrovačko ime „kosović bijelih prsi“. 87b—88a.

2. KOSOVIC, *m. prezime*. — *Od xvi vijeka*. S onom zemljom ku je držal Kosović. Mon. croat. 270. (1572). Đuro Toma Kosovića. I. A. Nenadić, šamb. 21. Kosović, knezovi od Cetine. And. Kačić, kor. 452. Markis Kosović od mista Dobrota. 490. Martin Kosović. Norini 55. Veli njemu Kosović-Drekale. Nar. pjes. vuk. 4, 391. Sa rođakom Drekom Kosovićem. 4, 51. Al' eto ti Kosović-Andrije. Oglad. sr. 391.

3. KOSOVIC, *m. seoce u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 13.

1. KOSOVINA, *f. augm. kosov ili 2. kos*. — *U Stuličevu rječniku: „ingens merula“*. — *nije dosta pouzdano*.

2. KOSOVINA, *f. ime nekijeh vrsta loze i grošča*. Kosovina, suvrst vinove lože (Šulek). — *Kosovina crna, blaue zimmertraube (Kalnik)*. — *Kosovina sitna, blaue vogeltraube (Križevci)*. B. Šulek, im. 162.

KOSOVITI SE, *kosovim se, impf. kostrešiti se, n. pr.: „šta se kosoviš na mene, nisam ti oca ubio“*. Ž. Radonić. — *ispoređi kosovan*.

1. KOSOVKA, *f. žensko čelade iz Kosova*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. Kđsovāka*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu („ein frauenzimmer von Kosovo“)*. Uranila Kosovka devojka. Nar. pjes. vuk. 2, 815. Božja pomoć, Kosovko devojko! 2, 417.

2. KOSOVKA, *f. ime kosi*. Orahovac, Bosna. D. Hirc.

3. KOSOVKA, *f. suvrst slatke pisane jabuke (Zagorje)*. B. Šulek, im. 162.

KOSOVLANIN, *m. vidi 2. Kosovac*. — *Množina: Kđsovļāni*. — *Od xviii vijeka*. Đurađ Slavković Kosovljanin. Glasnik. II, 3, (str. ?). I pveda pet stotin junaka, pobratime, tvojih Kosovļana. Nar. pjes. stojad. 1, 42. — *I kao prezime*. Jova Kosovļanin. Sr. nov. 1868. 550.

KOSOVĻANKA, *f. ovako zove jedan pisac našega vremena kapu karikliju, jer se misli da je crno na njoj znak žalosti s kosovske bitke*. E su vlasli bili u Cetiņu i ustakli kape kosovļanke. Osvetn. 5, 26. Nad oči mu šavka kosovļanka. 5, 74. Al' su s njima nebrojene čavke, kape šavke mrke kosovļanke. 5, 128.

KOSOVĻĀ, *adj. koji pripada kosovima*. — *U Vukovu rječniku: „amsel-“, „merulae“*.

KOSOVNICA, *f. mjesno ime*.

a. *xv vijeka na ostrvu Krku*. Lože... v Stupicah, Kosovnice. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

b. *vidi Kosonica*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka*. Prigaziše u dolini Kosovnicu, ka je plaha, kad joj vale dažd učini; Bijele u Crkve dojezdise, pa kroz rijeku kroz Toplicu na kraj drugi prigaziše. J. Palmotić 178.

KOSOVO, *n. mjesno ime*. — *Uprav je adj. kosov (vidi) u srednjem rodu*.

a. *Kosovo ili poje Kosovo ili Kosovo poje, kraj što graniči s južnom Srbijom, osobito glasovit s bitaka s Turcima, a najveće radi nesrećne bitke na Vidov dan 1389*. — *Nemam pri ruci nijednoga primjera starijega od xv vijeka (u lažnom latinskom spomeniku tobože g. 1076—1087 ima Kosovo poje, vidi Doc. hist. račk. 146)*. —

Ismeđu rječnika u Vukovu: '(mit und ohne poje) das Amsfeld (berühmt durch die schlacht die anno 1389 na Vidov dan (15 juni) Serbiens schicksal entschied)' 'Campus merularum'. 'in einem liede adjektivisch': Nije, pobro, daždio Kosovijem; i u *Daničičevu*: poje blizu Prištine. a) Kosovo. Knež Lazare s Muratom carem brav se na Kosovu. Okáz. pam. šaf. 62. Pogybé kněž Lazare na Kosovu. 74. Razbi Murat Jankula na Kosovu. 78. I krvi junačkom Kosovu politu (o bici u kojoj Turci potukoše Sibišanin-Janka). M. Vetranić 1, 54. Da Turci robiše Kosovo do kraja. Đ. Baraković, vil. 322. U njih (*bugarkinah*) žive slava obilna, ku Kobilić steče mudri, kad hangarom cara silna na Kosovu smrtno udri. I. Gundulić 818. Aga i ostala družba svoja na Kosovo dođe... glasovito poje od boja. 378. Pokle Lazar tijem silovo bješe i umri na Kosovo. J. Kavašin 183^a. Znati mi se, ljubove, sa Kosova ne vratiti! Nar. pjes. mikl. Beitr. 1, 20. Kad je doša' na Kosovo bojno (*Sibišanin Janko*). And. Kačić, razg. 148^a. Koš junaka ostavio na slu mestu u Kosovu. Nar. pjes. vuk. 1, 453. Pa otide š' njima niz Kosovo. 2, 86. Da se priča i pripovijeda dok je ljudi i dok je Kosova. 2, 295^a. Ja ću otić sutra u Kosovo, i zaklaću turskog car-Murata. 2, 812. Ona ide na Kosovo ravno. 2, 815. Kadno bjesmo na Kosovu bojnom. 2, 827. Kada Murat na Kosovo dođe. Nar. pjes. petr. 2, 271. Bio rvat na Kosovo. (Reče — u Podgorici — Turčin Srbini, kad ga čuje de se tuži na težak život; a on mu kašto — ako nije Turčin kakav veliki gospodar — reče: 'Kad smo rvali na Kosovo, onda smo jedno bili'). Nar. posl. vuk. 13—14. Da je mene čelo dobro biti, ne bi Lazo na Kosovu (ni) poginuo. 50. Jao ti je još kako je Lazo na Kosovu poginuo. 109. — *Gđjegdje se isgovara Kosožd, te ima padaše po složenoj deklinaciji. tako je u nekim pjesmama iz Crne Gore.* Pa isidi nasred Kosovoga. Nar. pjes. vuk. 8, 221. On nagoni Kosovijem vranca. 8, 218. Kadek dođe na breg Kosovoga. Pjev. crn. 182^a. — *I sama se riječ Kosovo usimje gđjegdje kao da snati kosovski bitku.* Ovakoga sivoga sokola još Srпкиna porodila nije od Kosova ni pride Kosova. Nar. pjes. vuk. 4, 12. Tu moje pleme od Kosova klica. S. Ľubiša, prip. 175. A nuder se spomeni Kosova! Osvetn. 3, 85. i za bitku uopće, i *iperbolički za kavgu, svađu.* Neću ja danaske više toga Kosovo vodit. A. Kalić 34. — b) poje Kosovo. Na polju Kosovu. Okáz. pam. šaf. 72. Dočekah prigodu na polju Kosovu, da Janka vojvodu nevirnim prozovu. Đ. Baraković, vil. 322. Kad su bili kroz poje Kosovo. Nar. pjes. vuk. 2, 154. Uvatiću Vuka Brankovića, vesaću ga us to bojno kopje, kao žena kuđel' uz prealicu, nosiću ga u poje Kosovo. 2, 812. I grad Prilip u polju Kosovu. 2, 890. Na Srbiju i poje Kosovo. Nar. pjes. petr. 2, 271. Na polju Kosovu završi srpsko samodržavno carstvo. Vuk, dan. 2, 76. — *vidi kod a).* I pogleda pojem Kosovijem. Nar. pjes. vuk. 8, 219. Od žalosna poja Kosovoga. 4, 81. — c) Kosovo poje, dosta rijetko: u narodnijem pjesmama našega vremena imaju samo nekoliko primjera, među koje ne može spadati ni ovaki: Na Kosovu, polju širokome. Nar. pjes. vuk. 2, 193. — Jer su vam pogibli 2 bratučeda na Kosovu polju. Spom. sr. 1, 47. (1408). I u Kosovo poje ujaha. I. Gundulić 568. Na Kosovu polju. A. Kanižlić, kam. 643. Ovi se boj učini na Kosovu polju godišta Gosp. 1889. And. Kačić, razg. 57. U Kosovo poje iskupio. Nar. pjes. vuk. 2, 265. U Kosovu polju zadobio. 4,

239. Kosovo poje iliti nahija Vučitrnska. F. Jukić, zemj. bosn. 1.

b. *seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 21.

c. u *Dalmaciji, vidi u Vukovu rječniku:* u Dalmaciji dolina opkoljena kamenitim planinama u kojoj je devet sela. — Gospodari od Klobuka, Ľubuškoga i Kosova. J. Kavašin 231b. Iz Kosova pređem u manastir Dragović. D. Obradović, basn. 330. U Dalmaciji u Kosovu. Vuk. živ. 248.

d. Mirkovo Kosovo, mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom. Livada u Mirkovo Kosovo. Sr. nov. 1878. 1417.

KOSOVO PÖLE, n. mjesto ime.

a. *vidi* Kosovo, a.

b. *seoce u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 29.

KOSOVSKI, adj. koji pripada Kosovu.

a. *vidi* Kosovo, a. — *Ismeđu rječnika u Vukovu:* 'von Kosovo', 'Cossovinius'. Pokle se s rasboja kosovskoga shrani. I. T. Mrnavić, osm. 12. Od žalosna boja kosovskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 72. — *Može snaciti i: koji pripada baji kosovskome.* Komadi od različitijeh kosovskijeh pjesama. Vuk, nar. pjes. 2, 809. *slično je i ovdje:* Nećemo se vladat na kosovsku, nit' ponavjat Brankovića dača. Osvetn. 3, 85. — i u *prenesenom (iperboličkom) smislu: koji je još od boja kosovskoga.* — U *Vukovu rječniku:* 'alt, noch von den seiten der Kosovo-schlacht', 'Cossovinius (marathonius)'. Kosovski (n. pr. on je, star je kao da je još od boja kosovskoga). Nar. posl. vuk. 156.

b. *vidi* Kosovo, b. Paroh kosovski. Nar. pjes. vuk. 8, 579 (*među prenumerantima*).

c. *kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Niva u Kosovskom potoku. Sr. nov. 1872. 164.

KOSPERDA, f. mač. — U *Voltigijinu rječniku:* 'spada', 'degen'. — *nepouzdano.*

KÖST, kōsti, f. os (ossia), jedan od tvrdijeh dijelova u tijelu ljudskom ili u većine višijeh životinja. — *Abc. kōki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., instr. sing. kōšču (ali kōsti), loc. sing. kōsti, gen. pl. kōstī i kōstijā, dat., instr., loc. pl. kōstimā.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kostъ, rus. кость, češ. kost', polj. kość.* — *Može biti da je osnova srodna s lat. costa; na drugu indoevropsku osnovu bez k. (isporodi snsk. asthi, grč. ὀστέον, lat. os) ne treba misliti (ali vidi i kosa).* — *Kao genetiv množine, osim kōstī, upotrebljava se i genetiv dvojine kōstijā, jamačno prema ođiju, uđiju, praiju, pleđiju. našao sam kostiju samo u dva primjera prošloga vijeka (L. Terzić 271; And. Kačić, kor. 265), ali je u naše vrijeme vrlo obično (Vuk piše samo kostiju).* — *u nekim čakavaca ima i gen. pl. kost. P. Zoranić 14^a; Nar. prip. mikul. 88.* — *U svijem je rječnicima (u Daničičevu kōsta).*

1. u pravom smislu.

a. u ljudskom ili živinskom tijelu dok je živo.

a) *uopće.* Smami ti put i kost tva mah-nita žela. M. Marulić 90. Kosti rasbijajuđi Gospodinu. Korism. 88^a. Videći, u odru da staroi ležeći do kōstī put odru po svakōas trudeći. N. Najlašćković 1, 342. Naj prije skrovena taj narav odgori od tvrda kamena mā vilu satvorio; Ľpak kako se prima svim lipim vilami, putim i kōstima ureši taj kami. S. Gučetić 7^b. Jer se kos od kosti u meni raspada. S. Gučetić 256. Svile

mu se kosti od bolesti! Nar. pjes. vuk. 1, 266. Koju mi dede za leđa meće, ona devojka majci poruči: „Bodu me majko, dedove kosti“. 1, 297. Kad je razumje mlada nevjesta, dovati osti, slomi joj kosti. 1, 519. Od kosti mu meso otpadalo, a kroz kosti trava pronicala. 1, 598. Tako mi se ne delilo meso za života od moji kostiju! 2, 161. Staru majku tvoju ojadio, sa košem joj kosti izlomio. 2, 266. Mene vođe kosti istrunuše u tamnici Azačkoj prokletoj. 2, 382. Utegni me, sele, od bedara, od bedara do vitih rebara, da se moje kosti ne razminu, ne razminu kosti mimo kosti. 2, 465. Tu bi (u tavnici) stoja' tri godine danah, dokle bi ti kosti okapale. 3, 222. Pušku ću ti u prsi sasuti, sve ću tvoje kosti izlomiti. 3, 803. Evo grabu mači grebeštaci, ev' škrguću kosti od junaka. 4, 258.

b) različne se kosti u znanosti (anatomiji) nazivaju nekim pridjevima, koje su nacionalni pisci u naše doba. ovdje ću sabijeliti neke ovakove pridjeve iz J. Pančić, zool. i B. Šulek, rječn. znanstv. naz. (biješim P i Š), n. pr. kosti butne, femur'. P 98. — kost čelona, os frontale'. P 92 i Š. — kost četvrtasta, os cuboideum'. P 99. — kost čunkasta, os scaphoideum'. P 99 i Š. — glavata kost, os capitatum'. Š. — kost glavičasta, os capitatum'. P 97. — kost graškasta, os pisiforme'. P 97. — kost grudna, sternum'. P 88 i Š. — kosti jabučne, ossa zigomatica'. P 93. — kost jezična, os hyoideum'. P 94 i Š. — kost klinasta, os sphenoideum'. P 92 i Š. — kosti klinaste, ossa cuneiformia'. P 99 i Š. — kosti klučne, clavicula'. P. 96. — kost kockasta, talus'. P 99. — kockasta kost, os cuboideum'. Š. — kost koritasta, os lunatum'. P 97. — kost kukasta, os hamatum'. P 97. — kosti lakatne, ulna'. P 97. — kost međuvilična, os intermaxillare'. P 94 i Š. — kost mišićna ili ramehača, os humeri'. P 96. — kosti nepčane, ossa palatina'. P 98 i Š. — kosti nosne, ossa nasalia'. P 98. — kost petna, calcar'. P 99 i Š. — kost potiljna, os occipitale'. P 92 i Š. — prsna kost Š, vidi kost grudna. — kost sitasta, os ethmoideum'. P 92 i Š. — kosti slepočne, ossa temporalia'. P 92. — kosti suzne, ossa lacrymalia'. P 93 i Š. — tanka kost, os ischii' Š. (u Dubrovniku u vola po mesarskom jeziku. P. Budmani). — kosti temene, ossa parietalia'. P 92. tjemena kost, os parietale'. Š. — trtična kost, os coccygis'. Š. — vratna kost, vratne kosti govori i narod. Na kost vratnu dok izriga ono čim ga ne bi briga. V. Došen 248*. Vratne mu je kosti salomio. Nar. pjes. vuk. 3, 310.

c) u nekim poslovicama i rečenicama upotrebljava se kost doista u pravom značenju, ali ističući koju osobinu, n. pr.:

aa) ističe se kao unutrašnji dio tijela u ovakovim rečenicama: Sva trepte mla uda i zglobo i kosti; vas treptim u kosteh, i javi i u san. M. Vetranić 1, 263. Protrnuh do kosti. Đ. Baraković, vil. 286. — Zač mi zled u kosti stojaše nikoja. Š. Menčetić 211. Zač kad bi podhibnos u meni taj bila, ne bi mi svaku kos juvezan sprazila? N. Najlašćević 2, 116. Jer mi je u srid kost užgan plam ljubven. P. Zoranić 14*. Nerazborna o mladosti, kad se juven plam usjekne u nejaake tvoje kosti... G. Palmotić 2, 28. — Er kao dah joj sve mi blago i veće ona vidje u plati, da uboštvo moje nago ne imaše joj česa dati, i da mi je kosti izela, krv izpila, meso izjela, ter da sam se ogolio i bez zdravja i bez časti... I. Gundulić 227. — Jakino kad s kostiju duša se rastajo. Š. Menčetić 112. Dali

će rastavit duša se od kosti u prvi moje cvit nezrele mladosti? D. Rašina 141*. Jedva nosim u kostima dušu. Nar. pjes. vuk. 2, 447. može biti da ove zadnje primjere treba shvatiti u nekome osobitom smislu, isporodi: Duh mu se u kosti zabio (vidi duh, 1, b, a) na kraju).

bb) kad je vrlo mršavo čelade (a i živinče), kaže se da je sama kost i koža ili koža i kost, pa i na druge načine ističući kosti, n. p.: Pače ga je na toj dojti jur činila, i ni' joj dosti, da ga ni' već koža i kosti, i tej hoće skori ojti. M. Pelegrinović 193. Nimahu drugo nego kost i kožu. P. Radovčić, nač. 90. Kost i koža, al-lampanato, magro in sommo grado, os et pellis est'. J. Stulli, rječn. kod kost. Koža i kosti. Nar. posl. vuk. 138. — Ah jaoš, z glasa moga cvila, k mojoj puti kos je moja žestoko se pilepila (biblički). I. Gundulić 203. Pušti, care, kosti iz tavnice. Nar. pjes. vuk. 2, 320. A daleko kosti zanijeti. 2, 539. Jedva mu koža kosti drži (mršav, gotovo umro). Nar. posl. vuk. 111. Loj kosti izmeće, ili: Loj kosti iščerao na poje. (Kaže se za mršavo marvinče). 170. Ni tri lakti u visinu stasa, suhe kosti u mijehu pakosti. Osvetn. 4, 11. — Slično je i u ovom primjeru gdje se kosti usimju za cijelo čelade, jer pasti kome na kosti znači: pasti mu na teret, te se ističe da je čelade i onako brižno i nevoljno (mršavo od brige). Teško družu, koja pane bratu na kosti. V. Bogišić, zborn. 139.

cc) u bibličkom se jeziku često upotrebljava kosti za samo čelade, ističući tijekom da je mršavo radi nevoje ili kajanja. (Bog) kosti tvoje oslobodi. N. Rašina 40b. isa. 58, 11. Jaoš! a zašto pun tamnosti mučo ja sam grijeh moj hudi? vapijući vas dan svudi sharaše se moje kosti. I. Gundulić 195. U kostijeh tužnu meni duša mira čas ne ima. 197. Čuvenju češ momu dati mir, veselja i radosti, ponižene ter će kosti milo i drago usigrati. 200.

dd) također je po bibličkom jeziku kost od kosti (kad ko od koga postaje kao potomak ili drukčije, kao prva žena od prvoga čovjeka). Ovo, reče, kost od kosti moje. M. A. Rejković, sat. F4b. Jer smo udi tijela negova, od mesa negova, i od kostiju njegovijeh. Vuk, pavl. ef. 5, 30. A Adam reče: „Sada eto kost od mojih kosti i tijelo od mogega tijela“. Đ. Daničić, 1moja. 2, 23.

ee) metaforički. aaa) gristi kome kosti znači: klevetati ili uopće govoriti zlo o nemu. A meni jur kosti prigrizati, čuj, nemoj. Š. Menčetić 3. Dal' i mrtvim grize kosti (baka). V. Došen 129*. Kostu komu gristi, prigrizati, famam alicujus detrahare'. J. Stulli, rječn. kod kost. — bbb) usjeći se kome u kosti u jednoga pisca čakavca xvii vijeka znači od prilike što i omraziti se. Svi smo se Osmanu usikli u kosti, ako nam zlo svanu, ikomur ne prosti. I. T. Mrnavić, osm. 129. — u istoga pisca ucijepjen u kosti znači: mrzak. Jer premda (Osman) u kosti svim ucijepjen stae, cvit nega mladosti u svih smučevase. 178. — ccc) amo pripada i ovaj primjer: Neslani zlotvore, pun svake ludosti, komu moz' nenavis sve pije iz kosti. D. Rašina 119b.

b. u mrtva čeladeta ili živinčeta.

a) uopće. Nađe jednu glavu, to jest, kost od glave iliti tikvu mrtva čovika. F. Lastrić, rad. 881. Bi našasta prilika s križa u kostima od prsiju jednoga redovnika. M. Zoričić, zrc. 18. Ovde ima čeoja kost. Nar. prip. vuk. 198. — Množina kosti često znači mrtvo tijelo ili mrtva tjelesa, gdje gdje bez obzira na to,

jeli meso otpalo s kosti. Shraniti vse kosti iha. Sava, sim. pam. šaf. 13. Na jednoj polani koja bješe puna kosti. N. Rašina 137^b. esech. 37, 1. Kost i koje budu u grobovijen. Zborn. 53^b. Ne razdiraj kosti nebošku Marcelu. P. Zoranić 85^b. A zemla na svit saj laka ti kostem bil'! D. Rašina 61^b. Pače, sve što naprijed jaše, huda žalos sved ga trudi, kosti gole čim plesaše od pobjenijeh turskijeh ljudi. I. Gundulić 320. Obziruć se na gomile kosti ke svud leže ... 322. Gleda' okolo, oda svudi, što oko vidi svom kriposti, sve bi puno bojnijeh ljudi, sve je sad puno susijeh kosti. 335. Proz gomile turskijeh kosti jaše paša. 335. Stjepana ima gospodara, zaedno pape i mučenika svetijeh kostijeh (!). J. Kavanin 818^b. Kost i, carcame, scheletro, ossatura d'animal morto tenuto insieme da nervi senza carne, 'corpus arefactum'. A. d. Bella, rječn. 177^b. U lis tilo negovo metnuše i krečom pokriše, da bi posli gole kosti lasnije prinesli. A. Kanižlić, fran. 74. On mrtvački(h) hrpu kosti stade motrit. V. Došen 44^a. Macedonsku koji krunu nosi, sad mu kosti trunu. 44^b. Zemljica ti kosti izmečala! And. Kačić, razg. 23^a. (Turci) ispitaše gdi se naodi greb Skenderbegov, koga našavši otvoriše, pak razjagmiše njegove kosti. 143. Ako li mi virovati nećeš, uzpeši se na Mosor planinu, ter ćeš vidit kosti od Turaka. 279^{ab}. Kako se mrtac dodi kostiju Elišeovih, uskrsnu. kor. 265. Pečat koji zatvora grobić od svetih kosti. Ant. Kadžić 90. Svetih ostanci iliti moći, to jest kosti. I. Velikanović, uput. 3, 360. Relikvija, to jest kosti njihovijeh. J. Matović 331. Kladamo se kostim svetijem mučenika. I. M. Mattei 138. Posmotrite kosti roditelja vaših. J. Rajić, pouč. 1, 21. Prosti narod neće da ostane bes moštiju i kostiju. D. Obradović, živ. 125. Pa je voda udarila mutna, pa je hine kosti čerdosala. Nar. pjes. vuk. 2, 129. Bacio ih na dno u tamnicu, deno leži voda do koljena, a junačke kosti do ramena. 2, 245. I kosti su nemu istrunule. 2, 403. Kost i će ti tvoje ostanuti, kosti tvoje u tamnici mojoj. 3, 345. More, slugo! tamo pasče bac'te, de mu gavran kosti naći neće. 4, 139. Van da će mu kosti izbaciti. Nar. pjes. juk. 100. Kuća od sameh čovječijeh kost zagrajena. Nar. prip. mikul. 88. Unutra su puni kostiju mrtvačkijeh. Vuk, mat. 23, 27. Mrtvu mu zemlja kosti izmetala! S. Lužbiša, prip. 242. Da vi kućne čelace ne smuti, roditeljske kosti ne pokruti. Osvetn. 3, 151. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu kosti znače u metaforičkom smislu mrtvo čelade:* Već bi prije pregorio moju glavu, nego da me mrtvoga oca kosti kunu. Pravdonoša. 1852. 31.

b) upotrebljava se u osobitom smislu u nekim rečenicama. (a) ostaviti gdje kosti znači: umrijeti u nekom mjestu. Ja ću ovd i kosti ostaviti. Nar. pjes. juk. 369. Di je pala tu je i ostala, tu je stare kosti ostavila. Nar. pjes. srem. 79. Gdje su hćeli da junaštvo kažu, tu dije kosti ostaviše puste. Osvetn. 3, 133. Ostaviše svoje kosti na sevastopolskom žalu. M. Pavlinović, rad. 16. — *Slično je i u ovijem primjerima:* I mnozi ne haju izgubit život svoj, oćito kad znaju, da će nać zlato toj, naj liše ki hode u Novu Indiju i kosti zavode u Etipijopiju (nema se pomisliti na bijelu kost, vidi 4). M. Vetranić 1, 160. Petar biše malo prija posrid Korfa pusti' kosti, služeć duža od mladosti. D. Baraković, vil. 205. Dok ne prida zemlji kosti. V. Došen 23^a. — *bb) o smrti se misli i u ovom slučaju:* Moja nesrećna mladost ide u žalos, u koj će stojati, dokli se bude kos od kosti rastati. N. Najlašćković 2, 80. — *ali se često ovake reče-*

nice upotrebljavaju sa osobitu nasilnu smrt. Ako mu dođem neće mu ni kost s košču ostati. Nar. prip. vuk. 43. Na nekim mjestima samo da čovek posrne, ne bi mu ni kost s košču do Morave došla. Vuk, dan. 1, 3.

c) o kostima životinjskim upoće. Kost i ne shrustite od nega. N. Rašina 111^a. joann. 19, 36. Od kostiju mrtvi živin. L. Terzić 271. Našao bi koški(h) kosti dosti. V. Došen 228^a. Svega ga (magarca) razbije niz nekakve stijene, da mu ni kost s košču zajedno ne ostane (ispoređi b) bb)). Vuk, poslov. 47.

d) često se u rečenicama i poslovicama pominu kosti kao pasja hrana. A on ih (Juda dinare) popade kako kos gladan pas. N. Najlašćković 1, 128. Zoile psi, ako kos tuj ne mo' proždrijeti, uzmi ovu ter žderi, ku ću t' sad pri-nijeti. D. Rašina 121^a. Znaš, голу kos ni pas neće da oglođe. I. Gundulić 151. Otimajući se kakono psi o kosti. F. Lastrić, od' 374. Bacio kost među njih. (Zavadio ih, kao kad čovek baci kost među pse). Nar. posl. vuk. 11. Ne bacaj kost, da se pokolu kao psi. Nar. posl. magas. 1869. 122. Ni pas gole kosti ne glode. Nar. posl. vuk. 222. — *Prema ovome kost se shvaća upoće kao slaba i nevaljala hrana.* Već mu nosi kosti oglojane. Nar. pjes. juk. 55. Jer vam muke ljudske uzmu ruke; ter nesite trbušine hrane, a vas kosmi od skapaña brane. Osvetn. 4, 21.

e) prema d) gdje gdje gola kost ili samo kost znači stvar male ili nikakve vrijednosti. Narodnost bez narodne države gola je kost. M. Pavlinović, rad. 117. Ko izije meso, vaja i kosti da glode. (Kad ko prijatele sove od ručka na večeru, ili od večere na ručak, da pojedu ono što ostane). Nar. posl. vuk. 189. *ista se poslo-vica, kao i ona što sad dolazi, upotrebljava i u drugom smislu, t. j. da muž koji je uživao ženu za nezine mladosti i lepote, treba da se nom zadovolji i kad izgubi jedno i drugo.* Ko u mladosti meso (t. j. jede) neka u starosti kosti (t. j. glode). V. Bogišić, zborn. 284.

f) kost se upotrebljava sa djeleđe i ki-parene kao i drvo i kamen. Imati smrt udubenu u kosti aliti u drvu. P. Posilović, nasl. 39^a.

g) u familijarnom govoru reče se gdje-gdje pasja kost, ili u slom smislu da se ne reče pasja vjera ili pasja para ili u šali. Netom ozdravi, što pasja kost učini? Uspne se na isto stablo. M. Pavlinović, rad. 43.

h) kost u grlu metaforički znači nešto što smeta i muči (i u duševnom smislu), jer je vrlo neugodno i opasno kad kome kod jedenja mesa zapne kakva kost ili komadić kosti u jed-naku. Kost u grlu. Nar. posl. vuk. 156. To mu je kost u grlu. (To ga vrlo mrzi i muči). 319. De dvoje govori, tu je treći kost u grlu. 73. Bio sam im kost u grlu. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 16.

e. u većine su riba kosti kao u drugih životinja, ali pošto obično imaju drukčiji (šlasti, oštri) oblik (ispoređi 1. drača, c, c) aa)), dono-simo ove primjere napose. vidi i u Belinu rječ-niku: kost, spina, inteso di pesce, 'spina' 700^a; u Stulićevu: kost, osso e anche spina di pesce, 'os, spina (utrumque enim illyrica vox signi-ficat)'; u Vukovu: (kost) od ribe, 'die grāte', spina piscis' kod kost. Kost i ribije. Stefanit i Ihnilat. star. 2, 273. On ki jih (mriže) dosiže gdi oć ribne kosti s strahom jih podviže, boječ se na-bosti ... P. Hektorović 33. Ke sin umiraše, a to da kost ribe u grlu zapriši mu se ... F. Glavinić, evit. 46^a. Budući ribija kost u grlu za-prla jednomu mladiću ... F. Lastrić, od' 306.

2. u osobitom smislu, može značiti što i rebro. — *Između rječnika u Mikašinu* (kost, rebro, costa¹), u *Bjelostjencevu* (kost, rebro, costa¹), u *Jambrešićevu* (kost, rebro, costa¹), u *Vukovu* (uhvatiti se ili porvati se s kime u kosti, t. j. obuhvatiti jedan drugoga rukama, pa gledati ko će koga oboriti). Ščepaše se u kosti junačke. Nar. pjes. vuk. 2, 408. Naj potje se s Mujom ufatio, ufatio u kosti junačke. 3, 166. Sa Stevom se u kosti fatio. Nar. pjes. stojad. 1, 68. U kosti se oba prihvatiše. Nar. pjes. hōrm. 2, 93. Il' će nōme (*desnicom*) valati kamenje, il' lomiti kosti na rvaču. Osvetn. 2, 72. Rvaše biva na dva načina: u pojasi u kosti. M. Đ. Miličević, živ. srb. 3, 81.

3. u metaforičkom smislu, u dva primjera, govori se o kostima kakva grada.

a. u jednom primjeru ne znam, odgovara li metaforičkom značenju što je pod 1, a, c) aa) ili što je pod 2. Zatim paka ogañ vrli, ki se usjeknu gradu u kosti, sve požehi i opali. P. Kanavelić, dubrov. 11.

b. u drugom primjeru znači što i razvaline i odgovara metaforički značenju pod 1, b, a). Gdi grada plemenita dosti samo leže sada raztrkane kosti. H. Lucić 264.

4. bijela kost, slonova kost itd., ebur, samo u prenesenom smislu, jer nije kost, nego veliki slonov zub (ispoređi bjelokost; nema kođ bio). Gdi bi zelen venčac vilii, ali krunu od vridnosti, koga ne bi prihinili, od lefanče da su kosti? H. Lucić 211. Dah joj za platu oni moj lijepi rog od kosti slonovne zlatom vas narešen. D. Zlatarić 45b. Prestol biše ukrašen zlatom i slonovimi kosti. Aleks. jag. star. 3, 296. I od bijele kaono kosti naj crnija mast izhodi. J. Kavašin 172a. Kost slonovna 'avorio, dente di leofante', ebur'. A. d. Bella, rječn. 120a.

5. nije prava kost u sipe, premda se tako zove, a i u oigña. vidi u Mikašinu rječniku: kost od sipe, sepium, testum, colum¹.

6. u prenesenom smislu, u plodu koščica (vidi). — *Između rječnika u Vukovu*: vide koščica (n. p. od šljive) s dodatkom da se govori u Dubrovniku. Vršmi kosti črēšnany. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Jezgru koja još u kosti krije. J. S. Reljković 46.

1. KOSTA, m. skraćeno ime od Konstantin ili Kostadin. — Voc. je jednak s nominativom. — *Nalazi se od xiv vijeka, ali se ne zna treba li čitati Kōsta ili Kōsta (vidi).* — *Između rječnika u Vukovu*: (contr.) 'Konstantin', 'Constantinus', i u *Daničićevu* (Kosta, Constantinus hyp.). Kosta z dētiju. Svetostef. hris. 31. Kulevičs Kosta... Kosta Gwōbšins zotb. Glasnik. 15, 309. (1948?). Veli Kosta, mat' Jeljena... J. Kavašin 298b. Zlamen ko'ega u visini hti se Kosti prikazati. 299a. Neg pol rifa još pošaje Kosta. M. A. Reljković, sat. E1b. Bogom brate, Kosta ciganine! (ovdje je Kōsta, jer bi voc. od Kōsta bio Kōsto). Nar. pjes. vuk. 2, 213.

2. KOSTA, m. vidi Kosto. — Akc. se mijenja u voc. Kōsto. — vidi 1. Kosta. — U *Vukovu rječniku*: vide Kosto s dodatkom da je po istočnom govoru.

KOSTAC, m. u jednom primjeru xviii vijeka ima gen. sing. Kostaca što je po svoj prilici isto što Kostasna. Gnat Kostaca i Klarica. J. Kavašin 381b.

KOSTAČEVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Jovan Kostačević. Rat. 38.

KOSTADJE, m. vidi Konstantije, isporodi Kostadin. — U pisca xiii vijeka. Sb mitropoli-

tomu svojim Kostadijem. Domentijan^a 191. Sb čestnyim Kostadijem. 226.

KOSTADIN, m. vidi Konstantin. — Od xiii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* ('Konstantin', 'Constantinus') i u *Daničićevu* (Kostadin, gledaj Konstantin). Kostadin. Deč. hris. 19, 24 i još na nekoliko mjesta. Ja carica Jevdokija sa sinom carstva mi Kostadinom... Mon. serb. 190. (1379). Ja gospodin Kostadin... 228. (1395). Gospodina Kostadina. Spom. sr. 1, 1. (1395). Ljubila bi čobanina, čobanina Kostadina. Nar. pjes. vuk. 1, 836. Vino pije care Kostadine u lijepu mestu Carigradu. 2, 85. Kohe jašu do dva pobratima, beg Kostadin i Kraljević Marko. 2, 355. Kad je vide care Kostadine. Pjev. crn. 251b. Udržacu cara Kostadina. Nar. pjes. petr. 2, 271. Devet careva od Duklana do Kostadina. S. Lubiša, prip. 16. — I kao ime planini u *Crnoj Gori*. Glasnik. 40, 27.

KOSTADINA, f. žensko ime prema muškome Kostadin. — U naše vrijeme. Sr. nov. 1863. 70.

KOSTADINIĆ, m. prezime. — isporodi Kostadinović. — Od xiv vijeka, a između rječnika u *Daničićevu* (Kostadinić). Ozroje Kostadinić. Deč. hris. 12, 79. Vlkota Kostadinić. Spom. sr. 1, 79. (1406). Hrnak Kostadinić. Mon. serb. 281. (1418).

KOSTADINIĆI, m. pl. mjesno ime prije našega vremena. — isporodi Kostadinić. Kostadinići (selo). S. Novaković, pom. 185.

KOSTADINOVAC, Kostadinovca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Kostadinovcu. Sr. nov. 1864. 600.

KOSTADINOVCI, Kostadinovčaci, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 384. — xiii vijeka pomiñu se Vlasi Kostadinovci. Deč. hris. 62.

KOSTADINOVIĆ, m. prezime (po ocu Kostadinu). — isporodi Kostadinić. — Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u *Daničićevu rječniku* (Kostadinović). Ušak Kostadinović. Glasnik. 15, 299. (1948?).

KOSTADINOVIĆI, m. pl. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 118. — isporodi Kostadinović.

1. KOSTAJNICA, f. mjesno ime.

a. u Bosni. a) trgovište u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 49. — b) selo u okrugu Donje Tuzle. 87.

b. u Hercegovini selo. Statist. bosn. 116.

c. u Hrvatskoj grad u okrugu zagrebačkom. Razdijel. 90. — *Između rječnika u Vukovu*: varoš u Hrvatskoj (kod vode Une).

Već se od xvi vijeka pomiñe ovo mjesno ime, vidi n. p.: Kapetanu Kostajnice. Mon. croat. 235. (1530). Kostajnica. S. Novaković, pom. 185.

d. vidi Kosanica.

2. KOSTAJNICA, f. dodaje se u narodnijem pjesmama kao atribut riječi kopje. — *Vađa da je postalo od kostañ (od kostañeva drva)*. I daje im kopla kostajnicu. Nar. pjes. juk. 418. Pod hime je sura bedevija, a u ruci kopje kostajnica. Osvetn. 3, 141.

KOSTAJNIČANIN, Kostajničanina, m. čovjek iz Kostajnice. — Množina: Kostajničani. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* ('einer von Kostajnica'). Zemlje su turske Kostajničane koji su sada u Baño(j)luci. Starine. 12, 24 (oko 1696—1708.) Dojde Kostajničanom u pomoć. P. Vitezović, kron. 178. Razbi Kostajničane. 187.

1. KOSTAJNIČKI, adj. koji pripada Kostaj-

nici. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (von Kostajnica). Od mene Jusuf-vojvode kostajničkoga. *Starine*. 11, 78. (oko 1567). Od nas Hasan-age dazdara kostajničkoga. 78. (oko 1600—1602.). Kostajničkome komendantu. 12, 8. (1699).

2. KOSTAJNIČKI, *adj. koji pripada Kostajniku*. Kostajnička (opština). K. Jovanović 135.

KOSTAJNIČKIŃA, *f. žensko čefade iz Kostajnice*. V. Arsenijević.

KOSTAJNIK, *m. ime selu u Srbiji u okrugu podrinskom*. K. Jovanović 185.

KOSTAJNOVICA, *f. ime vrhu kod Fužina*. D. Hirc.

KOSTAM, *m. ime rijeci kod Križevaca*. D. Hirc.

KOSTAMONIT, *m. vidi Kastamonit*. — *U Daničičevu rječniku*: Kostamonits, gledaj Kastamonits: „Kostamonitu igumens“. M(on. serb). 132. (1848).

1. KOSTAN, kōsna, *adj. osseus, koji pripada kosti; koji je od kosti; koji je nalik na kost*. — *t- ispada između s i n*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (kostni „di osso, overo simile all' osso“, osseus' 581b), *u Voltigijinu* (kostni, v. kostast), *u Stuličevu* (osseus'). Tva svis znajući dobro uprav, er volovnom' tom' narodu kostne poda roge narav, kime bodu. D. Rašina 114a. — *U Stuličevu rječniku ima i adv. kosno, ali s nepouzdanijem značenjem, vidi: kostno „osso per osso, alla minuta“ per ossa, singillatim*.

2. KOSTAN, *m. vrst trave* (Sabljar, Trsat), v. Koščan. B. Šulek, im. 162.

KOSTANČANIN, *m. vaša da je čovjek iz Kostajnice*. — *ispoređi Kostačka*. — *Množina: Kostačani*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Sobom vodi mlade Kostačane. Nar. pjes. vil. 1868. 729.

KOSTANDIJE, *m. vidi Konstantije*. — *Radi oblika vidi Konstantin*. — *ispoređi i Kostadije*. — *U jednom primjeru xiii vijeka i otale u Daničičevu rječniku* (Kostandije, Constantius). Mitropolitu Kostandiju. Domentijanb 77.

KOSTANDIN, *m. vidi Konstantin*. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Kostandins, gledaj Konstantins). Carice srpske kura Jevdokije i gospodina Kostandina. Mon. serb. 193. (1879). Kostandins Sevastokratorovič. Glasnik. 11, 186.

KOSTANICA, *f. vidi Kostajnica*. — *Od xv vijeka*. Gradi: Komugoju i Kostonicu. Mon. croat. 82. (1445). Očete da izgubimo Kostonicu i Biačb. *Starine*. 10, 18. (1652). Beg projde na Kostonicu. P. Vitezović, kron. 148.

KOSTANIĆ, *m. prezime*. Kostanić, knezovi od Drvenika u gornjemu primorju. And. Kačić, kor. 453. U diplomu kneza Kostanića iz gornjega primorja, koju od kralja Tvrdka imade na 1398. 459.

KOSTANOVICA, *f. hleb načinen od kestenova brašna*. — *U Stuličevu rječniku*: „panis ex castaneis“. — *nije dosta pouzdano*.

KOSTANOVINA, *f. vidi kestenovina*. — *U Stuličevu rječniku*: „lignum e castanea“. — *nije dosta pouzdano*.

KOSTANSKI, *adj. u Daničičevu rječniku*: kostanskij, „reka kostanska“ blizu gligorovske i blizu „Préslopa“. (Glasnik). 11, 132. 13, 375. cf. Kostančb.

KOSTANT-GRAD, *m. vidi Konstant-grad*. —

U istoga pisca u kojega ima i ova riječ. Od vjetnica Kostant-grada. J. Kavašin 270a.

KOSTANTIJA, *vidi Konstantija*. — *Između rječnika u Daničičevu* (Konstantija, gledaj Konstantija).

KOSTANTIN, *m. vidi Konstantin*. — *Od xiii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (vide Konstantin) i *u Daničičevu* (Konstantins, gledaj Konstantins). Konstantins. Stefan, sim. pam. šaf. 16. Kostantina cara. Mon. serb. 134. (1348). Bi učinjen cesarom Konstantin. S. Badrić, ukaz. 92. Slavu slavi care Kostantine. Nar. pjes. vuk. 2, 89. Videli smo Agi-Kostantina, Kostantina, slavna igumana. 4, 166.

KOSTANTINOV, *adj. koji pripada Konstantinu*. Koga Eraklij na sebi odni u grad Konstantinov. J. Kavašin 299a.

KOSTANTINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Konstantinu)*. — *U naše vrijeme*. Stanica Petra Kostantinovića žena. Glasnik. 11, 1, 62. (1808).

KOSTANTIŃ, *adj. koji pripada Konstantinu, vidi Konstantin grad*.

KOSTANTIŃ GRAD, *m. vidi Konstantin grad*. — *U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničičevu* (Konstantin grad, Constantinopolis). Konstantin grada. Stefan, sim. pam. šaf. 3. Vb Konstantin gradb. 8. Vb Konstantin gradb. 10. Mon. serb. 90. (1390).

1. KOSTAŃ, *m. vidi kesten*. — *Od tal. castagno (drvo)*. — *ispoređi kostaña*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōstāñā*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu* („castanea“), *u Belinu* („castagna, frutro noto“, „castanea“ 176a), *u Bjelostjencu* (kostañ, kesten, drvo „castanea, sardianus, balanus“), *u Jambrešičevu* („castanea“), *u Voltigijinu* („castagna“, „kastanie, kaste“), *u Stuličevu* (kostañ, dub „castanea“; kostañ, voće „castanea“), *u Vukovu* (vide kesten s dodatkom da se govori u Boci).

a. drvo. Kostañi, čičimeci jošte se tuj plode. M. Vetranić 2, 273. Ni jela ni kostañ... Đ. Baraković, vil. 57. Bregovi okičeni kostañom u osoju. S. Ćubisa, prip. 6. Kostañ (drieno od castagna, u mletačkom rukopisu), rus. камтан, češ. kaštan, pol. kasztan: castanea (mletački rukopis), castagnie (Pizzelli), Kuzmić, Aquila—Buć, Castanea vesca Grtn. (Vodopić), v. kesten. B. Šulek, im. 162. — *Ima i drugo drvo: kostañ divji, vidi kod kesten*. Kostañ divji, češ. divoky kaštan, Aesculus hippocastanum L. (Zagreb). B. Šulek, im. 163.

b. plod. Izvan bode kostañ jako, znutar se ji kostañ pako. P. Vitezović, cvit. 39.

2. KOSTAŃ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijel. 114.

KOSTAŃA, *f. vidi 1. kostañ*. — *Od tal. castagna (plod)*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōstāñā*. — *U Mikaljinu rječniku: kostaña, dub, „castanea“; kostaña, voće „castanea“*.

KOSTAŃAC, kostañca, *m. dem. kostañ*. — *U Stuličevu rječniku: v. kostañac*. — *slabo pouzdano*.

KOSTAŃAK, Kostañka, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj (kajkavski) Kostahek*. Razdijel. 89.

KOSTAŃAR, kostañara, *m. čovjek što prodaje pečene kostañe*. — *U Belinu rječniku: „caldaro“ stajo, venditor di caldaroste, „castaneorum assarum venditor“ 159a; u Bjelostjencu: kostañar, kestenar „castaneorum venditor“; u Stuličevu: „castaneorum assarum venditor“*.

KOSTAŇČAC, *kostaŇčca*, *m. dem. kostaŇac*. — *U Stuličevu rječniku uz kostaŇi.* — *nepouzdano*.

KOSTAŇČIĆ, *m. dem. kostaŇac*. — *U Stuličevu rječniku uz kostaŇi.* — *slabo pouzdano*.

KOSTAŇČKA, *f. u istoj narodnoj pjesmi u kojoj ima KostaŇčanin, kaže se KostaŇčka za žensko. može biti i da je adj. (kostaŇčki)*. Mole mu se KostaŇčke devojke. *Nar. pjes. vil. 1868. 729.*

KOSTAŇE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru spletskom*. *Repert. dalm. 1872. 90.*

KOSTAŇEV, *adj. koji pripada kostaŇu: koji je načinjen od kestenovine (drva)*. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kostaŇev, kestenov, castaneus) i u Voltigijinu (castagnoso, von kastanien-holz)*. *Dones'te mi, slugo moje, kostaŇevo dobro kopje*. *Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 56.*

KOSTAŇEVAC, *kostaŇevca*, *m. mjesto posadeno kostaŇima, isporodi kostaŇe*. — *U ovakovom općem značenju samo u Bjelostjencevu rječniku: kajkavski kostaŇevac, kostaŇevje, kostaŇe, castanetum, sylva castanearia*. — *I kao ime selima u Hrvatskoj: a) u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 71. — b) kajkavski KostaŇevac u županiji zagrebačkoj. 81. — c) kajkavski KostaŇevac u županiji varaždinskoj. 99. — d) u županiji bjelovarsko-križevačkoj. 109.* — *Mjesto se s ovijem imenom pominje već XIII vijeka u latinskoj knjiži, 'Porcionem terre Costaneuch vocata'*. *Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 242. (1299).*

KOSTAŇEVLE, *n. vidi kostaŇevac, kostaŇe*. — *U Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) kostaŇevje kod kostaŇevca, i u Jambrekičevu: kostaŇevje, castanetum*.

KOSTAŇICA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru kotorskom*. *Repert. dalm. 1872. 11.* — *Pominje se od XVIII vijeka. Podiže se četa Turaka od Risna maloga mjesta, i oni ti podoše u zelenu KostaŇicu*. *Nar. pjes. bog. 188.*

KOSTAŇIČKA, *f. žensko čeljade iz KostaŇice*. — *U narodnoj pjesmi XVIII vijeka. Ter Turcima rakiju u vino prilivaše vrlo KostaŇička*. *Nar. pjes. bog. 189.*

KOSTAŇIČKI, *adj. koji pripada KostaŇici*. — *U narodnoj pjesmi XVIII vijeka. Tere s nima otide na verige kostaŇičke*. *Nar. pjes. bog. 189.*

KOSTAŇIČ, *m. dem. kostaŇ*. — *U Stuličevu rječniku: 'parva castanea'*.

KOSTAŇIŠTE, *n. vidi kestenik*. — *isporodi kostaŇevac, kostaŇevje*. — *U Mikaljinu rječniku: 'castanetum', i u Stuličevu: 'castanetum'*.

KOSTAŇULA, *f. vidi kostjela*. *KostaŇula, perlaro, loto, bagolaro (Aquila—Buč), Celtis australis L., v. KastaŇuole*. *B. Šulek, im. 163.*

KOSTARICA, *f. vidi gostarica*. — *U jednoga pisca XVIII vijeka. Pruži mu prazne kostarice govoreći: 'Uzmi kostarice za priniti vino i vodu'*. *B. Leaković, nauk. 227.*

KOSTAST, *adj. koji je pun kosti; u kojega su velike kosti*. — *U Belinu rječniku: 'ossuto, ossoso', 'ossosus' 531b; u Voltigijinu: 'ossuto, ossoso', 'knoohicht'; u Stuličevu: 'ossibus constans, magnis ossibus constans'*.

KOSTATI, *kostām, impf. stare, constare, stajati (samo o cijeni)*. — *U Dubrovniku od XVI vijeka. Koliko te grijeh moj kosta*. *Zborn. 963.* Sve ovo kosta trista dukata. *M. Držić 256.* *Milos, koju ti je (Bog) dao u ovoj ispovijesti, kosta je*

Jezusa Isukrsta velicijeh truda. *I. Držić 246.* Ne kostavši nas drugo nego li primit ga. *881.* — *vidi i 1. kostati*.

KOSTATIN, *m. vidi Konstantin*. — *U Vukovu rječniku: n. p. car Kostatin (u pripovijetkama), vide Kostadin*.

KOSTAV, *adj. vidi kostast*. — *U Belinu rječniku: 'ossuto, ossoso', 'ossosus' 531b; u Bjelostjencevu: v. koščast; u Stuličevu uz kostast*. — *I sa značenjem: od kosti*. *u Bjelostjencevu rječniku: kostav, koščen, 'osseus'*.

KOSTEL, *m. grad, gradac, lat. castellum*. — *Riječ se davno nalazi u slavenskim jezicima, isporodi stslav. kostelъ, (rus. костелъ, katolička crkva, vaša da je uzeto iz poljskoga jezika), češ. kostel (crkva), polj. kościół (crkva)*. — *U općem značenju samo na jednom mjestu XIII vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (kostelъ, 'castellum')*. Ako nam Bog da pomoć prijeti vsze grade ili kostele... *Mon. serb. 86. (1253)*. — *Drukčije se nalazi kao mjesno ime i to: kao selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 70. — kao mjesto u Istri. Među Blzetom i Kostelom*. *Mon. croat. 3. (1275 prepis. 1546)*. — *isporodi kostio*.

KOSTELA, *vidi kostjela*.

KOSTELAC, *Kostelca*, *m. prezime*. — *U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 264.*

KOSTELČEVO SELO, *n. ime seoca u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 85.*

1. **KOSTELIĆ**, *m. u narodnoj zagoneci*. *Ulaža vino toči iz jelića kostelića (misli se dete kad sisa)*. *Nar. zag. nov. XVIII.*

2. **KOSTELIĆ**, *m. prezime*. — *Od XIII vijeka. Pred sudcem Miku Kostelićem*. *Mon. croat. 127. (1697)*. *Kostelić. Schem. segn. 1871. 96.*

1. **KOSTEL**, *kostĭla, m. uopće nešto što je puno kosti. upotrebljava se u osobitijem značenjima*. — *U naše vrijeme*.

a. *uopće*. — *Samo u Stuličevu rječniku: (adj.) 'ossibus constans'*.

b. *čovjek tvrd, skup, tvrdoglav*. — *Samo u Stuličevu rječniku: čovjek kostel, 'homo durus, avarus, tenax, indole rudis'*.

c. *kokotić s dvostrukim huhorom*. — *Ne znam u kakvoj je svezi s općijem značenjem*. — *Samo u Stuličevu rječniku: kokotić kostel, 'pulvis gallinaceus cum duplici crista' (kod kokotić)*.

d. *orah (voće) u kojemu je jezgra kao noko omotana tankijem ali tvrdijem drvom (osim kore), te ju je teško izvaditi iz kore i kad se razbije*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a i između rječnika u Stuličevu (gdje nije dobro tumačeno): orah kostel, 'nux, gracilis'*. *Kostel (orah), (Stulli), steinnuss. B. Šulek, im. 163.* — *Mislím, da se kaže i o drugom voću, n. p. o kestenu*.

e. *Acanthias vulgaris i Acanthias Blainvillii, neke ribe*. *G. Kolombatović, pesci. 25.*

2. **KOSTEL**, *m. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji mođruško-riječkoj. Razdijel. 48. — b) selo u županiji varaždinskoj. 101.*

KOSTELAC, *m. vidi kostel*. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'res ossibus constans'*.

KOSTELAČA, *f. vidi kostel i kostelač*. — *U Stuličevu rječniku uz kostelač*. — *S drugijem značenjem (vidi hrustavica, a) u Bjelostjencevu rječniku: črešna kostelača, 'corasum duracinum' kod črešna, i otale u B. Šulek, im. 163.*

KOSTELSKI, *adj. koji pripada kostelu*. — *Samo kod mjesnijeh imena u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. a) (kajkavski) Bregi kosteljski,*

selo. Razdijel. 101. — isporedi brijeg, 3, 8) c) cc). — b) u srednjem rodu Kostejsko (kao supstantiv), selo. 101.

KÖSTEN, adj. koji je nadišen od kosti. — *Nastavak en bio je negdašn. — Riječ je praslavenska, isporedi stolov. kostěnz, (rus. коcтѣной), češ. kostěný, pol. kosciany. — Između rječnika u Voltigijinu (di osso, osseo', beinern'), u Stuličevu (v. kostan), u Daničičevu (kostěnz, osseus'). Noža 10 s crvenom kostenijskom u dvě nožnice. Mon. serb. 498. (1466). Inorog jest zverž, ... imat nosz kostěnz. Starine. 11, 196. — Ne posve u istom smislu (o ribi u kojoj su kosti). Kostena riba. Stat. krč. ark. 2, 289.*

1. **KOSTENICA**, f. mjesto (obično na groblju) gdje se hrane gole kosti mrtvijen. — U Belinu rječniku: 'ossaja, luogo da riporvi l'ossa', 'ossiochium' 581a; u Bjelostjencu: kostenica vu cintoromu, 'polyandrum, ossuaria, ossiochium'; u Stuličevu: 'locus ossibus projiciendis'.

2. **KOSTENICA**, f. neka bilka. Kostenica, rus. коcтѣника, коcтѣница (Rubus saxatilis), pol. kosciennic (Cerastium), stratiotes, millefolium (Durante, siński rukopis), millefoglio (Bartulović), Achillea millefolium L. (Petter, Visiani). B. Šulek, im. 168.

3. **KOSTENICA**, f. seoce u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kral. serb. 984. — U spomeniku XVIII vijeka kao da se pominje isto mjesto. Ot Kostenice Vukana. Glasnik. 49, 12. (1784).

KOSTENIK, m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 17.

KOSTENOV, adj. kaže se o koplu, vidi kostanov. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Neg mu nosi kopje kostenovo. Pjev. crn. 267a.

KOSTENUŠICA, f. dem. kostenuška. — U Stuličevu rječniku: 'parva testudo'. — nepouzdan.

KOSTENUŠKA, f. vidi kornjača. — U Stuličevu rječniku: 'testudo'. — nepouzdan.

KOSTEŃAČA, f. neka bilka. KosteŃača, Glau-cium luteum Tourn. (Visiani). B. Šulek, im. 168.

KOSTEŃAK, m. vidi 1. kostelj, d. Gianizzi (Ivančić?) Dalmatin piše: Orihe malušne prozvane kosteŃaci. F. Kurelac, dom. živ. 57.

KÖSTER, m. vidi kositor. — U naše vrijeme u Lici (uz kositor). J. Bogdanović. M. Medič.

KÖSTERAN, kōsterna, adj. koji pripada kosteru (kositeru). — U naše vrijeme u Lici. 'Oni kosternijem žlicami jedu'. 'Dovati amo preda n kosterni plađanč'. 'U nega e sve posude kosterno'. J. Bogdanović.

KOSTEŠ, m. vidi kostelj, d. — Steševac. D. Hirc.

KOSTIC, m. ime muško. — XIV vijeka. — Damijana a brata mu Kostica. Deč. hris. 5. 71.

1. **KÖSTICA**, f. dem. kost, vidi koštica i koštica. — Samo u Belinu rječniku: 'ossetto', 'ossiculum' 581b; u Voltigijinu: 'ossetto', 'beinchen'; u Stuličevu: 'ossiculum'.

2. **KOSTICA**, m. ime muško, isporedi Kostic. — XIV vijeka. Okoje a brata mu Kostica. Deč. hris. 49.

KOSTIČAR, m. čovjek koji radi što iz kosti, koji djela kosti itd. — U Stuličevu rječniku: 'qui opera ossea efficit'. — nije dosta pouzdano.

1. **KOSTIĆ**, m. prezime (po ocu Kosti). — Od XIV vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Ko-

stić). Marko Kostić. Mon. serb. 96. (1830). No da vidiš Aćima Kostića! Nar. pjes. vuk. 4, 411. Do saraja Kostić-Ahmet-bega. Ogled. sr. 247. Došo k sudu Stevan Kostić... Glasnik. 11, 1, 162. (1808). Kostić. Nar. pjes. vuk. 2, 664 (među prenumerantima).

2. **KOSTIĆ**, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vafejskom. Niva u Kostiću. Sr. nov. 1865. 380.

KOSTIĆI, m. mjesno ime.

a. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 68.

b. bratstvo u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 19.

c. saselak u Srbiji u okrugu ušičkom. I. Stojanović.

KOSTILI, m. pl. vrst gljive (u Istri). B. Šulek, im. 168.

1. **KOSTILO**, m. ime muško. — XIV vijeka. Dobromir i Kostilo. Deč. hris. 49.

2. **KÖSTILO**, n. neko oruđe u usdara, vidi šikalo. — U Vukovu rječniku: 'ein werkzeug der riemer', 'instrumentum'.

KÖSTILA, f. vidi kostjela. — U Vukovu rječniku: vide koščela s dodatkom da se govori u Boci. — Otale i u B. Šulek, im. 168.

KOSTIN, adj. koji pripada Kosti, vidi Kostino i Kostin potok.

KOSTINO, n. mjesno ime. — vidi u Daničičevu rječniku: Kostino, orkva je treskavačka imala, selište Kostino što priloži Kostandina Sevastokratorovića. Glasnik. 11, 136. 13, 372. — Jamačno je srednji rod od adj. Kostin, koji pripada Kosti.

KOSTIN POTOK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom. Sr. nov. 1861. 50.

KÖSTIO, kōstjela, m. vidi kostelj. — Us oblik kostelz bio je i oblik kōstěnz, od kojega ova riječ polazi u južnom govoru. — U jednoga pisca Dubrovčanina XVI vijeka. Od kostjela Marije i Marte. N. Rašina 77a. joann. 11, 1. Ne biše jošte tadaš došo Isus u kostio. 78a. joann. 11, 29. Hođahu po kostjelijeh prjepovijedajuće. 142a. luc. 9, 6.

KÖSTIONIK, m. ime planini u Bosni. Glasnik. 20, 271. 21, 298. 22, 56.

KÖSTIŠ, kōstiša, m. vidi kostelj, d i kōstěš. — U naše vrijeme u Istri i u Hrvatskoj. Kostiš, 'nux dura', gen. kōstišā. D. Nemanich, čak. kroat. stud. 48. Kōstiš, suvrst oraha (Valjavac), steinnuss. B. Šulek, im. 168.

KOSTIŠTE, n. vidi 1. kostenica. — Samo u Stuličevu rječniku: 'cimiterio', 'sepulcretum'.

KÖSTITI SE, kōstīm se, impf. postajati kost. — Samo u Bjelostjencu rječniku: kostim se, okošćujem, 'osseosco' i u Stuličevu: v. okostiti se iz Bjelostjenceva.

KÖSTJELA, f. Celtis australis L. (arbor et fructus), neka bilka i njezin plod. — -je- stoji mj. negdašnjega š, te se nalaze i oblici kostela i kostila (kōstija); po hercegovačkom govoru glasi kōščela. — Akc. se mijenja u gen. pl. kōstjēlā. — Po svoj prilici postaje od kost, jer je u plodu (koji je sladak i jede se) koščica malo manja od svega ploda. — Nalazi se od XVIII vijeka, ali može biti nekoliko starija riječ; između rječnika u Stuličevu: 'carpinus' (što tumačeno), i u Vukovu: koščela, nekako drvo i rod, 'art baum und frucht davon', 'arboris genus' [Celtis australis L.; cf. kōstija]. Svi se svati gorom razbjegoše, vrbac tica mala u kostjelu. Nar. pjes. bog. 341. Murve ocvjetale, i kostile opružile grane. Osvetn.

2. 18. Kostela, *Celtis australis* L. (Danilo), v. Koščela. Kostija (*vidi*). Kostjela, perlaro, loto, bagolaro (Kuzmić, Aquila—Buć), carpino (Stulli), *Celtis australis* L. (Vodopić). B. Šulek, im. 163. Koščela, *Celtis australis* L. (Pančić, Crna Gora), v. Kostjela. 164. — Kostjela se zove i jedno seoce u Hercegovini. Schem. ragus. 1876. 58.

KOSTJELAN, kostjelna (?), *adj. koji pripada kostjeli*. — U *Stuličevu rječniku*: 'carpineus' (radi tumačenja *vidi kod kostjela*). — *nepouzđano*.

KOSTJELE, *f. pl. vidi ostjele*. — *Samo u Mikafinu rječniku*: kostile, ostruge, strgotine, 'as-sulæ, segmenta, ramentum'; i u *Stuličevu*: 'as-sulæ, segmenta, ramentum' iz *Mikafina*. — *Jamačno je ista riječ što ostjele, te valja da je Micaša pomiješao jednu s drugom*.

KOSTJELICA, *f. dem. kostjela*.

a. u pravom smislu. — U *Vukovu rječniku*: koščelica, dim. v. koščela.

b. može značiti i druge biljke. Kostjelica, 1. *Corechorus japonica* Thunb. (Vodopić); 2. (kriješva —) *cerasa duracina* (Stulli), knorpelhsche. B. Šulek, im. 163.

c. kao mjesno imc. — U *Vukovu rječniku*: Koščelica, glavica više Crnojevića rijeke, gdje su dvije velike košće, ein berg in Montenegro, 'montis nomen'. Ne bi znali naše Koščelice. Nar. pjes. vuk. 4, 78. Ne bi znao da su Koščelice. 4, 82.

KOSTJELIŠTE, *n. mjesto gdje raste mnogo kostjela*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'locus carpinis abundans'.

KOSTJELOVINA, *f. drvo od kostjele*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'lignum carpineum'.

KOSTJENČE (ili Kostijenče), *gen. -ča? ili -četa? n. mjesno ime*. — U *Daničičevu rječniku*: Kosténče, crkva je treskavačka imala, selište Kosténče, bilo je blizu 'Béjeva' i 'Préslopa'. G(lasnik). 13, 370. 11, 180. na posljednjem mjestu nije mu se sačuvalo ime cijelo.

KOSTO, *m. hyp. Kostadin*. — *isporedi Kosta*. — *Akc. se mijenja u voc. Kšto*. — U *Vukovu rječniku*: (južno) hyp. v. Kosta.

KOSTOBOLAN, kostòbòlna (kostòbòna), *adj. koji boluje od kostoboje*. — U *Stuličevu rječniku*: 'arthriticus'.

KOSTOBÔLNICA, *f. žensko čelade što boluje od kostoboje*. — U *Stuličevu rječniku* uz kostobolan.

KOSTOBÔLNIK, *m. čovjek što boluje od kostoboje*. — U *Stuličevu rječniku* uz kostobolan.

KOSTOBOLA, *f. Arthritis chronica, bolest s koje bole zglobovi među kostima*. po *Vukovu* i *Miličeviću* tumačenju kostobola i ulozii bilo bi jedno te isto; u naše doba pisci zovu 'ulozima' osobitu vrstu bolesti: 'Arthritis urica'. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (rheumatismus, arthritis, morbus articularis) i u *Vukovu* ('chronische gicht' 'arthritis'). Gorkaja kostobola. Glasnik. 20, 18. (u rukopisu xviii vijeka pisanome crkvenijem jezikom). Zubobola i kostobola. Đ. Rapić 186. Zastarale iznemoglice napadnute kostobolom, sipnom. S. Ćubiša, prip. 91. Ulozi ili kostobola. — 'Ulozi se zovu kad čoveka svud po kostima u telu, čas na jednom, čas na drugom mestu boli. M. Đ. Miličević, živ. serb. 806. Čuvao te Bog muke kostoboje. (u Dalmaciji). Đ. Šurmin. — Trava od kostoboje, *Convallaria multiflora* L., pijetlovo perje, saračika, pokosnica. i *Convallaria Polygonatum* L., zaliz,

pijetlovo perje, pokosnica. u šabačkom okrugu. V. M. Jovanović. javor. 1878. 1891.

KOSTOGOL, *m. mjesno ime*. — xiv vijeka. Na Kostogol na vrhu. Glasnik. 24, 268. (1888).

KOSTOGRIZICA, *f. u Stuličevu rječniku*: v. kostolomka. — *sasma nepouzđano*.

KOSTOJEĐA, *f. u Stuličevu rječniku*: (po zapadnom govoru) kostojida, v. kostolomka. — *slabo pouzđano*.

KOSTOJEVAČKI, *adj. koji pripada selu Kostojevu*. — *Kostojevačka (opština)*. K. Jovanović 163.

1. KOSTOJEVIĆ, *m. prezime*. — Od xvi vijeka. Matij Kostojević. Mon. croat. 229. (1527). Srdar Kostojević. And. Kačić, kor. 487.

2. KOSTOJEVIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu užičkom*. K. Jovanović 163.

KOSTOKAMENIK, *m. čovjek vrlo zdrav i čvrst (kojemu su kosti kao kamen)*. — U *jednoga pisca xvi vijeka, koji je po svoj prilici sam ovu riječ načinio*. Ti s' kostokamenik, i neka znaš ovo, sve ćeš imat vik neg drvo tisovo. N. Dimitrović 102.

KOSTOL, *m. ime selu u Srbiji u okrugu krajiškom*. K. Jovanović 124.

KOSTOLAC, Kostóca, *m. ime mjestu (sad selu) u Srbiji u okrugu požarevačkom*. K. Jovanović 138. — *Akc. se mijenja u voc. Kštoće*. — Od xiv vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (sidine od staroga grada na desnoj strani Mlave gdje ona utječe u Dunavo) i u *Daničičevu* (Kostolca ... to je sadašnji Kostolac na utoku Mlave u Dunavo). Kostolca. Mon. serb. 194. (1380).

KOSTOLAČKI, *adj. koji pripada Kostocu*. Kostolačka (opština). K. Jovanović 138.

1. KOSTOLOM, *adj. koji lomi kosti, vidi 2. kostolom, a*. — U *narodnoj pjesmi xviii vijeka*. Da izide kostolomi orle, bismo li se s nime počerali, kume? Nar. pjes. bog. 341.

2. KOSTOLOM, *m. nešto što lomi kosti*.

a. neka ptica. — *Između rječnika u Stuličevu* ('ossifragus') *vidi i kostolomka*. Bradati jastreba ili kostolom, 'gypaetos barbatus, der här-tige geieradler, oder lämmergeier'. J. Ettinger 60. Riječ, kostolom' (za gypaetus barbatus Dress.) može biti narodna, ali mi nije bila pouzdana, jer su je naši stariji pisci upotrebljavali za razne veće grabljivice, koje su strani prirodopisci u opšte nazivali 'Falco ossifragus'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 98a.

b. ime nekakvoj travi što Vuk misli da je izmišljena, a Šulek opet po češkom jeziku misli da nije. — U *Vukovu rječniku*: 'eine erdichtete pflanze (wörtl. beinbrecher)' 'herba ficta (q. d. ossifragus)' s primjerom (iz iste narodne pjesme iz koje je i drugi primjer): Kad nabrala kostoloma, kostoloma, vratoloma. — Ode baba u brdine, u brdine, u doline, da nabere kostoloma, kostoloma, vratoloma. Nar. pjes. vuk. 1, 849—850. Kostolom (Vuk), češ. kostilomka, Anthericum ossifragum L. B. Šulek, im. 163.

3. KOSTOLOM, *m. lamine kosti*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'ossium fractio'.

KOSTOLÔMAN, kostòlôma, *adj. o koplu, kao o onome što lomi kosti; ali je po svoj prilici postalo od riječi kostahev, kostačica itd. po pučkoj etimologiji*. — U *narodnijem pjesmama bosanskoj našega vremena*. Na ramenu gida kostolomna. Nar. pjes. hõrm. 1, 428. Ja kakvo je kople kostolomno! 1, 475.

KOSTOLOMCI, *Kostolomaca*, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu Dođe Tuzle*. Statist. bosn. 94.

KOSTOLOMITI, *kostblomim*, *impf. uprav lo-miti kome (objektu) kosti, ali se upotrebljava samo u iperboličkom smislu, kad se kome zadaje mnogo posla i muke*. — *U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu*: 'plagen, maltrairiren', 'vexare'. cf. mučiti (n. p. kakijem poslom). *Kostolomiti*, *zaptiti, pokoravati stegom*. 'Kostolomim ga, al' zaludu, što opako opako'. M. Pavlinović. — *U ovom primjeru sa se, refleksivno*. Ne tri tikve, ne kostolomi se. Osvetn. 3, 22.

KOSTOLOMJEJSKI, *vidi katalinski*.

KOSTOLOMKA, *f. vid. 2. kostolom*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: *kostolomka*, *ptica u sjevernijeh strana*, 'ossifragus'.

KOSTOLOMLJE, *n. djelo kojijem se kostolomi*. — *U Vukovu rječniku*.

KOSTOLŮVKA, *f. kaže se u narodnijem pjesmama o koplu, vid. što je kazano kod kostoloman*. Pa poteže kopje kostolovku. Nar. pjes. vuk. 3, 115.

KOSTOLOV KAMEN, *m. ime visu u Srbiji u kneževačkom okrugu*. Glasnik. 19, 299.

KOSTOMLATICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vraškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 303.

KOSTOMRAZICA, *f. suh led od kojega se mrzne i živu vodni mozak*. M. Pavlinović.

KOSTONAST, *adj. nalik na kost*. — *U Stuličevu rječniku*: 'ossi sinilis'. — *nepouzdan*.

KOSTOVATI, *kostujem, impf. stajati (o cijeni), isporodi kostati*. *Palate koje kostuju do 100 hiljada*. Letopis mat. sr. 119, 45.

KOSTOVIĆ, *m. prezime (po ocu Kostu)*. — *U naše vrijeme*. Petar Kostović. Rat. 31. Kostović. Šem. prav. 1878. 39.

KOSTOVO, *n. u Vukovu rječniku*: *nekako mjesto u Kosovu s primjerom iz narodne pjesme: U planinu na Kostovo ravno*.

KOSTOŽDER, *m. vultur, jastreb*. — *Stariji je oblik kostožer (vidi), jer je složeno od osnova riječi kost i žrėti (sad -ždrijeti)*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* ('avoltojo, ucello di rapina', 'vultur' 120a) i *u Stuličevu* ('vultur'). *Kostožderi i gavranovi ne omrsavaju tjelesn živa*. M. Radnić 382b. *Može se prilikovati zloća od proždrtstva kostožderu*. K. Mađarović 95. *Nisu orli za lipu svitlos sunčanu gledati, nego kostožderi*. A. d. Bella, razgov. 148. *Ne dopusti da njegovo tijelo bude složeno u grob svojijeh djeda, neg hotijaše da ga raduju kostožderi i vukovi*. Đ. Bašić 20. *Ove će muke unutrašnje biti oni kostožderi koji će gristiti bez pristaša dušu jednoga paklenika*. 156. *Ubijene pošteno je ukopavao, da ne ostanu niova tijela razdirašu kostoždera i gavranova*. A. Tomiković, gov. 244.

KOSTOŽDERAC, *kostožderca, m. samo u Stuličevu rječniku*: 'pullus vulturinus', *gdje je shvaćeno kao da je dem. kostožder*.

KOSTOŽDERAN, *kostožderna, adj. koji pripada kostožderu ili kostožderima*. — *U Belinu rječniku*: *kostožderni* 'di avoltojo', 'vulturinus' 120a, i *u Stuličevu*: 'vulturinus'.

KOSTOŽDERČAC, *kostožderčca, m. dem. kostožder*. — *U Stuličevu rječniku uz kostožderac*. — *nepouzdan*.

KOSTOŽDERČIĆ, *m. dem. kostožder (uprav dem. kostožderac)*. — *U Belinu rječniku*: 'avoltojeto, il figliuolo dell' avoltojo', 'pullus vulturinus' 120a, i *u Stuličevu uz kostožderac*.

KOSTOŽDERIĆ, *m. dem. kostožder*. — *U Stuličevu rječniku uz kostožderac*.

KOSTOŽER, *m. vidi kostožder*. — *U Mikaljinu rječniku*: *kostožer*, *ptica*, 'vultur'; *u Belinu*, 'avoltojo, ucello di rapina', 'vultur' 120a; *u Voltijjinu*: 'avoltojo', 'geyer'; *u Stuličevu*: *v. kostožder*.

KOSTOŽERAN, *kostožerna, adj. koji pripada kostožeru ili kostožerima*. — *U Belinu rječniku*: *kostožerni*, 'di avoltojo', 'vulturinus' 120a.

KOSTRAČA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Dođe Tuzle*. Statist. bosn. 96.

KOSTRAVA, *f. vidi kostrava i kostrba*. — *Na jednom mjestu xvi vijeka (može biti i ovdje da treba čitati kostrava)*. — *vidi i*: *Kostrava* (Sablar po Vetraniću, ali je u Vetranića u svijem primjerima kostrava), *v. Kostrba*. B. Sulek, im. 163. S. nih, kako s kostrave gdi gine vinograd... Š. Menčetić 337. — *kostrava je stariji oblik nego kostrava, premda se može biti sasvim izgubio u našem jeziku, isporodi češ. kostrava, gornoluž. koscerva, kostrava, doñoluž. kostrova, polj. kostrzewa, rus. костре́, костре́*. — *gdjgdje je b zamijenilo v, vidi kostrba*. — *Od iste su osnove, osim kostrava i kostrba, i kostrika i koštrika, a može biti i kostret*. — *Osnova kostrer ili kostrva vađa da znači: osje ili pozder*.

KOSTRBA, *f. vidi kostrava*. *Kostrba* (*kostrva, kostrava*), *češ. kostrava* (*Festuca*), *polj. kostrzeba* (*Bromus secalinus*), *kostrzewa* (*Festuca elatior*), *luž. kostrova* (*Festuca*), *rus. костре́, костре́* (*Bromus secalinus*), *kostra* (*Apera spica venti*), *Setaria verticillata Beauv.* (u Božjakovini). B. Sulek, im. 163.

KOSTREC, *m. mjesno ime*. — *Pomišle se od xiii vijeka, vidi u Daničičevu rječniku*: *Kostrbec*, *Stefan je Nemaña osvojio od Grka*, 'Kostrbec'. Sa(va, sim. pam. šaf). 1. selima Slamodraži, Dobrodojanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi, koja je kraj Stefan Dečanski dao Hilandaru, isla je meda, *ots Kostrca uz dols*. M(on. serb). 87. (1327). zemlja u Suhogrlu koju je Stefan Dušan dao Hilandaru bješe, pod putešm koji grede od Bañe u Kostrbec'. M(on. serb). 123. (1336—1347). katun istoga imena dađe car Stefan crkvi arhandelovoj u Prizrenu, i tada bješe 'Kostrcu' meda, *ots Semetišta na Nekatu i ots Paraguse na Praskovo*. G(lasnik). 15, 295. — *vidi dađe*: *Selo Kostrbec*. Svetostef. hris. 11. i: 'Kostrbec' sačuvao nam se i do danas, to nije predeo nego grad. S. Novaković, zeml. 64. *slijeđi o tome dađe na istoj strani i na str. 65—67*. Još jednu potvrdu svemu tome mogu navesti i u imenu 'Kostrc'. ono je slovenski diminutiv od rimskoga 'castrum', tako pravilan, kako samo može biti. 67.

KOSTRČ, *m. ime selu u Bosni u okrugu Dođe Tuzle*. Statist. bosn. 92.

KOSTRČANIN, *m. vidi u Daničičevu rječniku*: *Kostrčanin*, *čovjek iz Kostrca*: *car je Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu*, 'katun Kostrčane'. G(lasnik). 15, 294. *taj se katun naziva i 'Kostrbec' koji vidi*. — *Množina je Kostrčani (starije Kostrčane)*.

KOSTRČKI, *adj. koji pripada Kostrcu*. *vidi u Daničičevu rječniku*: *kostrčskyj*, *što pripada Kostrcu*: *u vrhbi graba kostrčškoga*. G(lasnik). 15, 295.

KOSTREČ, *m. vidi kostriječ*.

KOSTREČAN, *kostrečna, adj. vidi kostretan, isporodi kostriječ*. — *Na jednom mjestu xviii*

vijeka. Cilicija oliti kostrečne ajine. M. Dobretić 248.

KOSTREČIĆ, *m. dem. kostreč ili kostriječ*. — *Kao ime bičji u zapadnom obliku*. Kostričić, Senecio vulgaris L. (Novak). B. Šulek, im. 164.

KOSTREČITI SE, *kōstrēčim se, impf. nakostrečiti se*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Vas kostreči, vas se ježi, oštreč čaplu na pañ bora. I. Gundulić 554.

KOSTREN, *adj. vidi kostretan*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (kostreni, 'di cilicio', 'hispidus' 193b) gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu ('ex cilicio')*. Dražji pojas je kostreni. A. Kanižlić, uzr. 232.

KOSTRENA, *f. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Kostrena sveta Barbara i Kostrena sveta Lucija. Razdijel. 57.

KOSTREŇČIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. segn. 1871. 111.

KOSTREŇA, *f. vaļa da je isto što Kostrena*. — *U narodnoj pjesmi istarskoj (iz Veprinca) u kojoj se mijenja kao adjektiv*. Nisam mogao najti takovoga cveta, kako u Kostreñoj mladjanu devojku. Nar. pjes. istr. 2, 31.

KOSTREŇČICA, *f. dem. Kostreñka*. — *U istoj pjesmi u kojoj ima i Kostreña (vidi)*. Kostreñice mlade, nos'te se oholo. Nar. pjes. istr. 2, 31.

KOSTREŇKA, *f. žensko čelade iz Kostreñe (Kostrene)*. Lijepa Kostreñke u Nar. pjes. istr. 2, 31.

KOSTRESTAN, *kostresna, adj. u Stulićevu rječniku: kostrestan, kostrestni, v. kostretan*. — *nepouzđano*.

1. **KOSTREŠ**, *m. ime za jednu ili više vrsta ribe*. — *Između rječnika u Stulićevu (kostreš, riba, v. okun) i u Vukovu (nekaka riba, može biti peš) s dodatkom da se govori u Hrvatskoj (kod bijelka Vuk dodaje cf. kostreš)*. Kostreš, Lucioperca sandra. Nova Gradiška. D. Hirc.

2. **KOSTREŠ**, *m. (ili f.?), ņeka biļka*. Kostreš, falaride (u sišskom rukopisu), Setaria viridis Beauv. B. Šulek, im. 163.

3. **KOSTREŠ**, *m. ime muško*. — *Može biti dosta staro, vidi Kostrešević*. — *Između rječnika u Vukovu (ime nekakoga hajduka koji se u pjesmama spominje: Kostreš harambaša)*. Na nekaka Kostreš-harambašu. Nar. pjes. vuk. 3, 328. A ja, slugo, za Kostreša ne znam. 3, 329. Sestrić mio Kostreša hajduka. Pjev. crn. 156a. A Kostreš je meni dodijao. Nar. pjes. juk. 536.

4. **KOSTREŠ**, *m. mjesno ime*.

a. *selo u Bosni u okrugu bañolućkom*. Statist. bosn. 89.

b. *brdo pokriveno šumom u Zaovinama (u Srbiji u okrugu užičkom)*. Ľ. Stojanović.

KOSTREŠEV, *adj. koji pripada Kostrešu (vidi 3. Kostreš)*. Ne bi l' našli kulu Kostreševu. Nar. pjes. vuk. 3, 329. Pa kad pukla puška Kostreševa. 3, 331.

KOSTREŠEVIĆ, *m. prezime po ocu Kostrešu*. — *xiv vijeka*. Pribiće Kostrešević. Deč. hris. 45.

KOSTREŠI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 78. — *Na drugom je mjestu (jamačno po južnom govoru) pisano Kostriješi*. Šem. prav. 1878. 73.

KOSTREŠICA, *f. ņeka biļka (uprav. dem. kostreš)*. Kostrešica, stratiotes, millefolium (Durante), Achillea millefolium L., v. Kostenica. B. Šulek, im. 163.

KOSTREŠITI, *vidi kostriješiti*.

KOSTREŠKA, *f. ime svinji*. Orozović. D. Hirc.

1. **KOSTRET**, *f. vrlo oštra dlaka (vuna), naj češće kozja, pa i druga, kao struna u koña, kočeti u svinje, dlaka u kamile; tkañe što se od ovake vune naćina*. — *Radi postaña isporedi kostrava*. — *Pravi je oblik kostret u sva tri govora (vaļa da je od starijega kostreť), ali Vuk piše svagda kōstrijet po južnom govoru, isporedi jastreš, zanovet itd.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikašinu ('cilicium, ciliceum'), u Belinu ('cilicio, veste fatta di crini di cavallo', 'cilicium' 193b; kostret kozja, 'lana di capra', 'lana caprina' 424a), u Stulićevu ('cilicium'; kostret kozija, 'lana caprina'), u Vukovu: (ist.) vide kostrijet; kōstrijet (južn.), 'ziegenwolle', 'lana caprina'; kōstrit (zap.) vide kostrijet*.

a. *dlaka, vuna*. Ova ti praća na poklon, koja je pletena od kostreti. M. Držić 416. Strašnjema kostreti bješe mu sred štita od prasca vidjeti divjega koža ta. M. Bunić 55. Nosiš jedan kordun od kostreti opasan. I. Držić 245. Oblači košulu od bodeļljivijeh kostreti. V. M. Gućetić 210. S gajtanom se razgovara: ... 'A da znadem, moj zlatane, da će tebe star derati, likom bih ti osnov prela, a s kostreti potkitila'. Nar. pjes. herc. vuk. 264—265. Jam'te mlijeko i kostret sa koza. Osvetn. 4, 14. Kozija dlaka je i sama za sebe trgovaćka roba, a kaže se: kozina, kozjevina, kostret i kočeti. Đ. Popović, poznav. robe. 396. — *Stara koza slabo daje mlijeko i kostrijet*. Vuk, poslov. 124. Kostrijet, 'kamelhaare'. Zbornik zak. 3, 451.

b. *tkañe i odijelo. često u primjerima oštro odijelo što nose pokornici na mesu*. — *za ņeke primjere nije jasno, pripadaju li amo ili pod*

a. *Kostreti vrhu gola tijela noseći*. A. Gućetić, roz. jez. 299. Odijevaše se haļnicami od kostreti kamiliñeh dlaka. M. Divković, bes. 56b. Obuće se u tvrdvu vreću i kočeti. B. Kašić, per. 6. Pokori tijelo kostretima oštrimi. 10. A konopom opaso se po oštrom ruhu od kostreti. I. Gundulić 436. Kada oštroj u kostreti iz istoćne dođe strane. Ğ. Palmotić 1, 24. U kostretim obućen. V. Andrijašević, put. 283. Na došašće starca sveta Dubrovnik se razveseli, sniženog ga svak susreta, tegnut kostret svak mu želi. J. Palmotić 84. Moja odjeća bila je kostret. M. Radnić 73b. Judita se oblaćae kostretju. 363a. Pokriveno vrićami od kostreti. 490a. Za vunu kostreti. (D). Poslov. danić. Kakono naj oštrija ajina, ako će biti od kostreti ... S. Margitić, fal. 264. Metnu je svrhu svoje kostreti. P. Matcukat 22. Spasiteļno je kostreti vrhu puti nam nositi. J. Kavañin 65a. Svet pokornik noseć harar od kostreti. 97a. Odmetnuvši zlato i grimiz, obuko se kostreti. A. d. Bella, razgov. 50. Obucito me u kostret. 93. Stavlah bodeļljivu kostret na se. I. Đorđić, salt. 109. Oštru obukoh kostret na se. 226. Mući tijelo svoje kostretima bodeļljivijem. B. Zuzeri 6. Umire kostreti pokriven i pepelom. 331. Odijevajući se kostretju. F. Lastrić, od' 162. Negova odića bijaše od kostreti. 341. Nosila je oštru kostret tilo bodeću. A. Kanižlić, utoč. 379. Ne more se svita reći, neg je kostret, muka tila. uzr. 229. Nejma luka, niti strila, nego pojas od kostreti. 230. Odjeven kostretim stućenom od kočeti. S. Rosa 44b. U kostreti i u pepelu pokajani ... 92a. Možete li ukazat kostreti s kojijem je on paso staro tijelo? Đ. Bašić 41. Ona zađušbina, oni pos, one kostreti, oni bići ... 50. Sve što steće oni Krštjanin s gorućom molitvom, s težcijem bićima, s oštrijem kostretima, sve je izgubio. 50. Redovnici obućeni u haļinah od ko-

streti. 174. Zamini grimis s odićom od kostreti. Blago turl. 2, 7. Pokriven s kostretju. A. d. Costa 1, 40. Suhi post, bjići, kostreti na golop puti. Ant. Kadđić 971. Negova bila je odića kako kostret, od dlaka devskih. I. Velikanović, uput. 1, 136. Imajući svrhu bokova svojih kostret. 3, 286. Davno u kostreti i u pepelu pokoru bi bili učinili. J. Matović 244. Mladić s ništo debele kostreti saogrnut. I. J. P. Lučić, razg. 24. Pravedno je, da me oštra kostret zadodije. 82. Bići, verige, kostreti... A. Kalić 582. U vreći od kostreti utope je u more. S. Lubiša, prip. 243.

c. u prenesenom smislu, ime nekoj bišci. Kostret (Vujičić), cf. Kostretica. B. Šulek, im. 164.

2. KOSTRĚT, m. vidi 1. kostret. — U dva primjera xvii i xviii vijeka. Paček kostret oštri i juti. P. Kanavelić, iv. 26. S. Terežija, koja tilo svoje prioštrim kostretom i bićima pedepsajući... A. Kanižlić, uzr. 138.

KOSTRETA, f. vidi 1. kostret. — Na jednom mjestu xvii vijeka (može biti i štamparska pogreška). Nošaše jednu kostretu ili čilicio od dlaka košskih. B. Kašić, per. 125.

KOSTRĚTAN, kōstrĕtna, adj. koji pripada kostreti; koji je načinen od kostreti. — Od xvii vijeka (vidi na kraju), a između rječnika u Belinu (kostretni, hirsuto cioè aspro di pelo, 'hirsutus' 369a), u Voltigijinu (kostretni, peloso, irsuto, 'haaricht'), u Stulićevu ('hirsutus'). Kano vrića kostretna. I. Zanotti, ined. priš. 14. Obučen u kostretnoj sukni. B. Zuzeri 106. Kostretne košule oblačiti. A. d. Costa 1, 105. Oblačen jednom kostretnom vrićom. 1, 140. Odića bijaše od dlake devine, to jest kostretna odića. I. Velikanović, uput. 1, 514. Zaogrnuti s kostretnom alinom. I. J. P. Lučić, razg. 26. Kostretnom alinom zaodivena. G. Peštalj 71. Po crvenoj kapi ostruljici, i po struci kita kostretnijeh. Osvetn. 2, 6. — U naj starijem primjeru kaže se o kozličima, jer su na nima kostreti. S mnogom pomnom razdijeljene mirne ovčice od kozlića u ravnine šle zelene, gdi je podobna nima pića, a kostretno plaho imanje, ke se u štetu it ne ustavlja, na prilično plandovanje u kamene gore odpravlja. G. Palmotić 3, 154.

KOSTRĚTAR, kostretara, m. čovjek koji će što (pokroce, vreće itd.) od kostreti, isporodi mutavgića. — Nemam nigdje zabilježene ove riječi, ali među biškama Dančića i nekoga drugoga (ne znam mu imena) našao sam zabilježeno kostretarski (jezik).

KOSTRĚTARSKI, adj. koji pripada kostretarima, vidi kod kostretar.

KOSTRETICA, f. neka bilka. Kostretica, millefolgio (u srpskom rukopisu), Achillea millefolium L. B. Šulek, im. 164.

KOSTRĚTINA, f. augm. kostret, a može značiti što i kostret. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (pili caprarum et camelorum hispidiores). Prioštri odar od kostretin. B. Kašić, per. 59. Da mi daš tvoju kostretinu. P. Macukat 42. Srijed svojih kostretina velom Bogu ruke otvara. J. Kavašin 523b. Kano na priliku, postiti se, pasice nositi ili kostretine. A. Kanižlić, uzr. 217.

KOSTRĚTLI, adj. vidi kostretan. — Postaje od kostret turškim nastavkom li. — Ne mijenja se po padežima. — U Vukovu rječniku: od kostrijeti, 'von ziegenwolle', 'e lana caprina' s primjerom iz narodne pjesme: O ramenu kostretli torbicu.

KOSTRETĻAV, adj. vidi kostretan. — U Stulićevu rječniku uz kostretliv. — nepouzđano.

KOSTRETĻIV, adj. vidi kostretan. — U Stulićevu rječniku: 'hispidus, ex pilis caprarum et camelorum confectus'. — slabo pouzdano.

KOSTREVA, m. ime muško (po svoj prilici nije žensko). — Na jednom mjestu xiv vijeka. Kostreva i z bratijom i z djetju. Deč. hris. 57.

KOSTRIJ, m. mjesno ime (od lat. castrum?) — U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena. Kostrij je (izdavalac dodaje: rt vrhu vrbničke drage u Istri) va moru. Nar. pjes. istr. 58.

KOSTRIJEČ, m. ime biljaka. — Radi postanja vidi kostrava. — -ije- stoji po južnom govoru; u zapadnom glasi kostrič: sa istočni oblik kostreč nemam potvrde. — Između rječnika u Belinu ('crespigno, herba d'insalata', 'sonchus' 237b) gdje se naj prije nalodi, i u Stulićevu ('sonchus'). Kostrič, trava ovelika oštra lista što se kuva u gladno vrijeme. M. Pavlinović. Kostrič, soncho (Bartulović), v. Kostriječ. Kostrič zečji, Senecio vulgaris L. (Lambl). Kostriječ, 1. Chondrilla juncea L. (Petter); 2. Sonchus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 164.

KOSTRIJEČAN, kostriječna, adj. koji pripada kostriječu. — U Stulićevu rječniku: 'qui ex soncho est'.

KOSTRIJEČITI SE, kōstriječim se, impf. vidi kostriješiti se i kostrečiti se. — U naše vrijeme u Stonu a između rječnika u Stulićevu ('horrere'). Kostriječiti se, kōstriječim se, polizati dlaku. u naše vrijeme u Stonu: 'Ne mogu vidjeti mačku kad se ono kostriječi'. M. Milas.

KOSTRIJEŠ, m. vidi kostriš.

KOSTRIJEŠENE, n. djelo kojim se ko striješi. — U Vukovu rječniku.

KOSTRIJEŠI, m. pl. vidi Kostreši.

KOSTRIJEŠITI SE, kōstriješim se, impf. jeziti se, remeziti se. — -ije- stoji po južnom govoru; u istočnom glasi kōstrěšiti se, u zapadnom kostrišiti se. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. kōstriješāh, i u part. praes. pass. kōstriješen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kōstriješ. — Radi postanja isporodi kostriješ i kostrava. — U Vukovu rječniku: (sa sva tri oblika) 'das haar sträuben', 'arriego comam'.

KOSTRIJET, vidi 1. kostret.

KOSTRIKA, f. neka bilka, isporodi kostrika. — Radi postanja vidi kostrava. — Između rječnika u Mikafinu (kostrika, glogovina, 'oxiacanta'), u Stulićevu (v. kostrika iz Mikafina), u Vukovu: nekaka trava [Ruscus aculeatus L.] s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. Kostrika, pungitopi, oxyacantha (Kuzmić), Ruscus aculeatus L. (Vuk, Crna Gora; Vodopić), v. Kostrika. B. Šulek, im. 164.

KOSTRIKOVICA, f. u Vukovu rječniku: manastir u Rovcima.

KOSTRIJ, m. mjesno ime na Krku. — xv vijeka. Kostrij (iza brdi) v Neprinovica. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

KOSTRIŃA, f. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 115. — b) pusta u županiji zagrebačkoj. 84.

KOSTRIREVO, n. ime dvjema selima u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 94.

1. KOSTRIŠ, m. ime nekojim biljkama. — Vajda je -i- po zapadnom govoru, a da bi po južnom glasilo kostriješ (isporodi kostriječ), ali za

ovaj oblik *nemam potvrde*. — *Između rječnika u Mikalčinu* (kostriš, mlićac, čepčeg, 'sonchus'). Kostriš, soncho liscio (Kuzmić), soncho aspero (Anselmo di Canali, S. Budmani), sonco (u sišskom rukopisu), Sonchus asper L. (Bjelostijenac, Visiani). v. Kostriješ. B. Šulek, im. 164. — *I s niekijem pridjevima*. — Kostriš glatki, Sonchus laevis Vill. (Durante). — Kostriš mali, senecio minor, Senecio vulgaris L. (Durante). — Kostriš oštri, Sonchus asper Vill. (Durante). — Kostriš veliki, senecio major (Durante), Senecio jacobaea L. B. Šulek, im. 164.

2. KOSTRIŠ, m. *vidi* 1. kostreš. Kostriš, Lucio perca sandra. Oko Čazme. D. Hirc.

KOSTRIŽ, m. *vidi* kostriš. — *U jednoga pisca Dalmatinca xviii vijeka, koji tumači svinak i svinac*. S vodom u kojoj je bio obaren kostriž. J. Vladimirović 26. Svinaka oliti kostriža. 85. List od metvice, bokvice, kostriža. 40. More se metnuti svinaca oliti kostriža. 42.

KOSTRJEČIĆ, m. *vidi* kostrečić. — *Za oblik kostrečić nema potvrde, ali *vidi* kostrečina*.

KOSTRJEČINA, f. *augm.* kostriješ. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'malus sonchus'*.

KOSTRNIC, f. *neka biljka*. — *Radi postana isporodi kostrava*. Kostrnica, Dianthus saxifraga L. (Visiani). B. Šulek, im. 164.

KOSTRO, m. *vidi* Kosto. — *U narodnoj poslovi našega vremena načinenoj po nekome događaju, *vidi* Nar. posl. vuk. 45 i Nar. prip. vrč. 42. u sadnoj knizi stoji: Gotovinu kao pop Kostro; a u Nar. posl. vuk.: Gotovinu, kao i pop Kosto (n. p. hoće, ište); ali malo redaka niže Vuk kaže: Nekakav pop Kosto, ili kao što ga Turci zovu, Kostro.*

KOSTROMAŠ, f. *veliki i jaki mraz*. — *Neposnata postaja*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Jutros je velika kostromaš osvanula'. 'Ova kostromaš što svako jutro osviče nije za ozimice dobra'. 'Ova kostromaš svu ozimicu izbaci van'. J. Bogdanović.

KOSTRUŠITI SE, *kōstrušim se, impf. *vidi* kostriješiti se*. — *Od xvii vijeka (*vidi* Gazarovićevo primjer)*. I zube izdriiva (vrag), kostruši se, na nas ježi. J. Kavašin 409a. Na pastulu samo se kostruši (dlaka). J. S. Rejković 277. Kostruše se po Pazaru Turci, kostruše se, a pašu proklinu: 'Orn mu obraz na obadva svijeta! jer on daje vjeru za nevjera'. Nar. pjes. juk. 396. — *Nalazi se i aktivno s objektom dlaka, perje itd.* Ki dlaku kostruše. M. Gazarović 122b. Pusti krila il' kostruši perje (kokoš). J. S. Rejković 279.

KOSTRVA, f. *vidi* kostriba. Kostrva, v. Kostriba, Kostrava. B. Šulek, im. 164.

KOSTUGAČKA ČUKA, f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva više Kostugačke Čuke. Sr. nov. 1863. 286.

KOSTUKOLUNE, f. *pl. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva u mestu takozvanom 'Kostukolune'. Sr. nov. 1875. 319.

KOSTULA, f. *jamačno tal. cōstola, rebro*. — *U dvije poslovice dubrovačke xvii vijeka (smisao nije dosta jasan, osobito u prvaj)*. Falila ti je kostula. (D). Zapinat kostule. (D). Poslov. danič.

KOSTUĽA, *vidi* kostjela. A. Ostojić.

KOSTŪMI, *kōstŭma, m. pl. mores, tal. costumi, *vidi* podnošenje, ponašanje*. — *U pisaca dubrovačkih xvi i xvii vijeka*. Imati lijepe kostume. Zborn. 19b. Lijepi kostumi umjeteoni staro je

bogatstvo. 19b. Da bude mladost alevana i podvi-gnuta u dobrih kostumijeh. I. Držić 268. Što može nautit dobriem kostumom. 281.

KOSTUŇAV, *adj. *vidi* koštuŇav*. — *U jednoga pisca ovoga vijeka*. Ľudi dosta visoki do 10 colu preko 5 stopa, koštuŇavi, krupni. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 66.

1. KOSTŪR, *kōstŭra, m. kosti u mrtvoga ljudskoga ili žvinskoga tijela, ako ostaju poredene jedna uz drugu kao što je bilo u životu (tal. schéletro, nem. skelett, gerippe)*. — *Radi akcentu *vidi* kod b*. — *U ovom značenju u pisaca našega vremena, ali valja da je narodna riječ, *vidi* b*.

a. u pravom smislu. Ture nad ņega rešeto i u rešeto kostur od lisičje glave. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 40. Protivnici radikalne reforme, kakvi su pakosni, mogu na to reći: 'da je to samo kostur od škole bez mesa, bez duha'. medudnev. 39. Kostur ili skelet. J. Pandić, zoolog. 92. i u Šulekovu rječniku: 'skelett'.

b. mjesto u Zupi blizu Dubrovnika. Schem. ragus. 1876. 28 — *Uprav je brežuljak što se pruža u more ili rat, i nalik je na životinjski kostur*. — *Po ovome mjesnom imenu *sabiježen je akc. (dručkije nego kod 2. Kostur); u loc. se mijenja: Kosturu**.

2. KOSTŪR, *Kostŭra, m. mjesno ime (valja da nije ista riječ što 1. kostur)*. — *Akc. *kaki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing.**

a. grad u Mačedoniji (Kastoria, tur. Kesrie). — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu (nom. propr. einer stadt in Mazedonien) i u Daničičevu (Kostur, u Mačedoniji na jezeru kosturskom, pišu ga 'Kastoria')*. Grad slavnij Kostur. Danilo 226. Da ja pođem put Kostura grada. Nar. pjes. bog. 240. Od Kostura grada bijeloga. Nar. pjes. vuk. 2, 364. Kad dođete ka Kosturu gradu, vama će se Grci radovati. 2, 370. Pita ņega Mina od Kostura. 2, 371.

b. razvaline na gori Kličevcu. — *U Vukovu rječniku: 'ruinen am berge Kličevac' (na lijevoj strani Drine niže Zvornika) s primjerom iz narodne pjesme: Sa Kličevca od grada Kostura*.

c. selo u Srbiji u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 238.

3. KOSTUR, m. *prezime*. Rista Kostur. Rat. 141.

KOSTŪRANIN, m. *čovjek iz Kostura (vidi 2. Kostur, a)*. — *Množina: Kostŭrani*. — *U narodnim pjesmama xviii vijeka*. Ere mi je Miha Kosturanin bijele dvore porobio. Nar. pjes. bog. 22. Jeli u dvoru Kosturanin Miha? 240. — *I sa š mj. s*. Druga mu je (kniga) Košturanin-Mihne. 233. Porobi me Košturanin Miha. 239. ali je u istijem pjesmama ime gradu Kostur.

KOSTURAST, *adj. u kojega je velika kost (koščica, o plodu)*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka*. Maslinice kosturaste, mledne, prazne. V. M. Gučetić 16.

KOSTŪRINA, f. *dem. kost*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu ('vile os')*. Što će znati mrtve kosturine, kako će se kome dogoditi? P. Petrović, gor. vijen. 67.

KOSTŪRLAST, *adj. u Stuličevu rječniku: v. kostast*.

KOSTŪRLAV, *adj. u Stuličevu rječniku: v. kostast*.

KOSTŪRNICA, f. *mjesto gdje se hrane kosti mrtvih, isporodi koštŭrnica*. — *U naše vrijeme*. Da se potom u kraljevskoj kosturnici sarani. Nov. sr. 1834. 180. (Sunce) na ta mesta straovito ko-

sturnicu obasjava. B. Radičević (1880). 809. i u *Sulekovu rječniku*: 'beinhaus'.

KOSTŮRSKI, *adj. koji pripada Kosturu* (vidi 2. Kostur, a). — *Između rječnika u Vukovu*: von Kostur s *primjerom* (vidi *dale*): Okalao se da ga ni kostursko jezero oprati ne može. Kada bio u poje kostursko. Nar. pjes. juk. 64. Onako se okalao, da ga ni kostursko jezero oprati ne može. (Ove poslovice ja nikad čuo nijesam, nego sam je uzeo iz Muškatirovićevih; i po svoj prilici su je Srbi još s patrijarom Čarnojevićem donijeli u vojvodstvo. Vuk). Nar. posl. vuk. 239.

KOSTUŠEVIĆ, *m. prezime*. — *Na jednom mjestu xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (Kostušević). Smilj z bratijom Kostuševići. Glasnik. 15, 294. (1948?).

KOSUĽE, *f. pl. ime livadama na jednom visu u hataru belušičkom*. L. Đorđević.

1. KOSUR, *m. ime prascu*. F. Kurelac, dom. živ. 41.

2. KOSUR, *vidi kusur*. 'Mi smo kosur (naše račune smirili)'. M. Pavlinović.

KOSURAK, *kosurka, m. samo u Stuličevu rječniku*: v. kosijerak.

KOSURICA, *f. mjesno ime*. Kosurica mala i velika, dvije šume. — Terezovac, Virovitica. D. Hirc.

KOSURIC, *m. ime prascu* (dem. kosur). F. Kurelac, dom. živ. 41.

KOSURICI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu čačanskom*. M. Đ. Milčević, srb. 657.

KOSŮRINA, *f. augm. 1. kosa*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Uzmi onu staru kosurinu, pa e odnesi ciganinu, da ti od ne žulaču za guvno napravi'. J. Bogdanović.

KOSŮRINE, *f. pl. augm. kose* (vidi 2. kosa). — *U naše vrijeme u Lici*. 'Kolike su mu kosurine narasle!'. J. Bogdanović.

KOSUTA, *vidi košuta*.

KOŠ, *kōša, m. u naj širem smislu, nešto spleteno od pruca u čemu se što hrani ili nosi. dolazi u osobitijem značenjima*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.*: kōšu, kōši (kōševi). — *Riječ je praslavenska, ispredi stslav kōš, rus. kōša, češ. koš i kňš, polj. koss*. — *Nije mi poznato postaje*. — *U množini se može umetnuti ev*: kōševi, kōševā itd. (nije dobro umetnuti ov, premda ima primjera od xviii vijeka). — *Između rječnika u Vrančičevu* (calathus; canistrum; cista; corbis; fiscus; qualus), u *Mikašinu* (koš, krošna, canistrum, panarium, cista, sporta; koš u kom se gneči grozdje, qualus), u *Belinu* (canestro over paniera, canistrum 165a; cista 187b; panaro, canestro, panarium 537b), u *Bjelostjenčevu* (koš, korto, kartil, krošna, corbis, fiscus, scirpiculum, fiscina; 2. koš čez kojega se mošt cedi, v. cedilo. 3. koš vu kojem se žitek drži, cumera; 4. koš z prutja zpleten na obrambu vojske, za kemi se junaki proti puškam zakrivaju, gerra; 5. koš pčelni, v. košice), u *Jambrišičevu* (corbis; koš iz prutja spleten za obrambu junakova, gerra; koš, vu kom se žitek spravlja, cumera; koš, čes koga se mošt cedi, qualus), u *Voltigijinu* (canestro, paniera, cesta, korb), u *Stuličevu* (canistrum, qualus, qualum, cophinus, sporta), u *Vukovu*: 1. za kukuruze, art schauer von flechtwerk für kukuruz, horrei genus, ovaki se koševi pletu od leskova pruca okrugli, i u dnu su uži nego u vrhu, i visoki su oko dva čovječija boja, odozgo se pokriju si-

jenom ili papraču, kad se kukuruzi (u klipovima) iz njih stanu vaditi, onda se doje prosijeku. — 2. n. p. za pasu, za eldu ili za objijene kukuruze, art korb, corbis genus, ovaki su koševi po naj više od bijele loze ili od rakitova pručica, pak se ulijepo balegom govedom, i mogu se premještati. — 3. za ribu, art korb fische zu fangen, nassae genus, i ovi su koševi od bijele loze ili rakitovine. — 4. u karuca ostrag gdje se prtljag sprema, die schosskelle, cf. zakošak. — 5. (u Srbiji) ono gdje se žito zasipa kad se mele, ovaj je koš od dasaka i gore je vrlo širok a dole uzak, odozgo je privezano ili namješteno kao malo korice, koje se u Jadru zove čanak, pa žito iz koša samo ide u čanak, a iz čanka ga čekalo izgoni u kamen. — 6. (u Dubrovniku) dar spravljenici od gospodina roda, cf. sprava.

a. *vidi kotarica*. — *ovo značenje nije moč biti poznato po istočnijem krajevima, ali jest po zapadnijem, i može biti da je naj starije*. (u Dubrovniku se upotrebljava uopće u širem značenju, ali se svagda misli na nešto više nego je košic i osobito košičić; u užem značenju znači kotaricu bez pokriva poširu a ne vele visoku s dvije ručice na stranama, u kojoj se nosi hleb (onda je od bijeloga pruca) pa i drugo, n. p. voće; ako je od tamnoga pruca, nosi se u nemu grožde kod berbe, i zove se koš jemački). — u svojim rječnicima ima ovo značenje, osim Vukova gdje su kod 2 i 3 nabrojene osobite dvije vrste kotarica, ali je i kod 6 uprav ovako značenje, jer spravljenica kupi darove u koš (hlebni) i nosi ga poslije na glavi. Jnčer je tu ostao u košu nad vrati. M. Vetranić 2, 239. Dvanajste koša i veće osta im. Zborn. 71a. S punijeme košem cvijetja. G. Palmotić 1, 172. Drobrijem murvam po tle palijem napuniše dvanajst koša. 3, 192b. De ti kažu mnogo, mali koš nosi. Nar. posl. vuk. 78. Orađe je šetaše: sij, vij, pa u koš; ali je mučno čuvalduze tegliti. (Kazao ciganin seljaku). 241. Sve delije u demije a u koše žita nije. (U Crnoj Gori). 280. Tako se ne zgrčio kao i car Aron pod koš. 309. Imali Skadrani množ veliku koša, opletenijeh prućem a omazatijeh paklenicom. S. Lubiša, prip. 63. Pekna mi izjela sedam koša žita, a deset želuda. 204. Koš za artiju, papierkorb. Hajdenak, naziv. 30. Koš, u čem voze na kolima kukuruz, snopove, krompir itd. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

b. *mjesto ograđeno pletrom gdje se hrani letina, osobito kukuruz* (vidi u Vukovu rječniku kod 1). Moje su mi žitnice i koševi tisni. E. Pavić, ogl. 574. Moje košove i hambare hoću pokvariti. Đ. Rapić 240. Kada ti žitom hambare, košove i jame, a podrume vinom napuni? 431. Koš je prazan i čoka mladinu. J. S. Rejković 165. Ja ću provaliti koš i ukrašču sjeme. Nar. prip. vuk. 221. U nekim selima imali su još odavna koševi u koje se zbirala hrana kao ostava za gladne godine. M. Đ. Milčević, opšt. 36. Okolo su ambari, koševi, kožušnice i druge staje. omer. 62. Njihova kuća sa svojim ambarama, vajatima, mlekarima, stajama, koševima, kačarama... zlosel. 276. Koji će (knez) sa selom ograditi koševe i ambare za desetke. pomenik. 1, 116. Pa vajati, koševi i vratnice. M. P. Šapčanin 1, 81. Koš se oplete od leskovijeh grana, pa i od vrbovijeh, ili od leskovijeh obruča sreže se toliko visok i širok, koliko u n stati može sijena za jedan obrok petero do šestero goveda. u Lici. J. Bogdanović.

c. *vidi zakošak*. — *vidi u Vukovu rječniku kod 4*.

d. *vidi* košnica. — U *Bjelostjencevu* i u *Jambrešićevu rječniku*, *vidi* i J. Živanović. javor. 1879. 388.

e. u ovom primjeru kao da znači kafez. Demir Ham (*Bajazeta*)... v železnom košu sobom je pelal. P. Vitezović, kron. 113.

f. *vidi* cjedilo (*samo ako je spleteno od pruča*). — U *Bjelostjencevu* i u *Jambrešićevu rječniku*. g. *nasap utvrđen pletrom*. — U *Bjelostjencevu* i u *Jambrešićevu rječniku*.

h. *vidi* grot. — U *Vukovu rječniku* kod 5. Mlin između brašno onako kakovo je žito koje se stavlja u koš. M. Radnić 449b. A tobe ću u koš u pšenicu. Nar. pjes. stojad. 2, 128. Neće bit do koša, ako ne bude do žita. Nar. blag. mehm. beg kap. 189.

i. u *proklestvu* (*ne znam, jeli zbiła ili iz šale*). — A *ne znam, ni koje je pravo značenje*. — U *dva pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. Tamo ga ubio koš! N. Dimitrović 99. Kamo se? oš! oš! oš! Nije ga vragu t' kus; da bi ga ubio koš! ovo ga, ostao pus! N. Najšćković 1, 180.

k. kao *mjesno ime*.

a) *pomiće se* xiii vijeka. Ot Koša. Svetostef. hris. 12.

b) *pomiće se prije našega vremena*. Košb. S. Novaković, pom. 135.

c) *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Livada na Koš. Sr. nov. 1874. 426.

d) *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva u Koš. Sr. nov. 1872. 440.

1. KŌŠA, f. hyp. košuļa. — *Akc. se mijenja u voc. kŏšo*. — U *naše vrijeme*, a između rječnika u *Vukovu*. A ni tkane ni predane koše. Nar. pjes. juk. 601. Treće veli: „Srež' mi košu, majko“. Nar. pjes. petr. 1, 28. Da ja vidim, jel' mu koša duga. 1, 290. Uzgrnito koše povisoko. Nar. pjes. marj. 114. U pošto ni košo. (*poslovica*). u *hrvatskoj krajini*. V. Arsenijević.

2. KŌŠA, u trećem izdanu *Vukova rječnika* ima kod ove riječi: hyp. von kokoš, *vidi* s. v. varica. ali kod riječi varica *Vuk* piše: (*U Boci*) pospu nŏme (*varicom*) po kući govoreći: „Ovoliko ljudi, volova, brodova, koša, ulišta, pila, koša, da se plodi plod i rod! Ovdje jamačno je kŏšā gen. pl. koš (*kotarica*), kao što je i pilā gen. pl. pilo za ule (*vidi* u *Vukovu rječniku* pilo pod 2), te kako se misli na pila puna uľa, tako se misli i na koše pune voća, osobito grožđa: zadnjem se dakle riječima pomiće što se u Boci osobito goji i rada. (*ne znam riječ kŏšā treba li shvatiti u pravom smislu; moglo bi biti, s toga što stoji među brodova i ulišta, da je preneseno značenje kao kod 1. koš, 2, b, te bi se tijekom mislilo osobito na žito, ali ne znam, ima li ovo značenje u Boci*).

3. KŌŠA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *Jamačno je hyp. košuta*.

4. KŌŠA, f. žensko ime. Koša, hyp. od Košuta. S. Novaković, pom. 71.

KŌŠAC, Košca, m. ime selu u *Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 62.

KŌŠAK, kŏška, m. u *Vukovu rječniku*: vide *zakošak* s dodatkom da se govori u *Barani*.

KŌŠAN, košna, adj. na jednom mjestu xvii vijeka, gdje mislim da treba čitati ž mj. š (*ako su bječvice košane dokofenice, što bi moglo biti*). Da bječvice i tiške i sve što košno nahodahu, blagovahu od tolikoga glada. M. Divković, bes. 699b.

KŌŠANE, f. (?) pl. ime nekakvu selu. — U *spomeniku* xiv vijeka. — *Može biti da je pravi*

oblik Košani i da je muškoga roda. Selo Košane i selo Dražela... Glasnik. 25, 255. (oko 1880).

KŌŠANICA, f. livada, isporodi koševina. — U *naše vrijeme u Bosni i u Lici*. Komad oranice ili košanice... V. Bogišić, zborn. 440. „On ima lijepu oranicu i košanicu“. „Ko nema košanice nije mu vajde ni od oranice“. „Da mu e još košanica, kakvu ima oranicu on bi onda ka' i spajja živio, tako se muči vavije za krmu“. J. Bogdanović. Sa košanicom livadom zaokružena. Bos. vila. 1886. 105.

KŌŠANIN, m. prezime. — U *naše vrijeme*. Gligorije Košanin. Rat. 294. Paun Košanin. 356.

1. KŌŠĀR, m. *vidi* koš, košara.

a. *kotarica uopće*. — U *jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. Na glavi nosaše tri košara brašna. E. Pavić, ogl. 83. Povali ditešce u košar. 98. Niti će brašno u košaru pomaškati. 304. Spustiše obnoć u košaru doli niz varoški zid. 652.

b. *metaforički, vidi* košarica, b, c). — U *naše vrijeme u Bosni (?)*. Šad sam dobio košar. Bos. vila. 1892. 275.

c. *vrsta vrše*. — U *Stulićevu rječniku*: v. vrša, i u *Vukovu*: „ein koš zum fischfange“, nassae majoris genus.

2. KŌŠĀR, košāra, m. čovjek koji plete koše (*kotarice*). — U *Belinu rječniku*: „chi fa canestri“, canistrorum factor 1654, i u *Stulićevu*: v. košičar.

KŌŠARA, f. *mjesto ograđeno pletrom gdje se hrane domaće životinje; ovo je starije značenje*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kŏšārā*. — *Postaje od koš nastavkom ara ili arja*. — *Riječ je praslavenska (u starijem značenju), isporodi stslav. košāra i košarja, rus. кошапа, (češ. košár), polj. kozara*.

a. u značenju *sprieda kasanome*. — *Između rječnika u Stulićevu (bovile) i u Vukovu (n. p. košiska, goveda, ovčija, stall von flechtwerk, stabulum vimineum)*. Kŏ vukovi kad nemili iz divlačne gore udare, blage ovce da po sili sve pokoju sred košare. J. Palmotić 189. I u košaru kratku i tijesnu, žirna stada gdje boravo, uvede me. P. Kanavelić, iv. 416. To bi l' vam se pošteno vidilo, da imajući primiti na konak jednoga gospodina, da ga metnete u jednu košaru? F. Lastrić, od' 228. Metne ždrijebe u košaru i stane ga timariti. Nar. prip. vuk. 224. Odredi zapalit svoju košaru. Nar. prip. bos. 1, 81. Brave išćera, a košaru potuču. Magaz. 1864. 103. Još mu je zapalio senak i košaru. M. Đ. Milićević, zim. već. 315. Okolo su ambari, koševi, košušnice, košare i druge staje. omer. 62. Selo Boževac da se spali sve; jedna košara, da ne ostane uspravo! pomenik. 5, 688. Paripa odvedem u košaru. Srp. zora. god. 1, svez. 3, str. 59. — U *Dubrovniku* i u *okolini zove se košara mjesto gdje se hrane sviše i kad je sagrađeno od kamena*. P. Budmani.

b. *vidi* koš (*kotarica*). — *Od xvi vijeka po vjevernijem krajevima (ima i u Belinu i u Stulićevu rječniku, ali ne mogu vjerovati da su ovo značenje čuli u Dubrovniku)*. — *Između rječnika u Vrančićevu (fiscella) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (corba, cesto così detto, corbis 228b), u Bjelostjencevu (košara, korpa, krošna, kratil, korba, corbis, sporta, cophinus, ero l. aéro), u Jambrešićevu (corbis), u Voltigijinu (cestone, canestrone, ein grosser korb), u Stulićevu (corbis)*. A za nasad u košaru meće (*jaja*), il' uborak

pod posteļu kreća, da se kako dica ne prikuće. J. S. Rejković 99. Košare se pletu ili od mlade rakite, ili slame, ili uđelane šeskovine. u *Lici*. J. Bogdanović.

c. *ne znam, jeli način pleteña kose ili kapa*. Te se ovo (*djevojke u petnaestoj godini*) označuje... pleteñem kose u „kiku“, jer dotle ili nose „košaru“ ili „kiku“, samo užju. (*oko Gradiške i Broda*). V. Bogišić, zborn. 294.

d. *mjesno ime*.

a) *planina u Hercegovini*.

b) *mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom*. Livada kod Košare. Sr. nov. 1875. 729. — *ispoređi Košare*.

KOŠARAC, Košarca, m. u *spomeniku xviii vijeka stoji samo za sebe kao da je muško ime, ali može biti da je prezime ili nadimak; pravo bi značenje bilo: čovjek koji napravlja košare*. Grujo Kozar. Košarac. Krsta i Juriša... Glasnik. II, 3, 75. (1706—1707).

KOŠARANI, m. pl. *mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Spom. stoj. 185.

KOŠARE, Kōšārā, f. *mjesno ime u Srbiji (uprav plur. košara)*. a) *mjesto u okrugu kragujevačkom*. Niva u Košarama. Sr. nov. 1863. 446. — b) *karaula u okrugu kruševačkom*. M. Đ. Milićević, srb. 725.

KOŠARĚTINA, f. *augm. košara (pod b)*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KOŠAREVAC, Košarevca, m. *ine mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva u Košarevcu. Sr. nov. 1878. 1077.

KOŠARICA, f. *dem. košara*. — *Od xvi vijeka (vidi kod b)*.

a. *vidi košara*, a. Kod ne zgradi kućericu kolik jednu košaricu. P. Knežević, pism. 4. U planini blizu svoga stana ili svoje košarice pazi i prisvoji se komad šume. V. Bogišić, zborn. 400.

b. *vidi košara*, b. — *Između rječnika u Bjelostjencu* (košarica, korpica, korbica, kartilac, procanica, corbicular, sportula, qualiculus, calathiscus, canistellum), u *Voltiđijinu* (canestrino, canestrucio, kōrbchen), u *Stulićevu* (parva corbis). a) *uopće*. Vazme u jednoj košarici malo smokav. F. Vrančić, živ. 109. Oplete košaricu od rogoza. E. Pavić, ogl. 98. Gedeom meso postavi u košaricu. 184. Noseći u jednoj košarici cvijeće. A. T. Blagojević, khin. 78. „Ajde samo onu malu košaricu nakopaj kumpjera“. u *Lici*. J. Bogdanović. — b) *u osobitijem značenjima*. aa) u *Bjelostjencu* rječniku: košarica vu koje žene vretena i potake polažu „calathus“. — bb) šivača košarica „nāhkōrbchen“. B. Šulek, rječn. — cc) radna košarica „arbeitskorb“. B. Šulek, rječn. — c) u *metaforičnom smislu*, u *Hrvatskoj*. *vidi u Bjelostjencu* rječniku: z košarice opasti „excidere virgine“, v. excido, a kod ove riječi ina „excidere virgine“ košaricu od djevojke dobiti, ili z košarice opasti. — kaže se dakle: pasti s košarice, ili dobiti košaricu o momku koji prosi djevojku, a ona ga neće (zadnje vrlo često u naše doba u *Hrvatskoj*, i u širem smislu). prevedeno je s *Nemačkoga* durchfallen, einen korb bekommen. (srednjega bi vijeka u *Nemačkoj* djevojka svome momku koji bi obnoć pod njenijem prozorom čekao spustila veliku kotaricu i u noj bi ga k sebi povukla; ali, ako ga nije htjela, spustila bi gdje gdje kotaricu sa slabijem dnom kroz koje bi on propao. poznije se slala mala kotarica beza dna kao znak da ga djevojka neće. S. Tropsch).

c. u *prenesenom smislu po značenju kod b*. — U *Bjelostjencu* rječniku: košarica, ka se

koñem na vusta polaže „postomis“, i u *Jambrešićevu*: košarica železna, ka se koñem za vkroćenje na vusta postavlja „postomis“.

d. *ime mjestu u Hercegovini*.

KOŠARIČAR, m. vrsta čonara (*vidi čenar*, b). I. Kršnavi, list. 48.

KOŠARIĆ, m. *prezime*. — *ispoređi Kosarić*. — *Od xviii vijeka*. Koji kažu, da slavni prizimenak stari Košarića bi promiñeno u Kosirića. J. Banovac, razg. vi. „Košarić vel Kossarić“. Schem. herceg. 1873. 11. I od mlada Stijepa Košarića. J. Krmpotić, pjesm. 8.

KOŠARINA, f. *augm. košara*. — U *Stulićevu rječniku*: „vile stabulum, vilis corbis“. — I kao *mjesno ime u Srbiji: u okrugu kragujevačkom*. Niva u Košarini. Sr. nov. 1875. 28. i u *požarevačkom*. Livada u Košarini. 787.

KOŠARINAC, Košariñca, m. vrh u *hrvatskom primorju*. D. Hire.

KOŠARIŠTA, n. pl. *mjesno ime u Srbiji (uprav pl. košarište)*. a) u *okrugu biogradskom*. Nivu u Košarištima. Sr. nov. 1875. 415. — b) u *okrugu vafevskom*. Niva u Košarištima. 1868. 141.

KOŠARIŠTE, n. *vidi košara*. — *Uprav augm. košara, ili mjesto gdje su košare*. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* („caulae“). Selo Pakiša i s košarišti. Glasnik. 15, 281. (1348?). Niz reku na Milčeva košarišta. 282. — *U naše vrijeme kao mjesno ime u Srbiji: u okrugu biogradskom*. Niva u Košarištu. Sr. nov. 1867. 363. (*ispoređi Košarišta*). i u *čačanskom*. Bašta u mestu Košarištu. 1871. 290.

KOŠARLIJA, f. šuma u *okrugu biogradskom*. L. Stojanović.

KOŠARNA, f. *mjesno ime*.

a. *vidi u Daničićevu rječniku*: Košarna, selu je „Osblñnici“ crkve bogorodičine u Ždrijelu braničevskom išla međa „wtb Košarne sz Haldujemj“. M(on. serb). 194. (1880).

b. *sađ ima mjesto s tijem imenom u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Vinograd u Košarni. Sr. nov. 1875. 3.

KOŠARNÎ DÔ, Kōšārñdga Dôla, m. *ime seocu na Ratu u Dalmaciji u kotaru korčulanskom*. Schem. ragus. 1876. 43.

KOŠARNIK, m. *ime selu u Srbiji u okrugu biogradskom*. Niva u Košarniku. Sr. nov. 1867. 228.

KOŠARŃA, f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Livada u Košarni. Sr. nov. 1871. 121. — Vuk (dan. 2, 70) *pominje s ovijem imenom selo u nahiji smederevskoj*, *vidi i M. Đ. Milićević*, srb. 166.

KOŠAROVIC, m. *prezime*. — *Ovoga vijeka*. Gaja Košarović kmet u Salašu. Glasnik. 2, 1, 161. (1808).

KOŠARSKÔ BĚDO, n. *ime planini u Bosni*. Glasnik. 21, 340.

KOŠARUŠIĆ, m. *prezime*. — *xviii vijeka*. Stevan Košarušić. Glasnik. II, 3, 287. (1710—1720).

1. KŔŠAVA, f. *ovako se zove neki vjetar u Srbiji*. — *Nepoznata postanja (ne mislim da je srodno s tur. kuşluk, jutr, kao istočni vjetar)*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (u Srbiji oko Dunava vjetar neki koji odzdoz us Dunavo duše). Jer ko bi smeo izaći na toćiljku kad košava duše? M. P. Šapćanin I, 50. Košava je od sviiju vetrova naj jača. Javor. god. 16, br. 86, str. 570.

2. KOŠAVA, *ime kravi*. F. Kurelac, dom. živ. 24. — *isporedi* košuta.

KOŠAVIĆ, *m. prezime*. — *xv i xvi vijeka*. Vid Košavić. Mon. croat. 106. (1470). Pavla Košavića. 210. (1521).

KOŠAVIČEV, *adj. koji pripada Košaviću*. Mej Lipami Košavičevimi. Mon. croat. 265. (1569).

KOŠČAN, *adj. koji je od kosti*. — *Postaje od koska, isporodi* koščica. — *U jednoga pisca našega vremena*. Ozgo i ozdo imaju (*kornjače*) dve jake koščane ploče. K. Crnogorac, zool. 106.

KOŠČAT, *adj. u kojega su velike kosti*. — *U naše vrijeme*. To je čovjek visoka rasta, suv, koščat, smeđ. M. Đ. Miličević, omer. 121.

KOŠČICA, *f. dem. kost, ali uprav dem. koska*. — *isporedi* koščica. — *Akc. se mijenja u gen. pl. koščica*. — *Od xviii vijeka (vidi kod b)*.

a. u pravom smislu. — *Između rječnika u Vukovu* (1. 'das beinchen', 'ossiculum'). Koščice slušne, 'ossicula auditus'. J. Pančić, zool. 74—75. Koščica Silvijeva, 'Ossiculum lenticulare Sylvii'. 75. Dlan sastavljen je iz 5 podužih koščica. K. Crnogorac, zool. 8.

b. u voću *trdo zrno u kojemu je sjeme*. — *Između rječnika u Vukovu*: 'der kern (in der pflanze u. drgl.)', 'nucleus'. Uzmi koščica mušmulovih. Z. Orfelin, podr. 229. Uzmi višanja, izvadi iz njih koščice. 880. Nije dobro s velikom gospodom iz jednoga čanka trešnje jesti (ne znam zašto, ako nije za to što će kao igrajući se koščicama siromaha u oči tući). Nar. posl. vuk. 214.

KOŠČINA, *f. augm. koska, isporodi* koščica. — *U naše vrijeme*. Pa udari š nime (*Talom*) o kaldrmu; stade praska u Talu koščina. Nar. pjes. vuk. 3, 261. 'Na golu koščinu ni pašće ne gleda'. J. Bogdanović.

KOŠČINE, *f. pl. planina u Srbiji u okrugu užičkom*. Ć. Stojanović.

KOŠČURINA, *f. augm. koska, isporodi* koščica. — *U naše vrijeme*. Pa zviznu na jednu koščurinu. Bos. vila. 1892. 157. 'Baci te koščurine pred psa'. J. Bogdanović.

KOŠČADAN, *koščadna, adj. koščadna zemlja, sijanica kamenita*. M. Pavlinović. — *Vaša da postaje od kost*.

KOŠČAK, *m. koštun, koštunavac*. Grobničani orabe razlikuju: koščuh i mekeš; čim njihovi susjedi, Kastavci, toga koščuha po svoju koščakom nazivaju. F. Kurelac, dom. živ. 57. Koščak (orah). Strmec kod Klača. D. Hirc. — *I kao ime bilji*. Koščak, 'Polygonatum verticillatum'. Grobnič. D. Hirc.

KOŠČAN, *m. vidi* koštañ i koştan. — *U naše vrijeme u Bosni*. I majmuni mađu šapu vukli, da koščane nom iz prpe vlače. Osvetn. 6, 84. — *I kao ime drugijem biljaka (u Slavoniji)*. Koščan, vrst trave (Sabljar, u Zrinu), 1. Panicum glaucum L. (Pavić); 2. Setaria viridis Beauv. (Pavić), v. Koştan. B. Šulek, im. 164.

KOŠČANI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 73.

KOŠČAST, *adj. u kojega su velike kosti*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: 'ossatus', i *u Stuličevu*: v. kostast iz Bjelostjenceva.

KOŠČAT, *adj. a) koji mnogo kosti ima*. — *b) koji malo mesa ima (mršav)*. na Rijeci. F. Pilepić.

KOŠČE, *n. coll. kost*. — *Na dva mjesta xviii*

i ovoga vijeka (sa starijim oblikom kostje). Da 'e svet-Bažilija zakopano kostje s tilom. J. Kavašin 817b. Žena meso požerala, a mužu je kostje dala. Jačke. 267.

KOŠČELA, KOŠČELICA, *vidi* kostjela, kostjelica.

KOŠČELOV, *adj. koji je od drva od koščele (kostjele), ali vidi i* koštućica. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena*. Pa useše kopla koščelova. Bos. vila. 1888. 222.

KOŠČEN, *adj. osseus, od kosti*. — *U narodnoj pripovijeci bosanskoj našega vremena, a između rječnika u Jambrešićevu* ('osseus'), *u Voltigijinu* ('ossoso, di osso, ossuto', 'knochicht, vop bein'), *u Stuličevu* (v. kostan iz *Habdeličeva*). Nemu daje koščene (zube) ... Ja ću tebi dati njegove koščene zube. Nar. prip. bos. 1, 111.

KOŠČENICA, *f. voće (n. p. breskva ili šljiva) u kojega se meso drži čvrsto koščice*. — *isporedi* gloca. — *U naše vrijeme u sjevernijih čakavaca*. Koščenica, 'ossatus (prunum, pomum etc.)'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 61. A i primorci neke praskve (koje se uz koščice prilijepile) zovu 'koščenice'. F. Kurelac, dom. živ. 57.

KOŠČENĀK, koščenačka, *m. nekakav morski rak; veći je malko i tvrdi od vršice*. na Braču. A. Ostojić.

KOŠČEŠINA, *f. ime kravi*. Kukušanovo. D. Hirc.

KOŠČICA, *f. vidi* koščica. — *Od xvii vijeka (vidi a, b) aa)*.

a. dem. kost (u čeladeta ili u životine). — *Između rječnika u Bjelostjencevu* (koščica, koščica, 'ossiculum'), *u Voltigijinu* ('ossetto, ossicello, ossicino, ossolino', 'beinchen'), *u Stuličevu* (v. kostica iz *Bjelostjenceva*).

a) uopće. Na tvrdoj se posteljici ispiti od nemoći koščice prinemažu. A. Kanižlić, utoč. 88. Koščice od svetih. Ant. Kadžić 169. Da joj ja satarem nesine koščice. Nar. pjes. istr. 6, 20. Koliko v jačcu koščice, toliko v dvoru ovčio. 6, 48. Katine koščice na vetar hitite. Nar. pjes. mikul. 140. Prebirajuć pilećije koščice. Nar. prip. bos. 1, 78.

b) u osobitom značenju. aa) sglob na ruci gdje je bilo. Križ se ima činiti rukom svrhu što se blagosilja koliko more se pružiti od koščice ruka: jedna potega uprav a druga upriko priko prve uprav, i ne ima nadać mire od pedja ... Čini se rukom prignutom u koščici, a ne upravnom, kano se čini, kad muhe odgonimo. I. Ančić, svit. 192. — bb) gležanj, članak na nozi. Koščica, 'regio malleolaris', nem. 'malleolargegend'. na Braču. A. Ostojić.

b. u voću. — *U Bjelostjencevu rječniku*: koščica od olike 'samps, sana'; koščica slivna 'ameja'; koščica črešneva i ostaloga sada, 'pyrenes, os'.

KOŠČICE, *f. pl. ime selu*. — *xv vijeka*. (Selo) ko se zove Koščice. Mon. croat. 151. (1493). 27. K selu Koščicam. 151.

KOŠČINA, *f. vidi* koščina i koştina. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Slava, krv, vlās, sreće ine sad su smrad, prah i koščine. J. Kavašin 29b.

KOŠČITAST, *adj. o voću (vidi primjer)*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. Voće koščitasto ono se imenuje, od kojega se samo srce nutrine ili jezgra od koščice i drugo ništa jisti ne može; od ovakve vrste voća jesu orasi, lišnjaci, bademi ili mijendeli, kesteni etc. etc. I. Jablanci 186.

KOŠČUH, *m.* *vidi* koščak.

KOŠČUNAC, koščunca, *m.* *vidi* koštušavac. Gradac u Slavoniji. D. Hirc.

KOŠČURA, *ridi* koštura.

KOŠČURINA, *f.* *augm.* *kost.* — *U naše vrijeme.* Slušala sam, što proričeš iz mrtve koščurine. S. Lubiša, prip. 27.

KOŠENICA, *f.* *livada, isporodi* koševina. — *U naše vrijeme.* U tu zemlju spadaju oranice, košenice, pašnaci. V. Bogišić, zborn. 22. Košenica, livada, sjenokoša. u Ogulinu. — *U trećem izdanju Vukova rječnika ima:* [košenica, *f.* vide livada; *vidi s. v.* podotaviti se]; *ali kod* podotaviti se *nije Vuk napisao* po košenici (*kako je naštampano u ovom izdanju*) *nego* po koševini (*u dodatku kod drugoga izdanja*).

KOŠENINE, *f. pl.* *ime seocu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 100.

KOŠENAK, *m.* *vrsta ječma.* — *U naše vrijeme.* U skopskom, lijevanskom i glamočkom poju rada tako zvani, košenak' ječam, od koga je lebac beo, 'kao kniga' i tako sladak da ga se čovek dosta najesti ne može. T. Kovačević 119.

1. KŌŠĚNE, *n.* *djelo kojijem se kosi (vidi 1. kositi).* — *Stariji su oblici* košenije i košenje. — *U nekih pisaca ima griješkom s mj. š, a može biti da ko tako i govori.* — *Između rječnika u Belinu (kosenje, 'il falciare' 300a; 'il tagliar l' erbe', 'herbas resicare' 721a), u Stuličevu, u Vukovu, u Daničićevu (košenije, sēna — 'foenisicium').* Ni vrštitbe ni sēna košenija. Mon. serb. 192. (1879). Daje bolje godini koseñe. J. S. Rejković 805. Da i posli koseña livade... 349.

2. KŌŠĚNE, *n.* *djelo kojijem se kosi (vidi 2. kositi).* Suproč naskakañu i koseñu pristupnika. S. Rosa 19a.

KOŠEPAL, *m.* *ime muško.* — *Na jednom mjestu xiv vijeka.* Штъсь имъ Кошепалъ. Deč. hris. 75.

KOŠEVA, *f.* *ime potoku u Bosni.* Glasnik. 20, 354. 21, 340. 22, 56. — *Gdje pošeta na Koševu mutnu.* Osvetn. 6, 58.

KOŠEVI, *m. pl.* *mjesno ime u Srbiji. a)* u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 175. — *b)* bilo je ime selu u okrugu čuprijskom. Vuk, dan. 3, 227 u *nahiji paraćinskoj*. *vidi:* U 'Danici' za 1828 godinu Vuk je između ostalog pobrojao i sela nahije paraćinske, a kad ta sela poredimo s našim spiskom, onda nalazimo da danas nema samo sela 'Koševa', za koje g. K. Jovanović u svom rečniku (*vidi* Koševo Selo) veli da je prestalo, jer je sa Sikiricom spojeno. M. Đ. Miličević, srb. 1134. — *c)* u okrugu kragujevačkom. Livada u Koševima. Sr. nov. 1861. 798. — *d)* u okrugu smederevskom. Livada u Koševima. Sr. nov. 1873. 1055.

KOŠEVINA, *f.* *livada istom pokošena.* — *U Vukovu rječniku:* 'eine ebon abgemähte wiese', 'pratum recens desectum'. — *isporodi* košenica.

KOŠEVO, *n.* *ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 10.

KOŠEVO SELO, *n.* *bilo je ime selu u Srbiji, jamačno isto što Koševi (vidi* Košovi, *b)).* Koševo Selo, koje je bilo u srezu paraćinskom, prestalo je, jer je spojeno sa selom Sikiricom. K. Jovanović 88.

KOŠIĆ, *m.* *dem.* *koš.* — *Akc. se mijēna u loc. sing.* košicu, *u gen. pl.* košića, *u dat., instr., loc. pl.* košićima (*u Vukovu je rječniku drukčije za- bilježen akc.*). — *Od xvi vijeka po zapadnijem*

krajevima, a između rječnika u Mikafinu (kod košičić), *u Belinu* ('canestrino, canestro piccolo', 'corbula' 165a), *u Bjelostjenčevu* (košic, kortolac, 'fiscina, corbula, cistula, cistella, cistellula'), *u Stuličevu* (*v.* koš), *u Vukovu:* košic, košica (*u* Boci) *dim. v.* koš (koje onamo znači i, 'kotarica').

a. *uopće.* Napuoniše dvanaest košica mrva od pet kruha ječmenijeh. N. Rašina 70b. joann. 6, 13. Uzeše što osta ulomak od kruha sedam košica punijeh. 151b. marc. 8, 8. Košic pun jaja je razbila. M. Vetranić 2, 331. S košicem na glavi. M. Držić 152. Donese ñoj u košicu tri lijepe jabuke. B. Kašić, per. 51. Koliko ga se (*kruha*) veće davaše ubozijem, toliko ga se već u košicu umnažase. 86. Košic se kreće, a u košicu opurka nije. (D). Poslov. danić. Kad bi stado paslo, pleo sam košice od žuke. Đ. Bašić 5. Nek se nauči i vunu činit, držat kudiju, postavjat u krilo košic, vrtit vreteno, žice prstima potezat. Blago turl. 2, 158. (*Nosi*) košic jaja. V. Vrčević, niz. 328.

b. *u osobitom značenju, vidi* cjedilo *pod 1, d).*
c. *vidi* kafaz. — *Samo u Vrančičevu rječniku:* 'cauea', 'vogelhaus'.

d. *košnica.* — *U Bjelostjenčevu rječniku:* košic za pčele, krošnica, 'alvearium, alveare, apiarium, cella apum, loculamentum'.

KOŠICE, *n.* *maña planina u Drobñaku.* — *Vaja da je ista riječ što* Košici.

KOŠICI, KOŠICA, *m. pl.* *ime planini (sad) u Crnoj Gori.* — *isporodi* Košice. — *U naše vrijeme.* Da on čeka indat niz Košice. Nar. pjes. vuk. 4, 85. No ga srete vojska od Košicah. 4, 87.

KOŠIČAC, košičca, *m.* *dem.* *košic.* — *U Stuličevu rječniku:* *v.* košičić. — *nepouzdan.*

KOŠIČAR, *m.* *čovjek koji plete košice.* — *U Mikafinu rječniku:* košičar, koji plete koše, 'cister'; *u Belinu:* 'chi fa canestri', 'canistrorum factor' 165a; 'cestaro, chi fa costi', 'cistarius' 187b; *u Bjelostjenčevu:* košičar, košoplet, košopletec, kortolar, 'cistarius'; *u Stuličevu:* 'cistarum opifex'.

KOŠIČIĆ, *m.* *dem.* *košic.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (košičić, košic, krotić, panariolum, quasillus, qualus, calatus, sportula, cistella, cistellula, corbs'), u Belinu* ('canestrino, canestro piccolo', 'corbula' 165a; 'cestella', 'fiscina' 187b), *u Stuličevu* ('cistula, cistellula, cistella etc.'). I ovi košičić pun kriješa među inijem darčev od mene ismijesa'. I. Gundulić 178. Rođen Mojze i stavljen u jedan košičić. K. Mađarović 74. Na dugu užu priveživaše jedan košičić. I. Đorđić, ben. 23. Splela mu je od tanka pruća i prigibljiva ko kolijevku jedan košičić. B. Zuzeri 226. Blaguje malo brašna, koga mu u košičiću spuštuje Roman. V. M. Gučetić 210. Za košičić beškotina. Nar. pjes. herc. vuk. 243.

1. KŌŠIĆ, *m.* *dem.* *koš.* — *Akc. se mijēna u gen. pl.* kōšićā. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* ('canestrino, canestro piccolo', 'corbula' 165a; 'cestella', 'fiscina' 187b), *u Voltigijinu (griješkom* košic, 'cestella, canestrino', 'kōrbchen'), *u Vukovu:* 1. *dim. v.* koš. — 2. (*u Dubrovniku*) mañi dar što donese, dañi' rod gospodin spravlenici. cf. koš (*vidi* kod sprava). Ter mu u jednom košiću tri rožice poda. F. Glavinčić, cvit. 50a. Napiše jedan listić, klade ga va košić. Nar. prip. mikul. 71. 'Ajde u onaj mali košić uguli teo-cima sijena'. J. Bogdanović.

2. KŌŠIĆ, *m.* *neka gljiva.* Košić, Nidularia cruibulum L. Kad košića ima dosta po šumi, onda je dobar beričet. — *U Srbiji u selu Strmostanu*

u čuprijekom okrugu. S. I. Pelivanović. *vidi* Javor. 1881. 154.

KOŠIČAK i **KOŠIČAK**, *kōšička* i *košička*, m. dem. *košič*. — *U naše vrijeme*. Va pletenih košičkih. Jačke. 264.

KOŠIJA, f. tur. *qoşy*, curriculum equorum, *trka (koška, kad se gleda ko će ostale predobiti u trčanju); znači često i nagradu što ide onoga koji dobije*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōšjā*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide *trka*). Rad bih bio ogledati dora, ogledati na tvojoj košiji, more li mi usimat košije. Nar. pjes. vuk. 8, 281. Ko god ima koňa od mejdana neka vodi niz polje široko; metnuta je na polju košija, na košiji lijepa đevojka: ko god uzme na polju košiju, na čast ņemu lijepa đevojka. 3, 240. Šenluk čini od Varađa bane, sina ženi, milu čer udaje, čudan šicar na košiju tura. 3, 279. Tek izišli koňi na košiju, a udriše Turci Udbiňani, te oteše u polju košiju. 8, 280. Da on pušti vranca na košiju. 3, 281. Istrčase koňe na košiju. Pjev. crn. 125^a. Đevojke meće na košiju. 278^b. Imadeš li koňa za košije? košija je, sine, đevvojačka, na košiju hilađu dukata i Turkiňa Hanka Bojagića. Nar. pjes. juk. 515. I robuňu meće na košiju. 521. On bi junak košiju odnio. Nar. pjes. petr. 2, 208. Sutra hoće košija da bude. 2, 208. Hoće koňe trčat na košije. Nar. pjes. hōrm. 1, 856. Metla ona golemu košiju, metnuta je tri tovara blaga. 2, 26. Već sam curu vrgo na košiju. 2, 288. Metnuo je košiju i na vrh košije zlatne tri jabuke... Tada su se mnogi spremali na košiju. Nar. prip. bos. 1, 18. Car meće tri tovara dukata na košiju. Bos. vila. 1886. 43. Pa veliku istura košiju. 1892. 204. Košija, oklad, što je na oklad metnuto (lat. *bravium*). u Nar. pjes. juk. 620. Svatovi su trčali košiju. M. Đ. Milićević, zim. veđ. 356.

KOŠINA, f. augm. *koš*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōšnā*. — *U Belinu rječniku*: *canestrone grande*, *corbis magna* 165^a; u *Voltigijinu*: *canestrone*, *grosser korb*; u *Stuličevu*: *vile canistrum*; u *Vukovu*: augm. v. *koš*.

KOŠINČIĆ, m. *vidi* *košičić*. — *U Vukovu rječniku*: vide *kotarica* s dodatkom da se govori u *Dubrovniku*, ali ja ne znam da sam igda čuo te riječi u *Dubrovniku*, nego svagda *košičić*.

KOŠINO, n. ime selu u Dalmaciji u kotaru zadrskom. Repert. dalm. 1872. 41.

1. **KOŠKA**, f. u *Stuličevu rječniku*: v. *mišolovka* s dodatkom da je uzeto iz *Mikašina*, ali u ovome nema te riječi, te se ne zna, gdje ju je *Stulli* (jamačno krivo) pročitao.

2. **KOŠKA**, f. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 134.

1. **KOŠKAŃE**, n. djelo kojijem se ko *koška* (*vidi* 1. *koškati*). — *Imeđu rječnika u Vukovu*. No naj posle bude mjeseca januarija u meani sela Karbaula uvačen od samoga pomješćika istoga sela, no po dugom *koškaŃu* i rvaŃu. Sr. nov. 1835. 87.

2. **KOŠKAŃE**, n. (*igra*) djelo kojijem se ko *koška* (*vidi* 2. *koškati se*).

1. **KOŠKATI SE**, *kōškām se*, *impf. karati se*, a i *rvati se* (*vidi* *primjer* kod 1. *koškaŃe*). — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 3 sing. *kōškā*). — *Može biti da je dem. 2. kositi*. — *U Vukovu rječniku*: *sich zanken*, *wortwechseln*, *altercor*. — *U jednoga pisca našega vremena ima i aktivni oblik* (*koškati vola*; t. j. *goniti ga*, ali ne znam,

jeli riječima ili bockajući ga ili bijući ga). A snažna vola *koška*, da mu ore. M. Đ. Milićević, škol. 74.

2. **KOŠKATI SE**, *kōškām se*, *impf. igrati se neke igre (koškaŃa)* u kojoj se često govori riječ *koš*. — *U naše vrijeme u Lici*. *KoškaŃe* je neka djetina igra, u kojoj se vježbaju u mučanju i ovako govore: *„Koš mravi, koš crva, koš buva, koš g...ana, koš svašta, koji naj prije prodivani, taj sve promejavi“*. J. Bogdanović.

KOŠKOVAC, *Koškovca*, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski) *Koškovec*. Razdijel. 92.

KOŠLANSKI, adj. koji pripada mjestu *Košlajama*. — *Kod mjesnoga imena*: *Košlanske Stijeno u Srbiji u okrugu podrinskom*. Na *Košlanskim Stenama* ... imaju zidine. M. Đ. Milićević, srb. 526.

1. **KOŠLE**, f. pl. *mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom*. a) (Ravne) *Košle*, *visoravaŃ*. Koji se visovi vezuju s Ravnim *Košlajama*. M. Đ. Milićević, srb. 519. Ispod visoravŃa *Košala*. 520. Ima više visoravaŃa ... takvi su: ... Ravne *Košle* ... 522. — b) *dva sela*. DoŃe i GorŃe *Košle*. K. Jovanović 183—184. — *Ovakovo se mjesno ime pomiŃe i prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 185.

2. **KOŠLE**, n. ono što se *kosijerom* s drveta *sasiječe*. — *U Vukovu rječniku*: vide *plotina* s dodatkom da se govori u *Risnu*.

1. **KOŠLIV**, adj. kaže se o ribi u kojoj ima sitnijeh kosti ili dlaka (*vidi u Vukovu rječniku*). — *Ne znam, postaje li od kost ili od 2. kosa* (jer bi se doista mogla tanka riblja kost svati u prenesenom smislu i kosa, ali kod ove riječi nijesam našao takovoga značenja). — *U Vukovu rječniku*: n. p. *riba*, (u Hercegovini) u kojoj ima kostiju osim rtenice, n. p. *jeguľa* i *pastirma* nijesu *košlive*, a šarani su *košlivi*. *Košliva* se *riba* ondje dijeli na *košlivu* (u kojoj nema dlaka) i na *dlakavu*.

2. **KOŠLIV**, adj. u *Dubrovniku* se reče o *čeladetu* koje se često *kosi* (*vidi* 2. *kositi*, 2. a, c)). P. Budmani. — *U Stuličevu rječniku* ima drugo značenje (kao mučen): *„vexatus, male habitus“*, pa i adv. *košljivo*, *inclementer*, *dure*, *asperē*; ali je sve to nepouzđano. — *U Vukovu rječniku* ima da se govori u *Dubrovniku*: *košljivo vrijeme*, *finster*, *trube*, *nubilus*, dakle *naoblaćeno*, *sumorno vrijeme*. — *može biti da se tako govori u Dubrovniku*, ali se ne sjećam da sam čuo; onda bi bilo značenje *aktivno*: koji *kosi* (*vidi* 2. *kositi*, 1, e).

KOŠLIVITI, *košljivim*, *impf. u Stuličevu rječniku*: *„vexare, male habere“*. — *nepouzđano* (isporedi *košliv*).

KOŠLUN, m. ime otočiću blizu grada Krka. I. Milčetić. — *PomiŃe se od XIII vijeka*. Gospodin *Bođreg* od *Negriňana* i *Košluna*. Mon. croat. 36. (1275). Ustrjed *morakog zatona* bijeli se otočić *Košlun*. u Nar. pjes. istr. 2, 136.

KOŠMURA, f. štogod *zamršeno*, *skošmurano*, n. pr. *konci kakvi*, *pletivo*. u *Dobroselu*. M. Medić. — *vidi* *kosmura*, b.

KOŠMURATI, *kōsmurām*, *impf. mrsiti*, *usprebacivati* što. *„Šta mi košmuraš po kovčegu?“* u *Dobroselu*. M. Medić. — *vidi* *kosmurati*.

1. **KOŠNICA**, f. u starije je doba *značilo* što i *koš* (*kotarica*); *poznije je dobilo drugo značenje*. — *Riječ je stara*, *ispoređi stsllov*. *košŃnica*, rus. *кошница*, oboje u starijem značenju; u *českome*

ima košnice u mlađem značenju, ali ne znam, jeli narodna riječ.

a. u starijem značenju (do xvi vijeka). Dva-deset košnica soli. Glasnik. 24, 285. 237. (1349). I jiše i nasićeni jesu, i odnesoše što prebilo biše od mrv sedam košnic. Postila. t4^a. Dvanadeste košnic punih. Anton Dalm., nov. tešt. 21^b. matth. 14, 20.

b. ulište, ako je spleteno od pruća (vidi koš). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (košnica, ulište, alveare, apiarium'), u Stuličevu (v. ulište), u Vukovu (der bienenkorb', alvearo'. Košnice su n Srbiji opletene od bijele loze, a s polja ulijepjene govedom balegom. cf. ulište). Leteći košnici čine (pčelice) sva doneti. A. J. Knezović 63. Ugleda meda koga pčele kano u košnici zametnuše. E. Pavić, ogl. 198. Pak pogledaj u košnici pčele. M. A. Rejković, sat. K1^a. Medved dođe k jednoj košnici. D. Obradović, basn. 130. Imadijasmo mnogo košnica. Nar. prip. vuk. 202. Što je punija košnica čela, sve je teža (poslovica). V. Bogišić, zborn. 5. Jer se u nu (glavnicu) dešto račun i desetak koje oda šta, n. pr. od vina, od košnica itd. Vuk, dan. 2, 79. Od onoga (meda) što je bio ostavio, da hrani košnice preko zime. poslov. 73. Ljudi u Krajini davali su na košnicu 5 para. rječn. predg. III. — Košnice ili čele ime je nekoj dječijoj igri u Srbiji, vidi M. Đ. Milicević, živ. srb.³ 231.

2. KOŠNICA, f. u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena kao da je biljka ili voće (može-biti kostjela). Mošćenice građu, spred vama j' košnica. Nar. pjes. istr. 2, 88. u istoj se pjesmi na isti način pominje broskva, oreh, sliva, murva, črešnja, krušva.

8. KOŠNICA, f. mjesno ime.

a. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 100.

b. u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom. Niva u Košnici. Sr. nov. 1867. 283. — b) u okrugu smederevskom. Livada u Košnici. Sr. nov. 1875. 621.

KOŠNICAŠTE, n. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 176. — b) mjesto u okrugu podrinskom. Zemlja u Košni-čištu. Sr. nov. 1871. 428.

KOŠNICKI, adj. koji pripada mjestu Košnici (vidi Košnica, a). — Kod mjesnih imena. Gora Košnička i Ivanić Košnički, dva sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 100.

1. KOŠNA, f. (ili košni, adj.) stoji uz kuća, te košna kuća znači što kuhinja, ali samo u Mi-kaljinu rječniku: košna kuća, kuhinja, culina, co-quina, popina, thermopolium', i kod kuhinja; u Stuličevu rječniku ima košna, culina' s dodatkom da je uzeto iz Mikaljinu, ali bez kuća nije pouz-dano. — Nepoznata postać.

2. KOŠNA, f. vidi kosidba. — U naše vrijeme po sjeverozapadnijem krajevima. Va košnu greš preko kućfina? Naša sloga. god. 12, br. 13, str. 51. Ako u kolo, kolovoda, ako u košnu, on koz-baša. Nar. posl. stojan. 107. 'Uprla košna na sve strane, pa ne moš kosca za lijek naći'. u Lici. J. Bogdanović.

8. KOŠNA, f. duševno stanje u čeladeta što se kosti (vidi 2. kosti, 2, a, b) i c). — Od xviii vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Stuličevu (poena, molestia, tormentum'). Košne i grižne unutrašne. B. Zuzeri 168. Košne od srca i predaña. 177. Iza moreña, iza misli, iza košna unutrašnjih. 268. Dni košna puni. 380. Košnom unutrašnom smagne štogod osvojiti. S. Rosa 77^b.

Smrtnom košnom moren. 152^a. Marija domišlaše se Jozefovijem sumnami, košnjami i mišljenim. 182^b. Što si ti tad u tobi kušala? Pako, košne, nemira, straha, žalosti. A. Kalić 136. Muku, košnu, trgane, trud i tegotu... 335. Misli, govor, požude, nestavnos, košna, nemir... 344.

4. KOŠNA, f. koš, kotarica. — Nalazi se ne-koliko puta u jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, ali može biti da treba čitati kroš- (kniga je uopće nagrđena stamparskijem pogreškama). Ostatak bihu nakupjeno sedam koša. S. Rosa 97^b. Koliko košna ulomaka... nakupili ste?... Dvanes koša. 98^a.

1. KOŠNAK, m. vidi košunavac. Košnak, steinnuss (Vaļavac). B. Šulek, im. 164.

2. KOŠNAK, m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj. Schem. zagr. 1875. 228. — Može biti da je ista riječ što 1. košnak.

KOŠNEŃE, n. djelo kojim se ko kosne (vidi 2. kosnuti, b). — U jednoga pisca xvi vijeka (s oblikom kosnenje). Naslađenja koja se čute u jadenju i pijenju i u kosnenju ili ticanju pul-tenomu. Š. Budinić, sum. 160^b.

KOŠNI, adj. vidi 1. košna.

KOŠNOSAC, košnosca, m. čovjek koji nosi koš ili koše. — U Bjelostjencevu rječniku: kaj-kavski košnosac, krošnonošna, 'cistifer'.

KOŠNOŠA, m. vidi košnosac. — U Stuli-čevu rječniku: 'cistigor'.

KOŠOPLET, m. čovjek koji plete koše. — U Bjelostjencevu rječniku kod košičar.

KOŠOPLETAC, košopleca, m. vidi košoplet. — U Bjelostjencevu rječniku: kajkavski košo-pletec kod košičar.

KOŠTAC, m. kao da znači: rebra (vidi kost, 2). kaže se samo u rečenici: uhvatiti se u koštac, kad se dvojica rvu ili jače (može biti i u meta-foričkom smislu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'in der redensart': uhvatiti se u koštac, t. j. u kosti (kad se rvu). Uhvatili se u koštac. (Nose se, čeraju se). Nar. posl. vuk. 338. Te se uhvate u koštac, pa se ponesi. Nar. prip. vuk. 37. Pa se tu Primorci s Gačanim hvatali u koštac. M. Pavlinović, razl. spis. 384.

2. KOŠTAC, Kōšca, m. mjesno ime (vidi u Vu-kovu rječniku). — U naše vrijeme, a između rječ-nika u Vukovu (planina blizu Crne Gore). Često gleda na Koštac planinu. Nar. pjes. vuk. 4, 26. Pa odoše niz Koštac planinu. 4, 29.

KOŠTAK, m. vidi kostobola. — U naše vrijeme u Bosni. 'Tako te ne lomio koštak!'. Đ. Šurmin.

1. KOŠTAN, adj. koji je od kosti. — isporodi kosten. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (beinern', osseus'). Na ti, vrana, koštan zub, daj ti mone gvozden zub. (Kad malom de-tetu izvade koji zub, valja da ga prebaci preko kuće govoreći ovo). Nar. posl. vuk. 191.

2. KOŠTAN, m. ime biljkama. — vidi kostan i koščan. — Između rječnika u Vukovu: 'eine pflanze', herbae genus' [Sorghum halepense Pers.; cf. češ[jik]. Koštan, 1. Castanea vesca Grtn. 2. Sorghum halepense Pers. (Pančić), v. Koščan. B. Šulek, im. 164.

3. KOŠTAN, m. ime zaseoku u Mratiću (Piva).

KOŠTANI, m. mjesno ime. — vidi u Daniči-čevu rječniku: gledaj Koštañani: jednom zaseoku sela Šikje bješe meda niz dolu na Koštane'. Glasnik. 15, 286. (1848?).

KOŠTANICA, f. samo o koplu, t. j. od košta-novu (kestenova) drva. — isporodi koštanica. —

U narodnijem pjesmama bosanskijem našega vremena. Pa poteže kopje koštanicu. Nar. pjes. petr. 2, 8. I ponese gidu koštanicu. 9, 414.

KOŠTANOV, adj. koji pripada koštanu (*kestenu*), o drvu. — *isporedi* koštanica. — *U pjesmama xviii vijeka samo o koplu.* I donesi kopje koštano. Nar. pjes. bog. 243. Daj mi bojno kopje koštano. 271.

KOŠTANSKO BRDO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. — *isporedi* Koštavsko Brdo. Vinograd u Koštavskom Brdu. Sr. nov. 1875. 571.

KOŠTANTIN, m. *vidi* Kostantin. — *U pisaca Dalmatinaca xviii vijeka.* Velikom Koštantinu. S. Badrić, ukaz. 17. Oni veliki Koštantin i milostivi cesar ... J. Banovac, razg. 188. Dočim svanu mir povraćen crkvi od velikoga Koštantina. Grgur iz Vareša 79.

KOŠTAŃ, m. ime biljkama.

a. u *Vukovu rječniku*: (u Barańi) nekakva trava ,art pľanze' ,herba quaedam'. Od žile ove trave djeca prave lule te puše.

b. *vidi* kostań, kesten. — *Od xii vijeka.* Travu sbrati ili kostań. (U Daničića ove riječi nema. snači pak kesten. jer ja znam da u Kragujevcu i danas kesten zovu: kostań. S. Novaković). Glasnik. 25, 309. (1193).

KOŠTAŃANI, m. pl. mjesno ime. — *xiv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku*: Koštańani, selo koje je bilo blizu Prizrena: selu je Šikji bila međa ,kako upada Suha Rěka u Drim̃, i prěz Drim̃ uz Suhu Rěku do krsta koji stoji među Koštańani i među Krěšććani'. G(lasnik). 15, 286. (1948?). Gadimlj̃ je bila međa ,gde se staju dva potoka, jediñ ot Kragujevca a drugij̃ ot Koštańani' i ,uz děb̃ kako se vali kameñ Koštańanom̃ i Gadimlj̃'. M(on. serb). 182. (1970). cf. Koštańi.

KOŠTAŃSKI, adj. koji pripada Koštańanima. — *Između rječnika u Daničićevu* (koštańskij, što pripada Koštańanima). — *Put̃ koštańskij.* Mon. serb. 181. (1371).

KOŠTAST, adj. s velikijem kostima. — *U jednoga pisca Dubrovaćanina xvi vijeka.* Imam ruke žilave koštaste. D. Zlatarić 51a.

KOŠTAT, adj. velikijeh kostiju, *isporedi* koštast. — *U naše vrijeme.* Grdna, visoka, koštata ĩuda ... Srp. zora. god. 2, sv. 7, str. 100. — *Može značiti i*: mršav. Koštati, koštatan, suh. J. Grupković.

KOŠTATAN, koštatan, adj. *vidi* koštati na kraju.

1. **KOŠTATI**, koštām, impf. *vidi* kostati. — *Od xviii vijeka.* Makar koliko koštala. M. A. Rejković, sabr. 20. Razbili mi tri kondira zlatna, svaki košta tri stotin dukata. Nar. pjes. srem. 105. Ovca runata košta dukata. *odgonetljaj*: ikona. Nar. sag. nov. 71. Ta bi koštala deset dukata. Bos. vila. 1889. 90. — *Obično stoji s dva akusativa (cijene i čeladeta).* Ovo ga je najmańe koštalo. A. T. Blagojević, khin. 11. Šta te košta? evo da ti platim! Nar. pjes. srem. 89. ,Kostaće tebe taj proces po vražiju'. ,Uša sam u veliki posa, pa će me sila božija koštati'. J. Bogdanović. — *Rijetko je čelade u dativu.* U munićijune, koje mi koštaju pet stotinah cekinah. Starine. 10, 85. (1770 u Crnoj Gori). Vridnost dila da ti cine košta! J. S. Rejković 6. — *I u metaforičkom smislu (u svijem primjerima s dva akusativa).* Koji ima taj pogrđni nauk, neka ga odmah ostavi, jere produjivanje mlogo će ga ko-

štati. D. Rapić 122. Ovo je jedan posao s kojim vaju da kupimo ono kraljestvo koje je našega odkupiteľa koštalo toľiki trud. A. Tomiković, gov. 12. Koja (*mati*) ne bi prije volila i odabrala živiti neplodna, nego imati jedan ovaki plod koji bi ju koštao ovoliko žalost i sramotu? 24. Mlogo je koštalo Isusa što nas je ĩubio. 69. U nikoliko puta na juriš udario koji ga je mlogo koštao. živ. 132. Malo je mańkalo, da ova ĩegova neuztrpljivost nije ga koštala život. 180. Što bi te koštalo velikog truda. B. Leaković, gov. 195.

2. **KOŠTATI**, koštām, impf. *ńem.* kosten, kušati. — *U dva pisca Slavonca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (koštām, v. kušām) i u *Jambrešićevu* (koštām ,gusto'). Bog mu veli: ,Nisi li koštao od 'nog stabla, što sam zabranio?' M. A. Rejković, sat. F5b. Jerbo pčela već naodi štošta, žuti jaglac ispod grma košta. J. S. Rejković 197.

KOŠTAVSKO BRDO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. — *isporedi* Koštansko Brdo. Vinograd u Koštavskom Brdu. Sr. nov. 1875. 108.

KOŠTELKA, f. svaka školka. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

KOŠTENICA, f. *ńeka bilka* (*Achillea millefolium* L.); *vrsta breskve*. — *Od xviii vijeka.* Uzmi trave koštenice. J. Vladimirović 84. Koštenica, 1. *Achillea millefolium* L. (Lamb, Sabľar, Petter), v. Kostenica; 2. *härting* (pfirsich) (Vukasović). B. Šulek, im. 164.

KOŠTENIĆ, m. ime mjesno. On be rođeñ u Koštenić (sic). Glasnik. 25, 79. (u naše vrijeme).

KOŠTEŃAK, m. *vidi* koštańavac. Košteńaci (orasi). Krajska ves kod Kľańci. D. Hirc.

1. **KOŠTICA**, f. dem. kost. — *Moše biti da je isto što koščica, ali bi prema ovome bio stariji oblik.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (koštica, mala kost ,ossiculum') gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* (,ossetto' ,ossiculum' 531b), u *Bjelostjencevu* (kod koščica), u *Stulićevu* (v. kostica), u *Vukovu* (*vidi* kod c).

a. u pravom smislu. Neka promotre pseto, koliko je harno dobroćinioću svomu, koji mu koštice baca i komadiće od trpeze. F. Lastrić, ned. 388. Mišľaše bo da jurve ni koštice od ĩega ne nahodi se. E. Pavić, ogl. 419. I mrtve glave, kruto i jako držeći, niti naj mańu košticiu iz ruku dajući. D. Rapić 289. Otpirajte te škure tamnice, ter hitite Katine koščice. Jačke. 148.

b. *vidi* kocka. — *Između rječnika u Mikaljinu* (koštice, care ,tessera, talus, taxillus') i u *Stulićevu* (koštice ,talus, taxillus'). Neće igrati na karte ni na koštice niti će gledati gdi drugi igraju. I. J. P. Lućić (gdje?) 19. Ili s rukam karte primeće i koštice vrti. 20. — *moše biti da ano pripada i ovaj primjer*: Kako koštica u mjesto od cuńa. (D). Poslov. danić.

c. u voću. — *Između rječnika u Mikaljinu* (koštica od masline ,sansa, samps'a') i u *Vukovu* (vidi koščica 2). Košticiu od voća. M. Dobretić 393. Još različne od voća koštice. J. S. Rejković 46.

2. **KOŠTICA**, f. dio varoši Užica (u Srbiji). Ľ. Stojanović.

KOŠTICE, adv. brzo, hitro, o hodu u końa, pa i u čeladeta. — *Nepoznata postaća (zar s toga što se koń udara ostrogama u kosti, t. j. rebra?).* — *U naše vrijeme u Ľici.* ,Uzja na paripa, pa sve koštice (in galopp) odleti'. Reče đovjek za se: ,Sve sam koštice letio, kako mi je preša bila'. J. Bogdanović.

KOŠTIČAT, *adj.* (o voću) u kojemu je koštica (o šljiv, breskvi itd.). — U jednoga pisca Slavonca XVIII vijeka. Sad još: il' ćeš koštičato voće, il' tko sijat i zrnato hoće: prvo, to jest koštičato, koje slasti nudi na koštici svoje, kano briska, kajsija i trišna... J. S. Rejković 85—86.

KOŠTIČAV, *adj.* *vidi* koštičat. — U jednoga pisca našega vremena. Naj pre se kalami koštičavo voće. K. Crnogorac, bot. 66.

KOŠTINA, *f. augm. kost.* — U naše vrijeme. Naučio se iskati, kô pas koštinnu glodati. Bos. vila. 1888. 155. — I u prenesenom smislu. 'Koštinom' zovu krepalu mrečinu, kluso. 'Valda e nede u polu koština, kad nema pasa kod kuće'. u Lici. J. Bogdanović.

KOŠTITI, koštīm, *impf. u Stuličevu rječniku*: v. mršaviti. — *nepouzđano*.

KOŠTOVAŃE, *n. djelo kojijem se koštuje* (*vidi* 2. koštovati). O koštovaŃu vina. Z. Orfelin, podr. 93.

1. **KOŠTOVATI**, koštujēm, *impf. vidi* koštati i 1. koštati. — Od XVIII vijeka. To koštova zauzet Ožakova grada. J. Rajić, boj. 40. ToroŃ i zvona koštovala su 22 hil. u valuti. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 59. Dobra riječ ne koštuje novaca. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 60.

2. **KOŠTOVATI**, koštujem, *impf. vidi* 2. koštati. — U naše vrijeme. Šta: vraga, koštova pečeŃe, ono zaista neslano. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 38.

KOŠTRADINA, *f. vidi* koštradin. — U naše vrijeme u Lici, ali u prenesenom smislu: mršavo meso. 1. mršavo meso zovu 'koštradinom'. 'Što mi nije pravog mesa opravio, što mi je slao ovu koštradinu?' — 2. šaljiv naziv za mršavo, tanko i ovisoko žensko. 'Ne bi je one koštradine uz'o, pa se nikad neoženio!' J. Bogdanović.

KOŠTRAVA, *f. neka bilka.* — *vidi* kostrava. — Od XVI vijeka. Dračje mi je za ružicu, a koštrava za tratorak. M. Vetranić 1, 15. Svuda je koštrava s troškotom pronikla. 1, 467. Potrebno je da naj prije uloži se mnoga muka, i koštrava sva izrije, da ne ostane nigdje struka. A. Sasin 198*. Koštrava, čoš. kostrava, pol. kostrzewa (Festuca), Sorghum halepense Pers. (Poslovica: Od trave kostrave i od žene jezične oslobodi nas, Gospodine [kažu u Gružu]. Vodopić), v. Kostrba. B. Šulek, im. 164. — Neki pisci DubrovaŃi XVI vijeku pomiŃu ovu travu (ili nezin korijen) kao otrov što mami i kao ljubavi napitak; čaja da je za Ńih koštrava isto što vrat ili ju! (Lolium temulentum L.). Koštrava i bilja ostala otrovna narava. M. Vetranić 1, 191. I pjesance Ńih gizdave, koje toli slatke biše, kako korijen od kostrave, srdačce nam zatraviše. 1, 233—234. Podšiona što je vlas kostrave juvene. 2, 381. Ali me koštravom juvenom opoji. M. Držić 449. Nastoje ovu koštravu i jedovitu travu sasma iskorijepit. B. Gradić, djev. 138.

KOŠTREBA, *f. u Vukovu rječniku*: (u požeškoj nahiji) nekaka riba (smuđ?).

KOŠTREŃE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom*. Niva na KoštreŃu. Sr. nov. 1871. 765.

KOŠTRĚTINA, *f. vidi* koštretina. — U jednoga pisca XVIII vijeka. KoštrĚtine vuče i trče na šćetine. J. KavaŃin 410a.

KOŠTRIKA, *f. neka bilka.* — *isporedi* kostrika. — *Akc. se mijena u gen. pl. kōstrika.* — *Između rječnika u Stuličevu* (koštrika, trava, oxyacantha, tribulus'), i u *Vukovu*: koštrike (u Kotoru), ne-

kaka trava što se jede kao u Dubrovniku kuke, art. planze', herba quaedam [asparagus L.?]. i u Dubrovniku se jedu koštrike, ali nijesu isto što (divlje) sparoge, nego su maŃe cijeneŃe i od sparoga i od kuka. P. Budmani. Koštrika, rusco (Pizzelli, Kuzmić), pungitopo (Aquila—Buć, Skurla), brusces (Stulli, Kuzmić, Aquila—Buć), Ruscus aculeatus L. (Vodopić), v. Kostrika. B. Šulek, im. 164.

KOŠTRUŠATI SE, koštrušam se, *impf. vidi* koštriješiti se. — U jednoga pisca XVII vijeka. Da mu se koštrušau kose. P. Posilović, cvijet. 197.

KOŠTUJNICA, *f. vidi* koštunica. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. Pak on uze kopje koštujnicu. Pjev. crn. 116b.

KOŠTULA, *f. ime nekakvoj bilci, ne zna se kojoj.* — Po bišešci XVIII vijeka. Koštula, ossea (Durante). B. Šulek, im. 164.

1. **KOŠTUN**, *m. mjesno ime.* — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. Od Koštuna grada bijeloga. Nar. pjes. petr. 3, 624.

2. **KOŠTUN**, *adj.?* ili **KOŠTUNA**, *f.?* ima samo oblik koštune (nom. pl.) u kniži XVI vijeka s nepoznatijem značeŃem, ali je jamačno u nedobrom smislu. Koštune vik bile! (govori gospoda sluškinama kao prokliŃući ih). N. Najoš-ković 1, 243.

KOŠTUNAC, koštunca, *m. vidi* koštunavac. Koštunac, orah tvrde lupine. Pasjan u Hrvatskoj. D. Hirc.

KOŠTUNAVAC, koštunavca, *m. vidi* koštunavac. Koštunavci, orasi. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KOŠTUNI, *m. pl. mjesno ime.* — PomiŃe se XVIII vijeka. Iz VraŃe dojdosmo na 12 konak u Koštune. Glasnik. 31, 298. (1704).

KOŠTUNICA, *f. kaže se u narodnijem pjesmama o koplu kao i 2. koštajnica: jamačno je ista riječ, ali je narod zaboravio značeŃe, i zamjenjuje i drugim riječima, po svoj prilici misleći na kost i može biti na koštjelu.* — *Između rječnika u Vukovu* (koštunica kopje s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme: Zaiska mu kopje koštunicu). A čaušu kopje koštunicu. Nar. pjes. vuk. 2, 517.

KOŠTUNIĆANIN, *m. čovjek iz Koštunice.* — *Množina*: Koštunićani. — U naše vrijeme. Ne samo ne ide na vojsku, nego i sve Koštunićane odgovara. Djelovod. prot. 219.

KOŠTUNIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu rudničkom*. K. Jovanović 147. Pisato Stojanu Miroviću u Koštunice. Djelovod. prot. 219.

KOŠTUŃ, *m. vidi* koštunavac. — U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu: koštuŃ (orah), vide koštunavac s dodatkom da je stajaća riječ i s primjerom iz narodne pjesme: Viš' kuće mu koštuŃ ora, te sam zube polomila.

KOŠTUŃAK, koštuŃka, *m. u Vukovu rječniku*: (orah) vide koštunavac.

KOŠTUŃARA, *f. vidi* koštunavac (orah). — U narodnoj pjesmi našega vremena. A pred kućom koštuŃara (orah koštuŃav'), te sam zube polomila. Nar. pjes. vil. 1866. 275.

KOŠTUŃAV, *adj. u kojemu se velike, mnoge, tvrde kosti; ovo je opće značeŃe, ali se nahodi u osobitijem značeŃima.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'hart (z. b. die nuss, aber auch der mensch)', 'durus'.

a. o *čepadetu* (može značiti što i mršav). Čovek koštuŃav. P. Bolić, vinodjel. 2, 46. „Šta će mi ona koštuŃava kukavica?“ u *Lici*. J. Bogdanović.

b. o *dijelu ljudskoga tijela*. KoštuŃava lica. M. P. Šapčanin 1, 77. KoštuŃavom rukom. Bos. vila. 1888. 98.

c. o *orahu* (vidi kostel), pa i o *drugom voću*. U onoj koštuŃavoj juscij može se bađem duže držati. Đ. Popović, poznav. robe. 906.

KOŠTUŃAVAC, koštuŃavca, adj. koštuŃav orah, koštuŃav čovjek. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. koštuŃavâča.

a. orah. — U *Vukovu rječniku*: t. j. orah ‚harte nuss‘ ‚nux dura‘.

b. šaljiv naziv za mršava čovjeka. „Đe e ono čojk! onaj kukavi koštuŃavac!“ J. Bogdanović.

KOŠTUŃAVICA, f. koštuŃavo žensko čepade (u šali). — isporodi koštuŃavac, b. — U naše vrijeme u *Lici*. J. Bogdanović.

KOŠTUR, m. vidi 2. Kostur, a. — U jednoj pjesmi xviii vijeka u kojoj na drugijem mjestima stoji Kostur. A u Kosturu nije kaludera. Nar. pjes. bog. 236.

KOŠTURA, f. augm. kost. — I sa šć: kōščura. — Akc. se mijenja u gen. pl. kōštūrâ. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Stuličevu* (gdje ima osobito značenje: ribja kost): ‚spina del pesce‘ ‚spina‘. Pošto virnu u koščuru gladnu. Osvetn. 1, 65. Koštura mu sa rudinom skrpi. 4, 69.

KOŠTURAST, adj. u *Stuličevu rječniku* uz košturav.

KOŠTURAV, adj. velikijeh, debelijeh kostiju, pa i mršav. isporodi koštuŃav. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (magnis ossibus constans, macer, macilentus). Govori joj košturavi orle (ali nekoliko stihova prije: kostolomi orle, vidi 1. kostolom). Nar. pjes. bog. 341. Košturav ‚ossosus, durus, macilentus‘ koji ima jake kosti, ali se kaže i o mršavu čovjeku. V. Bogišić u Nar. pjes. bog. 370.

KOŠTŮRINA, f. augm. kost (uprav augm. koštura). — U naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani.

KOŠTŮRLAV, adj. vidi košturav. — U naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani.

KOŠTŮRNICA, f. mjesto gdje je sakupljeno mnogo (osobito ljudskijeh) kostiju, ili navlaš, n. p. na groblju, ili slučajno, n. p. na bojištu. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* (‚das beinhaus‘ ‚ossarium‘). I danaske stoji košturnica od Srba i još od Turaka viš VraŃevca duboka potoka na visoku brdu goletnome. Nar. pjes. vuk. 4, 175. Znati će se turska košturnica, dokle teče sunca i Salasâ. 4, 193. Došavši na mjesto koje se zove Golgota, to jest košturnica. Vuk, mat. 27, 38. Mož' i danas videt košturnicu. P. Petrović, gor. vijen. 47. Jal' prebrajati grdne košturnice bojnih poljana. M. Pavlinović, razl. spis. 161.

KOŠUČA, f. mjesno ime. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 135.

KOŠUČAK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Košučaku. Sr. nov. 1874. 179.

KOŠUĆE, n. mjesno ime. Gorjani. Vučin. D. Hirc.

KOŠUĆI, adj. koji pripada košuti, košutama. — Kod imena biļaka i mjēstâ.

a. Košuce uho (košute udo), cruciata o gentianella (Kuzmić), Gentiana cruciata L. (Sabjar, Visiani). B. Šulek, im. 165.

b. mjesna imena.

a) Košuća Lokva. — U spomeniku xiv vijeka. U Košuću Lokvu. Svetostef. hris. 18.

b) Košuća Luka. — Prije našega vremena. Spom. stoj. 185.

c) Košuća Stopa, vis u Srbiji u okrugu podrinskom. M. Đ. Milicević, srb. 519.

KOŠUJVRH, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Livadu u Košujvru. Sr. nov. 1875. 347.

KOŠUĽA, f. haletak, naj češće prteni, što se nosi na mesu ispod ostalog odijela. — Akc. se mijenja u gen. pl. kōšŭĽâ. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. košŭĽa, rus. кошѳля, češ. košile, polj. koszula. — Po svoj prilici postaje od nižega lat. casula, i može biti (kako se čini po akcentu u našem i u ruskom jeziku) od nekoga starijega oblika, isporodi franc. chasuble, špaŃ. casulla (sve tri riječi znače svećeničko odijelo). — Između rječnika u *VraŃčevu* (indusium; interula; subucula), u *Mikašinu* (indusium, subucula, interula, supparus), u *Belinu* (camicia e camiscia, veste di lino che si porta in sulle carni, subucula 162a), u *Rjelostjenčevu* (v. rubača), u *Voltigijinu* (camiscia o camicia, hemd), u *Stuličevu* (camicia, indusium), u *Vukovu* (1. das hemd, indusium).

a. u pravom smislu.

a) uopće. kad se ne kaže drugo, tkanje je u košulje prteno. košulja počinje od vrata ili dajbudi od ramena (n. p. gdje gdje u ženskih), te može biti duga do zemlje, ali je često kraća (od prilike do koljena), u jednoga dijela našega naroda samo do pojasa. Da mu se podajete rasa i košulâ. Sava, tip. hil. glasn. 24, 210. Nyňa Rusi košulju soročku glagoľuts. Konstantin filos. star. 1, 14. Da' gospodi košulju, da se promijeni. M. Držić 134. Daj mu s košuljom ubrusac, dva sira i kravaj. 477. Čistoća je kako košulja, koja tijela naj bliže stoji. M. Divković, bes. 596a. Košulja ga bila do gležan odije. I. T. Mrnavić, osm. 32. Dva testemela i dvi košulje... Starine. 10, 12. (1558). Biše dolamu obukal vrh košulje. B. Krnarutić, vaz. 10. Veoma su puna trna srca koja poglavice drže pokrivena košuljami pritankijem i dragocjenijem haljinami. M. Radnić 170a. Svuće košulju nečistu. 834a. Tko vele prede, u širokoj košulji grede. (D). Poslov. danić. Žena ga otrova košuljom. Oliva. 34. Niki se uvezao po tijelu na msto košulje singirom. S. Margitić, fal. 21. Da obuče moju košulju. P. Macukat 43. Kus košulje Inacija. J. Kavanin 323b. Šijući u svetac košulju. J. Banovac, prip. 143. Kakopno košulja žene krvotočne. F. Lastrić, nod. 27. Negovu (Isusovu) djevičnu košulju ne razdijeliše. V. M. Gučetić 114. I bješe otkrio bijelo rame do košulje. Nar. pjes. bog. 109. Imam ja doma dragu Jelu ľubi moju; košulju mi je sašila od večera do svijeta. 139. Jel' košulju često pere (linac)? V. Došen 205b. A bijaše ostao nadkošuljak (tako rečen, erbo Jezus nosijaše ga na koži oliti na голу, mi bismo rekli: košulja)... S. Rosa 160a. Negove košulje ostajahu u ņoj (u krvi) omaštene. Đ. Bašić 216. Ne možete nosit košulju malo debļu. 281. Neg neka ti donese košulje. M. A. Relković, sat. F1a. Uši u košulji. N. Palikuća 7. Mućnije dojesto pere se košulja koju smo nosili misec dana. I. J. P. Lučić, doct. 7. Krpi gaće i košulju. Nar. pjes. vuk. 1, 801. Draga mi je i košulja tvoja, i košulja i ti u ko-

šuĽi ťtono si je pod oraom vezla. 1, 322. Na pleĽi mu udara (oblaĽi) košuĽu. 3, 6. Pa obuĽe pamukli košuĽu. 3, 350. Od košuĽe rukav oddadrla. Nar. pjes. juk. 135. ŖeĽpan po triput nedjeĽom mijena košuĽu. S. ĽubiŖa, prip. 97.

b) u pjesmi se dodaju rijeĽi košuĽa *nieki pridjevi, i bez obzira kakva je košuĽa, naj ĽeŖe: aa)* tanak, tanahan (tanan). Na djevojci tanka košuĽa. Ŗ. MenĽetiĽ—G. DrĽiĽ 508. U košuĽi tankoj. M. VetraniĽ 2, 105. I baĽenke po tankim košuĽama. J. KrmpotiĽ, malen. 20. Oj djevojko u košuĽi tankoj! Nar. pjes. vuk. 1, 322. — Pa je udri podobro po tananoj košuĽi, po debeloj straŖiŖnici. 1, 516. Obukli joj tananu košuĽu. 2, 38. — *bb)* bio. Skroy mi, majko, bijelu košuĽu. Nar. pjes. vuk. 2, 14.

c) *izriĽe se da je košuĽa od Ľega drugoga napravĽena, a ne od lana ili pamuka. aa)* vrlo se Ľesto u pjesmama pomiŖu košuĽe od svile, n. p.: Ja bih poŖla i dar ponijela: svekru babi od svile košuĽu. Nar. pjes. vuk. 1, 266. BraĽi reŖe svilene košuĽe. 2, 41. — *Amo pripadaju i ovi primjeri:* Pod đeĽermom od erira (stamparskom grijeŖskom erica) košuĽa. Nar. pjes. vuk. 1, 153. Po gaĽama od erira košuĽa. 1, 251. vidi herir. — Da ne mete burunguk-košuĽe. 1, 262. Po gaĽama burungukli košuĽa. 1, 359. vidi burunguk i burungukli. — *bb)* u *nekijem krajevima naŖega naroda košuĽe su muŖke ili Ŗenske Ľesto izvezene, osobito na dijelima od košuĽa ťto se vide, kao ťto su prsi i rukavi, vidi n. p.:* I vezenu košuĽu. Nar. pjes. vuk. 1, 439. veze se vunom ili svilom, a gdje gdje i zlatom ili srebrnom, zato se Ľesto u pjesmama kaŖe o košuĽi da je zlatom vezena: I košuĽe zlatom navezene. Nar. pjes. vuk. 1, 498. a i zlatom tkana: Dva fermena zlatom izvezena i košuĽu suhim zlatom tkanu. Osvetn. 3, 139. pa i da je od zlata: DonjeĽe mi od zlata košuĽu. Nar. pjes. vuk. 1, 610. Na Ŗeg meĽe tananu košuĽu, do pojasa od Ľistoga zlata, od pojasa od bijele svile. 2, 138. Kumu daĽe od zlata siniju, a đeveru od zlata košuĽu. 2, 334. Ona nosi od zlata košuĽu, koja nije kroz prste predena, ni u sitno brdo uvoĽena, ni na razboj ona udarana, no košuĽa na prste pletena. 2, 550. *za zlatom:* PokaŖi der sa zlatom košuĽu koju ti je dala sultanija. And. KaĽiĽ, razg. 126b. *zlatali:* Pa ga pokri zlatali koŖuljom. Nar. pjes. vuk. 8, 496. *srmali:* Pa ga pokri srmali koŖuljom. 8, 495. — *cc)* u narodnijem se pjesmama pomiŖe košuĽa od maka, t. j. od platna onako tanka kao ťto su listiĽi na maku (cvijetu), isporedi makovinu. Dok mi ne sakrojŖš od maka košuĽu, od svile rukave. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Tvojoj majki od maka košuĽa. 3, 505. — *dd)* pisci govore i o kostretnijem koŖuljama, ťto se nose za pokoru. Kostretne koŖuĽe oblaĽiti. A. d. Costa 1, 105.

d) *razlikuje se košuĽa muŖka, Ŗenska, spa-vaĽa itd.*

e) *osim krojeŖna, Ŗivena, vezena itd., kaŖe se gdje gdje u pjesmama da se koŖuĽa preĽe, t. j. da se lan preĽe za koŖuĽu:* Opred' sebi tananu koŖuĽu. Nar. pjes. vuk. 1, 166.

f) *Ľesto Ŗenske darivaju, osobito kod vjenĽaĽna svatovima, koŖuĽe ťto su same preĽe, krojile, Ŗile, vezle.* Mladom barjaktaru svilenu koŖuĽu. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Obukli mu tananu koŖuĽu ťto j' Mejrima u milosti dala. 1, 257. Po tom nevjeŖta, kaĽ ustane i iziĽe, daruje sve (nekoga od kuĽana koŖuljom, nekoga ťim drugim...). Vuk, nar. pjes. 1, 73. — *Kod vjenĽaĽna i muŖki daruju svatove koŖuljama.* I Ľudno ih darom darivao: svakom svatu od svile koŖuĽu. Nar. pjes.

vuk. 2, 57. Lepo Stojan svate darovao: kom maramu, kom koŖuĽu tanku. 3, 172.

g) *kaŖe se da je ĽeĽade u koŖuĽi, kaĽ nema drugoga odijela na sebi nego samu koŖuĽu.* I ne bĽ Parizu drago sudiĽi, i reĽe: 'Pred me pridete nage svĽeĽke se'. A one pridoe u koŖuljah. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Sretoh moju slavnu vilu u koŖuĽi jak snig bilu. A. Sasin 192b. U samoj koŖuĽi iz odra on skaĽe. A. d. Bella, razgov. 113. NeobuĽen nego u tankoj koŖuĽi. Đ. BaŖiĽ 214. U koŖuĽi bosonoga preigraĽu preko poĽa. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Odneseo te haline, osta rĽa u koŖuĽi. 1, 374. Sama gola, u koŖuĽi tankoj. 1, 475. Daj ti meni dvanaest vojvoda, gole, bose, u koŖuĽi tankoj. 2, 486.

h) *sliĽno je prema g) znaĽenje i u ovakovijem primjerima u kojima se istiĽe da je koŖuĽa dio od odijela koji se naj potoŖi solai.* Da (vilu) zagri bez koŖuĽe nagu. M. VetraniĽ 2, 118. Koje on iz sebe svuĽe do koŖuĽe. B. KaŖiĽ, in. 12. S nas skidoŖe i koŖuĽe. Glasnik. 81, 308. (1704).

i) u *nekijem poslovcama i u drugijem reĽenicama ťto se Ľesto upotreĽavaju, pomiŖe se koŖuĽa, n. p.:* aa) Blia je koŖuĽa nego halina (t. j. bliŖi je roĽ nego su tuĽa ĽeĽad, ili u drugom smislu: Ľovjek je sam sebi naj bliŖi). Nar. posl. vuk. 16. — *bb)* Pa ih tuĽe pletenom kanĖijom, uĽeriva u koŖuĽu meso. Nar. pjes. vuk. 4, 54. — *cc)* ZaviriĽemo i mi Ŗemu pod koŖuĽu. (PokazaĽe se i Ŗegovi tragovi). Nar. posl. vuk. 82. — *dd)* Kroz prsten bi proŖla. (KaŖe se za tanku koŖuĽu). Nar. posl. vuk. 161. — *ee)* jer je koŖuĽa naj potrebnije odijelo, ne imati koŖuĽe, ili ih malo imati, ili da nije koŖuĽa Ľista, znakovi su ili velikoga siromaŖtva ili nereda. Tko jednu koŖuĽu ima, zlu subotu Ľeka. (D). Poslov. daniĽ. S lipim koretom, a bez koŖuĽe. A. d. Bella, razgov. 26. Na Ŗemu je Ľudno odijelo: kroz ĽakŖire propala koĽena, kroz rukave propali laktovi, ... a na Ŗemu ni koŖuĽe nema. Nar. pjes. vuk. 3, 94. Ŗena muŖa nosi na licu, a muŖ Ŗenu na koŖuĽi. (Ako je muŖ Ŗeni dobar, ona je zdrava i vesela, a ako je Ŗena vrijedna, muŖ lijepu i Ľistu koŖuĽu nosi). Nar. posl. vuk. 80. — *ff)* krvava je koŖuĽa znak junaŖtva. Kninu graĽe, gnazdo sokolovo, na krajini krvava koŖuĽo, mnoge ti si razcvilio majke i sestre u crno zavio! And. KaĽiĽ, razg. 264a. 'KaĽ se u Dobroti nije prala krvava koŖuĽa?' kazao je (poĽetkom ovoga vijeka) *Ŗeki pomorski kapetan iz Dobrote, kaĽ srete gusare, a drugovi ga svjetovahu da bjeŖi s brodom.* P. Budmani. — *gg)* On (ban) Turke s naĽinom izagna iz Pule, bivŖi jur Latinom smoklo do koŖuĽe (od straha). H. Lucii 257. — *hh)* MĽ koŖuĽa, kaĽ bih znao da iŖte moj svjet, bih ju razdrao. J. KavaŖin 357a.

b. *mnoŖina koŖuĽe moŖe znaĽiti sve ťto je prteno te se pere zajedno s koŖuljama, rubĽe, prtenina.* — U Vukovu rjeĽniku: pl. koŖuĽe 'die wĽsche', 'albae vestes' [vide rubĽe]: juĽe smo prali koŖuĽe (t. j. i koŖuĽe i gaĽe i skute i opleĽke, pregaĽe i peŖkire i ĽarŖave). — *MoŖe biti da je isto znaĽenje i u ovom primjeru:* Uze Sima knige i koŖuĽe. Nar. pjes. vuk. 2, 72.

c. alba vestis, alba, dugo i Ŗiroko odijelo od bijeloga platna s rukavima ťto katoliĽki misnici nose pod sveĽanijem odijelom kod mise (u Ŗulekovu rjeĽniku ima: koŖuĽa [misniĽka], 'casel'; ali *ŖemaĽka rijeĽ drugo znaĽi: naj gornje odijelo kod mise, planitu.* — *isporedi tal. camicio u ovom znaĽenju, a camicia je obiĽna koŖuĽa.* — Od xvi vijeka, a izmeĽu rjeĽnika u MikaŖinu (koŖuĽa od mise 'alba, podero'), u Belinu (koŖuĽa redovniĽka 'camice, veste di lino bianca, che portano i preti

nel sacrificare' ,alba' 162a), u *Stuličevu* (košula misnička ,alba, tunica sacerdotalis'). Svita, ka se (*prije mise*) naj prvo oblači, zove se košula ali kota. Naručen. 30a. Redovnik oblači... naglavnik, košulu, pas... M. Divković, nauk. 160a. Misnik sedam vrst od svit obuče, t. j. kotu... košulu... F. Glavinić, cvit. 170a. Odovde na mašne košule kraj rukavov zlatom ili svilom usehu običaj poplitati. 369a. Kad se oblači košulom (*misnik*)... I. Ančić, ogl. 187. Naglavnik, košula, ubrusi... da su čisti. M. Bijanković 46. Naglavnik, košula, pojas, manipu, štola... A. Bačić 858. Košula slamenuje bilu svitu... A. Kanižlić, bogoljubn. 63. Košula slamenuje onu odiču bilu kojom Erode obuče Gospodina za poruganje. Blago turl. 2, 235. Naglavnik, košula, pas, naručnik, navratnik oliti štola, planita. Ant. Kadčić 85. Odiča misnička jest ova: naglavnik, košula od postava... M. Dobretić 395. Košula slamene jest biloće... I. Velikanović, uput. 3, 364. — U ovom primjeru u izraelskijem svećenicima: Svi misnici oblačiše dugačku lanenu košulu. E. Pavić, ogl. 145.

d. u ovom primjeru može biti da znači odijelo uopće. Tako dvi lampade od srebra, tako košulu od srebra učiniste istoj blaženoj divici Mariji. L. Vladimirović 7.

e. oklop sličan košuli, ali spleten od gvozdenih žice ili napravljen od gvozdenijeh kolutića. isporedi nem. panzerhemd. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (gvozdena košula ,giacco, camicia di maglia' ,lorica' 343a) i u *Stuličevu* (košula gvozdena ,lorica'). A u košulah kioviski puci od gvozdena pak su žice. I. Gundulić 440. Na njemu je pancijer-košula. Nar. pjes. vuk. 3, 244. Košulu su kuje Reği dale od pancijera i čelika tvrda. Osvetn. 2, 144. i u *Šulekovu rječniku*: gvozdena košula ,panzerhemd'. — Ne znam, koje je značenje u ova dva primjera (po drugome bi mogao biti haletak što se nosio nad oklopom). Od mejdana košulu nosaše, na njem zlato krilo trepečaše. And. Kačić, razg. 248a. Kada Radnić iđaše na vojsku, na njem zlatno trepečaše krilo, vijaše se mejdangi košula, sva od žute svile sakrojena. 266a.

f. svlak (od zmije). — Između rječnika u *Mikajinu* (košula od zmije ,anguis senecta, vernatio, exuviae anguis'), u *Belinu* (košula od zmije ,pelle di serpe', ,pellis anguinea' 550b; košula zmijina ,scoglia, la pelle, che la serpe ogn' anno getta', ,serpentis exuviae' 655b), u *Stuličevu* (košula od zmije ,spolium'). Košulu kad promini (*zmija*). I. Zanotti, on. 32. Gujiša košula. F. Lastrić, ned. 354. Na jastuku od zmije košula. Nar. pjes. vuk. 2, 59. Izide iz zmijine košule. Nar. prip. vuk. 67. On svuče sa sebe onu zmijinu košulu, te izide momak. 69. Okadi sinovlju kolijevku suhom košulom poganice. S. Ćubiša, prip. 202. Košula, zmijska koža, kad se presvuče, u Lici. D. Trstenak.

g. vidi košulica, c. S košulom ih zar rodile majke? Osvetn. 2, 140. S te nedaće nabreknuo Pašo i rodene gatavice našo, da ga legla u košuli majka. 4, 39.

h. kožica pod lupinkom jajeta. Lasiša. D. Hirc.

i. nije dosta jasno značenje u ovom primjeru: Poče se odkrivat sva brodu (u akademikom izdanu grijeskom broda) košula; val brodom zibula, podbija, letuje. Đ. Baraković, vil. 279b (u akademikom izdanu 280a na str. 174).

KOŠUĽAC, košulca, m. dem. košula; upotrebljava se u osobitijem značenjima. — Ako se miješa u voc.: kōšulče, kōšulci, i u gen. pl. kōšulčac.

— U *Vukovu rječniku*: (u Srijemu) 1. ženska kratka košula po kojoj se skuti pripasuju [cf. oplećak 2, opleće, skablica]. — 2. muška kratka košula, koju težaci, n. p. kad žašu, oblače svrh ostaloga odijela ,der kittel', ,amiculum linteum'. — Ženski je košulac od lepšega platna nego skuti, a muški je od debeloga.

KOŠUĽAK, košulka, m. vidi košulac pod 1. (u *Vukovu rječniku*). M. Medić.

KOŠUĽAN, košulna, adj. u jednom primjeru xvii vijeka kao da znači: koji je s košulom, ali u prenesenom smislu: o grahu u mahuni (nije dosta jasno, a i mj. | štampano je l). Teški su se klasi mlikom umlićili, košulni ograsi zrnom ugrasili. I. T. Mrnavić, osm. 126.

KOŠUĽAR, m. čovjek koji pravi ili prodaje košule (po svome zanatu). — Samo u *Belinu rječniku*: ,camiciaro, che fa o vende camiscie', ,indusiarus' 162a, i u *Stuličevu*: ,indusiarus'.

KOŠUĽARICA, f. žensko čelade koje pravi košule. — U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (,quae indusia suit'). Sveti Epifanio piše da (*Marija*) činaše košule, i nazivje ju košulanicom. S. Rosa 190a.

KOŠUĽETINA, f. augm. košula. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu*. Al' evo ti jedan uglar nosi svoje košuljetine, koe je oko ugla po po godine na sebi držao, te su pune praha, znoja... F. Lastrić, ned. 198.

KOŠUĽICA, f. dem. košula. — Između rječnika u *Stuličevu* (,parvum indusium') i u *Vukovu* (,das hemdchen', ,indusiolum').

a. u pravom smislu. Košulice bile svilom priplitane. M. Marulić 118. Svi goli, i da rečat od sto ljudi da ima košulicu. Glasnik. 31, 304. (1704). Opravica koju je nosila, pojas, košulica... A. Kanižlić, uoč. 624. Samom košulicom odiven. uzr. 218. Rumenile su se košuljice i podnice krvcom polivene. bogoljubn. 451. Da mi oče svekar biti, dala bi mu košulicu, da je dere za života. Nar. pjes. vuk. 1, 353. Na devojci košulica. Nar. pjes. hero. vuk. 235. Ovuđa ga provodoše u orlenoj dolamici, u krvavoj košuljici. 330. Na njem mi se košulica bili. Nar. pjes. istr. 1, 44.

b. žabla koža, u pripovijeci našega vremena. — isporedi košula, f. Izvuče se iz one košuljice pa je onda devojka. Nar. prip. vuk. 2 208.

c. kao opnica ili tanka kožica u kojoj je zatvoreno dijete prije nego se rodi, pa katkad kod rađanja izide u njoj omotano. — isporedi košula, g, a i h. — Između rječnika u *Belinu* (,seconda o secondana, membrana dove sta involto il parto nel ventre', ,secundae' 663b), u *Stuličevu* (,secundae'), u *Vukovu*: ,das schafhäutchen (beim foetus)', ,amnion', cf. vodenak. Koje se dijete rodi u košuljici, za ono se misli da je vidovito. cf. vjedogoña. (u *Dubrovniku se misli da je srećno*. P. Budmani). Da se ditešce rodi u odlu oliti košuljici kako reku. Ant. Kadčić 129. Da se jedan krsti u košuljici, u kojoj se rodi. M. Dobretić 26. Rodi sina u krvavoj košuljici. Nar. prip. vuk. 2 213. Repač se zove u Boci čovjek koji se rodi u krvavoj košuljici i s malijem repom. Vuk, živ. 221.

d. nekakva opna u kokošjem želucu. — U jednoga pisca xviii vijeka. Uzmi onu košulicu što stoji u želucu pulastru. J. Vladimirović 22.

e. kao kožica na žitu, na orahu itd. N. p. u ovom žitu ima mnogo košuljice, ili ovo je žito mnogo u košuljici t. j. nije se još oluštila s noga

pleva. I. Stojanović. Košulica, kožica na jedrki oraha. Grubišno polje. D. Hirc.

f. ima i drugih stvari tankijeh u koje se što uvlači, što se zovu košulica, n. p. zavrtak pisma, i drugo nešto načineno od tanke opne, što neću dafe tumačiti. P. Budmani.

g. ona cigla kojom je gomila za pecivo složene cigle spoja obložena. Košulica je nepečeni-ja od ostale cigle, po tom mekša, jeftinija je, i uzimlju je za svoje građevinske potrebe siromasi ljudi. S. Novaković.

KOŠULINA, f. augm. košula. — U Stuličevu rječniku: 'longum indusium'.

KOŠULITI, košulim, impf. u Stuličevu rječniku: košuliti, košule napraviti 'indusia efficere'. — sasma nepouzđano.

KOŠUN, košuna, m. augm. koš. — Postaje od koš nastavkom un (tal. -one). — U Stuličevu rječniku: košun, veliki koš 'ingens canistrum'. — I sad će ko tako reći u Dubrovniku. P. Budmani.

KOŠUNEL, m. uzglavlje, uzglavnica. — Vaļa da je od tal. cuscino, dem. cuscino, blazina, jastuk. — U naše vrijeme u Lici. Košunel, 'das kopfkissen'. ovo je više gradska riječ, negoli narodna. narod reče 'uzglavnica'. J. Bogdanović.

KOŠUNELIĆ, m. dem. košunel. J. Bogdanović.

KOŠUNELNICA, f. vidi košunel. J. Bogdanović.

KOŠUT, m. jelen? lane? — U narodnoj pjesmi našega vremena; ali može biti da je štamparska pogreška i da mj. košuta treba čitati košute. A iz gore tri košuta riču. Nar. pjes. kras. 1, 125.

1. KOŠUTA, f. žensko od jelena. — Akc. se mijenja u gen. pl. kōšūtā. — Riječ je stara među južnijem Slavenima, isporodi stslav., bug., novoslov. košuta; a osnova može biti i praslavenska, isporodi češ. košut, jarac. — Postanje je nejasno; moglo bi biti u nekakvoj svezi s adj. šut (vidi): poznato je da košuta nema roga, a i arbanški je košuta šute. — Imeđu rječnika u Mikaljinu (cerva), u Belinu (cerva e cervia, 'cerva' 186b), u Bjelostjencu (košuta, jelenica, 'cerva'), u Voligijinu (cerva, 'hirschkuh'), u Stuličevu (cerva), u Vukovu ('die hirschkuh, hündin', 'cerva'). — U Stuličevu rječniku ima i oblik kosuta s dodatkom da ga je Stulli našao u pisca Babića; ali ako u ovoga i ima ova riječ, jamačno je štamparska pogreška.

a. u pravom značenju. Tu bēše košuta Peleše gospoje i ubiše ju vitezi. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Košuta još plaha po polju općenu pase. G. Držić 861. Lovac za košutom. M. Držić 87. Jelina slideći košutu priprehtah. P. Zoranić 11a. Plaha košuta proteče iz luga. D. Rašina 19b. Ostavi (strah) košutam plasima u ovoj dubravi. I. Gundulić 132. Košuta ga (jelena) slidom slidi. 554. Mlikom od košute žitak pejaše svoj. F. Glavinici, cvit. 301b. Bi zadojen mlikom od jedne košute. S. Margitić, fal. 69. Prid lovcim košuta zahranu iste. I. Đorđić, uzd. 149. Narav poda košuti tijek. ben. 25. Za ufatiti jednog jelina, košutu... F. Lastrić, ned. 374. Ne hrli tako žedna košuta na svoj kladenac. V. M. Gučetić 120. I košute iz planine. V. Došen 72a. Ište jelin i košuta vrilo. 178b. Ali cvili u gori jelinče za košutom svojizim jaranom? And. Kačić, razg. 830a. Tu šarenu košutu, bijelo kovčije gledaš. M. Katanić 42. Ulovio srnu i košutu. Nar. pjes. vuk. 1, 819. Gdi jeleni s košutama planduju. 1, 351. Kod košute živo lane. 1, 614. Ni jelena ni košute mudre.

2, 155. Ni jelena ni košute brze. 2, 481. Tamo ima gora Romanija, i u dojsi košut i jelena. 3, 8. Riknu jelen, a riknu košuta. 3, 9. Na mutnem Dunaje košuta se pere. Nar. pjes. istr. 2, 52.

b. metaforički, o djevojci, kao pohvala radi lepote. Kad divojku (baka) vidi lipu u obrazu i u kipu, tad šapćane postavi, i nu na sva usta slavi: 'Košuta je ovo glavna, i med pukom vrlo slavna...'. V. Došen 119a.

c. kao ime domaćijem životinjama. a) kravi. — u Vukovu rječniku: 'ein kuhname', nomen vaccae'. — b) kosi. u Bosni. D. Hirc.

d. neka biljka. Košuta (Sabjar), v. Košutica divja. B. Šulek, im. 165.

2. KOŠUTA, f. žensko ime. — Biće ista riječ što 1. košuta, isporodi 1. košuta, b. — U Vukovu rječniku: 'frauenname', nomen feminae'.

3. KOŠUTA, f. mjesno ime. — I ovo bi moglo biti ista riječ što 1. košuta.

a. vidi u Daničeviću rječniku: Komštici je išla meda, kako putu grede usz goru u Košutu'. M(on. serb). 96. (1830). vaļa da je ime planini. vidi i Deč. hris. 58.

b. seoce u Hercegovini. Stat. bosn. 121.

c. ime mjestima u Srbiji. a) mjesto u okrugu crnoriječkom. Niva u Košuti. Sr. nov. 1870. 318. Livada na Košuti. 1872. 558. — b) planina u okrugu užičkom. M. Đ. Miličević, srb. 577. vidi i: Zemļa u Košuti. Sr. nov. 1873. 1003.

KOŠUTAJ, m. vidi Košutar.

KOŠUTAR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smedererskom. Livada u Košutaru. Sr. nov. 1873. 691. 1875. 571. 1875. 790. — U jednom primjeru ima Košutaj, što može biti štamparska pogreška. Livada u Košutaju. Sr. nov. 1875. 687.

KOŠUTARICA, f. ime selu u Slavoniji u okrugu požeškom. Razdijel. 126. — i ime potoku.

KOŠUTE, Kōšūtā, f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru sinškom. Repert. dalm. 1872. 28.

1. KOŠUTICA, f. dem. 1. košuta. — Ismeđu rječnika u Vukovu.

a. u pravom smislu. Doteče mi u skut mlada košutica bijela. M. Vetranić 2, 402. Košuticu jes ubio. G. Palmotić 2, 81. Tjerat stopim mlohavima košuticu hitra bijega. J. Kavašin 6a. Jelenak mi goru lomi, putak da mu je; za fim ide košutica, tek drug da mu je. Nar. pjes. vuk. 1, 58—59. Imadijah jednu košuticu, sinoč mi je lovci ufatiše. 1, 273. Košutice, rosna ti si! Nar. pjes. herc. vuk. 261. Košutice vođu pile. Nar. pjes. vil. 1866. 385. Jedno zvirje košutica mala. Nar. pjes. istr. 1, 16. Rosna rosna košutice, kadi si se narosila? 2, 107.

b. kaže se od mila mladome ženskom čeladetu (u prvom primjeru može biti metaforički). Omakala: Smijem li? — Grižula: Uljezi, košutice, da mi te orlak ne ugrabi. M. Držić 135. Svekar uči i sjetuje: 'O snašice, košutice!...' Nar. pjes. vil. 1868. 624.

c. ime biljaka. a) u Vukovu rječniku: 'eine pflanzenart', genus plantae [Fritillaria meleagris L.]. — b) vidi 2. konatica. M. Pavlinović.

2. KOŠUTICA, f. mjesno ime.

a. pominje se xiv vijeka. Košutica. Deč. hris. 56.

b. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 20.

c. planina u Dalmaciji. — U Vukovu rječniku: planina u Dalmaciji s lijeve strane Cetine iznad manastira Dragovića s primjerom iz na-

rodne pjesme: S Košutice visoke planine. (Nar. pjes. vuk. 4, 122).

d. brdo u Srbiji u okrugu biogradskom. M. Đ. Milićević, srb. 59.

KOŠUTIN, adj. koji pripada košuti. — Kod imena bičaka i mjesta.

a. košutina brada, *Gentiana lutea* L., *neka bička*. — U *Vukovu rječniku*: vido srčanik 1. i otale u B. Šulek, im. 165.

b. kod mjesnijeh imena.

a) Košutina Lokva, voda u Srbiji u okrugu čačanskom. M. Đ. Milićević, srb. 646.

b) Košutin Kamen, mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Zabran u Košutinom Kamen. Sr. nov. 1868. 450.

KOŠUTKA, f. dem. 1. košuta. — U dva pisca xviii vijeka. Dvi košutke dvojko žive. J. Kavašin 905^b. Rosna, bosa ož košutko, kud si rosom putovala? M. Katančić 68.

KOŠUTNICA, f. *neka bička, ne zna se koja*. Košutnica (Slav.) (? i drugo nema). B. Šulek, im. 165.

KOŠUTNĀK, m. mjesno ime. — Pominje se xiv vijeka. Na Košutniku. Spom. stoj. 25. (1927).

KOŠUTNĀK, m. vidi u *Vukovu rječniku*: mjesto (zagrađeno) gdje košute i jeleni stoje, 'der hirschgarten', 'vivarium cervorum'. — I kao mjesno ime u Srbiji: a) u Topčideru u Biogradu. Tu (u Topčideru) u Košutniku, pade od krvničke ruke 29 maja 1868 god. knez Mihailo M. Obrenović III. M. Đ. Milićević, srb. 41. — b) u okrugu kragujevačkom. Brdo za popašu kod Košutnika. Sr. nov. 1867. 842.

KOŠUTOVINA, f. *neka bička*. Košutovina, *Erythronium dens canis* L. (Pavić). B. Šulek, im. 165.

KOŠUTOVO, n. ime selu. — U spomeniku xiv vijeka. Selo Košutovo. Svetostef. hris. 6. Ot Košutova. 6.

1. KŌT, adv. kako (rel.), kaonoti. — Riječ je slovenska, ali se nalazi i u kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca od xv vijeka. — Jamačno je okruženo koti, a ovo će biti sažeto kako ti. Kot rika, ne staje vrime brzo tekću. M. Marulić 228. Ki god mladi ne lubi jest kot prez voća dabi. P. Zoranić 44^a. Od pušak grmilo, kot da nebo pada. P. Vitezović, odil. 4. Vidiš da kot mravi od svih stran nastoje turski na nas lavi. 18. Ki si vazdar branil susedstvo kot dom svoj. 96. Kad vaši kot lavi na grad navališe. M. Kuhačević 140. Črne oči kot trnula. Jačke. 5. Bela lica kot manduļa. 5. Ja ti kupim lipu kapu, kot ju imam sam. 11. Neg ženi se, mili, s krajevoga dvora, a ja ću se roža, kot se budem mogla. 96. Svekrvice kot mila majčice. Nar. pjes. istr. 1, 88. Znutri je moj dragi kot jedna jelvica. 2, 88. Kŏt 'velut'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. uftsg. 61.

2. KOT, m. mačak. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kotъ, rus. котъ. češ. i pol. kot. — Ista je osnova i u drugijem indoevropskijem jezicima u Evropi, isporodi lit. kate, mačka, stprus. catto, stgornem. chazza, mačka, novogornem. kater, katze, engl. cat, lat. catus. (novogrč. xata i yata jamačno je iz talijanskoga jezika). — Samo u rukopisu xvi vijeka pisanome crkvenijem jezikom. I medvedj pojetj sebe v službu kota... I kotj (reče): „...Až že hraņu se myšami i malimy ptičami". Starine. 4, 71.

3. KŌT, kŏta, m. ono što se okoti, t. j. porod u životinja, pa se sa preziranjem kaže i o čeladi. —

ispoređi skot. — Akc. je sabiježen po Vuku, ali može biti da je isti kao u skot. — Nije ista riječ što 2. kot (premda je od istoga korijena), nego postaje od glagola kotiti. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* ('die brut', 'progenies', of. skot. podsad, vriježa, nakot s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori*). ima i u *Stuličevu rječniku*: 'partus (de brutis)', te nije ista riječ, jer znači kočenje, i sam *Stulli* bižeži da je riječ ruska. Vid' te zvijeri od planine zajedno s kotom letuštijema. G. Palmotić 3, 151^a. Izbode obotnicu i kot joj. S. Lubiša, prič. 55. — Za tim jata prokletoga kota. P. Petrović, gor. vijen. 1. Ne bojim se od vražjega kota. 20.

4. KŌT, kŏta, m. vidi 1. kotac. — U *Vukovu rječniku* s dodatkom da se govori u *Osiijeku*.

5. KŌT, glas kojijem se tjeraju guske. — U *Vukovu rječniku*: 'ein wort gänse zu troiben', 'vox pellentis anseres' [vido gus].

6. KŌT, kad mati ili ma ko drugi oblači dete, govori mu: 'kŏt! kŏt!' da pruži ruke. Pop Živojin iz Srbije.

1. KŌTA, f. bijelo odijelo od platna duogo do pasa s rukavima, što nose katolički misnici u crkvi kad nješu u svečanom odijelu, pa i đakoni i klerici i prislužnici. — Tal. cotta. — isporodi svrhkožnica, vrhkožnica. — Od xiv vijeka po zapadnijem krajevima. — Nije isto što košula pod c, premda se gdje gdje ove dvije riječi pomiješaju, vidi na pr. u drugom primjeru. Ima stati u kori s kotu... Ne unidi u kor prez kote. Kapt. seň. ark. 2, 80. Svita, ka se (prije mise) naj prvo oblači zove se košula ali kota. Naručn. 80^a. Budi obučen u koti. B. Kašić, rit. 2. Misnik... sedam vrst od svit obuče, t. j. kotu, ... naglavanik, ... košulu... F. Glavinić, cvit. 170^a. Redovnik obučen u koti. M. Bijanković 25. Služiti ispovid brez duge hajinu, brez koto. 58. Djakom obučenim u kotu. L. Terzić 176. Paka ga činiše obući u kotu i štolu. J. Banovac, pred. 31. Ima nositi svrhkožnicu iliti kangu oli kotu. Ant. Kadžić 82. Imajući đacku košulu (svrhkožnicu aliti kotu) na mišici live ruke. I. Velikanović, uput. 3, 161. Svećenik položit će na ņu (trpezu) ule sveto. obuće će kotu i štolu. T. Ivanović 125. Zašto se kota zove vrhkožnica? M. Dragičević 62.

2. KOTA, f. u narodnoj zagoneci našega vremena: Zakokota kota sa visoka plotu... odgo-netljaj: grmljavina. Nar. zag. nov. 84. isporodi klota.

1. KŌTAC, kŏca, m. mjesto (jamačno isprova samo opleteno naokolo prućem) u kojemu se hrane domaće životinje. nije svuda posve isto značenje: po Vuku je mala košara sa jagnad i jarad; drugdje je mjesto za živad ili za svinje (vidi u rječnicima i u primjerima). — Riječ je praslavenska (kotъ, po svoj prilici dem. kot, isporodi 4. kot, češ. kot), isporodi stslav. kotъ, češ. kotec, košara, pol. kociec, kokošinak. — Miklošić isporodi srat. cotta i stgornem. chutti. — Po primjerima u kojima se govori o pleteņu, i po riječi kotarica, kao da se kod korijena kot misli na pleteње. isporodi koš i košara. — Između rječnika u *Mikašinu* (kotac, kokošinak, gallinarium, pullaris, cors'), u *Belinu* (kotac prašči, porcile, luogo dove si tengono i porci 'suile' 573^a), u *Bjelostjenčevu* (kajkavski kotec svinjski, suile, hara'. 2. kotec za pitaње živadi, 'saginarium'), u *Jambrešičevu* (kotec 'hara'), u *Voltičijinu* ('porcile', 'saustall'), u *Stuličevu* (gallinarium iz *Mikašina*), u *Vukovu* (ein kleiner stall, z. b. für lamm, zieglein u. dgl., 'stabulum parvum').

a. u pravom značenju. A sada na konac sve zbiše diđije, kako mlad u kotac, turačke delije. Đ. Baraković, vil. 76. Nekoje kakti neme stvari v koše i kotce zapirati... P. Vitezović, kron. 92. Pleti kotac kako ti i otac. (D). Poslov. danič. Kano živanja, satvoren u jedan kotac. S. Margitić, fal. 194. Da u kotac tko zaviri, gdi sto svinā obnoć žmīri... V. Došen 209*. Nevjerni kotac. (Mnogo čeljadi u kući, osobito sitne dece). Nar. posl. vuk. 196. Pleti kotac de ti i otac. ili: Pleti kotac kao ti i otac. (Radi i živi onako kao što ti je i otac). 249. 'Kocem' zovu, de svinē leže, i de se svinē sagone; deko reče i 'sviñećak'. u Lici. J. Bogdanović. Kotac, sviñska staja. F. Kurelac, dom. živ. 41.

b. metaforički, o tamnici. Da slidim negov svet, kī mi j' večkrat daval no bi se vikovnom sad u kocu kajal. M. Kubačević 77.

c. vidi u Vukovu rječniku: (u Srijemu) u barama zagrada u koju se riba hvata, art fisch-fang, piscina'.

d. mjesto u vańskom mlinskom kotaču gdje se križi sastaju. U Posavini. F. Hofelo.

e. Kotāc (kocā) mjesto u nīvi među dvije hridi. Slovinac. 1880. 87.

f. mjesno ime. — xiv vijeka. U vojevodini Kotāc. Svetostef. hris. 12.

2. KOTAC, koca, m. pastuh. — U Stuličevu rječniku: 'copritore, stallone', 'admissarius'. — nepouzđano.

KOTĀČ, kotāča, m. kolo, točak (osobito ako nije velik); svrk, čigra, radiš. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kōtāču, kōtāči. — Rijec je slovenska, a upotrebljava se u Hrvatskoj i može biti u Bosni (vidi kotačina). — Korijen je kot, isporodi novoslov. kotati, vaľati, rus. катить (može biti da bi trebalo pisati o), češ. kotiti, obafivati, obarati, vidi i kotrljati, koturati itd.

a. u pravom značenju. — U Jambresičevu rječniku: 'rotella', 'rädchen', i u Vukovu: vide točak s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.

b. u drugom značenju. — U Bjelostjenčevu rječniku: kotāč, cvrk, kotur z kojem se detca igraju 'trochus', i u Stuličevu: v. svrk iz Bjelostjenčeva.

KOTĀČIC, m. dem. kotāč. — U Bjelostjenčevu rječniku: kotāčice, koturak 'rotula'. 2. kotāčice štableni 'taxillus', v. štabla. Drugo značenje ne znam što je; ne može biti kocka; vaľa da je što slično svrku (isporedi sadašnju poznatu igru, franc. roulette).

KOTĀČINA, f. glavina kod kotača. Nar. bl. mehm. beg kap. 192.

KOTĀČITI SE, kotačim se, impf. vaľati se, koturati se. — Samo u Voltigijinu rječniku: 'rotaggiare, rotolare, voltolarsi', 'rollen, wälzen, sich herumdrehen'.

KOTAKATI SE, kotačem se, impf. igrati se kotačem (svrkom). — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: kotačem se, koturam se 'ludo trocho'.

1. KOTĀLAC, kotālea i kōtaoca, m. kao mala jama pod grlom između ključnijeh kosti. — isporodi kotlac. — -l- može ostati na kraju sloga ili se pretvoriti na o: u prvom slučaju akc. je u svijem padežima onaki kaki je u nom. sing., osim voc.: kōtalce, kōtalci (?), i gen. pl. kōtalācā; u drugome se slučaju mijēna akc. u gen. sing. i ostaje ovaki u svijem padežima, osim nom. i acc. sing. — Miklošić (etymol. wörterb. 135 kod kota-) misli da je od iste osnove od koje je i kotač; ali se po samome značenju vidi da je dem. kotao. —

U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (die höhlung des schlüsselbeins' jugulum'). Kada pije vodu u maštrafi, vidi joj se niz bijelo grlice, dok joj voda u kotalac sade. Nar. pjes. hörn. 1, 95. Nigda tebe prokazati neću, dok mi kuca u kotalcu duša. 1, 272. Šćopa onaj Švabin raľaľ s čevapom, pa ga obode Švabi u kotalac. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, 77.

2. KOTĀLAC, kotālea i kōtaoca, m. na razboju, vidi dale. — isporodi kotlac. — Oblici i akc. kao kod 1. kotalac. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (u nitima, t. j. žica u srijodi za drugu zakopčana što se oko daske omota, i na čuvalduzu namakne, i obrkva načini). Kotālac, kotālea, na nitima ono između konaca od niti kroz koje se provlači osnova. U naše vrijeme u Stonu: 'Uvela si mi žicu kroz niti ali nijesi kroz kotalac'. M. Milas.

3. KOTĀLAC, Kotalca (ili Kotaloca), m. mjesno ime. — Po svoj prilici postaje kao 1. kotalac. — xiv vijeka. Uz Ibry do Kotāľca. Svetostef. hris. 8.

KOTALI, m. pl. vidi u Vukovu rječniku: (u Boci) kamene ploče koje se među povrli zida, da bi od nēga odbijale vodu koja kaplje sa streha. — nepoznata postana.

KOTAN, kōtna, adj. postaje od kotiti. a. vidi skotan. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka. Zemlja kotna zlijeh nakazni. Ğ. Palmotić 1, 3.

b. plodan. — U naše vrijeme u Istri. Kōtan, fecundus. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 115sg. 20.

KOTAO, kōtla, m. veliki mjedeni (u naše vrijeme i gvozdeni) sud, u kojemu se voda grije ili se što kuha i vari (u osobitom značenju: sud za pečenje rakije). — o stoji mj. negdašnjega l, te se još u čakavaca govori kotal, a u kajkavaca kotel. — Akc. se mijēna u voc.: kōtle, kōtli (ali kōtlovi), i u gen. pl. kōtalā, a, ako se umeće ov, kōtlōvā. — Rijec je praslavenska (kōtālъ), isporodi stslav. kōtālъ, rus. котелъ, češ. kotel, pol. kociel, a i lit. katilas. — Jamačno je rijec uzeta iz kojega germanskoga jezika, isporodi got. katils, stgrnem. chezzil, ngrnem. kessel. — Između rječnika u Vrančićevu (aenum; cacabus; lebes'), u Mikafinu (koto, kotal, aenum, aenum, cacabus, lebes'), u Belinu (koto, caldaro, caldaia, vazo grande di rame da scaldar acqua o altro', aenum' 159*), u Bjelostjenčevu (kajkavski kotel, kotov, bakrač, aenum, lebes, aenus l. aenum, cucuma, cacabus'), u Jambresičevu (kotel, lebes, aenum'), u Voltigijinu (kotel i kotao, caldaja, 'kessel'), u Stuličevu (kotao i kotal, aenum, cachabus, caldarium, lebes'), u Vukovu: 1. 'der kessel', 'cacabus'. — 2. (u Crnoj Gori) rakijnski kotao, vide kazar; u Daničičevu (kōtālъ, aenum, judicium aquae bollentis').

a. upoće. (Pušćam jej) kotal i skriľu. Mon. croat. 102. (1466). I kotal na tle pal zazvoni još bolje. M. Marulić 254. Lisicu uhvati i ničtože ne otvrazi wľb nē, nā cēlu vľoží vľ kōtālъ. Sredovj. liječ. jag. star. 10, 112. Od kojega (mida) bolje se kotli čine. F. Vrančić, živ. 85. Jedan dan izliše na n jedan kotao vode gnusne. M. Orbin 25. Kotal pun uzdignuvši velik uľa. F. Glavinic, cvit. 130b. Bi osuđen, da se baci u kotao pun vrilog uľa. E. Pavić, ogl. 470. Bacil ga u kotao vode vrile. M. Pavišić 28. Ali čovik sine s ovim kao lonac med kotlovim. V. Došen 34b. Bit stavľeni u jedan koto vrole vode. Đ. Bašić 164. A kod kuće kotao nastavi. M. A. Reľković, sat. G5a. Kotlovi olovom kipeći. J. Rajić, pouč. 1, 32. Kuvaj oboje u velikom kotlu

vode. Z. Orfelin, podr. 62. Naj boje je u kotlovih kuvat. J. S. Rejković 60. De se svekri kotlom biju. Nar. pjes. vuk. 1, 306. Dadoše mu kotle grepsti. 1, 522. I tri kotla urde i surutke. 1, 528. Svaka baka pod svoj kotao puše. Nar. posl. vuk. 276. Tako ne gorio kao kotao na ogañ! 308. Teško loncu, kad se stane s kotlom igrati! 315. Uzvare pun kazan (ili veliki kotao) vode. Vuk, živ. 274. I zabadaše u sud ili u kotao ili u tavu ili u lonac, i što se god nabode na viljuške uzimaše sveštenik. Đ. Daničić, Isam. 2, 14. Prije nego kotlovi vaši osjete toplotu od potpalena drva. psal. 58, 9. Na vatri kljuka veliki kotao. S. Ćubiša, prip. 274. A van čeljad jadna nevesela lonce taru, a kotlove grebu. Osvetn. 1, 19. Kotlovi spadaju među robu željeznu. Zbornik zak. 1853. 1061.

b. *za pečene rakije*. Kotao rakijinski. Nar. prip. vuk. 289. *vidi i u Vukovu rječniku*.

c. *vidi maziya*. — U starijim spomenicima. Sudsbi ine da nešto za kotls ni uprave nikoje. Zak. duš. pam. šaf. 44. Dvorane vlastelbscii, ako učini koje zlo ota njih, što bude pronijarevič, da ga uprave oćina družina porotom, ako li jest sebbrr, da hvati u kotls. 44. Kotla arhandelovm ljudem sa nešto s inmi župlani, razvé među sobom. (Glasnik. 15, 308. — *Vaľa da i ovaj primjer amo pripada*: Osvobodi gospodstvo mi ljudi ođ vséh rabot i podanbks... i ođ krađozidaniya i ođ krađe i ođ priselice i ođ kotla. Glasnik. 24, 271. (1888).

1. KOTAR, kotara, m. naj češće znači: zemlja što su oko kakva grada ili sela i njemu pripadaju, pa i uopće od prilike što i župa, knežina. uz to ima i drugo značenje: granica, međa. ne zna se, koje je značenje starije: po primjerima bi bilo prvo, ali po lat. fines, po našijem riječima kraj, krajina, pokrajina, moglo bi drugo značenje biti starije. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i voc.: kōtāre (kōtāru), kōtāri*. — Po svojoj je prilici tuđa riječ, *vidi što je kazano kod 1. hatar (što je jamačno ista riječ) čemu treba dodati da ima češ. kotár i chotár*. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu ('territorium'), u Mikajinu (kotar, hatar, 'territorium'), u Belinu (contado, propriamente il paese fuori della città soggetto al dominio d'essa, 'ager' 221a; 'territorio', il contenuto di dominio, 'territorium' 729b), u Bjelostjenčevu (kotar, hatar, država, župa, 'territorium, districtus, universitas rerum inter fines cuiusque civitatis l. regni; fines, limites'), u Jambrešićevu ('territorium'), u Voltigijinu ('distretto, territorio', 'gebiet, distrikt'), u Stuličevu ('territorium, status, ager, dominium' iz misala; kotari 'limites' iz Haddeličeva), u Vukovu (*vidi kod e*), u Daničićevu (kotar, 'regio').

a. *zemlje (sa stanovnicima) što su oko kakva grada ili sela i njemu pripadaju*. Selo Veljake sa vsēmi kotari i mejami. Mon. serb. 225. (1395). Što su držali u kotaru konavaoskome 284. (1419) (*može pripadati i pod b*). Polj župe Konavli sa svem kotarom. 307. (1420). Tko budu pošli u Dubrovnik i u njih vladanje ili u njih kotar. 369. (1432). Zemlje kotara našega na krajište njih kotara. 445. (1451). I(z) zemlje ka je u kotari poljički. Stat. pol. ark. 5, 243. Sela koja imaju kotare svoje oddione i odesite po granicah od inih seo. 5, 264. U vinodolskom kotari. Mon. croat. 55. (1428). V nebluškom kotari. 69. (1447). Selo sa vsim kotarom i ovodom. 84. (1457). Meje i kotar rečenoga sela. 115. (1475). Mi očemo učiniti priti našega kneza na kotare njegove zemlje. Mirakuli. 138. Ize rimski kotar

tariše. Š. Kožidić 17b. V Kanose grade kotara rezanskago. 24a. Pogibe Budim tvoj i ostali kotar vas. M. Votranić 1, 56. Split i njegov kotar i trogirsko misto. P. Hektorović 55. U kotaru grada našega Ribnika. Mon. croat. 263. (1569). Skupi se veliko mnoštvo muž i žena onoga grada i kotara. F. Vrančić, živ. 58. Kad s tobom kroz kotar šibenski putova. Đ. Baraković, vil. 291. Ter da grad i kotar k meni se obrati. jar. 58. I gradi i kotar. 79. Skupit čeljad od kotara. P. Kanavelić, iv. 111. Klis i Mosor ki tiskahu, naših djeda kotar veli. J. Kanavelić 229b. S gradom Rijekom i nežnim kotarom. Zbornik zak. 1, 20.

b. *odio u koji je razdijeljen koji kraj radi političke, sudbene itd. uprave; ovakovi je odio mani nego okrug, okružje, županija itd., te odgovara podžupaniji, srezu itd., nem. bezirk, tal. distretto, franc. sous-préfecture*. — *Unaše vrijeme*. Kotar, 'bezirk', 'distretto'. B. Petranović, ručn. kniga. 28. Kotar za primañe u vojnike, 'assentirungsbezirk'. Jur. pol. terminol. 35. Kotar, podžupanija, 'bezirk'. 95. Naj niže razdijeljene zemlje u političko-upravnom obziru jesu kotari. Zbornik zak. 1, 87. Kotarska oblast ima, ako su vjerovnici pripadnici istoga kotara... 1874. 209.

c. *granica, međa, vidi u Bjelostjenčevu i u Stuličevu rječniku*. Toj zemlji jest kotar od Hrasta vrhom po razliv niže prikrizija. Mon. croat. 57. (1493). Kotare polažem, 'fines pono, terminos constituo, terminis circumscribo', v. meja. I. Bjelostjenac, rječn. kod kotar.

d. kotar i pl. kotari, svako mjesto golo i prostrano, a ravno i kamenito: Doisto je čudo i golemo da bez rose može cvasti cvijeće po kotaru i kamenu lutu (Bos. prijat. 2, 32?). Više takovih seoskih predjela po Dalmaciji zovu se kotari. M. Pavlinović.

e. kao mjesno ime (u jednini i u množini).

a) Kotar i Kotari, često s pridjevom ravni, kraj blizu Zadra (uprav zemlje što su pripadale Zadru, *vidi a*). — *Između rječnika u Vukovu* (Kotar, vide Kotari: u pjesmama se Kotar uzima i kao grad kakav: Bježi mlada bijelu Kotaru. — Kotaru se vrata otvorila, iz Kotara izišli svatovi; — Kotari, 'eine gegend in Dalmatien zwischen den flüssen Zrmanica und Krka, dem meere und dem gebiete Bukovica'. Kotari od sjevera graniče Zrmanom, od juga Krkom, od istoka Bukovicom a od zapada morem, cf. [Ravni Kotar], Kotar). I Zadar i Kotar ništare odlaga. Đ. Baraković, vil. 42. Gdi Zadar i Kotar pristupa medjaši. 60. Tijem vlasteli plemeniti čestitoga Zadra grada, kojijeh vlasti glasoviti grad se i Kotar vlada. P. Kanavelić, iv. 41. Pak porobi rvatsku državu, do Ćubljane Liku i Krbavu, do Neretve Župu i primorje, vas do mora Kotar i Zagorje. And. Kačić, razg. 203b. Stojan Janković osvoji vas Kotar. Norini 83. Pa odoše u ravne Kotare. Nar. pjes. vuk. 3, 106. Mene vale po ravnu Kotaru. 3, 107. Pod Kunarom u polju Kotaru. 3, 108. Pozdravi mi od Kotara Janka. 3, 109. Jesi li' čuo latinsko primorje, kod primorja rišćanske kotare? 3, 120. Jasi vranca, bježi u Kotare. 3, 127. Bježi mlada bijelu Kotaru. 3, 128. Začulo se u srpske Kotare. 3, 130. U primorju, u vlaškom Kotaru. 3, 147. Ja sam bio skoro u primorju, dolazio u vlaške Kotare. 3, 147. Sehir činit kamene Kotare. 3, 153. Okrenu ga kamenu Kotaru. 3, 153. Iz primorja iz krških Kotara. 3, 476. Tamo doje u Kotaru ravnu. Nar. pjes. juk. 422. U miru potpisanu usred zardarskih Kotara g. 1669. M. Pavlinović, razg. 41.

b) u Hrvatskoj. aa) Kotar, selo u županiji varaždinskoj. Razdijel. 92. — bb) Kotari. aaa) selo u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 81. — bbb) pusta u županiji varaždinskoj. Razdijel. 99.

2. KOTAR, m. kao plot oko stoga (sijena) za obranu od stada. — Po akcentu nije ista riječ što 1. kotar, premda bi se moglo pomisliti na značenje pod c u ove riječi; vaša da je u svezi s kotarica. — U Vukovu rječniku: 'der zaun um den heuschober (um das vieh abzuhalten)' 'sepi-mentum circa metam foeni'.

3. KOTAR, m. mjesto ograđeno pod zemljom za hraneće povrća ili za prebivanje. — U Bjelostjencu rječniku: kotar, ili jama pod zemljom za ob-čuvanje povrća čez zimu, fossa, scrobs, testudo subterranea pro conservandis hortensibus, caelarium rerum hortensium, conserva subterranea etc.; kotar na spodobu hiže pod zemljom za pro-bivališće, catogeum'.

KOTARAC, Kotarca, m. vidi Kotaranin. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz Kotaranin). Jer Kotarci prije toga u Zadar se zatvorili. P. Kanavelić, iv. 133. Dostigaoše Kotarce. P. Vitezović, kron. 202. Dalmatini gornji udariše na Liburneže Kotarce, kojizim grad Promin osvojiliše. And. Kačić, razg. 5. Al' ne gleda Kotarac-Jovane. Nar. pjes. vuk. 3, 287. S treće strane Kotarac-Jovane. 3, 290.

KOTARAČA, f. vidi u Vukovu rječniku: put kroz koji protječe voda iz kakve lokve, der ab-fluss, 'emissarium' s dodatkom da se govori u Grbju.

KOTARANA, f. vavojak od orahove lupine (zelene) i brašna, čim se ribe truju. Čalić u Sla-voniji. D. Hirc.

KOTARANIN, kotarčina, m. čovjek iz kotara. — Množina: kotarini. — Od xviii vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Vukovu (čovjek iz Kotara).

a. vidi 1. kotar, a, b. Kotaranin, bezirks-insass'. Jur. pol. terminol. 96.

b. vidi Kotar i Kotari kod 1. kotar, e, a). — isporodi Kotarac. Tebe štaju Kotarani. P. Kružević, pism. 113. I sa hime dv'je hiljade vojske Kotarana na glasu junaka. Nar. pjes. vuk. 8, 112. Za him idu mladi Kotarani. 3, 114.

KOTARANKA, f. žensko čelade iz Kotara, isporodi kotaranin, b. — U naše vrijeme u Lici, gdje se govori i Kotarankina. J. Bogdanović.

KOTARANKINA, f. vidi Kotaranka.

KOTARESA, f. vidi u Vukovu rječniku: u pripovijeci: 'Sedi, bako, u kotaresa, da te vučem na nebasa'. — Natičeno za šalu od kotarica prema nebasa.

KOTARI, vidi 1. kotar, e, a).

KOTARICA, f. nešto spleteno od lozova ili drugoga pruca kao sud, u čemu se nose ili hrane stvari krupne (n. p. voće, hleb, riba itd. pa i ka-meće, zemlja, pijesak). može imati različite oblike i veličine, može biti s poklopcem, s jednjem ili s dva drška itd. — isporodi koš, košic, košara itd. — Nejasna postaja: korijen kot mogao bi značiti plesti (kao i koš), isporodi 2. kotar, ali ne znam, kako bi došao do toga značenja; ili je isti korijen kao kod kotur itd., te je riječ kotarica postala po tome što su koševi naj češće obli? — Od xviii vijeka po istočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu (der korb, 'corbis'). Grozdije nose u kotarica na magarci mnogo. Glasnik. 31, 299. (1704). Jedan put uzamši ko-

taricu osgor zatvorenu i povezanu, izajde š home na vašar. D. Rapić 299. Hvaljene jagodo, prazne kotarice. Nar. posl. vuk. 341. Pa im onda pri-veže za noge veliku kotaricu. Nar. prip. vuk. 200. Koliko kotarica nakupiste? Vuk, mat. 16, 9. U narodu našem svaki čoeak zna kotaricu oplesti. poslov. 174. Kotaricu prijesnijeh hlebova. D. Daničić, 3mojs. 8, 2. Uzmi stare kotarice od bele loze. P. Bolić, vinod. 1, 138. Nosi na trg kotaricu s ribama. Bos. vila. 1886. 56.

KOTARICE, f. pl. ine selu u Hrvatskoj u žu-paniji varaždinskoj. Razdijel. 96.

KOTARIČICA, f. dem. kotarica. — U Vukovu rječniku: 'das körbchen', 'corbula'.

1. KOTARINA, f. ograđeno mjesto, u kome su sadjevena sijena. u Lici. V. Arsenijević. 'Ograđeno mjesto blizu kuće ili štale, gdje ljudi dedu stogove sijena, slame, bujadi, crnušine, zovu, 'kotarinom'. 'De je kotarina, tu je i blago'. 'U koga e kotarina u toga e i ambar'. 'De bi on živio, kad ni kotarine nema'. J. Bogdanović. Svi sto-govi od slame i sijena zajedno se ograde plotom i to se zove kotarina; a čini mi se, da se tako zove i ona ograda mala, u koju se oko stožine moće pleva, dočim se ozgo sadone slama. M. Medić. Kotarina, vijenac ispod kupa sijena. u Hercegovini. F. Hefele. — isporodi 2. kotar.

2. KOTARINA, f. nekakav porez, vidi kotar-nica. — Ovoga vijeka. A da ne daje više ni arača ni čibuka ni ženidbine ni kotarine. Nov. sr. 1835. 35.

KOTARITI SE, kotarim se, impf. graničiti, međiti. — vidi 1. kotar, c. — xvi vijeka. Jedna ta zemlja kotari se zemljom Šebestijana Županića. Mon. croat. 286. (1556).

1. KOTARKA, f. vidi u Vukovu rječniku: kao ambar, art scheuer, 'horrei genus' s dodatkom da se govori u Banatu. — isporodi 2. kotar.

2. KOTARKA, f. žensko čelade iz Kotara. — isporodi Kotaranka i Kotarankina. — Od xviii vijeka. Jer jim ne da robiti Kotare... ni lu-bitu Kotarke divojke. And. Kačić, razg. 27b. Tamo ti je razabrati statistu Podgorku od nađin-dereno Kotarke. M. Pavlinović, razl. spisi. 66.

3. KOTARKA, f. Melanocorypha calandra Boie, ševa, čerfluga. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. vidi S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 25b.

KOTARKINA, f. vidi Kotarskina.

1. KOTARNICA, f. vidi u Vukovu rječniku: (u Srbiji) novci što su se plaćali spahijama u ime desetka od sijena, 'der heuzehnte', 'decumae foeni'. — isporodi 2. kotarina.

2. KOTARNICA, f. žensko čelade iz istoga ko-tara. — U jednoga pisca xviii vijeka. Er ni-hova kotarnica sveta Pavla u skrovišće leži grajsko utočišće. J. Kavanin 308b.

KOTARSKÎ, adj. koji pripada kotaru ili ko-tarima (vidi 1. kotar). — Između rječnika u Rje-lostjencu (kotarski, granični, krajinski, limita-neus, kakti kotarski ali krajinski junaki, milites limitanei), u Voltigijinu (territoriale, distrettu-ale, 'zum gebiete gehörig'), u Stuličevu (ad ter-ritorium spectans' iz Bjelostjenceva), u Daniči-čevu: kotarskyj, publicus (ut videtur). — Do-lazi u osobitijem značenjima.

a. u naj starijem primjeru, o pismu za dug, i vaša da znači koji je natičen pred cijelijem kotarom ili je potvrđen od kotara, dakle od pri-like: javni ('publicus', ovako misli i Daničić). Pokazuje knihu kotarsku na Miltoša, 'jery mu je dilažan'. Spom. sr. 1, 136. (1416).

b. u naše vrijeme često prema 1. kotar, b. Kotarski načelnik, 'bezirks-chef'. Jur. pol. terminol. 95. Kotarska oblast, 'bezirks-behörde'. 95. Kotarski sud, 'bezirks-gericht'. 96. Kotarski sudac, sudija, 'bezirks richter'. 96. Kotarski odbor, 'bezirksausschuss'. 96. Kotarski sud, 'bezirks-gericht', 'giudizio distrettuale'. B. Petranović, ručn. knjig. 38.

c. nije mi jasno u ova dva primjera. Još kotarski gđi vitezi Buć, Bižanti... J. Kavanin 181a. Jero na čast sijeda kotarskoga bi uznešen. 132b.

d. vidi 1. kotar, e, a). Spustiše se u poje kotarsko. Nar. pjes. vuk. 3, 112. Ni od naših kotarskih serdara. 3, 929.

KOTARSKIŃA, f. vidi 2. Kotarka. — Na jednom mjestu xviii vijeka, gdje može biti da s stoji samo griješkom. Robi sela i varoše bile, tako kažu KotarskiŃe vile. And. Kačić, razg. 249a.

KOTECOVIC, m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 50.

KOTEGE, f. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 74.

KOTEL, m. (?), ili KOTELA, f. (?), ime nekakvu brdu, ili može biti Kotele Brdo, mjesno ime. — Na jednom mjestu xv vijeka. Ki vinograd jest u Koteli brdi. Mon. croat. 114. (1475).

KOTERI, pron. interrog. i relat. vidi koji. — isporodi kotori. — Riječ je praslavenska: koteryj i kotoryj, isporodi stslav. koteryj, kotoryj, rus. котѣрь, češ. ktery, pol. kotory. Jamačno u praslavenskom jeziku nije značilo isprva isto što koji ('quis') nego: koji od dvojice ('uter'); ali je sad u svijem slavenskim jezicima (već i u stslavenskom), osim našega i bugarskoga, zamijenilo posve koji (vidi). — Riječ je indoevropska (quoteros u drugome, starijemu značenju), isporodi lit. katras, snskr. katarā, grč. κότρεος, πότρεος, lat. uter, got. hvathar, stgornem. hwedar. — Indo-evropski nastavak ter u slavenskim jezicima može se mijenjati i na tor, isporodi utork (pa i četvero, četvoro itd.). — U našem jeziku samo u sjeverozapadnijem krajevima, i po svoj prilici sad rjeđe nego prije. — Između rječnika u Bjelostjenčevu ('quis, quae, quod'), u Voltigijinu ('chi, qualunque, il quale', 'wer, welcher'), u Stuličevu ('quis, quae, quod' iz Habeličeva). Tvoj brat koteru si obćel čast obrćeti. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). Dėlovanja, kotera potrebno jes imiti. Š. Budinić, sum. 88a. Uvrđevnja kotera nam učinio jest. 142a. I pred kotere dojde ove naš list. Mon. croat. 290. (1588). U onoj dakle toliko presvete ljubavi slatkosti, koterom tada po vustih Božjih složeni jeste. F. Glavinić, svitl. 133. Radovana Mrksića koteroga sto nam dali na našu viru. Starine. 11, 85. (u Dubici). (oko 1648). Is kotarih listov hoćete razumiti. 106. (1662). — Dodaje se i god itd. — između rječnika u Bjelostjenčevu (koteri goder, kotera god, kotero god, quicunque) i u Stuličevu (koteri goder, quicunque' iz Habeličeva). Koteri god ima dio nauka. Š. Budinić, sum. 57a.

KOTEŠICA, f. ime selu u Srbiji u okrugu varšavskom. K. Jovanović 100.

KOTEZI, Kotega, m. pl. mjesno ime. — isporodi Kotege.

a. seoce u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome. (pisano Kotesi) Schem. ragus. 1876. 98. — Pominje se od xiv vijeka, vidi u Daničičevu rječniku: Kotezi, selo koje je kralj bosanski Ostoja dao Dubrovčanima. M(on. serb). 234. (1399).

b. selo u Hercegovini (u Popovu pošu). Statist. bosn. 118.

KOTI, adv. vidi 1. kot. — U naše vrijeme u Istri. Kōti, 'velut'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 11ftsg. 61.

KOTICA, f. vidi kotilica. — Samo u Stuličevu rječniku: 'animal foetans', gdje nije dobro tumačeno.

KOTIČ, m. ime planini. — U pjesmama crnogorskim našega vremena. Ajte š hima u Kotič-planinu. Nar. pjes. vuk. 5, 382. Odasla ih Kotiča planini. 5, 248.

KOTIČ, m. prezime. — U naše vrijeme. Nikodije Kotič. Rat. 138.

KOTIGA, f. nekakvo odijelo (jeli svagda od kože?). — -i- stoji mj. negdašnjega y. — Od srlat. cotuca, a ovo je po svoj prilici od nepoznate germanske riječi, isporodi stgornem. chozza (Miklošić). — U stslavenskom jeziku i još u naše vrijeme kod čakavaca u Istri, a između rječnika u Daničičevu (kotyga, 'vestis'). Stloži kožnyje kotigy. Glasnik. 11, 117. Podšav na kotisi. u Nar. pjes. istr. 4, 17. vidi kotizica. Kōtiga (i dem.: kotizica), duga doña hajina od kože (sic) od grla do peta, kao košulja. preko nje se oblače druge hajine. u Fužini. F. Rački. (zabijelio Daničić).

KOTILICA, f. domaća životinja koja mnogo mladijeh koti. — U naše vrijeme. U njea e prasica prave pasmine, a kotilica čemu kraja nije. u Lici. J. Bogdanović. — U Dubrovniku o mački. P. Budmani.

KOTILO, n. mjesto gdje se koja živinčad kote. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (locus foetandi) i u Vukovu (vidi na kraju). Kotilo, log u kom se živine kote. M. Pavlinović. — U prenesenom smislu: o čeljadetu s preziraŃem. — U Vukovu rječniku: mjesto gdje se ko okotio, 'geburtssort (schimpflich)', locus natalis'.

KOTILA, f. žensko živinče što je nedavno okotilo. — isporodi rodila. — U jednoga pisca našega vremena. Drskom rukom maša se mladoga mečeta ispod razjarene kotile. M. P. Šapčanin 1, 120.

KOTILJATI, kotiljām, impf. micati, stresati, potresati. — VaŃa da je srodno s koturati i kotrljati. — U Stuličevu rječniku: 'quassare, concutere, agitare, commovere'. — Sa se, refleksiono, i u prenesenom smislu: mučiti se, ne imati mira, naprezati se. — U Stuličevu rječniku: sese agitare, multa agere, movere multa animo et corpore'. — Kao reflektivni glagol i sad se čuje u Dubrovniku. P. Budmani.

KOTILJKO, m. ime muško. — Mj. -i- prije je bilo y. — Na jednom mjestu xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Kotyľko). NėgoslavŃ, Dragoš, Kotyľko, Rajko. Mon. serb. 97. (1390). — U istom spomeniku ima varijanta Kotiljković (Kotiljkov sin). NėgoslavŃ i Dragoš Kotiljković i Rajko. Deč. hris. 60.

KOTILJKOVIĆ, m. vidi kod Kotiljko.

KOTIRIKATI, kotiricēm, impf. glas u jarebica, n. p. jarebice kotiricu. J. Grupković.

KOTISINA, f. ime selu u Dalmaciji u kotaru makaranskom. Repert. dalm. 1872. 19. — Pominje se od xv vijeka; između rječnika u Daničičevu. I selo Kotišinu... i selo MakarŃ... i selo BastŃ... Mon. serb. 378. (1434). U Kotišini. And. Kačić, kor. 469. Iz Kotišine. Norini 77.

KOTIŠTE, n. vidi kotilo. — U Stuličevu rječ-

niku: ,locus foetandi'. Kotište ili kotilo mačje. F. Kurelac, dom. živ. 50.

KOTIŠTINA, *f.* na jednom mjestu XVIII vijeka kao da je isto što 8. kot (o čefadi). Neumrl je s neba sišo . . . i veseo je na smrt išo, da od sužanstva djavolskoga nas izbavi, i Abrahe sinu neka shrani kотишtinu . . . J. Kavašin 14b.

1. **KOTITI**, *kotim*, *impf.* rađati, ali samo o mački, pa poznije i o drugijem životinama (naš narod obično kaže samo o mački i o kučki, kao o nekorisnijem životinama, a za korisne domaće životinje upotrebljava osobite riječi, vidi teliti se, janiti se itd.; ali se opet gdje gdje, n. p. u Dubrovniku, u samome gradu, kaže o svakoj životinji). — Riječ je praslavenska (u refleksivnom obliku), pa i u ostalijem slavenskim jezicima ne upotrebljava se samo za mačku, isporodi rus. котиться, češ. kotiti se, polj. kocic się. — Postaje od 2. kot.

1. *aktivno*. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Belinu (partorire, inteso degl' animali', pario' 544a), u Stuličevu: ,foetare (de brutis)'; u Vukovu: ,werfen (von der hündin, katze)', pario'. Što hrtica koti, sve zece tjera. M. Držić 907. I tolikrat ovce bijele jagančice kote svoje. I. Gundulić 318. Mačka kučke ne koti. (Z). Što mačka koti, miše lovi. (Z). Poslov. danič. Što mačka koti, sve miše lovi. Nar. posl. vuk. 857. — U metaforičkom smislu. Po nenavidosti se daju mlađemu zli nagovori suprot starim i roditeljima . . . i ostala mloga zla koti ova prokleta matica. F. Lastrić, ned. 110. Zmija ova blago svita, koju kote kriva mita . . . V. Došen 63b.

2. *sa se*.

a. *refleksivno*, isto je značenje kao kod 1, ali nije prelazno. — U Vukovu rječniku: ,werfen', pario'.

b. *pasivno*, rađati se (svagda s preziranjem, i ako nije o životinama riječ). — Između rječnika u Bjelostjencu: kotim se, v. okotivam se (ove riječi nema), i u Stuličevu: v. zakotiti se.

a) u pravom smislu. Sve što pliva, sve što plazi, što se koti od gnilada. J. Kavašin 21b. U dubravah tih kotu se (medvedi). 292b. Da se toti skot od zmija trovnih koti. 331a. Gdi se kote čarvi prosti. 409b.

b) u metaforičkom smislu. Ovo gnijezdo u komu se kote i legu nevoje, tuge . . . B. Zuzeri 167. To su grijesi duhovni, u duhu se kote, hrano. A. Kalić 107. Nepravica, sebiradnost kote se iz žestoke žeđe za dobićom. M. Pavlinović, rad. 115.

c) u prenesenom smislu, o travurini. Ko ono uz travu pitomu, slatku, liječnu, koti se trava divlja, grka . . . A. Kalić 158.

2. **KOTITI**, *kotim*, *impf.* gojiti, hraniti. — U Voltigijinu rječniku: ,coltivare, nodrire', ,pflegen, nähren'. — Sasma nepouzđano.

KOTIŽAR, *m.* vidi kožuhar. — Postaje od kotiga. — Samo u Vrančičevu rječniku: ,pellio'.

KOTIŽICA, *f.* dem. kotiga. — U naše vrijeme u Istri. Daj ti meni kiticu, ja tebi kотиžicu. Nar. pjes. istr. 4, 17.

KOTKA, *f.* mačka. — Riječ je praslavenska (vidi i 2. kot), isporodi stslav. kotъka, polj. kotka (oblici češ. kočka i rus. котка vaša da su deminutivi). — Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (v. mačka). I miše i kotkaka. Zborn. drag. sreć. 17. Vraždujet se jakože i miš kodkoju (sic). Stefanit. star. 2, 290.

KOTKANE, *n.* djelo kojijem se kotka. Pop Živojin iz Srbije.

KOTKATI, *kotkām*, *impf.* govoriti kōt! kōt! Pop Živojin iz Srbije.

1. **KOTLA**, *f.* vidi kotla. — U Vukovu rječniku: (u gornjem primorju) kao što je u pluga cimer, tako je u rala kotla: samo što je ona od drveta, i nije odozdo provučena kroz lemeš, nego kroz ralicu pred nim.

2. **KOTLA**, *n.* pl. mjesno ime. Otale u pokos na Kotla. S. Lubiša, prič. 133.

1. **KOTLAC**, *kotlāca*, *m.* vidi 1. kotalac. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kōtlače(?), kōtlaci (ovo je prema sličnijem riječima kozlac, loznac, mrtvac; u Vuka nije zabilježen za gen. sing. drugi akc. nego je u nom. sing.; ali i Daničić meće ovu riječ među onake, vidi Glasnik. 8, 20). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: vide (1. i 2.) kotalac. — Pa opali pušku i Turčina zgodi posred kotlaca. M. Đ. Milčević, pomenik. 3, 375. ,Od velike muke već mi je duša došla pod kotlac'. ,Eno vidi kako mu u kotlacu bije, taj neće dugo'. J. Bogdanović.

2. **KOTLAC**, *kotlāca*, *m.* vidi 2. kotalac. — Radi akcenta vidi 1. kotlac. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vidi kod 1. kotlac). U nitima ono mjesto kroz koje žica prolazi zovu ,kotlacem'. J. Bogdanović. ,Kotlac se iskotlio, treba ga nakotliti'. u Dobroselu. M. Medić. Kotlac, kuda se niti provlače u tari, kada se uvlači. u Lici. F. Hefele.

KOTLAČA, *f.* kotao od gvožđa. — U Vukovu rječniku: vide gvoždenak (kotao). — Može biti da nije dobro zabilježen akc. i da treba čitati kōtlača.

KOTLÂJICI, *m.* prezime. — U naše vrijeme u Užicu u Srbiji. L. Stojanović.

KOTLANICA, *f.* na što se nastavljaju kotlovi nad vatru t. j. na sošici (kad nema veriga ili je vatra na polju).

KOTLÂR, *kotlāra*, *m.* čovjek koji po svom sanatu čini kotlove, pa, u širem smislu, i koji uopće kuje mjeđ. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kōtlāru (kōtlāre), kōtlāri. — Može biti riječ praslavenska, isporodi češ. kotlār, polj. kotlarz. — U našemu se jeziku javlja od XVII vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kotlar, koji kotle čini, faber aerarius') gdje se naj prije nahodi, u Belinu (caldaraio, quelli che fa caldaje o altri vasi di rame', aerarius' 159*), u Bjelostjencu (ahenarius, aerarius, faber cuprarius'), u Jambrešičevu (cuprarius, faber'), u Voltigijinu (calderajo', kesselmacher'), u Stuličevu (faber aerarius'), u Vukovu (der kesselschmied', ahenarius'). Boje bi mi bilo poginuti nego dati kcer kotlaru. S. Lubiša, prip. 44. Kotlar ,kupferschmied'. Zbornik zak. 2, 297.

KOTLÂREV, *adj.* koji pripada kotlaru. — isporodi kotlarov. — U Vukovu rječniku: ,des kesslers', ahenarii'.

KOTLAREVAC, *Kotlarevca*, *m.* ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Kotlarevcu. Sr. nov. 1872. 596.

KOTLÂRICA, *f.* žena kotlareva. ,Ako smjeraš kota' u prilici uzeti, s kotlaricom se pogađaj, a ne s kotlarom, jer je on tvrd ka' i kamen'. J. Bogdanović.

KOTLARINA, *f.* vidi ispek. U Lici se dava litra rakije od kotla rakijskega onome čiji je kotao, i to je kotlarina. u Dobroselu. M. Medić.

KOTLAROV, *adj.* vidi kotlarev. — U Vukovu rječniku.

KOTLAVA, *f. ime kravi*. Krupa, Bosna. D. Hire.

1. KOTLENICA, *f. mali kotao*. — U *Belinu rječniku*: 'caldarino da cuocera' 'lebas', i u *Voltigijinu*: 'caldarino' 'ein kleiner kessel'.

2. KOTLENICA, *f. u Noratvi drvo nad vatrom o koje se vješaju sudi i koje se može vrtjeti lijevo i desno*. isporodi 'čekrk'. J. Grupković. — *Kao da je slično značenje i u Stuličevu rječniku* (v. kotlinište), ali *Stulli piše da je tako našao u Belinu rječniku, a u ovome je drukčije* (vidi 1. kotlenica). s toga je nepouzđano.

KOTLENICE, *f. pl. ime selu u Dalmaciji u okrugu spjetskom*. Repert. dalm. 1872. 32.

KOTLENIČICA, *f. dem. 1. kotlenica*. — U *Belinu rječniku*: 'caldarinetto piccolo' 'lebes parvus' 159^a, i u *Stuličevu* us kotlić.

KOTLENIČ, *m. vidi u Vukovu rječniku*: planina u Srbiji [u okrugu kragujevačkom]. i u M. Đ. Miličević, srb. 226.

KOTLENKA, *f. prostor kamo se kotao namješćuje*. u Sisku. F. Hefele.

KOTLI, Kotla, *m. pl. mjesno ime*. Mi smo s Božijom pomoću i sa g. Milošem nima put presekli na Drini na Kotlima. Protokol. pis. pr. M. Nenadovića. 187.

KOTLIĆ, *m. dem. kotao*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōtlićā*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (kotlić, mali koto 'lebes'), u *Belinu* ('caldarino da cuocera' 'lebes' 159^a), u *Bjelostjencu* (kotlić, bakračić, tengerica 'lebes parvus'), u *Stuličevu* ('exiguum ahenum'), u *Vukovu* (dim. v. kotao). Šupa! kotlić i buklija (poslovica) 'massaritia poco buona' 'vilis suppellex'. A. d. Bella, rječ. 465^a. Kosić je donesal kotlić, kobao je donesal drobac, šoja je donesla loja. Nar. pjes. istr. 4, 8. Nastavi kotlić na vatru. Nar. prip. bos. 1, 113. Načiničeš mu lonce za pepeo i lopatice i kotliće. Đ. Daničić, 2moja. 27, 8. Bakarni kotlići. P. Bolić, vinodjel. 64. U prenesenom smislu, naj dublje mjesto u koritu vode. Pasjan u Hrvatskoj. D. Hire.

KOTLINA, *f. augm. kotao*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōtlinā*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* ('caldarone' 'ahenum ingens' 159^a), u *Voltigijinu* ('calderone' 'ein grosser kessel'), u *Stuličevu* ('ingens ahenum'), u *Vukovu* (augm. v. kotao).

a. u pravom smislu. Zašto mu niku kotlinu ukova. F. Glavinić, cvit. 271b.

b. u prenesenom smislu, kao dolina ili drukčije mjesto, koje je okruženo svuda planinama, ako je duboko, a nije vrlo široko. — isporodi ponikva. — U naše vrijeme. Do ždrelo mlavskog čini golemu planinsku kotlinu, zatvorenu od svijih strana neprolaznim planinama. Glasnik. 43, 270. (Befanica) pada sasvim okomice u duboku no malenu kotlinu. 279. i u Šulekovu rječniku: 'bergkessel'. — vidi i Kotline.

KOTLINE, *f. pl. mjesno ime, vidi kotlina, b.*

a. u Slavoniji ime šumi. D. Hire.
b. u Srbiji. Ima narodnih priča kako su Mađari zaptivali vodu Kotline u Mačvi. Nar. prip. vil. 1868. 502. — mjesto u okrugu vafevskom. Niva u Kotlina. Sr. nov. 1861. 56.

KOTLINIŠTE, *n. u Stuličevu rječniku*: 'luogo da metter caldaje per cuocera' 'cortinale' (nije jednako tumačenje u talijanskom kao u latinskom jeziku). — nepouzđano.

KOTLIŠĆE, *n. mjesno ime*. Livade u Vidovcu kod Varaždina. D. Hire.

KOTLITI, kōtlīm, *impf. prekinutu žicu opet u kotlac uvlačiti*. — U naše vrijeme u Lici. 'Eno vidi! ne zna i ne umije žice kotliti'. 'Što ona zna što e to kotleše (griješkom mj. kotlješe) ka i žaba u šetnu'. J. Bogdanović.

KOTLOKRP, *m. čovjek koji krpi kotlove*. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* ('der kesselflicker' 'ahenorum refector'). Friulski kotlokrpi. M. Pavlinović, razl. spisi. 310. (Kotao) na popravljane kotlokrpu odnijeti. V. Bogišić, zborn. 66.

KOTLOKRPA, *m. kotlokrp. u Bačkoj*. V. Arsenijević. Kotlokrpa, vidi krpikotle. M. Medić.

KOTLOKRPOV, *adj. koji pripada kotlokrpu*. — U narodnoj zagoneci našega vremena i otale u *Vukovu rječniku*: 'kesselflickers' 'refectoris ahenorum' s primjerom: Nazimac kus kopa bus pod kotlokrpovom kućom (ovo je nekakva zagonetka, ali ne znam šta znači). U Nar. zag. nov. ima odgonetfaj krtica na str. 103, a svilenka buba na str. 201.

KOTLONOSKI, *adj. nejasna riječ (može biti da nije dobro naštampana) na jednom mjestu xviii vijeka*. (Vještice) jašeć na trsti i na soske već ne odlijeta u kroz prozore te kopite kotlonoske na šumišća gdi se sbore. J. Kavašin 451b.

KOTLONOŠE, kōtlōnōšā, *f. pl. u Vukovu rječniku*: prvo ospice koje se pojave u kakvome mjestu. Kažu da se kotlonoše lasno prebolijevaju, i slabo ko umire od njih. cf. potraguše.

KOTLOVI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome*. K. Jovanović 154.

KOTLOVINA, *f. ono (mjed, bakar) oda šta se čine kotlovi*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencu* (kotlovina, bakar, cuprum'), u *Voltigijinu* ('rame' 'kupfer'), u *Stuličevu* ('aes' iz *Habdeliceva*). Bakar se kaže u Dalmaciji kotlovina. Đ. Popović, poznav. robe. 141. 'U mom je šparketu kota od kotlovine, a u tvom od lima'. u Lici. J. Bogdanović.

KOTLUJEVAC, Kotlujevca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom*. Niva u Kotlujevcu. Sr. nov. 1869. 104.

KOTLUŠA, *f. vidi u Vukovu rječniku*: (u Imoskome, a u Sišu 'bakra', u primorju 'lopiža') zemljan sud koji se nastavlja na vatru kao kotao 'art irdenes geschirr' 'vas quoddam fictile'. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōtlūšā*. — U naše vrijeme. Ako stijena kotluši, jao kotluši! ako kotluša stijeni, jao kotluši! Nar. posl. vuk. 8. Svaka baba pod svoju kotlušu potiče. Nar. blag. mehm. beg kap. 223. Ustakoh mu kotlušu. Bos. vila. 1887. 90.

KOTLA, *f. vidi u Vukovu rječniku*: (u Hrvatskoj) od drveta što se pred cimerom od one daske na koju se natiče lemeš provuče gore kroz grede (kao i cimer). cf. kotla.

KOTLENIK, *m. vidi u Daničićevu rječniku*: Kotlénika, planina koja se i sada zove Kotlenik u Srbiji: Žiči je kralj Stefan Prvovjencani dao paše, po oně srěné Kotlénika'. M(on. serb). 12. (1222—1228). — *Vaša da je Kotlenik po istočnom govoru*.

KOTLÊNE, *n. djelo kajijem se kotli*. J. Bogdanović. — vidi kod kotlići.

KOTLINA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu užičkom*. Niva u Kotlini. Sr. nov. 1874. 192. — b) u okrugu vafevskom. Zabran u Kotlini. 1871. 192.

KOTNA, *f. skotna životinja*. — U *Stuličevu rječniku*: 'bellua pregnans'. — nepouzđano.

KÖTNICA, f. vidi kotilica. — U Stuličevu rječniku: 'animal foecundum'.

KOTNO, vidi 1. kot i koti. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Strat ću te ostavit kotno siroticu. Jačko. 14.

KOTO, Kotla(?), m. ime seoc u Hercegovini. Statist. bosn. 117. — Vajla da bi oblik po književnom jeziku bio Kōtao.

KOTOBAN, m. kotarica ružna u kojoj kokoši nose jaja (u okrugu rudničkom). u Vuka 'koto-baša'. M. Đurović. — vidi kotobaša, 1.

KOTOBANITI SE, kotōbāniti se, impf. u Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) vide baniti se.

KOTOBANA, f. u Vukovu rječniku: 1. (u Srbiji) 'der hühnorkorb', 'gallinarium (ad ova ponenda)'. Takove se kotobaše opletu od bijele loze, pa se objese ispod streho (da kokoši u nih nose jaja). — 2. (u Srijemu) kukuruzni koš nalik na čardak, 'eine art čardak zum kukuruz', 'horrei genus'. — Kao da je u nekakvoj svezi s kotarica.

KOTOBANĖNE, n. djelo kojijem se ko koto-bani. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

KOTOGLOG, vidi kotolog.

KÖTOLA, f. vidi kotula. — U naše vrijeme u Istri. Kōtola, der kittel'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 1807sg. 82.

KOTOLINI, m. pl. ime mjesno. — xv vijeka. Vinograd v Kotolinih. Mon. croat. 132. (1487).

KOTOLOG, m. bobovnik, bobovnik, neka biljka. — U Stuličevu rječniku: kotolog, trava, 'fava inversa, fava grassa, fabario, telefio', 'telephium'. Kotolog, (kotoglog Anselmo da Canali), Sedum telephium L. (Stulli). B. Šulek, im. 165. — Kotoglog ne znam treba li čitati kotoglog ili kotolog; ali mislim da je bolji oblik kotolog (mjesto gdje kot leži?).

KOTOLAK, m. kolo, kotač. — isporodi kotrlj. — Na jednom mjestu xvij vijeka. Četiri kotolaka na kojijeh se vrtili vrijeme. M. Divković, bes. 692s.

KOTOLOG, vidi kotolog.

KOTOPAN, m. poglavica, starješina. — Od srlat. catapanus, sgrč. κατάνανος. — Ima i u staroruskom jeziku котопанъ. — U spomeniku xv vijeka, i otale u Daničevu rječniku: kotopan, 'magistratus quidam'. Po Žovanu kotopanu drévskomu. Spom. sr. 1, 90. (1407). Daničić dodaje: u istom spomeniku štampanom na drugom mjestu stoji 'potopanu'. M(on. serb). 251 (ispravi 250). u ovome prijepisu stoji potopanu davskomu očito griješkom, kao i poslije lēto 1400 mj. lēto 1400 i 7 lēto kao što stoji u Spom. sr.

KÖTOR, m. mjesno ime.

a. grad u Dalmaciji, tal. Cattaro. Repert. dalm. 1872. 9. — Zove se lat. i Ascrivium, jer je za vrijeme Rimljana bio na onom mjestu grad s ovijem imenom. Srednjega vijeka zove se τὰ κατάρια (Konstantin Porfir. u Documenta hist. rač. 342. 344. 347. 403. 405). Porfirigenet piše τὰ κατὰ Λεκάτεια (doni Kotor) i τὸ κατόριον (grad) τὸν Λεκατέριον; ne znam, hoće li da tijem što razlikuje; u drugoga pisca zove se Decadaron (Anonym. Ravenn. vidi Doc. hist. rač. 354). Ali se zvao u isto doba i Catarum, Catharum i možebiti Ecaterum, vidi catharitana, ecaterensis ecclesia; catharitanus, cataricensis episcopus. Doc. hist. rač. 191; Catarini. 134. — Po postatku je po svoj prilici tuđa riječ, premda se isporuđuje s Kotorom u Bosni i s riječi kotar (radi pučke etimolo-

gije vidi primjer iz Vukova rječnika). — U našem se jeziku pominje od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikasinu (Kotor, grad u Dalmaciji, 'Ascrinium, Rhinum'), u Belinu (Cattaro, città antichissima in Dalmatia', 'Ascrivium' 177b), u Voltigijinu (Cattaro, città nella Dalmazia', 'Cattaro, stadt'), u Stuličevu (Kotor, grad stari u Dalmaciji, 'Catarum, Cata, Ascrivium'), u Vukovu (Cattaro'), u Daničevu (Kotor, grad u primorju). (Stefan Nemaña osvoji) Kotor, utvrdi i vzbnesi dvor svoj v nem. Stefan, sim. pam. šaf. 8. U Kotor. Mon. serb. 68. (1305—1307). Spom. sr. 1, 23. (1399). 113. (1412). S Kotorom. Mon. serb. 169. (1362). Grada Kotora. Spom. sr. 1, 178. (1412). Oh vrli Kotor!... Š. Menčetić 83b. Šibenik još i Spljet s Kotorom svi druzi... N. Najlašević 1, 835. Laškoga je aprila u Kotoru priminula... B. Gradić, djev. 153. Kad stre Budvu, Kotor, Risan... J. Kavašin 182s. Ej Kotor gnizdo sokolovo! And. Kačić, razg. 316s. Koliko je u Kotoru kulah... Nar. pjes. vuk. 4, 6. Dok dodemo do Kotora grada. 4, 70. Rišani pripovijedaju da je u stara vremena kad je Risan bio glavno mjesto u Boci bio tor ondje gdje je sad Kotor, pa pošto Risan propadne u more, počne se novi grad zidati kod tora, i nasovu ga 'Kotor'. Ali se misli da su ime ovo ondje donijeli nekaki Bošnjaci koji su se doselili iz mjesta koje se zvalo 'Kotor'. Vuk, rječn. kod Kotor.

b. tri mjesta u Bosni: Kotor katolički, Kotor turski, dva sela u okrugu bašolučkom. Statist. bosn. 34. selo u okrugu travničkom. 69. ovo sadie ili razvaline grada s istim imenom na rijeci Bosni pominje još Porfirigenet: τὸ Κάρεα (Doc. hist. rač. 407), vidi: Bosanska mesta τὸ Κάρεα καὶ τὸ Λεονίε P. J. Šafarik je ovako rasvetljavao: 'Kárepa je današnje Kotorako na reci Bosni...'. Fr. Jukić u svome Zemljopisu Bosne 82, prvi kaza da ima u sarajevskoj nahiji 'Kotor, negda slavan grad, sad podor na obali Bosne'. U primedbi na istoj strani pominje se da je 'Sarajevo sagrađeno god. 1465 od plemića Sokolovića i Zlatarovića, koji su se prvi poturčili, iz razvalina Vrhbosne i Kotora'. Ako je samo tačan izveštaj Fr. Jukića, doista bi najprikladnije bilo staviti Porfirigenetov Κάρεα u Kotor kod Sarajeva. I Fr. Rački se izjasnio za n (vidi Doc. hist. rač. 413). Ako li je mesto neudeno za središte i noma ostanaka od starine, bez kojih držim da ne može biti, onda bih ja Porfirigenitov Κάρεα tražio u Kotoru na Vrbaši, koji s Tešnem u jednoj liniji stoji. Prema tome Kotoru nalazi se na desnoj strani Vrbaše i selo Kotorište. S. Novaković, obl. 138—139. vidi i I. Ruvarac, pril. u Glasniku 49, 29—31, i P. Matković u Radu 49, 146.

c. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 47. — Pominje se od xv vijeka. V Kotori. Mon. croat. 76. (1450). Kotorom. 82. (1455). S Kotora. 238. (1586).

KÖTORA, f. selo u Kozari. M. Ružičić.

KOTORAC, Kotorca, m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 9.

KOTORAČA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom. Zemlja u Kotoraci. Sr. nov. 1872. 470.

KOTORAČKI, Kotorčkoga, m. prezime. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 92.

KOTORAN, m. vidi Kotoranin. — Na jednom mjestu xvij vijeka (radi stiha). Biskup Drago, živ Kotoran... J. Kavašin 94b.

KÖTORANIN, m. čovjek iz Kotora (vidi Kotor, a). — Množina: Kōtorāni (stariji je oblik Koto-

rane). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (Cattarino¹ 177b), u *Vukovu* (einer von Cattaro¹, Cattarensis¹), u *Daničičevu* (Kotoranin, čovjek iz Kotora). Žurjg¹ Kotoranin. Mon. serb. 7. (xii vijek). Što su baštine kotorske u Dubrovniku, da ih povrate vsēh Kotoranom. Mon. serb. 170. (1362). Kotorane prosili su oružja. Spom. sr. 1, 114. (1412). Plod triju braće Kotorana. J. Kavašin 314^a. Dobročani govore sa svijem drukčije nego Kotorani. Vuk, kovč. 35.

KOTORAŠ, m. Kotoranin. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Tri ima tijela i brajena, mučenike Kotoraše. J. Kavašin 316b.

KOTORAŠKI, adj. kotorski. — *U istoga pisca u kojega ima i Kotoraš.* Kotoraške povrh gore... J. Kavašin 159b. Julijan i Adam kotoraški. 309b.

KOTORAŠNIK, m. Kotoranin. — *U istoga pisca u kojega ima i Kotoraš.* Niko i Grgur Kotorašnik. J. Kavašin 309b.

KOTORČIĆ, m. Kotoranin, kao deminutiv. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka.* Oni Kotorčić mali smiješan bješe. M. Držić 398.

1. KOTORI, pron. koji, vidi koteri. — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom, i po sjeverozapadnijem krajevima (vidi koteri).* — *Između rječnika u Daničičevu* (kotoryj, quis¹).

a. u pitaњу, vidi koji, 2, a. Kotorima ustnama prizovu otkca strašnago? Stefan, sim. pam. šaf. 5. Kotori jezzyk izglaogoleb tajny tvoje? 25. Pešti se w duši svojoj, v̄b kotoroje čislo v̄čstēn̄ budu. Mon. serb. 4. (1198—1199). Da mi kažeš, kotora jesi i od kuda. F. Vrančić, živ. 105.

b. vidi koji, 2, b. Ašte li koteri obrēšteti se. Mon. serb. 14. (1222—1228).

c. relativno, vidi koji, 2, c. S listi kotore pošlem. Mon. croat. 261. (1564).

d. s godē i lubo. Na ktoru godē rabotu. Mon. serb. 63. (1293—1302). Kotorij lubo. Glasnik. 11, 79.

2. KOTORI, m. pl. vidi Kotor, a. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Po mucu Kotorima primi snagu tijela svoga (sveti Trifun). J. Kavašin 314b.

KOTORIĆ, m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 127.

KOTORINA, f. preplica na otoku Krku i u krvatskom primorju. D. Hirc. — *Od tal. cotorno, coturnice, ili od lat. coturnix.*

KOTORIŠTE, n. ime selu u Bosni u okrugu bačuluckom. (Kotorisće). Statist. bosn. 34. — *vidi i kod Kotor, b.*

KOTORIŽDO, pron. vidi kojižde. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu* (kotoryždo, quivis¹). Kotoraagoždo kamene. Glasnik. 11, 70.

KOTORJE, n. u Stuličevu rječniku: v. kotar s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — *nepouzđano.*

KOTORKA, f. žensko čelade iz Kotora (vidi Kotor, a). — *Akc. se mijēna u gen. pl. Kōtorākā.* — *U Belinu rječniku:* 'donna Cattarina' 177b, i u *Vukovu:* 'eine von Cattaro¹, Cattarensis mulier¹.'

KOTORKIŃA, f. vidi Kotorka. — *U naše vrijeme.* Kata Vlastelinovića KotorkiŃa. S. Ľubiša, prip. 277.

KOTOROŠKA, f. vidi koštrika. Kotoroška, Ruscus aculeatus L. (Cres), v. Kataroška. B. Šulek, im. 165.

KOTORSKI, adj. koji pripada Kotoru (vidi Kotor, a). — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu* (di Cattaro¹ 177b), u *Vukovu* (von Cattaro¹, cattarensis¹), u *Daničičevu* (koterskyj, što pripada Kotoru). Piskup kotorsky Dumuša. Mon. serb. 69. (1305—1307). Da kupimo carinu kotorsku. 246. (xiv vijek). Šdē općine kotorske. 326. (1423). Knez i kapetan kotorski. 463. (1454). Dinari kotorscijeh. 464. (1454). Kanžilijer općine kotorske. 465. (1454). Knezu i vlastelom kotorscimb. 545. (xv vijek). Na kotorskom vratu. Spom. sr. 1, 38. (1402). Koterske plavi. 1, 58. (1405). Vlastelinu kotorskomu. I. Ivanišević 258. Biskupom... kotorskomu... A. d. Costa 2, 32. Iz Dobrote države kotorske. J. Matović 1. I slavnu kotorsku krajinu. Pjev. crn. 108b. Ni je zime ni zimice do kotorske tripunice. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 215. — *često Boka kotorska.* To pobježe u Boku kotorsku. Pjev. crn. 20b. vidi 1. Boka.

KOTORSKŌ, n. ime selu u okrugu bačuluckom. Statist. bosn. 39. i kraju. F. Jukić, zeml. 72. Tko će otić u Kotorsko ravno... ufatiti Grgu od Kotorskog? Nar. pjes. juk. 577. — *Mijēna se i kao supstantiv, premda je uprav adjektiv.* A eno ih u Kotorsku ravnu. Nar. pjes. juk. 578.

KOTRAŠKI, adj. koji pripada Kotraži. Kotraška (opština). K. Jovanović 169.

KOTRAŽA, f. ime mjestima u Srbiji. a) selo i zaselak u okrugu čačanskom. K. Jovanović 169. 173. — **b) selo u okrugu krugujevačkom.** 119. — *Mjesto se s ovijem imenom pominē xiii vijeka, vidi u Daničičevu rječniku:* Kraljica je Jelena, na Kotraži¹ pisala Dubrovčanima potvrdu za vinograde koje su prije držali. M(on. serb). 56. (1289). nominativu nema potvrde.

KOTRIG, m. vidi član i članak. — *Riječ je novoslovenska (kotrig i kotriga), a nalazi se u kajkavaca i u sjevernijeh čakavaca.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (kotrig, člensk, zglob, članak, articulus¹; kotrigi ili kolenca prutja, articuli samentorum¹), u *Jambrešičevu* (articulus¹), u *Voltigijinu* (articolo¹, glied, gelenk¹), u *Stuličevu* (articulus¹ iz *Habdeličeva*).
a. u pravom smislu, vidi član, 1, a), i članak, a). Kad mu odside ki kotrig ili vud od života. F. Glavinčić, svitl. 65.

b. vidi član, 1, e) i članak, c). — *Između rječnika u Bjelostjencevu* (kotrig vere, articulus fidei¹; kotrigi vere Božje, šklani od veruvaŃa, articuli symboli, capita symboli¹). Koji simbol razdiliše u dvanadeste člani il' kotrigi. Š. Budinić, sum. 4a. Član ili kotrijeg. 6a. 8b. Složiše se Grei i Latini u kotrigu vere kršćanske. P. Vitezović, kron. 119.

c. vidi član, 1, g). — *U Bjelostjencevu rječniku:* kotrig, zadni čas smrtni, articulus vitae mortisque, vitae mortisque confinium¹.

d. vidi članak, e). — *U Bjelostjencevu rječniku:* kotrigi, članki koji zlamenuju spol i postavljaju se pred imenom, kakti: ov, ova, ovo, articuli, ut: hic, haec, hoc¹.

KOTRIV, adj. vidi kotrižan. — *U Voltigijinu rječniku:* 'articolosu¹, gelenkig¹.' — *nepouzđano.*

KOTRIŽAN, kotrižna, adj. koji pripada kotrigu, vidi članen, članovan.

a. adj. — *U Bjelostjencevu rječniku:* kotrižni, zglobni, 'articularis¹'; u *Voltigijinu:* griješkom kotrižni, 'articulato, accentato¹, deutlich, wohlvertheilt¹'; u *Stuličevu:* griješkom kotrižni, 'articularis¹ iz *Bjelostjenceva*. — *U Voltigijinu je*

rječniku preneseno značenje: *razgovijetan* (o govoru, *isgovaranju*), prema lat. articulatus, vidi i b.

b. adv. kotrižno. — U Bjelostjencevu rječniku: kotrižno, po kotrigeh, po členkeh, zglobno, articulativno. 2. kotrižno, razborno izgovarjati, bistro izgovarati, articulativno, i. e. plane pronuntiaro, i u Stulićevu: *griješkom kotrisno, 'articulate'*.

KOTRIŽNAK, m. *neka biljka*. — Postaje od kotrig. Kotrižnak (prema nem. gliedkraut), Sideritis L. (I. Sabjar). B. Šulek, im. 165.

KOTRIJ, m. *nešto načineno kao kolo ili kotač*. — *ispoređi* kolut, kotur. — Od iste osnove od koje je kotrljati. — Od XVII vijeka.

a. *cigra, radiš, zvrčak*. — U Mikajinu rječniku: 'trotolo, ruzzula', 'trochus', i u Stulićevu: 'turbo, trochus'.

b. u *nekoj drugoj igri*, vidi: Igrači načine od kakve daske jedan kolut, čeperak širok u prečniku, a najvole onaj kotur od lećanika, ili uzmu kakvu od drveta poveliku okruglu bugu, i to im je, 'kolut' ili 'kotrlj'... M. Đ. Milićević, živ. serb. 247. Kao što se potežu veseli ljudi kotrljem u belu nedeju. pomenik. 2, 149.

c. vidi kotuljač. — U Mikajinu rječniku: kotrlj, oglavnik, koji žene stavljaju na glavu za nositi teške stvari 'spara, torcello', 'cesticillus', i u Stulićevu: 'cesticillus' iz Mikajina.

KOTRLJAN, m. *neka biljka*. — Između rječnika u Vukovu ('die feldmannstreu', Eryngium campestre Linn.). — Kotrljan, Eryngium campestre L. (Pantić), v. Kolotrk. B. Šulek, im. 165.

KOTRLJANJE, n. *djelo kojim se kotrlja ili se kotrlja*. — Između rječnika u Vukovu: 'das rollen, kollern (ein spiel)', 'volutio'. U ono kotrljanje ispala mu je kutijica iz gepa. S. Lubiša, prip. 276.

KOTRLJATI, kotrljam, impf. koturati, vajati. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kotrljamo, kotrljate, u aor. 2 i 3 sing. kotrlja, u part. praet. act. kotrljao, kotrljala, u part. praet. pass. kotrljan. — Od XVII vijeka (vidi 2, b).

1. aktivno. — U Stulićevu rječniku: 'trochum circumagere, trocho ludere, se movere', i u Vukovu: 'rollen', 'volvo'. — Osim značenja (u Vukovu rječniku) što se reklo sprijeđa, u Stulićevu imaju druga dva značenja, kao kod 2.

2. sa se, refleksivno.

a. *micanje se (kotrljanje) vrši na samome subjektu. subjekat može biti čelade ili što neživo*. — Između rječnika u Vukovu: 'rollen (spielen)', 'volvo'. Kotrlja se Golotrbje Ivo. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Niz točila vajaju se trupi, ter u crnu kotrljaju rijeku. Osvetn. 3, 155. — Hleb ječmen kotrljaše se k okolu. Đ. Daničić, sud. 7, 18. Krijući suse što se kotrljahu niz nezine punačke obraze. M. P. Šapčanin 1, 162. Kolnt se kotrlja kao kolo (vidi kotrlj, b). M. Đ. Milićević, živ. serb. 248. i metaforički. Djelo iz ruku mu se kotrlja. J. Rajić, pouč. 3, 103.

b. *igrati se kotrljem, koturati kotrlj*. — Između rječnika u Mikajinu (kotrljati se, koturati se 'ludere trocho') gdje se naj prije nahodi. Ili se nome (projom) kotrljaju kao ono kotrljem. M. Đ. Milićević, jur. 55.

KOTRLJAVAC, kotrljavca, m. *čovjek koji se kotrlja (metaforički: nemiran)*. — Samo u Stulićevu rječniku: 'inquires, inquietus'.

KOTRLJKA, f. *nešto što se kotrlja, ali se nalazi samo u dva osobita značenja*.

a. u jednoga pisca XVII vijeka u nekakvoj igri, te može biti da znači što ouh ili klip. Oni

koji se igraju kotrljke promiňuju boce (vidi kod boca, 1). M. Radnić 564b.

b. *zamotoľak novaca, kao vajak*. — U naše vrijeme. Gotov se novac ima u kotrljke zaviti. Zbornik zak. 1870. 21.

KOTROMAC, Kotromca, m. *ime livadi*. Berkasovo u Srijemu. Đ. Hirc.

KOTROMAN, m. *ime muško i prezime*. — Ovako se zvao naj prvi bosanski ban od porodice Kotromanića: po M. Orbinu (regno degli Slavi. 850) bilo mu je ovako ime i bio je Nijemac ('Cotromanno Tedesco'), po drugima bilo mu je prezime: A kad živet ban Kulin pristade... mlogo vrime brez vlade stajaše. to kad dođu kraj zemlje mađarske, u države on posla bosanske Kotromana Ivana vojvodu. Nadod. 202. vidi i: S sinom Stijepe Kotromana. J. Kavašin 190b. — Još kao ime prije našega vremena. Kotromana. S. Novaković, pom. 71. kao prezime u naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. xxii.

KOTROMANAC, kotromanca, m. vidi lazaret. — U trećemu izdanju Vukova rječnika dodano je: [kotromanac, m. vide lazaret], ali u prvom izdanju nema ove riječi, nego samo u drugome kod lazaret: cf. kotromanac. — Vajla da postaje od tal. contrabbando. — Ovako se zove nekakvo mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Livada u Kotromancu. Sr. nov. 1875. 123.

KOTROMANČ, m. *prezime*, vidi Kotroman i Kotromanović. — Od XV vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Kotromanić, prezime porodici koja je vladala u Bosni). Ovoj mjesto jest kuća wdš postanbja Kotromanića. Spom. sr. 1, 126. (1415). Gospode prisvjetle Kotromanića. 1, 127. (1415).

KOTROMANOV, adj. koji pripada Kotromanu. — XIV vijeka kod mjesnoga imena, a između rječnika u Daničićevu (Kotromanov), Selo Dubica, i međa kamenj Kotromanov. Mon. serb. 198. (1881).

KOTROMANOVIĆ, m. *prezime po ocu Kotromanu*, vidi Kotroman, isporodi Kotromanić. Bi odabran za bana (u Bosni) Ivan Kotromanović. And. Kačić, kor. 419. Kotromanović od Mileševa iz Bosne, bani i kralji bosanski. 453. — I u naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. xiii.

KOTRŠALKA, f. *neko izvijanje kad se igra kolo u Lici na Tromedi*. 'Ma sve to nije ništa prema strahu, što ga gđeko pretrpi, kad je kotršalka'. (Poblize u Javoru za god. 1884, str. 845). M. Medić.

KOTRŠKÂNE, n. *djelo kojim se kotrška*. — U Vukovu rječniku.

KOTRŠKATI SE, kotrškâm se, impf. vidi u Vukovu rječniku: dim. v. kotrljati se. Djeca se kotrškaju o vaskrseniju polupanim jajima (u Srijemu). — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. kotrškâ.

KOTRULICA (ili Kotruľica), f. *mjesno ime*. — XIV vijeka. Obrête pešteru vž kameni, jaše zovetv se Kotrulica blizv rěky Bystrice. Danilo 269.

KOTRUJ, m. vidi Kotruľević. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Bene Kotruľ, Anton Medo. J. Kavašin 180a.

KOTRUJEVIC, m. *prezime u Dubrovniku, tal. Cotrugli*. — XV vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Kotruľević). Rusko Kotruľević. Spom. sr. 1, 101. (1411). Jakša Kotruľević. 1, 108. (1411). 1, 107. (1411).

KOTRUJICA, vidi Kotrulica.

KOTULA, *f. tal. cottola, gornja sukna*. — *U naše vrijeme po zapadnijem krajevima*. Stani mi se gori, mlada nevestice, ter mi se obuci te lepe kotule. Nar. pjes. istr. 3, 9. Kotula, sukna. u Crnoj gori. V. Arsenijević. *I u Dubrovniku* (doña i sukna zove skutiči). P. Budmani.

KOTULICA, *f. dem. kotula*. Kōtulica, 'der kittel'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 51. *I u Dubrovniku*. P. Budmani.

KOTUĹAČ, kotuĹaća, *m. kao gužva od krpe što se meće na glavu kad se što nosi na glavi (ovako tumači Vuk kod spara). savita je tako da je nalik na pogaču ili na kolut*. — *isporedi kotuĹ, c.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kotuĹaću, kotuĹaći.* — *U Vukovu rječniku: vide spara s dodatkom da se govori u Podgorici.*

KOTŪN, kotŭna, *m. samo u Mikašinu rječniku: svita s dlakami, kotun, panno cotonato, pannus villosus kod svita*. — *Kao da znači što i nem. barchent (porket).* — *Od tal. cotone, pamuk.*

KOTŪR, *m. uopće nešto plosno a oblo, vidi i kolut; upotrebljava se i u osobitijem značenjima*. — *Ista je osnova što je i kod glagola koturati*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (v. kotač) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (v. zvrk iz Bjelostjenceva), u Vukovu (vide kolut).*

a. uopće. Na daske s jedne i druge strane koturi postavljeni bijau. E. Pavić, ogl. 133. Nije ostavio ispitati koture od žrvaša za uje. A. Tomiković, živ. 90. Na jednomu stolu s koturovi. 274. Nose koturić (peškir savijen u kotur) na pupku. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 44. I na njemu spava u kotur savijena guja prisojkiha. omer. 192. I mogao bi čovjek na miru čekat, dok ne krsnu književnici bolji, da se koturi ovoga svijeta tako ne gone i ne trljaju. F. Kurelac, dom. živ. 42. Žene nose vitice (od vune ispletene koture oko uвета). V. Bogišić, zborn. 191. I primetim, da mu se uzdigla kosa na čelu i savila u koture. Srp. zora, god. 2, sv. 5, str. 98.

b. čigra, radiš, zvrk. — *U Bjelostjencevu i u Stuličevu rječniku.*

c. vosak se za prodaju slije kao u pogaču ili u kolut, i to se zove kotur. — *U Vukovu rječniku: 'der wachstock', 'glomus'.* — *I od loja.* Centa loja toplena u koturima. Nov. sr. 1834. 52.

d. sprava, na kojoj se na uskrš i oko uskrša jaja izigravaju. kotur se napravi od daske, savijem okrugao, na pet šest mjesta u naokrug iskopa se na toj okrugloj dasci mjesto za jaja; a na sred srijede kotura usadi se zvrčak, s kojim se zamahne na okretušku, te na kom jaju stane, onoga su sva jaja, a jedno onoga, za ujam, čiji je kotur. *u Lici*. J. Bogdanović.

e. koturaše. Otišo je poturom ko i kami koturom. (Z). Poslov. danić.

f. Kotur, prezime. Nar. pjes. vuk. 2, 653 (među prenumerantima). Schem. zagr. 1875. 228. Sem. prav. 1878. 73.

KOTURAC, koturca, *m. dobričava trava*. Koturac, Glechoma hederaceum L. (Zoričić, Sabljar). B. Šulek, im. 165.

1. **KOTURAČA**, *f. vrsta jabuka povelikijeh a okruglijeh*. M. Ružičić.

2. **KOTURAČA**, *f. mjesto gdje se mlinsko kolo okreće*. U Kostajnici. F. Hefele.

KOTŪRAK, kotŭrka, *m. dem. kotur*. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'rotula' s dodatkom da je useto iz Bjelostjenceva u kojemu ove riječi nema.*

KOTURANOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme.* Vukosav Koturanović. Rat. 361.

KOTŪRÂNE, *n. djelo kojijem se kotura*. — *U Dubrovniku je akc.: kotŭrâne, vidi koturati*. — *U Vukovu rječniku.*

KOTŪRÂŠAN, kotŭrâšna, *adj. vidi u Vukovu rječniku: t. j. točak kad se glavčina izjede iznutra, pa točak klamče i krivo ide.*

KOTŪRATI, kotŭrām, *impf. činiti da se nešto oblo (katkad i ako nije oblo) pomiče miječajući svoj položaj prema tlu, tako da svaki čas drugijem svojijem dijelom tiče u tle*. — *vidi vajat, isporedi kobelati, kotŭrjati, kovŭrjati*. — *Akc. se miješa u praes. 1 i 2 pl.: kotŭrāmo, kotŭrāte, u aor. 2 i 3 sing. kŭturā, u part. praet. act. kŭturao, kŭturāla, u part. praet. pass. kŭturān (ovako je po Vuku i po Daničiću; drukčiji je akc. u Lici [J. Bogdanović] i u Dubrovniku [P. Budmani]: kotŭrati, kotŭrām. akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. kotŭrājū, u aor. kotŭrah, u ger. praes. kotŭrājūci, u ger. praet. kotŭrāvši, u part. praet. act. kotŭrao, kotŭrāla; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.).* — *Radi postaća vidi kod kotač.* — *Od xvii vijeka (naj prije u Mikašinu rječniku).*

1. *aktivno.*

a. prelazno. — *Između rječnika u Belinu (rotolare, spingere una cosa per terra facendola girare, 'in orbem volvere' 638a), u Voltigijinu (rotolare, voltolare, 'walzen, rollen, wälzen'), u Vukovu (rollen, 'volvo').* Mužu ognjeni grom kotura. I. Đorđić, pjesn. 133.

b. značenje je kao kod 2, b. — *U Mikašinu rječniku: vidi kotŭrjati se, i u Stuličevu: 'giuocare al trottole, ruzzolare, rotolare', 'circumvolvere, in orbem subvolvere'.*

c. značenje je kao kod 2, a. Tko bi vidi' gladni lavi prem pušćeni iz veruge gdi prid nima zviri druge koturaju strmoglavi. Đ. Baraković, drag. 375.

d. kao imperfektivni glagol prema dokoturati, b. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Edva evo živ po ovom blatu koturam'. Izbolio sam, pa iza ove bole edva evo živ po putu koturam'. J. Bogdanović.

2. *sa se, refleksivno.*

a. koturaše, vajanje vrši se na samome subjektu. — *Između rječnika u Belinu (rotolarsi, andar per terra rotando, 'in orbem volvi' 638a) i u Stuličevu ('in orbem volvi').* Vid'češ kako dol se koturaju. I. Zaničić 135. Da bi se lovta niz onu vrlot koturala do podno brijega. S. Ĺubiša, prič. 60. — *I metaforički.* Ova vičnost jest okrugla bubla: kad se počme jednom koturati, ne more se nigdar ustaviti. I. Ĺubuški, pism. 55. Pokladi, proljeće, jesen i jemaše i tako go-dišta, čijem se mi i ne stavljamo, koturaju se. B. Zuzeri 204. — *Bio je tako blago prikupio, da zlato i srebro po dvoru mu se ko kamenje koturalo.* 177. Novac se u ruku iz ruke kotura. A. Kanižlić, rož. 75.

b. igrati se koturom. — *U Bjelostjencevu rječniku: koturam se kod kotačem se, i u Vukovu: vide kolutati se.*

KOTŪRIČ, *m. dem. kotur*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu.* Da se na četiri čoska korablice učine četiri okrugla koturića. E. Pavić, ogl. 135. Neki saviju od peškira koturić pa ga uvek nose na pupku. M. Đ. Milićević, živ. srb. 287. Skresa (pištoľ) i zgodi baš u koturić. pomenik. 1, 112. — *vidi i koturići.*

KOTŪRIČI, *m. pl. u Vukovu rječniku: vide kolature.*

KOTURITI, koturim, *impf. vidi koturati*. — *Samo na jednom mjestu xviii vijeka. Dok (pijani) koturi i posrne. V. Došen 166a.*

KOTUROVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom. Razdijel. 50.*

KOTUŠNICA, *f. ime mjesta u Srbiji u okrugu užičkom. Zakos u Kotušnici. Sr. nov. 1875. 1064.*

KOTVA, *f. sidro. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. i češ. kotva, pol. kot, kotew, kotwia, kotwica. — Postaje od kot (vidi 2. kot), isporodi novoslav. mačka s oba značenja, pa i rus. котва i nem. kat, katze. — U našega naroda nema više ove riječi, ali je upotrebljavaju neki pisci u naše doba. — Između rječnika u Stuličevu (v. sidro s dodatkom da je uzeto iz bukvara). Kotva, merc. stat. (sidro) 'anker', tal. 'ancora', frc. 'ancra, fer', egl. 'anchor'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.*

KOTVARINA, *f. novac što se plaća da se smije u kojoj luci spustiti sidro (kotvu). — Načineno u naše vrijeme. Kotvarina, stat. merc. 'ankergeld', tal. 'ancoraggio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.*

KOTVEN, *adj. koji pripada kotvi. — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: kotvena kuka, ankerarm'.*

KOTVICA, *f. dem. kotva. — Načineno u naše vrijeme (s osobitijem značenjem). Kotvica, phys. 'anker (bei magneten)', tal. 'ancora'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.*

KOTVIŠTE, *n. mjesto gdje se može brod osidovati. — Načineno u naše vrijeme. Kotvište, stat. ggr. (sidrište), ankerplatz, ankergrund', frc. 'mouillage, ancrage', engl. 'anchoring-place, soundings', tal. 'ancoraggio'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.*

KOTVOKAŽA, *f. vidi gavitio. — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'ankerboje'. Vlada providiće luke kotvokažami. Zbornik zak. 1871. 327.*

1. KOV. *f. u Stuličevu rječniku uz kov, m. — nepousdano.*

2. KŮV, kŏva, *m. u konkretnom smislu, ono što se kuje; u apstraktnom, djelo kojijem se kuje, ili način kako se kuje, upotrebljava se u osobitijem značenjima. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. — Može biti riječ praslavenska, isporodi stslav. kovъ, rus. ковъ, češ. kov.*

a. nešto kovano, ne samo od gvožđa.

a) *uopće. — U Stuličevu rječniku: 'opus metallicum'.*

b) *zlatu i srebru kovano. aa) bogato posuđe. — između rječnika u Daničičevu (kovъ zlatъ i 'srebrnъ', 'aurum et argentum factum'). Kovъ srebreni devet kondijeri. Mon. serb. 407. Suma kovu srebrenomu. 408. (1441). Kovъ zlaati i srebreni. 477. (1457). Vlastele daše kovъ zlati i nekovъ i kovъ srebreni i nekovъ i dragoga kamenija. Spom. sr. 1, 129. (1469). Gdi li kupe ter bacili srebrenoga kova čili? M. Marulić 315. — bb) vidi ukovica. — između rječnika u Vukovu (ženski, vide ukovica). Kov je nakit kape divojaka otkad se isprose dok se uđadu; kov sastoji se od nekoliko nizova nadivenih jaspam, kamešnem itd. J. Grupković. — cc) vidi okov, okovica. — između rječnika u Vukovu (der beschlag, 'ornamentum') s primjerom: Zlatni kove i srebreni, da l'jepo ti sjaš! (Nar. pjes. vuk. 1, 85).*

c) *gvožđe kovano. — Između rječnika u Vukovu: 1. koński, 'das geräth zum pferdebe-*

schlagen', 'instrumenta calceandis equis'. — 2. kosni, 'das dangelzeug', 'instrumenta fenisecae falci acuendae'. [cf. otkov]. Čine kako i koň ukovan, kako mu takneš u kov, tako se i počne metati. M. Divković, bes. 232b. Jazik mu spišaše železna žvala kov. Đ. Baraković, vil. 288.

b. *metallum, uopće što se kuje, ili što se može kovati, vidi kovina, kovovina, metal. Dobrim negašenim krečom čisti se bakar, tuč i drugi kovovi. Đ. Popović, poznav. robe. 26. — metaforički. Ki bezsvršna jesu kova. J. Kavašin 439b.*

c. *djelo kojijem se kuje, kovanje. Vulkan: Ustav'te se s vašijem kovom, moji ljubjeni. G. Palmotić 2, 363.*

d. *način kako se kuje, kako je što kovano.*

a) *u pravom smislu. Prihitra kova pristenci. Đ. Baraković, vil. 14. Trovane dvi strile paklenoga kova. 268. A o pasu mač zlaćeni ačemskoga kova nosi. P. Kanavelić, iv. 30. Kaciga tvrda kova. 242. A pinuri, noži, i žlice hitra kova zamjernoga. J. Kavašin 22b. Geferdare kova mletačkoga, ostre čorde kova latinškoga. Nar. pjes. vuk. 8, 319. Kov novca, 'gepräge der münze'. Jur. pol. terminol. 240.*

b) *u metaforičkom smislu, o ljudskoj naravi. aa) čovjek staroga kova: 'aaa) o tjelesnoj naravi, 'zdrav, čil, jak, kao što se misli da su prijašnji ljudi bivali. — između rječnika u Vukovu: čovjek staroga kova (t. j. jak i zdrav kao što su stari ljudi bili), 'schlag', 'constitutio'. Staroga je kova (zdrav kao ljudi predašnji što su bili). Nar. posl. vuk. 294. — bbb) i o duševnoj naravi. Ljudi staroga kova. M. P. Šapćanin 1, 19. Nema već redovnika staroga kova. 8. Lubiša, prip. 218. — bb) o duševnoj naravi, uopće. Wellington je bio čovjek osobitoga kova. M. Pavlinović, rad. 86.*

c. *vidi samokov (?). — vidi u Daničičevu rječniku: kovъ, 'metalla', 'hammerwerk', to mislim da je na onom mjestu gdje se kaže da su Grčani išle mede, na Skulanovo vodeničičište pravo u réku građansku i kovъ pravo u Majaslavje vodeničičište'. M(on. serb). 562—563. (1822).*

f. *u prenesenom smislu, insidiae, spletke (kad se potajno na čiju štetu radi). — I ovo je značenje praslavensko, jer se ne samo nalazi u stslavenskom i ruskom i češkom jeziku, nego se potvrđuje i značenjem glagola kovati u češkom i kovač u poljskom. — Samo u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom, a između rječnika u Daničičevu (kovъ, 'seditio'). Jadušte hlěbъ jeho veličaahu na ŭb kovъ. Danilo 143. Vide gospodinъ moj tъ kovъ iъъъ slyjъ. 852. Jadušti hlěbъ iъъъ vъzdvigoše na ņiъъ kovъ velikъ. Mon. serb. 244. (okolo 1389—1399). Počeše kov tvoriti na Isusa, kako ubijut ga. Pril. jag. ark. 9, 103. (1468).*

3. KŮV, kŏva, *m. vidi potkov. — U naše vrijeme u Hercegovini. Nesreća ti pod nogama bila, kŏ dorinu pod kopiti kŏvi. Smailag. meh. 8. Sreća ņemu pod nogama bila ko tvom dori kŏvi pod kopiti. Nar. pjes. u Hercegovini. Đ. Šurmin.*

1. KOVA, *adv. vidi 1. kad, B, I, 4, c, a). — vidi u Daničičevu rječniku: s predlogom 'wdъ', 'ex quo tempore': 'Za dvě nedeje wdъ kova mi čujemo'. M(on. serb). 36. (1253).*

2. KŮVA, *f. sud za crpenje vode. — Ne postaje od osnove glagola kovati. u trećem izdanju Vukova rječnika sabiježeno je svjesdicom kao da je turska riječ; ali ne znam od koje turske riječi postaje (vaja da nije od küfe, küvrve, kotarica, vidi kofa). — U naše vrijeme, a između rječnika*

u *Vukovu* (der schöpfeimer 'urceus'). I donese jednu kovu vina, na uzicu spusti u tavnicu. Nar. pjes. vuk. 8, 123. Ne ima na bunaru kove da može vode isvaditi. Nar. prip. bos. 1, 11.

KOVAC, m. mjesno ime. — *Prije našega vremena*. Kovac (selo). S. Novaković, pom. 135.

1. KÒVĀČ, kovača, m. čovjek koji po svom znanu kuje gvožđe i kovanem od nje nešto napravlja; rjeđe je kovač ko kuje što drugo, n. p. mjed, slato, srebro itd. — *Akc.* kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kòvāču, kòvāči. — *Postaje od osnovе glagola* kovati nastavkom ač. — *Riječ je stara, isporodi stslav. kovačъ, bug. i novoslov. kovač, ruski (u dijalektima) ковачъ. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu, faber'; u Mikaljinu: ferrarius, faber ferrarius'; kovač od pjenezi, argenti flator, monetarius, flaturarius'; u Belinu: ferraro e ferrajo', faber ferrarius' 811a; kovač od oružja, armaiuolo, colui che fa l'armi', armamentarius' 101b; coniatore, quello che conia o impronta monete', cursor' 216a; u Bjelostjencu: ferrarius, ferramentarius, faber ferrarius et sic argentarius etc.; kovač penezni, faber monetarius, monetarius, cursor monetar, flator argenti'; u Jambrešićevu: faber'; u Voltigijinu: ferraro, ferrajo', schmied'; u Stulićevu: faber'; u Vukovu: der schmied' faber'; u Daničićevu: kovačъ, faber'.*

a. u pravom smislu.

a) u naj širem smislu, čovjek što (po svome znanu) kuje, ili u osobitom, što kuje gvožđe. Gersgo kovačъ. Mon. serb. 62. Bratilo kovačъ. 63. (1293—1902). Kovačije i zlatarije i sedslarije i ševci i stragunije i vsi majstorije da rabotaju i orju jako i sokalnici. 98. (1830). Đuroje kovačъ. Deč. hris. 22. Milošъ kovačъ. 24. Sda Stanka kovača. Glasnik. 24, 269. (1888). Dejanъ kovačъ. 15, 294. Oružnici s meči, kovači s mlati. Korism. 21b. Kovač učini jedan mlat. 102b. Pride brod kovačef i jakih mlatačef. Đ. Baraković, vil. 56. Ni pastir, ni volar, ni putnik, ni kovač. 76. Tko ima za bližnika jednoga kovača, ne daje mu isprvice spavati i negovijem lupanami. M. Radnić 269ab. Vulkanus kovač glasovit vu to vreme jest bil. P. Vitezović, kron. 7. Osvem mnogijeh kovača i zlatara i bez broja druzijeh rukotvorac. B. Zuzeri 245. Kujući kovači izhodimo. P. Knežević, osm. 257. Čekič ne more više gvozdja raspleskati nego oće kovač. F. Lastrić, ned. 214. U post jisti mogu težaci, kovači ... F. Matić 75. Kovač za to ima kliješte da ruke ne žeže. Nar. posl. vuk. 185. Kome Bog sreće nije dao, onome je kovač ne može skovati. 147. Ne može kovač biti, a ne omrčiti se. 205. U kovača ni strugača. 832. U kovača ne tiči, u spičara ne liži. (poslovica u Dubrovniku). P. Budmani. Kovač skuje palicu od sto centi. Nar. prip. mikul. 81. Kovač je poštenu zanat. S. Lubiša, prip. 44. Ter boji se da nestane gvožđa i kovača od neg bosanskijeh. Osvetn. 2, 101. — *U našega naroda često Cigani rade kao kovači, vidi n. p.: Tripče: Poču od zgar malje donit, da obijemo bravu. Jedupka: Gospodine, nemoj obijati sada. Da ti ja kažem, moj domaći kovač je. M. Držić 169. Ne nađosmo za pristojno da se Ciganin (kovač) ukopa ... Pravdonoša. 1851. 84. zato je u ovoj poslovici kovač isto što Ciganin: Od popa do kovača (rijetko ili rasdaleko, n. p. što sašiveno). Nar. posl. vuk. 285.*

b) kovač se kaže i sa čovjeka koji kovanem napravlja što od gvožđa ili nade, pa i bravar, i

koji napravlja oružje, vidi: Po zemli svojoj posla sve kovače i ščitare skupiti, i oklope kovati reče. Aleks. jag. star. 8, 234. Pak mu daje dva mača jednaka, oba mača jednoga kovača. And. Kačić, razg. 241b. Kovala su sablu dva kovača. Nar. pjes. vuk. 2, 283. Od pojasa sablu potegao, izvadi se, ka' nova s kovača. 2, 323. Pa on ide Novaku kovaču: 'Kuj mi sablu, Novače kovaču!' 2, 405. Zar ne vidiš puške preko krila, kojano je u Mleci kovana, tri kovača tri nedjele dana? 8, 428. Oba mača od jednog kovača. 8, 467. vidi i u Belinu rječniku.

c) ko kuje mjed, slato, srebro itd. Mideni kovač. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 115. paul. 2tim. 4, 14. Te izvadi do tri burme zlatne: 'Na ti ovo, moje nesuđe! te sam dare za te sigurava', tri kovača tri godine danah'. Nar. pjes. vuk. 8, 526. vidi i u Bjelostjencu rječniku.

d) ko kuje novce. Jer i krivom novcu cine kovač posve ne ukine. V. Došen 186b. vidi i u Mikaljinu, Belinu, Bjelostjencu rječniku.

b. Kovač, ime muško i prezime (isprva nadimak po zanatu). a) ime muško. — xiv i xv vijeka. Knežъ Kovačъ Diničićъ. Mon. serb. 234. (1399). S knezomъ Kovačemъ Diničićemъ. 237. (1399). Vojevoda Kovačъ Diničićъ. 283. (1419). — b) prezime. — od xv vijeka. Jandrij Kovač. Mon. croat. 79. (1451). Tomaša Kovača. 158. (1495). Petar Kovač. 252. (1552). Kovač. Schem. zagr. 1875. 264.

c. Zeus faber L., neka riba. — U rječnicima se miješa s drugom ribom: kokotom, vidi 1. kokot, c. — *Ismeđu rječnika u Mikaljinu* (kovač, riba, kokot, gallus marinus, faber'), u Belinu (pesce s. Pietro', piscis faber' 558b), u Bjelostjencu (kovač, kokot, riba morska, faber, gallus marinus, Zeus'), u Stulićevu (ciorja, sorta di pesce', gallus marinus'), u Vukovu (nekaka morska riba [heringskönig', Zeus faber L.']). Kovač, Zeus faber L. G. Kolombatović, pesci. 10. Kovač (plosan a širok i uz to dračav), pesce sanpiero'. L. Zore, rib. ark. 10, 338.

d. ovako se zovu različne vrste ptica u različnjem krajevima, i to već od xvi vijeka (ne znam sa koju vrstu): Kovača, gusaka, divijeh kokošica. M. Vetranić 2, 270, a između rječnika u Vukovu: [Alcedo ispida L.] vide šljuka (?) s dodatkom da se govori u Šumadiji.

a) Alcedo ispida L. J. Pančić, ptice u arb. 82. u Hercegovini. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 78a.

b) Kovač veliki, Numenius arcuatus (štamparskom griješkom aduata) Dress. Slovinac. 1880. 32a. u Dubrovniku. — nepouzđano.

c) Picus martius. u Vrbovskom. D. Hirc. vidi mravozub.

d) Pratincola rubetra Sharpe i rubicola L. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 20. vidi prđavao.

e) Streptilas interpres. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 37.

2. KÒVĀČ, Kovača, m. mjesno ime. — *Po svoj je prilici ista riječ što 1. kovač.*

a. u Bosni seoce u okrugu Dođe Tusle. Statist. bosn. 96. i gora (Kovač planina). F. Jukić, zemljop. 55. Mašio se Kovača planine. Nar. pjes. juk. 563.

b. nekakvo mjesto prije našega vremena. Kovačъ. S. Novaković, pom. 135.

c. vidi Kovači. — *Ismeđu rječnika u Vukovu.* Pokupi mi po ravnu Kovač pet stotina silnih Kovačana. Nar. pjes. vuk. 8, 109. (prije toga na istoj strani: Te je šale u Kovače ravne).

KOVAČAN, kovačna, adj. u Stuličevu rječniku: v. kovački. — nije dosta pouzdano.

KOVAČANIN, m. čovjek iz Kovača. — Mnogi: Kovačani. — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu: „einer von Kovači“ s primjerom: Pokupi mi po ravnu Kovaču pet stotina silnih Kovačana (vidi 2. Kovač, c). Hajde otle Kovačini Ramu da dovede trista Kovačana. Pjev. crn. 157a.

KOVAČEV, adj. koji pripada kovaču. — Između rječnika u Mikajinu (kod kovački), u Belinu (appartenente a ferraro, fabrilis 811a), u Voltigijinu (di ferraro, dem schmied gehörig), u Stuličevu (ad fabrum spectans), u Vukovu (des schmiedes, fabri), u Daničićevu (kovačev, fabri).

a. uopće. Crkva je treskavačka imala nivu s kovačevem dvorištem. Glasnik. 11, 131. 13, 374. Govorila kćerka kovačeva. Nar. pjes. juk. 401. Buzdovan nesrećom kovačevom prsno. Nar. prip. vuk. 3.

b. kod mjesnih imena.

a) Kovačeva Bara, selo u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 118.

b) Kovačeva Greda, mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. Sr. nov. 1863. 117.

c) Kovačeva Kruška, mjesto u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Kovačevoj Kruški. Sr. nov. 1867. 546.

d) Kovačeva Obršina. Selu je Vojšanovcem išla međa na Kovačevu Obršinu. Mon. serb. 198. (1881).

e) Kovačeva planina, vidi 2. Kovač, a. Kroz planinu Kovačevu (Kovačeva planina ili Kovač planina, planine preko Drine. Skurla. 194.) J. Palmotić 174.

f) Kovačev Laz. — Čabiću je išla međa pod Kovačev Laz. Mon. serb. 94. (1890).

g) Kovačev Lazi. Nad Kovačeve Laze. Svetostef. hris. 11.

h) Kovačevo Polje, selo u Bosni u okrugu travničkom. Stat. bosn. 72.

KOVAČEVAC, Kovačevca, m. mjesno ime.

a. u Bosni dva seoca. a) u okrugu sarajevskom. Stat. bosn. 14. — b) u okrugu travničkom. 67.

b. u Hrvatskoj dva sela. a) u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 80. — b) u županiji bjelovarsko-križevačkoj. 116.

c. u Slavoniji dva sela u županiji požeškoj. 124. 127.

d. u Srbiji. a) selo u okrugu jagodinskom. K. Jovanović 107. — b) mjesto u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1864. 300. — c) mjesto u okrugu požarevačkom. Niva u Kovačevu. Sr. nov. 1865. 270. — d) selo u okrugu smederevskom. K. Jovanović 150.

e. vidi u Daničićevu rječniku: Kovačevsky, zemlji koju je kralj Milutin dao crkvi sv. Nikole u Hvosnu išla je međa, na Kovačevsky nadb. Žiočicu. M(on. serb). 78. (1275—1321 u poznijem prijepisu). a selu je Jeskovcu crkve arhanđelove u Prisrenu išla međa, us potok us Kovačevsky. Glasnik. 15, 282.

KOVAČEVAČKI, adj. koji pripada selu Kovačevcu. Kovačevačka (opština). K. Jovanović 150.

KOVAČEVCI, m. pl. ime dvjema selima u Bosni: a) u okrugu bašofužkom. Stat. bosn. 39. — b) u okrugu travničkom. 64.

KOVAČEVIĆ, m. prezime (po ocu kovaču ili Kovaču). — Od XIV vijeka, a između rječnika u

Daničićevu (Kovačević). Dragomir Kovačević. Deč. hris. 23. 91. Raja Kovačević. Glasnik. 15, 286. Vojvoda Petar Kovačević. Mon. serb. 440. (1446). Vojvoda Tvrtko Kovačević. 487. (1461). Savrh polja Kovačević-Andra. Nar. pjes. vuk. 4, 439. Stefan I. Kovačević. 2, 650 (među prenumerantina). — isporodi Kovačina. Mejdan Ivana Senanina i Rame Kovačevića. Norini 43. Al' sto ti Kovačević-Rama. Nar. pjes. vuk. 3, 151. Nu polako, Kovačević-Ramo! Nar. pjes. juk. 490.

KOVAČEVIĆI, m. pl. ime zaseoka u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 50.

KOVAČEVJE, n. u spomeniku XIII vijeka ima dat. Kovačevju, te ne znam, jeli mjesno ime ili može biti coll. kovač. Na Sirakovyčyh dahb čest Koňuhovju i Kovačevju i Vratškovju. Spom. stoj. 10. (1254—1264).

KOVAČI, m. pl. mjesno ime.

a. u Bosni. a) dva sela u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 9. 16. — b) selo u okrugu travničkom. 76. — c) selo u okrugu Dođe Tuzle. 83.

b. u Dalmaciji selo u okrugu kotorskom. Repert. dalm. 1872. 10.

c. seoce u Hercegovini. Statist. bosn. 108.

d. u Srbiji dva sela: a) u okrugu čačanskom. K. Jovanović 170. — b) u okrugu kruševačkom. 181.

e. u narodnijem se pjesmama pominje mjesto Kovači, može biti da je isto što je pod a, b). — u Vukovu rječniku ima ovo mjesno ime samo s primjerom iz narodne pjesme: Te je šale u Kovače ravne. isporodi Kovačina i Kovačević (pri kraju). Moj daiga, od Kovača Ramo! leti, Ramo, na svoje Kovače. Nar. pjes. juk. 138.

f. nekakvo mjesto prije našega vremena. Kovači (selište pusto). Stoj. spom. 184.

1. KOVAČICA, f. kovačeva žena. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Vukovu (die schmiedin, uxor fabri s primjerom iz narodne pjesme: Kovač kuje, kovačica prede). Magda udova kovačica. Mon. croat. 307. (1598). Kovačica. Petar s noma. Glasnik. 2, 3, 72. (1706—1707).

2. KOVAČICA, f. mjesno ime.

a. u Bosni dva seoca: a) u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 84. — b) u okrugu sarajevskom. 22.

b. u Hrvatskoj tri sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Kovačica doha. Kovačica slovinska. Razdijel. 108. Kovačica gornja. 111.

c. u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom. Livada u Kovačici. Sr. nov. 1861. 692. — b) mjesto u okrugu šabačkom. Niva u mestu Kovačici. Sr. nov. 1866. 306. — c) zaselak u okrugu ušićkom. K. Jovanović 157. — d) voda u okrugu vafevskom. Do-vode Kovačice. Sr. nov. 1867. 675.

d. isto ime dolazi na dva mjesta XIII i XIV vijeka. U Kovačicy. Spom. stoj. 9. (1254—1264). Niva Kovačica. Deč. hris. 59.

KOVAČICE, f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vafevskom. K. Jovanović 100.

1. KOVAČIĆ, m. dem. kovač.

a. u pravom smislu. — U Stuličevu rječniku: „vilis faber“.

b. u prenesenom smislu, ovako se zove neke vrste ptica.

a) Po Kosiću kovačić veliki jeste pravo narodno ime za „Totanus glottis“, kovačić srednji za „T. stagnatilis“, a kovačić mali za „Actitis“ t. j. „Tringoides hypoleucus“. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 149b.

b) Tringa subarcuata Güldst. Po Kosiću

u Dubrovniku ,kovačić'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 146b. — Tringa minuta Leisl. Kosić (ima) ,naj maši kovačić'. 147a.

c) ,follica, uccello acquatico', fulica'. A. d. Bella, rječn. 821b.

d) ,Numenius tenuirostris', ,chiurlottello'. Slovinac. 1880. 82a. — nepouzdano.

2. KÒVAČIĆ, m. *presime*, *isporedi* Kovačević. — *Akcentat sam sabijesio kako sam ga vrlo često čuo; gdje gdje sam čuo i Kovačić; u Dubrovniku se govori Kovačić kao 1. kovačić. premda mislim da je ovaj sadnji akcentat naj boji, jer ova riječ i 1. kovačić jamačno je jedna ista, ipak sam ostavio onako kao što sam čuo od većine.* — Od xv vijeka.

a. *uopće kao presime*. Petar Kovačić. Mon. croat. 184. (1487). Grgur Kovačić. 140. (1490). Vrane Kovačić. Stat. pol. ark. 5, 804. Kovačić od sela Kovačica iz Livna. And. Kačić, kor. 458. Pavle Kovačić. D. Avramović 260.

b. *ime selu u Dalmaciji u kotaru kninskom*. Repert. dalm. 1872. 16. — *Ono vaša da je isprva bilo u množini, isporodi Kovačiči, a opet ovo sadnje mjesno ime može biti da se govori i u jedninu: Kovačić.*

KOVAČIĆI, m. *pl. ime selima u Bosni.* — *isporedi 2. Kovačić, b pri kraju.* a) *tri sela u kotaru sarajevskom*. Statist. bosn. 9. 24. 25. — b) *dva sela u okrugu travničkom*. 61. 70.

KOVAČIĆIN, m. *presime.* — xviii vijeka. Miloš Kovačićin. Glasnik. II, 8, 80. (1706—1707).

KOVAČIJA, f. *kovački posao, sanat; mjesto gdje kovač radi, kovačnica.* — *Od xvii vijeka (vidi a) ili možebiti još od xiv (vidi b), a između rječnika u Belinu (arte di ferraro', ars ferraria' 311a; kovačija od oružja ,armaria, bottega dove si fanno l'armi', ,armorum officina' 101b), u Voltigijinu (fucina, ferraria', ,schmiede'), u Stuličevu (arte de' fabbri, de' metalli', ferraria, officina ferraria').*

a. *u prvom značenju, sanat.* Tubalkain (*zmisli*) kovačiju. P. Vitezović, kron. 1. Kakvim je poslom, ili kovačijom ili drvodijem nastojao za hranu? A. Kanižlić, utoč. 551. Tubalkain *zmisli* kovačiju. And. Kačić, kor. 6. Kovačija ,schmid-gewerbe'. Zbornik zak. 8, 710.

b. *u drugom značenju, mjesto.* Kovačije (*može biti i plur. od kovač kao što je u trećem primjeru kod 1. kovač, a, a)* na Korycahs. Svetostef. hris. 16. Kovačija ,officina fabri ferrarii'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 61.

1. KOVAČINA, f. *vidi kovačija.* — *Od xvii vijeka.*

a. *vidi kovačija, b.* — *Između rječnika u Mikajinu (officina ferraria') gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (us kovačija iz Mikajina).*

b. *vidi kovačija, a.* Četvrti brat kovačinu znade. M. A. Belković, sat. 13b. ,Lijepo ti tu svoju kovačinu ostavi, vidiš da ti ne ide'. J. Bogdanović.

c. Kovačina, *ime seocu u Hercegovini*. Stat. 128. — *vaja da je po značenju kod a.*

2. KOVAČINA, f. *što otpada kad se gvožđe kuje i uopće radi.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (schiuma di ferro', ,scoria ferri' 311a; ovdje upravo znači što i troska) gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu (die eisenspäne', ,stricturae ferri').* Troskom ili kovačinom zovu se one jušice što otpadaju kad se kuje gvožđe. Đ. Popović, poznav. robe. 61. Kovačine i kučine, te od toga načiniti tijesto. Bos. vila. 1892. 95.

8. KOVAČINA, m. i f. *augm. 1. kovač.* — *U Vukovu rječniku.*

4. KOVAČINA, m. *nadimak ili presime.* a) Kovačina Ramo, *ovako se zove neki Turčin u narodnijem pjesmama našega vremena.* — *Shvaća se kao da je ista riječ što 8. kovačina, ali se gdje gdje dodaje da je iz mjesta Kovača, ili mu je presime Kovačević (vidi ovu riječ na kraju).* — *Između rječnika u Vukovu (Kovačina Ramo) kod kovačina.* Prvu Turčin knigu nakitio, te je šale u Kovače ravne na Turčina Kovačinu Rama. Nar. pjes. vuk. 3, 109. Hajde otle Kovačini Ramu, da dovede trista Kovačanah. Pjev. crn. 157a. A za nime Kovačina Ramo. Nar. pjes. juk. 170. — b) *presime u naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 228.

KOVAČKI, adj. *koji pripada kovačima (i u širem smislu, koji pripada kovašu).* — *Između rječnika u Mikajinu (kovački, kovačev ,fabrilis'), u Belinu (kovačka djelaonica, bottega di ferraro', officina ferraria'), u Bjelostjencu (fabrilis'), u Voltigijinu (fabbrile', zum schmied gehörig'), u Stuličevu (fabrilis, ad fabros pertinens'), u Vukovu (der schmiede', ,fabrorum').* Otvrdnulo je srce niovo, kao nakovan kovački. J. Banovac, razg. 60. Činiti dilo kovačko. And. Kačić, kor. 152. Tu je uljeko kš ulazi gvožđe u ognušte kovačko. A. Kalić 476. Noj u vodu daje se kovački prah. J. S. Belković 236. Prah kovački ili pilotine... 236. Mal' kovački. Đ. Daničić, sud. 5, 26. — Kovačka Mahala, *mjesto u varoši Vrači u Srbiji.* M. Đ. Milicević, kraj. serb. 300. Kovačka ulica u Dubrovniku. P. Budmani.

KOVAČNICA, f. *mjesto (kuća, soba, dućan) gdje radi kovač.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu (bottega di ferraro', officina ferraria' 311a, u Bjelostjencu (aedes fabrilis, domus l. officina ferraria l. fabri ferrarii'), u Jambrešićevu (ferraria'), u Voltigijinu (v. kovačija), u Stuličevu (officina ferraria'; kovačnica oružna ,armorum officina'), u Vukovu (die schmiede', ,fabrica ferraria').* More se kovaču samliti nekoliko priko reda, zač i u kovačnici mlinaskomu gvožđu red je neto dojde. Stat. pol. ark. 5, 297. Zmija ude noću u jednu kovačnicu. D. Obradović, basn. 188. U mom selu ima mehana, dućan, bojačnica i kovačnica. M. Đ. Milicević, zlosel. 220. — *metaforički.* Glava dangubna jest kovačnica neprijatelja paklenoga. M. Pavlinović, rad. 108.

KOVAD, m. *vidi 2. kavad.* — *Na jednom mjestu xv vijeka (može biti da treba čitati kavadih).* Svite, u kih tebi (Bogu) služba se činaše, raskrajati sebi u kovadih jaše (Turci). M. Marulić 244.

KOVAJA, f. *mjesno ime.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Već sestrice bega od Kovaje. Nar. pjes. vuk. 5, 81.

KOVAK, kovka, adj. *koji se daje kovati (n. p. o gvožđu).* — *U pisaca našega vremena.* Kovak, Kovan (kovni), min. ,schmiedbar, hämmerbar', tal. ,malleabile', frc. ,malleable', egl. ,malleable'; kovko željezo, mech. ,schmiedeseisen', frc. ,fer', egl. ,soft iron, wrought iron', tal. ,ferro malleabile'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVALIŠTA, n. *pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom.* Livada u Kovalištama. Sr. nov. 1865. 408.

KOVALNA, f. *vidi kovačnica.* — *U Stuličevu rječniku: v. kovačija.* — *Nepouzdano (rus. ковальня).*

KOVAČICA, *f.* goli klip kuruze. Slatina. D. Hirc.

1. KŌVAN, kōvna, *adj.* koji pripada kovu, kovašu (može značiti što i kōvān). — U naše vrijeme. Onda se na ovom kovnom veštestvu neka kožurica vata. P. Bolić, vinod. 2, 20. Na kovnoj žici. 2, 210. Mrci su ih zavalili brci, pa proz njih im kovne toke siju. Osvetn. 2, 100. Kovan, tech. 'metall-' (in zus.); kovan novac, metallgeld, geprägtes geld, tal. 'moneta coniatā, coniato (danaro)'; kovni trošak, stat. 'prägungskosten'. B. Šulek, im. znanstv. naz.

2. KOVAN, *m.* ime muško. — Prije našega vremena. Kovans. S. Novaković, pom. 70.

3. KŌVĀN, *m.* ime gori u Bosni. Kovan-gora. Glasnik. 20, 276. — malo niže: sa Kovane, po čemu bi nom. *sing.* bio Kovana.

1. KŌVANA, *f.* ime žensko. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu. Kovana. S. Novaković, pom. 70.

2. KOVANA, *f.* vidi 3. Kovan.

KOVANČINE, *f. pl.* ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom. Zemlja u Kovančinama. Sr. nov. 1878. 543.

KOVANDIŠTE, *n.* ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Niva u Kovandištu. Sr. nov. 1878. 448.

KOVANĀLIJA, *m.* čovjek koji čuva ili goji pčele, vidi pčelar, tur. qovangy. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('der bienenwärter', 'apiarius'). Uzme za čele kovanĀiju. Nar. prip. vuk. 90.

KOVANĀLIJĆ (Kovāngić), *m.* prezime (po ocu kovanĀiji). — U naše vrijeme. Andrija Kovāngić. Rat. 341.

KOVANĀLIJIN, *adj.* koji pripada kovanĀiji. — U Vukovu rječniku: 'des bienenwärters', 'apiarii'.

KOVANĀLIJINKA, *f.* kovanĀijina žena. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kovanĀijinka 'die frau des bienenwärters', 'uxor apiarii' s primjerom iz narodne pjesme: Da subaše lube kovanĀijnke, a angije mlade stanarice).

KOVANĀIJSKI, *adj.* koji pripada kovanĀijama (ili uopće kovanluk). — U naše vrijeme. Poviče moj kovanĀija: 'Daj nož kovanĀijski'. F. Đorđević, pčelar. 5. Kapa kovanĀijska. I. Živanović, rječ. kov. 14.

1. KOVĀNICA, *f.* vrsta kose, vidi: Naši ljudi (u Lici) one kose koje se u dućanima uzimlju, zovu 'tiglanicama', a ove što ih naši kovači kuju zovu 'kovanicama'. J. Bogdanović. Kovanice grbave, ličke kose. Levańska varoš. D. Hirc.

2. KOVANICA, *f.* ime selu u Srbiji u okrugu čuprijskom. K. Jovanović 182.

KOVANIČIŠTE, *n.* ime selu u Srbiji u okrugu biogradskom. Zemlja u Kovaničište. Sr. nov. 1878. 807.

KOVANIČKI, *adj.* koji pripada Kovanici. U opštini kovaničkoj. M. Đ. Milićević, srb. 1094.

KŌVANĀK, *m.* pojas od tri prsta širok, išaran zvezdicama ili četvrtastim plehačim pločama. u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović.

KOVANLUČINA, *f.* mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom. Livada u mestu Kovanlučini. Sr. nov. 1867. 576. — b) mjesto u okrugu kruševačkom. Livada u Kovanlučinu. Sr. nov. 1875. 100.

KOVANLUČIŠTE, *n.* mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 174.

KŌVANLUK (kovānluk), *m.* vidi ulanik. — Od tur. kovan, ulište, s turskijem nastavkom luk. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide ulanik).

a. uopće. Koji nejma pun svoj podrum vina... i kovanluk pun voska i meda. M. A. Rejković, sat. D7a. I optraži turske kovanluke. Nar. pjes. vuk. 4, 332. Jesu li hoće iznil' kovanluke? Nar. pjes. juk. 576. Pčele zujahu oko kovānlūkā. M. P. Šapčanin 1, 64. Naj više se je zadržavao oko svoga kovanluka i svoje kolibe. M. Đ. Milićević, pom. 1, 100. Jedan da je u to vreme uvek u kovanluku. F. Đorđević, pčelar. 21. I da Bog da se rojili po kući kao čele u kovanluku! Srp. zora, god. 1, svez. 6, str. 126.

b. kao mjesno ime.

a) u Bosni seoce u okrugu Doñe Tuzle. Stat. bosn. 85.

b) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu biogradskom. Livada u Kovanluku. Sr. nov. 1872. 928. — bb) selo u okrugu čačanskom. K. Jovanović 170. — cc) mjesto u okrugu kruševačkom. Zemlja pod zabranom u Kovanluku. Sr. nov. 1870. 348. — dd) mjesto u okrugu požarevačkom. Zemlja u Kovanluku. Sr. nov. 1861. 606. — ee) mjesto u okrugu smederevskom. Niva kod Kovanluka. Sr. nov. 1868. 412. — ff) zaselak u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 396. — gg) Bandin Kovanluk, mjesto u okrugu biogradskom. Krčevina u Bandinom Kovanluku. Sr. nov. 1875. 878. — hh) Stari Kovanluk, mjesto u okrugu kragujevačkom. Zabran u Starom Kovanluku. Sr. nov. 1875. 515.

KOVANOVAC, Kovanovca, *m.* ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Vinograd u Kovanovcu. Sr. nov. 1878. 843.

1. KŌVĀNE, *n.* djelo kojijem se kuje. — Stariji su oblici kovanije i kovanje. — Između rječnika u Belinu (kovanje 'il battere il ferro', 'cu-dere' 133a; 'il ferrare' 310b), u Stulićevu, u Vukovu. Načelo kovanija duhu. Sava, tip. bil. glas. 24, 203. tip. stud. glas. 40, 162. Kovañe običajna novca. Zbornik zak. god. 1871. 327.

2. KOVĀNE, *n.* ili *f. pl.* (?), ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom. Stat. bosn. 21.

KOVARA, *f.* neka gljiva. Kovara, schustarpilz, Boletus luridus Schäff. (Janda). B. Šulek, im. 163.

KŌVĀRAN, kōvārna, *adj.* lukav. — Postaje od osnove glagola kovati (vidi kovati, 5; isporredi 2. kov, f). po svoj je prilici od kovati postao supstantiv kovarj sa značenjem: kovač uopće (isporredi češ. kovař, gornluř. kovař), te od ove riječi uzete u prenesenom smislu postalo je kovaran, kovarstvo itd. — Riječ je stara, isporredi stslav. kovarъ, rus. коварный. — Mislim da se u našem narodu rijetko čuje, pa tako i ostale riječi od osnove kovar. — Između rječnika u Stulićevu (v. vuhven s dodatkom da je riječ ruska), i u Vukovu ('falsch', 'astutus', cf. lukav: mudar i kovaran s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). — U Lici se ne shvaća u zlom smislu. Kovaran, 'lebendig' okretan. 'Kovaran' čojk čemu kraja nije'. J. Bogdanović. — U Stulićevu rječniku ima i adv. kōvārno, v. vuhveno.

KOVARNIK, *m.* kovaran čovjek. — Samo u Stulićevu rječniku: v. vuhvenik s dodatkom da je riječ ruska.

KOVARNE, *n.* mjesno ime.

a. vidi u Daničićevu rječniku: Kovarñe (po svoj prilici treba čitati Kovarñje), selo koje je

car Lazar dao manastiru u Ždrijelu braničevskom: „Kovarné. M(on. serb). 194. (1880). u prijevusu koji je mjesto originala stoji „Kovarne“.

b. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Kovarnu. Sr. nov. 1871. 562.

KOVARSTVO, n. lukavstvo (osobina onoga što je lukav ili kovaran; nešto, što se lukavo ili kovarno izmisli ili izradi). — Vidi što je kazano kod kovaran. — Riječ je stara, isporodi stsl. kovarstvo, rus. коварство — Između rječnika u Stuličevu (v. vuhvenost s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu (die schlaueheit, astutia, cf. lukavstvo), u Daničiću (kovarstvo, astutia). Prêlâstnoje kovarstvo. Glasnik. 11, 48. — U pisaca našega vremena u osobitom značnu (isporodi 2. kov, f). Kovarstvo, hist. stil. „umtriebe, cabale (geheimer anschlag)“, tal. „trame“. B. Šulek, rječn. znau. naz.

KOVARSTVOVATI, kovarstvujem, impf. biti kovaran; izmišljati, raditi kovarstva. — Riječ je stara, isporodi stsl. kovarstvovati, rus. коварствовать. — Samo u Stuličevu rječniku: „machinari, versutum esse“ s dodatkom da je riječ ruska.

KOVAŠTVO, n. vidi kovačija, a. — U Stuličevu rječniku: kovačstvo, v. kovačija.

KOVATI, kŭjēm (kŏvēm), impf. obrađivati gvožđe (naj češće, a može biti i drugo, kao zlato, srebro, mjed itd.) udarajući po njemu (osobito kad je vruće) čekićem, i tako što iz nega napravljati. — Osnova je ku, ali se u infinitivu i u prošlim oblicima umeće a pred kojim se ku- mijenja na kov- (radi infinitiva kuti vidi ovu riječ); u sadašnjem se vremenu umeće obično j među ku i nastavak; ali u Vukovu rječniku ima i praes. kovam s dodatkom da se može čuti po istočnijem krajevima (i bugarski je ковах); pa po tome piše i Daničić: Glagol „kovati“ može i u onijem oblicima, u kojima je osnova bez nastavka, ukinuti zijevanje na isti način, na koji ga ukida kad ima u sebi nastavak, t. j. pretvorivši „u“ u „ov“, pa n. p. u sad. vr. glasi ne samo „ku-j-e-m“ nego i „ko-v-e-m“. obl. 97. Ali se primjeri u kojima je praes. kovem nalaze samo u knjigama pisanim stsl. slovenskim ili crkvenim jezikom, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kovati, i ovaj primjer: Zlati sssudb trudom kovet se. Stefanit. star. 2, 290. — Ako. kako je u praes. kŭjēm (možebiti nije suvišno dodati da je u Dubrovniku kŭjem), tako je u impf. kŏvāh, u aor. 2 i 3 sing. kŏvā, u ger. praes. kŭjŭti, u part. praet. art. kŏvao, kŏvāla, u part. praet. pass. kŏvān; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf., osim impt. kŭj, kŭjmo, kŭjte. — Riječ je praslavenska, isporodi stsl. kovati, kovā, cudu ferrum, extenuo, attenuo, extendo, u Jambresičevu (kujem, cudu), u Voltigijinu (fabbreggiare, mazzicar ferro, lavorar ferro, schmieden), u Stuličevu (ferrum ducere, cudere), u Vukovu: (po istočnijem krajevima može biti i kŏvēm) „schmieden“, cudu; u Daničiću (cudere).

1. u pravom smislu.

a. nije izrečen objekat (može značiti i uopće raditi kao kovač). Dosta kovat svaki dan imade.

M. A. Rejković, sat. 19b. Ili gradi ili djela ili kuje ili maže ili piše. A. Kalić 234. Odsječe mu ruku do ramena: „Eto sada, Novače kovaču! da ne kuješ ni bojo ni gore“. Nar. pjes. vuk. 2, 406. Jedan kuje, drugi pozlaćuje. 3, 103. Koji klepe hrabraše onoga koji kuje na nakovnu. D. Daničić, isai. 41, 7. — Sa se, pasivno bez subjekta. Pod šatorom, gdi se kuje. V. Došen 211b.

b. objekat je ono (gvožđe itd.) po čemu se udara kjući.

a) gvožđe. Ako vidiš (u snu) da gvozdje kuješ, toj prilikuje nemoć. Zborn. 130b. — Sa se, pasivno. Gvožđe se kuje dok je vruće. Nar. posl. vuk. 41.

b) zlato, srebro, mjed itd. Ki srebro kju. Bernardin 98. baruch. 3, 18. Kovati mjed, zlato, srebro, coniare o battere moneta di rame, oro, argento, aes, aurum vel argentum cudere (po talijanskom tumačenju pripada pod d). A. d. Bella, rječn. 216a. — Pasivno. Polak oca slavnog avoga sio kraljević slavni biše na sto od zlata kovana. I. Gundulić 446. Boje zlato na pola derato, nego srebro iznova kovato. Nar. pjes. vuk. 1, 321. Neće zlato srebro svakojako nego hoće po izbor kovato. 1, 451. Boje zlato i poizderato nego srebro iznova kovato. Nar. posl. vuk. 22. — Sa se, pasivno. Sve u Mleci će se kuje zlato. Nar. pjes. vuk. 3, 318.

c. objekat je ono što postaje kovanem (oblik što se daje gvožđu itd.).

a) kuje se što od gvožđa. Čavle kjuje žestoke. M. Držić 457. — Inj obruče kovahu, inj zgibahu obruče. Pril. jag. ark. 9, 96. (1468). — Da će kovat ključ gradu. Nar. pjes. istr. 3, 4. — I od pasa dvije puške male što no ih je u Mletku kovao. Nar. pjes. vuk. 3, 412. — Kovala su sablju dva kovača. 2, 283. Ja sam sablju za sebe kovao. 2, 502. — Ja ću kovat nima strile. G. Palmotić 2, 363. — Oklope kovati reče. Aleks. jag. star. 3, 234. — Koji kjuje oružja i Turkom ih prodaju. Ant. Kadžić 284. Te kovao svijetlo oružje. Nar. pjes. vuk. 3, 280. Pa bi kleo oružje krvavo i onoga ki ga je kovao. Osvetn. 2, 176. — Pasivno. Svitle puške u Breži kovane. And. Kačić, razg. 922a. Nit' kovate (puške) nit' čekićovate. Nar. pjesm. hŏrm. 1, 473. Sjajne puške i nože kovane. Osvetn. 2, 171. — Oružje je u metaforičkom smislu. Čiro kralj... kako s dvije poglavite vrste od oružja opčeše pridobivati... tako ih još s velikom pomnoš i hitrosti kovaše... Oružja bijehu ljub, koju svojijem nošaše, i vječni strah, u komu držaše neprijatelje, kovana i vladana od svakčasnoga bdijenja duše i tijela... D. Zlatarić III—IV. I za poraz ljudstva svega kova oružja (požudo). J. Kavačin 257a.

b) kuje se od zlata, srebra itd. Pehare kovaše od kaležev tvojih. M. Marulić 244. Razkovaču srebrne ibrike, a kovaču križe i kaleže. And. Kačić, razg. 116b. — Najde zlat i hitro kovan prstenak. P. Zoranić 31a. Kovati prstene, fare o lavorare anelli, fabricare anulos. A. d. Bella, rječn. 79a. A za treću prsteše kovao. Nar. pjes. vuk. 1, 581. — Il' srebarka (daj mi), ma ružice, u što kjuje userezi (ušeresi), tako srebro zlatom vezi po sve danke, ma dušice! A. Čubranović 161. — Kadunama kovati derdane. Nar. pjes. vuk. 2, 201. — Bog ubio sahađije koji kjuje zlatne sa'te. 1, 186. — Srebrne puce od nedara, što je momak kovo za vjenčana. Osvetn. 2, 26. — Pasivno. Kipovom salivenim i kovanim od srebra ukazuju pošteše. A. Kanižlić, kam. 580. — Da mu su stremeni od srebra kovani. M. Vetranić 2, 167. — Ta zlata kovan trak, ta biser

trguje. Đ. Baraković, vil. 841. — (*Može biti da je u ova dva primjera kovati imperfektivni glagol prema okovati*) Prehitro kovan pás. M. Marulić, pjes. 38. Kupiču ti kovan pojas od zlata. Nar. pjes. vuk. 1, 343. — *Sa se, pasivno.* Neće drugi da boguje (*bog*), neg' od zlata što se kuje. V. Došen 79a.

c) *objekat su trjeskovi (po grčkoj mitologiji).* Posred moga kuju dvora po naredbi moj trjeskove. I. Gundulić 67.

d. i o novcima se kaže da se kuju, jer je kod napravljanja novaca glavno udarac kojim im se da oblik. — *Između rječnika u Mikaljinu* (kovati pjenaze, cudere, flare, monetam cudere, signare argentum'), u *Belinu* (kovati pjenaze, battere la zecca', argentum signare' 139a; coniare, cioè batter moneta', nummos cudere' 216a; improntar, coniar moneta', signo' 887a), u *Volti-gijinu* (kovati pineze, coniar, batter monete', münzen, prägen'), u *Stuličevu* (pjenazi kovati, argentum signare'), u *Vukovu* (novce, geld prägen', cudo'). Gde jesta postavio carš dinare kovati. Zak. duš. pam. šaf. 49. Ako se nađe zlatar u gradu kove (*part. praes. act.*) dinare bezv voje careve. 49. Vrag uzeo dukate, makar i tko ih kuje. M. Držić 295. Privridni dukati ki čini kovati. Đ. Baraković, vil. 48. Ako bi pineze koval. F. Glavinčić, svitl. 67. Ov kralj je začel peneze kovati. P. Vitezović, kron. 76. Koji bi jaspre kovao. P. Filipović 11. Iz suda crkvenoga novce kovati. A. Kanižlić, kam. 820. Koji kuje novce krive. V. Došen 136b. Koji kuju krivu jaspru. A. d. Costa 1, 181. Ban potvrđuje saborske odluke, banski novac kuje... M. Pavlinović, razg. 104. — *Nešto je osobito u ovom primjeru.* Hotijaše svrhu jaspri kovati njegovo ime. J. Banovac, pripov. 235.

e. *vidi* klepati, c. Kosači behu posedali pod rastić da kuju kose. M. Đ. Miličević, zim. već. 812.

f. u *metaforičkom smislu.*

a) *objekat je stvar što se uprav kuje, ali je shvaćena u metaforičkom smislu.* Rasti, rasti, Vladislave, svi narodi tvoj glas čuju, i za jedne tvoje glave sto kruna ti od sad kuju. I. Gundulić 316—317. Od slave krune im kuje. I. Đorđić, uzd. 46. — Verigu sama sebi kuješ. V. Andrijašević, put. 287. Kuje sebi verigu. (Z). Poslov. danić.

b) *objekat je nešto umno.* Ini mačem kuju čas do vika. I. Đorđić, uzd. 155. — Naši su stari kovali poslovice sto godina, dok se u puk stanila. S. Lubiša, prip. 252. — Neke sam reči na novo kovao. P. Bolić, vinod. 1, xv. — *Sa se, pasivno.* Zakoni se kuju i propisi klepute. M. Pavlinović, rad. 6. Miloš popusti i u skupštini godine 1835 ostavi da mu se kuje ustav. razg. 88.

2. kao imperfektivni glagol prema potkovati, *vidi* potkivati. — *Između rječnika u Belinu* (fer rare', calceo' 310b), u *Vukovu* (koňa, 'das pfer beschlagen', munio pedes equi soleis ferreis' s primjerom iz narodne pjesme: *Đe junaci koňa kuju*). Svaki (*vitez*) zlatnoj u odjeći srebrom kova koňske stupe. I. Gundulić 334. Mila koňa na Bosni potkiva, ne kuje ga čim se koňi kuju. već ga kuje srebrom i olovom. Nar. pjes. vuk. 1, 15. Koňa kuje mladi Pavle. 1, 307. Pelajte ga vrane kovat koňa. Nar. pjes. istr. 1, 27. — *Sa se, pasivno.* Vid'la žaba de se koňi kuju, pa i ona digla nogu. Nar. posl. vuk. 84.

3. kao imperfektivni glagol prema okovati (n. p. u verige). — *U primjerima samo u metaforičkom smislu.* Knez se Mlečićima udvara, da

nas boje kuju i stežu. S. Lubiša, prip. 199. — *Sa se, refleksivno.* Tko vojnikom lak' vjeruje bukalijam sam se kuje. J. Kavašin 252a.

4. kovati koga u zvijezde, vrlo (i preko mjere) hvaliti koga. — *Vaja da je imperfektivni glagol prema okovati (n. p. u zlato), u metaforičkom smislu.* — *Između rječnika u Vukovu* (kovati koga u zvijezde, t. j. hvaliti). Kovati koga u zvijezde. (Hvaliti ga). Nar. posl. vuk. 135. — *Sa se, refleksivno.* I od sebe sam govoriš, kada slavna dila tvoriš... te se zato uzviđuješ, i u sjajne zvizde kuješ. V. Došen 37b.

5. *ismišljati ili raditi potajno kome na štetu.* — *vidi* kod 2, kov, f. — *Između rječnika u Stuličevu* (zasjed kome kovati, insidias alicui strere'). Na hilade laži kuje. V. Došen 41a. Laži kujuć na hilade. 56a. Sroce koje kuje zle misli. Đ. Daničić, prič. 6, 18. — *I bez objekta.* Kovati i misliti suprot iskrnemu. S. Matijević 42.

6. *uopće raditi, posloovati.* — *Samo u Mikaljinu rječniku:* kovati, posloovati, facio, ago, laboro, operor'.

KOVČ-, *vidi* kopč-.

1. KŮVČA, f. *sprava načinjena od žice za spu-ćanje haljina; sastoji se iz dva dijela: iz muškoga (što se zove i kovčar, kukac, mužjak) što je kao kvaka, i iz ženskoga (što se zove i čupica, petlja, spona) što je kao prsten. kad je u jednini, obično znači samo ženski dio (ali vidi i kovčica), a u množini znači oba dijela.* — *Vidi* 1. kopča što je stariji oblik; ondje je i postane od tur. qopča što znači oba dijela (muški je qopča erkek, a ženski qopča dişi). — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kovče, kopče, ombrete, ažu-lice, ansula, phibia') gdje se naj prije nahodi, i u *Vukovu:* 'das heftel (eigentlich das öhr)' 'fibula'; pl. kŮVČE, 'die heftel', 'fibulae'. Zape meni kovča. Bos. vila. 1892. 360. — *U narodnijem pjesmama vrlo često stoji kovče uz čakšire, te jamačno znači zlatne ili srebrne kovče na doko-fenica, pa po tome i same dokofenice.* Raspući mi kovče na čakšire. Nar. pjes. vuk. 3, 447. Na čakširam od srme su kovče. Nar. pjesm. hörm. 1, 473. — *Zasjaše se toke na prsima i zlaćene kovče na nogama.* Nar. pjes. vuk. 2, 150. Na nogama kovče i čakšire, žute mu se noge do kolena, pobratime, kako u sokola, iz kovči su sin-giri od zlata. 3, 119. A na noge kovče i čakšire, do kolena u srnu zalite, od kolena izvesene zlatom. 3, 201. Te skinite kovče i disluke. 3, 295.

2. KŮVČA, m. *ime muško.* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Za Osmanom Kovča barjaktare. Pjev. crn. 165b.

KOVČALI, adj. s kovčama, nakićen kovčama (u pjesmama o čakširama), tur. qopčaly. — *Ne mijenja se.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (mit hefteln geziert' 'fibulatus'). Na međedu zelena dolama, na pijevcu kovčali čakšire. Nar. pjes. vuk. 1, 529. Obukla je kovčali čakšire. 3, 350.

KŮVČAR, kovčara, m. u *Vukovu rječniku:* muška kovča, 'der hacken (eines heftels)', 'fibula'. — *vidi* kod 1. kovča. — *isporedi* 2. kopčar.

KŮVČEG, m. *štrana (spremica, sud) načinjen od drva (pa i od gvožđa i od drugoga čega), obično s osam pravih uglova, s poklopcem.* — *isporedi* sanduk, skrinja. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kŮVČĖĖĖĖ.* — *Riječ je stara, isporedi stslav. kovčegъ, bug. kovčeg, rus. ковчегъ.* — *Neposnata postana;* Miklošić *ispoređuje novogrč. xav-xlov, drveni pehar, lat. caucis, čaša, i stslav. kov-*

kalz, čaša. — U nekijeh se pisaca nalazi oblik kopčeg (vidi). — Između rječnika u Vrančičevu (arculus'), u Stuličevu (griješkom koučeg i kovčeg, sorinium, arca, capsula), u Vukovu: (u Hercegovini) 'die kiste, truhe', arca, cista'; u Daničičevu (kovčeg, arca').

a. uopće. Prikloni kovčeg ka dvjema nojevićem. Zborn. 86a. Čemu služe jaspere u kovčegu? M. Radnić 94a. Zadužbina tjelesna vadi se iz kovčega. 890b. Bogatac oko sebe vidi pune kovčega srebra, zlata, dragoga kameña. J. Filipović 1, 265b. Sakuje gvozden kovčeg. Nar. prip. vuk. 199. Svaka žena, gdje ih je više u jednoj kući, drži svoje ruho i preoblaćilo u svom kovčegu, koji je pod bravom, da ne bi ko drugi mogao premetati po njemu, i odrasle djevojke imaju svoje kovčege u Dobroselu. M. Medić. — kovčeg zavjeta, arca foederis, isporedi korabla, c. I načini Veseleilo kovčeg od drva sitima. Đ. Daničić, 2mojs. 37, 1. Da donesemo iz Siloma kovčeg zavjeta Gospodnjega. Isam. 4, 8. Da je došao kovčeg Gospodnji. 4, 6. Kovčeg Božji bi ošet. 4, 11.

b. često se u kovčegu hrani mrtvo tijelo, osobito sveto. Otkriviše grob prerosveštenaago, i stvorioše po glagolu jeho, i v. drvenâ kovčez položiše. Domentijan^a 344. Poveljše stvoriti kovčez izbranih i vzmakše tjele sего hristoljubivaago nesoše je. Danilo 160. Pa odoše u bijelu crkvu do kovčega više Petra svetog, svetog Petra kovčeg celivaše. Nar. pjes. 4, 465. Ja ću se zavjetovati pred kovčegom svetoga Vasilije. S. Lučbiša, prip. 227.

c. arca Noe, Nojeva lađa. Kada Noe izide is kovčega. Pril. jag. ark. 9, 106. (1468). Na zelenoj kiti masline ku prnese golub u kovčeg. Korizm. 61b. I uđe Noje u kovčeg. Đ. Daničić, 1mojs. 7, 7. — isporedi korabla, b.

d. kovčeg morskog, 'Ostracion turritum'. J. Pančić, zool. 238.

KOVČEGA, f. vidi kovčeg. — U Stuličevu rječniku: (griješkom) koučega uz koučeg. — nepouzđano.

KOVČEŽAC, kovčezica, m. dem. kovčeg. — isporedi kopčezac. — Od xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu (griješkom koučezac, parvum scrinium, arcula, capsula) i u Daničičevu (kovčezica, arca'). U jednomu malu kovčezcu (sic). Mon. serb. 387. (1436).

KOVČEŽICA, f. dem. kovčega. — U Stuličevu rječniku: (griješkom) koučezica uz koučezac. — nepouzđano.

KOVČEŽIĆ, m. dem. kovčeg. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (griješkom koučezić uz koučezac) i u Vukovu (dim. v. kovčeg). Zatvoreno u jednomu kovčeziću od zlata. M. Radnić 190b. Zatvori ih u jedan kovčezić. Nar. prip. vuk. 234. Imaše kovčezić, i nošaše što se metaše u n. Vuk, jov. 12, 6. Uze kovčezić od site, i obli ga smolom i paklinom. Đ. Daničić, 2mojs. 2, 8. — Vuk je (u prenesenom ili u metaforičkom smislu) ovako nazvao svoju knjigu u koju je sakupio nekoliko svoja književna djela.

KOVČEŽINA, f. augm. kovčeg. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (griješkom koučezina, vilis arca'). 'Punu kovčezinu donijela svakovrsne robetine'. J. Bogdanović. 'Čija je ovo kovčezina?' u Dobroselu. M. Medić. — I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu jagodinskom. Zabrana u Kovčezini. Sr. nov. 1875. 911.

1. KÖVČICA, f. dem. 1. kovča. — isporedi kopčica. — U Vukovu rječniku. — U Dubrov-

niku znači u naše doba što i kovče (muška i ženska kovča), i osobito muška (ženska je petlja ili oko). P. Budmani.

2. KOVČICA, f. mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskom. Livada u Kovčici. Sr. nov. 1866. 323.

KÖVČIĆ, m. prezime i mjesno ime. — isporedi Kopčić.

a. prezime. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. Nu je ovo Kovčić Murat bego od Lijevna. Pjev. crn. 254^a.

b. selo u Bosni u okrugu travničkom, isto što Kopčić, b (drugo selo). Schem. bosn. 1864. 51.

KÖVĚRTA, f. pokrivač (na postelji), tal. coverta, mlet. coverta. — U naše vrijeme u Istri. Žute kose na kovertu vise. Nar. pjes. istr. 2, 127.

KÖVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. S Bogatića Ković-Mihaila. Nar. pjes. vuk. 4, 251. Ivana Kovića žena tužila Panteliju Drezgicića. Glasnik. 11, 1, 31. (1808). Stevan Ković iz Zaočina. M. Đ. Milčević, serb. 608.

KOVILIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Pavle Kovilić. Rat. 410.

KOVILOVO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom. Livada na Kovilovu. Sr. nov. 1861. 67.

1. KOVIJ, m. neka biljka. Koviļ žuti, Anthyllis aurea Vis. (Vodopić). B. Šulek, im. 165. Uz njih vile kolo zaigrale, koviļ-kite za kape sabrale. Oavetn. 4, 30. — vidi 1. koviļe.

2. KOVIJ, m. mjesno ime u Bačkoj. a. Gornji i Donji Koviļ, dva sela. Šem. prav. 1878. 28.

b. manastir. Šem. prav. 1878. 145.

KOVIJLAČA, f. ime mjestima u Srbiji. a) selo u okrugu podrinskom. K. Jovanović 136. i u Vukovu rječniku: selo u Jadru (pod Gučevom, blizu Loznice)... Srbi onuda pripovijedaju da su nekad bile dvije sestre: Vida i Koviļka; pa Vida gradila Vidojevicu, a Koviļka taj grad Koviļadu... vidi i M. Đ. Milčević, serb. 521. — b) mjesto u okrugu kragujevačkom. Vinograd u Koviļaci. Sr. nov. 1878. 787. — c) mjesto u okrugu smederevskom. Niva u Koviļaci. Sr. nov. 1861. 502.

KOVIJLAK, m. zaselak blizu Bojne u Hrvatskoj. Šem. prav. 1878. 72.

KOVIJLANIĆ, m. prezime. — xvii vijeka. Pop Ivan Koviļjanić. I. Ivanišević 11.

KOVIJLARAC, Koviļarca, m. ime mjestu u Srbiji. Među rečicama Crvcencem i čovdinskom (glavica) Koviļarac. Dragašević, mlava. glas. 43, 818.

1. KÖVÎLE, n. Stipa pennata L., neka biljka. — isporedi koviļ. — Osnova je stara, isporedi rus. ковыль, može biti i praslavenska, ako češ. kovyľ nije uzeto iz ruskoga. — Miklošić isporuđuje rus. ковылять, hramati. — U našem jeziku javlja od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu u kojemu stoji griješkom koule voliki (sic), trava, beca lunga, herbae genus, i u Vukovu (das pfriemengras, stipa pennata Linn.). Pozlatno koviļe se tuj nahodi. M. Vetranić 2, 267. Toto ni rumene rožice, ni žilja, ni grane zelene, ni bila koviļja. D. Baraković, vil. 156. Tu šarenu košutu, bijelo koviļe gledaš. M. Katančić 42. Koviļe i rano bosile! Nar. pjes. vuk. 1, 10. Lepa Pava u koviļu spava, đoj se Rado kroz koviļe krade. 1, 264. Smile i koviļe (n. p. to je, ovo je; t. j. to je prema drugome zlu ništa). Nar. posl. vuk. 290. Ej bijele stijene! cvatilo vam

smije i koviļe! Osvetn. 2, 99. A po gori zadržalo lišće i koviļe zatrepalo cvijeće. 8, 147. Koviļe (kouļe Stulli), rus. ковыль, ковыля, ковылка, češ. kovil, Stipa pennata L. (Pančić, Vuk). B. Šulek, im. 165. — *I od mila se ovako kaže djetetu.* I. Pavlović.

2. KÓVİLE, n. mjesno ime.

a. *zaselak u Srbiji u okrugu užičkom.* K. Jovanović 154.

b. *vidi u Vukovu rječniku:* namastir u Starijima Vlahu pod planinom Kobijem.

KOVIŁEVAC, Koviļevca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Vinograd u Koviļevcu. Sr. nov. 1875. 759.

KÓVİŁKA, f. načinjeno od koviļe.

a. *ime žensko.* — U Vukovu rječniku: 'frauenname', 'nomen feminae'. — *vidi kod Koviļaća.*

b. *ime ovcí.* Bastaj, Daruvar, Bruvno. D. Hirc.

KOVIŁNO, n. mjesno ime. — xiv vijeka. Na Koviļano. Deč. hris. 48. 101.

KÓVİN, Kovina, m. mjesno ime. — *Vidi u Daničićevu rječniku:* Kovin, grad u Mađarskoj na Dunavu: 'primi Lazare Kovin i ine gradove pobrežke' 1456. (Okáz. pam. šaf.) 79. u drugoga letopisca 'Kovino'. G(lasnik). 10, 278. — u protopresviteratu pančevačkom. Šem. prav. 1878. 54. varošica u Mađarskoj u protopresviteratu budimskom. 86. — Kovin (stari). — Kovin Martin (ili Martin?). S. Novaković, pom. 185. Na Kovicu Dunav prebrodio, pa se maši vlaške zemlje ravne. Nar. pjes. vuk. 2, 481. — *isporedi Kovicu.*

1. KÓVINA, f. metallum, *uprav što se može kovati, pa se ovom riječi shvaća ne samo gvožđe, mjeđ, zlato, srebro itd. nego i druga tjelesa koja, kao ova, svijetla su (kad su čista) i vode dobro toplinu i muñevinu itd., i ako se ne dadu kovati.* — *isporedi* 2. kov, b, kovovina, metal. — *Riječ su načinili u naše doba pisci od osnove kov glagola kovati nastavkom ina.* Kovine mijesi i udara na kalupe. M. Pavlinović, rad. 81. Kovina, chem. min. (metal), lat. 'metallum', 'metall', tal. 'metallo', frc. 'métal', egl. 'metal'; dragocjene kovine 'edle metalle', tal. 'metalli preziosi', nobili; proste kovine 'unedle metalle', tal. 'metalli ignobili'; lake kovine 'leichte metalle'; teške kovine 'schwere metalle'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KÓVİNA, f. ime žensko. I. Pavlović.

3. KOVINA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Kovini. Sr. nov. 1865. 477.

KOVİNAC, Kovinca, m. čovjek iz Kovina (u Banatu). V. Arsenijević. — *Od xviii vijeka.* Miloš Kovinac. Glasnik. II, 3, 73. (1706—1707).

KÓVINAČKİ, adj. koji pripada Kovinu (u Banatu). V. Arsenijević.

KOVINCI, m. pl. mjesno ime. — *Prije našega vremena.* Kovinčci. S. Novaković, pom. 135.

1. KOVINKA, f. ime žensko. — *Od xviii vijeka.* Kovinka Dmitrova. Glasnik. II, 3, 75. (1706—1707). Kovinka. S. Novaković, pom. 70. Kovinka, ime žensko. Zemljak. 1871. br. 2.

2. KÓVİNKA, f. žensko čelade iz Kovina (u Banatu). V. Arsenijević.

KOVINKIĆ, m. prezime. — *Prije našega vremena.* Kovinskić (prezime). S. Novaković, pom. 70.

KOVINO, n. mjesno ime, *vidi* Kovicu. Kovino. S. Novaković, pom. 185.

KÓVİNSKİ, adj. koji pripada kovinama. — *Načinjeno u naše vrijeme.* Oznaka koju su pravitelji kovinskoga posuda udarili ... Zbornik zak. 1866. 98. Kovinski, min. 'metallisch', 'metall' (in zus.), tal. 'metallico', 'metallino'; kovinska svjetlost, chem. 'metallglanz', tal. 'lustro metallico', frc. 'éclat métallique', egl. 'metallio lustre'; kovinska smjesa 'metall-legirung', tal. 'lega metallica', frc. 'alliage de métaux', egl. 'alloy of metals'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVIOCI, Koviłaca, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 125.

KOVIONA, f. ime vrhu u Srbiji u okrugu biogradskom. M. Đ. Milićević, srb. 59. — *-o- stoji mj. l. — isporedi koviļe.*

KOVITLAC, m. *vidi* kovrtač. — *U naše vrijeme.* (Brč čini) te se ovca u kovitlac okreće. K. Ornogorac, zool. 181.

KOVITLATI, kovitlam, impf. *vidi* kovrlati. Bos. vila. 1889. 152.

KOVIZLA, f. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 391.

KOVJAN, m. ime muško. — *Prije našega vremena.* Kovjans. S. Novaković, pom. 70.

KOVJANA, f. ime žensko. — *Prije našega vremena.* Kovjana. S. Novaković, pom. 71.

KOVKA, f. u jednom primjeru xviii vijeka kao da znači: što mu drago kovano od srebra. Ni kovke srebrne ni moć nać pri meni (što god je od srebra pri meni bilo). M. Kuhačević 50. — *U pisaca našega vremena, sprava (kao tijesak) za kovanje novaca.* Kovka, tech. 'prägstock', 'präswerk', 'stosswerk', frc. 'balancier', egl. 'fly-press', 'coining press', 'stamping press', tal. 'torchio da coniare'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVKOST, f. *vidi* kovkoća.

KOVLAISAV, m. ime muško. — *Prije našega vremena.* Kovlaisav (bio je vojvoda). S. Novaković, pom. 70.

KOVLJE, n. coll. kovine, metali. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka (kovje).* Živina, stabala, kamenja, kovja ... I. T. Mrnavić, ist. 11. Prilike ... od kovja. 80.

KOVNA, f. ime žensko. — *Prije našega vremena.* Kovna. S. Novaković, pom. 70.

KÓVNICA, f. postaje od 1. kovan.

a. *u dva najstarija primjera (xv vijeka) po svoj prilici nije isto značenje kao što je kod b, nego vaļa da znači (kao što misli i Daničić): rudnik.* Držal je u mene carinu i kovnicu. Spom. sr. 2, 61. (1414). Jerb je držal našu carinu i kovnicu. 2, 80. (1428). — *Otale u Daničićevu rječniku:* kovnica 'metalla (fodina', vaļa da je to).

b. *u naše vrijeme, zgrada gdje se kuje novac.* — *Između rječnika u Vukovu:* 'die münze (das münzhaus)', 'moneta'. Na novcu svake vrsti biti će naznačena kovnica iz koje je izišao. Zbornik zak. 1869. 67. Upravljao je kovnicom novaca. M. Pavlinović, rad. 104. Kovnica, arch. stat. lat. 'moneta', 'münze', 'münzgebäude', 'münzamt', frc. 'hôtel de monnaie', egl. 'mint', tal. 'zecca'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *U širem smislu.* Nekakav Vasin čukundud bio je, vele, vrlo vešt rudar u kopaoničkim kovnicama. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 412.

c. *vidi* 1. kolajna, b. — *U Belinu rječniku:* 'medaglia', 'numisma' 467b; u Voltigijinu: 'medaglia', 'münze', 'schaugeld'; u Stulićevu: 'numisma'. — *nije dosta pouzdano.*

KOVNIČICA, *f. dem. kovnica, c.* — *U Stuličevu rječniku*: 'parvum nummismat'. — *nije dosta pouzdano.*

1. **KOVNIK**, *m. čovjek što kuje, osobito novce, pa i uopće kovač; u Stuličevu rječniku ima i drugo značenje (vidi kovarnik) prema kovati, 5.* — *U Belinu rječniku*: 'coniatore. quello che conia o impronta moneta', 'cutor' 216a; *u Voltigijinu*: 'coniatore; ferrajo', 'münzer; schmied'; *u Stuličevu*: 1. 'cutor', 2. 'turbator' (s dodatkom da je riječ ruska).

2. **KOVNIK**, *m. međa vrlo duga što dijeli zemlju od zemlje. Slovinac. 1880. 87.*

KOVNOST, *f. osobina onoga što je kovno ili kovko.* — *Naćineno u naše vrijeme.* Kovkoća, Kovnost, tech. 'hämmerbarkeit', frc. 'malléabilité', egl. 'malleability', tal. 'malleabilità'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOVOJ, *m. općinska ili državna služba koja se bez plate čini: 'Ove me udiše red na kovoj'.* 'Vajla mi ići na krajev kovoj'. M. Pavlinović. — *U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji.* Neće bit sila ni na kovoj ni na knjige. M. Pavlinović, razl. spisi. 278. — *Nejasna riječ, Pavlinović misli na tal. convoglio, pratnja.*

KOVON (?), *m. ime muško.* — *Prije našega vremena.* Kovon (Može biti da je pogreška mesto Kovans). S. Novaković, pom. 70.

KOVOVINA, *f. vidi kovina.* — *Naćineno u naše vrijeme.* Kovovina, 'metall'. Zbornik zak. 3, 455. Đ. Popović, rječn. 1, 191b.

KOVRA, *f. vidi koverčica.* Ali u bujnoj kosi iz kovra i pletenica ne vidi se... Javor. god. 16, br. 42, str. 672.

KOVRECAN, *m. vidi u Vukovu rječniku: Oj macane kovrcane (reče se mačku).* — *Postaje od kovra.*

KOVRČAST, *adj. vidi kudrav.* — *U Vukovu rječniku: 'kraus', 'crispus'.*

KOVRČENE, *n. djelo kojijem se koverči.* — *U Vukovu rječniku.*

KOVRČICA, *f. vidi zavojak, uvojak (na kosi, bradi, pa uopće od dlake).* — *Po obliku kao da je deminutiv (vidi kovra).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: (u Srijemu) po naj više se govori pl. 'kóvrčice', 'das haarlöckchen', 'cincinnulus'.* — *U osobitom značenju.* Koverčica, ono perje, što na trtici ima n. pr. patak, a po tom se raspoznaje od patke. U Srijemu. A to su 'aufwärts gekrümmte seitliche schwanzdeckfedern'. M. Medić.

KOVRČITI, *kóvrčim, impf. (s objektom kosa, brada, ili dlake uopće) uvijati tako da postanu koverčice.* — *Akc. se mijena u aor. 2 i 3 sing. kóvrči.* — *Osnova je kovrk ili kovrc (vidi kovrk i kovra).* isporodi koverjati i zvrk. F. Miklošić i Đ. Popović misle da je od tur. qyvyrgyq, koverčast (isporodi kovergati, kovergica). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('krauseln', 'crispo').* — *Sa se, refleksivno.* Što (kusu) čovek više češlja, to se ona više koverči i zamršuje. Nov. sr. 1884. 102. — *U narodnoj pripovijeci bosanskoj kao da znači previjati se (o čeladetu).* Ali kad ga je njegova potreba mučiti počela, preskakivao je iz jednoga kraja u drugi, i koverčio na svaki način. Nar. prip. bos. 1, 51.

KOVRDIJA (i kofrdija), *f. nekakva biljka. Kovrdija, nekakva trava (Istra), v. Kofrdija. B. Šulek, im. 165. Kofrdija (Istra), v. Kovrdija. 149.*

KOVRDIN, *m. u narodnoj pjesmi našega vremena stoji us mač, i ne sna se značenje.* — *Može biti da je postalo od tur. kürde, nekakav (kurdski) nož. Đ. Popović i za nim g. Miklošić misle na srodnost s geverdán.* Kad začuše devet Jugovića, poskočiše na noge lagane, potegoše mače koverdine, da pogube cara u stolici. Nar. pjes. vuk. 2, 185.

KOVRĠAK, *m. neka obla kapa što muškarci nose u Bosni.* — *Đ. Popović i F. Miklošić misle da postaje od tur. qyvyrgyq (vidi kod koverčiti).* — *isporodi kovergik.* — *U Vukovu rječniku: 'die cylindrische mütze der männer in Bosnien', 'mitra cylindrica virorum'.*

KOVRĠATI, *kóvrĠam, impf. vidi koverčiti.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kažu da se nalaze cras, bele, ride (dlake) i neke se od njih sve kovergaju. M. Đ. Miličević, živ. srb. 325.

KOVRĠICA, *f. vidi koverčica.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kad sam hvatao pátka da mu očupam onu sivu kovergicu. M. P. Šapčanić 1, 48.

KOVRĠIK, *m. vidi kovergak.* — *U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Srijemu.*

KOVRK, *m. vidi koverčica.* Kosa pala preko čela u kovrcima. Bos. vila. 1886. 83.

KOVRĠĀK, *kóvrĠaka, m. vidi u Vukovu rječniku: (u Petrovu polju) kao gužva od crvena i crna, što žone nose na glavi, a preko toga okrug (jašmak-bošču) art kopfbedeckung', vittae genus'. Žene udate ne nose kape nego mjesto ne koverlak pokriven okrugom (u Dalmaciji u dolini rijeke Cetine). V. Bogišić, zborn. 128. — Postaje od osnove glagola koverljati (isporodi kotrlj, c).*

KOVRĠĀNE, *n. djelo kojijem se koverlja.* — *U Vukovu rječniku.*

KOVRĠLATI, *kóvrĠam, impf. vidi kotrljati (i radi akcenta).* — *Postaje nije mi jasno: kao da su se sastale osnove od kotrljati i vrtjeti, a vidi i kovertač (isporodi i koverčiti).* — *U Vukovu rječniku: vide kotrljati s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KOVRĠICA, *f. goli klip kuruze. Požega. D. Hirc.*

KOVRĠĀC, *kóvrĠaća, m. vidi u Vukovu rječniku: onaj kolutić (od gvožđa ili pirinča) što se nime listovi od tijesta sijeku 'österr. krapfenrad'l'. cf. devermaviš.*

KOVRĠĀL, *m. zovu se, kóvrĠāljī' oni veliki oblaci što se motaju nebom prije neg će zapaliti silna bura. na Braču. A. Ostojić.*

KOVRĠTAŃ, *kóvrĠtña, m. vidi u Vukovu rječniku: savijeno što u kolo, n. p. kosa na glavi 'die runde', 'orbis'. — isporodi kovertač i koverčica.*

KOVRTAO, *kóvtála, m. vidi koktač.* — *U Stuličevu rječniku: kovto, v. kokto.*

KOVTIC, *m. prezime.* — *U naše vrijeme. Ilija Kovtić. Rat. 389.*

KOZA, *f. Capra hircus L. fem., poznata domaća životinja.* — *Akc. se mijena u dat. sing. kózi, u acc. sing. kózu, u voc. sing. kózo, u nom., acc., voc. pl. kóze.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav., češ., polj. koza, rus. kosa.* — *Nepoznata postać, valja da nije postalo od istoga korijena od kojega je lit. ožys, snskr. aḡā, grč. aīz (isporodi kost).* — *U svijem je rječnicima (capra).*

a. u pravom smislu, životinja.

a) domaća, pitoma. Ili ovce ili koze. Mon. serb. 80. (1802—1821). Tko ukrede kozu ali ini brav. Stat. polj. ark. 5, 282. Ako vidiš (u snu)

da koze suproć tebi boj biju, toj prilikuje srčbu. Zborn. 137^b. Od zla dužnika i koza bez kozleta. (D). Poslov. danič. Od zla dužnika i kozu bez mlaka. A. d. Bella, rječn. 171^b. Kao koza kad se peče . . . V. Došen 154^a. Opremi ga za kozama, kad u veće veće bilo, sve su koze doma došle, moga draga jedna nema. Nar. pjes. vuk. 1, 526. Sedam hiljad bijelih ovaca, pet hiljada crvenijeh koza. 4, 186. Veka stoji koza za jarići, a jarića dreka za kozama. 4, 187. Koza lipsuje, a rep ne spušta. Koza ne prska dokle ne vidi vuka. Nar. posl. vuk. 138. Od zla dužnika i kozu bez jareta (vaša uzeti. Mjesto jareta' govore jedni 'mlijeka', a i 'mlika'). Od jedne koze dva mijeha ne mogu biti. 233. Čim se koza dičila tim se ovca sramila (što je digla rep). 347. vidi i brada, kostret, koziti se, večati, itd.

b) divja koza ne znači svagda istu vrstu što i domaća, nego druge vrste više ili manje slične, kao divokozu, srnu itd. vidi u Vrančićevu rječniku: divja koza, 'caprea'; u Mikašinu: koza divja, 'pygarcus, dama, dorcas'; u Belinu: divja koza, srna, 'capra salvatica', 'capra silvestris' 171^b; u Bjelostjencu: koza divja, 'pygargus, capra silvestris, dama, dorchas, caprea'; u Jambrešićevu: koza divja, 'caprea'; u Stulićevu: koza divja, v. srna. — Divja koza hitro bježi. P. Kanavelić, iv. 82. Divlja koza, 'die gemse', 'Antilope rupicapra'. G. Lazić 37.

c) u Dalmaciji se reče kao psotka čepadetu, osobito kad što dobro ne umije da uradi, ili kad je nemirno. 'Što činiš tu, kozo jedna?' u Dubrovniku. P. Budmani.

b. Koza, m. prezime ili muški nadimak. — XVIII vijeka. Stipan Koza. Glasnik. II, 3, 172. (1706—1707).

c. u prenesenom smislu, često u množini, nešto načineno od drva. a) vidi 1. koň, 2. e. Koza, arch. (vještac, koň, magarac, koňic), frc. tréteau, chevalet', egl. 'horse, jack', tal. 'capra', 'gerüst-bock, rüstbock'. Koze (pl.), tech. (nogače, nogari, križnice), 'schrägen', tal. 'cavalletto'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Koza, upora kojom se podupire žlijeb. u Samoboru. Držak (upora) na čem stoji žlijeb na vodeni. Bistrac. F. Hefe. — b) koze, vidi skele, lazila. — između rječnika u Vukovu (pl. koze, 'das bauerüst', 'machina aedificationis'). Tu se prave lađe vojene koje kad se puste s koza, to one udare čak u breg. S. Tekelija. Ietopis mat. sr. 119, 48. Onda su majstori baš u Ilinu ploču ovrla koze (skele), i tako su je razlupali. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 36. — c) (Treba) imati dve drvene koze, jedan iz dve široke daske dobro sastavljen i spojen oluk. Z. Orfelin, podr. 134. — d) koza, rašlasto drvo kamo se dužica upre, kada ju radnik izrađuje. Riječ među dužičarima. F. Hefe.

d. u igri 'kozice'. Na jedno mesto zabodu u zemlju jedan klinčić koliko četvrtina ili polovina plajjava, i to zovu jarač. a svaki uzme po jedan mañi klinčić, i zabodu ih oko jarca u razdaleko onoliko koliki je onaj nož kojim će se bacati. ti se klinčići zovu 'koze'. M. Đ. Milićević, živ. srb.³ 248.

e. vidi 2. koze.

KOZAČ, m. vidi 1. kozar. — U Stulićevu rječniku. — slabo pouzdano.

KOZAČINA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom. Zemlja kod Kozadžine. Sr. nov. 1875. 641.

KOZAČKI, adj. koji pripada Kozacima. On se u gradu Kamenici bješe uzdržo vele dana, što kosački svud vojnici vrćahu se sa svijeh strana.

I. Gundulić 422. Ovo su kosačke troje haramije. I. T. Mrnavić, osm. 41. Hotio je vojevati protiva nemu na kosačku. A. Tomiković, živ. 191.

KOZADRE, f. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 22.

1. KŌZAK, m. vidi Kazak. — Od XVII vijeka (u svojim primjerima u množini), a između rječnika u Voltigijinu (Kozaci, 'Cosacchi', 'Kosacken'). A Kozaci srnuć hrli starijih šteta u zamjenu, požegli su i potrlji. pače smakli Varno u plijenu. I. Gundulić 318. Nove raspe stara grada mimohodeć paša žali, i proć volji svojoj tada bojniheh Kozak vojske hvali. 318. Nu opet, vojska od Kozaka, pazi, gdi se na se kupi. 444. Zovu se Kozaci. I. T. Mrnavić, osm. 89. Imadijau sa pomoćnike Moskove, Kozake. A. Kanižlić, kam. 882. Kad dođu moji Kozaci s Timoka. Vuk, dan. 1, 83.

2. KOZAK, m. ime koñu. Požega. D. Hirc.

KOZAKOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Pavle Kozaković. Rat. 79.

KOZAL, vidi kozao.

KOZALA, f. ime podgrađu grada Rijeke. Schem. segn. 1871. 80.

1. KOZALAC, kŏzalca (kŏzađca). m. Arum L. neke vrste bičaka. — Stari je oblik bio kŏzalbъ, isporodi rus. kŏzaleцъ, oba њ mogu postati a ili ispasti. — Riječ može biti stara, isporodi ruski oblik, a osnova kŏzalbъ može biti i praslavenska, vidi u Šulekovu imeniku ovdje kod a; ali treba dodati da u svijem drugim spomenicima značenje jest bička, ali ne Arum.

a. kŏzalac, prvo њ postaje a u svijem padežima, a drugo u nom. i acc. sing. (i u gen. pl. kŏzalca, ako se govori). -1- se u Dubrovniku mijenja na o, te se po dubrovačkom govoru ao sažimlje u o dugo: kŏzŏca, kŏzŏcu, itd., voc. kŏzŏče; prema ovome bi trebalo da je acc. kŏzađca, kŏzađcu itd., kŏzađče. ako se 1 ne mijenja, ostaje svuda acc. kao u nom. sing., osim voc. kŏzalče (i gen. pl.). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (dragoncello, herba', 'dracuntum' 280^b) gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (kŏzalac mali, trava, 'dracunculus minor, dracuntum minus'; kŏzalac zmijini, trava, 'colum draconis, dracunculus'; kŏzalac vodeni, trava, 'dracunculus aquatilis'), u Vukovu (nekaka trava, 'Artemisia dracunculus Linn. [Arum L.]'. cf. kozlac. zakozlik). Travu koja se kŏzalac imenuje. I. Jablanci 148. Tko ju (travu) znade, kŏzalac se zove. J. S. Reljković 160. Neki opet travu kŏzalac piju s rakijom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 50. Kozalac (kozlac), češ. kozlik, polj. koziolek, koziolek, kozlek (Valeriana), rus. kŏze.лeцъ (Scorzonera), kŏze.ли (Pastinaca), aron o serpentaria (Pizzelli, Aquila—Buć, Anselmo da Canali, Skurla), lufo (Pizzelli, Aquila—Buć), dragoncello (Della Bella), 1. Arum maculatum L. (Pančić); 2. Arum italicum Mill. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 165. — S nekim se pridjevima naznačuju osobite vrste. Kŏzalac koñski, Arum italicum L. (Visiani). — Kŏzalac mali, gigaro minore (Aquila—Buć), aro minore (Pizzelli, Anselmo da Canali), dragontea minore (u rukopisu XVI vijeka), Arisarum vulgare Targ. — Kŏzalac veliki, gigaro, dragontea, (Pizzelli, Aquila—Buć, Skurla), 1. Arum dracunculus L.; 2. Arum italicum Lam. B. Šulek, im. 165. — Kŏzalac vodeni, dragontea aquatica (Aquila—Buć, Stulli), Calla palustris L. — Kŏzalac zmijini, serpentina, collum draconis (Pizzelli, Stulli), Arum dracunculus L. 166.

b. kozlac, kozlaca, *prvo* u ispada, a *drugo* ostaje u svijem oblicima: kozlaca, kozlacu itd. — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem oblicima, osim nom. i acc. sing., i voc. kozlache (i gen. pl. kozlaci?).* — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikafinu* (kozlac, trava, 'dragunculus') gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* (dragoncello, herba, 'dracuntium' 230b), u *Rjelostjencevu* (kajkavski kozlec, trava, 'dracunculus, dracintion l. dracintium, colubrina, v. serpentaria'), u *Stuličevu* (kozlec, trava, v. kozlač iz *Rjelostjencevu*) u *Vukovu*: kozlac, kozlaca (kozalca), vide kozalac s dodatkom da se govori u *Srijemu*. Crjene baturice od kozlaca. J. Vladimirović 19. Kolik bajam kozlaca. 82. Kozlac, bilina, kojoj je lišće šire i duže od dlana, s proleća ga beru, vare, s brašnom podmetaju i nime svihe rane. J. Bogdanović. Kozlac, dragontea, aro (u sišskom rukopisu, Bartulović), lufo, serpentaria (Kuzmić), dragoncello (Della Bella), dragunculus (Bjelostjenac), 1. Arum maculatum L. (Pančić, Sladović, Gospić); Arum italicum Mill. (Visiani), v. Kozalac. B. Šulek, im. 167. — S nekim pridjevima znati i druge bilke. Kozlac bljuvači, bulbus vomitorius (Durante), Muscari moschatum Desf. — Kozlac lažni, arisarum falsum (Durante). — Kozlac mali, arisarum (Durante), Arisarum vulgare Targ. (Alschinger). — Kozlac sridni, arum minus (Durante), Arum maculatum L. B. Šulek, im. 167. — Kozlac veliki, aron maggiore (Durante, Kuzmić), arum, aron, canis priapus (Durante), Arum italicum Mill. 168.

c. kozolac, kozoca, u naše doba u *Dubrovniku*: uprav su oblici kozoca, kozocu itd. kao kod a, a po nima se zlo načinio nom. sing. — Kozolac, 1. Arum italicum Mill.; 2. Arisarum vulgare Targ. (Vodopić). B. Šulek, im. 168. — I s pridjevima. Kozolac crni, Arum orientale Bbrst. (Vodopić). — Kozolac mali, Arisarum vulgare Targion. (Vodopić). — Kozolac zmijin, Arum dracunculus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 168.

2. KOZALAC, kozalca, m. *vidi* u *Vukovu* rječniku: u pluga ona gredica što sastavlja gredelj i plaz. — *isporedi* 2. kozlac.

KOZALINA, f. *vidi* u *Vukovu* rječniku: vide kaluža s dodatkom da se govori u *Risnu*. — *isporedi* 2. kozao.

KOZAL, Kozla (Kožla), m. *ime* gradu u *Srbiji*, po svoj prilici na mjestu gdje je sad Kožel (*vidi*). — U knizi xiii vijeka pisanoj crkvenijem jezikom (sa starijem oblikom Kozlj), i otale u *Daničičevu* rječniku (Kozlj, grad koji je osvojio Stefan Nemaňa. valja da je bio blizu Niša i Svrjiga, jer se s nima pominje). I gradb slavny Nyš i gradb Svrjig i gradb Ravnyj i gradb Kozlj. Stefan, sim. pam. šaf. 8. Oko gradova Niš, Svrjig, Ravni, Kozal (mislim da je bilo Kozal [Kozlj], Kozla: iz ovoga posljednega je poznato doba razvilo Kožel) ne treba nam se baviti... za druga tri može se sve što treba naći u Knež. Srbiji M. Đ. Miličevića; sva tri su u knaževačkom okrugu i mogu se videti i na kartama. S. Novaković, zemlj. 57.

KOZALKA, f. *nekakva igra* s graham. — *isporedi* kozati se. — U naše vrijeme u *Lici*. J. Bogdanović.

KOZAL-VRH, m. *ime* selu u *Hrvatskoj* u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 78.

KOZAN, m. *vidi* 1. kozo.

KOZÂNE, n. *djelo* kojijem se ko koza. — *vidi* kozati se.

1. KOZAO, kozla, m. *jarac*. — Stari je oblik

bio kozlj, te postaje od koza nastavkom љъ. — *Riječ je praslavenska, isporedi* stslav. kozljъ, rus. козель, češ. kozel, polj. kozioł, kozioł. — Osim dva primjera pisaca Bošnjaka (*Margitića* xviii vijeka, i pisca *Osvetnika* u naše vrijeme), svi su primjeri iz pisaca čakavaca; s toga ove riječi nema u štokavaca ili je vrlo rijetka, premda su još žive riječi što su od ne postale, kao kozle, kozlić itd. — Oblik kozao pišem po naj zadnem primjeru (u kojemu je ao sažeto: kozo). — Između rječnika u *Bjelostjencevu* (kajkavski kozol, jarac, hircus, tragus), u *Jambrešičevu* (kozol, caper, hircus, haedus), u *Stuličevu* (kozol, hircus) s dodatkom da je riječ ruska). Moso od kozla mladoškopca. Stat. polj. ark. 5, 291. Ni od potribe ubijati jačac dobrih ni kozal. Korizm. 61*. Krv volov i kozlov. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 149b. paul. hebr. 9, 13. (U) tri [šest] tisućno (lito) ustati ima jednorogi kozal. Aleksandr. jag. star. 3, 245. Ako brada čini lude, naj vridniji kozal bude. P. Vitezović, cvit. 23. Krvju od kozla. S. Margitić, fal. 162. Kozle odlučit zmeju ovčadi. J. Kavanin 12*. Ki je meni pojal mojega kozla. Nar. pjes. istr. 4, 16. Pa što kozo vjeruje kurjaku? Osvetn. 2, 181.

2. KÓZAO, kozála, m. *bušnište*. — *Jamačno je ista riječ što* 1. kosao (*vidi* pod c). — *isporedi* i kozalina. — U *Belinu* rječniku: 'letamajo', 'fimetum' 434*.

KOZAPEROVICA, f. *ime* selu u *Hrvatskoj* u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 65.

1. KÓZÂR, kozára, m. *čovjek* što čuva koze. — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kôzârú (kôzâre), kôzâri.* — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Vrančićevu* (caprarius) gdje se naj prije nahodi, u *Mikafinu* (caprarius), u *Belinu* (capraro, guardiano di capre, caprarius 171b), u *Bjelostjencevu* (caprarius, aegonomus, aepolus, caprarum ductor l. pastor), u *Jambrešičevu* (caprarius), u *Voltigijinu* (caprajo, caprario, ziegenhirte), u *Stuličevu* (caprarum custos), u *Vukovu* (dor ziegenhirt, caprarius).

a. *uopće*. Kod sviňara i kozara... V. Došen 103b. Dolijanin počeo se kazivati i faliti da je brat kralja Vladislava, premda biše sin jednoga kozara. And. Kačić, razg. 83. Da se jedan seljanin oli kozar boli i žalosti da nije kraljem. M. Dobretić 208. Pođi, kćeri, za kozara, dobro će ti biti. — Neću, majko, za kozara, neće dobro biti. kozar hodi po kamenju, vrat će salomiti. Nar. pjes. vuk. 1, 378. Nije carstvo za mene kozara. Nar. pjes. petr. 2, 133. Uzme... za koze kozara. Nar. prip. vuk. 90.

b. Kozar, kao muški nadimak ili prezime. Jovan Kozar Hera... Grujo Kozar. Glasnik. 11, 3, 75. (1706—1707). Koga tuži Jovan Kozar iz Salaša. 11, 1, 97. (1808).

2. KÓZÂR, kozára, m. *vidi* varak, klobodan. — *Nepoznata postaja*. — Od xviii vijeka u *Dubrovniku*, a između rječnika u *Vukovu*: (u *Dubrovniku*) krut varak, 'das knistergold', 'aurum tremulum'; u *Belinu* ima samo složena riječ zlatokozar, 'orpello', 'bractea' 529b; pa iz toga i u *Stuličevu*: zlatokozar, 'bractea aerea'. Zlato od kozara, tkoje samo zveči. V. M. Gučetić 4. Velika grana masline lijepo nakićena kozarom. S. Skurla, sv. vlaho. 130.

3. KÓZÂR, Kozára, m. *mjesno ime*. — *vidi* i Kozari.

a. *pominje se* xv vijeka. I lozije drugo ods Kozara. Spom. stoj. 41.

b. *vidi u Vukovu rječniku*: planina u Bosni s primjerom iz narodne pjesme: I uteče u Kozar planinu.

c. *selo na Korčuli (?)*. U seoskom mjestu od Kozara ima ikone gospojine. J. Kavašin 318^a.

KOZARA, f. *postaje od koza ili od kozar*.

a. *mjesto gdje se kožu koze*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (der platz wo die ziegen geschlachtet werden' 'macellum caprarium'). Tu se načini i kozara, jedni seku, jedni mere... Nar. prip. vuk. 101. Samo se govorilo o loju na kozarama, i o prohodni na pijacama. M. Đ. Miličević, jur. 26. Po Srijemu pravili su kućice gdje su se iz vinograda, šljivika i hatara slijevali putovi, pa su s jeseni, dok traje kuku-ružna i vinogradska berba (redovno je vino-gradska berba prije) klali tu koze, ovce, a i janjce, pa su prodavali i prijesno i pečeno meso. obično su davali meso za kukuruze i za kľuk vinski, pa tako su te kozare mnogima od koristi bile. Danas ih više nema. M. Medić.

b. *vidi 1. kozarica*. — *U Bjelostjenčevu rječniku* (kod kozarnica), u *Voltiđijinu* (caprarocchia, caprile', ziegenstall'). — Kozara, caprile'. D. Nemančić, čak. kroat. stat. 1ftsg. 39.

c. *Kozara, ime planini u Bosni*. — *Između rječnika u Vukovu* (planina u Bosni više Motače). Jedan vije s planine Morine, iznad kobna polja Nevesinja, drugi vije iz Kozare puste. Osvotn. 5, 31.

d. *vrsta gljive* 'parnsolpizl'. Požega. D. Hirc.

KOZARAC, Kozárca, m. *mjesno ime*.

a. *selo u Bosni u okrugu bihaćkom*. Statist. bosn. 53. — i u *Vukovu rječniku*: grad u Bosni pod gorom Kozarom na rijeci Kozaruši koja utječe u Gomionicu (Gomionica u Sanu, a Sana u Unu).

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 87.

KOZARATI SE, kozárám se, *impf.* kaže se u ukornom smislu o djeci koja se uvijek hita i nathitava kameštem. — na Braču. A. Ostojić. — *Može biti da postaje od 1. kozar i da uprav znači: igrati se kao kozari*.

KOZARCI, Kòzàrcàc, m. *pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom*. Schem. bosn. 1864. 85.

KOZARČAD, *vidi kod kozarče*.

KOZARČE, kozárčeta, n. *dijete koje čuva koze*. u Lici. V. Arsenijević. — *Uprav je dem. 1. kozar*. — *Množine nema: kad bi se htjelo kazati u množini, trebalo bi upotrebiti coll. kòzàrcàd, za koje nemam potvrde*. Od kozarčeta Bracana (isporedi kozarčić). u Pjev. crn. 112^b.

KOZARČIĆ, m. *dem. 1. kozar*. — *Radi postanja isporedi kozarčina*. — *U naše vrijeme*. Od maloga Bracana kozarčića (isporedi kozarče). u Pjev. crn. 49^b.

KOZARČINA, m. *augm. 1. kozar* (uprav od kozarče ili od nepotvrđenoga oblika kozarac). u Lici. J. Bogdanović. M. Medić.

KOZAREV, *adj. koji pripada kozaru* (vidi 1. kozar). — *U Vukovu rječniku*: vide kozarov.

KOZAREVAC, Kozàrèvca, m. *ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijel. 108. 110.

KOZAREVO, n. *mjesno ime*. — *U spomeniku xiv vijeka pisanome crkvenim jezikom* (Kozarjevo). Selo Kozarjevo. Svetostef. hris. 5.

KOZARI, m. *pl. mjesno ime*. — *isporedi 1. kozar, b*.

a. *selo u Bosni*. Statist. bosn. 89.

b. *selo u Srbiji u okrugu niškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 118.

KOZARIC, m. *dem. 1. kozar*. — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku*: 'pastoreculus caprarum'.

1. KOZARICA, f. *žensko čelade što čuva koze* (isporedi 1. kozar). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu* (die ziegenhirtin' 'capraria'). Ku Vihru hoć rijeti? jeda kozaricu? F. Lukarević 90. Mješte slične vjerenice primaju se kozarice. J. Kavašin 205^b.

2. KOZARICA, f. *staja za koze*. — *U Vukovu rječniku*: 'der ziegenstall' 'stabulum'.

3. KOZARICA, f. *mjesno ime*. — *Vaľa da postaje od značenja kod 2. kozarica*.

a. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. 126.

b. *selo u Srbiji u okrugu šabačkom*. K. Jo-
vanović 177.

KOZARIĆ, m. *dem. 1. kozar*. — *U Stuličevu rječniku*.

KOZARIĆI, m. *pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 10.

KOZARIN, m. *mjesno ime na otoku Krku*. — *xv vijeka*. Stat. krč. ark. 2, 295. (1443).

KOZARINA, f. *što se plaća kozaru za svaku kozju glavu*. — *U Vukovu rječniku*: 'das ziegen-geld (für den hirten)' 'pecunia pro capra pas-cenda'.

KOZARINE, f. *pl. mjesno ime*. Višev, Mosla-
vina. D. Hirc.

KOZARIŠTE, n. *vidi 2. kozarica*. — *U Mi-
kašinu rječniku*: kozarište, mjesto gdi stoje koze
'caprile'; u *Belinu*: 'caprareccia, stalla o luogo
dove stan le capre' 'caprile' 171b; u *Stuličevu*:
'caprile'.

KOZARNICA, f. *vidi 2. kozarica*. — *U Be-
linu rječniku*: 'caprareccia, stalla o luogo dove
stan le capre' 'caprile' 171b; u *Bjelostjenčevu*:
kozarnica, kozara 'caprile, aegon'; u *Jambršiću*:
'caprile'; u *Stuličevu*: 'caprile'.

KOZARNIK, m. *ime graničnoj straži u Srbiji
u okrugu vranškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb.
272.

KOZARŃA, f. *vidi 2. kozarica*. — *Samo u
Stuličevu rječniku*: 'caprile'.

KOZAROV, *adj. vidi kozarev*. — *U Vukovu
rječniku*: 'des ziegenhirten' 'caprarii'.

KOZAROVINA, f. *ime selu u Hercegovini*.
Statist. bosn. 112.

KOZARSKI, *adj. koji pripada kozarima* (vidi
1. kozar).

a. *adj.* — *U Stuličevu rječniku*: 'dei caprari,
delle capre' 'caprarius' i u *Vukovu*: 'der ziegen-
hirten' 'caprariorum'. — *Radi kozarski jezik
vidi b*.

b. *adv. kòzàrski, osim općega značenja* (na
kozarski način, kao što kozari rađe), ima i oso-
bito: govoriti kozarski znači neki način govora
kojim dvojice među sobom govore, hoteti da ih
ko treći ne razumije. *vidi u Vukovu rječniku*:
govori kozarski 'eine art rotwälsch': krdo-
krdi krmekrni, t. j. dodi meni; krdo-krneksi krvo-
krde, t. j. donesi vode, itd. dakle se pred svaki
slog meće kr. — *drukčije je u Dubrovniku i u
okolini, gdje se za svakijem slogom umeće p s isti-
jem vokalom što je u slogu, a ako se slog svršuje
konsonantom, onda ovaj ne ostaje na kraju svoga
sloga nego se umeće za drugijem* (s p), n. p. Vra-
patipi sepe suputrapa (vrati se sutra). Hopoćepeš
lipi dopoć? (hoćeš li doć?). rjeđe se umeću dva

sloga s g i z, n. p. Vragasa tigisi segeze suguzu tragasa. Hogoso čegeseš ligisi dogozoč? — i ovo se zove jezik kozarski. — *isporedi* gegavački, poslovički.

KOZARUŠA, f. mjesno ime u Bosni. a) selo u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 58. — b) rijeka. — u Vukovu rječniku: rijeka u Bosni (vidi i Kozarac, a).

KOZATI SE, kôzâm se, impf. igrati se kozalke. — U naše vrijeme u Lici. 'Daj amo kozajku da se kozamo'. 'Ostav'te se kozanja, man supce za grablje delajte'. 'Oдавno se ni dva i kozaju, vaj koji će kome dokozati'. Ovo je neka vrst igre sa graham. J. Bogdanović.

KOZAVA, f. ime kravi. F. Kuralac, dom. živ. 24. D. Trstenak.

KOZBAŠA, m. vidi u Vukovu rječniku: (u Lici) koji naprijed kosi pred koscima, kozbaši se obično za stolom daje od bravčeta rep, māher der den andern vorangeht, 'foeniseca primus'. — Složeno je od osnove kos glagola kositi i od turske riječi baša, pa se s ispred b isgovara kao z. — U naše vrijeme. Ako u kolo, kolovoda; ako u košnu, on kozbaša. Nar. posl. stojan. 107. Koji se odlikuju u kosidbi i žetvi, veličaju imenom 'kozbaša'. V. Bogišić, zborn. 484. Koji pred više kosaca kosi, toga zovu 'kozbašom' ili 'kozbešom'. Za kozbašu bira se naj bolji kosac. J. Bogdanović. Spomiše se u kosačkoj pjesmi: 'Za kozbašu bandi vandi Juru koji nosi tobolac u turu'. u Dobroselu. M. Medić.

KOZBEŠA, m. vidi kozbaša.

1. KŌZE, f. pl. vidi koza, c.

2. KŌZE, f. pl. vidi ospice, bogiše, šesve. — vidi i 2. kozice. — U Bjelostjencu i u Jam-brešićevu rječniku: u obadva u latinskom dijelu kod variolae. vidi i: 'Kozice' (plur., govori se i 'koze') ospice. T. Maretić. nast. vjesn. 4, 30. — Kod bogiše Daničić tumači postanje, ali vidi što piše T. Maretić (u istom djelu) 24.

KOZEKOVIĆA, f. mjesno ime. Demerje, Brezovica. D. Hire.

KOZELAC, Kozelca, m. prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 220.

KOZEL, m. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu rudničkom. K. Jovanović 145. — b) zaselać u okrugu ušićkom. 151.

KOZELEVO, n. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom. K. Jovanović 177.

KOZELICA, f. ime rječici u Srbiji u okrugu rudničkom. M. Đ. Milićević, srb. 309.

KOZETA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu va-jevskom. Zemlja u Kozeti. Sr. nov. 1883. 278.

KOŽETINA, f. kozja koža, kosina. — Samo u Stulićevu rječniku: 'pellis caprina'.

KOŽEVINA, f. kozje meso, kozjevina. — Samo u Stulićevu rječniku: 'caro caprina'.

1. KŌZICA, f. dem. koza. — Akc. se mijenja u gen. pl. kôzicâ. — Od xvi vijeka, a ismeđu rječnika u Mikajinu (kozica, mala koza 'capella'), u Belinu ('capretta, capra piccola', 'capella' 171b), u Bjelostjencu ('capella'), u Voltigijinu ('capretta', 'kleine ziege'), u Stulićevu ('capella'), u Vukovu (dim. v. koza).

a. u pravom smislu. nije potrebno misliti samo na mladu kozu nego samo na veličinu i u odrasle životinje (vidi prvi primjer kod a)).

a) domaća, pitoma. Jagne se ovčice, koze se kozice. M. Držić 428. Kozicu uhitiť u zamčicu. (D). Poslov. danić.

b) divlja kosica, vidi divlja koza kod koza, a, b). — U Mikajinu rječniku: kozica divja, 'damula'; u Bjelostjencu: kozica divja, srna, 'capreola, damula'; u Stulićevu: kozica divja, v. srnica.

b. vidi 2. koska. — U Mikajinu rječniku: kozica, riba, koska, 'astacus, cammarus, locusta, chelae'; u Bjelostjencu: kozica, riba morska, koska, 'astacus, marus, locusta, chelae'; u Stulićevu: kozica, riba, 'gambaro', 'astacus' iz Mikajina. — vidi i L. Zore, rib. ark. 10, 842.

c. nekakva riba od slatke vode. L. Zore, rib. ark. 10, 389.

d. zemljani kotlić (a i gvozdeni u Bjelostjencu rječniku) s tri noge kao saćak. — U Bjelostjencu rječniku: kozica želazna tremi nogami, ali zemljena, 'chytropus, chyttra, chyttron, chyttrapodia', i u Vukovu: (u Hrvatskoj) 'ein irdener dreifuss', 'tripus fictilis'.

e. pl. kozice, neka igra, vidi koza, d.

2. KŌZICA, f. vidi 2. kozice.

3. KŌZICA, f. mjesno ime.

a. u Bosni. a) seoce u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 15. — b) selo u okrugu bačulućkom. 84. — c) seoce u okrugu travničkom. 75. — d) rijeka. F. Jukić, zeml. 35. 86. Kad dognao na Kozicu rijeku. Osvetn. 7, 82.

b. vidi u Daničićevu rječniku: Kozica, selo koje je Juraj vojvoda Dođih Krajeva, sinovac Hrvojev, vratio braći Jurjevićima. M(on. serb). 378. (1434). to će biti sadašnje selo u Dalmaciji blizu Makarske (ali se to mjesto u Repert. dalm. 1872. 20 zove Kozica).

c. u Hrvatskoj zaselać u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 49.

1. KŌZICE, f. pl. vidi koza, d.

2. KŌZICE, f. pl. vidi 2. koze. — U Bjelostjencu rječniku: kozice, kozjače, ospice, 'variolae, pustulae, acrochordon, acrocoordonae'; u Jam-brešićevu: 'variolae'; u Voltigijinu: (u jedini) kozica, 'vajuolo', 'blatter, kinderpocken'; u Vukovu: vide ospice s dodatkom da se govori u Barani. — I u Istri: kozici, 'variolae'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifortsg. 48.

3. KOZICE, f. pl. mjesno ime.

a. seoce u Hercegovini. Schem. ragus. 1876. 58.

b. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 189.

KŌZIČAV, adj. bogiňav. (u Fužini). Đ. Daničić.

KOZIĆ, m. prezime. — Od xvii vijeka. Pošli smo k svaku Kozicu. Arkiv. 2, 818. (1618). Luka Kozic. Rat. 860.

KOZIĆI, m. pl. ime seocu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 21.

KOZIJAK, m. ime selu u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 86. — Ovakovo se mjesno ime pomiše prije našega vremena. Kozijak (selo). S. Novaković, pom. 135. — Isporedi Kozjak.

KŌZIJĀ, adj. vidi kozji.

KŌZIN, adj. koji pripada kozi. — U jednom primjeru xvi vijeka (kozin rog, vidi kozorog). (Sunacće) kozin rog i raka jednako topleći... M. Vetranić 1, 7. — I kod imena neke biljke: kozino grožđe, vidi grožđe, d) cc).

KŌZINA, f. a) kozje meso; b) kozja vuna; c) kozja koža. — U prvom značenju na jednom mjestu xv vijeka. Statut. kast. (1490). 197. — U druga dva značenja u Vukovu rječniku: 1. 'die ziegenwolle', 'lana caprina', cf. kostrijet, kočet, kozjevina. — 2. 'ziegenfell', 'pellis caprina'. — U

ovom sadržem snaženju: Vrpama od kozine... privezuju ih (opanke) za nogo. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 247.

1. KOZINAC, kozinca, m. Astragalus onobrychis L., neka biljka. J. Pančić, flora okol. beogr. 120. — *vidi i* kozinčev. — *isporedi* kozlinac.

2. KOZINAC, Kozinca, m. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 58.

KOZINCL, m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bašvolučkom. Statist. bosn. 88.

KOZINČEV, adj. koji pripada kozincu. Kozinčev koren, dobiva se od kozinca bez stabla. Astragalus exscapus L. Đ. Popović, poznav. robe. 227.

KOZINŠČAK, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 64.

KOZIR, m. prezime (tursko). — U narodnoj pjesmi našega vremena. Gospođice Kozir-begovice. Nar. pjes. hero. vuk. 165.

KOZITI, kōzim, impf. radati (o kozu). uprav je imperfektni glagol prema okoziti. — *Ako* kazi je u praes. taki je u impf. kōžāh, u aor. 2 i 8 sing. kōž, u ger. praes. kōžēši, u part. praet. pass. kōžen; u ostalijem je oblicima onaki kazi je u inf. — Od xvi vijeka (*vidi b*).

a. *akciono*, u prelasnom smislu, s objektom (koji se može imati i u misli). — U Vukovu rječniku: 'werfen (von der ziege)', 'pario'.

b. *sa se, refleksivno, radati, ali ne prelasno*. — *Između rječnika u Stuličevu*: 'andar fetando (riferito alle capre)', 'foetari'; i u Vukovu: 'werfen (von der ziege)', 'pario'. Kozu se kozice. M. Držić 428. Kozu ti se ne kozile! Nar. pjes. mag. 1866. 99. Znaš li vrijeme kad se divokozu kozu? Đ. Daničić, jov. 39, 4.

KOZJA, f. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 234.

KOZJAČ, m. neka biljka, *vidi* 1. kalina. Kozjač, Ligustrum vulgare L. (Vukasović). B. Šulek, im. 166.

1. KOZJAČA, f. ime biljkama. Kozjača, rus. козытникъ, 1. Galega officinalis L. (Sladović); 2. Picridium vulgare Desf. (Vodopić). B. Šulek, im. 166. — Kozjača, dugulasta gliva što se u Srbiji zove 'kaluderka', a u bosanskoj Krajini zove je tako s toga što raste naj radije na kozjem dubretu. I. Stojanović. — Kozjača, Cucurbita verrucosa. Pakrac. D. Hirc. — Kozjača, trava, kozja brada. oko Stona. M. Milas.

2. KOZJAČA, f. mjesno ime.

a. *potok u bosanskoj Krajini pod Prosarom kraj sela Medede*. M. Ružičić.

b. *u Hrvatskoj. a) u županiji ličko-krbavskoj. aa) zaselak*. Razdijel. 41. — *bb) Kozjača, ime livadi u Divoselu*. J. Bogdanović. — *c) kad se iz Dobrosela ide preko Lipovače u Suvaju, onda na kraju sela s desne strane puta ostane 'Kōzjača'*. To je brijeg, a pravije plećina. M. Medić. — *b) u županiji zagrebačkoj selo*. Razdijel. 67.

c. *u Srbiji, mjesto u okrugu biogradskom*. Glasnik. 19, 175.

1. KŌZJACE, f. pl. *vidi* 2. kozu. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikalčinu (kozjače, ospice, šeše, pustulae, variolae) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencu (kod kozice), u Stuličevu ('morbilli' s dodatkom da je uzeto iz Mikalčina). Iz toga pak svrab i kozjače dolaze. I. Jablanci 142.

2. KOZJACE, kozjāčeta, n. kozle. — U naše

vrijeme. Te se jedno kozjače izvuče. Bos. vila. 1891. 286. 'Ranim i ja jedno kozjače za bokić'. u Lici. J. Bogdanović.

KOZJAČI, m. (ili f.?) pl. kozja marha. — Gen. pl.: kozjači. — U naše vrijeme u Lici. Sa kuplenom sitnom marvom, n. p. vuhači, kozjači itd. V. Bogišić, zborn. 424. 'Koliko si ti kozjači u zimu upuštio?' J. Bogdanović.

KOZJAČICA, f. ime biljkama. Kozjačica, 1. Thymus L. (Krk, Kraljevica); 2. Ligustrum vulgare L. (Janda), v. Kozjač. B. Šulek, im. 166.

1. KOZJAK, m. oklaštreni prč. F. Kurelac, dom. živ. 87.

2. KOZJAK, m. ime biljkama. — (Radi prvoga primjera *vidi u* Šulekovu imeniku pod 2). Od lukova više vrsti ima: arpagika il' kozjaka vele... Kozjak bolji poznaje se svima, više tira iz korena klica, jist ga mogu i malana dica... Kozjak jila ugodno začina, i luk drugi mlogo bolje miha. J. S. Rejković 858. Kozjak (cosiach u mletačkom rukopisu), 1. saxifraga, petrofındula, tiraria (u mlet. ruk.), Saxifraga L.; 2. ascalonium (Bjelostjenac), Allium ascalonicum L.; 3. Ligustrum vulgare L. (Šulek); 4. geissdute (Zagreb); 5. barba hircina (Kuzmić), Tragopogon L. B. Šulek, im. 166. — Kozjak, Atropa belladonna. Delnice. D. Hirc.

8. KŌZJÂK, m. mjesno ime, n. p.

a. *vidi u Vukovu rječniku*: planina u Dalmaciji (u Kosovu blizu Kniha). — *Mjesto u Dalmaciji s ovakijem imenom pomiče se od xv vijeka*. Učinismo zbor na Kozjaku. Stat. pol. ark. 5, 815.

b. *u Hrvatskoj, selo u županiji varaždinskoj*. Razdijel. 96.

c. *u Srbiji. a) u okrugu biogradskom*. Kōzjāk, šuma u Begajici. I. Stojanović. — *b) selo u okrugu podrinskom*. K. Jovanović 136. Zemlja u Kozjaku. Sr. nov. 1872. 481. — *c) mjesto u okrugu smederevskom*. Livada na Kozjaku. Sr. nov. 1873. 89. — *d) porušeni grad u okrugu ušićkom*. M. Đ. Miličević, srb. 585.

KOZJAKA, f. neka biljka, kozja brada. — *Između rječnika u Stuličevu* (kozjaka, trava, barba di becco, erba, herbae species). Kozjaka, barba hircina, tragopogono (S. Budmani, Anselmo da Canali, Stulli), Tragopogon pratensis L. B. Šulek, im. 167.

KŌZJAN, m. mjesno ime u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. a) selo. Razdijel. 88. — *isporedi* Kozjani. — *b) vidi u Vukovu rječniku*: planina u Hrvatskoj u otočkoj regementi.

KOZJANČANIN, m. čovjek iz Kozjana. V. Arsenijević. — *Množina*: Kozjančani.

KOZJANČANKA, f. žensko čelade iz Kozjana. V. Arsenijević.

KOZJANI, m. pl. mjesno ime, vaša da je isto što Kozjan, a). — xv vijeka. Matij s Kozjan. Mon. croat. 138. (1487).

KOZJANIK, m. kozje mlijeko. u Srbiji u niškom okrugu. S. Pelivanović.

KŌZJEVINA, f. a) kozje meso; b) kozja dlaka. — U Vukovu rječniku: 1. 'das ziegenfleisch', 'caro caprina'. — 2. 'die ziegenwolle', 'lana caprina'. cf. kozina.

KŌZJÎ, adj. koji pripada kosi, kozama. — Ima i drugi, stariji, oblik kōziji, koji se i sad upotrebljava u Dubrovniku. — *Riječ je praslavenska* (koziji), *isporedi* stolov. kozij, rus. kosiñ, češ. kosi, polj. kosi. — *Između rječnika u Vrančičevu* (kozja štala, 'caprile'; a kozji napose nema), u Mikalčinu (kozja brada, 'barba di capra', 'aruncus'; a kozji

napose nema), u *Belinu* ('caprino', 'caprinus' 177a), u *Bjelostjencevu* ('caprinus, hedinus, hircinus'), u *Volodjijinu* ('caprino, di capra', 'ziegenmässig'), u *Stuličevu* (kozji, 'caprinus'), u *Vukovu* ('ziegen', 'caprinus'), u *Daničevu* (kozji, 'caprinus' s primjerom: Pluću kozju polagaj na ranu. Šaf. jahrb. bd. 58. anz. bl. 116).

a. uopće. Kozji brav. Stat. pol. ark. 5, 268. Meso kozje. 805. Kozjega mesa librica. Stat. krč. ark. 2, 292. Nijedna kozja trpela ni ovčja. 294. (1476). Okrvaviše svite njegove kozjome krvju. Zborn. 15b. V kozjih kozah. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 154. paul. hebr. 11, 87. Kozju ako tu bradu razm šat ja počeh, poznaoš, kô stadu tuđem te nosi grijoh. I. Gundulić 150. Tvoju ukazat kozju bradu. I. Dordić, pjesn. 180. Al' stan', postoj, kozja glavo! V. Došen 22a. Da noseite kozje roge. 178a. Pripasavši kozju kožu. M. A. Belković, sat. A5b. Igra koña komar momče mlado pokraj čoška kozje ġigerice. Nar. pjes. vuk. 1, 581. U toga cara bile su uši kozje. Nar. prip. vuk. 189. Pisato vojvodama kruševačkim, da odvoje dvadesetoga brava ovčja i kozja. Djelovod. prot. 23. Te klisure ni kozja stopa ne dopire. S. Lubiša, prip. 4. Gorštaci podižu marvu ovčju i kozju. 7.

b. kozji rog, *vidi* kozorog.

c. *kod* imena *bijaka*.

a) kozja brada. — *Imeđu rječnika u Mikaljinu* (kozja brada, trava, 'scorza nera', 'barbula hirci'), u *Belinu* (kozja brada, 'scorzanera, herba', 'barbula hirci' 659b), u *Bjelostjencevu* (kozja brada, trava, 'barbula hirci'), u *Stuličevu* (kozja brada, trava, 'barba della capra', 'herbae species'), u *Vukovu* ('der bocksbart', 'Tragopogon pratensis Linn.'). Nije motra ni morača, i pogine kozja brada. M. Vetranić 1, 15. Krumpir, kozja brada... I. Jablanci 188. Brada kozja (cosia brada u mletačkom rukopisu), (prema lat.), pol. kozibrod; herba luća, licia, barba de priete (u mlet. ruk.), alipo (u sišskom ruk.), scorzonera (Kuzmić, Skurla), barba di becco (Durante), barba hircina (Pizzelli, Aquila—Buć), dragopogon (Aquila—Buć, Kuzmić, Stulli, Lambl), 1. Tragopogon pratensis L. (Lazić); 2. Geropogon glaber L. (Lambl). B. Šulek, im. 29. Kozja brada (ράγος hircus, raw; w barba), pol. kozia broda, češ. kozibrada, barba ircina (Bartulović), barba di becco (Kuzmić, Aquila—Buć), scorpio (Durante), ... 2. Tragopogon major Jacq. (Vodopić); 3. Galasia villosa Cass.; 3. Geropogon glabrum L. (Lambl). 186. — Brada kozja gorka, barbula hirci altera (Durante), Tragopogon porrifol. L. 29.

b) kozja bradica, Asphodeline Crestica Vis., žuti šap. u *Srbiji u niškom okrugu*. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 128.

c) kozja krv, Lonicera caprifolium L. Po utvrđenju lišće može biti srašteno n. pr. u kozje krvi (Lonicera caprifolium L.). K. Crnogorac, bot. 51. Kozja krv, periclymenos (Bjelostjenac), Lonicera periclymenum et caprifolium L. B. Šulek, im. 166.

d) Kozja metica, Helichrysum orientale Grtn. (Krk), v. Magriž. B. Šulek, im. 166.

e) kozja ruta. — *Imeđu rječnika u Stuličevu* (kozija ruta, trava, 'galega', 'ruta capraria'), Kozja ruta, acetosa'. Z. Orfelin, podr. 491. Kozja ruta (prema lat. ruta capraria), Galega officinalis L. (Bartulović). B. Šulek, im. 166.

f) kozja trava, Spiraea ulmaria L. — U *Bjelostjencevu* (latinskom) rječniku: ulmaria. — *isporedi* buditeljica, b).

g) kozje grožđe, *vidi* kalina. Kozje grožđe, Ligustrum vulgare L. (Janda). B. Šulek, im. 167.

h) kozje uho, *vidi* jezičak, b. Kozje uho, Anchusa italica Retz. (Istra). B. Šulek, im. 167.

i) Kozji jabučić, Rhamnus saxatilis L. Plod jedu rado koze. u Bakru. D. Hirc. — *isporedi* crni trn kod trn.

k) Kozji loj, češ. kozi list (Caprifolium), Lonicera pallida Host (Istra). B. Šulek, im. 167.

l) Kozji rog (prema lat.), pol. koziorog (Lycium), aegoceros, foenum graecum (I. Sabljar), Trigonella foenum graecum L. B. Šulek, im. 167. — *isporedi* božja travica kod božji, II, f) kk).

m) kôzji rŕogovi, Bidens tripartita L. — *Imeđu rječnika u Vukovu* ('dreitheiliger zweizahn', 'Bidens tripartita'). Rogovi kozji, rus. ко-зелый рожек, Bidens tripartita L. (Lazić). B. Šulek, im. 885.

d. *kod* mjesnijeh imena.

a) Kozja Bara, *mjesto u Srbiji u okrugu šabačkom*. M. Đ. Milčević, srb. 489.

b) Kozija Čuprija, *ime mostu u Bosni*. Preko prave Miljacke ima kameniti most na po puta između Starog Grada i Sarajeva, i zove se Kozija Čuprija. Glasnik. 20, 353.

c) Kozja Glava. aa) *šuma i vrelo u Slavoniji*. D. Hirc. — bb) *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Vinograd kod Kozje Glave. Sr. nov. 1868. 93.

d) Kozja Grbina, *vrh na granici među Srbijom (u okrugu pirotskom) i Bugarskom*. M. Đ. Milčević, kralj. srb. 165.

e) Kozja Jama, *vidi kod* koški, 1, g, a).

f) Kozja Ravan, *selo u Bosni u okrugu Donje Tuzle*. Statist. bosn. 99.

g) Kozja Stijena, *ime stijeni u Srbiji u okrugu užičkom*. I. Stojanović. — *Orako se ime pominje XIII vijeka*: Nadj Kozaju St(ěnu). Spom. stoj. 12. (1276—1281).

h) Kozje Grbine, *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva na Kozije Grbine. Sr. nov. 1873. 439.

i) Kozji Brod, *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 76.

k) Koziji Hrbat, *mjesno ime što se pominje XIII vijeka*. Međe su Črnyim Goram i Vrmoši išle konj Kozijega Hrbata. Svetostef. hris. 22. Mon. serb. 95. (1880).

l) Kozji (h)rid, *brdo u Srbiji u okrugu užičkom*. I. Stojanović.

m) Kozji Vrh, *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 44.

KOZJÓBRAD, m. u kojega je brada kao u kose. — *Upotrebljava se kao uredna riječ*. — U *Vukovu rječniku*: 'ein schimpfwort', 'convicium' s primjerom: Od kad mi je u dom došla, svakome je ime našla: svekra zove: 'Kozjobrađe'. (Nar. pjes. vuk. 1, 517—518).

1. KÓZLA, f. na plugu drvo što se ukopa u plaz i u grede. — *isporedi* 2. kozalac i 2. kozlac.

2. KOZLA, m. ime muško. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Još desetog Kozlu kapetana. Pjev. crn. 101a.

3. KOZLA, f. *mjesno ime*. — U spomeniku XIV vijeka. Svetago Nikole u Kozli. Spom. stoj. 14. (1809—1816).

1. KÓZLAC, *vidi* 1. kozalac.

2. KÓZLAC, m. *vidi* 2. kozalac. Kozlac, drvo u pluga, koje je probito kroz grede i zboj. Suša. D. Hirc. Kozlac, komad u plugu. u Crnoj gori. F. Hefe.

3. KOZLAC, m. ime zgradi što stoji u blizini kuće za sušenje djeteline. u Prigorju. F. Hefe.

4. KOZLAC, m. ime posudi u što pastiri jagode beru. u Prigorju. F. Hefe.

KOZLAČE, *n. dem. kozle*. — *U Belinu rječniku*: kozlache, *gen. kozlaca* (boje bi bilo kozlache), caprettino, capretto piccolo, capella' 171b.

KOZLAČ, *m. vidi 1. kozalac*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (kozlač, trava, dracunculus' s dodatkom da je uzeto iz Belina ali u ovome stoji kozlac). Uzmi korena od kozlača (može biti i štamparska pogreška). J. Vladimirović 6.

KOZLAČICA, *f. nekakva biška*. Kozlačica, *rus. козельникъ* (Tanacetum vulg.), Thalictrum L. (Durante). B. Šulek, im. 168.

KOZLAD, *f. coll. vidi kod kozle*. — *U naše vrijeme*. Dvoje jaguadi i dvoje kozladi. V. Vrčević, niz. 887. Čuvati prasad, jaguad i kozlad. V. Bogišić, zborn. 72.

KOZLAN, *m. jarac*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Anđeli će na dvije strane od ovaca zle kozlane zavrnuti. J. Kavašin 564b. — *Vidi kozorog*. Raka, bijesna al' kozlana... 472b.

KOZLAŠCE, kozlaščeta, *n. dem. kozle*. — *U Bjelostjencevu rječniku kod kozle, i u Stuličevu*: v. kozlešće.

KOZLATI, kozlam, *impf. bljuvati*. u Prigorju. F. Hefele.

1. **KOZLE**, Kozala, *f. pl. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom*. — *Ovak se zove jedan vis*. M. Đ. Miličević, srb. 519, a prije se ovako zvalo selo u kojemu su Turci živjeli. Vuk, dan. 1828. 284. K. Jovanović 88. *vidi i*: Zemlja u Kozlama. Sr. nov. 1875. 548.

2. **KOZLE**, kozleta, *n. jare* (*vidi u Vukovu rječniku*). — *Nema množine, nego se za množinu upotrebljava ili coll. kozlad* (*vidi*) ili plur. kozliči (*vidi kozlić*). ali se gdjegdje (*n. p. u istarskijeh čakavaca*) čuje i množina kozleta, *vidi*: Pojala je nevestica pet koz s kozleti. Nar. pjes. istr. 3, 10. — *Negdašnji je oblik bio kozlē od osnovе kozlēt. Postaje od osnovе kozlēz* (*vidi 1. kozao*) nastavkom et. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kozlē, rus. козля, češ. kozle, kůzle, pol. kozlē*. — *Ismeđu rječnika u Vrančićevu* (haedus'), u *Belinu* (capretto', haedus' 171b), u *Bjelostjencevu* (haedus'. 2. kozle malo, kozlić, kozlašće, haedulus, capreolus, haedillus, haediculus, hircellus'), u *Voltigijinu* (capretto, caprettino', bockchen, geiss'), u *Stuličevu* (haedulus, haedus'), u *Vukovu*: (po jugozapadnijem krajevima) vide jare (u Crnoj Gori dok sisa donde je 'kozle', a poslije jare' do godine, pa onda 'dvize', pa 'trećak' a žensko 'uhotka, votka'). Vlah je kozle donio. M. Držić 47. Još nije koza okozila, a kozle igra po polju. (D). Kozle tiho svu mater sisa i svaku drugu, a plaho ni svoju ni tuđu. (D). Od zla dužnika i koza bez kozleta. (D). Poslov. danič. I udavi ga kano kozle. S. Margitić, fal. 294. Sećini ti da si ovca, a može biti da si kozle prid Bogom. P. Knežević, osm. 150. Ris s kozletom ležati će. F. Lastrić, test. 207b. Pak mi nisi ni kozleta dao. 304a. Kakono jedno kozle malahno. A. Katić, kor. 184. Ako mi brat kozle odnosi, ono mi je vuk; ako mi vuk kozle donosi, ono mi je brat. A. d. Bella, rječn. 447b kod lupo. Još (se) nije koza okozila, a kozle igra po polju. (gledaj: Sad jaja kakoću a kokoši čute). Nar. posl. vuk. 114. Od zla dužnika i kozu bez kozleta. 288. Udarljiv kao kozle. Nar. blag. mehm. beg kap. 401.

KOZLECE, kozleceta, *dem. kozle*. — *Uprav kozlet-ce, ali se t ispred c ne čuje*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. Tržak sam donio: kozlece, grudicu. M. Držić 49.

KOZLEĆI, *adj. koji pripada kozletu ili kozladi*. — *Postaje od osnovе kozlet riječi kozle nastavkom j, te se po starom pravilu t i j sašimju u ć, ali se nalazi pisano i tj, dapače i ti mj. tji* (u Radničevu primjeru). — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (meso kozleće, caro haedina' 250, a nema napose). Krv kozletja ali ti junca. M. Divković, bes. 826b. Ni po krvi kozlećoj ali teletjoj. I. Bandulavić 69b. paul. hebr. 9, 12. Jakov... pokri... ruke dlakami kozletijem. M. Radnić 89ab. Svukoše ajinu negovu pak ju izkrvaviše u krvi kozletjoj. S. Margitić, fal. 72. Sažeći u nami meso kozleće. E. Pavić, ogl. 185.

KOZLEŠĆE, kozleščeta, *n. dem. kozle, uprav dem. kozlece, te bi pravi oblik bio kozlešće, ali se č ispred c mijenja na š*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (kozlešće, malo kozle, haedulus'). Skuva kozlešće. E. Pavić, ogl. 184.

KOZLETAR, *m. čovjek koji čuva kozlad, vidi 1. kozar*. — *U Stuličevu rječniku*: haedorum custos, pastor'. — *nepouzdan*.

KOZLETINA, *f. u Vukovu rječniku*: koža od kozleta, das fell von einer jungen ziege', pellis capellae aut capri juvenis'. — *U drugom značenju*: suho meso. F. Kurelac, dom. živ. 37.

KOZLEVINA, *f. kosje meso, vidi kosjevina*. — *isporodi kosjevina*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović. M. Medić.

KOZLI, *vidi kod kozliji*.

1. **KOZLICA**, *f. mlada koza (ženska)*. — *isporodi kozle i kozlić*. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (haedus lactans') gdje je isto što kozle ili kozlić. Biana (če) kozlica i jednoj (majci) dogrusti. I. T. Mrnavić, osm. 115.

2. **KOZLICA**, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 289.

3. **KOZLICA**, *f. mjesno ime u Srbiji u okrugu vafevskom*. Niva u Kozlici. Sr. nov. 1872. 456.

KOZLIČEN, *adj. koji pripada kozlici (ako č nije griješkom naštampano)*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Zatim varne četvrtice od telica mljekočnijih, kozličene zaobljice... J. Kavašin 21a.

KOZLIČIĆ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu vafevskom*. K. Jovanović 100.

KOZLIČJI, *adj. koji pripada kozlitima (uprav kozlicama)*. — *Samo u Belinu rječniku*: di capretti' haedinus' 171b.

1. **KOZLIČ**, *m. dem. kozao, vidi 2. kozle*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kōzličā*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. kōzlištā*. — *Većina naroda (osobito na istočnoj strani) ima samo pl. kozliči i upotrebljava ovo kao množinu od kozle* (*vidi u Vukovu rječniku*). — *U knisi pisanoj crkvenijem jezikom* (*vidi naj prvi primjer kod c)*) *stoji stslav. št mj. č i otale i u Daničičevu rječniku*. — *Ismeđu rječnika u Belinu* (caprettino, capretto piccolo', haedulus' 171b), u *Bjelostjencevu* (kod kozle), u *Voltigijinu* (kod kozle), u *Stuličevu* (v. kozlešće), u *Vukovu* (kōzliči, vide jariči s dodatkom da se govori po jugozapadnijem krajevima), u *Daničičevu* (kōzlištā, haedus'). a) u jednini. Za vs(a)koga janca ali kozl(i)ča... Statut vrbanski. 150. Ti nigdare meni nisi hotil dati jednoga kozliča, da bih s mojimi prijatelji poblagoval. Bernardin 42. luc. 15, 29. Kozlić prnesen na bikariju kriči. Korism. 29a. Nigda ne da menje kozliča, da s prijatelji mojijemi is-

blagaju. N. Rašina 59^a. luc. 15, 29. Kozlića imaju, prijesnac i procijepa. N. Naješković 1, 284. Donesavši kozlića. A. Bačić 118. Kad bi misnik prikazao na posvetilište kozlića. J. Banovac, pripov. 115. Skače kozlić po polju, a još se koza nije okozila. (Z). Poslov. danič. — *b*) u dvojini. Donesi mi dva kozlića naj boja. Bernardin 40. I. Bandulavić 47^b. gen. 27, 9. Prinesi menje dva kozlića naj boja. N. Rašina 56^b. gen. 27, 9. Dva naj boja kozlića. And. Kačić, kor. 27. — *c*) u množini. St. kozlišti sčetačija. Domen-tijan^b 68. Vlučeni jaunci i kozlići. Stat. krč. ark. 2, 291. Kako i pastir razlučuje ovce svoje od kozlić. Zadar. leko. 9. matth. 25, 82. Kako pa-stir razlučuje ofce od kozlićef. Bernardin 28. matth. 25, 82. Postavi ovce o desnoju a kozliće o livu. Korizm. 16^a. Kako pastijer razluči ovce od kozlić. N. Rašina 42^b. matth. 25, 82. Zač se će prije lav s kozlići smiriti. M. Vetranić 1, 229. Od kozlić stado prid sobom gošaše. 2, 139. Jagañci sad ti su i dobri kozlići. N. Dimitrović 108. Pastir razdjeljuje kozliće i jance. M. Divković, nauk. 67^a. Meu kozlići stat ne daj mi. I. Bandulavić 270^a. Onda prikaziva(h)u kozliće, jance, golubove. I. Anđić, vrat. 175. Zločesti prilikovani su k kozlićem. M. Radnić 811^a. Od kozlić izbavi me. B. Betera, čut. 120. Ako mi vuk kozliće donosi, on mi je brat; ako brat kozliće odnosi, on mi je vuk. (D). Koze ne ima, a kozliće prodava. (D). Poslov. danič. Postaviti će njih Gospodin na livu stranu s kozlići. A. Viti-jačić, ist. 458. Od male životine kako: jance, kozliće. A. Bačić 198. Ovce slamenuju lude pravedne, a kozlići slamenuju grišnike. J. Ba-novac, pripov. 126. Komu ostavi koze i kozliće? A. Kanižlić, uoč. 478. Broji kozliće iza vuka. (Z). Poslov. danič. Razlučiti će Isukrst jañce od kozlića. M. Zoričić, osm. 86. Guske, patke i kozliće ... V. Došen 151^a. Tu jelini brzi, ko-zlići, janci, ptice. M. Katančić 48. Ne po krvi kozlića ali teluća nego po vlastitoj krvi unišo je. I. Velikanović, uput. 1, 197. Ne mogu biti i vuci siti i ovce na broju. (U primorju i u Crnoj Gori govori se i 'kozlići' mjesto 'ovce'). Nar. posl. vuk. 205. Osam koza s kozlićima. V. Vr-čević, igre. 88. Da je bio čoban od kozlića. Osvetn. 6, 47.

2. KOZLIĆ, *m. vidi* 1. kozalac. Kozlić, Arum maculatum L. (Sladović, Sabjar). B. Šulek, im. 168.

KOZLIČAK, kozlička, *m. dem.* kozlić. — U jednoga pisca xvii vijeka. Prikazivaše puok dva kozlička ... Onoga kozlička ne ubijaše nego ga puštaše ... M. Divković, bes. 326^a. Bi od potrebe prikazati dva kozlička, koji kozlićci slamenuju Isukresta ... Kozlićak, koga ubijahu ... 326^b.

KOZLIČEV, *adj. koji pripada kozliću ili ko-zliću*. — *Između rječnika u Stuličevu* (hae-dinus). Kozlice kozličeve obastri rukam negovim. I. Bandulavić 47^b. gen. 27, 16.

KOZLIČI, *adj. vidi* kozlićiji.

KOZLIČIJI, *adj. koji pripada kozlićima*. — U *Stuličevu rječniku*: 'haedinus'. — *I s nastavkom j* (mj. ij) *koji ispada iza* 6: kozlići. — Na jednom mjestu xv vijeka. Kozlicami kozlićimi obvi ruke njegove. Bernardin 41. gen. 27, 16.

KOZLIJI, *adj. vidi* kozji. — U *Stuličevu rječ-niku*: v. kozlićiji. — U rukopisu xv vijeka ima čakavsko ime nekakve bičke kozli jazik, gdje ja-mačno kozli stoji mj. kozliji. Kozli jazik, (prema lat.) lingua iroina, meretricaria, pes columbinus (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 168.

KOZLIKOVO SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 70.

KOZLIN, kozlina, *m. a) kozle*. — *b) mješina od jareta*. M. Pavlinović.

KOZLINA, *f. vidi* kozina. — U *Stuličevu rječ-niku*: 'pellis haedina', i u *Vukovu*: 1. vide kostrijet. — 2. (u Crnoj Gori kozlina), kozja koža 'ziegen-fell', 'pellis caprina'.

KOZLINAC, kozlinca, *m. neka biljka*. Kozlinac, Astragalus tragacantha L. (Vujičić). B. Šulek, im. 168.

KOZLOGLASAN, kozloglasna, *adj. vidi*: ko-zloglasna, 'petulans'. F. Miklošić, lex. palae-oslov.² — *Radi postanja vidi* kod kozloglasovañe.

KOZLOGLASITI, kozloglasim, *impf. vidi* ko-zloglasovati. — U rukopisu xvii vijeka *pisanome crkvenijem jesikom i otale* u F. Miklošić, lex. palaeoslov.²: kozyloglasiti, kozyloglaš, 'comissari'.

KOZLOGLASJE, *n. vidi* kozloglasovañe. (Sa starijim oblikom) kozyloglasije, 'convivium hilare'. F. Miklošić, lex. palaeoslov.²

KOZLOGLASOVAÑE, *n. djelo kojijem se ko-zloglasuje, gozba, pijanka*. — *Načineno po grč. τραγῳδία*. — U knjigama xiv vijeka (sa starijim oblikom) kozloglasovanije *pisanima crkvenijem jesikom, i otale* u F. Miklošić, lex. palaeoslov.² (kozloglasovanije, 'xwos', 'comissatio') i u *Dani-čičevu* (kozloglasovanije, 'comissatio'). Kozlogla-sovanija mltičahu. Glasnik. 11, 92.

KOZLOGLASOVATI, kozloglasujem, *impf. go-stiti se, pijančevati*. — *isporedi* kozloglasiti. — *Postaše vidi* kod kozloglasovañe. — U F. Mi-klošić, lex. palaeoslov.² (kozloglasovati, kozylo-glasuj, 'comissari') i u rukopisa xiv i xvi vijeka *pisanijeh crkvenijem jesikom*.

KOZLOV, *adj. koji pripada kozlu ili kozlima* (*vidi* 1. kozao). — *Između rječnika u Bjelostjen-čevu* ('haedinus'), u *Voltiđijinu* ('caprino', 'ziegen-artig, ziegenmäsig'), u *Stuličevu* (v. kozlićiji). Skroz kozlovu krv. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 149^b. paul. hebr. 9, 12. A siv guñac od ko-zlovih griva niz pleća mu do kojena siva. Osvetn. 6, 9. — *I kod imena biljke*. Kozlova brada, (Spi-raea) aruncus L. (Bjelostjenac). B. Šulek, im. 168.

1. KOZLOVAC, Kozlovca, *m. ime selu u Dal-maciji u okrugu denkovačkom*. Repert. dalm. 1872. 5.

2. KOZLOVAC, Kozlovca, *m. prezime*. Boca 15.

KOZLOVIĆ, *m. prezime*. — xvi i xvii vijeka. Med Ivanom Kozlovićem. Mon. croat. 288. (1581). Šime Kozlović. Arkiv. 2, 318. (1618).

KOZLOVINA, *f. kozje meso, vidi* kozjevina. F. Kurelac, dom. živ. 37.

KOZLOVLJE, *n. mjesno ime*. — *Pomiñe se u jednoga pisca čakavca xvii vijeka* (sa -vje). Te-činski jošće grad i lipo Kozlovje ... I. T. Mr-navić, osm. 41.

KOZLUK, *m. ime dvjema selima u Bosni. a) u okrugu travničkom*. Statist. bosn. 65. — *b) u okrugu Dobre Tuzle*. 100.

KOZLEVINA, *f. vidi* kozlevina. J. Bogda-nović.

KOZLI, *adj. vidi* kozji.

KOZMA, *m. Κοσμάς, Cosmas, ime muško, ispo-redi* Kuzma. — *Između rječnika u Daničičevu*: 'Cosmas': iguman u manastiru Nikolji na Moravi pod Kablarom i Ovčarom na kraju xvi vijeka. V(uk), dan. 1, 81. — Kozma i Damjan muč(enici). F. Glavinčić, ovit. xxv.

KOZMAT, *adj.* bijesan (o psu). Kozmat pas (u Kaštelima kod Trogira), bijesan. M. Pavlinović.

KOZMELI? (ili Kozmeji?), *m. pl.* ili Kozmele? (ili Kozmele?) *f. pl.* ime mjestu na otoku Krku. — U spomeniku xiv vijeka. Zemlje ... do Kirinca i do Kozmel (Kozmeji?). Mon. croat. 8. (1821).

KOZMEL, *m.* Borrage officinalis L. (Sabjar, Rijeka), v. Kosmel. B. Šulek, im. 168.

KOZMIK, *m.* vidi svjetovnik. — Od grč. κομικός. — U knisi pisanoj xiv vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničiću rječniku (kozmički, κομικός, 'saecularis, laicus'). Duhovnomu dugu kozmici da ne sudete. Zak. duš. pam. šaf. 80. Exarski kozmici da ne sut. 82.

KOZMIN, *adj.* koji pripada Kozmi. — Kod mjesnoga imena xiv vijeka, vidi u Daničiću rječniku: Kozmin's, 'Cosmae'. selu Orahovcu koje je Grgur sin Vuka Brankovića dao Hilandar ušla je međa, 'na Kozmin's vinograd'. G(lasnik). 11. 92.

KOZMOR, *m.* vidi kozomor. — U Stuliću rječniku: v. sjever. — nije dosta pouzdano.

KOZMORAN, kozmorna, *adj.* koji pripada kozmoru. — U Stuliću rječniku: v. sjeveran. — nepouzdan.

KOZNICA, *f.* mjesno ime.

a. vidi u Daničiću rječniku: Koznica, selo, 'Koznica križjanovska' koje carica Jevdokija s orkvom bogorodičinom u Arhijevici dade Hilandar. M(on. serb). 191. (1879).

b. dva sela u Srbiji. a) u okrugu kruševačkom. M. Đ. Milićević, serb. 787. — b) u okrugu vračkom. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 802.

KOZNICE, *f. pl.* mjesno ime. — isporodi Koznica. — xiv vijeka. Nad Koznice u planinu. Svetostef. hris. 8.

KOZNIČANIN, *m.* prezime (uprav čovjek iz Koznice). — U naše vrijeme. Milosav Kozničanin. Rat. 178.

KOZNIČKI, *adj.* koji pripada Koznici. U srezu kozničkome. K. Jovanović 125. Koznička vada. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 282.

KOZNİK, *m.* mjesno ime.

a. vidi u Vukovu rječniku: zidine od staroga gradića u nahiji kruševačkoj na desnoj strani Rasine (ovako je u trećem izdanju po Vukovijem bišeskama; u drugome je Rašine). Pripovijeda se da je ovaj gradić zidala Đurđeva Jerina, pa zbog velike visine i vrleti nije se kameđe moglo nositi drukčije do na 'kozama' i za to se nazvao 'Koznik'. vidi i M. Đ. Milićević, serb. 712. Vinograd u Kozniku. Sr. nov. 1875. 19.

b. vidi u Daničiću rječniku: Koznik, pašistu Labiću koje je kraj Milutin dao Hilandar ušla je međa, 'kako utiče Ribnika u Drin i pravo us Koznik' po dlu. M(on. serb). 61. (1298—1302). to je bez sumnje planina kraj Kosova. Hahn, reise. 69. Preko planine Koznika. Rat. 115.

KOZNIŠTE, *n.* ime mjestu u Srbiji u okrugu čuprijskom. Niva u Koznište. Sr. nov. 1875. 259.

KOZŃAK, *m.* ime mjestu u Srbiji u okrugu vafevskom. Voćak kod Kozňaka. Sr. nov. 1861. 408.

1. KÓZO, *m. hyp.* kozao ili kozle. — U poslovi xvi vijeka, us kozan. Kozo kozane, nijesam ja tebi dao, neg Črnoj Gori i Ponikvami. (D). Poslov. danić.

2. KOZO, *m. ili n.?* ime rasvalinama staroga grada blizu Fojnice u Bosni u okrugu sarajevskom. F. Jukić, zeml. 98. T. Kovačević, bosn. 48. — Oblik je nejasan, kao da bi o sašeto bilo od ao, isporodi kozao i kosao, ali se čini da se ne mijenja po padežima, vidi: Iz grada Koso. T. Kovačević, bosn. 49.

KOZÓBRAD, *m.* kozja brada (u pravom smislu), brada u koze. — Samo u Jambrešiću rječniku: 'aruncus'.

KOZÓDARAC, *m.* u ovoj pjesmici, koja se djeci govori: 'Ja sam jarac, kozodarac, imam zube k6 kolac, pregrišću te k6 konac'. U Srijemu. M. Medić.

KOZÓDER, *m.* onaj što dere koze.

a. čovjek koji to radi kao zanat. — Od xiv vijeka (u naj starijem primjeru iz Deč. hris. može biti nadimak ili prezime), a između rječnika u Belinu ('scorticacapre', 'caprarum excoorator' 171b), u Bjelostjencu ('caprorum excoorator'), u Stuliću ('qui capris pellem detrahit'). Dražsko kozoder. Deč. hris. 54. — I kao psovka. J. Bogdanović.

b. vidi kozomor. — U Bjelostjencu rječniku kod kozomor, i u Vukovu: vide kozomor s dodatkom da se govori u Dubrovniku(?). — Amo pripada i ovo: Kozoder, u Kastavu u Istri tako zovu krupicu (krupu) a kažu i soldat (sofa). K. Kulišić.

KOZÓDERAC, kozóderca, *m.* vidi kozomor. — U Vukovu rječniku: (u Dalmaciji) nekakav vjetar od koga crkavaju koze (u trećem izdanju gdje je dodato po Vukovijem bišeskama).

KOZODERICA, *f.* mjesno ime. — xiv vijeka. Pod Kozodericu. Spom. stoj. 81. (1865?).

KOZODOJ, *m.* Caprimulgus europaeus L., neka ptica, legač. — Odgovara latinskoj riječi, a ova grčka αλγιδήλας, koja je po svoj prilici postala od αλγιδάλος, te se po onome obliku riječi raširila predrasuda (isporodi i nem. ziegenmelker), kao da ova ptica koze sisa. vidi i S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 78a. — I u drugijem se slavenskim jezicima (po latinskome ili po hmačkom jeziku) nahodi, isporodi rus. козодой, češ., polj. kozodoj. — Po svoj prilici u našem jeziku nije narodna riječ. — U Mikaljinu rječniku: kozodoj, ptica, 'caprimulgus'; u Bjelostjencu: 'caprimulgus'; u Jambrešiću: 'caprimulgus'; u Stuliću: kozodoj, ptica, 'capremungo, uccello', 'strix' s dodatkom da je useto is ruskoga.

KOZÓKRAĐICA, *m.* i f. ko krađe koze. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka, a između rječnika u Stuliću ('caprarum fur'). Ti li si toj, Obrade, zla kozokradice? M. Držić 64.

KOZÓLAC, kozóca, *m.* vidi 1. kozalac.

KOZOMAČA, *f.* vidi gusomača. — U Stuliću rječniku: kozomača, trava, 'bursa pastoris, sanguinalis herba, sanguinaria'. Kozomača, Cap-sella bursa pastoris Mnch. (Stulli), v. gusomača. B. Šulek, im. 168.

KOZÓMOR, *m.* što mori koze.

a. vrijeme vlažno i vjetrovito, kad duše (u Dubrovniku) jaki vjetar s istoka (vjetar je sa sjevera hladniji, ali nije tako silan), te ujedno pada kiša ili krupa ili snijeg. — isporodi kozoder, b, kozoderac, kozoder. — Od xvi vijeka (naj više u Dubrovniku), a između rječnika u Mikaljinu (kozomor, vjetar, bura, 'aquilo, boreas'), u Belinu ('vulturno, vento detto greco da marinari', 'vulturnus' 781b), u Bjelostjencu (kozomor, kozoder, 'boreas, aquilo'), u Volčigijinu ('bora, aquilone', 'nordwind'), u Stuliću ('vulturnus'), u Vu-

kovu: rđavo vrijeme (osobito u proleće) kad kose crkavaju. cf. kožoder. Sjever i kozomor prid nom dimaše. M. Vetranić 2, 82. Za slatkijem ljetom dođe i gorka sima, i ti cvijet od ljeposti, kojom se oholiš, mogao bi i kozomor još potlačit. M. Držić 255. Kozomor zao je zimi, a gori ljeti. (D). Poslov. danić. — U drugome značenju koje mi nije poznato (hladni vjetrovi, kao što su sjever i istočni, slabo podišu na moru valove u Dubrovniku, a smorac nije hladan). Kad se je oluja približila te more se na valove diglo, to zovu „kozomor“ ili „smorac“. L. Zore, rib. ark. 10, 824.

b. Kozomor, ime planini u Srbiji u okrugu ušićkom. M. Đ. Miličević, srb. 577.

KOZOMORINA, f. augm. kozomor. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KOZOMUZAC, kozomusca, m. vidi kozodoj. — U Stulićevu rječniku: „caprimulgus“. — Po svoj je prilici sam Stulli ovu riječ načinio.

KOZONOG, adj. u kojega su kozje noge. — U jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu („capripes“) i u Stulićevu („capripes“). A kozonog tome bog neće biti protivan. M. Katančić 41.

KOZONOŽAC, kozonošca, m. kozonog čovjek (satir). — Samo u Stulićevu rječniku: „capripes“.

KOZOČAN, kozočna, adj. u kojega su kozje oči. — Samo u Stulićevu rječniku: „caprinis oculis intuens“.

KOZOPAŠA, m. čovjek koji kose pase, kozar. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu („der siegenhirt“, „caprarius“, cf. kozar s dodatkom da se govori u Boci). Kozopaše nadmontaše. (Oni koji su bili ništa [pasli kose] postadoše gospodari [nadvisiše nas]. u Risnu). Nar. posl. vuk. 139.

KOZOPER, m. nekakva biljka. Kozoper, Caprifolium? (I. Sabjar). B. Šulek, im. 168.

KOZOR, m. ime selu u protopresviteratu mohackom. Šem. prav. 1878. 41.

KOZOREP, m. sitna vrst morskoga raka. Bakar. D. Hirc.

KOZOROD, adj. vidi kozorodan. — U Jambrešićevu rječniku: „caprigenus“.

KOZORODAN, kozorodna, adj. od kose rođen. — isporodi kozorod. — Načineno po lat. caprigenus. — U Belinu rječniku: kozorodni „nato di capra“, „caprigenus“ 171b; u Bjelostjencu: kozorodni „caprigenus“; u Voltigijinu: kozorodni „caprigno“, nato di capra, „was von ziegen kommt“.

KOZOROG, m. načineno po lat. capricornus (grč. αἰγόκερας), divokosa, ime skupu svijesda u zodiaku (u koji ulazi sunce mjeseca decembra). — U Belinu rječniku: „capricorno“, segno celeste, „capricornus“ 172a; u Jambrešićevu: „capricornus“; u Voltigijinu: „capricorno“, „steinbock“; u Stulićevu: „capricornus“. — U dva se rukopisa XVI vijeka zove kozi (mj. kozji) rog. Koz rog. Sredovječni. lijk. jag. 119. (1500—1501). Koz rog. Zborn. 127a.

KOZOROGA, f. ime kozi. Bravno. D. Hirc.

KOZOROŽAC, kozorošca, m. vidi kozorog. — Samo u Stulićevu rječniku us kozorog.

KOZOSTANIŠTE, n. vidi 2. kozarica. — Samo u Belinu rječniku: „caprareccia“, stalla o luogo dove stan le capre, „caprile“ 171b.

KOZOŠ, m. vidi u Vukovu rječniku: matori kozoš! reče se staru čovjeku „schimpfwort“ „convicium“.

KOZOV, m. prezime. — XVI vijeka. Kako je dozval... Mat. Kozova. Mon. croat. 288. (1587).

KOZOVINA, f. kozje meso, kozjevina. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (v. kozovina). Ja imamem kozovine mesa. (iz nar. pjes.). A. Ostojić.

KOZUJEVO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Kozujevu. Sr. nov. 1874. 289. — I ime rječici u Gruži blizu Kragujevca, koja se zove i Kozujevačka reka. L. Đorđević.

KOJUZEVAČKI, adj. koji pripada Kozujevu. Kozujevačka rijeka, vidi kod Kozujevo.

KOŽURINA, f. augm. kosa. u Lici. J. Bogdanović. V. Arsenijević. M. Medić. i u Dubrovniku (gdje se upotrebljava kao psotka sa čelade). P. Budmani.

KOŽA, f. pellis, cutis, corium, ono čim je pokriveno i kao odjevno tijelo u ljudi i u većine životinja. zove se ovako kad je mekanu i gipko (dručkije je kora, ovo vidi pod e, f, g), i kad tako stoji na tijelu, da se od nje može odlije-piti. u našem jeziku nema osobitijih riječi kao u nekim drugim za tanu i deblu kožu, za učinenu itd. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. koža, rus. кожа, češ. kůže, polj. koža. — Nejasno je postanje. Miklošić (vergl. gramm. 1^a, 66) misli da bi moglo postati od kosa, kao da bi naj starije značenje bilo: kozja koža, premda sam spoznaje da mu je nejasno kako bi od kosa postalo koža. Fick (vergl. wörterb. der indogerm. sprachen. 8^a, 58) isporođuje s got. hakulas, anglos. haele, stgrnem. hachul, kabanica. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu („corium“; cutis; pellis; tergus), u Mikajinu (koža od debelih kakoti od vola „corium, tergus“; koža od tanjih „pellis“), u Belinu („cujo e pelle, la spoglia dell' animale“, „corium“ 241a; pelle, spoglia d' animale, „pellis“ 550b), u Bjelostjencu („pellis, cutis“ 2. „corium, tergus, byrsa, pellis“), u Jambrešićevu („pellis, cutis“), u Voltigijinu („pelle; cujoj“, „haut; fell“), u Stulićevu („cutis, corium“), u Vukovu (1. „die haut“, „cutis“. — 2. „das fell“, „pellis“. — 3. „das leder“, „corium“), u Daničićevu („pellis; corium“).

a. na čeladetu.

a) uopće. Moja koža biše crna. Živ. jer. star. 1, 229. Koža je (u starca) opora, ka grebe ne maše neg mačka od mora. N. Najlašević 342. I halinom svijetlom, što je kože u meni, sve sam skrio. I. Gundulić 156. Čini Bartolomeu kožu zvuci. F. Glavinici, cvit. 291b. Kosti samo, ter koža črna i gola na nem se vijaše. 328a. Da Arapin promini svoju kožu crnu. P. Posilović, nasl. 88b. Da ulije vodu na taki način, da voda dotegne i oplade put od glave i kožu od diteta. M. Bijanković 80. I opet se obastrem kožom mojom. A. Bačić 498. I s nima (hafi-nama) odadiraše se koža, koja biše prianula za tilo. J. Banovac, razg. 182. Budući ga ufatio, živu mu kožu sadrije. F. Lastrić, od' 189. Sve one kosti porastoše žilama, mesom i kožom. ned. 280. Pak oružje i haline sve do gole kože skine. V. Došen 124a. A bijaše ostao nadkožuljak (tako rečen, erbo Jezus nosijaše ga na koži, oliti na голу). S. Rosa 160a. Sad je gubava moja koža, gubava moja put. Đ. Bačić 61. Da ja tebe uvati(h) kožu bi ti derala. Nar. pjes. vuk. 1, 521. Prosjec' ču ti svillenu veregū, i pod noma tananu košulu, još ču malo kože zahititi. 8, 487. I plesnu se rukom po koljenu, pod koljenom skerlet čoha puče i bijela koža na koljenu. 4, 181. Nega hoću živa oderati, kožu ču mu caru opravit. 4, 212. Kao da mu sto šilaka pod kožu ude (tako je nemiran). Nar. posl. vuk. 180. Koža

nam se ne dere, meso nam se ne ije, ako nemamo obraza, šta imamo? 188. Putniku ospice kožu napisale. S. Ćubiša, prip. 90. Mijatu su na obojke kožu smicali. 228. Smutna Turad muče mramorkome, a kožu im bjedilo probija. Osvetn. 1, 66.

b) u osobitom značenju, praeputium. Ni obrizovanje ni koža obrizovana. Bernardin 162. Ni obrizovanje ni koža obrizovana. N. Rašina 197a. paul. gal. 6, 15.

c) u nekijem običnijem rečenicama i poslovicama upotrebljava se koža kad u pravom kad u prenesenom smislu. aa) vidi kost, 1, a, c) bb). — bb) koža se ježi od straha, od čuda itd., pa i od zime. Da ti se od stra kose uzdignu, koža naježi. M. Zoričić, osm. 21. Koža se sama ježi, jerbo luta zima reži. V. Došen 26b. Koža ti se ježi radi onih nesretnika. M. Pavlinović, rad. 128. — cc) isači, iskočiti iz kože kaže se metaforički o velikom ganuću (o lutini, o šefi, o čudu itd.). A ti ako ti malo fali, takija hoćeš iz kože da izajdeš. D. Rapić 228. Ja iskočih živa iz kože da prije čujem. V. Vrčević, nis. 55. Svi da iskoče živi iz kože. 180. — dd) slično prema cc). Išćerao ga iz kože (dosadio mu). Nar. posl. vuk. 106. — ee) pod kožom (u koži) snači unutra (metaforički duhovno) stanje u čeladeta. I sva mrem u koži misleći naprijeda. S. Gučetić 205. Misli da mu mlogo koješta pod kožom leži. D. Obradović, basn. 435. Kad im pod kožu zaviriš... 55. Ime i hajine ne mijenjaju što je pod kožom. S. Ćubiša, prip. 252. — ff) slični su i ovi primjeri predašnjima, ali se u njima ne misli samo na duševno stanje, nego uopće na kakvu nevolju. Iz ove kože nikuda. (D). Poslov. danić. Iz ove kože nema se kud. (ili:) Iz ove kože nikud ni kamo. (ili:) Iz ove kože nikud se ne može. (Kad je čovek u kakvoj nevolji a ne može da se pomogne). Nar. posl. vuk. 100. — gg) gdje gdje se shvaća metaforički kao cijelo tijelo, ili jer u koži tijelo stoji (continsens pro contento), ili jer koža naj prije osjeća bol (n. p. od udaraca). Brzo ćeš pušćati duh iz gladne kože. I. T. Mrnavić, osm. 180. Ne dopusti stare kože (starce) na trg da idu od ljubavi. J. Kavašin 8b. Gdi se kožom svom razstavi. 259a. I ugađa truloj koži (lino jato)... V. Došen 216b. Na svu kožu kad se pruži (lešorad)... 220b. — hh) značenje se kod gg) daje širi, i može značiti: život. Ne vad' noža, zla ti koža! M. Držić 143. U vraga ti koža! jeli me čuo? 202. Bojeći se sebi i svojoj koži. M. Divković, bes. 784a. Kad nestane koža, što će korist biti? I. T. Mrnavić, osm. 162. Koža, kad nije drugo, plaća. V. Došen v. Voli indi kožu dati, neg se krađam ne vladati. 210a. Kesom platit tko ne može, pravda mu se maša koža. 221b. Lašne bo je s jednim novčićem dug isplatiti, nego, štono govore, kožom vraćati. B. Leaković, gov. 86. Bože, Bože, kud će naše kože? (Reče se u šali). Nar. posl. vuk. 20. — amo mogu pripadati i ovaki primjeri: U zloj se koži nahodi. Nar. posl. vuk. 881. Nađe Mijata u zloj koži. S. Ćubiša, prip. 284. — ii) gučiti, derati kožu, metaforički. Inače kad ne može siromahu sgulit kože... V. Došen 58a. Kome biti može posadirat njima kože. 198b. — kk) uz kožu, metaforički, vrlo blizu. Vam pokloni Omblu i Gravožu, velmi dragu, er uz kožu. J. Kavašin 190b. — ll) može značiti tjelesnu jeptotu. Evo su one, ke se kožom priji' dićahu. J. Kavašin 568a. — mm) metaforički, kakvo se čelade pokazuje zdvora, dok je drukčije u duši. Svuci kožu postaranu kđ od zmaja nosim na se. J. Kavašin 67a. Oni drakuni u koži juskoi. F.

Lastrić, svet. 29a. Ono isti vrag bijaše u divičoj koži. M. A. Rejković, sabr. 45. Da su i seljani svukli s sebe onu odiću od priprosti i uvukli se u kožu od zloće. Ant. Kadžić 280. Dvaput si se obuo u vražju kožu, pak iz tebe rogati laje. S. Ćubiša, prip. 227. — nn) da mu je koža, tvrda na obrazu kaže se o besobrasnom čeladetu. Koža mu je na obrazu kao don. (ili:) Koža mu je na obrazu tvrda kao u vola. Nar. posl. vuk. 188. — oo) Starija mu koža na čelu. (Kad se za koga reče da je stariji i da je u čemu pretežniji od drugih). Nar. posl. vuk. 294. — pp) Pukla mu koža na čelu. (Otvorila mu se pamet). Nar. posl. vuk. 266.

b. na živinčetu.

a) uopće. Ota ježa kožu ježe imats jako bodeže postavi na uglevije živo i kadi ota isdola. Sredovj. liječ. jag. star. 10, 111. Isnesoše mu šoit kožom aspidovom popet. Aleks. jag. star. 3, 244. Kad zmija iz kože svuče se na sviti... D. Rašina 99b. Ko bilje jede taj zmija, ku htjeh riti, za staru kožu vrč, a novu stvoriti? 120b. Vunu striže, kožu dere. J. Kavašin 55a. Ovo bo su oni isti vući rasdirajući, obučeni u ovčju kožu. (isporedi a, c) mm)). F. Lastrić, ned. 800. Ako smo vunu od ovčica našije primali, nismo im kože sadirali. 869. Po nožicama il' po nožu skinit runo ili kožu... V. Došen 24a. Puče koža kožu po sapima. Nar. pjes. vuk. 2, 559. Kurjak kožom plaća (isporedi a, c) hh)). Nar. posl. vuk. 164. Iside momak iz zmijine kože. Nar. prip. vuk. 67. Ale sad se gad suče svoje koži i posta lip mladić. Nar. prip. mikul. 8. Ljudi koji ubiju vuka nabiju mu kožu suhu na motku. Vuk, nar. pjes. 1, 501. Jam'te mlijeko i kostret sa koža, al' sa živih ne derite koža. Osvetn. 4, 14. Neki stiza za rep lijū krivu, ter joj dere s hrpta kožu živu. 4, 25.

b) i kad je koža učinjena, u našem jeziku ne mijenja ime. Kože goveda. Glasnik. 15, 808. (1848?). Naši građane bili su poslali po jednomu drēvu bnačkomu voska, koža i inoga traga. Spom. sr. 1, 83. (1406). Takovi tragove ne dostojet se ni mogu plaćati kožama, voskom i sirenjima. 1, 138. (1417). Pojase na črjeni koži. 2, 49. (1406). Kova srebrnoga 1570 litra mireše povraze i kožu. Mon. serb. 498. (1466). Meštri Aleksandrovi oružavahu četira sta ljudi i svih vitezi oklopi na lavovih kožah predstavljahu. Aleks. jag. star. 8, 285. I vojvođe i viteza i na kopnu i sred mora i postela i trpeza bješe koža zvijeri od gora. I. Gundulić 289. Vučijem kožam su oda svudi sebe i kože svē prikrili. 489. Pedeset koža govedi. Starine. 11, 127. (1679). Tva je odića koža kamilije. A. Vitaljić, ost. 404. Kože svjerske simi oblači... J. Kavašin 171b. Koža strojena, pelle concia' aluta'. A. d. Bella, rječn. 550b. Veće kožice od jagañaca na trg se nosi nego koža od ovana. B. Zuzer 204. Koram ol' ti koža uđinjena, corrame'. M. Zoričić, aritm. 104. Na glave im kape od tri vuka, na leđima kož od mededa. Nar. pjes. vuk. 8, 333. U bugaku koža bivojača. 8, 438. — U naše se vrijeme upotrebljava i u osobitom smislu, vidi kvijer, pergamena, pergamenat.

c. Koža, muški nadimak ili presime. — xiv vijeka. Bojeslav Koža z djetju. Svetostef. hris. 81—82.

KOŽAL BRLJEG, m. ime mjestu u Istri. — U spomeniku xiii vijeka (Kožal Breg). Prideše na Kožal Breg. Mon. croat. 8. Na Kožal Breg. 15. (1275 prepis. 1546).

KOŽAL, Kožla, m. kosa u Staroj Srbiji. Nov.

sr. 1884. 35. — *Pomišle se xiv vijeka*. Na Pšiši pod Kožjem. Glasnik. 24, 28. (1858).

1. KOŽAŁSKI, adj. koji pripada Kožlu. — xiv vijeka. Čefalija skopsky ni kožalskyj... Glasnik. 24, 247. (1858).

2. KOŽAŁSKI, adj. koji pripada Kožlaku. — xiv i xv vijeka. Ot kožalske strani. Mon. croat. 48. (1895). Bivši g(ospodi)n kož(a)lski. 150. (1492).

1. KŌŽAN, adj. vidi 2. kožan. — *Postaje od koža nastavkom ên (ê se poslije ž može promijeniti na a), ispoređi stslav. kožanъ, bug. кожанъ, rus. кожаный*. — U Stulićevu rječniku: kožani uz kožan, kožni, i u Vukovu (vidi kod 2. kožan).

2. KŌŽAN, kŏžna, adj. koji pripada koži (ovo je sračeno samo u Belinu rječniku); koji se sastoji iz kože, ili koji je načinjen od kože. — *Postaje od koža nastavkom њn*. — *Riječ je stara, ispoređi stslav. kožnъ, rus. кожный (koji pripada koži), češ. kožný*. — *Između rječnika u Mikafinu (kožni, od kože, pellicaeus), u Belinu (kožni, di pelle, oiođ attinente a pelle, cuteus' 550b), u Bjelostjencevu (kožni žakel, vreća, culeus'), u Jambrešićevu (kožni žakeļ, culeus'), u Voltigijinu (kožan i kožni, di pelle, cujoj', ledern'; kožni), u Stulićevu (kožan, kožni i kožan, kožani, ex pelle'), u Vukovu: kožan, kožna (kŏžana), von koža', coriaceus'; u Daničićevu (kožnъ, e corio factus'). Sь povrazomъ kožnъmъ. Spom. sr. 2, 49. (1406). Pohve kožne s malo srebra. Mon. serb. 498. (1466). Kožnijem se pasom opasovaše. M. Divković, bes. 52b. Augustin pasom kožnim... opasa se. F. Glavinić, cvit. 295b. Njeki vode hrte kožnijem trakom kroz obiočuh od ogrlina sa lašne ih ispustiti zadržane. B. Zuzeri 268. Odića bila od robe svitne ili vunije ili kožne. P. Filipović 31. Kožna vrića puna gnojja (tjelo). V. Došen 175a. Okolo vrata uvezan s kožnim kaišem. I. J. P. Lučić, razg. 117. Poslidni jest prosinac rutavi, on čud kaže u kožnoj opravi. J. S. Rejković 8. Pa ga meću u kožne tegere. Nar. pjes. juk. 482. Imaše pojas kožan oko sebe. Vuk, mar. 1, 6. Donesi mi knige, a osobito kožne. paul. 2tim. 4, 18. Eto dukata u kožnomu tobocu. S. Ľubiša, prip. 158. Pripasa kožni opreg. M. Pavlinović, rad. 74.*

KOŽAR, m. čovjek koji po svom zanatu čini (stroji) kože. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (cuojajo, conciator di cuoi o pelli', coriarius' 241a), u Bjelostjencevu (kožar, kožnar, kužnar, tabak, alutarius, coriarius, pellium tenuiorum aut crassiorum concinnator'), u Jambrešićevu (cerdo, coriarius'), u Voltigijinu (cuojajo, conciapelle', lederer'), u Stulićevu (coriarius'), u Vukovu (der gerber', coriarius'). Pri Simunu kožaru. Anton Dalm., nov. test. 186. act. ap. 9, 48. Uljeze u kuću rečenoga kožara. M. Divković, bes. 711b. I bojari, kožari, čiznari. M. A. Rejković, sat. 18b. Koga kožari za svoj zanat potribuju. I. Jablanci 31. Dva zanačtje: jedan kožar, a drugi tabakar. A. T. Blagojević, khin. 80. Šticar, kožar, užar nêmu inatiše pravicu. 49. On stoji u nekoga Simona kožara. Vuk, djel. apost. 10, 6.*

KOŽARA, f. vidi kožarnica.

KOŽARIJA, f. vidi kožarstvo.

KOŽARKA, f. vrsta kruške. Kožarka, češ. kožarka (Coriaria), lederbirn (Veselić). B. Šulek, im. 168.

KOŽARNA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Kožarni. Sr. nov. 1873. 894.

KOŽARNICA, f. mjesto gdje radi kožar, gdje se stroje kože. — *Načineno u naše vrijeme*. Kožara, Kožarnica, tech. gerberei (lokale), lohgerberei', frc. tannérie', egl. tannery', tal. concia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOŽARSKI, adj. koji pripada kožarima. P. Budmani.

KOŽARSTVO, n. kožarski posao (zanat). — *Načineno u naše vrijeme*. Kožarija, Kožarstvo, tech. strojbarstvo, gerberei (als Handwerk'), tal. conciatura di pelli', frc. tannage', egl. tanning'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOŽAST, adj. koji je nalik na kožu, n. p. list na drvetu. J. Pančić, flor. biogr. 498.

KOŽEL, m. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom. K. Jovanović 114. — vidi i Kozaļ.

KOŽELSKI, adj. koji pripada Koželu. Koželska (opština). K. Jovanović 114.

KOŽEN, adj. vidi 1. kožan. — *U naše vrijeme*. Po sredi koženo. Bos. vila. 1892. 127.

KOŽEŃE, n. djelo kojijem se (kosa) kosi. — *U Vukovu rječniku*.

KOŽETIN, m. selo u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 126. — *Od 1892 prosvan* je Aleksandrovac. Sr. nov. 1882. 855.

KOŽETINA, f. augm. koža. — *ispoređi kožurina*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (corium putre') i u Vukovu (augm. v. koža)*. Ja s' ne bojim ni živa kurjaka, a kamo li mrtvi kožetina. Nar. prip. vuk. 8, 892. Od' otalen, žabo babo! nit' ti valja kožetina, nit' ti valja mesetina. Nar. pjes. marj. 203—204.

KOŽETINSKI, adj. koji pripada Kožetinu. Kožetinska (opština). K. Jovanović 126. — *Kožetinska Reka, ime vodi*. M. Đ. Milićević, srb. 706.

KOŽEVAC, Koževca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom. Niva u Koževcu. Sr. nov. 1875. 939.

KOŽEVAN, koževna, adj. vidi 1. i 2. kožan. — *U dva pisca xviii vijeka*. Arka Boga izrael-skoga nahodi se pod šatorim koževnijem. B. Zuzeri 244. Bio bi svezan u jednu vriću koževnu. A. d. Costa 2, 152.

1. KŌŽICA, f. dem. koža. — *Kao deminutiv može značiti ne samo malu nego i tanku kožu, a upotreblava se i u prenesenom smislu o čemu što je nalik na pravu kožu*. — *Riječ je stara, ispoređi stslav. kožica, rus. кожица*. — *Između rječnika u Mikafinu (kožica, mala koža, pellicula'; kožica u čovjeka, cuticula'), u Belinu (kordovanska kožica, cordovano', pellis cordubensis' 229a; tanka kožica, pelle sottile, o membrana', pellicula' 550b), u Bjelostjencevu (pellicula; cuticula; membrana'), u Jambrešićevu (cuticula; membrana'), u Voltigijinu (pellicola, pellicella, membrana', häuten, fellchen'), u Stulićevu (pellicula'), u Vukovu (dim. v. koža)*.

a. mala koža (n. p. učinena koža nevelike životinje), gdje gdje (kao u drugom primjeru) i koža uopće. Kožicama kozličimi (od kozlića. Rañ.) obvi ruke njegove. Bernardin 41. N. Rañina 57a. gen. 27, 16. Mnokrat se vuk skrje po medvjedovu kožicu. Zborn. 4a. Govore lisicu da je znana do mjere, nu već zna, kožicu koji joj odere. N. Dimitrović 17. U mošni od lanetje šare kožice. P. Zoranić 45a. Ni u kunicu, ni u ostale kožice mehke i gizdave... M. Divković, bes. 80a. Kožice kozličeve obastri rukam negovim. I. Bandulavić 47b. gen. 27, 16. Izrezan od kožica svjerskijeh sastav mao usima.

I. Gundulić 584. Obuče Bog Adama kožicama živina mrtvije. M. Radnić 828a. Ki se oblače kožicama od jaganca. J. Kavašin 377b. Veće kožio od jaganca na trg se nosi nego koža od ovana. B. Zuzeri 208. S kožicama kôžliča obastri ruke. A. Kanižlić, utoč. 162. Zaodi ih živinskima kožicama. E. Pavić, ogl. 9. Smotavši kožice jareče. 246. Aline od kožica životinjski. And. Kačić, kor. 4. Jarećim kožicama obloži mu ruke. Đ. Daničić, Imojs. 27, 16.

b. *tanka koža (vidi i u rječnicima)*. Mlada kožica lašti se na meni. M. Držić 51.

c. *vidi* kvijer, pergamenta. — *Između rječnika u Belinu* (kniha kožica, pergamenta, carta pergamenta, membrana 555a). Vidi za otarom vruga, koji na velikoj tankoj kožici pisaše. F. Lastrić, ned. 319. Knjiga na starih kožicah pisana. A. Kanižlić, kam. 9. Složio je knjigu na opnici iliti kožicah za pismo običajnih. 370.

d. *u ljudskom i životinjskom tijelu što je nalik na tanku kožu a ne pokriva s polja tijelo, opna, membrana (vidi i u rječnicima)*. Kožica koja stoji oko srca, hypochondria. J. Mikala, rječn. Da se u ženskoj glavi divičanstvo usdrži u nikim kožicama koje stiskaju i vožu narav. Ant. Kačić 580. Jer se oni dio kožice usdrži zajedno s tilom ditetjim. M. Dragičević 250.

e. *u prenesenom smislu, na voću i uopće na kojem dijelu biljke*. — *Između rječnika u Belinu* (scorza dell' uva, folliculus 781b; kožica od kriješve, scorza di cerasa, cerasi cutis 659b). Olušti gornju kožicu (cveklinu). Z. Orfelin, podr. 224.

f. *uopće što nalik na kožu*. Plesniva kožica. P. Bolić, vinodj. 2, 829.

2. KOŽICA, f. *mjesno ime*.

a. *selo u Dalmaciji u kotaru makaranskom*. Repert. dalm. 1872. 20. — *ispoređi* 8. Kozica, b.

b. *selo u Srbiji u okrugu kruševačkom*. K. Jovanović 127.

8. KOŽICA, m. *presime*. — *U naše vrijeme*. Nikola Kožica iz Jabukovca. M. Đ. Milićević, srb. 991. Jovan Kožica. Rat. 331.

KOŽIČAN, kožična, adj. *koji je kao kožica (opna), ili koji se sastoji iz kožica*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'membranaceus'.

KOŽIČIĆ, m. *presime*. — Šimun Kožičić biskup modruški pisao je glagoljske knjige: Oficij rimski i Žitija itd. naštampane na Rijeci 1580 i 1581. vidi i Archiv für slav. philol. 2, 726.

KOŽIČIN, adj. *koji pripada Kožici (? kao žensko ime Kožica nije poznato, ali kad ima prezime, vidi 2. Kozica, može biti i muški nadimak)*. — *Kod mjesnoga imena, vidi u Daničičevu rječniku*: Kožičin, selu je Žeravini išla međa, wts Drima pravo u Kožičin krsu. G(lasnik). 15, 810. (1848?).

KOŽIĆ, m. *presime*. — *U naše vrijeme*. Schem. zagr. 1875. 264.

KOŽINA, f. *augm. koža*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (pellaccia, 'eine grobe haut'). Suha kožina. M. Držić 85. — *U nekijem je krajevima isto što koža. vidi u Vukovu rječniku*: vide koža s dodatkom da se govori u krajini Negotinskoj.

KOŽINCI, Kožinaca, m. *pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom*. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 887.

KOŽITI, kožim, impf. *postajati kožom*. — *U Stuličevu rječniku*: 'pellem fieri'. — *nepouzđano*.

KOŽLOVAC, m. *kad u jesen padne veliko vrijeme, pa i s proljeća kad učestaju kiše, rikne*

voda ispod Kozjače kod Dobrosela u Lici, pa teče nekoliko dana i malo poslije usahne. tadašnji potok zove se Kožlovac. a i livade i pašnaci, preko kojih Kožlovac teče, zovu se opet tako. Progr. zemun. vel. realke. 1883—84. 10. M. Medić.

KOŽLOVČKI, adj. *koji pripada Kožlovcu*. 'Kakvo je to sijeno?' 'Kožlovačko'. 'Ja sam mislio da je bujadničko' (s Bujadnica iznad Dobrosela). M. Medić.

KOŽLAK, m. *ime selu u Istri, lat. Cosilianum, tal. Cosliaco*. V. Sabljar, mjestop. rječn. 511. — *Od xiii vijeka*. Termini za Kožlak. Mon. croat. 8. (1275 prepis. 1546). V Vekšestanê ili v Kožlacê. 46. (1895).

KOŽLE, n. *naselak blizu Sarajeva u Bosni*. Schem. bosn. 1864. 56.

KOŽLI, adj. *koji pripada kozlu*. — *Oblik je stslav. kozljъ, vidi i*: Krviju junjêciju i kozljêju. Domentijan 319. *pošto je ispaio glas љ, z ispred љ mijenja se na ž*. — *U pisaca čakavaca xvi vijeka*. Ne krviju telcu ili kožju. Naručn. 24b. Meso kožle ali ovne. Transit. 180. Krv kožju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 150. paul. hebr. 9, 19.

KOŽNAR, m. *u Bjelostjenčevu rječniku kod kožar*.

KOŽNICA, f. *kangija od kože*. Zemjak. 1871. br. 2.

KOŽNAT, adj. *vidi kožast*. — *Naćineno u naše vrijeme*. Kožnat, bot. (kožan), lat. 'coriaceus', lederartig, lederig, tal. 'coriaceo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KOŽNAČA, f. *bolest kože. u Sarajevu*. Đ. Šurmin.

KOŽNĀ, adj. *koji je naćinjen od kože*. — *Od xvii vijeka*. Ter kožnim pasom opasan. F. Glavinio, cvit. 334b. Kada človik razastre kožni šator. A. Vitalić, ist. 358. Izvadi svoju kožnu kesicu. Javor. god. 16, br. 40, str. 681.

KOŽODER, adj. *onaj koji dere (guli) kožu*.

a. *čovjek*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'pellem detrahens'. — *ispoređi* kožoderac.

b. *vjetar, vrijeme, vidi kozomor*. — *U Vukovu rječniku*: kad u proljeće udari međava, te polipše stoka, ein schlechtes dem viehe schädliches wetter, tempestas pecoribus perniciosas, kozomor, cf. kozoder. Kožoder, studen vjetrić što puše po naj više u jutro i u večer (brije, dere kožu). na Braču. A. Ostojić.

c. *rička biljka*. Kožoder (prema nem. fellriss), malva querna (I. Sabljar), Althaea rosea L. B. Šulek, im. 168.

KOŽODERAC, kožodërca, m. *vidi kožoder, a*. — *Samo u Stuličevu rječniku uz kožoder*.

KOŽOKAR, m. *ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskom*. Livada u mestu Kožokaru. Sr. nov. 1874. 299.

KOŽUH, m. *odijelo naćineno od životinjskih koža ućinjenih sa svijem dlakama*. — *ispoređi* kuntoš, čurak, bunta. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kôžuhâ*. — *Rječ je praslavenska, ispoređi stslav. kožuhъ, rus. кожьхъ. češ. kožich, polj. kožuch*. — *Postaje od koža nastavkom uhъ*. — *Između rječnika u Mikalčinu* (pelliccione, 'pellis, rheno'), u Belinu (pellicia, veste foderata con pelle, 'vestis pellita', 'pelliccione di pelle grossa da villano', 'vestis scortea' 550b), u Bjelostjenčevu (kožuh iz ovčjih kož, rheno. 2. šuba, menten, 'pellibeum, pelliceum', v. kedmen), u Jambrešičevu (rheno, pelliceum), u Voltigijinu (pellicia, 'pels'), u Vukovu (der pels, 'vestis pelli-

cea, pellis villosa⁹), u *Daničićevu* (kožuha, vestis pellicea⁹). Da si kožuha ne iskvasiš. Domen-tijanb 106. 10 guha i 10 kožuha. Mon. serb. 189. (1848). Tri kožuhe lisiče. Glasn. 15, 809. (1848?). Gospoje nose kožuh ali koret od toliko lakata. M. Držić 184. Ljeti razdrijet kožuh. (D). Poslov. danič. Na kaludera zamjerila taj Mar-kovi bijeli kožuh. Nar. pjes. bog. 23. Dvorila kuna vuka, ter izgubila kožuhe. (Z). Poslov. danič. Ne būdi mi po kožuhu buha! Nar. pjes. vuk. 2, 854. Na nĕmu je kožuh od mededa. 3, 81. Kad izvrnem kožuh naopako. (Kad se rasrdim). (isporedi: (Marko Krajević) prigrnu ćurak naopako. Nar. pjes. vuk. 2, 898). Nar. posl. vuk. 117.

1. KÒŽUHÂR, m. čovjek koji pravi kožuhe (u Dubrovniku i: koji trguje kožusima). — isporodi krznar. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (pellio⁹), u *Belinu* (pellicciaio, facitor di pelliccie⁹, pellio⁹ 550b), u *Bjelostjenčevu* (v. krznar), u *Voltiđijinu* (pelliciere, pellicciaio⁹, kürschner, pelzhändler⁹), u *Stuličevu* (pellio⁹), u *Vukovu*: der kürschner (pelzer⁹, pellio⁹). Da se svrati u kožuhara za onu postavu od žibilina. M. Držić 806. Ne smiju trzije, a preda kožuhar, ni majstor ki brije, izajti u kotar. Đ. Baraković, vil. 76.

2. KÒŽUHÂR, m. ime selu u Srbiji u okrugu vafeskom. Kožuar. K. Jovanović 105.

KÒŽUHÂREV, adj. koji pripada kožuharu. — isporedi kožuharov. — U *Stuličevu* rječniku: ad pellionem spectans⁹, i u *Vukovu*: des pelzers⁹, pellionis⁹.

KÒŽUHÂROV, adj. vidi kožuharev. — U *Stuličevu* rječniku uz kožuharev, i u *Vukovu* uz kožuharev.

KÒŽUHÂRSKI, adj. koji pripada kožuharima. — U *Stuličevu* rječniku: ad pelliones spectans⁹.

KOŽUHČE, kožuhčeta, n. dem. kožuh. — U narodnoj sagoneci našega vremena. Radoñica drdoñica u drvenom kožuhčetu. (odgonetfaj: orah). Nar. zag. nov. 155.

KOŽUHE, f. (?) pl. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 87. — Od xv vijeka, vidi u *Daničićevu* rječniku: selo koje kraj bosanski Tomaš Ostojić s gradom Ključem dade sinovima vojvode Ivaniša Dragišića. M(on. serb). 489. (1446). nominativu nema potvrde, može biti da je i „Kožusi“.

KOŽUL, m. prezime u Dalmaciji. J. Bogdanović.

KOŽŮN, kožŭna, m. kožuh. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović. Lički kožun nema rukava, a načiñen je po naj više od kozjih i jarčjih mješina, koje su sami učinili i umerali. obično se poledina pravi od kočetljive mješine, a prednaci mogu biti i sa kraćom kočetii. s jedne je strane načiñen ġep od kakve stare gargaše, iz koje su igle povadene, jer je ta koža debela i čvrsta. kad je kišovito, onda okrenu kožun na dlaku. — U prenesenom smislu znači i čovjeka koji kožun nosi. S toga se čuje vapaj starih graničara, kojima se novi ustav ne sviđa, gdje govore: „Sto puta je bolje bilo, dok je sablja sudila, a ne ovaj ušivi kožun“. M. Medić. — I u Bosni. No kožuni se na zborove ne nose. Bos. vila. 1892. 152.

KOŽŮNÂR, kožunára, m. kožuhar. u Lici. V. Arsenijević. Kožunâr. J. Bogdanović.

KOŽUNÂREV, adj. koji pripada kožunaru. J. Bogdanović.

KOŽUNÂRICA, f. žena kožunareva. J. Bogdanović.

KOŽUNÂRSKI, adj. koji pripada kožunarima. „Znaš li ti kožunarski sanat?“ J. Bogdanović.

KOŽŮNČIĆ, m. dem. kožun. „Ako budeš dobar, uzeću ti mali kožunčić“. J. Bogdanović. M. Medić.

KOŽŮNČINA, f. augm. kožun. „Dovade mi tu kožunčinu da se zagrnem“. J. Bogdanović. M. Medić.

KOŽŮNEL, kožŭnela, m. jastuk. — U naše vrijeme u Lici. D. Trsteñak. — vidi košunel.

KOŽŮRAK, kožŭrka, m. svilena čahura. — isporedi kožurica. — U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji. Kožurak, čahura od svilenih buba (u Dalmaciji). L. Mrazović. Kožurak, svileno gnijezdo u koje se vladika savije. M. Pavlinović.

KOŽURAST, adj. koji je nalik na kožuricu (tanku kožu). — U jednoga pisca našega vremena. Materija kožurasta. J. Pančić, bot. 8.

KOŽURICA, f. uprav dem. koža, ali stoji u osobitijem značenjima. — U naše vrijeme.

a. tanka kožica na voću. U semenima se jezgra u kožurici zamotana nalazi. P. Bolić, vinod. 1, 26. Kožurica jagoda. 2, 88. Kljuk, u kom kožurice plivaju. 2, 62.

b. kao opna što postaje na nekijem žitkijem (a i tvrdijem) stvarima. Onda se na ovom kovnom veštstvu neka kožurica vata. P. Bolić, vinod. 2, 20. Po vrhu stele vidi se tanka kožurica. 2, 25. Kožurica, plivača opna. Gregurevci u Srijemu. D. Hirc.

c. svilena čahura, isporedi kožurak. — Između rječnika u *Vukovu*: die puppe des seidenwurms⁹, nympha bombycis⁹, cf. čaura s dodatkom da se govori u Boci. Crv se zavije u kožuricu, izleti leptir. S. Ľubiša, prip. 7. Sakrije se u kožuricu kao buba kad svila. 248.

d. debela i tvorda koža kao rošina što postaje od trveña, naj češće na rukama i nogama (ovdje nije diminutivno značenje). — isporedi žul. — U *Vukovu* rječniku: die schwarte⁹, callum⁹.

KOŽŮRINA, f. augm. koža. — U *Vukovu* rječniku: vide kožetina.

KOŽŮŠAK, kožŭška, m. dem. kožuh. — Akc. se mijenja u gen. pl. kožŭšákâ. — U *Vukovu* rječniku: hyp. v. kožuh⁹. — I u *Šulekovu*: pelzjacke, pelzjupe⁹.

KOŽŮŠČIĆ, m. dem. kožušak. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* (dim. v. kožuh). Radojica, grgŭlica, u grgŭlavom kožŭšćiću, u dubokom potočiću. (odgonetfaj: orah). Nar. zag. nov. 155. — I u *Šulekovu* rječniku: pelzjacke, pelzjupe⁹.

KOŽŮŠIĆ, m. dem. kožuh. — Od xviii vijeka. Dohodi razkos David pastijerče bosonogo, kalovito u kožŭšiću pokrplenu. B. Zuzeri 207. Porušen ovi kožŭšić u plaš grimizni promijenit će se. 319.

KOŽŮŠINA, f. augm. kožuh. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (pelliccione di pelle grossa da villano⁹, vestis scortea⁹ 550b) gdje se naj prije nahodi, u *Voltiđijinu* (pelliccione⁹, wildschur⁹), u *Vukovu* (augm. v. kožuh). Dade i kožŭšinu lavsku. J. Rajčić, boj. 61. On obuče devet kožŭšina. Nar. pjes. stojad. 1, 51. U našega dedušine trideset i dve kožŭšine, p' opet mu se rebra vide. (odgonetfaj: lŭk). Nar. zag. nov. 122.

KOŽUŠKOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 189.

KOŽUTICA, *f. mahovina, bilka*. — *U Stuličevu rječniku*: kožutica, trava, muscus'. Kožutica, muschio, muscus (Stulli). B. Šulek, im. 168.

KOŽUTOVIĆ, *m. prezime*. — *xv vijeka*. Grgur Kožutović. Mon. croat. 78. (1451).

KRAAKATI, *kraačem, impf. vidi grakati*. — *Može biti da bi pravi oblik bio krahakati, jer jedini pisac u kojega se nalazi ova riječ ne poznaje glasa h*. — *Riječ je onomatopejska kao grakati*. — *U jednoga pisca xviii vijeka (Vran) počne iz svega grla krahakati*. D. Obradović, basn. 298. Ove će (vrane i sorače) krahakati i kreketati. 297.

KRABANOS, *adj. vidi krabonos*. — *U Mikafinu rječniku*: krabanos, maskaran, amascarato, personatus, larvatus', i u *Stuličevu*: mascherato, personatus' iz *Mikafina*.

KRABANOSICA, *f. vidi obrazina*. — *isporedi krabonosica*. — *Postaje od krabanos*. — *U Mikafinu rječniku*: krabanosica, maskara, mascara, persona, larva'; u *Belinu*: mascara, facia finta di carta pesta o altra materia per copirarsi il viso, larva' 464b; u *Stuličevu*: maschera, persona, larva' iz *Mikafina*.

KRABANOSILAC, *krabanosioca, m. vidi krabonosica*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: mascherato, personatus'.

KRABANOSITI SE, *krabanosim se, impf. načiniti se čuvida*. — *U Mikafinu rječniku*: amascararsi, personam induere', i u *Stuličevu*: personam induere' iz *Mikafina*.

KRABANOSNICA, *f. vidi krabanosica*. — *U Mikafinu rječniku kod maškara*.

KRABICA, *f. dem. krabija (vidi)*. — *Uprav krabijica ili krabijca*. — *isporedi škra-bica, škra-bijca*. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu: v. škra-bica s dodatkom da je riječ ruska (uprav stislovenska)*. Oni velikij bogovidsi (Mojsij) mladsi v. krabici v. v. b. byst v. more straha radi Faraona. Domentijan⁸ 819.

KRABIJA, *f. kovčeg*. — *Osnova je praslavenska, isporodi stislov. krabij, rus. копобъ, копобъа, češ. krabice, krabka, polj. krobja, krobka*. — *isporedi škra-bija*. — *Od lat. corbis, po svoj prilici preko stigrnem. chorb*. — *Samo u Stuličevu rječniku: ,arca, capsas' s dodatkom da je riječ ruska (uprav stislovenska)*.

KRABIJINO, *n. ime mjesno*. — *xiv vijeka*. Među Krabijino... Svetostef. hris. 6.

KRABILICA, *f. neka bilka*. Chaerophyllum. Flora croat. 498.

KRABITI, *krabim, impf. rastapati*. — *vidi kraviti*. — *U jednoga pisca Dalmatinca našega vremena, a između rječnika u Belinu (liquefare, liquo' 441a), u Bjelostjenčevu (krabim, v. raztoplujem), u Voltigijinu (liquefare, struggere, schmelzen), u Stuličevu (liquefacere' iz Belina)*. U mladosti je krabio vosak. M. Pavlinović, rad. 126.

KRABONOS, *adj. čovjek s obrazinom na licu, čuvida (ovo je značenje ove riječi kao što se vidi po primjerima u Vukovu rječniku)*. — *U spomeniku latinskom xiii vijeka gdje je pisano crabonosius (što bi moglo odgovarati i obliku krabonosa, i tad bi bio supstantiv)*. — *Poslije dolazi oblik krabanos (vidi) s drugima što su od nega postali, ali je svakako, jer je jamačno složena riječ, krabonos boji oblik*. — *Prvi je dio riječi osnova kraba, te vađa da je ova riječ značila što sad obrasina (vidi krabuja), drugi je osnova gla-*

gola nositi (neće biti supstantiva nos). ,Crabonosius, personatus'. Statut ragus. god. 1272. G. Lucio, memor. di Tran. 202.

KRABONOSICA, *f. vidi krabanosica*. — *Vađa da je krabonosica boji oblik, vidi krabonos*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Dosti straha imah proči s krabonosio i s nakasna. J. Kavašin 404a.

KRABORIĆ, *m. ime selu u Hercegovini*. Statist. bosn. 111.

KRABUJA, *f. persona, larva, vidi obrasina*. — *U književnom jeziku našega vremena*. Krabuja, larve'. B. Šulek, rječn. — *Ne znam odakle je došla ova riječ: u ugarskijeh Hrvata znači kotaricu, u Slovenaca čahuru, mahunu u koju se makar koja duba (ne samo svileni) savija: Krabuja, das gehäuse einer larve*. M. Pleteršnik. — *Postaje jamačno od osnove krab, vidi krabija, te je od snačeka kotarica' prešlo na osobito snačenje (vidi košarica pod c), a od ovoga na sadašnje. isto se dogodilo kod češke riječi kraboška*. — *I kao ime ovci (na Grobniku)*. F. Kurelac, dom. živ. 82.

KRAČ, *m. šlaka, štaka*. — *Može biti od tal. oroccia, ali je nejasan vokal a*. — *U naše vrijeme*. Hoće moje kosti islomiti, pa na kraču hraniti me majka. Osvetn. 2, 20. Dijete drago, sve uzdaše i sve milovaše roditelju jur na kraču svomu. Osvetn. 1, 34. Krač, obično u množ. krači, ščule. ,Da je on na krače, pa da dađe raditi zemlju na poli, mogao bi živiti', ,Pao mi otac na krače (od starosti)', ,Imam u kući četvero čeljadi na krače'. M. Pavlinović.

KRAČA, *f. plečka*. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj*. — *Postaje od krak*. F. Iveković, rječn.

KRAČAK, *m. neka bilka, kravjak*. Kračak, Carlina acaulis L. (Lambl, Skurla). B. Šulek, im. 168.

KRAČAN, *m. mjesno ime*. — *U spomeniku xvi vijeka*. Mon. croat. 193. (1510).

KRAČANE, *n. djelo kojim se krača (vidi 1. kračati)*. — *U Vukovu rječniku: ,das kurz werden', to brevem fieri*.

1. **KRAČATI**, *kradžām, impf. postajati kratak*. — *isporedi kračati*. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kračāmo, kračāte, u aor. 2 i 3 sing. kračā*. — *Po svoj je prilici postalo u našem jeziku od kratak kao kračati od krači po analogiji drugih glagola u kojijeh a (uprav ja) stoji mješte negdašnjega ē, dakle kratkjeti, kratčati, kračati. ne treba misliti na češ. kratšeti i polj. kratzszeć, kračati, što postaju od osnove komparativa kratšs-.* — *U Vukovu rječniku: ,kurs werden', brevior'*. — *U istome snačenju i sa se, refleksivno*. ,Pružila se zima u proleće, pa nam se krača vrijeme za oraše'. J. Bogdanović.

2. **KRAČATI**, *kradžām, impf. krakati, koračati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (ambulare, deambulare)*. A tko se je desio odavna pri državi cetinska glavara, da ne krača na turska krajišta. Osvetn. 1, 16. Što l' Morača, što krajina vrađa, da preko ne turski kož ne krača? 1, 75. Nego česar niz krajinu krača, da uhodi krajinom palanke. 6, 15.

KRAČEVAC, *Kračevca, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj (kajkavski) Kračevac*. Razdijel. 99.

1. **KRAČICA**, *f. gužva od jeskovine ili udikovine smotana, drži plug za kurel zapet sa kolicima orećima*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

2. **KRAČICA**, *f. upravo je dem. od ,krača'; al*

u Baniji govori se uopće za „kraču“. P. Leber. F. Iveković, rječn.

3. KRAČICA, *f.* ime vrele u vrebačkoj stasi. u *Lici*. J. Bogdanović.

KRAČIĆI, *m. pl.* ime seoc u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 24.

1. KRAČINA, *f.* vidi kratkoća. — *Akc. se mijenja u dat. sing.* krāčini, u *acc. sing.* krāčinu, u *voc. sing.* krāčino, u *nom., acc., voc. pl.* krāčine. — *Postaje od kratak (t. j. od osnove kratk-) nastavkom ina; grleno se k ispred i mijenja na č, a pred ovijem se t ne čuje, ali se nalazi pisano.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kratčina kod kratkost; kratčina u pismu, notas, contractio, brevitats literarum), u Bjelostjencevu (kratčina kod kratkoća), u Voltigijinu (kratčina ‚brevitā‘ ‚kürze‘), u Stuličevu (kratčina ‚compendiaris nota‘).*

a. uopće. Od kračine života. Nauk. brn. 69a. U besjedi devetnestoj više kračine od života. B. Zuzeri 27. Kračina od vremena ne dopušta mi pobrajati... F. Lastrić, test. ad. 18b. Vidićemo s' običajnom kračinom što je lakomost. ned. 127. Izvršnitost ove molitve sja u kračini govorenja. 229. Za veću kračinu napomenut ćemo nekoliko od potribitih. Blago turl. 2, 128.

b. skraćena riječ u pismu (izostavljanem ili sastavljanem slova itd.), vidi kratica, skratica, titla. — U Mikajinu, u Bjelostjencevu (vidi kod kratkoća), u Stuličevu rječniku.

2. KRAČINA, *f. augm.* krak (noga). „Sebi te kračine, što si i(h) toliko ispružio“. J. Bogdanović.

3. KRAČINA, *f.* slijepljeno vino na bačvi s dvora, jal' vođeni talog pri sudu jali pri lokvi poput kore. Kračina od vina dobra je priviti, kad se čeljade opari. M. Pavlinović.

KRAČIŃA, *f.* ime nivi. Jaškovo kod Karlovca. D. Hirc.

KRAČITI, krāčim, *pf.* vidi koračiti. — *isporedi* krakati i 2. kračati. — *Samo impt. krāči u narodnoj pjesmi našega vremena u kojoj je naštampano k'rači kao da je izostavljeno o.* — *Infinitiv bi mogao biti i kračati (vidi 2. kračati).* Oj Ivane, moje milovaŃe! sad hoćemo kroz tursku Kladušu, sitno krači, očima prevlači. Nar. pjes. stojad. 1, 67.

KRAČOLIN, *m.* dijete što je rano počelo hoditi. — *Postaje po svoj prilici od 2. kračati ili od krak talijanskijem nastavkom olino.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kračolin ‚puer cito gradiens‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 65.

KRAČUŃ, *m.* nekakva gljiva. — *U naše vrijeme u Istri.* KračūŃ ‚fungorum genus‘. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 42. 48. — *isporedi* kračuljac.

KRAČUŃAC, kračulja, *m.* neka biljka. Kračuljac, gingidium (Durante), Anthriscus cerefolium Hofm. B. Šulek, im. 168. — *isporedi* kračulj.

1. KRAČUN, kračuna, *m.* vidi mandal, zasovnica (gvozdena i drvena). — *isporedi* krakun. — *Po sjeverozapadnijem krajevima od xv vijeka.* Jedna velika, moćna medena vrata ka bihu z moćnimi i kripkimi železnimi kračuni i ključanicami zatvorena. Postila. 11a. Kračun skuje kovač od obla gvožđa, petljama ga pribije za vrata, a u stupac se udari treća petlja u koju kračun uđe kad se prevuče preko vrata. no da ne bi svak mogao i iznutra otvoriti vrata, natakne se onaj dio koji se u ruci drži na četvrtu petlju, pa se katancem zaključa. u Dobroselu. M. Medić. Siromašne kuće, koje ne mogu kupiti brave na

kućna vrata, pa i na štalu, nego iznutra na četvrt otesanijem podugačkim bukovijem komadom zapriječe vrata, i taku spravu zovu ‚kračunom‘ ili ‚mandalom‘. u *Lici*. J. Bogdanović.

2. KRAČUN, *m.* ime muško. — *Može biti da je isto što praslavenski korčunz (bošić? badni dan?), isporedi bug. крачунъ, rus. корчунъ, češ. kračun.* — *U naše vrijeme.* Kladovski knez Kračun. M. Đ. Miličević, serb. 954. Kračun Nikolajević. Nov. sr. 1884. 61. — *I kao prezime.* Georgije Kračun. Šem. prav. 1878. 46.

KRAČUNIŠTE, *n.* mjesno ime. — *Radi postaja vidi 2. Kračun.* — *xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu.* Na rēku u gornje čelo Kračuništa. Glasnik. 15, 277. (1848?).

KRAČAHAN, kračahna, *adj. dem.* kratak. — *isporedi* kračahan. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (breviusculus‘).* Molitva pri kračahna i primalahna... M. Divković, bes. 500b. Vele je kračahno što naslađuje, ali je vječne što muči. 588b. Ako bi kračahno vrijeme cknio. S. Matijević 71. — *VaŃa da je isto i krāčan (u krajevima gdje se h ne isgovara).* Od tratora granatoga, od nevena kračanoga. Nar. pjes. hero. vuk. 283.

KRAČAN, *adj.* vidi kračahan.

KRAČAŃE, *n.* djelo kojijem se krača. — *U Vukovu rječniku.*

KRAČAŠAN, kračašna, *adj. dem.* kratak. — *isporedi* kračahan. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (uz kračahan).* Putnik pripali kračašnu lulu i stane kazivati. S. Lubiša, prip. 91.

KRAČATI, krāčām, *impf.* postajati krači. — *isporedi* 1. kračati, od čega se kračati razlikuje kao komparativ krači od pozitivna kratak, ali se jedan glagol često može upotrebiti mješte drugoga. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.* kračāmo, kračāte, u *aor. 2 i 3 sing.* krāčā, u *part. praet. pass.* krāčān. — *Postaje od komp. krači, i nema se shvatiti kao impf. kratiti.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (n. p. dan krača ‚kürzer werden‘ ‚breviari‘).* Bez pomoći ove hrane, duhovna jakos slabi, krača, dune se, gine... A. Kalić 191.

KRAČEŃE, *n.* djelo kojijem se kratī. — *Između rječnika u Vukovu (1. ‚das kürzen‘ ‚breviatio‘. — 2. ‚das hindern‘ ‚impeditio‘).* KračeŃe ‚recusation‘. Jur. pol. terminol. 419. KračeŃe ‚weigerung‘. 636. Prosto je međutim svakomu vjerovniku, koji pravnih dobroćinstva neće da dozvoli, razloge svoga kračeŃa... Zbornik zak. 1858. 578.

KRAČEVATI, kračujem, *impf.* vidi kratiti, 2 (uprav je *impf.* ukračevati, ili ukračivati). — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Kada ovo dilo bogoljubno (desetine, provištine itd.) počelo se je kračevati (stamparskom griječkom kračevati)... A. d. Costa 1, 203.

KRAČUHAN, kračuhna, *adj.* vidi kračahan. — *isporedi* kračahan. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka.* U molitvi dobu kračuhnu vijahu. A. Georgiceo, nasl. 85. Kako mogu u vrime kračuhno mene pripraviti? 284.

KRAČUŠAN, kračušna, *adj.* vidi kračahan. — *isporedi* kračuhan i kračušni. — *U naše vrijeme u Lici.* „Bome ti je majka kračušan aŃinao skrojila“. J. Bogdanović.

KRAČUŠNI, *adj.* vidi kračušan. — *U jednoga pisca našega vremena.* Povijest maŃušnu i kračušnu... M. Pavlinović, razl. spisi. 211.

KRĀD, *m. vidi kradom.*

KRADA, *f. vidi krađa.* — *Rijetko se nahodi, i Daničić misli da pisarskom griješkom stoji d.* — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničiću (gledaj 'krađa', može biti da je samo griješkom napisana tako sa 'd').* Gusarsstvo ili krađa. Zak. duš. pam. šaf. 46. Rad svoje krađe na pomoć idjahu. I. T. Mrnavić, osm. 127. Adam pao nij' cijec bluda, cijec ubožtva, al' cijec krađe. J. Kavačin 863^a.

KRĀDAC, *krāca, m. čovjek koji krađe, kradljivac.* — *Od xviii vijeka (vaša da su načinili sami pisci).* U koje doba ima doć kradac. S. Rosa 111^b. Ima se scijeniti da su kradci. 128^a. Kradac 'stehler'. Jur. pol. terminol. 479.

KRADALAC, *krađaoca, m. vidi kradac, kradljivac.* — *U jednoga pisca xviii vijeka koji će biti sam ova riječ načinio, a između rječnika u Stulićevu: (griješkom) krađaoc s dodatkom da se nahodi u piscu Lastrica (?).* Gdi kradaoći iskopavaju. S. Rosa 76^b. Pokaza pritičicu krađaoca. 128^a.

KRADATI, *kradam, impf. načinjeno kao frekventativni glagol od krasti (možebiti samo radi slika).* — *U jednom primjeru našega vremena gdje je sa se, kao refleksivni glagol, u smislu: dovlatići se (metaforički).* Ružnom neće, lijepom se krađa, da hajduke na predaju svlada. Osvetn. 4, 50.

KRĀDBA, *f. vidi krađa.* — *Riječ je stara, isporodi stalo.* kradbba, rus. крадба (češ. kradba nije dosta pouzdano). — *Između rječnika u Voltigijinu (furto, ruberia, ladroneccio 'diebstahl') i u Stulićevu (furtum, latrocinium').* Nije kradbba tučiju dēlo se, na nevěrije i drzost. Stefanit. star. 2, 808. Koji mu je uhitio kradbu u rukah. K. Mađarović 100. Dijela u kradbi ni će bog ni bogiće. (Z). Poslov. danic. Sudili bi malahue stvari kō kradbe. S. Rosa 71^a. Iz srca ishode... kradbe... 97^a.

KRĀDĒNE, *n. djelo kojijem se krađe.* — *Stariji je oblik kradjenje.* — *Nalazi se i s d mj. d, ali je to pogreška, vidi kradjenje.* — *Između rječnika u Bjelostjencu.* Služitel' blagu, žrilstvu i kradjenju. Korizm. 39^a. Od skuposti i od kradjenja Judina. 80^b. Zato je svako kradjenje smrtni grijeh. M. Divković, bes. 446^a. Za običaj koji imaše kradjenja... I. T. Mrnavić, ist. 104.

KRADEŽ, *m. i f. vidi krađa.* — *Može biti praslavenska riječ, isporodi češ. krádež, polj. kradzież.* — *Samo u jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (kradež, f. v. kradba s dodatkom da je uzeto iz bukvara).* Od kradže čuvati. Z. Orfelin, podr. 484.

KRĀDIGAĆA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 91. — *Uprav čovjek koji krađe gacē.*

KRĀDIKESA, *m. čovjek što krađe kese, kradljivac, lupež.* — *U naše vrijeme.* Teško nam se diviti hitrini kakva kradikese. M. Pavlinović, rad. 171. Kradikesa, taschendieb'. Jur. pol. terminol. 499.

KRĀDIKONICA, *m. vidi koňokradica.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Teško nam se diviti vještini u jahanju kakva kradikonice. M. Pavlinović, rad. 171.

KRĀDIKOZA, *m. čovjek koji krađe koze.* — *U Vukovu rječniku: 'ziegengieb', 'qui capras furatur' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KRĀDILAC, *krādioca, m. vidi kradljivac.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu*

(ladro' fur' 422^a) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (ladro, rubatore' dieb'), u Stulićevu (qui furatur'). Koji svoga kradioca Jovana Lažica tužiti ide. Glasnik. II, 1, 14. (1808).

KRĀDILICA, *f. vidi kradljivica.* — *isporodi kradilac.* — *U Stulićevu rječniku: 'quae furatur'.*

KRĀDIMICE, *adv. vidi kradom.* — *isporodi kradomice, kridimice.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (u trećem izdanju) gdje stoji po Vukovijem biješcima: krādimicš, [vide krišom].* Nije sumnje, da se ne upuze kradimice u unutreno srca. Blago turl. 2, 159. Da se koja divica poštene obitili kradimice napuni. Ant. Kadčić 185. Pa u večer pođe kradimice te mu ih ponese. Nar. prip. vrč. 73. Te mu kradimice pruži ispod ferege oni zavezaj. 110. Mlečići ga otruju kradimice u rakiji. S. Lubiša, prip. 116. Unesi u kuću kradimice. 205. Mogao sam samo kradimice učiti. M. Pavlinović, rad. 156. Kradimice, kradom: 'Uzmi naočice, a ne kradimice'. M. Pavlinović.

KRĀDIOČIĆ, *m. dem. kradilac.* — *Samo u Stulićevu rječniku: 'furunculus, latrunculus'.*

KRĀDĪVATI, *krādijem ili krādīvām, impf. načinjeno kao iterativni glagol prema krasti.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Ūpita ga kralj, za koji uzrok kradivaše po moru. P. Posilović, cvijet. 69.

KRĀDIVICA, *m. kradljivac.* — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena.* Onda veli Petre Mrkonić: 'Abegzado, srce iz hedara! ovo moja golema sramota odvest tebe, sestro, iz Turčije ol' brez rane ol' brez mrtve glave... Da m' je znati, kićena djevojko, da se možeš dobro držat kona, potego bih svijetla geverdana, haber dao na četiri strane... neka idu Turci u potjeru, da ne reknu da sam kradivica. Nar. pjes. juk. 178.

KRĀDĻIV, *adj. koji krađe.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (furtificus'), u Stulićevu (furtivus, rapax'), u Vukovu (diebisch' furax').*

a. adj.

a) o čeladetu sa značenjem sprijeda kazanjem. Ne kupuj raba gizdava ni kradjliva, da ti imenja ne rastoči. Pril. jag. ark. 9, 189. (1468). U tvrda oca kradjliva deca. Nar. posl. vuk. 837. Kradjliv kao vrana. Nar. bl. mehm. beg kapet. 105. 386.

b) o djelu koje se radi uz krađu ili prijevaru. Ajduško kradjlivo otimanje. A. d. Costa 2, 149. Ispovid bi bila kradjliva i izdajna. M. Dobretić 157.

b. adv. kradjlivo, kradom. — *U Bjelostjencu rječniku: kradjlivo ili otajno skomce kradom, furtim, clam, occulte, latenter et occulte furor', i u Voltigijinu: 'furtivamente, nascosamente', ver-stohlner weise'.*

KRĀDĻIVAC, *krādīlvca, m. kradjliv čovjek, čovjek koji krađe.* — *isporodi lupež (kod kradjlivac ističe se da mu je navada krasti, dakle ne bi trebalo upotrebiti za jedan osobiti događaj).* — *Akc. kaki je u gen. sing., taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl. kradjlivacā.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (ladro, rubatore' dieb') i u Vukovu (diebischer mensch' furax').* Kradjlivoi ne mogu spašeni biti. E. Pavić, jezgr. 100. Ovako biti će došastje sina čovičanskoga, kako kradjlivac dojtī čē. I. Velikanović, uput. 1, 46. Kradjlivac u kradī ufatjen. 3, 73. Gdi je sigurnost od kradjlivaca? J. S. Rajković 253. Kamatnici nepr-

vedni jesu pravi kradljivci dapače grabiooci. B. Leaković, nauk. 948. Zeliš da se ne nazoveš (griješkom) grabioac i kradljivac. gov. 10. Nekakav kradljivac zamotri dađu u čoveka slatinu na tavanu. Nar. prip. vuk. 300. Da su došli k tebi kradljivci ili lupeži noću. Đ. Daničić, avdije. 5. Kradljivac, lupež, (tat) 'dieb', 'ladro'. B. Petranović, ručn. knjig. 48.

KRAĐLIVICA, *f.* žensko čelade koje krađe. — *vidi* kradljivac. — U *Vukovu rječniku*: 'die stehlerin, diebsches weib', 'fur, femina furax'.

KRAĐLIVKA, *f.* *vidi* kradljivica. — U *naše vrijeme*. Ja hoću da samo ispitam, šta mu treba ova kradljivka. Javor. god. 16, br. 98, str. 598.

KRAĐLIVSKI, *adj.* koji pripada kradljivcima. — *Natičeno u naše vrijeme*. Kradljivski zanat, 'diebs-handwerk'. Jur. pol. terminol. 129.

KRAĐLIVŠA, *m.* *vidi* kradljivac. — U *naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KRAĐNA (krádná), *f.* *vidi* krađa. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kradba). Neka bez kradnje i himbe možemo pribavljati žitak. I. T. Mrnavić, ist. 58. Govori se da s kradnjom, da s kamatom stiže na svu ruku. A. d. Bella, razgov. 109. Kradnjom i privarom dotječe žitak ubogomu i ukornomu svomu životu. Blago turl. 2, 58. Porad šta Bog ktijuć ovdí zabranit svako dilo nepravde, što tiče dobra vremenita našega iskrnoga, sлага sva ova pod imenom kradnje boje neg otimanja, premda ovi grih veći jest od kradnje? 2, 169. Od razlikih vrsta nepravde i kradnja. 2, 172. Po kradnji i lupeštini. M. Dobretić 87. Da zajedno kradnju čine. 192. Kradnja jedne jabuke, jedne igle, jednoga beča. 214. Povratit pošteće dignuto oli kradnju. 12. Kradnje i privare redova sveti. 293. Ako ćeš sa mnoom dilovat kradnju i lupeštinu. 528. Za kradnju stvari male. I. J. P. Lučić, razg. 25. Budući indi Juda sam grih od izdajstva ispo-vidio, a od kradnje satajao, zato je osuđen. Đ. Rapić 48. On u mrak u kradnju... Nar. prip. bos. 1, 40. Kradnja 'diebstahl'. Zbornik zak. 1, 78.

KRAĐNI, *adj.* *vidi* krajnji, od čega je jamačno postalo tijem što se po pučkoj etimologiji mislilo na kradne. — U *naše vrijeme*. Lisica mu (vuku) odgovori: 'Da mi ne smetaju ti prvi (zubi), lako bih ti te kradnje izbrojila'. Nar. prip. vrč. 188. — I kod mjesnjeh imena. Udarice na kradnje Piper. Pjev. crn. 75b. Kradnje kamenje. M. Đ. Milicević, s dun. 29.

KRAĐOM, *adv.* kao kradljivac, kao lupež. — *ispoređi* kradomice, kradimice. — *Uprav je instr. sing. od supstantiva krad (m.) kojemu nema druge potvrde; samo ima pod kradom s istijem značenjem kao kradom u ovom primjeru*: Podaj knjigu vladici Maksimu, al pod kradom da ne vidi majka. Nar. pjes. srem. 142. ali može biti da treba čitati potkradom. — *Na jednom mjestu ovoga vijeka ima oblik kradome (vidi Milicevićev primjer kod b.)*. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Mikajinu ('furtim, clam, occulte'; i kod lupeški), u Belinu ('furtivamente', 'furtim' 385a), u Bjelostjencevu ('furtim, furtive, furando'), u Stuličevu ('furtim, clam'), u Vukovu ('heimlich', 'occulte').

a. znači što i kradući (uzimajući tuđe tajno ili na prijetaru). kod ovoga se značenja uzdrži posve smisao instrumental (kradom, lupeštinom). Eto, jur kradom i nek rečem silom, isprosió si dopuštenje. P. Knežević, osm. 240. Radi usetih kradom knjiga. A. Kanižlić, kam. 859. Jer ku-

ćani tad kradom se (h)rane, kradom piju i kradom oblače. J. S. Rejković 15. Isjedóše prijekarke i kradom prasicu. S. Lubiša, prip. 208. — *Može biti da amo pripadaju i ova dva primjera*: Nemu nije poznano bilo, da je Rahaela kradom odmila. E. Pavić, ogl. 70. Da je vama sve ono sada u ruku što su žene pijanice kradom sa vino i rakiju dale... Đ. Rapić 268. — *I ovaj primjer kao da pripada amo, u kojemu je kradom u metaforičkom značenju, te (kao pravi instr.) ima usa se genetiv (subjektivni)*: Ki ljeposti puni i dike ne mogu se uhoditi oka kradom. J. Kavađin 497b.

b. kao kradući se, tajno, krišom. — *ispoređi* kradimice, kradimice. Šturak moj kradom se izvuce k livadi. M. Vetranić 2, 290. Premda ga drug njegov sustavljaše, on kradom otiđe. A. Kanižlić, utoč. 69. Puče glas da kradom odoh. rož. 27. Nisi ti imao kradom otići. E. Pavić, ogl. 70. Koji redove prima brez dopuštena kradom uvlađeći se. I. Velikanović, uput. 3, 156. Bio sam se kradom spremio da pođem s jednim igumanom. D. Obradović, živ. 27. II' po strani kradom guske kviri. J. S. Rejković 159. Jere bolest privuče se kradom. 169. Kradom ode iz bijela Seña, još za noći, moru na zakuke. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Al' j' u braće sestra domišlata, kradom braći konje izvodila. 3, 550. Da idu kradom da vide šta on radi. Nar. prip. vuk. 59. Kradom bilo bi dosta slugu koji bi željeli sa mnoom poći. G. Zelić 261. Ja nisam kradom kupovao. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 90. Da sjutra u jutro kradom od ne dođe. Nar. prip. vuk. 151—152. Stevan je kradom pobjegao iz galije. S. Lubiša, prip. 64. Ali đavolani kad vide dosta povesama o konju pripale kradome, pa jadni konji polete ne gledajući kuda. M. Đ. Milicević, živ. srb. 2, 18. Kradom uvesti robu u zemlju, waaren verstohlener weise ins land bringen'. Jur. pol. terminol. 588. — *Može se kasati i kradom od koga*. Sakupio trideset junaka, a sve kradom od sestrića svoga. Nar. pjes. vuk. 3, 211. Jakov otiđe kradom od Labana. Đ. Daničić, 1mojs. 31, 20.

KRAĐOMICÊ, *adv.* *vidi* kradimice. — U *naše vrijeme*. Dode Stevan u Mletke kradomice. S. Lubiša, prip. 84.

KRAĐOMICAN, kradomična, *adj.* koji se čini kradomice. — *Natičeno u naše vrijeme*. Kradomično uzimaše je zločin. Zbornik zak. 1863. 336.

KRAĐOSRCA, *f.* žensko čelade koje krađe srca (vještica). — U *jednoga pisca Dubrovčanina XVI vijeka koji može biti da je ovu riječ načinio*. Kmecka kćeri, kradosrca i kume ti malo ne rijeh. M. Držić 202.

KRAĐOVAN, **KRAĐOVNA**, *adj.* koji pripada kradenju, krađi, koji je ukraden. — U *jednoga pisca našega vremena*. Trebaju mu tri ulišta, jedno kupovno, drugo darovno, a treće kradovno. S. Lubiša, prip. 192.

KRAĐUKÂNE, *n.* djelo kojijem se kraduka. — *Samo u Stuličevu rječniku*.

KRAĐUKATI, kradūkām, *impf. dem.* krasti. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'suffurari'.

KRAĐA, *f.* apstraktno, djelo kojijem se krađe; konkretno, ono što se krađe ili što se ukralo. — *Postaje od osnove krad glagola krasti nastavkom ja; u našem se jeziku dj sašimje u d (j u čaka-vaca i kajkavaca)*. — *Riječ je stara, ispoređi stslav. kražda (istom u knizi naštampanoj crkvenijem jezikom god. 1560, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. 2 kod kražda), novoslov. kraja, rus.*

krpaža. — *Ismeđu rječnika u Mikajinu* (krađa, lupeština, furtum, latrocinium), u *Belinu* (latrocinio, latrocinium 422b; robbamento, ruberia, furtum 629b), u *Stuličevu* (v. krađa), u *Vukovu* (der diebstahl, furtum), u *Daničičevu* (furtum).

a. u apstraktnom smislu, djelo kojim se krađe. Ašte se uhvati u krađi. Zak. duš. pam. šaf. 42. Člověk vaša dojde krađom i samosiljemo i plēni selo naše. Spom. sr. 1, 117. (1408). Nēsu mi učinili nēdnu krađu. 2, 61. (1414). Tko je dionik ali potačnik krađi. Zborn. 165a. Kada ga u krađi uitiše. M. Divković, slam. 26. Što se zove kraja i lupeština? B. Kašić, src. 69. Ni mu lijeva (ruka) krađam dana štit nositi podobna je. G. Palmotić 1, 210. Nastoje na krađe i na stvari kućne. P. Posilović, nasl. 8b. Po lakomosti mnogi se grijesi čine: krađe, krive zakletve... S. Margitić, ispov. 41. U to do malo budu našo krađu taj koji vrhu spremu pomnu imaše, požudan za obaznati lupeža... I. Đorđić, ben. 187. Krađa jest skrovito uzetje ili uzdržanje stvari tuđe protivu volji onoga čija je. A. Bačić 110. Drugojačije sagrišuje smrtno, čineći krađu, usimljući što mu po pravdi ne ide. J. Banovac, razg. 289. Nesrične krađe koje opustiše siromahe. pripov. 8. Oni je prošastu noć išao s lupeži u krađi. F. Lastrić, od 292. Podgovara na krađu. ned. 3. Kad pružiš desnicu na krađu. 4. Dva razbojnika, dva grišnika glasovita jednaku u krađi i sloči svojoj. 46. Budući jedan krađu veliku učinio. 414. Svi lupeži za to snadu, da se krađa stignut može. V. Došen 210a. Nije on tu krađu učinio. M. A. Relković, sabr. 61. Zove se, peculatus' krađa jaspere krajeva. J. Matović 395. Kradljivac u krađi ufatjen. I. Velikanović, uput. 3, 73. Krađa od 50 forinti jest težji grijh nego od jedne forinte. B. Lea-ković, nauk. 207. Nikad nas ne bi hapsio kad bismo de što ukrali, nego što nijesmo umjeli krađu sakriti. Nar. prip. vrš. 34. Evo prva noć dok dođe, odmah on s majstorom u krađu. Nar. prip. bos. 1, 40. Krađa za oplaku. Vuk, nar. pjes. 1, 484. Krađa i prekrađa zvona. S. Lu-biša, prip. 188. Domaća krađa je zlobiva i nezlobiva. V. Bogišić, zborn. 620. Krađa, tadbina, diebstahl', furto'. B. Petranović, ručn. kn. 36.

b. u konkretnom smislu, ono što se krađe ili što je ukradeno. Također ako je čovik lupež, i oče da žena sakriva krađu i negovu družinu. J. Banovac, razg. 267. Imaš krađu povratiti. F. Lastrić, ned. 85. Kod (tolike braće i kod) tolike krađe pa na božić bez mesa. Nar. posl. vuk. 187.

KRAĐAR, m. ime mjesta u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Kradaru. Sr. nov. 1873. 985.

KRAĐEŇE, n. vidi krađe. Od tulikoga krađe i hrszuluka začuvati. I. Jablanci 81.

KRADICA, m. i f. samo u Stuličevu rječniku: v. kradilac.

KRAGA, m. ili f.? ime muško ili žensko? — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 71.

KRAGIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Đorđe Kragić. M. Đ. Miličević, srb. 792.

KRAGIN DO, m. ime livadi. Potočani kod Bataja, Daruvar. D. Hirc.

KRAGOJEVAC, Kragojēvca, m. vidi Kragujevac. — U naše vrijeme. Ode š home varoš Kragojevou. Pjev. orn. 107b. Zato zapovedio (Miloš) bratu svome Jovanu te je iz Kragojevoa skupio koje regularnu koje neregularnu vojsku

do 2000 ljudi. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 84. Dano i potvrđeno u Kragojevcu. P. M. Nenadović, mem. 864.

1. KRAGŪJ, kragúja, m. Falco Feldeggii Schleg., neka ptica grabilica (vidi u Vukovu rječniku i na kraju). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kragŭju, kragŭji. — Mješte kraguj kaše se i kraguj (vidi), ali je oblik s j stariji. — Po svoj prilici od tur. qaragu i qyrgu (vidi još F. Miklošić, die türk. elem. 1, 91). — Riječ je (ili dajbudi osnova) praslavenska, ali se ne zna, jeli isprva bilo krali kor-, isporodi stslav. kraguj, rus. крaгyй, češ. krahuj, ali pol. krogulec. po ovoj nepostojanosti u obliku potvrđuje se da je tuđa riječ. — Ismeđu rječnika u Stuličevu (kraguj, ptica, accipiter' s dodatkom da je riječ ruska), u Vukovu (nekaka tica koja se pripitomljuje pa hvata druge tice kao soko [vrsta sokola, würgfalk' Falco Feldeggii Schleg., cf. akmağa, žurica), u Daničičevu (accipiter': 'Skorošstvenyj kraguj'. Gilf(ering), bosn. 274). Ki kraguja gladeć na ruci nose. M. Marulić 252. Kako grmuša strepti prid kragujem. M. Vetranić 2, 247. Sva gospoda sokole puštiše, a Dragija malena kraguja; svaki soko utvu uvatio, kraguj ptica utve ne uvati. Nar. pjes. vuk. 2, 450. Kraguj vinu kao muha brza. Osvetn. 1, 2. Kraguj, Vultur fulvus'. J. Pančić, zoolog. 204. Kraguj, Astur palumbarius'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 42. Držim da je naj bolje uzeti za 'Falco Feldeggii' ime 'kraguj'. Evo razloga. Krasno se ovo ime nalazi u Vukovom rječniku... Ime 'kraguj' pripada dakle jedino sokolu, a nikako rodu 'Gypsaetus' i 'Vultur', kako je Marin-ković uzео i kako sam ja predložio god. 1889 (Glasnik hrvat. naravosl. društva. god. IV. Zagreb 1889. str. 225)... U rukopisu za koji imam zahvaliti odličnome zoologu i prijatelju Doderlein-u našao sam za 'F. lanarius' ime 'kragulac'. Vodopić se po svoj prilici prevario, kad je pisao da je kragulac ime za 'Falco' (t. j. 'Accipiter' niusus'; Kosić nam daje isto ime za 'F. subbuteo'. Prijatelj Budmani kaže mi da su 'kraguj' i 'kragulac' imena za sokolove što su ih stari Dubrovčani pripitomljavali za lovjenje ptica. S. Brusi-na, ptice hrv.-srp. (nastavak). 99a.

2. KRAGŪJ, Kragúja, m. ime muško. — Po svoj je prilici ista riječ što 1. kraguj. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu (mannsname', nomen viri') i u Daničičevu (ime muško). Po mojem človecu po Kraguji. Spom. sr. 2, 22. (1354—1362).

3. KRAGUJ, m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 128.

KRAGUJAC, kragújca, m. dem. 1. kraguj, ali može značiti isto što kraguj. — Akc. je kao u kragujak. — Od xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu (uz kraguj). Izide loviti... vzbzati kragujca na rucē svojoj. Konstantin filos. glasn. 42, 318. Kragujci, sokoli... Zborn. 58a. Ako vidiš da kragujce hitaš, toj prilikuje dobit. 188b. Lovac loveći, diklice, s kragujcem drobne ptičice... G. Držić 412. Kragujće gisdavi, reci mi Boga rad, u koj si dubravi loveći ostao sad? M. Vetranić 2, 315. Nemoj se od mene odijeljat, da kragujca divjaka iz neba domamimo. M. Držić 408. Kakono jedan lovac, kada hoće da mu većma lovi kragujac aliti hrt. M. Divković, bes. 498b. Zašto je ptica neg da bježi, a kragujac neg da lovi? (D). Kragujac je da lovi, a pre-pelica da bježi. (D). Kragujca u bjeđevicah bes putila prodaje. (Z). Podi vabi kragujce. (Z). Poslov. danič.

KRAĖÚJAK, kragújka, *m. vidi kragujac*. — *Akc. se mijena u voc.: kragújke, kragújci, i u gen. pl. kragújaka*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (hyp. v. kraguj) s primjerom iz narodne pjesme: O ti vuče, moj kragujke*.

KRAĖÚJAR, kragujára, *m. falconarius, čovjek koji hrani i odgaja (za lov) kraguje*. — *isporedi kragujac i sokolar*. — *U rukopisu xvii vijeka. Kragujar, ulovivši neky dñs dve soji ... Stefanić, star. 2, 287.*

KRAĖUJCI, Kragujaca (ili Kragujaka?). *m. pl. mjesno ime*. — *xiv vijeka, vidi u Danićićevu rječniku: Kragujci, crkva je treskavačka imala vodenicu, v. Kragujcehi*. G(lasnik). 11, 196. 13, 374.

KRAĖUJČIĆ, *m. prezime*. — *isporedi 2. Kraguj, i kragujac, kragujak*. — *xiv vijeka. Rajko Kragujčić. Deč. hris. 17. 86.*

KRAĖUJEV, *adj. koji pripada kraguju ili kragujima*. — *U naše vrijeme. Te staze ne zna ptica, niti je vidje oko kragujevo*. Đ. Daničić, *gov. 28, 7. Ter napored gnijezda kragujeva. Osvetn. 1, 5.*

KRAĖUJEVAC, Kragujevca, *m. mjesno ime*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom i acc. sing. — Postaje jamčno od kraguj (uprav od kragujev)*.

a. u Bosni, seoce u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 30.

b. u Srbiji. a) varoš u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 115. — između rječnika u Vukovu (varoš u Srbiji). Dođe Đorđe ravnju Kragujevcu. Nar. pjes. vuk. 4, 224. U pitomoj zemlji Sumadiji kod lijepa mjesta Kragujevca. 4, 528. — isporedi Kragujevac. — b) zaselak u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 125.

c. vidi u Danićićevu rječniku: Kragujevč, mjesto koje je bilo blizu Prištine: Gadimji je bila međa, gde se staju dva potoka, jedins ota Kragujevca, a drugij ota Koštaňan's. M(on.serb). 182. (1871).

d. isto se ime pominje prije našega vremena i na drugijem mjestima. Kragujevč. Spom. stoj. 185. Kragujevac (nahija, mjesto). S. Novaković, pom. 185.

KRAĖUJEVAČKI, *adj. koji pripada Kragujevcu*. — *Između rječnika u Vukovu (von Kragujevac). Kragujevačka (opština). K. Jovanović 115.*

KRAĖUJEVČANIN, *m. čovjek iz Kragujevca*. — *Množina: Kragujevčani*. — *U Vukovu rječniku: 'einer von Kragujevac' — vidi i kod Kragujevčanka*.

KRAĖUJEVČANKA, *f. žensko čelade iz Kragujevca*. Kroz čaršiju stajali su i pozdravljali kñaza Kragujevčani i Kragujevčanke. Nov. sr. 1884. 177a.

KRAĖUJEVČIĆ, *m. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Zemlja u Kragujevčiću. Sr. nov. 1867. 521.*

KRAĖUJEVIĆ, *m. prezime (vidi 2. Kraguj)*. — *Od xiv vijeka. Staverš Kragujevič. Svetostef. hris. 35. Ivan Kragujević. Stat. pol. ark. 5, 811. Jovan Kragujević. Šem. prav. 1878. 15. 89.*

KRAĖŮL, kragúla, *m. vidi 1. kraguj*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (.nisiis'), u Bjelostjenčevu (kragul, kraguljac, crnovac, nisiis'), u Jambrešićevu (.nisiis'), u Voltigijinu (.sparaviere, sparviero', sperber'), u Stulićevu (uz kraguj iz Bjelostjenčeva). Kako čini kragulj ki ptic*

je zvan ... Starine. 28, 142. (1496). Vsaki dan grediše s svojimi tovariši s kraguljem triumfajući. Korizm. 21a. Grobni a kragul kad razmakne mrežna oka ... J. Kavaňin 344a. Kragulu i kosi ni triba verovat. Jačke. 128. Mi ćemo se š ñu igrat kak kragul s kokošicu. Nar. pjes. istr. 3, 20. Opazi medveda, vuka i kragula. Nar. prip. mikul. 39.

KRAĖŮLAC, kragúlca, *m. dem. kragulj, vidi kragujac*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kraguljac, ptica, sparviero', accipiter') gdje se naj prije nahodi, u Belinu (.smeriglio, uccello di specie di sparaviere', nisiis' 680b; sparaviere, uccello di rapina', accipiter' 695a), u Bjelostjenčevu (kod kragulj), u Voltigijinu (smeriglio', lorchenfalk'), u Stulićevu (uz kraguj). Iznadeš i za lova i za kragulca i za igre po svu zimu do korizme. B. Zuzeri 217. Sopisa ali uteče mladu lovcu kraguljac. 346. Vidi u ñoj sjenu od kragulca ali jastreba grabežliva. Đ. Bašić 215. Kraguljac, Falco nisiis. Slovinac. 1880. 90a. — I kao prezime u naše vrijeme. Radoš Kraguljac. Šem. prav. 1878. 59.*

KRAĖŮLAN, kragulna, *adj. u Stulićevu rječniku: v. kragulski*. — *nije dosta pouzdano*.

KRAĖŮLAR, kragulára, *m. vidi kragujar*. — *U Stulićevu rječniku: 'accipitrum custos'*.

KRAĖŮLARSTVO, *n. zanat u kragulára*. — *U Stulićevu rječniku: 'ars accipitres instruendi'*.

KRAĖŮLARSTVOVATI, kragularstvujem, *impf. raditi kao kragulár*. — *U Stulićevu rječniku: 'artem accipitres instruendi exercere'*. — *nepouzđano*.

KRAĖŮLČAC, kragulčca, *m. u Stulićevu rječniku uz kragulčić*. — *nepouzđano*.

KRAĖŮLČIĆ, *m. dem. kraguljac*. — *U Stulićevu rječniku: 'pullus accipitris'*.

KRAĖŮLČINA, *f. augm. kraguljac*. — *U Stulićevu rječniku: 'magnus accipiter'*.

KRAĖŮLEV, *adj. koji pripada kragulu*. Fanat zel kragujevu mošnu. Nar. prip. mikul. 39. Kragujev, nisi'. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 11ftsg. 49.

KRAĖŮLEVIĆ, *m. prezime*. — *isporedi Kragujević*. — *xvi vijeka. Pavun Kragujević. Mon. croat. 280. (1577).*

KRAĖŮLICA, *f. ime kokoši*. F. Kurelac, dom. živ. 53.

KRAĖŮLIĆ, *m. vidi kragujac*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (v. kragulčić). Kraguljić, nisiis'. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 68. Kraguljić, prnovac, vjetrušak, postolka, fitubinac, kobac, ostriz, Falco tinnunculus'. D. Trstenak*.

KRAĖŮLSKI, *adj. koji pripada kragulima*. — *U Stulićevu rječniku: 'accipitrum'*.

KRAĖUNIĆ, *m. prezime*. — *Pominje se xviii vijeka. And. Kačić, kor. 454.*

KRAĖUNAK, *m. ime livadi. Bedña. D. Hirc. KRAHAKATI, vidi kraakati*.

KRAL, *vidi kraj, kraji*.

1. KRĖJ, krĖja, *m. margo, ora, vaša da je naj starije značenje: u nečega što se prostire u širinu onaj dio koji je naokolo svega. od ovoga su se poslije (ali već u praslavensko doba) razvila druga značenja*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing. krĖju (ovako po Daničiću, vidi Glasnik. 8, 13; ali sam ja čuo svagda krĖju; ako je ovo*

pravi akcentat, onda je a u nom. sing. samo za to dugo, jer je za nim j, isporodi raj); u množini kad se umeće ev, mijenja se akc. u gen. krajčevá, i u dat., instr., loc. krajčevima. — Riječ je pravoslavenska. isporodi staslov., češ., pol. kraj, rus. краи. — Osnova je po svoj prilici ista što i u glagola kroititi. — Između rječnika u Vrančičevu (extremitas, ora, margo'), u Mikaljinu (kraj, konac, extremitas, ora'), u Belinu (margine, estremità, orlo', margo' 463^a; 'ostremità', 'extremitas' 296^a; 'capo, cioè estremità d'una cosa', 'summitas' 140^a; 'termine, cioè fino', 'terminus' 729^a), u Bjelostjenčevu (kraj, konec, 'extremitas, ora, ut: ora maritima, extremitas terrae'), u Jambrešičevu (kraj, konec, 'extremitas, margo'), u Voltigijinu (fina, termine, confine; margine', ende; rand'), u Stuličevu ('terminus, finis, limos, confinium'), u Vukovu ('der rand, das ende, der saum', finis, margo, limes'), u Daničičevu (margo').

a. sa značenjem sprijeda kazanjem.

a) uopće. Svi junaci kako lavi, da čuvaju vojsci kraja. A. Sasin 178^a. Svitle zvijezde misec odbignule, ter su kraju neba pribignule. And. Kačić, razg. 175^a. Ko ti dade tu livadu oko kraja pokošenu? Nar. pjes. vuk. 1, 302. Ja sve hodah po turskoj ordiji, i ne nađoh kraja ni hesapa. 2, 312. De zvijezde kraju pribegnule. 3, 223. Kad čeraju kohe u vršaju, onda viču: 'U krâj nâ...', da idu prema kraju gumna, da je konopac zategnut. u Dobrosolu. M. Medič.

b) ističe se kao nešto osobito u haline, ili u koga dijela od haline, ili uopće u svite, platna itd. — I u Mikaljinu rječniku: kraj haline, obtoke, 'instita, limbus, fimbria, ora vestimentorum, penniculamentum'; u Belinu: 'faldà delle vesti', 'fimbria' 300^b; 'lembo, orlo della veste', 'limbus' 433^a; 'orlo, estremità della veste', 'fimbria' 529^a; u Bjelostjenčevu: kraj hale, 'ora vestis, limbus, fimbria, penniculamentum'; u Jambrešičevu: kraj hale, ora; u Voltigijinu: 'lembo di veste', 'saum am kleide'; u Stuličevu: kraj od ruha, 'lacinia'; 'extremitas, fimbria, ora, margo'; u Vukovu: kraj od marama. Tegnu kraj svite njegove. N. Ranić 169^a. matth. 9, 20. Da budem dostojna kraj od skuta od ne haline tegnuti. A. Gučetić, roz. jez. 98. Ti jih prijam u kraj skuta. Đ. Baraković, jar. 186. Da bojnici ne smiju luti tebi caru pričestitom u kraj skuta dotegnuti. I. Gundulić 501. Tako plešuć kraj mahranu zubi i nokti potezaše. 570. Tegni na vjerom kraj od haline Isukrstove. I. Držić 873. Kada kraj svite bogorodične u more umočiše. A. Kanižlić, kam. 114. Očuča da ga njeko dotegnu u kraj dohi haline. S. Rosa 88^b. Kada bi dotegnula kraj haline Isukrstove. Đ. Bašić 171.

c) kao ušće riečega duboka. — Između rječnika u Belinu (kraj od jame, kraj od prokopa, 'orlo della fossa', 'fossae labrum' 327^a). Počihe vret priko kraja od rečene bačve. I. Đorđić, ben. 83.

d) u prenesenom ili u metaforičkom smislu (mislim da u oba primjera ne treba shvatiti na kraj kao prijedlog). Na kraj srca (n. p. on je). (Kome za naj manje što bude žao te se rasrdi). Nar. posl. vuk. 188. To mi nije nikad ni na kraj pameti došlo. M. Pavlinović. rad. 56.

e) confinium, u geografičkom smislu, granica, međa. Do kraja srbijanske države. Domentijan^b 174. Kraljevstva smo latinskoga kraj žudjeni uhitili. G. Palmotić 2, 84. Postavi kraj i granicu, koje ne bi mimošle (vođe). J. Matović 23.

b. margines, orae, u istom značenju kao kod a, shvaća se kao da se sastoji iz više dijela, te s toga može biti i množini.

a) uopće. Er sumniva često riba čim se od straha uzpromeće, kraje okastoj razdre mreži, ter izlazi tuda i bježi. I. Gundulić 20. Lopla se ustavlja na svakomu kraju. M. Radnić 204^a. Stavio sam u nediljniku na polica iliti na kraevi (margine) u kratko sve, što se zdrži pod onim brojem. F. Lastrić, ned. III. On mudro prinese dilovaña sabora osmoga iz grčkoga jezika na latinski nadostavivši na krajih bilježke. A. Kanižlić, kam. 342. Vi udrite vojsci po krajima, ja ć' udarit vojsci po srijedi. Nar. pjes. vuk. 2, 111. Bože, vijor od planine pušti, da razagna maglu u krajeve. 4, 378. Ali je taj krasni komad (balkanski poluotok) pri krajevih zakidan. M. Pavlinović, razg. 15.

b) vidi a, b). Kraji su skuta ne zlatni. B. Gradić, djev. 55. Na obtoci i krajevi od aljine velikog misnika. M. Zoričić, osm. 134.

c) vidi a, c). Omazah ti medom kraje ovoj čaše. M. Marulić 272. (Kupica) po krajih zlaćena, srebra izvršnoga... P. Hektorović 26. Na krajijeh od plitice. M. Držić 271.

d) vidi a, e). Boloniju, misto na krajih ili konfinih od Romanije i Lumbardije... F. Glavinić, cvit. 360^b. Suliman car ogienj, koga je silu silom odbio s poljskijeh kraja mraz ledeni. I. Gundulić 448. Nu i silni car u boju ki dio voći svijeta skupi, silu uzpregnu vazda svoju kad na vaše krajo stupi. 449. — i o jednom kraju. Dojde na livi kraj Cilicije. M. Marulić 16. U Galiciju na kraj zemlje ovoga dila sveta. F. Lastrić, svet. 115^a. Sa sela Duži koje je po svoj prilici na drugome kraju Drobnaka k Turcima, kao što je Tušimna onamo k Morači. Vuk, nar. pjes. 4, 460. — Amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se po bibličkom jeziku govori o krajevima svijeta ili zemaljskima. Bojali se nega sfi kraji od zemlje! B. Kašić, rit. 222. psal. 66, 8. Izhodeći s krâjâ sveta... J. Kavanin 386^a. Svi krajevi zemlje pokloniće se tebi. F. Lastrić, test. 61^b. Od kraja sveta do kraja. ned. 101. Po svoj zemlji izade glas nio v i na krajeve okoliša zemaljskoga riči niove. 342. Po svoj zemlji izade zuk nio v i u kra'vo zemlje riči niove. 380. Po kojim se ista razširi od kraja do kraja okoliša zemaljskoga. svet. 102^b. Oni čovjek, vapijući s krajah zemlje... J. Matović 91. U ruci njegovoj jesu svi kraji zemaljski. 468. Razglašujte do krajeva zemaljskih. Đ. Daničić, isai. 48, 20.

e. latus, po predašnjemu značenju, jedan dio čega što ne stoji u srijedi, isporodi strana.

a) uopće. Podi na kraj te livade. M. Držić 400. Mi budući u kraju vrtla. I. Bandulavić 60^a. dan. 13, 38. Nu da pustoš hrida i strma. puna zvijeri,... kupjena i drača oko grma, koj' se plete sa svih kraja, još perivoj bude ugodan... I. Gundulić 237—238. Na glavici, vrh nas ka je, šatori se carski obstriješe, okolo im na svo kraje kapigija straža bješe. 323. U krvi i ognju svudije ljudi valjaju se na sve kraje. 524. Vrata imaju na sve kraje. 531. Varošac od svih kraj otvoren. F. Glavinić, cvit. 139^b. Išćuć svim zabodom naj skrovitiji kraj. I. T. Mrnavić, osm. 33. S četir kraja ogañ s prva tiho u sebi zavrzle se. J. Palmotić 265. Od svijeh kraja, da ogni banda, da ogni lato, da ogni parte', 'quoquoversus'. A. d. Bella, rječn. 128^a. Razdraženo (kolo zmija) kô se svijja sa svih kraja da ujde. J. Kavanin 413^a. Na četire grada kraja žestok turan obô uzходи. 489^a. Skoči raja sa četiri kraja. Nar. pjes. vuk. 1, 494. Te su na di svati navalili, pobratime, sa četiri kraja. 3, 472.

b) o dijelu ljudskoga tijela (vidi debee, 2, b, d) bb)). Zemlju prid nim neka lube, dok de

beli kraj izgube. V. Došen 258b. U glavu se tad odmira, a doñi se kraj ne dira. 258b. Odsiće kus mesa na zadnji svoj kraj. Nar. prip. mikul. 85. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer:* Goruće oklople kolini kraji tre. Đ. Baraković, vil. 819.

c) s nekim prijedlozima upotrebljava se adverbijalno, kao i strana (vidi). Boje ih je zamirati, sto'eć u kutu i u kraju. J. Kavañin 477b. — Kadi godir s kraja da nam da ulisti. Đ. Baraković, jar. 122. I pristupit mužu ne da, dali neka s kraja stoji. V. Došen 106b. Ma je kraje s kraja gleda. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Sve popeli po polju šatore, ... Arap šator s kraja razapeo. 4, 305. — Eto ditić jedan ... zazva ga na kraj. F. Glavinić, cvit. 50a. — Ali Cincar iz kraja povika. Nar. pjes. vuk. 4, 207. — Na kraju se Carigrada carski saraj prostran vidi. I. Gundulić 581. I meu vama obrani smo, dobro nam je i na kraju. J. Kavañin 504b. — Dva se k kraju isturila druga. Osvetn. 2, 139.

d) u nekim se slučajevima ističu osobito četiri kraja. U noći po zvizdah burñi kraj držite. Đ. Baraković, vil. 388. Sve od svijeta četir kraje. P. Kanavelić, iv. 95. — Nav ima četiri kraje, prvi, posljedñi, desni i livi. F. Glavinić, cvit. 443a. — U četirih krajih križa. I. T. Mrnavić, ist. 20.

e. latus, u mjesnom smislu, često se osobito ističu dva kraja (dvije strane) kao suprotna jedan drugome.

a) gornji i doñi. U dolñi kraj široka (korabla). F. Lastrić, svet. 119a. Ova su semena na gornjem kraju na dva šupla mestanca rastavljena. P. Bolić, vinod. 1, 26. Prvi kraj, odkud počimju bacat (parangao), zove se 'gornji kraj', a drugi, gdje svrše, doñi'. L. Zore. hrv. lipa. 189.

b) desni i lijevi. Skander-paša s Arbanasi s lijevoga mu kraja stoja. I. Gundulić 325. Devet mjesta od kuhine pri desnomu pak su kraju. I. Gundulić 532. Mjesta ovoga k lijevom kraju vijećnica je. P. Kanavelić, iv. 6.

c) uopće, ističući gdje gdje krajeve kao suprotne srijedi. 'Tuj s dva kraja vihra brži suprot konu kon se tište. I. Gundulić 345. Da na konijeh strelovitijeh sunuše se s oba kraja dvije dubrave kopja vitijeh. 846. Još sred usta juta zmaja, i nokata bijesna lava oko tebe s oba kraja slovinska je sva država. 390. Rastupi se voda (u lokvi) na dva kraja, i kako zid utvrdi se. F. Glavinić, cvit. 46b. Od kraja do kraja, ex parte ad partem'. J. Mikala, rječn. 357a. Vjera istinita slavno uzleti od jednoga do drugoga kraja svita. J. Kavañin 224b. Nek ti bude gotova škatulja, il' okrugla, il' s krajeva duja. J. S. Relković 200. I iznese Jelena ogoreo kraj leba. Nar. pjes. vuk. 1, 129. Da navezem bratu zarukavje: oba kraja krila paunova, a na sredi oči sokolove. 1, 220. Kolike su s kraja u kraj Mletke! P. Petrović, gor. vijen. 59. Obađe Mletke s kraja na kraj. S. Lubiša, prip. 11. Čitavi trijem kuće, s kraja na kraj, bio je prestr vinom, ujem, rakijom. 92. — Kraj od svijeta, polo, quei due punti imaginarij della sfera, intorno a' quali si volgono i cieli' 'cardo'; kraj sjeverski, 'polo artico', 'cardo coeli summus'; kraj poludñi, 'polo antartico, australe', 'polus australis'. A. d. Bella, rječn. 570b.

d) u prenesenom smislu, o stvari netjelesnoj, (ono što je) naj krajne. Svaka stvar dobro urejena ima imati dva kraja, izvan kih ima biti stvar posridna, od jednoga i drugoga dil imajuća, na priliku: stroj ima dva kraja, belo i črno,

med kimi jesu drugi stroji, kako ono zeleno, modro i žuto, od beloga i črnoga del imajući; pića ima dva kraja, žuhko i slatko, med kimi jest treto, kako ono kiselo ili slano; natura ili narav ima dva kraja, vrućinu i zimu, med kimi jest treto, t. j. mlačnost, i tako od ostalih ... zato med dvimi kraji, ča jest krajestvo nebesko i pakal, odlučil je purgatorium. F. Glavinić, cvit. 10—11. Krepost stoji u srijedi a krajevi jesu zločesti. M. Radnić 506b.

e) o mjesječnijem četvrtima: prvi i posljedñi kraj. — *Zabiježeno u Novom Pazaru xviii vijeka.* Prvi kraj, primo quarto; posljedñi kraj, ultimo quarto. S. Budmani 416a.

f. nešto je osobito prema e, kad je riječ o čemu dugome, te se dva kraja ne shvaćaju kao 'strane' nego kao 'vrši'. Kraja i srijede ki (púti) ne imaju. G. Palmotić 2, 415. Kad tko lúk načini svezavši konopčićem krajeve. F. Lastrić, test. 201a. Pak svezavši jedan kraj (klupka) za križ baci klupko na zemlju. M. A. Relković, sat. A2b. Jato čavki prate ga od kraja jednoga odrizane brazde do drugoga. L6b. Takva svijta nejednako sviti, pak je vrlo i gledati ružna, nego kad jo sva jednako pružna i s obadva još kraja jednaka. J. S. Relković 392. Dodaj nama kraj gajtana. Nar. pjes. vuk. 1, 115. Batina ima dva kraja. Nar. posl. vuk. 11. Drugi kraj od veriga. Nar. prip. vuk. 199. Hvataju se svako po za jedan kraj od slamke. Vuk, nar. pjes. 1, 173. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri:* Jedan kraj koprene razvi se. D. Zlatarić 69a. Zastor ... razdri se na dva dila od kraja do kraja. B. Kašić, is. 74. Baci njemu jedan kraj od platna. Nar. pjes. vuk. 2, 340. — *Metaforički.* Luka počne da brkove suče, pak pošto je nekoliko puta vrhove brčne preo, nađe pređi kraj i reče. S. Lubiša, prip. 136. — Pohvatili mu se krajevi (od laži). Nar. posl. vuk. 257. Mislj, rdo, da ti nisam pohvatila krajeve? M. P. Šapčanin 1, 90.

g. od mjesnoga prenosi se na vremeno značenje, te se zove kraj toliko početak koliko svršetak nečega što se radi ili uopće traje.

a) uopće. Ne poslušaj svu misu od kraja do kraja. I. Grlić 50. Ovak je čovjeku na oba kraja njegova života. A. Kalić 350. Dok svu ovu istoriju od kraja do kraja očita. D. Obradović, živ. 34. Dva kraja i srijeda. (Odgovori se u šali kad ko zapita ima li još mnogo neurađeno od kakva posla). Nar. posl. vuk. 56.

b) metaforički. Dal ti je (Bog) razum taj za druga tvojega ki ima prvi kraj od straha Božjega. P. Hektorović 56. No si s kraja, počeo tañega. P. Petrović, gor. vijen. 28. Jedva kraj s krajem sastavljam. (Jedva nabavljam ono što mi treba za življenje). Nar. posl. vuk. 111. Da sastavi kraj s krajem. M. Đ. Milićević, des. par. 65.

c) i kao početak, shvativši kao suprotno svršetku (koncu). Vjekovišto bez kraja je i brez srijede i brez konca. J. Kavañin 435b. Il' od kraja da protresem, i u kratko sve iznesem. V. Došen 143b. Sve mu kaza od kraja do konca. Nar. pjes. vuk. 2, 394. Nema ni kraja ni konca (n. p. kakav posao; t. j. zamršeno sa svim). Nar. posl. vuk. 208. Od kraja do konca. 234. Iz prva kraja, t. j. isprva, 'anfanga', 'initio'. Vuk, rječn. kod kraj. Pjesmi ni kraja ni konca. poslov. 238.

h. kraj se shvaća samo kao zadñi, kao ono što je suprotno početku, i to ne samo u vremenom nego i u mjesnom smislu.

a) u mjesnom smislu. Pošali Lazara, da omoči kraj prsta svoga u vodu. Bernardin 39. luc. 16, 24. Vse jazike prijav do kraja zemlje

dojde Aleksandar. Aleks. jag. star. 8, 277. Ta rika ni kraja ni konca nima. 297. Bići na kraju kih olovo višaše. F. Glavinić, ovit. 270b. Kotore, ki na kraju naše krajevine miran sjediš. J. Kavašin 814a. Kraj prsta, 'punta delle dita', 'digiti extremi'; kraj nosa, 'punta del naso', 'nusus extremus'. A. d. Bella, rječn. 596a. Kraj od usne, 'estremità del labbro', 'labrum summum'. 421b. Da se slovke na kraju redaka slažu. J. S. Reljković xiii. Na kraj, na kraj, moja silna moba, na kraju je voda i devojka. Nar. pjes. vuk. 1, 169. Čoška malo predre krajem štapa preko nogu. Nar. prip. vuk. 195. Boje se i od po puta vratiti nego rđavim (putem) do kraja ići. Nar. posl. vuk. 26. Ona dođe s kraja zemlje. Vuk, mat. 12, 42. Ovo se, 'koledo' dodaje ovako u srijedi i na kraju u svakoj vrsti svake ove pjesme. nar. pjes. 1, 114. Bekao bi čovjek da je odavde do kraja sve uzeto iz svatovske pjesme. 1, 150. Okine kraj od opute s lijeve noge. S. Lubiša, prip. 202. Pomaže kraj desnoga uha. Đ. Daničić, 8mojs. 14, 14.

b) u vremenom smislu (konac, svršetak). On život ki nima nigdare kraja. Transit. 121. Kratki su dni človičji, broj miseca njegovih pri tebi jest; postavio si kraje njegove koji se neće moći pristupiti. B. Kašić, rit. 208. job. 14, 5. Da ne isdahneš zlo na kraju. J. Kavašin 390a. Nego je potribito tištat u dobru do kraja ili ti do svrhe života. F. Lastrić, ned. 421. Daleko li put činimo, dok do kraja dotočimo. V. Došen 47b. Mremo i ginemo dok kraj smrtni dostignemo. 47b. Da se na nem trpit mora od počela te do kraja. 200a. U ovomu misecu na kraju. J. S. Reljković 49. Žaču se na kraju miseca koprive. 229. Krčevine u rujnu na kraju. 558. Sva se narav približaje kraju. 373. Vazdan žesmo, kraj ne višmo. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Sedmomu letu već na kraju dojdju blizu sela. Nar. prip. mikul. 64. Ono se čini da će iz početka biti ladno ... a na kraju vrućina. Vuk, dan. 1. kal. Da ukrasim kraj ovoga početka moga. 1, 87. Krajem petnaestoga vijeka. S. Lubiša, prip. 198. Pri kraju dvanaestoga vijeka. 258. Hoću kraj ukobit žitku mlohavomu. Osvetn. 8, 5.

c) u nekijem se rečenicama često upotrebljava riječ kraj; te nije svagda jasno, jeli to u vremenom ili u mjesnom smislu.

aa) u ovakovijem se rečenicama kaže da ničemu nema kraja, te može biti ujedno u vremenom i u mjesnom smislu. Trojstvu se hvala daj, ka ne zna svrhu i kraj. N. Dimitrović 78. Bez svrhe i kraja plaše su i tašte, biocim od jaja čela se njih lašte. I. Gundulić 144. Muka je vječna, ne boljesni bez svrhe su i bez kraja. 286. U ki (dan) bez broja i bez kraja vojsku on razbi. 897. Ter bez broja i bez kraja silnoj vojsci suncem sjaše. 562. Ne bi tōko veličila moje muke kim nij' kraja. J. Kavašin 400a. Raj vavična nami 'e staja i bez konca i bez kraja. 487a. Preveliki (Bog) kom' nij' kraja. 584a. Hvala ka ne zna svrhu i kraj. I. Đorđić, salt. 174. Sved bez svrhe, mjere i kraja (duše sveti). 290. Vapi bez pristanaka, mjere i kraja. uzd. 16. Nejma svrhe, mjere i kraja tva ljepota. 108. Veličino od miloerdja brez kraja. F. Lastrić, test. 151a. Otvorio usta svoja brez kraja. svet. 35b. Nit' je smradu naći kraja, što svat žderuć ne izlaja. V. Došen 160b. Kojoj (svetosti) nije naći kraja. 268a. Neće bit kraja uzrasteu negova carstva. S. Rosa 6a. Pun ufaša u tvoju dobrotivost koja ne ima kraja. I. M. Mattei 145. Ako bi se htjeli milovati, milovaču ne bi kraja bilo.

Osvetn. 2, 126. Njegova je ustrajnost bila bez kraja. M. Pavlinović, rad. 27. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Bra je malin, da mu kraja nema. Nar. pjes. hörm. 2, 282.

bb) do kraja znači što i posve, sasvim. Da Turci robiše Kosovo do kraja. Đ. Baraković, vil. 322. Budući mu plod utrobe Marine do kraja silu slomio. F. Lastrić, svet. 176a. Da mi vrati ončas sve do kraja. Đ. Bašić 15. Mi ćemo do kraja izginuti. S. Lubiša, prip. 124. U čudi do kraja izopačen. M. Pavlinović, rad. 143. — *Drukčije je u ova dva primjera u kojima do kraja stoji po bibličkom jeziku*: Budući milovao svoje, do kraja ni pomilova (cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. joann. 13, 1). F. Lastrić, svet. 28a. Rasmišljaj, do koga te kraja oblubi srce Jezusovo prisladko. I. M. Mattei 325.

cc) u nekijem rečenicama, kao što su čemu doći, stati na kraj, naći kraj itd., nije svagda samo pravo značenje: svršiti, nego su i druga kao: svladati, po sve sasniati. aaa) doći čemu na kraj. Nit' težkoći na kraj doći ... V. Došen 27a. Ni načeti nije moći a kamoli na kraj doći crnoj fali. 270. Za doći stvari bolje na kraj. M. Zoričić, zrc. 90. Zašto joj dolazimo na kraj po iztomačenju. osm. 5. Nigda vragu kraja ne dodosmo. Nar. pjes. vuk. 5, 72. Ne mogasmo tome kraja doći. 5, 489. — bbb) čemu stati na kraj, može značiti uopće: svršiti do kraja (u primjeru: po sve proučiti). Svrhu ženidbo, kojoj se ne more nikad na kraj stati zarad različitih i neizbroenih stvari i događaja koji se mogu u noj dogoditi. M. Dobretić vi. — tako stati istini na kraj znači: obasnati cijelu istinu. Dokle god ne stane istini na kraj. M. Dobretić 589. — ili svladati. Da sam ja odma nagnutju naravi moje na kraj stao. G. Pešalić 142. — ccc) ima i naći i doseći u smislu kao kod aaa) i bbb). Pomamnoj slobodštini ... čudu naći kraj ne mogu. V. Došen 5a. Kraj doseći lakomosti. 76a. — ddd) Ne može se s tobom na kraj (doći do kraja, svršiti), tvoja je vazda zadnja. S. Lubiša, prip. 27.

ddd) uopće svršiti. Stvar naj mučniju pokuša i svede na kraj. M. Pavlinović, rad. 125.

ee) tjerati, istjerivati na kraj znači: tražiti, htjeti gotovo preko mjere, isporedi bb). Svašta ne vaju na kraj išcerivati. Nar. posl. vuk. 279.

ff) kraj je čemu kaže se kao pasivno prema svršiti. Radite da bi kadgod i tome kraj bio. Glasnik. 11, 8, 159. (1712).

gg) izići na kraj, viditi iziti, B, 14 na kraju.

d) finis, propositum, kao i u drugijem jezicima (ispoređi i svrha), od vremenoga značenja prelazi se na značenje: ono što se namjerava, što se hoće dobiti, viditi cilj, b). — U jednoga pisca xviii vijeka. Nisi mogao tvoj žudjeni kraj dohititi. J. E. Bogdanić v. Društva kraj ne može drugi biti, nego čest cijeloga ... Da društvo može svoj kraj dokučiti ... xiii.

1. mjesto suho do kojega dolazi voda (more, rijeka, jezero, lokva itd.), obala, brijeg. razlikuje se od značenja kod a) tjem što kraj u ovome smislu nije dio od vode, nego ono što naokolo okružuje i ograničuje vodu. — može biti i u množini kao kod b). — Između rječnika u Vrančićevu (kraj vode, 'crepido, riva'; kraj, 'littus, riva'), u Mikalčinu (kraj mora, 'littus'; kraj od rijeke, 'ripa, ripula'), u Belinu (lido e lito, terreno contiguo al mare', 'littus' 439a; 'ripa, riva', 'ripa' 623b; 'spiaggia, lido o riviera del mare', 'littus' 699a), u Bjelostjencevu (kraj morski, 'littus'; kraj potokni, 'ripa, ripula, crepido'), u Jambrešićevu (kraj

morski, litus'; kraj potočnih vod, ripa, crepido'), u *Voltigijinu* (lido', ufer'), u *Stuličevu* (na kraju, juxta ripam').

a) *uopće. aa) kod mora.* Na pučiné kraja ne imušti. Domentijan^a 196. Kako sablun ki jest po kraju mora. N. Rašina 84b. dan. 3, 86. Kako to pijesak koji je o kraju mora. 117b. gen. 22, 17. Tuj si podvikujući (*ribari*) i trisku čineći, kraj morski minujući. P. Hektorović 82. Ja k mora kraju idoh. P. Zoranić 6b. Nu ti za me malo haja, pokli ovako hotje uteći, ostavivši mene speći kod jadovna pusta kraja. S. Boba-jević 227. Da kršjom pokapi sve more do kraja. D. Baraković, vil. 68. Ah! od koga bješe jada mekahnijem ne stupajim oštro i tvrdo stijenje tada pomorskijem blizu krajim! I. Gundulić 40. Samo sobom obkruženo u sebi se more uzdrži, te u svom kraju zatvoreno u početku svom se vrši. 210. Gdi se k morskom stere kraju plodna i pitna svijem Dobruča. 318. Bez kraja more sihe. J. Kavašin 924a. U jednom moru bez dna i kraja. A. d. Bella, razgov. 38. (*Pršina*) ka bez mjere po kraju se morskom stere. I. Dordić, uzd. 195. Vladaše je jedno more, kom se naći kraj ne more. V. Došen 27a. (*Grad*) bješe ogradio pri kraju morskomu. S. Rosa 52b. Čas je Božije majke more toliko široko i prostrano, da se ne vidi ni njegovo dno, ni njegov kraj. D. Bašić 248. Ovo more ne ima ni dna ni kraja. I. M. Mattei 210. — u množini. Morske kraje sve čuvajte. G. Palmotić 2, 58. — *bb) kod rijeke.* Zemlja po brigu ali po kraju rike. Stat. pol. ark. 5, 288. Neretve na kraju od drva su grada szidali. Mon. serb. 515. (1471). Pastivni kraj Krisin. D. Zlatarić 5b. Jedan i drugi kraj od početka do svrhe rečene rike. F. Glavinčić, cvit. xvi. Još ga se nahodi toj rici pri kraju. D. Baraković, vil. 88. U rijeku se meće doli, kraj zamniva vas okoli. I. Gundulić 412. I gdje s druge strane pazi, da se od rijeke kraj prigiba, slijedi, i nadvor hrla izlazi. 418. Na rijeci smo onoj veće, gdi Karonte glasoviti na kraj drugi duše izmeće. G. Palmotić 2, 452. Pa kroz rijeku kroz Toplicu na kraj drugi prigaziše. J. Palmotić 178. Ovaj klobuk blizu kraja beše, ja zagazi u vodu Sitnicu, i uvati klobuk svile bele. Nar. pjes. vuk. 2, 303. Na tom kraju mutnoga Dunaja. Nar. pjes. istr. 2, 78. — *cc) kod lokve.* Na dolnji kraj lokve. Glasnik. 15, 280. (1848?).

b) *ostaje značene kao kod a), ali se ujedno ističe da je kraj nešto suprotno vodi (moru, rijeci itd.), te se od toga prelasi na značene kod c).* More v nioh mesteh izlija se na kraj. Š. Kožičić 25a. Gdi se more s krajem svadi. M. Vetranić 1, 16. Široko toj more nikako mimo svoj kraj užit ne more. N. Nalešković 1, 112. Sad s krajem tvori mir more, ko gnivno bi. D. Rašina 8a. Život naš ni' na svit ino, nego toj more, u miru koje bit' s krajem vik ne more. 127a. Što ću od bližnjih mora rijeti, ki pitome peru kraje? G. Palmotić 2, 4. (*More*) raspušteno preko kršja da se pruži površ zemlje. J. Kavašin 71b. More srdito kraj žestokim valim lupa. 87a. Kad vitar uzbuđi i uzniha more, počme pinit i s naglostju o kraj udarati. J. Banovac, pripov. 55. Morski bjehu val i krajom činit boj pristali. N. Marči 31. — Bura se po primorju gdješto zove i vjetar, od kraja' (t. j. sa zemlje). Vuk, rječn. kod bura. vidi 2. bura, b). u *Dubrovniku* se zove vjetar s kraja ne samo bura (sjeveroistok) nego i druga dva vjetra, sjever i istok, što dušu s kraja; a ostali su vjetri zdvora, isporodi zgorac i smorac. P. Budmani. — Zapo-viděts ljudem odz golija, ako bi hwtěli izlěsti

na kraj, da štete ne budu činiti. Spom. sr. 1, 148. (1420). Telo prosvetoje h kraju prineseno. Š. Kožičić 5a. Na suh kraj riba ga (*Ariona*) priplavi. M. Vetranić 1, 4. Na suh kraj zdravo se priplavi. 2, 9. Gdino ga (*mornara*) pokriše valove srditi i o kraj udriše. P. Hektorović 65. Privezli plavi ka kraju. Anton Dalm., nov. tešt. 88b. luc. 5, 11. Plav prista ka kraju. 140. joann. 6, 21. Bi li se činit moglo, da ribe iziti sve budu na suh kraj, za na nem živiti? D. Rašina 101b. Nega treći dan na kraj izvrže. A. Gučetić, roz. jez. 174. Pristahu na kraj gdje idahu i gdje otijahu pristati. M. Divković, zlam. 72. Zazvavši ga na oni kraj na koji tko jednom izide nikadar se veće ne boji. B. Kašić, fran. 50. Uhitivši kraj blizu nekoga mjesta. 165. Bnetaćko (*drivo*) razbi se na kraju. in. 29. Kako nogu na suh kraj postavi. D. Baraković, vil. 51. Prihitri brodaru, na kraj me postavi. 266. Prišavši u Laudiciju od Azije, stupi na kraj. F. Glavinčić, cvit. 228b. Jeda li bi ju mogli na kraj pritegnuti. 811b. More te na kraj vrže, i živa te na kraj stavi. M. Gazarović 25. Za vihiri kad mnimo da smo kraj popali. I. T. Mrnavić, osm. 140. Ter kad na kraj stavi nogu. G. Palmotić 2, 819. Nas na suh kraj dovelo je. P. Kanavelić, iv. 50. Kano na kraj bi izvržen. S. Margitić, fal. 277. Čini sadar da ovo drijevo kraj očuti. B. Zuzeri 292. Naj poslije na kraj izpliva. 321. Dovede ih zdravih na kraj. H. Bonačić 148. Oni zazvaše u pomoć s. Jozipa, komu bihu devoti, i treći dan ukaza im se i čini da zdravi na kraj isađu. J. Banovac, pripov. 145. Plav na željni kraj postaviše. blagosov. 808. Izbačene na kraj od valova Israelčani opliniše. F. Lastrić, svet. 34a. Jedva na kraj isplivaše. I. A. Nenadić, šambek. 21. Inostranci kavalijeri brzo na kraj iskočiše. Nar. pjes. bog. 172. Jedva niova tilasa na kraj izvadiše. M. Zoričić, zrc. 204. Plivajući muka more, a do kraja doć ne more. V. Došen 11a. Premda rečena dobra nahode izvržena na kraj. Ant. Kadčić 288. Valovi morski po srići izbaviše kraja na kraj. B. Leaković, nauk. 61. Hej more mornaru, približi se kraju. Nar. pjes. istr. 2, 7. Kad galija već stane u kraj, onda stanu izlaziti na breg svi redom. Nar. prip. vuk. 88. Kad se napuni (*mreža*), izvukoše je na kraj. Vuk, mat. 18, 48. Dohvati se galija kraja na Ilimirnu. S. Ćubiša, prip. 65. Izvezu se na suhi kraj dva časnika. 74. Sam Pecija k kraju dogna lađu. Osvetn. 5, 57. — Boje je pojamši vesla kraj otirat. M. Marulić 147. Odrinuvši se od kraja. Anton Dalm., nov. tešt. 95b. luc. 8, 22. Uliži u jednu plavčicu koja biše Simunova, moli ga, od kraja odtisnuti se malo. I. Bandulavić 164b. luc. 5, 8. Kraj smo odpustili, pučinu brodim. I. T. Mrnavić, osm. 113. Da pomorci ured čine sve od riješit s kraja plavi. G. Palmotić 1, 276. K6 plav s kraja odsječena ... 1, 294. Pomorci su usiljeni s kraja odsjekli svekolike vaze od drijeva. 2, 897. Koji hoće jedriti ne izlaze iz kraja dokleml dođe vitar prikladan. M. Radnić 88a. Žale ostavljaju i kraj s nima. B. Bettera, or. 10. Nu s ovoga kraja i žala jur se odtisni, jur odveži. A. Vitalić, ost. 260. Unide u jednu ladicu ribarsku i činivši da se malo odmakne od kraja, proslidi svoje pripovidaše. F. Lastrić, od' 240. Isus unide u jednu ladicu i zapovidi, da se ona od kraja malo otisne. E. Pavić, ogl. 588. Otišnuvši se od kraja krcati vina i kruha. Blago turl. 2, 98. Kad se brod od kraja otisne. S. Ćubiša, prip. 127. — Biše plaf nasrid mora, a Isus biše sam na kraju. Bernardin 26. marc. 6, 47.

Došad se umiše na same rike kraj. P. Hektorović 11. Ribari koji... bi ribali s kraja. B. Kašić, fran. 170. Tako i more u tišini s kraja pomorca u plav zove. I. Gundulić 232. Drakun ki u vodi i na kraju Jude i živinu požiraše. F. Glavinčić, cvit. 244^a. I jutro budući učineno, sta Isus na kraju. L. Terzić 281. Peļajte ga mutni plivat Dunaj: ko je junak, će ga preplivati, ko je divojka, na kraju će stati. Nar. pjes. istr. 1, 27. — Kamnik u more a ne vele daleko biše od kraja. Dukljanin 27. Pod mnoštvom silnijeh driva more od mora sliku ne ima, a bliži se vas kraj skriva pod neizbrojnim šatorima. G. Palmotić 1, 147. A ostali učenici pridoše s plavčicom, (jere ne bihu daleko od kraja, da nigdi dvisti lakat) potežući mriže rib. L. Terzić 282. Naj ljepša je šetnja blizu mora, a brodičba blizu kraja. (D). Otvorio je jedra, a još je za kraj vezan. (Z). Poslov. danič. Na daleko kraj ostaje. N. Marči 34. Vozeći se pored kraja. Vuk, djel. ap. 27, 8. — Star je kraj, ali naj tvrde drijevu razbije. (D). Poslov. danič. — *U množini*. Gat i nosi uda krna tja do kraja mora crna. J. Kavašin 290^a. Rijeka brza odnese krajeve i vrtle. M. Radnić 46b. i ovaki primjeri amo pripadaju, u kojima se govori o jednom kraju kao o dijelu cijeloga. I krmi i vodi na ki ti drago kraj. Đ. Baraković, vil. 338. Mornari, ganuvši se na milosrđe, k sebi ga uzeše i metnuše na prvi kraj od Italije. And. Kačić, razg. 27.

c) *predašnje značenje još se daje širi, te može značiti što i kopno, suho, zemlja (suprotno ne samo moru nego i ostrvima)*. Plijene otoke i kraje posušne. M. Vetranić 1, 223. Na otok ovi s kraja umije lav i medvjed doplivati. G. Palmotić 1, 137. Hvali more, a drži se kraja. (D). Poslov. danič. Kad na moru i na kraju s Turcima se jasno biše. J. Kavašin 147^a. Da pozovu na megdan Novljane ne na kraju neg na siću moru. Nar. pjes. bog. 207. Čije more tog je kraj, čije polje tog je grad. Nar. posl. vuk. 347.

k. *značenje kod c (strana) širi se dale, te kraj znači dio kojega mjesta*. U gornji kraj Like. Đ. Baraković, vil. 37. Gdi grada mañi kraj na kopnu ostaje. 105. Prid Varšovom na livadi, ka je u svakom ravna kraju... I. Gundulić 424. Car na jednom carstva kraju kad oružjem na boj skače, strane mu ine počivaju. 453. Dmitar uze doñi kraj od grada, Bogdan uze gornji kraj od grada. Nar. pjes. vuk. 2, 626. Naselilo se u onaj kraj od Morače mnogo uskoka. Vuk, nar. pjes. 4, 460—461.

l. *može značiti i uopće što prijedio, zemlja, ili po predašnjemu značenju (kod k), ili po značenju kod a, e) ili b, d) (isporedi lat. fines)*. — *Imeđu rječnika u Vukovu* („die gegend“, „regio“: u našem kraju toga nema). U Betlemu i u svijeh krajijeh negovijeh. N. Rašina 24b. matth. 2, 16. Izljeze Jezus iz kraja od Tira. 154b. marc. 7, 31. Pokle sam prišal v naše kraje. Mon. croat. 219. (1527). Koga u tuđem kraju ne ubi nitkor. D. Zlatarić 3b. Koja se (erezija) bješe razvrgla po sve kraje kraljevstva franačkoga. A. Gučetić, roz. jez. 17. Čujte, izdana ljubovnica (Arijadna) u pustome sama kraju kako uzdiše. I. Gundulić 5. Zasve da otok ljubim ovi pored s mojim rodnijem krajim. 92. Da im od svijeta sa svijeh kraja samo na stan zlato plovo. 280. Dim Gašpara Milostića, ki u hrvatskom rođen kraju, jur stolova na Dunaju. 312. Sokolović unuk vezijera Mahumeta, kim još slope kraj ugarski cijec vazetja od Segeta. 326. Eto lista, ki iznutra došo nam je iz sa-

raja, da se kani do dva jutra put istočnijeh dignut kraja (car). 485. Za naš hrvacki kraj. F. Glavinčić, svitl. xxiii. Od svih kraj svita ni moguće svim narodom k crkvi od Porcijunkule dojt. F. Glavinčić, cvit. 255b. Pet let u onih uzdrža se krajih. 292b. Škender-pašu kraja bosanskoga odpravi k mejašu. I. T. Mrnavić, osm. 42. Nije došo da vam kraj porazi ni da vam gospodi. G. Palmotić 1, 67. Po svijeh krajijeh mjesta ovoga. 1, 94. U koje bi strane i kraje s mjesta ovoga obratio na bjeuguće svoje stupaje? 2, 10. Čačka tvoga Branivoja leti kripos po sve kraje. 2, 273. Na svijetu nij nijednoga skrovna kraja, mjesta očita... J. Kavašin 7^a. Zapo- vjednik da tu bude za pet godin svega kraja. 190^a. U krajeve pak svjetovne mnogo uživa slobostine njih trgovstvo. 192b. Ti mu ostavi sa svih kraja čistije djeve i ljeposti silom da idu put saraja. 288^a. I glas njegov već prihita svekolike krajo svita. 268^a. Slavni sveti prednji gdi su naših krajeva i naroda? 295^a. Ni u Jerosolimi ni u svih krajijeh ne nahodau se kruhi kisel. A. Kanižlić, kam. 491. Neg' se plače i jauče po sve kraje i po sve strane. Nar. pjes. bog. 79. Onda navale i okolni krajeva. Vuk, dan. 3, 146. Amo ga u našijem krajevima nema. nar. pjes. 1, x. Po južnijem krajevima naroda našega. 1, 21. Na onijem krajevima on se spomiñe i u poslovi. 3, 449. Ako se koja (riječ) u osobitome kraju govori. rječn. predg. II. Ľudi koji na te kraje prehodaju. Osvetn. 1, 17. Crnogorac ne da kraja svoga. 2, 187. S tijem su iñli pr'o bijela na sve kraje svijeta. 3, 32. Kad knez tanku razumio vilu, na sve kraje turi perjanike. 3, 123. Kraj „land-strich“. Jur. pol. terminol. 311. „Lepo je, kad gre devičina va jedan kraj“, t. j. kad se uda. na Rijeci. F. Pilepić.

m. *kao mjesno ime prema značenju kod k i l*. — *može biti u jednini, u množini, samo ili s pridjevom*.

a) Kraj.

aa) *selo u Hercegovini*. Stat. bosn. 125.

bb) *u Hrvatskoj. aaa) selo u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 43. — *bbb) zaselak u županiji ličko-krbavskoj*. 40.

b) *Krajevi, ime mjestima u Srbiji. au) brdo u Guberevcima (u okrugu biogradskom)*. Ľ. Stojanović. — *bb) u okrugu užičkom*. Državno dobro: Krajevi. Sr. nov. 1870. 319.

c) *s pridjevima (naj češće: doñi i gornji)*.

aa) *Doñi i Gornji Kraj, dva zaseoka kod Vitašine u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom*. Schem. ragus. 1876. 33.

bb) *u Hrvatskoj. aaa) Doñi i Gornji Kraj, u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 88. — *bbb) Mali i Veliki Kraj, dva sela u županiji ličko-krbavskoj*. 29.

cc) *vidi Doñi Kraj*.

n. *instr. krajem upotrebljava se često kao prijedlog s genetivom (drugo je kad se upotrebljava kao adverb, osobito prema značenju kod i, vidi n. p.: Zdravije j' voziti krajem brojeć stine neg daleč jidriti. P. Zoranić 52^a. Stavih brod krajem plut. Đ. Baraković, vil. 339. Neću udiļ ga u dubine, ako i sladno, utonuti, kra'em ga vodim. J. Kavašin 509b. Odluči krajem doći. I. A. Nenadić, šambek. 6. Zavezoše krajem pod primorje. And. Kačić, razg. 222b)*. — *isporedi i 2. kraj*. — *Kod toga se značenje riječi kraj shvaća u širem smislu, ili u užemu kao kod i; ali i u prvom slućaju ne kao dio cijeloga nego kao ono što je naj bliže cijelome*.

a) *kao mimo, uz, pokazuje da se nešto mićući se ne odalećuje od onoga što je u genetivu*.

aa) u širem značenju. (Sinor) otk tálá ideta krajem morja krajem morja na tri brata što su tri kamene u moru (popravljen po pisanjem *bifeškama Daničičevijem*). Mon. serb. 130. (1848). Iduću putem krajem jedne crkve. J. Banovac, pred. 130. Prohodeći blaženi Paskval krajem nezine kuće. 138. Bivši pak krajem višala prošlo čelade. M. Zoričić, zrc. 32. Kad bi godi prolazio krajem crkve. 95. Pa pobježe polem širokijem krajem vojske Čupriljić-vezira. Nar. pjes. vuk. 2, 606. Da jezdimu drumom junačkim krajem dvora crnog Arapina. 3, 14—15. Polećeše krajem polja ravna. 4, 55. De se Turčin krajem luga vuče. 4, 392. Suneše se krajem gore krađe. Nar. pjes. vil. 1888. 623. Utači krajem gradine kud su žita posijana. Vuk, poslov. 105.

bb) u značenju kao kod i. U jata idu k badom krajem mora tiha mila. J. Kavašin 80b. On otide krajem vode ladne doklen nađe jednoga ovčara krajem Zete vode valovite. Nar. pjes. vuk. 4, 65. Lov lovio Banović Sekule pored Save i krajem Dunava. Pjev. crn. 268b.

b) pokazuje da nešto biva ili se radi ili stoji sa strane onoga što je u genetivu.

aa) u širem smislu. Krajem puta na stupu od jedne crkve biše u stini utosana prilika B. D. Marije. M. Zoričić, zrc. 79. Ne ktićući u kuću ulisti, pađe krajem vrata. And. Kačić, kor. 118. Ugleda pogaču krajem glave. 241. Po polju je bosije sijala, podno polja ranu mađuranu, krajem polja rumenu ružicu. Nar. pjes. vuk. 1, 39. Osta Mehmed na Rudine ravne, a Murat je krajem od Brestica. 4, 520. A Mlečići postavise vojsku po granici krajem Gore Crne. Pjev. crn. 24a. Krajem nega zaspala djevojka. Nar. pjes. juk. 332. Što ne hvališ sebe jal' dorata, jal' kakovod krajem sebe druga? Smailag. meh. 2.

bb) u značenju kao kod i. Lipa ti je Sava voda ladna, još su lipi bijeli gradovi krajem Save kano labutovi. And. Kačić, razg. 245a. Koje krajem Nila vode pasihu. kor. 41. U travi krajem rike. 63. Biše se tada puk izraelski utaborio krajem mora crlenoga. 73. Pala magla u primorje, al' se vidi krajem mora. Nar. pjes. vuk. 1, 191. Brda ječe krajem mora slana. 5, 302. Krajem vode noću zanočili. Nar. pjes. hõrm. 1, 215. Dugačko žalo krajem vode zovu Bijela. S. Lubiša, prip. 2.

c) u ovom je primjeru značenje kao kod b), ali se ono što je u genetivu shvaća kao cilj mišljenja. Postaviše je krajem Dagona idola. And. Kačić, kor. 144.

2. KRAJ, praep. s genetivom, juxta, pokazuje blišinu; ono što je u genetivu, trebalo bi da je nešto veliko ili boje široko, jer ima srijedu i kraj; ali se svagda na to ne pazi, te ima i primjera u kojima je u genetivu čelade. Daničić ovako tu-mači ovaj prijedlog (sr. sintaksa. 204): S ovim predlogom reč u drugom padežu pokazuje da je mesto gde što biva na kraju onoga što znači ona sama, i to na kraju sa strane. — *Ista je riječ* što 1. kraj, i *vafa* da je acc. sing. — *isporedi* krajem kod 1. kraj, n. — *Riječ* je proklitična, i *izgovara se s riječi što je za nom kao da je jedna riječ*, n. p. kraj puta, kraj sela (krajputa, krajsela); ali ako je na onoj riječi jaki akcentat ("ili"), ova ga gubi, a kraj dobiva akcentat slabi ili jaki (koliko je meni poznato, kraj primivši akc., postaje dugo). n. p. krajdruma, krajgrada. — *Rijetko stoji kraj poslije genetiva, vidi Lucičeve primjere kod b, a) i c.* — Kraj može biti postao prijedlog već u praslavensko doba, jer se

nalazi u ruskom i u češkom jeziku; u našem se javlja od xvi vijeka. — *Između rječnika u Studiceu* (prope, juxta, apud), u *Vukovu*: (mit gen.) neben, bei, am', ad'; u *Daničičevu* (stoji kao predlog). — Kraj može stajati i s drugim prijedlozima, kao do kraj (vidi 1, do, I, 11, c), iskraj, nakraj, otkraj, pokraj, skraj, ukraj, uskraj, zakraj, vidi ove riječi napose. — *I kod prijedloga kraj kao kod krajem* (vidi 1. kraj, n) *razlikuje se uže značenje* (kod 1. kraj, i) *od širega*.

a. znači što krajem kod 1. kraj, n, a).

a) u širem smislu. Kraj jednoga tu velika gusta gaja teče Lete. I. Gundulić 115. I toliko je grad sričniji koliko veća rika kroz ili kraj nega teče. F. Lastrić, ned. 252. Koga bijaše običaj uljesti u svaku crkvu, kraj koje bi prohodio. I. M. Mattei 128. Braća moja prođoše kraj mene kano trčuci potok. A. Tomiković, gov. 350.

b) u užem značenju. Sve ono, što t' pišu, cvileći promišljam, ter sream uzdišu, kraj mora hode sam. N. Najeskić 2, 109. Kraj jezera Aleksandar hojaše. Aleks. jag. star. 3, 286. I od krvi druge rike kraj Nestera da proteku. I. Gundulić 293. Tko kraj potoka grede, lasno u potok upade. (D). Poslov. danič.

b. pokazuje stajanje ili bavljenje, isporodi 1. kraj, n, b).

a) u širem značenju. Kraj livade zelen borak. Š. Menčetić—G. Držić 510. I od svih različan (si, *Dubrovnice!*), koji su tebe kraj. H. Lucić 261. Jutroska mi zoram kraj ove livade stasmo se pod gorom. N. Najeskić 1, 217. Velike se vojske dvije vrhu ravna kažu polja kraj prostrane Bogdanije i granica od Podoja. I. Gundulić 434. Gdje prizida kraj saraja tajaše se svim skrovita. 551. Dohodi s bližnje strane kraj ovezijeh ribat žala. G. Palmotić 2, 62. Kraj lijepoga perivoja vir izvire bistre vode. 2, 416. Zato ostavit zvijezde će se sunca, što kraj neg' svijete? J. Kavašin 379b. Kraj franačkih strana marsijska se pustoš vidi. I. Đorđić, uzd. 2. Što se sija kraj gore zelene? Nar. pjes. vuk. 1, 166. Tužno tuži Alajbegovica Alajbegu kraj desna koljena. 1, 210. Djevojka je kraj gore stajala. 1, 290. Ja posijah bjelicu šenicu dalek' sela, blizu puta, kraj luga zelena. 1, 502. Bješe bane u malenjoj Baškoj, u malenjoj Baškoj kraj Kosova. 2, 262. Leži Marko kraj drumu careva. 3, 323. Sjedi junak kraj drumu široka. 2, 517. Na vode je tridest Udbinana, kraj svakoga dvori po devojka. 3, 188. Na daništu bješe kraj Sالا. 4, 189. Kraj sebe mu mjesto načinio. Nar. pjes. petr. 2, 188. I sjedio je s kućom kraj Rakovca. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 22. Dva su sela: kraj Krnina Bukovac poznani. Osvetn. 4, 1. — *U prenesenom smislu, metaforički*. Stedeč košku glavu, a svoja mu ni kraj uma nije. Osvetn. 2, 146. Neko haje što kaluder priča, a nekome ne bi ni kraj uha. 3, 82. On je car, za vezira ni kraj uha nema. 4, 13.

b) u užem smislu. Ter taj kuf pribijeli kraj rijeke studene pojući procvijeli. M. Vetranić 1, 3. Ružice rumena, ... gđino si kraj rika u vrime prolitja, sva si čas i dika izbranoga cvitja. M. Držić 18. Kraj rike jedne se zvir njeka nahodi. D. Rašina 109a. Zadar je kraj mora. Đ. Baraković, vil. 104. Vrh Marice rijeke, koja mnokrat brzi tijek ustavi, kad Orfeo kraj ne poja, ... I. Gundulić 312. Otkad dobi kraj Nesteru mlad kraljević cara Osmana... 347. I tako kraj mora tu škriču najdoše. Oliva. 19. Bijahu ostali kraj jezera. Đ. Bašić 198. Djevojka sjedi kraj mora. Nar. pjes. vuk. 1, 196.

Tamo dole kraj tija Dunava. 1, 313. Igrali se vrani konji kraj Morave na obali. 1, 430. Mitrovica kraj Save stolica. 1, 498. Vino pije trideset Cetišana kraj Cetiše tihe vode ladne. 1, 570. Osta Ture kraj vode plačući. 1, 600. B'jelu bih mu načinio kulu na livadi kraj mora siñega. 3, 145. Dočeka ga Miloš kraj Morave. 4, 348. (Najti hoćeš) kraj Dunaja vodarkinu mladn. Nar. pjes. istr. 1, 28. Kraj vode je Koruna vojvoda. 1, 61.

c. *pokazuje primicañe, isporodi* 1. kraj, n. c). — *Ovakvo je značenje očito u ovijem primjerima:* Kraj sela ih isprati. M. Vetranić 2, 252. Nu kô stupi kraj Podoļa, taj čas vidje na daleče, gdje proč nemu priko poja jedan vitez koña teče. I. Gundulić 337. Na svoje pristole kraj sebe ju stavi. Oliva. 62. Ukloni se š' ñom kraj brda. I. Đorđić, ben. 49. Er te nemoć juto õbranĩ i dovede kraj života. J. Palmotić 159. Metnimo gubu tila kraj gube srđca. A. Tomiković, gov. 342. Osman mrtav pade kraj Omera. Nar. pjes. vuk. 4, 383. Pa ga vrže kraj ñega u travu. 4, 26. — *Danićić* (sr. sintaksa. 204—205) *kod ova tri primjera:* (Devojka se u Drenovcu kupa; baci sukñu u zelenu travu a košulu kraj vode Drenova. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Sultan care u Kosovo side sa svojih sto hiljada vojske, i on pade kraj vode Sitnice. 2, 344. (Oj devojko! oj Milena!) sedi moni kraj kolena. 1, 419, piše: Premda se može misliti da se glagolska radña primiče, opet se samo kaže gde to biva. *Ali mislim da je u prvom primjeru pravo primicañe kod kraj vode Drenovca kao što je u drugom stihu kod u zelenu travu; jer nije smisao: baci u travu kraj Drenovca, nego: djevojka srlaćeći se prvo baci sukñu u travu (daje od rijeke) pa se približi rijeci, svuče košulu i baci je na kraj rijeke. (pravo je primicañe i u ovom primjeru što Danićić meće među one u kojima je rijet o bivañu, a ne o primicañu: Navrti na ražañ i metne kraj ognja da se peče. Nar. prip. vuk. 187). U drugom primjeru ima posve pravo Danićić, jer se sultan ne primiče vodi Sitnici padajući, nego je već na kraju ñe bio prije nego je pao. Može imati pravo i za treći primjer, jer djevojka kojoj se kaže da sjede može već biti blizu (ili kraj) onoga što govori. ovakovi su i ovi primjeri:* Bude l' mi toj biti, da sedu tebe kraj. H. Lucić 221. Onde ti posedu kraj krasnih lipica. Nar. pjes. istr. 2, 139.

1. KRAJA, f. *vidi* kijerna. Kraja, kirja prava, Serranus gigas'. G. Kolombatović, pesci. 5.

2. KRĀJA, f. *ime žensko, hyp.* Krajislava, Krajisava. — *U Vukovu rječniku:* 'frauenname', nomen feminae'.

3. KRAJA, m. *ime muško, hyp.* Krajislav, Kraisav. — *vidi u Danićićevu rječniku:* Kraja, između ljudi koje car Stefan dade crkvi Arhandelovoj u Prizrenu dvojici bješe imo 'Kraja', a od njih jednom prezime 'Dragoslajić'. G(lasnik). 15, 290. 292. (1348?).

1. KRĀJAC, krājca, m. *dem.* 1. kraj (*nalazi se u osobitijem značenjima*). — *vidi i* krajak. — *Ako kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. krājčā.* — *Od xviii vijeka (naj prije u Belinu rječniku, vidi kod b).*

a. *vidi* 1. kraj, e. Graška vaļa poslije žetve tako u rpe složiti i nastaviti, da gornji krajci od strūkā na dvoru stoje. I. Jablanci 81.

b. *vidi* 1. kraj, i. — *U Belinu rječniku:* 'ripetta, ripa piccola', 'ripula' 624a, i *u Stulićevu:* 'ripula'.

c. *vidi* ivica. — *U Vukovu rječniku:* 'das ende (von tuch)', 'latus panni'. cf. ivica.

d. *u ovom primjeru kao da znači okrajke na vratniku i na rukavima u vojničke odore (uniforme, mundira).* Spravljajte se simo, svi verni junaki, prñe vaše svlicite, monduru oblicite, monduru oblicite i presvitile krajce. Jačka. 290.

e. Krajac, mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1870. 423.

2. KRAJAC, krajca, m. *čovjek rođen u istočnom kraju.* — *U Stulićevu rječniku:* 'homo in orientali plaga natus'. — *nepouzđano.*

1. KRĀJĀČ, krājčā, m. *vidi* 1. krojač. — *Postaje od imperfektivnoga oblika krajati (od krojiti).* — *Od xvi vijeka (kao prezime od xv, vidi kod b), a između rječnika u Vrančićevu ('sartor'), u Mikašinu ('sartor'), u Bjelostjenčevu (v. sabol), u Jambrešićevu ('sartor'), u Voltigijinu ('sarto', 'schneider'), u Stulićevu (v. šavac iz Haddelićeva).*

a. *uopće.* Krajača, da se plati, dano mu je dva talira. Mon. croat. 251. (1550). Drvođeje s sikirami, krajači s škarami. Korizm. 21b. Od Grede krajača. Starine. 11, 93. (oko 1655). Svitari, jedni zovu terzija, jedni krajač. A. T. Blagojević, khin. 25. Nameri se na jednoga krajača. Nar. prip. mikul. 131. Krajač, 'sartor', gen. krajača. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 48.

b. *kao prezime.* Frana Krajača. Mon. croat. 114. (1475). Ilija Krajač. 140. (1490). Krajač. Schem. segn. 1871. 111.

2 KRAJĀČ, m. oruđe kojim čizmar kroji. Valpovo. D. Hirc. — *vidi* 2. krojač.

KRAJAČICA, f. *žensko čelade što kroji, vidi* 1. krajač. — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. šavačica.

KRAJAČIĆ, m. *prezime.* — *Od xvi vijeka.* Tomaš Krajačić. Mon. croat. 250. (1550). Mihal Krajačić. 284. (1581). Mihail Krajačić. Sem. prav. 1878. 80.

KRAJAČIĆI, m. *pl. ime zaseoku u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 121.

KRAJAČIJA, f. *posao, sanat u krajača (vidi* 1. krajač). — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* Primite me k sebe va krajačiju. Nar. prip. mikul. 131. Krajačlja, 'ars sartoria'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 61.

KRAJAČITI, krajačim, *impf.* okrajačiti. — *U Stulićevu rječniku:* v. okrajačiti. — *nepouzđano.*

KRĀJAČKĀ, adj. *koji pripada krajačima.* — *Samo u Stulićevu rječniku:* v. šavaški.

KRĀJAK, krājka, m. *dem.* 1. kraj, *vidi* krajac. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (krajci od odiče 'lacinia, fimbria, sinus vestis') gdje se naj prije nahodi (ako nije krajci pl. krajac, kao što može biti i u Bjelostjenčevu), u Bjelostjenčevu (krajci oprave 'lacinia, sinus vestis'), u Voltigijinu ('cimatura, orlo di panno', 'tuchende'), u Stulićevu ('fimbria, ora, extremitas'). Odreza mu krajak od haļine. I. Đorđić, salt. xi. Za ne dopustit u krajku svijeta malahno mjesto našemu Bogu. A. Kalić 225. Ako ušediš krajak ali kusak, sve ti vraća, sve odmeće. 282. Drž' se, Osmo, bjezanova krajka, jer ñegova pjevalka je majka. Osvetn. 5, 81. Krajak 'tuch-ende'. Zbornik zak. 1853. 1034.*

KRAJAN, krājna, adj. *koji je na kraju, a vidi i* krajni. — *Osim nominalnoga nom. i acc. sing. m. (kad je jednak s nominativom), a je svagda dugo.* — *Nahodi se gotovo samo složeni oblik krajni.* — *Od xvii vijeka (vidi kod c), a između rječnika u Vrančićevu (krajni, 'finitimus'), u Be-*

linu (krajni, di lido', litoralis' 489a; ripario, agg. di ripa', riparius' 628b), u *Stuličevu* (litorous, litoralis, extremus, ultimus'), u *Vukovu* (krajni, vide krajni).

a. uopće. Baščovan se s nožem k nemu (*se-leru*) gane, koji brka zakučita ima, da zgodnije krajne žile prima. J. S. Relković 263. Zastavnica, krajna daska u kreveta (prostoga). Vuk, rječni. kod zastavnica. Krajnik, u košnici krajni sat. kod krajnik.

b. u prenesenom smislu, od prilike kao naj krajni. Uz krajno siromaštvo. M. Pavlinović, rad. 92.

c. u ovom primjeru stoji (možebiti pisarskom ili štamparskom griješkom) naj krajne mj. naj krajne: U strane naj krajne od zemlje. B. Kašić, fran. 77.

d. vidi 1. kraj, i. Na krajne žale meke sa zlom dušom on ispliva. G. Palmotić 2, 347. Isred Gaze krajna grada neisbriveni puk ishodi. 3, 49b. Krajne žale da pokriju i prožderu. P. Kanavelić, iv. 66. vidi i u *Belinu* i u *Stuličevu* rječniku.

e. kod mjesnoga imena. Krajne Šume, u *Srbiji* u okrugu pošarevačkom. Niva kod Krajni Šuma. Sr. nov. 1865. 266.

KRAJANIN, m. čovjek s kraja ili iz Krajine (ismeđu *Skadra* i mora, vidi kod krajina). — *Mnoština*: Krajanini (stariji oblik Krajane).

a. čovjek koji živi na kraju mora. — U *Stuličevu* rječniku: riparius'.

b. čovjek iz Krajine. — U *spomeniku* XIII vijeka, a između rječnika u *Daničičevu* (Krajanin, čovjek iz Krajine, cf. Krajanin). Ako neki Krajanin ima pakostiti Dubrovčanom, onzi Krajanin da pride u Dubrovnik i čini pravinu. Mon. serb. 31. Vsi Krajane. 31. (1247).

KRAJANKA, f. ime kosi. Bravno. D. Hirc.

KRAJATI, krajam, *impf.* vidi kroititi, od čega postaje kao imperfektivni glagol od perfektivnoga premda je i kroititi *impf.*, *isporedi* i krajač. — Od XVII vijeka u sjevernijih čakavaca, a između rječnika u *Bjelostjencu* (krajam, kroitim, scindo pannum, telam, scindo pro veste'), u *Voltigijinu* (cimare, tagliare panno', tuch schneiden'), u *Stuličevu* (v. kroititi). Gdi se pravda s mečem kraja. P. Vitezović, cvit. 162. Ja bin od mojih košujic jadraška krajala. Nar. pjes. istr. 2, 59.

KRAJČAR, m. vidi krajcara. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencu* (crucifer, oruciger', tri čine groš), u *Jambrešičevu* (orugiger'), u *Voltigijinu* (carantano, bajocco', kreutzer'). Da odesle ne imamo dati ni jednoga krajcara. Glasnik. II, 3, 69. (1707). Netko krajcar, netko dva. Nar. prip. bos. 1, 86.

KRAJCARA, f. nem. kreuzer, mjedeni novac (po 60 u staroj forinti), *isporedi* karantan, a u naše doba kaže se i sa maći novac (po 100 u novoj forinti), *isporedi* novčić. — *isporedi* i krajcar. — Od XVIII vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u *Vukovu*: ein kreuzer (österreichische münze)', numi genus'. Za funt dobi četerest krajcara. M. A. Relković, sat. H3b. Za koju on ni krajcare ne da. L6a. Ne ima prebijene krajcare. sabr. 21. Mi nejmamo ni tri krajcare. D. Obradović, živ. 80. Niti bi ja dve krajcare za moj život dao. basn. 366. Neće baš nijedne krajcare Ivanove. I. Velikanović, prik. 68. I ne bude viš' male krajcare. J. S. Relković 200. Ove bi njegove hiljade u friško pomahnkale tako, da bi mogao brez krajcare ostati. B. Leaković, gov. 25. Krajcara je malen darak, al' golema zađužbina. Nar. pjes. vuk. 1, 138. Nije pargal četrst krajcara, već je pargal četiri

forinta. 1, 631. Dok ne rekнем 'krajcara', ne mož' reći 'forinta'. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 65. Ustani, krajcara, nek sedne grošić. (Kad veći diže mañega, osobito deca kad igraju. U Srijemu). 336. Da je nekomom čoeuku propala krajcara u grob. Vuk, poslov. x. Ne primivši za trud oko ñe ni g. Grimm ni ja ni krajcare. odg. na utuk. 26. Kako prometnut onu krajcaru koju bi danom stekao. M. Pavlinović, rad. 91. — U naše vrijeme u Lici i u prenesenom smislu: Krajcara, šaljiv naziv za žensko, koje je preveć sebično ili sebro. 'Kome i ona krajcara što dš, neka se poveseli'. J. Bogdanović.

KRAJCÁRAK, krajčarka, m. dem. krajcar. — U naše vrijeme u Lici. 'Dajte, udijel'te krajcarak, krajcarak je malen darak'. J. Bogdanović.

KRAJCARÁŠ, m. vidi u *Vukovu* rječniku: koji radi što za krajcaru, ein krämer der kreuzweise handelt', 'caupo'.

KRAJCARI, m. pl. neka bilka. — Radi imena *isporedi* i *novoslov.* dnariči. Krajcari, rus. копѣйникъ, денежникъ, Rhinanthus crista galli (L.) u Zagorju. B. Šulek, im. 168.

KRAJCARIĆ, m. dem. krajcar. 'Udijelite mi jeda krajcarić'. J. Bogdanović.

KRAJCARINA, f. augm. krajcar. J. Bogdanović.

KRAJCÁRUŠA, f. rakijnska čašica, na koju se prodavala rakija i to puna za krajcar. 'Popio sam krajcarušu rakije, pa mi je odmah lakše bilo'. u Dobroselu. M. Medić. 'Bome si se ti neđe rakije našňokario'. 'Vala nijesam, nego ja i Petar svaki samo po dvije krajcaruše popio, pa šta e to?' 'Ma kad mi već, gospodaru, dašš rakije, nemoj mi u krajcarušu lijevati, nego ulij mi u malo poveću čašu, da imam šta ždrknuti'. J. Bogdanović.

KRAJČA, m. ili f. (?) ime muško (ili žensko?). — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 72. — *isporedi* Krajčin.

KRAJČAC, krajčca, m. dem. krajac ili krajak. — U *Stuličevu* rječniku: v. krajčić. — *nepouz-*

dano. KRAJČAR, m. dužičar koji dužice krajčca ili krajčca, t. j. krajčaricom (sjekirom) otkrajčca (odsiječe) mrijestovinu ili bijel i srce od dužične zametice da bude dužicom. Riječ među dužičarima. F. Hefelev.

KRAJČARICA, f. sjekira kojom krajčcar (dužičar) radi (sprenghacke'). Riječ među dužičarima. F. Hefelev.

KRAJČATI, krajčcam, *impf.* od dužične zametice odsijecati bijel i srce, da bude dužicom. Riječ među dužičarima. F. Hefelev. — *isporedi* krajčcati.

KRAJČENICA, f. široka daska, rabi se za pravjenje mrtvačkihjeh lesova. u Posavini. F. Hefelev.

KRAJČIĆ, m. dem. krajak ili krajac. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (orliccio', ora, funbria'). — U jednom je primjeru našega vremena *značenje* prema 1. kraj, a, b). (*Bajalica*) ostavi onde krajčić od kakve bolesnikove hajline. M. Đ. Milčević, živ. serb. 329. — *Po ovome može biti da i u ovom primjeru XVII vijeka treba čitati* krajčice u istom smislu (*naštampano* je krajcice): Koji mire nemoćnike osicaju krajcice, da im je lašne. I. Ančić, vrat. 27.

KRAJČIN, m. ime muško. — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu.* Krajčin. S. Novaković, pom. 72.

KRAJČINE, *f. pl. mjesno ime*. Vilevo. Moslavina. D. Hirc.

KRAJČINITI, krajčinim, *impf. u Stuličevu rječniku*: v. susjediti. — *nepouzđano*.

KRAJČINOVICA, *f. ime karauli u Srbiji u okrugu kruševačkom*. M. Đ. Miličević, *srb.* 724.

KRAJČINOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krajčinu)*. — *vidi u Daničičevu rječniku*: Krajčino-
vić, vlastelin i komornik hercega Vlatka, knez „Radoje Krajčinović“ 1460—1466. *M(on. serb.)* 483. 497. 505. (Spom. sr. 2.) 128. na posljednjem mjestu može biti štamparskom griješkom stoji „Kračinović“.

KRAJČINOVIĆI, *m. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle*. *Statist. bosn.* 97. — *ispoređi* Krajčinović.

KRAJČITI, krajčim, *impf. svršivati se, prestatjati*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Jer vidjeli da im krajče dani. *Osvetn.* 6, 88. — *Sa se, refleksivno, ali bez promjene značenja*. Nu pošto se krajči divljačene i svijetu hoće pitomle, nije takom junačenu hora. *Osvetn.* 5, 77.

KRAJDA, *f. vidi kreda*. — *Nem. kreide*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (v. kreda), u Voltigijinu (creta, 'kreide'), u Stuličevu (v. gnila s dodatkom da je useto iz Bjelostjencera)*. Koja se kreda jali krajda imenuje. I. Jablanci 17.

KRAJEGRANESJE, *n. pjesma u kojoj prva slova svakoga stiha sačinjavaju riječ ili rečenicu ili stih, akrostih*. — *Načineno po grčkome ἀκροστιχίς ili ἀκροστιχων, što je složeno od ἀκρος, krajnji, i στιχος, stih (stislov. granč ili grano)*. — *U rukopisu xv vijeka*: Krajegranese semu: „Slovo jubave“. *Glasnik.* 11, 166; *ali u akrostihu koji za ovijem stoji nijesu pravi stihovi; otale u Daničičevu rječniku (krajegranese, 'acrostichis')*.

KRAJEN, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. Krajenj Gradovevič. *Deč. hris.* 100.

KRAJETA, *m. ime muško*. — *U rukopisu iz konca xiii ili iz početka xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku*. Krajeta sč djetju. *Mon. serb.* 60. (1298—1302).

KRAJEUGALAN, krajeugaona, *adj. koji stoji na kraju ugla, o kamenu koji drži na sebi ugao od kuće ili druge zgrade; metaforički, po bibličkom jeziku, kao što se reče i tome, o Isusu Hristu*. — *Riječ je iz crkvenoga jezika (krajeuglani, vidi n. p.: Na nesěkoměm krajeugl-něm kameni crkvoyněm Hristě. Domentijan^a 240. Suštu krajeuglnu kamenu samomu Isu-Hristu. Domentijan^b 96. po zadnem primjeru u Daničičevu rječniku: krajeuglbn̄, 'angularis' (uprav 'summus angularis')*. — *Načineno po grčkome ἀκρογωνιαίος, što je složeno od ἀκρος, krajnji, i γωνία, ugao*. — *Vuk je upotrebio ovu riječ (daviš joj mladi oblik krajeugalan umetašem vokala a među g i l) u prijevodu Novoga Zavjeta. Evo mečem u Sionu kamen krajeugalan (λίθον ἀκρογωνιαίων, lapidem summum angularem)*. 1petr. 2, 6. u predgovoru (1847) broji ovu riječ među one koje su od slavenskih posrbljene. vi. — *I drugi je pisac našega vremena upotrebio istu riječ u metaforičkom (ali ne u bibličkom) smislu*. On nam pritvrdi krajeugalni kamen naše nezavisnosti. M. Pavlinović, *razl. spisi.* 108.

KRAJEVIĆ, *m. prezime*. — *xv vijeka*. Mikulice Krajevića. *Mon. croat.* 159. (1495).

KRAJČAK, krajčicka, *m. dem. 1. kraj (uprav dem. krajik, ali ovome nema potvrde, ispoređi kamik i kamičak; po češ. krajik i polj. kraik*

vaja da je riječ praslavenska). premda je po obliku deminutiv, obično znači nešto više nego kraj: naj krajni kraj. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (dim. v. kraj, 'susserstes ende', 'pars extrema')*. Na kraj krajčicka jedne stene stane. M. Svetić (J. Hagić) u Vuk, *dan.* 2, 146. O bedrima višaše mu sablja, ali joj se samo krajčik vidaše. M. P. Šapčanin 1, 195. U kakvom odelitom, samom za se krajčicku zemlje. M. Đ. Miličević, *škol.* 62. Na krajčickaj sjedala. Bos. vila. 1892. 53.

KRAJČAN, krajčena, *adj. koji je na kraju, (u svijem primjerima) koji je na krajini (granici)*. — *Vaja da postaje od krajik (vidi kod krajčickaj)*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. krajan)*. Opomišam varoške i krajčene častnike. P. Vitezović, *kron. ii*. Krajčickoj složnosti pazi skrbelživu. *odil.* 20. To nije krajčini zakon. *Starine.* 12, 10. (oko 1700). Baš od Kčeva mjesta krajčickoga. *Pjev. crn.* 29^a. Korjenice, krajčicke junake. *Nar. pjes. vuk.* 5, 77. Pa otolen Spužu krajčickome. 5, 80. Na krajčicko mjesto crnogorsko. *Ogled. sr.* 182. Iz krajčickog sela Martinica. 483. — *Može biti i prezime ili nadimak*. Tri stotine Grude Krajčickoga. *Ogled. sr.* 459.

KRAJČANAC, Krajčanca, *m. vidi Krajčanin*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Spraviše se Krajčanci, ... Kopajn grad od Turak zavzeše. P. Vitezović, *kron.* 169.

KRAJČANIN, *m. vidi krajčickaj*. — *Mnoština: krajčickaj*. — *U Mikajinu rječniku: krajčickaj, susid, 'finitimus, vicinus, confinis, propinquus'; u Belinu: 'vicino di paese', 'finitimus' 765^a; u Voltigijinu: (griješkom) krajčickaj, v. krajčickaj; u Stuličevu: krajčickaj, 'finitimus, conterminus, confinis'*. — *U osobitom smislu, u Mikajinu rječniku: Krajčickaj, vojnici na Krajini, 'milites limitanei'; i u Stuličevu: (griješkom) Krajčickaj, 'milites limitanei'*. — *Radi postanka vidi krajčickaj*.

KRAJČIČATI, krajčickaj, *impf. vidi krajčickati*. F. Hefele.

KRAJČIČNIK, *m. vidi krajčickaj*. — *Od xvi vijeka (vidi kod a na kraju)*.

a. čovjek koji stanuje preko granice, ali blizu ne. — *Između rječnika u Belinu ('confinante', 'conterminus' 214^b; 'vicino di paese', 'finitimus' 765^a) i u Stuličevu ('finitimus')*. (Sveti Metodij obrati) Ugrovlaha i ostale naše slovinske krajčickaj. I. Đorđić, *ben.* 5. Pružio si oružje neprikladno na sve tvoje krajčickaj. B. Zuzeri 850. — *Amo pripada po svoj prilici i ovaj primjer: A ti, krajčickaj, Orlandu se javi. M. Držić 32.*

b. čovjek koji živi na granici, ali s ove strane. naj češće o ljudima što su u negdašnjoj Krajini ili Granici (o graničarima), i što su na graničama Crne Gore. — *Između rječnika u Vukovu (uz krajčickaj s primjerom iz narodne pjesme: Kako brane krajčickaj Turke). Pod ključem kamilovim krajčickaj za nim jašu. I. Gundulić 440. S ovom (sablom) Murat stavi uze krajčickaj hrvatskimi. 567. Nihove krajčickaj kaonopuke bojne dike (zvaše). J. Kavačin 276^a. Karajovan zaigra izpod sebe dobra koča, a Turčin ga čekaše na bijegu gospodskomu, mlada krajčickaj. Nar. pjes. mikl. beitr. 56. Skupio sam amo krajčickaj od Levišta sve uskoke listom. Nar. pjes. vuk. 4, 895. Za ostale Turke krajčickaj. 5, 128. To začuše ... i ostali mladi krajčickaj. Pjev. crn. 22^b. Ne ostavi krajčickaj lute. 86^a. No čujte me, Turci krajčickaj ... Nar. pjes. magaz. 1867. 82. Uz put uze Zetake krajčickaj. Ogled. sr. 196. A postijeci brdske krajčickaj. 465.*

Slećeše se trista krajičnika. 470. Ozrinići naši krajičnici. P. Petrović, gor. vijen. 12. — *I o košu*. I dovedi vranca krajičnika. Pjev. crn. 242b.

1. KRAJIĆ, m. prezime. — *Od XVIII vijeka*. Miloš Krajić. Glasnik. II, 3, 74. (1706—1707). Teša Krajić. Rat. 28. Budimir Krajić. 252.

2. KRAJIĆ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu čuprijskom. Niva u Krajiću. Sr. nov. 1872. 262.

KRAJIĆI, m. pl. mjesno ime, vidi u *Daničićevu rječniku*: Krajići, selo koje je car Lazar dao Ravanici, bilo je između Morave i Kučajne. M(on. serb). 197. (1381).

KRAJKA, f. kraj od hleba. — *U naše vrijeme*. Krajka, pars extrema kaže se za hlebac. (Ko je napisao?). Krajka hleba, koja je oko hleba, i obično je pečenija, pa za to slađa. S. Novaković. U jangiku je bila krajka od proje. M. Đ. Milicević, zim. već. 909.

KRAJIMICE, adv. us kraj (n. p. mora, kad se ko vozi). — *U Stulićevu rječniku*: prope terram, ad littus.

KRAJIMIR, m. ime muško (može biti da treba čitati Krajmir, tako i u riječima što od ove postaju). — XIV i XV vijeka (ali vidi i Krajmirić), a između rječnika u *Daničićevu* (Krajmir). Krajmir. Svetostef. hris. 34. Deč. hris. 51. Krajmir. Bolinovič. Glasnik. 15, 289. Krajmir. Hrasovič. 297. (1848?). Krajmir. Mon. serb. 514. (1470). S. Novaković, pom. 72.

KRAJIMIRIĆ, m. prezime (po ocu Krajmiru?). — *Na jednom mjestu XIII vijeka, a otale u Daničićevu rječniku* Krajmirić. Godišnj. Krajmirić. Mon. serb. 45. (1254).

KRAJIMIROV, adj. koji pripada Krajmiru. Vođenica Krajimirova. Glasnik. 27, 292. (1847).

KRAJIN, m. ime muško (može biti da bi sad glasilo Krajan, isporodi dostojan). — *Prije našega vremena*. Krajins. S. Novaković, pom. 72.

KRAJINA, f. postaje nastavkom ina od kraj, i rasklikuje se od onoga u značenju uprav tijekom što znači svagda proširi dio, a ne sam kraj kao liniju bez širine. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav*. krajina (pars extrema; littus maris), češ. krajina (margo, fines, regio), polj. kraina (provincia; regio coeli; zona, cingulus terrae). — *Između rječnika u Vrančićevu* (confinium), u *Mikajinu* (krajina od zemlje, fines, milites, ora, confinium, terminus), u *Belinu* (confine, terminus), u *confini*, luoghi confinarii, fines 214b, frontiera, luogo ne confini a fronte d'altro stato, confini frons 832a, u *Bjelostjencevu* (confinium, fines, limites, termini), u *Jambrešićevu* (confine), u *Voltigijinu* (confine, frontiera, costiera, gränze), u *Stulićevu* (v. kraj s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u *Vukovu* (die grenze, finis cf. međa s primjerom iz narodne pjesme: Kojino je bio desno krilo c'jele Bosne i nene krajine), u *Daničićevu* (regio finitima). — *U mnogijem je primjerima teško razabrati, u kojemu se od ovdje sabježbenijeh značenja treba shvatiti*.

a. dio koje države koji je na granici, te su obično u nemu namješteni vojnici ili je sam narod oružan da brani granicu (nem. mark). — isporodi 1. granica, b). — Često se upotrebljava kao mjesno ime.

a) ovdje su pomiješani primjeri jer se ne može svagda znati, upotrebljavali se kao opće ili mjesno ime. Da se svitlost krajeva kadikoli ukaže na krajini (može biti da je značenje kao kod c). Mon. croat. 288. (1529). Koji (grad) biše na

krajini od Asirije. F. Vrančić, živ. 53. Dokle... ne ustanovite se međe na krajini. Stat. pol. ark. 5, 815. (1680). Dvde vezirš pod Beligrada, a Hristijani što bijahu po onoj krajini (ili pripada pod c) daduše se begstvu. Okáz. pam. šaf. 87. Daniel Frankol s karlovačkom i senškom krajinom porobi Krbavu. P. Vitezović, kron. 181. Jedno biše Lovriću Filipe od krajine gisdave i lipe. And. Kačić, razg. 211a. Župe Dubovičke u viteškoj krajini slavonskoj brodskoj duševni upravitelj i pastir. V. Došen i. Komendanta potiske krajine. S. Tekelija. letop. mat. 119, 17. Dade glase pokraj vode Save, pokraj Save, Šapcu na krajinu. Nar. pjes. vuk. 1, 499. Moštanicu u krajini lutoj. 2, 103. Otidoše porečkoj krajini... pa odoše krajini vidnaskoj. 2, 218. Svetlu caru čuvali krajinu. 2, 362. Mağar-Janka od Erdej-krajine. 2, 485. Da mu čuvaš na Belacu stražu brez promene dokle je krajine. 2, 489. Osta zemlja pusta na krajini. 2, 539. U Udbihi u turskoj krajini. 3, 129. Od Kotara krvave krajine. 3, 142. Nek su žive sve junačke glave koje dižu čete na krajinu! 3, 192. Dok ugleda Sehe na krajini. 3, 202. Pak ti trči Risnu na krajini. 3, 347. Kad su došli L'jevnju na krajini. 3, 478. Sad krajini oblomismo krila kad prznoga Tala pogubismo. 3, 271. Od Udbihe krvave krajine. 3, 348. U krajini a u Luci Bajnoj. 3, 533. Pije vino Srbin Tekelija u Aradu na krajini gradu. 3, 557. Na krvavo Kčevo na krajinu. 4, 49. I od Bara na krajini grada. 4, 83. Ja ću skupit svu pitomu Župu i Drobnače sve do gore Tare, svu krajinu od Hercegovine. 4, 103. Sad te doći Brda i krajine. 4, 114. On otide Spuzu na krajinu. 4, 128. Mi smo skoro od doše krajine a od Šapca grada bijeloga. 4, 205. O'jele Bosne i nene krajine. 4, 209. Dok dođoše Skopju na krajinu. 4, 341. Čaja pašo, od krajine krilo! 4, 353. Od sve Bosne i doše krajine i od Stoca i grada Mostara. 4, 448. Od Turakah s turskijeh krajinah. Ogled. sr. 83. Pazuraju careve krajine. 84. Svaki bratac sebi za užitak a krajini šipak. (Potiska kad je Krajina — Granica — 1751 godine ukinuta). Nar. posl. vuk. 277.

b) kao mjesno ime:

aa) kao da je komad zemlje između Skadra i mora koji se (po novinama) i sada tako zove, jer ljudi iz te Krajine davaše vjeru Dubrovčanima da će živjeti u ljubavi s Ulcinjatoma. M(on. serb). 81. (1247). pominje se i u latinskim spomenicima. G(lasnik). 12, 290. (1409). Đ. Daničić, rječn. kod krajina. u ovom se (latinskom) spomeniku ovako piše: Qui de nostro mandato iverunt ad dictam dominam Elenam, ut esset contenta, quod tota Xabriana remaneret nostro dominio cum tota rippa Boianae a parte sancti Nicolai cum suo monasterio sancti Nicolai usque Scutarum, et sancta Maria de Rotoço et fortiticiu Celestrine similiter remaneret nostro dominio, et ob hoc nostra dominatio daret dicto Balsae Buduam... et remaneat sibi Crayna. Glasnik. 12, 290. (1409). Des sume Daničić ima pravo za ovaj spomenik. za prvi bi se koji počinje riječima: Ja Zdola, sinj Preden, izš Krajina, moglo misliti po riječima: Mi Krajinane nikakoré da damo Alsmišanoma ni svetš ni veku (vijeću?), da je riječ o drugoj Krajini (vidi bb)) ali po riječima (koje pominje i Daničić): Ss Ulcinjatoma hoštem imeti ljubev i mir, vaša da nije tako, što se potvrđuje i lošijem jezikom kojijem je pisan cijeli spomenik, što može dakle biti pisan u Arbaniji a ne u Dalmaciji oko Omiša.

bb) komad zemlje oko Omiša ili od Omiša do Neretve u Dalmaciji. Daničić u rječniku kod krajina poslije ova dva primjera: Byst zadržana vojska i ne polutiše ništa, na tčiju poharaše pomorsku krajinu. Okáz. pam. šaf. 85. Budi ti milost (pišu Dubrovčani kralju bosanskom Ostoji. Daničić zapovijedti i odt vaše strane postaviti stražu da se čeladiju ne trži i da se kontrobandi ne čine odt soli, a navlašt po krajini. Spom. sr. 1, 81. (1400), piše: na pošljedna dva mjesta može biti da je ime zemli koja se i u latinskom spomeniku pominje tijekom imenom. G(lasnik). 12, 804. (1410). Daničić misli na ove riječi: Post discordias habitas per ipsum dominum Crevoym cum serenissimo domino rege Hungariae, secuta pace, ipse dominus rex dedit et donavit sibi et heredibus suis perpetuis temporibus Spalletum et tres insulas, videlicet: Curçolam, Faram et Braciam, ac etiam castrum Almissii. Nerentam et totam Craynam. Glasnik. 12, 305. (1410).

cc) Krajina, (negdašnja) Hrvatsko-slavonska vojnička krajina. V. Sabjar, mjestopis. 199. U Hrvatskoj vojničkoj krajini. Vuk, kovč. 22.

dd) vidi u Vukovu rječniku: Krajina Negotinska: jedan komad zemlje između Timoka, Dunava, Ključa i Porečkih planina.

ee) vidi u Vukovu rječniku: Krajina u Bosni na Hrvatskoj granici, 'Türkisch-Kroatien'. Krajina bosanska. F. Jukić, zeml. 46.

ff) vidi u Vukovu rječniku: u Boci Novska Krajina kod krajina.

b. vidi 1. kraj, i. — Samo u Belinu rječniku: lido e lito, terreno contiguo al mare, litus' 459a; maremma e maritima, paese vicino al mare, ora maritima' 463a; riviera, ora' 629a. — A slično je i u ova dva primjera: Na krajinu toga ostrava... Zbornik. drag. sred. 10. Na krajine sega otoka plav je došla. G. Palmotić 2, 367.

c. regio, provincia, kao 1. kraj pod 1, pa može značiti što i država i dio države (vidi po krajina). ovo značenje može biti i praslavensko (ispoređi u češkom i poljskom jeziku). Misto na kojoj godir krajini ili gradu. Starine 10, 12. (1558). Poći u koje mu drago krajine. B. Kašić, in. 75. Vladajući Žudijom Poncio Pilat, a četvrtim dilom Galileje Irud, Filip brat njegov četvrtim dilom Iturije i Trakonitske krajine. I. Bandulavić 8a. luc. 3, 1. Vojske su na polju krajinu sikući, i robe i kožu. Đ. Baraković, vil. 36. Gdi mu staše vjerenica od krajina na obrani. I. Gundulić 841. Krajine su bez bojnika. 517. Tri kraji... od perzijskih i kaldejskih krajin... dilihu se. F. Glavinić, cvit. 5b. Hara i plijeni župe i sela sej krajine. G. Palmotić 1, 22. Držim tacijs iz krajina lijepijih stvari da nosite. 1, 148. Kad bih rodne čas krajine mojom smrtnim osvetio. 1, 153. S kijem nas tvrda kletva sveza u trojanske doć krajino. 1, 206. Stanili se bismo tade sred pustošne mi krajine. 1, 303. Što će ugrska rijet krajina? 1, 385. Prije neg se u krajine vaše rodne uputite. 2, 71. Povede nas u krajine, gdje Pigmeji... boje čine. 2, 198. Kojijeh te, sinko, imam iz vrlijeh krajina? 2, 475. Plav dojedri iz Jakina dubrovačke u krajine. J. Palmotić 23. Nemoj hotiti zvoniti ni pjevati izpraznostije u sadašnj krajini (babilonskoj). M. Radnić 121b. Od krajine ove i od svih krajina kratjanskih. L. Terzić 331. U ejipske poč krajine. P. Vuletić 57. Sve njegove krajine silne nek tvē čuju slave obilne. J. Kavašin 201a. Ludmila, i ona krajne tej banica. 302a. Kō u toplini svim krajinam vruć pogaja (sunce). 474a.

Posla edipeku u krajinu. I. Đorđić, salt. 356. Za brođenjem na krajine inostrane bogastva nova prikuplata. B. Zuseri 204. I dođe u krajinu Jordansku. J. Banovac, pred. 18. I sva ga se ona krajina bojaše. prip. v. 121. Grmljavinu ovu od krajine ove, da bude odagnana i od svih krajina kršćanskih. blagosov. 320. Negove krajine nijesu vele prostrane. S. Rosa 37b. U Betlemu i njegovijeh krajinah. 37b. Ter otide u daleke krajine. Đ. Bašić 288. Po svijeh krajinah Hristijanstva. I. M. Mattei 37. Koliko častiva Margarita tom željom gorijaše, da bi činila poznati po svemu svijetu i tja u svakoj krajini razsadila ovo obječovanje? 224. Ah čestiti, koji su iz tmašta zatvora doprli na ove krajine svjetlosti! A. Kalić 163. Upravite vaše senice put nebeske rajske krajine. 416. U njemačkoj krajini. 498. Sva dubrovačka krajina. 498. Ugarskijem krajinam. 500. Biči kojijeh šale Bog poviše naroda, država, krajina... 578. Pravo imate, o nebesa, što svetkujete osobitom veselem i radoštom dan današnji u komu ste primili tamo u vaše krajine vašu priveliku gospoju. A. Tomiković, gov. 220. Skenderinske od krajine bivši obašli svaki dio. P. Sorkočević 575a. — Vuk ne pominje ovoga značenja u svom rječniku, ali je ovakovo bez sumnje i u ovijem primjerima iz narodnijeh pjesama. Sedam kraja od sedam krajina. Nar. pjes. vuk. 1, 534. Otkle li si, od koje l' krajine? 3, 120. Otkuda si, od koje l' krajine? 3, 204. 251. Otkud kniga, od koje l' krajine? 3, 328. Od koje si zemlje i krajine? 3, 332. može biti i u ovome primjeru: Nijeste li od dođe krajine, od Ozije ispod Moskovije? 3, 562.

d. po tome što često na krajini (granici) dolaze do borbe susjedne države ili sam narod koji ondje živi, dobila je ova riječ značenje: rat, boj. — Od početka XIX vijeka (prilažem naj prije tri primjera iz XVI i XVII vijeka, ali je veća prilika da je u nima značenje kao kod a), a između rječnika u Vukovu ('der krieg', 'bellum' s primjerom iz narodne pjesme: Oj krajino, krvava ajino! krvav bio ko te zavrkao!). Čut dobar glas ki veseli tamo dalek od krajine. A. Sasin 177b. Znaš da ti sam obećala donositi dobre glase od krajine. 179b. Majke ke su odpravile na krajinu sinke. I. Zanotti, skaz. 24. I umiri sve krajine redom. Nar. pjes. vuk. 4, 366. Da će on dignuti krajinu na njih. Nar. prip. vuk. 89. Da će dignuti vojsku i zametnuti krajinu. 185. Seno popališe u krajini, a Baja nije dobio za seno. Glasnik. II, 1, 60. (1808). Pisato svjodvi Milošu Obrenoviću, da se ni o čem suditi ne može, što je bilo prije naše krajine. Djelovod. prot. 98. U početku krajine svi su bili s Krtom. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 24. Narod spremali za nemačku krajinu. M. Nenadović, mem. 6. Onaj rat i današnji dan zove se 'Kočina krajina'. Vuk, grada. 3. Po vojsci, za Karađorđeve i Miloševe krajine. M. Đ. Milčević, zim. već. 6. e. po predašnjem značenju (kod d) postalo je i drugo: vajska. — I ovoga nema u Vukovu rječniku, ali je jamačno ovakovo u ovijem primjerima: Ono nije kita i svatovi, već je ono sila i krajina. Nar. pjes. vuk. 3, 237. Poja(ha) koña, ode u krajinu do careve sile i ordije. 3, 294. Zaklopila ostala krajina, ne daše im puške napuniti. 4, 401. Pisato mu da odpusti krajinu. Djelovod. prot. 110.

KRAJINAC, Krajinca, m. čovjek iz Krajine (negotinske), vidi krajina, a, b) dd). — U naše vrijeme. Narod srpski po selima Srbije naj iskrenije dijeli vesele komu su se Krajinci oni dana

predali. Nov. sr. 1894. 165. Stara istorija Krajina pokrivena je tamom zaborava. M. Đ. Miličević, srb. 958. — *I kao nadimak ili prezime. Milija Krajina (bio je rodom iz Krajine). M. Đ. Miličević, srb. 1085.*

KRAJINCE, Krajinač, f. (?), ime dvojema selima u Srbiji u okrugu niškom. Gornje i Dođe Krajince. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 122. 128. — *Uprav Krajinci muškoga roda, ali oblik akuzativa prešao u nominativ.*

KRAJINČANIN, m. *vidi* krajisnik. — *Množina: krajinčani. — Samo u Valtigijinu rječniku: (griješkomo) krajinčan, confinariario, confinante, 'gränzer'.*

KRAJINČEVIĆ, m. *prezime. — U naše doba. Schem. segn. 1871. 111.*

KRAJINICA, f. *dem. krajina. — U Stuličevu rječniku: 'parva ora, parva regio'.*

KRAJINIĆ, m. *prezime. — U naše vrijeme (i u narodnoj pjesmi) Zove Jašo Krajinića Rada. Nar. pjes. vuk. 3, 276. Krajinić. D. Avramović 297.*

1. KRAJINIK, m. *vidi* krajisnik. — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka. Ovdje mene negdje kažu vitez Karajovana mlada krajinika. Nar. pjes. bog. 180.*

2. KRAJINIK, m. *ime muško. — xiv vijeka. Dēd mu Krajinik. Dec. hris. 74.*

KRAJINITI, krajini, impf. *ratovati, vojevati. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. krajini. — Postaje od krajina, d. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (krieg führen, 'bellum gero' s primjerom iz narodne pjesme: I krajevi s carem umiriše, te se nema s kime krajiniti). — Više tebi krajiniti neće. Nar. pjes. vil. 1867. 455. Našlo mi se u zla vremena kad sam krajinio. M. P. Šapčanin 1, 45.*

KRAJINOVIĆ, m. *prezime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. i. xxvii.*

KRAJINSKI, adj. *koji pripada krajini (osobito negotinskoj Krajini). — U naše vrijeme. Krajinski je knez sjedio u Negotinu. Vuk, rječn. kod krajina. Kako god što je krajinski narod sa Simićem voskliknuo. Nov. sr. 1834. 163. Krajinski okrug. M. Đ. Miličević, srb. 940. — U širem smislu. Krajinska straža, straža na granicama, 'gränzwache'. Jur. pl. terminol. 624.*

I kod mjesnijih imena:

Krajinski Do (Dol), pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 132.

Krajinsko Brdo, mjesto u Srbiji u okrugu čuprijskom. Vinograd u Brdu Krajinskom. Sr. nov. 1875. 223.

KRAJINŠČAK, m. *vidi* krajisnik. — *U Bjelostjencevu rječniku: 'confinarius'.*

KRAJINŠČANIN, m. *vidi* krajisnik. — *U Bjelostjencevu rječniku: pl. krajinsčani, milites confinarij.*

KRAJINANIN, m. *čovjek s Krajine (vidi krajina, a, b) aa). — Množina: Krajina (u starijem obliku Krajina). — U spomeniku xiii vijeka, i otale u Daničičevu rječniku: Krajinanine, čovjek iz Krajine. Da Krajinanē ne pakoste Dubrovčanom... Mi Krajinanē nikakorē da damo Albimšanom ni svete ni veku (vēcū?). Mon. serb. 31. (1247).*

KRAJINĖNE, n. *djelo kojijem se krajini. — U Vukovu rječniku.*

KRAJISAV, m. *ime muško. — vid i* Krajislav. — *U Vukovu rječniku: Kraissav, 'mannsname', nomen viri.*

KRAJISAVA, f. *ime žensko. — vid i* Krajislava. — *U Vukovu rječniku: Kraissava, 'frauenname', nomen feminae.*

KRAJISLAJČ, m. *prezime (po ocu Krajislavu). — xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Krajislajč). Radoslav. Krajislajč. Glasnik. 15, 299. (1848?).*

KRAJISLAV, m. *ime muško. — isporodi* Krajislav. — *Od xiii ili od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Krajislav). Krajislav. Mon. serb. 59. (1293—1302). Svetostef. hris. 32. Dec. hris. 4. 6 i još na mnogo mjesta. Glasnik. 15. 289. 298. 299. (1848?).*

KRAJISLAVA, f. *ime žensko. — Nema mu potvrde; ali vađa da je takovo ime bilo ili da još jest, prema Krajisava i Krajislav. vid i* 2. Kraja.

KRAJIS-, *vidi* Krajš.

KRAJISKI, adj. *koji pripada krajini. — Vađa da je postalo od krajički (a ovo od krajik), vid i* krajisnik. — *Od xvii vijeka. Lipi poklon i pozdravljenje kako susedu krajiškomu. Starine. 11, 82. (oko 1648). A za nime serat i krajina, pa ostale sve krajiške guje. Nar. pjes. juk. 170. Nadviri se nad Derventu, vilo, nagledaj se tog krajiškog grada. Osvetn. 4, 9. Uslijed sjedišena krajiških pukovnija. Zbirka zak. 1, 49. Od prihoda krajiškoga imetka. Zbornik zak. 1871. 249.*

KRAJISNIČKI, adj. *koji pripada krajišnicima (pa i krajini). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'den (türkischen) grenzen gehörig', 'confinis'. Udri na se ruho krajišničko. Nar. pjes. vuk. 3, 249. Nu vjera ti moja krajišnička. Osvetn. 6, 85. A kod regimenta krajišničkih. Zbornik zak. 3, 780. — Ima i oblik s n. Pa na sebe ruo izmeñuje, sve ubavo ruo krajišničko. Nar. pjes. vuk. 2, 490.*

KRAJISNIK, m. *čovjek s krajine (staro je značenje: zapovjednik na krajini, vid i* a). — *Jamačno postaje od krajište (uprav od krajištan), te bi pravi oblik bio krajištnik, ali t ispada između s i n (samo ne u naj starijem primjeru). Ima i oblik krajičnik (vidi) koji bi mogao postati od krajik (vidi kod krajičak) preko krajičan, ali može biti da su katkad narod i pisci mislili da šn postaje od čn i htjeli su povratiti stariji oblik. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu ('der angrenzer', 'confinis') i u Daničičevu (krajištnik, 'praefectus confini').*

a. *čovjek koji zapovijeda na krajini, uprav koji je namješten da zapovijeda na krajini. — xiv i xv vijeka i otale u Daničičevu rječniku. Ašte se obrētēt húsarē ošēdē prēž drēžavu krajištnika, i plēnitē gđēgōdē i opētē se vratitē sē plēnomē, da plaća krajištnik samo sedmo. Zak. duš. pam. šaf. 41. Vezireme i krajišniku gospodarevu koji gōdē bude na bosnsko krajište. Mon. serb. 460. (1453).*

b. *čovjek koji živi na granici (krajini), te se često bori s neprijateljima koji su preko granice, pa može biti i redoviti vojnik. — isporodi* graničar, seratlja.

a) *uopće ili na nekim osobitijem krajinama što nijesu naznačene kod krajina, a, b), ili što ne znam, pripadaju li onamo. Jegupatskij krajištnik. Aleks. novak. 3 (vidi i krajišnak). Suprot nīm se postavīše krajišnici Ugri. P. Vitezović, kron. 170. Da već krajisnik delija nijedan s nīm se rvat ne bi vrijeđan. J. Kavašin 102a. Neka Solin pride množtvom ureda krajišnika. 117a. U to doba izidoše samovoljni Peraštani, vrli krajišnici. Nar. pjes. bog. 172. Knez*

Jura Vladimirović bi učinjen kapetanom od krajišnika. And. Kačić, kor. 464. Gledajući ostali krajišnici, to jest Zagorci i Petropolci... 482. Ćuto li nam plaću krajišnici! Nar. pjes. vuk. 5, 466. To začuše Čevljani junaci i ostali mladi krajišnici. Ogled. sr. 54. Krajišnici koji žive na granici tuđega plemena. V. Bogišić, zborn. 13.

b) *vidi* krajina, a, b) cc). Prije toga bijaše Slavonija razdijeljena u krajišnike i u komoraše, a krajišnici u tri krajine. M. A. Rejković, sat. B2b. I ostali jošter krajišnici koji slide zakona grčkoga. J. Krmpotić, malen. 8. On vladaše Posavčane i sve krajišnike koji stoje pokraj iste rijeke. Nadod. 62. Svaki krajišnik može u buduće iz jedne zadruga u drugu prestopiti. Zbirka zak. 1, 92.

c) *vidi* krajina, a, b) ee). I Abdiju krajišnika smeći u jedno zid velika. I. Gundulić 521. Dok dovede tu ponosnu Bosnu: sedamdeset i sedam gradova, dok pokupi silne krajišnike, halovite koše i junake. Nar. pjes. vuk. 3, 51. Dočekati Hasan-aga Kunu i njegovih trideset krajišnika. 3, 288. Vojsku kupi Kulin-kapetane, krajišnike Turke nevjernike. 4, 194. dosta često i drugdje u narodnijem pjesmama.

e. plur. Krajišnici, ime zaseoku u Srbiji u okrugu podrinskom. K. Jovanović 133.

KRAJIŠN-, *vidi* krajšn-.

KRAJIŠNAK, m. *vidi* krajšnik. — U jednom primjeru xvi vijeka. I njih vide ejipački krajišnak imenom Ververih. Aleks. jag. star. 3, 221. (*vidi* naj prvi primjer kod krajišnik, b, a)).

KRAJIŠTAN, krajišna, adj. koji je na krajištu (krajini, granici), ili uopće koji pripada krajištu. — Postaje od krajište nastavkom kn. — t- ispada između š i n; i obliku krajištan (krajištens) nema potvrde iz starijega doba, a u mlađe se jamačno nalaze samo složeni oblici krajišni, krajišna itd. — Kao krajišnik od krajišnik, može biti da su postali i oblici krajični, krajična, pa po njima i krajičan (*vidi*) u Stuličevu rječniku. — Nalazi se i oblik krajišni. Vitozu krajišnemu. Starine. 12, 30. (oko 1703). — Od xvi vijeka, a između rječnika u Daničičevu (krajištens, finitimus). Krajišnim gradovima. Mon. serb. 553. (dva puta, prvi put pisarskom griješkom krašnim). 554. (1537). Krajišnoga grada naj viši kapetan. Mon. croat. 274. (1575). Ako kada obrana krajišna koji pokoj ti posudi. I. T. Mrnavić, osm. 4. Vitezu krajišnomu. Starine. 11, 78. (oko 1600—1602). Susedu krajišnomu. 84. (oko 1648). Krajišno dugovanje. 148. (1688). Umi uzdržat na beside krajišne vlasti. J. Kavačin 193a. Od krajišne vlade poglavarom. M. A. Rejković, sat. H5b. Baš od Čeva mjesta krajišnoga. Ogled. sr. 55.

KRAJIŠTANIN, m. *vidi* krajšnik. — Množina: krajištani. — U jednoga pisca našega vremena. Već sam reko mojim krajištanom. Osvetn. 5, 42.

KRAJIŠTE, n. *vidi* krajina, a. — Postaje od kraj nastavkom iste. — U jednoga pisca našega vremena ima i zapadni oblik krajište (drugdje i u istoga pisca krajište). Nije l' bolje pre nevoje ĳute, da spanemo zemlji na krajišća. Osvetn. 3, 70. Krenu Milan k svomu zavičaju, a Novica zemlji na krajišća. 3, 117. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (confinium').

a. uopće. Po župah i po krajištih. Zak. duš. pam. šaf. 43. O vlasteleh koji drže krajište zemlji. 43. Nadz krajište hatars na Čelatonv Kamenb. Mon. serb. 199. (1381). Zemlje kotara našega na krajište njih kotara. 445. (1451).

Krajišniku gospodarstvu koji godš bude na bosnjsko krajište. 460. (1453). Tvoja li krajišta, o slavni Biograda, ostaše za ništa? M. Vetranić 1, 47. Da svoje počaše krajište prostirat. H. Lucić 237. Ma pošavši od primorja siha, amo gore uz naša krajišta. Osvetn. 1, 2. A tko se je desio odavna pri državi cetińska glavara, da ne krača na turska krajišta. 1, 16. Dok je mnoga skružio krajišta. 3, 13. No i carska susjedna krajišta car gledao, al' žalio ĳuto. 6, 18.

b. kao ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu ćuprijskom. M. Đ. Miličević, serb. 1091. — b) u okrugu kneževačkom. Niva u Krajištu. Sr. nov. 1878. 635. — c) u okrugu smederevskom. Niva u Krajištu. Sr. nov. 1875. 621.

KRAJKA, f. *vidi* 1. kraj. — Samo u Voltigjinu rječniku: 'marginē', 'rand'.

KRAJKO, m. ime muško. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu. Krajk. Doč. hris. 57. Mon. serb. 123. (1336—1347). Glasnik. 13, 243.

KRAJKOV, adj. koji pripada Krajku.

a. Krajkov sin (kao prezime). u Daničičevu rječniku: Krajkov, Jakov Krajkov, iz Sofije koji je s Jeronimom Zagurovićem štampao u Mlecima psaltir i trebnik 1569—1576. *vidi* i: Azb Isakov Krajkov sinb ot mēsta naricajami Sofija sypisahb sbj psaltirb vb lēto 7077, a ot roždenija Hristova tisušb i petušb i šezdesetb 9. Venešija. Glasnik. 25, 88—89.

b. kod mjesnoga imena. Krajkova bara, šuma u Begajici (u Srbiji u okrugu biogradskom). ĳ. Stojanović.

KRAJKOVAČKI, adj. koji pridada Krajkovima. — Kod imena vode u Srbiji u okrugu topličkom. Krajkovačka reka. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 348.

KRAJKOVCI, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 384.

1. KRAJKOVIĆ, m. prezime (po ocu Krajku). — xv vijeka, *vidi* u Daničičevu rječniku: Krajkovič, veliki vojvoda, Dimitr Krajkovič konča se 1456'. (Okáz. pam. šaf.) 79. kao da je isti kojemu drugi ĳetopisac piše prezime 'Radojevič'. G(lasnik). 11, 152.

KRAJ KRAJCE, kad je kraj shvaćeno kao prijedlog, može mu se dodati krajce radi veće sile. — U naše vrijeme u Lici. 'Negova e kuća na kraj krajce sela'. J. Bogdanović.

KRAJNA, f. mjesno ime. — Ne znam ima li svagda pridjevni oblik (*vidi* b).

a. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 135.

b. mjesto u Srbiji u okrugu vačevskom. Livada u Krajoj. Sr. nov. 1863. 362.

1. KRAJNICA, f. desna ili lijeva strana u ribe. Prkovec kod Černe. D. Hirc.

2. KRAJNICA, f. žensko čefade prema 2. krajnik. — Samo u Stuličevu rječniku: 'quae littus colit'.

KRAJNICI, krajnikā, m. pl. bolest u kojoj oteku zaušnici. — *vidi* i zaušnici. — U Vukovu rječniku: 'die geschwulst der ohrdrüsen', tumor parotidum'.

KRAJNIČAN, krajnična, adj. koji pripada krajnicima (*vidi* 2. krajnik). — Samo u Stuličevu rječniku: 'limitaneus'.

1. KRAJNIK, krajnika, m. uprav onaj koji je na kraju; upotrebljava se u osobitom značenju. — U Vukovu rječniku: u košnici krajni sat. — Ima i drugo značenje kod množine krajnici (*vidi*).

2. KRAJNIK, m. čovjek koji živi na kraj

mora. — *Samo u Stulićevu rječniku:* „qui littus colit“.

KRAJNOST, krajnosti, *f.* extremitas, res diversissima, osobina onoga što je krajno; ali se obično upotrebljava u konkretnom značenju (kao lat. extremitas): ono što je krajno, i to osobito u duševnom ili moralnom smislu, kad je što dočeterano ili pretjerano do kraja. — Od XVIII vijeka (u pisaca, a ne znam, jeli riječ narodna; Daničić u prijevodu s ruskoga upotrebljavao je prema rus. крайность), a između rječnika u Stulićevu (terminus loci) u kojemu je zlo tumačena. Ovo su krajnosti od koji se razuman čovek udaljava. D. Obradović, basn. 442. Stoji na reči i gotova je svakoj krajnosti. Nov. sr. 1834. 45. Ovo napadenije vospali vojsku do krajnosti. 1834. 75. On je sobom pokazao zlu krajnost novog poretla. Đ. Daničić, majkov. 83. Uroš na sebi osjeti krajnost novoga reda Dušanova. 131. Između ove dve krajnosti, između dobrodetelji i poroka... M. Đ. Miličević, škol. 62. Nu nema nužde dolaziti u krajnost. Javor. god. 16, br. 42, str. 664.

KRAJNOVIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 79.

KRAJNSKI, *adj.* vidi kraški. — I u štokavaca se često n pred konsonantom promijeni na jn. — Od XVII vijeka (i u naše vrijeme). Nemojte se čuditi da negdi čete slovensku, negdi majdačku, negdi posavsku, negdi podravsku, negdi pako primorsku a negdi i krajnsku reč (naći), budući i ja tako pisane našel. P. Vitezović, kron. VII.

KRAJNĀK, *m.* vidi 1. krajnik. — U naše vrijeme. Od jači presada izreži krajnake saće. F. Đorđević, pčelar. 47.

KRAJNE, *n.* mjesno ime. — XIV vijeka. Konj brda u Kraju. Svetostef. hris. 13. — Jamačno je srednji rod od krajnji.

KRAJNĀ, *adj.* koji je na kraju. — isporodi krajan. — Može postati superlativom primivši sprijeda riječju naj (vidi dva naj prva primjera i Vukov kod 1, a, a)), jer se shvaća kao komparativ (koji je više na kraju) prema ostalom. isporodi prvi, zadnji itd. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. krajnъ, rus. крайний. češ. krajni, a između rječnika u Vukovu (äusserst 'extremus') i u Daničićevu (krajnъ, finitimus; extremus').

1. adj.

a. u mjesnom značenju.

a) uopće, koji je na kraju kakva mjesta. Od naj krajnijih strana. B. Kašić, nasl. 87. Naj krajnje gdi vri more. I. Đorđić, salt. 465. Kad to čuše tri l'jepe đevojke, obje krajnje srednju pogledaše. Nar. pjes. vuk. 2, 151. Nevaljanoga slugu bacite u tamu naj krajnju. Vuk, mat. 15, 80. Raspali se na njih ogañ Gospodnji i sazeže krajnje u okolu. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 1. Riječi 'mati' i 'kći', kojima su osnove 'mater, kćer', ne samo nemaju nastavka u prvom padežu jednine, nego im se još i osnova krñi tako da 'r' od osnove otpada, pa se onda krajnje 'e' pretvara u 'i' (mogao bi ovaj primjer pripadati i pod b, jer je krajnje slovo ono koje se naj potoñe piše i čita). obl. 22. Celo selo prode, pa se ustavi kod jedne krajnje kuće. M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 223.

b) koji je na granici ili uprav naj bliži preko granice. Dojde krajnjeje vlasti jego. Stefan, sim. pam. šaf. 16.

b. u vremenom značenju, od prilike kao sadnji, potoñi. Izreći rodockvrñe i od krajnjega

traka. Ant. Kadčić 211. Do četvrtoga kolina traka krajnjega. 428. Nemu vrime dogodi se krajnje na Gospino blago prikazañe. Nadod. 102. Zidine od nekakve zgrade, za koje se ondje pripovijeda da su krajnji ostatak od Gavanovijeh dvora. Vuk, nar. pjes. 1, 182.

c. o nećemu umnom ili duševnom, kad se misli da je i preko mjere veliko. češće o čemu što nije dobro. Krajnjago smñrenija. Domentijan^b 57. Kad je siromah u potrebi krajnoj. Đ. Bašić 105. Preživili su u krajñem prijateljstvu. D. Obradović, basn. 343. Srpski narod steñe pod jarmom varvarske vlasti u naj većoj i krajnoj sleposti. G. Zelić 435. Već se prijavise nekoliko ñih koje je gonila krajnja oskudica. M. P. Šapćanin 1, 154. To je već krajnji nemar. V. Bogišić, zakon. 819.

d. kod mjesnijeh imena. a) Po dñlu u Kraju Stñnu. Glasnik. 15, 280. (1948?). — b) Krajñi gaj, šuma u Tomañu (u Srbiji u okrugu podrinskom). L. Stojanović.

2. adv. krajñe (prema značenju kod 1, c). — U pisaca našega vremena. No duh je u arapskoj vojsci krajñe nezadovoljan. Nov. sr. 1834. 130.

KRAJO, *m.* ime muško (hyp. Krajimir ili Krajislav). — Od XVIII vijeka. Krajo starac. Glasnik. II, 3, 74. (1706—1707).

KRAJÓBER, *m.* čovjek koji bere (šañe) po kraju. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der schnitter am rande 'messor ab extremo latere'). Koja vrsta stratorova, to je vrata krajobera (iz narodne pjesme). Vuk, rječn. kod stratorov.

KRAJÓBERA, *f.* žensko čelade kao krajober. — U Vukovu rječniku: 'die schnitterin am rande', mulier metens ab extremo latere'.

KRAJOBRAZ, *m.* topografska (mjestopisna) karta, vidi mapa, zemljokaz, zemljovid. — Načineno u naše vrijeme (od kraj i obraz). Ispitanik ima također na tabli dokazati, da je vješt u osnivañu krajobraza iliti mapa. Zbornik zak. 1858. 379. Krajobraz linija brzvoja. 1868. 998.

KRAJOLIK, *m.* slika na kojoj je naslikan kakav kraj, mjesto, okolina (franc. paysage, ñem. landschaft). — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'landschaft (gemälde)'.

KRAJOLIKAR, *m.* slikar koji čini krajolike (franc. paysagiste, ñem. landschaftsmaler). — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'landschaftsmaler'. Lord Tenterden zakonoznanac i Turner krajolikar. M. Pavlinović, rad. 11.

KRAJOLIKARSTVO, *n.* posao (zanat) u krajolikara. — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'landschaftsmalerei'.

KRAJPOLE, *n.* ime selu u Hercegovini. Statist. bosn. 118.

KRAJSKA VAS, *f.* ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski) Krajska Ves. Razdijel. 94.

KRAJSTVO, *n.* samo u Stulićevu rječniku: v. krajnost.

KRAJŠA, *m.* ime muško. — XIV vijeka. Svetostef. hris. 34. Deč. hris. 19. 22 (i još na nekoliko mjesta).

KRAJŠIĆ, *m.* prezime (po ocu Krajši). — XVI vijeka. Tomica Krajšić. Mon. croat. 250. (1550).

1. **KRAK**, *m.* duga noga (dugi golijen, uprav noga od boka do tabana); u narodnoj pjesmi noga u raka, što bi moglo biti pravo značenje. — Nejasno je postañe. jamačno je riječ srodna s korak i krok, a čini se da joj je praslavenski oblik kork, isporodi novoslov. i bug. krak, pa i

ruski okopokt (jambon¹, schinken¹; vidi i novoslov. okrak, prednja noga u svinje), каракатица (paša da bi trebalo pisati kopok-), hobotnica, vidi i lit. karka, prednja noga u svinje; mišica (ruka od ramena do lakta), nejasno je polj. okrakiem, 'sperrbeinig'. češ. i polj. krok, kao što se vidi po značenju, ne pripada amo nego pod krok. — Između rječnika u Vukovu: 'ein langes bein (österreich. die hacksen)', 'crus longum'.

a. noga u raka (može biti da znači uopće dugu i tanku nogu, pa ne samo u raka, nego i n. p. u pauka ili u kakva kukca). I od raka dva kraka. Nar. pjes. vuk. 1, 179. — Po ovome u drugoj narodnoj pjesmi i sam se rak zove krak, ali može biti samo po sličnosti glasa. Od' otalen, rače krače! Nar. pjes. marj. 204.

b. noga u čeladeta (od boka do tabana); ako je kod a pravo značenje, u prenesenom smislu. Noćas su mi gaće ukradene, da bi s plotu, ne bi ni žalila, veće s kraka, žalosna mi majka! Nar. pjes. petr. 1, 305. Odnijeli je kraci. (Odgovori se u šali maloj deci, kad zapitaju de im je mati, pa onda mnogo dijete, ne znajući da su kraci noge, nego misleći da su nekakvi bauci ili zvjerke, stane plakati, ili govoriti da to nije istina). Nar. posl. vuk. 284. Ne mari za silu košusku, niti su mu mili kraci čovječiji. Đ. Daničić, psal. 147, 10. Već se crna dolovio mraka i muških dobavio kraka. Osvetn. 3, 41. Krāk, femur¹. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 12.

c. u koža. u jednoga pisca našega vremena. Vrn u koške uznatrage krake. Osvetn. 3, 51.

d. u prenesenom smislu, na čemu neživu nešto slično dugoj i tankoj nozi (n. p. u šestara su dva kraka). vidi: Račvasto malo drvo koje se zaviče odozdo u kazansku lulu, te niz doñi i duji negov krak ide rakija u postavu. Vuk, rječn. kod konić. — grana na rijeci. Ot banacke strane bio je veliki Moriš i krak jedan iz nje istica-jušti. S. Tekelija. let. 119, 15. I Gospod će pre-šuti zaliv mora misirskoga, i mahnuće rukom svojom svrh rijeke sa silnijem vjetrom svojim, i udariće je po sedam krakova da se može prelazi u obući. Đ. Daničić, isai. 11, 15. — vidi i: Kraci moždani, corpora mamillaria¹. J. Pančić, zool. 60.

2. KRAK, m. mjesno ime. — Može biti da je ista riječ što 1. krak.

a. vidi u Daničićevu rječniku: Krak, selu je Radeši išla međa, na Čurilovčev putem na Krak¹. (Glasnik). 15, 281. (1848?).

b. ime mjestima u Srbiji u naše vrijeme. a) u okrugu kragujevačkom. Niva u Kraku. Sr. nov. 1866. 111. — b) u okrugu krajinskom. Zemlja u mestu zvanom Kraku. 1874. 299. — c) u okrugu požarevačkom. Zabran u Kraku. 1871. 314. — d) u okrugu smederevskom. Niva u Kraku. 1875. 809.

3. KRĀK, m. kreka (u žaba), kreketanje. — Isporedi kraketati, krakotati, krakagutati, 2. krakati. — U naše vrijeme u Istri. Krāk, 'voces ranarum'. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 12.

KRAKĀČ, krakāča, m. u Vukovu rječniku: koji dobro krače, 'der gut schreiten kann', 'qui bene graditur' s primjerom: Kolik je on krakač! — vidi 1. krakati.

KRAKAČA, f. za žensko znači što i za muško, 'krakan'. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KRAKAGUTATI, krakagućem, impf. vidi kreketati. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. V Štikaproni krakaguću žabe v letno vrime. Jačko. 244.

KRAKALO, n. prijelaz na vodi gdje se prelazi s kamena na kamen. — U Vukovu rječniku: vide skakalo s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

KRAKAN, m. šaljiv naziv za čovjeka dugač-kih nogu. — Isporedi krakač. — U naše vrijeme u Lici. 'Ko bi sa onijem krakanom iša', dok on jednom koraci, ja moram deset puta'. J. Bogdanović.

1. KRĀKĀNE, n. djelo kojijem se krače (vidi 1. krakati). — U Vukovu rječniku.

2. KRĀKĀNE, n. djelo kojijem se krače (vidi 2. krakati). — U Bjelostjenčevu i u Jambrešičevu rječniku.

KRAKAR, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 47. — Pomiñe se od xv vijeka. Selo Krakar. Mon. croat. 172. (1499).

1. KRĀKAT, adj. uopće u kojega su kraci, nahodi se u osobitijem značenjima.

a. o čemu račvastu ili granatu, u čega su dugi kraci (vidi 1. krak, d). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Jelen s krakati rogovi. D. Obradović, sav. 72.

b. o čeladetu u kojega su duge noge. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('lang-beinig', 'longis cruribus'). Krakat kaže se za čovjeka dugonoga, koji ima krupne korake. S. Novaković.

c. o kroku. Bedevija vrana, a kroka krakata. M. P. Šapčanin 1, 195.

2. KRAKAT, f. u Stuličevu rječniku: v. noga. — nepouzđano.

1. KRĀKATI, krāčēm, impf. koračati, ali se kod krakati ističe da su veliki ili dugi koraci kojima se ide. — Akc. kaki je u praes., taki je u impf. krākāh; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (nema part. praet. pass.). — U Stuličevu rječniku ima u praes. i oblik krakam, ali nije pouzđan. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (krakati, kračēm, allungare i passi¹, 'gradum facere grandiore' 66a), u Stuličevu (krakati, kračēm ili krakam, 'ambulare, deambulare, incedere, spatari'), u Vukovu: vide koračati s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodnih poslovice (vidi dafe) i iz narodne pjesme: Hitro krače, a očima smatra. Tko veće krače neg može, često se ukida. (D). Poslov. danič. Ko krače više nego može dokročiti, prebiče gratove. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 144. Da pjesac ne vidi gdje stopom krače. S. Lubiša, prip. 90. A za nim mazga s darovima što jedva pod breme krače. prič. 120.

2. KRĀKATI, krāčēm (krākām), impf. vidi grakati. — isporodi i kraakati. — Postaje od onomatopeje kra, kao grakati od gra. — U Bjelostjenčevu rječniku: krakam, 'crocito, crocio' gračēm; u Jambrešičevu: krakam, 'crocito, crocio'; u Voltigijinu: krakati, kračēm, 'gracchiare, ranocchiare, graccolare', 'krāhen'; u Stuličevu: krakati, kračēm, krakam, 'crocitare'.

KRAKATICA, f. hobotnica. — isporodi rus. каракатица (vidi kod 1. krak). — U naše vrijeme u Podunavlju. M. Đ. Miličević.

KRAKELICA, f. Garrulus glandarius Leach, neka ptica. Slovinac. 1880. 80b.

KRAKĒTĀNE, n. djelo kojijem se kračeće. — U Stuličevu rječniku (krakečanje).

KRAKĒTATI, krākečēm, impf. vidi kreketati. — Samo u Belinu rječniku: krakečati, krakečēm, 'far la voce della ranocchia', 'coaxo' 606a; i u

Stulićevu: krakećati, krakećem, 'coaxare'; u obadva je č prešlo iz praes. u inf.

KRAKIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Luka Krakić. Rat. 964.

KRAKLAŠT, adj. koji se dijeli u krake (vidi 1. krak, d). — U jednoga pisca našega vremena. (trodz je dugačak i kraklast. P. Bolić, vinod. 1, 36.

KRAKNICA, f. neka biška. Kraknica, Leonurus cardiaca L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 168.

KRAKORENE, n. djelo kojijem (kokoš) krakori. — U Bjelostjencevu rječniku (u latinskom dijelu kod gallina): 'gallinae singultus'.

KRAKORITI, krakorim, impf. vidi kakodakati. — Riječ je onomatopejska (a isporodi i češ. krakorati, polj. krekorac). — U Bjelostjencevu rječniku: krakorim, kokoćem, 'gracillo', v. kokodaćem.

KRAKOTALAC, krakotaoa, m. čovjek koji (navlaš) krakoće kao žaba. — U Stulićevu rječniku: krakotalac i griješkom krakotaoe, 'qui ranae vocem imitatur'. — nepouzđano.

KRAKOTANE, n. djelo kojijem se krakoće. — U Belinu rječniku: krakoćanje, 'il far la voce della ranocchia', 'coaxatio' 606a, i u Stulićevu: krakoćanje kod krakećanje.

KRAKOTATI, krakoćem, impf. vidi kreketati. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (po prezentu krakoćati, krakoćem, 'far la voce della ranocchia', 'coaxo' 606a), u Bjelostjencevu (krakoćem, v. krećim), u Voltigijinu (griješkom krakoćati, krakoćem uz krakati), u Stulićevu (krakoćati, krakoćem, 'coaxare'). Višću, muču i krakoću. J. Kavašin 409b.

KRAKOVA, f. ime mjesta u Srbiji u okrugu požarevačkom. Livada s branikom u Krakovu. Sr. nov. 1865. 427.

KRAKOVICA, f. ime šumi u Srbiji u okrugu vranjskom. M. Đ. Milicević, kraj. srb. 281.

KRAKŪN, krakūna, m. vidi 1. kračun (jamačno su kračun i krakun ista riječ). — Nije mi poznato postanje: jeli tuđa riječ? (po nastavku mi mogla bi biti romanskoga postanja, ali ne znam ovake romanske riječi); jeli onomatopeja? (glas krāk?); jeli postalo od 1. krak, d? jeli uzeto u prenesenom smislu od krakun, gavran (rus. u dijalektima кракунъ, каркунъ)? isporodi lat. corvus. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (krakun, romazin, 'catenaccio', 'pessulus', 'vectis', 'obex', 'repagulum') gdje se naj prije nahodi, u Belinu ('catenaccio', 'chiavistello', 'vectis' 177a), u Bjelostjencevu (v. kvaka), u Voltigijinu ('catenaccio', 'chiavistello', 'eiserner riegel'), u Stulićevu ('vectis', 'pessulus'). Vrata dobra s krakunom i ključem utvrđjena. M. Bijanković 82. Kim bi (ključem) mogao razapriti nem' (zatvoru) krakune tej gvozdena. A. Vitalić, ist. 6a. Gvozden krakun razbio biše. 374a.

KRAKUNATI, krakunam, impf. zatvorati krakunom. — U Stulićevu rječniku: v. romazinati. — nije dosta pouzdano.

KRAKUNČIĆ, m. dem. krakun (uprav dem. krakunac ili krakunak, što bi bilo dem. krakun, ali ovome deminutivu nema poterde). — Samo u Stulićevu rječniku: v. romazinčić.

KRALIJEŠ, kraliješa, m. brojanice, i osobito one na kojima katolici mole 'rozarij' svetoga Dominika. — ije- stoji po južnom govoru; u istočnom glasi i: krališ, krališa. — Ako. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kraliješu (krališu), kraliješi

(krališi). — U Mikafinu rječniku ima i oblik kraljš (uz krališ); radi drugoga oblika vidi kraliješi. — Misli se da postaje od koraļ (možebiti preko mađarskoga kláris, vidi klariš); ali je veća prilika da postaje od rúpe krlésov, isporodi strus. kereleš, kereleš, češ. krléš. Miklošić je u etymol. wörterb. za prvu etimologiju (kod koraļa), ali meće oblik krliješi i onamo pod kereleš. radi sveze u smislu dosta će biti napomenuti da se poslije rozarija obično govore litanije; ali i u ruskom i u češkom jeziku riječ je izgubila svoje naj starije značenje. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikafinu (krališ, krunica, patrice, 'rosarium', 'corona'; kraljš, vidi krališ), u Belinu ('corona da far oratione', 'corona precatoria' 230), u Stulićevu (krališ, v. kraliješ; kraliješ, 'globuli filo trajecti quibus utimur fundendis precibus'), u Vukovu (vide brojanice s dodatkom da se govori u Dubrovniku).

a. u pravom značenju. A jutros od prješa a sada od buke još nijesam kraliješa uzela u ruke. N. Nalešković 1, 255. Djevojke bes kraliješa (griješkom kralježa). M. Držić 148. Blagoslovivši mu kraliješ aliti korunicu. A. Gučetić, roz. mar. 24. Sadružiti sveti proćesijun, noseći svi u ruci kraliješ. roz. jez. 25. Ako bi bile grmjelice od proštenja ali kraliješ... 338. Darova mu svetac jedan krališ. B. Kašić, fran. 145. Ne imaše kraliješa za izpuniti broj od svojijeh molitava. per. 117. Vidahu se ljudi i žene od svake vrste nositi kraliješe i sotijere na grlu. I. Đorđić, ben. 78. Oko velike koje svetkovine po crkvah s kraliješem se mnozi vide u ruci. B. Zuzeri 84. Nosimo u špagu i na vratu kraliješ sveti. 365. Što sam pak kraliješ uzimo u ruke. Đ. Bašić 5. Pošijaše kako njegda Eliseo djeci, sad s negovijem štapom, sad s negovijem kraliješom, da ih oni ozdravljaju. 238. Pripovijeda igrajući se s kraliješom ali s klobukom. 323. Nosiš pri sebi kraliješ. A. Kalić 514. Naslonivši se na trpezu, izvadi kraliješ i počne sama sobom moliti rozarije. M. Vodopić, tužn. jel. dubr. 1868. 186. Priuze prekinutu molitvu promičući zrnima kraliješa niza skuta spuštana. 187.

b. metaforički. Kupim si ih u kraliješ. (D). Poslov. danič. — radi smisla isporodi raboš.

c. u prenesenom smislu, kičmenica. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (krališ, kost niz pleća, 'spina dorsi') i u Stulićevu ('spinae crates, spina dorsi'). Bivši prilomila jedno rebro blizu krališa. B. Kašić, in. 97.

KRALIJEŠAN, kraliješna, adj. od kojega se čine kraliješi(?). — U Stulićevu rječniku: 'da far corone', 'globulis (praedictis) conficiendis'. — nepouzđano.

KRALIJEŠKI, adj. koji pripada kraliješima. — U Stulićevu rječniku: 'ad globulos supra expositos spectans'. — nepouzđano.

KRALITAC, m. vrst kamena što se lako kreše. na Braču. A. Ostojić.

KRALUPI, m. mjesno ime.

a. zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 24.

b. selo u Hercegovini. Statist. bosn. 117.

c. s istijem imenom pominje se mjesto xiv vijeka. Od cera pravo na Kralupe. Deč. hris. 60.

KRALJ, kralja, m. rex, državni vladalac koji (u pravom smislu) nema drugoga nad sobom, ali je u dostojanstvu za stepen niže nego car i česar. u narodnijem pripovijetkama obično se pripovijeda o 'čarevima', a rijetko o 'kraljevima' (u Nar. prip. vuk. 1853 u ne manje od 40 pripovijedaka riječ je o 'caru, carici, carstvu' etc., a samo

u tri — 18, 26, 45 — o 'krajevima', i ove su is Boke kotorske), po tome kao da je u većine naroda car naj viši vladalac uopće (vidi i đavolski car. Nar. prip. vuk. 114) a u zapadnijem se krajevima (po primorju) udomaćila riječ kraj u istom smislu; premda možebiti i ovdje nije svagda tako bilo, jer u nekim stihovima što se u Dubrovniku od šale djece govore, prema kraj je slik stār, a prema krajica stārica, po čemu može biti da se prije govorilo car i carica. s druge strane opet vidi u Vukovu rječniku: česar, t. j. nemački ili bečki, der (deutsche) kaiser, der wiener kaiser, Caesar, (der türkische und russische sind carevi), po ovome, govoreći ne uopće nego o osobitijem vladaocima, austrijski bi i nemački bio česar, a turski i ruski car (i ovaj se sadnji zove, od Moskovske kraj u Nar. pjes. vuk. 2, 480, ali opet, kraj moskovski u jednoj pjesmi 3, 78—83, što bi mogla biti iz mlađega doba). — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kraļu, krāļi. — Postaje jamačno od nem. Karl (po svoj prilici po Karlu Velikome), te se nalazi u svijem slavenskim jezicima, ispredi stšlov. kraļs (nema u naj starijim knjigama), rus. король, češ. král, pol. król (kao da je naj stariji oblik kor). — Ne može se reći da je riječ praslavenska već radi doba u koje se primila, pa i s toga što u naj starijim staroslovenskim knjigama mješte kraļs ima svagda česar (vidi 1. car), istina da se grč. βασιλεύς, prevodi česar i (kasniji) car. — U narodnijem se pjesmama nalazi dosta često oblik krāļs za voc. sing. us pravilni kraļu, vidi n. p.: Ma je kraļs s kraja gleda, kraļe banu pošilaše. Nar. pjes. vuk. 1, 842. Ne-fala ti, kraļe, ništa! 1, 842. — U knizi pisanoj crkvenijem jezikom xiv vijeka ima za nom. pl. oblik kraļe: U planinah ne ima niktore baštine razvē kraļe i crkļvi kojim su kraļe dali. Deč. hris. 56. vidi F. Miklošič, vergl. gramm. 3^a, 18, gdje ima nekoliko primjera s istijem oblikom u staroslovenskom za supstantive u kojijeh je nastavak telj, ali nema sa kraļs. — Oblici s l mj. i ili se nalaze s nepomne u pisanju, ili su načinjeni radi slika, vidi n. p.: Poglavice, cesar, kraļi za svoje pirke su ga obrali. J. Kavašin 109^a. — Oblici s j mj. i stoje po nekim čakavskim govorima ili radi slika, vidi n. p.: Na iglendišo tijeħ iz-brane nasmija se kraj oholi. J. Kavašin 199^a. Lijepo tač zlamenovani vrve na boj sa svih kraja, rajaju se oružani, ko bojnicki Kadma kraja. 885^b. Gledam nēga u svjetlini srjed polače jakno kraja, srca od svijeta kō u toplini svim krajinam vruć pogaja. 474^a. — U svijem rječnicima (u Daničevu kraļs).

a. u pravom smislu.

a) uopće. Otz blagovērnago i hristoľubivago kraļa. Sava, tip. stud. glasn. 40, 155. Az grēšni Stefani, velij kraļs. Mon. serb. 9. (1222—1228). Praroditeļa carstva mi svetago kraļa (Milutina). 147. (1849). Svetij Simeon Nemaņa... rodi i syni 3, Stefana pravovēcnanago kraļa... Okāz. pam. šaf. 51. (1453). Da podložim prid obrazom negovim narode, i jakosti kraļef da podvratim. Bernardin 5. isai. 45, 1. Kada se vrnū Abraam od boja, ki učini s četirimi kraļi. Korizm. 82^a. Mnogi proroci i kraļi hotjeli su vidjeti što vi vidite. N. Rašina 155^b. luc. 10, 24. Ter će na skup siti puci i kraļevi. N. Dimitrović 74. Hotijaše se učiniti kraļ. A. Komulović 65. Samosilna svud se čuješ (jepoto!), istijem kraļim ti kraļuješ. I. Gundulić 230. Moć za kraļom od svijeh veća. G. Palmotić 1, 809. Onu trst ku mu daše u ruke čineći ga kraļa od ruga. P. Radović, nač. 418.

Prijat bi u tijeħ kraļa dvoru. J. Kavašin 129^b. Nit' si vitez svijetla kraļa. 286^b. On ostavši samovlasni kraļ bogati moguć, jasni... 245^b. Čestiti kraļi ini. 284^a. S ostalima kraļimi boje s tebe bihu. 287^a. Vedri kraļi ruke slavske. 299^b. Bog kraļeve zemļi odredi. 346^a. Ne imamo kraļa nego česara. F. Lastrić, test. 70^b. Koji nas je, kraļu, gori? V. Došen 57^b. Kad podložnik vrida svoga jasnost kraļa zemaljskoga. 142^b. Tu nevire svoji kraļa... 164^b. Trebiñ-grad, gnizdo sokolovo, u tebi su stari kraļi stali. And. Kačić, razg. 217^a. Uļa s kojim se kraļi pomažu. kor. 159. Pak svaki puk seb' kraļa nadiše. M. A. Rejković, sat. K8^a. Zato spiva sveti kraļ prorok. Ant. Kačić 139. Kraļovima je pak podano vladanje pukovah. J. Matović 30. Zmaj kraļeve ždere te se hrani. Pjev. crn. 87^a. Pa se vale među sobom kraļi. Nar. pjes. vila. 1866. 1613. U jednoga kraļa bila dva sina. Nar. prip. vuk. 106. Što kraļevi misle. 138. Nekakav kraļ imao jednu kćer. 206. Kaluđerica ga prozvali svetim kraļem. M. Pavlinović, razg. 81. (Mjesec) u crjenu plaštu ponositu, kō kraļ silan u prestolu svomu. Osvetn. 1, 63. Za take zadužbine ošteđuju harni borci glave ko za svoje kraļi krune drage. 2, 24. Bi reć na diħ sedam vrvi kraļa. 2, 73. Al' ljepše je da ukora nema od kraļeva našem gospodaru. 2, 112.

b) nalazi se us druge riječi kojima se pokazuje državna vlast (car, cesar, knez, ban itd.), kao ističući da nije sve isto. Boga utvrdi Grske carimi a Ugre kraļimi. Mon. serb. 4. (1198—1199). Cari, kraļi i knezi. Korizm. 17^b. Bit češ kraļ, bit češ car. M. Držić 37. Među carom i našime kraļom zgode sve prividi. I. Gundulić 437. Od večega glasa i scijene nije drugoga cara i kraļa. G. Palmotić 2, 225. Znađu rob, kraļi, cari. A. Kanižlić, fran. 196. Cari i kraļi. D. Obradović, živ. 58. Kraļ ga kune, car ga blagosija. Nar. pjes. vuk. 2, 197. Na poklon ti kolasta azdija, koje danas u svijetu nije u našega ni jednoga kraļa, ni će biti u cara turskoga. 2, 552. Ne bojte se kraļa ni jednoga kraļ na cara udariti neće. 4, 185. — Gdi su toliki kraļi? Gdi su toliki cesari? P. Posilović, nasl. 13^a. Što je kraļem i cesaru po grobovih iskat krjepos. J. Kavašin 74^b. — S kraļim, duždīm, knezim, s bani. 217^b. — Vedri kraļi, svijetli bani. 190^a. Sjedi kō kraļ vedri meju bani. 541^b.

c) kad uz kraļ ima i kraļevo ime, ovo može biti sprijeđeno ili straga. aa) češe stoji kraļ prije imena. Kraļ Vlkasini i syn njegoga kraļa Marko. Mon. serb. (1371—1393). Kraļ David. S. Margitić, fal. 96. J. Kavašin 525^b. U sinodu tole-tanskomu pod kraļem Rekaredom. A. Kanižlić, kam. 778. Karao ga kraļ Matijaš zemļi gospodar. Nar. pjes. vuk. 1, 456. Kraļ Vukašin vjeru pogazio. 2, 118. Od mojega kraļa (ruskoga) Nikolaja. 4, 464. — u dva pisca xvii i xviii vijeka stoji kraļ i nepromijeneno po padežima kao da je jedna riječ s imenom. Znam tvoga pradida kraļ-Bele u dvoru... Đ. Baraković, vil. 85. Vesoli se, kraļ-Filipe. J. Kavašin 130^b. Kraļ-Davida sedam pjesmi od pokore. 182^a. Vlast lipu pusti i ubiže kraļ-Filipu. 138^a. S kraļ-Pipinom boreć rati. 210^b. Trikrat ki predobi kraļ-Darija od Persije. 242^a. — bb) ali se dosta puta nalazi kraļ i poslije imena, n. p.: Tezeo kraļ. I. Gundulić 3. Čim je Karlo kraļ živio. J. Kavašin 129^b. Kserksana kraļa razgovor. V. Došen vii. Zeleuka kraļa pravda. viii. Dmitru kraļu svit se čudi. 85^a. Danijel nagovaraše Nabukodonozora kraļa. J. Matović 506. Kad to začu Vukašine kraļe. Nar. pjes. vuk. 2, 116.

Jedno tabor Vukašina kralja. 2, 189. Tesajskoga sin Esona kralja. Osvetn. 2, 64.

d) *kad se kaže država ili narod kojijem vlada kralj, ovo stoji uz kralj: aa) u genetivu, ako uz ime države ima koji dodatak.* Stefans, po Božije(j) milosti vénéčani prvi kralj vse srpskyje zemlje, Dijoklitije i Travunije i Dalmacije i Zahlmiije. Mon. serb. 11. (1222—1228). Kralja uzvisna zemlje Raške. J. Kavašin 302b. Aleksandro to svidochi, kralj veliki svega svita. And. Kačić, razg. 2a. — *rijetko, ako nema dodatka.* Mida, lakomi kralj Frigije. V. Došen v. Na ne (vračare) Bog se i kralj zemlje kara. J. S. Reljković 372. — *bb) u genetivu s prijedlogom od (vidi) s imenom države, vrlo često.* Cir, kralj od Persije. Korizm. 45b. Aleksander kralj od svita. V. Došen 57b. Od Frigije kralj. V. Došen 70b. U onoga od Trogira kralja. Nar. pjes. vuk. 1, 400. Vino pije kralj od Budima. Nar. pjes. vuk. 1, 443. Sedam kralja od sedam krajina. 1, 534. Milu šćercu kralja od Azaka. 2, 379. Ako ne daš čerku za Mağara, a ti podaj od Moskovske kralju. 2, 480. No u zeta od Udbiine kralja. Nar. pjes. herc. vuk. 227. *amo može pripadati i ovo:* Došli su ju prosit tri kralji od svita. Nar. pjes. mikul. 139. — *rijetko s imenom naroda:* Vedrih kralja od Ilira. J. Kavašin 228b. *vidi i:* Kralj si od kralja, car od cara. I. Gundulić 305. — *cc) u dativu, rijetko, i samo u starije doba.* Kralj Srbjem, Primoriju i hlmsci zemlji. Mon. croat. 66. (1446). — *dd) u adjektivu posesivnom s nastavkom isk dosta često. aaa) za državu.* Jutrom rano išetala sestra kralja budimskoga. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 31. Od onoga kralja budimskoga. Nar. pjes. vuk. 2, 362. Al' eto ti dubrovačkog kralja. 2, 475. U mletačkog kralja Mijaila. 2, 514. Kremenškoga kralja pogubili. Nar. pjes. juk. 413. — *bbb) za narod.* Glas od mira čekajući s poljačkim kraljom čuti. I. Gundulić 358. Koji puke od Pomorja leškim kraljom uklonivši. J. Kavašin 301a. U latinskog kralja Mijaila. Nar. pjes. vuk. 2, 132. Na Mijaila kralja bugarskoga. 2, 168. Zadužbine svetoga Stevana, srpskog kralja prvovjenčanoga. 2, 212. Mila ćerka kralja arapskoga. 2, 377. Ispod kule bugarskoga kralja. Nar. pjes. marj. 2. Rad ukora od vlaškijskih kralja. Osvetn. 2, 117. — *vidi baški, 2. i 1. dečanski, kod kojijeh je druga sveza u smislu.* — *ee) imenom same narodnosti, rijetko.* Te dobijem kralja Bugarina. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Da udriše na Moskova kralja. Osvetn. 2, 183.

e) *kraljima se zovu i mudarci od istoka' (Vuk), grč. μάγοι από ἀνατολῶν, lat. magi ab oriente (matth. 2, 1), vidi:* Ne zna se po vandelj u da rečeni vješci bili su kralji, pačak vadi se razložito iz vandelja da kralji nijesu bili, neg pačak čeljad od časne i poštene ruke... Neg Teofilakt, jedaneste stotine godišta po porodu Gospodinovu pisalac, prvi upiso je da vješci klančaci Jesuovi bili su kraljevi. S. Rosa 34b. — Irud videći da je porugan od kraljev (kraljef. Bernardin). Zadar. lekc. 5. Bernardin 12. Irud videći jere porugan bi od kraljeva. N. Rašina 24b. matth. 2, 16. Kralji od istoka pridoše u Jerusalem. Zadar. lekc. 8. Bernardin 14. Kraljevi od istoka dođoše u Jeruzalem. N. Rašina 28b. matth. 2, 1. Kad Bogu daše dar tri kralji istočni. H. Lucić 278. Tri kralji od istoka pohoditi dojdohu ga. F. Glavinčić, evit. 87b. Kralji mu se pokloniše kad se porodio. I. V. Bunić, mand. 34. Zvijezda, kraljem ka se objavi. J. Kavašin 64a. Zvijezda vodi kralje od istoka, da mu se poklone. J. Banovac, razg. 48. Budući kralj Irud razumio od

onizi mudraca iliti kralja od istoka. F. Lastrić, od' 390. Od došastja kralja istočnije. test. 60b. Koga kraljevi klančase. J. Matović xvib.

b. i o Bogu se govori da je kralj. Kralj nebeski s nebes shodi. Zborn. 28b. Slavni Jezus kralj od nebi. J. R. Gučetić 9. Bože, kralju od neba i zemlje! L. Terzić 228. Kih nebeski kralj razdili u devetan red premili. J. Kavašin 495a. Što nebeski sam kralj stvori. 111b. (i o mitološkiom bogu. O nebeski kralju Jove. G. Palmotić 1, 280). — O Bože, kralj si andeoski. M. Držić 472. — Zaručnica kralja od kralji. F. Vrančić, živ. 79. Ludmila učinená zaručnica kralja od kraljev. J. Kavašin 302a. Ime kralja od kraljeva. J. Matović 342. Ispovidamo također da je on (Isus) misnik svrhu svijju misnika, kralj svrhu svijju kralja... F. Lastrić, od' 122. — Svemoguć i vikuvični kralju i cesare, Bože nebeski. M. Jerković 12. Kralju vičnoga cesarstva. J. Banovac, blagosov. 323. Oblast vičnoga kralja. V. Došen 2a. Kada s krivom kletvom radi, vičnoga kralja da osmradi. 142b. — Isukrste kralju od slave. J. R. Gučetić 12. — Služi djavlu neprijatelju svoga istoga kralja Isukrsta. P. Posilović, nasl. 4b. Kralju moj i Bože moj. B. Pavlović 6. — Na boj s kraljem od visine. V. Došen 184b. Sluga kralja od visina. 245a.

c. ne u pravom smislu xiv vijeka upotrebljava se i za sina kraljeva i careva koji će po očevoj smrti postati vladavcem, vidi u Daničićevu rječniku kod kralja: Dušan se za života očina zvao 'mladyj kralj': 'Synu mojemu mladomu kralju'. M(on. serb). 91. (1330). I cara se Dušana sin za života njegova zvao 'kralj'. 133. (1348). Z(ak. duš. pam. šaf. 33. 40. 49).

d. može značiti što i vladalac uopće, n. p.: a) o bečkom cesaru. Sedam kralja od sedam zemalja, sedmi kralje od Beča cesare. Nar. pjes. juk. 127. — b) o vladici crnogorskom. Mi nijesmo išli na Cetiine u vladike, crnogorskog kralja. Nar. pjes. vuk. 4, 473. Otišao vrelu i Cetiinu kod vladike, kralja cetiškoga. 4, 485.

e. u prenesenom smislu, uopće koji je naj prvi, zapovjednik, vladalac, po Jovovoj knizi 41, 25 gdje se govori o levijatanu kao da kraljuje nad oholijem (zvijerima?), pa pisci kod toga misle na đavola ili na đavolskoga starješinu. u dva pisca xviii vijeka. u jednom primjeru s prijedlogom nad (isporedi: Car je nad svijem zvijerjem. Đ. Daničić, jov. 41, 25), u drugome s prijedlogom svrhu. Jao oholosti oniju ljudi, koji uda Antikrsta i prihodnici onoga učinjeni, koji je kralj nad svima sinovi oholosti, ne pristaju prosipati kokol' usrid pšenice. A. Kanižlić, kam. 450. K privelikomu neprijatelju koji se zove, poglavica, vladavac svijeta, i poglavica tminah, i kralj svrhu svih sinovah oholosti. J. Matović 497—498.

f. u prenesenom, i perboličkom smislu, čovjek srećan, blažen. Pêtre, kralja me si danas učinila. M. Držić 338.

g. u prenesenom smislu, shvaća se nešto umno kao kraljevstvo. Čud bez varke u istini, i blagoća i dobrotu, od srca te kraljom čini. I. Gundulić 279. Aristotil ki je bio kral naravsko od mudrosti. I. Ivanišević 150. Kraljevstvo iktem, a ne mogu kralj od mojijeh bit požuda. G. Palmotić 1, 32.

h. negda su prigodom koledvańa birali o novoj godini pućani kralja, i to na Krku, Lošinu, Silbi, na zadarskim otocima i u Šibeniku (u koliko sam ja zabilježio), koji je onda bio stožer cijele narodne svećanosti, a tom se je prigodom plesalo, pjevalo, gostilo itd. Na Silbi se čuva

poslaćena kruna nekadašnjeg silbenskog kralja, koji je za vrijeme svoga vladanja imao neograničenu vlast na otoku. Taj se je običaj sačuvao do danas jedino u Dubašnici na Krku, gdje se biraju kralj i kraljica (oboje muškarci). U Omišju na Krku nosio je takav kralj lovorovu krunu. Koloda postoji još u mnogim mjestima, ali se kralj više ne izabire radi prevelikog troška, što ga takav kralj ima te niko neće da prima te časti. I. Milčetić.

1. *jedna od djevojaka što o trojčinu dne idu od kuće do kuće te igraju i pjevaju (vidi kraljice)*. Kralj ima na glavi klubok iskićen cvijećem i u ruci mač... Kralj stoji na lijevom kraju kola, a barjaktar na desnom, ali se oni ne hvataju za kolo, nego kralj sam za sebe jednako igra... Vuk, rječn. kod kraljice. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Kralju, svetli kralju! Nar. pjes. vuk. 1, 97.

k. *prenosi se i na zvijeri i na nežive stvari, koje su naj više ili naj jače ili naj boje itd. između ostalih*.

a) o *zvijerima*. Kralj svih zvijeri, lav oholi svakčas zlatnom grivom stresa. I. Gundulić 555. Kralj od zvijorja, lav krilati. J. Kavačin 216b. — Oro, kralj od ptica... 194a.

b) o *neživim stvarima, n. p.: (o suncu)*. Kralj od dana; kralj od zvizda, sole, coll' o chiuso; pianeta noto', sol'. A. d. Bella, rječn. 684a. Gdi (danica) zvizdenog' kralja vodi, sunce. V. Došen 183b. — Tako 'e vidjet, kralj od rijeka (*Dunavo, Nil?*) kad se nadme izvan mjere, od istijeh gdje zaprjeka zgrade tvrde ori i ždere. P. Kanavelić, iv. 98. — Hrast kao po šumi kralj. I. Jablanci 195. — *Amo može pripadati i ovo*: Oružje je kralj od svijeta. M. Držić 864.

1. *neke se životinje ovako zovu, ali ne kao kod k, a), nego se imenom kralj razlikuju od drugih iste vrste, ali različenoga spola, ili istoga roda, ali različite vrste*.

a) *ženska pčela, vidi matica*. Kralj od pčel. F. Glavinić, posl. 36. Ako nejma svog vlastitog kralja, da pčelama uredno upravlja, onaj pčelac otide po šteti. M. A. Rejković, sat. K1a. Naprid leti kralj ili matica. J. S. Rejković 237.

b) kralj od zmija ili zmijski kralj, vidi bazilisko, bažilisko. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Jadoviti kralj od zmija koga vidi, tog' ubija. V. Došen 93b. Zmiskom kralju oko sjaje, al' smrt priku opet daje. 103a.

c) kralj od pinplića, *Regulus cristatus, Regulus ignicapillus*. G. Kolombatović. progr. spal. 1888. 27. — vidi kraljić.

d) kralj od prepelica, *Ortygometra crex*. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 40. — *Po tal. re di quaglie. vidi S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak)*. 186b (kod prdavao).

m. *kod nekijeh igara, kao kod cunā, škaka, karata*. — *Nemam primjera; u Dubrovniku sam čuo kazati kralj od cunā s preziračem u prenesenom smislu*.

n. *Zinnia, neki cvijet*. Kralj, Zinnia elegans. B. Šulek, im. 169.

o. *Kralj, prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. segn. 1871. 112. Schem. zagr. 1875. 265.

KRAJLA, f. hyp. kraljača. — *U naše vrijeme. u Lici*. V. Arsenijević. „Donesi mi u maloj kralji vode”. J. Bogdanović.

KRAJLAČA, f. vidi kraljača. — *Zabiježio sam akcenat po Vuku i M. Mediću; prema ovome akcentu u gen. pl. mijenja se: kraljača. drugi bi ježe drukčije akcenat: kraljača. — U naše vrijeme u Dalmaciji, u Hercegovini, u Lici*. — *Između*

rječnika u Vukovu: (u trećem izdanju po Vukovijem biješkanu) (u Dalmaciji) drven sud (kao naša kraljača) kojim se zahvata i vadi voda iz bunara (a naša kraljača i muzlica onamo se zove kaba). — Kraljača, drven sud u što se muzu krave i ovce, a zove se i kraljača. (u Hercegovini). Kraljača, kraljača, muzlica. u Lici. V. Arsenijević. Kraljača, cf. kraljača u Vukovu rječniku. kraljačom grabe vodu iz lokava, a navezavši na ņu (za uho) uzicu kalaju vodu ņome i iz bunara. u ņu pomuzu i ovce i koze, a i krave. „Danaske sam namuzla od ovaca punu kraljaču varenike”. u Dobrosolu. M. Medić.

KRAJLAČICA, f. dem. kraljača. u Lici. V. Arsenijević.

KRAJLAK, kraljka, m. dem. kralj. — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Kraljak (lat. regulus. joann. 4, 46—58) u bolesti svoga sina zapita Isukrsta... M. Radnić 279a.

KRAJLAN, kraljna, adj. vidi kraljevski. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Bnetačkoga kraljna od grada. J. Kavačin 201a.

KRAJLAVAC, kraljavca, m. biška, vidi kraljevac, kraljak. Kraljavac, Carlina L. (Kuzmić), v. Kraljevac. B. Šulek, im. 169.

KRAJLAČA, f. kraljica. — *Na jednom mjestu xviii vijeka gdje je riječ ovako okrnjena radi stiha*. Gospodi nad inima kralja pčela. J. Kavačin 80b.

KRAJLE, n.? ili f. (mj. m.) pl.? ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 47.

KRAJLEČA, f. vidi kraljača i kraljača. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KRAJLEČETINA, f. augm. kraljača. J. Bogdanović.

KRAJESTV-, vidi kraljevstv-.

KRAJLEŠAR, kralješara, m. konjek koji načina kraliješe. — *Samo u Stulićevu rječniku: globulorum, quos supra (kod kraliješ) memoravi, opifex*.

KRAJLEŠIĆ, m. dem. kraliješ. — *U Stulićevu rječniku: v. kraliješac*.

KRAJLEŠKI, adj. kraljevski. — *Na jednom mjestu xviii vijeka, gdje je ovakovi oblik samo radi slika*. Da plemena pūt kralješka u dno tamne jame stoji u okovih gvožđa teška. J. Kavačin 252b.

KRAJLEV, adj. regis, koji pripada kralju. — *Između rječnika u Vrančićevu (regius), u Mikšinu: kraljevo (sic), od kralja, regius; kraljeva kruna, diadema, apex; u Belinu (reale, agg. da re, regius 609b), u Bjelostjencevu (kod kraljevski), u Jambrešićevu (kraljeva koruna, diadema), u Voltigijinu (regio, reale, di re, königlich), u Stulićevu (regis, ad regem spectans), u Vukovu (des königs, regis), u Daničićevu (kraljevi, regis)*.

a. u pravom smislu.

a) *uopće*. Da se poziva s kraljevom pečatiju. Mon. serb. 15. (1222—1228). Da ne sède na prèstolè kraljevè nikstore. Deč. hris. 63. „Hvala tebi” riše, kraljeva svitlosti! M. Marulić 10. Budi ta sva sadi kraljeve svitline. 17. Oni, tko su u meke svite obučeni, u domovijeh kraljevijeh jesu. N. Rašina 14a. matth. 11, 8. Mni da je kraljeva hći. Naručen. 62b. Ne pusti u grad kraljeve ljudi. Š. Kožidić 57b. U koj sam ja cini kraljevi milosti. H. Lucić 242. Kraljevi smo bili vrimena velika, i ņemu smo htili bit verni do vika. Đ. Baraković, vila. 42. U sadaña doba u dici dvor mu kraljev svjetlos dava. I. Gundulić 424. Izajde od kraljeva roda. P. Radović, nač. 140. Kraljevi svitlosti v čem sam sgrišila. Oliva.

38. Jasnost krajevu uvrediti. V. Došen iv. Tko krajeve pazi hasne. 180b. Neka diči krajeve svatovo. M. A. Rajković, sat. 18a. Koji ide u kuću krajevu. sabr. 28. Nego hvala Krajevome Marku (vidi krajević). Nar. pjes. vuk. 1, 624. Krajeve ga dočekaše sluge. 2, 118. Veseli se, krajev zatočnice! 2, 145. Bogom sestro, krajeva devojko! 2, 379. Sproč' čestita lica krajevoga. 2, 488. Isidoše dva krajeva sina. 3, 252. Niti je carev ni krajev. Nar. posl. vuk. 228. Dojde ona pred krajev dvor. Nar. prip. mikul. 25. — U nekijem od ovijeh primjera može biti da znači što i krajevski (regius); tako je jamačno u ovijem primjerima: Postavlja ju na krajevo pristoje ob desnu. J. Matović 370. Koji su zvani na kojegod djelo posebno ali krajevo. 397. Krajevi se sunovratni smeđu stola krajeva. 403.

b) krajev dan zove se u crkvi pravoslavnoj 24 septembra. U Studenici naj veći sabor biva o krajevu dne (24 septembra). M. Đ. Miličević, živ. srb. 142.

c) krajevo dijete, nezakonito dijete. — U naše vrijeme u Konavlima. Ime generično nezakonite djece jest „spurjan, tuđe dijete, krajevo dijete“ (jer odgojiteljica prima za n plat u iz državne kase). V. Bogišić, zborn. 318.

b. upotrebljava se kod imena nekijeh životinja.

a) kod neke ptice. Krajeva punica, Pyrrhula europaea Vieill. Krajeva punica, Pyrrhula rubricilla. Vijenac. 1881. 623. Rado bih upotrebio (za Pyrrh. europ.) lijepo ime „krajeva punica“, koje je naveo Hiro za okolinu Severina; ali to ne bi bilo uputno: prvo što po Vodopiću upotrebljuju Dubrovčani ime „careva punica“ za „Erithacus rubecula“, drugo što bismo onda prihvatili trinomium. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 17b. ali vidi i: Krajeva punica „Fringilla canabina“. Lukovdol. D. Hiro.

b) kod vrste žabe, Rana viridis. Krajeva žabica. Kapela kod Belovara. Krajeva žabička. Novi Glog u Hrvatskoj. D. Hiro.

c. kod imena biljaka.

a) krajev cvijet, m. Paeonia officinalis L., vidi božur, 1. — U Stuličevu rječniku: krajev cvit „perpetrella, flore“, „floris genus“. — Krajev cvijet, krajev cvit (Stulli), (prema nem. königs-rosen), Paeonia officinalis L. (Kellner). B. Šulek, im. 168. — Treba dodati da Stulli po svoj prilici nije znao za njemačku riječ.

b) krajevo kople, Asphodelus ramosus L. Krajevo kople (prema lat. hastula regia), češ. kralovské kopicčko, rus. царское копье, asfodillo maggiore (Parčić), Asphodelus ramosus L. B. Šulek, im. 169.

d. kod mjesnijeh imena.

a) Krajeva Gora, ime planini u Bosni. — U Vukovu rječniku.

b) Krajeva Gorica, mjesno ime što se pominje xvi vijeka. U Krajevi Gorice. Mon. croat. 334. (1579).

c) Krajeva Kuća, selo u Srbiji u okrugu vranjskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 286.

d) Krajevo Polje.

aaa) selo u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 97.

bbb) poje u Srbiji u okrugu ćuprijskom. M. Đ. Miličević, srb. 1128.

e) Krajevo Selo, selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 61.

f) Krajev Potok, mjesto u Srbiji u okrugu užičkom. Zabran u Krajevom Potoku. Sr. nov. 1872. 428.

g) Krajev Sto, vis u Srbiji u okrugu užičkom. M. Đ. Miličević, srb. 577.

h) Krajev Vrh, tri mjesta u Hrvatskoj. aaa) selo u županiji bjelovarsko-kriševačkoj. Razdijel. 116. — bb) selo u županiji zagrebačkoj. 84. — cc) zaselak u županiji modruško-riječkoj. 43.

KRAJEVAC, krajševac, m. postaje od krajev nastavkom cov, a nalazi se u različnijem značenjima. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. (i acc. kad je jednak s nominativom), i gen. pl. krajševaca. u Vukovu je rječniku (kod b) drukčiji akcenat.

a. čovjek koji pripada kraju. — Na dva mjesta xvii i xix vijeka. Turci ki se krajevci zvali. P. Vitezović, kron. 149. Jer uz krajevce često tamo glasuju i carevci. M. Pavlinović, razl. spisi. 39.

b. ime nekijem biljaka. — Između rječnika u Stuličevu (krajevac, cvit „osturzio, flore“, „osturtium“), i u Vukovu³ po Vukovijem bilježkama: krajevac, (u Drobñacima) trava [Carlina acaulis L.; of. kravlak] u koje je list bodljiv pa u srijedi izraste kao mala glavičica iz koje, kad se list očene, udari mlijeko; i ova je glavičica dobra za jelo. kad ova trava sazri, iz glavičice izraste kao suncockret. Krajevac — ostrutium. S. Orfelin, podr. 491. Krajevac, 1. Centaurea benedicta L. (Vujičić); 2. ostrutium (Stulli, koji piše „osturtium“), Imperatoria ostruthium L. (Orfelin, Vujičić); 3. Carlina acaulis L. (Pančić). B. Šulek, im. 169.

c. krajevac, mjesno ime.

a) u Hrvatskoj. aa) selo u županiji bjelovarsko-kriševačkoj. Razdijel. 116. — bb) kajkavski Krajevce, dva sela u županiji zagrebačkoj. 80. 89. — cc) Krajevce, četiri sela u županiji varaždinskoj. 93. 105. Doñi i Gornji Krajevce. 104. — dd) ime vrela u Zbjegu. V. Arsenijević.

b) bara između Mramorka i Bavaništa u Banatu. Kažu, da se s toga tako zove, što su se kraj nje jednom kraljice iz dva sela srele i iskrevile. Javor. 1880. 857.

KRAJEVAČKI, adj. koji pripada selu Krajevcima. V. Arsenijević. — I kod mjesnijeh imena. Krajevačke njeve, njeva. Valpovo. D. Hiro. — Krajevačko Brdo, mjesto u Srbiji u okrugu aleksinačkom. Vinograd u Krajevačkom Brdu. Sr. nov. 1872. 925. Vinograd u Brdu Krajevačkom. 1873. 731.

KRAJEVALAC, krajevaca, m. čovjek koji krajuje. — U Stuličevu rječniku: krajevalac i grješkom krajevaco „regnar“. — nepouzđano.

KRAJEVALICA, f. žensko čefade što krajuje. — U Stuličevu rječniku: „regnatric“. — nepouzđano.

KRAJEVANE, krajševna, adj. krajevski. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ovom odličom... hotili su urešiti krajevno redovniško bitje. A. d. Costa 1, 30. Kaoka zlamenuje krajevno posvećenstvo. 1, 61.

KRAJEVANE, n. djelo kojijem se krajuje. — Stariji je oblik krajevanje. — Između rječnika u Belinu (krajevanje „il regnare“, „regnare“ 610a), u Stuličevu, u Vukovu. David potlači krajevanje. V. Andrijašević, put. 283. Al' mu prinu to izdanje ljepše i duge krajevanje. J. Kavanin 801b. Za krunu dobit od rajskega krajevaña. B. Zuzeri 65. Ova crkva poče se naćinati četvrte godine krajevaña Salamunovoga. E. Pavić, ogl. 287. Valade mu krajevane pridati sinu. 338. Gospoda i plemići bosanski učinise više da Ostoju bace s krajevaña. And. Kačić, razg. 10. Zaklad života vječnoga i rajskega krajevaña. Štit. 16. Na to zbilni rekoše mu družu: „Leže Jakov, pade

krajevane'. Osvet. 1, 69. — *U kojemu od predašnjih primjera može biti da znači što i krajevstvo (država); tako je jamačno u ovome: Izvršno da će u svemu vladat svoje krajevanje.* P. Kanavelić, iv. 476.

KRAJEVATI, *kraļujēm, impf. regnare, biti kralj, raditi (vladati) kao kralj.* — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. krāļevāh, u impf.: krāļj, krāļjmo, krāļjite, u ger. praes. krāļjūči; u ostaliem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. krāļevā i part. praet. act. krāļevao, krāļevāla (i part. praet. pass. krāļevān, ako ga ima).* — *Od xiv vijeka (čes. kralovati i polj. korolować ne mogu biti praslavenske riječi), a u svijem je rječnicima.*

a. *uopće (kaže se i o Bogu).* Načehs s Bogom krajevati (govori Stefan Tvrtko kralj bosanski). Mon. serb. 187. (1378). Kraļjuć krajeva sva lita prvih dob. Đ. Baraković, vil. 147. Ne krajevati načinom vrimentim. P. Radović, nač. 184. I s lipim vrimentom u svoj grad dođoše kralj kastiljski skupa i z ditičem mati Oliva v krajestvo svoje krajevati. Oliva. 64. Často vara tko kraļuje. J. Kavañin 254b. Sinko, tako kraļuj kako se nećeš na čas smrti kajati da si krajevao, jer slatko je krajevati, ali na smrti jest mnogo gorko ono što se krajevalo (*refleksivno pasivno*). J. Filipović 1, 266b. Koji ima misto tebe krajevati. E. Pavić, ogl. 257. Ko god krajeva prije nega. Đ. Bašić 96. Hoćeš, da na silu kraļuješ. And. Kačić, kor. 91. Jere služiti Bogu jest krajevati. Ant. Kadčić 30. Poslije Nabonasara krajevaše Nadius. D. E. Bogdanić 46. Neg' što carskoj na visini krajevat će uzvišena. P. Sorkočević 589a. Tu će vrći brata Ibrahima, da kraļuje i da gospoduje. Nar. pjes. vuk. 4, 79. Te krajeva dugo i za mnogo. Nar. pjes. herc. vuk. 66. Da on mjesto nega kraļuje. Nar. prip. vuk. 138. Kasneć mu se sinu krajevati. M. Pavlinović, razg. 81. Propala je kraļjuća porodica. 111.

b. *može se izreći ko je (čefade, čefad, narod) ili što je (država) podložno kralju, i to:*

a) *akuzativom. samo u nekih starijih pisaca (vidi i d, b)).* Suliman i kopuo i more kraļuje i vlada. M. Vetranić 1, 60. Ka nebo zvjezdami kraļuješ i vladaš, kraļuješ i svijet saj i ostali svaki stvor. 2, 36. Ki tamo Arabe kraļuju naredno. M. Držić 477. Krajevati ćeš ti doskoro slavne grade i države. G. Palmotić 1, 84. *amo pripada i ovaj primjer:* Oni ne kraļuje družijeh kuji je podložan pod grijeh puteni. Zborn. 17b. — *Prema tome ima i pasivni oblik u ovom primjeru:* Zemlja od prije krajevana gorostasnijem gigantima. G. Palmotić 3, 56b.

b) *dativom.* Slatku i dragu svjetlos vrati sunčanijem tvijem očima, s mnogom srećom krajevati narodim češ čestitima. I. Gundulić 16—17. Kō lav bojni svom jakosti sve nadhodi zvijeri ostale kijem kraļuje smiono dosti... G. Palmotić 3, 49b. I kraļuješ svemu stvoru. 3, 220b. Adam prvo griha krajevaše zvirinu i pticam i ribam. S. Margitić, fal. 87. Krajevati svemu okolišu zemajskomu. F. Lastrić, test. 64b. Imao je komu krajevati. And. Kačić, kor. 11.

c) *instrumentalom s prijedlogom nad.* Ki nad živimi i nad mrtvimi hoće krajevati. F. Glavinčić, cvit. 264a. Lav kraļuje nada svima nima. T. Babić 47. Krajevaše nad Žudjelim Jerud. S. Rosa 35a. Krajeva' je ovo vrime nad Rrvatim Suring. And. Kačić, razg. 5. I krajevati nad Slavinci stade. M. A. Reljović, sat. B5a.

d) *genetivom s prijedlozima svrhu, vrhu, vrh, više.* Mi nećećmo da ti kraļuješ svrhu nas.

N. Rašina 230b. luc. 19, 14. Uzeće ga da on svrhu ni kraļuje. J. Filipović 1, 138b. Krajevaće Gospodin svrhu ni na planini sionskoj. 1, 380a. Kraļuje ne samo svrhu krajestva edipskoga. F. Lastrić, test. 179a. Da će Isukrst dvakrat početi krajevati svrhu s. crkve. 181b. On kraļuje i gospodari svrhu nas. B. Leaković, nauk. 418. — *Krajevamo vrhu zemlje.* N. Rašina 199b. apoc. 5, 10. Krajevati vrhu nas. M. Vetranić 1, 52. Vrh mjesto ki će ovoga mješte mene krajevati. G. Palmotić 1, 875. — *Krajevati vrh stvora svakoga.* M. Vetranić 2, 36. Ki (*Bog*) od ništa svaka stvori i kraļuje vrh nih gori. P. Hektorović 132. Vrh Ungara krajevati. P. Kanavelić, iv. 465. — *Saul više puka izraelskoga krajevaše.* I. Đorđić, salt. ix.

e. *javla se mjesto gdje biva krajevanje:*

a) *prijedlogom u (va) s lokativom.* Iže (*Odoakar*) 13 let krajeva va vlaškoj zemlji. Š. Kožičić 12b. Jozip kraļuje onam' u Ediptu. F. Lastrić, test. 178a. Kad je Klodoveo prvi kraļevo u Franči. N. Marči 9. — *griješkom s akuzativom.* Krajevati bude u kuću Jakobovu u vijek. N. Rašina 179a. luc. 1, 32.

b) *prijedlogom na s lokativom.* Krajevati budemo na zemlji. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 179b. apoc. 5, 10. Kad kraļjuć na krajini dalmatinskoj to učini. J. Kavañin 314b. Ah dragi moj Bože! nije ti s mirom ni na nebesi krajevati. J. Banovac, prip. 55.

c) *amo mogu pripadati i primjeri u kojima imamo prijedlog među s instrumentalom ili sred s genetivom.* On kraļuje među svojim pravovirnim. F. Lastrić, test. 65a. Slovinskoga je jezika kralica sam, srjed slavnoga Dubrovnika ka kraļuje i gospodi. P. Kanavelić, dubrovn. 7. d) *mjesto se može pokazati i mjesnim adverbom, vidi d, h).*

d. *u prenesenome ili u metaforičkome smislu, kao vladati, gospodovati u naj širem smislu.*

a) *uopće.* Da ne kraļuje neumistvo. J. Banovac, pred. viii.

b) *s akuzativom, vidi b, a).* Koga tač kraļuje lakomos gospoja. M. Vetranić 1, 121. Lakomos istok i zapad i sjever kraļuje. 1, 159. Razum daruje Bog našoj naravi, da zvijezdu kraļuje s kom se tko objavi. 2, 143. Kraļuje ja jer nemilost. M. Gazarović 117. — *Po svoj prilici ovaj primjer amo ne pripada, jer u nemu objekt stoji prema drugijem glagolima, osobito prema naj zadnjem vladati:* Upraviti i posvetiti, krajevati i vladati dostoj se, Gospodine Bože, srca i telesa naša. I. A. Nonadić, nauk. 59.

c) *s dativom, vidi b, b).* Samosilna svud se čuješ, istijem kraljim ti kraļuješ (*Ujepoto!*). I. Gundulić 230. Po glasu ona slavnomo svomu krajevaše i Vasiju. 535. Rajska vilo ka kraļuješ bitju momu. G. Palmotić 1, 32. Zatravljenom srcu momu ti češ vazda krajevati. 1, 60. Ti me srce, kralju, osvoji i ti češ mu krajevati. 1, 85.

d) *s prijedlogom vrhu, vrh, vidi b, d).* Grijeh čini smrt vrhu nas krajevati. M. Vetranić 1, 298. Umilenstvo vrhu svih kraļuje kreposti. N. Dimitrović 13. — *Vrh ponora usiona kruta tamnos krajevaše.* G. Palmotić 3, 24a.

e) *s prijedlogom u i lokativom, vidi c, a).* U tebi ljubav zamjerna i razum kraļuje. N. Dimitrović 44. Kad počnem gledati kon tebe gdi god stav tve lice, u komu kraļuje sve ljubav. D. Rašina 104a. U noj sveti mir kraļuje. A. Vitalić, ist. 7a. Ako bi ovi sveti strah krajevao u naših srca. A. d. Bella, razgov. 94. Krajestvo milosti Božje, po kojoj Bog kraļuje u našim du-

šama. F. Matić 18. Krajuje li u nemu ljubav? Đ. Bašić 147. A krajuje sva hrabrenost u narodu slovinskomu. And. Kačić, razg. 2a. Ne bude grijeh krajevati u vašemu umrlomu tijelu. J. Matović 425. — *S akusativom, vidi c, a) na kraju.* Razloga s kojijem krajuje u svoje vjerne. J. Matović xxv^a.

f) s *prijedlogom* na i *lokativom*. Koji (*grijev*) dan današnji krajuje na svijetu. M. Orbin 168. (*Ogañ*) očistiće (*svit*) od holosti, od lakomosti, od bludnosti, koje nečistoće toliko ijad godina na nemu krajevaše. J. Banovac, razg. 3. — *Griješkom s akusativom.* Ti krajuješ na svijet samo (*ljepoto!*). J. Kavañin 42a.

g) s *prijedlozima* među, sred, *vidi c, c).* U svakom od svetaca jedna osobita krepos među inijem krajevala je. I. Đorđić, ben. 97. Kad poče među nima danguba krajevati, tad kriposti pomañkaše. J. Banovac, pripov. 242. Među nama ljubav bratinska krajuje. J. Filipović 1, 359b. Kad bi među braćjom krajevala srčba. P. Filipović 48. — Kruh živi, koji krajuje srjed nebesa. J. B. Gučetić 21. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Krajuj po sridi srca moga krajestvom prislatke milošće. P. Radovčić, nač. 286.

h) *mjesto se javlja mjesnijem adverbom.* Da se mir čuje, gdi smeća krajuje. I. Gundulić 114. U dno ledne Grotlandije, gdi krajuju mrazi jaci. Ć. Palmotić 2, 353. Sva ostala mora gore u ognju strašna boja, svud krajuje Marte oholi. 2, 3.

e. *triumphare, također u prenesenom smislu, o svecima koji uživaju slavu rajsku.* Sveti krajuju na nebu. Transit. 181. Ufaju prijati krajestvo nebesko i u nemu krajevati. A. Komulović 11. Krajevati s Isukrstom na nebu. B. Kačić, nasl. 54. Prva (*crkva*) jest krajujućih. F. Glavinčić, cvit. 439b. Gdino ćemo krajevati, i u vijeka s Bogom stati. J. Kavañin 478b. Ne ćemo krajevati š ním u slavi nebeskoj. A. Bačić 84. Ako želimo krajevati š nime (*Isusom*)... J. Banovac, razg. 37. Il' krajuje na visini... V. Došen 222a.

KRAJEVA VELIKA, f. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 126.

KRAJEVCI, Krájevčá, m. pl. mjesno ime u Slavoniji. a) selo u županiji srijemskoj. Razdijel. 145. — b) pusto u županiji virovitičkoj. 138. — *pomiñe se xviii vijeka.* Po Zvirñaku, Nartu, Selištu, Krajevci. M. Katančić 53.

KRAJEVČANI, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 65.

KRAJEVČANIN, m. čovjek iz Krájevčá u Srijemu. V. Arsenijević. — *Množina:* Krájevčáni.

1. KRAJEVČICA, f. Rana viridis, vrsta šabe. Zaistovci kod Križevca. D. Hirc.

2. KRAJEVČICA, f. ime za ñeke vrste kruška i jabuka.

a. *kruške.* Krajevčica, kruška. Vinica. S. Petar kod Ludbrega. D. Hirc. Krajevčica, češ. královna, suvrst malene žute kruške dozrijevajuće o kraljevu (Podravina). B. Šulek, im. 169.

b. *Krajevčica, jabuka.* S. Petar kod Ludbrega. D. Hirc.

1. KRAJEVICA, f. kraljeva žena, *vidi kraljica.* — U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu (vide kraljica). Kralje banu pošilaše: 'Podaj mene banovicu, ja ću tebe kraljevicu i dva sina kraljevića'. Nar. pjes. vuk. 1, 342.

2. KRAJEVICA, f. vaļa da je ñekakav porez ili kmetska služba kralju. — Na jednom mjestu

xvi vijeka. Sa vsimi službami i dohotki, kimi su dužni služiti i davati kmeti, koji na tih reñenih selih stoje, gradu našemu Ozju, samo iznimljući vanka dižmu... i kraljevicu. Mon. croat. 274. (1575).

3. KRAJEVICA, f. mjesno ime.

a. *два sela u Bosni.* a) u okrugu travničkom. Statist. bosn. 62. — b) u okrugu Doñe Tuzle. 101.

b. *trgovište u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj, lat.* Portus regis, Portus regius, tal. Portorè. Razdijel. 56. *vidi:* 568. Albuin kralj, putujući iz Srijema u latinsku zemlju, zgradi Kraljevicu u primorju hrvatskomu aliti Vinodolu, ka se sada stara Kraljevica zove. P. Vitezović, kron. 49.

c. *brdo u Srbiji u okrugu crnoriječkom.* Nad Zaječarom, na južnoj mu strani, brdo je 'Kraljevica', na koje je, po priči, iz Kostoca pobjegla neka kraljica. M. Đ. Milićević, srb. 916.

KRAJEVIČKI, *vidi kraljevički.*

KRAJEVIČNA, f. kraljeva kći. — *isporedi gospodična.* — U jednoga pisca xviii vijeka. Slavske toke zatočnice, kraljevična Captislava, ... J. Kavañin 273b.

KRAJEVIĆ, m. sin kraljev. — Od xiv vijeka (*vidi b*), a između rječnika u Voltigijinu (*griješkom* kraljević 'regolo, re piccolo', 'königlein'), u Stulićevu ('regis filius'), u Vukovu ('der königsohn', 'filius regis'), u Daničićevu (Kraljević). — U Voltigijinu je rječniku dem. kralj, ali drugdje nema toga značenja. I rus. королевичъ, i češ. králevic, královic, i polj. krolewic znače: kraljev sin.

a. *uopće.* Vladislave, polaćkoga slavna kralja slavni sinu!... kraljeviću glasoviti!... I. Gundulić 286. Lijepi i mladi kraljevići na ñegovijeh zracih sjaju. 398. Neka urešen š nime (*oklopom*) bude ko je dostojno kraljeviću (*Akiliu*). Ć. Palmotić 1, 181. Koje će (*Lukrecije*) kriposti kraljević zavidjet. 2, 495. Amnon naj stariji kraljević. I. Đorđić, salt. xv. Kraljević Jonata. A. Kalić 512. Kralje banu pošilaše: 'Podaj mene banovicu, ja ću tebe kraljevicu i dva sina kraljevića'. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Kupi vojsku (*ruski*) kraljević Mijajlo. (U ostalom se u toj pjesmi kraljević Mijajlo javlja na mestu Jana Sobjeskoga. S. Novaković, oblačić rade. 21). 3, 48.

b. *naj glasovitiji je junak u narodnijem pjesmama* Marko Kraljević, sin kralja Vukašina. Vb lèto 6908 (= 1394) Miròe vojevoda vlaški razzbi cara Bajazita na Rovinah. i pogybè Marko Kraljević i Kostadin i Dragaš, oktombrija 10. Okáz. pam. šaf. 74. (oko 1554). Prosvijetlit se je u ñih (*bugarkinah*) hajo Sviloević još Mihajo, i Kraljević junak Marko. I. Gundulić 813. Kraljeviću kamo Marko? J. Kavañin 233a. Bio je i on s Markom Kraljevićem. (Z). Poslov. danić. Da jedno mi biše vitez Marko Kraljeviću. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 10. Nahodi se u mojim prošastim knjižicam u govoreñu od Kraljevića Marka... And. Kačić, razg. 164. To je naćin svetac posvetiti... ali nije u kolu pivati, Kraljevića ko svetca slaviti. M. A. Rejković, sat. C7b. No idite u Filipa grada od dvorova Kraljevića Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 192. Dok je glasa Kraljevića Marka i ñegova vidovita Šarca i ñegova šestopera zlatna. 2, 219. Ja sam glavom Kraljeviću Marko. 2, 393. Kad je vojsku vojevati, onda se viče: 'Kamo junak Kraljeviću Marko?' A kad je šićar dijeliti, govore mu: 'Otkuda si, neznana delijoj?' Nar. posl. vuk. 117. Marko Kraljević i vila. Vuk, nar. pjes. 2, 215.

— *Po imenu Marka Kraljevića zovu se i neka mjesta, n. p.*: Na Vardaru stene visoke do oblak, i tu je prosječen kamen, te načini put, zove se Demir-kapija Marka Kraljevića. Glasnik. 31, 300. (1704). Malo pred (selom) Opancima, gotovo prema Mršnavčevoj gradini, imaju u ravni dosta po razdaleko nekoliko gomila kamenja za koje se onuda govori da su bijele odakle je skakao Marko Kraljević i to se zovu 'Kraljevića skakala'. Vuk, rječn. kod Mršnavčeva gradina.

c. kao prezime. — U Dubrovniku od XVIII vijeka. Pjesni razlike Dominka Šimuna Zlatarića Dubrovčanina ispisane u Dubrovniku 1779 po Antunu Kraljeviću. u D. Zlatarić (akademsko izdanje, Stari pisci. 21) xxxv. — XIV vijeka bio je u Dubrovniku nekakav Dmtar (Mitar) Kraljević, te bi mu ovo moglo biti prezime. Ovdje se namjere Dmtar Kraljević i tdi se prigodiše posli turački u našemu gradu da minu preko mora. dojde k nam Dmtar mole da ih ne propustimo. Spom. sr. 1, 28. (1400). *vaša da to nije bio sin Vukašinov i brat Markov, vidi: (Kralj Vukašin)* rodi 8 synove: Marka, Dmtira, Andrejaša. Okáz. pam. šaf. 63.

KRAJEVIĆSKI, adv. onako kao što Kraljević (Marko) radi. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena (u trećemu je stihu oblik kraljevički, što će biti pisarska ili štamparska pogreška). A med' nima Haždaja Stevane, kraljevički štono pije vino, kraljevički štono siječe sabljom. Pjev. crn. 106b.

1. KRAJEVINA, f. zemlja, država nad kojom vlada kralj (ima drugo značenje pod c). — Od XV vijeka (vidi kod c), a između rječnika u Mikafinu (vidi kraljevstvo), u Belinu (paese, terra o regione', regio' 535a), u Voltigijinu (reggenza; regno', regierung; reich'), u Stulićevu (regnum, imperium'), u Vukovu (des königs land, das königreich', regnum'), u Daničićevu (regnum').

a. zemlja, država u pravom smislu. Mnoge crnce tim sjedini, da podu iskat ljepos novu po bosanskoj kraljevini. I. Gundulić 373. Drag je svemu puku svomu i bosanskoj kraljevini. G. Palmotić 1, 315. Iz franačke kraljevine. 2, 48. Pô naše kraljevine. 2, 105. Ki poljačku kraljevinu gospoduje. 2, 300. Pomañkane pravde razdjele kraljevine. M. Radnić 244b. Pada'u gradi i kraljevine. J. Kavanin 214a. Zapojski, kraljevinu ki ugarsku stišta silom. 238b. Satira gradove i kraljevine za pedepsu oholnika. A. d. Bella, razgov. 145. Okružena tri putnika... podižu se iz istočnijih kraljevina. B. Zuzeri 28. Kako je običaj općeni u mistu, iliti kraljevini. P. Filipović 39. Koji se u kraljevini Ašverinoj nahode. E. Pavić, ogl. 379. Osta jedna Vojsava kraljica i brez kralja i brez kraljevine. And. Kačić, razg. 88a. Svud po franačkoj kraljevini. I. M. Mattei 226. U Ingliteri, u Italiji, u Poloniji i u tolikim drugim kraljevinama. I. J. P. Lučić, bit. 67. Dok ne pridu u države od poljačke kraljevine. P. Sorkočević 593b. Zadrma se turska kraljevina, začudi se sedam kraljevina. Nar. pjes. vuk. 1, 499. A moj babo, Vukašine kralju! malo l' ti je tvoje kraljevine? 2, 196. I vlaškijeh sedam kraljevina. 2, 233. Prošao sam devet kraljevina i deset u tursku carevinu. 2, 330. U svoj zemlji, u svoj kraljevini. 2, 539. Trojedna kraljevina puna puncata Srba. M. Pavlinović, razg. 20.

b. (nebeska) kraljevina, metaforički: raj. Da se tebi tote otvori slavna rajska kraljevina. A. Vitalić, ost. 137. I u niem (Hristu) da su pravi puti od nebeskijeh kraljevina. J. Kavanin 2b. Ti su ki su prem obsjeli kraljevinu od nebesa. 866a.

Niti je mogo Jude od izkvarjena osloboditi, niti u kraljevinu nebesku uvesti. I. Velikanović, uput. 1, 82.

c. kraljevanje, kraljeva čast, vidi i kraljevstvo. — Ovo rijetko značenje vaša da je u ovijem primjerima: (Car Suliman) dade kraljevinu u Budimu Janušu, vojvodi hercejskomu. Okáz. pam. šaf. 83. (oko 1554). Zaludu ti, moj brate, u Budimu kraljevina. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 36. Komu kruna i sreća dopane na rusu glavu, da se broji negova u Budimu kraljevina. Nar. pjes. bog. 82. A krasnu je pesmu započeo od svi naši boji i stariji, kako j' koji drž'o kraljevinu po čestitoj po Mačedoniji. Nar. pjes. vuk. 2, 216.

2. KRAJEVINA, f. ime nekijem biškama.

a. vrsta vinove loze i grožđa i vina. Kraljevina, rother Portugieser (Zagreb, Križevci). B. Šulek, im. 169. — isporodi dinka.

b. vrsta jabuke u Zagrebu. B. Šulek, im. 169.

3. KRAJEVINA, m. u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena ima Marko Kraljevina mj. M. Kraljević (u istoj pjesmi na drugijem mjestima stoji Kraljević i Kraljić). Mio zeto, Marko Kraljevino! Pjev. crn. 215b.

KRAJEVINE, f. pl. ime mjestu u Hercegovini. Scham. herceg. 1878. 79. S. Novaković, obl. 42.

KRAJEVINSKI, adj. koji pripada kraljevini. — U jednoga pisca našega vremena. Životarili su od milostiño kraljevske blagajne. M. Pavlinović, rad. 180. Hrvatska šale kraljevska dva poslanika. razg. 104.

1. KRAJEVKA, f. u Vukovu rječniku: (u Šumadiji) ovca u koje se našu četiri bubrega.

2. KRAJEVKA, f. ime biškama. Kraljevka, češ. kralovka (suvrst kruške), 1. suvrst krupne jabuke dozrijevajuće o kraljevu (Valjavac); 2. suvrst kruške (Zelina); 3. königspilz, Bolotus regius Kromb. (Janda). B. Šulek, im. 169.

KRAJEVKIŃA, f. žensko čelade iz Kraljevaca. V. Arsenijević.

KRAJEVLJE, n. u Stulićevu rječniku uz kraljevinu. — nepouzđano.

KRAJEVO, n. mjesno ime.

a. vidi u Vukovu rječniku: varoš u Karavlaškoj (Krajova').

b. selo u Srbiji u okrugu aleksinačkom. K. Jovanović 91.

KRAJEVSKI, adj. koji pripada kralju (uopće) ili kraljevima. — Od XIII vijeka (vidi kod 1, b), ali se nalazi i u drugijem slavenskim jezicima, isporodi rus. kopo.тескии, češ. kralovský, pol. królewski. — Između rječnika (u Mikafinu samo adverb, vidi kod 2), u Belinu (reale, agg. da re', regius' 609a), u Bjelostjencima (kraljevski, kraljev, regius, regificus'), u Jambrešićevu (regius'), u Voltigijinu (regio, reale, regale', 'königlich'), u Stulićevu (regius, regalis'), u Vukovu ('königlich', regius, regalis'), u Daničićevu (kraljevskij, regius').

1. adj.

a. koji pripada kome mu drago kralju ili kraljevima uopće.

a) uopće. Smrt ne gleda ničije lice, jednako se od ne tlače siromaške kućarice i kraljevske tej polače. I. Gundulić 293. I u nje svjete prosi od življenja kraljevskoga. G. Palmotić 2, 153. Kod tolikijeh drugijeh carskijeh i kraljevskijeh kćeri. Nar. prip. vuk. 219. — Amo pripadaju i ovaki primjeri: Ku (krunu) s imenom kraljevskime prvi on primi od cesara. I. Gun-

dulić 428. Da kraljevsku noj nevjestu i junaka čestitite. G. Palmotić 1, 182. Od ne mañe dike i slave kraljevsku češ naći lubi. 2, 242. — Kraljevski prorok (David). F. Lastrić, test. 45a. 63b. svet. 4b.

b) koji je onaki kao što biva u kraljeva, koji se pristoji kralju. Ako uzumnoš, s kom uzrasti, i kraljevsko srce tvoje u požudah sada stoje od ureda vedre časti. I. Gundulić 23. Da Krunoslav kralj ne stoji na kraljevskoj svojoj riči. G. Palmotić 2, 235. On, kraljevske ki je riječi, srca u svem plemenita. 2, 265. Uresi su ti velici i kraljevske sasma sprave. 2, 324. Pun kraljevskog blagodarstva kašteo Brenski vam pokloni. J. Kavañin 190b. — Na kraljevsku stoji adverbijalno, isporedi 2. Na kraljevsku, realmente, da re', regie'. A. d. Bella, rjeñn. 609a. Uresima i napravam na kraljevsku naćiña je. B. Zuzeri 98.

b. koji pripada kralju kome mu drago ili kraljevima, ali jedne države. Vlasi vsi sije kraljevske države. Mon. serb. 18. 4 namastiri kraljevsci. 14. (1222—1228). Potvrjenje kraljevskim listom. Mon. croat. 116. (1476). Idoše k sudcu kraljevskom. Mirakuli. 131. Kñige kraljevske (libri Regum u sv. pismu). Korizm. 58a. Koje mjesto bješe grad redovnički i kraljevski. M. Divković, bes. 53a. Od hrabrena i slobodna srca, koje smrt pogruñuje, rijeći uzumnošne svijes ma ćuje, o kraljevska kćerce ugodna! I. Gundulić 48. Poklisar se carski upravi kraljevskijeh put dvorova. 426. Kraljevsku kđ da vlas nesrećan dobudem? G. Palmotić 1, 53. Sred Budima kraljevskoga. P. Kanavelić, iv. 5. U pariskoj kraljevskoj knigaonici. A. Kanižlić, kam. 6. On je od svitke kraljevske krvi. 371. Da im se sva iz dolaska kraljevskog u pomoć dadu. E. Pavić, ogl. 357. Kraljevski grad. Nar. prip. mikul. 40. Kraljevska naredba, intimat (regierungs-erlass in Ungarn, ordonnance). Jur. pol. terminol. 291. Kraljevska parnica, causa regalis. Zbornik. zak. 2, 511. Dohodać dosadašnjih pravica zemaljske gospode dolazećih pod imenom, kraljevskih dobroćinstva'. 3, 95.

c. kod mjesnijeh imena u Bosni. Kraljevska gora. Glasnik. 20, 275. 21, 316. 317. — Kraljevska planina. 20, 274. 21, 316. 317. 22, 31. — Kraljevski stan, zidine. 22, 5.

d. kod imena bifaka.

a) kraljevsko srce, Verbasum L. — U Bjelostjenćevu rječniku (u latinskom dijelu kod verbasum) i otale u Šulekovu imeniku. 169.

b) kraljevska salata, u ugarskijeh Hrvata. Kraljevska salata, bodjav korov rastući po nivah i livadah (Brlaković), Ononis spinosa? B. Šulek, im. 486.

c) kraljevska svijea, u ugarskijeh Hrvata (po zapadnom govoru svića). Kraljevska svića (prema ñem. königskerze), Verbasum thapsus L. (Brlaković). B. Šulek, im. 486.

2. adv. kraljevski, onako kao što u kraljeva biva, kao što kraljevi rađe, vidi 1, b. — Izmeñu rječnika u Mikaljinu (kraljevski, kako kralj, regie, regifio'), u Belinu (realmente, da re', regie' 609a), u Bjelostjenćevu (kraljevski, po kraljevsko, regie, regaliter, regifio, regum more'), u Stulićevu (kraljevski, na kraljevsku, regie, regaliter, regio apparatu'). Od kraljevske vaše dike tać, kraljevski' doćekani. G. Palmotić 2, 315.

KRAJEVSTVO, n. kraljevska vlast, kraljevska čast; kraljevska država, vidi kraljevina. — Može ispasti prvo v (kraljevstvo), to se naj prije nalazi u bosanskijem spomenicima xiv vijeka (Mon. serb. 281 god. 1398. 284 god. 1399). — Od xiv vijeka,

ali se nalazi i u drugijem slavenskiem jezicima, isporedi rus. королевство, češ. království, pol. królestwo. — Izmeñu rječnika kraljevstvo ima u Belinu (reame, regno', regnum' 609), u Stulićevu (v. kraljevina), u Vukovu: 1. 'das königthum (würde des königs)'. — 2. 'das königreich', regnum'; u Danićevu (kraljevstvo, regnum' vlast; država); kraljevstvo u Mikaljinu (kraljevstvo, kraljevina, regnum' i kod država), u Belinu (vidi kod b, b) aa), u Bjelostjenćevu (kraljevstvo, kraljevina, regnum, regio'), u Jambrešićevu (regnum'), u Voltigijinu (regno, impero' 'königthum, reich'), u Danićevu (gledaj kraljevstvo).

a. kraljevska vlast, kraljevska čast, kraljevanje. — Ovo znaćeñe često se nahodi u starije doba.

a) uopće. kraljevstvo. Jako da vññajete brata svojega na kraljevstvo. Domentijan^a 246. Kraljevstvom^b vññčav^a. Domentijan^b 166. Vññčav^a byh^a na kraljevstvo. Mon. serb. 90. (1330). Vññzlagajet^a na se vññčav^a kraljevstva srbbskago. Okáz. pam. šaf. 54. Prut od kraljevstva tvoga. Bernardin 9. paul. hebr. 1, 8. Biše prestavljeno cesarstvo rimsko kraljevstvu franaćkomu. Mirakuli. 19. Po kraljevstvu vrimennomu. Korizm. 1a. Tako dokona gotskoje kraljevstvo va Italiji. Š. Kožićić 14a. U vrime ñegova kraljevstva prista u veselju sva zemlja. Duklanin 24. Kraljevstvo svakako hranim ti za pokoj, neprijatelj nikako negoli sluga tvoj. I. Gundulić 189. Na kraljevstvo od koljena od sto kralja kralj te rodi. 316. Tko bi reko kralj-Filipu i Lesandru da ima doći ñih kraljevstvo na tać slipu i posluhu i nemoći? J. Kavañin 289b. — kraljevstvo. Prut od kraljevstva tvoga. Zadar. lekc. 3. paul. hebr. 1, 8. Šibika kraljevstva, to je šibika pravde. N. Rañina 22a. paul. hebr. 1, 8. Gdje kraljevstvo drži svoje Menelao. G. Palmotić 1, 234. Ostoju Bošñaki z kraljevstva zvrgoše. P. Vitezović, kron. 117. Ne vidahu pri ñemu ikakva biliga kraljevstva. A. d. Bella, razg. 10. Posli koga stupi na kraljevstvo ñegov sin. And. Kaćić, kor. 235. Stipan kralj baci kraljevstvo i fratar se ućini. 421. Da će ñoj i zarućniku ñejemu kraljevstvo pustiti. Nar. prip. mikul. 16.

b) o samu se kralju u starijim knigama kaše: (ñegovo) kraljevstvo. aa) kraljevstvo. Moлим se prěvysokomu ti kraljevstvu. Danilo 195. Ω postavljeni(ji) igumenskoms, jegože po pravdē izvoli kraljevstvo. Mon. serb. 14. (1222—1228). — u poveľama vrlo često kralj o sebi kaše: kraljevstvo mi. Milost^a stvori kraljevstvo mi vlastelićićem^a dubrovñskim^a. Mon. serb. 16. (1222—1228). Podpisañ rukuju kraljevstva mi. 20. (1234). Roditeji kraljevstva mi. 58. (1293—1302). Jegože Bog^a izvolii po kraljevstv^a mi gospodstvovati srbbskim^a kraljevstvom^a. 81. (1302—1321). — bb) kraljevstvo. Dojdoše velićstv^a kraljevstva mi wd^a slavnoga grada Dubrovñka plemeniti vlastele i poklisarije. Mon. serb. 231. (1398). Kraljevstvo mi prěseže i roti se. 234. (1399). Na kraljevstvo mi jakože i na prviñh mojih priroditel^a gospod^a kraljev^a bosanñsćih^a. 304. (1420). Što bi v rukah kraljevstva našega. Mon. croat. 66. (1446).

c) kao vlast ili čast uopće; često u osobitom (biblićkom) znaćeñu.

aa) uopće. kraljevstvo. Ti si ñih (oći mojih) blaženstvo, i drag mir u trude van koga kraljevstvo ino vik ne žude. D. Rañina 34a. I ubožitv^a blaženo je, er kraljevstvo ñegovo je... J. Kavañin 75b. — kraljevstvo. (Venere govori Kupidu.) Kraljevstvo ako tve ne budeš svetiti... a Kupidu odgovara: Tvojome liposti stoji me kraljevstvo. M. Držić 37—38. Kralju po sridi srca

moga krajevstvom prislatke milošće. P. Radovič, nač. 286.

bb) Božje krajevstvo, u bibličkom smislu: mesijino krajevstvo, Isusova crkva. krajevstvo. Nima didine v krajevstvi Isukrstovi ni Božjem. Bernardin 48. paul. ephes. 5, 5. Jere on sam čekaše krajevstvo Božje. 84. luc. 23, 51. I posla nih pripovidati (pripovijedati. Rašina) krajevstvo Božje. Bernardin 118. N. Rašina 142a. luc. 9, 2. Negova krajevstva neće biti konac. M. Marulić 167. Govoreći: „Pokoru čin'te, približa se carstvo nebesko“, — gdi daje razumiti, da je krajevstvo nebesko pokora. Naručn. 46b. I krajevstvu negovu ne bude konca (svrhe. Bandulavić). N. Rašina 179a. I. Bandulavić 4b. luc. 1, 33. — krajevstvo. Ki čekaše i sam krajevstvo Božje. Zadar. lekc. 25. luc. 23, 51. I krajevstvu negovu ne bude konca. 89. luc. 1, 33. Koji čekaše i on krajevstvo Božje. N. Rašina 106a. luc. 23, 51. Pridi krajevstvo tvoje. Kateh. 1561. B1a. F. Vrančić, rječn. 127. I. T. Mrnavić, nauk (1702). 10. I. A. Nenadić, nauk. 26. Negovo krajevstvo jest osobito krajevstvo duhovno. J. Filipović 1, 71b. Zašto Isukrst nije kčio postaviti svoje krajevstvo na zemlji? J. Matović 65.

cc) (nebesko) krajevstvo može značiti: uživati rajske slave, viditi krajevati, e (drugo je ovdje kod b, b) aa)). krajevstvo. Ufaju po milosti Božjoj prijati krajevstvo nebesko. A. Komulović 11. Dojite, blaženi, od oca moga uzmite krajevstvo. M. Orbin 249. Budalast je oni trgovac koji krajevstvo nebesko prodaje. S. Margitić, ispov. 41. Rajsku slavu i krajevstvo š nime uživaju. J. Kavašin 518a. Imaćemo krajevstvo nebesko. F. Matić 8.

b. u konkretnom smislu, država nad kojom kralj vlada, gdje gdje i uopće država, pokrajina. vidi krajevina, a.

a) uopće. krajevstvo. Biše smutna v ugrskom krajevstvi velika. Mon. croat. 318. (1387). Vojevoda veliki krajevstva bosanskoga. Mon. serb. 318. (1421). 440. (1446). Bi izgnan iz krajevstva svoga. Korizm. 10a. Kralji ki su svoja ostavili sva krajevstva družim u vlas. D. Rašina 52b. Svekoliko krajevstvo negovo. M. Divković, bes. 7a. Rodno mjesto ka ostavi i krajevstvo slavno svoje. I. Gundulić 45. Mru krajevstva, mru gradovi, i nih plemstvo trava krije. 234. Sto krajevstva gdi se čuje slovinsko ime slovit sada. 276. Od Persije silna kraja naj prije dobit odlučuje, i krajevstva sva ostala. 359. Podiže se plaho dijete, mlad car Osman s Carigrada, da čestitu krunu lešku sabljom smakne i potlači, i pod tursku silu tešku ne krajevstvo uharači. 416. Mnogo krajevstva, množ otoka drži i časti za proroka Mahumeta. 477. Filisteji su sjedi izraelskoga krajevstva. I. Đorđić, salt. ix. Šta kraljevstva sad svit broji. V. Došen 125a. Gospoduju više svijeh naroda krajevstva svoga. I. Radić 89. Kralj na cara udariti neće, niti može krajevstvo na carstvo. Nar. pjes. vuk. 4, 135. Dade mu pola krajevstva. Nar. prip. vuk. 108. — krajevstvo. Ne nahodi se nijedno krajevstvo gdi se ne štuje ime Jezusovo. A. Gučetić, roz. jez. 2. Mora vrla, ki (sic) gradove i krajevstva cijela ždere. I. Gundulić 863. Ide u krajevstvo od Sicilije. F. Glavinić, cvit. 72a. U rukah koga jesu svi zakoni krajevstvi. F. Glavinić, cvit. 149b. Krunoslave, kralju znani, ki krajevstvo razprostrani. G. Palmotić 2, 275. Razširio po razliki krajevstvi. S. Margitić, ispov. iii. Svin mudracem negova krajevstva. P. Macukat 6. Kralji, bani i gospari našijeh od krajevstva. J. Kavašin 270b. Hoti Kalifo, kralj Tatarski, Krstijane iz svoga

krajevstva iskorenut. J. Banovac, razg. 18—19. Kralj od Arime odredi mučit Krstijane, koji se u negovu krajevstvu nahodjahu. 68. Po mnogih mistih i krajevstvih. J. Filipović 1, iv. Vidismo izgubljene toliki gradova, krajevstva, cesarstva krstijanski. 1, 212b. Kako običaju u Italiji i u drugih krajevstvih. P. Filipović 39. Oloferno podloživši tolika krajevstva. F. Lastrić, test. 19b. Vas puk oni(h) krajevstvi bio došao. 62a. Glad bijaše strašan po svemu krajevstvu. 246b. Odtud dakle povrati se u krajevstvo gdi se rodi. P. Knežević, živ. 42. Da gradove sruše tvrde i krajevstvo da nagrde. V. Došen 264b. Potegnuvši sve svoje krajevstvo sa sobom. And. Kačić, kor. 286. Jer on veli da jedno krajevstvo... il' grad koji ili varoš budi... M. A. Rejković, sat. K3b.

b) u širem i metaforičkom smislu.

aa) nebesko krajevstvo, raj. krajevstvo. Primi tebe Isukrst u krajevstvo nebesko. Starine. 1, 225. Imam priti v nebesko krajevstvo. Transit. 20. Pribivajte u krajevstvu nebeskomu. Zborn. 125b. Na onomu svijetu u krajevstvu nebeskomu. M. Divković, bes. 7b. — *amo pripada i ovo:* Hoću te u moje krajevstvo primiti. A. Gučetić, roz. jez. 12. — krajevstvo. Svih verujućih u nega na nebeska krajevstva dovel jest. Život kat. star. 1, 219. Krajevstvo nebesko, paradisus, regnum caelorum'. J. Mikala, rječn. Ne može se ulisti u krajevstvo nebesko. S. Margitić, fal. 246. Krajevstvo nebesko, paradiso, luogo de' beati nel cielo', regnum coeleste'. A. d. Bella, rječn. 539a. Da u krajevstvo ideš s nime (s Bogom). J. Kavašin 18a. Pođe u nebesko krajevstvo. A. Kanižlić, kam. 91. Nećeš krajevstva nebeskoga nikad viditi. M. Dobretić 79.

bb) krajevstvo zemaljsko, prema predanemu značenju, može biti gdje gdje isto što raj zemaljski. — krajevstvo. Krajevstvo zemaljsko, paradisus terrestris'. J. Mikala, rječn. kod krajevstvo. Krajevstvo zemaljsko, paradisus terrestris'. I. Bjelostjenac, rječn. kod krajevstvo. Od svakoga voća krajevstva blaguj. J. Matović 26. (Djavao) naskoči prve ljudi u krajevstvu. 509.

cc) kao da je metaforički smisao može se shvatiti i u ovakvim primjerima: V duhovnom krajevstvu i guvernu. Anton Dalm., ap. h2a. — Poglavica paklenoga krajevstva. P. Zoranić 9b. — Svrhu sviju krajevstvi nebeski, zemaljski... F. Lastrić, test. 179a.

c) kao prijedio u naj širem smislu (u ovom primjeru: more). Trozubje ako vrlovito silnijeh osti cijevi crne u kolovrat ne obrne sve krajevstvo valovito. I. Gundulić 87.

d) metaforički, o onome što je kome naj draže, što mu naj veće vrijedi. Pokli se ja nahodu uz krajevstvo moje drago, uz žudjenu mu gospoju. G. Palmotić 2, 303.

KRAĽEVSTVOVATI, krajevstvujem, impf. krajevati. — Postaje od krajevstvo, te v može ispasti kao i u ovoj riječi. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničeviću (krajevstvovati, regnare'; krajevstvovati, gledaj krajevstvovati). Da ne ima vlasti ni sam krajevstvuj vzetiti čto. Mon. serb. 75. (1802—1921). Da primetv nakanjenje v krajevstvujustago. 114. (1921—1936). — Može imati uza se instrumental kojijem se pokazuje država krajevu. Jagože izvolii Bog po mně krajevstvovati srbskoju zemlju. Mon. serb. 75. (1802—1921). — Država može biti i u loc. s prijedlogom u (v), vidi krajevati, c, a). Jagože Bog izvoli krajevstvovati po mně v bogodarovanbēm otkčstv našēm. Deč. hris. 66. — Bez v. Spodobenb bēh krajevstvovati va se-

młahs rodzitejs i praroditejs našihs. Mon. serb. 285. (1899).

KRALEVŠICA, f. suvrst krupne jabuke dozrijeva juće o kraljevu (Vajlavac). B. Šulek, im. 169.

KRALEVŠTINA, f. jus regale, novčani dohodak što pripada kralju ili državi, kao n. p. od kraljevijeh dobara, ili od prodaje duhana ili soli, od ruda itd. — Načineno u naše vrijeme. Kraljevština, stat. fro. 'domaine', domäne, krongut', tal. 'demanio'; lat. jus regale', 'hoheitarecht', tal. 'regalia'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kraljevština od raki je 'brantweinregal'. Jur. pol. terminol. 101. Kraljevština lova jagd-regal (landesfürstl.). 293. Zakoni i naredbe postojeće na obranu kraljevštine poštanske. Zbornik zak. 1866. 49.

KRALJ, m. pl. mjesno ime (uprav plur. kralj).
a. u Crnoj Gori kapetanija. Glasnik. 40, 21.
b. zaselak u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 171.

KRALJIC, m. dem. kralj, vidi 1. kraljić. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu ('regulus') i u Jambrešiću ('regulus').

a. vidi 1. kraljić, b. Bješe neki kraljić komu se sin razbajlaš u Kafarnau. (joann. 4, 46). M. Divković, bes. 882a.

b. vidi 1. kraljić, c. — U Bjelostjencu rječniku: kraljić ptica 'regulus, regaliolus, rex avium, trochillos l. trochilus, troglodites passer', i u Jambrešiću: kraljić, ptičica 'regulus'.

1. **KRALJICA**, f. regina. — Akc. se mijenja u gen. pl. kraljića. — Od prvijeh vremena, a u svijem rječnicima.

a. žensko čelade što vlada kao kralj, što kraljuje.

a) uopće. Jelena kraljica (žena kralja Uroša I). Mon. serb. 56. (1289). vidi: Po pre-stavljenju muža je prijemši ota syna svojego dostojnuju čest državy zemlj mnogiyh... Danilo 58, život kraljice Jelene. Ona kraljica Šabaska. Transi. 26. Dvoranin mogući Kandače, kraljice od Etipopije. N. Rašina 127b. act. ap. 8, 27. Katarina bijući kraljica njegda od Cipra. J. Kavašin 214a. Jer čemo je postaviti kraljicom nada svjema, planinkinu vilu. Nar. pjes. mkl. Beitr. 1, 80. Bihu poslani rimski poklisari kraljici Teuti. And. Kačić, razg. 4. Kraljica Saba od zemlje Arapske. kor. 228. (Atalija) učini se kraljicom žudinskom. 261. Gleda ne ga Budimska kraljica (u cijeloj se pjesmi ne govori o kralju). Nar. pjes. vuk. 2, 66. A kad vid'la moskovska kraljica, po imenu gospa Jelisavka... 3, 564. Do tri poklisara od tri vela kralja, franččkoga a i rusinskoga, a treći je kraljice ingleske. Osvetn. 3, 57.

b) bogorodica se zove kraljica, isporedi kralj, b. Zdrava, kraljico, majko od milosrdja! I. Grlčić 285. Zdravo, kraljice majko! F. Parčić 95. — Blaženoj kraljici nebeskoj. Mon. croat. 149. (1492). Kraljico nebeska, raduj se! F. Lastrić, test. 185b. Nebeska kraljico! Štit. 20. O Marije, kraljice nebes. Korizm. 28b. Kraljice od nebes. N. Dimitrović 43. N. Najlašćković 1, 113. Svu kraljuju od nebesa i kraljicu ljudi slavu. J. Kavašin 317b. Bogorodna kraljica od nebesa 'madonna, assolutamente, significa la madre di Dio', 'virgo mater'. A. d. Bella, rječn. 450a. — O kraljice rajska! Korizm. 68b. — Bogoljubnost prama majci našoj, andeoskoj kraljici. A. Kanižlić, fran. 141. Kraljice andeoska! F. Matić 103.

c) o ženskom čeladetu ne samo, nego i o neživijem stvarima, ako se naznačuju supstanti-

vima ženskoga roda, govori se metaforički kraljica, ističući da daleko nadmašuju (n. p. u lepoti, u dobroti) sve ostalo iste vrste.

aa) o Veneri prema ostalijem ženama. Kraljice svih gospoj. M. Držić 86.

bb) o ruži prema ostalome cvijeću. O kraljice svega cvijetja, lijepo ruse i čestite! G. Palmotić 1, 131. Vid' kraljicu cvijetja ružu. J. Kavašin 43a. Služi za stražu i obrađene plemenite kraljice od cvitova, ružice. F. Lastrić, od' 221.

cc) o danici prema drugijem zvjezdama. Danica, svijem zvijezdama kraljica. M. Vetranić 2, 12. Ljeposti tvoje zvijezda kraljicu stizu dancu. G. Palmotić 1, 313. Kad kraljicu svoju vide (zvizde). V. Došen 133b.

dd) o kakvu gradu prema drugijem gradovima i državama. I kraljica je od Azije slavna Troja. P. Kanavelić, iv. 521. Nu kraljice, tva vedrina namagnuti nam ne šteti (govori Mlecima, tal. Venezia). J. Kavašin 220a.

ee) o čemu umnome. Voja je kraljica i meštar v kraljevstvu od duše. Korizm. 5b. Tako je umijenstvo (lat. humilitas, tal. umiltà) kraljica od svih kolicijeh dobrota. Zborn. 14a. Ova krepos kraljica od ostalih. I. Držić 153. Zašto je voja u čoviku kraljica od moći, uda i očućenja negovije. F. Lastrić, ned. 304.

b. kraljeva žena.

a) uopće. Kraljica Vladislavla (udovica Vladislavova). Mon. serb. 30. (1248). Trista kraljić imao je (Salamun). J. Kavašin 48b. Nije ono misec ni danica, nit' je sunce nit' je priodnica, već je ono slovinska kraljica, po imenu Jelina gospoja, lipa čerca kralja franččkoga a ljubovca Nemañić-Stipana; prid Stipana često dolazeše... And. Kačić, razgov. 49ab (isporedi naj prvi primjer kod a, a). Vino pije kralju od Budima a s kraljicom svojom gospojicom. Nar. pjes. vuk. 1, 443. (Kralj) krilo nosi gospodi kraljici... Tad otrča kraljica gospoda. 2, 53. Uzeću te za vjernu ljubovcu, pa češ biti gospoda kraljica. 2, 105. Kraljica svoga muža nečim opoji. Vuk, nar. pjes. 2, 61. Kad u bari kralja pregaziše i kraljicu u crno zaviše. Osvetn. 4, 40.

b) kod osobitoga značenja riječi kralj, vidi kralj, c. — xiv vijeka. Žene da ne obležu u crkvi, razlve gospodiha i kraljica. Zak. duš. pam. šaf. 50. otale u Daničiću rječniku: kraljica, žena mladoga kralja.

c. u ovijem primjerima znači: kraljeva kći. (Govori Koračka Arijadni:) Ter vid blaga i pokojna, prikoj smrti poč u krilo od kraljice jeli dilo i odluka toj dostojna. (Arijadna odgovara:) Svijetla sam se ja rodila, krunom pram se moj resio... I. Gundulić 49. A rodica tva čestita, koje plemstvu slike nije, kraljica je glasovita od cesarske Austrije. 278. Na svijetu je kraljice vole ke se nijesu još vjerile. G. Palmotić 1, 243.

d. upotreblava se i kod nekih igara, kao n. p. kod škaka, karata, ova riječ, kao i kralj (vidi kralj, m).

e. vidi u Vukovu rječniku: Kraljice, deset do petnaest, lijepo obučenijeh i nakićenijeh djevojaka koje idu o trojčinu dne od kuće do kuće te igraju i pjevaju. jedna se djevojka (koja valja da je lijepa i srednjega rasta) među njima zove 'kraljica', druga 'kralj', treća 'barjaktar', a četvrta 'dvorkinja'. kraljica se pokriva bijelim peškirom po glavi i po licu itd. ... Kraljice igraju u današnje vrijeme po Srbiji od Cera i od Medednika do Timoka, i po Slavoniji kod Srba rimskoga zakona; po Srijemu, po Bačkoj i po Banatu igrane su do skora, pa su novi sveštenici zabranili i

iskorijenili. — *vidi i*: Kraljice danas igraju samo po nekim udaljenim od Beograda selima. njih je vlast zabranila. godine 1864 video sam ih u Sladini, Crnoj Reci. M. Đ. Milićević, živ. arb.² 126. *vidi i* srb. 515. — *Kako se vidi, sve se one djevojke zajedno zovu kraljice*. Ustan', mila majko, te daruj kraljice. Nar. pjes. vuk. 1, 101. a jedna pak među njima kraljica osobito. Kraju, svetli kraju! kraljice, banice! 1, 97.

f. *vidi* opornak. — *Kako je do ovoga značenja došla ova riječ, ne mogu kazati*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: u bravčeta ono iz čega se crijeva izvuku. cf. opornak s dodatkom da se govori u Šumadiji. U Šumadiji u selu Bukoviku slušao sam gdje seljaci jašući opornak zovu 'kraljica'. Vuk, pism. 26. U čoveka su creva 7 puta duža od tela, t. j. 90 stopa, a omotana su maramicom (kraljicom, opornakom). K. Crnogorac, zool. 24.

g. *preneseno je na neke životinje*.

a) *neka riba*. Kraljica, Blennius Rouxi. G. Kolombatović, pesci. 13.

b) *neka vrsta žabe*. Kraljica, Rana viridis. Belovar. D. Hirc.

c) *ime kravi*. F. Kurelac, dom. živ. 24.

h. *preneseno je na neke biljke*. — U Vukovu rječniku: (u užičkoj nahiji) 'art apfel', pomi genus [Pirus malus L. var.]. — Kraljica, 1. meo (u sinjskom rukopisu), Meum athamanticum Jacq.; 2. suvrst kruške (Vajlavac, Zagreb). B. Šulek, im. 169.

1. *preneseno, kao ime planini u Bosni*. Glasnik. 20, 279.

2. KRALJICA, f. dem. kraljeća. — U naše vrijeme u Lici. 'Daće nemu majka iz male kraljice vode'. J. Bogdanović.

KRALJICE, f. pl., *vidi* kraljica, e.

KRALJIČAC, kraljičica, m. dem. kraljic. — U narodnoj pjesmi ugarskih Hrvata u naše vrijeme. Nu mi gleda mlad kraljičac. Jačke. 188.

KRALJIČAK, kraljička, m. dem. kraljic, b. — U naše vrijeme. Kraljičak mali, Troglodytes europaeus. Lukovdol. D. Hirc.

KRALJIČEV, adj. koji pripada kraljicu (*vidi* kraljic, a). — U jednoga pisca XVIII vijeka. Odravio jesi slugu kraljičeva. A. Kanižlić, bogoljubn. 111. može biti da treba čitati kraljičeva.

KRALJIČICA, f. ime livadi. Vinica kod Vražđina. D. Hirc.

KRALJIČIN, adj. koji pripada kraljici. — Između rječnika u Stuličevu (reginae, ad reginam spectans') i u Vukovu (der königin', reginae').

a. *uopće*. Oblučena svitami kraljičinimi. Naručn. 30a. V kraljičini vojenji je stati ili otići. Š. Kožičić 16a. Jerina, službenica kraljičina. G. Palmotić 1, 288. Kraljičinu smrt cvilimo. 1, 374. Slava kćeri kraljičine. M. Radnić 88b. Pade na kraljičinu postelju. F. Lastrić, ned. 320. Ivan Nepomuk, kraljičin izpovidnik. A. J. Knezović 243. Spremnica određena u stan kraljičin. A. T. Blagojević, khin. 55.

b. *kod mjesnijeh imena*.

a) Kraljičina Vrata, *vidi* u Vukovu rječniku: na Velebitu između kameña tijesno mjesto kroz koje se prolazi iz Hrvatske u Dalmaciju i odakle se vide Kotari i ostalo primorje.

b) 'Kraljičino polje' zove se jedno polje u Bijeljinskoj pošav Drini. Pripovijeda se da su se tu srele kraljice (*vidi* 1. kraljica, e) i sjekle se jataganima. M. Ružičić.

c) Kraljičin Put, stari put u Srbiji u okrugu vranjskom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 284.

d) Voda Kraljičina, mjesto u Bosni. Schem. bosn. 1864. 78.

KRALJIČINSKI, adj. koji pripada kraljicama. — U Stuličevu rječniku: 'reginarum, ad reginas spectans'. — *nepouzdan*.

KRALJIČKI, adj. koji pripada kraljicama (u svijem primjerima prema značenju kod 1. kraljica, e). — Između rječnika u Vukovu (n. p. pjesme 'der königinen', reginarum'). Ovakvo se sve kraljičke pjesme pjevaju. Vuk, nar. pjes. 1, 98. Jedina kraljička pjesma koju sam do sad čuo od četiri trohejske stope. 1, 100.

KRALJIČNA, f. kraljeva kći. — xv i xvii vijeka. Čste se od jedne kraljičini ... Starine. 23, 75. (1490). Konstaca kraljična, kći Konstantina cesara. F. Glavinčić, cvit. 40b. (S. Juraj) kraljičnu i grajane od pogibeli oslobođi. 101a.

1. KRALJIĆ, m. dem. kralj (u osobitijem značenjima). — Od xvi vijeka.

a. *muško dijete što je kralj*. Luveno pozdravite kraljica (Isusa) od svijeta. M. Držić 447. Usudi se očitovati im i ukazati maloga kraljica, dite od sedam godišta. And. Kačić, kor. 162. (Nabukodonosor) postavivši na pristole Jeruzolimsko Joakima, dite od osam godina, povrati se nazad u kraljevstvo svoje; da mu malo vremena bojeći se Nabukodonosor na mali kraljić Joakim neće viran biti ... 286. — I mladahan kralj, ako i nije dijete. Ovi pak mladi i nerazgovetni kraljić posluša krivo i opako više svojih vičnika. E. Pavić, ogl. 264. Ali ovi mladi kraljić pogrdivši razložena stari vičnika ... 297.

b. *kralj u kojega je maleno kraljevstvo; obično katolički pisci prevode ovako lat. regulus. joann. 4, 46. 49 (u Vukovu je prijevodu carev čovjek po grč. βασιλεύς). — isporodi kraljic, a. — Između rječnika u Vrančićevu (regulus'), u Belinu (re picciolo', regulus' 609a), u Vukovu (dim. v. kralj, 'königlein', regulus'). Po komu kraljići kraljuju (prov. 8, 15). P. Radovčić, ist. 160. Karan rastiravši kraljiče aliti bane. P. Vitezović, kron. 14. I ovi kraljić da mu sin ne bijaše ... S. Margitić, fal. 279. Bijaše niki kraljić koga sin bijaše nemoćan. A. d. Bella, rasgov. 116. Kraljić niki Saveriju molaše. A. Kanižlić, fran. 60. Koji je Damaškom kanoti kraljić vladao. uoč. 45. Koji od malakna kraljiča veći se od svih učini. And. Kadčić, kor. 295. U Kani sina kraljić od ognice, to jest, groznice odravio (je). I. Velikanović, uput. 1, 141. Ovi kraljić imade sina. B. Leaković, gov. 236.*

c. *kraljević, kraljev sin (drugo je 2. Kraljić)*. — Između rječnika u Stuličevu (v. kraljević) i u Vukovu (der königssohn', regis filius', cf. kraljević). Tebi je hoditi, s mladim kraljićem gdi će se dojiti. Oliva. 14. Kraljicu s kraljićem sažgat zapovida. 36. Nefala ti, kralje, ništa! kraljica ti udovica! a kraljići siračići! Nar. pjes. vuk. 1, 342. I pritrči kraljiću na dvore. Nar. pjes. istr. 1, 46.

d. *Kraljić, prezime (isporodi 2 Kraljić)*. — xviii vijeka. (italijanski pisani) 'Don Nicolo Kralich'. (1772). Mon. croat. 52.

e. *Regulus Cuv., neka ptica*. — Između rječnika u Mikajinu (kraljić, orašac, ptica, regulus, trochilus, regaliolus, troglodites passer' i kod orašac i striš, *vidi* strijež). Ptičak kraljić ptica svijlu, i slava slavičak. A. Kanižlić, rož. 58. Treba uzeti za 'Regulus' kraljić što je narodno... 'Kraljić' sam čuo oko Zadra, oko Špjeta po Kolombatoviću, u Dubrovniku po Vodopiću i Doderleinu. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 57a.

2. KRALJIĆ, m. u pjesmama gdje gdje radi stiha

mješte Kraljević (Marko). — *Nije isto što 1. kraljić, c, jer nije shvaćeno kao deminutiv, nego je sažeta riječ* Kraljević. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* Kraljić (Marko), vide Kraljević s dodatkom *da je stajala riječ.* — Kad udari junak na junaka, crni Arap na Kraljića Marka. Nar. pjes. vuk. 2, 399. Deli Musa na Kraljića Marka. 2, 408. Svi budite srca Kraljić-Marka. Ogled. sr. 225. I Kraljića od Prilipa Marka. Nar. pjes. petr. 3, 420. To je bio Kraljić Marko. u Vuk, kovč. 89.

KRALJIČAK, kraljička, m. dem. kraljić (vidi kraljić, b). — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Kraljičak učini iziskane među svojijima za znati jeli Isukrst bio počelac od čuda. M. Radnić 284b.

KRALJIČEV, adj. koji pripada kraljiću. U Kani učini sinčića kraljičeva ozdraviti. E. Pavić, ogl. 515.

KRALJIJA, f. kraljevstvo, kraljevina. — *Nastavak ija vafa da je po talijanskom jeziku.* — *U dva pisca xvii i xviii vijeka (u jednom primjeru xvi vijeka pisanome glagolicom:* Ote h kraliju [kralidu] pojti i sudca prositi. Mon. croat. 223 god. 1527, *vafa da treba čitati: h kralju).* Dobra, ljudi i kralije nisu kako bihu prije. P. Vitezić, cvit. 69. Bneške Jude inoplemci i kralije da odbiru. J. Kavašin 217b. Koga Fedrig cesar htijuć da iztjera iz kralije. 262a. Tom pomoći povalije i cesarstva i kralije. 359b.

KRALJITI, kraljim, impf. u Stuličevu rječniku: v. kraljevati. — *nepouzđano.*

KRALNIK, m. u jednoga pisca xviii vijeka *može biti da znači: kralj.* Tvoji vijećnici i svjetnici ko bani su i kraljici. J. Kavašin 217a. Da mogu sva zla ina oprostiti se od kralnika. 268a. Sva gospodstva, svi kraljici, koji bješe, ki su i sade, živu Bogu podložnici; jesu i krune koje im dade, more im uzet kć i živote. 589b.

KRALOMORAC, kraljomorca, m. čovjek što je ubio (umorio) kralja. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Ivan ban čini umoriti Forgaša kraljomorca. P. Vitezić, kron. 109. Kraljomorci kraljevstvo med sobom razdiliše. 125.

KRALSKI, adj. vidi kraljevski. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (reale, agg. da re' regius' 609a) i u Stuličevu (v. kraljevski).* Medea kraljska kći. D. Rašina 11a. Nego je ovi put kraljski. B. Kašić, nasl. 91. Na svojoj kraljskoj trpezi. I. Anđić, ogl. 86. Kraljsko dostojanstvo. 191. Vira je kano zlamenje kraljsko, da ga mogu poznavati kraljski vojnici. vrat. 195. Kraljski prorok veli... M. Radnić 536a. Dar svoj kraljski... J. Kavašin 329a. Kraljske udove, stotnijeh sine nij' li s tvrde vjere uzkrasio? 837a. I da kraljske zapovidi obluše se. 503a. Na kraljskom pristoju. J. Banovac, pripov. 149. Krune kraljske. P. Knežević, osm. 74. Red kraljski put jest za poča na nebo. 177. Običajan bijaše zvati ih: grizlice i miše dvora kraljskih. Blago turl. 2, 193. Obučena odićom kraljskom. 2, 306. Od krune i šipke kraljske. And. Kačić, kor. 43. Učinio sobet kraljski. 222. Uzdaajući se brez sumje u kraljsku dopuštenje. 307. Pak mu pridade krunu, prsten s ruke i kraljsku kabanicu. 331. Odluču upet se kraljskoj osilnosti. M. Kuhačević 118. Ne imadu se podlagati kraljskim slugam. I. J. P. Lučić, nar. 58. Ako bi s dostojanstvom kraljskim sjao. 131. Razadije kraljsku svoju odiću. razg. 129. Kako se podpuno vidi u slidećim kraljskim dekreti. Norini 11. Sad evo kraljska imena. Grgur iz Vareša 20. Jer se kraljska ne preporiječe. Nar. pjes. petr. 2, 88. Balabane

kraljski zatočnici! 2, 238. Što si kraljsko prihvatio blago. 2, 238. Kraljske sluge na noge skočiše. 3, 77. Kraljsko čedo noge do kolena! (Nar. pjes. u Srbiji u okrugu topličkom). M. Đ. Miličević, kralj. srb. 406. Kol'ko ima na Orlovu vojske i kraljskijeh bajamez-topova. Nar. pjes. hōrm. 1, 35. Pa on više u ordiju kraljsku. 1, 191. Nuđali mu mjesto prvoga slikara kraljskoga. M. Pavlinović, rad. 66. Dopusti mu da se okruni naslovom kraljskim. M. Pavlinović, razg. 36. Narodni blasniteji gori su od kraljskih. razl. spisi. 190.

KRALSTVO, n. vidi kraljevstvo. — *Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (kraljstvo, gledaj kraljevstvo).* Otčoh synu kraljstvo prědajušte. Domentijan^b 216. Surodniku kraljstva mi. Spom. sr. 2, 2. (1813). 43. (1840). Vlastele kraljstva bosanskoga. Mon. serb. 254. (1405). 8 lěta kraljstva svojego. Glasnik. 11, 161. Obrao je Bog misnike za svoje kraljstvo. I. Anđić, ogl. 29. Olovo je misto kraljstva bosanskoga. Radojević 62. Da pako mu i ostavi Cipra kraljstvo prjekoplodno. J. Kavašin 112b. Ti si sila koja hrabriš kraljstvo od nebesa. 136b. Čim je u kraljstvo svoje odjaho. 191a. Za kraljstva kš ti uzima ista kraljstva nemu otima. 213a. Kraljstva vazam pograbljena crna od mora do crjena. 223a. Petar Pazman bramba kraljstva prevelika. 261b. Gradom, kraljstvom, pak ožacim. 277a. Kad smo u kraljstvu mi Božjemu. 504b. Bog mu prosti i povрати kraljstvo. J. Banovac, pripov. 70.

KRALŠTICA, f. ime vodi u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 38.

KRALŠT, f. vidi krluš. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide krluš).* Od šarana krluš. Nar. prip. vuk. 86.

1. **KRAM**, m. jamačno je ista riječ što i hram (vidi), ako se i ne upotrebljava svagda u istijem značenima što i ona. — *Mislim da nije isto što češ. kram i polj. kram, dućan (od argiem. krām).* — *Nalazi se samo u pisaca dubrovačkih (u Voltigijinu je rječniku došlo bez sumnje iz Belina), te vafa da k stoji samo griješkom mj. h (zar se mislilo na tal. camera?).* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (camera, cioè stanza da dormire, cubiculum' 161b; stanza, cioè camera, cubiculum' 706b; palazzo e palagio, palatium' 536a), u Voltigijinu (stanza, camera, kammer'), u Stuličevu (cupola, fornix, testudo (pp. e. in recentioribus templis ea pars quae in rotundis forniciis instar maxime eminet); kram, to jest stan, camera, cubiculum'.*

a. u naj starijim primjerima znači što i soba (vidi i u rječnicima). Naj liše ti prami kada t' se rastrese, tadaj se tvoj krami svitlostju narese. Š. Menčetić 89. Kad bih u ne kram. 239. Namislih u ne kram da pridem na silos. 252. — *tako će značenje biti i u ovom primjeru:* Toliko je od krama do čelije, koliko od čelije do krama. (Z). Poslov. danić.

b. dvor, polača.

a) u pravom smislu. Neg čin'te (bogovi!) da prijam bogactvo čačkovu, i vladam negov kram (u akademickom izdaku stoji mojom griješkom hram) i carstvo negovo. D. Zlatarić 8a. Sred njih (perivoja) carski pribogati i prisvijetli kram se kaže. I. Gundulić 533. Mješte krama gdi raskošna, mrazna spila bjehu dvori... G. Palmotić 3, 101b. Ona (desnica Božja) uzvisi mene (Davida) i stavi kraljevskoga posred krama. I. Đorđić, salt. 402. — *vafa da amo pripada i ovaj primjer:* Car, riječ koga jedna sama za za-

kon je svemu istoku, sred raskošnijih vedrijih krama ki sto svijem je na visoku... I. Gundulić 563.

b) u prenesenom smislu. aa) uopće. Jur u polijeh punijeh gizde, sred kijeh sunce kram svoj ima, viđu među svjetlostima zlatan vijenac činiv svide. I. Gundulić 11. — bb) često znači: raj, nebo. Ki čini tebe (Isusa) oć, nebeski dvor i kram. Š. Menčetić 339. Da mogu poznat ja oni kram i vidjet, gdi drugo sunce sja više nas na on svijet. M. Vetranić 1, 6. Gdi je tamo višni kram u slavnoj državi. 1, 120. A nijedan Boži stvor ne može na svijeti taj rajski kram i dvor jezikom izrijeti. 1, 146. Poslan bi na saj svijet iz krama rajskog. 1, 303. Hoće li višni kram tamo me prijeti. 2, 48. Tvoj otac (Bog) svoj kram stvor. 2, 213. Boži kram tko hoće iskati. 2, 277. Neka tvoj višni kram budemo iskati. N. Dimitrović 86. O Bože, čin' otvorit višni kram. M. Držić 418. Isus ostavi vični kram, da shrani človiaka. 456. Ere se gornji kram nebeski otvori. 473. Trijeba je podniti velike muke nam, hoteći dobiti taj višni dvor i kram. D. Rašina 131^a. I razlog s nim side i pravda s neba k nam, i s nime uzide u višni opet kram (u akademikom izdanu mojom griješkom stoji hram). D. Zlatarić 97^a. Od anđela družbe uresne prid višnoga kram kupe se. G. Palmotić 3, 90^a. Triš svijetloga krama okolo, gdi nebeski čačko sjedi, čestita se vojaka obredi. 3, 217^a. Pribivaš u sjajnom kramu kraja blaženstva. L. Radić 110. — cc) pakao. Zašto je tuj sa vas pakljeni kram i dvor. M. Vetranić 1, 381. Ovi dolni kram (pakao). 2, 204.

e. svod, kube (vidi u Stulićevu rječniku). Kram nebeski i dvorovi vrhu zvijezda tebi stoje. G. Palmotić 2, 511. Kram stanoviti nad nebesim, fermento, il cielo stellato, firmamentum. A. d. Bella, rječn. 309^b. Nad suncem, zvijezdam pobjen kram veseli. I. Đorđić, salt. 53. Vrhnebeski pod kram sjede. uzd. 133. Pod jednijem kramom leže. (Z). Poslov. danič.

2. KRAM, m. ime proslupu na Vlašiću u Srbiji u okrugu šabačkom. M. Đ. Milićević, srb. 419.

1. KRAMA, f. sitna trgovina, nem. kram. — U jednoga pisca čakavca xvi vijeka, i u naše vrijeme u Istri, a između rječnika u Bjelostjencu (merx, mercimonium. v. trgovina), u Jambrešićevu (merx), u Voltigijinu (mercanzia, mercatanzia, handel, kaufmannswaare), u Stulićevu: v. trgovac (!) s dodatkom da je uzeto iz Habdelićeva (?). Razlike plavi s razlikimi kramami gledajući. P. Zoranić 42^a. Krāma, mercimonium; res variae sine ordine commixtae. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifsg. 19.

2. KRAMA, f. koliba. — Vaša da nije srodno s 1. kram. — U jednoga pisca Bošnjaka našega vremena. Malo vrijeme vrjali po sami danu gorova, a noću po krami (tumačeno na dno strane: koliba u šumi drvrska, uglarska). Osvetn. 4, 6. — Ima i u jednom primjeru xviii vijeka ova riječ, i po svoj prilici znači sobu: Pripovida Plutarko da u Ateni biuši s poda od krame po jedan miš mrtav, sin sunu se s golim malim mačem u ruci suproc ocu koji bijaše od glada pritrčao za zgrabiti ga. A. d. Bella, razgov. 171. ali je kniga nagršena štamparskijem i drugijem pogreškama, te može biti da treba čitati: od krama (vidi 1. kram, a).

KRAMAĽ, m. ime nekakvome gradu (samo u narodnoj pjesmi bosanskoj xix vijeka). Otkako je postala krajina, nije jevaš postala vlahiña

nego što je, vesela družina, mila (? ,mili') čerca od Kramaļa kraja. Nar. pjes. stojad. 2, 85. Pa odoše bijelu Kramaļa, te ih vide od Kramaļa kraju. 86.

KRAMAĽSKI, adj. koji pripada Kramaļu. Neka hiti poju kramaļskome. Nar. pjes. stojad. 2, 39.

1. KRÂMÂR, kramára, m. od sriem. krâmár, čovjek koji tržari, ali u našem jeziku ima i drugo značenje. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padešima, osim nom. sing., i voc.: krâmáru (krâmáre), krâmári. — Od xvi vijeka (nalazi se i xiii vijeka, ali kao ime muško, vidi c), premda se ne zna pravo značenje: Jaz Mateaš, Benedika kramara sin... Mon. croat. 310. (1599).

a. čovjek koji tržari, pa i u osobitom značenju: koji prodaje (na sitno) mirodiše (vidi u Mikašinu i u Bjelostjencu rječniku). — Između rječnika u Mikašinu (kramar, spičar, koji prodava slatka korenja, aromatarius), u Bjelostjencu (mercator, institor, negotiator). 2. kramar začimbe (aromatarius), u Jambrešićevu (mercator), u Voltigijinu (mercante, mercatantuccio, handelsmann, kaufmann), u Stulićevu (griješkom v. trgovina s dodatkom da je useto iz Habdelićeva, isporodi kod 1. krama). Kramar, kleinver-schleisser. Zbornik zak. 1853. 150.

b. koji je kao starješina među kirigijama i kao takovi pogađa se s mušterijama i za sebr i za nih. u Belinu je rječniku malo drukčije značenje. — Između rječnika u Belinu (bagaglione, colui, che conduce le bagaglie dell' esercito, calo. 124b; mulattiere, colui che guida i muli, mulio. 502^a), u Stulićevu (mulio, calo), u Vukovu (der hauptfrachter, der die fracht für sich und seine gesellschaft bedingt, vecturarius primarius). I ko čovjek od velicijeh mečajica i kramara, u pameti veće od pričinjeh varak način misli i stvara (nije mi posve jasan smisao, ali u Belinu i u Stulićevu rječniku stoji kao primjer kod same riječi). I. Gundulić 470. Skupiše se svi dvorani za'edno s bojnim janičari i dragoman vrijedni i znani s redovnikom i kramari, tere s mnoštvom od putnika... otiđoše svikolici. J. Palmotić 164—165. Kramar, isto kao pratilac, kirigija. (Skurla). 168. A za put im rasladiti, da im dobra kob nariče, Stojan kramar glasoviti popijevati prid nim kliče. 170. Vašem gospostvu dajem na znanje da mi je bio kramar otišao, bio u partigu i jest došao. Starine. 11, 112. (oko 1664). Boje je biti i kramar, nego kirigija. Nar. blag. mehmed beg kapet. 25.

c. ime muško. Sudac Kramar. Mon. croat. 24. (1275, prepis. 1546).

2. KRAMAR, m. mjesno ime. — Prije našega vremena. Kramar. S. Novaković, pom. 135.

KRAMARI, m. pl. ime seocu u Hercegovini. Statist. bosn. 117.

KRAMARIĆ, m. prezime. — Od xvi vijeka. Mihovil Kramarić. Mon. croat. 202. (1512). Kramarić. Schem. zagr. 1875. 265.

KRAMARITI, krâmárit, impf. tržariti, raditi kao kramar. — U Bjelostjencu rječniku: kramarim, nundino, mercor, mercimonium exerceo. v. nundino; u Jambrešićevu: kramarim, mercor; u Voltigijinu: mercanteggiare, mercantare, handel; u Stulićevu: v. trgovati.

KRAMÂRSKI, adj. koji pripada kramarima. — U Bjelostjencu rječniku: v. trgovčki, i u Voltigijinu: commerciale, negoziatorio, kaufmännisch.

KRAMARSTVO, n. posao onoga što je kramar.

— *U Stuličevu rječniku*: 'uffisio di bagaglione', 'caculatus'.

KRAMATI, kramam, *impf.* zveketati (o verigama). — *U naše vrijeme u sjevernijih čakavaca*. Sad se počelo od seh stran strašno rušit, z lanci kramat, škripat. Nar. prip. mikul. 12. Čuje, kako lanci kramaju. 48.

KRAMČIĆ, m. *dem.* 1. kram (uprav *dem.* kramak, ali ovoj zadnoj riječi nema potvrde). — *Samo u Stuličevu rječniku*: 1. 'piccola cupola', 'parvus fornix'. 2. v. stančić.

KRAMČIĆI, m. *pl.* ime seocu u Bosni. Schem. bosn. 1864. 47.

KRAMER-SELO, n. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 22.

KRAMNIK, m. u *Stuličevu rječniku*: v. ložničar. — *Vaša da je sam pisac ovu riječ načinio*.

KRAMOL, m. ime muško. — *xiv vijeka*. Dêdž im Kramol. Deč. hris. 26. 95.

KRAMOLA, f. buka, buna, smutnja, nemir. — *Od srlat. carmula* (seditio) što bi bila riječ uzeta iz starobavarskoga jezika. — *Riječ je stara* (isprva kormola), *isporedi stslav. kramola i bug. kramola, malorus. koromoly (plur.)*. — *Nalazi se do xiv vijeka, pa opet u naše vrijeme u pisaca*. — *Između rječnika u Stuličevu* (v. nabuna s dodatkom da je riječ ruska) i *u Daničićevu* (seditio; tumultus; rixa). Kramolu vzdviže na me. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Bez kramoli možeš me ostaviti. Domentijan^b 14. Ako se koja kramola učini među nami, da se sudom ispravja. Mon. serb. 23. (1234—1240). Ne ustraši se kramoly jego ni lajanija. Danilo 85. Progna vse meteže tvoresteje i kramoly. 109. Kramola 'cravall'. Jur. pol. terminol. 121.

KRAMOLITI, kramolim, *impf.* buniti (činiti kramolu). — *Riječ je staroslovenska, i nalazi se u knjigama pisanima crkvenijem jezikom* (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod kramoliti), a između rječnika u *Daničićevu* (turbare). Ŗni že kramolahu mnih. Glasnik. 10, 257.

KRAMOLNIK, m. čovjek koji kramoli. — *Riječ je staroslovenska, i nahodi se samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom*. Seg o kramolnika vodešte ss soboju. Danilo 846. vidi i F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod kramolnikr.

KRĀMP, m. nešto oruđe sa kopaše zemlje (vidi Bogdanovičevu tumačenje), *šem. krampe*. — *isporedi objetelica*. — *Od xviii vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kramp, motika dvoratica, zubača, bipalium, bidens, rutrum). 2. kramp tremi zubmi, trojzubje, tridens. 8. kramp za kopaše kamena, ramper, harpago), u *Jambrešičevu* (bipalium, bidens), u *Voltiđijinu* (zappa, haue), u *Stuličevu* (v. motika s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenčeva). Ovo ti je kramp i motika. Nar. prip. mikul. 55. Krāmp, oruđe nalik na budak, s jedne strane nalik na budak, a s druge strane šiljast za kameše kretati i vaditi. J. Bogdanović. Krāmp, rastrum. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 12.

KRĀMPAJ, krāmpja, m. nokat (panga?). — *U naše vrijeme u Istri* (novoslov. krampaj). Krāmpaj, 'unguis', gen. krāmpja. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 21.

KRAMPIČAK, krampička, m. *dem.* kramp. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KRĀMPINA, f. *augm.* kramp. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Dovade mi krampinu, da ovaj kamen izvalim'. J. Bogdanović.

KRĀMPLAČ, krampjača, m. onaj (čovjek ili

svijer) u kojega su krampfi. — *U naše vrijeme u Istri*. Krampjač, 'ungulatus' (homo, animal), gen. krampjača. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 48.

KRAMPLIĆ, m. *dem.* krampaj. — *U naše vrijeme u Istri*. Kramplic, 'unguiculus', gen. kramplica. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 38.

KRAMUŠKA, f. suvrst kruške (Vajavac). B. Šulek, im. 169.

KRANCA, f. u dva primjera iz Bosne: u drugome znači obalu na rijeci ili može biti nasap; po tome kao da u prvome znači sidove na palubi u lađe. Kake su im na brodov'ima krance. Nar. pjes. petr. 8, 532. Al' Bojana ne dala joj gaza, mosti pali, porođene krance. Osvetn. 5, 184.

KRANCIC, m. nejasna riječ (lonac?) na jednom mjestu xvi vijeka. Uzmi brzo krancic jedan, u kom prije nije bil' ništa, ter ga vina od godišta napun', i ostav' u n' kus medan a pak u tom sve jedino stavi varit sve te duño. S. Bobajević 209.

KRANČIĆ, m. prezime. — *Pomiše se xvii vijeka*. Ivanus Monoslovi² ki se imenuje pridevkom Krančić. P. Vitezović, kron. 163.

KRANEVIC, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Kranevicu. Sr. nov. 1872. 970.

KRANOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Schem. segn. 1871. 95.

1. KRAŇAC, kraŇca, m. čovjek rodom iz KraŇske. — *Akc. kaka je u nom. sing. taki je u ostalijem padežima, osim voc.: KraŇče, KraŇci, i gen. pl. KraŇčaća*. — *Daničić misli da je osnova kraŇ postala od krajn, vidi: 'KraŇac' mjesto 'Krajinac' osn. 841, i doista je KraŇska bila krajina među Slavenima i Nijemcima; ali po svoj prilici Miklošić ima pravo, koji tvrdi da je osnova uzeta od narodnoga imena Carni (ovo je pleme keltsko što je u rimsko doba stanovalo u KraŇskoj). doista bi se prva etimologija potordila nemačkim imenom Krain, ali i ovo može postati od slovenskoga KraŇ*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu* ('Craner', 'Japodes vel Jappes'), u *Bjelostjenčevu* (kajkavski KraŇec, 'Carniolus'), u *Jambrešičevu* (KraŇci, 'Carni'), u *Voltiđijinu* ('Cragnolino', 'KraŇner'), u *Stuličevu* (KraŇec, 'Carniolus' iz Habeličeva), u *Vukovu* (der Krainer', 'Carniolanus').

a. u pravom značenju, uopće. Jedan hrvatskoga jezika čovjek u potrebi more jednoga KraŇca razumeti. Anton Dalm., nov. tešt. predgovor. Prisili KraŇce. P. Vitezović, kron. 62. Trsatjanin, ne KraŇac. 42. Došao je KraŇac s KraŇčići, poja j' lava s lavići. Došal je Hrvat s Hrvati, poja je KraŇca s KraŇčići. Nar. pjes. istr. 2, 150. KraŇci Beč zovu Dunaj. Vuk, nar. pjes. 1, 154.

b. kao što često biva i kod drugih narodnih imena (isporedi Hero), susjedni narod gdje gdje upotrebljava ovo ime, ako i u pravom smislu, s presirašem i kao urođu. Grsti vam se na onu čeljad koja su od vas niža, ter ji pogruđujete govoreći jim: 'Ti si Vlah, Boduo, KraŇac' i drugačije. J. Banovac, pred. 98. s toga po sjeverozapadnijem krajevima pravoslavni Hrišćani zovu ovako Katolike i uopće Jude što nose zapadno odijelo. Sve izlaze KraŇci pod škrjaci. Nar. pjes. hõrm. 2, 281. Izvadio špaŇursko odilo što ga nose KraŇci po Kotarih. Hrv. nar. pjes. 3, 417. Što su glasi sišli do Gospića, da su te KraŇci u more bacili. 4, 308.

2. KRAŇAC, kraŇca, m. grah dug i šaren. Božjakovina. D. Hirc. — *Ista je riječ što 1. KraŇac*.

KRAŇADIJA, *f. coll. kao plur.* Krañac (vidi 1. Krañac, b). — *isporedi* Krañčadija. — *U naše vrijeme.* Ja lišca nagojila nisam, da ga žuta ľubi Krañadija. Hrv. nar. pjes. 8, 217.

KRAŇCI, Krañčac, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 44. — *Množina od* Krañac.

KRAŇČADIJA, *f. coll. kao pl.* Krañac ili Krañče. — *isporedi* Krañadija. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRAŇČAN, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 238.

KRAŇČE, Krañčeta, *n. dem.* Krañac (govori se s prezirañem, vidi Krañac, b). — *U naše vrijeme u Lici.* „Provariće te Krañče na oči“. J. Bogdanović.

KRAŇČICA, *f. imo livadi.* Kupčina doña. D. Hire.

1. **KRAŇČIĆ**, *m. dem.* Krañac (mladi ili mali Krañac). — *U naše vrijeme.* Došao je Krañac s Krañčići. Nar. pjes. istr. 2, 150. Krañčić, dem. od Krañac. J. Bogdanović.

2. **KRAŇČIĆ**, *m. ime nivi.* Virje kod Vinice. D. Hire.

KRAŇČIĆI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom.* Statist. bosn. 72.

KRAŇČINA, *m. augm.* Krañac. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRAŇEVINA, *f. vidi:* „Lako ti je svakog Krañca poznati, jer svaki Krañac zaudara krañevinom. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

1. **KRAŇICA**, *f. žensko čelade iz Krañske (žensko prema 1. Krañac).* — *Akc. se mijena u gen. pl.* Krañića. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* („Carniola“) gdje se naj prije nahodi, u *Voltigijinu* („Cragnolina“, „Krañnerinn“), u *Stuličevu* („mulier Carniola“), u *Vukovu* („die Krañnerin“, „Carniolana“). — *Može značiti što i* Krščanka (katoličke ruke), vidi 1. Krañac, b. Da se junak ja ženiti neću, ja ženiti s krščenom divojkom, ni s Vlahinom ni s lipom Krañicom, nego junak Turkiñom divojkom. Nar. pjes. marj. 65. Nek se kupe lijepe djevojke, lijepe bulo i lijepe Vlahiñe i ostale joštere Krañice. 118.

2. **KRAŇICA**, *f. nekakva sjekira.* — *Vaľa da je ista riječ što 1. Krañica.* — *U naše vrijeme.* Krañica, sjekira rušava, koja hrastove ruši (siječe). Riječ među dužičarima. F. Hefele. Krañica, vrst široke sjekire. Ždralovo kod Belovara. D. Hire. Krañica, mala sjekira u dugara. Vrbovsko. D. Hire.

3. **KRAŇICA**, *f. ime dvjema pustama u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-kršćevačkoj.* Razdijel. 110. — *Biće ista riječ što 1. Krañica.*

KRAŇIČETINA, *f. augm.* Krañica. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović.

KRAŇIJA, *f. coll. Krañci.* — *U naše vrijeme u Istri.* Krañija collect. „Carniolani“. D. Nomanioć, čak. kroat. stud. iftsg. 43.

KRAŇSKA, *f. Carniola, pokrajina u Austriji, uprav krañska zemlja, vidi krañski, a, b).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* („Krañ“, „Krañland“, „Carniolia“, „Carnia“). Imena slavjanskoga jedva je naći u bijednoj Krañskoj. M. Pavlinović, razg. 7.

KRAŇSKĬ, *adj. koji pripada Krañcima i zemљи u kojoj oni žive, uprav koji pripada Krañu, ali se Krañ sad zove u slovenskom jeziku samo neki grad (nem. Krañburg).* — *Radi postaća vidi 1.*

Krañac. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (vidi kod a, b)), u *Bjelostjencevu* („carniolicus“), u *Voltigijinu* („cragnolino“, „carniolico“, „krajnerisch“), u *Vukovu* („kraisnisch“, „carniolanus“).

a. *adj.*

a) *uopće.* Do dežele krañske. Mon. croat. 155. (1493). Iz krañskoga tmaćenja. Anton Dalm., nov. tešt. 1, predgovor. Žive i krañske puke užgane gasi. J. Kavañin 262a. Hrvati u varmedi zagrepskoj, varaždinskoj i križevačkoj, kojijeh je jezik kao prijelaz iz krañskoga u srpski. Vuk, kovč. 23.

b) *pokrajina se zove krañska zemlja, ali se u naše doba češće izostavlja zemlja.* — *Između rječnika u Mikafinu* (krañska zemlja „Carniola“), u *Bjelostjencevu* (krañska zemlja „Carniolia“), u *Voltigijinu* (krañska zemlja „Cragno“, „Krañ“). Selenje krañske zemlje. P. Vitezović, kron. 38. U krañskoj zemљи u staro vrime jest bio običaj, kada bi novoga principa postavljali, onda onaj princip prid svim pukom bi od jednoga parašnika morao zdravu zaušnicu primiti. Đ. Rapić 177.

c) *može značiti i: koji pripada Katolicima, vidi 1. Krañac, b.* Krañsko zvono i arbanaska žena i gradsko magare, to su naj veći mućenici na ovome svijetu. („Krañsko“ ovdje znači upravo „krščansko“, jer Krščani zvone više nego Hriščani. u Hrvatskoj). Nar. posl. vuk. 160.

b. *adv. krañski, n. p. o jeziku:* govoriti krañski. — *U Bjelostjencevu rječniku:* po krañski „carniolice“.

KRAŇSKÔ SELO, *n. ime pusti u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 36.

KRAOS, *m. vidi* kravosac. — *U jednoga pisca Dalmatinca xix vijeka.* Kraosi oči ispijaju. M. Pavlinović, rad. 18.

KRAOSICA, *f. vidi* kravosica. — *U pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (u pjesmi „art schlange“, „serpens quidem“). Ona ima zlatoruka sina, a banica zmiju kraosicu. Nar. pjes. vuk. 2, 62. Nije ovo zmija kraosica, no je ovo oghaniti zmaju. 2, 63.

KRAP, *m. ovako se zovu neke vrste ribe.* — *Riječ je stara (korpa), isporodi rus. koponza.* — *Od lat. carpo ili od stghem. charpho.* — *Između rječnika u Bjelostjencevu* (krap, riba „carpio, carpius, cyprinus“), u *Jambrešićevu* („carpio“), u *Voltigijinu* („carpione, pesce“, „karpfen“), u *Stuličevu* (krap, riba, cheppia, pesce di mare, clupea, thryssa, alosa), u *Vukovu:* (po jugozapadnijem krajevima) vide šaran.

a. *vidi šaran.* Krapci spadaju među ribe koje se u prometu imaju ocarinhati. Zbornik zak. god. 1853. 998. Krap (riba od vode u Crnoj Gori). L. Zore, rib. ark. 10, 389. Bijeli krap, Leuciscus virgo Heck. A. E. Jurinac. progr. varaž. gimn. 1880. 4.

b. *neka morska riba.* Vepar po moru, a krap uz goru. (Z). Poslov. danić. Krap, Corvina nigra Cuv. Glasnik hrv. naravosl. društva. 281. — *U Dubrovniku.*

KRAPAC, Krapca, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

KRAPAK (?), Krapka, *m. kao da je ime gorama, lat. Montes Sarmatici, nem. Karpaten.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Ugri gdi se gornji Krapkom razstavljaju. I. T. Mrnavić, osm. 38.

1. **KRAPAN**, *m. nadimak u hrvatskoj krajini.* V. Arsenijević.

2. **KRAPAN**, *m. ime selu u Dalmaciji u kotaru šibenskom.* Repert. dalm. 1872. 27.

KRAPATI, krapam (ili krapjem?), *impf.* vidi kropiti *prema čemu* je krapati kao iterativni glagol. — *Može biti i praslavenska riječ, isporodi rus. крапати, češ. krapati.* — Na dva mjesta xvi vijeka.

a. *neprelazno, kapati.* Odzgara krapaše pri-drobna rosica. M. Vetranić 2, 180.

b. *prelazno, s objektom vodu, štrapati.* Vodu na ne obraz krapaše. F. Vrančić, živ. 89.

KRAPATŪR, krapatūra, m. vidi krpatur. — U naše vrijeme u Lici. Građani svoj bilac ma ne od vune, nego od ušvena pamuka zovu 'krapaturem'. J. Bogdanović. Krapatūr, krapatūra, jorgan. V. Arsenijević.

KRAPATŪRIĆ, m. dem. krapatur. J. Bogdanović.

KRAPATŪRINA, f. augm. krapatur. J. Bogdanović.

KRĀPINA, f. mjesno ime u Hrvatskoj. a) *tr-govište i selo u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 95. 104. *jedno se od njih (jamačno prvo) pominje od xii vijeka u latinskom knjigama.* „Ex diversis locis, scilicet: Krapina, ...“ Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 8. (1181). — *drugo se zove i: Krapina-selo i Krapinsko.* V. Sabljar, mjestopis. 203. — b) *rje-čica.* Regulacija save. 5. *pominje se od xiii vijeka.* „Aqua Crapina“. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 221. (1287).

KRĀPINICA, f. selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 104. — *Uprav je dem. Krapina.*

KRĀPINSKĒ TŌPLICE, f. pl. selo u Hr-vatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 101. — *isporedi Krapina.*

KRAPLA, f. vidi kapla. — Na jednom mjestu xviii vijeka. po svoj je prilici štamparska po-greška, ali bi moglo biti da se načinilo prema krapati i kropiti. Ako sad oćutiš kraplu medene slasti. Đ. Bašić 72.

KRAPLANICA, f. vrst vinove loze crna grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 169.

KRAPLE, n. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj. Krapje. Razdijel. 126.

KRAPUJ, m. ime muško. — *Prije našega vre-mena.* S. Novaković, pom. 72.

1. **KRĀS**, m. krasota. — Na jednom mjestu xvi vijeka, i u narodnoj pjesmi našega vremena. A tomuj uzrok je tva lipos gizdava koje kras i ures od zvizda prosjava. Š. Menčetić 169. Sve je kolo glavom nadvisila i divnijem krasom po-krasila. Nar. pjes. vuk. 4, 155.

2. **KRĀS**, m. vidi krijes (vatra što se loži uoči Ivana dne). — U naše vrijeme u ugarskih Hr-vata, ali riječ nije dosta pouzdana. Na krasu zgoriti. (Jeli mi se pričulo ili sam odista čuo izgovarat ne kres nego kras? bar sam dva puta tako napisao. F. Kurelac). Jačke. 203. Nećete vi mene na krasu zgoriti. 204.

3. **KRĀS**, m. mjesno ime.

a. *gore na jugu od Kraške i na sjeveru od Istre, lat. Carusavius, tal. Carso, nem. Karst.* — *Postaje od talijanske (ili svakako od romanske) riječi premještanem glasova a i r. to se potvr-đuje latinskim imenom, a druga etimologija (kao što se misli, od krš) ne vrijedi.* — Od xvii vijeka. Veliki kužni pomor po Istriji i Krasu. P. Vitezović, kron. 148. Kras ili krš. J. Wes-sely, kras hrv. kraj. 2. — *Po naravi i obliku onijeh gora došlo je do općega značenja: greben itd., ali mislim da je to samo u pisaca, vidi u Bjelostjencevu rječniku: kras, v. greben.* — Kras,

sl(ovenski, ali u Pleteršnikovu rječniku nema ove riječi), ggr. „dürrer boden“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

b. *mjesto na ostrvu Krku.* — Od xv vijeka. U kunfini od rečenoga Kaštelmušca na Kras. Mon. croat. 97. (1465). — *isporedi 4. Krasa, a.*

1. **KRĀSA**, f. vidi u Vukovu rječniku: Srbi pripovijedaju da se zmija zvala 'krasa' dok nije bila Jevu prevarila. — *Može biti da je krasa značilo: šarena, šarovita (vidi kod krasan).*

2. **KRĀSA**, f. zemlja kamenita. — *isporedi 3. kras, a.* — U naše vrijeme u Istri. Krāsa, terra lapidosa. D. Nemanic, čak. kroat. stud. ifteg. 19.

3. **KRASA**, f. ime ovci. Bastaj, Daruvar. D. Hire.

4. **KRASA**, f. mjesno ime.

a. *nekakvo mjesto na Krku, isporodi 3. Kras, b.* — *Pominje se od xiii vijeka.* Od bure Krasa (kao granica). Mon. croat. 316. (1280, prepis. 1724).

b. *predgrađe kod grada Rijeke.* Schem. segn. 1871. 80.

5. **KRASA**, m. ime muško. — xiv vijeka. Krasa a sinu mu Beroje. Deč. hris. 24.

KRASAC, Krasca, m. ime muško. — xv vijeka. Na to bista dana pristava Krasac i Stančul. Mon. croat. 49. (1419).

KRĀSAHAN, krāsahna, adj. dem. krasan. — Samo u Stuličevu rječniku: „bellulus“.

KRĀSAN (krāsán), krāsna (krāsna), adj. vidi lijep, od čega se razlikuje u naše vrijeme tijekom što je u krasan još silnije značenje nego u lijep (vidi: Krasan, phil. stil. „ästhetisch“, tal. „estetic“, art. „prächtig, sehr schön“, tal. „magnifico, eccellente“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.). prije vafa da tako nije bilo (kako se čini po rječni-cima), nego kao da je krasan značilo: ugodan za gledanje (pa i za čuvene i za druga osjećanja) bez osobitoga divljenja, od prilike onako kao lat. bellus, lepidus, franc. joli, nem. hübsch, engl. pretty. treba dodati da je i Daničić upotrebio ovu riječ kao manje silnu nego lijep (vidi kod 1, a, a)). — *Akc. kod svojih nominalnih oblika ne mijenja se: krāsán, krāsna, krāsnu itd. ili krāsán, krāsna, krāsnu itd.; u složenijem je oblicima svagda jaki: krāsni, krāsni, krāsni, krāsni itd.; također u adverbu.* — U obliku krāsni riječ je praslavenska, isporodi stslav. красънъ, rus. красивый (obično znači: crven, a красивый odgovara našemu krasan), češ. krásný, polj. krásny (lijep i crven). — *Postaje nastavkom en od krasa, lepota, krasota, koje riječi nemamo u našem jeziku (ali vidi 1. kras), a bila je praslavenska, isporodi stslav. krasa, rus. краса, češ. krása, polj. krasa. ovoj riječi može biti da je prvo značenje bilo boja, šara, osobito crvena.* — *Između rječnika u Vran-čićevu (concinus; lepidus; venustus), u Mika-jinu (krasni, lijepi, uľudan, pristali, elegans, speciosus, formosus, pulcher, bellus, elegantis formae), u Belinu (krasan, aggratiato, che ha gratia, venustus 51b; bello, vistoso, formosus 186a; galante, garbato, concinno 886a; leg-giadro, venustus 482a; vago, grazioso, leggiadro, elegans 750b; krasni, elegante, ben disposto, ornato e pulito, elegans 285a), u Bjelostjen-čevu (v. lep), u Voltigijinu (galante, bello, adorno, schön, geschickt), u Stuličevu (pulcher, venu-stus, formosus, decorus, honorificus); u Vukovu: krāsán (krāsán), schön, pulcher. cf. lijep; u Da-ničićevu (krasny, jucundus; venustus).*

1. adj. — *Komp.: krásnijf.* Nar. pjes. vuk. 2, 638, a između rječnika u Belinu (piu elegant)

'elegantior' 285b; 'più leggiadro', 'venustior' 432b) i u *Stulićevu*.

a. o *čeladetu*.

a) u pravom smislu, o tjelesnoj ljepoti. Uroš krasn i dostodivn viđenijem. Okaz. pam. šaf. 54. Danas je lijep i krasan, a sutra strašan i piča crvi. M. Radnić 357b. Ja sam crna, ali sam krasna. Đ. Bašić 129. Pogledati na krasnu ženu. Ant. Kadčić 250. Dogodilo se je veće krat da se je koja huda ženetina užgala u ljubavi kojega krasna i pristala misnika. 339. O! pivaš krasnu, Talijo, divojku. M. Katančić 59. Što je Maksim krasan đuveglija. Nar. pjes. vuk. 2, 544. Još je ljepši Erđel od Budima, a krasniji od Jovana bane. 2, 688. Na čast, bračo, svakom po devojka, mene krasna Janočkina Jana. 2, 641. Kakva j' krasna gospoda nevesta, lepote joj na krajini nema. 3, 38. Al' da vidiš vojvodu Jelū, koliko je krasna i ugledna! 4, 155. Krasno momče ka' balavo somče. Nar. posl. vuk. 160. Lijepa si, draga moja, kao Tera, krasna si kao Jerusalim (*Luter*: schön i lieblich; *Ostervald*: belle i agréable). Đ. Daničić, pjesm. 6, 3. — *Ovaj primjer može amo pripadati a i pod b* cc): Kad se šeta vojvoda Milošu, krasan junak na ovome svetu. Nar. pjes. vuk. 2, 817.

b) u prenesenom smislu, ili o dobroti, vajanosti, ili se kaže od mila. aa) često se kaže: krasan prijatelj, krasan brat, kao pohvalna riječ prijatelju ili bratu. Dobri i krasni prijateljs. Mon. serb. 824. (1428). A Leka je krasan prijatelju. Nar. pjes. vuk. 2, 224. S tobom da smo krasni prijatelji. 2, 235. Nit' imamo krasna prijatelja. 2, 599. — Vidite li, moja bračo krasna? 2, 184. Rad hatara naše braće krasne. 2, 556. — bb) može se kazati od mila. Krasni čatiće. I. Zaničić XIII. Kraju Đurđu, roditelju krasni! Nar. pjes. vuk. 2, 484. Krasni babo, Novaković-Grujo! 3, 87. Krasno čedo, samouće dače! 3, 72. vidi i u *Vukovu rječniku*: krásni (u Kotaru) zovu žene djevera, cf. zlatoje. — cc) kao vrijedan, vajan, dobar. Krasna pijevca duševnoga Ivana don Dražića. J. Kavašin 99b. Razape se čador do čadora, pod čadore krasne poglavice. Nar. pjes. vuk. 2, 587. Kade pade krasna poglavica. 2, 561. — (*Časni kreti*) sjali krasnom narodu rišćanskom. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer (ako nije krasnih srednjega roda, i znači: krasne stvari, isporodi c, k)*. Vi krasnih mira sego vaspital se jesi. Mon. serb. 243. (1389—1399).

c) u ova dva primjera kao da znači: miran (t. j. koji je u krasnom stanju). Tako vi živući krasni prez nevoje. Đ. Baraković, vil. 44. Mi ke smo sad vile krasne i pokojne. 122.

b. o životini. — U jedinom primjeru znači: dobar, koristan. Al' prolitjem samo koze vride, kad bo svaka u mliku je krasna. J. S. Reljković 360.

c. o čemu neživu.

a) o dijelu tijela ljudskoga (u jedinom primjeru o obrazu). Krasan obraz tvoj. Š. Menčetić 62.

b) o čemu što zemlja rađa, kao o biljkama i o njihovim dijelima. u jedina dva primjera ima procvijet (procvit, u prenesenom smislu) i korenje. Tako krasan procvit (divojka). P. Zoranić 11a. I bude li baš korenje krasno. J. S. Reljković 354.

c) o mjestu. Na pažiti krasnej. Sava, sim. pam. šaf. 9. Město krasno i podobno na svedanje domu Božija. Mon. serb. 91. (1330). Posred raja krasnoga. B. Kašić, rit. 120. Preko krasna Miroča planine. Nar. pjes. vuk. 2, 215. Na Kosovu krasnom polju ravnom. 2, 302. Baš

u tvoju krasnu krajevinu. 2, 540. Krasnu semlju što je ljepše nema. 2, 567.

d) o vremenu. Kad će ono krasno vreme doći i momci se prošavati moći? Nar. pjes. vuk. 1, 314. — *Moglo bi amo pripadati i ovo*: Da proslavi krasno ime krasno. Nar. pjes. vuk. 2, 433.

e) o riječima, o pismu, o pjesmi itd. Ti slugami krasno uludno činiš skladat govorenje. D. Zlatarić 59a. Is svitlosti on očuti jasne ove riči seb' rečene krasne. Nadod. 87. — Zahvaljajmo gospodstvu ti na krasnom upisanju. Spom. sr. 1, 32. (1400). Po njih krasnih listih. Mon. serb. 288. (1419). — Čuvši Orfeja pjetke krasne. J. Kavašin 195a. A krasnu je pesmu započeo. Nar. pjes. vuk. 2, 216. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri*: Časnog krsta i krasnog zakona. Nar. pjes. vuk. 2, 7. Te napija krasnu slavu Božju. 2, 801.

f) o čemu što su ljudske ruke načinile.

aa) o čemu što je zidano. Da zidi učine se krasni. Transis. 79. A u krasnoj Vilendari crkvi. Nar. pjes. vuk. 2, 75. B'jel Vilindar nasred gore Svete, krasnu slavnju sebe zadužbinu. 2, 101. U svom krasnom dvoru gospodskome. 2, 298. A u svoju krasnu Ravanicu. 2, 826. Preko krasna mesta Carigrada. 2, 857. Krasni dvori ljubović-spahije. 3, 434. — bb) o drugoj ljudskoj radni. Ikone krasne. Deč. hris. 3. Krasnymi rizami. 3. Na glavi mu krasan samur-kalpak. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Kano krasnu od zlata jabuku. 2, 194. Krasne srpske bijele klobuke. 2, 808. Ne valja skriha krasna, ako je prazna. V. Bogišić, zborn. 214.

g) o dobru (u materijalnom smislu), o običu, o šćarar iđ. Kupuje dobra krasna za ružna. M. Radnić 366b. Krasna pratež. I. Zanotti, en. 33. Krasan šćar baš za nas hajduke! Nar. pjes. vuk. 3, 801.

h) o ljepoti, uredi u širem smislu, u užemu o stasu i uzrastu, kipu iđ. Da se jarka sunca nagrejemo i lepote krasne nagledamo, kako jezde kičeni svatovi. Nar. pjes. vuk. 1, 12. Kruna krasnoga ureda. M. Vetranić 1, 63. — Razgleda krasan kip. Đ. Baraković, vil. 132. Biše krasna stvora. J. Armolušić VII. Lepa ti si, seko, mlada bila! krasna ti si stasa i uzrasta! Nar. pjes. vuk. 2, 418.

i) o čemu umnom, n. p. o ljubavi, uspomeni. Da bi se ne ukrala krasna ljubav. Mon. serb. 232. (1398). Onu krasnu uspomenu. J. Garašin 20.

k) o čemu što nije isrijekom kazano. Ništo ti (u Boga) krasnije (ili ljepše, t. j. vrlo lijepo). Nar. posl. vuk. 225.

d. u osobitome značenju, čist. — U jednom primjeru XVII vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (krasan kod čist) i u *Belinu* (polito', mundus'; krasniji, piū polito', mundior' 570a). Da sudi od službe uzbuđu cili, krasni i čisti. B. Kašić, rit. 2.

2. ad. krásno. — *Komp.*: krásnijš (M. Marulić 44 i u *Stulićevu rječniku*). — *Ismeđu rječnika u Mikašinu* (krasno, uludno, pulore, elegant'), u *Belinu* (acconciamente, aggraziamente, 'elegant' 19a; aggraziamente, con garbo', 'lepide, venuste' 51a; attillatamente, acconciamente', concinne' 117a; 'elegantemente', 'elegant' 285b; galatamente o garbatamente', concinne' 386a; 'leggiadramente', 'venuste' 432a; ornatamente', ornate' 529a; vagamente, graziosamente', 'elegant' 750a; u *Stulićevu* (bene, recte, optime, belle, pulchra, egregie'). Kolb dobro i kolb krasno jako žiti brati vs. kupé. Sava, tip. stud. glasn. 40, 168. Sa vsakoju ju-

bovju nasz iskaše i krasno wprajaše i sa vsake uvete. Mon. serb. 235. (1899). Lipost u kuj krasnije procvita. M. Marulić 44. Opritiliti će krasno od pustiše. B. Kašić, rit. 220. Življahu toliko krasno u jednoj zemlji toliko naslađenoj. M. Radnić 114b. Od kš Jakov reče krasno, nebo je uljez. J. Kavašin 367a. Krasno ti je odivena! V. Došen 118b. Ona je (*kšiga*) vitezove na svitlost donila i s pismicom krasno iskitila. Nadod. 5. Oni ovo čudo jasno razglasise svima ljudma krasno. 28. Bi l' ovakog brata ištetio, koji nas je krasno dočekao? Nar. pjes. vuk. 2, 240. A kšaz nemu krasno zafajiva. 5, 282.

KRASANOVIĆ, m. ime selu u Bosni u okrugu Dođe Tuzle. Statist. bosn. 98.

KRASAŠAN, krasašna, adj. samo u Stuličevu rječniku: v. krasahan.

KRAŠAVA, f. ime selu u Srbiji u okrugu podrinskom. K. Jovanović 135.

KRAŠAVAC, Krasavca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževatkom. Livada u Krasavcu. Sr. nov. 1866. 15.

KRAŠAVICA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom. Zemlja u Krasavici. Sr. nov. 1871. 428.

KRAŠAVIĆ, m. prezime. — U rukopisu xv vijeka: Radz Krasavišt. Glasnik. 15, 270. (1848?), i otale u Daničićevu rječniku: Krasavišt. mislim da treba čitati št kao č jer se na istoj strani nalazi pisano pomošti, premda se češće sa glas č piše k, tako na istoj strani ima Vladojevića (-kja), veče (-kje).

KRAŠAVIŠT, vidi Krasavić.

KRAŠAVSKI, adj. koji pripada selu Krasavi. Krasavska (opština). K. Jovanović 135.

KRAŠICA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 57. — Dijeli se i u dva sela. Krasica doña i gornja. Schem. segn. 1871. 60.

KRAŠIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. jadert. 1876. 53. Ilija Krasić. Rat. 97.

KRAŠILOVIĆ, m. prezime. — xiv vijeka. Stanbko Radoslav Krasilovič. Deč. hris. 47.

KRAŠIMIR, m. ime muško, vidi u Daničićevu rječniku: Krasimir, jednom od ljudi koje kralj Stefan Prvovjencani dade Žiti tako bješe ime. M(on. serb). 12. (1222—1228) (po Okáz. pam. šaf. 7). drugi je na tom mjestu pročitao Krajimir (U Šafarika stoji naštampano... Krasimir, a na zidu je [u Žiti]... Krajimir. A. Vukomanović. Glasnik. 11, 158. — Ako i nije na onom mjestu ovo ime, potvrđuje se kao narodno prezimenom Krasimirić (vidi).

KRAŠIMIRIĆ, m. prezime (po ocu Krasimiru). — xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Krasimirić). Krasimirić Dojaks. Deč. hris. 17. Dojaks Krasimirić. 85. Bogdanu Krasimiriću. Spom. sr. 1, 6. (1396).

KRAŠINA, f. ime mjestu na ostrvu Krku. — xv vijeka. Na Krasini. Stat. krč. ark. 2, 295.

KRAŠINO BRDO, n. ime zaseoku u Srbiji u okrugu čačanskom. K. Jovanović 172.

KRAŠINOVIĆ, m. prezime. — Pomiše se xviii vijeka. And. Kačić, kor. 433.

KRAŠIŠTE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Krasištu. Sr. nov. 1872. 82.

KRAŠITELJ, m. čovjek koji kras. — U knisi pisanoj crkvenijem jezikom xiii vijeka, i u jednoga

pisca našega vremena. Bogoglasie Simeone, prdobryj račitelju Hristov i krasitelju orbkovnyj. Domentijan* 37. Novi krasitelji crkve digli su grobne ploče. M. Đ. Miličević, pomenik. 5, 781.

KRAŠITI, krāšim, impf. resiti, kititi (činiti da objekat bude krasan). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. krāšāh, u aor. 2 i 8 sing. krāši, u part. praet. pass. krāšen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Postaje od osnove kras ili adjektiva krasan ili supstantiva krasa (vidi kod krasan). — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. krasiti, rus. красить, češ. krásiti, polj. krasić. — Između rječnika u Mikajinu (krasiti, urešivati ,orno, exorno'), u Belinu (ornare, adornare' ,orno' 529a), u Bjelostjencu (krasim, v. kinčim), u Voltigijinu (adornare, abbellire' ,auszieren'), u Stuličevu (ornare, exornare'), u Vukovu (schmücken' ,orno'), u Daničićevu (ornare'). 1. aktivno.

a. u značenju sprijeda kazanome. Hoteje krasiti staru ljubav. Mon. serb. 260. (1405). Što bude u crkvu za potribu crkvu krasiti. Glasnik. 11, 3, 134. (1709). Krasite rake pravednikā. Vuk, mat. 23, 29. Krasiš i pokrijevaš svoju crkvu. S. Ćubiša, prip. 265. A vas slava od pobjede kras. Osvetn. 2, 178.

b. u jednom primjeru znači što i mastiti (bojadisati) crvenom bojom, vidi kod krasan. Nek tvoj stupaj omaka se vas u krvi, puče verni, i nom tvoji psi čemerni žedan jezik maste i krase. I. Đorđić, salt. 219.

2. sa se.

a. refleksivno.

a) prema značenju kod 1, a. Urešivati se ili krasiti se, grijeh jest. S. Matijević 67. Koja se je svu noć krasila. D. Obradović, živ. 75. Zaludu se krasiš, preziru te milosnici. Đ. Daničić, jer. 4, 30. Za svakoga tko se krstom kras. Osvetn. 6, 68.

b) gostiti se, blagovati (isporedi nakititi se). — Ovako je značenje bes sumnje u prva dva primjera, a može biti i u ostala tri. I zato krasimo se (epulemur') ne kvasom starim ni kvasom od propastva ni od zledi. Zadar. lekc. 25. I zatoj krasimo se ne u kvasu starom ni u kvasu od zlobe ni od zledi. N. Rašina 123b. paul. 1. cor. 5, 8. Ki se je opil božastvene ljubve, on se kras, veseli v protivščinah. Korizm. 68b. A niki se kras. onim ča ukrede. Đ. Baraković, vil. 56. Tijem krasuće se (griješkom mj. kraseće se) on sva lita u veselju i u sitosti. J. Kavašin 85a.

b. pasivno. — značenje je prema 1, a. Kuftrš carsci po vsej vaselečnoj utvrđajut se i krasešte se slavet Boga. Mon. serb. 221. (1392). Skipetri carski utirjuče se i kraseče se. Mon. croat. 66. (1446). Drugi čemer nek se crkve krase. Nar. pjes. vuk. 2, 448. Da se ima (novcima) popravljaju i krase crkve. Vuk, dan. 1, 80. Nijesam čuo da se krađom crkve krase. S. Ćubiša, prip. 192.

KRAŠKA, f. ime biljkama. Kraska, 1. Pieris hieracioides L. (Lambl); 2. Borrago officinalis L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 169.

1. KRASNA, f. objetelica. U naše vrijeme u Hercegovini. „Dva puta je udario krasnom u zemlju. M. Milas. Krasna, vidi mašklin (krampon'). na Visu. F. Hefele.

2. KRASNA, f. ime žensko. — Prije našega vremena. Krasna. S. Novaković, pom. 72.

3. KRASNA, f. ime kokoši. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRASNELIN, m. ime muško. — xiv vijeka. Rada, hči Krasnelina. Mon. croat. 43. (1875).

KRĀSNĪ, *m. vidi krasna*, 1, a, b) bb) *pri kraju*.

1. KRĀSNICA, *f. reče se šenskom djetetu od mila*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Krasnica moja, nemoj mi se lutiti'. J. Bogdanović.

2. KRASNICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 50.

KRASNIČ, *m. reče majka djetetu tepajući mu: 'Krasniču moj'.* — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KRASNIK, *krasnika, m. krasan čovjek*. — *Ako kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: krasniče, krasnici*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (lijep čovjek 'ein schöner mann' vir venustus' s primjerom: Pogiboše onaka dva krasnika). Bidaj, jelo, jer pade kedar, jer krasnici propadoše. Đ. Daničić, sah. 11, 2. — *I kao prezime*. Schem. diac. 1877. 68.

1. KRĀSNO, *n. gvozdeno ratilo kao pala od masklina kojim se potkopavaju žile od gore. krasno je oštrije od petice od masklina*. M. Pavlinović.

2. KRASNO, *n. mjesno ime*.

a. *selo u Hercegovini*. T. Kovačević, bosn. 88.

b. *krak u Hrvatskoj u županiji ličko-kravskoj*. Razdijel. 40. — *Pomiše se od xv vijeka*. Mon. croat. 158. (1493).

KRASNOBESJEDITEĻSTVO, *n. vidi krasnorječje*. — *U Stuličevu rječniku: v. sputnobesjediteĻstvo*. — *nepouzđano*.

KRASNOCVJET, *adj. u kojega je krasno cvijeće*. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Jele uzorite, jele krasnocvite (u akademickom izdanju stamparskom griješkom krasnovite). P. Zoranić 23b.

KRASNOĆA, *f. vidi krasota*. — *U Stuličevu rječniku: v. krasoća*.

KRASNODUŠJE, *n. magnanimitas, sad se obično piše: velikodušje, velikodušnost (vidi)*. — *Slošno od osnova riječi krasan i duša*. — *(Sa starijim oblikom krasnodušije) u jednoga pisca xviii vijeka*. Od krasnodušija ožidavam. D. Obradović, sav. vi.

KRASNOLIČAN, *krasnolična, adj. u kojega je krasno lice*. — *Vaša da je po ruskom красноличный (ne znam jeli narodna riječ, kao ni češ. krásnoličný)*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (facie pulchra, ab ore venustus'). Krasnoličan čovjek. D. Obradović, živ. 68.

KRASNONARAVAN, *krasonaravna, adj. krasne naravi*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Svi narodi krasnonaravni... D. Obradović, živ. 46. Među krasnonaravnim i prosveštenim ljudma još nekoliko dana svojega života provesti. sav. 38.

KRASNOPIS, *m. vidi krasopis*. — *U pisaca našega vremena*. Počeo je učiti krasnopis. M. Pavlinović, rad. 34. Krasnopis i crtaše uči se u srpskoj narodnoj školi. Zbornik zak. 1873. 115.

KRASNOPISAN, *krasnopisna, adj. koji pripada krasnopisu*. Nегоvi krasnopisni uresi. M. Pavlinović, rad. 64.

KRĀSNŌ PŌĽE, *n. ime selu u Bosni u okrugu Dođe Tuzle*. Statist. bosn. 92.

KRASNORJEČIV, *adj. facundus, eloquens, koji umije krasno govoriti*. — *Radi postaći vidi krasnorječje*. — *Po rus. красноречивый*. — *Od xviii vijeka u pisaca*. Ko je god krasnorečiv, ako on svoje krasnorečije zloupotrebljava... sve njegovo krasnorečije krajnoga pohuđenja i otvra-

štenija dostojno. D. Obradović, basn. 181—182. Stvar sama po sebi govori jasnije i krasnorječije nego naj slavnija slova pohvaliteljna. Nov. sr. 1834. 103.

KRASNORJEČJE, *n. facundia, eloquentia, osobina onoga koji je krasnorječiv*. — *Postaje od osnova riječi krasan i riječ*. — *Po ruskom красноречие*. — *Od xviii vijeka (vidi kod krasnorječiv) u pisaca, naj češće sa starijim oblikom na ije i s e mj. je (ə) prema ruskom obliku*. U tom je negov kum Mladen sa svojim krasnorečijem malo po malo već bio postao prvi. Vuk, dan. 4. 21. Medom krasnorečja kapnu usta tvoja. L. Milovanov 102. I ja sam upotrebio sve svoje krasnorečije privoleti ga, da primi orden. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, 80. Ne žali krasnorječije. Bos. vila. 1892. 298.

KRASNOST, *f. osobina onoga koji je krasan, vidi krasota*. — *Riječ je praslavenska, isporodi češ. krásnost, pol. krasność*. — *Između rječnika u Mikafinu* (krasnost, ljepota, pulcritudo, elegantia, formositas, speciositas, i kod čistoća), u *Belinu* (krasnos, attillatezza, attillatura, concinnitas' 117a; bellezza, beltà, l'astratto di bello, pulcritudo' 185b; eleganza, elegantia' 286a; gratia, garbo, leggiadria' 356b; leggiadria, garbo, venustas' 492a), u *Bjelostjencevu* (v. lepota), u *Voltijijinu* (bellezza, eleganza, galanteria, civiltà, schönheit, höflichkeit), u *Stuličevu* (v. krasoća). Krasnost govorenja. Anton Dalm., nov. tešt. 1. predgovor. Krasnost u obličju nad svimi sinovi človičjimi. B. Kašić, is. 56. Pridična jest krasnost i lipota tvoja. 87. Cvijetje zene i opada, noć na bio dan tmasta dođe, svijeta krasnos časom prođe. I. Gundulić 73. Izgubilo bi ureda svu svoju lipotu i krasnos. A. d. Bella, razgov. 68. Er prvijem samo zapazehem nije načina da možemo krasnos svaku i svako ončas hitrotvorstvo prigleda čudna u sebi i razlika dobititi. 185. Grabi krasnos i ljepotu. B. Zuzeri 80. Neka ponuka usta gadežljiva ista krasnos lijepa suda. 332. Tvoju krasnost i lipotu tko će moći izkazati? P. Knežević, pism. 100. Građe svete veličanstvo, krasnost, ishitreće... S. Rosa 186b. Hvali ne lipotu, krasnost i prilična. Ant. Kadžić 335. Ter izgubjen ures š nima (pomastima) prednu mu krasnos poda. P. Sorkočević 590b. Svak ti daje krasnost novu. L. Milovanov 39.

KRASNOVATI, *krasnujem, impf. vidi krasiti*. — *U knisi pisanoj xiv vijeka crkvenijem jezikom, i otale u Daničevu rječniku* (krasnovati, ornare'). Ne toliko Solomont krasnujaše se. Glasnik. 11, 76.

KRASOĆA, *f. vidi krasota*. — *Samo u Stuličevu rječniku uz krasota s dodatkom da je useto iz brevijara*.

KRĀSOJE, *m. ime muško*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu* (mannsname, nomen viri) i u *Daničevu*. Krasoje Ivanović. Mon. serb. 281. (1418).

KRASOJEVAČKI, *adj. koji pripada Krasojevcima*. U strani prema krasojevačkoj reci bile su stare kovine. S. Novaković, oblač. rad. 39.

KRASOJEVCI, *Krasojevaca, m. pl. ime zaseoku u Srbiji u okrugu rudničkom*. M. Đ. Miličević, srb. 314. — *vidi i Krasovac*.

KRĀSOJEVIĆ, *m. prezime (po ocu Krasoju)*. — *U naše vrijeme*. Vladimir Krasojević. Rat. 82. Vasilije Krasojević. 361.

KRASOKA, *f. ime kozi*. Bastaja, Daruvar. D. Hire.

1. KRASOŃA, *m. ime muško*. — *xiv vijeka*. KrasoŃa (Krasona') Prvad. Mon. croat. 42. (1875).

2. KRASOŃA, *m. ime volu*. F. Kurelac, dom. živ. 24.

KRASOPIS, *m. vidi krasopisje*. — *Natičeno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku*: 'calligraphie'.

KRASOPISAC, krasopisca, *m. calligraphus*, čovjek koji umije krasno pisati. — *Natičeno u naše vrijeme*. Ovakvo priredenu daščicu odnese krasopiscu koji na Ńu napiše tušom. B. Šulek, graf. umjet. 199. — *i u Šulekovu rječniku*: 'calligraph'.

KRASOPISAN, krasopisna, *adj. calligraphicus*, koji pripada krasopisju. — *Natičeno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku*: 'calligraphisch'.

KRASOPISJE, *n. calligraphia*, krasno pismo, osobina onoga koji umije krasno pisati. — *ispoređi krasopis*. — *U jednoga pisca našega vremena*. On pođe na nauk u učiteľa krasopisja. M. Pavlinović, rad. 107.

KRASOST, *f. vidi krasota*. — *U dva pisca čakavca xv i xvi vijeka*. Prid oči vaše ponesi sve lipote, krasosti, kriposti. M. Marulić 4. Darovaše joj časnu čist i krasost. P. Zoranić 18a. Semogući trine gospode krasosti. 50b.

KRASOŠA, *f. ime kрмаči*. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

1. KRASOTA, *f. osobina onoga što je krasno, vidi i lepota*. — *Akc. se mijenja u dat. sing. krasoti, u acc. sing. krasotu, u voc. sing. krasoto, u nom., acc., voc. pl. krasote*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. krasota, rus. kpacota (ne znam jeli pouzdan čes. krasota)*. — *Postaje od korijena kras adjektiva krasan*. — *Između rječnika u Stuličevu* (pulohritudo, decor, species, forma, venustas, delectatio, voluptas), *u Vukovu* ('die schönheit', 'pulcritudo'. cf. lepota), *u Daničičevu* (jucunditas; ornatus).

a. *telesna (materijalna) lepota*. Ne gledaj na lipotu ni na krasotu žensku. Pril. jag. ark. 9, 198. (1468). Vidi veliku krasotu žene negove. Aleks. jag. star. 8, 900. Krasota cveća. J. Rajić, pouč. 1, 1. Krasota tela. 1, 7. A krasotom lice začinila. Nar. pjes. petr. 3, 27. Kad dođe na onu čupriju, začudi se ženjo krasoti. Nar. prip. vuk. 111. A rumenila i krasote ni vila taku nije. Nar. prip. vrč. 142. Rastobide se kao od moljaca krasota negova. Đ. Daničić, psal. 89, 11. Okolica plijeni svojom prirodnom krasotom motrioca. S. Lubiša, prip. 96. Naslika sliku vanredne krasote. M. Pavlinović, rad. 71.

b. *uopće što je ugodno*. Sь oтsvrženijemь mira sego krasotь. Stefan, sim. pam. šaf. 10. Krasota žizni seje jako i dymь mu vidima bystь. Sava, sim. pam. šaf. 3. Vьsu krasotu žitija sego. Mon. serb. 5. (1198—1199).

c. *u duševnom smislu, dobrota (a i ufudnost)*. — *ispoređi krasan, a, b) aa*. Da smo harьni velikoj krasotě dubrovčickoj. Mon. serb. 242. (1899). Razumevše veliku milost i krasotu gospodina kraja. 295. (1420).

d. *nakit, ures*. Ukraasilь krasotami crьkvьnymi. Mon. serb. 62. (1293—1302). Sьzdaвь (crkvu) ukrasilhь vsakymi krasotami vьnutrьnnimi i vьnєšnnimi. Deč. hris. 3. Kriposti sila i krasota. Translit. 82. Krasotami od slave odjet dušu tvoju. F. Glavinić, evit. 142b.

2. KRASOTA, *m. ime volu*. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRASOTAN, krasotna, *adj. pun krasote, krasan*. — *U knisi pisanaj crkvenijem јesikom xiii vijeka, i u jednoga pisca čakavca xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. krasan) i u Daničičevu (krasotanhъ jucundus')*. Krasotny vidi. Domentijanb 12. Od mramora spodobnu i krasotnu učinivši škrihu. F. Glavinić, evit. 811a. Ki jednu krasotnu kcer imaše. 845b. I videći ju u obličju krasotnu. 884b. Molitva ako bude čista, ako krasotna... 445b.

KRASOTITI, krasotim, *impf. činiti da što bude krasno, resiti, kititi, vidi krasiti*. — *Postaje od 1. krasota nastavkom i*. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (pulohrum reddere')*. Kripot ka dušu krasoti našu. F. Glavinić, evit. xx. Kako dragi kamik veselї, biser krasotї. 115a. Molitva pamet našu bogati, spomenutje krasoti. 115b. Umiļenstvo dušu milošćom Božjom krasoti našu. 281b. Kako ovit drivo, na kom jest, krasoti. 898b. Krasotiti beside na slu svrhu. svitl. 21.

KRASOVAC, Krasovca, *m. ime selu što je bilo negda u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. — *xv vijeka*. Selo Vračevšticu gornju i selo Vračevšticu dolnju i selo Krasovaca... Glasnik. 21, 52. (1481 prepis. 1787), vidi S. Novaković, oblač. rad. 37, gdje na strani 89 ima još: U vračevačkoj hrisovuļi spomihse kao po starini Radičevo selo 'Krasovac' u kojem su bez sumne prepisackom rukom iskvareni sadašnji 'Krasojevoći'.

KRASOVAN, krasovna, *adj. samo u Stuličevu rječniku: v. krasan*.

KRASOVANE, *n. djelo kojijem se krasuje (može značiti i: ures, nakit)*. — *Stari je oblik krasovanije*. — *Između rječnika u Daničičevu (krasovanije, venustas')*. Krasovanije podajet licu. Glasnik. 11, 69.

KRASOVATI, krasujem, *impf. vidi krasiti*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. krasovati i rus. (refl.) красоваться (biti krasan)*. — *Samo u knjigama pisanima crkvenijem јesikom, a između rječnika u Daničičevu (ornare')*. — *U svijem je primjerima sa se, reflektivno, i u nekim može biti snačene: veseliti se*. Ne vь mekyihъ krasovati se. Domentijanb 8. Krasovaahu se naučajemi i utvrđajemi glagoly jeho. Danilo 28. Vь veseliji sьrdьca krasovaše se glagoluštї... 77. Crьkvy jako bagrěniceju carьskoju ođjavьše se krvьju vladicheju radujuštї se krasujet se. Mon. serb. 262. (1389—1405). I jaki ženy krasujut se. Zborn. drag. areč. 17.

KRASOVIĆ, *m. presime*. — *U naše vrijeme*. Schem. segun. 1871. 91.

KRASOVKA, *f. ime ovci*. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRASOVOL, *m. čaša vina (neke određene veličine kao mjera) kojom se djeļilo vino u manastirima pravoslavijem, novogr. κρασοβόλι, čaša vina*. — *U naj prva vremena, isporodi i stslav. krasovolij, krasovolь, rus. красовуль, красовля, polj. krasowola*. Pitije že običnim krasovoljem po zakonu da podast se. Sava, tip. stud. glasn. 40, 151. Davati že i ne pitije velikimь obyčnymь krasovoljem na oběd. 152. I polь velijega krasovola. 152.

KRASOVOZAC, krasovosca, *m. u Stuličevu rječniku: v. zmija*. — *nepouzdan (vidi kravosac)*.

KRASPIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Niva u Kraspik. Sr. nov. 1869. 298.

KRAST, krasta, *m. vidi hrast*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka (maše biti i pi-*

sarska ili štamparska pogreška). Johe, jelo, bori, krasti. (č. Palmotić 3, 169^a).

1. KRASTA, *f.* crusta (vulneris, ulceris), naj šire je značenje: kao kora što postane od osušene krvi ili od osušena gnoja na rani (koja postaje od udarca, lat. vulnus, ili od nekijeh bolesti, ulcus), pa i od osušene kože nad prištom. — Riječ je praslavenska (korsta), isporodi stslav. krasta (scabies), rus. копрста (krāste, grind), (češ. chrāsta, grind, rāude), polj. krostā (eine blatter, kruste). — Fick isporučuje s lat. crusta, s grč. κρούσταλον, mrsnuti se, κρούσταλος, led; vidi i kršiti, kruh. — Između rječnika u Vrančičevu (scabies'), u Mikajinu (vulneris crusta'), u Belinu (crusta, cioè coperta che naturalmente si fa dove è rotta la pelle', crustula' 289^a), u Bjelostjencevu (crusta ulceris l. vulneris'. 2. krasta na vusteh človečanskeh, 'aphtae'. 8. kraste na vusteh kozličev i ostale marhe, 'mentigo'. 4. krasta, v. gubav), u Jambrešičevu (krasta bela, guba, 'lepra'), u Voltigijinu (crusta', grind'), u Stuličevu (pruritus' s dodatkom da je riječ ruska; vulneris crusta' iz Mikajina; kraste, ulcera capitis tenui humore manantia quae pueros maxime infestant, Graeci achores dixere'), u Vukovu: 1. 'die blatter', 'pustula. cf. kraste. — 2. 'der grind', 'crusta'; (kraste) velike i male, 'pocken, blattern', 'variolae'. cf. ospice, bogiše.

a. u općem, naj širem značenju kao sprijeda. Kraste i lišaji. Zborn. 161^b. Vas je u krastu pogrđnu učinjen. I. Ančić, vrat. 168. Pogane šeše sve zajedno u tvrdu krastu ko drvenu zarastješe. B. Zuzeri 143. Sve mu se (s. Jobu) tilo u jednu krastu učini, da ga crvi točahu. J. Banovac, razg. 110. Ostaše kraste pri aljnah a on kao odrt osta. pripov. 86. On od glave do pete učini se u krastu. 102. Odadiravaše se kraste. privr. obit. 35. One prigrstljive kraste s tijela njegova odpadoše. F. Lastrić, od' 898. U jednu se krastu okrenu. And. Kačić, kor. 58. U jednoj krasti svekoliko tilo vidiše, usupniše i okamenije se. Đ. Rapić 228. Čovjek u kojega bi na koži tijela njegova bio otok ili krasta ili bubuljica... Đ. Daničić, 5mojs. 18, 2.

b. neke osobite bolesti, kod kojih se čine kraste po koži, n. p.

a) lepra, guba. vidi u Bjelostjencevu rječniku (4) i u Jambrešičevu. aa) u jedini (može biti, premda se u ovijem primjerima očito govori o gubi, da je šire značenje kao kod a). Izade prid nega jedan gubavac i reče mu: 'Gospodine, ako očeš, moreš mene očistiti i skinuti s mene ovu grđnu krastu i nemoć'. F. Lastrić, od' 175. Nesta udij sve kraste na nemu. 175. Ostaše čisti i ozdravljeni lipo od pogrđne one kraste i bolesti. 264. Ukaza se guba na nemu, iliti pogrđna krasta kako snig. ned. 415. Razgovori se, gubavče, slatka ti je krasta (isporedi f)). (Z). Poslov. danič. — bb) u množini (metaforički, isporodi d, a)). Sijih povelaše iz oćčastva izgnati, da ne i protijima, reče, svoje krasty podadute. Starine. 10, 54. (xv vijek).

b) samo u množini, variolae, vidi bogiše, ospice, šeše itd. — Razlikuju se velike (variolae) i male kraste (variolois? varicellae?). — vidi u Vukovu rječniku. — U naše vrijeme. Iza nega bolest udarila u Žablaka u postojbinu mu, mučna bolest, one kraste veje, na Maksima kraste napanule, te mu b'jelo lice našarale, iza krasta lice pocrńelo, poocrńelo i odrpavilo. Nar. pjes. vuk. 2, 528. Ako su ga kraste istetile. 2, 532. Al' su nega kraste nagrđile. 2, 545. Na Maksima kraste izlaskile. Pjev. crn. 119^a. Kraste joj lice namrštale još u djetinstvu. S. Ćubiša, prip.

88. Osule Mijata kraste kao kora dubova. 234. Prekužio je čumu, kraste, žuticu, srabi i petiče. 258. Od malih bogiņa (krasta). M. Đ. Miličević, živ. srb. selj. glasn. 37, 146. Od vel. bogiņa (krasta). 147.

c) scabies, šuga, svrabi. — vidi u Vrančičevu rječniku i u Stuličevu. Maži krasty ili šugy. Sredovječn. liječ. jag. star. 10, 104. Udarice te Gospod prištevima misirskim i šulevima i šugom i krastama. Đ. Daničić, 5mojs. 23, 27.

d) u množini porriĝo (eksama impetiginosum), bolest u kojoj se čine kraste po glavi među kosom, naj češće u djece. vidi u Stuličevu rječniku. Da b' joj vidi' kraste od glave. I. Ivanišević 176.

e) na ustima u čeladi i u životinja. u Bjelostjencevu rječniku (2 i 3).

f) u Dubrovniku se zove slatke kraste, neke što postanu u male djece po licu, te su gadne vidjeti, ali malo traju i ne ostavljaju nikakva traga na koži. P. Budmani.

e. u prenesenom smislu, krasta, lišaj po drveću. Bošnjaci u Slavoniji. D. Hirc.

d. u metaforičkom smislu.

a) moralno zlo. I svrhu ove kraste svaki dan nove rastu kraste griha smrtni. Đ. Rapić 67.

b) materijalno zlo, nepriлика, nesreća. — U ovom primjeru lijeđiti kraste znači: činiti da nestane nekoga zla. Neg (Tišimira) okrunit jošter u bešici bi povoljno rečenoj kraljici. to krunješe kad bani dođuše, seb' u glavu svi gložno metnuše da ditešće ne drže za kralja... Nim kraljica ne kti protiv stati, ustrijivo već hoti čekati, dokle dite veliko odraste, pak za time da te liči kraste. Nadod. 154—155. primjer je načinen po ovome (u kome nije govora o bolesti): Posli smrti Pavlimira kraljica žena njegova porodi sina imenom Tješimira koga još u zibci za kralja okruni, ali zaludu, zašto bani... za kralja ga poznati ne ktiše... Vidiđi dakle kraljica da na silu ne more učiniti ništa, imade veliko ustrpljenje dok ne usdiže Tješimira itd. And. Kačić, razg. 90.

2. KRASTA, *f.* ime kravi? F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. KRASTAČA, *f.* krastava žaba. — Akc. se mijenja u gen. pl. krāstāčā. — U naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'krōte', ('Bufo'); siņa krastača, 'die graue krōte' ('B. cinereus'); zelena krastača, 'die veränderliche krōte'.

2. KRASTAČA, *f.* suvrst jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 169.

KRASTĀNE, *n.* djelo kojim se ko krasta. — U Vukovu rječniku: 'den grind bekommen', 'infectio crustarum'.

KRASTATI, krastām, impf. činiti da ko (objekat) bude krastav, kuđiti krastama. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. krāstā). — U Vukovu rječniku: 'mit grind anstecken', 'scabie inficio'. — Sa se, refleksivno, dobivati kraste, postajati krastav. — U Vukovu rječniku: 'den kopfgrind bekommen', 'porrigine corripit'.

KRASTATICA, *f.* kaduļa, bilka. Krastatica, Salvia officinalis et auriculata L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 169.

KRASTAV, *adj.* na kojemu su kraste (kao bolest, vidi 1. krasta, b), pun krasta. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. krastavъ, (rus. копроставъ, češ. chrastavý), polj. krostawy. — Između rječnika u Jambrešičevu ('leprosus'), u Voltigijinu ('tignoso', grindig, krāzīg'), u Stuličevu ('che à la testa piena di lattime', 'cujus caput ulceribus infradictis scatet'), u Vukovu ('grindig', 'porriginosus').

1. u pravom značenju kao što je sprijeđa kasano. a) o čeladetu. Dojde jedan ubogi ušljiv, krastav, sakat... J. Filipović 3, 381b. Jedno robe krastavo i bono. Osvetn. 2, 181. — b) o dijelu tijela. Obe moje noge nahađaju se krastave. I. J. P. Lučić, isk. 87.

2. metaforički, o duši (misli se na moralno zlo). Ako želimo da duše naše prid očima Božim ne budu krastave i grstlive, imajmo naj veću pomplu držati ih čiste. F. Lastrić, od' 895.

3. u prenesenome smislu, hrapav kao krasta ili kao tijelo ljudsko posuto krastama.

a. o životinjama.

a) gušterica krastava, *vidi* gušterica, b) aa).

b) krastav žaba, *Bufo vulgaris* Laur. i druge vrste istoga roda. — *isporedi* 1. krastača; krastavica, b; gubav, c; 1. gubavica, c). — *Ismeđu rječnika u Vukovu* (die kröte', Rana bufo', cf. gubavica s dodatkom da se govori u Srijemu). Žaba krastava. Đ. Rapić 860. Žaba krastava kad svoj jid izbacuje ne izbacuje ga svega. B. Leaković, nauk. 887.

c) krastav volak, vrsta spuša. — U Šulekovu rječniku: 'kröte' (Murex bufonius').

b. o kori na drvetu ili na voću (n. p. na diši). Ima diša od krastave kore. J. S. Rejković 809. Uzmi kore bristove one dođe, a krastavu baci. J. Vladimirović, lik. 29.

KRASTAVA, f. *vidi* krastavica, b, a). Krastava, *Borrago officinalis* L. (Bartulović). B. Šulek, im. 169.

KRASTAVAC, krastavca, m. onaj koji je krastav; može se kasati o čeladetu, a češće se kaže o čemu drugome. — *Akc.* kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. (kad je isti kao nom. sing.), i gen. pl. krastavaca. — Od xiv vijeka (*vidi* kod e, a)).

a. krastav čovjek. — U Stulićevu rječniku us krastav.

b. ovako se zovu neke biljke, *vidi*: Krastavac, rus. короста, коростяникъ (Scabiosa), buglossum, borago (Durante), 1. Echium vulgare L. (Lambl); 2. Borrigo officinalis L. (Lambl); 3. Cucumis sativus L. (Vuk, Sabjar). B. Šulek, im. 169. — Naj običnije je treće značenje. — *ismeđu rječnika u Bjelostjencevu* (kajkavski krastavec, v. vugorek), u *Voltigijinu* ('melone', 'gurke'), u *Vukovu*: 'die gurke', 'cucumis [sativus] L.; cf. krastavica, kukumar'. Lubenice, krastavce i diše sijat vaļa. J. S. Rejković 181. Bostangiji krastavce prodavati. (Kazivati što onome koji ono bolje zna). Nar. posl. vuk. 28. Veliki je kao bure od krastavaca. (Mali). 88. Crven kao krastavac (t. j. žut). 844. Opomenusmo se riba što jedasmo u Misiru za badava, i krastavaca i diša i luka crnoga i bijeloga. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 5. — S pradjemom divlji dobiva osobito značenje (*vidi* strkalj, štrkalj). Krastavac divji, cucumis sylvestris (Durante), Ecballium elaterium Rich. (Visiani). B. Šulek, im. 169.

c. *Holothuria tubulosa* Gm., neka morska životinja slična krastavcu (*Cucumis sativus* kod b). J. Pandić, zool. 297. K. Crnogorac, zool. 194.

d. na jednom mjestu xvi vijeka, o žmulu (čaši) na kojemu je staklo zdvara tako kao da su kraste po njemu. I krastavci žmuli kablič bi suzeli. M. Držić 729. — *isporedi* krastovac.

e. mjesno ime.

a) s oblikom Krastavac pomije se xiv vijeka. Prêko u Krastavac. Svetostef. hris. 37.

b) mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom. Livada u Krastavcu. Sr. nov. 1868. 179. — *isporedi* Krastavci.

KRASTAVAČKI?, adj. koji pripada krastavcima (*Cucumis sativus*, *vidi* krastavac, b). — U jednom primjeru xviii vijeka, u kojemu je istavljeno treće a. Kada se sime dišno, krastavčko i lubenično izmiñuje. J. S. Rejković 181.

KRASTAVCI, Krastavci, m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu vafevskom. Zemlja u Krastavci. Sr. nov. 1861. 468.

KRASTAVČARA, f. posuda u kojoj se kisele i drže krastavci. u Srijemu.

KRASTAVČE, (Krastavčeta?, n.), ime selu u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kraļ. srb. 121.

KRASTAVČKI, *vidi* krastavački.

KRASTAVICA, f. ona što je krastava, može se kasati o ženskom čeladetu ali se češće kaže o čemu drugome. — *isporedi* krastavac.

a. žensko čelade krastavo. — U Stulićevu rječniku us krastav.

b. neke biljke, *vidi* drugo i treće značenje kod krastavac, b. Krastavica, borago (Pizzelli, Bjelostjenac, Della Bella), buglossum (Durante, Bjelostjenac), 1. Borrigo officinalis L. (Lambl); 2. (krastavac), cedrolo (Della Bella), Cucumis sativus L. (Vuk). B. Šulek, im. 170.

a) Borrigo officinalis L. — *Ismeđu rječnika u Mikašinu* (krastavica, trava, boragina, borago, corrago, buglossa), u *Belinu* (borana o boragine, herba nota', buglossum' 145a), u *Bjelostjencevu* (krastavica trava, boragina', v. boraga), u *Voltigijinu* (borrana, borragine, erba', bor-rätsch, salat in Italien'), u *Stulićevu* (krastavica, trava, v. volučak).

b) Cucumis sativus L., krastavac. — *Ismeđu rječnika u Mikašinu* (krastavica, ugora, cucumer, cucumis'), u *Belinu* (cedrolo o cedriuolo, frutto simile alle zucche, ma minore, di frutto verde', citrulus' 182b), u *Voltigijinu* (cedrolo, cedrivolo', zeder', sic!), u *Stulićevu* (cucumero', cucumis'), u *Vukovu* (vide krastavac). — Po ovome značenju ima i slično: suvrst tikve krastave poput krastavca. na Braču. A. Ostojić. — *Pomije se u rukopisu xv vijeka* divlja krastavica, što će biti isto što divlji krastavac, *vidi* krastavac, b na kraju. Nadi divlje krastavice što se rode pri moru ters listje odš nñhs svari. Sredovječno. lijek. jag. star. 10, 92.

c. žaba krastavica, Bufo L., *vidi* krastav, 2, a, b). — U jednoga pisca xvi vijeka, a *ismeđu rječnika u Belinu* (krastavica žaba, rospo, botta, animale noto', bufo' 692b). Šesta (glava) od krastavice žabe. P. Zoranić 7a.

KRASTAVKA, f. ime biljaka. Krastavka, 1. suvrst jabuke (u Podravini hrvatskoj); 2. (kro-stovka), Agaricus rubescens L. (Visiani, Pančić). B. Šulek, im. 170.

KRASTAVJANI, m. pl. ime selu. — xiv vijeka (sa starijim oblikom Krastavljane). Selo Krastavljane. Deč. hris. 36.

KRASTETINA, f. augm. krasta. Vavije se nekakve krastetine po ñem vuku'. J. Bogdanović.

KRASTI, krädēm, impf. usimati što tuđe zlom namjerom da ono ostane kod onoga što krađe kao njegova stvar, ali obično se misli kod ovoga glagola da se ono čini u potaji i lukavstvom drukčije nego je n. p. kod grabiti i otimati. — *Akc.* kaki je u præs. (dodatu da je u nekijem krajevima e u nastavcima presenta kratko, dakle krädem, krädeš itd., ali svuda krädü, *isporedi* akcenat glagola tressen u Vukovoj gramatici pred rječnikom'), taki je u impf. krädijäh (krädäh?), u impf. krädi, u ger. præs. krädüci, u ger. praet. krädävñi; u ostalijem je oblicima onaki kaki je

u inf., osim aor. 2 i 3 sing. krade. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. krasti, krađa, rus. красть, кража, češ. krasti, kradu, pol. krasć, kradne.* — *Korijenu krad ne zna se postaći. vrijedno je znati da u ovome korijenu u nekih čakavaca (mokebiti i u nekih zapadnijeh štokavaca) mj. ra ima re. n. p.: praes. 3 sing. krede. Đ. Baraković, vil. 262. I. Ivanišević 174. P. Radović, nač. 849; 3 pl. kredu. Š. Budinić, sum. 48b; impt. 2 sing. kredi. Bernardin 18. Kateh. 1561. 7; ger. praes. kredući. I. T. Mrnavić, osm. 58. A. d. Costa 1, 181; part. praet. act. nom. sing. m. kreo. Stat. pol. ark. 5, 254. 281; nom. pl. m. krelī. Tondal. star. 4, 118. razlog ovome ne znam, isporodi i rasti. — Ismeđu rječnika u Mikajinu (krasti, ukrasti, furor, furtum facio, surripio, eripio), u Belinu (robare, rubare, furor 630a), u Bjelostjencevu (kradem, lupežim, furor, clam alienum aufero, surripio, manuor, evolo, furtum facio), u Jambresicevu (kradem, furor, clepo), u Voltigijinu (rubare, rubacchiare, stehlen), u Stulićevu (griješkom kradsti i krasti, furari, rapere, diripere, latrocinari, latrocinia agere), u Vukovu (stehlen, furor), u Daničićevu (krasti, kradu, furari; expoliare).*

1. aktivo.

a. značenje je kao što je sprijeda kazano, objekt je ono što se u drugoga usimlje. — perf.: ukrasti.

a) ne isriče se na čiju se štetu ono usimlje.

aa) u pravom smislu. Iže odu sihi budeti krade nešto. Sava, tip. stud. glasn. 40, 170. Oni su krelī riči crikvene ke su bili posvećene. Tondal. star. 4, 118. Umiju što mogu krasti. M. Držić 84. Dobra crkvena kradući, uzimajući, otimajući. A. Bačić 65. Jedan je čovik 2 puta sagrišio smrtno kradući tuđe. F. Lastrić, ned. 54. On jabuke pođe krastit. V. M. Gučetić 222. Brašno kradu i govodske masti. M. A. Reljković, sat. C4b. Lupeža koji kradīše ureše crkvene. Ant. Kadžić 550. Gdi što mogaše kradāše. D. Obradović, basn. 99. Već ti kradī kluče od risnica, ja ću krasti kluče od arova. Nar. pjes. vuk. 8, 168.

bb) u ovijem primjerima jamačno znači što i otimati, grabiti. Već Nikola tuđe koze krade. Nar. pjes. juk. 287. Bila je kuća Pešikanova silna i bijesna... pa je često brave krala i na sramotu otimala. Vuk, nar. pjes. 4, 98.

cc) u prenesenom ili u metaforičkom smislu, kad je subjekat ili objekt ili oboje nešto umno, n. p.: Vrijeme s nabesi krade nas bezredno i sobom zanosi. M. Vetranić 1, 269. Ne dostojaju imena crkvenoga pađe li ga krēvo i nepodobno kredu i posvojuju vsi eretēci. Š. Budinić, sum. 48b. Jer kakoj bi malo naprid postupili, tudje bi se hrlu na trag izvratili, snažno odbijajući tursko nasrtanje, a hitro kredući svoje odsakanje (krasti ovdje znači: tajno vršiti, isporodi 3, b). I. T. Mrnavić, osm. 53. Kriposna su vridna dila ka slo vrijeme vik ne krade. Ğ. Palmotić 1, 164. (Hoću) viditi jeda koja ljubav drži me toliko vezana da bi mi mučno bilo odkinuti se od ňe, ali me stavlja u sumnju i na pogibil da izgubim veliko dobro, ali mi krede željinje di-dinstva nebeskoga. P. Radović, nač. 849. I vrijeme zaludu ne kradī (ne gubi ne čuvajući jer se malo mari sa stvari ukradene). M. A. Reljković, sat. H6a. — Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je subjekat nešto neživo: Gdi skrovita shrana ukrivena (Osmana) krade (sarkiva). I. T. Mrnavić, osm. 169.

b) isriče se, na čiju se štetu što usimlje, i to:

aa) dativom. aara) u pravom smislu.

Jedna (jarebica) drugoj jajca krade. Zborn. 4b. Zač se zove put kim je kum kumu slamu kral. P. Zoranić 65b. Sin krade deset dukata oca. B. Kašić, zrc. 71. A to i ja u naprijeda neka budem tvojom vlasti sira, masla, mlijeka i meda slobodnije majci krasti. I. Gundulić 178. Stojan vrlo bogatu gospodinu svaki dan krade po jedan beč. M. Dobretić 284. Kožu kožušar sob kradāše. D. Obradović, basn. 74. — bbb) u ovom primjeru vaļa da znači što i grabiti. Lave i medvide koji mu ovčice kradīahu. Ant. Kadžić 37. — ccc) u metaforičkom smislu. Ka mi okom srce krade. M. Držić 144. U ovom slavnu gradu, gdi Latinke lipe mile kros skrovne druge sile svim juvenim srca kradu. D. Rašina 58b. Takovu strašnu smet koja mu svist krade. Đ. Baraković, vil. 60. Stranikom srca kradu kros njekakve skrovne sile. J. Kavašin 200a. Kojim (mladicam) sotona krade u sagrišešu stid i sram. Ant. Kadžić 246.

bb) genitivom s prijedlogom od. (Jarebica) kradeti oty inijeh jarebice jajca. Physiol. novak. star. 11, 199. Kojom (kradom) sin od oca ili žena od muža ili sluga od gospodara štogod krade. I. Grlić 62. Kada kradēš što od ljudi. V. Došen 71a. Niti ona što od kuće krade. M. A. Reljković, sat. C4b. Koji od otaca i od muževa kradu dinare. J. Matović 400. — Metaforički. Kradu nesrične duše od Boga. I. Ančić, ogl. 109. Ali da se vištije uradi, sanat okom od drugoga kradī. J. S. Reljković 273.

cc) genitivom s prijedlogom u; nemam nijednoga primjera, ali vidi kod ukrasti.

b. objekt je čefade, kojemu se što potajno (gdjegdje i očit) usimlje; mješte čefadeta može biti i ime kolektivno, kao narod, kuća, pa i pokrajina, crkva itd. — perf.: pokrasti. Krade domare. J. S. Reljković 72. Ko krade oca svojega i mater svojju, i govori: nije grijeh, on je drug krvniku. Đ. Daničić, prič. 28, 24. Caru lavu dvorani oblađaše druga svoga da ga krade. (stef. i ihnil.) star. 2, 906. Mene naj češće kradāše. V. Vrčević, niz. 51. — Lav koji kradīše i plīnaše narode. M. Lekušić 154. — Kuću krede, muče trati. I. Ivanišević 174. Kuću krasti da mu žene neče. J. S. Reljković 412. — Teško su mi Turci dodijali, jer sam, braćo, na krajini lutoj, ukraj Drine, ukraj vode ladne, pak mi Mačvu iz prevare kradu. Nar. pjes. vuk. 4, 179. — Koji krade crkvu. Mon. serb. 565. (1822).

c. nema objekta, te može značiti uopće: raditi ili živjeti kao lupež, ali se može gdjegdje imati u misli objekt kao kod a. Ki bi kreo. Št. pol. ark. 5, 281. Ne kredi, ne reci krivo svi-dočanstvo. Bernardin 18. paul. rom. 13, 9. Kateh. 1561. 7. Ni lupež ki krede, toliko ne pređa. Đ. Baraković, vil. 262. Tlaćih zakon, neprav živih, tlapih, mamih, grabih, kradoh. I. Gundulić 224. Ne kradī. F. Glavinčić, svitl. 67. Za koji uzrok kradījaše po moru. K. Mađarović 87. Hinih, grabih, kradoh, ružih. J. Kavašin 45a. Lupež, kradući, razrušuje ovu naredbu Božju. J. Banovac, pripov. 171. Bi mu potriba proseći ili kradući živiti. F. Lastrić, ned. 313. Kradući, istom da smo živi. V. Došen 57b. Još dok vara i dok krade. 121b. I nauči krasti još iz mala. M. A. Reljković, sat. C9b. Ja ću kazat sve kako se muče: žensko presti a muško tamburat, obo-dvoje krast i ašikovat. C4b. Gredu po kuća kradući. A. d. Costa 1, 181. Koji kradījaše jurve neka ne krade. J. Matović 273. paul. ephes. 4, 28. Iz očiju krasti (sa osobitom vještinom). Nar. posl. vuk. 100. Ko rad laže, rad i krade. 152.

Koji je krao više da ne krađe. Vuk, pavl. ef. 4, 28. — *Može se isreći na čiju se štetu što usimje kao kod a, b).* Krađući istomu i u jedan put. M. Dobretić 154. — Ođ manastyrja krađušta. Sava, tip. stud. glasn. 40, 158. Da ne krađu jedan od drugoga. Vuk, dan. 4, 5.

2. *pasivno.* Nasladim se ne kradomago bogatstva. Stefan, sim. pam. šaf. 16. Ne znajući da je kradena. A. Bačić 118. Ni dotaknut se kradena. 118. Nema slađeg mesa od kradenog. Nar. posl. vuk. 204.

3. *sa se.*

a. *pasivno.* — *Između rječnika u Belinu* (andar a ruba, dicesi di cosa che si ruba', furto auferri' 694b). Vaļa gledati stahe onoga od koga se krađe. A. Bačić 111. Ne dopade joj se grad u komu se devojkam krađe. A. T. Blagojević, khin. 54. Tu se tikve, tu se voće krađe. Osvetn. 4, 3.

b. *recipročno, krasti jedan drugome.* Nit' se krađu, nit' med sobom krive. J. S. Rejković 69.

c. *refleksivno, s osobitijem značenjem: tiho i potajno se provlačiti.* — *Između rječnika u Vukovu* (heranschleichen', arrepo').

a) *subjekat je čelade ili životinja.* Za otit krađe se. M. Vetranić 2, 461. Imaš vojna uzovita, od tebe se noćno krađe, kad se s kojom drugom roči. A. Čubranović 145. Iz ove se zemlje (*neprijatelj*) krađe put latinskih bježeć kraja. G. Palmotić 1, 78. Sad prihvaća tuđe lađe, sad božice višne tjera, za vilami sad se krađe. 2, 81. Lepa Pava u koviļu spava, hoj se Rade kroz kovije krađe. Nar. pjes. vuk. 1, 264. Tad se krađe kraljica gospođa, ona s' krađe od poda do poda. 2, 59. Te se krađe od jele do jele. 3, 188. — Sad rovom sad brigom slidniku se krađe (*zvir*). I. T. Mrnavić, osm. 48.

b) *subjekat je što neživo.* Maglica se brijegom krađe. Š. Menčetić—G. Držić 505. Ona rika ka se brijegom tiho krađe priko polja niz livade. G. Palmotić 2, 477. Ružica se iz trna procvatena krađe. A. J. Knezović 123. Što se sunce pokraj gore krađe? Nar. pjes. vuk. 1, 578.

c) *subjekat je što umno.* — *u svijem primjerima znači što bježati, nestajati itd.* Kako sjenca svijem vrijeme se ukrada, krađe se i bježi. M. Vetranić 1, 107. Moja svijes mala krađe se u zanovet. 1, 126. Čijem mi krvne stinu odluke, ma vrlina čim se krađe. G. Palmotić 1, 74. Tako u brzo poharana ljepota se vaša krađe. 1, 132.

KRAŠTICA, *f. dem.* 1. krasta. — *U Stuličevu rječniku:* 'parva vulneris crusta', i u *Vukovu:* dim. v. krasta.

KRAŠTIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Luba Krastić. Rat. 145.

KRAŠTIJEĻ (ili krasťel, krasta?), *f. prepelica.* — *Oblik i rod napisani su prema stislovenskome* (i po rum. cristeiu, cărsteiu, Rallus crex L.); *u drugijem je slavenskim jezicima drukčiji.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stislov.* krastajb, krasťelb, *f. prepelica, rus.* ко́постель, češ. křástal, křástel, křístel, chřástal, chřístel, chřístel, poľ. chrościel, chruściel (*u sva ova tri jezika: m., Rallus crex L.*). — *Samo u knigama pisanim crkvenijem jezikom.* Oni mešb prosiše, i krasťeli imb ota mora izvede (*vidi num. 11, 31*). Domentijan* 328. — *vidi i F. Miklošić, lex. palaeoslov.* kod krasťelb.*

KRAŠTOŃA, *m. čovjek pun krasta, vidi 1. krasta, b, d).* — *U Vukovu rječniku:* 'der grindige', 'porriginosus'.

1. KRASTOVAC, *krastovca, m. vidi krastavac,*

d. — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Vinca bijela krastovac natočih. M. Vetranić 2, 324.

2. KRASTOVAC, *Krastovca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vačevskom.* Livada u Krastovcu. Sr. nov. 1867. 608.

KRASUĽA, *f. ime kravi.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KRASUĽAC, *Krasuļca, m. prezime.* — *U naše doba.* Rat. 250.

KRASUĽAK, *krasuļka, m. ime nekijem bijkama.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (krasuļak mañi, cvit, bellis silvestris minor'). Krasuļak mali, Bellis sylvestris minor. Z. Orfelin, podr. 491. Krasuļak, rus. красуља (Tropaeolum), bellide (Kuzmić), Bellis perennis L. (Visiani, Pančić). Krasuļak mañi, Bellis silvestris Cyrill. (Petter, Visiani, Stulli). B. Šulek, im. 170.

KRASUĽE, *f. pl. ime selu u Bosni.* Statist. bosn. 48. — *isporodi Krasuļino.*

KRASUĽINO, *n. ime selu u Bosni, jamačno sadašnje Krasuļe.* — *Uprav selo Krasuļino, te ova riječ vaļa da je adjektivno posesivni.* — *xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu.* Selo Pišćenica i selo Krasuļino. Mon. serb. 439. (1446).

KRASVICA, *f. voda u Bosni.* Zemļak. 1871. br. 2.

1. KRAŠAN, *adj. hyp. krasan; govori se od mila.* — *Od xviii vijeka u Lici (ne znam, govori li Ličanin ili Dalmatinac u naj proom primjeru), a između rječnika u Vukovu* (dim. v. krasan s dodatkom da se govori u Lici). U Kotari negde oko Nadina namjera me nameri na nekog Spiridona Torbicu Dragovićanina: Ajde, krasani', reče mi... D. Obradović, basn. 360. Hajde mi, krasani moj. skokni bremlu vode, daću ti mlijeka i palente'. u Dobroselu. M. Medić.

2. KRAŠAN, *m. (?)*, *mjesno ime prije našega vremena.* Krasaň. (Moglo bi se čitati 'Krašna'). S. Novaković, pom. 135.

KRAŠIĆ, *m. prezime.* — *xv vijeka.* Pred satnikom Bartulom Krasčićem. Mon. croat. 74. (1450). Jakša Krasčić. 140. (1490).

KRAŠIČI, *m. pl. mjesno ime.* — *xvi i xvii vijeka.* V Krasčićih. Mon. croat. 283. (1581). V Krasčiće. Arh. 2, 318. (1613).

KRAŠIČKI, *adj. koji pripada Krasčićima.* Po zakonu krasčićkom... Sudca krasčićkoga... Mon. croat. 284. (1581).

KRAŠEN, *adj. vidi 1. krasan.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Krašena moja, amo da te pomilujem'. J. Bogdanović.

KRAŠEŃE, *n. djelo kojijem se krasí.* — *U Stuličevu i u Vukovu rječniku.*

KRAŠEVAC, *Kraševca, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski) Kraševac.* Razdijel. 92. — *Govori se i Krašovac (kajkavski Krašovec).* V. Sabljar, mjestopis. 204.

KRAŠEVO, *n. ime selu u Bosni u okrugu bratolučkom.* Statist. bosn. 42.

KRAŠIČKI (krasčićki?), *adj. koji pripada mjestu Krasčićima (?).* — *xvii vijeka.* Sudca krasčićkoga. Arkiv. 2, 318. (1613).

KRAŠIĆ, *m. mjesno ime.*

a. *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskom.* Repert. dalm. 1872. 9.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj (jeli isto što Krasčići? isporodi i krasički).* Razdijel. 69.

KRAŠIČEVICA, *f. ime trima saseocima u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Krašićevica doña i gornja i srednja. Razdijel. 43.

KRAŠKOVIĆ, *m. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj*. Razdijel. 139.

KRAŠOVAC, Krašovac, *m. vidi* Kraševac.

1. KRÂT, *f. vidi* 2. krat. — *U pisaca Dubrovčana samo u instr. sing. (krâti) od XVII vijeka*. Ja sam jednom kratu nemu život sahranila. G. Palmotić 2, 199. Ne su hrana divja zeja, i to na dan jednom kratu. N. Marči 84. Jednom kratu. 91. Pogleda i drugom kratu. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 193. Sreća Božija da staroj ovom kratu ne prisije. 291.

2. KRÂT, *m. stoji gotovo samo s brojevima i s riječima što znače mnoštvo, te je isto što put, n. p. jedan krat (jedan put, semel), dva krata ili dvakrat (dva puta, dvaput, bis) itd. — isporodi i trat. — Riječ je praslavenska (korta, ѣ je po svoj prilici postalo od u, ali je gdje gdje kasnije ѣ zamijenilo ѣ), isporodi stslav. kratъ, rus. кратъ (двакрата, трикрата, сколько кратъ) što je oblik stslavenski, češ. krát, polj. kroć. — Ista je osnova u lit. kartas, put, krat, u sanskrt. sa-krt, jedan put, krtvas, put, krat (što je jamačno acc. pl. od osnove krtu koja se ne nalazi u drugom padežima), avest. ha-keret, jedan put. — Često se nalodi u pisaca; u naše vrijeme, dajbudi u štokavaca, jamačno nije narodna riječ. — I među rječnika u Miskafinu (ima samo s drugim riječima, kao četiri puta, četirikrat, quater; koliko krat, koliko puta, quoties; toliko krat, toliko puta, toties; vidi i dvakrat, trikrat), u Belinu (jedan krat, una volta, semel 777b; vidi dafje), u Bjelostjencu (dvakrat; trikrat; četirikrat), u Jambrešiću (dvakrat; trikrat), u Voltigijinu (volta, einmahl), u Stuliću (krat: si krat, hao vice; ti krat, ea vice; trikrat, v. triš; četiri-krat, v. četiriš), u Daničiću (krats, dva —, tri —, bis, ter, etc.). — Na nekijem je mjestima ženskoga roda, vidi 1. krat. — Nema se ništa osobito kazati o značenju, ali treba govoriti o oblicima. S toga što se ova riječ upotrebljava samo adverbijalno, od nesinih oblika nalazi se samo acc. u jednini i dvojini, rijetko u množini, a u ovom broju, jer svagda stoji uz riječ koja znači broj (veći od 4) ili mnoštvo, dolazi najčešće genitiv, i to stari oblik krat ili krâti (što nije potrebno da je ženskoga roda), ali se oblik krat nalazi i s brojevima dva, tri, četiri, te je očito da onda nije gen. pl. kao kod pet, šest itd., i treba shvatiti dvakrát, trikrát, četirikrát kao sastavljene riječi, isto kao što su složene jednokrat i drugokrat, po tome pišem napose krat samo kad može biti gen. pl., a ne kad je dio sastavljene ili složene riječi. isporodi i put.*

1. nije složeno.

a. u acc. sing. (koji je jednak s nominativom).

a) s brojem jedan. Svak jedan krat mre na sviti. J. Kavanin 2b. — I ovaj primjer kao da pripada amo; u nemu stoji krat bez jedan: Zato krat nisam se maril pitat te, da s poglavistvom od pisma ti bi mi imil ukazati ono ča si rekla. Starine. 17, 240. (1555).

b) s rednijem brojevima: prvi, drugi itd. Sad stoprv za prvi krat na svjetlos izlazi. I. Đorđić, ben. vii. Da drugi krat on uriže noj jizbinu tako dragu. A. Vitaljić, ost. 57. Četvrti krat svjedočeci. S. Rosa 55a. Prema da tisući krat padeši... S. Budinić, ispr. 99.

c) sa zamjenicama ili adjektivima kojijem se krat ističe, kao n. p. ovaj, onaj krat:

Ali je ovi sam krat Bog poslušao Vinčenca? A. Kalić 557. (nemam drugih primjera, ali vidi u Stuliću rječniku, i ova dva primjera u kojima set vafa da je isto što saj: Set krat su zarasle stazice i puti. Jačka. 75. Lipi beli danak set krat nam prohaja. 77), svaki itd. Dake svaki krat, kad se čini posvetilište... A. Kalić 303. U istinu kad god se pomolila Bogu i Djevici družba od rozarija, svaki krat dobrosrečno, slavočasno udriše se stijezi. 511.

b. u acc. dvojine s brojevima dva, tri, četiri i to:

a) sa starijim oblikom krâti. Bih kriva dva krati. I. Đorđić, uzd. 101. Saul dva krati upade u ruke Davidove. 18. A krv ova od guštera sve nemoći goni iznutra, tko se maže neme iz jutra do tri krati. Jedupka nez. pjesn. 238. Svako ljeto tu tri krati vas Israel dohodijaše. G. Palmotić 3, 18b. On mirisnijem triš tamjanom plame omrsi, i tri krati svjetlostim se nečekanom prosut ogañ vidje sjati. 3, 105b.

b) s mlađijem oblikom krâta. Kako dva krata bi vržena u more. Oliva. 62. Vjerovo je sva tri krata. V. M. Gučetić 156.

c. u acc. pl. (krâte). — Potvrđeno je samo u jednom primjeru gdje stoji uz mnoge. Koji vara vas brezsrđno mnoge krate. I. Zanotti, en. 7.

d. u gen. pl.: krât i krâti.

a) s običnijem brojem većijem od 4. krat. U kanonu se moli pet krat. I. Anđić, svit. 170. Do sedam krat na dan. A. Vitaljić, ist. 437a. Za tuj rabotu uđs tebe upvamo se i devet krat ako bi veća. Spom. sr. 1, 45. (1403). Deset krat bi te prodao i od kapare piti dao, a ti ne bi ni znao. (Z). Poslov. danič. Da se petnaes krat (ime Jezusovo) ima govoriti. A. Gučetić, roz. jez. 17. Sto krat veće prijati hoće. Živ. kat. star. 1, 220. Boje je sto krat zacorjenit negli jednom ublijediti. (D). Izri sagriješi jednom, a ona će tebi sto krat. (D). Poslov. danič. I primit ćemo plod sto krat veći. S. Margitić, fal. 296. Četrsta krat. M. Marulić 63. Hiladu krat zdrava Marijo. P. Knežević, osm. 316. — kratu. Okropio bješe veće sedam kratu nom veseo otar sveti. G. Palmotić 3, 105a. Sedam krati očištena. I. Đorđić, salt. 31. Jeli do sedam krati? S. Rosa 103a. Nas brojem dobivahu deset krati. G. Palmotić 1, 802. Sto krati ga govoriti čusmo. 3, 114a. Na dan mrem sto kratu. I. Đorđić, salt. 82. — Broj tisuća dolazi u oblicima tisuć i tisuća, te bi se moglo shvatiti da je složeno s krat ili s kratu. krat. Učine me luda i hince tisuć krat. M. Marulić 176. Bojo bi tisuć krat. M. Držić 84. Da vam će toj tisuć krat veće valati. B. Gradić, djov. 166. Neka s'... tisuć krat tisuć tašćom hvalom davi. A. Georgiceo, nasl. 245. Ča jur nisi tisuć krat se izgubila. I. Ivanišević 77. Tisuć krat jih ponavlaju, tisuć krat jih glasom dvižu. A. Vitaljić, ist. 7a. Za onu svetu viru pripravan sam dati tisuć krat moj život. L. Terzić 63. Pozdravljam te hiladu i tisuć krat. P. Knežević, osm. 27. — Vapit ne pristajom tisuća krat drago ime. I. Zanotti, en. 50. Pripravan sam umriti tisuća krat. L. Terzić 64. — Jur bi ganul tisuć krat jednu stinu stanovitu. A. Čubranović 156. Ah! boje je tisuć kratu da te gorka smrt prikрати, neg dopade žena huda. J. Palmotić 123. Za moć na dan tisuć kratu nih kosira okušati. J. Kavanin 458b. A još trudne tisuć kratu. I. Đorđić, uzd. 27. Pitajući tisuć kratu prošćenje. L. Radić 23. O tisuću tisuć kratu dobrosrečni ljubovnici! P. Sorkočević 592a. — U jednom primjeru ima tisuću kratu. Ne jednokrat nego tisuću kratu. Đ. Bašić 814.

b) s brojnijem supstantivima srednjega roda dvoje, troje, četvero (u svijem je primjerima krat). i ova bi moglo biti složeno. Ako bi dvoje krat oženjen bil. Š. Budinić, ispr. 160. Dvoje krat pet danak Kalkant taja bogov odgovora. I. Zanotti, en. 12. Četvero krat na laz grada prista. 18.

c) s riječima što znače veće ili manje mnoštvo, n. p. koliko, toliko, nekoliko, mnogo, vele, veće, više, malo, maše, dosta, dovolje. — pisci su često shvaćali kao da su ove riječi složene s krat ili s krat. aa) krat. U koliko bi kratz rats trspila. Mon. serb. 286. (1419). Koliko krat ga je psoval. Naručn. 88a. Koliko krat si krivo prisegal. Korizm. 29a. Koliko krat i vazda kad zgajaeše se takov grih. Š. Budinić, ispr. 41. Koliko krat su nega rasrdili. A. Vitalić, ist. 247b. Koliko krat bi povratio razlučno te zle odluke. Ant. Kadžić 41. — Koliko godi krat budete piti. Kateh. 1561. 11. Koliko godi krat se spominaju od vlasti, tolikrat opet umiraju. I. T. Mrnavić, osm. 187. Koliko god krat u prostni grih upadaš, toliko puta Isukrsta po obrazu udaraš. P. Knežević, osm. 107. — Prisezi on sam toliko krat. Zak. vinod. 79. Ta pokora more se dati toliko krat, koliko krat se grišnik vrati na grih. Naručn. 48b. Djaval toliko krat biva premožitelj. Transit. 81. Budući on toliko i toliko krat smiloval se. A. Vitalić, ist. 863. — Ne samo sam očitao nekoliko krat. D. Obradović, živ. 105. — Što si ti mnogo kratz učinio. Mon. serb. 500. (1467—1500). Ima mnogo krat reći. Naručn. 54a. Pride ka mni mnogo krat. Korizm. 9b. Mnogo krat s sobom sam misleći vrh tebe bude me stid i sram samoga od sebe. H. Lucić 206. Mi smo mnogo krat ubozi. Kateh. 1561. 77. Mnogo se krat kaje. Đ. Baraković, vil. 68. Vnogim vnogo krat duše... jesu se kazale. F. Glavinčić, cvit. 16a. Mnogo krat ova podnosimo. J. Filipović 1, 229b. Mnogo krat bolje je zamuknuti, ako i imaš razlog. M. Zoričić, osm. 42. Mnogo bi mi ga krat kod kuće oteo. D. Obradović, živ. 21. Ovi (semfo-delac) iz nekakva sujevjerija mnogo krat mogući ne hotjase je ubiti. basn. 91. — Koji u različna vremena vele kratz je bio pred našim gospodstvom. Mon. serb. 327. (1423). Da je hodil vele krat. Mon. croat. 72. (1448). Človik more vele krat na smrt ležati. Naručn. 58a. Biše vele krat toliko napastovan. Transit. 30. Matere vele krat jiše svoju dteu. Korizm. 10a. Čineći vele krat protiva volji vašoj. L. Terzić 64. Vele krat brez razloga srdimo se. J. Filipović 1, 344a. Zato oće velekrat isti kra... L. Vladimirović 69. — Po veće krat jest him otel. Mon. croat. 28. (1275). Da sam ja uzew odz rečenoga poklada u dukatih zlatih u veće kratz dva deseti i devet tisuć dukats. Mon. serb. 508. (1467—1470). More Bog već krat prostiti nego človik sagrišiti. Naručn. 51b. Veće krat sam važigal kuću. Korizm. 32b. Koja veće krat zastupi. Š. Budinić, sum. 26a. Dara tač visoka već mu krat obita. Đ. Baraković, jar. 39. Čauše već krat car u Lehe odpravi. I. T. Mrnavić, osm. 40. Isti Isukrst već krat odi u prijatelja dođe svoga. G. Palmotić 3, 6b. Veće krat nam se je prigodilo. R. Gamašić 2b. Veće krat „piu volte“, „compluriss“. A. d. Bella, rječn. 778a. Kriva rijeka veće krat se prizazi. (D). Poslov. danič. Ovo sve mogućstvo Božije vidilo se veće krat u negovim slugami. J. Banovac, razg. 25. Prija smrti veće ga (uskrnutje) puta navišćiva, posli uskrnutja vele krat mnogim se ukaza. J. Filipović 1, 111b. Ova im mala

pomna veće krat bude uzrok od grijeha. Đ. Bašić 14. I ja veće krat psujem. I. J. P. Lučić, razg. 114. — Koje smo više krat napominjali. D. Obradović, basn. 266. — Jošte se ljudi vazda smije, a mudri malo krat. Zborn. 1b. Malo krat u skladu sobom se skladaju. M. Vetranić 2, 161. Malo će krat zablust. Đ. Baraković, vil. 363. Ako ga uzpriimamo malo krat. I. Držić, nauk. 317. Malo krat je kad ne vara. G. Palmotić 3, 119a. Malo krat je dim bez ognja. (D). Poslov. danič. Malo krat „poche volte“, „paucias“. A. d. Bella, rječn. 778a. Malo krat steče tko ne trpi. I. Đorđić, salt. 83. — Maše krat. H. Bonačić 123. — Što ja dosta krat skusih. A. Georgiceo, nasl. iv. — Slišće dovolje krat, da kmeti ne znahu. Mon. croat. 46. (1895). Ja dovolje krat lačan bēh. 93. (1463). Dovoje krat se zgoda. Korizm. 39b. — bb) krat. Koliko krat bi budeš uzranio srce miloga ljubovnika tvoje duše, tolikrat sunut će se na tebe nove strijele ognjene Božije dragosti. I. M. Mattei 153. — Ja sam mnogo krat molila. Mon. croat. 242. (1543). Tad uzdahnu mnogo krat. I. Zanotti, en. 21. — Vele krat „molte volte“, „multoties“. A. d. Bella, rječn. 777b. Ukaza vele krat svoju snagu. I. Đorđić, salt. ix. Svadah se vele krat. uzd. 31. — Uprasaš jih veće krat, tomu osudu jel' načine? M. Pelegrinović 193. Pače mi je dohodilo jošter na um veće krat. G. Palmotić 1, 34. Ja ti rekoh veće krat. 1, 42. Neprijatelj veće krat neprijatelja svoga prima. 2, 435. Priказа se veće krat i meni Isus. J. Kavašin 31b. Hrid pod vodom sakrivena veće krat hini. 258a. Veće krat „molte volte“, „multoties“. A. d. Bella, rječn. 777b. Ne jednom, nego veće krat. razgov. 212. U cvijeću od znaša veće krat krije se zmaj od oholasti. I. Đorđić, ben. 13. Za sve da je veće krat učinio ispovijes od svega života. Đ. Bašić 268. Ljubav veće krat nejma mjere. L. Radić 101. Razmišljo sam veće krat. N. Martić 3. — Kad se zgaja malo krat, zli bor dobar plod da vrati. J. Kavašin 124b.

d) slično kao i riječi kod c) upotrebljavaju se druge koje uprav naznačuju vrijeme, kao često (i gusto, vidi gustokrat), rijetko (samo komparativ u jednom primjeru), vazda, u jednom primjeru kad (kad krat, gdje koji put). aa) krat. Anjel zali često krat se preobrazi. Naručn. 20a. Ki često krat spominaše se. Mirakuli. 14. Često mu krat biše va usteh. Š. Kožičić 96b. Koje (pramene) bih ja vila često krat do pasa. M. Vetranić 2, 182. Ne bojmo se često krat reći... Š. Budinić, sum. 8a. Vele krat, često krat. J. Mikala, rječn. kod vele. Marijo koja sinu si se tvomu često krat pripornizno poklonila. P. Posilović, nasl. 182b. Jere često krat Isus prihodjaše ondi s učenicima svojimi. L. Terzić 25. Ludi često krat sebi sami protivoreče. D. Obradović, živ. 53. — Početak je i uzrok primogući za dobrovoljno primit lijeke češće krat od iste nemoći. B. Zuzeri 6. Mi isti ne govorimo li češće krat među nami: „Što sam činio u djetinstvo čini mi se da je bilo jučer“? 156. — Koji redije krat ispovijadajut se. Š. Budinić, ispr. 35. — Ufaje od moje vazda krat mladosti... G. Držić 438. Koje je vazda krat pripravno. M. Vetranić 1, 430. Kako sam želio vazda krat. P. Hektorović 55. Da ima vazda krat prvi grijeh prid svojim očima. N. Najlašćević 1, 118. Htil bih vazda krat vodeć me slatke dni pri ognju zimi stat a ljeti u sjeni. F. Lukarević 6. Turska prohira vazda krat zlo-tvorna. I. T. Mrnavić, osm. 47. — bb) krat. Zmaj te ujede često krat. J. Kavašin 41b. Često krat „spesse volte“, „saepe numero“. A. d. Bella,

rječn. 777^b. Često kratki nazivlje ga. I. Đorđić, salt. 59. Često kratki tražim iskrivice moju pohvalu. I. M. Mattei 44. — Samoća je koja stječe nebu duše češće kratki. N. Marči 74. — U nem ču te dočekati i večeras i u naprijed vazda kratki, kad mi poda sreća blaga. G. Palmotić 1, 825. On će se vazda kratki potrebniku smilovati. I. Đorđić, salt. 238. — Ako nije kad kratki kušo jad i nemir. N. Dimitrović 19.

2. sastavljeno ili složeno.

a. jednokrat (vidi), riječ je složena.

b. nalazi se složeno i s rednijem brojem drugi: drugokrāt (u jednom primjeru): Što je postavio biu u komunu dubrovački u dvakratu: u jednokratu šest tisuć dukata; u drugokrātu druge šest tisuć dukata. Mon. serb. 510. (1470).

c. s dva, tri, četiri, može se krat sastaviti u jednu riječ, kod čega brojevi ostaju pri snom obliku, vidi dvakrat, trikrat; radi četiri vidi: Četirikat na godišće postiti. F. Glavinić, cvit. 68^a. Četiri se može i okružiti: Četirkrat sto hiljad. I. T. Mrnavić, osm. 44. — Rječi su pravi složeni oblici, kao dvokrat (vidi).

d. sa slaganje s višijem brojevima od 4 ima samo sedmokrat u jednom primjeru xviii vijeka. Križ će u svojoj svitlosti nadaći sedmokrat sadašnju svitlost sunca. J. Filipović 1, 148^a.

e. s riječima koliko, toliko, nekoliko, mnogo, sastavlja se ili se slaže krat i kratki, kad se prva riječ okružiti, vidi kolikrat, tolikrat, nekolikokrat, mnokrat i kolikratiti itd.

3. KRAT, m. vidi zelenko (kon). — Od tur. qyr-at; qyr znači: siv, sivast; at vidi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (art arabischen pferdes, 'equi arabis genus'). I krata koža u kopito. Nar. pjes. vuk. 3, 466. Kud god ide sve krata jaše. 4, 139.

KRATA, f. jesa; roštilj. — Riječ romanska od lat. cratis, ispodređi i 1. grata. — U Mikajinu rječniku: krata, grata, lisa, grata, graticcio, 'crates', i kod roš.

KRATAHAN, kratahna, adj. vidi kratašan. — U dva pisca xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. kračahan). One su kratahne (riječi). P. Bakšić 148. Velo a dobro ostavljaju cić kratahna uživanja. J. Kavašin 430^b.

KRATAK, krátka, adj. kad se što mjeri po naj većem smjeru (dužini) i nahodi se da je maleno (prema drugijem stvarima, ne prema druga dva smjera). suprotno dug (vidi 1. dug). — govori se o mjestu i o vremenu. — Ako se mijenja u složenoj deklinaciji: krátki, krátkâ, krátkôga, krátkôga, krátkê, krátkômo, krátkôj (ali ne, kad složeni oblici zamjenjuju nominalne: krátkê, krátkôj itd.). u Dubrovniku je u nominalnoj deklinaciji drukčiji akc. u nom. sing. m. krátak i n. krátko, u gen. sing. m. i n. krátka, u dat. i loc. sing. m. i n. krátku, u acc. sing. krátak (krátka), krátku, krátko, u nom. pl. m. krátki, f. krátke, u acc. pl. m. i f. krátke (vidi M. Rešetar, die serbokroat. betonung. 115. 121). — Riječ je praslavenska (kortak), ispodređi stslav. kratъkъ, rus. koporkiň, češ. krátký, polj. krótki. — Ispoređi i lat. curtus (stgñem. churz i novgñem. kurz uzeto je iz latinskoga); misli se na postanje od korijena krt, ispodređi lit. kirsti (praes. kertu), vječi, snskrt. kintati, sijecé. — U svijem je rječnicima: u Voltigijinu 'brevis; curtus'; u Mikajinu kratak, malahan, brevis, concisus, contractus, paullus, parvus'; u Belinu 'breve e brieve, cioš corto', 'brevis' 148^a; 'angusto, parlando di tempo', 'angustus' 81^a; u Bjelostjenčevu (kajkavski)

kratek, 'brevis, curtus'; u Jambrešićevu kratak, 'brevis'; u Voltigijinu 'corto, brieve, ristretto', 'kurs'; u Stulićevu 'brevis, curtus, contractus, compendarius'; u Vukovu 'kurs', 'brevis'; u Danićevu kratъkъ, 'brevis'.

1. adj. — Komparativ postaje od osnove krat (bez nastavka 'k') nastavkom j s kojijem se t sašimlje u č (kráč); taj oblik postaje od praslavenskoga nom. sing. m., ispodređi stslav. krástij. — na jednom mjestu xviii vijeka ima oblik sa nom. sing. f. kratčēja (kratčēja?). I. Jablanci 24. — nije dobro krátkij. Š. Budinić, ispr. 51.

a. o mjestu, prostoru kojijem se pruža ono što se mjeri.

a) uopće. Države one, gdje nekada vlas desposoka sterala se, kratka mu je sad livada. I. Gundulić 376. Zaljubljene, sjeđinene (muža i ženu) postela ih kratka prima, zavadjenijem i smetenijem vas saj svijet je tijesan nima. G. Palmotić 2, 126. Rep (konu) kratak, a tanak. B. Krnarić 7. Vriče i kratke i duge. 84. Kratke korake činiti. E. Pavić, ogl. 73. Bijaše bo kratka uzrasta. S. Rosa 128^a. Na noj kratka kabanica. Nar. pjes. vuk. 1, 431. Kratke glavne gotovi ugarci, pozna deca gotove sirote. Kratkim štapom u duboku vodu odupirati se. Nar. posl. vuk. 160. — Metaforički. Laž kratke noge ima. (D) Poslov. danić. Laži kratkih nožica. A. Kanižlić, kam. 263. U laži su kratke noge. Nar. posl. vuk. 332. — Ruke su mu kratke bile, da što komu ne podile. P. Posilović, nasl. 201^a. vidi 1. dug, I, 2. a, b) bb). — Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer, premda se u njemu govori o krugu, u kojega je svaki smjer jednak, ali se riječju kratak ističe da se ne pruža na daleko (ispoređi c). U oćean smionom plavi sroce uljesti njemu (Erkolu) ne da, tim biljege moru stavi, da se ne smije proć naprijeda; nu hrabrenoj veličini naše svijesti, ka je svijeh viša, sasma kratak krug se čini tijesna ovega okoliša. G. Palmotić 2, 526.

b) kad se kaže o čeljadetu, shvaća se na više načina.

aa) u pravom smislu, o čovjeku malena rasta. suprotno visok. Mnogo kratke i drobne teč čeljadi (Pigmeja). G. Palmotić 2, 198. Bješe Uso i uzak i kratak. 4, 431. — U ova dva primjeru (uprav su obadva poslovice) kratak ostaje u ovom značenju, ali se shvaća u metaforičkom smislu, kao slaba razuma ili malena znanja, ispodređi bb) i d) pri kraju. Kraci ljudi visoko ne dohitažu. M. Držić 249. Kratak čovjek visoko dokućiti ne može. (Z). Poslov. danić.

bb) s imenom apstraktnijem (u primjerima ima samo broj, snaga, znanje) u loc. s prijedlogom u, može značiti: malen, slab, ali tako da se ove osobine misle uprav o onome što je u lokativu, te kratki u broju znači: koji su malenoga broja, kojijeh je malo; kratak u snazi znači: koji je male snage, slab; kratak u znanju znači: koji je malena, slaba znanja, koji malo, slabo zna. Od početka malo ih biše: mali u broju bihu i kratci kad se u zemlji toj staniše, u koj stahu kao prišlatci. (Cum essent numero brevi, paucissimi et incolae ejus'. psal. 104, 8). A. Vitalić, ist. 357^a. — Naši oci bjehu kratci u snazi, mali u broju. I. Đorđić, salt. 356. — Vratu se s ućione kratak u znanju. M. Pavlinović, rad. 158.

c) sa supstantivom vid (u prvom primjeru gled) znači: koji ne dosiže na daleko, ispodređi kratkovid. — u pravom i metaforičkom smislu. Sile od tmaste vječne noći kratak moj gled ne dohita. J. Kavašin 891^a. Ko je kratka vida. A. Kalić 567. Budući od mladosti kratkog vida. D. Obradović, basn. 388.

d) *kad se govori o čemu umnome ili duševnome, može značiti: malen, ili kojega je malo. gdje gdje stoji jer se ističe kao suprotno prema* 1. dug. Dug jezik, a kratko srce. M. Držić 178. — Ako je vjerna družba tvoja vele maña nego od prije, prikraćena radi broja, naša krepos kraća nije. G. Palmotić 1. 16. — Duga pjesan kratku znanju ni priliči, ni dotječe. I. Gundulić 282. Ukazaće tad pravedno, stat sred kratka da se znaña ne miruje srce vrijedno. G. Palmotić 2, 418. — Kratko vrime 'kraće' čini teško brime. V. Došen 51a. — Sile ti krátke! (Kao kletva. U Vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 284. Što su čoveku sile kratke. M. Đ. Miličević, slosel. 295. — *Naj češće o pameti.* Komu je prazna glava i pamet kratka. A. Kanižlić, kam. 229. Žene su dugih vlasi a kratke pameti. M. A. Rejković, sabr. B1a. Veće se prilaga k našemu mlohavstvu i kratkoj pameti. Ant. Kadčić 108. Kog' su lube dosle sjetovale, s dugom kosom a pameću kratkom? Nar. pjes. vuk. 2, 532. U žene je duga kosa, a kratka pamet. Nar. posl. vuk. 329. Da nijesam svaku biležio, po mojoj kratkoj pameti ja bih bio ostao ništica. M. Pavlinović, rad. 57. Seraskijer nadute naravi, a kratke pameti. S. Lubiša, prip. 120.

b. o vremenu.

a) *o samom vremenu ili o njegovijem dijelima, isporodi* 1. dug, I, 2, b, a). V takovu kratku vrimeu. Transit. 124. Brijeme jes kratko i bjega ova noć. M. Držić 449. I u kratko prostrijet vrijeme s istoka se do zapada. I. Gundulić 295. U kratko se tako vrijeme što žudjesmo nam objavi. G. Palmotić 1, 172. Ilario u kratko vrime razboran besidnik učini se. F. Glavinić, cvit. 7a. U kratku vrimeu, u knji, u oružju slavan učini se. 24a. Gdi na kratkim i umri vrimeu. 192a. Što bi u kratko vrime Ruđjeru se dogodilo. G. Palmotić 2, 41. Ere vrijeme bježi kratko. J. Kavašin 41a. U kratkom vrimeu ova imam raznati. A. J. Knezović 99. Tom u kratkom još vrimeu svit zabaci uspomenu. V. Došen 227b. Ne bijau se mogli skupiti u ovo kratko vrime. A. Kanižlić, kam. 476. Da ovo vele kratko života moga vrime u službi Božjoj provedem. utoč. 731. Tako lini starešine kratko vrime sebi čine. V. Došen 249a. Ako bi paka vrime bilo kratko. Ant. Kadčić 180. Izaći iz manastira za kratko vrime. I. J. P. Lučić, nar. 125. I u kratko vrijeme otpuste ga. Pravdonoša. 1852. 8. — I samerne cjeđ lipote kratka časa bez ne nije. I. Gundulić 830. A čas kratak grusti klečat. J. Kavašin 20a. Da vidi Božju slavu časom kratkim. 493a. — Tisuć stupa, tisuć kipa, ki sprav nijesu kratka hipa. 117b. — Opet do kratka roka u nit i red najti se dasmo. P. Zoranić 6a. Kad se broji, i dug plaća, rok je kraći. V. Došen 58a. — (u ovijem je primjerima vijek isto što život, vidi 1. dug, I, 2, b, a) bb)). I bivaju kratka vika. V. Došen 88a. Vik prolazi kratki nami. 45b. Našega je kratkog vika blago ovo slika. 46a. — Kratci dni (vidi 1. dug, I, 1, b, a) cc)) jesu života našega. Transit. 89. Kratki danci, daleki konaci. Nar. pjes. vuk. 3, 239. — A vaj! kratke noći! 1, 208. — Kratak je dan, ali je dugo godište. (D). Poslov. danič. Godine kratke. J. Rajić, pouč. 1, 2.

b) *o stanju i o radnji, vidi* 1. dug, I, 1, b, b).

aa) *o životu.* Kratak život na sem svēti. Mon. croat. 45. (1881). Od ne kratka života vikuvične spomenutje mojim pismom hoću učiniti. Živ. jer. star. 1, 227. Pomisli na kratki život človičaski. Naručn. 89b. Od ovoga krat-

koga i teškoga života. Korizm. 1b. U ovomu životu tko kratkom na sviti mni miran moć biti. D. Rašina 150a. Radi koje stvari život ljudski kraći se čini. M. Orbin 48. Kratki 'e život, nauka duga. J. Kavašin 118a. Ljudski život jest kratak. V. M. Gučetić 209. — Malo je življenje naše i kratko. Korizm. 28a.

bb) *o govoru, riječima; o pismu, knizi; pa i o mišljenju, vidi* 1. dug, I, 2, b, b) bb) i cc)). Kratka molitva prohaja nebasa. Naručn. 106b. Očemo viditi jednu kratku lekciju od vskrešenja. Korizm. 101a. U kratke mu odgovore skaza ovake sve odluke. I. Gundulić 498. U besjedah aga kratkojih odgovori smjerno tade. 558. Na pitanje kratak odgovor davaše. A. J. Knezović 150. (Knez Lazar) učinivši prediku kratku ma plaćnu, udari na Turke. Ant. Kadčić, razg. 57. Hrlo zalijetajući se često kratkojem i gorućijem molitvam i uzdasima. I. M. Mattei 302. — Sliš' me dobro ča ti reku, dal' u kratke riči skažu... Đ. Baraković, vil. 178. Da toliko kratki riči linca izliči. V. Došen 242a. Ove riči imaju biti muške a ne ženske, kratke i tvrde spametno. Ant. Kadčić 244. — Ovdj paša dobesjedi, i na govor svoj naredan među svijetlim banim slijedi lak i kratak žamor jedan. I. Gundulić 454. Na kom (štitu) kratko sej pisaše u zlatna se slova iznosi. G. Palmotić 1, 389. Lijepo dijete upazismo i pri nemu kratko pismo. 1, 172. — Oteći pisati jednu kratku epistoliju. Transit. 166. — Razumiti oće v kratku složenju život sv. Jerolima. 1. — Ako se onomu, koji rečenu svetu molitvu bude govoriti, usvide kojegodi otajnosti kratke, a kojegodi duge, tada će rečena duša bogolubna izabrati od tih otajnosti... dijele ili kraće. A. Gučetić, roz. jez. 22. — Priložio sam jedno kratko iskušenje od konšijencije. A. Komulović 8. Kratke ove poslove moje (aždaju sedmoglavu) Bogu velikom željno i poklañam. V. Došen x. Slidi kratko ukazañe od stari kraja slovinski. Ant. Kadčić, razg. 4. — Tri kratka mišljenja. Korizm. 82a.

cc) *o kojemu mu drago stanju ili radnji.*

O slasti bjeguća, o kratka radosti, malo ti stojuća bi s mojom mladosti. D. Rašina 142a. O radosti od ljubavi, kratke ti ste vi na sviti! G. Palmotić 2, 22. O kratke radosti i velike žalosti! A. Kanižlić, kam. 809. Veliko, ali kratko vesele. 820. — Jer premda slast kratku stigne... V. Došen 103b. — Koji Ruđjerovo slijedi kratko plahovañe. G. Palmotić 2, 7. Smannos kratka al' velika. J. Kavašin 57a. — Nemoći jesu nike kratke. Naručn. 58a. Isa kratke bolesti. G. Palmotić 2, 70. Providila je narav da je bol kratka. A. Kanižlić, utoč. 322. — Smrt duga od kratke gora. V. Došen vii. — Donijet bo je sva odluka dugo zdravje s kracih muka. I. Gundulić 218. — Ako svoje kratke sineće sreta ufanjem duga mira. 354. — Donijet tužbe duge ne mogu mi kratka ufanja. 354. — Srgbo kleta, kratka ne svijes ti si zvana. G. Palmotić 1, 229. — Koja je stvar kraća nego ova lipota? M. Radnić 71b. — Kratak objed iza duga čekanja ni hvali gosta ni gozbnika. (Z). Poslov. danič. — I pokora da mi je kratka. J. Kavašin 88b. — Kratak uzdah smrt je od svita; smrt je od duše vjekovita. I. Gundulić 235. — Kratko počitanje tih iže gospodovali sut v Rimi. Š. Kožičić 41a. — Kratki postupak 'summarisches verfahren'. Zbornik zak. 3, 183. — Kratkoj zastari po pravilu čl. 523. V. Bogišić, zakon. 815.

dđ) *amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu se kratak govori o pomoći, te je značenje: ili koja ne treba da dugo traje, ili do koje*

se može u kratko vrijeme doći. Jedina, naj sigurneja, naj kratšeja jest pomoć s kojom se pusto rdavo... poje izliječiti... može... I. Jablanci 24.

c) kaže se gdje gdje o stvari tjelesnoj (materijalnoj), te se kod toga misli na neno trajanje; tako se govori u ova dva primjera o svijetu i o ognju. Znajući da je ovi svit vele kratak kako rosa jutnja. Mon. croat. 171. (1498). I što veći, to je kraći (ogañ). J. Kavañin 897b.

d) sa supstantivima red, zakon u instrumentalu znači što i u kratko (vidi d, e), osobito pod cc)). — U pisaca čakavaca xvi vijeka. Vsa (ka su pisana) kratkim redom ali govorenjem objimlje. Naručn. 99a. — Očemo viditi kratkim zakonom. Korizm. 86a. I kratkim zakonom vse ono zlo ko se nahodi učinjen je grih (vidi d, e) ee)). 56b. — Vajda da amo pripada i ovaj primjer (njesam ga mogao potpuniti). Kratkim načinom. J. Rajić, pouč. 1, iv. — vidi i c.

e) o čefadetu, koje brzo ili u malo vremena nešto govori ili radi (suprotno je značenje kod 1. dug, I, 2, b, c)). Neka u govorenju kratkiji budemo. Š. Budinić, ispr. 51. Ako vele brz i kratak bil jest u slišanju od ispovidanji. 86. U ovom sadašnjem odgovoru biti ću kratak. M. Orbin 14.

f) o vokalu (samoglasu), o slogu (slovci), o akcentu (naglasuku) što manje traje kod izgovaranja nego drugo što iste vrste. — U gramatici i o nauci o prozodiji. Nije nigdje pokazao, n. p. u riječi krēmēn koji je slog dug koji li je kratak. Vuk. slavische bibliothek. 2, 289. Da bi se mogla odrediti pravila, u kojijeh je glagola ovo, a dugačko, u kojijeh li je kratko. 235. Od ova četiri akcenta prva su dva dugačka a druga dva kratka. Đ. Daničić. slav. bibl. 1, 97.

e. o putu (vrijeme ili trajanje, mjesto ili dužina), isporodi 1. dug, I, 2, c. Put je kratkiji jest, imže tečemb. Sava, sim. pam. šaf. 3. — U instrumentalu je značenje kao i kod b, d). Dicu kratkim putem spovidati se učiti imaju. Kateh. 1561. 85.

d. n. kratko (vrlo rijetko u složenom obliku, vidi d)) s nekim prijedlozima zamjenjuje adv. kratko, gotovo svagda o vremenu, o mjestu samo pod b) dd), e) dd) (metaforički o vremenu), f) aa). — isporodi 1. dug, I, 2, e.

a) u jednom primjeru xviii vijeka stoji kratko nepromiješeno s prijedlogom do. kao da je značenje: za malo vremena. (Zambeli) u životu prem je vrijedan, do kratko grad prosvjetliva s mnogim blagom i milostju. J. Kavañin 149a.

b) u acc. s prijedlogom na: na kratko.

aa) o stanju ili radnji uopće. Primi radi Isusa to na kratko trpljenje. F. Glavinić, cvit. 110b. Život naš na kratko trpećim priklada se stvaram. posl. 8.

bb) o govorenju, pisanju, čitanju, kad se nešto javlja u malo riječi, vidi e) cc). Istorija sva na kratko. M. Marulić 5. Ku stvar na kratko hoću reći. Naručn. 45a. Na kratko spisah. 44b. Na kratko govoreći. Transit. 72. Oću ti skazati na kraće koliko budu moći. 254. Molimo na kratko. Kateh. 1561. 30. Pisah vam na kratko. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 127. Ipetr. 5, 12. Med tim ov moj trud na kratko učinjen primi. F. Glavinić, cvit. xix. Od kih (mist) na kratko hoćemo progovoriti. 5b. Zato postavljamo ovdj način na kratko. P. Posilović, nasl. 91a. Na kratko mu falu dade. V. Došen 204b. I na kratko pokazana (ova fala)... 270b. Na kratko mi povej. Nar. prip. mikul. 19. Stihotvorac nam

znao je udešno i na kratko splesti vijenac knasu Milošu. Nov. sr. 1084. 167. — Amo pripada i ovaj primjer: Gdi ćemo na kratko viditi kako se sagrišuje. P. Posilović, nasl. 107a.

cc) vidi e) ee). Na kratko, Bog nam je obećal. Kateh. 1561. 77.

dd) priči na kraće, kao doći na mane, propasti. — u jednom primjeru xviii vijeka. Četvera stanišća u Zadru te braće, ka po sva godišća nete prit na kraće. Đ. Baraković, vil. 117.

e) u loc. (nominalnom) s prijedlogom na: na kratku.

aa) vidi b) bb). Na kratku govoreći. M. Divković, bes. 58a. Ovdj se ima na kratku rijeti od pokore. 274a. Na kratku imamo govoriti. nauk. 81a. Odgovori svomu iskrñemu na kratku. P. Posilović, cvijet. 209.

bb) jednom riječi, u malo riječi, vidi e) ee). Na kratku, ako sam... Mon. croat. 220. (1527). I na kratku svi oni, koji promišljaju li smrt pametju od razloga, svi falahu veće smrt od života. P. Posilović, nasl. 49b. I na kratku u kolika zabrañenja i kolike misli čudne djavao more poslati nemoćniku. 86a.

d) u loc. (složenom) s prijedlogom na: na kratkom. — U dva pisca čakavca xvi i xviii vijeka.

aa) u malo, do malo (vremena). Gdi s. otac na kratkom i od glada i od zime zaspao u Gospodeve. F. Glavinić, cvit. 371b.

bb) vidi b) bb). Ča govori Bog na kratkom od ovih deset zapovedi? Kateh. 1561. 18. Današnje na kratkom hoću nazvisti ukañanje. F. Glavinić, cvit. 184a. A sad na kratkom poslušaj istoriju. 356a.

e) u acc. s prijedlogom u: u kratko.

aa) u malo (vremena), o trajanju uopće. vidi i bb). Er se duh od tijela u kratko razdvoji, a muka nije cijela ka dugo ne stoji. N. Najlašćević 2, 81. Ali opeta u kratko dvakrat razbolivši se. B. Kašić, in. 20. Neka tako u kratko plati ča bi jemal trpiti u purgatoriju. P. Radović, nač. 217. U kratko otok ovi od lijepa se grub učini. G. Palmotić 2, 75. Gdje u kratko kad dojaha. P. Kanavelić, iv. 44.

bb) nakon malo (vremena), do malo. — nije lako svagda razlikovati ovo značenje od predašnjega. U kratko skonča život svoj. P. Zoranić 89b. Što ću t' ino jur već riti, ner ako mu u kratko reda ne daš... A. Čubranović 156. Ludovik Beltram kojega u kratko u broj od svetijeh ufamo upisati. A. Gučetić, roz. jez. 68. Malost mojije dana svršiće se u kratko. P. Posilović, nasl. 44b.

cc) o govoru i o pismu, kad se što kaže u malo riječi, isporodi b) bb), c) aa), d) bb), f) cc). — vrlo često. U kratko s tvojijemi prijateljim govori. N. Dimitrović 20. Hotjejte slišati što vam ću ovi čas u kratko kazati. N. Najlašćević 1, 223. Istom se poteži, u kratko besjedi. 1, 285. U kratko. gospoje, rekla si do voje. 1, 292. U kratko mi spovidje kao je rabota pošla. M. Držić 290. Koji saotijer naj prvo se da na svitlos u Valenci, na toliko u kratko, da bi jedva mogao zadovolnu bogoljubnost u srce tvoje usaditi. A. Gučetić, roz. jez. 70. U kratko recimo. B. Kašić, fran. 60. Po načinu mnogo zbroji, ter u kratko reče dosti slave, časti, moć, svitlosti od kih mu se čelo znoji. Đ. Baraković, vil. 186. Pak u kratko bes krsmanja kaže glase ke joj nosi. I. Gundulić 414. Reci u kratko. G. Palmotić 2, 52. Ako u kratko tako t' pravih. J. Kavañin 401a. U kratko 'breveamente, con brevità', 'breviter'. A. d. Bella, rječn.

148^a; 'sommariamente', 'summatim'. 686^a. Odlučio sam koliko usmogu u kraće prikazati. I. Đorđić, ben. 29. Razgovori duhovni u svetkovine došastja Gospodinova u kratko složeni. J. Banovac, razg. 1. Prividivši sva ozgor premda u kratko rečena, vidimo. 224. Danaska ću vam u kratko govoriti. pred. 121. Što se u kratko kaže, lašne je u pameti držat. J. Filipović 1, 186^a. To je ono što ću vam ukazat u kratko. F. Lastrić, ned. 875. Da djeca u kratko odgovaraju. I. A. Nenadić, nauk. 7. Bog u kratko reče u svetomu pismu. V. M. Gučetić 155. Jedni su obilatije, a drugi u kraće pisali. A. Kanižlić, kam. 51. Nastojacu u kratko ispisati ovi sabor. 655. Al' u kratko sve ću reći. V. Došen 245^b. U kratko i ožeto govorili smo. S. Rosa 195^a. Talijanski ko razumi neka štije Sagreda, ... iz kojizih sam u kratko ovo izvadio. And. Kačić, razg. 144. Koje sveto pismo imenuje i u kratko njihova junaštva kaže. kor. 214. U kratko sam obodvojici odgovorio. M. A. Rejković, sat. A4^a. Govori (*knižica*) u kratko od različitih stvari. sabr. 111. U kratko ćemo istumačiti. Ant. Kadžić 107. Da bi se u kratko i bistro istomačile one stvari. J. Matović 117. U kratko Jeremija njih izbroji. 346. Očituj mi u kratko, zašto ne moreš. I. J. P. Lučić, razg. 38. Alberto u kratje tomači ove ure. B. Leaković, gov. 57. — *Amo pripadaju i ovi primjeri*: V čemu u kratko stoji nauk kristjanski? Š. Budinić, sum. 2^b. U kratko može se vidjeti. A. Gučetić, roz. jez. 6. Vas početak me ljubavi čuj u kratko. G. Palmotić 1, 301. Čuj me u kratko. I. Đorđić, uzd. 24. Za razumit kolikogod po našoj slaboj pameti mnoštvo darova, imamo u kratko znati, da mi svekolike darove, ili od naravi ili od milosti ili od slave, od nega primismo. A. Kanižlić, uzr. 45. Ista čutjenstva u kraće i drugačije. I. M. Mattei 16.

dd) u nekijem se primjerima nalazi: pokupiti, skupiti, stisnuti, staviti što u kratko, te se kaže o govoru ili pismu (*ohjevat je ono o čem se govori ili piše*), i značenje je od prilike kao kod cc), ali s tom razlikom da je s ovijem glagolima značenje uprav o mjestu, pa se metaforički prenosi na vrijeme. Eto u kratko pokupismo muku Isukrstovu. B. Kašić, is. 71. — Koji način u kratko skupivši prikazaše mu. in. 64. Sudjenje bilo bi u kratko skupjeno. A. d. Costa 2, 35. — Ovo je tvoj razlog u kratko stisnuti. A. Kanižlić, kam. 681. U kratko ćemo stisnuti nauke potrebne. Ant. Kadžić 389. — Nastojeci u kraće staviti ovi način od pisanja. R. Gamašić 8^b.

ee) ut paucis dicam, quid multa? ne multa! značenje je kao kod cc), ali u kratko stoji za se ispred drugih riječi ili je umetnuto među njih, te i ako stoji uz glagol, nije s nim u svezi, nego se ima u pameti: da rečem u kratko (isporedi: Za rijeti u kratko, nije krjeposti koja se podpuno ne zdrži u ovomu prisvetomu rozariju. A. Gučetić, roz. jez. 10. Za rijet u kratko, zli su i opaci. M. Orbin 7). naj češće se upotrebljava, kao jednom riječi, u jednu riječ (vidi 1. jedan, 1, c), u malo riječi, kad se o čemu u duže govorilo, te se hoće opet ono sve iskazati, ali u malo riječi. — isporodi b) cc), c) bb)). Bila je, u kratko, Zadarka ma mati ... Đ. Baraković, vil. 32. U kratko, 'con poche parole', 'paucis'. A. d. Bella, rječn. 542^b; 'in somma, in sostanza', 'in summa'. 686^a. U kratko: kad bi tako bilo ... I. Đorđić, uzd. vi. On jistbine nim spravljaše, on steraše, on peraše, on u kratko sve činiaše. P. Knežević, živ. 48. Negovo je jilo sve u kratko priprost jegeć, al' ga jide slatko. M. A. Rejković, sat. L2^a.

f) u loc. s prijedlogom u: u kratku.

qa) o mjestu (dužini), samo u ovom primjeru: Čista svila do zemlje spuščena, a kadifa u kraćem skrojena. Nar. pjes. vuk. 4, 167.

bb) o vremenu uopće, vidi e) aa) i bb)). Vrime oće priti u kratku. Transit. 86. To budi zadovoljno danas v kratci. Korizm. 83^a. Sve prohodi toliko u kratku. M. Radnić 41^b. Uspomena zlije u kratku izgubi se. 66^b. Sve u kratku zgubi se. 167^a. Čekajući u kratku da će biti proždrt od riba. P. Posilović, nasl. 52^a. Nije Francesko muke svoje u kratku svršio. F. Lastrić, test. ad. 68^a.

cc) vidi e) cc). Vb kraće isповѣмs. Sava, sim. pam. šaf. 3. Zato tebi tvoju sreću pravo i smino hoću reći, a u kratku, neka t' veći ne dam poraz i bol veću. M. Pelegrinović 178. Nauk krstjanski u kratku obilato i razborito istomačen. I. Grlićić 1. Dostojno je u kratku govoriti od suda. A. Bačić 492. Razgovorićemo se u kratku svrhu otajstvi. F. Lastrić, test. 200^b. Ovo ću vam ukazati u kratku. ned. 208. Probriću vam u kratku sve začine s kojim se ima molitva začinati. 244. Sada ćemo samo nikoliko riči u kratku reći od ubojstva tilesnoga. 287. Ako ćemo u kratku ispisati za upamtiti lašte. 358. Kaza mu u kratku čudesa. A. Kanižlić, fran. 84. — Zlamenja ... mogu se u kratku vidjeti. I. Grlićić 235. To ćemo promotrit u kratku. F. Lastrić, svet. 3^a. Za znati u kratku, što je isповидnik. M. Dobretić 72.

dd) vidi e) ee). Da sam te ja, moj Gospodine i spasiteљу, pravo ljubio, ne bi se ritko tako i raztrkanom pametju od tebe spominao U kratku: Kad ja prošatoga života vrime, mista, dilovanja protresam, nahodim itd. A. Kanižlić, uzr. 31.

2. adv. krátko, komp.: kráčš. — *svagda o vremenu*. — *Između rječnika u Mikalínu* (kratko, u kratko, breviter, summatim, strictim, paucis, brevissime), u *Belinu* ('abbreviatamente', 'breviter' 8^b), u *Bjelostjencevu* (kratko, na kratkom, breviter, cum brevitate, summatim, paucis verbis, succincte, cesuratim, presso, compresso, exiliter, tenuiter, parce et tenuiter'), u *Voltrigijinu* ('brievemente, alla corta', 'kurz'), u *Stulicevu* ('breviter, brevi, strictim, circumscripse, compendiario, summatim').

a. za malo vremena, u malo vremena. Koja li (je) to pravda, vjekuvječnijem mukam grijeh smrtni pedepsati, a ne za toliko vremena, kraće i dije, kako je grijeh veći i teži? V. Andrijašević, put. 274. Koliko imam odluku kraće zadržati vas ... F. Lastrić, svet. 181^a.

b. o govoru, vidi u kratko kod 1, d, e) cc). Kratko govoreć ... Anton Dalm., ap. a3^a. Kateh. 1561. 100. Reti ću ti naj kraće što uzmožem. I. T. Mrnavić, ist. 182. Što budem moći kraće, con la brevità che potrò, 'quam brevi potero'. A. d. Bella, rječn. 148^a.

KRATAŠAN, kratašna, adj. dem. kratak. — *isporedi* kratahan, kraćašan, kraćahan. — *U naše vrijeme*. Žežijahu kratašne maškule. Pjev. crn. 18^b. Ogled. sr. 22. Bilo im drvje kratašno. S. Lubiša, prip. 243. Košulu nosah kratašno. prič. 16. Kratašne crvene hječve. 125. Dopetnu dolamu uz kratašni koporan. M. Pavlinović, razl. spisi. 122.

KRATEČKO, n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 84.

1. KRATEL, m. po' narodnome vjerovanu i pripovijedađu, nekakva bolest gora od kuge, što čovjeka u jednu noć mori, a u mrtvaca je jedna

noga kraća od druge (dakle riječ postaje od kratak). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: nekaka bolest (nach der tradition) eine krankheit, ärger als die pest, die in einer nacht tödtet. der todte hat einen fuss kürzer als den andern (daher der name, von 'kratak' kurz). — Moja familija u Riphu zavetovala se te posti taj post (arandelovicu) od neke bolesti 'krateja!'. 'Kratej' je bolest koja mori Jude. kažu da je čoveku koga umori 'kratej' jedna noga 'kraća' od druge. (u Šumadiji). M. Đ. Miličević, živ. srb. 145—146. — xix vijeka nadjelo se ovo ime strašnoj kužnoj (zaraznoj) bolesti 'Cholera asiatica', vidi kolera, b. Kako se kolera sad u našijem zemljama pojavila, mnogi je ljudi zovu 'kratej' (s drugijem akcentom?). Vuk, rječn. kod kratej. Neki vele da je 'kratej' i 'kolera' jedno isto. M. Đ. Miličević, živ. srb. 146. Silna se nakotila raja, a kuge joj ni krateja nema. Osvetn. 2, 74. u Šulekovu rječniku: 'orientalische cholera' kod 'cholera'.

2. KRATEL, m. pokraća niva (vidi dafe opširnije značenje). — Postaje od kratak kao i 1. kratej. — U naše vrijeme. Kratel, dugačku nivu (oranicu) koja u širinu na okrug svršava, te one kratke slogove zovu 'krateljima'. 'Este li sve uzorali i smirili?' 'Esmo dobro, samo nam ote mrak nekolika ona krateja'. u Lici. J. Bogdanović. Kratel, krateja, u Srijemu niva koja nema propisanu dužinu ali je ipak potpuno jutro, dakle jutro zemlje kraće nego što treba. P. Marković. Lanac zemlje koji leži odmah do oklika (oklizak), dakle mu je jedna strana kraća od druge. (u Bačkoj). cf. oklizak. Đ. Daničić. Kratel, kraća niva od one nive koja se pored ne pružila. Ž. Radošić. — I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livađa u Kratelju. Sr. nov. 1872. 350. — u okrugu šabačkom. Niva u mestu Kratel. Sr. nov. 1875. 788. — u okrugu vafevskom. Niva Kratel. Sr. nov. 1871. 252.

KRATELIĆ, m. dem. od kratej. 'Ajmo naj prije one kratejiće uzorati i smiriti, pa ćemo onda prijeći u drugu nivu'. J. Bogdanović.

KRATEŽ, m. ime mjesta u Srbiji u okrugu smeđerevačkom. — isporodi 2. kratej. Niva u Kratežu. Sr. nov. 1874. 74.

KRATICA, f. skraćena riječ u pismu (izostavljenom ili sastavljenom slova), vidi titla, skratice. — U Stuličevu rječniku: v. kratčina. — I u pisaca našega vremena: u Šulekovu rječniku 'abkürzung'.

KRATIGUZ, m. (može biti da je adj.) ovako zovu čoveka koji je onizak. Ž. Radošić.

KRATIKULA, f. roštilj, vidi gradikula. — U Mikašinu rječniku: kratikula, roštilj, lisa za peći ribu 'craticula, crates'.

KRATINE, f. pl. mjesno ime.

a. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 60.

b. mjesto u Srbiji u okrugu biogradskom. Livađa u Kratinama. Sr. nov. 1875. 307.

KRATIŃA, f. ime mjesta u Srbiji. a) u okrugu šabačkom. Zemlja u KratiŃi. Sr. nov. 1875. 486. — b) u okrugu vafevskom. Niva u KratiŃi. Sr. nov. 1857. 59.

KRATIŃE, n. ime mjesta u okrugu požarevačkom. Niva na KratiŃu. Sr. nov. 1874. 161.

KRATITEL, m. čovjek koji krati. — U Belinu rječniku: 'abbreviator, celui che abbrevia' 'correptor' 8b, i u Stuličevu: 'qui abbreviat'.

KRATITELICA, f. žensko čelade koje krati. — U Stuličevu rječniku: 'quae abbreviat'.

KRATITI, krátim, impf. činiti da što (objekat) bude kratko (pf.: skratiti, pokratiti). češće se naohodi u prenesenom značenju (vidi 1, b—e). — Akc. kati je u praes. taki je u impf. kráčáh, u aor. 2 i 3 sing. krátí, u part. praet. pass. kráčen; u ostalijem je oblicima onaki kati je u inf. — Postaje od osnove krat adjektiva kratak nastavkom i. — Riječ je praslavenska (kortiti), isporodi stslav. kratiti (samo složeno, n. p. skratiti), rus. коротати, češ. krátiti, polj. krocic (u svijem ovijem jezicima samo u pravom značenju). — Ismetu rječnika u Mikašinu (kratiti, okratiti, brevio, immينو, minuo, abbrevio, decurto, curto), u Belinu ('risparmiare', 'parco' 626a; 'prohibere, vietare', 'prohibeo' 589b), u Bjelostjencu (kratim, ne dopušćam, prohibeo, inhibeo'. v. prešim. 2. v. skraćujem), u Jambrešićevu (kratim, nego, impedio; abbrevio'), u Voltigijinu (negare, impedire, proibire 'zurückhalten, hemmen, verbieten'), u Stuličevu ('decurtare, contrahere, imminuere, diminuere, perstringere, negare'), u Vukovu (1. 'kürsen', 'brevio'. — 2. ja ne kratim, 'ich habe nichts dawider', 'per me licet').

1. aktivno.

a. u pravom smislu (ali vidi kod b)).

a) o vremenu, vidi skraćivati, pokraćivati. Ckninje krati na pospih sve moje živinje. G. Držić 411. Ki (gad) zbog sad patim bez moga uzroka, ter život moj kratim nesrećni prije roka. N. Najeković 2, 120. Neg u toj er sgodi ka život moj krati ne mož' ni od jedne već smrti sadati. D. Rašina 109b. Tim, ki su sve zdravi, potreban ni' ljekar, neg onim ki budu u tuzi imati ku nemoć zlu hudu, kom život rok kratí. D. Rašina 147b. Toj gospodstvo drugi želje, za bogastvom drugi ginu, ter imaše tuge velje i neizmjernu pak gorčinu sve dni krativ jadovito. M. Bunić 17. Lijepa smrt bo lijepo zlati, vas naš život premda krati. J. Kavašin 359b. Da nejmaš kratiti ni stiskati tvoje misli u posvećenju. Ant. Kadčić 55.

b) kad riječ nije o vremenu, kratak shvaća se obično ne u pravom smislu, nego u širemu, kao malen. Krati svoju neizmirlnost, ... zaklapa u ditinska uda svoje nedo(h)itivno veličanstvo. A. d. Bella, razgov. 221. — obično je značenje (često i kod čega umnoga): činiti da nešto postaje manje, smanja se, pa i da posve gine. Koja mi um krati. Š. Menčetić 16. U nem se (tvojem krajevstvu) dinari ne žude imati, ni koje satvari dan i noć ke kratí. N. Dimitrović 85. Oghene tve (fudavi!) atrile zaman su, ke tratiš; njegda su ranile, slavu istom sad kratíš. M. Držić 16. Tuj ga (cvit) zdržati ni voda ne ima moć, da svu čes ne krati po vas dan i svu noć. D. Rašina 38b. Er sve ono što oči žele, sve napokon vrime krati. 150ab. Vrijeme je na svijetu koje krati napokon i tlači ljubav tu. F. Lukešević 83. Što ufaše moje krati, ni Korajke jošte nije. G. Palmotić 2, 48. Nu oječ ženske jedne glave, ke jepotu vrime krati. 2, 128. Vrijeme krati i satira groble i svaku inu diku. J. Palmotić 178. Ka videći u vrlini je luta žalost krati... 898. Ali zaman glase sterem, moje riječi vjetar krati. A. Gledević 192b.

b. s toga što bi ko drugi (ili što drugo) mogao imati ono što subjekat čini da je kratko, pa obzirom na značenje kod a, b), po čemu bi tad kratiti moglo značiti: činiti da ko ili što nema ništa od onoga objekta, postaju neka osobita značenja u prenesenom smislu. — isporodi perf. zkratiti, prekratiti.

a) negare, denegare, ne dati, ne htjeti dati, (gdjgdje može značiti: ne dopuštati, sa-

brañivati). objekat se isriče supstantivom ili čim što zamjenjuje supstantiv, kao n. p. zamjenica, relativna rečenica itd. često je objekat što umno.

aa) kad je izrečeno čelade (ili uopće ono) kojemu se ne da, stoji u dat. Dara ne krati tomu ki t' ima har. M. Marulić 180. Pokoñi darov taj sinku tvom ne krati. F. Lukarević 267. Ne kratite mi ovi dar. P. Radović, nač. 559. Prosim dara da tvogega osobite od pomoći meni slugi tvom' ne kratiš. J. Kavañin 543^a. Dostojan je da mu krati svoje darove. B. Zuzeri 128. — Jer mrvu bijednom' krati. J. Kavañin 387^b. Kad kratio sam jednu mrvu u mo'e dobi Lazaru. 399^a. — (Raja) hoće nami da tretinu krati. Osvetn. 2, 75. — Kratiš plaću siromasima. A. d. Bella, razgov. 186. — Hranu nam krati tjelesnu. Štit. 16. — Moja mati i moj otac, oni meni milu kratu. Jačke. 6. — I za sve ako uvijek ne krati od prije stvari nijedne nemu. B. Bettera, dubrovn. 22. Želne stvari i Ipokrat grozničavim krati mnokrat. J. Kavañin 55^a. — Prija nego se kralj na vojsku odpravi, barura jednoga razumna ostavi, ki bude za ñega kraljevstvo vladati, i pravdu činiti i grade držati, komu priporuči gospodarstvo i stanje i mladu kraljicu i svoje imanje, dočim se iz vojske doma opet vrati da riči ni jedne kraljici ne krati. Oliva. 28. — Bogu i duši dan jedini pak kratimo? J. Kavañin 402^a. — Od svetlosti svoje zdrake da nam tužnijem on ne krati. A. Vitalić, ostan. 294. Sunce kratilo bi ljudem svoju svitlost, bilo bi kako da ga nije. I. P. Marki 18. — Hajde, Luka, ogñilo ti ne kratilo žara! Osvetn. 2, 12. — Nemoj mi kratiti plod i korist tolicih nevoļ. P. Radović, način. 284. — Sam odgovor kad kratih mu i u obraz vrata zatvorih mu. J. Kavañin 32^a. — Priprostitih učeći, bludnih upravljajuć, svita ne krateći, neumićim dajuć. P. Hektorović 46—47. — Ne htij mi kratiti u tom puno milost. M. Marulić 7. Ja ne mogu kratiti milosti grišnikom. Mirakuli. 17. Kako ona ka prosecim milosti ne krati. P. Zoranić 29b. Ere tomu, ki se kaje, vijek mu milos Bog ne krati. D. Rañina 144^b. Slugi tvom virnome milost ne krati. A. J. Knezović 185. — Ali prava nemamo, da braći slobodu kratimo. M. Pavlinović, razg. 108. — Nemozim pomoć ne kratit. M. Marulić 61. Ne krati mi pomoć tvoju. G. Palmotić 1, 295. Tvoju pomoć nam ne krati. P. Kanavelić, iv. 100. Spasiteļu, pomoć mi tvu ne krati. J. Kavañin 312^b. A Bog krati mu one veće pomoći. A. d. Bella, razgov. 51. Dalj on komu krati i uzteže pomoć? A. Kalić 88. Što kom moglo od desnice poći, te im nitko ne krati pomoći. Osvetn. 2, 30. — Tot Isukrst Krtjanima svoj lijeķ krati i uzteže? V. M. Gućetić 12. — Da nam ne krati proščjenja. Kateh. 1561. 29. — Ne može mu kratiti odršenje. Š. Budinić, ispr. 14. — Tvoje ljubavi narodu ne krati. Đ. Baraković, jar. 47. Mlogo premda krivim ljubavi ne krati. A. Kanižlić, rož. 88. Čim vidi toliko duša koje mu ljubav svoju krate i nijekaju. I. M. Mattei 220. — Celov bratu brat ne krati. Đ. Baraković, drag. 346. — Kad Osmanu posluha kratimo. I. T. Mrnavić, osm. 180. — Jeli ikad Bog pedipsao tko krati dostojno poštenje mistima svetim? Blago turl. 2, 76. — Ter taj cvijetak ne miriše sač mu sunce lipos krati. M. Vetranić 1, 33. — Još jim samo ne krati čistoće. J. S. Reļković 96. — Tko mi krije, tko mi krati, tko mi uzdrži me veseļe. G. Palmotić 2, 55. — Kratiće tijelu ugodnosti. A. Kalić 41. — Svomu duhu krati odahnuće, tijelu poćivanje. 166. — I da žalostan car Turkom boja krati i čini nas svagdar u ta-

boru stati. I. T. Mrnavić, osm. 61. — Kratiti djelo od matrimonija jedan drugomu bez razloga grijeh jest. S. Matijević 85. — Pa lepota mah lepoti krati. Osvetn. 2, 104. — Neka za naj mañe i ovo malo ne krati Bogu. B. Zuzeri 119. Pokli... učinio si veće, nemoj nam sad kratiti mañe. Čestitosti. 46. — Što da kratim tvoj dobroti? G. Palmotić 2, 150. — Što mu krate tolici neħarnici. I. M. Mattei 28. — Dovedi ga, sinko, k meni, to ti neće, mnim, kratiti. G. Palmotić 2, 255. — Kad mu krati ča mu jest tribi. F. Glavinić, svitl. 19. Jeda ne bi tko bez zakon... dostojanstvu kratio tvomu što u imenu nosiš svomu. J. Kavañin 162^a.

bb) nije izrečeno čelade kojemu se ne da, ali se obično ima u misli (drugo je kod e)). Posluha ne krati. Đ. Baraković, jar. 21. Ča pita, molim te, ne krati. 80. Daje Bog često krat u mali časa dil što je on naprida dugo vrime kratil. A. Georgiceo, nasl. 335. Pravdu ku car krati sami ju sudimo. I. T. Mrnavić, osm. 125.

b) prohibere, s toga što znači: ne dati, može značiti i: zabranivati, t. j. riječima ili zapovijedu ne dopuštati da se što učini (vidi dati, III, B, b). — Ono što se zabranjuje može biti u podložnoj rečenici s da. Da ne držim stražu nad ñimi, ni kratim da se van pokažu. H. Lucić 277. Nu ne krati da ih berem u tvoj dubravi. J. Kavañin 175^b. Niš ne mare, niš ne krate da se napijemo. Nar. pjes. istr. 3, 14. — U ova dva primjera nije izrečeno što se zabranjuje: u prvome se ima u misli po onome što se prije kazalo; u drugome stoji kratiti apsolutno (zabranivati što mu drago). Vsaki kmet ki bi hotel priti, da mu neće kratiti. Mon. croat. 71. (1448). Koliko veće on zapoveda i krati, toliko ga veće skvarena natura nenavidi. Anton Dalm., ap. g8^a.

c) impedire, u širem smislu nego kod b), smetati, prijećiti, zaprećivati, t. j. ne puštati da se što učini, ali ne samo riječima. — U primjerima ono što se smeta izriče se:

aa) objektom u acc. Ka krate i razvaluju matrimonij. Naručn. 62^b. Prijazan krvna krati matrimonij. 64^a. Obećanje Bogu učineno u stvari ne zlom koja se može izvršiti, ter ne krati koju stvar drugu boju od sebe. T. Ivanović 55.

bb) glagolom u inf. Zavet krati činiti matrimonij. Naručn. 63^a. Što ti doći krati? A. Kanižlić, rož. 32. Što me slipi i gledat vas krati. 116. — u jednom je primjeru subjekat infinitiva u akuzativu (prema latinskom jeziku). Zato nejmam brige, da te krati štiti pečat čuvar knige. A. Kanižlić, rož. 5.

cc) ne izriče se, jer se ima u misli po onome što je prije kazano. Imao bi još obilatije istinu ovu ukazati i naresiti; ali mi s jedne strane krati slabost pera moga. A. Kanižlić, fran. 12.

c. recusare, nolle, kad mješte objekta ima glagol (u infinitivu) ili riječ koja je mj. glagola (verbalni supstantiv), u prenesenom smislu, od značenja: ne dati (kod b), prelazi na značenje: ne htjeti. naj češće je negativno: ne kratiti, dakle htjeti, a onda u kojem primjeru može se kratiti zamijeniti s oklijevati. — vidi i 3, b.

a) s infinitivom. Prevrača plk naš i krati dati dohodak cesaru. Korizm. 94^b. Kad koje od ñih jedno drugomu brez uzroka krati dug ženidbeni povratiti. B. Leaković, nauk. 255. — Zato ugoditi nam ne krati sobom. M. Marulić 81. Tve srce prikruto priklonit ne krati. Š. Menčetić—G. Držić 500. U kojoj (pisanci) sa svu moć slaviti ne kratih božićnu ovu noć. H. Lucić 278. Neka se može rijet, er za ñe ja

ljubav ne kratih još umrijet, bivši joj u svem prav. N. Najlašćević 2, 87. Nu kratit neće Bog poslat na n skoro gniv. S. Gučetić Bendešević 310. Ne kratimo stratić blaga za poštenja ka nam prude. Đ. Baraković, drag. 358. I za to steć, nijedno priko djelo izvršit vik ne kratit. I. Gundulić 302. Ah, jesi li ti, o slavna grčka zemjo, ona mati, plod čestiti ka odavna od razuma dat ne kratit? 369. Umoli se da opet naga pomiluje car čestiti ki rumsoga begler-bega ne kratit ga učiniti. 509. Ako ono želite, ovo prijati kratiti se nimašte. F. Glavinić, cvit. 25b. Kakove godir moreš se domisliti muke, ne kratit mi ih podati. 386a. Ne kratit se nami odkriti. G. Palmotić 1, 37. Daj mi ruku, i ne kratit pustit obraz celivati. 2, 476. On svin zaimaše i ne kraćaše dat. J. Armolušić vi. Na ovu vodu doć ne kratit. P. Kanavelić, iv. 130. Milost mu dat ne kratit. 515. Ne kratimo jim pomoć dati sada. B. Bettera, dubrovn. 23. Tijem se bolim i ne kratim groznijeh suza lijevat vrilo. A. Vitalić, ostan. 149. Čemu mone loše rani (ti) kad mi kratitš lijek podati? J. Kavašin 89a. Er na čast ne nij' kratititi isti život izgubiti. 337a. Ti me smirit vik ne kratit. I. Đorđić, salt. 139. Korevski ban, ne kratit (care) zapovidjet, da se izbavi. P. Sorkočević 586a.

b) u jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka pred inf. ima za, što nije dobro. Za primit nas ti ne kratit. I. Akvilini 16.

c) s verbalnijem supstantivom. Hoć li, u ništor da se obratim? Uništeće mē ne kratim. I. Đorđić, uzd. 99.

d) glagol se ima u misli po onome što se kaže dafe. Gospoje, već ne krat', zadađ mi smrt priku. N. Najlašćević 2, 6.

đ. parcere, od ne dati postaje značenje: ne trošiti, pa od toga: štedjeti (ne samo ne trošiti preko mjere, nego ne trošiti ni po što). objekat je supstantiv ili što zamjenjuje supstantiv. Kratil nijesam ruke, srce, pamet, htjenje, misal za u sklad staviti ove pjesni. S. Bobalević 217. Nu pogodit mojim drazim prijateljom, dušu i tilo ne bih, da se ne omrazim, kratil, kamo jedno dilo? 217. Tko prospe na vrime, ter pinez ne kratit. Đ. Baraković, vil. 72. On snage ne kratit da blago meće va n. 80. Ne kratite vaše trude, da se družba izgubjena s mnogom pomnom iskat bude. G. Palmotić 1, 17. (U boju) srce i snagu ne kratismo. 1, 302. Kako tvoja biti neću, kō ti vjeru mū ne dati, ako za me stvar naj veću, život isti tvoj ne kratit? 1, 316. Ti sam na boj verni, općeni kratitš snažne tvoje silo. 2, 430.

e. retrahere, oculere, u jednoga pisca Dubrovčanina kratiti što od koga znači: držati što tako da ko do onoga ne može doći, ne može za ono znati, ne može vidjeti, čuti, uživati itd. I svaki razgovor od mene ne kratit. Š. Menčotić 263. Mē liće i pozor od tebe ne kratih. 270.

2. sa se.

a. pasivno.

a) vidi 1, a, a). A mat' i otac (Eva i Adam) bijuće činili godin devet sat pokoru, Bog dobrotiv nīm se smili i primi ih ovde goru; nu a pokore sad se krate. Misli o tomu, jadni brate! J. Kavašin 517b.

b) vidi 1, a, b). Tuj se krate naše sile. N. Najlašćević 1, 155. U straživoj sve je slici, sve se stira, sve se kratit, padaju koni i konici živi, mrtvi i duhati. I. Gundulić 445. Nu se ufahe tve ne kratit, jedā višni podat bude, da se on k tebi brzo vrati. G. Palmotić 1, 62.

c) vidi 1, b. Da pokli sad kratit meni se put svaki. H. Lucić 194. Jere se nōj ne

kratit nikadar ništa. B. Kašić, is. 98. Momu željenju lik vaskolik se kratit. P. Vitezović, odl. 55. I da im se vijek ne kratit vid svim čestit i bogati. J. Kavašin 499b. Da budu dilnici s. eukaristije tkoja se kratit onizim što su pomamni. Blago turl. 2, 316. Izporavit mu časti koje mu se krate. I. M. Mattei 312. Ne bi se to kratilo ni mržećemu neprijatelju. 330. — Da se rečenomu gospodinu Jerolimu ne kratit kupiti kruha. Mon. croat. 208. (1521). — U ovom primjeru stoji subjekat pasivnoga glagola kao da je kod 1, b, b) objekat čejade kojemu se što zabranjuje (isporadi 1, b, c) bb) na kraju). I ne dadu se kratiti nijednoj vlasti, ni kraljem, ni cesarom da ne pripovijadu rič Božju. Postila. T4a.

b. refleksivno.

a) u pravom značenju, prema 1, a, postajati kratak ili malen, smanjiti se, nestajati. — U Mikajinu rječniku: kratiti se, pomankati 'desum'; u Belinu: 'mancare, calare, scemare', 'decreasco' 456a; u Voltigijinu: 'dicrescere, scemare, accorciarsi', 'abnehmen'; u Stulićevu: 'deficere'.

b) u prenesenom smislu, isprova, prema 1, b, znači: ne dati se, uzdržavati se (isporadi 1, e), pa i štedjeti se (isporadi 1, d), otale i uopće ne htjeti (gotovo s istijem značenjem kao kod aktivnoga glagola pod 1, c). tañe raslike u značenju ne mogu se ni opredijeliti. — Između rječnika u Belinu ('astenersi, continersi', 'abstinere' 113b; 'risparmiarsi', 'sibi parcere' 628a; 'negare di far o dir qualche cosa', 'denego' 508b; 'recusare', 'recuso' 609b; 'ricusare', 'recuso' 618a), u Voltigijinu ('ricusare', 'abschlagen'), u Stulićevu ('se abstinere, se continere').

aa) s genetivom bez prijedloga ili s prijedlogom od, kao odricati se, ustručavati se. Gospodine, ako sam puku tvomu još potriban, ne kratim se truda. F. Glavinić, cvit. 370a. Ne kraćaše se od ovoga. 24a.

bb) u jednom primjeru xvi vijeka s prijedlogom na stoji akuzativ kojijem se kaže posao, na koji neće subjekat da pristupi. Znamo da se neste nigdar kratili na službu. Mon. croat. 298. (1592).

cc) s podložnom rečenicom u kojoj je da. značenje je kao kod dd). Ter se ti ne kratitš, o Eko, u taj čas tutako da odvratiš opeta isti glas. M. Vetranić 2, 35. Ja biljege videć ove, ne štedim se i ne kratim u razlike nōj darove pjenez veći da potratim... I. Gundulić 223. Ne šted'mo se ni kratimo, da... smrtnu slavu pripravimo. G. Palmotić 1, 54. Krati se Ivan Krstiteļ da poglavice Jerusolimske ili mu se poklone, ili ga štuju. A. d. Bella, razgov. 141.

dd) s infinitivom. značenje je: ne htjeti ili oklijevati, od prilike kao kod 1, c. — dosta često. Nit' ću se kratiti podnositi svaki trud. M. Vetranić 2, 171. Koji... ne kratit se od Boga čovjek bit. N. Dimitrović 90. Zemjo, nemoj se kratiti otvoriti livade. M. Držić 417. Ne kratit se tokoje i Ruža zlatonite kose Jagičine skusti. P. Zoranić 29a. Koje se ti nećeš kratiti kripisti tvojom uzdržati kako se neću ni ja kratiti vrijednosti tvoje pripovijedati. F. Lukarević 8. Neću se ja kratit njegovu svu boles u rados obratit. 31. Kroz toj milos vašu molju, meni pisat ne kratit se. M. Pelegrinović 195. Pristupimo k nēmu, pitajmo prošenje za grijehe naše, koji se neće kratiti prostit nam ih. A. Gučetić, roz. jez. 151. Klasti ga na ogañ ne bi se kratili. Đ. Baraković, vil. 147. Nu se uzdaj, er kratit neću se hrlo poć Dubravku obratit na ljubav tvoju moć. I. Gundulić 155. Na prošnju ke ne kratit se Isus doiti. F. Glavinić, cvit. 178a. Izgubiti rusu glavu

ne kratiti se i ne boja. Ġ. Palmotić 1, 70. Ne kratim se tebi, ako ćeš, po kraljevstva podat moga. 1, 397. Mnokrat se blag ne štediti i ne kratiti na pirovijen blagovati. 8, 189b. Neću se kratiti t(voju) m(lost) služiti što jaki budem. Starine. 11, 101. (oko 1655). Jere tako draga svoga toj pomaga u potrebi, u radosti radi koga kratila se umrijet ne bi. J. Palmotić 399. U nenu se ne kratiti češće k Bogu s pametnim pristupiti. V. Andrijašević, put. 8. Od naga se naučimo i na negovu ljubav srčanom ljubavi odvratimo, ne kratači se, ako ne drugo, sve prije patit i podnijet, nego ga igda uvrijediti. B. Zuzeri 260. Ne kratiti se s tvoje strane meni istu smrt podati. A. Boškovićeva u I. M. Mattei 350. Bog otac ne kratiti se ispuniti njegove molbe. V. M. Gučetić 198. S kojijem on ne kratijaše se jestit i piti. S. Rosa 115b. Kad bi mi bilo dopušteno, ne bih se kratio upitat te. Đ. Bašić 71. Ne bi se kratio darovat pravedniku vasaj svijet. 169. Mi u kojijeh dušu nije se kratio ni mrzio ujesti. J. Matović 218. On nas ne zaloravla, ne kratiti se u doba ono tužno k nam priti. I. M. Mattei 180. Koji nijesi se kratio za ove duše prijetu smrt i prisramotnu dragovoljno zagrliti. 389. Ja se neću kratiti rijet da je svaki od vas bog onijeh duša. A. Kalić 298. Ne kratimo se ni mi Bogu zahvaljivat. 416. Nego ako bi koja od pomenutih osoba kratila se doći pred vlast građansku. Zbornik zak. 1853. 657.

ee) ima se u misli infinitiv, naj češće po onome što se prije kazalo. Svaki dan u potič nitkor se ne kratiti. Đ. Baraković, vil. 78. Da mi si narav jaču i izvrsniju ti dopustio, ne bih se možebiti kratila ni ustručala. V. Andrijašević, put. 321. Što mogu učiniti ne kratim se ni ču se kratiti. 389. Tko su oni, tkoji pristupaju občno oli se krata ovizim kripostima? Blago turl. 2, 27. U slučaju ako bi se svjedoci kratili te ne bi hotjeli doći... Zbornik zak. 1863. 141.

KRÁTJETI, krátim, impf. *vidi* 1. kračati. — Postaje od osnove krat adjektiva kratak nastavkom je. — Samo na jednom mjestu xvii vijeka. S vremenom noć i dan i reste i kratiti. Đ. Baraković, jar. 75.

KRATKA, f. mjesno ime. — U latinskom spomeniku xiii vijeka. 'Nomina possessionum: Crathka ultra Sawam'. . . Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 79. (1242).

KRÁTKÍ DÔL, Krátkôga Dôla, m. mjesno ime. — U latinskijem spomenicima od xiii vijeka. 'Quandam particulam terre, Crathydol vocatam'. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 222. (1288). 'Ad vineam Heremitarum in Cratkidol'. 2, 117.

KRATKI HET, m. ime brijeugu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Glasnik. 19, 298.

KRATKOĆA, f. osobina onoga što je kratko. — *ispoređi* 1. kračina, kratkost. — *Akc. se mijenja u dat. sing. krátkoći, u acc. sing. krátkoću, u voc. sing. krátkočo, u nom., acc., voc. pl. krátkoće. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* ('brevitā', 'brevitas' 148a), u *Bjelostjenčevu* (kratkoća, kratčina, kratkost, 'brevitas, exiguities'. 2. kratkoća vremena, 'brevitas temporis'. 3. kratkoća u pismu, 'notae contractio l. brevisas litterarum'), u *Jambrešičevu* ('brevitas'), u *Volltigi-jinu* (grješkomo kratkoća, accorciamento, cortezza, 'kürze'), u *Stuličevu* (kratkoća, brevisas, compendium, parvitas'), u *Vukovu* (die kürze, 'brevitas').

a. uopće. Ako promisli kratkoću ovoga života... M. Radnić 168a. Za kratkoću pristavio sam psalme. I. Krajić 4. Mogli bi pokazati, da bi nam dopustila kratkoća vremena. A. Kanižlić,

kam. 864. Sazidaće se trgovišće i zidovi u kratkoći vrimenā. I. Velikanović, uput. 1, 174. Ona sva orkvena određenā i druga mloga, koja radi kratkoće ostavljamo, viditi se mogu u knjigah zakona crkvenoga. 1, 458. Bog gleda na užgaše i viru u uslišađu molitva a ne na kratkoću ili dujinu. 8, 269.

b. *vidi* 1. kračina, b, kratica, skratice, titla. — U *Bjelostjenčevu rječniku*.

KRATKO-, kao što biva i kod mnogijeh drugih adjektiva, mogu se načinati složeni adjektivi, uzimajući za prvi dio kratko- a za drugi osnovu kojega supstantiva, te tako postaju složeni posesivni adjektivi kojima se kaže da je u koga kratko ono što znači riječ, koje osnova postaje drugi dio složene riječi. ovako stvaranje riječi posve je slobodno, osobito ako u drugome dijelu ne bude više od jednoga sloga (može se držati da je jednosložna osnova i kad ima u drugoj slovic nom. sing. m. a koje ispada u drugijem oblicima, te bi se moglo kazati i kratkōnokāt, *vidi* dugonokat). čovjek će iz našega naroda pri potrebi načiniti riječi, kao kratkōbrk (o čovjeku s kratkijem brcima), kratkōrog (n. p. o volu), kratkōklun itd. uz ovake adjektive bez nastavka (uprav je u m. i n. nastavak o, a u f. a) načina i druge, kao kratkōrožan, kratkōklunast, ili supstantive, kao kratkōrožac, kratkōklunac, ili kratkōrožica (n. p. krava), kratkōbrkoña itd. pa i sam adjektiv bez sufiksa može se shvatiti kao supstantiv, n. p. Gdje si, kratkōbrče? radi svega toga ovdje su zabilježene samo složene riječi koje se u knjigama nalaze, i to ne svagda ako su samo tehničke. — Kako mi se čini, u ovakovijeh je riječi akcenat slabi kratki na o a vokal je u drugom dijelu kratak.

KRATKOČESTIT, adj. čestit za kratko vrijeme. — U *Stuličevu rječniku*: 'brevis tempore felix'. — *nepouzđano*.

KRATKODNEVAN, kratkōdnēvna, adj. u kojega su kratki dnevni, t. j. koji je kratka života. — U *Stuličevu rječniku*: 'vitae brevis'.

KRATKODNĖVLĖ, n. kratki dnevni, kratak život. — U *Stuličevu rječniku*: 'kratkodnevje, brevis aetas, vita etc.'.

KRATKODNEVOVATI, kratkodnevuvam, impf. živjeti kratko vrijeme. — U *Stuličevu rječniku*: 'vitam brevem ducere'. — *nepouzđano*.

KRATKODNEVSTVOVATI, kratkodnevstvujem, impf. *vidi* kratkodnevovati. — U *Stuličevu rječniku* uz kratkodnevovati s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

KRATKODOBAN, kratkōdobna, adj. koji će biti do kratko doba. — U *pisaca našega vremena*. Da se stvar istraži i prosudi, narediti kratkodobno ročište, a dužniku naložiti... Zbornik zak. 1853. 546. — *ispoređi* češ. krátkodobý. — Ima i komp.: kratkōdōbnij. Određice se ročište čim kratkodobnije. Zbornik zak. 1853. 2, 80.

KRATKODUH, adj. u kojega je kratak duh (kratko, teško disanje). — U *Stuličevu rječniku*: 'asthmate laborans'. — *ispoređi* češ. krátkoduchý.

KRATKOGOVOR, m. kratak govor, govoreње u kratko. — *ispoređi* kratkogovoreње. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (v. kratkogovoreње). Ivan bogoslovac u kratkogovoru pokazavši rečena počeo odgovarati. A. Kanižlić, kam. 747. — *nije dosta pouzđano*.

KRATKOGŖVORAC, kratkogŖvŖrca, m. čovjek koji govori u kratko. — U *Belinu rječniku*: 'breve

nel parlare' ,breviloquens' 148a; u *Bjelostjenčevu*: (*kajkavski*) kratkogovorec ,breviloquens'; u *Voltigijinu*: ,laconico, breviloquente', der sich kurz ausdrückt'; u *Stuličevu*: ,breviloquens'.

KRATKOGÓVORAN, kratkogóvorna, adj. koji u kratko govori. — U *Stuličevu rječniku* uz kratkogovorac.

KRATKOGOVORENE, n. djelo kojim se govori u kratko. — U *Belinu rječniku*: (sa starijim oblikom) kratkogovorenje ,brevità nel parlare', ,breviloquentia' 148a; u *Bjelostjenčevu*: ,breviloquentia'; u *Voltigijinu*: ,laconismo, compendio', ,kurzer, gedrängter ausdrück'; u *Stuličevu*: ,breviloquentia, laconismus'. — Nije pouzdana riječ, jer bi trebalo da je verbalni supstantiv od kratkogovoriti što je svakako nepouzđano i ne nalazi se u prva tri rječnika, a opet kad se rastavi u kratko govorene nema prave razlike u značenju.

KRATKOGOVORITI, kratkogovorim, impf. govoriti u kratko. — U *Stuličevu rječniku*: praes. kratkogovorim (vidi kod kratkoreči). — nepouzđano.

KRATKÓGRIV, adj. u kojega je kratka griva. — U *Šulekovu rječniku*: ,kurzmähig'. — isporedi rus. короткогривой i polj. krótkogrzyw.

KRATKÓGUZ, **KRATKÓGUZAST**, adj. vidi kratguz. Ž. Radošić.

KRATKÓK, adj. vidi kratkook. — U *Mikašinu rječniku*: kratkok, kratka vida ,qui brevem habet oculorum aciem'.

KRATKÓKOS, adj. u kojega je kratka kosa. — U *Šulekovu rječniku*: ,kurzhaarig (von monschen)'.

KRATKÓKRILAC, kratkókrioca, m. životinja (u osobitom smislu kukac) u koje su kratka krila. *Kratkokrioci*, (pl.), zool. lat. ,brachyptera', ,kurzflügel'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRATKÓLIČAN, kratkólična, adj. u kojega je kratko lice. — U *Stuličevu rječniku*: ,exigua facie praeditus'.

KRATKÓLIČAST, adj. vidi kratkoličan. — U *Stuličevu rječniku* uz kratkoličan.

KRATKÓLETAN, kratkóletna, adj. u kojega su kratka leta (godine, dakle život). — U *Stuličevu rječniku*: v. kratkodnevnan s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

KRATKÓLETSTVO, n. osobina onoga što je kratkoletan, kratak život. — U *Stuličevu rječniku*: v. kratkodnevje.

KRATKÓNOG, adj. u kojega su kratke noge. — U *Stuličevu rječniku*: ,brevibus pedibus praeditus', i u *Šulekovu*: ,kurzbeinig'. — isporedi rus. коротконогий, češ. krátkonohý, polj. krótkonogi.

KRATKÓNOS, adj. u kojega je kratak nos. — U *Šulekovu rječniku*: ,kurznasig'. — isporedi polj. krótkonosy.

1. **KRATKONOŠKA**, f. žensko čelade ili životinja kratkih nogu. — isporedi 2. kratkonoška. — U *Stuličevu rječniku*: kratkonoška, f. uz kratkonog.

2. **KRATKONOŠKA**, m. ili f. nešto što je kratkih nogu. — isporedi 1. kratkonoška. — U *Šulekovu rječniku*: ,kurzbein', n. — isporedi rus. коротконожка (o muškome).

KRATKÓNOŽAC, kratkónošca, m. čovjek ili (muško) živinče kratkih nogu. — U *Stuličevu rječniku*: uz kratkonog, i u *Šulekovu*: ,kurzbein', m.

KRATKÓNOŽAN, adj. vidi kratkonog. — U *Stuličevu rječniku* uz kratkonog.

KRATKOOČAC, kratkoočca, m. kratkook čovjek. — U *Stuličevu rječniku* uz kratkook. — nije dosta pouzdano.

KRATKÓOK, adj. vidi kratkovid. — isporedi kratkok. — U *Stuličevu rječniku* (gdje nije dobro tumačeno i ima bijeska m. kao da je supstantiv): ,luscinus, lusciosus'. — isporedi češ. krátkooký i polj. krótkooki.

KRATKÓPIS, m. nešto (n. p. kniga) pisano o nečemu u kratko. — U *jednoga pisca* xviii vijeka (nekoliko puta), a između rječnika u *Voltigijinu* (,compendio, epitome' ,kurzer begriff, inhalt') i u *Stuličevu* (,compendium'). Iz različitih kniga izvađen kratkopis života svetoga Saverije. A. Kanižlić, fran. 15. *Kratkopis* sinoda osmoga. kam. 45. S njegovim kratkopisom ovo poglavje zaglavljujem. 66. Ovo je jedan kratkopis papine knige. 369. — nije dosta pouzdano.

KRATKOPISJE, n. vidi kratkopis. — U *istoga pisca* u kojega ima i kratkopis. Focija sabore u kratkopisje složi. A. Kanižlić, kam. 13. — ni ovo nije pouzdano.

KRATKÓREČAN, kratkórečna, adj. koji reče u kratko. — U *Stuličevu rječniku*: v. kratkogovorac. — isporedi češ. krátkorečný. — U *jednoga pisca* Dubrovčanina xviii vijeka znači: koji se reče u kratko, i piše se o riječima u kojima je kratak slog na kojemu je akcentat. vidi i dijnorečan. Istina je da riječi kratkórečne imaju se pisati s dvjema ,c', za ukazati da se ona riječ nema prođijeno izrijeti, kako to ,sreccha, vreccha, lecchi, nocchi'. R. Gamašić B4b. Ako ta riječ jest kratkórečna, to jest, ako se u kratko izrica, ima se upisati bez nijednoga inoga biljega, nego onako, kako slova idu, kako to ove riječi: grad (grád), čas, pas (päs), svak (sväk) i ovake. C6a.

KRATKÓREČI, kratkórečem, pf. reči u kratko. — U *Stuličevu rječniku*: kratkorijeti, kratkogovorim ,in pauca conferre'. — nepouzđano.

KRATKÓREP, adj. u kojega je kratak rep. Treći je (at) vran, kratkorep. Miloš Obrenović u M. Đ. Miličević, knez miloš. 310. — I u *Šulekovu rječniku*: ,kurzgeschwänzt'.

KRATKÓREPAC, kratkórepeca, m. onaj (n. p. muško) živinče u kojega je kratak rep. — U *Šulekovu rječniku*: ,kurzschwanz'.

KRATKORIJETI, vidi kratkoreči.

KRATKORJEČJE, n. na jednom mjestu xviii vijeka (u zapadnom obliku kratkoričje) kao da znači isto što i kratica, skratice. Nije moguće s jednim imenom i nazivačem, kanoti i kratkoričju, tolike nezine izvrsnosti okuplene ukazati. A. Kanižlić, utoč. 743.

KRATKÓROČAN, kratkóročna, adj. koji uspijeva (n. p. mjenica) u kratak rok. — U *Šulekovu rječniku*: ,ein kurzsichtiger wechsel' kod ,kurzsichtig'.

KRATKÓRUČAC, kratkóručca, m. kratkoruk čovjek. — U *Stuličevu rječniku* uz kratkoruk, i u *Šulekovu*: ,kurzarm'. — nije sasna pouzdano.

KRATKÓRUK, adj. u kojega su kratke ruke. — U *Stuličevu rječniku*: ,exiguus manibus praeditus', i u *Šulekovu*: ,kurzarmig'. — isporedi češ. krátkoruký i polj. krótkoręki.

KRATKOSEŽAN, kratkosežna, adj. koji ne daleko (kratko) seže (dosiže). — U *jednoga pisca* našega vremena. Ma što su im umi kratkosežni. Osvetn. 2, 31.

KRATKOSJEN, *adj. u kojega je kratka sjena* (vidi *kratkosjenac*). — U *Šulekovu rječniku*: 'kurzschtattig'.

KRATKOSJENAC, *kratkosjenca, m., plur.*: *kratkosjenci*, *ľudi koji žive među tropicima (obratnicima) jer je ondje kratka sjena sunčana*. — U *Šulekovu rječniku*: *kratkosjenci*, *kurzschtattige völker*.

KRATKOSKUT, *adj. u kojega je kratak skut*. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. A Slavonci tad su besidili *kratkoskutog* Prusa kad vidili: 'Uđri, brate!' I. Zaničić 84. Vjera moja, fele *kratkoskute*, nit' bježite, nit' kupite skute. 179.

KRATKOSLAVAN, *kratkoslávna, adj. u kojega je kratka slava, kojemu slava dugo ne traje*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'brevi tempore gloriosus'.

KRATKOSLOV, *adj. koji govori u kratko* (slovo je negda značilo što sad riječ). — U *Stulićevu rječniku*: v. *kratkogovoran s dodatkom da je riječ ruska*.

KRATKOSLOVAN, *kratkoslóvna, adj. vidi* *kratkoslov*. — U *Stulićevu rječniku*: v. *kratkogovoran s dodatkom da je riječ ruska*. — *Nalazi se i u crkvenom jeziku prije našega vremena, vidi*: *kratkoslovny*, 'breviloquus'. F. Miklošić, *lex. palaeoslov.*² — *ispoređi i* *čes. krátkoslovný i pol. krótkosłowny*. — U *pisaca našega vremena ima i adv. kratkoslóvno, u kratko*. *Kratkoslovno*, *nakratko*, 'summarisch', 'sommariamente'. B. Petranović, *ručn. knjig.* 81.

KRATKOSLOVITI, *kratkoslovim, impf. govoriti u kratko*. — U *Stulićevu rječniku*: v. *kratkorijeti*. — *nije dosta pouzdano*.

KRATKOSLÓVLE, *n. kratak govor, govor u kratko*. — xv vijeka u *knjizi pisanoj crkvenijem jezikom, vidi*: *kratkoslovlje*, 'breviloquentia'. F. Miklošić, *lex. palaeoslov.*⁴ — *Poznije u Stulićevu rječniku*: *kratkoslovlje*, v. *kratkogovorene s dodatkom da je riječ ruska*.

KRATKOSREĆAN, *kratkosrećna, adj. u kojega je kratka sreća, koji je srećan za kratko vrijeme*. — U *Stulićevu rječniku*: 'brevi tempore felix'.

KRATKOST, *krátkosti, f. vidi* *kratkoća*. — *Riječ je praslavenska, ispoređi rus. короткость, čes. krátkost, pol. krótkość*. — *Između rječnika u Mikajinu* (*kratkost, kratčina, brevitās, contractio, exiguitās*), u *Belinu* (*kratkos, brevitās, brevitās* 148a; *kratkost, abbreviamento, l'abbreviare, contractio* 8b), u *Bjelostjenčevu* (*kod kratkoća*), u *Voltigijinu* (v. *kratkoća*), u *Stulićevu* (v. *kratkoća*), u *Vukovu* (*uz kratkoća*). — U *svijem primjerima o vremenu*. *Kratkost* *žitja telesnoga*. Mon. croat. 152. (1493). Navijesti meni sad *kratkos* *mojih dana*. N. Dimitrović 74. Jeda li *kratkost* *dan mojih* ne dosvršit se u brzo. M. Alberti 281. Ah *maline i kratkosti* *mojih* mi dni *navijesti*. I. Gundulić 205. Od koje kuće *gospoike* *toliki sinovi u kripostima i izvrstili(h) skalini(h) vladanja* biše, koje *kratkost* *ne dopušta* *izbrojiti*. J. Banovac, *razg. vi*. Nastojmo pom-nivo *kratkost* *života našega nadomistiti* *mlóstvom i izvrsnostju* *dobrih dila*. A. Kanižlić, *fran.* 258. Nastoj *prošastoga* *vrimena* *štetu i došastoga* *kratkost* *nadomistiti*. 259. Niti bi *kratkost* *vrimena* *dopustila*. Ant. Kadčić 79. Čića *kratkosti* *života* *čovičanskoga*. 375. Ostavljam *radi* *kratkosti*. Norini 11. Govoreći o *dužini i kratkosti* *slogova u našem jeziku*. Vuk. slav. biblioth. 2, 283. Ovdje se *peva*, 'Jabučilo', i *kratkosti* *radi*, 'Čilaš' i 'Čile'. nar. pjes. 2, 106.

KRATKOSTASAN, *kratkostasna, adj. koji je kratka stasa*. — U *Stulićevu rječniku*: 'statura pusillus'.

KRATKOSIJAST, *adj. u kojega je kratka šija*. — U *Stulićevu rječniku*: 'colli brevis'.

KRATKOTJELESAN, *kratkotjelesna, adj. koji je kratka tijela*. — U *Stulićevu rječniku*: *kratkotjelesan*, 'corpore brevis'. — *nije dosta pouzdano*.

KRATKÓUM, *adj. koji je kratka (malena, slaba) uma*. — *Između rječnika u Stulićevu* ('non ingenio praeditus, obtusi ingenii'). Ja sam *ženska glava*, *dugokosa* *kratkouma*. S. Ľubiša, *prič.* 76.

KRATKÓUMAC, *kratkóumca, m. kratkoum* *čovjek*. Sveštet *zastran* *budi* *kratkoumcu*. S. Milutinović u *Pjev.* crn. 329b.

KRATKÓUMAN, *kratkóumna, adj. vidi* *kratkoum*. — *Između rječnika u Stulićevu* (*uz kratkoum*), u *Vukovu*: 'kurzsichtig (wenig einsicht habend)', 'stultus' (*s primjerom iz narodne pjesme*: *Kratkoumna* *dugokosa* *bila*). — *Komp.*: *kratkóumniji* (*vidi* *daje* *Vukov primjer*). *Dugokosan* *kratkouman* *je*. (Z). Poslov. danič. Mora *kazati* *da je muza* *kratkóumnija i bezobraznija* *od svog* *ľubimca*. Vuk, *odg.* na *sitn.* 12. Žena *je* *svaka* *dugokosa* *a* *kratkoumna*. *Pravdonoša*. 1852. 1.

1. **KRATKÓVID**, *adj. myops, cujus oculi non longe conspectum ferunt, u kojega je kratak vid, koji ne vidi na daleko*. — *ispoređi* *čes. krátkovid i pol. krótkowidz, krótkowid*; u *obadva je jezika* *supstantiv* *muškoga roda*.

a. u *pravom smislu*. — U *Stulićevu rječniku*: 'supradicto (vidi 2. *kratkovid*) oculorum vitio laborans', i u *Šulekovu*: 'kurzsichtig'.

b. u *metaforičkom smislu, koji umom, pamću ne vidi daleko, ispoređi* *kratkoum*. Svetiđ *je i tu* *tako* *kratkovid* *da ne vidi ni* *kako* *sam* *protiv* *sebe* *govori*. Đ. Daničić, o *svetiđu*. *ogled.* 27. Pod *slabijem i* *kratkovidim* *Urošem* *oblasni* *namjesnici* *otpadoše* *od* *sredine*. *majkov.* 79.

2. **KRATKÓVID**, *m. osobina onoga u kojega je kratak vid* (*vidi* 1. *kratkovid*). — U *Belinu rječniku*: 'loscagine, loschezza, vizio di corta vista', 'luscitio' 449b; u *Bjelostjenčevu*: *kratkovid*, *naškiljavanje*, 'luscitio'; u *Voltigijinu*: 'loschezza, loscagine, corta vista', 'kurzes gesicht'; u *Stulićevu*: 'oculorum vitium quo distantes res haud discernimus' *iz* *Belina* (*nije* *svud* *dobro* *prevedeno*). — *nepouzđano*

KRATKÓVIDA, *m. vidi* *kratkovidac*. — U *Šulekovu rječniku*: 'kurzsichtige', m.

KRATKÓVIDAC, *kratkóvica, m. kratkovid* *čovjek*. — U *Stulićevu rječniku* *uz* *kratkovid*, i u *Šulekovu*: 'kurzsichtige', m.

KRATKÓVIDAN, *kratkóvidna, adj. vidi* 1. *kratkovid*. — U *Stulićevu rječniku*: *uz* *kratkovid*. — *ispoređi* *čes. krátkovidný i pol. krótkowidny*.

KRATKÓVIDNOST, *f. osobina onoga koji je kratkovidan*. Ne *daj* *meni* *s* *nima* *gledat* *na* *daleko*, *da* *ne* *kratkovidnost* *od* *ni* *budem* *steko*. L. Milovanov 115.

KRATKÓVJEKE, *vidi* *kratkovjeke*.

KRATKÓVJEČAN, *kratkóvječna, adj. vidi* *kratkovjek*. — U *Stulićevu rječniku*: v. *kratkodnevnan*.

KRATKÓVJEK, *adj. u kojega je kratak vijek* (*život*). — *ispoređi* *čes. krátkovčský i pol. krótkowieki*. — *Između rječnika u Stulićevu* (*uz* *kratkóvječan*). Dobro *svekoliko* ... *sve* *je* *kratkoviko*. I. T. Mrnavić, *osm.* 139. *Bludnici* *kratkoviki*. V. Došen III.

KRATKOVJEKE (kratkovijeke?), *f. pl.?* ime biljci. 'Kratkovieke', *Myosotis silvatica* Ehrh. (u Gospiću). B. Šulek, im. 170.

KRATKOVJEKOST, *f. osobina onoga koji je kratkovjek, kratak život.* — U *Stuličevu rječniku*: v. kratkodnevje.

KRATKOVLAS, *adj. u kojega su kratke vlasi.* — U *Šulekovu rječniku*: 'kurzhaarig'.

KRATKOVVRAT, *adj. u kojega je kratak vrat.* — U *Stuličevu rječniku*: v. kratkošijast, i u *Šulekovu*: 'kurzhalsig'.

KRATKOVVRATAN, *kratkovrätan, adj. u Stuličevu rječniku uz kratkovrat.*

KRATKOŽIV, *adj. koji kratko (vrijeme) živi.* — U *Stuličevu rječniku*: v. kratkodnevan. — nepousdano.

KRATKOŽIVAC, *kratkoživac, m. kratkoživ čovjek.* — U *Stuličevu rječniku*: v. kratkodnevan. — nepousdano.

KRATOŃA, *m. presime.* — U *narodnoj pjesmi našega vremena*, gdje stoji mj. Kratovac (uz RadoŃa). Vino pije KratoŃa RadoŃa. Nar. pjes. srem. 114.

KRATOŠA, *f. ime sviŃi.* Orozovič. D. Hirc.

KRATOŠIJA, *f. vidi značenje u Vukovu rječniku.* — Riječ je složena od osnove krat (od kratak) i od šija, ali ne znam, koja je svesa među postanjem i značenjem. — U *naše vrijeme u Crnoj Gori*, a između rječnika u *Vukovu*: (u Crnoj Gori) nekakvo crno grožđe, i od Ńega vino 'art rebe und wein', 'vitis et vini genus'. — Ti ne piješ mlaćenicu mlatom bivenu, nego vino kratošiju kukom trapienu. Nar. pjes. vuk. 1, 31. Pijte vino, gosti naši, nije voda to, nije voda to, nego vino kratošija koje premeće, koje premeće. 1, 61.

KRATOVA, *f. vidi Kratovo.* — *Prije našega vremena.* S. Novaković, pom. 135.

KRATOVAC, *Krätöva, m. čovjek iz Kratova.* — Od xvi vijeka (? Đorđe Kratovac), a između rječnika u *Vukovu* ('einer von Kratovo'). Na Kratovu gradu bijelome, onde bješe Kratovac RadoŃa (isporedi KratoŃa, vidi i kod Kratovo). Nar. pjes. vuk. 3, 56. Junak nam je Kratovac Alija. Nar. pjes. petr. 3, 409. Sveti Đorđe Kratovac o kome nameravamo govoriti. M. Đ. Miličević, đorđe krat. 6.

KRATOVO, *n. mjesno ime (vidi u rječnicima i u primjerima Novakovića i Miličevića).* — Od xv vijeka, a između rječnika u *Vukovu* [varoš u Staroj Srbiji] i u *Daničičevu* (mjesto ne daleko od Kumanova na istok). Kakono je zakon u Jendronopolu i u Filipopolu i u Kratove. Mon. serb. 410. (1442). U Dronopolu, Plovšdinu i u Kratovu. 525. (1451—1481). U DrŃenopolu i u Plovšdinu i u Kratovo. 527. (1481). Kratovo (gradi). S. Novaković, pom. 135. Na Kratovu gradu bijelome, onde bješe Kratovac RadoŃa. Nar. pjes. vuk. 3, 56. A desetu knjigu opremio u Kratovo grada bijeloga. 4, 215. Nu mi šaje bijelu Kratovu. Pjev. crn. 104b. Već ti pitaj našeg gospodara, gospodara od Kratova Rada. Nar. pjes. srem. 114. KoŃa igra od Kratova Rade. Nar. pjes. u M. Đ. Miličević, đorđe krat. 19. Pod kratovskim sangakatom vaja razumovati zapadni deo pašaluka novopazarskog ili raškoga, kojega središte Kratovo (više man. BaŃe na Limu) na reci istoga imena i sad stoji u Polimlju. S. Novaković, obl. 133. Kratovo je na istok od Skoplja 14, a od Kumanova 8 časova hoda. M. Đ. Miličević, đorđe krat. 7.

KRATOVSKI, *adj. koji pripada Kratovu.* — *Između rječnika u Daničičevu* (kratovskij), što pripada Kratovu. Kupih siju knjigu oŃa Makarija Kratovskoga. Glasnik. 11, 178. (1619). Kratovska nahija. S. Novaković, pom. 135. Srbija je pod Turcima negda bila razdijeljena na četiri sangakata, t. j. na biogradaški, smederevski, kratovski i novopazarski. Vuk, dan. 2, 54. Kratovski manastir. M. Đ. Miličević, đorđe krat. 9.

KRATUNA, *f. tikva za vodu ili vino.* — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'cucurbita vacua instar lagenae vino deferendo'.

1. **KRĀVA**, *f. vacca, bos, f. (Bos taurus fem. L.), žensko od vola kad je odraslo, poznata domaća životinja.* — Riječ je praslavenska (korva), isporodi stslav. krava, rus. koposa, češ. kráva, polj. krowa; ima ista osnova i u baltičkijem jezicima, isporodi lit. karvė, stprus. curwis, acc. kurwan, vo. — Može biti da je srodno s lat. cervus, i s grč. κερως (kerōs), rogat. — U svijem je rječnicima, osim Daničičeva.

a. u pravom smislu.

a) *uopće.* Kapitul za junca i kravu. Stat. krč. ark. 2, 282. Imam tri krave. Mon. croat. 326. (1555). Krava, koja s volovi ne ije, ali je jela prije, ali će jasti poslije. (D). Poslov. danič. Sedam krava priko načina pritilih. And. Kačić, kor. 41. Al' je kasno kad uteče krava, da na vratih zaključa se brava. J. S. Reljković 67. (Devojke) koje stoje kod kola kao krave kod tora. Nar. pjes. vuk. 1, 175. Moja krava, dakle moje i tele. Nar. posl. vuk. 181. Nije ti krava na nogu stala. (Što si navalio?). 218. — Krava teletna, teška, forda, bos foeta, horda, bos horda vel forda sive praegnans'. J. Mikala, rječn. Krava steona, skotna (vidi skotan), vacca pregna', vacca praegnans'. A. d. Bella, rječn. 749b. — Kao da bi lina krava otelila vola. V. Došen 38b. Kan' da ga je krava otelila. Nar. pjes. vuk. 1, 523. Krave ti se istelle! 1, 114. Će god se krava vodi, doma se teli. (U Krivošijama). Nar. posl. vuk. 73. Otelila krava vola, da vozi u jarmu kola. 242. — Kano krave kad su smlične. V. Došen 104b. Krava, jerbo mlako dade... 204a. Tko za kuću dojne drži krave. J. S. Reljković 403. Oj ti kravo, muzo moja! Nar. pjes. vuk. 1, 508. Tri hiljade krava muzovnijeh. 4, 186. Koja je korist od one krave koja da punu muzlicu mljeka, a potegne nogom te prospe? (Reče se za čeljade koje je vrsno, ali s druge strane čini što nepovoljno). Nar. posl. vuk. 140. Kamatnici za priuze vlaču jarmne vole, krave muzarače. Osvetn. 4, 9. — Stoji rika krava za teladma. Nar. pjes. vuk. 4, 187. — Očerao krave i volove. 4, 193. Ne goni li mačvanskijeh krava? 4, 204. DogaŃaše krave i volove. 4, 496. Će god se krava čera, doma se teli. V. Bogišić, zborn. 83. — Ni stari ti četovali nisu, već čuvali krave po Srijemu. Nar. pjes. vuk. 4, 168.

b) *metaforički, kao psotka ženi zla života.* Pak još kravu tako staru bludni baci i sad taru. V. Došen 119a.

c) *neka narodna igra.* Prodavati kravu... 'Probode mi vo galoŃa kravu mrkuļu'... V. Vrčević, igre. 20.

b. *preneseno na neke vodene životinje.*

a) *nekakva riba.* — U *Mikajinu rječniku*: krava, riba, bos, oxyrinchus, raja levis, mucosa, bavosa, i u *Bjelostjencu*: krava, riba morska, bos, oxirrhinchus, raja levis, mucusa, bavosa, Nilo peculiaris'.

b) *morska krava*, 'die seekuh', 'Tricheus manatus'. G. Lazić 44.

c) morska krava, u Šulekovu rječniku: „seekuh“ (Halicore dugong‘).

2. KRAVA, hyp. 1. krava. — *Akc. se mijenja u voc.: krávo, kráve.* — U Dubrovniku je nom. sing. kráve, voc. sing. kráve. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. „Dede bolje potkašajte travu, imaćete za užinu krávu“. Mala kráva, a i tele ženskoga roda. „Šta je otelila kráva?“ „Krávu“, a vele za muško tele „vólu“. u Dobroselu. M. Medić.

KRÁVACA, f. vrsta velike pijavice. M. Pavlinović.

KRAVÁČAC, kraváča, m. ime nekijem biljaka. — *Između rječnika u Stulićevu:* „acanthium“, i u Vukovu: (u Dubrovniku) „art pflanze“, „herba quaedam [Carlina acaulis L. (?)“; cf. kravljak (?)]. Kraváčac (krava], kravojac), rus. коровки, коровникъ, коровишникъ (Angelica), camaleone (Skurla, Della Bella), acanthium (Stulli). 1. Carlina acaulis L.; 2. Onopordon illyricum L. (Alschinger); 3. Angelica L. (Lambl). B. Šulek, im. 170.

KRAVAGEL, vidi 2. kravalj.

KRÁVÁJ, kravája, m. nekakva pogača ili kolač (ali vidi i naj zadnji primjer). — *isporedi kravalj.* — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: krávaju, krávaji.* — *Riječ je stara (korvaj), isporedi bug. i nslav. kravaj, rus. корвай.* Spravite kravaja i bilih pogača. M. Vetranić 2, 251. Pak mu daj dva sira i kravaj. 2, 327. Ona ti kravaja ne umije zamijesiti. N. Najlašević 1, 184. Daj mu dva sira i kravaj i crjen klobučac. M. Držić 477. Komu baj, tomu vaj, bajalici bio kravaj. (D). Poslov. danič. Lele baba, vruć kravaju! Bos. vila. 1892. 126. Kravaj, kolači od tijesta. V. Ilić iz Srbije. Kráváj, pogača, kolač; pogačica, kolačić. No u Leskovcu zovu često „kravaj“ i sve ono što se porodili nosi: babine, ali je pravo značenje ono gornje. M. Đurović.

1. KRAVÁJAC, kravájca, m. dem. kravaj. — xvi vijeka. Budući mliječca umuzao kravajca ugrizah. M. Držić 126. Dva dobra kravajca. 441. Dav mi kravajac i varnicu vincu za brašno. P. Zoranić 55b.

2. KRAVAJAC, kravajca, m. neka biljka. Kravajac, češ. kravajec (Prangos pabularia), Archangelica officinalis Hofm. (Skurla, S. Budmani), v. Kravojac. B. Šulek, im. 170.

KRAVÁJCE, kravájčeta, n. dem. kravaj. — U Dubrovniku xviii vijeka. Jajce na kravajce, a ribicu na iglicu (jušicu? vidi kod tigance). (D). Igra li se s babom mamino drago, daj mu jajce na kravajce. (Z). Poslov. danič. Ne da stisnem usta, i jajce liznem samo na kravajce. I. Đorđić, pjesn. 91.

KRAVAJČE, kravájčeta, n. vidi kravaj (uprav je dem.) „Umesila mi majka kravajče“. M. Đurović.

KRAVÁJČIĆ, m. dem. kravaj (kolači od tijesta). V. Ilić iz Srbije.

KRAVAJICA, f. ime kruhu. vidi potrpač. u Zagorju. F. Hefele. — vidi kravaj.

KRÁVJNOŠA, f. u Vukovu rječniku: ona koja kravalj iznosi s dodatkom da se govori u Bačkoj i s primjerom: Darujdete vašu kravajnošu. (Nar. pjes. vuk. 2, 437).

KRÁVÁK, kraváka, m. neka biljka. Kravak, češ. kravák (Datura stramonium), cassia solutiva (Angelimo da Canali), Cassia fistula L. (Vujčić). B. Šulek, im. 170.

1. KRÁVÁJ, kravája, m. vidi kravaj (u osobitom smislu, isporedi naj zadnji primjer kod kravaj). — U Vukovu rječniku: (u Srijemu i u Bačkoj) čast što svatovi i zvanice nose na svadbu.

2. KRAVALj, m. neka biljka, vidi kravačac i kravljak. — U Stulićevu rječniku u kojemu stoji: kravagel, trava „angelica, chamaeleon“. oblik je kravagel čudnovat, jamačno je gdje Stulli slo pročitao riječ kravagl (t. j. kravalj); nije štamparska pogreška, jer je kravagel i u latinskom i u talijanskom dijelu rječnika. i Šulek misli da treba čitati kravalj, vidi: Kravalj (kravagel) (Stulli), v. Kravajvac (jamačno griješkom mj. Kravačac). B. Šulek, im. 170.

KRAVALJAC, Kravalja, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu vafevskom. Niva u Kravalju. Sr. nov. 1875. 775.

KRAVALNOŠA, f. vidi kravajnoša. Podunavka. 1848. 58.

1. KRÁVÁR, krávára, m. čovjek koji čuva krave. — U Mikajinu rječniku: kravar, koji čuva krave „bubulcus, armentarius“; u Belinu: „vaccajo, guardiano di vacche“, „bubulcus“ 749b; u Bjelostjenčevu: „vaccarius“; u Voltigijinu: „vaccaro, vaccajo“, „kuhhirte“; u Stulićevu: kravar, koji čuva krave „bubulcus“; u Vukovu: koji čuva krave „der kuhhirt“, „bubulcus“.

2. KRAVAR, m. vo koji se kod kuće među kravami othranio. u Topolovu. P. Brantner.

KRAVARA, f. zmija koja rado krave sisa. Ž. Radočić. — isporedi kravosac.

KRAVARČEŇE, n. kao da je coll. 1. kravar, i upotrebljava se s preziračem kao psovka. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. Al' so junak pomolio biše na doratu kožu od razboja ... al' to biše guja šarovita, od Kamena Poprženoviću; dok dotjera, turski selam viče: „Selam aleč, jedno kravarčene!“ Al' mu vele age od Udbine: „... Ovo' nije jedno kravarčene, već su ovo age od Udbine“. Nar. pjes. juk. 248.

KRAVAREVO, n. ime seocu u Hercegovini. Statist. bosn. 114.

KRAVARI, m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 39. — Isto se mjesno ime nalazi i prije našega vremena. Spom. stoj. 185.

1. KRÁVARICA, f. žensko čelade što čuva krave. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

2. KRAVARICA, f. ime nekijem životinama. a. Motacilla alba L., ptica (pliska bijela). Gore kod Siska. D. Hirc.

b. Sitta syriaca Ehronb., ptica. G. Kolombatović. progr. spal. 1883. 14. — Uprav Sitta Neumayeri Michach. (brgljez dubrovački), vidi S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 64a.

c. neka vrsta neotrovne zmije. Tropidonotus tessellatus. Belovar. D. Hirc.

3. KRAVARICA, f. mjesno ime u Srbiji. a) voda u okrugu čačanskom. M. Đ. Miličević, srb. 647. — b) dva sela: Kravarica gornja i donja u okrugu čačanskom. K. Jovanović 169. — c) mjesto u okrugu vafevskom. Zemlja u Kravarici. Sr. nov. 1869. 262.

KRAVARINAC, kravarinca, m. dječarac koji pase krave. Jolsa kod Karlovca. D. Trsteňak.

KRAVARITI, kravarim, impf. biti kravar, raditi kao kravar. — U Stulićevu rječniku: „bubulcitari“. — nije dosta pouzdano.

KRAVARLIK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom. Niva u Kravarliku. Sr. nov. 1875.

392. — *Može biti štamparska pogreška, isporedi* Kravarnik.

KRAVARNIK, *m. ime visu u Srbiji u okrugu crnorijevskom*. M. Đ. Miličević, srb. 873. Niva u Kravarniku. Sr. nov. 1874. 409.

KRAVARSKO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 67. — *Može biti isto što se nalazi u spomenicima latinskijem od XIII vijeka*. „Ab eo loco ... Crauazca“. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 26. (1209). „Ecclesie ... de Crauazca“. 2, 89.

KRAVETINA, *f. augm. krava*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (augm. v. krava). Kad su Turci Marka opojili, izvali se kao kravetina. Hrv. nar. pjes. 2, 31.

KRAVICA, *f. dem. krava*. — *Između rječnika u Vrandićevu* (vitula), u *Mikajinu* (kravica, mala krava, 'vaccula'), u *Belinu* (vaccarella, vacchetta, 'vaccula' 749b), u *Bjelostjencevu* (vaccula), u *Jambrešićevu* (vaccula), u *Voltigijinu* (vitella, vaccarella, vacchetta, 'eine junge kuh'), u *Stulićevu* (v. kravka, juvenca, bucula), u *Vukovu* (dim. v. krava).

a. u pravom smislu. — *uprav mala krava, pa po tome može značiti i mlada krava* (vidi u rječnicima); ali narod upotrebljava ovu riječ kao od mila, pa i uopće može značiti što i krava (ovako je u svijem primjerima). Udovica nika dvi kravice imajući. F. Glavinic, cvit. 311b. Toliko trči kravica, koliko je konopca. (D). Poslov. danič. Ne (h)rane li kravica našije koje nam tele volove? F. Lastrić, test. 397a. Vode vola, il' kravicu. V. Došen 64a. Podajte mu (vuku) slamice, da ne davi kravice. Nar. pjes. srem. 49. Ko se drži pravice, taj ne muze kravice. Nar. posl. vuk. 153. Imel jednog sina i tri kravice. Nar. prip. mikul. 109.

b. u prenesenom smislu zovu se ovako neke druge životinje.

a) Coccinella septempunctata L., buba mara. u Bakru. D. Hirc.

b) nekakva školjka. Kravica (u Vranicu. Vrh joj je duži nego u volka). L. Zore, rib. ark. 10, 343.

c. neka biljka, vidi turica, turika. Kravica, Agrimonia eupatoria L. (Vodopić). B. Šulek, im. 170.

d. kao mjesno ime.

a) planina u Crnoj Gori. Glasnik. 40, 27. b) selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 137.

KRAVIČICA, *f. dem. kravica*. — *U jedinom je primjeru značeno kao u primjerima kod* Kravica, a. Kravičica, što iza ne ostade živa, odvodi se i oteli junicom. S. Lubiša, prič. 102.

KRAVIĆ, *m. prezime*. — *xiv vijeka*. Plemenit ljudem: Kravićem ... Mon. croat. 318. (1887). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku*: Kravić; po akcentu kao da bi trebalo uprav govoriti i pisati Kravijić, te valja da ne postaje od krava. P. Budmani.

KRAVIDA, *f. žensko ime*. — *isporedi* 1. Kavarida. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 71.

KRAVLJ, vidi kravlj.

KRAVIJI GROB, *m. ime šumi*. — *Zabilježio* Nedo Malešić Bošnjak. D. Hirc.

KRAVIN, *adj. koji pripada kravi*. — *U Vukovu rječniku*: „der kuh“ 'vaccas'.

1. KRĀVINA, *f. augm. krava*. — *U jednom primjeru xvi vijeka*. (Godišnice) kako kravine vazda su jalove. M. Držić 34.

2. KRĀVINA, *f. kravja koša*. — *U Vukovu rječniku*: „die kuhhaut“ 'corium vaccas'.

KRAVINAC, *kravica, m. neka biljka, vidi* kravačac, kravjak. Kravinac, camaleon (Vujičić), Carlina acaulis L. B. Šulek, im. 170.

KRĀVITI, *krāvim, impf. rastapati. topiti* (snijeg, led). — *Akc. kaki je u praes., taki je u impf. krāvļšh, u aor. 2 i 3 sing. krāvī, u part. praet. pass. krāvjen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Osnova je stara* (korv), *isporedi rus. otkopostiti, rastopiti se* (jamačno nije srodno s rus. kra što može značiti i santu leda). — *Nepoznata postaja, ali isporedi stsl. okrijati, osvjestiti se, povratiti se* (od nesvijesti), *krāvati, negovati, grjajati, bug. nakravjam, ojačavam se, kraven, debeo, češ. křati, osdravljati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (aufthauen, 'regelo').

a. aktivno. Kō kad sunce santu leda kravi. Osvetn. 2, 26. Kraviti što smrznuto, zaleđeno, da se odgreva, otopi, metati ili držati. Podunavka. 1848. 58.

b. sa se, *refleksivno, rastapati se, topiti se*. — *Između rječnika u Vukovu* (aufthauen, 'regelari' s primjerom: Kravi se na polju). U proleće, kad se snegovi krave, peć mora da je sva u vodi. M. Đ. Miličević, omer. 160.

KRĀVITI SE, *krāvim se, impf. ležati u besposlici* (kao krava). na Rijeci. F. Pilepić. — *isporedi stsl. kraviti s istim značenjem*.

1. KRĀVLAČA, *f. vidi* muzlica. — *Postaje jamačno od krava*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die gelte, der melkkübel, 'mulca' cf. muzlica). Nije ni onde krave koja da kravlaču mlijeka, pa potegne nogom te prospe. Nar. posl. vuk. 216. Prolije iz kravlače onu vareniku. Bos. vila. 1888. 166.

2. KRĀVLAČA, *f. nekakva gljiva*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kravlača, 'fungorum genus'. D. Nemanic, čak. kroat. stud. ifstg. 43.

1. KRĀVLĀK, *m. neka biljka*. — *Nalazi se pisano i* kravjak. — *Između rječnika u Vukovu*: (u Dubrovniku) 'eberwurz', 'chamaeleon' [Carlina acaulis L.; cf. kravačac (?), kraljevac]. Kravjak (kravjak, kravinac), rus. коровьякъ (Verbascum), camaleonta alba (u mletačkom rukopisu), cameleone (Kuzmić), carlina, angelica (Aquila—Buč), Carlina acaulis L. (Visiani, Lambl), v. Kravjak. Kravjak, chameleon (u Dubrovniku, Vuk), Carlina L. Kravjak veliki, Carlina acaulis L. (Vujičić). B. Šulek, im. 170.

2. KRĀVLĀK, *m. pogan goveda*. F. Kurelac, dom. živ. 28.

3. KRAVLJAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 69.

KRAVLE, *n. ime selu u Srbiji u okrugu niškom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 126.

KRAVLĒNE, *n. djelo kojijem što kravi ili kojijem se što kravi*. — *U Vukovu rječniku*: „das aufthauen“ 'regelat'.

KRĀVLĪ, *adj. koji pripada kravi, kravama*. — *Postaje od osnove riječi* krava nastavkom ij, *te je naj stariji oblik* krāvijī (koji još živi); kasnije je ispalo i, te je postao oblik krāvī, a j se iza v promijenilo na i: krāvī. — *Riječ je praslavenska* (u naj starijem obliku kravij), *isporedi stsl. kravij, rus. koposih, češ. kravi, polj. krowi*. — *Nalazi se i kod* biškijskih imena, *vidi kod* sisa i trava, i kod mjesnijih imena, *vidi* Kravlj Do i Kraviji Grob.

a. *kraviji* (vidi i kod b naj prvi primjer). — *Između rječnika u Stulićevu* (vaccinus). Bo-

giñe ne bi došle na mlekariće koje bi jednom uhvatile kravije ospice. M. Pavlinović, rad. 58.

b. kralji. — *Između rječnika u Belinu* (vaccino, agg. di vacca, bubulus 749b), u *Bjelostjencevu* (kralji, kraljski, vaccinus, bubulus), u *Jambrešićevu* (vaccinus), u *Voltigijinu* (kralji, kralji, kraljski, vaccino, di vacca, was von der kuh ist'). Osimče kravje (može se čitati i kralji). Stat. krč. ark. 2, 282. Neću kravje živuće ni skot kozji. I. Đorđić, salt. 161. Pak je pokrij iz kravjega tora srilim gnojem. J. S. Rejković 261. U mliku kravjemu. J. Vladimirović 90.

c. kralji. — *Između rječnika u Voltigijinu* (vidi kod b) i u *Vukovu* (kuh-, vaccarum'). Namaži vrañevu jamu s kraljom balegom. Z. Orfelin, podr. 118. Jednu olbu kraljeg čistog mleka. 115. Sira kraljega. Đ. Daničić, 2sam. 17, 29. Privijaju jovoovo lišće na kraljem mleku kuvano. M. Đ. Milčević, živ. srb. 1, 33.

KRAVLJI DÔ, Kraljčga Dôla, m. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Kralji Dol. K. Jovanović 188.

KRAVLJODOLSKI, adj. koji pripada selu Kraljemu Dolu. Kraljodolska (opština). K. Jovanović 188.

KRAVOČAC, kravočca? ili kravočaca?, m. neka bilka. — isporodi kraljevac. Kravočac, angelica (Kuzmić, Aquila—Buć), imperatoria (Durante), Imperatoria ostruthium L., v. Kravojac. B. Šulek, im. 170.

KRAVOĐER, m. šaljiv naziv za čovjeka koji tuđe krave krađe i dere. — U naše vrijeme u Lici. „Muči, lopove, muči, kravodere! šta si samo tuđije krava ukra i odro!“ J. Bogdanović.

KRAVOGON, m. nekakva bilka. Kravogon, Pilipaea ramosa C. A. May (u Istri). B. Šulek, im. 170.

KRAVOJAC, kravojca, m. ovako se zove neke bilke. — isporodi kravojac. — *Između rječnika u Stulićevu* (v. kravogel). Kravojac, angelica domestica (Pizzelli, Aquila—Buć), chamalaeon (Stulli), 1. Imperatoria ostruthium L. (Lambli); 2. Carlina aculis L.

KRAVOJAC, kravojca, m. vidi kravojac. Kravojac (siński rukopis, Durante), v. Kravojac. B. Šulek, im. 171.

KRAVOUMUZ, m. čovjek koji muze krave. govori se za pogrdu. u Lici. V. Arsenijević. — isporodi muzikrava.

KRAVOUMUZAC, kravomusca, m. vidi kravomuz. — U Belinu rječniku: „mugnitore di vacche“ 502a, i u Stulićevu: „qui vaccas mulget“.

KRAVOSAC, kravosca, m. ovako narod zove nekakvu zmiju jer misli da sisa mlijeko u krava; koju to zmiju misli, ne može se znati, jer ne samo u različitim mjestima nego i u istom mjestu različna lica opisuju često svako na svoj način ovaku zmiju. često se kaže da je velika zmija i neki tvrde da je naj veća u našim krajevima. u pisaca može značiti što i zmaj. — isporodi kravosas, kravosis, kravosica, kraosica. — Riječ je složena: u prvom je dijelu osnova riječi krava, drugi dio postaje jamačno od srsac, koji sisa (vidi sati). — isporodi češ. kravodoj, kravodojec, polj. krowosys (u oba jezika, ‚boa‘, riesenschlange). — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kravosac, zmija, ‚anguis, coluber, serpens, boa‘), u Belinu (‚serpe bova cosi detto perchè si nutrice di latte bovino‘, ‚serpens bova‘ 670a), u Stulićevu (kravosac, vrsta od zmije ‚serpe bove, cosi detto, perchè si nutrice di latte vaccino‘

‚serpens bos‘). Najdu... arpije i orle, kravosce i tire. M. Vetranić 1, 160. A svoj se zlati bat satvori u taj krat kravosac krvavi. 2, 103. Od krilatijeh kravosaca, iz kojeh kužni ogñi pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474. Od kravosaca i zmija koji se oko grla, oko ruka i noga njih ovijaju (u paklu). V. Andrijašević, put. 376. Drakuni biže, kravosci zamuknu. L. Terzić 227. Iz nosa im sve kravosac puše. T. Babić 26. Kravosac, ‚Elaphis cervone‘. G. Kolombatović, pesci. 28. Kravosac, ‚serpens quidam‘, gen. kravosaca. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 63.

KRAVOSAS, m. vidi kravosac. — Drugi je dio postao od srsac (slično je i kod slaganja riječi kraos gdje je z ispalo, a od dva s ostalo je jedno. radi ispadanja glasa u isporodi kraosica i kravosica). — U naše vrijeme u Omišlju na Krku (po onome govoru): Kravosacs (kravosas) neka vrst zmije o kojoj vele da siše krave. I. Milčetić.

KRAVOSICA, f. vidi kravosac. — Akc. je za biježen po Vukovu rječniku, ali prema kraosica trebalo bi da je kravosica. — Drugi je dio riječi postao od srsica. — Može ispasti v (kao da se zaboravilo postanje), te se kaže i kraosica (vidi). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kraosica s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Na njemu zmija kravosica. Pjev. crn. 264b.

KRAVOSIS, m. vidi kravosac. — U naše vrijeme u Lici. neka vrst zmije. Ja sam kravosisa vidio: nije dupli od jedne noge, repa nema, tubast je, debli je od obične zmije, boje žuto-crne, čobani vele, da se kravi uz nogu uspuze do sisa, i da je pose svedno kao i tele, i ako bi krava htjela uteći, da joj ukoči nogu. Desi se da muzila iz koje kravije sise sukrvnu vareniku umuze, te na to reče: ‚Vaļa da e ñeñe kravosis ovu kravu sa, kad je krvava varenika‘. J. Bogdanović.

1. KRAVOŠ, m. vidi kravosac i kravošac. — Na jednom mjestu xvii vijeka. U ñe kose sve kolike jedoviti kravoši su. J. Palmotić 335. — Nije pouzdano, jer može biti da treba čitati kravošci.

2. KRAVOŠ, m. ime muško. — Na jednom mjestu xii ili xiii vijeka. Kravoš jedin, Lihomir doľs jedin. Starine. 13, 207. (1185 prepis. 1250).

KRAVOŠAC, kravošca, m. vidi kravosac. — U Dubrovniku od xvii vijeka. Od krilatijeh kravošaca (u drugijem rukopisima kravosaca, vidi kod kravosac) u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474. Iz usta im (vragovina) čemer kaplje, što kravošce svaki stvara. J. Palmotić 53. Ko kravošac njeko skače. 54. U grumenijeh vaļaju se (nemani) u prilici kravošaca. 411. Gdje kravošci puni jeda rañaju ga i pecaju. 413. Kravošaca od krilatih u stog jedan za sjedilo sebi sbuba. J. Kavañin 414b. Kravošac krug mu izvija priko oči, niz obraze. N. Marči 59.

KRAVOVOD, m. neka bilka. Kravovod, orobanche (Kuzmić), coda di leone (Anselmo da Canali), Orobanche L., v. Volovod. B. Šulek, im. 171.

KRAVSKI, adj. vidi kralji. — U Bjelostjencevu rječniku kod kralji i u Voltigijinu kod kralji. — Kod imena bilke. Kraljski koren (prema ñem. kuhwurz), Inula helenium L. (Ilija Sabļar). B. Šulek, im. 171. — U naše vrijeme

ima i *adv.* kravski. 'Jedem jelo lavski, ide mleko kravski'. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 85.

KRAVUJAC, *kravujca*, *m.* vidi kraguljac. Kraguljac, 'Astur palumbarius'. Vinodol. D. Hirc.

KRAVURINA, *f. augm.* krava. — U Vukovu rječniku: vide kравetina.

1. KRBA, *f.* sud od stare mješine kojim se bravi iz lokve poje. M. Pavlinović. — *arap. tur.* qyrba.

2. KRBA, *f.* na jednom mjestu u piscu Dubrovanina XVIII vijeka ima krbam ('kærbam') kao instr. pl. — značenje nije jasno: kao krbac ne odgovara dosta smislu; i ako je štamparska pogreška te treba čitati karbam, ne pristoji se dobro pridjev usijanjem. Puka domaćega vladanje komu na svaku stranu red davaš nepriстано izgledom tvojijem veće nego li prijetham ali krbam usijanjem (piše jednoj gospodi). I. M. Mattei VIII.

KRBĀČ, krbāča, *m.* vidi korbač. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikasinu (kerbač, krbac, bič, flagrum, verba, virga, lorum) gdje se naj prije nalazi, i u Stuličevu, ali samo u talijanskom dijelu kod frusta, drugdje karbač (vidi) i u talijanskom dijelu kod flagello. A krbāči od zelene svile. Bos. vila. 1890. 365.

KRBĀČITI, krbāčim, *impf.* biti krbācem. — U Stuličevu rječniku: samo u talijanskom dijelu kod frustare, drugdje karbačiti (vidi), tako je i u talijanskom dijelu kod flagellare.

KRBĀŃ, krbāňa, *m.* tikva u dnu široka s tankijem i jednakiem drškom, što je probušena sa strane da se može nom zahvatati i piti voda, a kašto i vino (vidi tikva u Vukovu rječniku). — *Akc.* kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padžima, osim nom. i acc. sing. i voc.: krbānu, krbāni. — Misi se na postanje od *arap. tur.* qyrba, mješina za vodu (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 128; F. Miklošić, türk. elem. nachtrag. 1, 62. 2, 148); ali je jamačno ista osnova što je u češ. krb i u polj. karb (u obadva jezika kao da je naj prvo značenje: nešto izdubeno), te dolazi od lat. corbis preko nem. korb. isporodi i krbao. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide vrg. cf. tikva). Uze krbān i krcag, pa ode da zahiti vode na izvoru. M. P. Šapčanin 1, 44.

KRBĀŃIĆ, *m. dem.* krbāň. — U Vukovu rječniku.

KRBĀŃINA, *f. augm.* krbāň. — U Vukovu rječniku.

KRBAO, krbla, *m.* (ili krbla, *f.?*), nekakva mjera za vino. — isporodi krbāň. — Ima samo acc. pl. krbble u spomeniku XV vijeka, i otale u Daničičevu rječniku: krbbl̃, 'vas vinarium'. nominativu nema potvrde. — Da daju crkvy svaka kuća po 3 krbble vina. Mon. serb. 531. (1485).

KRBAVA, *f.* prijedio u Hrvatskoj na istok od Like, što je sad dio županije ličko-krbavske, i voda u istom prijedjelu (vidi u Vukovu rječniku), od koje valja da cijeli prijedio dobiva ime. — Pomiše se od X vijeka (u Porfirogeneta), ali ne posve s istijem oblikom: *Τὴν Κόρβααν*. Doc. hist. rač. 400, te, ako stoji s griješkom mj. v, kako Rački misli (413), i ondašnji bi oblik bio kao i današnji. — Latinsko je ime Corbavia, vidi: Desimiri Corbavistici (iupani). Doc. hist. rač. 117. (1078.). *Johannis comitis Corbaviae*. Starine. 5, 153. (1512). — Ne znam za postanje. — U našem se jeziku nalazi od XII vijeka, a između rječnika u Vukovu (1. voda koja teče

ispod Udbine, leti vrlo oslabi. — 2. zemlja od Like k istoku, u kojoj je glavno mjesto Udbina, 'die Korbawa', 'Corbavia'. Župan Desila Krbavé. Doc. hist. rač. 488. (1100). Reče gospodin vikar: 'Ni doma biskupa fra Antona, v Krbavi je'. Mon. croat. 122. (1484.) A sad nije Kosoza, a sad ni Krbave. M. Vetranić 1, 55. Pače nije nigdi nitko, komu dala nis' zabave, kako da je Vlah s Krbave, grdeći ga jedno i britko. M. Pelegrinović 190. Turci porobiše Krbavu. P. Vitezović, kron. 126. Gdi Gusići, kolikojer od Krbave? J. Kavašin 231^a. Vijeće (viče) na te Lijeka (Lika) i Krbava. And. Kačić, razg. 1b. Put Like i Krbave. D. Obradović, basn. 826. Te je šale Liki i Krbavi. Nar. pjes. vuk. 3, 149. Beg pogloda na srču pengera niz Krbavu on Bunicu bilu. Nar. pjes. marj. 60.

KRBAVAC, Krbāvca, *m. uprav* čovjek iz Krbave. — U spomeniku XVI vijeka gdje može biti i prezime i nadimak. Vid Krbavac. Mon. croat. 327. (1555). — U naše vrijeme, vrsta ječma. Ječam krbavac, koji raste po Krbavi, krupna je srna i veoma dobar za pravljenje piva. M. Medić.

KRBAVAČKI, *adj.* koji pripada Krbavici. V. Arsenijević.

KRBAVČANIN, *m.* u primjeru XVIII vijeka čovjek iz Krbave, u naše vrijeme čovjek iz Krbavice. — Množina: Krbavčani. Ostavši ga svi složno Ličani. k tom Kotorci a i Krbavčani. Nadod. 145. Krbavčanin, čovjek iz Krbavice. V. Arsenijević.

KRBAVČIĆ, *m.* prezime. — isporodi Krbavac. — XVI vijeka. Matij Krbavčić. Mon. croat. 202. (1512).

KRBAVICA, *f.* ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. — isporodi Krbava (prema čemu je dem.). Razdijel. 83.

KRBAVIČANIN, *m.* čovjek iz Krbavice. J. Bogdanović. — Množina: Krbavičani.

KRBAVIČANKA, *f.* žensko čelade iz Krbavice. J. Bogdanović.

KRBAVIČKI, *adj.* koji pripada Krbavici. J. Bogdanović.

KRBAVIČKIŃA, *f.* žensko čelade iz Krbavice. J. Bogdanović. V. Arsenijević.

KRBĀVSKI, *adj.* koji pripada Krbavi. Krbavski, lički i pročaja knezi. Mon. croat. 45. (1393). Biše ščit krbavski i straža svoj Lici. Đ. Baraković, vil. 86. Na ke udri ban Derentšin s Karlom krbavskim. P. Vitezović, kron. 190. Knez lički i krbavski. 137.

KRBLA, *f.* vidi krbao.

KRBOČ, *m.* vidi krbāň. — U narodnoj pjesmi hercegovačkoj našega vremena. Dočeka ga na selamu Mujo, a Tale mu turski selam viknu, a dade mu u krboču pivo. Smailag. meh. 41.

KRBODJED, *m.* Upupa epops L. Strizivojna. D. Hirc. — vidi pupavac.

KRBOHOČ, *m.* po svoj prilici natineno od tal. carbonchio (lat. carbunculus), neki crveni dragi kamen (ne rubin). — U jednoga pisca XVIII vijeka. Navlaš dijamant i krbohoč... J. Kavašin 484^a.

KRBOTUN, *m.* ime mjestu u Istri. — U spomeniku XIII vijeka. (Komun) od Krbotuna. Mon. croat. 33. (1275 prepis. 1546).

KRBOVAC, Krbovca, *m.* prezime. — XV vijeka. Tcmi Krbovcu... Toma Krbovac. Mon. croat. 108. (1471).

KRBUĻA, *f.* radi značenja vidi u Vukovu rječniku; radi postanja isporodi krbāň. — *Akc.* se

mijeña u gen. pl. křbŭlŭ. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* kao kotarica od sirove kore s mlada drveta (n. p. jovova, lipova). [cf. lubura]. krbuĽe po naj više građe djeca za jagode. — Gđe naj više jagoda kažu, onamo naj mađu krbuĽu ponesi. Nar. blag. mehm. beg kapet. 62.

1. KRBŮN, krbŭna, m. ugaĽ, ugĽen, Ľumur, tal. carbone. — *Od xvii vijeka u Ľakavaca.* Bići puni jitka gvozđja i krbuni. P. Hektorović (?) 188.

2. KRBŮN, m. *vidi* Krbuni.

KRBŮNAC, krbŭna, m. Ľovjek iz Krbuna. — *xiii vijeka.* Meju GologoriĽani i Krbunci... Prez dopuŝćenja Krbunac. Mon. croat. 9. (1265 preps. 1546).

KRBUNI, m. pl. ime selu u Istri. — *U spomeniku xiii vijeka.* Misto gospode benetaĽke gospodin Menart Sovinski i Vrha i Semiŝe i Gole Gorice i Krbun (imena mjesta u genetivu ŝto su kao plemićko prezime). Mon. croat. 3. Termini od kunfini Gole Gorice i Krbun. 8. Jakov Konŝić s Krbun. 9. (1275 preps. 1546). — *U naše vrijeme u jednini:* Křbŭn. Krbŭn, nom. propr. loci, gen. Krbŭna. D. NemaniĽ, Ľak. kroat. stud. 41.

KRBŮNSKŮ, adj. koji pripada Krbunima. Vas komun krbunski. Mon. croat. 8. (1275 preps. 1546).

1. KŘCA, f. naziv za žensko velika trbuha. 'Nosi tamo ti, krco, svoje krojije'. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *vidi* krojja.

2. KŘCA, m. *vidi* 2. Křco. — *Ľkc. se mijeña u voc. Křco.* — *U Vukovu rječniku:* Křca, (u Crnoj Gori) nadimak, gđje je sabijeŝen akcenat po crnogorskom govoru.

KRCALIŝTE, n. mjesto gđje se krca (ukrcava) trgovina. — *NatiĽeno u naše vrijeme.* Roba kupljena u krcaliŝtu ili u mjestu od izvoza. Zbornik zak. 1868. 467.

KŘCAN, m. *vidi* u Vukovu rječniku: (u Srijemu) svat koji od mladoženje djevojaĽkoj kući nosi uoĽi svadbe meso i drugo kojeŝta za jelo. on vaja da je ŝaliv i smijeŝan, i jedva ga Ľekaju da se vrati od djevojaĽke kuće da kaŝe, nadaju li se svatovima, jeli zdrava i vesela djevojka itd. cf. varimeso, krtan, krtoprđa, kukalo, sukalu, debeli svat. — *Ľkc. se mijeña u gen. pl. křcŕnŕ.* — *Osnova moŝe biti ista ŝto u glagola (2.) křcati.*

1. KŘCŕNE, n. djelo kojijem se křcŕ (*vidi* 1. krcati). — *U Vukovu rječniku.*

2. KŘCŕNE, n. djelo kojijem se křcŕ (*vidi* 2. krcati). — *U Vukovu rječniku.*

3. KŘCŕNE, n. djelo kojijem se křcŕ (*vidi* 3. krcati). J. Bogdanović.

KŘCŕST, adj. trbuŝast. — *Postaje od osnove rijeĽi krcije.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Ľuti ti, krcasti gade!' J. Bogdanović.

KŘCAT, adj. nakrcan, napuĽen, pun, Ľesto s veĽom silom u znaĽenju, kao prepun, puncat. — *Vuk bijeŝi drukĽije akcenat:* křcŕt. ne znam govori li se tako u Srijemu, u Dubrovniku sam Ľuo samo krcat. moŝe biti da je postalo křcŕt prema pŭncŕt (treba dodati da se u Dubrovniku govori pŭncŕt). — *Postaje od osnove glagola (1.) křcati, ali nije part. praet. pass., kao ŝto je Vuk mislio, jer bi onda imao drugi akcenat:* křcŕt. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (karcato, drijervo, krcato, onustus, oneratus'), u StuliĽevu (plenus, onustus'); u Vukovu:* 1. part.

pass. v. křcati. — 2. (u Boci i u Srijemu) puno krcato, t. j. uvrŝno, nabijeno, 'vollauf', 'affatim'; u Boci se kaŝe i: krcata kuća žena. — *Kad se izriĽe Ľim je ŝto napuĽeno, obiĽno stoji u gen., rijetko u instr. (vidi kod a, a) aa) ccc) i b)).*

a. u pravom smislu.

a) o suda ili uopće o Ľemu gđje se ŝto nosi ili vozi ili hrani. aa) naj Ľeŝe o brodu, lađi. aaa) ne izriĽe se Ľega je napuĽeno. Moja plav krcata neka se ne izvrat. M. VetraniĽ 1, 178. A val, ki proljjeva po morskoj puĽini, krcata jur drijeva razbijat sve Ľini. D. RaĽina 48a. Digoŝe se s Ľimi mnoga druga drijeva krcata. B. KaŝiĽ, per. 143. VideĽ ulazit u luku dva broda krcata. A. KaliĽ 554. — *u ovom primjeru dopuĽuje smisao kod napuniŝe, i dŕva mu znaĽenje kao prepuniŝe:* Plav krcatu napuniŝe. I. A. NenadiĽ, ŝamb. 25. — *bbb) s genetivom.* Gđi t' je plav krcata razlikoga blaga? M. VetraniĽ 1, 84. Kada (plavi) gređu iz Tarsa pune i krcate zlata i blaga svakega. A. VitiĽiĽ, ist. 146. Staŝe i drijervo tu franaĽko trgovinah veĽ krcato. I. A. NenadiĽ, ŝamb. 25. KorabĽa ŝpaĽolska krcata zlata. M. Pavlinović, rad. 78. — *metaforiĽki.* Ja sam tuŝna plav svihj zledi krcata. M. VetraniĽ 1, 409. Neptune, za Ľubav Ľin' da se od kraja odrjjeŝi moja plav bez tuge i vaja, ka je jur krcata od više razloga, ne srebra ni zlata, ner truda svakoga. 2, 19. — *ccc) s instrumentalom.* Navi i driva brimenimi priteŝkimi krcate. P. RadovĽiĽ, ist. 161. — *bb) o kolima.* Mogaŝe sam krcatimi kol. ganuti. Ŝ. KoŝiĽiĽ 37b. — *cc) o bisaku, tobocu itd.* Krcate sve prosa bisake nosaŝe. M. VetraniĽ 2, 91. Krcate noŝaŝe bisake vrh pleĽi. 2, 157. Vratio se u Inglesku krcatim tobolcem. M. Pavlinović, rad. 47. — *dd) uopće (misli se na ŝitnice i tjeskove).* Ako Ľasti Boga, bit Ľe mu sve puno i krcato (prov. 3, 9—10). A. KaliĽ 268. — *ee) u ovom primjeru o snopu; ali je u metaforiĽkom smislu, i znaĽi:* prepun. Prikupiti krcate snope svetijeh djela. B. Zuzeri 26.

b) o lumbardi, topu itd. Dokle kako krcata lumbarda iskrom rajskom tagnut ne bi. V. Andrijaŝević, prav. 24. Srebrnijeh pjeneza torbu u lumbardu krcatu prahom usuo je. B. Zuzeri 371. Volio bi udariti na krcat top. M. Pavlinović, rad. 84.

c) o živinĽetu (u jedinom primjeru o pĽeli); moŝe znaĽiti: natovaren. Da (pĽelice) krcate slasti lijepe, kad odhode, opet hrijepu. J. KavaĽin 541b.

d) o mjestu. — *IstiĽe se sila znaĽenja, kao prepun, puncat. zato se moŝe dodati i pun (pun i krcat).* — *N. p.: aa) o kući (punog djece, u iĽperboliĽkom smislu).* Jeli koji otac krcatom kućom djece. B. Zuzeri 229. ImajuĽi krcatu djece kuću. 357. *vidi primjer u Vukovu rječniku.* — *bb) o poĽani.* ProĽe na poĽanu, punu i krcatu svakoga cvijea. V. M. GuĽetiĽ 189.

b. o ĽeĽadetu.

a) iĽperboliĽki, o ĽeĽadetu situ ili pijanu. Krcat je do više oĽi. (Z). Poslov. daniĽ.

b) natovaren. — *tako se moŝe kaŝati i u pravom i u metaforiĽkom smislu:* krcat novaca, krcat blaga (u pravom smislu: koji nosi na sebi novce ili blago, u metaforiĽkom: vrlo bogat). PoĽinulo od naŝijeh samo pet Ľudi, vraĽajuĽi se ŝfi ostali zdravi, veseli, krcati grabŝe, pljiena i Ľasti (i ovdje moŝe biti znaĽenje kao kod c), jer se govori o pomorskoj vojsci). B. KaŝiĽ, fran. 135. Ľeko bi ih paka cesar, da sa svom svojom vlasti u Rim građ krcati i obilni povrate se. B. Zuzeri 12. On u cvijetu od mladosti, zdrav u tijelu,

dobro gledan od svakoga, krcat mjedi i bogastva. 15.

c) od broda se prenosi na lude što su na nemu. Mornarima koji otisnuvši se od kraja krcati vina i kruha... Blago turl. 2, 98. vidi i b).

d) krcat leta (godina) znači: star. Zasve da sam krcat leta i zgrešpana sasama lica. A. Gledević 265b.

e) krcat špotica (vidi špotica), metaforički: šaljiv, doajetljiv. Krcat je špotica kô Pustijerna botica. (Z). Poslov. danič.

f) krcat grijeha itd., metaforički. Kada su dobro otvrdnuli i krcati grijeha. I. Držić 217. Grišniku krcatu grdobnih grihov. P. Radović, nač. 168. U sebi bjehu krcati grabša i gnusoba. S. Rosa 136a.

g) kako se kaže u prenesenom smislu pun sebe, tako je krcat sebe u jačem smislu u ova dva primjera: Toliko krcat sebe istoga, koliko prazan Boga. B. Zuzeri 85. Da je toliko krcat sebe, koliko je Boga prazan. 312.

c. o dijelu tijela ljudskoga. — U obadva primjera metaforički. Unutrnja vaša krcata su gnusoba. S. Rosa 110a. Izlaze iz učiona krcatom glavom nauke. M. Pavlinović, rad. 185.

d. u metaforičkom smislu, o vremenu preko kojega mnogo čega biva. Godišta prazna dobrih djela, krcata uvrijedjena Božijega. B. Zuzeri 4.

1. KRCATI, krcām, impf. onerare (navem), imponere (in navem), tovariti (napunati ili metati mnoštvo čega u što da se ovo napuni. naj češće u brod). — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: krcāmo, krcāte, u aor. 2 i 3 sing. krcā, u part. praet. pass. krcān ili krcāt (drugo je krcat). — Riječ je romanska od srlat. caricare, isporodi tal. caricare, franc. charger itd.; ne zna se kako bi postala od tal. caricare, nego valja da je riječ dalmatičkoga jezika (vidi kod kelomna). — Od xv vijeka (vidi 1, b i 2) po primorju.

1. aktivno.

a. onerare, prema perf. nakrcati, objekat je ono u što se što meće ili slaže.

a) u pravom smislu samo o brodu. — U Mikaljinu rječniku: krcati, nakrcati, caricare la nave, onero; u Voltigijinu: krcati, caricare, imbarcare, aggravare, aufaden, beladen; u Stuličevu: onerare; u Vukovu: n. p. lađu, vide tovariti (italien. caricare) s dodatkom da se govori u primorju.

b) kad je objekat puška, top itd., nabijati, napunati, isporodi tal. caricare, nem. laden u istom značenju. Lumbarde sve krcajte. I. Zanotti, skaz. 5.

b. imponere in navem, prema perf. ukrcati, objekat je ono što se meće ili slaže u lađu da se napuni, a razumije se da su subjekat ljudi koji to rade. Ki bi ondi ča krcal svoga blaga. Mon. croat. 55. (1428). Sva imanja u brodove krcaju. And. Kačić, kor. 410. — Objekat mogu biti i čeljad. Da nas u šupju krcia plav. M. Vetranić 1, 109. Predaše se Novljani junaci, krcāše ih u peraške brode, Peraštani im biše pratiloci. Nar. pjes. bog. 180.

c. objekat je kao kod b, ali je subjekat sama lađa (koja tako prima u se, napušta se), pf.: ukrcati. Ako vidiš (u snu) drijeva krcajući, toj prilikuje dobro vrijeme. Zborn. 134b. Ter blago zaman rijeh plav moja sve krcia. M. Vetranić 1, 453. Stavimo da koji brodac određen krcat pržinu porad građa na ova zlatna zrna namjeri se... B. Zuzeri 26.

2. sa se.

a. pasivno, u jedinom primjeru prema 1, b.

Ča se ondi krcia na morju. Mon. croat. 55. (1428).

b. refleksivno, prema 1, b (perf. ukrcati se). Da vidimo, kada se (beg) more spraviti, jer je gotov, veće čeka od v(aše) m(losti), kada se more krcati. Starine. 10, 9. (1558).

2. KRCATI, krcām, impf. hrskati (orahe). — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. krcā). — Riječ je onomatopejska (od glasa krk ili kre). — U Vukovu rječniku: 'knacken (s. b. nüsse)', 'dentibus frango'.

3. KRCATI, krcām, impf. (o ljudima, narodu, može biti i o životinjama) stjecati se, strčavati se; (o čemu žitkom) vidi 1. krcati. — U naše vrijeme u Lici. 'Al' ga narod krcia na sajam'. 'Al' mu krcia gnoj iz rane'. J. Bogdanović.

KRCAVAC, Krcavca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Krcavou. Sr. nov. 1875. 675.

KRCETA, m. dem. 1. Krcio. — U Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) nadimak muški.

KRCIJE, f. pl. trbušina, kao u rugu ili za pogrdu. — Akc. se mijenja u gen. pl. krcijā. — Nepoznata postanja; može biti srodno s 1. krcati. — U naše vrijeme u Bosni i u Lici. Tište na košica, jatagan mu u krcije sjuri. Osvetn. 2, 146. Krcije, pogrdno za trbušinu. 'Odmakni de te tvoje krcije', u Dobroselu. M. Medić. 'Ne može od krcija da makne'. 'Ti da se s tvojijem krcijama pregneš'. J. Bogdanović.

KRCINA, f. augm. krcije; (m.?) nadimak čeljadetu trbušastu. M. Pavlinović. — Akc. se mijenja u gen. pl. krcinā.

KRCKALO, m. vidi krcan. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Srijemu. Od momačke kuće toga večera dođe jedan poslanik na kolima, koji se zove 'krckalo'. krckalo donese devojci sanduk u što će svoje stvari ponijeti, i donese živoga čurka za pečenicu. krckala zovu i 'ranim gostom'. Vuk (?), živ. 306.

KRCKATI, krcām, impf. puckati. — Riječ je onomatopejska kao i 2. krcati. — U naše vrijeme. Pod nogama šušti vam opalo lišće, a krokaju suve grančice. Glasnik. 43, 322.

1. KRČO, m. hyp. krcōha. J. Bogdanović. — Akc. se mijenja u voc. křco.

2. KRČO, m. ime muško. — isporodi Krca, Krceta, Krcun. — Akc. se mijenja u voc. sing. Křco. — Biće isto što Krsto. — U naše vrijeme u Crnoj Gori. Pored noga Petroviću Křco. Nar. pjes. vuk. 5, 118.

KRČOŃA, m. naziv za krcasta čovjeka. — U naše vrijeme u Lici. 'Nosi se tamo, krcōha!' J. Bogdanović.

KRCUL, m. prezime ili muški nadimak. — isporodi 1. Křco i Krcun. — U narodnoj pjesmi našega vremena. A sa nime Krcule Jovane. Nar. pjes. vuk. 4, 294.

KRCŪN, m. ime muško. — isporodi 2. Křco. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (u Crnoj Gori) nadimak muški, ali to nije nego ime: jamačno je Vuk slo čuo ovaj stih: Krcun Savo od mjesta Bjelica. Nar. pjes. vuk. 4, 78, gdje treba popraviti Savov, vidi: Krcun Savov od mjesta Bjelica. Pjev. crn. 310a. Ogled. sr. 220. — Sa sokolom Junković-Krcunom. Ogled. sr. 482.

KRCŪNOVIĆ, m. prezime (po ocu Krcunu). — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Crne

Gore. I njegovu seku zarobio, isto lubu Krcunović-Pera. Nar. pjes. vuk. 8, 276. Pred nome je Krcunović Pero. 8, 277.

1. KRČ, krča, m. *vidi* 1. grč. — *U Bjelostjencu rječniku:* krč, čeznutje, 'spasmus'; u *Jambrešićevu:* 'spasmus'; u *Voltigijinu:* karč, 'granchio', 'krampf'. Krč, 'spasmus', gen. krča. D. Nemanic, čak.-kroat. stud. 9.

2. KRČ, m. *vidi* krčevina. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (krč, izkrčeše, 'extirpatura, stirpatura, extirpatio, rudetum').

a. *uopće.* Za krče ke krčiše na izpašišćih. Mon. croat. 57. (1483). Nema umjetniku stalne žetve do na krču i na usjevu postojanoga truda. M. Pavlinović, rad. 62. Krč, ledina iskrčena, krčevina. Đ. Daničić.

b. *u osobitom značenju:* (u Bosni) put prokrčen: može se sve putem otići do... Đ. Daničić.

c. *kao mjesno ime u Hrvatskoj.* a) *zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* zove se i Ivetiči. Razdijel. 40. — b) *selo u županiji modruško-riječkoj.* 61. — c) *selo u županiji varaždinskoj.* 98. — d) *Orešev Krč, zaselak u županiji ličko-krbavskoj.* 41.

3. KRČ, m. sredina lađe žitarice. U krču se počne krčiti lađa. — U Posavini. F. Hefele.

KRČA, f. *ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 55.

KRČADINAC, Krčadinca, m. *prezime.* Nar. pjes. vuk. 3, 584 (*među prenumerantima*). Šem. prav. 1878. 44.

KRČAG, krčaga, m. *zemljani sud s drškom (za vodu i drugo).* — *Riječ je praslavenska* (krčagъ), *isporedi* stslav. krčagъ, rus. копчага, slovački krčah. — *Korijen krčak može biti isti kao kod krčma; Daničić misli da je ista osnova kao u stslav. krčъ ili krčij, kovač.* Miklošić *ispoređuje sa stnord. krukka, urceus* (über den urspr. der worte v. d. form aslov. trčb. 18). — *nastavak je upravo što se potvrđuje bugarskim oblikom kрчъгъ i još boje riječju krčizac (vidi).* — *Između rječnika u Mikaljinu* (krčag, krčag, testija, 'lagena, amphora'), u *Stuličevu:* krčag, gen. krčga (sic), 'lagena, amphora' s dodatkom da je *useto iz Mikaljina; u Vukovu* ('der krug', 'urceus'). Jutros mi je nov krčag razbio. D. Obradović, živ. 98. Da se napijem malo vode iz krčaga tvojega. Đ. Daničić, Imojs. 24, 17. Uze krbañ i krčag, pa ode da zahiti vode na izvoru. M. P. Šapčanin 1, 44. I tamničar uturi unutra krčag vode. M. Đ. Miličević, omer. 171. A šta rade boce i krčazi? Bos. vila. 1886. 51. — *I kao ime mjesta u Srbiji u okrugu krajinskom.* Zemlja u Krčagu. Sr. nov. 1869. 95.

KRČAGOVO, n. *poje i selo u Srbiji u okrugu užičkom.* a) *poje.* — *između rječnika u Vukovu:* poje kod Užica (*dobato u trećem izdanju po Vukovijem bijelkama*). De Užice tama popanula, Krčagovo ružom procavtilo. Nar. pjes. vuk. 4, 176. — b) *selo.* K. Jovanović 161.

KRČALE, f. pl. *vidi* krpele i krčele. — *isporedi* krčalo. — *Akc. se mijenja u gen. křčālā.* — *U Stuličevu rječniku:* 'chiodo, attaccagnolo, appicagnolo', 'uncus, clavus' (*gdje je drugo značenje koje može biti u svezi s krčalo: klinac ili kvaka, na što se može što objesiti. ne znam, jeli pouzdano*), i u *Vukovu:* vide krčele s *primjerom:* Razvalio vilice kao krčale (kad ko mnogo govori) *dobato u trećem izdanju po Vukovijem bijelkama.*

KRČALO, n. *vidi u Vukovu rječniku:* kao pa-

lica ili zavorañ, za koji se uhvati kad se plug otiskuje ili privlači, 'am pfluge ein hölzerner verbindungs-nagel', 'clavus ligneus aratri' s *primjerom iz narodne pjesme:* Uze Marko ralo za krčalo. — *Nepoznata postaja, isporedi slovač. krčula, 'schrotleiter' palje (odakle je mađ. korcsolya).* — *U naše vrijeme.* Gusle, moje ralo i krčalo! Smailag. meh. 70. Krčalo, vrh rude u pluga oko kojega se blago kreće. Suñā. D. Hirc.

1. KRČANA, f. *komad šilasta drva kojim se probija zemlja kad se sadi bob i nešto povrće.* — Na Braču. A. Ostojić.

2. KRČANA, f. *ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 42.

KRČANIK, krčanika, m. *vidi u Vukovu rječniku:* (u Srbiji) put koji je krčenem načinen, 'ein durch rodung der bäume u. s. w. gemachter weg, der rodeweg', 'via silvis liberata'. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: křčanice, křčanici.*

1. KRČANIN, m. *čovjek s otoka Krka.* — *Množina:* Krčani (*stariji je oblik Krčane*). — *Od xiv vijeka.* Ako bi Krčanin kogakoli otočnina zavrnuo u svojem dobitić... Stat. krč. ark. 2, 286. Tako Krčane kako otočane. 283.

2. KRČANIN, m. *čovjek iz manastira Krke.* — *Množina:* Krčāni. — *U Vukovu rječniku.*

KRČAÑAK, m. *ime šumi.* Virje kod Križevljana. D. Hirc.

KRČAÑE, n. *djelo kojim se krči (vidi krčati).* — *U Vukovu rječniku.* — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer iz xvi vijeka (sa starijim oblikom krčanje):* Oni su (crvi u paklu) mnogo grda uzora i vele strašna krčanja. Zborn. 161a.

KRČATI, křčim, impf. *uprav ispuštati iz sebe glas kao krk (isporedi krknuti); ali se upotrebljava za neke osobite glasove ili buke.* — *Akc. se ne mijenja.* — *U naše vrijeme (ali vidi i krčanje), a između rječnika u Stuličevu (vidi kod a i b), i u Vukovu:* 1. 'summen (von vielen redenden)', 'susurrare' s *primjerima:* Krči vojska u polju. Puna mehana, krči. — 2. n. p. krče mu crijeva od gladi, 'knurren', 'crepo'. — 3. krči n. p. prase kad se dobro ne zakole, 'röcheln', 'spiritum interclusum ducere'.

a. *fervere, o loncu kad vri, uprav o vodi ili drugome čemu što je u loncu.* — *isporedi* krklati, krktati. Lončić krči, momak trči. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Pored vatre krče svečarski lonci. M. Đ. Miličević, slave. 93. — *U Stuličevu rječniku ima:* 'decoqui (h. e. coquendo absumi, dr. de liquoribus)', *dakle uvirati. može biti da je Stulli htio zabiježiti ono isto značenje.*

b. *o crijevima u trbuhu, kad mršte n. p. od gladi (vidi u Vukovu rječniku pod 2).* Kad kome krče crijeva u trbuhu. Vuk, poslov. 133.

c. *strepere, o kolima.* Kako krče spora tovarna kola. M. Đ. Miličević, zim. već. 289.

d. *kad čelade (ili životinja) pri umoru teško diše i bučno, osobito ako je zaklano (vidi u Vukovu rječniku pod 3).* — *isporedi* hropiti. No po polju krče ranjenici. Nar. pjes. vuk. 2, 562. A neki (jahnici) još krče i stežu u mukama. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, vi.

e. *o buci što postaje gdje je mnogo ljudi zajedno što među sobom govore, osobito ako se čuje iz dalega. vidi u Vukovu rječniku pod 1.*

KRČAVA, f. *vidi u Vukovu rječniku:* varoš u skopajskom pašaluku, u kojoj je oko jedne trećine Hrišćana, a ostali su turskoga zakona, ali svi govore srpski, istina zanoseći malo na bugarski, ali ih pravi Bugari opet ne razumiju.

KRČAVINA, *f. mjesno ime*. Gradac kod Požege. D. Hirc.

KRČAŽIĆ, *m. dem. krčag*. — U *Mikašinu rječniku*: krčazić 'laguncula', i u *Vukovu* (dodato je u trećem izdanju bez akcenta, jer je Vuk zaboravio ovu riječ u prva dva izdanja, a kod čmulica ima cf. krčazić).

KRČEDIN, *Krčedina, m. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj*. Razdijel. 147. — *Pomiće se od xv vijeka, vidi u Daničičevu rječniku*: Krčedin, selo u Srijemu koje je Jovan despota dao Krušedolu: 'Krvčedin' (pogrješka će biti u prepisivanju). M(on. serb). 541. (1496). 'Krčedin'. (Sr. lètopis.) 1847. 4, 48. (što je drugi prijepis istoga spomenika). ima i sada.

KRČEDINAC, *Krčedinac, m. čovjek iz Krčedina*. V. Arsenijević. — I kao prezime. Jakov Krčedinac. D. Avramović 192.

KRČEDINKA, *f. žensko čelade iz Krčedina*. V. Arsenijević.

KRČEDINSKI, *adj. koji pripada selu Krčedinu*. V. Arsenijević.

KRČEL, *m. vidi krčalo*. Krčel (čakavski), klin na jarmu, koji ga spaja s ojamama. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

KRČELE, *krčelâ, f. pl. u Vukovu rječniku*: vide krpele. — *Vađa da je postane kao kod nakrkače*.

KRČELIĆ, *m. prezime*. — Od xv vijeka. Paval i Ivaniš Krčelići. Mon. croat. 72. (1448). Pred Mikloušem Krčelićem. 268. (1573). Krčelić (Kerčelics). B. Leaković, gov. iv. Krčelić. Schem. diac. 1877. 10.

KRČELIJ, **KRČELJEJ**, *vidi krčelaj*.

KRČELO, *n. kolčić koji drži u savezu žagre (krpelce) sa ornica*. u Lici. F. Hefele. — *vidi krčalo*.

KRČELOVIĆ, *m. prezime*. — xvi vijeka. Luka Krčelović. Mon. croat. 287. (1535).

KRČELEJ (ili krčelijaj, krčelij?), *m. kovač? u spomeniku xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku*: krčelēj 'faber aeraricus' (može biti to): među ljudima koje je kralj Stefan Dečanski pisao Dečanima da budu mađupci bio je u Komaranima 'Bogdan krčelēj'. M(on. serb). 97. (1830). ima još Bogdan krčelēj. Deč. hris. 61. Radoslav krčelēj. 40. — *ispoređi stšov. krčč, krččij, kovač*.

KRČENIK, *m. nešto što se iskrči ili prokrči*.

a. *vidi krčevina*. — U *jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. Ovakve mekote, koje se iz pustara načinaju, imenuju se krčeniki, jali nove zemlje. I. Jablanci 43.

b. *vidi krčanik*. — U *naše vrijeme u Srbiji*. Prvi putovi, koje je knez Miloš 'prokrčivao' kroz Srbiju, zvali su se 'krčenic'. M. Đ. Miličević, srb. 128. Te je putove valjalo provoditi kroz goru koja se morala 'krčiti', zato su ti putovi nazvani 'krčenic'. zim. već. 290. Gotova sva Srbija bejaše ispresecana nasipima, koji su mestimice bili divotni ali svud bolji od prvih krčenika. 292. — I kao mjesno ime u *okrug biogradskom*. Niva u Krčniku. Sr. nov. 1870. 305.

KRČEŇE, *n. djelo kojim se krči (vidi 1. krčiti)*. — *Stariji je oblik krčenje*. — *Između rječnika u Mikašinu* (krčenje, raskrčenje, extirpatio, eradicatio), u *Belinu* (krčenje, sterpamento, l' estirpare, extirpatio' 708b), u *Vukovu* ('das roden', 'silvae caesio'). U krčenu istih (drumova). M. A. Rejković, sat. H4*. Mjesto gdje je mnogo šume isječeno (n. p. krčena radi). Vuk, rječn.

kođ laz. Krčena cesta. M. Pavlinović, razl. spisi. 362.

KRČETAK, *Krčetka, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom*. Niva zovoma Krčetak. Sr. nov. 1878. 511.

KRČEVA, *f. vidi Krčevo*.

KRČEVAN, *krčevna, adj. koji pripada krčenu, krčevini*. — *Načineno u naše vrijeme*. Krčevni trošak 'rottungskosten'. Zbornik zak. 1853. 175.

KRČEVINA, *f. mjesto gdje se šuma iskrčila (obično sa to, da se zemlja može raditi)*. — *ispoređi trebežina*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* ('das rodeland', 'terra silvis liberata, novale').

a. *uopće*. Ne da mu ništa ot njegova siromaštva prodati, ni kuće ni krčevine ni žita ni trsja. Starine. 12, 85. (1712). Il' sočivu hoćeš krčevine. J. S. Rejković 133. Drugi sime krčevinom kriju. 182. Nema očevine bez krčevine. Nar. posl. vuk. 204. Krčevina hambar puni. Nar. bl. meh. beg kapet. 105. Brez krčevine nema stečevine. Bos. vila. 1883. 27. Orite sobi krčevinu, i ne sijte u trše. Đ. Daničić, jer. 4, 3.

b. *kao mjesno ime*. — *ispoređi i Krčevine*. — *Vrlo se mnogo mjesta ovako zove, n. p.*:

a) u *Bosni*. aa) tri sela u *okrug sarajevskom*. Statist. bosn. 14. 15. 26 (zadnje se zove i Krčevine. Schem. bosn. 1864. 22). — bb) tri sela u *okrug travničkom*. 60. 62 (ovo se zove i Krčevine. Schem. bosn. 1864. 84). 68. — cc) dva sela u *okrug Donje Tuzle*. 89.

b) u *Hrvatskoj* zaselak u *županiji ličko-krbavskoj*. Razdijel. 29.

c) u *Srbiji* nekoliko mjesta, n. p.: aa) u *okrug jagodinskom*. Livada u Krčevini. Sr. nov. 1874. 420. — bb) u *okrug kragujevačkom*. Niva u Krčevini. 1870. 50. — cc) u *okrug smederevskom*. Livada u Krčevini. 1874. 133. — dd) u *okrug užičkom*. Zemlja u Krčevini. 1861. 95, itd.

KRČEVINE, *f. pl. (od krčevina)*. — Često se nahodi kao mjesno ime, n. p.:

a. u *Bosni*, *vidi krčevina*, b, a) aa) i bb).

b. u *Hrvatskoj*. D. Hirc.

c. u *Srbiji*. a) u *okrug biogradskom*. Livada u Krčevinama. Sr. nov. 1863. 484. b) u *okrug podrinsk*. Zemlja u mestu Krčevinama. 1866. 816. — c) u *okrug užičkom* (ne smat jeli isto što Krčevina pod b, c) dd)). Niva u Krčevinama. 1865. 859. — d) u *okrug vaļevskom*. Zemlje u Krčevinama. 1865. 822.

KRČEVINKA, *f. mjesno ime u Hrvatskoj*. D. Hirc.

KRČEVO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 77. — *Na drugom se mjestu zove Krčeva*. Šem. prav. 1878. 73.

KRČI, *m. (?) pl. ime mjestima u Hrvatskoj*. D. Hirc.

KRČIĆ, *m. ime livadi*. Gračanica u Moslavini. D. Hirc.

KRČIDBA, *f. vidi krčeŇe (djelo i vrijeme kad se krči)*. — U *Vukovu rječniku*: 'das roden', 'erutio silvae' s primjerom: Hajdemo na krčidbu.

KRČIG, *vidi kod krčizac*.

KRČILAC, *krčicea, m. čovjek koji krči (vidi 1. krčiti)*. — U *naše vrijeme*, a između rječnika u *Vukovu* ('der roder', 'qui silvam caedit'). Pisato knezu Vićentiju da pošle plugove i 20 krčioaca o budacima. Djelovod. prot. 110.

KRČIN, *m. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu jagodinskom*. Dohi i Gornji Krčin. K. Jovanović 109.

KRČINSKI, adj. koji pripada Krčinu. D(ono)-krčinska (opština). K. Jovanović 109.

KRČIPE, f. pl. mjesno ime. — Prije našega vremena. Krčipe. Spom. stoj. 185.

KRČIŠTE, n. bilo bi isto što krčevina, ali nemam primjera nego samo za nom. pl. kao mjesno ime prije našega vremena. Krčišta gornja. Spom. stoj. 185.

1. **KRČITI**, křčim, impf. iskorčivati i uopće uništavati šumu, noj češće namjerom da se poslije toga može izraditi zemlja; upotrebljava se u širem smislu, ne samo o šumi nego o zemlji ne izrađenog, ledini. — *Akc.* kaci je u praes. taki je u impf. křčšh, u aor. 2 i 3 sing. křči, u part. praet. pass. křčen; u ostalijem je oblicima onaki kaci je u inf. — U našem se jeziku javlja od xv vijeka (vidi 1, c, a)), ali može biti i praslavenska riječ, isporodi pol. karczować, korcować, i češ. krč, pol. karcz, paň (izgužen). — Po svoj je prilici riječ onomatopejska i postaje od glasa krk, može biti jer se od prilike onaki glas čuje kad se lome grane. — *Između rječnika u Mikajinu* (krčiti, raskrčiti, extirpare sylvam), u *Bjelostjencevu* (krčim, iskorenivam, korepim, extirpo, eradico), u *Jambrešićevu* (krčim, extirpo), u *Voltigijinu* (sterpare, sradicare, distaccare, 'herausreissen'), u *Stulićevu* (1. v. škřiti; 2. v. guliti), u *Vukovu* (rođen', eruo, caedo silvam').

1. aktivno.

a. nije izrečen objekt, a ima se u misli kao kod b ili c (šumu ili zemlju). I šikare dosta guste (ima); jer se indi lin ne sgrđi? te ne kopa i ne krči? V. Došen 218^a. I stane opet onako rom i star na novo krčiti i orati i kopati. Vuk, dan. 4, 20. — *I metaforički.* Krči na polju čudoreda i prosvjete. M. Pavlinović, rad. 92.

b. objekt je ono što se krčenjem uništava ili dajbudi mijena ili pomjerava.

a) s objektom šuma i sa sličnijem objektima nemam nijednoga primjera.

b) objekt je zemlja, niva, livada itd. krčiti onda znači: uopće pripravlja zemlju za sijanje ili sadnju, iskorjenjujući travu i draću, duboko kopajući itd. Da ju (zemlju) krči, privraća i sadi. J. S. Relković 8. Mogao je načiniti kuću po pustoj zemlji gdje mu je drago bilo i sebi krčiti nive i livade. Vuk, živ. 248. Počne uz kuću 'trpiti' (u Boki, a u Crnoj Gori i Hercegovini 'krčiti') zemlju. V. Bogišić, zborn. 402.

c) u jednom je primjeru xviii vijeka objekt kamenje, te krčiti znači: razbijati (čuškijom). Volio bi u manastiru Krupi s čuškijom kamenje krčiti. D. Obradović, basn. 123.

d) u jednom je primjeru xviii vijeka objekt čelade, i smisao je metaforički. krčiti znači od prilike isto što mučiti ili može biti uništavati, ubijati. Žela bo me jedna krčuć, u Abramovu vidih krilu lijepu dušu... J. Kavašin 398b.

e. objekt je ono što postaje krčenjem, n. p.:

a) krč. Za krč ke krčiše na izpašišćih. Mon. croat. 57. (1488).

b) put, drum itd. ovdje je krčiti kao imperfektivni glagol prema prokrčiti. aa) u pracom smislu. Poče prvi krčiti širje putove. M. A. Relković, sat. B5a. — U pjesmi, iperbolički, o junaku koji prokrčuje put kroz neprijatelje sijekući svakoga koji mu je na putu. Da je kome pogledati bilo, kako s'ječe vojvodu Momčilo, kako krči druma niz planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 111. — bb) u metaforičkom smislu. Dobrim dili put Gospodinov pripravljati i pokorama krčit. F. Lastrić, ned. 21. Nove pute krče obrtu. M. Pavlinović, rad. 110.

2. su se.

a. pasivno (vidi 1, c, b)). S kolikim bi se nastojanjem puti krčili i raštribljivali! F. Lastrić, ned. 38. Jedino samostalnim radom krče se staze budućnosti. M. Pavlinović, razg. 111.

b. refleksivno. Gdi dubja cvatihu pod voćem se krčać. P. Zoranić 57^a. (metaforički, vidi 1, b, d)). Gdi človik... krči se raskošom. A. Georgiceo, nasl. 287.

2. **KRČITI**, křčim, impf. vidi krčmiti. — Samo na jednom mjestu u narodnoj pjesmi našega vremena. U gori je krčmarica Mara koja krči vinom i rakijom. Nar. pjes. marj. 82.

KRČITI SE, křčim se, impf. vidi 1. grčiti, b. — Riječ je praslavenska (křčiti), isporodi stslav. křčiti, rus. корчить, češ. krčiti, pol. kurzyć. — isporodi i 1. grč. — U kajkavaca, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (krčim se, vžimjem se, zvijam se, zkrčujem se etc. 'contrahor') i u *Voltigijinu* ('contrarsi, rannichjarsi', 'sich zusammenschmiegen, sich zusammenwinden').

KRČIŽAC, křčišca, m. dem. křčig što je zapadni oblik za křčg, vidi křčag. — Na jednom mjestu xv vijeka. Popel vsiplite v jedan křčižac zlat. Pril. jag. ark. 9, 182. (1468).

1. **KRČKI**, adj. koji pripada otoku ili gradu Krku. — Od xiii vijeka. Gospode Fedriga, Ivana... Krčkih, Vinodolskih i Modruških knezi. Zak. vinod. 58. Otok Krčki. Stat. krč. ark. 2, 281. Mi Frankapan Krčki. Mon. croat. 272. (1573). Knežija Senska, Krčka i Modruška. F. Glavinic, cvit. 139^a.

2. **KRČKI**, adj. koji pripada manastiru Krci (Krki). — U naše vrijeme. Jakov Bjedov, jeroim(onah) krčki. Nar. pjes. vuk. 8, 579 (među prenumerantima).

KRČMA, f. kuća ili dućan gdje se prodaje vino (i rakija, pivo itd.) na malo, i to obično da se na mjestu pije. uz piće se može prodavati i jelo, a gdje gdje se može i prenočiti. u naše se doba shvaća i kao gora gostionica (vidi gostionica, a, a)). — *Akc.* se mijena u gen. pl. křčmā. — Može biti srodno s křčag. — Riječ je praslavenska (křčma), isporodi stslav. křčma (što može značiti i opojno piće, vidi i c), rus. корчма, češ. krčma, pol. karczma. — U svijem je rječnicima: u *Vrančićevu*, 'taberna', u *Mikajinu* karčma, kerčma, krčma, 'taberna vinaria, caupona, stabulum meritorium, oenopolium'; u *Belinu*, 'bettola, luogo dove si vende il vino', 'oenopolium' 139b; 'taberna, dove si vende il vino', 'taberna vinaria' 728b; u *Bjelostjencevu*, 'oducillum, taberna vinaria, popina, caupona, oenopolium, ganea, stabulum meritorium'; u *Jambrešićevu*, 'caupona, oenopolium, taberna'; u *Voltigijinu* karčma, krčma, 'osteria, betola, taberna', 'wirthshaus. schenke'; u *Stulićevu*, 'taberna vinaria, caupona'; u *Vukovu*, 'die schenke, caupona'; u *Daničićevu* (vidi kod c).

a. sa značenjem sprijeda kazanijem.

a) uopće. U varoš na kazanijem. Mon. croat. 242. (1543). Ključ mi da' od krčme. M. Držić 26. Piše se od jednoga čovjeka koji hođaše i skitaše se po krčmah. M. Divković, bes. 110. Kada godi se iz krčme pijan kući vraćaše. zlam. 31. Zabraňuju im se meane al'ti oštarije i krčme. I. Anđić, svit. 73. Niki sidi kano u krčmi. S. Margitić, fal. 144. Sad je potribiti je raširivat krčme gdi se vino prodaje. J. Banovac, pripov. 142. Izmet puka u krčma(h). A. Kanižlić, kam. 816. Ovako smućen ode u krčmu. fran. 81. Oli u kakvoj krčmi aliti mejani blaguje. And. Kačić, kor. 240. Odide u naj bližu krčmu. M. A. Rel-

ković, sabr. 27. Da ne ide u krčmu i da se u njoj ne opije. Ant. Kadbić 511. Ustegnuti će se od krčama i igraña. I. J. P. Lučić, nar. 115. Vole u mehanu iliti krčmu ići nego na večernu. B. Leaković, nauk. 303. Jesi l' išo kad u krčmu? jes' video rujno vino? Nar. pjes. vuk. 1, 325. Kad muž ide na orañe, žena u krčmu. 1, 512. Ali Marko ne traži ećima, već on ide iz krčme u krčmu, te on traži ðe je bolje vino. 2, 368. Vino pije Musa Arbanasa u Stambolu u krčmi bijeloj. 2, 401. Koji pije a ne plaća, ta se u krčmu ne povraća. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 143. Imajući krčmu, pivaru i palikaru... S. Tekelija. let. 119, 16. Krčme su se u Srbiji, u Bosni i u Hercegovini do skora gotovo samo u pjesmama spominjale, a onako ih nije bilo nigdje u zemlji osim gdješto po varošima (kao n. p. u Sarajevu) i u Srbiji pored Save i pored Dunava, ili po planinama kud nema sela. Vuk, rječn. kod krčma. Otide u krčmu na konak. dan. 4, 7. Kad trgovac u krčmi kod zelenoga drveta pripovedi ovaj događaj... 4, 35. Potemkin mu je dao nemalu sumu novaca, da plati u krčmu fit ðe su stajale iste knige. G. Zelić 250.

b) u metaforičkom smislu. Trčimo dakle i potežimo se u krčmu nebeskoga pijera. M. Divković, bes. 168b.

c) na ñemu je ostala krčma, er hat das letzte glas ausgetrunken und muss daher frischen wein nachholen lassen'. Vuk, rječn. kod krčma, t. j. ko je ispio posljednu čašu u krčmi, na ñemu je red da traži opet vina za se i za družinu i da ga plati.

b) o prodaji ne samo vina nego čega mu drago kad se prodaje na malo. Prodaje na krčmu (n. p. jabuke) 'kleinweise', 'en détail', 'venditio minuta'. Vuk, rječn. kod krčma. — isporedi krčmi.

e) vino ili drugo piće kojim se čelade može opiti. ovako značenje valja da je na jednom mjestu xiii vijeka. vidi što o tome Daničić piše u svome rječniku: krčma, kralj je Stefan Prvovjenčani dopustio u svojoj zemlji Dubrovčanima, krčmdu da nose'. M(on. serb). 16. (1222—1228). samo tu. da su 'potulenta', može se dosta pouzdano misliti po tom što je u drugom spomeniku isti kralj dopustio Dubrovčanima da prodaju 'vino bezv vode' u Brskovu. M(on. serb). 16. a da su, 'merces minutae' ne može se uzeti za to što se u spomenicima često razlikuje 'velika' i 'mala kupla' ili 'trg' (cf. 'kupla, trg'), a ovdje se naj prije kaže: 'da gredu s' trgomy', dakle i s velikim i malim, pa se onda dodaje ono za 'krčmdu'. — vidi i značenje u stislovenskom jeziku.

1. KRČMAR, krčmára, m. gospodar od krčme, čovjek koji drži krčmu, koji prodaje vino itd. u krčmi. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padažima, osim voc.: křmáru ili křmáre, křmári. — Riječ je praslavenska, isporodi rus. крчмаръ, češ. krčmár, polj. karczmarz. — Imedu rječnika u Vrančićevu ('caupo'), u Mikafinu (karčmar, koji čini krčmu, 'tabularius, tabernarius'; krčmar, koji vino prodaje, 'tabernarius, oenopola, vinarius'), u Belinu ('tavernaro, chi vende il vino', 'enopola' 724a), u Bjelostjencu ('tabernarius, oenopola, venditor vini, caupo'), u Jambrešićevu ('oenopola, tabernarius'), u Voltigijinu (karčmar, 'oste, taverniere', 'wirth'), u Stulićevu ('caupo, tabernarius'), u Vukovu ('der wirth', 'caupo').

a) u značenju gore kasanome. Naseli u gostionicu prvog nimačkog krčmara. M. A. Rejković, sat. B5a. 'Volim ići ja u krčmu, pa se

stvorit zlatnom čašom, nego tvoja ljubavi biti'. 'A ja junak mladi krčmar, pa ćeš opet moja biti'. Nar. pjes. vuk. 1, 434. Krčmar misli jedno, a krčmarica drugo. Nar. posl. vuk. 162. Nahodimo Keplera, sina krčmara ñemačkoga. M. Pavlinović, rad. 11.

b) u šali, Krčmar Rakić znači rakiju. Lubeći Vinka Lozića i Krčmara Rakića. Đ. Rapić 268.

c) čovjek koji po sajmovima prodaje vino i druga pića. Kod gdje kojijeh namastira skupi se o blagovijesti, o cvijetima, o preobraženju i o gospodama po nekolike hiljade 'sabora'. tu prodaju trgovci različnu rubu; krčmari krčme vino, rakiju i jabukovaču;... Vuk, rječn. (kod namastir) 395a.

d) vidi margetan (vojni živežar). — Ovako je značenje u ovom primjeru: Krčmari odma stanu tovariti svoje mješine s pićem. Vuk, dan. 3, 197—198.

e) čovjek koji nadgleda pivnicu, ili uprav koji nadgleda kako se vino daje i dijeli kod stola. — U jednom primjeru xviii vijeka, a izmedu rječnika u Belinu (kućni krčmar, 'bottigliere, colui che tiene cura del vino che si dà a tavola', 'vini epularis curator' 146a). Nedosta jednom vino u manastijeru Kazinskome... Nastojnik aliti krčmar pristupi k opatu od manastijera i prikaza mu svekoliko. I. Đorđić, ben. 184.

2. KRČMAR, Krčmára, m. mjesno ime. — Akc. je kao kod 1. krčmar (acc. sing. kao nom.). — Biće ista riječ što 1. krčmar.

a) vidi u Vukovu rječniku: brdo u Lici kod Gospića više Smilana; navrh ñega su zidine od negdašñega gradića.

b) selo u Srbiji u okrugu vafevskom. K. Jovanović 102.

KRČMARA, f. ime vodi u Srbiji u okrugu kragujevačkom. — isporodi Krčmare i Krčmari, a). Niva u reki Krčmari. Sr. nov. 1867. 494.

KRČMARE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. — isporodi Krčmara i Krčmari, a). Livađa u Krčmarama. Sr. nov. 1872. 398.

KRČMARÊNE, n. djelo kojijem se krčmari. — Imedu rječnika u Belinu (sa starijim oblikom krčmarjenje, 'il tener la taverna', 'agere tabernarium' 724a) i u Stulićevu. Krčmarêne, vidi krčmjeñe. 'To mu krčmareñe'. J. Bogdanović.

KRČMARËV, adj. koji pripada krčmaru. — isporodi krčmarov. — U Vukovu rječniku.

KRČMARI, m. pl. ime selima u Srbiji. a) Mali i Veliki Krčmari u okrugu kragujevačkom. K. Jovanović 120. — b) Gorñi i Doñi Krčmari u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 390.

KRČMARICA, f. žensko čelade što drži krčmu kao krčmar; krčmareva žena. u mnogijem se primjerima ne zna jeli prvo ili drugo značenje, a mogu biti obadva ujedno. — Od xvi vijeka, a izmedu rječnika u Mikafinu (karčmarica, krčmarica, 'tabernaria'), u Belinu ('taverniera', 'tabernaria' 724a), u Bjelostjencu ('tabernaria, educillatrix, venditrix vini'), u Voltigijinu (karčmarica, 'wirthin'), u Stulićevu ('cauponis uxor'), u Vukovu ('die wirthin', 'uxor cauponis'). Ovdj je jedna krčmarica, voštariju drži. M. Držić 407. Pitat krčmaricu ima li dobra vina. (D). Jednu mislila pjanica a drugu krčmarica. (Z). Poslov danič. Naodaše se u onomu mistu jedna ženska glava krčmarica. F. Lastrić, ned. 345. U to doba pali pred mehanu, a ispade krčmarica Jaña. Nar. pjes. vuk. 2, 415. Zaludu ti vino i rakija, kad

ne imaš krčmarice mlade, da nam služi vino i rakiju. 2, 587. Al' ne mogu medovine naći do u neke krčmarice Mare. 3, 89. Zimi aga ide u mehane, te on jubi krčmarice mlade. 3, 200. Krčmar misli jedno, a krčmarica drugo. Nar. posl. vuk. 102.

KRČMARIČIN, adj. koji pripada krčmarici. — U Vukovu rječniku.

KRČMARIĆ, m. uprav je dem. 1. krčmar, ali se nalazi u istome značenju kao krčmar, i može se shvatiti kao presime. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Vino služi Krčmariću Luka. Nar. pjes. marj. 69.

KRČMARITI, krčmārim, impf. raditi kao krčmar, vidi krčiti. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. krčmārāh i u part. praet. pass. krčmāren; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim nor. 2 i 3 sing. krčmāri. — Može biti praslavenska riječ, isporodi češ. krčmariti, polj. karczmarzyć. — U Belinu rječniku: tenere la taverna, agere tabernarium' 724a; u Bjelostjencevu: krčmarim, educillo, vinum vendo', v. oštarijašim; u Voltigijinu: karčmariti, krčmariti, tavernare, tener osteria, far ostiere, 'wirthshaus halten, einen wirth machen', u Stuličevu: 'cauponem agere'. — U naše vrijeme u Lici. 'Poč'o i time ponešto krčmariti'. J. Bogdanović.

KRČMARNICA, f. vidi krčma. — Samo u Bjelostjencevu rječniku: idem quod' krčma, i u Stuličevu: v. krčma.

KRČMAROV, adj. vidi krčmarev. — Između rječnika u Vukovu. Metnu vriču u krčmarovu robu. M. A. Rejković, sabr. 40.

1. **KRČMĀRSKĪ**, adj. koji pripada krčmarima, pa i uopće krčmama, ili krčmi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (ad cauponam spectans') i u Vukovu (der wirthes', cauponum'). Nahodimo krčmarskoga djetića. M. Pavlinović, rad. 11.

2. **KRČMĀRSKĪ**, adj. koji pripada Krčmarima (vidi Krčmari, a)). V(oliko)-Krčmarska (opština). K. Jovanović 120.

KRČMĀRSTVO, n. krčmarev posao, krčmjenje. — U Belinu rječniku: 'il tener la taverna', agere tabernarium' 724a gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu: v. krčmarene.

KRČMĀRSTVOVATI, krčmārstvujem, impf. samo u Stuličevu rječniku: v. krčmariti.

KRČMEN, adj. koji pripada krčmi. — Samo u Stuličevu rječniku: 'cauponius, tabernarius'.

KRČMENICA, f. u Stuličevu rječniku: v. krčmarica. — nepouzđano.

KRČMENIK, m. u Stuličevu rječniku: v. krčmar. — nepouzđano.

KRČMI, adj. sitan, droban (vidi drugi primjer). — Ne mijenja se po padežima. — Kao da je oblik turski, ali ne znam za ovakovu tursku riječ; vaju da je načinjeno od krčma prema značenju pod b. — U naše vrijeme u Bosni. Jedno grlo, a četiri derdana: jedan biše od krčmi mergana, ... Nar. pjes. juk. 141. Krčmi, sitan, droban. 619.

KRČMIR, m. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu niškom. Veliki Krčmir. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 120. Mali Krčmir. 121.

KRČMITI, krčmīm, impf. prodavati vino, rakiju itd. u krčmi ili uopće kao krčmar, dakle na malo; ima i šire značenje kod b. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. krčmī). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (prodavati vino,

krčiti, 'cauponor, vendere vinum in taberna' 512a) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (v. krčmariti), u Vukovu (1. 'aussohenken', singulativ vendo vinum'. — 2. n. p. jabuke, 'kleinweise verkaufen', minutim vendo poma').

a. sa značenjem sprijeda kazanim. Krčmari krčme vino, rakiju i jabukovaču. Vuk, živ. 86. Seljaci krčmiše vino i rakiju. M. P. Šapćanin 1, 66. Rad sam, gospodine, moliti g. ministra da mi odobri, da mogu krčiti piće u kačari mojoj. M. Đ. Miličević, međudnev. 819.

b. prodavati na malo (što mu drago). vidi u Vukovu rječniku. — isporodi krčma, b. Jer muž ženi pušta dilo, u kom krčmi svoje tilo? V. Došen 106a. Svud krčmio robu svakojaku. Osvetn. 3, 18.

KRČMLĒNE, n. djelo kojijem se krčmi. — Između rječnika u Vukovu. Sve arende za krčmlenje govedega, ovčijega, jagnečega i jarečega mesa. Nov. sr. 1835. 61.

KRČMOVATI, krčmujem, impf. vidi krčiti. — U jednoga pisca našega vremena. Progoni ih kud je njemu drago i krčmuje po jeftino blago. Osvetn. 6, 13.

KRČOG, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajskom. Niva na mestu Krčog. Sr. nov. 1869. 629.

KRČOLJE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom. Niva u mestu Krčolu. Sr. nov. 1871. 148.

KRČULI, m. pl. vrst gljive (u Istri). B. Šulek, im. 171.

KRČUMĀNE, n. djelo kojijem se ko krčuma. — U Vukovu rječniku.

KRČUMATI SE, krčumām se, impf. vidi u Vukovu rječniku: kao otimati se oda šta, ili čupati se s kime, 'sich sträuben', renitor'. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: krčumāmo, krčumāte, u aor. 2 i 3 sing. krčumā, u part. praet. act. krčumao, krčumāla, u part. praet. pass. (ako ga ima) krčumān. — Nepoznata postać.

KRČATI, krčām, impf. vidi krtiti prema kojemu je ovaj glagol iterativan. — U Stuličevu rječniku: 'morari, cunctari, immorari, moram trahere' s dodatkom da je uzeto iz Palmotića (?).

KRČĒNE, n. djelo kojijem se krti. — Stariji je oblik krčenje. Kada se pamet probudi od krčenja misli svoje. Nauk. brn. 6b. Jezusov izgled uči me vršiti sve što G. Bog od mene hoće i to bez ljenosti i krtjenja. I. M. Mattei 62.

KRČEVAC, Krčevca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Krčevcu. Sr. nov. 1865. 503.

KRČEVAČKI, adj. koji pripada Krčevcu. — Kod mjesnijeh imena u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom: Krčevačka Jaruga. Zemlja do Krčevačke Jaruge ili Bugarske Vode. Sr. nov. 1868. 488. — b) u okrugu smederevskom: Krčevački potok. Niva u potoku Krčevačkom. Sr. nov. 1868. 366.

KRD, (krd), m. mnoštvo (osobito domaćijeh) životinja, stado (jamačno isprva samo svinā). — Može biti riječ praslavenska (krdā), isporodi malorus. крда, rum. cārd, lit. kerdzius (pastir), vidi i krdelo. — Nepoznata postać; može biti srodno s praslavenskim čreda (vidi črijeda), ali je čudnovat nastavak kod krdelo. Miklošić isporuđuje (s čreda i krdā) got. hairda, stgñem. hërta (über den urspr. d. worde v. d. form aslov. trēt und trat. 8), poslije (u etymol. wörterb. kod kurd) sa stgñem. chortar, kortar, ali kao tuđe

mišljene. — Ima i oblik křdo srednēga roda s istijem značenem; nalazi se od xviii ili može biti od xvii vijeka (vidi predašnji primjer kod a).

a. ne zna se jeli krd ili krdo. Ako mene barač poslat nećeš, ... još od krda omna prevodnoga. Pjev. crn. 83^a. Kad videše tri krda ovaca. Ogled. sr. 888. (u obje ove dvije knjige ima oblika od krd). Dvanaest veprova u jednome krdu leže se; nijedan s kraja nije. *odgonetlaj*: naplaci (u točkova). Nar. zag. nov. 141. Od svog krda ovaca. V. Vrčević, niz. 890. I za rana prenočišta traži sebi, momo, i svom krdu bijelu. Osvetn. 1, 57. — (u prenesenom smislu) Od krda djavaoskoga. M. Radnić 17^a. Ti si na krdu djece i u dugu do ušiju. S. Ľubiša, prip. 265. (u istoga pisca ima nom. ili acc. sing. krdo).

b. krd. — Između rječnika u Vukovu (die heerde 'grex' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme: Tu na doše jedan krd ovaca). Dokle nađe jedan krd ovacah. Pjev. crn. 27^b. Jer sam jedan šćar uhodio, u Grahovo trideset krdovah. 36^a. Baš ovacah trideset krdovah. Ogled. sr. 75. Krd ovaca. V. Bogišić, zborn. 540. Lijep krd ovaca. Bos. vila. 1887. 140. — Krd volova s teocima. Đ. Daničić, psal. 68, 30. Krd govodi. Bos. vila. 1887. 338. — Daleko od njih pasijaše veliki krd svinā. Vuk, mat. 8, 30.

c. křdo. — Između rječnika u Stuličevu gdje pišćevom griješkom stoji kardo (nije stamparska pogreška, jer je i u talijanskom dijelu kardo kod mandra), magnus grex pecorum'. Goneč krd ovaca. Nar. prip. bos. 1, 83. Svako krd sitne marve. S. Ľubiša, prič. 17. Čuva krd i leži na toru. 84. — (u prenesenom smislu) Ki pasošē vijerna krda. J. Kavašin 804^b.

KRDĀB, krdāra, m. čovjek što čuva krd (obično se misli: krd svinā, isporedi svinār; u Crnoj Gori može biti da znači: ovčar). — Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.: křdāru ili křdāre, křdāri. — U Vukovu rječniku: 'schweintreiber', 'subulcus'.

KRDĀRICA, f. čuvarica ovaca. F. Kurelac, dom. živ. 81. — isporedi krdar.

KRDAŠCE, n. dem. krdo. — U jednoga pisca našega vremena. Krdašca sitne i krupne stoke. S. Matavulj, novo oružje. 194.

KRDAŠENE, n. djelo kojijem se krdaši. J. Bogdanović.

KRDĀŠITI, krdāšim (ili křdāšim?), impf. psovati, kleti. — U naše vrijeme u Lici. 'Ništa i ne radi, nego vavije ka i benčina zja, i sa onom jezičinom vavije krdaši Boga, krst, zakon i svece'. J. Bogdanović.

KRDELO, n. vidi krd. — Riječ je stara, isporedi nslav. krdělo, malorus. крдаля, крдель, slovački krdel. — U Bjelostjenčevu rječniku: 'grex porcorum', v. jato.

KRDENČA, f. vjera, veresija, tal. credenza. — Po č vaju da je dalmatička riječ, vidi kod kelomna, isporedi račun, nepuća itd. — U spomeniku xiii vijeka. Nijedan tovarnar ni verovan proz svedočastva od nijedne krdenče ku bi on učinil od svoga vina navlašnoga. Zak. vinod. 69.

KRDISATI, křdišēm, pf. uništiti, isjeći (vojsku ili uopće mnoštvo čeladi). — Akc. se ne mijēna, osim aor. 2 i 3 sing. křdisā. — Od tur. qyrmag, perf. qyrdym. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('vernichten', 'perdo').

a. aktivno. Koje ono bjehu tri vojvode štono moju krdisaše vojsku? Nar. pjes. vuk. 2, 821. I tvoju će otkinuti glavu i sve tvoje Turke kr-

disati. 4, 499. Čudno nas je sila krdisala. Smailag. meh. 50.

b. sa se.

a) pasivno. Krajeva se vojska krdisala. Pjev. crn. 121^b.

b) recipročno. Među se (će) se Vlasi krdisati, sve udarat jedan na drugoga. Nar. pjes. hōrm. 1, 63.

KRDITI, krdim, pf. počuvati ili popasti krd. — U Crnoj Gori u naše vrijeme. Da se silnu caru predađemo, da turimo četa i bojeve, da krdimo ovce u Rudine. Ogled. sr. 127.

KRDNICA, f. postaje od krd.

a. křmača. — U knizi xiv vijeka. Ako li je krdnica s prašćići, ali ako li je jato svih, nije čovik voljan ubiti naj bojega ali krdnice, nego ino huje ali mahe. Stat. polj. ark. 5, 268.

b. više svinā na okupu. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KŘDO, n. vidi krd.

KRDEVAC, Křdevca, m. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom. Niva u Křdevac. Sr. nov. 1861. 30. — b) u okrugu smederevskom. Niva u Křdevcu. Sr. nov. 1875. 571.

KREĀN, adj. (uprav part. praet. pass. od glagola kreāti kojemu nema potvrde, tal. creare što je negda značilo i odgajati) ima samo u jednogu pisca Dubrovčanina xvii vijeka dobro i slo křean prema tal. bencreato, dobro odgojen, dakle koji se pristojno i uludno podnosi u općenu s drugijem ljudima, i malcreato što ima suprotno značenje. — isporedi křeancu. (Mladci) imaju bit dobro křeani sa svjema, navlaštito s starci, ubogari, ... I. Držić 294. (Sinovi) griješe, ako su neposlušni, slo křeani prima svomu ocu i materi, ... 314.

KREĀNCA, f. tal. creanza, dobar odgoj u čeladeti, i po tome uludno i pristojno ponašanje. — isporedi křean. — U Dubrovniku od xvii vijeka. (Ljudi ožeñeni) imaju podvignut i alevat svoju djecu u strahu Božijemu, učeći ih křeancu, ... I. Držić 284. (Grijež je) ne učit ih (djecu) nauk křstjanski, dobru křeancu, ... 313. Sinovi imaju mnogo častit svoje oce i matere... dvoreći ih s velikom křeancom, ... 291–292.

KREBEDEDA, f. Upupa epops. Prkovci kod Vinkovaca. D. Hirc. — vidi pupavac.

KREBLA, f. kriva lopatica za peč. u Fužini. Đ. Daničić.

KREBLAST, adj. kao malo hrom, koji se krivi, iskrivljenih nogu (kao křbla). u Fužini. Đ. Daničić.

KREBLAV, adj. vidi křblast. u Fužini. Đ. Daničić.

KREBLAVAC, křblāvca, m. křblav čovjek. (za porugu). u Fužini. Đ. Daničić.

KREČA, f. šaljiv naziv za žensko koje kada ide, křeta ka i guska. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KRECAC, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragjinskom. Niva u Krecacu. Sr. nov. 1875. 159.

KRECALICA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Vinograd u Krecalici. Sr. nov. 1872. 546.

KREČANE, KRECATI, vidi křčaše, křčati.

KREČAV, adj. kovrčast (vidi u Vukovu rječniku). — Može biti da je od istoga korijena od kojega je krenuti i křetati (isporedi okrenuti, okřetati), te bi bilo tad od osnove křetac, gdje bi

ko bio kao *snak* *deminutiva*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: (u Vršku) n. p. kosa (cf. kovrčast), list u keja, 'kraus', 'crispus'. — Ostaje samo 6 riječi (t. j. 'krecav, salutak, ...') za koje ne znam, dali se govore jošte gdje osim Vršca. Vuk, pism. 77. Pa ta vatrenih očiju, krecava, opaljena lepota ... Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 37.

KREČEL, m. nekakva vrsta luka. — Može biti srodno s krecav. — Od XVIII vijeka.

a. u značenju *sprijeda kazanom*. Luka krecela. J. Vladimirović 42. Krecel, divji luk kao češnjati. M. Pavlinović. Krecel, luk što nikne druge godine a ne one kad je posijan. L. Stojanović.

b. *vidi* jedinač, b.

KREČNUTI, krčnēm, pf. dem. krenuti. — U naše vrijeme u Srbiji. Tako je oslabio da se ne može ni krecnuti. V. Ilić.

1. KRÉCO, m. o muškome što i krecu o ženskoj. J. Bogdanović.

2. KRÉCO, m. prezime u naše vrijeme u Bosni. J. Bogdanović. Nikola Kresco. Nar. pjes. petr. 1, 358 (među prebrojnicima).

KREČUL, m. ime muško. — U jednom spomeniku XIV vijeka. Bratš mu Krecul. Deč. hris. 50.

1. KRÉČ, krčča, m. tur. kireč, kireg, vapno, klak. — Akc. *kaki je u gen. taki je u ostalijem padežima, osim nom., i voc. krčču*. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (v. vapno), u Voltigijinu ('calcina', 'kalk'), u Vukovu ('der kalk', 'calx'. cf. vapno, klak). To su (na duvaru) Turci mnogo puta strugali i zamazivali krečom. Glasnik. 31, 302. (1704). Od ne imamo kamenje, kreč, pijesak, ... S. Margitić, fal. 168. Mišano je brašnom s krečom iliti s japnom. A. Kanižlić, kam. 590. Ukopan je u živi kreč. bogobjn. 396. U lis tilo njegovo metnuše i živim krečom pokriše, dapače niti odići kreč ne naudi. fran. 74. Jedan ište da mu kreča dadu. M. A. Rejković, sat. K7a. S vodom, ... klakom iliti vapnom, to jest krečom, i s piskom učini maltu. I. Velikanović, uput. 3, 486. Uzmi dve šake negašena kreča. Z. Orfelin, podr. 250. Građi, care, što god ljepše možeš od studena kreča i kamena. Nar. pjes. vuk. 2, 205. Biše Maltu trideset godina, ni odbiše kreča ni kamena. 3, 87. Zagasiti kreč. Vuk, rječn. kod zagasiti. Krečar, koji kreč peče ili prodaje. kod krečar. Podigni sebi veliko kamenje i namaži ga krečom. Đ. Daničić, 5mojs. 27, 2. Sazeže kosti cara Edomskoga u kreč. amos. 2, 1.

2. KRÉČ, m. u Stuličevu rječniku: v. korač. — nepouzđano.

3. KRÉČ, m. ime selu u Hercegovini. Statist. bosn. 111.

4. KRÉČ, m. ime muško. — U spomeniku XIV vijeka. Kreč z djetiju. Deč. hris. 55.

KREČA, m. muški nadimak u hrvatskoj krajin. V. Arsenijević.

KREČAK, krččka, m. dem. 2. kreč. — U naše vrijeme u Stonu. 'Ukrčili smo nekoliko krččaka'. M. Milas.

1. KRÉČAN, krččna, adj. koji pripada kreču, koji se sastoji iz kreča. — isporodi 2. krečan. — Upotrebljava se možebiti samo u složenom obliku: (s drugim akcentom) krččnī. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (krččni, n. p. kamen, 'der kalkstein', 'calcarius'). (Kašavska i miškolska vina) jesu krečna. Z. Orfelin, podr. 55. Raz-

drobljeno krečno kamenje. Đ. Daničić, isai. 27, 9. Peći krečne. 88, 12.

2. KRÉČAN, adj. *vidi* 1. krečan. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Prosuvši tu krečanu vodu, usuti posle drugu. Z. Orfelin, podr. 59.

KREČANA, f. peč za pečenje kreča. — Postaje od kreč (*vidi*) i od pers. chane, tur. hane (kuća), ali vađa da je načinjeno u našem jeziku kao i ciglana, jer u turskome (koliko znam) za ovo značenje nema kreč-hane, nego kreč-ogagy i kreč-furunu. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu ('der kalkofen, die kalkhütte', 'calcaria'. cf. klačina).

a. uopće. Stavla ga u peč iliti krečanu goruću. F. Lastrić, svet. 51a.

b. kao mjesno ime u Srbiji. a) u jednini, Krečana. aa) u okrugu biogradskom. Niva na Krečani. Sr. nov. 1874. 381. Niva u Krečani. 1867. 706. — bb) u okrugu šabačkom. Niva nazvana Krečana. Sr. nov. 1872. 558. — cc) u okrugu vafevskom. Niva kod Krečane. Sr. nov. 1872. 82. — b) u množini, Krečane, u okrugu vračarskom. Krečane. M. Đ. Miličević, srb. 75. Glasnik. 19, 176. 177.

KREČANE, n. djelo kojijem se kreči. — U Bjelostjencevu rječniku, u Jambrešićevu, u Stuličevu: krečane (*vidi* kod krečati) s dodatkom da je uzeto iz Haddeličeva, u Vukovu ('das kreschreien der henne', 'clangoris genus').

KREČAR, krečara, m. *vidi* u Vukovu rječniku. — Akc. *kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: krččaru ili krččare, krččari*. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (koji kreč peče ili prodaje, 'der kalkbrenner oder verkäufer', 'calcarius'). Drvodilci, krečari, ciglari. M. A. Rejković, sat. K8b.

KREČAREVIĆ, m. prezime (po ocu krečaru). — isporodi Krečarović. — U naše vrijeme. Šem. prav. 1878. 6.

KREČAROVIC, m. prezime. — isporodi Krečarović. — U naše vrijeme. D. Avramović 274.

KREČATI, krččim, impf. vikati kre kre, kao kokoš, ili koja ptica, n. p. kreštelica, svraka, ili kao žaba (u Bjelostjencevu i u Jambrešićevu rječniku, i u ovom primjeru: Jer što vele takve babe, i što kreče blatne žabe ... V. Došen 181a, *vidi* i kod 2. krečiti). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (krečim, krakočem, skvrčim, 'coaxo, croaticae proprie' regečem) gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu (krečim, 'coaxo'), u Voltigijinu (*vidi* 2. krečiti), u Stuličevu (griješkom krecati, krecim, v. skvrčati s dodatkom da je uzeto iz Haddeličeva), u Vukovu ('kreschreien', 'clango'). Kos začokće prvi, kreštelica kreči. A. Kanižlić, rož. 5. (Ptice) čikću, klokću i piskuću, kliče, čokću, klikću, kreče i cvrkću. 6.

KREČA VAS, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. (kajkavski) Kreča Ves. Razdijel. 86.

KREČENE, n. djelo kojijem se kreči (*vidi* 1. krečiti). — Između rječnika u Vukovu. Krečene kuća. V. Bogišić, zborn. 122.

KREČETE, f. pl. mjesno ime. — XIV vijeka. Tušiju međa upravo na Krečete. Spom. stoj. 31. (1365?).

KREČETSKI, adj. koji pripada Krečetama. — XIV vijeka. Do puti Krečetskoga. Svetostef. hris. 10.

KREČIĆ, krččića, m. dem. 2. kreč. U naše vrijeme u Stonu. M. Milas.

1. KREČITI, krčim, *impf.* bijeliti krečem (*sid, kuću itd.*). — *Akc.* kaka je u praes. taki je u *impf.* krčěh, u aor. 2 i 8 *sing.* krčěi, u *ger. praes.* krčěvši, u *part. praet. pass.* krččen. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (mit kalk weissen, illino calcem, dealbo). Najlepše građevine, koje sam vidio ja, lijepjene su, krečene su... M. Đ. Miličević, omer. 165.

2. KREČITI, krečim, *impf.* vidi kreveliti se. — U Voltigijinu rječniku: frignare, weinen. — U istom rječniku ima i drugo značenje: gracchiare, quacken. — Jamačno sa ovo, a može biti i za prvo značenje *inf.* je krivo napisan po prezentu, te bi trebalo da je krečati (*vidi*).

3. KREČITI, krečim, *impf.* u Stuličevu rječniku: v. koračiti. — sasma nepouzđano.

KREČKO, m. ime muško u Crnoj Gori. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. No da vidiš Krečka Kneževića... Na Krečka je juriš učinio, da on Krečku odsiječe glavu. Nar. pjes. vuk. 4, 410.

KREČLEISATI, krečleišem, *pf.* vađa da znači što i okrečiti. — U spomeniku xviii vijeka. Svod nad oltaru (*sic*), oltar da krečleišu. Glasnik. 58, 192. Čiraci veliki od drveta krečleisati. 208. (1788).

KREČNICA, f. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 88.

KREČ-, *vidi* kret-.

KREDA, f. vrlo mekani kamen što se lako mrvi i drobi, posve bijele boje, rjeđe žućkaste ili sivaste, što se n. p. upotrebljava za pisanje po crnoj dasci; znači gdje gdje i bjelkastu zemlju, pa i gnilu uopće. — Od nem. kreide (*stgtem.* crida), ali kao da se uz to mislilo i na lat. creta, ili boje na rom. creda. premda se nalazi i u drugijem slavenskim jezicima, isporodi nalog. kreda, krajda, češ. křida, polj. kreda, pa i lit. kreida, vađa da je u naš jezik prešlo istom u mlađe doba, jer se govori samo po stjernijem krajevima, a u knjigama se ne nalazi prije xviii vijeka. — Između rječnika u Bjelostjencu (kreda, kreta, krajda bela ali žuta, creta, cimolia, creta figuraris, creta thesalica, asiatica, tensa creta). 2. kreda crljena (rubrica) gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu (die kreide, creta) s primjerom iz narodnih poslovice, *vidi* dalje). Zemlja bijela, to jest, koja s onom bijelom bojom, koja se kreda jali krajda imenuje, sastavljena. I. Jablanci 17. Tisto pravi od meda i krede (bilu zemlju tim imenom glade). J. S. Relković 87. Piši kredom na duvaru (*Vuk u rječniku dodaje: t. j. nema od toga ništa*). (U vojvodstvu po varošima). Nar. posl. vuk. 248. (Krojač) uzme kredu (ili ugljen), i konac i aršin, te izmjeri i naznači kud vađa sječi. Vuk, pism. 66—67. Na svakom napisano kredom šta mu je unutra. M. P. Šapčanin 1, 24. Crvena kreda, der röhthel, argilla rubrica. G. Lazić 172. Crna kreda, schwarze kreide, argilla nigrica. 173.

KREDĖNE, n. kradenje. radi e *vidi* kod krasti. Ko pristane na kredenje. H. Bonačić 75.

KREDIT (krédit), m. tal. crédito, franc. crédit, nem. kredit, veresja. — U naše vrijeme. Kredite dozvoljene po pojedinih poglavljih proračuna državnoga. Zbornik zak. god. 1865. 199. — U Crnoj Gori kao da znači: srce, hrabrost, junaštvo. Kad posijete Draško Mehmed-aga, čobanima veli kredit dođe, te na Turke boje udariše. Ogled. sr. 41.

KREDA, f. *vidi* kradja. — Radi e *vidi* kod krasti. Ako bi se lupež uhitio u kreju (radi j

vidi kod kradja), ima se obisiti. Stat. polj. ark. 5, 235. Na koga bi uzrečena kreja, tor prija pravdu da nije... 280.

KREGA, f. *vidi* kreda. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. 'Dajte mi za krajcar krega' u Dobroselu. M. Medić.

KREGATI. krégam, *impf.* kregati opanke, t. j. uzmu krega pa nome prevlače preko iskanjanih ili starih vrtnčanica, da budu bijele. 'Ko je tebi kregao opanke?' u Dobroselu. M. Medić.

KREGATIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Martin Kregatić. Mon. croat. 208. (1518).

KREGOVA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva na Kregovi. Sr. nov. 1866. 55.

KREHA, *vidi* kod Krehović.

KREHIN DVOR, m. *vidi* kod Krehin Gradac.

KREHIN GRADAC, Krehina Graca, m. ime selu u Hercegovini. Gradac Krehin. Statist. bosn. 105. — Blisu toga mjesta ima drugo: Krein (Krehin) dvor, gdje su gradili dvore plemići Krehovići ili sad Kreovići. (Schem. herc. 1878. 108).

KREHOVIĆ, m. prezime obitelji turske vjere u Bosni, što se prije zvala Ivanović, sad se izgovara Kreović, *vidi* kod Krehin Gradac. (Schem. herc. 1878. 108). — Prema Krehin Dvor i Krehin Gradac, vađa da se jedan iz te obitelji prosvao Kreha, pa je od nje postalo prezime.

1. KRĖJA, f. Nucifraga caryocatactes L., neka ptica. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: [nussknacker, nussheher, Nucifraga caryocatactes L.] *vide* kreštelica. Kreja crna, lešnikara, Nucifraga caryocatactes. D. Trstenjak. Narod u Bosni i Hercegovini upotrebljuje za ovu pticu (Nucifraga caryocatactes L.) kao što i za Garrulus glandarius, imena: krekja, kreja i kreštelica, za rod pak Nucifraga napose dodaje pridjevnik planinska ili crna. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 5ab.

2. KREJA, f. ime kozi. Krupa, Bosna. D. Hirc.

3. KRĖJA, f. ime drobnom ledu što po vodi kano ostanci sanata pliva. 'Kada nestane sanata, doći će kreja' u Posavini. F. Hefele. — isporodi rus. kpa kod kraviti.

KREJAN, m. ime muško. — xiv vijeka. Bratstvo Krejan. Deč. hris. 46.

KREJANOVIĆ, m. prezime (po ocu Krejanu). — U naše vrijeme. Ilija Krejanović. Rat. 400.

KRĖJIN, adj. koji pripada kreji (ptici). — U Vukovu rječniku: des hähers, graculi.

KRĖJO, m. ime muško, isporodi Krejan. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Otle zove Nikolića Kreja. Pjev. crn. 926b.

1. KRĖK, m. glas u šabe, isporodi krekja. — U naše vrijeme u Istri. Šaba reče: krek. Nar. pjes. istr. 4, 15. Krāk, voces ranarum, gen. krēka. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 12.

2. KRĖK, m. *vidi* hrek. — U naše vrijeme po nekijem južnijem krajevima. Teško kući bez čojka, a oghištu bez krekja. V. Bogišić, sborn. 8. Krēk, truncus. U naše vrijeme u Stonu. 'Donijeli smo dva krekja'. M. Milas. Krok, paš smokve. u Kotoru. F. Hefele.

3. KREK, m. u Stuličevu rječniku: v. korak. — sasma nepouzđano.

1. KRĖKA, f. kradanje, kreketaње. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: das geschrei (kre kre!) der hühner, frösche, clamor gallinae, ranas. — Svrake stane krekja. Nar. prip.

vuk. 115. Kao žaba na slavu je kreka. B. Radičević (1890) 126. I kreka svakog gada trga ti sanak. M. Pavlinović, razl. spisi. 887.

2. KREKA, *f. trnošliva (drvo i plod)*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kreka (cf. nem. krieche), Prunus insititia L. (u Istri). B. Šulek, im. 171. Krēka, prunus; prunum'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 19.

3. KREKA, *f. vidi 1. kreja*.

KREKATI, krēkām, *impf. vidi 1. krečati*. — *U naše vrijeme u Srbiji*. Kud petao ne peva, kud kokoš ne kreka, kuda pas ne laje. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 93.

KREKAVICE, *f. pl. ime seocu u Hercegovini*. Statist. bosn. 120.

KREKĚČATI, *vidi kreketati*.

KREKEŠA, *f. ime kosi*. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KREKĚTĀNE, *n. djelo kojijem se krekeće*. — *Između rječnika u Vukovu*. Kreketane svrake. I. Velikanović, uput. 1, 429. Prvo kreketane žaba. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 10.

KREKĚTATI, krēkēdm, *impf. vikati* kreč kreč, naj češće se kaže o žabama, ali gdje gdje i o nekim pticama, n. p. o svrakama, vranama. — *isporedi 1. krečati*. — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. krēketāh i u ger. praes. krēkēčūti; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. krēketā*. — *Gdje gdje je prešlo č is praes. u inf. i u prošla vremena (vidi u Mikajinu i u Stuličevu rječniku)*. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikajinu (krekečati kako žaba, 'coaxo'), u Stuličevu (v. krakočati), u Vukovu ('quacken', 'coaxo')*.

a. o žabama. Gdi krekeču blizu carigradske žabe. I. T. Mrnavić, osm. 142. Pripovijedaju Šijaci u šali, kako je Hercegovac s obale bacio talijer u vodu, da daruje žabu što mu je krekečući kazala, da su mu konji koje je tražio. Vuk, poslov. 89. Krekeče kao žaba. Nar. bl. meh. beg kap. 886.

b. o nekim pticama. Ove će (vrana i svraka) krakati i kreketati. D. Obradović, basn. 297. Ako posle ovoga još (svraka) krekeče, dobri su glasi. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 119.

c. u prenesenom smislu, upravo u šali, može značiti što i brbljati (o čeljadetu). Kada žene kreketati pristanu, onda žene naj bolje govoriti počimaju. Đ. Rapić 87.

KREKĚTUŠA, *f. ona što krekeće, t. j. žaba*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: 'die quakerin', 'coaxatrix' (i. e. 'der frosch'). Napnigušo kreketušo!... (govorio rak žabi, kad su se psovali, cf. sedmokrak). Vuk, rječn. kod napniguša. — *Upotrebljavaju pisci i za osobitu vrstu žabe (selenu žabicu, katalinciću)*. Kreketuša, 'der laubfrosch', 'Rana arborea'. G. Lazić 70.

KREKNUTI, krēknēm, *pf. ispustiti iz sebe glas* kreč, kao kokoš, kreja itd. — *isporedi 1. krečati*: može se shvatiti kao da je kreknuti perfektivni glagol od krečati. — *Akc. kako je u inf. taki je u ostalijem oblicima, osim prezenta*. — *U Vukovu rječniku*: 'kre schreien', 'clamo cre (ut gallina, graculus)'. —

KREKOVI, *m. pl. ime selu i seocu u Hercegovini*. Statist. bosn. 120. 109.

KREKOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. segn. 1871. 95.

KREKTATI, krēkēm, *impf. vidi 1. krečati i kreketati*. — *U jednoga pisca XVIII vijeka (o svraci) u kojega samo ima dva puta krekeču,*

ali jamačno č stoji griješkom mj. č. Stižu... svrake krekeču... Rugaju se svrake... krekeču. A. Kanižlić, rož. 6.

KREĴICA, *f. vidi krela i krilo*. — *Uprav je deminutiv*. — *U naše vrijeme u Istri*. Krēlca, ala, pinna'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 45.

KREĴINO, *n. vidi krela i krilo*. — *U naše vrijeme u Istri*. Krēlino, ala'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 18.

KREĴLO, *n. vidi krilo*. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Vrančičevu (ala') i u Stuličevu (v. krilo s dodatkom da je useto u Mrnavića)*.

a. u pravom smislu. Moguće mu dat krela, da' bi mu orlova. Đ. Baraković, vil. 81. Pod krela od lava (mletačkoga). 60. Z grada se ne smi van, ni mnogi ni jedan, van ptica pod krela. 75. Anđeli kakono ditići s krela. I. T. Mrnavić, ist. 81. Orlova krela. B. Krnarutić 14. Viditi piplice materinimi krelmi pokrivene. A. Vitaljić, ist. 308. Kao krela jur raskrili bijela jedra. ostan. 259. Pak svoja krela put stana napravi (pčela). 410. Krēlō, ala', pl. krēla. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 8.

b. u metaforičkom smislu. Jer sunce na nebi jur skupla svā krela. D. Baraković, vil. 150. — *Ladje krela sve jimihu*. 844. — *Živiti pristaje svi gradu pod krela*. 145. Ter crikvi pod krela s virnimi pristaje. jar. 112. Pod dvojega sincom krela ti me štiti. A. Vitaljić, ist. 48a. — *Da se neće mrtvi stani pod te vode slano krela*. M. Gazarović 40. — *Ki poganom ubi zmaja krivim bogom slama krela*. Đ. Baraković, drag. 868.

KREĴLA, *f. naj češće samo pl.: krēle, vidi škrge*. — *Prema poj. skrsle vaja da postaje od praslavenske osnove skrel- ili skrēl-, vidi i krilo*. — *U Vukovu rječniku*: po naj više pl. krēle, die fischohren', 'branchiae'. cf. škrge.

KREĴUŠT, *f. u Vukovu rječniku: vide krjušt*.

1. KREĴUT, *f. vidi 2. krejut*.

2. KREĴUT, *m. vidi krilo*. — *isporedi i krejuti*. — *Ima i u nslavenskoj jeziku krejut ženskoga roda*. — *U našem je jesiku jamačno bila osnova na i, ali već i od naj starijih primjera gotovo je svagda muškoga roda*. — *U M. Marulića instr. pl. krejutni*. 17 ne sna se jeli ženskoga roda ili je načinen po deklinaciji osnova na i. A. Dalmatin ima dual dvi krejuti (nov. tešt. 2, 192) ženskoga roda, ali opet pod krejute (1, 86b, matth. 28, 87. ὁὐδὲ τὰς πτέρυγας, sub alas) muškoga; nejasno je pod krejuti (1, 108b, luc. 18, 84) gdje je lat. sub pennis, ali je grčki isto kao kod predašnjega, te se ne sna jeli instr. ili acc.; kod šest krejuti (2, 179) može biti i muški i ženski gen. pl. (po deklinaciji osnova na i). U Aleks. jag. star. 8, 284 ima instr. pl. krejuti, dakle m.; na str. 248 acc. pl. krejuti može biti žensko i muško. U Nauk brn. 17a ima s jednim krejutem (po dekl. na i), dva krejuta, krijut (vaja da treba čitati krejut) desni i livi, sve muškoga roda, t: će biti istoga i acc. pl. krejuti. 47a. Sumnivo je pod krejut. J. Armolušić 26, i u Mikajinu, Bjelostjencu, Jambrešiću rječniku; u drugijem je m. U naše je vrijeme u Istri muškoga roda: D. Nemanić, čak. kroat. stud. 29, ali i ženskoga: Onoj tičini od lane sopet su narasle krejuti. Naša sloga, god. 15, br. 85. Primjeri: na krejuti. Osvetn. 8, 8; u krejuti. 4, 20; krejutni. Zbornik zak. 1866. 870 ženskoga s roda, i vaja da su ih pisci načinili prema nslavenskome. Čudnovat je oblik krejuta u ovijem pri-

mjerima jednoga pisca čakavca xviii vijeka: Voščena kreĵuta kraja ne pomažu. M. Kuhačević 137. Kot oral po zraku kreĵuta razširi. 154. treba li pomisliti na kreĵuto, n. što teško može biti (jamačno je dvi kreĵuti u A. Dalmatina ženskoga roda, vidi sprijeda), ili je pisac imao u pameti dva kreĵuta, pa napisao dual? — Od xv vijeka gotovo samo u čakavaca, a između rječniku u Mikaljinu (kreĵut, krilo, leto, ala'), u Belinu (ala overo ascella, membro col quale volano gli uccelli, ala' 57a s primjerom pisca Ivaniševića), u Bjelostjencevu (kreĵut, perut, krilo, ala'), u Jambrešićevu (ala'), u Voltigijinu (ala, ascella, flügel'), u Stulićevu (ala').

a. u pravome smislu. Kako kokoš skuplja ptice svoje pod kreĵute. Zadar. lekc. 4. matth. 23, 37. Kakono kokoš skupja piplice svoje pod kreĵute. Bernardin 11. Krv istočena golubu ispod kreĵuta desnoga. Naručn. 24b. I eto vidih vaj, gdi jedan priĵuti i jidoviti zmaj krili ga kreĵuti. H. Lucić 218. Kakono kokoš skupja piščence pod kreĵute. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 36b. matth. 23, 37. Koliko krat sam hotil skupiti sinove tvoje kako ptica gnizdo svoje pod kreĵuti! 1, 108b. luc. 13, 34. Četiri zviri, vsaki od njih imijaše šest kreĵuti okolo sebe. 2, 179a. apoc. 4, 8. Dani biše ženi dvi kreĵuti kako velikoga orla. 2, 192a. apoc. 12, 14. Nezmernimi kreĵuti Lucifer polepetavši. P. Zoranić 9b. Jur kreĵut jedan zmaju odkrenul je (Mihovil). 76b. Na hejmih vasiliskove roge sa aspidovima kreĵuti nositi reče. Aleks. jag. star. 3, 234. Vse ženo te kreĵuti imihu i nohte velike. 246. Perje ga prikrije orlova kreĵuta. Đ. Baraković, vil. 37. Pod kreĵuti svitla lava (mletačkoga). 189. Otvori kreĵute, pitoma paviće. 269. Kreĵuta hitroga. jar. 20. Nikomu (stvorenju) letenje u kreĵutih (poda Bog). F. Glavinčić, cvit. 325b. Dva kreĵuta vrhu glave držaše. 336a. Hotili su više letiti nego su jih nihovi kreĵuti mogli uzdignuti. A. Georgiceo, pril. 56. Kako soko kad kreĵute za poletit svoje razkrili. I. Ivanišević 193. Pod kreĵut i pera zgrabi ga smrtni zmaj. J. Armo-lužić 26. Rad bi časom priplut more, polijetati bez kreĵuta. J. Kavanin 63a. Setka mu je (pruskom orlu) srjed kreĵuta. 288b. Sjeme nezino (travurine i drače) po vjetru se u zrak po-diže, baš kao da kreĵuta (gen. pl., pisano kre-ĵutah) imade. I. Jablanci 73. Kad nestane kre-ĵut, kak će se letiti? M. Kuhačević 102. Ali mi daj kreĵute, da bi letil uza te. Jačke. 80. Ptičica b' letila, da b' kreĵut imala. 102. Mesto ruk kreĵute imala je vražje. 166. Ter je oro razvio kreĵute. Osvetn. 7, 28. Glava je Mer-kura providena krilatom kacigom a noge kre-ĵutmi. Zbornik zak. god. 1866. 370. — Metafo-rički. Ľubav ima dva kreĵuta: kriĵut (čitaj kreĵut) desni jest Ľubav Božja, a livi Ľubav iskr-nega; nijedan čovjek neće moći s jed(n)im kre-ĵutom uzletiti na nebo. Nauk. brn. 17a. Ne prostri kreĵuti od oholosti. 47a. Koje (sunce) zlatimi tvojimi kreĵuti u visinu se zdvižeš. F. Vrančić, živ. 10.

b. kao augmentativ. — U Belinu rječniku: alaccia, ala grande, ala magna' 57a. — nepo-uzdano.

c. u prenesenom smislu, kao kraj ili obod koje tjelesne stvari, ako je iole sličan pravome krilu, vidi kod krilo.

a) na klobuku, obod, krilo, leto. — Na Rijeci. F. Pilepić.

b) na zapadno evropskom odijelu muškom, kaputu, fraku itd., skut, leto. — Na Rijeci. F. Pilepić.

c) u jednoga pisca xv vijeka o oblaku, kraj, obod (?). Kako kad tmastima kreĵutmi oblak gust prikrić nebo dima, miga, gromi u hust. M. Marulić 17.

d) dio od vojske, vidi kod krilo. — U Bjelostjencevu rječniku: kreĵut vitezov, ala equitum, cohors turmalis, turma l. spira equitum.

d. u metaforičkom i prenesenom smislu, obrana, okriše, zaštita, vidi kod krilo. Da pod kreĵuti kriposnimi vašimi od svakoga zlorična jazika zakložen biti ču. P. Zoranić 11. Pod sje-nom od tvojijeh krijela i kreĵuta. B. Kašić, nasl. 207. Primi ju (Višu, knigu), molu te, ... pod tvoje kreĵute. Đ. Baraković, vil. 19.

e. čudnovato je preneseno značenje u Istri, gdje se kaže čeladetu za pogrdu ili rug. ovako je i u nslovenskome. Kreĵut, ala; homunculus. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 29.

KREĴUTAC, kreĵuca, m. dem. kreĵut. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Siromaška ptica ka kreĵuca nima. Jačke. 92.

KREĴUTAST, adj. u kojega su kreĵuti, krilat. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelo-stjencevu (kreĵutast, krilast, alatus') gdje se na-prije nahodi, u Jambrešićevu (alatus'), u Volti-gijinu (alato', geflügelt'), u Stulićevu (v. krilast) Od kreĵutastih živina. I. Jablanci 146.

KREĴUTI, m. (ili f.?) pl. vidi škrga, kreje. — Jamačno je pl. od kreĵut. — U Vrančićevu u rječniku: kreĵuti od ribe, branchiae; u Mika-ljinu: kreĵuti, branče, branchiae; u Bjelostjen-čevu: kreĵuti ribje, branchiae, pinnae l. pinnulae; u Jambrešićevu: kreĵuti, ali ribje čelusti, bran-chia; u Stulićevu: kreĵuti ribni, branchiae. — Kako se vidi, u Bjelostjencevu je rječniku žen-skoga roda, a u Stulićevu muškoga, po drugijem se ne zna rod, prema kreĵut može se pomisliti da je običniji muški.

KREĴUTIĆ, m. dem. kreĵut. — U naše vrijeme u Istri, gdje ima i značenje kao kreĵut pod Kreĵutić, ala; homunculus. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 63. i s drugijem akcentom: kre-ĵutić. 57.

KREĴM, krēmna, m. vidi kremen.

KREMAJ, Kremja, m. rus. Кремль, gor'ki gra u Moskvi. — U pisaca našega vremena i u Ivo-kovićevu rječniku. Izide u Kremaj. Vuk, žiti Đ. A. Emanuela. 10. Skupi se sveštenstvo u Kremaju. Đ. Daničić, služb. bož. 355.

KREMĀNAC, Kremānca, m. čovjek iz Krē-mana (vidi Kremna). Ľ. Stojanović. — Akc. se mijēna u voc.: Krēmānce, Krēmānci, i u gen. pl. Krēmānācā. — I kao prezime (u naše vrijeme). Stevan Kremanac. Rat. 320.

KREMANIT, vidi kremenit.

KREMANSKĪ, adj. koji pripada Kremnima (vidi Kremna). Kremanska (opština). K. Jovanović 161.

KREMASTICA, f. mjesno ime xiv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku: Kremastica, u selu ko-jemu je ime Jelenošci' bješe, Ľhiva Kremasti-ćica' crkve treskavačke. G(lasnik). 13, 371.

KREMĚČAK, kremēčka, m. kao pločica što se žvače ili sisu za kašaj, načina, i ječma ili drugoga čega, te je slična kremenu. — Upravo je dem. kremen. — U Vukovu rječniku: katar-zettel s dodatkom da se govori u Srijemu.

1. KRĚMEN, krēmna, m. silex (Acidum sili-cium), tordi kamen, iste sastavine kao bjelutak, što se upotrebljava od davnina za kresanje vatre ognilom. — Akc. kaki je u gen. sing., taki je u

ostaliem padežima, osim nom. i acc. sing., loc. sing. kremenu, gen. pl. kreměna, dat., instr., loc. pl. kreměnim. — Osnova je praslavenska kremen, a praslavenski je nom. sing. bio kreiny. — Da je praslavenska riječ, vidi se po stslav. kromy, rus. кремень, češ. křem, křemen, polj. krzemień, pa ima i lit. krams (Miklošić). — Oblici su jamačno bili kao kod kamona (vidi 1. kamen, I), ali se nalazi još samo nom. sing. krēm (isporedi 1. kamen, I, 1, c) u Crnoj Gori; naj stariji oblik kremi samo jedan put u pisca čakavca xvii vijeka, vidi treći primjer kod b, a), i tu je okruženo i (naštampano je kam' s apostrofom) pred vokalom; u knjiži pisanoj crkvenijem jezikom ima i loc. sing. s nastavkom i (vidi naj prvi primjer pod b, a)). — S nom. sing. kremen u Mikajinu rječniku (sillex'), u Belinu (salce, specio di pietra durissima', sillex' 666a; 'pietra focaja', 'pyrites' 564b), u Bjelostjenčevu (kod kamen: kamen živec ali drugi iz kojega se ogañ krešo, kremen, chalix, pyrites, lapis vivus, igniarius'), u Voltigijinu (griješkom kremer, 'focaja', 'fouerstein', u Stuličevu (sillex'), u Vukovu (der feuerstein', 'pyrites'). — oblik krem između rječnika nahodi se u Vukovu: (u Crnoj Gori) vide kremen, a u primjerima: S. Ćubiša, prip. 270; Srp. zora. god. 2, sv. 1, str. 8. — Treba dodati radi nekijeh primjera, da se prije mislilo a i sada vaša da većina naroda misli, kao da vatra stoji u kremenu i goni se napoše kresanjem, a ne da se nado od udarca usja.

a. uopće. neki primjeri možebiti pripadaju pod b, a). I u kremen pritvrdi svoj se trup sa tvori. M. Vetranić 2, 120. Kako iznutra kremen kami vazda gori a iz van stine. A. Ćubranović 151. U kremenu ogañ, u Petru ogañ duha svetoga. S. Margitić, fal. 87. Ivan Bata koji kō grad vrh kremena sjaše zdračkom od plemena. J. Kavañin 114a. Iz tavana kremena i studena čelika porađa se goruća vatra i sjajna. F. Lastrić, test. 279b. Kako su tilo moje kako kremen bići i mamuzama kresali. Đ. Rapić 294. Neki misle da vino na kremen udara. P. Bolić, vinod. 1, 249.

b. kao mala četverouglasta pločica, koja se udara nadom, i tako se kreše vatra.

a) uopće, kad se kremen drži u jednoj ruci s trutom ili drugim čim što se hoće zapaliti a u drugoj nado (ogañilo) kojijem se kreše. Ogañ s kržveni v. kremen (è- stoji s toga što pisar miješa è i o) železom izgoniše se. Stefanit. star. 2, 284. Kremen, ogañilo i trud. M. Divković, bes. 549b. Kako krem' ogañilom naporno gdo kreše. Đ. Baraković, vil. 281. Za me plamen iz kremena, drvo iz gore vadi zima. I. Gundulić 245. Ogañilo udara kremen i vadi vatru. M. Radnić 458a. Kako iskre iz kremena pospu i vatra, kako se masatom udari... F. Lastrić, ned. 219. Blagosov vatre iz kremena izkresane. I. Velikanović, uput. 1, 499. Iz kremena ogañ ukresati. J. Rajić, pouč. 2, 45. Traži ogañilo, krem, usjeku, sumpor. S. Ćubiša, prip. 270.

b) u spravi na starijem puškama za upalivanje praha. Prigledajte puškam kremenove. Nar. pjes. juk. 297. Hazur puška bez kremena. Nar. posl. vuk. 339. (Crnogorski) narod živi na kremenu od puške. S. Ćubiša, prip. 126. Oba kremena skoče iz olovnice, a puške izdadu. 186. — I ovaj primjer pripada amo gdje kremen stoji kao materijalni supstantiv, ali znači gotove kremenove sa pušku: Opraviti praha i olova, iz Silistre oštrog kremena. Nar. pjes. vuk. 4, 313.

c. radi tvrđine kremena i njegove osobine (po narodnom mišljenju) da je pun vatre, upotrebljava ga narod u govoru kao uzor snage, zdravlja itd.

Frišak kao kremen. Nar. posl. vuk. 389. Živ kao krem. Srp. zora. god. 2, sv. 1, str. 8. Rio sam zdrav kō kremen. M. Pavlinović, rad. 156.

2. KRĚMĚN, m. mjesno ime, uprav je ime brdima, te će biti ista riječ što 1. kremen.

a. u Hrvatskoj. — U Vukovu rječniku: planina u Krbavi. — brdo u slušskoj regementi i na nemu crkva sv. Nikolo. — Vrh između Bruvna i Mazina u Lici. M. Medić. — Kremen gorhi i doñi, dva sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 54. — Od xvii vijeka. Kremen grad na Hrvatih. P. Vitežović, kron. 191. — Amo pripadaju i ova dva primjera: Kad spa doše u Kremen dolinu. Nar. pjes. juk. 324. Kad su Turci Kremen porobili. 413.

b. u Srbiji. a) planina u okrugu topličkom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 350. — b) brdo u Zaovinama, u okrugu užičkom. Ć. Stojanović.

KRĚMĚNAC, Kremenca, m. mjesno ime (uprav dem. kremen, ali nemam primjera za ovakovo značenje).

a. zaselak u Hercegovini. Schem. herceg. 1873. 168.

b. u Hrvatskoj (kajkavski Kremenec), zaselak u županiji zagrebačkoj. Schem. zagr. 1875. 202.

c. u Srbiji. a) planina u okrugu jagodinskom. M. Đ. Milićević, srb. 176. — b) mjesto u okrugu kruševačkom. Niva u Kremencu. Sr. pov. 1875. 779. — c) mjesto u okrugu vaļevskom. Niva u Kremencu. 1865. 563.

KRĚMENAST, adj. u kojemu ima mnogo kremenja. — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Stuličevu (silicibus abundans'). Neka kremenasta zemlja. M. Pavlinović, rad. 26.

KRĚMENAV, adj. samo u Stuličevu rječniku uz kremenast.

KREMENCIJA, f. novac (uopće? ili neki osobiti? zlatni?). — Drugi dio od riječi kao da je od nem. münze, te vaša da postaje od nem. courantmünze. — Samo u jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Zavitam se da ću ubozim razdiliti sto kremencija, ako moj otac od bolesti ozdravi. I. Velikanović, uput. 1, 432. Da bi tko sto kremencija ukrao, mlogo veće sagrišio bi, nego da bi samo jednu kremenciju ukrao; ako bi oni broj zlatnih kremencija ukrao od čovika siromaha, mlogo težji učinio bi grih, nego da bude ukrao od bogatca velika. 3, 85.

KREMENČAK, kremenčka, m. vidi kremenčić. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Mene su junaka 'z kremenčka 'skresali. Jačke. 40.

KRĚMENČIĆ, m. dem. kremen (uprav dem. kremenac, vidi Kremenac). — U Vukovu rječniku.

KREMENČINA, f. augm. kremen. J. Bogdanović.

KRĚMENĬ, adj. siliceus, koji se sastoji iz kremena. — Postaje od osnove kremen nastavkom ѣн, te bi praslavenski oblik bio kremenънъ; pošto ispane ѣ, u našem jeziku od dva n ostaje jedno. — Riječ je praslavenska, isporedi rus. кремённый, češ. křemenný, polj. krzemenny.

a. u pravom smislu. Kam kremen. I. Đorđić, pjesn. 212. Ki je meni sažgal kremenu kuku. Nar. pjes. istr. 4, 16. Tavan iz okruglog kremnog peska složen. P. Bolić 1, 101.

b. metaforički, o čeladetu, tvrd kao kremen, jak, čvrst. Ali naš kremen Arbanas upregao u intove dva žerava. M. Pavlinović, razl. spisi. 64.

c. kod mjesnijeh imena.

a) Kremena Gorica, mjesto u Hrvatskoj.

— U latinskom spomeniku XIII vijeka. „Prima meta sancti Georgii incipit de Cremona-Gorica“. Mon. ep. zagr. tkalč. 1, 118. (1258).

b) Kremenica niva, zaselak u Hercegovini. Schem. ragus. 1876. 59. ne znam jeli isto što Kremen Do, vidi c).

c) Kremen Do, zaselak u Hercegovini. Statist. bosn. 123. — isporedi b).

KREMENICA, f. ime selu u Srbiji u okrugu pirotskom. M. Đ. Milicević, kra]. srb. 234.

KREMENIČANI, m. pl. ime plemenu u općini Poljcu u Dalmaciji. — Ako ima jednina, oblik joj je Kremenčanin. — XIV vijeka. Ima(ju) biti tri sudci zakletveni o(d) trih (ple)men: Jedno od Rišemiri, drugi od Limi(ć), a treto (od) Kremen- ničani. Stat. polj. ark. 5, 243. S vojom svega brastva Kremeničanin. 902.

KREMENIČKI, adj. koji pripada Kremenici. — U naše vrijeme. U 11 sati otet je klisurski položaj a u 12 kremenički. Rat. 18.

KREMENIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. segn. 1871. 83.

KREMENIJA, f. ili porez uopće, ili nekakav osobiti porez. — U naše vrijeme u Bosni. Božja vjera! i skoro smo makli hraniteље iz jarmova prve, dok smo carsku kremeniju dali. Osvetn. 1, 22. S toga traga mahnuli se Turci, pa na brdska sela najahali, po njih režu dvije kreme- nije, al' i tamo gore nabasali, vele ljudi: „Nije kremenije, rađe djecu u vojnike damo, no za otkup blago posmicamo“. 5, 25.

KREMENIŠ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom. Niva na Kremenišu. Sr. nov. 1874. 415.

KREMENIŠTE, n. mjesto puno kremeņa. — U Stuličevu rječniku: „locus silicium“. — I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom. Niva u Kremeništu. Sr. nov. 1873. 227.

KREMENIT, adj. pun kremeņa, ili u kojemu ima kremeņa, ili koji se sastoji iz kremen a ili kremeņa. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kremeniti, „silicibus plenus“) u kojemu se naj prije nahodi, u Belinu („luogo di pietre focaje“, „pyritibus plenus“ 564b; kremenit što stoji jamačno štamparskom griješkom mj. kremenit „di selce“, „siliceus“ 666a, u Stuličevu (v. kremenast). Kremenitu zemlju miluje (vinograd). J. S. Rejković 76.

KREMENITAST, adj. samo u Stuličevu rječ- niku: v. kremenast.

KREMENITAV, adj. samo u Stuličevu rječ- niku: v. kremenast.

KREMENIV, adj. samo u Stuličevu rječniku: v. kremenast.

KREMENOVIC, m. prezime. — U naše vrijeme. Sava Kremenović. Nar. pjes. petr. 1, 355 (među predbrojnicima).

KREMENSKI, adj. koji pripada Kremen u, vidi 2. Kremen, a. Kad su Turci Kremen po- robili, kremenskoga kralja pogubili... Nar. pjes. juk. 413. Kad su bili uz poље kremensko... 418.

1. KREMENŠAČA, f. puška na kremen. — U naše vrijeme u Lici. Staru pušku na kremen zovu „kremeņačom“. J. Bogdanović. — Mislim da sam čuo i u Dubrovniku. P. Budmani.

2. KREMENŠAČA, f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkom. Niva u Kremeņači. Sr. nov. 1868. 475. — b) u okrugu krajińskom. Niva u Kremeņači. 1874. 287.

KREMENŠAK, kremeņaka, m. vaļa da uprav snači: kamen što se sastoji iz kremeņa ili u ko- jemu je mnogo kremeņa. — U naše vrijeme.

a. vaļa da je pravo snačeње u ovom pri- mjeru: Na jedan kraj mu se desilo kremeņaka, pa kad se peć ugrijala, kremeње popucalo. M. Pavlinović, rad. 24.

b. kao mjesno ime, Kremeњak. Brod na Savi. — Orehovica u Zagorju. D. Hiro.

c. u prenesenom smislu, čeļađe čvrsto, jako (u moralnom smislu). Bio je pošteњak i kre- meњak. M. Pavlinović, rad. 46.

KREMENE, n. coll. kremen. — isporedi ka- meње. — Mogla bi biti praslavenska riječ, jer i u češkom jeziku ima kremen. — U našem se javļa od XVII vijeka; između rječnika u Vukovu („die fouersteino“, „pyritae“). Svrhu rijeka Bag- datskije ondekar se posadismo, i plaćući spomi- nasmo se od tebe, o Sionu... Na kremeņu koje bijaše nasred Bagdata objesismo naše sprave od spijevaņa. M. Radnić 121a. psal. 136. 1—2 (pisac je pročitao „silicibus“ mj. „salicibus; a „Babylon“ mu je Bagdat). Poniče mu (sijaću) stijeње i kre- meње. Osvetn. 1, 2. Dvije puške male što mu klete bez kremeņa pale. 2, 152. Paša je davao praha, olova i kremeņa. S. Lubiša, prip. 155. Kad se peć ugrijala, kremeње popucalo. M. Pa- vlinović, rad. 24. — Griješkom u množini. Obe one brez kremeņa („kremenjah“) pālē. Nar. pjes. juk. 167.

KREMER, m. vidi 1. kremen. — U Voltigijinu rječniku: „focaja“, „feuerstein“. — Jamačno je po- greška, ako i nije štamparska („kremer, ra“, dakle dva puta stoji r mj. n).

KREMI, vidi 1. kremen.

KREMIČAK, kremeљka, m. dem. kremen, ali uprav dem. kremik. — isporedi kamičak. — Akc. se mijeņa u voc.: kremeљku, kremeљki, i u gen. pl. kremeљkã. — U Vukovu rječniku: vide kre- menčić. — Može biti i praslavenska riječ, ispo- redi polj. krzemyczek.

KREMIĆI, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 132.

KREMIK, m. dem. kremen. — isporedi kamik. — Riječ je praslavenska (kremyk), isporedi stslor. kremyk, polj. krzemyk. — Samo u jed- noga pisca čakavca XVII vijeka, i u jednoga Dal- matinca XIX. Ili se dlitom izdilajut u kremiku. M. Alberti 280. Miješaње kremika s lončarskom crlenicom. M. Pavlinović, rad. 26.

KREMIN, m. ime selu u Hercegovini. Statist. bosn. 112.

KREMNA, Kremana, n. pl. mjesno ime.

a. selo u Bosni u okrugu bańolučkom. Statist. bosn. 37. (ne znam jeli ovdje Kremna f. sing., ali mislim da nije).

b. selo u Srbiji u okrugu ušićkom. K. Jo- vanović 164. Meni je trebalo još to veće stići u Kremna. M. Đ. Milicević, zim. već. 190. Li- vada u Kremnima. Sr. nov. 1861. 20.

KREMNAČA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajińskom. Vinograd u Kremeņači. Sr. nov. 1875. 134.

KREMSKI, adj. u jednoga pisca dubrovačkoga XVII vijeka, po svoj prilici snači: koji pripada Krimu (Krim se i sad u Boci kotorskoj zove Kremija). Srce kralja kremeke strane tatarhana Oritrijesa. G. Palmotić 2, 284. Kremnskoga su tatarhana Oritrijesa ovo sprave. 2, 301. U krem- sku ću ņu državu vrh ognenijeh kola odnijeti. 2, 314.

KREMUČ, *m. lučica, lučina, neka biljka*. Kremuč (Kuzmić), Kremuš, alliaria (Parčić), Allaria officinalis DC. B. Šulek, im. 171.

KREMUŠ, *m. vidi kremuč*.

KREN, *krèna, m. vidi hren*. Kren, raphanus sylvestris (u mletačkom rukopisu), Armoracia rusticana (Vodopić), v. Hren. B. Šulek, im. 171. — *i u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani. — Kren divji, iberide (u sišskom rukopisu), Lepidium iberis L. B. Šulek, im. 171. — *vidi kod hren*.

KRENAČKI, *adj. koji pripada selu Krenti*. Krenačka (opština). K. Jovanović 114.

KRENDULA, *f. neka biljka, mliječ*. Krendula, catapausia minor, lathiri (S. Budmani), Euphorbia lathyrus L. B. Šulek, im. 171.

KRENICA, *f. jezero iza Gorice pod Imoskim u Dalmaciji*. Pripovijedaju da su se tu prosjeli Gavanovi dvori. Đ. Daničić.

KRENIKOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Šem. prav. 1878. 90.

KRENITEL, *m. onaj što krene (kreće, pomiče)*. — *U Vrančićevu rječniku*: „motor“; u Belinu: „motore, quegli che move“, „motor“ 501a; u Voltigijinu: „motore, movitore“, „beweger“; u Stulićevu: v. kretalac. — *nepouzdano*.

KRENKA, *f. vidi krinka (biljka)*. Krenka (Sabljar), v. Krinka. B. Šulek, im. 171.

1. **KRĚNTA**, *f. kvaka (u bravi) na vratima*. u Kruševcu. L. Đorđević. — u Užicu. T. Ibrovac.

2. **KRENTA**, *f. selo u Srbiji u okrugu kneževačkom*. K. Jovanović 114.

KRENUĆE, *n. djelo kojim se ili što krene ili se krene*. — *Stariji je oblik krenutje*. — *Između rječnika u Mikajinu (vidi kod ganuće)*, u Belinu (krenutje, „agitamento, agitatione“, „agitatio“ 52b; „moto, movimento“, „motus“ 501a), u Voltigijinu (krenutje, „mossa, movimento“, „bewegung“), u Stulićevu (krenutje, „motio, motus“).

a. krenuti znači što i ganuti, maknuti. — *isporedi ganuće*.

u) *aktivnom smislu, djelo kojim se krene*. aa) *u pravom smislu*. Tužno dijete drugi bijeg od života ne davaše nego samo od ruka i glave veoma slabo koje krenuće. B. Zuzeri 148. — bb) *u prenesenom, duhovnom smislu, vidi ganuće*, a. Ona koja svjetlosti vrhnaravnom i s krenućima unutrašnjem budi na dobra djela. Đ. Bašić 280.

b) *pasivno ili refleksivno, djelo kojim se ko ili što krene*. aa) *u pravom, tjelesnom smislu*. U jedno krenutje od oka. Zborn. 50b. Ako je vjerovao u krenutje od letuštijih živina. B. Kašić, zrc. 84. Koje (suze) bez krenutja ili od očiju ili od obraza točahu se iz očiju. in. 84. Raspremljavajuć hod i krenuća zvijezda. S. Rosa 163a. Ali srce, ke ne vara, čim dohodne sluti česti, Korevskoga gospodara svijem krenućem noj navijesti. P. Sorkočević 580a. — bb) *u prenesenom, duhovnom smislu, vidi ganuće*, b, b). A drugo svako ti protivno krenutje, smisliv mū slabu put, na pamet ne stavi. N. Dimitrović 84. Po ganutju i krenutju put nega (Boga) užeženu. B. Gradić, duh. 66. A to on činaše s tolicijem krenutjem od ljubavi. B. Kašić, in. 15. Protiv salim krenutjem vojevat. A. Georgio, nasl. 132. Krenutja smiri od puti. B. Betera, čut. 58. Ja cijenim da će u vrijeme ove besjede mnozi od vas biti očućet različna krenutja. Đ. Bašić 194. Jakos prema odmetnijem krenućim mojijeh svevoja. L. Radić 82. Neuredna krenuća mo-

jijeh čučenstva. 95. Ali ko je svjedok unutrašnjih duhovnijih krenuća, misli, požuda? A. Kalić 150. U istinu proišti, zagledaj, prokušaj sva ostala krenuća u nami. 282. Podžišci neurednijih krenuća. 427. Tim protivnijem krenućima odoljeti jer ne može, gine riješ joj na ustima. P. Sorkočević 580b.

b. krenuti znači: dotaknuti se (objekta), pipnuti. — *Važa da je ovako značenje u ovom primjeru*: Velike štete i sla koje su učinile (šene) dušama njih pogledi, hodom, govorenjem i družijem stvarima, i krenutjem od njih nepoštenijih i sramotnijih telesa. I. Držić 406.

KRENUSTVO, *n. vidi krenuće*. — *Ispalo je t ispred st.* — *U Stulićevu rječniku us krenutje*. — *nepouzdano*.

KRENUTI, *krĕnĕm, pf. učiniti da što ne ostane na mjestu gdje je do onda bilo, maknuti, pomaknuti (drugo značenje vidi kod 2). važa da je kao što Miklošić misli, naj starije značenje bilo: okrenuti, obrnuti*. — e- stoji mj. negdašnjega e. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. krĕnĕh (koji je pozve neobičan, ima samo krĕnĕh. F. Vrančić, živ. 49) i u part. praet. pass. krĕnĕt; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim oblika aorista krĕtoh (vidi dafe)*. — *Riječ je stara, isporodi stislov. krĕnĕti, rus. кренѣть (piše se i krenĕty)*. — *Korijen je krent (vidi kod kretati); t ispada ispred n, ali može ostati u aor. bez nu, te su sa ovo vrijeme dva oblika krĕnauh i krĕtoh (kretoše. Nar. prip. vuk. 60—61; Đ. Daničić, is nav. 8, 1; sud. 20, 88)*. — *Između rječnika u Vrančićevu („move“), u Mikajinu (krenuti, ganuti „moveo“), u Belinu („muovere, dar moto“, „moveo“ 502b), u Stulićevu („movere, commovere, turbare, agitare“), u Vukovu (n. p. drvo, kamen, bewegen, von der stelle bringen, „moveo“ cf. pokrenuti)*.

1. *u značenju sprijeda kasanome*.

a. *prelasno*.

a) *aktivno*.

aa) *objekat je što nešivo. aaa) učiniti da što dafe ne ostane na mjestu na kojemu je bilo, nego da prijeđe na drugo mjesto*. Hotihu odvaliti kamen; nikakor ne mogahu ga krenuti. Ivan trog. 14a. On tu ploču krene i izvali. 14b. Gospodar dotura kola pa otkopaju vrata od podruma i krenu blago kući. Nar. prip. vuk. 15. Kad se posumrača, a ti kreni galiju. Nar. prip. vuk. 87. Brat djevojčin sjede na skrinu i ne da je s mjesta krenuti. Vuk, kovč. 51. Mahom mu je (dišku) sa ramena krenu. Osvetn. 1, 72. — bbb) *učiniti da se objekat fuja, ne ostaviši mjesta na kojemu stoji*. A kada jedan čuh krene lis ali vlas, mni mi se, da ja čuh od usti tvojjih glas. N. Naješković 2, 17. Vihar puhnu, gori krenu građe. Osvetn. 3, 157. — Ne snam, koji trud bi veći, al' izmirit siđe more, al' krenuti tvrde gore... Đ. Baraković, vil. 189. I zmiri sve more, i rike ne čin' teč, i kreni sve gore... 873. Kamenite krenut gore, rijeke nasad obraćati. G. Palmotić 2, 302. (u sva ova tri primjera može biti značenje kao kod aaa)). — *Svu mu kulu iz temelja krenu*. Nar. pjes. vuk. 4, 448. — *Koliko je lako udario, vitu jelu iz korena krenu*. Nar. pjes. vuk. 8, 87. Udrila je palčom i papučom, dva joj zdrava salomila zuba, a četiri iz temelja krenu. Nar. pjes. herc. vuk. 181. — ccc) *objekat je dio ljudskoga tijela što onaj čije je tijelo pomiče ili okreće (u trećem primjeru)*. Odkle ne bi on veće krenuo nogu. B. Kašić, fran. 187. Oni (hudobe) imaju vlast za krenuti umore i krv od onijeh nemogućnika. M. Orbin 90. Afir pleće prama vatri krenu.

Osvetn. 1, 21. — *kad je objekat oko, može se shvatiti u metaforičkom smislu*. Moju te, pozri vred, milosno oko kren'. Đ. Baraković, vil. 283. — *moгу amo pripadati i primjeri u kojima je objekat stupaj (kao nogu)*. Gospođe, naprijed, ja ne mogu nikada jednoga stupaja krenuti od truda. N. Najlašević 1, 317. (*metaforički*) Nu istom na put dobar tako krenu stupaj od pameti, a otac ga blagi sreta pun dobrote vječne. I. Gundulić 251. — *ddd) kad je objekat kiša, grad itd., krenuti dobiva osobito značenje: učiniti da pada*. Krenuti grāde, krupte... J. Banovac, blagosov. 244. Ako (magla) rosu krene... Osvetn. 2, 120. — *eee) kad je objekat djelo ili djelovanje, u prenesenom smislu: činiti da se pomakne, da traje, da napreduje, započeti, potaknuti*. I nanovo krenuo list, Napredak'. M. Đ. Miličević, pomenik. 3, 386. Ali Aga da razgovor krene... Osvetn. 1, 64. — *fff) kad je objekat duševno ili tjelesno osjećanje ili stanje, u prenesenom smislu: učiniti da se u kome pojavi ili probudi onakovo osjećanje ili stanje, isporodi ganuti, f, b)*. Krenut i probuditi svetijem ovijem riječmi nepoinstvo. A. Gučetić, roz. mar. 109. — *Milosrdje kreni*. Đ. Baraković, jar. 121. — *o tjelesnom osjećanju*. Krenuši mu stuženje radi onoga smrdjege gnoja. B. Kašić, fran. 19. — *ggg) kad je objekat srcu, pamet itd., značenje je preneseno i metaforičko, jer se one riječi upotrebljavaju za samo čelade, te odgovara značenju kod bb) eee)*. Krenuti srca naj oporija i naj tvrđa. I. M. Mattei 8. Ni one ne krenuše njegovo tvrdo srce na pokoru. Đ. Bašić 194. Za da pamet našu krenu, da se gane i ustane. V. Došen 185b. — *hhh) krenuti mjenicu na koga, vidi kod kretati*. Krenuti, merc. (prenijeti). giriren (wechsel), tal. „girare“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Krenuti mijenicu na koga „giriren einen wechsel an jemand“. Jur. pol. terminol. 254. i u Popovićevu rječniku kod giriren.

bb) objekat je čelade ili čelad. uuu) maknuti, pomaknuti, kao kod aa) aaa), u naj ušem smislu, samo fizičnom silom, vlačiti ili tiskajući. Biše neki... čovjek... uljezši u nega hudoba... mnozi ljudi inokupno ne mogahu ga krenuti iz mjesta gdi on htijaše ostati. B. Kašić, id. 72. Stavije ruke na nu (na svetu Luciju), ali čini Bog da ju ne uzmoгу krenuti, tako da nijedna sila od ljudi ni od mnozije volova inokupno ne biše dosti za krenuti ju iz mjesta gdi ona staše. per. 197. Ja me kreni ja da te okrenem. Nar. pjes. petr. 2, 544. (u ovom primjeru može biti isto što okrenuti). — *bbb) učiniti da se što miče uopće*. Već sam nesta', već poginu(l), već nije srca ko me krene. I. Ivanišević 248. Karađorđe je muhevitom brzinom krenuo iz sna srpsko pleme. M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 225. (ovaj primjer može pripadati pod ccc), ali u metaforičkom smislu). — *ccc) učiniti da objekat ne može ili ne smije ili ne htjedne ostati na mjestu gdje je bio, mjesto je u širem smislu: kuća, selo, grad itd.* Pripovijeda se kako su ljudi iz nekakvog sela tužili i krenuli između sebe subašu što nije šćeo s njima da se miješa i lijepo razgovara. Vuk. poslov. 85. Ako li bi koja (djevojka) otišla (drugome u službu), gospodar je imao vlast na silu je odonud krenuti i k sebi dotjerati. rječn. kod sprava. Da biga iz Biograda što prije krenuli. prav. sov. 52. Aga može svojega kmeta sa svoje zemlje i iz kuće krenuti kad mu je volja. živ. 255. — *ddd) mjesto je u širem smislu kao kod ccc)*. i značenje je: učiniti da objekat ne ostane na mjestu i udači se, ali se to udačivane shvaća kao početak micanja, hoda s onoga mjesta na drugo. naj češće je objekat

vojaska. — *između rječnika u Vukovu* (n. p. vojsku „das lager aufbrechen“, „castra movere“ s primjerom iz narodne pjesme: Krenu vezir silnu mnogu vojsku). Kupi svate sve Drekaloviće, vikni decu sve Vasojeviće, kreni decu do zelena Lima. Nar. pjes. vuk. 2, 585. Već ti kreni mlogu silu vojsku, kreni vojske dvanaest hiljada. 3, 59. Krenu četu Komnen-barjaktare. 3, 176. Nek ustane Zeko buľubaša, i nek krene golače junake. 4, 264. Po tom krenu Mojsije sinove Izraeljave od mora crvenoga. Đ. Daničić, 2mojs. 15, 22. Turska je krenula na Srbiju svu svoju vojsku. M. Đ. Miličević, škol. 96. — *i ovaj primjer amo pripada a ne pod eee), jer se u njemu misli na pravo micanje*. Mrtve nose, i dognuše ovce, a krenuše braću da kopaju. Nar. pjes. vuk. 4, 124. — *eee) u prenesenom, duševnom smislu, učiniti da se duša u objektu nekako pomjeri, vidi ganuti, f, a)*. subjekat može ne biti čelade. — *između rječnika u Belinu* („muovere, cioè commovere o persuadere“, „movo“ 502b). Da mene ne krene nijedna taščina. A. Georgiceo, nasl. 238. Kako ih volja krene. A. Vitaljić, ist. 265a. Zledi duše opet krenu kad se uzroci ne odrenu. J. Kavašin 544a. Ako vas nije krenulo njegovo ustupjenstvo. Đ. Bašić 67. — *kad se isriče djelo ili stanje na koje se odlučuje objekat, to se može izreći: podložnom rečenicom s da*. Koji su ga s molitvom krenuli da ih sljedi pomagati. Đ. Bašić 77. Ako vas ne može krenut Božija slava da stupite pred ispovjednika. 123. Drugo me je nešto krenulo da ti pišem. M. Đ. Miličević, zlosel. 130. — *infinitivom*. Neka te ne krene činiti nikakva dila dobra izpraznost. M. Radnić 34a. — *supstantivom ili zamjenicom u acc. s prijedlogom na*. Na to mene krenu i silova nečasna nescina. B. Kašić, per. vi. Ter me tvoje rad miline na tvoje svete pute kreni. A. Vitaljić, ist. 8a. Za veće vas krenut na ovo djelo bogoljubno. Đ. Bašić 105.

cc) objekat je životinja, za naj uš značenje (isporodi bb) aaa) nemam nijednoga primjera. često se upotrebljava kao odagnati, istjerati, u sličnom značenju kao kod bb) ddd), ali s nekim razlikama. uuu) o životinji na kojoj se jaše kaže se kad je čovjek jašući na njoj odažene na put. A kad Marko saslušao reči, krenu Sarca, ode niz Kosovo. Nar. pjes. vuk. 2, 421. Krenu koňa svom bijelom dvoru. Nar. pjes. marj. 118. — *bbb) o stadiu, kad ga čobanin izdane iz kojega mjesta na put, hodeći za nim*. Kad podoše i kretošo ovce, čoban putem jednako veseo. Nar. prip. vuk. 60—61. — *ccc) o divljim životinjama, kad je lovac ili pas ili hajkači istjeraju iz mjesta gdje stoji sakrivena da je mogu lovit*. — *u Vukovu rječniku* (n. p. zeca „aufreiben“, „excito“ s primjerom: Krenuo sam danas tri zeca, pa nijednoga nijesam mogao uloviti, i s drugim iz narodne pjesme: Zavikao se gori hajkači i krenuše zvijera arslana). Ti zametni hajku u planini, pa ti kreni zvijera arslana. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Kô košuta pred jelena draga, kal ih vižli na ždrijelo krenu. Osvetn. 1, 32.

b) neprelazno (drugacije nego kod a) ono što je kod a) objekat stoji u instr.

aaa) značenje je kao kod a) aa) aaa). Da toli ni grana ni anaga nije dosti za krenu? jednimne kamenom? F. Lukarević 106. Ti mi da(j) vlas i moć kamenom ovime da mi je krenu: moć. 106. I polugom teškom jednom iska krenut pločom. P. Kanavelić, iv. 548. Ne nahodahu načina ni za krenuti tom stijenom. I. Đorđić ben. 109. — Uši ti čo odkrknuti, i moći ćeš taľa čuti, gdi slamicom vjetar krene. M. Pelagrinić

200. — Kako čovjek lagahnime bijele od knige listom krene. P. Kanavelić, iv. 551. — Jedna može jednom iglom krenuti. J. Banovac, pred. 50.

bb) učiniti da se miče tamo i amo ostajući na mjestu, da se (u)la; stresti. *vidi a) aa) bbb)*. — *aaa)* uopće. Da stanu svi vitri ter vlasom ne krenu. Š. Menčetić 30. Prvo trešha silna pride, ter svom zemljom jako krenu. I. Gundulić 79. Koji bi stali na kraj noga (blata) čekajući anđela da krene vodom ležećom. D. Bašić 194. — *amo može pripadati i ovaj primjer, jer se čeljad u kolu miču, a ne treba da se cijelo kolo pomiče sa svoga mjesta:* Kolovoda, diko naša, okom treni, kolom kreni. Nar. pjes. vuk. 1, 176. — *bbb)* u instrumentalu je dio tijela ili cijelo tijelo samoga subjekta. (kad je glava, krenuti može značiti što i zaklimati, poklimati). Glavom ne krene vilenik. Đ. Baraković, vil. 263. Slišajući to Artemio, krenu glavom, govoreći... F. Glavinčić, cvit. 174a. Krenuti glavom kazajući da ne „adnuto, abnuo“. J. Mikaš, riječn. Ovo je ubojstvo još lasno, zašto za ubit čeljade u poštehe, dosta je glavom krenut, okom namignuti, prstom ganuti. J. Banovac, razg. 118—119. *vidi i ccc)*. — (*Bog*) triš prisvijetljijem krenu čelom... i triš čini težijem djelom da se nebo sve zatrese. G. Palmotić 8, 180a. — Ne krenuvši obrazom. B. Kačić, fran. 99. — Kož obrtan sa svih stran kad mu rukom krene. B. Krnarutić 8. Biše izšetio desnu ruku, da š nom (*griješkom s prijedlogom s*) krenuti ne mogāše. And. Kačić, razg. 185. — Ako okom krenete, podhibno sve je toj. F. Lužarević 28. Ne smiv okom da gdi krene. 243. Čudeću mu se ki ga vide gdi ne krene svojim okom. Đ. Baraković, vil. 186. Neka pruži ruku, neka nom krene, viditi će da se i u ogledalu pruža i kreće ruka. A. Kanižlić, utoč. 117. — Ne smije uhom krenut. (D). Poslov. danić. — Ne krenu ni okom ni tijelom... upitan zašto sobom ne krene. V. Andrijašević, put. 395. Ne mogāše svojijem tijelom krenuti. I. Đorđić, ben. 158. Ne može tužan čovjek rukom pružit, tijelom krenut. B. Zuzeri 68. — *vidi, osim ccc), i ddd)*. — *ccc)* u Dubrovniku krenuti glavom u prenesenom smislu znači: poludjeti, po svoj prilici radi toga što reći: krenuo je glavom isto je što: nije mu glava na mjestu, a ovo (možebiti prema tal. non ha la testa al suo posto) znači: lud je. — u Vukovu rječniku: (u Dubrovniku) glavom, t. j. poludjeti. — *ddd)* krenuti mozgom amo tamo u jednoga pisca xix vijeka u prenesenom smislu znači: pomisliti nekoliko razlićnijeh misli o čemu. On mozgom nešto amo tamo kreni. B. Radićević (1880). 238. — *eee)* u instrumentalu može biti i dio tuđega tijela, i cijelo tuđe tijelo. U ono što ga hotijahu ukopati, ne mogāše ni po jedan način dvignut mu ni krenut jednijem prstom. M. Orbin 43. A s majkom (*Jezusovom*) ki stahu, a Ivan naj veće, u ruci držahu da živa bit neće, toliko za mrtvu na zemlji ležāše, izgubiv snagu svu, da jedva dihaše. Ivan nom tuj krenu, moli ju: „Pogledaj!“ reci mi, gospo, nu! što ti je znat mi daj“. N. Najesković 1, 146. — *fff)* u prenesenom smislu, krenuti vjerom znači: izmjeriti se. krenuti znači uprav ili pomaknuti, pomjeriti, ili okrenuti. Huda vjera i himbena, kojom kripas tvoja krenu, neka bude sasma strenā. G. Palmotić 2, 430. Vjera. braćo! tko krenuo nome, ne živio u plemenu svome! Osvetn. 1, 51. Već ako si u životu, pobro, tere vjerom krenuo nijesi. 3, 37.

c) može krenuti biti nepreluzno sa značenjem kao krenuti se, *vidi c. onda naraeno nema us sebe instrumentala kao kod b).*

aa) uopće, maknuti se, ostaviti mjesto. Ne kti ni po što krenuti s mista. E. Pavić, ogl. 162.

bb) ne ostavivši mjesto, zafulati se. Također jedan klas naj mañi kad krene, tvoj mi se čini glas, tere srce mē svene. N. Najesković 2, 133. Ja, koji u srcu straha viku momu nije sam oćutio, da lis krene uz tvu diku bojo bih se i strašio. G. Palmotić 1, 138. (*u ovom primjeru, da je u mj. uz, znaćene bi bilo kao kod 2, i lakše bi se razumljelo*).

cc) kao uputiti se, *vidi c, b) cc)*. *aaa)* subjekat je čelade. — između rječnika u Vukovu (n. p. na put „aufbrechen, sich auf den weg machen“, „proficisci, se dare in viam“, cf. krenuti se, poći s primjerom iz narodne pjesme: Otlen krenu gore uz planinu). U vitežkoj svoj slobodi s Kalamberga netom krenu. J. Kavañin 265a. Al si obedvi na me krenu, da me udave. 400a. Krenu odtoleka put Galileje. S. Rosa 58a. Krenu da ga vodi po svijetu. Nar. pjes. vuk. 2, 35. Krenu sila ispod Biograda. 2, 608. Za nama će sve Krnovo krenut. 4, 427. Tu krenuše iz grada vojnici. 5, 226. Sada krene presvitloj carici. Nar. pjes. istr. 1, 31. Krene jedno jutro carev sin u lov. Nar. prip. vuk. 116. On uzme kruh i krene dalje. 117. Krenuo si na put. 125. Podrani rano te sa slugama u lov krene. 140. Krene iz daleke zemlje... Krene se putnik dalje svojijem putem. 206. Evo sam krenuo k tome i tome kraju. 207. Krenuvši natrag. 232. Kaluder ga zapita: „Kud si krenuo, monće?“ Nar. prip. vil. 1868. 651. Kad krenula iz svog roda, da krene u dobri čas! u Vuk, kovč. 73. Dragi druža, šta bi od Turaka? il' su nekud krenuli na vojsku? Osvetn. 2, 37. Jedno jutro krenemo u pazar. Pravdonoša. 1852. 1. — *metaforički*. Krenu i putem veće časti. J. Kavañin 201b. — *kako se vidi, u ñekijem je primjerima naznaćeno mjesto od kojega se čelade udaćuje a u drugima put kojga se mjesta upućuje. kadgod ovo nije uprav mjesto, nego je radna na koju se upućuje* (na put, u lov itd.). u ovome se osobito ističu ovi primjeri: Da sam degođ u četu krenuo. P. Petrović, gor. vijen. 52. Krenuli ste nekud ka' na vojsku. 83. Krenemo li zvonu u prekrađu. S. Ľubiša, prip. 193. Gdje krenuše na posao ljudi. Osvetn. 3, 37. Kad već bijahu krenuli u bijeg svi Srbi. M. Pavlinović, razg. 37. — *bbb)* subjekat je životinja. Na ti ovi štap da čeraš stoku, jer ti bez noga neće ni jedna krenuti. Nar. prip. vuk. 188. Da u društvu krenu (*zec i žaba*) iz jedne planine u drugu da zimuju. Nar. prip. vrč. 192. Pa kō vuče, kad u grabež krene. Osvetn. 1, 63. — *ccc)* subjekat je što neživo što se može micati. Kude glava krene, tamo uda služe. Đ. Baraković, vil. 120. Strašni šambek da je krenuo. I. A. Nenadić, šambek. 6. Galija je bila spremna da krene put Ľizmirne. S. Ľubiša, prip. 65.

dd) prema onome što se kazalo kod *ce) aaa)* pri kraju, može krenuti značiti početak kakva djelovanja, a micanje je samo u prenesenom, metaforičkom smislu. po tome krenuti tad znači: početi, nakaniti se. djelovanje se izriče: *aaa)* podložnom rećenicom s da. I krenuše da se razdvajaju. Oglad. sr. 232. Kad sam već krenuo, da tečem dušu. S. Ľubiša, prip. 149. — *bbb)* infinitivom. Kreni svatko pomnit posla svoga. Osvetn. 4, 54. — *ccc)* akuzativom s prijedlogom u (*u jedinom primjeru radi adjektiva nov može se shvatiti da je krenuti isto što okrenuti se*). Pod stare dane krenuli u nove nauke. M. Pavlinović, rad. 157. — *ddd)* ima primjer u ko-

jemu nije isrečeno djelovanje, ali se rasumije po smislu ili se dajbudi ima u pameti. to je u Vukovu rječniku (u trećem izdanju po Vukovijem bišćkama): n. p. krenuo vinograd t. j. potjerao do lista.

ee) može od značenja kod dd) postati drugo: početi uopće, pa i početi javljati se, a po tome javiti se. Kad pomrčaj negov (sunca) krene. J. Kavašin 468^a. Istor krenu vedro u oblaku. Osvetn. 1, 2.

b) pasivno.

a) u pravom smislu (radi jedinoga primjera vidi a, a) aa) bbb)). Jak blagoga od vjetrića kad krenuta ljetno u vrijeme zrela u kiti jur pšenica sušni ... P. Sorkočević 586^a.

b) u prenesenom, duševnom smislu, vidi a, a) bb) cee). — part. praet. pass. shvaća se i kao adj., po tome ima u Belinu rječniku komparativ: Krenutiji 'più agitato', agitator' 58^a. — Dobrotom svetoga starca veoma krenuta na dobro svako. B. Kašić, per. 6. Krenuta razloziji toliko mogućimi. 95. Krenuta od duha svetoga odluči ... 167. Krenut na pomilovanje. B. Kašić, in. 87. Od mnogih ljudi krenutih od glasova sfetosti njegove. 58—54. Radi mučanja Isusova krenuti na veću zloću i srditost. M. Lekušić, rass. 62. Da ćemo biti krenuti u sreću na dobro. Đ. Bašić 84. S kojima krenuti smo virovati škodi. A. d. Costa 2, 65.

c) u jednom primjeru kao da krenut znači što i potaknut, uzrokovan (o djelovanju, stanju). isporedi a, a) aa) cee) i a, c) ee). Stuzenjem krenuto naježenje. B. Kašić, fran. 20.

c. sa se.

a) pasivno. Ne dade se ni krenuti iz nečistoga blata. A. Kanižlić, kam. 84. Arhimandrita ne dade se odanle ni krenuti. 61. Kad se šator krene neka ga složje leviti. Đ. Daničić, 4mojs. 1, 51.

b) refleksivno. — Između rječnika u Belinu (muoversi', moveor'; krenuti se komu srce muoversi, commoversi per qualche affetto', commoveri' 502b), u Voltigijinu (muoversi, voltarsi', sich bewegen), u Stuličevu (moveri, agitari').

aa) maknuti se s mjesta, može značiti i: udaliti se, ne ističući smjer micanja. isporedi a, c) aa). aaaa) subjekat je čelade, naj češće u negaciji. Ni se sa mista gan' ni kreni dotoli ... M. Marulić 54. Cijeđ vrućine od ognja neće se krenuti, nego li se pusti izgorjeti. Zborn. 8^a. Ljeti ispod sjeni neće se krenuti. 56b. Ter sa robe vi držite (nas), da se od vas ne krenemo. N. Naješković 1, 162. Ter ve se nikudi ne kreni od še ti. 1, 266. Nješto ne mogu ni hoditi, Kučivrate, ne mogu se krenut. M. Držić 386. Ne bih se sa tebe krenula jednu ped. D. Zlatarić 55^a. Divica ... ne krešše se sa mista. F. Vrančić, živ. 49. Da se iz svojih mjesta ne krenu ni odmaknu. B. Kašić, rit. 2^a. Ovce vođahu iz daleka s mekahnijem se runom prije; sad među nam nije čovjeka, ki se krenut s mjesta umije. I. Gundulić 149. Nemoj mi s ovoga mjesta se krenuti. G. Palmotić 1, 347. Radi obrane da se svoje s mjesta htio nije krenuti še ljubjeni ban Hrvoje. 1, 400. Krila se iz tvoga drag vitez ne krene. 2, 9. Ne ktiše se iz kuće krenut. J. Filipović 1, 101b. Leži, da se tko ne prene, il' u grobu svom ne krene. V. Došen 48^a. Neće se moći nigda krenut s mjesta. Đ. Bašić 288. Krenite se, bezsvijesni, pohrlite se, providite, čijem ćemo prizivjet. A. Kalić 37. Nebeska te moć dohita, da se s mjesta još ne krene. N. Marči 63. Sad ćeš videt dok se starac krene. Nar. pjes. vuk. 2, 251. — s infinitivom

ili s podložnom rečenicom u kojoj je da, krenuti pokazuje namjeru i početak micanja. Da se nutra pojti krene. A. Vitalić, ist. 6^a. Kad to saslušao carev sin, uzme orla na koža, pa š him u galiju, te se opet krene putovati. Nar. prip. vuk. 289. Pa krenuše se potražiti maše. B. Radičević (1880). 333. — Krenulo se malo i veliko, da se bije boja svekoliko. Nar. pjes. vuk. 4, 316. — s instr. tijelom, isporedi a, b). Ne mogaše se tijelom ni krenuti ni maknuti. V. M. Gučetić 33. — metaforički. Od tih, ki jih (sakone) znaju, tko se š njih ne krene, ja dobro poznaju, da taj ljudi mene. P. Hektorović 47. Ne krenuvši se on nigda od svoga posla. M. Orbin 111. Iz pravoga puta puk da se ne krene. A. J. Knesović 82. — bb) što nešivo. — u nekim su primjerima subjekti stvari što imaju u sebi silu, da se maknu; ali i gdje nije tako shvaća se kao da se stvari po sebi miču. Sile bo nebeske krenut se. N. Rašina 18^a. luc. 21, 26. Na suhu se drijevo nađe i ne može se ni krenuti. B. Zuzeri 293. U komu dobro znaš, da će se krenut veće srce (metaforički) nego noge. 369. Sva brda i ade krenuše se s ovoga mista. E. Pavić, ogl. 671. Nit' se noge kada ganu, da se krenu i ustanu. V. Došen 48b. — metaforički (isporedi a, b) bb) ccc)). Krenuo mu se mozak i brez sumnje pomeo. A. Kanižlić, kam. 130. — u ovom je primjeru krenuti se isto što okrenuti se (kako se vidi po poslovići što stoji odmah za ovom: Kad se vjetar promijeni, i jedro se privrati, a arbuo krepko stoji. D). Kad se vjetar krene, jedro se promijeni, a arbuo krepko stoji. (D). Poslov. danić.

bb) maknuti se ne ostavivši mjesto, isporedi a, c) bb). Sad kad se lis krene, tako i pazmam (ne pasmam). M. Držić 385. Usne ne mogu se krenuti. M. Orbin 78. Krenu svi se moji vlasi. I. Ivanišević 316. Kruto isa dna krenuše se svi temelji tvrdijeh gora. I. Đorđić, salt. 45. Blato se krenulo, kako vidite, krenite se sad vi, ako hoćete osdraviti. Đ. Bašić 194.

cc) ostaviti mjesto uputivši se put drugoga mjesta. isporedi a, c) cc). — Između rječnika u Vukovu (aufbrechen', proficisci' s primjerom iz narodne pjesme: Pa se vesir iz Kosova krenu), aaaa) subjekat je čelade. Pri ner se krenuše (ribari), Paskoj ga pozire (pehar). P. Hektorović 27. Za to prije neg' se krene mlad car izvan Carigrada ... I. Gundulić 298. I u ovoj se veće odluci krenu brzi vjetra plaha. 513. Poželjenja koj' cijeđ svoga na isti Rim se vojskom krenu. J. Kavašin 242b. Navistili mu, da se je on krenuo iz Mesopotamije. E. Pavić, ogl. 71. Tim vješci krenuše se put Betlema. S. Rosa 35b. Prvo košeno Hamovo krenu se put zapada. D. E. Bogdanić 9. Kućnik nad neg tad se s noži krene. J. S. Rejković 406. Te se krenu zmaje od Jastrepa i odleće Jastrepca planini. Nar. pjes. vuk. 2, 258. Čauš viknu, kućnu dalbulana, krenuše se iz polja svatovi. 2, 544. Krenuo se paša Ginalija na sokola, Miloša vojvodu. 4, 317. Tako se on krene s galijom. Nar. prip. vuk. 88. Kako čuju trubu vojnici Solomunovi, oni se krenu. 198. Vojska se odma krene sa Simina brda. Vuk, dan. 3, 201. Kad se svatovi krenu od kuće po djevojku. kovč. 61. Krenuvši se iz Rafidina (sinovi Izraeljevi) dodoše u pustinju Sinajsku. Đ. Daničić, 2mojs. 19, 2. Sinovi Izraeljevi kretuše se sa svojega mjesta. sud. 20, 33. Sutra po podno krenusmo se ja i ljubinko u Šabac. M. P. Šapćanin 1, 111. Srbi, kao saveznici carske vojske, krenuše se napred. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, 21. Ostavio je ma-

nastir i krenuo se put Krfa. 2, 175. Borme nije zadjevica mala, kad se četa krene sa Cetina. Osvetn. 2, 108. — *može se isticati i usrok mi- cañu, namjera, kao kod a, c) cc) ana) (bliu kraja).* Kad Jovana divi ugledaše, krenuše se, da mu uzmu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 28. — *Lašne ga zapameti i krene se za ispuniti dilom ono što čuje.* B. Kašić, is. 80. — *Primivši pas- soše, krenusmo se na put.* M. Đ. Miličević, omer. 126. — *bbb) subjekat je što neživo.* Neka podu četiri planine, ... nek se krenu na Stambola grada. Nar. pjes. vuk. 3, 63. A krenu se sa istoka sunce. 3, 66. Po tom će se odmah ga- lija krenuti. Nar. prip. vuk. 87. — *ccc) subjekat je voja, šefa. u metaforičkom smislu.* Žeja mi se tamo krenu. Đ. Baraković, vil. 234. Ne daj, voja da t' se krene na nepravde. A. Vitičić, ist. 100^a.

dd) vidi a, c) dd). aaa) uopće. u svijem primjerima s infinitivom, u jednome us infinitiv ima za prema talijanskom jeziku. Ter se u hrli red krenula riječi moje jur slješa. A. Vitičić, ost. 282. Naj pri što spomenu(h), kad se lince korit krenu(h) ... V. Došen 269b. — *Neka bi se kralji krenuli za isiskovati.* B. Kašić, is. 11. — *bbb) o bići, značenje je kao kod a, c) dd) ddd).* II' s prolitja, dok jošter ne tira (plot), kad se krene, hoće imat mira. J. S. Rejković 124.

ee) prema značenju kod a, a) bb) eee), ganuti se. aaa) subjekat je čefade. Vladavac ... ne krenu se ništa na ove besjede. B. Kašić, per. 41. — *bbb) subjekat je srce.* Srce mi se krenu. B. Radičević (1880). 25. — *ccc) subjekat je kamen, ali stoji metaforički za čefade.* O tvrđi kamenu, koji se vik ne krenu proč meni žalosnoj na milos juvenu. F. Lukarević 149.

2. tangere, taknuti u što, dotaknuti se čega, dirnuti u što (i u prenesenom smislu). — *Ovo značenje može biti da je postalo od predašnjega s toga što je doticanje početak kretanja.* — *Po zapadnijem krajevima od XVIII vijeka (vidi kod b). — Može biti prelasno i neprelasno.*

a. *ne zna se, jeli prelasno ili neprelasno.* 'Zapucnuti, krenuti, tegnuti' znači kad riba samo mimogred udre u mamu na udici. L. Zore, rib. ark. 10, 852.

b. *prelasno. objekat je u što se takne, ili dirne.*

a) *aktivno.* Bol jih rad zlob taknu i krenu. A. Vitičić, ist. 145b. Jesi l' vidjo, care gospodare, kad tko krene sršjenovo gñijezdo? Osvetn. 1, 18. Srnut neće, jar tica ne šeće, da ju krene, perje odnijeće. 4, 20.

b) *pasivno.* Neoskvrñenu čas, oblas ne- krenutu uzdržo je. I. Đorđić, uzd. 111.

c. *neprelasno. ono što je objekat kod b stoji u acc. s prijedlogom u.* Ne kti u svoje blago krenut. J. Filipović, prip. 3, 358^a. Neće smiti u n krenuti. M. Zoričić, zrc. 55. Poradi pošteña koje Gospi nosaše u ñu ne (h)ti krenuti. 65. Pusti je ne krenuvši u ñezino pošteña. And. Kačić, kor. 15. Da hoćeš malo krenuti u ñegovo imañe. 57. Da ja krenem u tilo ñegovo. 58. Ne smide niko u ñegove ovce krenut. 174. Al' u mezdru nimalo ne kreni. J. S. Rejković 271. Plutarkovi su životi u živac krenuli mnogim. M. Pavlinović, rad. 165. — *I u ovom primjeru treba shvatiti krenuti kao da ima ovo značenje, ali u prenesenom smislu:* S ovom polovicom kreneš u broj od umno- žaņa. M. Zoričić, aritm. 38.

KRENUTIV, adj. koji se može krenuti. — *U Stuličevu rječniku:* 'mobilis'. — *nepouzdanost.*

KREOKIĆ, m. *presime.* — XVIII vijeka. J. Ka- vañin 184^a.

KREOVIĆ, vidi Krehović.

1. KRĚPA, f. bolest na blagu, kad krepava. vidi izor. M. Medić.

2. KRĚPA, f. šaljiv naziv za mlitavu ženu. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Olazi, žalosna krepo, ti si kadra što uraditi?' J. Bogdanović.

KREPAČA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Krepachi. Sr. nov. 1875. 111.

KREPÁJA, m. šaljiv naziv za mlitava čojka. — *U naše vrijeme u Lici.* 'Ti, žalosni krepaja, to da dignes'. J. Bogdanović. — *ispoređi krep- ača.*

KRĚPAHAN, krĚpahna, adj. dem. krepak. — *U naše vrijeme u Istri.* KrĚpahan 'validus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 11ftag. 89.

KRĚPAK, krĚpka, adj. firmus, constans, tord, čerst, postojan, stalan, koji se ne da pomjeriti ili maknuti ili promijeniti, često u duševnom, moralnom smislu; gdje gdje znači što i jak uopće. — *Akc. se ne mijenja.* — *e- stoji mj. negdašnjega è, te u zapadnom govoru glasi kripak, u istočnom i u južnom krĚpak, jer u ovome po pravilu ispada j isa r; ali u pisaca Dubrovčana xvi i xvii vijeka ima i oblika s -je-, n. p. krjepak. N. Ra- ñina 91^a. 161b. M. Vetranić 1, 271; 2, 47; M. Držić 29; krjepka. 3; krjepki. 86; krjepkoj. A. Gučetić, roz. mar. 124; krjepci. I. V. Bunić, du- brov. 3 (vidi i u Stuličevu rječniku). u pisca Kavañina stoji svagda krjep-, ali izdane nije pouzdano. i u naše vrijeme Daničić upotrebljava oblik krjepak, n. p. 1dnev. 26, 8. vidi krepost. — *Postaje od korijena krĚp nastavkom r-k. Mi- klošić ispoređuje ñem. kraft.* — *Riječ je praslav- enska, ispoređi stalo. krĚpka, rus. крѣпкій, češ. křepký (brs), pol. krzepki.* — *U stislovenskom ima i kraći oblik krĚp.* — *Ismedu rječnika u Mika- ıinu (krepak, stanovit 'constans, firmus, stabilis', u Belinu (krepak 'fermo, saldo e stabile', firmus' 810b; 'constante', constans' 220b; 'forte', intre- pidus' 825b; 'saldo, forte o fermo', 'stabilis' 688^a; krepki 'immutabile', 'immutabilis' 381^a), u Volti- ıijinu (krepak i kripak 'forte, sodo, gagliardo, robusto', 'stark, fest, kräftig'), u Stuličevu (krepak i krjepak 'firmus, stabilis, immotus, constans, tenax, immobilis'), u Vukovu ('kräftig, stark, firmus'), u Daničićevu (krĚpka, firmus, fortis').**

1. adj. — *Komp. postaje od krĚp nastavkom ij, te se k ispred i mijenja na ð: krĚpıij (vidi Đ. Daničić, obl. 40). ovaj se oblik nalazi od xvi vijeka, vidi: kripıijega. Naručnik. 96^a; krjepıije. Ğ. Držić 489; krepıije. N. Dimitrović 85; krep- ıija. N. Nalešković 2, 84; krjepıija. J. Kavañin 86b; krjepıije. 129b; krepıijim. D. Obradović, basne. 159. i u Belinu i u Stuličevu rječniku. — *od osnove krĚp- ima komp.: krĚpı. J. S. Rej- ković 140, koji se nalasio i u stislovenskom jeziku (krĚpıij).* — *u naše vrijeme u istarskijeh čakavaca ima: krepıeji, firmior'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 11ftag. 54. — nije dobar oblik s nepromije- ñenijem k: krĚpıij, premda se nalasi nekoliko puta: krjepkije. J. Kavañin 542b. kripkija. F. Lastrić, ned. 228; naj kripkije. 364; kripkijoj. 391; kripkiji. A. Kanižlić, utoč. 380; krepkija. A. Kalić 908; kripkija. J. S. Rejković 81; ima i u Belinu rječniku (samo jedan put, dok krepıij ima četiri puta) i u Stuličevu. — na jednom mjestu xviii vijeka ima krepĉe (n. sing. nom.). Z. Orfelin, podr. 105, što postaje od krĚpk na- stavkom j pa se kj mijenja u č. — vidi i kod 2.**

a. o *čeljadetu* (ili o *onome što se kao čeljade misli*), o *čeljadi*.

a) u *duševnom smislu*, fortis, firmus, stabilis, constans, *postojan, stalan. aa) uopće*. U človiuku krepku i jakodušnomu. Š. Budinić, ispr. 126. Ronite suza rijeke stavni, krjepci, ustrpjani. I. V. Bunić, dubrovn. 3. (*Bogorodica*) kod križa stae na nogah krepka i stanovita. B. Kašić, is. 100. Lubenim posluhom urešen i kripak. Đ. Baraković, jar. 14. Ne budući Eva tako izvršna i krepka kako Adam. M. Orbin 20. Da i u telu lipa i u duši kripka učini se. F. Glavinić, cvit. 28b. Ako sam ikadar ostao stanovit i kripak, po milosti tvojoj mi je toj došlo. M. Jorković 38. Ali kripki krtjani protiva zapovidi krajevoj vapijahu. J. Filipović 3, 14b. — *bb) lokativom s u može se izreći: aaa) prema čemu je ko postojan*. Vb napasteh krepk. Mon. serb. 26. (1234—1240). U pogubah krepki uzrokom od posluha vjere čiste, rijeke plovom prohodiste. I. Gundulić 288. Krepak u svijem protivami. P. Kanavelić, iv. 473. — *bbb) u čemu je ko postojan*. U svem se kripak mneć. M. Marulić 107. Budi krepak u svakoj stvari. K. Mađarović 80. — Budite vi zato kripki i svršeni u viri. Bernardin 26. matth. 5, 48. U vjeri krepak stoj. F. Lukarević 20. Komu (*djanlu*) odolite kripki u viri. I. Bandulavić 216b. 1petr. 5, 9. Tako sam u vjeri svetoj krepka i temelita. V. Andrijašević, put. 321. — Juraj stalan u vori, kripak u ufanju. F. Glavinić, cvit. 102b. Učini Žudile slobodne i u ufašu kripke. And. Kačić, kor. 346. — Kripka u Božjoj bud ljubavi. A. Vitalić, ist. 80b. — (*Zadarske žene*) kripke u dobroti. Đ. Baraković, vil. 122. — Krepak u odluci. P. Kanavelić, iv. 200. Stavan budi i kripak u odlukami. P. Knežević, osm. 72. — Krepak u svom sudu. P. Kanavelić, iv. 402. — Bio bi on još i sjeditelj na prostolu biskupskomu, da je krepak stao u tomu. J. Kavašin 98b.

b) *validus, robustus, sanus, jak, čil, zdrav, obično o tijelu, ali se može kazati i o pameti (vidi naj zadnji primjer)*. Nemoćni ima prediti zdravoga i mledniji kripčijega. Naručn. 96a. Človik silan i krepak nad vsimi. Š. Kožićić, žit. 37b. Pokli sam zdrav i živ i krepak zadosti. M. Vetranić 2, 47. Biše mnogo hrabar i kripak u životu. Duklanin 21. Brz, krjepak, hitar, lak. M. Držić 29. Krjepki bog od boja. 36. Krepki Sanson. A. Gučetić, roz. mar. 228. Bože krepki, usliši me! M. Divković, nauk. 190. Od djeteta koji nije krepak... I. Gundulić 516. Zdrav i krepak. I. Đorđić, ben. 58. Drhtavac se kripak diže. P. Knežević, živ. 46. Mi se krepčijim i jačim od sebe ne protivimo. D. Obradović, basne. 159. — Toj učinih bude u puti vele bolestans, a u pameti mojoj na punu krepak. Spom. sr. 2, 126. (1466).

c) *opet u duševnom smislu (ali uz tjelesnu sposobnost)*, animosus, koji je bez straha, hrabar. Krjepci vitezi i boritelji slavni. Mon. croat. 155. (1493). Kripak bi kako lav u služenje Bogu. M. Marulić 34. Stane kripka protiv lava. 220. Pristupiv bliže, smina i kripka, sta prid cesara. Živ. kat. star. 1, 218. U mučnom branju i borenju kripka učinivši se. 225. Ima biti kripak na rvanju suprot djavlu. Naručn. 18a. Kripki rvač proti jeretikom. Transit. 145. Ni slavan vitez taj, ni krepak bio bi, ki mnoge na svijet saj nakazni jur dobi. F. Lukarević 11. Stoj kripak i jaki, ne daj se dobiti. A. Komulović 70. Građu verne straže, bdeće, kripke, hrle. Đ. Baraković, vil. 244. Družba ova krepka i jaka svem bi svijetu odoljela. G. Palmotić 1, 11.

Kš se tvrdijem pod oklopjem kš pospješan, krepak, stavan vladat ima vitez slavan. 1, 125. Ono je dobar i krepak vojnik, koji pridobiva samoga sebe. M. Radnić 406a. Postojani vojničari, krepki, izabrani. J. Kavašin 185a. Bugri krjepci, slavokruni. 259b. Ilirski svi sinovi... pravi, krjepci. 272a. Srećem krjepci, snagom jaci. 385b. Kojega (*strah*) čovik hrabren i kripak začimljući. Ant. Kadčić 447.

d) u *koga je velika moć (kao n. p. u kraja), moguće, mogućan*. Krēpkij v b raneh. Doimentijan* 32. Prēvysokij i krēpkij i samodržavnyj kraľ. Danilo 105. I neprijatelja našega djavla kripka... Starine. 23, 147. (1490).

e) *strenuus, valjan, hitar, sposoban (za kakav posao, za koje djelo), u duševnom i u tjelesnom smislu. aa) s akuzativom i prijedlogom na*. Ako je čovjek hro i krepak na stvari, koje su Bogu na počtenje. M. Divković, bes. 412b. Da čovik bude na posao kripkiji. A. Kanižlić, utoč. 380. — *bb) s akuzativom i prijedlogom za*. Svi hrabri ļudi, krjepki za službu. Đ. Daničić, 1dnev. 26, 8.

b. o *životini, značenje je svagda: jak ili zdrav*. Zvirenjem hoti moć i jakos dopustit, da svaki dan i noć krepčije budu bit. N. Dimitrović 85. I s vruća se dobro kripke (*ovce*) dižu. J. S. Rejković 404.

e. o *tijelu ljudskom (i živinskom), ili o dijelu tijela, značenje je svagda: jak, čvrst, zdrav*. Tilo zdravo, lipo, hitro i kripko. I. T. Mrnavić, ist. 45. — S krepčijem mojim prsima. G. Palmotić 1, 209. K redu kad se već namrsi, valja kripke pridat prsi. V. Došen 244a. — Dvanaes apostola krepjaka boka (*u prenesenom smislu*). J. Kavašin 516a. — Zdržani jesmo rukom kripkom (*metaforički*) i mišćom visokom i velikom Boga Sabaota. Aleks. jag. star. 3, 255. Kripka ti se vidi ruka od viteza. Đ. Baraković, vil. 17. Alat i oružje, koliko je u ruci jačoj i kripkijoj, toliko jače i snažnije diluje. F. Lastrić, ned. 391. I krepka ti desna ruka bila! Nar. pjes. vuk. 3, 393. — Bila krepka miška moja (*u jekarskom govoru, u Risnu*). 1, 183. — Da stanu (*moje noge*) kripke i moćne na tvoje sv. molitve. Transit. 157. Nogami kripkimi. I. T. Mrnavić, osm. 178. — *o srcu se svagda govori u prenesenom smislu, vidi d*.

d. o *srcu svagda u prenesenom smislu, znači: hrabar, bez straha*. Da more tad biti kripko srce tvoje. M. Marulić 173. Srce imaše krepčije od lava. G. Držić 439. Tribi jest da kripka i smina srca budeš. P. Zoranić 7b. Srce u drugomu hrabreno i krepko. B. Kašić, fran. 33. Tako meni u vesoļu osta srce kripko dosti. Đ. Baraković, drag. 350. S krepčijem srećem mi služimo plemenitu mladost tvoju. G. Palmotić 1, 235. Srce kažuć kripko i jako gusarom ćeš poći riti. 1, 304. Sva podložna tva država ište srce krepko i jako, ne od kune, nego od lava. 1, 343. Ki su take suprotivi krjepkim srećem susrjetili. J. Kavašin 349a. Tako kripka i nestraviša srca bijau. A. Kanižlić, kam. v. Tko kripko srce ima, bojno kopje hitro prima. V. Došen 1a. Kripko srce imat mora vitez zarad rajskog dvora. 200a.

e. o *pameti, duši, može značiti ili: hrabar, ili: koji se ne miješa*. Da ti budeši kripko pameti. Transit. 193. Ne boj se, stoji s pametiju kripku i ufaj na Boga. 203. Kojijemi krepka duša ostaje suprot svakoj napasti. B. Kašić, zrc. 148. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Duh krjepak jest a put nemoćna. N. Rašina 91a. matth. 26, 41.

f. o čudi, koja se ne mijenja, postojana. Daje t' sad žestok trud, a sada dobre dni (čas), opaka zla ne čud ni u čem krepka ni'. D. Rašina 125a.

g. o tjelesnoj stvari, nije značenje svagda isto.

a) o kamenu, ili: koji je tvrd, ili: koji se ne može pomaknuti. Budete ustanovljeni svrhu kripka kamena. Transit. 82. Krepak mramor svud mu siva. J. Kavašin 482b.

b) o drvu, koji se ne da iskorijeniti ili slomiti. Tako davni dub, ki žile utvrdi od vik srod planina, krepak stoji na sve sile plasih vjetar, zlih godina. I. Gundulić 372. On se (dub) krepak kaže i stoji tvrd. G. Palmotić 1, 87. Toliko se (dub) u dubine s krepčijem žilam raširiva. 1, 87. Krepki boru moj (nariče žena za mužem). Nar. pjes. istr. 5, 14. — I o dijelu biške. Izrastu će korijen njegov krjepak. N. Rašina 161b. os. 14. G. Krjepkije žile sebi među stabla, vjetri kim' premeću. J. Kavašin 542b.

c) o građi, kao o zidu, gradu, tvrđavi, kući, brodu itd. značenje je: koji se ne da razvaliti. Krēpkij i tvrđij gradb. Danilo 198. Na visoku brijegu stavi slava istina krepke zide. G. Palmotić 2, 508. Miri kripki. M. Bijanković 82. Stene krepke padaju. J. Rajić, boj. 77. — Biše vsakomu krstjaninu segurstvo i kripka tvrjava. Transit. 149. Nije tvrde krepke toli, ka ne može časom pasti. I. Gundulić 563. — Gdi grada ni stana krepka ne imate. B. Gradić, djev. 74. — Drivo kripko jedna mala utlina čini poginuti. Transit. 40. Krepka i jaka plav. G. Palmotić 2, 419.

d) o oružju, koje je tvrdo, čvrsto. ispredi c). Zato kod vas mlogi(h) nije kripko ovo nepridobitno oružje. F. Lastrić, svet. 58a.

e) o zvijezd, može biti: koja se ne pomiče. Krepke zvijezde opet stat će. J. Kavašin 214b.

f) o vinu, značenje je: jak. Toliko krepče bude (vino). Z. Orfelin, podr. 105.

g) o jelu, koje daje snage, kreposti. Da i jila kripkija gotove. J. S. Rejković 31. — I u prenesenom smislu. Riječ Božja pokrepuje gladujuće svojijem priugodnijem i prikrepkijem blagovanjem duhovnijem. M. Divković, bes. 61a. Daje nim vele lijepo, vele krepko i vele izvrstito pokrijepljenje. 805b.

h) o državi, značenje je: jaki, čvrst. Macedonijsko carstvo oštro i kripko. Aleks. jak. star. 3, 245.

i. o mislima, riječima, pismima. značenje može biti različito.

a) o mislima, uopće jak. Da su skladni u ljubavi, misli krjepke, znanja izuča. J. Kavašin 163a. Pod'te, misli, krepke u vašoj nekrepčini. I. Đorđić, uzd. 57.

b) o riječima uopće i u nekim osobitim smislama, n. p.: aa) uopće, ili jak, snažan, ili sposoban za neki cilj. Tako kripke riči biše. P. Knežević, živ. 29. Krepka riječ. A. Kalić 540. — bb) o molitvi, značenje je: sposoban. Ova molitva jest naj krepčija. M. Divković, nauk. 157. Molitva općena mlogije jest primljenija i kripkija nego osobna. F. Lastrić, ned. 228. — cc) o pripovijedađu (propovijedađu). značenje može biti dvojako kao kod aa). Uspomena smrti naj kripkije pripovijdanje. F. Lastrić, ned. 364. — dd) o ispovijedi, značenje valja da je: s čvrstom odlukom pokajana. Ako ćeš da ti 'o ispovid valjala, ima biti općena, temelita i kripka. F. Lastrić, ned. 70. — ee) o razlogu, dobar, jak. Vele krepčijem razlozim kažu. B. Gradić, djev. 66. — amo

može pripadati i ovo: Imamo daj uzrok dovoljan i krepak ufati da će uslišiti molitvu. I. M. Mattei 173. — i u ovom primjeru kao da je razgovor isto što razlozi: U srcu mi neko ufaše s razgovorom krepčijem veli, da otjeram sve skončane. G. Palmotić 1, 15.

c) o odluci, pa po tome i o zapovijedi, zakonu, osudi. uopće je značenje: koji se ne mijenja. Kripku ti dal si odluku. A. Vitalić, ist. 260b. Ima bit odluka kripka i temelita. J. Filipović 3, 143b. Ova odluka valja da je kripka, temelita. Ant. Kadžić 342. — I s krepkom zapovijedi viknu, da ga zinaj oholi slijedi. G. Palmotić 1, 25. Dao bi im krepku zapovjed. D. Obradović, živ. 62. — Da su u vsako vréme stanoviti i krēpci (zakoni i uvjeti) u svih povećah. Mon. serb. 236. (1399). Mladac kripkim zakonom rvašo se. Transit. 265. — Sila je krepkoj neba osudi i svom štetom pogoditi. G. Palmotić 1, 181. — amo može pripadati i ovo: Jer su vele kripke tvoje vlade. A. J. Knežević vii.

d) o pismu. aa) značenje je da se ne može promijeniti. I kraljevstvo mi prēseže i kle se zgora rečenimi vlasteli da sije pismo bude kripko i neporočno, dokle im se dugi isplati. Mon. serb. 232. (1398). — bb) značenje je: jak, snažan. Ako su moja pisma krjepka, sočna i vrijedna. M. Držić 3. Pisa kripku i snažnu knigu kralju ingležkomu, da pusti i oprosti biskupa. F. Lastrić, ned. 369.

i. o tjelesnom stanju, n. p.:

a) o životu. u oba dva primjera: koji se ne mijenja (koji se ne srušava). Krepak nije na svijet saj u sebi nikadar čovječi život taj, umrla er je stvar. F. Lukarević 292. Ne (sreće) huda tonota kroz ne moć srditu vik krepka života ne ima na svitu. D. Rašina 48a.

b) o snazi, bolesti. značenje je: jak (velik). Kripka snaga od ne stablu vrvi. J. S. Rejković 273. — Krepka bolēzn. Domentijanb 136.

c) mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu se govori o zimi (u značenju: jak, velik). Zyma budēti krēpkā. Sredovječn. lijk. jag. star. 10, 122.

k. o miru, što se može sheatiti kao tjelesno i kao duševno stanje. značenje je: koji se ne mijenja, trajan. Nije pod nebom krepka mira. G. Palmotić 2, 249.

i. o duševnom stanju ili osjećanju. uopće je značenje: koje se ne mijenja, i osobito koji se ne umanjuje. — na pr.:

a) o vjeri. aa) u teologičnom smislu, duševno djelovanje kojijem se vjeruje. Koja po krjepkoj si vjeri jesi bila dostojna... A. Gučetić, roz. mar. 124. Da umirem u ovoj stano-vitoj i krepkoj vjeri. M. Orbin 85. Svijesti moja, tko ova stvori, poj mu otajstva zlamenita, krepka vjera ter govori, što tva slabos ne dohita. I. Gundulić 210. S krepkom vjerom sadružena molba. G. Palmotić 1, 25. Kripkom virom virujem. A. Kanižlić, kam. 878. Zlameše kripke brez pomañkaña vire. utoč. 614. — bb) vjera koja se drugome zadaje, vjernost (u izvršavanu čega što se ko obezao izvršiti). Ne ima se riječi svōj na mañe viku doć, vjeri se u krepkoj uzmaña svaka moć. I. Gundulić 119. Očē tve vjere krepke toli živjet čōš živjet, Dubrovniče! 389. Tač Polaku svijetlu i slavnu Turkinica lijepa omili, da su vjoru krepku i stavnu među sobom uhtili. 465. U svako brijeme smino u vernosti krepkoj stoje. 487. Krepkom vjerom utvrđene s nam je uvjete učinio. G. Palmotić 2, 85. Bez ovoga ugovora utvrđena krep-

kom vjerom, zavađa će postat gora. P. Sorko-
čević 583b.

b) o ufañu, usdañu itd. Imijmo i mi ufanje kripko. Transit. 95. Tko god za saznanje od griha se kaje, kripko mu ufanje pri Bogu ostaje. P. Hektorović 41. Neg' mi ufanje krepko ostaje, da ti praštaš tko se kaje. I. Gundulić 250. Hvalim krepko vaše ufañe. G. Palmotić 1, 16. Imam krepko prem ufañe doć na svrhu me požude. 1, 295. Krepko ufañe imam steći nu za ļubi. 1, 328. Ot kripka ufañu. P. Radovčić, ist. 197. Zato nijedna stvar ne smeta moje ufanje krepko. P. Kanavelić, dubrovnik. 15. Ufañe krepko i jako u dobrotu tvu postavih. I. Đorđić, salt. 92. Ufañe krepko u milosrdje Boļže. A. Baćić 398. Kripko i živo ufañe Ilijino cvatijaše. A. Kanižlić, uoč. 125. Pristupi s kripkim ufañem. 182. Po ļivov viri, po kripkom ufañu i ļubavi svršenoj... 421. Kripko ufañe u pomoć boļanstvenu. I. J. P. Lućić, izk. 8. — Uzdancu krepku u Gospodina Boga. B. Kašić, fran. iv. Krepku moreš imati uzdancu. nasl. 48. — S krepkijem uzdañem prigrli štap. I. Đorđić, ben. 52. — U krepkoj uzdanosti. D. E. Bogdanić viii.

c) o ļubavi. Naša će ļubav doć u tugah krepđija, jer kad nam mine noć, opet nam sunce sja. N. Najlašković 2, 84. Er ļubav kad krepka nosi se i ĉini, ļivot, čas, ni blago ništo se ne scini. D. Rašina 99a. Temeljita tvoja vjera i tvā ļubav krepka nije. G. Palmotić 1, 256. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Uzdržati krepku i neuvredjenu dragost prema Bogu. B. Kašić, fran. 89.

d) o kreposti uopće. Ko se u svakoj trudnoj zgodi krepka uzdrži krepas prava. G. Palmotić 1, 16. Pak mudrosti tu razbira krepku krepkost. J. Kavađin 853a.

e) o stanovitosti, strpljenju. Stanovitosti krepkom. B. Kašić, in. 92. A stavi u prsi me krepko strpljenje. N. Dimitrović 58. — *Slično je značenje kod svijest u ova dva primjera*: Moj pak stari s krepkom svijesti podnije ove teške zgode. G. Palmotić 1, 8. Mnoge teške zgode podnesao si s krepkom svijesti. 2, 189.

f) uopće o kakvom duševnom ganuću. Kripkim i udijlim naslidovanjem duha. Š. Budinić, ispr. 40. Nije li ovo kripko maknutje nam na pokoru. F. Lastrić, svet. 100b.

m. o djelovanju tjelesnom ili duševnom. značenje je: jak, sposoban.

a) uopće. Bit će tada krepka djela od hrabrenstva i vjernosti prikazana. J. Kavađin 571b. Svako dobro i krepasno djelo određeno u pomoć duša od purgatorija nima je prudno i korisno. ali jesu među nima četiri vrste djela poglavite... posvetilište, molitva, zaduļbina, post i pokora. nu i među ove četiri vrsta jes koja krepkija, moćnija od druge. A. Kalić 808.

b) vojna, obrana. Vojna krepka. Stefan, sim. pam. šaf. 25. — Na brans krepkaju. G. Želim krepke ojeć obrane u moj družbi tebe imati. P. Sorkočević 588a.

c) pomoć; lijek (u pravom i u prenesenom smislu). Stanovite vire krepka pomoć. I. Đorđić, usd. 122. Da mjeane oblasti pruļe krepku pomoć. Zbornik zak. 1871. 402. Muka Isukrstova jest priĉista i prikrepka ljeakarija duše naše. M. Divković, bes. 288a. I da t' bude lik buhaću kripļi. J. S. Reljković 140.

n. o milosti (Boļjoj) u teologiĉnom smislu. — značenje je prema lat. efficax. Od zatajanja zadovolne i kripke milosti. F. Lastrić, test. 40b. o. o sreći, koja se moļe shvatiti metafo-

riĉki kao ĉelada. značenje je: koji se ne mijenja. Sreća krepka ni ni krepko stat more. F. Lukarević 255. Sreća stavna, krepka i prava. P. Kanavelić, iv. 266.

p. o čemu umnom.

a) značenje je: koji se ne mijenja, n. p. o redu. Nijedan vik krepak red na svitv nije u noj (sreći). D. Rašina 48a.

b) značenje je: jak, tvrd, n. p. o biļegu. Gospodska mi je tva rijeĉ sama krepak biļeg, svjedok pravi tvoje od vjere. G. Palmotić 1, 186. — o vesti. Radi te osobite i krepke veze među stvarju i imaoem takih prava. V. Bogišić, zakon. 298.

c) u ovom primjeru krepki put znači: put od kreposti, gdje je put shvaćeno u metaforiĉkom smislu. Po kripkomu Boļjem putu kad grediše. A. Vitalić, ist. 839b.

q. o imenu. značenje je: jak. Tako je i toliko krepko, veliko, slavno i moguće ovo ime Isus. M. Divković, bes. 180b.

r. moļe se isreći ono što je kao ĉij krepkosti, što se dostiļe tijem što je ko ili nešto krepko. to se kaļe razliĉnijem naĉinima. isporedi i a, a) bb) i d). Krepka će (djevotka) moć biti da neļe ļubiti (vidi a). F. Lukarević 51. Otje nam Gospodin ukazati, da je toliko uspomena i promiļane smrti sveuđilno kripko ustegnuti ĉovika od griha (vidi h). F. Lastrić, ned. 365. Koliko je kripak post protiva djavlu (vidi m). A. Baćić 180.

s. uopće, o stvari, o čemu mu drago. Minuće i laļive stvari u mjesto istinijeh i krepĉijeh sagrlit. B. Gradić, djev. 75. Vjekovite i bez svrhe nije pod suncem krepke stvari. I. Gundulić 284. Ništo na svijeti krepko bit ne moļe. M. Bunić 30.

2. adu. krēpko. — *Između rjeĉnika u Mikajinu* (krepko, stanovito, constanter, fortiter, perpetuo'), u *Belinu* ('accortamente', 'asseveranter' 14a; 'affermativamente', 'assertivamente', 'asseveranter' 42a; 'con constanza, constantemente', 'constanter' 221a; 'efficacemente', 'efficaciter' 285a; 'fermamente', 'firme' 309b; 'gagliardamente', 'streñue' 336a; 'perseverantemente', 'perseveranter' 556b; 'sodamente, con sodezza', 'solide' 682a), u *Bjelostjencevu* (krepko, temelito, tvrdno, stalno, firmiter, constanter, stabiliter'), u *Voltigijinu* ('fortemente, stabilmente', 'fest, standhaft'), u *Stulićevu* (firmiter, firme, constanter, constanti animo, immobiliter etc.). — *Komp.*: krepđijš, *vidi* Š. Menĉetić 96; B. Gradić, djev. 26; duh. 8; M. Divković, nauk. 151a; V. Andrijašević, put. 184; G. Palmotić 1, 154; D. Obradović, sav. 68, i u *Stulićevu rjeĉniku*. — *nije dobro krepkijš (isporedi kod 1)*, *vidi* Š. Budinić, sum. 69b; 98b; A. Georgiceo, nasl. 39; F. Lastrić, test. 895; test. ad. 18b; ned. 372; svet. 185b; A. Kanižlić, kam. 680, i u *Belinu rjeĉniku* (809a), u *Voltigijinu*, u *Stulićevu*. — *stariji su oblici*: krepĉaja (tri puta). Mon. serb. 180. (1870); krepše. G. Dražić 439. — *oblik krapoš* (Mon. serb. 569. god. 1408—1405) *moļe ne biti komparativ*.

a. firme, ne mićući se, o stajañu na mjestu.

a) u pravom smislu. Ali ja krepko stah, kako stup kameni. N. Dimitrović 57. Oni ('coeli' nebesa) izginut, nu ostati krepko tva će veliĉina. I. Gundulić 205. I on se (vepar) krepko ustavio, i svih (lovce) ĉeka. 542. U n se krepko sapa-zila, svijem je vidjet stanac kami. 547. Kad se vjetar promijeni, i jedro se privrati, a arbuo krepko stoji. (D). Poslov. danić. Krepko boravi kako na hridi. I. Đorđić, salt. 198.

b) u metaforičkom smislu. Sreće tvoje jur umiri, tere kripko stoj u viri. P. Hektarović(?) 94. O pastiru Božja stada, stoj u viri kripko sada. 109. — Uzdrži se kripko i jako u milosti Božjoj. A. Komulović 86.

b. firme, constanter, o duševnom stanju, koje se ne mijenja (ispoređi 1, 1).

a) o vjerovanju. Krepko verujemo Isusa propetago. Naručn. 87b. To verno i krepko imamo verovati. Transit. 46. Krepko držim i bez nijedne sumnje vjerujem. B. Gradić, djev. 35. Kripko i stanovito virovati. Š. Budinić, sum. 4b. Ja krepko i temeljito vjerujem. M. Divković, nauk. 166b. Ja stanovito i krepko virujem. B. Kašić, is. 107. Krepko virujem i ispovidam sva. rit. 73a. Krepko ne vjeruju. B. Betera, čut. 138. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri:* Krjepko držeć da Bog plaća. J. Kavašin 64a. Držeć krjepko da ima prijati slavu. 257a.

b) o ufašću. Krepko Israel ufaće se u višnoga ki ga stvori. I. Gundulić 206. To li budem ja dobiti, što ne mogu nego u sebi krepko se ufat i sojeniti. G. Palmotić 2, 132. Ufajmo se kripko u obranu Boga. A. Kanižlić, kam. 823. Poufa se kripko, da će mu biti Bog u pomoć. 884. U nu se ja kripko ufam. uoč. 662. Da imadu kripko ufati u Boga. And. Kašić, kor. 342.

c) o ljubavi. Neka slobodnije i krepčije mogu ljubiti. V. Andrijašević, put. 184. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Ako ljubav koju tebi krepko nosim... P. Kanavelić, iv. 44.

e. aequo animo, kod glagola što znače: trpjeti (koje slo), znači: ne klonući duhom. Krepkije, jačije i već tvrdostano podnese bolesti. Š. Budinić, sum. 98b. Da budemo do svrhe krepko podnositi. M. Divković, nauk. 28. Podnije vrijednos tva visoka stavno i krepko take jade. I. Gundulić 270. Trpiti kripko bolesti i muke smrtna. P. Radović, nač. 354.

d. firme, kod glagola odlučiti i drugih takovijeh, znači: ne mijenjajući se (ne mijenjajući odluku). Odluče kripko toga vremena spovidat se. Naručn. 73b. Odlučujem krepko za ne griješt. I. Držić 186. Odlučimo stavno i kripko. A. d. Bella, razg. 232. Ter krepko sam odredila ili nega bana sloboditi, ili... P. Sorkočević 591b.

e. kod zakona, pisma itd. krepko uz potvrditi znači da se ne može mijenjati. Vsakije zakoni i hrisovuje... svrššati i ne potvarati, nu pače bolje krépčaje potvrđzdati. Mon. serb. 180. (1870). Sijemu zapisannomu nepotvarimu biti, n̄ pače i krépčē potvrđzdenno. 569. (1403—1405).

f. značenje je kao kod e i u rečenicama: uzdržati vjeru, sklopiti vjeru. Da boje i krepčije uzdrži vjeru. M. Divković, nauk. 151a. Ako mu viru obećanu na krštenju uzdrže kripko. F. Lastrić, test. 296a. — Vele jače i krepčije na nebu je jur sklopjena (naša vjera). G. Palmotić 1, 154.

g. animose, audacter, hrabro, junacki. isporēdi 1, a, c). Vojnikom svojim kripko za n̄ boreći se. Život kat. star. 1, 228. Rvite se krepko proti staromu zmiju. Transit. 86. Krépčije i hrabrenije rveći se. Š. Budinić, sum. 69b. Glas mu reče: 'Stoj kripko, Vide, slugo moj'. F. Glavinčić, cvit. 189b. U boju kripko stoji. A. Vitalić, ist. 54a. Jače i kripkije brani. F. Lastrić, svet. 185b. Kripko vojuje za viru. A. Kanižlić, kam. 289. Svi skupa kripko stanju, kopja dižuć na megdanu. V. Došen 1a. Da i sebe kripko brane i sablasti dadu rane. 1a. Da se krepko

baš podnese (vitez), živu glavu kad odnese. 124a. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Ispovidati kripko svetu viru. I. T. Mrnavić, ist. 121. Ispovidit kripko zakon Isukrstov. J. Banovac, razg. 217. Moći ju (viru) kripko, slobodno i bez svakoga straha, ispovidati. Ant. Kadčić 142.

h. valde, vebementer, jako, snažno, sa svom silom, o kakvu djelu tjelesnom, koje može biti shvaćeno i u metaforičkom smislu. Da izluzućega po nej (skali) krepko udriži. Naručn. 49a. Imaš biti kripko zadržana u vrutrnih stranah. Transit. 180. (Atila) pristupi h gradu, jagože načē krepko trti i rvati. Š. Kožičić 12a. I utvrđen krepko i jako, naj čestiti car se zvati. I. Gundulić 307. Viteškijem se čim porodom bude krepko poštapiti. P. Sorkočević 588b. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri:* Kako kripko (krepčno?) i uzmožno stvori stvari Bog. V. Došen 185b. Sjedini ga s tvojjem (srcem) tako krepko, da se od nega igda veće ne razluči. I. M. Mattei 176. Mağarac ako ga do krvi ne udriži ali ne obodeš, neće da krepko pođe. M. Divković, bes. 141a. Da se oružas krepko i jako. P. Kanavelić, iv. 319.

i. valenter, fortiter, efficaciter, o duševnom (a i o tjelesnom) djelovanju, kad se osobito misli na duševnu silu, jako, snažno, čvrsto. Kripko nastojte i pokripite vaša srca. Transit. 104. Neka krepčije budu nastojat. B. Gradić, djev. 26. Misliť krepčije o Bogu. duh. 8. A na svit tko ište, nahodi i vidi u trudu svom dobit, tko krepko stvar slidi. D. Rašina 89b. Počnite cilovito, kripko, junacki zakon Boži obsluživati. F. Lastrić, ned. 378. Još kripkije i očitije ukaza svoju stalnost. A. Kanižlić, kam. 680. Koliko krepčije čuvstvuje. D. Obradović, sav. 63. Od sad ću se krepko čuvati. basne. 409. Oteti se krepko želi. P. Kanavelić, iv. 72. Krepko bi želilo. D. Obradović, živ. 18.

k. efficaciter, o obrani, preporuci, govoru, molitvi itd. kad se radi s velikijem uspjehom. To nas majka jače, kripkije od srčbe sina svoga brani. F. Lastrić, test. 895. — Preporučio me je nemu krepko. D. Obradović, živ. 22. — Ja vam kripkije izreći ne mogu. F. Lastrić, test. ad. 18b. Moćno i kripko zlamenujući. M. Dobretić 3. — Tko kripkije moli Boga za grišnike, nego on? F. Lastrić, ned. 372.

l. valde, kao i jako može značiti uopće što i: veoma, vrlo, mnogo. Željū da ova vil prosja krepčije svaki dan. Š. Menčetić 96. Neg sunco na nebi kad sviti naj krepše. G. Držić 439. — *S ovijem značenem stoji u ovom primjeru uz glagol kojemu je značenje suprotno sili.* Krepko bojeći se. D. Obradović, sav. 23.

m. firme, o znanju, o očitovanju, ističe pouzdanost. Ja se neću otkrivati za sad momu Gradimiru, što ne budem krepko znati, kako ļubi moju viru. G. Palmotić 2, 201. Očitovana kripko i bistro istina. A. Kanižlić, kam. 897.

n. kao jako može značiti: na glas, tako je u ovom primjeru: Ličnik vapijaše kripko ('valenter'): 'Padši poklonite se kipu zlatomu'. I. Bandulavić 125a. dan. 3, 4—5. i može biti u ovome: Veselo i kripko reci one riči Pavla apostola. P. Radović, nač. 187.

KREPALINA, f. vidi strвина. — Postaje od krepati. — Od XVIII vijeka. Da bi se prija pustili svakim mukam mučiti, nego se mesa krepala, oli vode, u kojoj je krepalina, okusiti. And. Kašić, razg. 107. — *U Istri je drukčiji akcenat.* Krepalina 'cadaver'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 59.

KRĚPÂN, adj. *crkao* (o životinji). — Oblik je kao u part. praet. pass. od krepati, načinjen prema tal. crepato. Šta se bojiš ti krepane glave? Nar. pjes. hõrm. 2, 156. A kukavno magare na pola krepáno. Nar. prip. tord. 3. Il' su vlake srušenih plotova, il' lešine krepáníh skotova. Osvetn. 1, 36.

KRĚPATI, krepâm, pf. lipsati, crknuti (o životinjam). — Od tal. crepare, što upravo znači: puknuti, raspuknuti se, pa često u prenesenom smislu: lipsati. — Isporedi krepán. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: krepámo, krepáte, u aor. 2 i 3 sing.: krĕpá, u part. praet. pass. (vidi krepán). — Od xvii vijeka (vidi kod c), ali je krepavati (vidi) već od xvii, a između rječnika u Vukovu („krepiren“, pereó. cf. crći, lipsati).

a. o životinji. Naj posli im (koñ) krepá. J. Banovac, pred. 147. Jer ga (koñ) šuknem od uha do repa, što bi bolje, jeda mu ne krepá. M. A. Rajković, sat. D3a. Ožalošten za jednim volom koji mu bijaše krepáo. F. Radman 18. Kada koze i ovce krepaju. J. Vladimirović 47. Krepala naša kučka. Nar. pjes. mag. 1851. 141. Da vodi jarca u šumu, da mu nakreše, da ne bi krepáo od gladi. Nar. prip. vuk. 244. Dok nogovom nesrećom krepá mu i krava i kobila, te tako ostane bez nigde ništa. Nar. prip. vrč. 21. Kad li kokoš krepala. 169. Zmaj se važe zruši i krepá. Nar. prip. mikul. 38. I koñ se stro-pošta na zemlju gde i krepá. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 34.

b. u ovom se primjeru kaže part. praet. act. krepáo u mesu životinje što je krepala. Da se ne može niko saraniti, koji bi se krepala mesa okusio. And. Kačić, razg. 107.

c. o čeladetu (s prezivom i pogrdom). Voć umri, već krepaj. Radojević 41. Da ne bude ima' svoje oružje na glavi, krepá' bi. N. Pali-kuća 41. Danas će ti jesti, jesti, dokle ne pukne; a sutra će gladovati, dokle ne krepá. Nar. posl. vuk. 52.

KREPÁVÂNE, n. djelo kojijem se krepava. — U Vukovu rječniku.

KREPÁVATI, krepávâm, impf. krepati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. krepávajû, u aor. krepávah u ger. praes. krepávajûći, u ger. praet. krepávâvši, u part. praet. act. krepávao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. — Od xvii vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Vukovu („krepiren“, umkommen“ „pereó“).

a. o životinji. Zalivaj goveda... i neće krepavati. J. Vladimirović 45. Životina od velike suše i vrućine krepaje. 47. Koza krepaje, a rep kovrči. Nar. blag. meh. beg kapet. 105. Dobro su naši ljudi stari govorili, da sretnome čoveku žene umiru, a nesretnome krave i kobilo krepavaju. Nar. prip. vrč. 21.

b. o čeladetu, kaže se u Dubrovniku i znači nekom većom silom: truditi se, mučiti se, jažno živjeti. Da hodi (puk) krepavajući s carinami i pokloni. I. Držić 269.

KREPÁVICA, f. ono od čega životinje krepavaju. — U naše vrijeme u Lici.

a. bolest. „Udarila krepavica u blago, pa ode sve i vraguto“. Uvalila se krepavica u sitno blago, pa ode sve ligom“. J. Bogdanović.

b. neka biljka. Krepavica praščija, Solanum flavum (u Gospiću). B. Šulek, im. 171.

KREPČINA, f. osobina onoga koji je krepak ili onoga što je krepko. — Isporedi krepkoča, krepóst. — Akc. se mijenja u dat. sing. krĕpčini, u acc. sing. krĕpčinu, u voc. sing. krĕpčino, u

nom., acc., voc. pl. krĕpčino. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod krepkóst), u Belinu („constanza“, „constantia“ 221a; „fermezza“, „firmitas“ 310b; „immutabilitá“, „immutabilitas“ 381a), u Bjelostjencu (krepčina, tvrdina, „firmamentum“), u Voltigijinu („fermezza, corroboramento“, „festigkeit“), u Stulićevu („animi firmitas, constantia etc.“).

a. u općem, apstraktnom smislu. Ah što vidjeh siñe more, gdi smučeno ori na čase, ter počinut vik ne more; ako ne htjeh mislit na se, jaoh, da tako sred pućine svijeta ovoga nije krepčine? I. Gundulić 241. Dobrota sama tvoja i krepčina čiste vire. G. Palmotić 2, 5. Noge stavne sina Boga svom krepčinom ke zdržite bitje od svega svijeta. I. V. Bunić, mand. 21. Sve uzdrži u krepčini. B. Betera, čut. 3. Odveće su oslabjene sve jakosti me krepčine. 69. Jak orla u krepčini vraćaju se mlada lita. I. Dražić 30. Cijeca male krepčine od duha. I. Akvilini 326. Sveti Grgur govori: „Mnozi trču na zamijerku, ali Ću uzme koji bude napredovati u krepčiri“. K. Magarović 79. Nek krepčinu Petra objubi. J. Kavañin 121b. „Virtutes“ što naški izgovara se krepčine. S. Rosa 177b. Po malo riči i molitav crkve pridava se tolika kripóst i kripčina vodi, da moju jednom stvari blagoslovenom i jednom taštom nahodi se razlikost čuđuvata. Blago turl. 2, 41.

b. prema lat. firmamentum, u bibličkom jeziku (gen. 1, 6—8), svod (nebo) što dijeli vode od voda. — Između rječnika u Belinu („firmamento“, „firmamentum“ 309b), i može biti u Bjelostjencu (vidi sprijeda, a isporodi tvrdina). On (Bog) stavljá se po načinu u svoj ureš rajske zide i nebesku svu krepčinu, vidjáše se potom toga gdi od voda biše dio sred prostora nebeskoga nad krepčinu postavio. G. Palmotić 3, 24ab. Nebo se krepčina aliti firmament zove. I. Đorđić, salt. 57. Blagosloven jesti, Gospodine, na krepčini neba. P. Knežević, osm. 390. Krepčina nebeska. L. Radić 105.

KRĚPÊN, adj. krupnih uda, ital. „tarchiato“: čovik krepén u životu. Govori se samo za čovjeka. — U naše vrijeme u Dalmaciji. M. Pavlinović. — Ista je riječ što noroslov. krepén, ukóčen, i kajaska krepén (vidi u Bjelostjencu rječniku: krepén, okoren „duratus, induratus“; u Voltigijinu: „fortificato, compatto“, „be-festigt“). — Od istoga je korijena od kojega je i krepak. — U jednom primjeru xvi vijeka ima adv. krĕpĕno (s -je-), i znači: čvrsto. Krjepeno zač stoji i posahnut nešto (vrat, trava). M. Vatranić I, 228.

KREPEŇETI, krepénim, impf. postajati krepén. — Riječ može biti praslavenska, isporodi nslav. krepĕneti, češ. krepĕnĕti. — xvi vijeka u jednoga pisca čakavca (gdje je značenje: kameniti se ili drveniti se od zime), a između rječnika u Bjelostjencu (krepénim, okorevam se „dureo, duresco“), i u Stulićevu (gdje griješkom stoji refleksivni oblik: krepĕniti se, v. koramiti se s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva). I sumám i želim, gorim i krepénim. P. Zoranić 13b. Krepénim (štamparskom griješkom krepesnim) vas goruĕ i vas gorim trepljuĕ. 25a.

KREPIŠIĆ, m. u spomeniku xiv vijeka stoji dva puta (Krĕpišić), prvi put kao ime, drugi kao prezime. Sestričić mu Krĕpišić... (malo niže) Radinĕ Krĕpišić. Deč. hris. 100.

KREPKOČA, f. vidi krepčina (i radi akcenta). — U jednoga pisca našega vremena. Wellington

izvojeva pobjede krepkoćom duha. M. Pavlinović, rad. 86.

KREPKOČUDAN, krepkoćudna, *adj.* koji je krepke ćudi. — *Samo u Stulićevu rječniku* (in-dole constanti').

KREPKOČUDNOST, *f.* osobina onoga koji je krepkoćudan, krepka ćud. — *Samo u Stulićevu rječniku* (ingenium constans').

KREPKOČUDSTVO, *n.* *vidi* krepkoćudnost. — *Samo u Stulićevu rječniku* (uz krepkoćudnost).

KREPKOĐUŠAN, krepkođušna, *adj.* u kojega je krepka duša. — *Samo u Stulićevu rječniku*: animo firmo'.

KREPKOĐUŠNOST, *f.* osobina onoga koji je krepkođušan, krepka duša. — *Samo u Stulićevu rječniku*: animi firmitas'.

KREPKOĐUŠTVO, *n.* *vidi* krepkođušnost. — *Samo u Stulićevu rječniku* (uz krepkođušnost).

KREPKOŠRČAN, krepkošrčna, *adj.* u kojega je krepko srce. — *Samo u Stulićevu rječniku*: firmus, constans, strenuus, intrepidus'.

KREPKOŠRDAN, krepkošrdna, *adj.* *vidi* krepkošrčan. — *Samo u Stulićevu rječniku* (uz krepkošrčan).

KREPKOŠT, krēpkosti, *f.* *vidi* krepčina i krep-
post. — *Može biti riječ praslavenška, isporodi*
češ. krepkost, pol. krzepkość, a u našem se je-
ziku javlja od xvii vijeka, a između rječnika u
Mikašinu (krepkost, krepčina, constantia, stabi-
litas, firmitas') gdje se naj prije nahodi, u *Be-*
linu (krepkos, constanza', constantia' 221a; fer-
mezza', firmitas' 310b; immutabilitat', immutabi-
litas' 381a), u *Bjelostjenčevu* (krepkost, krepčina,
v. krepost, 2), u *Voltiđijinu* (sodezza, fermezza,
corroboratione', festigkeite, standhaftigkeite'), u
Stulićevu (v. krepčina). Krepkost, to jest sta-
novitost. K. Mađarović 78. Može se prilikovati
kripost od krepkosti jednoj ptici. 78. Krepkost
,nachdruck' energije'. Jur. pol. terminol. 355.

KREPLIV, *adj.* koji pokrepljuje. — *U naše*
vrijeme. Miris prijatan i krepliv. P. Bolić, vino-
djel. 2, 299. Da kod svoje kuće potraži odmora
u kreplivu sanku. Srp. zora, god. 1, sv. 3, str. 60.

KREPO, *m. hyp.* krepaja. — *U naše vrijeme*
u Lici. 'Oće taj krepo bome to dignuti, to 'e ži-
lavo, pa čini se da će sad na' izdanuti'. J. Bog-
danović.

KREPOL, *m.* ime mjestu u Srbiji u okrugu
šabačkom. Zemlja kod Krepolja. Sr. nov. 1875.
1131.

KREPOLIN, *m.* ime selu u Srbiji u okrugu
crnoriječkom. K. Jovanović 144.

KREPOLINSKI, *adj.* koji pripada Krepolinu.
Krepolinska (opština). K. Jovanović 144.

KREPOSKI, *adj.* krepostan, ili uopće koji pri-
pada kreposti. — *Uprav krepostski (tako je i pi-*
sano) i postaje od krepost nastavkom ski; ali
treba da u govoru ispane -ts- između s i k. —
Na jednom mjestu xvii vijeka. Miloša je za-
mećaj i obličje krepostije (krepōstī), zašto ona
podpuša čini krepostske. M. Radnić 484a.

KREPOŠNICA, *f.* krepšno žensko čelade. —
U jednom primjeru xvii vijeka, a između rječ-
nika u Stulićevu (krepšnica uz krepšnik).
Devet kriposnic mnogo slavnih divic. J. Armo-
lušić 35.

KREPOŠNİK, *m.* krepštan čovjek. — *Od xviii*
vijeka, a između rječnika u Stulićevu (krepšnik
,virtute excellens'). Biskupi su i pjesnici, vijeka

i crkve krjeposnici. J. Kavašin 158a. Skupite
se sada, kriposnici. L. Ćubuški 55.

KREPOSNIV, *adj.* krepštan, krepak. — *U*
đva pisca xvi i xviii vijeka. Mlađić jedan kri-
posniv, gizdav i dvoran. P. Zoranić 5b. Dahni
u me milosti kriposnivi duh tvoj. 51a. Niti pro-
miñuje kriposnivo zlañenje ovoga svetoga sakra-
menta. Ant. Kadčić 187.

KREPOSNOST, *f.* *vidi* krepčina, krepkost, kre-
post (uprav osobina onoga što je krepštan). —
U Bjelostjenčevu rječniku: krepšnost, efficaciac',
v. krepost; u *Voltiđijinu*: kripšnost, virtuositā,
vigoria', krait', stärke'; u *Stulićevu*: krepšnost
,efficacia' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

KREPOSNOVATI, krepšnujem, *impf.* kre-
posno raditi. — *Samo u Stulićevu rječniku*: kre-
postnovati, cum virtute operari'.

KREPOŠNĀ, *adj.* *vidi* krepštan. — *Na jednom*
mjestu xvii vijeka. Da sva natura človičanska
kripštnim u ñem (Adamu) uzdržaše se načinom.
F. Glavinčić, cvit. 408b.

KREPOŠT, krēposti, *f.* vis, virtus, osobina
onoga što je krepak ili onoga što je krepko, ali
se može shvatiti kao da znači: snaga, sila, pa
su se još razvila i druga značenja. — -e- stoji u
južnom govoru mj. ñegdašnjega ā (nalazi se gdje-
gdje u južnom govoru krepšost, ñe kripšost, kako
ñeki misle da treba govoriti), i u istočnom je go-
voru krēpōst, u zapadnom kripōst. — *Akc.* kaki
je u *gen. sing.* taki je u ostalijem padežima, osim
nom. i acc. sing. krēpōst, *loc. sing.* krepōsti, *gen.*
pl. krepōstī, *dat., instr., loc. pl.* krepōstima. —
Riječ je stara, isporodi stslav. krēpost, rus. крѣ-
пость. — *Postaje od osnove krēp* *vidi* krepak. —
U ñekijeh se pisaca čakavaca nalaze oblici za
ñeke padeže u množini, kao da je nom. sing. kre-
posta, n. p. gen. krepst, dat. krepstam, instr.
krepstami, loc. krepstah. — *Između rječnika u*
Vrančićevu (kripst, virtus'), u *Mikašinu* (krje-
post, kripst, krepst, virtus'), u *Belinu* (krep-
forza, possanza', vis' 326b; forze', vires' 326b;
,saldezza, sodezza', soliditas' 638a; ,valore, pro-
dezza', virtus' 751a; ,attività, virtù d' operare'
,agendi vis' 117a; ,efficacia', efficaciac' 285a; ,qua-
litā, virtù, dote', virtus' 599a; ,virtū', virtus'
768b; kripst, vigore, vigoria, gagliardia', vigor'
765b), u *Bjelostjenčevu* (krepst, dobrota, izvrše-
nost, virtus, probitas, actio vitio contraria'. 2.
krepst, temelitost, segurnost, constantia, firmitas,
stabilitas'. 3. krepst, v. moć), u *Jambrešičevu*
(fortitudo, virtus'), u *Voltiđijinu* (krepst i kri-
post, virtū, vigore, possanza', gagliardia', kraft,
macht, tugend'), u *Stulićevu* (krepst i kripst
,virtus, vis, vigor, constantia, firmitas, firmitudo
etc.), u *Vukovu* (die stärke', firmitas', cf. snaga,
jačina), u *Danićevu* (krēpost', robur').

1. snaga, jakost, moć.

a. vires, robur, tjelesna snaga. Izgubih
kripst od udov mojih. Transit. 166. Utvrjenje
kripsti telesne. Korizm. 86a. Srca tvrdostan-
stvom i tela krepstiju naznamenovani. Š. Ko-
žićić 24b. Krjeposti izgubih od moje snažice.
Š. Menčetić—G. Držić 493. Zašto je smrt jača
ñer kripst od lava. M. Vetranić 1, 37. Sinko,
ma kripsti, sinko, mē hrañenje. M. Držić 37.
Kripsti, jaoh, moje umiru u meni. 77. Vince
krjepst dava, staros uzdrži. 400. Ne imam tu
krjepst, jakosti ni sile. 435. Jure ćutim kripst
ginut životu mom. P. Zoranić 14a. Ginu mi
krepsti, odhodi život moj. A. Sasin 298. Tijem
pedepši ñih krepsti koji htješe da obore ñe ka-
mene teške gore a nevoñnoj ñoj ti prosti. I. Gun-

dulić 91. Srce dili izvršuje, inim udom dajući svoju moć i kriposti. A. Georgiceo, pril. 93. Pokle se kriposti srou povratitše, i dušu sa svima opet pribaviše, Oliva pogljeda. Oliva 51. Al' se j' sada znevirila tašta kripost pridna tebi. A. Vitalić, ost. 241. Svačija krpjnost, svačija snaga s duzijeh ljeta izgriza se. J. Kavanin 218a. I u krpjnosti svoje desnice sbili ih u ove dno tamnice. 422a. Morebit si u jakosti Samson drugi i kriposti. V. Došen 20b. Ne lučeci dan od noći, niti kripost od nemoći. 48b. Ali se nađe bez snage i kriposti. Anl. Kačić, kor. 139. I svim udom kripost davat prista. M. A. Reljković, sat. K2b. Ako bi imali u svoji tilesi toliku kripost, toliku snagu i podobnost, da su vrsni dilovat dilo ženidbeno. M. Dobretić 515. O Kaica, moje čedo drago! moj pernat i od sunašca štite! diko moja svagda na divanu! sablo britka svagda na mejdanu! a krpjosti među vojvodama! Nar. pjes. vuk. 2, 484. Tu je sada i krpjost i snaga. 5, 450. Najuti se Banović-Se-kule, na krpjost je ruke podignuo, preda se je sablu okrenuo. Pjev. crn. 294a. Ti si prvenac moj, krpjost moja i početak sile moje. Đ. Daničić, Imoj. 49, 3. — *Kaše se ne samo o čeljadetu i o životini, nego i o bičci.* Ne može niti sjemeće niti rasada kripost kakvu iz ne izvlačiti. I. Jablanci 18. Vočkam opet novu kripost doda. J. S. Reljković 311.

b. vires, kad se govori o vladaru, o narodu ili državi, o vojsci, značenje je: snaga, ali ne posve isto kao kod a, jer se ne misli na samu tjelesnu snagu, nego na moć uopće. On (Osman) š nom (sablom) naj prije u istoku slavu i kripos svoju uzumnoži. I. Gundulić 565. Ako želiš ti prez rati u gospodstvu tvomu stati, kripost tvoju skazat rači, ter kršćansku viru tlači. P. Hektorović (?) 82. — Ali cesarova vojska znajući jakost, kripost naroda slavnoga, dočekat ga ne smide. Anđ. Kačić, razg. 20. — Neka se nih (neprijatelja) krepes razčini jak magla. A. Sasin 221. — *Slično je i kad se govori o Bogu (isporedi e).*

c. u jednom primjeru znači što sila, silovanje. Drži tva ljepost tužno me srdačce na silu i krpjpos. Š. Menčetić 45.

d. snaga, sila u duševnom smislu uopće (naj češće prema lat. virtus). Bogu dajuštomu krpjpos. Mon. serb. 11. (1233). Mnogo veće ukriplena krpjostju vere svete. Živ. kat. star. 1, 218. Jer meni zada (ne sada) vaj luvenom krpjposti. Š. Menčetić 11. Tko želi naravi krpjposti ove vidjet, i moći ljubavi, hodi viđ ovi cvijet... N. Nalešković 2, 11. Dobrota s liposti slomi u meni sile luvenom kriposti. M. Držić 4. Bogaštvo gospoduje današnji dan sve ostale krpjposti. 399. Kad huda zla kripos od smrti na n dođe... D. Rašina 68b. Vrh gumna ovoga kripost tvoga blagosova udahni. I. Bandulavić 296a. Nu ako inim u tamnosti noć me i puste kriju gore, gora i noć s kom kriposti mene meni skriti more? I. Gundulić 243. Ko mi će dat kripost mojoj pameti, ko li suza mojima očima? M. Jerković 44. Uči nas s. vira, da je naša duša jedna kripost duhovna udanuta od usta Božiji u čovika. J. Banovac, razg. 99. Da muka tvoja meni bude kripost s kojom ću se pokripi. B. Pavlović 61. Stavi, Gospodine, nebesku kripost u riči moje ove. F. Lastrić, test. 166b. Kripost zakona jest zapovidati. A. d. Costa 1, 10. Da izlaze (riči) od kriposti te žeje. Ant. Kadžić 182. Ako bi odstupila ova prava krpjost požude. J. Matović 420. Tvoje srce lubežljivo svoju će mi krepot dati, da, Jezuse moj, pomniivo ja uzbudem poslovaťi. I. M. Mattei 286.

Nika ogrijajuća kripot projde kroz svu zemlju. M. A. Reljković, sat. L6b.

e. *snacheće je kao kod d, ali se ističe kao nečija osobina, naj češće Božja (lat. virtus).* Gospodi, tvoja očita je kripot i sila. Transit. 100. Vzašal si na nebo po tvojoj vlastitoj kriposti. 122. Krpjpos višnega obujmi tebe. N. Rašina 16a. luc. 1, 35. Vlašćom krpjostiju svojom usta se. Š. Budinić, sum. 8b. Krepot privišenega obujmiti će tebe. M. Divković, bes. 5a. Začet po kriposti duha svetoga. B. Kašić, is. 3. Sajdi kripot duha svetoga. I. Bandulavić 128b. Kripot privišenega obsinuti će tebe. 200b. luc. 1, 35. Omeškaj (Bože) srce moje rosom od kriposti tvoje. M. Jerković 87. Zakliham vas kripotju i jakostju Božjom. L. Terzić 322. Iz pučine vječna krpjpos tijem povadi brda i gore. J. Kavanin 71b. Jer Isukrsta u svojoj utrobi začeo po kriposti duha svetoga... J. Banovac, razg. 50. Jesus uskrstnu svojom vlastitom krpjposti. J. Matović 57. Primajući jakost i kripot duha svetoga. M. Dobrotić 57. — Kad nas oba svom kriposti vlas negova je (boga Lera) slobodila, tebe od moje nevjernosti, a od pricijeh mene vila. I. Gundulić 168. I jošte svakoje dava nam krpjosti (višni). N. Dimitrović 86. Devet jest osobitih sil ili kripot Ivana svetoga. F. Glavinić, cvit. 197a. Možemo li vlastitima moćma i kripotma život vični dobiti? I. Velikanović, uput. 1, 326. Ja sam se poturčio ne imavši mučeničke krpjosti. S. Lubiša, prip. 87.

f. snaga, može se shvatiti u duhovnom ili u tjelesnom smislu u ovakovijem primjerima: Lubi Gospodina Boga sa svijem srcem tvojijem i svom krpjostju tvojcm. N. Rašina 155b. luc. 10, 27. Sa svom krpjposti slijedi me. M. Vetranić 2, 177. Sa svom nastojat imamo krpjposti u miru sve dni stat. N. Dimitrović 22. Tijem sa svom krpjposti smjerno te molim ja. 79. Služih te sa svu moć i sa svom krpjposti i u dan i u noć. N. Nalešković 2, 96. Ki sa svom kripisti drag ures tvoj slidim i od tvoje liposti prignutja ne vidim. I. Gundulić 142. Divjak satir u halini od vile preobučen: Sa svom moći i krpjosti uvlačih ih (roge), krih svudire; nu svakako pravi i prosti izprama mi jošte vire. 156. Komu si se zavjerio sa svom moći i krpjposti? 467. — Lubi Gospodina Boga tvoga svimi kripostami tvojimi. F. Glavinić, cvit. xvi. — Lubiti Boga iz sviju kriposti. M. A. Reljković, sabr. 69. — Tere me zagrlj za svu moć i kripot. Š. Menčetić 248.

g. virtus, fortitudo, hrabrost. Persijane lastiju veće neže krpjostiju pobeđi. Š. Kožićić 36a. Dostojite vijence od hvale, jere hitra brza i laka, podpuno je ukazala svoju u lovu krepot svaka. A. Gledević 2a. Ah, da slijedeć tve krpjosti svak je vitez tvoj vojevo, ne turačke, danu kosti pojačke bi bile ovo. I. Gundulić 324. Ah, ne hvalim neprijatele, nego kripot ka pod nebi svjetlosti ima dana bjele. 328. Narode one s kih kriposti kraljestvo se naše obrani. 436. Svaki (konik) harbom vješto meće, svaki lukom dobro strijela, bez kripisti, bez odjeće, vitez nazvan, lupež zbiļa. 329. On (car od cara) sred boja odkađ prika tviñ junaka krepot gleda. 448. Mao skup ali pun krpjosti vi ste, družbo moja mila, snagu vašu hrabrenosti ne umije slomit nijedna sila. G. Palmotić 1, 16. Prid kriposti mojom jakom zli nevjernik ima umrijeti. 2, 112. Kad kripisti svojom prite (vitezi). V. Došen 125a. Zašto srca od kriposti, i desnice od jakosti... 228b. Vladalac pun kriposti i hrabrenosti. D. E. Bogdanić 122. Ovdj po 'kripisti' od riči

grčke ἀνδραγρία hrabrenstvo i veličina srca razumije se. I. Velikanović, uput. 1, 998.

h. vis, potentia, potestas, moć (velika) uopće. Spasitelj naš, kojemu bješe dopustio otac nebeski svaku krjepos. A. Gučetić, roz. jez. 188. O svemogi Jupitera koga kripost svud se stere! P. Hektorović (?) 84. Tvoja (Jupitere) kripost svaka more, gromom stresa zemlju i gore. 85. Kriposti tvoje neprimodbitnu jakost molimo, Gospodine. J. Banovac, blagosov. 10. Poče proslavljati kripost negova razuma. A. Kanižlić, kam. 392. Da po svojoj kriposti i umiuh imaju svaka koja uživaju. And. Kačić, kor. 11. Sve-mogućstvo i kripost stvoritelja. M. A. Reljković, sat. L8b. Koji s mogućom svojom kreposti od ništa satvori... J. Matović 11. — *Kad je izrečeno nad kim ili nad čim ko ili što ima moć, može značiti što i vlast, oblast* (potestas, imperium). Da nim krepost i oblast svrhu svake nepodobe. N. Rašina 142^a. luc. 9, 1. Mnah a će pri slipo obujmit sunašca, ner će imat on (Lubav, tal. Cupido, Amore) kripov vrh moga srdačca. Š. Menčetić 126. Ter od taj čas mi imamo nada svjema (ženama) krepov taku. N. Nalešković 1, 155. Sazvavši Isus dvanadesete apoštolor, dade nim kripost i oblast svrhu svakih hudob. I. Bandulavić 156^b. luc. 9, 1. Ima svetac ovi kripost vrhu ognja. F. Glavinčić, cvit. 20^a. Ima kripost vrhu groma ki se noj (s. Barbari) priporuča. 399^b.

1. facultas, potestas, neka osobita moć po kojoj se nešto može vršiti. ono što se može vršiti:

a) ima se u pameti po smislu. Zač krepov, Niko moj, tuj mi ni višni dal. N. Dimitrović 98. Svakoga sam zamamila, tuj mi krepov ljubav dava. N. Nalešković 1, 206. Dokoli tve oči izgube kreposti, ke sunčjoj istoči nadhode svjetlosti. 2, 35. Ne umije ti grlo moje kazovati, ni ima kripov. A. Sasin 168^a. Gloda' oko, oda svudi, što oko vidi svom kriposti, sve bi puno bojnih ljudi. I. Gundulić 395.

b) izriče se podložnom rečenicom s da. Zač ja tej kreposti ne imam, da mogu tej vaše ljeposti procijenit. N. Nalešković 1, 218. Slabi razum moj tuj kripov ne ima da može izreč toj. 1, 312. Ovaj dub dobi toliku kripost da ozdravljaše posli od svacih nemoći. B. Kašić, is. 18. Mlaka ona takovu uze kripost, da ozdravljaše... F. Glavinčić, cvit. 229^a. Tu ljepota ima krepov, da je uresna bez naprave. I. Gundulić 74. Tim u meni svad goreći taku plam je steko krepov, da ja ne znem, ali veći ogañ moj je, al' tva ljepov. 259. Nu moguća ova lipos s svijetlom krvi kad se združji, dvakrat veću kaže kripov, da ju dvori svak i služi. 374—375. Takova spomina hoće biti od tolike kriposti, da će te ganuti na milosrdje. M. Jerković 65. Balsam imade ovu kripost da, pomazavši š nime jedno tilo mrtvo, ... čini ga uzdržati cilkupa. J. Banovac, pred. 183. Po malo riči i molitav crkve pridava se tolika kripost i kripčina vodi, da meju jednom stvari blagoslovljenom i jednom taštom nahodi se razlikost čudnovata. Blago turl. 2, 41.

c) izriče se infinitivom. (Isus) kripost da vodi preroditi se. Naručn. 3^a. Imam ja kripov satvoriti da... Š. Menčetić 4. Ali ne ima tej kriposti uzdržat se skup nemili. I. Gundulić 458. Iskati ljekara koji bi imao krepovt prosvijetliti te buduću slijep. M. Radnić 435^a. Pričest krjepos ima našu dušu punit jako milostima. J. Kavañin 69^a. Ogañ po naravi svojoj ima ove dvi kriposti: goriti i sjati. F. Lastrić, ned. 93. (Vatra) daje kripost oku tlesnomu viditi tlesne stvari. F. Lastrić, ned. 247. Imadu

jedno isto mogućstvo i kripost stvoriti od ništa svit. A. Kanižlić, kam. 190. U otcu jest kripovt stvoriti. 728. Boja ružice ima kripovt smučeno srce razvedriti. utoč. 277. Daj mi kripovt tako vladati se. bogojubn. 204. Da je čovik stvorenje plemenito koje ima kripovt dilovati. M. Zoričić, zrc. III. Videć mnogo teže brime, neg je kripovt vladat nime. V. Došen 25^b. Te stvari imadu kripovt, istirati vragove i ozdravljati slipe. And. Kačić, kor. 274. Š ne kvas kripovt dizat tisto dobi. J. S. Reljković 313. — *Griješkom po tuđijem jezicima uz infinitiv ima za*. Ne imaju kriposti za odoliti napastma. M. Radnić 114^b. Za svijeh spijevat ne imam krjepov. J. Kavañin 218^b. Kripovt za ozdraviti, činiti čudesa, razumiti jezike. Ant. Kadčić 10. Ovi kruh imaše krepovt za ugasiti žeđu. J. Matović 221^a. Riječi imaju veliku krepovt za izustiti naj skrovenije misli. 127. Koliku krepovt ima za pomrsiti trohe i gnusobe grijeha (lemosina). 506. Ona krepovt koja je u ljekarijama za ozdraviti. 520.

d) izriče se genetivom naj češće verbalnoga supstantiva. Kripovt svezanija i odvezanija. Naručn. 74^a. Uli kripovt opiraña duhovnoga u sakramenat s. kršteña. F. Lastrić, test. 300^a. Da im (voćkam) dade kripovt cvita (zemlica). V. Došen 16^b. Koje (vrime) uzdrži na se kripovt naminutja. Ant. Kadčić 67. I nozdrve negove da primu kripovt mirisa i blagosti. M. Dobretić 51. Kripovt ozdravljaña dajući ovim travicam. I. J. P. Lučić, izk. 32. — *Uz genetiv može biti i prijedlog od*. Tko ne ima od vida krjeposti. M. Vetranić 1, 274. Ogañ ima tu krepovt od čišćenja. M. Orbin 161. Dati vodama kripovt od očišteña. F. Lastrić, test. 60^a.

e) izriče se adjektivom, često participiom. Ona mira imaše njeku krepovt pokrepljuću. M. Divković, bes. 143^a. Ogañ ima u sebi krepovt žižuću. 554^a. Jedna kripovt ognenitu ona (zmija) očuti, a sva prika diže glavu jedovitu. G. Palmotić 3, 21^b. Kripovt rodna, causa generativa, cioè che ha forza di generare e produrre una cosa, 'causa genitivalis'. A. d. Bella, rječn. 181^b. Kripovt plodiva, 'virtut generativa', 'virtus generandi'. 763^b. Čini se stvar čudnovata samo onizim, kojim plodna kripovt palestinske zemlje jest nepoznata. razgov. 48. Motrim u vatri našoj tlesnoj kripovt prosvitljuću. F. Lastrić, ned. 247.

f) izriče se na osobiti način u ovijem primjerima: I vas zbor iskase taknuti nega, jere krjepov od nega ishodaše i ozdravljaše svijeh. N. Rašina 173^a. luc. 6, 19. I bumbak ima istu krepovt suprot ognju. B. Kašić, per. 46.

k. vis, potestas, efficientia, efficacia, virtus, neka osobina (ne u čeladeta) po kojoj ono što je ima može nešto djelovati, ne izriče se što, ali se shvaća kao neka sila što se više ili manje razumije po samoj stvari kojoj pripada. razlikuje se od značenja kod i tijem što se ne izriče djelovanje, a izriče se ono čemu pripada.

a) ima stara riječ da trava, kameñe, riječi imaju svoju krepovt (lečivu), vidi: Sve kripovti, koje je Bog postavio u travah, u kameñu i ričma. J. Banovac, razg. 67. — Vod, sokov i tukov i kamenja kripovti. P. Zoranić 65^b. Ni bilju zna krepovt. Š. Menčetić 13. Ovojzi da travi budeš dat krepovti i smrti lijek pravi. N. Nalešković 1, 196. Kripovti zelenih trava nijesu za dat lijek mojojzi nemoći. M. Držić 401. Al' nu i sad jesam trave ja donijela njeke tebi, svaka kripovt ima u sebi mnoge moći, mnoge slave. Jedupka, nezn. pjesn. 236. Ova trava, gospo

mila, mnogu u sebi ima kripas. 287. Tko zna kripas od trave? S. Margitić, fal. 229. Kakvu kripas imaju u sebi mloge trave. I. Grlić 33. Obilnos od voća, krepas tolicih zdravih travica. A. d. Bella, razgov. 74. Kad ura tvoja dotoči se, trave krepas a ljudi snahe izgubiše. B. Zuzeri 151. — Ima dvi kripasti (*sine trave kori-jandre*). F. Lastrić, test. 908^a. Gorušica ima zrnca sitna, koja dok se ne stuku, ne poznaje se koliko kripas i začina u sebi imadu. B. Lea-ković, gov. 51. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri*: Kripas od božanstvenih likarij. Transit. 141. Likarija toliku kripas imade koliko joj Bog daje. A. Kanižlić, bogoljubn. 480.

b) *pripada stvari tjelesnoj što nije trava ni kamen, a misli se o liječenju*. Zna sve krepas od trava i voda. D. Zlatarić 47^b. Kolika krepas bješe u jetri, u žuci i u srcu one ribe. J. Matović 451. — *Amo može pripadati i ovaj primjer*: Kripas od zvizda. M. Držić 11. i ovaj: Mana sveta i čestita od kripasti mnogostruke. A. Vitaljić, čest. 62. — *Ovaj primjer ne pripada amo, jer je riječ o krepasti duhovnoj*: (*Isukrst, krsteći se u Jordanu*) da njeku skrovitu krepas duhovnu svakoj vodi naravnoj. M. Divković, bes. 16^b. — *U teologičnom jeziku krv i kruh u ora dva primjera imaju osobiti smisao, te se i ovdje misli na krepas duhovnu*: Vas plod od kripasti neprocijenene egove krvi. A. Komulović 53. Tko užije kruha ovoga živjeti će i u nemu će stat od nega krepas ona prevelika. A. J. Gučetić 10.

c) *pripada riječi, besjedi, ali u drugom značenju nego je kod a)*: razumije se sila kojom se ko nagovara. Taka biše krepas i vrijednos od besida ovoga čudnovatoga tamničara. B. Kašić, in. 40. Toliše kripasti bihu riči Sebastijana, da svih obrati. F. Glavinčić, evit. 191^a. — *Amo mogu pripadati i primjeri u kojima mj. riječi ima svijet*. Mudra je svijeta kripas jača nego vojske oružane. G. Palmotić 2, 93. Jere živi kripas tvoga prvoga opakoga svila. Ant. Kadčić 552.

d) *pripada istini*. Toliše kripas poznane jedan put svete istine. A. Kanižlić, kam. 785. Poznaše u ispovidi nejma nadostaviti nijednu kripas istini znanoj izvan ispovidi. Ant. Kadčić 323.

e) *u teologičnom smislu, o riječi Božjoj, o molitvi, o postu, o misi, posvetilištu, o sakramentu itd.* Moć i kripas riči Božje. A. Kanižlić, kam. 500. Riječ božanstvena izgubila svoju krepas. D. Bašić 18. — Zviženje i kripas od molitve veliko je jako. Korizm. 7^a. O neizrečena 'krepasti' od molitve, ti jesi mati sva-kijeh krepasti. A. Gučetić, roz. mar. 7. A molitve bez krepasti od nega se sve držahu. P. Kanavelić, iv. 23. — Toliše bi (*u proroka Danila*) 'kripas' od posta, da stisnu kripas lavov. Korizm. 4^b. Želite znati snagu čudnovatu, moć i kripas od posta. F. Lastrić, ned. 136. — Da bi primio (*Bog*) posvetilište i udilio kripas od nega onomu... Ant. Kadčić 101. Sve mise imaju jednaku kripas i vridnost. 93. Misa uzdrži u sebi tri osobite kripasti oliti svršenosti i tvora. M. Dobretić 368. — Tvoj sakrament ima u nas krepas svoju. S. Matijević 97. Ukazat onu životvornu kripas ovoga sakramenta. A. Kanižlić, kam. 499. Od krepasti i od mogućstva sakramenta. J. Matović xvb. Poznade kripas s. krštena. F. Lastrić, test. ad. 14^b. Da krštena želno uzrokuje i porada svoju kripas po dilu dilujućega. M. Dobretić 23. Od toga ukazanja i kripasti spovidi. Naručn. 83^b. Gdje pribiva poglavita krepas že-

nidbe. J. Matović 905. — Ne uzimajući ulu posvećenomu kripas mišaše od balsama. Ant. Kadčić 171. — Križu 'e krepas prevelika. J. Kavašin 319^a.

f) *o čaru, čaranju*. Na mojemu sinu jesi hotila izkusiti kripas tvojih čara. F. Vrančić, živ. 36.

g) *pripada listu, pismu, zakonu, ugovoru, uvjetu, dok se shvaća da se ne može promijeniti*. Da wnej povele budu u svojoj krepasti tvrde. Mon. serb. 210. (1387). List kapitulski ostavljam u onoj kripasti kako je pisano. Mon. croat. 213. (1525). Da se ne stavlja krepas od zapisa u način od pisanja. B. Kašić, zrc. 43. — Nijamaju nijedne kripasti zakoni, ako se ne obrate u dila. M. Bijanković 160. Da zakoni žudenu svoju kripas uhitu. D. E. Bogdanić xiii. Ovi zakoni imadoše svoju kripas. M. Dobretić 499. Zakon ima stupiti u krepas. Zbornik zak. 1853. viii. S početkom krepasti ovoga zakona... 1853. 141. U onih krunovinah, u kojih je opći građanski zakonik već otprije krepas imao... 1853. 399. Oni kanon neprominljivu kripas imade. A. Kanižlić, kam. 207. Taj kanon još jest u svojoj kripasti i obluživa se. 316. Ostaju u krepasti obstojeći propisi. Zbornik zak. 2, 827. Pošto ova naredba u krepas stupi. 1871. 410. — Ugovor će ostati u svojoj krepasti 6 godina dana. 1865. 237. Lišiti ugovor krepasti nakon 6 mjeseci. 1866. 134. — Da ono (*što su pokl-sari naredili*) kakvu kripas imade i valade. A. Kanižlić, kam. 414. — Uvit stvari došastne ustavlja i uzdrži kripas odrišena. Ant. Kadčić 191.

1. *u nekim padežima i s nekim prijedlozima upotrebljava se (u smislu kao kod h-k s genitivom gotovo kao prijedlog, te je značenje preko, pomoću, silom koga ili čega, lat. virtute per, ex*.

a) *u instrumentalu (možebiti po lat. virtute)*. Da je voglans (*sic*) uživati kripastju ovoga pisma. Mon. serb. 494. (1465). Sakrament tala krvi Isusovi zdržeći se v prilici kruha kripastju riči ke pop izgovara. Naručn. 17^a. Da kripastju sv. mise pride sv. duh. 37^a. Ča odpušća re-dovnik kripastju ključev. 90^b. Ako bi se kripastju toga dopušćenja prišlo na vazetje dōbār. Š. Budinić, ispr. 138. Vnoge učini Bog kripastju s. križa mirakule. F. Glavinčić, evit. 126^a. Kripastju ovoga pisma dopuštujemo tebi da možeš štampati... M. Divković, bes. xiv. Govorit... ite, da kripastju Belzebubovom ja izgonim dijavalu. I. Bandulavić 50^b. luc. 11, 18. Neka nas Bog od večnoga ognja oslobodi kripastju molitve svete. F. Glavinčić, evit. 114^b. Vladajući razum nio kripastju kripastju s. vira. F. Lastrić, test. 65^a. — I s prijedlogom s. Drva se skončaju s krepastju ognja. J. Matović 288. Da s kripastju Belzebubovom davle izgoni. I. J. P. Lučić, razg. 111 118.

b) *u krepas (tal. in virtù)*. Premda a bi to činili u kripas koga se hoće privilejija. Š. Budinić, ispr. 133. Ima za to u kripas od naredbe isti biskup obrati naj dostojnijega. A. d. Costa 1, 283. Primiti koju priporuku i u kripas ove činiti ravan put žaknom na redova. Ant. Kadčić 5. U kripas te začete voje ideš u crkvu. 13. Misnik ne diluje u kripas svojoj nego u kripas Isukrstovu. 112. Oblast koju je imao u kripas župe. 289. Ova dva poslić idna (*krštena*) diluju u kripas prvoga. M. Dobretić 24.

c) *po krepasti*. Da (*Isus*) izgoni krepasti po kripasti Belzebubovi a ne svoju moćju. Korizm. 52^a. Žive i raste po krepasti od naravi. Zborn. 8^a. Izgoniša davle po krepasti Be-

buba. M. Radnić 429^b. Po kriposti duha svetoga. P. Macukat 28. Po krepости od svoga posluha počeo hoditi vrhu vode. I. Đorđić, ben. 126. Po kriposti svetog posluha zapovida Akaciji da... S. Badrić, ukaz. 11. Nego se može odrišiti po kriposti prvoga skrušena. A. Bačić 383. Po kriposti svih zakletava. J. Banovac, blagosov. 129. Po kriposti svoje šipke slavno pridobi Faruana. F. Lastrić, svet. 34^a. Focio je ova naučio po kriposti svoga plodnoga razuma. A. Kanižlić, kam. 11. Po ovoga kanona kriposti. 281. Svega su mu svita strane po kriposti laži znane. V. Došen 99^a. Po kriposti riči od istoga Gospodina postavljenih. Ant. Kadžić 48. Po dilu i kriposti dilujućega. M. Dobretić 4. Ova dva krštenja jesu dobra po kriposti i zavitu krštenja vodenoga 23.

d) u krepости. Ime ovo, u kriposti koga nebasa se otvaraju. F. Glavinic, cvit. 3^a. Trpi muku u kriposti ke oslobodi one. 10^a. Ter ga izbavi silne ognice u krepости svoje desnice. J. Kavanin 186^b.

m. virtus, pretium, potestas, u prenesenom smislu, vrijednost. Poznajuci kripost od kamena, obeća mu 200 pinez zlatih. Mirakuli. 117. Zlatu ne kosi vazimju svu krepост. Š. Menčetić 36. I u srebra je kagod svitlost svitla u počel i pristala, da ne trpi, već do mala, er ni u nem zlatna kripost. M. Pelegrinović 180. Da primi na volju dar male kriposti. Đ. Baraković, vil. 20. Dragi kamen sfak ne znade ča je ni ku kripost ima. M. Gazarović 142^b.

n. vis, significatio, kod riječi, u prenesenom smislu, značenje, smisao. Trijeba je početi od krepости i poznanja imena... J. Matović 123. Riječ 'ja', koje krepост uzdržuje se u riječi 'krštim'. 148. Koja riječ (izaspiti) ima onu krepост, da ne bi ista zatajao ni sakrio, ma da bi svaka izasuo. 434.

o. firmitas, čvrstoća, postojanstvo, o tjelesnoj i o umnoj stvari. Vez naj veće kriposti. Š. Menčetić 272. — Za kręposti mira segaj i jave i dobre prijazni da bude u vijeke upozorova... Mon. serb. 466. (1454). Ako li ne uzimate Focio kripost i potvrđene od crkve rimske. A. Kanižlić, kam. 68. Da je Focio imena cara i Vasilija nadostavio za uzveličane i kripost svoje knige. 162.

p. uz pridjeve Božja, nebeska, andelska, ima krepост različna značenja.

a) krepост Božja (isporedi e) znači što i Bog. Stipan vidi slavu Božju i Isusa stojeći ob desnu kriposti Božje. I. Bandulavić 13^a. act. ap. 7, 55. Kad upazih vedra lica raj veseli, tada poznah, višna krepост, da svu objavi vlas veliku, svu u jedno skupnu ljepost stavi u samu tvu priliku. I. Gundulić 258. Ali ona slavna lica, višna krepост njih naresi. 286. — Isto značenje može biti i bez pridjeva Božja. Kunu t' se od sade na kripos naj višu, da t' veće nikade ne ukažu što pišu. D. Rašina 68^a. Tere višnoj zgar kriposti vrijeme ovo, ko imamo, sve na službu verno da'mo, neka našu zled oprosti. 144^b. O višni oče moj, kriposti velika, ka lubi tolikoj grešnoga človiaka. 146^b. Jasna trilična kriposti ka tvojim licem svitiš. P. Zoranić 66^a. — I o poganskijem bogovima. O višne kreposti, kažite vrhu nas moguću vašu vlas ne rasrgbom, neg milosti. I. Gundulić 81—82.

b) kreposti andelske, nebeske, i samo kreposti može značiti andela (uprav jedan red andela, lat. Virtutes, isporodi 2). To biše Isukrst s kriposti anjelskimi. Živ. jer. star. 1, 235. Vlasti i kriposti nebeske. L. Terzić 196. U

srjednoj svjetlosti gospoство s krepости i s vladaoći staše. M. Vetranić 1, 359. Troredica tako i srijeda od gospoства i krepости i od mogućstva, ka ga (Boga) sgleda... J. Kavanin 499^a.

c) kreposti nebeske vaša da znači (po biblijskom jeziku): nebeske (fizične) sile, lat. virtutes coelorum. Kriposti nebeske hoće se ganuti. I. Bandulavić 1^b. luc. 21, 26. Zvizde pasti će s neba i kriposti nebeske ganuti će se. 185^b. matth. 24, 29. I kriposti nebeske ganut će se. S. Margitić, fal. 289. A sve zvizde i kreposti gor nebesne ognem gore. J. Kavanin 7^b. Za te (čovjeka) svijete toke zvizde i kreposti gornje jezdo. 14^a. Zvizde padnuće s neba, i kriposti nebeske ganuće se. J. Banovac, razg. 2.

q. vidi krepčina, b. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Imonova tadaj Bog krepост nebom. N. Rašina 113^b. gen. 1, 8.

2. virtus, u teološkom i filozofskom smislu, osobina ljudske voje koja je postojano okrenuta na dobro; shvaća se ili uopće, kao značaj čeladeta, ili kao neka naklonost na dobro u nekom osobitom smjeru. ovakijeh osobitijeh kreposti bilo je već po Platonu četiri (stožernijeh); u krišćanstvu dodaju se k tome tri (bogostlovne); ali ih se često nabruja i drugijeh. — ovakovo je značenje ove riječi samo u katoličkoj crkvi (prema lat. virtus, što je uprav snaga, dakle krepост); u pravoslavnoj za isto značenje ima riječ dobrodjetel (vidi).

a. uopće. Obucimo se v oružje svetlosti, ča je kriposti. Naručn. 70^b. Po deli od kreposti. Korizm. 2^a. Duša bi stvorena primatelna kręposti i hudob. 69^b. Človik mnogimi krepостami ukrašen. Š. Kožičić 34^b. Od umiljenstva izlaze četiri kreposti. Zborn. 11^a. S krepostju vječni mir ima svak držati, s zlobom rat i nomir, dokli ga smrt skрати. N. Dimitrović 7. Da boje on razlog i četir kriposti ne samo poznaje, ma djelom da čini. N. Nalešković 1, 312. Od ostalih krepostiju duhovnijeh. A. Gučetić, roz. mar. 175. Crijezmo življenje... krepост hrani i jaku čini. M. Divković, bes. 98^a. Svaka kripos koja se nahodi u naravi božanstvenoj. B. Kašić, nač. 12. Kriposti sliditi i od grihov uklonit se. F. Glavinic, cvit. xvii. Svakimi kripostimi sve druge nadajde svoje. 294^a. A med ostalimi kripostami tako biše u blagovanju uzdržet. 400^a. Stvar ona ka človiaka čini dobra i dela njegova svršena jest kripost. svitl. 83. Tvođa unuka naučićeš sve kriposti, da i on vrijednijeh pun odluka slijedi očine hrabrenosti. G. Palmotić 1, 199. Vječne slave nije steć lasno, s kripostim se ona stječe. 2, 202. Otac držan jest ukazati sinu svomu priliku od kreposti. S. Matijević 33. I turski car, odak na carstvo je uzšal, Suliman je do sad kripostju svih nadšol. B. Krnarutić 35. Sakri blago od kripostije, ako nećeš biti pokraden od himbeňaka. M. Radnić 30^a. Cvijet od kriposti (lat. Flos virtutum). P. Posilović, cvijet. 1. K. Mađarović 1. Kripost od jakosti. P. Posilović, cvijet. 136. Da budu (nagovaranja) kripostju pokripljena. A. Vitalić, ost. vii. Od svake strane tve kriposti sjaju. 400. Da ste svakom kripostju urešeni. S. Margitić, fal. ii. Premda je mnogim kripostima oružan. 225. Kripostima nas prosvitli. F. Parčić 24. Može se prilikovati kripost od krepkosti jednoj ptici... K. Mađarović 78. Nije vremena kô ponavlja djela izvrsna od krepости. J. Kavanin 27^b. Bogostlovne tri kreposti: vjera, ljubav i ufanje. 478^b. Može li se naći kojagod lipša, plemenitija i Bogu draža nego kripost od ljubavi? A. d. Bella, razgov. 53. Vaša krepост, o pravedni, zlato je čisto bez pro-

ejene. B. Zuzeri 878. Ľubav je kripost naj veća. A. Bačić 45. Dužne su starišine duhovne podložnikom dati dobru priliku u svakoj kriposti. 95. Ako sagriše protiva ovima kripostma. 194. Jer s kripostima nadlazi (s. Josip) ostale svete. J. Banovac, razg. 127. Pridobiti zloće i živiti u kripostima. uboj. 26. Zloća pridobi kripost. prisiv. obit. 99. Kako u jednomu redovniku ubogomu jest kripost i izvrstnost ubožtvo. P. Filipović 35. Reč je zadosti, da su sve kriposti u nemu bile. P. Knežević, živ. 58. Kriposti krstjanske dilovati. F. Lastrić, od' 196. Ufanje, ljubav, poniznost i ostale kriposti duhovne. ned. 238. Bogat tilesno, al' ubog duhovno iliti kripostma i dobrim dili. 292. Nisam ja dostojan primiti se Iliji proroku u svetihi i kripostma. 323. Nismo se nadmetale u nakićenju tilesnomu s tolikom holostju nego u kripostma duhovnim. 369. U svemu mi krepas tvoja zrcalo će pravo biti. A. Boškovića 8. Očistjen od zlobah, a prosvijetljen krepostima. I. A. Nenadić, nauk. 257. On svemu carstvu sviti kripostima svojima. A. Kanižlić, kam. 19. Naj veća je krepas muk. (Z). Posluh je otac krepostima, a neposluh svijem zloćama. (Z). Poslov. danić. Dali samo dila čine od kriposti vrsne cine. V. Došen 40b. Pak još svojoj lakomosti daje ime od kriposti. 57a. Svi ljudi od kriposti (t. j. kriposni) kažu... 74b. Jer kriposti sve pogazi u proždrlot kad ugazi (Aleksandar veliki). 147b. Kad budete nagovarani na krepas, nemojte se oglušiti. Đ. Bašić 18. Er su tako protivne među sobom taština i krepas, da... 81. Kad ste došli u spoznaće od podniženstva, nastojte ga steći, or će biti za vas početak od svih kreposti. 120. S halinom od podniženstva pokri Jusef svoje kreposti. 200. Er nas svojijem izgledom pritežu na krepas i na svetinu. 241. Okruni se za kraja dalmatinskoga Selimir, koji, premda svitlosti svete vire nejadiše, bi nadaren mnogim naravnim kripostimam. And. Katić, razg. 21. Kripost koja nagiše čovika za miriti Boga. Ant. Kadbić 182. Napasti koje su suprotivne ovim četirima kripostima. L. Vladimirović 21. Bog nam zapovida, da imamo viru, ufanje, ljubav, i ostale kriposti. 43. Uzmi n. p. prvu kripost, koja je poniznost. 75. Izvršnjem djelima i ostalijem krepostima. J. Matović 14. Tri kriposti bogoslovne: vira, ufanje i ljubav. M. Dobrotić 38. Bez tih kreposti neće mu moć vavijeke ugoditi. I. M. Mattei 10. Reče on, da je djevstvo cvijet svih kreposti krstjanskih. A. Kalić 429. Kripost jest dar Božji, kojim tko poznati i izpuniti dužnosti života krstjanskoga i lakoće i prignutje ima. I. Velikanić, uput. 1, 359. Da nikakvu kripost u sebi ne zadržaje, nego svakojake zloće nasliđuje i diluje. gov. 8. Više će se među istima zrilima ljudma najti pomañkaña i zloća nego napridovaña u kripostima svetima. 28. Da pokorna dila činimo i kriposti svete izvršujemo. 96. Kripost u općeni uzeta i promotrita jest jedna moć s kojom tko častno štogod dilujući postaje vridan fale i plaće. nauk. 467. Sjajni u kripostima. Grgur iz Vareša 134. Kad je krepost pobijedila porok. S. Ľubiša, prip. 272. Žena rijetkih kreposti. M. Pavlinović, rad. 97.

b. *gdjegdje znači: djelo kojijem se izvršuje koja hrišćanska dužnost.* U molitvi, postu i u ostalih krepostah. F. Glavinić, cvit. 182a. I kreposti ne djelujuć da u raj visok može otiti. J. Kavañin 339a. Post, molitva, lemozina i ostale kriposti i dobra dila. B. Leaković, gov. 17.

c. *u širemu se smislu gdjegdje nalazi kao duševna osobina uopće.* Neje (Grčke) u razlike

prtvore kriposti pišući rese. P. Zoranić 11. U tvoje božastvene kriposti da si uzmožna u svem uzdaju se. 7b. Pun kreposti prigizdave vrijedan mladić. I. Đorđić, uzd. 24. — To su te osobite velikoga Boga kriposti. F. Glavinić, cvit. 1b.

d. *kao dobra osobina pameti, znaće.* — *tako je u ovom primjeru: Neznaće ove kriposti (nauka od broja).* M. Zoričić, arit. predg. 10. — *I može biti u ovima: Človik osebuje kreposti i nauka.* Š. Kožičić 32a. Laik velike mudrosti i kriposti. A. Kanižlić, kam. 332.

KREPOSTAC, krepasca (?), m. *vidi* kreposnik. — *Na jednom mjestu xviii vijeka (gen. pl. krjepostac).* Tjih krjepostac zamiriti' nigdje nećeš nać na svijetu. J. Kavañin 205b.

KREPOSTAN, krēposna, *adj. u kojega ima kreposti; gdjegdje znać i: koji pripada kreposti.* — *Akc. se ne mijēna. — Postaje od krepast (krēpost) nastavkom n. — -t- ispada između s i n, ali se nalazi često pisano; s druge strane po oblicima krepasna, krepasnu itd. neki su pisci načinili i nom. sing. m. krēposan. — Riječ je stara, ispredi stslav. krēpostnъ, rus. крѣпостный. — Između rjećnika u Mikajlinu (krjepostan, virtute praeditus vel ornatu, virtutis compos'), u Belinu (krepasni, efficac', efficac' 285a; kripostan, vigoroso, che ha vigore, vegetus' 766a; krepostan, virtuoso, virtute praeditus' 769a), u Bjelostjencevu (kajkavski kreposten, čitovat, jak, živ vu delu svojem zevsema, efficac, vividus, vegetus et ad actiones obeundas idoneus'. 2. kreposten, dobrotami nadejen, virtute l. virtutibus praeditus'), u Voltigijinu (krepostan, krepasna i kripostan, kripostna, virtuoso, vigoroso, 'kräftig, tugendhaft, stark'), u Stulićevu (krepostan, krepasni, virtute praeditus, ornatu, excellens').*

1. *adj.* — *Komp.: krepasniji.* H. Lucić 274; A. d. Bella, rječn. 769a *itd.*

a. *prema krepst, 1, jak, snažan, sposoban.*
a) *o tjelesnoj snazi.* aa) *o čeladetu i o životini.* Videći starca premda dugovićna, sa svim tim još kripasna. A. Kanižlić, fran. 36. — Kripasnije dosti su zviri od naju. H. Lucić 274. — bb) *o dijelu tijela, osobito o ruci, mišici, često metaforički.* Kroz toj ih naj brže od sebe odvže krepasna tva ruka. N. Dimitrović 63. Služio se je dvima kripostima mišicami. A. Kanižlić, kam. 60. S pomoću njih dvojice, kao dviju kripostnih mišica. 459. — Da pod krejuti kripasni vašimi od svakoga zlorična jazika zakloñen biti ću. P. Zoranić 11. — cc) *o fizičnoj sili.* Sunce s mogućstvom trakov kripostne vrćine svoje okrug ogrije svita. F. Glavinić, cvit. 392a. Zrake sunćane i svitlje su od misećni i kripasnije. F. Lastrić, test. ad. 11a. — dd) *čvrst, o oružju.* Ako vam dosađuje pñt svojim užgañem, ite ad Joseph', on će vam dati kripasno oružje (metaforički) s kojim ćete se osloboditi. J. Banovac, razg. 129.

b) *jak, o umnoj stvari.* Napasti i mala pomankaña... ako se u nemar metnu, narasti hoće i kripasna postati i naj posli nadjaćati. Đ. Rapić 140.

c) *koji daje snagu, krepst (tjelesnu), o hrani.* Nejma kripasni je jistbne za dušu nego je rić Božja. J. Filipović 1, 438a. Snažan jest u tilu tko kripasne jizbine blaguje. I. J. P. Lučić, razg. 137.

d) *hrabar, vidi* krepst, 1, g. Sokolović paša od Bosne s desne mu je bio paka, sred vojnice sve kripasne šesne tisuć sta junaka. I. Gundulić 326. Od hrabrenijih deset plavi punijeh zbora tać krepasna. G. Palmotić 1, 18. Vrsna i kripasna u boju viteza, čovika priopa-

koga. A. Kanižlić, kam. 2. Petsto po izbor kripopsnih vojnika. 818. Osam stotina ilada vojnika anažnih i mnogo kripopsnih. And. Kačić, kor. 293.

e) *ograničuje se značenje jakosti samo za jednu osobinu*. Brez svita oca duhovnoga koji je još u znađu kripostan. M. Zoričić, osm. 83.

f) *snači: koji može što učiniti (isporedi krepot, 1, i). dopunjuje se infinitivom*. Nisam krepotstan gledati od vile na obraz ljepotstan. Š. Menčetić 20. Jaoh i majka tva žalosna otet mu te nije krepotna! I. Gundulić 95. Ni kripotstan bi podniti toli lute nepokoje. G. Palmotić 1, 874. Jedan sam milostan pogled vil' žudene hraniti kripotstan živa je sveđ mene. 142. Ogañ kripotstan jest to učiniti. A. Kanižlić, utoč. 461. — *Po tuđjem jesicima ima az inf. za*. Apostoli krepotniji za pripovijedati istinu vjere... J. Matović 189. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se infinitiv ima u misli*: Da se čuvaju od žen bližnjih ali takoje dalnjih koliko godi bi bili kripotni. Transit. 264.

g) *efficax, koji ima neku moć što odgovara njegovoj naravi, vidi krepot, 1, k*. Od toli veličijeh i krepotnijeh lijeke. I. Držić 48. Da ova voda bude tvojim virnim kripotna likarija. L. Terzić 198. O kripotna likarijo! A. Kanižlić, utoč. 855. Kripotstan ondi lik imade. Nadod. 86. Da bi napomenuo kojugod kripotnu likariju za utažiti srditost. I. J. P. Lučić, razg. 91. Pod'mo iskati kripotne trave. M. Držić 57. Od krepotnijeh sokom trave. P. Kanavelić, iv. 305. Samo od bija krepotnoga vilinstvo mi srečno ukaži. I. Đorđić, pjesr. 167. Njeku travu htje ubrati od ditama krepotnoga. J. Palmotić 199. — *Toliko je snažna i kripotna rič Božja*. J. Banovac, pred. 116. Krepotna i svemoguća riječ Božja. Đ. Bašić 2. Imade složno govoreće, vele kripotno i podugo. A. Kanižlić, kam. 818. Ova molba da kripotnija bude, isti car stiže u Rim. 641. Da bi njegova molitva kripotnija bila. fran. 95. Toliko je kripotna molitva. uzr. 161. Da bi bila goruća i krepotna molitva. J. Matović 448. Ako su nezine molitve naj kripotnije kod sina nezina. Grgur iz Vareša 182. — *Koji uzrok vele kripotstan bijaše*. A. Kanižlić, kam. 85. Imade kripotne uzroke, što je namislilo u dilo staviti. 424. Koliko je kripotstan uzrok ovi. uzr. 44. Kripotniji razlozi suproti nemu. kam. 12. Ovi razlog jest vele kripotstan. 181. — *(H)oteće kripotno jest koje ima kripot od (h)oteća sada-nega*. A. Bašić 269. J. Banovac, razg. 204. Odluka kripotna. S. Badrić, prav. nač. 45. Druga se (odluka) zove kripotna i biva ne onoga časa kada dilujemo i činimo posa' nego prvje. M. Zoričić, osm. 5. Kripotna oli malo prošasta odluka jest ona, koju čovik sad učini, pak posli izvrši ne porekavši je prvje izvršena. M. Dobretić 6. Moći će valjanih i krjepotnih odluka sa-tvoriti samo većina. Zbornik zak. 1863. 3. — *Naredba ministarstva krjepotna za svekolike kru-novine*. 2, 907. Cesarski patenat krjepotstan za krajevine... 1853. viii. Ugovor će postati va-
jan i krjepotstan. 1865. 237. — *Pametno i kri-potno svidočanstvo suprot Nikoli papi*. A. Ka-nižlić, kam. 92. Mloga i kripotna svidočanstva iz sv. pisma. 771. — *Sakramenat primljen ne bi valjao ni kripotstan bio*. I. Grlić 86. Krštenje bi dobro i kripotno bilo. 99. Da zakonite že-nidbe budu kripotne i stalne. A. Kanižlić, kam. 213. — *Kripotna se (bolest) razumi, kad je zdru-žena s temeljitom odlukom*. Ant. Kadčić 842. — *Koje je (slameće kriša) kripotno protiva našim neprijateljem*. J. Filipović 1, 20a. Promiñuje

kripotno i potribno zlamene od riči ovoga sa-kramenta. Ant. Kadčić 188. — *S lipima i kri-postnima načini oko nega nastojaše*. J. Banovac, pred. 19. — *O ljubavi, što je to, da si toliko kri-postna u srdcu Božjemu?* A. Kanižlić, uzr. 95.

h) *o čeljadetu, vrijedan, valjan, ograni-čuje se značenje*. U svomu zanatu kripotstan i na-učan. And. Kačić, kor. 465. Viteza na oružju kripotna. 120.

b. *prema značenju što ima krepot kod 2, a.*

a) *virtute praeditus, probus, o čeljadetu, koji hoće ono što je moralno dobro, koji misli i radi moralno dobro*. Porodi se Anton od kri-postnih roditeljev. F. Glavinic, cvit. 14b. Da mladu kćer ljubicu kripotnomu Gradimiru mi podamo vjerenicu. G. Palmotić 2, 168. U po-hvalu pisnika kripotnoga. A. Vitalić, ist. 538. Ja vam pridajem čovika naučna i kripotna. S. Margitić, fal. 25. A krepotnijeh (šena) isvisuju se djela uredna. J. Kavañin 45b. Bijaše držan da je krepotstan, da je viran. A. d. Bella, razgov. 74. I nađi kripotna ispovidnika, očituj mu tvoje grihe. J. Banovac, razg. 108. Paskažio kardinal, jedan čovik toliko kripotstan i svet. pripov. 58. Zaručnice čisti i kripotni. priv. obit. 78. Slo-žitelj krepotnomu štincu. I. A. Nenadić, šambek. 3. Po pričestnju ne bivaju kripotniji u svojim dili. F. Lastrić, test. 808b. Kripotanu kćer cara Nicefora. A. Kanižlić, kam. 1. Bogoljubno čini dilo i kripotnim ljudna milo. V. Došen 196a. Četvrti je... kaludere Sava, ... pustinača kri-potni vojvoda. And. Kačić, razg. 18b. Da huli čovjek krjepotstan razbludna. A. Kalić 91. — *Može se kazati i o gradu i o narodu*. Jah općit Radaž (izvrnuto Zadar) grad mneć da je kri-postan, nauka dobra rad u nemu vazeh stan. Đ. Baraković, vil. 323. Protiva Krtjanom koji su jedan narod kripotstan. F. Radman 11.

b) *o djelu, djelovanju itd. koje je mo-ralno dobro (honeste, recte factum), pa i o misli*. aa) *o djelu*. Dela naša kripotna. Korizm. 72b. Krjepotna djela našijeh svetijeh otaca. B. Kašić, fran. r. Dva ova k svakomu delu kripotnu pri-družihu se. F. Glavinic, cvit. 192a. Krepotnima tuj djelima naša duša uspeñi se. G. Palmotić 2, 75. Činiti kripotna dila. P. Radović, način. 5. Bjeuguće vrijeme od života krepotnijem dje-lima napuñivat. B. Zuzeri 5. Znati će se tada i viditi svakolika dila svakoga čovika, toliko dobra i kripotna, koliko zla i opak. F. Lastrić, ned. 15. Nijesu suprotni djelim krepotnijem. Đ. Bašić 15. Sabrañe pametnih riči i kripotnih dila ljudskih. M. A. Relković, sabr. 1. Činaše ovakova kripotna dila. 7. S ostalimi krepot-nijem djelima. T. Ivanović 60. — *Njeka rados u krepotnu djelovanju*. B. Zuzeri 66. — *V či-ñenjih kripotnih*. Korizm. 2a. — *Naj kašni bi ov at kripotni*. 84a. — *bb) o misli*. Kad začne u sreću svomu koju kripotnu misao. I. Grlić 136. Nije misli krepotnije, neg razbirat gorñu staju. J. Kavañin 465a.

c) *o duševnoj osobini*.

aa) *o osobitoj kreposti*. Od junaštva svijem krepotna. G. Palmotić 1, 289. Al' to ne bi po holosti, dal' kripotnoj poniznosti. V. Došen 29b. Tim ne može pohujeno djelo carske bit milosti, nu svudara proslavljeno kô krepotne plod blagosti. P. Sorkočević 585b.

bb) *o izvrsnosti*. Razmišljati kripotne izvrsnosti ovoga privisokoga Gospodina. A. Gu-četić, roz. mar. 103. Ljubav od izvrsnosti kre-potnijeh. B. Kašić, in. 23.

cc) *o čemu što nije po sebi krepot, nego se shvaća kao krepot u osobitom slučaju*.

To je kripostan strah. Korizm. 29b. Nikom kriposnom zavidošću užgana. P. Zoranić 37a.

d) o životu, naravi, običaju, načinu, izgledu, koji je moralno dobar. Krijepostan život čini draga Bogu. B. Kašić, nasl. 2. Život kriposni. J. Mikajla, rječn. kod života. — On je mladac mudar dosti i krepodne prem naravi. G. Palmotić 2, 42. — Stara običaj i krepodna. P. Kanavelić, iv. 356. Uzgoj mladeži na krepodne navike. M. Pavlinović, rad. 171. — Kripodnim načinom. F. Glavinčić, cvit. xvi. — Kripodnostne izgleda koje imaju davati ostalim Krijepodni potvrđeni u svoim življenju. Ant. Kadčić 171. — *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je put u metaforičkom smislu:* Glas tvoj po svih zemljah po kripodnih puti, po naučnih stazah do vika će sluti. I. Tonković u Đ. Baraković, vil. 370.

e) uopće o stvari ili o čemu mu drago. Stvar je lijepa i krepodna čovjek, mučat ki umije. I. Gundulić 38. Od razumna i kripodna kripodne se čine stvari. G. Palmotić 2, 270. Što godir kripodno izmisliti možemo, sve je u Bogu. A. Bačić 4.

f) u širem smislu, koji pripada uopće krepodnosti, koji se bavi krepodnošću, u kojemu ima nešto krepodno itd. o riječima, knjiži, nauku, svijetu, zakonu itd. Zašto rič krepodna njekoja govori: 'Tko razum ne pozna, časti mu ne tvori'. D. Rašina 68b. Govorit ter uze besjede krepodne. A. Sasin 277. Krepodna te tva besjeda svijetle od krvi opovijeda. G. Palmotić 1, 37. — Štijući knjiže kripodnostne. A. Tomiković, gov. 102. — I znam, da jih češ (pisi) svakojačih kripodnih pun naukov, priurešiti i prinaciniti. H. Lucić 186. — Kripodni su vaši svijeti. G. Palmotić 1, 34. — Kripodnijem i dobrima nastojao vrh svijeh stvari utvrdit se zakonima. 2, 201. — Mnokrat su žalosne te pjesni njih vele, a mnokrat krepodne, a mnokrat vesele. N. Nalešković 2, 123. — *Amo pripada i ovaj primjer:* Ako li stvari hoć krepodne legati. N. Nalešković 2, 123.

2. adv. krepodno. — Komp.: krepodnij, vidi B. Kašić, nač. 14; A. d. Bella, rječn. 769a itd. — *Između rječnika u Mikajlinu* (krepodno, krepodno, honeste, cum virtute, virtuti congruens), u *Belinu* (krepodno, 'attivamente, con attività', 'active' 117a; 'efficacemente', 'efficaciter' 285a; 'virtuosamente, cum virtuti', 'cum virtute' 769a; kripodno, 'vigorosamente', 'fortiter' 766a), u *Bjelostjencu* (krepodno, z krepodstvom, 'efficaciter, cum virtute, virtuosae', u *Voltiđijinu* (krepodno, 'vigorosamente, virtuosamente', 'legendhaft, tapfer'), u *Stulićevu* (krepodno, 'cum virtute, honeste, integre').

a. značenje je prema 1, a, jako, čvrsto, vrijedno itd.

a) čvrsto u tjelesnom smislu. Sad kripodno stoji gori, a u grob se sad obori. V. Došen 22b.

b) čvrsto u duševnom smislu. Da ga od sada krepodnostje nasliđujem. B. Kašić, nač. 14. Za ispovidat temelito i kripodno svetu viru katoličansku. M. Dobretić 52. Kojja se (odluka) kripodno uzdržu i čoviku. 6. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Koli je huda čes dragu stvar zgubiti, ku poznaš kroz dila, da te je u svemu kripodno ljubila! D. Rašina 137b.

c) efficaciter, jako, s uspjehom. Obilato i kripodno ukazasmo. A. Kanižlić, kam. 553. Ti me naj boje i naj kripodnije pomoći moreš. uzroci. 32.

d) hrabro. I kripodno boj ne bije. V. Došen 244b.

e) vrijedno (o materijalnoj vrijednosti). U dukatu od slata ima krepodno pō groša ili groš. M. Radnić 484b.

b. prema značenju kod 1, b, honeste, probe, moralno dobro. Kripodno živući v zapovedeh. Korizm. 85a. Tko kripodno misli u sebi, mnokrat mu je sreća blaga. G. Palmotić 1, 121. Gogja kripodno. I. Ivanišević 108. Za krepodno danke provoditi, nauči udarati u saltijer. I. Đorđić, salt. viii. Koji je živio krepodno. Đ. Bašić 269. Govoreći kripodno sveti Ambrož: 'Doklem si u Rimu živi na rimsku'. Ant. Kadčić 52.

KREPOSTANJE, n. vidi krepod, 2. — *Na jednom mjestu* (krijepostanje) u pisca xviii vijeka koji je jamačno ovu riječ i načinio radi slika, zar od krepodno stane, ili od krepod (krepko) stane, ili kao verbalni supstantiv od nekakva glagola krepodati (isporedi krepoditi) kojemu nema potvrde. Kih ču taknut krijepostanje u nasljedno pripijevanje. J. Kavašin 365b.

KREPOSTITI, krepodim, impf. krijepiti (davati krepodnosti objektu). — *Na jednom mjestu* xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu (ad virtutis aditum procedere) gdje nije pouzdano tumačenje. Mrvica naj manša ter od te sladosti telesa sva naša i duše kripoditi. M. Vetranić 1, 369.

KREPOŠTIV, adj. pun krepodnosti, krepodan, krepak. — *U jednom primjeru* xviii vijeka. Ovo kripodstivo vino ispravlja srce čovije. E. Pavić ogl. 507.

KREPOŠĆA, f. vidi krepod. — *Samo u jednom pisca* xviii vijeka (krijepošća). Da krijepošća niha smete sržbu, žrlstvo... J. Kavašin 566a.

KREPOŠĆINA, f. vidi krepod, 1, p, b). — *U istoga pisca* (krijepošćina) u kojega ima i krijepošća. Serafinā red viši osta, pod nim drug kerubinā, pak krijepošća, pak gospoda dika slijed krijepošćina. J. Kavašin 494a.

KREPIĆ, m. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 93.

KREPUCNUTI, krepucnēm, pf. dem. krepati. — *O čepadetu s preziračem.* — *U naše vrijeme* u Lici. 'Bome e krepucno (umfo), neće dale'. J. Bogdanović.

1. KRĚS, m. što se okreše od kamena (ili o stare zidine), kresotine. — *U naše vrijeme* u Lici. Natrpaj u kola ovog svakakva kresa (od kamen i od stare zidine) pa pospi po putu, biće ti ondajepši put'. J. Bogdanović.

2. KRES, m. kresaše. — *U jednoga pisca* našega vremena. Ustavi se prasak od pušaka, kres od gvožđa, bijes od junaka. Osvetn. 3, 16. Tomu ne hće ni beg protiv rijeti, jer se i sar dovoljo trka, mila bijesa i puščana kresa. 4, 25.

3. KRES, m. ime biljaka. — *Po svoj prilici* od nem. kresse. — *Između rječnika u Bjelostjencu* (kres, trava, laver, est herba in aquis nascentis, frutice pingui recto, foliis latis, olusatis similibus sed minoribus et odoratis, vulgo, 'ber-lam' et 'berulam' dicimus. condita et cocta tor-minibus medetur. nominant hanc herbam aliqui 'bobovnah'), u *Stulićevu* ('gorgolestro, sort d' erba', 'laver' iz *Bjelostjenceva*). Kres, (tj. cresson, planta fontis, nasturtium aquaticum u mletačkom rukopisu), 1. Nasturtium officinale RBr.; 2. Ammi majus L. (Visiani). B. Šulek, 171. — *S nekim pridjevima može značiti i dr. biljke.* Kres pitomi (nem. kresse), Lepidium tativum L. (Sabjar). — Kres vodeni, 1. Nasturtium

officinale RBr. (Lamb); 2. Cardamine pratensis L. (Sabljar). B. Šulek, im. 171.

4. KRES, m. ime mjesta u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada pod Kresom. Sr. nov. 1875. 223.

5. KRĚS, interj. kao glas (onomatopeja) što postaje kad se što kreše. — isporodi 2. kres. — U naše vrijeme u Lici. 'Upali li ti puška?' ili: 'Sastavi li ti puška?' 'Ma ni samo kres!'. 'Na edanput ga kres! šakom u glavu'. J. Bogdanović.

KRESAČICA, f. krijesnica, svitak. Kresačica, Lampyrus. Voča. D. Hirc.

KRESALAC, kresaoac, m. čovjek koji kreše (u jedinom primjeru, u kojemu je griješkom kresaoac, stoji metaforički o Bogu, i znači: koji kreše što iz kamena, upravo kipar). Bog, svemoguću stvoritel, primudri učinitelj i sveznani kresaoac... stvori čovika i ukresa u njega svoju priliku. J. Banovac, pripov. 199.

KRESALKA, f. u Bjelostjencevu rječniku kod kresnica.

KRĚSALO, n. ono (nado) čim se kreše ogañ, ognilo, ocilo. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikalinu (kresalo, ognilo, ignarium, ignitabulum, calybs') gdje se naj prije nahodi, u Belinu (acciarino o acciajuolo da batter il fuoco, ignarium' 16a; focile, accialino, ignarium' 320b), u Bjelostjencevu (ignitabulum', v. ognilo), u Jambresičevu (ignitabulum, ignarium'), u Voltigijinu (battifuoco, accialino, focile', feuerstahl, feuerzeug'), u Stuličevu (ignarium'). Da Isukrst kamen nugjeni od otvrdnutih žudija kako od čelika i kresala udaran. A. Kanižlić, bogoljubn. 260. — I u metaforičkom smislu: Čelade koje vjera mladice i djevojke (podrugljivo). u naše vrijeme u Stonu. 'Ona mu je bila kresalo'. M. Milas. ovo značenje postaje od glagola kresati shvaćena u zlu smislu (tal. batter l' acciarino).

1. KRESAN, kresna, adj. vidi kresatan. — U Jambresičevu rječniku: kresni kamen, pyrites'.

2. KRESAN, m. inc muško(?), vidi Kresanov.

KRESANOV, m. ili prezime ili patronimičko ime po ocu Kresanu (imeni Kresan nema potporde). Živko Kresanov. Glasn. 11, 3, 77. (1706—1707).

KRĚSĀNE, n. djelo kojijem se kreše. — Između rječnika u Stuličevu i u Vukovu.

KRESATAN, kresatna, adj. kojijem se kreše ogañ (o kamenu). — isporodi 1. kresan. — U Bjelostjencevu rječniku: kresatni kamen, kremen, pyrites', v. kamen, i u Stuličevu rječniku: kresatan, kresatni kam, pyrites' iz Habledičeva.

KRĚSATI, krēsēm, impf. udarajući ognilom o kremen, činiti da skaču iskre (iz ognila, ne iz kremen, kao što se prije mislilo). — ovo je naj starije i naj običnije značenje, pa su se iz njega razvila i druga. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. krēsāh, u ger. praes. krēsāči, u part. praet. pass. krēsān; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (u Dubrovniku je svagda akc. krēs-). — Riječ je praslavenska. isporodi češ. kresati, polj. krzesac. — Između rječnika u Mikalinu (kresati, iskresati ogañ, excutere ignem calybs'), u Belinu (kresati ogañ, battere l' accialino', ignem chalybe excutere' 320b), u Bjelostjencevu (krēsēm, kresati, excutio, excudo ignem calybo, l. excito'. v. izkrešujem), u Voltigijinu (batter fuoco', feuer schlagen'), u Stuličevu (ignem e silice excutere'), u Vukovu (feuer schlagen', excutio ignem').

1. aktivno.

a. sa značenjem sprijeda kazanijem. Kako krem ognilom naporno gdo kreše. Đ. Baraković, vil. 281. Tko kreše ogañ. J. Banovac, pred. 54. Kreše vatru, pak se onda diže. M. A. Rejković, sat. 67a. Ali je trijeba duzo kresat za ukresat ogañ. A. Kalić 396. Age čuše, ali ne dočuše, nego krešu a u lulu pušu, ma ne kreše Asan-Begoviću. Nar. pjes. vuk. 4, 99. Povadi kresivo pa stane kresati dok malo vatru priže. Nar. prip. vuk. 202. — U metaforičkom smislu. Molitva kresa za ukresat što istemo. A. Kalić 501. — Metaforički. I zajedno kada sidi muško s ženskim i besidi;... onda vatru kresat stanu. da zarana bludno planu... V. Došen 90b.

b. u prenesenom smislu, sipati vatru, n. p. iz puške. Brat Pavlov potegao pušku i kreso na popa. Glasnik. 11, 1, 83. (1806). Iz pušaka ognjem u mrak kreše. Osvetn. 4, 68. — ili drukčije. Drakun ogañ iz zub leteći kreše. I. Glavinčić, posl. 53. Tri srde jesu, ki im zubima ogñe kresu (sic! radi slika). J. Kavañin 460a.

c. okom kresati metaforički gotovo što i migati (kome) okom, ili po sličnosti pravoga značenja kod a, ili je preneseno od značenja kod b (kao da se iz oka sipa vatra). Knez je sedeo kod Milovana i Milenka... 'Nećemo ni ložiti, gospodaru' veli Milovan, a okom kreše Milenku i misli: 'Samo dok ti legneš'. M. Đ. Miličević, knez miloš. 69.

d. u širem smislu, udarati (obično čim oštrijem) da komadi otpadaju.

a) uopće. Al tvojizim sičivima krešuć, sinžir ne razbihi. J. Kavañin 287a. Gdi udari, kreše, mlati, satire. J. Rajić, boj. 30—31. Ne hajaše što su crni hudi, no svak lebdi da im kreše grudi. Osvetn. 3, 142.

b) objekat je grañe na drvetu, vidi haštriti. može objekat biti i trava. — Između rječnika u Vukovu (die äste abhauen', abscindo ramos'). Briške, trišne, višne i kajsiye noži krešu baščovani višti. J. S. Rejković 84. A on (jarac) odgovori: 'Poslao si snahu da mi kreše, da brstim'. Nar. prip. vuk. 245. Motikom kresati travu po njemu (gumnu). Vuk, rječn. kod žulati. — Vaļa da i ovaj primjer amo pripada, u kome se kreše brada kao trava: Treći junak crne brke veže, a četvrti s'jedu bradu kreše. Nar. pjes. vuk. 3, 337.

c) objekat je kameñe, vidi tesati. Ako se naslađuješ u zgrađam narešenim, evo sam ti kameñe pripravo, pilaj ji, teši ji i kreši ji. And. Kačić, razg. 1. Našavši meštre od stina, koji imadu stine kresati i dilati. kor. 216.

e. predašne se značenje shvaća metaforički, te u različenijem smislama može značiti: raditi nešto s velikom silom, n. p.:

a) oštro govoriti. Znae li, kako sam im kresao? Bre, nisu znali šta će mi odgovoriti. D. Obradović, basne. 291. 'Bome on njemu kreše u oči sve što god zna crñe'. J. Bogdanović.

b) jesti mnogo, neumjereno. 'Esi li vidio, kako onaj kreše?' reka' bi, da ni lani nije io'. J. Bogdanović.

c) skakati, igrati. U Kruševo kolo kreše. Nar. pjes. horc. vuk. 247.

f. neprelazno, subjekat je vatra, te znači: sipati se. isporodi b. Iz nosa mu modar plamen sijeva, a iz zubi kreše vatra živa. Osvetn. 1, 40.

2. sa se.

a. pasivno.

a) prema 1, a. Kad se vatra kreše, pa trud neće da se zapali... Vuk, rječn. kod uhvatiti.

b) prema 1, d, b). Kupus, koji se ne

zavija u glavice, nego raste u visinu, pa mu se lišće kreše i kuha. Vuk, rječn. kod raštan.

b. *recipročno, biti se, tući se, isporodi 1, d i e.* Ti si prva duka česarova, što se s Turci krešoš po granici, dobro čuvaš krajeve granice. Hrv. nar. pjes. 3, 330.

KRESAVKA, f. krijesnica, svitac. — U Bje-lostjenčevu rječniku: v. iskrica, 2; u Jambrešićevu: kresavka, črv, muha, cicindela, noctiluca; u Stuličevu: kresavka, črv, cicindela, lampyrus; iz Habeličeva. — U Voltigijinu je rječniku: kresavka, kresnica, kresalka, scintilla, funka, dakle drugo značenje (iskra), močebiti jer je krivo razumio tumačenje u Bjelostjenčevu.

KRESENIĆ, vidi Kresinić.

KRESICA, f. vidi 3. kres. Kresica (I. Sabljar), v. Kres. B. Šulek, im. 171.

KREŠIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. xiv.

KREŠIMIR, m. ime muško. — -e- stoji u južnom i istočnom govoru mj. negdašnjega è; u zapadnom govoru trebalo bi da glasi Krisimír. — Da je naj stariji oblik s -è- kaže Miklošić (bild. der slav. personennamen. 70), i potvrđuje se oblikom Κρασημύρη u Porfirogeneta (vidi Doc. hist. rač. 397. 398), gdje valja da je primljeno preko bugarskoga jezika. — Kasnije se od ovoga načinio oblik Krešimir (vidi), jamačno jer se mislilo na glagol kresati (impt. kreši). — Od x vijeka, isprva u grčkim (vidi sprijeda) i u latinskijem knigama. „Regnante Cresimiro rege Chroatorum et Dalmatarum“. Doc. hist. rač. 51. (1059). „Ego Cresimir qui alio nomine uocitor Petrus, Chroatorum rex Dalmatinorumque... Comperimus namque in gestis proavi nostri Cresimiri majoris...“ 60. (okolo 1062). Bolislavi, Kresimiri... J. Kavačin 244. Kresimir ki se odi krunom Bosne srebrnite. 251a.

KRESIN, m. prezime. — xviii vijeka. Živko Kresin. Glasnik. II. 3, 224. (1710—1720).

KREŠINA, f. augm. 1. kres. — U naše vrijeme u Lici. „Ove svakakve kresine natrpaj u onu lokvetinu“. J. Bogdanović.

KRESINIĆ, m. prezime. — xv vijeka. Vlatka Kresinića z Mazalac. Mon. croat. 128. (1486). — Na drugom mjestu u istom spomeniku oblik je Kresenić. Petra Kresenića z Mazalac. 127—128. (1486).

KREŠITI, vidi krijesiti.

KREŠIVO, n. sprava za kresanje vatre, t. j. ognjilo i kremen. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kresalo) i u Vukovu („das feuerzeig“, igniarius). Gdi došavši izvadi kresivo, ukresa vatru. Đ. Rapić 331. Pak iščera vatru na kresivo. Oglod. sr. 448. Kresivo sam imao, ali nema drva! Nar. prip. vuk. 204. Ima li ko kresivo od vas, da zapalimo? Nar. prip. vrč. 55. Uzme kresivo i okolo jedne bukve propiri vatru. 173. Valja da nije imao kresiva, ili već nije mogao od zime da iskreše vatru. Vuk, rječn. kod pirivatra. Duvangijama koji nemaju kresiva, nego ištu da im drugi vatru ukreše. poslov. 102.

KRESKA, f. ovako se zovu u Dalmaciji neke vrste vinove loze. Kreska mala, vrst vinove loze bijela grožda (Dalmacija, Danilo). — Kreska plaska, suvrst vinove loze bijela grožda (Dalmacija, Danilo). — Kreska vela, suvrst vinove loze bijela grožda (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 171.

KREŠKANE, n. djelo kojijem se kreska. — U Vukovu rječniku.

KREŠKATI, krēškām, impf. dem. kresati. — Akc. se ne mijēna (aor. 2 i 3 sing. krēškā). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Svaki šumu jer kreskajuć kvari. J. S. Rajković 224. Sikirama brezposleni šumu kreskaju. 224.

KRESLICA, f. nekakva bilka. Dugovečne bilke (su) i mnoge travke, n. pr. kreslica. K. Crnogorac, bot. 31.

KRESLUK, m. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 65.

KREŠNUTI, krēšnēm, pf. udariti ognjilom o kremen (radi kresanja vatre). iz ovoga postaju i neka druga značenja kao kod kresati. — Uprav je perfektivni glagol prema kresati. — Akc. se ne mijēna (aor. 2 i 3 sing. krēšnū). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (einen schlag führen, um feuer aufzuschlagen, silicem tundo chalybe).

a. u pravom značenju. Ako u kremen ne kresnemo, nigda neće iz nega iskra iskočiti. Vuk, priprava. 117.

b. udariti uopće. — U naše vrijeme a Lici „Bome on nega kresnu kocem po glavi, i maun pade na zemlju ka i svijsča“. J. Bogdanović.

c. vidi kresati, 1. c. Smijana kresnu lijevom trepušom. M. Đ. Milčević, omer. 48. „Kac sančim“, reče paša, i kresnu trepušom lijevog oka. 189. Kresnuti okom, namignuti, dati znak. I. Pavlović.

1. KRĚSO, m. hyp. kresozub. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani. — U Dobrosel s drugim akcentom: krēso, cf. kreso u Vukovu rječniku. „Jesi li poznavao pokojnoga Kresa? M. Medić.

2. KRĚSO, m. hyp. Kresoje. Moj Kreso. M. Držić 441.

KREŠOJE, m. ime muško. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (po Vukovijem bejškama). Kresoje. M. Vetranić 2, 236. M. Držić 441. Glasnik. II, 3, 78. (1706—1707). S. Novaković, pom. 72. — U starijim dubrovačkim poslovcima nalazi se često ovo ime, kao o poznat čovjeku (junaku?). Nađe se i nad Kresojem. (D). Jes ga i nad Kresojem. (Z). Nad Kresojem ga ne ima a do Vrtoja nije ga. (Z). Nije ga bilo nad Kresojem, nu se iznašao. (Z). Poslov. dani. 11. 11.

KREŠOJEVIĆ, m. prezime po ocu Kresaju. — Od xviii vijeka (kaže se i Kresoević). Kresoević (među knezovima i vlastelom naroda slovinskoga). And. Kačić, kor. 454. Vojevoda Atanasije Kresoević („Kresoević“). Glasnik. II, 8, 283. (1786—1786). Znatniji bezi u Bosni jesu:..., Kresoević, F. Jukić, zemljop. 142. Kniga dođe Kresoeviću. Krsta. Nar. pjes. vuk. 4, 96. A veli joj Kresoević. Kresoević Krsto. 4, 100.

KREŠOTINA, f. što se okreše, vidi 1. kres. — U naše vrijeme. Spodabljali su prvu kresotinu istinu, što je mlat odbio sa planinom, koju se htjeo stjelo poravnati. M. Pavlinović, rad. 141.

KREŠOVI, m. pl. vidi 1. krijes.

KRESOVICA, f. ime zaseoku u Hrvatskoj županiji varaždinskoj. Razdijel. 98.

KRESOVIĆ, m. prezime. — isporodi Kresoević. — Pomiče se xviii vijeka. Imade za Kresovicu Katu Kresovića. And. Kačić, kor. 460.

KRESÓZUB, adj. vidi krezub. — U Stuličevu rječniku: „edentulus“. — I u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KRESÓZUBAC, kresózubca, m. kresozub čovjek. — U Stuličevu rječniku us kresozub.

KRESPIN, *m. neka biljka, mali čepčezac*, tal. crespino. Krespin (tal. crespino), Berberis vulgaris L. (Visiani). B. Šulek, im. 172.

KREŠTA, *f. vidi hutor*. — *Riječ je romanska, lat. cresta, tal. cresta itd., ali je davno prešla na balkanski poluotok, isporodi novogr. xrešta, arb. krešte, rum. creastă. po ovome zadnjem obliku kao da -e- odgovara starijemu ē. — Ne znam, ima li ove riječi po zapadnijem krajevima, te valja da nije upravo došla iz talijanskoga jezika. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide ober). Poznaje se pijetao po kresti. Nar. posl. vuk. 252. Čurani su ugojeni: crvene im se one kreste kao žeravica. M. Đ. Miličević, zim. već. 276. — S nekim pridjevima, u prenesenom smislu, znači neke biljke. a) kresta čuranova, u Vukovu rječniku: vide tratorak. Kresta čuranova, Acanthus mollis L. (Vuk). B. Šulek, im. 172. — b) čurčija kresta, u Vukovu rječniku: (u Srijemu) [1. 'orientalischer knöterich', gartenknöterig', Polygonum orientale L. — 2. 'farber-knöterich', Polygonum tinctoriale L.]. — Kresta čurčija, Polygonum orientale L. (Vuk, Lazić). B. Šulek, im. 172. — c) pijetlova kresta, u Vukovu rječniku: petlova kresta, (u Srijemu) 'der hahnenkamm', Rhinanthus crista galli Linn. Petlova kresta, Celosia cristata. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 73. Kresta pijetlova (petlova), Rhinanthus crista galli L. (Lazić, Vuk). B. Šulek, im. 172.*

KRESTINOVIC, *m. prezime*. — xvi vijeka. Ivanuš Krestinović. Mon. croat. 185. (1504).

KRESTOVALA, *f. svitac, krijesnica*. Veliko Trgovište. D. Hirc.

KRESTUŠAC, krestušca, *m. neka biljka*. Krestušac (Orfelin), Krestušak, rus. крестовник, pol. krzyżownik, krzyżowica, češ. křížek: polygala (Stulli), Polygala vulgaris L. (Visiani, Alchinger). B. Šulek, im. 172 (i u Orfelina i u Stuličevu rječniku oblik je krestušak).

KRESTUŠAK, krestuška, *m. vidi krestušac*. — *Između rječnika u Stuličevu* (krestušak, trava, polygala). Metni krestuška žutoga. Z. Orfelin, šilb. Krestušak, Polygala. 491.

KRESUB, *adj. vidi krezub*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka gdje valja da treba čitati z m. s. Tada Prusi, romi i kresubi, Biž' rekoše. I. Zaničić 187.*

KREŠ, *m. neka biljka, garboč, vidi 3. kros i radi postana*. Kreš (tal. crescione), sisembri aquatico (Pizzelli, Aquila-Buč, Skurla), sio (Parčić), Nasturtium officinale RBr., v. Kres. B. Šulek, im. 172.

KREŠENE, *n. djelo kojijem se kreši (vidi krešiti)*. — *U Vukovu rječniku*: 'das gedeihen', 'profectus'.

KREŠEVINA, *f. ime livadi*. Potočani kod Bataja. Daruvar. D. Hirc.

KREŠEVLANIN, *m. čovjek iz Kreševa*. — *Množina*: Kreševljani. — *U naše vrijeme*. Tu ga sreli fratri Kreševljani. Osvetn. 7, 40.

KREŠEVNA, *f. mjesno ime*. Rogoža u Hrvatskoj. D. Hirc.

1. **KREŠEVO**, *n. okrš, okršaj, ograšje*. — *Valja da postaje od kresati (vidi pod 2, b).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (das gemetzel', magna caedes': čitavo kreševo. cf. ograšje). Vidiš bijesa, tuge i trijesa i sudena nemila kreševa. Osvetn. 1, 8.

2. **KREŠEVO**, *n. mjesno ime*. — *Može biti da je ista riječ što 1. kreševo*.

a. *grad u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 16. — *Pomiće se od xv vijeka*. — *Između rječnika u Vukovu* (po Vukovijem biješkama): kršćanski manastir u Bosni; u Daničičevu (grad u Bosni gdje je bila i stolica krajevska... ima i sada blizu Hvojnice. na kartama 'Krschewo'). Podb Kreševom. Mon. serb. 379. (1431). Pridoše v. slavni dvor. krajevstva mi u Kreševo. 427. U slavnom gradu Kreševu. 429. (1444). I Fojnicu i Kreševo. Nar. pjes. petr. 1, 206. Kreševo, varoš među planinama stišnen, stanovnici su Krstjani, koji imaju do 200 kuća, samostan sv. Kate i učionicu... Odstoji od Fojnice 4 sata. Nad franciskanskim samostanom vide se zidine od grada Kreševa. F. Jukić, zemljop. 36.

b. *selo u Dalmaciji u kotaru spšetskom*. Report. dalm. 1872. 30. — *Pomiće se od xiv vijeka*. Pod Kreševo. Stat. polj. ark. 5, 309.

KREŠIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj*. P. Budmani. — *I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu šabačkom*: Krešića Jabuke. Zemlja u Krešića Jabukama. Sr. nov. 1871. 474.

KREŠIMIR, *m. vidi Kresimir*. — *Od xvii vijeka*. Kralj Dobroslav vječne vijence s Krešimirom slavnijem stječe. G. Palmotić 2, 518. Krešimira kralja sin. P. Vitezović, kron. 71. Krešimir vlastelin. 72. Krešimir... Krešimir drugi. And. Kačić, razg. 89. Bratac kraljev, Krešimir imenom. Nadod. 158. Posli smrti kralja Krešimira. 201.

KREŠITI, krešim, *pf. usrasti, tal. crescere*. — *Po zapadnijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (gdje je slo zašiježeno v. impf.): 'wachsen, gedeihen', 'crescere, proficere' [vide napredovati s dodatkom da se gonori u Pastrovićima. — *Upotrebljava se obično u prenesenom smislu, n. p.*:

a. *kao napredovati, koristiti*. Da ti kreši i reuši svaka tvoja rabota kako voda o božicu, a list i trava o Đurđevu dne! (kad daju dobru molitvu. U našijem krajevima, amo k istoku i sjeveru, vode se zimi zamrznu i oslabe, ali onamo u župnome primorju, gdje mjesto snijega pada kiša, onda su naj jače). Vuk, rječn. kod krešiti.

b. *poskupjeti (jer raste cijena)*. — *U Dubrovniku*. 'Krešio je kruh, krešilo je meso'. P. Budmani.

c. *prelazno, povisiti (n. p. plaću)*. — *U Dubrovniku*. 'Gospoda je djevojci krešila dva fjorina na mjesec' (povisila plaću za 2 f.). P. Budmani.

KREŠIVANE, *n. djelo kojijem se krešiva*. — *U Vukovu rječniku*.

KREŠIVATI, krešivam, *impf. krešiti*. — *U Vukovu rječniku*: rasti, napredovati 'gedeihen', 'cresco' s dodatkom da se govori u Boci. — *Vrijedi i za ostala značenja glagola krešiti*. P. Budmani.

KREŠJE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Livada u Krešju. Sr. nov. 1875. 657.

KREŠŌN, krešōna, *m. neka biljka, tal. crescione, vidi kres, kreš*. Krešon, Krešun (tal. crescione), sisembrio aquatico (Pizzelli, Aquila-Buč), Nasturtium officinale RBr. (Bartulović, Visiani), v. Kres. B. Šulek, im. 172.

KREŠPATI, krešpām, *impf. kovrtiti (kosu), tal. crespere*. — *isporodi grešpati*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka (samo u pasivnom obliku)*. Na glavi krešpan vlas. M. Vetranić 2, 55. Gdje bješe taj vila niz bil vrat do pasa krešpano pustila pramenje od vlas. 2, 105.

1. KREŠTALICA, *f.* Garrulus glandarius L., *neka ptica*. — *Jamačno postaje od kriještati (vidi), te bi trebalo da po južnom govoru glasi kriještalica; ali može biti da se u ovom obliku ne čuje, jer narod misli na onomatopeju kre, kre, vidi kreka, kreketa, kreketuša itd., kreja.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: „der häher [eichelhäher]“, graculus [Garrulus glandarius L.].* Kreštalica kriješti na studenoj stijeni; da joj dođu trista, ne mogu joj ništa. *odgonetljaj: barjak.* Nar. zag. nov. 8.

2. KREŠTALICA, *f.* ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Vinograd u Kreštalici. Sr. nov. 1872. 249.

KREŠTATI, *krēštīm, impf. vidi kriještati. isporodi kreštatica.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Kreštati, kad ko govori rascijepljenim, promuklim glasom. Tako se nazivlje i glas gdje kojih ptica. „Kreštatici“ je po tome glagolu i ima. S. Novaković. Kreštati, kao kreja vikati. V. Ilić.

KREŠTELICA, *f.* vidi kreštatica. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz kreštatica).* Kreštelica kreši. A. Kanižlić, rođ. 5. — *Može značiti i drugu pticu.* Kreštelica (patka). Gudince kod Đakova. D. Hirc.

KREŠTELICJĀ, *adj. koji pripada kreštelicama.* — *U Vukovu rječniku: „häher-“, graculorum“.*

KREŠTELOVAC, *vidi* Kriještelovac.

KREŠTEL, *m.* *neka ptica, prdarac.* — *isporodi kreštatica.* Kreštel, Rallus crex L. Račincevi u Slavoniji. D. Hirc.

KREŠŪN, *krešūna, m. vidi krešon.*

1. KRĒT, *m. vidi kretaše.* — *Načineno u naše vrijeme.* Da mu se pusti životni kret. M. Pavlinović, razl. spisi. 239. — *U osobitom značenju: prijenos na mjenici.* Kret „giro“. Jur. pol. terminol. 255. Prije nego bude stavljen prihvati, kret ili druga naleđa na mjenbenicu. Zbornik zak. 1863. 606.

2. KRĒT, *m. čim se kreće, ali samo u osobitom značenju: krmilo.* — *Samo u Bjelostjenčevu rječniku, u Voltigijinu, u Stuličevu, u sva tri: v. korman.*

3. KRET, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom.* Niva kod Kreta. Sr. nov. 1863. 472.

1. KRETA, *f. vidi kreda.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (vidi kreda).* Bila zemlja, kojoj vele „kreta“. J. S. Relković 81. Kretom... posipšu se žile. 223. Detetu dao kretu u ruke. S. Tekelija. let. 119. 14.

2. KRĒTA, (Krēta), *f. mjesno ime.*

a. *naj veći grčki otok, grč. Κρήτη, lat. Creta, tal. Creta, Candia.* Kretu mimohodi. Đ. Baraković, vil. 12. Kraju od Kandije koja se u ono doba Kreta zvaše. I. Gundulić 3. Kreta, a sad Kandija. J. Kavačin 292b.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom (može biti ista riječ što 1. kreta).* Vinograd pod Kretom. Sr. nov. 1875. 335.

KRĒTÂČ, *kretâča, m. u Vukovu rječniku: koji koji dobro kreće kola.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: krētâču, krētâči.*

KRĒTALAC, *krētaoca, m. onaj koji kreće.* — *U Belinu rječniku: „agitatore, colui che agita o muove“ „agitator“ 53a; „motore, quegli che move“ „motor“ 501a; i u Stuličevu: kretalac i griješkom kretaoc „movens, agitans“.*

KRĒTALICA, *f. žensko čefade (ili uopće što*

žensko) koje kreće. — *U Belinu rječniku: „agitatrice“ „agitatrix“ 53a, i u Stuličevu: „quae movet“.*

KRĒTALO, *n. nešto što kreće (pomije).* — *I pisaca našega vremena.* Kretalo, mech. lat. „motor“, motor; fr. „moteur“, egl. „motor“, tal. „motore“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — *I u prenesenom smislu gotovo isto što uzrok (tal. movente).* A pošto je vjera bila i biti će glavno kretalo osnovom. M. Pavlinović, razg. 69. Dokaz nam je kretala zadružnosti pretkršćanskih doba. razl. spisi. 162.

KRĒTALKA, *f. vioglav, neka ptica.* Kretalka „Jynx torquilla“. Borovo u Slavoniji. D. Hirc.

KRĒTAN, *krētna, adj. koji pripada kretanu. koji se može kretati.* — *U naše vrijeme kod pisaca.* Posle pastirske kretne svojine, veli Tjer... M. Đ. Milčević, škol. 52. — *U osobitom smislu, prema značenju kod krenuti, 1, a, aa) hhh.* Kretni „girofähig“. Kretna mjenica „girofähiger wechsel“. Kretna vrijednoća „giro-valuta“. Jur. pol. terminol. 255. Novci ležeći u banci kretnoj „giro“ ne mogu se podvrći nikakvoj predbježnoj zabrani. Zbornik zak. 1863. 16. Onaj, koji je voljan poslužiti se kretinimi poslovima banke. 1863. 24.

KRĒTÂNE, *n. djelo kojijem ko ili što kreće, ili se ko ili što kreće (u svijem je primjerima drugo značenje, refleksivno ili pasivno), isporodi micanje.* — *Stariji je oblik kretanje.* — *Ima i oblik krećanje (vidi kod kretati).* Ant. Kadčić 522. — *Između rječnika u Mikaljinu (kretanje, u Belinu (kretanje, agitamento, agitatione) „agitatio“ 52a; „il dimenare“ „agitatio“ 258a; „moto, movimento“ „motus“ 501a), u Bjelostjenčevu, u Voltigijinu, u Stuličevu, u Vukovu (1. „das von der stelle bringen“ „motio“; — 2. „das aufreiben“ „excitatio“; — 3. „das aufbrechen“ „motio, profectus“ s primjerom iz narodne pjesme: Rekla mi je majka na kretanju; — 4. „das nährisch-werden, so monte capi“).* I tudije bi kretanje u kosteh Bernardin 99. ezeh. 37, 7. Bludnost Judeka poznaje se u kretanju od obrva. Zborn. 18b. Nebo svojijem ganutjem i kretanjem. B. Gradić, duh. 25. Kretanjem od sunca. B. Kačić, rit. XVIII. Božjim ganutjem i kretanjem. nač. 9. Ti u kretanje činiš klasti i u strašnu smutnu more. A. Vitalić, ist. 189a. Isto reci prilično od krećanja i užigana puti. Ant. Kadčić 522. Nebesa narešena s istinitijem i stavijem kretanjem. J. Matović 459. Ako štogod ostale zvijezde s kretanjem (pomagaju ljudima). 463. Dolazilo doba od kretanja. Pjev. crn. 250b. Rekla mi je majka na kretanju. Ogled. sr. 94. Vino sve sastavne čestice u tijelu našem u kretanje diže. P. Bolić, vinodjel. 2, 48. Časti sokova u kretanje dolaze. 2, 139. Kad kaluđer dođu da paši zahvale, pri kretanju skraj paše, Skender obustavi staroga igumna. S. Ćubiša, prip. 86. Kretanje puka „volks-bewegung“. Jur. pol. terminol. 603.

KRĒTAONICA, *f. banka na kojoj se kreće mjenice.* — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku: „giro-bank“.*

1. KRĒTATI, *krēčēm, impf. krenuti.* — *Stoji mj. praslavenskoga g: korijen je krent.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. krētāt i part. praet. pass. krētān; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. (može biti da se gdje govori i s drugijem akcentom: krētati, krēčēm, koji bi mogao biti i stariji, isporodi složene glagole iskretati, okretati, i akcentat kod ruske riječi).* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kretati, rus. крѣтать (i крѣтатъ, može biti prema крѣтитъ, rđ kod krenuti), češ. krētati, pol. krętać się. — I*

oblika sadašnjega vremena prešlo je gdjegdje -č- u infinitiv i u oblike prošloga vremena, n. p.: kretati, *vidi* kretati. J. Mikala, rječn. *odavle* u *Stuličevu rječniku*: kretati 'movere'; kretat. J. Banovac, razg. 116; Osvetn. 5. 16; kretah, (kretjah'). J. Kavašin 45^a. — *Praes. kretam (vidi u Bjelostjencevu i u Voltigijinu rječniku) nije običan.* — *Između rječnika u Mikašinu* (kretati 'moveo, agito', i kod Julati). u *Belinu* (muovere, dar moto', 'moveo' 502^b; 'agitare, muover spesso' 'agito' 52^b; 'dimenare', 'agito' 258^a), u *Bjelostjencevu* (kretam, krećem, 'agito, moveo' v. gibljem), u *Voltigijinu* (kretati, kretam, griješkom krećem, contorcere, stracchiare, muovere in giro', krümmen, biegen, winden'), u *Stuličevu* (movere, agitare'), u *Vukovu* (von der stolle bewegen' 'moveo'). u *Daničičevu* (movere').

1. movere, agitare, *vidi* krenuti, 1.

a. aktivno.

a) prelazno.

aaa) *objekat je što neživo* *aaa)* uopće činiti da *objekat ne ostane na mjestu, micati, pomicati, vidi* krenuti, 1, a, a) aa). Drugu (zubaču) koja sve ima drveće, kluse lašne nu oračem kreće. J. S. Reljković 22. Kretač, koš koji dol-ro kreće kola. Vuk, rječn. kod kretač. — Koji svaka kreće ne krećući se. A. Gučetić, roz. mar. 6. Bog naš... jest Gospodin ki sve kreće. A. Vitaljić, ist. 820^b. Svojim gibom svaka kreće (dužd). J. Kavašin 207^b. — *bbb)* *uz predašnje značenje ističe se udaljavanje.* Hoće dakle, cvit da bude veći? Š' nega klicu il' zaperak kreći. J. S. Reljković 225. Lan i konoplu s poja. kretati i rediti valja. 326. — *ccc)* *u ovom primjeru znači uprav: primicati, pa po tome i: nuditi.* Sad ih nudiš voćem zdrlimi, sad ostala im smoka krećeš. J. Kavašin 23^b. — *ddd)* *vidi* krenuti, 1, a, a) aa) *bbb)*. Učini mi se tad sve toj ravno veće, nego li more, kad vitar ga ne kreće. H. Lucić 218. Tihi vjetrici vrhe travici razbludno kretaju. M. Držić 72. Blagi vjetrici tihijem duhom kitnijeh jela vrhe kreće. G. Palmotić 3, 112^a. Kô za rug val je (plav) kreće. N. Marči 17. — *eee)* *u ova je dva primjera značenje kao podizati, uzdizati (u visinu).* Vita jela u vis grane kreće. Osvetn. 2, 176. Tu vojvode dočekaše kneza, kape kreću, po ruke se meću. 3, 148. — *i u prenesenom smislu u ovom primjeru:* Što za (h)ranu živi se meće, što joj snagu i naraščaj kreće. J. S. Reljković 159. — *fff)* *objekat je tijelo ili dio tijela, vidi* krenuti, 1, a, a) aa) *ccc)*. Kretaše tijelo, ter se napravi uprav klečeći. B. Kašić, nač. 57. — Kretajući noge u danci i balu. I. Držić 173. Ter uz natrag hitar korak kreće. Osvetn. 1, 52. — Grda krila steru i kreću. G. Palmotić 3, 10^b. Kretati krila, sbattere le ali', excutere alas'. A. d. Bolla, rječn. 644^b. I on (orao) krila da kud prhne kreće. Osvetn. 2, 98. — Na njih sržben ti tvoj krećeš jazik himben (metaforički, o govoru). A. Vitaljić, ist. 159^a. — Još njeki uzdisaj lica kreće joj. F. Lukarević 134. — *ggg)* *radi ova primjera vidi* krenuti, 1, a, a) aa) *ccc)*. Taku rječcu vođa kreće. B. Radičević 1880. 254. — *hhh)* *vidi* krenuti, 1, a, a) aa) *fff)*. Premda mu protivu volji užiga narav i kreće u nenu duh bludnosti. Ant. Kadčić 521. — *iii)* *vidi* krenuti, 1, a, a) aa) *ggg)*. Nač ni korist ni strah mē srce ne kreće. I. Ivanišević 277. Po uzroku koji kreće srce na te bolesti. Ant. Kadčić 341. — *kkk)* *vidi* krenuti, 1, a, a) aa) *hhh)*. Kretati, merc. (prenositi) giriren (wechsel'), tal. 'girare', cf. krenuti. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

bb) *objekat je čefade.* — *Nemam pri-*

mjera prema značenjima glagola krenuti kod 1, a, a) bb) *aaa)* i *bbb)* *aaa)* *vidi* krenuti, 1, a, a) bb) *ccc)*. Nemoj nas kretati odavde. Đ. Daničić, 2mojs. 33, 15. Kreće kmeta sa zemlišća svoga. Osvetn. 5, 8. Da stalno namješta, kreće i otpušta učitelje. Zbornik zak. 1873. 192. — *bbb)* *vidi* krenuti, 1, a, a) bb) *ddd)*. — *između rječnika u Vukovu* (n. p. vojsku 'das lager aufbrechen' 'castra movere'). Tvoj česare na nas vojsku kreće. Osvetn. 6, 67. — *ccc)* *vidi* krenuti, 1, a, a) bb) *eee)*. Slaba nijesam ja srca tač odveće, da me stvar svakoja obraća i kreće. F. Lukarević 139. Kretajući ostale dumne svojom hitnostju. B. Kašić, per. 126. Kad nas isti Bog na to kreta. nač. 10. Malo će te kretati što izvan očutiš. nasl. 71. Ľubav velika kreće me. I. Ivanišević 311. Kad ga u tomu slobod kreće. A. Vitaljić, ist. 125^b. Pomoći vrhunarske s kojim Bog uzbuđuje i kreće čovika. Ant. Kadčić 9. — Ova ga voja kreće da vas narod spasi. A. Vitaljić, ist. 62^a. — Ovo kretaše apostola podnijeti nevoje. M. Radnić 68^b. — Kreće jih na zla svaka zla njihova čud. A. Vitaljić, ist. 11^b. Kad na dužno smilovanje ne kreće ga zdrak Ľubeni. ost. 115. Koji (plod mise) kreće Boga na milosrđe. Ant. Kadčić 65.

cc) *objekat je životinja.* — *Imam primjera samo prema značenju glagola krenuti pod 1, a, a) cc) ccc).* — *između rječnika u Vukovu:* 'auftreiben' 'excito [vide dizati 2]. Povedite hrte i zagare, pa krećite tice jarebice. Nar. pjes. vuk. 2, 44. Oni kreću srne i košute, napuščaju hrte i zagare, te fataju srne i košute. 2, 47.

b) *neprelazno s instrumentalom, isporedi* krenuti, 1, a, b).

aa) *vidi* krenuti, 1, a, b) aa), činiti da se što (ono što je u instr.) pomiče s mjesta. *aaa)* uopće. Staše kako gora sobom ne krećući. M. Marulić 41. — *bbb)* *može značiti što okretati, često u prenesenom smislu.* (Bog) svijem vrtil, svijem kreće. M. Vetranić 1, 378. Tko će svijetom da kreće, nek prije sobom krena. M. Pavlinović, rad. 117. Al' tko da joj pripomogne jadu, kromi onoga koji gromom kreće? Osvetn. 1, 20. Da sudbina, štono svijetom kreće, svakom suče konce na klubasce. 6, 25. — Ľudi s kima tašta slava kreće. J. Kavašin 30^b. — *ccc)* *kretati vojskom, vidi* krenuti, 1, a, a) aa) *ddd)*. I prijestolja put visoka radi vojskom da svom kreće. J. Kavašin 268^a. I tako počeo jest kretati svojom vojskom. I. Zaničić 21. Udil počeo vojskom kretati. 39. Počeo je kretati svojom vojskom. 220.

bb) *činiti da se što (ono što je u instr.) miče ne ostaviši mjesto, vidi* krenuti, 1, a, b) bb). *aaa)* uopće. Ako čuje listje od dubja gdje him vjetar kreće. Zborn. 6^b. Lis kojijem svaki vjetar kreće. M. Držić 355. Ti, cvjetice, s kim kroz svoju slatku silu vjetrić kreće. A. Gledević 138^b. Koji vihor hrastom kreće. V. Došen 92^b. Tim ko dubjem vjetrić kreće, tako i nu... nenadana zgoda ustrese. P. Sorkočević 579^b. — Vitar počme kretati drvjem i vodama. M. A. Reljković, sat. L7^b. — Valovito more sobom kreće. F. Lukarević 235. Nagle vjetre ki s inima morim kreće. J. Kavašin 377^a. — Bog kreće nebom, zemljom trese. N. Marči 63. — Tko lin radit neće, vitar nōmu kesom kreće. V. Došen 210^a. — Britka sabja jače raña kad nōm maha desnica snažna od junaka, neg kad kreće nōme slaba ruka od djeteta. B. Zuzeri 136. — Kolom kreće seka Mujagina. Nar. pjes. juk. 192. — *bbb)* *kretati tijelom ili dijelom tijela, vidi* krenuti, 1, a, b) bb) *bbb)*. Ne kretajući životom. I. A. Nenadić,

nauk. 195. — Rugahu se nim kretajući glavami svojijemi. N. Rašina 99b. Krećući glavami svojimi. Ant. Dalm., nov. tešt. 45b. matth. 27, 39. Aleksendar nače zubi skržitati i glavom kretati. Aleks. jag. star. 3, 308. Svi kako ono nimi zamuknuhu i opomenuvši se glavami počehu kretati. F. Glavinčić, cvit. 225a. Naruga mu se, i srdit kruto krećući glavom. 369a. Ki čudo gledahu ovo, pače svi kretahu glavami govoreći... 424b. Glavami svi kretahu. A. Vitalić, ist. 65a. Kretati glavom 'dimenare', 'agitare'. A. d. Bella, rječn. 258a; 'muover il capo', 'agitare caput' 502b. Mnogi zajedno siedeći, prođe mimo ne on i on i udij se počmu niki jedan na drugoga pogledati, i nasmijavati, namigivat, glavom krećat. J. Banovac, razg. 116. Odbacivali ste glas moj, krećući glavam i nasmijajući se. F. Lastrić, ned. 345. Ovde ništa reći neće (baka), dali glavom istom kreće. V. Došen 128a. Glavom kreće, izčudit se neće. J. Krmpotić, mal. 11. — Nemoj kretati glavom ni rukami ni nogami. Zborn. 24a. I ne kretati glavom ni rukami ni nogami. P. Posilović, cvijet. 215. — Kud mu Ruža šeće i plećima kreće. Nar. pjes. vuk. 1, 262. — Vižo njuha ugodna mirisa, za nim šeće, a repičem kreće. Osvetn. 4, 20. — Sad očima kreće. A. Kanižlić, rož. 7. Umro je tužan, ne odiše, ne kreće očima. Đ. Bašić 188. — A usti ni okom ne kretah od srama. Đ. Baraković, vil. 29. — ccc) kretati glavom, u prenesenom smislu, ludjeti, vidi krenuti, 1, b, bb) cc). — u Vukovu rječniku: glavom 'närrisch werden' s dodatkom da se govori u Dubrovniku.

c) neprelasno bes instrumentalna, znači što i kretati se, isporedi krenuti, 1, a, c).

aa) micati se uopće. Ki padoše već ne kreću. I. Zanotti, skaz. 14. Otac sinu strunit neće lijepi lovor pod kim kreće. J. Kavašin 221b. Prije reda kad s' uz rudo (ždribac) diva, uplaši se i kola se boji, kad s' upregne, il' na mistu stoji, neće kretat, il' od straha bigne. J. S. Reljković 285. — Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu kretati stoji u prenesenom smislu: I tebi će oprostiti (Bog), na milos mu narav kreće. J. Kavašin 17a.

bb) upućivati se, putovati, vidi krenuti, 1, a, c) cc). — Imeđu rječnika u Vukovu ('aufbrechen', 'proficisci'. cf. polaziti). Rat zamčeš, k Carigradu s nova krećeš. J. Kavašin 216b. Kreće vojska ravnom Rumelijom. Nar. pjes. vuk. 5, 77. Kreći brže put moga Stambola. Pjev. crn. 86b. Žaba uranila pred zoru i budila zeca da kreću ranije po ladu. Nar. prip. vrš. 192. Da kreću doma. P. Petrović, gor. vijen. 96. Košanici na alaje kreću. Osvetn. 3, 95. A vi 'kreć'te', sokolovi sivi, kud vidite da se kreću Turci. 5, 43. 'A zar i ti misliš kretati?' upitah ja. M. Đ. Miličević, omer. 199.

b. sa se, u svijem je primjerima refleksivno. — Imeđu rječnika u Belinu ('agitarsi', 'agitari' 58a; 'tremolare', 'muoversi leggiermente', 'leviter tremere' 744b) i u Stulićevu (krećati se, se movere, agitari, tremere, fluctuare').

a) micati se uopće. Svako živušte koje se kreće na zemlji. N. Rašina 114a. gen. 1, 26. Stojeci na nogah nijedna se ne kretaše. Zborn. 107a. Dokle se kreću noge moje. B. Kašić, rit. 85. U pogubah za poginut sad se istočno carstvo kreće, i s mista se još porinut ogluhnuta propas neće! I. Gundulić 476—477. Kada se budu kretati nebesa i zemlja. L. Terzić 158. Bože, u komu živimo, krećemo se i jesmo. 354. Rakoc, sin se kog' još kreće (t. j. živi). J. Kavašin 289a. Nek Kopernik i ini kroju da se zemlja

vrti i kreće. 476b. Zvijezda kreće se i čini okoliš oko zemlje. I. Đorđić, salt. 56. Niti se tko svoga mista kreta, za pričestje ne primiti, da bi ne bila smetna. I. Velikanović, uput. 3, 459. Krepost s kojom se kreću sve strane i uda tesna. J. Matović 168. Pa se Luko pred logorom kreće. Nar. pjes. vuk. 4, 231. Stojan se kreće a iz doma neće. (Kad se ko nakañuje i dugo sprema kud da ide). Nar. posl. vuk. 295. I slavnoga drš Napol'ona, što no za nim i sav svijet se kreće. Osvetn. 2, 108. Sve se kreće što je za oružja. 3, 90.

b) micati se ne ostavljajući svoje mjesto, može značiti što i lužati se, vidi krenuti, 1, c, b) bb). Jur se lis ne kreće. D. Zlatarić 97b. Kretala se od obraza negova svakolika zemlja. B. Kašić, rit. 350. Kako prut se s vitrom kreće. I. Ivanišević 188. Er se kretat samo ne more (mrtvo more). J. Kavašin 377a. Da negova nije goneta, ne bi se udo, ni list kreta'. 477a. Ne kretje se list od gora bez hotjenja bez Božjega. 540b. U veljači jer zemlja počima kretati se, zato vlage ima. J. S. Reljković 106. Loznica se iz temelja kreće. Nar. pjes. vuk. 4, 243. Kad lažeš, kreću li ti se zubi? Nar. posl. vuk. 118. Još nam reci, što l' se moja s klina čorda kreće. Osvetn. 1, 64. Pusta zemlja prolomit se neće, a pod bahtom od noga se kreće. 3, 186.

c) u osobitom značenju, vreti (o mastu, vinu). Vino u buretu kreće se. Z. Orfelin, podr. 90. Vino se tio i polagano u buretu kreće. P. Bolić, vinodjel. 2, 143. Vrijući će se mast slabodno kretati. 2, 161.

d) ostavlja mjesto upućujući se na drugo, upućivati se, putovati. vidi a, c) bb) i krenuti, 1, c, b) cc). može biti i u prenesenom (metaforičkom) smislu. Da se silna na me vojska kreće. A. Vitalić, ist. 78b. Kad se on ovim putem kreće. 112b. Er cječ čudi svo'e himbene na pravi se put ne kreće. ostan. 29. Tada neka se kreće okó koji leži prema istoku. Đ. Daničić, 4moja. 10, 5.

e) počinati, kaniti se, vidi krenuti, 1, a, c) dd) i 1, c, b) dd). aa) s infinitivom ili s akuzativom uz prijedlog na. Il' rvači da se rvat kreću. Osvetn. 1, 46. — Ki na slu rič se kreće. A. Vitalić, ist. 335b. — bb) o bići. Š neg (sunca) na snagu odmah se ne kreće (cviče). J. S. Reljković 188. Od kad rasad u batvo se kreće. 308.

f) u prenesenom smislu, o duševnom pomjeravanju, micanju. Koji su po naravi prignuti na zloće, kojijemi se kreću i prigibaju po naravi, aliti po zlu nauku. Pril. jag. ark. 9, 71. (1520). Srce plemenito nigdar se ne kreće. I. Ivanišević 318. Prijatelj ne kreće pravi se za nišće. 283. Pravedni ne kreće se zaradi riječi narešeni. M. Radnić 30b. Nauči ne kretati se zaradi sudova ljudskije. 37a. Može bit da se sada s riječi moje ti ne krećeš. A. Vitalić, ostan. 353. Zakon naravni jest nika svitlost razuma, kojom se kreću na dobro i uztežu se od zla. I. Velikanović, uput. 1, 337.

g) okretati se. Pa ćemo im uraditi smeću, nek ne znaju, kamo da se kreću. Osvetn. 2, 125. Al' se kolo na okolo kreće. 3, 22.

2. tangere, ticati, doticati se (objekta), dirati (u objektu).

a. prelazno. Tko t' kreće jezikom? (metaforički). M. Vetranić 1, 358. (Orli i gavrani) junakom crne oči kreću. Osvetn. 2, 174. Pa i česar vjeru je zadao, da nam neće krećat turkovañe (metaforički). 7, 82.

b. neprelasno, s prijedlogom u i akuzativa

tivom. Ovi dotrkavši poče j redovnik moliti da u nęga ne kreću. J. Filipović 1, 509a. Ja ovdie ne krećem u poštehe meštara jurve naučniji od mene (*metaforički*). M. Zoričić, aritm. predg. 10. Valja odsiđi naj gori broj i opet dinit skuplehe ne krećući doli u porod. aritm. 21.

2. KRĚTATI, krĕtām, *impf.* hoditi (*fuļajući se*) kao guska. — Ne znam jeli ista rijeđ što i 1. kretati. — U naše vrijeme u Lici. 'Kad ide kreta svedno ka i guska'. J. Bogdanović.

KRETAV, *adj.* koji se može kretati. — Samo u Belinu rječniku: 'agitabile, che si può agitare', 'agitabilis' 52b, i u Stulićevu: 'agitabilis'.

KRĚTAVAC, krĕtāvca, *m.* čovjek (ili uopće onaj) koji kreće. — U jednom primjeru xviii vijeka s -č- mj. t, vidi kod 1. kretati. Ta ti-cavac, krećavac, gledavac. Ant. Kadčić 538.

KRETEL, *m.* (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom. Niva Kretel. Sr. nov. 1873. 472.

KRĚTIVO, *n.* fizička sila koja kreće (*pomiće*). — Načineno u naše vrijeme. Kretivo, meoh. 'bewegende kraft'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRĚTKATI, krĕtkām, *impf. dem.* 1. kretati. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Plećmi kretka, nosi pero, o bedrih mu sabja maše. J. Kavašin 54a.

KRĚTNICA, *f.* (bolnica), vojna bolnica što se vozi na kolima. — Načineno u naše vrijeme. Bolnice kretnice (ambulante) i stalne bolnice vojničke smatraše se kao nijednostrane. Zbornik zak. 1860. 128.

1. KRĚTNİK, *m.* čelade što kreće mjenicu na koga drugoga, vidi 1. kretati, 1, a, a) aa) kkk). — Načineno u naše vrijeme. Kretnik, merc. 'giranť', tal. 'girante'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

2. KRĚTNİK, *m.* sprava kojom se što kreće (*pomiće*). — Načineno u naše vrijeme. Točno znahe kako se sastavļaju i kako prosuđuju naj poglavitiје makine, kad se upotrebljuju kao kretnici i kao makine poslovače. Zbornik zak. 1853. 380.

KRETOVAN, kretovna, *adj.* koji pripada kretanju mjenice (vidi 1. kretati, 1, a, a) aa) kkk). — Načineno u naše vrijeme. Parnice iz poslova kretovnih (giro-geschäft'). Zbornik zak. 1853. 152.

KRĚTŌVNİK, *m.* čelade na koje se kreće mjenica (koje je na se prima), vidi 1. kretati, 1, a, a) aa) kkk), isporedi 1. kretnik. — Načineno u naše vrijeme. Kretovnik, merc. 'giratar', tal. 'giratario'.

KRETÚKĀNE, *n.* djelo kojijem se kretuka. — U Stulićevu rječniku.

KRETÚKATI, krĕtúkām, *impf. dem.* 1. kretati. — Samo u Stulićevu rječniku: 'muover spesso o leggermente', 'leviter movere' gdje ima i krećukati (vidi kod 1. kretati). — U istom rječniku ima i refleksiivni oblik: kretukati se i krećukati se 'leniter moveri'.

KRĚTUĽA, *f.* sprava kojom se što kreće, pa i uopće sprava (*franc.* machine, *tal.* macchina, *nem.*maschine). — Načineno u naše vrijeme. Kretuļa, *phys.* 'kraftmaschine, motor'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kretuļa 'maschine'. Jur. pol. terminol. 691.

KRĚTUĽĀR, *m.* čovjek koji gradi kretuļe. — Načineno u naše vrijeme. Jur. pol. terminol. 691.

KRĚTUĽĀRNICA, *f.* mjesto gdje se grade kre-

tuļe. — Načineno u naše vrijeme. Kretuļarnica, 'maschinenfabrik'. Jur. pol. terminol. 691.

KRETUŠ, *m.* mokriš, selen, nęka biljka. Kretuš, *Apium graveolens* L. (u Srijemu). B. Šulek, im. 172.

KREUŠIĆ, *m.* presime. — xviii vijeka. Roba, Flori, Boniš, Kreušić... J. Kavašin 122b.

KREVELĚNE, *n.* djelo kojijem se ko krevelji. — U Vukovu rječniku.

KREVELITI SE, krĕvĕlīm se, *impf.* plakati kriveći ustima. — Akc. kaki je u praes. taki je u *impf.* krĕvĕlĭāh; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u *inf.*, osim aor. 2 i 8 *sing.* krĕvĕlĭ. — U naše vrijeme, a ismeđu rječnika u Vukovu (mit verzogenem munde weinen 'fleo ore obliquo'). Pa se stade kreveljiti. Javor. god. 16, br. 30, str. 564.

KRĚVET, *m.* odar, postelja. — Ne od grč. κρεβάτος, ni od lat. grabatus, nego od tur. kerevet, koje je od novogrč. κρεβάτι (κρεβάτι i κρεβάτι može biti jedno i drugo opet uzeto iz turskoga). — Od xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Vukovu: 1. 'das bett', 'lectulus', 'grabatus' κρεβάτος). cf. odar.

a. u pravom smislu. Tražiš po svim vuglovi, pod policama, pod krevet. F. Lastrić, od' 105. Ležahu na tvrdu krevetu. S. Rosa 76b. Pak imadem krevet i stolicu. M. A. Relković, sat. H1a. Morati će ležat na krevetu. sabr. 67. Na sokake iznosaše bolestnike i metaše u krevetih. I. Velikanović, uput. 1, 419. Za dugo na krevetu se okretati i protezati. D. Obradović, basn. 224. Kad muž ide sa oraņa, žena u krevet. Nar. pjes. vuk. 1, 512. Ako l' čuje iz kreveta tata, očes, diko, zaglaviti vrāta. 1, 633. Kad legnu u krevet, on se učini kao da spava. Nar. prip. vuk. 74. Krajna daska u kreveta. Vuk, rječn. kod zastavnica.

b. u prenesenom smislu.

a) u Vukovu rječniku: oko varnice pouzvišeno mjesto na koje čarugģije kože na varnice meću.

b) mjesto gdje što leži. Voda ima svoj krevet u Kostajnici. F. Hefele.

c) nešto u suvači; a i u valaonici u kojoj se kuđeļa valja. U Srijemu. M. Medić.

KREVĚTAC, krevĕca, *m. dem.* krevet. — U naše vrijeme. Spustim se na meki krevetac. M. P. Šapćanin 1, 102. Miļko spazio na krevecu neko staklo. Javor. god. 16, br. 36, str. 562.

KREVĚTAK, krevĕtka, *m. dem.* krevet. — U naše vrijeme u Lici. 'Napravi de mi edan mali krevetak za djecu'. J. Bogdanović.

KRĚVETIĆ, *m. dem.* krevet. — U Vukovu rječniku.

KRĚVETINA, *f. augm.* krevet. — U naše vrijeme u Lici. 'Izvalio se eno na krevetinu koliko e dug i širok'. J. Bogdanović.

KREVINA, *f.* ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Livada u Krevini. Sr. nov. 1870. 195.

KREVĽA, *m.* čovjek krevļast. na Rijeci. F. Pilepić.

KREVĽAST, *adj.* šepast. na Rijeci. F. Pilepić.

KREVŠIĆ, *m.* vidi Krepšić. Schem. bosn. 1864. 26.

KRĚZ, *praep.* vidi kroz i đrez. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. — Ima i novoslov. i slovački krez i malorus. kepeš, isporedi i rus. крещ. Jednuđ krez misec dan. Jačke. 16. Pre-

šećem se junak krez selo dolika. 130. Jahala je Jele krez gore zelene. 168.

KREZAV, adj. u *Vukovu rječniku* kod okrezati ima cf. krezav, ali ove riječi nema na svom mjestu ni u trećem izdanju. vađa da je značenje: koji se okrezao, ili koji se može lako okrezati (što se lasno okreza? Iveković). — Ima još u jednom primjeru našega vremena (o čefadetu), te će biti isto što krezub. Tešnak je čovjek već star, krezav, visok, suv. M. Đ. Milićević, omer. 31.

KREZIN BRÔD, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Glasnik. 19, 176.

KREZLUK, m. ime vodi i planini u Bosni. F. Jukić, zem|op. 23. Kreće steću pro Krezluka vojsku. Osvetn. 7, 70.

KREZO, m. krezub čovjek, uprav hyp. krezub. — Akc. se mijena u voc. krzo. — U *Vukovu rječniku*: „zahnückiger mensch“, „edentulus homo“.

KREZUB, adj. koji je bez zuba, ali ne posve, nego nema kojega prednjeg zuba. — Riječ je jamačno složena, i drugi je dio zub, ali je teško znati koji je prvi dio: Miklošić (etymolog. wörterb. 300^a i 427^a) misli da je od korijena skerbz, i isporučuje bug. štrab i hrv. škrbav što postaju od ovoga korijena, a značenje im je: krezub, ali ako je lako mogao korijen izgubiti s, ne razumije se što se od b dogodilo; Daničić (osnove. 44) misli da je krezub postalo od krez-zub, i da je krez adjektiv, što se izgubio, srodan s prijedlogom kroz; po mojemu mišljenju, s toga što se u Dubrovniku govori kresozub, moglo bi krezub postati od kres-zub (u kojega su zubi iskresani). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (krezub, bez zubi „edentulus“) gdje se naj prije nahodi, u *Vukovu* („zahnückig“, „edentulus“). Babo krezuba! I. Velikanović, prik. 12. Krezubi ne navidi onoga koji zube ima. Đ. Rapić 134. Kada bi ona jurve bila stara i krezuba? 464. Osta cura gruba i krezuba. Nar. pjes. juk. 403. I postala krezuba baka. M. Pavlinović, razl. spisi. 322.

KREZUBAST, adj. vidi krezub. M. Pavlinović.

1. **KREZUBICA**, m. i f. krezubo čefade (i muško i žensko). — U *Vukovu rječniku*: f. („der“) die zahnückige“, „edentula (-lus)“.

2. **KREZUBICA**, f. Cirsium erisithales Scop. u *Dionicama*. D. Hirc.

KREZUBITI, krezubim, impf. gubiti zube (n. p. od starosti). — U jednoga pisca našega vremena. Ni deseti doma umro nije, krezubio nije ni petnesti. Osvetn. 2, 74.

KREZÛN, m. u *Vukovu rječniku*: muški nadimak s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

KREŽBINAC, Krežbinca, m. ime selu u Srbiji u okrugu čuprijskom. K. Jovanović 179.

KREŽETATI, krezetam, impf. stridere, kriješati (?), skvičati (?). — Samo u *Stulićevu rječniku*: v. iskrezetati.

KRF, Krfa, m. Corcyra, ime ostrvu u moru jonskom, što pripada Grčkoj, tal. Corfù. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. Krf, i voc. sing. Kffe. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Stulićevu* (Krf, otok na moru jonskomu „Phaeacia, Corcira“), i u *Vukovu*: Krf, [Corcyra, Corfù] (samo ime po Vukovijem bilježkama, a dodat je prijevod od izdavalaca; akcenat je zabilježen samo za nom. sing.). Prišli su nan listi u Krfu stojeći, da

Bakar bili grad živim ognjem žgati. Nar. pjes. istr. 2, 108.

KRFULICA, f. ime biljaka. — Riječ je tuđa, vidi daf. Krfulica (nem. karfelkraut, a ovo grč.-lat. chaerophyllon), chaerophyllon (Sabjar), chaerofolium (Lalangue), 1. Anthriscus cerefolium Hfm. (Sladović); 2. Bellis perennis L. (Valjavac). — Krfulica mačja, Fumaria officinalis L. (Sabjar). B. Sulek, im. 172.

1. **KRGA**, f. u *Vukovu rječniku*: vide čokot (300 krga u jednu motiku) s dodatkom da se govori u Podgorici.

2. **KRGA**, f. vidi krbañ. — U *Vukovu rječniku*: vide krbañ s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme: Pa zavrže krgu i mataru. — vidi i: Krga, trompetenkürbiss (u Srijemu), Cucurbita lagenaria L. B. Sulek, im. 172.

3. **KRGA**, f. ona trupina, oko koje se mlin salijeva, i u koju žito iz koša kaplje. — U naše vrijeme u Lici. „Pretijesna mi je krga u mlina, pa mi se mlin brzo zaje“. J. Bogdanović.

KRGOTIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Pavla Krgotića. Mon. croat. 188. (1504).

1. **KRGA**, f. vrsta malene divlje patke, vidi i krža. — Ne znam postana: po obliku kao da je turska riječ, ali je nijesam u turskijem rječnicima našao: ipak ima tur. kyr, kyrgyl, sivast, kyrgavul, fazan. — U *Vukovu rječniku*: (u Srijemu) „art wilder enten kleinster gattung“, „minor quaedam anas fera“ [vide kržula]. cf. krža.

2. **KRGA**, f. rdav duhan. I. Pavlović iz Srbije. — Miklošić (die türk. elem. nachtr. 1, 62) misli da je riječ ista što ime mjesta, vidi kod krgalija. Posle list od duvana krge namažu medom i paučinom. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 55.

3. **KRGA**, f. mjesno ime. Budući da ji je (kesejija) iz početka naj više bilo iz varoši „Krga“, zato se prozovu „krgalije“. Vuk, dan. 2, 95. vidi kod krgalija.

KRĀĀLIJA, m. vidi u *Vukovu rječniku*: krgalije su bile kao turski hajduci koji su postali u Urumeliji poslije posljednjega nemačkoga rata. (vidi daf. u istom rječniku). — Riječ je jamačno postala xviii vijeka, ali nije jasno postać. Vuk tumači da postaje od varoši Krga (vidi 3. Krga), ali se ne zna, jeli to nekakvo mjesto blizu Vidina u Bugarskoj, ili pokrajina Kirgali u istočnoj Rumeliji. drugi tumače da znači: skitalica, od tur. kyr, poše, pusto poše. radi svega toga vidi F. Miklošić, die türk. elem. nachtrag. 1, 62 i 2, 148. Kara-fejzo diže silnu vojsku, silnu vojsku, krgalije mlade. Nar. pjes. vuk. 4, 218. Ti pokupi tvoje krgalije. Pjev. crn. 104^b. Kad Pasmangijne krgalije popale i poaraju Lenovce. Vuk, dan. 1, 70. U jednom takom sukobu Pasmangine krgalije popale i poharaju selo Lenovac. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 789. Luti, što nisu ništa mogli Nišu, krgalije su se vracale ka Gramadi. kraj. srb. 35. Krgalije ubojnika luta. Bos. vila. 1891. 283.

KRĀĀLIJINKA, f. vidi u *Vukovu rječniku*: krgalijinka, duga puška kakove su krgalije nosile s primjerom iz narodne pjesme: Uze Luko pušku krgalijinku. Krgalijinki živu vatra dade. Nar. pjes. vuk. 4, 269. Nosili su svi dugačke puške, krgalijinke. Vuk, dan. 2, 95. Imaše dva pištolja i jatagan, o ramenu krgalinku. M. Đ. Milićević, zim. već. 217. O ramenu mu je duga krgalinka. 226.

KRĀALIJSKI, *adj.* koji pripada krālijama. — U *Vukovu rječniku*: krālijinski, den krālije gehōrig, rōv krālije.

KRĀV, *adj.* vidī kršav. V. Ilić iz Srbije.

KRĀIĆ, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Gliša Krāić. Rat. 357.

KRĀA, *f. komad čega što postaje krānem, mrva*. — Samo u *Stuličevu rječniku*: fractio, fractura.

KRĀAĆ, *vidi kod krhak*.

KRĀAK, křhak, *adj.* fragilis, koji se lako može razbiti (kao staklo) ili slomiti, prelomiti, razlomiti (kao neke vrste drva). kod toga se misli na nešto tvrdo kod čega razbijanje ili lomljenje postaje s nekom bukom. — Riječ je stara (krhāk, isporodi stslav. křhakъ, novoslov. křhek, rus. крохкой. — Korijen je krh, kako mislim, onomatopeja. — S toga što većina naroda ne izgovara h, ovo je često izostavljeno, te i u samome *Belinu rječniku* ima krko, *n. sing.* vidī 1, d, ili za to što ovu riječ nije pisac čuo od *Dubrovčanina*, ili što je h teško izgovoriti i čuti u ovakom položaju. po oblicima bez h načinio se i *nom. sing. m. krk*, vidī u *Stuličevu rječniku* kod d, i u *Sulekovu* (kod zerbrechlich), vidī i: *Krk*, reče se za drvo od sebe gnilo i suho koje se lako lomi: „Zlomočno je ako je krko“. M. Pavlinović. — Između rječnika u *Bjelostjencevu* (krhak i kajkavski křhek, křšliv, fragilis). 2. křhek, slab, v. padliv, u *Jambrešičevu* (křhek, fragilis), u *Voltigijinu* (křhki, fragile, rompibile, gebrechlich), u *Stuličevu* (u kojemu je na nekoliko načina krivo zabilježeno: křhk, křhki, v. křhči; krhač [griješkom křhac], křhči, v. křhči; křhči, fragilis; kod oboga ima dodatak da je uzeto iz *brevijara*; vađa da je křhči uprav komparativ, ali to nije opazio *Stulli*, te je još dodao: křhčiji, fragilior). — isporodi 1. křhat, křt.

1. *adj.* — Komparativ: křhčiji, vidī u *Stuličevu rječniku*; nije dobro křhčiji (křkije. J. S. Reljković 873).

a. u pravom značenju sprijeđa kazanome. Svako je (stablo) većma krko koje je u zavitarju. S. Margitić, fal. 151. Da slanina tvrda i krka postane. I. Jablanci 145. (Ločike) biće pune i jiduci krke. J. S. Reljković 890.

b. u prenesenom smislu, kao lat. fragilis, slab (u duševnom značenju). Jedna žena křhka i prignuta na grih. Naručen. 76b. Plt křhka se boli. Korizm. 98b.

c. friabilis, koji se lako mrvi, *n. p.* o zemji, *dubretu*. Zemja lanu mora biti krka. J. S. Reljković 128. Da (zemlja) smrzmom postane ti krka. 396. Da se strune i křkije bude (dubre). 373. — o hlebu. A snahe te mi dat křhke pogačice. Jačko. 28. Drugim si davala křhke pogačice. 85.

d. o mesu (što se jede, *n. p.* o govedini) kad je mekše jesti i kao da se drobi u ustima. — U *Bjelostjencevu rječniku*: krko meso, carne intenerita, caro tenera, i u *Stuličevu*: křk, tener; krko meso, carne tenera iz *Belina*.

e. oštar, o riječima, vidī kod 2. Pa mu křhke oslovic riječi. Osvetn. 5, 19.

2. *adv.* křhko. — Između rječnika u *Bjelostjencevu* (fragile, fragiliter). — U svijem primjerima (našega vremena) o govoru, i znači: osječeno, oštro. Miklošić misli da je ovo od tur. qyryk, osječen, ali ne znam, zašto ne bi adverb što postaje od křhak dobio ovakovo značenje. A banu je krko govorio: „Kam' ti vjera? ona te ubila!“ Nar. pjes. juk. 818. Pa Ivanu krko govorila: „Hajd' otale, indinsko halinče!“ 892. (Luka) kaluderu křhko besjedio. Osvetn. 3, 60.

1. KRĀĀNE, *n. djelo kojijem se krha* (vidī 1. křhati). — U *Vukovu rječniku*: „das zerbrechen“, fractio.

2. KRĀĀNE, *n. djelo kojijem se krha* (vidī 2. křhati). — U *Stuličevu rječniku*: „catarro“, distillatio, gravedo, i u *Vukovu*: „das husten des pferdes“, tussitio equi.

1. KRĀAT, křta, *adj.* vidī křhak. — U *Mikašinu rječniku*: křhti, křšiv, fragilis; karhto, křhto, fragilis; „křhti (sic), karhto“, tener, (gdje su značenja kao kod křhak, 1, a i d), u *Belinu*: křhti, frollo o frollato, maceratus 891b; u *Voltigijinu*: karhti, karhut, frollo, tenero, „mürbe“ (u ova je dva rječnika značenja kao kod křhak, 1, d); u *Stuličevu* ima křhkti, v. křhac s dodatkom da je uzeto iz *Mikašina*, ali je *Stulli* zlo pročitao, isporodi křhtiti. — U jednoga pisca xvii vijeka ima oblik křhće za *nom. sing. n.*; očito je komparativ, te vađa da mu je pozitiv křhat, u prenesenom smislu, mek, slab: Koliko je křhće čoviško čutjenje, toko veća křipost skazat uzstrpljenje u suprotiščinah. M. Gazarović 45. — U većine naroda koja ne izgovara h sad je *nom. sing. m. křt*, vidī 1. křt.

2. KRĀAT, křta, *m. komad, odlomak, mrva*. — Postaje od korijena glagola (1.) křhati. — Može biti od xvi vijeka (vidī křhatak), a između rječnika nalazi se u *Mikašinu*: křhat, ulomak „frustulum“; u *Bjelostjencevu*: kajkavski křhet, křhetek, ukržak, křžina, fragmen, v. odlomak; u *Jambrešičevu*: křhet, fragmen; u *Stuličevu*: křhat, křhata (sic), frustulum (s dodatkom da je uzeto iz *Mikašina*).

3. KRĀAT, *m.* vidī křat, i radi h vidī 1. H, c, a). Kud god ide sve křhata jaše. M. Đ. Milčević, pomenik. 1, 85. A ne mogu (prebikiti) Vrčić barjaktara ni křhata koňa od mejdana... Smailag. meh. 123.

KRĀATAC, křhaca, *m. dem.* 2. křhat. — U *Stuličevu rječniku*.

KRĀATAK, křhatka, *m. dem.* 2. křhat. — U jednoga pisca xvi vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu*: kajkavski křhetek (vidī kod 2. křhat), i u *Stuličevu*. Priimje se vas celovito u naj manšemu křhatku ili mrvici oštije. Š. Budinić, sum. 83a.

1. KRĀATI, křhām, *impf.* razbijati, lomiti s nekom bukom, isporodi křhak. — Akc. se mijena u praes. 1 i 2 pl.: křhāmo, křhāte, u aor. 2 i 3 sing. křhā, u part. praet. pass. křhān (u *Dubrovniku* se mijena akcenat onako kao kod igrati). — Od istoga korijena od kojega je i křhak. — U *Bjelostjencevu rječniku* ima i praes. křšem. — Ima i u novoslovenskom jeziku. — U našem se javlja od xviii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (křham, křšem, v. lomim) gdje se naj prije nahodi, u *Vukovu* („brechen“, „frango“, z. b. vrat). — u *Stuličevu* ima značenje refleksivno ili pasivno kao křhati se: „cum strepitu frangi (dr. de quibusdam lapidibus, rebus vitreis etc.) što nije pouzdano. — U primjerima je u prenesenom smislu, od prilike kao uništiti, *n. p.*: s objektom koňi i junaci, činiti da poginu. Da ne kupim silenih svatova, da ne křham koňš i junakš, ... zasješće mi Turci u busijam, ... biće krvi na obadve strane. Nar. pjes. juk. 308. — s objektom vino, rakija, piti mnogo. A on křha vino izobila. Pjev. crn. 274a. Pa on křha vino i rakiju. Nar. pjes. juk. 195.

2. KRĀATI, křhām, *impf.* jako kašlati, kašlati s velikom bukom (uprav o životinjama i osobito o koňu; u *Dubrovniku* se kaže i o čefadetu,

ali nije *uľudno*. P. Budmani). — *Može biti da je ista riječ što 1. krhati (obzirom samo na buku).* — Radi akcenta vidi sve što je napisano kod 1. krhati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (*tussire vehementer*), i u Vukovu: *husten (von pferde)*, *tussio*. — Kad mačka začesti krhati, vaľa reći: *„Svoju glavu iskrhala!*, jer misle da to nije dobro za onu kuću. Vuk, rječn. kod mačka.

KRHAVAC, *krhavca*, m. čovjek što krha (vidi 2. krhati). — Samo u Stulićevu rječniku: *„qui fortiter tussit“*.

KRHA VICA, f. žensko čefade što krha (vidi 2. krhati), isporedi *krhavac*. — U Stulićevu rječniku: *„quae fortiter tussit“*. — nije dosta pouzdano.

KRHČINA, f. vidi *krhkoća*. — Samo u Stulićevu rječniku: *„fragilitas“*.

KRHČITI, *krhčim*, *impf.* vidi 1. krhati. — U Stulićevu rječniku: *„frangere, comminuere“*. — Jamačno je sam pisac načinio od *krčiti* prema *krhak*. — U istom rječniku ima i refleksivno *krhčiti se*, *frangi, comminui*. — oboje nepouzdan.

KRHČIV, *adj.* vidi *krhak*. — U Stulićevu rječniku: v. *krhči*. — *Naćineno kao i krhčiti i zato nepouzdan.*

KRHČIĆ, m. neka bilka. *Krhčić*, *Sonchus arvensis* L. (u Istri), v. *Krč*, *Krlič*. B. Šulek, im. 172.

KRHKNUTI, *krhknem*, *pf.* u Stulićevu rječniku: *„strepitare, cum strepitu frangi (dr. de quibusdam lapidibus, rebus vitreis etc.)“*. — *Naćinio je sam pisac od krhak, te je nepouzdan.*

KRHKNIVATI, *krhknijem* i *krhknivam*, *impf.* *krhknuti*. — U Stulićevu rječniku: *„sensim crepitare (dr. de quibusdam lapidibus, rebus vitreis etc.)“*. — *Nepouzdan kao i krhknuti*.

KRHKOĆA, f. osobina onoga što je *krhko*. — *Akc. kaki je u nom. sing. taki je u ostalijem padetima, osim dat. sing. křhkoći, acc. sing. křhkoću, voc. sing. křhkoću, nom. acc., voc. pl. křhkoća.* — U Bjelostjencevu rječniku: *krhkoća*, *kršljivost*, *„fragilitas“*. 2. slabost, *„imbecillitas“*. 3. padljivost, *„caducitas“*; u *Jambrešićevu*: *„fragilitas“*; u *Voltigijinu*: *„griješkom křhkoća“*, *„fallezza“*, *„gebrechlichkeit“*; u Stulićevu: *„fragilitas“*.

KRHKOST, f. vidi *krhkoća*. — xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (uz *krhkoća*). Da mi slabih křhkosti ne oznašajuć se, nego ž nima trpljenje kako i I. Hrist s nami imēti imamo. Anton Dalm., ap. 19^a. Radi slabosti ili křhkosti človēčake. Š. Budinić, sum. 182^a. Ujačiti křhkost i slabu moć. ispr. 41.

KRHKSTVO, n. u Stulićevu rječniku uz *krhkoća*. — *nepouzdan.*

KRHKTI, vidi 1. křhat.

KRHKTITI, vidi *krhtiti*.

KRHĽAVINA, f. *krhañe*, *lomleñe*. — isporedi *krhļevina*. — U jednoga pisca našega vremena. Ustavi se prasak od pušaka, *krhļavina* kopļa i kundaka. Osvetn. 8, 160.

KRHĽEVINA, f. vidi *krhļavina*. Već sabala stoji cikļevina, a kopala stoji *krhļevina*. Nar. pjes. hrv. 4, 126.

KRHĽIKA, f. vrsta loćike (što se lomi i puca, *krha*). *Křhļika*, *eissalat* (Sabļar). B. Šulek, im. 178.

KRHNUT, *adj.* u *Voltigijinu* rječniku (vidi kod 1. křhat). — *nepouzdan.*

1. KŘHNUTI, *křhnēm*, *pf.* *udariti s bukom* (može značiti i: *udariti kim o zemľu*). *uprav je perfektivni glagol prema 1. křhati.* — *Akc. se ne miñeña (aor. 2 i 8 sing. křhnū, part. praet. pass. křhnūt).* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (gdje je pisano bez h): *krnuti* 1. *„schlagen“*, *„percutio“*. — 2. *krnuo ga o zemľu*, *„niederwerfen“*, *„projicio“*. — U prenesenom, osobitom znaćeu, vidi 1. křhati na kraju. Odvratu mu sa žmulićem vina koga Miho křhne. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 204. — Sa se, *recipročno*. Luka trže čavlenu batinu, a Hrñica glavu nađaćinu; křhnuše se po dva po tri puta. Nar. pjes. juk. 922.

2. KŘHNUTI, *křhnēm*, *pf.* *umrijeti*. — *Akc. je kao kod 1. křhnuti.* — U jedinom primjeru (našega vremena) kaže se o čefadetu i to bez *po-grde* i *presiraña*, ali mislim da je od prilike *onakova riječ* kao *crknuti*, *křepati*. Idem za popa, da mi pričesti oca; od sinoć je zakovrnuo i ne može da křhne. V. Vrćević, niz. 200.

KRHOLINA, f. vidi *krhoľak*. — U Stulićevu rječniku: *„fragmentum, assula, schidia“*.

KRHOLAK, *krhoľka*, m. *mrva*, *mrvice*, vidi 2. křhat. — U jednoga pisca Bošñaka xvii vijeka. Skupiše dakle i napuniše dvanaest křošñica křhoľaka. M. Divković, bes. 816^b. I paker osta křhoľak dvanaest křošñica. 817^a.

KRHOST, f. vidi *křhkost*. — xv i xvi vijeka. *Křhost* tila. *Starine*. 23, 75. (1496). V ñem ne biše křhosti. *Korizm*. 100^b.

KŘHTAK, *křhtak*, *adj.* vidi *křritak*.

KRHTINA, f. osobina onoga što je *krhko*. — U Mikajinu rječniku: *„fragilitas“*. — vidi i 2. křtina.

KRHTITI, *krhtim*, *impf.* vidi 1. křhati. — *Postaje od 1. křhat.* — U Mikajinu rječniku: *krhtiti*, *lomiti*, *frango*, *frio*; i u Stulićevu (gdje je zlo napisano, isporedi křhčiti, křhknuti): *krhtiti*, v. křhčiti s dodatkom da je uzeto iz Mikajina. — Sa se, refleksivno. — u Mikajinu rječniku: *krhtiti se*, *lomiti se*, *frangor*.

KŘĽ, f. vidi *křv*.

KŘIČEL, m. čeno, češañ bijelog luka. — U Srbiji u okrugu ćaćanskom. M. Ružićić.

KŘIČ, m. vidi *křićañe*. — Od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (*křić*, *křićañe*, *křika*, *vikapaj*, *clamatio*, *clamor*, *vociferatus*), u *Jambrešićevu* (*clamor*, *garritus*), u *Voltigijinu* (*grido*, *schiamazzo*, *romoreggio*, *gerausch*, *geschrey*), u Stulićevu (*strepitus*, *clamor* iz *Haddelićeva*). Suprotivi se istini ufaćuće se v svoj křić. *Starine*. 23, 184. (1496). Odgovoriše vsi s křićem. *Korizm*. 95^b. Pred pentikosti jesu jedan velik hrup, šum i křić, po tom jedan grozovit i strašañ glas slišali vapijuću. *Postila*. 11^a.

KŘIČAK, *křićka*, m. čovjek što křići. — Na jednom mjestu xvii vijeka (griješkom *křićak*). Ako si redovnik i umro svijetu, ... zašto si jedan *křićak*? kako govoriš toliko i tako jako i izvan glasa? M. Radnić 425^b.

1. KŘIČAN, m. ime muško. — Ima samo *adj. posesivni* Křićanov (vidi).

2. KŘIČAN, m. mjesno ime. — U spomeniku xiii vijeka. U Křićañ. *Spom. stojan*. (1254—1264).

KŘIČANIN, m. prezime. — U naše vrijeme. *Trifun Křićanin*. *Rat*. 408.

KŘIČANOV, *adj.* koji pripada Křićanu (vidi Křićan). — U spomeniku xiii ili xiv vijeka, i

otale u *Daničićevu rječniku*: Kričanovъ. Stao, Kričanovъ synъ. Mon. serb. 62. (1298—1802).

KRIČANOVO, n. ime selu u Bosni u okrugu banolučkom. Statist. bosn. 41.

KRIČANOVSKI, adj. *vidi* Koznica, a. — U *Daničićevu rječniku*: kričanovskij, gledaj kod riječi 'Koznica'.

KRIČANE, n. djelo kojijem se kriči (*vidi* 1. i 2. kričati). — Stariji su oblici kričanje i kričanje. — *Imeđu rječnika u Mikajinu* (kričanje), u *Bjelostjenčevu* (kod krič), u *Voltigijinu* (us krič), u *Stuličevu* (us krič), u *Vukovu* („das vorpredigen“, „admonitio molestae“), u *Daničićevu* (kričanje „clamor“). Na kričanje te žene te druge žene potekoše. Mirakuli. 85^a. Maneno kričanje. Korizm. 48^b. Sa kričanjemъ. Glasnik. 10, 284. — U ova dva primjera stoji griješkom -ie- mj. i, *isporedi* kričak i kričati. Čuše veliko škripanje i, kričanje s plačom i tužbom. M. Orbin 108. „Kričanje“ i mnogo govorene ubija bogoljubstvo. M. Radnić 427^a.

1. KRIČATI, kričim, *impf.* kao vikati, ali se od ovoga glagola razlikuje što je vikaše upravo čovječji glas a kričanje i živinski; osim toga kod kričati može biti ističe se ne samo jaki nego i tanki (visoki) glas; ali u čekavaca i po drugijem zapadnijem krajevima kričati može značiti posve što i vikati. — Akc. se mijenja samo u part. praet. pass. kričân (ako ga ima). — Riječ je praslavenska, *isporedi* stslav. kričati, rus. кричать, češ. kričeti, polj. krzycość. — Postaje od korijena krik (što je jamačno onomatopeja) nastavkom č, te kē postaje ča. — *Imeđu rječnika u Mikajinu* (kričati, vikati „clamo, clamito, exclamo, vociferor, voce persono, vocem intendo, clamorem edo“), u *Bjelostjenčevu* (kričim, vičem, vapim „clamo“), u *Jambrešičevu* (kričim „clamo, garrio“), u *Voltigijinu* („gridare, schiamazzare, strillare“, „schreyen, geräusch machen“), u *Stuličevu*: s praes. kričem (!), perstrepere, exclamare, clamare, clamorem edere (vidi još kod kričiti), u *Daničićevu* „clamare“. — Gdje gdje se nalazi i -ije- mj. i, može biti što se pomišljao ovaj glagol s kriještati, *vidi* n. p. kriječe. M. Vetranić 2, 162; kriječi. 2, 280; N. Najlašević 1, 139. 246.

a. *subjekat je čelade*.

a) uopće. Kričaje i vapijaše. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Žalostnē kryčahu. Glasnik. 11, 112. Kriči i vapij, ka ne plodiš. Bernardin 52. paul. gal. 4, 27. U kari prez pristanka kričat. M. Marulić 183. Pram onom človiuku kričat nitkor nima. 147. Kriči ona k Gospodinu. Korizm. 5^a. Zač kriči za nami. 6^a. Kričaje na nebo kako i lav. 19^a. Kriče mrtvi vsaki dan: „Pomilajte me!“ 21^b. (Človik) kriči vele gusto k Bogu. 68^a. Meu sobom što kriječe. M. Vetranić 2, 162. Satanas zlosrdi da veče ne kriječi. 2, 280. Ne reci zle riči nikomur, ni na koga kriči, nikoga ne opsuje. P. Hektorović 38. Jedan se ispriječ: „Ubrus nam daj sjemo, veče tuj ne kriječi!“ N. Najlašević 1, 139. Eto tuj, ne kriječi, plat' što smo t' služile. 1, 246. Počeše kričati i vikati na kralja. Duklanin 84. Židovi kričahu da se propne (Isus). F. Glavinčić, cvit. 85^b. Teodor, da jest on kršćenik, očitim glasom kričeći. 364^b. Što Turci kričaju. P. Vitezović, odl. 64. Kryčite glasomъ velijemъ. Physiol. nov. star. 11, 198. Nek sotona već ne kriči. S. Margitić, ispov. 241. Prijeti desnom (rukom), kriči bukom (Belehub). J. Kavašin 414^a. Toliko pristrasovitost kričaje, da mornari poplašeni jurve veče bojau se porad njea neg porad sebe. Blago turl. 2, 96. Ustupau bižeć porad straha

kričeć. 2, 185. Mom bratu Pilji usrok kričati i kavgati se ne dala. D. Obradović, živ. 21.

b) s objektom.

aa) *objekat je ono što se isriče vičući*. Bihu znevarice prišli tr kričahu: krv! krv! Korizm. 47^a. Kričaju u uši Pilatu: „Propni ga!“ 65^b. Pa im paša oštire riječi kriči. Osvetn. 3, 183. Umeće se baltom pod nebasa, vašim glavam kriči zla udesa. 4, 42.

bb) *ako je objekat čelade, snači: svati*. Sestrica je braca po gori kričala. Jaške. 60.

b. *subjekat je životinja*. Kozlić prnesen na bikariju kriči. Korizm. 29^a. Kada su lavici vzeti lavici, ona kriči. 45^a. Gdo nauči kozlića kada je v ustih vlku da kriči: be be. 61^b. Kričati kako žaba „coaxo“. J. Mikaja, rjeon. 599^a. Kē čē (šabe) kričeć i crknuti. J. Kavašin 79^b. Kad umire, tada kriči (labud). 402^b.

c. *subjekat je što nešvo*. Od grihov ki v nebo kriče ili viču (*vidi* vapići). F. Glavinčić, svitl. 89. Hoteše od osvete vapije, a smagnutje od jaspri brez pristanka kriči. M. Radnić 215^b. Zove zemlja, nebo viče, i sve stvari glasno kriče pamet našu da se gane (*vidi* a, b) bb)). V. Došen 186^a.

2. KRIČATI, kričim, *impf.* *vidi* kričiti. — Akc. je kao kod 1. kričati. — U *Vukovu rječniku* („vorpredigen“, „admonitio ut caveat“) u kojemu jedinome infinitiv ima oblik kričati.

KRIČAVAC, kričavca, m. čovjek što kriči. — U *Jambrešičevu rječniku*: (kajkavski) kričaveo prez reda „rabula“.

KRIČIĆI, m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 66.

KRIČINA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 47.

KRIČITI, kričim, *impf.* inculcare, neprestano nalagati ili svjetovati ili preporučivati. — Akc. kaci je u praes. taki je u *impf.* kričāh, u aor. 2 i 3 sing. kriči, u part. praet. pass. kričen (ako ga ima). — Jamačno je ovome glagolu isto postaje kao kod 1. kričati; i u *Vukovu* je rječniku sa ovo značenje *inf.* kričati (*vidi* 2. kričati) što drugdje nijesam našao; treba pasiti i na razliku u akcentu. — Ovaj glagol treba shvatiti kao imperfektivni glagol prema prikriti: a isto je značenje i kod 2. kričati. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (inculcare, instare, premere, urgere, clamare, vociferari); dva naj zadnja značenja pripadaju pod 1. kričati). Vse svete knjige ino ne kriče. Korizm. 10^b. Ča kriče knjige Mojseove. 80^b. To poje orikva i kriči govoreći... 100^a. Vsa ta pisma kriče: mir, mir. 108^a. Zato svjetuje sveti Pavo i kriči svakomu... V. Andrijašević, put. 371. Kako kriči Pavo sveti. I. M. Mattei 81. — I sa se, pasivno. Kako češ ih ti sved pomno ražičati ljubavi Jezusovom koja se ovijem knjigam toliko kriči. I. M. Mattei ix.

1. KRIČKA, f. obla i glatka pločica što se nalazi po kraju mora. (S. Lubiša, prič. 117), *vidi* plojka, plovka. — Drugi primjeri u istoga pisca: Talijer cesarev svaki kao krička. prip. 158. Ter se on baci kričkom zagonke (u more), a krička skačući s vala na val kao morsk lastavica... dopre do otoka. prič. 115.

2. KRIČKA, m. ime muško (*isporedi* 1. Kričan) ili prezime. — xviii vijeka. Krička Dorniški. D. Obradović, basn. 827.

KRIČKE, f. pl. ime mjesno.

a. selo u Dalmaciji u kotaru kninskom. Repert. dalm. 1872. 41.

b. dva sela u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 127.

KRIČKLIJA, *vidi* Krišćija. — *Između rječnika u Daničičevu* (gledaj Krišćija).

KRIČKOVIĆ, *m. prezime*. — xv vijeka. David Kričković. Stat. polj. ark. 5, 290. (1490).

KRIČANIN, *m. čovjek s ostrva Krita*. — *Množina*: Kričani. Kričani i Arapi. Vuk, djel. ap. 2, 11.

KRIČIĆI, *m. pl. ime nekakvu mjestu u Hrvatskoj*. — xvi vijeka. Paval Lukačić is Kričić. Mon. croat. 885. (1579). — *Može se čitati i iz Krišćić*.

KRIĐA, *f. postradaće (trgovca koji ne može da plati dugove), nem. crida (srlatinska riječ)*. — *U pisaca našega vremena*. Za osobite slučajeve krیده može na prošću dužnika ili vjerovnikâ... Zbornik zak. 1853. 155.

KRIDALAN, *kridalna, adj. koji pripada kridi*. — *Naćineno u naše vrijeme*. Urednici, koji padnu pod stečaj, pak u istragi kridalnoj ne budu obnađeni da su nedužni... Zbornik zak. 1853. 289. S toga se ima dio imetka razlučiti pri inventuri kridalnoj. 589.

KRIDATÂR, *kridatâra, m. postradao trgovac (vidi krida), postradalac, propalica, nem. cridatar*. — *U pisaca našega vremena*. Dok dužnost kridatara nije sasvim dokazana. Zbornik zak. 1, 248. Ako kridatar, komu se je na imetak otvorio stečaj... 1853. 155.

KRIDIMICE, *adv. vidi krišom*. — *Po svoj je prilici postalo miješanjem riječi kradimice i krijući, krišom*. — *U naše vrijeme u Boci kotorskoj, a između rječnika u Vukovu*: (u Boci) vide krišom. — *Kridimice ukrade mužu pedeset (cekina)*. Nar. prip. vuk. 188—189. To sve troje uzmi kridimice i ne kazuj nikome. 154. Carev sin čujući za to jezero krene jedno jutro kridimice od oca. 193. Počne misliti kako će snasi svojoj kridimice do glave doći. 283. Malo stavši dođe kridimice moj zet. Pravdonoša. 1852. 33.

KRIG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajiškom*. Niva u Krigu. Sr. nov. 1871. 76.

KRIJA, *vidi krina*. — *Između rječnika u Daničičevu*: gledaj kod riječi krina.

KRIJEČALO, *m. čovjek što kriječi*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Žalosni kriječalo, što ne divaniš ka' čojk? što si tu sta' kriječati?' J. Bogdanović.

KRIJEČALICA, *f. žensko čelade što kriječi*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Umukni kriječalico, zamukla Bože daj! šta si tu zakriječala ka švraka?' J. Bogdanović.

KRIJEČAŃE, *n. djelo kojijem se kriječi*. J. Bogdanović.

KRIJEČATI, *kriječâm, impf. vidi 1. kričati, ali valja da nije ista riječ što i ovo, jer kao da znači glas u pijetla ili u koje druge ptice*. — *ispoređi i kreketati, krijekati itd.* — *U naše vrijeme u Lici*. 'On, kad divani, svedno konda kriječit'. 'Olazi, vraže, šta tu kriječiš?' J. Bogdanović.

KRIJEKAŃE, *n. djelo kojijem se krijeka (kriječće)*. — *Stariji je oblik krijekanje*. — *U Belinu rječniku*: krijekanje 'voce di grue', gruitus' 360a, i u Stuličevu.

KRIJEKATI, *krijekâm (kriječêm), impf. ispuštati glas (krije?) kao ždral*. — *-ije- stoji po južnom govoru; u zapadnom glasi i*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka, a između*

rječnika u Belinu (krijekati, krijekam 'far la voce di grue', 'gruire' 860a), u *Voltiđijinu* (kri-kati, krikam 'gruire', 'wie ein kranich schreyen'), u *Stuličevu* (krijekati, kriječem i krijekam 'far la voce di grue', 'gruire'). Ždralovi mnokrat nam za veću dat bijedu krijekaju kad naša sva sijeva izijedu. D. Rahina 88b.

KRIJELO, *vidi krilo*.

KRIJÊNE, *n. djelo kojijem se krije*. — *vidi kriveće*. — *U Vukovu rječniku*.

1. KRIJEP, *adj. krepak*. — *Samo u jednoga pisca xviii vijeka*. Ter učinjen krijep mučenik... J. Kavašin 304a.

2. KRIJEP, *m. vidi krepot*. — *Samo u jednoga pisca xviii vijeka*. Po milosti Mihovjela, i po krijepu duha brata... J. Kavašin 495a.

KRIJEPA, *f. pokrepa(?)*. — *Samo u jednoga pisca xviii vijeka*. Teržić nam za umiruće skupi iz otac krijepe vruće. J. Kavašin 127b.

KRIJEPAN, *krijepna, adj. postaje od krijepiti*. a. *krepak*. — *Između rječnika u Daničičevu* (krěpnъ, firmus'). Krěpnъ mir. Mon. serb. 209. (1387). U tebi (Bogu) jedinomu i samomu kripno priloženje i skončanja moga srično svršenje. F. Glavinčić, svitl. 130.

b. *koji krijepi, koji može krijepiti*. — *U Belinu rječniku*: krijepni, confortativo, che può confortare', quod potest refovere' 215b, i u *Stuličevu*: v. krijeviv.

KRIJEPITI, *krijepim, impf. činiti da ko bude krepak ili da što bude krepko*. — *-ije- stoji po južnom govoru, u istočnom bi glasilo krěpiti, a u zapadnom glasi kripiti*. — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. krijeplâh, u aor. 2 i 3 sing. krijepi, u part. praet. pass. krijeplen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf.* — *Korijen vidi kod krepak*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. krěpiti, rus. крѣпить, polj. krzepić*. — *Između rječnika u Mikašinu* (krijepiti, nukati, addere animos, excitare animos, incito, incendio'), u *Belinu* ('corroborare, dar forza', 'corroboro' 232a; 'confortare, dar conforto', 'confirmo' 115a; 'dar animo', 'dare animum' 88a), u *Bjelostjencevu* (krepim, jačim 'confirmo, fortifico, vegeto, recreo, coroboro ac promptum vegetumque ad obeundas actiones facio'; 2. v. topim, n. 3; 3. v. 'animo'), u *Jambrešičevu* ('confirmo, fortifico, vegeto'), u *Voltiđijinu* (kriepiti, fortificare, corroborare', 'befestigen, stärken'; kripiti, fortificare, corroborare, rin vigorire', 'bekräftigen, stärken'; krijepiti, v. kripiti), u *Stuličevu* (1. 'solari, consolari, addere animos, confirmare, recreare'. 2. 'hortari'), u *Daničičevu* (krěpiti, 'roborare').

1. *aktivno*.

a. *objekat je čelade*.

a) u *tjelesnom smislu, osobito hranom i pićem*. subjekat može biti čelade ili hrana ili drugo. Ti krijepi i goj i mene i sina. M. Držić 421. Jestojškom me ne krijepiste. J. Kavašin 565a. Slabijeh ne krijepite i bolesne ne liječite. D. Daničić, jezik. 34, 4. Ljudi kođe poje, vižle mođe lijepe, a i sebe hladnom vodom krijepe. Osvetn. 4, 22. — Tim ga istočnijem pomastima i mirisom krijepi od voda. P. Sorkočević 590b. — (metaforički) Da svijeh krijepi (brašno anđelsko). J. Kavašin 67b. Da ih taka krijepi hrana. A. Boškovićeva 8. — Bogetiću, mlad drag perivoj tvoga cvijetja sad nas krijepi. J. Kavašin 108a. — Nije ogañ, kô svjetovni, ljudem podan, da ga krijepi. 397b.

b) u *duševnom smislu*.

aa) *uopće*. Isukrst nu ne ostavi kriječit nu anjelskim pohodjenjem. Živ. kat.

star. 1, 122. Tr ga miluje i kripi riči slatkimi. Naručn. 84^a. Ukaza se njemu anđeo s nebasa krijepeći nega. N. Rašina 103^a. luc. 22, 43. Anđeo s neba kripi Isusa. A. Komulović 62. Svu pomnu obrati oko kripečuk. Đ. Baraković, vil. 72. Ime ovo (*Isus*) slabe kripi. F. Glavinić, cvit. 3^a. Tako Isukrst prilikom trpljenja kripi čovika. 84^b. Grišnike karaše, pravične kriplaše. 183^a. Rašone cilaše, pristašene kriplaše. 280^a. Kraljevske riječi tvoje vjera uz množna mene krijepi. G. Palmotić 1, 316. Kripeč nega nek beside prospe. I. Zanotti, on. 9. Hvala t' budi, vični Bože. ki me kripi ter pomože! P. Hektorović (?) 134. Bože koji satireš vojske a vojnike u tebe ufajuće kriptostju tvoga mogućstva braniš i kripiš. L. Terzić 283. Kad nas mudrost toga ima krijepit riječmi zoritima. J. Kavašin 108^a. I duhovnim naslajenjem hti nas krijepit i zrcalom. 127^a. Suze ne su dilo, o nima je živa, sebe kripi. A. Kanižlić, rož. 91. Ovo me ufaše kripi. utoč. 728. Kad čovjek pada, nega krijepit Jezus hodi. L. Radić 48. Da ista tvoja prisveta majka Marija djevica bude me pomagati s ne molbam u momu smrtnom rvašu i krijepiti me s ne obranom. T. Ivanović 124. Tko s govorenjem kripi iskrinega. Gregur iz Vareša 60. Anđeo mu se javi s neba, i krijepi ga. Vuk, luk. 22, 43. Mudrost krijepi čovjeka. Đ. Daničić, prop. 7, 19. Il' u Boga imade ufaše, pa ga krijepi dobro vjerovanje. Osvetn. 1, 39. Pak ih nada lakovijerne krijepi. 4, 55.

bb) ističe se, radi čega se objekt krijepi, i to: aaa) lokativom s prijedlogom u. Da naš krēpiš i tvrđiš u vsakojih dobrāh zakonah. Spom. sr. 1, 107. (1411). Imiju oni sveti puk kripiti u viri. Duklanin 15. Verne u zakonu Isukrstovom kripečići. F. Glavinić, cvit. 13 — 14. Vital srčeno prid pogani, da se ne izgubi (*Ursicin*), u veri poče ga kripiti. 191^b. Plemić krijepi svojijeh u slobodi. J. Palmotić 366. — *u ova dva primjera lokativ u potpuhuje smisao glagola, ali ne posve jednako kao u predašnjem primjerima:* Ki slaba čovika kripi u jakosti. Đ. Baraković, jer. 26. Svemogući on stvoritelj, ter on mili odkupitelj vazda s vami hoće biti, i u trojstvu vas kripiti. P. Hektorović (?) 87. — *bbb) podložnom rečenicom s da (za da), neka.* Kripi ga jošće, da se ne sramuje njemu spovidati. Naručn. 84^b. Poče kripiti kralja Ezekiju, da se nimalo ne plaši. And. Kačić, kor. 279. Česta ispovid kripi li čovika za da u grije prvašne ne upadne? I. J. P. Lučić, doct. 27. Kripi čovika neka se ne straši ispoviditi viru Isukrsta našega Gospodina. I. T. Mrnavić, nauk krst. 1702. 20. Krijep' ga, nek se nišće ne prepada čovjek stvoran. J. Kavašin 497^a. — *ccc) akuzativom s prijedlogom na.* Avgustin kripečići na spovid i na pokoru govori... Naručn. 77^a. Isus nas kripi na molenje. Korizm. 68^a. Zašto na to sveti Placid jih kriplaše. F. Glavinić, cvit. 340^a. — *ddd) u osobitom slučaju s prijedlogom suprotiva.* Virovanje kripi nas suprotiva svakoj napasti. P. Radović, ist. 5.

c) consolari, također u duševnom smislu kao kod b, ali s drugim značenjem: tješiti. (može biti da koji primjer ne pripada amo nego pod b)). (Govori Izak Abram): Krijepi ju (*majku*) i blazni juveno i slatko, neka se bez mene obikne stojeći. M. Vetranić 2, 303. Krēpi i tiši žalostne. Kateh. 1561. 108. Mario potrebne pomagaše, trpoče kriplaše. F. Glavinić, cvit. 22^a. Pohodeći kriplaše ih (*vuznike*), a kripečići pomagaše ih. 361^b. A slučaje pripovijeda hude, da ga družu sažalehem krijepe. Osvetn. 1, 45.

b. nije izrečen objekt, ali se jamačno misli čelade ili čelad. Kako rožica svojim mirišanjem kripi. F. Glavinić, cvit. 400^b. Ki dobrotom vazda cijelom riječju krijepi, veće djelom. J. Kavašin 161^b. Rim je sunce kō svim svijeti i jednako krijepi svude. 22^b. Da kripi i potvrđuje u viri. Ant. Kadčić 142.

c. objekt je tijelo, srce, duša. u ova dva zadnja slučaja glagol je svagda u duševnom smislu. I tjelesa naša krijepi (*Bog*). J. Kavašin 17^a. *Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu su objekti tjelesna osjećanja:* Cvijetje, čidri, busi, da prosutjem mirisanim vide i voše krijepe zvanim. J. Kavašin 22^b. — Da srca kripite vi puku našemu. M. Marulić 84. Duh sveti jest ... duh srca kripečići. F. Glavinić, cvit. 162^b. Ovi kruh krijepi i potvrđuje srce. I. Držić 873. Hleb srce čovjeku krijepi. Đ. Daničić, psal. 104, 15. — Koji (*kruh*) kripi duše blažene. A. Vitičić, ist. 176. Za zdraviti i kripiti duše naše. Ant. Kadčić 107.

d. objekt je životinja. u tjelesnom smislu. Malo kada propustit će (*kokoš*) dana brez jajeta, jer je kripi (*h*)rana. J. S. Rejković 63. Zob kuvana kripi kokoši k nesivu. 386. — *U ovom primjeru stoji metaforički (po bibličkom jeziku):* Kripiti s pašom nebeskom svoje ovčice. Ant. Kadčić 161.

e. objekt je tijelo ili dio tijela. Kako će nam dušu i tilo kripiti. F. Parčić 58. Jistvine kripe tilo. A. Kanižlić, kam. 494. — Ruke iznemogle krijepio si. Đ. Daničić, jov. 4, 3. — Vino krepi želudac. P. Bolić, vinodjel. 2, 48.

f. objekt je kraljevstvo, država itd. Kralj kō jedno kraljestvo krijepi. J. Kavašin 215^b. — *Ovaj primjer ne pripada amo nego pod a, b) bb) aaa):* Cara nebeskago koji krēpi kraljestvo mi u dobrāh dēlihs. Mon. serb. 232. (1898). — *Amo može pripadati i ovaj primjer (metaforički):* Kuće otmanske kruno, vidim, da početak carstva od svita sad krvavim krijepiš zidim. I. Gundulić 495.

g. što neživo što se shvaća kao živo, n. p. cvijet. Bosa mila ku jutrnja rosa krijepi. G. Palmotić 2, 26.

h. objekt je što umno ili duševno. Hoću kripiti pravu ljubav i prijazan s bratijom. 445. (1451). On je um slab naš kripio. A. Vitičić, ist. 6^b. Ter slabosti me studene grij, upravi, vladaj, kripi. ostan. 1. Bože koji mlohavost čovičanske naravi po tvojoj milosti kripiš ... L. Terzić 193. Da bi se rimska vjera ugasila, da je ne hrane i ne krijepe bez pristaša. Đ. Bašić 220. Krijepi hotjeđe da bude hrabreno. A. Kalić 190. Trebuje krijepit u njemu jakos duhovnu. 363. Bez višnega od pomoći dara koji sile stvara i obara a pravedna krijepi zaufaša. Osvetn. 2, 151.

i. u ovom primjeru stoji bez objekta kao kod b, ali objekt može biti što mu drago: Mestu semu svetomu isplnhati i krēpiti, ne *utuzeti* že čsto. Mon. serb. 75. (1902—1921).

k. confirmare, objekt je nešto što se tvrdi ili što se odlučuje, značenje je kao kod potvrđivati. Potvrđuje tolikojer i krēpi ovu istinu sveti Ambros. Š. Budinić, sum. 65^b. Inočencio osmi knjigama svojijema isto to krijepi i potvrđuje. A. Gučetić, roz. mar. 77.

2. pasivno. — *Između rječnika u Belinu* (krijeplen, confortato, confirmatus 215^a). Gdje, jao, prit će oružana slab krijepljena hlap Krstijana. J. Kavašin 566^b.

3. sa se.

a. pasivno. I bez snage i bez riječi u na-

ručju vernijeh tada od kojijeh se krijepi i liječi... I. Gundulić 556. — *I u ovom primjeru može biti pasivno (radi snačenja vidi 1, k).* Ta naš list otvoreni, kad ga bude potri(b)a naprvo pomaknuti i nim se kripiti i svidočiti. Mon. croat. 257. (1556).

b. *refleksivno.* — *Ismeđu rječnika u Belinu* (inanimarsi', animum confirmare' 388b) i *u Stuličevu* (corroborari, roborari, firmari, confirmari').

a) o čeladetu.

aa) u tjelesnom smislu, hranom i pićem, upravo kao imperfektivni glagol prema okrijepiti se, pokrijepiti se. aaa) u pravom smislu. A ostalijem voćem sladkim da se uzdrži, da se krijepi. J. Kavašin 72b. Dobrotom se nega (vina) krijezim. 476a. Kripi se jestojskom. A. d. Bella, rasg. 236. Naj prvo se krijezimo s jezbomom i s pićem. J. Matović 278. Zima, u njoj poslenik uživa, i blaguje plod svojeg usiva, kripeći se od svojega truda. J. S. Belković 7. Bog nam daje svako povrtaje za (h)ranu i blagosov nam saje, da tko o njoj trudi se, uživa, nim se kripi i nasiden biva. 70. Pa se prva medenica služi, pa za nje krijepe se jelom. Osvetn. 1, 45. — ddb) u metaforičkom smislu (o pričešćivanju). Sve krijepeć se spasnim kruhom, k tebi usletim. J. Kavašin 69. Tila Isukrstova po komu krijezimo se. J. Banovac, blagosov. 112. Naredi da se kruhom andeoskim hranimo i krijezimo. A. Kanižlić, usr. 125. Vrime u koje se... imaju pričešćivati i kripiti s pićem andelskom. Ant. Kadčić 145. Oni se svaki dan krijeplahu na velike trude nebeskim hlebom. Đ. Daničić, pism. o služb. 206.

db) jačati uopće. A ditić restiše i kriplaše se (confortabatur). Bernardin 13. luc. 2, 40. Da rastemo i da se krijezimo. B. Leaković, nauk. 158.

cc) u snačenju kao kod a), ali u prenesenom, duševnom smislu. Iz otčeve hodeć kuće k mistu od paše mladić lipi (David) gusle glasne i slovuce nosi i trudan tim se kripi. A. Vitalić, ist. 1b.

dd) tješiti se, isporedi 1, a, c). Kripi se jere očeš za mnom pojti. Transist. 189.

b) o srcu (vidi 1, o), pameti (vidi 1, f), duši. Da se srce vaše krijepi. I. A. Nenadić, šambek. 88. — I da umrla pamet mani odlukam se svojim krijezi... I. Gundulić 571. — Kako se duša krijezi i uzmaža s ovom hranom. J. Matović 216. — Umišene tvoje reči, š nim se kripi duša moja (može biti snačenje kao kod a) dd). Nar. pjes. istr. 2, 72. — Kao da bi pripadao amo i ovaj primjer u kojemu se kaže o duhu, ali se upravo misli na tjelesno jačanje: I naš hranom duh se krijezi. I. Đorđić, salt. 351.

c) o slovu (riječ) Božjemu, jačati (u prenesenom smislu). Rastiše slovo Božje, tere se kriplaše (confirmabatur). Anton Dalm., nov. tešt. 203a. djel. ap. 19, 20.

d) o čemu neživu. Tijem da se moj glas mlohavi u lijep način krijezi i vlada. A. Vitalić, ostan. 90. Toplinom se svijet olijezi i obilnom žetvom krijezi. J. Kavašin 475a.

KRIJEPLATI, krijeplām, impf. vidi krijeziti (kao iterativni glagol). — *Samo u Stuličevu rječniku*: v. krijeziti.

KRIJEPLĚNE, n. djelo kojijem se krijezi. — *Stariji je oblik krijepljenje.* — *Ismeđu rječnika u Belinu* (krijepljenje, conforto, confortamento, confirmatio' 215b; inanimatione, confirmatio' 388b) i *u Stuličevu*. Ako bi mi hotjeli takovo

uvišenje i kriplenje. Kateh. 1561. 77. Pohiti kripenja (sic) duhovne jakosti. A. Komulović 70. Daždi ne grād stenja, neg' mast sladkog od kriplenja. J. Kavašin 223a. Hvala na kriplenju i na dobroj volji. M. Kuhačević 78. Radi zdravja i kripleña tila. J. S. Belković 871.

1. KRIJES, m. snačenje vidi u Vukovu rječniku. — -ije- stoji u južnom govoru mj. è; po istočnom govoru glasi krēs, po zapadnom kris. — Akc. se mijenja samo u množini kad se umeće ov (što i biva obično): krēsovi, kresová (ili krēsōvā), kresōdvima (ili kresōvima?), krēsove. — *Postane nije jasno. može se pomisliti po snačenju da postaje od korijena kres (kresati ogañ), ali je veća prilika (kako i Miklošić misli) da je od korijena kras (vidi kod uskrnuti): i doista kao da stislov. krēs, snaci čas kad se sunce došavši do naj sjevernijega položaja okreće opet put juga (solstitium aestivum); po tome naj starije značenje i postane ne bi trebalo tražiti kod vatre, nego kod vremena kad se one osobite vatre lože, a to je naj vruće vrijeme u godini. isporedi 2 i 3. krijes.* — Od xvii vijeka u sjevernoj Dalmaciji (vidi prvi primjer, u Hrvatskoj, u Istri, a između rječnika u Bjelostjencevu (kres, ignis festivus, rogus, ignis rogalis, strues lignorum incensa ad quam saltus nocturni fieri solent'), u Voltigijinu (kres, catata di legna accessi di notte-tempo', sonnenwendfeuer'), u Stuličevu (kres, ignis festivus' iz Haddeličeva), u Vukovu: (pl. krēsovi) 1. (u Hrvatskoj) vatra što se loži uoči Ivaña dne, uoči Vidova dne, Petrova dne i uoči Đurđeva dne, das johannisfeuer'. — 2. druga svaka vatra koja se loži po brdima o kakvom veseļu (n. p. us berbu) jedes belustigungsfeuer'. cf. kresovi. — Blagoslovite ogañ i kris Gospodinu. M. Alberti 81. Na vigiliju Ivaña (sic) kršćenici kriše nalagaju. F. Glavinčić, cvit. 299a. Krēs, ignis festivus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 12.

2. KRIJES, m. vrijeme u jetu kad je naj veća pripeka. — *Radi akcenta i glasa -ije- vidi kod 1. krijes.* — *Jamačno je ista riječ što 1. krijes.*

a. u jednini (samo u dva primjera u množini), sa značenjem sprijeđa kasanijem. Zvide nika ke ističu kad su naj veći krisi. M. Marulić 68. Mnogi tad biše znoj, krisove nesmerne. 80. U znojne dni krisa s pastiri opčeći. Đ. Baraković, vil. 141. Kako čovik kad zagledan u goruće sunce stane, kada većim krisom plane... 171. Tilo mi znoj cidi trpeći litom kris. 276. Cvit nije pod krisom, ner klas u simenu. I. T. Mrnavić, osm. 87. Srid krisa znojnika tuj rasgovaraju. 167. (Tantao) želi krusve (sic) u jeseni, u kris vodu ka mu izvore. J. Kavašin 56a. Primorci ne smiju se u kris kupati. Kad padne kiše u kris udesna je. M. Pavlinović.

b. u množini (krēsovi) s osobitijem značenjem. — *U naše vrijeme u Srbiji, a između rječnika u Vukovu* (krēsovi, m. pl. nekoliko dana oko Ilijina dne, die zeit der sonnenwende im sommer', dies solstitiales'. ovako se n. p. u Srbiji zovu tri dana prije i tri poslije Ilijina dne, i žene ovijeh dana neće košulja da peru, jer kažu da bi, se iskresale'; ali će po svoj prilici ono biti pl. od 'krijes'). Grožde u vreme kresova. P. Bolić, vinodjel. 2, 189. Kresovi su jedni o Ivañu dne, kada selaci neće da rade ništa o vinogradima, tri dana pre i tri dana posle Ivaña dne, i to su, kresovi vinski'; drugi se, kresovi' zovu, postavski', oni su o sv. Iliji, i tada se ništa platneno ne kuva i ne luži. M. Đ. Miličević, živ. serb. 134.

3. KRIJES, m. Cicada (plebeja Scop.), bubica

od roda Cicada, ali, koliko ja znam, u Dubrovniku imaju najmanje dvije vrste. isporodi crčak, cvrčak, črčak, od kojih se riječi razlikuje tijekom što krijes nije nigda Gryllus. — Radi akcenta i glasa -ije- vidi kod 1. krijes (u množini se govori u Dubrovniku često i krjesovi). — U poslovicama se (dubrovačkim) često pomišle radi jakoga, tankoga, oštrog glasa (kaže se da kriješti ali da pjeva), radi mršavosti, radi krivoga mišljenja da se kod crknuća raspolovi (pukne) itd. — Može se pomisliti da je po postanku onomatopjejska riječ (isporodi kriještati), ali joj glas nije kri kri, kao u šturka (cvrčka), nego či či. ja mislim da je ista riječ što 1. i 2. krijes, jer im se glas čuje samo po naj većoj letnoj vrućini (dodaću da sefeci oko Dubrovnička često naznačuju vrijeme u godini životinjama što se onda pojavljuju, n. p. „Doći će mi sin u prepelice“, t. j. septembra). — U Vukovu rječniku ima kriješ (u Dubrovniku) bez značenja, pa (možebiti po tome) ima i u Šulekovu rječniku: kriješ, cikade' i kriš, baumgrille' (Cicada'), ali sve to nije pouzdano. — Od xvi vijeka u Dubrovniku (vidi naj prvi primjer), a između rječnika u Mikajinu (krijes, črčak, cicada'), u Belinu (cicala', cicada' 192a), u Bjelostjencevu (kres, cvrček, kobilica, cicada'), u Voltigijinu (cicala', fliegende heuschrecke'), u Stulićevu (cicada'). Gdi krjesovi mene bude... Od krjesova stoji buka. M. Vetranić 1, 21. Ke sviri i dubja trijesa se ne boje, i u kđj zemlji kris ne kriješti ni poje? D. Rašina 120a. Kako uspuca kris oblitati, a na ognju javor stoji. A. Čubranović 150. O žabo, s krjesovi pod' kvrči i kriješti, moj je danas pir ovi, ti za te drugi išti. I. Gundulić 141. (Huda žena) kriješti kako krijes sred ljeta. J. Palmotić 123. Krijes ne ima drugo nego glas i trbuh. (D). Krijesa česat. (D). Poslov. danič. Kriješti krijes dokle pukne, per ohi parla troppo'. A. d. Bella, rječn. 192a. Krijes ne kriješti, žaba 'e nijema. I. Đorđić, pjesn. 130. Znate, da krijes ne pjeva samo, nego jošter dosadi je u pjevašu. B. Zuzeri 418. Oni dake koji moli po načinu pjevanja od krjesova, moli ne usnim samo, nego srcem i prsima. B. Zuzeri 418. Češe krijesa, neka kriješti. (Z). Krijes odnese sokola. (Z). Ne češi krijesa, da ne kriješti. (Z). Poslov. danič. Da ne lipšem kao krijes o Petrovu dne. S. Lubiša, prip. 142. „Suh je kako krijes“. M. Milas.

4. KRIJES, m. vidi kresaše. — U jednoga pisca našega vremena. Crne vrane, biće vama mesa, luto gvožđe, a i tebi krijesa. Osvetn. 2, 91.

KRIJESAN, krijesna, adj. koji pripada krijesu (vidi 1. krijes). — U naše vrijeme u Istri. Krēsni, ignis festivi'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 187sg. 28.

1. KRIJESAVAC, krijesāvca, m. svitac, svitajka. Krijesavac, Lampyris splendidula. Lipovčani. D. Hirc.

2. KRIJESAVAC, krijesāvca, m. vatra, prišti, što se dižu kod djece oštre krvi „vierzigeri“. P. Brantner.

KRIJESITI, krjesim, impf. ispuštati iz sebe iskre. — Trebalo bi da je -ije- po južnom govoru, ali ima potvrde samo za istočni oblik krēsiti, i zapadni krisiti. — Akc. kako je u praes. tako je u impf. krješāh, u aor. 2 i 3 sing. krjēsi, u part. praet. pass. krjēšen (ako ga ima). — Radi postanka vidi 1. krijes. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kresim, scintillo'), u Jambrešićevu (kresim, scintillo'), u Voltigijinu (kresiti, scintillare, lucicare', funkeln'), u Stulićevu (kresiti, scintillare' iz Habde-

liceva). — Sa se, refleksivno. — u jednom primjeru xviii vijeka gdje nije dosta jasno značenje, a između rječnika u Vukovu (gdje je nešto osobito značenje): krēsiti se (u Baraši) „in der redensart“: krese se varnice, t. j. lete u nebo i razilazeći se jedna od druge nestaje ih. cf. krijes, kresovi. Jao tebi puti tužna! jer se tebi priteč krisi. A. Kanižlić, uzr. 280.

KRIJESKI, adj. koji pripada krijesu (vidi 2. krijes). — U jednom primjeru xviii vijeka (po zapadnom govoru krisiki), vidi i ciza. Kriskom cizom svaka zori. J. Kavačin 478a.

KRIJESNICA, f. svitac, svitajka. — Radi postanka vidi 1. krijes. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kresnica, kresalka, idem quod' kresavka) gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (v. kresavka), u Vukovu (u Hrvatskoj, a u Slavoniji, svitajka', u Dubrovniku, „svitajak“) vide svitac 1. u Hrvatskoj se pripovijeda da su iskre od krijesa oživjele, i tako od njih postale ove bubice. — U Voltigijinu rječniku kod kresavka ima drugo značenje: iskra.

KRIJEŠ, m. vidi kod 3. krijes.

KRIJEŠA, f. vidi kriješva. — Od xvi vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Mikajinu: kriša, srišna, črišna, voće, cerasum'; kriša, stablo, cerasa' (sic); u Belinu (ceraso, albero assai noto', cerasus'; cerasa o ciregia, frutto noto', cerasum' 185b), u Bjelostjencevu: krischya (sic), v. črešna; u Voltigijinu (ciriegia, ciregia', kirsche'), u Stulićevu (cerasus; cerasum'). Višne i kriješ su u cvijetu. M. Vetranić 2, 274. Za ocrjenit usti moje, kriješam sam ih oblijepio. I. Gundulić 156. Slobodo, i ovi košičić pun kriješa među inijem darovi od mene izmiješa'... 178. Jedno zlo drugo poteže kako kriješa kriješ. (D). Kriješa kriješ poteže. (D). Poslov. danič. Kriješa, ceraso, ciregio (Aquila—Buč, iz rukopisa xvi vijeka), Prunus cerasus L. (Della Bella, Visiani), v. Trešna. B. Šulek, im. 178. — I s nekijem pridjevima: Kriješa divja, ceraso salvatico (u rukopisu xvi vijeka), Prunus padus L. — Kriješa kostelača, cerasum duracinum (Della Bella), knorpelkirsche. — Kriješa vodešnača, cerasa acquaiuola (Della Bella). B. Šulek, rječn. 178.

KRIJEŠAN, kriješna, adj. koji pripada kriješama. — U Stulićevu rječniku: cerasinus'.

KRIJEŠAV, adj. u Stulićevu rječniku us kriješan. — nepouzđano.

KRIJEŠT, m. vidi kriještane. — Samo u Stulićevu rječniku: „stridor, strepitus“.

KRIJEŠTALAC, kriještaoca, m. onaj koji kriješti. — U Stulićevu rječniku: kriještalac i griješkom kriještaoc „stridens, clamorem edens“.

KRIJEŠTALICA, f. ona koja kriješti. — vidi kreštalica. — U Stulićevu rječniku us kriještalac.

KRIJEŠTALO, m. u Stulićevu rječniku us kriještalac.

KRIJEŠTĀNE, n. djelo kojim se kriješti. — Stariji je oblik kriještanje. — U Belinu rječniku: kriještanje, cicalamento, voce di cicala', cicadae vox strepera' 192a, i u Stulićevu: v. kriješt.

KRIJEŠTATI, kriještīm, impf. clamare, ispuštati glas vrlo neugodan što je jak, tanak, visok i ujedno hrapav (naj češće sam čuo o kokošima kad se poplaše). — -ije- stoji po južnom govoru mj. š, vidi i kreštalica. — Akc. se ne mijenja. — Riječ je jamačno onomatopjejska, a osnova je krēsk (isporodi bug, krēšk, kriještanje). — Često se kaže da krijes (vidi 3. krijes) kriješti, te bi se moglo pomisliti da su ove dvije riječi od iste

osnove, ali je po svojoj prilici sličnost samijeh riječi bila uzrok da se pomislilo na onu svezu, pa bi i trebalo kad bi ono bilo istina, da krijes glasi krijesak. — U Stuličevu rječniku imaju i oblici kriješiti, kriješjeti, ali nijesu pouzdani. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (cicalare, imitar la voce della cicala, cicalare vocem edere¹ 192a), u Voltigijinu (cicalare, cicalare, plaudern, schwätzen), u Stuličevu (kriješati, kriještam; kriješiti, kriještim; kriješjeti, kriještim, stridere, garrere, stridorem vel clamorem edere). — Govori se o životinjama i o čeladetu (i onome što se misli kao čelade), n. p.:

a. o krijesu. Ke zviri i dubja krijesa se no boje, i u koj zemlji kiris ne kriješti ni poje? D. Rašina 120a. vidi dalje kod 3 krijes.

b. o čeladetu. 'Zašto mi tu na uši kriještiš?' M. Milas. — U Voltigijinu rječniku ima kao značenje: brbljati, ali nije pouzdano.

c. o vragovima. Graču, hroču, skvrče, kriješte... I. Gundulić 473. Ter u gnusnom smradu (vragovi) pište, zvižde, kriješte, graču i laju... J. Palmotić 54. (Zle nemani) svud kriještahu po toj strani. 411.

d. o nečemu neživu (bravi), u narodnoj zagoneci. Kreštalica kriješti na studenoj stijeni; da joj dođu trista, ne mogu joj ništa. odgonetljaj: brava. Nar. zag. novak. 8.

KRIJEŠTAV, adj. koji kriješti. — U naše vrijeme u Stonu (i u Dubrovniku. P. Budmani). Djeca su mu kriještava. M. Milas.

KRIJEŠTAVAC, kriješćavca, m. Gryllus domesticus L., vrsta cvrčka što živi po kućama, osobito na ognjištu. — U Vukovu rječniku²: (u Boci) vide [1.] popak (po Vukovijem biškama).

KRIJEŠTELOVAC, Kriještelovca, m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj. Schem. zagr. 1875. 49. na drugom je mjestu pisano Kreštelovac. Razdijel. 123.

KRIJEŠTITI, KRIJEŠTJETI, vidi kod kriješati.

KRIJEŠVA, f. vidi trešna. — isporodi kriješa. — Postaje, kao i trešna, ne uprav od lat. cerasus, cerasum, nego od * cersia, od kojega su oblika postale romanske riječi, n. p. tal. ciriegia, franc. cerise, rum. cersaš itd. — Što je ostalo k dokaz je da je ova riječ uprav uzeta iz dalmatskoga jezika (vidi kod kelomna). — Radi v isporodi blitva, metva itd. — U Dubrovniku, i to još prije našega vremena, premda se čini da je stariji oblik kriješa. — Između rječnika u Voltigijinu (v. kriješa), u Stuličevu (v. kriješa), u Vukovu: (u Dubrovniku) vide trešna. Kriješva (krišva Visiani), ceregje (Kuzmić), Prunus cerasus L. (Stulli). Kriješva divja (Kuzmić), v. Kriješa (divja). B. Šulek, im. 173.

KRIJEŠVĀR, m. dodaje se imenu ptice (uprav: koji jede kriješve). Škvrj kriješvar, 'Sturnus roseus'. Slovinac. 1880. 30b.

KRIJEVATI, krijevam (?), impf. prebivati, stanovati, sidjeti. — Na jednom mjestu xii vijeka (krévati). — Postaje je nejasno. Miklošić shvaća da je značenje: počivati, i isporodi stsl. okrijati, osviještiti se, češ. křati, ozdravljati, bug. krévam, podizem itd., ali sam nije dosta uvjeren. Prema značenju: prebivati, moglo bi se pomisliti na srodnost s krov (od kryti), ali je to vrlo sumnjivo, jer se ne razumije kako bi od ov ili od y postalo év (ipak se u stsl. vjenskim spomenicima nalazi i kriti). — Između rječnika u Daničičevu (krévati, considere, morari). Vsi Dubrovčane kire hode po mojemu vladanju tra-

gujuće, godâ si kto hoće krévati, godâ si kto mine, pravovъ vérovъ i pravymъ srčesomъ držati je bezъ vsakoje zledî. Mon. serb. 2. (1189).

KRIJIMICE, adv. krišom, krijući, kradomice. — U jednoga pisca xviii vijeka. Štio sam pak da je isti soldan krijimice doša' u kršćanluk. M. Zoričić, src. 116. Da ovako pobigne krijimice. 220. — isporodi krimice.

KRIJOM, vidi kriom.

KRIJŮC, KRIJUĆE, KRIJŮĆI, vidi kod kriti.

KRIJUMČAR, krijumčara, m. čovjek što krijumčari. — isporodi kriomčar. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc. krijumčare (krijumčaru), krijumčari. — U Vukovu rječniku³: krijumčar (po Vukovijem biškama) [der schmuggler, 'qui mercaturam vetitam facit'].

KRIJUMČARENE, n. djelo kojijem se krijumčari. — Između rječnika u Vukovu: 'der schleichhandel, die schmuggellei', mercatura vetita.

KRIJUMČARITI, krijumčarim, impf. u Vukovu rječniku: (u primorju) trg kakav pronositi, krijući bez carine, schleichhandel treiben, schmuggeln', mercaturam vetitam facere'. — Biće po svojoj prilici od korijena glagola kriti, ali oblik nije dosta jasan. — U nekih pisaca našega vremena nahodi se mješte ove riječi kriomčariti (ne pišem krijumčariti kao ni kriomice), pa i druge riječi srodne s osnovom kriomč-. Sad ja ne znam, jeli Vuk zlo zabijelio riječi čuvne u primorju (u kojemu? u gorkemu mislim da ih nema), ili su pisci htjeli popraviti shvativši kao da postaju ove riječi od kriomice.

KRIK, m. kričanje. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. krič). Ne bi čuti krika. M. Marulić 183. Ti glasom i krikom mojim uho podaj. Š. Budinić, sum. 24b. Tica krikom Ivu odgovara. Ogled. sr. 2. Stogubi krici rojili su se po ravnici Osipaoničkoj. Nov. sr. 1834. 70. Na krik shrle dvije inoće vrle. Osvetn. 4, 18.

1. KRIKA, f. kričanje. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (krika, vika, viki kričanje) i u Stuličevu (v. krič). Slišajući cesar plač i krik mater ter dičice... F. Glavinić, cvit. 431a. Kolike krike i buke. Michelangelo. 32. Poniše je u visinu velikom krikom i sa strahom okolo stojećih. Blago turl. 2, 101. Tkoje će ikad bit krike osudjenih čuteć svaki od njih ukore duše svoje? 2, 913. Na koju kriku dođe i car glavom. Nar. prip. bos. 1, 146.

2. KRIKA, f. ime nekim biškama. — Između rječnika u Stuličevu (krika, neka trava, gallectricum montanum, anagallis'). Krika, rus. крѣкыя (Cicuta), anagallis, morsus gallinae (u mletačkom rukopisu), gallectricum, anagallis (Stulli), 1. Veronica anagallis L. (Petter, Visiani); 2. Anagallis arvensis L. et phoenicea Lam. (Visiani), v. Krivča. B. Šulek, im. 173.

KRIKNŮĆE, n. djelo kojijem se krikne. — Samo u Stuličevu rječniku: kriknutje, pronunciatio, sonitus' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

KRIKNUTI, kriknēm, pf. jednom zakričati. — Akc. kaki je u inf. taki je u ostalijem vremenima, osim prezenta. — Može biti riječ stara, isporodi stsl. kriknoti, rus. крикнути. — Između rječnika u Stuličevu gdje nije dobro tumačeno (pronuntiare' s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu (aufschreien', exlamo' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). I ki ga najdoše, kriknuše: 'Ovo je'. Oliva. 21. Katarina

okom mignu na mornara koji: „Hura! hura! hura!“ glasno kriknu. J. Krmpotić, katar. 127. Savić viknu ka' da soko kriknu. Oglad. sr. 236.

KRIL, *m. krilo*. — *U pisaca xvi i u jednoga xviii vijeka samo radi stiha*. Čin' da se u tvoj kril život moj ugleda. Š. Menčetić 66. Čin' da se kako zmaj svijem ja u tvoj kril. 132. Ka pjesni poslati ja mislim u kril tvoj. M. Vetranić 1, 6. Istočne sve strane podloži pod kril svoj. 1, 45. Stavi svaki grad pod kril svoj. 1, 83. Na svoj kril jabuku postavi. 2, 131. Nije li dostojno u kril ga prijeti. H. Lucić 207. Neka se me kosti raduju uteksi pod tvoj kril. N. Dimitrović 67. Jer od njih (*neprijatel*) utekoh u tvoj kril primirni. 80. Neg primi veselo u tvoj kril, ma kruno, tko ti duh i tijelo dariva na puno. N. Najlašević 2, 42. Da prije doč budu (*ja*), moj cvijete, u tvoj kril, neka već u trudu ne patim ljuven cvil. 2, 85. Travice zelene, u vaš kril gizdavi trudahta, jaoh, mene prim'ite sada vi. M. Držić 40. Što bi htio, da ona doč bude sama ista u tvoj kril. F. Lukarević 74. Tuj ona slavna vil od straha u moj kril pobježe, i shranj život svoj. D. Rašina 125b. Da te u svoj kril primi. D. Zlatarić 97a. U kril mora dubokoga. M. Gazarović 27. — *U jednom epomeniku xvi vijeka ima na kril us bareta (kapa) sa neku osobitu vrstu kape (moglo bi se čitati: baretu na križ, tal. beretto a croce)*. Da (*redovnici*) nimaju nositi klobuka kako mundani, nego li baretu na kril, kako je užanca crikvena. Nared. modr. ark. 2, 86. (1589).

1. **KRILA**, *f. ime domaćijem životinjama, vidi* krilast, b.

a. kosi. F. Kurelac, dom. živ. 38. *u Bosni*. D. Hirc.

b. krmači u Slavoniji. D. Hirc.

2. **KRILA**, *f. ime žensko (uprav od Kristina), po akcentu nije ipokoristik*. — *U Dubrovniku xvi vijeka*. Nu mi rec' kad Krila Frančeska upazi. N. Najlašević 1, 251.

KRILAČA, *f. u Vukovu rječniku: nekaka mala tica, 'art vogel', avis genus' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. krilāča*.

1. **KRILAN**, *krilna ili kriona, adj. koji pripada krilu*. — *Načineno u naše vrijeme; ima i u Stuličevu rječniku: 1. 'alis praeditus'; 2. 'sinuosus' (nijesu pouzdana snačena, osobito drugo)*. Putnici imaju odredbinu platiti krilnim zapovjednikom (flügel-kommandanten). Zbornik zak. 2, 91. Krilno zapovjedništvo oružništva. 1873. 238.

2. **KRILAN**, *m. ime domaćijem životinjama, vidi* krilast, b.

a. jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 38.

b. nerastu. Orozović. D. Hirc.

3. **KRILAN**, *m. ime muško*. — *U Vukovu rječniku*.

KRILANCE, *krilanca, n. dem. krilo*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Kao kakva vilinska krilanca. M. Đ. Miličević, zim. već. 57.

KRILAST, *adj. vidi* krilat.

a. u pravom smislu. — *U Belinu rječniku: 'alato, che ha ale', 'alatus' 57b; u Voltigijinu: 'alato, veloce', 'befliegelt'; u Stuličevu uz krilat*.

b. o domaćoj životinji, što je bijela po trbuhu i rebrima, te se čini kao da ima bijela krila. — *U Vukovu rječniku: n. p. sviñče, goveče, 'einen weissen fleck (wie fliegel) über den bauch habend', 'notam (quasi alarum) habens'*. — *Kao*

supstantiv krilast može biti ime koñu. F. Kurelac, dom. živ. 60.

1. **KRILLAŠ**, *m. ime domaćijem životinjama, u kojijeh su (dajbudi u vola) prsi i trbuh bijeli (vidi kod kriloña)*. — *U naše vrijeme*.

a. ime volu. — *U Vukovu rječniku: vidi* kriloña.

b. ime koñu u Bosni. D. Hirc. Mladić pojaše svojega krilaša (*mogao bi ovaj primjer pripadati pod 2. krilaš*). Nar. prip. vil. 1868. 654.

c. ime ovnu u Bosni. D. Hirc.

d. ime pijetlu (može pripadati pod 2. krilaš). F. Kurelac, dom. živ. 53.

2. **KRILAŠ**, *m. (ne znam koji je akcent) životinja s krilima (u prenesenom smislu o čeladetu, vidi b)*. — *U naše vrijeme*.

a. orao. — *U narodnijem pjesmama*. Nokti su mu kako u 'krilaša' (*orla*). Pjev. crn. 61a. *premda je zabiježen akcentat, ne znam treba li čitati krilaša ili krilaša*. I nokti mu kano u krilaša. Nar. pjes. hõrm. 1, 275.

b. o zmaju, ali se misli na junaka koji je jak i žestok kao zmaj. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Matij Pavlinović... junak žestoki i zmaj krilaš. And. Kačić, kor. 488. — *U istome značenju i bez riječi zmaj*. Al' ga biše sriča namirila na krilaša silna mejdangiju, na ñemu je mejdangi košula. razgovor. 266a. Knez i vojvoda Jure Čotić, krilaš i mejdangija silni. kor. 487.

c. miš krilaš, stijepi miš u bosanskoj krajini. M. Ružitić.

3. **KRILAŠ**, *krilaša, m. talijer u kojega je na jednoj strani česarski orao*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: krilašu, krilaši*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'der adlerthaler', 'thalerus cum aquila (loco crucis)'*. Očim broji, rukom darovava, ñekom bijela, ñekom žuta dara, kako koga vidje oskudjevna, po krilaša dječku naj mañemu. Osvetn. 5, 120.

4. **KRILAŠ**, *krilaša, m. ime ñekoj vrsti lađe na Dunavu od Biograda niže*. — *Akc. je kao kod 3. krilaš*. — *U Vukovu rječniku: 'art schiffe an der Donau von Belgrad abwärts', 'navis genus'*.

5. **KRILAŠ**, *m. ime visu u Srbiji u crnoriječkom okrugu*. M. Đ. Miličević, srb. 872.

KRILAŠAN, *krilašna, adj. u Stuličevu rječniku: 'magnis alis praeditus'*. — *sasma nepouzđano*.

KRILAŠCE, *n. dem. krilo, uprav dem. krilce (vidi krioce) od čega postaje nastavkom ece pred kojijem se c mijenja na č: krilbčce, krilačce, krilašce*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Jedne staju kao mrtve, a jedne prikriženim krilašci stajaju posve nevesele. M. Zoričić, zrc. 19.

KRILAŠČIĆ, *m. u Vukovu rječniku: česarski dukat, 'ein österreichischer dukaten', 'aureus austriacus'*. cf. mađarija, krmenci. — *Uprav dem. 3. krilaš*.

KRILAŠIĆ, *m. dem. 1. ili 2. krilaš*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena (o koñu)*. Na vrančiću koñu krilašiću, što mu bela griva do kamena. Nar. pjes. vil. 1866. 699—700.

1. **KRILAT**, *adj. u kojega su krila*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. krilatъ, rus. крылатый (vidi kod krilo)*. — *Između rječnika u Mikafinu (krilat, koji ima krila 'alatus'), u Belinu ('alato, che ha ale', 'alatus' 57b), u Bjelostjencu ('alatus'), u Voltigijinu ('alato, veloce', 'befliegelt'), u Stuličevu ('alatus, aliger'), u Vukovu ('geflügelt', 'alatus'), u Daničičevu (krilatъ 'alatus')*.

a. o životinjama koje uprav imaju krila, n. p.:

a) o pticama. Gdi je svako krilato što perje odijeva. M. Vetranić 1, 852. Dajem hranu pticama krilatijem. V. M. Gučetić 60. Krilate i prilake tice lete. V. Došen 17. I krilate tice hvata oko puta. Nar. prip. vuk. 222. Stvori Bog... sve ptice krilate. Đ. Daničić, 1mojs. 1, 21. — Neđa služi vran krilati. I. Đorđić, ben. 209. — To bijahu krilati orlovi (metaforički o junacima). Nar. pjes. vuk. 4, 75.

b) o nekim bučicama. Drobne mravle i krilate. M. Vetranić 1, 20. Mrav krilati lasno se struni. V. Došen v. — Neke male krilate bučice koje samo koju, a ne vide se. Vuk, rječn. kod nevid.

b. o životinjama u kojijeh uprav nema krila, ali se priča da ih ima, ili se slikaju s krilima itd.

a) o zmaju, zmiji (narod još misli da ih ima s krilima). Krilate zmije. M. Vetranić 2, 268. Pedepse se tijeh razbluda krilatih zmij ujedom. J. Kavašin 448a. — Nesrični sužni od krilati zmaja vičnim verigami sapeti. A. Kanižlić, fran. 226. Oko propasti pune krilatih zmaja hodi. utoč. 467. — Od krilatijeh krivosaca iz kijeh kužni ogni pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474. — Drakuni krilati. I. Grlić 128.

b) o kožu. aa) u pravom smislu. Na krilata koža mene hitra usadi Sjevernica. G. Palmotić 2, 198. Na perjatom, na krilatom kožu. 2, 256. Jabučila koža krilatoga. Nar. pjes. vuk. 2, 107. A i onako je kož bio krilat i zmajevit. Nar. prip. vuk. 84. Da je onamo negdje u nekakom jezeru bio krilat kož. Vuk, nar. pjes. 2, 106. — bb) iperbolički, o plemenitom, brsom kožu. Posjednuo krilata dogata. Nar. pjes. vuk. 4, 170. Na dogatu kožu krilatome. 4, 244. — cc) o lavu svetoga Marka (u metačkom grbu) koji se slika s krilima. Lava krilata pri sebi gojeći. M. Vetranić 1, 49. Lav krilati pazi mjesec gledom krivom. J. Kavašin 216b. Da tu raste lav krilati, gdino i oro dvoglavati. 281a.

c. o čefadetu, u smislu kao kod b.

a) o dječaku ili djevojci, o kojima se priča da imaju krila. Vidjeh človjeka krilata. M. Vetranić 2, 146. Opravi ih Reji krilatome. Nar. pjes. vuk. 2, 208. Mi imamo trećeg pobratima, krilatoga Reju u Pazaru. 2, 227. Da mu dade... sve tri, pobre, krilata junaka. Pjev. crn. 257a. Ugleda krilata koža i na nemu, 'krilata' čoeke. Nar. prip. vuk. 192. — Dijete krilato. 124. — Nabasa na nekakvo kolo krilatijeh djevojaka. 219.

b) o anđelima, jer se ovako slikaju (vidi: Ispisivat nam anđele u prilici krilate dičice. Grgur iz Vareša 21). Anđeli peňgaju se krilati. J. Filipović 1, 66b. Dakle i mi utesimo se k ovom krilatomu slugi Božijemu. F. Lastrić, od' 364. Od anđela krilatoga. V. M. Gučetić 196. U kolu su svi Božji anđeli i krilati redom arkandeli. Nar. pjes. herc. vuk. 320.

c) o bogu ljubavi, "Epos, Amor, Cupido. Bože krilati. G. Držić 444. Moćni bog krilati, ki strile sve svoje u meni potraži rad divne go-spoje. D. Rašina 128a.

d. o čemu neživu, n. p.:

a) o strijeli, jer je brza a i pernata. Ne leti tako strijela krilata k svomu samjerku. V. M. Gučetić 120.

b) o kolima (vrlo brzijem), metaforički. Glas na krilatijem kolim. Poslov. danić. 28.

c) o (brzijem) nogama, metaforički. Kao da su mi noge krilate bile. D. Obradović, živ. 77.

d) o jedrima, jer su slična krilima. Hoće

da bi od slave brza krila u brzini pritečena od krilatijeh jedar bila. B. Bettera, or. 7.

e) o srcu naslikanu s krilima. Pod priklikom srca krilata. A. Kanižlić, kam. 264.

f) o želi, metaforički (jer leti brzo i daleko). Bogoљubne žele, vi ste krilate. A. Kanižlić, utoč. 844.

2. KRILAT, m. velika i debela voštana svijetla što se svečano blagoslovlja i upućuje u bijelu subotu u katoličkoj crkvi, kod čega se u nu zabadaju velika srna tamjana. — Radi ovijeh srna što oko svijete stoje nekako kao krila, moglo bi se pomisliti da postaje od krilo; ali po nastavku št jamačno je došla is tuđega i po svoj prilici romanskoga jezika; ipak ne poznajem ovakove romanske riječi. može biti da je bila nekakva složena riječ u kojoj je prvi dio imao osnovu cera, a od ove je postalo kri, vidi kapula, kimak (u tome slučaju viša je prilika da je isprova postalo krl-, vidi krklo, pa po pučkoj etimologiji krl-). — U Mikajinu rječniku: krilat, svijetla, cereus, funale; u Belinu, cero e cereo, che si accende il sabbato santo, cereus pascalis 186a; u Stulićevu: krilat, svijetla blagosovljena u bijelu subotu, cereus paschalis (h. e. quo Christiani paschatis tempore utuntur).

KRILATA, f. ime kosi. F. Kurelac, dom. živ. 30. — vidi krilat, b.

KRILATAST, adj. vidi 1. krilat i krilast. — U Belinu rječniku: alato, che ha ale, alatus 57b, i u Stulićevu: v. krilast.

1. KRILATICA, f. krilata životinja. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (vidi kod b).

a. ptica. Krilatice ptice. Zborn. 159b. Niti kaka ptica krilatice. Nar. pjes. petr. 3, 161.

b. nekakva smija sa koju se misli da ima krila. vidi u Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) nekaka smija s primjerima: 'Udrila te krilatice!' (postovica, vidi daf). 'Ili oidi smija krilatice' iz narodne pjesme. (ova riječ stoji uz 2. Krilatice, te griješkom nije zabilježen ženski rod). Glavor sil' goruči lutom zmijom krilaticom. J. Kavašin 284b. Iz njedara pustio lutu smiju krilaticu. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 48. Kud'no plove zmije krilatice. Nar. pjes. kras. 1, 115. Udarila te krilatice! (Kletva). Nar. posl. vuk. 326. Udrila te krilatice! (Kunu žene decu. U Crnoj Gori). 328. Žena izbila smiju krilaticu. S. Ćubiša, prip. 150. — U prenesenom smislu, o junacima. Drugi lete sijevi sokolovi od Karlovca i od Seňa grada, prid himam su zmije krilatice, dva glavara, dva Rvaćanina. And. Kačić, rasg. 243b. Drugi biše Pavić dom Nikola, silni junak, smija krilatice. 281b.

c. neka riba. Divje su pak (ribe): ... krilatice (na Lastovu tako zvana jer ima krila). L. Zore, rib. ark. 10, 399.

2. KRILATICA, m. nadimak junaku Reji krilatome. — U narodnjem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu (der gefügelte, alatus, beiname des helden Reja. Reja krilatice). A čauša Reju Krilaticu. Nar. pjes. vuk. 2, 471. Al' eto ti Reje Krilatice. 2, 518.

KRILATNIK, m. vidi 2. Krilatice. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Sjede Janko, te ti křigu piše, a na ruke Reji Krilatniku. Hrv. nar. pjes. 2, 259.

KRILATOVIĆ, m. vidi 2. Krilatice. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Na Pazaru gradu bijelome, onde bješe Reja Krilatović. Nar. pjes. vuk. 8, 54.

KRILAVA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. u Bosni. D. Hirc. — vidi krilast, b.

KRILCE, n. *vidi* kriocce.

KRILE, m. hyp. Kristofor, Kristo. — *Akc. se mijenja u voc.* Krile. — *U Dubrovniku* (od xvi vijeka; u naše vrijeme samo kao prezime. P. Budmani) i u *Boci kotorskoj* (s drugim akcentom: Krile), a između rječnika u *Vukovu*: (s akcentom *bokefskijem*) Krile, hyp. v. Krsta. Vekar za vrijeme Krile u sofri sjediše. A. Sasin 102. Peraškom kapetanu vrlo Krila Vickoviću. Nar. pjes. bog. 168. 'Krile' (koje sam slušao u Perastu de se govori od 'Krsta'). Vak. poslov. xxxii. 16. Krile brat Katin. V. Vrčević, niz. 241. — *U Dubrovniku* se mijenja kao *čensko ime*: gen. Krilê, dat. Krili, voc. Krile itd.

KRILEŠ, m. ime jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 30. — *vidi* krilast, b.

1. KRILEŠA, f. ime kravi. Krnák, Rakovac. D. Hirc. — *vidi* krilast, b.

2. KRILEŠA, m. *vidi* krileš. F. Kurelac, dom. živ. 38.

KRILICA, f. ime kosi. F. Kurelac, dom. živ. 38. — *vidi* krilast, b.

KRILIĆ, m. prezime. — *Od xvi vijeka.* Mihovil Krilić. Mon. croat. 202. (1512). Krilić. Schem. bosn. 1864. vii. ix. xxvii. Schem. diac. 1877. 68.

KRILINA, f. augm. krilo. — *U Belinu rječniku*: 'alaccia, ala grande', 'ala magna' 57b, i u *Stuličevu*: 'ala magna'.

KRILITI, krilim, impf. rastvorati, širiti krila; pokrivati krilima. — *Akc. kako je u praes. tako je u impf. kriljáh, u aor. 2 i 3 sing. krilfi, u part. praet. pass. kriljen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — *Od xvi vijeka* (*vidi* kod 2, b, b) bb)).

1. neprelasno.

a. u pravom smislu: širiti krila, ali je u primjerima samo u prenesenom smislu, kao širiti se. Od visoke Alpe i od Apenina dokle krile Kalpe kamena planina (ako ovaj primjer ne pripada pod 2, b, b) bb)). Đ. Baraković, vil. 88. 'Vide, kako ga ovce po ovoj livi lijepo krile', 'Krile Miline ovce lijepo vavije po poju, ali moe ni tvoe ne krile, koji i(h) nemamo'. J. Bogdanović.

b. letjeti ili lebdjeti. — *Samo u Voltigijinu rječniku*: 'alare, allegiare', 'flattern'.

2. prelasno.

a. aktivno.

a) rastvorati, pružati (u jedinom primjeru ruke za grfeje). Ruke krile, u čelo se jube. Nar. pjes. hörm. 2, 274.

b) pokrivati krilima ili kao krilima.

aa) pokrivati kao krilima ili krilom, ali u pravom smislu. Pucam ter sa vidim, smrtea mi omili, sukhom, kada vidim, svojom da te krili. H. Lucić 192. Na nikom skrovita kapa glavu krili. Đ. Baraković, vil. 73. Šatori od svile sterihu svaki dan; pogani sve krile; z grada se ne smi van. 75.

bb) u prenesenom smislu, štititi, braniti (kao kvočka piliće). — *Između rječnika u Mikajinu* (kriliti, štititi, braniti, protego, defendo, tueor, patrocinator, tutor, complector, tego, propugno), u *Belinu* (protegere, tener protezione, patrocinator' 592b), u *Bjelostjencu* (krilim, šćitim, branim, protego, defendo, tueor, tutor, patrocinator, complecto, tego, propugno), u *Voltigijinu* (proteggere sotto ali', mit den flügeln decken'), u *Stuličevu* (protegere, defendere, tuari, patrocinari, favere, contegere'). Tko je pun zloba, neguješ i gojiš i kriliš do groba. M. Vetranić

1, 111. Ke vladaju svit i krile. Đ. Baraković, jar. 36. Rod ruzara ki miriše, zač ga diva krilom krili. drag. 355. — *Objekat se ima u misli.* Stvorenje sve moje gdi vladam i krilim. M. Vetranić 1, 356.

b. sa se, refleksivno, rastvorati, širiti krila. — *Između rječnika u Belinu* (stender le ali', alas expandere' 57b), u *Bjelostjencu* (krilim se, krila rastiram, sterom krila, alas expando, explico, extollo, elevo'), u *Stuličevu* (alas expandere').

a) u pravom smislu. Na mrkijenti pak se (galebak) krili. M. Vetranić 1, 15. Gdi kad bude (feniće) izgorjeti, ljepša ožive vele opeta, ter se krili tere leti u običajne kraje od svijeta. G. Palmotić 8, 208a. Krjeposti su u djevu kô ono krilati kerubini... neki se nad nim krile ter štiti stvaraju i sjenicu. A. Kalić 490. Aj bora ti, ptico lastavico, ča se kriliš oko dvora moga? Nar. pjes. istr. 1, 82. — *Metaforički.* (Bog) koji se zgar krili svrh svakoga ploda. M. Vetranić 1, 379. Krili se vrhu nas... Božja vlas. 2, 296.

b) u prenesenom smislu, o čefadetu (*vidi* 2, a, a)). Naj liše gdi krili ona se sva k meni. Š. Menčetić 280.

c) u prenesenom smislu, širiti se. Gdi se zemlje krile. I. T. Mrnavić, osm. 142. Z Bogom, dvori bili, gdi rodna široko oholost se krili! A. Kanižlić, rož. 49. Očajaše Turci glêo hajduke gdje se gršdom krile. Osvetn. 4, 54.

KRILKA, f. festve. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Nu Zadrani, ki gledahu s mirâ u boj, što će biti, upaziše gdje iskahu krilke otajno nasloniti. P. Kanavelić, iv. 240. Ti si krilka, na vrh koje Izraelu se Bog da upazit. 490.

KRILNOST, f. u *Stuličevu rječniku*: 'sinuosità', 'sinus, flexus'. — *nepousdano* (*vidi* kod 1. krilan).

1. KRILLO, m. u *Vukovu rječniku*: krilast nazimac, 'porcellus alarum notam gerens'. — *Uprav je ipokoristik.* — *Akc. se mijenja u voc.* krilo.

2. KRILLO, n. ala, pravo je značenje: dio tijela ili ud kojijem neke životinje lete, is ovoga se kasnije rasvilo i drugo (*vidi* kod 2). — *Riječ je praslavenska, i oblik joj je bio isprva skridlo, isporodi stslav. krilo, rus. крыло (po pučkoj etimologiji, od glagola крыть, kriti), češ. křídlo, polj. skrzydło. ako se s udržalo samo u poljskom ali se potvrđuje litavskim skreiti, skrieti, skraidyti, na okolo (u krugu) letjeti ili brzo se micati, skrelas, peruška, i letiskijem skreiti, letjeti. — Korijen je skri a nastavak dlo. — Nejasan je oblik krela (*vidi*) u čakavaca, pa od toga oblika i krelut (*vidi*); što u dva pisca ima krijelo (A. Komulović 29. B. Kašić, nasl. 207), to vađa da je samo njihova pogreška.*

1. ala, u značenju sprijeda kasanome. — *Između rječnika u Mikajinu* (krilo, leto, ala'), u *Belinu* (ala overo ascella, membro col quale volano gli uccelli', ala' 57a), u *Bjelostjencu* (v. krelut, pl. krila, alae, vela', v. krelut), u *Jambrešićevu* (krilo, krelut, ala'), u *Voltigijinu* (ala', flügel'), u *Stuličevu* (ala'), u *Vukovu* (der flügel', ala'), u *Daničičevu* (ala').

a. u pravome (gdjgdje u metaforičkome, osobito u alegoriji) smislu.

a) u životinja koje uprav imaju krila (ima mnogo primjera sa ptice, malo sa ostale životinje, sa neke nema nijednoga, kao sa fiška iliti šišmiša, ali *vidi* kod b) i c)). n. p.:

aa) u ptica (naj češće). O svijetla božice, eto i ja na tvu čas naj prvi sad ptice puštavam večeras, da, kô one steru krila sad slo-

bodne svud pod nebi, i sloboda prostre mila sej
Dubrave glas po tebi. I. Gundulić 175. Što li
gledah brza krila, gdje put neba ptice steru?
241. Ali onudje od Dunava razeć sletje siva
ptica, gdje slavnoga Vladislava suncem sjahu
vedra lica, veleći mu: 'Zapovijeda', kud ću obratit
brzijem krili... 418. Dade mu krilo od tice
nike... And. Kačić, razg. 202. Idući putem
vidi jednu tičicu šarenu de krilima lepeće. Nar.
prip. vuk. 136. Kao tica leteći krilima. Vuk,
nar. pjes. 1, 181. — Sokola koga nose krila hola.
V. Došen 18^a. Ide soko, vodi sokolicu (*zet i ne-
vjesta*)... zlatna su joj krila. Nar. pjes. vuk.
1, 46. Vitko je krilo slomio (*soko*). 1, 213. Soko
leti visoko, krila nosi široko. 1, 412. (*Soko*)
kril'ma leti, klunom progovara. 1, 413. Knjigu
mu (*sokolu*) meće pod desno krilo. 1, 477. Nad
Markom je (*soko*) krila raskrilo, pa je Marku
ladak načinio. 2, 327. Baš da imaš sokolova
krila, ne bi perje pronijelo mesa. 2, 597. — Ter
tom stranom razstri krila (*bijeli orao, u grbu*).
J. Kavašin 288^b. Orao pram zrakama sunčanim
razvije krila. F. Lastrić, svet. 110^b. Vrane će
ti oči piti, a orlovi kril'ma biti. Nar. pjes. vuk.
1, 283. Vila orlu krila salomila. 1, 489. Na
koplu je sura tica orle, širi krila, Marku čini
lada. 2, 328. Snaga klonu bez uzdaña mila, kano
oro kad opanu krila. Osvetn. 4, 60. — Srete
vrana bez desnoga krila. Nar. pjes. vuk. 2, 50.
Ali lete dva vrana gavrana, krvava im krila do
ramena. 2, 306. — U jezeru utvu ugledaše, oba
su ju (*voj*) pozlaćena krila. 2, 48. — Tako i jato
bijelo u vodi od snježanijeh kufa plove,...
sklapa krila, glavu skriva. I. Gundulić 409. Daj
mi, Bože, oči sokolove i bijela krila labudova.
Nar. pjes. vuk. 1, 8. — Na glavi joj pauni, kri-
lima joj lad čine. 1, 129. — O kokote, moj ko-
kote! kad u zoru pjevati načneš, ne udaraj kril'ma
sebe. Nar. pjes. vuk. 1, 194. Onen su mu Turci
počinuli doklem pjevci u krila udriše. 4, 112.
— Netko vide, bijeli golubovi gdje na krilih
k nebu dopriješ. Osvetn. 4, 47. — Skladno sa-
kupi krila (*ševa*). M. Katantić 74. — Trepavice
krila lastavice. Nar. pjes. vuk. 3, 257.

bb) u bubica, kukaca. Ta (*pčela*) na
vitar i podiže krilo. J. S. Rejković 198. — Go-
spodu Bogu za svašta treba govap dati makar i
mravije krilo očepio. Protokol pis. pr. M. Ne-
nadovića 56.

**cc) u riba (ne bi bila prava krila, ali
su im slična, te se mogu ovdje vrstati, a i s toga
što baš ovakijem krilima neke ribe mogu letjeti).**
Da uvati ribu zlatnokrilu, krilo da da gospodi
kraljici, nek izede ono desno krilo. Nar. pjes.
vuk. 2, 52. Ufatiše ribu od šes krilah. 2, 62.
Krilo, plitva u ribe. Zagorje. D. Hire.

**b) u životinja kojijeh ili posve nema, ili
ih ima ali bez krila. — kod aa) i dd) misli se
jamačno na perasta krila kao u ptica, kod bb)
i cc) na kožana kao u šišmiša.**

**aa) u životinja u kojima pripovije-
daju proroci u svojijem utvarama u svetom pismu.
— smisao je alegorički.** A obrazi njih i krila
njih (*čovjeka, lava, vola, orla*) prostrta bihu zgora:
dva krila svakoga njih se doticahu, a dva pokri-
vahu telesa njih. N. Rašina 179^a. ezech. 1, 11.
I lica im (*životinjama*) i krila bijahu razdijeljena
ozgo; u svake se dva krila sastavljahu jedno
s drugim, a dva pokrivalu im tijelo. Đ. Daničić,
jezek. 1, 11. Veli (*prorok Danijel, gl. 7*): 'Gledah
dokle joj (*živini*) biše oguljena krila ne'. M.
Divković, bes. 810^b.

**bb) o zmaju, alegorički, ali naš narod
vađa da još misli da imu zmajeva.** Tim zmaj

(*alegorički: govori se o tridesetogodišnjem ratu,
dakle zmaj može biti Gustav Adolf ili Švedska*)
zaman od sjevera proč cesarskom orlu prši:
vojska tva mu skube pera i ognjena krila krši.
I. Gundulić 281. Vojsava imade san ovi, da je
porodila jednoga zinaja koga glava u carevu
zemlju dopiraše... rep udaraše u more, a krilmi
svu Arbaniju pokrivaše. And. Kačić, razg. 90.
Zinaj proleće s mora na Dunavo i pod krilom
pronese djevojku;... al' je zčaju žeda dodijala,
ispod krila ispusti djevojku. Nar. pjes. vuk.
1, 163. Srdit Perun preko neba mahnu na zma-
jevu krilu plamenomu. Osvetn. 1, 40.

cc) o zmiji, isporodi krilatice. Bači
zmija krila i okrije. Nar. pjes. vuk. 2, 62.

dd) o kožu. — U narodnoj pjesmi.
Čula jesam, al' nisam videla da ti imaš koža
Jabučila, Jabučila, koža krilatoga; ja ne videh
tvome kožu krila, te ne mogu mlada vjerovati.
Nar. pjes. vuk. 2, 108. Jabučilo krila popuštio,
popuštio krila do kopita. 2, 109.

**c) u čefadeta ili u onoga što se misli
kao čefade (n. p. u anđela, vraga, vile itd.) kod
bb) misli se na krila kao u ptica ili zmaja, drugdje
se misli na ptičja krila (isporodi bb)). kod nekih
je značenje alegorično, te je postalo po mašti pi-
saca i slikara, ali veliki dio naroda kod aa)—
cc) i možebiti kod ee) misli na prava krila.**

aa) u anđela. Bože... izo praveje
anđelskije čini sastavi... se strahom lica svoja
ognjenimi krili zakrivajuće. Mon. serb. 133.
(1848). Serafini prid zgladanjem tvojim kupe
krila svoja. M. Jerković 58. Tko ima krila od
anđela? I. V. Bunić, mand. 14. I premda se
svaki (*anđeo*) oblači zlatnim ruhom, krilmi bijeli.
J. Kavašin 499^b. Anđel piše, Gospod gleda u
anđelska desna krila. Nar. pjes. vuk. 1, 145.
Dok car Stefan na nogu stajaše, stajaše mu sveti
Arandeo, stajaše mu na desnom ramenu, miluje
ga krilom po obrazu; kad car Stepan sede za
trpezu, rasrdi se sveti Arandeo, udri cara krilom
po obrazu. 2, 94.

bb) u vragova. U njekijeh su prašča
rila, a tko gubice ima i krila od ljilaka i od žaba.
I. Gundulić 473. Srši glava naježena, trepte
zmajaska krila o pleću. 474. — I ovaj primjer
vaja da pripada amo boje nego pod cc): Pa je
svoja rastvorio krila (*car Duklijan*). Nar. pjes.
vuk. 2, 83.

cc) u vila, vileñaka itd. Kraj je bijelu
ulitio vilu ter joj snima krila i okrija. Nar. pjes.
bog. 232. No naj mlada polećela vila, polećela
na bijela krila. Nar. pjes. vuk. 2, 49. Moli mu
se bjela vila: 'Donesi mi moja krila, moja krila
i okrije!'. Nar. pjes. petr. 1, 14. (*Vile*) obukoše
krila pozlaćena. 1, 75. Pak je vila otvorila krila.
1, 114. Kad je bilo na po puta, bogme đavojka
odvojila bješe, jer pusti nekaka mala krila ispod
pazuha. Nar. prip. vuk. 191. Siju skrajčiv vila
riječ crnu, savi krila, u Vučijak prhnu. Osvetn.
4, 64. — Baš-čelik skoči kao muña, pa raširi
krila. Nar. prip. vuk. 196. Evo ti od nekud
doleće na krilima preda ti oni čovjek. 219.

**dd) o bogovima mitologičkim, i u
alegorijama uopće.** Čudo je još veće gledati,
gdi ljubav krili uztrepeće na neje prsi stav. H.
Lucić 208. Za moći tvojih ruk, za lipost tvojih
kril, ljubavi, i za luk i za tvoj zlatan stril, do-
pusti, da samo ne dik se nagledam. 209. Prostri
tva krila zlatna i mila, slatkoga pun mira, bože
od pira. I. Gundulić 59. Oholost spustivši krila
i glavu prignuvši (*na slici*). A. Kanižlić, kam. 263.

**ee) u junaka (Refe od Pasara, R.
Bošnjana, R. krilatoga).** — U narodnijem pjes-

mama. Nije šala jedan krilat junak! nije šala krila i okrije! Nar. pjes. vuk. 2, 229. Ja sam čula, da pričaju ljudi, da je Reja Pazarsko kopile, Jedupkiha nega odojila, s toga ima krila i okrije. 2, 239. Ka' da udri Reja pod krilima. 5, 371.

b. nešto načinjeno, zgrađeno, skovano (u pjesmama okovano) tako da je slično pravome ptičjem krilu, i upotrebljava se kao nakit.

a) nosi se za kalpakom ili za kacigom (vidi kod kalpak). Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseto krilo okovano, a iz nega do tri pera zlatna, što kucaju Gruja po plećima, vaļa krilo hiljadu dukata. Nar. pjes. vuk. 3, 6. Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseta fakja okovana, ... a pokraj ne krilo okovano što junaka brani od vremena, od vremona i od vjetra ļuta. 3, 96. — U ovijem primjerima može značiti i pravo ptičje krilo što stoji kao perjanica: Zamošci su ono vrli, kim vrh glave lete krila. I. Gundulić 439. Daće nami praha i olova i za kalpak krila sokolova. And. Kačić, razg. 197a. Za kalpakom noja ptića krilo. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Na glavi mu kapa vućetina, i za kapom krilo od labuda. 3, 31. Oko glave pera i čelenke, devet pera, dvan'est čelenaka, a trin'esto noja tice krilo, pa se krilo na čekrk okreće, te kazuje koji vjetar puše. 3, 156.

b) nekakav nakit ženski. Došli su ti premlogi darovi: ... od zaova zlatne narukvice, a od dragog krilo od bisera. Nar. pjes. vuk. 1, 280.

c. u prenesenom smislu, dio čega ili nešto što je iole slično krilu, n. p.:

a) na križu, dva komada sa strana. Gledaše ga (Jezusa Djevica Marija) već pribjena i obješena na križu ... i stojaše, ne pod krilim križa, er vojnici toliko blizu stat joj ne dopustivahu, neg suproč nemu što mogaše bliže. S. Rosa 192b.

b) kraj u odijela, osobito kad je dugo (kao što je obično u ženskih) ono što se dotiče do zemlje. — Vidi i skut. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (krilo vsake oprave ku se zemlje dotiče, penniculamentum, figmenta'; krilo vsakojake odoće niže pojasa, kakti i rubače ženske prez oplećka, semicinctium, semicinctorium'). Taknu kraj krila svite negove. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12b. matth. 9, 20. Kad ju popadoše ter jaše voditi, pri noj krilom obraz i glavu pokriše i dite na rukah li krilom zaviše. Oliva. 42. Majka ga (biser) bere, u krilo meće. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Prvi riže krilo od košuje. Nar. pjes. istr. 1, 59. Zavrnila mlada belo krilo, potekla va goru gorovitu. 2, 158. A krilo joj raskrojeno. Jačke. 137. Krila, kittel, weiber-rock u ugarskih Hrvata. Vijenac. 1878. 43. 694. Selena, što nam je, znaš li, više puta donela puno krilo badema i guña. M. P. Šapćanin 1, 164.

c) na mreži. Pri tijem gućam (vidi 2. guće) vezana su dva duga komada mreže širega oka a debjega konca i zovu ih krila mreže, jer se baš otvaraju kako dva tičja krila. L. Zore, rib. ark. 10, 356.

d) na barjaku. Zavrgo se krstašom barjakom, krstaš ga je barjak poklopio, dva junaka dva mu nose krila. Nar. pjes. juk. 242.

e) na šatoru. — Između rječnika u Vukovu: (u Crnoj Gori) od čadora, vorhang (statt der thüre) 'velum' s primjerima iz narodnih pjesama: Oću nemu pod čadora doći, od čadora osjeći mu krilo. — A kad dođe šatoru na vrata, podiže mu krilo geferdanom. — I povleće ga

v grčki stan i položi ga v krilē šatora svoga. Pril. jag. ark. 9, 131.

f) na šeširu, obod, leto. Krilo, obod oko šešira. u Prigorju. F. Hefe. e.

g) kad se vrata (pa i prozor) sastoje iz dva (ili više) dijela, svaki dio, isporedi nem. flügel. — Između rječnika u Stuličevu (krilo vratno, ala januae'). Krila vratna grada Gaze. E. Pavić, ogl. 201. Izvadivši obadva krila iz vratnica gradski. 202. Krilo, kanat od vrata, prozora. Ľ. Stojanović.

h) dio od vojske što stoji sa strane, isporedi lat. ala, nem. flügel. — Između rječnika u Voltigijinu (corno d' armata', flügel von der armee'), i u Daničićevu: manus (militum) s primjerom: Vojinstva prisr'vskupļajet' krilo. G(ilferding) b(osna) 27a. Vojska tako razređena, da krilo desno jest se raztezalo tja do Elbe vode. I. Zaničić 23. Bakide biše u krilu desnomu svoje vojske. And. Kačić, kor. 340. Oni koji bihu u krilu livomu potekoše za Judom. 341. Krilo livo gubilo je poje. A. Tomiković, živ. 150. Lijevo krilo turske vojske. S. Ľubiša, prip. 85.

i) u mjestu, onaj dio što mu je na kraju ili na krajevima. Moskovi su bili prodrli u krilo onoga krajevstva. A. Tomiković, živ. 815. Kol' krajini branit krilo ... P. Petrović, gor. vijen. 77. Ovo je stari Hercegnovi ... dva mu krila klonu na bokove: Topla, igalo čak do Sutorine ... i Mejine. S. Ľubiša, prip. 2. — Amo mogu pripadati i ovi primjeri: Vze ga (Isusa) djavaļ i povede ga na krila crikvena. Korizm. 18b. Postavivši ga vrhu krila templa. S. Rosa 48a.

k) otoka (u rijeke). Da pripliva jedno maleno krilo od rijeke. A. Tomiković, živ. 209.

d. u metaforičkom smislu, kaže se krilo ili krila kao snak ili znamenje brzine, n. p.:

a) u čeladeta i u životine koja uprav nema krila. U moje je dni letila na krilijeh sama ptica; za poletjet sad su 'krila' oko vrata u mladica (vaļa da pisac ovdje satirički govori o ondašnjem velikijem ogricama, jakama, kolijerima, što su ženske nosile). I. Gundulić 143. (Sokolica) sokolova pripe krila, sunu se u tijek streloviti. 343. Od starine vojvodo i bane, vrzi na se krilo sokolovo, odi s vojskom na poje Kosovo (moglo bi se i shvatiti da je značenje kao kod e, b) cc) aaa)). And. Kačić, razg. 79b. Ono bješe junak pod krilima, gleda' sam ga de skaće s momcima: skoči s mjesta četrnaest nogah. P. Petrović, gor. vijen. 79. U strahu su plahovita krila (vaļa da znači, da čelade od straha brzo bježi i trči). Osvetn. 2, 58. — (Skoči) na brzoga koña, koji, čijem se na tijek spravlja, veće na krilijeh rek bi stoji i da sada pogledaje. I. Gundulić 343. Da je kome stati poletjeti, bi rekao i bi se zakleo da se zeko zemlje ne dod'jeva, već su poda n krila podmetnuta. Nar. pjes. vuk. 3, 242.

b) u stvari nežive, tjelesne (fizične) koja se brzo miče, n. p. vjetra, munje, oblaka. Jur na krilijeh od vjetara glas po svemu svijetu prši. I. Gundulić 287. Vjetric mili s mirnijem krili uzme iz tiha kad pršati. G. Palmotić 2, 71. Kad na krilih vjetra uziti više sunca on se stavi. J. Kavañin 421b. — Kano muña noseć strijelu na lagahnu krilu ... Osvetn. 1, 41. — Odkud oblak krila steće? V. Došen 261a.

c) u vremena. Vrijeme 'e starac sijed, al' hitar, kril'ma leti jakno vitar. J. Kavañin 436a. Leti brzo strila, kako svatko zna, ali

vrime krila još bržja imade, krila čudno hitra. A. Kanižlić, rož. 19.

d) u smrti. Znamo dakle, smrt nemila kroz roditel' prvijeh grlo da k nam pride, ter na krila leti i kosi veoma vrlo. J. Kavašin 25b.

e) u čega umnoga, duševnoga. Ja na krilijem od slobode ptica izlijetam. P. Kanavelić, dubrovn. 15.

e. metaforički kao kod d, ali se ne ističe brzina, nego smjer kojijem se nešto ili nešto diže u visinu (u pravom ili metaforičkom smislu).

a) dižanje je u visinu shvaćeno u pravom smislu. tako je n. p. ovdje o ognju: Ne kô ogañ pod pepelom, neg prost kril'mi gori plane. J. Kavašin 427a. — amo mogu pripadati i ova dva primjera (drugi je po prvome načinen) o čeladetu. i u nima je metaforički smisao, ali je metafora provedena do kraja, kao da se govori o pravom lećenju. Čovjek koji put nebasa iznenadi krila diže, trepti, stini, boji se, stresa, da ne pade još na niže. G. Palmotić 1, 241. Nizok čovjek, put nebasa kad sam smion krila diže, boji se, stjene (t. j. stine) i ustresa, da ne pade još na niže. J. Kavašin 466a.

b) metaforički.

aa) o ljudskoj duši. Čovik dužan je ne samo mlogim dobrim djeli Bogu služiti, ... nego još dužan je svesrdno brinut se i nastojati, kako bi kojim svojim zlim djelom svoga stvoritelja ne uvrijedio i ne pogrdio. ovo su dva krila koja mogu lasno dušu čovičju od zemlje k nebu podignut. I. Grlić 188.

bb) o molitvi. Da učini dva krila molitvi svojoj, to jest post i lemozinu. M. Divković, nauk. 214b.

cc) o čeladetu ili o čemu što se kao čelade misli (vidi i dd). aaa) krilima se zna-
menuje moć, snaga ili oholost (kao o čeladetu kaže se o pokrajini, gradu itd.). Od plahosti (Osman) steruť krila vas svijet veće pridobiva. I. Gundulić 859. — po ovome se kaže da kome ili čemu (gradu, pokrajini itd.) padaju krila, ili da mu se lome, krše itd., kad se slabi ili ponižuje. Krila će tuj pasti i misli zle tada paklenoj napasti. N. Najekšević 1, 158. Vila, s kô padoše meni krila. J. Kavašin 160a. Pasti tkomu krila (proverbijalmentale) vale: perdersi d' animo, overo cader di speranza. A. d. Bella, rječn. 57a. Sad s Pašagom padoše nam krila. Osvetn. 4, 45. — I ako sam još oro sivi proč istočnom zmaju priš, nabuđeno jato krivi, komu ognena krila skrši. I. Gundulić 495. Jo! Kaica, moj sokole sivi! al' ti bábi krila odlomiše i obadva oka izvadiše. Nar. pjes. vuk. 2, 488. Te pogubi tolike vojvode i polomi krila od krajine. 2, 500. Sad krajini oblomismo krila kad prznoga Tala pogubismo. 8, 271. Dobro mu se krila salomiše. 4, 455. Slomiše se krila Aleksincu. Osvetn. 5, 72. — Prignuti, ali objesiti krila, metaforicamente diceasi di chi abbassa l'ardire. A. d. Bella, rječn. 57a. — u suprotnom se smislu kaže da kome krila rastu, kad postaje jači (u ovom primjeru: kad čelade mlado ugraste do potpune snage): Šest junaka, sivi sokolova, Grabovaca mladi vitezova, kad li nima krila narestoše, silenoga cara odbigoše. And. Kačić, razg. 208b. — amo bi mogao pripadati i ovaj primjer: Svog nedaću okajte babajka i krvju mu osvetlajte krila. Osvetn. 1, 7. — bbb) u poetičkom jeziku, o pjesniku kad počine spijevati (metafora uzeta od ptice, od ševe koja pjeva leteti u visinu?). Tim, družbo ma mila, pustite općena taj vaša vi dila, a stvorcu sad spijevat otvor'te sva krila. D. Rašina 145b.

dd) o čemu umnome što je shvaćeno kao čelade s krilima. Past joj će (jubavi) nizoko krila (može se misliti i o pravijem krilima). H. Lucić 267. Skupivši krila od naše oholosti. A. Gučetić, roz. mar. 105. Ah, čijem si se zahvalila, tašta lucka oholosti! sve što više steroš krila, sve češ paka niže pasti. I. Gundulić 284. Zatim poda nami odviše (Bog) vjere prave sladka krila. J. Kavašin 14b. Holost čeka slave krila. V. Došen 192a. Al' kako je (lakomos) sved činila gnusna djela, himbu mnogu, tako jom su pala krila. N. Marči 67. Vlast i sila na Mahmudu stekla krila. Osvetn. 4, 13.

f. u prenesenom smislu, ali ne kao kod d i e, nego se ističe pokrivanje kao što biva kad se (n. p. ptičje) krilo raširi vrh čega.

a) uopće, o čemu tjelesnome ili umnome, n. p.:

aa) o nebu, oblaku. Pod nebeskim krilom čovjek ni od mene veći krvnik. P. Hektorović (?) 160. Kruti vrsi u nebo uprti, a nebosklon razvalio krila. Osvetn. 2, 97. — Oblak ne skrivaše neba krilom pritamnijeme. D. Zlatarić 48a.

bb) o tminama, mraku. Ter prosteru noćne tmine vrhu plavi crna krila. P. Sorkočević 578b. I mraku se mrklu jur dosadi, pa on skući svoja mrka krila. Osvetn. 1, 74.

cc) o snu, spavanju (po simboličnoj mitologiji). Truda svih pokoju, rodjače od smrti, ... crna postavi tva krila na mene. D. Rašina 77b.

dd) o laži. Koje (grihe) tamna laž je krila pod pogana svoja krila. V. Došen 189b.

b) često znači metaforički svezu čeladeta (uopće, ili vladavca, Boga, države itd. pa i čega umna) prema drugome čeladetu (čeladi, državi, mjestu itd.), kad prvo brani i štiti drugo, ili ga ima u svojoj oblasti. nije lako svagda razlikovati u primjerima ova dva značenja, jer su obično združena, te tad se pazi samo koje se jače ističe. naj češće stoji krilo u acc. ili instr. s prijedlogom pod.

aa) tutela, praesidium, protectio, obrana, zaštita, okrije. metafora je jamačno uzeta od kvoćke ili od koje mu drago ptice koja krilima pokriva i brani mlade. Mi, gospodine vojvoda, onoj vladanjske i kneza u nemu držimo pod krilom i obarovanjem gospodstva vi. Spom. sr. 1, 165. (1422). Velika je slava stati pod tvojim krilom, o Marije. Korizm. 28b. Naj pri pod tve krilo čovika primiliš (erićo), a pak ga nemilo prem sasma ucviliš. D. Rašina 181b. On uzdrži pod svojim krilom onijeh, kojih posinovi. A. Komulović 29. Pod čijem bi krilom i zaštićenjem uštampali. M. Divković, bes. xv. Pod sjenom od tvojijeh krijela. B. Kašić, nasl. 207. Umrijeti pod krilom i u milosti svete crkve katoličanske. M. Orbin 811. Čijeme pod vašega (ospostva) krilo na svjetlos od svijeta izhodi (Arijadna). I. Gundulić 2. Ti (Vladislave) uzdrži, za ne pasti, pod tve krilo tko se stavi. 315. Svih pod krilo crkve katoličanske priimlaše (s. Petar). F. Glavinčić, cvit. 20b. Iz latinskijskih pokrajina pod krilo će naše (dubrovčke) uteći. G. Palmotić 1, 89. Ki je (grad) pod krilom od višnega i komu je nebo straža. 1, 112. Neka pod krilom od milosti tvoje svršim dugovanje od ovoga življenja moga. M. Jerković 84. Pod Božjim krilom jesi. I. Ivanišević 23. Pribivah pod tvojim krilom i zaštićenjem. P. Radovčić, način. 82. A ti majko mila i blaga, kôj pod krilom naš grad stoji, moli sina tvoga draga, smilit nam se da dostoji. J. Palmotić 291.

Koje si obljubila i zagrlila pod krilo tvoje. V. Andrijašević, put. 103. Ki su se utekli pod tvoje krilo, pomogla si ih. L. Terzić 59. U svoj ki nesreći iz latinskih pokrajina vam pod krilo htje uteći. J. Kavašin 192a. Pod svojim krilom puke sklada i štiti ih. 320a. Pridoše pod krilo republike mletačke. J. Banovac, pred. v. Ah, blago ti je onizim, koji se nahode pod krilom i zaštitom ove velike kraljice! pripov. 135. Kad se nije našlo na svitu da je oni u napasti djavaoskoj bio pridobiven, koji se je pod krilo divice Marije utekao. J. Filipović 1, 486a. Biti pod ne krilom materinskim i u ne zaštićenju. F. Lastrić, test. 374b. Padoše pod krilo s. crkve. svet. 142b. Svakoga (čovjeka) pod krilo ona (Marija) svoje bere. A. J. Knezović 4. Dopusti oblas nima kô sin Boži i stavi jih pod svê krilo. A. J. Gučetić 8. Bože, srjed tvoga nas primi stana i pod tvoje stavi krilo. 14. Mnogi inostranci svoja mista ostaviše i pod njegovo se krilo utekoše. And. Kačić, razg. 21. Biju (bihu) pobiglu u Carigrad i utekli se pod krilo cesarovo. 43. Kraljestvo od Cipra zvaše se jedan perivoj oliti gardin od svita, ... a navlastito kada uživaše lipi mir pod krilom privredoga principa. 182. Bes sumne tecimo pod ne (b. d. Marije) krilo. L. Radić 89. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Primi me (*Jesuse!*) pod krila srca tvoga. I. M. Mattei 155.

bb) ditio, potestas, imperium, vlast, oblast. Što vas je ostalo, toj će car pobrati i staviti pod krilo, ter ćeš tad rijeti: „Živjet nam nije mило, želimo umrijeti“. M. Vetranić 1, 58. Svoj život traje pod krilom ljenosti. 2, 53. Pod „krilom“ već tvojim (*ljubavi!*) trudnu ni' pokoja, a krilu u ne (*vile*) svim rados je svakoja. S. Bobajević 219. Silnom caru lasno je bilo sve pridobit puke ine, i podložiti pod sve krilo nebrojene kraljevine. I. Gundulić 449. Dalmacije sve slobodu sibi ti, i stavi pod svoje krilo. J. Kavašin 211b. Kad je Đorđe Srbijom zavlado ... i svojijem krilom zakrilo. Nar. pjes. vuk. 4, 151. Koji mi je Jadar posvojio i pod svoje krilo privatio. 4, 239. Onda su Dubrovčani potpalpi pod krilo turskoga sultana. G. Zelić 537.

g. kaže se u prenesenom ili metaforičkom smislu o čeladetu (i o životinji) kao pohvala.

a) ističući pouzdanost i korist, kao što ih ima ptica od svojijeh krila. Tvoje glave ne odsiće niko, nego Stipe drago dite tvoje, kojino ti desno krilo biše. And. Kačić, razg. 53b. Krilo naše, Milutine kneže! Pjev. crn. 245b. O vojvode, moji sokolovi! vitezovi, moja desna krila! Nar. pjes. vuk. 2, 493. O vojvode, moja desna krila! krila moja, s vama ću letiti. 2, 503. Desno krilo, Mutape Lazare! 4, 298. Tu dostiže i Hađi Derviše, što se Loji desno krilo piše. Osvetn. 6, 55. — O kožu. Jao Šaro, moje desno krilo! Nar. pjes. vuk. 2, 217.

b) kao obrana, zaštita, vidi f, b) aa). Desno krilo od srpske krajine! Nar. pjes. vuk. 2, 489. Ali-pašo, od krajine krilo! 4, 213. Da sam baba imô i aigü, pa su bili svoj krajini krila. Nar. pjes. hõrm. 2, 3.

2. gremium, kad čelade sjedi, mjesto ravno od trbuha do koljena na koje se može što položiti, a u visinu shvaća onoliko prostora koliko može čelade što sjedi zagrliti rukama; ima i drugo slično, ali ne jednako, značenje, sinus, nedra, naručaj, t. j. kad se što drži na prsima zagrlivši rukama, pa i prsi, grudi. nije svagda lako razlikovati ova dva značenja, tijekom više što se za oba nalaze prijedlozi na i u. — može biti da je ovo značenje postalo od značenja: hafina, odijelo

od pasa pa niže (vidi 1, c, b)). isporodi skut, i lat. sinus, nem. schoss. — ovakovo značenje ima i novoslov. krilo i mošeбити (u kojem dijalektu) češ. křidlo. — Imeđu rječnika u Vrančićevu (gremium), u Mikafinu (krilo, skut, gremium, sinus), u Belinu (seno, e grembo; sinus 667b), u Bjelostjencevu (sinus, gremium), u Jambrešićevu (krilo, naručaj, sinus, gremium), u Voltigjinu (grembo, schoss), u Štulićevu (protectio, sinus, cor), u Vukovu (der schoss, sinus s primjerima iz narodnih pjesama: Drži dijete u krilu. Gospodar gospodi na krilu zaspao), u Daničićevu (sinus).

a. gremium, u pravom (gdjgdje u metaforičkom) smislu.

a) uopće. Čemu je sve blago od svijeta uživati i kamenje drago na krilu razbirati, pokli smrt sve tlači? M. Vetranić 1, 39. Nemu (junaku) na krilo ljubko ga (cvitje) sipaše (vila). D. Rašina 19b. Oral velik mimo lete i jaje ispusti na krilo Filipovo. Aleks. jag. star. 3, 225. Ona sedi pred svoji dvorovi ... голу sablju preko krila drži. Nar. pjes. vuk. 1, 159. Pisnu dete kao zmija jata, pađe caru preko svil'na krila. 2, 168. Ona ide caru čestitome, pađe caru preko svil'na krila, pa ga lubi po nedri svileni. 2, 166. Papu' skide, sede kod kadije, ... već buzdovan meće preko krila. 2, 359. Sede caru do desna kolena, britku sablju na krilo namiče. 2, 431. Nađe Todor Šarac-Mahmut-agu i kod nega starac-Merdan-agu, drže duge preko krila diške, drže dobre kože za dizgene. 3, 159. Uz krilo mu sluga Vidosave. Nar. pjes. petr. 2, 290. — *Amo pripadaju i ovi primjeri, premda je smisao po nešto metaforički*: Skrivajte almuštvo v krili ubozih. Korizm. 39a. Majci ju (djevicu) ugrabi i ocu iz krila. N. Najeković 1, 345. Zaplije-niše (crnci) oda svudi tužnijem majkam kćeri iz krila. P. Sorkočević 575a.

b) i čelade može stajati (sidjeti, ležati) na čijem krilu, obično je znak ljubavi onoga koji ga prima na krilo i hrani na krilu. Sam po sebi u svojem krilu ožnjenitu zmiju prija (ubovnik). J. Kavašin 38b. Svoje mrtve sve spomeni, svoje mrtve roditelje koji su vas porodili, preko krila položili. Nar. pjes. vuk. 1, 145. Kud god ide, za ruku me vodi; kud god sjedne, na krilo me metne. 1, 565. Pa Kaicu uzima na krilo, pa Kaicu i grli i lubi. 2, 487. — Poteče (Lubav) k materi na krilo. D. Rašina 7b. — Znaš ti, dušo, kad si moja bila, na krilu mi tursku kavu pila? Nar. pjes. istr. 2, 139. — (Vila) kojoj bih trudačan u pustoj dubravi srjed krila sladak san zaspao na travi. M. Držić 40. Zaspao na krilu Dalile. And. Kačić, crn. 139. Spava neopazno Sansun u krilu Dalile. I. J. P. Lučić, razg. 131. — Draga u krilu mrit viditi i ne moć mu dat pomoći. M. Držić 112. Izdahnu u krilu bludnice. J. Banovac, pred. 107. Umrije na krilu zaručnice svoje. F. Lastrić, svet. 21b. — I zdignuto (telo) plačnoj majki poda ga u krilo. F. Glavinčić, cvit. 86b. Ter ga (Louvrinca) stave Kiriki na krilo. P. Hektorović (?) 169. Mene moja neće kukat majka na svojem ostarilu krilu. Osvetn. 2, 70. Skinite ga i dajte meni u krilo. F. Lastrić, test. 119b. Marija Isusa sebi u krilo stavljena žali i plače. 120a. — Gospa držiše Isusa u krilu. M. Divković, zlam. 66a. A Kirika držeći ga (Louvrinca) na krilu govori ... P. Hektorović (?) 169. Riječ mre joj usrjed usti, videć mrtva sinka u krilu. I. V. Bunić, mand. 33.

b. sinus, u pravom (u naj zadnjem primjeru u metaforičkom) smislu. značenje se poznaje po smislu, ili po tome što odgovara u prijevodima

latinskome sinus. Znamenije imat̃ (*žena*) na plēštu i na krylu. Serbisce lesekorner šaf. 129. I u krilu svom uzdvignet nih gospodin Bog naš. Bernardin 5. N. Rašina 17b. isai. 40, 11. Uzela je sina moga ... speči i postavila ga je u krilo svoje; a svoga sina koji umrije postavila ga je u krilo moje. N. Rašina 70b. Šreg. 3, 20. Slatko je djecu svu, i slatko i mlo ljubovu gizdavu primiti u krilo. I. Gundulić 14. Slatko ufanje, ljubko ti me, jaoh, i mlo od svud blazniš i nje-guješ, neka sa mnom sved stanuješ, hodi, hodi u mē krilo. 82. Eto nago krilo moje, sad vas (*strijele!*) na to, jaoh, priziva, poplesano cvijetje svoje čim razvraća i odkriva. 186. A karbonē joj sja sred krila, brz bi i sveta zamamila (*dikla*). J. Kavašin 36b. Vodo draga, vodo mila! ruke i čelo moje okvasi i gorjenje moga krila tvōm studeni ti ugasi. A. Gleđević 133a. Čini ga Gos-podin počinuti na svom krilu vlastitomu. F. Lastrić, od' 128. Ivan počiva na krilu Gospodi-novu. test. bil. ad. 96b. Bijase u krilu očinu na nebesi (*sin Boži*). test. 149^u. Potrčite oba upo-redo, koji prije dotrči u krilo (*moje*), onoga ču biti dijevojka. Nar. pjes. vuk. 1, 558. Procvije-lilo čedo rasplakano na bijelu krilu materinu. Osvetn. 3, 143. — U tvom krilu grijala se zmija prika. G. Palmotić 1, 280.

c. *sinus*? *gremium*? de complexu aman-tium (etiam de coitu). Meni se blag vidi i sla-van zadosti, u krilu tko sidi potajne liposti. H. Lucić 215. Kolici juveni veomi zadosti scijene se blaženi u svakoj (*stoji svakom po rukopisu xviii ili xix vijeka*) radosti, koji se kon krila često krat nahode u gospod i vila. N. Najoš-ković 2, 80. Ali ču skoro umrit, pridraga ma vilo, ne budem ako prit tebi sad u krilo. M. Držić 82. Drugoga je ljubovnika na radosti, na razblude sva pokojna, sva vesela u raskošno krilo uzela. I. Gundulić 53—54. Sred nobesa bez prihora tvoj Junoni ti si u krilu (*Jove*). 68. Ah, s kijeme se nijesi 'stala? tko ti bio nije sred krila? 220. (*Akile*) u krilu razbludene kćerice tvoje trati svoju snagu. G. Palmotić 1, 120. Značeš, huda vilo, koga primaš u tve krilo i s kijem si se zaljubila. 1, 326. O božice moja izbrana, razbludno je tvoje krilo. 2, 26. Svaki se od nas uzda i nada sve ljubjene lubi u krilu spomenivat. 2, 528. Kō vitez od razbluda Bersabeji svoj u krilu. J. Kavašin 59a. — Nu kad nijesu taj mu dana, da snjet bude san veseli, gdi u negovu krilu želi pokoj naći svoj Dijana. I. Gundulić 182. Poja neba svoga, po kim zvi-jezdam kolo izvodi, promijenit je došla (*Dijana*) odi s poljem cvjetnim krila tvoga (*Endimijona*). 183. Božica sam nebo svoje ošla, u krilo za doč tebi. 184. U desnici ovoj jakoj ja ču s mačem poletjeti, o Korevski, zlici opakoj u tvom krilu dušu oteti. 468. Tim se od nas svaka spravi vjereniku dragu i milu u žudjenom biti krilu. G. Palmotić 1, 97. Prava ē rados posred krila vjereniku dragom biti. I. Đorđić, uzd. 178.

d. *s jednjem ili drugijem značenem kaše se metaforički o čemu tjelesnom ili umnom što se shvaća kao čejade (žensko)*. Prospi rajsko cvijeće iz krila, zoro draga, zoro mila! I. Gundulić 70. Sve što iz krila obilnoga od naravi ploda izlazi (*vidi f*). G. Palmotić 1, 21. Jes ko našijeh vrhu dila cijeni zvijezde da gospode, da udesnoga nih iz krila dobre izviru i zle zgode. 1, 133. (*Noć*) crna iz krila svud prosipa mrake sihe. 2, 327. Provijenje u svo'e krilo već neg zemlja sjetbu prima. J. Kavašin 539b. — (*isporedi c*). Da moje dni strajem bludnosti u krilu. N. Dimitrović 57. Ki me pokoji u krilu ljubavi. I. Ivanišević 300.

e. *sinus Abrahæ, Abramovo krilo, u bi-bličkom jeziku, također metaforički. radi značenja vidi*: Mista pribivajućim ke Bog stvori jošće u početku, jih jest sedam: 1. kraljestvo nebesko; 2. raj zomajski; 3. krilo Abrahamovo; 4. limb otroči; 5. purgatorij općinski; 6. pakal, 7. i ovi svit. F. Glavinić, cvit. 5b. Doli (*u paklu*) imaju četiri mista razlučena: ... četvrto je naj posli, gdi pribivahu duše ss. otaca čekajući odkupljenja, i ovo se zvadijaše krilo Abramovo iliti limbo od ss. otaca. F. Lastrić, test. 202b. Još jedno pri-bivalište imade, nazvano krilo Abramovo, u ko-jeno su duše svetih prije došastja Isukrstova primjene bile, i ondih brez mučenja odkupljene čekajući mirno uzdržane jesu; koje je zatim Isukrst sišavši k nima iz onoga mista izbavio. E. Pavić, jezgra. 29. Treće misto pakla zovemo ono, koje se imenuje krilo Abramovo iliti limbo svetih otaca, gdi su svi sveti patrijarke i proroci, po-čamši od Adama tja do došastja Isukrstova pri-bivali čekajući odkupiteja svoga. ovo je ono misto od koga Job govoraše: 'Tko će mi dati da me u pako sakriješ?' (Job. 14, 13) i ovo isto misto ima se razumiti u koje je Isukrst snišao, kad govorimo: 'Snido nad pakao', iliti u pakao. B. Leaković, nauk. 68. — *Ovo je po luc. 16, 22, vidi*: Sgodi se tada da umri prosjak (*Lazar*) i bi ponesen po anjelih u krilo Abramovo. Bernardin 38—39. Krilo Abrahimovo, Anton Dalm., nov. tešt. 113. I. Bandulavić 45b. — (*Duše*) v krili Abrahim. Korizm. 22a. Posadi ga v krilu Abrahama. Transit. 102. U Abramovu vidih krilu lijepu dušu jakno vilu. J. Kavašin 393b. Nut Lazara Abramovu sada u krilu. 518a. Da je Lazar prinešen u krilo Abrahamovo. M. A. Roj-ković, sabr. 73. Duše koje u krilu Abramovu čekahu spasiteja. J. Matović 54.

f. *u prenesenom smislu, utroba*.

a) *uopće*. On ki vikne zaliho vino nosi v krili ogañ. Transit. 83.

b) *češe materina utroba, materica*. Ne-tegnute djeve izbrane on u plodno side krilo. G. Palmotić 3a. Višni duhom božanstvenijem ē (*Marije*) napuni čisto krilo. 3, 83b. Jesusovo sveto tilo, koga djeva majka ima u prečisto svoje krilo. J. Kavašin 458b. Objavi mi, lijepa vilo, tko ti učini plodno krilo. A. Gleđević 203b. Kad bi Marija bila mañe ponizna, onda bi mogao tkogod reći da je ona čuvala svoje pričisto krilo za jedno drugo veće ufañe. A. Tomiković, gov. 41. — *Metaforički*. Građe, iz tvoga ti češ krila rađat brzijeh što gradova. G. Palmotić 1, 71. Koje s. mati crkva iz svog krila porođene odrani. F. Lastrić, svet. 9a.

g. *u prenesenom smislu, unutrašnjost ne-čega što je prostrano (u krilu čega može biti isto što: u čemu), n. p.*:

a) *svijeta*. Riječ zamjerne ka pun dike vas kolik je svijet stvorila, i ljeposti sve kolike ke su svijetu posred krila. G. Palmotić 3, 119a.

b) *zemlje uopće*. Pićna što god zemlja s svoga krila rodi (*vidi f*). I. T. Mrnavić, ist. 184. Ne dala mu zemlja hrane iz pitoma svoga krila. G. Palmotić 2, 57. S prve rane dol' ne pada majci u krilo bor visoki. A. Vitalić, ostan. 28. Zemlja ista plodi svoga spasiteja sebi u krilo. J. Kavašin 367b. U matere naše zemlje krilo. A. Kanižlić, kam. 428. Jer iz majke zemlje krila ne rine ga svaka sila. V. Došen 17b.

c) *mjesto uopće ili osobito*.

aa) *uopće*. Za to li te zemlja ova u svoje krilo jes primila? G. Palmotić 1, 254. Lijepa ovega mjesta u krilu zene i capti svaka dika. 2, 425. Gdi Hvalinsko leži more sred sa-

klopna svoga krila. 8, 48^b. Što ću od rijeke rijeti Nila ki gre tako iz daleče, da je trud od-krit, koga iz krila, iz koga li vira istječe? 8, 112^a.

bb) osobito mjesto, država (i rodno mjesto, otagbina). Grečije mudre iz krila doč naj boje vitezove po vrijednoga čini Akila. G. Palmotić 1, 174. Svijetla Grečijo, u tvoje krilo primaš nas mило. 1, 246. Tako Frijija nekijh stina svoga iz krila množ otkriva. A. Vitalić, ostan. 142. Što sam se u nezinom (otadžbine) krilu odgojio. M. A. Rejković, sat. A3^a.

d) grada, varoši. Gdi Aspalata blago leži u Sodome strene krilu. G. Palmotić 3, 51^a. Kako u krilu grada Pešte tako i grada Budima. Zbornik sak. 1870. 157. — *U ovijem primjerima može biti metaforički smisao kao kod d: Er (Trebinje) u svomu hrani krilu što je bojnomo bijeću trijebi.* G. Palmotić 1, 18. Sedam lijepijeh manastira grad u svomu krilu gloda. 1, 99. *osobito u ovakijem primjerima:* Plemenita robišnice (govori ostrvu Kreti), sad poznavaš, kđ boravit slaje bijaše na djevice bneške krilo nog' se javit tvrda srca Buslomanu. J. Kavašin 292'. I ako opet meni (Dubrovniku) u krilu moje puke vidjeh mrijeti. P. Kanavelić, dubrovnik. 8.

e) zgrade, kuće. — *U jedinom primjeru o sidovima tamnice: (govori Krunoslava tamnici u kojoj je satvoren Korevski)* O kamenje svijem čestito, miri srečni i blaženi sred kijek sunce sja skrovito, s kijem dan svanut može meni, ah! da mi je želnoj moci, pticom bih se satvorila, za u brzo leteć doći sred vašega mrazna krila. I. Gundulić 352.

f) lađe. Tijem se na plav uklonimo i u krilu se ne branimo. G. Palmotić 1, 59. Evo sreće (s) svojom plavi ku milostan Bog posila, da iz robstva tebe izbavi, uležimo sred ne krila. 2, 441.

g) kamenice. Bastvorite, o biserne kamenice, vaše krilo, za uaresit lice mило. G. Palmotić 1, 188.

h) spile, ponora. U smrdeću podoh spil, u tmastomu koje krilu sumporana voda teče. G. Palmotić 1, 45. Jeli gdje god ponor jazni da me skrrije posred krila? 2, 34.

i) rijeke, mora. Vodo koja moje mило dobro ugrabi, da daj vrati negovo mi mrtvo tilo, da ga budem ukopati. nije pravedno, jao! da leži u tvom krilu moj ljubeni. G. Palmotić 1, 359. Na rajskomu tomu dilu zlatom sinu Jordan rika, i sta po ne svemu krilu čudna slava i velika. 8, 126^b. U du (košaricu) postavivši di-tešće, metnu ga u krilo potoka tekuća Nila. A. Tomiković, gov. 92. — Zabave su naše općene... u morskomo metat krilo... vrše uresne, mreže okaste nijemom' jatu. I. Gundulić 86. Drivo tvoje u krilo sfs zavi more. M. Gazarović 25. Jur u krilo siha mora, blijedo sunce pristupaše. G. Palmotić 3, 198^a.

k) dubrave. Nam, dubravo (metaforički: Dubrovniče) lijepa i mila, obično je tve vladane, sred mirnoga tvoga krila ugodno je tvoje staže. G. Palmotić 1, 110.

l) drveća. Da se bez vas (žena) kako prisad dubu iz krila čovjek bude poroditi. G. Palmotić 1, 826.

h. prema gremium, upotrebljavaju pisci riječi: krilo crkve (kršćanske, katoličke) ili vjere u metaforičkom značenju kao kod g. kod toga se može misliti i na značenje kod k. Ti si v krili sv. matere crkve. Transit. 81. U krilu svete crkve. I. Ančić, svit. 202. Koga te činio roditi u krilu s. crkve. J. Banovac, prip. 59. Ne živu

u krilu svete crkve. J. Filipović 1, 12^b. Koji nas prinese u krilo s. crkve. F. Lastrić, test. 204^a. Koji se nahodimo u krilu s. crkve. 272^a. Nezinom (crkve) spasonosno krilo. A. Kanižlić, kam. vii. Da ovi prijubodnik nebi bio izbačen iz krila crkve. 101. Ako li tko pride u krilo svete crkve. 229. Povratio se je u krilo svete crkve. 426. Jeda li ćemo sumniti staviti se u krilo crkve? 906. Koji su u krilu svete majke crkve. Ant. Kadžić 32. Koji ne stoje u krilu svete crkve. L. Vladimirović 33. Crkva ti ima i drži za krivovirnike i iz svoga krila tira i izbacuje. I. Velikanović, uput. 1, 379. Crkva uzdržuje i dobre i zle u krilu svomu. J. Matović 86. (Nevirnici) koje privede u krilo sv. crkve. I. J. P. Lučić, izk. 7. — Vjere u krilu porodi se kraljska Amazona i Jordana. J. Kavašin 210^a.

1. kod mnoštva čeladi, naroda u krilu, u krilo snati od prilike što i prijedlog među. može se misliti i na značenje kod k. Oni su vojeli u krilu svome trpjeti one koji su im Hrista raspeli. G. Zelić 557.

k. metaforički kao utočište, isporodi 1, f, b) bb), s razlikom da se ovdje misli od prilike na majčino krilo. Dodosmo k vašemu čestitomu krilu. Mon. croat. 240. (1540). Primi me u krilo svoje. Zborn. 179^a. Imam knjižice svetih ne malo za osobiti lik i utoke krilo. A. Georgiceo, nasl. 328. Primi sve u sveto krilo svoje. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 30. (Dubrovnik) prima i sada nevojnike u svoje krilo. G. Palmotić 2, 5. Neka pomoć meni pride iz krila od tebe majke. M. Jerković 49. Carigradani sudiše da su im nišovi duhovni sinovi iz krila oteti. A. Kanižlić, kam. 167. Na viteza kad tko viče, kraljeva se krila tiče. V. Došen 124^b. Uteći se u krilo svete majke crkve. M. Dobretić 90.

KRILOGOŠTA, f. mjesno ime. — xiv vijeka. Onuđe Krilogošta. Svetostef. hris. 19.

KRILONOG, adj. u kojega su krila na nogama, kao u boga Merkurija u grčkoj ('Egups) i u rimskoj mitologiji; pa i metaforički, o čeladetu i o životini (n. p. o konju) što vrlo brzo trči. — *U Belinu rječniku:* ,chi ha il piede alato o veloce', alipes' 57^b; ,chi ha l'ali alli piedi', alipes' 568^a; *u Bjelostjencu:* krilonog, koji kakti letajuć hodi, alipes'; *u Voltigijinu:* ,alipede', flügel-füssig'; *u Stuličevu:* ,alipes, pennipes'.

KRILONOŠKA, f. krilonoga žensko čelade (a i živinče). — *Samo u Stuličevu rječniku:* krilonožka us krilonog.

KRILONOŽAC, krilonožca, m. krilonog čovjek (a i krilonoga muško živinče). — *Samo u Stuličevu rječniku us krilonog.*

KRILONOŽAN, krilonožna, adj. vidi krilonog. — *U Stuličevu rječniku us krilonog.*

KRILOŃA, m. krilast vo. — *U Vukovu rječniku:* ,ein ochs der am bauche weiss ist (als hätte er ein vortuch)', bovis nomen'.

KRILOŠ, m. vidi kriloša. F. Kurelac, dom. živ. 41.

KRILOŠA, f. krilasta svinja. — *U Vukovu rječniku:* ,ein am bauche weisses schwein', aus alba circa alvum'.

KRILOTA, m. vidi kriloŃa. F. Kurelac, dom. živ. 61.

KRILOV, adj. koji pripada Krilu (vidi Krile). Burović ga ugleda iz kule Mara Krilova. Nar. pjes. bog. 164.

KRILOVA, f. ime kravi. — *isporedi kriloŃa.* F. Kurelac, dom. živ. 24. u Bosni. D. Hire.

KRILOVAN, krilovna, *adj.* koji pripada krilu (u vojske). — *Načineno u naše vrijeme.* Predati krilovnomu zapovjedniku (fliegel-kommandant) oružništva. Zbornik zak. 2, 641.

KRILOVÂNE, *n.* djelo kojim se kriluje. — *U Belinu rječniku: (sa starijim oblikom) krilovanje, 'accarezzamento', 'blandimentum' 11b.*

KRILOVATI, krilujem, *impf.* vaša da uprav znači što i kriliti, ali u Belinu i u Stuličevu rječniku ima drugo značenje (koje bi svakako postalo od onoga): gladiti, milovati. — Jedini je sačuvani primjer uzet u pisca Gundulića, i to kako ga navodi Dellabella u rječniku, a ja ga nemam među primjerima. to je: Pokli rajska tva ljepota kriluje me dvorna i blaga. jeli ovdje značenje kao što je sprijeđa zabiježeno (po Belinu rječniku) ili je kao kod kriliti, 2, a, b) teško je razabrati. — *U Belinu rječniku: 'accarezzare', 'blandior' 11b s Gundulićevim primjerom; u Voltigijinu: v. kriliti; u Stuličevu: 'blandiri'. — U Belinu rječniku ima i sa se: krilovati se, 'accarezzarsi l'un l'altro', 'inter se blandiri' 11b u recipročnom značenju.*

KRILOVIST, *adj.* vidi krilovit i krilat. — *Na jednom mjestu xviii vijeka gdje je umetnuto s samo radi slika.* Simbua sveti slavna grada jedan lav je krilovisti ki s nebeskim gor se sklada, dan svo'em' Marku vandelisti. J. Kavašin 280b.

KRILOVIT, *adj.* vidi krilat. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Gorji zmaj prokivni vrh svijeh ažđaj kriloviti(h). J. Kavašin 45b. Ažđaj kriloviti za štit bojni slično klada. 282b. S moga vodca krilovita (anđela) na zavodnom prvom vrhu pridoh. 467a.

KRILOZLATAN, krilozlatna, *adj.* koji je zlatan po krilima, isporodi zlatokrila. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'alis inauritatis'.*

KRILSTVO, *n.* u Stuličevu rječniku: v. krilnost. — *nepouzdan.*

KRILOŠA, *f.* ime krilastoj domaćoj životinji. a. ime svini. F. Kurelac, dom. živ. 41. — *isporedi kriloša.*

b. ime kozi. F. Kurelac, dom. živ. 38.

KRILOT, *m.* (?) vidi krejut. — *U rukopisu pisanome u crkvenom jeziku ćirilicom, te može biti da treba čitati i mj. 1. Kriluti grypsovi. Aleks. novak. 7. Ss aspidovēmi kriluti. 21.*

KRILOTIĆ, *m.* onaj što je krilat (anđeo), isporedi krilat. — *U narodnoj molitvi našega vremena u imotskoj krajini.* Proletio tić leutić: ono nije tić leutić, već anđeo krilutić. A. Ostojić.

KRILAČICA, *f.* suknja (?). — *U pjesmi xviii vijeka (1780) ugarskih Hrvata.* Svilna krijačica. Jačke. 260.

KRIĻAKUŠA, *f.* ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 53. — *isporedi krilast.*

KRIĻANSKI, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* Živko Kriļanski. Rat. 142.

KRIĻAVICA, *f.* nekakav izatkani nakit. — *U naše vrijeme.* Kriļavica, 'textil ornament'. u Stojdragi. F. Hefele.

KRIĻCE, *n.* vidi krioco. — *U naše vrijeme u Istri.* Ona (djevojka) stisne kriļca i majki spobigue. Nar. pjes. istr. 2, 4.

KRIĻENE, *n.* djelo kojim se krili ili se krili. J. Bogdanović.

KRIĻEVA, *f.* vidi u Daničićevu rječniku: Kriļeva, selo kod Novoga Brda, dade ga despot

Stefan 1411 Hilandar. M(on. serb). 570. ima i sada. Hahn, reise. 168. — *isporedi Kriļevo.*

KRIĻEVO, *n.* mjesno ime prije našega vremena. S. Novaković, pom. 136. — *isporedi Kriļeva.*

KRIĻO, *m.* vidi 1. krilo. F. Kurelac, dom. živ. 163.

KRIĻM, *m.* mjesno ime, vidi Krm. — *U jednoga pisca našega vremena.* Zavojevanje Krima. S. Milutinović u Pjev. crn. 93°. i u Šulekovu rječniku: ('Krim').

KRIMA, *f.* vidi Krimea. — *U jednoga pisca xviii vijeka ima gen. sing. Krime, ali s toga što na drugom mjestu u istoj knizi ima acc. sing. Krimeu, može biti da i ovdje treba čitati Krimea.* Moći u uzdi držati Tatare od Krime. A. Tomiković, živ. 69.

KRIMEA, *f.* vidi Krim i Krm. — *isporedi Krima. — U jednoga pisca xviii vijeka.* Moći osvojiti Krimeu priciñeni poluotok na crnomu moru. A. Tomiković, živ. 39.

KRIMEJA, *f.* ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijeļ. 57.

KRIMEZ, *m.* vidi grimiz. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Gdje na krimez svion se kolo vidi od zvijerja grad bisorni. J. Kavašin 96b.

KRIMEZATI, krimezam, *impf.* mastiti grimiznom bojom, vidi krimez. — *U istoga pisca xviii vijeka u kojega ima i krimez.* Ludmila k nebu zvana, tu ide krvju krimezana. J. Kavašin 302a.

KRIMICE, *adv.* vidi krijimice, od čega se razlikuje akcentom. — *U Vukovu rječniku: vide krišom, kridimice s dodatkom da se govori u Cetiņu.*

KRIMINAL, *m.* kazneni sud. — *Po talijanskom jeziku (criminale). — U spomeniku xv vijeka.* I zato da ne more imat pravda, kriminal, ni civil, svoga mesta. Statut kast. (1490). 204.

KRIMINÂLAN, kriminâlna, *adj.* koji pripada kaznenom sudu, kazneni. — *Po nem. criminal u pisca našega vremena.* Oni su presuđivali sve civilne raspre po svojim običajima (a za kriminalne sudili su providuri). Vuk, kovč. 87. Dakle su na sud kraljev ili carev išli Dubrovčani za velike kriminalne stvari. Đ. Daničić, majkov. 261. U drugom slučaju kao da kriminalno pravo u opštinama nije glodalo koga je reda onaj kome se činilo krivo. 312.

KRIMÎZ, *m.* vidi grimiz. — *Od xviii vijeka.* Pod bogatim odjećama od crljena sja krimiza. I. Gundulić 397 (u nekim rukopisima xviii vijeka). Zub vremenski krimiz hara. J. Kavašin 136a. On se odijevu bisom i krimizom. A. Kalić 98.

KRIMÎZAN, krimîzna, *adj.* vidi grimizan. — *isporedi krimiz. — xviii vijeka.* Oklopja se zlatna odzgora pod krimiznim plaštom rese. I. Gundulić 442 (u rukopisu xviii vijeka).

KRIMÎŽ, *m.* vidi grimiz. — *Na dva mjesta xvi i xviii vijeka.* Tuj krimiž iz vode vadi se crljeni, kimno se gospode odića crljeni. H. Lucić 264. Ki, da papu ni udušio tapaj još bi u krimiž služio. J. Kavašin 182b.

KRIMOVICE, *f. pl.* ime selu u Dalmaciji u kotaru kotorskom. Report. dalm. 1872. 10.

KRIMSKI, *adj.* koji pripada Krimu. Druzi kralji glasoviti Bugarije izabrani, ini i krimski, u dobiti kih predobe Tatar-kani. J. Kavašin 259a. Pjemont je mogao za krimskoga rata u pomoć opremiti dvanest hiljada vojske. M. Pačlinović, razg. 16.

1. KRÎN, *m.* neki cvijet, vidi lilan, lijer, bogorodično cvijeće (kod bogorodičin, c) dđ), grč. *κρίνον*. — *Akc. se ne mijena.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. krinъ, rus. крикъ.* — *Između rječnika u Stuličevu (v. lijer s dodatkom da je uzeto iz bukvara) i u Vukovu: [Lilium candidum L.] vide bogorodično cvijeće s dodatkom da se govori u vojvodstvu po varošima. Macedonija cvate kako i krin meu zemaljskim carstvom. Aleks. jag. star. 3, 318. Krin polski. J. Rajić, pouč. 2, 18. Vidim, majko, krina bijeloga. Nar. pjes. petr. 2, 186. Ona je bila kao krin u polju, koji ne seje i ne radi. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 38. — I na grbovima neki znak ili slika što je malo nalik na onaj cvijet. Na kome su (pečatu) bili grbovi Srbije i Trivalije, koji su na srijedi svezani jedan za drugi i između njih raste krin. Vuk, prav. sov. 2.*

2. KRIN, *m.* ime muško. — *xiii vijeka.* Župan Krin. Mon. croat. 11. (1275 prepis. 1546).

1. KRINA, *f.* nekakva mjera za žito; nekakva čaša. — *Osnova je praslavenska, isporodi stslav. krinъ, krina, modius, okrinъ, pelvis, strus. krinъ, arca, rus. (dem.) кринка, криночка, криница, nekakav sud, češ. okrin, drvena zdjela, pol. krzynow, drvena zdjela.* — *Postahe osnove nije poznato; Miklošić isporođuje lat. scrinium (vidi skriňa, i naj zadnji primjer kod krinica).* — *U našemu se jesiku nalazi samo do xv vijeka (ali vidi krinca, krinčica, krinica), a između rječnika u Daničičevu: 'demensum (frumentum)', srl. 'ratio'; 'poculi species'.*

a. kao (velika) mjera za žito. u svijem primjerima s pridjevom prěvodna, te znači što se davalo caru (ili vojsci?) kao hrana (nemu, dvoranima ili konjima?) kad je putovao kroz koje mjesto, isporodi i pozob. I metohija pandokratorova da ne dava pozobaa razvè krinu prěvodnu. Deč. hris. 61. O pozobè da davaju jednu krinu prěvodnu. Glasnik. 27, 294. (1347). Da daje selo (kad car putuje. Daničić) krinu prěvodnu jednu a u krinè 24 ksbli carevi. Glasnik. 15, 307. (1348?).

b. nekakva čaša s poklopcem. bila je okovana u srebro ili u zlato, ali se ne zna oda šta je građena. Kupa krina okovana, poklopac njoj razbijen. Spom. sr. 2, 102. (1441). — *U ova dva primjera mj. krina ima krpja i krija, ali je po svoj prilici to pisarskom griješkom (drugi je prepisan iz prvoga): Krpja kupa i 3 lažice okovane. Spom. sr. 2, 100. (1441). Krija kupa i tri lažice okovane. Mon. serb. 408. (1441).*

2. KRINA, *f.* mjesno ime, vidi u Daničičevu rječniku: neki grad blizu Skadra: 'carъ primi Drivosъ i Krinu' 1479. (Okáz. pam. šaf.) 82. G(lasnik). 10, 275.

KRINAC, krinca, *m.* dem. 1. krin. — *U naše vrijeme.* Kano krinac pred tihim vjetcem. Bos. vila. 1892. 77.

KRINAK, Krinka, *m.* ime zaseoku u Bosni u okrugu Donje Tuzle. Statist. bosn. 85.

KRINCA, *f.* dem. 1. krina, uprav znači zemljani sud kao plitka čaša, ili dubok ali ne širok tanjur, vidi krinčica. — *Akc. se mijena u gen. pl. krināc.* — *Od xvi vijeka (čini mi se da sam još čuo ovu riječ u Dubrovniku), a između rječnika u Mikašinu (krinca, krinčica, zdjelica, 'scutella' i kod zdjela), u Belinu ('scodella o scudella, vaso noto', 'scutula' 655b), u Voltigijinu ('scodella', 'schale'), u Stuličevu ('scutella').* Duše vaše lasno mogu pokoj steći jednom krincem vruće kaše. N. Najlašćević 1, 161. Ki iskusa

dvije krince kupusa s lardom. A. Sasin 102. Za malo kruha i za krincu leće. Đ. Bašić 39.

KRINČAR, *m.* čovjek koji po svojem zanatu gradi krince. — *U Stuličevu rječniku: 'figulus'. — nepouzdano.*

KRINČICA, *f.* dem. krinca. u naše vrijeme u Dubrovniku onakovi zemljani sud iz kojega se srce juha, čaj, kava s mlijekom itd. P. Budmani. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu kod krinca i napose (sa značenem koje se drugdje ne potvrđuje): krinčica, jestojška, pulmentum, pulmentarium, pulmentarius cibus, puls; u Belinu ('scodella o scudella, vaso noto', 'scutula' 655b), u Voltigijinu ('scodellina', 'schälchen'), u Stuličevu ('parva scutella'), u Vukovu ('eine kleine schale', 'scutella' s dodatkom da se govori u Dubrovniku).* Pokupi oni smrdeći gnoj u jednu krinčicu. B. Kašić, per. 76. Mogao bi uzeti krinčicu amida. zrc. 123. Iz ovijeh suda priprostijeh, iz ovijeh krinčica istijeh Jezusa pitaše Marija. B. Zuzeri 940. Krinčicom more mjeri. (Z). Poslov. danič.

KRINČIČAR, *m.* u Stuličevu rječniku uz krinčar. — *nepouzdano.*

KRINGA, *f.* mjesno ime u Istri, lat. Coriticum, tal. Corridico (Schem. terg. 1876. 38). — *Od xiii vijeka.* Idoše v Kringu... Župane s Kringi! Mon. croat. 25. (1275 prepis. 1546).

KRINICA, *f.* dem. 1. krina, čunak, činija, zemljana zdjela. — *U Dubrovniku xvi i xvii vijeka.* Jedan od dvanadesete ki okvasi ruku sa mnom u krinicu, on me izdaje. N. Bažina 96b. marc. 14, 20. A oni daše nemu kus ribe pečene i krinicu meda. 126a. luc. 24, 42. Popiju i izjedu prateži triš veče, vadeč iz krinica šakami što more. N. Dimitrović 101. Jednijem ustmi jedna krinica. (D). Krinica izjedena, družba svršena. (D). Tko krinicu tuđu čeka, studenu je izpapa. (D). Poslov. danič. — *U ovom primjeru znači što i skriňa: (Anđeo) privede ga k velikoj polači prilijepoj u kojoj bješe jedna krinica s velicijem množastvom zlata i srebra. Zborn. 2b (Naj prvo ga anđeo povede u jednu veliku kuću de bješe jedno veliko mnoštvo pineza u jednoj skriňi. K. Mažarović 58).*

KRINKA, *f.* vidi obrazina, krabanosica, krabuja; drugo je čuvida, krabonos (vidi). — *Nepoznata postać: od kriti? — U Bjelostjencu rječniku: v. larva, pa iz njea u Stuličevu: v. krabanosica. — Po nima i u pisaca našega vremena. To je isto, pod krinkom ustavne većine (metaforički).* M. Pavlinović, razg. 73.

KRINOV, *adj.* koji pripada krinu (vidi 1. krin). Krinov korenъ obesi po vètiju na vsako drvo. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 105. Krinov korenъ rastleci i smèsi sь wctomъ i maži glavu. 110. A ispod svake kange (stoji) po jedan krinov cvet. M. Đ. Miličević, škol. 98.

KRINICA, *f.* ime selu u Crnoj Gori, vidi Krinice. — *U naše vrijeme.* Od Crnice do sela Krinice. Ogled. sr. 174.

KRINICE, *f.* pl. mjesno ime. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* mjesto kameno to nahiji riječkoj (u Crnoj Gori). Da dovedem preo Siñca Turke, preo Siñca i preo Krinica. Pjev. crn. 174a. Preko Siñca i preko Krinica. Ogled. sr. 83. Srbi u skadarskoj krajini u Krinicama i Seocima. Magaz. 1868. 68.

KRINIČANIN, *m.* čovjek iz Krinica. — *Množina:* Kriničani. — *U naše vrijeme.* Koji su sa Seočanima i Kriničanima vazda kao jedna kuća

bili. Magaz. 1868. 71. Dok Turci na Kriničane udare. 72.

KRINIČKI, *adj. koji pripada Kriničama.* — *U naše vrijeme.* U kriničke (jamačno treba čitati kriničke) šume i klisure. Pjev. crn. 14^b. Nakraju se na Podvrat u kriničkoj luci. Magaz. 1868. 75.

KRIOCE, *n. dem. krilo.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. krilac.* — *Postaje od osnove kril riječi krilo nastavkom ice: uprav krilce, ali se u štokavaca obično -l- mijenja u o, jer je na kraju sloga.* — *Od xvi vijeka (već s oblikom krioc u štokavaca), a između rječnika u Mikašinu (krilce, malo krilo, axilla'), u Belinu (krilce, kriocce, ala piccola, aletta, alula' 57*), u Bjelostjencevu (vidi kod a, b) i c), u Stuličevu (krilce, pinnula, parva ala, axilla'; kriocce, v. krilce), u Vukovu (kriocce).* a. *vidi* 2. krilo, 1.

a) *u pravom smislu, u životinja što lete.* Moma slavja zaklinala: „Bor ti krioca ne oblomi!“ S. Menčetić—G. Držić 511. Ptica kriocem se poklopi. M. Vetranić 1, 92. Pak krioci pleštući (ptica fenice) živ plamen gorući učini da plane. 1, 404. Sunce krioca mu (orlu) ne pali. 2, 277. Pero bih ti po pero od krioca ulamao. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 49. Tužna j' (grlica) glavicu sklonula, bele je krilca pušćala. Nar. pjes. istr. 2, 48. Da bi ta tičica krilce polomila. 2, 69. „Bi li ovo krilce pilaće, rano, oglođa?“ reče majka svome bonom djetetu. J. Bogdanović. Kô sokolić da poleta na kriocu bijelu. Osvetn. 3, 7. — *Svaka (pčela) krilce na put neznan diže.* J. S. Rešković 203. Opali lepirici krioca na plam. S. Lubiša, prip. 202. Kad lepiru petnaesti dan izniknu krioca, izleti. 248. — *Metaforički.* Ni danica pomolila krilca. Pjev. crn. 143^a.

b) *u ribe, vidi* 2. krilo, 1, a, a) cc). — *U Mikašinu rječniku:* krilca od ribe, pinnac, i *u Bjelostjencevu:* krilca ribja, pinnac.

c) *skutići, skuci, vidi* 2. krilo, 1, c, b). — *Između rječnika u Bjelostjencevu (krilca divjačka ali ženska, pustula, perizonium, praecinctorium').* Onda zdvigne Mare krilca do kolena. Jačke. 177.

d) *vidi* 2. krilo, 1, f, b) aa). Mnoge grješnice prijavu taj tvoja kriocem okrhili. M. Vetranić 1, 396. Čini sabor, kupi svote oce, primi Grke pod tvoje kriocce. And. Kačić, razg. 162^b.

b. *vidi* 2. krilo, 2, a. Padni na krilce noj. P. Zoranić 14^a. U krilcu k ne mrtav leći. M. Gazarović 88. To izusti, dušicu izpusti na kriocu svoje zaručnice. And. Kačić, razg. 332^b. Al' je zmija prva ugrabila i došla je u kriocce majci. Nar. pjes. vuk. 2, 62. Panuo joj glavom na kriocce. 2, 279. A rasla si na kriocu mome. 2, 807. Pa mu uze na kriocce glavu. 8, 510. Pa se Drašku savi n kriocce. 4, 62. U kriocu zmiju othraniti. Nar. pjes. petr. 2, 271. Ostavi mu knigu na kriocu. 2, 274. Si mi čuda, Mare, tih rožu nabrala? Puno krilce, majko, i puna nedarca. Nar. pjes. istr. 2, 89. Uze Hanku sebi na kriocce. Nar. pjes. hörm. 1, 106. Mojoj dragoj na krilce. Nar. pjes. mikul. 146.

KRIOM, *adv. u Stuličevu rječniku: v. kradom s dodatkom da je uzeto iz brevijara.* — *nije dosta pouzdano.* — *vidi* kriomice.

KRIOMA, *adv. kriomice.* — *U pisaca našega vremena.* — *Ne znam jeli dosta pouzdano.* Zabraňuje se krioma razvoziti, prodavati sol. Zbornik zak. god. 1853. 783.

KRIOMČAR, *kriomčara, m. krijumčar.* — *vidi* krijumčariti. — *U pisaca našega vremena.* Kriomčar, schleichhändler'. Jur. pol. terminol. 447.

Kriomčar, schwärser'. 455. Ako se kriomčar tvorno opire, da se razoruža. Zbornik zak. 1853. 854. Čovjek koji je potkupljiv i kriomčar ne može biti zapriješten za polara. 1863. 40.

KRIOMČARENE, *n. djelo kojim se kriomčari.* Kriomčarene, schleichhandel'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčarene, schwärzung'. 455. Ako se duhan bez ispuštena uvjeta uvaža, to je kriomčarene. Zbornik zak. 2, 53. Da poslovođe nikakvih kriomčarena na uštrb poštanskih zavoda ne počine. Zbirka zak. 1873. 37.

KRIOMČARITI, *kriomčarim, impf. vidi* krijumčariti. Kriomčariti, den schleichhandel treiben'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčariti, schwärzen, schleichhandel treiben'. 455. Kako se ima kazniti koji pokuša kriomčariti. Zbornik zak. 2, 54.

KRIOMČARSKI, *adj. koji pripada kriomčarima (i kriomčarenju).* — *U pisaca našega vremena.* Kriomčarska roba, schleichwaare'. Jur. pol. terminol. 447. Kriomčarsko društvo, schleichhandel-gesellschaft'. 447. Kriomčarska četa, schwärzerbande'. 455.

KRIOMČARSTVO, *n. vidi* kriomčarene. — *U pisaca našega vremena.* S drugimi prekršaji dohodarskimi, n. p. kriomčarstvom. Zbornik zak. 1, 157. Prepriječene i kažnene kriomčarstva. 1853. 889.

KRIOMICI, *adv. vidi* krišom. — *Nastavak je ice kao u mnogijeh adverbata; a osnova je bez sumnje od korijena glagola kriti, nego je teško rasabrati kako joj je postao oblik kriom (u Stuličevu rječniku ima i riječ kriom, ali nije dosta pouzdano). mogao bi biti instr. od nom krij ili krija kojemu nema potvrde, i tad bi trebalo pisati krijom i krijomice. ja pišem bes j, jer mi se čini da bi moglo postati od krimice (od part. praet. act. glagola kriti).* — *Od xviii vijeka.* Sagrišio je Izrael uzimljući kriomice od odore grada Jerika što je naj lipše vidio. And. Kačić, kor. 109. Ovo samo kriomice mećem. L. Vladimirović 7. Muči Maksim, muči i djevojka, kriomice na nu pogleduje. Hrv. nar. pjes. 1, 350. Što je ona kriomice... s njegovim kumom sastajala se. Nar. prip. bos. 1, 87. Da se s nim kriomice vjenča. S. Lubiša, prič. 46. Uzimati kriomice (iz svoje kuće krasti). V. Bogišić, zborn. 620. Kriomice, krišom. M. Pavlinović. „Ode nekud kriomice, niko i ne vide kuda“. „Lijepo sam morala kriomice od naga dati joj“. J. Bogdanović.

KRIONICA, *f. vađa da je isto što (mrtvački) pokrov.* — *U jednom primjeru našega vremena gdje je u množini.* Oni ga metnu u grob i krionicama pokriju. Vuk (?), živ. 188.

KRIPIA, *f. vađa da je postalo od nem. krippe, jasli, kopaňa.*

a. *nekakva kočija, isporodi kripica.* — *U naše vrijeme u Istri.* Kripa, currus genus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. istg. 19.

b. *ime pletenom košu u čem se kukuruz iz polja vozi.* U Prigorju. F. Hefele.

c. *u ovom primjeru xvii vijeka:* Koji provija kripu („krippu“) pšenice. M. Radnić 144^b. jamačno treba čitati hrpu, jer malo redaka više stoji u istom smislu hrpi („hrippi“).

KRIPIĀNE, *n. vidi* škripahe. — *U jednom primjeru xvii vijeka (kripanje) u kojemu je jamačno štamparskom griješkom otpalo š.* Onde će biti plač i kripanje subi. I. Anđić, ogl. 187.

KRIPEL, *m. neka bijka, vidi* gripel. Kripel,

Spiraea filipendula L. (Sladović), v. Griže], Gripe]. B. Sulek, im. 178.

KRIPICA, *f. vidi* gripica. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović. — *Može biti dem. kripa, a.*

KRIPOVO, *n. negdašnje ime selu u Hercegovini što se sad zove* Amsići. Schem. herceg. 1873. 96.

KRIPOVAC, kripovca, *m. ime izvora u Hercegovini*. Schem. herceg. 1873. 17.

KRIPTA, *f. crypta* (κρυπτή), *podzemna soba, sad se ovako zove u kršćanskijem crkvama podzemna crkva što je po glavnijem otarom*. Krijući se po rimskijeh kriptah. B. Kašić, per. 116.

1. KRIS, *m. predrto žito što se kuha u jusi ili u vodi* (vidi bungur). — *U Vukovu rječniku: 'der gries' 'glarea frumenti' s dodatkom da se govori u vojvodstvu*. — *Od nemačke riječi*.

2. KRIS, *m. Κροῖσος*, Croesus, *ime muško*. — *Po sadašnjem isgovoru grčkome*. I sam na lidonskoga cara na Krisa pojde. Aleks. nov. 76. Kris car lidonski. Aleks. jag. star. 3, 320.

KRISA, *m. ime muško*. — *U komediji dubrovačkoj xvi vijeka*. Pedant Krisa. M. Držić 157.

KRISANIĆ, *m. prezime*. — *xv vijeka*. Petr Krisanić. Mon. croat. 185. (1489).

KRISIJARAH, krisijarha, *m. vidi* klisijarah. — *Može biti da -r- stoji mj. 1 pisarskom grijeckom*. Krisijarha. Sava, tip. stud. glasn. 40, 159.

KRISMA, *f. vidi* krizma (sakramenat i mast). — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (cresima, firmung). Posli s. otac papa Kajo svetom krismom njih pokrijeji. B. Kašić, per. 110. Od sakramenta krisme iliti potvrđenja. J. Matović 177. Kada se pomaže od biskupa svetom krismom. 177. Pomazaše svetom krismom. I. Velikanović, uput. 3, 34. Umočivši palac u svetu krismu. 3, 89.

KRISMÂNJE, *n. djelo kojijem se krisma*. Od sakramenta potvrđenja, to jest krismaña. 3, 88.

KRISMATI, krismâm, *impf. vidi* krizmati. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (cresimare, mit öhle bey der firmung salben). — *U svijem je primjerima sa se, pasivno, a u jednome s oblikom pasivnijem*. Osven kad se krisma. B. Kašić, rit. 41. Od ovijeh koji se krismaju. J. Matović 178. Kada se krismaju sakramentom potvrđenja. 181. — *Milost koja se daje krismatijema*. 180.

KRISNUTI, krisnem, *pf. poskočiti, skočiti*. — *isporedi* klisnuti. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. klisati s dodatkom da se nalazi u pisca Barakovića). Krisnu' bih od straha. Đ. Baraković, vil. 27. Kad su bili u pol ručka krisne svezani lakat-čose. Nar. prip. bos. 1, 18. Pa od lute boli krisne iz petnih žila. Nar. prip. tord. 33. Proz noć tihu smion momak vrisnu, a djevojka izvan kljetiti krisnu. Osvetn. 4, 4.

KRISOJEVIĆI, *m. pl. ime vlaškom plemenu xv vijeka* (god. 1430). K. Jireček, wachen. 6.

KRISOLIT, *m. chrysolithus, neka vrsta dragoga kamena*. — *Po latinskog riječi ili po tal. crisolito*. — *U Belinu rječniku: 'grisolito, pietra pretiosa di color d'oro', 'chrysolitus' 359b*.

KRISOLOG i Krisologo, *m. Χρυσόλογος*, Chrysologus, *ime muško*. — *U pisaca*. Gledajući ovo s. Petar Krisolog. F. Lastrić, test. 283b. Sveti Petar Krisologo. V. Andrijašević, put. 18.

KRISOSTOM, *m. Χρυσόστομος*, Chrysostomus, *ime muško*. — *isporedi* Zlatousti. — *U pisaca*.

Basliko's s Epifanom i Krisostom pisma tica. J. Kavašin 876b. S. Ivan Krisostom. F. Lastrić, test. ad. 16b. Ukazuje s. Ivan Krisostom u prilici naravno, i voli... Đ. Rapić 8.

KRIST, *m. vidi* Hrist. — *Po sadašnjem isgovoru lat. Ch.* — *Od xvi vijeka*. Prorokuj nam, Kriste. Anton Dalm., nov. tešt. 43b, matth. 26, 68. Ako se neće od Krista odvrći. F. Vrančić, živ. 5. Isuse Kriste! 17. Isus Krist. 114. U svetkovinam gospodina našega Jezusa Krista. L. Radić 76. — *I u pravoslavnijeh*. Da se mašim ramena Krista Boga račena. Nar. pjes. vuk. 1, 187. Bože i Isuse Kriste. V. Vrčević, niz. 22.

KRISTA, *f. ime žensko*. — *U naše vrijeme od Kristina, ali ne znam, jeli tako u ova dva primjera xviii vijeka*. Dake ju (Doroteu) prida dvijem sestram Kristi i Kalisti. B. Kašić, per. 49. Dvim drugim ženam, imenom Kriste i Kaliste... podade ju (s. Doroteu). F. Glavinic, cvit. 49a.

KRISTAL, *vidi* kristao.

KRISTALAD, kristaoda, *m. vidi* gristalad. — *Od xvi vijeka*. — *Nema nijednoga primjera s -ao-; a opet ima nom. sing. kristod načinem od oblika u kojima je -ao- postalo 6 po dubrovačkom govoru*. Jedno mnoštvo kelomana ke jak sunce svijetlahu se... njeka bjеше od zmeralda, njeka od gore od kristalda... A. Sasin 158a. Jerbo će biti (voda) prem kako jedan kristalad. M. Orbin 260. — *Kroz staklo ili sklo ili kristod*. B. Kašić, rit. 319. Meće kristod svoj kako hlijbece. 335.

KRISTALAN, kristalna (kristaona?), *adj. koji pripada kristalu, koji se čini od kristala*. — *U pisaca našega vremena*. I kristalno staklo oca-rihuje se u prometu. Zbornik zak. 1876. 426.

KRISTALIN, *m. (coelum) crystallinum, treće nebo (kako se negda mislilo)*. — *xvii vijeka*. Pod ovim nebom, gdi jest krajevstvo nebesko, jest drugo nebo ko se zove 'primum mobile'... Pod ovim nebom jest treto ko se zove kristalin, t. j. nebo stakleno ili ledeno... Pod kristalinom jest četrti nebo ko se zove 'caelum stellatum'. F. Glavinic, cvit. 7b-8a.

KRISTALISÂNJE, *n. djelo kojijem se kristališe*. — *Nemam primjera*.

KRISTALISATI, kristališêm, *impf. učiniti da što postane kristalom (kad se što žitko, n. p. voda, utvrdi od zime, i dobije geometrički oblik - kristal)*. — *Naćineno u naše vrijeme*. Soli kristalisane u bilnim ćelijama. J. Pančić, botan. 4.

KRISTALITI, kristalim, *impf. vidi* kristalisati. — *U Šulekovu rječniku: kristaliti, 'krystallisiren'; kristaliti se, 'sich krystallisiren'*.

KRISTALIZIRÂNJE, *n. djelo kojijem se kristalizira*. — *Nemam potvrde*.

KRISTALIZIRATI, kristaliziram, *impf. vidi* kristalisati. — *Naćineno u naše vrijeme po nem. krystallisiren*. Kristalizirati šećerni kapilarni sirup. Zbornik zak. 1853. 991.

KRISTALIZOVÂNJE, *n. djelo kojijem se kristalizuje* (glagolu kristalizovati nemam potvrde). — *Naćineno u naše vrijeme*. — *U Šulekovu rječniku znanstvenoga nazivlja kod* Krystallisation.

KRISTALIZOVATI, kristalizujem, *imp. vidi* kristalisati i kristalizovañe.

KRISTALOVÂNJE, *n. djelo kojijem se kristaluje*. — *Nemam potvrde*.

KRISTALOVATI, kristalujem, *impf. vidi* kristalisati. — *Naćineno u naše vrijeme*. Kristalovati n. p. striješ. Zbornik zak. 1853. 894. Bira kristalovana je tvar kemička, koja se u prometu ocarinjuje. 1865. 164.

KRISTALSKÎ, *adj. koji pripada kristalu, koji je naćinjen od kristala, koji je (proziran) kao kristal*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu* (cristallino, diafano, von kristall, klar, durchsichtig). Poniženstvo nas podiže preko vode, vlage, plama, a ubožstvo tiska više, pravda, jakos, trijeznos sama, gdino mjesec suncem šeta i ostalih vrh planeta; pravda s mudrijeh naših dila postavlja nas meju zvizde; post i molba naša mila na kristalske gornje gizde, na ganutje nebo paka prićest i ljub' Božja svaka (*vidi* kristalin). J. Kavašin 478b.

KRISTALJENE, n. *djelo kojijem se kristali*. — *U Šulekovu rječniku kod* 'krystallisation'.

KRISTAO, kristala, m. *vidi* 1. bijur, golot, gystalad, kristalad. — *Od grć. κρυσταλλος, lat. crystallus, crystallum (led, bijur) preko novijeh jezika (nem. krystall, tal. cristallo)*. — -l se mijenja u o (*u nom. sing.*) samo u Mikajinu rječniku, drugdje ostaje nepromijenjeno: kristal. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (kristao, kristal, 'crystallus, crystallum'), u *Voltigijinu* (kristal, 'cristallo', 'kristall'), u *Stulićevu* (kristal, v. golot iz brevijara), u *Danićićevu* (kristal, 'crystallus').

a. u *sprijeda kazanome smislu*. Nožnica s 2 noža s 2 držkom s 2 kristala. Spom. sr. 2, 73—74. (1420). Posla mu anđela s jednim čistim staklom od kristala. I. Ančić, svit. 157. Izvadi s (*veti*) sak (ramenat) iz blustra, postavi ga u pomisećnu pak u kazalo od kristala oka imajući, da se more lipo viditi. L. Terzić 336. Jedno stakleno more prilićno kristalu. E. Pavić, ogl. 667. Biskup pak rećenu krv u gusterice od kristala sarani. M. Zorićić, zrc. 24. Kojega voda nadhodi bistrinu kristala. M. A. Rejković, sat. H3b. Iz čista su zlata sudi, alabastra i kristala. J. Krmpotić, kat. 116. Pred prijestolom bijaše stakleno more kao kristal. Vuk, otkriv. 4, 6. Nad glavama životinjama bijaše kao nebo, po videhu kao kristal. Đ. Danićić, jezek. 1, 22.

b. u *prenesenom smislu, voda ili što drugo žitko, kađ se hoće istaknuti bistrinu i prozirnost*. Pokraj ěpiće živi kristal bistro teće. A. Kanićlić, rož. 58.

c. u *naše vrijeme u hemićkom i mineralogićkom jeziku, geometrićni pravilni oblik što neke hemićke tvari dobivaju kađ postaju tvrde (a bile su prije žitke radi vrućine, ili rastoplene) u nećijem slućajevima*. Kristal, chem. min. v. Ledac. B. Šulek, in. znanstv. naz.

KRISTAODAN, krĩataodna, *adj. vidi* kristalan. — *Postaje od kristalad kao kristalan od kristal* (kristao). — -l- na kraju sloga mijenja se po poznatom pravilu u o. — *Nemam pravoga primjera nego samo u jednoga pisca Duhroććanina xviii vijeka oblik* krĩatõdni. Doñe vode iztekle su i log prisušen ostavile a gornje u svomu tijeku ustale su se i rasteći po naćinu krĩatodne gore zamjernijem ćudom same u sebi držale su se. B. Zuzeri 105.

KRISTIJA, f. ime žensko. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 72.

KRISTIJANOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Schem. zagr. 1875. 265.

KRISTIĆ, m. prezime. — *Pomiñe se od xviii vijeka*. Kristić kraj ti tvoj Ostoja nenadane

krĩže sgradi. J. Kavašin 286a. Kristić (knez bosanski). Nadod. 204. Stipana Kristića. Norini 82. Kristić. Schem. zagr. 1875. 265.

KRISTIĆEVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Kristićević. Schem. bosn. 1864. xvi. xvii.

KRISTIJÂNSKÎ, *adj. vidi* krĩćanski. — xviii vijeka. Dušo kristijanska. L. Radić 8. Moje srdce, diku i slavu kristijanska oblast svlada. J. Krmpotić, kat. 139.

KRISTIN, m. Christinus, ime muško. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Sveti Kristin. J. Kavašin 805a.

KRISTINA, f. Christina, ime žensko. — *ispoređi* Krĩstina. — *Od xvii vijeka*. Prigrli djevojćica Kristina vjeru sftu krstjansku od djetinstva, i radi ljubavi sftoga imena Kristova hti biti imenovana Kristina. B. Kašić, per. 104. Ki (*Urban*) kćer jednu imaše, imenom Kristina (*može se ćitati i* Krĩstina). F. Glavinić, evit. 236a. — *U jednom primjeru xviii vijeka stoji* Krist'na samo radi stiha. Lovre, Basil, Krist'na, Klara. J. Kavašin 927b. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KRISTIVOJEVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Jevrem Kristivojević. Glasnik. ii, 1, 168. (1808).

KRISTJANIN, m. *vidi* Krĩćanin. — *Mnoćina*: Kristjani. — *Između t i j ispalo je i, isporedi* krstijanski. — *Od xvi do xviii vijeka*. Budem Kristjanin. F. Vrančić, živ. 68. Pogledaj, Kristjanine... Michelangelo. 67. Pošteñe Kristjanina (*može se ćitati i* Krstjanina)... M. Radnić 182b. Pram Kristjanom gdi isađe sve mogućstvo zaman carsko. J. Kavašin 189b. Zaštititelj al' Kristjana kađ se objavi. 297a. Kristjanin koji pomñivo razgleda ovu božanstvenu samjeru... I. M. Mattei 51. Ki je sa nas Kristjane svoju krv protoćil. Nar. pjes. istr. 6, 80.

KRISTJÂNSKÎ, *adj. vidi* krĩćanski. — *ispoređi* Kristjanin. — xviii vijeka. Ki u životu svomu prot' bi puku kristjanskomu. J. Kavašin 296a.

KRISTO, m. hyp. Kristofor. — *Akc. se mijenja u voc. Kristo*. — *Od xvi vijeka*. Meu mladostalu tuj poznah jadovan i Krista i Lalu. M. Vetranić 1, 76. Prije svojega kađ pobiga Kristo od Balist crkvu ostavi. J. Kavašin 91b. Po Kristu Maćaroviću. K. Maćarović i. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KRISTÕD, KRISTÕDAN, *vidi* kristalad, krĩataodan.

KRISTOF, m. *vidi* Kristofor, nem. Christoph. — xv i xvi vijeka. Kneza Kristofa Hotkovića. Mon. croat. 167. (1497). Kristof Peranski. 253. (1552).

KRISTOFAL, m. *vidi* Kristofor. — *U dva spomenika xiv vijeka, a iz njih u Danićićevu rječniku* (Kristofals). Ja Rusko sinć meštra Kristofala lćkara. S(pom. sr.) 2, 84. (1392). 40. (1393). Danićić dodaje: jamaćno je hćio -forć obratiti u -hvalć, ali to ne može biti s toga što bi u tom slućaju bilo pisano -hv- mj. f, jer se u ono doba razlikovalo jedno od drugoga. pravi je razlog što se u talijanskom jeziku uz Cristóforo kaže i Cristófano i Cristófalo.

KRISTÕFOR, m. Christophorus, ime muško, tal. Cristóforo. — *ispoređi* Kristofal. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Danićićevu* (Kristofor). Ja Rusko sinć meštra Kristofora lćkara. Spom. sr. 2, 36. (1392). Kristofor biškup. Mon. croat. 155. (1493).

KRISTOS, *m. vidi* Hristos. — *U jednoga pisca xvi vijeka koji je uzdržao grčki oblik, a prema ondašnjemu latinskom izgovoru napisao K za Ch. — isporodi* Kristoš, Krištos. Kristos Jesus. N. Rašina 204^a. paul. rom. 8, 84. — *I u Stuličevu rječniku: v.* Hristos.

KRISTOŠ, *m. vidi* Kristos i Hristos. *Zabičeno u Novom Pazaru (?) xviii vijeka.* S. Budmani 419^a.

KRISTOŠOV, *adj. koji pripada Kristošu.* — *Na jednom mjestu u pisca Dubrovčanina u kojega ima Kristos i Krištos, a nema Kristoš.* Tko dake nas odijeli od ljubavi Kristošove? N. Rašina 204^a. paul. rom. 8, 85.

KRISTOV, *adj. koji pripada Kristu.* Radi ljubavi svetoga imena Kristova hti biti imenovana Kristina. B. Kašić, per. 104.

KRISTUS, *m. vidi* Hrist i Krist. — *Po latinske obliku. — U jednoga pisca xvi vijeka.* Krivi Kristusi. Anton Dalm., nov. tešt. 71b. matth. 13, 22. Kristus ki jest umrl. ap. 11b. Zašto Kristus jest konac zakona. 13b. Pozdravite Urbana pomoćnika našega v Kristusu. 21^a.

KRIŠ, *m. na jednom mjestu xviii vijeka znači: zahod (sunca), t. j. mjesto gdje se krije sunce. — isporodi* krišom. Sunce jezdec prama krišu ... J. Kavanin 438^a.

KRIŠAN, *krišna, adj. sakriven, isporodi* kriš i krišom. — *U jednoga pisca našega vremena.*

a. *adj.* I sad ima tri, četiri druga, krišni čame a mamom se mane. Osvetn. 3, 98.

b. *adv.* krišno. Kakono se i svjerio krišno, a sad mu je poso na vidišno. Osvetn. 6, 54.

KRIŠCI, *Križaca, m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 114.

KRIŠĆICA, *f. dem. kriška. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (ein schnittchen, parvum segmentum).* Dajući pastorčetu tanku krišćicu hleba. Vuk, poslov. 344.

KRIŠĆIJA, *m. vidi u Daničičevu rječniku: Kriščija, car turski, koji umrije 1422; Sultana Kriščija (Okáz. pam. šaf.) 76 (tri puta). na jednom mjestu piše Kričkija (štamarskom griješkom Kričkija).* 88.

KRIŠĆINA, *f. augm. kriška. — U jednoga pisca našega vremena.* Ode te donese grđnu krišćinu. M. P. Šapčanin 1, 60.

KRIŠĆA, *f. vidi kod kriša u Bjelostjencu rječniku: krischya, v. črešna, što se može pročitati i krišća.*

KRIŠETIĆ, *m. prezime. — xvi vijeka.* Juraj Krišetić (Krysethyeh). Mon. croat. 304. (1597). može se pročitati i Križetić.

KRIŠEV DŌ, *Kriševa Dŏla, m. ime zaseoku u Crnoj Gori.*

KRIŠEVINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkom.* Livada u Kriševini. Sr. nov. 1875. 19.

1. **KRIŠKA**, *f. segmentum, komad izrezan iz čega; upravo kad je cijelo oblo ili oblato (kao hleb, sir, jabuka, lubenica itd.) te se reže komad iz srijede do kraja, tako da se načini kut u srijedi. — Postaje od križati, ali se ž ispred k mijenja na š (gen. pl. križkâ).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu (križka, 'fetta di pane', ein stückchen, schnittchen brod'), u Stuličevu (štamarskom griješkom kriska, frustum alicujus fructus, panis etc.); križka, v. hvjela), u Vukovu (n. p. jabuke, lubenice, sira, hleba, 'eine schnitte', 'segmentum').* Kriška slanina i

komad sredine (dobro je). (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 161. Zamoli se da mu udeli krišku sira. Nar. prip. vuk. 102. Kriška hleba što se natopi u vreloj masti. Vuk, rječn. kod topjenica. Vočke pak moraju se u potanke kriške iskrižati. P. Bolić, vinod. 2, 17. Kao kriška šipka jagodice su tvoje. Đ. Daničić, pjesm. nad pjesm. 4, 3. Već ako kriške budu jednake. Bos. vila. 1886. 286. Sadeći krumpijere, pa koji trevi krumpijer biti krupan, toga razrežu na dvoe na troe, pa onda te komade zovu kriškom. 'Nemoj da ti kriška ozgo dođe, nego pokloni je'. J. Bogdanović.

2. **KRIŠKA**, *f. ime livadi.* Okešinec. D. Hirc.

KRIŠKARA, *f. vidi u Vukovu rječniku: 'eine art mütze', 'mitrae clavis distinctae genus'. dodato u trećem izdanu xi: (u Mačvi) kapa od iste tkanine od koje je i fes, samo ne od jednog nego od više komada koji su ušiveni jedan za drugi kao 'kriške'.*

KRIŠKOVCI, *Kriškovača, m. pl. ime selu u Bosni u okrugu baškolučkom.* Statist. bosn. 37.

KRIŠKOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Schem. segn. 1871. 102.

KRIŠKOVIĆI, *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 111.

KRIŠOM, *adv. kad se što čini tako da drugi ne može ono vidjeti ili obaznati, tajno, potajno. — isporodi* krijimice, krimice, kradom, kradomice, kridimice. — *Jamačno je od istoga korijenja od kojega i glagol kriti. po obliku kao da je instrumental jednine: Miklošić i Daničić misle, da je od nom. sing. kriša, što ne može biti kako se vidi po samome akcentu (trebalo bi tada da je krišom); dakle valja da je od nom. kriš (muskoga roda), isporodi kriš, što bi se potvrdilo bugarskim skrišem, samo je nepriklada radi -o-, jer bi onda trebalo da glasi krišem. može se i ovo razjasniti tijekom što se riječ nalazi istom u novija vremena, u koja se strogo ne strog ne neke foničke zakone, i analogijom prema kradom. i u češkom jeziku ima skrýš (a i skrýš. f.), začoklina. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (heimlich, occulte).* Ti mu krišom samo malo duni za vrat. Nar. prip. vuk. 21. Onda carević ode krišom. * 203. Pitao ga: 'Zašto je krišom, noću, bežao iz Beograda?' M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 219. Milutin, i ako je mrzio na Karađorđa, krišom ode u manastir Fenek. 5, 766. Bog da prosti i pomognu sveti te drugove krišom donijeti. Osvetn. 1, 70. Jesam Zubce prehodio krišom. 2, 44. Ošli krišom, došli nevidišom. 5, 25. Koja je dobivena nasilem, krišom ili kakvim prijevavnim usečem. V. Bogišić, zakon. 281. Ona krišom prolevala suze lutne i povredene sujete. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 98. 'Uze kapu i krišom se izvuče između nas'. J. Bogdanović.

KRIŠPET, *m. u Bjelostjencu rječniku: v. trispet.*

KRIŠPOLE, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 89. — *Može se pisati i Križ-pole.*

KRIŠTA, *m. hyp. Krištofor. — Ako se mijenja u voc. Krišto. — Na jednom mjestu xvii vijeka.* Po Krišti Dragondeliću. M. Radnić i.

KRIŠTAL, *m. vidi* kristalo. — *xvii i xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (ohrystallus, chrystallum) i u Jambrešičevu (ohrystallus).* Kako se sjedinuje vino s vodom u jednomu žmulu od krištala. P. Posilović, nasl. 176^a.

Kakono krištal uresičeš se od prilipiye zvizda. 186b. Ne poznajući il' je krištal i caklo il' dragi kamen. F. Lastrić, ned. 331. Nejma bit (*kalež*) od cakla ni od krištala i od zemlje. M. Dobretić 395.

KRIŠTALAD, krištaoda (krištálda), *m. vidi* kristalad. — *xvi vijeka*. (*Vode*) svitile kako krištalad. Transit. 25. Podobno krištald. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 178a. apoc. 4, 6.

KRIŠTALDEN, *adj. vidi* kristaldan. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Dragomu kamiku kako krištaldenomu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 205b. apoc. 21, 11.

KRIŠTALO, *n. vidi* krištal. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Svitlost stavljena u čisto krištaló ili ti staklo. F. Lastrić, test. 355a.

KRIŠTALSKI, *adj. koji pripada* krištalu, *vidi* kristalski. — *U Bjelostjencevu rječniku*: 'chry-stallinus', i u *Jambršićevu*: 'ohrystallinus'.

KRIŠTAO, krištala, *m. vidi* kristao. S Marijom divicom priličnom nebu pričistomu kakono krištao. J. Banovac, blagosov. 188.

KRIŠTIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. bosn. 1864. xv.

KRIŠTINA, *f. vidi* Kristina. — *U jednoga pisca Dalmatince xviii vijeka*. Kad svetu Kristinu mučашe progonitel. J. Banovac, razg. 189. Sveta Kristina. pripov. 202.

KRIŠTOF, *m. vidi* Kristof. — *Od xiii (?) vijeka*. Kristof Dekokani. Mon. croat. 40. (1275 *prepis*. 1546). Mi Juraj i Kristof knezi Zrinski... 263. (1569). Kristofu Mikuliću. Starine. 11, 78 (*oko* 1567). Postavi bana Kristofa Frangepana. P. Vitezović, kron. 139.

KRIŠTOS, *m. vidi* Hrist i Krist, *isporedi* Kristoš. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. Znam jere Mesija ide, koji se zove Kristos ('Christof'). N. Rahina 66a. joann. 4, 25.

KRIT, *m. vidi* 2. Kreta, *a. — U starijim spomenicima, a između rječnika u Daničičevu* (Krits, 'Creta'). Okáz. par. šaf. 85. 86. Pojde Ahmetš paša na Krits. Spom. stojan. 128.

KRITAK, kritka, *adj. vidi* krhak, 1. krhak. — *Samo u jednoga pisca xvii vijeka*. — *Oblik je vrlo sumriv: isti pisac često naznačuje glas r i slovima ri, a izostavlja obično h. po tome jamačno mj. krit- treba čitati křht-*. Opešci sirovi jesu učineni od gnile i s vodom se razmrve i građe od njih učinene jesu od zemlje kritke. M. Radnić 9b. Teško vami ostalijem, veli Ižaija, koji se uzdate u jeda(π) kritke štap od trske ('Ecce confidis super baculum arundineum confractum istum'. isai. 36, 6). 27a. Grišnik toliko kritak i hudan, da ne može odoliti toliko slabu stvorenju kakono su crvi njegova groba. 59a. Poznaj da si kritak i grišnik i podlozan i potribit i pridobit od stvarije slabije. 60a.

KRITEĻ, *m. čovjek što krije*. — *U Stuličevu rječniku*: 'occultator'. — *nije dosta pouzdano*.

KRITEĻICA, *f. žensko čelade što krije*. — *U Stuličevu rječniku*: 'quae occultat'. — *nije dosta pouzdano*.

KRITENI, *m. (?) pl. ime nekakvu mjestu*. — *Prije našega vremena*. Spom. stojan. 185.

KRITI, křijēm, *impf. uprav činiti da se nešto ne vidi položivši što na ono; iz toga postaju dva glavna značenja što odgovaraju složenijem glagolima*: pokrivati i sakrivati. *prvo vafa da je starije, ali je drugo običnije*. — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 8 *sing. kři, impf. křij, křijmo, křijte,*

part. praet. pass. kriven i křit). — *-i- stoji mj. praslavenskoga y. — Riječ je praslavenska, ispredi stslav. křiti (gdjgdje kriti), rus. крѣтъ, češ. kříti, polj. kryć*. — *Korijen je nejasan, Miklošić je negda isporodioao s grč. κρύπτω*. — *Imeđu rječnika u Mikašinu* (kriti, sakriti, caelo, occulto, abscondo, abdo, abstrudo, retrudo, oculo, recondo'), u *Belinu* ('coprire', operio' 228a; celare, nascondere', occulto' 183a; nascondere', abdo' 505a), u *Voltišijinu* (celare, nascondere, cuoprire', vorbergen, verstecken'), u *Stuličevu* (celare, occultare, abscondere, abdere etc.), u *Vukovu* ('verbergen', occulto'), u *Daničičevu* (křiti, occultare').

1. aktivno.

a. tegere, značenje je kao kod pokrivati, ali nije svagda lako razlikovati ga od drugoga značenja (sakrivati).

a) uopće. Ka uši sve krije, za kletvu ne čuti. F. Lukarević 12. Mru krajevstva, mru gradovi, i njih plemstvo trava krije. I. Gundulić 234. Kopenica snijega bjela bjele od snijega prsi krije. 881. Crne prste od svudjora prstani mu zlatni kriju. 459. Šerag z Natolije daleč poje krije. B. Krnarutić 12. Tako vrijeme, kē od prije slave bjehu, zemljom krije. J. Kavašin 189b. Kē u pepel ciprijanski kriju zlato od pramena. 356a. Do groba od zemljice, koja krije naše lice. V. Došen 47b. Krupna glava, iz ne vrjeju dvije oči vrane, a njih kriju vede neubrane. Osvetn. 4, 11. Zimi kriju glavičicu (*luka*) svaku, da ne zebe, jer se lako smrzne. J. S. Rejković 380. — *Metaforički*. Vrijeme mrakom od zabit care i carska krije imena. I. Gundulić 319.

b) u prenesenom smislu, pokrivanje postaje isto što obrana, zaštita.

aa) uopće. Kućarica sad me krije. A. Gledević 3b.

bb) metaforički. Množstvo zloba našijeh krije (*milos*). J. Kavašin 12a. Dostojnosti tej nebeske grijehe kriju naše težke. 340a. Krij me, muko Isusova! 446b.

b. značenje je kao kod sakrivati, t. j. činiti da drugi ne može vidjeti ili saznati za objekt. kad se izriče prema kome se što sakriva, naj češće stoji u gen. s prijedlogom od (kriti od koga), rjeđe u dat. (kriti kome).

a) abdere, abscondere, occultare, držati objekt na mjestu gdje ga ne može naći ko ga traži.

aaa) objekt je čelade. Ki tacih prijimlje i krije. Š. Budinić, ispr. 103. Kad lupeže i zlotvore tvrdo krije pod zatvore (*nevira*), da ni pravda ne pokara. V. Došen 139b. Ja sam tebe, sinko, odgovjila, odgovjila tugom i čemerom krijući te po gori zelenoj, da te ne bi Grci umorili. And. Kačić, razg. 38ab. Žene, decu u zbjegove krije. Nar. pjes. vuk. 4, 149. Premda su gdje koji ljudi u društvu tjerali i tražili, a kod kuća ih (*hajduke*) po zgradama i po šumama krili... Vuk, živ. 268. Rodi sina, i videći ga lijepa krijaše ga tri mjeseca. Đ. Daničić, 2mojs. 2, 2. Tu su gazde što hajduke kriju. Osvetn. 4, 45. — *I u ovijem je primjerima objekt čelade ili čelad*. Svijetlo i drago sunce tvoje (*Korevskoga*) sred tamnice krije tmina. I. Gundulić 349. Put korabje steruč ruke, ka im porode sratke krije. 865. Pače kitnim hvojam mjesto nebesom ih (*ugrabljene gospođe*) istim krije. 402. Tko mi krije, tko mi krat, tko mi uzdrži me vesele? G. Palmotić 2, 55.

bbb) objekt nije čelade. Krijahu ji (*čavle*) od matere Isusove. J. Filipović 1, 101a. Ako iz zadruga stane kriti i sa svoj račun osta-

vlati. V. Bogišić, zborn. 54. Ko ne krađe nego krije, on mukte ije. 598.

b) *occulere, occultare, sakrivati objekt pokrivajući ga tako da ga drugi ne može vidjeti.*

aa) *objekat je tijelo ili dio tijela. Zač krijaše obraz? Transit. 196a. Zač krijaše obraz svoj od virna služice? Š. Menčetić 5. Vidiv te tako krit od mene tve lice. M. Držić 74. Uvlaćih ih (roge, govori satir), krih svudire; nu svakako pravi i prosti iz prama mi jošte vire. I. Gundulić 156. Strane nije, naj milije... ku zavidno ruho krije, da se naga sad ne kaže. 405. Ka nepamet vas potače krit oklopjem svijetlo lice? G. Palmotić 2, 399. Bijelim perjem, pod kijem krije črno krilo. J. Kavašin 402b. Što po sebi narav krije, to li vašu pamet veže (bludnici)... V. Došen 86a. Kad sam kriješ blatne oči. 267b. Ruke nek sad za nidra ne krije. J. S. Belković 90. Ona krije svoje bjelo lice. Nar. pjes. vuk. 1, 582. Krije kao guja noge. (Pripovijeda se da guja ima noge koje samo onda pokaže kad se u procijepu pripeče k vatri; ali ko ih god vidi onaj mora odmah umrijeti). Nar. posl. vuk. 161. Skutom hajduk oči krije vrane. Osvetn. 2, 44. — *Može amo pripadati i ovaj primjer: A sve krije suze od družine. Nar. pjes. juk. 611.**

bb) *uz sakrivanje misli se i na štice, obranu.* Ter sva mjesta pod obranu od razli-cijeh zasjed krije. I. Gundulić 529. Kud se bile ruke diše ke od sunca ti krijaše. S. Margitić, ispov. 254. Vrhe lome i listje obore koje grozda od sunašca krije. J. S. Belković 350—351. Pa su onde kao čuvali Miloševu kuću, a upravo su kod njegove kuće čuvali i krili svoje glave. Vuk, grada. 72. A što guja u kamenu laza i po kršu jednu krije glavu. Osvetn. 1, 67.

cc) *uopće. Zlu voju na h (Dubrovnik) kriju pod plašćem kako mač (vladavci). H. Lucić 262. Mnokrat ste juvenim utičište bili i granam zelenim radosti njih krili. M. Držić 110. Nu jur sunce pri pučini svitla u more kola krije. I. Gundulić 18. Nu ako inim u tamnosti noć me i puste kriju gore, gora i noć s kom kriposti mene meni skriti more? 243. Nu krajević, ko zamjeri što dubrava krijaše ova... 408.*

c) *može se sakrivati što, osobito čefade, tako, da i ako se vidi, ne zna se koje je.* Nije dalek, ovdje je ljubovca sad tvoja, ruho ovo, ke krije tebi h, mečem ja. I. Gundulić 167. Gdi man kriše ženske odječe domišljatom Grku Akila. 367. Ona je, čin ju ne ne krije. G. Palmotić 1, 348.

d) *celare, dissimulare, kao tajati, t. j. činiti da ko ne sarna za objekt, u širem smislu. objekt je često što umno.* Od česa te je sram, krij pred rusagom svim. M. Marulić 133. Ispovidnik ima kriti grihe. Š. Budinić, ispr. 15. Zvijer je nemilos vrlo tva, ku t' srce zlo krije. F. Lukaravić 6. Nije razlog nijedan bil, da si ti od mene, boleć se tako, kril tve žeje juvene. 13. Sad bih ti odkrila stvar ku sam odavna u sreću mom krila. 56. Još kad bi izriti umil ga (veselje), triba je tajno ga sve kriti. D. Rašina 111a. Tebi, ki s' svemu red i ki si vječni sam, ne kriju ja mu zled, ku dobro sad poznam. 147a. Gori (Sokolica), ali plame krije, gorke trpeć vik boljezni. I. Gundulić 333. Ali ova mis'o svoja neće drugima da se objavi, krijuć željom lita boja slatku želju od ljubavi. 395. Koljeno plemenito pod pomoći tomu nije, koga uboštvo vjekovito pod teškijem robstvom krije. 386. Naravnoga otrov gniva krije Turčin dvoran silom, jedno misli, drugo odkriva. 470. I pod riječim slatkijem tvojim da ne kriješ zle čemere. G. Pal-

motić 1, 256. Pod ljubavim kriju omrazu, pod omrazom ljubav taje. 2, 237. Sve svoje žeje taji i krije. I. V. Bunić, mand. 6. Tu mu baše kažu ča su dosle krili. B. Krnarutić 24. Što ču kriti moja dila? J. Palmotić 106. Istinu taji i krije. P. Kanavelić, iv. 448. Krio sam slobu grijehu momu. B. Betera, čut. 23. A pod usnam' im se krije gorko srce, nalip ki je. J. Kavašin 35a. Krije izdajnik svo'e podjame. 256a. Kad čast nije po razlogu, krije pod sobom izdat mnogu. 258b. Nit' već svoje kriju zloče. V. Došen 145a. Način k tom neću ti kriti. J. S. Belković 18. Ja imena svoga kriti neću. Nar. pjes. vuk. 4, 233. Ni ja, vlaš, imena ne krijem. 4, 234. Na ispovijed krila si grijehove. Nar. pjes. herc. vuk. 310. Ali on to nije ni krio. Vuk, pism. 28. Ništa ne krije od mene osim tebe, jer si mu žena. D. Daničić, 1mojs. 39, 9. Sava je pod mirnom čudi krio duboko oštromlje. S. Lubiša, prip. 109. To sam krila, da mu gospoda ne dođu u trag. 228. Koci strše, vješala se viju, a psi viju, nevoje ne kriju. Osvetn. 4, 9. — *Amo može pripadati i ovaj primjer: Prave osuđuju a krive puštaju i tako kriju pravdu, sud i naredbu Božju. M. Divković, bes. 882b.*

e) *ger. praes. krijūci (krijuć, u starijih pisaca i krijuće) upotrebljava se posve kao ad-verb u istom smislu što krišom, kradimice itd. često ima usa se gen. s prijedlogom od i bes nega. — Između rječnika u Belinu (senza far motto' ,insalutato hospite' 501a; krijūci od mene ,di nascosto da me' ,clam me' 505b; krijūci od mene ,senza mio consiglio, senza mia saputa' ,me in-consulto' 220a) i u Stuličevu (krijuć i krijuće po piscu Rašini). Ter što je krijūci činio pas jedan s čeladi u kući. N. Najlašević 1, 260. Rodi se ova djevojka, krijūć ju odhrani. M. Držić 185. To sam učinio krijūci. 890. Ku (Eleni) skrovno lubeć on (Pariš) od muža krijuće ugrabi napokon h. D. Rašina 11b. Od svoje primile pastirke gizdave jedan drag celov lip ukrade krijūće. 21b. Tuj li si, Divjače, kud jutros od mene krijūci izmače u gaje zelene? I. Gundulić 137. Krijući joj ti pokradi sve haline. G. Palmotić 1, 324. Svega roda tar krijūci rodno ostavih moje dvore. 2, 175. Nikola se je krijući i bižajući otimao. A. Kanižlić, kam. 81. Jel' izdro zlaćenu maramu, kojuno sam tri godine vezla, a sve mlada krijūci od majke. Nar. pjes. vuk. 1, 370. Nijesmo mu ni rat objavili, no krijūci na neg udarismo. 5, 528. A krijūci svate sakupila. Nar. pjes. herc. vuk. 39. Preko bašće krijūci od majke. 117. Nekakav čovjek okladio se s drugim, da će mu kokoš po dva jaja nositi na dan. vjerujući ženi koja mu je to kazala, kad je krijūci nega negdje bila kupila 40 jaja. Nar. prip. vrč. 169. Koje su se krijūci morale prodavati. Vuk, dan. 8, 176. ,Ovo ja tebi krijūci od nega daem, nemoj ni crnoj zomjici kazati'. ,A vrag zna šta oni krijūci od mene pere'. J. Bogdanović.*

2. *pasivno.* Pod hóm mi je postelica zlatom krivena. Nar. pjes. mikul. 156. Bilo čelo tvoje s vlasi nekriveno. 165.

3. *sa se.*

a. *pasivno.*

a) *vidi 1, a.* Kijem joj (kosami) bijeli vrat se krije. G. Palmotić 8, 14b.

b) *vidi 1, b).* Zašto je milije š nima govoriti, toj ti se ne krije, sidit i hoditi? P. Hektorović 30. Da se sud ne krije ni zakon od Boga. M. Vetranić 2, 370. Naj huđe se slobe kriju od svetište u halini. I. Gundulić 490. Blago neizbrojno zakopano svim se krije. J. Kavašin

252b. Boles, zaman ka krije se, kad je teška i velika ... P. Sorkočević 576a.

b. *refleksivno*. — U svijem su primjerima značenja kao kod 1, b. — *Između rječnika u Mikafinu* (lateo, delitescio, abdere se) i u *Stuličevu* (se occultare, se occultare). Šta vsi vs vsb kryje se. Okaz. pam. šaf. 56. Moje plemenstvo kriti se ne može. Živ. kat. star. 1, 220. Kriju se jur zvijezde. M. Vetranić 2, 291. Od društva juvena tvoga se krije. M. Držić 81. Što ne orim spile i jame od gore gdi se kriju vile ke nam rug tvore? 110. Danaska mi jesmo, a sutra nismo pak, sunce se lje krije svaki čas za oblak. D. Rašina 100b. I svaka na svit stvar u dugo dodije, a mudros nikadar; taj se u noj slas krije. 182a. On (*Kupido*) se od mene (*Venera*) često ukrada, ter se u vaše krije kosi kim' se gizza i ponosi. S. Bobalević 228. Ali do čas opet pusti jednu i drugu (*Kupido*), a k trećojzi pode, ter se krije nojzi sred međenijeh svojijeh usti. 231. Kad ka (*jedupka*) bude od potrebe, muče istom zazovi ju, er se od tebe, znaj, ne kriju, ner te lube. Jedupka nezn. pjesn. 240. Prid nom krijem se. D. Zlatarić 36k. Tako se mnokrat spasitelj naš običaji krit i uklanet od svojijeh. A. Gučetić, roz. mar. 174. Krijući se (*grješkom krući se*) po rimskih kriptah. B. Kašić, per. 116. Na visoke grane pehu se i kriju. Đ. Baraković, jar. 17. Ona bježi, ja ju slidim; krije se ona, ja joj pišem, kako za nom gasnem. I. Gundulić 222. Kri' se u jame gorskih hridi: smrt svuda te slidom slidi. 238. Da se kriješ ne tijem zidim, neg' pod zemļom da ideš stati... 530. Da u hajnah mlade vile krit se može i tajati Akile. G. Palmotić 1, 189. Sred jama i planina gdi se tužan krije i tuče. 1, 206. Ogañ od ljubavi ki se u srcu momu krije. 1, 289. A taji se često i krije pod prijateljstvo varka prika. 1, 249. Ja se od tebe vik ne krijem, kad bolesti čutim koje, slobodno ti neg spovijem. 2, 195. Ne zna da se uredisa djevički obraz tad naj draže, kad ga rumen sram odijeva, ter se krije a ne kaže. I. V. Bunić, mand. 5. Od stida je poniknuta, ter se krije dijelom skuta. 9. Sebi se istoj sramna krije. 17. Gdje se kuna hitra krije. P. Kanavelić, iv. 31. Krijaše se (*David*) po pustiñah. A. Vitalić, ist. 183. U baštinah zvijer preluta često krije se, da zakine. J. Kavañin 106a. Među luge i trstice strahjiva se ptica krije. 182a. Tu pogibel predobije, sam ki bježi, al' se krije. 868b. Kriju s' mreže u gvozdeno (*Boļje vile = dumne*). 868a. Kō mjesec se krije mrakom srjedostavnijem tvrda svita. 474b. Zmija da se u lijepom krije cviču. 510b. Nek se novijem prid zakoni stari zakon krije i taji. I. Đorđić, uzd. 122. Krijući se po špiļa i planina. F. Lastrić, ned. 3. Ne krije se po kutijeh. S. Rosa 118a. Il' se krio u kućicu mañu. J. S. Rejković 16. Tko zakonu se krije on ni čovik zvati se ne smije. 441. Plam, ki nekada kri se u srcu cara Osmana, objavi se silno sada. P. Sorkočević 588a. U travu se lute zmije legu, oči piju, u travu se kriju. Nar. pjes. vuk. 2, 17. Beže sluge pod šator Arapu, pa se kriju za Arapa sluge. 2, 422. Ko se od ljudi krije, bole da ga nije. Nar. posl. vuk. 154. Ne krije se pošteñe nikome. 201. Prav se smije a kriv se krije. 259. Koji (*su*) samo zazirali od Turaka i krili se po šumi. Vuk, dan. 3, 151. Eto me tjeraš danas iz ove zemlje da se krijem ispred tebe. Đ. Daničić, lmojs. 4, 14. Samo dvoje nemoj mi učiniti, pa se neću kriti od lica tvogaja. jov. 18, 20. Nek se krije jedan za drugoga. Osvetn. 2, 121. Da se kriju, Turci će ih

naći. 3, 54. Nije hula da se krije Mirko. 3, 138. A vi, gore, vijek ne bile samne! vam vuk vijo i hajduk se krio! 4, 58.

KRITIČAN, kritična, adj. κριτικός, criticus, koji pripada kritici; koji pripada krizi (vidi kriza), pa po tome i: opasan u općem smislu. — *Natčinili su pisci u naše vrijeme*. Kritičan, phil. stil. etc. v. rasudan, opasan. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. — Adv. kritično.

KRITIČAR, m. vidi kritik, ali katkad ne u dobrom smislu (kao cjeplidaka, rešetalo). — *Natčinili su pisci u naše vrijeme*. — *Nemam primjera*.

KRITIČKI, adj. vidi kritičan. — U *Popovićevu rječniku* (kritisch). — Adv. kritički.

KRITIČNOST, f. osobina onoga što je kritično. — U *Šulekovu rječniku*: 'kriticität'.

KRITIK, m. ὁ κριτικός, criticus, čovjek što se bavi kritikom (vidi kritika) uopće ili u nekom osobitom slučaju. — U *sadašnjih pisaca po latinskoj riječi* (tal. critico, nem. kritiker). Kritik, phil. v. rasudac, prosudac. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. i u *negovu rječniku*: 'kritiker'.

KRITIKA, f. a) ἡ κριτική, ars critica, znanje i vještina po kojima se pretresa i sudi, jeli što istinito, pravo, dobro, lijepo, ali često ne u moralnom smislu, naj češće u znanosti, umjetnosti, književnosti; b) censura, ocjena, sud, rasuđivanje u jednom slučaju, obično kad je pisana ili štampana, ali se može kazati i u samijem riječima što se izuste. — U *pisaca našega vremena po latinskoj riječi* (tal. critica, franc. critique, nem. kritik).

a. *za prvo značenje*. Ako bi se i željelo u oba članka više kritike. Đ. Daničić. rad. 6, 206.

b. *za drugo značenje*. Svaka štampana kritika na ovaj prijevod moj biće mi vrlo mila. Vuk, nov. zav. (1847). xiv.

KRITIKATI, kritikām, impf. tal. criticare, raditi kao kritik, pretresati, rasuđivati. — U *Popovićevu rječniku*: 'kritisiren'. — I u *Dubrovniku kod samoga naroda*. 'Ne puštaju me mirno, nego kritikaju sve što činim'. P. Budmani.

KRITINA, f. na jednom mjestu xvii vijeka, gdje po svoj prilici -ri- stoji mj. i, dakle kritina upravo kritina (u značenju: duševna slabost), vidi kritak. Ako toliko jest onije koji te fale, budući ti sud od kritine i od nepravde... M. Radnić 16a.

KRIV, kriva, adj. koji nije prav, isprva jamačno u pravom smislu, ali kao kod prav postala su prenesena značenja. — *Akc. kako je u nominativu kriv, taki je u složenijem oblicima krivī, krivā, krivō, krivōga itd.; kako je u gen. kriva, taki je u nominalnijem oblicima i u složenima koji zamjenjuju nominalne, osim nom. sing. m. i acc. kad je jednak s nominativom: krivo, krivō, kriva, krivōj itd. u Dubrovniku je drukčiji akc. (kao kod sub)*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. krivъ, rus. кривой, češ. kriv, krivý, polj. krzywy (u svijem jezicima u pravom i u prenesenom smislu), pa i lit. kreivas*. — *Osnova nije indoevropska, ali bi korijen k-r mogao biti indoevropski, isporodi lat. curvus, nem. krumm; od istoga korijena valja da je i crv*. — *Što se nalazi pisano krijev, to je samo pisarska pogreška, kao što je hriv* (Mon. serb. 271 god. 1405) *štamcarska pogreška*.

1. adj. — *Komp.: krivlji (u Stuličevu rječniku ima i kriviji što nije dobro)*.

a. u pravom smislu, o čemu što se ne drži istoga smjera. — *Između rječnika u Vrančičevu*

(camurus; curvus; obliquus; repandus; simus), u *Mikašinu* (krivi, nakrivljen, neupravan, obliquus, tortuosus, detortus, camurus, curvus, incurvus, contortus, distortus, flexus, inflexus, aduncus), u *Belinu* ('bistorto', 'distortus' 148a; 'riorto, ripiegato', 'recurvus' 628a; 'torto, storto, il contrario di dritto', 'obliquus' 736b), u *Bjelostjenčevu* (kriv, sluk, zavijati, camurus, flexus, inflexus, contortus, distortus, aduncus, uncus, incurvus, curvus, limus, obliquus, tortuosus, detortus, gibbus, gibber, gibbosus, giberosus, obtortus, multis flexibus sinus. v. grbav), u *Voltičijinu* ('storto, curvo', 'krumm'), u *Stuličevu* ('distortus; komp.: krivji, kriviji), u *Vukovu* ('krumm', 'curvus'; komp.: krivji), u *Daničičevu* (kriv, 'curvus').

a) curvus, uopće. *moglo bi se uprav kazati o svacemu što se drži jednoga smjera, pa ga jednom ili više puta promijeni, kao n. p. o slo-mjenom štapu; ali se češće upotrebljava kad se kod čega sve jednako mijenja smjer, n. p. o obruču, o srpju itd.* Budući krivaja vs pravaja. Domentijana. 40. Psija (pasja) opas jestastvoma kriva suštii i neispravljena... Stefanit. star. 2, 275. Budu kriva na prava. N. Rašina 19b. luc. 8, 5. Ja scijenim dija je (ova ulica) od krive ulice. M. Držić 265. Krive kosirače. D. Baraković, vil. 51. Iz duba izpilan na krive prutnice. 278. Da b' joj vidi' noge krive. I. Ivanišević 176. Mučno je krivi dub praviti. I. V. Bunić, mand. 7. Kriva rijeka veće krat se prigazi. (D). Krivo drvo nigda nije pravo. (D). Krivo drvo ognjem ispravi. (D). Krivo drvo prije se prikrži (ulomi) neg ispravi. (D). Poslov. danič. Prut kriv dat će krivu gredu. J. Kavašin 75a. Upravi što je krivo. A. Kanižlić, bogoljubn. 189. Kroz čeljusti krive zmija jutica mu proljeta se. N. Marči 59. Ove krivim ta nožem posici. J. S. Rejković 156. Ako i jest (jubica) kriva vrata, ama lijep miris dava. Nar. pjes. vuk. 1, 226. (Teško) kopčama na krivim nogama! Nar. pjes. vuk. 1, 513. Pokuj nima krive kosijere. 2, 370. A o bedri kriva čemerlija. Bos. prijat. 1, 44. Orlan trgo čemerliju krivu, po bogazu presijeca hajduke. Nar. pjes. hōrm. 1, 286. Krivo kao gudalo. Nar. posl. vuk. 160. Ne može se (kriva) Drina ramenom ispraviti. 205. Izbavio si babu pravu kao krivo držalo. S. Lubiša, prip. 245. Prosta loza koja je dala tu rakiju što si večeras slio niz krivi potok (niz grlo). 267. Kriva crta, 'krumme linie, curve', tal. 'linea curva', fro. 'ligne courbe, courbe', egl. 'curve line'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Kad ko rekne komu da je on kriv što se ovo ili ono dogodilo, odgovori mu se u šali: 'Kriva je lijevča'. u Srijemu. M. Medić.

b) o čeljadetu (mislí se o tijelu), vidi grbav, gurav. Prosvijetli slijepe i pravi krive. V. Andrijašević, prav. 48. Grbava je, hroma i kriva (vilenica). G. Palmotić 2, 60. Kriva hoće biti jednaka, a grbava upravna. D. Rapić 50. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Nakititi krivo tilo, da bi vedma holo bilo... V. Došen 25a.

c) obliquus, *snačene se razlikuje od predašnjega tijekom što se ne misli da se smjer kod čega jednom ili više puta ili sve jednako mijenja, nego može ostati jednak od početka do kraja, ali nije onaki kakí je u čega drugoga što se drži kao 'pravi' smjer (isporedi 1. kos), n. p.:*

aa) uopće. Z beritami krivimi. M. Marulić 252. Izprid nega (broja) potegnimo krivi redak. M. Zoričić, aritm. 87. Dokle opet začme brasdu krivu. J. S. Rejković 18. I da krive kape nakrivimo. Nar. pjes. vuk. 1, 596. Krivo ralo Lazarevo krive laze razoralo. Nar.

posl. vuk. 160. Nakrivio krivu šušajicu. Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 24.

bb) o putu (mislí se gotovo svagda u metaforičkom značenju o načinu, postupaku, i to u moralnom smislu). Ali put moj ni upravan, ali puti vaši nisu li veće krivi? Bernardin 82. Ali nije moj put prav, veće puti vaši kriviji? N. Rašina 47a. esech. 18, 25. U krivijem ustarani prave pute ne nahode. P. Kanavelić, iv. 841. Ki hoće odvratiti od krivoga puta puke. A. Vitalić, ist. 8b. Kriv put zli će objubiti. 12a. I od kriva puta skođi, ter na stranu vrat' se bolju. ostan. 55. Stvar krivim putem stečenu. I. Grličić 67. Neka vlasti tvóm obrati možeš na put krivi i pravi. J. Kavašin 18a. Tko neće da se vrati s kriva puta, nega mlati. 509b.

cc) o oku, pogledu, kad ko sa strane gleda. gotovo se svagda shvaća u metaforičkom smislu, kao da takovijem pogledom čeljade pokazuje neprijateljstvo, mržnju prema onome na kojega gleda (može biti da je u naj prvom primjeru u pravom smislu). Na svih lumbardaju, prem budući oka kriva. J. Kavašin 158b. — Jeda ričju kada ali krivim okom stara ali mlada uvridi i s uzrokom? I. T. Mrnavić, mand. 42. Na jagačica svi pravedna oči svrcu prijeke i krive. G. Palmotić 8, 74b. Er na n s hudom nekom zgodom krivijem okom svak se obzira. 8, 76b. Mene očima krivijem gleda. P. Kanavelić, iv. 172. Pogleda ga krivim okom. J. Kavašin 461b. S krivim i nemilim okom svoje roditelje gleda. J. Banovac, pred. 81. Da bi plemić u nega krivim i ostrim okom pogledao. A. Kanižlić, uzr. 120. Dohodi prid sudca koji ga gleda krivijem okom. D. Bašić 6. Gledajući jih s krivim okom. Ant. Kadžić 510. Gledali su krivijem okom, gdje im zapovijeda seraskijer. S. Lubiša, prip. 119. Na sami jedan pogled krivim okom sva strepi. V. Bogišić, zborn. 268. — (Ako ne čuvamo) očiju od kriva gledanja. M. Divković, bes. 192b. Mećahu oči s navidosti zglede otrovne, zlobne i krive, a pješaše pun gorkosti sve čemere jezik žive. I. Gundulić 225. Pogledom ga krivijem paze. G. Palmotić 8, 43b. Nemilo truje srcem gorkijem, krivijem gledom (zavidnik). J. Kavašin 57b. Lav krilati pazi mjesec s gledom krivom. 216b. Pogledom nas krivim straše (vrasi). 410b.

b. u prenesenom smislu, falsus, koji nije po istini, što je uopće različito od onoga što nije po pravdi (vidi kod c), ali se ne da svagda razlikovati.

a) koji nije ono što bi sam htio da jest ili što drugi misle da jest. Meju statvama idola i krivih i laževih bogov. Š. Budinić, sum. 38a. Tebe i krive bogove vašu sudil bude. F. Glavinčić, cvit. 180b. Krivim bogom klanati se. 324a. Štujem krive boga sada. P. Hektorović(?) 91. Za to smo svi izginali, krive boga virujući. 124. Na vrših su krive altare krivim bogom sagradili. A. Vitalić, ist. 249b. Krive bogove klanat... J. Kavašin 297a. Ostavljeni su krivi bogovi. A. Kanižlić, kam. v. Odvrnuti puk od štovača krivih bogova. 223. Da ga od krivih i drvenih bogova odvrati. utoč. 618. Kod svog krivog boga. E. Pavić, ogl. 259. Da je Baal bio krivi bog Moabov. M. A. Rejković, sat. A6a. Otare posvetjene krivim bogovima. Blago turl. 2, 122. On je bio krivi i nenaučni bog. A. d. Costa 1, III. Ako bi krivim bogom prikazano što bilo. I. Velikanović, uput. 3, 384. Zabrađuje nam krive bogove držati. B. Leaković, nauk. 278. Nego se vi gubite, vaše krive nasliđujući balvane. F. Glavinčić, cvit. 25b. Ne hodi k po-

ganskim i krivim božjim službam. Kateh. 1561. 107. Tad bo će se ustat toci krivi Isusi i proroci. J. Kavašin 558^b. — Krivi i nečisti Krstjane. Naručn. 31^a. — Pisma s krivimi naslovi ili krivo upravljena. Zbornik zak. 1867. 256. Predmeti listovne pošte otpavljeni na krivo mjesto. 1874. 825. — Ako zlato ima zvek čist i kriv, drži ga za sam tuč ili mjed. M. Radnić 427^a. — Kriva pravni, lažna baci. J. Kavašin 96^b. Men' se vidi, sve da je to krivo. J. S. Rejković 435. — Krivo i nepravo mišljenje i scienje. A. Vitajić, ist. 493. Uvijek misli krive ima. V. Došen 88^b. Kriva se mneha kojekud provlače. M. Pavlinović, rad. 146. — U nas, gdje kniževnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu, niti hoće da ga uče, nego ga okrećući svaki po svome krivome znađu, jednako kvare i grde. Vuk, pism. 14. — Hoće dobiti sud krivijem razlogom. M. Vetranić 2, 284. — Da se ne bi možda po krivom tumačenju zakona mislilo... Zbornik zak. 1871. 287. Što se je djelo na kom se rješidba osniva krivim tumačenjem podvrglo takovomu zakonu kaznenom... 1873. 709. — Grješnik, koji zloću ne ostavlja, al pronosi krivu vjeru. J. Kavašin 50^b. Anol, Amon veće nijesu govornici krivoj viri. 225^a. Trijebi je da je krive i vražije vjere svak tko... S. Rosa 85^a.

b) falsus, adulterinus, o čemu što je načinjeno tako da je slično nečemu drugome te se može misliti da je ono. kod toga se ističe namjera prijevaru u onoga koji je ono načinio i u tome je razlika od predašnjega značenja, kod kojega nije potrebno misliti da ko vara drugoga, nego i da se i sam vara, n. p.: Tko neprave i krive kantare i mjere drži. M. Divković, bes. 702^b. Od krivije mjerila i cijena svjetovnije. M. Radnić 1^a. Mirionice krive. 45^a. Čine mjeru krivu. 241^b. Svi čine mjerilo krivo. mjerilo krivo jest, učiniti litru ali oku što niti je litra ni oka. 241^b. U kupovanju krivu mjeru držeći. I. Grličić 65. Jerbo su je (morce) krivom mirom stekli. M. A. Rejković, sabr. 46. Kriva vaga, unechtes gewicht'. Jur. pol. terminol. 526. — Pinez kriv. M. Radnić 288^b. Koji kuje novce krive. V. Došen 186^b. Koji kuju krive jaspere. A. d. Costa 2, 179. — Kako je bil smin složiti kniže krive va ime družih. Transit. 215. Kněg zalěh krěvěh. Š. Budinić, sum. 55^b. Jeda su napisali pismo krivo. 88. Činiti kriva pisma ili pečate sa štetom iskrnoga, grijeh je. S. Matijević 70. Al' u lažnom pismu krivom... J. Kavašin 62^a. Tad likarom puni kesu, krivo pismo da iznesu. V. Došen 122^b. Još na pašu kniže nite krive. Osvetn. 1, 46. — Pečat kriv utištajući. Ant. Kadčić 284. — Ki bi prodaval ili miril krivo vino... Statut vrbanski. 170. — Ukazivaše krive račune i nedostojne. Transit. 210.

c) falsus, fallax, lažljiv, o riječima neistinitijem što se govore namjerom da se ko prevari, n. p.: Krěvim ili laživim govorenjem. Š. Budinić, sum. 89^b. Od krivoga iskazanja... krivo dopovijdanje... A. d. Costa 2, 178. — Ne govori protivu iskrnemu tvomu krivo svidočanstvo. Bernardin 46. exod. 22, 16. Kriva svidočanja hoj naprtiše. M. Marulić 86. Ne učini kriva svedočastva. Naručn. 92^a. Lupeština, kriva svjedočba. N. Rahina 68^b. math. 15, 19. Ne reci krivo svjedočastvo ni na susjeda ni na koga. Zborn. 165^a. Krvoprolistvo i krivo svidočastvo nastavši. Aleks. jag. star. 3, 280. Išću suprotiva čemu kriva svidočastva. A. Komulović 63. Iskahu krivu svjedočbu, da bi Isusa na smrt pridali. M. Divković, bes. 372^a. Ne reci krivo

svidočanstvo. F. Glavinić, cvit. 446^b. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 15. Ne reci kriva svidočanstva. P. Posilović, nasl. 110^a. Krivo svidočanje. P. Vitezović, odil. 44. Svjedočanstva koji kriva izvodše suprot bratu. J. Kavašin 448^b. Tko bi po takvoj krivoj svidočbi slidio kvar drugomu. A. Bačić 129. Otkriče se vaša kriva svidočanstva koja ste činili s krivim kletvam. J. Banovac, pred. 4. Ne reci kriva iliti lažljiva svidočanstva. F. Lastrić, od' 76. Jeli velik grih krivo svidočanstvo? F. Matić 72. Ne govori krivo svidočanstvo suprot iskrnoga. M. A. Rejković, sabr. 88. Kada svidok prikažuje štokodi krivo. A. d. Costa 2, 178. — U vas kriva prisezanja, kriva mira, krive kvarte. M. Marulić 304. Nim se ima dati pokora za krivu rotu. Naručn. 59^b. Grijeh od krive kletve. A. Gučetić, raz. jez. 32. Pun kriva zaklinanja. M. Divković, nauk. 82. Grijeh od krive zakletve. B. Kašić, zrc. 46. Ne časti se krivom prisežbom. I. T. Mrnavić, ist. 83. Upadaju u krive prisiežbe ali rote. ist. 86. Jer se ne čuju druge riči, nego psosti, laži, krive kletve, mormoraña. J. Banovac, razg. 87. Moreš sada sakrit ona tvoja lupeštva, bludnosti, krive kletve, psosti. 92. Jedan laživac i lupež udij trću na krivu zakletvu. pripov. 164. Privarama i krivim zakletvama. F. Lastrić, test. 332^a. Vidiče se sve tvoje zakletve isprazne i krive. ned. 31. Ostavi se običaja krivoga zaklinanja. A. Kanižlić, uoč. 467. Po bogopsovnstvu, po krivima i nepravednima zakletvama. E. Pavić, jezgra. 91. Jeli velik grih kriva zakletva? F. Matić 60. Zakletva kriva vrlo strahovita. V. Došen vii. Kako od krive tako i od prave zakletve čuvahu se. S. Rosa 43^a. Kriva prisega na sudu. Ant. Kadčić 24. Kriva zakletva jest zakletva laživa i nepravedna. I. Velikanović, uput. 1, 435. Da ovi istinito laže, i da je kriva zakletva. J. Matović 850. Da bi se zabranila himbenost, laže i krive zakletve svjedoka... 409. Za krivu zakletvu odredi da se pokora čini. I. J. P. Lučić, razg. 18. Kriva zakletva Boga uvridiva. 110. — Nenavidost, žalost, srditost, sumnja, kari, kriva osvajenja. Korizam. 37^a. Vijte Isusa ne sprječujući se od kriva osvajenja. 91^a. Ki se ne sprječuje od himbena i kriva osvajenja. 93^b. — Mnogi poluvirnici svojimi krivimi nauci trovahu viru Isukrstovu. Živ. jer. star. 1, 227. Učiše krive i lažive nauke. V. M. Gučetić, polv. 117. Nauk pravi od krivoga raslučiti. A. Kanižlić, kam. 85. — Koji u ovomu pripovidađu navijstuju puku kriva oli lažna čudesa ili proročanstva. Ant. Kadčić 296.

e. falsus, injustus, perversus, malus, kao nepravedan, o čemu što nije kako bi trebalo da je po pravdi (po moralnom zakonu), n. p.:

a) o djelu uopće. Za moja kriva dēla odvėtnica. Š. Budinić, sum. 25^a. Mnosi dobre čudi nete dilo krivu... Đ. Baraković, vil. 239. Na krivo dilo ruke prostirati. A. Vitajić, ist. 430^b. Prije zna svijetna kriva djela (Bog). J. Kavašin 537^b. Vidi djela dobra i kriva. I. Đorđić, salt. 2. Ako zaminih pravu krepos s krivijem djeli. 16. To al' krivo kod onih je dilo. J. S. Rejković 295. — Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu kriv korak (tal. falso passo) stoji metafizički za krivo djelo: Mnogo ih se umnih i darovitih za svega života prekovratilo rad kojega kriva koraka u prvoj mladosti. M. Pavlinović, rad. 122.

b) o čudi. Čim kriva vaša čud k pravcu se povraći. M. Vetranić 1, 217. Vašu krivu čud nijedan sud ne može da ispravi. 1, 227. Da jedva uzdiše za krivu svoju čud. 2, 169.

c) o načinu. Stvar krivim načinom stečena. I. Grličić 65. — U ovijem primjerima riječi zakon, red, trud imaju slično značenje kao način: Krivim zakonom biše potvorena. Mirakuli. 9. Pak se idolu Belfegora krivim redom posvetiše. A. Vitaljić, ist. 367^a. Što po krivom steče trudu. V. Došen 121^b.

d) o sudu (pravdi, kmetvu). Kad izgubiš tvu prav krivim sudom. M. Marulić 135. Od krivoga suda, kim biše osujena krivo, bi oslobojena. Transit. 93. Što je prav i kriv sud. M. Vetranić 2, 43. Krivi sud. Đ. Baraković, jar. 10. Krivi sudi, muzuvijerstvo... J. Kavašin 59^b. Al' se meni takvi sudi krivi čine ili ludi. V. Došen 62^a. Nu i bez reda od pravde bez koga je sud sved kriv. Đ. Bašić 88. — Na vrime i kriva pravda se odluči. Đ. Baraković, jar. 76. — I u kmetvo sijedali krivo i proketo uzimali mito. Nar. pjes. vuk. 2, 12.

e) o zakonu (veštenju, običaju). Od krivijeh zakona. I. Držić 149. Ah zakona huda i kriva, neumrljog u bolesti bit na pola mrtva i živa! G. Palmotić 2, 55. Moj zakon jest kriv i zločest. P. Macukat 49. — Ništar miše kada zapovjed tko stavi protiv Božjog, tada spunit ju ostavi. ako l' još ne bude u krivom velenju, da patit li bude duhovnu služnju, k Bogu se obrati, službu ne ohditaj. M. Marulić 199. — Uveo se je krivi običaj. A. d. Costa 1, 220.

f) o dijelu. Od svašta mu daje dio krivi. Nar. pjes. vuk. 2, 631. Krivu je dijelu lasno namiriti. Nar. posl. vuk. 160. Nije žao na mali dio, nego na krivi 214.

g) o dobitku (dobiću, stečenju). Ne gledajući kriva dobitja. Korizm. 64^a. Kamo gre i pada stečenje krivo toj? M. Vetranić 1, 171. Ovo su oni koji po kojigod način kriv dobitak čine. J. Filipović 1, 371^b. Tovarite vašu svist snopjem krivije dobitaka i lakomosti. F. Lastrić, ned. 76. Zaradi kamata i kriva dobitka. M. Dobričić 190. Posli onoga kriva dobitka. I. J. P. Lučić, razg. 5.

h) o rati (razmetu). Ki slide krivu rat. Đ. Baraković, jar. 57. — Ni u njih nesklada ni kriva razmeta. 245.

i) o (crkvenom) saboru (skupštini) koji nije po zakonu sakupljen. Od krivi' sabori... Ispisati sva kriva sborišća. A. d. Costa 2, 27. Činiti bezakonite i krivo skupštine. 2, 119.

k) o nezakonitom dostojanstvu u čeladeta. U drugomu (saboru) Cededat krivi biskup od Krovati bio je proklet. A. d. Costa 2, 34.

l) o duševnom stanju. Krenuti od krivoga pomilovanja. B. Kašić, per. 160. — Od krive ljubavi. A. Georgiceo, nasl. 190. Ljubav, ka je među nami, kriva i sramna ne ima biti. G. Palmotić 1, 135. — Niti se spustimo na krivo uzdaše sadašnjega svijeta. M. Radnić 257^b. — Ustegni svako krivo ganutje i želju duše moje. Michelangelo. 68. Veliku ti l' čutim muku za tu samu krivu odluku. J. Kavašin 396^a. Skršite vašu kriva hotjenja. I. Đorđić, ben. 93. — Grihe sam učinil s krivim i nečistim pomišljenijem. Kateh. 1561. 44. — Vele se suprotivi Božjoj pohodni kriva sloboda od srca. B. Kašić, nasl. 83.

m) dodaje se gdje gdje i riječima koje same po sebi znače što nepravavno. Pun krive nevere. Đ. Baraković, jar. 57. Koji za rečene uzroke nameću na jedno krivo poluvirstvo. Ant. Kadčić 297. — Onaj s krivim mitom nudi. V. Došen 27^a. Koju (zmiju) kote kriva mita. 63^b. d. vidi 1. krivo.

e. o čeladetu koje ne govori ili ne radi po

istini ili pravdi. — Ismeđu rječnika u Vrančićevu (noxius; reus; sons'), u Mikaljinu (krivi, krivac, reus, sons, obnoxius, culpae reus, nocens'), u Belinu (colpevole e colpabile, dicessi di chi è in colpa', culpa obstrictus' 202^a; 'ingiusto', 'injustus' 404^a), u Bjelostjenčevu (v. krivec. 2. krivi, lažljiv, neistinit, falsus'), u Jambrešičevu (sons, reus'), u Voltigijinu (reo, colpevole, 'schuldig'), u Stuličevu (iniquus, injustus, nequam, improbus, reus, conscius culpae, noxius'), u Vukovu: 'schuld' (eines verbrechens) 'reus'; u Daničićevu (kriv), 'qui in culpa est').

a) falsus, fallax, mendax, koji ne govori istinu, koji laže, lažljiv, gotovo se u ovijem primjerima ističe u kakvoj prigodi čelade (s nekom osobinom) laže, n. p. kao svjedok, prorok itd. Krivi svedoki. Naručn. 115^a. Svjedoke krive proč meni vodjahu. N. Dimitrović 64. Istući svidoke i ne nahodeći nego krive. B. Kašić, is. 51. Da je imal biti osvajan od krivih svidok. F. Glavinčić, cvit. 82^b. Postaviše krive svidoke. P. Radović, ist. 53. Kriv svjedok potvora mo. I. Đorđić, salt. 88. Niti biše triba krive svidoke istraživati. A. Kanižlić, kam. 458. Nadoše dva kriva svidoka. E. Pavić, ogl. 313. — Pogubiti krivoga osadnika. A. d. Costa 2, 159. — Neka budu krivijeh parjati prorokov tvorenja. N. Dimitrović 84. Ni Balam krivi prorok. S. Margitić, fala. 273. — Tote odvitnici krivi govoričini. Đ. Baraković, vil. 813. — Med osme (u paklu) krivi naučitelji (gredu). F. Glavinčić, cvit. 17^b. — Krivi pripovijedaoci. Zborn. 50^a. — Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu stoji jezik metaforički za čelade: Ti krivi jesiki, ki na me govoru. Jačke. 95.

b) falsus, injustus, iniquus, perversus, malus, koji ne radi po pravdi, i ovdje naj češće kao i kod a), ističe se u kakoj osobini čelade radi nepravu, n. p.: Bog Krstijane kara s krivimi sudci. Kateh. 1561. 89. Krivih sudac zled. Đ. Baraković, jar. 67. Med sedme (u paklu) krivi sudci (gredu). F. Glavinčić, cvit. 17^b. Oni bludni starci i krivi sudci, posli nego zaludu napastovaje čistu Žužanu... J. Banovac, razg. 117. I pokaže sudca kriva. V. Došen 27^a. A ovi krivi sudci ne straše se suda Božjega? Đ. Bašić 88. — Tere ga dostigne za krivoga pristava. Stat. pol. ark. 5, 272. — Da krivoga starešine neće k sebi da ukine. V. Došen 236^b. — Kamatnici, lupeži, krivi trgovci. F. Lastrić, ned. 154. Koga poznajete, da je bio kriv u trgovini. 248. — Kumovi krivi. Zborn. 55^b. — Krivi novčar, falschmünzer'. Jur. pol. terminol. 689. — Kad ono kriva bratja Jožefa prodahu... F. Glavinčić, posl. 50. Na pogibili od krive bratje. M. Radnić 257^b.

c) nocens, noxius, sons, reus, koji je usrok kakvome slu, koji je nešto nepravavno počinio, koji radi toga stoji pred sudom.

aa) uopće. Jako vi ja pravine ne činju, to to ja kriva. Mon. serb. 29. (1240). Ne obratoh ga kriva. 68. (1804). Da se pravomu ne može uzeti za krivoga nijedno imanje. 487. (1461). Kto budetš pozvan i ne priidetš, da jestš krivš. Zak. duš. pam. šaf. 34. Ako bi (biš') Turci iskali Franka i Vlbkuš ili pravéhs ili krivéhs, voljno im je. Spom. sr. 1, 10. (1397). Ako se krivi ne najdu. Zak. vinodol. 79. Da budu pravi v pravdš stati, a krivi da budu kaštigani. Stat. krč. ark. 2, 281. (1388). Kada su obi strani, ki dobude, i ki zgubi, jednako krivi... Naručn. 94^a. Krivoga pokarati. 95^b. Bi osvajan da je učinil toliko zlo ne budući kriv. Mirakuli. 58. Daj pravim pravdu, a krivim daruj odpušćenije. Korizm. 88^b. I dažji svrhu pravih i krivih.

Bernardin 26. matth. 5, 45. O vi duše krive. M. Marulić 230. Ja sam kriv, a on je prav. Mon. croat. 231. (1527). Nu me neć nać kriva. N. Najlašević 2, 76. Ne imam bit ja kriv nego vi. M. Držić 8. Ako smo pravi, da bismo zdravi, ako li smo krivi, da bismo živi. 414. Sudac će suditi i prave i krive. 458. Ka ovo jes ljubav moći zgar jedine? poginut htje ti prav neka kriv ne zgine. D. Rašina 149^a. I prava i kriva progoni prid sobom. Đ. Baraković, vil. 38. Sij omraze, zlobe būdi, svadaž, smetaj, šteti, udi, satariši prave i krive. I. Gundulić 480. Sudca u ruci latinskoga smrt i život krivijeh stoji. G. Palmotić 3, 75^a. Oliva pritužna vržena u more ni kriva ni dužna. Oliva. 22. Veli (*davo*) da su ljudi krivji nego on. S. Margitić, fala. 156. Vidimo da smo krivi. P. Vuletić 70. Neću tako ja činiti, neg kriv ko je da se osudi. 71. Nije ni djavao toliko kriv, koliko se govori, već je kriva vaša volja koja se nem podlaže. J. Banovac, razg. 109. Ja scinim da ovde David krivji bi od Beržabee. J. Filipović 1, 493^a. Ti sam znađeš da smo krivi. P. Knežević, muka. 42. Tvoju srgbu podnosi ni dužan ni kriv. A. J. Knezović 131. Sinod osudio je Teutbergu kao krivu po svidocih našastu. A. Kanižlić, kam. 90. Dužan nije tko nije kriv. (Z). Ni kriv ni dužan, veli svaki sužan. (Z). Poslov. danić. Pokarat krive Jude. V. Došen 70^b. Grih grišnika većma kriva čini. 153^b. Poće karati i krivicu davati onomu koji biše kriv. And. Kačić, kor. 62. Kad si kriva i kad te pokara, žena mužu nek ne odgovara. M. A. Rejković, sat. F6^b. Boje je umrti prav nego kriv. sabr. 1. Odsuda Božja svrhu krivoga čovika. J. S. Rejković 3. Ni kriv ni dužan, sve krivice naše na sebe jest hotio primiti. B. Leaković, nauk. 43. Ako dođe prav, ne iziđe zdrav; ako dođe kriv, ne iziđe živ. (Pripovijeda se da je ova poslovice postala od nekakva mletačkoga suda). Nar. posl. vuk. 2. Dok se pravi ne namuči, ne može se krivi naći. (N. p. kad se u kakome mjestu što ukrade ili se kakvo drugo zlo učini, pak se zaoknupe i muče svi ljudi, dok se krivac ne nađe). 66. Kad me globeše, kriva me nađoše. 119. Ko kriva žali, pravom griješi. 144. Ko se kriv kune, od traga gine, a ko se prav kune, od straha (gine). 154. Ne bi kriv ko vide no ko pripovide. 193. Ni kriv ni dužan. (Kad se kome što zlo na pravdi dogodi). 221. Prav se smije a kriv se krije. 259. Udri, Bože, ko je kriv. 328. Sveštenici u crkvi subotu pogane, pa nijesu krivi. Vuk, mat. 12, 5. Mislite li da su oni najkrivji bili od svijui? luk. 13, 4. Neće me senat kriva naći. S. Lubiša, prip. 172. Pogibe ni kriv ni dužan. 228. A da se ne pričekala dok se kriva stranka pronađe. Zbornik zak. 1878. 39. Kriv, schuldig eines verbrechens. Jur. pol. terminol. 453.

bb) *izriče se zlo djelo ili šteta kojoj je uzrok onaj što je kriv*, i to: *aaa) dativom*. Ti si kriva i mojej krvi i smrti. Pril. jug. ark. 9, 131. (1468). Tvojoj smrti ja bih bila dužna i kriva. G. Palmotić 2, 241. Ako ja sam kriva bila tvojoj smeći. 2, 245. Grihom tuđim kako može čovik bit kriv? I. Grlićić 290. Ah ja sam tomu kriv! A. Kanižlić, bogojubn. 41. Da su svemu krivi veći. V. Došen 254^a. Da on tomu sasvim ni kriv nije. M. A. Rejković, sat. B8^b. Kazujući da ni kriva kvaru. 14^b. Rečeni ispovidnik jest kriv i uzrok tuđoj šteti. Ant. Kadčić 260. Onda će propasti oni koji su ovoj kavgi krivi. D. Obradović, basn. 156. Ko je tome kriv? Nar. prip. vuk.² 244. Ovo je buni naj više kriv

Marašli-Ali-paša. Vuk, građa. 174. — *bbb) genetivom, i s prijedlogom* od. Da bismo krivi bili današnje smutne. Anton Dalm., nov. tešt. 204^a. act. ap. 19, 40. Tužim se da sam kriv mnozih grihov. Kateh. 1561. 36. Prvo neg pokaraš koga, glej da nisi sam kriv toga. P. Vitezović, cvit. 166. Jesu krive ubojstva. F. Lastrić, ned. 141. Ciniš li krive ubojstva one majke koje za držat kod sebe u ložnici dićicu malu nepomno uduše ih? Blago turl. 2, 128. Kriv jest tila i krvi Gospodne. I. Velikanović, uput. 3, 50. — Ne biše kriv od one smrti. B. Kačić, is. 61. Koga od njih uzbudemo ove od smeće naći kriva. G. Palmotić 1, 58. Kako može ona od toga kriva biti? 1, 374. Pazi dakle da rad nega ti ne budeš kriv od svoga. P. Knežević, muka. 35. Koji je kriv od ove neurednosti, djeca ali roditelji? Đ. Bašić 4. Kada od nijednoga drugoga grija još i ne bi bili krivi. Grgur iz Vareša 104. — *ccc) instrumentalom*. Kto je dlužan ili čim kriv, on da plati i pati. Mon. serb. 268. (1405). Takmo tko je dlužan ili čim kriv (*štamparskom griješkom* hriv), on da plati i pati. 271. (1405). Vrh toga je obađena nepoštenijem grijehom kriva. G. Palmotić 1, 363. — *ddd) lokativom s prijedlogom* u. U tomej nismo krivi. Spom. sr. 1, 28. (1400). Toli t sam u čem kriv ... Š. Menčetić 149. Ako sam u čem kriv, što ve mi smrt ne da? N. Najlašević 2, 40. Reci mi, ljubavi, u čem kriv igdar bih, ter mene ostavi, sa svu moć ku ljubih? 2, 133. U ničemu kriva biti ti ne možeš, gdi je sila. G. Palmotić 1, 273. Ma tužna Oliva nikadar ne buduć u ničemu kriva. Oliva. 46. U čemu ste vi krivi, u tomu nas okrivljete. A. Kanižlić, kam. 241. Da ni po što sebe krivu ne nahodi u onomu, u čemu ju krivije. E. Pavić, ogl. 415. Da sam ja u tomu štogod kriv. M. A. Rejković, sabr. 68. Ja nijesam kriv u krvi ovoga pravедnika. Vuk, mat. 27, 24. — *eee) akuzativom s prijedlogom* za. Kako može čovik za tuđe grihe biti kriv? I. Grlićić 215. Ista narav što sakriva dal' ne bila za to kriva, da pogrdu takvu nosi. V. Došen 118^b. Nije kriva za ono prilubodinstvo. I. Velikanović, uput. 3, 232. Ljudi koji nimalo nisu krivi za ove budalaštine. Vuk, dan. 5, 82. Ako krvnika ubije osvjetnik, neće biti kriv za krv. Đ. Daničić, 4mojs. 35, 27. — *fff) podložnom rečenicom u kojoj je što ili da (starije er)*. I obećava i opet brani tako hitro, da ti kaže, da si ti kriv što ona laže. I. Gundulić 224. Ne držim se još za kriva, što na Lemnu sam pribiva. G. Palmotić 1, 222. Što se smete, on kriv nije, s Captislavom tvoja vira. 2, 265. Oni su krivi što narod nevoje dopade. A. Kanižlić, kam. viii. (*Djeca*) nisu veće kriva, neg' na svitu što su živa. V. Došen 171^a. Ja kriv nisam, što se orat ne da. M. A. Rejković, sat. G7^a. Bog nije kriv što ljudi zlo čine. Nar. posl. vuk. 20. Ko je kome kriv što je zdrav i živ? 141. Nije kriva Bosna što je gladna Hercegovina. Pravdonoša. 1852. 31. — Ti si kriva, da (*ona*) ni ljubam ja. Nar. pjes. istr. 2, 128. Nije sudac kriv da mi je zlotvor živ. Pravdonoša. 1852. 10. — Al' nam ti (*ljubavi*) kriva nijes', er nas ti sadruži, neg naša huda čes, s ke svaki nas tuži. N. Najlašević 2, 88. — *ggg) akuzativom, ali ovaj samo stoji adverbijalno (kao što, ništa itd.) pokazujući ne samo djelo što je učinio ko je kriv nego veličinu ili mačinu njegove krivice (isporedi: Tomuj nijesam kriv ni vele ni malo. M. Vetranić 1, 116). Ja kriv ni dužan ništor se ne čujah. M. Vetranić 2, 115. Ako sam što ja kriv, reci mi, er ću sam učinit, veće živ na svijetu da nijesam. N. Na-*

lešković 2, 114. Al tako da sam živ, naći ćeš, da nigdar nijesam ti bio kriv naj manju jednu stvar. 2, 121. Ja sam sve kriv. M. Držić 158. Ništa kriv nisam. A. Kanižlić, bogoljubn. 205. Ovi je postavljen u tamnicu, ali kriv nije ništa. And. Katić, kor. 42. Koji nisu ništa krivi. M. A. Rejković, sabr. 8. Nisu sluge ništa tome krive. Nar. pjes. petr. 2, 181. Da ne pale varoši koja nije ništa kriva. Vuk, dan. 5, 46.

cc) može se izreći dativom čelade na čiju je štetu što učinio zlo ili nepravedno onaj što je 'kriv'. Ašte je kto komu kriva, da istetš sudom. Zak. dus. pam. šaf. 31. Nikomu krivi ni dlužni. Spom. sr. 1, 63. (1405). Ča ću svadit tih, krivi ste mi toj vi. M. Marulić 86. Da nisi Bogu kriv. 127. Ako mi s' ti draga, jeda t' sam što ja kriv? Š. Menčetić 101. Nikomu nijesam kriv što živjeh na saj svijet. M. Vetranić 1, 155. Vijek ću zlobe kajati, za ke sam tebi kriv. 1, 396. Tko ti kriv i dužan ostaje. 2, 40. Zašto pastira izrani ne bivši t' ništa kriv? 2, 138. Da kad se smislis stav, i lita kad zbrojim, sebi kriv i neprav, ne znam ja gdi stojim. P. Hektorović 66. Gospoje, koja me sad mori i neće da sam živ, neg li me sve tvori, u čem joj nijesam kriv. N. Najekšović 2, 116. Mi smo krivi djeci, damo u ruke imanje. M. Držić 150. Dobre mi 'e sve kriva. 225. Uvrijedih sam sebe za noj ne bit kriv. F. Lukarević 13. Otac je kriv tebi. D. Zlatarić 18b. Nam ništo ne budući kriv ni dužan. M. Divković, nauk. 48. Sam će bit sebi krif. Đ. Baraković, vil. 68. Dake tebi ti si kriva od sve tuge, ti, Čerere. I. Gundulić 113. Majka je tvoja kriva nami. G. Palmotić 1, 140. Nitko drugi kriv nam nije, da smo ovako potisnuti. 2, 105. I budući tebi kriva, još me s neba trijes ne skrši? I. V. Bunić, mand. 11. Bogu kriv kada je. P. Kanavelić, iv. 327. Jeda li nisi kriv u ovomu komu? P. Knežević, osm. 316. Dok ne ide i nu ne izbije, moja braćo, a kriva mu nije. M. A. Rejković, sat. F8b. Ja ću čuti, jer sam sam sebi kriv. sabr. 19. Znaš li, što si jučer učinio baš od svoje u Tušini raje koja tebe ništa kriva nije? Nar. pjes. vuk. 4, 370. Ti si mi kriva. Nar. prip. vuk. 178.

dd) kad je značenje da je ko učinio što nepravo radi čega treba da bude suđen i pedepsan, može se nekijem padežima izreći sud ili sudac ili pedepsa, n. p.: aaa) genitivom, sud ili pedepsa. Kriv bude suda. F. Glavinčić, posl. 52. — Kriv će biti ogra vičnega. B. Leaković, nauk. 325. — bbb) dativom, sud ili sudac. Svaki koji se srdi na brata svoga, kriv će biti sudu. F. Lastrić, od' 243. Ko ubije biće kriv sudu. Vuk, mat. 5, 21. — amo pripada i ovaj primjer: Sav svijet da bude kriv Bogu. Vuk, pavl. rimj. 3, 19. i ovaj: Da me tvoj gnijevan sud, Jesuse, ne oznobi; da me tvoj, vajmeh! gđiv u propas ne stavi zašto se čuju kriv ja tvojoj ljubavi. M. Vetranić 1, 395. — u ovom se primjeru ističe dativom ko treba da bude po zakonu sudac: Židovom nisam kriv, zato k cesaru u Rim prozivam se. F. Glavinčić, cvit. 207a. — ccc) instrumentalom, o osudi, pedepsi. Ona ti je, ne ti glavom kriva. G. Palmotić 1, 350. Zašto da mi učinite da budem glavom kriv caru? Đ. Daničić, dan. 1, 10.

d) riječi kriv i dužan miješaju se među sobom tako da dužan može značiti što kriv (vidi dužan, 1, c) pa i kriv može značiti što i dužan u pravom smislu (vidi dužan, 1, a). — Između rječnika u Vukovu: (može se čuti gdješto), 'schuldig (geld)', 'qui debet, debitor' s primjerom:

'Ja sam tebi nešto kriv'. Ne ostaše ni u čims krēvi (treba čitati krivi, kako i čems mj. čims) carstvu mi. Spom. sr. 2, 18. (1348). Jere mi se su platili i nē - mi - su ničim krivi. 2, 26. (1374). Kriv, dužan novaca (Vuk veli da se ta riječ u tom značenju može čuti gdješto). Sav rudnički okrug u Srbiji govori je u tom značenju). I. Pavlović.

f. značenje je kao kod e, c), ali se ne kaže o čeladetu. Daj se ugrabiti, ne slijedi me, neka je kriva moja sila. G. Palmotić 1, 259. Nije kriva trgovina neg trgovac od dobiti nepravedne. B. Zuzeri 64. Bre, mlogo puta nije ni siromaštvo krivo, što se miss govori u ruhu nespodobnu. F. Lastrić, od' 6. Al' je i tom holost kriva. V. Došen 42b. Srica mu je i godina kriva kod svog' gospodina, da mu truda ne izplati. 56b. Srica nemu biva kriva, da slast svita ne uživa. 201b. Nevinost je svemu tomu kriva. M. A. Rejković, sat. 11a. Zašto biješ moju kravu, kada ti ništa nije kriva? sabr. 57. Nije tebi Sava kriva, već je tebi majka kriva. Nar. pjes. vuk. 1, 438. Ali tome nije toliko kriv jezik, koliko su krivi oni što riječi jezika svoga ne poznaju. Vuk, pisma. 16. Nije samo njegovo uporstvo krivo. Nov. sr. 1834. 4. Ovome je poslu kriv vaš sud. S. Lubiša, prip. 294.

g. u Vukovu rječniku: krivi vjštār (u Hrvatskoj) vide krivac 2.

h. kod imena biške: krivi djed ili kriv djed samo u istočnom govoru kriv ded. Krivi djed, Bellevalia pallens Vis. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 123. štampano 'kriv ded'. Kriv dēd, Bellevalia pallens Vis. u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

i. kod mjesnih imena (po svoj prilici u pravom značenju).

a) Kriva Bara, mjesto u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Livada u Krivoj Bari. Sr. nov. 1873. 638. — bb) u okrugu rudničkom. Livada u Krivoj Bari. Sr. nov. 1866. 292. — cc) u okrugu vafevskom. Pasnik u Krivoj Bari. Sr. nov. 1873. 85.

b) Kriva Feja, selo u Srbiji u okrugu oraškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 306. — isporodi Kriva Vjeja.

c) Kriva Granica, žuma u Begašici (u Srbiji u okrugu biogradskom). I. Stojanović.

d) Kriva Kosa, brdo u Srbiji u okrugu crnoriječkom. M. Đ. Milićević, srb. 879.

e) Kriva Kruška, nekakvo mjesto. Na Krivu Krušku. Glasnik. 15, 297. (1943?).

f) Kriva Livada, ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu kragujevačkom. Livada kod Krive Livade. Sr. nov. 1861. 464. — bb) u okrugu kruševačkom. Sr. nov. 1863. 144. — cc) u okrugu požarevačkom. Niva zvana Kriva. Sr. nov. 1867. 593. — dd) u okrugu vafevskom. Zabran sa nivom u Krivoj Livadi. Sr. nov. 1873. 902.

g) Kriva Luka, ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu biogradskom. Livada u Krivoj Luci. Sr. nov. 1866. 479. — bb) u okrugu vafevskom. Niva Kriva Luka. Sr. nov. 1872. 688. — cc) pominje se prije našega vremena takovo ime mjesno. Kriva Luka. S. Novaković, pom. 135.

h) Kriva Mahala, selo u Hercegovini. Statist. bosn. 120.

i) Kriva Morava, vidi u Daničićevu rječniku: Kriva Morava, crkva sv. Stefana blizu Aleksinca kojoj je despot Stefan s bratom Vukom priložio zemlje u Lipovici: 'priložihe Krivi Moravē'. M(on. serb). 246. (1399). jamačno se tako zvao onaj kraj, pa po nemu i ta crkva.

k) Kriva Niva, ime mjestima u Srbiji. *qa*) u okrugu biogradskom. Livada u Krivoj Nivi. Sr. nov. 1871. 528. — *bb*) u okrugu smederevskom. Niva u Krivoj Nivi. Sr. nov. 1874. 375.

l) Kriva Bijeka. *aa*) vidi u *Daničičevu rječniku*: Kriva Bêka, u državi gospode zotake Đurda i Balše, na đoj bješe carina: „na Krivu Bêku“. M(on. serb). 193. (1879). — *bb*) u Srbiji (po istočnom govoru Kriva Reka). — *aaa*) tri sela: u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 131; u okrugu rudniškom. 145; u okrugu užičkom. 164. — *bbb*) voda. (Morava) prima pritoku Krivu Reku. S. Novaković, novo brdo. 4—5. — *ccc*) župa. K onom treba dodati da se predeo ili župa Topolnica danas zove Kriva Reka. S. Novaković, novo brdo. 10.

m) Kriva Vjeja (Vêja) u starijim spomenicima. — *ispoređi* Kriva Feja. Kako put izlazi iz Krive Vêje. Deč. hris. 27. A Kriva Vêja da im je zabêl... 27. U Krivu Vêju. Glasnik. 15, 284. (1848?).

n) Kriva Vukša, f. vis u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 14.

o) Krivi Brod, *saselak* u Srbiji u okrugu kruševačkom. K. Jovanović 125.

p) Krivi Cer, *mjesto* u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva kod Krivoga Cera. Sr. nov. 1873. 523.

q) Krivi Dol, ime mjestu. — U spomeniku xiv vijeka i otale u *Daničičevu rječniku* (Krivyj Dol). Na Krivyj Dols. Glasnik. 15, 301. (1848?).

r) Krivi Laz, *karaula* u Srbiji u okrugu kruševačkom. M. Đ. Miličević, serb. 725.

s) Krivi Lug, *mjesto* u Srbiji u okrugu čuprijiskom. Niva u Krivom Lugu. Sr. nov. 1868. 382.

t) Krivi Potok, *mjesto* u Hrvatskoj. Borci kod Daruvara. D. Hirc.

u) Krivi Put, *selo* u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 40.

v) Krivi Vir, ime mjestima u Srbiji. *aa*) selo u okrugu crnoriječkom. K. Jovanović 166. — *bb*) *mjesto* u okrugu kragujevačkom. Niva više Kriva Vira. Sr. nov. 1866. 214. — *cc*) *ovako* se *mjesno* ime *pomiče* prije našega vremena. Krivi Vir. S. Novaković, pom. 135.

x) Krivo Drvo, *straža* u Srbiji u okrugu vraškom. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 272.

y) Krivo Polje, *mjesto* u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Krivome Polju. Sr. nov. 1871. 674.

k. kriv čovjek u igri „caricama“, vidi 2. carica. — *Može biti ono što se drugdje zove svraka ili ciganin, vidi kod 8. car primjer Miličičev.*

2. adv. krivo. — *Komp.*: krivljē (nije dobro krivljē u *Stuličevu rječniku*). — vidi i 1. krivo.

a. u pravom smislu, vidi 1, a. — *Između rječnika u Mikašinu* (krivo, iskrivljeno „oblique“; krivo gledati, strašno i srdito „torve vel torvis oculis aspicere“; krivo gledati, razočiti „limis oculis aspicere“), u *Belinu* („tortamente, stortamente“ „oblique“; „tortamente“ „torve“ 736b), u *Bjelostjencevu* (krivo, nakrivo „curve, oblique“), u *Stuličevu* („oblique, contorte“).

a) *uopće*. Krivo sjedi, pravo reci. (Z). Poslov. danič. Ako l' se što obisi, odma krivo vaga klisi. V. Došen 62b. Il' se krivo od paša povede. J. S. Relković 178. I krivo sjedi, a pravo reci. Nar. posl. vuk. 102.

b) o gledanju, vidi 1, a, b) cc). Rad toga krivo na cara gledahu. I. T. Mrnavić, osm. 43.

Ispod čela vitoroga razrok pogled krivo izbeći. I. Gundulić 475. Ne smiješ me krivo okom pogledat. (D). Tko krivo gleda, krivo i misli. (D). Poslov. danič. Koja ga krivo gledajući s vikom napopade. I. Đorđić, ben. 167. Stoje mnogi vojnici čuvajući straže oružani, da nitko na kralja ne smi krivo ni pogledati, jer bi bio udijl pokaran. J. Banovac, razg. 30. Jedno na drugo krivo gleda. pripov. 115. Na nu paša krivo poglediva. Nar. pjes. vuk. 1, 564. A na cara krivo pogleduje. 2, 181. Pak na nega pogleduje krivo. Nar. pjes. petr. 2, 197.

b. ne onako kao što treba, ali ne u moralnom smislu. Krivo vatra ložena. Nar. pjes. vuk. 1, 520.

c. ne onako kao što bi trebalo po istini ili po pravdi. vidi još i 1. krivo. — *Između rječnika u Mikašinu* (krivo, brez puta i razloga „injuste, inique“; krivo, laživo „falso, false“; krivo se zaklinati „perjuro, pejero“), u *Belinu* („abusivamente, cioè falsamente“ „falso, immerito“ 10b; „falsamente“ „false“ 900b; „immeritamente, cioè a torto“ „iniuria“ 380a; „a torto, cioè senza ragione“ „immerito“ 736b; „ingiuriosamente“ „iniuriose“ 404a; „ingiustamente“ „iniuste“ 404a; „reamente“ „improbe“ 609a), u *Bjelostjencevu* (krivo, nepravilno „injuste, inique“ 2. krivo, himbeno „false, mendaciter, non vere, fecte et fallaciter, dolose et insidiosae“), u *Jambrešičevu* („injuste, inique“), u *Voltigijinu* („a torto, falsamente“ „unrecht“), u *Stuličevu* („inique, injuste, falso, injuriose, contra fas“ komp.: krivje, krivije), u *Vukovu* (vidi kod 1. krivo), u *Daničičevu* („injuste“).

a) *kad se što kaže ili događa ne onako kao što treba da bude, ali se ne ističe sli namjera u onoga koji govori ili radi*. Ki sam slijep od puka slijepoga krivo znan. D. Zlatarić 38a. Il' kad pamet krivo kaže. V. Došen 190b. Kleti se krivo što cijeni da je istina. J. Matović 350. Budući da su me mnogi od njih krivo razumjeli. Vuk, pisma 24.

b) *lažljivo, o govorenju, što ne samo nije po istini, nego se ističe i sli namjera onoga što govori*. Ki krivo oglašuju i oblaguju glasom erešije kogagod. Š. Budinić, ispr. 135. Ta krivo besidi. Đ. Baraković, jar. 27. Na tri načini krivo se govori. I. Mrnavić, ist. 104. Ki bi štogod krivo reći na pravedna nega umio. A. Vitaljić, ostan. 130. Da su apostoli pravo rekli a idoli krivo. S. Margitić, fal. 92. Nemoj, sine, govoriti krivo ni po babu ni po stričevima. Nar. pjes. vuk. 2, 193. — Ne svjedočuje krivo. N. Rašina 32a. paul. rom. 13, 9. Nitkor krivo ne svidio. Đ. Baraković, jar. 50. Krivo svjedočiti na sudu. S. Matijević 36. Na Pravovića krivo svidio. M. A. Relković, sabr. 55. Krivo je svidio... Dosvioduje krivo. A. d. Costa 2, 77. Za korist iskrnoga nije dopušteno krivo svjedočiti. J. Matović 408. Vas četiri dušom podnesite, a četiri krivo svjedočite. Nar. pjes. vuk. 2, 159. — Zač je prisegao krivo u matrimonij čisto držati. Tondal. star. 4, 116. Koliko krat si krivo prisegal. Korizm. 29a. Ne kuni se krivo imenom mojijem. N. Rašina 83a. levit. 19, 12. Prěsižu krěvo imenom Boga. Š. Budinić, sum. 33b. Proklinajući ime Božje i krivo se nime kunući. A. Gučetić, roz. jez. 38. Krivo rotiti „perjurare“. F. Vrančić, rječn. Zakleti će se krivo i laživo. A. Komulović 17. Ako si se zaklinao laživo, krivo, nepotrebno. B. Kašić, arc. 44. Kunući se krivo, sagrašuje se smrtno. S. Matijević 52. Da će se krivo zaklet. I. Grlić 45. Da se ne biste kadgod krivo zakleti. I. Đorđić, ben. 92. Zakliše se krivo. A. Bačić 131. Hoćeš da je

(*dušu*) pridaš djavlu, psujući, lažući, krivo se kunući... J. Banovac, razg. 98. Ti si se obeća na ispovidi, da nećeš psovati, krivo se kleti. 168. Trgujući krivo kupuju i prodavaju i još veće Bogom krivo zaklinajući se. J. Filipović 1, 250^a. Niki smo naučili u ispraznost kleti se, niki još i krivo. F. Lastrić, test. 16^b. Jezik krivo se kunući. 17^a. U ispraznost zaklinajući se i krivo mlogo puta. 121^a. Da će se krivo zaklinati. A. Kanižlić, kam. 101. Krivo se kleti. S. Rosa 79^a. Krivo se je zakleo. I. Velikanović, uput. 1, 496. Kleti se Bogom i ostalim svetim i pravo i krivo. M. Dobretić 108. Ti se sinoć krivo kunjaše. Nar. pjes. vuk. 1, 816. Ako li ću zakleti se krivo. 1, 562. A on joj se krivo kunjaše. 2, 20. Zakuni se mnome tripot krivo. 2, 82. Eda si se krivo zaklinala? 2, 409. Devotka se krivo Bogom klela. Nar. pjes. herc. vuk. 208. Dobro laži a krivo se kuni. Nar. pjes. juk. 204. Stari grivo, ne kuni se krivo. Nar. posl. vuk. 294. Boje ti se krivo kleti. S. Lubiša, prip. 162. Ko bi se krivo zakleo u sudu. Pravdonša. 1851. 25. — Kad ju krivo osvadiše. Đ. Baraković, jar. 67. Na ženu se krivo tuži. 90. — Krtjane ki se krivo ispovidaju. Tondal. star. 4, 113. — *Amo mogu pripadati i primjeri u kojima se govori o pisanju.* Kada se krivo pripišu najposliđna odvećanja. A. d. Costa 2, 178. Pak da je Pan bio Grk pisati krivo smiše. M. Katančić 49.

c) injuste, inique, ne po pravdi, vidi 1, c. Da je krivo uzeto i ne po pravdi. Mon. serb. 256. (1405). Krivo miru daju. M. Marulić 117. Dobro ko nam krivo Eva zgrišiv skрати. 214. Blago koje krivo skupi. 331. Krivo ali pravo napuniti kuću (*nastoji lakomac*). Korizm. 64^a. Kolicijem krivo sudaše. Zborn. 154^a. Krivlje moć juvena nikomur ne stvori. Š. Menčetić 321. Pravo li ubil jesi jago ili krivo? Š. Kožićić 41^a. Ni krivo prodavati ni kupovati. M. Divković, nauk. 122^a. Krivo mjeri. 122^b. Vij kako me krivo zlobnici udiru. I. Ivanišević 278. Sudeći jedno isto djelo sad pravo sad krivo. I. Grlićić 190. Čemu pogubit me krivo ištete? I. Đorđić, salt. 200. Što krivo sudite i laživo. 281. Trgovci krivo prodajući. A. Bačić 111. Krivo mi reći. 127. Ne spominjući se najposliđnoga časa, krivo se mlri, piše, i priuzimlje. J. Banovac, razg. 90. Stiđi nepravedno, mlri i prodaji krivo, daji zlu robu za dobru. 91. Ovo su oni koji krivo kupuju i prodaju. J. Filipović 1, 371^b. Oni koji krivo steku čiji kruh blaguju? 1, 430^a. Krivo mirio si. P. Knežević, pism. 11. Krivo joj se (*sotoni*) zajer čini, što je ona u dubini. V. Došen 116^b. Jer i pravo kad govori, dilon svojim krivo tvori. 130^b. Starešina čim ga dira, kad mu krivo ne da mira. 282^a. I kralju se svom zamira, i u druga krivo dira. 232^a. Oblast, krivo puk vladati. 232^b. A da sile tko ne čini, krivo kome u občini. 233^a. I iskrnég krivo dere. 233^a. Nije bolji od jednoga tata, koji svoga iskrnég privari, krivo teče a za grih ne mari. M. A. Rejković, sat. D8^b. Osmi dio baštine svoje krivo bijaše stekao. I. J. P. Lučić, razg. 30. Otac je (*jabuku*) krivo podeli, seb' uže više neg' meni. Nar. pjes. vuk. 1, 209. Lov loveći, krivo dijeleći. 2, 427. Ti me krivo osudi, sinovče. 5, 536. On je tuđe zemlje otimeo i nogama krivo dijelio. Nar. pjes. petr. 1, 27. Bila ova (*stvar*) pravo ili krivo stečena. V. Bogišić, zborn. 431.

1. KRIVA, f. u *Vukovu rječniku*: kriva sablja, 'ein säbel', 'acinaces' s primjerom iz narodne pjesme: Od bedre sam krivu izvadilo.

2. KRIVA, f. u *Vukovu rječniku*: (u Lici) nekakav novac (čini mi se od 90 krajcara), 'art münze', 'numi genus'.

3. KRIVA, f. štap koji je na došem kraju kriv poput srpa, i služi za čobansku igru, 'krivaše'. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

4. KRIVA, f. krivo drvo u stražnem kraju kukruzane, koje saپیne doje podumijente, a gore vjenčanice. u Dobroselu. M. Medić.

5. KRIVÂ, f. u *Vukovu rječniku*: nekaka svińska bolest, od koje se svińče zguri pa se obrće. — I kao bolest u drugih domaćijeh životinja. Što je kriva ostavila živa, ter još ima mrsa i prediva. Osvetn. 5, 18.

6. KRIVA, f. član od egije. u Posavini. F. Hefele.

7. KRIVÂ, f. mjesno ime u Srbiji. a) u okrugu kruševačkom. Livada zovoma Kriva. Sr. nov. 1868. 380. — b) u okrugu šabačkom. Zemlja u Krivoj. Sr. nov. 1861. 167.

1. KRIVAC, krivca, m. čovjek koji je čemu kriv (vidi kriv, e, c). u zakonskom se jeziku ovako kaže o čovjeku na kojemu ima kakva tužba pred sudom (a ako je baš i pravedan). nije lako razlikovati značenje. — -a- stoji mj. negdašnjega i zato ispada u svijem padešima osim nom. sing. i gen. pl. — Akc. kakti je u nom. sing. taki je u ostaliem padešima, osim voc. krivče, krivci, i gen. pl. krivčac. — Od XII ili XIII vijeka, a između rječnika u Mikalínu (vidi kod kriv, 2), u Belinu (colpevole e colpabile, dicesi di chi è in colpa, 'culpa obstrictus' 202^a; 'accusato, cioè reo', 'reus' 25^b), u Bjelostjencevu (kajkavski krivec, kriv, reus, sons, culpae reus, nccens, noxius, criminis alicujus obnoxius, criminis alicujus convictus, furti reus' 2. krivec, koji krivicu čini 'injurius'), u Jambrešićevu (sons, reus'), u Voltigjínu (reo, colpevole, cagione', 'ein schuldiger mensch'), u Stulićevu (reus'), u Vukovu (der schuldige, verbrecher', 'reus'), u Daničićevu (krivъ, 'sons').

a. uopće. U kojoj se župš što ispakosti, tazi župa voja da da krivčec voja da plati. Mon. serb. 16. (1195—1228). Ako li se obrće kto uzem posilijem što lubo nihs u zemji carstva mi, vse tozi da plati carstvo mi... a togazi krivca da iste carstvo mi. 161. (1857). Kto pozove krivca pređe sudije. Zak. duš. pam. šaf. 36. Parac nima svidočastva svrhu krivca. Zak. vinod. 59. Ta osud krivac plati. 65. Ima platit ta krivac soldini 40. 67. Ludi rotnici za osuditi krivca. 67. Tada se ima oni krivac tirati i iskati. Stat. polj. ark. 5, 282. Povedi vsu družbu moju i uhiti krivca. Mirakuli. 131. Vodahu i njekoja dva krivca s nim ubiti. N. Rašina 105^a. luc. 23, 82. Ako ne bi bio krivac, ne bismo izdali nega tebe. 109^a. joann. 18, 80. Da s krivcem pravedan jednako zlo pati. M. Vetranić 1, 81. Da bude dostojne platiti a krivce rečenjem bičem pedjepšati. A. Gučetić, roz. mar. 188. Na sudu svetovnomu ili čovječanskomu četiri se stvari hoće, to jest sudac, krivac, parac i svjedočba. M. Divković, bes. 80^a. Da nam krivci ne uteku. G. Palmotić 1, 187. Dvojjem načinom krivac se čini, koji očito grijeh učini. S. Matijević 36. Da je proklet čovik krivac. M. Radnić 176^a. Krivce istu i zlotvore. P. Kanavelić, iv. 231. Koji pod sudcem staše kano krivac. I. Zanotti, ined. priš. 26. Ako nisi od obranijeh, krivac ti si. J. Kavanin 16^a. Ako ne pjeva skladno pivac, drugi 'e, a ne on sam krivac. 147^a. I za krivca i za pravca. 344^a.

Otar krivcem i grješnikom (*Marija*). 520^b. Pavao krivac učini se. S. Badrić, prav. nač. 27. Jaoh krivcu ki se kaje! I. Đorđić, usd. 15. Da krvnik krivca umoriš. 80. Muka je naj veća jednu krivcu obađenu. B. Zuzeri 98. Kratko vrijeme iskušane krivca ovega prikornoga prisjeklo je. 945. Jest zajedno krivac i sudac. A. Bačić 361. Kad jednoga krivca dovedu na sud. J. Banovac, pred. 2. Koji ovu molitvu čini z Bogom govori, ili kako krivac sudcem. P. Filipović 58. Triba je da vam dadem krivca koga vi želite. P. Knežević, muka. 32. To svi znadete, da se prid sudcem za učiniti sud, oće naj prvo: davugija ili ti parac; drugo: zlotvor ili ti krivac, treće: svidoci. F. Lastrić, ned. 47. Krivac smrti dostojni osudi se na smrt. svet. 92^a. Gdi 'e krivac, koji se od mene brani? A. J. Knezović 187. Kao da je Ignatija našast krivac očiti. A. Kanižlić, kam. 57. Misli da si priveliki krivac. utoč. 464. Ispovidam da sam veliki krivac. bogoľubn. 94. Nek se od neg' (*maća*) krivci plaše. V. Došen 69^a. Zato sebe sudiš prava, što si krivac krivcem glava? 247^a. Ne vide se sad one promjene koje se negda gledahu u grešnicih po kreposti riječi božanstvene, ne vide se bludnice promijenene u golubice, lakomci obraćeni u blagodarlike, oholnici podniženi, krivci ispravjeni. Đ. Bačić 18. Bi ubiđen kako krivac. 53. Evo smo mi krivci. L. Vladimirović 47. Sudac odrišuje krivca osvađena. Ant. Kadčić 187. Ako isti zaručnik, koji je prav, hotio bude, krivac ga je dužan poslušati. 495. Poznajuci sebe za krivca. M. Dobretić 140. Zagledaj sam sebe kakono krivca koji žudi svoga sudca ublažiti. I. M. Mattei 291. Pijanac gledajući trizna, priľubodinao čistoga, krivac pravednoga... Đ. Rapić 31. Do god krivac ne naplati kvara. J. S. Relković 167. Svaki po svomu dilovađu može poznati, jeli dobar ili zao, jeli pravedan ili krivac. B. Leaković, gov. 7. Bijeda na pravoga krivca (u šali, kao pravdajući krivca). Nar. posl. vuk. 12. Izvedu ona tri krivca iz havsta. Nar. prip. bos. 1, 69. Gospodo, da pravo sudite što sam ja krivac. Pravdonoša. 1852. 9. Krivac u sud kad hoće, a iz suda kad ga pušte. 10. Bože, ko je krivac neka krvcu plati. Osvotn. 3, 137. Zabuni se krivac s misli prave. 4, 5. Družba kruta da lozova pruta, pa ga splete krivcu nada pete. 4, 22. Krivac 'der schuldige', 'reo'; ispovjedni —; 'der geständige' —; — confesso'; dokazni, dosvjedočeni —, 'der überwiesene' —, — convinto'. B. Petranović, ručn. knjig. 71. I neće da sudbeno progoni krivca. Zbirka zak. 2, 20. On će se smatrati kao krivac poreznoga postupka. 2, 354. Imaće se proti krivcima dosuditi kazan ratvora. 3, 188. Ili ako okrivljenik radi takovoga djela u ovom kaznenom slučaju izjaven bude za krivca. Zborn. zak. 1853. 704.

b. *vidi* kriv, 1, c, c) bb).

a) *s dativom*. Krivac bude tilu i krvi Gospodnoj. I. Bandulavić 101^a. paul. 1cor. 11, 27. Ti si krivac svemu kolikomu. M. A. Relković, sat. C8^b. On bi bio krivac škodi duhovnoj. Ant. Kadčić 5. Biti će krivac tilu i krvi Gospodinovoj. 155. Kojino su svemu tome krivci. Nar. pjes. vuk. 5, 51. Krivac kakovomu činu biti 'sich einer that schuldig machen'. Jur. pol. terminol. 453.

b) *s genetivom bez prijedloga i s prijedlogom* od. Krivac bude tijela i krvi Gospodinove. N. Rašina 146^a. paul. 1cor. 11, 27. Vini i krivci tēla Isukrstova. Š. Budinić, sam. 86^b. Pilat jes krēvac smrti Isukrstove. 126^b. Ovog zla krivci su. S. Badrić, prav. nač. 27. Koji vas zakon

obsluži a u jednomu Boga uvridi, svi(h) krivac učinio se jest. J. Filipović 1, 249^a. Svi se krivci poznajete ubojstva ovoga i krvi. F. Lastrić, test. 122^b. Tko godi vas zakon obsluži, a potlači ga u jednomu, učinio se krivac sviju. ned. 376. Poznajem, da sam krivac smrti tvoje. A. Kanižlić, bogoľubn. 331. Jeli krivac ubojstva tko pada drugomu otrov odlukom za ubit ga? Blago turl. 2, 128. Krivci su kradne. 2, 174. Da ne bi... učinili se krivci krvi Gospodinove. Ant. Kadčić 107. Koji uzblaguje i uspije nedostojno, krivac biti će tila i krvi Gospodne. I. Velikanović, uput. 3, 50. Da je krivac vjere ockvrnute. J. Matović 306. Koji su krivci potlačeća ove zapovijedi? 329. Mi smo Božji odmetnici, više tajit nije moći, sve pogrde mi smo krivci. J. Krmpotić, katar. 142. O Sergiju nesrićniče, toli moreš pogledati sjajno nebo, svog zla krivca, i od straha živ ostati. 143. Krivac biti hoće vikovite zloće. I. J. P. Lučić, razg. 119. Neće biti krivac prolića krvi. B. Leaković, nauk. 324. Ne ukazati se krivcem nevirnosti ľuske. M. Dragićević 183. — Od svih tih on bi krivac bil. Naručn. 86^b. Tako su roditelji krivci i dionici od svih kolicijeh zala koja čine kćeri i sinovi njih. M. Divković, bes. 105^b. Ere nije krivac od štete učinene gospodaru. B. Kašić, zrc. 74. S plavi ćemo po nađinu od pobune krivca odkriti. G. Palmotić 1, 59. Zato krivac nisi od mućanja. I. Ivanišević 308. Da će biti krivci od smrti Isusove. I. Ančić, svit. 54. Tko uvridi Boga jednim grihom, krivac je od sviju. S. Margitić, fala. 269. Koga krivcem nazivaše od uvrijeđena veličanstva. I. Đorđić, salt. xi. Od pogrđena tolikog sakramenta krivac bi bio. A. Bačić 278. Vi isti bićete krivci i svidoci od vaših istih griha. J. Banovac, pripov. 24. Bit će krivac od svog toga. V. Došen 147^b. Od istoga griha krivac jest ko bi... A. d. Costa 1, 25. Ne ukazati se krivcem od nevirnosti ľuske. Ant. Kadčić 93. Da je krivac od kojegagod grijeha. J. Matović 250. Krivac od preľubodinstva. 312. Osvadi ga kakono krivca od uvrijeđenoga careva veličanstva. I. J. P. Lučić, izk. 18.

c) *s lokativom i prijedlogom* u. Ki bo se čutiti bude krivac u čem. M. Marulić 128. Da bi u jednomu uvrijedio, učinien jest u svijeh krivac. J. Matović 248.

d) *s akusativom i prijedlogom* za. Ki je krivac za grihe njih. Naručn. 79^a. Oprost, brate, za sve krivac nije. Nar. pjes. vuk. 5. 536.

e) *s genetivom i prijedlogom* radi. Prid tvom pravdom ja sam bio rad mojih zloba krijevaca tužan. A. Vitaljić, ostan. 90.

f) *vidi* kriv, 1, e, c) bb) ggg). Listjem se odiva. nikad ništa krivac. A. Kanižlić, rož. 100.

c. *vidi* kriv, 1, c, c) cc).

a) *s dativom*. Krivac si svemogućemu Bogu. B. Kašić, rit. 368. Krivac se ne učiniti pravdi, meni, svijetu i Bogu. P. Kanavelić, iv. 321. Jer smo po grihu učinili se krivci i dužnici Bogu. A. Bačić 86. Tko obori il' osmradi dvor, kojega kralj sagradi, kralju krivac on postane. V. Došen 111^b. Svaki sam je krivac sebi što ga srda Božja bije. J. Krmpotić, katar. 141.

b) *u jednom primjeru ima uz dativ prijedlog* pram. Ako imamo i mrve ľubavi pram nemu (*Bogu*) i ako se nahodimo krivci pram negovoj pravdi. J. Banovac, razg. 28.

c) *mješte dativa može biti adjektiv posesivni*. Ima pozvati svoga krivca. Stat. polj. ark. 5, 246. K rokam ga vzeti kako svoga krivca ki svomu gospodinu neveru učini. Mon. croat. 289.

(1587). Ostasmo krivci Božiji. A. Gučetić, roz. mar. 188.

d. *može se isreći pedepsa genetiivom, isporedi kriv, 1, e, c) dd) aaa*. Krivac jest smrti. M. Alberti 458. Pravedni, baštinih krajevstva nebeskoga, a grišnik, krivac ognja paklenoga. F. Lastrić, ned. 858. Odgovoriše svi: „Krivac je smrti!“ E. Pavić, ogl. 618. Vikovičnega osuđenja krivci jesmo. I. Velikanović, uput. 8, 10. — I s prijedlogom od. Ostaju krivci i dužnici od vične muke. P. Radović, nađ. 80.

e. *sud i sudac stoje u dativu, isporedi kriv, 1, e, c) dd) bbb*. Ako li tko ubije, krivac će biti sudu. I. Bandulavić 165^b. matth. 5, 21. Koji ubije, krivac će biti sudu. A. Bačić 97. Koji srčbu nosi bratu svomu, biti će krivac sudu. F. Lastrić, ned. 140. Koji se razsrdi na brata krivac će biti sudu. J. Matović 336.

2. KRIVAC, krivca, m. jugoistočni vjetar. — *isporedi kriv, 1, g. — Akc. je kao kod 1. krivac. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: (u Hrvatskoj) nekakav vjetar, koji se zove i „krivi vjetar“.* Plahi vjetar krivac (jugoistok). V. Vrčević, niz. 198. Zaduva strahoviti južno-istočni krivac. 286.

3. KRIVAC, Krivca, m. mjesno ime. a. *selo u Dalmaciji u kotaru spjetskom.* Repert. dalm. 1872. 32.

b. *selo u Hrvatskoj u županiji modruško-rijčkoj.* Razdijel. 44.

KRIVACI, Kriváká, m. pl. ime selu u Bosni blizu Bijeline. M. Ružičić.

KRIVAC, Krivča, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Krivču. Sr. nov. 1871. 229.

1. KRIVACA, f. nešto krivo, nakrivljeno, upotrebljava se za osobita značenja.

a. *o sabli (kao u rugu).* — *Između rječnika u Vukovu: „das krummstück (als ein spottname für den säbel)“, „curvus acinaces“.* Krivaca što mu višaje o bedri. S. Matavuj, novo oružje. 80.

b. *u zagoneci.* Uhvatiš pticu plovacu, zgulih joj dlaku krivacu, nom sijah poje bijelo, a poje svijet videlo. (odgonetljaj: pero). Nar. zag. nov. 163.

c. *obod oko dohaga žrnva.* u Kostajnici. F. Hefele.

d. *Krivaca, vrst vinove loze bijela grožđa.* B. Šulek, im. 173. — *isporedi krivula.*

2. KRIVACA, f. mjesno ime.

a. *vidi u Daničeviću rječniku: Krivaca, katinu Dragoljevcima bješe međa, posredé Krivace Toloje.* G(lasnik). 15, 800. (1948?).

b. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 12.

c. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 108.

d. *mjesto u Srbiji. a) selo u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. — *b) selo u okrugu požarevačkom.* 141. — *c) mjesto u okrugu smederevskom.* Niva u mestu Krivači. Sr. nov. 1875. 631. — *d) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 415. — *e) mjesto u okrugu valjevskom.* Zemlja u Krivači. Sr. nov. 1875. 198.

KRIVACE, f. pl. mjesno ime.

a. *u spomenicima XIV vijeka (nahodi se samo genetiiv), a između rječnika u Daničeviću.* Konj Krivač. Svetostef. hris. 18. Konj Krivač. Deč. hris. 42. Mon. serb. 95. (1930).

b. *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 20.

KRIVACIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Boca 8. 22.

KRIVAČKI, adv. u Vukovu rječniku: krivačkf, udario ga puškom krivački, t. j. kao batinom ili „krivačom“, wie mit einem prügel, „fusti“.

KRIVADA, f. ime vodi i mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u reki Krivadi. Sr. nov. 1867. 128.

KRIVADAK, krivátka, m. nešto krivo (što bi trebalo da je pravo). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: „das gekrümmte zeug (z. b. eine schlechte flinte, pistole)“.* — „Što nijesi pravije drva de usjeka, nego ovije krivadaka?“ J. Bogdanović.

KRIVAJ, m. mjesno ime.

a. *u Hrvatskoj. a) selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 126. — *b) selo u županiji zagrebačkoj.* 80.

b. *u Slavoniji u okrugu požeškom. a) selo.* Razdijel. 115. — *b) pusta.* 180.

1. KRIVAJA, f. velik nož što se nosi za pasom. M. Pavlinović.

2. KRIVAJA, f. mjesno ime.

a. *u Bosni, selo.* Statist. bosn. 92. i rijeka. F. Jukić, zemlj. 41. i u Vukovu rječniku: u Bosni nekaka voda. cf. Vazuća. I Vazuću kraj vode Krivaje. Nar. pjes. vuk. 2, 108.

b. *u Hrvatskoj dva sela. a) u županiji bjelovarsko-križevačkoj.* Razdijel. 109. — *b) u županiji modruško-rijčkoj.* 60.

c. *u Slavoniji u županiji virovičkoj. a) dva sela: K. nova i stara.* Razdijel. 141. — *b) pusta.* 139.

d. *u Srbiji. a) mjesto u okrugu požarevačkom.* Čair u Krivaji. Sr. nov. 1866. 621. — *b) mjesto u okrugu smederevskom.* Niva u Krivaji. Sr. nov. 1875. 19. — *c) u okrugu šabačkom.* — *između rječnika u Vukovu: 1. rijeka u Pocerinu.* — 2. namastir na toj rijeci. — 8. selo oko te rijeke. — *selo.* K. Jovanović 175. Selo Krivaja zvalo se negda Dobriše. M. Đ. Miličević, srb. 425. — *d) selo u okrugu topličkom.* M. Đ. Miličević, kraj. srb. 396.

KRIVAJICA, f. mjesno ime.

a. *u Lici.* Krivajica, ime vrelu i brdu u Počitelju. J. Bogdanović.

b. *u Srbiji, selo u okrugu podrinskom.* Vuk, dan. 8, 288. Ilija Matić tužio Boju iz Krivajice. Glasnik. II, 1, 210. (1808). *sad je pusto.* M. Đ. Miličević, srb. 565.

KRIVAJIJA, m. čovjek iz Krivaje. Krivajija Matija Stepanović. Glasnik. II, 1, 81. (1808).

KRIVAJSKI, adj. koji pripada Krivaji. Krivajska (opština). K. Jovanović 175.

1. KRIVÁK, kriváká, m. nekakav novac (vrijedio je 17 starijih krajcara). — *U Vukovu rječniku: „ein siebzehnerstück“, numus septemdecim cruciferorum“.*

2. KRIVAK, m. mjesno ime u Srbiji. a) *u okrugu požarevačkom.* Niva u Krivaku. Sr. nov. 1863. 166. — *b) u okrugu smederevskom.* Plac u Krivaku. 1868. 493.

KRIVALDIĆ, m. *vidi u Daničeviću rječniku: Krivaldić, 1411 Dubrovčanin, Vlahota Krivaldić.* (Spom. sr. 1.) 107. *hemu na drugom mjestu stoji prezime „Krivamić“.* 101. (1411), pa će jedno ili drugo biti pogriješka.

KRIVALIŠTE, n. ime zemljištu, gdje su se pastiri „krivali“ ili „krevali“ (vidi Letopis mat. sr. kniga. 140. str. 50 i 51). M. Medić.

KRIVAĽA, f. vrsta bijeloga grožđa (vidi dale u Vukovu rječniku). — *U Mikajinu rječniku: krivaĽa, dugo grozdje, uvae dactyles, uvae dac-*

tylides'; u *Belinu*, uva cornetta', uva corniculata' 781b; u *Stulićevu*: grozdje dugo, dactylides uva'; u *Vukovu*: (u Dubrovniku) grozde kojega su puca duguljasta i kriva, art weintraube', uvaes genus'.

KRIVAĽE, f. pl. *vidi* roguļice. S. Ľubiša, prič. 128.

KRIVAĽICA, f. nadimak sabļi: Pa ja jamih bugar-kabanicu, a poda ņu turnuh krivaļicu. M. Pavlinović.

KRIVAĽKA, f. vrsta kruške. Lukavac kod Slatine. D. Hirc.

KRIVAMIĆ, *vidi* Krivaldić. — U *Danićićevu rječniku* (Krivamićs).

KRIVAN, krivna, adj. *vidi* kriv. — U *pisaca xvii i xix vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (v. kriv). Kad je krivan luk ne može biti prav. J. Armolušić 71. Krivan, 'schuldbar'. Jur. pol. terminol. 452. Krivno neznanstvo, 'schuldbare unwissenheit'. 453. u dva sadña primjera znači uprav: koji pripada krivici. — U *Stulićevu rječniku* ima i adv. krivno uz krivo.

KRIVANA, f. ime mjesta u Srbiji. a) u okrugu čuprijskom. Niva na Krivani. Sr. nov. 1861. 766. — b) u okrugu kragujevačkom. Niva na Krivani. 602.

1. KRIVANA, f. krivljenje (vikanje, vika). — U *jednoga pisca crnogorskoga našega vremena*. Dok ih stade po kući krivana. P. Petrović, gor. vijen. 60.

2. KRIVANA, f. ime selu u Bosni u okrugu bańolućkom. Statist. bosn. 34.

1. KRIVÂNE, n. djelo kojijem što kriva. — U *Vukovu rječniku*: 'das neigen auf eine seite', incurvatio, inclinatio'. — U osobitom značenju: neka čobanska igra, *vidi* krivati se. — u naše vrijeme u Lici. 'Vi se, čobani, zabavite oko vratrijeg krivana, a blago po tuđoj šteti'. J. Bogdanović.

KRIVÂŠ, krivâša, m. u *Vukovu rječniku*: kriv veliki nož, 'ein langes krummes messer', culter longior curvus' s primjerom iz narodne pjesme: On krivâša vadi iza pasa, na Turčina juris učinio. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: krivâšu, krivâši.

1. KRIVATI, krivâm, impf. postajati krivijem (u osobitijem značenjima). — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. krivajû, u aor. krivah, u ger. praes. krivajûci, u ger. praet. krivâvši, u part. praet. act. krivao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Od xviii vijeka (*vidi* kod 2).

1. aktivno.

a. u pravom smislu, nagiñati se na jednu stranu. — *Između rječnika u Vukovu* ('sich neigen auf eine seite', inclinor'). Objesi ga Šarcu s desne strane, a s lijeve tešku topuzinu, da ne kriva ni tamo ni amo. Nar. pjes. vuk. 2. 393. Objesi ga koñu o unkašu, s druge strane da sedlo ne kriva. Pjev. crn. 271b. Neće mu krivati što mu muhtija natovari. Bos. vila. 1887. 242.

b. u prenesenom smislu, činiti krivo, zlo, ne ugadati. Što je Piva (što se pjeva) kriva, da u zajnu nikomu ne kriva? Osvetn. 1, 75. Al' nek' vam je s hica vatra živa i neka vam do vjere ne kriva. 4, 42. Kojim bi moglo krivati i ne ugadati. M. Pavlinović, razl. spisi. 308.

2. sa se, refleksivno, biti štetan, škodljiv, neugodan. Jer kasnije orat mu se kriva. J. S. Rej-

ković 212. Š neg se vrlo plodnom oviću kriva. 222. Kad se gasdi meso solit kriva. 322.

2. KRIVATI, krivâm, impf. kriviti, činiti da je što krivo, poalažiti što krivo (u osobitijem značenjima). — Akc. je kao kod 1. krivati.

1. aktivno, krivati nož vaļa da znači: krivo resati. Kad tiraju, nož nad pupom krivaj. J. S. Rejković 306.

2. sa se, refleksivno, kriviti se, biti kriv, ići na krivo. Pridña (noga) pluga ispolak se kriva, kriva, rekoħ, il na pošik pruša. J. S. Rejković 19.

3. KRIVATI, krivâm, impf. sakrivati. — U *Stulićevu rječniku*: 'abdere, occultare' s dodatkom da je uzeto u pisca Menčetića (?).

KRIVATI SE, krivâm se, impf. igrati se neke čobanske igre, *vidi* 8. kriva. — Akc. je kao kod 1. krivati. — U naše vrijeme u Lici. Nemojte se krivati nego gledajte u blago'. J. Bogdanović.

1. KRIVČA, f. ime biļkama. Krivča (orifca u mletačkom rukopisu), anagallis, morsus gallinae (u mlet. rukop.), 1. Anagallis arvensis L.; 2. Stellaria media Vill. (Visiani), v. Krika. B. Sulek, im. 173.

2. KRIVČA, f. ime mjesta u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Krivči. Sr. nov. 1872. 428.

KRIVČEV, adj. koji pripada krivcu. Kaže ocu krivčevu... V. Bogišić, zborn. 546.

KRIVČICA, f. ime biļkama.

a. suvrst vinove loze crna grozđa. ua Braču. A. Ostojić.

b. Krivčica, anagallide maschio (Anselmo da Canali), Anagallis arvensis L., v. Krivčica. B. Sulek, im. 173.

KRIVČIČIN, adj. (poss.?), *vidi* u *Danićićevu rječniku*: krivčičin, crkva je spasova u Pri-zrenu imala, dvorč više careva dvora krivčičin, noži je takođe pripadala i, niva krivčičina na vrbnićkomu polju. G(lasnik). 15, 270. (1948?).

KRIVDA, f. nepravda, isporedi krivica, krivina. — Postaje od kriv nastavkom da, isto kao pravda od prav. — Riječ je praslavenska, isporedi stslav. krivda, rus. кривда, češ. křivda, pol. krzywda, ali se u našem jeziku ne javlja prije xvii vijeka. — *Između rječnika u Stulićevu* (iniquitas, injustitia, injuria, contumelia' s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u *Vukovu* ('das un-recht', injuria'). Od krivde koja je na svijetu. M. Radnić ix. Pokriti ovu istinu s jednom velikom krivdom. 161b. Ľudsku huđu zlobnu krivdu uztrpjeni podnositi ako budu. J. Kavanin 60a. S tuja mjesta koga krivdom slom posjede. 258b. Jer je krivda tvoja. J. S. Rejković 397. Videćeš mi i pravdu i krivdu. Nar. pjes. petr. 2, 56. Ako svez'o za krivdu Strahila. 8, 292. Pa ti meni krivdu učinio. Nar. pjes. juk. 261. Nebo veli: 'Na zemļi je krivda', zemļa veli: Na nebu je krivda'. Izaslaše svetoga Iliju, da on vidi kod koga je krivda... al' je krivda na zemļici crnoj. Nar. pjes. vil. 1887. 455—456. Ako pravda ne pomože, krivda neće pomoći. Nar. posl. vuk. 7. Sad je boļa krivda nego li pravda. Nar. prip. vuk. 106. A pak nije ni njegova krivda. Osvetn. 3, 18. Nek se znae pri komu je krivda. 3, 80. Nu sudbina dosudila slijepa, da se zmaje sam ujede s repa, a ne pade krivda na nikoga. 6, 80. Ako nas drugi prevare rećima, mi to smatramo kao krivdu. M. Đ. Milićević, škol. 16. Proci-jeniti nepokretninu nego da s tim ne bude skop-čana kakova krivda za vlasnika. Zbornik zak. 1866. 83.

KRIVDITI, krivdim, *impf.* činiti krivo (*objektu*). — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'nocere, offendere, laedere, injuriam inferre' s dodatkom da je useto iz brevijara.

KRIVEDAN, krivedna, *adj.* kriv (*samo u prenesenom, moralnom smislu*). — *Ima i ruski adv.* krivedno. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kriv iz Zlatarića)*. Mniš da je nauk moj krivedan. D. Zlatarić 23b. Što naglo i krivedno, krotko stvorihu i pravedno. J. Kavašin 308b. Al' pomosi jaki nejakomu, i pravedna ne daj krivednomu. Osvetn. 2, 127.

KRIVEL, *m.* ime selu u Srbiji u okrugu crno-riječkom. K. Jovanović 165.

KRIVELJA, *m.* šaljiv naziv za onog kome su noge krive. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Aja, brate, taj krivelja neće nikad dokriveljati'. J. Bogdanović.

KRIVELSKI, *adj.* koji pripada Krivežu. Krivejska Reka. M. Đ. Milčević, *srb.* 874. Krivejska (*opština*). K. Jovanović 165.

KRIVENI, *m. sing.?* ili *m. (ili f.?) pl.?* mjesno ime. — *Prije našega vremena*. Spom. stoj. 185.

KRIVENE, *n.* djelo kojim se krije, isporodi kriješe. — *Pravilnije je nego kriješe, jer -i stoji mj. y*. Krav bude ... za slobod i za krienje od grada i od dažda. I. Bandulavić 122a. *isai.* 4, 6.

KRIVETINA, *f. augm.* 3. kriva. 'Zametne se svaki dan krivetinom, pa e'o u krivaše'. J. Bogdanović.

1. **KRIVICA** (krivica), *f.* injustitia, injuria, delictum, error, culpa, crimen, *uopće nešto što nije po pravdi, ali kod toga ima više značenja, premda se ne mogu svagda lako među sobom razlikovati*. — *isporodi* krivda, krivina. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (krivica, krivina, bezakone, nerazlog, injuria, injustitia, praesudicium, noxa, indignitas, iniquitas). 2. krivica ka se rečju čin, opsovaše, contumelia, conviciam'. 3. krivica, pregreška, culpa, pravitas, vitium', u *Jambrešićevu* (injuria, iniquitas, injustitia), u *Volgičijinu* (torto, inguria, 'unrecht'), u *Stuličevu* (culpa, noxa, reatus, error, damnum, offensio'), u *Vukovu*: (po Vukovijem bijelškama): krivica (i krivica), 'schuld' [culpa].

a. injustitia, nepravda, nepravednost, kao suprotno uopće pravdi, nepravedno postupanje (ne samo jedno djelo nego način i načelo kod postupanja). Kako bi im se hotela zneti plemenitina po krivice. Mon. croat. 127. (1486). Svud krivica vlada. P. Vitezović, *odil.* 45. Poznajući vašega prvašnega suda krivicu. A. Kanižlić, *kam.* 133. Morebiti po pravici, il' da nije po krivici? V. Došen 228a. Da su stari po krivici sadobili blago dici. 57a. 'Ako ne moš pravicom, a ti krivicom'. J. Bogdanović.

b. injuria, što se kome učinilo na štetu i proti pravdi, ne ističući osobito moralnu stranu samoga djela nego štetu i nepravdu što je drugi pretrpio. Biše pozval pred sudce za krivice i škode. Mon. croat. 130. (1487). Ako bi jedna strana drugoj ku krivicu učinila. 131. (1487). Inače da će tu krivicu i špot s vojskom pri nih poiskati. P. Vitezović, *kron.* 163. Ona mi je učinila dv krivice na smrti Karlovoj. J. Banovac, *pripov.* 130. Da mu je krivica učinjena od zlobnih obtužitelja. A. Kanižlić, *kam.* 25. Ne more se ovo reći brez velike krivice i pogrde onju episkopa. 45. Radi silovite krivice tužio se je Karlu. 82. Nemu krivicu učiniti i pogrditi (*ga*). 213. Naučiti možemo ... od Josipa

zaboravljene krivica. E. Pavić, *ogl.* XIII. Da na duši, il' na tilu niš krivicu, niti silu nitko nikom u občini ne učini. V. Došen 216b. Jedno ili više sela odgovaraše za krivicu učinenu na njihovoj zemlji. Đ. Daničić, *majkov.* 299. Tko bude mislio, da mu je krivica učinjena ... Zbirka zak. 2, 24.

c. delictum, scelus, slo ili krivo ili nepravo djelo protivno moralnijem ili državnijem zakonima slom namjerom počinjeno, grijeh. Bog hoće napraviti sve zgrišenje i krivice tvoje. Živ. kat. star. 1, 221. Da mu (*Bog*) prosti vsaku krivicu. Naruča. 54b. Krivica misli ali tela. 68b. Dobrih misal je ondi krivicu najti, kad krivica ni. 72a. Imaju umoriti se gladom za voju nih krivic. 96a. Kada se ostavi misa u svetkovinu, jest krivica. A. Bačić 398. I ono što podnosaju (*u paklu*) prijubodivci za onu krivicu, da se ne more izkazati. J. Banovac, *razg.* 107. Odkriče se i izaći na sridu one tvoje laži, krive kletve, peosti ... i svaka druga krivica. *pripov.* 25. Kad se uvridi kralj, čini se krivica uvriđenja krajeva veličanstva. 58. U Isusu ne nahođaše nijedne krivice. 82. Za sakriti svoju krivicu. F. Lastrić, *test.* 120b. Spasite! koji je brez svake krivice. M. Zoričić, *osm.* 105. Jer učini toliku krivicu. M. A. Rejković, *sat.* F6a. Velika stanovito jest krivica nezafalnost. *sabr.* 29. Da odpušta krivicu prijubodinstva. Ant. Kadžić 442. Drugačije mogao bi brez krivice svaki hinac i varaoc reći, da je prikorečno uzdignut za ponovljene crkve. I. Velikanović, *uput.* 1, 260. Krivci glavnih krivica smrtju se pedipsaju. 3, 10. Svaka krivica porađa i donosi sobom kaštigu. B. Lea-ković, *gov.* 148. Da plati pravdi Božjoj za naše krivice. *nauk.* 43. Može li čovjek pustiti ženu svoju za svaku krivicu? Vuk, *mat.* 19, 3. Metnuše mu više glave krivicu njegovu napisanu. *mat.* 27, 37. Da vidite da na njemu ne nalazim nikakve krivice. *jov.* 19, 4.

d. error, erratum, što nije učinjeno po pravdi kako treba, ali bez sile namjere, pogreška. More biti da ćeš naći (*u ovoj knizi*) i veće krivice koje sam po slabosti doisto razuma mogla a ne inačije pripustio. F. Lastrić, *test.* XIII. Stioci ... vole više puta (samo ako nije krivica po sebi očita) sami sebe potvoriti, u stvari sebi neugodnoj, da oni krivo imaju razumeti, nego da je pisao krivo imao pišući. V. Došen IX—X.

e. culpa, noxia, odgovornost, t. j. staše onoga, koji je što nepravo učinio, s čega je moralno kriv. Naša krivica ni, zač se bismo imili dignuti. Mon. croat. 216. (1526). Tko ima krivicu od grijeha nego ti koji si sagrišio? M. Radnić 39a. Ako te zafati iznenada (*smrt*), tvoja je krivica. 393b. Koji je bio vruć a sada je mlak, jest u krivici. M. Radnić 501b. U grihu su dvije krivice, vikuvična jedna, vremenita druga. A. Bačić 512. U čoviku ostaje krivica za grih učinjeni. J. Banovac, *uboj.* 7. Te da je u Bogu krivica, jeda bi mogao biti Bog? F. Lastrić, *ned.* 115. Po mojoj krivici jesam se postavljao na pogibil imat ih. Blago turl. 2, 142. Koji se u nijednoj smrtnoga griha krivici ne nahode. I. Velikanović, *uput.* 3, 60. No će biti i tvoje krivice. *Nar. pjes.* vuk. 5, 536. Ti si pod krivicom, i moraš ići u sovet, da se pravdaš. Vuk, *grada.* 47. On uteče i odnese krivicu sa sobom. 67. Svi se gotovo spisatelji naši jednako tuže da u našem jeziku nema riječi za njihove misli; ali tome nije toliko kriv jezik, koliko su krivi oni što riječi jezika svoga ne poznaju, a još više što ne misle srpski nego nemački ili latinski. krivica bi se ova mogla tijem opravdati, što su oni

proveli mladost učeći nauke na ovijem tudijem jezicima. pisma. 16—17. Ako je kaka krivica na meni, ubij me sam. D. Daničić, Isam. 20, 8. Čija je krivica, moja al' tvoja, da e tako ispalo? J. Bogdanović.

f. crimen, *potvoraće, potvora*. Od tolikoga velikoga pokarača dađe krivicu grihom. M. Radnić 147a. Eva daje krivicu zmiji. J. Banovac, pred. 101. Druzijema davati krivicu. I. A. Nenadić, nauk. 173. Poče karati i krivicu davati onomu koji biše kriv. And. Kačić, kor. 62. — Bacićemo krivicu na nega. Vuk, dan. 3, 165. Sad se posvađaju između sebe bacajući jedan na drugoga krivicu. Vuk, dan. 5, 26. Baciše na mene ovu krivicu. pavl. 2kor. 12, 13. Bacaju krivicu na jezik. pisma. 67. — Govorau, da će se ova krivica kadgod na njegovu glavu oboriti. A. Kanižlić, kam. 104. Svu krivicu na nega oboriše. Vuk, rječn. kod oboriti. — Poznao da se nepravdom na ni krivice meću. I. Velikanić, uput. 1, 225. — Druge će uvek tući nu i krivicu će svakad svaljivati na nu. M. Đ. Miličević, zlosel. 256. — Teške krivice iznošahu na Pavla. Vuk, djel. ap. 25, 7. — Vidim da se ti opiraš a krivicu na me tiraš. S. Margitić, isпов. 254. — Kad mu se naprti kakva krivica. D. Obradović, basn. 288. — Lasno je odbiti krivicu na mrtvoga. Nar. posl. vuk. 167. — Neka na me i na dom oca mojega padne krivica. D. Daničić, 2sam. 14, 9. — Da sina osvade krivicom. S. Margitić, fala. 122. — Ti si pod krivicom. Vuk, grada. 47. — Da odgovore onoj krivici. P. Macukat 33. Zašto ništa ne odgovaraš na ove krivice za opravdati se? E. Pavić, ogl. 613. — Koliko ti progonestva i krivica pritripi! A. Kanižlić, fran. 140.

2. KRIVICA, f. nešto (ženskoga roda) što je krivo; *nahodi se rijetko i u osobitijem značenjima*.

a. vrsta smokve (krive, nakrivljene). — U je-dnoga pisca xv vijeka. Pak smokve krivice i zamorščice. M. Marulić 77.

b. krivica, dem. 3. kriva. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

c. krivica, žensko čelade što je krivo (u moralnom smislu), *ispoređi krivac*. — U rukopisu xvii vijeka. Kako Stijepo svoju lubi krivicu britkom sabljom strati. Nar. pjes. bog. 110.

1. KRIVICE, adv. krivo. — U dubrovačkoj poslovići xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (oblique). Htjet do cilja (konca) pravice, biva sve pak krivice. (Z). Poslov. danić.

2. KRIVICE (?), f. pl. (?) ime mjestu u Poljima u Dalmaciji. — xv i xviii vijeka. Poč u Krivica. Stat. polj. ark. 5, 309. (1482). 313. (1665).

KRIVICA, krivična, adj. uprav koji pripada krivici, ali se upotrebljava i kao kriv u moralnom smislu. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (kajkavski krivičon, injuriosus) i u Stuličevu (v. kriv).

1. adj.

a. vidi kriv, 1, e, c) i f. Saule, pravično ali krivično jest srce tvoje prema Isukrstu? F. Glavinčić, cvit. 178a. Vekš j' grih pravične triti neg krivičnim oprostiti. P. Vitezović, cvit. 67. Nazivajuć sebe krivičnu. A. J. Knezović xiii.

b. vidi kriv, 1, b i c. Ki nepravdične polagaju daće ili harmice krivične. F. Glavinčić, svitl. 113. Kadi mera ni pravična, i vera je tu krivična. P. Vitezović, cvit. 88. Ne boj se krivična suda. A. Kanižlić, kam. 275. Bog onaj njegov krivični posao razčini. M. A. Rejković, sabr. 50. Očitovanje o robu krivično je onda, ako je mjesto tarifnoga imena kazano koje drugo,

ili kriva množina, kakvoća itd. Zbornik zak. 1853. 972.

c. koji pripada krivici.

a) uopće. Nego se u mukah od očištenja zadržaju, dok po njima podpuno ne zadovolje pravdi Božjoj nike krivične ostanke. B. Leaković, nauk. 107.

b) u osobitom značenju: koji pripada sudu što raspravlja o krivicama, *ispoređi kriminalan*. Popečitelj pravosudja dužan je osnovati, spisati, pregledati i tolkovati zakone građanske i krivične. Nov. sr. 1835. 81. (Policiski činovnik mora) da razmatra krivične presude. M. Đ. Miličević, međudnev. 18. Jednoga dana sudija Milostić seđaše u sudu, u svom krivičnom odelu. 230. Učitelji mogu se ukloniti zbog krivičnoga prestupa. Zbornik zak. 1873. 122.

2. adv. krivično, krivo u moralnom smislu. — *Između rječnika u Bjelostjencu* (injurious, contumeliose, per injuriam) i *u Stuličevu* (v. krivo iz Bjelostjencu). Da nij' stračen (sic) taj krivično. J. Kavašin 121b.

KRIVICA, f. neka biška. Krivičica, anagallide (Bartulović), češ. krivatec (Gagea), krivuska (Arisarum), Anagallis phoenicea Lam. (Visiani, Lambl), v. Krivčica. B. Sulek, im. 173.

KRIVICA, m. prezime. — xv vijeka. Andrij Krivičić. Mon. croat. 81. (1455).

KRIVICNOST, f. osobina onoga koji je krivičan. — U jedinom je primjeru (našega vremena) isto što krivica. Samo ako je sumnja, da je u očitovanju kazni dostojna krivičnost učinjena. Zbornik zak. 1853. 969.

KRIVICA ADA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom. Dobro pravite]stveno do vode Drine, suvat Krivica Ada. Sr. nov. 1867. 309.

KRIVICA BRDO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom. Zemlja u Krivica Brdu. Sr. nov. 1869. 47.

KRIVINA, f. osobina čega što je krivo ili onoga što je kriv; naj češće se upotrebljava u prenesenom značenju kao krivica. — Akc. se mi-jeňa u dat. sing. krivini, u acc. sing. krivinu, u voc. sing. krivino, u nom., acc., voc. pl. krivine. — Riječ je stara, *ispoređi stslav. krivina, rus. кривина*.

1. u pravom smislu prema kriv, 1, a i g—i. — *Između rječnika u Mikašinu* (krivina, iskri- vjenje flexus, flexio), u *Bjelostjencu* (krivina puta, anfractum, anfractus, viae flexus), u *Vol- tičijinu* (tortuositas, 'krümmung'), u *Stuličevu* (obliquitas), u *Vukovu* (die krümme, 'curvitas').

a. uopće. Izmislmo od puta dilinu, krivinu... B. Kašić, nač. 14. Šipka upravna stavljena u vodu čini se ukrivna i pribijena zaradi krivine sjene. M. Radnić 23b. Aršinom uprav- nijem mjerimo krivinu jednoga kamena. 561b.

b. Krivina, kao ime mjestu u Srbiji u okrugu čuprijskom. Zemlja na Krivini. Sr. nov. 1873. 1170.

2. vidi 1. krivica. — *Između rječnika u Vrančićevu* (culpa), u *Mikašinu* (krivina, po- mankanje, culpa, reatus, noxa, defectus, crimen, vitium), u *Belinu* (torto, sost. cioè ingiuria o ingiustitia, 'injuria' 736b; 'ingiustitia', 'pravitas' 404a; 'colpa, difetto, errore', 'crimen' 202a; 'taccia', 'nota' 719b), u *Bjelostjencu* (v. krivica 3; krivina, himbenost, falsitas, mentita res, falsa res plenaque mendacii), u *Voltičijinu* (taccia, ingiuria, 'unbilligkeit'), u *Stuličevu* (culpa, noxia, reatus, injuria, injustitia), u *Daničevu* (injuria; culpa).

a. injustitia, *vidi* 1. krivica, a. Krivinomom posédoše i po sili uzeše župu. Mon. serb. 217. (1391). Zakona msto daj i pravde razlogu potrti se ne daj krivine nalogu. M. Marulić 140. Duposti, krivina da mene ostavi. N. Dimitrović 41. Ljubljaše pravicu, ni trpil krivine. M. Kuhačević 75.

b. injuria, *vidi* 1. krivica, b. Ako neksto vds mojibh kmeti čine vi krivinu, da se pri predš mnovb. Mon. serb. 29. (1240). Da ta krivina sš ss pravinovb ispravli. 29. (1240). Ako se koja godš krivina čini, da se sudomš ispravlj. 46. (1254). Da ju primamš za maters... dokoli bi ne bilo matere mi suproču mani takovo učinenje, kako bi mogli reći dobri ljudi da je za to podobno ostaviti sinu maters svoju... Dokoli bi ne osvidočena takova krivina, za ku bi tribi učiniti sinu i materi zlu voju. 274—275. (1410). Da je štow komu nihš rečenne gospode vds jednoga do drugoga nimš među sobomš koja krivina a ili nepravda. 459. (1459). Prijateju, ne čiju tebi krivine. Bernardin 20. luc. 20, 13. Zastupi večkrat crikav i obrani ot krivin. Š. Kožičić 51^a. Čineć mi svaku krivinu. D. Rašina 26^a. Rašen, krvav, splešan meni tu češ platit sve krivine. G. Palmotić 2. 441. Čineći im koju krivinu ili pogrdu, grijeh jest. S. Matijević 58. Ako ti je tko pod nebi ku krivinu učinio. P. Kanavelić, iv. 190. Krivina je velik grijeh, ali joj je pravda lijek. (D). Poslov. danić. Sile i krivine mrziš, kš se meni čine. I. Đorđić, salt. 10. Al' ne čini tijem nikomu kš krivine. J. Kavanin 17^b. Učiniti veliku krivinu, far torto grande, 'gravem injuriam facere'. A. d. Bella, rječn. 736^b. Ne govorimo da se ne može moliti za krivine učinene, ubojstva... J. Matović 444. Tako nikomu ne čini krivine ni himbe. Ant. Kadžić 70. Nepravice i krivine učinene u prodavañu i kupovañu. 261. Plata odgovorit ima krivini. A. Kalić 208. Šteta učinena navalice u zloj namisli i učinena znajući i hotimice u nepažnji zove se krivina. Građ. zakonik. 2, 270.

c. delictum, *vidi* 1. krivica, c. Ni za jednu njih zgrihu ni krivinu. Mon. serb. 378. (1434). Ništar ne nahoju krivine u ovom človiu. Bernardin 88. luc. 23, 4. Ja nijedne krivine ne nahoju u nem. 88. joann. 18, 98. Krivinu tvorismo. M. Marulić 31. O blažena krivina, ka takova i tolika odkupiteja dostojna bi! Korizm. 55^a. Ja ne nahajam nijedne krivine v nem. 96^a. Jogože Oton velikih krivin radi pokriva nizloži. Š. Kožičić 51^b. Prišal je niñe dan v nemže krivin tvojih muke splatiši. 57^b. Poslušajte Božjega suda od krivine. Zborn. 28^b. Ne gleda našijeh krivina. 78^b. A ti Bog ki sidi na sudu od zgara, spomen' se, da vidi krivine i kara. H. Lucić 216. I mnoge krivine po sve dni slijedih ja. N. Dimitrović 55. I bivši u svem prav, ne stvoriv krivinu, da moja sva ljubav u malo poginu. N. Naješković 2. 75. Ti hotje jur sljesti s nebeske visine, za patit bolesti rad naše krivine. D. Rašina 145^b. Koja mi gniv nosi krivinu za moju. S. Gučetić Bendevisević 230. Gospodina bez krivine bićimi izbiju. B. Kašić, is. 56. Boje je sada iskoriniti krivine. nasl. 51. Ako si u anđelijeh našao krivinu. 128. Ne pomiñaj, Gospodine, krivin naših. M. Alberti 328. Sudče, koga u tmini od pakla stavi bog, da svakoj krivini nač budeš svoj razlog, Radamante! I. Gundulić 101. Opovidjeh, Gospodine, ja svu zloću moju tebi, i ne ostaviš skrovnu u sebi nepravdnos me krivine. 195. To li nazbił tkogod minu, još da na ñu (*dragu moju*) ne pogleda, uzeh sumñu za krivinu. 226. Milosrdje

je Božje veće, neg' sve hude me krivine. 247. A maćeha oca moga da od pastorka mrzi sina čudit mi se nije od toga: to je općena svihjeh krivina. 310. Ne prašta se vik krivina veličanstva uvrijeđena. 495. Koji grijeh, ka bila u vas je krivina? G. Palmotić 1, 58. S plavi ćemo po načinu od pobune krivca otkriti i pedepsat zlu krivinu. 1, 59. Tegnuto u čas gosta moga krivina je teška i mnoga. 1, 150. Pod' prid krajem i prid pukom ñe krivine ukazati. 1, 350. Ako se (*maja kći*) u krivini toj prihudoj bude otkriti. 1, 365. Hvalene su sve krivine, dobro i koris ke rađaju. 2, 122. Udane grabit žene krivine su netrpjene i prid bogom i prid ljudim. 2, 177. Da se svudi glasi ujedno našijeh ljudi i krivina i pokora. 2, 391. Iza mnoge ñe krivine. I. V. Bunić, mand. 3. Milosrdje za krivine, blagi Bože! 12. Od broja onih ki po svojoj krivini osudjeni su. P. Radovčić, nač. 18. Krivac opovijeda svoje krivine. M. Radnić 494^b. Iskorijepit sve krivine. P. Kanavelić, iv. 22. Pače zemlja ne strese se, neg uzdahnu iz dubine, milos Božja da gane se prosti teške me krivine. dubrovník. 14. Za našu zlu krivinu Božjoj pravdi hteć zgoditi. A. Vitalić, ostan. 86. Brez svake krivine ginuti videći. Oliva. 37. Ne spominju se od ñegovih starih krivina. L. Terzić 22. A sukñu mu omazaše vrućom krvju od živine, ter ju k otcu odaslaše, da pokriju njih krivine. P. Vuletić 12. Zašto taku vi krivinu, neharnioi, učiniste? 67. I zakono bez krivine mirne dnevi š ñom iztraje. J. Kavanin 47^a. Ako je kš krivina razgledati stvari lijepe. 199^b. Da tajne njih krivine tu očito ne svjedoči. 404^a. Jesi li držan ñemu za tvoje krivine zadovoliti? A. d. Bella, razg. 7. Jeli krivina koliko velika? 29. Tko istomačiti može krivinu onoga roditelja? 63. Rekoše da krivine ljudske pravda ne sudi. I. Đorđić, salt. 27. Ukopa u stine s svóm ljeposti svoje krivine. uzd. 3. Tko po krivinah zvijer se učini. 7. Nije krivine činit sve što mnogi čine. 21. Svjetovne na krivine sličnom platom odgovori. 134. Očisti me, Gospodine, od potajne mē krivine. 56. Pobole se svijot priteškom nemoći od krivina. ben. 2. Vaše minute krivine viñhemu ispovijedajte. 93. Ljuvena krivina. pjesn. 4. Pravedno svaku svoju krivinu razaznati i suzami je pokornijem rasčistiti. B. Zuzeri 3. Sve su ovdí ispisane tvoje krivine prisramotne. 306. Ti pokorno aj mi suze da krivine plaćem moje. A. Boškovićeva u I. M. Mattei 851. Oprati rane moje i izliječiti krivine moje. I. A. Nenadić, nauk. 216. Neka poznate koja je krivina ne imat pomñu od svoje djece. Đ. Bašić 5. Nahodeći se u tminah od tamnice nenadane suzi i plače, ter pun žalosti i zlovoje ište krivinu za koju je u ñu uljezo. 5. Jer si puna zloće i krivina. M. A. Rejković, sat. F6^a. Neka ide na svit med živine, jer učini tolike krivine. F7^a. Upali su u ostale od ovakoga načina krivine. A. d. Costa 1, 80. Ako mu ne odkriješ sve tvoje krivine. Ant. Kadžić 215. Pojde se ispoviditi od te krivine. 258. Cijeća mnoštva mojijeh krivina. L. Radić 5. Pilato koju krivinu je učinio? 45. Da ne bi pedepsao krivinu ñegovu. J. Matović 502—503. Srce, pravedna žrtvo mojijeh krivina! I. M. Mattei 145. Neka plode pokore pristojne našijem krivinam pokajani prikazemo. 304. Što je tvoja krivina, zašto su te k meni tako vezana doveli? A. Kalić 442. Ah, s krivine druge koje nezgoda me je saj dopala? P. Sorkočević 581^b.

d. error, *vidi* 1. krivica, d. — U Belinu rječniku: 'mancaimento, qui vale errore', erratum' 455^b.

e. culpa, *vidi* 1. krivica, e. Bez usroka i krivine rečenoga kneza. Mon. serb. 445. (1451). Prez njegova podobna usroka ali krivine. Stat. polj. ark. 5, 256. Ne dēm te v krivinē. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Pravdu opravi a prosti krivinu. Š. Menčetić 128. Pravedni sudja luči krivinu od pravde. Zborn. 33^a. Boje ti je biti u hlivu s pravdom nego li u polaćah sa krivinom. 33^b. Nigda čovjek ne ima tolikoj krivine. 111^b. Jeli to istina da je tva krivina što mi si rekao sad? M. Vetranić 1, 116. Nijednu krivinu nijes' našal u meni. 2, 77. Ni moja krivina, gospoje, toj zna Bog, neg tvoja visina, ku doseć nism mog. H. Lucić 212. Koji me si tvoga brata brez krivine zagubio. P. Hektorović 19. Ki zlo čine i ki u zlu pristaju, jedne su krivine. N. Dimitrović 10. Ako se, čaće, ja uvrgho u tebe, krivina nije moja. N. Nalešković 1, 298. Ali daj da poznaš, jer život moj gine za rajski ures vaš bez moje krivine. 2, 42. Krivina nije moja, toj mi je Bog svjedok. 2, 119. Svoga kraja bihu ubili pres krivine. Dukljanin. 96. Nu ako se davati opći jad s krivine. D. Rašina 6^a. Po mjeri od krivine da im bude dati mjeru od pedepse. A. Gučetić, roz. mar. 188. Odnemi od sebe krivine. Nauk brn. 9^b. Ne bi bila krivina ljekarova nego nemoćnikova. M. Divković, nauk. 195^b. Odmaknu do tretoga dnevi iskušenje od ne krivine. B. Kašić, per. 209. Ako, porod tvoj jedini, ne znaš gdi je kćerka tvoja, nemoj suditi zemlju koja nije za to u krivini. I. Gundulić 90. Ako za njih krivinu umre kojigod bez sakramenata. I. Držić 298. Djevojčice privarene ne bi nijedna tuj krivina. G. Palmotić 1, 145. Od svega što se steće krivina je sve ne bila. 1, 194. S kletom grabđom, s djelom hudim ke nečasti, ke krivine ti ćeš imat prid svijem ljudim! 1, 269. Ne imamo se mi bojati zla ne bivši u krivini. 1, 971. Boj će razlog razabrati, ostaće oni u krivini, koji dobit bude ostati. 2, 480. Tko ne umije nač načina, da se srećom dobro služi, njegova je to krivina. 2, 483. Nihovon krivinom izgubi se. P. Radovčić, ist. 188. Da je držan osvaditi sudcu svoju krivinu. nač. 247. Krivina jest pače moja. P. Posilović, nasl. 9^b. Bi od-krivena od Danijela krivina misnika Babilonskije. M. Radnić 291^a. Svitla kruno sveta, krivina moja ni neg vela nesrića ka me tužno čini. Oliva. 10. Ako bi stvar poginula bez krivine onoga... Ako bi stvar po krivini čijoj poginula. I. Grlčić 67. Blago nije bez krivine, s nega sva uda na grijeh srnu. J. Kavašina 19^a. Odgovori: 'Tva 'e krivina'. 240^a. Jedna vlas ga prije potvori bez krivine i razloga. 240^a. Bi od iste vojske bez ikakve svoje krivine ubjen. A. d. Bella, razgov. 25. Izprositi prošćenje spovijajući svoju krivinu. 184. Adam, netom se grešnik po svojoj krivini učinio, uređa se poplašio i uteko. B. Zuzeri 16. Nije krivina od mladosti u ljezveni razpuštenoj mahnitati, nego je krivina od mladoga na svoje žele, na svoju plahos kō niz rijeku spuštavat se. 64. Naša je u temu sva krivina. 160. Pravedan ovi gine nepravedno brez krivine. P. Knežević, muka. 42. Ako to ne izpunih, moja je krivina. A. Boškovićeva iv. Možete li se zaklet da se vaša krivina ne nahodi u ovemu ubojstvu. D. Bašić 58. Ostaje mi besidit od nezakonstva, zloće takojer suprotivne zakonu oli po krivini oli po pristupanju. Blago turl. 2, 83. Da je spasitelj trpio za našu ljubav a ne za svoju krivinu. Ant. Kadčić 104. Kad je zaručnik u krivini. 487. Oslobođenje krivine i oprošteće pomanka. J. Matović 258. Ostava grijeh u ockvornosti i u krivini.

498. Još još većma umivaj me od moje krivine. I. M. Mattei 15. Milostivo prima srca, koja se u krivinu davaju, grešna se spovijedaju i prose prosteće. 117. Smiluj se moje srce izčistiti i otrti s nega svaku krivinu. 269. Što je ini tudu ovou ukro, krivina je bila od smrti. A. Kalić 91. Da samo okinem sa sebe krivinu. B. Radičević (1880) 335. Kad mu prahne Šćuka kapetane vidjet nime pravde i krivine. Osvetn. 4, 13. f. crimen, *vidi* 1. krivica, f. Da se hrani neockvršen duh vaš i duša i kip brez krivine (sine querela). Bernardin 34. paul. 1thess. 5, 23. Toliku nesmiru hoćeš li podnesti, a ki suz utiru pravih ne unesti od ruk njih ki svesti smili su krivinu? M. Marulić 87. Kad godiš se opiješ sebi krivinu daj. 136. Koju krivinu govorite suprotiva človjeku ovomuj? N. Rašina 109^a. joann. 18, 29. Sebe poznajte a nijedne krivine Plutonu ne dajte što... M. Vetranić 1, 121. Zubom svijem svojijem krivinu sam je dal. 2, 140. Er ćemo tebe s krivinom obadit. 2, 851. Tere su kušal' sve načine, da na me, ki sam prav, obrnu krivine. N. Dimitrović 64. I volim krivinu da meni vijek daju nego li istinu i uzrok da znaju. N. Nalešković 2, 76. Ako što vođeno rečem, dajte krivinu vodi koju pih. M. Držić 399. Noj svak krivinu daje. B. Gradić, djv. 70. Naj veću dajem krivinu sebi sam. P. Lukarević 29. Za smrt očinu sveder mi davaše zlosrdo krivinu. D. Zlatarić 18^b. Sam sebe ogovarati okrećući krivinu na Gospodina Boga. M. Divković, bes. 139^a. Hvale Bogu za milost pridaj, a tebi samomu krivinu grešnu. B. Kašić, nasl. 84. Da ovo sveto pričestjenje ne bude meni krivina na muku. zrc. 171. Ako bi kojemu ovo novo pisanje vele ugodno ne bilo, podaj krivinu mojemu malu uminju. I. Bandulavić, predgovor. Otidoše da krivina ne da im se s neposluha. P. Kanavelić, iv. 37. Pravedan sam od krivine, na me zlobni ku nameću. 321. Postavljajući mene u krivinu ovije mojije griha. P. Posilović, nasl. 102^b. Kakono si oslobodio Sušanu od lažive krivine. L. Terzić (B. Pavlović) 18. Jeda se može krivina na Isukrsta pripovidaoca nametnuti? A. d. Bella, razgov. 123. Aron obori krivinu na puk. 189. Obranu od razloga, kom može krivinu svu oborit. J. Kavašina 345^b.

g. kao osobina samoga zla djela, samoga grijeha, što nije posve isto značenje kao kod e. Čistoća tvoja učini izpričanu pri nemu i pokrivenu krivinu naše nečistoće. P. Radovčić, nač. 430. Bože koji prošastnih sagrišenji krivine prošćenjem odušćenja izpraznjuješ. L. Terzić 18. Izvan pedipsa i krivine smrtnoga grija. I. J. P. Lučić, nar. 57. U razbiraštu krivine grješnoga djela. A. Kalić 60. — *slično je i ovo*: Grih oprašća se i krivina pedipso pomrsiva se. I. J. P. Lučić, nar. 9.

h. u jednom primjeru xvi vijeka stoji u konkretnom smislu i znači: nešto krivo. Mene pravu stvar krivinom tvorite. M. Vetranić 1, 116.

KRIVINICA, f. dem. krivina, 2. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Jeda je to jedna mala krivnica? A. d. Bella, razgov. 23.

KRIVINO POLE, n. ime mjestu u Srbiji u okruhu vafeskom. Livada u Krivinom Polju. Sr. nov. 1873. 383.

KRIVINA, f. *vidi* krivina, 2. — Od xvi vijeka u čakavaca. Prijatelju, ne činu tebe krivine. Postila. G4^a. Matej biše velik grišnik, odrtnik, lakomac, dosta pinez po krivini skupil. L6^b. Ne činu tebi krivine. Anton Dalm., nov. tešt. 80^b. Ako bi ka krivina bila. 201. act. ap. 18, 14.

Ništar ne nahoju kriviŃe va ovom Ćloviku. 124b. luc. 23, 4. Ako je ka kriviŃa na ovom Ćloviku. 212b. act. ap. 25, 5. Prostitute mi ovu kriviŃu. 2, 60b. paul. 2cor. 12, 13. Nikomur kriviŃe ni sili ne Ćini. ap. e4a. I to govoreĉi kriviŃu svoju pokrivaše, i Olimpijadu iskaše uhvatiti. Aleks. jag. star. 3, 288. Ne Ćin' da kriviŃa budeš Ńeje smrti. Oliva. 22. Hoće l' poginuti prava brez kriviŃe? 47. Odnosi od mene sve kriviŃe. I. Kraljić 83. Mi j' viru dala pak ju j' prekršila prez moje kriviŃe, veće Ńeja j' bila. Nar. pjes. istr. 2, 178. KriviŃa 'injurias'. D. Nemanić, Ćak. kroat. stud. ifortsg. 48.

KRIVIŠA-KĀPA, m. oholica: 'Tako se uvijek krivišam-kapama događalo (da ginu). M. Pavlinović. — *Uprav Ćovjek koji nosi kapu na krivo.*

KRIVITEL, m. Ćovjek koji krivi (okrivljuje, tuŃi, potvora). — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Krivitelj uzdignutijem glasom nazivahu ga (*Jesusa*) meĉajicom. Š. Rosa 157b. i u naše vrijeme u *Sulekovu rjeĉniku* (*beschuldiger*). — *Ima i u Stulićevu rjeĉniku gdje je zlo shvaćeno: v. krivnik, a, što je Ćudnovatije, Stulli dodaje da je našao ovu rijeĉ u sama pisca Rose.*

KRIVITI, krivim, *impf. Ćiniti da objekat bude kriv (u pravom ili u prenesenom smislu).* — *Akc. kati je u praes. taki je u impf. krivlšh, u aor. 2 i 8 sing. krivš, u part. praet. pass. krivljen; u ostalijem je oblicima onaki kati je u inf.* — *Rijeĉ je praslavenska, isporodi stslav. -kriviti (samo sloŃeno), rus. кривить, Ćeš. kriviti, poľ. krzywić (osim stslav. okriviti, u svijem ovijem jezicima samo u pravom smislu).* — *MoŃe biti (u Ńekom znaćenju) i neprelasni glagol (vidi 1, a, b) na kraju).*

1. aktivno.

a. u pravom smislu, *curvare, torquere, distortuere.* — *Ismeđu rjeĉnika u Belinu (vidi kod b)), u Bjelostjenćevu (krivim, ključim. v. grbavem), u Voltigijinu (attorcigliare, fare storto 'krümmen'), u Stulićevu (torquere, contorquere, flectere'), u Vukovu (što, krümmen 'curvo').*

a) uopće, prema nakriviti, iskriviti. imam samo jedan primjer (u kojemu je i smisao po nešto metaforiĉki): Ja ne umijem vrat kriviti prid otarim. B. Zuzeri 53. *ali mislim da se kaŃe: kriviti komad drveta, prut za luk ili za gudaĉlo, kriviti štap ili mać naslonjajući se na Ń itd.*

b) kriviti usta (u životiŃa rilo, Ćelusti itd.). I na mene krivi rilo (*morski medvjed*). M. Vetranić 1, 21. Gdje krive usta, gdje oĉi izvrcu. M. Orbin 41. Gdje krvavo rilo krivi vepar divji. P. Kanavelić, iv. 32. Gdje Ćelusti na Ńe krive. 489. Kriviti usta, torcer la bocca 'ringo'. A. d. Bella, rjeĉn. 143b; 'distorcer le labbra', labra distortuere' 421b; 'rinchiare, torcer la bocca', ringo'. 622a. — *I s instrumentalom, kao neprelasni glagol.* Sileći ga s mnogom zlobom u sto slika lice mijenit, krivit ustim, kršit sobom, ... Ć. Palmotić 3, 186a.

c) kriviti oĉi, isporodi kriv, 1, a, c) ee). Ako Će (*kralj*) svru mene i kriviti oĉi. A. J. Knezović 129.

b. u prenesenom smislu, prema kriv, 1, b i c, corrumpere, depravare, vitiare, adulterare. — *Imam samo dva primjera.*

a) Ćiniti da nešto što je pravo (u moralnom smislu) bude krivo. Pokara je da taja krivlaju jaŃe on pravadne i svete stvori. Š. KoŃićić 23a.

b) Ćiniti da mjera bude kriva (u primjeru metaforiĉki). Turske sabje na pravednih

ti obraćaš jedovito; mjere od suda u naj vrjednijih rukah kriviš ti oĉito. I. Gundulić 280.

e. in culpa ponere, in crimen vocare, criminari, culpae, u prenesenom smislu prema kriv, 1, e, c) (isporodi i 1. krivica, e, i krivina, e), bacati krivicu na objekat (pravo ili ĆeŃe nepravo), potvorati. — *Objekat moŃe i ne biti Ćeĉade, isporodi kriv, 1, f.* — *Ismeđu rjeĉnika u Belinu (inculpae, dar colpa', culpo' 392b; censurare, riprender il detto o fatto di qualcheduno', culpo' 184b), u Bjelostjenćevu (krivim, culpo, accuso, condo culpam in aliquem, conficio culpam, vitio do, vitio verto, crimini do l. verto, fraudi do, v. potvarjam), u JambreŃićevu (krivim, culpo', u Voltigijinu (inculpae, tacciare', beschuldigen'), u Stulićevu (incusare, criminari, insimulare, arguere, crimini dare, crimen inferre, reum facere'), u Vukovu (koga, beschuldigen', accuso, incuso'), u Danićićevu (culpam attribuere'). — perf.: okriviti.*

a) uopće. (Mahomet) Krstijane i Judeje krivit. Š. KoŃićić 42b. Naĉe kriviti oholiju jega. 56a. Što kriviš Ńe ljepos? Š. Menĉetić 14. Nemoj Ńu krivit. što je ona kriva? M. DrŃić 168. I ako sam još oro sivi proĉ istoĉnom zmaju prši, nabuŃeno jato krivi, komu oĉena krila skrši. I. Gundulić 495. Koga drugoga kriviti ima. F. Glaviniić, svitl. 47. Ako Ćlovik ne oĉuĉuje onu slast u promiŃljenju, sam sebe moŃe kriviti. A. Georgiceo, pril. 9. Tvoj život ne krivi, gdi koristi nije. I. T. Mrnavić, osm. 161. Nemoj kriviti naravi ni djavla. M. Radnić 39a. Da sagriŃenjem svojim ne podadu prigodu neprijateljem za kriviti prisvetu viru. M. Bijanković 7. Što ga muĉi, što ga prli, što ga pravda BoŃja krivi. J. KavaŃin 396a. Ne krive svitovnu opaĉinost. A. d. Bella, razgov. 26. Vi krivite Isukrstove naslidnike. 190. Za opravdat sebe krivi Ńenu. J. Banovac, pred. 101. Koga Ćete dakle kriviti, kada se vidite mali obrani a ostali svi osuĉeni? F. Lastrić, od' 62. Adam poĉe Ńenu kriviti. E. Pavić, ogl. 9. Zašto indi druge kriviš? a sam hoćeš prost da Ńiviš? V. DoŃen 247a. Ćujte što govori ovi svetac, a pak me krivite ako usmudete. Ć. BaŃić 80. Krivit samoga sebe a ne drugoga. M. Dobretić 424. Nit' imade drugoga i trećega brez potrebe imenovati, ni kriviti. I. J. P. Luĉić, doct. 22. Ako u krivo govorim, krivite me, pokarajte me. A. Kalić 526. Med kućani jedno drugo krivi. J. S. Reljković 15. Ima biti ispovid osvadjiva, da svaki sebe zna osvaditi i obtuŃiti a ne isgovarati ili drugoga kriviti. B. Leaković, nauk. 199. Nego krivim kuću Petrovića. Nar. pjes. vuk. 5, 27. Ili momku po vremenu ne bude povolna devojka ili devojci momak, oboje krive provodaăiju. Vuk, poslov. 263. G. Svetiĉ na svršetku Utuka svoga mene krivi. Vuk, odg. na utuk. 19.

b) krivica se moŃe izreći:

aa) genitivom. Što nagodbu krive svega zla. M. Pavlinović, razl. spisi. 1.

bb) akuzativom (što). BaŃ kad bi sve bilo istina što mene krivi. Vuk, odg. na utuk. 19. Naš KrŃine, doĉemo li kaĉgod u te Ńivi, knadićemo što nas svijet krivi. Osvetn. 4, 59.

cc) instrumentalom. Těmz ihz krive. Spom. sr. 1, 9. (1897). — *I s prijedlogom s, što nije dobro.* S otim našu domovinu krivi. J. S. Reljković 433.

dd) genitivom s prijedlogom radi. Kriviti koga radi Ćega jemand etwas zu schuld legen'. Jur. pol. terminol. 452.

ee) akuzativom s prijedlogom za. Za toj nikoga ne krivim nebog ja. N. Dimitrović

61. Grešnik ne ima nikoga kriviti za svoje grijeh. M. Divković, nauk. 200b. Ti nis' kriva, nit' te krivi za nevjeru tva gospoja. J. Kavašin 293a. I pomahe krivit stane il' za krađu, il' nevinnost. V. Došen 57a. I sam sebe za nepravdu krivi. M. A. Rejković, sat. G2b. Da ne bi naši potomci za to krivili nas. Vuk, građa. x. Stariješine gotovo sve vikale na Mladena i Miloju i krivile ih za propast na Kamenici. prav. sov. 34. Kriviti koga za što jemanden beschuldigen, incolpare taluno di qualche cosa. B. Petranović, ručn. kn. 42.

ff) lokativom s prijedlogom u. Krivi u tomu naj veće sebe. F. Lukarević 78. Kad te tko u čemu krivi. I. Grlčić 212. Da ni po što sebe krivu ne nahodi u onomu u čemu ju kriviše. E. Pavić, ogl. 415. Da ne budoš u ičemu kriviti me. S. Rosa VII. Spovijedamo da u ovijeh grijosih ne možemo nikoga krivit nego nas. Đ. Bašić 59. Da ga svijest njegova ni u čemu ne krivi niti parbi. B. Leaković, gov. 100.

gg) podložnom rečenicom sa što ili da. Mnogi krive mnoštvo svojijeh posala, što se često Boga ne spominu. I. M. Matto 135. Krivio i(h), što za ranije nijesu to uredili. Vuk, dan. 1, 85. Budući da su mene gdekoji naši kniževnici javno krivili, što pjesme izbiram. nar. pjes. (1838). 4, 35. — I mene krive, da ja od vas ne potribujem što je obećano i dužno. Starine. 11, 90. (oko 1651). I da krive gospodare (mladi) da ni mnogo posla tare. V. Došen 42b. Svaki svoju sriču krivi, da živiti s' nom ne more. 181b. Gospodar ima sebe istoga kriviti da je obrao nastojnika tako himbena. A. d. Costa 2, 46.

c) u ovom primjeru akusativ sa za pokazuje čelade koje bi bilo krivo, ali se meće krivica na drugo. Ter činiš (Lubavi!), nemilo da kunem sam sebe i lice ne bilo da krivim za tebe. M. Držić 74.

d) u ovom primjeru za s acc. znači što i kao. Ter (apostoli) žestoko svi sumnjiči žude opaka znat čovika, koga Božji porod krivi za krvnoga izdavnika. G. Palmotić 3, 66a.

d. debito arguere, u prenesenom smislu prema kriv, 1, e, d), vidi 2. dužiti, 1. Kriviti, dužiti koga (u novcu). I. Pavlović.

e. u Dubrovniku se govori: kriviti (koga) od straha u prenesenom smislu: vrlo strašiti. P. Budmani. — vidi iskriviti, c, a) aa) pri kraju. 2. sa se.

a. refleksivno.

a) u pravom smislu. — Između rječnika u Mikajinu (kriviti se, iskrivljivat se, curvesco, incurvesco), u Belinu (distorcersi, contorqueor 270b), u Voltigijinu (contorcarsi, sich krümmen), u Stulićevu (curvesco, incurvescere). I svoje usne da se ne krive ništa. P. Posilović, cvijet. 215. Tamo se primorje krivi kao luk. S. Lubiša, prip. 5. Kriva drva na ognju se prave (a prava krive). (D). Ubogu šavcu i igla se krivi. (D). Poslov. danić. Njegove usne ali rilice da se ne krive ništa. K. Mađarović 108.

b) također u pravom smislu, ali znači što i kriviti usta. — Samo u rječnicima: u Mikajinu krivit se, pečiti se, kriviti usta, ringor, ringo; u Belinu, torcer la bocca, ringo 148b; 735a; distorcer le labbra, labra distorquere 421b; rinchiare, torcer la bocca, ringo 622a; u Stulićevu, ringi, labia distorquere.

c) također u pravom smislu, ali sa značenjem: kriviti oči, krivo gledati. — Samo u Stulićevu rječniku: torvis oculis in aliquem intueri.

d) sibi culpam attribuere, prema 1, c.

Jest koji ima jedno prijateljstvo (recimo tako) s jednim čeladetom, ide navlaš u onu kuću, još i u crkvu za gledat ga, o drugomu ne misli, ne sniva mu se o drugomu, ali samo ere hoće s častom sagrašiti, krivi se da je saviše prigut na ljubav od kuće. ah! išti boje, čini pravdu samomu sebi, nemoj se blazniti. A. d. Bella, razgov. 88b.

e) u prenesenom smislu, vikati sa svom silom, rikati, kriječati, derati se, kaže se za životinu i za čelade (Vuk pominje samo vola i dijete). — perf.: raskriviti se. — Biće postalo od toga što čelade od boli, od straha, od lutine itd. svakako krioi svoje tijelo, a osobito usta. — Između rječnika u Vukovu: brüllen (wie der ochs) auch vom kinde, 'clamo'. — I mnome se trudnijem ruga kriveći se priko vrata (morski medvjed). M. Votranić 1, 21. — Krajevića kada slave, norazložnu buku sprave, kao kad se gdi govoda brez svakoga krive reda, kadno i(h) se jato spravi grob opivat mrtvoj kravi. V. Došen 156a. — Iznad puta preliječu vile, prekasuju mededine crne, pa s' i oni po planini krive. Nar. pjes. hōrm. 1, 56. — Zašto ovca kad je vuk ufati krivi se? N. Palikuća 9. — Vreda jarca vuna od ovaca, on se krivi, do Boga se čuje. Nar. pjes. vuk. 8, 177. — A ja hoću pustit vrane da se krivu. J. Kavašin 79b. — Nemoćnici od velika straha krive se, tresu se... V. Andrijašević, put. 376. Da vidite jednoga od vojske vojevodu tako beztužna, da svaki od vojske može u lice krivit mu se bez straha i jednoga od pedepse za bezočno svoje smionstvo. B. Zuzeri 41. Pak bi na h' pluća, krivio se i ruga mu se. M. Zoričić, zrc. 40. (David) učini se viditi budalast, i tako počeo se kriviti, bukati i kakono vuk vijati... And. Kačić, kor. 168. S obima zavrćući i kriveći se na sva usta reče... I. J. P. Lučić, razg. 95. Ne krivi se, Nikče, čavko crna! Ogled. sr. 120. A krive se Sehratlije Turci. 244. — Sotona pak videći što se dogodi, dili se iz crkve kriveći se. M. Zoričić, zrc. 187.

f) kriviti se od straha, vidi iskriviti, c, a) aa) pri kraju, ispređi 1, e. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

b. recipročno, u prenesenom smislu, prema 1, c. Nit' se krađu nit' med sobom krive. J. S. Rejković 69.

c. pasivno.

a) u pravom smislu (u jedinom primjeru o zemlji koja oračem postaje neravna). Ako l' imaš pokojite nive, nek se plugom te rad ječma krive. J. S. Rejković 118.

b) u prenesenom smislu, prema 1, c. Zato oni neharom se krivi. J. S. Rejković 4. Premda kadkad on (travaš) zimom se krivi. 187. Gledaj, vojnik koji tako živi malo koji rad zdravja se krivi. 434.

KRIVJETI, krivim, impf. vidi 1. krivati, 1, a. — U jednoga pisca našega vremena iz Boke kotorske. Vi donesite na kraj mora onu veliku vagu: ja ću na jednu stranu staviti sveca, a ti na drugu primeći para, dok breme ne krivi ni tamo ni amo. S. Lubiša, prip. 250.

KRIVLAHAN, krivlahna, adj. dem. kriv. — ispređi krivlašan. — Samo u Stulićevu rječniku: krivlahan, subvexus.

KRIVLAK, m. ine mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Krivljaku. Sr. nov. 1871. 868.

KRIVLAŠAN, krivlašana, adj. vidi krivlahan. — Samo u Stulićevu rječniku: krivlašan uz krivlahan.

KRIVLJENE, n. *djelo kojijem ko krivi ili se krivi*. — *Između rječnika u Vukovu* (1. 'das krümmen', 'curvatio'. — 2. 'das beschuldigen', 'accusatio'. — 3. 'brüllen', 'clamatio'). Kolika usti krivljenja! Michelangelo. 85. Ono krivljenje od usta i izvratanje od očiju. M. Orbin 42. Krivlje ili kazivanje na koga nalazeće u pismih takovih osoba kojih nije moguće preslušati, mogu dovojni biti za povede iztrage. Zbornik zak. 1853. 665.

KRIVNA, f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu poštarevačkom*. Zemlja na Krivni. Sr. nov. 1875. 527.

KRIVNICA, f. *žensko čelade što je krivo (vidi kriv, 1, e, c))*. — *ispoređi krivnik, a vidi i 2. krivica, c.* — *Akc. je zabilježen po Belinu rječniku*. — *U dva pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (accusato, sost. cioe reo', reus', fem. 25b) i *u Stuličevu* (conscia culpa, rea'). Koji zvek strahoviti neće učinit na ušiju od krivnice oni glasi! B. Zuzeri 98. Učinila bi se krivnica velike štete. J. Banovac, pred. 48.

KRIVNIK, krivnika, m. *vidi krivac*. — *Akc. je zabilježen po Belinu rječniku*. — *Od xvi vijeka u pisaca Dubrovčana, a između rječnika u Belinu* (colpevole e colpabile, di chi è in colpa, culpa obstrictus' 202b), u *Volligijinu* (v. krivac), u *Stuličevu* (conscius culpa). Silec se krivnika sve dobro vladati. D. Rašina 88b. A mi svi koji smo ovode, jesmo krivnici. A. d. Bella, razgov. 174. Osudi na smrt i na muke množ krivnika. B. Zuzeri 189. Kad bi uljezla za bit parčica krivniku komu. 173. Parac, koga zovu od siromaštva i dava se svijem krivnikom, da ih prid pravdom parči, obranu je za nega uz'o. 199. Ko krivnici osuđeni idemo sveder prema smrti. 294. Dake spoznam krivnika opakoga. 815. S krivnicim ujedno osuđen je bio. S. Rosa 12a. Krivnike pedepšemo. 70a. Krivnika osuditi. 155b. Vikahu da je krivnik. 158a. Kad mu naj poslije ostane zlotvorstvo otkriveno, tad osudi krivnika. D. Bašić 86. Puštava da krivnik izabira što je nemu drago. 102. Počet će karat krivnike. L. Radić 1. Koja dostojnos prid Bogom može bit čovjeka odmetnika i krivnika? A. Kalić 208. Trijeba je zamislit krivnika koji bješe svoga kraja pogubio. 281. Ne vidjet smrt krivnika osuđena. 287. Pravo čini svjetovna pravda, er pedepše krivnika. 402. Krivnik i zločinac. 448. Milostiva obrano svih krivnika. Štit. 22. Prikaži mu se kako sužan svomu izbavitelju, kako krivnik koji je smrt zaslužio. I. M. Mattei 242.

KRIVNINA, f. *vidi 1. krivica*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Sletiše se Turci k ciganinu, nega žale, pitaju krivninu. Osvetn. 4, 43.

KRIVNOST, f. *osobina onoga što je krivan (u moralnom smislu)*, *vidi 1. krivica, krivina*. — *U pisaca našega vremena*. Krivnost, 'schuldbarkeit'. Jur. pol. terminol. 453.

1. KRIVŃA, f. *vidi 1. krivica i krivina*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (iniquitas, culpa, reatus'). Neće na nas ni na orsag krivna pasti nego na vas. Mon. croat. 293. (1592). Krivnu vrgoše na Krstijane. P. Vitezović, kron. 33. Sad mu pripovida od griha grdoće, i prid Bogom stida, straha, krivne, sloće (mislim da amo pripada i ovaj primjer, premda bi mogao doći i pod 2. krivna). A. Kanižlić, rož. 89. Ov je grad čovečjun krivnu već puno let prokljet. Nar. prip. mikul. 124. Nu l' se krene, plahu zvjerku behne, nije naći krivni opravdaña. Osvetn. 4, 24. Beg je mrke sonuzio brke, što nema ni papka s hica svoga, stid na nega, krivna na sva-

koga. 4, 25. Krivna, nem. 'verschulden', tal. 'colpa'. B. Petranović, ručn. kniga. 13. Krivna, krivina, 'schuld', 'reita'. 71. Krivna, 'schuld', 'vergehen'. Jur. pol. terminol. 452. Krivna, 'das verschulden', 'culpa'. 582. Ima se pitañe o krivni razlučiti od pitaña... Zbirka zak. 2, 14. Otpisivati dugove, koji nisu nastali krivnom kojega urednika. Zbornik zak. 1853. 88. Ali ako se radi o krivni takova urednika... 292. Ima se satvoriti osobita odluka o krivni glede svakoga pojedinoga čina. 632. Ako iz krivne optuženika izide na vidjelo... 726. Za dokaz krivne iz sastanka razloga sumne... 742. Na Austriju ne može pasti ni naj maña krivna s klete te povorke nesretnih zamršaja. 1866. 104. Onim kojim krivna kakova u grijeh padne. 1869. 149.

2. KRIVŃA, f. *vidi krivnača*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KRIVŃAČA, f. *krivlje (kad se životinja ili čelade krivi, vidi kriviti, 2, a, e))*. — *U Vukovu rječniku*: 'das brüllen (des rindviehes)', 'mugitus' s primjerom: Stoji ga krivnača.

1. KRIVO, n. (ili adv.) *oblik srednoga roda od kriv koji se upotrebljava kao pravi supstantiv (ispoređi dobro), naj češće u prenesenom smislu, te je onda suprotno riječi pravo kad je supstantiv, i znači što i nepravda, nepravo. ali u nekim slučajevima može biti i adverb ili adjektiv, ipak to nije lako spoznati, jer često u istoj rečenici može biti supstantiv i adverb ili adjektiv po misli onoga što govori. ovdje ćemo nabrojiti napose primjere u kojima je bez sumne supstantiv, poslije ćemo druge*.

1. uprav je supstantiv:

a. kad stoji s kojijem prijedlogom te obje riječi zajedno dobivaju adverbijalno značenje kao krivo, adv.

a) na krivo.

aa) u pravom smislu, vidi kriv, 2. a.

— *U Vukovu rječniku*: nãkrivo (na krivo), 'schief', 'oblique' s primjerom: Ako je dimnak nakrivo, upravo dim izlazi. — Jeli, dico, na krivo toran? M. A. Reljković, sat. A1b. Niki mladi satiric noge stavlja na krivo. M. Katančić 57. Ako kalam ne stoji na krivo. J. S. Reljković 184. Bogu služiti a ne ić na krivo (metafizički). 444.

bb) u prenesenom smislu, vidi kriv, 2, b i c. Kamo da bi na krivo pomislio. I. Anđić, vrat. 60. Ako na krivo uzmrmlaju od tebe. M. Radnić 14b. One knige bi(h)u na krivo prinesene iz latinskoga jezika u grčki. S. Badrić, ukaz. 48. Mnogi imadu, koje da upitaš: 'Tko je ta duh sveti?' ili bi ostali začuđeni, ili ne bi ništa umili odgovorit, ili bi odgovorili na krivo. J. Filipović 1, 163a. Meni se čini da je mučno knige nać u kojim ne ima nijedne riči na krivo pritisnute. 1, 581. Jesi li učinio broj i tvoj posa na prav oli na krivo? M. Zoričić, aritm. predg. 12. Koje ne more nigda na krivo kazati istinu. aritm. 31. Vas bi posao na krivo otiša. 44. Rić ili ostave, ili na krivo stave, ili jednu na misto druge postave. V. Došen ix. Trista puta oko laže, i na krivo stvari kaže. 257b. Kojima ovaj satir činaše se na krivo. M. A. Reljković, sat. A9b. Kripot ukaza ne htijući na krivo suditi. Nadod. 29. Sve moje stvari na krivo idaju (iđahu). Ant. Kadčić 261. Misleći i živeći na krivo. D. Obradović, živ. 11.

b) u jednoga pisca čakavca xviii vijeka ima u pravom smislu na kriva, ali je to jamačno radi slika. Poluge od driva popriko imaše, nikako na kriva na kih se sidjaše. D. Baraković, vil. 278.

c) u krivo.

aa) u pravom smislu, vidi kriv, 2, a. Strahovitijem ter pogledom uze u krivo njih gledati. G. Palmotić 3, 29^a. Nećete doprijet, er u krivo idete. A. Kalić 412.

bb) u prenesenom smislu, vidi kriv, 2, b i c. Sveti biljeg proć komu će ljudi tvrde prem pameti ijede izrigat sve goruće i u krivo se nemu oprijeti. G. Palmotić 3, 107^b. Neg narodom svijem kolicijem, dosle u krivo ki živijahu. 3, 228^a. Ako u krivo govorim, krivite me, pokarajte me. A. Kalić 526. Čovjeka u krivo na smrt osuđena. 550.

b. u ovakovijem primjerima u kojima znači što i nepravda. Človik ima povnuti ča je po krivu vzel. Korizm. 81^a. Razbiram krivo i prijeko što bi svijet reko. I. Đorđić, uzd. 28. — *Mislím da amo pripada i ovaj primjer, jer nije potrebno shvatiti da u nemu s kriva znači što i s krivoga, nego: s nepravde, s krivice.* Tvojoj (Isuse!) slavi nije dika nijednoga smrt grišnika, navlastito kada s kriva milosrdje tve priziva. M. Marulić 326. — *Opamo idu i ova dva primjera u kojima na krivo i u krivo drugo znače nego kod a, a) i c):* Ka se brzo može na krivo obrnut. A. Georgiceo, nasl. 184. Življenja opet svoga pute u krivo izvrnuše. A. Vitačić, ist. 249^b.

c. u rečenici: imati krivo, perperam judicare, nem. unrecht haben, tal. aver torto, nepravu misliti ili govoriti, pa i uopće krivo raditi, biti kriv. — *Između rječnika u Belinu* (imati krivo 'haver torto', causam iniquam habere' 786^b). Štoci vole sami sebe potvoriti da oni krivo imaju razumeći, nego da je pisao krivo imao pišući. V. Došen ix—x. Neka dobro znadu, krivo u tom da imadu... 42^b. Krivo u tom da imade, kad on rugu bludno brani. 91^b. A ima li pravo Turčin, kad veli, da ni od kule ne valja bježati? Jok vala! U tom ima vrlo krivo. D. Obradović, živ. 12. U tom oni imadu vrlo krivo. 121. (u ova dva primjera valja da vrlo pripada glagolu). Neki imadu pravo, a neki krivo. basne. 224. Ispovijeda da je imao krivo. sav. 35. Po razgovoru ko ima pravo ili krivo. Pravdonoša. 1852. 31. — *U ovom je primjeru drukčije značenje: kuga, raspra, pravda.* Ako što između sebe krivo imate, Bog valja da sudi. D. Obradović, živ. 98.

d. u rečenici: dati (kome) krivo, improbare, nem. unrecht geben, tal. dar torto; krivo znači isto što kod c. Niko im neće dati pravo, no svak krivo. V. Bogišić, zborn. 290.

2. može se shvatiti kao adverb ili adjektiv ili kao supstantiv:

a. kod krivo činiti, gdje će se naj prije pomisliti da je adverb, ali u nekijem, ako ne u svijem primjerima, mogli su pisci misliti na značenje kao kod lat. injuriam facere ili nem. (ein) unrecht thun, tal. far torto, dakle shvatiti da je isto što nepravda. to je doista ovako u primjerima u kojima krivo činiti kome znači: misliti (i govoriti) zlo o nemu, suditi ga krivo, biti nepravdan prema nemu u misli (i u riječima), n. p.: Ako li je gdo suprot mani ča ino rekali... krivo mi je učinil. Mon. croat. 219. (1527). Li ne mož' po tomu, čto sama govoriš tomiti, onomu da krivo ne tvoríš koji, diš, hoteti da ti se primili, ne susta ričmi se i dili. H. Lucić 243—244. Krivo joj si učinio i tužit se ima na te, što joj dosle nijesi odkrio tvoga plama ki hara te. djevojčica želi svaka da je lubiš, da je dvoriš, ni se srdi na te paka, kad joj ljubav tvu otvoríš. G. Palmotić 2, 198. Ah! koje krivo ne

činite Božijoj pravdi, držeći je za nehajavu, za beztažnu! B. Zuzeri 122. Tada bih ja krivo učinio negovoj svetihi. V. M. Gučetić 159. Sude slobodno bez zadovoljna uzroka djela svoga iskrnoga, i da poznate koliko mu krivo čine, slijedite me slušat pomniivo. Đ. Bašić 87. — *Sumnivo je n. p. u Miskafinu rječniku:* krivo učiniti komu, injuriam facere alicui, aggravare aliquem' i u Belinu: krivo učiniti, 'pregiudicare, cioè nuocere, danneggiare' 'noceo' 580^b; učiniti krivo, 'far torto', injuriam facere' 786^b, *premda i ovdje može se krivo samijeniti riječju nepravdu, a i nepravu, ali ne tako riječju nepravdno koja bi bila pravi adverb (kako je ovdje):* Ne zato bi mu krivo i nepravdno učineno. M. Orbin 36). *tako je i u ovakovijem primjerima:* Koja (gričica) ne učini nigda krivo svomu dragomu drugu. Zborn. 18^b. Zašto krivo čini jedan drugomu? Anton Dalm., nov. tešt. 181. act. ap. 7, 26. Da i nam nećete mimo inih vćiniti krivo. Mon. croat. 262. (1567). Železnimi kljuni kih doveze drivo sebi voļu puni, Zadru čini krivo (štetu?). Đ. Baraković, vil. 52. Ne učinivši nepravu ali krivo iskrnemu. P. Radovčić, nač. 58. Scini (grišnik) da će siromas daviti i niovu krv sve sasnuti krivo čineći i nepravdno napridujući. J. Banovac, razg. 90. Na priliku kad niki opaki jezici govore: 'Bog mi je krivo učinio'. F. Lastrić, ned. 115. Moj zlotvor učinio mi je krivo, opsovo me, osramotio me, obružio me, udrio me na pravednu Bogu. V. M. Gučetić 64. Učeti on njih (krajeve i sfu gospodu) da ne budu krivo činiti svojijem podložnicima. 154. Lakomi starešine koji sami krivo čine. V. Došen 57^b. Tako sudci krivo čine. 62^b. Indi kad što krivo čini podložnikom. 232^a. Da ne čini krivo u čem u občini. 232^b. Mogaše iskat od noga ne čineći mu krivo. Đ. Bašić 94. Smirite se s neprijateljom... premda vam je veoma krivo učinio. 99. Da im ne samo ne čini krivo, nu da im kaže veliku ljubav. 134. Prihitih tuđe i učinih krivo iskrnemu. 248. Imao bi misnik po dukata dati drugomu misniku... jere bi drugačije učinio nepravicu i krivo tomu redovniku. Ant. Kadčić 70. Pitam prošete u svakoga komu krivo učinih. L. Radić 97. Ovi grješnik osobito čini krivo Isukrstu s mnogo strana. A. Kalić 112. Vi ste meni krivo učinili. Nar. pjes. vuk. 3, 317. Tu ste mene učinili krivo. 4, 42. Reče onomu koji činaše krivo: 'Zašto bješ bližnoga svojega?' Đ. Daničić, 2mojs. 2, 18. Čineći ti krivo i gazite te jednako. 5mojs. 28, 32. Krivo kome učiniti, prikratiti kome što jemand verkürzen'. Jur. pol. terminol. 567. Scijeni li stranka, da joj je rješidbom mjesnoga suda krivo učineno. Zbornik zak. 1863. 142. — *A u ovakovijem primjerima moglo bi biti i adjektiv:* Kad ti tko što krivo učini... I. Grlić 212. Ti ne bi rad da ti što krivo učini. A. Kanižlić, fran. 215. Da što krivo ne učini. V. Došen 232^b.

b. u rečenici: biti kome krivo (Vuk shvata kao adverb). vidi u Vukovu rječniku: 'unrecht' 'injuriam' s primjerom: Brate Mičo, nije po te krivo. (Nar. pjes. vuk. 4, 287). s razloga kao kod a može se shvatiti gdje gdje kao supstantiv a opet gdje gdje kao adjektiv. treba dodati da krivo mu je može značiti: trpi nešto krivo (nepravu), nego mu je učinio krivo; ali i: čini mu se (misli) da mu je krivo, po čemu krivo ima od prilike značenje: teško, neugodno (adv.).

a) u prvom značenju, ali se ne može u svakom primjeru poznati, jeli ovako značenje ili kao kod b). Oni, komu je krivo, da grede prid rotnike. Stat. pol. ark. 5, 246. Vidivše, da je

Petru krivo. Mon. croat. 77. (1451). Za izmirit što je dije, da nikome krivo nije. V. Došen 69^a. Krivo nima da ne bude i da mene ne nakude. 252^b. Onda neće nam nikomu biti krivo. M. A. Reljković, sabr. 22. Jeli tebi na dijelu krivo? Nar. pjes. petr. 2, 2. Kome je krivo, namirio mu Bog! Nar. posl. vuk. 147. Od koga vam je krivo. Vuk, dan. 3, 171. Da je krivo po sav narod naš i sramota gotovo po sve naše književnike. Vuk, nar. pjes. 2, 384. Da nije krivo ni jednim ni drugim. M. Pavlinović, razg. 12. Svakom pravo, nikom nije krivo. Osvetn. 2, 167.

b) u ovijem je primjerima jamačno drugo značenje (teško, neugodno). A i Vidu nije za te krivo, bez riječi daće ti devojku. Nar. pjes. vuk. 3, 516. A to Avramu bi vrlo krivo radi sina negova, ali Bog reče Avramu: 'Nemoj da ti je krivo radi djeteta i radi rodbine tvoje'. Đ. Daničić, Imojs. 21, 11—12. I na nas će biti Turkom krivo. Osvetn. 3, 68. Da ne bude dušmanima krivo, što im nismo habere poslali. 6, 47.

c. u rečenici vidjeti se krivo, gdje se ne zna jeli krivo nepravo (adv. ili adj.) ili nepravda. Gdi se komu krivo vidi. Stat. polj. ark. 5, 270. Ako li se bude što gospodaru Ćiri Đukiću krivo videlo. Glasnik. II, 3, 272—273. (1724). — *Amo može pripadati i ovo*: Nek se vama ne ugleda krivo. Osvetn. 2, 167.

2. KRIVO, n. mjesno ime. Prkovci kod Cerne. D. Hire.

KRIVO-, vidi što je kazano kod kratko-.

KRIVOBJEL (ili -bijel), m. (?) vrsta bijeloga grožđa. — *ispoređi krivajla*. — U naše vrijeme u čakavaca hrvatskoga primorja s ekavskijem oblikom. Krivobel, suvrst vinove loze bijela grožđa (u hrvatskom primorju). B. Šulek, im. 174.

KRIVOBÔG, m. krivi (lažni) bog. — U pisaca XVIII vijeka, a između rječnika (samo plur.: krivobozi) u Belinu (krivobozi, idoli, dei falsi, 'dii fictitii' 374^a), gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (idoli, 'abgötter'), u Stulićevu (dei fictitii) iz Belina. Čuše iz usti krivoboga. A. Kanižlić, utoč. 628. Da se nejma jisti krv živine udavite i krivobogom prikazane. I. Velikanović, uput. 1, 472. Na dvoru psi i čarovnici i nečisti i ubojice i krivobogom služeći. 3, 378.

KRIVOBOGOŠTOVAC, krivobogoštovca, m. čovjek koji štuje krive bogove, vidi krivobožac. — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Ovo je otajstvo jedno koje nije bilo objavljeno i očitо ukazano niti krivobogoštovcem niti Žudijama. A. Tomiković, gov. 130.

KRIVOBOGOŠTOVAN, krivobogoštovna, adj. koji pripada krivobogoštovu. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Jest krivobogoštovnoga Dagona pod noge bacila. A. Tomiković, gov. 293.

KRIVOBOGOŠTOVLE, n. štovanje krivijeh bogova, vidi krivoboštvo. — S -vje mj. -vje u jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (u kojemu, može biti štamparskom griješkom, ima: krivobostovje, v. krivočastje). Koji ste bili zaslipljeni sasvime u nevirstvu i krivobogoštovju. A. Tomiković, gov. 261.

KRIVOBOGOŠTOVNIK, m. vidi krivobogoštovac. — U istoga pisca XVIII vijeka u kojega ima i krivobogoštovac. Ova svitlost je zadostna pridobiti sve kolike krivobogoštovnike. A. Tomiković, gov. 21. Ne mogu biti satrveni niti od krvolija niti od krivobogoštovnika niti od nevirknika. 176.

KRIVOBOSKI, adj. koji pripada krivijem bogovima ili krivoboštvu. — U pisaca XVIII vijeka. Ozdravivši mlogo izvanski i krivoboški gubavaca. E. Pavić, ogl. 328. Koji u Jerusolimu opet sva krivoboška strašila postavi. 339. Zmija od tuča, koja tada jedno od krivoboških kipova postade. 342. Sve je crkve i bućake krivoboške satro. 349. U istoku i u Žudiji također, kakve tmine nisu bile, u kojima je bio puk krivoboški i žudinski? A. Tomiković, gov. 22.

KRIVOBOŠTVO, n. vjera u krive bogove, neznaštvo, poganstvo. — U pisaca XVIII vijeka. Puk se nikakvim krivoboštvom ne oskvrnjava. E. Pavić, ogl. 175. Toliko se krivoboštvo uvuklo u ovi puk. 182. Nastojeći krivoboštvo iskoriniti. 349. Da onoga puka krivoboštvo ne slide. 355. Da ji na krivoboštvo privede. 441. Što vilaet dalek i krivoboštvu podložan bi. 494. Koga je on s čudnovatim načinom između krivoboštva izveo. 495. Padoše u krivoboštvo. D. E. Bogdanić 68. Ne stide se crkvu osvadaati krivoboštvom, pače krivoboštvom. I. Velikanović, uput. 1, 418. Odrakavši se krivoboštva. 1, 280. Skupštinu krivoboštva i nevirstva. B. Leaković, nauk. 240.

KRIVOBOŽAC, krivobožca, m. čovjek što vjeruje u krive bogove i nima se klanja, neznabožac, poganin. — U pisaca XVIII vijeka. Porastirao krivobožce. E. Pavić, ogl. 442. Vaļa da se krivobožci u svomu dostojanstvu vladaju. 596. Krivobožci negda biše, koji drugo ne slaviše. V. Došen 79^a. U vrime vladanja od krivobožac. A. d. Costa 2, 43. Rođen od oca Abdula, krivobožca. I. Velikanović, uput. 1, 280. Tako je bilo i za starih krivobožaca. J. S. Reljković 5. Vojevao je protiva Ćifutom i krivobožcem. A. Tomiković, gov. 178.

KRIVOBOŽAN, krivobožna, adj. koji pripada krivijem bogovima ili krivoboštvu. — U pisaca XVIII vijeka.

a) o kipovima. Četrdeset hiljada krivobožnih kipova obori. A. Kanižlić, fran. 27.

b) o čeladi. Dok još biše krivobožni (puk rimski). V. Došen 104^b.

KRIVOČAC, krivodca (?), m. u Mikaljinu rječniku (vidi kod krivok).

KRIVOČAŠĆE, n. supersticio, vidi praznovjerje, sujevjerje. — Stariji je oblik sa -stje mj. -šće. — U dva pisca XVII i XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (gdje je drugo značenje: čarane, vraćanje): krivočastje, 'stregheria', 'veneficium'. Paziti s krivočastjem, što Latini zovu 'supersticio'. S. Matijević 48. Ali ga častiti s krivočastjem ('superstizione'). T. Ivanović 53. Jesi li činio krivočastja? 138.

KRIVOČAŠĆEŃE, n. samo u Stulićevu rječniku: krivočastjeŃe uz krivočastje.

KRIVOČELAT, adj. u kojega je krivo čelo. — U Stulićevu rječniku: 'cujus frons est curva'. — nepouzđano.

KRIVOČINILAC, krivočinioca, m. čovjek koji krivo (nepravdu, zlo) čini. — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Ćubav zove na pokoru krivočinioca. A. J. Knezović XIX.

KRIVODÔ, krivodola, m. uprav krivi do, ali se naj više upotrebljava kao mjesno ime.

a. krivi do. — U zagoneci našega vremena, a između rječnika u Stulićevu (krivodol, 'vallis obliqua'). Dva dola krivodola, među nima Ćut zmaj leži. Tu se misli na ličkom nožu ukrivljene korice s obje strane mazije. u Dobroselu. M. Medić.

b. Krivodo, mjesno ime, n. p.:

a) *vidi*: U Berinovu ili Krivodolu koja mesta pripadaju opštini Poljici, u okolini samoga Imoskoga, na istok od Lovreća. S. Novaković, obl. 57.

b) *seoce u Hercegovini*. Statist. bosn. 121.

c) Krivôdô, zaselak u Pivi. — *Vidi*: Kade dolu Krivodolu dode. Nar. pjes. vuk. 5, 252.

KRIVODOĻANIN, m. *čovjek iz Krivodola*. — *Mnoština*: KrivodoĻani. — *U naše vrijeme*. Poharajte sve Krivodolane. Nar. pjes. vuk. 5, 242. Osvojite sve Krivodolane. 5, 252.

KRIVODRLJEV, *vidi* Krivodrijevo.

KRIVODRLJEVO, m. *prezime ili nadimak muški, vidi u Daničičevu rječniku*: Krivodrêvo, među ljudima u Štipu što ih kralj Milutin dade crkvi arhangelovoj u Štipu a s nom Hilandaru jedan bješe 'Bogdan Krivodrêvo'. M(on. serb). 63. (1293—1302). u prijepisu u narodnoj biblioteci u Biogradu stoji 'Krivodrêv'.

KRIVODÊŠKA, f. *vidi u Vukovu rječniku*: nekaka kruška s krivijem drškom 'art birnen', 'piri genus'.

KRIVODUŠAN, krivodušna, adj. u kojega je kriva duša, nepošten. — *Od xviii vijeka*.

a. adj.

a) o *čeladetu*. Po nauku krivodušnoga Kalvina. Đ. Rapić 304. Krivodušan, krive duše, zle duše: 'On je čovjek krivodušan' (želi tude). M. Pavlinović. — *amo pripada i ovo*: Svijet sebiрад i krivodušan. M. Pavlinović, rad. 120.

b) o *govoru, djelu itd.* Na ovo krivodušno govorene starčac biskup sav se uzdrta. Đ. Rapić 121. Ah krivodušna opaćino! 411.

b. adv.: krivodušno. Zaslupljeni krivodušno sude. I. Velikanović, uput. 1, 168. Koliko krivodušno diluju oni koji iskrnoga sude. Đ. Rapić 311. Koje sveti sakramenat kršteña tako krivodušno tareš. 336. Šta i šta imade, koji se na uskurs pravo ne ispovide i krivodušno s Judom pričeećuju. 379. Kad ko svjedoči na zemlji vala da uprti bus na pleća pak prenese preko nîve; teško nîmu ako je krivodušno prenese! V. Bogišić, zborn. 485.

KRIVODUŠNICA, f. *krivodušno žensko čelade*. Krivodušnica, žena krive duše. M. Pavlinović.

KRIVODUŠNĲK, m. *krivodušan čovjek*. Krivodušnik, čovjek krive duše. M. Pavlinović.

KRIVODUŠNOST, krivodušnosti, f. *osobina krivodušna čeladeta*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Dojti će vrime, kada će nîhova falîžnost, nîhova laž i krivodušnost na vičnoj vatri goriti. Đ. Rapić 180. Ako je velika krivodušnost u jednome konušaru koji želi i nastoji kraljevsku krunu na glavi nositi. 312. Ah opaka krivodušnosti! 411.

KRIVOGANIŠT, m. *mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Krivoganišt. Spom. stoj. 185.

KRIVOGAŠKI, adj. *koji pripada mjestu Krivogaštanima*. — *Uprav* krivogaški, ali i t i s ispadaju iza š, *premda se u jednom primjeru nalazi pisano drugo slovo, a u jednome obadva*. — *U spomenicima xiv vijeka a između rječnika u Daničičevu* (krivogaštskyj). Do puti krivogaškoga. Glasnik. 13, 375. (1348?). Krivogaškoga. 375. Krivogaškoga. 11, 131.

KRIVOGAŠTAN, m. (? ili je gen. od Krivogaštani?) *mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Krivogaštane (selo). S. Novaković, pom. 135.

KRIVOGAŠTANI, m. pl. *mjesno ime*. — *ispoređi* Krivogaštane. — *Pomiñe se xiv vijeka*. —

vidi u Daničičevu rječniku: Krivogaštane, crkva je treskavačka imala stasb vs Krivogaštaneh'. G(lasnik). 11, 132. 13, 372 (1348?). to je selo koje ima i sada blizu Prilipa. Hahn, reise. 187. 188.

KRIVOGLASAN, krivoglasna, adj. *uprav u kojega je kriv glas, ali se nalazi samo u Stuličevu rječniku*: 'non veridicus' s drugim značenjem: laživ. — *nepouzđano*.

KRIVOGĻAV, adj. *vidi u Vukovu rječniku*: koji glavu na krivo nosi 'krummkopf', 'incurviceps'. cf. krivovrat.

KRIVOGĻAVCI, KrivogĻavčâ, m. pl. *ime seocu u Bosni (?)*. Glasnik. 22, 57.

KRIVOGĻAVICA, m. i f. *čelade u kojega je kriva glava (metaforički: kriva pamet)*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Nejma ti opaćnije krivoglavice od kojekakvog čitaña bez razsuždenija. D. Obradović, živ. 107. Ko god neće u krivoglavice da pristane. basne. 237.

KRIVOGĻED, adj. *koji krivo gleda, razrok, strangled, škilav*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (krivogled, križogled, 'poetus, hirquus, limus, myops, oblique l. limis oculis spectans'), u *Jambrešičevu* ('paetus'), u *Stuličevu* ('obliquos oculos gerens'). Šopav, škilav al' krivogled, čuvaj ga se, da b' ti bil ded. P. Vitezović, cvit. 123.

KRIVOGĻAT, m. *mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. KrivogĻat. S. Novaković, pom. 135.

KRIVOGOŠTAN, m. *mjesno ime*. — *ispoređi* Krivogaštane. — *Prije našega vremena*. Krivogoštane. Spom. stoj. 185.

KRIVOGOVORAC, krivogovôrca, m. *čovjek koji krivo govori, lažljivac*. — *U Belinu rječniku*: 'chi dice il falso o falsità', 'falsidicus' 300b; u *Bjelostjencu*: 'kajkavski krivogovorec, calumniator'; u *Voltigijinu*: 'calunniatore, detrattore', 'verläumder'; u *Stuličevu*: 'falsidicus'.

KRIVOGUZ, adj. u kojega je kriva g.ica. — *Riječ šafiva i prostačka*. — *U Vukovu rječniku*: 'krummarsch', 'curvi podicis'.

KRIVOGUZA, f. *krivoguzo žensko čelade*. — *U naše vrijeme*. Sastalo se tridest udovica... Svaka nosi pitu i pogaču, krivoguzu torbu kukuruza. Nar. pjes. petr. 1, 302. Podigle se bule u lišñake, nika nosi kruha, nika sira, krivoguzu torbu kukuruza, Ajkunija kablîc museleza. (iz nar. pjes.). A. Ostojić. 'Neću ja one krivoguze ni danas ni sutra uzeti'. J. Bogdanović.

KRIVOHATORAN, krivohatorna, adj. *znači što i hatoran, ali prvijem dijelom* (krivo-) *jače se ističe zli smisao*. — *U istoga pisca u kojega ima i hatoran*. Siromaški sinovi, koji ste sinovi otaca lakomi i krivohatorni! Đ. Rapić 164.

KRĲVÔK, adj. *vidi* krivook. — *U Mikajinu rječniku*: krivok, krivočac, 'paetus', i u *Stuličevu*: v. krivook.

KRĲVOKAPA, m. onaj koji nosi krivu kapu. u bosanskoj krajini nošene su krive kape. to je od platna načinena poduļa kao torbica, izvezena dindušama što se jepeše može, katkad i srmom i novcima (po onom dijelu što je nad čelonu). kad se ustakne ta kapa, doni kraj pane po vratu čak do pleća, te je divno vidjeti, osobito na krupnu i stasitu čovjeku. sad se rijetko može vidjeti ta kapa. L. Stojanović.

KRĲVOKAPIĆ, m. *prezime*. — *U naše vrijeme*. Al' evo ti Krivokapić-Rada. Nar. pjes. vuk. 4, 391. A dopade Krivokapić Joku. 4, 523. Pušku pali Krivokapić Risto. Oglad. sr. 391. U gornjoj Hercegovini (prezimeni): ... Krivokapić ... V. Bogišić, zborn. 17.

KRIVOKLAŃAC, krivoklaŃac, m. *vidi* krivoklaŃalac. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Što će reći jedan nesnabožac i krivoklaŃac. E. Pavić, ogl. 569.

KRIVOKLAŃALAC, krivoklaŃalaca, m. *čovjek koji se krivo klaŃa, upravo: koji se klaŃa krivijem bogovima*. — *ispoređi* krivoklaŃac i krivobožac. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Nesnabošci pak, jerbo ne poznaju pravoga Boga niti mu se klaŃaju, nego se klaŃaju krivim i lažljivim bogovom, za to se dobro krivoklaŃaloci imenuju. B. Leaković, gov. 201. Nesnabošci i krivoklaŃaloci. nauk. 445.

KRIVOKLEĆE, n. *vidi* krivokletva. — *U jednoga pisca xvii vijeka sa starijim oblikom krivokletje*. Dvižući iz njih bestimije, krivokletje. I. Držić 265.

KRIVOKLESTVO, *vidi* krivokletstvo.

KRIVOKLEŃTAC, krivokleŃca, m. *vidi* krivokletnik. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Onu svoju laž sakletvom potvrđuje i tako se čini krivokletac. J. Banovac, pripov. 161. I tako se čine krivokleci sovuć Boga na svidočanstvo od opačine. 164.

KRIVOKLEŃTAN, krivokleŃtana, adj. *koji se krivo kune*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (perjuriusus').

a. adj. KrivokleŃnom što se vidi, jasnost Božju kad uvridi? V. Došen 142^b. Ote svojim neprijateljima dobitje i krivokleŃnomu kraju život. Blago turl. 2, 92. KrivokleŃna devojka. u Nar. pjes. hero. vuk. 208. Zlo i naopako po krivokleŃna. V. Bogišić, zborn. 686.

b. adv.: krivokleŃno, kunući se krivo. On je krivokleŃno objedio prave Jude. S. Ćubiša, prip. 292.

KRIVOKLEŃTIV, adj. *vidi* krivokleŃtan. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. A ne Petru zatajavocu, krivokleŃtivu, fastavocu. A. d. Bella, razgov. 108.

KRIVOKLEŃTNICA, f. *ženako čelade što se krivo kune*. — *U Voltigijinu rječniku*: 'spergiura', 'meineidige', i u Stulićevu: 'perjuria'. — *I u Šulekovu i u Popovićevu* (meineidige', f.).

KRIVOKLEŃTNIK, krivokleŃnika, m. *čovjek što se krivo kune*. — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i voc.*: krivokleŃniče, krivokleŃnici. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (spergiuro e spergiuratore', 'perjurus' 699^a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencu* (perjurus'. v. krivotnik), u Voltigijinu (spergiuro, falsario', 'ein meineidiger'), u Stulićevu (perjurius'), u Vukovu (der meineidige', 'perjurus'). Lažci i krivokleŃnici. A. Kanižlić, kam. 807. Može biti da se na ovom svitu i takovih krivokleŃnika nahodi. M. A. Rejković, sat. B1^a. Grđi je nevjernik nego krivokleŃnik. Nar. posl. vuk. 46. Bog bi me krivokleŃnika stigao gorijem mukama nego su ove vaše. S. Ćubiša, prip. 215. Kao što se događa krivokleŃniku i krivotjermniku. 287. Mrze na krivokleŃnika. V. Bogišić, zborn. 686.

KRIVOKLEŃNIKOV, adj. *koji pripada krivokleŃniku*. Da se ne savoravi ni popov rug ni krivokleŃnikov strah. M. Đ. Milićević, sim. već. 209.

KRIVOKLEŃTSTVO, n. *vidi* krivokletva. — *U pisaca xviii i xix vijeka*. On Petra koji se odriče od nega sramotnijem krivokletstvom, jednjem pogledom milostivijem priobraća. B. Zuzeri 82. Jedan (od apostola) visi o zandici;

drugi skroven svoje plače krivokletstvo. 61. I doniješe krivokletstvom posjeđenu glavu. Bos. vila. 1892. 274. — *-t- ispred s može i ispasti*: krivokletstvo. Nitko ne ima reći rič lažljivu, zašto je čer djavaoska i porodičajica krivokletstva. J. Banovac, pripov. 158.

1. **KRIVOKLEŃTVA**, f. *kriva* (*vidi* 1, b, c)) *kletva*. — *Od xviii vijeka (samo u pisaca), vidi i 2. krivokletva, a između rječnika u Voltigijinu* (falso giuramento', 'meineid, falscher eid') i u Stulićevu (perjurius'). Iznač će se, da će go-sparu komu glavi od kuće bit metnute u obraz krivokletve i pogani razgovori. B. Zuzeri 307. On će mloge na krivokletvu navesti. A. Kanižlić, kam. 6. I ovo jest jedna priteška krivokletva. Blago turl. 2, 98. Koje je krivokletva k sebi privlekla. M. A. Rejković, sat. B1^a. Privara, krivokletva, nevinnost... I. Velikanović, uput. 1, 849. B. Leaković, nauk. 458—454.

2. **KRIVOKLEŃTVA**, m. *vidi* krivokletnik. — *U dva primjera jednoga pisca xvii vijeka, ali u oba dva, prevodeći iz svetoga pisma, može biti da pisac nije dobro shvatio značenje u originalu*. — *U prvom primjeru*: Ja ću biti svidok itri i istiniti sločinom, kurvarom i krivokletvami (Ero testis velox maleficus et adulteris et perjuriis'. malach. 8, 5). I. Anđić, vrat. 61 *može biti mislio da je lat. perjuriis od perjurius a ne od perjurus*; u drugome: I drugo je govorenje protiv smrti, to jest, da se neće naći krivokletva u baštini Božji (Est et alia loquela contraria morti: non inveniat in hereditate Jacob'. ecclesiastic. 28, 15). vrat. 55, *pisac je dodao riječ krivokletva, koje nema u originalu, te se ne sna, kako ju je sam shvatio, ali se može reći da je mislio na čelade po tome što je in hereditate preveo u baštini(h)*.

KRIVOKLEŃTVEN, adj. *koji pripada krivokletvi*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'perjuriusus'.

KRIVOKLEŃVŠTINA, f. *vidi* krivokletva. — *U jednoga pisca našega vremena*. Neću ponijeti doma krivokleŃvštinu. S. Ćubiša, prip. 162. Preote mah krivokleŃvština i snevra. 280.

1. **KRIVOKLJUN**, adj. *u kojega je kriv kljun*. — *ispoređi* 2. krivokljun. — *U Stulićevu rječniku*: 'incurvo rostro praeditus'.

2. **KRIVOKLJUN**, m. *vidi* krivokljun. Krivokljun. Loxia curvirostris. Slovinac. 1880. 81^a.

KRIVOKLJUNAC, krivokljunca, m. *onaj u kojega je kriv kljun, jamačno krivokljuna ptica, ispoređi* 2. krivokljun. — *Samo u Stulićevu rječniku us krivokljun*.

KRIVOKOLO, n. *igrači uvate se kao i u kolu, al' licem na poje okrenuti, a leđa unutra u kolo, pa se tako desno ili levo obrću pevajući*. Pop Živojin iz Srbije.

KRIVOKUČKA (rijeka), f. *ime vodi u Bosni*. F. Jukić, zemlj. 49.

1. **KRIVOKUČA**, f. *tako se zove kuća koja je nastavljena, ali ne uzduž stare kuće, nego je šleme od nastavka okomito na starom šljenu*. u Dobroselu. M. Medić.

2. **KRIVOKUČA**, m. *nadimak čovjeku*. — *U naše vrijeme*. Krivokuća, čovek iz kriva sokaka. u čuprijskom okrugu. S. I. Pelivanović. S nekim Krivokućom, odabranim junakom iz smederevskog sela Markovca. M. Đ. Milićević, arb. 1107.

KRIVOKUR, adj. *u Vukovu rječniku*: 'penis incurvi' s primjerom: Ima i(h) kao i krivok...i(h) Tatara.

KRIVÒMIGA, *f.*, Jynx torquilla L.; vijoglav, vijoglav, kupimrav. u Hrvatskoj. V. Arsenjević. — *vidi* vijoglava.

KRIVOMJERILAC, krivomjerioca, *m.* *vidi* krivomjernik. — *U* jednoga pisca xviii vijeka (u zapadnom govoru s -i- mj. je). Tako po isti način nahodi se i kamatnika, krivomirilaca... Đ. Rapić 287.

KRIVÒMJERNIK, *m.* čovjek (osobito trgovac) koji krivo injeri (ono što prodaje). Kao što se događa krivokletniku i krivomjerniku. S. Ćubiša, prip. 287.

KRIVÒNOG, *adj.* u kojega su krive noge. — *Od* xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (chi ha le gambe torte' 837a; 'chi ha piedi storti' loripes' 563a), u Bjelostjenčevu (krivonog, slukonog, krivopet, curvipes, varus, valgus, loripes'), u Jambrešićevu (curvipes, loripes'), u Stuličevu (v. krivonožan), u Vukovu (krummbeinig', curvipes'). Sva j' šankana i grbava, krivonoga i zaprti (sasparta'). J. Palmotić 896. Krivonog, di piedi storti'. S. Budmani 415a. Znoj jest mudra voda koju tvoje, vilo krivonoga hoda, pero nije pilo. A. Kanižlić, rož. 9. Krivonogi turski oficiri. M. Đ. Miličević, slosel. 8.

KRIVÒNOS, *adj.* u kojega je kriv nos. — *U* Belinu rječniku: 'chi ha il naso torto' 506a, i u Stuličevu: 'adunco naso praeditus', u kojemu nije dobro prevedeno (kukonosast).

KRIVÒNOSAC, krivonosac, *m.* krivonos čovjek. — *U* Belinu rječniku: 'chi ha il naso torto' 506a, i u Stuličevu us krivonos.

KRIVONOŠKA, *f.* krivonoga ženska čeljade (ili ženska životinja). — -š- stoji pred k mj. ž. — *U* Stuličevu rječniku: krivonoška us krivonožan.

KRIVONOŽAC, krivonošac, *m.* krivonog čovjek. — *U* Stuličevu rječniku us krivonožan.

KRIVONOŽAN, krivonožna, *adj.* krivonog. — *U* Stuličevu rječniku: 'anguipes, loripes'.

KRIVONJA, *m.* ime volu. D. Trstaniak.

KRIVOOČAC, krivoočac, *m.* krivook čovjek. — *U* Stuličevu rječniku us krivook. — nije dosta pousdano.

KRIVOOČAN, krivoočna, *adj.* *vidi* krivook. — *U* Stuličevu rječniku us krivook.

KRIVOOK, *adj.* strabus, u kojega su krive oči, razrok, škifav. — *Od* xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (luscocus', v. škilav) gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (lusciosus, luscitiosus'). On bijaše malo krivook. G. Zelić 252.

KRIVÒPER, *adj.* u kojega je krivo pero (o čordi, a pero je ostrice). — *U* jednoga pisca našega vremena. Krivopere motaju se čorde. Osvetn. 2, 142. — *U* drugijem primjerima stoji bez čorda, te se može shvatiti kao supstantiv (krivopera, f.). Tek mu sguli krivoperu sjajnu. 2, 148. Delija neshana štono s golom krivoperom srne. 3, 190.

KRIVÒPERA, *f.* *vidi* kod krivoper.

KRIVÒPĚT, *adj.* u kojega su krive pete. — *U* Bjelostjenčevu rječniku: v. krivonog, i u Stuličevu: v. krivonožan; u obadva znači što i krivonog.

KRIVÒPIZD, *adj.* samo u ženskom rodu u Vukovu rječniku: krivòpizda, femina q. d. curvuncuna', in der anekdote'.

KRIVOPOR, *m.* *vidi* kod Krivoporov.

KRIVOPOROV, *adj.* jamačno posesivni *adj.* od Krivopor, a ovo bi bilo muško ime što se

drugdje ne pomiće. — *U* jednom spomeniku xiv vijeka. I druga (ograda) ota lijeve strane do Krivoporove međe i do Kovačeve međe. Spom. stoj. 96. (do 1846).

KRIVOPOTEG, *m.* u Stuličevu rječniku: v. krivorijez. — nepousdano.

KRIVOPRICA, *m.* calumniator, koji krivo tuži (pri). — *U* knjigama pisanima crkvenijem jezikom. Krivoprica sy dušegubac jest. Starine. 18, 202. Krivoprica sy dušegubac jest. 22, 204.

KRIVOPRISEŽAN, krivoprisežna, *adj.* koji krivo priseže, *vidi* krivokletan. — *U* pisaca našega vremena. Krivoprisežni, meineidig'. Jur. pol. terminol. 840.

KRIVOPRISEŽNIK, *m.* krivoprisežan čovjek, *vidi* krivokletnik. — xvi vijeka, i u pisaca našega vremena. Od sodomiti, krivoprisežnikov. Naručn. 76a. Krivoprisežnik, meineidiger'. Jur. pol. terminol. 840.

KRIVÒPRUTAN, krivòprutna, *adj.* u kojega su krivi prutovi (o bijci, n. p. o losi). — *Samo* u Stuličevu rječniku: 'asper et rugosus instar ligni vitis'.

KRIVOPUTA, *f.* ime ovci. Bruvno. D. Hirc.

KRIVÒPUTICA, *f.* krivi put, samo metaforički u moralnom smislu: mahana, grijeh, pogreška. — *U* jednoga pisca xviii vijeka. Možemo lude milovati i ljubiti, osuđavajući niove krivoputice. D. Obradović, živ. 12. Morao sam u takvu krivoputicu upasti. 88.

KRIVÒREK, *adj.* koji krivo (lažno) govori (reče). — *Samo* u Stuličevu rječniku: 'falsidicus'.

KRIVÒREP, *m.* u kojega je kriv rep. — *U* jednoga pisca našega vremena. Ima od vas ki je popa tuko, il' na svraku krivorepu puko. Osvetn. 4, 26.

1. **KRIVÒREPA**, *f.* ime kokoši. F. Kurelac, dom. žlv. 58. — *vidi* krivorep.

2. **KRIVOREPA**, *f.* ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Niva u Krivorepi. Sr. nov. 1870. 45.

KRIVORLJEZ, *m.* u Stuličevu rječniku: 'curvilineum'. — Nepousdano, *vidi* kod rijez.

KRIVORLJEZAN, krivorijesna, *adj.* u Stuličevu rječniku: 'curvilineus'. — Nepousdano, *vidi* krivorijez.

KRIVORILO, *m.* u kojega je krivo rilo. — *U* jednoga pisca xvi vijeka kao ime duhu paklenome. Vitorog, Krivorilo, Čemernik, Smrdilo, duhovi pakleni. M. Vetranić 2, 199.

KRIVÒRJEČANIN, *m.* čovjek iz Krive Rijeke (u okrugu ušićkom, *vidi* kriv, 1, i, l) bb) aaa)). Ć. Stojanović. — Mnogi: Krivòrječani.

KRIVÒRJEČKI, *adj.* koji pripada Krivoj Rijeci, *vidi* kriv, 1, i, l) bb) aaa)). Krivorečka (opština), u okrugu krševačkom. K. Jovanović 181. — u okrugu ušićkom. 164.

KRIVÒROG, *adj.* u kojega su krivi rosi. — *U* Šulekovu rječniku: 'krummgehörnt'.

KRIVÒROTA, *f.* *vidi* krivokletva (složeno od kriv i rota). — *U* pisaca našega vremena, a između rječnika u Stuličevu (v. krivokletva). U tužbah krivorote... Zbornik sak. 1, 46. i u Šulekovu rječniku: 'meineid'.

KRIVÒROTAC, krivòroca, *m.* *vidi* krivorotnik. — Na dva mjesta xvi i xvii vijeka. Nije v tom krivorotac. Naručn. 92a. Krivorotac ono bijaše. I Zanotti, en. 16.

KRIVÒROTAN, krivòrotna, *adj.* krivokletan,

vidi krivorota. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. krivokletan). Lašoi krivorotni. M. Marulić 118. 'Ne puštaj nemu na dušu i prisegu, on je krivorotan, on odnese'. J. Bogdanović i u *Sulekovu rječniku*: 'meineidig'.

KRIVOROTNICA, f. krivokletnica. — *vidi krivorota.* — *U Sulekovu rječniku*: 'meineidige'.

KRIVOROTNIK, krivorotnika, m. krivorotan čovjek, krivokletnik. — *vidi krivorota.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (krivorotnik, tak on koji priseže, kak on koji proti prisege svoje čini 'perjurus') i u *Stuličevu* (v. krivokletnik). Ako bi satajao, tada bi bil krivorotnik. Naručn. 92a. Lažnikom, krivorotnikom. Ant. Dalm., nc. v. tešt. 2, 105b. paul. 1tim. 1, 10. Ta takov jest krivorotnik. Š. Budinić, ispr. 81. Toga radi su krivorotnici. I. T. Mrnavić, ist. 85. i u *Sulekovu rječniku*: 'meineidige'.

KRIVOROTSTVO, n. krivokletstvo. — *vidi krivorota.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Hinba, krivorotstvo. Naručn. 85b. Pitaj ga od laže, krivorotstva. 89b. Ako ča od ovih trih ne bude, onda je krivorotstvo. 118a. — *I u Sulekovu rječniku*: 'meineidigkeit'.

KRIVORUČAC, krivoručca, m. krivoruk čovjek. — *Samo u Stuličevu rječniku us krivoruk.*

KRIVORUČICA, f. krivoruko žensko čefade. — *Samo u Stuličevu rječniku us krivoruk.*

KRIVORUK, adj. u kojega je ruka kriva (ili obje ruke su krive). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu*: 'cujus manus est incurva (naturae defecta)'. Krivoruk 'di mano storta'. S. Budmani 415a.

KRIVORUKAST, adj. vidi krivoruk. — *U Stuličevu rječniku*: 'cujus manus sunt incurvae'.

KRIVOSILAN, krivosilna, adj. koji je po krivoj (nepravdnoj) sili. — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Kad se čine vojvodami krivosilne zapovijedi. G. Palmotić 2, 480.

KRIVOSJEK, m. nešto što je krivo ijačeno, rasječeno (samo o ustima). — *U naše vrijeme.* Procvilla s usnoga krivosjeka. u Dalmaciji. Đ. Surmin.

KRIVOSLAVAN, krivoslávna, adj. uprav u kojega je kriva slava, ali je načinjeno prema pravoslavan (vidi). — *U dva pisca xviii i xix vijeka.* Koji sebi ovo krivoslavno staroviraca ime nadiše. A. Kanižlić, uzr. xii. Tad svi drugi naravno cijenit je da su neslavni iliti po vašoj gramatici krivoslavni. M. Pavlinović, razg. 18.

KRIVOSRČAN, krivosrčna, adj. koji pripada krivome (u moralnom smislu, nepravdnome) srcu. — *U jednoga pisca xviii vijeka, koji je sam ovu riječ načinio.* Nu njihovo zlobno tvrdoglavstvo i krivosrčno opriječenje ne pogasi ali ohlađi želju njihova spasenja. I. M. Mattei 62.

KRIVOSRD, adj. u kojega je krivo (u moralnom smislu) srce. — *U Stuličevu rječniku*: 'animo iniquo' s dodatkom da je useto iz brevijara.

KRIVOST, f. vidi krivina.

a. *vidi krivina, 1.* — *U Bjelostjencevu rječniku*: 'curvamen'.

b. *vidi krivina, 2 (osobito pod g).* — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* ('pravitas'), u *Voltigijinu* ('reita, pravita', 'schuld, bosheit'), u *Stuličevu* ('crimen, culpa'). Pravost i krivost biće spozna(na). S. Rosa 80a.

c. *u osobitom značenju, prema kriv, 1, b.* Krivost, phil. ψευδος, 'falschheit (eines urtheils)', tal. 'falsità'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KRIVOSTASAN, krivostasna, adj. u kojega je kriv stas. — *U Stuličevu rječniku*: 'statura curvus'.

KRIVOSTRAN, adj. u kojega je kriva jedna strana (uopće i u osobitijem značenjima). — *Od xvii vijeka (vidi o).*

a. *uopće.* Krivostrano drvo, sukno, na krivo izdjelano, istriženo. M. Pavlinović. i u *Sulekovu rječniku*: 'krummseitig'.

b. *krivostrana žena, kojoj je jedna dojka veća, a druga manja, kad iz jedne ne doji.* u Lici. V. Arsenijević.

c. *koji krivo ide na jednu stranu (hrom).* Uz hroma tko hodi slideć ga vele dan, mnokrat se dogodi, da hodi krivostran. Đ. Baraković, vil. 828.

KRIVOSUDAN, krivosudna, adj. koji krivo sudi. — *U Stuličevu rječniku*: 'inique judicans, injuste judicium ferens', gdje ima i *adv.*: krivosudno, 'iniquo judicio', po krivom sudu. — *Nije dosta pousdano.*

KRIVOSUDLIV, adj. u Stuličevu rječniku us krivosudan. — *nepousdano.*

KRIVOSUDE, n. krivi (nepravdni) sud, kriva osuda. — *U jednoga pisca xix vijeka.* One se stanu žaliti i raslične nepravde prikasivat i krivosuda koja su učinena protivu njih. S. Milutinović u Pjev. crn. 97a.

KRIVOSVADA, f. calumnia, kriva osvada. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Nikoga ne odirajte ni krivosvadu činit(e) i zadovoljni budite od platja vaših. Blago turl. 2, 181. luc. 8, 14.

KRIVOSVADNIK, m. čovjek što krivo osvada. — *U istoga pisca xviii vijeka u kojega ima i krivosvada.* Porad krivih osvada nima naprtjenih od krivosvadnika i lažnih svidoka. Blago turl. 2, 186. Neće bit krivosvadnik ni usmutjivac u puku. 2, 192.

KRIVOŠA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vafevskom. Niva zovoma Luka u Krivoši. Sr. nov. 1866. 11.

1. **KRIVOŠLJA, f. ona u koje je kriva šija.** — *isporedi 2. krivošija.* — *Od xv vijeka (kao mjesno ime, vidi b, b)).*

a. *kriva čorda.* On poteže svoju krivošiju. Nar. pjes. juk. 321. Kako l' im se poturbače vlaču, a niz niha krivošije mlade. Osvetn. 2, 85. Na plećije geverdari sjali, ledenice sjale za pojasmom, a o bedrih krivošije čorde. 5, 119.

b. *Krivošija, kao mjesno ime.*

a) *mjesto u Srbiji u okrugu vafevskom.* Niva u Krivošiji. Sr. nov. 1868. 519.

b) *u staroj Srbiji.* — *U Daničičevu rječniku*: katunu je Dragojevcima išla međa 'na Krivošiju'. G(lasnik). 15, 801. (1848?).

2. **KRIVOŠLJA, m. čovjek u kojega je kriva šija.** — *isporedi 1. krivošija.* — *U Vukovu rječniku*: 'der krummhalsige', 'incurvicervicus'. — *I kao prezime ili muški nadimak, vidi kod Krivošijin.*

KRIVOŠLIJANIN, m. čovjek iz Krivošija. — *Mnoština*: Krivošijani. — *U Vukovu rječniku*: 'einer von Krivošije' s primjerom: Da nije Rišana i Krivošijana, Boka bi Turcima harač plaćala.

KRIVOŠLIJAST, adj. u kojega je kriva šija. — *xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* ('distorto collo praeditus'). Krivošijas(t) 'di collo storto'. S. Budmani 415a.

KRIVOŠIJE, f. pl. ime knežini u Boci Kotorskoj. — *isporedi 1. i 2. krivošija.* — *U naše*

vrijeme, a između rječnika u Vukovu: više Risna na planini kao mala knežinica (od 250 kuća i oko 1200 duša). — Više Risna je na planini knežina 'Krivošije'. Vuk, poslov. xvi.

KRIVOŠIJIN (Krivošjin), *adj. koji pripada čovjeku što mu je prešine ili nadimak Krivošija. — xix vijeka.* Pisato magistratu, da pošlu devojku Ovetu, kćer Krivošinu. Djelovod. prot. 84.

KRIVOŠIJINKA (Krivošinka), *f. žensko čelade is Krivošija. — U naše vrijeme.* Tužbalica jedne Krivošinke. Vuk (?), živ. 201.

KRIVOŠTOVAC, krivoštôvac, *m. krivoštovan čovjek, vidi krivovjerac. — Samo u Stuličevu rječniku: 'veneficus, incantator' s drukčijim snačenem.*

KRIVOŠTÔVAN, krivoštôvna, *adj. koji krivo štuje ili koji pripada krivoštovlju, vidi krivovjeran. — U jednoga pisca xviii vijeka. (Fari-sei) mloga nadometaše zakonu Božjemu tomačena ljudska ili nijednostranska ili krivoštovna. I. Velikanović, uput. 1, 107.*

KRIVOŠTOVANE, *n. djelo kojim se krivo štuje, vidi krivoštovlje. — Sa snačenem 'superstitio' u jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu ('superstizione', 'aberglaube'). Da je isprano krivoštovanje nekijeh Žudjelah koji kad bi pisali ime Božje, ne bi imali smionstvo izreći ga. J. Matović 842.*

KRIVOŠTÔVLE, *n. krivo štovanje (Boga), kriva vjera, vidi krivovjerje. — U drugijem riječima istoga postana imaju osobita snačenja ('haeresis; supersticio'). — Pisano bogoštovje. — U pisaca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu: krivoštovje, v. krivočastje (gdje nije isto snačenje). Ovi Rimu navistiše Isusovu pravu viru gdi skupljeno svako biše krivoštovje na švu miru. P. Knežević, pism. 86. Da je lasno mogao razabrati stvari one koje su za pravo i istinito bogoštovje od onih koje su priklonite na krivoštovje. A. Tomiković, živ. 875.*

KRIVOŠTÔVNİK, *m. čovjek koji krivo štuje, vidi krivovjernik. — U jednoga pisca xviii vijeka.* Mudraci današnji (t. j. koji se danas svetkuju) bili su po zabludjenju naj taštiji krivoštovnici svizda, i evo sa svizdom Bog jih prosvitljuje. A. Tomiković, gov. 20. Ili bio poganin ili krivoštovnik ili odmetnik ili grišnik, svi i svikolici imaju misto u šezinu krilu. 198.

KRIVOŠTOVSTVO, *n. vidi krivoštovlje i krivovjerstvo. — U jednoga pisca xviii vijeka.* Ne stide se crkvu osvađati krivoštovstvom pače krivoštovom. I. Velikanović, uput. 1, 418.

KRIVÔTA, *f. vidi krivina. — U Stuličevu rječniku: v. krivina s dodatkom da je riječ ruska.*

KRIVOTUĽA, *f. ime nekakvu selu. — xiv vijeka.* Svetostef. hris. 28.

KRIVOTVĀBATI, krivotvārām, *impf. krivotvoriti. — Nema potvrde.*

KRIVOTVOR, *m. vidi krivotvorac. — U Šulekovu rječniku: 'falscher'.*

KRIVOTVÔRAC, krivotvôrca, *m. čovjek koji krivotvara, vidi izopačilac. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('falsario', 'corruptor' 800b) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (štamparskom grijčkom krivotvorac, falsatore, falsario', 'verfälscher'), u Stuličevu ('documentorum corruptor, vel qui falsa documenta componit'). Krivotvorac zadužbinu dili. A. J. Knežević 248. Krivotvorac iliti pričinitelj koji stvari krive i lažive misto pravih i istinitih načina i prodaje. I. Velikanović, uput. 8, 112.*

KRIVOTVORBA, *f. vidi krivotvaranje, izopačivanje. — Načineno u naše vrijeme.* Krivotvorba novca papirnoga je zločin. Zbornik sak. 1863. 386. Ugovor o zaštiti proti krivotvorbi snakova bijegovnih. 1866. 14.

KRIVOTVÔRENE, *n. djelo kojim se krivotvori (boje bi bilo krivotvaranje).* Krivotvorene javnih vjerovnih papira 'verhâlschung der öffentlichen creditaspapire', 'falsificazione di carte di publico credito'. B. Petranović, ručn. kn. 84. Zločinstvo krivotvorenja javnih vjerovnih papira tvori koji spotvara papire od javne veresije. Kazn. zakon. 1, 49.

KRIVOTVORINA, *f. nešto krivotvoreno. — Načineno u naše vrijeme.* Krivotvorina 'falsificat'. Jur. pol. terminol. 689. Imaju se poslati krivotvorine. Zbirka sak. 2, 62.

KRIVOTVÔRITI, krivotvôrîm, *pf. vidi izopačiti, 1, a, b). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('falsare, falsificare', 'adultero' 800b) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu ('falsare, falsificare', 'verfälschen'), u Stuličevu ('adulterare, vitiare, corrumpere').*

a. aktivno. Krivotvoriti 'verfälschen', 'falsificare'. B. Petranović, ručn. kn. 84. S onim koji krivotvori koji dokumenat ima se postupiti po općenitih kazneno-zakonskih ustanovah. Zbornik sak. 1858. 758. Zloporaba biva, kad tko putovnicu krivotvori. 1866. 64.

b. pasivno. — Ismeđu rječnika u Belinu ('falsato', 'adulteratus' 801a). Zlatnina označena patvorenim ili krivotvorenim uredovnim puncem. Zbornik sak. 1866. 102.

KRIVOTVÔRJE, *n. vidi krivotvorene. — Načineno u naše vrijeme.* Krivotvorje snakova bijegovnih, maraka poštarskih. Zbornik sak. 1865. xvi.

KRIVOTVÔRNICA, *f. žensko čelade kao krivotvornik. — U Belinu rječniku: 'falsaria e falsatrice', 'falsaria' 800b, i u Stuličevu: 'quae documenta falsa componit'.*

KRIVOTVÔRNİK, *m. vidi krivotvorac. — Isporedi krivotvornica. — Ismeđu rječnika u Voltigijinu ('falsario, malfattore', 'übelthäter'). Krivotvornik, 'falsificator'. Jur. pol. terminol. 689.*

KRIVOTVORNINA, *f. vidi krivotvorina. — Načineno u naše vrijeme.* Istim ovim vlastim imaju se poslati krivotvornine i svekoliko oruđe. Zbornik sak. 1858. 650.

KRIVOTVORNOST, *f. uprav osobina čeladeta koje krivotvara, ali se nalazi u drugome širem smislu, od prilike kao krivica. — Od adj. krivotvoran kojemu nema potorde. — xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu ('actiones iniquae' s dodatkom da tu riječ ima I. M. Mattei). Čarane i krivotvornost okolo vinčana. M. A. Rejković, sat. F8a.*

KRIVOUSNIK, *m. krivoust čovjek. — U Stuličevu rječniku uz krivoust. — nepouzđano.*

KRIVOUST, *adj. u kojega su kriva usta. — U jednoga pisca xvii vijeka (po poj. krzywousty), a po nemu u Belinu rječniku ('ohi ha bocca storta', 'distorto ore vir' 148b) i u Stuličevu ('distorto ore'). Boleslav se pod oklopljem krivousti gleda i broji. I. Gundulić 428.*

KRIVOVĀNE, *n. djelo kojim se krivuje (krivica, grijeh). — Stariji je oblik krivovanje. — Ismeđu rječnika u Belinu (krivovanje 'frequenza del peccare', 'frequens usus peccandi' 549a; 'man-camento, qui val errore', 'erratum' 455b) i s*

Stuličevu (delictum, iniquitas, injustitia, culpa, crimen, peccatum). Veća je tva dobrotu, neg li je moje krivovanje. I. V. Bunić, mand. 22. I susama vas se oblitati ojeđ mojih krivovanja. J. Kavašin 52b. Te nam prosti krivovađa ka tvorismo prema tvojoj neismijernosti. I. Dordić, salt. 271. Sramovat se svojijem krivovađem. ben. 126. Bjehu jur pred moje prišla lice od zemlje nevjernice krivovađa strahovita. pjesn. 258. Nepristavno krivovađe (delictum incessabile). A. Kalić 115.

1. KRIVOVATI, krivujēm, *impf. biti kriv (u moralnom smislu)*. — U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (essere colpevole, reum esse' 202^b; esser reo, colpevole, reum esse' 612a) i u Stuličevu (reum fieri, errare, aberrare, peccare, delinquere, perperam aliquid agere). Svi se pase među sobom, mjere skrovna svi činjenja, krivuju li kojom slobom. G. Palmotić 8, 29b.

2. KRIVOVATI, krivujēm, *impf. viditi kriviti*, 1, c. — Samo u Voltigijinu rječniku: tacciare, incolpare, beschuldigen.

KRIVOVIRAC, Krivovirca, m. čovjek iz mjesta Krivoga Vira, *vidi* kriv, 1, i, v). Pisato Iliji Barjaktaroviću zaradi planine koju otima od Krivoviraca. Djelovod. prot. 70.

KRIVOVIRSKI, *adj. koji pripada selu Krivom Viru, viditi* kriv, 1, i, v) aa). Krivovirska (opština). K. Jovanović 168. Krivovirski Timok (voda). M. Đ. Miličević, srb. 878.

KRIVOVJERA, f. kriva vjera, *vidi* krivovjerstvo. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (falsa fides, simulata religio) u kojemu ima snačeno: hišena vjera. — Moleći za iskorijepjeđe krivovjere. L. Radić 72.

KRIVOVJERAC, krivovjerca, m. haereticus, krivovjeran čovjek, *vidi* krivovjernik. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (miscrudente, infedele, 'unglaublich, ketzer') i u Stuličevu (us krivovjeran).

a. *vidi* krivovjernik, a. Bježe Krstjani pravovjerni, a dohode krivovjerci. B. Zuzeri 255. A slažu se s krivovirci držeći i virujući suprotniva sveti(h) sabora. J. Banovac, iskaz. 4. Protiva Luteru krivovircu. A. Kanižlić, utoč. viii. Duše nesnabožaca, krivoviraca i grišnika. fran. 248. Krivovirac videći istinu prisvetoga sakramenta obrati se na pravu viru. M. Zoričić, srb. 174. Kleti krivovjerci ponovije nakon nega njegove izmišlotine. S. Rosa iii. Sveti Jerolim odgovori Vigilanciju krivovjercu. Đ. Bašić 41. Tko su krivovirci? — Oni tkoji budući primili viru u krstjenju svojevoino tomače božanstvena pisma protiva skladnomu pristanutju ss. otaca i crkve. Blago turl. 2, 81. Krsti mnogu dicu niki pop krivovirac. 2, 210. Bezakonja učiena sruu prisvetomu od nevjernika, krivovjerca, grešnika i bestužnijeh Hristjana... I. M. Mattei 266. Srce njegovo rađeno od nevjernika, krivovjerca i neharlijeh Hristjana. 816. Biste tim nekud priznavali da ste vi krivovjerci. M. Pavlinović, razg. 18. i u Sulekovu rječniku: 'ketzer'.

b. *vidi* krivovjernik, b. Kršćene koje podijuje se od krivoviraca. I. J. P. Lučić, nar. 12.

c. *vidi* krivovjernik, c. Proti svakomu Lužitancu po četrdeset svojih vojnika krivovirci staviti mogadijahu. A. Kanižlić, fran. 82.

KRIVOVJERAN, krivovjerna, *adj. haereticus, superstitiosus, koji (o čeladetu i drugome) pripada krivovjerstvu*. — Riječ je praslavenska,

ispoređi stislov. krivověrny, rus. кривовѣрный, češ. krivověrný, pol. krzywowierny. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (Christicola simulatus) s drukčijim snačenem, i u Daničičevu (krivověrny, pravae opinionis).

a. *adj.* Priide dšti jedinoga velmožja jego pravověrnyh, obručena byvši sa mužь otъ krivověrnyh tšh. Stefan, sim. pam. šaf. 7. Od krivoverne službe božje (τῆς ἰδίας δαισιδαυμονίας, de sua superstitione). Anton Dalm., nov. tešt. 218b. act. ap. 25, 19. Nijesu bili pravovjerni nego Pogani, Turci, Žudjeli, ali krivovjerni. V. Andrijašević, put. 75.

b. *adv.* krivovjerno, u jedinom primjeru superstitione. Ne vala se k tom vrimenu i danu krivovirno vezati. J. S. Rajković 252–258.

KRIVOVJERJE, n. *vidi* krivovjerstvo. — *Starji je oblik* krivověrje. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Stuličevu (v. krivočastje s dodatkom da je useto iz brevijara) i u Daničičevu (krivověrje, pravva opinio). Svetij že izvveda siju předs sborъ svoj szbrany na jeresъ tu lukavuju, izsobličivъ krivověrje ihъ... Stefan, sim. pam. šaf. 7.

KRIVOVJERNICA, f. žensko čelade kao krivovjernik. — Samo u Stuličevu rječniku: Christicola simulata.

KRIVOVJERNIČKI, *adj. koji pripada krivovjericima (ili krivovjerstvu)*. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (more Christicolarum simulatorum).

a. *adj.* Pobiže iz kuće krivovirničke. E. Pavić, ogl. 71. Ne mišajući se š hiovim krivovirničkim življenem. 94. Kano da sam krivovirničkim ceremonijama podložio se. 497.

b. *adv.* krivovjernički. Koje više krivovirnički nego krstjanski živu. E. Pavić, ogl. 77.

KRIVOVJERNIČTVO, n. *vidi* krivovjerstvo. — *Postaje od krivovjernik nastankom* istvo, te se k ispred s mišena na š (danas bi se još daję mišehalo na š: krivovjerništvo). — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Koji mlogo vrimena prije Isukresta živije, kad još svit u tmina slōčinstvâ krivovirničtvâ stajaše. E. Pavić, ogl. xii.

KRIVOVJERNIK, m. haereticus; infidelis, čovjek u kojega je kriva vjera (sakon), te ili nije Katolik (u katoličkim pisacima), ili nije uopće Hrišćanin. — Od xviii vijeka (vidi a), a između rječnika u Stuličevu (v. krivovjerac) gdje je drukčije snačeno.

a. haereticus, koji je Hrišćanin, ali nije Katolik. Niti nevirci niti krivovirci nisu mogli odoliti. A. Kanižlić, utoč. ix. Knjiga Nestorija krivovirnika. utoč. 846. Hudi krivovjerci, neka bi lašne utemelili svoja varava učenja, dosta su izmišlotina za vandelje priprođavali. S. Rosa iii. Države zlotvornijem krivovjericima i odmetnicima svete vjere naseljene. A. Kalić 586. Krivovirci, i oni su daleko od nas, jer premda oni poznaju pravoga Boga i nemu se klanjaju, ništanemađe ne obdržaju podpuno sakon Božji niti viruju sva koja Bog zapovida virovati. B. Leaković, gov. 201–202.

b. koji nije Katolik, pa bio Hrišćanin ili druge vjere. Umlozaj praveden, obrati grišnike, prosvitli krivovirnike... A. Kanižlić, bogoljubn. 111.

c. koji nije Hrišćanin uopće, u ovom primjeru: nesnabožac, poganin. Da ovomu kraju (egipatakomu), premako krivovirniku, nepravo se vidi učiniti dilo prilubodinstva. E. Pavić, ogl. 27.

KRIVOVJERNOST, *f.* haeresis, osobina onoga koji je krivovjerman, vidi krivovjerstvo. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Ohola krivovjernosti Lutera i Kalvina. A. Kalić 209. Ništa manje štetna je i porasna dušami krivovjernos pogađa, te što će kršćanstvo, kad napáde na n? 510.

KRIVOVJERSKI, *adj.* koji pripada krivovjerji, krivovjerstvu. — XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. krivovjernički) s drukčijim značenjem.

a. haereticus. Je li dopustjeno štit knige i pisma krivovirska? Blago turl. 2, 82. Držao sam pri meni knige i pisma krivovirska. 2, 287. Kako sam vidio i tužno promišljao veliku brigu koju imaju i pauci krivovjerski. Pisanica. 5. — I u Šulekovu rječniku: 'ketzerisch'.

b. gentilis, nesnabošački, poganski. Pribivaše s ocem u krivovirskom vilastu Kaldeji. E. Pavić, ogl. 25.

KRIVOVJERSTVO, *n.* kriva (neprava) vjera (sakon), nije svagda u istom značenju, naj češće je značeno pod a. — XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. krivovjera) s drukčijim značenjem.

a. haeresis, u Hrišćana vjera koja se posve ne slaže s katoličkom (u pisaca katoličkih). Vidi a. crkva tolika krivovirstva, erezije i odmetnutja... J. Banovac, izkas. 4. Eresije (to jest krivovirstva) i skizme (to jest raskolništva). A. Kanižlić, kam. v. Suproti krivovirstvu ikonoborskomu. 4. Narod je odbacio krivovirstvo arijansko. 182. U istoku izajđe novo krivovirstvo. 697. Sva krivovjersva i svi nauci krivoviraca dohode od djavla. Blago turl. 2, 81. Kad se krivovirstvo počimaše prostirati po Fijandri. 2, 210. Sva krivovirstva od ovoga sabora osuđena. I. J. P. Lučić, nar. 29. Dvi su heresije iliti krivovirstva... Đ. Rapić 321. Nova krivovirstva Lutera i Kalvina. Grgur iz Vareša 79. Rasoriti zahodeña i krivovirstva Ebionićana. 116. — I u Šulekovu rječniku: 'ketzerei'.

b. superstitio, vidi praznovjerje, sujevjerje. Kad virujemo u jednoga svemogućega i prijatelja Boga, od nega valja da i pomoć tražimo. a ne od stvoreña, i da svako krivovirstvo odbacimo. B. Leaković, nauk. 27. — Valja da amo pripada i ovaj primjer istoga pisca: Kad je crkva u miru, onda se isti sinovi ne pobise, pak počmu izvoditi nika krivovirstva i poluvirstva. gov. 42.

c. svaka vjera što nije katolička. Dostoj se sva kolika krivovirstva izkoreniti, da svi narodi u krilu svete matere crkve pravu viru ispovijaju. A. Kanižlić, bogojubn. 181.

d. svaka vjera što nije hrišćanska. Da ji (Israelicane) na krivovirstvo prignu (šene madianiske). E. Pavić, ogl. 163.

KRIVOVBRAT, *adj.* u kojega je kriv vrat. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu ('chi tiene il collo torto', 'obstipus' 200b) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu ('obstipus'), u Volićijinu (krivovrat, krivovratat, 'stortocollo, collostorto, capotorto', 'kopfhänger'), u Stulićevu ('cujus collum obstipum'), u Vukovu ('krummhalsig', 'incurvicervicus'). Svi bi momci krivovratu bili gledajući u svjesdice sjajne. Nar. pjes. vuk. 1, 696. — vidi i krivovratat.

KRIVOVBRATAC, krivoviraca, *m.* čovjek ili živinče u kojega je kriv vrat. — Od XVIII vijeka.

a. čovjek s krivijem vratom. — U primjerima stoji u prenesenom smislu, kao ližiotar, prema tal. torcicollo, collostorto. — Između rječ-

nika u Belinu ('chi tiene il collo torto', 'obstipus' 200b), u Bjelostjencevu (us krivovrat), u Stulićevu (us krivovrat). Da mi reku da sam ljudi krivovratat, koji po vas dan otare liže. B. Zuzeri 181. Pripasti tijesno srce koga suluda krivovratat ali slabe koje ženice. 250.

b. Jynx torquilla L., vijoglav, ptica. — U Belinu rječniku: 'capotorto o collostorto, uocello', 'torquilla' 170b, i u Stulićevu: krivovratat, ptica, 'capotorto, uocello', 'avis species'.

KRIVOZAKLĚTBNIK, *m.* vidi krivosakletnik. — U jednoga pisca XVIII vijeka koji ovako piše ovu riječ (ali se po svojoj prilici ni sam nije trudio da isgovori b) s toga što je mislio da postaje od zakletba (ovako se nalazi ova riječ u istoga pisca na strani 120, premda obično piše zakletva). Prituđu Božju protivu krivosakletnikom... Đ. Rapić 121. Virujte tvrdno da na svitu ne ima opadijega grišnika od krivosakletnika. 121.

KRIVOZAKLĚTNİK, *m.* vidi krivokletnik. — Postaje od krivosakletan (kojoj riječi nema potvrde), isporodi krivosakletbnik. — U jednoga pisca XVII vijeka. Krivosakletnici su, er su laživom zakletvom sagriješili Gospodinu Bogu. B. Kašić, zrc. 108.

KRIVOZAKLĚTVA, *f.* vidi krivokletva. — U jednoga pisca XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. krivokletva). Grisi koji se s jezikom mogu učiniti: ... krivosakletva... P. Knežević, osm. 315.

KRIVOZAKLĚTVICA, *f.* dem. krivosakletva. — Samo u Stulićevu rječniku: 'perjuratiuncula'.

KRIVOZAKLIN, vidi krivosaklin.

KRIVOZAKLINÁČ, krivosaklináča, *m.* vidi krivosaklinálac. — U jednoga pisca XVIII vijeka, u starijem obliku s n mj. h. Tako se ima reći... od krivosaklináča i lažaca, ako su se priselili na govorenje od istine. F. Lastrić, test. 189b.

KRIVOZAKLINÁLAC, krivosaklináloca, *m.* čovjek koji se krivo saklinje, vidi krivokletnik. — U dva pisca XVII i XVIII vijeka (u starijem obliku s -n- mj. h), a između rječnika u Stulićevu (griješkom krivosaklináloca, v. krivokletnik). Čaratanoci, krivosaklináloci, lupeži... M. Divković, bes. 233a. Lažcem, krivosaklinálocom... 560a. Koji (Isus) prodat jednoč od Jude, al' od lakomaca i krivosaklinálalaca 1000 puta. F. Lastrić, test. 164b.

KRIVSTVO, *n.* vidi 1. krivica. — U jednoga pisca XVIII vijeka, a is nega u Stulićevu ('iniquitas, injustitia'). Nije isrico neg li samo krivstva svaka. I. Đorđić, salt. 241. Pedepse mahe jesu neg li krivstvo. 346.

KRIVÚDALO, *m.* čovjek (možebiti i drugo što) koji krivuda. — U Vukovu rječniku: 'der nicht den rechten weg folgt', 'exorbitator'.

KRIVUDAN, krivudna, *adj.* ima samo u jednoga pisca XIX vijeka adv. krivudno, krivudajuć. Tekla voda i vodica i tekla je i teći će i okolo i krivudno, ma svoje će nać jezero. S. Milutinović u Pjev. orn. 82b.

KRIVÚDÂNE, *n.* djelo kojijem se krivuda. — U Vukovu rječniku: 1. 'das schlangeln', 'sinuatio'. — 2. 'die abweichung', 'exorbitatio'.

KRIVÚDAST, *adj.* koji krivuda. — Načiseno u naše vrijeme. Krivudast, bot. (vijugast), lat. 'serpentinus', 'schlangenförmig', 'geschlängelt'. B. Šulek, rječn. znanstv. nas.

KRIVÚDATI, krivúdâm, *impf.* pomicati se tamo i amo (od prilike kao smija). — Postaje

od kriv. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: krivudamo, krivudate, u aor. 2 i 3 sing. krivuda, u part. praet. act. krivudao, krivudala.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 1. 'sich sohlängeln', 'sinuor' [vide vijugati se] s primjerom: Put krivuda ovamo onamo.* — 2. 'nicht den rechten weg verfolgen', 'exorbito'.

a. u pravom smislu, n. p. voda (u primjeru saliv). Ondje se od mora odvaja u suhu zemlju saliv (u Boci kotorskoj) ... krivudajući između prevelikijeh kamenitijeh gora oteže se k jugoistoku. Vuk, kovč. 28. — put, stasa. Stasica krivuda pored lipe vodi. B. Radičević (1890). 8. — čeljade, čeljad (u primjeru o vojvodi s vojskom). U ovome njegovu usmicanju s kojim je, ovamo i onamo krivudajući, varao i samamjivao Francuze. Vuk, žitije. 27.

b. ići putem koji nije pravi, ići krivijem putem, vidi u Vukovu rječniku (pod 2). može se shvatiti i u moralnom smislu.

KRIVUDAV, adj. tortuosus, koji krivuda. — *U naše vrijeme.* Krivudavu lulu napraviti. P. Bolić, vinodj. 2, 887. Zato su ti putovi nazvani kršenici za razliku od starih tesnih krivudavih kolovoza seoskih. M. Đ. Miličević, zim. već. 290. Putovi su svi uzani, kašavi, krivudavi. pomenik. 1, vii. Kad pođemo preko tihoga krivudavoga Dunava. Bos. vila. 1886. 88.

KRIVUDINA, f. flexus, mjesto u dužini gdje se što nakrivljuje (krivuda) ili gdje je što krivo. — *U jednoga pisca xix vijeka.* Svašto testerom se seče po mustri tako da svaka krivudina ima svoju formu ili kalup. S. Tekelija. letopis mat. sr. 120, 82.

KRIVUĀ, m. ime kršu u Srbiji. Glasnik. 47, 294.

KRIVUĀA, f. nešto krivo, samo u osobitijem značenjima. — *Akc. se mijenja u gen. pl. krivūlā.*

a. krivūla smokva, suvrat smokve. na Braču. A. Ostojić.

b. krivūla udica, kriva udica. na Braču. A. Ostojić.

c. krivūla, vrst vinove loze bijeloga grožđa. B. Šulek, im. 174.

d. u pisaca našega vremena snači krivu crtu (u geometriji). Krivūla, math. phys. lat. 'curva', 'curve, krumme linie', tal. 'curva', franc. 'courbe, ligne courbe', engl. 'curve, curve line'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

e. ime domaćijem životinjama. a) kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24. — b) ovci. 32.

f. Krivūla, ime mjestu u okrugu crnoriječkom u Srbiji. Niva u Krivūli. Sr. nov. 1875. 500.

KRIVUĀANA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom, isporodi krivūla, f. Niva u Krivūlani. Sr. nov. 1875. 800.

KRIVUĀAST, adj. kriv, nakriv. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('krumm', 'curvus'). Krivūlastu zmiju. Đ. Daničić, isai. 27, 1. Često je na jednoj strani ravan a na drugoj krivūlast. Đ. Popović, poznav. robe. 196.

KRIVUĀICA, f. 1. šara na čarapama bijelima. krivūlica može biti 'slijepa' i 'šuplja'. u Dobroselu. 2. vrsta veza. u Dobroselu. M. Medić. — *Uprav je dem. krivūla.*

KRIVUSAV, adj. u narodnoj zagoneci natičeno od kriv. Krivo krivo krivusavo; da se ispravi, do neba bi bilo. odgonetljaj: put. S. Novaković, nar. zag. 181.

KRIZA, f. κρίσις (uprav odluka), crisis, u je-karskoj snanosti pošto je u kakvoj bolesti gros-nica postala naj jača, čas u koji počinje smati-

vati, te se bolest okreće na boje a gdje gdje i na gore. — *U pisaca našega vremena koji ovu riječ upotrebljavaju ne samo u ovom smislu, nego, i još češće, u prenesenom smislu, te snači od pri-like što i opasnost, n. p. trgovačka, financijska kriza, politička kriza itd.* Te se prekoračenje roka financijskim krizama opravdati ne može. Zbornik zak. 1878. 280. Kriza, merc. v. Prekret; Opasnost. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRIZMA, f. χρίσμα, chrisma, mast za maza-
nje kod nekijeh sakramenata u crkvi katoličkoj. — k stoji po lat. oh kako se sad isgovara. — Oblik je krjezma (Š. Budinić, sum. 71a) pogreška. — *Od xvi vijeka, vidi kod b, a između rječnika u Mikaljinu* (krizma, krizmanje, berma, confirmatio), u Bjelostjenčevu (crisma, oleum sacrum crismatis'. 2. v. bermaše. 8. v. krizmaše), u Vu-kovu (firmelung', 'confirmatio' s dodatkom da se govori u Boci).

a. sa snačenjem sprijeda kasanijem.

a) kod drugoga sakramenta (krizmaše, berme, potvrđenja) u katoličkoj crkvi (u pravoslavnoj miropomazaše) sastoji se is uja i bal-sama. Zapovida ovi papa krizmu svako leto po-navlja. F. Glavinić, cvit. 28a. Valja da se krizma svake godine iznova blagosiva, i biskup starom krizmajući smrtno bi sagrišio. A. Bačić 287. Običaj po komu biskup pomaže čelo krštena s posvećenom krizmom ... J. Banovac, razg. 216. Krizmom pomazane ne usbojaše se opet krizmom pomazati. A. Kanižlić, kam. 229. Krizma jest pomast koja se čini od dviju stvari, od bal-sama i od uja masline. 248. Krizmaše je sa-kramenat s kojim čovjek kršten po svetoj krizmi i riječi Božjoj od duha svetoga u milosti ob-jača se. E. Pavić, jezgr. 50. Uje maslinovo s balsamom posvećeno od biskupa koje se zove krizma. Ant. Kadčić 189. Potvrđujem tebe s krizmom spaseša. 189. Koja krizma jest od uja masline i od balsama učinita. B. Leaković, nauk. 174.

b) kod krštenja. Misnik omače palac desni na sfetu krizmu, i pomaže vrh od glave obranoga na način od križa govoreći: 'Bog sfemogući ... on tebe pomazao krizmom od spasenja! ...' B. Kašić, rit. 40. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se prvo imenjuje uje a poslije krizma, ali se u podložnoj rečenici prvo govori o krizmi, poslije o uju* ('chiasmus'). Svaki župnik dužan je prominiti svakoga uskrsa sveto uje i jedno i drugo, to jest i uje i krizmu, čim se krsti i po-mazuje na čas od smrti. M. Dobretić 45.

c) kod petoga sakramenta (naj posljednega pomazaša), vidi kod uja. — *Samo u Bjelostjen-čevu rječniku (vidi i kod krizmaše).*

d) u širem smislu kao uopće mast kojom se maže tijelo. Koliko bē mironosnih žen ke po-mazaše gospoda krizmoju? Pril. jag. ark. 9, 107. (1468).

b. drugi sakramenat, krizmaše (berma, po-tvrđenje). — *Može biti po tal. orēsima.* Krizma ali berma. Naručn. 18b. Od sakramenta krjezme. Š. Budinić, sum. 71a. Koga na krizmi Fran-ciskom prozvahu. F. Glavinić, cvit. 388b. Po-tvrjenje ili krizma. 447a. Pokripljenje aliti krizma. I. T. Mrnavić, ist. 116. S kumom koji ga je držao na krstu ili na krizmi. S. Matijević 65. Priušak koga biskup na krizmi daje. A. Bačić 288. Sveti sakrament od krizme. H. Bo-načić 116. Potribuje (čovik) kripot, koju prima na svetoj krizmi, za ispovidit kripko viru kato-ličansku. J. Banovac, razg. 199. Sveti red i krizma oče veće dostojanstvo od misnika. 207. Na krizmi samo dvoje ulasi u kumstvo ili u

rodstvo duhovno. 271. Po krismi čini u nami resti milost. F. Matić 80. Od potvrđena oliti od krisme. Ant. Kadžić 189. Krizma jest jedno pomazaše ujem svetim i balsamom na čelu onoga koji se krizma po način slameha s. križa i s određenim načinom riči. M. Dobretić 52. U krismi govori biskup: 'Zlamenujem te...' B. Leaković, nauk. 157.

KRIZMALAC, krizmaoca, m. čovjek (biskup) koji krizma. — U jednom primjeru xviii vijeka. Rodstvo u koje po krizmanu ulazi se neće imati proći krizmaoca i krizmanoga... I. J. P. Lučić nar. 49.

KRIZMALIĆ, m. bijeli ubrus što se postavlja na glavu krštenoga pošto se pomazao krizmom, vidi krizma, a, b). — Na jednom mjestu xvii vijeka. Postavlja na glavu obranoga krizmalčić ili bili ubruščić. B. Kašić, rit. 40.

KRIZMÂNĀ (kum), vidi krizmati, 2 pri kraju.

KRIZMANIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Nar. pjes. vuk. 2, 658 (među prenumerantima). Schem. sagr. 1875. 265.

KRIZMĀNE, n. djelo kojijem se krizma. — Stariji je oblik krizmanje. — Između rječnika u Mikajinu (krizmanje kod krizma), u Bjelostjencevu (extrema unctio'), u Vukovu (das firmeln', confirmatio').

a. drugi sakrament u katoličkoj crkvi, isporodi berma, potvrđenje. Krizmanjem ili bermanjem rastemo u duhu. Š. Budinić, sum. 62b. Krštenje, krizmanje... B. Kašić, rit. 80a. U sakramentu od krštenja, ali od krizmanja. M. Bijanković, nar. 12. Primila je krizmanje na dan duhova. A. Kanižlić, utoč. 590. Na krizmanu pomazaše zlamenuje da milost Božja maže dušu. F. Matić 85. Koji drži na krštenju oli na krizmanu. Ant. Kadžić 417. Potvrđenje iliti krizmaše. J. Matović 184. Što znamenuje ona mala saušnica obična davat se us krizmaše? T. Ivanović 74. Krizmaše sveto jest sakrament novoga zakona. B. Leaković, nauk. 178.

b. samo masaše krizmom. Po krizmanu čela. A. Bačić 286. Potvrđujem tebe krizmašem spaseha. S. Badrić, prav. nač. 48.

KRIZMATI, krizmām, pf. (i impf.), dati (ili davati) krizmu objektu, isporodi bermati. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 8 sing. krizmā, impf. krizmāj, ger. praet. krizmāvši, part. praet. pass. krizmān). — Od xv vijeka (vidi kod 1, b), a između rječnika u Mikajinu (krizmati, bermati, chrismate confirmare'), u Bjelostjencevu (krizmam, poslednje pomazaše dajem, extremam unctionem do, sacro oleo ungo, extremam unctionem confere'), 2. bermam), u Vukovu: impf. (u Kršćana), firmeln', oonfirmo'.

1. aktivno.

a. u pravom smislu. — U ovijem primjerima pf. Sveti ga otac po običaji krsti, krizma i pričesti. B. Kašić, per. 112. Može li drugi izvan biskupa krizmati? A. Bačić xvii. Ni da posveti krisme, ni da krizma. 290. Čini ji krstiti pak ji krizma. J. Filipović 1, 162b. — U ovijem primjerima može biti impf.: Krizmati ili bermati. Š. Budinić, ispr. 79. Biskup starom (krizmom) krizmajuci. A. Bačić 287. Ko bi krstio ili krizmao brez kuma... J. Banovac, razg. 219. Biskup koji će na skoru pooditi vas i darovati milosti duhovne, koji budu za krizmu, krizmati. F. Lastrić, od' 96. Riči koje biskup izreče kada krizma. B. Leaković, nauk. 174.

b. u prenesenom smislu, udariti ili biti (ger kod krizmaha biskup daje saušnicu). Šćapom ga

krizma. M. Marulić 266. Čuo sam od braće zapadne vjere, kada kasuju, kako je ko koga takao, reku: 'Bome ga, čoviče, po vratiju krizma'. 'Esi li vidia, kako ga krizma?' 'Bome da te mogu uititi, ja bi te krizma'. J. Bogdanović.

2. pasivno (od perfektionoga glagola). Koji nije krstjen, ili krizman. I. Zanetti, upit. 6. Ne mogu se sveti redovi primiti prija nego je krizman (čovik). J. Banovac, razg. 218. Krizmane krizmaše. A. Kanižlić, kam. 156. Tko je jedan put kršten, krizman i ređen. M. Dobretić 18. Mora biti ne samo kršten nego i krizman. Pisanica. 89. — U ovakvom primjeru part. praet. pass. krizman (u složenom obliku krizmān) uprave je adj. i znači: koji pripada krismi. Kum krizmani čini svojtu duhovnu... I. Drkić 209. ovako je i sad u Dubrovniku. P. Budmani.

3. sa se, pasivno. — pf. Da jedan put krizmani ne mogu se drugi put krizmati. M. Bijanković 85. Da tko ima otenje krstiti se ili krizmat se... J. Banovac, razg. 205. Jesu li se svi Krstjani dužni krizmat? F. Matić 86. Grizijaše li u staro doba duha biskupe, da bi tkogod umro po njovoj krivini ne krizmavši se? Blago turl. 2, 221. — mošebiti impf. Dvoje ulazi u kumstvo, t. j. oni koji kumuje i koji se krizma... J. Banovac, razg. 271. Ne bi smrtno sagrišio jedan da se nikad ne krizma? M. Dobretić 55.

KRIZMAVAC, krizmāvca, m. čovjek (biskup) koji krizma ili koji je krizmao. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Prvo kolino jest meju krizmavcem i krizmanim. Blago turl. 2, 325.

KRIZMĀVATI, krizmāvām, impf. krizmati. — Akc. kaka je u praes. taki je u impf. krizmāvāh, u impf. krizmāvāj, u part. praet. pass. krizmāvān; u ostalijem je oblicima onaki kaka je u inf. — Od xviii vijeka. Kako jest to da biskupi samo imaju oblast krizmavat? Blago turl. 2, 220. Zašto se podava kum i onisim tkoji se krizmavaju? 2, 224. i u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KRIZMEN, adj. koji pripada krismi. — isporodi krizmani. — Od xvi vijeka. Sego sakramenta kršmenoga. Š. Budinić, sum. 72b. Tko se nije krizmao ne može biti kum krizmeni. M. Divković, nauk. 151a. Kum krizmeni. I. Grlić 106. A. Bačić 294. Kum krizmeni jedan dan ne može biti nego samo dvojici. J. Banovac, razg. 221. Ne možemo ni krizmeni kumovi bit. P. Filipović 21. Poradi kumova krizmenih. B. Leaković, nauk. 182.

KRIZMENĀK, krizmenika, m. čovjek koji se krizma. — U jednoga pisca xviii vijeka. Masati čelo krizmenika ujem. A. d. Costa 1, 188.

KRIZOLIT, m. vidi krisolit. — U Studičevu rječniku: krisolit, dragi kami, chrisolitus, amphotane'.

KRIZOSTOM, m. vidi Krisostom. — U jednoga pisca xvi vijeka. Š. Budinić, sum. 45b.

KRIZ, križa, m. crux, drvena sprava na kojoj su stratali Isusa Hrista. ovako je sovu katolici a pravoslavni krst, ali vidi daj o tome, osobito u Vukovu rječniku i kod krat. Jamačno je naj stariji oblik bio kao T, ali mu se po već davnom običaju promijenio oblik, te se gradi i slika s četiri kraja, t. j. ima i gornji kraj što je kao produžene donoga. u pravoslavljih su sva četiri kraja jednaka, u katolika je obično donji kraj naj duži a gornji naj kraći. ima i drugih oblika o kojima nije sad potreba govoriti. — Akc. kaka je u gen. sing. taki je u ostalijem padetima, osim nom. i acc. sing., i voc.: križu, križi (ak

križevi). — *Postaje od romanskoga oblika kroge ili krože (od crucem). -o- se promijenilo na i kao u Rim (od Roma), po Mikiševiću bi postalo od stignem. chrtsi ili chrins; ali se i čemu promjena slova z (t. j. glasa o) u naše ž čini čudnovata (befremdend). vidi i kalež. — Za instr. sing. često se nalazi us križem i križom; u množini može se umetnuti ov, ali se češće nalazi bez umetka; gen. pl. ima na jednom mjestu oblik križi (F. Glavinčić, cit. 171b). — Nalazi se u svijeh Slavena katolika jamačno ne prije onoga doba u koje su se pokrstili, isporodi stolov. križ, češ. kříž, polj. krzyż; is poljskoga je došao u ruski jesik oblik крѣзъ, ali samo sa katolički križ; ima i lit. križius. — Ismeđu rječnika u Mikajinu ('crux'); pribiti na križ 'crucifig'; i kod krsat, u Belinu ('croce, segno notissimo da punir i rei', 'crux'; 'croce, segno dell' humana redentione', 'crux' 289b), u Bjelostjencu (križ, negda kaštiga hudodelnikov [krsat], 'crux'. 2. križ, slamenje odkupljenja, 'crux, signum sanctae crucis'), u Jambrešiću ('crux'), u Voltigijinu ('croce', 'kreuz'), u Staličevu ('crux'); križ ili slamenje svetoga križa, 'signum sanctae crucis'), u Vukovu (tako sovu Krišani, 'krsat' od drveta ili od čega drugoga, ali krsat koji čovjek prekrstivši se na čini na sebi, ne 'ovu, 'križ' nego 'krsat', kao što govore i, 'krsatiti se' i, 'prekrsatiti se' itd. tako i Hrišćani, koji ne govore 'križ' nego 'krsat', govore svuda, 'raskrižiti, križati' i, 'kriška'), u Daničeviću (križa, 'crux').*

1. u pravom smislu. križ je bio uopće sprava sa mučenj i strašne krivaca u nekih starinskih naroda (u Rimljana samo sa robove), kao što je i u nekih sadašnjih (u Japanu), ali mu je kod Hrišćana najglavnije značenje ono što smo kasnije sprijeda te je u tijsnoj svezi s vjerom hrišćanskom.

a. križ na kojemu je Isus umro.

aa) u pravom smislu.

aa) uopće. Kada budete vzvišili sina človičaskoga na križ... Bernardin 86. joann. 8, 28. Mukom križa i krvju svom svit prosvitlil jest. Živ. kat. star. 1, 219. Dostojati si se, Isukrate, od križa okusiti gorkost. 224. Da bi vasel križ njegov. Anton Dalm., nov. tešt. 76. marc. 15, 21. Jer se on sa nas podnižio deri do smrti i do smrti od križa. A. Gučetić, roz. jez. 9. paul. philipp. 2, 8. Umoreše pripogrdnom smrtju na prigorkomu križu. M. Divković, bes. 8b. Ka pod križom z divicom Marijom plakaše. F. Glavinčić, cit. 282a. Pod križem stojeći (s. Ivan)... 424a. Nu kô sažu dikla mila... da si na smrt križa odsuđen... Kad te vidi... gdi križ nosiš... Pod tegotom križa pada tužni sinak s teška truda. I. V. Bunić, mand. 80—81. Zatim s križa prisvetoga dižu mrtvo Božje tilo. 88. Isukrata ki na križu hti umriti... P. Hektorović(?) 145. Da križ nosi do vrh gore... J. Kavašin 29b. Oječ toga podni Isus križa boli. 49a. Ma koliko je veće (dobročinstvo) od Boga, usaći na križ i umriti za svoga slugu. J. Banovac, razg. 152. Da je Isukrat za nas krv prolio, i umra na križu. 248. Prid križem staeše sama. blagov. 188. Umrije u muči na križu. F. Lastrić, od' 82. Vidim majku pod križem. test. bil. 97a. I noseći sebi križ isađe (Isus) na misto. 97ab. Vidio sam nu pod križom. 185b. Isukrs na križu. Đ. Bašić 21. Ako si ti sin Božiji, sidi s križa. 808. Ovu istinu potvrdio je Isus na križu. M. A. Rejković, sabr. 72. Iza tvoje smrti na križu. I. M. Mattei 17. Radi križa i muke tvoje oslobodi ga, Gospodine. T. Ivanović 110. — Kaže se i drvo (od) križa. Na drvu križa. Š. Budinić,

sum. 7a. Bogu oten sa nas na drvu križa pri-nese žrtvu. F. Glavinčić, cit. 2b. — Vidi i kod b.

bb) sam križ i drvo od kojega je načinjen i njegovi komadi sovu se sveti i časte se kao moći. Nada sve ino križ prisveti... u našem se drijevu hrani. G. Palmotić 1, 59. Da vam križ kus pričini svetih. J. Kavašin 190b. Kralj Dragutin k vam je (k Dubrovčanima) zašo, križ Isusov da polubi. 191a. Častiš križa Isusova dva kušića. 814b. Križa Isusova shranu imaše suha zlata. 816b. (Sveta Jelina) zapovidi da se kopa tvrda zemlja i izvrši ne odluka, ter iskopa križ Isusov vele težki. And. Kačić, razg. 17b.

b) kao znak muke Božje i spaseća ljudskoga časti se i sove se svet.

aa) uopće. Zdrav, križu prisveti, zdrav, ufanje naše! M. Marulić 191. Da isti spasni križ zagrlim objedvima mojim rukami. J. Kavašin 82b. Kako piva crkva sveta: Zdravo, križu, jedino ufaše! J. Filipović 1, 148b. Križu, budi utočište naše! F. Lastrić, test. 99b.

bb) kao svetkovini, određeni su mu neki dani u godini i crkve. Na našastje svetoga križa. S. Margitić, fal. 25. Na dan svetoga križa. B. Zuseri 287. Približase se svetkovina uzvišenja prisv. križa. F. Lastrić, test. ad. 62b. vidi i križi, a. — Sgradi Božju hižu spasilom' slavnom' križu. J. Kavašin 120b. Manastir u Živogostu posvećen s. križu. Norini 47. U Dubrovniku se jedna crkva sove Križ, druga (u Gružu) Krsat. P. Budmani. — U prvoj postavi svetoga križa. L. Vladimirović 11.

cc) kod kletve, zakletve, prokletstva. Na sve višepisano rotismo se saz knez sa isabranemi vlasteli, zaklesmo se na svetom i životvoreštem križu Hrđostvu i vs 4 jevandelisti i vs 12 vrhovnehs svetehs apostols i vs 817 svetehs otac iže jesut na Ničiju. Mon. serb. 276. (1410 u posnijem prijepisu). Mi, knez, vlastele i vsa upčina grada Dubrovnika rotismo se na čsbnom križi Gospodni i vs 4 jevandelisti i vs 12 svetehs vrhovnehs svetehs apostols. Spom. ar. 2, 88. 84. (1427). Zaklesmo se i rotismo se... va Gospoda Boga vsedržišteja, va časni križ Hristovs... 2, 95. (1486). Nijesam po križ Božji! M. Držić 288. Koji se kunu Isukratom, njegovom mukom, križom, gospom. J. Banovac, razg. 178. Ne samo ne klet se Bogom, dali ni križem. 174. — Zaklinam te križom. I. Đorđić, uzd. 89. — Križ te Božiji potro! L. Grljić 47. A to je bil, potari ga sveti križ! (t. j. vrag). Nar. prip. mikul. 113.

dd) kao snameće vjere hrišćanske (osobito katoličke) znači od prilike što i vjera, crkva. Obrati pod križ Gospodinov pukove mnoge. B. Kašić, fran. 70. Trijebi je, od pakla na sramotu križ dobitnik da ostane. I. Gundulić 281. Dali se od nas trpjet može, da izgubimo svetilišta, da vas svijet se križu skući? 478. A stijeg slavni križa muče po vrpinah gadnijeh vuče (Turčin). J. Kavašin 215b.

c) po jevanđelju (matth. 16, 24; luc. 14, 27) znači u metaforičkom smislu i: nesreća, slo (ne moralno), što se podnosi ili što treba podnositi mirno i ustrpljeno po Isusovu usoru.

aa) same riječi u jevanđelju ili primjeri koji se od njih ne pove raslikuju. Primi svoj križ i posleđuj me. Korizm. 67b. Ako tko hoće doći za mnom, pogrdi samoga sebe i primi križ svoj i slidi mene. N. Rašina 208b. matth. 16, 24. Tko ne nosi križa svoga i grede sa mnom ne može moj biti učenik. 209b. luc. 14, 27. Da bi uzeli na se križ moj, i pošli se biti suproc poganom. Zborn. 172b. Želim i ja križ

primiti ovdje od mnogijeh tugovanja. J. Kavašin 52b. Na ovom vijeku i vremenu noseći svoj križ na ramenu. 889a. Ima zatim svoj primiti križ, pak za mnom nek poteče. P. Knežević, živ. 6. Tko ne nosi križa svoga i ne ide za mnom. F. Lastrić, ned. 295. Zlo j' ne znat križ nosit. M. Kuhačević 88. Namu ne možemo biti prilični nego noseći naš križ. I. M. Mattei 79.

bb) uopće nesreća, muka, slo (što Bog šaše). Ufanje v nevoljah, v križu ili v trpljenju. Ant. Dalmatin, ap. g2a. Svak u svomu bitju ima svoj križ. M. Radnić 400a. Križe i u ov vijek zle prepati i u miru, većma u rati. J. Kavašin 288b. Ove križe trijeba je nosit ili hoćeš ili nećeš. B. Zuzeri 64. Isnaćete križa teških ne bremena neg dubrave. 65. Primam sve pedepse, suprotivnosti i križe koje mi ti htjetbudeš poslati. I. A. Nenadić, nauk. 218. Križi i protivštine jesu slameha milosti. A. Kanižlić, uoč. 310. Da je vas život Isukrstov bio križ. bogoljubn. 65. Nositi križ od suprotivština. M. Zoričić, osm. 89. Bud' veliki, budi mali, svoj se svakom križ navali, niti ga se tko oprost dok ne prida zemli kosti. ova biva pak razlika od maloga do velika, da što nosi malog' rame od lagane križ je slame, a što nosi velikoga, križ je zlata priteškoga. V. Došen 25a. Trpeći oni dobrovoljno križe i nedragosti. Đ. Bašić 184. Neću nego ljubiti suprotive i mučne gorkosti i križima se dičiti. I. M. Mattei 77. Zafalujem vama hlađu puta, o moja pleća, buduć da ste vazda ustrpljivo svaki križ trpila. Đ. Rapić 8. Koji bi brez kakva takva križa i protivštine živio. 281. Da ćeš na vse vike ziz đum križ imati. Jačke. 98. A gdje ti je ne vesele, ne špotice? a i biće nije bilo naj gore, pak sada, križ Božiji! M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 181.

d) snamehe svetoga križa ili samo (sveti) križ kaže se kad ko na sebi ili na kome (na čemu) drugome ili po vazduhu rukom čini snak sličan križu.

aa) na sebi. snamehe. Zlamenjem križa usta i prsi zlamenavši. Živ. kat. star. 1. 218. Ima se oboružiti zlamenjem sv. križa. Naručen. 87b. Zlamenuj se zlamenjem sv. križa. Kateh. 1561. 42. Po zlamenuj od križa koje svaki dan činimo. M. Orbin 4. A križa svet zlamen na prsi čineći. Đ. Baraković, vil. 894. Učini zlamen svetoga križa. I. A. Nenadić, nauk. 52. Ja učinivši zlamene križa, uslobodi(h) se. A. Kanižlić, kam. 113. Od slameha s. križa, jer se mi po križu od sviju naroda razdiľujemo. F. Matić 8. Načini zlamene sv. križa. Nar. prip. mikul. 34. — križ. Ima se znamenati sv. križem. Naručen. 46a. Govori 8 očenaše i 8 zdrave Marije i čini 8 križe na sebi. Korizm. 92b. Juraj zlamenavavši se s. križem... F. Glavinić, evit. 101a. Zlamenavavši se križom. 228b. Zlamenovati se svetijem križom. I. Anđić, svit. 25. Jedan mladić bijaše običajan činiti na glavi, na obrazu i na prsima križ. M. Zoričić, zrc. 27. Nek se križem prikrti kad legne. A. T. Blagojević, pjesnik. 25.

bb) na drugome (kome ili čemu), po vazduhu. zlamenje. Zlamena ga zlamenjem svetago križa. Mirakuli. 128. Što zlamenuje oni zlamen križa, učinjen na mnoga mjesta tijela? J. Matović 173. — križ. (Mšnik) čini tri križa svrhu vode. I. Bandulavić 128. Juraj idola Jove z križem zlamenova. F. Glavinić, evit. 102a. Križem svetim ozdravi ga (slipca). 241b. Be-težnika svetim ozdravi križom. 290b. Lovrinac križ učinivši na očiju Kresencija, otvori tudje oči Kresenciju. P. Hektorović (?) 99. Toliko

valja da je svete krisme koliko je zadosta učiniti križ na čelu. A. Bačić 288. Koji bi umodivši prst učinio križ na čelu, ne bi dobro krstio. J. Banovac, razg. 214. Pomazaše s križom. A. Kanižlić, kam. 285. Križi koje čini misnik svrhu hostije. bogoljubn. 76. Ove riči misnik govoreći i križ čineći. 78. Ne može bit kršteno dite u utrobi materinog čineći križ s vodom na trbu. M. Dobretić 87. Da učini svrhu nega križ po ariji po način blagosova. 54. Tri križa imadu se učiniti svrhu onoga koji se krsti. 26.

e) križ može biti načinen (sgrađen od drva, kamena, zlata itd., ili naslikan). — isporredi propeče, propelo, raspeče, raspelo.

aa) kao snak ili snamehe vjere stoji u crkvama, nad crkvama i drugdje, ili se svečano drži i nosi u rukama. Držeći križ u rukah. Mon. croat. 6. (1925). Obje mu su noge bosa, drži u rukah križ raspeti. I. Gundulić, osm. 486. Noseći križ u ruci s krajevićom na boj doje. 487. Od mnogih gradova Istrije s križi dohode. F. Glavinić, evit. 812b. Pokornik noge bosa drže, a u rukah križ raspeti. J. Kavašin 97a. Tim sad dvoj puk dvoj križ vodi. 149b. Kada bi sveti krst iliti križ kod otara disao. A. Kanižlić, kam. 112. Ovo je ona slavna desnica koja toliko hiljada pokrsti, toliko krivobožnih kipova obori, toliko svetih križa diže. fran. 79. Zapaliti crkvu na Olovu, pokupiti križe i kaleže. Nar. pjes. bog. 279. Peše se gori na toran pak zvezavši jedan kraj za križ baci klupko na zemlju. M. A. Belković, sat. 11b. Jeli dosti da je na oltaru samo križ, oli je od potribe da je na nemu i propeče? Ant. Kadžić 90. Na komu (otaru) ima biti križ s propetjem. M. Dobretić 898. Na crikvici zlatan križ. Nar. pjes. istr. 6, 29.

bb) nosi se na sebi, naj češće na prsima. aaa) kao snak crkvenoga reda. Nije sabla za popa ni fratra, već krunica i križ ispod vrata. And. Kačić, razg. 176. Ako bi imao (misnik) medaju oli križ blagodarni na koga je papa metnuo, privilegije i blagodarje... M. Dobretić 888. — snak je također crkvene vlasti, n. p. u biskupa itd. (nemam primjera). — *bbb) kao snak krajevske vlasti.* Za nedrima bijahu svijetla kraja zlatni križi. Nar. pjes. bog. 96. Jer ga (kraja Vukašina) pogubi negov sluga za odniti mu kolajnu i križ od zlata. And. Kačić, razg. 9. Došavši prid Vladimira prikazaše mu križ kraja bulgarskoga i zakletvu koju biše na križu učinio. 35. — *ccc) od snameha pod aaa) postalo je drugo: snak viteškoga reda (vidi kod red) ili uopće kao snak odlikovana vojničkoga ili građanskoga.* Da mu Valijer hval levenstva, mudro vijeće križ vitenstva. J. Kavašin 102b. Jero Buča, vitez s križi, od gospode hvalen dosti. 158b. Slika križa od zasluga. Zbornik sak. 2, 122. — *u ovom primjeru stoji križ veli prema tal. grancroce. Nem. grosskreuz, i znači čelade koje je u viteškom redu jedan od poglavica (pod velikijem meštrom): Veli meštri, križi veli...* J. Kavašin 289b. — *ddd) ne izgubiš posve religiozno snamehe, može se shvatiti i kao nakit.* Spliče u perčin križe i medaje. Nar. pjes. juk. 518. Vranu kosu niz pleća puštala, a oplete sitne pletenice, a uplete za sedam krstova... pa uplete dva križa od zlata. Hrv. nar. pjes. 4, 508. — *eee) s toga što se misli da je za svakoga Hrišćanina kriš ujedno po svojoj unutrnjoj vrijednosti naj dragocjenija stvar a po materijalnoj cijeni vrlo jeftina, postala je u Dubrovniku poslovice: Nema križa za poljubiti. (nema ništa. U Dubrovniku. 'Križ' znači 'krst').* Nar. posl. vuk. 208.

cc) snak je krajevske vlasti i krunja

s križem. Dušan počeo tijaru nositi na glavi, a držati u ruci zemaljsku kruglu s križem. M. Pavlinović, razg. 96.

dd) kad je križ naslikan može imati značenje kao kod aa), ali sa to nemam primjera. — Osim toga nalazi se u ovakovijem i drugijem primjerima: Križem dvakrat prekrizanim zemlja Ugarska sijeva. J. Kavašin 288b. gdje je na grbu. Da udiš u onome istom mistu s jezikom na zemlji križ učini (kao pokoru). J. Banovac, pripov. 165. Gdi križ Jelin, gdi li svrdao prosiva. A. Kanižlić, rož. 14. gdje je načinjen od svijesda na nebu. Zlameše dohodka njegova biti će križ koji će se ukazati u asru toliko svitao i plemenit... A. Bačić 508. također na nebu.

b. sprava za muku i straćene ne samo Isusovo.

a) uopće. Odveća Andrej: „Nemoj ti meni s križem prititi!“ F. Glavinčić, cvit. 390a. Da bi (apostoli) podnijeli prijekore, vezaña, muke i križeva. J. Matović 187.

b) kaže se propeti, raspeti, pribiti itd. koga na križ, n. p.: *au)* propeti. Na nom križi propet. Koriam. 57a. Ki ga propiñahu na križ. M. Orbin 61. Boga toga na križ propetoga. F. Glavinčić, cvit. 25a. UHITE ga (Isukrsta), ter na križ propnu ga. 44b. Zgrabihu ga (svetoga Simeuna) ter s palicama izbivši na križ propehu. 56a. Zato čini ga (svetoga Agrikolu) sudac na križ propeti. 861a. (Isukrst) ki bi za nas na križ propet. P. Hektorović (?) 124. Žive ih de-raše, na križ propinaše. S. Margitić, fala. 204. S. Andrija ne samo ustrplivo nosio je križ i dragovoljno nego ga je jošter želio. kada poveden bi da ga propnu na križ, još po izdaleka ugledavši križ zavapi: „O dragi križu!“ F. Lastrić, svet. 171b. Naj pri ga prope na križ, pak raspila po poli. And. Kačić, razg. 51. Čini ih osam stotina na križ propeti. kor. 352. Propiñući na križ našega spasiteļa. Ant. Kadžić 155. — *metaforički.* Grišnoj duši koja ga je (Isukrsta) tolike pute pogrdila, i krv proli iznova ga propiñući na križ. J. Banovac, razg. 93. Nemojte se čuditi što molim otca da odnima čašu, jer to ne činaše da ne podnese za nas muke, ma jer viđaše da njegova krv neće svim pomoći..., ovo je ono što Isusa mučeaše i na križ propiñae. 159. — *bb)* raspeti. Trnovom krunom kruñen, na križu raspet. A. Gučetić, roz. jez. 6. Da nijedan na križ nima se raspeti. F. Glavinčić, cvit. 124a. — *cc)* speti. Dati će ga na križ speti. J. Kavašin 255a. — *dd)* pribiti. Ki toli nemilo na križu tuj pribi prislavno tve tlo. N. Naješković 1, 110. Mučen pod Ponciom Pilatom, križu pribijen. F. Glavinčić, cvit. 446a. A puk zavika: „Pribi(j) ga na križ!“ S. Rosa 159a. Jesukrst pribiven bi na križu. J. Matović 42. — *metaforički.* Kako ćemo moći griješiti protivu Gospodinu Bogu našem u ñega opet pribiti pri križu? 828. — *ee)* pribosti. Evo dođe dan... da budem ja izdan, pogrđen i mučen i poslije na križu priboden onakoj o čavljeh da višu. N. Naješković 1, 128. A Jesusa na križ čavlima pribodi. 1, 186. — *ff)* prigvozdi. Niki na križ prigvozdeni. F. Glavinčić, cvit. xviii. — *gg)* sterati. Sterati na križ, crucifigere, conficcare in croce, in cruce agere. A. d. Bella, rječn. 238b. Sterati na križ, pribiti na križ, v. križupribiti. J. Stulli, rječn. kod križ. — *hh)* metnuti, staviti, položiti. I izdaje Judom ñega a Pilatom na križ meće. J. Kavašin 4a. Onako svučena metnuše na križ i pribiše ga s ostrim čavli kroz ruke. J. Banovac, razg. 163. (*metaforički*) Metnuli su se (Isukrsta) na križ i umorili. 149. — Pusti se

staviti na križ. I. T. Mrnavić, ist. 4. — Ako mi toliko križ budeš hvaliti, ter našim se bogovom ne pokloniti, na križ hoću te položiti. F. Glavinčić, cvit. 890a.

c) kaže se vijetiti na križu i o križu. Tako t' Bog ki gori na križu visaše...! D. Rašina 148b. Viseći na križu (Isus). F. Lastrić, test. 71b. Visi na križu prid pukom. Đ. Bačić 57. — Da visim o križu. 58. O križu viseći. I. M. Mattei 84.

2. u prenesenom smislu, nešto načineno kao križ, t. j. dvije poduše stvari ili dvije prave linije što stoje jedna na drugoj tako da postaju četiri (osobito prava) ugla, n. p.:

a. znak + kojijem ljudi nevjesti pisañu biše (kao potpisom) na kakvom spisu da pristaju na ono što je ondje napisano. ako se shvati kao znak zakletve, u svezi je sa značenjem pod 1. Ovo potpisivañe i metañe križeva biva samo u sjednici. V. Bogišić, zborn. 51. A drugo neka učini perom-križ. Pravdonoša. 1852. 2.

b. znak kao slovo x (X) što znači broj 10. — Na jednom mjestu xvi vijeka. Prem u osam lit po dviju križih jesi (28 godina). P. Zoranić 76a.

c. križevi, grede u nakrst, što drže kolo mlinsko. u Samoboru. F. Hefele.

d. mjesto gdje začinje nos u čovjeka. Gu-dince kod Đakova. D. Hirc.

e. u instrumentalu i s ñekijem prijedlosima stoji u adverbijalnom značenju, i znači: slično križu.

a) u instrumentalu. Križom ruke držati t. j. skrštenih ruku stojati. na Rijeci. F. Pilepić.

b) u acc. s prijedlogom na. može se pisati i nakriž.

aa) u ñekoj svesi sa značenjem pod 1. Raspevši ruke na križ molah Gospodina Boga za moje tuñne grijehe. M. Divković, slam. 61a. Razapne ruke na križ. I. Anđić, svit. 128. Držeć ruke na križ. vrat. 238a. Pak će trikrat puhnuti na križ lagahno u obras ditetov. L. Teršić 166. Trikrat uspi soli u vodu na križ. 866.

bb) uopće. Ruke na križ, a noge s konopcom svezate. A. J. Knesović 234. Za poznati koja je krtina veća od druge, vaļa i(h) umnožati na križ. M. Zoričić, aritm. 62. Na križ nožem rižuć... J. S. Rejković 270. — Amo pripada i ovaj primjer (vidi 1. križnica): Crikovni u koti, s beritom na križ (po tal. berretta a croce)... M. Bijanković 76.

c) u acc. s prijedlogom u. U Baniji kažu: „Sve ide u križ i na krst“, es geht alles ins kreuz und in die quere. (P. Leber). F. Iveković, rječn. kod križ.

3. križ Petrov, ñeka biķka. Križ Petrov, rus. Первозъ крестъ (Lathraea squamaria), paris (u siñskom rukopisu), Paris quadrifolia L. B. Šulek, im. 174.

4. Križ. po imenu crkve (vidi 1, a, b) bb)) postala su i mjesna imena, n. p.:

a. u Bosni, mjesto blizu Bišća. Schem. bosn. 1864. 72.

b. u Hrvatskoj osam sela.

a) Križ. aa) u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 58. — bb) u županiji zagrebačkoj. 78. — cc) dva sela u županiji bjelovarsko-križevačkoj. 107. 114.

b) Sveti Križ. aa) u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 88. — bb) tri sela u županiji varaždinskoj. Sveti Križ. 98. 104. Sveti Križ Začreće. 96.

1. KRIŽA, f. ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32.

2. KRIŽA, f. hyp. Kristina. — U naše vrijeme u Dubrovniku s nom. Križe i s voc. Križe. nijesam čuo oblik Križa što bi bio augmentativ. P. Budmani.

8. KRIŽA, n. pl. vidi krsta. — isporedi križi, b. — U naše vrijeme u Hrvatskoj i u Istri. Care leži na meku dušek, Miloš mu se noge prihvaćio ... u križima cara rastavio. Hrv. nar. pjes. 1, 270. Križa (sumšiv je akc.), „regio corporis sacra“. D. Nemanic, čak. kroat. stud. iftg. 6. Križa (pl.), sool. (krsti, krsta), lat. „regio sacra“, prymna, kreuz. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. KRIŽAC, krišca, m. dem. križ, vidi 1. križak. — XVIII vijeka.

a. u pravom smislu (vidi križ, 1, a, e) bb)). U svijesdi je križac suha zlata. J. Krmpotić, malen. 9. A na prsi križac ispod vrata. 18.

b. u prenesenom smislu, neka biljka. Križac, češ. křižek (Hypericum; Polygala), palma Christi (Bartulović), Orchis maculata L., v. Koren križni, Krstenica. B. Šulek, im. 174.

2. KRIŽAC, krišca, m. uz pridjev veći znači što i veliki križ (vidi križ, 1, a, e) bb) ccc) na kraju. — Na jednom mjestu XVIII vijeka. Osim meštra velikoga svud po zemji njih se vidi sbor plemeni prijuriye, veći križoi i delije. J. Kavanin 686a.

KRIŽAJICA, f. ime saseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 29.

1. KRIŽAK, križaka, m. neko ili nešto što ima na sebi kriš ili znak križa, ili što je nalik na kriš. dolazi samo u osobitijem značenju. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padecima osim nom. sing. i acc. sing. kad je isti kao nom., i voc.: križšće, križšoi.

a. vidi 1. križar. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Vodio je Ivo sve svoje križake. Nadod. 40.

b. barjak na kome je naslikan križ, vidi kod krstaš. — U narodnoj pjesmi XIII vijeka. I prid vojskom barjaka ne nosi, nego križak, ime Jezusovo. Nar. pjes. bog. 815.

c. novac, vidi kod krstaš. — U Vukovu rječniku: vide krstaš (talijer) s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.

d. Epeira diademata Cl., vrsta pauka u kojega na satku ima slika nalik na križ. Križak, kreuz-spinne. Vidovec kod Varaždina. D. Hirc.

e. na (velikoj) lađi, kao veliko vreteno što stoji na križ preko katarke i na nemu je utvrđeno jedro. — Načineno u naše vrijeme. Za vrijeme dok je brod usidren imadu križaci biti čvrsto pritegnuti. Zbornik zak. 1866. 192. Križak, merc. tal. „antenna (da barca)“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. u Šulekovu rječniku: „raa“.

2. KRIŽAK, kriška, m. dem. križ. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu („parva crux“) i u Vukovu. Bježim i odmećem svaki križak i naj mañi. B. Zuseri 86. Zlatni križak s kamičkim svijetlijem. 282. A vam ga prodava za jedan križak od slame. Đ. Bašić 229.

KRIŽALINA, f. Cyclamen europaeum L., neka biljka. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikajinu (križalina, skrižalina, paporčina, vučja jabuka „pan porcino“, cyclanus, cyclaminum, cyclaminus“) gdje se naj prije nahodi, u Belinu („pan porcino, erba nota“, „cyclaminus“ 588a), u Stulićevu („cyclaminus“). Križalina, pan porcino (Bartulović, Stulli), Cyclamen (europaeum) L. (Kuzmić). B. Šulek, 174. — U dva pisca Slavonca XVIII vijeka znači što i krompir. Krum-pijer ili križalina. I. Jablanić 68. Tako: grahor,

sočivo i zeje i lan đubre na dva sloga žele, k nima repa, još i križaline idu (sa strane: grahor, sočivica, kupus, lan, repa, rotka i krumpijer). J. S. Relković 40. Repice zovu nikoji križaline, nimački, die grundbirn“. 98.

KRIŽAL, m. neka biljka. Križal, brunela (Kuzmić), Prunella vulgaris L. B. Šulek, im. 174.

1. KRIŽAN, križna, adj. koji pripada križu. — Ne snam uprav kako je akcenat. nominalni se oblik nalazi samo u Stulićevu rječniku, i to s dugijem i; tako biježi Stulli i slošeni oblik; u Vuka ima samo križna vrata (vidi b) is narodne pjesme gdje sam Vuk nagada smisao kao o riječi koju drugdje nije čuo. ja sam sabiješio akcenat prema trđan od trđd, trđda, fiman od fim, ūma, ali spoznajem da je teško u ovome poslu govoriti o pravilima; slošeni bi oblik bio križni, a Vukov primjer ne bi kod toga mnogo smetao, jer riječ što se samo u jednoj pjesmi usdržala može lako biti isgubila svoj stariji akcenat. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (križan, križni „orucis, ad cruceo spectans“) s dodatkom da je useto is brevijara, i u Vukovu (vidi kod b).

a. uopće. Kod križnoga drva stojeći. A. Kanižlić, utoč. 818. Naprida se nosi križ i križne zastave. 452. Križni put. Brod na Savi. D. Hirc. — Amo ide i ovaj primjer u kome vađa da je križna nedjela prva nedjela (dana?) mjeseca maja: Jedni siju kad travañ izlazi, drugi križnu tom nediju pasi, treći čak se šteti do duhova. J. S. Relković 120.

b. u narodnoj pjesmi našega vremena ima: Križna vrata otvoraj. Nar. pjes. vuk. 1, 278, pa u Vukovu rječniku: križna vrata (u pjesmi) s istijem primjerom bez tumačenja, ali je u starijem izdanu narodnih pjesama Vuk napisao: Križna vrata, vađa da su krstata. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 816, dakle je on mislio da bi moglo značiti: vrata na kojima je kriš sabiješen (naslikan ili drukčije), ali ona pjesma (877) vađa da se pjevala u kolu, te može biti da „otvorane vrata“ znači rastvorane sama kola na jednom mjestu gdje dvoje pušta ruke, dakle ne bi ono nagađanje bilo dovoljno, a opet ni ja ne snam, koje bi tumačenje bilo pravo.

c. koji biva na kriš, ali u jedinom primjeru u prenesenom smislu, od prilike kao zamjenit. Križni kumovi su, gdje jedan drugome usajamno kumuju. V. Bogišić, zborn. 887.

d. križni korijen, neka biljka, vidi križac, b. Križni koren, palma Christi (Bjelostjenac), Orchis maculata L. B. Šulek, im. 174.

2. KRIŽAN, m. ime muško, može biti hyp. Hristofor, Kristofor, isporedi Krsto, 2. Križa. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Križan, čovik svitovni. M. Dobretić 186. Jeli Križan sagrišio? 186.

3. KRIŽAN, m. ime ovnu. F. Kurelac, dom. živ. 82.

KRIŽANAC, Križanca, m. ime muško; prezime; mjesno ime. — Ne može se znati jeli za druga dva smisla ista riječ što je za prvi.

a. ime muško, vidi Križanto. — Na jednom mjestu XVII vijeka. Sveti Križanac i Darija muč(enici). (25 oktobra). P. Posilović, nasl. XII.

b. prezime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. xx.

c. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. (kajkavski) Križanec. Razdijel. 102.

KRIŽANCE, KRIŽANČE, vidi Križanci.

KRIŽANCI, Križanca, m. pl. mjesno ime.

a. u Istri mjesto ili pleme. — XIII vijeka. Da pridu starci ki snaju pravdu i rasvodi od

kunfni meju vami i Križanci. Mon. croat. 24. (1275 prepis. 1548).

b. dva sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj; u oba dva je akusativ samijenio nominativ i u jednoga je od c postalo š. a) Križance. Razdijel. 108. na drugom mjestu Križanci. Schem. zagr. 1875. 128. — b) Križanče. Razdijel. 98. na drugom mjestu: Križance. Schem. zagr. 1875. 85.

KRIŽANČIĆI, m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 73.

KRIŽANI, m. pl. mjesno ime. — xv vijeka. Jakov z Križan. Mon. croat. 55. (1428).

KRIŽANIĆ, m. presime. — Od xiii vijeka. Jakov Križanić. Mon. croat. 41. (1276). Sinove Radoslava Križanića. 69. (1447). Mikula Križanić. 208. (1521). Ivanom Križanićem. 212. (1524). Juraj Križanić. P. Vitesović, kron. 164. Vuk Križanić. 182. Križanić. Schem. zagr. 1875. 265.

KRIŽANOVIĆ, m. presime. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Drugu šale Križanović. Ili. Nar. pjes. juk. 868.

KRIŽANT, m. vidi Križanto. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Križant i Darija mučen(ici). M. Alberti xl.

KRIŽANTA, m. Κρυσαντίας, ime muško; nije isto što Križanto, ali pisac (xviii vijeka), u kojega se nalazi ovo ime, mijesha Križanta i Križanto. (Dario kralj) naredi Križantu naj vridnijem vojniku... Naj prvi Križanta udri... Naj posli namiri se Križanto na jednoga vojnika. J. Banovac, pred. 80. (Križanta samo jedan put, Križanto tri puta, Križantu dva puta). vidi i Križantij na kraju.

KRIŽANTIJ, m. Κρυσανθιος, Ohrysanthius, ime muško ne posve isto što Križanto, ali jedan pisac xvii vijeka piše ovako tri puta mj. Križanto. Križantij (Ohrysanthij) i Darija mučen(ici), 25 oktobra. F. Glavinici, cvit. xxv. Spominak sv. Križantija i Darije... Križantij bi iz Aleksandrije... Budući Križanto ditić... 847b. Ku stvar ne hteti učiniti Križanta, u jednu teledu saši kosu. 848a (u ovom primjeru premještanem sareska bio bi Križanta acc., ali vidi i Križanta).

KRIŽANTO, m. Κρυσανθος, Ohrysanthus, ime muško. — isporodi Križanac, a, Križant, Križanta, Križantij. — xvii vijeka. Sveti Križanto i Darija mučenici (25 oktobra). M. Divković, nauk. xi. Bijaeše jedan čovik komu biše ime Križanto (nije isti čovjek što Križanac pod a, ali može biti isto ime). P. Posilović, nasl. 4a.

KRIŽANE, n. djelo kojijem ko ili što križa ili se ko ili što križa. — U Vukovu rječniku (das schneiden, scissio). Raslamanje ostije, križanje... Ant. Kadčić 97. Što slamenjuje križanje u misi? 108.

KRIŽAO, (gen. križala? križa?) m. bilka, vidi čeplag. Križao, Sonchus L. (Pizzelli, Kusmić, Aquila—Buć, Skurla). B. Šulek, im. 174. — S pridjevom mali snači drugu bilku, isporodi križal. — između rječnika u Stuličevu (križao mali, bruneta, erba, herbae species). Križao mali, brunela (Aquila—Buć, Stulli, Pizzelli). B. Šulek, im. 174.

KRIŽAONI, Križalana (?), m. pl. ime saseoku u Bosni u okrugu Tuzle Donje. Stat. boen. 88.

1. KRIŽAR, križara, m. u Vukovu rječniku: vide krstaš (talijer) s dodatkom da se govori u Dalmaciji. — Ista je riječ što i 2. križar, i isti

je akcenat, samo što je ovdje acc. sing. jednuk s nominativom.

2. KRIŽAR, križara, m. vitez ili vojnik koji je srednjega vijeka išao vojovati u Palestinu za izbavljenje Isusova groba iz turskih ruku (svaki je na odijelu imao znak križa), poslije i u drugim prigodama. — Od xviii vijeka u pisaca. S vojskom križara išli su osvojiti Palestinu. A. Kanižlić, kam. 568. Zvati će se od sada Mağari Božja vojska imenom križari. And. Kačić, razg. 151b. On (Ivan Kapistran) Polake, Nimce i Mağare sakupivši učini križare. Nadod. 89. Za ovu istu svrhu (t. j. za iskorištenje 'Albigensa') obrani su bili i vojnici zvani 'križari' od crvena križa na haljini prišivena. I. Velikanović, uput. 1, 289. Blagosov križem slamenovanih, to jest križara idućih na svetu vojsku. 8, 478. Vojnici stali misliti, smijedu li oni po duši, ka' kršćanski križari, izbavljati... M. Pavlinović, razg. 88. i u Šulekovu rječniku: 'kreuzfahrer, kreuzherr, kreuzritter'. — U naše vrijeme kao presime u župi blizu Dubrovnika. P. Budmani.

KRIŽARICA, f. žensko čežade što je u nekoj svesi s križem (samo u dva osobita značenja).

a. nadimak svetog Jeleni jer je našla Isusov križ. Na ruke ga (križ) željno primi sveta Jele križarica. And. Kačić, razg. 17b.

b. vještica koja ima pod nosom križić od žilica. U naše vrijeme na Trpču. M. Milas.

2. KRIŽARICA, f. ime biljkama. — Ista je riječ što 1. križarica. Križarica, 1. herba paris (Durante, siński rukopis), Paris quadrifolia L.; 2. (Vaillantia) cruciata L. (Šulek). B. Šulek, im. 174.

KRIŽARITI, križarim, impf. vidi križati, 3, b. — U jednoga pisca našega vremena koji će biti sam tu riječ načinio. Tegetov križario po grčkom moru. M. Pavlinović, rad. 86.

KRIŽARSKI, adj. koji pripada križarima (vidi 2. križar). — U pisaca našega vremena. Ne bi l' ga imenovao vođom križarskim. M. Pavlinović, razg. 85. — u Šulekovu rječniku: križarska vojna, 'kreuzzug'.

KRIŽAT, adj. koji nosi na sebi križ; koji je nalik na križ. — isporodi krstat. — U jednoga pisca xviii vijeka. Da križatom vojskom i vi izbavite od nekrsta grob... J. Kavašin 211a. Blagoslovom glave Rima da se u tursku krv umasti mač križati. 222b.

KRIŽATAN, križatna, adj. koji je na križ učinjen (o kapi, beriti), vidi križ, 2, e, b) aa). — U jednoga pisca xviii vijeka koji piše i berita na križ. Brez berite križatne. M. Bijanković 74. Nositi beritu križatnu. 104. Tko ne bude imati beritu križatnu... 114.

KRIŽATI, križam, impf. činiti ili raditi što nalik na križ. samo u osobitijem značenjima. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. križaju, u aor. križah, u ger. praes. križajući, u ger. praet. križavši, u part. praet. act. križao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.

1. činiti na kome (objektu) snamenje od kriša (samo u katolika), vidi križiti, krstiti. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (križam, signo cruce) i u Stuličevu (v. križiti).

a. aktivno. Kada (pop) oštiju križa vrh kaleža. Naručn. 43b. Desnijem paocem križa prvo libro paka sebe na čelu. Način (1592). reš. grada. 3, 50. Križa libro, čelo, usta i prsi. 51. Zašto služitel' počimnući s vandeje križa prije knjige, pak sebe na čelu, na usti i na prsi? Ant.

Kadžić 100. Deli Mirko križa grude, gdje sroce gude. Osvetn. 2, 186.

b. sa se.

a) *pasivno*. Kad se križa početak vanjelja. I. Krajić 60.

b) *refleksivno*. Muslim se krstom križa prvi. Osvetn. 4, 51. Ivo križa, krsti se Jovane. 5, 34.

2. *polagati, postavljati nešto na nešto drugo na križ (vidi križ, 2, e, b) bb)*.

a. *aktivno*.

a) *upće*. — *Između rječnika u Voltigjinu* (andar incrocicchiando, incrocicchiare, 'kreuzen'; križati, v. križati). Tko na nisko imat želi paše i da loze puščaju se maše, oni klice u rovićih križa. J. S. Relković 216.

b) *rezati što (n. p. dinu, jabuku, sir itd.) na kriške (vidi 1. kriška), jer se rjesovi u srijedi sretaju i tako režu jedan drugoga na kriš. kaže se i o rezanju duhana*. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu* ('fettare il pane, carne', 'scindere panem' 312b) gdje se naj prije nahodi, u *Bjelostjencu* (križam, v. režem), u *Stuljevu* ('in frusta paullatim secare'), u *Vukovu* ('schneiden', 'disseco', n. p. lubenicu, jabuku, duvan). Jedni laju oko kuće ili viču što im se zapovjedi, od jednjih građe čupriju, od jednjih križaju duvan itd. (*kod igre prstena*). Vuk, živ. 289.

b. sa se.

a) *pasivno. aa) prema a, a*. Samo loza kad se višto veže, da povita na žioke leže, što se more kad se križa plosno. J. S. Relković 178. — *bb) prema a, b*. Veće se (*križaline*) na ošca križaju i u roviće pedal duboko meću. J. S. Relković 214.

b) *recipročno. aa) u osobitom značenju, mimoičiti se, vidi: križati, sa se, reciproč. u Hrvatskoj. vidi 'mimoičiti se' i 'mimoići se'. u ovom je značenju v. impf. i v. pf. n. p. je sam išao na Kaptol a ti s Kaptola, pa smo se križali, t. j. nijesmo se na putu susreli ni vidjeli. F. Iveković, rječn. — Ter se teški križaju uzdasi na čajuce i na putujuće. Osvetn. 6, 68. — bb) križaju se puti na križopuću, die wege kreuzen sich, via altera huc fert, altera illuc. u Hrvatskoj. F. Iveković (rječn. kod križati).*

3. *neprelasno, samo o lađi*.

a. *jedriti suprot vjetru, burdišati*. Križati, tal. 'bordegiare', nem. 'lavieren'. na Braču. V. Tomić.

b. *o ratnoj lađi, kad stražeći brodi tamo i amo i ne odaljuje se mnogo od nekoga mjesta*. — *U Popovićevu rječniku: križati po moru kod kreuzen*.

KRIŽATICA, f. *neka biljka*. Križatica, Gentiana cruciata L. (Vujičić). B. Šulek, im. 174.

KRIŽEIDA, f. *Xpovis, ime žensko (u Omera)*. — *U rukopisu xv vijeka*. Križeidu gospu. Pril. jag. ark. 9, 180. (1468).

KRIŽEPUĆE, n. *vidi križopuće*. — *U Bjelostjencu rječniku (vidi kod križopuće), u Jambrešićevu (križputje, 'compitum, quadrvium'), u Voltigjinu (križputje, 'crociera', 'kreuzweg'), u Stuljevu (križputje, 'quadrvium')*.

KRIŽETIĆ, m. *presime*. — *xvi vijeka*. Juraj Križetić. Mon. croat. 804. (1597).

KRIŽEUS, m. *Xpύς, ime muško (u Omera)*. — *ispoređi Rižeuš*. — *U rukopisu xv vijeka*. Běše Križeuš boga Něbuša sin. Pril. jag. ark. 9, 180. (1468).

KRIŽEV, adj. *koji pripada križu*. Službenici križevi nahode put od blaženstva. B. Kašić, nasl.

225. — *križevi dnevni, 'rogationes', ponedjeljak, utorak, srijeda poslije pete nedjele po uskrsu*. U svetoj katoličanskoj orkvi različiti priko godine običavaju biti procesijoni, kakonoti na priliku... osobito na ova slideća tri dana ove nedjele od kuda običajno zovu se križevi dnevni. Đ. Rapić 816. — *križev dan, 8 maja, isporodi krstov dan kod krstov*. Posli svetog križevoga dana. J. S. Relković 361. — *križeva nedjele, vidi 1. križan*. b. *Tad nedjele nek križeve čeka*. J. S. Relković 174.

KRIŽEVAC, Križevca, m. *mjesno ime*. — *Između rječnika u Vukovu: 1. poje u nahiji rudničkoj (između Brusnice i sela Lučevice)*. — 2. *varoš u Hrvatskoj, 'stadt Kreuz in Kroatien', nomen urbis*.

a. *u Hrvatskoj, vidi Križevci*. — *Od XVIII vijeka*. U Križevac. Starine. 12, 88. (1719). Križevac. Schem. zagr. 1875. 176. *vidi i u Vukovu rječniku*.

b. *u Srbiji, poje u okrugu rudničkom, vidi u Vukovu rječniku*. Zemlja u Križevcu. Sr. nov. 1868. 248.

c. *selo u Staroj Srbiji*. — *XIII vijeka. (Selo Bistrici, isporodi Bistrica, 1, e, išla je međa) pravo u rty imenem u Križevca. Spom. stoj. 6. (1284—1240)*.

KRIŽEVAČKI, adj. *koji pripada gradu Križevcima*. — *Od XVI vijeka*. Križevačke i zagrebačke gradskih mej španom. Mon. croat. 268. (1572). Zapovjedniku svi krajina križevački. Starine. 12, 88. (1719). Episkop križevački grčkoga zakona ujedinjenih. A. Kanižlić, kam. 886.

KRIŽEVAČKO POŁE, n. *vidi Krišpoje*. Schem. segn. 1871. 17.

KRIŽEVĀK, križevāka, m. *talijer križak. u gornjoj krajini*. V. Arsenijević.

KRIŽEVAN, adj. *vidi križat*. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka*. Usam tri lađe križaka i tri svoja križevna barjaka. Nadod. 43.

KRIŽEVAT, adj. *vidi 1. križan, c. Jedinu međusobni (križevati) kumovi pružaju si ruke*. V. Bogišić, zborn. 101.

KRIŽEVCI, Križevčā, m. *pl. mjesno ime*.

a. *u Hrvatskoj, grad u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijel. 119, lat. Crisium, *vidi* 'urbis Crisii'. Starine. 5, 165. (1515), nem. Kreuz. — *u naše se doba piše i Križevac (ovo vidi pod a), ali i sad narod govori 'Križevci'*. F. Iveković, rječn. kod Križevac. — *Od XVI vijeka*. Ovo smo prišli na (o)v stanak ovdje v Križevce. Mon. croat. 222. (1527). Spravište be u Križevcih. P. Vitezović, kron. 188.

b. *u Slavoniji, pusta u županiji srijemskoj*. — Razdijel. 151.

KRIŽEVČAC, m. *ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj (kajkavski) Križevčec*. Razdijel. 86.

KRIŽEVČANIN, m. *čovjek iz Križevaca*. — *Množina: Križevčani*. — *Od XVII vijeka*. Ko privničani i Križevčani. P. Vitezović, kron. 208.

1. KRIŽEVICA, f. *ime rijeci u Bosni*. T. Kovačević 62.

2. KRIŽEVICA, f. *nekakva pomična svetkovina*. — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Prenesti se ima i tako dan križevico. I. Krajić 86.

KRIŽEVIĆI, m. *pl. ime selima u Bosni. a) u okrugu sarajevskom*. Stat. bosn. 18. — *b) u okrugu Tuzle Donje*. 101.

KRIŽEVKA, f. *suvrst kruške (Valjavac, u Zagrebu)*. B. Šulek, im. 174.

KRIŽEVO, *n.* usvišćen svetoga križa (14 sept.). — *U jednoga pisca xviii vijeka.* A ovce ti triput daju mlika... to dojeđe do Bartola biva, posli dvaput k tom vrime prispiva, do križeva nim mualicu meće tko se ovac isbaviti neće. J. S. Rajković 282. Do poznatog Bartolova dneva marvu doji po tri puta neva, ovčar muse po tri puta ovce... do križeva dvaput ovce doje. 897.

KRIŽI, *m. pl.* od križ. — *Upotrebljava se u nekim osobitijem značenjima.*

a. *spasov dan.* — *U dva pisca Bošnjaka xviii i xviii vijeka.* Do usašastja Gospodnoga, to jest do križa. M. Divković, bes. 407^a. Križi to jest usašastje Gospodnje. nauk. xvi. Uskrs, križi, duhovi. xix. Križi, to jest spasov dan. S. Margitić, isпов. xxix.

b. *vidi* 8. križa i krsta. — *U naše vrijeme na Rijeci.* F. Pilepić.

KRIŽICA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 174.

1. **KRIŽIĆ**, *m. dem.* križ. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. križak) i u Vukovu.* Nego se služimo jelicom koja je zelena i na grančica(h) križiće prikazuje. F. Lastrić, od' 208. Kad mi uže svesa i s križićem žutim patrice priveza. A. Kanižlić, rož. 52. Križ drveni kojega tiču oni križići... Ant. Kadžić 91. Ovi križići voštani na četiri strane užez. I. Velikanović, uput. 8, 491. Založiti svoj prsten i križić srebrni. I. J. P. Lučić, isk. 12. Neka mi on dela te lepe križiće. Nar. pjes. istr. 2, 45. — *Vidi* križ, 1, a, e). *Zagrlj križić tvoj.* A. Kanižlić, fran. 199. Dopusti nam kripot križiće i nevolje naše dobrovoljno podnositi. bogoljubnost. 99. — *Ovdje znači gomilu načinenu od snopova štita, vidi kod krst, krstina:* Vsi su ljudi poželi a mi nismo zaželi; drugi ljudi križiće, mi nismo ni snopiće. Jačke. 2.

2. **KRIŽIĆ**, *m. presime.* — *Pomiće se xviii vijeka.* Križić (Okrixich) od Višana is Posušja. And. Kačić, rasg. 187. kor. 458.

3. **KRIŽIĆ**, *m.* ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Rasdijel. 107.

KRIŽIČAK, *m. dem.* 1. križić. — *U pjesmi ugarskih Hrvata.* Radi značenja vidi 1. križić na kraju. Vsa ki snopak po kablji pšenice a križičak po tri po četiri. Jačke. 295.

KRIŽINA, *f. augm.* križ. — *U naše vrijeme u Istri u osobitom značenju, vidi križopuće.* Križina, 'quadrivium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 89.

KRIŽIŠTE, *n.* čakavski križišće, ili augm. križ, ili mjesto gdje stoji križ. — *samo u osobitijem značenjima.*

a. *vidi* križopuće. — *U naše vrijeme u Istri.* Križišće, 'quadrivium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 18.

b. *Križišće, ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Rasdijel. 56.

KRIŽITI, *križm, impf. vidi* križati. — *Uprav je impf. prekriti.* — *Akc. kako je u praes. tako je u impf. križāh, u aor. 2 i 8 sing. križi, u part. praet. pass. križen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — *Od xvi vijeka (vidi a, b)).*

a. *vidi* križati, 1.

a) *aktivno.* — *u jedinom primjeru neprelazno.* — *Ismeđu rječnika u Voltigijinu (far croce, benedire, 'das kreuz machen') i u Stuličevu (signo crucis munire).* Križi on put one strane put koje je puk obrnut. A. Kalić 547.

b) *sa se, reflektivno.* — *Ismeđu rječnika u Stuličevu (signo crucis se munire).* Nu se,

čuj, ne križi, ni mijentuj ti Boga. N. Najlašević 1, 190. Kad se križi, obraća k sebi dlan desni, i svijem prstima stisnutijem i prostrijem... Našin (1592). reš. grada. 8, 47. Križeći se počinje početak od mise. 48. Križi se desnom rukom od čela do prsi. 51. Križeći se kaležom. 58.

b. *vidi* križati, 2, a, a). — *U Voltigijinu rječniku: 'incrocchiare', 'kreuzen'.*

KRIŽMA, *f. vidi* krizma. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Ako bi ne hotil sakrament od križme prijeti. F. Glavinčić, svitl. 80.

KRIŽMAN, *m. ime muško.* — *xiii vijeka.* Župan Križman. Mon. croat. 15. (1275).

KRIŽMANCI, *križmanaca, m. pl. vidi* krestuša. Križmanci, Polygala vulgaris L. (u Istri). B. Šulek, im. 174.

KRIŽMATI, *križmām, impf. vidi* krismati. — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Biskupi križmaju samo. I. Ančić, vrat. 248b.

1. **KRIŽNICA**, *f.* kapa što nose katolički svećevnici i redovni popovi kod službe Božje, a gdje gdje i isvan se. četverouglasta je a ima gore kao križ nepotpun (samo s tri strane). — *ispoređi rogatica.* — *Akcenat je sabijalen po Belinu rječniku.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (križnica, 'beretta da prete', pileus sacerdotialis' 188b) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu: v. quadrat (ove riječi nema napose); u Stuličevu (pileus quadratus quo ut plurimum sacerdotes apud nos utuntur').* Po pridanju križnice, prstena, kluči i zemlje. A. d. Costa 1, 246.

2. **KRIŽNICA**, *f.* dva drveta što stoje u nakrst. u osobitijem značenjima, *vidi:* križnica, stol napravjen na križnice. ovakovi stolovi obično se nalaze po birtijama, naprave se dva u formi povajenog krsta, sapnu se po sredini već odmjerenijem dugačkim komadom drveta, osgo na te križe metne se jedna dvije daske, eto gotova stola na križnice. J. Bogdanović. Križnice, unakrst stojeće noge, na kojima stoji stolna ploča. u Lici. D. Trstenač. — Volujaka kola u Lici obično imaju točkove od četiri gobeje. svaka gobela provrta se na dva mjesta, a gdje će se dvije a dvije sa strana sastati, i tu se provrta za klinčiće koji se zovu 'moždaci'. kad je trupina gotova, zapilaju se u nju dvije široke i čvrste šipke, koje se zovu 'križnice', a kad su one utvrđene, onda se s obje strane provrta štapnikom do trupine, pa kroz te jame udare sa svake strane po jedan štap. sad nabiju na zašiljene krajeve križnica i štapova one četiri gobeje, a tom prilikom smođe se i gobeje. sad još zaglave gobeje, pa je kolo ili točak gotov. u Dobroselu. M. Medić.

3. **KRIŽNICA**, *f. vidi* križopuće. — *U Voltigijinu rječniku: 'orociera', 'kreuzweg'.*

KRIŽNIČJA, *f. osobina (red) u križnika.* — *U Bjelostjencevu rječniku: 'crucigeratus'.* — *U osobitom slučaju kao ime nekoj buni ili ratu.* 1514. Puntarija kmeteka na ugraskoj zemli suprot svojoj gospodi... Ta oštija ali puntarija imenuvana jest križničija. P. Vitezović, kron. 134.

KRIŽNIČKI, *adj. koji pripada križnicima.* — *xvii i xviii vijeka.* Rod otok koga vitez križničkoga reda šest mesecov viteški braniše. P. Vitezović, kron. 187. Postana od vojske križničke (križniške) što stoji mj. križniške, po tome što se o promijenilo ispred k na š; ali može biti da je samo štamparska pogreška i da treba čitati križničke za oslobodjenje mista sveti(h). A. d. Costa, sak. 1, 96.

KRIŽNIK, *m.* čovjek kome je sabiješen križ na odijelu, u osobitijem značenju. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (cruciger, crucifer¹), u Jambrešićevu (cruciger²), u Stulićevu (v. križonoša i Habelićeva).

a. član kojega viteškoga reda. Bodegar sultan zavje vsu Galileju i Jerusalem. križnikov reda totakoga vitezov... naj pri včini svezati. P. Vitezović, kron. 94. Poljaci oblađase Pruse i toteke križnike u Prusiji. 115. Moskoviteki car toteke križnike neprijateljski napastuje po Livoniji državi njihovoj. 128.

b. *vidi* 2. križar. Bilo je određeno svitom Petra pustihaka poslanje protiva Saračenom za osloboditi Palestinu, i onima koji otidoše dopustili jesu mnoga proštenja, a na misto barjaka križ nosili su i sa to križnici nazvani jesu. A. d. Costa 2, 26.

KRIŽNAČA, *f.* više vrsti 'asteroidea' (morskijeh svijezda). na Braču. A. Ostojić.

KRIŽNÁK, *m.* *vidi* križnik. — U jednoga pisca xvi vijeka. Vodeć sa soboju ne malo čislo križnakov. Š. Kozličić 57b.

KRIŽŌ, *križŏla*, *m.* *vidi* kriška. — o stoji mj. ao. — U naše vrijeme u Lici. Isrezane na dvoje na troje pa i na četvero osušene kruške ili jabuke zovu 'križolima'. 'Sad kad se posti, svari de onije kruškovije križola'. J. Bogdanović.

KRIŽOBOJ, *m.* *krisarski boj*. — Samo u Stulićevu rječniku: 'crociata', erat pp. actus quo Christ(icolae) crucis signum vestibus adnectebant, sic Turcis, haereticiis, vel etiam aliis Christianis quos rom(anus) pontifex vel episcopi aliis anathemate percutiebant, debellandis proficisciebantur¹.

KRIŽOBOJNIK, *m.* *vidi* 2. križar. — Samo u Stulićevu rječniku: 'miles cruce insignitus'.

KRIŽOBOJNOST, *f.* } u Stulićevu rječniku:
KRIŽOBOJSTVO, *n.* }

v. križboj. — oboje nepousdano.

KRIŽOGLED, *adj.* samo u Bjelostjencevu rječniku: v. krivogled, i u Stulićevu: v. krivogled i Bjelostjenceva.

KRIŽOLIT, *m.* *vidi* krisolit. — U Bjelostjencevu rječniku: križolit, nazlatni kamenek 'chrisolitus'.

KRIŽOLOG, *m.* *vidi* Krisolog. — U jednoga pisca xviii vijeka. Sveti Petar Križolog. J. Filipović 8, 287b.

KRIŽONOSAC, *križonosca*, *m.* *vidi* križonošac.

KRIŽONOSAN, *križonosna*, *adj.* koji nosi križ. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Križonosni vojnici boj biju. A. Kalić 480. — isporodi 2. križar.

KRIŽONOŠA, *m.* čovjek koji nosi križ. — isporodi krstonoša. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (qui cruce fert¹). Same križonoše u svome procesijonu Isus hoće imati. Đ. Rapić 177. Tko li je naš križonoša?... Križ nosi naš odkupitelj, sam Isukrst. 317.

KRIŽONOŠAO, *križonoša*, *m.* *vidi* križonoša. — Bilo bi boje križonosac. — Na jednom mjestu xviii vijeka. I ako mi križ ne nosimo, križonoša druž'mo sveta. A. Vitaljić, ostan. 207.

KRIŽOPUČE, *n.* quadrivium, mjesto gdje se križaju dva puta. — isporodi križepuče. — U Bjelostjencevu rječniku: križeputje, križoputje, raskrižje, raskrstica, quadrivium, compitum, via quadripartita¹; u Stulićevu: v. križeputje i Bjelostjenceva; u Vukovu: vide raskršće s dodatkom da se govori u Hrvatskoj.

KRIŽOSTOM i **KRIŽOSTOMO**, *m.* *vidi* Križostom. — U pisaca xviii vijeka. Molitva svetoga Ivana Križostoma. B. Pavlović 52. S. Ivan Križostomo. Blago turl. 2, 31.

KRIŽOŠTOM, *m.* *vidi* Križostom. — U jednoga pisca xviii vijeka. S. Ivan Križostom. J. Banovac, pred. 37. pripov. 172.

KRIŽOVAC, *Križovca*, *m.* ime selu u Medumurju. (kajkavski) Križovec. Schem. sagr. 1875. 144.

KRIŽOVAJ, *m.* suvrst vinove loze bijela grožđa (na Cresu). B. Šulek, im. 174.

KRIŽOVKA, *f.* ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32.

KRIŽOVLAN, *m.* ime trima selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 97. 103. Križovljan-brijeg. 103.

KRIŽULA, *f.* *vidi* zvečac. Križula, Briza media L. (u Istri). B. Šulek, im. 174.

KRIŽŪR, *križŭra*, *m.* *vidi* križopuče. — U naše vrijeme u Istri. Križŭr, quadrivium¹. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

KRJE, *vidi* kre-.

KRJEČEVA, *f.* mjesno ime. — Prije našega vremena. Krčeva. S. Novaković, pom. 186.

KRJEKŠA, *m.* ime muško. — Na jednom mjestu xiv vijeka. Župan Krčkša (ne sma se treba li čitati š kao je ili je). Mon. serb. 102. (1892), i otale u Dančičevu rječniku (Krčkša).

KRJEPITEL, *m.* čovjek koji krijepi. — Od xvi vijeka. Kada pak kripitelj pride, koga ja pošlu od oca, duha od istine. Postila. Z1^a. Privite ga k srou, kripitelj vas prosi. M. Kuhačević 26.

KRJEPLJEVATI SE, *krjepljajem se*, *imp.* krije-piti se. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Ditičak rastijaše i kripjevaše se pun mudrosti. I. Bandulavić 18b. luc. 2, 40.

KRJEŠIŠTE, *n.* mjesto gdje su kriješe posadene. — U Belinu rječniku: 'ceraseto, luogo piantato di cerasse', 'cerasetum' 185b, i u Stulićevu: 'locus cerasis consitus'.

KRJEŠIŠTVO, *n.* u Stulićevu rječniku uz krješište. — sasma nepousdano.

KRJEŠTAČKA, *f.* sprava kojom se čini buka kao kriještane. — U Stulićevu rječniku: 'nachera, crotalo, sonaglio', tympanum, crotalum, crepitaculum¹. — nije dosta pousdano.

1. **KRK**, *m.* grlo. — U crkvenom jeziku u rukopisu xiv vijeka (*vidi* F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod krk²), i u Stulićevu rječniku: 'strossa', jugulum, guttur¹ (Stulli ne javlja gdje je našao ovu riječ). — Riječ je praslavenska, isporodi češ. krk, polj. kark, *vidi* i krkača.

2. **KRK**, *Krka*, *m.* ostrvo u Koarneru i na njemu grad, tal. Veglia. — Postaje od lat. Curicum što je bilo u staro doba ime gradu (ostrvu je ime bilo Curicta). poznije se grad svao Vigilia, pak i grad i ostrvo Vegla i Vecla, odakle je talijansko ime. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (Krk, otok 'Veglia') i u Belinu ('Veglia, isola nella Dalmazia', 'Vegia' 755b). Otočkih dobrih muži s Krka i sa svega otoka. Stat. krč. ark. 2, 281. (1898). Dano v. Kroi. Mon. croat. 101. (1466). 106. (1470). Poslali v. Krk. 224. (1527). Krk. Schem. veglen. 1876. 13.

3. **KRK**, *m.* nekakva buka. — Jamačno onomatopeja, isporodi krkao, — U naše vrijeme u

Istri. Křk, etwa 'sonus'. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 8.

4. **KRK**, tur. kırq, *četrdeset*. — *U naše vrijeme u Bosni.* Zapane svakoga po krk vižlina (60 groša). Nar. prip. bos. 1, 117. *dodaću da vižlin vrijeme 60 para, a groš 40.* — *U ova dva primjera krk-gasija i krk-serdar može biti da znače: koji je gasija ili serdar (i jedno i drugo: vojnički zapovjednik) nad četrdesetoricom.* Beg Gingaga iz dođe krajine krk-gasija od dva pašaluka. Nar. prip. vuk. 4, 448. Krk-serdaru s Gacka Smail-agi. Ogled. sr. 418.

5. **KRK**, adj. ? (ne mijenja se po padežima), crven (?). Pak mu daje krk-čoje čakšire. Nar. pjes. u Bos. prijat. 2, 109. M. Pavlinović. — *isporedi* krkli.

1. **KRKA**, f. u *Vukovu rječniku*: (u vojvodstvu), čorba od slatka vina (dok još nije prevrelo), art mostsuppe, 'jus e musto'. — *Matsenauer isporuđuje nem. (u južnom dijalektu) krick, junger mit kräutern gekochter wein.*

2. **KRKA**, f. u *Vukovu rječniku*: (u vojvodstvu) bolest na poodraslim gušćidima od koje krče i lipsuju, 'eine krankheit der jungen gänse', morbus quidam anserum.

3. **KRKA**, f. *vidi* 1. bagra. M. Pavlinović. A. Ostojić.

4. **KRKA**, f. u *Dalmaciji, ime rijeci i manastira na toj*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. voda u Dalmaciji koja niže Skradina utječe u more. — 2. namastir kod te vode). Od Krke rike i kud prohaja. P. Zoranić 70b. Od gore Dinare 'spod ke Krka toči. Đ. Baraković, vil. 90. U ždriko gdi Krka van 'zvire. 389. Krku vidjet riku. P. Kanavelić, iv. 497. Poja sjedbe, Krka mlina (daje). J. Kavanin 328b. Kros tu maglu turska vojska prođe priko Krke priko vode ladne. And. Kačić, razg. 259a. — *Manastir u Krki u školu.* Norini 48. Krška, mon (astir). S. Novaković, pom. 186. Krka (manastir). Repert. dalm. 1872. 26.

KRKAC, interj. glas (onomatopeja) kojijem se kaže da nešto pada s bukom. — *U Vukovu rječniku*: 'wort einen rauschenden fall zu bezeichnen'.

KRKAČ, m. ime selu u *Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijel. 118.

1. **KRKAČA**, f. leđa, hrbat. — *Jamačno postaje od 1. krk.* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Još te svrbi krkače. J. Rajić, boj. 5. Rusi mirnikom krkaču ne deru. 86. — *Vidi dalje kod krkače i nakrkače.*

2. **KRKAČA**, f. krkače su dva obruča shvatnaka. kad se zakvače, i kad su nabijeni, onda je šeper od jednoga na jednoj strani, a od drugoga na drugoj. u Dobroselu. M. Medić. Krkačom zovu dva sastavljena obruča bilo na kaci ili vučiji, pa i na samoj kralječi. 'Dobro sam kacu nabio, vrga sam tri krkače i dva samca'. J. Bogdanović.

3. **KRKAČA**, f. u množini krkače, kad se uvedu dvije žice između istih zubaca, kroz koje su već druge dvije uvedene. u Dobroselu. M. Medić.

KRKAČE (krkačē), adv. *vidi* nakrkače. — *Između rječnika u Belinu* (nositi krkače, kroz koje e portare uno sul collo, 'succollo' 581b) i u *Stuličevu* (humeris). Pogode se da jedan drugoga krkače nosi. Nar. prip. vrč. 139. Pa ona nemu uzjaše na leđa krkače. V. Vrčević, igre. 57.

KRKAČICE (krkačicē), adv. u *Stuličevu rječniku uz* krkače.

KRKAČITI, krkačim, impf. *tovariti nakrkače*. — *U naše vrijeme.* A ti krkači me na tvoja leđa. Magazin. 1866. 82.

KRKAČKE (krkačkē), adv. *vidi* krkače. — *U Vukovu rječniku ima* krkačka, f. *vide* krkača s dodatkom da se govori u Crnoj Gori; radi oblika i snačena *vidi* nakrkače. — *U jednom primjeru našega vremena ima* adv. krkočke, ali može biti da treba čitati krkačke. Slijepac i hromac krali su smokve krkočke, jedan očima, a drugi nogama. S. Ćubiša, prip. 224.

KRKALA, f. balega. U naše vrijeme oko Stona: 'Kupio sam krkalu po putu'. M. Milas. Krkala, końska baloga. Slovinac. 1884. 81.

KRKALINA, f. augm. krkala. Krkalina, vučija końska i svakoga tovarnoga živinčeta. M. Pavlinović. Křkalina, augm. krkala. U naše vrijeme u Stonu: 'Otidi pa pokupi ono krkaline'. M. Milas.

KRKALITI, krkalim, impf. *gnusiti (o kožu)*, *vidi* krkala. — *U naše vrijeme.* Naj gore je u svoje jasje krkaliti. Nar. bl. mehm. beg kap. 184.

KRKALINA, f. *vidi* krkalina. F. Kurelac, dom. živ. 9.

KRKANAC, Krkanca, m. ime selu u *Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. (kajkavski) Krkanec. Razdijel. 108.

KRKAO, krkla, adj. *tijesan (?)*. — *Na dva mjesta xviii i xix vijeka.* Ne patiš li dosta puta, o ohola ženo, od tvojih isti krkli pantofola iliti cipeja? Đ. Rapić 174. Ne meči se, pašo, preo šuma, o što ti je krklom gorom zači. Osvetn. 4, 42.

KRKAR, Křkra, m. staro ime ostrva i grada Korčule (*vidi* Korčula). — *Od grč. (i mēlaiva) Kόρχυρα ili od lat. Corcyra (nigra), ali u ovom zadnem slučaju preko dalmatskoga jezika (vidi kelomna, kimak).* — *Već x vijeka Porfirogenet piše τὰ Κορχοῦρα.* Doc. hist. rač. 406, i τὰ Κορχοῦρα ἦτοι τὸ Κίστερ. 410. — *Dolazi dakle od prvijeh vremena pa do xvi vijeka, i opet u jednom primjeru xviii gdje vađa da je arhaizam.* — *Između rječnika u Daničićevu gdje stoji:* Krkkr, poluostrvo u Dalmaciji koje sada zovu Pelešač, Sabbioncello' (uprav 'Stoński Rat', Punta di Stagno): crkvi je bogorodičinoj na Mjetu dao kralj Stefan Prvovjencani, u wtocē u Krkkrē između ostaloga Jašinu i Popovu Luku koje su i sada sela na Pelešcu (Ratu). M(on. serb). 10. (1222—1228). 'wdš Krkkrā'. (Spom. sr.) 1, 66. 69. (1405). podš Krkromš. 96. (1408). biče pogriješka 'Kakrš'. 116. (1413). kñ. 1, 498. *U dodatku* (3, 597) *piše Daničić kod* Krkkrš: dodaj: u dva posljednja primjera za cijelo Korčula, Corcyra nigra, ital. 'Cursola'; a prvi primjer držim za svjedocanstvo da se i Pelešač tako zvao. *Ali ni prvi primjer ne svjedoči kako je mislio Daničić; eo potpuštena prvoga primjera: ... sije daruju: wtokš (Mjet) vssš i Babyno Poje (na Mjetu), u drugom wtocē u Krkkrē (= Korčuli) crkkrš svetoga Vida, (i k tome u Ratu) Jašinu i ss Popovomš Ljukomš i svetoga Stefana i svetoga Georgija; a nema se nikakva razloga pomisliti da mjesta što se pomišu poslije 'crkve sv. Vida' pripadaju istom 'otoku' kojemu i ona pripada, a osim toga, zašto bi se Rat zvao 'otokom'?* Krkar se grad vami diči jak nevista imavši drag kami. N. Naješković 1, 385. U Krkru. M. Držić 185. Put od Krkra mla grada, u kom Marko Basejević... tuj pribiva. A. Sasin 196b. Da se

skokom Krkar pridra pak Bnečanom. J. Kavašin 141b.

KRKĀRKA, *f. žensko čelade s Krkra ili iz Krkra*. — xvi vijeka. Mande Krkarka. M. Držić 257.

KRKARSKI, *adj. koji pripada Krkru*. — *Ismeđu rječnika u Daničeviću* (krkarskyj). Plavi splētsē svrtatiše se na krkarskyj otok. Spom. sr. 1, 58. (1406). Gospodinu Ivanu Vidali vlastelinu krkarskomu. N. Najlašević 1, 885. Versi gospodina Antuna Roženea doktora i vlastelina krkarskoga. u N. Najlašević 1, 848. Gospodina don Zambatiste Rožanića kanonika i vlastelina (? vlestiana) krkarskoga. M. Gazarović 121b. Šavac krkarski ne umije šit a hoće kroit. (D). Poslov. danić.

KRKAŠ, *m. vidi tul*. — *Samo u Vrančićevu rječniku* (pharetra), i u jednom primjeru xvii vijeka gdje nije dosta jasno značenje, ali je svakako bojna sprava. Bunbarde ga biju, bonbe i krkaši. Radojević 17. — *Od pers. tarkaš (sad terkeš) preko romanskijeh jezika (ne preko turskoga), isporodi tal. carcasso, franc. carquois, španj. carcaj, port. carcaz*. — *vidi i trkač*.

KRKATI, *krkam, impf. zagušljivo a počesto kašljati*. Podunavka. 1848. 58. — *isporodi 2. krhati*.

KRKAVAC, *kfkāvca, m. u bari mjesto od nekoliko kvadratnih metara, koje je vavije mokro i meko; staneš li nogom na takovo mjesto, odmah ozdo voda pili i krči. u naj većoj suši kosac mora ovakovi krkavac bos kositi, i trava na nem nije pitoma nimalo*. — *U naše vrijeme u Lici*: „Neš sad pro ovog krkavca obuvnen proči, van da se izu'eš“. J. Bogdanović. — *U Srbiji, Krkavac, mjesno ime u okrugu krugujevačkom*. Niva u Krkavcu. Sr. nov. 1870. 288.

KRKAVINA, *f. neka biljka*. Krkavina, Rhamnus frangula L. (Visiani), v. Krhlikovna. B. Šulek, im. 174.

KRKE (kfkē), *adv. vidi krkače i nakrke*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (uz krkače)*. Kfke, v. krkače. M. Pavlinović.

KRKEČ, *m. muški nadimak*. — *U naše vrijeme u Lici*. Simo Obradović Maglov Krkeč. V. Bogišić, zborn. 15.

KRKEČIN, *m. prezime*. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori*. Od Nika Krkečina sa Sretne. u Pjev. crn. 280b.

KRKIČA, *adv. vidi krkače*. — *U naše vrijeme u Istri*. Krkiča (nositi), in dorso (gestare)'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 1878. 61.

KRKIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom (može biti da treba čitati Krkiš, vidi)*. Zemlja u Krkinu. Sr. nov. 1875. 847.

KRKINA ČUKA, *f. ime visu u Srbiji u okrugu topličkom*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 848.

KRKIŃA, *f. žensko čelade s Krka*. F. Miklošić, vergl. gramm. 1^a, 400.

KRKIŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom*. — *isporodi Krkin*. Niva u Krkišu. Sr. nov. 1875. 847. 583. 799.

KRKITI, *kfkim, impf. kad se odraslo dijete rasplače onda ga tješe na svake ruke; pa mu govore: 'Hajde krkiti malo!' u Dobroselu*. M. Medić.

KRKLĀMA, *f. u Vukovu rječniku: (u Srijemu) ona vuna koju čurčije sa šivenijeh kožuha sastrižu [vide ostrizine]*. — *Od tur. qyrqmak, striči, qyrqymak, pass.* — *isporodi krkleisati*.

KRKLAR, *m. mjesno ime u Srbiji u okrugu vranškom*. Jevrem-bunar, izvor ispod brda Plavice. izvire ispod kamena koji se zove „Krklar (40 mučenika)“. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 295.

KRKLĒISATI, *krklēišēm, pf. u Vukovu rječniku: sastriči vunu u kožuha oko rukava i onakolo 'stutzen', 'abacindo'*. — *Akc. se ne mijēna, osim aor. 2 i 8 sing. kfkleisā*. — *Postaje od tur. qyrqymak (vidi kod krklama) nastavkom is*.

KRKLI, *adj. crven?* — *Ne mijēna se po padežima*. — *Oblik je turski, ali se ne sma postaje*. — *isporodi 5. krk*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Treći derdan od krkli-mergana. M. Pavlinović.

KRKLO, *n. bora, nabor načinen i sašiven sve naokolo pri dnu odijela, da bude kraće*. — *Jamačno je dalmatska riječ (vidi kod kelomna i kimak) od lat. circulus*. — *Od xvi vijeka u Dubrovniku*. Još nijesam nigda mnio... da će riganio toliku dragos steč, ki je bio sa ništa... minutijeh godišta...; a od malo jur godiš za diku za veću na obruč ga u okoliš u krkla umeću, da im su sve strane, kad se ka obrati, stupejam prostrane na volju stupati; i okrugle njih skute nad gležnijeh noseći, sapiru sve skute okolo hodeći. M. Vetranić 1, 99. Kfklo, velik gib na haljini da bude kraća. U naše vrijeme u Stonu: „Pusti to krklo pa će ti biti dulja (haljina)“. M. Milas. u *Dubrovniku se ovako načina odijelo djeci što još brzo rastu*. P. Budmani.

KRKLANAC, *krklanca, m. trpanac*. Pop Živojin iz Srbije.

1. **KRKĻĀNE**, *n. djelo kojijem se krkļa (vidi 1. krkljati)*. — *U Vukovu rječniku*.

2. **KRKĻĀNE**, *n. djelo kojijem se krkļa (vidi 2. krkljati)*. „Da se mogu krklja našine djece oprostiti, pa oma umrla!“ J. Bogdanović.

1. **KRKĻATI**, *krklām, impf. vreti s nekom bukom; kaše se o loncu i o onome što u njemu vri. i u prenesenom smislu o sličnoj buci*. — *Riječ je onomatopejska*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: n. p. lonac, kupus u loncu 'brausen (im siedenden topfe)', 'fremo' [cf. krktati]*. Krklao kao bungur. Bos. vila. 1887. 322. (Moglo se) čuti da mu nešto krkļa u grudima. L. K. Lesarević, on zna sve. 83. Dok već u luli ne počē krkljati. 56. Krkljati 'brausen'. u naše vrijeme oko Stona: „Stoprva je počelo krkljati“. M. Milas.

2. **KRKĻATI**, *krklām, impf. nosati dijete*. — *U naše vrijeme u Lici*. „Ništa i ne radim nego vavije krkljam djeću“. „Neće ona meni našine djece više krkljati, pa prosila!“ J. Bogdanović.

KRKĻO, *m. nadimak u Dobroselu, kada čovjeka sve nešto krkļa u prsima*. M. Medić.

KRKMETA, *kfkmetā, n. pl. kovrčice, uvojci, vitice*. — *Od tur. qyrqmak, striči*. — *U Vukovu rječniku: vide sulovi*.

KRKNIVATI, *vidi krknivati*.

1. **KRKNUTI**, *kfkām, pf. progovoriti, pa odmah zapeti (zakrknuti) ili od straha ili s drugoga razloga*. — *Akc. se ne mijēna (aor. 2 i 3 sing. kfkān)*. — *Mislim da je ista osnova što je i kod 1. krk*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (ne mogu krknuti slovo 'non posso articolare parola' 106b), u Stuličevu (obmutescentium instar verba proferre), u Vukovu (n. p. ne smije od našga krknuti, 'er darf nicht mucksen', 'muttio')*. Da ne može nitko sumšit ni krknuti, da si bio tašta slika. G. Palmotić 3, 218ab. Na ne riječi pako trne, i kad ona šaptom

krkne, svaka sjena vojske crne u bojazni strašnoj orkne. J. Palmotić 468. Krknuti, reče se kad tko ne smije od koga ni dahnuti. M. Pavlinović. — U ova je dva primjera isto što i dahnuti: Pritiaka me sve nesrećna mora, kako zaspim, ne da mi krknuti. P. Petrović, gor. vijen. 47. Sve se nabi, da krknut ne može. 61.

2. KRKNUTI, křknēm, pf. useti koga nakrkače (nakrke). Hajde, krkni me' kaže dijete. M. Pavlinović.

3. KRKNUTI, křknēm, pf. krko puknuti, prelomiti se iznenada. 'Krknula grana pod ním'. M. Pavlinović. — isporedi krkac.

KRKNIVATI, křknújēm i křknúvām, impf. krknuti. — U jednom primjeru xviii vijeka (radi snačenja vidi i zakrknuti) i u Stulićevu rječniku (na oba mjesta sa starijim -n- mj. ſ): krknivati 'obmutescitum instar verba proferre'. Erbo ,k' krknivajući a ,ch' hakom pridišući na grečku ima se izustiti. S. Rosa VIII.

KRKOČITAC, krkočica (?), m. neka biška. Krkočitac, Marrubium vulgare L. (Lambl, Sladović). B. Šulek, im. 174.

KRKOČAŇE, vidi krkotaŇe.

1. KRKOČATI, krkočem, impf. vidi grgočati. — U Mikašinu rječniku: krkočati, plakati grlo ,gargarizzo'.

2. KRKOČATI, vidi krkotati.

KRKOJE, m. ime muško. — xiv vijeka. Krkoje. Svetostef. hris. 86.

KRKOLINA, f. vidi krkalina. — U naše vrijeme u Lici. Koiške izmetine zove narod ,krkolinom'. J. Bogdanović.

KRKOŖ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u KrkoŖu. Sr. nov. 1875. 347.

KRKOPETLINA, f. vrsta bijeloga grožđa. Krkopetlina, mehlweiss (Kalnik). B. Šulek, im. 174.

KRKORĚŇE, n. djelo kojijem se krkori. — U Vukovu rječniku.

KRKORITI, křkorim, impf. dem. krktati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (dim. v. krktati). Sad naže tikvu, i stade krkoriti. M. Đ. Milićević, omer. 196.

KRKOTA, m. u Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) muški nadimak.

KRKOTAŇE, n. djelo kojijem se krkote. — Stariji je oblik krkotanje. — Mj. -t- nalazi se i ó (vidi kod krkotati). — U Belinu rječniku: krkotanje, krkočanje, gracidamento, inteso delle rane' ,coaxatio' 354b, i u Stulićevu: krkočanje ili krkotaŇe ,strepere, garrire subst.'

KRKOTATI, křkočem, impf. riječ onomatopojaka. — Is oblika sadašnjega vremena gdjegdje se prenosi ó u inf. i prošla vremena: krkočati. a. vidi křeketati, a. — U Belinu rječniku: krkočati, krkočem ,gracidare, voce delle rane' ,coaxo' 354b, i u Stulićevu: krkočati ili krkotati (griješkom s praes. krkotam) ,strepere, garrire (de rania)'. b. krkotati, křkočem, vidi krkljati. — U naše vrijeme u Stonu. ,Počelo je krkotati u loncu'. M. Milas.

KRKOV, m. (?) ime biškapa. Krkov (krkavina, krušina), slov. křhličovje, křhlikovna, rus. крyшина, карлушина, češ. krušina, pol. krušina, kruchinia, kruszewina, kruszczyna, 1. Rhamnus frangula L. (Lambl, Alschinger); 2. Palurus australis Grtn. (Visiani). B. Šulek, im. 174.

KRKOVAC, Krkovca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Vinograd u Krkovcu. Sr. nov. 1878. 958.

KRKVIĆ, m. ime selu u Dalmaciji u kotaru šibenskom. Repert. dalm. 1872. 26.

1. KRKOVINA, f. vrst vinove loze bijela grožđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 174.

2. KRKOVINA, f. vidi krkalina. — U Stulićevu rječniku: ,stabbio di cavalli, muli etc.' ,fimus, letamen'.

KRKANIN, m. čovjek s Krkra. — Mnošina: Křkršni. — xvi vijeka. Gospodinu Nikoli Stjepka Naleškovića Jan Vidali Krkanin u 1564. u N. Nalešković 1, 351. Draško Grubišić Krkanin (Křikanin'). M. Držić 184.

KRKTAŇE, n. djelo kojijem se krkte. — U Vukovu rječniku.

KRKTATI, křktēm, impf. vidi krkljati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide krkljati). Vatra gorijaše, a u loncima krktaše večera. M. P. Šapčanin 1, 54. Krktati, vreti, kad je masa koja vri gusta. ,Krkče mu u grudima kó iz lonca'. V. Ilić iz Srbije.

1. KRKUŠA, f. Gobio fluviatilis Flem., vrsta riječne ribe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: ,eine art flussfisch [gründling]' ,piscis genus [Gobio fluviatilis Flem.]'. Hoćeš da hvatamo krkuš u reci? M. P. Šapčanin 1, 49. Krkuša, Gobio vulgaris Cuv. J. Pančić, ribe u Srb. 88. Krkuša, Gobio vulgaris. oko Zagreba. D. Hirc.

2. KRKUŠA, f. ime ovci. Bruvno. D. Hirc.

KRKUŠICA, f. dem. 1. krkuša. — Između rječnika u Vukovu. Kad je došla moru na obalu, osvrte se na četiri strane, suze roni, potijeo govori: ,Oj bragovi, moji deverovi! obalice, mile jetrvice! krkušice, moje zaovice!' Nar. pjes. vuk. 1, 534.

KRKUŠOVAC, Krkušovca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva u Krkušovcu. Sr. nov. 1878. 815.

KRLA, m. ime muško. — isporedi Krile i Krle. — Akc. se mijenja u voc. Křlo. — U narodnoj pjesmi (iz Boke kotorske ili iz Crne Gore). Al' ta kćiga Krle kapetana, u křizi mu Krle nakitio. Nar. pjes. vuk. 3, 233. Pobratime, Krle kapetane! 3, 234. A za Křlom šezdeset barjaka. 3, 237. Nešto Krli oči utekoše. 3, 240.

KRLAVIČNA, f. suvrst drobne crljene jabuke dozrijevajuće u rujnu (Valjavac). B. Šulek, im. 174.

KRLE, m. vidi Krle. — xvi vijeka. Krle Vrbanić. Mon. croat. 238. (1535).

KRLĚTKA, f. kafaz, vidi i kod kobača. — Nejasna postaja, isporedi novoslov. křletka; može biti ista riječ što stislov. klětka, češ. kletka, pol. klatka (sve su deminutivi od klět, vidi kljet, i snače što i křletka), ali se ne sna kako se umetlo r. isporedi i škřletka. — Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima (može biti i slovenskoga), a između rječnika u Bjelostjencu (,cavea'. v. gajba) gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu (,cavea'), u Voltigijinu (,gabbia', ,křfig'), u Vukovu (,der křfig', ,cavea'. cf. [škřletka], kavez, kobača s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). u Stulićevu rječniku ima karletna, v. kajpa, gdje je jamačno pogreška i treba čitati křletka. — Zaboravi vratca od kajpe iliti křletke zatvoriti. A. Kanižlić, utoč. 395. Křletka puna ptica. Đ. Daničić, jer. 5, 26. Metnuše ga u křletku. jezek. 19, 9.

KRLIĆ, *m. čepeg, bilka*. Krlić (I. Sabjar), Krj, Sonchus oleraceus L. (Vuk, Srijem). B. Sulek, im. 174.

KRLIHVIĆ, *m. presime*. — xvi vijeka. Anton Krlihvić. Mon. croat. 280. (1527).

1. KRLJEŠI, *m. pl. vidi kralješ*. — U Vukovu rječniku: krlješi (u Dubrovniku) vide brojenice, ali ja ove riječi u Dubrovniku nijesam nigda čuo nego samo kralješ. P. Budmani. — isporodi 2. krlješi.

2. KRLJEŠI, *m. pl. u Vukovu rječniku: (u Booi) 'schlüsselbeine' jugulum'*. — Uprav je isto što i kralješ (isporedi 1. krlješi), ali je čudnovato značenje (isporedi kralješ, o).

KRLOVIĆ, *m. presime*. — U naše vrijeme. Vasilije Krlović. Rat. 98. Ristivoje Krlović. 352.

KRLOVO, *n. ime mjestu u Drobñacima*. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Ti pritiski sela svakolika od Krlova do Mletička ravna. Nar. pjes. vuk. 4, 468. Pa on ode u Drobñake ravne, i pritisku sela svakolika od Krlova do Mletička ravna. 4. 470.

KRLOVO POLE, *n. ime poļu u Slavoniji*. Regul. save. 17. 71.

1. KRL, *m. vidi čepeg*. — U Vukovu rječniku: (u Srijemu) 'die saudistel, Sonchus oleraceus L.'. Trava krj. P. Bolić, vinod. 1, 223. Krj 'die gänsedistel', sonchus oleraceus'. G. Lasić 149. vidi i krlić. — U trećemu je izdanu Vukova rječnika dodato: [Ricinus communis L.], dakle bi značilo drugu bilku (vidi podlan), ali mislim da se tu pomiješalo Ricinus s Ixodes ricinus L. (vidi krpelj). vidi i 3. krja.

2. KRL, *m. hrek u suhog stabla*. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

1. KRLA, *f. vidi krpelj*. — Ovako je u Vukovu rječniku, ali drugi pisac piše malo drukčije značenje. Krja goveda (Tabanus bovinus L.). Krja ovčija (Melophagus ovinus L.). K. Ornogorac, zool. 155.

2. KRLA, *f. neke vrste ptica*.

a. guska krja 'Anser silvestris'. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 49.

b. Sturnus vulgaris. Tordinci kod Vukovara. D. Hirc.

3. KRLA, *f. podlan, neka bilka*. Krja, Ricinus communis L. J. Pančić, bot. 225. — Nije poznato, isporodi 1. krja i vidi 1. krj na kraju.

4. KRLA, *f. hreb, hrek, vidi 2. krj*. — isporodi krjad. — U Vukovu rječniku: 'ein block holz', caudex'. cf. krjad.

5. KRLA, *f. šaljiv naziv za žensko krjastije zuba*. — U naše vrijeme u Lici. 'Čuti, krjo, vidiš, da ti je već davno poč'o krnuti zube'. J. Bogdanović.

6. KRLA, *f. mjesno ime*. — U narodnoj pjesmi našega vremena, a ismeđu rječnika u Vukovu: Evo sam ti čestu podigao do bijele Krje vinograda. Nar. pjes. vuk. 3, 279. Ode pravo Hrnetina Mujo ka bijeloj Krji vinogradu. 3, 280.

KRLAČA, *f. vidi škrijača*. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Ter neverne oči pod krjaču shrani. Jačke. 88.

KRLAČIOA, *f. dem. krjača*. Teško ću ja pozabiti ovu moju krjačicu. Jačke. 11. Perja s krjačice. 133.

KRLAD, *m. vidi 4. krja*. — U Vukovu rječniku: 'ein block holz', caudex'.

KRLADAK, *krjätka, m. dem. krjad*. — U Vukovu rječniku.

KRLADIĆ, *m. dem. krjad*. — U Vukovu rječniku.

KRLAJA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkom*. Livada na Krjaji. Sr. nov. 1875. 514.

KRLAK, *krjaka, m. vidi škrlak*. — U naše vrijeme u Istri Krjak 'pilleus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 43.

1. KRLAN, *m. naziv za čovjeka krjastijeh zuba*. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. M. Medić.

2. KRLAN, *m. ime volu*. Bosna. Bruvno. D. Hirc.

KRLANI, *m. pl. zasetak u Srbiji u okrugu ušičkom*. K. Jovanović 154.

KRLAREVIĆ, *m. presime*. — U naše vrijeme. Milosav Krlarević. Rat. 181.

KRLAST, *adj. vidi krjav*. 'Čuti, đavole krjasti, vidiš da e đavo od tebe već ujam'. J. Bogdanović.

KRLATI, *krjam, impf. bolovati*. — U jednoga pisca našega vremena. Ko ne umre taj na dugo krja dok se okrijepi. S. Ćubiša, prič. 51.

KRLAV, *adj. vidi krezub*. — isporodi krñ, krñav. — U naše vrijeme u Lici. 'Odlazi, vraže krjavi, šta tu blebečeš?' J. Bogdanović.

KRLJE, *n. coll. od 2. krj ili 4. krja*. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Donese ga (mrtvaca) u klade jelove, zatrpa ga šušjem i žle-mišjem, na vrg nega krje i kamenje. Pjev. crn. 285b.

KRLJEP, *m. vidi 1. krja i krpelj*. Krjep (Tabanus bovinus L.). Sitni krjep (Melophagus ovinus L.). K. Crnogorac, zool. 155.

KRLJEŠA, *m. i f. vidi krjan*. J. Bogdanović.

KRLJK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkom*. Zemlja u Krjiku. Sr. nov. 1875. 347.

KRLJO, *m. nadimak krjastu čovjeku*. u Dobroselu. isporodi krjan. M. Medić. J. Bogdanović.

KRLJUZUB, *m. naziv za čoeke krjaste zuba*. J. Bogdanović.

KRLJUZUBA, *f. žensko čelade krjaste zuba*. J. Bogdanović.

KRLJUG, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom*. Niva u Krjugu. Sr. nov. 1875. 193.

KRLJUŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom*. Zemlja u Krjušnici. Sr. nov. 1875. 1181.

KRLJUŠT, *f. luska od ribe (i od druge životinje kad je nalik na ribnu)*. — isporodi krljušt i krljušt. — Može biti da je složena riječ: drugi bi dio bio od osnove lusak (od luska), a prvi eja da je od skor (vidi kora), isporodi stslav. skorlušta (F. Miklošić, vergl. gramm. 1², 288) gdje bi pravi oblik bio po Miklošiću skralušta ili starorus. skorolušta (F. Miklošić, über den urspr. der worte von der form. trst, kora; prema stslav. črljuština može biti prvi dio i od osnove skor (vidi krela). — Nalazi se istom u naše vrijeme, a ismeđu rječnika u Vukovu ('die schuppe', 'squama').

a. u ribe. RIBE su pokrivene po naj više krljuštima. K. Crnogorac, zool. 116.

b. u druge životinje, n. p. u krokodila (Daničić ovako prevodi jevrejsko ime leviatan). Krljušti su mu jaki štitovi spojeni tvrdo. Đ. Da-

ničić, jov. 41, 6. u *smaja*. Da se ribe u rijekama tvojim nadvataju na krljušti tvoje. jesek. 29, 4. e. coll. o *šćedemu što je slično pravijem krljuštima*. Odmah otpade od očiju njegovijeh kao krljušt. Vuk, djel. ap. 9, 18.

1. KRM, m. u *jednoga pisca xviii vijeka ima*: Kipovi koje stavljahu na krm (prednji kraj broda) korabla svojih. D. E. Bogdanić 69. *tumačeše je sama nepousdano, jer je očito krm isto što 1. krma*.

2. KRM, Krma, m. Chersonesus taurica, *poluotok na Crnom Moru koji pripada sad Rusiji*. — *isporedi Krim*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (*stadt Krim's u primjerom iz narodne pjesme*: Savi knigu, posla Krmu b'jelom gdje je *švačeno kao grad*). Za Krm, Kuban i Kavkas tuži neutažno. J. Rajčić, boj. 9. Već u Krmu u cara Tatara. Nar. pjes. vuk. 3, 84. Gospa Jelisavka zavlada Krmom (*po narodnoj pjesmi*). Vuk, nar. pjes. 3, 84. i u *Šulekovu rječniku*: 'Krim'.

1. KRMA, f. puppis, *strašna strana od broda. ovo je pravo značenje, kako se vidi po tome što je ovako i u drugijem slavenskim jezicima i po primjerima pod a; radi drugoga značenja vidi b*. — *Riječ je praslavenska (krma), isporodi stslav. krma u jednom primjeru (krmilo), novoslov. krma, rus. korm, (češ. korma, riječ tuđa: iz magarskoga po Miklošiću, ruska po Jungmannu)*. — *Između rječnika u Vrančićevu (puppis'), u Mikajinu (karma, krma od broda, puppis'; krma od drijeva, puppis'), u Belinu (poppa della nave, puppis' 572b), u Bjelostjencevu (krma, zadnji kraj ladje, puppis, posterior pars navis'), u Voltigijinu (poppa, 'das hintertheil des schiffes'), u Stuličevu (puppis'), u Vukovu (vidi kod b)*. — *Akc. kao kod 2. krma*.

a. *sa značenjem sprijeda kazanim*. ovako je bez sumnje u ovijem primjerima: Vrgoše četira sidra iz krme. Anton Dalm., nov. tešt. 217. act. ap. 27, 29. Svako (korabli) krma slatom siva. G. Palmotić 2, 210. Spavaju kakono Jona pod krmom od lađe. M. Radnić 268a. Gospodin spavaše na krmi od lađe. 496a. 8 krme slamen ognjem lanu. I. Zanotti, en. 19. Bogato je urešena krma. B. Bettera, or. 12. Od pure do krme. (D). Poslov. danič. Na krmi joj mnokrat stoje kipoklađci slave. J. Kavašin 878a. Drijevo teško s malijem jedrim ili hita stranom vjete rebreći se ili im krmi svu slobodnu dopuštava. B. Zuzeri 278. Kleopatru na krmi više pristola plemenita usvišena, podnebjem zlatnijem pokrivena tako sjaše, ko da je od voda jedna božica. 282. I paš s krme posjekoše (*sam pisac tumači: paš s krme — arboro da puppa*). I. A. Nenadić, šambek. 16. Vjetar usili ih krmi mu obratiti. S. Roca 98b. Krman s krme dok odbiju (*slapi*). V. Došen 194b. Imadiše fuštu ormanicu, sva joj krma biše poslaćena. And. Kačić, rasg. 284b. Al' to ide šambek ognjevit, na krmi mu alaj barjak vije. 822a. Trče naglo od krme do prove. 322b. I na dumen dumengiju Pavla a na krmi ronca Galovana. Nar. pjes. stojad. 2, 95. A krmi bih tvoju srebron okovala, a provu bih tvoju zlaton rakamala. Nar. pjes. istr. 2, 59. Krmi ima, majko, srebron nakovanu, a provicu ima zlatom armizanu. 2, 156. V krmi jim se jedno (*Ture*) zatajilo. Hrv. nar. pjes. iz Istre. Naša sl. god. 10, br. 14, str. 54. On ispiše na krmi od broda isnutra svoju ženu a na provu onu stariću. Nar. prip. vuk. 249. Ovako vapijaše proto Božo s krme nekakva staroga brika koji ... istezao se na suho da bude pregledan

i popravljen. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 178. Krma, puppis' zadnji kraj lađe. Vuk tumači tu riječ 'das steuerruder', 'gubernaculum' što je svakako pogreška, barem za primorje. V. Bogišić u Nar. pjes. bog. 870. Svaka lađa ... ima 'provu' sprednu stranu i 'krmu' zadnu. L. Zore, rib. ark. 10, 324. — *I u ovijem je primjerima isto značenje, premda se ne ističe onako kao u predašnjima*: Na visokoj krmi stae. M. Gazarović 88. Brodar ki ga tja vodijaše vrhu krme ter sjedeći pobjeguću plav vladase. G. Palmotić 2, 66. Dumenčija vlada lađom sideći na krmi. M. Radnić 829b. Stoji na krmi svoga broda. P. Posilović, cvijet. 202. Koji stoji na krmi od svoga drijeva. K. Magarović 102. Vide ... nepoznanu plavčicu s dva sjedja starca na krmi. I. Đorđić, ben. 178. Bi njegda na krmi, a sad ni na puri. (Z). Poslov. danič. (*Ustrgoh*) mlada mornara na krmi sideći. Nar. pjes. istr. 2, 7. — *Cesto se kaže da vjetar puše u krmi, ili da je u krmi*. 8 naukijeri izvrsnijemi, s vjetrom u krmi. Zborn. 69b. U krmi vjetro čuh prši. M. Vetranić 1, 169. Broditi s vjetrom u krmi. J. Mikajla, rječn. kod brodit. Jidriti s vjetrom u krmi. kod jidriti. S vjetrom u krmi, 'col vento in poppa', 'secundo vento'. A. d. Bella, rječn. 572b. Reklo bi da su plovača drijeva povrh voda jedrim punijem usred krme. B. Zuzeri 292. Jedraše u krmi sa svijem jedrim. 178. Vjetar ti u krmi! (Z). Poslov. danič. i u *prenesenom, metaforičkom smislu, kad je ko u čemu ili sa čemu vrijeme srećan*. Uzoholila se je, er jo' je vjetar u krmi. M. Držić 276. Kad jedrimo vitrom u krmi, tad ne mislimo o nebu. A. d. Bella, razgov. 117. Kad vitar nije u krmi, tad kažeš tebi i drugim da *lubiš Boga*. 187.

b. u Vukovu je rječniku tumačeno 'das steuerruder', 'gubernaculum', cf. korman, dumen (*krmilo, timun*) s primjerom iz narodne pjesme: Na galiji stotina Turaka od stotina turskije gradova, a na krmi Kičić-Useine. i u samome ovom primjeru vafu da je značenje isto kao pod a, te je jamačno Vuk slo tumačio ovu riječ misleći da je isto što korman. ima doista xviii vijeka u jednoga pisca Slavonca primjer u kojemu je značenje kao u Vuka: Što je ruka znala ne zna, jer je otela krmi sila. A. Kanižlić, rož. 73, ali je to samo jedan primjer; drugi su ili Vukovi ili pisaca mlađijeh od Vuka koji su možebiti nega u tome slijedili: Odriješivši uža na krmama. Vuk, djel. ap. 27, 40. Krma, (1. zadnja strana broda. 2.) krmilo. M. Pavlinović. Krma, 'gubernaculum'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 19.

2. KRMA, f. *isprva hrana uopće, poslije samo za stoku (pića)*. — *Akc. se mijenja u voc.: křmo, křme*. — *U ovom je obliku stara riječ, isporodi stslav. krma, bug. křmъ (t. j. krma), materino mlijeko, novoslov. krma, rus. korma; praslavenski je oblik křmъ i křmъ ili křmja, isporodi stslav. křmъ, křmja, rus. kormъ, kormja, češ. krm, m. i f., krmě, polj. karm, f., karmia, pa i let. karm, gojan, ugojen. značenje je u novoslovenskom kao u našem jeziku; rus. kormъ može značiti hranu uopće, ali češće znači piću što je značenje i kod korma, kormja, u češkom i u polskom oba su značenja*. — *Između rječnika u Bjelostjencevu (esca, pabulum, et dicitur omne genus alimenti animalium, utpote fœnum, avena, stramen, gramen etc.), u Jambrešićevu (esca'), u Voltigijinu (pascolo, foraggio', weide, winterfutter'), u Vukovu: hrana za marvu: sijeno, slama itd. 'das (winter-) futter', pabulum'. cf. pića s dodatkom da se govori u Hrvatskoj; u Daničićevu (krma, victus')*.

a. *hrana uopće (u svijem primjerima ljudska).* — Do xvi vijeka. Otv krmu vaše izbivajušte. Sava, tip. stud. glasn. 40, 176. Krma bē ihz jako kto po silē, ovi hlēba malo i rētko prije-mahu. Domentijan^b 24. Na krmu i na wdēja-nije služeštīm svetomu hramu. Mon. serb. 11. (1222—1228). Dubrovičanomē da damo kermu. 31. (1247). Da buduć sija na krmu. 541. (1496). Svaki ča krme imiše ljubveno položivši. P. Zoranić 10b.

b. *hrana za stoku, pića.* — Od xvi vijeka. A da se ne može niti krme za koše dobiti. Starine. 19, 11. (1560). Od sad svihe na krmu se daju. J. S. Rejković 388.

KRMAC, krmca, m. *vidi* krmak. — U naše vrijeme u Istri. Pojala je nevestica osam krmac krmnih. Nar. pjes. istr. 8, 10. — U ovom se primjeru m ispred o promijenilo na n: 'vamo su nam pravili, da ste krmca ubili. Nar. pjes. istr. 8, 18.

KRMAČA, f. scrofa, žensko odraslo krme. — Akc. se mijenja u gen. pl. krmāča. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (porca, troja, 'sau'), u Stuličevu (porca, sus'), u Vukovu (die sau', porca').

a. u pravom smislu. Tko se miša s mekinami ručak biva krmčami. V. Došen 96^a. Psi, vukovi i krmče brez razloga hranu tlače. 146^b. Krmče se skotne tuku. 158^a. Nerasta... k krmčama ne vaļa pustiti. I. Jablanci 143. Krmča gotova oprasiti se. D. Obradović, basne. 195. Zar krmča zna za boje? Nar. posl. vuk. 86. Ko kupus sadi i krmču hrani, ne boji se gladi. 144. Od krmče kud će plemenitije šta biti, koja po osmoro oprasi? 234. Sviha krmču! (t. j. lubi. Kad se dvoje lubi, pa im se ko podsmijeva). 282. Čuva jednu krmču i troje praščića koji su u isti mah krmču sisali. Nar. prip. vuk.² 255. Bukari se krmča. Vuk, rječn. kod bukariti se.

b. u prenesenom smislu, neka čobanska igra, i komad drveta kojijem se u noj igraju. — U Vukovu rječniku: 'ein hirtenspiel (krainisch auch: sviha) 'ludi genus'. (zabiježio sam u uglastoj zagradi [] dodatke uzete iz M. Đ. Miličević, živ. serb.² 224—225 kod krmčice) u ovoj igri 'krmča' se zove oko tri prsta dugačko i podebelo drvo (od prilike kao pokratak vrah) (ispoređi buga, a), čula, guća). igrači iskopaju u zemlji poveliku jamu [rupu u koju bi mogla stati jedna oka vode], pa oko nje naokolo (oko dva tri koraka od nje) toliko manjih jamica koliko je njih (u trećem su izdanju dodali izdavaoci: mahe jedan). velika ona jama u srijedi zove se 'kazan' (ovoga značenja nema u ovom rječniku kod 8. kazan, a, jer ga nijesam našao zabiježena), a one mahe unaokolo zovu se 'kuće' [kućice]. kad se stanu igrati, svaki igrač stane kod jedne kuće (obrnuvši se ka kazanu) i metne u nju kraj od svoga štapa [taj se štاپ zove — kako gde —: 'maška, palica' ili 'štap']. jedan spoļa krmču tjera štapom i hoće da je satjera u kazan, a ostali svi vaļa da to brane i svojijem štapovima da je odbijaju. onaj koji tjera krmču zove se 'krmčar'. kad koji digne svoj štاپ da odbije krmču, onda krmčar gleda, ne bi li prije nega metnuo svoj štاپ u njegovu kuću, pa ako to učini onda on ostane na kući, a onaj koji je ostao bez kuće ide te goni krmču malo drukčije: ako li krmčar satjera krmčicu u kazan, on poviče: 'mena!'; na taj glas svi igrači poletе da meñaju kućice. u tom meñanju krmčar gleda ne bi li svojim štapom uhvati svoju kućicu; a

koji tada ostane bez kuće mora goniti krmčicu. ako krmča kad je krmčar udari štapom pogodi koga od igrača u nogu od koljena dole, onda kažu da ga je 'opario', i u jedan put svi povikavši: 'opara mijena' brže bolje mijenaju kuće, u kojemu mijenaju i krmčar gleda ne bi li svoj štاپ metnuo gdje u kuću prije drugoga, pa koji ostane bez kuće onaj goni krmču. ako bi krmčar satjerao krmču u kazan, i onda kuće mijenaju kao i prije. — *vidi* i čula, čula, krmčica, svihića.

KRMČAR, m. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (koji goni krmču kad se igra krmče). — *vidi* kod krmča, b. Tu jedan mora ostati bez kućice. i taj se sad zove 'krmčar'. M. Đ. Miličević, živ. serb.² 224.

KRMČETINA, f. augm. krmča. — U Vukovu rječniku.

KRMČICA, f. dem. krmča.

a. u pravom smislu. — U Vukovu rječniku.

b. u prenesenom smislu, *vidi* krmča, b. Spreme (za igru krmčice) i jedno drvo od prilike kao što je pokratak vrah na buretu, ili nađu grmovu šisarku, ili kakav podebeo a pokratak okomak, ili naj posle loptu. to zovu 'krmčica'. M. Đ. Miličević, živ. serb.² 224. *vidi* dalje kod krmča, b.

KRMČIN, adj. koji pripada krmči. — U Vukovu rječniku: 'der sau', porcae'.

KRMČINA (krmčina), f. augm. krmča. — U Vukovu rječniku.

KRMĀD, f. coll. kao pl. krme. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (ingens porcorum numerus) i u Vukovu (die schweine, 'sues, porci'). Djavli isprosiše da jim Isus dopusti ući u krmad. L. Vladimirović 66. Ovce krmad jer nerade slide. J. S. Rejković 276.

KRMADIJA, f. *vidi* krmak. — U naše vrijeme u Lici. 'Ima krmadi, ima krmadije punu štalu'. J. Bogdanović.

KRMak, krmka, m. verres, sus mas, muško krme. — Akc. se mijenja u voc.: krmče, krmci, i u gen. pl. krmčā; kad se umeće ev u množini (*vidi* kod b), vaļa da je akc.: krmčevi. — Od xv ili xvi vijeka (*vidi* kod b), a između rječnika u Mikašinu (krmak, prasac, sus, porcus), u Belinu (porco, animale noto, 'sus' 578^a), u Bjelostjenčevu (krmak, sviha, sus, porcus. v. hule), u Jambrešičevu (sus, porcus), u Voltigijinu (porco, 'schwein'), u Stuličevu (porcus), u Vukovu: 'das (männliche) schwein', porcus'. [cf. vepar].

a. u jednini. Krmkom gnušnim stvara se.

I. T. Mrnavić, osm. 152. Utoviti jednoga krmka. P. Posilović, cvijet. 55. Za oblatiti se više kakono krmak u lokvi od blata kad se kupu. F. Lastrić, ned. 188. Krmak prascu brat a svihi otac (dakle neuskopjen). (Z). Poslov. danić. Gorski krmak sići stane; al' kad rane već dopane... V. Došen 43b. I prid krmka biser sipa. 188^a. Krmak sviha a zeļe je trava. Nar. pjes. herc. vuk. 220. Duha kao krmak na sjekiru. Nar. posl. vuk. 71. Naćerao krmka na rast. (kad je koji pijan. može biti za to se ovo kaže što se pijanu čoeuku sve čini moguće, tako i krmak da može uz drvo puzati kao maška?). 192. U to *vidi* de krmak onoga seljaka mijesha ispod sebe lepušinu. Nar. prip. vrč. 108. Pitali popa: koje je meso naj bolje, koja li riba i kakva zelen? — Zagna krmak ugura u kupus (ispoređi kod sviha). 212.

b. pl. krmci, krmaka može značiti što i krmad, t. j. mnoštvo sviha bez obsira na spol i

godine, *vidi u Vukovu rječniku*: krmci, kfmāka, „die schweine“, sues, porci. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj ima za mnošinu oblik krmčevi (vidi naj sadnji primjer)*. Zakon od krmaki. Stat. polj. ark. 5, 268. Rove kano krmci. S. Margitić, isprav. 112. Čuvati krmke u polju... ondje pase krmke. M. Radnić 290b. Stojte privraćajući se kakono krmci u kalu od ljubavi svitovne. 253a. (*Vragovi*) uljesu u njeke krmke. M. Radnić 384b. (*Davao*) zamoli Isusa, da, ako ji istira iz onoga čovika, dopusti im da mogu unići u krmke. E. Pavić, ogl. 519. Jaroi, krmci i ovnovi. V. Došen 170b. Da bi blatni krmci bili (*linci*)... 254a. Voliš diti se krmci poslati. M. A. Reljković, sat. C2b. Za krmčeve Turke miješaje. Oglad. sr. 58.

KRMALI, *adj. u narodnoj pjesmi našega vremena stoji ne mijenivši oblik us ruke. riječ je turska. Miklošić (die türk. elem. nachtr. 1, 62) kaže da je od tur. qyrma, ulom, nabor, te može biti da znači: prekrštene ruke. Vjerna ljub, šinula te guja! što će tebe glava na pengeru, što l' krmali ruke nis parmake? vidio te carevi delija. Nar. pjes. hero. vuk. 215.*

1. KĀMAN, kfmna, *adj. koji pripada krmci (vidi 1. kрма)*. — *Samo u Stuličevu rječniku: „prymnesius“.*

2. KĀMĀN, krmāna, *m. krmilo, isporodi korman*. — *Od XVIII vijeka. Korman s krmce dok odbiju (slapti). V. Došen 194b. Korman od svakovrsnih splava imadu se držati istih opreza. Zbornik sak. 1866. 198.*

3. KĀMAN, *m. šaljiv naziv za čovjeka koji ima velik nos. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. — Vaja da postaje od 1. kрма.*

4. KĀMAN, *m. ime muško (nije isto što 8. Korman). — XIV vijeka. Sudac Korman. Mon. croat. 44. (1879).*

KRMĀNGIJA, *m. krmar. — Od korman nastavkom turskijem gy. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. Krmangije, ispravite lađe na demije Otmanović-cara, da ne damo tope napuniti. Nar. pjes. vuk. 5, 416. On iz lađe skoči u demiju, krmangiji osijete glavu. 5, 417.*

KRMĀNITI, krmānim, *impf. krmiti. — isporodi kormaniti. Bos. vila. 1886. 180.*

KRMĀNOŠ, *m. krmar. — isporodi kormanoš. — U naše vrijeme. Gde su ga (Dunav), misliš, od jeda bele pene popadale, on je našu lađu, sam tako, kršeći se, spuštao mirno, kako mu je krmanoš zapovedao! M. Đ. Miličević, međudnev. 250. Lađa krmanoša (nosi). Nar. zag. nov. 275.*

1. KĀMĀR, krmāra, *m. čovjek koji stoji na krmu upravlja krmilom pa tako lađom. kod ove su riječi, kao i kod drugih sličnijih (krmanoš, kormanoš, dumengija itd.) dva značenja što se ne mogu svagda raspoznati: jedno je (tal. piloto), jedan od starješina na lađi kojemu je posao paziti na smjer kojim ide lađa, ali ne drži rukom krmilo nego ga samo katkad na opasnom mjestu prihvatiti, ili čovjek koji je takovijem mjestima vješt i sam drži onda krmilo; drugo je (tal. timoniere), prosti mornar što drži krmilo i nim upravlja po naredbi starijega. obično se shvaća riječ u prvom značenju. — Akc. kako je u gen. sing. taku je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: kfmāru ili kfmāre, kfmāri. — Načineno od kрма. — U naše vrijeme, a ismeđu rječnika u Vukovu (der steuermann, „gubernator“, cf. kormanoš, dumengija). Mudaroi tvoji, Tire, što bijahu u tebi, bijahu ti krmari. Đ. Daničić,*

jesek. 27, 8. Od vike tvojih krmara uskolebaće se vali morski. 27, 28.

2. KĀMĀR, krmāra, *m. čovjek koji čuva krmke, sviñar. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović. — Akc. je kao kod 1. krmar.*

KRMARA, *m. presime. — U naše vrijeme. Milosav Krmara. Rat. 409.*

KĀMĀRČAD, *f. coll. vidi kod krmarče.*

KĀMĀRČE, krmārčeta, *n. dijete koje čuva krmke; sviñarče. u Lici. V. Arsenijević. — Nema množine (govori li se coll. supst. kfmārčad?).*

KĀMĀRICA, *f. žensko čelade koje čuva krmke; sviñarica. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović.*

KĀMĀRIČIN, *adj. koji pripada krmarioci. „Krmaričin je dio naj debli“. u Lici. V. Arsenijević.*

KĀMĀROV, *adj. koji pripada krmaru. u Lici. V. Arsenijević.*

KĀMAST, *adj. kao krmce? nalik na krmce? — U naše vrijeme u Lici. „On je u vinu krmast, moram š nim lijepo“, „š nim se nikako ne može, on je krmast“. J. Bogdanović.*

KĀMAUKĀNE, *n. djelo kojim se krmauće. — U Vukovu rječniku.*

KĀMAUKATI, krmāučēm, *impf. vidi maukati. — isporodi krmāukati. — Nejasno je kr- na početku. — U Vukovu rječniku: vide maukati.*

KĀMCI, kfmākā, *m. pl. vidi krmak, b.*

KĀMČAC, krmčaca(?), *m. vidi krmčić. — U Stuličevu rječniku (gdje je gen. krmca): v. krmčić. — nije dosta pouzdano.*

KĀMČAD, *coll. kao pl. krmče. — U Stuličevu rječniku: v. krmad.*

KĀMČADIJA, *f. vidi krmčad. — U naše vrijeme u Lici. „Ima krmčadije vrag zna koliko“. J. Bogdanović.*

KĀMČAJA, *vidi krmčija.*

KĀMČE, krmčeta, *n. dem. krmak, vidi krmce. — Postaje nastavkom et. — Nema plurala, vidi krmčad. — Od XVIII vijeka. Kano krmče ne mari nigdi za dobar miris. S. Margitić, fal. 294. Nit' je žele u krmčetu da taruči čini štetu. V. Došen 172b. Da je na vam pasja glava, da je grlo vam krmčeta. 178a. Živiti sajedno s krmčedom. D. Obradović, basn. 89. „Raniš li ti koje krmče za posjek?“ „Ranim i ja jedno krmče za dim“. J. Bogdanović.*

KĀMČENE, *n. u Stuličevu rječniku: v. krmad. — sasna nepouzdano.*

KĀMČIĆ, *m. dem. krmak. — Od XVII vijeka, a ismeđu rječnika u Stuličevu (porculus, porcellus, succulus) i u Vukovu. Pojdi, ženo, doma hoćeš najti krmčica tvoga. F. Glavinčić, ovit. 46a. Prasioi i nezanim krmčićima. Nar. prip. vrš. 128. Deset krmča s krmčićima. V. Vršević, igre. 89.*

KĀMČIJ, *m. vidi 1. krmar. — Postaje od osnove 1. kрма nejasnijem nastavkom čij (isporodi stsl. birčij, samčij, rus. стряпчій itd.). — Samo u knjigama pisanim crkvenijem jezikom, a ismeđu rječnika u Daničičevu (krmčij „gubernator“). Bogoglasnyj i bogomyslnyj krmčij prēmudrostiju slova okrmajaje crkvoz Božiju. Domentijan* 285. Raduj se, Lazare, plavajustim krmčij. Glasnik. 18, 867. (XIV–XV vijek).*

KĀMČIJA, *f. knjiga u kojoj su crkveni zakoni, crkveno (kanoničko) pravo, grčkome riječi i nomokanon. — Uprav je adjektiv ženskoga roda u stsl. slovenskom složenom obliku, te glasi (po grč.*

κρμῖλον, *krmilo*, jer se i tako zove) doista krmčaja (jamačno kniga). ovako je i piše V. Jagic, vidi: Krmčaja ilovička godine 1262. Starine. 6, 60, te se dosljedno drži starijih oblika i za druge padeže, n. p. krmčuju za acc. sing., krmčiji za dat. sing., krmčije za gen. sing. itd. s toga što ovakove deklinacije nema već u našem jeziku, drugi su po naj češćem obliku useli kao osnovu za nom. sing. i za sve padeže krmčija, vidi: Krmčija moračka. N. Dučić u Glasnik. II, 8.

KRMČINA, *f.* samo u Stuličevu rječniku: v. krmetina.

KRME, *křmeta*, *n.* svinče, svinja uopće (uprav kuja se goji i krmí da se zakoje, ali se obično na to nema obzira). — Nema plurala, vidi krmad. — Od iste osnove od koje je 2. kрма i krmíti. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (grješkom křmet, v. křmak), u Stuličevu (v. křmak); u Vukovu: 'das schwein', 'sus'. Od tog křme kadkad dobro tije. J. S. Reljković 61. II' křmetu poginuti ne da. 235.

KRMEČARA, *f.* Rana esculenta, žaba. Vočin. D. Hirc.

KRMEČITI, *křmčim*, *impf.* iz malena zastati u rastu; loza křmeči, kad ostane pri křmetu. M. Pavlinović.

KRMEČACI, *křmčák*, *m. pl.* vidi 1. křmčák.

1. **KRMEČÁK**, *křmčák*, *m.* u Vukovu rječniku množina křmčáci, křmčáká, opanci od křmeće kože s dodatkom da se govori u šali.

2. **KRMEČÁK**, *křmčeka*, *m.* svinška staja, svin, svinjac. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KRMEČARE, *f. (?) pl.* nekakva gljiva. Křmečare (křmečare?), vrst gljive (Oraovica). B. Šulek, im. 174.

KRMEČI, *adj.* koji pripada křmetu ili křmadi. — Postaje od osnove křmet nastavkom j, te se nalazi pisano i s tj mj. č. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (od křmka, křmeće, 'suillus'), u Stuličevu (křmetii, 'porcinus'), u Vukovu ('schweins-', 'suillus'). Svinjac zato smrdi, zašto u njemu smrad křmeči mnogo vrijeme stoji. M. Divković, bes. 744ab. Zabranjivao mu hranu křmetju. M. Radnić 115a. Željaše nasititi se ječeka křmet(j)i. 230b. Blagovaše trave křmetje. 231a. Da bar učini sobi doneti mesa koje je prilično křmetjemu. E. Pavić, ogl. 487. Uzmi sala oli slanine křmetje. J. Vladimirović 8.

KRMEGUŠA, *f.* u Vukovu rječniku: nekakva tica, 'art vogel', 'avis quaedam' s dodatkom da je čuo u Crnoj Gori. — Iveković isporučuje grmuša.

1. **KRMEJ**, *adj.* křmefiv. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Iz křmefijh razdrijež oči sukrvičan jed mu soči (Belsebubu). J. Kavašin 413b. — nije dosta pouzdano.

2. **KRMEJ**, *f.* ono šučkasto nalik na gnoj (ali nije gnoj) što izlazi iz očiju i na njima se skuplja i suši, osobito kod spavanja i kad su oči bolesne. — vidi 3. křmej. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('die augenbutter', 'gramiae').

a. u pravom smislu. Jedva otvori oči od křmeji. Nar. prip. vuk. 91. Razatre prstima křmej po očima. Magazin. 1867. 61.

b. u prenesenom smislu, na lozi, vidi kod oko. — U Vukovu rječniku: u loze. cf. oko i křmej.

3. **KRMEJ**, *křmēja*, *m.* vidi 2. křmej, od čega se razlikuje ne samo u rodu nego i s toga što znači svako zrnce što postane okolo oka, i zato,

se upotrebljava i u množini. — *Akc.* kaki je u gen. sing. taki je i u ostaliem oblicima, osim nom. i acc. sing. — Nalasi se u našem (od xvii vijeka) i u nvolovenskom jeziku; Miklošić misli da može biti isto što stavov grmčez (isporodi osobito křmežel i křmežliv), a ovo opet da je srodno s lat. gramiae ili gremiae (vidi i gr. γλήμη). — Ismeđu rječnika u Mikajinu (křmej, suza osahla, lema, grama, gramia') gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu ('gramia, lippitudo').

a. u pravom smislu (u prvom primjeru iperbolčki). (Snašica) svakog lubi, svakog cmoka pod obadva tripot oka; a kad druge već izbal, na svekrvu tad navali... sa da baba još ne znade, nu nerada da imade: ide indi k babi bliže, noj křmeje da obliže, babu cmoka, babu liže, i k zemlji se prid nom sliže. V. Došen 157b. Dava vodu, nom mu žedu vida i křmeje s trepavica skida. Osvešt. 4, 17.

b. vidi 2. křmej, b. Křmej, m. jest slijepo oko na trsu. u Zagorju. F. Hefele.

KRMEJAN, *křmejna*, *adj.* koji pripada křmeji. — Samo na jednom mjestu xviii vijeka. Čim křmejne suze kaplje (starica)... J. Kavašin 450a.

KRMEJĀNE, *n.* djelo kojijem se křmeja. — U Vukovu rječniku.

KRMEJAST, *adj.* u Stuličevu rječniku u křmejav.

KRMEJĀŠ, *m.* ime karauli u Srbiji u okrugu křsevačkom. M. Đ. Milicević, srb. 724. Kod karaule Křmejāša. Rat. 198.

KRMEJATI, *křmejām*, *impf.* ispuštati iz sebe křmej (o bolesnijem očima). — *Akc.* se mijeja u praes. 1 i 2 pl. křmejāmo, křmejāte, u aor. 2 i 3 sing. křmejā, u part. praet. act. křmejāo, křmejāla. — U Vukovu rječniku: 'triefen', 'lippio'.

KRMEJAV, *adj.* vidi křmejiv. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu ('lippus, gramiosus'). Što ne sjede rde křmejavo, no su čori uzeli batine, da s nom brane careve křajine? Oglad. sr. 460. Ostaće křmejavo, čendrlavo. M. Pavlinović, razl. spisi. 12. Křmejav, křmejiv. u Lici. V. Arsenijević. 'Da ja uzmem křmejavu Jašu!' J. Bogdanović. 'Nešto su mi oči křmejave' u Dobroselu. M. Medić.

KRMEJAVAC, *křmejāvca*, *m.* křmejav čovjek. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (uz křmejav). Křmejavac, křmejāvca, křmejavo muško čejade. u Lici. V. Arsenijević.

KRMEJAVICA, *f.* křmejavo žensko čejade. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (uz křmejav). Křmejavica, křmejavo žensko čejade. u Lici. V. Arsenijević. 'Olazi, křmejavico, olazi, křmejavi gade, ti se u ženske miješā!' J. Bogdanović.

KRMEJĀVŠA, *m.* nadimak křmejavu čovjeku. vidi křmejavac. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović. M. Medić.

KRMEJĒNE, *n.* djelo kojijem se křmeji. — Samo u Stuličevu rječniku: v. křmejstvo.

KRMEJINA, *f.* augm. křmej. — U naše vrijeme. Evo dve křmejine. Bos. vila. 1887. 76.

KRMEJITI, *křmejim*, *impf.* vidi křmejati. — Samo u Stuličevu rječniku: v. křmejotiti.

KRMEJIV, *adj.* pun křmeji. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (křmejiv, křmejok, 'lemosus', 'gramosus, gramiosus') gdje se naj prije nahodi, u Belinu ('lippio', 'lippus' 441a), u Stuličevu (v. křmejav), u Vukovu ('voll augenbutter', 'gramiosus').

a. o oku, očima. Cerulario svojim tupim i krmeljivim od pameti okom (*metaforički*). A. Kanižlić, kam. 487. Krmeljive oči. Đ. Rapić 124. Samo što mu oči behu krmeljive... Srp. zora. god. 1, sv. 4, str. 76.

b. o čeljadetu u kojega su krmeljive oči. Tast varavac dade mu Liju krmeljivu. M. Radnić 188a. Babo krmeljiva! I. Velikanović, prik. 12. Pa će s' na te svati sagaditi, jer si ti već stara krmeljiva. Nar. pjes. vuk. 1, 124. Vrat' se natrag, rđo krmeljiva, ne grade se sedla za magarce, nit' se vode devojke za starce. Nar. pjes. vila. 1866. 700.

KRMEĹIVAC, krmeljivca, m. krmeljiv čovjek. U Belinu rječniku: 'lippo', 'lippus' 441a.

KRMEĹIVICA, f. krmeljivo žensko čeljade. — U Belinu rječniku: 'donna lippa', 'lippa' 441a.

KRMEĹIVOST, krmeljivosti, f. osobina krmeljiva oka ili čeljadeta. — U Stulićevu rječniku: v. krmeljstvo.

KRMEĹOČITI, krmeljōčim, impf. krmeljati. — Samo u Stulićevu rječniku: 'lippire'.

KRMEĹŖOK, adj. krmeljiv. — Složeno od osnova riječi krmelj i oko. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kod krmeljiv) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (cisposo, che patisce di cispa, 'lippus' 195b; 'lippo', 'lippus' 441a), u Stulićevu (v. krmeljast). Bi mu Lija krmeljoka podržena. V. Andrijašević, put. 294. Nagrdna krmeljoka Lija. I. J. P. Lučić, razg. 7. Jakob misto prilipe Rakele zaručnicu prima krmeljoku Liju. G. Peštaljić 83. Jadnoj baki krmeljoki. M. Pavlinović, razl. spisi. 922.

KRMEĹŖOKAST, adj. vidi krmeljok. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. krmeljast). Imadiše sestru stariju imenom Liju, koja budući malo krmeljokasta, oči joj samo lipotu kvarahu. And. Kačić, kor. 90. Krmeljōkast, tal. 'cisposo', nem. 'triefäugig'. A. Ostojčić.

KRMEĹSTVO, n. bolest od očiju kad su krmeljive. — Samo u Belinu rječniku: 'lippitudine', 'lippitudo' 441a, i u Stulićevu: 'lippitudo'.

KRMEN, adj. tovan, ugojen (o krmetu). — Mogao bi biti part. praet. pass. (uprav krmjen) od krmiti. — U naše vrijeme u Istri. Pojala je nevestica osam krmac krmernih. Nar. pjes. istr. 3, 10.

KRMENĀL, krmenāla, m. vidi kriminal. — Na Krku xv ili xvi vijeka. Da rečeni podknežini i sudci ne imite pačat va stvari od krmenāla ke pristojbe gospodinu providuru. Stat. krž. ark. 2, 290.

KRMĒNCIJA (krmēncija), f. mađarski zlatni dukat, mađarija. — Postaje od nem. kremnitzer (dukat), jer se kuju u gradu Kremnici (nem. Kremnitz, mađ. Kőrmőc). — isporodi krmencija. — U Vukovu rječniku: vide mađarija.

KRMEŠCE, krmēsceta, n. dem. krmē. — Postaje od osnove krmēt dvostrukijem nastavkom cset, prvo se o prvo pretevara u č pak u š ispred o. — U Vukovu rječniku: 'das schweinchen', 'sacula', 'sucus'. — nema množine.

KRMETINA, f. meso krmēce. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('carne di porco', 'suilla' 178b), u Stulićevu ('caro suilla', 'suera'), u Vukovu ('das schweinefleisch', 'caro suilla'). Bičēš kao Turčin, kad se namami na krmētinu. D. Obradović, živ. 97. Ima l' ovdje mesa krmētine? Nar. pjes. petr. 3, 187. Navadio se kao Turčin na krmētinu. Nar. posl. vuk. 185. Jedan put

on mene omrsi u petak, a ja nega krmētinom. Nar. prip. vrž. 211.

KRMEŖKĀNE, n. djelo kojijem se krmēce. J. Bogdanović.

KRMEŖKATI, krmēučēm, impf. vidi krmaukati. — U naše vrijeme u Lici. 'Preseglo se dijete plačem, pa već ne može ni plakati, van krmēce'. J. Bogdanović.

KRMEZ, m. od arap. qarmaz (značenje kao kod a), tur. gyrmaz, ali se ne može sa cijelo reći jeli u naš jezik primljeno iz turskoga; jer se preko špaš. quermes (i alquermes s arapskijem artikulom) arapska riječ raširila gotovo po svijem jezicima zapadne Evrope. — isporodi grimiz. — U naše vrijeme.

a. tamnocrvena boja koja se čini od nekijeh zrna, a ova su uprav osušene životinice (Lecanium ilicis L.), vidi krmēzar. Krmēz, uporedi ital. 'cremisi', staro 'grimizb'. tako se sad zove boja (kojom se boji). S. Novaković. — U ovom primjeru ne znam, treba li shvatiti krmēz kao prvi dio složene riječi ili kao adj. (isporedi krali): A uz noge krmēz čitvijane. Bos. vila. 1886. 170. — Ovdje je crveno tkane: Omotan crvenim krmēzom. Bos. vila. 1891. 56.

b. Phytolacca decandra L., grozboja, solima, neka bijka u koje su plodovi zrna puna crvenoga soka. korijen joj je jekovit. Daju bđnu krmēza i šafrana u vinu da pije. M. Đ. Milićević, živ. srb. glasn. 37, 147. Krmēz (Alkermes), Phytolacca decandra L. (Milićević). B. Šulek, im. 175. — isporodi alkermoš.

KRMEZAN, krmēzna, adj. koji pripada krmēzu (boji); tamnocrven. — Natičeno u naše vrijeme. Na ženskom odelu vidaju se ove boje: žuta, crvena, alena, krmēzna, ... M. Đ. Milićević, kraj. srb. 313. vidi i kod krmēzar.

KRMEZAR, m. Lecanium ilicis L., vidi kod krmēz, a. — Natičeno u naše vrijeme. Krmēzar (Coccus ilicis L.) živi u južnoj Evropi na krmēznom rastu (Quercus coccifera L.) daje krmēzna zrna ... K. Crnogorac, zool. 162.

KRMEZLI, adj. skerletan. Bos. vila. 1892. 358. — Ne mijenja se po padežima. — Postaje od krmēz turskijem nastavkom ly.

KRMEŽAL, krmēžla, m. vidi 3. krmelj. — Samo u novoslovenskom jeziku (krmēželj) i u kajkavaca. — U Bjelostjencu rječniku: (kajkavski) krmēželj, 'lema'. — Češće u množini: krmēžli. u Bjelostjencu rječniku: krmēžli, suzehe, 'lippitudo', 'grammae l. grammiae'; u Jambrešićevu: 'lippitudo'; u Voltigijinu: (griješkom) krmesli, 'caccia d' occhi, cispa, caccola', 'augentriefen'.

KRMEŽLIV, adj. krmeljiv, vidi krmēžal. — U Bjelostjencu rječniku: 'grammiosus', 'lippus'; u Jambrešićevu: 'lippus'; u Voltigijinu: (griješkom) krmesliv, 'lagrimoso', 'cisposo', 'augentriefig'; u Stulićevu: krmesliv, v. krmeljiv.

KRMEŽLIVAC, krmēžlivca, m. krmeljiv čovjek, krmeljivac. — U Bjelostjencu rječniku: (kajkavski) krmēžlivec, 'lippus', 'grammiosus'.

KRMEŽLIVJETI, krmēžlivim, impf. krmeljati, vidi krmēžal. — U Bjelostjencu rječniku: krmēžlivem ili suzim očima, 'lippio', 'lippus fio'; u Jambrešićevu: krmēžlivem, 'lippio'; u Voltigijinu: (griješkom) krmēžliviti, 'cispare', 'augentriefen'.

KRMEŽLIVKA, f. krmeljivo žensko čeljade. — U Bjelostjencu rječniku: 'lippa', 'mulier grammiosa'.

KRMICA, f. dem. 1. i 2. krma. — Akc. se

miješa u gen. pl. krmica. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (dim. v. krma). Gle i lađe, ako su i velike i silni ih vjetrovi gone, okreću se malom krmicom kuda hoće onaj koji upravlja (vidi 1. krma, b). Vuk, jak. 3, 4.

KRMIJEŠATI SE, krmiješam se, impf. kaže se u Dubrovniku o malome djetetu da se 'krmiješa', kad je nemirno u snu, te se miče ili ječi itd., i znak je da mu nije dobro ili samo da će se brzo probuditi. P. Budmani. — Vaša da postaje od miješati (kako će se vidjeti da je, -ije-stoji samo po južnom govoru) s nejasnijem prefiksom kr- (isporedi krmakati i češ. kormoutiti, mutiti). — Ista se riječ nahodi dva puta u pisca Dubrovčanina xvi vijeka, ali s toga što u rukopisu nije dosta jasan oblik, nije dobro štampana u akademiskom izdanu. značenje je u širem smislu i metaforičko (o plavi i o svijetu), i vaša da je: micati se bez reda, sabunjavati se, mutiti se. Očito vidim ja da se plav krmija (štampano krmieža, u rukopisu charmiescia), da je Blato mečaja (?) a svijet je lopiza. M. Vetranić 1, 214. Tijem se svak ukine, ko se na n (svijet) podpire, i u nem nije istine, ufanja ni vjere: zač se sve krmiješa (stamp. krmiza, u rukop. karniza) i s Božjom odlukom nami se svijet (boje svijem kao što je u rkp.) miješa jak gnilom jabukom. 1, 271.

KRMILICA, f. vidi argutla, tal. la ribolla. Babić. (zabišešio Daničić).

KRMILO, n. gubernaculum, na krmi u lađe oruđe kojim se upravlja (krmi) i okreće lađom. — isporodi dumen, korman, timun. — Riječ je stara, isporodi stslav. krmilo, rus. кормило. (Blaženi Joanitiče) jako i krasny korabl' ... duhom svetyim plovy jako krmilom' dobre praveštaego. Danilo 282. Krmilo je, razumije se, koje vlada lađu kad jedri. kod našijeh primoraca obično je talijansko ime 'timun' (il timone), ali ne rijetko čuje se po ostalom našem primorju 'krmilo'. L. Zore, rib. ark. 10, 327—328.

KRMIN, m. ime gradu u austrijskom Frijulu, frijanski Cormons. — Radi i- isporodi Labin, Skradin itd. — U spomeniku istarskom xiii vijeka. G(ospo)d(i)n Anrih stari sluga z Gorice, gdn Rodger s Krmina, gdn Marcol z Ogleja. Mon. croat. 40. (1275, prepis. 1546).

KRMINA, f. ime mjestu u hrvatskom primorju. — xv vijeka. Vinograd ki se zove na Krmini. Mon. croat. 104. (1470). — Loc. sing. Krmini mogao bi biti i od nom. Krmin muškoga roda, isporodi Krmin (drugo mjesto).

1. KRMINE, f. pl. vidi karmina. — U naše vrijeme u Istri. Krmini, pl. 'convivium funebre' gen. krmIn. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iforteg. 92.

2. KRMINE, f. pl. ime selu u Bosni u okrugu bašpolučkom. Statist. bosn. 84.

KRMITEĻ, m. čovjek koji krmi (hrani), hranitelj. — Riječ je stara, isporodi stslav. krmitelj, rus. кормитель. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Vrančićevu (altor'), u Bjelostjencu (altor, nutritor, alumnus, nutritus', v. hranitelj), u Daničićevu (krmitelj, nutritor'). Vb njihze moj gospodin svetyj krmitelj prëbyvaše. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Krmitelj moj. 11. Krmiteja našego. 13. Ništims krmiteja. Sava, sim. pam. šaf. 1. Jako istinnyj krmiteja pitaje alyčustihih. Danilo. 139.

KRMITEĻICA, f. žensko čelade kao krmiteĻ,

hraniteĻica. — U Bjelostjencu rječniku: 'altrix, alumnatix, alumna, nutrix'.

KRMITEĻNICA, f. žensko čelade koje krmi (hrani), vidi krmiteĻica. — Riječ je stara, isporodi stslav. krmiteĻnica, rus. кормительница. — Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom. Sirotam krmiteĻnica. Danilo 92.

1. KRMITI, krmim, impf. gubernare, upravljati lađom, t. j. krmilom je držati u smjeru čena putovanja ili nom okretati. — Akc. kako je u praes. taki je u impf. krmjsh, u aor. 2 i 3 sing. krmī, u part. praet. pass. krmjen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf. — Postaje od 1. krma. — Riječ je stara, isporodi stslav. krmiti. — Između rječnika u Vukovu: 'steuern', gubernu'. [cf. dumenisati, kormaniti].

1. aktivno.

a. u pravom smislu. I krmi i vodi na ki ti drago kraj. D. Baraković, vil. 338. U podne krmite, u noći po zvizdah burñi kraj držite. 338. Krmi put Napule. (Z). Krmi u zapad na sva jedra. (Z). Poslove. danić.

b. u prenesenom smislu, upravljati, vladati (čim ili kim). — Između rječnika u Vukovu (čim, lenken, regieren', rego'. cf. upravljati). Ispravljati i krmiti. Sava, tip. hil. glasn. 24, 196. Krmiti i obladati jemu manastěrs. tip. stud. glasn. 40, 154. Bože, ... krmī i vladaj trudačan život moj. M. Vetranić 1, 111. Opak vaš narav krmi vas i vlada. 1, 227. Ka krmi i vlada nebesa i svijet saj. 1, 401. U ovoj pustoši krmi me i vladaj. 2, 10. Da krmi i vlada sve od svijeta narode. 2, 58.

2. sa se, pasivno (u prenesenom smislu u primjerima). Da s plavcom život moj krmi se i vlada. M. Vetranić 1, 174. Zemlja ... s načinom pod zakon krmi se i vlada. 2, 45.

2. KRMITI, krmim, impf. hraniti. — Akc. je kao kod 1. krmiti. — Postaje od 2. krma. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. krmiti, rus. кормить. češ. krmiti, polj. karmić. — Između rječnika u Vrančićevu (saginare'), u Bjelostjencu (krmim, alo, alimentis sustento, nutrio, alumnus, et alumnor'), u Voltigijinu (pascolare, alimentare animalī', füttern'), u Stuličevu (v. hraniti), u Vukovu (hraniti stoku, füttern', 'pabulo'), u Daničićevu (krmiti, nutrire').

1. aktivno.

a. subjekat je čelade.

a) objekat je čelade. u starijim primjerima. Na svojoj trapezā krmivša i. Domentijan^b 118. Gladnēh krmīt ili napitat. Š. Budinić, sum. 157^a.

b) objekat je životinja. značenje može biti i kao kod tovit. Vola krmi pak i kravu. J. S. Rejković 82. Svinē bi krmila, mušlik ne b' topila. Jačke. 247.

b. subjekat je hrana (u svijem je primjerima objekat čelade).

a) u pravom smislu. Nek dobro i čisto bude što hrani i krmi lude. P. Vitezović, cvit 117.

b) u prenesenom, duševnom smislu. Slovo jeho duhovnoje istinnoju věroju krmīt me. Domentijan^a 141.

2. sa se, refleksivno. Pištu jejuže imamy v' věky krmiti se. Danilo 254. Sa skoti krmjahu se. Glasnik. 10, 246.

KRMKIŇA, f. krmača. — Na jednom mjestu xvii vijeka. KrmkiŇi su miseca četiri, prase posli njih pod sobom miri. J. S. Rejković 190.

1. KRMLJEŇE, n. djelo kojim se krmi (vidi 1. krmiti). — U Vukovu rječniku: 'das steuern,

„gubernatio“. — „das lenken, regieren, leiten, rectio“.

2. KRMLJEŇE, *n. djelo kojijem se krmi* (vidi 2. krmiti). — U *Vukovu vječniku*: „das füttern“, „pabulatio“.

KRMNICA, *f. vidi krvnica*. — U *naše vrijeme u Crnoj Gori*. Na Stubicu, turačku krmnicu. Nar. pjes. vuk. 5, 79.

KRMNIK, krmnika, *m. vidi 1. krmar*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. krmnikъ*. — U *kni-gama pisanima crkvenijem jesnikom, a između rječnika u Stuličevu* („gubernator“). Jako hytrъ krmnikъ... kъ istinnomu pristaništu privede i. Domentijan^a 258.

KRMŇAK, *m. vidi krmak*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: „majale, poroo castrato“, „majalis“.

KRMPOTE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 49.

KRMPOTIĆ, *m. prezime*. — Od XVIII vijeka u Lici. I Krmpotić misnik, tja od Like. J. Krmpotić, mal. 16. Krmpotić, i sad porodica u Lici. Đ. Daničić.

KRMPOTSKI, *adj. koji pripada Krmpotama*. U *krmpotskoj satniji ogulinske pukovnije*. J. Wessely, kras. 22.

KRMSATI, krmсам, *impf. vidi krmati*. — U *rukopisu XVI vijeka*. O Aleksandre caru, sađ gñiva Božja kosnuti se hoćeš, v pustih zemljah krmсаjući? da pohodi, ne krmсаj. Aleks. jag. star. 8, 286. Ne tribuje tebi suprotiv indijskomu Poru stojeći krmсаti. 292.

KRMSKI, *adj. krmeći*. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (vide sviški, krmeći s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Krmски zubi van se vide (u *Belzebuba*). J. Kavañin 418a. Kada mu silom počeo usta otvarati, da krmsko meso jide. E. Pavić, ogl. 487. Krmsko đubre. I. Jablanci 28. Neka bježi krmска poturica. Oglad. sr. 488. Kako vlaše, krmска poturice! P. Petrović, gor. vijen. 14. — I kod imena bijaka. Krmски koren (prema ñem. sau-wurz, eberwurz), chamaeleon (I. Sabjar), Carlina acaulis L. — Krmски kruh (prema ñem. sau-brod), Lathyrus tuberosus L. B. Šulek, im. 175.

KRMZI, *adj. tur. qırmız, crven (kao skerlet)*. — isporodi krmез. — Ne mijenja se po padažima. — U *naše vrijeme u Bosni*. Iznijelo (hurije) krmzi peštemaje. Nar. pjes. hõrm. 1, 927. Drugi derdan od krmzi mergana. 2, 302. A pokri je krmzi kabanicom. 2, 371.

KRN, krna, *adj. mutilus, mutilatus, kad na čijem tijelu nema kakva uda ili uopće kojega dijela, pa bilo to od roda ili još češće ako se kasnije izgubilo, klast, sakat*. — *Riječ je ili daj-budi osnova praslavenska (кѣрнъ), isporodi stslav. кѣрнъ, bez uha, bez nosa, рус. корный (kratak, malena stasa), корноухий, корнохвостый (bez repa), (češ. krniti, kvariti)*. — Od XIX vijeka u ovoj riječi i u riječima što su od ñe postale promijenilo se n na ñ, vidi krñ. U starijem primjeru XVII vijeka (iz Poslov. danič., vidi 1, b) oblik krñ nije pouzdan jer je sam Daničić umetnuo ñ na mjestu gdje je izbrisano slovo ili je rupa na rukopisu. — *Ismeđu rječnika u Belinu* („rotto, d' un vaso, a cui manca qualche pezzo“, „fractus“ 688b), u *Stuličevu* („mancus, deficiens, imperfectus“, krno „res imperfecta“), u *Daničićevu* (krnъ „mutilus“).

1. *adj.*

a. o uđima i dijelima tijela ljudskoga. Ko-liko godi krat krñ nos usekñiše. Š. Kožitić 43b.

Ali mu ruke ostaše ondi odkinute... Zapovidi mu s. Petar da prisloni krne kosti k rukam običenima koje se opet sastaše i u jedno sjediniše. B. Kašić, is. 110. Nosa mu odbi kus nemilo u vrućini smamna jeda; da mu 'e i krñ nos neliječni, nič je kad mu je pokoj vječni. J. Kavañin 91b. — *ovdje stavjam i primjer o subima (još češće kod krñ) kao o dijelu ljudskoga tijela: (Starica) u desneh ne imaše ner samo dva zuba, i ta bjehu krni i bjehu vidjeti kako pakao crni*. M. Vetranić 2, 191, ali *uprav pripada pod b*.

b. o čemu krñku, od čega je odbijen koji komad, n. p. o (zemljanom) sudu. Kr(n) — *Daničić piše: Kr(h), vidi sprjeda* — sud ne može se lasno razbit. (Z). Poslov. danič.

c. o mjesecu (preneseno sa značenja kod b). Svak se obrni svud i svrni; na Krstjane Turke buni, dokli okoliš mjesec krni u okolišu svijeta ispuni. I. Gundulić 490.

d. o drvetu: krna jela, može biti mjesno ime, isporodi Krna Jela i Krña Jela. Konъ krñne jele. Glasnik. 15, 274. (1848?).

e. imperfectus, mancus, vitiosus, u prenesenom smislu, nepotpun, kojemu manka nešto što mu je potrebno, mančav, pa po tome uopće: prazan, sao, rđav, neugodan.

a) uopće. Zađ mi je sve krno i gluho bez tebe. M. Vetranić 2, 318. Blažen je on neizmijerijem načinom blaženstvom božanstvenijem, ere je pravi Bog: isto mu nije krno. I. M. Mattei 381.

b) o čeladetu ili o onome što se misli kao čelade. U čemu ti je krñ prid očima, da nije dostojan ljubavi neizmijerne? I. M. Mattei 55.

2. *adv. krno, prema značenju pod 1, e*. Vidim da ti sva ta djela tako prešno puniš, tako raspršano, tako krno, da ja ne znam što je gore, ali tako punit ali sasvijem propuštiti. A. Kalić 243. „Ode Saso u Šlavinju na rad, pa nam je lijepo bež ñega krno“. „Ma bomo u kući bez bud kakve žene krno živiti“. J. Bogdanović.

KRNA, *f. ime bijci*. Krna, Balsamina hortensis Desp. (Sabjar, Dubica). B. Šulek, im. 175.

KRNAC, Krnoa, *m. prezime*. — U *naše vrijeme*. Aleksa Krnac. Nar. pjes. vuk. 8, 584 (među prenumerantima).

KRNAJA, *f. žuma*. Borci kod Daruvara. D. Hirc.

KRNÂ JÊLA, *f. ime selu u Hercegovini*. Statist. bosn. 111. — isporodi krñ, 1, d, i Krña Jela.

KRNARSKA JARUGA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva sa sabranom u Krnarskoj Jarugi. Sr. nov. 1871. 186.

KRNARUTIĆ, *m. prezime*. — XVII vijeka. Vazetje Sigeta grada, složeno po Brni Krnarutiću Zadraninu. B. Krnarutić 5. Zadran Brno Krnarutić. J. Kavañin 127b.

KRNAŠA, *f. ime sviñi*. Terezovac, Virovitica. D. Hirc.

KRNATA, *f. nekakva kobasica, po svoj prilici kuñen (vafa da je između r i n ispalo v)*. — U *naše vrijeme u Istri*. Krñata „botulus“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 39.

KRNATINA, *f. augm. krnata (vidi)*. Krñatina „botulus“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 58.

KRNAVA, *f. mjesno ime*. — U *pjesmi bosanskoj našega vremena*. Od Turbina od Krnave Rama. Nar. pjes. petr. 8, 625.

KRNČEVIĆ, *m. prezime*. — U *naše vrijeme*. Milan Krñčević. Rat. 180. 408.

KRNČIĆ, *m. prezime*. — xvi vijeka. Ladislav Krnčić. Mon. croat. 250. (1550).

KRNDELJ, *m. u narodnoj zagoneci*. Pade krndelj s koha, te razbi trbuh. odgonetlaj: orah. Nar. zag. novak. 154.

KRNĐIJA, *f. vidi u Vukovu rječniku*. — Od tur. qarynty, smeće, bunište. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (velika gomila čega bez reda, 'grosser haufen übereinander geworfen' gegenstände, 'cumulus' s primjerom: Cijela krndija po sobi).

a. *uopće*. Da od mora te do mora na krndije leži gora... Al' dok kratko prođe vrijeme, i mi ćemo proći s nime, ni krndija od nas veće poznati se onda neće. V. Došen 228b. Kad upade Omerica mali, al' krndija (posjećenijeh hajduka) leži po odaji. Hrv. nar. pjes. 4, 842.

b. *kao mjesno ime*.

a) selo u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 48.

b) u Slavoniji. u Vukovu rječniku: planina između Našica i Požege; i naseobina u županiji virovitičkoj. Razdijel. 138.

c) mjesto u Srbiji u okrugu podrinskom. Sr. nov. 1875. 1189.

KRNĐIJANE, *n. djelo kojijem se krndija*. J. Bogdanović.

KRNĐIJATI, *krndijam, impf. sbijati, sabijati (u što)*. — Postaje od krndija. — U naše vrijeme u Lici. 'Krndija u se svašta, svedno ka u praznu mješinu'. 'Mora ga boleti trbu, kada u n svašta krndija'. J. Bogdanović.

KRNE, *f. pl. vidi 2. krne*. Sve joj (čordi) krne u srmu salite. Nar. pjes. hõrm. 2, 150.

KRNETA, *f. ime selu u Bosni u okrugu bačulučkom*. Statist. bosn. 94.

KRNEŽIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 69.

1. KRNICA, *f. vidi: krnica*, velika drvena zdjela. Na Krku. I. Milčetić. — isporodi krinica. — Između rječnika u Bjelostjenčevu (krnica, velika zdela, 'rhombus, navia, trua'. 2. krnica pomenša, 'patella, trulla, later, pelvis') i u Stuličevu (karnica, v. krnica iz Bjelostjenčeva).

2. KRNICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Schem. segn. 1871. 51.

KRNČIKI, *adj. koji pripada kr(v)nicima*. — U Vukovu rječniku: vide krvnički s dodatkom da se govori u Boci.

KRNIĆ, *m. prezime; mjesno ime*.

a. *prezime*. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. Za bezima dva brata Krnića. Oglad. sr. 459.

b. *mjesno ime*.

a) prije našega vremena. Krnić. S. Novaković, pom. 136.

b) u Bosni selo u okrugu Tuzle Doñe. Statist. bosn. 94.

c) u Srbiji selo u okrugu šabaćkom. K. Jovanović 177.

KRNĬK, *krnika, m. vidi krvnik*. — U naše vrijeme u Boci, a između rječnika u Vukovu (vide krvnik s dodatkom da se govori u Boci i s primjerom iz narodne pjesme: Na snagi ti glave nije, krnici je posjekoše). Ne čudim se ja krvniku koji te je prevario. u Vuk, kovč. 112. S krvnikom njegovim, ministrom. Nar. prip. vuk. 253.

KRNINA, *f. ime selu prije našega vremena*. Krnina (selo). S. Novaković, pom. 136.

KRNITI, *krfm, impf. činiti da što bude krno*. — vidi krhiti i radi akcenta. — Može biti praslavenska riječ, isporodi čes. krniti (vidi kod krn). — U jednom primjeru xv vijeka (u kojemu je izostavljen objekt; smisao je prema krn, 1, e), a između rječnika u Daničičevu (krniti, mutilare, minuire). Hvatni smo u vsakojem poštenju ne krniti paače isplahati. Spom. sr. 1, 171. (1423).

KRNO, *m. prezime ili muški nadimak*. — xviii vijeka. Miško Krno. Glasnik. II, 8, 75. (1706—1707).

KRNOBRANIŠTE, *n. vrsta bedena (uprav obrana na jednom ili više mjesta, naj običnije pred vratima ili pred mostom) zaobljena na jednoj strani, kao polumjesec (krn mjesec)*. — U Belinu rječniku: 'mezzaluna, termine militare', 'munition semilunare' 485b, gdje je sam pisac ismislio ovu riječ; po nemu ima i u Voltigijinu ('mezzaluna, t. militare', 'halbmond') i u Stuličevu ('mezzaluna, termine militare', 'pars muniti crescentis lunae instar').

KRNŌNOS, *adj. naso mutilus, bez nosa (kojemu je krn nos)*. — isporodi krnonosan. — U jednoga pisca xvii vijeka. Al' otajni glasonosi, ki skrovito glas podižu, da svakomu nos odrižu, mnozi b' ljudi krnonosi. Đ. Baraković, vil. 207.

KRNŌNOSAN, *krnŏnosna, adj. vidi krnonos*. — U rukopisu xvi vijeka (prema grč. ὀνόματος), i otale u Daničičevu rječniku (krnŏnosnŏn, 'qui mutilo est naso'). Justinijana krŏnosnago. Glasnik. 10, 249.

KRNOR, *m. vidi u Daničičevu rječniku: Krnor*, kao da je mjesto koje je pripadalo selu Sikli: 'i Krnor, kako je pređe byls kš Sikli, takosi da je i vynu'. Glasnik. 15, 287. (1948?).

KRNŌRUK, *adj. manu mutilus, krne ruke, bez ruke*. — U jednoga pisca xvii vijeka. Zato (sv. Ivan Trogiranin na svom mrtvom tijelu) odaje pusti slavu do mišice ruku svetu... Trogirani porobljeni tijelo sveto kad vidiše gdje gusari nesmiljeni krnoruko ostaviše... P. Kanaželić, iv. 589.

KRNŌTINA, *f. komad ili komadi od čega okrnjena*. — U Stuličevu rječniku: 'fragmina, fragmenta'. — I u naše vrijeme u Dubrovniku. Krontine od nokata. P. Budmani.

KRNOVO, *n. planina između Drobñaka i Nikšića. (ne znam ko je zabilježio)*. — U pjesmama crnogorskim našega vremena, a između rječnika u Vukovu gdje nije tumačeno, nego ima samo primjer: Dolazio u ravno Krnovo. (Nar. pjes. vuk. 4, 416). — Od Krnova do malog Vučeva. Nar. pjes. vuk. 4, 416. Pa pobježe noću uz Krnovo. 4, 422. — Može imati i složene oblike kao adj. Isprijeka preko Krnovoga. Oglad. sr. 394.

KRNŌZUB, *adj. u kojega su krni zubi*. — U Stuličevu rječniku: 'cujus dentes sunt trunci (h. e. usu)'.

KRNŌZUBAC, *krnŏzupca, adj. krnozub čovjek*. — U Stuličevu rječniku uz krnozub.

KRNŌZUBAN, *krnŏzubna, adj. u Stuličevu rječniku uz krnozub*.

KRNUJ, *m. ime muško*. — isporodi Krnul. — Prije našega vremena. Krnuij. S. Novaković, pom. 72.

KRNUL, *m. ime muško*. — isporodi Krnuij, Krnule i Krnuli. — Prije našega vremena. Krnul. S. Novaković, pom. 72.

KRUNULE, *f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkom*. K. Jovanović 178. — *Isto se ime pominje prije našega vremena*. Krnule. S. Novaković, pom. 186. — *isporedi* Krnuli.

KRUNULI, *m. pl. ime mjesno*. — *isporedi* Krnule. — *Ovakovo se ime pominje prije našega vremena*. Krnuli. S. Novaković, pom. 186. Spom. stoj. 185.

KRUNŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vafevskom*. Zabran u Krnušnici. Sr. nov. 1873. 1157.

1. KRŊUTI, *kfnēm, impf. vidi* krniti. — *U Stuličevu rječniku*: v. okrnuti. — *Mislim da se i sad govori u Dubrovniku*. P. Budmani.

2. KRŊUTI, *vidi* 1. krhnuti.

1. KRŊ, *krňa, adj. vidi* krn. — *Akc. kako je u krňa taki je u svijem nominalnijem oblicima, osim nom. sing. m. i acc. sing. m. kad je jednak s nominativom; u složenju se deklinaciji mijenja akc.: krňi, krňega itd., krňā itd.* — *Između rječnika u Vukovu (vide* krňav).

1. *adj.*

a. *nema nijedan primjer prema* krn, 1, a, *nego samo*: Pobiću mu krňe zube da me ne griska. Nar. pjes. herc. vuk. 298, *ali i o ovome primjeru vidi što je kasano kod* krn, 1, a.

b. *o sudu (i ako nije zemlani), vidi* krn, 1, b. Krňi vagan i dvije ožice. Ogled. sr. 70. Čorava žena i krň lonac, šteta gotova. Nar. posl. vuk. 324. Da je ukrao kumu jednu krňu ožicu. Nar. prip. vr̃č. 153.

c. *o mjesecu, vidi* krn, 1, c. Što krň mjesec krňo odajava. Osvetn. 6, 49.

d. *o jeli, vidi* krn, 1, d. Ko naj prvi dođe jeli krňoj. Nar. pjes. u Vuk, rječn. kod krň.

e. *nepotpun, vidi* krn, 1, e.

a) *o govoru*. Tako mi se čini (taj govor) oskudan, suv, krň. M. Đ. Miličević, međudnev. 316.

b) *o mjeri, nepotpun, kriv*. Nije li jošte u kući bezbožnikovoj blago nepravo? i efa krňa, gadna? Đ. Daničić, mihej. 6, 10. Bogdanova peć daje hleb s krňom mjerom. M. Đ. Miličević, knez miloš. 210.

f. *vidi i imena mjesna*: Krňi Grad, Krňi Kamen itd.

2. *adv. ima samo* krňo u jednoga pisca našega vremena, *vidi kod* 1, c.

2. KRŊ, *m. ime muško*. — *Na jednom mjestu xii vijeka*. Knež Krňa (Krňē) s(y)нь Kres(imir)ъ. Starine. 13, 210. (1185 prepis. 1250).

1. KRŊA, *f. vidi* 2. krňe.

2. KRŊA, *f. vidi* teglič. kad su kože činene onda ih tegle pod nogom, a za tim ih metnu u „mengele“ i tegle krňom ili tegličem. Bingula. M. Medić.

3. KRŊA, *f. ženska krňastijeh zuba i koja nema svijeh zuba*. U naše vrijeme u Stonu. Poznam ja onu krňu. M. Milas.

4. KRŊA, *vidi* 1. krňe.

5. KRŊA, *f. ime domaćijem životinjama*.

a. *ime ovci*. F. Kurelac, dom. živ. 32. Krňa, nomen ovis cornibus mutilae. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 23.

b. *ime svinu*. Garavac. Bosna. D. Hirc.

6. KRŊA, *f. vidi* kijerna. Lovim omecem gruje i krňe. S. Ćubiša, prip. 266.

7. KRŊA, *m. vidi* krňo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje se dodaje da je po istočnom govoru*. Doneo obligaciju potivšeg

Jovana tako rečenog Krňe. Glasnik. II, 1, 152. (1808).

1. KRŊAC, *krňca, m. (ojušten) kukuruzni klip*. — *U naše vrijeme u Istri*. Krňac „spica zea de foliata“, gen. krňčā. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 27.

2. KRŊAC, *Krňoa, m. prezime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 270.

1. KRŊAČA, *f. u Vukovu rječniku*: (u Bani) kukuruzan hleb u kiselo „gesäuertes kuku-ruzbrot“, panis fermentatus e zea. — *Akc. se mijenja u gen. pl. krňáčā*.

2. KRŊAČA, *f. ime karauli u okrugu kruševackom u Srbiji*. M. Đ. Miličević, srb. 724.

KRŊADAK, *krňatka, m. u Vukovu rječniku*: (u Boci) komad od zuba koji ostane u vilici (n. p. kad se zub vadi pa se slomi), der stummel, „mutilum“. — *Akc. se mijenja u gen. pl. krňādākā, a jamačno i u voc.: krňāče, krňāci, ili krňāče, krňāci*. — *Postaje od* 1. krň.

KRŊAGA, *f. u Vukovu rječniku*: komad od čega razbijenoga (tikve, suda), ein abgebrochenes Stück, „fragmentum“. cf. rbina. — *Akc. se mijenja u gen. pl. krňāgā*.

KRŊA JELA, *f. mjesno ime*. — *vidi* krn, 1, d i 1. krň, 1, f; *isporedi* Krňa Jela.

a. *prije našega vremena*. Krňa Jela (selo). S. Novaković, pom. 186.

b. *selo u Bosni u okrugu bihačkom*. Statist. bosn. 52.

c. *šuma u Srbiji u okrugu čačanskom*. M. Đ. Miličević, srb. 643.

1. KRŊAK, *krňaka, m. vidi primjer*. — *Postaje od* krň. — *Od xviii vijeka po sjevernijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencu (krňak, prasec zkoplen „majalis“) gdje se naj prije nahodi, i u Voltičijinu (v. krmak)*. Krňak (Vitezović) — uškopljeni prasac. — *Danas to ime priznavaju samo prascu obrezanih ušiju*. F. Kurelac, dom. živ. 40.

2. KRŊAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Rasdijel. 58.

KRŊA BLJĖKA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom (po istočnom govoru K. Réka)*. Livada u Krňoj Reki. Sr. nov. 1864. 499.

KRŊAST, *adj. vidi* krn i 1. krň. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide* krňav). — *U ovom primjeru stoji u prenesenom (gramatičnom) smislu o riječi što je izgubila krajnji glas*. Nema potvrde da je takı krňast oblik (sv' mj. se') bio u starom slovenskom jeziku. Đ. Daničić. star. 3, 41.

KRŊAUKAŊE, *n. djelo kojijem se krňauče*. — *U Vukovu rječniku*.

KRŊAUKATI, *krňaučēm, impf. u Vukovu rječniku*: vide krmaukati.

KRŊAV, *adj. vidi* krn i 1. krň. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (n. p. lonac „splitterig“, „fissilis“)*. Pod nogami pako krňavi i pridobiti neznabožtva misec. A. Kanižlić, fran. 29. Nema ti gorega od bagava čovjeka, krňava lonca i čorave reduše. Nar. posl. u Vuk, rječn. kod bagav. Krňav zub. Nar. prip. vuk. 7.

KRŊAVAC, *krňāvca, m. čovjek u kojega su krňavi zubi*. — *U naše vrijeme u Istri*. Krňavac „homo edentulus“, gen. krňāvca. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 49.

1. KRŊE, *f. vidi* 3. krňa (uprav je dem.). — *Uprav* krňa, *ali je u Dalmaciji ovaki nom. i voc.*

(krŕne). Krŕne, ŕelade zuba okrnuta. M. Pavlinoviċ. Krŕne, f. ŕenska krŕnastijeh zuba, ili ih svijeh nema. U naŕe vrijeme u Stonu. „Udala se Mare krŕne“. M. Milas.

2. KRŔNE, f. pl. noŕnica, noŕnice, kore. — *Nalasi se i u jednini, ali rijetko, viĊi: u Vukovu rjećniku: krŕna, f. (u Hrvatskoj) kore od noŕa ili od sablje, die scheide, 'vagina' [vide noŕnice]. Potego bi krŕnu od pojasa pa mu rusu odvalio glavu. Osvetn. 7, 52. — U mnoŕini se govori u Bosni od xviii vijeka. — Nejasna je rijeć. Mikloŕić isporoĊuje Ċeŕ. kŕnŕ, gvoŕde od sablje, noŕa itd. (ima joŕ znaćenje: ilijeb, koje bi se moŕebiti boŕe slagalo s naŕijem), te bi onda mogla biti praslavenska rijeć. Mać bi se rastavio od krŕna. F. Lastrić, test. 201^a. Mać u krŕna(h); ostavŕi krŕne i kesa sdrava... 298^a. Mać ti povrati u krŕne. ned. 214. Izvadi mać pak ga drŕi u desnoj ruci a krŕne u lijevoj. svet. 89^a. I izvadi jata-gana kriva, uŕi su mu od lijeva zuba a krŕne mu od zlata limovi. Nar. pjes. marj. 156. A u ruku prihvatio ćordu, na krŕne se nasloŕa sokakom. Nar. pjes. hŕrm. 1, 129.*

KRŔNEJ, m. presime. — *isporeĊi Krŕhejević. — Ne zna se kako je pravi oblik, jer je pisano s -nŕ. — xiv vijeka u kniŕi pisanoj crkvenijem jeŕikom. Ŗuradŕ Krŕnŕj. Deć. hris. 80.*

KRŔNEJEVIć, m. presime. — *viĊi Krŕej. — U istoj kniŕi u kojoj je i Krŕej. Ŗuradŕ Krŕnŕjević. 88.*

KRŔŔEL, Krŕŕela, m. u naŕe vrijeme u Istri gdje znaći uprav: Kraŕnac, ali se sad obično upotrebljava sa znaćenem: Italijanac, Talijanac. Krŕŕel, Carnus, gen. Krŕŕela. D. Nemanjić, ćak. kroat. stud. 41. Krŕŕea ili krŕŕel, zove se talijanaŕ u Istri. Naŕa sloga. god. 20, br. 12.

KRŔŔENE, n. djelo kojijem se krŕni. — *U Vukovu rjećniku.*

KRŔNEŖA, m. ime volu? F. Kurelac, dom. ŕiv. 61.

KRŔNEŖEVCI, Krŕŕevaca, m. pl. ime selu u Slavoniji u ŕupaniji srijemskoj. Razdijel. 153.

KRŔNETA, m. ime muŕko. — *U naŕe vrijeme u Crnoj Gori. Krŕneta Ŗuŕov. V. Vrćević, niz. 148. Krŕneta Ŗakojev. 214.*

KRŔNETIN, adj. koji pripada Krŕneti. Boŕo Krŕnetin. V. Vrćević, niz. 218.

KRŔNEUŖA, f. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 52.

KRŔNEVAćKI, adj. koji pripada selu Krŕnevu u Srbiji. Parosi krŕnevaćki. D. Avramović 226. Krŕnevaćka (opŕtina). K. Jovanović 150. Niva u krŕnevaćkom polju (u okrugu smederevskom). Sr. nov. 1870. 499. Vinograd u brĊu krŕnevaćkom (u okr. smed.). 1871. 20.

KRŔNEVE, f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru ŕibenskom. Repert. dalm. 1872. 26.

KRŔNEVIćI, m. pl. ime zaseoku u Hercegovini. Statist. bosn. 124.

KRŔNEVO, n. mjesno ime.

a. viĊi Krŕno. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj naŕega vremena, i otale u Vukovu rjećniku s primjerom (viĊi daŕe): Dok Krŕnevo kletu uminuŕe, a bez tumaćenja. u trećem je izdaŕu dodato: [selo u okrugu podunavskom?], t. j. isto ŕto je poĊ b, ali, kako se viĊi po primjeru, to nije. Pa oĊoŕe uz Moraćke strane dok Krŕnevo kletu uminuŕe, sve Krŕnevo i pleme Drobŕnaćko, vatiŕe se Pivi Durmitora... Nar. pjes. vuk. 4, 382.*

b. selo u Srbiji u okrugu smederevskom (sad podunavskom). K. Jovanović 150.

KRŔNEVSKI, adj. viĊi krŕnevaćki. Ućiteja krŕnevskoga. D. Avramović 217.

KRŔŔEZUBAćKI, adv. s krŕnijem zubima (us glagol ŕto znaći govor). — *U naŕe vrijeme. Baba se nasmije, pa joj krŕnezubaćki reće. Nar. prip. vrć. 52.*

KRŔŔI, m. ime kosi u Bosni. Glasnik. 20, 297.

KRŔNICA, f. ime livadi. D. Trsteŕak.

1. KRŔNIć, m. presime. — *U pjesmi crnogorskoj naŕega vremena. MeĊu nima dva brata Krŕnića. Ogled. sr. 879. Baŕ roĊaka Krŕnića Berića. 385.*

2. KRŔNIć, m. mjesno ime, viĊi Krnić. M. Ŗ. Milićević, srb. 78. 487.

KRŔŔI GRĀD, m. viĊi Drevina.

KRŔŔI KĀMŔN, m. ime zaseoku u Hercegovini. Statist. bosn. 109.

KRŔNIN, m. mjesno ime u Bosni.

a. gora. F. Jukić, zemj. 2. 89. 72. Procivilile dvije zlogućne vile, Krŕnin gluŕi, pust se Vućjak ruŕi. Osvetn. 4, 57.

b. selo u okrugu travnićkom. Schem. herceg. 1878. 202. — *Na drugom je mjestu pisano Kernin (viĊi), ali jamaćno griŕeŕkom.*

KRŔNINA, f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu pirotskom. Gorŕa i Doŕa Krŕnina. M. Ŗ. Milićević, kraj. srb. 286. — *Na drugom se mjestu zovu Gorŕe i Doŕe Krŕnino. Sr. nov. 1879. 175.*

KRŔNINE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudnićkom. Zemlja u Krŕinama. Sr. nov. 1875. 685.

KRŔNINO, n. viĊi Krŕnina.

KRŔNIPOVAćA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrŕinskom. Zemlja zovoma Krŕnipovaća. Sr. nov. 1874. 109.

KRŔŔITI, krŕŕim, impf. ćiniti, da ŕto bude krŕe, viĊi krŕiti. — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. krŕŕŕh, u aor. 2 i 8 sing. krŕŕi, u part. praes. pass. krŕŕen. — U naŕe vrijeme, a ismeĊu rjećnika u Vukovu (zersplittern, diffindo). — U svijem je primjerima u prenesenom smislu. Venecija je krŕŕila i postrizala ove ugovorene slobostine. S. Ŗubiŕa, prip. 9. Vi meni svaki dan krŕŕite granicu. 57. U to vrijeme poće Gospod krŕŕiti Izraela, jer ih pobi Azailo po svijem meĊama Izraelijem. Ŗ. Danićić, 2car. 10, 32. Nećemo niŕijega prava da krŕŕimo. M. Pavlinović, razg. 111. — I sa se, reflektivno ili pasivno. Ova se osnova u oblićima, koji nemaju nastavaka, krŕŕi (raĊi smisla isporoĊi primjer kod krŕast). Ŗ. Danićić, obl. 15.*

KRŔNIVICA, f. Ajuga reptans L., ime bilji. K. Crnogorac, bot. 61.

KRŔNO, m. neŕto krŕnasto, pa moŕe biti ćovjek (n. p. bez uha ili krŕnastijeh zuba), ŕivotiŕa ili ŕto neŕivo, viĊi u Vukovu rjećniku. — *isporeĊi 7. krŕna. — Akc. se mjeŕa u voc. krŕno. — U naŕe vrijeme, a ismeĊu rjećnika u Vukovu: (juŕn.) n. p. ćovjek (bez uha), vo (bez roga), suĊ okŕŕŕen, splitterig, diffissus, 'nicht ganz', mutilus.*

a. ćovjek, n. p.: krŕno, ćovjek krŕnastijeh zuba, ili ih svijeh nema. U naŕe vrijeme u Stonu, „Krŕno, izvadio zube na pazar!“ M. Milas. — *U ovom je primjeru nadimak. Nekakav Krŕno arambaŕa. Vuk, rjećn. kod krŕno.*

b. ŕivotiŕa muŕkoga spola, n. p.: krŕno, ime prascu. F. Kurelac, dom. ŕiv. 41. viĊi i u Vukovu rjećniku.

c. ŕto neŕivo, n. p. a) bardak. Obuvŕi jednu nogu reće: „Pet svesah, joŕ pet, pa krŕna sa uŕi“

(t. j. pet je prsta svezao, još da sveže pet, pak će onda sa krhavi bardak da pije rakije). Vuk, rječn. *kođ krño*. — *b*) *ime nekakvu topu (kao da je bio krhāv)* u narodnijem pjesmama. — *ispoređi* Margeta, šiba, Zelenko. Dok mi gleda Krño na Zemuna, a Margeta na Vračar na poje, tanka Šiba na malu Višnicu. Nar. pjes. u Vuk, rječn. *kođ* Margeta i šiba. Zapaliču trideset topova, pa zapalit Krña i Zelenka. Nar. pjes. vuk. 2, 588. Napuniše Krña i Zelenka. 2, 549. Dali puca Krño i Zelenko na Zvorniku, na bijelu gradu? 4, 291. Zapalite Krña i Zelenka. Pjev. crn. 814^a. Pa ruknuo Krño i Zelenko. Osvetn. 7, 78.

KRŔNO BRĐO, *n.* ime dvjema visima u planini Kozari na zapadu joj. M. Ružičić.

KRŔNONOS, *adj.* u kojega je krñ nos. — *U naše vrijeme*. Onaj kaplar što učaše moju desetinu bejaše neka omalena krñnosa satvar. M. Đ. Miličević, međudnev. 97.

KRŔNOROG, *adj.* koji je bñz roga. — *U naše vrijeme*, a između rječnika u Vukovu (horngestümmelt, mutilus cornu?). Krñorog, ime jarcu. F. Kurelac, dom. živ. 88.

KRŔNOROGA, *f.* koza bñz roga. — *U Vukovu rječniku*: „sine horngestümmelte ziege“, „capra cornu mutila“.

KRŔŔŔZUB, *adj.* koji je krñastijeh zuba ili bez kojega zuba. — *U naše vrijeme* u Stonu. „Ona je krñozuba“. M. Milas.

KRŔACIJA, *f.* Hrvatska, po tal. Croazia ili lat. Croatia. — xvii i xviii vijeka. Bosna, Krocija („Kroatia“), Ungarija, ... (provincije fratarske). I. Ančić, vrata. 174. Krociju odkad su oni mojoj kruni podložili. P. Kanavelić, iv. 8. Prvostolniku Dalmacije i sve Krocije. A. d. Costa 2, iii.

KRŔCAŔA, *f.* kotarica za žlice. u gornjoj krajin. V. Arsenijević.

KRŔCAŔICA, *f.* dem. krocaŔa. V. Arsenijević.

KROCJEĆ, *vidi kod* kroz.

KROCOJEVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme*. Pavle Krocojević. D. Avramović 249.

KRŔCULA, *f.* tal. mlet. crozzola, šfaka, štaka. — *U naše vrijeme* u Dubrovniku. P. Budmani.

KRŔČEŔE, *n.* djelo kojijem se kroči. — *U Stuličevu rječniku*.

KRŔČEVAŔE, *n.* djelo kojijem se kročuje. — *U Stuličevu rječniku*. — *nepouzđano*.

KRŔČEVATI, kročujem, impf. hodati, hoditi. — *Naćineno od* kročiti. — *U Stuličevu rječniku*: „ambulare, deambulare, incedere“. — *nepouzđano*.

KRŔČIĆE, *adv.* dugijem krocima (koracima) *n. p.* hoditi. — *U Stuličevu rječniku*: extenso, effuso passu, gradu s dodatkom da se nalazi u pisca Zlatarića. može biti da u ovoj kitici Zlatarićevoj: Dvije grede za sulice nñmu bijehu, s kijem trćaše; kuću svaku priskakaše na sambeče i skončice. D. Zlatarić (stari pis. hrv. xxi) 201^a treba čitati kročice mj. skončice, ali je ovako u rukopisima.

KRŔČIĆ, *m.* prezime — xvi vijeka. Lacka Kročića. Mon. croat. 200. (1512).

KROČINA, *f.* krotkost, krotost. — *Akc. se mijñna u dat. sing. krčini, u acc. sing. krčinu, u voc. sing. krčino, u nom., acc., voc. pl. krčine*. — *Postaje od osnove krotk nastavkom ina; k pred i mijñna se na č, a pred ovijem se glasom t ne čuje, ali se nalazi pisano*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (krotčina

kođ krotkost), u *Belinu* (krotčina, mansuetudine, virtũ opposta all' ira^a, mansuetudo^a 481^a), u *Stuličevu* (kročina i krotčina, v. krotkost). — *Nesnatne su raslike u snaćñu; ovdje se dijeli po grafiji (s t i bez t)*.

a. krotčina. Ućini s nami (s nam. Band.) po krotćini tvojoj. Bernardin 65. I. Bandulavić 78^b. dan. 3, 42. Priklonstvo, krotčina, vira, poćtenje. Bernardin 182. paul. gal. 5, 22—23. Dugotrpljenje, krotčina, vira, pitomština. I. Bandulavić 172^a. Moga jaziaka krotćinu posnaži. Đ. Baraković, jar. 126. Govorite s krotćinom. I. T. Mrnavić, osm. 115. Prez svake sumñe ufam u dobrotu i krotćinu Isukrsta spasiteja moga. P. Radović, nač. 166. Krotčina na one koji se pridaju jest zlameñe od plemenštine. M. Radnić 77^b. Srñbe obraćaju u krotćinu. 82^b (*i još nekoliko puta; jedan put bez t, vidi kod b*). Po pravdi i krotćini skonćañe češ dat paklenoj oholosti. A. Vitalić, ist. 186^b. Meu svimi krotćina u tebi svez siva. ost. 889. Nego li krotćinom nadari mi ga. F. Parčić 69 (*drugi put bez t, vidi kod b*). Prevelika ñe je snaga u umijlenstvu i krotćini. J. Kavañin 20^a. Čjeć krotćine i obiasa poda Spljetu velu slavu. 97^b (*ovako svagda, ali nije pouzđano izdane*). Imamo zabavljati se u svakomu ustrpljenju i krotćini. A. d. Bella, razgov. 250 (*drugi put bez t; izdane nepouzđano*). Negova krotćina. I. Marki 91. Sa svom ljubavu i krotćinom. J. Banovac, pred. 154 (*vidi kod b*). Jeda koju rić oštru odgovori? Ne, nego s jednim poniženstvom i s jañeom krotćinom... F. Lastrić, ned. 59 (*vidi kod b*). Hotio je divje ćudi narod upitomiti i u obićaj svete krotćine krstjanske privesti. A. Kanižlić, kam. 150. Razložito držañe, krotćina, stid. utoč. 359 (*ovako svagda; dva puta bez t*). Sva ova mista pohodio sam s velikom ljubavlju, pošteñem i krotćinom. M. Zoričić, zrc. 17. Slideći za ñ misu sa svom krotćinom i poniženstvom. 195. Igdi ne sja veće razborstvo i veća krotćina. S. Rosa 185^a. Po betegu od tihosti oliti krotćine. Ant. Kadčić 24. Krotćina s kojom vaļa da ljubeznivo svakoga pokornika prime. 281. Imaju slušati ñih strahom i drtañem u krotćini srćca. I. Velikanić, uput. 1, 442 (*vidi kod b*). Od vrutka svake svetiñe i krotćine. I. J. P. Lučić, razg. 71. S štitom ustrpljenja i krotćine. izk. 5. S krotćinom primite usaditu rić koja more saraniti duše vaše. Đ. Rapić 850. U poniznosti i krotćini iliti tihoci. 458 (*jedan put bez t*). Buduću gospodin pun krotćine. M. Dragićević 50. Ovo hoće krotćina i tihost crikve. 56 (*ovako svagda; jedan put s t*).

b. kročina. O kroćino i dobroto Božija! I. Ančić, svit. 57. Kročina sahrañuje dušu. M. Radnić 428^b (*vidi kod a*). Pridobi kroćinu tićom. S. Margitić, fal. 19. Dobrota, kročina, poniznost... 181. Za neizrećenu kroćinu. F. Parčić 68 (*vidi kod a*). Po svetiñi i kroćini biti zamirak Isukrsta. A. d. Bella, razgov. 228 (*vidi kod a*). Podložnici među sobom govorahu: „Ovo ga je kroćini i slatkosti mater naućila“. J. Banovac, razg. 188. Uzdriži u sebi tihocu naše duše, kroćinu našega srća. pripov. 112 (*ovako uopće; jedan put s t*). Od ñega poniženstvo i kroćinu naućimo. J. Filipović 1, 42^a. Jañe po svojoj kroćini prikazuje nam kroćinu spasiteja. 3, 266^b. Spasitelj ñima odgovori sa svom kroćinom i poniznostju. F. Lastrić, od' 205. Ustrpljenja Jobova i kroćine porobiti ne more. test. 19^a (*ovako uopće; jedan put bez t*). U duhu kroćine (sic) daće zapovid. A. Kanižlić, kam. 277. U duhu kroćine i ljubavi. 857 (*vidi kod a*). Po-

stavi Bog u svirine kročinu i tihost. E. Pavić, ogl. 19. Koliko je velika Josipova kročina bila. 92. Odgovorio je srca tihooom, mirnostju i kročinom. I. Velikanović, uput. 1, 164. Da zagrimo prije kročinu nego ponosnost. 1, 347 (*ovako uopće; jedan put bes t.*). Ako vašu ljutost i srditost ne priokrenete u kročinu. Đ. Rapić 356 (*vidi kod a.*). Vidili bi u nima kročinu. B. Leaković, gov. 27. Da pokaže svoju kročinu, mirnost i ustrpljenje. 41. Po betegu od tihosti oliti kročine. M. Dragičević 47 (*vidi kod a.*).

KROČIT, *adj.* veli se o saonicama, koje se rado ne prebacuju: „kročite saonice“ (u Topolovu). P. Brantner.

1. **KROČITI**, *kročim, pf. učiniti veliki dugi krok (korak).* — U svijem je primjerima po svoj prilici perfektni glagol kao što je i u Vukovu rječniku (*impf.*: 1. *krakati*). u naše vrijeme mislim da je *impf.* u Dubrovniku, a tako je i u Belinu i u Stuličevu rječniku, jer je u nima *praes. od iste osnove.* — *Akc. kako je u praes. taki je (u impf. kročāh), u aor. 2 i 3 sing. kročī, (u ger. praes. kročēci).* — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (*kročiti, kročim, allungare i passi, gradum facere grandiore* 66a), u Stuličevu (*kročiti, kročim, v. kročevati*), u Vukovu: „einen schritt thun“, „gradum facio s primjerima: Bolestan je, ne može kročiti. — Škoči Turčin ka da se pridnu, jednom kročī, do koña dokroči, drugom kročī, koña pojahao. (Nar. pjes. vuk. 2, 281). — Prid sobom ja vidih sjen vile liposti kojoj se začudih, ne smjeh proč ni kročit, zač mi se vidi grih lipu stvar potlačit. Š Menčetić — G. Držić 466. Veće pripet Ugrin Isa u što na mir kročit ište, strmoglav se satarisa. I. Gundulić 521. Ljutit Marko, pa se pridnuo, jednom kročī i daleko skoči. Nar. pjes. vuk. 2, 241. Svakome koji gađa dopušteno je da u gađašu s mjesta kročī. V. Vrčević, igre. 72. Ne ima kročiti izvan svoje granice. Pravdonoša. 1851. 83. — O životini (koñu). Te pod sobom koña ustavila, naprijed mu ni kročiti ne da. Nar. pjes. vuk. 2, 554. i o čeljadetu na koñu. Naprijed ti ni kročiti neću, no ču dobra koña okrenuti. Nar. pjes. vuk. 2, 558.

2. **KROČITI**, *kročim, impf. krotiti.* — Postaje od osnove *krotk (vidi krotak)*, te upravo bi bilo kročiti, kako je i pisano u naj prvom primjeru. — xvii i xviii vijeka (*dosta rijetko*). Toliš — kročīš, dobrovojiš. I. Bandulavić 299. Gospar ždribca, koga lubi, kročī, da ga ne izgubi. J. Kavašin 509b. Daj razlog od tvoje lutine, kako si je kročio. Đ. Rapić 16. Da živinu nepokornu kročī. J. S. Rejković 8.

3. **KROČITI**, *kročim, impf. graktati (o gavanu).* — *Onomatopeja: činiti glasom kro kro.* — Na jednom mjestu xvii vijeka. Da prem vran na vrana kročī, ne zkluje vran vranu oči. P. Vitezović, cvit. 84.

4. **KROČITI**, *kročim, impf. oklijevati.* — U Voltigijinu rječniku: „procrastinare, temporeggiare“, „sich in die zeit schicken“. — sasma nepouzđano.

KROČAHAN, *kročahna, adj. dem. krotak.* U Belinu rječniku: *kročahni, modestino, dimin. di modesto* 49b, i u Stuličevu: *aliquantulum mitis*.

KROČAHAST, *adj. u Stuličevu rječniku us kročahan.* — nepouzđano.

KROČAHAT, *kročahna, adj. vidi kročahan.* — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka, a i šega u Belinu (*kročahni, modestino, dimin. di*

modesto 491b) i u Stuličevu (*us kročahan*). Kročahna diklice. Š. Menčetić 5. 181. 181.

KROČAŠAN, *kročahna, adj. vidi kročahan.* — U Stuličevu rječniku *us kročahan*.

KROČAŠAST, *adj. u Stuličevu rječniku us kročahan.* — nepouzđano.

KROČĖNE, *n. djelo kajijem se kroti.* — Stariji je oblik *kročenje*. — U Mikajinu rječniku: *kročenje, ukročenje, domitura, domitus*; u Belinu: *krotjenje, domamento, il domare, domitara* 275b; u Bjelostjencevu; u Voltigijinu: *kročeње i grješkom kročeње*.

KRŌJ, *krōja, m. habitus vestis, način kako se kroji odijelo ili drugo što se šije.* — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima osim nom. i acc. sing., loc. sing. krōju, u svoj množini kad se umeće ev: krōjevi, krōjēva, krōjevima, krōjeve, (voc. krōjevi?).* — *Riječ je praslavenska, isporedi (stslav. okroj, ukroj, rus. попои, упои), češ. i pol. kraj.* — *Jamačno je postalo od korijena kri, ali se ovaj ne da potvrditi; kraj je moglo postati od osnove kraj.* — *Između rječnika u Belinu (taglio d'un abito, vestis figura 721a), u Voltigijinu (taglio d'abito, schnitt eines kleides), u Stuličevu (v. krojeње), u Vukovu (der schnitt, sectum).*

a. u pravom smislu. Odijeva ga šudno tkana zlatna svila dična kroja. G. Palmotić 8, 92b. Ugledavši lipu kabanicu tkala i kroja babilonskoga... And. Kačić, kor. 109. Crne kape kroja bugarskoga, geferdare kova mletačkoga, a dolane kroja skadarskoga, oštre čorde kova latinskoga. Nar. pjes. vuk. 3, 319.

b. u istom značenju, ali u metaforičkom smislu. Parke su tri sestre, kih prva život sfakomu človiuku ukroji, druga sestra jur ukrojen život sašiva, treća pake, kad človik vik sfodvrši, sašiven kraj života raspapa. P. Zoranić 65a. Drugi će zvon biti, drugi slog, drugi poj, i druge zvoniti truble ner glas moj; drugi stvor, drugi broj hrvatekim jesikom, druga sprav, drugi kraj, drugi red s prilikom. Đ. Baraković, vil. 878—874.

c. u prenesenom smislu kao oblik, kalup, način itd. uopće. Vuk o ovakovijem značenju piše: Ni „kroj“, ni „naprava“, ni „vid“ prema riječi „kalup“ nije ništa. pism. 42, odgovarajući V. Lašiću koji bijade pisao: „Kalup je tur. kalup, a sr. „kroj, naprava, vid“, nem. „form“. u Vuk, gram. i polem. spisi. 8, 139. istina, sam je Vuk prije toga pisao: Ako oće asbuku bez krppe za kroju ili svojstvu jezika našega. gram. i polem. spisi. 2, 148, ali i ovdje nije kraj u prenesenom smislu nego proširuje metaforu što je u bez krppe. a) oblik, kalup. Sjedaše glava divna kroja. B. Radičević (1890) xiii. Ovo je velika zgrada bosanskoga kroja. M. Đ. Miličević, omer. 62. — b) način. A i ono što bi snao govoriti, sanosio bi po tuđ kraj. S. Lubiša, prip. 105. — c) moda. Hoće živiti po naj novijem kroju us plemenitaše. M. Pavlinović, rad. 128. Kraj, facon. Hajdenak, nasiv. 17. „mode“. 84. „tracht, kostüm, mode“. 56.

1. **KRŌJĀČ**, *krōjača, m. čovjek koji po svom sanatu kroji (i šije) odijela.* — *isporedi krajač, šavac, terzija.* — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing., i voc.: krōjaču, krōjači.* — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (*krojač, koji kroji haljine, sartor, sarcinator, vestiarius*) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (*sartor, sarcinator*), u Vukovu (*der schneider, sartor, vestifous*). cf. terzija, šavac). Nemoj kroititi haljina na drugijem buduć ti brez njih, kakono običaju činiti ubogi krojači. M. Radnić 449a. „Pođi, kćeri za kro-

jača, dobro će ti biti'. Neću, majko, za krojača, neće dobro biti: u krojača tanka igla, gladna su mu deca'. Nar. pjes. vuk. 1, 379. Ku j' (košufu) krojilo do dvanajst krojača. Nar. pjes. istr. 2, 121. Krojač ne uzme nožice u ruke pa da komada čohu... Vuk, pisma. 66.

2. KROJAČ, krojača, m. u Vukovu rječniku: u čurčija kratak i širok nož kojim kožu kroje, ein schneidewerkzeug der kürschner', culter quidam pellionum'. — *Ista je riječ što 1. krojač s jedinom razlikom što je u ovom drugom značenju nešto neživo, te je sato acc. sing. jednak (i po akcentu) s nom. sing.*

KROJAČEV, adj. koji pripada krojaču. — U Stuličevu rječniku: 'sartoris, ad sartorem spectans', i u Vukovu: 'des schneiders', 'sartoris'.

KROJAČICA, f. žensko čelade što po svom zanatu kroji i šije (obično ženska odijela). — U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stuličevu (quae suit'), Vješta e Soka svačemu, ka' ti ona kroji alinac ali benevreke, svedno stoji na tebi ka izrasli; es, brate, prava krojačica, da joj para nema'. J. Bogdanović.

KROJAČIĆ, m. presime. — U naše vrijeme. Boca 17.

KROJAČKI, adj. koji pripada krojačima. — *Između rječnika u Stuličevu (sartorum, ad sartores spectans') i u Vukovu (schneider', sartorum'). Krojačka daska, na noj čizmar kroji. Valpovo. D. Hirc.*

KROJENE, n. djelo kojijem se kroji. — U Stuličevu i u Vukovu rječniku.

KROJILA, f. vidi krojilica. — U Stuličevu rječniku: krojila ili krojilica, mulier quae pannum scindit (vestibus conficiendis). — nepouzdano.

KROJILICA, f. žensko čelade što kroji. — U Stuličevu rječniku kod krojila.

KROJILA, f. žensko koje kroji haljine. M. Pavlinović.

KROJITI, krójim, impf. striči ili rezati što (tkane naj češće, kožu, hartiju itd.) na neke oblike tako da se komadi mogu zajedno sašiti ili drukčije sastaviti u jednu cjelinu (n. p. odijelo od tkana, obuća od kože, kutija od hartije itd.). — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: krojimo, krojite, u aor. 2 i 8 sing. krójí, u impf.: krój, krójmo, krójte (u Dubrovniku impf. ne gubi i i ne mijenja akc.: krójí, krójimo, krójite; tako je još gdje, vidi prvi primjer iz Nar. pjes. istr. kod 1, a, b) aa)), u part. praet. pass. krójen. — Postaje od kroj nastavkom i. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kroiti (t. j. krojiti), rus. кроить, češ. krojiti, polj. kroić. — Između rječnika u Vrančićevu (rigare'), u Mikaljinu (krojiti, skrojiti haljinu, scindere seu facere vestem'), u Bjelostjencu (krojim, v. krajam), u Voltigijinu (tagliare panno, tela ec. 'schneiden'), u Stuličevu: 'pannum scindere (conficiendis vestibus)'; u Vukovu: 'zuschneiden', seco ad formulam'.*

1. aktivno.

a. u pravom smislu.

a) *objekat je ono što se striže ili reže, n. p.: aa)* tkane. Zovite terzije, neka svilu kroje. Nar. pjes. vuk. 1, 107. Krojte sukno po katanski. Jačke. 188. — *bb)* koža. U čurčija kratak i širok nož kojim kožu kroje. Vuk, rječn. (vidi 2. krojač).

b) *objekat je cjelina što postane kad se sastave komadi (ako se isriče ono što se striže*

ili reže, obično stoji u gen. s prijedlogom od), n. p.: aa) odijelo, haljine ili koji osobiti haletak. Crno rušce kroj. M. Vetranić 2, 316. Nemoj krojiti haljina na drugijem... (Krojač) kroje odjeću drugijem... Kroj odjeću sam sebi. M. Radnić 449^a. Krojiš sebi odjeću. J. Filipović 1, 61b. Tko od zla sukna svite čini, dvaš na godište kroji. (D). Poslov. danič. Krojaše i šijaše aljine. M. Zoričić, zrc. 108. Zove k sebi bugarske terzije, da mu kroje sa zlatom aljine. And. Kačić, razg. 37^a. Za godinu prosio đevojku, a za drugu haljine krojio. Nar. pjes. vuk. 1, 581. Krojimo si robu na junačku. Nar. pjes. istr. 1, 8. I uvek je sa obojicu krojio podjednake haljine. L. K. Lazarević, on zna sve. 13. — Tko im uprede i košuje kroji. M. Držić 145. Ku j' (košufu) krojilo do dvanajst krojača. Nar. pjes. istr. 2, 121. Djever snaši svilen kavad kroji. Nar. pjes. vuk. 1, 818. Sutra ću krojiti kod šavca (t. j. dati šavcu da kroji) crvenu dolamu. S. Ćubiša, prip. 266. Da bi te majka vesela gojila, a još veselije svitice krojila. Nar. pjes. istr. 4, 18. Od damaške daci kroji kape. M. A. Rejković, sat. E1b. Tko l' atove tovit vladikove, tko l' široke krojiti rukave? Osvetn. 2, 155. U Jelice mila svekrvica, ona će joj pelene krojiti. Nar. pjes. vuk. 1, 606. — *bb)* što drugo što se načina od tkana. Svilen tebi barjak kroje. J. Krmpotić, pjesma. 14. — *cc)* obuća i drugo što se čini od kože. Jer on (čizmar) kroji sve od dobre kože. M. A. Rejković, sat. E2^a. Od kože joj krojili opanke. Nar. pjes. herc. vuk. 47. Sjeđi crvenu oputu na dugačko od jedne kože kaže se krojiti. (vidi kaišati). Ć. Stojanović.

c) *objekat se ima u misli (obično je isti što je kod a) aa) i b) aa)).* Šavci da do ženskih bječava i kroje i šiju i krpe. M. Držić 218. Majstori ki na svitu krojeć, kradose inom' svitu. J. Kavašin 442^b. Nije ga bilo doma kad mu su krojili. (Z). Poslov. danič. Zamolih ga (terziju) da prida mnom kroji. M. A. Rejković, sat. E1b. Koji se samo zove terzija, a ne zna ni krojiti ni šiti. D. Obradović, živ. 62. Ne valja u ta dan putovati, krojiti ali rabotati. I. A. Nenadić, nauk. 112. (Kućanica) nek zna krojit i s razlogom rizat. J. S. Rejković 988. Dva puta mjeri, a treći kroj. Nar. posl. vuk. 57. Jednom mjeri, drugom kroj. 113.

b. *može se shvatiti kao da nije u pravom smislu, kad se reže što tvrdo n. p. željezo.* Švedzi imaju strojeva, kojimi kroje željezo. M. Pavlinović, rad. 77.

c. *u prenesenom smislu, sjeći (sablom u boju).* Najuti se Grčiću Manojlo, ščepa mača u lijevu ruku, pa počera Staroga Novaka. mili Bože! čuda velikoga! da je kome stati pa gledati, kako kroji kapu vučetine, kako c'jepa suru mededinu! Nar. pjes. vuk. 3, 82. isporodi 2 pri kraju i 3, a.

d. *u prenesenom i metaforičkom smislu, izmišljati (češće slo nego dobro).* Stevan stane krojiti način, kako bi napao i opalio Mletke. S. Ćubiša, prip. 83. Što bismo mi sami pred očima mačke krojili? M. Pavlinović, razg. 10. Dočim s vama crnu kafu srću, trista nama kroje pollašćica. Osvetn. 3, 58. Okrutnik u dvori dane broji, u njih zloće kroji. 4, 67.

e. *u ovom primjeru može biti značenje kao kod d, ali valja da se dodaje i značenje: lagati (isporodi prišiti).* Nek Kopernik i ini kroju da se zemlja vrti. J. Kavašin 476^b.

2. pasivno. Na glavi mu mitra od bisera, kojano je u Mleci krojena. And. Kačić, razg. 181^a. Koji prvi na muštuluk dođe, nima čohu

nekrojenu daje. Nar. pjes. vuk. 2, 37. I imade divan-kabanica kojano je u Divnu krojena. Nar. pjes. vuk. 3, 484. Stane careva šcer provati košuju i drugo ostalo, ... sve joj pođe kao da je o njoj krojeno. Nar. prip. vuk. 128—129. — *U ovijem je primjerima u prenesenom smislu (ispoređi 1, b). Nisu samo, koliko je za hranu dosta, krojeni novci, nego mnogo obilatije. A. Kanižlić, kam. 805. Kad je bunar iskopan, il' bio drvom krojen il' uzidan cio, il' brez svakog obkola i zida ... J. S. Rejković 292.*

3. *sa se, pasivno. u dva primjera.*

a. *ispoređi 1, b.* Kod ulišta nek daska imade, gori širja, na dvi noge stoji, doli kljuna prilikom se kroji. J. S. Rejković 240.

b. *vidi 1, d.* Obaznaše da njeke stvari o došastvu kraljevstva i sina Božjega krojahu se. S. Rosa 101b.

KRŌJIVO, n. u naše vrijeme.

a. *tkane (koša itd.) što se kroji (šije ili reže).* — *U Stuličevu rječniku:* „*pannus scindendus* (vestibus conficiendis)“.

b. *krojeće.* Pređe su (*šene u Sarajevu*) tkale platna, a sad je to zamijenjeno ... krojivom i šivećem. V. Bogišić, zborn. 120.

1. **KRŌK**, krŏka, m. *vidi* korak (*prema kročiti valjalo bi da znači: dugi korak, ali se to ne poznaje po primjerima*). — *Jamačno je srodno s korak i krak; i korak može biti praslavenska riječ, isporodi češ. krok; vidi i kročiti.* — *Između rječnika u Stuličevu* („*passus, gressus*“). Koji pravedni učinili s kolijepke su krok do groba. B. Betera, čut. 86. Da put slave krokom idem. I. Đorđić, salt. 49. Sjedi Mirko na pomolu bojnu, niz pećinu utočio kroke. Osvetn. 2, 112. Nije hiće dobitnici vojsci, ona grede krokom lagahnijem. 7, 37. A deda laganim krokom ode manastiru. M. P. Šapčanin 1, 140.

2. **KROK**, m. *vidi:* Krok, konopac kojim se opašu ribari kad vuku mrežu na kraj. Slovinac. 1880. 389. Svaki drug ima oko sebe jedan pas. ovaj je kad spleten od konopa, a kad od debele pripređene kanave koju zovu: „svilaci“. spleten je na nalik pletenice ženskih kosa i zovu ga „krok“. L. Zore, rib. ark. 10, 357. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu* („*funis da tirar la rete*“, „*retium funis*“ 884a) *gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu* (v. vuže), *u Stuličevu* („*funis quo piscatores cinguntur retibus trahendis*“).

3. **KROK**, m. *vidi* cafran, coforan. Krok, crocis (Vujičić), *Crocus sativus* L. B. Šulek, im. 175.

1. **KROKAJ**, f. u Stuličevu rječniku *us* (2.) *krokaj.* — *nepouzdano.*

2. **KRŌKĀJ**, krŏkaja, m. *vidi* krok, korak, *ispoređi* korakaj. — *U pisaca Dubrovčana XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu* („*gradus, gressus*“) *s dodatkom da se nahodi u Gundulića* (?). On krokaja gorostasna putom hrli. I. Đorđić, salt. 54. Četr tisuće krokaja. 809. Krok = *krokaj*, „*passo*“. 503. Čaša od radosti čeka tebe; evo je, stupi jedan krokaj, pit češ je za vavijek. A. Kalić 184. Kad imam učinit naj trudni krokaj, naj pogibnu prodol priskočit. 138. Veselo, veselo, ne ostaje nego jedan krokaj samo. 432.

KRŌKALO, m. u naše vrijeme u Srijemu, *vidi:* U oči svadbe dođe kod Srbaja jedan čovjek i jedna žena, koji dobiju ime „*krokalo*“ i donesu u kuću đevojke različita jela, kao brašna, soli, mesa, vina, paprike itd. (*u Staroj Pazvi*). V. Bogišić, zborn. 251. *Krŏkalo* od *krŏčiti*: u

Srijemu žena i muž koji donose u jelu darove djevojci prije vjenčanja. Đ. Šurmin. — *ispoređi* krcan, krokalo.

KRŌKATI, krŏčēm, *impf. vidi* graktati, groktati. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka.* Kroču vrani. I. A. Nenadić, šambek. 12.

KROKOČEVO, n. ime selu. — *XIII vijeka.* Selo Krokočevo. Spom. stoj. 8. (1254—1264).

KROKŌDIL, KROKŌDIO, m. *crocodilus, velika proždrljiva životinja nalik na guštera, što živi u rijekama i na suhu. imadu je nekoliko roda.* — *U Bjelostjencevu rječniku:* *krokodil, kukudrio, kukudrilo, „crocodilus“ i u Jambrešićevu:* *krokodil, „crocodilus“.* — *I u pisaca našega vremena, vidi u Šulekovu rječniku kod krokodill.* — *Uzeto iz šemackoga jezika.*

KROKOŠNA, f. vrsta zagorske bijele loze. M. Pavlinović.

KROKŌTATI, krŏkočēm, *impf. vidi* kreketati. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka.* Žabe gñusne da krokoču ... J. Kavašin 79b.

KRŌKTATI, krŏččēm, *impf. vidi* groktati. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka.* Propivase do sad nime ptice kroččēci (*griješkom mj. kroččēci*). A. Kanižlić, kam. 443.

KRŌJA, f. *krojila*, žensko što odjeće kroji. M. Pavlinović.

KROM, *praep. s gen. osim, vidi* kromje. — *U nekih pisaca XIX vijeka (mije narodna riječ).* Nek poznadu da još ima slasti i sjem mleka i krom majke sisā. S. Milutinović, trojbratstvo (*u Biogradu* 1844). 8. Nit' je kadgod on sluša koga krom samoga Karađorđa svoga. 32. Da nikoga ukraj mene ne bi krom gorice, kamena i noći. B. Radičević 1 (1847), 157. I krom vojna žezino srdašće i ne znade za drugo sunašće. 2 (1851), 29. Al' tko da joj pripomogne jadu krom onoga koji gromom kreće? Osvetn. 1, 20. Imam l' ikog za osvetu druga, krom Novice u rasboju živa? 2, 137.

KRŌMČIJA, f. *vidi* krmčija. — *U naše vrijeme.* Proto nije imao druge knjige nego kromčiju. V. Bogišić, zborn. 188. Evo jedan primjer iz kromčije nedavno izdane na Cetiņu ... 203.

KROME, *vidi* kromje.

KROMEČAN, kromečna, *adj. vidi* kromješni.

KRŌMID, m. *grč. κρομμύδιον, novogrč. κρομμύδι, crni luk, isporodi* Kromidije, Kromiti luk. — *U rukopisu XIV ili XV vijeka u kojemu kao da znači svaku vrstu luka (ali vidi i Kromidije), pa opet u naše doba kao narodna riječ.* — *Između rječnika u Vukovu:* *crni luk, „die zwiebel“, „cepa“ s dodatkom da se govori u Podgorici.* Kromidь bēli svari. Sredovječn. lijev. jag. starine. 10, 111. Kromid, Kromiti luk (*ngr. κρομμύδι*) Vuk, *Allium cepa* L. B. Šulek, im. 175.

KRŌMIDIJE, m. u priči *ismišljeno ime za crveni luk kao da je čefade, prema kromid (vidi).* — *U rukopisima XVI i XVII vijeka pisanim crkvenijem jezikom.* Prijde k'z nēmu Kromidije s'z bagrēnnoju odeždeju ... s'z klētvoju velikoju tomu izreče: „*Tako mi ... brata mojega Česno-luka belago!* ...“ Starine. 2, 312.

KRŌMITĬ LŪK, m. *crni luk, vidi* kromid. — *U Vukovu rječniku:* *vide kromid s dodatkom da se govori u Boci.*

KROMJE, *praep. i konj. uprav loc. sing. od kroma, kraj, te je prvo snačene adverbijalno: na kraju, dakle: izvan.* — *U našem jeziku nema supstantiva kroma, ali je riječ praslavenska,*

isporedi stslav. kroma, rus. крома, gornjoluš. kroma, doholuš. kšoma. — Piše se kromě i krome (po istočnom govoru) u knjigama pisanim crkvenijem jezikom, i tako opet od XVIII vijeka u našem jeziku, ali nije riječ narodna. — Kao prijedlog ima i kraći oblik krom (kromě u crkvenom rukopisu XIV vijeka, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kromě). vidi krom. — Riječ je praslavenska (kromě i s kraćijem oblikom krom), isporodi stslav. kromě, rus. кромѣ, češ. kromě, krom, pol. kromia, krom. — Ismeđu rječnika u Daničičevu (kromě, extra; praeter; sine).

1. praep. s genetivom.

a. extra, procul ab, isvan, daleko od (isprva adverb). u naj prvom je primjeru drugo značenje; u druga se dva ne zna jeli prvo ili drugo. V. tuždej straně i kromě ljudi svojih. Domentijanb 205. Kromě svojego otčinstva uzemljstvovani byše. Okáz. pam. šaf. 53. Jegda razuměše jako kromě državy togo sūt... Danilo 346.

b. praeter, predašnje značenje (isvan) preneseno postaje isto kao kod osim. Otz inuđ da ne bude kromě crkve hilendarskyje. Mon. serb. 138. (1848). Da imz je svoboda otz vsěh danih gospodstva mi kromě unčb. 384. (1405—1427). Nemojte nas zaboraviti zašto teško stradamo sa vasake strane a pomoći nemamo ni odkude krome Boga. Glasnik. 11, 3, 91—92. (1708). S Molerom je tu bio krome ostaliye znatnije Srpčica i pop Sava. S. Milutinović, ist. srb. 289. „Majka moja Anica“ priča sam Đerasim (Đorđević), nikakvog drugog jezika nije znala, jадnica, kromje (u originalu jamačno kromě) svoga maternega vlašskog govora. M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 153.

c. praeter, može predašnje značenje postati isto kao kod suprot, protiv. tako je u ovom primjeru: Oplēnivz selo krome voje careve. Zak. duš. pam. šaf. 45.

d. sine, od izvan ili daleko postaje značenje isto kao kod bez. O byvšej kromě brani poběd. Domentijanb 114.

2. conj. praeterquam, u značenju kod 1, b (osim) može se upotrebiti i pred (okršenom) rečenicom, kao nego samo. I naj gore selo zna na čemu stoji, a mi ne znamo, krome jedno ciglo znamo što ste nam obećali. Glasnik. 11, 3, 89. (1708). I daje ništa neću govoriti, kromje (ovako je štampano, ali je jamačno u rukopisu kromě) malo navesti mu sovjetje (jamačno pisano sověte) Vaše. (Pismo Avrama Petronijevića god. 1835) u M. Đ. Miličević, kraj. srb. 38.

KROMJEŠNI, adj. spojašni, vanški. — Postaje od kromje. — Riječ je stslavenska (kromě-snyh) i crkvena kojom se prevodi bibličko: τὸ σκότος τὸ ἐξωτερικόν, tenebrae exteriores (u Vuka: tama naj krajnja). matth. 8, 12, 22, 13. 25, 30 itd. — Nije nigda postala narodna riječ. — Ismeđu rječnika u Daničičevu (kroměšnyh, exterior). V. kroměšnjeje tmy. Domentijana 290. V. tmy kroměšnjuju. Glasnik. 15, 269. (1848?). Otz kroměšnjeje tmy. Danilo 260. — U knizi glagolskoj XVI vijeka mj. š ima č, a mj. h ima n (moglo bi se čitati u glagolici i kao h, ali se potvrđuje i ruskijem oblikom кромѣшныѣ). Vrste ga v tmy kromečnuju. Korizm. 23b. Zovu se tme kromečne, zač je pakal vanka od svakoga blaženija i milosti. 23b. Povalite ih va tmy kromečnuju. 42a.

KROMPAČ, m. u Bjelostjencu rječniku: v. krumpač.

KROMPAV, adj. u Bjelostjencu i u Voltigjinu rječniku: (u oba) v. krumpav.

KRŌMPĪR, krompira, m. vidi krtola. — isporodi krumpir. — Od nem. grundbirn. — U naše vrijeme po vjevernijem krajevima, a ismeđu rječnika u Vukovu: [krumpir (bez akc.) vide krtola] (dodano od isdavalaca). Onde su dvojke ke kopaju krumpir. Nar. pjes. istr. 2, 168. Sava povadi krumpire, pa u trap. Nar. prip. vuk. 276. Krumpiri su od skora poznati i vrlo se malo siju. Vuk, dan. 2, 108. Kupiti ili pereziti ili devrek ili šećerni krumpir. M. Đ. Miličević, des. par. 63. Krumpir (nem. grundbirn), Solanum tuberosum L. (Brek). B. Šulek, im. 175.

KRONIČ, m. prezime. — U naše vrijeme. Toša Kronič. Šem. prav. 1878. 44.

KRŌNIKA, f. osim rječnika svagda pl.: krōnike, tal. croniche (od lat. chronica, a ovo od grč. τὰ χρονικά), pripovijedaše prošlih dogadaja u kojemu su ovi poređeni gotovo samo po vremenu a ne po stvari u kojoj su jedan s drugim. — Od XVII vijeka, a ismeđu rječnika u Bjelostjencu (kronika, pripečešna letna, ispisašna letne prigod, cronica, annales) i u Voltigjinu (cronica, cronaca, kronik). — U svijem primjerima, osim naj posljednjega, istorija reda svetoga Frane. Zlamenja koja u kronikah male bratje uzdrže se... F. Glavinic, očit. 184b. Tako se štije u kronika(h) svetoga našega reda. I. Anđić, svit. 29. U kronika našega reda štije se... J. Banovac, pred. 111. Štije se u kronika svetog oca Francoska, da... rasg. 142. Imala si (Slavonijo) prid ovim junake, kako kaže pismo i kronike. M. A. Rejković, sat. B4b.

1. KRŌP, m. vrela voda, vidi i ukrop. — Vaja da je ista osnova što je kod kropiti. — Od XVIII vijeka, a ismeđu rječnika u Bjelostjencu (krop, vruća ili vrela voda, undans aqua, fervens l. fervida) gdje se naj prije nahodi, u Voltigjinu (acqua bollente, siedendes wasser), u Stulicvu (v. pokrop, dakle s drugim značenjem: kropfehe, ali ovo nije pouzdano). Krŏp, aqua fervens, gen. krŏpa. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 8.

2. KROP, m. vidi kmin. — Radi postaja vidi 1. kopar. Krop, Carum carvi L. (Sabjar). B. Šulek, im. 175.

KRŌPILO, n. oruđe sa kropfehe vodom krštenom. — U Belinu rječniku: „aspergola, stromento per uso d'acqua santa“, „aspergillum“ 108a; u Voltigjinu: „aspergola“, „sprengwedel“; u Stulicvu: „instrumentum quo aliquid aqua aspergimus“.

KRŌPIŃA, f. ime mjesta u Srbiji u okrugu požarevačkom. Niva u Kropini. Sr. nov. 1868. 421.

KRŌPIONICA, f. sud ne vrlo dubok u kojemu se drži (u Katolika) voda krštena; ako je velik, obično je od kamena, a maleni može biti i od srebra ili od zlata. — o- stoji mj. 1. — Od glagola kropiti (kropilnica od part. praet. act.). — U Belinu rječniku: „il vaso dell' acqua benedetta“, „amula“ 27b; „pila d' acqua santa“, „pila aquae lustralis“ 566a; u Voltigjinu: „pila, vaso di pietra“, „weihbrunnkessel“; u Stulicvu: „vas aquae lustralis (parietibus plerumque adfixum)“.

KRŌPITI, krŏpim, impf. conspergere; stillare. — isporodi škropiti. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kropimo, kropite, u aor. 2 i 3 sing. krŏpi, u part. praet. pass. krŏplen. — Riječ je baltičko-slavenska, isporodi stslav. i češ. kropiti, rus. кропить, pol. kropić, lit. krapinti. — Ismeđu rječnika u Belinu (asperger con stille di goccie, fango e simili o con l' aspergola, „aspergo“ 108a), u Bjelostjencu (kropim, v. škropim), u

Volttigijinu (aspergere, spruzzare, anspritsen'), u *Stuličevu* (aspergere, conspergere etc.), u *Vukovu* (spritsen, aspergo').

1. *prelasno*, conspergo, *pojevati* bacajući što *žitko* tako da pada *kaplicama*. ono što se *lijeva* (baca *kaplicama*) ili *oruđe* kojijem se *baca* stoji u instr. — može ne biti objekta (vidi a, a) bb)).

a. *aktivno*.

a) *subjekat* je *čeljade*.

aa) *uopće*. Tudešci zasjedu ti mi, počnu s nekih gvaceta, a specijom t' ih krope za otvorit apetit. M. Držić 262. Kovač ogañ vodom kropi, da ga vrhčega učini. (D). Poslov. danič. U kovača čim vatru krope. Vuk, rječn. kod kvasilica.

bb) *često* kod službe Božje, crkvene, kad se *ovako* *pojeva* vodom *krštenom*, svetom *vodicom*, u *staro* doba *kropu* zaklane *životine* kod *posvetilišta*. I kropin jih i posvećujem s krvju. P. Radović, ist. 211. Uzimaše posvetitelj kitu sipanta, ... pak nom zamođenom u krv od živine na čas Boga zaklane, aliti u vodu zamućenu pepelom iste živine isgorjene vrh otara kropijaše puk. I. Đorđić, salt. 168. Kaaverio kropi ih vodom blagoslovenom. B. Zuseri 405. — *Bes objekta*. Eliakim, veli pop od Jerosolime, noseć smođen isop kropiaše. M. Marulić 58. Na sva četiri vrata od grada stupa, kropi. A. Kalić 545. Sveštenici kropiše krvlju. Đ. Daničić, 2dnev. 80, 16.

cc) u *prenesenom* ili u *metaforičkom* smislu, *suse* se *shvaćaju* kao ono čim *čeljade* sama *sebe* *pojeva*. Prsi svoji susami kropiti. F. Vrančić, živ. 41. Lišca kropi, uz štuoćne hropi, luto ovijeli, crna kune dana. Osvetn. 4, 17.

b) *subjekat* je *ono čim se pojeva*. — U *jedinom* je *primjeru* smisao prema a) cc). Ter, da me (*suse*) utope sa svima ne mogu, da svak-čas li krope lica mi nebogu. H. Lucić 207.

b. *sa se, refleksivno*. (Konić) bijelu hita pjenu na ramena, a potom se kropi do stremena. Osvetn. 8, 9.

2. *neprelasno*, stillare, manare, rorare.

a. *puštati iz sebe* što *žitko* što *pada* *kaplicama*. *subjekat* je što *neživo*; što *pada* stoji u instr. Nebo će negovo kropiti rosom. Đ. Daničić, 5mojs. 88, 28.

b. *subjekat* je *nešto žitko*, *glagol* *snaći*: *padati* *kaplicama*. Sve nebo poklopi oblak s tmasta lica, iz nega dižd kropi. M. Marulić 81. Jutrnja rosica iz vedra gdi kropi. M. Vetranić 1, 92. — U *jednom primjeru* našega vremena ima s ovijem *snaćenem* *refleksivno* kropiti se. Pa s oluje ronke suse bruje što se krope oko žrtvenika. Osvetn. 5, 28.

KRÓPIVA, f. *kopriva*. — Ima u *starom rukopisu* *pisanome* *crkvenijem* *jeziku* (F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kropiva). — *Postalo* je *pre-mještanjem* *slova* od *kopriva* još u *staro doba*, *ispoređi* *slav.* kropiva, rus. кропива. — *Imeđu* *rječnika* u *Stuličevu*: v. kopriva s *dodatkom* da je *riječ* *ruska*.

KROPLANICA, f. *vrst* *vinove* *loze* *bijela* *grožđa* (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 175.

KRÓPLENE, n. *djelo* *kojijem se* što *kropi*. — *Stariji* su *oblici* *kropjenje* i *kropenje*. — *Imeđu* *rječnika* u *Vrančićevu* (*kropjenje* aspersio'), u *Belinu* (*kropjenje* 'l' aspergere, aspergimento' aspersio' 108a; spruzzamento, bagnamento leg-giero' aspersio' 709a), u *Stuličevu* (*kropjenje* aspersio, conspersio etc.), u *Vukovu*, u *Daničićevu* (*kropjenje* aspersio'). *Kropljenjem* *svetije* *vody*. Domentijanb 200. K Isusu, posredniku

savjeta novoga, i krvi kropjenja. Vuk, pavl. jevr. 12, 24. Jakov metnu ... spomenik od kamena i pokropi ga kropljenem. Đ. Daničić, 1mojs. 85, 14. Kropjenje pločnaka uličnoga. Zbornik zak. 1870. 157.

KRÖSAN, *vidi* kod 1. kros. 8, a.

KRÖSCJEČ, *praep.* *vidi* kros.

1. KRÖSNA, f. *vidi* 2. krosna.

2. KRÖSNA, krösânâ (krösnî), n. pl. stan, razboj. — U *nekijem* je *rječnicima* *zabiježeno* da je *jednina ženskoga* *roda*, ali se to ni *primjerima* ni *ispoređivanjem* *drugijeh* *jezika* ne *potvrđuje*; samo je u *jednom* *primjeru* *našega* *vremena* (iz *Timoka* u *Srbiji*) *žensko*, ali u *drugom* *snaćenju* (*vrtilo*): Baba Dona iz sela Selačke u Timoku ovako baje od usova (micine): Pošao usov s krosnom (vrtilom) na vojsku... M. Đ. Miličević, živ. srb. 265. — *Jednina* *krosno* u *privevodu* *staroga* *savjeta* na *stslavenski* *jezik* *stoji* na *jednom* *mjestu*: 1reg. (1sam.) 17, 7 prema grč. μέσαςλος i lat. liciatorium (F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod krosno), *snaći* *dakle*: *vrtilo*. *može* se *pomisliti* da je *po* *tome* *što* *su* u *stanu* *dva* *vrtila* *množina* *krosna* *dobila* *snačenje*: *stan*, *premda* *bi* *uprav* *trebalo* da je *dual*. — *Riječ* je *praslavenska*, *ispoređi* *stslav.* krosna (u *Miklošićevu* je *rječniku* *sing.* krosno, kao što smo *sprijeda* *kasali*, s *drugijem* *snaćenjem*; ali je *drugi* *primjer* *krosna* *pl.* *sa* *snaćenem*: *tkañe*), rus. кросно i češće pl. кросна (i кросны), *slovački* i *poljski* *krosna* n. pl.; *ispoređuje* se *lit.* krasė, *velika* *stolica*, što bi bilo *uprav* u *svezi* s rus. кресло, кресла. — *Nepoznata* *postanja*, *može* *biti* *srodno* s *kröšna*. — *Imeđu* *rječnika* u *Mikašinu* (*krosna*, *stan*, *textrina*; brdo od krosan, pettine di telajo, pecten' 80b), u *Belinu* (*krosna*, *gen.* krosni, n. pl. telajo o telaro, strumento da tessere la tela, telarium' 725a), u *Volttigijinu* (f. telajo', weberstuhl'), u *Stuličevu* (*krosna*, f. pl.; textrina vel textrium' s *dodatkom* da je *riječ* *ruska*); u *Vukovu*: f. u *Hrvatskoj* u *Krščanu* vide *razboj*. — *Gen.* pl. *krosana* *zabiježen* je *po* *Mikašinu* *rječniku* (u *kome* je *kratki* *oblik* *krösân*), a *krösnî* *po* *Belinu*. Ostave t' krosna i teg, sulac pričnu zbirat. M. Marulić 160. Ki nauk mogu dat krosna, i jagla, i ruka. H. Lucić 287. Ta prede, ta snuje, ta krosna odbira. Đ. Baraković, jar. 27. A nigda čagodi ona nabiraše, a nigda za krosni, a nigda sijaše. Oliva. 52. Tkalac teče, pojaše, krosna nosi na rame. Nar. pjes. istr. 4, 22. Krösna, pl. machina textoria', gen. krösan. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 4. Krosna, krosnah (sic), tkalački stol u okolici Samobora; webestuhl'. u *Hrvatekoj*. F. Hefele.

KRÖSNAT, adj. širokih plećiju. na Rijeci. F. Pilepić.

KRÖSNATI, krösnâm, impf. a) tući *praznimi* *krosnami*; kad su pune krosne, tad se tka; b) kad u *maslinskom* *mlinu* *nema* *ništa* pa se *vrti*, on *krosna* u *kamenici*. — *Krosna* se *čeljadetom*, kad mu se *trupom* na *mrtvo* *mlati*. — *Prenosno*: *prazno* *klapati*. M. Pavlinović.

KRÖSNICA, f. *dem.* *krosna*, *vađa* da *snaći* *kakvo* *tkañe*. — Na *jednom* *mjestu* *xiv* *viјеka*. Sej knjige napravi tepatija Batalo... i okovav je srebrnom i zlatom i odive krosnicom... Starine. 18, 231. (1393).

KRÖSRED, *praep.* *vidi* kros i sred.

KROSUĀ, f. *ime* *zaseku* u *Hrvatskoj* u *šupaniji* *ličko-krbavskoj*. Razdijel. 83.

KROSUJICA, f. *neka* *biļka*. Krosujica, An-

thrisus cerefolium Hfm. (Sabjar), v. Krofulica. B. Šulek, im. 175.

KROŠIĆ, m. *presime*. — xvi vijeka. Pred Gašparom Krošićem. Mon. croat. 268. (1572).

KROŠNIKA, f. na jednom mjestu xvii vijeka, kao dem. krošna. Priliku (t. j. kip) zatvori u jednu krošniku. M. Divković, zlam. 18b. *vafa da je štamparska pogreška i da treba čitati krošnicu*.

1. KROŠNA, f. *vidi* koš, a i (velika) kotarica. — *vidi* i krošne. — *Može biti riječ praslavenska (krošna ili krosna?), isporodi (stslav. krošnica ili krošnica?), bug. krosna (kolijevka), rus. крошня, češ. krosna. — Nepoznata postana (vidi i 2. krosna); isporučuje se s novovrem. krächze, bav. krachse, kraxe. — U našem se jeziku javlja od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (krošna, koš, corbs, sporta'; krošna od gnoja, corbis dosuaria'), u Belinu (canestrona grande', corbis magna' 165a; ,cesta', cista', (propriamente cestone') 187b; ,cofano, corbello', cophinus' 198a; ,panaro, canestro', panarium' 537b), u Bjelostjencu (kajkavski krošna, v. košara), u Voltigijinu (panaro, canestro', brodkorb'), u Stuličevu (cophinus, corbis, sporta'), u Vukovu: (u Dubrovniku i dalje k jugu) vode kotarica.*

a. *uopće*. Ruke njegove u krošni služiše (manus ejus in cophino servierunt'). B. Kašić, rit. 849. psal. 80, 7. Svim sedamdeset Akabovim sinovom glave odsikoše, staviše i(h) u krošne i poslaše i(h) k Jeu na dar. A. d. Bella, razgov. 96. Pod krošnam priteškijeme služeć (in cophino servierunt'). psal. 80, 7). I. Đorđić, salt. 279. Sveti Gundisalvo ... jednu krošnju kruha bila kako snig prokle. J. Filipović 1, 198b. Osta dvanajest krošna ulomaka. 8, 318b. Hvali se, krošno, er te imam prodat. (D). Rukom je trijeba sijat a ne krošnom. (D). Poslov. danič. Zamota ga u postav, i metnu ol' ti ostavi u jednu krošnju. M. Zoričić, zrc. 85. Ulomak nakupiše dvanes krošna. S. Rosa 93b. Spušan niza zid u krošni. And. Kačić, kor. 865. Neću reći da pleteš od slame krošnju. J. S. Rejković 284. Puanu jednu krošnju sve starijeg opanaka. Nar. prip. vrč. 5. Gonio nekakav čovek na magarcu dvije krošne punane lonaca. 76. Uzme krošnju ... spuste opet krošnju u jamu. Nar. prip. bos. 1, 19. Sakupi čumur i strpa u dvije krošne. 1, 81. U krošni nosi ručak, a na uprt kolijevku. V. Vrećević, niz. 116. Krošna znači: kotarica (u jugozapadnijem krajevima Srbije). M. Đ. Miličević, s dun. 108. Uvalio bi noge u krošnju strugotina. M. Pavlinović, rad. 21. — Krošna, u čem voze na kolima kući kukuruz, snopove, krompir i slično. Kovnič na Krku. — Kod nas svaka kuća mora da ima krošnju, jer bez nje ne može da se unese pleva s guvna niti se može iz kotarine nositi zimi slama u jasje, a da se ne prosipje. krošne pletu seljani sami od jeskovih grana a nalik su na čašu, a nima mjere koliko n. pr. trebaju piće na dan, ili posude jedan drugome. „Ja sam unio deset krošna pleva, a ti nijesi ni prismođio k noj“ u Dobroselu. M. Medić.

b. *košnica*. — U Mikajinu rječniku: krošna od pčela, košnica, alvearium, alveare, apiarium, cella apum, loculamentum', i u Bjelostjencu: (kajkavski) krošna, v. košic, 3 (vidi košic, d).

c. ,krošna' zove se u bosanskoj Krajini opleteno kao košnica ali šire; zapine se pored vode te se hvataju divlje patke. M. Ružičić.

2. KROŠNA (?), f. *vidi* 2. krosna. — U Bjelostjencu rječniku: (kajkavski) krošna, v. stan.

3. KROŠNA, f. naziv za krošnastu žensku. —

U naše vrijeme u Lici. ,Bome tebi us tu krošnju nije studeno'. J. Bogdanović.

1. KROŠNAR, krošnara, m. *čovjek što plete krošne*. — U naše vrijeme u Lici, a između rječnika u Stuličevu (cophinorum artifex). Krošnar, korbenmacher'. J. Bogdanović.

2. KROŠNAR, m. suvrst hrasta (Vukotinić). B. Šulek, im. 175.

KROŠNAST, adj. u Vukovu rječniku: n. p. drvo, t. j. široko (gore u granama) ,štig', ramusus' s dodatkom da se govori u Srijemu. — Postaje od krošna (širok kao krošna). — U Lici o ženskom čeladetu: O malenoj a poširokoj ženskoj reku: ,krošnasta e'. ,Bisna cura, omalena e, ali je krošnasta'. J. Bogdanović.

KROŠNAT, adj. u Vukovu rječniku: vide krošnast.

KROŠNE, krošna, f. pl. u Vukovu rječniku: (u Srijemu i u Bačkoj) na dva savijena drveta isprepletano uzicama, te se u njemu nosi slama (jedni govore traže), eine art heutrage', feretrum'. — *vidi* krošna.

KROŠNETINA, f. *augm.* krošna. — Od xviii vijeka. Dušu pogrdniju učiniste od naj nečistije krošnetine. I. J. P. Lučić, razg. 112. ,Nakopaj za krmke punu onu krošnetinu krumpijera'. J. Bogdanović.

KROŠNICA, f. *dem.* krošna. — Od xvii vijeka a između rječnika u Mikajinu (krošnica, sepetić, panariolum'), u Belinu (cofanetto, cofano piccolo', cophinus parvus' 198a), u Stuličevu (exiguus cophinus, corbis exigua'). Što zlazemuje dvanaset krošnica i kruh, koji osta na trpezi? M. Divković, bes. 305b. Skupiše što biše ostalo od ulomak sedam krošnic. I. Bandulavić 166b. marc. 8, 8. Činše se u snu momu da krošnice tri na glavi muke nošah pune. P. Vuletić 80. I napuniše 12 krošnica ulomaka koji ostaše. F. Lastrić, od' 202. Opletoše jednu krošnicu na način kolibke. And. Kačić, kor. 60. ,Malu onu krošnicu ukopaj krumpijera'. J. Bogdanović. ,Ako ne bude više okle, bobne ni s ovom krošničom sijena nije mi pomoženoe'. u Dobroselu. M. Medić.

KROŠNO, m. čovek trbušat. L. Đorđević. — *isporodi* krošnast.

KROŠNONOŠA, m. i f. *čelade što nosi krošne*. — U Belinu rječniku: ,chi porta cesti', cestifer' 187b, i u Stuličevu: ,qui cophinos portat'.

KROŠTO, *vidi* kod kros.

KROT, krōta, m. *vidi* krotost. — U Stuličevu rječniku: ,mansuetudo, quies voluntaria, tranquillitas'. — *nepouzdan*.

KROTAHAN, krōtahna, adj. *dem.* krotak. — U jednoga pisca xvii vijeka (adv. krōtahno), a između rječnika u Stuličevu (v. krotahan). Komu ponizno i krotahno imaše odgovoriti. P. Bakšić 68. Krotahno i potihio ječaše. 168.

KROTAK, krōtka, adj. *cicur, mansuetus, mitis, placidus, naj starije je snače kao kod pitom (vidi), ali se od ovoga razlikuje (kao što se vidi po značenju glagola krotiti) tijem što krotak uprav snači da životinja (pa i čelade), spoznavši jaču silu u drugoga, noj se duje ne protiviti niti od nje brani; a pitom uprav snači: othrašen, odgojen iz malena. iz starijega onoga snače (kod krotak) rasvila su se druga već u praslavensko doba. — Akc. se može mijenjati u složenoj deklinaciji: krōtki i krōtki, krōtkōga i krōtkōga itd., krōtkā i krōtkā itd. — Riječ je praslavenska (krotak), isporodi stslav. krotak, rus. спотикъ, češ. krotký, polj. krotki. — Korižen je krot ne-*

posnata postaja. — *Između rječnika u Vrančiću* (cicur^a), u *Mikašinu* (krotak, tih, mansuetus, mitis, lenis^a), u *Belinu* (manso e mansueto^a, mansuetus^a 461^a; quieto, pacifico^a, mitis^a 601^b; cheto e quieto, tacito, che non fa rumore^a, tacitus^a 188^a; modesto, che vive con modestia^a, modestus^a 491^b), u *Bjelostjenčevu* (kajkavski krotak, tih, mitis, mansuetus^a. 2. v. pitom), u *Jambrešičevu* (krotak, mitis, cicur, mansuetus^a), u *Voltigijinu* (mite, mansueto, quieto^a, sanftmüthig, ruhig^a), u *Stuličevu* (mitis, mansuetus, lenis, clemens, modestus^a), u *Vukovu* (zahm, sanftmüthig^a, mansuetus^a), u *Daničićevu* (krotak, mansuetus^a).

1. adj. — *Komp.*: a) krotčiji (mj. krotčiji). F. Lastrić, ned. 48, i u *Stuličevu rječniku* (krotčiji). — b) na jednom mjestu xvii vijeka ima krotč: Naj kroči čovik. M. Radnić 119^b; ali po svoj prilici treba čitati krotčiji. — c) krotčiji (ne vele dobro): Š. Budinić, sum. 85^b i u *Belinu rječniku*: krotčiji, piū manso^a, mansuetior^a 461^a.

a. o životinama.

a) o domaćim.

aa) naj češće o ovcama, jaghadi, o stadu (ovaca). ističe se naravna mirnoća. Krotku ovdicu, mirnu i blagu vuk u gore strašni uvuče. I. Gundulić 165. Straže su mu psi uzdani, krotke ovce puk podložni. 877. Krotke ovce run probiju. J. Kavašin 14b. Ali ova krotka i pokraj toga strašljiva živinica (ovca)... M. A. Relković, sat. 14b. — A ja, kakoto jagañac krotki koji se vodi na saklane. N. Rašina 95^b. jer. 11, 19. (Lav) pred ñe noge kako krotak jančić pada. F. Glavinić, evit. 21^b. — Reseo ovijetkom na livadi krotkom stadu čela ruda. I. Gundulić 126. S tebe veseo krotka stada pod sviroku pastijer pase. 899. Živjeh pasuē krotka stada. G. Palmotić 1, 289. S mirnijem ovcam krotkijeh stada. I. Đorđić, sat. 20. — *Amo mogu pripadati i ovi primjeri u kojima se govori o čeljadetu ili o drugome čemu uspoređujući s ovcama i jagañcima*: Ufativši proklete žudije onoga jaganca krotkoga (Isusa). J. Banovac, razg. 159. Što je od ovce krotčije? F. Lastrić, ned. 48. Postadoše krotki kako janci. A. Kanižlić, utoč. 264. Krotak kao jagñe. Nar. posl. vuk. 161.

bb) o koñu, ističući mirnoću ili naravnu (u onoga koñu) ili što je postala odgajanjem. Na krotku koñu jašeći. I. Grljić 112.

cc) o golubicama, ističući naravnu mirnoću. Bijele i krotke golubice. J. Kavašin 574^a. Niti krotku vik porodi golubicu oro sivi. P. Sorkočević 588^b.

dd) o drugoj ptici (ševi). Ševa, mila ptičica, krotka, mirna, pitoma. M. Katančić 78.

b) o svjerenju uopće. Krotko svjerenje i oholo zbijeno u jat u jednom teče. I. Gundulić 408.

c) ovdje stavjam i primjer u kojemu je pridjev krotak prenesen sa životinje na krv. Zadosi se od starina proli mirnijeh od živina prid otarim krotke krvi. G. Palmotić 8, 22^a.

b. mansuetus, mitis, placidus, modestus, o čeljadetu ili o onome što se shvaća kao čeljade (o Bogu), miran, koji se ne da sanijeti od strasti, blag, ponisan.

a) uopće. Mnogo pitom i krotak gospodin i dobar kralj. Dukljanin 26. Ovēm tēlom Isukrstovim človehk stvara se i činit se u pokaranju tēhiji i krotčiji. Š. Budinić, sum. 85^b. Bratučedi... krotci, snježni, neuvrjedi. J. Kavašin 108^a. Kakono pravi naslidnik poniznoga Isusa ukaza se miran, krotak i ponisan. And. Kačić, razg. 28. Ishodeći od majke krotke i tihe. Ant. Kadčić 138. Odgovori Nikola vas

krotak i miran. I. J. P. Lučić, izk. 11. Narod je krotak i pokoran. D. Obradović, živ. 67. Za to što je Nijemac krotak i skladan. Nar. posl. vuk. 205. Ja počitujem redovnike krotke i bogobojasne. S. Lubiša, prip. 252.

b) može se istaknuti potañe snaćenje:

aa) po samome smislu. aaa) kojega ne sanosi jutina, miran, mansuetus, mitis. Ustavite srditost i budite krotki. Korizm. 49^b. Bog će biti gnjevan tada, ki je vele krotak sada. Pril. jag. ark. 9, 79. (1520). Da bude priličan krotkim prez naglosti. Đ. Baraković, vil. 140. Sa svijem tijem da je Mojsije bio naj kroči čovik nego se je mogao naći na svijetu, kada ugleda junca i poskakivañe i čoporove puoka Israel-skoga toliko se rassrdi... M. Radnić 119^b. Onda Bog ustagne sržbu i učini se krotak i sladak da jim počme praštati. J. Banovac, pred. 58. Vidiñi će sina čovičanskoga ne umrloga, ne trpliva, više ne krotka. Đ. Rapić 15. — bbb) mitis, lenis, blag, koji prašta uvrede. Prikrutki sinu Božji i odkupiteju moj. P. Radovčić, nač. 268. (Eli) kako bijaše saviše krotak, govoraše im: Zašto činite take stvari pogrdne i opake? nemojte, sinovi moji! (Ireg. 2, 22—24). F. Lastrić, ned. 217. Marija učini Boga krotka i milosrdna. A. Kanižlić, utoč. 206. — ccc) modestus, skroman, ponisan. Ki su krotki i umijeni. Tondal. star. 4, 112. Čini se krotak, o oholi. Korizm. 54^b.

bb) u mjestima prevedenijem sa sveta pisma po latinskoj riječi. aaa) mansuetus. Evo ti grede kralj tvoj ki tebi krotak sjedeći na tovarici. N. Rašina 89^a. matth. 21, 5. Evo kralj tvoj grede ki tebi krotak, sidići na tovarici. I. Bandulavić 78^a. Evo kralj tvoj doći će ti krotak. F. Lastrić, ned. 317. — Sluga Gospodñi ne treba da se svađa nego da bude krotak k svima, poćljiv. Vuk, pavl. 2tim. 2, 24. — bbb) mitis (matth. 11, 29). Krotak jesam i smēreni srdcem. Mon. serb. 5. (1198—1199). Sava, sim. pam. šaf. 2. tip. hil. glasn. 24, 186. Ki je krotak i umijen srcem. Transit. 49. Krotak jesam i umijena srca. N. Rašina 177^b. matth. 11, 29. Krotak jesam i ponisan srcem. I. Bandulavić 245^b. Slješ (= sliši) nauke moje izbrane, ... er sam krotak na sve strane i srca sam ponižena. A. Vitajić, ostan. 338. Učite od mene, jer sam krotak srca, dicitate a me, quia mitis sum^a. J. Filipović 3, 286^b. On je krotak i ponizen srcem. A. Kanižlić, utoč. 724. Krotak sam i smjeran srcem. S. Rosa 92—93. Jer sam ja krotak i smjeran u srcu. Vuk, mat. 11, 29. — (matth. 5, 4). Blaženi kroci, zašto će posidovat zemlju. F. Lastrić, svet. 116^a. Blago krotkima, jer će naslijeđiti zemlju. Vuk, mat. 5, 5. — ccc) modestus. Budite... milosrdni, krotci, poniženi. I. Bandulavić 165^a. 1petr. 3, 8. — (isai. 11, 4). Bude pokarati u priklonstvi oide krotčijeh od zemlje. N. Rašina 16^b. Nego će... po pravici karati krotke u zemlji. Đ. Daničić.

c) popuñuje se smisao kañući u kojoj je svezi s kim ili s čim.

aa) sveza s čeljadetom pokazuje se: aaa) dativom. Bogoľubnim blag i krotak ukazivao se je. A. Kanižlić, kam. 92. — bbb) prijedlogom s s instrumentalom. Daj mi milost da ja sa svakim na priliku tvoju krotak budem. J. Filipović 1, 845^b. — ccc) prijedlogom prema (pram) s dativom. Bi krotak pram starišinama. F. Lastrić, test. ad. 108^a.

bb) sveza sa stanem u kojemu se javlja krotost izriče se lokativom s prijedlogom u. Ki videći Bonaventuru u oćiju ponizna, ... u hodu krotka, ... F. Glavinić, evit. 217^b. Bijasmo

većma kroci u životu, većma poslušni starijem. P. Posilović, nasl. 9^a.

c. *mješte čeladeta, u istom smislu kao kod b, kaže se o duši, duhu, naravi, čudi ili o kojem duševnom djelovanju (n. p. o posluhu), o načinu.* Italiju učiti smješe krotkih duša škomom velom. J. Kavašin 455^b. — Duh je tih i krotak. Kateh. 1561. D3^a. — Čovjek naravi krotke. S. Ľubiša, prip. 144. — Primi u dobro sej besjede krotke čudi ljubovnika. J. Kavašin 450^b. Poče proslavljati krotku čud negovu. A. Kanižlić, kam. 392. — Ki s posluha krotka svoga učinio je sebe mreća. J. Kavašin 338^b. — Ignatija krotkim i zakonitim načinom reče. A. Kanižlić, kam. 21. d. o riječi, glasu.

a) *snačeње je kao kod b.* U naredbah poniženj krotkom rijeđu zapovije. J. Kavašin 369^b. Šćepan krotkim glasom rekne. S. Ľubiša, prip. 107.

b) *summissus, u tjelesnom smislu, tih, polagahan, ne jaki.* Tihom glasom, Blagoslovite, sveti! krotkom glasom vzbivaje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 143. Glasom krotkim (ima se govoriti ofcij). Naručen. 28^b.

e. u prenesenom smislu, o ruci (kao o čeladetu pod b). Krotka će rućica žilu izguliti. I. T. Mrnavić, osm. 115.

f. na jednom mjestu xvi vijeka ima: pō krotku, t. j. s prijedlogom po lokativ srednjega roda. *jamačno je pisac mislio na snačeње: tih (ili potajno). u originalu je pete mutuo, ali on ne razumjevi posljednju riječ, kao da je mislio na mutus, nijem.* Pitaj po krotku u svijeh susjeda suda praznijeh. N. Rašina 62^a. 4reg. 4, 3.

2. *adv. krōtko. — Komp. krōtijiš.* F. Lastrić, test. 111^a, i u *Stuličevu rječniku u kojemu i u Belinu* (piu modestamente, modestius 491^b) ima i krōtkijš (mañe dobro). — *Između rječnika u Mikafinu* (krotko, tih, mansuete, leniter), u *Belinu* (mansuetamente, con mansuetudine, mansuete 461^a; modestamente, con modestia, modeste 491^b; piacevolmente, leniter 560^b), u *Bjelostjenčevu* (krotko, tih, mirno, mansuete), u *Jambrešičevu* (mansuete), u *Volitićevu* (mansuetamente, sanftmüthiger weise, sanftmüthiglich), u *Stuličevu* (mansuete, leniter, clementer, mite, humaniter, blande etc.), u *Vukovu* (sanft, mansuete s primjerom iz narodne pjesme: Al' mu Bogdan krotko odgovara).

a. *mansuete, leniter, placide, modeste, prema snačeњу kod 1, b: mirno, blago, ponizno.* Lav krotko podnašaše. Transit. 14. Ke protivščine kako krotko podnaša. 19. Strpljivo i krotko njih zledi poda mesto. 32. Jeli mogao (Isus) kroćije odgovoriti? F. Lastrić, test. 111^a. Odgovori mu krotko i ponizno. M. Zoričić, osm. 89. Klečeći na kolini ponizno i krotko. Ant. Kadčić 205. Isak krotko i bez odgovora posluša. J. Matović 370. Ta niste li tada vidili, kako je krotko i umijeno u vas pogledao? Đ. Rapić 259. Pošto pošto k vojvodovoj ruci, krotko Božju pomoć nahvalio. Osvetn. 2, 157.

b. *lente, u prenesenom smislu, polako (o micanju), sporo. — Između rječnika u Belinu* (adagio, cioè lentamente, cunctanter 29^b). Ima l' se govoriti brzo ali krotko? Naručen. 41^b. I odoše tih na stan i krotko uputismo se. P. Zoranić 18^b. Krotko ju povedi, da malo počine, odar joj naredi. S. Gučetić Bendešević 247. A krotko gđu hodi, koraci svi miri, on se zdrav nahodi i dopre gdi smiri. Đ. Baraković, vil. 82. Krotko šetajući. 140. Jak da mrakom vodi tanac, krotko peda mneći pasti. 172. Hteć obajti... nigda krotko nigda kasom. 238. Ugleda

ga tanana nevjesta, krotko hodi dok do nje pride, krotko hodi, tiho besjedaše. Nar. pjes. vuk. 2, 121. Da poigram krotko kaluđerski. Pjev. crn. 58^a.

KRŌTAN, krōtna, adj. *vidi krotak. — U dva pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. krotiv). Jeste li ubozi u duhu, jeste li krotni, suzite li? Đ. Bašić 26. Da se učini miran, krotan i sa svim dobar narodu žudinskemu. And. Kačić, kor. 321.

KRŌTILAC, krōtioca, m. *čovjek koji kroti. — U Stuličevu rječniku kod krotitelj.*

KRŌTILICA, f. *žensko čelade što kroti. — U Stuličevu rječniku kod krotiteljica.*

KRŌTIŃA, f. *krotkost. — Na jednom mjestu xv vijeka.* U viri i u krotinji negovi sveta ga učini. Bernardin 173. ecclesiastic. 45, 4.

KRŌTIONICA, f. *samo u Stuličevu rječniku kod krotiteljica.*

KRŌTIONIK, m. *samo u Stuličevu rječniku kod krotitelj.*

KRŌTITEL, m. *čovjek što kroti. — isporodi krotilac. — U Mikafinu rječniku: krotitelj, koji kroti, domitor; u Bjelostjenčevu: (kajkavski) krotitel, vkrotitel, domitor, mansuefactor; u Jambrešičevu: krotitel, mansuefactor, domitor; u Stuličevu: krotitel, krotilac i grijškom krotioc, krotionik, domitor, domator.*

KRŌTITELICA, f. *žensko čelade što kroti. — isporodi krotilica. — U Mikafinu rječniku: krotiteljica, koja kroti, domitrix; u Bjelostjenčevu: (kajkavski) krotiteljica, domitrix; u Stuličevu: krotiteljica, krotilica, krotionica, domitrix.*

1. KRŌTITI, krōtim, impf. domare, mansuefacere, placare, činiti da ko bude krotak ili da što bude krotko. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: krotimo, krotite, u aor. 2 i 3 sing.: krōti, u part. praet. pass. krōcen. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. i češ. krotiti, rus. кротить, pol. krocic. — Postaje od osnove krot (vidi krotak). — Između rječnika u Mikafinu* (krotiti, ukrotiti, domo, edomo, condecefacio, mansuefacio), u *Belinu* (domare, domo 276^a; mansare, ammansare, domesticare, mansuefacio 460^b; mortificare, reprimere, raffrenare, cořceco 498^b), u *Bjelostjenčevu* (krotim, mansuefacio, domo. v. pitomim), u *Jambrešičevu* (krotim, cicuro, mansuefacio, domo), u *Volitićevu* (ammansare, raffrenare, addomesticare, zähmen, bezähmen), u *Stuličevu* (mansuefacere, domare, subigere, mansuetum reddere etc.).

1. *aktivno.*

a. *domare, većom silom lomiti nećiju (nekoga ili nećega) silu i tijekom činiti da ono (objekat) bude krotko.*

a) *subjekat je čelade.*

aa) *objekat je životinja.* Bijesne kože kroti i vlada. I. Gundulić 381.

bb) *objekat je čelade (naj češće glagol znači pokoravanje neprijatelja u ratu).* Morske razbojnice krote Rimljani. P. Vitesović, kron. 21. Vid Gazarić kroti Turke i njih globu. J. Kavašin 189^b. Vrle paše i vesiri otomanske opet kroti. 385^b. (Bog) Ľubi kš pohaja, nepokorne kroti. M. Kuhačević 44. Petar carstva svog zlotvore brijetkim mačem kroti i avija. J. Kimpotić, kat. 99. — *Može amo pripadati i ovaj primjer u kojemu je skazni u smislu čeladi (morskih gusara).* Jena (Genova) afriške skazni grube kroti. J. Kavašin 225^b. i ova dva primjera (u prvome je adjectivni objekat, a u drugome se objekat ima u misli): Boje plaha krotiti

negli krotka plašiti. (D). Lašne je krotiti neg sokolit. (D). Poslov. danić.

cc) metaforički ili u prenesenom smislu.

aaa) continere, coërcere, frangere, *objekat su (sle) žeje, misli, čud itd. samoga objekta, ili njegovo tijelo; u prvom slučaju može krotiti značiti i: uništavati*. Krote žeje u potrjebi. J. Kavašin 847a. Svetci krotili su njihove (= svoje) opake misli. V. M. Gučetić 138. Svoje zločudnosti krotiti. I. A. Nenadić, nauk. 208. Kršiš li požude neuredne? krotiš li tašte pripasti? I. M. Mattei 182. — Pedipsati i krotiti ovo tilo. P. Radovčić, nač. 88. Pedepsajem tilo moje, krotim ga i na službu ga podlagam. A. d. Bella, razgov. 59. Katarina kroti s postima svoje tijelo. V. M. Gučetić 186. Tolici crkovašci ne samo ne krote tijelo s pokorom... D. Bašić 271. amo pripadaju i ovaki primjeri: Plti rvući se duh kroćah mnogimi posti. Transit. 8. Krote pūti bijesnu silu. J. Kavašin 864b. — *bbb) objekat je (moralno) slo uopće*. Biskupi izvrševali bi dila od dobroga likara podajući pomoć, kroteći slo. A. d. Costa 2, 197.

b) *subjekat je kao i objekat nešto duševno. glagol je u prenesenom smislu kao kod a) cc)*. Sama ljubav svijetom vlada, predstojnika kroti smijensstvo. J. Kavašin 207a. Pod mača... vlasti (pravda) kroti ljudske sve propasti. 849b.

c) *subjekat je nešto djelovanje ili stanje (post), objekat je i glagol kao kod a) cc) aaa)*. (Post) grihe kroti. F. Glavinić, svitl. 98.

d) *subjekat je nešto tjelesno (vaskošno jelo), objekat je i značenje kao kod a) cc)*. Sladića ki u studeni ne kroti ogañ bludim smijeni. J. Kavašin 22b.

b. placare, miriti, blažiti, tažiti. *subjekat je čelade (u naj posljednjem primjeru kod b) shvaćena je vječna pravda kao čelade, upravo Bog) kao i objekat*.

a) *miriti sa sobom*. Slatke riječi uzmažaju prijatele, a krote neprijatele. K. Magarović 107. — Kad se mi bogoljubno s našim molenjem akrušeni k Bogu utečemo, Boga krotimo. J. Banovac, razg. 9. Redovnici premda sli ne ostavljaju ne krotit Boga, njihovim posvetilištijm uklanāt Božje osvete od ljudi. Blago turl. 2, 119.

b) *miriti itd. uopće*. Mlađi (Turci)... hoćedu da se (vještice) kamenuju, a stariji i pametniji krote ih. V. Vrčević, niz. 97. „Ništa i ne radim nego vavije djecu krotim, da se ne tuku”. J. Bogdanović. — Vječna pravda er je htla, nedospiven da bi bio ki bi grijeha rad nemila zadovoljno ñu krotio. A. Vitalić, ostan. 84.

2. sa se. — *Ismeđu rječnika u Stulićevu (mansuescere, mansuefieri)*.

a. *pasivno*. Ako (pokornik) jest bludnik, tada postom ima se krotiti. F. Glavinić, svitl. 106. I tve pravde bić gorući kijem se ohola sroa krote. I. Đorđić, salt. 482.

b. *refleksivno*. Kako mu se (koñu) ustegne zob i pića tudi je se počne krotiti. M. Divković, bes. 442a.

2. KRÒTITI, krotím, *impf.* znači što i ,krliliti'. — U naše vrijeme u Lici. „Al' ga lijepo ovce po onoj ñivi krote”. J. Bogdanović.

KRÒTIV, *adj.* koji se može krotiti. — U Belinu rječniku: ,domabile', ,domabilis' 275b; u Voltigijinu: ,domabile, addomestichevole', ,das zu zähnen ist'; u Stulićevu: ,domabilis'.

KROTKOĆA, *f.* krotost. — *Akc.* je kao kod kroćina. — U Belinu rječniku: ,mansuetudine, virtù opposta all' ira', ,mansuetudo' 461a gdje se

naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu: krotkoća, krotkost ,mansuetudo'; u Jambrešićevu: ,mansuetudo'; u Voltigijinu: krotkoća, griješkom krotkoća, krotkost ,modestia, mansuetudine, mitezza', ,sanftmüthigkeit, bescheidenheit'; u Stulićevu: ,mansuetudo, clementia, lenitas etc.'.

KROTKOĆUDAN, krotkoćudna, *adj.* koji je krotke čudi. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (temperatis moribus). Bijahu ljubki i krotkoćudni. D. E. Bogdanić 109.

KROTKOĆUDNOST, *adj.* osobina onoga koji je krotkoćudan. — U Stulićevu rječniku: ,temperati mores'.

KROTKOĆUDSTVO, *n.* u Stulićevu rječniku us krotkoćudnost. — *nepouzđano*.

KRÒTKÒST, krotkosti, *f.* vidi krotost. — Postaje od osnove krotk od krotak. — Mislim da nije riječ praslavenska, ako i ima stislov. krotkost i češ. krotkost. — U našem se jeziku javlja od xvi vijeka. — *Ismeđu rječnika u Mikajinu* (krotkost, tihost, krotčina, mansuetudo, lenitas, lenitudo), u Belinu (krotkos, mansuetudine, virtù opposta all' ira', ,mansuetudo' 461a; ,modestia, maniera di fare o dire ogni cosa a suo tempo', ,modestia' 491a), u Bjelostjenčevu (kod krotkoća), u Voltigijinu (us krotkoća), u Stulićevu (v. krotkoća). V ljubvi svakoga umijenstva i krotkosti. Transit. 106. Propustivši za sada onu krotkos od djelovanja. B. Kašić, in. 30. Istine radi i krotkosti i pravde i privedet tebe divno desnica tvoja. M. Alberti 10. Izgled od krotkosti. J. Kavašin 566a. Nemu s tolikom krotkosti govori. A. d. Bella, razgov. 79. Primite s krotkostju i blagoćom Božju rič. 124. Vidjet ćete toliku krotkos i sniženje, u svakomu licu taku stavnos. B. Zuzeri 212. Da imam ustrpljenje i krotkost. J. Banovac, privs. obit. 37. Daj, Gospodine, blagos i ustrpljenstvo u sreu momu i krotkost u jeziku. I. A. Nenadić, nauk. 55. U bogoljubstvu, krotkosti, poniženstvu izvrst. A. Kanižlić, kam. 50. Pisao je knigu punu ljubavi i krotkosti. 65. Govore, da je u te prišla krotkost i ustrpljenje Joba. 422. Pripovidao je od krotkosti i ljubavi. kam. 657. Krotkost mirna. rož. 95. Ako ne ostaviš tu savišnu krotkos i skupljenos, svak će bjezat od tebe. D. Bašić 108. Naučite se od mene krotkos i poniženstvo. 120. (Jesus) ukaza krotkost i posluh. J. Matović 52. Pokarati brata s tihosti i s krotkosti svojom. 263. Izgled štednje, krotkosti i poniznosti. I. J. P. Lučić, nar. 54. Opačina negova u krotkost hoće nas privedi. D. Rapić 24. Udiļ u duši mirnost i krotkost izgube. 265. Krotkost, milosrđe, mirnost i ustrpljivost. B. Leoković, nauk. 320.

KROTKOSTIV, *adj.* u Stulićevu rječniku: v. krotak. — *Naćiñeno od krotkost. — nepouzđano*.

KROTKOSTIVOST, *f.* osobina onoga što je krotkostiv. — U Stulićevu rječniku: v. krotkoća. — *nepouzđano*.

KROTOSTIVSTVO, *n.* u Stulićevu rječniku us krotkostivost. — *sasma nepouzđano*.

KROTĽATI, krotļam, *impf.* vidi 1. krotiti (prema kojemu je glagolu ovaj slo naćiñen kao tobože imperfektivni od perfekcionoga). — U Stulićevu rječniku: ,sensim mansuefacere'. — *sasma nepouzđano*.

KROTNİK, *m.* krotak (krotan) čovjek. — Samo na jednom mjestu xviii vijeka. Pak sasva blažene krotnike, koji se s nikim ne inadu ni natječu, nego kada prime koju nedragos ali koje

bezakone, prikaživaju ga Bogu: „Beati mites“. Đ. Bašić 25.

KROTOM, *adj.* krotak. — *Samo u jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka, koji je po svoj prilici sam načinio ovu riječ prema pitom.* Lav bi stal, mhu, krotom. Š. Menčetić 72. Kad ovo sliših ja, za on čas stah krotom. 248. Za vele vrijeme ne služih ku služu, za čas(t) ne imena voleći da tužu, jer da ne dobrotom voljan sam, bješe glas; kad toj (jamačno taj) sta krotom, očutih novu slas. 302.

KRŌTŌST, *krŏtosti, f.* mansuetudo, lenitas, mens placida, modestia, osobina onoga koji je krotak. — *ispoređi kročina, krotkoća, krotkost.* — *Postaje od osnovne krot (vidi krotak) nastavkom osts.* — *Riječ je praslavenska, ispoređi stslav. krotost, rus. krotost, polj. krotost.* — *Između rječnika u Stuličevu (v. krotkoća s dodatkom da je useto iz misala), u Vukovu (die zahmheit, der sanftmuth, 'mansuetudo'), u Daničićevu (krotost, mansuetudo).* Davidovu krotost. Sava, sim. pam. šaf. 3. Ašte i čto revnovahom podobiti se jemu i sa nuždeju i izvnu krotosti. Mon. serb. 332. (1405–1427). Ki čine zlo s umiljenstvom i krotostiju. Starine. 23, 151. (1496). Hristovo pomilovanje i milosrdje, ljubav i krotost. Naručen. 84b. Koñ tih ka Aleksandru rzaše i krotost vsaku caru ukazovaše. Aleks. jag. star. 3, 229. Podložiti se krotostju. Zborn. 11b. Plod paki duha jest... vera, tihost, krotost. Anton Dalm., ap. 75b. Ili ne mariž za bogastvo njegove dobrote i krotosti i trpleña? Vuk, pavl. rimj. 2, 4. Molim vas krotosti radi. 2kor. 10, 1. Da se vladate sa svakom poniznošću i krotostću. ef. 4, 2. Krotost vašda da bude poznata svijem ljudima. fil. 4, 5. Mač arhangelov znamenuje slogu, bratinstvo, milost i krotost. S. Ćubiša, prip. 272.

1. KROV, f.

a. *vidi 2. krov.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka.* Pripoše ga dakle na krov od kuće, koja krov od kuće bješe na običaju onijeh kuća ravna i potlena opekami. S. Rosa 62b. — *nepouzđano.*

b. *vidi 3. krov.*

2. **KRŌV**, *krŏva, m.* uprav sve što pokriva, ali se kaže samo (ipak *vidi e*) za onaj dio kuće ili druge građevine što je natičen navrh ne i pokriva joj i zatvora ozgor unutrañi dio braneći ga od kiše i od sunca itd.; od ovoga se značenja prenosi na neke druge. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. krŏvu.* — *Riječ je praslavenska (krovъ), ispoređi stslav. krovъ, rus. krovъ, češ. krov.* — *Postaje od korijena kry (vidi kod kriti) tijem što se y mijenja na ov.* — *U primjeru: Pod visoka niha krova vrijedna sebi da priluče. J. Kavašin 154a oblik krova sama je pogreška pa bio acc. pl. (srednjega roda!) ili gen. sing.* — *Između rječnika u Vrančićevu (tectum'), u Mikajinu (krov od kuće, tectum'), u Belinu (tetto, parte superiore della casa, tectum' 731b), u Bje-lostjenčevu (krov, streha, tectum'), u Jambrešićevu (tectum'), u Voltigijinu (tetto, dach'), u Stuličevu (krov, gen. krovja! v. krovje s dodatkom da je uzeto iz brevijara), u Vukovu (das dach, tectum'), u Daničićevu (krovъ, tectum; tegmen').*

a. *značenje je kao što je sprijeda kazano (tectum).* Martinac jest daroval v pomoć krova te crkve dukat. Mon. croat. 187. (1489). Da zajedno bude krov i strane i fundament. Naručen. 50b. Budući ov pošal s nikimi meštri na krov crkve. Transit. 280. Koji su na krovu, da ne

sljezu uzeti štogodi od doma svoga. N. Rašina 169b. matth. 24, 17. Krov ne (te polaće) sjaše od zlata kako sunce. Aleks. jag. star. 3, 307. Kada čoviku na kiši kroz pokrŏv procouri voda u kuću... vaja pokrŏpiti krov. F. Lastrić, ned. 310–311. Krov uzčupan na sve strane strši. V. Došen 205a. Od krovova šimlja otpadaše. Nar. pjes. juk. 79. No kolibe od kamena ĳuta, a šovarje krovi ponositi. Osvetn. 1, 18. — *Često se kaže pod krov, pod krovom mj. u kuću, u kući (ispod krova mj. iz kuće).* Gospodine, nisam do-stojan da ulizeš pod krov moj. I. Bandulavić 22a. matth. 8, 8. Nije dostojna kuća moja da pod ĳezin krov uniđeš. A. Kanižlić, utoč. 356. Pod jednim krovom, a ne u jednoj sobi blagova jaganca (s ĳim). 558. Koji smo se ovde sastali danas u ovi poštenu dom a pod kućni krov. u Vuk, kovč. 70. A pak neće da pod krovom strada. Osvetn. 3, 41. Gvožđa Tubalova kojeg ruka u zlo skova, da ĳim goni naš rod ispod krova. 4, v.

b. *na brodu (paluba, kuvijerta).* (Nikula) u jednu veliku ubrodi se nav.... Ku stvar (oluju) videći Nikula izpod krova izajde tudije. F. Glavinić, cvit. 402b. Lada, koja bijaše svakolika učinita od plemenita drva cedra, ... krov natičen s dragim kameñem od Mauritanije... Đ. Rapić 138. i u Šulekovu rječniku: „verdeck“.

c. *preneseno od dijela na cijelu građevinu, može značiti: a) kuća ili pokrivena građevina uopće.* Opravi se i pojti van krova (na str. 69 tumači pisac: van kuće) sa mnoom sad spravi se. M. Marulić 37. Proticah po pustiñi vani krova ali ĳiže. Transit. 8. Bogdanski v ĳih vojevoda Stjepan caru odrva se; gdje visocijeh krov bi poda, sad na suncu stado pase. I. Gundulić 319. Gdi bi ga godi noć našla, ond bi mu i opočinak tužni bio, brez svakoga krova i brez vatre. A. Kanižlić, fran. 220. — *b) hram, crkva.* Ki tempal razorit jest se zahvalio, sveta tva ockvrnit, ka s' ti posvetio; krov (na str. 69 tumači pisac: krov: tempal) ki je sad cio stukši ga razvrići. M. Marulić 36. — *c) prema grč. σκηνή, lat. tabernaculum, šator.* Ovo krov Božji. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 204b. apoc. 21, 3. — *češće u množini (ispoređi luc. 16, 9).* Da primeši me vĳ vĳeñnje krovy. Stefan, sim. pam. šaf. 18. Vĳ nebesnyje krovy. 26. U smrtne krove anjel vas puk vrže. Živ. kat. star. 1, 223. Prijemut vi va vĳeñni krovi. Š. Budinić, sum. 155a. luc. 16, 9.

d. *u prenesenom smislu, ševar (jer se ĳim kuće pokrivaju) u sjevernoj Dalmaciji.* M. Pavlinović. — *Ovaklo vađa da je značenje i u ovom primjeru: Ta(j) krova nakosi ter stanišće gradi.* Đ. Baraković, jar. 27.

e. *u naj širem smislu, ono što pokriva, ali se opet nalazi samo u osobitijem značenjima.*

a) *tutela, praesidium, metaforički, zaklon, zaštita, obrana.* Pokryti naš krovom krylu tvojeju. Mon. serb. 166. (1358).

b) *alligatura, zavoj (na rani).* — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Bolezni skrovite pod krovom borave... ako podrjiva ruka krov odviše, ter se bolezniva rana taj odkrije, ružne bolećice već se razpiraju. I. T. Mrnavić, osm. 16–17.

c) *velum, zavjes (vidi matth. 27, 51; marc. 15, 38; luc. 23, 45).* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Krov se crkveni rascipi tja do zomje. F. Lastrić, tešt. 163b.

3. **KRŌV**, *krŏva, m.* djelo kojijem se ko sakriva (može značiti i mjesto gdje se sakriva, pa po tome i zasjedu, busiju). *upotrebljava se (osim jednoga primjera, vidi a, a) u instrumentalu ili*

s prijedlosima u i iz naj češće kao adverb. — *Jamačno postaje od kriti na isti način kao i 2. krov, te je po svoj prilici isti akcenat.* — *Samo u dva pisca Dubrovčanina xvi vijeka (u Vetranica vrlo često, dvaput u Rašine).* — *U jednom Rašininu primjeru ima gen. sing. krovi, ali je to jamačno samo radi slika, te se ne može reći da je ženskoga roda.*

a. kao pravi supstantiv (ne u adverbijalnom smislu). — *samo u Vetranica.*

a) na jednom mjestu nom. sing. znači: *djelo kojim se ko skriva, skrivanje.* (*Suzana govori bježeći ispred dva starca što su se bila sakrila.*) Mnim da je krov ovi s velike pečali, što su se popovi od sada tajali. M. Vetranic 2, 354.

b) mjesto gdje se ko sakrio (isporedi i d). U škrobot i brštan pri hridu skrio se bjeh, iz krova gdje ne smjeh... Iz krova ter virah. M. Vetranic 2, 120. Iz krova ja virah iz trišle zelene. 2, 124. U krovu tom stoje... 2, 124.

b. instr.: krovom znači: *tajno, potajno, kradimice.* (*Poslije napokonega suda*) vječni će biti dan, sunce će sve sjati, nu ne vijem, noćni san gdi se će tajati, vrijeme na ni roka zač neće bit tada; ni sunca istoka, ni tmasti zapad taj..... S načinom pravedno za toj bih rad znati: godište naredno gdi se će tajati? kud li će krovom proć, kad svasma odluču sunčano kolo oć, kad se š nim razluči? M. Vetranic 1, 294—295. Ki krovom ukrade Dijanan peharac. 2, 123.

c. u loc. s prijedlogom u: u krovu, sakriveno, znači: u sakrivanju ili u sakrivenom mjestu. — *Samo u Vetranica.* Ter lava kad (jelen) čuje da gorom prohodi, u krovu tuguje čijem ga se slobodi. M. Vetranic 1, 87. Samo pod snjegovi ki tamo padaju sve gore s brjegovu i polja ostaju u krovu skrovena. 1, 161. (*Mjesec*) dvanaes krat ter takoj u krovu ostaje. 1, 177. (*Pravda*) stoji ne vijem gdje u krovu. 1, 869. A ti tač u krovu poče se tajati, i gdi te ja zovu, nećeš se javlati. 2, 88. A ne vijem u krovu gdje se je sad skrila. 2, 88. Satiri od gore jeda hine nas? u krovu sad muče, potajno sad stoje. 2, 128.

d. u gen. s prijedlogom iz: iz krova (iz krovi u naj posljednjem primjeru). krov znači što i kod a, b), ali je značenje adverbijalno, kao: *iz sasjede, iz busije.* Kad lovac prihitar rani ju (*košutu*) iz krova. M. Vetranic 1, 388. Ka (*zmija*) mnokrat u grijeđu peći me iz krova. 1, 110. Ali nu (*košutu*) kad lovac u himben tonotac uhvati iz krova... 1, 108. Ovca ka iz stada iz svoga izlazi, brzo se vuk nome iz krova zajazi. D. Rašina 97a. Tuj junak priskoči, ter hitro iz krovi vili toj na oči brzu zvir ulovi. 19b.

4. KRŌV, krŏva, m. thesaurus, sakriveno blago, pa i blago uopće. — *isporedi kroviste, c.* — *Vaša da je ista riječ što 2. i 8. krov.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Ov precini krov i blago odrāšenja grēhov Isukrst Gospodin naš dovio i otegnuo nam jest prejutom smrtju. Š. Budinić, sum. 14a. Oplēniti i pokresti crkvi nevēstici Isukrstovi veliki krov blaga Isukrsta nevēstaca neje. 77a.

KRŌVACIJA, f. Hrvatska, vidi Kroacija. — *U dva pisca xvii i xviii vijeka.* Krovacija položena. P. Kanavelić, iv. 843. Po razdielju od Krovacije. Norini 37. Rekli smo da se je odilila provincija s. Jerolima od Krovacije. 51.

KROVĀČAC, krovāčca, m. vidi kravačac. Krovāčac, carlina, angelica (Pizzelli), angelica, chameleone bianco (Aquila-Buč), cameleone (Kuzmić, Skurla), Carlina acaulis L., v. Kravačac. B. Sulek, im. 175.

KROVAN, krovna, adj. koji pripada krovu

(vidi 2. krov). — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Rajske krovne podpodnice. J. Kavašin 509a.

KRŌVĀR, krovār, m. čovjek koji po svom zanatu gradi krovove. — *Vaša da je načineno u naše vrijeme.* Krovār ‚ziegeldecker‘. Jur. pol. terminol. 658.

KROVĀRICA, f. neka ptica. Krovārica, Cettia altisonans. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 21. (*Kod Cettia Cettii La Marm.*) Kolombatović je u popisu od 1880 god. zabilježio ime ‚krovārica‘ koje je po svojoj prilici narodno. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 54b.

1. KROVAT, adj. podoban za krov ‚tectorius‘: ploča krovata, tanka ploča kojom se kriju kuće; krovata slama. M. Pavlinović.

2. KRŌVĀT, Krovāta, m. Hrvat. — *Od tal. Croato (kaše se gdje gdje i Crovato).* Odeda krivi biskup od Krovati. A. d. Costa 2, 84.

KRŌVATA, f. vidi ovratnik. — *Od tal. cravatta, crovatta, croatta, corvatta, a misli se da su ove riječi kao i franc. cravate, špan. corbata postale od Croato, Crovato, Crovatto (Hrvat), jer da je ovaj dio odijela prešao od Hrovata na zapadne Evropljane.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. krŏvātā.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stuličevu (quella parte del vestito del dosso che cuopre il collo ‚gulae vel colli operimentum, tegmen‘) gdje nije dobro tumačeno. ‚Vezati, odriješiti, zapeti, otpeti krovatu‘.* P. Budmani.

KROVČAC, krovčca, m. u Stuličevu rječniku: krovčac, mali krov ‚parvum tectum‘. — *nepouzdan.*

KRŌVČIĆ, m. dem. 2. krov (uprav dem. krovac, ali ovome deminutivu nema potvrde). — *U Stuličevu rječniku uz krovčac.*

KRŌVEN, adj. sakriven, potajan. — *Uprav je part. praet. pass. od kriti, vidi kod skriti.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka.* U pričah sad krovne činijaše nam razgovore, sad očite i otkrivene, svak razumjet da ih more. G. Palmotić 3, 155a.

KROVICE, f. pl. ime nivi u Srbiji u okrugu jagodinskom. Niva zvana Krovice. Sr. nov. 1867. 503.

KRŌVĪĆ, krovīća, m. dem. 2. krov. — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. — *Ista se ova riječ nalazi i u pisca Ličanina xviii vijeka, te vaša da je značenje gotovo isto (kao mali krov načinjen od kose nad glavom?).* Ogleda se i pak kose trudi s vrućim gvoždem... i na nike savija okruge... a ostale na krovīće gori diže. I. Krmpotić, malen. 22.

KRŌVINA, f. nevažalo sijeno što nije dobro za piću životinama nego se nim pokrivaaju siromaške kuće i druge zgrade. — *Postaje od 2. krov, ali nije augmentativ (kako se vidi po akcentu), nego ordje nastavak ina dāva značenje: čim se pokriva, čim se gradi krov.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu: ‚schlechtes, ungenießbares heu (was zum dachdecken nur zum gebrauchen wäre)‘.* Il' kad s plašča poskidaš krovine. J. S. Relković 256. Kuće su po ravni... po naj više rdave, pokrivene krovinom ili lubom. Vuk, dan. 2, 100. Prostirač (od kakve krovine ili sjenine). rječn. kod podina. Pritiskovi se meću po krovnatijem kućama da vjetar ne odnese krovinu. kod pritisak. Sijeno oko vrha stožine zove se ‚krovina‘. ‚U ovom tvom velikom stogu sijena ima krovine i podine nemalo pun voz, što nije za jesti‘. J. Bogdanović. — *I kao*

ime mjestu (u Srbiji u okrugu čuprijskom). Niva na Krovini. Sr. nov. 1873. 511.

KROVINAK, m. krov od slame ili od sijena (krovine). — U naše vrijeme u Bosni. Zavukle se ptice po krovinaćima. Bos. vila. 1890. 923.

KROVINARA, f. vidi krovnača. — U naše vrijeme u Srbiji. Mračne i teskobne krovinare. M. Đ. Miličević, sim. već. 11. Krovinare, lubnice i kulače. 178. Na jednoj kući krovinari. 263. Da nisam rođen i odrađen u sejačkoj krovinari. slave. 3. A i pod krovinarima skupilo se u gomilu pokućanstvo. S. Matavulj, novo oružje. 88.

KROVINARICA, f. dem. krovinara. Kuća u kojoj je đumruk i u kojoj živi đumrugija niska je krovinara. M. Đ. Miličević, s. dun. 59. I da oni naj više tuguju za očinim slemenom, koji su ostavili, možda samo kakvu krovinariću. škol. 44.

KROVIŠTE, n. ili ono što pokriva ili krije, ili što je pokriveno ili sakriveno; ali se nalazi samo u osobitijem značenju. — Postaje od kriti, kao krov, nastavkom iste. — U svijem je primjerima (osim Kavašinova koji je sumnjiv) sa -šč- mj. št po čakavskom govoru. — Od xv vijeka u četiri pisca čakavca.

a. prostirač ili sag. vafa da je ovako značenje u ovom primjeru: Baruni odparši vrata od ložišća i svuda nastarši sviona krovlišća. M. Marulić 45.

b. tabernaculum, sveto shranište, čivot. Koji nose sudi Gospodni i služe skini ili krovlišću. Š. Budinić, sum. 65^a. — Slično je i u ovom primjeru gdje vafa da znači što i svetišta nad svetištama: Ovo 'e tajna loza ona kâ u krovlišću kuće zlato, kâ i u templu Salomona, plodi grozdje obilato i u svetom svetijeh stoji. J. Kavašin 45b.

c. thesaurus, vidi 4. krov. Od blaga ili krovlišća komu gospodar ne znadet se. Š. Budinić, ispr. 108. Skršavamo blago i krovlišće nebeska. sum. 155^a. Bože, koga milosrdju ni broja, i do brote neizmerno jest krovlišće. M. Alberti 363.

KROVITI, krovim, impf. graditi krov. — U Stuličevu rječniku: 'far tetto', tectum construere'. — nije dosta pouzdano.

KROVLE, n. coll. (2. i 3.) krov. — Na dva mjesta xvii vijeka s raskličenim značenjima, a između rječnika u Stuličevu (krovje, tectum, velamen, latebra, latibulum, conoposum, tentorium' s dodatkom da je uzeto iz brevijara) gdje ima i drugih značenja.

a. mysterium, sacramentum (u crkvenom, kršćanskom smislu), sakramenat, vidi otajstvo, svetotajstvo. Dobra crkve navlastito su sveta krovja ili sakramenti. P. Radovčić, ist. 98.

b. vidi 2. krov(?). Susedastva krovje braniti bi imili kako svoje. P. Vitezović, odij. 64.

KROVNAT, adj. pokriven krovinom (o kući ili zgradi uopće). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (n. p. kuća, 'mit stroh, heu bedeckt', tectus stramine'). Pritiskovi se meću po krovnatijem kućama (i ostalijem zgradama) da vjetar ne odnese krovinu. Vuk, rječn. kod pritisk.

1. **KROVNICA**, f. vidi crijep (na krovu), čeramida, 2. kupa. — U dva pisca xvii vijeka, a između rječnika u Belinu ('embrice, tegola con che si cuopre il tetto', imbrex' 286b; 'tegola, lastra di terra per coprir il tetto'; 'tegola' 724b), u Voltigijinu ('tegola', 'ziegelstein'), u Stuličevu ('imbrex'). Uzidoše na krov i niz krovnice spuštaše ga. I. Bandulavić 157^a. luc. 5, 19. Još ne

biše zora jutro poslatila ... ravno kada zvizde s neba odlitaju ... kako da bi iste zvizde svo'e iskrice okresali čiste na turske krovnice; ogañ se uniti u krove primorske. I. T. Mrnavić, osm. 80.

2. **KROVNICA**, f. kovčeg pokriven zaklopcem. — U Belinu rječniku: 'cassa coperta di qualche cosa', 'theca' 175b; u Voltigijinu: 'coperchio', 'deckel' (gdje je slo prevedeno — poklopac — jer je Voltiggi krivo razumio što je u druga dva rječnika), u Stuličevu: 'theca'.

3. **KROVNICA**, f. lisnata grana. — U naše vrijeme u Istri. Krovница, 'ramus frondosus'. D. Nemanic, čak. kroat. stud. iforts. 43.

KROVNIČITI, krovničim, impf. graditi krovnice (vidi 1. i 2. krovnica); pokrivati (zgradu) krovnicama. — U Stuličevu rječniku: 1. 'embrices texere'. 2. v. pokrovničiti. — nepouzdan.

KROVNAC, Krovnač (?), m. ime nivi u Srbiji u okrugu vajevskom. Niva Krovnač. Sr. nov. 1875. 1207.

KROVNAČA, f. kuća pokrivena krovinom. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('strohütte', 'casa'). 'Dok je moje prebiješe kule'. A on je sjedio u krovnači. Nar. pjes. vuk. (1824) 1, xxi.

KROVUJINA, f. u Vukovu rječniku: augm. v. krovina.

1. **KRÖZ**, praep. s acc. per, pokazuje micanje ili smjer micanja od kraja do kraja u unutrašnjem dijelu nečega što stoji u akuzativu (s ovim predlogom reč u četvrtom padažu pokazuje da je u onome što sama znači mesto po kome se što miče s jednoga kraja na drugi, ili je samo upravljeno tako. Đ. Daničić, sint. 452). — Naj češće je bez akcenta, i izgovara se s riječi što sljedeći kao jedna riječ, n. p. kroz maglu, kroz várioš (krozmaglu, krozvárioš); ako je na ovoj riječi jaki act. ('), gubi ga, a kroz dobiva kratki slabi ('') ili jaki ('') akc., n. p. mješte kroz rupu, kroz Túrke, kroz gòru, kroz nòs izgovara se obično: krozrupu, kròztúrke, kròzgòru, kròznòs. — Može biti riječ praslavenska (jamačno isprva kao adverab, isporodi 2. kroz i osobito krozi) ali nije jasno u kojem je obliku takova. jamačno postaje od istoga korijena od kojega i črez (vidi); sa ovu riječ misli Miklošić da je naj stariji slavenski oblik kersz, etymol. wörterb. 115b (-s po stslav. črész uz črész, po polj. skroś, i po isporodičarstvu s baltičkijem jezicima i s grčkijem). teško je razumjeti kako se er u korijenu promijenilo u nekijem jezicima na ro, pa i na re i na r. osim toga vafa da je ova riječ imala pred sobom s (isporodi skroz) i to ne samo u praslavensko nego i u baltičko-slavensko doba, isporodi bug. krsz, novoslov. krez, rus. екроз, екпез, češ. skrz, polj. skroś, stprus. kirsas, lit. skersas, popriječan, skradžas, skroz, let. skjers, popriječan. Miklošić kaže daje da bi i črez(?) i kroz uprav bili supstantiv krozš (u loc. sing.), vidi krozi; i isporodi grč. záporos, popriječan, kriv. — Kao i drugi prijedlozi što se svršuju konsonantom može dobiti na kraju a: kròza. to je slobodno pred riječima, u kojih na početku imaju glasovi s, š, z, ž ili je nagomilano više konsonanata ili je uopće teško izgovoriti (akc. je kao kod kroz, a ako bi bio slabi, prelazi na a), n. p. krozš san, kròza zube, kròza što, krozš ave, kròza sred itd., ili kroz san itd., vidi i: krozš Črnú Goru. Ogled. sr. 25; krozš razdrjanu košuju. S. Matavulj, novo oružje. 84; krozš mršk. B. Radičević (1847) 131; krozš jad. M. Držić 9. dodaje se a (dugo u ovom

slučaju) kao pravilo *bes isusетка pred enklitici-* njem oblicima ličnih samjenica: *krōzā me, krōzā te, krōzā se, krōzā ņ (krōzā ņga), krōzā nas, krōzā vas, tako i u krōzā ņu, krōzā ņih, krōzā ņe (vrata)*. B. Gradić, djev. 84, *pa i u čakavskom govoru krōzāč (kroza što, krošto)*. — *U nekijem se slučajevima kroz sastavlja i u govoru i u pismu s riječju što je za ņim: krōšto (vidi u primjerima pod 6), krōsjeć, krōcjeć (vidi 7, a), krōsred (vidi 7, b)*. — *Između rječnika u Mikajinu* (kroz, s jedne strane na drugu, da banda a banda, 'trans'), u *Belinu* (per qualche luogo, o per mezzo di qualche cosa, v. g. passar per l'esercito, 'per' 558b), u *Rjelostjencevu*: *kroza te, krozeč (kajkavski mj. krozač) tebe, radi tebe, tua causa; u Voltigijinu*: 'per, mediante, per mezzo'; *durch; kroza što, a che? a qual fine? wozu?; kroza te, mediante di te, durch dich; u Stuličevu*: 'ob, propter, per, gratia, causa, precibus alicujus; praeter'; u *Vukovu*: '(mit acc.) durch, per': *kroz vodu, kroza me, kroza te s primjerom: Kroza te će ogrijati sunce; kroza ņ, kroza ņga; u Daničičevu*: *vidi krozā*. — *U dosta rijetkijem primjerima nalazi se protiv pravila uz kroz genetiv mj. akuzativa: u ova dva s toga što su pisci mislili na čelad ili na čelade: Kroz osuje-nijeh. M. Orbin, zrc. 182. Razmišljaj da kros takoga uzroka (kros sina) otac nebeski posfeti sfetoga Jozefa. Čestitosti. 11. u ovima samo radi stiha: Kroz jednog vezena jagluka. Nar. pjes. vuk. 1, 733. Kad sam bio kroz Pipera, Marko. 4, 41. A kad bili kroza Sarajeva. Nar. pjes. vila. 1866. 647. Kad otideš kroz gradova. u Vuk, kovč. 108. — isporedi proz.*

1. u pravom smislu.

a. *kod pravoga micanja, kao što je ne samo u glagola što znače micanje subjekta nego i djelovanje drugoga subjekta koji je uzrok ili pomagáč micanju (tjerati, voditi, pratiti itd.)*.

a) *mjesto kud je micanje okolojeno je sa svojih strana, ili drukčije, šuplotina je (rupa, vrata itd.) u cjelini. uz kroz može dakle stajati:*

aa) *sama šuplotina, n. p.: vrata.*

Trudno je samu i golu se kroza ņe (vrata) protisknut. B. Gradić, djev. 84. Koji ne ulazi kroz vrata u stan ovdje. I. Bandulavić 155a. joann. 10, 1. Ukraj građe kroz gvozdena vrata uska, tijesna i mala, dno ponora udubena dublja je jama još propala. I. Gundulić 771. Ne ulazi kroz vrata nego kako lupež priko sida. Ant. Kadčić 2. *metaforički*. Jes vele vrata kroz koja grih ulazi. A. d. Bella, razgov. 185. Kroz vrata od podnošenja. I. P. Marki 68. Ovo su troja vrata, kroz koja svaki grišnik ima proći. F. Lastrić, od' 107. Kroz uska vrata u kraljestvo nebesko doći. A. Kanižlić, kam. 245. Ja sam vrata; ko uđe kroza me spašće se. Vuk, jov. 10, 9. — *prozor*. Kroz prozor spustiše me u kotarici. Vuk, pavl. 2kor. 11, 82. — *jama, raka, proboj*. On se (*vukodlak*) može provući i kroz naj mađu rupicu. Vuk, rječn. *kod vukodlak*. Ne mogao se miš provući kroz jamu, pa svesao tikvicu na rep. (Kad ko sam učini sebi kaku smetnu). Nar. posl. vuk. 205. Poredo nam rake iskopajte i kroz rake ruke sastavite. Nar. pjes. vuk. 1, 239. Probiše beden od grada toliko široko da bi mogla kola kroz proboj proći. And. Kačić, razg. 105. — *cijev (čunak)*. U naše vrijeme nalazili su ljudi u zemlji od olova čunkove kroz koje je vodena voda s Caricine na Praovo. Vuk, dan. 2, 51. — *prsten*. Takova ga strilca povidahu, da kroz prsten promitaše strilu. Aleks. jag. star. 8, 820. Ti strijelaj kroz prsten jabuku. Nar. pjes. vuk. 2, 148. Kroz prsten bi prošla.

(Kaže se ga tanku košulu). Nar. posl. vuk. 161. — *usta*. Čim spavaše ulize kroz usta u unutarňa jedna zmija. A. d. Bella, razgov. 16. U dimu kroz usta (*može se uzeti tabak*). Ant. Kadčić 75. — *nozdrve, nos*. Tako se podnese, da mu mloga krvca kroz nosdrve udari. A. Kanižlić, fran. 178. Na tri se načina može uzeti tabak: 1. u prahu kroz nos. Ant. Kadčić 75. — *uho*. Kroz jedno uho ulazi a kroz drugo izlazi (*metaforički*). (D). Poslov. danič. — *oči (metaforički)*. Ako zli plam uzrok zloba naj prije kroz vas (*oči*) k srcu slazi. I. V. Bunić, mand. 18.

bb) *nešto kuda obično nema prolaska ili je težak ali je prodrto ili otvoreno (obično silom: u prvijem primjerima čudom)*. Razdili tuđe Mojses more s čudnovatom šibikom, uputiše se kroza ņ. A. d. Bella, razgov. 191. (*ovaj i drugi primjeri o crvenome moru može biti da bi boje pripadali pod c)*). Val crjeni u razlika razdjeljena prosjeko je; na sramotu svojih zaprika kroza ņ svoj puk proveo je. I. Đorđić, uzd. 203. Kroz probijene zidove ulaziše. A. Kanižlić, kam. 819. Ocevi naši svi pod oblakom biše i svi kroz more prodoše. Vuk, pavl. Ikor. 10, 1. — *Otvori se ņoj tutako jedna velička stina čudnom silom Božjom ... tako sfeta djevoja časom kroza ņu prođe, a stina se opeta sjedini*. B. Kačić, per. 184. — *Razapne poňavu, pa prorezavši je stane škakati kroza ņu i tamo i amo*. Vuk, poslov. 264. Kroz čakšire propala koljena, kroz rukave propali laktovi. Nar. pjes. vuk. 3, 94. — *A sestri je prosekao dojke i kroz dojke promolio ruke*. 1, 540.

cc) *nešto na čemu ima mnogo (osobito malijeh) rupa kuda može prolaziti što više ili manje sitno*. Proseg kroz sito (*neko korenje*). Z. Orfelin, podrum. 244. Prošao i kroz sito i kroz rešetko. (Trpleo je i ogledao svašta). (*metaforički*). Nar. posl. vuk. 264. — *Kroz plot tkato (i tkane je micanje), kocem zbijato*. (Reče se za rijetko platno). 161.

dd) *nešto šuplje unutra a naokolo zatvoreno (osim na jednom ili na malo mjestu), u čemu se obično prebiva, n. p. kuća*. Nijesam rad ni da ga u vreći kroz moju kuću pronesu (reče se za rdava čooka). Nar. posl. vuk. 217. — *soba (kamar)*. Uzevši ga za ruku stane ga voditi kroz sve sobe. Nar. prip. vuk. 10. Šetajući se tamo amo kroz kamaru. 146. — *Ovdje se može zabijeliti i ovaj primjer, premda je smisao metaforički, jer škole znači školske nauke, a kod proći se ne misli se na micanje u prostoru nego u vremenu*. Koji tako prođe kroz škole. Vuk, pisma. 37.

ee) *nešto kuda se obično ne može proći, nego se probija i prodire većom ili maňom silom*. Ukopaše jedno do drugoga, kroz zemlju im ruke sastaviše. Nar. pjes. vuk. 1, 240. Turci su se svaku noć kroz zemlju bliže prikućivali k srpskim šančevima. Vuk, dan. 1, 85. — *Igla kroz zlato i srebro prolazi, pa je opet gola*. Nar. posl. vuk. 95. — *Ote! koňu, pust ostao! strelica te ustrelila kroz sedlašće u srdašće! kroz uzdicu u gubicu! kroz sve noge kroz četiri!* Nar. pjes. vuk. 1, 178. — *Probesti ga hoće kroz prsi*. Zborn. 51b. Udarilo ga tane puščano više leve sise pa izišlo kroz pleće. Vuk, građa. 45. — *Metnuše na križ (Isusa), i pribiše ga s ostrim čavli kroz ruke i noge*. J. Banovac, razg. 163. Prostrelili ga kroz desnicu ruku. Nar. pjes. vuk. 3, 427. — *A more žif ogaň poda mnom li tancu, ter manom sve kroza ņ (kroz more) srdit val kobaca*. Đ. Baraković, vil. 293. — *Ne udara Golotriba Iva, da đevojku kroza ņ ne ubije, već do-*

rata među oba oka. Nar. pjes. vuk. 8, 101. No kroz nega srno prolećelo. 8, 197. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri, jer se i u njima misli kao da treba neka sila*: Ja udarih kroz taj pramen magle. Nar. pjes. vuk. 1, 110. Jednu noć provuku se kroz maglu i kroz pomrčinu. Vuk, grada. 88.

ff) nešto što se može otvoriti ili razdijeliti. Prometnu ga kroz nedra svileni, da b' se dete od srca nazvalo. Nar. pjes. vuk. 2, 157. O moj dragi, opaši se tvrdo, da ti ruža kroz pas ne propane. 1, 462.

b) kao mjesto kud je micanje shvaća se mnoštvo stvari od prilike jednakih (i češadi), te u nekijem primjerima (ne uz kolektivni supstantiv) među ili između može zamijeniti kroz.

aa) uopće. Kroz kosti joj trava pronicala. Nar. pjes. vuk. 2, 17. — Ona nosi od zlata košulu koja nije kroz prste predena (pređenje se shvaća kao micanje). 2, 550. — Noj se Rade kroz kovije krade. 1, 264. I kroz trnje vodu navratiti. 2, 48. — Propustio ga malo kroz ruke (u prenesenom smislu: isbio ga). Vuk, rješn. kod propustiti.

bb) mnoštvo bifaka, koje se pokasuje kolektivnijem supstantivom. n. p. šuma, dubrava, pa i planina, gora (vidi 1. gora, b). Čoban pođe sa smijom kroz šumu. Nar. prip. vuk. 18. — Prohodeći on kroz jednu dubravu. A. Gučetić, roz. mar. 288. — Kolika je Jahorina planina, kroz nju teče tiha voda rijeka. Nar. pjes. vuk. 1, 236. Pak potrča kroz Miroć planinu. 2, 217. Vezana ga vode kroz planinu. 8, 11. Pa potera mene kroz planinu. 8, 86. Dok ugleda lijepa kaduna de promiče barjak kroz planinu. 8, 208. Da proprate blago kroz planinu. 8, 305. Pop i dak hodili kroz veliku planinu, pa ih onde uhvati mrak. Nar. prip. vuk. 186. — Idući jednu noć kroz jednu goru u kojoj se nadođaše lupež. M. Zoričić, zrcalo. 8. Asan-aga kroz goru jahaše, na vitu se jelu nasloniše. Nar. pjes. vuk. 1, 271. Prođoh kroz goru, ne znam kroz koju. 1, 385. Da je prate kroz goru zelenu. 1, 550. Bježi Novak kroz goru zelenu. 8, 82. Ranile (raniti u prenesenom smislu znači micanje) devojke kroz goru na vodu. 1, 120. — *Amo može pripadati i bašča i vinograd*. U kovača gusta bašča, kroz nju teče tiha voda. Nar. pjes. vuk. 1, 580. Pa pobježe kroz zelenu bašču. 8, 105. — Prođoh dragoj mimo dvor kroz zeleni pelovoj. 1, 287. — Nije dobro led ni u marami kroz vinograd proneti. (U Srijemu). Nar. posl. vuk. 214. — Iđaše Isus u subotu kroz usjeve. Vuk, mat. 12, 1.

cc) mnoštvo češadi. aaa) u množini. Da s' nijesu Turci posilili, kad su prede kroz nas prohodili a bez rane i bez mrtve glave. Nar. pjes. vuk. 4, 72. — Da kroz Turke juriš učinimo. 4, 186. Iziđe s Jadranima srečno kroz Turke. Vuk, grada. 86. Namisli da s vojskom bježi kroz Turke. dan. 1, 77. — Kako dizgen oslabi kulašu, diže glavu, ode kroz svatove. Nar. pjes. vuk. 2, 189. — Pa proleće kroza sve delije. Pjev. crn. 182^a. — Naj teže je bilo gotovim novcem krenuti kroz hude pustahije. M. Pavlinović, rad. 182. — bbb) kolektivnijem supstantivom. Ona prošavši kroz straže. E. Pavić, ogl. 377. — Rabin kad to vidi, pobiže kroz vojsku. M. Zoričić, zrcalo. 115. Provođiću decu kroz Kosovo a 'kroz vojsku' cara na Kosovu. Nar. pjes. vuk. 2, 269. — Prošavši kroz puk. And. Kačić, kor. 262. Provre se kroz narod do kneza. S. Milutinović, ist. arb. 249. — Nedić zade kroz tu bježan. Vuk, dan. 8, 199. — Tokatlijć rađen proleti kroz prvu zasedu na atu. Vuk, grada. 76.

c) mjesto kuda je micanje nešto je dugačko ograđeno s dvije strane (s desna i lijeva), a ogor je otkriveno, kao n. p. žlijeb (žleba?). Sveti sakramenti jesu žliba (xlibba') kroz koju nam teče (milost Božja). Ant. Kadžić 11 (metaforički). — gudura. Da ga Srbi mame u one šume i gudure kroz koje vađa proći... Vuk, dan. 5, 44.

d) (slično kao kod c)) mjesto je ograđeno s dvije ili više strana zidovima ili zgradama, n. p.:

aa) ulica, sokak, čaršija. Ne projti kroz onu ulicu. A. Komulović 18. — Da moju ženu posade na nega (magarca) pak da je onako vode kroz sve sokake. Vuk, dan. 2, 192. — Pa pobježe kroz Stambol-čaršiju. Nar. pjes. vuk. 2, 899. Ko god putem kroz čaršiju prođe. 2, 622.

bb) selo, grad, varoš (mjesto u ušem smislu). Pojde kroz jedno mesto. Mirakuli. 119. — Momče mi promče kroz selo. Nar. pjes. vuk. 1, 415. Dođe u drugo selo i prolazeći kroza n vidi... Nar. prip. vuk. 112. — Gradovi kroz koje teku rike. F. Lastrić, test. 254^b. I toliko je grad srićniji, koliko veća rika kroz ili kraj nega teče. ned. 252. Jer i Isus prohodjaše kroz sve gradove i varoše učeći u skupštini. I. J. P. Lučić, bit. 65. Dođe u nekakav veliki grad i šetajući kroza n upazi ga careva kćer. Nar. prip. vuk. 148. Raja ne smije kroz grad ili kroz varoš jaati. Vuk, dan. 2, 88. — Šabac-grade, moj veliki jade! kroza te se proći ne mogaše. Nar. pjes. vuk. 1, 494. Kad ne mogu kroz Loznicu proći. 1, 501. Pođe Arap kroz Stambol bijeli. 2, 897. Stane vojska prolaziti kroz Kragujevac k Moravi. Vuk, grada. 177. Kad uđe u Jerihon i prolazaše kroza n. jov. 19, 1.

e) kod dužega micanja (putovanja) upotrebljava se kroz uz supstantive koji znače smjlu, prijedio, drkavu bez obzira, prolazi li se između gora ili kroz gudure itd., dapače i uz takove riječi (kao livada) kod kojih kroz znači upravo što i preko. takovi supstantivi:

aa) naznačuju uopće kakvo je mjesto po naravi, kao n. p.: dolina. Kudar ste mi hodile? — Kroz begove doline. Nar. pjes. vuk. 1, 195. — livada. A oko ne zelena livada, kroz nju teče zelena Bojana. 2, 105. — pustiña. Kroza nju (pustinu) narod prođe. I. Đorđić, salt. 222. S brdovitijeh jurve e strana kroz pustošne putovati. J. Kavašin 358^a. — otoka. Malo Todor kroz otoku ide. Nar. pjes. vuk. 8, 160. — Ovi mladić imaše čudotvorni prsten, te s njime kroza svijet (ima se u pameti glagol kao idi, hajde), nađe aždaju. Nar. prip. vuk. 268.

bb) prijedio koji je politički odijeljen od drugih uopće ili neki osobiti koji ima svoje ime. Da ju ni po što ne puštaju kroz zemlju. Vuk, dan. 5, 27. — Vojvodi se vidi putovati, kroz krajinu voditi vojvode. Nar. pjes. vuk. 2, 483. — Poći ćemo iz našega grada kroz našije sedamn'est nahija. 4, 137. — Ja sam idem kroz zemlju arapsku. 2, 621. — Ta ja prođoh kroz Kosovo ravno. 2, 908. Provođiću decu kroz Kosovo. 2, 269. Počeraše kroz Piperu Turke. 4, 35. Da gleda kako da prođe kroz Šumadiju k Arnautskoj. Vuk, dan. 3, 163. Da provede Turke kroz Mačvu i tamo i amo. dan. 3, 202. Idahu kroz Galileju. marc. 9, 80. Jer ću proći kroz Mačedoniju. pavl. 1kor. 16, 5.

f) mjesto je rijeka ili druga voda preko koje se gazi. Kroz rijeku kroz Toplicu na kraj drugi prigaziše. J. Palmotić 178.

g) glagol koji znači pravo micanje može stajati u metaforičkom smislu, n. p.:

aa) *uz kroz ruke, vidi kod ruka.* Kroz njegove svete ruke sve se cidi i prohodi. I. Ivanišević 22. Da sve stvari kraljevstva sirijanskoga kroz njegove ruke prolaze. And. Kačić, kor. 346.

bb) *kroz stoji uz riječ koja znači što umno.* Pridao duh oću kroz muku i trud i greb. Dukljanin 34. Čuvenje moje izbistri, za krepos kroza n u pamet moju uvesti. V. Andrijašević, put. 342. Pet čučenja tila čovičanskoga, po kojima se sagrijuje, i kroz koje (sic) ulaze uzroci od griha. Ant. Kadžić 172. Da nam kroz mnoge nevoje vaļa ući u carstvo Božije. Vuk, djel. ap. 14, 22. Da se kroz svu ovu mješavinu može doći do stvari vrlo dobrih. Đ. Daničić. rad. 20, 155.

cc) *uz kroz ima čelade, vidi 4.* Teško onom čovjeku kroz koga dolazi sablazan. Vuk, mat. 18, 7. Kroz jednog čovjeka dođe na svijet grijeh. pavl. rimj. 5, 12.

b. *ima glagola koji uprav ne znače micanje (u običnom smislu), a ipak s njima stoji kroz u pravom smislu, jer se shvaćaju kao da znače micanje. takovi su:*

a) *glagoli koji znače: paliti (iz puške).* misli se na značenje: tjerati zrno iz puške. Delije kroz pengor opale u nje iz pušaka (vidi a, a)). Vuk, dan. 4, 8.

b) *glagoli, kao sjati, koji pokazuju utisak svjetlosti na oko (zraka se miče put oka). ovo se toliko shvaća kao pravo micanje da se upotrebljava za to i proći, prolaziti (vidi kod aa, bb, cc)).*

aa) *uopće o kakom mu drago mjestu.* I sunce prolazi kroz kaļava mjesta, ali se ne okaļa. Nar. posl. vuk. 105.

bb) *kod svjetlosti ima to osobito da ono kuda prolazi pušta je bez sile i bez rupe, ako je posve ili nekoliko 'prozirno' (društvo nego kod a, a) ee)).* Zraka sunčena prođe kroz caklo. F. Matić 36. — Da kao sunce kroz oblak ne prosine. A. Kanižlić, kam. 272. Što kroz maglu sijevaju muhe, to sjevaju toke na junacim'. Nar. pjes. vuk. 3, 260. — U jedan put opazi gde se nešto kroz pomrčinu u šumi belasa. Nar. prip. vuk. 168.

cc) *isporedi a, b).* Šta se sjaji kroz goru zelenu? Nar. pjes. vuk. 1, 18. Kano mjesec od petnaest dana kad obasja kroz jelove grane. 3, 155. — Sve ću tvoje kosti izlomiti a tvoje ću srce izgoriti, kroza te će ogrijeti sunce. 3, 303. — Bijela mu brada do pojasa, pa se kroz nju toke prosjauju. 3, 284. Sjaju mu se toke kroz brkove. 3, 154.

c) *glagoli koji znače glas, buku itd. (što nekuda prolazi dok dođe do uha).*

aa) *vidi a, a) aa).* Viče Bogdan sestri kroz pengere. Nar. pjes. vuk. 1, 539. — Tako se izgovaraju (još kroz nos) ta slova. Vuk, rječn. 1919. A gurukće Francuz kroz nos. P. Petrović. slobod. 199.

bb) *vidi a, b) aa).* Putnik stane kazivati kao kroza zube, da mu je kršteno ime Ščepan. S. Ľubiša, prip. 91. Pripita Marko kao kroza zube. 135. Knez kroza zube reče. 241.

cc) *vidi a, b) cc).* Nek telali kroz sva-tove viknu. Nar. pjes. vuk. 2, 539. Neka jeka ide kroz Uskoka. 4, 497.

d) *glagoli što znače vidjeti (ono što dolazi kod b) ovdje se prima u oko).*

aa) *vidi b) bb).* Veļu da ona (zemļa poslije strašnoga suda) po vrhu zdvora biti će bistra, sfijetla i da će se moć pozrjet kroz nju kako kroz jedno cklo. M. Orbin 259. Mi ne gledamo očale nego kroz očale. A. Kanižlić, uzr. 211. Sad vidimo kao kroz staklo. Vuk, 1kor.

13, 12. — Bog vidi opačinu kroz debelu oblacinu. (D). Poslov. danič. — Maglovito poje ugledaše, kroz maglu se malo naziraše. And. Kačić, razg. 258a. — Kroz tmine noćne gleda na daje k Jeruzolimu. F. Lastrić, test. 105b. — *Amo može pripadati i ovo (drugi stih i pod dd)).* Vidi mu se vince kroz grće, bile ruke kroz tanke rukave. Nar. pjes. vuk. 3, 512. — *U metaforičkom smislu o stvari koja nije ni po što prosirna.* Ma je lakomos svijet zaslijepila: kroz dinar svak gleda, na dinar svak pozire. M. Držić 219.

bb) *vidi a, a) aa).* Kroz bužu me gledaš, ne daš mi pokoja. M. Držić 368. Ja ću izvaditi ključ iz vrata, pa kad se stane skidati, onda ćeš ga videti kroz rupu. Nar. prip. vuk. 67. — Često Miloš kroz prozor pogleda. Nar. pjes. vuk. 2, 218.

cc) *vidi a, a) bb).* Te mu se kroza razdrjenu košulu vide široke grudi. S. Matavuj, novo oružje. 84.

dd) *vidi a, a) cc).* Na oči joj zlatali marame, rijetke su, te kroz njih vidaše. Nar. pjes. vuk. 2, 553. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* Solomun se kroz kola bio zagledao u prednje točkove. Nar. prip. vuk. 198.

ee) *vidi a, b) aa).* Ako nijesam kumovao, a ja sam kroz plot gledao. Nar. posl. vuk. 7. Kad pogleda kroz brvna u jednu zgradu. Vuk, poslov. 229. Bili su mu na ruci i mnogo mu koješta gledali kroz prste. pravit. sov. 76 (metaforički, vidi kod prst). — *I ovaj primjer može amo pripadati, ako ne pod 4:* I kroz tebe je, stari, pogledao Gospod na naše selo i pomogao mu je. M. P. Šapčanin 1, 174.

e) *glagoli koji znače čuti (primati glas što dolazi do uha).* Kroz ma usta čuj svjet stavni koji me nebo rijet nadiše. I. Gundulić 303. Vika, jauk: 'O pusti nas, pusti!' začuo se kroza mrak taj gusti. B. Radičević (1847) 131.

f) *amo mogu pripadati i ova dva primjera u kojima se shvaća kao da je micanje, premda glagol uprav to ne znači (u drugom primjeru metaforički):* Opletu vijence od vrbovijeh mladica, pa se kroza njih Ľube i mijeñaju jaja (šarena i crvena). Vuk, rječn. kod družićalo. Mnogi oblici... nijesu mogli ni postati drugačije nego kroz oblike staroga slovenskoga. Đ. Daničić, dioba. 9.

c. *glagol ne znači nipošto micanje od mjesta do mjesta, ali kroz stojeći uža n pokazuje da ono što znači glagol biva u isto vrijeme u koje je i micanje u pravom smislu kao kod a, n. p.:*

a) *glagol je biti (budem).* Kad su bili kroz goru zelenu. Nar. pjes. vuk. 1, 582. I kad budeš tamo kroz čaršiju. 2, 622. Kade sa mnomo bidu kroz Kosovo. 2, 269. Kad su bili kroz Korita ravna. 3, 455.

b) *u ovom primjeru s glagolom imati (biti) smisao nije o pravom micanju nego o smjeru (kojim se mjeri duļina).* Kroz cijelu našu zemļu (u priječniku) ima 1720 milja. Vuk, priprava. 101.

c) *glagol znači neku radnju koja se čini prolazeći kuda.* Da ne pevam kroz Miroč planinu. Nar. pjes. vuk. 2, 216. Evo junak pjeva kroz čaršiju. 2, 623. Kroz Gacko ne pjevaj. Nar. posl. vuk. 161. Ona se prometnu ova i poče kroz kuću blejati. Nar. prip. vuk. 146. Stade jeka kroz zelenu bašću. Nar. pjes. vuk. 3, 104. — Moli Boga de se moja mater nije doma namjerila nego pošla da biļe kroz goru bers. Nar. prip. vuk. 118. — Nađu sve pečeñe i varivo iskotrļano kroz kućinu. 259.

d) *u ovom primjeru tuga je znači stanje*

tjelesno kod prolaska. Da je nije kroz goricu tuga. Nar. pjes. vuk. 1, 585.

2. *od mjesta je preneseno na vrijeme, te us kroz stoji ime za vrijeme, čim se kaže koliko kakva radnja ili stanje traje.* Po zemljah se ovi kroz lito skitaju. I. T. Mrnavić, osm. 41. Koji godi ispovideni i pricestjeni u koje godi vrime kroz godinu. A. Kanižlić, bogojubn. 437. Ti biš morala mučat, a ni jedne reči ne sprogovorit kroz celo to vrime. Nar. prip. mikul. 20. Koja su se (imena) kroz pet stotina godina pod turskom vladom zadržala. Vuk, odg. na laži. 21. Što kroz jednu jesen preko reda potrošite. M. Pavlinović, rad. 116. — *Amo pripada i ovo:* Tuj čijem ja budu uza te počivat, drago 'e u bludu tve dike uživat: naj liše gdi kroz toj zagrlis me grlo... D. Rašina 21a.

3. *od značenja kod 2 prelazi se na način: us kroz stoji supstantiv koji pokazuje duševno stanje ili stanje što je ujedno tjelesno i duševno, te se shvaća kao da nešto biva dok ovo traje, može se i pomisliti da ovaj smisao postaje od mjesnog značenja (kod 1) shvaćena metaforički. ovaki su supstantivi n. p.:*

a. san: kroz san, kroza san, često. (u Dubrovniku se gđegdje kršsan shvaća kao supstantiv i znači kad čelade nije još tvrdo zaspalo ili kad se polako budi, dakle stanje u kojemu neki posve u snu ni na javi. P. Budmani). Molitva se ima činiti, ne kao kroz san i drimajući. F. Lastrić, ned. 298. Kroz san besjedi. (Z). Poslov. danić. Bratac seji kroz san odgovara. Nar. pjes. vuk. 1, 428. Jošt se pomiheh kao kroza san. S. Lubiša, prip. 132.

b. plač (suze), uzdasi, smijeh itd. uopće tjelesni znakovi duševnoga stanja. Seja bratu kroz plač odgovara. Nar. prip. vuk. 2, 112. — Roni suze niz junačko lice, a kroz suze gnevno progovara. 2, 421. — I kroz uzdah naj gorući, da ukaže skrovne jade, jedva iz srca naj poslije jedno tužno, 'vaj' podrije. I. Gundulić 239. Kroz uzdahe huka glasi se. B. Betera, or. 29. — Ka kroz smijehe prevelike pada u njedra druzi miloj. J. Kavašin 198a.

c. nepokoj i takovo što drugo. I svršio još bi u plaču dni kroz teške nepokoje, razgovora da ne začu od jedine kćerce svoje. I. Gundulić 878.

4. u Novom Zavjetu Vuk prevodi ovijem prijedlogom grč. *διά* s genetivom, po čemu bi kroz značilo *prijelaz u metaforičkom smislu (isporuči a, g) ce).* o ovakovijem primjerima Daničić piše: što pomaže ili čini da što bude može se uzeti kao da radnja kojom se čini da što bude (prосто rekavši) kroza n prolazi. Đ. Daničić, sint. 456. Svijet kroza n posta. Vuk, jov. 1, 10. Da se svijet spase kroza n. 3, 17. Kojega (sina) postavi našljednika svemu, kroz kojega i svijet stvori. pavl. jevr. 1, 2. Da se u svačemu slavi Bog kroz Isusa Hrista. 1petr. 4, 11. Srca svetijeh počnuše kroza te. filim. 7.

5. može (kao instrumental, isporuči i preko) pokazivati ono (ruskom riječi sredstvo) što subjekat upotrebljava da izvrši svoje djelo. i ovdje se shvaća metaforički kao da je ono kao put (vidi put u metaforičkom smislu) kuda prolazi djelovanje.

a. u akusativu je supstantiv verbalni ili uopće supstantiv koji znači djelovanje. Žitak i spasenje kroz ove beside daje (Isus). Kateh. 1561. C4b. O vjetri milosni, ah dali ganu vas kroz plač svoj žalosni od tužba lijepijeh glas? I. Gundulić 55. Kroz gorjenje neka tvoje u pepelu Troja leži. 862. Na svak čas bo kroz veliko

djelovanje od čudesa kaže svijetu on koliko... 437. Kroz svoj pogled mili zlato i ljubav sad u jedno Kalinku su pridobili. 460—461. Sve sad gubi kroz smrt hudu. 525. Kroz tve znahe i hitrinu bi čas moja sahrañena. G. Palmotić 1, 817. Kroz ovaku da nevjeru moja majka umori te. 2, 189. Kroz pjesance i kroz tance lijepu diklu proslavite. 2, 258. Što paklene kroz privare tve viteško ružiš ime? 2, 386. Kroz neizmerno tvoje (svetoga duha) dilo netegnute djeve izbrane on u plodno side krilo. 8, 1a. Kroz muk moj sniženi uztegnuo gniv sam nima. B. Betera, čut. 40. Da oba (kraja) mirne kroz beside razlog svađi izuvide. J. Kavašin 251b. Oni kroz neposluh sebe i nas u propast potisnuše. A. d. Bella, razgov. 298. Farauna razbojnika kroz vodene strati boje. I. Đorđić, uzd. 203. Žela Božije slave navlaštito javlja se i kaže kroz trude i nastojanje. I. M. Mattei 45. Prije... nego ja bih... kroz izdahe toli hudo ostavio ljepos tvoju. P. Sorkočević 582b. Ili bojna kroz ina dila isti život izgubiti. 591b. Tu ću istu ja prigodu prigriliti u veselju, ka će tvoju kroz slobodu vašu i moju smirit želju. 592b. Vi koji ste nekad bili odlučeni i neprijatelji kroz pomisli u zlijem djelima. Vuk, pavl. kol. 1, 21.

b. u akusativu je supstantiv koji znači što umno. Gdi je ona rajska mladost kroz liposti koja svoje uzrokaše slatku rados? I. Gundulić 266. Ali ljubav kroz vlas živu jača oružja da joj. 338. Ali nemu smrt nemila kroz namjeru hudu i priku svit je u brzo polomila. 377. Koja kroz moć krepku i jaku za mnomo letiš. G. Palmotić 1, 6. Zlobnoj gusi zle dat smeće kroz pogubni glas nemio. 1, 49. U toliko mi nastojmo dobro ime steći, u koliko kroza n ufamo dobiti prijateljstvo. A. d. Bella, razgov. 78. Izpunimo svrhu na koju Hrist Jezus hotje sazdat to svetotajstvo a to je kroza n sjediniti naša s njegovim srcem. I. M. Mattei 67. Prašta nam G. Bog kroz pokornu ispovijest sve naše grijeha. T. Ivanović, nauk. 76. Prava ljubav k narodu ne rada se s čovjekom, nego se dobiva kroz nauku i odgojehe. Vuk, kovč. 18—14.

c. u akusativu je supstantiv koji znači što tjelesno. značenje kao kod oruđa. Nevjernici poharani kroz desnicu leže tvoju. G. Palmotić 1, 306. Rvite se među vama kroz junačku pes gvozdenu. 2, 376. Kroz tri ključa zatvorili gvozdena im bjehu vrata. J. Palmotić 13. Jove vašu miso kroz treskove je satariso. J. Kavašin 423a. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer:* Kroz glas meden i veseo nastojte nas veseliti. G. Palmotić 2, 406. i ovaj u kojemu se mogu ljudi shvatiti kao oruđe. Ondi je dađe kroz pandure povezat. M. A. Relković, sabr. 42.

6. u dade prenesenom smislu pokazuje usrok (i ovdje se može pomisliti da je usrok ono kuda metaforički prolazi djelovanje). ima usrōk od razlićnijeh vrsta, ali je teško po ovima načiniti do konca diobu. po stopama Daničićevijem ja ću se ograničiti na tri vrste usroka (i to dijele nije baš lako kao što će se vidjeti). Daničić (sint. 457) kaže da je usrok onakav kakav je kod prijedloga s s gen. ili kakav je kod prijedloga radi. ovdje su kod a primjeri što bi odgovarali po nemu prijedlogu s, a kod b i c prema radi. — Ovo značenje što se često nahodi u starijih pisaca rjeđe je u naše vrijeme, u koje se usdržato osobito kao konjunkcija krōsto (kroz što, kroza što), vidi kod c.

a. o svakome usroku koji ne pripada pođ b i c. — Kroz može se samijeniti prijedlosima s (s gen.) i od. V to vrime bihu dobri muži ki

crkvi svojim blagom uréše dahu, kalež i rizam knjigami kroz vsaku dobrotu (*moglo bi se shvatiti kao da kroz ovdje pokazuje način, isporodi* 8). Mon. croat. 318. (1887). Kroza što, ružice, ne pomniš za mene? Š. Menčetić 120. Veli je toj uzrok kroz ki se sad tužu. 158. Kroza te tužice mnoge su sad meni. 298. Kroz toj se ne stidim, ne lipos er slidim. Ć. Držić 354. Gdi može... moje srdačce kroz vilu ne cvilit? 372. Ne vjerujući i čudeći se kroz veselje. N. Rašina 126^a. luc. 24, 41. Nikadar višnega ucknila milos ni, kroz toj svak u néga ufaj sve svoje dni. N. Dimitrović 3. Umiraš... kroz ku stvar, dobro znaš, koli se bojim ja. 29. Cječ toga tužan ja, ki cvilim dan i noć kroz moja griješenja, molim te za svu moć. 55. Brema kroz ko ću plakati i tužit sve vrijeme. 61. Ter mi je podnijet svakoja veselo i mlo pedepsanja tvoja kroz hudo me dilo. 65. Lijevah na svak čas kroz grijehe velike niz blijedi moj obraz od suza dvije rike. 57. U srdačcijeh naše rane kroz ke željno umiremo. N. Najlašćković 1, 167. Jes odi pastir jedan, kroz koga željno gori mladost moja. 1, 204. Što mladosti naše pate kroz juvene smrtné rane. 1, 288. Nika gospoja kroz koju žalosna mladost je sad moja. 1, 297. Tuj ona: „Što mučiš? krozač ne govoriš?“ 1, 814. Za imat ne milos jedinu na svijeti bit mi će usilos kroza nu umrijeti. N. Najlašćković 2, 99. Nu za svu boljezan, ku nebog podnosim kroz tvoju juvezan. 2, 27. Zač, kruno izbrana, umire on sada kroz boles od rana koje mu ti zada. 2, 52. Jer draga moja vil ne može k meni doć, kroz toj nas žestok cvil ne pušta dan i noć. 2, 59. Skažu cvilenje i boles ku ćutim kroz ovo dijeljenje. 2, 80. A dokli jednu stvar tko ima na svijeti, dotle ju nikadar ne bude željeti. ja vidim u meni inako toj djelo kroz ures juveni i lice tve bijelo. 2, 136. Kroz toj se ne trudi, ako tko u pjesan ne lipos rit žudi. M. Držić 6. Kroza jad vene mladosti moje cvit. 9. Srce tužno gori kroz ne obraz. 11. Prosimo od Boga da ne dopusti nam poginuti radi ili kroz ništete, pečali i nevoje ovoga svéta. Š. Budinić, sum. 20^b. Hoteć pri kroz vilu vridnu zlo prem tužit, neg za slas tuj milu z drugom se zadružiti. D. Rašina 3b—4^a. Svaki dan patiti trud zaman, uzdišuć kroz hudi, juveni, juti vaj. 17^a. Nea se toli ne oholi ne lipota vrh života moga puna zla nemira, kroz ki jedno sve umira. 117^a. Kroz misli ke more srce me, oči su od suza zlih more, koja stvar bit more od ove vik gora? 128^b. Drugoj (*pjesni*) ku drugi dan stvori za tim dnem kroz poraz, začuvši, da mori nemoći zle je vlas. 137^a. Jer te vidim zlo tugovat kroz čas hudu. D. Zlatarić 25^b. Kroz hud glas, ki čuste, tvori plač. 80^a. Nijemi ostasmo kroz žalos i čudo. 80^b. Narodi ki bihu kroz ta dar veseli. Đ. Baraković, vil. 145. Vjerenici obrani dostojno nad sve ine kroz ures izbrani ljepote istine. I. Gundulić 173. Oče vječni, ne umijem rijeti, kroz grijeh hudi i prokleti koju ćutim ja boljezan. 248. Kroz to grozno sveđ plačite, oči naše boležlive. 272. Turkićna, koja sudi za mladića Krunoslavu, snébiva se, pañi i čudi kroz ljepotu ne gizdavu. 461. Ki će slavan sveđ živjeti kroz hrabrena svoja dila. Ć. Palmotić 1, 115. Da kroz žensku jednu glavu izgubimo prednu slavu. 1, 66. Ki čas vječnu dobivate kroz vitešća vaša dila. 2, 87. U srcu se radovaše kroz obilnu slas čestitu. A. Vitaljić, ostan. 65. Oni se parbe i inade; kroz što? kroz zemlju: stiču baštine, sagrađuju kuće... J. Banovac, pripov. 6. Ki kroz djela slove bojna. Zgode. 2. „Koja ti je golemá nevojá, te si tako

u obrazu bleđa a na srcu vrlo žalostiva? il' kroz braca moga Alil-agu, il' kroz moju ostarilu majku?“ „Nij“ kroz majku, već kroz brata tvoga: Alil-aga u mehani pije, vazdan pije, a svu noć me bije! (*vidi kod b*). Nar. pjes. vuk. 1, 619. — *Vidi i kod c*.

b. *uzrok je (ili razlog) nešto (što može biti i čelade) čemu se radi na korist (ili na štetu), za ljubav (ili od mržnje), po volji (ili protiv voje), uopće obzirujući se na korist ili voju onoga (Daničić, kao što je kazano, tumači ovo značenje ispređujući ga s radi, a kod ovoga prijedloga piše: S ovim predlogom reć u drugom padežu pokazuje da se što radi mareći za ono što sama znači;... kad se za što mari, može se gledati da mu se ugodi ili da mu što pristane. sint. 292).* — *U ovom se značenju kroz može zamijeniti ne samo prijedlogom radi, nego i prijedlogom za (s acc.), za ljubav (koga ili čega).* — *Naj bole se može poznati razlika između s i radi (između značenja kod a i ovoga) u ova dva primjera: Bjež' odatle, Turkića đevojko! ja ću s tebe izgubiti glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 577. Hoću moju glavu izgubiti radi krsta i bogorodice. 1, 610. ali je uopće teška ova razlika što se može odmah vidjeti u naj zadnjem primjeru kod a, koji i Daničić navodi u sintaksi bez dva zadnja stiha, ali se bez njih baš ne zna, pripada li primjer pod a ili amo; pripadao bi amo, kad bi se pitalo, jeli blijeda što žali Alil-agu ili majku (koji mogu biti bolesni ili upali u koju nesreću ili umri); a poznaje se da pripada pod a istom po dva zadnja stiha u kojima se vidi da je nesinu bledilu „kriv“ muž. — Ovo su primjeri što Daničić navodi za ovo značenje (= radi): I čaše se otet od Turaka, al' se seti nekaja Stevana: „Teško meni do Boga višnega! Turci će mi dete zarobiti, Turci će mi dete poturčiti, pa kuda će moja grešna duša?“ kroz dete se predaje Turcima (kroz dete = radi djeteta, za ljubav djeteta; s djeteta značilo bi da mu je djetete krivo). Nar. pjes. vuk. 3, 37. Koñ se kroz dlaku ne hvali nego kroz brzinu (*hvalenje nije baš mareće; niti se ovdje gleda da se dlati ili brzini ugodi ili pristane; s toga ovaj primjer ne pripada amo, premda bi radi bole nego s zamijenilo kroz. ovdje imamo dakle nešto osobito što ne pripada ni pod a ni pod c ni amo: značenje je da je uzrok ujedno i mjera — ili može biti još bole, smjer — hvali*). Nar. posl. vuk. 150. Svađa kroz jagluk (Vuk). Zavadi se i mlo i drago, da kroza što, ne bi ni žalili, već kroz jednog vezena jagluka (*bole pripada pod a nego amo*). Nar. pjes. vuk. 1, 561. — *Mislím da amo pripada i ovaj primjer u kojemu je kroz = za, za ljubav: Hoće li blaženi imat boles kroz osujenijeh? M. Orbin, zrc. 182. i ovaj gdje kroz stoji u saklišanju kao za a za ljubav: Kroz onuj radost molim te. Zborn. 171^a.**

c. *uzrok je (ili razlog) namjera kojom se što radi (causa finalis). Daničić piše kod radi: Za što se mari, može se gledati da se dobije ili samo da bude. sint. 293. — Amo pripadaju jamčno ova tri primjera: Krozač si kosice prosla niz grlo? ali t' se drago jes pogizdat nima sad, ali će tvoj ures da željnim zadaš jad? Š. Menčetić 28. Neg da mi znati daš, krozač mi toj tvoriš, krozač me skončavaš ovako i moriš? ako t' je što bole, da mene ovakoj juveni nož koje... mirno ću podnijeti. N. Najlašćković 2, 27. Kroza što, a che fine, a che proposito? „quorsum“. A. d. Bella, rječn. 26^b. — Ne znam, pripadaju li ovi primjeri amo ili pod a. Krđšto (kroz što), vide zašto s dodatkom da se govori u vojvodstvu. Vuk, rječn. Krđšto — zašto, ko to jošće zna?*

B. Radičević (1880) 178. Ne zna se ni zašto ni krošto Karađorđe ostavi Besarabiju. M. Đ. Milčević, pomenik. 2, 226.

7. može imati usa se koji drugi prijedlog.

a. s cječ (ako se i govori o djeca, što ne nam, ali svakako treba govoriti cječ jer je proklitika): kroz cječ, još češće kročeč, u naj starijem primjeru kroci (kroci m. krocić, i sad u Dubrovniku kročeč); pokazuje usrok kao kroz, 6 i cječ. — Ismeđu rječnika u Belinu (kročeč tebe, per tua causa, per tua cagione, tua causa 181b, kročeč česa, onde, per la qual cosa, quapropter 524b), u Stuličevu (kro cječ, v. kroz cječ; kroz cječ česa, kroz cječ toga, ob id, propterea, idcirco, ideo, hac de causa, hujus rei causa). Ne krs(m)aj kroci tebe samoga. Zad. leko. 10. dan. 9, 19. Neće kročeč žalosti nadriti četru. I. Đorđić, salt. 459. Koje podnijeh kročeč tebe. ben. 48. Kročeč tega milostivi Benedik poče ih rasgovarati. 45. Neg nečasna vik da u puku ti se rečeš kročeč mene. pjesn. 69. Kročeč toga istina je, da je od svijesda ne svijetla kruna. B. Zuzeri 172. Trijebe je dake obito spoznat, da neugodnos naše smrti nije kročeč iste smrti, nego kročeč grijeha našijeh koji nam je rastrovljivaju. 882. Poznan kročeč svoga plemena. S. Rosa 154a.

b. sa sred: kroz sred, krosred, vidi kod sred.

8. ne slaže se s glagolima ni s imenima (rijetki primjeri nijesu narodni; ovdje nijesu sabijene riječi što je Stulli sa svoj rječnik ismislio: kroscijediti, krositi itd.); mješte kroz nalazi se pro- (isporedi proz).

2. KRŌZ, adv. vidi krozi, 2 i skroz. — Vidi radi postaša 1. kroz. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Prozor negov oni mili srce moje kroz prostrili. M. Divković, kat. 128.

KROZDEŠA, f. ime kosi. Bastaja, Daruvar. D. Hiro.

KRŌZI, praep. i conj. vidi 1. i 2. kroz. — U naj starijim primjerima pisano je krosž, ali poslije (od xv vijeka) svagda krozi, te važa da je ovako i po južnom govoru, ako je krosž upravo loc. (vidi kod 1. kroz). Prema ovome bila bi ova riječ praslavenska, premda se ne potvrđuje u drugim jezicima. u našem je naj stariji primjer xiv vijeka.

1. praep. vidi 1. kroz. — Od xiv do xvi vijeka (i u jednom primjeru xviii radi stiha, vidi kod a). — Ismeđu rječnika u Daničičevu (krosž per; propter).

a. u pravom smislu. (Selu je Vrmoši išla međa) po dlu krosž gvozda. Mon. serb. 95. (1880). Dok dugotrpni bol smrti ne projde krozi treptućeg srca pol. M. Katantić 78.

b. vidi 1. kroz, 5. Ako me nebasa od mora obrane krosi nih čudesa. Đ. Baraković, vil. 280a.

c. vidi 1. kroz, 6 (naj češće). Krosž prijasni vašu hstni smo doštviju vašemu. Spom. sr. 1, 69. (1405). Poželismo ga ogrubljen i naj gijega človiaka od muži krosi bolizan. Bernardin 80. isai. 58, 2—8. Krozi te da budem toliko bit mučen. Š. Menčetić 129. Čin' da se ne bolim toli ja krosi te. 325. Ni odnesi miloerdje svoje od nas krosi Habrama juhlenoga tvoga i Isaka slugu tvoga i Israela svetoga tvoga. N. Rašina 84a. dan. 3, 85. Ponizni jesmo po svoj zemji danaska krozi grijehe naše. 84b. dan. 3, 87. Svak je nas spravan krosi te boj biti. N. Dimitrović 85. Isbrani moj cvite, što muče ležiš tač, gdi meni krosi te probada srce mač? N. Naješćević 1, 198. Jaoh! dragi moj ovijete, što si tač ale voje, ter mene krosi te nemilo smrt koje?

2, 62. Nu toj znaj, draga ma vilo, što patim krozi te, da mi je sve mило. 2, 88. Budući sva misal tva krozi južveni poraz u petje uznita i nukana. P. Zoranić i. Jur blizu konca žitak moj krozi toga biše. 2b. Kada kojagod žena krozi ta grih k doj se pridruži. 8b. Budi da se veliki krozi toga žalosti daše. 88a. Da krozi te tužit prija voli nego se s drugome sadružiti. D. Rašina 17b. Vilo, ako zaludu krozi te duh pati, razlog je, da budu oči me plakati. 125a. Krozi te vas gorim. D. Zlatarić 46b.

d. u jednom primjeru xvi vijeka stoji krozi da pokaže koji bi bio subjekat da je glagol u aktivnom obliku: Jedna predika krozi Stipana Istrijanina. Kateh. 1561. i. — ovo jamačno nije po narodnom govoru.

2. adv. s jedne strane na drugu, vidi skroz. — isporedi 2. kroz, krosju. — xvii i xviii vijeka (rijetko). S kojijem (čavlom) probi mu krozi glavu. M. Radnić 817a. Da ga krozi probode. And. Kačić, kor. 164.

KROZJE, vidi krozi.

KROZJU, adv. vidi krozi, 2 i skroz. — xviii vijeka (rijetko). Četvrto tila slavnoga narešeše jest tankost, što će reći, da će moći svašto krosju proć. J. Filipović 1, 224a. Lasno ćemo Krosju osvojiti, zidovi su krosju probijeni. And. Kačić, razg. 141b. Krosju jedan drugoga probode. kor. 185.

KROZLISTA, f. neka bilka. — Neće biti narodna riječ (vidi 1. kroz, 8). Krozlista, (prema lat.) perfoliata (Durante), Bupleurum perfoliatum Lam. B. Šulek, im. 175.

KROZNETEN, adj. ? part. ? riječ nejasna na jednom mjestu xviii vijeka, koje je cijelo jamačno slo štampano. A oghem su priprćene dvi Martove krosnetene. J. Kavašin 417a. — Ako je od glagola kros-gnetiti, vidi što je kasano kod 1. kroz, 8.

KRŌZULIOA, f. neka bilka. Krozulica, gingidio (u sišskom rukopisu), Anthriscus cerefolium Hfm. v. Krosulica. B. Šulek, im. 175.

1. KRPA, f. komad kakvoga tkana. — Od xv vijeka, te nema dovoljnih dokaza da je praslavenska riječ; da je to, korijen bi joj bio krp, i srodan s lit. kirpti, strići, i s lat. carpere. — Ismeđu rječnika u Mikajinu (krpa, zakrpa, pezza, pannus), u Belinu (pezzo o striscia di panno o tela, panni frustum 559b; toppa, pezza, resegmen 785a; straccio, peniculum 710b), u Bjelostjencevu (samo množina krpe, zar štamparskom griješkom? plica, veteramentum panni, commissura, junctura, pitacium, appendix, frustum, supplementum ad vestes resarciendas), u Jambrešićevu (jamačno po Bjelostjencevu krpe stare, veteramenta), u Voltigijinu (toppa, pezza, fleck, lappen), u Stuličevu (krpa i pl. krpe, reliquiae panni, telae etc.), u Vukovu: 1. ein fleck (tuch, leinwand), lacinia; u Daničičevu (krpa, pannus).

a. sa snačenom sprijeda kasanijem (naj češće se kaže o prtenom tkanu), u koliko nije potrebno pomisliti da je komad od čega drugoga odadrt ili rasdrt, ili da se nim što krpi. Soli trenu... sveži... v. krsu svilnu. Sredovječn. lijev. jag. star. 10, 101. Ječmenno brašno svari... i polagaj na krsu vruće. 112. Prostare po krsu sija i položi na jetru. 118. Druzi mu (Jesusu) oči pak krsom zastirahu. N. Naješćević 1, 181. Procedi i prěgnuvšij krsu ot svile ili ot vale u drugu činju i svij krsu veliku. Glasnik. 25, 35. (xvii vijek). Oni koji se slavi hajinami

jest priličan onomu koji se fali krpami s kojijem drži svezane svoje rane. M. Radnić 78ab. Dopusiti da mu su pokrivene oči jednom krpom. 284b. Tarući sudove jednom krpom oštrom očiste se. 433b. Na maloj rani vele krpe. (D). Poslov. danič. Imat pripravnu jednu čistu krpu. I. Grličić 106. Kada Amana na smrt osudiše, dovodeše ga na mjesto od pogibili, zavezane oči crnom krpom. J. Banovac, razg. 144. Da ga ne imadihu u što poviti izvan u ništo siromašnih krpa. pripov. 98. Ona krpa, svrhu koje na otaru u vrime svete mise stoji prisveti sakramenat, ne ima bit vezena. J. Filipović 1, 101b. (Naglavnik) kako drugi promišljaju, zlamenuje krpu onu s kojom od Žudija prikriven bijaše obraz Isukrstov, kada mu govorahu: 'Prorokuj nam, tko je koji te je udario'. A. Kanižlić, bogoljubn. 63. Zašto misnik meće bilu krpu na glavu ditetu krštenju? F. Matić 84. Stade na krpi s kojom se kalež tare. M. Zoričić, zrc. 175. Ona ga obvi krpami. S. Rosa 81b. Maži po krpi. J. Vladimirović 7. Procidi kroz krp. 8. Metni u jednu krp. ritku. 84. Baskraviti s vrućim krpam. M. Dobretić 863. Mogao bi svaki i svaka s čistom krpom pluvaku otrti. I. J. P. Lučić, doct. 48. Veži krpom da kiša ne pere. J. S. Relković 146. Stari su malali Ľubav maleno diteše slipo, jerbo su mu svezali s krpom oči. A. Tomiković, gov. 64. Vaja ju čistom krpom trti. G. Pešalić 244. Gde brazdila, tu zaspala . . . pokrila se tankom krpom. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Na krilu joj krpa burunguka, po njoj veze grane pozlaćene. Nar. pjes. petr. 1, 119. Krpa što se nom ispira što. Vuk, rječn. kod ispraća. Debela krpa što se meće navrh parionice. kod lužnaka. Bijela krpa što se metne preko findela. kod privezač. Pa se pokrpie po obrazu krpom bijelom. V. Vrčević, igre. 17. 'Ručnik' je otkana pamučna krpa koja je udešena kao kakva kapa. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2 40. 'Pobljedio kao krpa', kaže se kad ko poblijeđi ili od straha ili od boje ili zbog čega drugoga. u Dobroselu. M. Medić. i u Dubrovniku. P. Budmani. — U osobitom značenju. 'Belu krp' na glavi nose žene u Krajini, u Kluču, u Crnoj Reci i u Zaglavku . . . M. Đ. Miličević, živ. srb. 2 40. — *Metaforički*. Koja je veća budalaština od ove: ostavit se vladati jednoj silovitog i nemilog požudi koja nam odmah zgodnu krp. na oči meće? A. Tomiković, gov. 127.

b. komad odadrt od cijeloga tkaña, od odijela ili drugoga čega, pa i od kože (kao što je u naj prvom primjeru), ili razdrt. kaže se često s prezirañem pa i o komadu što nije onakav. (Mravi) meni zgrizoše do krpe šupał mijeh. M. Vetranić 2, 84. U žitu običaju obisiti krpe za uplašiti vrebca. A. Kanižlić, kam. 228. Kazao bi trule krpe. V. Došen 9b. Razdrtu se krpe dile. 37b. Nek od vrata te do pete od neg' guste krpe lete (od udaraca tojagom). 188a. Gdi se godi što prokine (na hañinama), krpa ti se već ne skine. 205b. Krpe vise; uši lizu . . . 209a. Spopadnem u Ľutini komade svile, i sve ih izderem u krpe. Vuk, dan. 2, 129. Iznađoše našu sada toliko poznatu hartiju od krpa. priprava. 183. — *Može značiti i naj manji komad na odijelu (s prezirañem)*. Nit' ću s mene skinut krpe. V. Došen 123b. Po životu голу bije, jer na vami krpe nije. 149b. Brez zaprega i haljine i brez svake krpe ine. 208a. — *Do krpe u naj starijem primjeru kao i u ovome*: Pak pomamne one hrpe odoru mu (vitez) svu do krpe izkidaše. V. Došen 124a znači: do naj manjega komadića. tako je jamačno i u ovom primjeru: Znoj mi se pro-

toči, . . . trudan mi pomoći život vas do krpe. Đ. Baraković, vil. 280a u kojemu život snati tijelo (odjeveno).

c. komad što se umetne i ušije u tkañe ondje gdje je prodrto (vidi krpiti).

a) u pravom smislu. Haljina stara i krpami našvena. B. Kašić, fran. 51. Ako ne stavimo svaki dan krpe na ovu haljinu, nije umožno nosit ju na sebi. M. Radnić 419a.

b) u metaforičkom smislu, tužba, grđna, psovka. — *Po dva naj prva primjera može se vidjeti kako postaje metafora*. Drugu je još krp. iliti tužbu rečenoj tužbi prišio. A. Kanižlić, kam. 249. Ako bi se na jednu stvar namirili, koje ili ne bi razumili, ili . . . odma bi trista crni krpa pisaoću priboli (štioći). V. Došen ix. Na gospodskog sina pazi (baka), da brez krpe ne odlazi. 128a. Znam, gospoda da ne trpe ni naj mañe nosit krpe. 152b.

d. krpa platna, vidi u Vukovu rječniku: krpa platna, ein stück leinwand von 20 ellen', 'massa lintea'. — *Jamačno je ovakovo značenje u ovom primjeru*: Pošli meni onu krp. platna. Nar. pjes. vuk. 1, 560, a može biti i u ovima, ako se i ne misli na ñeku određenu mjeru, ali se svakako misli na veliki (dugi) komad: Pa do vati jednu krp. platna, preturi je gradu niz bedene; Momčil' vati onu krp. platna, pa se peñe gradu uz bedene. Nar. pjes. vuk. 2, 112—113. Donesoše bjelu krp. platna, zaliješe je lojem i kattranom, pa uviše kuju Ikoniju savrh glave do zelene trave. 2, 179. Baci mene jednu krp. platna, izvadi me iz vode Marice. 2, 340. Donesi mi jednu krp. platna, utegni me, selo, od bedara, od bedara do vitih rebara. 2, 465.

e. krpa guñska, vidi u Vukovu rječniku: krpa guñska, art wollener zeug für guñ', 'panni genus': ova je krpa kao domaće ovrañeno sukno, ali iznutra ima rese, i toplija je od sukna. — Abagije građe naj više guñeve od guñske krpe. Vuk, rječn. kod abagija.

f. tkañe uopće, isporedi d i e. — *U jednoga pisca našega vremena*. Varoško se (odijelo) od seljačkog razlikuje koliko krpom toliko još više krpom od koje se kroji. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 65.

g. u prenesenom smislu, kaže se u Crnoj Gori krpa slanina za komad odresan od prilike kao krpa. — *Imeđu rječnika u Vukovu (dodato u trećem izdanju po Vukovijem bifeškama)*: (u Crnoj Gori) krpa slanina, t. j. veliki komad kao n. p. polovina ili četvrtina čitave slanina. Knesu onoga sela pogine jedna krpa slanina. Nar. prip. vrč. 44. Ugleda de nad vatrom vise dvije krpe slanina. 192.

2. KRPA, f. ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32.

3. KRPA, m. hyp. krpāč ili krpējija. — *Akc. se mijena u voc. křpo. — U Vukovu rječniku*: 'der flicker', 'sartor cerdo'. [cf. krpējija].

KRPAC, křpa, m. vidi krpāč. — *U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* (ciabbattino, scarpinello, colui che rattoppa le scarpe', 'cerdo' 191a, 'raccconciatore di cose vecchie', 'interpolator' 602b; 'rappazzatore, colui che rappezza', 'sartor' 607a), u Voltigijinu (rattoppatore, raccconciatore', 'der flecke aufsetzt'), u Štulićevu (uz krpāč). Doje žela jednoga křpa od crevij . . . M. Orbin 111.

KRPĀČ, křpāč, m. čovjek koji po svom sanatu křpi ili odijelo ili obuću. — *isporedi křpa, krpējija. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliyem padežima, osim nom. sing., i voc.: křpāču, křpāči. — U Mikajinu rječniku: křpāč,*

koji krpi hašine ,sarcinator'; krpáč, koji krpi postole il' crevje ,cerdo, veteramentarius, sutor'; u *Bjelostjencevu*: krpáč, koji krpa ,sarcinator, resarcinator, veteramentarius'; u *Jambrešićevu*: krpáč starah duguvaň ,veteramentarius'; u *Stulićevu*: ,qui calceos et vestes reficit'.

KRPAČICA, f. žensko čelade kao krpáč. — U *Mikašinu rječniku* kod okrpatica; u *Belinu*: ,rappezzatrice' ,sarcinatrix' 607a; u *Stulićevu*: ,quae vestes suit et reficit'.

KRPAČIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Ivan Krpačić. Mon. croat. 238. (1536). Brnardo Krpačić. 244. (1544).

KRPAČKI, adj. koji pripada krpčima (krpáčki — krpaticima). — U naše vrijeme u osobitom značenju. Krpáčki, n. p. krpáčki porub, taj je već drukčiji i od šlepačkoga i od šupljčkoga. U *Srijemu*. M. Medić.

KRPAČENE, n. djelo kojijem se krpiti. Kako se ova djeca ne mogu odučiti krpáčenja kruva! J. Bogdanović.

1. KRĀPAN, krpna, adj. droňav, prňav, ritav (vidi 1. krpna, b). — U *Vrančićevu rječniku*: ,pannosus'.

2. KRĀPAN, m. prezime. — U naše vrijeme. Křpan, prezime u *Lici*. M. Medić. Křpān, prezime u *Lovinu*. M. Medić.

KRPANI, m. pl. ime selu u *Hrvatskoj* u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 39.

KRĀPANE, n. djelo kojijem se krpna. — U *Bjelostjencevu rječniku*.

KRĀPAR, m. nemam potvrde za ovu riječ, ali mislim da se gdjeđje govori i da znači isto što krpáč; od ne su postale krparija i krpāriti.

KRĀPARENE, n. djelo kojijem se krpārī. J. Bogdanović.

KRĀARIJA, f. krpjenje (s nekijem preziraňem). — Od nepotvrđene riječi krpār s talijanskijem nastavkom ia. — U naše vrijeme. Krpārīja, flickarbeit'. Hajdenak, naziv. 19. — U prenesenom smislu: nevaľala, neozbiljna rabota (kao što se shvaća da je krpjenje prema israđivaňu čega novoga). Inače sve je igrarija i krpārīja. M. Pavlinović, razl. spisi. 2.

KRĀARITI, křpārīm, impf. uprav raditi kao krpār (nepotvrđeno), krpiti, ali se upotreľava u prenesenom smislu (krpiti staro, jer se ne može ili ne umije činiti novo; po tome znači slabu, nevaľalu radňu ili takovu koja samo biva za nevoľu). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. křpārāh i u part. praet. pass. křpārēn; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. křpārī.

a. raditi što beskorisno. Označili su ga (f) pisari krpāređi i nateľuđi s. h'. Djelovod. prot. iv. Da donekle krpārīš i povlađiš... M. Pavlinović, razl. spisi. 4.

b. siromaški živjeti, živukati, kuburiti. ,Što mi ga radiš? esi li mi živ i zdrav?' ,Vala Bogu, do voľe Božije živ i zdrav, krpārīm dan za dan, dok edanput i smrt ne stigne'. J. Bogdanović.

KRĀAST, adj. uprav pun křpā (vidi krpna, b i c), kaže se o čeladetu u kojega na licu ima mnogo ošijaka (kao da je lice iskrpľeno). — U naše vrijeme u *Istri*. Křpāst ,cicatricosus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 11ftsg. 29.

KRPASTA, f. ime ovci. (u *Istri*). F. Kurelac, dom. živ. 63.

KRPAT, m. sukna, zemľe, krpna, komad mali.

M. Pavlinović. ,On kad dae, ne dae na malo, nego na krpāt' (goš maňe). J. Bogdanović.

KRPĀTAK, krpátka, m. krpna (vidi 1. krpna, b), droňak. — U naše vrijeme. Krpatak, orepina. Slovinac. 1884. 95. — I u prenesenom smislu, komad (kad se što razbije). Sva se zgrada pretvori u gomilu krpataka. S. Ľubiša, prip. 276. Zvokotnuše krpaci ogľedala. prič. 74. Čaklo... razbije se u stotinu krpataka i tirintika. 74. Pokupe krpátke od srušene brođine. 114. — i u drugom smislu. Isto što i prľ (obično ma kako drvo, koje se nađe ispod kakve voćke, te se nime može mlatiti rod sa te voćke). L. Đorđević.

KRĀTAN, křpātna, adj. koji se krpāti. u *Lici*. V. Arsenijević. ,Ovaj se kamen ne da lijepo rediti, jer je krpatan'. ,Ova e pogaća krpātna svedno kao i prosenica ili kukuruzovnica'. J. Bogdanović.

1. KRĀPATI, křpām, impf. vidi krpiti. — Od xvi vijeka po sjeverozapadňijem krajevima, a između rječnika u *Vrančićevu* (sarcire'), u *Bjelostjencevu* (krpam, křpīm ,plico, sarcio, resarcio, reficio'), u *Jambrešićevu* (krpam ,resarcio'), u *Volligijinu* (rattoppare, rappezzare', flicken'). Vidi druga dva brata ... krpajući mriže svoje. Zad. lek. 34. matth. 4, 21. Mriže křpāhu. Anton Dalm., nov. tešt. 49b. Uzri dva brata mriže krpajući. F. Glavinić, cvit. 237b. Koji s bradom krpna brke, al' peharom streľa Turke. P. Vitezović, cvit. 155. I mišinu dlanim krpna, tamno rugo da potřpa. V. Došen 208a. Ono viče: ,Křpaj kuću! 209a. Křpālī bi i popravľali probijene zidove. A. Kanižlić, kam. 819. Crevľo-křpac koji crevľara obuzo zašto je staru obuću křpao. A. T. Blagojević, khin. 33. Da bi znale matere ča su konci kvatřni, ne bi v kvatřah predale ni dećicu křpale. Nar. pjes. istr. 6, 14. Dajte, mamō, igľicu, da si křpān sukňicu. 4, 24. Nek on svoje traľe krpna. Nar. poslov. stojan. 132. Křpātī, křpītī: ,Ona ga křpā'. M. Pavlinović. — U prenesenom smislu, vidi krpārīti, b. Kuburimo i křpamo kako se može. Nar. poslov. stojan. 97.

2. KRĀPATI, křpām, impf. mľčiti, truditi. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 8 pl. křpājū, u aor. křpāh, u ger. praes. křpājūćī, u ger. praet. křpāvšī, u part. praet. act. křpao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Nepoznata postaňa. — U naše vrijeme u *Srbiji*.

a. aktivno. Da vas, braćo, ne křpamo doćnije. M. Đ. Milićević, slave. 40.

b. sa se, refleksivno i pasivno. U jedan mah dođe mi u pamet kako na nęga plaću toľiki ľudi, kako se s nęga krpna i mući ovoliki svijet pa — opalih! M. Đ. Milićević, zim. več. 229. Ja mislim da se ľute zato što im je teško křpāti se a može da bude i još kakav uzrok. 254. Tamo se křpām a sve uzalud. zlosel. 89.

KRĀPATITI, křpātīm, impf. mrviti, drobiti. M. Ružićić. ,Što tako křuv rukami křpātīš, što ga nožem ne odrežesh?' ,Nemoj tako křuva křpātīti i lomiti'. J. Bogdanović. — Sa se, refleksivno. Křpātīti se, drobiti se, rušiti se (stijena), mrviti se, u prenosnom smislu znači brzo govoriti bez oduške. M. Ružićić. Křpātīti se, mrviti se, trošiti se. Kad se vosak převārī, onda se křpāti. u *Lici*. V. Arsenijević. ,Gľe, kako se křuv křpāti! u Dobroselu. M. Medić.

KRPATŮR, křpātūra, m. vidi jorgan. — Od tal. copritore (može biti i dalmatska riječ, vidi kelomna). — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (tapes, tape, tapetum') i u *Stulićevu*

(lecti tagumentum gosypio plenum). I da ona stijen učini, krpatur ga (stijeh, t. j. pamuk) dat ne krati; za ne stati ja u tmni bi ga (krpatur) sila rasparati. A. Gledević 288^a. — I u naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani) i na Rijeci (F. Pilepić).

KRPEGIJA, m. vidi krpáč. — Postaje od 1. krpa ili od krpiti turskijem nastavkom gy. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide krpá). Udaše se za krpégiju. Bos. vila. 1888. 188.

KRPEJCI, Krpejaca (?), m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu niškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 118.

KRPELE, krpěla, f. pl. sprava što sastavlja jarmove volova na plugu (i na kolima). — isporodi krčale, krčele. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (das verbindungswerk der jochpaare oohsen am pfuge' jugi pars'). Kao oje u pluga od kola od prvijeh krpela. Vuk, rječn. kod zadavača. Drvo, kao uska daščica, što stoji kroz krpele (kod pluga i kod kola volujskijeh). kod pletčica.

KRPELIĆ, m. ime selu u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 59.

1. KRPEL, krpěla, m. Ixodes ricinus L. neka bubica što živi u grmlju, ali prione (ženska) na čeljad i životinje (naj češće na pašćad) i sisa im krv. — isporodi krpšu. — Akc. je zabiješen kako je u Vukovu rječniku (u Dubrovniku je krpě, krpěla). — Od xviii vijeka (u Belinu rječniku; može biti i starije, isporodi novoslov. krpelj), a između rječnika u Belinu (zecca, vermetto noto, che s'attacca succhiando il sangue', ricinus' 788b), u Voltigijinu: 'zecca, vermetto', filzlaus' (sic); u Stulićevu: 'ricinus (animal quod aestate infixo semper sanguini capite vivit, jumentis est maxime molestum)'; u Vukovu: 'eine schaflaus', [Ixodes] ricinus [L.]; cf. krja, krpjel, krpšu. Siromah je krpel koji g...e nema. Nar. posl. vuk. 285. Prionuo kao krpel. Nar. blag. mehm. beg kap. 895.

2. KRPEL, krpěla, m. neka bijka. — U Vukovu rječniku: vide krpiguz. Krpel, Krpiguz, Setaria verticillata Beauv. (Lazić, Vuk). B. Šulek, im. 175.

3. KRPEL, m. ime gori u Hrvatskoj. Dobra... tekuć pod zemljom opet provire ispod gore Krpeja. J. Wessely, kras. 206.

KRPENA, f. ime jednome ili dojema selima u zemlji pološkoj što je car Dušan darovao manastiru u Htětově. — isporodi Krpeno. Selo Krpena... I selo Krpena. Spom. stojan. 29. (1887—1846). — Jamačno je isto ovo mjesto što se pominje u dvije hrisovuje Stefana (Uroša) potonjega cara srpskoga. Selo v. Polozě Krpen. (ne sna se koje je sadnje slovo). metohi svety Nikola. Glasnik. 11, 185. U Polozě Krpeno i crkva svetyj Nikol(a)je. Glasnik. 18, 878. — Is ova dva primjera u Daničićevu rječniku: Krpěno, crkva je treskavačka imala, v. Polozě' selo 'Krpěno'. — Po postanu bi trebalo -š- kao što piše Daničić, ali nastavak en često u sva tri govora glasi en.

KRPENIČAR, m. vidi krpáč. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Da me nisu ovi prokleti krpenci naterali platiti 1050 taelov za pravicu smeti vikati stare naglavice i drugu krpež... A. T. Blagojević, khin. 69.

KRPENO, n. vidi Krpena.

KRPENSKI, adj. koji pripada selu Krpeni

(vidi Krpena). — U Daničićevu rječniku: krpěnskyj, što pripada 'Krpěnu': v. Htětově na krpěnskoj mětě. Glasnik. 11, 185.

KRPEŇA, m. (ili f.?) ime ili prezime. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Od KrpeŇe bijući im dana, glavu Entimija drže cijelu. J. Kavašin 827^a.

1. KRPETA, f. vidi u Vukovu rječniku. — isporodi karpit. — Ne postaje od mlet. carpetta (nekakva ženska haljina) nego od tal. carpit, bijel, guber. — U Stulićevu rječniku: 'tovaglia', 'mappa' i u Vukovu rječniku: (u Dobroti) šarena poŇava, kao čilim, što stoji na stolu (talijanski 'carpetta'), 'der tischteppich', 'tapetum in mensa ponendum'. cf. [vide] trpežnak. — vidi i 2. Krpeta.

2. KRPETA, m. muški nadimak ili prezime u dubrovačkoj komediji xvi vijeka. — Može biti ista riječ što 1. krpeta. Počinje komedija de Žuho Krpeta... 'Prije sam bio Žuho, a sad sam Krpeta'. M. Držić 397.

KRPETICA, f. dem. 1. krpeta. — U Stulićevu rječniku: 'parva mappa'.

KRPETINA, f. augm. 1. krpa (pod b). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu. Hoće divojčica jednu od krpeta divojku. M. Radnić 129^a. Nijedna lušija nije prez kakve krpetine. N. Palikuća 28. Leže na krpetinama. D. Obradović, basn. 408.

1. KRPEŽ, f. vidi 2. krpež. — U jednom primjeru xviii vijeka. Za pravicu smeti vikati stare naglavice i drugu krpež. A. T. Blagojević, khin. 69.

2. KRPEŽ, m. djelo kojijem se krpi, krpěne; u konkretnom smislu ono što se okrpilo. — Od xviii vijeka (vidi kod 1. krpež), a između rječnika u Vukovu: 'das flickwerk, die flickerei', 'consarcinatio' s narodnom poslovičom kao primjerom: Trpež i krpež po svijeta drže (isporedi dalje).

a. krpěne. Krpež i trpež po svijeta drže. Krpež je sirotinška majka. Krpež kuću drži. Krpež kuću teče. Nar. posl. vuk. 161. Što se tiče ševna, prediva, plativa, krpeža i vesa. V. Bogišić, zborn. 124.

b. što je okrpjeno (u svijem primjerima, osim naj zadnjega, u prenesenome smislu kao i krparija). Kad se slavenska ortografija u srpskom jeziku mora pokvariti i srpska ostati opet puna krpeža i natege... Vuk, rječn. xi. Namislivši ja da načinim za srpski rječnik nove znake za one glasove koji se u govoru našem nalaze a pored svega mnoštva slavenskih slova pišu se s krpežom protiv svojstva jezika... odg. na utuk. 26. To je sve, vele ti ljudi, naprednjački krpež. M. Đ. Milićević, međudnev. 89. Vilaet Boana većinom drugo nije, nego krpež zemaļa. M. Pavlinović, razg. 58.

KRPICA, f. dem. 1. krpa. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu. Vedašom krpicom poveza ranicu. M. Vetranić 2, 92. Da t' u škulici da bijeloga, crjenoga, u gostarici vodice, u krpici nekijeh guba. M. Držić 182. Čistom maramicom ili krpicom svežu čelo. A. Bačić 290. Prišivši ovu krpicu za zastavu slobode. A. Kanižlić, kam. 481. Plati mene, mati, pod bilom krpicom. Jačka. 65. Zguljeno mesto od svoje kore i lika sa suknenom krpicom saveži. P. Bolić, vinod. 1, 260. Malko soli u krpici. M. Đ. Milićević, zim. veš. 809.

KRPIĆ, m. prezime. — xvi i xix vijeka. Za

Krpića Blaža. Mon. croat. 261. (1564—1576).
Petko Krpić. Rat. 180.

1. KRPIGŪZ, *m.* *Setaria verticillata* Beauv., *neka biška*. — *isporedi* 2. krpej. — *U Vukovu rječniku*: „quirilförmiger fennich [quirilblütige borstenhires, borstengras]“, *Panicum verticillatum* [Setaria verticillata P. B.]⁴.

2. KRPIGŪZ, *m.* poredaju se djeca u kolo, a jedan, na koga padne kocka, uđe u kolo, te ga biju loptom. ako onaj koji bije promaši, onda on ide u kolo, u toj igri dobacuju loptu jedan drugome, da bije onaj kome je bliže i zgodnije. ako li onaj koji je u kolu uhvati loptu, onda ide u kolo onaj, koji je bacio. — *U naše vrijeme u Srbiji*. I. Pavlović.

KRPIJEL, *m.* u *Vukovu rječniku*: vide (1.) krpej s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

KRPIKŌTLE, *m.* tako zovu Slovake, što idu kroz Liku, pa krpe kotlove, tave, i vežu žicom lonce i drugo štošta drvena i zemljana. u Dobroselu. M. Medić. — *Mislim da je voc. sing.*

KRPILICA, *f.* tako se zove velika igla kojom se obično zakrpe prišivaju. Zovu ih još i „babje igle“, a za cijelo isto to značenje ima i riječ „babjača“ u ovom rječniku pod br. 1. Gospodaru, kad sam kupila kod vas šivelica i vezilica, dajte mi nametnite koju krpilicu. „Što će tebi krpilice?“ „Imam ja babu kod kuće, treba joj da okrpi starca.“ u Dobroselu. M. Medić.

KRPILONCIJA, *m.* što je u Lici „krpikotle“ ili „kotlokrpa“, to je u Srijemu krpiloncija; razlika je ta, što po Srijemu ne krpi kotlove; to rade kazangije. M. Medić. Krpiloncija, šerpešnar. B. Mužicki.

1. KRPINA, *f. augm.* krpa (gotovo samo za značenje pod b, dakle drošnjak). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (krpine „stracci; pezze di panno“, „scruta; panni“) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (strofinaccio „peniculum“ 718^b; krpine „stracci vecchi“, „scruta“ 710^b), u Bjelostjencevu (panniculum; krpine stare „scruta“, u Voltigijinu (straccio, strofinaccio di cucina, „wischlappe, küchenfetze“), u Stulićevu (frustulum telae; panniculum; krpine „scruta“). Kako gnus na plemenitoj sviti većma se poznava i ne pristoji, nego na razdrtoj krpini. A. d. Bella, razgov. 60.

2. KRPINA, *f. augm.* 1. krpeta. — U Stulićevu rječniku: „vilis, inelegans mappa“. — nepouzvano.

KRPINAST, *adj. pun krpina, drošnjav, pršnjav*. — U Stulićevu rječniku uz krpina.

KRPINAV, *adj. vidi krpina*. — U Stulićevu rječniku: v. utirintitjen.

KRPINKA, *f. ime ovci*. Bruvno. D. Hiro.

KRPITEL, *m. čovjek koji krpi, isporedi krpaj*. — U Belinu rječniku: „racconciatore di cose vecchie“, interpolator 602^b; rappezzatore, colui che rappezza, sarctor 607^a, i u Stulićevu: v. krpaj.

KRPITI, *křpim, impf. popravljati što (tkanje ili što slično) umetnuti krpju (vidi krpja, c)*. — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 8 sing. křpi). — Od xvi vijeka (vidi 2), a između rječnika u Mikajinu (krpiti, zakrpiti „sarcio, resarcio“), u Belinu (rappezzare, rattappare „sarcio“ 606^b), u Bjelostjencevu (vidi kod krpiti), u Voltigijinu (v. krpiti), u Stulićevu („reficere, resarcire, reconcinnare“), u Vukovu („flicken“, pannum adsuo“).

1. *aktivno*.

a. u pravom smislu, kao što se kazalo *sprijeda*. — *objekat može biti*:

a) *odijelo ili dio od odijela*. Kadno ti krpljaše cilicio, ja ti pomagah držeći za jedan kraj. M. Divković, zlam. 64^{ab}. Krpe hajline kada im se razdrn. M. Radnić 176^b. Krpit nove gaće. (D). Poslov. danić. Kad si krpio pas tvoj. ona ti je pomagala i držala s druge strane. M. Zoričić, zrcalo. 84. Da ih (hajline stare) staneš umetkom novijem krpiti. S. Rosa 64^b. Krpljaše hajline. I. J. P. Lučić, isk. 18. Krpi (mužu) gaće i košulu; što ga vragu većma krpitiš to sotona većma dere. Nar. pjes. vuk. 1, 801. Odnese te hajline, osta rđa u košuli; ni šta prati, ni krpiti, ni o plotu objesiti. 1, 874. Derem nogavicu, pa krpim tur. (Kuburim). Nar. posl. vuk. 58.

b) *što drugo od sašivena tkanja*. Ali krpi al' ne krpi, stara vrića malo trpi. P. Vitezić, cvit. 126.

c) *štogod spleteno (mreža, bječve itd.)*. Vidi druga dva brata... krpječi mriže. Bernardin 145. I. Bandulavić 188^a. math. 4, 21. Luč nam je cipati i krpiti mrižu. P. Hektorović 48. Krpječi mriže svoje. F. Lastrić, od' 127. Krpjahu mreže. S. Rosa 60^a. Oni u lađi krpjahu mreže. Vuk, mar. 1, 19. — Šavoi za da do ženskih bječava i kroje i šiju i krpe. M. Držić 213.

d) *što sašiveno od kože (obuća itd.)*. Poče krpiti crevje. M. Orbin 111. — Zasukao brkove kao da će amove nimu krpiti. (U vojvodstvu). Nar. posl. vuk. 87.

e) *nešto uopće, ili se ne isriče objekat*. Tko staro krpi, zaludu konce trati. (Z). Poslov. danić. Ko staro ne krpi, ni novo ne nosi. Nar. posl. vuk. 156. Staro krpi, konce trati. 294. — Tko te nauči krpiti? Vele djece a malo kruha. (D). Poslov. danić.

f) *rupa (mjesto gdje se što prodrlo) u koju treba umetnuti krpju*. Krpi rupu dok je maña. Nar. posl. vuk. 161.

g) *čepade, ali se misli na odijelo i obuću što je na čemu*. Tko ljudem vida obrok? Žene. Tko ih puđa od buha? Žene. Tko ih krpi? Žene. M. Držić 145. Glad i žeđu gdi ne trpi, golotihu gdi ne krpi. V. Došen 182^a. Žene ne bi ga čele odijevati, prati i krpiti. V. Bogišić, zborn. 29.

b. u širem smislu, *popravljati što mu drago što se slomilo, razbilo ili drugačije pokvarilo, kad se kod popravljaja umetnu novi komadi*. Kotlove krpe Cigani. Vuk, dan. 2, 102. — Započeo po selima krpiti stare ojevnike (orgule). M. Pavlinović, rad. 75. — O koja sločesta kuća!... svaki dan od potribe jest tu krpiti i podslanati da ne pane. P. Posilović, nasl. 45^a. Kaluđer, popi i ostali svećenici s pukom krpjahu zidove razvaljene. And. Kačić, razg. 159. Da krpimo beden na Zvorniku. Nar. pjes. hōrm. 1, 191. — Krpi kao Fata pitu. Nar. posl. vuk. 161.

c. u *metaforičkom smislu, objekat je što umno a i tjelesno, kod čega krpiti ističe da se ono samo djelomice i nedovoljno popravja, dok bi trebalo potpuno popravljati ili posve novo isradivati*. U redu... svršeni hiovu nesvršenost krpe i podižu. P. Knežević, osm. 171. — Slavensku ortografiju da kvarimo i u jeziku našem protiv zdravoga razuma opet da krpimo i da natežemo? Vuk, pisma. 7. — Ovaj primjer radi svoga prvoga dijela mogao bi pripadati pod a, a), ali radi drugoga svakako pripada amo: Svaki dan idemo krpiti ovu hajlinu (metaforički tijelo), zašto vazda vrućina naravna skončava vlagu korijensku, i od potrebe je krpiti ju i liječiti ju jes-

binama. M. Radnić 419^a. — *Amo može pripadati i ovaj primjer*: Maše u doj Riđ i Macko (imena kľusadi) trpi neg po čačku kad koračaj krpi. J. S. Rejković 66.

d. u prenesenom smislu, karati, ružiti, viditi krpa, c, b). — U Vukovu rječniku: koga 'schelten', 'increpo'.

2. pasivno. Rubine tej svuci, a ke su krplene na sebe obuci. M. Vetranić 1, 119. Te ih metnu u krpljene torbe. Pjev. crn. 186^b.

3. sa se, refleksivno. — subjekat je čelade (vidi 1, a, g). Sam sam se krpio i prao. M. Pavlinović, rad. 122. — *Metaforički* (vidi Radnićevo primjer kod 1, c). Mnogi zarad jedne malakne razdrtotine stavljaju mnoge i velike zakrpe jeđući mnoge jezbine, mogući biti zadosta jedna sama. jošter običaje uzrasti toliko proždrlstvo i odriješeće, da se krpe razjecima mastima i razboritijem svitami, blagujući meso i ribu na jedan isti obrok. M. Radnić 419^b.

KRPJEN-, *vidi* Krpen-.

KRPJEŠ, m. *vidi* krpež. — U Stulićevu rječniku: 'scruta, res suenda, reficienda'. — *nepouzdan*.

KRPLAČ, krplāča, m. *vidi* krpač. — U Mikajinu rječniku: krplac, koji krpi 'sarcinator'; krplāč od crevľa, od postola 'cerdo, veteramentarius, sutor'.

KRPLAČICA, f. žensko čelade kao krplāč. — U Mikajinu rječniku: 'sarcinatrix'.

KRPLAČINA, f. *vidi* krpež. — U naše vrijeme u Lici. 'Imam krplāčine oko djece; da osam dana na igli sjedim, ne bi sve iskrpila'. J. Bogdanović.

KRPLANIK, krplānika, m. u Vukovu rječniku: put ili prtina od krpaľa 'eine mittelst der krple gemachte schneebahn', 'via per nives instrumento krple dicto facta'. — *Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.*: krplāniče, krplānici.

KRPLE, křpľāš, f. pl. u Vukovu rječniku: (u Hercegovini) kao obruči što se ispriječaju (iskrpe) dretvom ili oputom, te čobani i lovci po Hercegovini obuvaju na noge, da se može ići povrh snijega 'der schneeschuh', 'calceatus quidam per nivem vadantium' s primjerom iz narodne pjesme: Ma da vidiš Radović-Sćepana, vrbove je krple napravio, pa razgazi snijeg u planinu. — *Riječ je (ili dajbudi osnova) baltičko-slavenska, isporodi lit. kųpľė, creľa, let. i stprus. kųrpė, rus. кųрпы, (češ. křpľ, gen. křpľete 'schneereifen', křpec 'bastschuh', křaple 'schneeschuhe', pol. kierzec 'art beschuhung', kųpľ 'bastschuh'); isporodi i grč. κροβνλα, nekakve drvene čizme.*

KRPLĖD, m. *vidi* balatura. u karlovačkoj okolic. D. Trstenjak. — *isporedi* krpľun.

KRPLENICA, f. (o torbi) koja je krplena. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Skini š ěoga (koňa) sedlo od bijura, metni na ěem koňsku samarinu, ... skini š ěoga mjedene bisage, metni na ěem krpjenice torbe. Pjev. crn. 186^b.

KRPLENE, n. djelo kojijem se krpi. — *Između rječnika u Stulićevu* (krpljenje) i u Vukovu. Ot krpeňa majstoru pada se (sve). Glasnik. II, 3, 21. (1695).

KRPLEŽ, m. *vidi* krpež. Krplež trplež. Bos. vila. 1887. 318.

KRPLŪN, křpľuna, m. tignum, greda. — U rukopisu čakavskom xvi vijeka. — *Jamačno je riječ dalmatska* (vidi kod kelomna), *isporedi* srlat. caprones, tigna, cantherii; cabiro, cabrio, can-

therius (Ducange), franc. chevron, rog (na kućama), rožnik. Krpľuni kuće naše od čedra, a slimena od cipresa. Nauk. brn. 24^b. canticum cant. 1, 16.

KRPNĀ, f. krpljenje. — Na jednom mjestu xvii vijeka. Niti će biti potreba od křpnē. M. Radnić 419^a.

KRPNĀČA, f. igla povelika za krpljenje seľačkih rŭtĩnāš. I. Pavlović.

KRPUČA, f. *vidi* krpuša. — U Stulićevu rječniku: v. klop. — *nepouzdan*.

KRPULE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkom. Vinograd u Krpulama. Sr. nov. 1875. 1181.

KRPŪRINA, f. augm. 1. krpa. — U Vukovu rječniku: *vide* křpetina.

1. KRPŪŠA, f. *vidi* 1. křpel. — *Akc. se mijenja u gen. pl. křpŭšā*. — U Mikajinu rječniku: 'ricinus, crot, cynorrhista'; u Belinu: 'zecca, vermetto noto che s'attacca succhiando il sangue', 'ricinus' 783^b; u Stulićevu: v. křpel; u Vukovu: *vide* (1.) křpel s dodatkom da se govori u Boci. — U naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani) i u Bakru (D. Hiro).

2. KRPŪŠA, f. zvrčka. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (krpuša, udorac nohtom, luskane, talitrum) i u Stulićevu (talitrum, ictus digiti alteri digito impositi, complicati et vibrati). On mogaše lava pesti a s křpušom ubit vola. D. Zlatarić (hrv. pis. xxi) 201^a. — I u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

3. KRPŪŠA, f. ime ovci? F. Kurelac, dom. ž. 32.

KRPŪŠĀR, m. Glareola pratincola L., űeka ptica, *vidi* zijavac. Křpušar, Glareola pratincola. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 41. Pok. Šurić, koji nam je pribavio prve primjerke za muzejalnu zbirku, saopćio mi je imena: 'zijavac, křpušar' i 'čičavac'; prva dva ima i Kolombatović. S. Brusina (kod genus Glareola), ptice hrv.-srp. nastavak. 129^b.

1. KRS, adj. ? u obliku krsu (acc. sing. f. ?) na jednom mjestu xviii vijeka, nejasna riječ (ras-křsen, iskřsen ?) koju je jamačno sam pisac načinio radi slika. Vječni sudac na uzkrasu posrjed golih oglobina kazat hoće ljepost krsu punu črvľjijeh gadelina. J. Kavašin 563^a.

2. KRS, m. u rukopisu xvi vijeka (pisano Křsz) stoji mj. Kris (vidi 2. Kris). Aleks. nov. 76.

KRSĖRDĀR, křserdāra, m. křk-serdar, *vidi* kod 4. křk. A veliki vezir, Křsid-Paša, bio ga je postavio 'křserdarom'. M. Đ. Milićević, pom. 1, 101.

KRSMALAC, křsmaoca, m. čovjek koji křma. — Na jednom mjestu xvii vijeka, a između rječnika u Stulićevu (křsmalac i griješkom křsmaoc, 'cunctator'). Pravi poslušnik nije křsmalac. M. Radnić 545^b.

KRSMALICA, f. žensko čelade što křma. — U Stulićevu rječniku: 'cunctatrix'.

1. KRSMAN, adj. koji křma. — U jednom primjeru xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu: 'morosus'; nasladjenje křsmāno, naslada křsmāna, 'delectatio morosa (apud theologos) h. e. voluptuosa in qua homo sponte immoratur gđje je nešto drugačije značenje. Po tom budi skoro slišati a křsman odgovarati. Pril. jag. ark. 9, 188. (1520).

2. KRSMAN, m. ime muško. — Od xviii vijeka,

a između rječnika u Vukovu (nomen viri, mannsname). Krsman Dugi. Glasnik. II, 3, 76. (1706—1707). Baš Krsmana kneza Vuičića. Nar. pjes. vuk. 4, 164. Krsman Gligorijević. Rat. 414.

KRŠMANIJA, f. ime žensko. — isporodi Krsman. — U naše vrijeme. Ivan da isplati Krsmaniji 40 groša. Glasnik. II, 1, 178. (1808).

KRŠMANOV, adj. koji pripada Krsmanu. Tu izlazi luba Krsmanova. Nar. pjes. vuk. 4, 165.

1. KRŠMANOVICA, f. žena Krsmanova. — U naše vrijeme. Marija Krsmanovica Šapčanka. Glasnik. II, 1, 77. (1808).

2. KRŠMANOVICA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vafevskom. Ub... u Tamnaru utiče na mestu Krsmanovici. M. Đ. Miličević, srb. 368.

KRŠMANOVIĆ, m. prezime (po ocu Krsmanu). — U naše vrijeme. Ilija Krsmanović. Rat. 86. Jovo Krsmanović. 417.

KRŠMĀNE, n. djelo kojijem se krsma. — Stariji je oblik krsmanje. — Radi oblika krsmahe vidi što je kazano kod krsmati; ovdje se može dodati da ima krsmahe i u Dubrovčanina Betere XVII vijeka, a XVIII i u S. Rose (u obadva jedan put). — Često se nahodi bez krsmaha u adverbijalnom smislu. — Između rječnika u Belinu (krsmanje, 'dilatatione' mora' 257^a; 'dimora' mora' 258^a; 'tardamento' tardanza, indugio' cunctatio' 722^b; bez krsmanja, 'senza dimora' sine mora' 258^b; 'senza verun indugio' omni cunctatione abjecta' 397^b; 'prestamente, presto, avv.' cito' 583^a; 'senza tardanza' nulla mora' 722^b), u Stuličevu (mora, cunctatio, tarditas, dilatio etc.; bez krsmaha, 'prompte, parate'), u Daničičevu (krsmanje, mora').

a. krsmahe. Nih dugo stojanje i krsmanje tamo. Spom. sr. 1, 92. (1408). Ne zazri jer je bilo tolikoj krsmanje posla vašega. 1, 178. (1418). Jere brez nijednoga krsmanja nas uviđuju v jednom življenji. Starine. 23, 148. (1496). Brez krsmanja spenžaj. M. Marulić 183. Gredu brez krsmanja v raj. Korizm. 18^a. Neposluh i krsmanje u zapovijedi starijega. Zborn. 166^b. Zapovedamo... kruh, muku, zob što brže simo nositi prez krsmanja. Mon. croat. 295. (1592). Svuda ovuda ide misao i pamet moja u jedan čas bez nikakova krsmanja. M. Divković, bes. 284^a. Zarad mala pokoja i krsmaha. M. Radnić 158^b. Ne čini ptica na zemlji veće krsmaha od onoga... 154^a. Izaci brez krsmaha prama smrti. 981^b. Bez krsmanja bi od Isukrsta nadarena. A. d. Bella, razgov. 85. Ženinom smrti stoprv razvezan od ženidbe, hrliš bez krsmaha u red sveti. B. Zuzeri 6. Za nime idu bez krsmaha. 98. Hitaju ga (Jesusa) vojnici bez krsmaha. Đ. Bašić 55. Na njegovu zapovijed spravlja se dobri starac za ispuniti je bez krsmaha. 99. Koliko je potrebno ozvat se bez krsmaha Bogu. 198. Ti s hrabrenijem Ličanima bez krsmaha, bez obzira, eto srneš... na visoke tvrde. Zgode. 8. — U ovom je primjeru -š- jamačno štamparskom griješkom. Gdje ga ončas bez krsmanja uvedoše znano u vijeće. J. Palmotić 23.

b. krsmahe.

a) vidi krsmati, 1, b, a). Oni je slijede bez krsmaha (štamparskom griješkom). Đ. Bašić 192.

b) vidi krsmati, 1, b, b). Bez krsmanja, vjerne moje, plahi stupaj pospiješite. I. Gundulić 100. Pak u kratko bes krsmanja kaže glase, ke joj nosi. 414. Bez krsmanja Krunoslava u odluci, ka je žeže, ne ima misli, ku strah dava. 469. Hoću da oči vide tvoje večeraske bez krs-

maha. G. Palmotić 1, 381. Bez krsmaha teci sada. 2, 350. Bez krsmanja. P. Kanavelić, iv. 113. Po mjesecu opet masti bez opreda i krsmanja. J. Kavašin 216^a. Kraji vjere ine gredu ih grabit prez krsmanja. 268^a. Svi napredkuju vazda u sumi i u krsmanju (sic). 854^a. Evo me bez krsmaha na tumačenje Pavlovijeh riječi. A. Kalić 96. Nije odgovora, nije nevaša, nije krsmaha. 394. Na tvu službu bez krsmaha pospješno sam ja ustala. P. Sorkočević 587^a.

c) vidi krsmati, 1, b, c). Ne da smrt vrijeme nijedno od krsmanja. B. Bettera, or. 21. Bez krsmaha posla po ne muža Uriju. I. Đorđić, salt. xiv—xv. Bog neće krsmaha u dobrih odlukah. ben. 14. Poče bez nikakva krsmaha ispravljati. 28. Ako su koje zaprike, brez krsmaha i udiš dignuti. A. Kanižlić, kam. 860. Bez krsmaha ostavi sve. S. Rosa 63^b. Nego brez svakoga krsmaha... Đ. Rapić 278. Da popisanu djecu bez krsmaha šaju u školu. Zbornik zak. 1853. 2, 49.

KRSMATI, křsmām, impf. oklijevati, dangu-bit. — Nepoznata postaja; u jednom rukopisu XVI vijeka ima krsmati (vidi), ali i ovo (po svoj prilici mlađi oblik) ne pomaže. — Od XIII vijeka, ali već XVII po svoj prilici nije bila narodna riječ. to se poznaje iz toga što neki pisci i prepisivači mijenjaju -s- na z: krsmati, i to već od XVII vijeka: naj prvi je za kojega je to dokazano pisac Bošnjak Ančić; XVII vijeka Dubrovčanin Đorđić, Slavonci Knezović i Kanižlić (vidi još kod krsmahe). — Između rječnika u Vrančićevu: može biti štamparskom griješkom křsmati ('karsmati'), morari'; u Mikajlinu (karsmati, dangubiti, terere tempus'), u Belinu (krsmati, tardar, indugiare in neutro', moram facere' 722^b), u Bjelostjencevu (vidi 2), u Voltigijinu (karsmati, tardare, indugiare', verspäten'), u Stuličevu (krsmati, morari, cunctari, immorari, commorari'), u Daničičevu (krsmati, morari').

1. aktivno.

a. krsmati. Arhimandritu křsmavštu tu pređa crkvi svetihih. Domentijan^a 840. Da djelateji ne krsmaj. Pril. jag. ark. 9, 146. (1468). Ne krsmaj cića samoga tebe, Bože moj, jere jime tvoje zazvano jest svrhu grada ovoga. Bernardin 96. dan. 9, 19. Spravi se, ne krsmaj. Š. Menčetić 286. Ne krsmaj o meni, hrlu me umori. G. Držić 402. Za toj veće ne krsmajte. M. Vetranić 1, 351. Ne krsmaj, neg hodi. 2, 208. Na danju ne krsmaj. N. Dimitrović 5. Čin' brzo što imaš, ne krsmaj veće ti. N. Naješković 1, 128. Za toj veće ne krsmajte, kad se raj steć lasno more. 1, 161. Tijem ako ć pomoć dat, nemoj mi krsmati. 2, 63. Veće ne krsma'te. M. Držić 56. Daj brzo, ne krsmaj. 462. Da vidite da more ne krsmati, er je sve spravljeno. Starine. 10, 10. (1558). Mneči se nasititi s nom krsmaše. P. Zoranić 41^a. Rad vile, ka svu vlas na pospijeh sve gubi, ne křsmav zli poraz. D. Rašina 137^b. Poklam ovde moramo krsmati... Mon. croat. 296. (1592). Ter kroz toj krsmati već ne bi tuj meni, pođoh ih iskati po gori zeleni. A. Sasin 136. Ja grem nać Gorštaka ne oca, da ga k nim povedem; zač samo htijenje je njegovo, što lipše i krsma, da skladno nih ktijenje bude se izvršit. D. Zlatarić 80^a. Ne pohodi, ne křsmaj. Aleks. novak. 90. Křsmati že tu nemoj. 118. Čini i ne křsmaj. Aleks. jag. star. 3, 224. Ne křsmavše k mani da harač donesete. 255. Hodi oslobodi nas, jurve nemoj krsmati. M. Divković, bes. 10^b. Docne i křsmajući djeluje. M. Divković, bes. 654^a. Već ne křsmaj, vapijahu. plač. 15. Doći će vrijeme, neće krsmati. M. Radnić

64^a. Sve trči naglo k svojoj svrsi ne krsmajudi ni čas. 150^a. Tko krsma u zloj misli stavlja se na pogibil za ispunit ju. 448^b. Ne hotijmo već krsmati, jur se ima on ustati. P. Hektorović (?) 81. Odprav'te se, ne krsmajte. 148. Nije potriba da stojimo i krsmapo prilikovati u stvarimi svitovnim. S. Margitić, fal. 8. Hodi veće, Gospodine, nemoj krsmati. 58. Oni ne pobigoše udije nego počese krsmati. 85. Oprosti mi što sam krsmao k tebi se obratiti. ispov. 58. Nemoj krsmat, nego hodi. 200. Što krsmate, što čekate? A. Gledević 10^a. Pojdi brzo, majko, i već ne krsmaj. M. Lekušić 59.

b. krsmati.

a) *griješkom naštampano (trebalo je krsmati), jer se po rukopisima ne može poznati kako je.* Molim te, ne krsmaj. M. Marulić 226. Hod' veće, ne krsmaj. Š. Menčetić 59. Veće ne krsmaj izvidat juven stril. 182.

b) *ne zna se, kako je pisano u originalu jer nema originalnijem rukopisa.* Ne krsma'mo, sila jača da se s glavom carskom združi; potlačimo ko potlača, udušimo ko nas duši. I. Gundulić 485. Što krsmate bez usroka? 569. Jošte cknite? još krsmate? G. Palmotić 1, 50. Sred otoka veće toga ne hotjesmo mi krsmati. 1, 98. Ne krsmapo i ne cknimo. 1, 128. Hod'mo na plav, ne krsma'mo. 1, 169. Pripravite, da osvetom ne krsmapo, koše i plavi. 2, 340. Nu ni'e krsmat, ni'e sumjiti, da će t' želju prekratiti. J. Kavašin 892^a.

c) *griješkom samijeh pisaca.* Miloerdje Božije podnosi, ma ne krsmajmo. I. Ančić, ogl. xxix. Ne krsmajmo stat u grijū, već odimo na svetu pokoru. 141. Ti krsmaš s tvom oblasti. I. Đorđić, salt. 247. Bog krsma do vremena. 921. Ah ne krsmaj za pomoć me! 479. Dočijem mi krsmapo. uzd. 81. Nemoj, kralju, dužje ti krsmati. A. J. Knezović 200. Da ne krsmapu i ne otežaju se. A. Kanižlić, kam. 512. Ovaako docneći i krsmapu, stiže vrime. utoč. 66. Što dakle krsmaš i kasniš? usroci. 251.

2. *sa se, refleksivno; snačenje je kao kod aktivnoga glagola.* — U Bjelostjencevu rječniku: krsmap se, v. mudim se.

KRSME, krsmeta, n. *vidi mrtvina (danak što se plaća kad umre domaćin).* — Jamačno od tur. qysmet (dio), isporodi krsmet. — U Vukovu rječniku: vide mrtvina s dodatkom da se govori u Srbiji.

KRSMENE, n. u Stulićevu rječniku: v. krsmaće. — sasna nepousdano.

KRSMET, m. udes, sreća, arap. tur. qysmet. — isporodi krsma. — U naše vrijeme. A tako mi dina i krsmeta. Pjev. orn. 180^b. Pa ako kad krsmet dođe. Bos. vila. 1892. 157.

KRSMINA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom. Niva u Krsmini. Sr. nov. 1871. 141.

KRSNA, f. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu smederevskom. Mala i Velika Krsna. K. Jovanović 149.

KRSNĀ, *vidi* 1. krstan.

1. KRSNICA, f. *kršno ime; kolač sa kršno ime.* — U naše vrijeme (xviii vijeka u množini, *vidi* kod a).

a. *kršno ime (i gosba kojom se svetkuje),* *vidi* 1. krstan, c. Taj mu svetac osta u potomstvu u krsnici. S. Lubiša, prip. 28. O krsnici, o božiću, uopće pri svakoj svetkovini domaćoj. 252. Svetoga Nikolu zimnega što mi je u domu krsnica. prič. 37. Svaka kuća slavi osim krsnice i pri-

službicu ili prisluzbu. 41. Svetoj Petki koju slave dva dijela sela krsnicom. 109. — *Ovdje imendan:* Krsnica, dies onomasticus; epulae die onom. apparatus. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifortag. 48. — u množini u jednoga pisca xviii vijeka. Krsnice časti slavne. V. Došen v. Dok kom krsno ime bane, i krsnice slavit stane. 172^a. — *Vidi i:* Krsnica, 1. plemensko krsno ime. 2. osobni imeni dan. M. Pavlinović.

b. *kolač što se mijesi sa kršno ime. u Bosni.* Pa da ima za bosnuka svoga djeci peći prisnijeh krsnica. Osvetn. 2, 49. U Bosni se taj kolač zove krsnica ili krsni kruh. M. Đ. Milićević, slave. 25.

2. KRSNICA, f. *mjesno ime.* I Jovana knesa iz Krsnice. Nar. pjes. vuk. 4, 188.

1. KRSNIOE, f. *pl. vidi* 1. krsnica *pod a.*

2. KRSNIOE, f. *pl. vidi u Vukovu rječniku:* u sablje ili u mača ono gdje se drži rukom, der griff am säbel', capus', of. [balča, sbaoč.] balčak s primjerom iz narodne pjesme: Dokle im se sablje polomiše do krsnicah i rukah desnicah. — *Važa da je uprav balčak kao na zapadnijem mačevima, gdje je sličan krstu.*

1. KRSNĀK, m. *postaje od krstan nastavkom ik.* — -t- ispada, ali se nalazi pisano.

a. *kršćanin.* — U jednoga pisca xviii vijeka. Ti mu (caru turskome) zakon hud lukavi, vrhu sablje, Muho, stavi; ti, narodi da od svih strana krsnici se grabu mali. J. Kavašin 288^a. Mi stojimo uz misnike čim prikažu slavnijeh ostij (hosti) posvećenja za krsnike. 506^a.

b. *vidi kod križ, 1, a, e) bb) ccc) na kraju.* — U pisaca našega vremena. Veliki krsnik (groskreuz) reda žezlene krune. Zbornik zak. 2, 1028.

2. KRSNIK, m. *presime.* — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 265.

KRSNŌ IME, *vidi* 1. krstan, c.

KRSNŪĆE, n. *djelo kojijem se krsne.* — Stariji je oblik krsnutje. Mlogovrsna krsnutja i čeznutja národā. D. E. Bogdanić.

KRSNUTI, krsnēm, impf. *načineno od ukrsnuti (vidi) kao imperfektivni glagol s neprerasnim snačenjem.* širenem je ovoga snačenja postalo drugo (u Mikajinu, po nemu u Stulićevu rječniku): *javljati se.* — Od xvi vijeka, ali rijetko; ismeđu rječnika u Mikajinu (krsnuti, iziti, compareo, exeo) i u Stulićevu (krsnuti, krsnujem i krsnivam, exire, egredi, comparere, resurgere, ad vitam redire). Ili imam sad krsnut, čemerno ili umrit. S. Gučetić Bendešević 267. Učinit kako žuñević (sic) mačak, ki krsnu, kad scijenjaše poginut. (D). Kad je cijenio krsnut, tad je poginuo. (Z). Minu kad krsnut oijenjaše. (Z). Poslov. danić. On može na mjesto vas is ovije(h) kameni činit krsnut sinova Abrahamu. S. Bos 45^b. Sve mu krslo i voskrslo! Bos. vila. 1888. 81.

KRSOGON, m. Χρυσόγονος, Chrysogonus, ime muško. — xiii vijeka (u poznijem prijepis). Gospodin Krsogon. Mon. croat. 89. (1275 prepis. 1546).

1. KRST, křsta, m. crux, u pravoslavlijeh Hrišćana (pa često i u katolika): isto što križ; snačenje kriša; křšteće. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padelima (i u množini kad se umeće ov: křstovi, křstovā itd.), osim nom. i acc. sing., i voc.: křste, křsti. — Riječ je slavenska (ista što i 2. Krst), te je došla u slavenske jezike po svoj prilici prije nego su se Slaveni pokrřtili; isporodi stislov. křstaz, 'crux', rus.

крестъ, *čes.* křest, *gen.* křtu, baptisma', *pol.* krzew, *gen.* krztu (i ohrzew, chrztu). — *Radi oblika mnošine ili dvojinke krsta vidi 4. i 5. krsta.*

1. *crux, sprava (drvena) za mučenje, ali se gotovo svagda misli na onu na kojoj je bio Hrist mučen, ili na nešto po onoj načinjeno, radi oblika vidi križ is početka.* — *Pravoslavni us krst često upotrebljavaju pridjev časní (pa po njima i katoličici), a gdje gdje i množinu krsti mješte jednine.* — *Ismuđu rječnika u Mikašinu (karst, krst, križ, 'crux'; krst, propetje, 'crux'), u Belinu (krs, 'croce, segno notissima da punire i rei', 'crux'; krst, 'croce, segno dell' humana redentione', 'crux' 289a), u Bjelostjencevu (krst, pri Dalmat. zname-nuje kaj pri nas križ, 'crux'), u Stuličevu ('crux'), u Vukovu ('das kreuz', 'crux' [cf. križ], n. p. krst od drveta ili od zlata), u Daničičevu (krsta, 'crux').*

a. *krst na kojemu je Isus umro.*

aa) *u pravom smislu.*

aa) *uopće.* Nađoše čovjeka čirenej-skoga, imenom Šimuna, kojega usilovaše ponesti krst njegov. N. Rašina 98b. *matth.* 27, 82. Pri-biše ga k krstu. Zborn. 86b. Isukrstu ki za tebe mre na krstu. N. Najlaškov 1, 151. Jaoh! na krs pribiše, da bude tužno umrit, ruke ke stvoriše nebesa. D. Rašina 148b.

bb) *sam krst i drvo od kojega je na-činjen i komadi od njega časte se kao moći.* Tač drvo od krsta, kim se Bog vas rani, uzrok bi da vrsta ljudi se sva shrani. D. Rašina 149b. Silno a množvo svetih tila, krsta i inih osta-naka. J. Kavašin 219a. Kosta ki sljednikom krst ostavi. 298b. — Gdi su sade naši časní krsti? Nar. pjes. vuk. 2, 85. Onda care (Ko-stadine) na noge ustade, te se časnom krstu poklonio i časnoga krsta celivao. 2, 88. I krstove od časnoga drva. 2, 8.

b) *časti se kao znak muke Isusove i spa-seńa ljudskoga (vidi i c).*

aa) *uopće.* Molitva od svetoga krsta. Zborn. 168b. Te se moli Bogu istinom i va-šem krstu po zakonu. Nar. pjes. vuk. 8, 64. — Ili si se danas poturčio, časnog krsta pod noge sgasio, časnog krsta i krasnog zakona. Nar. pjes. vuk. 2, 7.

bb) *kao svetkovina određeni su mu neki dani u godini (vidi i krstov) i crkve.* Treća (nedelja časniyeh posta zove se) krstu poklońena'. M. Đ. Milicević, živ. srb. glasn. 22, 81. — U Gružu kod Dubrovnika ima crkva što se zove Krst. P. Budmani. U selu Šikji bješe crkva koja se zvaše 'Krsti'. G(lasnik). 15, 287. Đ. Daničić, rječn. kod krsta.

cc) *kod kletve, sakletve, prokletstva (vidi i križ, 1, a, b) cc).* Zaklińe ih krstom i za-konom. Nar. pjes. vuk. 4, 166. — Kľnemo se u čistny krsta. Mon. serb. 22. (1234—1240). Da ga ubije krsta čistni. 70. (1278—1314). Tako mi krsta časnoga! Nar. posl. vuk. 802.

dd) *kao znamenje vjere hrišćanske (pravoslavne i katoličke) znači od prilike što i vjera, crkva. Sam krst vridan da je slave i časti tvrdi. Živ. kat. star. 1, 219. Al' smrtnih telesi, ali duh, al' osin, al' krsta, al' živin naslidnik bi' si kad. Đ. Baraković, vil. 289. Ali ne more crkva stranputati ni iz krsta izaći. I. Anđić, ogl. 25. Papa more sagrišiti, ... ali zač s puta i stranputat od krsta u naredba crkovni ne more. 48. Od straha sagriši smrtno, prikaza tamjan idolom, ali krsta ne izgubi nit' ga se odreče, vrati se k svojim i izpovidi grije. 43. Ko je krstu bilo na velike škoda. P. Vitezović, odil. 78. Junak biše al' je poginuo krs braneci,*

s Turcim bojak bijuć. And. Kačić, razg. 208b. Hoću moja glavu izgubiti radi krsta i Bogoro-dice i zakona od Hrista mojega. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Na krst pljuju, Boga ne vjeruju. 4, 464. Prije nego što su se nam stari krsta primili. S. Lubiša, prip. 26. Od kad su se ljudi krstu dali. 145. Ne rod je pošten i ni krstu se još n' zamiril (u hrvatskom primorju). V. Bogišić, zborn. 157. — On ne smije poći u Kosovo za krat časní krvcu projevati. Nar. pjes. vuk. 2, 290. Pa ustade na noge junačke, pa se časnu krstu pre-krstio. 2, 490. Za krat časní i lijepu slobodu. S. Lubiša, prip. 124. Al' se mukam vjera isku-šava i krat časní krvju osvjetljava. Osvetn. 2, 89. Jednoč ču se: 'Juriš! ... za krat časní!' 2, 128.

c) *po jevanđelju (matth. 16, 24; luc. 14, 27), vidi križ, 1, a, c).* Prijemljušte krsta, poslě-dujuštu Hristu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Svak svoj krs nosi. (D). Poslov. danič.

d) *krst može biti načinjen (sgrađen od drva, kamena, zlata itd. ili naslikan) kao znak ili znamenje vjere, vidi križ, 1, e).*

aa) *svećano se drži ili nosi na ru-kama ili se hrani u crkvi (i drugdje).* Da koji godi primine s ovoga svijeta, da mogu ga s krsti bjelodano provoditi. A. Gučetić, roz. jes. 28. U gradcu Saveriju hrani se jedan krst davni. B. Kačić, fran. 201. Krs u rukah zlatan nosi. I. Gundulić 428. Obje mu su noge bosa (pusti-naku), drži u rukah krst raspeti. 498. Kada bi sveti krst iliti križ dizao. A. Kanižlić, kam. 112. Onda stade Niko patrijare, manu krstom na četi-ri strane. Nar. pjes. vuk. 8, 64. Da rastopi krste i ikone. 8, 67. Izostao kao baba za kr-stima. Nar. posl. vuk. 100. Tako mi krsta koje smo držali! (K pobratimu) 802. — Igumen častnim krstom znamenaje. Sava, tip. stud. glasn. 40, 158. Častni krsti i sudi zlati. Mon. serb. 80. (1802—1821). Priložiti hramu semu ... čistnyje krsty i okovanyje i posla-čenyi s biserom i kamenijem. Deč. hris. 27. I razbiše kamen stanoviti, prouše se mlogi krsti zlatni, što Jevreji krste sakovali na priliku kako naši krsti, da se naši krsti ne poznadu. Nar. pjes. vuk. 2, 88. Krste nositi a Boga moliti mnogo je. (Dva posla je teško raditi). Nar. posl. vuk. 161. Kao nekud da krste nosimo. P. Petrović, gor. vijen. 51.

bb) *na barjacima.* Na barjaku od zlata jabuka, iz jabuke od zlata krstovi, od krstova zlatne kite vise. Nar. pjes. vuk. 2, 290. I isnese krstat svilen barjak na kome je dvanaest krstova, svi dvanaest od čistoga zlata. 2, 800. Na bar-jake od zlata krstove, na krstove drage kame-nove. 8, 48. Na bajraku krst od žuta zlata. Osvetn. 2, 88. — *Slično je i ovo:* Zelen šator od zelene svile, na čem zlatni dvanaest krstova, tri-naesta jabuka od zlata. Nar. pjes. vuk. 2, 482.

cc) *na prsima, vidi križ, 1, a, e) bb).* Niz vrat visi (vladiči crnogorskome) krst od zlata žuta. Osvetn. 1, 10. — *kao znak viteškoga reda ili odlikovanja uopće.* Dao mu je veliki krst reda s dijamanti. A. Tomiković, živ. 95. Ordена Leopoldova velikoga krsta kavalier. Vuk, rječn. x. Krst za zasluge 'verdienstkreuz'. Jur. pol. ter-minol. 552.

dd) *na crkvi (osobito na krovu).* Bijela crkva, s čie krst zlačen sjajnim gori žarom. Osvetn. 2, 16. Pa će kralj hrvatski dići časní krst na crkvu sv. Sofje. M. Pavlinović, razg. 100.

ee) *krst od drva, još češće od kamena nasaden u semlju, isprva samo kao znak vjere. Ona ukrasi svoje otčinstvo visakym blagovē-*

rijem i svetyimi crkvama polja i udolija i brada, idéhe ne dostiže crkve savoriti, tu krsta postavi, da na vsakom mēsté ime Božije proslavljajeta se. Domentijana 205. — Često ovaki krstovi biješe granice između zemalja, n. p.: U brdo gde stoji krsta. Mon. serb. 18. (1238). Na Gradište, na tri krsta. 92. (1830). I tamo vdrusismo krsta vs dubš. 181. (1848). Na želēznj krsta na sbornj putu. 181. (1848). Prēko brda do krsta. Deč. hris. 15. 83. U Trifuž krsta. 42. Od Lima u Lučine krsta. 45. (Među ide) na onu stranu u krsta među Patkovo i Slatinu. 56. (Među ide) pravo pod zlate krsta na cerb. 101. Do krsta kalništškago i ot krsta po dēlu na vite krsta. Glasnik. 27, 291. (1847).

ff) Krste lipovi! (Reče Turčin Hrišćaninu kad ga što psuje). Nar. posl. vuk. 161. — isporodi 8. Krst.

b. sprava za muku i stračne ne samo Isusovo, vidi križ, 1, b. Da ne ostanu na krstu telesa u subotu. N. Rašina 111a. joann. 19, 31. Marte krs, Juno mač a Febo vođen kraj, reče joj, kroz hūd plač dat mi će smrtni vaj. . . . Zgodi se meni tač da svrših ja moj vik kroz vodu, krs i mač, bio žena i človik. D. Rašina 61a.

c. u prenesenom smislu, nešto načineno kao krst, isporodi križ, 2.

a) znak + kojijem se ljudi nevjēsti pisahu biješe (kao potpisom) na kakvom spisu da pristaju na ono što je ondje napisano. u tri naj starija primjera stoji uz pravi potpis, te treba shvatiti kao znak zakletve, isporodi 1, a, b) cc). — Između rječnika u Vukovu (krst što kod svojega potpisnoga imena načini onaj koji ne zna pisati). Krsta (mjesto čega je griješkom štampano 'prsta'. Daničić) kneza Miroslava. Mon. serb. 2. (1190). Krsta Simonova i podpisanije. 6. (1198—1199). Krsta kneza Andreja. 85. (1249). I tko ne bi umio pisati učini jedan krst. P. Posilović, nasl. 401a. Učiniše svojijem rukama krste. Pravdoša. 1851. 26.

b) isti znak kao kod a što se upotrebljava u knjigama kao nekakav bijeg, isporodi zvjezdica i 1. krtić. Gospodinu sa dva krsta. Vuk, gram. i pol. spisi. 8, 274.

c) znak kao x (X) što znači broj 10. Četiri krsta što i četrdeset godina. S. Lubiša, prič. 86. — I na rabošu. Zarezo mu je krs u veliki raboš. (Z). Poslov. danič.

d) zove se ono gvožđe, što se umeće u prozore, da ne bi ko provalio na prozor i ušao u kuću da krađe. 'Isvalili su mi lopovi krst na malom prozoru'. u Dobroselu. M. Medič.

e) zadnji dio samara (u okrugu užičkom). L. Stojanović.

f) u Vukovu rječniku: (po Vukovijem biješkama) četiri spise u točka. cf. gobeja s dodatkom da se govori u Dalmaciji.

g) na nebu krst načinen od 4, 5 ili više zvijezda. — U Vukovu rječniku: krst na nebu 'ein gestirn', 'astrum', vađa da je isti znak što se zove labud (cygnus). — Petrov krst, zvijezde na križ, koje idu za šćapima. M. Pavlinović.

h) u Vukovu rječniku: gomila (u paoriji gdje se daje desetak) od 20 (a u krajini) od 18 snopa žita; a 'krstina' je maña od krsta (u paoriji od 10 snopa, u krajini može biti i od 18, i onda se kaže da je u krtini čitav krst): 'deset krsta nasadio na guvnu'. cf. krtina. Nego se u snopove zajedno svežu i u krste nalože. I. Jablanci 77. Tad se metat u krtove stanu (rukoveti). J. S. Rajković 808.

i) u krst, adverbijalno. Neće vaga u krst doći. S. Lubiša, prip. 250.

2. znak što se čini na samome sebi kao znamenje križa (isporedi križ, 1, a, d). kaže se i za pravoslavni način (vidi: Ne ostade krsta od tri prsta. P. Petrovič, gor. vijen. 11) i za katolički. — Između rječnika u Vukovu (krst što čovjek načini na sebi kad se krsti).

a. na sebi. Učini sveti krst na sebie. Zborn. 47b. Neka krs učinim. M. Držić 153. Nijesi krs na sebi jutros učinio. 217. Što nade da je sunečeno, ter se neće krstom prikstiti. And. Kačić, razg. 94b. Ja ću tvoju viru virovati i tvojim se krstom prikstiti. F. Radman 87. Koji se krstom krsti. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Muselim se krstom križa prvi. Osvetn. 4, 51. I Mirdite što se krste krstom latinskijem. 3, 62. Neki se vrag boji krsta a neki tolage. V. Bogišić, zborn. 46. — Časnijem se krstom prekrstite. Nar. pjes. vuk. 4, 82.

b. na čemu drugome. Paka (pop) krst čini svrh gostarice od vode. Način (1592). reš. grad. 3, 54. Jes' vidio kad čobani vuka sastigose štetna kod jaradi pa ga krstom prekrstiti hoćahu? Osvetn. 1, 17. — Amo može pripadati i ovaj primjer: Kad je Đorđije Srbijom savlad'o i Srbiju krstom prekrstio. Nar. pjes. vuk. 4, 151.

3. baptismus, krštenje (naj prvi sakrament). ne samo u pravoslavnijeh nego vrlo često i u katolika. — Između rječnika u Vrančićevu ('baptismus'), u Bjelostjenčevu (krst, krštenje, 'baptismus et baptismus, baptisma, latine: intinctio l. immersio seu ablutio atque regeneratio'), u Voltigijinu (karst i kerst, 'battesimo', 'taufe'), u Stuličevu ('sacra ablutio'). Očje je savezan človik za onih ke drži na krsti. Korizm. 66b. Da jedan kum ili kuma naj mañe bude pri krstu. Š. Kozličić 6b. Juže (djevicu) otac jago držal je na krsta. 15a. Nega ti (Dubrovnik) svaka vrst ljudi, i ka ima i koja nima krst, lubi i prijima. H. Lucić 268. Prihodeći k njegovomu krstu. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 3. matth. 8, 6. Krst Ivanov od kuda biše? 82b. matth. 21, 25. Počamki od krsta Ivanova. 171b. act. ap. 1, 22. Zaš Marom zvana je na krstu prvi čas. Đ. Baraković, vil. 10. Krst, krizma, eukaristija, . . . M. Alberti xlv. Jedan kum i jedna kuma imaju ditića na krstu držati. F. Glavinčić, cvit. 6b. Zašto grih narodni s krstom . . . opira se. 14a. Koga na krstu Ivanom prozvahu. 339b. Da je dite prez krsta umrlo. svitl. 80. S kumom koji ga je držao na krstu. S. Matijevič 65. Ne prima se nikor na krst. P. Radović, ist. 4. Koju (djevokju) bijaše držao na krstu. P. Posilović, cvijet. 198. Krst jest vrata svim ostalim sakramentom. I. Zanotti, upit. 5. Prije nego him se podade krst. 8. Krsta svetu riku već krizmom ne tvrda. P. Vitezović, odil. 44. Svecija i Danija krst priješe. P. Vitezović, kron. 61. Pijan človik izvan krsta, ni ni dobrom praecu vrsta. cvit. 156. Jeda bi oni sa mnom htili ovi zakon sad od tebe, krst prijati vrhu sebe! P. Hektorović (?) 128. O Lovrinče, stan' se gori, tere krstom nas pritvori. 125. Tu ću t' želju ja odneti, i mom rukom dat krst sveti. 141. S sakrament od krsta. L. Terzić 187. Kad Isus prija krst u Jordanu. F. Partić 47. S Godeslavom, koji kad primi krst, povijeda pak ga inimi. J. Kavanin 248a. Prerodit se već u krstu s inijem trage od nogove (bi htio). 298a. Oton pastijer ki neprane krstom umi Pomorane. 302b. Koji je okršten svetim krstom. Pisanica. 8. Ne imajući prilika useti krst vođeni . . . 40. Držanje na krstu svojega poroda. Ant. Kadičić 411. Koji drži na

krstu. M. Dobretić 40. Ditešce koje je umrlo brez krsta. M. Dragičević 160. Koji nije opran svetim krstom. 160. Nigda ti se neću poturčiti, ni odreći od krsta mogega, ni Hristovu vjeru pohuliti. Nar. pjes. vuk. 2, 609. Vodi Zlatku u bijelu crkvu, te j' rišćanskim krstom pokrstio. 3, 142. Bog te vidi, Turkiña divojko, hoćeš s' mojim krstom pokrstiti, hoćeš moju viru virovati? Nar. pjes. istr. 1, 56. Krst na se. a prase preda se. (Kad ko hoće da kaže da se Turčinu lasno pokrstiti). Nar. posl. vuk. 161. Osim krsta. (Doda se u govoru: 1. kad se kakvom živinčetu, n. p. kožu, reče da je pametno kao čovek; 2. kad ko Turčina požali, da je dobar kao i Hrišćanin; a 3. kad se Hrišćaninu kao psujući reče: 'Pasja vjero!') 241. Tako mi krsta u kom sam kršten! 302. Nekakvome čoveku umirahu deca: neka jedva krst dočekaju a neka ni petnaest dana. Nar. prip. vuk.² 212. Kao da ste, osim krsta, Turci. S. Ćubiša, prip. 156. A uza ņu (*glavu*) nigdje ništa svoga, osim krsta gola na tijelu, a i za neg krv si dužan cijelu. Osvetn. 2, 63. Al' se hleba nahranio nisam, nit' se krsta nanosio s mirom. 2, 63. Ako mogli što im čudi žude, ni krst na nam neće ostaviti. 3, 70. Krstom vjeri udriše pečate. 4, 31.

4. po crkvi (vidi 1, a, b) bb)) ili po krstu nasadenu (vidi 1, a, d) dd)) zovu se ovako neka mjesta.

a. zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 31.

b. u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskom. Niva ispod Krsta. Sr. nov. 1863. 200. — b) mjesto u okrugu kneževačkom. Niva kod Krsta. Sr. nov. 1871. 27. Niva na Krst. 1867. 314. Niva u Krstu. 1873. 315. — c) mjesto u okrugu požarevačkom. Vinograd na Krstu. Sr. nov. 1875. 562. — d) (Pod Krstom, ispod Krsta) zaselak u okrugu užičkom. L. Stojanović. — e) mjesto u okrugu valjevskom. Vinograd na Krstu. Sr. nov. 1868. 645. — f) Kojin Krst, mjesto u okrugu kneževačkom. Niva u Kojin Krst. Sr. nov. 1872. 2. — g) Petrov Krst, mjesto u okrugu kneževačkom. Niva u Petrov Krst. Sr. nov. 1869. 527. — Vidi Krsti, Krstovi.

2. KRST, Křsta, m. Hrist. — *vidi* i Isukrst. — *isporedi* 1. i 2. krst. — *Akc. je zabiježen prema Isukrst. — S ovijem je značenjem jamačno praslavenska riječ* (Krstu) *što je postala od grč. Χριστός (ali valja da je prešla preko kojega drugoga jezika u kojemu nema glasa za grč. χ) još prije nego se pokrstiše Slaveni; poslije je dobila drugo značenje (vidi 1. krst): u pravoslavnijeh križ, u katolika krštenje. — U našem jeziku valja da je opet postala kasnije po lat. Christus ili po tal. Cristo; nalazi se od xv vijeka, ali samo u katolika (oboje se potvrđuje ovijem riječima: Zde nećeš hulu vnošeti vi načelē glagolušte: 'Krstu Bože, pomagaj' i oboženije tvorete. Konstantin fil. star. 1, 30). — Između rječnika u Stuličevu ('Christus') i u Daničičevu (Krstu, 'Christus'. cf. Hrstu).*

a. o Isusu. (Prva dva primjera ne pripadaju amo nego pod Isukrst: Na slavu Isu Krsta, sina Božijā (piše Štefan Tomaš kralj bosanski). Mon. serb. 448. (1451). Koji je prodao sina Božjega Isu Krsta na raspjetje (piše Ivaniš vojvoda humski). 453. (1452). Našega Gospodina Jezusa Karsta (piše A. Bajfo, mletački knez i kapetan u Kotoru). 463. (1451). Ako ti jesi Krst, spasena učini tebe samoga i nas. Zad. lekc. 24. luc. 23, 39. Prorokuj nam, Krste, tko je on ki te udri. Bernardin 72. matth. 26, 68. Ti li si Krst, sin Boga blagoslovljenoga? 77. marc.

14, 61. Ako ti jesi Krst, oslobodi samoga sebe i nas. 84. luc. 23, 39. Da Krst ovo naredi. Naruč. 13^b. Krst Isus sidi na nebu. Transit. 109. Molitav učiniti Krstu propetomu. Korizm. 6^b. Oćete li da vam pustim Krsta ali Varavu? 95^b. Od Isusa Krsta. Š. Kožičić 3^a. Krst leža ta dan v grobe. 11^a. Ja nijesam Krst ('Chrast'). N. Rašina 14^b. joann. 1, 20. Da što krstiš, ako ti nijesi Krst? 15^a. joann. 1, 25. Meštar vaš jedan jest Krst. 52^b. matth. 23, 10. Kako i Krst lubi nas. 59^a. paul. ephes. 5, 2. Isus Krst sin Božji. F. Vrančić, živ. 89. Iz tebe rodi se sunce pravde, Krst Bog naš. M. Alberti 184. Koje nas nauči Krst Gospodin naš. I. T. Mrnavić, ist. 1. Vojnici uzveličanoga cesara našega Krsta. 6. Krste, pomiluj. nauk krst. 1702. 85. P. Posilović, nasl. 81^a. B. Pavlović 18. 46. F. Matić 102. Krst istinom načinom bi propet. P. Radović, ist. 47. Ispovidi da ja nisam Krst. S. Margitić, fal. 196. Neka otcu male sine šaju Krsta na nauke. J. Kavašin 76^a. Krst ih obra uprav sebi nevaranom po svoem svitu. 368^a. Prorokuj, Krste, tko te je udrio. M. Lekušić 64. Krv koja bijaše izišla iz prisetoga tila ņo prislavnoga sinka Isusa Krsta. 129. U Isusa Krsta. H. Bonačić 15. Krste, sliži nas. J. Banovac, blagosov. 215. F. Lastrić, od' 81. Što je u ono vrime Krst Pavlu rekao. P. Knežević, osm. 82. Od Krsta Gospodina našega. Blago turl. 2, 220. Krst naredi ovi sakramenat. 2, 267. I radi ovijeh uzroka Krst bi zvan. J. Matović 30. Krst nas odkupi od proklestva zakona. 52. Krst ili Hrist. T. Ivanović 22. Niti sam ja Krst niti Ilija niti prorok. B. Leaković, gov. 12. Od Krsta Isusa. A. Tomiković, život. 302. Vjeruj Krsta, izdati te neće. Osvetn. 2, 42. — *Neobično je u ovom primjeru dva put Krst: Tebe umijeno molim, Krste Isukrste.* M. Divković, nauk. 266.

b. u množini, o laživijem Krstima (antikrstima, antihristima). Ustati hoće laživi Krsti. N. Rašina 170^a. matth. 24, 24. Ustaće bo himbeni Krsti i laživi proroci. B. Leaković, gov. 260.

c. u širem smislu, po grč. χριστός, pomazanik. Krstu momu Ćiru. Bernardin 5. N. Rašina 17^b. isai. 45, 1. To bo zlamenuje Krst iliti pomazan, žudinski reče se Mesija. F. Lastrić, od' 122. Isus će reći spasitel, a Krst pomazan. F. Matić 34. Zovijahu redovnike... i kraljeve Krste. J. Matović 30.

3. KRST, křsta, m. Kršćanin, Hrišćanin (ali s preziranjem: ovako govore Turci i u narodnijem pripovijetkama zli duhovi). — *Akc. je kao kod 1. krst. — U naše vrijeme. Krv se skupa miša krsta i Turčina. Jačke. 202. Krst mi diši, va kuće mora bit krst! Nar. prip. mikul. 88. Ki te je amo dopešal, ti nevaljani krste? 112. Moli očenaš, da vidin, ako si krst. 127. Sjaši, krste! zakon ti...* Vuk, dan. 2, 83. A pri tomu veselju i vinu hora u krsta zateč gotovinu. Osvetn. 1, 29. S mukom Krstu smužden k kraju prije, ter što umije kleti istor vije: 'Kriči, krste!' 4, 35. U tih zgodah zimu zimovali, krsti krili, Turci ne odali. 4, 36. Neka krsti znadu, kakove su u Turaka ruke. 6, 46. — *Može stajati i kolekciono za sve Hrišćanstvo (ne kao kolektivni supstantiv, nego po tome što jedan može u nekim slučajevima stajati za cjelinu).* — U Vukovu rječniku: nema ga u krstu, 'seines gleichen gibt's nicht in der Christenheit', 'non invenies parem in Christianis'. Ne izjedini, Halahu, krsta! Vuk, rječn. kod izjediniti. — *mislim da ovaj primjer ne pripada amo nego pod 1. krst, 1, a, b) dd).* Neka mudrim' tvm' slovesi skupe krsta svu gospodu. J. Kavašin 226^b.

KRST-, *vidi* kršč-.

1. KRSTA, *f. hyp.* Kristina. — *Mislim da sam čuo ovako žensko ime, ali se ne spominjem gdje.* P. Budmani. — *vidi* i 1. Krste.

2. KRSTA, *f. ime ovc.* F. Kurelac, dom. živ. 82.

3. KRSTA, *m. ime muško.* — *Postaje od Hristofor.* — *Od prije našega vremena (dajbudi od početka XVIII vijeka), a između rječnika u Vukovu („mannsname“, nomen viri). Krsta Vajda. Glasnik, 11, 3, 73. Krsta Josipov. 75. (1706—1707). Tej težčine preveliše biše kušao sveti Krsta. J. Kavašin 502b. Krsta ročeni uzide na pripovidaonicu. S. Badrić, ukaz. 69. Krsta. S. Novaković, pom. 72. Tukao načakom kneza Krstu Ignatovića... Krsta mi se poslije tužio. Vuk, prav. sov. 49.*

4. KRSTA, *n. (?) pl. ovako se zove svetkovina što u Srbiji svako selo svetkuje u koji jetni dan (do Petrova posta) i uz ostalo nosi krstove po polju; naj češće se kaže: nositi krsta. — Čudnovat je oblik (srednjega roda), isporodi i 5. krsta. sar se isprva kod nositi krsta shvaćalo krsta kao acc. sing. nekoga živa? — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kod 1. krsta) nositi krsta ili krste, cf. zavjetina s primjerom: Od tada su krsta nastanula. (Nar. pjes. vuk. 1, 128). — U Srbiji svako selo ima po jedan dan koji slavi i svetkuje (i to obično biva leti od vaskrsenja do Petrova posta). skupe se svi seljaci na kakvo brdo ili na drugo lijepo mjesto u selu.... pa se onda dignu svi s krstovima i ikonama po polju.... Takovo se vesele po Braničevu zove „zavjetina“ a u Jadru govore: „nositi krsta“ (krste?) ili „krstonošće“ (oni što idu s krstovima i s ikonama po polju i po selu). u Tršiću, gdje sam se ja rodio, nose krsta drugi dan Trojčina dne. Vuk, živ. 29—80. Nosi krsta i ikone od zapisa do zapisa, ne pomaže ništa. M. P. Šapčanin 1, 87. Opštinska slava krsta... Svako selo... ima po jedan dan u koji se zbira na opštinsku bogomoju za rodnost poljskih useva... Selo može imati više dana u godini u koje drži opštu bogomoju, i u koje posle toga biva igra i vesele, ali se sve te svetkovine koje se mahom zovu „zavetine“ razlikuju od onih koje bivaju od vaskrsa do Petrovih poklada. M. Đ. Milićević, slave. 68. U oči dana u koji selo nosi krsta. 64. „Krstonošće krsta nose“. 65.*

5. KRSTA, *krstā* (i *krstā*), *n. (?) pl. onaj dio na hrbatu (preko pasa) u kojemu je srijeda kratijša (gdje je naj širi) a na dvije su strane dva boka (sve zajedno od prilike kao krst).* — *isporodi 3. križa, 1. krsti. — Nejasan je oblik srednjega roda kao i kod 8. križa; moglo bi se pomisliti da je negda bio dual (prema dva boka?), pa da se to zaboravilo. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu („das kreuz, als ein theil des körpers“, regio sacra, lumbus). Dvoja pomazanja na krsti. S. Badrić, prav. nač. 51. Tu se on... strašno rani negde oko krsta. Vuk, dan. 4, 13. Sjeknu me u krstima. rječn. kod sjeknuti. Poče pregledati (pleće) od krsta do odsoja i prisoja. V. Vrčević, niz. 180. Neki rastapaju kamfor u jutjoj rakiji pa time tru po krstima. M. Đ. Milićević, živ. srb. glas. 37, 148. — I u životinje. (Proriču iz bravlega pleća:) Knez Rogan: Koja drže da je naša strana? al' od krsta ali je od studa? Knez Janko: Mi smo vazda od krsta držali. P. Petrović, gor. vijen. 66.*

KRSTAC, (*gen. krsca ili krtāca*), *m. uprav dem.* 1. *krst*, ali se nalazi samo u osobitijem značenjima. — -a- (negdašnje s) u nekim zna-

čenjima ispada u svijem padačima (osim nom. i acc. sing.), a u nekim ostaje, ali se to ne može svagda saznati (može biti da sa neka značena biva oboje).

a. *krstāci*, samo u množini, *bravla krsta* (*vidi* naj sadnji primjer kod 5. krsta). — *U naše vrijeme u Lici.* Zadnji kraj bravčadi zove narod „krstacima“. Glavu i krstace ostavi za mali božić. „Izgladnio sam sad, bi cijele jaheće krstace pojio“. J. Bogdanović.

b. strana samara nasprama glaviću, na kojoj je drvenica na križ sastavljena. M. Pavlinović. Krstac, na stražnjoj strani samara ona dva komada drva koja se na gornjoj strani na križ združuju. na Braču. A. Ostojić. isto znači i pl.: *krstāci*. U antrešal peč kruha bijela, na krstace torbu stružavicu. (Nar. pjes.) A. Ostojić.

c. *Krtac*, *mjesno ime.*

a) *Krtac*, *Krsca*, *vidi* u *Daničičevu rječniku*: *Krstac*, dva sela koja je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu; „oba Krstaca“ medila su sa selima Pakišom i Rapčom. G(lasnik). 15, 281. 301. (1848?). da se drugo s nije izgovaralo poznaje se po riječi Kršćanin (*vidi*).

b) *Krtac*, *Krsca*, *vidi* u *Vukovu rječniku*: 1. u Gacku karaula s nekoliko topa s primjerom iz narodne pjesme: Od palanke Krsca krvavoga. (Ogled. sr. 149). — 2. brdo između Ormnice i Paštrovića, „ein berg“, „montis nomen“, ali *vidi* i c).

c) dva sela u Hercegovini. Statist. bosn. 112. 116. — *jedno valja da je isto što je u Vukovu rječniku (vidi b))* pod 1; *ispada li a u drugoga, ne znam.* — *vidi* i: Jedno jutro pokliknula sa Krstaca vila. Osvetn. 2, 78. Petra pravi ka Krstacu tvrdu. 5, 124.

d) *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskome.* Repert. dalm. 1872. 7.

e) *Krtac*, *Krtāca*, *zaselak u šupi Dubrovačkoj.* Sohem. ragus. 1876. 29.

f) u Srbiji. aa) *Krtac*, *Krtaca*, *mjesto u okrugu aleksinačkom.* Niva kod Krstaca. Sr. nov. 1875. 335. — bb) *Krtac*, *Krtaca*, *zaselak u okrugu čačanskom.* K. Jovanović 168. i vis. M. Đ. Milićević, srb. 645. — *vidi*: Zemlja u Krstacu. Sr. nov. 1871. 212.

g) *Krtac*. S. Novaković, pom. 136.

d. *neka biljka.* *Krtac*, Paris quadrifolia L. (Lamb. Visiani), v. Križarica. B. Šulek. im. 175.

KRSTAČ, *krstāca*, *m. vidi* *krstāca* (*orao, barjak*). Naj prvi su krstāči orlovi. Pjev. crn. 258a. Sve ugleda krstāca barjaka. Nar. pjes. vuk. 5, 327. Stade huka krstāca barjaka. 5, 333.

KRSTAČA, *f. postaje od krst*, ali se nalazi u osobitijem vrlo različitim značenjima. — *Akc. se mijenja u gen. pl. krtāčā.* — *U naše vrijeme.*

1. *komad što ostaje nasaden u semli od slomljena krsta.* — *U Vukovu rječniku*: „stamm, stümmel eines kreuzes“, trunca crux.

2. *vidi* u *Vukovu rječniku*: (u Risnu) reče se za vješticu kao da joj se ime pred djetcom ne bi spomenulo. cf. roguja. — *vidi* križarica, b.

3. *nekakva morska životinja.* Krstijež i krstāca. L. Zore, rib. ark. 10, 341.

4. *Krstāca*, *ime mjesno.*

a. *selo u Hercegovini.* Statist. bosn. 108.

b. *jedno ili dva mjesta* (*Krstāca* i *Mala Krstāca*) u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Krstāci. Sr. nov. 1875. 101. Niva u Maloj Krstāci. 1875. 907.

KRSTAČE, *Krtāčā*, *f. pl. ime nekakvu mjestu.* — *U Vukovu rječniku samo s primjerom iz narodne pjesme*: Tu Osmanu jednu sapanuše na Krstāce, na debele doce.

KRSTAČIĆ, m. oruđe (na brodu) gdje mala kataraga sglaba s velikom, namaknut je u prije-krst jedan opašaj od četiri drva zajedno stučena u koji ulazi mala kataraga i od nje držata je. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 209.

KRSTAČKI, adj. koji pripada Krstu ili Krstacu. Na visoku brdu krstačkome. Nar. pjes. vuk. 5, 900. Pride zore na poje krstačko. P. Petrović, gor. vijen. 41. Pa ispali na krstačke klanice. Osvetn. 2, 160.

KRSTAČ, krstača, m. vidi krstaš, a.

KRSTAČE, n. coll. od 1. krst, 1, c, h) ili od krstina. — U poslovici našega vremena. Rijetko vlača, rijetko i krstače. Nar. poslov. stojan. 217.

KRSTAJKA, f. vidi krstionica. — Samo u Belinu rječniku: 'pila d' acqua santa', 'pila aquae lustralis' 568a, i u Stulićevu: v. kropionica iz Belina.

1. **KRSTAK**, (krška?), m. dem. 1. krst. — U jednoga pisca xvii vijeka (ima samo nom. i acc. sing.). Darova mu jedan krstak od srebra. B. Kačić, per. 77. Dignu s grla krst i him blagosovi more, ... prilika Gospodina stvoritelja od valova pada iz ruka... i potopi se... Bivši još daleko od mjesta gdi se biše krstak potopio, vide jednoga raka morskoga da... nošase... sftetu priliku... i... dopusti mu da uzme krstak. fran. 165—166.

2. **KRSTAK**, krstaka, m. neki hleb što se mijesi sa krsno ime. — U naše vrijeme u Srbiji i u Banatu. Kolač, krstak i poskurica mese se od pšenična brašna s kvascem. M. Đ. Milićević, slave. 25. Krstak je kiseo hleb u obliku krsta. na nje ga udara pet poskurika: jedan na sredi a po jedan na svakom kraku. u Nišu, u Kumarnovu ovaj se krstak zove 'sveta presveta'... u Šumadiji se ti krstaci nose crkvi. 26. Užeže sveđu i privošti je sa krstak koji je naročito za to umešen. sloesl. 804. Krstak, krstaka, kolač, koji se o krsnom imenu mijesi, a ima oblik krsta. u Banatu. V. Arsenijević.

KRSTALI, adj. vidi krstaš (barjak). — Načineno od 1. krst, ili može biti od krstaš turakijem nastavkom ly. — Ne mijenja se po oblicima. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. Rasvi Stojan krstali barjake. Nar. pjes. hõrm. 1, 807.

1. **KRSTAN**, krsna, adj. koji pripada (1.) krsu. — Postaje od 1. krs nastavkom n; i između s i n ispada, ali se gdje gdje nalazi pisano. — Naj češće se upotrebljava složeni oblik krsni. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. krsnъ, rus. крестный, češ. křestný, polj. krzesny (ohrzesny).

a. prema 1. krst, a. — Ismeđu rječnika u Stulićevu (krstan, 'cruis') i u Daničićevu (krstani, 'crucis').

a) vidi 1. krst, a, a) i d). (Dva) krsnaja roga jimaše Hristosъ vrage jeju nizložil. Danilo 198. S takom slavom stupa i hodi mnoštvo snižnijeh redovnika, i kolo im sveto izvodi s zlatnijem stijegom krsna elika. J. Palmotić 9. Takođe piši vse zapis više krsnъ sa slovi krsni, i niže krsnъ sa slovi krsnii (na zapisima o kojima je ovdje riječ ima krst, što mu je u uglova napisano Іс Хс Ni xa; to su 'krsna slova'). Zapis. nov. star. 18, 187.

b) vidi 1. krst, a, b). — može se zamijeniti i riječima hrišćanski ili kršćanski. Ogradi vseejennju oružijemъ krsnъstymъ. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Oružijemъ krsnъstymъ pobediti vrage jego. Domentijana 18. Ča znamenuje čistocu krsnu. Naručn. 18a. Da se umire svetom

papi krsne vlasti. J. Kavašin 201b. Vojnica kom car krsne puke vali. 288a. On nam dađe ovu besmrtnu hranu kao plod koji uzre na negovu krsnom drvetu. Đ. Daničić, pisma. 196. Svi koji uzeste na sebe u životu jaram krsni i sa mnom idoste u vjeri. pisma. 368. I da krsna ne ponizi crkva naše stare aleme munare. Osvetn. 6, 4. — U ova je dva primjera krsni (kao supst.) isto što kršćanin: Da svo'e blago krsnijem dađe. J. Kavašin 296a. Krsnijeh mudros sva 'e od djelâ, a ne samijeh od besjeda. 544b.

b. vidi 1. krst, 8, koji pripada krsteu. — Ismeđu rječnika u Belinu (krstni, 'battesimale', aggett. di battesimo, 'baptismalis'; voda krsna, 'acqua battesimale', 'acqua baptismalis' 189b), u Voltigijinu (karstni, 'battesimale', 'zur taufe gehörig'), u Stulićevu (krstan, 'ad sacram ablutionem spectans').

a) o vodi. A krsnom je vodom stare tvoje istočne zlobe odnio. A. Vitajić, ostan. 5. Kada te je svu koliku krsna voda čisto oprala. 810. Ako sin si ti crkveni, krsnom vodom vas oplakân. J. Kavašin 389b. Plam kojega krsno vrilo vik ni'e moglo sagasiti. 5b. U blagosovu vode krsne. I. Velikanović, uput. 3, 469. — Dičica su krsni studenac opoganila. A. Kanižlić, kam. 572.

b) o milosti. Ako bi može biti pravednost i milost krsnu izgubili. I. Velikanović, uput. 3, 67.

c) o imenu što se primi na krsteu (drugo je krsno ime kod c); krsno ime snači i sveca čije se ime nosi. Jednom Jure krsno ime biše, Petar drugi imenom se zvaše. And. Kačić, rasg. 215a. — Po svetoga Tripuna, moga krsnoga imena. M. Držić 868. Tako meni Mikuli Bog pomozil... dvanadeste apoštolov, četire evanjeliste i meni Mikule moje krsno ime. Mon. ornat. 388. (1585). Tribuje da se pripričati Bogu, ... svomu krsnomu imenu... I. J. P. Lučić, doct. 5. — I dan u koji se svetkuje onaj svetac (po svoj je prilici ovako snačeno u ova dva primjera, a ne kao kod c). Ter meni, bace, dodi na kraljevo krsno ime. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 47. Dok kom krsno ime bane. V. Došen 172a. — Amo može pripadati i ovaj primjer: 8 tog ne reoi, krsni imehače. Osvetn. 6, 85.

e. krsno ime, vidi u Vukovu rječniku (kod krsnô ime): Svaki Srbin (uprav svaka kuća) ima (naj maše) po jedan dan u godini koga on slavi, i to se zove 'krsno ime, sveti, sveto', i, blagdan, [kršak, služba], (slava'. Milićević) ... Po naj više slave Nikođ dan, Jovañ dan, Đurđev dan, Arandelov dan itd. i to se ne mijenja nego ostaje od koljena na koljeno: za to se smatraju kao rođaci svi koji slave jednoga sveca. vidi dađe o tome u istom rječniku, a još potpunije u M. Đ. Milićević, slave u Srba. — Od xiv vijeka (vidi primjer iz Mon. serb.), a između rječnika osim Vukova u Daničićevu (krsnъno ime' što i danas kod krsnъna).

a) uopće. Jesmo prisegli svetâms Jurjemъ i arhanđelomъ Mihajlomъ, našimi krsnъnemi imeni (pišu šupan Bjeljak i vojvoda Radić Sankovići). Mon. serb. 219. (1891). I ikona svetoga Jovana, krsno ime Musića Stevana. Nar. pjes. vuk. 2, 900. Sveti Đorđe, krsno ime moje! 2, 94. Sveti oče Nikolaje, moje krsno ime! M. Đ. Milićević, slave. 8. — Gde se krsno ime pomihalo, tu i pomagalo. slave. 51. — Radi Boga i krsnog imena. Nar. pjes. vuk. 2, 96. Krsnoga mi imena! M. Đ. Milićević, slave. 8. — Peraštanom bješe krsno ime krsnov danak. Nar. pjes. bog. 188. Sutra mu je (vojvodi Todoru) krsno ime sveto, krsno ime, sveti Đeordije. Nar. pjes.

vuk. 2, 96. Mene (*Krajeviću Marku*) jeste sutra krsno ime, krsno ime lijep danak Đurđev. 2, 365. Nemoj danas krvi učiniti, danas ti je krsno ime krasno. 2, 435. Roditelji svoje na niovo krsno ime svetog Georgija posetila... D. Obradović, živ. 78. Krsno ime nije ti iznenada došlo. Nar. posl. vuk. 161. O krsnijem imenima i na ostalijem velikijem gozbama. Vuk, nar. pjes. 1, 77. — Za čiji se kolač maši dete, onoga sveca slave roditelji posle toga kao i krsno ime svoje. M. Đ. Milicević, slave. 9. Naslednik dužan je s nasledstvom da primi i krsno ime onoga čije imaše nasleđuje. 9. — Da proslavim moje krsno ime. Nar. pjes. vuk. 2, 365. Kad slaviš krsno ime. Nar. prip. vuk. 97. Krsno ime slave u Torlaku kao i u Šumadiji. M. Đ. Milicević, kraj. srb. 267. — Slugam' dade da mu vino služe, da mu slugo krsno ime služe, ne posluži krsno ime svoje jedan danak kako jedan časak. Nar. posl. vuk. 2, 94. Kad do tvoje ja dolazih kule, u tebe se krsno ime služi. Nar. pjes. hōrm. 1, 430. Kako se krsno ime služi. Vuk, nar. pjes. 2, 93. — Nemoj grozne suze prolivati, ne skrvi mi moje ime krsno. Nar. pjes. vuk. 2, 434.

b) u jednoga pisca našega vremena krsni dani znači što i krsno ime. Gotovinu na tri mjesta sprema: jedna mu je za krsnijeh dana... Osvetn. 1, 22. Ovine devetake, za krsnijeh što hranite dana. 3, 54.

c) krsni može značiti: koji pripada krsnome imenu. — isporodi slavski. — *Između rječnika u Vukovu* (krsni, n. p. kolač [vide krsniak 3], svi-jeća, zum hauspatron gehörig, pertinens ad diem patrono coelitus sacrum, laralis (?)). Lome (domaćin s popom ili s kim drugim kad nema popa) krsni kolač (koji mora biti od šenična brašna u kiselo umiješan i našaran poskurnjakom). Vuk, rječn. kod krsno ime. Radi koljiva, poskura i krsnoga kolača. Vuk, nar. pjes. 2, 4. Razdrobe krsni somun... u Nar. pjes. herc. vuk. 350. U Bosni se taj kolač zove 'krsnica' ili 'krsni kruh'. M. Đ. Milicević, slave. 25. — Tako mi krsne svijete! Nar. posl. vuk. 301. Tako mi se krsna svijeta ne ugasila! (Tako svi od moga roda ne pomrli i ne imao ko krsnoga imena slaviti i u slavu ustajući svijete paliti!) 304. Bez krsne sveće krsno se ime ne može slaviti. M. Đ. Milicević, slave. 23. Pa eto nam se ne bi gasila krsna sveća. S. Matavulj, novo oružje. 104.

d) kod mjesnoga imena. — xiv vijeka. Selu Sakatu bješe mođa, Krsstny Potok'. G(lasnik). 15, 287. Đ. Daničić, rječn. kod krsnbn.

2. KRSTAN, krsna, adj. koji pripada krsnima (vidi 5. krsta). — U jednoga pisca našega vremena. Krsni živci dvojako djeluju. M. Pavlinović, rad. 60.

3. KRSTAN, m. vidi 3. krst. — U jednoga pisca našega vremena. Daće krstan, čim mu pane, blaga. Osvetn. 4, 12.

4. KRSTAN, m. ime muško. — isporodi 3. Krsta. — xviii vijeka. Krstan volar. Glasnik. II, 3, 77. (1706—1707). 224. (1710). Krstan. 78. (1706—1707).

KRSTANA, f. ime žensko u Srbiji u okrugu vranjskom. — isporodi Krstan. M. Đ. Milicević, kraj. srb. 316.

KRSTANIĆ, m. prezime (po ocu Krstanu). — U naše vrijeme. Božu Krstanića. Glasnik. II, 1, 200. (1808). Krstanić. D. Avramović 271.

1. KRSTANE, n. djelo kojijem se krsta. — U Stuličevu rječniku. Krstane svijetla. M. Pavlinović, rad. 54.

2. KRSTANE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu

kragujevačkom. Livada kod Krstaša. Sr. nov. 1863. 274.

KRSTAOBRAZAN, krstaobrazna, adj. u kojega je bliže (obraz) kao u krsta, sličan krstu. — Čudnovat je oblik krsta. — Samo u knjigama pisanim crkvenijem jezikom; u ruskom književnom jeziku ima крестообразный; jamačno nije nigda bila narodna riječ. — Između rječnika u Daničiću (krstaobraznъ, 'cruci similis'). — Za adjektiv nemam primjera, ali vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod krstaobraznъ. — Adverb krstaobrazno znači što i unakrst. Ruci krstaobrazno na prsima postavljajeta. Domentijan 58. Krstaobrazno blagoslavljati vodu. 199.

KRSTARENE, n. djelo kojijem se krstari. I po vašem krstarenu ipak se po selu krade'. J. Bogdanović.

KRSTARITI, krtstārīm, impf. hoditi tamo i amo (unakrst); samo u osobitijem značenima. — Akc. kakti je u praes. taki je u impf. krtstārāh, (u part. praet. pass. krtstāren); u ostalijem je oblicima onaki kakti je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. krtstāri. — Postaje od nepoterdanoga supstantiva krstar. — U naše vrijeme.

a. o straži osobito noćnoj (vidi patrola, ronda) koja ide naokolo čuvajući mjesto od lupeža itd. Reku seoski patrolci: 'Svu noć smo na sokriš po selu krtstarili'. J. Bogdanović. Zbija straža hoda i krtstari. Osvetn. 1, 17.

b. vidi križati, 3, b, i križariti. A po moru krtstaro lađe i brodovi. Bos. vila. 1888. 7.

KRSTAŠ, krtstāša, m. nešto na čemu ima krst, samo u osobitijem značenima. — isporodi 1. križak. — Akc. kakti je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing. i acc. sing. (kad nije jednak s genetirom sing.), i voc.: krtstāšu, krtstāši.

a. orao krtstāš, Aquila imperialis Cuv., vrsta orla (ima kao krst na leđima). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (krtstāš orao, der kreuzadler (?), 'aquilae genus'). Kakono ti orao krtstāš čini ptičjem svojijem, kadano hoće da polete. M. Divković, bes. 525b. Dospi oni veliki ora' krtstāš. J. Banovac, pripov. 94. Da zastreliš orla krtstatoga, krtstāš' orla što vodi oblaka. Nar. pjes. vuk. 2, 860. Krtstāš, 'Aquila fulva'. G. Kolombatović, progr. spal. 1880. 7. Krtstāš, orlov, orlina, orlušina, 'Aquila fulva'. D. Trstenjak. Aquila melanactus (L.) orao krtstāš... Etinger je kasnije doznao da se ovaj orao u Slavoniji zove 'krtstāč' ili 'krtstāč'... Prijatelj me Nakićenović uvjeravao da je 'krtstāš' ime orla i u Boci kotorskoj. S. Brusina, ptice hrvat.-srp. (nastavak). 86—87. — U prenesenom smislu, carski orao (na grbu i barjaku) u Austriji. Tebe, bane, i tvoje građane ponukujem kano i sinove da bacite te orle krtstāše od dvi glave zlo uzdahe vaše, a metnete careve (turske) barjake na bedene Beča bijeloga. And. Kačić, razg. 232a.

b. krtstāš talijer, talijer (novac) koji je prije na sebi imao kosi krst (ili krst svetoga Andrije) X, ali sad može biti da se misli na dvoglavoga orla. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (krtstāš talijer, der kronthaler, 'thalerus'). Ta je (dvorana) puna krtstāša talira. Nar. pjes. hōrm. 2, 99.

c. krtstāš barjak, barjak na kojemu je krst. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (krtstāš barjak, 'die kreuzfahne', 'vexillum cruciatum'). Pred nima je Boško Jugoviću, i on nosi krtstāša barjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 289. Krtstāga je barjak poklopio, pobratime, do koña alata; na barjaku od zlata jabuka, iz jabuke od zlata krtstovi. 2, 290. Sa krtstāšem u ruci barjakom.

2, 814. I na njegov krstaš alaj-barjak. 2, 874. — Još ostaje Boško Jugoviću, krstaš mu se po Kosovu vija. 2, 294. Eno Mirko pred krstašom hoda. Osvetn. 2, 182.

d. *vidi* 2. križar. — *U jednoga pisca našega vremena*. U proleće godine 1096 krstaši sa zapada koje je vodio Vitez Valter i Petar od Amijena putujući u sveta mjesta udare na Niš. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 88.

e. *vrsta pauka s krstom na satku*, *vidi* 1. križak, d. Krstaš (Epeira diadema L.). K. Crnogorac, zool. 167.

f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu vafeskom*. Niva na Krstašu. Sr. nov. 1871. 468.

KRSTAŠICA, f. kao žensko prema krstaš; *kaše se u osobitijem značenju*. — *U naše vrijeme*.

a. *vještica*, *vidi* krstača, a, i 1. križarica, b. (Lasno ti je poznati vješticu, sijedih kosa a krst ispod nosa. V. Bogišić, zborn. 561). Da nam pomete trag od bezdušnih hrdoroga i krstašica, Bog im sudio! V. Bogišić, zborn. 561.

b. *novac*: polovina a i četvrtina talijera krstaša (*vidi* krstaš, b). — *U Vukovu rječniku*: „der halbe kronthaler, auch der vierte theil desselben“, thaleri cruciati dimidia, et vel quarta pars.

c. *krstašica grana, grana slična krstu*. A za kapu djene obilježje, krstašicu omarovu granu. Osvetn. 2, 6. Ter mu vidje kapu ostrujicu i za nje krstašicu granu. 2, 42.

d. Pelias berus Merr., *vidi* ridovka (smija). — *Po nemačkom kreuzotter*. I otrovnu zmiju krstašicu. K. Crnogorac, zool. 49.

KRSTAŠIĆ, m. *vidi* krstaš, a (uprav deminutiv). — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Na Jabučju orli proljeću, po naj više orli krstašići. Nar. pjes. vuk. 4, 176—177.

KRSTAŠINA, f. *augm.* krstaš, (a). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (augm. v. krstaš s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Dok doleće krstašina orle, krstaš-orle velikijeh krilah; to ne bješe krstašina orle, no to bješe Mikončić Marko. Ogled. sr. 426. A pred nima (gavranima) krstašina oro. Nar. pjes. hõrm. 1, 414.

KRSTAŠKI, adj. koji pripada krstašima (*vidi* krstaš, d). — *Načineno u naše vrijeme*. U srijedi ovoga perioda stoji jedan osobiti sveštenik po imenu Grgur-Hildebrando i krstaške vojne. Vuk, priprava. 84.

KRSTAT, adj. na kojemu je krst (*vidi* 1. krst, 1) ili su krstovi; *nalik na krst*. — *isporedi* križat. — *U naše vrijeme*.

a. *na kojemu je naslikan ili drukčije načinjen krst ili više krstova*. — *Između rječnika u Vukovu* (n. p. barjak, orao „kreuz-fahne“, signatum cruce, vexillum cruciatum).

a) *orao*, *vidi* krstaš, a. Da zastreliš orla krstatoga, krstaš-orla što vodi oblake. Nar. pjes. vuk. 2, 360.

b) *talijer*, *vidi* krstaš, b. I tu ima četiri sanduka, sve su sami krstati talijeri. Nar. pjes. vuk. 3, 487.

c) *barjak*, *vidi* krstaš, c. I iznese krstat svilen barjak na kome je dvanaest krstova. Nar. pjes. vuk. 2, 800. Razapeše krstate barjake. 2, 802. Krstat barjak cara Kostantina. 3, 83. Pak razvija krstata barjaka. Pjev. crn. 188b. Ali Klanca doma ne nahode, no razvio orlaša krstata. 812b.

d) *u osobitijem slučajevima*. Pop Đuro u isti mah uputi se k boniku sa pričešćem; oružje mu je u krstatoj torbici, s kojim ne ubijaju no

liječe grešne duše koje svijet ostavljaju. V. Vrećević, niz. 201. — Uvrh varoši (Vrahe) ima jedna gamija koju Vrahanci zovu „Krstata Gamija“. „Krstatom“ su je prozvali zato što u onoj streljici koja strči na vrhu svake munare ima nekakav mali krstić ili nešto nalik na krstić. M. Đ. Milčević, kraj. srb. 800. — *Vidi* 1. križan, b.

b. *koji je nalik na krst*.

a) *krstat put, krstati puti, mjesto gdje se dva puta sijeku unakrst*. — *Između rječnika u Vukovu* (krstat put, vide raskršće s primjerom iz narodne pjesme: Kada dođe na krstate pute). Vodio b' te na krstate pute, sek'o bi te na četiri strane. Nar. pjes. vuk. 1, 545.

b) *u osobitijem slučajevima*. Na glavi mu krstato čelenke (pripada li amo ili pod a?). Nar. pjes. hõrm. 2, 90. — Manastirska crkva ima oblik krstat. M. Đ. Milčević, kraj. srb. 24.

c. *kod mjesnih imena u Srbiji*. — a) Krstata Granica, *ime mjestu u okrugu crnoriječkom*. Niva u Krstatoj Granici. Sr. nov. 1871. 268. — b) Krstati dõ, dolina u Gajevima (u okrugu užičkom). L. Stojanović. — c) Krstato Poje u okrugu smederevskom. Niva u Krstatom polju. Sr. nov. 1870. 818.

KRSTATA, f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom*. Niva u Krstati. Sr. nov. 1875. 128.

KRSTATI, krstam, impf. u Stuličevu rječniku: „incrocicchiare“, „decussare“, *gdje po talijanskom tumačenju znači: prekrštati* (n. p. noge); a po latinskom: rezati unakrst. riječ je i s toga posve nepouzdana, i valja da je Stulli načinio prema križati.

KRSTATICI, f. pl. *ime selu u Dalmaciji u okrugu imotskom*. Report. dalm. 1872. 14.

KRSTAVLJE, n. *vidi* 2. krstionik. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Ki krstavlu u Zadru ravnom trim zgradiše. J. Kavašin 282a. — *nije dosta pouzdano*.

1. KRSTE, f. *ime žensko, hyp.* Kristina. — *Akc. se mijenja u voc.* Krste. — *U naše vrijeme u Crnoj Gori*. Tu ih srele čevske pokajnice, a pred nima Krste Mojaševa. Ogled. sr. 71.

2. KRSTE, m. *hyp.* 3. Krsta. — *xviii vijeka u pisaca Dalmatinaca*. Ivanović pop don Krste dvorit bi od mnozih. J. Kavašin 182b. Vaše bratje Frane, Kažimira i Krste izvrstnosti... J. Banovac, razg. vii. Vašeg strica Krste koga Bog dneve života produžio! vii.

KRSTELAC, krstelca, m. *vrsta ovesa* (jamačno na krstiče). — *U jednoga pisca našega vremena iz Boke*. Košulji je opleće vezeno na vodice, ošve, pruce i krstelce. S. Lubiša, prič. 124.

KRSTENICA, f. *neka biljka* (može biti da treba čitati krštenica). Krstenica, satirium basilicum, satirium regium (Durante), palma Christi major (Durante, u sišskom rukopisu), Orchis maculata L., v. Križac. B. Šulek, im. 175.

1. KRSTI, krsti, f. pl. *vidi* 5. krsta. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (krsti, doña strana u čovjeku pod pleća „lumbus“; slabost od krsti „lumbago“) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* („il mezzo de' lombi“ 442b), *u Stuličevu* (kao u Mikafinu, ali lat. lumbi; slabost od krsti „lumborum vitium ac debilitas“). Iziskavajući srca i krsti Bog. Blago turl. 2, 9. Ma gdi i što ti fali, o neustrpljiva dušo? što ti je opet u krsti šiknulo? Đ. Rapić 192. Te se grdno udari u krsti i u obje ruke. Nar. prip. vrč. 27.

2. KRSTI, krstā, m. pl. *vidi* 5. krsta. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (*vidi*

krsta). Syeti Jakov, krste, stegno koga zoriš. J. Kavašin 827b. (*Krava*) mora imati... krste široke. I. Jablanci 117. Krsti da su mu (*biku*) veliki. 118.

3. KRSTI, (*m.?* ili) *f. mjesno ime*.

a. *ne zna se kojega je roda*. — U *Daničičevu rječniku*: Krsti, zaselak selu Šikji. G(lasnik). 15, 286. (1848?).

b. *ime mjestu (u Crnoj gori?)*. Ali čemo na Krsti krvave. Pjev. crn. 79a. Oglad. sr. 176.

KRSTICI, křstítáká, *m. pl. u Hrvatskoj tako se zove čast koja se daje pošto se dijete krsti*. F. Ivoković, rječn. — *Uprav kajkavski krstitki, vidi u Bjelostjencu rječniku*: 'baptismi solemnitas' i u *Stuličevu (jamačno iz Bjelostjenceva)*: krstitki, 'sacrae ablutionis caerimonias'.

1. KRSTIĆ, *m. dem. 1. krst*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. křstićá*. — U *Vukovu rječniku*. Pa se od svijete otkine malo voska, te se od nje načini křstić. Vuk, rječn. kod zapis. — Vidi 1. krst, 1, c, b). Što ima u starijem karlovačkom (*ruko-pisu*) a nema u lavovskom, ono stavih među dva křstića; što ima u karlovačkom starijem a nema ni u mlađem karlovačkom ni u lavovskom, ono stavih među křstić i zvjezdicu. Đ. Daničić u Danilo x.

2. KRSTIĆ, *m. prezime*. — Od xviii vijeka. Vi Krstići i Lalići. J. Kavašin 158a. Krstić Toma. Norini 6. Miloš Krstić. Rat. 402. — *Ovdje je jamačno ime muško (dem. 8. Krsta)*: Od Krstića Bjeloša. u Pjev. crn. 71b.

3. KRSTIĆ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu čuprijskom*. Zemlja u Krstiću. Sr. nov. 1875. 641.

KRSTIČEVIĆ, *m. prezime (po ocu Krstiću)*. — U *narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Šijimo je... Krstičević-Vuku. Pjev. crn. 71b.

KRSTIHA, *m. ime muško*. — xiii vijeka. Iz Bakra Krstiha plovani. Zak. vinod. 55.

KRSTIJENČICA, *f. dem. krstijenta*. — U *Stuličevu rječniku*. — *sasma nepouzđano (radi đ)*.

KRSTIJENTA, *f. nekakva pogača (vaša da je nalik na krst, isporodi 2. krstak, ili da se jela u nekijem osobitijem prigodama, kao na křšteņu ili na křsno ime)*. — U *jednoga pisca Dubrovanina xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (focaccia', 'placenta' 820b) gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (placentae species quae sub cinere tantum coquitur)*. U snu vidjeh jednu prikazu čudnovitu: krstijentu kruha podpepona. B. Zuzeri 43. — *Nijesam nigda čuo te riječi u Dubrovniku ni u okolini*. P. Budmani.

KRSTIJEŽ, *m. vidi kod krstača, 8*.

KRSTIKAŠA, *m. muški nadimak ili prezime*. — U *naše vrijeme*. Krstikaša iz Poslonca. M. Đ. Miličević, serb. 792.

KRSTI-KŮME-DIJETE, *neka bilka*. — *Ne može se mijenati po padežima*. — U *Vukovu rječniku*: (po istočnom govoru) krsti-kume-déte (u Srijemu) 'křiechender klee', 'Trifolium reptans (Tr. repens) Linn'. Krsti-kume-dijete, Trifolium repens L. (Lazić). B. Šulek, im. 176.

KRSTILAC, křstioca, *m. u Stuličevu rječniku*: v. krstitej.

KRSTILNIK, vidi křstionik.

KRSTILO, *m. prezime ili muški nadimak*. — *Prije našega vremena*. Krstilo, drugojačije Pavlović, knezovi od Tribiña, Popova i Konavla. And. Kačić, kor. 458.

KRSTILOVICA, *f. ime brdu u Srbiji u okrugu vršskom*. M. Đ. Miličević, kralj. serb. 276.

KRSTIMIR, *m. ime muško*. — U *jednoga pisca xvii vijeka koji vaša da je sam smislio ovo ime prema narodnima na -mir*. Gdje si, dobri Krstimire? G. Palmotić 1, 18.

1. KRSTIN, *adj. koji pripada Krsti, vidi 3. Krsta*. Krstine kuće. Glasnik. 11, 1, 168. (1806). — I kod *mjesnoga imena*. Krstin Potok, ime potoku. Borci kod Daruvara. D. Hiro.

2. KRSTIN, *m. ime muško*. — *Prije našega vremena*. Krstina. S. Novaković, pom. 72.

1. KRSTINA, *f. augm. 1. krst*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. křstíná*. — U *naše vrijeme*. a. uopće. — U *Vukovu rječniku*: augm. v. krst.

b. u osobitijem značenjima.

a) na samaru, vidi 1. krst, 1, c, e). — U *Vukovu rječniku*: u samara stražni kraj koji je gore u nakrst sastavljen s primjerom iz *narodne pjesme*: Svaka štica svata udarila, a křstina kuma po prsima. — *Isto je značenje i u množini*: křstine, 'Naslani se na křstine'. U Dobrosselu. M. Medić.

b) vidi 1. krst, 1, c, h). — *Između rječnika u Vukovu (etliche garben die auf dem felde beisammen liegen', 'mergitum cumulus' cf. krst)*. Ljudi po poljima navalili kao mravi, žnu žito, revlače křstina. M. Đ. Miličević, međudnev. 21.

2. KRSTINA, *f. křstoboja*. Muči ga křstina. u Slavoniji. Đ. Šurmin.

3. KRSTINA, *f. ime žensko*. — *isporodi Krstina i Krstiña*. — U *jednoga pisca xviii vijeka (može biti da treba čitati Kris)*, a između rječnika u Vukovu ('frauenname', 'nomen feminae'). Što imam pravit od Krstine pak křalice? J. Kavašin 260b.

1. KŘSTINE, *f. pl. vidi 1. křstina, b, a)*.

2. KŘSTINE, křstíná, *f. pl. vidi 5. křsta*. — U *naše vrijeme*. Izidite... iz guše, grkljana,... grbine, křstina, grudi... M. Đ. Miličević, živ. serb. 290.

3. KŘSTINE, křstíná, *f. pl. ime mjesno, vidi 1. křstina, b, b)*. Křstina, mjesto ravno na nekoj glavici u Podgori, gdje su prvo bila guvna, i slagalo se snopje na křste: 'Hajdemo na Křstine'. M. Pavlinović. — I u Srbiji u okrugu kneževčkom. Niva u Křstine. Sr. nov. 1875. 11.

KRSTINICA, *f. vidi křstionica*. — U *jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (křstionica, křštenica, kamenica od křštenja, 'baptisterium')*. Voda proslavljena onoga godišta koja se ima hraniti u kladencu čistu ili křstinici. B. Kašić, rit. 5. Misnik hodeći k křstinici s kumovi. 14.

KRSTINIČKI, *adj. koji pripada křstinici*. — U *istoga pisca u kojega ima i křstionica, a između rječnika u Belinu (voda křstinička, 'aqua battesimale', 'aqua baptismalis' 183b) u kojemu može biti isto značenje ili kao kod křšten (křštena voda)*. Primišati s vodom křstiničkom. B. Kašić, rit. 5. Uzima vodu křstiničku s křstinica. 89.

KRSTININ, *adj. koji pripada Krstini*. Dilak... glave Krstinine (vidi što je kazano kod 3. Krstina). J. Kavašin 825b.

KRSTINOVKA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu vafjevskom*. Sr. nov. 1875. 787.

1. KRSTIŃA, *f. ime žensko*. — vidi 3. Krstina. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (sein frauennamen', 'nomen feminae')*. Kad Krstiña ono razumjela. Pjev. crn. 260a. No Krstiña kneževa ljubovca. Oglad. sr. 68. Tu nađoše Gašovu Krstiña. 140.

2. KRSTIŃA, *f. ime mjesno u Hrvatskoj.* — *isporedi* 8. Krstine. *a)* selo u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 59. — *b)* ime oranica u Divoselu. J. Bogdanović.

KRSTIŃAC, *KrstiŃica, m. čovjek iz sela Krstine.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijenja u gen. pl. Kt-stiŃaća.*

KRSTIŃKA, *f. žensko čelade iz sela Krstine.* V. Arsenijević. — *Akc. se mijenja u gen. pl. Kt-stiŃkâ.*

KRSTIŃSKI, *adj. koji pripada selu Krstini.* V. Arsenijević.

KRSTIONICA, *f. uprav (satvoreno) mjesto gdje se krsti, ali se samo nalazi u snađenju: veliki (obično kameni) sud u kojemu se hrani krštena voda i na kojemu se krsti.* — *-o-* stoji u štokavaca *mj. negdašnjega* 1 (*postaje od part. praet. act. glagola* krstiti). — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. krstilsnica, rus. крестильница* češ. křtidlnice, polj. chrzcielnica. — *U Bjelostjencevu rječniku pa is nega u Stuličevu ima oblik krstelnica.* — *Ismeđu rječnika u Bjelostjencevu (krstelnica, fons baptismalis, v. opiralnica), u Stuličevu: krstelnica is Bjelostjenceva, v. krstionica; krstionica, fons sacer (apud Christianos)'; u Vukovu': (po Vukovijem bišeskama) [taufstein]; u Daničičevu: krstilnica, baptisterium'.* Na svetu kupelj jeze jest krstilnica. Domentijan¹ 199. Baronij pravio ti je da znojiše krstionice. J. Kavašin 812^a. Krstionica, baptisterio. S. Budmani 422^a. Koja se (voda) sahranjuje u krstionici. J. Filipović 8, 20^a. Mnoge crkve parokijanske ne imaju ovi krstionice. A. d. Costa 1, 175. Za tu svrhu stoji (voda) u krstionici. Ant. Kadžić 121. U crkvah u kojih se krstionice nahode. I. Velikanović, uput. 8, 22. Tada sveštenik s kumovima koji nose dijete tri puta obide oko krstionice. D. Daničić, pisma. 191. — *U nekijeh se pisaca nalazi i oblik krštionica (vidi).*

KRSTIONIČKI, *adj. koji pripada krstionici.* — *U Stuličevu rječniku, ali u drugom smislu (koji pripada krštenju): 'ad sacram ablutionem spectans' s dodatkom da je uzeto iz Belina, ali u ovome nema ove riječi nego krstinički (vidi).*

1. KRSTIONIČ, *m. vidi krstiteľ.* — *-o-* stoji *mj. negdašnjega* 1. — *Na jednom mjestu xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (us krstiteľ).* Kad krstionik izliva vodu na glavu krstjenika, ima i isreč formu. Blago turl. 2, 207.

2. KRSTIONIČ, *m. sgrada u kojoj se krsti.* — *-o-* stoji *mj. negdašnjega* 1 (*u prvom primjeru ima* 1). — *xvii i xviii vijeka.* Ki (pop) u krstilniku počivajući jedan petak. F. Glavinić, cvit. 257^a. Te jih (tijela sveta) prini u krstionik Konstantini. J. Kavašin 806^b.

KRSTIR, *krstira, m. vidi uštrcaj, štrcaľka.* — *Od talijanske riječi cristero.* — *U Mikašinu rječniku: olyster, clysterium'.*

KRSTIŠTA, *n. pl. mjesno ime.* — *xiv vijeka.* Međa selu Plavama ide na Krstišta. Spom. stojan. 25. (1827).

KRSTIŠTE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu vajevskom. Niva zvana Krstište. Sr. nov. 1875. 721.*

KRSTITEľ, *m. čovjek koji krsti (češće u osobitom slučaju).* — *Riječ je praslavenska (osobito u smislu kao kod b), isporedi stslav. krstiteľ, rus. креститель, češ. křtitel, polj. chrzciel.* — *Ismeđu rječnika u Belinu (chi battezza, baptizans' 188b), u Bjelostjencevu (kajkavski krstiteľ*

, baptista, baptizans'), u Jambrečičevu (krstiteľ, baptista'), u Stuličevu (qui sacro fonte abluit), u Vukovu (Krstiteľ Jovan 'Johann der tauffer', Joannes baptista'), u Daničičevu (krstiteľ, baptista').

a. baptizator, čovjek koji krsti (*u naj užem smislu*). — *vidi u Belinu, Bjelostjencevu, Jambrečičevu, Stuličevu rječniku.* A prem danas slavna Ilara krstiteľa svoga slave. G. Palmotić 1, 88. Od krstiteľa i od onoga koji se krsti. Ant. Kadžić 125. Kako bi se mogao podniti krstiteľ? M. Dragičević 258. Zapisati imena i prizivke kuma, istoga krstiteľa, oli misnika. 284.

b. baptista, Baptista, *kafe se osobito i naj češće o svetomu Ivanu ili Jovanu koji je krstio Isusa. shvaća se i kao pravo kršteno ime. a)* stoji us Ivan ili Jovan. Jovana krstiteľa. Mon. serb. 2. (1189). Svetoga Ivana Krstiteľa. Mon. croat. 88. (1457). Jivan Krstiteľ. Živ. jerol. star. 1, 229. Ivan Krstiteľ. Korizm. 74b. Ne hoteti vjerovati sačetje sina svoga Ivana Krstiteľa. A. Gučetić, roz. jez. 101. Sveti Ivane Krstiteľu. M. Alberti 829. Komu Ivan ime biše, Krstiteľ se zovijaše. S. Margitić, ispov. 148. Vesele se dubrave jordanske gledajući Ivu Krstiteľa. And. Kačić, razg. 19^a. Ivana Krstiteľa, pridhodnika Gospodinova. I. Velikanović, uput. 8, 448. — Kum da mi si, Krstiteľu Jovane! Nar. pjes. vuk. 1, 122. Ona sreće Krstiteľ-Jovana. 1, 122. Jedno jeste care Duklijane a drugo je Krstiteľ-Jovane. 2, 81. — *b)* stoji samo bez imena. Sveti Krstiteľ. S. Margitić, fala. 184. Pak Rafael i Krstiteľ. J. Kavašin 209^a. Vikaše Krstiteľ u sve glase. D. Bašić 18b. Koji se pokoriše u Jordanu krstjaše, i radi ovoga Krstiteľ sva se. I. Velikanović, uput. 1, 187.

KRSTITEľAN, *krstiteľna, adj. koji pripada krštenju (uprav krstiteľu ili krstiteľima).* — *Na jednom mjestu xvi vijeka. Bez opranja, krstiteľnoga prerodjenja. Š. Budinić, sum. 184b.*

KRSTITEľEV, *adj. koji pripada krstiteľu.* P. Budmani.

KRSTITEŃAK, *krstiteľnaka, m. u Belinu rječniku: 'battezzato', baptismo renatus' 188b, i u Stuličevu: v. pokršteňak. — nepousdano.*

KRSTITI, *krstím, impf. i perf. dva su snačenja: udijeliti (kome) prvi sakrament (krštenje); učiniti nad čim ili nad kim krst (snameće krša); is ovijeh (prenošenem ili metaforom) postaju ostala.* — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: krstimo, krstite, u aor. 2 i 8 sing. křtiti, u part. praet. pass. křšten (křšćen).* — *Postaje nastavkom i od (1. ili 2.) krst: po prvom se snačenju misli da postaje od 2. Krst; po prvome i drugome da je od 1. krst. ja pristajem us Miklošića sa drugu etimologiju (vidi o tome F. Miklošić, ohristl. terminol. 29).* — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. krstiti, rus. крестить češ. křtiti, polj. krzcić, chrzcić.* — *U impf. i u part. praet. pass. -stj- mijenja se u čakavaca na šć, u štokavaca na št (a i na šć): krštah (kršćah), kršten (kršćen), vidi još kod 2.*

1. aktivno.

a. činiti da ko bude Hrišćanin ili Kršćanin, umaćući ga u vodu ili polijevajući ga vodom us riječi što su sa to određene. — *upotrebljava se i u metaforičkom smislu.* — *Naj češće je imperfektivni glagol, ali može biti i perfektivan (vidi u Vukovu rječniku); prema ovome je impf.: krstati.* — *Ismeđu rječnika u Mikašinu (karstiti, krstiti, baptizo, baptismos expiare, sacro fonte lavare vel abluere, baptismatis fonte lustrare, sacro latice intingere, coelesti lavacro expi-*

are'; krstiti, oprati vodom 'baptizo'), u *Belinu* ('batteszare, conferire il battesimo' sacro fonte ablueri aliquem' 133b), u *Bjelostjencevu* (krstim, baptiso, tingo, baptismo recipio, sacro fonte levo l. abluo, baptismatis fonte lustro, coelesti lavacro expio, sacro latice intingo'), u *Jambrešićevu* (krstim, baptizo'), u *Volčigijinu* (karstiti, 'batteszare', 'taufen'), u *Stuličevu* (sacro fonte ablueri'), u *Vukovu* (pf. u. impf. 'taufen', 'baptizo'), u *Daničičevu* (krstiti, 'baptizare').

a) u naj užem smislu, kad subjekat svojom rukom i svojijem riječima vrši obred. aa) impf. Krstitelja Jovana desnice juže vzlóži na vrhú žižđitelja, i krsti. Mon. serb. 11. (1222—1228). Da zač krstiš, ako ti nisi Isukrst? Bernardin 8. joann. 1, 25. Da što krstiš ako ti nijesi Krst? N. Rašina 15a. Ondi pripovidaše, kršćaše i pričešćaše. F. Glavinčić, cvit. 14a. Ja te krstim u ime otca i sina i duha svetoga. M. Bijanković 31. I. A. Nenadić, nauk. 100. U ime oca Boga ja te krstim i ponavljam. P. Hektorović (?) 96. Ter počne krstiti Lucila. 121. Tako krsteći brez potrebe smrtno bi sagrišio. A. Bačić 280. Ondi pribivaše (*Isukrst*) š njima i kršćaše. J. Banovac, razg. 212. S onim koga krsti. P. Filipović 20. Ako dakle ti nijesi Masija ni drugi prorok, što krstiš? F. Lastrić, od' 160. Krsteć svakoga na pokajanje. S. Rosa 44b. Kad krstite i kad vjenčavate. Đ. Bašić 296. Krsteći nih u ime otca... Ant. Kadžić 112. Očito krštenje s kojim kršćaše i koga pripovidaše sveti Ivan Krstitelj. M. Dobretić 24. Oli tri puta vaļa š nim u vodu zamoćit krsteći na grčku. 26—27. Krstio, vjenčava'... Magaz. 1868. 65. — bb) može biti impf. i pf. Otijudi on (*Ivan Krstitelj*) krstiti Isusa. Korizm. 74b. Indijo, njihov Žaver kē krsti' je. J. Kavašin 872a. Svatko more u potribi dite krstiti, da ne umre nekršteno. F. Lastrić, od' 22. Da je župnik zazvan, da krsti ditešće. M. Dragičević 248. Vaļa držat čedo na rukama, da ga krsti pope Crnogorče. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Na Jordanu da mi krstiš sina. Nar. pjes. herc. vuk. 811. Ako sam ti dao sina da ga krstiš, nijesam da ga utopiš. Pravdonoša. 1852. 10.

b) značenje je kao kod a), ali se kaže u poslovice kao od šale o nečemu što ne može biti. aa) impf. Besposlen pop i jariče krsti. (Besposlen čok zabavlja se svakojakim besposlicama). Nar. posl. vuk. 12. — bb) impf. ili pf. Krsti pope, ali pop pop. (D). Poslov. danič. Krsti vuka, a vuk u goru. Nar. posl. vuk. 161.

c) kaže se da krsti i ko pomaže kod krštenja (kum držeći dijete na rukama). — kad je glagol u množini, ili se misli za sve one što su kod krštenja (krstilac, roditelj, kum itd.) ili se uopće hoće da kaže da je neko kršten. aa) impf. Il' je kuma kumče iznijela, da car krsti i da ga dariva. Nar. pjes. vuk. 2, 155. — bb) impf. ili pf. Okumiše Todora vezira, krsti Todor čedo mušku glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 157. Koja kniga od Sibija grada, Janko u noj (*Marka*) na kumstvo zaziva, da mu krsti dva nejaka sina. 2, 368. Te on krsti ono milo kumče. 8, 827. — Ajd' ovamo, moj Jovane kume! da idemo na vodu Jordana, da krstimo Hrista sina moga. 1, 122. — Sv. Jerolim pride u Rim. tote ga krstiše. Živ. jer. star. 1, 226. Krstili ga su bez kuma pri svjetli. (Z). Poslov. danič. Pa krstiše čedo mušku glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 71.

d) glagol je u kausalnom smislu, kad je subjekat usrok krštenju (zapovijedu itd.). aa) impf. Carš kđe ima syna ženiti ili krstiti, i bude nemu dvorč činiti kuće, vsaky da pomože. Zak.

duš. pam. šaf. 45. Kršćaše po učenicu svojim. M. Dobretić 88. — bb) impf. ili pf. (*Kraj Dragutin*) mnogije ota jeretika obrati vč včru hristijanskuju i krsti ih. Danilo 41.

e) u metaforičkom smislu, gotovo svagda od šale. aa) po tome što se na krštenju ime nadjeva, može značiti što i prozvati (promijeniti objektu ime) koga ili što. aaa) impf. Za muža smo joj krstili tu prepredenu fukaru. 8. Lubiša, prip. 108. U vas kad ljudi polude, narod ih krsti carevima ili svećevima. 120. — bbb) impf. ili pf. Otac sina krsti (= nazva) blekovom. M. Pavlinović, rad. 158. Što car reče da nema harača, krstiste ga, ime daste ino. Osvetn. 8, 79. Čok ne može biti dokle ga žena ne krsti (dok se ne oženi i ne postane čok svoje žene). mislim da ovo nije pravi smisao, nego da je značenje kao kod cc). Nar. posl. vuk. 849. — bb) levati na ili u što (vodu, pojevat, ujevat, n. p. krstiti vino). P. Budmani. — cc) činiti da objekt drukčije (boje) misli, preobračati. — impf. ili pf. Ja te puštam Đuri Daničiću, nek te on krsti. M. Pavlinović, razg. 66. vidi i naj posljednji primjer kod aa) bbb).

b. kao blagosloviti, blagoslivljati, kad to biva krstom (znamenem kriša) pa često i kropljenjem vode. — Objekt može biti vrlo različite vrste. a) impf. (*Kraljica Jelena*) ota suboty do suboty masla krstešti rukami mnogih ijeri. Danilo 78. Kada gospodin biskup krsti niku orikvu. Kapt. sen. ark. 2, 82. — b) impf. ili pf. Oltar v crkvi sv. Petra krsti. Mon. croat. 184. (1508). Krsti, Bože, mjesto moje đe ja spim. Nar. pjes. petr. 1, 80. — Kaše se i krstiti zvona (i nadijevaju im se imena). P. Budmani.

2. pasivno, impf. ili pf. — Part. praet. pass. nalasi se (ne dobro) napisan i sa -stj-. Archiv für slav. philol. 4, 428; P. Hektorović (?) 96. 118. 121. 125; J. Kavašin 210a. 869b; sa -stije-: F. Vrandić, živ. 78; I. T. Mrnavić, ist. 40; sa -stj- (što uprav treba čitati šć): J. Kavašin 883a; sa -st- u piscu B. Kašića (svagda, isporodi i druge riječi što se počinu na kršt-). — Sam ovaj particip shvaća se i kao adjektiv, ali se ta razlika u značenju ne može svagda posnati (vidi i kršten).

a. prema 1, a. Od kih (roditelja) ne samo rojen bi da i krstjen u viru Isukrstovu, kako nahodimo. Domn. lesk. ark. 4, 428. To je svakomu kršćenu človiuku potribno znati. Kateh. 1561. 97. Kada Isukrst kršten bi. A. Gučetić, roz. jez. 193. Po nih bi krstijena. F. Vrandić, živ. 78. S krstenim djetom. B. Kašić, rit. 18. Nije dostojna ni lijepa u očiju mojijeh ona koja nije krstena. per. 168. I tako u krvi svojoj bi kršćena. F. Glavinčić, cvit. 83a. Koji su krstijeni. I. T. Mrnavić, ist. 40. Jere krstjen ja još nisam. P. Hektorović (?) 118. Kako bi Roman kršćen. 143. Neće djeva da udara na krstjene vjerne duše. J. Kavašin 210a. I gospodin svega stvora hti od sluge krštjen biti. 883a. Svatko more u potribi dite krstiti, da ne umre nekršteno. F. Lastrić, od' 22. Proglasi puku krštenomu. L. Radić 85. U komu dakle (*duhu*) kršteni jeste? J. Matović 76. Ali ste u ime Pavla kršteni? 79. Vjernici u Jesukrstu kršteni jesu. 91. Kršten s vodom i z duom svetim. M. Dobretić 18. Nitko ne more biti kršten po sebi istomu. 31. Svaki čovik i žena kršten mali i veliki. 56. U sanduku čedo muška glava ni kršteno ni slamenovano. Nar. pjes. vuk. 2, 71. Kako nijam čedo nekršteno. 8, 825. Šišano je isto ka' kršćeno. P. Petrović, gor. vijen. 40. A moj brat ubrođio kao svi ovi kršteni. Pravdonoša. 1852. 31. — U ovakovijem primjerima snači što i kršćaniki:

On ti ostavi grad veseli sa kršćene duše drage. J. Kavašin 270^b. Pasi dobro, o dušo krštena. J. Banovac, pripov. 97. I ja sam krštena duša. Nar. prip. vuk. 46. Đavo radi oko krštena duše. S. Lubiša, prip. 191. Kad ovaki strvni gosti dođu u kršteno selo. Osvetn. 2, 53. — *Uopće (u prenesenom smislu) kao pametan ili dobar*. 'Ma esi li-ti kršten? što to uradi?' 'Eli mu čemu mlada?' 'Es krštena duša, Bog ga uprav namjeri na krštenu dušu'. J. Bogdanović.

b. *prema 1, b.* Ta dan bi kršćena crikva po gospodini biskupi. Mon. croat. 2. (1821). Ona crkva jest usidana i seškim biskupom kršćena. 182. (1500). Ta Čačanska crkva, koja je već nekoliko puta i turčena i krštena, stoji i sad. Vuk, dan. 1, 35.

3. *sa se.*

a. *impf. i pf., pasivno (rjetko refleksivno) prema 1.*

a) *prema 1, a.* — *Ismeđu rječnika u Belinu* (battesarsi, ricever il battesimo, 'baptismo renasci' 138^b), u *Stulićevu* (sacro fonte ablu'), u *Vukovu* (impf. u pf. 'getauft werden', 'baptisari'). aa) *impf.* Kad Vladislava ime sebi krsteć se uze. I. Gundulić 429. Koji se kršćahu po ruke svetoga Ivana, ne primahu milost. M. Radnić 517^a. Videći puk da Josafat činaše tolika čudesa u ime Isukrstovo, svi se kršćahu. P. Macukat 69. Morete li ... krštenjem krstiti se kojim se ja krstim? (*ovo zadnje kao da je refleksivno*). A. Bačić 278. Od krstitelja i od onoga koji se krsti. Ant. Kadžić 125. Tko se krsti na silu oli od straha. M. Dobretić 98. Krsteći se dakle u ime duha svetoga. J. Matović 79. — u ovom je primjeru pasivno bez subjekta (impersonalno): U nemu se (u Carigradu) ne dile proštena, nit' se krsti nit' se ispovida. And. Kačić, razg. 168^b. — bb) *impf. ili pf.* Trojice prěsveta, slava tebe, vs te bo krstih se. Mon. serb. 203. (1886). Da se vi krstite u našu vjeru. Zborn. 158^b. Kada se Isukrst krsti u Jordanu. M. Divković, bes. 16^a. I da u vodi Jordanskoj oba hote se krstiti. F. Glavinici, cvit. 185—186. Ako bi nagovorio koga poganina ili židovina da se ne krsti. F. Glavinici, svitl. 80. Imena od svetih neka se stave onim koji se imaju krstiti. M. Bijanković 29. Koji si riku Jordana blagoslovio i u noj si se krstiti otio. L. Terzić 827. I on krstiv se s Bogom smiri. J. Kavašin 263^b. Krvavo (kršteće) s kojim su se krstili mladinci. J. Banovac, razg. 210. Da se krstiti imaš ovim krštenem krvi tvoje. F. Lastrić, test. 104^b. Jeli se pak krstio otac njegov Svetimir, nije li, ne zna se temeljito. And. Kačić, razg. 21. Ovi kralj, premda je vazda slidio i štovao zakon Isukrstov, ništanemaše ne biše se još krstio. 68. Da bi se u oči uskrasa i duhova uvišbanici krstili. I. Velikanović, uput. 8, 426. Tada bi se krstio u svojoj krvi. M. Dobretić 22. Moji su se dedovi krstili. Nar. pjes. vuk. 5, 515. (*Otac*) hoćase uput da se dijete krsti bojeći se smrti. Nar. prip. vuk. 213. — *Bez subjekta*. Danas jeste nedela, u noj se ništa ne dela već se krsti i venča. Nar. pjes. vuk. 1, 185.

b) *prema 1, b. aa) impf.* Krste se grobovi. I. Antić, svit. 208. — Na krstov dan (5. jan.) krste se vetrovi. M. Đ. Miličević, živ. srb. glasn. 22, 128. — bb) *impf. ili pf.* Ako ka od orikav obćinskih z Vinodola imaju se krstiti. Zak. vinod. 55.

b. *impf. refleksivno, činiti na sebi krst (vidi 1. krst, b), snak križa.* — *Uprav je imperfektivni glagol što postaje od prekrstiti se.* — *Is-*

među rječnika u Vukovu (impf. 'kreuz machen', 'digito crucis figuram imitor').

a) *uopće*. Sfetijem se križom krstiti. B. Gradić, djev. 86. Sad se brzo spravi k smrti, ter se veće tuj ne krsti. P. Hektorović (?) 102. Mnogi se krste kao da muhe od usta tirau. F. Matić 8. Koji se krstom krsti. Nar. pjes. vuk. 1, 80. Ko će klanat nek id' u gamiju, ko će s' krstit nek ide u crkvu. 2, 518. Kažu da se ne vaļa krstiti kad grmi, jer vele da onda sveti Ilija bije đavole, pa bi đavo mogao pobjeći pod krst znajući da grom u krst neće. Vuk, rječn. kod krstiti. Svakomu tko se krstom krsti. Osvetn. 1, 11. I Mirdite što se krste krstom latinskijem. 8, 62. Ivo križa, krsti se Jovane. 5, 84. To se sove sebi oči vadit misleć da se krstiš. M. Pavlinović, razg. 56.

b) *osim kod molitve, može se (po običaju) čovjek prekrstiti kod jakoga duševnoga osjećanja, n. p.:*

aa) *od žalosti.* — Na jednom mjestu xvi vijeka. Za toj ti ja veļu ... da držiš skroveno stvari tve i dila, na službi juveno' ka t' se su zgodila, ter prste neć kršit, ni prijat ku žalos, i neć se sve krstit, kakono i jutros ... Tuj vidjeh ja tebe gdi velmi pobjilde, i posta vrh sebe, pak u jed vas pride, ter se sta krsteći veomi zlovojan i prste kršeći jak da si uma van. V. Vodopić u N. Najškovici 1, 846.

bb) *od čuđenja.* On se stane krstiti i čuditi šta bi to bilo. Nar. prip. vuk. 105. Da se i sam caričin sin začudi, i ne mogaše da progovori riječ, krsteći se od čuda. 216. Dosta je pročitati najmiliju vam povjesnicu, da se čovjek krsti. M. Pavlinović, razg. 56.

cc) *kao od straha, a u isto doba misli se da se krstom čelade može čega izbaviti.* Krsti se, pope, zemļa se trese. (Z). Poslov. danič. Krsti se, pope, zemļa se trese. (Kad se čemu u šali čudi). Nar. posl. vuk. 161.

dd) *u ovom se primjeru kaže čeladetu da se krsti ili u smislu da ne radi daje što u onaj čas radi (da se onoga okani, prođe) ili što se mahnitost shvaća kao djelo vražje:* Krsti se, jesi li mahnita? S. Lubiša, prip. 79.

ee) *krstiti se (od) koga, (od) čega, vidi u Vukovu rječniku: koga, čega, od koga, od čega, 'kreuz machen vor etwas', 'abominari' s primjerom:* Krsti se ti nega, t. j. bježi od nega, čuvaj ga se. — *po tome što se krstom tjeraju vragovi.* Da ga vidiš (grijež smrti), da kō juta zmaja grstiš, od neg se sveder krstiš. J. Kavašin 9b. Vidiš ga da zlo djela, krsti ga se. D. Obradović, basne. 257. To su laže i varalice, od takovijeh se ti krsti i bježi! Vuk, priprava. 56. A ti se, dragi moj, krsti takovijeh mudaraca. 57.

ff) *u Dubrovniku se kaže i: krsti se od mene (i od koga drugoga), krsti me se (i krsti ga se) u smislu: ostavi me, okani me se, ne dosađuj mi.* P. Budmani.

c) *misli se da je veliki grijeh krstiti se lijevom rukom i da se na to može vrag lično javiti.* Krsti se lijevom rukom (smisao je: zao je čovjek, ali može biti i: toliko se čudi i snebiva da se nepravom rukom krsti). (Z). Poslov. danič. Tako se lijevom ne krstio, a desna mi usahla! Nar. posl. vuk. 809.

c. *recipročno, u prenesenom smislu kad jedno stoji preko drugoga unakrst, n. p. putovi.* Gde se baš putovi krste. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 87. Na Vlasotincima se krste ovi putovi. kraj. srb. 117.

KRSTITNIK, m. na jednom mjestu xviii vijeka gdje znači jamačno čovjeka na kome je krst; ali

se uše snačene ne može sasnati: kršćanin? fratar ili kaluder? biskup? (On) ima u svojiti i u rodjanstvu plemenita krstitnika, zašto nije u trizanstvu slijedio nega izglednika, ki ne htje blud ni prikore, neg post, čistost i pokore? J. Kavašin 68b.

KRSTITNI, *adj.* (dan) u koji se krsti (crkva). — Na jednom mjestu xiv vijeka. Jošće narediše, da od toga ki crikav stvori krstiti ima prijati kapitul pol stara dobra vina a zutra u krstitiđi dan jedan obed... Kap. seš. ark. 2, 82.

KRSTIVOJ, *m.* ime muško. M. Ružičić.

KRSTIVOJEVIĆ, *m.* prezime (po ocu Krstivoju). Č. M. Nenadović, mem. 67.

KRSTJ- *vidi* kršć-.

1. **KRSTO**, *m.* nejasna riječ na jednom mjestu xviii vijeka (može biti da je ovo slo štampano); kao da je hyp. 1. krst (vidi 1. krst, 1, a, c)). Kako bogat svej muči se, veseli se a ubogi, nit' može otit jedan gdi se drug nahodi: krsto mnogi utvrjen je meu obima, da on ne ufa, a ov skrb ne ima. J. Kavašin 525a.

2. **KRSTO**, *m.* hyp. 8. Krsta. — *Akc. se mijenja u voc.* Krsto. — U naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu (Cristoforo, Christoph) i u Vukovu (hyp. v. Krsta). U to doba Krsto prišloćio. Nar. pjes. vuk. 4, 97. A na ruke Kresojević-Krstu. 4, 95. Ne ostavi druga najboljega, po imenu Vujačića Krsta. 4, 881. Već za Krsta sinovca tvojega. 5, 9.

KRSTOBOJA, *f.* bolest u krstima. — U naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'kreuzschmerz'.

KRSTOFAL, *m.* *vidi* Kristofal. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Krstofala Petra svita dobra u Zadru bojničara. J. Kavašin 108a.

KRSTOFOR, *m.* *vidi* Krstofor. — Na dva mjesta xvi i xvii vijeka. Moći sv. Krstofora. Mon. croat. 184. (1503). Krstofora vidih glavu. Đ. Baraković, drag. 950.

KRSTOHOR, *m.* *vidi* Krstofor. — Prije našega vremena. Krstohor. Spom. stojan. 185.

KRSTOJE, *m.* ime muško, *vidi* Krstojević.

KRSTOJEVIĆ, *m.* prezime (po ocu Krstoju, ali imenu Krstoje nema potvrde). — U naše vrijeme. Vuica Krstojević. Rat. 861.

KRSTOL, *m.* *vidi* Krstul. — xv i xvi vijeka. Krstol Domjanić. Mon. croat. 89. (1460). Vinograd Krstola Pancića. 186. (1504).

KRSTONOSAN, *krstónosna*, *adj.* koji nosi krst, na kojemu je krst. — Između rječnika u Daničičevu (krstónosnъ, 'crucem ferens'). — U primjeru xiv vijeka ima *adv.* krstónosno i znači: noseći krst. Krstónosno Hristu poslédovav. Domentijanb 55. — I u naše vrijeme ima i kao *adjektiv*, ali valja da je iznova načinen. Braničev koje je poznato još od krstónosnoga (štamparskom grijeshkom krestosnoga) rata. Vuk, dan. 2, 57. Papa stade propovijedati krstónosni rat na nega. Đ. Daničić, majkov. 86. — Đavo i krstónosna torba. V. Vrčević u Nar. prip. vrč. 6. *vidi* i (na istoj strani u pripovijeci): Kaluder donese sobom svoju torbicu u kojoj je bio petrahi, krst i trebnik.

KRSTONOŠA, *m.* čovjek koji nosi krst (krsta) ili Krsta. — Od xviii vijeka (vidi kod a na kraju, ali *vidi* i krstonošin na kraju gdje je primjer is xiv vijeka).

a. čovjek koji nosi krst (ili krsta), *vidi* 4. krsta. Krstonoše (oni što idu s krestovima i s ikonama po polju i po selu). Vuk, živ. 80. Jednome

između njih da se veliki crkveni krst, i to je pravi krstonoša. M. Đ. Miličević, slave. 64. Ali se i sav skup zove 'krstonoše'. 65. 'Krstonoše krsta nose'. 65. *vidi* i 4. krsta i krstonoše. — I kao prezime ili nadimak, xviii vijeka. Jovan Krstonoša. Glasnik. II, 8, 309. (1728).

b. koji nosi Krsta (*vidi* 2. Krst). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Tako krstonoše bit ćemo to jest Krsta noseć, kad njegovo tilo i krv u naša vuda prinosimo. Blago turl. 2, 268.

KRSTONOŠE, *f. pl.* *vidi* 4. krsta. — U Vukovu rječniku: cf. [vide] zavjetina [2].

KRSTONOŠIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 261.

KRSTONOŠIN, *adj.* koji pripada krstonoši. Gde ovako biva, tu krstonošin otac ne mesi kolača. M. Đ. Miličević, slave. 65. — Kod mjesnoga imena u Daničičevu rječniku: krstonošinъ, 'crucem ferentis': solima u Mađvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa, na Krstonošinъ hrastu'. Srpski letopis. 79, 58. (1881).

KRSTONOŠKI, *adj.* koji pripada krstonošama. Lekovito je, vele, iz krstonoške ruke. M. Đ. Miličević, slave. 68.

KRSTONA, *m.* ime volu. F. Kurelac, dom. živ. 24.

KRSTOPOKLONI, *adj.* *vidi*: U treću pak nedjeļu slavi se poklon časnome krstu Gospodnjemu i po njoj se cijela nedjeļa dana zove 'krstopoklona'. Đ. Daničić, pisma. 110. — Od rus. крестопоклонная недѣля.

KRSTOPOJ, *m.* (Χριστόπολις?), ime mjesno (u Mačedoniji?). — xv vijeka. Zemlju strumiskuju i sárskuju, Krstopoj že i iny strany okrstinyje zemlj téh. Danilo 118.

KRSTOPOR, *m.* *vidi* Krstofor. — xv vijeka. V vrime biskupa Krstopora. Mon. croat. 154. (1493).

KRSTORODICA, *f.* (Marija) koja je rodila Krsta (Hrista). — U jednoga pisca xviii vijeka koji je ovu riječ načinio prema bogorodica. Neštorio... izusti i pripovida psoat protivu Isukrstu i protivu divici Mariji govoreći... da divica Marija nije rodila Boga i čovika nego samo čovika, zato ne ima se zvat bogorodica, dali krstorodica. J. Filipović 1, 507ab.

KRSTORUKA, *f.* neka biljka. Krstoruka, Krstova ruka, Krstova šaka (prema lat.), palma Christi (Anselmo da Canali, siński rukopis, Sablar), Orchis maculata L. B. Šulek, im. 175.

KRSTOS, *m.* Hrist, Krst. — Oblik načinen od Hristos i Krst. — U rukopisu dubrovačkome xvi vijeka. Takoj i Krstos ne samoga sebe proslavi. N. Bašina 25a. paul. hebr. 5, 5. — Na drugom mjestu Krstos. Nih ispitivaše gdje se Krstos rodio. 28b—29a. matth. 2, 4. i Krstoš. Po Krstošu da bude obiona utjeha naša. 207b. paul. 2cor. 1, 5. — Na dva mjesta Krstost: pisac je mislio na milost itd. što se u Dubrovniku govori milos, te je grijeshkom napisao t. Spasitelj koji jest 'Charstost' Gospodin. 21a. luc. 2, 11. Jeda li on jest 'Charstost'? 66a. joann. 4, 29.

KRSTOSATI, *krstošem*, *impf.* bičeti krstom u osobitom slučaju. — U naše vrijeme u Srbiji. Da vampir ne bi živima naudilo, uzmu čista katrana, obaju ga, i nim 'krstošu' vrata i pragove od svojih kuća, koliba i košara. (Krajina). M. Đ. Miličević, živ. 326.

KRSTOST, **KRSTOŠ**, *vidi* Krstos.

KRSTOŠA, *f.* ime krmači. Bastaja, Daruvar. D. Hiro.

1. **KRSTOV**, *adj. koji pripada krstu* (vidi 1. krst). — *Naj češće se kaže krstov dan* (vidi u *Vukovu rječniku*). — *Ismeđu rječnika u Vukovu* (das fest des kreuzes, deren es zwei gibt, den 5. jän. u. den 14. sept., festum st. crucis) i u *Daničičevu* (krstov, 'crucis'). Na krstov dñb. Mon. serb. 52. (1240—1272). U crkvište krstovo. Glasnik. 15, 300. (1848?). Peraštanom bješe krsno ime krstov danak. Nar. pjes. bog. 183. O krstovu danu jeseñemu. Nar. pjes. vuk. 4, 272. Ponizio sam sebe postavši poslušan do same smrti, a smrti krstove. Vuk, pavl. fil. 2, 8.

2. **KRSTOV**, *adj. koji pripada Krstu* (vidi 2. Krst). — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (Christi) i u *Daničičevu* (Krstov, 'Christi'. cf. Hrstov). Va ime Krstovo, amen. Mon. croat. 44. (1879). V Krstovo ime, amen. 61. (1437). 89. (1480). Stada Isukrstova (uprav pripada pod Isukrst, a vidi i kršćanski, 1, a). Mon. serb. 559. (1618). Na dan rojstva Krstova. Naruñn. 106a. Krstove pritači. Transit. 281. Petak jest dan k muki Krstovi. Korizm. 10b. Rojstvo Krstovo. 12b. Da veselit se va me sila Krstova. 78b. Brata obrati na veru Krstovu. Š. Kožišić 7b. Ta isti duh sveti jes rečen i imenovan duh Krstov. Š. Budinić, sum. 11b. Vazda Krstov život u misli imiti. A. Georgiceo, nasl. 1. Vojnici Krstovi. I. T. Mrnavić, ist. 6. Držeć Krstov križ u ruci. J. Kavañin 256b. Jaram Krstov ko 'e ugodan i lak. 885a. Tko će nas razlučiti od ljubavi Krstove? P. Knežević, osm. 178. S. viru Krstovu. Blago turl. 2, 221. U krvi Krstovoj. J. Matović 51. Po poznavanju pravednosti Krstove. I. J. P. Luđić, nar. 5.

3. **KRSTOV**, *adj. koji pripada krstu* (vidi 3. krst). — *Mislim da amo pripada ovaj primjer*: I u ñemu (*Sarajevu*) ozida munare, Turkom lijepe i gizdave hrame od ñstankã krstovih ol-tara. Osvetn. 1, 9.

4. **KRSTOV**, *adj. koji pripada Krstu* (vidi 2. Krsto). Božja pomoć, Krstova ljubav! Nar. pjes. vuk. 4, 96.

KRSTOVAČKI, *adj. vidi u Daničičevu rječniku*: Krstovčakij, selu je Brodu crkve arhandelove u Prizrenu išla međa, us potoka Krstovčakij. Glasnik. 15, 282. (1848?).

KRSTOVI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva kod Krstova. Sr. nov. 1873. 847. — *vidi* 1. krst, 1, a, d) ee).

KRSTOVIĆ, *m. prezime (po ocu Krstu)*. — *U naše vrijeme*. 8 Vojnića Krstović-Novaka. Nar. pjes. vuk. 5, 65. Jovan Krstović iz Bukovika. M. Đ. Milečević, srb. 246. Nikola Krstović. Rat. 198.

KRSTOVOBRAŽEN, *adj. vidi krstaobrazan*. — *Naćineno od Krstov obraz nastavkom jen kao da je part. praet. pass.* — *vidi u Daničičevu rječniku*: krstovobražen, 'cruci similis' s primjerom: Mene krstovobražena. Gilf. bos. 276.

KRSTOVO POŁE, *n. ime poļu*. Čačinac kod Orahovice u Slavoniji. D. Hirc.

KRSTUL, *m. ime muško, vidi Krsta, Krstofo*. — *isporedi* Krstol. — *xv vijeka*. Krstul Domjanić. Mon. croat. 89. (1460).

KRSTULIĆ, *m. prezime (po ocu Krstulu)*. — *xvi vijeka*. Ivana Krstulića. Mon. croat. 206. (1518).

KRSTULOVIĆ, *m. prezime*. — *isporedi* Krstulić. — *Pomiñe se xviii vijeka*. Mihovila Krstulović, Despalata i Komara. J. Kavañin 100a.

KRSTUB, *m. ime mjesno*.

a. *selo u protopresviteratu somborskome*. Šem. prav. 1878. 80.

b. *Srpski Krstur, selo u protopresviteratu Velike Kikinde*. Šem. prav. 1878. 95.

c. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Livada u Krsturu. Sr. nov. 1868. 278.

KRSTUŠ, *m. vidi u Daničičevu rječniku*: Krstuš, gledaj Kuruc s primjerom: Krstuši na Ugro, i pleniše mnoge gradove i sami zle pogiboše 1515. Glasnik. 10, 277.

KRSTVO, *n. vidi kršćanstvo*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Krstvo tko pridobi? J. Kavañin 310b.

1. **KRŠ**, *adj. u Stuličevu rječniku*: krši, v. kršiv s dodatkom da se nahodi u pisca S. Rose(?). — *nepousdano*.

2. **KRŠ**, *f. vidi 2. krš, a.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (sasseto, luogo pieno di sassi, 'saxetum' 642b—648a) i u *Stuličevu* (rupes). Za ne isiti stramputice i na kojoj krši ne slomit se. B. Zuzeri 49. Koji bi vam navijestio ali koju krš puzljivu ali ponor koji nespoznani. 811. Put koji ulaziš ili će te dovesti umorna na krš koju strmenitu, gdje ćeš lasno oborit se... 583.

3. **KRŠ**, *krša, m. hrid, kamen*. — *isporedi 2. krš*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padešima, osim nom. i acc. sing., i voc.:* kršu, krši (krševi). — *Može biti od istoga korijena od kojega je krhak i kršiti*. — *Od xiv vijeka*.

a. *vidi hrid i 1. kamen, II, 1, c.* — *Ismeđu rječnika u Vrančičevu* (kars, grebeni, cautes), u *Mikašinu* (krš, klisura, stijene, 'rupes'), u *Belinu* (luogo alpestre, locus ferus 448b), u *Volitijjinu* (karš, carso, luogo sassoso, 'steinigter ort'), u *Stuličevu* (rupes), u *Vukovu*: (u Ornoj Gori) der felsen, 'saxum' [vide 1.] kameñak [1], of. stjeñak; u *Daničičevu* (krš, 'saxum'). Selu Gradu išla je međa u krš. Deč. hris. 89. Er (Bak = vino) u kršu plodi dosti. J. Kavañin 167a. Da mi naše izvedemo robe u planine i krševe lute. Nar. pjes. vuk. 4, 88. Zapadoše u krš kod ovaca. 4, 514. Potrčite brdu Kukutnoci, pa iz krša udrite stjenama. 4, 526. Iz krvavih kršah brđanskijeh. Pjev. crn. 800a. Iz krvava krša hajdučkoga. Ogled. sr. 163. On ne pazi krša ni kameña. Nar. pjes. juk. 193. Kumim ti (svu stoku redom) tvoga psa, put kojim ideš, i zmiju pod kršem i ticu u goru. (U Ornoj Gori). Nar. posl. vuk. 163. Meso pri kosti a zemlja pri kršu (vala. U Ornoj Gori). 177. Udri (ženo) rdom o krš, pa daj i to jaje. 828. Zove se i danas, prokleti kam' onaj krš, na komu je Druško papke otegnuo. S. Lubiša, prip. 277. A ovo naših krševa, ako ne možemo osloboditi, možemo ih braniti. S. Matavul, novo oružje. 75. Iz krša napitka. Bos. vila. 1886. 71.

b. *preneseno na mali kamen, vidi 1. kamen, II, 1, d i e i f.* — *Ismeđu rječnika u Vukovu*: (u Ornoj Gori) der stein, 'lapia', cf. kamen s primjerima: Udario ga kršem. Diže krš da ga udari. Ili lonac o kršu ili krš o loncu (udario), loncu kami svakojako! (U Ornoj Gori. Po pravilu našega jesika valjalo bi kazati, 'o krš' i 'o lonac' mjesto 'o kršu' i 'o loncu', ali se onamo tako govori). Nar. posl. vuk. 102.

c. *vidi 1. kamen, II, 1, n.* Krš da ti je, mahnitina Tale! Pjev. crn. 158a.

d. *kao mjesno ime*.

a) *vidi*: U Vysokij Kršs konz dëla. Mon. serb. 95. (1890).

b) selo u Šarancima (u Drobñacima u Crnoj Gori).

c) dva zaseoka u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 87. 41.

d) u Srbiji. aa) mjesto u okrugu kragujevačkom. Vinograd pod Kršom. Sr. nov. 1867. 249. — bb) brdo u okrugu podrinskom. Zemlja graniči brdom Kršom. Sr. nov. 1868. 157. — cc) mjesto u okrugu pošarevačkom. Zemlja kod Krša. Sr. nov. 1872. 516. — dd) mjesto u okrugu vafevskom. Niva u Kršu. Sr. nov. 1861. 496. — ee) Krš i Gavran, dugačka gola stena u Srbiji u okrugu crnoriječkom. M. Đ. Miličević, srb. 871. — ff) Žuti Krš, vis u Srbiji u okrugu kruševačkom. 705. — gg) Ľuti Krš, mjesto u okrugu ušičkom. Livada pod Ľutim Kršem. Sr. nov. 1869. 148.

4. KRŠ, krša, m. što voda nanese i ostavi kad poplavi. — Može biti ista riječ što 8. krš (isti je akcenat), premda nije jasna svesa. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: (u Srbiji) „das durch aufgetretene wasser angeschwemmte“, „adludio“ (?) [cf. okraš, ološ] s primjerom: Snijela voda šušat pa našinila krš (kad ko kaže da je s kim rod, a ne sna se po čemu). (Nar. posl. vuk. 291). Onde je bila krasna livada, a sad je na noj krš od naj deblih klada. M. Đ. Miličević, zim. veš. 268.

5. KRŠ, m. krše. — U jednoga pisca našega vremena. Bez tutnave kuli pod svodove i bez krša preći pletorove. Osvetn. 1, 70. Ma krš plota, tihan bahat noga. 1, 72. Krš kopala, a zveka sabala. 2, 188.

KRŠAJ, m. vidi okrašaj. — U jednoga pisca našega vremena. Vjeru daju da se ne izdaju, dok jednoga teče u kršaju. Osvetn. 8, 114.

KRŠAK, křša, adj. kršan, loman, kamenit. — U Vukovu rječniku: vide loman.

KRŠALO, n. u Stuličevu rječniku: v. gušva. — nije dosta pouzdano.

KRŠAL, krša, m. nejasna i nepouzdana riječ na jednom mjestu xviii vijeka. Kosti i žile sklopit će se veoma hitro sve zajedno; vlas, član, krša, razpao ki 'e se, raznosno udo al' izjed'no sastavit će tijelo cilo, neka ostane kš je bilo. J. Kavašin 560^a.

1. KRŠAN, křšna, adj. pun krša. — ispoređi krševit. — Od xvii vijeka (vidi 1, a, b)), a između rječnika u Vrančićevu („asper“), u Stuličevu (v. kršiv), u Vukovu (1. felseig, „saxosus“, cf. loman).

1. adj. — Komp.: křšnijf (křšnij. Nar. pjes. hero. vuk. 274).

a. u pravom smislu.

a) o kakvom mjestu. Jer su tursku zemlju porobili, sve zagorje i křšno primorje. And. Kačić, razg. (strana?). I utekoh uz křšno primorje. Nar. pjes. vuk. 2, 220. Sad sam poš'o u křšnu Kladušu. 3, 98. Vuče viknu u křšnu Pocerju. 3, 367. Jedan mejdan u křšnim Korit'ma. 3, 465. Iz primorja iz křšnih Kotara. 3, 476. Te je šale u křšne Pipere. 4, 31. Od našega křšna Kolašina. 4, 467. Sve junaci od křšna Drobñaka. 4, 478. Ispod křšna brda Kukutnice. 4, 526. Ode bane křšnome Erdeju. Nar. pjes. vila. 1866. 100. Křšno selo, al' veselo bilo, křšno jeste jere nije ravno, a veselo jer nije Turaka. Osvetn. 5, 88.

b) o putu. Tijesna su vrata i křšan put koji vodi u život. M. Divković, bes. 204^a. Koliko křšni i primučni puta učinio si! J. Filipović, prip. 8, vi. — Amo može pripadati i ovaj

primjer (o danu putovanja). Křšni danci, a dugi konaci. Smailag. meh. 40.

c) kod mjesnih imena (u Srbiji). aa) Křšna Čuprija, mjesto u okrugu biogradskome. Niva kod Křšne Čuprije. Sr. nov. 1874. 8. — bb) Křšna Glava, selo u okrugu vafevskome. K. Jovanović 101.

b. u prenesenom smislu, mučan, težak (ispoređi a, b)), ili tvrd (kao kamen), dakle čvrst; is ovakva dva različita shvaćanja postaju posve različita značenja: jedna u slome, druga u dobrome smislu.

a) u slom smislu, n. p.: aa) mučan. Obrani i shrani dušu slugu tvoga meu pogibili života křšnoga. A. Georgiceo, nasl. 281. — bb) strašan. Zašto se ne bojiš ti ovoga suda i dneva křšnoga? M. Radnić 556^b. Kada veće on čeka i mi se ne okrećamo, toliko veće pokaraše biti će teško i křšno. P. Posilović, nasl. 29^a. — cc) i o boju, borbi, značenje može biti: mučan, strašan, ali kao da se kod toga misli i na křšenje. Neg' junaka od boja křšnoga. Nar. pjes. juk. 812. U křšnoj borbi sa ukidbu ropstva. M. Pavlinović, rad. 98. — dd) o vremenu, težak, slosrećan. Křšna ti mi nasta ova godina! a još křšnij dan bijeli srijeda! ja izgubih svog dilbera lijepa. Nar. pjes. hero. vuk. 274. Odgovori mu kum: „Nikako boje, sašto je danas křšan zeman a mučan svijet: kome se usajmi nikad ne plati“. Nar. prip. vrš. 74. A kad je „křšna“ ura křšno (slabo) se i razmišlja. Pravdonoša. 1852. 98. — ee) težak, mučan, neugodan. Křšna i grdna rabota! Pravdonoša. 1852. 28. — ff) o čeladetu, dosadljiv, pokarljiv, sao. Jest mi' obično, moja drugarice! veće mi je křšna svekrvica, u pomoći zaište vodice. Nar. pjes. petr. 1, 291.

b) u dobrom smislu, naj češće o čovjeku, kao pohvala: dobar, vrijeđan, junačan, pa u širem smislu, može zamijeniti i riječi: dobar, lijep. — Između rječnika u Vukovu („wacker, trefflich“, „bonus, praecellus“ s primjerom: Křšan je to čovjek). aa) o čovjeku, junaku. Jesi l' čuo, jel' ti ko kaževa, ka' je turska zemlja propanula od silnoga vojvode Đordije i křšnoga Mutapa Lasara? Nar. pjes. vuk. 4, 814. Udriše se dva křšni junaka. 4, 817. Eno cure za našeg Halila, a sa majke křšnog prijatelja. Nar. pjes. hčrm. 1, 585. O Gavrane, křšan kapetane! 2, 196. Křšna zemlja hercegovina „křšne“ rađa sokolove. Osvetn. 4, vii. Pa dočeka křšne poslanike. 6, 87. Vođa joj je křšan generale. 7, 81. „Křšan“ čovjek, křšne čudi. M. Pavlinović. „Baka křšan čoek u svačem!“ J. Bogdanović. — bb) o ženskom čeladetu, dobar, vašan, a još češće lijep. A křšna ti na oğaku majka, vridna gosta more dočekati. Nar. pjes. marj. 70. „Baka křšnu djevojku usimlje!“ J. Bogdanović. — Křšna mi je sestra u odaji. Nar. pjes. petr. 70. O Jelice, křšna divičice! Hrv. nar. pjes. 8, 806. — cc) o glavi (pameti), čudi, mudar, dobar. Uza svu svoju křšnu (= mudru) glavu. M. Pavlinović, rad. 151. Křšan čoek, „křšne“ čudi. M. Pavlinović. — dd) o kožu, lijep i dobar. Vid' de křšna ovoga dorata. Nar. pjes. marj. 76. — ee) o odijelu, ruhu, lijep. Na nenu je křšno odijelo, sjaju mu se toke kroz brkova. Nar. pjes. vuk. 3, 343. Pripela je tri křšna đerdana. Nar. pjes. juk. 284. Křšno ruho junak vrže na se. Osvetn. 4, 41. — amo pripada i ovo: Sjajni stijezi křšni i oprani, al' jur turskom krvju ubrlani. Osvetn. 5, 40. — ff) o blagu (šćaru, imanu itd.), velik, obilan. Křšan jesam šćar upazio. Nar. pjes. marj. 118. Za slobodne ruke trgovača křšna prometaja. Osvetn. 8, 40. U Hercegovini sva pokretna i nepokretna dobra

sovu se jednim imenom, irad' i kasati će o zensdiloj familiji: „Kršan irad ima!“ V. Bogišić, sborn. 820. — *gg*) o riječima, mudar. Kršne serdar čim isasu riječi. Osvetn. 8, 71. — o haberu, dobar. Da ti, draga, kršan haber kažem. Hrv. nar. pjes. 4, 171. — o prelu, ugodan. Družba, povrgavši i pivo i jelo i to kršno kršno prelovaše. Osvetn. 1, 48. — *hh*) o djelovašu, dobar, vašan. Pa nuti mu kršna poslušanja. Osvetn. 7, 54.

2. adv. křšno (rijetko).

a. prema 1, b, a). A kad je kršna ura „kršno“ (slabo) se i razmišlja. Pravdonoša. 1852. 83.

b. prema 1, b, b). Ja ću tebe kršno opremi. Hrv. nar. pjes. 8, 116. Kršno ću tebe darovati. 8, 220. Svi ste mene kršno milovali. 3, 855. Al' je kršno pogledati bilo, gdje knez prati momke rasigrane. Osvetn. 5, 69.

2. KRŠAN, křšna, adj. křhak, koji se křši. — U Vrančićevu rječniku („fragilis“).

3. KRŠAN, m. ime mjesno.

a. selo u Istri, tal. Chersano. V. Sabjar, mjestop. rječn. 510. — Od xiv vijeka. Termini za Kožjak i Kršan i Šunber. Mon. croat. 8. (1275 prepis. 1546). Meju Kožjakom i Kršanom i Šunberom. 11.

b. nekakvo selo (jamačno nije isto što je pod a). — Prije našega vremena. Krššan (selo). S. Novaković, pom. 136.

KRŠANAC, křšanca, m. ime nekim bifkama. — Ismeđu rječnika u Stuličevu (kršanac, trava, linaria, erba' „herbae species“). Kršanac, 1. limonia reticulata (Aquila—Buć, Skurla), Statice reticulata L.; 2. spaccasassi (Skurla), Celtis australis L. B. Šulek, ib. 176.

KRŠANAK, Kršanka, m. ime brdu u hataru kničskom u Gruži. L. Đorđević.

KRŠAŃE, n. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome. J. Stojanović.

KRŠAVIĆ, m. prezime. — xv vijeka. Sin Mikule Kršavića. Mon. croat. 87. (1480).

KRŠAVINA, f. křše, křšna (buka kod křše). — U Mikafinu rječniku: karšavina, křšna „fragor“, i u Stuličevu: „fragor“.

KRŠČANIN, m. čovjek iz sela Krsca (vidi 1. krstac, c, a). — Nalazi se u pomeniku xiv vijeka množina „Křšćčani“ kao ime samome selu. po -š- vidi se da je -ts- pisano samo ortografski prema Křstac, i da je s postalo š s toga što je odmah sa nim č (u izgovaranju). — vidi u Daničičevu rječniku: Křstččani, mjesto koje je bilo blizu Prizrena: „uz Suhu Rěku do křsta koji stoji među Koštašani i među Křstččani“. G(lasnik). 15, 286. (1848?). mislim da je isto koje se piše i „Křstac“.

KRŠČICA, f. vrsta veza. — isporodi krstajac. — U jednoga pisca našega vremena. Poramle (je izvazeno) na police, křšćice („křšćice“), vijuge i ošvice. S. Lubiša, prič. 124.

KRŠĆ-, vidi křst-.

KRŠČANICA, f. křščanka. — Na jednom mjestu xviii vijeka, a ismeđu rječnika u Stuličevu (křstjanica kod cristiana u talijanskom dijelu). Želim da bude pivana (pisana) i křstjanom i još křstjanicam. L. Lubiški 72.

KRŠČANIK, m. vidi křščanin. — Sa -stj- u dva pisca xvii i xviii vijeka. Sista papu nevirnika, kako hinca křstjanika. P. Hektorović (?) 107. Ogañ žeže Dioklecijana, jer pogubi mnoge křstjanike. L. Lubiški 29.

KRŠČANIN, m. Christianus, čovjek koji pri-

pada Hristovoj vjeri, ali ovako kažu sad sami katolici (vidi Hriščanin); i prosti narod katolički po svoj prilici misli da nemu samome pripada ovo ime, a ne drugijem křščanima (hriščanima, lutorima itd.). pisci upotrebljavaju u širem smislu. — Akc. se mijenja u gen. pl. Křšččnš (vidi dafje). — Postaje od grč. Χριστιανός, ali preko drugoga jezika (latinskoga Christianus?) u kojemu nema χ, isporodi 2. Křst. — Riječ je praslavenska (Křstijaninš), isporodi stslav. Křstijaninš (i Křstijanjš), rus. крестянинъ (sejak), češ. křeslan, pol. krzescianin, chrzescianin. — Oblik sa -stj- promijenio se već xiv vijeka na -stj- i (pisano) -stj-: sa -stj- nalazi se samo u Mon. serb. 258. (1404). 828. (1428). 461. (1458). Starine. 18, 282. (xv vijek), ali već prve godine (1404) ima i sa -stj- u Spom. sr. 1, 50. istina, oblici sa -stj- nalaze se opet xviii vijeka u tri pisca: J. Banovac, pred. 3. F. Lastrić, test. 282b (dva puta). J. Matović 59, ali s toga što u ovijeh istijeh pisaca mnogo su običniji drugi oblici, sva je prilika da je u dva prva to samo štamparska pogreška (Lastrić piše svagda -stj-, Banovac -šč-, -stj-, -stj- vidi dafje —, a u gornijem je primjerima štampano -stia-). u Matovića koji piše svagda -sč- (vidi dafje) neće biti štamparska pogreška. — xv vijeka uz -stj- ima i -stj- od prilike u jednakom broju primjera: naj stariji je u Mon. serb. 868. (1482). — oblik sa -stj- traje do našega doba, ali se već xvii vijeka javlja naj noviji na -šč- koji je jedini narodni u štokavaca, ali većina pisaca upotrebljava oblike sa -stj- (jer su bliži riječima křst i Křst) i to do u naše vrijeme (n. p. Osvetn. 2, 126). -šč- (što neki pišu i sč, štj, stč) nalazi se u ovijeh pisaca: Vitešević (-šč- i -stj-; češće nego křščanin piše křščenic, a po ovoj riječi valja da mu je običnije sč, vidi i křščanski, Radović (štj), Tersić, Macukat, Badrić, Marki (stč), Pisanica, Zoričić (sč), Bašić (sč i stj), A. d. Costa, J. Vladimirović (i stj), Matović (stč), Obradović, Lučić, Norini; u Kavanina su primjeri sa sč i štj nepouzđani (obično je stj); Banovac ima i sč i stj i štj (po ovome sadnjemu može biti da i stj treba čitati kao sč). vidi i druge riječi od ove osnove (křščan), osobito křščanski. — Kristjani u F. Lastrić, test. 272a jamačno je štamparska pogreška. — u čakavaca je još običan oblik sa -stj-. — Nalazi se gdje gdje u jedini oblik bez nastavka in, n. p.: Křstjanu. Mon. serb. 492. (1465); Křščanu. J. Matović 80; Křščana (acc. sing.). Osvetn. 2, 78; Křstjan se govori na otoku Krku (I. Milčetić). — U množini ispada nastavak in: Křščani, Křšččnš itd. — Stariji oblik sa nom. i voc. pl. s nastavkom e nalazi se od prvijeh vremena do xvii vijeka (u sadnjem primjerima kod čakavaca), n. p. Křstjanje (sic). Mon. serb. 819 (1428); Křstjane. Živ. kat. star. 1, 218. Š. Menčetić 841. M. Vetranić 1, 82. 88. Dukljanin B. Anton Dalm., nov. tešt. 189b. B. Křnarutić 84. P. Hektorović (?) 115. 171; nejasno je i nepouzđano: Da se imaju pohitati sfe křstjane. B. Kašić, per. 83. — Na jednom mjestu ima gen. pl. s nastavkom i: Ti svetosti bi prilika, i křstjani (u drugom rukopisu křstjanijh) čast i dika. P. Hektorović (?) 168. — Radi rijetkijeh oblika: křstijamš (dat. pl.). Starine. 18, 281. (xv vijek); křstjami (instr. pl.). Statut poljički. 47 vidi kod građanin. — Ima acc. pl. křstjani. Spom. sr. 1, 50. (1404). samo na tom mjestu. — Ismeđu rječnika u Belinu (křstjanin „christiano, chiunque professa la fede di Christo“ „Christi cultor“ 190b), u Voltigijinu (křstjanin, v. křštenik; křstjanin, v. křščenic), u Stuličevu (křstjanin „Christicola“), u Vukovu

(kršćanin, *vidi kod c*), u *Daničičevu* (krstijanina, *vidi kod d*).

a. *znadeće je kao što je kazano sprijeda, uopće. sa -stj-*. Nima se ukopati s inimi krtjiami. Statut poljički. 1400. 47. Mnoge krtjiane poklal biše. Živ. kat. star. 1, 218. Krtjiane tužni stahu plačući. 218. Govoraše od krtjanina. Korizm. 40b. O nevojni krtjanine. 12b. O vjerni krtjiane ki putem hodite. Š. Menčetić 341. Plijene t' države krtjiane i Turci. M. Vetranić 1, 83. Učini se krtjanin. Zborn. 72a. Od krtjan dim ovoj. N. Dimitrović 74. I da t' su pridani, Bože moj, nevojni krtjiani. 85. Pozrite Jesusa, krtjiani, jedan čas. N. Najlašević 1, 109. Na nas prihude i grješne krtjiane. 1, 125. Krtjiane i rečeni pogani oružaje se. Dukljanin 8. I ako mniš da neć množ tuga zlih patiti, tot počel nijesi ti krtjanin još biti. D. Rašina 181a. Svjema bogolubnijem krtjanom. A. Gučetić, roz. jez. 2. Netom se nađe bogolubni krtjanin u ovoj molitvi. 3. Srce jednoga krtjanina. B. Kašić, per. 70. Ja krtjanin spijevalac ki pravoga Boga poznam. I. Gundulić 192. Slavni je cesar dundo tebi, ki više svijeh kruna sjedi; a naj veći svi pod nebi kraji od krtjan bratučedi. 278. Priko crna mora doni Osman sablu vrh krtjiana. 421. Ča se ne dostoji za jednoga krtjanina. Statut trsat. 1640. 223. Brane se hrabri krtjiane. B. Krnarutić 34. Da se krtjanin ne zaboravi od tolika visoka dobročinstva. M. Radnić 885a. Spomeni se da si krtjanin. P. Posilović, nasl. 5b. Krivnu vrgoše na krtjiane. P. Vitezović, kron. 88. Od vičnoga Boga strane pozdravljam vas, o krtjiane. P. Hektorović (?) 80. A krtjiane sve proklete star'te tvoje sile svete. 85. Zahvaljam vam, o krtjiane. 115. Pokli misal tva se skruši, ter krtjanin bit odluči. 141. Svi krtjiane ki ste toti, pogrdite vaša tila. 171. Kano pravi krtjanin. S. Margitić, ispov. 25. Turčin plemić, pak krtjanin. J. Kavašin 181a. Vrstnos krtjanina. 178b. Od krtjiana i od blaženih. 524a. A nišanemaše ovi pako pun je krtjiana. A. d. Bella, razgov. 87. Kralj David zasiva svakoga krtjanina na razgovor. M. Lekušić 150. Samo se dakle mi zovemo krtjiani. A. Bačić 150. U krtjiana Rimljana. 158. Krtjiani, virujete li vi ovo? J. Banovac, razg. 5. Dvi riči tako pune, koje da se jednom dobro razume, ne bi već potribovalo pripovidaña među krtjiani. pripov. 207. Ah krtjanine grišniče! ako se koji ovde nahodiš, probudi se. J. Filipović 1, 209a. Reci mi sada, o krtjanine, da se dogodiš u ta vrijeme, što bi obrao. F. Lastrić, ned. 3. Budući grisi, navlastito smrtni, rijetko se naodili među krtjiani. 50. Koliko e slavno ime krtjanin! 867. Mene i tvoje sve krtjiane čuvaj. J. R. Gučetić 17. Primamo ime krtjanina na krštenju. A. Kanižlić, kam. 141. Nije pristojno krtjaninu imati prijateljstvo s Čifuti. 497. Vidićemo naj pri što je virovanje i koliko su ga dužni krtjiani znat. F. Matić, jezgra. 82. Može biti koji z krtjanin. Đ. Bašić 15. Imat ime da si krtjanin a provodit život poganski. L. Vladimirović 19. Ako je Isukrst kleća, zašto ne bi ti, o krtjanine? 48. Tađ u Rimu nezna-božci stahu ter krtjiane teško progonađu. And. Kačić, razg. 18b. Matijašu svitla kruno naša, može l' podnit to dobrota vaša, da krtjanin tare krtjanina? 814b. Da se krtjanin grišnik s Bogom smiri. Ant. Kadžić 222. Jesi li ti krtjanin? T. Ivanović 17. Kô da nije krtjanin. 25. Niti krtjanin hoće reći drugo, nego jedan princip i plemić po krvi. Đ. Rapić 328. Pomiješasmo krtjiane u Turke. Osvetn. 2, 126. — *sa -šč-*. Krtja-

nine koji štiješ nauk dobra umrtja. P. Radović, nač. 1. Kršćani Jerusalem obdržaše. P. Vitezović, kron. 80. Poklam bi osemdeset i osam let kršćani Jerusalem držali... 88. U svako vrime kršćanin ima biti sdužen s vojom Božjom. L. Terzić 2. Nagovaram svakoga kršćanina i kršćanku. 47. Sve ono što jedan dobar katolik i krtjanin jema virovati. 65. Da svi kršćani budu razasuti. P. Macukat 5. I ovo bijaše čovik nemilosrdan protiva kršćanom. 5. Učinio se kršćanin. 43. S četirima još krtjiani. J. Kavašin 814b. Kršćani i Židovi. 441b. Pravovirni kršćanine. S. Badrić, prav. nač. 4. Kršćanin sa obslužit ove stvari. 15. Pazi dobro, kršćanine. 15. Kad bi kršćani živili gledajući na Isukrsta. J. Banovac, razg. 52. Jesi li krtjanin? 65. A po smrti da se ne ukopa među krtjiani. 283. Da su svi krtjiani dionici od blaga duhovnoga. 288. Zaštitiš svih kršćana. blagosl. 53. Što prudi vira jednomu krtjaninu? I. P. Marki 14. A krtćani u crkvi ne smidu se prikazati krtćani. 45. Ja sam krtćanin vjere katoličanske. Pisanica. 8. Nahodeći se jedan krtćanin u sužanstvu. M. Zoričić, zrcalo. 16. Ne bi za mnoga zlo govorili ni dobri krtćani. Đ. Bašić 15. Noj (*crkvi*) dakle pristoji vladati i upravljati sve virne krtćane. A. d. Costa 1, 8. Brata kršćanina izkršćana. L. Vladimirović 8. Pravovirni krtćani. 9. Krtćani imaju pridati sebe istijeh Jesukrstu. J. Matović 34. Koji ima biti prvi postupaj čovjeku krtćaninu? 78. Ako zaludu jideš kruh crkovni, očinstvo svetih mučenika, darovštine bogolubnih krtćana. I. J. P. Lučić, bit. 85. Priđi dakle, krtćanine, priđi, crkovnače, sa samih osam dana zabaviti se ti sam sa samim tvojim Bogom. 74. Ponukovati pravovirne krtćane. I. Garašin 10. Kako svetuju mnogi krtćani. 14. Ti li si oni koji krtćane nagovaraš da biže? Norini 24. — *sa -stij-* (*u svijem primjerima -stia-*). Ah da budu krtjiani ova procinili! J. Banovac, pred. 3. Suprot mnogim krtjijanom. F. Lastrić, test. 232b. Pravovirni krtjiani. 232b. Vjera krtjiana jest uskrstauće. J. Matović 59.

b. u *Dubrovniku katolici reku često i ne misleći na vjeru o čovjeku uopće* krtćanin, ali se *svagda misli na dobra čovjeka, n. p.*: „Daj krtćaninu da se najje, nemoj mu štedjeti hrane“. „Ovoliko bi bilo dosta za svakoga krtćanina“. P. Budmani. — *Slično je i ovo*: U Dubašnici na Krku nije „krtjan“ samo krtćanin, nego uopće čovjek. I. Milčetić. Kršćani zovu se ljudi iz okolice grada Baške. (*napisao Đ. Daničić*), ali se *za ova dva primjera može pomisliti i na rus. крестьянин*.

c. *ističe se kao ime za same katolike*. — *Između rječnika u Vukovu*: tako sebe zovu Srbi zakona rimskoga (jer oni mjesto Isus Hristos kažu Isu Krst), a one koji su zakona grčkoga zovu Hrišćanima (jer oni govore „Hristos“), ein römisch-katholischer Serbe, „Serbus romano-catholicus“. *sa -šč-*. Mi sva siromaš od sve varoši, krtćani i hrišćani, molimo se svitlome turfinu. Glasnik. II, 3, 62. (1707). Kad god govore među sobom krtćani i rišćani. S. Badrić, ukaz. 6. Užeći veću ljubav bogolubstva u pravovirnim krtćanim i rišćanim. L. Vladimirović 10. Ako kad jedna strana nazove drugu „krtćani“ ili „rišćani“, to se za osobitu učtivost tvori i drži. D. Obradović, basne. 806. „Varda i Marija!“ odgovore krtćani oko Spleta kad im se nazove: „Fajen Isus!“ Vuk, poslov. 81. Kršćani zvone više nego hrišćani. 160. Prije tih novih zanovetaña mi smo se zvali hrišćani a vi krtćani. M. Pavlinović, razg. 14. — *sa -stj-*. I tako nam sa-

kasa, kako hristjanom tako i krstjanom. Glasnik. II, 8, 69. (1707). Primlogi krstjani i hristjani. A. Kanižlić, kam. 817. Svit mu (*rišćaninu*) krstjani dadoše... uotoč. XIX.

d. *vidi u Daničevu rječniku*: Krstijanin, 'Christianus', dolazi samo za sveštenike (*bogumilske, patarenske*) u kraljevstvu bosanskom XV vijeka. sa -stij-. Otz ruku Hvala krstijanina. Mon. serb. 258. (1404). Po gospodinu Vlatku Tumrliću krstijaninu. 828. (1428). Postavimo svēdoke i sreditelje vjere naše dēda bosnanskoga i s nīm 12 poglavitijeh krstijanah i 12 našijeh plemenitih vlastela (piše herceg Stjepan. Daničić). 461. (1458). (*Batalo tepaćija*) biše mnogo dobra dobrim ljudem i mnogo slavah dobrim krstijam. Starine. 18, 292. (XV vijek). — sa -stij-. Poslamo naše strojnike i krstjani (piše episkop crkve bosanske. Daničić). Spom. sr. 1, 50. (1404). Svepoštenoga muža krstijanina Vlatka Tu(mr)lića. Mon. serb. 306. (1420). Primismo po Tvrdislavu krstjanu. 492. (1465). Prēd krstjaninom Tvrdislavom. 497. (1466). — sa -stij-. Dmitar krstijanin. Spom. sr. 2, 64. (1415). Radna krstijanina. Mon. serb. 368. (1492). Po Radišinu krstijaninu. 399. (1489).

KRŠĆANKA, f. Christiana, kaže se o ženskom čjadetu kao o muškome kršćanin (*vidi*). — *Ako se mijenja u gen. pl. kršćanāka*. — *Riječ je praslavenska (krstijanāka), isporodi stolov. krstijanāka, rus. крестьянка (sejakiņa), češ. křesťanka, křesťanka, polj. chrześciana. — Ismeđu rječnika u Belinu (krstjanka, 'Christi cultrix' 190^b), u Stuličevu (krstjanka, 'mulier Christicola') i u Vukovu (vidi kod b).* — *Jamačno može imati sva značenja što i kršćanin, ako se i ne mogu potvrditi primjerima.*

a. *uopće. sa -stij-*. Jedna žena krstjanka. Mirakuli. 115. Ke su rečene prave krstjanke. Korism. 98a. Budući vam krstjankam od krstjanskoga života govorenje učinio. B. Gradić, djev. 8. Krstjani i krstjanke. A. Gučetić, roz. mar. 18. Ima svaki krstjanin i svaka krstjanka nastojati da budu primjeni u ovu svetu družbu. roz. jes. 85. Obrani krstjanine i krstjanko. M. Divković, nauk. 14. Bješe krstjanka. B. Kašić, per. 88. Opovidi ju da je krstjanka. 184. Ah krstjanine i krstjanko! zro. 152. Da bješe krstjanka. I. Držić 198. Dobri krstjani i krstjanke. I. Ančić, ogl. 56. Toliko krstjaninu, koliko krstjanki. P. Posilović, nasl. xlv. Čim krstjanku ne zaviri. J. Kavanin 268^b. Kaži mi, krstjanine, krstjanko... A. d. Bella, razgov. 155. Krstjanina i krstjanku. B. Zuseri 18. Oni krstjanin, ona krstjanka. 40. Ove svete žene koje nazvane biše naj prve krstjanke. M. Lekušić 150. Ah, moji krstjani i krstjanke! J. Banovac, razg. 162. Ogladajući tolike krstjane i krstjanke. 169. Ter se ovim može reći, da su krstjanke? pripov. 104. A sad krstjani i krstjanke sve se s nīm kunu. 168. Teodora biše krstjanka. J. Filipović 1, 11^b. Krstjanine i krstjanko, kako ti divicu Mariju u ovomu nasliduješ? 1, 577^b. O krstjanine, o krstjanko! V. M. Gučetić, pohv. 56. Svaki krstjanin i krstjanka. I. A. Nenadić, nauk. 57. Krstjanka sam i biti ću. P. Knežević, pism. 103. Stara i izvrstita krstjanka. A. Kanižlić, kam. 145. I otjeraju s pameti onega krstjanina i one krstjanke. Đ. Bašić 17. Jedna dobra krstjanka. L. Vladimirović 17. — sa -šč-. Nagovaram svakoga kršćanina i kršćanku. L. Terzić 47. Oni kršćani i kršćanke. J. Banovac, pred. 58. Jedna kršćanka za mnogo godina bijaše privarena od sotone. M. Zoričić, zrcalo. 75. Tebe će, kršćanko,

žalost napopadnuti. I. J. P. Lučić, razg. 10. — sa -stij-. Krstijanka 'Christiana'. D. Nemanic, čak. kroat. stud. iftg. 68.

b. *vidi kršćanin, c.* — *U Vukovu rječniku: 'eine römisch-katholische Serbin', 'Serba romano-catholica'.*

KRŠĆANKINA, f. *vidi kršćanka*. — *Samo u Stuličevu rječniku (krstjankina) uz krstjanka.*

KRŠĆANLUK, m. *kršćanstvo (kao kolektivni supstantiv)*. — *Postaje od osnove riječi kršćanin turskijem nastavkom lyk.* — *Od XVIII vijeka, naj češće u pisaca iz sjeverne Dalmacije.* — *Sa -stij-*. Poznaju rimsku crkvu za mater svega krstjanluka. A. Bačić 248. J. Banovac, izk. sab. 18. Ipak gdi se više čuje i nahodi izvan u krstjanluku? J. Banovac, pripov. 185. U kojim krstjanluk vrlo su poslužili. P. Knežević, osm. 372. Vas krstjanluk tako brani. pism. 122. Obraćene na viru svetu kraja Budimira uzrokovao veliko vesele svemu krstjanluku. And. Kačić, razg. 22. Kako je prija toga došlo bilo pokarađe na krstjanluk. 398. U zao čas po se i vas krstjanluk istočni. kor. 427. Koja (*crkva*) jest prva od svega krstjanluka. A. d. Costa 1, 245. Ovi je razdijeli od društva svega krstjanluka. M. Dobretić 117. Ako se uzimaju u krstjanluku. 571. Ah jao! ovakovi klanša jest danas pun krstjanluk. Đ. Rapić 68. Sakramente izkoreni, mloge biskupe pogubi, jednom riječju, kraljevstvo od Anglije koje biše krstjanluk plemeniti i dan današnji u nesričnomu svomu stanju pribiva uzdižući. 78. Jeda li ne ima u krstjanluku hasnovita tomu lika? 281. Koji je uveo u Rusiju krstjanluk. A. Tomković, život. 6. Jer ova prisveta naša majka od milosti dostojala se jest... one milosrdne svoje oči prama krstjanluku svemu obratiti. Grgur iz Varesa 8. Odkuda pak izviru sva zla u krstjanluku. 83. — *Sa -šč-*. I tako me strah, da se ovi grih mnogo raširio u kršćanluku. J. Banovac, razg. 107. Koja sad kršćanluk podnosi. 192. Vladaoca svega kršćanluka. pred. iv. I svake druge nepravde i opačine dilujući, koje se svaki dan čuju i vide u kršćanluku. pripov. 17. Ovo su postoi svetogrdne, koje se svaki dan čuju u kršćanluku. 61. U kršćanluku u sadaña vrimena ne samo ima bludnica, dali još i prilubodivaca. 182. Ah kršćanluče nesrični, na što si u sadaña vrimena došao! 186. Dvi riči tako pune koje da se jednom dobro razume u kršćanluku, ne bi već potriebovalo pripovidaña među krstjani. 207. Da ću se s vrimenom pokrstiti i doći u kršćanluk. M. Zoričić, zrcalo. 116. Nika mista od kršćanluka. A. d. Costa 1, 8. Od svi naroda kršćanluka. I. J. P. Lučić, nar. 54. Prvašña vrimena kršćanluka. razg. 23.

KRŠĆANOVIĆ, m. *prezime*. — *U narodnijem pjesmama crnogorskim našega vremena. Da će udrit na Kršćanovića. Pjev. crn. 72a. Pali pušku na Kršćanovića. Oglad. sr. 412.*

KRŠĆANSKI, adj. *koji pripada kršćanima; koji pripada vjeri kršćanskoj*. — *Radi -šč- vidi kršćanin, ali treba dodati da za oblik sa -šč- ima jedan primjer iz XV vijeka (Mon. croat. 104 god. 1469), i da tako piše i Glavinic (XVII vijeka) može biti (kao što je kazano kod kršćanin za Vitezovića) da je i ondje -šč- prema kršćenik (Glavinic svagda ima ovu riječ a može biti nema nigda kršćanin).* — *Riječ je praslavenska, isporodi stolov. krstijananskъ, (rus. крестьянский, sejacki), češ. křesťanský, polj. chrześciański.* — *Ismeđu rječnika u Belinu (nema napose, ali vidi prikrtjanski, 'christianissimo, superl. di christiano, titolo antichissimo de' re di Francia'.*

'christianissimus' *naslov francuskoga kralja*), u *Bjelostjencevu* (kršćanski, christianus'), u *Voltiđijinu* (karstjanski, di Cristiano', kristlich'; *griješkom* keršćanski, oristiano', kristlich'), u *Stuličevu* (krstijanski, christianus'), u *Vukovu* (kršćanski, römisch-katholisch', romano-catholicus'), u *Daničićevu* (krstijanskij, christianus').

1. *adj.* — *Komp.*: kršćanskiji *potvrđuje se samo u Bjelostjencevu rječniku gdje ima kajkavski oblik*: naj kršćanskej, christianissimus'. ov nadpisek daje se kralju Francioje iliti francuskomu.

a. *uopće.* — *sa -stij-*. Blagosrdu biti na miru krstijanskij (*piše Stefan Nemaña*). Mon. serb. 5. (1198—1199). Carigradskoga cara liši cesarastvija kupno i krstijanskoga optenija. Š. Kožidić 17^b. Artikuli prave krstijanske vere. Kateh. 1561. 1. Mjesto pak je učinio krstijanskoj pravoj istini. J. Kavašin 840^b. Trpimo veliku nevolju polagat krstijanske viru. Mon. serb. 560. (1618). Svetomu krstijanskomu gospodumu. 560. (1618) *ova su dva primjera iz pisma što hilendarski kaluđeri pišu biskupu zagrebačkome. ima i drugih riječi po kojima se vidi da je onaj koji je sastavio ovo pismo bio katolik, n. p. Isu Krsta (2 puta) us Isu Hrista, Isukrstova, vrdijani i upat; po svoj je prilici bio čakavac iz Istre ili iz hrvatskoga primorja, jer mijša š, s, i (Zagreb, zapleheni, vleszi, svētiše, vđoma, grehom, trumbēti, viru), va i u (vrdijani, Vasilija), piše poslemo (posjemo) kao da nije mogao dobro izgovoriti š, i upotrebljava riječ kršćeni-komu]. — *sa -šč-*. Tu se vrh toga obećasmo veru kršćansku. Mon. croat. 104. (1469). Velik jest Bog kršćanski. F. Glavinčić, cvit. 491^b. Vere kršćanske. P. Vitezović, kron. 83. Četrto kršćansko preganjanje. 86. S vnoгим љuctva kršćanskoga pomorom. 84. Da kraljem i gospodi kršćanskoj mir podiliti dostojiš se. L. Terzić 101. Da svemu puku kršćanskomu mir darovati dostojiš se. 102. Paka će on obratiti svu Indiju na viru kršćansku. P. Macukat 22. Dila nauka kršćanskog. S. Badrić, prav. nač. 15. Ostaloj hrani krstijanskoj. J. Banovac, blagosov. 201. Bio sam na svitlost dao nauk kršćanski na 1757. L. Vladimirović 9. Nauka krstćanskoga. J. Matović vi. Za sjedište kralja kršćanski. I. J. P. Lučić, doct. 56. Jer su protivne duhu kršćanskomu. I. Garašin 18. Što rekoste svjedoga valade i kršćanska kao i islamska. Osvetn. 8, 79. — *sa -stij-*. Vere krstijanske cića. Živ. kat. star. 1, 218. Nije zadovoljno imiti samo ime krstjansko. Transit. 67. V poli vere krstijanske. 148. Potrebno je iskat načine krstijanske. P. Hektorović 74. Spasenje duš krstijanskih. Mon. croat. 245. (1545). Milostivo su dopustili svjema dušama krstijanskijem. A. Gučetić, roz. jez. 8. Blago koje duša krstijanska mogla bi dobiti. 4. Priko crna mora goni sad krstijanski mač Osmana. I. Gundulić 421. Z veseljem svega puka krstijanskoga. F. Glavinčić, cvit. 136^a. Is ruke krstijanske. B. Krnarutić 10. Kratak krstijanski katoličanski nauk. Azbukv. 1690. i. Od nauka krstijanskoga. M. Bijanković 9. Koji ne znaju nauk krstijanski. 189. A krstijansku viru odhaj. P. Hektorović (?) 88. I krstijanski nauk prini. J. Kavašin 101^b. Drža puk poganski u zlom strahu svijet krstijanski. 212^a. Na krstijanski put se stavi, da s istoka Mahumeta baciš. 269^a. Krstijanskoga Boga pravog i veloga. 293^a. Krstijanska hčer Cirila Decija veloga cesara. 298^a. Zlom' sjemenu odoju'ne im krstijanskim svojim izgledom. 802^a. Nauk krstijanski. H. Bonačić 8. Nama puku krstijanskomu. F. Lastrić, test. 28^b.*

Udari se vojska krstijanska s nevirnici. A. Kanižlić, fran. 31. Kripost pravoslavne jakosti krstijanske. 162. Ovako uči u životu krstijanskomu. D. Bašić 51. Posli nego mu kazae nauk krstijanski. And. Kačić, razg. 28. Slavodobitje krstijansko. L. Vladimirović 1. Otajstva poglavitja vjere krstijanske. T. Ivanović 6. Po dobru živlešu krstijanskomu. 17.

b. *u ovom primjeru stoji adjektiv mj. genetiva objektivnoga (progoniti kršćane)*. Odtud prvo pregađanje kršćansko poče se. P. Vitezović, kron. 88.

c. *vidi* kršćanin, c, i u *Vukovu rječniku*. — *sa -šč-*. Heretiki veru prijahu kršćansku. F. Glavinčić, cvit. 184^a. 'Kraško' ovdje znači upravo 'kršćansko'. Vuk, poslov. 160. Kad je o kršćanskom božiću jugovina. 227. U Hrvatskoj oko Karlovca djevojke kršćanske po selima u oči Đurđeva dne a u varoši na Đurđev dan u jutro 'ladaju'. Živ. 29.

d. *na kršćanskū, adverbijalno, znači što i kod 2.* — U *Belinu rječniku*: na krstijansku, christianamente', christianu ritu' 190^b.

2. *adv.* kršćanski, kao kršćanin, kao kršćani. — *Između rječnika u Belinu* (krstijanski, christianamente, da cristiano', christianu ritu' 190^b), u *Bjelostjencevu* (kršćanski, christiane, christianu ritu'), u *Stuličevu* (krstijanski, Christicolanum ritu'). — *Ima i komp. kršćanskijā, vidi*: Da ćeš tuđe povratiti, ono prijateljstvo nepošteno ostaviti, one prigode sa svim rastrgnuti i početi krstijanskije živiti. J. Banovac, razg. 168—169.

a. *uopće.* *sa -stij-*. Da krstijanski živjet budu (ja). N. Dimitrović 42. Ondi krstijanski i redovnički posvetiti ju. A. Gučetić, roz. mar. 33. Tko oće krstijanski živjeti. M. Divković, nauk. 18. Ako hoćemo krstijanski živjeti. 434. Trudeći se mudro i krstijanski. M. Radnić 488^a. Kako može jedan čovik krstijanski živiti. I. Grlić 17^{vi}. Niki ne samo ova ne oblašuju, ni krstijanski diluju za za'ranit jedinu svoju dušu, dali diluju sve što više mogu sa izgubiti je. J. Banovac, razg. 101. Živi varda krstijanski. J. Filipović 1, 14^b. Sramotu čini Isukrstu tko se krstjanin zove a krstijanski ne žive. F. Lastrić, ned. 368. Učini se krstjanin, živi i umri krstijanski. And. Kačić, razg. 78. On krstijanski osobno živjaše. Nadod. 162. — *sa -šč-*. Ki ovčice svoje krstijanski uči živiti. J. Kavašin 111^b. Kad jim je koja predika krstijanski rečena. J. Banovac, pred. 118. Koji krstćanski živu u ljubavi. J. Matović 96.

b. *kao ljudski, isporodi* kršćanin, b. *sa -stij-*. Gdje mi krstijanski govore, gdje nas razumiju. M. Držić 254. Reci mi kršćanski, ča misliš. (u Istri). Naša sloga. god. 14, br. 12, str. 12.

KRŠĆANSTVO, n. *ima dva različna značenja a prema tome i različne akcente*: a) *apstraktno*, kršćanstvo, *staše u kojemu je onaj koji je kršćanin, t. j. vjera kršćanska i sve što sa sobom nosi*; b) *konkretno*, kršćanstvo, *kao kolektivni supstantiv, svi kršćani na svijetu*. — *Radi -šč- vidi* kršćanin i kršćanski. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. krstijanstvo, christianismus', (rus. крестьянство, sejačko staše), češ. a) křesťanství, b) křesťanstvo, pol. a) i b) chrześcijaństwo*. — *Između rječnika u Belinu* (krstjansko, christianesimo, il popolo christiano', christianorum coetus' 190^b), u *Bjelostjencevu* (kršćanstvo, t. j. puk kršćanski, christianitas, Christianorum coetus; christianismus, disciplina nazarena'), u *Voltiđijinu* (griješkom keršćanstvo, cristianesimo', kristenthum'), u *Stuličevu* (krstjansko, cristianesimo, cristianità', Christi religio'),

u *Daničićevu* (kristijanstvo 'orbis terrae christianus').

a. kršćanstvo, u drugom (konkretnom) značenju. sa -stij-. Ne rasmě u kristijanstvě, da u Turcěh i vs iněh narodeh poganěscěh. Spom. sr. 1, 140. (1417). Oslobojenje kristijanstva. Š. Kojičić 55b. Dobro bi za kristijanstvo. 81b. — sa -stij-. Dobra ka se čine v kristijanstvu. Korizm. 22a. Po kristijanstvu gredu. 75b. Od svijeh manastijera koji se nahode u kristijanstvu. A. Gučetić, roz. jez. 21. Svekoliko kristijanstvo imalo bi nastojati. 81. Po svemu kristijanstvu. M. Divković, nauk. 581. Da Vladislav zdrži obrane od kristijanstva svega svijeta. I. Gundulić 860. Vitez španski izbrani turskom krvi more omasti i kristijanstvo sve obrani. 871. Škripie subim, od slobe ga svrdo vrti, ne Polake sharat same, neg' kristijanstvo sve satrti. 472. Strašna vojska bješe jaka, da dobude ne Polaka, nu kristijanstvo sve potopi. 475. Kad jezdbaše gizdav kristijanstvo pliniti. B. Krnarutić 10. Tri zlotvora jedovita, ki kristijanstvo kruto biju. J. Kavašin 228b. Za kristijanstva svega boje. 262a. I kristijanstvo obarova. 299a. Jeda li nisu oni koje sam pobrojio naj veći svitanci kristijanstva? A. d. Bella, razgov. 177. Nije samo Rim nego kristijanstvo svekoliko u privelikoj dužnosti pram prisvetim ovim apostoli. F. Lastrić, od' 116. Ovo je samo sjen od nike nosriće druge, koju motrim u današnjem kristijanstvu i naraštaju. 808. Da vam je viditi s kakvom slavom slavi se ovi dan u kristijanstvu. 885. Grisi bo se ne dižu niti smankaju u kristijanstvu, nego slide i uzmlōžaju. ned. 119. Koliko je različito bilo kristijanstvo u prvastoj crkvi od sadašnjega puka i naraštaja? 869. Ustaju proti svemu kristijanstvu. A. Kanižlić, kam. 455. Ne vidoše jednokrat, nego veće puta u kristijanstvu ove promjene. Đ. Bašić 16. — sa -šč-. Da ko zlo kršćanstvu ne učini. F. Glavinčić, svitl. 64. U prva godišća od kršćanstva. I. P. Marki 3. Nije se ikorijepila sa svijem is kršćanstva opaćina i zločasnos. A. Kalić 481.

b. kršćanstvo, u prvom (apstraktnom) značenju. sa -stij-. Tako izgubi kristijanstvo i dušu. J. Banovac, pripov. 108. Kako se to dvoje skupa slaže, biti kristjanin, a obdržavat neznažbožke običaje koji su kristijanstvu škodljivi? M. A. Relković, sat. A70. Ah koliko je sad priličnijih Rakeli koji s dvora kažu dobrotu i kristijanstvo a pod ruhom od kreposti i od svetište sakrivene imaju mnoge grijeha! A. Kalić 149. — sa -šč-. Dava križ mu još kršćanstvo. J. Kavašin 268a. Ne tribovaše radi ovoga činiti kršćanstvo. I. P. Marki 62. Kršćanin bez kršćanstva. 91. Koji spovijedaju kršćanstvo, a u grijesima gñiju. J. Matović 48. Kršćanstvo rasprostriše po svijetu. M. Pavlinović, rad. 129. Preko njih kršćanstvo prođe u Srbiju. razg. 33.

KRŠĆE, n. coll. mnoštvo krstova (vidi 1. krst, 1, o, h). — isporodi krstaće. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Koje (snope) drugi u kršće gotove. J. S. Relković 299. Jedva snopje u kršće pomoć. 803.

KRŠĆENOVAC, Kršćenovca, m. kajkavski Kršćenovec, ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 98.

KRŠĆERŠA, f. na jednom mjestu xv vijeka u glagoljskom spomeniku. ako je dobro pročítana, vaja da je složena riječ od Krst (vidi 2. Krst) i čerša: Krst-čerša, dakle: kćerša u Krstu (neptis in Christo kao filia in Christo). snačeće bi bilo: filia adoptiva, počerka, ali svećeniku nije se pristojalo da ima kćer nego samo kćeršu. Ja, domin

Brajko, ... pušćam Peruđi mojej kršćerši s materju ne vsega moga mala i velika polovicu. Mon. croat. 110. (1472).

KRŠELOJ, Kršelaca, m. pl. ime plemenu u gornjoj krajini (u Bužanima). — xv vijeka. Pavl Vlakšić s Hlmčan plem(e)na Kršelac. Mon. croat. 58. (1434). Tomaš satnik u Gvozdanice od plemene Kršelac. 120. (1484). Franko Širinić s Humčan ot plemena Kršelac. 144. (1490).

KRŠELJ, m. nekakva glista u utrobi domaćijeh životinja. — Riječ je novoslovenska i kajkavska. — U Bjelostjenčevu rječniku (samo množina): kajkavski kršeli, t. j. črvi u črevu živine, marhe, kakti koña elmis, elminithes'. — U drugom značenju: Kršelj, žute muhe, što na balegu padaju. u Lepoglavi. D. Hirc.

KRŠENĀ ČUPRIJA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskom. Niva kod Kršene Čuprije. Sr. nov. 1874. 318.

KRŠENĀ KRUŠKA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva na Kršenu Krušku. Sr. nov. 1868. 267.

KRŠENICA, f. ime nivi u Srbiji u okrugu vafevskom. Niva zovoma Kršenica. Sr. nov. 1869. 165.

KRŠENOST, f. osobina onoga što je kršeno. — Samo u Stuličevu rječniku us kršeće (ne posve u istom značenju).

KRŠENSTVO, n. vidi kršenost. — U Stuličevu rječniku us kršeće. — slabo pouzdano.

KRŠĖNE, n. djelo kojijem se krši. — Stariji je oblik kršenje. — Između rječnika u Belinu (kršenje, rompimento, il rompere', fractio' 681b), u Stuličevu (fractio, fractura'), u Vukovu (das brechen', fractio, ruptio'). Gledaj znano tebi mē kršenje (vidi kršiti, 3, b, c) aa). A. Georgiceo, naal. 166. Zdrav je jezik drvo životno, a opaćina s nēga kršeće od vjetra. Đ. Daničić, priče. 15, 4.

KRŠEVALJ, m. vidi Krševan. — U jednoga pisca XVIII vijeka. I biskupa Krševa(la) svijetla od stabla Fan(foñića), sbor viteza tocijeh k(r)aja. (stihovi su štampani bes kraja osim drugoga što je potpuno izdavalac, a ja sam potpuno prvi i treći). J. Kavašin 124a. Grižogona ufaš tijelo, Krševaljem koga veliš. 380a.

KRŠĖVĀN, Krševāna, m. Chrysogonus, tal. Grisogono, ime muško. ovako se dano u Zadru načinilo prema našem jeziku. — isporodi Krševalj. Kakono Split Dujmom, Zadar Krševanom, tako neka se veseli Trogir Ivanom Rimāninom. Ivan trog. 22.

KRŠEVICA, f. ime graničnoj straži u Srbiji u okrugu vranškom. M. Đ. Milicević, kraj. serb. 272.

KRŠĖVIT, adj. pun krša (vidi 3. krš). — isporodi kršovit. — Od XVIII vijeka. Vojska razbijena u tuđoj zemlji, u planinam strahovitim i klancim sasvim krševitim. And. Kačić, razg. 284. Jedna kuka s Mućna krševita. Nar. pjes. vuk. 4, 525. Po Kunari brdu krševitu. G. Martić u Nar. pjes. juk. 25. Krševit, pun krša: 'Dugi puti, krševiti klanci'. M. Pavlinović.

KRŠĖVLE, n. prilomci osušenih grana. na Braču. A. Ostojić.

KRŠIBABIĆ, m. prezime. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Kršibabić). Đurđ Kršibabić. Glasnik. 15, 293. (1848?)

KRŠIĆ, m. dem. 8. krš. — U Daničićevu rječniku: krašić 'saxulum': selu je 'Trēbčić' s Do-

suđem išla međa „u Ōbračju Stěnu u Kršiću“. M(on. serb). 95. (1890).

KRŠICA, f. ime šumi. Strmec kod Klačca. D. Hiro.

KRŠIĆ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkom. Niva pod Kršićem. Sr. nov. 1865. 859.

KRŠIDBA, f. kršće (buka). — U naše vrijeme. Stoji klopot drvla po škarima, ... stoji kršidba stabara po obližnjem vrtima. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 210.

KRŠIJEI, m. u Vukovu rječniku: (u Boči) nekakav mali krpel koji se ukoti psima u uši.

KRŠIKAPA, m. muški nadimak ili prezime. — U naše vrijeme. Od uskokah Petar Kršikapa. Nar. pjes. vuk. 4, 373. Sve prizivlju Kršikapu starog. 4, 468. Od Sirovca Petar Kršikapa. 4, 484.

KRŠIKLA, f. ime selu u Istri. Kršikla je smrekvarijsa. Nar. pjes. istr. 2, 167.

KRŠIKLANIN, m. čovjek iz Krškije. — Mnoshina: Kršiklani. — U primjeru (iz narodne pjesme istarske) nema nastavka in. „Divojčice, kega biš ubrala, biš li tela Kršiklana?“, „Kršiklana nikad ni jenega“. Nar. pjes. istr. 2, 167.

KRŠIN, m. nekakva trava za pašu (u Istri). Kršin veli, Milium effusum L. (u Istri). B. Šulek, im. 176. — Katarina Danka goni krave vanka na morav, na kršin, kudar pase čukin sin. Nar. pjes. istr. 4, 20.

1. KRŠINA, f. augm. 8. krš. — Akc. se mijenja u gen. pl. křšínā. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (augm. v. krš). Blago nama! ako srećno prolomi kršinu, put otvori. L. Milovanov VII—VIII. — Kršina, ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom. Niva na Kršini. Sr. nov. 1871. 886.

2. KRŠINA, f. komad ili gomila komada (kad se što krši). — U Voltičijinu rječniku: karšina, rottame, ein haufen von zerbrochenen sachen, i u Stuličevu: „fragmen, fragmentum“. — nije dosta pouzdano.

KRŠINCL, Kršinaca, m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdjel. 185.

KRŠIŠTE, n. u Stuličevu rječniku: v. krš. — nije dosta pouzdano.

KRŠITEI, m. čovjek što krši. — U Belinu rječniku: „rompitore, quegli che rompe“, „ruptor“ 682a.

KRŠITI, kršim, impf. lomiti, ali se obično ističe da lomljenem postaje mnogo komada, komadića, mrvā, i da to biva u buku. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kršimo, kršite, u aor. 2 i 8 sing. křši, u part. praet. pass. křšen. — Riječ je praslavenska (kršiti), isporodi stslav. křšiti, rus. кршитъ, pol. krszyć. — Postaje od osnove krah (vidi krahak) nastavkom i pred kojim se h mijenja na š. — Ismeđu rječnika u Mikaljinu (karšiti, kršiti, lomiti, frango, efringo, perfringo, rumpo, abrumpo; karšiti, kršiti, cominuo, frango), u Belinu (rompere, frangere, spezzare, ridurre in pezzi, frango 681a), u Voltičijinu (karšiti, rompere, spezzare, sfrondare, zerbrechen), u Stuličevu (frangere, rumpere, scindere, elidere), u Vukovu (brechen, frango: cf. lomiti).

1. aktivno.

a. u pravom smislu.

a) naj češće je objekt što drveno: drvo, grana itd., što načinjeno od drva itd. (Poplavica) krši dubja. G. Palmotić 3, 186a. — A grane rukami od šume kršaše. A. Sasin 182. A ostali

stanovito kršahu granje od dubja i sterahu po putu. M. Divković, bes. 346b. (Vjetar) krši grane. M. Radnić 541a. Kitnu granu od masline u desnici svojoj drži, koj na njeni lis ne gine, plahi sjever ku ne krši. P. Kanavelić, iv. 488. Ne krši grane koje će ti do godine roditi. D. Obradović, basne. 127. Jabuka se vjetru moli, da joj grane ne odlomi: „Da moj vjetre, ne lomi me, ne lomi me, ne krši me“. Nar. pjes. vuk. 1, 488. — Goru s nogam' kršile (kobile). 1, 195. — Tuj vihar ne krši naj manje zeleni. M. Vetranić 2, 272. — Il' (e) home (desnicom) vajati kamenje, il' kršiti iz okola prošće. Osvetn. 2, 72. — Kršiti kopja vita. G. Palmotić 2, 315. On (medvjed) kršaše zlato strile. A. Sasin 192b. Eto i ljubav puna cvila krši sa nom svoje strile, bivši ovako izgubila svoje kraljevstvo i sve sile. I. Gundulić 264. Ljubav strijele krši. V. Andrijašević, put. 35. — Kad se užeže prah ognjeni, sve rastrese i razvali, ... trijeska, puca, praska, krši, dok sasvijem ga (šambek) svega svrši. I. A. Nenadić, šambek. 25. — Vazeše kršiti vse prělike. Š. Budinić, sum. 83a.

b) objekt je govođe ili što govođeno. Kršiš naj jače govođene zatvora. V. Andrijašević, put. 223. Corde kršeć, pola (sic, jamačno treba čitati kopla) lomeć. J. Kavašin 263b. Zemlje jedne piskovite, druge švrstijem glibom kršit znadu pluge. J. S. Relković 108.

c) objekt su prsti, ruke, ali (osim ovoga primjera: Prste krši, te ga (sokola) mesom hrani. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 320) kršiti prste i ruke znači previjati kao da se hoće slomiti (a to može biti i uz neku buku, vidi kršna, b) što je snak žalosti. vidi i lomiti. Srećem umirah gdi prste kršaše. Š. Menčetić 250. Ter prste neć kršit ni prijat ku žalos, ... Ter se sta (ti) krsteći veomi zlovojan i prste kršeći jak da si uma van. V. Vodopić u N. Najlašević 1, 346. Dođu prid ispovidnika, pak krše prste mučeći, ili se tuže na siromaštvo, na ele suside. F. Lastrić, od' 200. — Ne (svoje) snježane bijele ruke sada krši, plete sada. I. Gundulić 466. Ruke slama(j)u, ruke krše. J. Kavašin 355a. Kršim ruke, trgam vlase. I. Đorđić, uzd. 87. Škripi zubim, krši ruke, puca od jada i neufađa. B. Zuzeri 78.

d) u jednom je primjeru objekt vlasi, ali je to posve neobično. Mile majke a cvileći... vlase kršeć i skubeći plaćna lica razkidaju. B. Bettera, or. 9.

e) objekt je sub. — U jednom primjeru XVI vijeka. Zašto pas kos glođe, i o nu sub krši? D. Rašina 122a.

f) objekt je krilo (metaforički); snačenje je slično kao kod a). Vojska tva mu (smaju) skube pera i ognjena krila krši. I. Gundulić 281.

g) subjekat je vojnik (u bici). objekt bi bio uprav oružje, stjegovi itd., ali se us to nabrajaju i ljudi i koni, isporodi h) cc). — U jednom primjeru XVII vijeka. (Kralević Vladislav) kohe, ljudi, stijegje, oružja krši, lomi sve i sijete. I. Gundulić 446. istina, može se misliti da svaki glagol ima svoje objekte, a da im je red okrenut, te da je smisao: krši oružja, lomi stijegje, sijete ljudi i kohe. — Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer: (Deli Mirko) krši glave kô jelove grane. Osvetn. 2, 186.

h) nije isrećen objekt.

aa) subjekat je sub. — nije vele obično. Zub vremeći krši i vrta. J. Kavašin 483a.

bb) subjekat je vjetar. naj veće se misli na snačenje kao što je kod a). Imamo se

ositi da su vitrovi nagli neprijatelji i suprotivni stvarma velikim, jakim i visokim, a malim i laganim jesu prijatelji i milostivi, ovije bo ne krše nit' lome kako one. F. Lastrić, test. bil. 249b—250a. Kad ali eto ti vetra, ruši, krši, prevrće gde god što nađe. Nar. prip. vuk. 72.

cc) subjekat je vojnik u bici, vidi g). (Sokolica) lomi, krši, tre, potlača, bije, siječe, pleše i meće. I. Gundulić 410. Silna vjetra jači i brži (Dilaver) rve, vaja, lomi, krši, noge, ruke, glave siječe. 522. (Jakost) krjelom mužu snagu vrši, nek s nom baca, lomi, krši. J. Kavašin 349a.

b. u prenesenom smislu, kao svladivati, krotiti.

a) objekat je čefade (druktije je kod d)). Ki kršim kraje u boju. I. Đorđić, salt. 883. — u nekijem su formulama za sakliniše objekat vragovi. Djavle nekiste odgonim, kršim i rasipjem. L. Terzić 256. U ime sina rasbijam, lomim i kršim vas (svaki skote škodjivi) križem. 323.

b) objekat je nešto umno što se uprečuje po svojoj naravi soladađu, n. p. moć. Toj jestje podrži u boju svakoga i svaku moć krši. N. Dimitrović 89. — sila. Vi negovu silu kršite. I. J. P. Lubić, razg. 64. — amo pripada i ovo: (Adamant) u svjetlosti dočim sjae, snage kršeć, cijel ostaje. J. Kavašin 202a. — samosije. Nu vlas Božja brzo u sebi samosilja krši i slama. I. Gundulić 573. — oblast. Zli izgled (krvā) krši i slama sve naj jače svijeta oblasti. J. Kavašin 359b. — Amo može pripadati i ovo: Ljubav goruća krši sve zaprijeko. I. M. Mattei 826.

c) objekat je silovito osjećanje u drugoga čefadeta. Glatka rič krši gnev. S. Budinić, ispr. 95. Jidno krši tega želju. I. Zanotti, en. 41. Hoću kršiti ja oholas od grešnika. I. Đorđić, salt. 251.

d) objekat je sam subjekat (svladati sebe, u moralnom smislu, asketički). Trebuje da se nauči tebe u muozih kršiti, ako hoćeš biti s družimi miran i skladnos bezdržati. B. Kašić, nasl. 28. U svacijeh sebe kršiti ište. 203.

e) objekat su požude, srce itd. samoga subjekta (snačenje je kao kod d)). Kršiš li požude neuredne? I. M. Mattei 162. Veliki je to uzrok tebi, kršiti tvoje srce i samovoje satirati. 164. — U ovom se primjeru govori metaforički o rijeci koja sama soladađu svoju plahost trkom: Stiže ga ovi i udara i na n se ori jakno rijeka ka niz goru strmo odzgara krši plahos bijesna tijeka. I. Gundulić 546.

f) požude soladađu tijelo. (Sveti sakrament) uzdrži tilo zdravije, jere miri i gasi boj među našim požudama bezrednim koje ne samo mlohavie i slabe snagu duši dali još i tilu kršeći ga, lomeći ga i užigajući. Ant. Kadčić 167.

g. u jednom je primjeru XVIII vijeka objekat riječ, snačenje je kao prekidati, presijecati, ili mokebiti uopće lomiti (nejasno izgovarati). U pivažu ne imadu se riči prisicati, kršiti. P. Knežević, osm. 137.

d. u prenesenom smislu, kad je objekat nešto što je dužnost izvršivati, kršiti se shvaća kao impf. prekršiti. Za nenavidost smrt il' poraz ki čini, ... smrt si žudi, ki bi sam sebe bil, pete krši udi zapovidi (Božje) nemil. Š. Budinić, ispr. 74. Grehota je kršiti i pokolebavati zbornske odluke. S. Lubiša, prip. 85.

e. prenosi se i na snačenje: mučiti (obično u umnom i duševnom smislu, samo u jednom primjeru o tjelesnome, vidi a) aa) aaa)). — Ismeđu

rječnika u Belinu (tormentare, dar tormento' ,orucio' 785b).

a) objekat je čefade.

aa) subjekat je čefade. aaa) u tjelesnom smislu. Zli duh metajući ga po tlijeh i kršeći ga. I. Đorđić, ben. 166. — bbb) u duševnom smislu. U čemu ti sakrivi blagi Jezus, Hristjanine, čijem li te ozlovolji, da ga tako moriš, kršiš, skončavaš? I. M. Mattei 822.

bb) subjekat je što umno. Naš ovdi strah se vrši, ki nas svihjedno smeta i krši. G. Palmotić 8, 10b. — Ni ga ubožstvo sramno smeta, slaba nemoć ni ga krši. 1, 14b. — Tegote trudno breme nemilosno krši mene. B. Betera, čut. 55. Nad ljudma li oni strši, koga teško brime krši? V. Došen 28a. — Kad kog' mnogi posli krše. 51a.

b) objekat je pamet, svijest (pripada samome subjektu). Čemu tač pamet je kršiti? M. Vetranić 2, 461. O tomu dan i noć mišlaš kršeći pamet svoju. F. Lastrić, ned. 255. — Zaman da ne kršim s pameti svijes moju. M. Vetranić 2, 6.

f. objekat je zdravlje, snačenje: kvariti, uništavati. — U jednom primjeru XVII vijeka. Vjetar koji lomi i krši zdravlje. P. Kanavelić, iv. 59.

g. može biti neprelasni glagol, te onda ima usa se instrumental mješte objekta.

a) u pravom smislu (vidi a, a)). Dubom sjever vije, trga, krši, lomi i ori. P. Kanavelić, iv. 228.

b) u instrumentalu su ,subi': ne snam snači li: tako škripati zubima da se lome, ili činiti buku kod škripača (u ovom sadšem snačenju instrumental ne zamjenjuje objekta). Kad (smrt) na vrata dođe i sakuća, kako je prime (bogaci)? Razjedjeni stresaju se, krše zubim, reže na nju i psuju je. B. Zuseri 161.

c) mučiti, vidi e, a) aa) aaa). (Zli dusi) silno krše nime i gorke mu muke daju. G. Palmotić 3, 184a. (Srda) sileći ga ... krivit ustim, kršiti sobom. 187a.

2. pasivno. U mene nema ni kršene pare za trošak (vidi i lomiti). M. Đ. Miličević, slavo. 22. — vidi i Kršena Čuprija, Kršena Kruška.

3. sa se.

a. pasivno. — Ismeđu rječnika u Belinu (fracassarsi, rompersi', collidor' 827b; rompersi', frangor' 631b).

a) u pravom smislu, prema 1, a. Ako vidiš (u snu) da ti zubi krše se i z bolestju da ti padaju, toj prilikuje smrt od oca aliti od matere. Zborn. 129b. Prid kojijem sve strijele neprijatelja pakljenijeh krše se. V. Andrijašević, put. 222. Kako god muha s gromom razdira, prodira i oblake razcipuje s tolikom bukom i praskom, da se sve krši, lomi, ori i tresse. Đ. Rapić 296. Kad u veće, Bože! duva vetrina, krše se drva, misliš sve će iz korena izvaliti. Nar. prip. vuk. 179.

b) u prenesenom smislu, prema 1, b. Ako ti se ova (zapovijed) sama ote sada od vojnika, visina se tvoja slama i vlas krši sva kolika. I. Gundulić 496.

b. refleksivno.

a) u pravom smislu. Zgar s krvavijem meni oblakom kršite se oko čela s bukom, s treskom, s smećom svakom, daždi od ogañ, grđi od strijela. I. Đorđić, usd. 18. Zimi se krše i prolijevaju o plitko dno bijesni valovi. S. Lubiša, prip. 1.

b) u prenesenom smislu, vidi 1, b, d). — U Stuličevu rječniku: ,seipsum cohibere, continere'.

c) mučiti se, vidi 1, e.

aa) u sebi, u duši. Kaže izdavnik lice dvorno, a u sebi se jedno krši, da pakljeno i prikorno svoje izdajstvo prije izvrši. G. Palmotić 8, 68b. Skončava se mlada i krši. I. V. Bunić, mand. 16.

bb) moriti se trudom, radnom. — Ismeđu rječnika u Belinu (kršiti se trudom, *faticare gagliardamente*, 'elaboro' 805a) i u Stuličevu (kršiti se trudom, *elaborare*). Zaludu se pamet lueka prostira, krši... V. Andrijašević, put. 244. Radimo, dužimo se, kršimo se, brianemo se. G. Peštalid 86.

cc) hoditi po mjestima (osobito krševitijem) po kojima je trudno micati se (ističe se i buka). — Ismeđu rječnika u Belinu (kršiti se po stijenah, *caminar per luoghi sassosi*, 'per aspera ambulare' 162b) i u Stuličevu (kršiti se po stijenah, v. petriti se u Belinu). Čujahu se kršiti niz grebeni vepri. I. Đorđić, uzd. 60. — *Amo može pripadati i ovaj primjer*: Gambas dođe po konopjem (sic) da se krši. J. Palmotić 226.

dd) brzo trčati i s mukom. — Ismeđu rječnika u Belinu (kršiti se u tijeku, *correre in fretta*, 'festinanter currere' 281b) i u Stuličevu (kršiti se u tijeku, 'festinare'). Jakno tigre svijer srdita... u plahom se krši tijeku... I. Gundulić 409. Prosiplu se arde ohole po telesijeh crna imanja (sviđa), koje... kršeći se i lomeći u dno mora skače i artu. G. Palmotić 8, 136ab. Sve što od suha strane uzdrže, i podložni svi otoci, ljudi i žene, svi se krše u grad sa svijem pribivoci. J. Palmotić 7. Po gorah se tijekom krši i na krilih sved putuje. 45. Isprid trešne strašne u strahu sve tu bježi i krši se. 268.

d) de coitu, o ovnu. Od podruge (godine) pak ovan se krši. J. S. Relković 190.

KRŠIV, adj. koji se lako krši (lomi); pun krša. — U prvome značenju postaje od kršiti, u drugome od (8.) krš. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kršiv, kršiv, koji se lasno krši, 'fragilis'; kršiv, krhat, 'fragilis'), u Belinu ('fragile', 'fragilis' 827b; 'rompevole, fragile', 'fragilis' 681b; kršiva mjesta, 'alpestro e alpestre, significa aspro, rigido', 'silvestris' 66b), u Voltigvinu (kršiv, 'fragile, spezzabile; scosceso', 'gebrechlich; steinigt'), u Stuličevu ('fragilis, incommodus, praeruptus'). — Komp.: kršiviji. vidi u Belinu rječniku: kršiviji, 'più fragile', 'fragilior' 827b, i u Stuličevu kod kršiv.

a. u prvom značenju, krhak (u primjeru je metaforički, vidi krhak, 1, b). Jesmo kršivi i nestanoviti. A. Georgiceo, nasl. 55.

b. u drugom značenju, krševit. Upravi se putom toliko kršivijem i trudnijem. I. M. Mattei 41.

KRŠIVOST, f. osobina čega što je kršivo. — Od xviii vijeka.

a. vidi kršiv, a. O kolika jest ovd' kršivost človičja! A. Georgiceo, nasl. 54.

b. vidi kršiv, b. — U Stuličevu rječniku: 'rupes, scissura, locus praeruptus', gdje je (ne dobro) tumačeno: kršivo mjesto, krš.

KRŠKANE, n. djelo kojijem se krška. — U Vukovu rječniku.

KRŠKATI, křškām, impf. dem. kršiti. — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 8 sing. křškā). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (dim. v. kršiti).

a. aktivno. Kada budeš preko plota, čuvaj, ne krškaj. Nar. pjes. vuk. 1, 521.

b. sa se, pasivno. Zlatne se usde trgaju, sre-

brna sedla krškaju. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin.

KRŠLA, f. mjesno ime. ovako se sovu dva sela: Kršja nova i Kršja stara u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 53.

KRŠLAK, kršlāka, m. čovjek od krša: 'Kršlak je uvijek čvršći od pripolca'. M. Pavlinović. Morati će nudati kršlaku i primorcu. razl. spisi. 348.

KRŠLANAC, Kršlānca, m. čovjek iz Kršja, Kršlanin. V. Arsenijević. — *Akc. se mijenja u gen. pl. Kršlānčā*.

KRŠLANIN, m. čovjek iz Kršja. V. Arsenijević. — *Množina*: Kršljani.

KRŠLANKA, f. žensko čelade iz Kršja. V. Arsenijević. — *Akc. se mijenja u gen. pl. Kršlānākā*.

KRŠLANSKI, adj.

a. koji pripada selu Kršji. V. Arsenijević.

b. koji pripada Krsni (Maloj i Velikoj). Kršljanska (opština). K. Jovanović 149.

KRŠLAST, adj. samo u Stuličevu rječniku: v. hridast.

KRŠLAT, adj. neprocavčen. Slovinac. 1884. 81. — vidi 1. kršjav.

1. KRŠLAV, adj. o drvetu što (n. p. od starosti ili od suše) slabo raste, te ispušta male grane. — Miklošić isporučuje češ. *krasati, deficiere*, pol. *karšlak, kršlavo drvo*, lit. *karasti, starjeti, let. karst, snskrt. krš, attenuare*; misli se obično na kršiti. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (im *wachsthum zurückgeblieben, butt, verkümmert*), 'qui non juste excrevit', cf. *kržav, kržlav*). Dub ovi granat i kitan, oni nag i kršjav (metaforički). A. Kalić 246.

2. KRŠLAV, adj. pun krša. — U jednoga pisca Dubrovčanina (u kojega ima i 1. kršjav). Putem hridnijem i kršlavijem. A. Kalić 491. — Nije dosta pouzdano, isporodi kršlast.

KRŠLAVA, f. vidi kršjavina, a. — U jednoga pisca našega vremena. Nit' se čuje kršlava rebara. Osvećen. 2, 149.

KRŠLAVINA, f. buka kod kršeća; ostatak od čega što se raskršilo (u jedinom primjeru zgrada, dakle: razvalina).

a. prvo je značenje u Belinu rječniku: 'strepito, che fa cosa che si rompe', 'fragor' 712b, i u Stuličevu: 'strepito che fa la cosa che si rompe', 'fragor'.

b. drugo je značenje u jednoga pisca xviii vijeka. Nisu li se od razora solinskoga narasile tške crkve preko mora, kršlavine prebrodile? J. Kavašin 164b.

KRŠLAVJETI, křšlavim. impf. postajati kršjav (vidi 1. kršjav). — U Stuličevu rječniku: *kršlavit, vix crescere*.

KRŠLE, n. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkom. Statist. bosn. 50.

KRŠLINA, f. komad. — Postaje od kršiti. — U jednoga pisca xviii vijeka. Gdi se Isusa ahrada tijelo u křšlino (jamačno treba čitati křšlini) svakoj oijelo. J. Kavašin 820a.

KRŠLIV, adj. vidi kršiv. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('fragile', 'fragilis' 827b; 'rompevole, fragile', 'fragilis' 681b; 'alpestro e alpestre, significa aspro, rigido', 'silvestris' 66b; 'sassoso', 'saxens' 648a) i u Stuličevu (v. kršiv). — Komp.: křšlivič. B. Zuzeri 158. 841.

a. vidi kršiv, a. Sva ljudska su na svijet krka, sva křšliva. J. Kavašin 487a. Trsti slabe

i kršlive. B. Zuzeri 180. Ako smo slabi i kršljiviji od ckla istoga, kako na hudo tako često narasta nećemo se raskršiti? 841. Kršljivi(ji) jeste oda ckla istoga. 415. Slama ječmena kršljiva postane. I. Jablanci 80.

b. *vidi* kršiv, b. Jeda je krivina od puta, er jednijem je bio bolji i ravniji, gori drugijem i kršljiviji? B. Zuzeri 158. Koja bi te (svitlost) upravlja u putu toliko kršljivu. Ant. Kadčić 254.

KRŠLIVAST, adj. samo u Stuličevu rječniku: v. hridast.

KRŠLIVOST, kršljivosti, f. osobina onoga što je kršljivo. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (fragilita, fragilezza, l'astratto di fragile, fragilitas' 827b) gdje se naj prije nahodi, i u Voltigijinu (karšljivost, fragilita, frallezza, 'gebrechlichkeit'). Ako hoćemo mi s nogama hoditi po svemu svitu, nećemo najti da su dobra ovoga svita ništa; ali ako hodimo s pametjnom promišljajući njegovu kratkost, nestalnost i kršljivost, najti ćemo da su ništa. A. Tomiković, gov. 97.

KRŠNEROVAC, Kršnerovca, m. ime pusti u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Rasdijel. 182.

KRŠŃA, f. kršne (u osobitijem značenjima). — Od XVII vijeka.

a. *buka kod kršne*. — Između rječnika u Vrančićevu (fragor) gdje se naj prije nahodi, u Mikajinu (vidi kod kršavina), u Belinu (strepito che fa cosa che si rompe, 'fragor' 712b), u Stuličevu (1. v. kršjavina. 2. digitorum contorsio, convulsio ob vehementes dolores, radi drugoga značenja vidi kod b). Šušna od grma, kršna od grana, praska od dubja svud čuje se. J. Palmotić 820. Slijedi od plavi kršna u tmini. I. Đorđić, pjes. 206.

b. *buka osobita kod kršne ruka* (vidi kršiti, 1, a, c)). Gdi je (u paklu) vaj smrtni, ki sveđ koje, ... srgbe, omraze, smeće i gnjvi, škripna od zuba, kršna od ruka. I. Gundulić 296. Zaglušen škripnom zuba, kršnom ruka. B. Zuzeri 368. — Stulić nije dobro razumio Gundulićev primjer, zato je napisao drugo značenje (vidi kod a).

c. *muka, bol tjelesni*. Pustit ću onijeh kijem ustresla s groznom ježnom trešna luta bješe zglobe sve rastresla slaba tijela utrnuti, da kroz nijednu ne bi pomnū jaka izliječit ruka umrla nepristavnu kršnu i lomnu ka ih bješe smrtno strla. G. Palmotić 3, 129b. — Po ovome primjeru ima u Belinu rječniku: kršna, sbattimento, lo sbattersi, 'tremitus' 645a gdje nije dobro tumačeno.

KRŠŃAK, m. krsno ime i što mu pripada (i sam svečar). — Od XVIII vijeka.

a. *krsno ime*. — U Vukovu rječniku: (u Hrvatskoj) krsno ime (t. j. svetac kojega ko slavi), der hauspatron, patronus coeles'. — Vaša da pripada amo ovaj primjer: Al' mi nije do dan-gube, jer znaš šta ga je danas kršňaka. D. Obradović, basne. 207.

b. u Vukovu rječniku: (u Bosni) krsni kolač, ein kuchen so am tage des hauspatrones üblich, placenta honoribus patroni coelitis dicata.

c. u Vukovu rječniku: veliki lonac u kome se kuva jelo o krsnome imenu, ein grosser topf in welchem am tage des hauspatrones gekocht wird, olla major in qua die patrono coeliti sacro coquunt.

d. *čovjek što slavi krsno ime*. — Između rječnika u Vukovu: (u Crnoj Gori i u Lici) vide svečar. — Svečar se u Bosni zove kršňak. M. Đ. Milicević, slave. 81. U oči krsnoga imena domaćin kršňak ... Bos. vila. 1887. 184.

KRŠŃAVI, Kršňavoga, m. presime. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 285. — isporodi češ. kršňavý, jevoruk.

KRŠOTINA, f. u Stuličevu rječniku: v. kršina. — nije dosta pouzdano.

KRŠOVIT, adj. vidi krševit. — Od XVIII vijeka (u naj starijem primjeru u metaforičkom smislu: mučan). Svrhu stvari ženidbeni koje su među ostalim veoma mučne i kršovite. M. Dobretić 490. Zašto je ovako naša Hercegovina odveć brdovita i kršovita? Nar. prip. vrč. 75. Odosmo Kševu kršovitu. Pjev. crn. 242a. Kršovita i skoro nepristupna brda. S Lubiša, prip. 1.

KRŠTATI, krštam, impf. krstiti (kao impf. prema pf. krstiti). — Riječ je stara, isporodi stslav. krštati, rus. крестить. — U knisi pisanoj XVI vijeka crkvenijem jezikom i u dva pisca čakavca (u kojih je -šć-) XVI i XVII vijeka, a između rječnika u Daničićevu (krštati, baptizare). Ne krštati se. Glasnik. 10, 248. Koji se kršća. Š. Budinić, sum. 62b. Ter počne kršćati Lucila. P. Hektorović (?) 122. — Mogao bi pripadati amo i koji primjer kod krstiti u kojemu je imperfekat.

KRŠTAVĀNE (kršćavāne), n. djelo kojijem se krštava (kršćava). — U Vukovu rječniku (kršćavāne). Ovo krštavanje Jovana koji stajao na sumedi oba zavjeta. Đ. Daničić, pisma. 818.

KRŠTAVATI, krštāvām, impf. vidi krštati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 8 pl. krštāvajū, u aor. krštāvah, u ger. praes. krštāvajūti, u ger. praet. krštāvāvi, u part. praet. act. krštāvao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — U Vuka i u jednoj narodnoj pjesmi svagda je -šć-: kršćavati, jer nije stara riječ; Daničić piše -št-. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kršćavati, taufen, baptizo).

a. *aktivno*. Zašto dakle kršćavaš? Vuk, jov. 1, 25. Ja kršćavam vodom. 1, 26. Isus sam ne kršćavaše, nego učenici njegovi. 4, 2. Kad stadoše Hrista kršćavati. Nar. pjes. petr. 1, 86. — Koje znači mjesto gdje je krštavao Jovan na Jordanu. Đ. Daničić, pisma. 818.

b. *sa se*. Što se kršćavaju mrtvih radi. Vuk, pavl. Ikor. 15, 29. — Za to što su se u ovaj dan kršćavali neznabošci. Đ. Daničić, pisma. 155.

KRŠTEN, adj. koji pripada krštenju. — Uprav je part. praet. pass. od krstiti (vidi krstiti, 2). — Radi -št-, -šć-, -st- vidi krstiti, 2. — Od XVI vijeka, a između rječnika u Mikajinu (vidi kod a)), u Stuličevu (vidi kod b)), u Vukovu (krštenj, n. p. kum, tauf-pathe, baptismalis). — Kaše se n. p.:

a. *o vodi*. — Između rječnika u Mikajinu (krštena voda, voda blagosovljena, aqua lustralis, aqua benedicta) i u Stuličevu (krštena voda, aqua lustralis). Naj prije se operi u vodi kršteni. M. Vetranić 2, 219. Daj vode krštena. N. Naješković 1, 278. Okropi se krštenom vodom. M. Držić 187. Milica, nu da' malo krštene vodice. 396. Stavivši vodu krštenu polak sebe. A. Gučetić, roz. mar. 84. Vodom krštenom. M. Orbin 89. Krštenu vodu u Koloridu lijeva. Prošo je s vodom krštenom. (Z). Poslov. danič. Voda krštena. B. Leaković, nauk. 170. — Razmuti u kršćenoj vodi. J. Vladimirović 49. — Kad se pokropiš vodom krštenom. B. Kašić, nač. 94.

b. *o kamenici, studencu (krstionici)*. — Između rječnika u Stuličevu: krštena kamenica, fons sacer (apud Christianos). S studenca kršće-

noga. I. J. P. Lučić, nar. 48. — Koje su dignuli s kladenca krštenoga. B. Kašić, rit. 7.

c. o kumu i kumstvu. Kum kršteni. A. Bačić 292. Da kum kršteni može biti na krizmi kum. J. Banovac, razg. 219. Kum krštena oli kršteni jest oni, koji drži dte na krstu. M. Dobretić 40. Kum ima biti drugi izvan krštenoga. 59. I oglobi kuma vjenčanoga, vjenčanoga ili krštenoga. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Na svojega krštenoga kuma. 2, 160. *vidi i u Vukovu rječniku*. — Neko ima prijatelja svoga, neko svoga kuma krštenoga. Osvetn. 3, 69. — Da ja idem na kršteno kumstvo. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Zove nega na kršteno kumstvo. Pjev. crn. 60b. Nema kumstva bez krštena kumstva. P. Petrović, gor. vijen. 40. Mokro kumstvo znači kršteno. V. Bogišić, zborn. 376.

d. o imenu. Ime kršteno prominivši. A. Kanižlić, kam. 8. Ne zovu ga krštenim imenom. Nar. pjes. herc. vuk. 84. Tako da se mnogima kršteno ime slabo i zna izvan kuće i rodbine negove. Vuk, odg. na laži. 28. Nadimak (ime osim krštenoga imena, koje u Crnoj Gori gotovo svaki čovjek ima). Vuk, nar. pjes. 1, 499. Po svoj prilici mu je kršteno ime bilo Nikola. 8, 448. Da se pišu po očinoime krštenom imenu. živ. 94. Putnik stane kazivati, da mu je kršteno ime Šćepan. S. Ćubiša, prip. 91. — Nihovo ime kršteno. Aut. Kadžić 188.

e. o pismu ili listu, *vidi* krštenica. — U *Vukovu rječniku*: kršteno pismo (u vojvodstvu), *vide* krštenica. — 'Dajte mi izvadite kršteni list'. J. Bogdanović.

f. o snameću (ne zna se što je). — U narodnoj pjesmi našega vremena. Na ruci mu kršteno slameće. Nar. pjes. juk. 992.

g. o zdravicu. Došla kćeri na kumstvo i primila krštenu zdravicu. M. Pavlinović, razg. 82.

KRŠTENICA, f. *postaje od kršten nastavkom* ica, i ima nekoliko razlikih značenja. — Radi -št-, -šč-, -stj-, -st- *vidi* kod krstiti. — Od xvii vijeka (*vidi* kod c).

a. *kršteno žensko čelade; kršćanka*. — *isporodi* krštenik, a i b. — *Ismeđu rječnika u Voltigijinu* (griješkom keršćenica, 'Cristiana', 'eine Kristinn') i u *Stuličevu* (kršćenica, v. krtjanka; kršćenica, 'quae fuit sacro fonte abluta'). I u tom gradiću bihu kršćenice poštene i Božje dobre službenice. Oliva. 18. Kršćenica, žensko čelade kršteno. 'To zna svaka kršćenica'. u Lici. V. Arsenijević.

b. *žensko čelade koje se krsti ili će se krstiti*. — *isporodi* krštenik, c. — U *Stuličevu rječniku*: krštenica (oblik je posve nepouzdan), 'sacro fonte abluenda'.

c. *vidi* krstionica. — *Ismeđu rječnika u Mikaljinu* (*vidi* kod krtinica) gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* (kršćenica, 'fonte dell' acqua santa dove si battezza', 'fons aquae lustralis' 923a), u *Voltigijinu* (kršćenica, 'battistero', 'taufstein'), u *Stuličevu* (kršćenica, 'fons sacer'). Prvo nego pristupi k kršćenici, ima reći zakletvu. L. Terzić 170. Udij pak kum ili kuma ili obadva zajedno iz svete kršćenice dvižu dite. 172. Vodom vrutka iz kršćenice. J. Filipović 3, 19b. Crkva i današnji dan blagdanu blagoslivlja krtjenice u veliku subotu pred duhove. Blago turl. 2, 205. Uče s. otci, da jest bio običaj u staro doba zapatat do trikrat u vodu kršćenice čelade tkoje se krtijaše. 2, 207. Kršćenice nije im bilo dopušćeno imati nego u poglaviti parokijanski crkva. A. d. Costa 1, 47.

d. *list kojim župnik svjedoči da je ko kršten*. — U naše vrijeme, a *ismeđu rječnika u Vukovu*

(kršćenica, 'der taufschein', 'literae baptismales' s dodatkom da se govori u Zadru). Kršćenica, kršteni list, kršteno pismo, 'taufschein', 'fede baptismale'. B. Petranović, ručn. kn. 35. Kršćenica, 'taufschein'. Jur. pol. terminol. 500.

e. *kršćenica, kniga u koju se pišu kršćenja*. M. Pavlinović.

f. u jednom primjeru xviii vijeka ne zna se, znači li kršćenje ili je isto što krtionica ili je značenje kao kod d ili je ono što se plaća parohu za kršćenje. Za kršćenice što stoji dati. Glasnik. 11, 8, 178. (1712).

g. *kršćenica, gdje se među oijepcima niti osnove još jedanput križaju*. I. Kršnavi, list. 44. — *Postaje od krstiti (prekrtavati, prekrtižati) u prenesenom smislu*.

h. *ime bijci, *vidi* crn, 2, crnecao*. Prunella vulgaris L. J. Pančić, flor. biogr. 455. Zora. 1879. 196. — *vidi i* krštenica.

i. *Kršćenica, ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkom*. Vinograd u Kršćenici. Sr. nov. 1872. 636.

KRŠTENIK, krštenika, m. *postaje od kršten (part. ili adj.) nastavkom* ik. — *Akc. kako je u gen. sing. tak je u ostalijem padažima, osim nom. sing., i voc.*: kršćenšće, kršćenšci. — Radi -št-, -šč-, -stj-, -st-, *vidi* kod krstiti. — Od xvi vijeka.

a. *muško čelade kršteno*. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (krštenik, 'qui sacro fonte fuit ablutus') i u *Daničičevu* (kršćenik, 'baptizatus'). Sakrament od potvrđenja imaju prijebi kršćenici. Naručn. 15b. Krijepi svoje krtjenike (Kvirin biskup). J. Kavanin 304a. Kršćenik, krštenika, muško čelade kršteno. u Lici. V. Arsenijević.

b. *vidi* kršćanin. — Od xvi vijeka (osobito po sjeverozapadnijem krajevima), a *ismeđu rječnika u Bjelostjencu*: kršćenik, t. j. Kristušev ('Christussev') ili Isukrstov nasljednik ('voce turc.') kaur, 'Christianus, Christi cultor'; u *Voltigijinu*: karšćenik, 'Cristiano', 'Krist'; *griješkom* keršćenik, 'uom cristiano, battezzato', 'ein Krist'; u *Stuličevu*: kršćenik, v. Krstjanin. Věra u kršteniku stanověta biti imajet. Š. Budinić, sum. 27b. Kršćenici veselahu se. F. Vrančić, živ. 39. Gdi (u *Antiochiji*) učenici bihu prosvani kršćenici. F. Glavinić, evit. 20b. Kršćeniki kćero svoje na službu heretikom daju. 260. Ω našem nevolnomu staniju pod gospodom, koju sami čujete kakvi su nami kršćenikoma (radi ovoga primjera *vidi* kod kršćanski, 1, a). Mon. serb. 560. (1618). Ne možemo se načuditi, kako to naši sužni a vaši kršćenici mogu prosti biti. Starina. 11, 98. (oko 1655). Ja nisam nevirknik nego sam kršćenik. 106. (1662). Drugo pregañanje kršćenikov. P. Vitezović, kron. 85. Zato kršćeniki, toga se čuvajte. Jačke. 182. Neka vjeru tvrde vjerenici, a vojuju za krt kršćenici. Osvetn. 2, 89. Pa rekoše da j' i svetom ocu žao bilo što kršćani biju kršćenike. 8, 94.

c. *čovjek koji se krsti, ili će se krstiti*. — Od xvii vijeka, a *ismeđu rječnika u Belinu* (krštenik, 'chi deve battezzarsi', 'baptizandus' 188b) i u *Stuličevu* (krštenik, 'sacro fonte abluendus'). Za krštenika na upitanja odgovore. B. Kašić, rit. 10. Upita imenom osobitim kršćenika, odgovarajući kum misniku. L. Terzić 171. Kad krtionik izliva vodu na glavu krtjenika, ima i izreć formu. Blago turl. 2, 207. Kada se kršćenik oplače. A. d. Costa 1, 181.

KRŠTENIŠTE, n. *vidi* 2. krtionik. — *isporodi* krstionica. — *Samo u Stuličevu rječniku*: griješkom krstenište, locus ubi Christicolae sacro fonte abluuntur.

KRŠTENISTVO, *n. vidi kršteniste.* — *U jednoga pisca xviii vijeka (pisano kršteničtvo, radi -st- vidi krstiti, 2). Ima se krstiti u crkvi ili u kršteničtvu. B. Kašić, rit. 20. — nepouzđano.*

KRŠTENSKI, *adj. koji pripada krštenju.* — *U jednoga pisca xviii vijeka. Poslija kršten-skoga opranja. I. Anđić, vrat. 212.*

KRŠTENAČA, *f. vidi krštenica, d. Krštenača, kršteno pismo, cf. krštenica. (Narodno). S. Novaković.*

KRŠTENÂK, *krštenâka, m. vidi krštenik, a. — isporodi pokrštenak radi oblika.* — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličeu (us krštenik). Krštenje od Ivana umišljeno... ne udjelivaše krštenacima prošete grijeha. S. Rosa 54a.*

1. **KRŠTÊNE**, *n. djelo kojim ko krsti ili se ko krsti.* — *vidi i 2. krštenje.* — *Stariji je oblik s -nje.* — *Radi -št-, -šč-, -stj-, -st-, vidi krstiti.* — *Između rječnika u Vukovu (krštâne i kršćêne, das taufen', baptizatio').* Hoće znat, tko ti je na krštenju bio. M. Držić 803. S čijem na krštenje, s tijež u grob. (D). Poslov. danić. Poslije krštenja. S. Margitić, ispov. 1. Ti si se na krštenju po tvom kumu odvrkao svita, tvoje puti, i djavla. J. Banovac, razg. 92. Na krštenju nazvan Nicotom. A. Kanižlić, kam. 1. Bi imenovan na krštenju Stipan. And. Kačić, razg. 68. (Majka) svoga sinka šalje na krštenje. 92b. Jesi li ti rekla na krštenju da viruješ u jednoga Boga...? M. A. Belković, sat. D6b. A kada je bilo na krštenju, kum je staru majku zapitao. Nar. pjes. vuk. 1, 560. A sinove šalje na krštenje. Nar. pjes. juk. 44. — *Radi ovoga primjera vidi krstiti, 1, b. Dan krštenja crkve. Kapt. seš. ark. 2, 79.*

2. **KRŠTÊNE**, *n. prvi sakrament kojim čeljad postaje Hrišćanin ili Kršćanin — isporodi 1. krst, 3.* — *vidi i 1. krštenje (teško je razlikovati u svijem primjerima jedno od drugoga).* — *Stariji je oblik s -nije i -nje.* — *Radi -št-, -šč-, -stj-, -st- vidi kod krstiti.* — *Riječ je stara (u ovome značenju), mozebiti i praslavenska, isporodi stslav. krštenije, rus. крещеніе, češ. křtění.* — *Između rječnika u Mikajinu (karštenje, krštenje, baptismus, baptismum, baptisma'), u Belinu (krštenje, 'battesimo', baptisma' 133b), u Bjelostjenčeu (kršćenje, v. krst), u Stuličeu: kršćenje, sacra ablutio (baptismum)', u Vukovu (kršćenje, 'die taufe', baptismus'), u Daničičeu (kršćenije, baptismus').* — *sa -št-.* Postavi me velijega župana, narečenago v. svētěm kršćenijem Stěfana Nemaņu. Mon. serb. 4. (1198—1199). Pripovijedajuće krštenje od pokore u oduštenje grijeha. N. Rašina 19b. luc. 3, 8. Po krštenje, koje na sebi nosim. M. Držić 316. Da koje dijete umre bez krštenja. S. Matijević 91. Morete li krštenjem krstiti se, kojim se ja krstim? A. Bačić 278. Krštenje jest sakrament. 279. Krštenje, krizma, eukaristija, pokora... J. Banovac, razg. 199. Naj prvo valja znati da je krštenje od tri vrste: krvavo s kojim su se krstili mladinci...; drugo je krštenje plamenito ili od užgaña, kada tko ne mogući primiti krštenje vode, ima želju krstiti se...; treće krštenje vodeno... J. Banovac, razg. 210—211. U Jordanu, ovi isti dan kad primi od Ivana krštenje. F. Lastrić, test. 60a. Krštenjem imam krstiti se. 150a. Jedan Gospodin, jedna vira, jedno krštenje. A. Kanižlić, kam. 1. Primio je krštenje od jednoga episkopa. 145. Budimir po hotinju oca svoga primi sveto krštenje. And. Kačić, razg. 22. Zlamenujte moje birmance zlamenjem svetoga krštenja. M. A. Bel-

ković, sabr. 92. Kojijeh odlučiste držati na sveti vratak krštenja. J. Matović 156. Ončas mu podaju krštenje. 169. Da bi se krštenje služilo i davalo. 172. Prvo se krštenje zove vodno, to jest koje se čini s vodom...; drugo se zove ognjevit oolit željno...; treće se zove krvno... Krštenje vodeno jest pravi sakrament. M. Dobretić 22. Očito krštenje s kojim kršćase i koga pripovidaše sveti Ivan Krstitelj. 24. Krštenje željno oli pokorno. 24. Od krštenja potpunoga koje daje parok iliti župnik. 43. Krštenja očitoga, proslavnoga i sa svim svojim običaji. 43. Za predaje što bi, to predade; za krštenja što bi, to iskrsti. Nar. pjes. vuk. 4, 151. Kad dijete bješe od krštenja. Pjev. crn. 290b. Ne znamo se, al' se poznajemo po krštenju i po vjerovañu. Osvetn. 2, 43. Naša krvca za naše krštenje. 3, 151. — *sa -šč-.* Pripovijedajući kršćenje pokorno za oduštenje grihof. Bernardin 7. luc. 3, 8. Kršćenije od sv. Ivana. Naručn. 8a. Krstjani jesu preporojeni vodu kršćenija. Korizm. 40a. Besede s kimi je sv. kršćenije i krst naredil. Kateh. 1561. 10. Tako crkva ima kršćenje proti grihu narodnomu. F. Glavinčić, cvit. 447a. S svetimi sakramentima kršćenja i pokore. P. Radović, ist. 29. Zakliham vas s porođenjem Gospodina našega Isukrsta, kršćenjem i glasom s neba govorećim. L. Terzić 292. Da se brez kršćenja saramit ne mogu. M. Zoričić, src. 177. Kršćenje i vjenčanje svršuju popovi po kućama. Vuk, dan. 2, 108. — *sa -stj-.* Brez krstjenja. I. T. Mrnavić, ist. 23. Ne imijući svetoga krstjenja. 40. Pak zajedno pridi š nima, ter krstjenje ovo primi. P. Hektorović (?) 124. Kralj kipečastje to smlati' je svojim krstjenjem. J. Kavañin 302a. Što bi bio dotekao po krstjenju vodenomu. Blago turl. 2, 205. To se zove krstjenje krvavo. 2, 205. — *sa -st-.* u svijeh je pisaca jamačno pisarska ili štamparska pogreška, osim Kašića (vidi krstiti, 2) i Ant. Kadčića, i mozebiti dviju Filipovića. Uščuvaj krštenje. B. Kašić, rit. 41. Primi sveto krštenje. per. 110. Pokle tvoje odlučenje pravno jest jur na krštenje. P. Hektorović (?) 120. Neka se dica nose na krštenje među osam dana. J. Banovac, razg. 195. Voda na krštenju nije naravno zlamenje milosti Božije. 198. Svetim krštenjem oprani. J. Filipović 1, 85a. U krštenju jest dvostruko kumstvo. P. Filipović 20. Kada tko drugoga drži na krštenju il' na krizmi. F. Lastrić, test. 331a. Imamo: 1. krštenje u svetomu Matiju... Ant. Kadčić 112. Krštenje: 1. od vode; 2. od plamena; 3. od krvi. 124. Ispovijedam jedno krštenje. J. Matović x. Jedna vjera, jedno krštenje. 16. Da bi se služilo u krštenju s imenom oca i sina i duha... 78—79.

KRŠTIONICA, *f. vidi krstionica.* — *U dva pisca xviii vijeka. Kad se dite donese krštionici za primit krštenje. F. Matić 83. Koga se (voda) uzdržuje u svetomu vrutku, to jest u krštionici. J. Matović 144. Stojeci prid istim vrutkom krštenja to jest krštionicom. 174.*

KRŠTOFOR, *m. vidi Krštofor.* — *U pisaca čakavca xv i xvi vijeka. V vrime kneza Krštofora. Mon. croat. 156. (1493). Knez Krštofor. 292. (1527). Ot Krštofora slugu svojega. Š. Kožitić 20b. Presvetlomu Krštoforu... Postila. (posveta 1).*

KRŠTOS, *vidi Krstos.*

KRŠUL, *m. ime muško.* — *xv vijeka. Fratar Kršul. Mon. croat. 51. (1423).*

KRŠULICA, *vidi kržuljica.*

1. **KRŠT**, *adj. vidi krhak i 1. krhat.* — *Očito je po obliku i po značenju ista riječ što 1. kr-*

hat, jer se nalazi samo u onijeh pisaca i u onoga dijela našega naroda što ne isgovaraju h. trebalo bi uprav da je nom. sing. m. u ovijeh krtat, ali se lako shvaća da se od oblika bez h načinio sadašnji oblik za onaj padež krt (isporedi kod krtak). Miklošić ne misli ovako, nego da je krt od praslavenskoga krtъ kojemu nema potvrde u drugim jezicima, i isporučuje got. hardu i grč. κρῆς (Vergl. gramm. 1^a, 247) a poslije let. kurtet, holzig oder schwammig werden. — Od xviii vijeka (samo u pisaca koji ne umiju izgovoriti h), a između rječnika u Vukovu (1. krtto meso, das fleisch allein mit ausschluss des fettes, carnes excepto adipis, cf. krtina. — 2. n. p. drvo, gvožđe, sprōde, unbiegsam, durus, fragilis).

a. vidi 1. krtak, a. u ovom je primjeru takovo značenje, premda je u prenesenom smislu (vidi c), jer se isporučuje s trskom: Nemoj se naslađati na jedan štap od trske, i krt takov jest čovek umrli. M. Radnić 375b. vidi u Vukovu rječniku (pod 2).

b. uopće, koji ne traje, jer se na koji mu drago način uništuje. Svršuje se kakono krtahartija. M. Radnić 192a. Poznaj da si od mesa i nemoj se zaboraviti od krtah lisa od koga si zametnut. 362a.

c. u prenesenom smislu, vidi krtak, 1, b. Imaš nedoskuta i pomažka kakono čovik grišnik i krt. M. Radnić 59a. Krtto i za malo jest utješeno ljudsko. 321a. Naslađena svitovna jesu krtah kakono caklo. 365b.

d. o mesu (što je za jelo) na kojemu nema pretila, tustine. tako se kaže po svoj prilici, jer je meso tvrđe nego tustina i drobi se više, isporedi krtak, 1, d. — U Vukovu rječniku.

2. KRT, f. vidi 8. krt. — Samo na jednom mjestu xviii vijeka. Bili su oči (u mojemu) krti slijepi (grijehu mnogu), pomankanju a u tuđemu Argi i Linčei rijet se mogu. B. Betera, čutj. 45.

3. KRT, m. Talpa europaea L., neka životinja. — isporodi 2. krt i krtica. — Akc. se ne mijenja. — Riječ je praslavenska (krtъ), isporodi stslon. krtъ, rus. крѣтъ, češ. i polj. kret. — Između rječnika u Belinu (talpa, animale noto, talpa 721b), u Bjelostjencevu (talpa), u Jambrešićevu (talpa), u Voltigijinu (kart, kartica, topo, talpa, maulwurf; krt, v. kart), u Stulićevu (talpa). Primijeniti se može laža krtu koji pod zemljom žive. Zborn. 5a. Blaga ka skupac sve kupi, kako krt u rupi ki stoji od zemlje. D. Rašina 108b. Ije zemlju kako krt. (D). Poslov. danič. i u naše vrijeme u okolini dubrovačkoj. P. Budmani.

KRTAK, krtka, adj. vidi krtak, krhat, krhtak, krtak, krt. — Jamačno je ista riječ što krhtak. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka koji ne isgovara h, a između rječnika u Mikajinu (krtki, v. krhti) i u Stulićevu (v. krtak).

1. adj.

a. vidi krtak, 1, a. Štap od trske je šupa i krtak. M. Radnić 181a.

b. vidi krtak, 1, b. Divice krtke i slabe. M. Radnić 237a. Korisno za mladića jest ako od svoje krtke mladosti uznoši svrhu svojije pleća jaram Isukresta. 555b. Imaž vazda u uspomeni da si krtak i grješnik. 445b.

2. adv. krtko. — Samo u jednom primjeru u kojemu kao da znači: čvrsto. Gospodin razlučuje od zabavlja izvađije one koje krtko lubi. M. Radnić 490a.

KRTAN, m. u Vukovu rječniku: vide [kranc] sukalo s dodatkom da se govori u Srijemu.

KRTAN, krtāna, m. ime bari obrasloj šibljem (u bosanskoj krajini). M. Ružičić.

KRTELE, f. pl. ime divi. Lukavac kod Slatine. D. Hirc.

KRTENAČI, krtēnākā, m. pl. scrophula. L. K. Lazarević iz Šapca.

KRTEŽ, m. ime muško. — xiv vijeka. Deda imje Krtež Prvoš. Deč. hris. 35.

KRTICA, f. vidi 8. krt. — Uprav je deminutiv. — Akc. se mijenja u gen. pl. krtića. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kartica, krtica, slijepi miš, talpa) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (talpa, animale noto, talpa 721b), u Voltigijinu (kod krt), u Stulićevu (v. krt); u Vukovu: der maulwurf, Talpa [europaea L.]. Kako krtica crna i slipa. I. Ančić, ogl. 95. Kakono krtice pod zemljom. M. Radnić 300a. More se prilikovati zlotja od laži krtici. P. Posilović, svijet. 193. Da jest krtica živina prilakoma. nasl. 21a. Da veće ne budemo slijepi kano krtica zemajska želeći. S. Margitić, fala. 1. Slipe krtice, otvorite oči. J. Banovac, pred. 98. Artabu krtaju drago bijaše slipe krtice loviti. pripov. 66. Razumite li o krtice gluhe? 143. Ne pipamo ji samo očućenjem zdvoranīm, kao krtice... F. Lastrić, test. 61a. Kao krtice zakopani u brigah zemajskih ruju. A. Kanžlić, bogoljub. 154. Zemlja od krtica izrovana. I. Jablanci 35. Zvao te je, molio te je, ... a ti od krtice slijipi... ljubio si bolest. D. Rapić 69. Krtica biži duboko pod zemlju. 258. Tada će baciti čovjek idole svoje... krticama i slijepijem mišima. D. Daničić, isai. 2, 20. Bog mu ga je (sina) pretvorio u krticu, i odsudio da do veka rije ispod zemlje. M. D. Miličević, opšt. 30. Kao krtice vredni i radini. M. P. Šapćanin 1, 141. — I kao prezime. Schem. segn. 1871. 110. i u Dubrovniku. P. Budmani.

KRTIČNĀK, m. gomilica zemlje što izrije krtica. — U Vukovu rječniku: der maulwurfshügel, maulwurfshaufen, cumulus terrae a talpa aggeratus. cf. krtorovina.

KRTIČ, m. a) komadić; b) djelić stroja, razglavljena n. p. sata. M. Pavlinović.

KRTIČI, m. pl. ime zaseoka u Hercegovini. Statist. bosn. 117.

KRTIJAŠI, m. pl. vidi u Daničićevu rječniku: Krtijaši, selu Jelšanici koje car Lazar dade Hilandaru bješe zaselač Đurđević na čemu su sedeli Krtijaši. G(lasnik). 11, 139.

KRTIL, m. vidi krtto. — U Vrandićevu rječniku: calathus; canistrum, i u Bjelostjencevu: v. korpa. — U oba dva je pisano kartil, te se ne zna, treba li čitati kartil ili krtil: u Vrandićevu ar stoji obično za i, ali ne u Bjelostjencevu, ali može biti da je Bjelostjenac i useo ovu riječ iz Vrandićeva i slo je pročitao (kod košara Bjelostjenac piše kratil).

KRTILAC, krtilca, m. dem. krtil. — U Vrandićevu rječniku: krtilac, quasillus.

1. KRTINA, f. krt, krtica; krtičnak. — U prvom smislu može biti augm. krt; u drugome može biti apstraktno ime od krt ili uopće materijal u svezi s krt. — U naše vrijeme.

a. krt (vidi 8. krt), krtica. — Između rječnika u Stulićevu (v. krt) i u Vukovu (vide krtica). Krtina ispod zemlje ide pa opet ne može da se sakrije. Nar. posl. vuk. 162.

b. krtičnak. Krtina, krtičnak, krtorovina. u Lici. V. Arsenijević. Krtina, cumulus terrae a talpa aggeratus. D. Nemančić, čak. kroat. stud.

ifortag. 32. — *Ima i u Stuličevu rječniku: v. gribešte s dodatkom da se nahodi u nekakva pisca Đ. Grisića Dubrovčanina; može biti da su metaforički shvaćeni grobovi kao krtičnjaci.*

2. KRTINA (krtina), f. krto meso. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: krtina (krtina) 'das fleisch, mit ausschluss des fettes', 'carnes excepto adipis'. Krtina, umbuo. Slovinac. 1884. 95.*

KRTINAČKĀ, adj. koji pripada selu Krtinskoj. Krtinačka (opština). K. Jovanović 104.

KRTINE, f. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 60. — Radi imena Krtine selu u Hercegovini (S. Novaković, obl. 25) vidi Krtine.

KRTINSKĀ, f. ime selu u Srbiji u okrugu vajsčkom. K. Jovanović 104.

KRTIŃA, f. KrtiŃa, veliko poje u Blatu (na Korčuli) obrađeno lozom i maslinom. Slovinac. 1882. 187.

KRTIŃAČA, f. mjesno ime.

a. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 137.

b. mjesto u Srbiji u okrugu jagodinskom. Zemlja zvana KrtiŃača. Sr. nov. 1867. 303.

KRTIŃĀK, m. vidi krtičnjak. — *U jednoga pisca Slavonca XVIII vijeka. Jednim trudom krtiŃake rušiš, ravnaš, da još i mravince tušiš. J. S. Rejković 126. I nastoje krtiŃake rušiti, promda neće krtice potužiti. 305.*

KRTIŃE, n. ime selu u Hercegovini. Statist. bosn. 107. — isporodi Krtine.

KRTITI, krtim, impf. nalazi se na jednom mjestu xv vijeka u piscu čakavca sa značenjem mučiti: Jere se navraća pećal ka ga krti. M. Marulić 10; u jednoga pisca Slavonca xviii vijeka u kojega znači: lomiti ili mroiti: S toz u vrime Ńu (zemlju) dubriti kini, pruži pluga i na sitno krti, da se sime pod zemlju uprti. J. S. Rejković 175; u drugom primjeru istoga pisca stoji sa se, refleksijsno, i znači što i mučiti se, te može biti isto što lomiti se u prenesenom smislu: I (diva) što znade to baš silom radi, jer ju vikla brez-poslenost sladi, koju neće ostavit do smrti, jer se mlada poslujuć ne krti. 155; u naše vrijeme u Dalmaciji: Krtiti, u komade lomiti: 'Krti šumu, da je mećemo na vatru'. M. Pavlinović. — *sad se ne zna, koje bi bilo starije značenje: moglo bi biti i lomiti (u Maruličevu primjeru u metaforičkom smislu), ali ina i malorus. кортыгы, mučiti (subjekat je nešto što se vrlo želi: мене щось кортыгы, rus. кортыть, doletiti (i silno želiti, ali može biti ono malorusko), polj. korecić, bofeti, gristi (i karcic, krotiti). ako je dakle naša riječ praslavenska, starije bi značenje bilo mučiti (trebalo bi dodati da se u prvom primjeru Rejkovićevu može pomisliti na srodnost s 3. krt). — *Povve je druga riječ krtjeti (vidi).**

KRTJEŠIĆ, m. prezime. — xiv vijeka. — *Između rječnika u Daničićevu (Krtěšić). Priboje Krtěšić. Spom. sr. 2, 26. (1369—1376).*

KRTJETI, krtim, impf. oklijevati. — *Akc. se mijena u praes. 1 i 2 pl.: krtimo, krtite i u ger. praes. krtěci. — Drugo je krtiti (vidi). — U Dubrovníku od xvi vijeka (vidi i kod 2, a), a između rječnika u Belinu ('tardar, indugiare in neutro', 'moram facere' 722b) i u Stuličevu (krtiti i krtjeti, v. krsmati).*

1. aktieno.

a. uopće. Ti se sprav' i hodi, ne krti veće sad. M. Vetranić 2, 175. Da ne stoji, da ne krti.

Ġ. Palmotić 2, 230. Ne stoj, čas ne krti. P. Kanavelić, iv. 529. Odi krtjet već mi nije, za vidjet ga letim k nemu. A. Gledević 275b. Veselo, prisrični slipće, nu što krtiš, što čekaš? kaži svoje požude. A. d. Bella, razgov. 68. Ali pedepsa iz desnice Benediktove ne krtje. I. Dordić, ben. 173. Vi, gospode, kad zovete godišnicu, ako se ogluši, ako krti i odmiče, nije trijeba da izgovorim što joj rečete. B. Zuzeri 93. Od udate ka se prti, od djevojke ka se vrti, od djetica kino krti i od službe koja krti da ukloni nas Bog do smrti. (Z). Sve što pa(s) krti, sve na svom repu. (Z). Poslov. danić. Vi-jerne druge Božje majke, što činite? što krtite? A. Kalić 462. Ah! stavi se pokajana, da nebeski to su svjeti, da u Solimi nejma stana, ni da bude već krtjeti, nego da jom je otit sila. N. Marči 40. u Dubrovniku dan današni može značiti što i drijemati, kužati. P. Budmani.

b. s infinitivom. Ustaviti krv ne krti. P. Kanavelić, iv. 303. Tko kad pade miso upravlj dignut se ončas i ne krti. B. Betera, čutj. 29. S kijem se stućit ti ne krti. I. Akvilini 119. Krti doć njegov gospodar. S. Rosa 189a. Ĥubav pokorna, koja tuži, cvili i kaje se što je krtjela toliko ovomu srcu sa svijem darovati se. I. M. Mattei 69.

2. sa se.

a. refleksijsno s istijem značenjem kao i aktivni glagol. Nišć se ne krtivši (može se čitati i krativši) pojde v Belgrad. Š. Kojičić 57b. Ti se krtiš u Ń uljesti. A. Kalić 243.

b. pasiono bez subjekta. Neka se ovdje već ne krti. Ġ. Palmotić 3, 26b.

KRTŃĀK, m. vidi krtičnjak. — *Na jednom mjestu XVIII vijeka. KrtŃaci i mravŃaci. I. Jablanci 86.*

KRTŌ, krtola, m. nekakoa kotarica. — *Od lat. cartallus. — isporodi krtil. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (krtol, krošna, 'canistrum, panarium, carthallum') gdje se naj prije nalazi, u Stuličevu (krtol i krtol 'canistrum eto'), u Vukovu ('art korb', 'corbis genus', cf. rudŃak, sepet s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). U krtolu, koji visi o klinu, drže po gdje kojim kućama žlice i zdjele. u Dobrosselu. M. Medić.*

KRTŌČIĆ, m. dem. krto. — *U naše vrijeme u Bosni. Dohvati krtōčić iz vajata. Bos. vila. 1889. 35.*

KRTOG, m. smetlišće, đubre. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu ('der unrath im zim-mer', 'sordes in cubili sparsae'). Tu su (u kolu) klasti i šepavi, tu su slipi i čelavi; tu se svaki krtog vidi gdje na zemlji širom sidi; tu se criva još zelena teke malo obarena vuku... V. Došen 166a. Ono golo, ali holo u krtogu igra kolo. 166a. Koji niste drugo nego sviŃe koje se u svoj krtog povraćaju. Đ. Bapić 249.*

KRTOJEVIĆ, m. prezime. — xiv vijeka. Đursko Krtojević. Deč. hris. 96.

KRTŌLA, f. Solanum tuberosum L., gomof što izraste pod zemljom iz struku (ne iz korijena) biljke što se jednako zove, i vrijedi kao jelo. i jedan gomof i više ih zove se krtola. — isporodi krompir. — *U naše vrijeme po južnijem krajevima. — Postaje od nem. kartoffel (može biti preko krtovola; na tul. carota, mrkva, ne treba misliti, premda je čudnovato da se samo čuje na jugu). — Između rječnika u Vukovu ('kartoffel, ordapfel', 'Solanum tuberosum L.' cf. krompir s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Mito mi je što si prispio, ali mi je vrlo žao što mi se čestito nije*

namjerilo nego krtole na bistru vodu. Nar. prip. vuk. 293. No slučajno ne desi se ništa pravno, nego što bješe ostanulo od ručka podropca i krtole zajedno varene. Nar. prip. vrč. 36. Rodila jedne godine dobro krtola i kupus. 147. Tako se krtola (krompir) raznese po ostaloj Evropi. Vuk, priprava. 6. No da svaki svoju gleda marvu i da sadi u miru krtolu. Osvetn. 1, 14. Ali će izguliti nezrelu krtolu. V. Bogišić, zborn. 594. Pun sahan krtole. Bos. vila. 1887. 18. Trudom proizvodili krtolu. 1890. 279. Krtola, Solanum tuberosum L. J. Pančić, bot. 244.

KRTOLAC, krtóca, m. dem. kрто. — U Belinu rječniku: krtolac, krtóca, cestella, fiscina 187b, i u Stuličevu uz krtolić.

KRTOLĀR, krtolāra, m. čovjek što plete krtole. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (cestaro, chi fa cesti, cistarius 187b) i u Stuličevu (v. košičar). Lankaster je bio krtolar. M. Pavlinović, rad. 12.

KRTOLE, f. pl. ime knežini u Boci kotorskoj. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Vukovu (opština između Kotora i mora) i u Daničičevu: Krtole, opštini kotorskoj potvrdi car Stefan s drugim selima i, 'Kertole' M(on. serb). 151. (1851 prepisano xix vijeka). i sad su ondje. — Između mora i otoke su male dvije knežine ili kapetanije: Luštica i Krtole. Vuk, poslov. xvii. U Krtolama. 58. — Jeli svagda bio nom. (pl.) Krtole ili je bio Krtoli (dakle m.), ne znam, isporodi Krtoli (ovdje u prvom je primjeru acc., te se ne zna kakav je nom.).

KRTOLI, m. pl. vidi Krtole. — xviii vijeka. Crna Gora i pleme Grba, Paštrojeviće, Krtoli, Luštica... Glasnik. 11, 3, 7. (1700).

KRTOLICA, f. dem. krtola. — U jednom primjeru našega vremena znači: mali gomoj uopće. Bilje pače ima mnogo u krtolicama orkideje. J. Pančić, botan. 8.

1. KRTOLIĆ, m. dem. kрто. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (krtolić, krošnica, quasillus, fiscella, fiscina, stirpiculum) gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (cistula, cistella). Dvista krtolića smokava. And. Kačić, kor. 176. Ajde, onaj mali krtolić naberi trešanja. J. Bogdanović. Što imaš u krtoliću? 'Jagoda' u Dobroselu. M. Medić. 'Donila mi je krtolić smokava' (na Trpnu). M. Milas. Krtolić, dem. krtō. u Lici. V. Arsenijević.

2. KRTOLIĆ, m. u narodnoj zagoneci našega vremena. Visolići visole, krtolići krtole; krtolići Boga mole da visolići vrat ulome. odgonetfaj: žir i sviće. Nar. zag. nov. 202.

KRTOLINA, f. augm. krtō. u Lici. V. Arsenijević. u Dobroselu. M. Medić.

KRTOLIŠTE, n. mjesto gdje su bile posađene krtole. — U Vukovu rječniku: 'ort wo kartoffel gebaut worden', locus ubi solanum tuberosum fuit insitum.

KRTOLITI, krtolim, impf. riječ načinjena za sagonetku, vidi 2. krtolić.

KRTŌL, m. krošna u kojoj se drže lažice i viljuške. u užičkom okrugu u Srbiji. S. Pelivanović. vidi kрто.

KRTOLĖV DO, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkom. Niva u Krtoljevom Dolu. Sr. nov. 1873. 159.

KRTOPŔDA, m. u Vukovu rječniku: vide [krca] sukalo s dodatkom da se govori u Srijemu. — načinjeno od šale i ruga.

KRTOROVINA, f. vidi krtičňak (što krt ruje). — U Bjelostjenčevu rječniku: 'tuber terrae, grumus, grumulus per talpam suggestus', i u Vukovu: vide krtičňak s dodatkom da se govori u Baranji.

KRTOROVŔAK, m. vidi krtorovina. Ludbreg. D. Hirc.

KRTŌST, krtosti, f. osobina onoga što je kрто. — U jednoga pisca xvii vijeka. Upasti u slabosti, krtosti i neharmonosti. M. Radnić 351b.

KRTOVA, f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Done. Statist. bosn. 92.

KETOVINICA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskom. Niva u Krtovici. Sr. nov. 1874. 115.

KĖTOVINA, f. vidi krtičňak. — U Stuličevu rječniku: 'terra quam talpa pedibus excavat' iz Habdcličeva. — I danas se govori u sjev. Hrvatskoj. F. Iveković, rječn. Krtovina, kupčić, što ga krt izruje. Velika Gorica. D. Hirc.

KETOVINAC, krtovina, m. vidi krtovina. Ludbreg. D. Hirc.

KRTOŽAN, krtōžna, adj. koji pripada krtogu. — U jednoga pisca našega vremena gdje valja da znači: neopran. A krtōžna juđesina Loja Osvetn. 6, 8.

KRTOŽĖNE, n. djelo kojim se krtōži. — U Vukovu rječniku.

KRTOŽITI, krtōžim, impf. razmetati smetlišće (po sobi), prljati. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('unrath machen im zimmer', 'sordes spargere per cubiculum'). Tko će podnijet haramije bijesne, da krtōže proz ulice tijesne? Osvetn. 4, 59.

KRUČAN, krućna, adj. vidi krućinan.

KRUĆICA, f. vidi kruštica. — Krućica je zasetak kod Banića u Dalmaciji u kotaru dubrovačkom. Schem. rag. 1876. 37.

KRUĆIČINA, f. ime planini na sapad od Durrmitora. (?)

KRUĆINA, f. cholera, bilis, žuč, jed. — Riječ je stara (kraćina), isporodi stslav. kraćina, rus. крѹчина (žalost). — Samo u knjigama pisanim crkvenijem jezikom (F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kraćina).

KRUĆINAN, krućina, adj. koji pripada krućini, gorak, otrōvan. — Samo u knjigama pisanim crkvenijem jezikom u kojima je oblik krućinna, krućinna. Ašte by koja jadb bridbka ili krućinna prēdstavljena jemu, jako da nikoliže ne nasladiti se grtān njegō. Danilo 241. u drugom rukopisu stoji krućna kao da je nom. krućny (krućan); taj oblik nije dosta pouzdan.

KRUĆ, m. nekadašnje ime sela Krućevića. 'Krućevići, antiquis Kruch' (t. j. Kruć). Schem. herceg. 1873. 104.

KRUĆEVIĆI, m. pl. ime selu u Hercegovini (griješkom Krućevići). Statist. bosn. 105. Krućevići. (četiri puta). Schem. herceg. 1873. 104 — 106. — isporodi Kruć.

KRUĆINA, f. osobina čega što je kрто (ili kručē?). — Akc. se mijeña u dat. sing. krūćini, u acc. sing. krūćinu, u voc. sing. krūćino, u nom. acc., voc. pl. krūćine. — U Vukovu rječniku: 'die dicke', 'trassities'.

KRUĖĖL, vidi krūdeo.

KRUDELITĀT, f. crudelitas, nemilost, okrutnost. — Od oblika romanskoga * crudelitate. — U rukopisu (dubrovačkome) xvi vijeka. Ukazati

ću moju krudelitat, neće vajati njih moljenja. Zborn. 64^a. Jest tvrdo, puno od krudelitati. 80b.

KRUDELĀT, f. vidi krudelitat. — *Od romanskoga oblika crudelitate (tal. crudeltà).* — *U zapadnijeh pisaca od xvi vijeka.* O neslišana krudelitati tannakov. Ivan trog. 15b. — *Ima i nom. sing. krudeltā (prema talijanskom obliku).* Nemilos i krudelta (*sadružuje*) strašivice. I. Držić 276.

KRUDEO (krūdēl), krūdēla, adj. crudelis, nemio, okrutan. — *Od tal. crudelle.* — *Po zapadnijem krajevima od xv vijeka.*

1. adj. — *Komp.: krudelijf.* M. Marulić 178. Žestok i krudel. Mon. croat. 107. (1470). Ta krudela dila kada, majko, vidiš... M. Marulić 173. Od svih bi ta bila krudelija mati. 178. Dapače je bil skup i krudel suprot vsakomu. Starine. 23, 149. (1496). Krudela je stvar da... M. Marulić 287. Toli neć krudela bit toli... Š. Menčetić 151. Bješe plać krudeo. Zborn. 77^a. Zašto ste same sebi nemilostive i krudele? B. Gradić, djev. 116. Poslušacu ga, nije krudeo. I. Držić 372. Od srčbo krudeloga Iruda. V. Andrijašević, put. 153. Da krudeli cesar sada strašno muke vele zada prijatelju. P. Hektorović (?) 166.

2. adv. krūdēlo. Da mene krudelo židovski puk lati. M. Marulić 174.

KRŪG, m. circulus, orbis, oblik obito u kojega je svako mjesto na kraju (na obodu) jednako daleko od jednoga mjesta u srijedi. — *Akc. se mijenja u loc. sing. krūgu, u gen. pl. krūgā, u dat., instr., loc. pl. krūzima, i kad se unese ov u množini: krūgovi, krūgova, krūgovima, krūgove (ili krūgovni, krūgovā, krūgovima, krūgove?).* — *Riječ je praslavenska (krong), isporodič stslav. krugъ, rus. кругъ, češ. kruh, polj. krąg.* — *Isposređuje se sa stvoren hrinc, novorođen. ring, anglosaks. hring, prsten. Miklošić prema germanskome imisli da je postalo od osnove kreng.* — *Između rječniku u Mikaljinu (krug, okrug, kolobar, circulus, circus, orbis?; krug, okruženstvo, circumferentia, extremitas?), u Belinu (giro, circolo, circulus? 848^b), u Bjelostjenčevu (krug, okrug, v. kolobar; krug, okruženje, circumferentia?), u Jambriševiću (krug, okrug, circulus, orbis, circulus?; okruženje, circumferentia?), u Voltigijinu (cerchio, circolo, rondità, zirkel, runde?), u Stuličevu (circus, circulus, orbis, circumferentia?), u Vukovu: 1. 'eine scheibe', 'discus'. — 2. onaj temelj od drveta što se na dno bunara metne, te se nazida. cf. kolač. — 3. u Dalmaciji okruglo mjesto, n. p. glavica ili niva. — 4. (u Crnoj Gori) kad se zmija savije u krug: 'Sjekni ka' zmija iz kruga?; u Daničeviću (krug, circulus?).*

1. u pravome ili u prenesenom smislu, ali ostajući pri značenju gore rečenome.

a. obod nečega koji vas stoji u istoj ravni.

a) circulus, u matematičkoj liniji u ravni, kad joj je svaka tačka jednako daleko od jedne tačke u sredini (središta); ali se sad po ugovoru obično tako zove ravnica što je okoluje linija, a sama se linija može zvati kružna linija (k. crta), kružnica (vidi b). — *Amo mogu pripadati ovi primjeri: Crnijem prutom oko sebe krug učini. I. Gundulić 300. Lijevom nogom bosonoga u strašivi krug ulazim. G. Palmotić 1, 50. Ovi prutom učinivši krug, ujde u ta s mladice. Blago turl. 2, 187. Sve po čurku od zlata krugovi. Hrv. nar. pjes. 3, 325.*

b) nešto načineno tako da je slično obodu u kruga (karika, kolo, kolač, obruč, prsten itd.). aa) uopće. Dokli ih (prame) savila gojtanom

nis' u krug. Š. Menčetić 89. Krug od vlas saplela. Đ. Baraković, vil. 122. Bivši mu ruka desna odsječena... primi istu ruku zdravu od b. majke; ali mu ostavi na uspomenu ovoga čuda zlamen kakono krug žice na mistu posječenom. B. Kašić, is. 116. Jedan krug gvozdeni. Đ. Bašić 160. Nad glavom se s. Martina nazri jedan krug ognjeni. Blago turl. 2, 256. vidi u Vukovu rječniku, 2. — bb) kad se savije zmija, uže itd. (uprav je zavoj). Pokle s' dal da zmija nigdar se ne stara, ka se u krug svija i rani jad stvara. G. Držić 862. Cviļu jak zmija u krugu. 434. Zmija, u krugu ka leži. M. Vetranić 2, 254. Ali te zla zmija iz kruga udari u grozno srdače s čemerom. M. Držić 467. Skrovno iz kruga zla me zmija peći u srca. D. Rašina 48b. A ne scijeňah, da se zmije pod cvijetjem viju u krug. 48^a. Bije se zmija ka ti u skutu svije se u krug, da te peći. I. Gundulić 498. Ne boj se zmije dokle se u krug ne svije. (D). Poslov. danić. Kô zavita u krugu luta zmija. B. Zuzeri 22. Meće se kô zmija iz kruga. (Z). Poslov. danić. Kravošac krug mu izvija priko oči niz obraze. N. Marči 59. Sjekni ka' zmija iz kruga. (Kad ko riječima koga vrijeđa. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 287. — Spaše svejer na gumini u krug sagnutoj. B. Kašić, fran. 51. — cc) vidi kauka (može biti da pripada pod b). Nek služi na priliku kauka oli krug na glavi redovnika. Blago turl. 2, 37. Što će reć krug oli kruna popovska? 2, 317. Život izvrni redovnika oliti žakna, koji zlamenuje oni krug učieni na vrh glave. Ant. Kadčić 80. — dd) kad se što (u primjerima čeljad) poredi naokolo. kod toga nije potrebno misliti na pravi krug. U krug svi se skijntaše. P. Zoranić 72b. Tko ovu silu (Turke što su okružili Beč) skrši i smete i rasprša krug nomili? P. Bogašinović 89. Vas narod u krug na poje. Nar. pjes. vuk. 5, 475.

e) orbis, gyrus, put kad ko ili što ide naokolo. aa) uopće. Kijem nebasa krugom gredu. G. Palmotić 3, 111^a. (Oro) prostirući krila jaka vitijem krugom s prva leti. 3, 118^b. Niki kofa spiše ter nim čini kruzi. B. Krnarutić 21. Preko ognja i nebasa, kruga od sunca mliječne staze. J. Kavanin 466^a. Sunce u krugu pozlaćenu leti. N. Marči 26. — bb) u prenesenom smislu, o vremenu. Nemojte mi reći da su život Aloisov samo dvadeset i tri godišća s kratkim krugom obujmili. A. d. Bella, razgov. 112. Što 'e prije i poslije vremenitijem krugom vije (Bog). I. Đorđić, uzd. 113. — osobito u astronomiji (za mjerenje vremena), cyclus. Vb lēto 6810 slavnčnaga kruga 22, lunšnaga že 10, indikta 13. Mon. serb. 66. (1302). Lētnaaga kruga prēhoždenije. Danilo 206. Lune krug naplūnje se i skončava se na novinu i na starost. Aleks. jag. star. 3, 816. Od kruga devetnaestnoga zlatnoga broja. B. Kašić, rit. 3^a. Ove je godine krug sunca 26. Vuk, dan. 1, kal.

b. circulus, prostor, mjesto (ili uprav ili od prilike ravno) što je ograničeno obodom.

a) u matematičkoj, ravnica ograničena linijom (vidi a) koja je svud jednako daleka od središta. — *Amo mogu pripadati ovaki primjeri: Ki uči pauna raširat okasto perje u krug. D. Zlatarić 52b. Pomrčavši vas krug sunčani. B. Kašić, is. 73.*

b) discus, nešto plosno (ploča) naokolo zaobljeno kao krug, kolut, kotur (vidi u Vukovu rječniku, 1). I donesoše glavu negovu za krugu. Vuk, mat. 14, 11. Donese glavu negovu na krugu. mar. 6, 28. — takovi je i sirac (pravi ili od voska, loja itd.), vidi: U način onoga kruga

učinena od mlika usirena. A. Vitalić, ist. 201. Krug sira. M. Đ. Miličević, let. već. 205. Kod nas se kaže 'krug' voska, a tako dolazi i u ovoj narodnoj pripovijeci: Došavši pop u jednu kuću, zateče samu babu, ali ona ne imade svijeeće, nego iznese krug voska da je istom usuču. Vidjevši pop krug voska, reći će zvonaru: 'Donesi ular', tobože da o njemu usuču svijeeću. Na to će baba: 'Nećeš, pope, ako je i Bogu, mnogo je'. U Dobroselu. M. Meić.

c. orbis, globus, geometričko tijelo na kojemu je svaka tačka jednako daleka od središta, kugla, lopta. — Između rječnika u Belinu (globo, corpo rotondo, 'globus' 351a; krug zemaljski, mondo, cioè la terra sola, 'orbis terrae' 495a).

a) u pisaca ima često 'nebeski krug' po biblijskom jeziku; misli se samo na obod; i često se shvaća kao svod. Sima arhistratigoma nebesna kruga čudesi isplani Gospod. Mon. serb. 193. (1348 u prijepisu). Vazvišajuste se vž kruzehs nebesnyih i podnebesnyih. Glasnik. 15, 264. (1948?). S dvjema stadi nek uzlitam zvjezdenoga više kruga. J. Kavašin 159a. Iz-mjeriti tvoga Olimpa krug osobni moga pera setkom malom. 227b. Kada lupjom hti probiti tvrdjad krugov od nebesa. 422a. Krug nebeski ponositi Božju slavu glasi. I. Đorđić, salt. 53. Krugi nebeski zdrže se zaklopijeni jedan u drugomu. ben. 97. Hoda po krugu nebeskom. Đ. Daničić, jov. 22, 14.

b) i ovdje treba shvatiti kao svod. Kad je razmjeravao krug nad bezdanom. Đ. Daničić, priče. 8, 27.

c) 'zemaljski krug' može se shvatiti u pravom smislu, ali može biti da koji pisac shvaća u prenesenom smislu, isporedi 2, a. Po svemu krugu od zemlja. B. Kašić, is. 65. Ki će glasiti zakon Boži priko svega zemlje kruga. G. Palmotić 8, 189a. Crn i tminav da se učini krug vas kolik svijeta ovoga. A. Vitalić, ostan. 292. Po prostranom zemlje krugu. I. Đorđić, salt. 333. U krugu svijeta ovoga. uzd. 192. Vojštiće pored š nime krug zemaljski. S. Rosa 9a. Ne može jedan čovjek zemaljski vas krug obači. A. Kalić 482.

2. u prenesenom smislu, kad nije potrebno misliti da je obod kao u kruga.

a. granice kojega mjesta, obod uopće, preneseno od 1, a. Vidihi misto mnogo razkošno i u krug vele široko. P. Zoranić 9a. Sasma kratak krug se čini tijesna ovoga okoliša. G. Palmotić 2, 526.

b. preneseno od 1, b.

a) uopće mjesto kako mu drago ograničeno. Teče vidit od skrovišta kruga u ko stae Judit. M. Marulić 56 (u tom primjeru može biti da znači šator). (Makrobij) postavlja da duše dobrih vse gredu v krug od Galicije. Korizm. 22b. Gdi (su) oni, ki se od svih ljudi dobitnici oglašise? gdi li uzmožni, kih požudi krug malahan vas svit biše? I. Gundulić 234. (Car) koga želi, koga misli svijet vas kolik bješe tijesan, sluge ga su svoje stisli, ... pače očito u prikoru da se u krug (u tamnicu) mao zatvori... prije neredno nez se umori. 563.

b) u metaforičkom smislu, poslovi na kojima se može vršiti koja radia (u juridičkom smislu), poje. — U pisaca našega vremena. Ako je taj krug poslova bio stegnut. V. Bogišić, zakon. 249. U tom će štatutu biti točno označen krug radne učiteljskog zbora. Zbornik zak. god. 1873. 128.

c) u metaforičkom smislu, circulus, ordo, societas, kakvo ljudsko društvo više ili manje ogra-

ničeno. U štitovna kruga (sic, kao da je srednjega roda, a valja da nije gen. sing.) opći se pričom rit... P. Zoranić 52a. Život Hrvata razvijajuć se u krugu zapadne Evrope... M. Pavlinović, razg. 33. Sve to unosi turski jezik vrlo brzo u sve odabranije krugove Sarajevaca. M. Đ. Miličević, zlos. 149. U krugu ljudi koji se po zanatu ili inače redovno bave takom vrstom poslova. V. Bogišić, zakon. 268.

c. preneseno od 1, c.

a) moles, massa, gleba, nešto sakupljeno ili zbijeno kako mu drago, kao gomila, grumen (tako se značenje nahodi i u češkom jeziku). — Po zapadnijem krajevima. Boje vam doteći služu jest virna, nego krug naj veći zlata neizmira. H. Lucić 228. Grad on ki prvo krug Adrijana (po lat. moles Adriana) cesara imenovaše se Kastel svetoga anjela prozvaše. F. Glavinčić, cvit. 74a. Bi učineno da oni veliki krug ki i današnji dan u Rovinju vidi se u kom sveta počivaše mučenica (Eufemija) dvi drobne živinice dari na brdo Rovinskoga škola dovukchu. 312a. Neka u skutu majke mile u mao krug sbijen leži. P. Kanavelić, iv. 205.

b) od značenja pod a) postala su druga među sobom slična (vrh od kamena, od gore, brežuljak). — Po zapadnijem krajevima, vidi u Vukovu rječniku, 3, ali ne vjerujem da krug znati niču.

aa) stijena u moru (i uopće u vodi).

— Između rječnika u Vrandićevu ('scopulus'), u Mikalinu (krug, stijena u moru, grebeni, 'scopulus'), u Stuličevu (stijena u moru po Mikalinu). Kakono jedna hiža na stanovitu krugu sazišana ne može od rike ali od vitra maknuta biti. F. Vrandić, živ. 113. Kako stup kamenit ali krug pod vodom Đ. Baraković, vil. 11. Niz krugove skoči (Krka). 90. Vrgoh se u more, ter za krug od gore srićom se uhićih... Kruga vrh oblomih ki držah rukami, doli se oborih niz kruge stranami. 286. Krûg, 'rupes'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 12,

bb) brežuljak. Ni kruga na poju ni

špile ni shrane. Đ. Baraković, vil. 73. Reka' bi (da je vojska) kamen krug od bilih oklopa, vrh njeza pruten lug uzvišen od kopa. 111. (Grlica) ni će bistrice pit vodice, nego sede vrhu kruga. 169. Uzida crkvu jednu na mistu, ko se zvaše Bukuli, na krugu jednom polag mora. F. Glavinčić, cvit. 107a. Najdosmo je nigdi u lugu u kamenju i u drvi, na visokom jednom krugu. P. Vuletić 13.

cc) vrh od gore. Napokon treći dan

namiri se na jedan velik krug na brdu nikomu. F. Glavinčić, cvit. 17b. U nikom krugu na visoku jednu na samu ukaza mu špiju. 76b. Gdi pasu živine, gdi su goram kruzi, i špijam dubine. Đ. Baraković, vil. 24. (Sokol) do kruga razgleda, gdi će past nizoko. 77. Do gore velike Velebiće kruga. 90. Nigda goram strašni kruzi obhodeći. 231. Kad budih jur gori na krugu visoku, pogledah prostori po poju široku. 237. Slet', Popijevko, sleti moja, s kruga Askrea, ter dod' k meni! J. Kavašin 391a.

dd) Krug, ime gori u Bosni. F. Jukić, zemlj. 28. 29. Među Krugom i među Rovine. Pjev. crn. 320b. Ogled. sr. 226.

e) u dva pisca Dubrovčanina (u jednoga vrlo često, u drugoga jedan put) znači: prsi (ili njeđra, krilo), jamačno je preneseno od 1, c, ali nije jasna sveza. Gdje srce me bjezni podrijet se iz kruga. M. Vetranić 1, 78. I žalos i tuga me srce izvija s korijenkom iz kruga. 1, 153—154. Za koga bih (druga) dala sve srce iz kruga. 1,

187. Čini mi podrijeti srdačce iz kruga, čini me umrijeti taj žalos i tuga. 1, 191. Vas pikat i pluću tko u tvoj krug nastani? 1. 938. Gdje mu je taj strijela u krugu naj liše srdačce probila. 2, 60. Žalos me oznobi, čutim trud krvavi, gdje u mojoj utrobi koporu sve mravi i trbuh moj grizu, da opeta na bil dan sve žive izljezu iz moga kruga van. 2, 85. Srce iz tijela s krugom se podira. 2, 287. Kako da mi luta zmija srdačce is kruga podere. M. Držić 415.

KRUGAL, *vidi* krugao.

KRUGALO, *n. vidi* šestar, šestilo. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'compasso', 'circinus'.

KRUGAO (krūgal), krūga, *adj. koji je kao krug (obao, saobljen)*. — *Riječ je stara, isporodi stslav. kraglŭ i rus. круглый*. — *Između rječnika u Voltigijinu* ('ovale, rotondo', 'rund') i *u Stuličevu* (krugal i krugo, orbiculus, orbicularis, rotundus, globosus, orbiculatus). Gdi je (*more*) kruglo i plitko. M. Vetranić 1, 122. Tri krugli kamenčki. Jačke. 186.

KRUGATICA, *f. uz* zmija, *isporedi* crnokrug (Iveković). — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Gruba ti je zmija krugatica... Strah je mene zmije krugatic. Hrv. nar. pjes. 1, 402.

KRUGE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj*. Razdijel. 41.

1. KRUGLA, *f. nekakav sud*. — *Miklošić isporuđuje stslav. crugela*. — *U rukopisima xv vijeka, i može biti kasnije u novoslovenskom jeziku i u kajkavskom govoru*. — *Između rječnika u Bjelostjencevu* (krugla, štuka, 'fidelia') i *u Daničičevu* ('poculi species'). Dvije zdjele zlate i jedna krugla s pokrivačem zlata s kamenkom safinom... Dvanadesete krugala srbbrnjenih pozlaćenijeh, potezaju trē deseti i četiri litre i jednadeseće unača i trē axage. Mon. serb. 872. (1483). Dvije krugli srbbrni pozlaćeni s pokrivači. 380. (1435). A ostali prastenci i krugla mala (*da se da*) knezu Vlatku. 416. (1442). Krugla veļa. Spom. sr. 2, 121. (1448).

2. KRUGLA, *f. kugla, lopta*. — *Od nem. kugel prema krug*. — *U rukopisu xvi vijeka, i u Bjelostjencevu rječniku* (v. kugla). *na obadva mjesta može biti da treba čitati -l- mj. -l-*. (*Darij*) Aleksandru posla kruglu malu i kolo driveno... i knihu pisanu tako govoreći: "... Poslah tebi ditiņu igru da se ņu zabavlja igra..." Aloks. jag. star. 3, 237.

KRUGLAČA, *f. sitna okrugla šljiva* (Vajavac). B. Šulek, im. 176.

KRUGLAŠ, *m. ime livadi u Srbiji u okrugu vajevskom*. Livada nazvana Kruglaš. Sr. nov. 1872. 389.

1. KRUGLICA, *f. 1. rapum rotundum* (Bjelostjenac, Zagreb), Brassica rapa sativa L., v. Okruglica; 2. suvrst šljive (u Varaždinu), v. Kruglača. B. Šulek, im. 176.

2. KRUGLICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva u Kruglici. Sr. nov. 1867. 687.

KRUGLINA, *f. osobina čega što je kruglo*. — *U Stuličevu rječniku*: 'rotunditas'. — *Ima i rus. круглина*.

KRUGLITI, *kruglim, impf. činiti da što (objekat) bude kruglo*. — *U Stuličevu rječniku*: v. obliiti. — *Ima i rus. круглитъ*.

KRUGLOST, *f. u Stuličevu rječniku*: v. kruglina. — *Riječ je stara, isporodi stslav. kraglost, rus. круглость*.

KRUGLA, *f. vidi* 2. krugla. — *U pisaca našega vremena*. Dušan počeo tijaru nositi na glavi, a držati u ruci zemajsku kruglu s križem. M. Pavlinović, razg. 96. U obliku krugle. V. Božić, zborn. 127.

KRUGLAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Niva u Kruglaku. Sr. nov. 1875. 760.

KRUGOGLEDATI, *krugogledam, impf. circumspicere, gledati na okolo (u krug)*. — *U jednoga pisca xvii vijeka koji će biti sam načinio ovu riječ*. Ustani, Jerusolime, i krugogledaj k istoku. F. Glavinić, cvit. 219a.

KRUGOST, *f. samo u Stuličevu rječniku*: v. kruglina.

KRUGOVAČKI, *adj. sa naokruglim kolcima*. Krugovačko platno, na kome se prave naokrugla kolca. u Lici. V. Arsenijević.

KRUGOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. zagr. 1875. 265.

KRUH, *m. panis, vidi* hleb. — *Riječ je praslavenska* (kruhъ), *ali u drugome značenju*: komad, *isporedi stslav. kruhъ, rus. крѹхъ, (češki ima dem.: krušec), pol. kruch*. — *Od istoga korijena od kojega je i kršiti* (Miklošić). — *Š novijem se značenjem (hleb) govori samo po zapadnijem krajevima (i u novoslovenskome), ali se starije značenje svuda izgubilo (ipak vidi krušac)*. — *Po krajevima gdje se ne izgovara h, kaže se krū, krūa i krūv, krūva, može biti u Hercegovini i krūk* (kruk. J. Banovac, razg. 221, i kruke. J. Matović xxia same su štamparske pogreške). — *Od xv vijeka (vidi a, b)) i u svijem rječnicima sa značenjem 'panis', samo je u Daničičevu: kruhъ, victus*.

a. kao materijalni supstantiv, *stoji svagda u jednini*.

a) u pravom smislu. Reci da ovo kamenje bude kruh. Bernardin 27. matth. 4, 8. Kadi ćemo kupiti kruha da ovi blaguju? 52. joann. 6, 5. I kruha da biste poslali. Mon. croat. 294. (1592). Ne jij kruha s vele peći. M. Gazarović 97b. Da mu dica kruha prose. I. Ančić, svit. 165. Srjed Solima tako grada djeca kruha šim pitahu. P. Kanavelić, dubrov. 10. Sjedi, kruše, da te ijem. Kruh izrezan bez truda je blagovan. (D). Poslov. danič. Zabih moj kruh jisti. A. Vitalić, ist. 837b. Svej po vratih kruh prosili. 837b. Gdi ćemo kupiti kruha da blaguje puk? S. Margitić, fal. 24. Dade dvista ovnova i kruha. P. Macukat 5. Koji ide na put, vazda neka nosi torbu i u ņoj kruha. N. Palikuća 66. Ko daje krv tuđim psom, ņegovi na ņ laju. 66. Kruh proseći k ņemu pride. J. Kavašin 10b. Oče, tvrd je kruh a nož ne reže (*metaforički*). B. Zuzeri 108. Kruh, koji nigda ne dođjeva i s jestojskom svakom ugada se. 242. Večerajući uze Isus kruk (*sic*) i blagosovi. J. Banovac, razg. 224. Krstjani bo imadu drugojačiji kruh od prikazaņa. E. Pavić, ogl. 139. Koji s kruhom obiluju. M. Zoričić, osm. 98. Da postiš o kruu. zrcalo. 143. Ne zna kruha odrezati. V. Došen 90b. Koga nije da kruha ne jide. And. Kačić, razg. 53. Dade ņemu sve što imadiše, komad kruha i glavicu luka. 148b. Gdi se z mirom neće najist kruha. M. A. Relković, sat. D2a. Kad razlamajući kruh, reče... Ant. Kadčić 6. Jedan kruh, jedno tilo mlogi jesmo svi, koji od jednoga kruha obćimo. M. Dobretić 61. Ko se motikom ne nabusa, ta se kruha ne nakusa. (U Booi). Nar. posl. vuk. 154. Ovo u ruku, a kruh u kvas. (Uzevši sa zemlje što u ruku reku

žene u Grblju kad kruh metnu u peč, da bi kruh narastao i lijepo se razabrao). 231. Izvadi jedan bokunić kruha i dade ga carevu sinu govoreći: „Na ovo kruha!“ Nar. prip. vuk. 117. Imao je jednu šcer blagu kao andio, dobru kao kruh. 164. Ako Dalmacija ne pritegne Bosnu, bez koje ne može ni da se kruhom hrani... M. Pavlinović, razg. 50. Dajte gladnim kruha komadova. Osvetn. 4, v. I obraz mu blijed i škorav kaže, kô li kruha bez prismake sinaže. 4, 11. — Ako vidiš (u snu) da kruh bio blaguješ, toj prilikuje dobit. Zborn. 186^b. Što čini bijeli kruh i dobra ljetina. M. Držić 96. Ne mareći car u sili pomcrniti kruh pribili ki blagova u svom dvoru. I. Gundulić 485. Žderati jizbinu kruha bila. A. Vitalić, ist. 41^b. Al' bijela kruha šeničnoga? Nar. pjes. marjan. 85. Pred čime je od zlata trpeza, na trpezi kruva bijeloga. Nar. pjes. kra. 1, 59. Brašnicu kruva ovenice. Nar. pjes. herc. vuk. 156. U prisnu kruhu. A. Bačić 297. Prid dan svetkovine, kad su žudije blagovali kruh prisni. J. Banovac, razg. 222. Da je kruh prijesan. J. Matović 195. Posvetiti u kruhu prisnomu. M. Dragičević 99. Pečena blagovače ga s kruhom u prisan. And. Kačić, kor. 71. Da se blaguje kruh u sladko salatu divjom. I. Velikanović, uput. 1, 60. Da bi blagovali kruh u sladko a ne u kiselo pečen. 1, 60. U kruhu nezakvašnu ali ti nekislu. P. Radović, način. 544. U kiselu kruhu. A. Bačić 297. Blagovao jagačica s prisnim kruhom a ne s kvasnim. J. Banovac, razg. 223. Kruh kiseo I. Velikanović, uput. 1, 60. Da donese kvasna kruva. Nar. pjes. herc. vuk. 821. Čiô toga tržiti sitan kruh ne htihu. H. Lucić 25. Pri kruh suh stoj jesti trpezi na tvojoj, neg slasti naj draže u kući u tudioj. D. Rašina 116^a. Tri dni posti o suhu kruhu. J. Banovac, pripov. 36. Jeo hajduk sita kruha suha. Osvetn. 2, 35. Što me jedva suhim kruhom hrane. 8, 83. Što kua vojačkoga dva-put pečenoga, što sijena 400.000 obroka. I. Zaničić 125. Kruh dvopečni, pripečen kruh, biscotto, pane due volte cotto, panis buccellatus. A. d. Bella, rječn. 142^a. Bijeli kruh, sitni kruh, pane bianco, panis candidus. Prijesni kruh, kruh nekislo, pane azimo, panis non fermentatus. Kruh od mekina, papjavi kruh, pane di semola, panis furfureus. Krupni kruh, sebični kruh, pane di tritello, panis secundarius. Kisjeli kruh, pane fermentato, panis fermentatus. Ječmeni kruh, pane d'orzo, panis hordeaceus. Pšenični kruh, pane di grano, panis triticeus. Kruh šuplast, šupaš kruh, pane spongoso, panis cavernosus. Kruh od prosa, proseni kruh, pan di miglio, panis e milio. Kruh dvopečen, pane biscotto, panis nauticus. Kruh popečen, pane bruscato, panis torrefactus. Kruh utren, kruh utrt, pane gramulato, panis depositicus. Kruh skoro pečen, pane fresco, panis mollis. Kruh jučerašnji, pane rifatto d'un di, panis hesternus 538^a. — Od njih jedan, koji kralju plemenito kruh na stolu pripravljaše. P. Vuletić 26. Oni primišaju gorušicu s brašnom da priprave kruh. A. Kanižlić, kam. 499. Koji kruh pripravljaše i naredivaše. And. Kačić, kor. 40. Mijesiti kruh, far il pane, panem conficere. A. d. Bella, rječn. 537^b. Si-jati brašno i mijesiti kruv. Nar. pjes. mag. 1863. 46. A nevjesta mijesila kruh. Nar. prip. vrč. 15. Nekakva žena hrišćanka mijesila kruh. 98. Kruh koji kuhaju na prodaju. Stat. pol. ark. 5, 306. Jedna naseokiha skuha kruha u dan svetčani, i va(s) se oni kruh u krv obrati. M. Divković, bes. 781^b. Jedna u svetac kruh kuvajući, osta ižežena od ognâ nevidenoga. J. Ba-

novac, pripov. 143. Da jim ne meju žito, ne kuaju kruh. Ant. Kadčić 298. Kruha kuha, u ognjiste puha. Osvetn. 4, 67. U Dubrovcu, se peče kruh. P. Budmani. — Dvista kolača kruha. And. Kačić, kor. 175. Skuvaj kolačić kruha. F. Lastrić, od' 204. Da se izmrve dva hljeba kruha. V. M. Gučetić 113. Isus mogaoše s pet hljeba kruha od ječma nasitit pet tisući ljudi. D. Bačić 31. Želi kaplu mutne vode, hljeba kruha pljesnavoga. 133. Krstijentu kruha podpepeona. B. Zuzeri 43. Samun kruha. Vuk, kovč. 52. Pođe kruharu, uze glavu kruha. M. Pavlinović, rad. 70. Krušići kruha nedjeļu danaka. Nar. pjes. juk. 131. Ište u prodavaoca ruku kruha. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 199. Komad kruha. B. Leaković, gov. 93. Komu on ne tiše jednu mrvu kruha udiliti. J. Banovac, pripov. 229. Mrvica kruha oli mesa. Ant. Kadčić 75. — Zdvojni sini od oca se dijele, ne s zločuđa niti s neposluha, no s čemerne kore kruha suha. Osvetn. 4, 67. Primišaj sridine od kruva. J. Vladimirović 32. — Kruh tr voda. Korizm. 3^a. Postaći o krusi i o vodi. 41^b. Živuci samo o kru i vodi. J. Filipović 3, 362^a. Imajte del vina i kruha vedijskoga. Kapt. seň. ark. 2, 81. Bez vina i kruha ljubav je smrznuta. I. Gundulić 151. Ljubili se kao kruh i vino! Nar. pjes. herc. vuk. 338. — O žrtvi, ku učini Melhisedek, v kruhi i vini. Korizm. 82^a. Može li ovi kruh i vino posvetiti redovnik? Može li se posvetiti drugi kruh nego pšenični? I. Zanotti, upit. 18. Kad se taj kruh sveti slama. J. Kavašin 68^a. Kruše prislatki! I. Kraljić 31. Disputaše tanko i visoko... od šenična kruha posvećena. And. Kačić, razg. 163^a. Nijedan drugi kruh izvan pšeničnoga. M. Dobretić 345. Pod oblićem kruva i vina. B. Leaković, gov. 90. Sakrament kruha i vina. nauk. 185. Služiti misniku u misi spivanoj, pridajući mu pliticu s kruhom. M. Dragičević 88. Prosim milosrdnost tvoju, Gospodine, da dojdete svrhu kruha tebi posvećena napunost tvojega blagoslova. I. Kraljić 30. Kruv blagoslovljeni. A. d. Costa 1, 63. — U Posavini (bosanskoj)... domaćin (na slavu) lomi, krsni kruh. M. D. Miličević, slave. 45. — (isporedi b). Svagđani kruh. Kateh. 1561. 23. Kruh naš svagđani. I. Vrančić, rječn. 127. F. Lastrić, od' 45. T. Ivanović 5. — Hlěb ili kruh. Š. Budinić, sum. 62^b. Ili si bašta ili čača, ili hljeb ili kruh, sve je (dno) ter jednako. (Z). Poslov. danić. Došao jedan pop glagojaš u Bosnu, pak kad bi čeljad govorila u očenašu: „kruh naš“ on bi, to ne valja, nego: „leba naš“. F. Lastrić, od' 4.

b) u prenesenom, širem smislu, hrana uopće, isporodi 1. hljeb, c). Ako li mi ugodišta i svržišta uba što mi sta rekla, za mozeja života da je nima gospoetvo takoj i po taj načini kako se više imenuje, razé ako bi mi se štow vidělu adlučiti između niju u kruha kućama našijema. (piše herceg Stjepan). Mon. serb. 462. (1453). S nami kupno jide kruh. Mon. croat. 107. (1470). Svako zlo jes boje s kruhom neg bez kruha, jer su dvije nevoļe s nevoļom trbuha. N. Dimitrović 17. Često kruh vrh kruha kad tko iziskuje i kruha i ruha on se izbavljuje. I. T. Mrnavić, osm. 161. I boles s kruhom dobra je. S trbuhom za kruhom. (D). Poslov. danić. Neka naj prije budu jesti, dok su živi, kruh u trudu. J. Kavašin 25^a. Da kruh u znoju lica svoga jide. E. Pavić, ogl. 9. Po nemu (nauku) kru i živjeđe stoći. M. Zoričić, aritm. predg. 10. U tebi je što je kruha. V. Došen 38^a. Ide sad s trbuhom za odićom i sa kruhom. 152^b. Nek jedan red zadobavja kruha. M. A. Rejković, sat. K4b. S tr-

buhom za kruhom. Nar. posl. vuk. 296. Što je ruha na meni je, što je kruha u meni je. 356. Pođe od kuće da dobavi otkud kruha svojoj dječici i ženi. Nar. prip. vuk. 136.

c) u *metaforičkom smislu, o duševnoj hrani i o pričešćenu, isporodi* 1. hleb, d). Gdo bi ti prodao kruha od života. Transit. 147. Napitak uga kruha od života i razuma. N. Rašina 23b. ecclesiastic. 15, 8. Ja jesam kruh životni. Anton Dalm., nov. tešt. 140b. joann. 6, 35. Naće u nemu kruh živi i vječni. A. Gučetić, roz. jez. 11. Gospodine Isukrste, kruše andeoski, kruše živi i vječnoga života. I. Bandulavić 289b. Da ona ne bude nam sapriječenje g životu koji ti, kruhu živi, jesi nam sadobio. S. Matijević 100. Zdrava sveta namjesnice arke tvrde, u koj mana ne pribiva, ma kruh živi. J. R. Gučetić 21. Gdi stoji istini kruh života. P. Posilović, nasl. 69a. Za imati raj nebeski i blagovat kruh anjelski. P. Hektorović (?) 117. Plav trgovska ka s daleče kruh od Božje riječi nosi. A. Vitaljić, ostan. 2. A nebeskim kruhom pita. J. Kavašin 515a. Andelski kruh, kruh živući, 'eucaristia', 'eucharistia'. A. d. Bella, rječn. 297b. O kruše od života. A. Kanižlić, bogoljubnost. 111. Da blaguje kruh slobode sinov Božjih. Ant. Kadžić 107. Kruh andeoski. M. Dobretić 63. 358.

d) u *jednom primjeru xviii vijeka*: Ostala ostavljam svrhu ovoga bogoslovcem dišputat u skula, niti je ovi kruh za svakoga nego vira, ufaše i dobra dila. M. Dobretić 237 *stoji po talijanskoj poslovici*: Non è pane per i tuoi denti, *nije kruh za tvoje zube (ovaj posao, ova stvar nije za tebe, jer ti ovo ne razumiješ)*.

b. *što je u jedan komad umiješeno i ispećeno, isporodi* 1. hleb, e). — *Između rječnika u Belinu* ('pagnotta, cioè un pane', 'panis' 535b). Čto su obli krusi? Pril. jag. ark. 9, 107. (1468). Razlomi lačnu kruh tvoj. Bernardin 25. isai. 58, 7. Ki jima pet kruhof ozimčenih i dvi ribe. 52. joann. 6, 9. Bile su meni suze moje krusi. B. Kašić, rit. 23. Pade mu kruh u med. U jednoj ruci nosiš kruh, a u drugoj štap. (D). Poslov. danić. Vazda u crkvi krusi posvećeni stajahu. S. Margitić, fala. 180. Iz naj gorne ter krošnice u koj krusi lipi bili. P. Vuletić 80. I lačnoga s krusi pita. J. Kavašin 11b. Bile su mi suze moje krusi dan i noć. F. Lastrić, test. 253a. Jedan između ovih dviju kruha. A. Kanižlić, kam. 489. Ne bijau u običaju kruhi prisni. 538. 1500 vojnika izide za 1 dan kruha 1769. M. Zoričić, aritm. 110. 8 krusima prisnim iliti u sladko. I. Velikanović, uput. 1, 63. Odkle ćemo kupiti kruke. J. Matović 221a. Kada bjehu za primiti kruhe prikazaša. 221. U pet kruha i u dvi ribe. Đ. Rapić 262. Koliki najmenici u domu oca moga obiluju s krusi. G. Peštalić 99. Kad je s malima krusima mlogo hilada ljudi naranio. B. Leaković, gov. 106. 'Umrije među krusima', reče se, kad kome nestane kruha upravo onda, kad nova hrana prispijeva. Jesu li pečeni krusi? u Lici. V. Arsenijević. Tko tebe kamenom, ti nega kruhom. (Ferić). Poslov. danić. — *I u širem smislu, kao hrana, ali metaforički*. Iže ime-jaše 8 duhovni kruhi (tri prebende). Š. Kožičić 28b.

c. *kao ime biljaka*.

a) Kruh (cruch), frumentum (u mletačkom rukopisu). B. Šulek, im. 176. *uprav je isto značenje što je kod a*.

b) Kruh krmski (Sabjar) (tal. pan porcino, nem. saubrod), Cyclamen europaeum L. B. Šulek, im. 176.

c) Kruh stari, Lonicera caprifolium L. (Zagreb, Valjavac). B. Šulek, im. 176.

d) Kruh zečji (Sabjar), v. Zečji kruh. B. Šulek, im. 176.

KRUHAN, krühna, adj. *vidi* krušan. — *U Stuličevu rječniku*: 'panicous'. — *Nije dosta pouzdano*.

KRUHAR, m. *čovjek što po svome zanatu čini (mijesi i peče) ili prodaje kruh*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (kruhar, koji kruh čini, 'pistor'), u *Belinu* ('fornaro, colui che fa o vende il pane', 'pistor' 825a), u *Bjelostjencevu* (kod kruhopek), u *Voltigijinu* ('pistore, panattiere, fornaro', 'brodbocker'), u *Stuličevu* ('pistor'). Ovi kruhar pripravan čekaše. M. Divković, nauk. 177b. Kralj osudu tu odredi, da se kruhar udij strati. P. Vuletić 32. Biše jedan kruhar, hoću reći, koji kruh činaše. J. Filipović 3, 264a. Jedan kruhar običavaše u nediju sijati brašno. F. Lastrić, ned. 126. Krila sam se od kruvara mirisnih. A. T. Blagojević, khin. 80. Pođe kruharu, uze glavu kruha. M. Pavlinović, rad. 70.

KRUHAREV, adj. *koji pripada kruharu*. — *U Stuličevu rječniku*.

KRUHAR, m. *pl. ime selu u Bosni u okrugu bihačkom*. Statist. bosn. 55.

KRUHARICA, f. *žensko čelade kao kruhar*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* ('pistrix') gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* ('fornaja, colui che fa o vende il pane', 'pistrix' 825a), u *Bjelostjencevu* (kod kruhopećica), u *Voltigijinu* ('fornaja', 'beckersfrau'), u *Stuličevu* ('pistrix'). Ljeti tovijernarica a zimi kruharica. (D). Poslov. danić. Bio je sin uboge kruharice. M. Pavlinović, rad. 75. 'Kupujem kruh u kruharica'. u Stonu. M. Milas.

KRUHARIČIN, adj. *koji pripada kruharici*. — *U Stuličevu rječniku*.

KRUHARINA, f. *samo u Stuličevu rječniku*: v. pečarina.

KRUHARIŠTE, n. *u Stuličevu rječniku*: 'panariolum', dakle: mala kotarica. — *nepouzđano*. — *U istom rječniku ima za isto značenje i kruharištvo što je sasna nepouzđano*.

KRUHARITI, kruharim, impf. *u Bjelostjencevu rječniku*: kruharim kod krušnarim. *Ima i u Stuličevu s prijevodom*: 'panem vendere' i s dodatkom da je uzeto iz *Bjelostjenceva*, ali je drugo značenje: *prodavati kruh*.

KRUHARNICA, f. *dućan gdje se prodaje kruh*. — *U dva pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. pečarnica). Unide u kruharnicu ovoga čovjeka. J. Filipović 3, 264a. Ulazište unutra u manastir, kako u pećnicu iliti kruvarnicu. P. Filipović 19.

KRUHAROV, adj. *vidi* kruharov. — *U Stuličevu rječniku*.

KRUHARSTVO, n. *posao ili zanat u kruhara*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'ars pistoris'.

KRUHOBORAC, kruhoborca, m. *čovjek koji se bori za (svagdašnji) kruh, koji radi da steče življene od dana do dana*. — *U jednoga pisca našega vremena, koji će sam biti načinio ovu riječ*. Nije htio da mu braća postanu kruhoborcima, da gñiju u pisarnah. M. Pavlinović, rad. 182.

KRUHOPEC, m. *vidi* kruhopeća. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Trudan sam, pušće me, da malo ležem, pa da samo edan kruvopec ospavam' (t. j. toliko da odspava, za koliko se jedan krv pod pekom ispeći može). J. Bogdanović.

KRUHOPEČA, *f.* *onoliko vremena koliko treba da se ispeče jedan kruh*. — *ispoređi kruhopoc*. — *U jednoga pisca Bošnjaka xvii vijeka*. Scijske naše da ne bijaše za jednu kruhopoču sličao one ptičice. M. Divković, bes. 579^b. Vrijeme se zove kako to jedna kruhopēča, to jest dokle bi se jedan kruh ispekao. 875^b.

KRUHOPEČICA, *f.* *vidi kruharica (šensko čelade što peče kruh)*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kruhopēča, kruharica, pistrix, v. fištrovica.

KRUHOPEČNĀK, *m.* *kruhar (upravo čovjek koji meče kruh u peć)*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Od dvaju zatvornika koja bijahu u tamnici Farauonovoj kruhopēčnik izade za biti obješen. M. Radnić 540^b.

KRUHOPEK, *m.* *kruhar (čovjek što peče kruh)*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kruhopēk, kruhar, pistor, v. fišter; u Jambrešićevu: pistor; u Stulićevu: v. kruhar.

KRUHOPEKOVICA, *f.* *kruharica (možebiti uprav: žena kruhopēkova)*. — *U Jambrešićevu rječniku*: pistrix, i u Stulićevu: v. kruharica.

KRUJ, *m.* *Croja, grad u Arbaniji*. — *U spomeniku xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (grad u Arbanaskoj, koji pišu 'Kroja' i 'Krua')*. Gospodovati Kruj i arbanasku zemlju. Spom. sr. 1, 132. (1415).

KRUJA, *f.* *vidi Kruj*. — *U narodnijem pjesmama crnogorskim našega vremena*. Od krvave Kruje na krajinu... Da ih čera Kruji u Epiru... Pjev. orn. 80^b. Do Kruje i oko Kruje, ali Kruju osvojiti ne može. 298^a.

KRUJAN, *krujna (?)*, *adj.* u Stulićevu rječniku: v. krupan. — *sasma nepouzđano*.

KRUJANIN, *m.* *čovjek iz Kruje ili koji pripada Kruji*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu bez značenja, samo s primjerom*: Uz koljeno paše Krujanina. (Nar. pjes. vuk. 4, 111).

KRUJICI, *m. pl.* *ime zaseoka u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 23.

KRUJMADA, *f.* u Daničićevu rječniku: zaselak Šikli: 'Krujmada'. G(lasnik). 15, 286. (1848?). Krujmada je danas Kremat nešto niže Šikje. S. Novaković, zeml. 49.

KRUJSKI, *adj.* *koji pripada Kruju*. — *U spomeniku xv vijeka, i otale u Daničićevu rječniku (krujskyj)*. Šubaši krujskomu i rabanskomu Balabanu begu. Spom. sr. 1, 132. (1415).

KRUKOJEVCI, *Krukojevaca*, *m. pl.* *ime zaseoka u Bosni u okrugu bihaćkom*. Statist. bosn. 55.

KRUKOPETLINA, *f.* *vrsta grožđa*. Krukopetlina, weisser mehlweiss, w. honigler (u Zagrebu), v. Krkopetlina. B. Šulek, im. 176.

KRULAC, *Krulca*, *m.* *prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. segn. 1871. 112.

KRULIĆ, *m.* *prezime*. — *xvi vijeka*. Blaž Krulić. Mon. croat. 251. (1552).

KRULITI, *krulim*, *impf.* *guritati*. — *ispoređi nslor. kruliti*. — *Ne zna se, treba li pisati i izgovarati s -l- ili s -j-*. — *Po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencevu (krulim, grunio' brokam, krupam, ut solent porci')*, u Jambrešićevu (krulim, grunio'), u Voltigijinu (kruliti, grunire, gorgogliare', grunzen'). u Stulićevu (kruliti, v. brokati iz Habeliceva). Zakolimo prasca, ki na pragu kruji. Jačke. 272. — *U drugome prenesenome značenju*: Kruliti, kada u trbuhu zavija. na Rijeci. F. Pilepić. i ovo je značenje u novoslovenskome.

KRUJAC, *krulca*, *m.* *krujav čovjek*. — *U naše vrijeme u Istri*. Krulac, homo membrus mancus et debilis, gen. krulca. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 27.

KRUJAST, *adj.* *vidi krujav*. — *U naše vrijeme u Istri*. Krujast, membrus debilis. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 11ftag. 29.

KRUJAV, *adj.* *sakat*. — *ispoređi novoslov. krujati, hramati*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kruljav. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 11ftag. 29.

KRUJE, *kruleta*, *m.* *krujavo čelade*. — *U naše vrijeme u Istri*. Krule, homo mancus, gen. kruleta. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 83.

KRUJEŃE, *n.* *djelo kojim se kruli ili kruji*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski kruleŃe; u Jambrešićevu: kruleŃe; u Stulićevu: kruleŃe.

KRUJITI, *krulim*, *impf.* *vidi kruliti*.

KRUŃA, *f.* u Vukovu rječniku: voda koja teče kroz Dukadin i utječe u Drim.

KRUMARA, *f.* *ime mjesta u Srbiji u okrugu požarevaćkom*. Niva kod Krumare. Sr. nov. 1865. 427.

KRUMPAČ, *m.* *gavran*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: krumpač, krompač, satyra avis, v. kavran. Krumpač, galovran, Corvus corax L. D. Trstenjak.

KRUMPAK, *m.* *čovjek hrom ili krivijeh nogu*. — *Od nem. krumm, kriv (u austrijskom govoru krumpe)*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: ,compennis, valgus, varus, varicus, loriipes'.

KRUMPAŃE, *n.* *djelo kojim se krumpa (vidi 1. krumpati)*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: krumpaŃe, grakaŃe, ,crocitus, crocatis, crocitat'.

1. **KRUMPATI**, *krumpam*, *impf.* *grakati*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: krumpam, krompam, grakam, ,crocito', i u Stulićevu: v. grakati iz Bjelostjenceva.

2. **KRUMPATI**, *krumpam*, *impf.* *hramati*. — *ispoređi krumpav*. — *U Voltigijinu rječniku*: ,zoppicare, ranchettare', hinken, lahm gehen'.

KRUMPIJER, *vidi krumpir*.

KRUMPĀR, *krumpira*, *m.* *vidi krompir i kr-tola*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.*: krūmpīru (krūmpīre), krūmpīri. — *Mješte -i- čuje se i -ije- (kao da je negda bilo ē)*: krūmpījer, krūmpījēra. *to se može čuti ne samo u južnom govoru nego i u zapadnome (u pisaca Slavonaca)*. *ispoređi manastir, pir itd.* — *u riječima što od ove postaju prema kratkome -i- može stajati -je-, vidi krumpiraš itd. a) krumpijer*. Krumpijer ili križalina. I. Jablanci 63. Rotkva i krumpijer. J. S. Relković 40. (vidi kod križalina). Krūmpījer, krūmpīr. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *b) krumpir*. Krumpir, 'die kartoffel, grundbirne', Solanum tuberosum. G. Lazić 111. Krumpir zapadno, znači što i krumpijer. J. Bogdanović. Krumpir (nem. grundbirn), češ. krumpir, krumple, Solanum tuberosum L. (Visiani). B. Šulek, im. 176. — *c) s pridjevom morsk, znači drugu bišku (čičorku)*. Krumpir morsk, Helianthus annuus (griješkom mješte tuberosus, vidi u istoj knizi na str. 522^b) L. (Sablar). B. Šulek, im. 176.

KRUMPĀRĀŠ (krumpjērāš), *krumpirāša* (krumpjērāša), *m.* *naziv za onoga koji rado krumpijere jede*. 'On ti je krumpjērāš, nemu samo dosta krumpijera, pa on drugog jela ne treba'. U Lici. J. Bogdanović.

KRUMPIRAŠICA (krumpjerāšica), *f. žensko* čefade kao krumpiraš. J. Bogdanović.

KRUMPIRIĆ (krumpjērić), *m. dem.* krumpir. — *U Lici.* Kad krumpijeri dobro rode, narod ih onda zove 'krumpjerinama', a kad slabo onda 'krumpjerići'. J. Bogdanović.

KRUMPIRINA (krumpjērina), *f. augm.* krumpir (*vidi i kod* krumpirić). — *U Lici.* 'La, kolika 'e ova krumpjerina'. 'Rodile krumpjerine pa i nemam de sipati'. J. Bogdanović.

KRUMPIRIŠTE (krumpjērište), *n.* mjesto gdje su letos krumpijeri bili. *U Lici.* J. Bogdanović.

KRUMPIŠ, *m. vidi* krumpir. Krumpiš, Krumpiška, *Solanum tuberosum* L. (Vajavac, rad). B. Sulek, im. 486.

KRUMPIŠKA, *f. vidi* krumpiš.

KRUMPJER-, *vidi* krumpir.

KRŮNA, *f.* corona, što nose na glavi kao snak svoga dostojanstva i oblasti carevi i krajevi (u novije doba biva to samo kod krunika i još kod koje vrlo svečane prigode), te je skovano od zlata i nakičeno dragijem kamenem. oblik je u krune kao obruč (ili boje obluk) iz kojega se obično pružaju mañi luci što se jedni s drugim sastavljaju svi na jedno mjesto, a na oboje je kugla s krstom. tipički oblik krune, kako ga narod shvaća, oblik je ozgor narezan na jednake uglove. i plemići nose naslikanu krunu na svom grbu, te su neke ovakove krune (osobito grofovske, bavorske) sličnije onom tipičkom obliku. — isporodi koruna, vijenac. — *Postalo je od lat.* corona, te je stariji oblik koruna, koji može biti da je postao i u praslavensko doba, isporodi stslav. i češ. koruna, polj. koruna; oblik je krune pozniji (ima i stslav. kruna, ali ne znam iz kojega je doba, i nslav. krona), i u našem se jeziku ne potvrđuje prije xv vijeka (prije se upotrebljavalo za ovo značenje vijenac, *vidi*). ne znam, jeli kruna postalo od koruna ispadanjem slova o, ili je prešlo iz srpnem. krōne. — Između rječnika u Vrančiću (corona'), u Mikaljinu (corona'), u Belinu (corona e diadema', corona' 290a), u Bjelostjencu (v. koruna), u Voltigijinu (corona', krone'), u Stulićevu (corona, thiara, mitra, sertum, diadema'), u Vukovu (die krone', corona'. cf. koruna), u Daničićevu (corona').

a. u značenju kao što je sprijeđa kazano.

a) u pravom smislu. Krunu bisernu. Spom. sr. 2, 125. (1466). Caru se jednaci i jur mni bit veći... u kruni sidići. Đ. Baraković, vil. 60. Ovo li su krune jasne s kojim rešiš prame moje? I. Gundulić 46. U krunah kraljevi sniženi odasvud i puci jošte svi doći će na tvoj sud. 78. Vrh u ne vedra čela viđaše se kruna sjati. P. Kanavelić, dubrovnik. 7. Da te trojna kruna resi. J. Kavanin 213b. Kraljica sebi krunu udovica skinu s glave, ter ju stavi duždu u biljeg od ljubavi. 214a. Nijemški orle, krune dvojje pokle nosiš. 220a. Obruč krune vas na vrhe ne nahodi sebi svrhe. 298b. Klekavši prid dječcom u štali krune svoje skinuti. F. Lastrić, test. 62a. Obećajući joj krunu od cesarice metnuti na glavu. test. ad. 86b. (Carsku) glavu kruna kiti. A. Kanižlić, kam. 319. On će ti isti krunu na glavu postaviti. M. Zoričić, osm. 88. Gospodine! nije kruna za linčine: il' puk drži kao valja il' ostavi ime kralja. V. Došen 249a. Na čelu mu od krune zlameña. And. Kačić, razg. 92b. Svitlu krunu k vedru nebu baca, ter se care s krunom razgovara. 150ab. Baci na zemlju krunu Farunovu. kor. 61. Glava krunom ukrašena. J. Rajić, pouč. 1, 2. Na glavu joj (banovici) zlatna

kruna, na ruku joj prsten zvečke, na glavu joj kruna trepti. Nar. pjes. vuk. 1, 342. Lepo nas je Erceg darovao: meni dao krunu pozlačenu... 1, 551. Meni, Maro, krunu od bisera. 1, 552. Ti načini krune pozlačene sve od srebra i suvoga zlata a iskiti dragijem kamenem. 2, 90. A na glavi devet perisana, povrh toga kruna pozlačena a u njojzi tri kamena draga. 2, 198. Pošli štaku Nemanica Save, zlatnu krunu cara Kostantina. 8, 80. Ko prosi, da krunu nosi, vaju mu dati. Nar. posl. vuk. 152. Imahu krune zlatne na glavama svojima. Vuk, otkr. 4, 4. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Kruna papina, thiara'. J. Mikalja, rječn. Papina kruna, corona del papa', thiara'. A. d. Bella, rječn. 290t. Šale mu krunu episkopsku. A. Kanižlić, kam. 294.

b) u metaforičkom smislu, carska, kraljevska vlast, carevanje, kraljevanje. Neće se odnimiti pristolje aliti kruna od Jude. M. Divković, bes. 51a. Dali ova krunu steče s huda dila nečasnoga? I. Gundulić 24. Svak slavi večeras, ko pod mom krunom jes, hrabrenu moju vlas i me vil' drag ures. 100. Lasno dobit krunu od svita bi s vitezim tač hrabrenim. 290. Vitez koga krunom kopje obdari. 313. Lasno tebi, care Osmane, bi na krunu doć od svijeta, na onu krunu po razlogu ka za oem tebi ide. 497. S kom (sabljom) u ruci slavni Osman krunu steče. 565. Vidim puke sve podložne uzmožitijoj srbskoj kruni. G. Palmotić 2, 260. Hotijaše mu krunu uzeti. J. Banovac, pripov. 258. Da tko nemu ili dicit njegovoj ne otme krunu. A. Kanižlić, kam. 2. Hotio je carsku krunu osvojiti. 98. Ako koga neprijatelj imadeš, iliti koji ti o kruni radi. E. Pavić, ogl. 433. I zatim otići će anđeli među cesare i kralje, gdi neće biti uspomena od krune i vladanja. Đ. Rapić 7. Ti ćeš biti krune moje nasljednik. Nar. prip. vuk. 250. Ja ti povijedam razliku između krune i svećenstva. M. Pavlinović, razg. 98.

c) od predašnjega se značenja prenosi na samo lice carevo ili kraljevo, često uz pridjeve kao svijetal, sjajan, vedar, slavan itd. ili uz narodno ime (u kojemu od prvijeh primjera može biti značenje kao kod b) ili d)). Vičnik svete krune ugrske. Mon. croat. 5. (1288). Na što bi imali pravde od krune ugrske. 66. (1446). Što je sada pod krunom ugrskom njih plemštine. 66. (1446). Nasledujem mojih prvih vernu službu svetoj kruni ugrskoj. 231. (1527). Vladaocu nad blagom krune ugarske. D. Zlatarić III. Vedre krune, teška rala jednom kosom ona slama. I. Gundulić 293. Da naj višijeh sred ne kruna visoka se kruna umjesti, ka gospodi slave puna s mnogom srećom. 276. Slavni je cesar dundo tebi, ki više svijeh kruna sjedi. 278. Čez je mnoga tvojih puka što tvoj kruni posluh daju. 280. Kralj franački, špańska kruna, Leh čomorni, i gospoda sva od svijeta istu plemu suproč sebi cjeć poroda. 305. Carstvu tvomu cijeca toga spomenut se meni vidi, s krunom kralja pojačkoga s prva iskat da mir slidi. 303. Slavnoj špańskoj kruni opeta on se uzda vrha doći. 359. Inostrane krune i knezi, s kim Poljaci društvo imaju, na njih pomoć i oni ustaju. 417. Da s pojačkom slavnom krunom mir utvrdi i utemeji. 423. Ovo čuvši oči gori diže k slavnoj loškoj kruni. 447. Dvije krune su, u ke uzdati ti se možeš do nevoje. 451. Pokle svršsen jest oficij i prikazan sakrificij, Valerijane moj uzmožni, mojoj kruni tere zbožni... P. Hektorović (?) 87. O! šta kruna svit izgubi, gdi vojnika kralj ne jubi! V. Došen 125a. Vojsku kupi kruna cesarova, Karlo peti. And. Kačić, razg. 246a. Ispunit želju i bo-

goľubstvo te krune. M. Dobretić 392. Da bi nama u čas dobar! našoj kruni ćesarovoj! Nar. pjes. vuk. 1, 176. — *Često se ovako nazioše vladalac (car ili kralj) kad se s nim govori.* Ali na boj suprotiva caru čim tva kruna ustaje, ka država tva počiva? I. Gundulić 453. Za to, o kruno, kojoj sriću na svim krunam višnji je podo. 454. Neka znade tvoje veličanstvo da sam ja došla prid tvoju krunu s ovim ženam. N. Palić 35. Zaklišem ti se, kralju moj i kruno moja. M. Zoričić, osm. 89. A ona je nemu (*kraljica kralju*) besidila: 'Vira moja, svitla kruno moja!... Sad promisli, draga kruno moja!' Nar. pjes. vuk. 1, 441. Kruno naša, care Konstantine! 2, 90. Gospojice, kruno od Rusije! Nar. pjes. petr. 2, 599. 'Tako, kneže, naša kruno draga! Osvetn. 3, 69. — Rekoše: 'Svitla kruno, oto ti Juda!' F. Glavinić, cvit. 124^b. Svitla kruno, o cesare, ne brini se tim ništare. P. Hektorović(?) 160. Odgovara mu (*kralju*): 'Prisvitla kruno, nije ovo vrime za ispovidit se'. J. Banovac, razg. 103. Svitla kruno, reci nam san. F. Lastrić, ned. 154. Svitla kruno! A. Kanižlić, uzroci. 35. Već te molim, svitla kruno moja. And Kačić, razg. 41a. Svitla krano perzijanska. D. Rapić 281. Čuješ li me, svetla kruno moja! Nar. pjes. vuk. 2, 166. Svjetla kruno, care gospodine! 3, 87. Ajme meni, kralju, svitla kruno naša! Nar. pjes. istr. 6, 21. Hoću, svetla kruno. Nar. prip. vuk. 57. — Ne sumnji, jasna kruno, od istine. A. Kanižlić, kam. 417. Jasna kruno kraljevska! D. Rapić 326. — Slavna kruno, ja sam obro jednom gdje hoć za to umriti. I. Gundulić 505. O cesare, kruno slavna, ter u dobra svaka spravna! P. Hektorović(?) 160. — Za to, o kruno svim čestita, i vi svijetla gospodo ina... I. Gundulić 449. O slavna i čestita kuće otmanske kruno, vidim, da početak carstva od svita sač krvavim krijepiš zidim. 495. — Nu je naj veća tvoja slava, kruno vedra i čestita, što imaš sina Vladislava. 315. Vedru ćemo krunu tvoju do kraljevstva sa družiti. G. Palmotić 1. 109. Jer tva pamet, vedra kruno, ... P. Kanavelić, iv. 220. — Uzvišena kruno! J. Banovac, pred. 49. Ti, uzvišena kruno cesara, svidotči, jere se je na tvojoj međi dogodilo. D. Rapić 138. Svitla i privisoka kruno! F. Lastrić, svet. 17^b. — Zdravo, kralju od Maćedonije! zlatna kruno pod nebom na zemlji! Nar. pjes. vuk. 2, 481. Car-Lazare, srpska kruno zlatna! 2, 256. Svetli care, kruno pozlačena! 1, 160. — Dostojna kruno! Zborn. 48a.

d) u prenesenom smislu, država što je pod carem ili kraljem, carovina, kraljevina. Našega plemenitoga gospodina svete krune ugrske. Mon. serb. 337. (1429). Svjetli od sunca njetko iztječe, mudar svijesti, moguć rukom, i od velika ime steče, i ostavi krunu unukom. I. Gundulić 277. Krune ugrske veći dio vlas poda se turska ukinu. 890. Da u red skaću svi junaci krune općene na obranu. 433. Jeda kruna tva pojačka sa hranit se tijem će moći? 451. Očinstvo ti je švečka kruna, s dvjema družim sadružena, ... 453. Treći odabra krunu Lešku i podvrgnu ne kmetove. J. Kavašin 260a. Nemačka skupljajuć sve krune uz jednu krunu. M. Pavlinović, razg. 8. Sabor svih kraljevina svete krune ugarske. Sbirka zak. 1, 50.

b. vidi vijenac (u užemu smislu). u nekijem je primjerima značenje u metaforičkom smislu (vidi c). — ovakova se kruna savija, i to n. p.:

a) od cvijeća. — Između rječnika u Mikaljinu (kruna od cvijetja, vijenac, sertić, corona pectilis, strophium) i u Belinu (kruna cvijetna, ghirlanda, corolla 843a). Učiniti jednu krunu

prekrasnu od cvětja. Transit. 210. Krunu vrh ne nosi prolitnoga ovitja. G. Držić 363. Srida je prolitja, široko jest poľe, zeleni i cvitja u nem jo do voľe. A ćudna nnt' ćuda! ne vim se pri-jati ni počat, od kuda krunu ti svijati (*metaforički, o hvalama*). H. Lucić 283. Tere ću još donit svakojzi ja od vas od šta će krunu svit. N. Naješćković 1, 175. Naočigledice donose andeo s neba dvi krune cvitja plemenitoga. M. Zoričić, zrc. 42. Bijaše obićajan kitit cvitjem jednu priliku iste divice i naćihat joj od cvitja krune. F. Radman 57.

b) od lišća. Da sad mi govore tve pisni i kažu, ojeta na zборе da s' došal k Parnažu, da t' krunu prikažu javora divice ke tuj čine stražu Pegaške vodice, ke znam da suzice za radost proliše niz rumeno lićeć ki čas te vidišć. 'Ovoj li je' riše 'on kođa mi mnimo da izginul biše, a sad ga vidić? ... i krunu savitu od javora drugu dajmo mu i svitu do tleha der dugu'. H. Lucić 276. Toga rad vesela gospoda i vas puk slomiše od zela mirisna svaki struk; gospoje svojih ruk prosipľu s prozora vitezom na klobuk kitice odzgora s naranžom javora mišano, vitih krun. D. Baraković, vil. 298. Neć u boju slavan ostat sried tabora, krunec krunu od javora. J. Kavašin 76^b. — U ovijem se primjerima misli na vijenac oľ lovorik, laurea, znak doktorske časti. (S. Bonaventura) ukup z svetim Tomašem od Akvina prija krunu od naućitelja. F. Glavinić, cvit. 218a. Gdi dostignu krunu od meštra 219^b. Kruna naućiteljska, laurea dottorale, laurea magistralis. A. d. Bolla, rječn. 429^b. — Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer: Od mora od slana da s' toľik gospodar (Neptune!) u kruni od braka. M. Vetranić 2 19.

c) od trńa (po matth. 27, 29; marc. 15, 17; joann. 19, 2; misli se i na pravu krunu, jer je Isus za rug okruhen kao kralj). Hoće donesti krunu trnovu. Zborn. 124^b. Spletoše krunu od trńja. Anton Dalm., nov. tešt. 162^b. joann. 19, 2. Trnovom krunom krunen. A. Gućetić, roz. jez. 6. Trnovom krunom krunivši Isusa. M. Divković, bes. 5a. Tebi sada ja narićem s blagosovom mir izpuni, a put moju davam bićem, a trnovoj glavu kruni. I. V. Bunić, mand. 25. Glavu žestokom krunom kruniše trnovom. A. Vitalić, ostan. 373. Traja krunu slavnu dosti. J. Kavašin 50a. Trn je krune Isusova. 331a. Tecijahu kaple oľ krvi iz prigorkijeh i ľutijeh bodľina trnove krune. M. Lekušić 110. Trnovu mu krunu staviše na glavu. F. Lastrić, test. 114a. Okruhen bolestivom krunom trnovom. I. A. Nenadić, nauk. 241. Zlamenovat krunu trnovu koja bi postavľena na glavu spasiťela našega. M. Dobretić 285. Već bi ti trnovu krunu s glave skinuli. Osvetn. 1, 1. — Ni' moć rit bes plaća, kako m(u) zlu krunu na glavu od draća stavišo svu punu. D. Bańina 148^b. Draćnu krunu. A. Vitalić, ostan. 171.

d) od vlasi (metaforički). Koj (*kraljici od liposti*) prije od zlatnijeh prama stivi narav krunu oko ćela, nego li onu, s kom na glavi ćestita je. I. Gundulić 281. — Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer: A kad al' je vridan krune (*hololaža*) od pasjega repa vune. V. Došen 40a.

e. s toga što je u Grka i Rimľana bio obićaj, kad bi ko što izvorno učinio, ili se u ćemu među ostalima naj boľi pokazao, da bi mu podijeljena bila kruna ili upravo vijenac, u prenesenome se smislu kruna (obićno kao vijenac) shvaća kao znak odlikovańa ili nagrada. vidi: Oni u istinu teku, da vazmu krunu rasrušnu ka na mańe pri-

hodi, a mi tećimo da vičnu vazmemo. Bernardin 19. paul. 1cor. 9, 25.

a) *uopće, kaže se* kruna od dobiti, od slave, slavo-dobitna. Okruni ga Gospodin krunom od slave. N. Rašina 201^b. ecclesiastic. 43, 9. Pak i moje okruniti krunom slave imam dijete. J. Kavašin 511^b. I tako ćeš onu krunu slave imati, koju je on (Isukrst) svim obećao. J. Banovac, razg. 65. Da ti tašte slave krunu s tvoje hole glave spunu. V. Došen 51^a. I tebi ćia ke vas svit ako se bit bude, vičše dike kruna se hoće svit. H. Lucić 199. Krunom hvale okruni ga (papa). J. Kavašin 180^a. Krunu imaše od dobiti. P. Kanavelić, iv. 186. Blaženi ki dobitnu krunu odnose. J. Kavašin 349^b. Od dobiti grabe krunu ki se sile, ne ki hjunu. 366^a. Jasnom krunom od dobića kâ je i inim postavljena neosvrnikom pravde ćia. 516^a. Kruna od dobitja, laurea trionfalo', laurea triumphalis'. A. d. Bella, rječn. 429^b. Ne da nam se kruna od pridobitka. M. Zoričić, osm. 131. Kruna slavo-dobitna, corona trionfale', corona triumphalis'. A. d. Bella, rječn. 280^a. — *Ano pripada i ovo*: Er ku i dobit na svit diku...? ki li ć steći život divi...? ka li ć kruna da t' so svije, kad uzvidiš gdi puk vrvi nade h mrtva rana u krvi a prid pragom tve ćelije? A. Čubranović, jed. 159—160. Još Dubrovnik s davnom krunom stoji eće vjere u slobodi. I. Gundulić 389. Nu Dubrovnik sred pokoja ki od slobode krunu steće, s mita od zlata, s prijetne od boja od vjere se ne poreće. 389.

b) *znači pjesničku slavu ili uopće kniževničku*. Rad pjesni juvene dostojan er si bio krune da ne vene koju ti svi Klio. N. Najlašević 1, 311. Ter im su (pjesnikom) za slavu te muže savile po krunu. 1, 318. — *Zač ako sveder taj budeš drum sliditi, krunu ćeš vječnu, znaj, na čelo tve sviti... pisma će vik tvoja na svitu živiti*. D. Rašina 58^a.

c) *znači slatu rajsku po smrti*. (Sveti i svetece) vencem i. krunom nadareni. M. Jorković 100. I primite izabranu krunu vama obećanu. J. Kavašin 984^a. Toj isustiv, ljepšom se odi krunom (umrije). 247^a. Kušanim bo krunu pravi svojim ljubnikom Bog pripravi. 488^a. Pođe s ovoga svita za primiti krunu nebesku. A. Kanižlić, kam. 634. Vole zlata kesu punu neg nebeskog' raja krunu. V. Došen 79^a. Kad iskušes bude, primiti će krunu slave. J. Matović 514. — *osobito za svece mučenike*. Isukrst vojnikom svojim kripko za h boreći se krunu obita. Živ. kat. star. 1, 223. Bi mu dana kruna od mučenika u vrime Antonina Pia. F. Glavinić, cvit. 4^a. Vitezi Isukrsta, sada je vrime, u ko prijeti budete krunu vičnosti, ako srčeno budete boriti se. 25^b. Do tri dni ćeš sa mnom gori s krunom pojti v rajskih dvori. P. Hektorović(?) 94. Krunu puni smijestva zagliši od mučijenstva. J. Kavašin 296^b. Okrunjena krunom mučienstva. A. Kanižlić, kam. 5. Sveti Kajo papa i mučenik primi krunu na 296... Svi ovi primiše krunu s svetom Susanom na 295. And. Kačić, razg. 12. — *Ano može pripadati i ovo*: Zahrañena mi jest kruna od pravde ku mi će povratiti Gospodin onoga dne pravdeni sudac. Bernardin 173. paul. 2tim. 4, 8. Ostavljena jest meni kruna od pravde koju dati će meni Gospodin u oni dan pravi sudac. N. Rašina 26^b. Zato da ufam krunu opravde na dan veli. J. Kavašin 984^b.

d) *metaforički, ko je među ostalima najboji nosi krunu kao da je među njima kralj*. Er dostojiš vrhu glave krunu nosit svih gospoja. A. Čubranović 148.

e) *kao nagrada uopće*. Izgubiti tolike krune od dilih kripostnih. P. Radović, nač. 251. A za krunu truda tvoga steć ćeš dragu tvu Lubicu. I. Đorđić, pjesn. 8.

d. *prema predašnjemu značenju kod c kaže se o čeladetu kao naj veća pohvala*.

a) *ispoređujući s drugom čeladi ističe se da je ono u čemu ili u svemu najboje. ne može se u svakom primjeru dobro razlikovati od značenja kod b)*. Od svih žena ti si kruna. N. Najlašević 1, 116. Ne umijom tišći reći dil, zašto si kruna svijem gospodam vazda bil'. 1, 178. Ja sam kruna od svih vila, sve se vile mnome diče. 1, 206. Tuj ti me saveza taj kruna od vila, koja je s nebesa od sunca sletila;... 2, 19. Božia majko i djevice, vječna kruno od svih žena. M. Držić 423. O časti i diko i kruno svih gospoj. 445. Marija, zdrava bud, milosti si puna. Gospodin s tobom svud, ti si ženska kruna (benedicta in mulieribus). F. Vrančić, živ. 115. Dalmatinskih svih gradova svijetla kruna ti ćeš biti (Dubrovniče). G. Palmotić 1, 110. Lijepu Eleni podi rani krunu slavnijih svih gospoja. 1, 239. Vrijednijih kraja vjekovita čas i kruna. 2, 161. Kćorca ma mila vrijednijih kruna i ovijet. 2, 205. Idmon, kruna svih proroka. 2, 370. Kupili biskupa je kruna uresna. J. Kavašin 93^a. Ona od lijepijih cvijet i kruna. I. Đorđić, uzd. 4. Ne izgleda se u Čičerona, krunu svih besjednika. V. M. Gučetić 1. O Nepomucene, izpodvnička kruno! A. J. Knezović 279. A babalko ovog' sina biše kruna svi starina. V. Došen 85^b.

b) *kaže se kruna o čeladetu, koje je drugoj čeladi, mjestu itd. kao slava, dika, ures, vidi i a)*. Sv. Jorolim je dika, poštenje i slava i svitla kruna hrvatskoga jezika. Živ. jer. star. 1, 230. Držići su mjesta ovoga kruna i čas. M. Držić 23. Krune moje ti si 'kruna'. I. Gundulić 536. Tomas od Akvina, dika i kruna reda s Dominika. F. Glavinić, cvit. 96^b. Sveti Ludovik doveti kruna krajevata od France. 291^b. Blaženi s. Juraj, crikve katoličanske dika, vojnikom kruna, a vernim prilika. 99^b. O čestiti Dubrovniče, svijetla kruno kraja ovoga. G. Palmotić 1, 289. Kruno slavna, diko i časti slovinskoga od jezika. I. Ivanišević 229. Ki te svoj državi za vikovnu diku, za krunu postavi, i za čast veliku. P. Hektorović 64. Domiani ki je kruna otačbine. J. Kavašin 16^b. Žena poštena jest čoviku kruna i poštenje. J. Banovac, pripov. 186. Kruna našeg slavnog naroda Jorolim (štamarskom griješkom Jerosolim) sveti. M. Zoričić, osm. 75. Po imenu kaludere Sava, kruna, dika, poštenje i slava slovinskoga puka i naroda. And. Kačić, razg. 18^b.

c) *kao pohvala uopće bez isporođivanja s drugina*. Ka godi s' od vila, kruna si ljeposti. N. Najlašević 1, 236. Zasto je ona cvijet i kruna od dike. 2, 80. Koja (zlica) ne bi bil' dostojna takoj kruni služiti sve dni. S. Bobalević 207. Nemoj me odagnati, kruno od svitlosti. M. Jorković 25.

d) *u vokativu se upotrebljava uz moja i bez te zamjenice*:

aa) *od štovanja (prema a) — c)*. Kruno srca moga. M. Jorković 104.

bb) *od ljubavi, prema b)*. Bratjo moja, pridraga i priželina, veselje moje i kruno moja! Bernardin 143. paul. philipp. 4, 1.

cc) *od ljubavi i dragosti prema ženskom čeladetu, po svoj prilici onako kao što se zove i slatom, blagom, uresom, dikom itd*. A za toj, ma kruno, pokle si isevala, izvrsna napuno nada sva

ostala. H. Lucić 213. Jur poznaš mđ viru i gdi sam umiru za tebe, kruno, prav. N. Najlašević 2, 7. Zasve da s svijeh strana, biserna ma kruno, za te je od rana srdašce me puno. 2, 96. O kruno izbrana! M. Držić 445. Nu ja tobi sad se obitam, moja kruno svita, nikad neće moja mladost drugu vilu služiti. D. Rašina 106a. Uzmožaj ti moć i zdravje sve to veće dugo lita, moja kruno zlatom svita. A. Čubranović 163-164. Sada, kruno ma biserna, ja ne prosim meni platu. S. Bobalević 209.

e. o nečemu neživu sa značenjem kao kod d, a). Razum ga susrite, kruna od razloga. M. Marulić 150. Tu Salamon, kralj čestiti, čini crkvu sagraditi, krunu ljudskih svihj čudesa. G. Palmotić 3, 18a.

f. u prenesenom smislu, n. p.:

a) gornje grane u drvetu. Grane sastavljaju u drveću krunu. J. Pančić, bot. 50.

b) u zuba. Kruna, gornji vidljivi dio zuba. J. Pančić, zoolog. 19.

c) vidi kauka. Kada ne nose krunu ili kavku. Š. Budinić, ispr. 22. Kruna ali kauka neka bude otvorena. M. Bijanković 94. Što će reć krug oli kruna popovska? Blago turl. 2, 317. Jeli od davna ove krune dijačke u crkvi običaj? Da je od svetoga Petra Apostola ova kruna na redena bila, scini sveti Grgur turomenski. I. Velikanović, uput. 3, 162.

d) društvo, vidi krug, 2, b, c). Sad ako ć sidići s prvimi u kruni i sud nam suditi... Đ. Baraković, vil. 103. Tebe slavna učenikā družba i kruna pričestita... hvali (te gloriosus apostolorum chorus...). J. R. Gučetić 11.

g. kao pristojnija riječ mj. rozi (kad žena nije vjerna mužu). — U jednom primjeru xviii vijeka. Da se nahodi toliko dobar muž da zatiska jedno oko dopuštajući svojoj ženi, da mu čini krunu, bi li ova učinila pravo prijubodinstvo? And. Kadžić 519.

h. novac što u različenijem mjestina ima različnu vrijednost, nem. krone, engl. crown itd. u Austriji mu je sud vrijednost po forinte, a u zlatu 81 kruna vrijedi 85 metričkih franaka. dijeli se u 100 filira ili para ili potura.

i. vidi krunica, f. — U naše vrijeme u Lici. 'Eli na h vika?' 'Bome 'es mu nekolike krune očata'. J. Bogdanović.

k. cvijet i biljka. Kruna, Lilium bulbiferum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 176. Carska kruna, 'die kaiserkrone', 'Fritillaria imperialis'. G. Lazić 122.

2. KRUNA, f. hyp. Krunija. — Ako se mijeña u voc. Krūno. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu. Kruna. S. Novaković, pom. 72. Mati moja Kruna imenom. D. Obradović, živ. 17.

8. KRUNA, f. ime domaćijem životinjama.

a. kokoši. Krūna, naziv za kokoš, koja ima krunu na glavi. 'Neš mo'e krune zaklati'. u Lici. J. Bogdanović. u Dobroselu. M. Medić. u Bosni. D. Hirc.

b. ovci koja ima krunu na čelu. u Dobroselu. M. Medić. Krūna, ime ovci. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

1. KRUNAC, krunca, m. tičar, vrst graha. Gregurevci u Srijemu. D. Hirc.

2. KRUNAC, Krunca, m. ime planini. Utekoše u Krunac-planinu. Pjev. crn. 246b.

KRUNAĽKA, f. mašina gvozdена za krušeње kukuruza. Sr. nov. 1875. 1107.

KRŪNAST, adj. na kojemu je (ako je živo-

tiša, na glavi) nešto kao kruna. — U naše vrijeme. — n. p.

a. o kokoši. — U Vukovu rječniku: n. p. kokoš, 'gekron't', 'coronatus'. [vide čubast]. cf. kaporast.

b. o zmiji. Sestro Jele, zmija te copila, kratka repa a krunaste glave, od koje se zmije ne prebala! Hrv. nar. pjes. 4, 323.

c. o zgradi. A na jednoj strani (ima Niš) i neko krunasto utvrđenje. M. Đ. Miličević, kralj. srb. 93.

KRŪNÂŠ, krunáša, m. životinja kojoj je kao kruna na glavi. — U naše vrijeme.

a. ime pijetlu. Krūnáš, naziv za pijevca koji ima krunu na glavi. u Lici. J. Bogdanović. u Bosni. D. Hirc.

b. zubatac krunáš, neka riba (tal. dentale colla corona). Zubatac krunáš, 'Dentex gibbosus'. G. Kolombatović, pesci. 6.

KRŪNAT, adj. na kojemu je kruna, okrunen (o glavi). — Na jednom mjestu xviii vijeka. Tri krunate lavske glave. J. Kavašin 284b.

1. KRŪNČICA, f. Robinia pseudoacacia L. (Vukasović). B. Šulek, im. 176.

2. KRŪNČICA, f. neke životinje kojima je kao kruna na glavi.

a. ševa. P. Budmani.

b. ime guski. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

KRUNETINA, f. augm. kruna. 'Vide, kolika e krunetina onom pijevcu narasla'. J. Bogdanović.

KRŪNICA, f. dem. 1. kruna. — Od xv vijeka, a između rječnika (za značenja kod a i b) u Mikaljinu (krunica, mala kruna, 'corolla'), u Bjelostjencevu (vidi kod korunica, a), u Stuličevu ('corolla, sertum'), u Vukovu (dim. v. kruna).

a. vidi kruna, a. Prid svakim jahaše oprovda u krunicu. M. Marulić, pjes. 12. Gabrijel užgan od ljubavi teciše vas vesel s krunicom na glavi. 211. Što li mu (orlu) pomaga krunica na glavi, i da se svijeh ptica naziva kralj pravi? M. Vetranić 1, 37. Aureola to jest zlatna krunica. B. Gradić, djev. 66. Podložnica usijena, bez krunica i plemena. J. Kavašin 290b. Dostojna j' ta glava nositi krunicu. Nar. pjes. istr. 2, 133.

b. vidi kruna, b, a). Krunica ali vez od cvitja razlika. Š. Menčetić 27. Beru cvitak ružice ter sebi viju krunice. G. Držić 413. Krunice povita, molim te ja, podi k jedinoj vrh svijeta mojojzi gospodi, nego te na glavi pronosi taj vila za biljeg ljubavi. N. Najlašević 2, 100. Zlatom pak krunice i cvitke ovijahu. P. Zoranić 56b. I gizdava zarjeznica, puna paoma i krunica. J. Kavašin 485a.

c. vidi kruna, b, c). Trnovu krunicu pleta i viju (Isusu). M. Držić 456. Trn slavne od krunice spasiteljske. J. Kavašin 320b.

d. o čefadetu, vidi kruna, d.

a) vidi kruna, d, a). Krunice od gospoj! Š. Menčetić 23. Bog tebe krunicu vrh gospoj satvori. 75. Proklinu vas ured, krunice od vila, koji mi odnije svijes. N. Najlašević 2, 36.

b) vidi kruna, d, c). Kaži mi, kitice, zelena vijek bila, što je od krunice ka mi te posila? N. Najlašević 2, 62. Podi mi, ptičice, smjerno te molim ja, u one krunice, ka meni suncem sja. 2, 68.

c) vidi kruna, d, d) bb). Krunice gizdava! M. Vetranić 2, 38. Želeći k tebi doć, biserna krunice. N. Najlašević 2, 101. Ži ti slavne dike tvoje, od bisera ma krunice! Jed. nezn. pjesn. 237.

e. corolla, u cvijeta onaj dio što se sastoji iz listića svakakve boje, te je sakriven u pupku prije nego cvijet procvate (u botanici). J. Pančić.

f. vidi korunica, b. — Imeđu rječnika u Mikajinu (krunica, krališ, corona, rosarium'), u Belinu (corona da far oratione', corona precatoria' 230a), u Bjelostjencevu (vidi kod korunica, b, a)), u Voltigijinu (rosario, corona', rosenkranz'), u Stuličevu (globuli filo trajecti quibus utimur fundendis precibus'), u Vukovu (vide brojenice s dodatkom da se govori u Spjetu).

a) vidi korunica, b, a). Koji čovik vsaki blagdan 50 ave Marij i 5 oćenašov redom izmoli (to isto moljenje imenuju krunica). Postila. Bb2b. Način govoriti rožario iliti veliku krunicu Gospinu. A. Kanižlić, bogoljubnost. 359. Krunica svakvrstna... radosna... žalosna... slavna. 861. Govoreći rožarije, ili krunice. L. Vladimirović 91. Smoliše dio rozarija (krunice). M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 240. — U krunici Isukrstovo' govori se triest i tri oćenaša... M. Divković, nauk. 219b. Sva otajstva rozarija mogu se razmišljavati u tri puta u krunici Isusovoj trih desetaka. Azbukv. 1690. 28. Poći za čuti krstjanski nauk, za čuti Božju rič, i reći krunicu Gospodinovu. A. d. Bella, razgov. 189. Krunica Gospodinova od trideset i tri oćenaša, pet zdravijeh Marija i vjerovanje. I. A. Nenadić, nauk. 250. — Govoriti krunicu od prisvetijeh rana Jesusovijeh. B. Kašić, nač. 45. — U krunici Gospino(j) govori se šeset i tri zdrave Marije i sedam oćenaša i jedno vjerovanje. M. Divković, nauk. 221b. — Da s. Orsula i ne sfete druge miluju i pomagaju... onesijeh koji su se nim priporučevali i govorili njih krunicu. B. Kašić, per. 147. — Govorim krunicu s. Ante. L. Vladimirović 71. — Znam da se govore mnoge krunice, rožarija, oćenaši. S. Margitić, fal. 159. Ti imaš mnogo zlameña od pravovirka, dohodiš u crkvu, kadagod se pričestivaš, govoriš i kada-god krunicu. A. d. Bella, razgov. 108. Tko krunicu govoreći krađe. A. Bačić 969. J. Banovac, uboj. 42. Kad govorite u večer krunicu. F. Lastrić, od' 178. Koliko li ste krunica, koliko postova, koliko li lemosina učinili siromahom? ned. 412. Kad krunicu ili druge pobožne molitve govori. B. Leaković, nauk. 898.

b) vidi korunica, b, b). Krunica od prisvetijeh rana Jesusovijeh ima pet koljenaca od kojih sfaki ima pet oćenaša... B. Kašić, način. 46. U ruci krunice na molitvi steći. J. Armolušić iv. Ki bi jemali medalje ali krunice od prošćenja. P. Radovčić, nač. 236. Da ovu krunicu posvetiti dostojiš se. L. Terzić 217. Tko prodade krunicu ili kalež. A. Bačić 64. Uzm u ruku krunicu pak se razgovaraju. J. Filipović 1, 286b. Čine na oči drugije krunicu pribrajati, uzdisati. F. Lastrić, od' 250. U svetkovine ne traži se gospina krunica nego smrdljivo ogledalo. ned. 806. Zato bi običavao slati dičicu s palicom svojom i krunicom. A. Kanižlić, fran. 59. Oćenaš zlameñuje oćca, a činaš arno od krunice. F. Matić 4. Nije sabja za popa ni fratra, već krunica i križ izpod vrata. And. Kačić, razg. 176a. Darujući krunice, medalje i križe. I. J. P. Lučić, izk. 39. U blagosovu krunica, medalja i drugih ovakih stvari. I. Velikanović, uput. 8, 469.

c) u prenesenom smislu, čatati kome krunica, mnogo govoriti i vikati (karajući i rušeći). — U naše vrijeme u Lici. 'Bome mu čata krunice'. J. Bogdanović.

g. vidi kruna, e. c). — U Belinu rječniku: krunica orkovaška, chierica, corona in cima

del capo tosata per segno del chiericato', tonsura clericalis' 189b, i u Bjelostjencevu (vidi kod korunica, c).

h. na jednom mjestu xviii vijeka ima krunice kao ime jednome andeoskome redu, prema lat. potestates ili dominations. Serafini prvi prve troredice, središnji sveti kerubini, zadnji prijestolja i krunice. J. Kavašin 498b.

i. krunica Gospodinova, neki cvijet i biljka. — Imeđu rječnika u Stuličevu. Krunica Gospodinova, granatiglia, detta fior di passione (Pizzelli, Aquila-Buč, Stulli), Passiflora coerulea L. B. Šulek, im. 176.

k. vidi ševa. — U Vukovu rječniku s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

l. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Zemlja u Krunici. Sr. nov. 1875. 1167.

KRUNIČAN, krūnična, adj. koji pripada krunici. — Imeđu rječnika u Stuličevu (coronalis'). Zrna ona krūnična (vidi krunica, f, b)) mlogo su kripstnija protiva neprijatelom duhovnim nego olovna protiva tilesnim. A. Kanižlić, utoč. 411.

1. KRUNIČAR, m. čovjek što po svome zanatu čini krunice (vidi krunica, f, b)). — U Mikajinu rječniku: kruničar, tko čini al' prodaje krunice, coronarius'; u Belinu: coronaro e coronajo, facitor di corone', coronarius' 230a; u Bjelostjencevu: korunice koji napravja ali prodaje, kruničar, coronarius'; u Stuličevu: coronarius'.

2. KRUNIČAR, m. Upupa epops L., vidi pupavac. Tordinci kod Vukovara. D. Hiro.

KRUNIČIOA, f. dem. krunica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (coronetta, corona piccola', corolla' 230a) i u Stuličevu (v. krunica). U kući svojoj priliku divice Marije imadijaše i na prilici kruničicu. A. Kanižlić, utoč. 50. Imaju govoriti kruničicu od pet rana Isukrstovih. 287. Red oviju sedam žalosti jest potvrđen od s. oćca pape Aleksandra Sedmoga. govorećim pako kruničicu ovu... dopustio je papa Benedikt Trinaosti dvi stotine dana prošteće. 368.

KRUNIČ, m. prezime. — U naše vrijeme. Alinpija Krunić iz Lešnice. Glasnik 11, 1, 25. (1806).

KRUNIDBA, f. krunisañe. — Načinili su pisci našega vremena. P. Budmani.

KRUNIDBEN, adj. koji pripada krunidbi. Položenje krunidbene zakletve. Zbornik zak. 1869. 19.

KRUNIJA, f. ime žensko. — Postaje od 1. kruna. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (frauenname', nomen feminae'). Krunija. S. Novaković, pom. 72.

KRUNIJOA, f. dem. Krunija. — U Vukovu rječniku: Krunijca, dim. v. Krunija.

KRUNIKE, f. pl. vidi kronika. — U jednoga pisca xvii vijeka. Kako u krunikah reda našega nahajamo. F. Glavinić, cvit. 250—251. Kako u njegovih krunikah nadaje šte se. 337b.

KRUNISAÑE, n. djelo kojijem se kruniše. — Imeđu rječnika u Vukovu. O krunisañu kraja ništa se još ne čuje. Nov. sr. 1835. 142. Sprdna je to krunisañe Šćepanovo. S. Ľubiša, prip. 120.

KRUNISATI, krūnišēm, impf. i pf. vidi kruniti. — Akc. se mijaña u aor. 2 i 3 sing. krūnišā. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (impf. i pf. 'krōnen', coronare' s dodatkom da se govori u vojvodstvu). — pasivno. Krunisati prorok. J. Rajić, pouč. 1, 20. Krunisani kraj Ugarske. Zbornik zak. 1869. 16. —

sa se, refleksivno (u ovom primjeru u prenesenom smislu: ispuniti se). Spasom će se tvoja krunisati nada. Javor. god. 16, br. 38, str. 593.

KRUNIŠTE, n. pinnae (moenium), *navrh gradskih bedema kao zubi zgrađeni za koje se mogu sakrivati branioci.* — U Belinu rječniku: krunište od mira, merlo, ornamento delle muraglie, e difesa, pinna 483^b; u Voltigijinu: merlo di muraglie, zinne oben an einer mauer; u Stuličevu: merlo, parte superiore delle muraglie, pinna. — i u Šulekovu: zinna.

1. KRUNITI, krūnīm, impf. postavljati kome (objektu) krunu na glavu. — isporodi krunisati, vjenčati. — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 8 sing. krūni).* — Od xv vijeka (vidi 3, a), a između rječnika u Vrančićevu (redimire), u Mikaljinu (kruniti, okruniti, coronare, imponere alicui coronam, redimo), u Belinu (coronare, incoronare, metter la corona, coronare 230^a; kruniti vijencem ili vijencem, incoronar di ghirlande, corolla redimire 343^a), u Bjelostjencevu (krunim kod korunim), u Voltigijinu (incoronare, krönen), u Stuličevu (coronare, coronam alicui imponere), u Daničičevu (coronare).

1. aktivno.

a. subjekat je čelade ili nešto što se u prenesenome ili metaforičkome smislu shvaća kao čelade.

a) objekat je čelade.

aa) u pravom smislu (vidi kruna, a) ili u prenesenom smislu u koliko se ne misli na samo postavljanje krune na glavu nego na predavanje (krafske ili druge) vlasti kojoj je znak kruna. (Papa) Karla carom nareče, kruni i pomaza. Š. Kožičić 18^a. Reče: „... Moga sina hoću... ostaviti na momu gospodstvu i na koruni, i kruni ga i učini ga kodiha. Zborn. 80^a. Negova sina kruniše. Krunivši ga poglavice učiniše vijeće. 80^a. David kralj kruni sina svoga Salamuna. A. Gučetić, roz. jez. 277. Papa posla dva kardinala s krunom, i kruniše Zvonimira. P. Vitezović, kron. 78. (Kralj) odluču vazeti za svoju kraljicu prilipu Olivu...; hoti se s materju svojom shtovati, reče joj: „Gospoje, ja bih sada hotil Olivu kruniti“. Oliva. 26—27. Te izgubi kñaza opakoga, a ti sada kažeš da ga kruno. Nar. pjes. vuk. 5, 485. — Da ju (Mariju) hoti (Isus) uzdignuti na svoje pristojbe; i postaviti je na desnu sebe kruneci je krunom od slave. J. Banovac, razg. 7. — Poslije svionice (biskup) podaje jim (divicama) prsten s kojim zaručene i vinčane jesu s Isukrstom i za bilig ovoga vinčana kruni ji s krunom izvrstitom urešenom. A. d. Costa I, 115.

bb) postavljati na glavu vijenac (vidi kruna, b); auu) od cvijeća (u jedinom primjeru stoji metaforički čestitijem vijencem kruniti u smislu: čestitijem činiti). Višni Gospod, gos. odične, čestitijem vas vencem kruni! A. Čubranović 141. — bbb) od lišća. Vas javor do lista krunec ga slomiše. Đ. Baraković, vil. 102. — ccc) od trña. Oružnici ga kruno trnovom krunom. A. Komulović 66. Koji ga trnovom krunom kruniše. M. Divković, nauk. 170^a. Kruniše ga vijencem trña nesmiljena. I. Đorđić, uzd. 78. Posli ovoga fruštaha počeoše ga trnovom krunom kruniti. J. Banovac, razg. 160. — amo pripada i ovaj primjer u kojemu je nešto umno shvaćeno metaforički kao čelade (subjekat): Ľubav te biči izbi, trnovom krunom kruni, na križ prope. A. Gučetić, roz. jez. 180.

cc) u prenesenome ili u metaforičkome smislu, vidi kruna, c. aaa) u metaforičkom

smislu, o slavi rajske, vidi kruna, c, e). Ah, da te Bog pomože! djevica te krunila krunom! M. Držić 289. Onoga će kruniti Gospodin Bog krunom slave nebeske. M. Divković, bes. 262^a. Nut' Lazara ubogoga... sada mu je plemeniti stol i jeza preizbrana kom pravedan Bog ga puni i slavom ga svojom kruni. J. Kavašin 518^a. — amo može pripadati i ovaj primjer u kome kripost uprav znači kreposne Jude. Bog kripost uzvisuje i kruni. A. Kanižlić, kam. 262. — bbb) kruniti slavom, proslavljati, vrlo hvaliti. Vičnoga hvalom poštuju, slavom kruni. A. Vitajić, ist. 1^a. Još srjed lijepe ter dubrave slovi vila nina slave... ter jih kruni, ter jim sklada pjesni čudne od krjeposti. J. Kavašin 176^a. — ccc) kad je subjekat Bog, kruniti može značiti nadarivati (u prvom primjeru resiti). Tako Bog ki vrh svih lipotom te kruni. H. Lucić 194. Blagosivljaj, dušo moja, Gospodina... zašto je prostio tvoje grijehe... i krunio te je mnoštvom od svoga milosrdja. I. Držić 82. Bog i sveti od istine kruniše ih (Bnetke) pod svojim desom veličanstvom i urešom. J. Kavašin 203^a. — ddd) značenje je kao odlikovati, nagradivati; u svijem je primjerima subjekat nešto umno što se shvaća kao čelade. Da, kō u miru uz vil moju željenje se me izpuni, tako vlas tva (slobodo!) da u pokoj čestitijem nas vijencem kruni! I. Gundulić 176. Gdi mudrovlast zapovijeda pravi jesu svi zakoni... kruni vrijednost, ko'a dostoji. J. Kavašin 208^a. Ova kripost... daje plaću onome tko trče, kruni onoga tko vojuje... M. Zoričić, osm. 132. I u tome isteš slavu, kad za gnizdo daješ glavu, gdi zmaj leži od holosti i sablasti š dime dosti koje tvoju slavu pune, kad te svojom zloćom kruno. V. Došen 16^b. — eee) vidi kruna, d, b). Viteže naredni, Brtnčeviću moj, ... koji nas svih brani u potrebe naše i bez ekvrni hrani kako zlato čaše, koji nas svih kruni po mnoga slamenja, kojim smo pripuni svakoga poštenja... P. Hektorović 3. I starijih mudrijeh kitu kruni u znanom svojem svitu. J. Kavašin 108^b. Neka kruni kuću, budući imac svijest izuču. 144^b.

b) objekat je glava (i vlasi; neobično je u prvom primjeru kod aa) ruke, usta). u pravom ili u metaforičkom smislu. aa) djelo se vrši na drugome. Feb vam, Merkur, Mart mogušti kruni glave, ruke, usti. J. Kavašin 219^a. A on slavu sluti, i kruni pulcu glavu. 470^a. Da ti dade želnu slavu (svit), i nom kruni tvoju glavu. V. Došen 197^a. — u ovom je primjeru subjekat hip shvaćen kao čelade: Jedan hip sam naj posljednji ili glavu vijencem od slave kruni ili u vjekuvječno sužanstvo okiva i zatvora. V. Andrijašević, put. 355. — bb) subjekat vrši djelo na samu sebi. Danas lijepe pastjerice s vijencem kruno zlatne vlase. I. Gundulić 126. Kada kruno glavu cvijetjem. I. Držić 174. Nek š him (smetlištem) holu glavu kruni. V. Došen 18^a.

c) objekat je kruna, te kruniti krunu znači: postavljati sebi krunu na glavu ili primati krunu. — Samo u jednoga pisca xviii vijeka koji je ovako pisao jamačno s tobožnje analogije s glagolima što znače odijevati ili obuvati. Ne učiniv prikazanja od krjeposti, neć u boju slavan ostat srjed tabora krunec krunu od javora. J. Kavašin 76^b.

b. subjekat je kruna ili što se shvaća u metaforičkom smislu kao kruna.

a) kruna ili vijenac u pravome ili u metaforičkome smislu; objekat je čelade ili glava (čelo). Ili imah kitnoga vijenca koji kruni čelo nevjestama. P. Petrović, gor. vijen. 37. Gdi nā kruni vična kruna. A. Kanižlić, bogoljubn. 341.

— *Amo pripadaju i ovaki primjeri:* Sad krunite moje čelo, o lovoru ponositi. G. Palmotić 2, 61. Rašenu tvoju glavu slavno kruni selen lovor. I. A. Nenadić, šambek. 20. — *Moše pripadati amo i ovaj primjer:* Dva roždiča ki me krune u mjesto mi su od rudeža. I. Gundulić 186.

b) u prenesenom smislu, i subjekat su i objekat nežive stvari, te prvi stoji nad drugim i ujedno ga resi. A kruni u taj čas planine sunčan zrak. A. Sasin 148. Bor ki kruni čelo od gore. J. Kavašin 8a. Hras ki kruni vrh od gore. I. Đorđić, uzd. 17. Koji krune zemlju plodnu, u perivoj svoj prinese. P. Sorkočević 575b.

c) subjekat je što umno a objekat čelade. značenje je od prilike resiti. Među sviju ovi (djela) i drugi, koja vas slavno krunu, jest samirna u vami ljubav, pomla... J. Banovac, razg. VII. O! i to li biva slava, kad pogrdno gine glava? te i to li koga kruni, što višala sobom puni? V. Došen 14b.

d) i subjekat je i objekat nešto umno. značenje je: saglavljivati, svršavati, dovršavati. Svrha dila kruni. I. Anđić, vrat. 88. Da svrha djelo kruni. A. Vitalić, ostan. 816. Tebe mati i polubrat nuka, svjete al' kruni tva odluka. J. Kavašin 108a. Pir kruni svako vjenčanje. V. M. Gučetić 200. Indi Bog vlastite darove kruni, kada život vični kako plaću sa dila naša daje nami. I. Velikanović, uput. 1, 828.

2. pasivno. Kruhenne mnoge glave. D. Baraković, jar. 28. I kruhena glava ima na negova odlučjenja prignuti se. J. Kavašin 163b. Krunu vladikovu i kneževu kó kruhenu glavu. Osvetn. 2, 108. — Neg' kruhenih žen i ljudi. J. Kavašin 295a. A Baltazar ki u zlatu kruhen stijenjem dragocjenim... 26b. Vidih glavu ne kruhenu ne biserom neg svizdami. D. Baraković, vil. 222. — Petre i Dmitrić Nikola, kruheni laurom igraju u kolu. N. Najlašević 1, 318. — Trnovom krunom kruhen. A. Gučetić, roz. jez. 6. Kad bi kruhen dračom trnovom. 185. Nu ko začu dikla, kruhen trnim da si oštrima. I. V. Bunić, mand. 31. — Biti će kruhen v životi večnom. Transit. 88. Neće biti kruhen premoženjem večne slave. 215. Veličanstvom ki je kruhen (Bog). J. Kavašin 585a. — Stabar kruhen svakijem cvijetom. 371a. — Od zvijezda kruhena. Zborn. 79b.

8. sa se.

a. pasivno (može se shvatiti i kao refleksivno). Da namš (kralj) piše da bismo ga poštovali nu ne sda nu kdi se bude kruniti. Spom. sr. 1, 159. (1421). U nih (bugarkinjah) jošte vas svijet puni glas i bojna djela slovu od Lauša ki se kruni u Budimu i Krakovu. I. Gundulić 818—814. Zaludu se krune kraji. S. Margitić, fal. 116. Kad se kruni David trijezni... J. Kavašin 58a. Ako koji vojvoda, ako vičnik, ako oni koji se krunom kruni nedostojno pristupi, zabrani, otiraj. A. Bačić 176. Tada učiniše zakon da se kraji rašijanski budu u napridak kruniti u Prištini. And. Kačić, razg. 47. — Maslinice grane gojiš a javoru li nastojiš, čim se glava tvoja kruni. D. Baraković, vil. 96. — Siđe more kijem se krune (t. j. rese) ovi kraji. G. Palmotić 1, 190.

b. refleksivno. Anđelskim vjenašcem bi rek se s' krunila. Š. Menčetić 71. Za me cvijetjem rasliocime prolitje se mlado kruni; sa me rodno ljetne vrime zlatnim klasjem nive puni. I. Gundulić 245. Prem kad slavno primalitje s' nim se (cvijetjem) kruni lijepo i milo. A. Vitalić, ostan. 7. I Satire i Faune, gdje se živijem

kitjem krune. J. Kavašin 80a. Sad se, dok cvatu, krhni ružicama. G. Peštalić 81.

2. KRUNITI, krūnfm, impf. vidi runiti, drobiti, mrviti. — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. krūnāh, u aor. 2 i 8 sing. krūni, u part. praet. pass. krūnen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — Od XVIII vijeka (vidi b), a između rječnika u Vukovu: 'brčkeln, pfštkeln', 'carpo' [of. vrijeći, komiti, runiti], n. p. kukuruse, suho cvijeće (n. p. da se iz nega sjeme izvadi).

a. aktivno. Da ne krunim bijela beđena. Nar. pjes. u Vuk, rječn. kod kruniti. I da se već teško 'zapis čita, jer ga vreme kruni. M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 191.

b. sa se. — *dodato u trećem izdanju Vukova rječnika* [kruniti se, v. r. v. kruniti; cf. runiti se].

a) pasivno. To se radi, kad se misec puni, onda klasom i slama se kruni. J. S. Belković 114. Kukuruz se sa klipa kruni. Goveđe polje kod Daruvara. D. Hiro. A u košu tamo gore, kukuruz se kruni. Srp. zora. god. 1876. br. 2, str. 89.

b) refleksivno. Misec kad se s lavom puni ili dvojci, cvit se onda kruni. J. S. Belković 91. Biserna brada, srebrna čaša, biser se kruni; u čašu pada. Nar. pjes. vuk. 1, 70. Đul-djevojka pod đulom zaspala, đul se kruni te djevojku buđi. 1, 287. Te joj drže skute i rukave, skute drže da se ne oprashe, a rukave da s' ne kruni slato. 2, 640. A stare bogomoje, umikle, opustele, kćpju i krūnš se svaki dan. M. Đ. Miličević, međudnev. 157. Zar ja sada vrhom svoga štapa ne kućkam onu polu našega društva koja se, po svojoj starosti, kruni, ruši i u grob sasipa? 178. I krunila se (crkva) malo po malo, od vremena. pomenik. 8, 420.

KRŪNKA (krūnka), f. ime životinja što imaju kao krunicu na glavi. — U naše vrijeme.

a. Alauda cristata. Pakrac. D. Hiro. — vidi ševa.

b. ime kokoši. Bosna. D. Hiro.

c. ime guski. Bastaj, Daruvar. D. Hiro.

d. ime puri. Bastaj, Daruvar. D. Hiro.

e. ime koz. Bastaj, Daruvar. D. Hiro.

f. ime ovci. Bastaj, Daruvar. D. Hiro.

KRUNO, m. ime muško (jamačno ipokoristik). — *Prije našega vremena.* Kruno. S. Novaković, pom. 72.

KRUNOGLÂV, adj. (zubatac), vidi krunaš, b. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Da'e jengule i subatce krunoglave (luka). J. Kavašin 828b.

KRUNOSLAV, m. ime muško. — U dva pisca XVII i XVIII vijeka. Krunoslav, kraj od Epidavra. G. Palmotić 2, 160. Kraj Krunoslav. J. Kavašin 282b.

KRUNOSLAVA, f. ime žensko. — *isporedi* Krunoslav. — *Naj prije u pisca Gundulića (koji ga je i ismislio), pa po njemu u drugih pisaca.* Ali obranit tve države ka će oružja, čije desnice, od hrabrene Krunoslave, Korevškoga vjerenice? I. Gundulić 808. Korevškoga Krunoslava. J. Kavašin 278b. Sred tamnice Krunoslava sužna u mrkloj osta tmini. P. Sorkočević 579b. — U Stubiškom rječniku ima ova riječ, ali ne kao ime žensko, nego sa značenjem: 'triumphus, victoria', t, što je čudnovatije; s onim primjerom is Gundulića (bez sadnoga stiha).

KRUNOSLAVJE, n. mjesno ime. Krunoslavje, pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 188.

KRUNOVAN, krūnōvna, adj. koji pripada

kruni (vladaocu ili državi). — *Naćineno u naše vrijeme*. Krunovni ,kron-'. Jur. pol. terminol. 908. Krunovni ured ,kronamt'. B. Šulek, rječn.

KRUNOVIĆ, *m. prezime, vidi u Daničičevu rječniku*: Krunovića, Dubrovčanin ,duma Tomaša Krunovića' ismeđu 1100 i 1200. M(on. serb). 7.

1. **KRŪNOVINA**, *f. semlja, pokrajina što pripada kruni (državi pod jednjem vladavcem)*. — *Naćineno u naše vrijeme*. Krunovina ,kronland', dominio della corona'. B. Petranović, ručna kn. 29. Sve patente i naredbe, koje su za svu carevinu ili za pojedine krunovine izdane. Zbornik zak. 1, 2. — i u *Šulekovu rječniku*: ,kronland'.

2. **KRUNOVINA**, *f. lichnide (u sišskom rukopisu), Lychnis coronaria Lam. B. Šulek, im. 176.*

KRUNOVŠTINA, *f. semlja, dobro što pripada kruni (vladaocu)*. — *Naćineno u naše vrijeme*. Krunovština, ggr. stat. (krunsko dobro), krongut', tal. bene della corona'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRŪNSKÂ, *f. ime kozi. Bastaja, Daruvar. D. Hire.*

KRŪNSKÎ, *adj. koji pripada kruni (vladaocu, državi)*. — *Naćineno u naše vrijeme*. U nijednoj krunskoj semlji. Zbornik zak. 1, 12. Krunski, stat. ,kron- (in sus.)'; krunsko dobro ,krongut', tal. bene della corona'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRUNUTI, *krunem, pf. može biti da bi upravo glasilo kronuti (od kropiti)*. — *U naše vrijeme*.

a. *neprelasno, pasti (o kapji)*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj*. E nejmaše de kapja krunuti. Pjev. crn. 148a.

b. *koju kap uliti: 'Kruni malo ulja u sviću'*. (u Vodicama). M. Pavlinović.

KRŪNÂŠ, *kruñaša, m. ourruca, muž kojemu je nevjerna žena*. — *vidi kruna, g.* — *Porugljiva riječ, ali pristojnija nego druge kojima se spominju rozi*. — *U jednom primjeru xviii vijeka*. Kad muž poznaje igru svoje žene, i može bez teška svoga sla to smesti i ne haje se. i ovih se kruñaša lašne nahodi na svitu. Ant. Kadčić 519.

KRŪNATI, *krŭnâm, impf. kao iterativni glagol prema 1. kruniti*. — *U dva pisca xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (in coronando esse' iz Menčetića)*. Što je tuj posal moj? Gospodri grlo i venčat i krunat. Š. Menčetić 288. Kruna od pravednosti kojom ti svakoga kruñaš, tko tebe nasljeduje. A. Gučetić, roz. jez. 287.

KRUNE, *n. coll. kruna*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka (u množini)*. Celo odiju kruña mnoga (Bogu). J. Kavašin 580a.

KRŪNENICA, *f. okrunjeno žensko čefade*. — *U Stuličevu rječniku us kruhenik*.

KRŪNENIK, *m. okrunjeni čovjek (i što se kao čovjek misli)*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (coronatus, corona redimitus, cinotus)*. Kruheniče rajski i Bože! I. Đorđić, salt. 129. Kruhenika neizmjernoga služi i dvori. 387.

1. **KRŪNĚNE**, *n. djelo kojijem se kruni (vidi 1. kruniti)*. — *Stariji su oblici kruhenije i kruhenje*. — *Između rječnika u Mikajinu (kruhenje, okrunjenje, coronatio)*, u *Bjelostjenčevu (kruhenje kod korunenje)*, u *Stuličevu, u Daničičevu (kruhenije, coronatio)*. Krajevstva našega lito osmwa a kruhenja purvw (sic). Mon. serb. 494. (1485). Padnuvši car u jednu bolest, od potrebe je bilo kruhenje oddalečiti. A. Tomiković, živ. 367.

2. **KRŪNĚNE**, *n. djelo kojijem se kruni (vidi*

2. kruniti). — *U Vukovu rječniku: ,pfücken', carptio'*.

KRŪNITI, *krŭnîm, impf. vidi 2. kruniti*. Kukuruz se kruni. Babina greda. D. Hire.

KRŪP, *krŭpa, m. vidi 1. krupa*. — *Od xvii vijeka (vidi b), a između rječnika u Belinu (grandine, gragnuola', ,grando' 35b), u Bjelostjenčevu (vidi 1. krupa), u Stuličevu (uz krupa)*.

a. *u jednini*. Kad krup pobi vinograje. J. Kavašin 325a.

b. *u množini*. Strile lete zgora, kot krupi s oblaki. P. Vitezović, odil. 8. Gdi kiša ne moči, ni' padaju krupi. M. Kuhačević 84. — *U prenesenom smislu (taneta)*. Od olova s krupi kot 'z rukava triska. M. Kuhačević 120.

1. **KRŪPA**, *f. sitni grād, što zimi pada (vidi u Vukovu rječniku), solika, sugradica*. — *ispoređi krup*. — *Riječ je praslavenska (starije je značenje: mrva, srno, ili tarana), isporodi stslav. krupa, mica, similago', rus. kpyra, češ. kroupa, pol. krupa (u sva tri jezika: tarana, sugradica)*. Miklošić isporođuje nem. graupe i staronem. isgrupe (srno grāda). — *Govori se u jednini (kao kolektivno ime) i u množini*.

1. mica, naj starije je značenje: mrva, mrvica, i mislim da je takovo u ovome primjeru: Trpeza krupa ne jede. Nar. posl. vuk. 821.

2. *sa značenjem sprijeda kazanim*.

a. *u jednini znači jedno srno grāda, ali stoji svagda u množini*. Bjen od tacih krup neće procviliti. M. Marulić 65. Davam snijeg i slanu i krupe od grada. M. Vetranić 1, 355. Padaju krupe od grada. 2, 17. Tisuća mene krup udri kad ti pade. I. Ivanišević 383. Ali eto izviše ne crhavanja strašnom mljhom spuštava joj krupe grada česta. B. Zuzeri 121.

b. *u množini, krupe, sa značenjem što je sprijeda kazano, isporodi a*. — *Između rječnika u Mikajinu (krupe, grād, tuča, ,grando')*, u *Bjelostjenčevu (krupe, sing. krup, grād, v. tuča), u Stuličevu (krupe, ,grando')*. Zaklinanja od grada ili krupa. B. Kašić, rit. 423. Brane od grada ili krupa. nasl. xx. Kako grom od krupi... Đ. Baraković, jar. 58. Sunca znači kadgod protoče krupe i sniženje. I. T. Mrnavić, osm. 102. Svakčas mi jagmu daju sve puškami, ter strikami, reka bi grom da i s krupami. I. Zanotti, skaz. 8. Dohode krupe. H. Bonačić 68.

c. *u jednini, sa značenjem što je sprijeda kazano*. — *Između rječnika u Belinu (tempesta, grandine', ,grando' 726a), u Voltigijinu (krupa, krupice, ,gragnuola', ,hagel'), u Stuličevu (,grando'), u Vukovu (,der hagel, graupen', ,grando')*; krupa se razlikuje od grada po tome što je sitnija i mekša i pada naj više u zimno doba a grad samo leti; [vide] cigani, cf. sugradica).

a) *u pravome smislu*. Grom krupe u litu. Đ. Baraković, jar. 15. Digne se oblak i pade jedna krupa. M. Radnić 194b. Zakletve protivu gradu, gromu i krupi. L. Terzić 326. Za gmlavinom uža doč krupa. N. Palikuća 47. Velika krupa istuče Rim pristašnim gradom. M. Pavišić 21. Što je od krupe oliti grada ostalo. And. Kačić, kor. 68. Ako bi krupa obivala i satirala polja. Grgur iz Vareša 75. Pade slana okolo Mostara, sitna krupa okolo Klobuka. Nar. pjes. vuk. 1, 527. A iz magle krupa propadaše. Ogled. sr. 425. Bježeći od kiše, našla ga krupa. Nar. bl. mehm. beg kap. 803. Dobar kao leti krupa. 405. Bolest u kući suha krupa. 24. Popadne po zemlji nešto sitno, okruglo, kao krupa. Đ. Daničić, pripov. 10 84. Kripa ,grando'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 1ftg. 81.

b) *metaforički, o nesreći.* Cesar bojeći se da se ta krupa na njegovo cesarstvo ne prospe. And. Kačić, razg. 86.

c) u *prenesenom smislu, zrna is puške ili is topa.* Rusi brijetke mače dižu, krupa olovna more krije. J. Krmpotić, katar. 138. Pri maloj zadržici posula bi pazar krupa od kartača iz topovah. P. Petrović u Ogled. sr. 510. Prosu krupa od olova teška. Osvetn. 3, 92.

d) *stoji u množini, ali se ne zna, jeli za jedno jednina ili množina.* Vitri, krupe, ledi, ... M. Marulić 116. Onada sve slane biju me i krupe, i tuge obstrane i jadi opstupe. H. Lucić 206. S krupami daž miži. P. Zoranić 58b. Triski jošter, gradi i krupe. B. Kašić, rit. 417. Rad mrasa al krupi mnogokrat povene. Đ. Baraković, jar. 15. Građe, dažje, krupe ... M. Gazarović 39. Da ove građe, krupe, vitre i svaku zlu godinu uzrokovanu od djavla u vodu obratiti dostojiš se. L. Terzić 929. Zakliham vas, oblaci, krupe, gradi, gromovine i zle godine. 330. Od zlijeh godin, građa, krupa vinograde štiti i brani. J. Kavašin 319b. Da sve krupe u more prospe. J. Banovao, blagosov. 89. Službu od zaklihaña od krupa. 204. Ove krupe u vodu naravsku dažditi činite. 249. Vinograde, žita, druga imajstva krupe i gradi odnoseše. M. Zoričić, zrc. 167. Trpi vitre, krupe, led, vrućinu, zimu. Blago turl. 2, 237. Protirevati zle godine, krupe i gradobisine. A. d. Costa 1, 184.

3. *kaša od ječma, vidi:* Od ječma se pravi: krupa ili prekrupa ili arpakaš. Đ. Popović, pozn. rob. 840.

2. KRŪPA, f. *neka bolest.* Kad se dete prejede pa ga protera na poje kao belancetom, kaže se da se okrupilo; a takva bolest zove se 'krupa'. (u Biogradu). M. Đ. Milićević, živ. serb. glas. 22, 200.

3. KRUPA, f. *mjesno ime.*

a. u Bosni. a) *mjesta.* aa) *trgovište u okrugu bihaćkom.* Statist. bosn. 51. — bb) *selo u okrugu bačulskom.* 84. — cc) *selo u okrugu travničkom.* 75. — radi mjesta kod aa) vidi u Vukovu rječniku: Krupa, grad u Turskoj Hrvatskoj na Uni, od kojega se u smiješnijem poslovcima spominje i 'Krupa kapetan'. Krupa u Vukovu rječ., ali ja sam čuo, da je akcenat pravi Krupa, kad sam tuda išao. M. Medić *pomiñe se od xvi vijeka.* Zaujeti naj prvo Bihać, Krupu, paki vse građe u Hrvatih. Mon. croat. 222. (1527). Ivan od Palisne, ban rvatski, ufati obi kralice kojijeh povede u grad Krupu, potom toga u Novi kod mora. And. Kačić, kor. 429. A od Krupe Arnautovića. Nar. pjes. vuk. 3, 255. — b) *rijeka što utječe u Vrbas.* F. Jukić, zemljop. 26. 46. Krupa, Tisa, Prut, Murava. J. Kavašin 275a.

b. u Dalmaciji, *selo i manastir u kotaru benkovačkom.* Repert. dalm. 1872. 6. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (Krupa, namastir u Dalmaciji). Sidem u Krupu manastir. D. Obradović, basn. 326.

c. Krupa, u Hercegovini. a) *voda.* Mislim da mi valja kazati da Krupa istina postoji, ali da se ne sastavlja s Bregavom nego mnogo niže u Bregavu utiče. Glasnik. 20, 397. — b) *mjesto.* Misto koje se zove Krupa isa Čitluka. And. Kačić, kor. 462.

d. *vidi u Daničićevu rječniku:* rijeka blizu Prizrena. Međa Šikalji ... kako upada Krupa u Drimu, ... us Krupu uz rijeku. Glasnik. 15, 286. Po stranu u Kupu u rijeku, kako upada Krupa u Drimu. 287. (1348?).

4. KRŪPA, m. *ime muško, vidi kod 3. Krupa,*

a, a). — U narodnijem pjesmama našega vremena. A za njima Krupa kapetane. Pjev. orn. 101a.

KRUPAC, Krupca, m. *mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 9.

b. Krupac, rječica u Nikšiću. V. Lešević.

c. u Srbiji. a) Doñi i Gornji Krupac, dva sela prije u niškom okrugu sada u aleksinačkome. Sr. nov. 1879. 2. — b) *selo u okrugu pirotskome.* M. Đ. Milićević, kraj. serb. 234. — c) *selo u okrugu topličkom.* zove se i Kruš. Đ. Daničić.

d. *mjesto se s ovijem imenom pominje prije našega vremena.* Krupac. Spom. stoj. 185.

KRUPAČ, m. *Asparagus tenuifolius* Sam., krupavče, zečji lan, divlja šparga, u niškom okrugu. S. I. Pelivanović, javor. 1881. 123.

KRUPAČA, f. *ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 69. — Na drugome je mjestu u množini: Krupače. Schem. zagr. 1875. 88.

KRUPAČKI, adj. *koji pripada mjestu Krupcu.* Krupačko polje, ravnica u Srbiji u okrugu pirotskom. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 176.

KRUPAJA, f. u Srbiji *ime:* a) *rijeci.* M. Đ. Milićević, serb. 1020. — b) *selu u okrugu požarevačkom.* K. Jovanović 144.

KRUPAK, krupka, m. rus. крпунка (Draba verna), Lychnis coronaria Lam. (Srpski arhiv za celok. lekarstvo). B. Šulek, im. 176.

1. KRŪPAN, krūpnā, adj. *koji se sastoji iz čestica (zrna, mrvā itd.), ističe se da te čestice nijesu posve malene. suprotno je sitan. — Akc. se mijekā u složenoj deklinaciji: krūpnī, krūpnā, krūpnō, krūpnōga itd. (u Dubrovniku je akcenat kao kod gladan). — Rječ je stara, isporedi rus. крупный. — Postaje jamačno od 1. krupa. — Između rječnika u Mikajinu (krupan, velik, magnus; krupan, kako ti kruh, 'acerosus'), u Belinu ('grosso', 'crassus' 859b), u Bjelostjencu (kajkavski krupen, v. velik), u Voltigijinu ('grosso', robusto, panciuto, 'dick, wanstig'), u Stulićevu ('magnus corpore, magnus, grandis; crassus, rudis, vilis'), u Vukovu: 1. n. p. so, brašno, 'grob', 'crassus'. — 2. čovjek, riba, koñ, vo 'gross, wohlbeleibt', 'corpulentus'. [cf. trsnat, krut].*

1. adj. — Komp.: krūpniji (u Belinu i u Stulićevu rječniku i u pisaca našega vremena); krūpnī (u jednoga pisca Slavonca xviii vijeka: krupna. J. S. Rejković 158. 261. 262; krupnu. 257).

a. sa značenjem *sprijeda kasanijem.*

a) o materijalnom supstantivu (kiša, grad, brašno, trava itd.) što naznačuje nešto što se dijeli u male čestice. Nigda krupna grāda općena poraza, nigda zimna jāda ledenoga mraza. Đ. Baraković, vil. 239. Smrsne kišu u oblaku, koga poslije razgrijavši vrućina čini padati okrugla ili dugoljata, krupna ili sitna ... A. Batić 444. A oblaci dažde tuču krupnu. Osvetn. 3, 28. — Vitojn, Oriun i Plejadne krupnim daždem obaraju. J. Kavašin 166a. Grozna kiša, t. j. krupna. Vuk, rječ. kod grozan. — Među pšenicom plodnom i krupnom. M. Radnić 280a. — Krupno brašno kao žir. Nar. posl. vuk. 162. — A naj krupnu (travu) za koñe spravljaju. J. S. Rejković 257.

b) supstantiv znati nešto u čega čestice nijesu rastavljene, n. p.: aa) o kruhu (suprotno: sitan). Kruh ili je sitan ili krupan, veći je u trbuhu. (D). Poslov. danić. — bb) o tkanku (suprotno: tanak, fin). Zaodiven odjećom krupnom. M. Radnić 28a.

c) o *kolektivnom supstantivu, te dijelovi mogu ne biti ni po što maleni (suprotno: sitan)*. Krupha živad više jaja grije. J. S. Relković 158. Sitno blago: kože i ovce, a krupno: goveda. Vuk, rječn. kod blago. Zaplijeniše svu stoku njihovu, krupnu i sitnu. Đ. Daničić, 4mojs. 81, 9.

b. *prenosi se s cjeline ili s kolektivnoga supstantiva na same stvari što su dijelovi cjeline ili se s drugim stvarima jednakijem ujedno broje. suprotno može biti sitan.*

a) o čemu *tjelesnome*. Zemlje ove u sebi nikakvu složnost ne imaju: djelčići žezini, pre-mako se nama vidi da su veoma sitni, ništane-maše jesu krupni. I. Jablanci 21. — One jabuke krupne su, zriše su. S. Margitić, fala. 289. — Krupan orah. Vuk, rječn. kod babac. — Šcepan use groše i dukate i na golo krupne talijere, Mitru daje pare i dinare. Nar. pjes. vuk. 2, 680. — A ložite krupna drva, ne cijepajte. Nar. pjes. herc. vuk. 889. — Jedno veliko, na artiji krupnim slovima napisano jevanđelije. Vuk, dan. 1, 27. — Krupne ribe, kš izhode i iz mora i iz vode. J. Kavašin 21b. — *Amo mogu pripadati i ovaki primjeri u kojima je krupno čeljade = odraslo*. Toliko krupnoj čeljadi koliko dičici. Ant. Kadičić 144. Znam da su ispovidnikom teška i mučnija (dica) neg krupne čeljadi. 244. — Po-teže svijet na svetoga Ivana Krstitelja jedan krupan purak prikazujuć mu pošteće Mesijino, ... ali on kakono dobar vojnič pripade k zemlji po-nizivša se (metaforički). M. Radnić 350^h.

b) o čemu *umnome*. U krupnijem slučajevima. V. Bogišić, zakon. 105.

c. od *predašnjega značenja (kod b) postaje drugo: uopće golem, osobito debeo. kaže se o čeljadetu i o drugome*. Hercegovci i krupni Bošnjaci. Nar. pjes. vuk. 5, 166. Koja je bila krupna i zdrava i lijepa djevojka. Nar. prip. vuk. 4. Radić je bio krupan, zdrav i jak čovek. Vuk, dan. 4, 16. Mojsej bijaše čovek mnogo krupan. G. Zelić 258. — (i metaforički, isporodi d). Događa se da miš mršav i ogladnio ulize u kuhinju kroz jednu šuplinu veoma tijesnu, koji jedući i nasitivši se, kako se razdoba i naraste, ne može ulisti u onu jamicu kud je ulizao, i tako ostane od mačke ufačen i mrtav. tako ulaze bogatci rđavi, malahni i ubogi gdi se dijeli kruh ali u kuhinju od ovoga svijeta gdi narastu i oprtile i učine se krupni s bogatstvima, posidovañima, baštinama, koja ne mogući pak izaći prosto kroz šuplinu tijesnu od smrti, jesu poginuli od djavla i ukopani u paklu. M. Radnić 263^a. — Tilo krupno i deblina. V. Došen 20b. Tilesa krupna i debela. B. Leaković, nauk. 128. Krupna struka, sijed na poli, vas odiven u zelenu. J. Krmpotić, kat. 26. — Sjedi srda u svili i zlatu, krupna glava kanoti bundava. Osvetn. 4, 11. — Ovan mora imati krupan debeo vrat. I. Jablanci 128. — Oči krupne i koje su vanka malo vide. M. Radnić 358^a. — Krupne sise odkrivone. V. Došen 105^a. — Krupan i debeo rast ili jasen. M. Radnić 541^a. Za nima se nek koreñe sadi, tko želi da krupnije izvađi. J. S. Relković 180. Sijanica ili bila ripa ... krupna biva i širje se reže. 261. U struku ista trava jest krupneja. I. Jablanci 174. — Prikaza grebu svetoga jednu krupnu voštenicu. Blago turl. 2, 72. — Probodeno jednijem krupnijem čavlom. M. Radnić 282^b. Probode glavu krupnijem klinom. 268^a. — Krupnom daskom il' oiglom pokriju. J. S. Relković 47.

d. u *prenesenom smislu, o čeljadetu, mogućas, jak, bogat*. Od koje me svi sedam krupnih kraljeva ne može rastaviti. V. Vrčević, niz.

83. I (nagledao se) druge krupne gospode koja se bila stekla u Beč. M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 177. U kom su sedeli ljudi mnogo krupniji i mnogo čuveniji. 3, 827. Krupnim trgovcima. Bos. vila. god. 2, str. 2.

e. o *mjestu, velik (?)*. Nego je išlo na krupne kotare. M. Pavlinović, razg. 16.

f. o *glasu, debeo i dubok*. Dođe vuk... pa stane i on svojim krupnijem glasom vikati. Nar. prip. vuk. 224. Ne otvoraj ni po što na krupan glas, već na vrlo tanak. 225.

g. o *glasu (isgovaranju slova), puniji, jači (u primjeru pisac kaže da je š krupnije od s)*. Niti si slidio jedni(h) ni drugije za dati svak obliji iliti krupniji slovu 's', nego si mu nadostavlj'o 'h', na priliku 'shipka nasha' (šipka naša). F. Lastrić, test. bilab. xii.

h. o *riječima (u primjeru: koje vrijeđaju)*. Vuk Mandušić i Vuk Mićunović započeoše s Ham-zom kapetanom oko vjere nešto popovati, dok od jednom oni zagustiše, ulegoše u krupne riječi: reče Hamza Mićunović-Vuku: 'Ja sam bolji, čuj, vlaš, od tebe'. P. Petrović, gor. vijen. 14.

i. uopće o stvari ili o čemu *umnome, veliki, golem itd.* Kada se traži koja stvar golema i krupna, nije potrebe sa svičom ju tražiti. F. Lastrić, ned. 25. Nije se na toga čovjeka nasloniti za krupniju koju stvar. M. Pavlinović, rad. 109. Pošten dobitak i pametna služba stvar je krupna. 118. Planu junak, jer su krupne, što izreče, stvari. Osvetn. 1, 50. — Posal toliko prikupan, kakono jest oni od spasenja našega. Blago turl. 2, 278. — Krupno nešto učiš u pameti. P. Petrović, gor. vijen. 20. Pa nešto krupno mozgom učit stane. B. Radičević (1880). 225. Pa kuhaju u tihoci Turci nešto krupno sa golema vaja. Osvetn. 2, 88. — Malo je kad naći da koji krupniji izum sama jedna osoba obavi. M. Pavlinović, rad. 29. — Ovaj mlin je jedna krupnija novina u timočkoj dolini. M. Đ. Miličević, međudnev. 252. — Veće krupni griha našlo bi se u nemu nego l' u ovomu. J. Filipović 1, 438^a. Ne bih ti ispričao one krupnije grijehe. S. Lubiša, prip. 222. — Da ne opstoje krupne pogriješke proti redarstvenim propisom. Zbornik zak. 1874. 212. — A pak djeca viknula pokvarna na krupnija djela. Osvetn. 4, 3. — Ismeđu se šapću ženjenici, jedni drugijem krupne vjere tajne. 5, 29. — Nemoj podnositi toliko krupne teškoće. M. Radnić 272^a. — A svaki krupniji zajam za tri mjeseca. V. Bogišić, zakon. 94. — Oboje krupna laža. S. Lubiša, prip. 84.

k. acc. sing. n. krúpno (s ovakijem akcentom!) uz *prijedloge* na, po, u (na krúpno, po krúpno, u krúpno) *stoji u adverbijalnom smislu*.

a) u *pravome smislu (vidi a)*. Iseci na krupno. Z. Orfelin, podr. 62. Stuci oboje na krupno. 115. — Rastlaci šišku po krupno. Glasnik. 23, 34. (xvii vijek). — U *Vukovu rječniku*: š krúpno s *primjerom*: U sitno se ne desilo, a u krupno nemam (Nar. posl. vuk. 885) 'gegenheil von kleinem gelde'. Metne ondje nekolike pare ili u krupno kakav novac. Vuk, rječn. kod polažajnik. — *Amo može pripadati i ovaj primjer (suprotno: jedno po jedno, po tanko)*. Ili se broje na krupno sama ljudska plemena. M. Pavlinović, razg. 6.

b) o *krupnijem riječima, vidi h*. Koji se na krupno zainadiše. V. Vrčević, niz. 23. — *Drugi je smisao u ovom primjeru (ono o čemu se govori nije sitnina nego nešto veliko, važno)*: Kad što zbore, ka' da sve satvore, sve po krupno a ništa na sitno. Nar. pjes. vuk. 5, 550.

1. *kod imena biljke*. Krupni brnš, *Chrysanthemum leucanthemum* L. (Srpski arhiv za celok. lekarstvo). B. Šulek, im. 176.

m. *kod mjesnoga imena*: Krupna Gora, *mjesto u Srbiji u okrugu smederevskome*. Zemlja pod Krupnom Gorom. Sr. nov. 1875. 809.

2. *adv. krúpno*.

a. *uopće u pravome smislu*, *vidi* 1, a. Župa ti je Žrnovica sve krupno kamenita. Nar. pjes. bog. 224.

b. *vidi* 1, f—h. Al' Halija krupno progovara (*jasno, očito*). Pjev. crn. 296b. Tere Ćima krupno progovara. Nar. pjes. juk. 801. Jankovića krupno dovikuje. 271.

c. *vidi* 1, g. Jedan put se (*slovo s*) tanko izgovara, drugi put se opet krupno stvara. Nadod. 117.

d. *vidi* 1, i. Krupno smo pogriješili. S. Lubiša, prip. 209. Niko krupno ka' Turčin ne laže. P. Petrović, gor. vijen. 48.

2. KRÚPAN, krúpna, *adj. koji pripada krupi*. — *isporedi* krupen. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Suprotiva vrjemenu krupnomu. J. Banovac, blagosov. 847.

KRÚPAN, Krúpna, m. *ime varošici u Srbiji u okrugu podrinskom*. K. Jovanović 185. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu* (*stadt in der Radevina*). — *Pomiše se u khisi pisanoj latinskijem jeziku xvi vijeka* (*De itineribus in Turciam libellus, Felice Petancio auctore*. 1522), *vidi* u Rad. 49, 139—140. I Loznicu i Soko i Srēbrniciu i Sase i Krupañ. Glasnik. 25, 44. (xvii vijek). U Radevini ima 34 sela i varošica Krupañ. Vuk, rječn. kod Radevina.

KRUPAŃSKI, *adj. koji pripada Krupu*. — *Između rječnika u Vukovu* (*von Krupañ*). Krupañska (*opština*). K. Jovanović 185. — Krupañska Rijeka, *ime vodi u Srbiji u okrugu podrinskom*. M. Đ. Miličević, serb. 521.

KRUPATI, krupam, *impf. guritati*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: krupam kod krujim.

KRUPATICA, f. *neka riba*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: *art fisch* [*gieben, platfisch*], *pisicis genus* [*Blicca argyroleuca Heck*]. — Krupatica, *Blicca argyroleuca* Heck. J. Pančić, ribe u serb. 98.

KRUPATKA, f. *vidi* krupatica. — *U Vukovu rječniku us* krupatica. — *Na drugom mjestu s drugim značenjem*. Krupatka, *die plötze, scheibpleinzl*, *Cyprinus erythrophthalmus*. G. Lazić 80.

KRUPAVČE, n. *Asparagus tenuifolius* Lam. Vele, gde ono raste, tu ne pada krupavica (grad). u niškom okrugu. S. I. Pelivanović.

KRUPAVICA, f. krúpa. Ne biju ga (guža), što se bori s alom, kad je oblak, i ne da krupavici da padne. u pirotskom okrugu. S. I. Pelivanović. javor. 1880. 1581.

KRÚPE, f. *vidi* 1. krupa, 2, b.

KRÚPEN, *adj. koji pripada krupi*. Kad otrusi siñ oblak krupen grad. Đ. Baraković, vil. 79. — *može biti da je štamparska pogreška i da treba čitati* krupan.

KRUPEŽEVIĆ, m. *presime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 226. Rat. 250. 389.

KRUPEŽIĆ, m. *presime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 233.

KRÚPICA, f. dem. 1. krupa. — *Akc. se mijenja u gen. pl. krúpica*.

a. *mrvica*. — *Između rječnika u Stuličevu*

(*mica, frustulum, exigua particula, analecta* s dodatkom da je useto is brevijara).

a) *uopće*. Da se i az̃ nasitu s̃ raby tvoji ot krupice padajuštihs ođs trapezy tvoje. Starine. 22, 214. (xv vijek). Ona stran jima se očistiti svrhu kaleža, koja skuplaše jiste krupice. I. Krajić 67. I sa nekoliko krupica soli... Srp. zora, god. 1, sv. 7—8, str. 147. Krupicu hleba. Bos. vila. 1888. 48.

b) *u množini, kaša*. Krupice, *'gries'* (kaša). u Slavoniji. F. Hefele.

b. *vidi* 1. krupa, 2.

a) *u množini*. — *Između rječnika u Belinu* (*'grandine'*, *'grando'* 855b), *u Voltigijinu* (*kod* krupa), *u Stuličevu* (v. krupo). Za kojijem slijede grmljavine i krupice. M. Radnić 201a. Studen koja čini potope dažđiti i krupice često udarati. L. Ćubuški 20. Pusti na nas i kužne oghice i na poje studene krupice. 64. Krupice udaraju. J. Banovac, pripov. 227.

b) *u jednini*. Krúpica, sitna a nimalo štetna krupa. na Braču. A. Ostojić.

KRUPIČAV, *adj. pun krupica, vidi* krupica, a. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Moje se mlijeko ne da nigda tako ukiseliti lijepo ka' tvoje, moje je nekud vavije krupičavo'. 'Krupičav po licu'. J. Bogdanović.

KRUPIČIĆ, m. *presime*. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Krupičiós). Priloži carstvo mi Božića Krupičića. Glasnik. 15, 272. (1848?).

KRUPIĆ, m. *vajla da je presime, vidi* Rakani.

KRUPILITI, krupilim, *impf. klepati kamen*. u Brodu. F. Hefele.

KRUPIŠ, m. *vidi* nalijep. Krupiš, *Aconitum napellus* L. (Lambl). B. Šulek, im. 176.

KRUPIŠTA, n. *pl. ime selu*. — *Prije našega vremena*. Krupišta (selo). S. Novaković, pom. 186.

KRÚPITI, krúpim, *impf. padati kao krupa (grad)*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (*'grandinare'*, *'grandinat'* 855b) i *u Stuličevu* (*'grandinare'*). I na krivca nevojnoga iste zvijezde krupiti će. J. Kavanin 559b.

KRUPLAK, m. *ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome*. Niva u Kruplaku. Sr. nov. 1867. 577.

KRUPLIČIŠTE, n. *ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome*. Niva kod Krupličića. Sr. nov. 1872. 645.

KRUPNICA, f. *vrsta jabuke*. Bastaj, Daruvar. D. Hiro.

KRUPNICI, m. *pl. ime selu u Staroj Srbiji*. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Krupnici). Selo Krupnici. Mon. serb. 191. (1879).

KRUPNIČAV, *adj. vidi* krupan, 1, a, b). Hleb krupničav. Bos. vila. 1889. 281.

KRUPNIĆ, m. *neka biljka*. — *U Stuličevu rječniku*: krupnić, trava, *'corregiuola, erba'*, *'sanguinaria, polygonus'*. Krupnić, *'sanguinaria, polygonus, corregiuola (Stulli), Polygonum aviculare* L. B. Šulek, im. 177.

1. KRUPNIK, m. *ovako se zovu nekoliko biljke*. — *Kad znači žito, akcenat je*: krúpnik (*u Vukovu rječniku*); *za značenje u Stuličevu rječniku akc. je* krúpnik. (P. Budmani). — *Od prije našega vremena, a između rječnika u Stuličevu* (*'pavarina', 'ohelidonia'*), i *u Vukovu*: *'sine art*

getreidepflanze' ,Triticum polonicum [Trit. dicoccum Schreb.]; cf. pir, pir noktaš]. Pšenica i krupnik ne propade. Đ. Daničić, 2mojs. 9, 82. Krupnik, Triticum monococcum L. J. Paučić, bot. 162. Krupnik, češ. krupen (Hordeum seororton), pavarina (Stulli), chelidonia minore (Stulli, Kuzmić), hermola, arnagalus (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), castrangolo, feraria (Kuzmić), galetico (Pizzelli, Aquila—Buć), gran farro (Kuzmić, Stulli), herba sacra (xvi vijeka), 1. Ficaria ranunculoides Roth.; 2. Triticum spelta L. (Marinković); 3. Anagallis arvensis coerules Schreb. (Visiani, Lambi); 4. Polygonum aviculare L. (Visiani, Pizzelli, Kuzmić); 5. Salvia verbenaca L. (Vodopić). B. Šulek, im. 177.

2. KRUPNIK, m. u Stuličevu rječniku: ,magnum ferrum'. — nepouzdano.

3. KRUPNIK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome. Krupnik, zemlja. Sr. nov. 1875. 959.

KRUPNINA, f. u apstraktnom smislu, osobina čega što je krupno; u konkretnome smislu, stvari krupne. — isporodi krupnoća, krupnost. — Akc. se mijenja u dat. sing. krūpnini, u acc. sing. krūpninu, u voc. sing. krūpnino, u nom., acc., voc. pl. krūpnine. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (,grobe, grosse sachen', ,crasitudo'). Osobite dostanu krupnine. J. S. Relković 147. Kad se ono krupninom napuhne. J. S. Relković 271. Jeli da ti je draga ova sitnica iz Baba-Katine kuće, pored one krupnine iz moje gospodske kancelarije? M. Đ. Milčević, zlosel. 181.

KRUPNŌĆA, f. osobina čega što je krupno. — Akc. je kao kod krupnina. — U naše vrijeme. Alosija je čovek koji tako krupan da već njegova krupnoća prelazi u rugobu. M. Kovačević (u Starom Vlahu), vidi kod alosija. Ona čena (Bejanice) krupnoća... Glasnik. 48, 277.

KRUPNOST, f. vidi krupnina — U Belinu rječniku: krupnos, machina e mole, ogni cosa grande, ,moles' 449b, i u Stuličevu: ,moles'.

KRUPNOSTASAN, krupnostasna, adj. koji je krupna stasa. — U Belinu rječniku: ,corpacciuto, corpulento, grosso di corpo', ,corpulentus' 230a; u Voltigijinu: krupnostasni, krupnostasan, ,corpacciuto, corpulento', ,diekbäuchig'; u Stuličevu: ,magnus, statura procerus, giganteus'.

KRUPŃA, f. krupnoća. — U jednoga pisca xviii vijeka. Pod du jaja da pram kruphe redi. J. S. Relković 157. Bile, krupnom i mložinom veće (krišaline) lako kod nas popaliti neće. 214.

KRUPŃAĆA, f. vrsta šjive. Kupčim dol. D. Hire.

1. KRUPŃĀK, krupŃaka, m. bus (sic) krupē i zle godine, ital. ,scione'. M. Pavlinović. Kad je krupa rijetka a budu velika zrna, veli se da je ,krupŃāk'. na Braču. A. Ostojić.

2. KRUPŃĀK, m. Salvia verbenaca L. Slovinc. 1881. 418. — isporodi 1. krupnik.

KRUPŃATI, krupŃam, impf. postajati krupniji. — U jednoga pisca xviii vijeka. Kajsije i briske na šljivah napriduju i krupŃaju. J. S. Relković 147. DiŃe i lubenice krupŃaju. 310.

KRUPŃOSTASAN, krupŃostasna, adj. u Stuličevu rječniku uz krupnostasan.

KRUPSKĀ, adj. koji pripada mjestu Krupi. — Između rječnika u Vukovu (von Krupa). Krupska nahija. F. Jukić, zeml. 52. Arhimandrit Krupski. Nar. pjes. vuk. 2, 658 (među premerantima).

KRUS, m. ime nekakvoj planini. Prvi maše vojevoda Mirko preo Krusa planine krvava. Osvetn. 3, 126.

KRUSE, f. pl. ime selu u Crnoj Gori u šanskoj nahiji. Glasnik. 40, 20. Pogibe Mamut paša na Kruse 1796. Starine. 10, 262. Na selo je Kruse udario... bogme Kruse selo opalio. Nar. pjes. vuk. 4, 81. Na Krsama selu Krvavome. 5, 428.

KRUSIĆ, m. prezime vlasteoskoj porodici u Dubrovniku, tal. Croce. — Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Krusić). Tudra Krusić. Mon. serb. 19. (1234). Poskali Krusić. 89. (1259). Matko Krusić. 320. (1423).

KRŪSITI, krŭsim, impf. vidi 2. kruniti. — U naše vrijeme u Lici. ,Cio dan krusim kukuze'. J. Bogdanović.

KRUSIVOJ, m., KRUSIVOJA, f., KRUSIVOJ, m. vidi 1. krusovul. — isporodi krusovoj. — Sa se tri oblika (i još krušivoj) nalaze u rukopisu xiv vijeka, ali je ovaj poznat samo po prijepisu xix vijeka, koji nije kritičan ni vjeran, s toga oblici nijesu dosta pouzdani (prepisivač piše r za u). otale u Daničičevu rječniku: krusivoj, krusivoja, krusivoja, χρυσόβουλλων. Krsivoj i zapisa gospodina i deda ni. Mon. serb. 150—151. Donesoše svoje krusivoje i zapise. 150. Vidismo... zapise i krusivoju... 151. Po krusivoju gospodina kraja Đurđa. 151. Sij krušivoj. 152. (1851).

KRUSKA GLAVICA, f. ime nekakvu visu. Druga stoji na Krusku glavicu. Pjev. crn. 319b. Ogled. sr. 223.

KRUSŌVOL, m., KRUSŌVOL, m., KRUSŌVUL, f. vidi 1. hrisovul. — isporodi krusivoj. — U naše vrijeme u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj a između rječnika u Vukovu (krusŏvol, ,chrysobulle' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori s primjerom: Pop Zlovoja čita krusovola). Kako izgovara krusovul. S. Lubiša, prip. 150. Evo kako izgovara krusovula starinska. prič. 133.

KRŪSTAVICA, f. vrsta prohe (torte). — Od tal. crostata. — U Voltigijinu rječniku: ,crostata, specie di torta', ,torte', i u Stuličevu: ,placenta crustulum'. — U naše vrijeme u Šulekovu rječniku: ,torte'.

KRUSTE, f. pl. ime mjestu na ostrvu Krku. — xiv vijeka. Do mesta ko se zove Kruste. Mon. croat. 44. (1379).

KRŪSTULIĆ, m. vidi kunac (kruha), škanatica. — Od tal. crosta. — U Mikajinu rječniku: krustulić, škanatica ,crustulum'.

KRUSVA, f. vidi krušva.

KRUŠ, m. vidi Krupac, c, c).

1. KRUŠA, f. vidi kruška. — U rukopisu xvi vijeka. Koth boje se vzbāže na krušu ideže medved. medved. že... skočiva boje se koth i pad oth kruši izdāše (nekoliko redaka prije ima na krušku, vidi kod kruška). Starine. 4, 74.

2. KRUŠA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Gradina u Kruši. Sr. nov. 1867. 47.

1. KRUŠAC, krušca, m. po svoj je prilici dem. kruh kao i 2. krušac, ali se od toga razlikuje akcentom i značenjem. od značena komadić ili zrnice što bi bilo naj starije razvila su se neki osobita značena. — Akc. se mijenja u voc.: krušce, krušci, i u gen. pl. krušćac. — Riječ je praslavenska (krušcos), isporodi stslav. krušcos, rus. крѹпецъ, češ. krušec, pol. kruszec; u češkom jeziku ima još i naj starije značene: komad; "

soima znači: ruda, metal, kovina. ovo je značenje došlo od soli (kamene), vidi češ. krušec, per excellent. — solný se rozumí, krušćova sůl, steinsalz, bergsalz, kornsalt. Jungmann. — polj. kruśec solny. Linde. — U našem su jeziku dva osobita značenja.

a. *srno grada*. — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom. Boga prvelikijim gradom otavrsze hlebi nebesnyje krušci velikiymi. Domentijan^a 250. Po přestániji grada toga naloživ palariju carsku prvelikijih krušć. 251. — *Jamačno je isto značenje i u ovom primjeru* (Miklošić, rječn.² kod krušć meće ga pod značenje metallum): Vb tš čas student byst jako krušć. Aleks. novak. 145. (xv ili xvi vijek).

b. krušac soli, komad soli (poveći, u naj starijem je primjeru mjera). — *Između rječnika u Vukovu* (t. j. soli, ein brocken salt, 'frustum salis'). Po peti sht krušć soli. Glasnik. 24, 273. (1895). Krušac soli da ne plaća glavom. Pjev. crn. 930b. Ugledala više sebe na tavanu krušac soli. . . . 'Da padne onaj krušac soli s tavana i da ubije moga sina Jovana. . . ' Vuk, poslov. ix. S koga se je (trga) svake godine samim svetogorskim isposnicima slalo po pet stotina krušaca soli na poklon. M. Đ. Miličević, međudnev. 28. — *Misli se svagda na kamenu so, a takovo je značenje i same riječi krušac u ovom primjeru*: Položi malko soli wt krušca. Glasnik. 28, 84. (xvii vijek).

2. KRUŠAC, krušca, m. dem. kruh. — *isporodi* 1. krušac. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu* (pagnotta, cioè un pane', panis' 535b; pagnottina, pagnottella', panis tenuissimus' 536a), u *Stuličevu* (exiguus panis'), u *Vukovu* (hyp. v. kruh).

a. *vidi* kruh, a. Donesi mi, moju te, i kusao krušca. Bernardin 96. 3 reg. 17, 11. Kad srića odajde, s tobom ostane art, ter ti krušac najde. M. Marulić 145. Gdi krušac krvavi tuđini blagaju. M. Vetranić 1, 171. Jesuse, ner si ti taj krušac i voda. 1, 868. Uzmi samo krušca i vodice i blaguj prid nim. M. Divković, bes. 409a. Ukup s crnim krušcem metahu mu (juhu). F. Glavinčić, ovit. 224b. Nego se nima oće samo krušca i mlika. F. Lastrić, od' 8. Krušcem i vodicom svoj život od smrti brašće. A. Kanižlić, kam. 16. O samu krušcu i vodici oni dan provodeći. A. Kanižlić, utoč. 282. U jutru bi uzeo tri zaloga krušca. bogoljubnost. 450. Gdi se krušac i drugo zatvara. M. A. Rejković, sat. G9b. Narediše da se krušac nem i drva dadu. Nadod. 61. Boje je i suha krušca pojesti nego se naopako u smok hvatati. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 24. De god sunce sije, tu se krušac ije. Nar. poslov. u Lici. V. Arsenijević. I petinu da im odobrava, jer u kšu s mukom krušac rađa. Osvetn. 8, 28.

b. *vidi* kruh, b. I dite se plaće kada mu gdo krušac vrame. Mon. croat. 182. (1500). Kadano od pet krušaca jarčanije i od dvije ribice nasiti pet tisuća ljudi. M. Divković, bes. 812b. Ne imajući više nego polovicu krušca. S. Margitić, fala. 67. Uze dakle jedan krušac blagosvojeni. I. Đorđić, ben. 38. Nego krušac i zemličku peće. M. A. Rejković, sat. D8a. Mački trupac, meni krušac. (Kad se vraća da prođe čibuljica trupac. U Grblju). Nar. posl. vuk. 176.

8. KRUŠAC, Krušca, m. mjesno ime.

a. *pomiće se prije našega vremena*. Krušac. S. Novaković, pom. 186.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkom*. Branik Krušac. Sr. nov. 1872. 440.

4. KRUŠAC, Krušca, m. ime muško. — xiv vijeka. Vladislav i Krušć. Deč. hris. 47. — *I kao presime. prije našega vremena*. Krušć (prezime). Damjan. S. Novaković, pom. 72.

KRUŠAG, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smeđerevskome. Niva u Krušagu. Sr. nov. 1870. 707.

KRUŠAK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ruđničkome. Livada u Krušaku. Sr. nov. 1865. 218.

KRUŠAN, krušna, adj. koji pripada kruhu. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (krušna škriha, cardopos, panarium, et dicitur de omni eo in quo panis conservatur'), u *Jambrešičevu* (krušna škriha, 'panarium'), u *Stuličevu* (pane provisus, instructus'), u *Vukovu* (krušni, n. p. peč, 'brot-', panis'. cf. hlebnj). Da prevrne v priliku krušnu. Naručn. 42b. Uide Isus u one vrste krušne. I. Anđić, svit. 102. Ceres ku su držali za krušnu bogiđu. P. Vitezović, kron. 5. Da je Isukrst . . . s čovičanstvom i božanstvom u onom s sakramentu pod obličjem krušnim. J. Banovac, razg. 42. Stati na krušne mrvice. F. Lastrić, ned. 51. Pod krušnom prilikom jest pravi Bog. A. Kanižlić, utoč. 677. Kripost krušna oštija. F. Matić 88. Pod krušnom prilikom. M. A. Rejković, sabr. 24. Kvas u krušnoj tijesti. I. Jablanci 27. Od krušne srjedine. 148. Premda se svagdi za pofaliti Boga čistoća srca iziskuje, ali nigdi veća, ako je dopustito reći, nego u Betelu, u Betlehemu, u kući krušnoj. Đ. Rapić 58. Osgor nad ne krušnog kvasa stavi. J. S. Rejković 821. Vračo se sretni brod k domaćoj luci, ono što se reče, rušan i krušan, da zimuje i ponapravi se. M. Vodopić, tužn. jel. dubrov. 1868. 248. Evo dva dana da nijesam okusio krušne napore. S. Lubiša, prip. 176. Poklam sužal potkožio tijelo krušnom častju. Osvetn. 1, 59. Krušan, brašnav. Krušan kumpijer. u Lici. V. Arsenijević. 'Nema u kući od krušna žive stvari'. 'Nede ništa krušna da okusi'. 'On nikad kruva ne kupuje, negova je kuća vavije krušna'. J. Bogdanović.

KRUŠAŃA, f. ime brdu u Srbiji u okrugu vaļevskome. Sr. nov. 1869. 262.

KRUŠAR, m. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu čuprijskom. K. Jovanović 180. — b) mjesto u okrugu kneževačkom. Niva u Krušaru. Sr. nov. 1875. 547. — c) mjesto u okrugu kragujevačkom. Livada u Krušaru. Sr. nov. 1861. 602.

KRUŠARA, f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu jagodinskom. Niva u Krušaru. Sr. nov. 1874. 420. — b) u okrugu kragujevačkom. Niva u Krušaru. Sr. nov. 1865. 168.

KRUŠARINA, f. što se plaća za kruh. — U naše vrijeme u Lici. 'Ja imam što sam dva mjeseca u štokauzu leža šesnaest vorinti krušarine platiti'. J. Bogdanović.

KRUŠARSKI, adj. koji pripada selu Krušaru. Krušarska (opština). K. Jovanović 180.

KRUŠAVAC, krušavca, m. na jednom mjestu u rukopisu xvi vijeka pisanu crkvenijem jezikom (isporedi Grunes): postaje ili od kruh ili od kruška. Grunesa slatka krušavca. Starine 2, 811.

KRUŠCĚ, adv. u krug, naokolo. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Po po sloga krušće mašuć šakom. J. S. Rejković 119. Zimsku štrbku koju k jilu hoćeš predom vaļa da kružće omočeš. 855.

KRUŠCI, Krušca, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkom. M. Đ. Miličević, kraj. arb. 884.

KRUŠČAC, kruščica, m. u Stuličevu rječniku uz kruščić. — nepouzdano.

KRUŠČAJ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu ušićkome. Niva u Kruščaju. Sr. nov. 1878. 255.

KRUŠČAŇE, n. ime livadi u Zaovinama (u Srbiji u okrugu ušićkome). Lj. Stojanović.

KRUŠČETINA, f. augm. kruška. „Naša stara kruščetina već odavno ne rađa“. J. Bogdanović.

KRUŠČEVIĆ, m. prezime. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. S posestrimom Ružom Kruščevića. Nar. pjes. juk. 432.

1. KRUŠČICA, f. dem. kruška. — U Dubrovniku i u okolini govori se krščica (vidi P. Budmani, dubrov. dijel. rad. 65, 159 (34)). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu („peretto, pero piccolo“, „pirum parvum“ 554^b) gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu (dim. v. kruška).

a. u pravom smislu (drvo i voće). Ne možeš kruščicu proždreti. J. Rajić, boj. 26. A ja odo pod kruščicu, metnu kalpak na jabuku, a puščicu na kruščicu. Nar. pjes. vuk. 1, 116.

b. u prenesenom smislu, vrsta veza i tkana. Tkana na kruščice i raščice. I. Kršnavi, listovi. 69. Kruščica, neka vrst seljačkog veza po platnu. „Ona lijepo veze kruščice po platnu“. J. Bogdanović. Kruščica, vrsta veza na kojeričima od košulje. „Tu su kruščice, krivuljice, sklapače, kolica...“ u Dobroslu. M. Medić.

c. neka druga biljka. Kruščica (od XVIII vijeka), Pyrola vulgaris L. B. Šulek, im. 177.

2. KRUŠČICA, f. mjesno ime. — U većemu dijelu slučaja biće ista riječ što 1. kruščica. — isporodi i Kruščica.

a. selo u Banatu. Šem. prav. 1878. 51.

b. u Bosni dva sela u okrugu travničkom. Statist. bosn. 62. 65. — Drugo se zove i Brojani.

c. selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj. Glasnik. 40, 18.

d. tri sela u Hercegovini. Statist. bosn. 112. 115. 120.

e. u Srbiji. a) kosa u okrugu smederevskome. M. Đ. Milićević, srb. 152. — b) u okrugu ušićkome. aa) brijeg od Užica, na istočnoj strani. Lj. Stojanović, biće isto što pl. Kruščice u narodnoj pjesmi: Nešto puca sa malih Kruščica, uz Đetiđu muže sijevaju. Nar. pjes. vuk. 4, 176. — bb) selo. K. Jovanović 162. — cc) zaselak. 160.

f. u Staroj Srbiji. a) Se među selu Plaanomu: ... Lyssca i od Lysca koji pohodi dēls u Kruščicu u Vrbniciu. Spom. stoj. 6. (1284—1240). — b) vidi u Daničićevu rječniku: Kruščica, zabjel koji je car Stefan priložio crkvi arhangelovoj u Priseru i kojemu je među išla „u Vrađu Stānu: zabēls Kruščicu“. G(lasnik). 15, 276. (1848?).

g. nekakva voda. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Na Kruščicu (sic) na vodu studenu. Pjev. crn. 222a.

KRUŠČICE, f. pl. mjesno ime u Srbiji. — isporodi 2. Kruščica. a) u okrugu ušićkome, vidi 2. Kruščica, e, b) aa). — b) mjesto u okrugu vafevskome. Zemlja kod Kruščica. Sr. nov. 1874. 85.

KRUŠČIČKI, adj. koji pripada selu Kruščici (vidi 2. Kruščica, e, b) bb)). Kruščička (opština). K. Jovanović 162.

1. KRUŠČIĆ, m. dem. krug (uprav kružak). — Akc. je kao kod 2. kruščić. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu („circulus, orbiculus, globulus“). Kruščić, dem. krug. Kruščić voska. u Lici. V. Arsenijević. — Kruščić, vidi

vretenka. u Srijemu. F. Hefele. — Kruščić „rupacula“ (vidi krug, 2, c, b)). D. Nemančić, čak. kroat. stud. 88.

2. KRUŠČIĆ, m. dem. 1. krušac. — U Vukovu rječniku. — Akc. se mijenja u gen. pl. krščićš.

3. KRUŠČIĆ, m. dem. 2. krušac. — Od XVIII vijeka. Razlamjam ovi kruščić potrebitim. J. Banovac, razg. ix. I ponese uza se ne više nego pet kruščića. F. Lastrić, od' 164. Odgovoriše da imadijau samo 7 kruščića. 247. U košaru bijau od svake vrste pečeni kruščići. E. Pavić, ogl. 83. Pak mu posla jedan kruščić prisan. L. Vladimirović 68. Kruščić kruha nedjeļu danaka. Nar. pjes. juk. 131. Krščić, dem. kruh. u Lici. V. Arsenijević. — Po zapadnijem krajevima ima i oblik krščić. Postavlja u usta niki mali kruščić bio i tanak od nēga blagoslovljen po svomu zakonu. I. J. P. Lučić, isk. 29.

4. KRUŠČIĆ, m. mala kruška (drvo), dem. kruška. — U Vukovu rječniku: „ein kleiner birnbaum“, „pirus parva“.

5. KRUŠČIĆ, m. prezime. — Ima samo adj. poss. Kruščićev u narodnoj pjesmi našega vremena. Vodu toči Kruščićeva Jelka. Nar. pjes. petr. 1, 258.

KRUŠČIĆEV, vidi kod 5. Kruščić.

KRUŠČIK, m. ime seocu u Bosni u okrugu bašolučkom. Statist. bosn. 89.

KRUŠČIKA, f. nekakva biljka (pelin?). Kruščika, artemisia mater herbarum (XVIII vijek). B. Šulek, im. 177.

KRUŠČICA, f. ime selu i zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Rasdijel. 87.

KRUŠČIĆ, vidi 3. kruščić.

KRUŠE, n. (?) ili f. pl. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome. Niva u mestu „Kruše“. Sr. nov. 1875. 627.

KRUŠEDOL, m. ime manastiru, selu i pusti u Slavoniji u županiji srijemskoj. Rasdijel. 148. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu (1. namastir u Fruškoj gori. — 2. selo kod tog namastira) i u Daničićevu (Krušedolu). Monastirs glagolemi Krušedol... Selo Krušedol. Mon. serb. 541. (1496 po posljednjem prijepisu). Usrid Fruške stoji Beševina... i Grgeteg, Krušedol, Remete... M. A. Belković, sat. B8b. Da kojoj će Laza zadužbini: il' Opovu, ili Krušedolu... Nar. pjes. vuk. 2, 326.

KRUŠEDOLAC, Krušedolca, m. čovjek iz Krušedola. — U Vukovu rječniku: „einer von Krušedol“.

KRUŠEDOLKA, f. žensko čelade iz Krušedola; Krušedolkiha. V. Arsenijević.

KRUŠEDOLKIHA, f. žensko čelade iz Krušedola; Krušedolka. V. Arsenijević.

KRUŠEDOLSKI, adj. koji pripada Krušedolu. — Između rječnika u Vukovu („von Krušedol“). Iz studeničke lavre i krušedolske obitelji. M. P. Šapčanin 1, 196.

KRUŠELAST, adj. mliječan (?), o kravi. — U jednoga pisca Slavonca XVIII vijeka. Jedno (mjesto) krave krušelaste plodi, svaka mlikom terašna dohodi. J. S. Belković 192.

1. KRUŠEŇE, n. djelo kojijem se kruši (vidi 1. krušiti, 1). — U Vukovu rječniku: „das bröckeln“, „carptio“.

2. KRUŠEŇE, n. djelo kojijem se ko kruši (vidi 1. krušiti, 2). Krušenje, „poenitentia“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 12.

3. KRUŠEŃE, *n. djelo kojijem se krusi*. (Kruše. J. Bogdanović).

KRUŠEPOLE, *n. mjesno ime*. — *Pomiše se xvii vijeka*. Pavel Kiriž v Krušepolu 80 jezer Turak pobiše. P. Vitasović, kron. 137.

KRUŠEVAC, Kruševca, *m. mjesno ime*. — *Akc. kaki je u gen. taki je u ostalijem padešima, osim nom. i acc.* — *Ismeđu rječnika u Vukovu (vidi o) i u Daničićevu (Kruševac)*.

a. zaselak u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 29.

b. selo u Hercegovini. — *Od xv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku*: grad koji s gradom Vratarem i Novim vojvoda Doñih Krajeva Juraj, sinovac Hrvojev, potvrdi braći Jurjevićima: „grad Kruševac“. M(on. serb). 878. (1484). isti je grad „Ohrusevac“ (*latinskijem slovima*) kralj bosanski Ostoja dao vojvodi Jurju ocu pomenutih Jurjevića. 886. (1492—1495 u prijepisu xvi vijeka s *latinskijem slovima*). Selo Kruševac nalazi se na južnoj strani ravnice mostarskog blata i danas. Š. Novaković, obl. 42.

c. u Srbiji grad i rasvaline u okrugu kruševačkom. Kruševac, varoš. K. Jovanović 125. vidi i M. Đ. Milićević, srb. 745—755. — *Ismeđu rječnika u Vukovu*: „stadt (und ruinen) in Serbien“, „urbs Serbiae“, i u *Daničićevu*: Kruševac, stoni grad cara Lasara, i sada u Srbiji: „u slavnom gradu gospodstva mi u Kruševcu“. M(on. serb). 207. taj Kruševac mislim da se pomiše riječima: „priložih“ (car Lazar Ravanici), kod Kruševca u Spisileh Ognana s Brankom synom i s baštinom“. S(r). l(et). 1847. 4, 55. (1881). „u Kruševcu gradu“. (Spom. sr.) 2, 44. (1899) *id.* (Car Lazar) sjeđa grady tvrđy, sjeđa že i Kruševac glagolemyj. Glasnik. 42, 262. (xv vijek). Dodi mene ka Kruševcu gradu. Nar. pjes. vuk. 2, 258. Slavu slavi srpski knez Lasare u Kruševcu mjestu skrovitome. 2, 810.

d. vidi u Daničićevu rječniku: Kruševac, mjesto koje je bilo blizu Dečana, jer je Bivoljaku išla međa „do vode koja teče Kruševcu“. M(on. serb). 92. (1880). isti je Kruševac ili međo sa selom manastira Dečana Papračima ili mu bio zaselak. 92. — Drugi je Kruševac bio blizu Prištine, jer je selima manastira Gračanice, Gračanici i Sušici i Selou išla međa „u Kruševcu i Kruševca kako nestajeta, pravo u Butovcu“, a i druge su zemlje manastira Gračanice sa „Suhodolom, Skulanovom i Lapinom“ i „s Batusi...“ išle „među Motyčani i među Kruševom i na Butovcu“. M(on. serb). 563. 564. (1922). — Selo u Peku koje je car Lazar dao Ravanici, bilo je do Gudreča i Žitkovice koje vidi. S(r). l(et). 1847. 4, 52. (1881).

e. pomiše se prije našega vremena mjesto s ovijem imenom. biće koje od predašnjih. Kruševac, mjesto. Š. Novaković, pom. 186.

KRUŠEVAČKI, *adj. koji pripada Kruševcu (vidi Kruševac, o)*. — *Ismeđu rječnika u Vukovu* („von Kruševac“). Sam otide polom kruševačkim. Nar. pjes. vuk. 2, 271. Kruševačka (opština). K. Jovanović 125.

KRUŠEVA GLAVA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu oraškom*. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 904.

KRUŠEVANI, *m. pl. mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Spom. stoj. 185.

KRUŠEVA POLJANA, *f. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku*: Kamijeva je išla međa „na Kruševu poljanu“. M(on. serb). 199. (1881).

KRUŠEVATI SE, krušujem se, *impf. kajati se, vidi krušiti se*. — *Na jednom mjestu xvii*

vijeka. Kada se kaje i krušuje od grijeha. M. Divković, nauk. 188^a.

KRUŠEVCE, Kruševaca, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Donje*. Statist. bosn. 81. — *isporedi Kruševci (vafja da je i Kruševce prije tako glasilo)*.

KRUŠEVCI, Kruševčaci, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Donje*. Statist. bosn. 97. — *isporedi Kruševce*.

KRUŠEV DOL, *m. ime selu u Bosni u okrugu Donje Tuzle*. Statist. bosn. 95. Sva gospoda od Dola Kruševa. Nar. pjes. petr. 2, 178. Pak je šale Dolu Kruševome. 2, 822. Pak je šale Krušev-dolu ravnom. 8, 219.

KRUŠEVICA, *f. mjesno ime*.

a. u Dalmaciji selo u kotaru kotorskome. Repert. dalm. 1872. 8. — *pomiše se od xiv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku*: Kruševica, selo koje je s Bijelom (cf. „Béla“) car Stefan dao Kotoru. M(on. serb). 151. (1851). i sad je ondje između Perasta i Bijele koju pišu na kartama „Bianca“.

b. u Hercegovini. a) dva sela. Statist. bosn. 118. 128. — *b) knežina*. — *u Vukovu rječniku*: knežina u trebiškom kadiluku.

c. selo u Slavoniji u županiji srijemskoj. Razdijel. 154.

d. u Srbiji. a) selo u okrugu biogradskom. K. Jovanović 97. — *b) selo i zaselak u okrugu čačanskome*. K. Jovanović 178. vidi Bezboge. — *c) tri sela u okrugu jagodinskome*. Velika Kruševica. K. Jovanović 108. 109. Mala Kruševica. 109. — *d) planina i selo u okrugu niškom*. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 8, 118. — *e) dva sela u okrugu poštarevačkom*. Doña Kruševica. Gornja Kruševica. K. Jovanović 148. — *pomiše se xiv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku*: Kruševica, dva sela u Zviždu, od kojih jedno Ravanici a drugo orkvi bogorodičinoj u Ždrijelu braničevskom dade car Lazar. S(r). l(etop). 1847. 4, 58. M(on. serb). 194. (1880). — *f) selo u okrugu topličkom*. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 896.

e. vidi u Daničićevu rječniku: Kruševica, selo koje kao da je bilo blizu Prizrena: selu je Selčanima bila međa „kako ide puta iz Kruševice u Vrsbičane“. G(lasnik). 15, 808. (1848?).

KRUŠEVICE, *f. pl. mjesno ime*. — *isporedi Kruševica*.

a. selo u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 74.

b. u Hercegovini. Kruševica, selo u Zupcima(?). Kruševice, autonomno selo u Hercegovini. V. Bogišić, zborn. 569. — *vidi Kruševica, b*.

c. vidi u Daničićevu rječniku: Kruševica, selo koje je kralj Vladislav dao sv. Nikoli vraninskom. M(on. serb). 26. (1234—1240). bilo je blizu Guglave s kojom mu je međa išla „u Viru u Bezi“.

KRUŠEVIČKI, *adj. koji pripada Kruševici*. Kruševička (opština). K. Jovanović 141. 148. 170. M. Đ. Milićević, kralj. srb. 850.

KRUŠEVİK, *m. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Donje*. Statist. bosn. 99.

KRUŠEVLANI, *m. pl. ime selu u Hercegovini*. Statist. bosn. 120.

KRUŠEVLE, *n. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu kruševačkom*. Livada u Kruševlju. Sr. nov. 1875. 19. — *b) u okrugu poštarevačkom*. Niva sa sabranom u Kruševlju. Sr. nov. 1867. 148.

KRUŠEVO, *n. mjesno ime*.

a. selo u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 18.

b. selo u Dalmaciji u kotaru benkovačkome. Repert. dalm. 1872. 6.

c. dva sela u Hercegovini. Statist. bosn. 105. 122.

d. selo u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 127.

e. u Srbiji, a) vidi f. — b) mjesto u okrugu crnoriječkom. Niva pod bregom u Kruševu. Sr. nov. 1867. 680. — c) zaselak u okrugu smederevskome. K. Jovanović 150.

f. u narodnijem se pjesmama dosta često spominje Kruševo i Kruševo polje, te se obično misli na polje kod grada Kruševca (vidi Kruševac, c) ili na sam grad. Kadno mi se ženāše od Budima svijetli kraju, on se kraju ženāše od Kruševa lijepoga. Nar. pjes. bog. 28. Kadno mi se ženāše od Budima svijetli kraju, a on mi se ženāše sestrom bana od Kruševa, svatovima dohodi ka Kruševu svijetlu gradu. 73. Te se primi uz Kruševo ravno. Nar. pjes. vuk. 2, 257. Veće pade u polje Kruševo u pšenicu slavnoga Lazara. 2, 259. Veće osta u polju Kruševu. 2, 260. Oraševo i Kruševo. Nar. pjes. herc. vuk. 247. U Kruševu na carevu dvoru. Nar. pjes. petr. 2, 260. Do Kruševa slavnu car-Lazaru. 3, 283.

g. vidi u Daničičevu rječniku: selo koje je kralj Milutin dao Hilandaru. M(on. serb). 58. (1298—1802). 188. (1848). 140. (1848). — Kruševo polje, na kom je 'na Kruševě polji' imala vinograd crkva sv. Nikole u Prizrenu. G(lasnik). 15, 271. (1848?).

h. vidi: Onaj manastir 'Kruševo' kojega sam pomenik ja opisivao u Glasniku xlii, 17—18; 21—24 takođe je u limskoj dolini, i mislim da će mu se još anati trag u selu 'Kruševu' koje je na Limu malo više Bijelog Polja. Naj posle ima još jedno 'Kruševo' i ispod nega 'Šašin polje' (? Šasin-polje) južno od Plevja pod istočnim krajem 'Krajeve Gore'. S. Novaković, novo brdo. 21.

KRUŠEVO BRDO, n. ime selu u Bosni u okrugu travničkom. Statist. bosn. 68.

KRUŠEVO PÖLE, n. vidi kod Kruševo, f i g.

KRUŠEVSKI, adj. koji pripada Kruševu (Kruševcu? Kruševici?). — xiv vijeka, vidi u Daničičevu rječniku: kruševskij, planinama plavskim koje je kralj Stefan Dečanski dao Dečanima išla je međa, o'da Ržane putem u kruševskij dëls'. M(on. serb). 96. (1830). a selu Brodu crkve arhandelove u Prizrenu bješe međa 'Liz rëku kruševsku'. G(lasnik). 15, 282. (1848?). cf. Kruševsky.

KRUŠICA, f. mjesno ime.

a. u Dalmaciji zaselak u kotaru spjetskome. Repert. dalm. 1872. 83.

b. vidi u Vukovu rječniku: u Lici rijeka koja utječe u Banicu.

c. u Srbiji mjesto u okrugu vafevskome. Niva u Krušici. Sr. nov. 1865. 85.

d. vidi: Do Krušice i do rëke Htëtove. Spom. stoj. 29. (1837—1846).

KRUŠICE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Niva u mestu Krušicama. Sr. nov. 1865. 243.

1. KRUŠIĆ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Niva u Krušiću. Sr. nov. 1875. 588.

2. KRUŠIĆ, m. presime. — Od xv vijeka. Vajla Krušić. Mon. croat. 91. (1461). Kako Ivan Krušić sešnski kapetan hitro ugrabi Jelicu svoju

sestru ... u Nar. pjes. bog. 328. Prid nima je Jela gospodična, draga seka Krušić-kaurina. 327.

KRUŠIĆ, krušika, m. mjesto gdje su posađene kruške. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: krūšice, krūšici.

a. u pravom smislu. — U Vukovu rječniku: 'birngarten', locus in quo piri sunt consitae.

b. kao mjesno ime.

a) zaselak u Bosni u okrugu Tuzle Donje. Statist. bosn. 81.

b) mjesta u Srbiji. aa) u okrugu bio-gradskome. Livada u Krušiku. Sr. nov. 1874. 79. — bb) u okrugu kragujevačkome. Niva više Krušika. Sr. nov. 1875. 59. — cc) u okrugu smederevskome. Niva u Krušiku. Sr. nov. 1865. 151. — dd) u okrugu šabačkome. Zemlja u Krušiku. Sr. nov. 1867. 67. — ee) u okrugu vafevskome. Zemlja pod Krušikom. Sr. nov. 1868. 5.

KRUŠILNICA, f. ime nekakvoj župi. — xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Krušilnica). Sije žjupe priložihomъ (govori Stefan Prvojenčani) pod oblast sije crkvi (u manastiru Žiči): Krušilnicu, ... (dva puta). Mon. serb. 18. (1222—1228).

1. KRUŠINA, f. augm. kruh. 'Isvali preda nas onako gladne krušinu, kolik oreće kolice'. J. Bogdanović.

2. KRUŠINA, f. Rhamnus frangula L. (u Križevcima). B. Šulek, im. 177.

KRUŠINCI, Krušinaca, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome. K. Jovanović 129.

1. KRUŠITI, krūšim, impf. mrviti (n. p. so). — isporodi kruh, 1. krušac, kršiti. — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. krūšāh, u aor. 2 i 3 sing. krūši, u part. praet. pass. krūšen; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf. — Rijet je praslavenska, isporodi rus. крушить, češ. krušiti, polj. kruszyć, premda se u našem jeziku ne potvrđuje prije našega vremena.

1. aktivno.

a. sa značenem sprieda kazanjem. — U Vukovu rječniku: 'bröckeln', carpo', n. p. so.

b. lomiti, kršiti (u metaforičkom smislu). — U jednoga pisca našega vremena. Pa dočim se Bogu pomolio da mu kobi zle na putu kruši. Osvetn. 2, 22.

2. sa se, refleksivno, kao imperfektoni glagol prema skrušiti se. — U jednoga pisca našega vremena (isporodi 1, b). Kada zlobne utitore duše, od kajaña znaj da se ne krušo. Osvetn. 2, 48. A živi se kruše pokajani. 2, 150.

2. KRUŠITI, krūšim, impf. postaje od kruh (hfeb).

a. jesti što s kruhom. — U Stuličevu rječniku: 'mangiar qualche cosa col pane', 'pane aliquid edere'.

b. kršiti s kime, imati jedan kruh, zajedno jesti i piti, zajedno živjeti: 'Nije sa mnom krušila, kam' sam je moga' poznati (kakve je čudi)'. 'Nećeš ti više sa mnom krušiti'. M. Paulinović.

KRUŠIVCI, m. pl. ime žumi. Nedo Malešić Bošnjak.

KRUŠIVOJ, vidi krusivoj.

KRUŠJAK, m. ime livadi u Srbiji u okrugu kruševačkome. Sr. nov. 1874. 487.

KRUŠJAR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Niva u Krušjaru. Sr. nov. 1875. 1879.

KRUŠJE, n. mjesno ime.

a. u Srbiji selo u okrugu aleksinačkome. K. Jovanović 94.

b. vidi u Daničičevu rječniku: Krušije, kao da bješe selo blizu Prizrena: selu je Piranima išla međa, s Krušijem prěz Drim', a i selu Diničinu, s Krušijem i s Čelinami, kako upada reka Běle Crakve u Drim'. G(lasnik). 15, 274. 275. (1498?).

1. KRUŠKA, f. *Pyrus communis* L., voće i drvo. — Riječ je praslavenska, ali je nejasna, jer u nekim jezicima ima g na početku (a u novoslovenskome i u našem jeziku po sjeverozapadnijem krajevima h, vidi hruška); kao da postaje od grušā ili krušā nastavkom ška, pa i nastavkom šva, (vidi hrušva i krušva), isporodi staslov. kruška, bug. kruša, nslov. gruška, hruška, ruski рруша, češ. hruška, polj. grusza, gorkoluž. krušej, krušva, doholuž. kruša, kšuša, polapski greusva, greuk, pa i lit. grušė, kraušė, kriaušė, šprus. krausy. — Ismeđu rječnika u Mikajinu (kruška, stablo, pyrus vel pirus'; kruška, voće, pyrum'), u Belinu (pera, frutto noto', pyrum' 538b, pero, albero noto', pyrus' 558a), u Voltigijinu (pera, birne'), u Stuličevu (kruška, stabal, pyrus'; kruška, voće, pyrum'), u Vukovu: 1. der birnbaum, die birn', Pirus [communis L.]. — 2. die birn (frucht)', pirum'; u Daničičevu (kruška, pirus').

a. voće.

a) u pravom smislu. Kruške mednice vam se rađale. M. Držić 124. Poštenje i glas u kipu jesu kako kora na kruška(h) ali na jednoj lijepoj jabuci, da budući jedna stvar toliko plemenita i tanka zahraňuje voće sve vrime koje ga imaju oko sebe, i dignuvši ju, u tri ure iztrune i pokvari se. M. Radnić 21a. Imaju nike kruške osimnače koje se ne mogu jestiti (sic) ali blagovati, ako nijesu kuhane. 462b. Pas gladan i pečene kruške ije. (D). U brijestu kruška ne prosi, odakle ih ne nosi. (D). Poslov. danič. Kruška batvača, pera buon christiano', pyrum lacteum'; kruška divja, pere salvatiche', pyrum silvestre'. A. d. Bella, rječn. 553b. Ja ću ti dati jabuka, krušaka i svega. J. Filipović 1, 53b. Duše, kruške, ... J. Kavanin 21a. De će kruška? no pod krušku? Nar. posl. vuk. 78. Koja kruška sama pada ne valja se na nju bacati. 140. Vela kruška u grlo zapadne. P. Petrović, gor. vijen. 44. Kud će kruška, te ispod debila? V. Bogišić, zborn. 681.

b) metaforički, srno iz puške. Mi smo vama sigurali ručak: iz pušakah vrućijeh krušakah. Nar. pjes. vuk. 4, 114. Pa se staše darivati darom, a hinijem darom nemilijem: iz pušaka crnijeh krušaka. 2, 561. I Omeru za jabuku dala iz pušaka crnijeh krušaka. Osvetn. 1, 18.

c) u prenesenome smislu. U Erdeviku vidio sam drveno oruđe nalik na krušku u rukama konopara ili užara, pa mi reče da je to, kruška, preko ne ima užlebina koje se na šiljastom kraju sastaju, i tu se oni konci sastaju, kad ih usujuju. M. Medić.

b. drvo.

a) u pravom smislu. Medvedb vzbळेze na krušku visoku. Starine. 4, 74. (xvi vijek). Tuti bo rastiše svake vrsti drevje: ... kastahe, i kruške slaje svih i šipci ne mañe ... M. Marulić 77. Prisaditi krušku na krušku. M. Divković, nauk. 129b. Ter umetne unutra grančicu od kruške. Đ. Bašić 2. Sadih krušku ukray puta. Nar. pjes. vuk. 1, 846. De će kruška no pod, krušku? Nar. posl. vuk. 78. Te bi tu krušku redom čuvali. Nar. prip. vuk. 99. Kruška, *Pyrus com-*

munis L. (Pančić, Vuk). B. Šulek, im. 177. i s pridjevima: Kruška divja, *Pyrus silvestris* Mueh. — Kruška vuška (I. Sabjar). 179. — Ovakovi primjeri idu amo ako se misli na pravu krušku koja je još na svoje mjestu, ako li već nije, onda idu pod b): (Međa ide) preko u krušku u bēlēgs i ota kruške preko u Kruševcs. Mon. serb. 568. (1822). ... na Vatovu krušku. 127. (1847). ... na Dalakiju na krušku. 197. (1891). (Međa ide) na krušku u Suhodolā. Glasnik. 27, 292. (1847).

b) preneseno, mjesno ime, vidi a) blizu kraja.

aa) u Hercegovini. Kruška, velika strana (silazeći s Pišća k Pivi) (?).

bb) u Srbiji. aaa) mjesta u okrugu bio-gradskome. Niva kod Saričeve Kruške. Sr. nov. 1875. 428. Niva kod Kruške. 1869. 181. — bbb) mjesto u okrugu kneževačkome. Niva u Kruški. Sr. nov. 1872. 256. — ccc) mjesto u okrugu kruševačkome. Livača kod Kruške. Sr. nov. 1874. 437. — ddd) vis u okrugu pirotskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 171. — eee) mjesto u okrugu požarevačkome. Podne oraña na Krušku. Sr. nov. 1861. 316.

cc) vidi: U tužde Krušku Bojatiju. Svetostef. hris. 11. U Krušku. 16.

2. KRUŠKA, f. rakija od divljih krušaka. I. Pavlović.

KRUŠKAR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkom. Vinograd u mestu Kruškaru. Sr. nov. 1869. 54.

KRUŠKIĆ, m. ime mjestu (može biti da je uprav prezime) u Srbiji u okrugu rudničkom. Livača kod Kruškića. Sr. nov. 1875. 1418.

KRUŠKIN, adj. koji pripada krušci. — Kod imena mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom. Vinograd u Kruškinom potoku. Sr. nov. 1867. 399.

KRUŠKOJE, m. ime muško (za drvo krušku) načineno u basni. — U rukopisu xvii vijeka pisanome miješanim jezikom. Veliki protonariwn Kruškoje. Starine. 2, 811.

KRUŠKOLIK, adj. nalik na krušku. — Načineno u naše vrijeme. Organi biljni mogu biti kruškoliki, ... J. Pančić, bot. 27. Kruškolik, phys. kruškolik tlakomjer, birnbarometer', tal. barometro piriforme'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRUŠKOŃA, m. ime volu. Bruvno. D. Hirc.

1. KRUŠKOV, adj. koji pripada krušci ili kruškama. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (birn-, piracius, e piro').

a. uopće. Jabukovo drvo, kruškovo ... I. Jablanci 186. Kruškovi must. Z. Orfelin, podr. 377. Kruškova il jabučjeg imena. J. S. Rejković 46. Iz ove pričine razdvojene su razlike jabukova i kruškova drveta. P. Bolić, vinod. 1, 31. Kruškovo vino. 2, 809.

b. kod mjesnijeh imena.

a) Kruškova kosa, gora. Okolica daruvarska. D. Hirc.

b) Kruškova Plana, zaselak u Hrvatskoj u šupaniji ličko-krbavskoj. Razdijel. 82.

c) Kruškovo Grad. — Samo u narodnoj pjesmi našega vremena. Ja s' oženih iz Kruškova Grada. Nar. pjes. krsić. 1, 157.

d) Kruškovo Polje, selo u Bosni u okrugu Tuzle Donje. Statist. bosn. 88.

2. KRUŠKŃV, m. nadimak u Dobroselu. M. Medić.

KRUŠKOVAC, kruškŃvca, m. postaje od 1. kruškov nastavkom šca.

1. *štap od kruškova drva*. — U Vukovu rječniku: 'birnstab', baculus piracius'.

2. Kruškovac, *mjesno ime*.

a. *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-kra-
bavskoj*. Razdijel. 29. — *Pomiče se XVIII vijeka*.
Is sela Kruškova. Starine. 12, 41. (oko 1719).

b. *zaselak u Slavoniji u županiji virovi-
tičkoj*. Razdijel. 141.

3. Kruškovac, *presime*. — U narodnoj pjesmi
crnogorskoj našega vremena. Po imenu Kruš-
kovac-Nikolu. Oglad. sr. 425.

KRUŠKOVAČA, f. *postaje od 1. kruškov na-
stavkom ača*.

1. *batina od kruškova drva*. — U Vukovu
rječniku: 'der birnstock', fustis piracius'.

2. *rakija od krušaka*. I. Pavlović.

3. Kruškovača, *mjesno ime*.

a. *u Hrvatskoj*. a) *selo u županiji mo-
druško-riječkoj*. Razdijel. 55. — b) *ime orani-
cama i livadama u Divoselu*. J. Bogdanović.

b. *ime mjesta u Srbiji u okrugu krajn-
skome*. M. Đ. Miličević, srb. 944.

KRUŠKOVAČKI, adj. *koji pripada selu Kru-
škovcu*. V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KRUŠKOVČANIN, m. *čovjek iz sela Kruškova*.
V. Arsenijević. J. Bogdanović. — *Mnoština*: Krū-
škovačani.

KRUŠKOVČANKA, f. *žensko čefade iz sela
Kruškova*. V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KRUŠKOVICA, f. *rakija od krušaka*. — U
Vukovu rječniku: 'birnbranntwein', vinum ustum
e piris'.

KRUŠKOVINA, f. *kruškovo drvo (materijal)*.
— U Stuličevu rječniku: kruškovina, drvo od
kruške, lignum pyri', i u Vukovu: 'das birnholz',
lignum piri'.

KRUŠLAK, m. *ime mjesta u Srbiji*.

a. *u okrugu čačanskome*. Niva u Krušlaku.
Sr. nov. 1874. 204.

b. *u okrugu kneževačkome*. Niva u Krušlaku.
Sr. nov. 1872. 645.

KRUŠLEVAC, Krušlevca, m. *mjesno ime u
Hrvatskoj*, (kajkavski) Krušlevec.

a) *selo u županiji varaždinskoj*. Razdijel.
101.

b) *selo u županiji bjelovarsko-križevačkoj*.
116.

KRUŠLEVO SELO, n. *ime selu u Hrvatskoj
u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 85.

KRUŠNARITI, krušnarim, impf. *činiti (mije-
siti i peći) kruh, isporodi kruhariti*. — U Bjelo-
stjenčevu rječniku: krušnarim, kruharim, 'pani-
fico', i u Stuličevu: *griješkom krusnariti*, v. kru-
hariti iz Bjelostjenčeva.

1. KRUŠNICA, f. *niva, usjev (gdje se kruh
rađa)*. — U naše vrijeme u Lici. 'Ima on lijep
grunat, pravu krušnicu koja ga na izobilje rani'.
Da e u mene negovo blago, i moja bi zemlja,
ako i nije dobra, bila krušnica'. 'Slaba 'e u nega
krušnica, prem ima veliku semlju, svake godine
prikupljue kruva i palente'. J. Bogdanović.

2. KRUŠNICA, f. *pogan kokošja*. F. Kurelac,
dom. živ. 52.

3. KRUŠNICA, f. *mjesno ime*.

a. *voda u Krupoj u Bosni*. M. Medić.

b. *mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkome*.
Niva kod Krušnice. Sr. nov. 1868. 876.

KRUŠNIK, m. *ime mjesta u Srbiji u okrugu
šabačkome*. Sr. nov. 1867. 67.

KRUŠNAK, m. *ime mjesta u Srbiji u okrugu*

biogradskome. Livada u Krušnjaku. Sr. nov. 1871.
263.

KRUŠOVA POLANA, f. *ime mjesta u Srbiji
u okrugu crnoriječkome*. Niva na Krušovoj Po-
lani. Sr. nov. 1874. 161.

KRUŠTANE, n. *ime mjesta u Srbiji u okrugu
užičkome*. Niva u Kruštažu. Sr. nov. 1871. 678.

KRUŠVA, f. *vidi 1. kruška*. — *Između rječ-
nika u Vrančićevu* (pyrus'). Zaliho je batom uz
krušvu hitati gdi krušve grohatom vidimo pa-
dati. I. T. Mrnavić, osm. 184. Krušve su uzrile,
krušve i jabuke ovako se grizu. 134. Želi
krušve (sic) u jeseni, u kris vodu. J. Kavašin
56a. Mošćenice gradu, spred vama je krušva.
Nar. pjes. istr. 2, 89. Krušva, Krušvica, Pyrus
communis L. (u Primorju). B. Šulek, im. 179.

KRUŠVAL, m. *ime selu*. — XIII vijeka. Selo
Krjušval. Spom. stoj. 9. (1254—1264).

KRUŠVAR, m. *ime selu u Dalmaciji u kotaru
sišnskome*. Repert. dalm. 1872. 42.

KRUŠVICA, f. *dem. krušva*. Krušvica se po-
tresuje s vrhom zelenim. Nar. pjes. mikul. 156.

KRUŠVIĆ, m. *ime biškapa (dem. krušva)*.
Krušvić, 1. Prunus chamaecerasus L. (Cres); 2.
Pyrus achras Wallr. (Istra). B. Šulek, im. 179.

KRŪT, krŭta, adj. tortus, rigidus, durus, firmus, severus, crudelis, vehemens, immanis, naj
starije je značenje: čvrsto zavijen, sapreden (ne-
stalo ga je u našem jeziku), od kojega postaju
druga: negibak, pa od ovoga: čvrst, tvrd i druga
značenja u tjelesnome i duševnome smislu. — Akc.
kaki je u nominativu krŭt taki je u složenoj de-
klinaciji: krŭti, krŭtŭ, krŭtŭ, krŭtŭga itd.; kaki
je u gen. krŭta, taki je u nominalnijem oblicima
i u složenjem što zamjenjuju nominalne: krŭta,
krŭtŭ, krŭtŭj, krŭtu itd., osim nom. sing. m. i
acc. kad je jednak s nominativom (u Dubrov-
niku ostaje akc. kao u krŭt i u krŭta, krŭto,
krŭtu, krŭti, krŭte). — Riječ je praslavenska
(kronta), isporodi stslav. krŭtŭ, tortus, immitis',
rus. крѣтѣ, češ. krutý, pol. kręty; u ovijem su
jesicima i ostala značenja. — Korijen je krent,
isporodi krenuti, kretati, i osobito okrenuti, okre-
tati. — Između rječnika u Mikaljinu (krut, žes-
tok, strox, saevus, nimium vehemens'), u Re-
linu (feroce', ferox' 310b), u Voltigijinu (orudo,
duro, spietato, feroce', grausam, roh'), u Stuli-
čevu (magnus, atrox, immanis, fortis, vehemens,
saevus, inhumanus'). u Vukovu (dick', crassus'),
u Daničičevu (kruts', rigidus').

1. adj. — Komp.: krŭtŭ (H. Lucić 240; B.
Gradić, djev. 48; I. M. Mattei 140; J. S. Rel-
ković 49. 282; u Stuličevu i u Vukovu rječniku);
maše je dobro krŭtŭj (I. M. Mattei 29; S. Lu-
biša, prip. 87, i u Stuličevu rječniku).

a. rigidus, kad je što čvrsto upređeno (n. p.
uše), ne da se lako sagibati, s čega krut dobiva
značenje: ukočen, negibak, ukorio. Da ne spade,
nek je dobro kruta (kesa). J. S. Relković 833.
Cijena je knige u krutoj polukožnoj svezi 20 for.
Vuk, gramat. spisi. 1, 94. Krut varak. rjeđn.
kod kozar. 2. Kruti vrsi u nebo uprti. Osvetn.
2, 97. Ispod krutih železnijeh uza. 4, 62. — I
u prenesenome smislu. Marinković je bio... kre-
taša malko kruta. M. Đ. Miličević, pomenik.
8, 828.

b. durus, solidus, od predašnjega značenja
postaje slično: tvrd (koji se ne lomi). Stupiše
osudje gdi su tišni puti, gdi su klanci kruti meju
klesurami, da staviš na luti meću se praćami.
M. Marulić 29. I voda isorpe mramor krut. Š.
Menčetić 95. I voda isorpe krut mramor u gori.

D. Rašina 108b. Nego jak u snig bil, pišem u mramor krut ime mé slavne vil'. A. Sasin 146. Kako dva bivola kim tare jaram jut vrat s grlom od zdola želešan uzal krut. Đ. Baraković, vil. 58. — *U metaforičkome smislu*. Ter dim, da je krući driva i kamika i srcem još lući (lući') od lava gladnika, koga ne siluje tvoja rič pridraga i da te miluje i da te pomaga. H. Lucić 240.

e. stabilis, diuturnus, što se ne lomi ono se i ne troši, te krut može značiti i: trajan. Dobro od svita nije vječno ni kruto. Š. Menčetić—G. Držić 501.

d. firmus, stabilis, solidus, čvrst, koji se ne da raščiniti, rastaviti, razdrijeti. Uz put moreš iziscati koje koje ti je za ogradu boje ili prostje gdi ne ima pruta, od neg gradba nije dugo kruta... dakle da ti je oграда je kruća, i da posli ne izgubi vrime, sad ga (pruće) sici i slaži u brime. J. S. Reljković 49. — *I u metaforičkom smislu*. Hotio je Bog da muž i žena s krutom svezom ljubavi svezani budu. Đ. Rapić 84. Spomenite se da ste mater i oca ostavili, da se vi dvoje krutom svezom svezani među sobom ljubite. 202.

e. validus, robustus, čvrst, jak, snažan. Nima (guščićima) da su što u snagi krući štogod zobi daj pod žrvnom stući. J. S. Reljković 282.

f. firmus, constans, koji se ne mijenja, u prenesenome smislu, o čemu umnome, n. p. o odluci. Ti znaš moju krutu odluku, da sam gotov svašta podnositi, samo da mogu štogod malo ljudi srične i blažene učiniti. G. Pešalić 197.

g. rigidus, severus, značenje kod a prenosi se na čelade ili na ljudsko djelo ili djelovanje, te krut znači: koji ni u čemu ne popušta, nego se čvrsto drži kakve odluke, oštar. Bože, ti nisi onaki kano svitovni velikaši na kojih noge prostiraju se diovi poniženi sužnji i sluge i drću na dirove krute zapovidi. G. Pešalić 188. Da ćeš ti moj jedan put sudac biti, koji ćeš od svijui dila mojih kruti račun iskati. 280. Krut, streng'. Strašno 'e krut'. J. Bogdanović.

h. crudelis, saevus, immanis, od predašnjega značenja postaje drugo u gorem smislu: koji traži tuđe slo radi svoje naslade, isporodi okrutan. uprav se kaže o čeladetu (ili životinji), a u prenesenom smislu i o drugome, n. p.:

a) o čeladetu. Prem je taj krut ki ne plače, od kamena tvrdi pače i od zmije tej lućice, tko ne žali smrti ove. M. Bunić 77. Svu silu kruta cara i razprša i razčini (Sobieski). J. Kavašin 263a. On postade naj krutijim kršćanskim goniteljem. S. Lubiša, prip. 87. Providnik i paša bili su kruti i na raju kivni. 178. Dobro plaća svoje krute sluge. Osvetn. 1, 16. Kruto pleme od Osmana kruta. 2, 98. Nije to oni kruti tamničar. M. Pavlinović, razl. spisi. 884. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri (o pokrajini, o umnoj riječi što znači čelad)*: Treće eto s Arbanije krute. Osvetn. 5, 95. Ni poganska sila kruta. J. Kavašin 217a.

b) o oružju ili o oruđu kojijem se raniava, ubija, muči. Gdi je carska sablja kruta? J. Kavašin 454a. Priukloni glavu od zuluma i od noža kruta. Osvetn. 2, 16. Spomeni se, o priviđi Gospodine Jezuse Hrista, one krute sulice koja ti prsi rasjazai. I. M. Mattei 88. Kažući rasjazane krutom sulicom svoje prsi. 125. — *Treća pake i četvrta božanstvena kruta strila*. J. Kavašin 570a. — Slab straši se bića kruti'. 298b.

c) metaforički, o stvari tjelesnoj što je škodljiva zdravlju. Oni noći prem studene uklanjahu rosu krutu od djeteta. G. Palmotić 8, 112b.

S krutom sjenom i nesdravom gdi krajuje noć strašiva. 8, 158a.

d) o načinu, djelovanju. Valerian krutim načinom kršćenike proganaše. F. Glavinić, cvit. 188a. Žar pojari srca usplanuta, da se late djelovanja kruta. Osvetn. 5, 28.

e) o jarmu (metaforički), silovanju, vladanju. I odmetni vjeri i Bogu pod krut jaram sva držahu... J. Kavašin 211a. A prođte se kruta silovanja. Osvetn. 2, 114. Traili se kraji zajedini, da doskoče krutoj vladavini. 5, 8.

i. atrox, foedus, dodaje se supstantivu koji znači nešto vrlo neugodno, naj češće tjelesni bol, ističući žestinu, od prilike kao žestok, strašan, gorak, n. p.:

a) o bolesti, muci. Nije krutije bolesti na saj svijet pri onoj, koju onada čutjaše sroce negovo. I. M. Mattei 29. Podnijeti bolesti naj krutće. 140. Josia se razbolio od ospica, tada krute i smrtne bolesti. M. Pavlinović, rad. 25. — Krute muke i martirio podniješje. B. Gradić, djev. 85. Krute muke od krvnika. B. Zuseri 988. Pod krutijem mukam. 400. Da su tako težke, tako krute, tako žestoke muke. Đ. Bašić 44. Besjedaše o krutoj muci svojoj. I. M. Mattei 76.

b) o rani, udarcu. U tom posnaj krutu ranu svoju. B. Gradić, djev. 5. Balsam koji ulit u svaku ranu premda krutu i duboku udije je svu izčisti od gniladi. B. Zuseri 279. — Udarise mu šest tisuća i šesat i šeset i šest udorac vele krutije i žestocije. M. Divković, nauk. 144b. Dižen krutijem udorcima. I. Đorđić, usd. 81.

c) o biću, u prenesenom smislu. Do brzo slobodna bi od krutoga bića sva Provencia. Štit. 4.

d) o boju, rati. Nukaš mene plaše rati grčke i boje krute i biće protresati. I. Zanotti, en. 4. S jedne strane množ velika andeoskoga vojstva kruta. J. Kavašin 422b. Ratim intačnom i tako krvnom i krutom. 8. Rosa 21b.

e) o požaru (može pripadati pod k). Kruto užeženje popali vas grad. I. Đorđić, ben. 175.

f) o nevoji. I nevoja ljudska kruta. J. Kavašin 557b.

g) o smrti. Da prije izbereš naj kruću smrt. B. Gradić, djev. 48.

k. vehemens, velik a ujedno i žestok, plahovit, nagao.

a) o vjetru. Kad puše vitar krut. M. Marulić 284. Kada plav nagnišje pod more vitar krut. P. Hektorović 72. Mrkla noć svitlostju bil će dan naditi, rasrčan krut vjetar morski val težiti. D. Rašina 124a.

b) o duševnom stanju. Evo pića, pitje, odića i ina, za uzdržat tilo koja su potribna; teška jesu duhu u kom je vrućina. daj mi se s takov'mi trizno nadržati, to jest s želinjerm se krutim ne splitati. A. Georgiceo, nasl. 186. Žalio sam u svojoj krutoj razdraženosti. S. Lubiša, prip. 88.

c) o buci, lavežu. Gdje se sliha buka kruta od jaukanja i od plača. J. Kavašin 29b. Ostavi ončas krute laje (pas troglavi). 892a.

d) o zimi. Kad je kruta zima. J. S. Reljković 426.

e) o snazi. De je tvoja kruta snaga? kruti sinko! rcom srzni, rukom vsri, lučki rsu! Vuk, rječn. kod rs. Pa rasmakni ramenima, kruta snago! Nar. pjes. vuk. 5, 456. Duge ruke prekrstio, snahi lele! krutu snagu oborio, snažni grome! u Vuk, živ. 201.

f) može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu se kaže o poslu: Koji nije mogao prispjeti radi dugoga puta a posla kruta.

Nar. pjes. hero. vuk. 858. i ovo: Osuđivao je kruto prepuhaše glave za same ispite. M. Pavlinović, rad. 147.

l. u jednoin primjeru us sirota znači ili: pravi, veliki, ili: jadan, nevoljan. isporedi i lut. Ah, kruta ja sirota! Nar. pjes. istr. 5, 14.

m. o čeladeu, debeo, jaki, krupan. Voda mutna a djevojka kruta, te potonu Filip i Aneta. Nar. pjes. vuk. 1, 465. Čovjek ponizak a krut. Vuk, rječn. kod zdepast.

n. vidi krupan, a. Jednu četvrt funte krupnoga brašna. Z. Orfelin, podr. 128. Uzmi krupnog brašna. 210.

o. gust, o tminama, dimu. Vrh ponora usiona kruta tamnos krajevaše. G. Palmotić 8, 24^a. S toga od limba zle dubine gledahu se ne daleče gdi hraluju krute tmine, gdi vik sunce ne isteče. 3, 26^a. Vлага oblakom dima kruta maglijaše razmrznuta. I. Đorđić, uzd. 61.

2. adv. kruto. — Komp.: krūčē (H. Lučić 192; A. Georgiceo, nasl. 134; Michelangelo 24; u Stuličevu rječniku); krutje u M. Marulić 186; P. Radović, nač. 15 i u Stuličevu rječniku može biti da treba čitati krūče; mane je dobro krūtije (S. Rosa viii). — Imedu rječnika u Vrančićevu (admodum; apprimē; nimis; obnixe; porquam; valde), u Mikišinu (kruto, žestoko, jako, fortiter); kruto, nemilo, atrociter, ferociter, saeviter), u Belinu (duramente, dure 282^a; forte mente, con fortessa, acriter 325^b; severamente, rigorosamente, severe 872^b; ferocemente, fieramente, ferociter 810^b), u Bjelostjencevu (kruto, jako, vrlo, vele, vehoma (sic), vrlo, veoma, mnogo, puno, dosti, admodum, eximie, valde, vehementer itd. v. jako), u Jambrišićevu (kruto, jako, valde, vehementer), u Voltigijinu (molto, assai, grandemente), viel, sehr), u Stuličevu (v. kruto; komp.: krutje i krūče, fortius, tenacius, avidius). — Naj češće se upotrebljava po zjeverosapadnijem krajevima gdje je značenje uopće: veoma, vrlo, mnogo (vidi u Vrančićevu, Bjelostjencevu, Jambrišićevu, Voltigijinu rječniku); i u ostalijem se krajevima može shvatiti kao da znači uopće: jako, čvrsto, ali, kako se vidi po primjerima, može se naći koja razlika u značenju i upotrebljavanju.

a. prema 1, d, tvrdo, čvrsto, kad se što teško razdrjebuje ili uopće rastavlja. smisao može biti i metaforički i prenesen. Niki ga (Isusa) rastæu ne pomilujući, niki krutje vežu. M. Marulić 186. Kako ja ka kruto od njih sam svezana. G. Držić 403. Paka k stupu vež'te kruto (Lorvinca). P. Hektorović (?) 188. Tudije ju placari na sular padaše, ter k jednoj koloni kruto privezaše. Oliva. 42. Zapovidi kraj s konopci ga (Ivana) kruto stupu pritegnuti. A. J. Knežović 167. I prisvete one ruke vidimo danas lanci kruto svezana. Đ. Rapić 20. Čini s. pripovidaoca u tavnicu baciti i lanci kruto stegnuti. 21. Pivaoca mene plemenite s lanci lipota žene vele kruto drži. 24. Evo sada poznajem tegotu singira nebištoće kojima jest me kruto stegla nečista Hirudkina. 29. Indi nije tako kruto čovik s svojim stegnut oficijom? 42. Pati u ruku od kruto vezani konopaca. 220. — Kad bi malo krūče obhitio te stisne. H. Lucić 192. U ko'e sam se (blato) zabol kruto. A. Vitalić, ist. 208^a. Temej jako stavljen i kruto utvrđen. A. Bačić 159. Onu staroga testamanta korablu Noevu jest isti Gosp. Bog bio kruto zapečatio. Đ. Rapić 226. Niti puca, veće drži kruto (zemlja). J. S. Rejković 246. — Kruto hom (vojskom) bjehu opeljeli grad. S. Rosa 6b. — Nijedno prijateljstvo, društvo niti dobrovoljnost vremenita

toliko kruto ujediňuje i veže među sobom Jude, koliko zavez ženidbeni muža i ženu po ljubavi veže. B. Leaković, nauk. 239. — K toj milosti krūče ni treba prionut. A. Georgiceo, nasl. 134. Koji bi tako jako i kruto s Isukrstom združen bio. I. Velikanović, uput. 8, 289. I sa svim tim jeste se tako kruto svitu priložili. Đ. Rapić 270. Možemo isplivati i ustati, koliko god se puta ovoga sakramenta, kakono jedine u pogibli daska, kruto prifatimo. B. Leaković, nauk. 208. — Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer: Negov pastir kruto zaspao. Živ. jer. star. 1, 282.

b. prema 1, e, jako, sa svoom snagom, snažno. Kruto se ima čuvati griha. F. Glavinčić, svitlost. 86. Kad se dakle Josua kruto s njima biše. E. Pavić, ogl. 120. Iz koga se svi građani kruto braniše. 193. A bunareve naredi da se kruto straže. 374. Kad s' ovako kruto se borili. I. Zaničić 96. Varoš od varoši kruto pripričuje se. G. Peštalić 58. — vidi i: Da kruto (vulg. 'forte' koje je uzeto u smislu tal. 'forte'. M. Rešetar) ne budu dotegnuti na kami noge tvoje. N. Rašina 42^a. matth. 4, 6.

c. prema 1, f, firmiter, constanter, ne mijenjajući se, sve jednako. Ja ga toliko krutje i stanovitije vjerujem. P. Radović, način. 154.

d. prema 1, g, oštro, žestoko, kod savijedi i uopće kod govora, kod prijekora, kod pedepsańa pa i kod izvršivanja savijedi. I Bog je takajše mužem kruto zapovedal, da nimaju pri bolnih ženah ležati. Postila. 24^b. Vele kruto im zapovida. Anton Dalm., nov. tešt. 56^b. marc. 5, 48. Zapovidišvi kruto nastojnikom. E. Pavić, ogl. 104. Ovo obštenje Bog kruto i za glavu zapovidio biše. 289. Vi lpuži tuđe žene vama kruto zabrahene! V. Došen 108^b. — Zato ga li karaj kruto. Naručn. 90^a. Otac čer kruto poč karat. J. Filipović 1, 270^a. Nek njihove ni godine priju kruto i sidine. V. Došen 90^a. — Zašto prijeti vele kruto da se osveti vele luto. M. Divković, kat. 120. — Togaj čolka što bode podoban da ga krotu (u cijelome se spomeniku mijša o i u) pribiše (pedepšem?). Mon. serb. 551. (1517). Kruto pedipsaje uvrijeđenā učinena iskrnijem. M. Radnić 981^b. Kruto imade biti pedipsan. I. J. P. Lučić, nar. 98. — Žudije bo kruto svetiše subotni dan. E. Pavić, ogl. 149.

e. prema 1, h i i, crudeliter, saeve, ferociter, atrociter, acerbe, nemilo, okrutno, žestoko, strašno. Službe kimi je on nam kruto udražal. Mon. croat. 169. (1498). Da te kruto smetu, pusti cića Boga, ne čini osvetu. M. Marulić 120. Učini ga sudac kruto isfrustati. Živ. jer. star. 1, 226. Toliko sam kruto bjen. Mirakuli. 12. Mene koje (šeje) kruto more. G. Držić 398. Djavla paklenoga koji sidi u žalosti muka paklenijeh koje zna, poznaje, trpi i podnosi vele kruto i žestoko. M. Divković, bes. 62^a. Poče djavao ova dva druga vele kruto napastovati. 132^b. Ni onoga kara koji ga vele kruto porazi. 371^b. Križ bješe vele težak, a naš spasiatelj vele kruto slab i umoren. 883^b. Ah neharna zemjo, ... tve crnilo da bez sjeni ljetne sunce kruto peče! I. Gundulić 89—90. Decio kruto poč kršćenike proganati. F. Glavinčić, cvit. 28^a. Sudac čini Blažija kruto s palicama biti. 46^a. Koga jesam dostekrat kruto vridil. svitlost. 126. Udri toliko kruto da mu se sub i svi stresaoše. Michelangelo. 84. Drače koje na vrime njihova priminutja kruto će jih probadati. P. Radović, način. 49. Što čovika kruto rani. P. Macukat 88. Ere su te zlobe moje kruto isbile verugami. J. Kavašin. 52^a. Zabol i vas kruto. B. Zuzeri 368. Ugrabi mu silom one

biće i poče se kruto mlatiti. 401. Jer bismo kruto Boga uvidili. J. Banovac, pred. 100. Kruto po obrazu udaran. J. Filipović 3, 49a. Tako nime kruto i nemilo o tle baciše. A. Kanižlić, kam. 106. Kruto rañen i izpribijan. 597. Svevlad koji diže vojsku na Grke, razbi i(h) i porobi i(h) kruto. And. Kačić, razg. 6. Kruto ogladnio. kor. 26. Razbi je i kruto izsiče. 122. Da se na to razgledanje žalostno ne poboli prisvetomu onomu sreću tako kruto pečalenu? I. M. Mattei 54. Sreća bude grđeno i kruto vrijeme. 819. Gled' kako rani Turak katanu po desnici kruto. M. Katančić 47. Koliko te muči kruto oplečka? D. Rapić 175. Ali sam ja kruto rañen osta. Nar. pjes. istr. 1, 48. Pa djevojku kruto udarila. Hrv. nar. pjes. 2, 75.

f. prema 1, k, vehementer, *žestoko, jako*.

a) u tjelesnom smislu. Tako kruto potezahu (ruku) da razdriše prsi. Korizm. 97a. — Tad se kruto izažimat hoće. J. S. Rejković 390. — I kuda prođre čini zemlju kruto tresti. S. Margitić, fula. 254. Zemlja se kruto potrese. J. Filipović 1, 99^a. A zemlja se tresijaše kruto od topova turski i ričanski, od bubanja i od tambalasa. ... And. Kačić, razg. 167b. Kruto iza dna krenuše se svi temelji tvrdijeh gora. I. Đorđić, salt. 45. — Da ne gori tako kruto. Korizm. 9a. Peć razdežena bješe kruto. N. Rašina 123a. dan. 3, 22. — Da kruto raste vera vaša. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 101^a. paul. 2thess. 1, 3. — Vele kruto obnemoga i staše u veliki bolesni. Mirakuli. 14. Budući vele kruto nemoćna. 32.

b) o duševnom stanju. Bolim se kruto. G. Držić 438. Na to se ne roditeji kruto razlovojiše. F. Vrančić, živ. 5. Bolesnom i kruto razloženom s neharstva ljudskoga. I. M. Mattei xi. Kruto se je Ive razjadio. Nar. pjes. istr. 1, 42. Preduće se je kruto razajala. 2, 28. To se Marku kruto na ža dalo. Hrv. nar. pjes. 2, 235. Svakomu se sažalilo kruto. Osvetn. 2, 78. — Vele kruto se vzradovah. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 89. paul. philipp. 4, 10. Našavši velik broj kršćenikov, kruto se razveseli. F. Glavinić, cvit. 107b. Kruto se radujete. svitlost. xxii. Poče se Oliva kruto veseliti. Oliva. 56. Tako kruto radovaše se. P. Knežević, osm. 149. — Prid kim kruto predam. M. Marulić 234. Tondal tada vele kruto drhtaše. Tondal. star. 4, 112. Svi se tada kruto pristašiše. L. Ljubački 40. Svi se kruto pristaše. J. Banovac, pred. 112. Dočeka ga deli Asan-beže na srid ravna polja Dibrenskoga, al' se biše kruto poplašio. And. Kačić, razg. 130a. Jer ga se kruto bojaše. kor. 186. Majka se je kruto prestrašila. Nar. pjes. istr. 3, 5. — Kruto se je čuditi. M. Marulić 104. Kruto se začudiše. N. Rašina 228a. matth. 19, 25. Svi se kruto začudiše. S. Margitić, ispov. 166. — Evo vrime koje sam kruto žudio. F. Vrančić, živ. 26. Kruto želiti 'affectare'. rječn. Poželi kruto s. Fernand jeda bi i on krunu od mučenika prijati mogao. F. Glavinić, cvit. 181b. Al' bi kruto rad znat. P. Vitezović, odil. 70. — Ki prihod Isukrsta spasiteja kruto čekahu svoga. F. Glavinić, cvit. 81. — On ga kruto ljubjaše. F. Vrančić, živ. 81. Nu skupno sve kruto počese ljubiti. Oliva. 20. — Popi idolski kruto se smutiše. F. Vrančić, živ. 37. — Rasrdi se vele kruto. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 2b. Tako kruto rasrdi se. P. Knežević, pism. 110. — Slišajući cesar plač... smili se kruto. F. Glavinić, cvit. 490—491.

c) o tjelesnome djelovanju kojijem se javlja duševno stanje. Gulija ne plaka Ponpea kruto tač. D. Rašina 18b. Nitko ne cvili kruto tač. 19a.

— Kruto ježi, jedva progovara. M. Pavlinović. — Od ovih se kruto tuži Gospodin Bug. P. Radović, način. 499. — Drtan soko jade jadovaše i sudbini naricaše kruto. Osvetn. 1, 5. — (*Staršine*) k nebu ti put čiste, kruto jim sahalvi. M. Marulić 110. — Počeh kruto moliti i saklinati. Mon. croat. 242. (1513). Braća me kruto prosiše. I. Bandulavić (predgovor). Primi i drugi (*trud*), kruto te prosim. F. Glavinić, cvit. 11b. Ima kruto Boga moliti za biskupa. I. Velikanić, uput. 3, 521.

g. o glasu, buci, jako, u glas, isporedi 1, k, c). Vzdignu oči na nebo i kruto plačući zovise Mariju Mirakuli. 21. Kričeći kruto visokim glasom. Korizm. 97b. Ču(h) andela kruto govoreći velicijem glasom. N. Rašina 199a. apoc. 5, 2. Kruče i žešće zuči i vapije. Michelangelo. 24. Glas vele kruto uzdignuši. 81. Paka otvorivši kruto zavapiše. Oliva. 49. Ona se plače i kruto javče. Jačke. 43.

h. u jednom primjeru xviii vijeka, kao suprotno prema slatko, o izgovaranu bezglasnoga slova. Da bude se, z' (f) slađe izustiti kô za rijeti, zemlja, zatvor, a, s' krutije kô, sladost, sila. S. Rosa viii.

i. valde, uopće mnogo, veoma, vidi 1. jak, 2, f.

a) us glagol. Zač se Nimoi kruto spravljaju. Mon. croat. 224. (1527). Veoma kruto sagrešuju. S. Budinić, sum. 51b. Bogatstvo koje se je dan na dan kruto povećalo. Jačke. 164. Kruto se varaju oni. M. Pavlinović, rad. 21.

b) s adjektivom ili s adverbom, kao vrlo, veoma, jako, zdravo, čisto. vidi 1. jak, 2, f, b). Ako ni (*čjekarija*) kruto žlkka. Korizm. 41b. Vina kruto vodena. 43a. Od kruto dobrih ljudi. Mon. croat. 216. (1526). Kruto dobar glas. 230. (1527). Divica kruto plemenita. F. Vrančić, živ. 47. Nauki, svakomu kruto koristni. F. Glavinić, cvit. i. Ko jest potrebno kruto svim želećim raj nebeski. xix. Bi u Siriji šlovik kruto bogat. 9a. Smrtni grih kruto težak. svitlost. 54. Kruto smrtni grih. 63. Iznajdoh jedan kruto dobar, lagak i pravičan način za takovo pismo. P. Vitezović, cvit. vii. Zločesta je kruto plaća gdi se zlo za dobro vraća. 44. Tako su Turoi grad uzeli, koga su i samoga cara smrtjom kruto drago platili. kron. 154. Divojčica kruto lapa. 168. Od naših samih 11 poginu, rañenih kruto malo. 170. Kraj osta udovac, da mlad kruto biše. Oliva. 26. Zvan ako žakan bi kruto malahan bio. I. Kraljić 68. Radost kruto slatka. M. Kuhačević 41. Meći kruto žuhki. 57. Ljubav bi kruto velika. 72. Ženio se kruto na daleko. Nar. pjes. istr. 2, 65.

KRUTAN, krutna, adj. vidi krut. — *Ako se mijena u složenoj deklinaciji*: krutni, krutna, krutno, krutnoga itd. — *Riječ je praslavenska, isporodi rus. крѹтнѣ (br), češ. krutný, polj. krętny. — Jamačno može imati sva značenja što i krut, ali se nalazi mnogo rjeđe, a naj češće u značenju prema krut, 1, h i 2, e. — Između rječnika u Stulićevu (us krut).*

a. adj. — *Komp.*: krutniji (u Stulićevu rječniku). Danijel světova lutoga i krutnoga kraja Nabukdonozora. S. Budinić, sum. 155a. Nakon toga krutna pobijeha. S. Rosa 38a. Budući ovi kraj krutan samosilnik. 40a. Sebi milostiv a inijem krutan. 78b. Tijem krutnijem grijehom. 121a. — *U ovijem primjerima: krupan, jak, snažan, o čepdetu.* Čini mi se a srou mojemu, da sam krutna rodila junaka, junačijem pasom opasala. Hrv. nar. pjes. 1, 155. Kud si mi se uputio, svekre bane, tako krutan i ugledan? V. Vrčević, niz. 272.

b. *adv.* krútno. — *Komp.*: krútnijš (u *Stuličevu rječniku*). — *Između rječnika u Stuličevu* (atrociter, crudeliter, immaniter, saeviter, inhumane). Isus krutno i potihlo jecaše. M. Lekušić 129. Da će biti krutno progonojeni. S. Rosa 147b. Pravda djeluje ovako krutno sa mnom. 159v.

KRUTIŠĆI, *adj.* (o danu) ne dosta jasna riječ na jednom mjestu xviii vijeka; može biti da znači slosrečan (isporedi krut, 1, h i i). ali valja da je zlo naštampana riječ. Da imaš ganet procijeniti od mjeseca po kom svime tijelom nosu se u bolesti dni krutišći, zli al' česti. J. Kavašin 469a.

KRÚTITI, krútím, *impf.* činiti da što (objekat) bude kruto. — *Od xvi vijeka.*

a. *aktivno* (prema krut, 1, b—f). Niti uzu krutim niti ju oslabim. P. Zoranić 13b. Nije krutit naj kručē užase, jer me jošter rane peku grdne. Osvetn. 5, 18.

b. *refleksivno.*

a) prema značenju kod a. Nima čovičtvo kripitosti ko se tobom (vinom) ne kruti. I. T. Mrnavić, *osm.* 147. Svak se smuti i na srgbu kruti. Osvetn. 4, 44.

b) prema krut, 1, h. — *U Stuličevu rječniku*: 'saevire'.

KRÚTNOST, *f.* osobina onoga što je krutan (okrutan, nemio). — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (atrocitas, diritas, inhumanitas, saevitia, crudelitas). Puk opit u krutnosti. S. Rosa 158b.

KRUTOČUDAN, krutóčudna, *adj.* koji je krute (vidi krut, 1, h) čudi. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'indole crudelis, immanis, vehemens'.

KRUTOČUDNOST, krutóčudnosti, *f.* osobina onoga koji je krutočudan. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'indoles vehemens, crudelis, immanis'.

KRUTOČUDSTVO, *n.* samo u *Stuličevu rječniku* uz krutočudnost.

KRÚTOŃA, *m.* ime volu. V. Vrčević u *Nar. prip.* vrč. 184.

KRÚTOST, *f.* osobina čega (ili koga) što je kruto (krut). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (krutos, 'severitá', 'severitas' 672b), u *Bjelostjenčevu* (v. oštrina), u *Volgičijinu* ('cruditá, crudeltá', 'grausamkeit'), u *Stuličevu* (v. krutnost). Razmišljajući oštrost i krutost božanstvene pravde. B. Gradić, *duh.* 11. Da se prvo nobičaji muke njegove žestod i krutost razbirat. 61. Do 'edna krutos i osveta, čini mu se da je sveta. J. Kavašin 57a.

KRUTOTJELESAN, krutotjelesna, *adj.* u kojega je kruto (vidi krut, 1, m) tijelo. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'corpore forti, robusto'.

KRUTOVAN, krutovna, *adj.* krut (u kojemu značenju?). — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata*. Otprete nam vrata! poda dnom su zlata v obrhu krutovna. Jačke. 298.

KRUTUĽAV, *adj.* dem. krut (vidi krut, 1, m), podebji. — *U Vukovu rječniku*: 'dicklich', 'subcrassus'.

KRUZA, *f.* ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkom. Zemlja u mestu Kruzi. Sr. nov. 1872. 682.

KRŮZI, Krúgá, *m. pl.* mjesno ime.

a. zaselak u Bosni ne daleko od Sarajeva. Schem. bosn. 1864. 56.

b. vidi Kruge. Šem. prav. 1878. 68. — *Jačmačno je Kruzi pravo ime.*

KRUZIJE, *n.* ime mjestu u Srbiji u okrugu

požarevačkom. Zemlja na Kruziju. Sr. nov. 1875. 875.

KRUŽA, *f.* ime ovci. Vetovo, Požega. D. Hire. KRŮŽAC, krúšca, *m. dem.* krug. — *U Stuličevu rječniku*: v. kružac.

KRŮŽAK, krúška, *m. dem.* krug. — *U Stuličevu rječniku*: v. kružac.

1. KRUŽAN, kružna, *adj.* koji pripada krugu (u osobitome značenju, vidi krug, 2, c, d)). — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka*. Kružna gora uzjekeće, ter poslidni glas povraća. Đ. Baraković, vil. 208. Naglo hodeć stranputice niz visoke kružne stine. 172.

2. KRUŽAN, kružna, *adj.* ima samo *adv.* kružno u jednome primjeru xviii vijeka, te se ne razumije značenje (može biti i zlo naštampano). I svidoe da juteća viku zmaja dolist neće da kojega kružno peća gdi se osorska zemlja meće. J. Kavašin 381a.

8. KRUŽAN, *m.* ime ovnu. Vetovo, Požega. D. Hire.

KRUŽANA, *f.* ime šensko. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, *pom.* 72.

KRUŽAN, Kružna, *m.* ime selu u Hercegovini. Statist. bosn. 106.

KRŮŽAT, kružata, *m.* vidi u *Vukovu rječniku*: čohana kratka haljina bez rukava koja se presamiti i po njoj se opase; mnogi imaju na kružatu sprijed srebrna puca s obje strane s dodatkom da se govori u Risnu i s primjerom iz narodne pjesme: Neki broji puca na kružatu. — *isporedi* fermen, gamadan. — *Akc.* kati je u *gen. sing.* taki je u *ostaliem padežima*, *osim nom. sing.*, i *voc.*: krŮžate, krŮžati. — *Po svoj je prilici talijanska ili romanska riječ, isporedi tal.* incrociato, *part. pass.* od incrociare (prekrižiti, pa i presamiti). — *U naše vrijeme po sapađnijem krajevima*. Goré po košulji ima od orne svite (dohe) prsluk koji oni (Bokefi) zovu 'krŮžat': prsluk je ovaj gore izrezan, a dole se presamiti kao premitača (gamadan), i s obje strane (dosta po razdaleko) niza ņ vise o srebrnijem singiričima majstorski načiñena srebrna puca. Vuk, *kovč.* 40—41. Kružat, koret, jačerma, široke gaće. S. Ľubiša, *prip.* 8. Kružat, 'vestimentum sine manicis'. D. Nemanic, *čak. kroat. stud.* 86.

KRUŽATI, kružam, *impf.* vidi 2. grušiti. Kružati 'das getreide spitzen' u mlinu. Pšenica a osobito helda prvi put pod žrvñem samo se kruža u Slavoniji. F. Hefele.

1. KRŮŽĚNE, *n.* djelo kojijem se kruži (vidi 1. kružiti). — *U Stuličevu rječniku*: 'ambitus, circuitus, circuitio'.

2. KRŮŽĚNE, *n.* djelo kojijem se kruži (vidi 2. kružiti). — *Stariji je oblik kruženje*. — *U Mikaljinu rječniku*: kruženje od žita, 'oribratio', i u *Bjelostjenčevu*: kruženje, okruženje, 'oribratio'.

KRŮŽEVAČKI, *adj.* o nekoj vrsti tkanja. — *U naše vrijeme u Lici*: Neka vrst domačeg platna u četiri nita. 'Otkala sam 25 tavajola ma sve kruževački'. J. Bogdanović. — *Ima i adv.* kruževački. 'Kruževački tkati', neki osobiti način kako se če. u Dobroselu. M. Medić.

KRŮŽEVO, *n.* mjesno ime. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Sisto, našeg' ki po djeđi' iz Kruževa istok vodi. J. Kavašin 271a.

1. KRŮŽIĆ, *m. dem.* krug. — *U Stuličevu rječniku*: v. kružić, i u *Vukovu*: *dim.* v. krug.

2. KRUŽIĆ, *m.* ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Niva u Kružiću. Sr. nov. 1871. 290.

8. KRŽIĆ, *m. prezime*. — *Od xvi vijeka (naj prije u latinskoj spomeniku)*. „Gregorii Orlowchyth de Choka et Petri Krwysyth de Kroog, capitaneorum nostrorum Segniensium et castellatorum Clisiensium“. Starine. 5, 216. (1524). Plemeniti knez Petr Kružić. Mon. croat. 212. (1524). Hrabrenoga G. Kružić Petra kapitana kliškoga. F. Glavinčić, cvit. 141^a. Kružić, bani, duke i markioni od Klisa. And. Kačić, kor. 458. Na 1587 podsidoše Turci tvrđi grad Klis u Dalmaciji koga je viteški za godinu cilu branio Kružić Petar. 475. Razbiše Turci Andrijaša Kružića. 480. U vrime Kružić-Petra bana. Norini 89. Moli mobu Kružić-gospodaru. Nar. pjes. vuk. 1, 605.

KRUŽIĆEV, *adj. koji pripada Kružiću (vidi 8. Kružić)*. Napred žela Kružićeva Jela. Nar. pjes. vuk. 1, 605.

KRUŽIĆEVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. spalat. 1862. 29.

KRUŽIĆI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 48.

KRUŽIK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevske*. Niva u Kružiku. Sr. nov. 1875. 758.

KRUŽINA, *f. mlinsko kolo nutarne sastoji iz trih kružina*. u Bistracu kod Samobora. F. Hefele.

KRUŽIPOSTELA, *f. kao zavjes oko posteže što joj pokriva (okružuje) donju stranu (nóżice)*. — *Vaša da ju je načinio Della Bella po tal. tornaletto*. — *U Belinu rječniku*: „tornaletto, velo che copre i piedi del letto“, velum lecti pedibus circumjectum 785b; u *Voltigijinu*: „tornaletto“, „bettgehängel“; u *Stulićevu*: „pannus vel velum quo undequaque inferior pars lecti circumdatur (vel ornatus gratia vel iis quae sub lecto sunt tegendis)“.

1. KRŽITI, *kržim, impf. circumdare, circumstare, ambire; rotundare, okofavati, okružavati; obliiti; uprav je imperfektivni glagol prema okružiti*. — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. kržih, u aor. 2 i 3 sing. krži, u part. praet. pass. kržen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kražiti, rus. крѣзѣти, češ. kroužiti, pol. krążyć*. — *Ismeđu rječnika u Mikašinu (kružiti, okružiti, rotundo)*, u *Bjelostjenčevu (v. okružujem)*, u *Voltigijinu (volgere, voltare, girare testa, umdrehen)*, u *Stulićevu (circumdare, ambire, cingere)*.

1. aktivno.

a. circumdare, circumstare, circumsedere, okofavati, stajati oko čega (i u metaforičkome ili u prenesenome smislu). Vezijera ovdje velikoga Husaina se šator prope, deset tisuć oko ga kruži, noseć bijele oklope. I. Gundulić 823. Lovci ju (dubravu) kruže sa svih kraja. 407. Čim množ pasa sa svih kraja kruži ga (vepra) oko i obstrina. 542. Zlobnici nas kruže od svuda. I. Đorđić, salt. 81. Ne kruže li nas ko gusari razbojnici opake družbe? B. Zuzeri 14. Kruži nega (vladiču) dvanaest svećenika. Osvetn. 6, 12. — (Miri) čuvaće te, lijepi grade, i kružiti u okoli. G. Palmotić 1, 102. Prostrane se kružiti vide nega (Jerusalem) obzide. I. Đorđić, salt. 492. Gore oko takove me kruže. A. Kanižlić, rož. 52. Ter ga kruže s svake strane gnusne rijeke i pogane. N. Marči 65. Svom zemljom, kđ val kruži. I. Đorđić, salt. 287. Tri slavne krune koje mi kruže sjede čelo. B. Zuzeri 149. Kružila je zemlja i travica. Nar. pjes. herc. vuk. 157. — Onoga, koga nijedno mjesto kruži, a svako

mjesto napušta. A. d. Bella, razgov. 188. — Oda svih strana tvoja ga ljubav obsijeda i kruži. I. M. Mattei 828.

b. ambire, circumire, obilaziti, hoditi (ili uopće micati se) na okolo. Bježi kud znaš, što hoć čini; zapad i istok vas obhodi, i bezkrajnoj po pučini svijet kružeći Indije brodi. I. Gundulić 233. Stresam prutom, zemlju kružim. G. Palmotić 2, 827. — *U ovijem je primjerima neprelasni glagol*: Kardinali ki okolo nega kruže. J. Kavašin 380b. Kada bi ovako začuđen po sobi očima kružio. A. Kanižlić, fran. 96.

c. cingere, činiti da nešto stoji oko nekoga (objekta), okofavati. Sultanskim faćelom glavu ti kružimo. I. T. Mrnavić, osm. 184. I tvrd konop kad donese, vrat mu 'e sveti s nim kružio. A. Vitalić, ostan. 190. — *Metaforički*. Nek te veći kruže hvalom. J. Kavašin 227b. Vesti iglicom srca i kružiti ih plamima. I. M. Mattei 158.

d. rotundare, činiti da što (objekat) bude kao krug, obliiti. Ove (žile) nožem u okolo kruži rižu, u stran koja god se kruži. J. S. Belković 268. Žile deblu odkopaj polako, kano zemlju da šestarom kružiš. 149.

2. pasivno. Široko kruženi (bor) pritvrdom oblinom. I. T. Mrnavić, osm. 186. Kad kružena kolom zvijezda nebom šeta. J. Kavašin 474b.

3. sa se, refleksivno.

a. sakupljati se u krug. Na trgu podbocani sad se kruže, sad šetaju. J. Kavašin 178a.

b. pružati se na okolo. Kad (zejer) u zemlji kružiti se stane, baščovan se s nožem k nemu gane, koji brka zakučita ima, da zgodnije krajne žile prima. J. S. Belković 268.

c. okretati se, vrtjeti se. Otdad svijetom pretvoreno u sebi se more kruži, niti smije preko krājš da se pruži. J. Kavašin 71b. Devojka se kruži, za kom trče pet muži, kad se svih pet uhvatiše, u kolo je okrenuše. (Misli se na žicu prediva i pet prsta od ruke). Nar. zag. nov. 58.

d. obliiti se. Čelo im se kruži nad dve obrvice. Nar. pjes. istr. 2, 188.

2. KRŽITI, *kržim, impf. vidi okruživati*. — *U Mikašinu rječniku*: kružiti žito, oribro, vanno; u *Bjelostjenčevu*: kružim, občinam, oribro, vanno; u *Stulićevu*: kružiti žito, v. vrhati. Kad se žito kruži na rešet, kad se na krug svija i zbija očinak i ostala trovaš. M. Pavlinović.

KRV, *křvi. f. sanguis, ono što u ljudskome i živinskome tijelu (prostome je narodu krv samo crvena u tijelu u čovjeka i u životinja višega reda) što usdržava život i kao da hrani svaki tjelesni dio*. — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., instr. sing. křvju (ali křvi), loc. sing. křvi, gen. pl. křvi, dat., instr., loc. pl. křvima*. — *Riječ je praslavenska (křъvъ), isporodi stslav. křъvъ (gen. křъve i křъvi), novoslav. krv, kri, rus. кровь, češ. krev (gen. krvo), pol. krew (gen. krwi), gornjoluž. krej (gen. kreje, krve), doholuž. kšej, kšev (gen. kšve), pa i stprus. crauy, krawia, lit. kraujas*. — *Osnova je indoevropska, isporodi snskrt. kravi, kravis, krawja, meso, grč. xρῆμα, meso, lat. cruor, staroir. cruu*. — *U praslavensko je doba bio nom. sing. kry, vidi nslavenski, gornjolužički i doholužički oblik, vidi kri (acc. sing.) u Stat. pol. ark. 5, 293; isporodi orki (crkva), lubi, smokva. prema tome obliku ima acc. sing. kriju u jednoga pisca čakavca xv. vijeka, ali samo na jednom mjestu i vaša da je i to radi slika: I svitlih prorokov broj, ki se verno riju, dojdeše*

u pokoj, za te proliv kriju. M. Marulić 240. — *Oblici su za instr. sing. krvlju i krvi; prvo se nalazi i u starijim oblicima: krviju* (Š. Budinić, ispr. 18; F. Glavinić, cvit. 410b), *krvju* (*dosta često, pa i u naše doba*: Nar. pjes. vuk. 3, 274); *osim toga po sjeverozapadnijem krajevima u nekih pisaca (us druge oblike) ima i krvjom* (krfjom. Đ. Baraković, vil. 181. 132; krvjom. F. Glavinić, cvit. 20b. 55b. 259b. 355a. 387b; P. Bakšić 99. A. Kanižlić, kam. 639); *nije dobar oblik krvim i može biti da nije narodni* (I. Gundulić 325. 558 u *nekijem rukopisima*; J. Kavašin 222a. 245b. 263a. 288b. 298a. 448a. 460a; I. Đorđić, pjesn. 30; V. M. Gučetić 14). — *Nejasan mi je loc. sing. krvli*. Nar. pjes. istr. 1, 65. — *U svijem je rječnicima: u Vrandićevu* (cruor; sanguis'), *u Mikajinu* (karv, krv, sanguis, cruor'), *u Belinu* (sanguis', sanguis' 641a), *u Bjelostjenčevu* (sanguis, sanguen, cruor'), *u Jambrešičevu* (sanguis, cruor'), *u Voltigijinu* (sanguis', blut'), *u Stuličevu* (sanguis, cruor; volutius, genium; stirps'), *u Vukovu* (das blut', sanguis, cruor': popiti kome krv, t. j. ubiti ga), *u Daničičevu* (krv, sanguis; consanguinitas; caedes').

1. dok je u tijelu.

a. u pravom smislu. Krv iz svih stran kipa k naj pglavitijemu udu vrući. P. Zoranić 7a. Meni krv u lica udriv i sramežljiv rekoh. 69b. Uputivši se sva krv na srce. M. Orbin 83. Za krenuti umore i krv od onih nemoćnika. 90. Krv zdrava, sangue buono, non guasto', sanguis incorruptus'; krv nezdrava, istetena (sic) krv, sangue guasto, sangue corrotto', sanguis corruptus'. A. d. Bella, rječn. 641a; pun krvi, sanguigno, pieno di sangue', sanguineus' 641b. Poče u nemu krv umirat, ... i treći dan otiđe pod zemlju: umri od stra. J. Filipović 1, 250b (*vidi i c, b*). ODMA NEGA KRV ZADUŠI. V. Došen 177b. Kad tko stoji nad propasti u koju je slisko pasti, te ne može pobignuti, čelo mora uzdignuti, valja oči dignut gori, da ga nesvist ne obori; nad strašnom bo stajat smrti, krv se mrzne, svist se vrtil. 280a. Gori indi, linovladi! krv dok vam se ne oladi. V. Došen 230a (*vidi i b*). Nasjela krv, 'unterlaufen', sanguine suffundi'. Vuk, rječn. kod nasjesti. Podustala krv (kad čovjek oteče na zdravu mjestu). kod podustati. Krv ga jela! (Kletva). Krv ga sukala! (Kletva). Nar. posl. vuk. 160. Na oči mu krv nasjela crna. Osvetn. 1, 59. Krv arterijozna. J. Pančić, zoolog. 88. Krv venozna. 84. Potpuno prozračivaše krvi kroz obilatlu pluću. M. Pavlinović, rad. 137. — Otiđi od mene, ja jesam plt i krv. Pril. jag. ark. 9, 91. (1468). Put i krv ne očitova tebi, nego otac moj. A. Kanižlić, kam. 450. — Ki ne od krvi ni od pohotinja puti ni od hotinja muškoga, da od Boga rodiše se. Zadar. leko. 3. joann. 1, 13. Da se mi porodimo ne od krvih ni voje puteno. J. Matović 42. Z drugim ženam mišati svoju krv i svoju put. M. Dobretić 475. Žena i čovik kad pomišaju među sobom svoju krv. 582. Tijelo Jesukrstovo učineno bi od prištišjih krvih prisvete djevice bez ikakva djela čovječjega. J. Matović 37.

b. uprav u prenesenome smislu (ali često se misli da je u pravome smislu) krv može značiti narav ljudsku (temperamenat) kad se o njoj kaže da je vruća ili hladna, te se misli u prvome slučaju na šestinu (n. p. na naglost u srgbi, u odnosajima među muškom i ženskom stranom) a u drugom na mirnoću. Kada je mlada, jest studena... narava i kipuće krvi. Naručn. 27a. Četnici su vruće krvi i na zor. S. Lubiša, prip. 195. — Ovo nemoćstvo... u muškoj glavi iz-

hodi oli od velika zimogrozja naravi iliti studenosti od krvi, oli izhodi od velike vrućine krvi: prva diže kripot puti čovičanskoj da ne može pridobiti žensku; druga čini sijati prve nego se puti sklope. Ant. Kadžić 456. — *Amo pripada i ovo*: Paride: Božicama ali od nebi vjerovati imam prije, ludu i staru ali tebi u kom sva krv veće umrije? G. Palmotić 1, 270.

c. slično se kao kod b kaže da biva u krvi kakva promjena radi jakoga i žestokoga duševnoga osjećanja (gdjgdje stoji u iperboličkome smislu).

a) o lutini, jedu. Čuje da mu se užeže krv od srčbe. S. Matijević 12. Čuvši Turci ovo rugaše, uzavri u njima krv. A. Kanižlić, kam. 825. Budući usilovan, napastovan i opsovan od svoga podložnika, uzavri u nemu krv. And. Kadžić, razg. 120. *nije posve isto u ovom primjeru*: V kih krv vari da idu na pobj. B. Krnarutić 18. — Ovo korene Ivanovo mutijaše krv Erodijadi i Jerudu. S. Rosa 55b. — *Suprotno*. Počekaj dokle srgba projde, dokle se krv smiri. J. Filipović 1, 461b. J. Banovac, razg. 57.

b) o strahu, užasu. Strah ledeni svijes i pamet mli sanese i utnu krv u meni. G. Palmotić 1, 240. Nenađni strah ledeni moju pamet svu zanese i utrne krv u meni. J. Kavašin 392b. U meni krv umira procijujući da, ako došavši anđeo, mene koji sam pripovidaao stavi na livo, a one kojim sam pripovidaao stavi na desnu sudca Isukrsta, kakva će moja pogrda bit. J. Filipović 1, 145b. Smrznu im se krv u žilama, kad vidješe, gdje su zabroždili. S. Lubiša, prip. 195.

c) o putenosti. U mladost kadno krv vrije, ne mogoš sačeti. I. Ančić, vrat. 204. Čim Tomas vidje svoju lijepu napas, tim se vas promuti, krv mu uzavre, obrati se u živi ogañ. V. M. Gučetić 145. Jer od pitja krv uzkipi, čovik pijan jer oslipe, da nek drnut i u mraku već na zloču srne svaku. V. Došen 148a. Ako je uzbučilo krv i smradne pomisli. Ant. Kadžić 158. Paziti se smoka i pitja koja užigaju krv. 255. U ono vrijeme nebišta želja osvoji srce Davidovo: kad se krv u čovjeku zaplamt, oči da zaslijepe i uši da ogluhnu i srce da otvrdne. Đ. Daničić, prip. bibl. 71.

d) uopće. Šta je čovek kad ga kakva strast preuzme! kad kakvo mećtanije užeže mu mozak, pčdbuni srce i učini da sva krv u nemu uzavri! D. Obradović, živ. 77.

d. posve u prenesenom smislu (drugo je pod b), narav, čud.

a) uopće. Sedam vrijednijih sinova mile krvi, blage čudi (ne znam odakle je taj primjer). Pitomost krvi i mozga uzgojivost. M. Pavlinović, rad. 29. — *U ovom je primjeru metaforički, ali je isto snačenje*: Ne znam ko je ni što je, no znam da je mudar i čistac. u nega je procijedena krv. S. Lubiša, prip. 97.

b) u ovakovijem primjerima krv znači naravnu naklonost k ljubavi prema kome ili čemu. Da krv prilici priteže. P. Zoranić 10b. Hrabreno dilovati po krvi ti je. J. Filipović 1, vi. u Dubrovniku se često kaže o čeladetu ili o drugome da je po krvi (milo, ugodno) ili da nije po krvi (neugodno). P. Budmani. — *Suprotno*. Zaradi protivnosti naravi i krvi jednoga prema drugomu. M. Dobretić 564.

c) o samome čeladetu što se ljudi ili mri (isporedi b) kaže se krv. isporodi milokrvan. Oko mi ljudi ne (djevajčinu) krv. M. Držić 201.

e. u prenesenome smislu, život. I rad kralja i rad slave šteti krvi ili glave. V. Došen 200b.

f. u prenesenom smislu (poetički), o crvenoj

boji u ruši. Tako i ruža majci u krilo prem kad svoje lice otvara, lijepo i drago rumenilo nu po malo kaže odsgara; al' kad zori ka ju kripi svoje 'e čelo rastvorila, tada 'e rusom krvju lipi vas svoj obraz pomastila. A. Vitalić, ostan. 39. Koji bijelu rusu svu umastih u krv rusu. J. Kavašin 51a.

2. isvan tijela (pošto se iz tijela prolila).

a. *uopće u pravome smislu, pa i kod raznaavanja, ubijanja, bitke (često iperbolički).*

a) *juška krv ili uopće.* (Mjesec) neće potamnjeti ni se u krv obratiti. M. Divković, bes. 25a. Al' je tuj ka rika da krvjom provira? Đ. Baraković, vil. 182. Ko (oko) on krvju s. Kristofora pomazavši... F. Glavinić, cvit. 239b. Mokra 'e zemlja rusom krvi. A. Vitalić, ostan. 171. Stablo koga jesu žile krvlju sinka nato-plene. P. Vuletić 86. Svaki krvim cvijet zalivan. J. Kavašin 904b. Kad se krvju do dna smuti (more). 311a. Da s' dolama krvlju ne uprlja. Nar. pjes. vuk. 1, 539. I o sabli rukavice crnom krvlju napuštene. 1, 178. I zaklaše čedo prenejako i od čeda krvi ugrabiše, poškropiše po belome dvoru. 2, 10. Pavle uze zlaćene noževe, pa ih vadi iz srebrnih kora, ali noži u krvi ogresli. 2, 10. De je od ne kapla krvi pala, onde raste smije i bosije. 2, 17. Vas mu konic u krv ogresnuo. 2, 298. I on nosi pušku šeišanu, po ne mu je krvju zaliveno. 3, 274. Kad hajdnci videše dolamu, ja kako je krvlju pokapana. 3, 369. Nađe nega u krv umrljana, iz krvi ga malo izvadila. 3, 496. Ta nemoj je (košufu) krvlju poganiti. 4, 22. Od krvi su puške zakisnule. 4, 87. Svako slovo u krv okajeno. 4, 268. Ornom krvju tužbe potpisane, na sarajske pošiju građane. Osvetn. 4, 54. Mješina je s greba provrvila, nit bajana, niti napuhana, no mrtvačke krvi punahana. 4, 70. — I pri sam umio mastit se u krvi, i s kim sam boj bio, nijesi ti prvi. M. Držić 111. Usrjed mnoge krvi početak se... od gospodstva utemeji. J. Kavašin 180b. Videći obodvoje na zemlji u krvi ležeći. M. A. Relković, sabr. 41. Pa se šeće po razboju mlada, po razboju čestitoga kneza, te prevrće po krvi junake. Nar. pjes. vuk. 2, 313. Sovra će mu u krv ogresnuti. 2, 412. Sva loznica u krvi ogresla, a bratao joj u krvi ležao. 2, 497. A po krvi jedan gazi junak. 2, 561. Mlav-planino, krvava krajino! čudno li si u krv ogresnula! 3, 27. Sav je Tale u krv ogresao. 3, 163. Vas se Turo u krv utinio. 4, 44. Mi se potocima krvi oslobodismo. S. Lubiša, prip. 193. Eno vidiš krsta spasovoga, vajuće ga okupati krvju. Osvetn. 2, 89. Da junačke ne polijeću glave i zemljim krv ne kvasi crnu. 2, 113. Biće krvi po dolini pljuska. 2, 127. Tu su kule od ljudskih glava, a jezero od krvi junačke. 2, 185. Vile harnu sreću nima navijestale, lute nože da u krvi kale. 4, 80.

b) *životinjska krv.* I uzmu krvi negove (jagašćeve) i postave svrhu jedne i druge strane od vrata. N. Rašina 108a. exod. 12, 7. Okrva-više svite negove kozjome krvju. Zborn. 25b. A suknu mu omazaše vrućom krvju od živine. P. Vuletić 12. Ov mekčava malom krvim od kozleta. J. Kavašin 460a. Da bi krvju istoga jarca škropio. I. Velikanović, uput. 3, 317. Već zaklju koňa ja sokola, napiju se krvi od groca. Nar. pjes. vuk. 2, 414. Britku ću mu sablju zatopiti, zatopiti onom slanom krvju, da se ne da izvaditi iz kora. 2, 107.

b. *metaforički.* Pije krv na pamuk. (Kad ko lijepim riječima sabašuruje ono slo što čini;

osobito se govori za poglavare i upravitelje). Nar. posl. vuk. 247.

c. *metaforički, krv na (u, pred) očima znači nešto vrlo mrsko i nemilo. može biti u svesi sa značenjem pod 8, kao da čelade gledajući koga što mu je osobito mrsak, hoće da ga ubije (učini krv), vidi i:* Nosi mi krv s očiju. (Bježi dok te nijesam ubio). Nar. posl. vuk. 226. — Vrag koji vazda o zlu nastoji potakne ovu mačehu da nije mogla spoj pastorku koliko krv na očima videti. Nar. prip. vuk. 164. Pa svi su im krv u oku crna. Osvetn. 3, 36. Svaki mi je od vas stupac krvi pred očima. S. Lubiša, prip. 168.

3. dok ishodi iz tijela.

a. *subjekat je krv.*

a) *krv uopće ishodi iz čijega tijela kroz ranu ili drukčije kroz kožu, pa i kroz nos, kroz usta, kroz uši itd., ili radi udarca ili radi bolesti. različni se glagoli upotrebljavaju za ovakovo značenje.* Ter joj krv na nos i na usta i na druga mista išaše. J. Banovac, pred. 148. Krv komu ide na nos. J. Vladimirović 20. Krv ne ide iz babinke ruke. Nar. pjes. vuk. 3, 41. Da bi komu u jutro hodila krv iza subah. I. A. Nenadić, nauk. 184. — Sa svojom materju od koje od četiriju godišća velika krv tecije. F. Vrančić, živ. 47. Toliko grozno plaka, da joj živa krv suzami tecijaše iz očiju. M. Divković, bes. 874b. Tecije od svih stran tela krv. F. Glavinić, cvit. 271a. Da jedan čovik udre drugoga jako šakom u nos i mnoga mu krv isteče... Ant. Kadžić 80. — Da mu se zubi potresoše i na usta krv udri i poteče. M. Divković, bes. 871b. Uudara ončas krv iz rane. B. Zuzeri 408. Da mu udri krv na uši. J. Banovac, pred. 149. Tad mi udri krv na grlo, u ovomu nađe me smrt. razg. 63. Tako nime o tle baciše, da je iz nega krv udarila. A. Kanižlić, kam. 106. Kad bi komu sama krv udrila iz tila. Ant. Kadžić 80. Udari mu iz rane kužan krvi. S. Lubiša, prip. 21. — Tako da povsude iz onoga svetoga tela krv se prolivaše. F. Glavinić, cvit. 48a. — Bijе krv iz rane. Vuk, rječn. kod biti, bijem. — Otvrsla mu se krv na nos (ili iz nosa). kod. otvrti se. — Puče mu krv grlom i nosom. S. Lubiša, prip. 216. — Vidjeh gdje mu krv iz očičice kutja. Pravdo- noša. 1851. 80. — Iz nogu mu krv oijepa, a uda od umora padaju. M. Pavlinović, rad. 82. — Vidi gdje je sva odrta i gdje krv joj od svud vrvi. I. V. Bunić, mand. 15. — Hrće rigajući mu krv na grlo. M. A. Relković, sabr. 41. — Ko je gođ sirac izio, braca Milivoja krv škala. Nar. posl. vuk. 141. Šikala ga krv, t. j. točila ga, išla od nega. Vuk, rječn. kod šikati, šikam. — I bez glagola. Krv od lica, suze od oči. I. V. Bunić, mand. 10. — Amo pripadaju i ovakovi primjeri: Nješto krvi, ka se proli iz propetja davno jošće. J. Kavašin 826a. Iz prilike svetoga Đurda krv proteče. A. Kanižlić, kam. 694.

b) *prolijevanje ili točenje krvi znači boj, pako, ubojstvo.* Vidjehu kolika se hoće krv proli-jati skoz Elenu caricu. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Prije nego li se krv prolije. Zborn. 23a. Mnoge danas prolije se krvi. Aleks. jag. star. 3, 274. Obziruo se na gomile kosti ke svud leže okoli, ... misli, koja krv se proli. I. Gundulić 822. Krv se je velika za uzet Troju grad prolila i do sad. G. Palmotić 1, 203. Dopusšteno daj da mi je na izgled drage ne pomasti da se moja krv prolije. I. V. Bunić, mand. 13. Kako za n se (Boga) krv proliva. P. Hektorović (?) 116. A u nerednom jestbovanju vino i krv se da prolije. J. Kavašin 26a. Kada bi Carigrad

zarobljen, slidilo je veliko prolivanje krvi. A. Kanižlić, kam. 894. Boj se bije, krv se proljeva. Nar. pjes. vuk. 4, 116. Ne daj grada bez velika jada, bez proljeva krvi od Srbina. 4, 249. Nož sijeva, krv se proljeva. 4, 880. Znaj da valom bojna krv se lije. Osvetn. 2, 27. — Jedan proć drugomu s oružjem da skoči, u boju ter tomu da im se krv toči. M. Bunić 8. Koje (*bedene*) dobit krv se toči. V. Došen 245^a. Videći ga (*boj*) nevješ sudi, sad, sad živa krv proteće. P. Sorkočević 584^b. Drugom sjeklić trikrat šiju lupa. krv se toči, žrtva grće boči. Osvetn. 4, 68. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri*: Strašno smo se pobili š nime, krv pade do koljena. Nar. prip. vuk. 199. Pope, ti nam kaži, dok nije među nama jutros krv kanula, što na nebu rade. Nar. prip. vrč. 174. Daždi kiša od krvi junačke. Osvetn. 8, 140.

b. *subjekat je čelade ili životinja, te iz njea krv teče kao kod a, a*. Od koje (*trave*) kažu da stoka u proleće i rotoči krvlju. Vuk, rječn. *kođ* devesij. Krvlju tobio! *kođ* točiti. — Krvju bljujući. And. Kačić, kor. 819. — Plako mrtva koga ljubiš, plako krvim vrijeme u svako! I. Đorđić, pjesn. 80. — Isukrat snoji se krvju od velike tuge. A. Komulović 62. Poče se s krvju potiti. J. Banovac, pripov. 46. — Jer ga skoro hitilo se vlašje niže grudi, koža znala, al' krvi ne dala! Osvetn. 4, 39. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri*: Žena koja je dvanaest godina болоvala od tečenja krvi. Vuk, mat. 9, 20. Ona, na prošnu ke Martu sestru od betega krvi osdravi. F. Glavinčić, cvit. 282^a. Da vide s svijeh strana gdi niza n krv grede. N. Najlašević 1, 135. Oblije je krv. Pravdonoša. 1851. 21. Drugom rukom diže sina ogreznuta svega u krvi. I. V. Bunić, mand. 81. Drug im je u svojoj krvi ogrezaao. S. Lubiša, prip. 168. Vidi gdje je sva u suzah, sva u krvi. I. V. Bunić, mand. 16. Rasjagme se tu perčini, i s krvi se nos začini. V. Došen 178^a.

c. *subjekat je čelade koje čini da drugome (čeladetu ili životinji) teče kro iz tijela.*

a) *s glagolom pustiti (rjeđe vaditi, viditi) znači, kad se kod liječenja nekome probode žila da mu isteče po nešto krvi*. Pusti mu krvav v. lèvuju ruku konj maloga praeta. Lesekörner šaf. 180. Krvav da pustiti ota laktava s sbornuju žilu. Sredovj. liječ. jag. star. 10, 105. Da mu se pustiti ne može krv. Š. Kožičić 40^a. Dvakrat mu pustiti krv. B. Kačić, fran. 197. Pusti mu krvi koliko može podnijet. (D). Poslov. danič. Pustiti krv iz ruke oli iz noge. Ant. Kadčić 545. Pušti mi krv. Nar. prip. vuk. 129. Pusti, baba, kožu krv i taletu mlijeka. (Govore deca metnajući travku kunice u nos i tukući odozdo jednom pesnicom u drugu koja travku pod nosom drži; i tako čine dok ne udari krv iz nosa. U Srijemu). Nar. posl. vuk. 266. Krv pustiti, 'zur ader lassen', 'sanguinem mittere'. Vuk, rječn. *kođ* krv. Neki puštaju bolesnome krv iz uva. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 86. — *Metaforički*. Da pustim pijetlu krv. (Reče detko u šali kad hoće da mokri). Nar. posl. vuk. 54. — Puštaš krv vaditi. V. Andrijašević, put. 250. Na istok i sklad zvijezd vrućije(h) krv nije vadit. J. Kavašin 468^b. Pustiti ili izvaditi krv, 'sanguinare, trarre o cavar sangue', 'sanguinem emittere'. A. d. Bella, rječn. 641^b. — *Suprotno*. I krv će se ustaviti. J. Banovac, pred. 48. — *Moglo bi i ovo amo pripadati, premda se ne radi sa liječenjem*: Dica šakajući se i izbijajući među sobom jedan drugomu krv n p. iz nosa... Ant. Kadčić 80.

b) *naj češće s glagolom prolići, značenje*

je: raniti (osobito na smrt), ubiti. A. Božju krv pravu nepravu proliše. D. Rašina 148^b. Ja grešnik koji sam... mnoge krvi prolio. M. Divković, bes. 409^b. S. Kajinom, ljudsku prvu krv ki proli. J. Kavašin 444^b. Zašto me ubi i moju krv proli? J. Banovac, razg. 98. Krstjansku krv svoje radi slave ne hti prolivati. A. Kanižlić, kam. 2. Atila, kralj ugarski, rečen bič Božji, mnogu krv proli. And. Kačić, razg. 5. Nemoj, Stevo, mača povaditi, niti više krvi projevati. Nar. pjes. vuk. 8, 307. — U osveti krv mu toče (*iskrhemu*). J. Kavašin 12^b. — *I ovaj primjer pripada amo, a ne pod d*: Sad proljevam moju krv ja za te (*govori Abram, hoćeći žrtvovati Bogu Isaka*). M. Držić 472. — *Mogu pripadati amo i ovakovi primjeri*: Plemenitom krvju ruke oskrvniti. A. Kanižlić, kam. 18.

d. *subjekat čini da iz njegova tijela krv teče.*

a) *krv se toči po malo kad se ubode žila ili uopće koža, isporadi c, a*.

aa) *puštati krv može značiti da po volji ili uopće po potrebi subjekta nešto mu drugi radi njegova zdravlja bode žilu (kao kausalno prema c, a)*. Kada krv pušćamo... J. Kavašin 430^b. Dogodi se da jedan dan pušta krv iz žile... J. Banovac, razg. 150. Bred velike potrebe, toplice čuvaju se, ne među kupice, niti krvi pušćaju iz žile. J. S. Rejković 72.

bb) *subjekat sam sebi probija kožu ili se ranjava, te čini da mu krv ishodi. aaa) subjekat je čelade*. Sam sebi krv otvori i svojom krvju zaviti upisa. M. Zoričić, osm. 82. Pa u lice perom udario, od obraza krvi natočio, s krvi hemu knjigu zapečati. Nar. pjes. vuk. 2, 247. U lice je perom udarila, od obraza krvi otvorila, Marku sitnu knjigu napisala. 2, 391. Ne piše je čim se knjige pišu, već je piše krvi od obraza. 2, 214. — *bbb) subjekat je životinja*. Iz prsi tad svojih bude krv pustiti (*ptica pelikan*). N. Dimitrović 69. — *ccc) u metaforičkome smislu*. Al' i tu ih milost grije toli, da drug drugu i krvi iz lišca uliti hoće. Osvetn. 1, 62. Uvijek veli: malo mi je, rajo, da mu i krv iz obraza lijevaš. 2, 67. 'Tako ga čuti (*ljubi, rado ima*) da bi mu dš krvi ispod grla'. u Dubrovniku. P. Budmani.

b) *lijevati (svoju) krv znači biti ubijen ili ranen ili mučen do smrti. aa) uopće*. U gradu istomu ovi uživaju, drugi na drugomu mjestu krv livaju. I. T. Mrnavić, osm. 154. Krv proliše naši u boju. B. Bettera, or. 15. — *bb) naj češće se ističe da subjekat gine ili je ranen ili mučen po svojoj volji. aaa) značenje je od prilike kao žrtvovati se, žrtvovati svoj život*. Ona kolona na koj ti bi mučen i na koj bres mire proli slavnju krv tvoju, a za ljubav moju. M. Jerković 51. Koja te dovede na to propetije i prolitje sfete krvi tvoje. 68. Kad za n Isus svu krv toči. J. Kavašin 9^a. Rubje tđko omasti krvju iz rana ku izcidi (*Isus*). 318^b. Želan biše (*Bog*) grišnikom krv prolići. J. Banovac, razg. 138. Za n proliti svu svoju krv u priteški muka. F. Lastrić, test. 44^a. — Ki krv svoju proljūt za ime jeho. Pril. jag. ark. 9, 98. (1468). I nisi još sa me kaplje krvi prolit (*govori Isukrst*). A. Georgiceo, nasl. 168. Zač mi braniš s tobom iti, tere s tobom krv proliti? P. Hektorović (?) 93. Krjepko u mukah krv prolíše (*sveti Kristin i dr.*). J. Kavašin 805^a. Prolíše krv za svjedočanstvo od pravovjernosti. I. Đorđić, salt. 229. I da za n (*Isukrst*) još i krv u potribi prolíše. M. Zoričić, osm. 11. Te onog li (*Boga*) ne poznamo, za kog' prolit krv imamo? V. Došen 4^a. Kad krv proli za oblužene zakona Božjega. M. Do-

bretić 219. — *bbb* *snačenje je: boriti se za što ili za koga (kao vojnik)*. Krv prolivajući na naših službah. Mon. croat. 116. (1476). Ki za otašbinu krv proliše. J. Kavašin 949^b. Da rad nega vojevaše (*Francusi*) i krv svoju prolivaše. V. Došen 54^b. Za gospoštinu je moja kuća dosta krvi prosula i muka prenijela. S. Lubiša, prip. 54. Jer smo mi... dosta krvi prolili tukući se oko nega. Vuk, grada. 193. — *ccc* *snačenje je: voleti umrijeti nego što pretrpjeti*. Ko djed Žarko krv proliti hti prije, nego l' sužan biti. J. Kavašin 84^b. Krv će prije on proliti, neg će tome privoliti. V. Došen 109^a.

c *prema snačenju kod b) bb) kaže se metaforički: krvju:*

aa) oplakati, oprati. Oplaci ga (*prvi grijeh*) tvojom krvi (*Bože*). N. Najlašćević 1, 152. Pojde Bogu ki ga kuša i ki ga opra svojom krvi. J. Kavašin 885^a. Imam krvju mojom grišnike oprati. F. Lastrić, test. 102^a.

bb) otkupiti, kupiti, dobiti. Za spašenje duš krvjom mojom odkupljenih. F. Glavinić, cvit. 258^b. Kad si ju ti svojom krvim odkupio. J. Kavašin 573^b. Odkupljene s krvju svojom. J. Matović 84. — Ovo je kraljestvo vaše, jer sam ga ja mojom krvju za vas kupio. J. Banovac, razg. 6. — Bog koji nas i dobi sebi svojom krvju. J. Matović 328.

cc) platiti. Neprijatelju moj udesni, sve ćeš platiti svojom krvi. G. Palmotić 2, 146. Ti trpeći plaća krvju me dugove. J. Kavašin 51^b. Često krvim mnogom plaća. 222^a. — Pa za n (*za otačastvo svoje*) i vi krvju dugujete. Osvetn. 8, 150.

dd) potvrditi, dati svjedočanstvo, (*metaforički* zaliti). Mučenik, ki s krvju pripovijdanje potvrdi svojom. F. Glavinić, cvit. 238^a. — Krvjom svojom dā svjedočanstvo crkvi svetoj. 20^b. Ki krvjom svojom meštru svjedočanstvo poda svomu. 423^a. — Bog ga zali svojom krvi (*nauk od istine*). V. Došen 188^b.

ee) posvetiti. Neka Brešu krvjom posvete svojom. F. Glavinić, cvit. 55^b.

ff) *amo pripada i ovo:* Krsteše od krvi jest kad bi jedan umro za svetu viru krstjansku. Ant. Kadžić 124.

d) *amo mogu pripadati i ovakovi primjeri:* Mi nijesmo jedne ženske glave, pod zatorom ženski da pomremo, pa da crkvu krvi obojimo, da kostima crkvu potrusimo. Nar. pjes. vuk. 4, 170. Tako mi se ognište mojom krvju ne ugasilo! Nar. posl. vuk. 805.

e. do krvi, do kaplje krvi *znači: dok počne krv teći.*

a) u *čeladeta*. Muku moj' i svetih htij dobro razmisli: još se nis' do krvi protivan učinil i nisi još za me kaplje krvi prolil. A. Georgiceo, nasl. 163. — On krunu svoju i do krvi brani. A. Kanižlić, kam. 2. — Mučenja od tijela tja do krvi. B. Kašić, fran. 51. Svaki bi se dan verigami do krvi mučio. A. Kanižlić, bogoljubnost. 451.

b) u *životiše*. Magarac ako ga do krvi ne udriš ali ne obodeš. M. Divković, bes. 341^a.

4. piti krv, napojiti se krvju, napojiti krvju *itd. kaže se u pravome a češće u prenesenome smislu.*

a. u *pravome smislu: u primjerima samo o životinjama*. Da inim toče krvi virne (*lav*). J. Kavašin 216^a. A mi tice doletismo gladne, doletismo i gladne i žedne, ljučoga se naranismo mesa i krvi se ljučke napojismo. Nar. pjes. vuk. 2, 829. Čije ste se krvi napojili (*dva vrana gavrana*)? 8, 562.

b. u *prenesenome smislu.*

a) popiti *itd.* kome (čiju) krv *snači što i ubiti*. Hoću li ti se kad krvi napit, hoć li mi kad u ruke upasti? M. Držić 353. To sam volij' no mu krv popiti. Ogled. srp. 6. Sad ću ti krv popiti (ubiti te). Nar. posl. vuk. 274. Popiti kome krv, t. j. ubiti ga. Vuk, rječn. *kođ* krv. Da mi je sva tri sina na muke metao i krv im popio. S. Lubiša, prip. 148. — I opojeni ljučkom krvi bojnici su ovi vrli. I. Gundulić 500. Opojena krvim srce (*vajzaka*). 558. Dvanaes tisuć njih se glasi zadojenijeh krvi od boja. 825. — Negda tuđu krv lokaše (*Hirud*), a sad želi pasje kaše. V. Došen 128^b. Mnogo krvi što poloka (*krovolok*). 184^b. Il' krv lokat, il ju prolivajati! Osvetn. 4, 6. — Zaisto Urikšeš mudar človeh jest, tām se iznemlje, da bi se ne pričestil trojskoj krvi. Pril. jag. ark. 9, 126. (1468). — Omršen ljudskom krvi 'micidiale' 'micidialis'. A. d. Bella, rječn. 496^a.

b) *metaforički se kaže da oružje, pije (loče) krv, ili da ga subjekat 'napaja krvju' (ubijajući)*. Sablje vaše tursku krv lokaše. B. Krnarutić 26. — Turskom krvju žednu (*vidi* 5, b, h)) sablju napojiti. J. Kavašin 264^a. Turci krvjom grčkom napoje sablje svoje. A. Kanižlić, kam. 639. Krvju svojom sablje naše napojiše. 828. Ja otido da sablju napojim, da napojim krvi od Turaka. Nar. pjes. vuk. 4, 281. Ova se mač napojio mletačkom krvju. S. Lubiša, prip. 87.

c) *metaforički, upropašćivati, veliku štetu nanositi.*

aa) *naj češće znači: lišavati koga imanja tražiti preveliku dobit (kamat), pa i uopće prijevarom ili silom*. Piti krv siromašku s nikim ugovori kamatnijem. F. Lastrić, ned. 50. Krađu i piju krv siromašku. I. A. Nenadić, nauk. 137. — (*Bogatac*) iskrnoga da sadere, kō i ovcu sgoni i bije, ... krv mu loče, ter ga davi. J. Kavašin 55^a. — Vi u znoj tuđ plivate (*lakom*) i krvi se zalivate. V. Došen 54^b. — Često se govori u ovome smislu sisati krv, ali nemam nijednoga primjera.

bb) *uopće, činiti veliku štetu*. Tajno mito krv pije. Nar. posl. vuk. 297. Tajni lupež krv pije. V. Bogisić, zbor. 111. — *Moše pripadati amo i ovaj primjer (gdje je snačenje mučiti sama sebe)*. Rad kog' (*blaga*) svoju sam krv ždere. V. Došen 54^b.

5. *prema 4 kaže se da je ko (ili što) žedan (želan) krvi u pravome i u prenesenome smislu.*

a. u *pravome smislu, o životinjama*. Jao! još dva upadoše vrana, ... vrani vrani vrane krvi žedni. Osvetn. 4, 68.

b. u *prenesenome smislu.*

a) o *čeladetu što želi koga ubiti ili ubijati uopće*. Koliko mu krvi žedan bješe, sablom manu, ods'ječe mu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 178. Koliko je junak krvi žedan. 8, 309. — Ali ne šće luta sirotiša želna, kado, krvi od Turaka. 4, 852. — U nem judi kō smajevi subi, na krv luti i na zlo udarni. Osvetn. 2, 67.

b) o *oružju, metaforički*. Pri pojasu sablja ožednela, poželela krvi od junaka. Nar. pjes. vuk. 4, 280.

c) o *zemlji, metaforički*. No je nama belci zemlja žedna (t. j. krvi žedna (želi nam zlo)). Vuk. Nar. pjes. vuk. 2, 589. Te je zemlja krvi poželela. 8, 108.

6. *krv Isusova u sakramentu i pričesti*. Pričeštaše se tēla i krave Gospoda Boga. Sava, sim. pam. šaf. 11. Da je povinnu krv Gospoda Boga. Mon. serb. 15. (1222—1228). Tvojom

dragom krvi. N. Dimitrović 46. Oblita prečinom krvlju. Š. Budinić, ispr. 18. Jestojška je prava moje meso, a krv moja piće. J. R. Gučetić 9. Zaklinam vas s krvlju Isukrstovom. J. Banovac, blagosov. 77. U sakramentu tila svoga i krvi. F. Lastrić, test. 108^a. Uzimje vino i govori im: „Pite ga, ovo je moja krv“. V. M. Gučetić 14. Pokli su i oni nasitjeni s istijem Božijem tijelom, pokli su i oni napojeni s istom Božjom krvlju. 14. U prvašna vrmena (*dijakon*) razdiľivaaše krv Gospodinovu onim koji se pričestivaju, sad ne može, budući krv uzimati zabrańeno svakomu koji nije misnik. Ant. Kadđić 46. Slavoštovna krv. 46. S krvju Gospodinovom. J. Matović 215. Hoštiju podigne, a svete krvi ne more. Nar. prip. mikul. 119.

7. *profevanje krvi, ranavanje* (*vidi živa krv pod 8, b*), *ubijanje* (*vidi 8*), *pokoj*. Kadkad se dođe i do krvi. F. Lastrić, ned. 807. Da će biti dosta krvi. V. Došen 128^a. Koji udara samo rećenoga putnika bez rane i bez krvi. Ant. Kadđić 286. Više puta je između dvije familije do krvi došlo. G. Zelić 407. Tegotov sve umiri bez krvi i sile. M. Pavlinović, rad. 86. Višekrat u Bizancu došlo se po ulicah do krvi. rasg. 95.

8. *u prenesenome smislu, ubojstvo ili ubojstva, vidi u Vukovu rječniku*: „mord“, „caedes“: učinio krv; krv platio na svom domu! („fluch in der Herzegovina“); pala krv, t. j. pobili se.

a. *uopće*. Zemlja naša ubijena byst krvavmi. Stefan, sim. pam. šaf. 19. Što se budu učinile koje ľubo štete a ili zlobe ili kravi u sijuzi rata. Mon. serb. 170. (1862). Tada more taj se kri pitati od gospodara. Stat. polj. ark. 5, 298. Vzdržali da bi se ot ubijenija i krvi. Š. Kožičić 11b. Ako bi se uzdržal bil od krestijanskije krvi. 88b. Za krv bješe postavljn u tamnicu. N. Rańina 92b. matth. 27, 16. Čuju se svud vike, još me 'e strah da krvi ne budu velike. F. Lukević 288. Ter da navede na ř (*Zadar*) strah, nesan, plač i glad, rasap, krf i ogań. Đ. Baraković, vilj. 64. Otima kraljevstvo oćino ubojstvom i krvi. G. Palmotić 2, 489. Tko zaziwa drugoga na boj od krvi. I. Grljić 57. Ko se odveć na krv sgoni, naj poslije i on svoju roni. J. Kavańin 287^a. Ućinili bi pritežak grih za koji zakon svitovni naređuje pedipsu od smrti... dali zakon crkveni koji se ne miša u krv ľusku samo za pedipsu tolike zloće naređuje bezredje. Ant. Kadđić 188. Poradaťu toliku krv i ubojstva. M. Dobretić 501. Ja moj sinko, Kraljeviću Marko, nemoj nosit ništa od oružja, ti se jesi krvi na- ućio, ućinićeš krvcu o prazniku. Nar. pjes. vuk. 2, 411. Lěže krv, t. j. pade krv, pogibe neko. Vuk, rječn. *kođ* lěći. Ne bismo s nima pristali u krv próróřkã. mat. 28, 30. Koji bijaše baćen u tamnicu za nekakvu bunu i za krv. luk. 28, 19. Gospod ti ne da da ideš na krv. Đ. Danićić, Isam. 25, 26. Obrati Gospod sve krvi doma Saulova na tebe. 2sam. 16, 8. — Ako krvav ućini dētićã, da ga poda gospodars. Mon. serb. 52. (1240—1272). Kamo koli idēše, tu se krv ućinaše. Pril. jag. ark. 9, 123. (1468). Ino gospodstvo ne biše tu blizu ko bi moglo ućiniti krv. Transi. 282. Nije on krvi ućinio nego li ja. M. Divković, bes. 810b. Krv ućini, a ne póstavi zla zakona. (D). Poslov. danić. Nemoj danas krvi ućiniti, danas ti je krsno ime krasno. Nar. pjes. vuk. 2, 435. Ne ćin' krvi bratu na veseľu. 3, 506. Da se kaju što su krv ućinili. Vuk, poslov. 88. Kad je ko ubio ćovjeka, slabo se tražio krvnik, nego se iskala globa (krvnina): od prije samo od onoga mjesta gdje je krv ućinena... Vuk, rječn. *kođ* globa. Koji su u buni

ućinili krv. mar. 15, 7. Krvninu ne plaća samo onaj koji je ućinio krv, nego sve selo. živ. 266. — Nit' je did u mene, ki ruke proklete oca svoje žene u krvi izmete. H. Lucić 191. Marko mejdan okajao crnom krvju suparnika svoga. Osvetn. 2, 18. Pa sa ř bratekom krvju kvasiš ruke. 3, 157. Okalah je krvju brackom. S. Ľubiša, prip. 178. — Kada vidje da je ućinio nepovinu krv, tada sam sebe ubode. Pril. jag. ark. 9, 121. (1468). — Da pride vrhu vas svaka krv pravedna, koja prolita jest vrhu zemľe, od krvi Abela pravednoga do krvi Zakarije, sina Barakije, koga zaklaše među crkvom i otarom. N. Rańina 28b. matth. 28, 85. — Da bi mi osvetio krv sina moga. M. Orbin 146. Na krv, na osvetu! I. Gundulić 5, 41. Krv zaspati ne može. (Kad ko koga ubije, ne može se zaboraviti. U Ornoj Gori) Nar. posl. vuk. 160. — Da im je prosta krv moja. S. Ľubiša, prip. 222. Jedan drugome prije nego su ispjehnuli (uzdahnuili) krv alališe (oprostiše). Pravdonoša. 1852. 80. Žensko ćelade koje ľude u kući zavađa (kao meće krv među nĩh). Vuk, rječn. *kođ* krvometnica. — Krv se krvim ne umije neg vodom. (D). Poslov. danić. — *Amo bi se mogao metnuti i ovaj primjer (o životi- Ľama)*. Kano risi, kad ih na krv ćud ponese gladna. Osvetn. 1, 47.

b. *mrtva krv znaći ubojstvo, živa ranu*. Ućiniše meju sobom 7 mrtvĩh krvvij na viri gospodskoj. Mon. serb. 226. (1895). Krv ka se na sebi ućini, mrtva ali živa. Stat. polj. ark. 5, 254. Ako bi tko ućinio krv mrtvu ali živu. 254. Tada je dužan koji jednom mrtvom krvju. 296.

c. *po narodnijem obiĆajima i po starijem zakonima lići se krv na ubojicu, sudi se, miri se, plaća se itd.* Toli se od nĩh (*kraľa*) pravda grli i pedepsa ne uzmiće, silnici se zovu vrli, krv pravednu na nĩh liće. I. Gundulić 482. Lićiti krv na koga, t. j. kazati da ju je on ućinio (t. j. ubio ćovjeka). Vuk, rječn. *kođ* lićiti. Kotorani su otrovali Rubića, pak mu krv lićali na Petra i na Pavla, tek da uklone sa sebe samũu. S. Ľubiša, prip. 58. Mijat lići svoju pravu krv na Miloša. 235. — Dućiti koga sa krv. Vuk, rječn. *kođ* krvnićiti. Da greduťu pređs sudije sa krvav. Zak. duš. pam. šaf. 88. 48. Za sijezi da gredu pređs carstvo mi na suds: za krvav i za zemľu... Mon. serb. 146. (1849). Suditi u krvi. Ant. Kadđić 4. Kad se skupe kmetovi te sude za krv i mire krvnika s rodbinom ubijenoga. Vuk, rječn. *kođ* krvno kolo. — I sudsbo i globe i krvi u miru da budu na nĩh voľu. Mon. serb. 106. (1838 u *prijepisu*). Da mirimo krvi meľusobne. P. Petrović, gor. vijen. 27. Kad god se krv mirila. V. Vrćević, niz. 44. Naređujem da mirite krvi meľusobne. S. Ľubiša, prip. 107. — Ovde se ćudim kako se ne stide od ľudi tako žestoko krv naplaćivati. J. Filipović 1, 459b. Kako se ne sramuju na sebi vidit kojugod oćiu za krv niova brata ili sina usetu! 1, 459b. Ostavi se više, krv plaća', ka' i hoćeš! Nar. prip. vrć. 59. Tako se pripovijeda da je u Ľablaku nekakav Turćin pet šest puta plaćao jednu cigansku krv. Vuk, poslov. 206. — Dužan je mrtvom krvju. Stat. polj. ark. 5, 295. Da bi onaj koji bi pomislio koga da ubije odmah znao s kim će se zavađiti i kome će krv dužan postati. Vuk, rječn. *kođ* prezime. Vidi ře za nĩm trće poćernici, kojićjema je on bio krv dužan. Nar. prip. vrć. 172. Mi vam vasađ harađ glavodužni, ali vi nam krvľu dugujete. Osvetn. 4, 35. — Sud stavi ubioć zemľe pod krv. S. Ľubiša, prip. 174. — Da ne bi rańenik ostavio krv na

jekara. Pravdonoša. 1851. 85. — Ako je za mnom i tvoja seja, u krvi su naša dva sela. V. Bogišić, zborn. 655. — *Moglo bi amo pripadati i ovo: Krv i nož* (n. p. između njih, t. j. mrže jedan na drugoga). Nar. posl. vuk. 160.

9. u prenesenome smislu, krv znači *nekoliko novaca što plaća za ranu ranilac po odluci suda* (vidi 8, c). Svota naznačena dijeli se na dvanaest dijelova, to jest na tako zvanih dvanaest krvi. V. Bogišić, zborn. 581. U mirenju radi mrtve glave je krv jedinica koja se ucjeñuje 20 talijera ... ranioc ima platiti toliko krvi. 582. Glava je mrtva iz krvi i svaka je krv 10 cekina pa po vrsti rane cijene kmetovi toliko krvi. Pravdonoša. 1851. 21. Drugoga prebiše sedam krvi. 21. Za ranu od jedne do jedanaest krvi. 25.

10. u ovome primjeru u krv vaša da znači: *skupo*. Te su majolike u krv prodavane i tražene odasvud. M. Pavlinović, rad. 28.

11. cognatio, genus, progenies, u prenesenome smislu (prema značenju kod 1, a pri kraju), rod, srodstvo, porod.

a. rod, srodstvo, uopće.

aa) cognatio, kad ko po rodu potječe od koga drugoga ili je obadvoje poteklo od jednoga.

aaa) u apstraktnom smislu, sveza koja tako postaje među čeladi. Nihv ostanku, kako krvv podaje, svem(u) plemenu njih po muškome kolenu. Mon. serb. 285. (1419). Našemu plemenu, kako bližna krvv podaje. 290. (1419). Našemu ostanku pravaomu i početnomu srđca našega, što je po muškome kolenu, ali nakon toga po ženskom kolenu, što bi udv našega srđca, ako li konv ženskoga kolena, što je našega srđca, tada našem ostanku, kako krvv podaje. 338. (1427). Hotejašo ugoditi Bogu, ne plti ni krvi. S. Kožićić 28b. Ne imajući mi nikogare bližnoga ni krvi naše koga bi se gospodstvo pristojalo. Mon. croat. 267. (1572). Ako bude prit tko zakon ovi moj, da bude taj umrit, još da mu j' krvi svoj. M. Bunić 38. A i strici i ostali krvi ove triski u bojnoj, vrućoj priči. J. Kavañin 85a. Ne gledajuć krvi i vjero. 234a. Navedoše koga Grci da se u svoju krv omrñe. 254a. Da se jur ne razbire krv ni rostvo. J. Banovac, pripov. 186. Ako mu i ide baština po krvi, može je izgubit po nepomli. J. Filipović 1, 889b. Ako se je koji od virenika bio oženio u krvi drugoga virenika do četvrtoga kolina. Ant. Kadđić 405. Da krv u peto kolino smeta. 426. Rodoskrvrñenost oli ti potlačeñe rostva i krvi. M. Dobretić 153. Zaradi krvi rostvene. 332. Jerbo ni krv voda. M. Kuhaćević 69. Krv nije voda. (Kaže se kad se braća zavade, t. j. od jedne su krvi, mogu se opet lasno i pomiriti). Nar. posl. vuk. 160. Tako mi krvi! (K srodniku). 301. Pomiješaćemo krv, skršiti starinsku lozu. S. Ľubiša, prip. 85. Kumovi se kumstva spominjali, a rodaci krvi i Ľubavi. Osvetn. 2, 30. — Ki nehanom izdavniku bješe u krvi i rodbini. G. Palmotić 3, 39b. Zadovoljno učiniti onim kim je dužan i ki su mu u krvi, kako reći, sinovom i drugim didicem. P. Radovčić, način. 108. Mene ostaviše otac, mat, brat, prijatelji i svi u krvi ki mi biše. A. Vitalić, ist. 79b. Što ti se čini, krstjanina, ili ti veće dobivaš, kada samo za se Boga moliš, ili kad moliš i za se i za druge, navlastito za one koji niti su ti što u krvi, niti si od njih koje dobro primio? J. Filipović 1, 359a. Trjebuje Ľubit svakoga općeno, i ko nam je u krvi i ko nije. D. Bašić 147. Kad se jedan boji od kojega zla teška i velika oli sebi oli svojim blizu u krvi. Ant. Kadđić

446. Jeli prva žena toga mladića bila što u krvi sadašnoj zaručnici do četvrtoga kolina? 428. — Vaj tuj će poznati i otac i mati od srca porod svoj, i rodjake od krvi i od ploda. M. Vetranić 1, 291. I rodjaka Ľubiš tvoga er je od tvoje krvi i roda. A. Vitalić, ostan. 20. Koji su od jedne krvi i zovu se rodjaci. F. Lastrić, test. 331b. — Jeli što pri krvi sadašnoj zaručnici? Ant. Kadđić 429. — Mati s bratom ki mi su blizu po krvi. Mon. croat. 189. (1506). Po krvi u rodbini. A. Gućetić, roz. jez. 162. Svi smo mi svoji po Isukrstu i ovo je svojstvo bliže nego ono po krvi. J. Banovac, pripov. 49. Roditelji po krvi, to jest: otac, djed, i pradjed, mati, baba i prababa. F. Lastrić, ned. 132. Stablo ovd i umetnito ukazuje različita rodstva po krvi znati kolina. I. Velikanović, uput. 8, 211. Naj skoli onim, što no su braća po dvije krvi. Osvetn. 1, 11. Srodstvo krvno ili po krvi. V. Bogišić, zborn. 202.

bbb) u konkretnom smislu, srodno čelade, srodna čelad. Kamo tolika pijanstva, bludnosti, da se ne prašta ni svojoj krvi? J. Banovac, razg. 87. Dal' muževe jato krvi na babine sve dovrvi. V. Došen 168b. Da je sagrišić svojom krvju, ne tumaćeti u kojemu kolinu. Ant. Kadđić 211. Ako jedan od virenika sagriši puteno s krvju drugoga virenika do drugoga kolina. 405.

b) cognatio; affinitas, razlikuje se muška ili debela krv od ženske ili tanke, ali ne svagda u istom smislu.

aaa) cognatio, consanguinitas, krv znači što i kod a): kaže se o tvoj da je muška ili debela, kad srodstvo biva samo preko oca (lat. agnatio), kao što je među stricem i sinovcem ili sinovicom, među djecom dviju brata, polubračom (po ocu) itd.; kaže se ženska ili tanka, kad je srodstvo preko matere, kao što je među polubračom (po materi), među ujakom i nećakom, među djecom dviju sestara ili sestre i brata itd. mislim da je ovo starije i pravo značenje, po čemu bi se srodstvo po krvi razlikovalo od tadbine (vidi kod bb)). — Između rječnika u Belinu (rodjak po krvi, parente di sangue, 'cognatus'; svoj, parente per matrimonio, 'affinis'; biti u krvi, essere parente, aliquem cognatione contingere' 540ab) i u Vukovu: rod po krvi, t. j. po muškoj lozi (a kad je po ženskoj lozi, onda se kaže: 'po mlijeku'). Sveta Gunegunda ... koja od kraja srbski po ženskoj krvi izlazi. And. Katić, razg. 13. Gdi ćeš vidit u kratko, dobrovoljni štioće, trinaest poroda po muškoj krvi. 189. Rodoskrvrñe u prvo il' u drugo kolino svoje krvi oli ženine. Ant. Kadđić 411. Od dvi se vrste ovd i razumi rodstvo naravsko: jedno po krvi, a drugo po prijateljstvu koje izhodi od smišañja krvi, oli po zakonitoj ženidbi ... Rodstvo dakle naravsko po krvi nije drugo nego jedan savezaj oli sastavak kipā koji ili jedan od drugoga izhodi ili svi od jednoga'. 423. Po kojoj krvi mogu biti u rostvu po tankoj oli po debeloj. 426. Narod razdjeljuje svojtu na slijedeći način: a) po oćinoj krvi (debeloj), rodbina: stric je oćin brat, ... tetka njegova sestra, ... b) po materinoj (tankoj), ućjevina: brat majćin: ujak, ... sestra majćina ... o) po tadbini ... (Hercegovina, Crna Gora, Boka kotorska). V. Bogišić, zborn. 376. Svojta dijeli se po krvi (t. j. oćin rod), po mlijeku (materin rod), kumstvo kršteno. (Šabački okrug u Srbiji). V. Bogišić, zborn. 378. — *Za ovakove se primjere ne zna pripadaju li amo ili pod bb*). Koji su u rostvu po debeloj i tankoj krvi. A. d. Oosta 1, 195—196. Svojta se dijeli po debeloj i tankoj

krvi: debela je krv po muškoj a tanka po ženskoj lozi. V. Bogišić, zbor. 875.

bb) krv se shvaća u širem smislu, te znači i svezu što postaje među mužem ili ženom i rođacima druge strane (affinitas' tas-bina). gdje je ovakovo značenje, debela ili muška krv prava je krv kao kod a), a tanka ili ženska znači tazbinu. ovo mislim da je mlađe značenje. — Izmđu rječnika u Stuličevu (debela krv, consanguinitas, cognatio'; tanka ili tanahna krv, affinitas'). Naravno rodstvo jest po krvi debeloj i zabranjuje ženidbu do četvrtoga kolina. J. Banovac, razg. 270. Velim da se ovo rodstvo (naravno) razdijeljuje na troje, to jest po debeloj i po tankoj krvi. Blago turl. 2, 825. Rodstvo po tankoj krvi nije drugo nego niko rodstvo što čovik čini s rodbinom žene tkoju puteno poznade, i zaminito žena s rodbinom čovika. 826. Niki zovu rodstvo po tankoj krvi, rodstvo prijateljstva'; drugi, svoj po ženi, rodjak po ženi; svoj po mužu, rodjak po mužu, rodjak po muškoj glavi'; ja jednom riječi polak slovnika Della Bella zovem, svojstvo'. I. Velikanović, uput. 8, 214. Rostvo naravno ili puteno jest ono kad se jedno o(d) drugoga rada po zakonu, po puti i po krvi debeloj iliti muškoj. M. Dobretić 547. Rostvo po ženskoj krvi, affinitas' ili kako drugi reku po tankoj krvi. 561.

b. progenies, u užemu smislu, srodstvo među roditeljima i djecom, djedovima i unučadi itd. (u pravoj liniji), pa i konkretno, rod, porod, djeca, potomci. Ne daleče od njih plitaju pače sin i sinovčak i naslédnik pravi istinni od njih krvi. Mon. serb. 381. (1485). (Sultan) čini Arslana s baštva zvriči premda j' krv Otmana. B. Krnarutić 25. Ni svđj krvi prostio biše (sijedi Lot). J. Kavašin 8a. Od zlih žena ki ni mogo svoje krvi rodit sina. 268b. Kada ne bi ostavili nijednoga od svoje krvi baštinka. A. Kanižlić, kam. 607. — U ovom primjeru krv zamjenjuje riječ sin: Ako ga nijesam ja rodio, ne može brojiti se krv moja (E se nol general, non è mio figlio')... Rijek ti da 'e krv moja, ne da ga rodih ja (Dissi ch' è figlio mio, non di me nato'). F. Lukarević 178.

c. genus, prosapia, majores, rod, pleme, losa, stari. — Izmđu rječnika u Belinu (prosapia, stirpe, schiatta o lignaggio', stirps' 592a). Bartolomej bi od plemenite krvi. Transit. 55. Budući toliko dobro rojena i dobre krvi. Korizm. 58b. Kralj kraljem, a to ne samo uzrokom roda i krvi. Š. Kožićić 8a. Pridruži sebi gospodskije krvi človika. 46a. Sa Elionoru ženu portugalskije krvi. 55a. Bješe poglavica, od vlasteoske krvi. Zborn. 46b. Trojanin od krvi naše biše Titon. H. Lucić 191. Svojta je čestita, sve krv plemenita. M. Držić 28. Sretoše se u nekoga čovjeka po krvi veće nego djelijema plemenita. B. Kašić, in. 41. Plemenit po krvi i slavan s imenom. Đ. Baraković, vil. 111. Prosih slugu, koje krvi ta gospodin može biti. 179. Krv divjačna uzdivjači, plemstva u ženah tko ne pazi. I. Gundulić 805. Sve gospode da se izbiru, svijetle krvi, rajske slike. 80. Nu moguća ova lipos a svijetlom krvi kad se sdruži, dvakrat veću kaže kripas, da ju dvori svak i služi. 874. Pedeset divojak plemenite krvi. F. Glavinčić, cvit. 274b. Svijetle krvi veličina i u pastijerskoj sijeva odjeći. G. Palmotić 1, 8. Slavne vile krv izlazi od onoga slavnoga bana. 1, 21. Po licu bi svom samomu krv kraljevsku svjedočio. 1, 41. Reče da krv vaša ishodi od hrabrijih svijetlije bana. 1, 48. Ovijeh ljudi krv izvire od zlijeha Gota. 1, 66. Krv na što me ma zaveza,

od čačka se upisati činih u broj od viteza. 2, 175. Ti si vitez prvi junačkoga stasa i krvi. 2, 309. Koji su plemenite krvi. M. Radnić 399b. Al' more biti da bi tko i sumljio, prociinjujući ga (s. Josipa) čovikom od sama zanata drvodijela, a ne od izlažišta krvi plemenite. J. Banovac, razg. 128. Ali Bog ne iziskuje, od kakve je tko krvi i rođenja, jer sna da smo svi sinovi Adamovi. 128. Ugon gospodar od Toškane krvi priplemenite bi od svoje matere krstjanski uzdignut. J. Filipović 1, 578a. Rodi se od roditelja plemeniti po krvi. F. Lastrić, od' 876. Zašto je ona rođena od krvi kraljevske. test. ad. 79a. Bog dade mu plemenitu krv. V. M. Gučetić 208. Primlogi od svitke krvi mladici. A. Kanižlić, kam. 12. Pogrdivat trudno dilo starca Mjelovana, kakono su i dosada oni, koji nisu od viteške krvi sastavljeni. And. Kačić, razg. 1. Budući gospodin i gospodskije krvi. M. Dobretić 501. Gospodičić po krvi ali siromašan po imanstvu. 518. Jedan izvrsiti plemić po rodu i krvi. I. J. P. Lučić, razg. 100. Pokle su se bratja poženila od jednoga roda i plemena i od jedne krvi i korena. Nar. pjes. istr. 1, 52. — Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu krv kao da znači oca ili mater: Krv krštena priteže oli primaže krv nečistu i nekrštenu; budući dakle otac oli mati toga oli toga diteta kršten, more se dostojno krstiti: quia proles sequitur originem parentis christiani cujus conditio est melior'. M. Dobretić 86. — I sama riječ krv može značiti plemeniti rod. Po svem je poznati da si krvi prave. M. Držić 438. Bio je običaj da se erceginje od krvi ne u raju (po franc. prince du sang, od kraljeva roda). A. Tomiković, živ. 29. — I o čeljadetu se kaže u prenesenome smislu. Umnožni vlastele, svitla krvi. M. Držić 242. O Šišmane, vedra krvi, treći imenom, slavom prvi u kraljevstvu si od Poljaka. I. Gundulić 914. Blago onome koji se na ljudsku krv namjeri, a teško na orijačku. Pravdonoša. 1851. 21.

d. u vrlo širokom smislu, narodnost. Popisani sut meju tatarskimi narodi i unnačkije krvi. Š. Kožićić 49a. Umri otrovan od ličnika judejskije krvi. 51a. Rekla bi da je ono našjenac; istom krv poteže na svoga. M. Držić 273. Gospodine Ačeliš, primi oružje i idi proti Ektoru kralju, oslobodi krv plemene tvojega. Pril. jag. ark. 9, 180. (1468). Bnetačke krvi sin. Đ. Baraković, vil. 5. Po krvi Zadranin. 85. Težaka od krvi slovinske. I. Đorđić, ben. 118. Ovi puci od slovinske krvi po porodu. 116. Sveti otac Kajo dalmatinske krvi. Ant. Kadčić 8. Ko je Srbin i srpskoga roda i od srpske krvi i kolena. Nar. pjes. vuk. 2, 299. Da mi Bog da ženu od prave krvi kršćanske. Nar. prip. vuk. 101. Ima vas, po krvi, i Hrvata i Srba. M. Pavlinović, razg. 46. — O čeljadetu. Cvijetkom ti i ružicom puti porasli, kotorska slatka krvi! M. Držić 265.

12. kod imena životinje (polipa, koraļa). Od dva-brata-krv (Tubipora chamissonis L.' ili musica L.) K. Crnogorac, zool. 197.

13. kod imena biljke. Krv drakunja (ceru dracugnja u mletačkom rukopisu), rus. апаконова кровь, češ. drači ruk: sideritis, sanguis draconis (u ml. ruk). Dracaena draco L. (1415). B. Šulek, im. 179.

KÉVAC, křvca, m. ubilac, ubojica, krvnik. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Krvou brata svoga. J. Kavašin 254b.

KRVACITI SE, křvácim se, impf. biti se do krvi, ubijati se (među sobom). — U jednoga pisca

našega vremena. Nejakom je za nevoļu lutu, da se s jačim prijeđi i krvači. Osvetn. 2, 126. Krvače se među sobom Turci. 8, 115.

KRVAJA, *f. korice, dršak od noža (?)*. Krvađa, krikaja: rek bi da je ona od 'krvi' (što proljeje krv), a ova od 'kriv' što su noževi običajno nakrivi. M. Pavlinović.

1. **KRVAN**, *krvna, adj. koji pripada krvi*. — U *Vukovu rječniku* ima samo složeni oblik *krvni*; ovdje sam zabilježio akcenat po *Daničiću* (akcenti u adj. rad. 14, 95), ali mi se čini da bi bolje bilo *křvan* i *křvni*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stasov. křvny, rus. крѡвны, češ. křevný, pol. krewny*. — *Ismeđu rječnika u Belinu* (krvni, 'micidiale', 'micidialis' 486a; 'sanguinario, vago di sangue', 'sanguinarius' 641b), u *Bjelostjenčevu* (krvno pluća, 'hemophytosis'; krvno tečenje; krvno prelaće), u *Jambrešićevu* (krvno tečenje odzada, 'hemorrhoides'; krvno bluća), u *Stuličevu* ('sanguinolentus, sanguinarius'), u *Vukovu* (krvni, 'blutig, blutvergiessend', 'cruentus': učinio krvno čelo, 'hat einen mord begangen').

1. *adj.*

a. *shvaća se krv u pravome smislu; krvan znači: koji pripada krvi uopće, koji se sastoji iz krvi* (vidi u *Bjelostjenčevu* i u *Jambrešićevu rječniku*). Krvno prolivajanje. Starine. 11, 106. (1662). Uze Metliku s vnoгим krvnim prolivanjem. P. Vitešević, kron. 27. Za tvoje prislavne rane, za krvno prolejanje. Pisanica. 96. — Koja su (*gozdja*) zadala težaku krvni znoj. M. Vetranić 1, 7. — Izabrali se imadijaše krava crvena, boje kano krvne. I. Velikanović, uput. 8, 325. — Trepavicam krvnim svraču (*vrasi*). J. Kavašin 410a. — Krvnoga posvetilišta. Š. Budinić, sum. 79b. Posvetilište krvno oliti s proljetjem krvi. M. Dobretić 837. Posvetilište ovo nekrvno od posvetilišta Isukrstova krvnoga ništa u bistvu nije razlučeno. I. Velikanović, uput. 1, 7. Krvna posvetilišta prolivačem krvi činiše se. 3, 818. Misa sveta ponavlja uspomenu krvnoga posvetilišta. I. J. P. Lučić, doct. 36. — Treće se (*kršteće*) zove krvno, to jest po krvi, kad jedan prolje svoju vlastitu krv za viru i zakon Isukrstov. M. Dobretić 22. Kršteće krvno. B. Lea-ković, nauk. 162.

b. *koji pripada prolećanju krvi (u ratu, u borbi)*.

a) *o ratu, o borbi*. U istoj krvnoj rati. P. Kanavelić, iv. 78. Jednom ratim intačnom i tako krvnom i krutom. S. Rosa 21b. Krvno rvaće. B. Zuzeri 399.

b) *o mjestu gdje su rati, bitke*. Pano-nije ravne krvne četiri rijeke (*rijedke*) preko hode. J. Kavašin 288b. Niz Krajinu krvnu nanizane. Osvetn. 5, 37. — *Drugo je u ovome primjeru*: Zatoj zvana jest niva krvna. N. Rašina 92b. matth. 27, 8.

c) *u ovom primjeru stoji krvno svetilište u drugome smislu nego je pod a, i znači uprav pokolj*: Da od mrzećih nižih glava krvno učini svetilište. J. Kavašin 182a.

c. *u prenesenome smislu, koji je nakan na krv, na ubojstvo (koji je željan, žedan krvi, vidi krv, 4 i 5)*.

a) *o čeladetu*. Od prokleta, od neprava, od krvnoga izdavnika. G. Palmotić 1, 379. Od njihove trage prave krvni Antikars da će iziti. 3, 54a. On završe govor ovi znajuć djela kleta i huda, zlo izdanje ke gotovi suprot nemu krvni. Juda. 8, 65a. Jak da je rođen krvne od guse. 8, 81a. Krvni ljudi dotekoše. P. Kanavelić, iv. 441. Rukam krvna ubojice. 457. A sad krvni

ljudi zali zlo ga jesu nagrdili. A. Vitaljić, ostan. 184. Taj Bimeleh, Irud krvni bez osvete ostat neće. J. Kavašin 215b. Puče obješen krvni Juda. I. Đorđić, uzd. 80. Nastaje krvni gusari od dobara. ben. 174. Ovi krvni samosilnik umori... S. Rosa 88b. A stigli ga krvni tje-raoci. Osvetn. 6, 61. Krvni neprijatelj dangubi. M. Pavlinović, rad. 54. — *Amo pripada i ovo*: Moja ljepos... podobna će biti plata dobitniku krvne (*krvnika*) glave. G. Palmotić 2, 444.

b) *o čudi*. Znajući krvnu čud sinovnu. I. Đorđić, salt. xv. Niki od nature jesu jubeznivi, a niki nature krvne. Korizm. 48a.

c) *o duševnome stanju*. Što se u bijesu krvnom opi? G. Palmotić 3, 41a.

d) *o odluci*. Čijem mi krvne stinu odluke. G. Palmotić 1, 74. Krvne odluke motri i snuje. P. Kanavelić, iv. 5.

e) *o ruci*. Stajla na kćer ku porodi i na unuka krvne ruke. G. Palmotić 1, 184. Krvna ruka. P. Kanavelić, iv. 840.

f) *o nožu*. S ruku noži svjetlucnuše krvni. Osvetn. 4, 85.

d. *krvno djelo, ubijanje, ubojstvo*. Da zla kraja ne zakolu, da ne učinim krvno dilo. G. Palmotić 1, 76. Neka bude on paziti krvno djelo svojijeh ruka. 1, 180. Jedan plemeniti mladić jedno je krvno dilo učinio, sikući i prolivajući tursku krv. J. Banovac, razg. 185. Kad se ganu prije krvnog dila. A. Kanižlić, rož. 45. Gdi krvno djelo imaše se izvršiti. S. Rosa 159b. Da za novce to krvno dilo učinite. M. A. Belković, sabr. 43. Oskvrni se zemlja krvnijem djelima. D. Daničić, psal. 106, 88. — *Amo pripadaju i ovakovi primjeri*: Na to divske uspriješe čudi, pa se krvna okaniše čina. Osvetn. 1, 48. Zlamenje te zlobe krvne. Mirakuli. 21. Da se plati krvno zatmuće. Osvetn. 5, 8. Nema leta bez krvnih osveta. 1, 8.

e. *prema krv, 8 (osobito pod c), znači: koji pripada ubojstvu, koji je u svezi s ubojstvom, te se kaže*:

a) *o sudu uopće*. Načini verige, jer je zemlja puna krvnoga suda i grad je pun nasija. D. Daničić, jezek. 7, 28. O sudovima krvnim niže. V. Bogišić, zborn. 547. — *Naj češće se pominje sud što se zove krvno kolo u naše doba*. — *ismědu rječnika u Vukovu*: krvno kolo (u Ornoj Gori) kad se skupe kmetovi te sude za 'krv' i mire krvnika s rodbinom ubijenoga, 'das blutgericht' 'judicium capitis'. [cf. vražda]. — Kako se danas na Mitrov dan sastadosmo i sje-dosmo pod kruškom blizu svatovskih grobnica mi zemaljski glavari, popovi i knezovi i starešine, mirotvorci bratski, prebrojismo se, nadosmo se u krvnom kolu 78 ljudi, a to da razaberemo kako se dogodila bratska pogibija na prošli Luč-in dan između dvoje svatova Milkovića iz Zasa-da i Ninkovića iz Mustača. V. Vrčević, nis. 39. Da oni krvno kolo sastave. 240. Broj sudnika krvnog kola. 240. Glávimo krvno kolo od dvadeset i četiri kmeta, pozovimo dave, pa pošto kaže svak svoj razlog, neka osude. S. Lu-biša, prip. 158. Okupimo kolo u Ormnicu, umol-nike crnogorske i primorske, ni po svojiti, ni po hatoru, no mirotvore neumitne. 158. Kad se kolo sastalo da cijeni Zlatijinu glavu. prič. 47. Metati krvno kolo. Pravdonoša. 1851. 21. Kad se mirila mrtva glava (krvno kolo). V. Bogišić, zborn. 541.

b) *o razmirici*. Kako na današnji dan i u dobar čas sastaje se dvadeset i četiri kmeta i dobra čoeša... da razvide porok i razmiricu krvnu. S. Lu-biša, prip. 168.

c) o osudu (o onome što se plaća za krv). Ako bi človika ubili, plati gospodinu krvni osud. Mon. croat. 255. (1558). — *Može pripadati amo i ovo (u prenesenome smislu)*: Buduć da sam krvna cina sina tvoga. P. Knežević, osm. 847.

d) o šteti. Čini zaplatiti krvi krvnu našu štetu. P. Kanavelić, iv. 229.

f. krvni danak u ovome primjeru vaša da znači vojničku službu i drugu: Ugovore... da im se neće uzimati nikakav porez, danak novčani ni krvni. S. Ćubiša, prip. 9.

g. prema krv, 11. Ta se (pričajan) zove krvna. Naručn. 68a. Petar ni mi prijatelj krvni. 67b. Plemenština krvna. M. Radnić 76a. Molio bi je i zaključao s ljubavlju očevom, s mlikom materinim, s prijateljstvom krvnim. I. J. P. Lučić, razg. 104. Vsi krvni rodjaci. Jačke. 124. Srodstvo krvno ili po krvi. V. Bogišić, zborn. 202. Zaprjeke su ženidbene krvni rod, kumstvo... 202. Svi bratstvenici slave jedno krsno ime, što i opet pokazuje njihov međusobnu krvnu svezu. 518. — Od krvnoga ockvrtnja. P. Kanavelić, iv. 424. — (vidi krv, 11, d) Videći Gospodin Isus da se mnogi bogaci od ubozi razdiľuju, ter ne mare za to krvno i naravsko sjedinjenje, za to donese na svit svoje s. evanđelje i milost, ter nas svojom milošću još više sjedinjuje nego nas biše narav i vrsta sjedinila. J. Banovac, pred. 40.

2. adv. krvno. — U Stulićevu rječniku: 'cruento'.

2. KRVÂN, krvána, m. vidi karvan. — U Stulićevu rječniku: 'carovana' (tal.). — nije dosta pouzdano.

KRVÂR, m. u Ivekovićevu rječniku: čovjek koji ljudima krv pušta. isporodi 'berberin, berberina'. — govori se oko Gline. P. Lebor.

KRVARA, f. Sanguisorba officinalis L. (Marinković). B. Šulek, im. 179.

KRVÂRÊNE, n. djelo kojijem se krvari (u osobitijem značenima kojijeh nema svijeh kod krvariti). — Od xviii vijeka.

a. puštanje krvi. — U Bjelostjencevu rječniku: krvarenje kupicami 'scarificatio'; krvarenje na žili, 'phlebotomia'.

b. tečenje krvi. Kvar očiju krvarenje slidi. J. S. Rejković 208.

c. proljevanje krvi (u boju). Zar da je (Bosnu) potiču neprestana prevjerivanja i krvarenja velikaša? M. Pavlinović, razg. 51.

1. KRVARICA, f. češ. krevniček, Androsæmum (vulgare) Grtn. (Sabljar). B. Šulek, im. 179.

2. KRVARICA, f. vidi: Krvarice iz korena ne daj. — Krvarica jest loza iz zemlje od korena. J. S. Rejković 806.

3. KRVARICA, f. intestinum coecum, hem. blinddarm. na Braču. A. Ostojić. — isporodi čmar, kuľen.

KRVARIĆI, m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 90.

KRVARINA, f. vidi krvnina. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu ('jus repetendæ mulctæ pro homicidio') i u Vukovu (vide krvnina). Ubiše mi oca i za krvarinu uze trista groša. J. Filipović 1, 459b. Oglobe gorje nego kad Turci krvarinu naplaćuju. 1, 459b. Mireći krajine, mrtve glave i krvarine. V. Vrčević, niz. 185. Ođavna je pukla krvarina na sve četir strane. M. Pavlinović, razl. spisi. 985. Ako krvnik ne može platiti krvarinu kući ubijenoga. V. Bogišić, zborn. 518. Plata za mrtvu glavu zove se krvarina. 579. — U jednom primjeru

xviii vijeka nije posve u istome značenju. Čelad ubivenago kase (kaže?) odma suprot onoga ubojice iskaše (iskaine?) čine (cine?) krvi, koja s pućkim jazikom naroda zove se krvarina. jedna četa ljudstva oružana skupljena ot uvrijeđenih... nosi pomori, razrušenij... Starine. 10, 89. (1790).

KRVÂRITI, krvârîm, impf. postaje od krv (uprav od krvar), i ima različna značenja. — Od xviii vijeka.

a. puštati krv. — U Bjelostjencevu rječniku: krvarim, krv pušćam, kupice ali roge priklaľuć 'scarifico, scalpello aperio'; u Voltigijinu: 'cavar, cacciar sangue, salassare', 'ader lassen'; u Stulićevu: 'scarificare'. — I sa se, refleksivno. — u Bjelostjencevu rječniku: krvarim se, krv pušćam sekuć žilu.

b. vidi krvaviti. — U Jambrešićevu rječniku: krvarim, 'cruento'.

c. prema krvarenje, b i c, moglo bi značiti: proljevati krv, neprelazno.

KRVÂRNICa, f. vidi stratište. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (luogo dove si giustitia', 'carnificinae locus' 351a) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu ('forca, patibolo, luogo di sangue', 'galgen'), u Stulićevu (v. krvnište). — U jedinome primjeru stoji u metaforičkome smislu. Ima se više useti u ovoj stvari od ispovidnika, i dobro viditi da ne bude što saviše; ni bo ispovid duša krvarnica kako nerazložito i himbeno poluvirnici govorili su. I. Velikanović, uput. 3, 88.

KRVÂRNIK, m. vidi krvar. — U Jambrešićevu rječniku: 'scarificator; phlebotomus'.

KRVARNOVATI, krvarnujem, impf. u Stulićevu rječniku: v. krvničiti. — sasna nepouzđano.

KRVAST, adj. u Stulićevu rječniku: 'sanguine abundans' pun krvi. — Takovo značenje nije pouzdano, boľe je: sličan krvi (n. p. crven), vidi: Krvast, bot. min. art. (crven kao krv), lat. 'sanguineus', 'blutroth'; tal. 'sanguigno, rosso come sangue'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

KRVAŠ, m. Gervasius, ime muško. — Biće po latinskome načineno (vidi i kimak) ali us pućku etimologiju od krv. — U Dubrovniku xii i xiii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Krvšaš, 'Gervasius'). Ja banь bosnanski Kulina prisezaju tebe, kneže Krvšašu, (juro comiti Gervacio'. Sr. spom. Biograd. 1840. 2) i vsěmь građamь Dubrovčamь. Mon. serb. 1—2. (1189). Krvšaš Mansderević (vlastelin dubrovački). 23. (1234—1240).

KRVÂV, adj. cruentus, na kojemu je (osobito mnogo) krvi, krvlju obľeven, krvlju okaľan. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. krvavъ, rus. кровавый, češ. krvavý, pol. krwawy. — U svijem je rječnicima: u Vrančićevu ('cruentus; sanguineus'), u Mikašinu (karvav, krvav, 'cruentatus'), u Belinu ('insanguinato', 'cruentus' 408a; 'sanguinolente, imbrattato di sangue', 'cruentus' 641b), u Bjelostjencevu ('cruentus, cruentatus, sanguinolentus'), u Jambrešićevu ('sanguinolentus'), u Voltigijinu ('sanguinoso', 'blutig'), u Stulićevu ('cruentatus, sanguine foedatus'), u Vukovu ('blutig', 'cruentus'), u Daničićevu (krvavъ, 'cruentus').

1. adj. — Komp.: krvavij (J. Banovac, razg. 117. 157; Osvetn. 3, 107).

a. u značenju sprijeđa kazanome.
a) o čeladetu, o životini, o dijelu tijela.
aa) kad krv teče is rana na samome tijelu. uuu) o čeladetu. Ondi smo vidili Grgu krvava. Mon. croat. 203. (1518). Tekući po sti-

nah, po kamenju i po kupjenah vas krvav po nogah. B. Kašić, fran. 59. Sva se iskubla, sva je krvava. I. V. Bunić, mand. 10. Al' ga srete vjerenica ljub, ona bješe suzna i krvava. Nar. pjes. vuk. 2, 20. — *bbb*) o dijelu tijela u čeljadeta i u životinje. Koji put i krvavi glava bude. F. Lastrić, ned. 820. Dok iznese rusu glavu od šikare svu krvavu. V. Došen 124a. On prevrće te leševe mrtve i krvave ogleduje glave. Nar. pjes. vuk. 2, 562. A da štapom omarišeš glavu, bi je svojom platlo krvavom. Osvetn. 2, 52. — Pod priteškim križa brimenom satreno i krvavo rame. A. Kanižlić, usr. 88. — *amo pripada i ovaj primjer u kojemu se govori o dijelu tijela ili o koži ili o cijelome tijelu*: Kako je derano, (i) nije krvavo. (Kako je rađeno, moglo je i gore biti). Nar. posl. vuk. 125. — *ccc*) ovdje može stajati i kad se govori o ranama i udarcima. Brez krvave rane mrtav pade sec. A. Kanižlić, kam. 559. Bubić im vida crne i krvave udarce. S. Lubiša, prip. 154.

bb) kad je kro is tuđega tijela. *aaa*) o čeljadetu. Srite ga jedan kršćanin koji videći ga krvava reče mu: 'Odklen ideš? ti si ubio koga đovika'. M. Zoričić, zro. 25. Posli nekoliko vrimena ugleda se i izlaziti vas krvav iz vojske turske... koga vojska ugledavši mnogo se obeseli, navlastito kada vidiše da je zdrav brez nikakve rane. And. Kašić, razg. 112. Jagne sam klala, te sam krvava. Nar. pjes. vuk. 1, 216. — *bbb*) o tijelu ili o dijelu tijela. Upadu u ruke krvave i nepoštene. B. Kašić, per. 128. Krvava se ruka viku prvom vodom ne oplaka. I. Gundulić 500. Sve po pušci i krvavoj ruči. Nar. pjes. vuk. 4, 52. (u tijem je primjerima krvava ruka po nešto u metaforičkom smislu). — Al' eto ti jednoga junaka na vrančiću kožu pomamnomo, krvave mu noge do koljena a junaku ruke do ramena. Nar. pjes. vuk. 3, 100. — Polećala dva vrana gavrana, krvava im krila do ramena i krvavi kljuni do ođiju. 3, 561. Sve ti ptići po razbojih cvijele; krvavi im do ođiju kljuni. Osvetn. 1, 8. — Iz krvavijeh čeljusti. I. Đorđić, salt. ix. — Izgledanje u stupaje krvave i bolesne Jezusa. L. Radić 85.

b) o čemu neživu (katkad u metaforičkome ili u prenesenome smislu), n. p.:

aa) o oružju. Krvave nože svud sije taj tuga. M. Vetranić 2, 848. Krvave nože nosi u ruke. Nar. pjes. vuk. 1, 216. I jedva despot živ uteče ispred sablje sve krvave. I. Gundulić 887. Da su pali pod vlas sablje tve krvave. P. Kanavelić, iv. 15. Što mi ti je, mila majka, sabljica sva krvava? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 10. Pogledaj mu sablju o unkašu, sva krvava britka do balčaka. Nar. pjes. vuk. 1, 547. Andeo krvavi mač u nožnice stavi. A. Kanižlić, utoč. 456. Krvave im ruke do ramena i zeleni mači do balčaka. Nar. pjes. vuk. 2, 808.

bb) o drugome oruđu kojim se ubija ili muči, n. p. o biću. Premako krvaf bič vidjahu prid vrati (metaforički). Đ. Baraković, vil. 78. Bio je bičevan šibicami krvavima. A. d. Costa 2, 152. — o križu. Nego tvoj svet križ krvavi... J. Kavađin 82b. — U ovome primjeru stoji postela metaforički mj. križ: Ter se s križem razgovara privelika pokornica (sveta Jelina križarica): 'Rajsko cablo, živa željo, za tobom sam izbeznula, o krvava ti postelo, ištuc tebe uvenula'. And. Kašić, razg. 17—18.

cc) o ođijelu. Sve mi donosi ruo krvavo. noćom ga perem, a dašom sušim. Nar. pjes. vuk. 1, 491. Što t' je, rano, krvava dolama? 1, 540. Drži krvav jagluk u rukama.

2, 851. A staroj se dosadilo majoi sve perući krvave hajine. 2, 488. — (metaforički). Drugi vije iz Kozare puste, sa krajine krvave hajine. Osvetn. 5, 81. — Radi krvava košulica vidi košulica, c. i u Vukovu rječniku: krvava košulica, vide [vodehak] košulica 2.

dd) o kamešu, drvetu (na mjestu gdje je bio pokoj). Krvavo je po drumu kameše, krvave su vite omorike. Nar. pjes. vuk. 8, 812. Zora crna i krvava, krvavije niz točila stijene. Osvetn. 8, 107. — U ovome primjeru u metaforičkome smislu: Za to, o slavna i čestita kuće otmanske kruno, vidim da početak carstva od svita sad krvavim krijepiš sidim. I. Gundulić 495.

ee) o putu (metaforički). U ruoi je s mačem trijebi put otvorit krvav tebi. G. Palmotić 2, 46.

ff) o mjestu gdje je bio veliki pokoj ili bitka uopće. gdje gdje može biti snačete kao kod d, a) bb). Mlav-planino, krvava krajino! Nar. pjes. vuk. 8, 26. Te je šale u Liku krvavu. 8, 109. Od Kotara krvave krajine. 8, 142. Vojvoda od Kčeva krvava. 4, 61. Kod krvavog šanca Deligrada. 4, 528. — *Amo pripada i ovo*: S koga je (oružja) svijet krvav. M. Vetranić 1, 8.

b. sanguineus, koji se sastoji iz krvi, u kojemu ima krvi, pa i u prenesenome smislu, crven kao krv.

a) o čemu šitkome što je ili sama krv ili je pomiješano s krofu (gdjegdje u metaforičkome ili u prenesenome smislu), n. p.:

aa) o čemu šitkome u ljudskome tijelu ili što iz njea izlazi. *aaa*) kako su prije mislili, u ljudskome tijelu ima četiri šitke stvari, te po njima postaju temperamenti. Četiri umori od tijela, to jest krvavi, srditi, melankolik i flematik. M. Orbin 78. — *bbb*) o snogu (prvi su primjeri u pravome smislu po luc. 22, 44). Od pota krvavoga. Korizm. 94a. Naj prije će krvav znoj iz lica proliti. M. Držić 456. Kada se krvavijem znojem znojaje. A. Gučetić, roz. jez. 181. Oni krvavi znoj, kojim znojaje. M. Jerković 44. Da kad Isus pun ljubavi iz slavnoga svoga obraza proli na svit znoj krvavi... P. Vuletić 88. Poče se znojiti potom krvavim. F. Parčić 51. I probivši mu ođicu krvavi znoj... F. Lastrić, test. 107b. Priuzevši ga krvavi znoj. E. Pavić, ogl. 609. — *metaforički ili iperbolički*. Rimski vojnik ta glas nosi, Afrikanom da ga zvaše... niku milost za se prosi, Rimljani mu zatajaše, njea volji ne pristaše, a znoj krvaf za njih rosi. Đ. Baraković, vil. 857. Lijenim ostavit ću trudne pute, zno'e krvave. J. Kavađin 50a. Popade me u onoj sjeni znoj krvavi i ledeni. 445a. — Dubje znojiti se će krvavijem znojem. Zborn. 52b. — *ccc*) o suzama, plaču. Pa pogleda cara poprijeko, krvave mu suze iz ođiju. Nar. pjes. vuk. 2, 844. Tamo doj krvave suze iz ođiju letele! Nar. prip. vuk. 177. — *naj češće u metaforičkome ili iperboličkom smislu*. Slišće tužben vaj i moj plač krvavi. M. Vetranić 1, 70. Kroz toj se s krvavijem suzami bez broja utječem k tebi. N. Dimitrović 48. Gorko tužice i plač krvavi. M. Držić 457. Kad počnem u meni, nesrećo, misliti, koliko tvom zledi mogu se tužan reć, suze mi krvave iz ođi počnu teć. D. Radina 107b. Plachući s krvavim suzami. J. Banovao, pred. 88. Zašto je stanak tičov toliko nesričan, koliko je dostojan žaliti se s krvavim suzama. F. Lastrić, ned. 848. Ovo je usrok, koji me miče i probuđuje na gorko uzdisanje i suze krvave. 868. Vi pjevate, a nama krvave polijeću (suze). Nar. posl. vuk. 85. Krvave vaje

(suse. Kad se kasnije za koga da plaše ili onako da mu je teško). 160. Ali ja krvave vajam od muke. G. Zelić 108. — *ddd*) *mečem amo i ovaj primjer, premda nije baš šitko ono što se ima kod ovoga u misli (vidi kod natezati se)*: Bijela vrana zgar leteći podriska me i pohabi. I osmjehnuh se od žalosti i rijeh: 'Da ti kljun povene, ... i kad hoćeš poč od sebe krvavijem se natezala.' M. Vetranić 1, 23.

db) o *daždu* (o *vodi uopće, vidi b*) aa)). Sunce u istok vratit mogu, s neba dozvat daž krvavi. G. Palmotić 2, 432. I padahu vrhu trave dažja kaple svud krvave. P. Vuletić 88. Svu noć sjala jasna mjesecina, u ponoći krvav daždić nađe. And. Kačić, razg. 222^a. — U *iperboličkome smislu*. Sablje, štiti, strijele, luci s krvavijem se daždnom ore. I. Gundulić 543.

cc) o *blatu, potoku*. On vas streptje i u krvavu blatu pade na tli doli. I. Gundulić 410. — *Metaforički*. Krvavim potokom sramotu osveta. Đ. Baraković, vil. 108.

b) o *čemu što je pomiješano s krovu ili se sastoji iz krvi (kao kod a)) ili je puno krvi, ali ističući uz to crvenu boju*.

aa) o *čemu šitku. aaa*) o *vodi*. Ubistriše vode, ke smućene bihu, kad ti Turke bude, krvave teoihu. Đ. Baraković, vil. 351. Do sunca joj bistra voda bila, od sunca se voda zamutila, udarila mutna i krvava, pa pronosi koše i kalpake, ispred podne rašene junake. Nar. pjes. vuk. 2, 840. Potekoše vode šedrvani po Stambolu mutni i krvavi. 3, 63. — *bbb*) o *pjeni (iz usta)*. Na usta im bila pina skače, al' Turčinu bila i krvava. And. Kačić, razg. 121. Nosiše se letni dan do podne, dok Turčina pjene popanuše, bijele su kako gorski snijeg, Strahin-bana b'jele pa krvave. Nar. pjes. vuk. 2, 284. Nosiše se letni dan do podne: Musu b'jela pjena popadnula, Krajevića b'jela i krvava. 2, 408.

bb) o *slovima napisanima krovu*. Sinoć mene crna kniga dođe, crnom bješe bulom zabulana, a krvavim slov'ma napisana. Nar. pjes. vuk. 1, 995.

cc) o *tijelu ljudskome ili živinskome, ili o dijelu tijela. aaaa*) o *tijelu ili o koži, kad pocrveni, jer udara u nju krv*. Bekrija je taj nesrećan derviš, ... krvav derviš bješe do oćiju. Nar. pjes. vuk. 2, 273. Jedan (*čabar vina*) daše košu od megdana, krvav košić do ušiju dođe, drugi popi na pohodu Marko, krvav Marko do oćiju dođe. 2, 225. — *bbb*) o *očima*. Oči diviji i krvave. Stefanit. star. 2, 280. Isus s licem strašnim reče s očima krvavima. Korizm. 17^a. I u kosijeru strašna suba i krvava oka ogañ živi prijeti. I. Gundulić 554. Koñ krvavih oćiju. B. Krnarutić 8. Oči žute i krvave. V. Došen 176^b. To je bio strašan tucak junak: mrka brka a krvava oka. Nar. pjes. vuk. 3, 407. Neki Radun s krvavijem očima od ogañ i dima. S. Lubiša, prip. 241. — *metaforički*. Krvavim okom gledahu nju. P. Bakšić 5.

c) u *prenesenom smislu, crven kao krv*. Božanstveno znamenje križa krvavo. Š. Kožitić 21^b. — Ako vidiš (*u snu*) da je mjesec krvav, toj prilikuje trud i muku. Zborn. 139^b. Neće već svitliti (*misec*) nego će se krvav ukazati. J. Banovac, razg. 2. A danica krvava izjela. Nar. pjes. vuk. 3, 223. Stade četa, pa gleda mjeseca i negovo krvavo odijelo. Osvetn. 1, 63. — Krvavijem oblakom. I. Đorđić, uzd. 13. — Krvavome kad koprenom sve se nebo naoblači. G. Palmotić 1, 19. — Podrtijeh iz usdaha, bez umrtja u kih orka, krvavijem dimim paha, smrdećijem pjenam hrka. I. Gundulić 472. — Miho: Vidiš li moćnu

ovu? — Vlaho: Vidim, sva je rđava. — Miho: Bila je na provu. — Vlaho: Zato je krvava. M. Držić 44. — Drugu sveoi digoš priliku: od Đurđeva do Dmitrova dana sve barjaci krvavi idoše viš' Srbije po nebu vedrome. Nar. pjes. vuk. 4, 181. — Krvava kapa, krvavo sukno. (A nikad se ne kaže crvena kapa, crveno sukno.) u Draganićima. D. Trstešak. — Goreć iskre u gredami, od kijeh svaka krvava je, nose ogañ. B. Bettera, or. 27. Is nosdara koñu suše krvavi plam. S. Lubiša, prip. 240. — U *Dubrovniku* krvavo gvožđe može snatići usjalo. 'Jeli mi utija krvava?' P. Budmani.

d) u *prenesenome smislu, vidi krv, 2, c*. Posjeđ ću im i muško i žensko, krvavi su kad sa njih pomislim, vada su me brukom tovarili. Nar. pjes. vuk. 5, 492. 'Olasi od mene, lopove, sav si mi krvav na očima'. J. Bogdanović.

e. cruentus, strox, saevus, kod kojega se krv lije, u kojemu je pokoj, ubojstvo.

a) o *boju, ratu itd. pa i o svadi, neprijateljstvu*. I pozno si i vidio sred krvava luta boja, koli je teška sila svoja (*negova*). I. Gundulić 308. Ja ki stratih sva ma ljeta slijedit s vojskom boj krvavi na sve čet strane od svijeta. 484. I nasrnu s krvavijem ga rvať bojom. 520. Kad u boju krvavomu starca ostavi ti Nestora. G. Palmotić 1, 207. Silne boje i krvave nije spametno sametati. 2, 128. Da ih moja veličina na krvavi svijeh boj zove. 2, 351. Za boj oštri i krvavi. P. Kanavelić, iv. 42. Kad vojnik ulazi u koji krvav boj. I. Grlić 120. O strašna boja, o boja krvava! F. Lastrić, test. 157^b. Krvavi ovi boj na moru bijaše. A. Kanižlić, utoč. 406. I ako je veće od slave pridobiti sebe istoga, neprijateljske neg države posred boja krvavoga ... P. Sorkočević 578^b. Nakon dva sata krvavoga boja. M. Pavlinović, rad. 87. — U toliko i vojvoda bogdanski se caru odvzre i od krvavijeh bojnih zgoda početak se hūd savrzle. I. Gundulić 398. — Na krvavo bijenje i vrlo. 340. — U krvavoj rati. Đ. Baraković, vil. 58. Is krvave mrzi je rati s Turcima se pobjećući prid Polacim ukazati. I. Gundulić 396. Svud sameću rat krvavi. G. Palmotić 2, 9. Vi moji druzi u krvavoj rati. B. Krnarutić 25. Rat krvava savrzle se. P. Kanavelić, iv. 182. U ovemu krvavomu ratu. V. M. Gučetić 129. Zametnuo bijaše rat krvavi. I. J. P. Lučić, razg. 64. — Noć harcovanje krvavo rastavi. I. T. Mrnavić, osm. 57. — Ponavljaju se česti i krvavi sukobi među onijem Srbima. S. Lubiša, prip. 155. — U ovijem krvavijem borbama. 81. — Radiš š njih upasti u krvave smeće i boje. G. Palmotić 1, 266. — Hrvati krvavijem oporom uzbiju Turke. S. Lubiša, prip. 83. — Svadići ki bez svadbe ke krvave držaše ga (*Knin*). J. Kavañin 231^a. Krvavoj u zavadi za me mrahu. I. Đorđić, uzd. 31. — Ostaranijeh i krvavijeh neprijateljstva. B. Kašić, in. 54. — *Amo pripada i ovo*: Da one dvije kuće ne opomiñe na krvavi događaj. Pravdonoša. 1852. 30.

b) o *smrti (ubojstvu)*. Kad bi tko bio usilovan ili koji grih učinit ili koju veliku nevolju ili tešku i krvavu smrt podnijet ... I. Grlić 198. Pogrdni običaj megdánš umetnut s ismišljenem djavla za da s krvavom smrtju tilasa dostigne jošte izgubljene duša. I. J. P. Lučić, nar. 133. — Ubojstvo koje se čini s oružjem jest krvavije. J. Banovac, razg. 117. — *Amo ne pripada ovaj primjer, već pod e*: Mjesec krvav, smrt krvava ... J. Kavañin 558^a.

c) o *krštenju*. To se zove krstjenje krvavo. Blago turj. 2, 205.

d. cruentus, sanguinarius, koji krv (tuđu) proljeva, koji ubija, ili koji želi ubijati ili se naslađuje ubojstvom, pokoljem, isporedi krvav, o. a) o čeljadetu.

aa) u zloj smislu. aaa) o gelatu. Pa naredi krvava gelata, da izgubi zorna kaurina. Nar. pjes. vuk. 2, 610. Krvav gelat pred tavnicu dođe. Ogled. sr. 491. — bbb) o drugome čovjeku. Ah zli kraju i krvavi! G. Palmotić 1, 179. Lut i krvav hoće biti (čovjek) ko lav, medvjed, panter, zmije. J. Kavašin 76b. — amo pripadaju i orakovci primjeri: Djaval... neprijatelj krvavi. M. Vetranić 1, 145.

bb) u dobroj smislu, junački, hrabar. u narodnijem pjesmama našega vremena (isporedi krvnik, o, ubojica). Ja okupih šezdeset Turakah, sve Turčina krvava junaka. Nar. pjes. vuk. 8, 820. Drobnači su krvavi junaci. 4, 489. E su u nu (vojsku) krvavi Spuzani. Pjev. crn. 174b. Otac joj pogibe pod Skadrom, krvavi junak, Bog da ga prosti! S. Lubiša, prip. 67. — Amo pripada i ovaj primjer: Od krvave kuće Perovića. Nar. pjes. vuk. 4, 528. — isporedi i a, b) ff).

b) o zvijerima. Běše v rěčě toj viděnije krvavo, ishojaše i povědaše zemlju. Pril. jag. ark. 9, 115. (1468). To ne bila tri krvava vuka. Pjev. crn. 149b. — U ovome se primjeru kaže o čeljadetu: Malo poslija usriviše djavla, reče mu: 'Ča to ti stojiš, krvava bestija?' F. Glavinčić, cvit. 370a.

c) u prenesenome smislu, o naravi (tuđi), nagonu. Ptice krvave naravi. M. Vetranić 1, 93. Njegova bezbožna ruka, slepo poslušna krvavom nagonu, mračnoga srca, nije prezala od savesti. M. P. Šapčanin 1, 121. — Moglo bi i ovo amo pripadati: Tač grabeci silni vući, kad krvavi glad očute. G. Palmotić 8, 22b.

d) vidi e, c).

e. atrox, u prenesenome smislu, vrlo mučan, težak, strašan.

a) muka, jad, tuga, i uopće neugodno stanje tjelesno ili duševno (radi riječi muka i trud vidi i b) i c)). Još mislit — jaoh sele! — muka je (u drugome rukopisu: tuga je) krvava pastiri što vele od težijeh dubrava, što mi je trudno čut, er kad se spomenem, sva treptim kako prut i blidim i svenem. M. Vetranić 2, 261—262. Rad muke krvave za toj se spravimo oba dva da glave na rizik stavimo. 2, 350. Jerbo je on dvi muke trpio, u duši jednu, u tilu drugu: obedvi su ove muke strahovite; prva je oštija, premda je druga krvavija. J. Banovac, razg. 157 (u tome se primjeru može shvatiti krvav i u pravome smislu). — Taj jad krvavi. M. Vetranić 1, 101. — Smišljaje naj liše krvave tužice. 1, 57. vidi i sprijeda primjer iz 2, 261—262. — Da budeš podnositi do groba taj nemir krvavi. 2, 165. — Očutit nepokoj i čemer krvavi. 2, 472. — Pogledaj ti njegovu bolizan krvavu. Korizam. 86b. — Ni taj trud krvavi nu nega (Joba) ne može od tvoje ljubavi rastavit, moj Bože. M. Vetranić 1, 149. Žalos me oznobi, čutim trud krvavi. 2, 85.

b) o trudu, muci (u drugome smislu nego pod a): kad ko radi i trudi). Za trudim krvavima jošter ćemo puni slave suprotive sve dobiti. G. Palmotić 2, 87. Vidio sam gdje se plaća neharmonosti trud krvavi. P. Kanavelić, iv. 160. Pod imenom zaman tvojijem stekoh vječne časti i dike i na čelu rukam mojijem slavne uzgojih lovorike; jer s visine kola tvoga (srečo) u dno obali eto mene, da od krvava truda moga ne ostane ni uspomene. P. Kanavelić, iv. 194.

Uživajte i(h) kakono dostojnu plaću krvavije(h) truda vaši(h). F. Lastrić, svet. 104b. Koje je on krvavim trudom stekao. J. Rajić, pouč. 2, 47. Što nam je Bog i naš krvavi trud učuvao. Pravdonoša. 1852. 83. — Muka je krvava oprijet se sili toj. M. Vetranić 2, 249. — Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer: Krvava razloga i mučna za dati se! F. Lastrić, ned. 380.

c) što se trudom ili mukom dobije (i to se može kazati trud ili muka). Krvav im pustimo i tužan dobitak. P. Vitezović, odil. 34. — Sila sam krvavijeh zalagaja izio, t. j. dosta sam muke podnio. Vuk, rječn. kod krvavi zalogaj. — Kad krvavu svoju muku pod lakomu vrgu ruku. V. Došen 55a. 'To 'e moja prava krvava muka'. J. Bogdanović. — O krvavo svita blago! V. Došen 58b.

d) u prenesenom smislu, o vremenu. Nastati će vremena tamna i krvava. S. Lubiša, prip. 69.

e) amo mogu pripadati i ova dva primjera (o sjeveru, o studentu), ili se može shvatiti da pripadaju (u metaforičkome smislu) pod d. Kad sjever krvavi sve dmeći povrijedi. M. Vetranić 2, 17. Tolika mečava ter bješe po svijeti i studen krvava ku nije moć izrijeti. 2, 82.

f. o pismu, u prenesenome smislu (o onome što je napisano).

a) značenje je od prilike: strašan (jer prijeti). Poče učiti krvava fermana. S. Milutinović u Pjev. crn. 87a.

b) također strašan, ali žalostan. Pa bijele pišu na sve strane, bijele knjige jadne i krvave. Osvetn. 2, 78. Pošaljemo krvavu žalbu u Mletke. S. Lubiša, prip. 208.

g. uz imena mjesta (osim e) o vodama, vidi b, b) aa) aaa).

a) Krvava Lokva, vidi: Selu je Rapči crkve arhandelove u Prizrenu išla međa, na Krvavu Lokvu'. G(lasnik). 15, 281. (1348?). Đ. Daničić, rječn. kod krvav.

b) Krvava Voda, vidi: Selu je Homoranima i Nebregovu išla međa, na Krvavu Vodu'. G(lasnik). 11, 184. 13, 971. Đ. Daničić, rječn. kod krvav.

c) Krvave Bare, izvor Temšćici (u Srbiji). M. Đ. Milčević, kral. serb. 172.

d) Krvavi Zdenac kod Kupčine. — xv vijeka. Zdenac, ki se govori Krvavi Zdenac. Mon. croat. 170. (1498).

e) Krvavo Brdo, brežuljak u Lapadu blizu Dubrovnika. Sa juga Hladnica, Petka mala i velika s brežuljima Krvavog Brda i Babina Kuka. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 176.

h. uz imena bijaka.

a) Krvava gljiva (Sabjar, Gojak), v. Kravica. B. Šulek, im. 179.

b) Krvavi korijen, češ. krvavý kořen (Chelidonium majus), Hypericum perforatum L. (Sabjar), v. Krvarica. B. Šulek, im. 179.

c) Krvavi mlečić (mječić), Euphorbia myrsinites L. (u Istri). B. Šulek, im. 179.

i. krvavi zalogaj, ptica. — U Vukovu rječniku: křváví zalogěj, nekaka mala crvenkasta tičica 'art vogel', avis quaedam [Regulus ignicapillus Brehm]. cf. [sračka], sračak. Krvavi zalogaj, Troglodytes parvulus. D. Trsteňak.

2. adv. křvavo.

a. vidi 1, a. Kada se krvavo oznoji. A. Gučetić, roz. jez. 135. Kako krvavo răně Gospodina (sulice). F. Lastrić, test. 158b.

b. isporedi 1, c. I krvavo sad suzbije dug pretežki meju zmije (Juda). J. Kavašin 454b. Rim imaše krvavo pasti pod oblas. I. Đorđić,

ben. 118. Krvavo pustit se pobijediti. S. Rosa 115b.

c. *isporedi* 1, b, b) cc) bbb). Videći da ga Filistaji krvavo gledahu. I. Đorđić, salt. x.

d. *vidi* 1, e, b). Po vrućini, po zimi, krvavo trudio i obdan i obnoć. A. Kalić 395. Što ... krvavo si stekao. M. Pavlinović, razl. spisi. 851.

KRVÁVAC, krvávca, m. *postaje od krvav nastavkom vč, a dobiva različna značenja.*

a. (krvav) čovjek, koji krv (tuđu) lije, koji koje, ubojica.

a) u *slome smislu*, *vidi* krvav, 1, d, a) aa). — xv i xvii vijeka. Tom krvavac oni mnogih jur ubili. M. Marulić 27. Krvavca dajući pod oblastju žene. 62. (u obadva primjera o Olofernu). — *Metaforički*. Čovna privelik je krvavac, jer ubija milost Božju u sebi i u drugomu koga smuti: ovo dvije krvi. I. Ančić, ogl. 98.

b) u *dobrome smislu*, *vidi* krvav, 1, d, a) bb). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (junak, ubojnik, der blutige, cruentus, sanguinolentus s primjerima iz narodnijeh pjesama: Do god nađem zlicu i krvavca. Sve birani zlice i krvavci, i s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Ti pokupi stotinu Turaka po svojemu gradu Nikšićkome, sve bologa zlicu i krvavca. Nar. pjes. vuk. 4, 468.

b. *neka mala životinja*. Krvávac, Aphis lanigera, nem. blutlaus. na Braču. A. Ostojić.

c. *neke bolesti*.

a) *neka bolest u goveda*. — U Stulićevu rječniku: morbus bubulus.

b) *vidi* krvavica, b, a). Krvávac, haematoma, nem. blutbeule, na Braču. A. Ostojić.

d. *zemlja gdje se nahode kao žali crvenkasti*. Slovinac. 1880. 87.

e. *mjesno ime u Dalmaciji*. Krvavac, a) selce pri obali Neretve izpod Norinske kule. — b) strana staroga manastira u primorskom Zaostrugu. M. Pavlinović. — *Pomiće se (prvo?) xviii vijeka*. Do kastela Krvavca. Norini 82.

f. *biljka*. Krvavac (ceruauac u mletačkom rukopisu), rus. кровавникъ (Achillea, Conval-laria polygonatum), češ. krvavec (Poterium, Chelidonium), pol. krwiowiec (Sanguinaria): amomum, pes columbinus (mlet. rkp.), cinoglossa (u sińskom rukopisu), 1. Geranium columbinum et molle L. (Visiani); 2. Erodium ciconium W. (Visiani). B. Šulek, im. 179.

KRVÁVAN, krvávna, adj. *vidi* krvav. — Na dva mjesta xviii i xix vijeka. Na krvavne trohe kuda bičnim dračam tlehom kuca. J. Kavašin 414. (Znamenje) od grješnoga gñeva zavajano i krvavno i veoma stravno. Osvetn. 2, 150.

KRVÁVAST, adj. *crvenkast, vidi* krvav, 1, b, c). — U naše vrijeme u Istri. Krvavast, sub-ruber. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 48.

KRVAVCI, m. pl. *ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome*. K. P. Jovanović 157.

KRVÁVICA, f. *postaje od krvav nastavkom ica; ima nekoliko razlićnijeh značenja. — vidi i* krvavica.

a. *uopće nešto puno krvi, n. p. voda. — U naše vrijeme*. I u tebi, vodo krvavico. Nar. pjes. juk. 476.

b. *otok pun krvi. — Od xvii vijeka*.

a) *uopće ili u čeladeta*. Nut' modrica, nut' krvavica! M. Divković, bes. 886a. — u naše vrijeme u Šulekovu rječniku: blutbeule. *isporedi* krvavac, c.

b) u *koša. u Vukovu rječniku*: bei den pferden eine blutbeule, tuber cruentum. — Može biti i rana (?). Krvavica, rana košu na vratu od komota. u Lici. D. Trstešak.

c. *vidi* krvavica, a. — Samo u Voltigijinu rječniku: emoroides, die hemoroiden.

d. *djevenica krvu nadjevena, isporodi djevenica, kuljen. — U Mikašinu rječniku*: krvavica, divenica, botulus, botellus, i u Vukovu: die blutwurst, botulus cruore farctus.

e. *sitno pero puno krvi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu* (plumula sanguine plena). Krvavice, sitno perje, što ostane u koži, kad se perad oskuba. u Đakovu. D. Hirc.

f. *grana što udara iz korijena. — Može biti useto od predašnjega značenja u prenesenom smislu. — Od xviii vijeka*. Krvavice lose ... smiču se. J. S. Rejković 258. Krvavica, grana, što iz korijena izbija. Lapovci u Slavoniji. D. Hirc.

g. *bilje*. — Od xviii vijeka. Krvavica, lingua sanguinea, sanguino, ancusa (Durante), 1. Anchusa tinctoria L.; 2. (Sablar) v. krvavica; 3. suvrst breske (Valjavac). B. Šulek, im. 179. Krvávica, neka crljena pečurka. na Braču. A. Ostojić.

h. *crvena zemlja. — U naše vrijeme u Istri*. Krvavica, terra rubra. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 61.

i. Krvavica, ime selu u Srbiji u okrugu jagodinskom. K. Jovanović 108.

KRVÁVICE, f. pl. *množina od* krvavica.

a. *šulevi. — isporodi* krvavica, c. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikašinu (krvavice, šuli, nemoć, hemoroids) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (emorroides haemorrhoidis 287a), u Stulićevu: haemorrhoides (fluxus sanguinis ex venis in ano sitis, vel tumor earundem venarum absque sanguinis fluxu). Bog im posla krvavice u tijelo. I. Đorđić, salt. 269.

b. Krvavice, ime mjestu u Srbiji u okrugu jagodinskom. — *isporedi* krvavica, i. Šljivak u Krvavicama. Sr. nov. 1875. 299.

KRVÁVIČAN, krvávčna, adj. *koli boluje krvavicama (šulevima). — U Stulićevu rječniku*: haemorrhoides laborans.

KRVÁVIČAST, adj. *vidi* krvavast. — U naše vrijeme u Istri. Krvavčast, subruber. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 46.

KRVÁVIČIĆ, m. *presime i mjesno ime*.

a. *presime. — Na jednom mjestu xviii vijeka*. Niko Altaman Krvavičić. J. Kavašin 231b.

b. *ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 14.

KRVAVINA, f. *postaje od* krvav nastavkom ina.

a. u Stulićevu rječniku: v. krvarina. — nepouzđano.

b. *crvenilo, isporodi* krvav, 1, b, c). — U naše vrijeme u Istri. Krvavina, rubedo. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftsg. 63.

KRVÁVITI, krvávim, impf. *činiti da što (objekat) bude krvavo. — Akc. kako je u praet. taki je u impf. krvávľsh i u part. praet. pass. krvávľen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. krvávľ. — Riječ je praslavenska. isporodi* stslav. krvaviti, rus. кровавить, češ. krvaviti, pol. krwawić. — U jednome primjeru xvi vijeka: Rana od grla krvavľše. Mirakuli 121 neprelasni je glagol i znači: teti krvu. moglo bi se pomisliti da bi infinitiv bio krvávjeti prema češ. krvávěti (u istome značenju) i rus. кровавьти (postajati krvav); ali valja da

tako nije, jer bi krvavjeti upravo isto značilo što i u ruskom jeziku, a i u češkom jeziku krvavěti ima i krvaviti sa isto značenje. osim ovoga primjera ima i u Vrančićevu rječniku lat. sanguinare i nem. bluten i u Bjelostjencevu sanguino, ali su ta tumačenja jamačno pogreške pisaca, jer u Vrančićevu ima još tal. insanguinare i mađ. veresetenni, dakle s prelaznijem značenjem kao što su i ostala tri tumačenja u Bjelostjencevu. — Ismeđu rječnika u Vrančićevu: 'sanguinare' (vidi sprijeda), u Mikaljinu: krvaviti, okrvaviti, 'cruento'; u Belinu: 'insanguinare', 'cruento' 408a; u Bjelostjencevu: krvavim, 'sanguino' (vidi sprijeda), sanguine inficio, sanguine deturpo, 'cruento'; u Voltigijinu: 'insanguinare', 'blutig machen'; u Stulićevu: 'cruentare, sanguine inficere, imbuer, foedare'; u Vukovu: 'blutig machen', 'cruore maculo'.

1. aktivno.

a. uopće činiti da što bude krvavo kojom mu drago krvi (ni subjekta ni objekta). Onde j' pala krvca od junaka... onde su ti sva tri poginula, već ti idi dvoru bijelome, ne krvavi skuta i rukava. Nar. pjes. vuk. 2, 819. Bogom brate, krvavi gela! na mene su toke pozlaćene, svuci mi ih da ih ne krvavim. Ogled. sr. 492. Čini mi se, kako kaže Mujo, valjat ti će krvavit kamenje. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin. — Amo pripada i ovaj primjer: Na četiri strane stahu šance biti i s malim oružjem zide krvaviti. M. Kuhačević 140.

b. objekat je ono čim se rañava ili ubija (oružje, oruđe, ruke, nokti, zubi).

a) krv je tuđa; kaže se: krvaviti o koga, ili o što ili u što (u krv). smisao je poetični.

aa) objekat je sablja, mač, čorda itd. Ovi se još tira i sablju krvavi. H. Lucić 242. Nemaš na što sablje izvaditi, nit' je imaš o što krvaviti. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Nikada je nije prikorio što je za nju sablju krvavio. Hrv. nar. pjes. 4, 25. — Svaki britki mač krvavi. V. Došen 59a. Takvi slavno mač krvave gdi dušmanin ište slave. 126b. — Nema o što pograniti ruke, a ni svoje krvaviti čorde. Nar. pjes. hōrm. 1, 57.

bb) objekat je ruka. U njegovu krv pravdu tvojijeh ruka ne krvavi. G. Palmotić 3, 169b. Ne tiše dobre sluge krvaviti ruku o misnike. I. Anđić, vrat. 184. Jedni siku, jedni bodu Turke, ter krvave svoje bile ruke. And. Katić, razg. 234a. I viteški krvaviše ruke. Nar. pjes. vuk. 5, 84. — Ovaj primjer može biti da amo pripada; ali mislim da desna ruka stoji metaforički (brat brata odvrća da ne ubije svoju ženu; te bi mogla desna ruka značiti ženu, premda je kriva i dužna smrti); onda bi kod krvaviti bilo značenje od prilike kao kod c: Ti ćeš sebi boju naći ljub, ali nima (djeci) nikad nećeš majke, ne krvavi tvoju desnu ruku. M. A. Rejković sat. 18b. Nar. pjes. vuk. 2, 637.

cc) objekat su nokti i zubi u svijeri (a vidi i primjer kod b) bb)). Lav nokte krvavi. D. Zlatarić 51b. Tigra objesna, zla pantera... zube i nokte svo'e krvave. P. Kanavelić, iv. 247.

b) krv je samoga subjekta.

aa) kad se na što (nehote) rani. Kuna stara ne krvavi gvozđja. (Z). Poslov. danič.

bb) kad se hoće raniti. Odira svoj obraz i nokte krvavi. M. Vetranić 1, 71.

c. objekat je čelade ili životinja ili tijelo is kojega se čini da krv teče. krvaviti se kaže i o malo krvi, kao i o mnogoj (te onda je krvaviti od prilike kao rañavati, mrcvariti, ubijati, klati). objekat može biti i sam subjekat.

a) objekat je čelade ili životinja. Dēti vzyzmāše stapi, imiže raty tvorahu: jegože krvavylahu, ta jako pobēždēnē iz boja ishoždāše. Aleks. novak. 11. Ptiočica pelikan sam sebe krvavi. M. Vetranić 2, 275. — Neg te opeta, joh, propiše svojimi grisi i krvavi. I. Ivanišević 88. Nek (me) žaže (kraž), nek pali, neka i krvavi. A. J. Knezović 186. — Car Selim drpi, krvavi, plijeni krstjanske krune. V. M. Gučetić 128. — Ki (vuk) stada krvavi. M. Vetranić 1, 872.

b) objekat je tijelo ili dio tijela. Majke krvave nokti lice. M. Vetranić 1, 29. Nokti svoj obraz i lica krvavi. 1, 181. Zato kruna drača puna meni glavu svu krvavi. A. Vitaljić, ostan. 830. Dominik krvavi svoja sveta pleća. V. M. Gučetić 108. Krvavili su njihovo tijelo s bičima. 183.

2. sa se.

a. pasivno.

a) uopće. Jeli sud pravi da se tač krvavi viteška poljana? M. Vetranić 1, 85.

b) vidi 1, c. Bojna polja na kojima su se već krvavili Srbi i Mađari. M. Đ. Miličević, pomenik. 5, 858.

b. refleksivno, postajati krvav. — Ismeđu rječnika u Belinu ('insanguinarsi', 'cruentor' 408a), u Stulićevu ('cruentari'), u Vukovu ('blutig werden', 'cruore maculor').

a) uopće. Krvavi se sva voda Morava od junaka i dobrih koča. Nar. pjes. vuk. 4, 222.

b) točiti, puštati iz sebe krv.

aa) uopće. Ter se sad krvave krstjanske države. M. Vetranić 1, 51. Da se svijet krvavi u oružju zvoneći. 2, 86.

bb) o srcu, metaforički, o velikoj brisi i nemiru. Moje srce, vidi, kako se krvavi! jere ga misao i briga sa svim more i muče. G. Pešalić 173. I vaša srca ovako jedan put uznemirivaše se i ovako krvaviše se, kano sad i moje. 220.

c. recipročno, biti se (među sobom ili s kijem), prema 1, c. Zapadne države ter se tač bezredno meu sobom krvave kako nije pravdedno. M. Vetranić 1, 184. Da se biju i krvave turski i aganski vitezovi. I. Gundulić 540. Što ćemo se krvaviti, i bez boja kad istina otkrivena može biti? G. Palmotić 1, 831. Grih je da se bez krivine oni biju i krvave. 1, 890. Vukući tako (ciganin) ono magare vidi ga drugi ciganin i promisli da se s nekim bije, pa potrči vičući: 'S mirom te, ljudi, ne krvavite se, što vam je?' Nar. prip. vrč. 89. Crnogorci se krvave i kožu među sobom. S. Ćubiša, prip. 95. — Amo pripadaju i ovakovi primjeri: Neću, u ovemu da se boju nitko drugi već krvavi. G. Palmotić 2, 109. Da se stave Turnov život obraniti, da se i oni za n krvave. 2, 121. Pak se koji i krvavi, kad ne nađeš sreću boju. 2, 266.

KRVAVKA, f. neke bijke. Krvavka, 1. Cap-sella bursa pastoris Mch. (I. Sabjar); 2. breskva crvena mesa, blutpfirsich (u Varaždinu); 3. suvrat kruške, blutbirn (Vajavao). B. Šulek, im. 179.

KRVAVLJAHAN, křvavljahna, adj. samo u Stulićevu rječniku: krvavjahan us krvavjašan.

KRVAVLAŠAN, křvavlašana, adj. dem. krvav. — Samo u Stulićevu rječniku: krvavjašan, non-nihil oruentatus'.

KRVAVLJENOST, f. osobina čega što je krvavo (krvavljeno). — Samo u Stulićevu rječniku: krvavjenost us krvavjenje.

KRVAVLJENSTVO, n. vidi krvavjenost. — U

Stuličevu rječniku: krvavjenstvo uz krvavjenje. — nepouzđano.

KRVAVLJENE, *n. djelo kojijem se krvavi*. — *Stariji je oblik krvavjenja*. — *U Belinu rječniku*: krvavjenje ,insanguinamento', ,cruentatio' 408a; *u Stuličevu*: krvavjenje ,cruentare, subst.'; *u Vukovu*: ,das blutigmachen', ,adpersio cruoris, cruentatio'.

KRVAVNICE, *f. pl. šulevi*. — *Može biti riječ praslavenska, isporodi češ. krvavnice, polj. krwawnica*. — *U Mikalčinu rječniku*: karvavnice, šulji (*štamparskom griješkom žulji*) ,hemoroids, marisca, ficus'. — *I u naše vrijeme (ne znam čija je riječ)*. Krvavnice ,goldader, goldene ader', ,haemoroids' šulevi.

KRVAVOČA, *m. (i f.)* čeljade krvavih izbuđenih očiju. rijetko. M. Pavlinović.

KRVAVUŠA, *f.* suvrst breskve, blutpfirsich (Vajavac, u Virovitici). B. Šulek, im. 179.

KRVCA, *f. dem. krv, nalazi se gotovo samo u pjesmama i znači isto što krv*. — *Akc. se mijenja u voc.*: křvco, křvce. — *Od xvii vijeka (vidi o), a između rječnika u Stuličevu i u Vukovu*. — *Dosta često ima usa se pridjev crna*.

a. *vidi krv*, 1. Kade pade krasna poglavica, a zgleda se mnoga porodica, u junake krvca usavrela. Nar. pjes. vuk. 2, 561. U junaku krvca uskipila. Osvetn. 3, 69. — Napio se vina crvenoga, ... te u lice krvce zadobio. Nar. pjes. vuk. 3, 184—185. Bijela se zaraziše lišca, a po njima krvca cvanu rujna. Osvetn. 2, 91. — Sve mu drusto izgubilo lice, a iz lica izgubi se krvca ... A iz lica izgubiše krvcu. Nar. pjes. vuk. 3, 177.

b. *vidi krv*, 2. Videći tužna majka da je košuljica krvcom poškropljena. A. Kanižlić, uzroci. 219. Rušenile su se košuljice i podnice krvcom polivene. bogoljubnost. 451. Kud njegova sablja dopiraše, on'da potok krvce tecijaše. And. Kačić, razg. 126a. De ogresnu krvca do koljena, tu pogibe Banović Strahiha. Nar. pjes. vuk. 2, 294. Izmiče ga iz te mloge krvce. 2, 315. Onde j' pala krvca od junaka ta dobrome kožu do stremena. 2, 319. A ogresnu krvca do koljena ... Krvcu gazi, a Bogu se moli. 2, 561. Sva je sila na čardaku udrila, iz čardaka krvca udaraše. 3, 276. Po kamenju i po krvci crnoj gazi krvca harambaša Limo. 3, 312. Vukodlaci krvcu ložu crnu. Osvetn. 2, 176. Crna zemlja krvcu polokala. 2, 177. — Jer je krvca iz zemlje provrela (*metaforički*). Nar. pjes. vuk. 4, 131.

c. *vidi krv*, 3. Odsvuđ krvca kipi. M. Divković, plač. 45. Svu kruz ovu ranu petu izli s vodom krvcu svetu. A. Kanižlić, fran. 143. Tako se podnese, da mu mloga krvca kroz nosdrve udari. 178. (*Majka od milosrđa*) pristade k tomu, da se prolje pridruga neprociha krvca sina nezina. utoč. 92. Krvca je je polila djevojku niz bijelo lišce. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Rasrđi se juba Brankovića, Vukosavu rukom udaraše, kako je je lako udarila, iz nosa joj krvca izvirala. And. Kačić, razg. 59a. Sinu lice kako jarko sunce. kad to vide Ture Asanaga, od jada mu usta ispucaše, lije krvca niz srebrna puca. Nar. pjes. vuk. 1, 583. Pa posekla desnom rukom levu; od srca joj krvca udarila, ne zna niko krvcu ustaviti. 1, 605. Pa je njemu ruke savezala od lakatah te do vrh nokatah, od nokatah lije krvca crna. 2, 33. Malo rani glavu na junaku, poli krvca niz junačko lice. 2, 285. Pak dovati onu kupu s vinom, pa udara careva čauša, pršte kupa a pršte i glava i proli se i krvca i vino. 2, 481. A moje

ću lice nagrditi dok pokaple krvca od obraza. 2, 558. Te preseče na ruku konopce, poseč Gruju po desnici ruoi, iz ruke mu crna krvca lije. 3, 41. Prosijsca svila i kadivu, a iz svile crna krvca lije i komadi odlijeću mesa. 3, 470. Murat nega posjече po glavi, Pero rukom ranu pritisnuo, da mu krvca oči ne zaliva. 4, 88. Kako vojska nije počinula, niti gladna hleba založila, ni umorna vode napojila, od žeđe im usta ispućala, a niz prsi krvca oborila. 4, 406. Ijetko ga šakom udarila, dok dijete krvca obasula. Pjev. crn. 120b. A kud Stanka šine Begopova (*čorda*), iz Stanolja crna krvca lije. Osvetn. 2, 143. Rana sijeja, krvca teče živa. 3, 49. Krvca štrca, bijela platna plaće. 4, 61. — Vrana koža natrag pripovrnu, opasa ga trostrukom kangijom, puče koža kožu po sapima, a pokapa krvca po kopiti. Nar. pjes. vuk. 2, 559. Iz kopita crna krvca ide. 3, 242. Došlo mi je moga koža klati, da s' napijem krvce od kožica. 3, 490. — Po direknu udari hangarom, iz direkna krvca pokapala. Nar. pjes. vuk. 2, 197. A ne boj se, Stevo, čedo moje! krv ne ide iz babine ruke, nego ide krvca iz konopca. 3, 41. — Probudi se, sveče Muhameda, ter osveti krvcu prolivenu. And. Kačić, razg. 141b. Tu se teška krvca prolivaše, teška krvca kožska i junaška. 182a. Tu se dvije udariše vojske, tu se mnoga projevaše krvca. Nar. pjes. vuk. 4, 8. Tu se prosu krvca od junakah kako burna kiša iz oblaka. 4, 374. — Gdi je sopra, tu je dolibaša; gdi je vojska, tu je arambaša; gdi je krvca, tu je delibaša. 1, 444. — Maksim pade u travu se lenu, svega g' crna krvca obalila, krvcu pljuje, a tiho besjedi. 2, 480. — Cura dere vezene jagluke, te Tadiji krvcu ustavljaše. 3, 167. Raspiše mu puca na dolami, pa mu crpe krvcu iz nedara. 3, 509. — K njemu brzo Mitar doskočio i puštio krvcu od obrazah. 2, 632. Đurađ piše do tri sitne knige, ne piše i samim murečepom veće meša s krvcom od obraza. 2, 569. Rano rani, bilu knjigu piše; ne piše je crnim murečepom već je piše krvcom iz obraza. And. Kačić, razg. 73a. — Ja ti krvcu za me proli. S. Margitić, ispov. 218. On ne smjede poći na Kosovo za krst časni krvcu projevati. Nar. pjes. vuk. 2, 290.

d. *vidi krv*, 4. Gačani su vaši suparnici, od starine vašu krvcu pili. Osvetn. 2, 79. Piti krvcu kô i lozovinu. 2, 105. Teče gledat maleno i velo, kô će Turci vlašku krvcu piti. 4, 62.

e. *vidi krv*, 5. Koliko mu krvce žedan bješe, manu sablom, odsjече mu glavu. Nar. pjes. vuk. 2, 560. Hajduci čeznuć da još kojeg smire, jer im duzi od dangube dnevi, a na krvcu sažednele cijevi. Osvetn. 4, 34.

f. *vidi krv*, 6. Ne mogu ti rane preboleti, već ti prosta moja krvca bila! Nar. pjes. vuk. 2, 81. Marko ode Svetoj Gori slavnoj, pričesti se i ispovjedi se, jer je mnogu krvcu učinio. 2, 370. Ti se jesi krvi naučio, učinioš krvcu o prazniku. 2, 411. Nijesu se nigda umirili, niti mogu krvcu da umire. 2, 567. Jedan drugom krvcu halališe. 3, 381. Pa se onda obadva rukuju i po jednu čašu piju vina, jedan drugom dok oprosti krvcu. ta lasno je kavgu zametnuti, al' je teško krvcu oprostiti. 4, 306. Ko je krivac neka krvcu plati. Osvetn. 3, 137.

g. *vidi krv*, 11. A kô, moja krvca, gola je brez ruha. A. Kanižlić, rož. 28. Moli Boga, mila sele moja, da ti nisam lišce obljubila, da se nije krvca pomišala. Nar. pjes. istr. 1, 21.

KRVČICA, *f. dem. krvca*. — *Od xvii vijeka samo u pjesmama*. Povratu meni Hektora pres

krvčice. I. Zanotti, en. 87. Desna tva s ke proli slavnu ti krčicu (štamarskom grješkom krčicu, to se vidi po metru). Michelangelo. 52. Tvoju svitlost dvore i krvčicom svojom. P. Vitešević, odil. 24. Da svu za neg proliju krvčicu. I. Zaničić 14. Ta tu nije srca ni dušice, a kamoli duha i krvčice. S. Milutinović u Pjev. crn. 327a.

KRVEL, vidi krvelj.

KRVEL, m. (?) neka biljka. — U naše vrijeme. Krvel (Vujičić), Krvel (körbel), Anthriscus cerefolium Hoffm. (Visiani), v. Krfulica. B. Šulek, im. 179.

KRVEN, adj. koji pripada krvi, koji postaje od krvi. — Na dva mjesta xviii vijeka.

a. u pravome smislu. Bi zadovoljan da mu se krvna crjenost kaže na obrazu. A. d. Bella, razgov. 40.

b. crven kao krv. Bijele pristave i krvene (crvene?) obi imaju. J. Kavačin 289a.

KRVETIĆ, m. prezime. — xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Krvetić). Nikša Krvetić i brat mu Jakša. Spom. sr. 1, 37. (1402).

KRVĚŽDINA, f. augm. krv, osobito se kaže o krvi pomiješanoj s gnojem što teče iz rane ili iz prišta. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

1. KRVICA, f. vidi krvca. — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre, a između rječnika u Bjelostjenčevu (sanguiculus). Zlatan prsten u krvici plava. Nar. pjes. istr. 2, 127.

2. KRVICA, f. vidi krvavica, b. — U jednoga pisca našega vremena. Žestoko krja peca goveda, kojoj često kožu krvavi pa načini krvice. K. Crnogorac, zool. 155.

KRVICAN, křvična, adj. krvav. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Krvično svoje tijelo. S. Rosa 144b.

KRVIJA, f. ime groblju u Hercegovini. — Postaje od krv. Schem. herceg. 1873. 81.

KRVIJE, f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu pošarevačkome. K. Jovanović 142. — isporodi Krvija.

KRVIJSKI, adj. koji pripada Krvijama. Krvijaka (opština). K. Jovanović 142.

1. KRVINA, f. augm. krv. — Od xvii vijeka (rijetko).

a. uopće. Što jes bio čovjek? Krvina nečista. B. Kašić, nač. 67. Kot gladan lav na lov, oral na mrcinu, tako on na rusku goraše krvinu. M. Kuhačević 118.

b. tā λόγια, tečeće krvi poslije rođenja. Marija, kō rodila, po svećeniku bi učistjena od krvine od koje rodila su običajne prati se četres dana po rodjenju sina. S. Rosa 36b.

2. KRVINA, f. vidi krvnina. — Na jednome mjestu u naše vrijeme. Kad je dužna zadruga ili treba platiti krvinu... V. Bogišić, zborn. 28. može biti da treba čitati krvninu.

KRVINĀK, m. neka trava. — U Bjelostjenčevu rječniku (u latinskom dijelu kod vinca), i u Stuličevu: krvinak, trava, v. skrobut. Krvinek, Krvinak (što ti krv vstavlja Bjelostjenac), vinca pervinca (Bjelostjenac), laureola (Parčić), Vinca minor L. B. Šulek, im. 179.

KRVITI, křvīm, impf. samo u Stuličevu rječniku: v. krvaviti.

KRVITI SE, křvīm se, impf. uprav krvaviti se, ali samo recipročno, biti se do krvi, ubijati se, klati se. — isporodi krvaviti, 2, c. — Akc. se

mijena u praes. 1 i 2 pl.: krvino, krvite, u aor 2 i 8 sing. křvi, u part. praet. pass. (ako ga ima) křvlen. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (blutig zanken, cruentor). Nije potrebe da se vojske biju ni krve. And. Kačić, kor. 161. Da se krve, a ne da se lube. Nar. pjes. petr. 2, 48. A Ilija, krvopija stara, i prije se krvit naučio. Nar. pjes. hōrm. 1, 544. Pa se krve do žalosne majke. Osvetn. 2, 66. Ne mogli se poznat četenici, ter se jadni krvili među se. 7, 74. Plemena su se nemilice krvila između sebe. M. Pavlinović, rad. 45. Cijele vijekove oni su se krvili među sobom. M. Đ. Miličević, omer. 78.

KRVJAPROLIĆE, n. prolitiće krvi. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Da se toliki bojevi s krvjaprolitjem učiniše. F. Lastrić, test. 354b. — sasma nepouzdan (može biti da nije dobro naštampano).

KRVĻĚNE, n. djelo kojim se među sobom krve. — Između rječnika u Vukovu (das blutig-zanken, rixa cruenta). Načese se zadjevica i krvleđa. S. Ľubiša, prip. 127.

1. KRVNICA, f. šensko čelade kao kronik. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu: ,bojessa', ,carnificis uxor' (vidi b), i u Vukovu: ,die mōrderin', ,interfetriz'.

a. sa značenjem sprijeda kazanjem, šensko čelade što je koga ubilo, ali i kao psovka vrlo sloj i neprijateljskoj šenskoj glavi. (Pakleni duh govori:) Jevrijanske djevice dojde sin jedini, od naše krvnice, da nam dvor poplijeni. M. Vetranić 2, 203. Polinesto: Vajmeh meni! slip ovakoju kudi da grem, vajmeh kudi?... Da mi je koju uhvatiti... da poznaju što desnica umije ova silna moja koja ište, pipa sada te trojanske zle krvnice... Ne mogu li dostignuti koju od njih lutu zmiju, da krvnica kã očuti što je ovakom igrom igrat. 476—477. Oni kako s krvnicom sa mnom sved beside, ne kako s kraljicom. F. Lukarević 237. Koga je krvnica mati tva izdala. D. Zlatarić 4b. Ona, od majke potukana prikojene s gnusna bluda, glavu isprosi slavnā Ivana u silnika zlobna i huda. zasve ubojno na prošnje koje učini zla krvnica od bolesti kralj čutjenje sred smučena kaže lica... Ğ. Palmotić 3, 140ab. Kuga kućna, pravna dičice svoje. Đ. Rapić 114. Sestra sestri krvnica. Vuk, nar. pjes. 1, 216. Ta je baba krvnica i iskopānica. S. Ľubiša, prip. 200.

b. krvnikova (gelatova) žena. — U Stuličevu rječniku (vidi sprijeda). — nepouzdan.

c. u prenesenome smislu, o mjestu (šenskoga roda), uprav o narodu onoga mjesta, kao o krvnoj neprijateljici. Bukovice turačke krvnice. Nar. pjes. vuk. 5, 384. — I o državi. U ratu proti Velikoj Nemačkoj, njihovoj krvnici. M. Pavlinović, razg. 6. — Nije posve to isto u ovome primjeru gdje se shvaća država ili narod u metaforičkome smislu kao da je čelade: Kćeri Vavilonska, krvnico, blago onome ko ti plati sa djelo koje si nama učinila! Đ. Daničić, psal. 187, 8.

d. vidi u Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) puška iz koje ko koga ubije. I krvnice puške objesimo. P. Petrović, gor. vijen. 28. Rukostavnik isađe puškom krvnicom o vratu. S. Ľubiša, prip. 163. Osudiše da objesim krvnicu o vratu. Pravdonoša. 1851. 21.

e. u jednome primjeru (prevedenome s talijanskoga jezika) xvi vijeka, metaforički o usnama u lijepe djevojke koje kao da ubijaju. jer mame lude. Bih zaojeć osvete ugristi blizu noj krvnice

usni te (*tal.* Poco mancò che l'omicide labbra non mordessi). F. Lukarević 87.

2. KRVNICA, f. *vidi* krvnina. — U jednoga pisca našega vremena. Doć će Turci iskat mene živa, ... strće selo, krvnicu uzeti, jednu puku zulum nanijeti. Osvetn. 4, 6.

KRVNIČAN, krvnična, *adj.* koji pripada krvnicima. — Ima samo krvnično dračje u narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, te ne znam, kaže li se o dračju da je krvnično, jer ne pušta Jude bješkati te je usrok da ginu, ili je Krvnično Dračje mjesno ime. Čeraju ih niz krvnično dračje. Pjev. crn. 67^a.

1. KRVNIČENE, n. djelo kojijem se krvniči. (*vidi* 1. krvničiti). — U Stuličevu rječniku: v. krvnovanje.

2. KRVNIČENE, n. djelo kojijem se krvniči (*vidi* 2. krvničiti). — U Vukovu rječniku: die beschuldigung des mordes, 'rò caedis accusare'.

1. KRVNIČITI, krvničim, *impf.* raditi kao krvnik. — Mislim da je akcenat isti kao kod 2. krvničiti. — U Stuličevu rječniku: carnificis munus exercere gđje je ograničeno značenje (krvnik je gđlat).

2. KRVNIČITI, krvničim, *impf.* uprav zvati koga (objekta) krvnikom, pa po tome značenje u Vukovu rječniku: koga (t. j. dužiti koga za krv), einen des mordes beschuldigen, 'caedis accusare' (s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). — *Akc.* kaka je u praes. taki je u *impf.* krvničah i u *part. praet. pass.* krvničen; u ostalijem je oblicima onaki kaka je u *inf.*, osim aor. 2 i 3 *sing.* krvničš. — U naše vrijeme. Što me krvniči N. N. Pravdonoša. 1851. 8. Koji bolesnik umre ispod ruke lekara da ga ne ima kuća mrtvoga ni najmaše krvničiti. 85.

KRVNIČKI, *adj.* koji pripada krvniku ili krvnicima, koji je kao u krvnika. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu ('di boia', 'carnificus' 144^a), u Stuličevu ('dei manigoldi', 'carnificinus'), u Vukovu (dodano u trećem izdanju): krvnički (krnički), 'mörder-', 'occisoris'.

a. *adj.* Osladivši ona krvnička srca. B. Kašić, fran. 67. Tim ako su blage čudi (*krafi*), ter krvničku mrze želu... I. Gundulić 482. Prominivši ovu krvničku čud. A. Kanižlić, kam. 57. Ter se ootijepi meso od kosti cječ krvničke nemilosti. N. Marči 51. — Pružiše krvničke ruke. P. Bakšić 59. Svrhu Isusa pružiše krvničke ruke. M. Lekušić 53. — Od njegove krvničke oblasti bio sam oslobođen. I. Grljičić 156. — E da li će blizu tebe stati prijesto krvnički i onaj koji namišlja nasile nasuprot zakonu? Đ. Daničić, psal. 94, 20. — Krvničku ovu zapovid ispuniše i Teoktista umoriše. A. Kanižlić, kam. 18. — Krvničko je ovo dilo. uzroci. 289. Omrsla mi je kutna radna kao da je krvnička. S. Lubiša, prip. 85. — U ova krvnička vrmena. A. Kanižlić, kam. iv. — Presjednik sam pravdu činaše u rasprami krvničkijem i glavnijem. S. Rosa 156^{ab}. — Ne smijahu kičeni svatovi, el je Maksim krvničko koljeno. Nar. pjes. vuk. 2, 546. Tamo ode krvničko koljeno (*Maksim*), on će dvorit cara u Stambolu, izdvorice kaku vojsku silnu, te će zemlju našu pogaziti. 2, 566. Vidite li gđje onaj krvnički sin posla da mi odsiječe glavu? Đ. Daničić, 2car. 6, 82. — Da na jedno selo udarimo, da krvničke kuće poharamo. Nar. pjes. vuk. 4, 397. To je sa Saula i s doma njegova krvničkoga, što pogubi Gavaonane. 2sam. 21, 1. Hoćeš li suditi gradu krvničkom? jesek. 22, 2. — Zatočnik je, dokle ne iskali na krvničkoj (krv-

nički ili od krvnika napravljenoj) rani svoje boli. Osvetn. 1, 58.

b. *adv.* krvnički, kao krvnik, kao krvnici. Ali oni s nama bratski neće, već krvnički po Turskom načinu. Ogled. sr. 5. Počeše se krvnički goniti. P. Petrović, gor. vijen. 8. Živimo bracki, a ne krvnički. S. Lubiša, prip. 158. Jakovljević dobar junak bijaše, no i vino krvnički pijao. u M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 192.

1. KRVNİK, krvnika, m. čovjek što je učinio krv, što je prolio (*tuđe*) krvi, ubilac. — *Akc.* kaka je u *gen. sing.* taki je u ostalijem padešima, osim *nom. sing.*, i *voc.*: křvniše, křvnići. — Od xv vijeka (*vidi* b), a između rječnika u Vrančičevu ('carnifex'), u Mikaljinu ('karvnik, krvnik, 'carnifex'; krvnik, manigod, cocan, 'carnifex'; krvnik, nemio, 'sanguinarius, crudelis, immanis, saevus'), u Belinu ('boia, carnesice', 'carnifex' 144^a), 'sanguinario, add. vago di sangue', 'sanguinarius' 641b), u Bjelostjencevu (v. habar), u Voltigijinu ('sanguinario; boja, manigoldo', 'blutdurstig; scharfrichter'), u Stuličevu ('carnifex, carnufex, tortor'), u Vukovu ('der mordschuldige', 'occisor'), u Daničićevu ('kravnika, homicida').

a. interfecto, percussor, čovjek koji je u nekom osobitome slučaju nekoga ubio, koji je dušan krv, često s genetivom ili s adjektivom posesivnijem čime se kaže koga je ubio. Račena začeti (*Lukrecija*) jak slavna vladika osvete nositi od tvoga krvnika. Š. Menčetić—G. Drčić 478. Krvnikom kako bih mogla se osvetiti. D. Zlatarić 2^a. Stražnik tačen sa krvnika. J. Kavašin 121^b. Tako biva svoj krvnik. F. Lastrić, ned. 111. Poginuo, sam sebi krvnik budući i smrt zadajući. I. Velikanović, uput. 1, 168. Volim biti morskim ribam hrana, neg' Voinu sa nevoju ljub, neg' Voinu bratinu krvniku. Nar. pjes. vuk. 1, 586. Ale račun brata dosivaše: 'O ti Mujo, brate i krvniče!' 2, 50. Stan', krate, izjeli te vuci! ne nosi mi Dmitrova krvnika. 3, 841. Znaajući ovo da pravedniku zakon nije postavljen nego bezakonicima, ... krvnicima oca i matere, krvnicima ljudskima. Vuk, pavl. 1tim. 1, 9. Kad je ko ubio čovjeka slabo se je tražio krvnik nego se iskala globa (krvnina). Vuk, živ. 264. — *Ako može pripadati i ovaj primjer:* Ako li gdo ubije tebe, vsemu svitu krvnik bude. Aleks. jag. star. 8, 909.

b. homicida, sicarius, čovjek koji je uopće gđjekoga ubio; kaže se u slome smislu (*isporedi c*) kao uvredna riječ. Ods svits i ods abnće svlskli i učinili veliku sramotu što ne bi ods krvnika učinili. Spom. sr. 1, 104. (1411). Ovdni krvnikom stana. M. Drčić 65. Oni koji po sudu křtjanskomu pogubi čovika kako prava pravda odsudi oni nije krvnik. M. Divković, bes. 26^b. Kako krvnici bodi, koji, sici. B. Krnarutić 28. Bog mrsi na krvnika. P. Kanavelić, iv. 424. A jadovnih množ krvnika sunovrato da pogine. J. Kavašin 351^a. Krvnik malo haje hoće li žuta biti ova rana koju rastvora. B. Zuzeri 186. Na drvu od križa, isdahnut među dva krvnika i lupeža. Đ. Bašić 58. Kad dođe bliže ima čudo i videti: devet divova baš onijeh krvnika gradskijeh a hima svijema glave posječene. Nar. prip. vuk. 2 192. — U metaforičkome smislu. Krvnik i lupež jest svaki grih smrtni. F. Lastrić, ned. 192. Tot grešnik svaki bi krvnik nemilosrdni. I. M. Mattei 322. — U ovome primjeru: Budi tebe kako krvnik i očitnik. N. Rašina 62^a. math. 18, 17 moglo bi biti tako značenje, ali riječ nije na svome mjestu, jer stoji prema lat. ethnicus. sar je pisar is drugoga ru-

kopisa slo prepisao riječ carinik što bi odgovarala lat. publicanus (ovdje očitnik)?

E. u dobrom smislu, ili dajbudi ne u slome, isporodi krvnik, 1, d, a) bb). Pak ti kupi pod barjak junake, sve krvnike i beskućanike. Nar. pjes. vuk. 8, 468. — *Tako je i u ovome čudnovatome primjeru:* Ti s' ne bojiš na zemlji junaka, već češ bolan umrijeti, Marko, ja od Boga od starog krvnika. Nar. pjes. vuk. 2, 440.

d. homo sanguinarius, caedis avidus, saevus, *snačene je kao kod b, ali je razlika u tome što može snatiti i čovjeka koji je nakan na ubojstvo i na krv, ne ističući da je koga ubio.* Slobodi mene od krvnika. A. Gučetić, roz. mar. 108. Razluči me od krvnika, stav' u pravednim dušu moju. A. Komulović 77. Gdi je pod nogam od krvnika ko više njih svijeh gospodi. I. Gundulić 547. Ne pristajuć s svake strane još krvnici sli vapati. 552. I čijem krvnik nesmišeni pun objestit pun vrlino bez milosti hara i plijeni župe i sela... G. Palmotić 1, 22. Hudi krvnik pun poraza jedan bijeg ne ukaza blage svijesti. 2, 440. Od krvnika tvoje odvrataš sveto lice. A. Vitalić, ist. 19^b. Od zlotvora i krvnika izbavit nas prišo je. I. Đorđić, usd. 204. Krvnici i nemile samosilnike. Đ. Bašić 101. I tu glavu posjekli krvnici! Nar. pjes. vuk. 3, 431. — *Amo mečem i ovaj primjer (o vuku):* Gdi sam ja od vuka krvnika jagheće čuvao. M. Vetranić 1, 156.

e. vexator, *progonilac, čovjek koji progoni do krvi i smrti.* — *nije svugda lako razlikovati od snačena pod d i f.* Krvnikom ne daj moj život u ruke. M. Vetranić 1, 386. Te jeda se osvetimo zlomu krvniku. M. Držić 144. Da budem ožalostiti i smesti zavidnike i krvnike. A. Gučetić, roz. jez. 228. Bižeći kralj i gospodin segaj svita od krvnika usilnika. B. Kašić, is. 18. Ne moj mili čačko veče, neg krvniče moj nepravi. G. Palmotić 1, 179. Ukloniti ga od progonstva krvnika Iruda. F. Lastrić, svet. 21b. Jovan pode da traži krvnike (*svoje*). Nar. pjes. vuk. 2, 87. Od Turčina našega krvnika. 4, 51. Osobito Cengiz Alaj-bego, krvnika ga riščanskoga nema. 4, 51. Ja bih ovu vojsku okrenuo na našega staroga krvnika. 4, 397. Nema krvnika nad poturčehaka. Nar. posl. vuk. 208.

f. inimicus capitalis, *neprijatelj ili dušmanin do krvi, do smrti.* Izeti iz ruka od djavla, moga krvnika. A. Gučetić, roz. jez. 194. Oprokužena od krvnika i neprijatelja njegovih. B. Kašić, is. 50. Zbijen je, za uteč hude štete, primit s očim zašetime od krvnika svake uvjete. I. Gundulić 478. Rob je krvnika paklenoga. A. Kanižlić, utoč. 404. Tko rad lika zmiju gubi, on krvnika svog' pogubi. V. Došen 115^b. Evo danas bega Ćubovića, tvog zlotvora a krvnika moga. Nar. pjes. vuk. 3, 468. Krvnika sam dobio tvoga. 4, 91. Znaš, Murate, moj stari krvniče! 4, 519. Pa snadeš li, Murate krvniče? 4, 520. Do suda kao krvnici, a od suda kao braća (vaša parci da budu). Nar. posl. vuk. 68. Navadenik gori je nego krvnik. 185. Nije krvnika bez brata rodika. (U Crnoj Gori). 215. U stara krvnika nema nova prijatelja. 386. — *I u ovome je primjeru tako snačene:* Aleksandre, nam krvnika budi. Aleks. novak. 125 (*pokvareno u rukopisu jer je izostavljeno ne, isporodi: Aleksandre, ne budi nam neprijatelj.* Aleks. jag. star. 3, 812). — *Metaforički.* Jesu ne samo neprijatelji, nu još krvnici Božje pravde. A. d. Bella, razgov. 84. Celivamo se kō prijatelji, a toboci kō krvnici. (D). Poslov. danič. Braća ka' i braća, a toboci ka' i krvnici. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 29. Većega krvnika čovek nema

od rdave kuće i baštine. (Niti je može držati ni ostaviti. U Ornoj Gori). 89.

g. carnifex, *čovjek kojemu je posao stratiti ili mučiti ljude na to osuđene (vidi i u rječnicima).* Er da sam nevnik glavom i svim dužan, taj bi me sam krvnik žaleći bil tužan. G. Držić 898. Još će se za svoje krvnike moliti (*mučnici*). N. Dimitrović 72. Krvnici i manigodi. I. Držić 832. Krvnik čini usaći sločinca na vrh vješala. M. Radnić 200^a. Krvnik, to jest sluga od pravde. P. Posilović, nasl. 139^a. Karolu kralju očito na pijacu od krvnika glava bi odsječena. P. Vitezović, kron. 192. Tamničarskijeh ter iz dvora nega izvede krvnijek hudi. A. Vitalić, ostan. 202. Jakov sveti kom kad krvnik njegda kleti siječe uda. J. Kavašin 840^b. Bi dakle udiš od krvnika povučen k mistu od muke. F. Lastrić, od' 120. Krvnici rastežući i prikivajući Gospodina. test. 117^a. Mojaše Isukrst na križu, ne samo za krvnike svoje, nego i za sve kolike grišnike. A. Kanižlić, fran. 217. Sokrata uze otrove čašu od krvnika. M. A. Rejković, sabr. 1. Jesu krvnici, to jest oni koji plaćeni su da koga ubiju. A. d. Costa 1, 181.

2. KRVNIK, *n. neka bička.* Krvnik, rus. кровикъ (Inula helenium), Cynanchum vincetoxicum RBr. (Parčić). B. Šulek, im. 180.

KRVNIKOV, *adj. koji pripada krvniku (vidi 1. krvnik).* — U Stulićevu rječniku: „carnificis, ad carnificem spectans“.

1. KRVNINA, *f. homicidium, krv, ubojstvo.* — *Mislim da je akcenat kao kod 2. krvnina.* — *Na dva mjesta xvii i xix vijeka.* I mene istina starih ljudi smeta, da svaka krvnina smrtju je prokleta; i tko sablom druga svoga pogubljuje bez odloka duga sablom umiruje. I. T. Mrnavić, osm. 180. Kaži po istini, ki su bili vlasi na krvnini. Osvetn. 4, 48.

2. KRVNINA, *f. što se plaća za krv (ubojstvo).* — *Mislim da se akcenat mijenja u dat. sing. krvnini, u acc. sing. krvninu, u voc. sing. krvnino, u nom., acc., voc. pl. krvnine.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu („das blutgeld“, pretium sanguinis“).* Krvnina „multa o pagamento per il sangue“. S. Budmani 422^b. U Turskoj je krv turska 1000 groša a srpska (i svakoga drugog hrišćanina) 1001 groš (tako pripovijedaju). krvninu ne plaća samo onaj koji je učinio krv nego sve ono selo (a kašto i više obližnjih sela zajedno) gdje je krv učinjena (kad je krv učinjena u varoši, onda i Turci moraju plaćati krvninu). krvnina se ne plaća samo kad čovjek ubije čovjeka, nego i kad čovjek umre na putu od zime, kad padne s drveta ili s koča te slomi vrat, ili oda šta mu drago bi umro, samo kad ga nađu na putu ili u polju mrtva (takovi se čovjek ne smije prije sahraniti dok ne dođu Turci da ga čine češ). Turci slabo traže krvnika nego ištu krvninu: zato krvnik dosta puta uteče u drugu nahiju dok ljudi plate krvninu i malo pozaborave, pa poslije opet dođe natrag, i niko mu se ne čini ni vješt, osim roda onoga koga je on ubio (a s rodom mora da se miri, jer će ubiti i oni nega). Vuk, rječn. kod krvnina. (*Drobnjaci*) često su Turke ubijali i glave im sjekli... ne plaćajući nikakve krvnine. nar. pjes. 4, 460.

KRVNIŠTE, *n. mjesto gdje se strate ljudi osuđeni na smrt.* — *Samo u Stulićevu rječniku: „carnificina, locus ubi sontes puniuntur“.*

1. KRVNIŠTVO, *n. u Stulićevu rječniku: uz krvništva.* — *posve nepouzdano.*

2. KRVNIŠTVO, *n.* facinus cruentum; caedes, *krvničko djelo*. — *Postaje od krvnik nastavkom istvo, te se k ispred v mijenja na č, a za ovijem s ispada: krvništvo (ovako se nahodi nekoliko puta pisano); pa se i č ispred t mijenja na š.* — *Od xvii vijeka.*

a. krono ili krvničko djelo uopće (ne misli se svagda na ubojstvo, nego i na mučenje i mrcvačenje). Čini ju (*svetu Katarinu*) sfući golu i bičima oštrijemi od žila volujijeh biti žestoko... uzrokujući u puku koji izgledaše to krvništvo toliko pomilovanje, da sfikolici plakahu. B. Kašić, per. 174. Izbavi me od krvništva, Bože (*libera me de sanguinibus, Deus*). M. Alberti 284. psal. 50, 16. Od krvništva njegova kako je posli čateno. A. Kanižlić, kam. 60. Jeda ne može strah zadati takvo krvništvo? 102. Sjeročina još nevoljna ovijeli rad krvništva od vas počinena. Osvetn. 4, 52.

b. u pisaca našega vremena, krv, ubojstvo. Krvništvo, umorstvo, 'mord', 'omicidio'. B. Petranović, ručna kn. 56. Krvništvo, 'mord, mord-that'. Jur. pol. terminol. 352.

KRVNŌV, *krvnŏva, m. krvnik, ali se upotrebljava kao psovka.* — *U Vukovu rječniku: als schimpfwort für krvnik' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.*

KRVNOVAŊE, *n. djelo kojijem se krvuje.* — *U Stulićevu rječniku: nepouzdano.*

KRVNOVATI, *krvnujem, impf. u Stulićevu rječniku: v. krvničiti.* — *nepouzdano.*

KRVO, *m. hyp. krvnik (kao psovka, isporodi krvnov).* — *U naše vrijeme.* Zlo si, krvo, uradio, da pritisneš prava čoveka! Srp. zora, god. 2, sv. 2, str. 28.

KRVŌBLUVINA, *f. bluvanje krvi.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka.* Neprstanom krvŏlvinom do malo dan i dušu istoči. P. Vitezović, kron. 21.

KRVOCKVRN, *f. u Stulićevu rječniku: incestus, incestum.* — *nepouzdano.*

KRVOČ, *adj. valja da znači: u kojega su krvave oči. može biti i muški nadimak.* — *U dubrovačkoj poslovići xviii vijeka.* Igra na batoča u Vlahu krvoča (vrvoča). (Z). Poslov. danič.

KRVODJEVSTVO, *n. stuprum.* — *Na jednom mjestu u pisca xvii vijeka (po zapadnom govoru krvodivstvo), a između rječnika u Stulićevu (krvodivstvo, incestus, incestum) s dodatkom da je uzeto u Mrnavića.* Zabraňuje se krvodivstvo što jest sagrišiti s divicom. I. T. Mrnavić, ist. 100. — *nepouzdano.*

KRVODUŽBINA, *f. caedis crimen, dug sa krv, krivica ubojstva.* — *U naše vrijeme.* Poprasmo ih od svake krvodužbine. V. Vrčević, niz. 205.

KRVOHODŠA, *adj. f. menstruata.* — *Drugi je dio riječi part. praet. act. ii od glagola hoditi.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Ne pristupi k ženi krvohodšoj (griješkom krvohodskoj). I. Bandulavić 88a. ezech. 18, 6. Krvohodšoj = od koje krv grede, k ženi. 299.

KRVOJEDAC, *krvojeca, m. onaj (u jedinom primjeru lav) koji jede krv, koji se hrani krvju.* — *U rukopisu xvii vijeka pisanome crkvenijem jezikom (pisano je ja mj. jš po slovenskome jeziku).* Lsv že reče: ... Travu bo jastš sš a ne mōsa, pače bo ašz krvvojadžš sij togo byhš sšn(j)elb. Stefanit. star. 2, 276.

KRVOJEVIĆ, *m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskom.* Statist. bosn. 28.

KRVOKAPKA, *f. neka bilka.* Krvokapka (prema nem. bluttröpfchen), Sanguisorba officinalis Grtn. (I. Sabjar). B. Šulek, im. 180.

KRVOKOPICA, *f. neka bilka.* Krvokopica, Cynodon dactylon Pers. (Vukasović). B. Šulek, im. 180.

KRVŌLIJA, *m. (u plur. f., gdje gdje i u sing.) čovjek koji lije tuđu krv, vidi 1. krvnik.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Voltigijinu (uz krvolok), u Stulićevu (sanguinarius, sanguinolentus, sicarius, carnifex'), u Vukovu (blutvergiesser 'qui sanguinem facit').* Ove riječi skrovitijem načinom govori svakomu krvoli(ji) koji proljeva krv čovječansku. M. Divković, bes. 26b. Da im pusti Barabana zločinca, razbojnika i krvoliju. 379a. Nemoj čekati da te Bog izdešja nego budi ti napre krvolija od samoga sebe. M. Radnić 559a. Dva Mehmeta, krvolije oba kleta. J. Kavanin 288b. Tada se većma umoriše krvolije s. Blandinu mučeći. J. Banovac, pred. 70. Sad ga (*Isukrsta*) gledaj među nemilim krvolijam svezana. J. Filipović 1, 88b. Dojdoše u misto gdje ima smrt primit po krve krvolije. 1, 449a. Čud oštru imadiše kako svaki krvolija. P. Knežević, pism. 107. O neharini vi Žudije i nemili krvolije! muka. 81. Što ćeš ti ovdi, živino paklena, krvolijo duša plemena Juskoga? F. Lastrić, od' 877. Evo ću vam ja ukazati lupeže i krvolije, koji zasidu čine. ned. 192. Ne bi ovo zadosta bisu krvolija. A. Kanižlić, kam. 106. Da ih pridade u ruke krvolija. 890. Zlamenuje da je Isukrst od krvolija svlačen. bogoljubnost. 254. Međuto nemile krvolije mučiše ovo ditešce. E. Pavić, ogl. 440. Isti kad se vođaše na muke od svoji krvolija bi mojen da zaniče ime Isukrstovo. M. Zoričić, zrcalo. 9. Al' Budima obranit ne može već izgibe silna vojska moja od Lorene duke nevirnoga, krvolije naroda turskoga. And. Kačić, razg. 235b. Krvolije smrti očevine on pofata. Nadod. 144. Ne imadoše za tada ondi gelata koji bi onoga obisio krvoliju. Đ. Rapić 120. Da ga ona danas ne bude prikazala, ne bi imali dopušteše oni krvolije frustati ga. A. Tomiković, gov. 29. Do čadora krvolije Marka. Pjev. crn. 185a. Dedaga je krvolija stara. Osvetn. 8, 48. Neki brati krvoliju svoga. 3, 107. — *U prenesenome smislu o čemu neživu ili umru* Ta je ogañ muka čudnovata, osuđenim gñivni krvolija. L. Ćubuški 20. Isti poluvirci su stajnu ispodiv pogrdivali i nu sad krvoliju sad zamku nazivali. G. Pešalić 129.

KRVŌLIJŊSKI (krvŏlinski), *adj. koji pripada krvolijama.* — *U dva pisca xviii vijeka.* Budući on kano i Isus, između tolikih po krvolinski ruku smaknutja usdržan bi. E. Pavić, ogl. 99. Ostavivši svoga meštra u ruku krvolijinskih. 612. Pridavši Pilat Isusa vojnikom, ovi još mu i drugu opaku i krvolijinski sramotu ućiniše. 618. Bijaše mu naj prije radi krvolinskoga ubojstva smrtna osuda prošivena. Đ. Rapić 211.

KRVŌLIJŊNSTO (krvŏlinstvo), *n. proljevanje krvi, krvno djelo (uprav osobina krvolijja).* — *Na jednom mjestu xviii vijeka.* Nego dionik biti krivog i opakog dila i krvolijinstva. E. Pavić, ogl. 416.

KRVŌLOČAN, *krvŏločna, adj. koji loče krv, ali samo u prenesenome smislu o čeladetu što rado kro proljeva i ubija.* — *isporodi krvopilan.* — *Od xvii vijeka.*

a. adj. Jer budući ostavili puni straha i skončanja krvŏločnijeh ljudi sili svakolika svoja

imanja... P. Kanavelić, iv. 522. Prije bi se pustio od svih krvoločnih silnovladaca mučiti. P. Knežević, osm. 122—128. O razbojniče krvoločni! Đ. Rapić 4. — *Metaforički, o čemu umnu ili nešivu*. Krvoločna pravda. V. Došen 70a. Težakši je krv krvoločan i krvopilan. J. Bogdanović.

b. *adv.* krvoločno. Krvoločno da nasrnu (hajduci). V. Došen 264b.

KRVOLOČANSTVO, n. osobina onoga koji je krvoločan, u konkretnome smislu, krvno djelo. — *U dva pisca xviii vijeka*. Pusti se u grihe bludnosti, krvoločanstva. A. Kanižlić, utoč. 79. Venceslav bio se je veće utopio kanoti u nečistoću, u nemilost i krvoločanstvo. A. Tomić, gov. 105. Krvoločanstva koja su činili Sveci Moskovom. živ. 202.

KRVOLOČĖNE, n. djelo kojijem se krvoloči. J. Bogdanović.

KRVOLOČITI, krvoločim, *impf.* raditi kao krvolok. — *U naše vrijeme*. Zar mislite pustajlit sa vazda, da kradete i krvoločite? Nar. pjes. mag. 1864. 80. — *U drugome značenju* (aktivno i sa se, refleksivno) truditi i raditi preko mjere. Krvoločim svaki dan i na svom i na tuđem poslu, pa opet nemam ništa. 'Tako ti sav svijet žive, neko se krvoloči, neko muči, a neko pjeva'. J. Bogdanović.

KRVOLOČKI, *adj.* koji pripada krvolocima. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Za ukloniti se krvoločki ruku. E. Pavić, ogl. 496.

KRVOLOČNICA, m. i f. *vidi* krvopilica. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Muči, lueka krvoločnica!'. J. Bogdanović.

KRVOLOČNĖK, m. *vidi* krvolok. — *U Vukovu rječniku uz krvolok*.

KRVOLOČNOST, krvoločnosti, f. *vidi* krvoločanstvo. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Dojdoše komšije i videći priveliku krvoločnost, objaviše sudcu. Đ. Rapić 120.

KRVOLOČNĖK, m. *neka* bijka. KrvoločnĖk, Vinca minor L. (u Loboru), v. Krvinek. B. Šulek, im. 180.

KRVOLOK, m. krvoločan čovjek, *vidi* 1. krvnik. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (sanguinarius, sanguisuga, tyrannus. v. krvnik), u *Jambresićevu* (sanguinarius), u *Voltigijinu* (sanguinario, manigoldo, blutmenschen, blutdürstiger mensch), u *Stulićevu* (bibendi sanguinis avidus), u *Vukovu* (blutdürstiger mensch, sanguinarius. cf. krvopilac). Većkrat ste razbili krvoloke naše. P. Vitezović, odil. 83. Niti se je bojala Iruda krvoloka. A. Kanižlić, utoč. 544. Oslobođeni od krvoloka Holoferna. 789. Obisno sebe smiče, krvolok je mnogo gori. V. Došen 116a. I krvolok sebi biva žderuč. 180b. Krvolok Hiero pitaše Simonida. M. A. Belković, sabr. 6. Ovaj mudri meštar krvoloka cesara Nerona. 7. Što učini tebi domovina tvoja? svoje zemlje težak krvoloč! A. T. Blagojević, pjesnik. 28. Eto ti sinovlji krvolok leži pred vratima. S. Lubiša, prip. 177.

KRVOLOKA, f. *neka* bijka. Krvoloka, (prema lat.) Sanguisorba L. (I. Sabljar). B. Šulek, im. 180.

KRVOLOKATI, krvoločem, *impf.* u *Stulićevu rječniku*: 'sanguinis bibendi avidum esse'. — *nepoznato*.

KRVOLOŠTVO, n. osobina onoga koji je krvolok, krvno djelovanje, krvavo djelo. — *Postaje od krvolok nastavkom stvo; k pred ь postaje č, te sa ovijem s ispada, pak se č ispred t mijenja*

na š; ali se nalazi pisano i krvoločstvo i krvoločtvo. — *Od xviii vijeka*. Cesara Leona krvoločtvo. A. Kanižlić, utoč. 47. Krvoločtvo tvo nemilo ljudstvo moje davi i žere. I. Krmpotić, kat. 42. Sačuvan od krvoločstva Borisa. A. Tomić, živ. 17. Uzstavio je svoje čete od krvoločstva. 196. Da, gospodar moj, stojetno krvoločtvo slobodoumnih Ingleza. M. Pavlinović, razg. 78.

KRVOLOŽJE, n. incestus, incestum. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Krvoločje u prvomu kolinu. Ant. Kadžić 412.

KRVOLUK, m. krono djelo. — *Postaje od krvturskijem nastavkom luk*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Zlogledan biše čiča krvoluka koga u svojoj kući i u kraljevstvu učini. And. Kačić, 857.

KRVOŁAC, krvolca, m. pogrdna riječ. Skoro-teća. 1844. 249. — *vafa da je postalo od krvolija*.

KRVOŁEV, m. krvoljevan čovjek. — *U istoga pisca našega vremena u kojega ima i krvoljevan*. A za nime krvoljevi druzi. Osvetn. 7, 22.

KRVOŁEVAN, krvoljevna, *adj.* koji lijeva krv, u primjerima o boju u kojemu se lije krv. — *U jednoga pisca našega vremena*. Ne nose vam boja krvoljevna. Osvetn. 6, 20. Nakon duga boja krvoljevna. 7, 67.

KRVOŁUBAN, krvolubna, *adj.* prijazan. M. Pavlinović.

KRVOŁUBNOST, krvolubnosti, f. prijaznost, 'affabilität'. Sada su Turci stekli u se niku krvolubnost; da su onaki do sad bili, mogli smo od čoje obojke nositi (Bošnjak). M. Pavlinović.

KRVOMETNICA, f. u *Vukovu rječniku*: žensko čeljade koje lude u kući zavađa (kao 'meće krv' među njih), 'ein frauenzimmer welches die hausgenossen mit einander verfeindet', 'mulier inter domesticos inimicitias concitans'.

KRVOMIJESTVO, n. incestum. — *U knizi pisanjoj crkvenijem jezikom xv ili xvi vijeka*. Ubijstvu i krvoměstvu. Aleks. novak. 82.

KRVOMIJEŠAC, krvomiješca, m. αλουετης, incestus. — *U dva rukopisa pisana crkvenijem jezikom*. Gde suť zlije človeci, pogani, krvomešcije, dušegubci. Starine. 18, 202; 22, 204.

KRVOMOČAN, krvomočna, *adj.* koji mokri (moći) krvju. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: (kaj-kavski) krvomočen, 'sanguinem mingens'.

KRVOMOK, m. *neka* bijka. Krvomok, Tormentilla erecta L. (Vraz). B. Šulek, im. 180.

KRVOMUTAN, krvomutna, *adj.* koji (drugima) muti krv, koji zameće svađu. — *U jednoga pisca našega vremena*. Pop je napao na ženu lajavu i krvomutnu. S. Lubiša, prip. 144. Srdita i krvomutna žena. 200.

KRVOMUTITI, krvomutim, *impf.* mokriti krvju (mutiti mokraću krvju). — *U jednoga pisca našega vremena*. Ovome se čoveku požale ljudi što im goveda krvomute (mokre krvju). M. Đ. Milićević, živ. 2, 10.

KRVOMUTNICA, f. krvomutno žensko čeljade. — *U naše vrijeme*. Ova krvomutnica trkne u Budvu. S. Lubiša, prip. 64. Krvomutnica, žena koja piri svađu. Slovinac. 1884. 143.

KRVOOBRAZAN, krvobrazna, *adj.* krvav (krvava obraza, t. j. oblića). — *vidi u Daničićevu rječniku*: krvobraznъ, 'cruentus'; 'въ krvovobraznuju pućinu'. Gilffarding, bosn. 275.

KRVOOČAN, krvočna, *adj.* krvavijeh očiju.

— *U Stuličevu rječniku*: 'sanguineis oculis praeditus, sanguineo adpectu intuens'.

KRVOPERKA, *f.* *neka riba*. Leuciscus rutilus. Gudince kod Đakova. D. Hirc.

KRVOPILJA, *m. i f.* što pije krv. — *Od xviii vijeka*.

a. *m. ili f. (u množini svagda f.) čovjek što lije tuđu krv, što ubija, krvnik*. — *Ismeđu rječnika u Vukovu*: *f. (u Crnoj Gori) vide krvopilac*. Dobro došo, turska krvopijo! And. Kačić, razg. 182b. To su turske vazda krvopije. Ogled. sr. 87. Pogin'o je Kurić Osman-beže, luta guja, srpska krvopija. Nar. pjes. kras. 1, 165. Krvopije i lukavi neće sastaviti polovine dana svojih. Đ. Daničić, psal. 55, 23.

b. *f. u prenesenome smislu, o sabli*. I uzima sablju krvopiju. Nar. pjes. mag. 1869. 116.

c. *f. vrlo težak posao, trud (koji tako umara kao da čovjeku krv pije)*. — *U Vukovu rječniku*: (u Crnoj Gori) 'eine schwere arbeit', 'ingens labor'. [vide krvosalija].

d. *u Stuličevu rječniku*: *v. pijavica*. — *ne pouzdano*.

KRVOPILICA, *m. vidi krvopija, a.* — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu (krvopijica, 'sanguinem bibens')*. Oni prokleti krvopijice nemilostivi. Glasnik. 56, 76. (xv vijek). Lutaago oružnika onogo i krvopijicu. Glasnik. 11, 111. (xvii vijek).

KRVOPILAC, krvopilca i krvopioca, *m. vidi krvopija, a.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (krvopilac, krvopilca, 'der blut-sauger', 'sanguisuga'. cf. krvolok, krvoločnik, krvopija)*. Krvopioce i lukava mrzi Gospod. Đ. Daničić, psal. 5, 6. Nemoj duše moje pogubiti ni života mogega s krvopilcima. 26, 9. A ovaj je nesretan i kriv, žrtva i krvopilac. M. Pavlinović, razl. spisi. 189. 'Nije on čojk, on je krvopilac, on bi te na raznu ka' zeca okreta'. J. Bogdanović. — *Metaforički, o maču, isporodi krvopija, b.* Uzalud u ruoi krvopilca mača. Srp. zora. god. 1876, br. 4, str. 22.

KRVOPILAN, krvopilna, *adj. koji pije krv (u prenesenome smislu, isporodi krvopija i krvopilac)*. — *Od xviii vijeka*. Naziva Jorama krvopilnim ubojicom. I. J. P. Lučić, razg. 129. — *U drugome značenju, isporodi krvopija, c.* 'Krvopilan ja š' nom krv svaki dan jedem'. J. Bogdanović.

KRVOPILICA, *m. i f. vidi krvopija i krvopilac*. — *Od xviii vijeka*. Ne bi li se uticali Žudijem krvopilcam. M. Pavičić 50. Šest opaki krvopilica. I. J. P. Lučić, izk. 17. Dokle ćeš (Bože) trpiti krvopilice tvoje slave? razg. 86. Joram nemili krvopilica. 129. Gano piše po Travniku vojsku, nabodice i krvopilice. Nar. pjes. horm. 1, 53. 'Olasi, krvopilice lucka, krv lucku piješ'. J. Bogdanović.

KRVOPILILJA, *f. težak posao, isporodi 'krvopija' i 'krvosalija'*. 'Ko će to uraditi, ta to je krvopilija'. u Dobroslu. M. Medić.

KRVOPILITI, krvopilim, *impf. s velikom mukom živjeti, isporodi krvopilan na kraju (i krvopija, c) i krvopilija*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović. — *vidi kod krvotežiti*.

KRVOPILNİK, *m. krvopilac, vidi krvopija, a.* — *Na jednom mjestu xvii vijeka*. Carom ne svojuju kad krvopilnici. I. T. Mrnavić, osm. 108.

KRVOPILĖNE, *n. djelo kojijem se krvopili (Krvopileње)*. J. Bogdanović.

KRVOPITAN, krvopitna, *adj. koji se plđ (hrani) kroju*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'qui sanguine nutritur'.

KRVOPIVAC, krvopivca, *m. krvopilac*. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Nenasitni krvopivci, gvozdožeri i gavrani. J. Kavašin 456a.

KRVOPROLIĆE, *n. proljevanje krvi, pokoj*. — *Po stslav. (crkvenome) krvoprolitije*. — *Ismeđu rječnika u Vukovu*: 'das blutvergiessen', 'caedes' s primjerom: I tu vide Lopusina Vuča na Krnovu da bit ništa neće a do slića i krvoprolića (Nar. pjes. vuk. 4, 422), i u Daničičevu: krvoprolitije, 'sanguinis effusio'. Veliko krvoprolitije tvore. Domentijan^a 224. Gotovz bēe kž krvoprolitiju. Glasnik. 11, 110. (xvii vijek). Da prekinu toliko krvoprolića. V. Vrđević, niz. 41. — *vajda da nije posve narodna riječ*.

KRVOPROLIJATEL, *m. čovjek koji proljeva krv, krvolija*. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu (krvoprolijatelj, 'sanguinem effundens')*. Čarj luty i krvoprolijatelj. Stefan, sim. pam. šaf. 8.

KRVOPROLIJSTVO, *n. vidi krvoprolića*. — *U rukopisu xvi vijeka*. Kletvoprestupljenje i krvoprolistvo i krivo svidočastvo nastavši. Aleks. jag. star. 8, 280.

KRVOPROLITAN, krvoprolitna, *adj. u kojemu se (u boju) proljeva krv*. — *U naše vrijeme (može biti da nije riječ narodna)*. Dogodila se među varoši Alsasuom i Elseom krvoprolitna i žestoka bitka. Nov. sr. 1835. 158.

KRVOPROLITEL, *m. vidi krvoprolijatelj*. — *U knizi pisanoj crkvenijem jezikom*. Někij vista čarj luty i krvoprolitelj. Domentijan^a 22.

KRVOPROLITIV, *adj. koji krv (tuđu) proljeva, isporodi krvoprolitnik*. — *U nekom rukopisu (pisanome crnogorskim govorom)*. Ako se začne dijete, biće omalo života, sakato, ali krvoprolitivo, ali zlobinec ali sao čoeck. Starine. 18, 180.

KRVOPROLITNİK, *m. čovjek koji proljeva krv, vidi krvolija*. — *U Vukovu rječniku*: 'blut-vergiesser', 'qui sanguinem profundit'.

KRVORODSTVO, *n. uprav rodstvo po krvi, ali u jedinom primjeru (xviii vijeka) u drugome značenju: incestum*. Zatvoren je (Ivan Krstić) u tavnicu i poslije posieđen po sapovidi Iruda Antipe kojega on ođito priljubodinstvo i krvorodstvo slobodno karaše i pogrdivaše. I. Velik-nović, uput. 1, 514.

KRVOSALILJA, *f. uprav nešto što se krv, ali je značenje kao kod krvopija, c.* — *U Vukovu rječniku*: težak kakav posao, 'eine schwierige arbeit', 'labor immensus'. cf. krvopija.

KRVOSER, *m. nepristojna riječ sa jaki nevaljati duhan*. — *U Vukovu rječniku*: 'schimpfwort für einen schlechten und starken rauchtabak', 'convicium in herbam nicotianam acrem'.

KRVOSISAN, krvosisna, *adj. koji sisa krv*. — *U jednoga pisca xvii vijeka koji vajda da je sam tu riječ načinio*. Pijavica krvosisna. P. Kanvelić, iv. 357.

KRVOSMIJEŠANJE, *n. incestum*. — *isporodi stslav. krvomēšenje, incestum, i krvosamēšnik, incestus*. — *Samo u Stuličevu rječniku: v. prikrije*.

KRVOSNICA, *f. vidi krvošnica*. Krvostnica, pol. krwawosok (Dracaena draco), češ. krvavec, Poterium sanguisorba L. (Visiani). B. Šulek, im. 180.

KRVOŠNICA, *f. neka bijka*. — *isporedi krvošnica*. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (sanguisorba). Krvošnica, sanguisorba (Stulli), Poterium sanguisorba L. (Visiani). B. Šulek, im. 180.

KRVOTEŽAN, krvotežna, *adj. vrlo mučan, trudan (o životu)*. *vidi kod* krvotežiti. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Sav mi je život krvotežan'. 'U mom krvotežnom životu nigda ne viđo vedra dana'. J. Bogdanović.

KRVOTEŽENE, *n. djelo kojijem se krvoteži*. 'Krvopileše, krvoločeše i krvotežeše očerače me prvo reda sa ognjista u prosjake'. J. Bogdanović.

KRVOTEŽITI, krvotežim, *impf. živjeti s velikijem trudom i mukom*. — *težiti ne postaje od težak nego od teg (vidi težak)*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Krvopiliš, krvotežiš, krvoločiš svaki dan, odrije se i na svom, a osobito tuđem poslu, i nikad ništa nemam'. J. Bogdanović.

KRVOTEŽLUK, *m. vidi* krvotežeše. — *Postaje od krvotežan ili od krvotežiti turskijem nastankom luk*. 'Niko do Boga ne zna, kakav je ona krvotežluk podnijela, dok je onliku djecu ka' udovica podigla'. J. Bogdanović.

KRVOTOČAN, krvotočna, *adj. koji toči iz sebe krv, iz kojega se krv toči; koji pripada tečenju krvi*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (cruorem emanans' s dodatkom da je riječ ruska).

a. o *ženskome čeladetu što boluje krvotočjem*. Pripovida se jevanjelije, kako Isus Hrist jednu ženu ot neje dlga krvotočna betaga ozdravi. Postila. r8b. Žena krvotočna. I. Anđić, vrat. 5. Ozdravio je ženu krvotočnu. I. Velikanović, uput. 1, 141.

b. o *ženskome čeladetu, menstruata*. Kakono košula žene krvotočne. F. Lastrić, ned. 27.

KRVOTOČENE, *n. djelo kojijem se krv toči (krvotoči)*, *isporedi* krvotoče, krvotok. — *Samo u Stuličevu rječniku*: sanguinis fluxus'.

KRVOTOČINA, *f. bolest s koje se krv toči*. — *Od xviii vijeka*.

a. *ženska bolest, vidi* krvotoče, a. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kod krvotok, i u Voltigijinu: 'flusso di sangue', blutfluss'.

b. *mokrene krvju*. — *U Vukovu rječniku*: 'das blutharnen', minctio cruenta'.

KRVOTOČITI, krvotočim, *impf. točiti iz sebe krv*. — *U Stuličevu rječniku*: sanguinem emanare'. — *nepouzđano*.

KRVOTOČIV, *adj. koji boluje od krvotočja (o ženskome čeladetu)*. — *Stslav* krvotočivz'. — *U knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom*. Ona krvotočivaja o neježe obrétajemz v. jevanđeliji byvšeje. Danilo 815. I evo žena krvotočiva trpjaše dvanadeste godišć. Postila. r4a.

KRVOTOČJE, *n. tečenje krvi (uopće, ali najčešće kao bolest)*. — *Riječ je stara, isporedi stslav* krvotočije. *u našem se jeziku javlja od xvi vijeka (vidi b)*, a između rječnika u Mikafinu (krvotoče i krvotoče, sanguinis fluxus'), u Belinu (flusso di sangue', sanguis profluvium' 820*), u Bjelostjencevu (kod krvotok), u Voltigijinu (v. krvavica), u Stuličevu (v. krvotočeše).

a. *uopće*. Izide iz utrobe brez svakoga krvotočja. A. Kanižlić, utoč. 585.

b. *menstrua, žensko pranje*. Ako poznal jest ženu na vrime krvotočja. Š. Budinić, ispr. 83. U vrime od krvotočja ženskoga. Ant. Kadžić 496. Krvotočju likarija kada ga žene ne mogu imati. J. Vladimirović 8. Krvotočju likarija kojega žene ne imadu. 21.

c. *ženska bolest; naj češće se nalazi u ovome smislu*. Žena, koja krvotočeje trpjaše dvanadeste godišć. I. Bandulavić 183ab. matth. 9, 20. Udije bi ozdravljena žena od svoga krvotočja. I. Anđić, vrat. 5. Od svete Marte piše sveti Ambrož da nosi krvotočeje udijno i bi sačuvata od grija putenoga. ogl. 170. Kakono si ozdravio ženu od krvotočja. L. Terzić 197. (*Divojka*) razboli se bolestju krvotočja. J. Filipović 8, 337b. Evo jedna žena koja siromašica krvotočeje trpjaše od 12 godina pristupi. F. Lastrić, od' 287. Ženu je Isus od krvotočja ozdravio. A. Kanižlić. kam. 581. Udij bi ozdravljena od krvotočja. I. Velikanović, uput. 1, 419.

d. *srđobola*. Protiva srđoboli i krvotočju. A. Kanižlić, bogoljubn. 581. Nemoćnici ozdravljeni od ognjštine, ... krvotočja, ... fran. 70.

e. *šulevi*. — *Samo u Voltigijinu rječniku*.

KRVOTOČNICA, *f. žensko čelade što boluje od krvotočja*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Isukrst ozdravi krvotočnicu. Blago turl. 2, 68.

KRVOTOČNİK, *m. čovjek što boluje od srđobole (?)*. — *U Stuličevu rječniku*: krvotočnici, 'qui sanguinis fluxu laborant (coeliacos Cels. adpellat)'.

KRVOTOK, *m. vidi* krvotoče. — *U Bjelostjencevu rječniku*: krvotok, krvotočeje, krvotočina, sanguinis fluxus, sanguinis profluvium', i u Stuličevu: v. krvotočeše iz Haddeličeva.

KRVOTOKA, *f. srđobola*. — *U jednome primjeru xvii vijeka*. Umri Mihael kraj poljski od krvotoka. P. Vitezović, kron. 199.

KRVOUBIJSTVAN, *adj. koji ubija, krvav, krvan*. — *U knizi xvii vijeka pisanoj crkvenijem jezikom, i otale u Daničevu rječniku*: krvoubijstvan, sanguinarijs'. Krzvoubijstvanuju desnicu. Glasnik. 11, 110.

KRVOVATI, krvujem, *impf. u Stuličevu rječniku*: vulnerare, sanguinem gignere'. — *nije dosta pouzđano*.

KRVŌŽĚDAN, krvŏžědna, *adj. žedan krvi (u prenesenome smislu)*. — *U jednoga pisca našega vremena*. U sredini svijeta krvŏžědna. Osvetn. 6, 31. — *Ima i u Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski krvŏžějan, v. krvolok.

KRVŌŽĚDAN, *vidi* krvŏžědan.

KRVŌŽŪDAN, krvŏžŭdna, *adj. koji žudi krv*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: sanguinolentus, sanguinarius'.

KRVŪŠINA, *f. augm. krv*. — *U naše vrijeme*. Ostrkni i okropi ih koja kap one pogane krvušine. S. Ćubiša, prip. 243.

KRZ, *m. ime mjesta u Srbiji u okrugu požarevačkome*. Zemlja na Krzu. Sr. nov. 1872. 9.

KRZAN, krzana, *m. vidi* krzno. — *U dva primjera xv i xvi vijeka*.

a. *vidi* krzno, a. Evo krzan na kom pjan pričeće (*vidi*: 'Ecce conopeum illius in quo recumbat in ebrietate sua'. judith. 18, 19). M. Marulić 52.

b. *vidi* krzno, b. Već te odićom resi (*vojno troj*) i svati, ner prolitje cvitjem trzan, il' on, koga vele, u krzan da svoj ĵubi nad svih trati. M. Pelegrinović 181.

KRZANAC, krzanca, *m. dem. krzan*. — *Na jednom mjestu xvii vijeka (o hafini)*. Gdi Jove i Pala, prvi broj u tancu, podvignuf odzdala skut svilnu krzancu. Đ. Baraković, vil. 186. — *Moglo bi biti da je od nom. sing. krzance (vidi)*.

KRZANCE, *n. dem. krzno*. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski krzence, pelliceollum'.

1. KRZATI, *křzām, impf. trvenem činiti da se što isliže ili iskosi.* — *Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing. křzā).* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'abwetsen' 'detero'.*

1. aktivno. — *U jedinome primjeru metaforički. Vidite kako s krajeva naše zemlje krzaju tudinci. M. Đ. Miličević, zlosel. 75.*

2. sa se.

a. pasivno ili refleksivno. — *U Vukovu rječniku: 'abgewetzt werden' 'deteror'.*

b. recipročno, u prenesenome smislu, oko čega se tiskati (otirući se jedno o drugo), pa i otimati se. — *U Vukovu rječniku: krzaju se oko naga djevojke, t. j. otimaju se, wetteifern' 'contendere'.*

2. KRZATI, *křzam, impf. na jednom mjestu xviii vijeka kao da znači što i křsmati, ali može biti i štamparska pogreška. U kuću ju zajmo da brže moremo, veće ne krzajmo. Oliva. 19.*

KRZATVIĆ, *m. prezime.* — *xviii vijeka. Krzatvića, Katunara, ... J. Kavašin 100a.*

KRZI, *vidi křzli.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena. S nogu skida krzi jemelije. Nar. pjes. marj. 154.*

KRZLĀRAGA, *m. vidi kizlar-aga.* — *U Vukovu rječniku: 'frauenhüter, oberverschnittene', 'eunuchorum praefectus' s primjerom iz narodne pjesme: I svojega agu křzlaragu.*

KRZLI, *adj. vidi křmzi, od čega vađa da je postalo po analogiji prema drugijem turskijem riječima u kojih je nastavak li.* — *Ne mijena se kao ni křmzi.* — *U naše vrijeme u Bosni i Hercegovini (u narodnijem pjesmama). Ti podigni křzli nogavice. Nar. pjes. herc. vuk. 17. Křzli, crvenikast. 357. Jedan joj je od křzli mergana. Nar. pjes. juk. 284. Stade šušat křzli čiftijana. Nar. pjes. petr. 2, 209. Iznijele křzli peštama je. Nar. pjesm. hōrm. 1, 216.*

KRZMATI, *vidi křsmati.*

KRZMO, *n. vidi křzno.*

KRZNALI, *adj. vađa da je isto što křmzi i křzli i da nije poslato od křzno (premda bi to moglo biti po pučkoj etimologiji).* — *U narodnjem pjesmama bosanskijem našega vremena. Žute čizme za křznali noge. Nar. pjes. tord. 18.*

KRZNĀR, *křznāra, m. čovjek koji po gozme zanatu čini křzna, kožuhar.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: křznāru (křznāre), křznāri.* — *Od xvi vijeka (kao prezime), a između rječnika u Bjelostjenčevu (křznar, kožuhar, čurčija, 'pellio'), u Jambrešičevu ('pellio'), u Voltigijinu ('pellicciao', 'kirchner'), u Stuličevu (křznar, v. kožuhar), u Vukovu: 'der kürschner' 'pellio'. cf. kožuhar, čurčija, s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. — Kao prezime. Jakov Křznar. Mon. croat. 185. (1504). Kmet Broz Křznar. 276. (1575).*

KRZNARIĆ, *m. prezime (uprav dem. křznar).* — *xvi vijeka. Andrij Křznarić. Mon. croat. 191. (1508). Vid Křznarić. 307. (1598). i u naše vrijeme. Boca 21.*

KRZNICA, *f. bijela hašina na čeladetu što se křsti; bijela mahrama što se meće na dijete kad se křsti (u crkvi pravoslavnoj).* — *Jamačno ne postaje od křst, křstiti; ali ne snam, postaje li od křzno, ili od 'chrisma' kako je mislio Daničić (osn. 331).* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('das taufhemd, das taufsuch', 'vestis baptismalis, linteum baptismale'). Kad se on oblači u křznicu. J. Rajić, pouč. 3, 27. Pri-*

kumak, kumov momak, koji na křšteđu dodaje křznicu. Vuk, rječn. kod prikumak. Prostirač koji se meće na trpezu kao na dijete na křšteđu křznica. Đ. Daničić, pisma. 842. Kome se ne drže deca, odvede ženu, dok je trudna, popu, te žena zapali sveću i drži křznicu. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 85.

KRZNO, *n. u Hrvatskoj od xviii vijeka (kako se vidi po rječnicima) znači što i kožu. ovo se značenje potvrđuje stonemačkim chursinna, chursina (srlat. crusina, crusinna, crusna), kožu; ali se ne potvrđuje dovoljno u starije doba u koje kao da je značilo skupu hašinu uopće ili još u širem smislu skupo tkanje.* — *Riječ je praslavenska (křzno) isporodi stlov. křzno (Miklošić prevodi vestis pellicea, ali se to značenje ne javlja u primjerima od kojih su gotovo svi uzeti iz Aleksandride, vidi kod b), rus. копан, копань, плаш, кабань, češ. křzno, skupo odijelo (i kožu?); u ova je dva jezika ostarjela riječ.* — *Miklošić ne zna jesu li ova riječ uzeli Slaveni od Nijemaca ili Nijemci od Slavena.* — *Ima i oblik křzan (vidi) što može biti stara riječ (křzъnъ), isporodi rus. копань.* — *U rukopisu xv ili xvi vijeka ima na dva mjesta m. m. n: křzno (vidi kod b), ali je to samo pisarska pogreška jer je na drugim mjestima n.*

a. perđe, zavjes nad postelju, isporodi křzan, a. Juditina milost oružje pridava, Oloferna oholost kim se oružava, koga joj tad dava puk ne, kad u gradu s plinom ujahava, vesel glade bradu. u tempal da dadu tuj, reče, čast Bogu i k tomu nadadu křzno na kom nogu steriše ki mnogu oholost odside, kad ona nebogu glavu mu odikide (vidi: 'Porro Judith universa vasa bellica Holofernus quae dedit illi populus et conopeum quae ipsa sustulerat de cubili ipsius obtulit in anathema oblivionis' judith. 16, 23). M. Marulić 64. — *Isto je značenje ili slično u ovome primjeru: Oprati ću svaku noć suzami mojim postelju moju i křzno moje zalivati. Nauk brn. 12b.*

b. odijelo, hašina, po svoj prilici skupa, dragocjena hašina. — *Opako je jamačno značenje u ovijem primjerima (a ne kožu): Otppravljajuć se Ektoru gosposje prostirahu křzna svoja pred naga fariža... I prostiraše křzno biserno Ektoru pred variza. Pril. jag. ark. 9, 131. (1468). Křzno čjudoděstveno. Aleks. novak. 39. Carica jago Klitimištra vlasi do zemlje raspustivši i křzno mnogocěsnije na sebe razdarši... 106. (Doi tisući divic na bilih farižih) u vincih i na nih křzna čr(ve)na natkana zlatom... Iznesoše křzno veliko i mnogocinno cara jęvr(e)jskoga Solomuna. Aleks. jag. star. 3, 244. Čušaše se Aleksandrovu křznu i klobuku. 267. Vlas do zemle raspustivši (i) křzno mnogocinno razdri. 295. Sedam ga je godin narekala da ni lipa křzna spronášala. Nar. pjes. istr. 2, 74. — Radi ovoga primjera (u kojemu je křzmo) isporodi primjer iz Starine. 3, 244: Dvě tisući divioš na bělěh farižeh i křzma crvena i vezena s zlatom... Izkosoše jemu křzma velikoga cara Solomona crveno. Aleks. novak. 32—33.*

c. kožu. — *Ismědu rječnika u Bjelostjenčevu ('pellicum'), u Jambrešičevu ('pellicum'), u Stuličevu (křzno, v. kožu is Bjelostjenčeva). Kad se v křzno vuš zakrpa s mladimi ga vred natrpa. P. Vitezović, cvit. 129. Preda ň žene lučna nose vida, jedna š naga skupo křzno skida. Osvetn. 4, 16.*

KRZNOKA, *f. ime kosi. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.*

KRZNOST, *f. može biti křsmaće.* — *Na jednome*

mjestu u knisi xviii vijeka slo štampanoj. Narod koji krajem plavi, poganoi to jesu stari...; ki da kraj u otišli su slabi jesu, ki padoše cio krznosti, razbili su na uzroke ke najdoše, zasve iskali da ih nisu. J. Kavašin 441a. — nepouz-dano, osobito radi z.

1. KRŽA, f. ime za dvije vrste ptica. — *vidi* i 1. krğa, *ispoređi* kržula i skvržula. — Miklošić *ispoređuje s malorus*. kryžna utka, kryžanka, 'stockente'. — *U naše vrijeme*.

a. *vidi* kržula. — *Između rječnika u Vukovu* (nekaka divja patka, 'art wilde ente', 'anatis feras genus', cf. kržula, krğa). Krža, Anas crecca L. J. Pančić, ptice u srb. 78. Krža (patka). Prkovo kod Vinkovaca. D. Hirc.

b. *vidi* skržula. Krža, 'Starna cinerea'. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 34. Krža, orebica, Perdix cinerea. D. Trsteňak.

c. *u prenesenome smislu*, skudni nadimak za malu žensku. M. Pavlinović.

2. KRŽA, f. kvaka. u Lici. F. Hefele. Krža na čerkru. I. Kršnavi, list. 61.

KRŽĀK, kržaka, m. naj gora vrsta duhana. — *vidi* 2. krğa. — *Akc. koji je u gen. sing. taki je u ostalijem padešima, osim nom. i acc. sing., i voc.: křžāče*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: 'art gemeinen rauchtabaks', 'herbae nicotianae villioris genus [Nicotiana rustica L.]'. Kržak, Nicotiana rustica L. (Vukosović). B. Šulek, im. 180. Naj lošija struka duvana jeste kržak. Đ. Popović, poznav. robe. 242.

KRŽAN, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Paun Kržan. Rat. 156. Kržan. Schem. zagr. 1875. 265.

KRŽAVA, f. mjesno ime u Srbiji u okrugu podrinskome. a) selo. K. Jovanović 135. — b) rijeka. I. Stojanović. — *Pomiše se prije našega vremena*. Kržava. S. Novaković, pom. 136.

KRŽICA, f. dem. 1. krža, a. — *Akc. se mijenja u gen. pl. křžičā*. — *U Vukovu rječniku*.

KRŽIČ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Niva u Kržiču. Sr. nov. 1870. 386.

KRŽIČI, m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskom. Statist. bosn. 13.

KRŽIN, m. prezime. — xv vijeka. Jakov Kržin. Mon. croat. 65. (1445).

KRŽINA, f. komad crijepa (zemljanoga suda što se razbio). — *Od xviii vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu* ('rottame', 'fragmen' 638a) i *u Stuličevu* ('testa'). Benediktu ukaza kržine od suda rastučena. I. Đorđić, ben. 14. Kržina, mali komad razbijenoga zemljanoga suda. *U naše vrijeme u Stonu*: 'Kako je pala razbila se plitica u sto kržina'. M. Milas

KRŽINCI, Kržinaca, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vrašskom. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 302.

KRŽINSKI, adj. koji je natičen od kržina. — *U Stuličevu rječniku*: kržinski, podumijente kržinske, 'fundamenta caementitia'. — nepouz-dano.

KRŽIT, m. škrgut. — *Na jednom mjestu xvi vijeka*. S kržitom od zuba. M. Vetranić 1, 95. — *Može biti da treba čitati skržitom*.

KRŽLA, f. hyp. kržlavica. 'Pa 'eli da ta kržla lepše od tebe prede?' J. Bogdanović.

KRŽLAV, adj. *vidi* kršlav. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kršlav). Čokoće je na takoj zemlji kržlavo. P. Bolić, vinod. 1, 115. Blatija i kržlava šikarija. M. Pavlinović,

rad. 8. — *U prenesenome smislu, o čefadetu, mršav, slab, vidi* kržlavac i kržlavica.

KRŽLAVAC, kržlavca, m. kršlav čovjek. nasiv za kržlava čoeaka. — *U naše vrijeme u Lici*. Opravio onog kukavog kržlavca, pa ga neš živ iščekati, dok dode'. J. Bogdanović.

KRŽLAVICA, f. kržlavo žensko čefade. 'Da ja onu kržlavicu uzmem!' J. Bogdanović.

KRŽLE, m. hyp. kržlavac. znači što i kržlavac. 'Muči, žalosni i prebjeni kržle'. J. Bogdanović.

KRŽMATI, kržmam, impf. *vidi* krsmati. — *Na jednome mjestu xviii vijeka (sama piščeva ili štamparska pogreška)*. Ivane, nemoj tu kržmati. I. J. Knezović 143.

KRŽUJA, f. neka ptica. — *ispoređi* 1. krğa, 1. krža. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: mala divja patka, 'eine art wilder ente [die krieckenente]', 'anatis feras genus [Querquedula crecca L.]'; cf. krža, krğa). Jata gusaka, pataka i kržula. S. Lubiša, prič. 129. Pucajući na čoporove kržula i divljih pataka. Srp. zora. god. 1, sv. 2, str. 35.

KRŽULICA, f. dem. kržula. Zdrave snaše zdravu djecu radu, kržulice tice kukavčice. V. Bogišić, zborn. 209.

KSANKO, m. ime muško. — *Jamačno dem. kojega grčkoga imena što se potiče Zavr-*. — *Prije našega vremena*. Ksanko. S. Novaković, pom. 72.

KSARA, m. muško ime biblijsko (ne snam koje). — *Na jednom mjestu xv vijeka*. Kad Ksara kraj u boj vojask vodi stada rat čineć puku tvom, puku Izraila. M. Marulić 247.

KSATIH (?), m. ime muško. — xv vijeka. Gospodinom Ks'tihom. Mon. croat. 68. (1447).

KSÄVER, m. *vidi* Ksaverij. — *U naše vrijeme*.

KSÄVERIJ, m. ime (uprav prezime jednoga svetoga Frana, špajolski Xavier ili Javier, lat. Xaverius). — *ispoređi* Ksaver, Ksaverija, Ksaverije, Ksavier, *vidi* Saverija, Saverio, Savijer, Saverij, Žaver, Dominik, Inacij, Ksaverij. A. Georgiceo, pril. 5. Kus košuje Inacija i škabrice Ksaverija. J. Kavašin 928b.

KSÄVERIJA, m. *vidi* Ksaverij. Od prinaučnoga bogoslovca Ksaverije Pejačević. A. Kanižlić, kam. 578.

KSÄVERIJO, m. *vidi* Ksaverij. Xaverijo apostole prihrabreni! B. Zuzeri 395. Ovu milos svi danaske u svetoga Xaverija izprosimo 414.

KSÄVIJER, m. *vidi* Ksaverij. Med kimi bi Fabro, ... Fraiceško Xavijer, ... F. Glavinčić, cvit. 249a. Posla mu tada s. Frančeška Xavijera. 250b.

KSENIJA, f. Ξενία, Ξενίς, ime žensko. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu*: Ksenija, gospođa, 'Xsenija', kao da je bila mati Kostadinu koji je držao Skadar i Zetu 1395. (Spom. sr. 1.) 1. 2. (1395). — Ksenija, kaluđeričko (ime). S. Novaković, pom. 72.

KSENOF, m. *vidi* u Daničićevu rječniku: Ksenof, manastir u Svetoj Gori: 'Xenofa igumens'. M(on. serb). 127. (1347). 132. (1348). — *ispoređi* Ksenofot.

KSENOFÔNTE, m. *vidi* Ksenofot. — *Po talijanskome obliku* Senofonte. Ksenofonte. I. J. P. Lučić, razg. 72.

KSENOFOT, m. Ξενοφών (gen. Ξενοφώντος), ime muško. — *Ispalo je -n- ispred t*. — *Prije našega vremena*. Ksenofots (monah). S. Novaković, pom. 72.

KSEROPON, m. kostobolja, ulosi. — *Kao da je riječ grčka, ali ne znam koja je.* — *U rukopisu xv vijeka.* Ašte kto imati guty ili kseropona ježe prěhoditi po članověh i bolits. Sredovječn. liječ. jag. star. 10, 111.

KSI, ime grčkome slovu ξ što se tako zove i u cirilici. Pisao je i uk i ot i ižicu i ksi i psi. M. P. Šapčanin 1, 26. — *Us drugo slovo psi (od šale).* Psi ksi, ksi psi, svi ste psi. Nar. posl. vuk. 265.

KSIFETAR, ksifetra, m. $\sigma\kappa\eta\pi\tau\omicron\rho$, sceptrum, carski ili krajevski štap, žeslo. — *ispoređi kupatar.* — *Postaje od grčke riječi tijekom što se premještaju dva prva slova, p postaje f, a između ovoga slova i t umeće se e (što se može i ne umetnuti: ksifetar).* — *Obadva oblika dolaze xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu:* ksifetra, ksifetr, 'sceptrum'. Spodobljens byh ksifetra carstva. Mon. serb. 201. (1382). Ksiftra. Glasnik. 11, 180.

KSIFTAR, ksiftra, m. vidi ksifetar.

KSILALOG, m. vidi aloj (Excoecaria agallocha L.), grč. $\xi\chi\lambda\alpha\lambda\omicron\gamma$. — *U knisi pisanoj crkvenijem jezikom i otale u Daničičevu rječniku:* ksilalog, $\xi\chi\lambda\alpha\lambda\omicron\gamma$. 'Dast' jemu v počest' xilaloga izbranna trup'. D(omentijan^b). 192. samo tamo u genitivu.

KSIROPOTAM, m. $\xi\chi\rho\omicron\pi\omicron\tau\alpha\mu\omicron\varsigma$, vidi u Daničičevu rječniku: Ksiropotam, manastir u Svetoj Gori: 'Xiropotamu igumen'. M(on. serb). 127. (1347).

KSISTO, m. Xystus, docnije Sixtus, papinsko ime (pet papa). Vladaše to doba crikvom Xisto prvi. F. Glavinčić, cvit. 8b. Ka tudije papi Xistu tretomu ukaza ju (verugu). 252^a. Imi red s. Frančiška pape ... Xista IIII, Xista v. 339^a.

KŠANDRA, f. $\kappa\alpha\sigma\alpha\acute{\nu}\delta\rho\alpha$, ime žensko (iz pjesama o Troji). — *U rukopisu xv vijeka.* Sestra Alěksandrova (Paridova), gospa Kšandra ... 'Kšandra gospoje ...' Pril. jag. ark. 9, 124. (1468).

KTAČ, m. prezime. — *U naše vrijeme.* Ilija Ktač. D. Avramović 249.

KTE, conj. nego, već. — *Postahe mi nije dosta jasno.* — *Na dva mjesta XIII vijeka, a između rječnika u Daničičevu (kte, sed').* Da ih ne primemo, kšte da im' pakostimo. Mon. serb. 36. Da im' se ne vezem' kumerek' ... kšte da budu svobodni. 37. (1258).

KTITOR, m. $\kappa\tau\eta\tau\omicron\rho$, utemelitelj. — *xii i xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (ktitor, ktitor, fundator; curator).* Obrétohe monastir' někoji byvši, zovomy Hilandar', iděže ne bē kamen' ostal' na kameni nu razvalen' oduđu. i ... spodobu me Vladika moj byty jemu ktitoru. Mon. serb. 5. (1198—1199). — *U ovome primjeru nije isto značenje, i vaša da znači upravitelj:* Po mojoj samrsti da bude tomuj ktitor i okrmitelj moja unuka gospoda Jelena vojevodina i nih knez Vladisav. Spom. sr. 2, 122. (1442).

KTITORIJA, f. osobina ili posao onoga što je ktitor. — *U spomeniku xiv vijeka i otale u Daničičevu rječniku (ktitorija, fundatoris conditio).* Vzdvigoh oth osnovanija monastyrs v' slavu svetago v'znosenija, mně že v' ktitoriju. Mon. serb. 196. (1381).

KTO, vidi tko.

KTUNANO, vidi Ktuno.

KTUNČIĆ, m. prezime vlasteosko u Dubrovniku (po svoj prilici tal. Catena, vidi Annales rag. anon. nod. 151. 182). vidi u Daničičevu

rječniku: Ktunčič, vlastelin dubrovački, Mihojlo Ktunčič' u velem vijeću 1258. M(on. serb). 40. (1258). — *Može biti da bi glasilo Ktunčič.*

KTUNO (Ktunano?), n. vidi u Daničičevu rječniku: Ktunano, Godinu su išle međe u Ktunno na prěvoru među Dupilu i među Ktunano nad' Godinac'. M(on. serb). 26. (1284—1240).

KU, vidi 2. k. — *Samo pred rječima kojima je prvo slovo u.* — *U jednoga pisca xvii vijeka.* Komu ću ja pogledati nego ku ubogomu? M. Divković, nauk. 4b. Uteče se ku utobištu. slam. 50.

KUA, vidi kuha.

KUBA, f. vidi kuba. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu ('cupula', 'tholus') gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencu (v. kupula), u Stuličevu ('cupola', 'tholus, fornix, testudo'), u Vukovu: 1. vide [trulo] kube s primjerom iz narodne pjesme: I crkovne kube u visinu. — 2. (u Baraži) svod nad ognjstom. Kako je lueka svijes uznijela pored brda ponosite kube, a nad vrsima brda vite kule zvonikā. A. Kalić 221. Blizu vrata vidiš kamenicu drvenom kubom pokrivenu. 222. Kakova je svetogorska crkva? sja joj kube među gradovima ka' danica među svijezdama; a na kubu zlatni barjak sjaše. Nar. pjes. vuk. 3, 68. — Kuba, vidi 1. kapak, a. 'Pekao bih rakiju, ali mi je kuba ulupljena i šupla'. u Dobroselu. M. Medić.*

KUBAR, m. šeka bilka. — *Imeđu rječnika u Stuličevu (kubar, trava, satureja).* Kubar, falud, satureja (Kuzmić, Aquila-Buč, Stalli), Satureja hortensis L. (Alschinger), v. Čubar. B. Šulek, im. 180.

KUBAS, m. u narodnoj zagoneci našega vremena. — *U Vukovu rječniku: u zagoneci: Uteče mi kubas u brdašce niz brdašce, ko mi neće kazati krvavo mu srdašce (zec).*

KUBASI, m. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru kotorskome. Šem. bokokot. 1875. 17.

KUBASNICA, f. mjesno ime. — *-u- stoji mj. negdašnjega lb.* — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu: Klbasnica, mjesto koje je bilo blizu Kladoruba.* — *Od putā vlaškego grědušte v' Kladoruby i v' Klbasnicu.* Glasnik. 11, 185; 18, 378.

KUBAŠ, Kubaša, m. ime planini u Hercegovini. Glasnik. 22, 27.

KUBAŠLIJA, f. šekakva (skupa) kapa. — *Po obliku bi bila riječ turska, ali ne znam koja: zar kumašly?* — *U jednome primjeru xviii vijeka.* Metnu na se sa zlatom halje i na glavu kapu kubašlju. And. Kačić, razg. 179b.

KUBE, kubeta, n. tholus, hemisphaerium, krov ili svod (naj češće nad crkvama) kao pola kugle ili drukčije, ali slično, saobljen. — *Od arap. tur. kubbet, kubbe.* — *ispoređi kuba, trulo.* — *Od xviii vijeka (vidi i kubešce), a između rječnika u Vukovu (vide trulo s dodatkom da se govori u Srijemu).*

a. sa značenjem sprijeđa kazanijem. Sagradi crkvu svu ot osnovanija i širu i lepšu, kube nije bilo ni čemera, podiže čemer i kube. Rad. 1, 187. (krajem xviii vijeka). A iz neba luča polećela i kroz kube crkvi uločela. Nar. pjes. vuk. 8, 74. Polećela dva vrana gavrana sa kubeta crkve Nemanica. 4, 341. Crkva je s kubetom. Vuk, dan. 1, 26. Te se sijahu kao kubeta kakih ispolinskih hramova. M. P. Šapčanin 1, 121.

b. peč. — *U istočnoj Srbiji.* M. Đ. Miličević, s dun. 108. Kube (u Jagodini) peč. Đ. Daničić.

KUBEBA, *f.* *vidi* kubebe. — *U Šulekovu rječniku*: ,cubebe'.

KUBEBE, *f. pl.* *vrsta papra* (Piper oubaba L.) *što se upotrebljava kao lijek*. — *ispoređi* kubeba, kubebi. — *U pisaca našega vremena*. Kubebe (pl.) spada među mirodije proste i dolazi u prometu. Zbornik sak. 1858. 989.

KUBEBI, *m. pl.* *vidi* kubebe. — *U Stuličevu rječniku*: ,cubebe'.

KUBED, *m.* *selo u Istri*, lat. Cuhedum, tal. Covedo. Schem. terg. 1876. 64. — *ispoređi* kubodski.

KUBEK, *m.* *mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Kubeks. S. Novaković, pom. 186.

KUBEŠĆE, *kubešćeta*, *n. dem.* kube. — *Od XVIII vijeka*. Jedino kubešće na sredi učineno. Glasnik. 56, 180. (1788).

KUBICA, *f. dem.* kuba. — *U Stuličevu rječniku*: ,parvus tholus'.

KUBIČAN, *kubična*, *adj.* *vidi* kockast. — *U pisaca našega vremena*. Moraju sudovi biti obazdareni glede kubičnoga sadržaja njihova. Zbornik zak. 1874. 304.

KUBODSKI, *adj.* *na jednom mjestu xv vijeka*; *mošebiti treba čitati kubedski (koji pripada Kubedu)*. Kubodskemu plovau. Mon. croat. 94. (1468).

KUBRAŠNICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome*. Niva u Kubrašnici. Sr. nov. 1861. 774.

KUBREČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome*. Niva u Kubreču. Sr. nov. 1875. 999.

KUBRETIĆ, *m. prezime*. — *Pomišle se XVIII vijeka*. Kubretić iz Cetine, knezovi od Vrljke. And. Kačić, kor. 452.

KUBRŠNICA, *f. ime vodi u Srbiji u okrugu kragujevačkome i smederevskome*. *vidi* M. Đ. Miličević, srb. 180. Livada u reci Kubršnici. Sr. nov. 1868. 866.

KUBRUZ, *m. vrsta vesa*, *vidi* šuplika. — *Od tur.* Qybrys, Κύπρος, Cypar, *uprav ime ostrva na kojemu se onako vese*. — *U Vukovu rječniku*: *vide* [šuplika] česma s dodatkom da se govori u Srijemu.

KUBRUŽANE, *n. djelo kojijem se kubruza*. — *U Vukovu rječniku*: *vide* česmaše.

KUBRUZATI, *kubruzam*, *impf. vesti na kubruze*. — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 3 sing. kŭbruzā). — *U Vukovu rječniku*: *vide* česmati. cf. šuplika s dodatkom da se govori u Srijemu.

KUBŪR, *kubūra*, *m. vidi* 1. kubura, b. — *Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padešima, osim nom. i acc. sing., i voc.*: kŭbŭre, kŭbŭri. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (pišto) iz kubura, cf. [vide] kubure [2]). Pa potrže zlaćena kubura. Nar. pjes. vuk. 3, 185. A krv ide iz vruća junaka, te zatopi zlaćena kubura. Nar. pjes. u Vuk, rjeon. kod zatopiti.

1. **KUBURA**, *f. tur.* qubur, *sprema, tok, tul*; *u našem jeziku stoji u osobitijem značenjima*. *vidi*: Kubura, prokop, šuplina (*vidi* 2. kubura), tul, mala puška. u Nar. pjes. hörm. 1, 615. — *Akc. se mijenja u gen. pl.* kŭbŭrā. — *Od XVIII vijeka, vidi b, a između rječnika u Vukovu: (samo u množini)* 1. ,die scheide im sattel für die pistolen'. — 2. ,diese pistolen selbst'. [cf. kubur, kuburaš, kuburlija]. *vidi i kod b.*

a. *na sedlu kao korice u koje se spremaju male puške, pištofi (svagda su dvije, s toga je*

česte množina). Pa poteže pušku iz kubura. Nar. pjes. vuk. 3, 101. Ne može te sjedi oštra đorda, ni probiti puška iz kubura. 3, 182. Ali ubi puškom iz kuburah. Ogled. sr. 8. Što moguće lepše nakićene koše na kojima sprijed i kubure vise. Vuk, živ. 298. Pa onda metnūvi pištoľ u kuburu potegne sabľu. grada. 106.

b. *mala puška, pištoľ što se hrani u kuburi* (*vidi a*), *pa i uopće*. Meće i(h) se Stipurinoviću iz kubura i mali pušaka. And. Kačić, razg. 254b. Pod puškama i pod kuburama. Nar. pjes. vuk. 4, 286. Ubiše se s Vukom kuburama, tu na n puče tri stotin' kubura. 4, 430. U Crnoj Gori i onuda po okolini kubure se zovu pištoľi koji imaju okrugle jabuke (a ne šilate kao što su u arnautskih pištoľa); u Srbiji su ove prve pištoľe zvuli ,prizrenski pištoľi' a ove druge ,arnautski'. i osim jabuka ovi se pištoľi razlikuju i po tabanima: u prizrenskih pištoľa tabani su nemački (na kojima su lukovi i zubovi iznutra), a u arnautskih su tabani arnautski ili turski (u kojijih su lukovi i zubovi spoľa). Vuk, rjeon. kod kubure. Opali mu Arbanas dvije kubure u hrbat. S. Ľubiša, prip. 168. Malu pušku, što za pasom nose, zovu ,kuburum'. J. Bogdanović.

2. **KUBURA**, *f. arap.* qubur, *pl. od qabr, grob, tur.* qubur, *u našem jeziku u dva različna značenja*. — *Akc. je kao kod* 1. kubura. — *U naše vrijeme*.

a. *mračno mjesto (soba?)*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Ona leti kroz mračne kubure, ona dođe u mušku odaju. Nar. pjes. hörm. 1, 161.

b. *nevoľno stanje, kad čefade kuburi (jedva može da živi)*. — *U Vukovu rječniku*: ,der kümmerliche Zustand', ,angustiae'.

KUBURAN, *kŭbŭrna*, *adj. nevoľan, siromašan*. — *Ima samo adv. kŭbŭrno, nevoľno, siromaški u jednome primjeru našega vremena*. Živio je kuburno. Srp. zora. god. 2, sv. 3, str. 64.

KUBŪRÁŠ, *kuburáša*, *m. vidi* 1. kubura, b. — *U Vukovu rječniku*: naj više se govori pl. kuburáš, t. j. pištoľi što se nose u kuburama ,die sattelpistolen' [vide kubure 2]. cf. kubur, kuburlija.

KUBURĚNE, *n. djelo kojijem se kuburi*. — *U Vukovu rječniku*.

KUBURĚTINA, *f. augm.* kubura. ,Kuburetinu za pas, pa se ne boj nikog'. J. Bogdanović.

KUBURICA, *f. dim.* kubura. J. Bogdanović.

1. **KUBŪRLIJA**, *f. vidi* kuburlija. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Al' daleko Harap odmaknuo, još je dale Haća bedevijće, kuburija ne bi doturila. Pjev. crn. 275b.

2. **KUBURLIJA**, *f. nekakva haľina*. Te oblači sjajnu kuburiju. Bos. vila. 1886. 125.

KUBURITI, *kuburim*, *impf. nevoľno, siromaški, jedva živjeti*. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing.* kŭbŭri. — *Postaje od* 2. kubura. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: ,kümmerlich leben (sein geschäft treiben)', ,anguste vivo, ago'. [cf. komračiti]. Kuburi kao đavo u paklu. Nar. posl. vuk. 162. (Derem nogavice pa krpim tur). Kuburim. Vuk, poslov. 58.

KUBŪRLIJA, *f. vidi* 1. kubura, b. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kuburáš). Objesi mu (koňu) zlatne kuburlije a gđare s obadvije strane. Nar. pjes. vuk. 3, 97. Turčin trže pušku kuburliju, te on gđa Danićia Vida. 3, 443. Pa izbaci pušku kuburliju. 3, 508. On poteže pušku kuburliju. 4, 286. Tu

ispali bistra geferdana i četiri kuburlije male. 4, 401.

KUBURNĀK, m. (us pištof), *vidi* 1. kubura, b. kuburlija. — *U jednoga pisca našega vremena*. O sidu visi puška kralika, i dva pištoja kuburnāka. M. Đ. Miličević, pomenik. 5, 776.

KUBUROVIĆ, m. *presime*. — *U naše vrijeme*. Damjan Kuburović. Nar. pjes. petr. 2, 354 (među predbrojnicima).

KUBUŠE, n. *djelo kojijem se kubuši*. J. Bogdanović.

KUBUŠITI, kubušim, *impf.* pušiti (lulu). — *U naše vrijeme u Lici*. 'Što radi Luka?' 'Evo brte zapalio lulu, pa kubuši ka' i Turčin'. J. Bogdanović.

KUBŪZ, m. *vidi* obica. — *Riječ je turska* (Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 129). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: 'die haubitse', 'tormenti bellici genus, cf. [vide] obica s dodatkom da se govori u Srbiji. Meni je palo na um da bi ovdje u dobru pomoć pristala duleta od kubusa. Golubica. 5, 183. Dođe Kara-Đorđije u Jagodinu sa pet iljada ljudi i sa tri topa i jednim kubuzom. Vuk, dan. 5, 45.

KŪC, glas načinjen kao onomatopeja od kucati. — Često se udvoji: kŭc kŭc. — *U naše vrijeme*.

a. kuc kuc, samo kao onomatopeja, n. p.:

a) o kucanju na vratima. — *U Dubrovniku kod dječije igre a i bez toga*: 'Kuc kuc!' (kao da se kuca na vratima), 'Ko je?' (kao da pitaju iz kuće). P. Budmani.

b) o kucanju srca (kad jako kuca). Srce mu učini kuc kuc. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 222.

c) u nekoj igri u kojoj se udara topom (bičem načinjenjem od krpe). Oni što drži top, kao i njegova družina, neprestano obigravaju okolo protivne družine vičući svi: 'Topa topa, kuc kuc', pa kad se sasvim izmiješaju u onome trčanju, udari jednoga. V. Vrčević, igre. 70.

d) u sagonetkama.

aa) o sveku klepetuše. U gorici kuc kuc, a u vodi ban brč. odgonetfaj: klepetuša. Nar. prip. i sag. vuk. 878. (404).

bb) o sveku kad sijeku drva. Gorom kuc kuc, u polju tue tue, a u vodici bambrc. odgonetfaj: lađa. Nar. sag. nov. 110.

b. u poslovici i otale u Vukovu rječniku: (von kucati, 'klopfen') što kuc to muc '(wie gearbeitet, so gegessen). von einem kleinem gewerbe der kaum seinen mann nährt'. Što kuc to muc. (Što zaradi to i pojede). Nar. posl. vuk. 857. — *Radi smatčena vidi i skucati*.

c. Kŭc! vŭc! tamo' amo (vele sa skitnicu). ĩ. Stojanović. — *Možebiti o kucanju na vratima, isporodi a, a)*.

KŪCA, f. *hyp.* kučka. — *Akc. se mijeña u voc.*: kŭco, kŭce. — *U Dubrovniku se kaže i o muškome (kučku), uprav kuće (vidi)*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (hyp. v. kučka)*. Bješe se kučka navadila okoliš zobati i zateče ju vuk s vrata i reče joj: 'Dobar dan, kuc!' Pril. jag. ark. 9, 148. (1520). Paklena bo kuca boje od paklenog brta koje. V. Došen 118b. Dođe kuca, uvjeda ga. Nar. pjes. herc. vuk. 285. Već on sjedi s kucom na buništu. Nar. pjes. marj. 201. Ne laje kuca sela radi nego sebe radi. Nar. posl. vuk. 201. Lajava kuca selo čuva. Nar. bl. mehm. beg. kapet. 110. — *I o ženskome čeljadetu kao psočka*. Ka' i majka stara kuca. V. Došen 119b. Tako stara kuca žuga. 129a.

KŪCAK, kŭcka, m. *vidi* kučak i kuca. — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata*. Kuoku čemo kruha podat, ter on neće bavketati. Jaške. 47. Ako v selo idem, kucki na me laju. 107.

KŪCALAO, kŭcaoca, m. *čovjek što kŭcā*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'pulsans'.

1. **KŪCALICA**, f. *žensko čeljad što kŭcā*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'pulsans'.

2. **KŪCALICA**, f. (pasja ili vučja), *vrijeme kucaña*. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KŪCALO, n. *čim se kuca na vratima (naj češće nije halka, nego je više nalik na čekić)*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

1. **KŪCAL**, kŭca, m. *struč*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kŭcāl, 'caulis', gen. kŭcāl. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 28.

2. **KUCAL**, m. ime ĩivi. Jaškovo kod Karlovca. D. Hiro.

KUCALKA, f. *vidi* kučnica. Kŭcalka. J. Bogdanović. Kŭcalka. M. Medić.

1. **KUCAN**, kucña, m. *kŭcāñe*. — *U naše vrijeme*. Stade kucañ sitnoga bisera. Bos. vila. 1892. 825.

2. **KUCAN**, kucña, m. u narodnoj sagoneci. Kucañ kuca, travu bere, u tamburu meče. odgonetfaj: ovan. Nar. sag. nov. 147. — *Vaŭa da je kucañ svono o vratu ili klepetuša*.

KŪCAŅA, f. *vidi* 1. kucañe (kao u lutini). — *U Dubrovniku xvi vijeka*. Što je ona kucañ? Ava zlo! obija bravu. M. Držić 194.

1. **KŪCĀNE**, n. *djelo kojijem se kŭcā*. — *Stariji je oblik kucanje*. — *Između rječnika u Belinu* (kucanje, 'il battere alla porta', 'pulsatio forium' 192b), u *Stuličevu*, u *Vukovu*. Čuše kucañe u jednoj dugañi. M. Divković, bes. 374a. Čuše kucañs srca. M. Radnić 289b. A čuše kadkad ugodno kucañe. P. Knežević, životi. 59. Da je to zvañe i kucañe tvoga spasiteľa na vrati srca tvoga. M. Zoričić, osm. 91. Zadošta jim uzrokuje straha i srca kucañs. M. A. Reljković, sat. L8b. Ako li niste odgovarali onomu kucañu Božjemu, ono vrime jest veće prošlo zaludo. A. Tomiković, gov. 11. 'Vražije mu kucañe, što sa mjesec dana skuca, to sve sa edan petak u Gospiću popije'. J. Bogdanović.

2. **KŪCĀNE**, n. *djelo kojijem se (kučka) kŭcā*. — *U Vukovu rječniku*: 'das läufigsein der hündin', 'catulitio'.

KŪCĀTA, f. u *Dubrovniku se govori u šali djeci da se novci dobivaju 'na kucati'*. P. Budmani. — *isporodi skucati*.

KŪCATI, kŭcām, *impf.* udarati, lupati na način da se čuje (ne vrlo jaka) buka ili svek lupanja, na pr. kad se čim gvozdjenjem udara u drugo što gvozdjeno. — *Akc. se ne mijeña (aor. 2 i 3 sing. kŭcā)*. — *Nije dem. od kovati, jer je u postalo od ĩ, isporodi bug. kŭcam, nslav. kolcati, isporodi i 2. kŭcati*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (kucati, klapati, pulso, pulsito; kucati na vrata, pulsare fores, ferire fores), u *Belinu* (bussare, val battere, pulso' 153a; kucati na vrata, battere, picchiare alla porta, pulsare fores' 192b), u *Bjelostjencu* (kucam, šćucam, štucam, singulto'. 2. v. kućim), u *Stuličevu* (pulsare; singultire), u *Voltašijinu* (singhiozzare; picchiare, bussare, rŭlpsen; an-klopfen), u *Vukovu* (klopfen, pulso': kuca srca, kuca duša).

1. aktivno.

a. subjekat je čeljad.

a) kucati (halkom, kucalom) *snači udarati u vrata od kuće koja su zatvorena, da čelad u kući čuju i otvore. — naj češće.*

aa) u pravom smislu. Počeh kucati od spile na vrati. M. Vetranić 2, 191. Tko kuca dolu? M. Držić 175. Pođoše kucati na vratije. P. Posilović, nasl. 16a. Al' se uboštvo tvom pristoji i kat, prosi i kucati. A. Vitalić, ostan. 384. Ide kucat na vrata od susida. A. d. Bella, rasgov. 12. Vrata im su se zatvorila i premda su vikale paka i kucale, nijesu, ne, mogle uljesti. B. Zuseri 948. Dojde djavao kucati na vrati manastira. J. Filipović 1, 500b. Kucati na vrata, prositi somun kruha. V. M. Gučetić 107. Dje mož' dozvat, nigda ne kuca'. (Z). Poslov. danić. Vrata zatvorivši, čuje da nitko kuca. A. Kanižlić, uoč. 58. Ču da nitko na vratih kuca. 69. Netko kuca halkom na vratima. Nar. pjes. vuk. 3, 247. Ko to kuca noćas na avliji? Nar. pjes. petr. 2, 629. Ko u sudu muca poslije zaludu kuca. Pravdonoša. 1852. 10. Petar jednako kucac. Vuk, djel. ap. 12, 16. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri (kuca se rukom, ili ne na vratima).* Bog čini da im kuca ubogi svojom rukom na vratije. M. Radnić 90b. Jedan dođe na vrata od komore, poče na vratih kucati. J. Banovac, rasg. 36. Ležeći rečeni mladić na svojoj postelji ču da kuca na vratih njegove ložnice. pita: 'Tko je?' Odgovara mu oni koji kuca: 'Ja sam'. J. Filipović 1, 250b. Meni prozor tvoj gdje kucam otvori. N. Dimitrović 41.

bb) u metaforičkome smislu. Kucajte i otvoriti se će vam. N. Rašina 184b. luc. 11, 9. Reko nam je naš spasitelj da kucamo i da će nam bit otvoreno. I. A. Nenadić, nauk. 209. Ko kuca tomu se i otvara. Nar. posl. vuk. 144. Kucajte i otvorite vam se. Vuk, mat. 7, 7. — Stojim na vrati(h) i kucam. I. Aučić, ogl. 4. Ja stojim na vratije i kucam. M. Radnić 215a. Evo stojim na vrati i kucam. F. Lastrić, ned. 84. Evo stojim na vratima i kucam. Vuk, otkriv. 3, 20. — Ki k nebeskom kraljestvu pospiješno prići kucaju. B. Gradić, djev. 22. — Smrt starim na vrati kuca. A. Kanižlić, bogoljubnost. 2. Da ti svaki dan smrt kuca na vrati. M. Zoričić, sralo. v. — Kuca soton na vrati za ući. J. Banovac, rasg. 110—111. — Sam na vratih tvoga srca Isus tiho kuca. A. Georgiceo, pril. 19. Bog sadara svojom riječi i nadahnućem kuca na tvoje srce i zove te na pokoru. B. Zuseri 48. Bog kuca na vrati od tvoga srca. J. Banovac, pred. 115. Držim da vas (Bog) prosvjetljuje i u srcu kuca često. J. Filipović 1, 191a. Kucajuć na tvog srca vratih. A. Kanižlić, rož. 123. Prvo (Isus) kuca na vrati vladalaca veliki. F. Lastrić, test. 332a. — I kuca na vrati duše moje. ned. 84. Kuca na vrati duše ni ove i doziva ih. 253. — Eno poželjeni od sviju naroda kuca na vratije. test. 372b. Gospodin kuca, da mu se otvori. ned. 84. — Kucati na vrati mog života. P. Posilović, nasl. 12b. — Da velikim nastojanjem i virnim nasliđovanjem kucali bismo na lubeznive uši Boga našega. Blago turl. 2, 162. — Kako se nesrićni čovik rodi na svit, udiļ počme kucati na vratih od drugoga života. J. Banovac, pripov. 208.

b) uopće. Poče kucati štapom u zid. M. Divković, zlam. 56. Kucajući kakim štapom po ulišt. Vuk, poslov. 189. — Kud je kuca, onud koža puca. Nar. pjes. petr. 2, 627. — (isporedi c) Sud koji je pun, prem ako i veoma kucáš u n ne čini zveke. M. Divković, bes. 88a.

c) u oruđe koje daje musikalni zvuk, n. p. u tamburu (udarati). On uzima sedeli

tamburu, te otide u zelenu bašču, sitno kuca, tanko popijeva. Nar. pjes. hero. vuk. 175. U rukam mu sodešli tambura, sitno kuca, tanko popijeva. Nar. pjes. petr. 3, 141. — u zvono (zvoniti). Staše kucat u sva zvona rodom. Nar. pjes. bog. 161.

d) u prenesenome smislu, govoriti više puta isto. Zaluda im kucaju pripovidanci igubljene slave vične. F. Lastrić, svet. 64b.

b. subjekat je što neživo.

a) kucanju je usrok čovjek ili ljudska ruka. Da si, Niko, kulu načinio, ... kucalo ti pet stotin čekića, tri stotine dece argatara. Nar. pjes. vuk. 3, 281. U Fojnici majdan kuca. Nar. pjes. petr. 2, 206. — Doboš kuca do bijela dana. Nar. pjes. juk. 516. A kucaju jasni talambasi. Hrv. nar. pjes. 4, 306. Zvono kuca: ko za čim, ko za čim! (Svak neka gleda svoj posao). Nar. posl. vuk. 88.

b) kucanju je drugi usrok (ne čovjek). Jedan kalpak, devet čelenaka, i deseto krilo okovano, a iz nega do tri pera slatna što kucaju Gruja po plećima. Nar. pjes. vuk. 3, 6.

c) subjekat je sprava koja sama po sebi kuca. Čini im se da ure kucaju ubah brzo. M. Radnić 124b. Nek sat kuca, tebe srce puca. Nar. pjes. hero. vuk. 74. Kuca li mu saat u nedrima. 270.

d) subjekat je što u čeladetu ili uopće u čemu živome po sebi kuca, kao srce, krv, žila, duša. Kako ga je dobro pogodio baš u puca gde mu srce kuca. Nar. pjes. vuk. 3, 188. (Naša srca) ne kucaju više u prsima. 5, 468. Srce moje jako kuca. Đ. Daničić, psal. 38, 10. — Krv koja u mojima žilama kuca i vrije. G. Peštalić 212. — Dok mi pod grlom kuca. S. Ćubiša, prip. 160. — Lekar poznaje po žili koja kuca da je čovek živ. M. Radnić 456a. — U slo ga je mjesto udario među puca gdje mu duša kuca. Nar. pjes. bog. 338. Al' u nemu jošte kuca duša. Nar. pjes. vuk. 3, 189. Među puca de mu duša kuca. 4, 387. Još joj duša kuca. V. Vrčević, niz. 387.

e. singultire, vidi kod štucati. — U Bjelostjencevu, Stuličevu, Voltigijinu rječniku.

d. u prenesenome smislu, kao imperfektni glagol prema skuati, dobivati, stjecati. Poč'o bome i Luka novce ka' i stari Ican kucati'. J. Bogdanović.

2. sa se.

a. pasivno (bez subjekta). De se kuca (bije) tu i puca (koža). Nar. posl. vuk. 76.

b. refleksivno. Prignuvši glavu, kucase se u prse ištuci skrušeno oproštenja. F. Lastrić, ned. 326.

c. recipročno. Kucamo se (časa, u čaše) i pevamo. M. P. Šapčanin 1, 104.

KUĆATI SE, kucām se, *impf.* coitum appetere (de cane), catulire. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu: 'catulire (h. e. lascivire, veneremque appetere, dr. de canibus)', i u Vukovu: 'läufig sein (von der hündin)', 'catulio'. Kučka kad se kucat stane ... V. Došen 98b. Psi se kucaju ili kujaju. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KUĆAV, adj. koji kuca ili koji može kucati. — Samo u Stuličevu rječniku: 'pulsatilis'.

KUĆAVICA, f. štucavica, štucanje. — U Bjelostjencevu rječniku: 'kucavica, štucanje, singultus'; u Stuličevu: v. štucavica iz Haddelčeva; u Voltigijinu: 'singhiozzo', 'rülps'. — vidi kucati, i. c.

KUĆE, f. vidi kuca. — Akc. se miješa u voc. kuce. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u

Stuličevu (canis). Maše je što ujede neg što kuce pogane zube ukaza. (Z). Poslov. danič.

KUČELIKA, *f.* okomak (kukuruzni). u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KUCEN, *m.* goli klip kuruze. Valpovo. D. Hiro. — *isporedi* kučelika. — *I kao prezime*. Schem. zagr. 1875. 210.

KUCIN, *adj.* koji pripada kuci. Pod rep kucin naseliti i pod nim se veseliti... Zapreg kucin vré na glavu... V. Došen 162a.

KUCINA, *f. augm.* kuca. — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata*. Ne miluješ gospodina, ravno tak kot ni kucina. Jačke. 263.

KUCINOVO, *n.* mjesno ime, *vidi u Daničičevu rječniku*: selo koje je car Lazar dao Ravanici. M(on. serb). 197. (1381).

KÜCKALO, *m.* kaže se djetetu što sve jednako u što kucka. — *U Vukovu rječniku*: 'der klopfen', pulsator', '(vom kinde)' s primjerom: Stani ti, kuckalo.

KÜCKÂNE, *n.* djelo kojijem se kucka. — *U Vukovu rječniku*.

KÜCKATI, *m. hyp.* kuckâm, *impf. dem.* kucati. — *isporedi* kucukati. — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 3 *sing.* kûčkâ). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kucati).

a. *aktivno*. Od krstova zlatne kite vise, te kuckaju Boška po plećima. Nar. pjes. vuk. 2, 290. Sitno kucka, tanko popijeva. Nar. pjes. marj. 173. Čiča, kuckajući štapom u kaldrmu, reče mi... M. Đ. Miličević, zim. već. 851. Najposle, uputio sam se ka grobovima i počeo sam kuckati i od mahovine i nanosa čistiti njihove grobove. pomenik. 1, III. Promaja kuk, a na kuku crkva kucka. S. Ľubiša, prip. 2.

b. *sa se*.

a) *refleksivno*. Reče kuckajući se po truhu. Nar. prip. vrč. 160. Svaki od vas kuckajte se rukama po koljenima. V. Vrčević, igre. 7.

b) *recipročno*. Kako su potom pjevali i kuckali se časama i pili u zdravlje. Vuk, gram. i pol. spisi. 1, 144.

KUCLA, *f.* ime nekakvu mjestu ne daleko od Oslja u Hrvatskoj. — *U jednome spomeniku xvi vijeka*. — *Ne može se znati, jeli uprav Kucla ili Kuĉla, jer je pisano na obadva načina; može biti da i -l- stoji mj. Ľ, isporodi Kucĉak*. Imenije ko on lađa po danju pokojnoga gospodina otca našega, vladanju grada našega Oslja u Kucli (V kuczly) meju Kupom i Dobrom sela cela kmetcka tri, ... i k tomu u Zadobarju jedno kmetcko selo ... ĉa godir k tim gori rećenim selom u Kuĉli (V kucĉly) i u Zadobarju pravdeno pristoji ... Mon. croat. 270. (1572).

KUČLAK, *m.* prezime (*vidi u* Kucla). — xvi vijeka. Jedno selo Blaža Kucĉlaka. Mon. croat. 270. (1572).

KUCMORKA, *f.* *vidi* kučmorka. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: kucmorka, trava 'siler'. v. mrkva bela.

KÜONUTI, *kücnêm, pf.* udariti jedan put (kucajući); *perfektivni je glagol prema kucati a ima ujedno i diminutivno značenje (koje često stoji u ironičkome smislu prema kucati, 1, a, c))*. — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 3 *sing.* kûcnû). — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu* ('semel pulsare') i *u Vukovu* ('einmal klopfen', 'pulsar semel'). Druga dva kucnu na vrata, jedn milos da. N. Nalešković 1, 144. Njetko gvozđjem kucnu. M. Držić 206. Bačva prasna, malo ako kucneš, velik svek i veliku gudjavinu učini. M.

Divković, nauk. 87a. Grad je bačio: kucni s jedne strane, udije sveći vas bačio. (Z). Poslov. danič. Začu gdi mu Bog kucnu na vrati od srca. J. Banovac, pripov. 70. Kucni ga sad s tvojom šibikom. Đ. Bašić 80. Dostiže ga Miloš na kulašu, te i ěega kucnu šestopercem. Nar. pjes. vuk. 2, 142. I ja imam nešto buzdovana, da te kucnem tri četiri puta. 2, 424. Čauš viknu, kucnu dalbulana. 2, 544. Kucnu Rađe halkom na vratima. 3, 365. Jednom ěega kucnu topuzinom. Pjev. crn. 158b. Da ja kucnem junak uz tamburu. Nar. pjes. juk. 419. Koga Bog kucne, onome ništa drugo ne vaja. Nar. posl. vuk. 136. Evo ti ovi štap, ... ěime u što god kucneš ondole ĉe izlaziti na stotine onake aspre kake ti namijeniš. Nar. prip. vuk. 120. Kucnuvši Petra u rebra probudi ga. Vuk, djel. ap. 12, 7. Kucnu Petar u vrata od dvora. 12, 13. Kucne me po ramenu i dovat i ruku. S. Ľubiša, prip. 14. Sad je kucnuo ugodni čas. 15. Ako bi naglo podigao košnicu ili kucnuo u ěu, onda je to pčelama velika uvreda. F. Đorđević, pčelar. 13. 'Nemoj da te kucnem (udarim)'. u Dubrovniku. P. Budmani.

KÜCO, *m. hyp.* kučak. — *isporedi* kuca i kuca. — *U naše vrijeme*. Ne laje kuco sela radi, no sebe radi. S. Ľubiša, prip. 208.

KÜCÔV, *kucôva, m. pas*. — *Od osnove kuca i kuco postaje nastavkom ov kao i osobita imena u pasa* (n. p. garov, samsov itd.). — *U Vukovu rječniku*: vide pas.

KUCÔVLAH, *m. Cincar*. — *Grč. κουτζόβλαχο; (možebiti: tepavi Vlah, isporodi κουτζόβλωσος, tepav)*. — *U naše vrijeme*. Cincari ili Kucovlasi. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 295.

KUCOVO, *n.* mjesno ime, *vidi u Daničičevu rječniku*: selo u strumskoj oblasti koje je kraj Milutin dao pirgu hilendarskom. M(on. serb). 74. 80. (1302—1321).

KÜCUKÂNE (kučukâne), *n.* djelo kojijem se kucka. — *U Stuličevu i u Vukovu rječniku*.

KÜCUKATI (kucukati), *kucukâm (kucukâm), impf. vidi kuckati*. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. kûcukâ; drugi se akc. osim toga mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kucukâmo, kucukâte, u part. praet. akt. kûcukao, kûcukâla, u part. praet. pass. kûcukân*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* ('leviter pulsare') gdje se naj prije nahodi, i *u Vukovu* (dim. v. kucati). Nis bedrice sabje kucukaju. Nar. pjes. petr. 2, 141. Uz tamburu sitno kucukaše. 3, 81. Sve joj zlato o zlato kućuka. Nar. pjes. ěorm. 2, 59. Crkveĉak kucuka u jedno malo zvono. V. Vrčević, niz. 139.

KUCUL, *m.* ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Livada u Kuoulu. Sr. nov. 1875. 514.

1. KUČ, *f.* ime željezu ĉim se vo u jaram saтвори. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele. Kuč, željezna šipka na jarmenu sa strane desne i lijeve. Barilović. D. Hiro.

2. KUČ, *m.* 1. vrst vinove loze bijela groĉđa (Dalmacija, Danilo); 2. suvrst vinove loze crĉena groĉđa (Dalmacija); 3. vrst vinove loze crna groĉđa (Dalmacija, Danilo). B. Šulek, im. 180.

3. KÜČ, *m.* mjesno ime.

a. u Crnoj Gori, *vidi* Kuči. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku*: naj više se govori pl. vide Kuči. Lomna Kuća i Bratonoĉića. Nar. pjes. vuk. 2, 530. Treću Ivan situu knjigu piše lomnu Kuću i Bratonoĉiću. 2, 584.

b. *selo u Srbiji u okrugu topličkome*. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 414.

KUČAO, kučca, m. dem. 2. kuk. — *Na jednom mjestu u istarskome spomeniku xiv vijeka gdje je pisano klčao*. Deveto zlamenô je od Jazvinca pod Petru jamu na klčao ki je naj viši. Mon. croat. 46. (1895).

KUČAD, f. coll. kao množina prema kuče. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (v. pasjad) i u *Vukovu* (vide štenad). Starica donese troje kučadi umjesto troje dece. Nar. prip. vila. 1868. 848.

KUČAJ, m. ime mjesno u Srbiji u okrugu pošarevačkome, isporodi Kučajna. — *vidi i Kučaj-planina*. — xvii vijeka. Na Braničevo tako piši: Vb bogospasniju eparhiju braničevsku ježe jest kadilukš Požarevaca, hramš Resava, Kučaj, Peča, Golubaca i proč. Glasnik. 25, 44.

KUČAJA, f. ime planini u Srbiji. — *isporodi Kučajna, Kučaj-planina*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: (planina), nom. propr. 'eines berges in Serbien', 'mons Serbiae'. [cf. Kučaj-planina]. Pod Kučajom visokom planinom. Nar. pjes. vuk. 2, 205.

KUČAJINA, *vidi Kučajna, a). tako piše Daničić (vidi kod kučajski) prema Kučajinac i kučajinski*.

KUČAJINAC, Kučajinca, m. čovjek iz Kučajne. — *isporodi kučajinski*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Do Stefana Kučajinca Jova. Nar. pjes. vuk. 2, 202.

KUČAJINSKI, adj. *vidi kučajski*. — *isporodi Kučajinac*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Pa do nega Jovicu Resavca, kučajinska bojna kopljenika. Nar. pjes. vuk. 2, 482.

KUČAJNA, f. mjesno ime u Srbiji u okrugu pošarevačkome. — *isporodi Kučaja, Kučaj-planina, a) ime planini*. — xiv vijeka, *vidi u Daničićevu rječniku*: planina oko koje je mnoga sela dao Ravanioi car Lazar: „otš Kučajine ... u goru Kučajinu“. M(on. serb). 197. (1881). između Morave i Dunava. cf. kučajskij. — b) *selo*. K. Jovanović 143; i *majdan*. M. Đ. Miličević, serb. 1026.

KUČAJNSKI, adj. koji pripada Kučajni. — *isporodi kučajinski*. Kučajnska (opština). K. Jovanović 143. Kučajnska Reka, ime vodi. M. Đ. Miličević, serb. 1022.

KUČAJ-PLANINA, f. *vidi Kučajna*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Vukovu* (u pjesmama, vide Kučaja). Pod visokom pod Kučaj-planinom. Nar. pjes. vuk. 2, 326.

KUČAJSKI, adj. koji pripada Kučajini (Kučajni). *vidi u Daničićevu rječniku*: kučajskij, od Kučajine: „otš mēst kučajskijh rekoma Žrelo“. Okáz. pam. šaf. 64. — Niva u Kučajskoj Beki (u okrugu pošarevačkome). Sr. nov. 1873. 989. *vidi kučajski, b).*

1. KÚČAK, kúčka, m. pas. — *Akc. se mijenja u voc.*: kúčku, kúčki, i u gen. pl. kúčkā. — *Postalo je od ženskoga supstantiva kúčka (vidi) koji je bez sumne stariji nego kučak. u naj starijemu primjeru u Mikašinu rječniku značenje je deminutivno*. — *Javlja se od xvii vijeka, i u Dubrovniku je mnogo običnija riječ u naše doba nego pas; koliko se daleko pruža isvan Dubrovnik, ne znam (vidi primjere)*. — *Ismeđu rječnika u Mikašinu (kod kučić) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (cane, 'canis' 164b), u Stuličevu (canis), u Vukovu (vide pás s dodatkom: osobito po zapadnijem krajevima).*

a. u pravome smislu. Kučak laje na lava. (D). Poslov. danič. Morit će te glad i žeđa vele gora neg od kučak jedovitijeh. B. Zuzeri 21. A svi grijesi kako kučki oko nega lajati će. 37. Zavijaše od kučaka. 37. Orača se kako kučak sa ugristi onu šibicu koja ga udara. 109. Lovni kučak. 357. Mi paru ne inamo kako pei i kučki nego dušu. I. A. Nenadić, nauk. 119. Ili hrt ili pas, sve kučak ter kučak. (Z). Poslov. danič. Može naučit čistotu od grlica, vjernos od kučaka, razbor od mravi. Đ. Bašić 117. Ali se nađoše kućci lubežljivi ter mu pri toli bijednomu bitju rane liječahu. 283. Izprid kučka najedjena, izprid lovca kada luta bježi gorom poplašena prem plašiva zvijer košta ... N. Martić 77. A kad oru, sve o ņemu zboru, a o ručku, gore no o kučku. Nar. pjes. herc. vuk. 156. De kučak loče tu i laje. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 75. Zao kao kučak. 84. Nije kučak nego kučka. V. Vrčević, igre. 197. Pošto đusmo da mu je otac pas, ne može biti drugo nego kučak. 198. Bosanski begovi nemaju čime ubiti ni bijesna kučka. M. Đ. Miličević, omer. 68. Ni kućki od lova ne mogahu ga stići. Pravdonoša. 1851. 80. — *U Dubrovniku se o slu (osobito jedovitu) čovjeku kaže da je kučak*. „Ono nije dežade nego kučak“. „Gori je nego kučak“. „Kučku jedan!“ P. Budmani.

b. u prenesenome smislu, po tal. pescecane, ņeke vrste velikijeh riba (fam. Squalidae) što su vrlo grabežljive i pogibeljne i sa lude (n. p. Carcharias glaucus Cuv., Carcharodon Rondeletii Müller et Henle). — *U Vukovu rječniku*: (u Dubrovniku) nekaka morska riba, „art seefisch“, „pis-cis quidam marinus“. — *dodaću da mi je čudnovato kako je Vuk mogao čuti ovu riječ u ovome značenju u Dubrovniku. može biti da je sad ovako ime ondje poznato po knjigama, ali snam da su se prije one ribe zvale samo „kaše“ (vidi 2. kaša) ili „kanigule“*.

2. KÚČAK, kúčka, m. *vidi 1. kovča*. — *isporodi kuka*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kúčāk, gen. kúčkā, „šbula“. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 26.

3. KUČAK, m. ime rijeci kod Križevca. D. Hirc.

KUČALICA, f. kuka, kvaka. — *Postaje od kučati*. — *U Mikašinu rječniku*: kučalica, kuka „uncus“; u *Belinu*: „uncino di legno“, „uncus ligneus“; kučalica od samara „uncio di basto“, „uncus olitellarius“ 779b; u *Stuličevu*: „uncinus, uncus“.

KUČALITI, kučalim, impf. u *Stuličevu rječniku*: 1. „uncos seu uncinos construere“. 2. kučalicom pritegnuti. 3. met. v. grabiti. — *nepouzđano*.

KUČANI, m. pl. mjesno ime. — xv vijeka. Šimun Vukić s Kučan. Mon. croat. 120. (1484). 130. (1487).

KUČANIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Filip Kučanić. Mon. croat. 200. (1512).

KUČAŇE, n. djelo kojijem se kuća. Izubaviti se od kućana hvale. S. Rosa 76a. „Muči, muči, čučoš mu neđe naskoro gusala, prisješće mu kućane“. J. Bogdanović.

KUČARA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome. Zabran u Kučari. Sr. nov. 1875. 51.

KUČAST, adj. koji je (nakrivljen) kao kuka. — *U naše vrijeme (vidi i pokućast), a između rječnika u Stuličevu (aduncus)*. Kućast rog je naprijed pognut. Sluň. D. Hirc.

KUČATI, *kūčām*, *impf. kućom (kvakom) pri-
vlaćiti k sebi, naj češće u prenesenome smislu.* — *Akc. kati* je u *inf. taki* je u *praes. 3 pl. kū-
čaji*, u *aor. kūčah*, u *ger. praes. kūčajūti*, u *ger.
praet. kūčāvši*, u *part. praet. act. kūčao*; u *osta-
lijem* je oblicima onaki kati je u *praes. 1 sing.*
— *Od xvi vijeka (vidi 1, c, b)), a između rječ-
nika u Belinu (vidi kod 1, c, b)) i u Stulićevu*
(*curare, studere, niti, conari, quaerere, parare,*
comparare).

1. *aktivno.*

a. *za pravi smisao nemam nijednoga pri-
mjera, ali vidi 2, a.*

b. *u prenesenome smislu. kad ko što hoće
da dobije, osobito kad to lukavstvom radi; objekat
može biti stvar i čefade.* Cika ševe kad je poskok
kuća. Osvetn. 2, 85. I nas ta sudbina kuća. 6,
24. Što su pošli čine na česara, a bolega ku-
čali šičara. 6, 76. Oдавна naše kuća carstvo,
da se pripnu te krajine bijedne. 7, 8. „Majka
sve kuća za svoju čer onoga mladića“. u *Du-
brovniku*. P. Budmani. — *I bez objekta.* A bit
neće kō što netko kuća, da olako tuđu muku
ruče. Osvetn. 6, 34. „Sve on polagano kuća, pa
na n se niko i ne osjeća“. J. Bogdanović.

c. *neprelasno, o micanju, hođu, smjerati,
namjeravati nekud ići.* — nije dosta jasna sveza
s predašnjim značenjem: moglo bi biti da je
uprav: činiti da je što krivo kao kuka, pa otale
nakrivljati putem, okretati se, hoditi drugim
smjerom (vidi primjer kod a)).

a) *namjeravati nekud ići, ili možebiti
okretati drugim putem.* Bugarska mu sela ostaju
s lijeve strane, k desnoj kuća, gdi se k morskom
stere kraju plodna i pitna svijem Dobruča. I.
Gundulić 818.

b) *u prenesenome smislu (ili u metafo-
ričkome, kad us glagol ima adverb ili druga
riječ kojom se pokazuje smjer micanja), smjerati,
namjeravati uopće.* Da su držani kućat i na-
stojat prići na izvrsnos svete ljubavi. B. Gradić,
djev. 182. Kud kućaju mē bezjede, ako tvoje
carstvo prosi... I. Gundulić 800. Domišlam se
kud kućas, „mi accorgo dove mirate“, „adverto quo
tendis“. A. d. Bella, rječn. 489^a. Visoko kućati
„avere alti pensieri“, „alte spectare“. 552^b. Kud
kućaju ove ribi? razgov. 189. Kojijem kućahu
ukazati se stavni. S. Rosa 42^a.

2. *sa se.*

a. *pasivno, prema pravome značenju (pri-
vlaćiti sebi kvakom).* Niti kvake kom se voće
kuća. J. S. Belković 812.

b. *refleksivno.* — *U jednome primjeru xvii
vijeka, u kojemu je značenje onako kao što je u*
aktivnoga glagola pod 1, c, b). (Pakleni kraj)
kroz vuhvenost svoju mnogo, prem visoko ka se
kuća, proč svomu se stvorou i Bogu vrhe motrit
ne ustruča. Ć. Palmotić 3, 140^b.

KUČAVA, *f. ime kravi.* F. Kurelac, dom. živ.
24. — *Vaja da je radi rogova, isporedi kućast.*

KUČE, *kūčeta, n. mladi pas (kućak) ili mlada
kućka, psetašce (može značiti i uopće što i pseto,*
čega nema u nijednome primjeru već samo u
Stulićevu rječniku). — *Nema množine, nego se*
za množinu upotrebljava coll. kućad, ili pl. ku-
čići. — *Postaje nastavkom et, kao i mnoga druga*
imena mladijih životinja. — *Od xviii vijeka, a*
između rječnika u Stulićevu (v. kućak) i u Vu-
kovu (das hündchen, catulus, cf. štene).

a. *u pravome smislu (vidi sprijeda).* Uzme
dva kućeta zajedno od jedne kućke okoćena, pa
jedno nauči loviti zecove, a drugo ništa nego
žderati i ležati. D. Obradović, basn. 58. Ne bih

tebi ni kućeta dala, kamol' bih ti lišće poklo-
nila. Nar. pjes. hōrm. 2, 854. Nema ni kućeta
ni maćeta. (Kad ko nema u kući ništa živo za
što bi mu se vajalo brinuti). Nar. posl. vuk.
208. Za ņom (devojkom) pođe od kuće i malo
kuće koje je ona vrlo volela. M. Đ. Miličević,
kraj. srb. 830.

b. *u prenesenome smislu, neka životinja nalik
na krla.* — *U pisaca našega vremena.* Slep
kuće „Spalax typhlus Pall.“ K. Crnogornac, zool.
61.

KUČĖN, *m. vidi u Vukovu rječniku:* (u Boci)
vide kosijer (naš, a u njih kosijer ima mnogo
duži držak, i Ćime se sijeđe drača i sasijeca se
grane stoci). — *U naše vrijeme.* Za sjekiru, kućen,
kosijer. V. Bogišić, zborn. 49.

KUČENANI, *m. pl. ime saseoku u Srbiji u*
okruhu užičkome. K. Jovanović 160.

KUČĖNCE, *kūčēnceta, n. dem. kuće.* — *U naše*
vrijeme. U kapetana ima jedna bena, kućence,
koje vodi svud uza se. M. Đ. Miličević, omer.
68. I među njih uleti malo orno kućence. Bos.
vila. 1887. 226.

KUČĖNAK, *m. prezime.* Schem. zagr. 1875.
285.

1. **KUČĖNE**, *n. mnogo kućaka, pašćad (kaše*
se s prezirañem). — *U Stulićevu rječniku:* v.
pašjad.

2. **KUČĖNE**, *n. djelo kojijem se kući (vidi 1.*
kućiti). J. Bogdanović.

3. **KUČĖNE**, *n. djelo kojijem se kući (vidi 2.*
kućiti). — *U Bjelostjenčevu rječniku:* „strepitas,
pulsus“, i u *Jambrešićevu:* „pulsus“.

KUČER, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu va-*
jevskome. Zaban u Kućeru. Sr. nov. 1868. 361.

KUČERA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.*
Schem. diak. 1877. 68. — *Uprav je češko pre-*
zime.

KUČĖRINE, *f. pl. augm. kućine.* „Neš se sa
ovo kućerina nigda rastati“, „Esi li ti, rodo, ono
kućerina već oprela?“ J. Bogdanović.

KUČĖTINA, *f. augm. kućka.* — *U naše vrijeme,*
a između rječnika u Vukovu (augm. v. kućka).
Još da vidiš kućetinu majku. Hrv. nar. pjes.
1, 327. — *U Dubrovniku je i augm. kućak.* P.
Budmani.

KUČĖVAC, *Kučevca, m. ime muško.* — *U*
spomeniku xiv vijeka. Brat̃ mu Kučevъъ. Deč.
hris. 45. 98. — *U istome spomeniku može biti*
nadimak ili prezime. Kučevъъ Bogoje. 21. 89.

KUČĖVCI, *Kučevaca, m. pl. ime saseoku u*
Srbiji u okrugu podrinskome. K. Jovanović 134.

KUČĖVIĆ, *m. prezime (samo u muhamedo-*
vaca). — *U naše vrijeme.* Od onoga poľa Bije-
loga, od Ćeg, kado, do dva Kućevića. Nar. pjes.
vuk. 3, 565. No ne hoće Kućevića Mujo. Pjev.
crn. 142^a. Buľubaba Kućević-Ferate. Oglad. sr.
40. Od Turđina Kućević-Ahmeta. 231.

KUČEVIŠTA, *n. pl. mjesno ime.* — *isporedi*
Kučevišta. — *-u- stoji mj. negdašnjega l.* — *vidi*
u Danićevu rječniku: Ključevišta, selo koje je
car Stefan dao crkvi arhandelovoj u Prizrenu,
meda je „Ključevištem“ išla „na put̃ koji ide
ot̃ Baňañ pravo mimo selo Slivovik̃“. G(lasnik).
15, 284. 285. (1848?). bez sumne isto: „ṽ sel̃
naricajem̃ Ključevišta pod uvesije čranje
gory“. G(lasnik). 8, 149. — *Ovako se ime (s u)*
pomiñe i na drugijem mjestima prije našega vre-
mena. Kućevišta. S. Novaković, pom. 198. Spom.
stoj. 185.

KUČEVIŠTE, *n. mjesno ime*. — *ispoređi Kučevišta*. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 186.

KUČEVIŠKI, *adj. koji pripada Kučevištima*. — *U Daničičevu rječniku*: klčeviškyj, što pripada selu „Klčevištema“: „u hrisovulš klčeviškyj“. G(lasnik). 15, 285. (1948?).

KUČEVKIŃA, *f. žensko čefade iz Kučeva*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (ein frauenzimmer von Kučevo). KučevkiŃe belo platno bele, KučevkiŃe i BraničevkiŃe. Nar. pjes. vuk. 2, 506.

KUČEVO, *n. ime kraju u Srbiji što se svagda pomine uz Braničevo*. — *U tome je kraju bio negda i grad, a sad je varošica*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu* [sada varošica u okrugu požarevačkom] i *u Daničičevu*: zemlja pokraj Braničeva: „popali Kučevo i Braničevo“. (Okáz. pam. šaf.) 77. U Braničevu selo Topolovnik, selo Kuplenovo, ...; u Kučevu selo Drugovci, selo Vlasi Radivojevci, ... Spom. stoj. 3. (1428–1429). U Kučevu i Braničevu. I. T. Mrnavić, osm. 12. Kad su bili kod Kučeva grada, kod Kučeva i kod Braničeva. Nar. pjes. vuk. 2, 506. *vidi* i M. Đ. Miličević, srb. 1035.

1. KUČEVSKI, *adj. koji pripada Kučevu*. — *vidi u Daničičevu rječniku*: kučevskyj, od Kučeva: „birs braničevsky i kučevsky“ dao je car Lazar Ravanici „na polš s mitropolitom“. S(r). l(etop). 4, 55. (1881). mislim da je mjesto ove riječi pogriješka „kučkovy“. M(on. serb). 198. (1881) koje opet u S(r). l(etop). 4, 50 stoji „kučbčsky“.

2. KUČEVSKI, *adj. koji pripada Kučevištima*. — *vidi u Daničičevu rječniku*: klčevskyj, što pripada „Klčevištema“: „S(bor)z kučevsky, ... wts orskve kučevske“. G(lasnik). 18, 149.

KUČI, *m. pl. ime plemenu (i kraju) u Crnoj Gori (u Brđima)*. Glasnik. 40, 20. 21. — *Pomine se prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 186. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu* (ein stamm an der östlichen grenze von Montenegro. cf. Kuč). a) *pleme, narod*. Vb bogohranima plemena Vasojevića, ... Kuče, Pipere, ... Glasnik. 25, 44. (xvii vijek). Kuči se predadoše, a Crnogorci ne dadoše se (1768). Rad. 1, 180. Ti pokupi Kuče i Pipere. Nar. pjes. vuk. 4, 418. Skupite mi Kučah tri hilade. 5, 151. A hiladu vitezovah Kučah. 5, 212. Kuči su ga jedva dočekali. Pjev. crn. 74b. Sedam su mi Kučah izgubili. 245a. — b) *kraj*. Pa po Kučah turiše telare. Nar. pjes. vuk. 5, 162. A šile je u Kuče kamene. 5, 227. Izlegoše u Kuče kamene. Pjev. crn. 42a. I vrati se u Kuče kamene. Oglad. sr. 108.

1. KUČICA, *f. dem. kuka (kvaka), kovčica*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu* („fibula“) *gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu* (dim. v. kuka. cf. kukica). 8 gvozdenijem singiri s ostrim kučicama i zvrkovi nakićenim ... po rana(h) nemilostivo udarajući gulahu mu kožu i meso zvrkovma gvozdenim i kučicama. F. Lastrić, test. 113b. Kučica „fibula“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 1ftsg. 34.

2. KUČICA, *f. dem. kučka*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (kučica, mala kučka „catella“) *gdje se naj prije nahodi, u Belinu* („cagnuola, cagna piccola“, „catella“ 157b), *u Stuličevu* („catilla, catella“), *u Vukovu* (dim. v. kučka). I kučiti Bog pomaga. (Z). Poslov. danič.

3. KUČICA, *f. vidi lupar*. — *Može biti ista riječ što 2. kučica*. — *Od xviii vijeka, a između*

rječnika u Belinu (pl. kučice „telline, sorte di conchiglie piccole“, „tellinae“ 725a), *u Stuličevu* (pl. kučice „telline, sorta di conchiglie piccole“, „concharum species“), *u Vukovu*: nekaka morska riba (ili škojka?). Kučice su i prstaci ... J. Kavašin 21a.

4. KUČICA, *f. snop lana ili konopača*. — *Od xviii vijeka*. Kad (lan) izvadiš, na kučice slaži. J. S. Bešković 254. Kučica, snopić konopče. u Lici. F. Hefele. — *ispoređi kučine*.

5. KUČICA, *f. neka bička*. Kučica, Ornithopus scorpioides L. (na Cresu). B. Šulek, im. 180.

1. KUČIĆ, *m. vidi 1. kučica*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kūčić „fibula“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 81.

2. KUČIĆ, *m. dem. kučak, mladi ili mali pas*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (kučić, kučak, pasić „catulus, catellus“), *u Belinu* („cagnoletto, cane piccolo“, „catellus“ 157b), *u Stuličevu* („catulus, catellus“), *u Vukovu* (samo pl. kūčići, vide štenci, vidi kučad). Od radosti tako mnoge blag i vjeran kučić teče, ter gospodar svomu noge ljubko veže i obječe. G. Palmotić 3, 14b. Kučka prešna slijepa rađa kučice. (D). Poslov. danič. Padoše mu (zviri) krotke prid noge, ližući ga kako ljubznivi kučići. A. d. Bella, razgov. 46. I kučica potištena, kad je svoj, obljubi ga. B. Zuzeri 91. Kad se kučić bije, i lavić se straši. (Z). Poslov. danič. Ali i kučići jedu od mrvica brašna. S. Rosa 97a. Vidi da nosi u skutu cvijet, da nosi kučica. A. Kalić 475.

3. KUČIĆ, *m. vrsta šabe*. Kučić, Bombinator igneus. D. Hirc.

4. KUČIĆ, *m. prezime*. — *Od xiv vijeka*. Pribislav Kučić. Dec. hris. 58. Žarko Knežnić, Ugrin Kučić. J. Kavašin 232a. Stipan Kučić. Norini 58.

KUČIĆI, *m. pl. mjesno ime (ispoređi 4. Kučić)*. a. *selo u Bosni u okrugu sarajevskom*. Statist. bosn. 24.

b. *selo u Dalmaciji (u Poljicima)*. — *Od xv vijeka*. U Kučice. Stat. pol. ark. 5, 809. (1482). Iz sela Kučica. Norini 55.

c. *zaselak u Hercegovini*. Statist. bosn. 124.

KUČIĆ-KULA, *f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dođe*. Statist. bosn. 100.

KUČIJE, *f. pl. u Bjelostjenčevu rječniku*: v. kučije.

KUČLJI, *vidi kučji*.

KUČIKA, *f. neka bička*. — *Postaje od 2. kučiti*. Kučika (griješkom Kučika) (kucika? od kucati = pulsare), Pulsatilla Mill. (Vukasović). B. Šulek, im. 180.

KUČIN, *m. ime ovnu*. F. Kurelac, dom. živ. 32.

1. KUČINA, *f. augm. kučka ili kučak*.

a. *u ovome primjeru xvi vijeka vađa da je dem. kučka*: Jes Mrkov, jes Mrkas i njeka kučina i neki velik pas kneza Vukašina. A. Sasin 115.

b. *augm. kučak*. — *U Belinu rječniku*: „cagnaccio, cane mastino“, „canis magnus“ 157b, i *u Voltigijinu*: „cagnaccio, mastino“, „ein grosser hund“. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

c. *vidi kučak*, b. „Charcharodon Rondeleti“. G. Kolombatović, pesci. 25.

2. KUČINA, *f. vidi 1. kučine*. — *Jednina je mnogo rjeđa od množine*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* („stoppa di lino o di

canape', stuppa' 710*) gdje se naj prije nahodi, i u Voltigijinu (stoppa', werg'). Vrže pod most silu kućine, smole, slame. A. Kanižlić, utoč. 426. Veselo arce i kućinu prede. F. Krauss. smail. meh. 69. — Ne posve u istome snačenju. Kućina, prosto vlakno konopje i lana. U cijeloj domovini. F. Hefele.

3. KUČINA, f. goli klip kuruze. Selce kod Đakova. D. Hirc. — isporodi 2. kućina.

4. KUČINA, f. mjesno ime. — isporodi Kućino. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 186.

KUČINAV, adj. rutav (o krupnome tkaću). Prodaje svitkuštinu kućinavu i debelu. M. Radnić 184b.

1. KUČINE, f. pl. kratka i samršena vlakanca što ostaju od konopaša ili od lana kod ogrebaša. — Akc. se mijenja u gen. kućina. — Rijetko je u jednini (vidi 2. kućina). — Uprav je augm. 1. kuk (klsks), te -u- stoji mj. 1. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (stuppa') gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kućine od prediva ili konopline, v. kudeja), u Stuličevu (stuppa'), u Vukovu (das werg', stuppa'). cf. rediti, povjesmo). Balotice od kućin. M. Bjanković 59. Boje je kućine kupovat nego zlato prodavat. (D). Poslov. danič. Nar. bl. mehm. beg kapet. 26. Nezine košuljice debelim od kućina koncem otkane bijahu. A. Kanižlić, utoč. 689. Zapleo se kô piple u kućine. (Z). Poslov. danič. Zapleo se kao pile u kućine. Nar. posl. vuk. 85. Trice i kućine. (rdavo, slo). 820. Đevojke kašto načine na zemlji od kućina kao kolo. Vuk, poslov. 128. Biće junak kao kućine i djelo njegovo kao iskra, i oboje će se zapaliti. Đ. Daničić, isai. 1, 31. Što ćemo vi kriti u kućine? P. Petrović, gor. vijen. 82. Nemoj ti meni u kućine kriti. S. Ćubiša, prip. 99. Ove koše pune, udušene sumporom, paklom i kućinama obore na tursku vojsku. 68. Ispletite mi braću od kućina i naza-žuta konopla. 151.

2. KUČINE, f. pl. ime selu u Dalmaciji u kotaru spletskome. Repert. dalm. 1872. 83.

KUČINIĆ-SELO, n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 51.

KUČINO, n. ime nekakvu selu. — isporodi 4. Kućina. — Prije našega vremena. Kućino (selo). S. Novaković, pom. 186.

1. KUČINSKI, adj. koji pripada kućinama, koji je od kućina. — Samo u Stuličevu rječniku: stupeus'.

2. KUČINSKI, adj. vidi kućji. — U Stuličevu rječniku: caninus', gdje ima i adverab kućinski, irato animo' (futišao kao što može biti pas). — nepousdano.

KUČINAČA, f. pla(h)tu od kućina otkatu zovu, kućinačom' ili, poňavom'. J. Bogdanović.

KUČINAV, adj. od kućina je ili ima kućina u vlasu, a po tom i u tkaću. u Dobroselu. M. Medić. — isporodi kućinav.

KUČIŠ, m. u Bjelostjenčevu rječniku: v. kočiš.

KUČIŠTE (i čakavski Kučišće), n. mjesno ime.

a. u Dalmaciji (u Pošćima). — xiv vijeka. Granica Kučišća. Stat. polj. ark. 5, 818.

b. mjesto u Srbiji u okrugu kneževačkome. Niva u Kučištu. Sr. nov. 1875. 785.

1. KUČITI, kućim, impf. vidi kucati (istoga je korijena i -u- stoji mj. 1, te se l nalazi još u pisaca čakavaca xvi vijeka). — Od xv vijeka po sjeverozapadnijem krajevima (i u Bosni), a iz-

među rječnika u Bjelostjenčevu (kućim, kucam, pulso, pulsito, strepito'; kućim na vratoh, pulso. l. pulsito fores'), u Jambrešičevu (kućim, pulso'), u Voltigijinu (picchiare, strepitare', anklopfen'). Ako ki ubogi klčase pri vratih. Korizm. 8b. Poče klčiti, jer bihu vrata zatvorena. Transit. 261. Tit neprestanno klčase. 262. I ščiti kućeće budu buditi nega. M. Marulić 54. Oružjem koporu, Oloferna zbučit hteč, jer na zaporu ne smihu mu kućiti. 55. Kućite i otvori se vam. Nauk brn. 24a. Tko kućiti dokuci. Đ. Baraković, vil. 85. Tko će u grad, sad je vrime' nazivajuć sluga kući. 2i0. U glavi mu bubaš kući. 213. Da se plaf raspuči... ob ku val sve kući. 280b. Kućite, i otvoriti vam se. F. Glavinčić, cvit. 36b. Pokle neje (ľubavi) sila na srdcu mi kući. I. T. Mrnavić, osm. 144. Da prosimo i kućimo na vratih od miloerdja Božjega. P. Radovčić, način. 190. Kućećemu otvori se. 195. Zaman zvoni veće kuće, kada traje grād potuće. P. Vitezović, cvit. 40. I prez kućiti udil na dvor dojde. M. Kuhačević 51. Što đovjek bruči, sam sebe kući. Nar. bl. mehm. beg kap. 282. Kad kući na vratih. Nar. prip. bos. 1, 37. Kući jednoč palcem u ņu (teosiju). 1, 148. Pucan udri u Rudine prve, kući pucan Zupce i Baňane. Osvetn. 5, 32.

2. KUĆITI, kućim, impf. vidi kućati. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kućati).

a. aktivno. Ti s' mene mutila i k sebi kućila i kot sladkim cukrom mene primutila. Jačke. 17. — Kućiti, pameću nagađati. Kući da će ņoj s puta muž doći noćas. M. Pavlinović. — Zô se jesik prostrije i kući pohuliti toj čihenje. G. Palmotić 8, 143a. 'Kućio a spava', ne pomaže ti kod nega kućiti'. 'Posta Mićan lugar, da es, odavno već i kući sa lugarjom'. J. Bogdanović. b. sa se, refleksivno. Tko ne trudi i ne mući, dvora se ovijeh vik ne kući, slave vijeku ne dobiva. G. Palmotić 2, 442.

3. KUĆITI, kućim, impf. curvare, kriviti, priginati, nagiñati. — Korijen je isti kao kod kuka. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. pokućiti).

a. aktivno. Na šetlišta kada pride, vrat koćeni trbuh kući. J. Kavašin 58b.

b. refleksivno. On se kući i uvija, da omali, da ga ne vide. S. Ćubiša, prip. 141.

KUĆIVRAT, m. ime muško, uprav koji kući (vidi 8. kućiti) vrat. — U jednoga pisca xvi vijeka, koji će biti sam izmislio ovo ime. Ah Kućivrate, gdje si moja vjerna sluga i kmete? M. Držić 874.

KUĆJÎ, adj. koji pripada pašćadi (kućkima). — Ima i oblik kućiji. — U Stuličevu rječniku: kućiji, v. pasjački, i u Vukovu: kućji, vide pseći.

KUČKA, f. Canis domesticus L. femina, pas ženskoga spola. — isporodi kucak, cucak. — Od ove riječi postaje kućak. — Nalazi se samo na jugu, isporodi bug. i nslav. kučka. — Vafa da postaje od arb. kuč (pas, djetina riječ), vidi G. Meyer, etymol. wörterb. der albanesischen sprache pod kuč. da bude srodno s rus. кутя, кутья, кутенокъ, štene (ili s maj. kutya, pas) trebalo bi da je uprav korijen kut (isporodi arb. kut, glas kojijem se zove pas), pa da je k ovome pri- došao nastavak kč, što se ne može dokazati. — može se isporučiti i snskr. kukura, kukkura, pas. — Od xv ili xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (canicula'), u Mikafinu (kučka, vaška, haec canis'), u Belinu (cagna, cane femina', canis' 157a), u Bjelostjenčevu (kučka, psica, v.

oucka), u *Stuličevu* (canis, f.), u *Voltigijinu* (cagna' hündinn'), u *Vukovu* (die hündin' canis femina'). — *Treba opasiti da je u Vrančićevu rječniku deminutiv.*

a. u pravome smislu. Mnoge kućke među-veda terajute. Aleks. nov. 56. Bješe se kučka navadila okoliš zobati. Zborn. 87b. Pril. jag. ark. 9, 148. Mnoge kućke međuvida tiraju. Aleks. jag. star. 8, 262. Kućke u kih je žensko lice, psi troglavi, smaji hudi, ... I. Gundulić 474. Ko kućke zavijevaju. P. Kanavelić, iv. 489. Kućka prešna slijepe rada kućice. (D). Poslov. danić. Ko bije kućku, pas daleko od ne stoji. N. Palikuća 66. Žene zajedno kućke i zmiје. J. Kavašin 460b. Držaše ju kano jednu kućku. E. Pavić, ogl. 552. Ide kô pas sa kućkom. (Z). Poslov. danić. Muči, ne laj kao kućka. V. Došen 124b. U kuću ti ne bi(h) dala ni devete kućke slipe. 167b. Pod hum kućka spi. Nar. pjes. istr. 2, 49. Lajava kućka selo učuva. Nar. posl. vuk. 165. Nađe na putu dve kućke gde se koju jednako. Nar. prip. vuk. 112. Rodi mu žena dva blizanca, kućka dva hrta, ... 147. Ne može biti drugo nego kućak. — Nije, nego kućka. Nar. prip. vrč. 198. Ištenile se sve kućke. Vuk, rječn. kod išteniti se. U jednom se mačka omacila, a u drugom kućka oštenila. kod paramenta. Sušten, t. j. kućka. kod sušten. Kućka nek laje a žena nek muči. V. Bogišić, zborn. 46. vidi i kod kuja, a.

b. kao psovka slome čeljadetu ženske (u pjesmi može biti gdje gdje u blažijemu smislu, isporodi pri kraju). Nut kućke, besjede koje je složila! N. Našeskić 1, 257. Znam, kućko, život tvoj i što si činila. 1, 264. Značeš, kućko jedna, ribaodo, zla žena. M. Držić 165. Jošte češ, kućko, za mnom proplakat. 364. Vidiš ju Afrodizija u kući sfojji, prihuda kućka, počeo sfacimi naj jačimi načinijem napastovati sftu djevicu ... B. Kašić, per. 85. O opake žene, jedne kućke lute! N. Palikuća 17. Čuješ li me, kućko stara? V. Došen 125b. Ne smije te ona se (majka) doditi jer ćemo mi kućku udariti. M. A. Relković, sat. C2b. Oj kućko devojko! ne plet' na mač kose, ne mami mi sina. Nar. pjes. vuk. 1, 104. Kućko šćeri, da što si činila? (u istoj pjesmi u *Dubrovniku*: kućko Mare. P. Budmani). 1, 233. Hod' otole, kućko snaho! 1, 908. Kućko Nero! gde si bila? 1, 353. Kurvo kućko, lijepa djevojko! ne bijeli lica, ne rumeni, ne mami mi sina Osman-age. 1, 371. Kućko jedna, ne jetrva moja! 1, 559. Nemoj, mati, kćeri verovati: ne puštaj je u selo na prelo; izlaže se u selo na prelo, nije, kućka, ni vidila prele, veće ide s dikom u šiškaše. 1, 634. Što je, kućka, Bogu zgriješila? 2, 12. Vidi kućke Kojadinovice! on' izjede ribi desno krilo, a banici dala je lijevo. 2, 62. Tako zgore kućka Ikonija. 2, 179. Kućko jedna, a ne ćeri moja! š nime si se, kućko, sjaranila! 2, 381. Odjaš' koža, kućko, ne devojko! 2, 523. Dok joj pola klina udario, i dušu je, kućka, ispustila. 3, 362. Bježi, kućko, ubjegnuti nećeš. Nar. pjes. istr. 1, 70. Kućka majka, da od Boga nađe! svoju djecu u dom ostavila, u rod pošla te se preudala. V. Bogišić, zborn. 139. — U pjesmi se gdje gdje reče u šali, i kao od mila. Stidne momče neg' devojče ispod stida progovara: 'Daj, devojko, jedno oko'. Ona kućka milostiva i na sreću žalostiva pak mu dade i obadva. Nar. pjes. vuk. 1, 425. Koliko je ona kućka l'jepa, još joj l'pše ruho odgovara. 1, 568.

c. kao psovka čovjeku, kao nevaljalu, kukavici. Kućko kurvo, sužan-Milutine! Nar. pjes.

vuk. 3, 403. Kurvo kućko, sešski kapetane! 3, 423. Kućku kurvu Bogičević-Antu koji mi je Jadar posvojio ... 4, 239.

d. iz-kola-kućka, neka igra. — U *Vukovu rječniku*: Iz kola ključke, n. p. da se igramo iz kola kućke 'art spieles', 'ludi genus'. Igrači stanu u kolo i uhvate se za ruke, a jedan koji se zove kućka stane u srijedi, kojega oni iz prijevare biju po naj više turom (opletencm maramom) govoreći mu: 'iz kola kućko!' kad kućku koji udari, ona navaľuje ondje da prodre iz kola gdje je ruka puštena te ga udarila, pak gdje prodre, onda onaj koji je ruku pustio vaľa da ide u kolo mjesto kućke.

1. KŮČKĪ, adj. vidi kućji. — U *Vukovu rječniku* (po *Vukovijem bišeškama*): vide paski.

2. KŮČKĪ, adj. koji pripada Kućima. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (po *Vukovijem bišeškama*): 'von Kuči'. I otide na kućko zborište. Nar. pjes. vuk. 4, 118. To su kućke poglavice bile. 5, 236. Vođeć kućko robe u sužanstvo. 5, 264. More čuješ, kućka vojvodo! Pjev. crn. 44a. Znaci od zida bez kreća i zemle, koji je išao od Bijele gore ... do Kućkoga Koma. Vuk, živ. 225.

KŮČKICA, f. dem. kućka. — U *naše vrijeme*. U naše kućkice po hrbatu sisice. *odgonetľaj burma*. Nar. zag. nov. 11.

KŮČKIN, adj. koji pripada kućki. Nēš Halile, kućkino kopile. Nar. pjes. hōrm. 2, 111.

KŮČKÖDER, m. čovjek što hvata pogibeľne ili sumľnive pse (kućke) i ubija ih pa im i koľu dere. — isporodi nem. schinder. — U *Vukovu rječniku*: 'hundeschinder', 'excoriator canum' s primjerom iz narodne pjesme: Kad se ženi kućkodere Arso.

KUČKOVAC, Kućkovca, m. ime brdu. Bruvno u Lici. D. Hirc.

KUČKOVAČKI, adj. koji pripada Kućkovicima. — xvi vijeka. Petar sudac Kućkovački. Mon. croat. 250. (1550).

KUČKOVCI, Kućkovaca, m. pl. mjesno ime. — xvi vijeka. Sudac Petar iz Kućkovac. Mon. croat. 237. (1535).

KUČKOVIĆI, m. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 26.

KUČKOVIJANI, m. pl. mjesno ime. — U *spomenicima xiv vijeka u kojima za ija stoji ili t, te se ne zna kako uprav treba izgovoriti*. — Mj. krajnēga -i pisan je stariji nastavak -e. — vidi u *Danićevu rječniku*: Kućkovijane, gledaj Kućkovēne; Kućkovēne, selo crkve treskavačke: 'Kućkovjane'. G(lasnik). 11, 133. 'Kućkovjane'. G(lasnik). 13, 376. 'po srēde Kućkovjane'. 13, 375. i sad ima to selo od Bitola na jug na rijeci Florini. Hahn, reise 149 'Kutschkowen', a na karti 'Kutzkowen'.

KUČKOVIJANSKI, adj. koji pripada Kućkovijanima (vidi Kućkovijani). — vidi u *Danićevu rječniku*: kućkovijanskiy, gledaj kućkovēn'skij; kućkovēn'skij, što pripada mjestu 'Kućkovēne', 'do putē kućkovē....'. G(lasnik). 11, 131. 'do puti kućkovijanskoga'. 13, 375.

KUČKOVJEN-, vidi kućkovijan-.

KUČLA, vidi Kucla.

KUČLAT, m. mjesno ime, vidi u *Danićevu rječniku* (3, 597): Kučslat, sadašni Kušlat u Bosni: 'několici od našēh trgovacē pošli su putē podē Kučlat, da tudezi prođu u Srbľje'. (Spom. sr). 1, 7. (1396).

KUČLIV, *adj.* kaže se za konac koji nije dobro upređen. L. Pavlović.

KUĆMA, *f.* vrsta šubare. — Po svoj je prilici tuđa riječ (možebiti tatarska, isporodi kukma); nalazi se i u novoslovenskome, u maloruskome, u poljskome (kuczma). — U našem se jeziku javlja u rukopisima xv i xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kućma, kapa krznena, pelliris). — Nije posve jasno značenje u naj prvome primjeru. Pariž dēlašē kućmu, a drugi sin dēlašē bat. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Kućmomy persidsakomb. Aleks. nov. 115. Persidskaja kućma. 189. Antioh Kandavlija darovati povele kućmom persidskom. Aleks. jag. star. 3, 303. Na glavi negovi persidska kućma s kačkamilovim perijem. 322.

KUĆMANI, *m. pl.* ime zaseoku u Srbiji u okrugu ušićkome. K. Jovanović 158.

KUĆME, *f. pl.* drvo, koje čovjek na jednoj nozi hrom pod pazuhu drži te se o n opire pri hodu. Na Krku. I. Milčetić. — *vidi* štaka.

KUĆMORKA, *f.* neka biljka, mrkva. — *isporodi* kućmorka, kuzmorka. — *Vaša da je riječ praslavenska, isporodi* nslow. kuzmorka, pol. kuczmerka, kučerka, kuzmorka. — *Nejasna postaja: vaša da je slošena riječ, te će osnova drugoga dijela biti ista što i kod mrkva; prvi je dio nejasan: u oblicima kućmorka i kuzmorka kao da se shvaća po pučkoj etimologiji: koja mori kuće.* — U Mikajinu rječniku: kućmorka, trava, 'carota', 'siser', i u Stulićevu: kućmorka, trava, 'carota, erba', 'siser'.

KUĆNICA, *f.* gomila pasa što ide sa kućkom koja se kuca. — U naše vrijeme a između rječnika u Vukovu (der haufe hunde die einer läufigen hündin folgen', 'turba canum persequentium catulientem'). Kupi se kućnica. (Kad kakoj ženi ili devojci dolazi mnogo mladih i besposlenijeh ljudi). Nar. posl. vuk. 164. Kućnica vučja. M. Đ. Miličević, let. već. 305. Lepo, čato, a kad ono pređe preko leđa, odonud iz ritova vučja kućnica... međudnev. 226.

KUĆNAK, *m.* onaj zub na pili, koji baca pijevinu van. Vrbovsko. D. Hiro.

KUĆUK, *adj.* pers. küük, tur. küük, malen, samo kao turski nadimak ili kao tursko prezime (Kućuk). — U naše vrijeme. Ni četiri velike dahije: Aganlija i Kućuk-Alija, Mula Jusuf, Fočić Memed-aga. Nar. pjes. vuk. 4, 143. Od Alije i Kućuk-Salije. 4, 152. No joj veli Kućuk-Zaim-aga. 4, 176. Nih (baša) četvorica: Fočić Memed-aga, Kućuk Alija, Aganlija i Mula Jusuf koji su kao poglavari te bune bili nazovu se 'daije'. Vuk, dan. 2, 144—145.

KUĆUKOV, *adj.* koji pripada Kućuku. Sanak snila Kućukova (Kućuk-Zaim-age) majka. Nar. pjes. vuk. 4, 176.

KUĆUTNICA, *f.* mjesno ime. — *Prije našega vremena.* Kućutnica. S. Novaković, pom. 136.

1. **KUĆA**, *f.* aedes, domus, zgrada u kojoj se prebiva (sjedi, živi). — *isporodi* 1. dom. — *Negdašnje je značenje bilo: šator, sjenica, koliba (vidi a).* — u- stoji mj. *negdašnjega a.* — *Riječ je stara (praslavenski bi oblik bio kontja) sa značenjem: šator, isporodi stslow. kašta, bug. kšatz, koliba, novoslov. kšča, koliba; u ruskome ima samo dem. pl. кучки, sjenice (židovski praznik), ali u poljskome ima kuczka, sjenica, što ne može biti poljska riječ nego je jamačno uzeta iz ruskoga. — Korijen vaša da je kont, isporodi stslow. skakātati, utisnuti, sahraniti (pogrebsti i uopće*

*sačuvati), bug. kštam, sahrakujem, štedim, rus. кутать, pokrivati. vaša da ne treba misliti na kut (vidi) ni na rus. куча, gomila (isporodi čel. skutiti, zgrnuti). — U knjigama pisanim crkvenijem jezikom nalazi se i -št- mj. č po stslowenskome, n. p. Domentijan^a 99; Glasnik. 49, 364. (1326); Zak. duš. pam. šaf. 35. — *Između rječnika u Vrančićevu (domus), u Mikajinu (kuća, dom, stan, pribivalište, domus, domicilium, aedes, habitaculum, habitatio), u Belinu (casa, fabbrica di muraglie per habitation d' huomini, domus^a 175^a; habitatione^a, habitatio^a 366^a), u Bjelostjencevu (v. hiža), u Stulićevu (domus, aedes, habitatio, domicilium, familia), u Voltigijinu (casa, abitatione^a, haus^a), u Vukovu (das haus^a, domus^a. cf. selo), u Daničićevu: kušta, domus^a; kuća, domus, aedes; aerarium; taberna mercatoria (vidi a, b)); patria; familia^a.**

a. u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanijem jezikom nalaze se i starija značenja.

a) *koliba.* Za grěhy naše vsa zemlja naša pljna bēše mrstveč, i dvori pljni i kušte pljne. Domentijan^a 98—99.

b) u ova tri primjera nije jasno, jeli sadašnje značenje: u prvome može značiti i: dućan ili magaza (Daničić piše: 'taberna mercatoria' može biti ovdje); u drugome i u trećemu može biti zgrada u kojoj se ne živi. Da im se ne uzima po silē ni skrblato ni meda ni muka ni koja kupja; i kuće da im se ne pečate ni ot kraja ni ot vlastel. Mon. serb. 52. (1240—1272). I učinili bēhu Kotorane kuštu voštanu na tržišti... a inēde da se ne cēdi voska, ni da se postavi druga kušta u vsēmu gradē. Glasnik. 49, 364. (1326). Dvā vodēnici u jednoj kući i vrstē. Glasnik. 27, 291. (1347).

b. u značenju kazanome sprijeda.

a) u pravome smislu. Ako vidiš (u snu) da kuću zideš, toj prilikuje razgovor i utješē. Zborn. 129^a. Da ti kuću kamen gradi. A. Vitajić, ostan. 9. A od prediva svojih ruka platno, svitu, kuću agradit (hti). J. Kavašin 386^b. Za koliko bi mogo dospit istu kuću? M. Zoričić, aritm. 88. Ono viče: 'Krpaj kuću!' V. Došen 209^a. Otkrije kuću za počinit ju. Ant. Kadčić 26. Učini drugu kuću u kojoj lituje. M. Dobretić 488. Onde zametnu kuću u kojoj simuje. 488. Devet bljelih kuća načinismo. Nar. pjes. vuk. 2, 41. Svaki dakle koji sluša ove moje riječi i izvršuje ih, kazacu da je kao mudar čovjek koji sazida kuću svoju na kamenu... A svaki koji sluša ove moje riječi i ne izvršuje ih, on će biti kao čovjek lud koji sazida kuću svoju na pijesku... Vuk, mat. 7, 24. 26. (Metaforički: Po isti način, redovniče, uzrok zašto tako pada na zemlju i razrušena osta kuća od redovništva tvoga jest, zašto u počelo tvoga redovništva ne metnu podumintu od pravog življenja. M. Zoričić, osm. 23. Tako čineći nije moguće da će se razasuti kuća od redovništva tvoga. 26). Podigao bih kuću, proširio pojam. S. Lubiša, prip. 133. — Bratenici koji su zajedno u jednoj kući. Zak. duš. pam. šaf. 34. 35. Koji se u neznoj kući nađoše. And. Kačić, kor. 108. Koji sjeđe u kućah. D. E. Bogdanić 14. — Smrad u kući linčine. V. Došen vii. Dal' u kući đoj grob dade. 85^a. — Kao da nijesi vrata na kući imao. (Kad ko za sobom ostavi vrata otvorena). Nar. posl. vuk. 130. Kuća mu se kocem zatvorila! (Pusta ostala!). 164. Ah, katancima gvozdenijem kuće bismo suproč nēmu zatvorali. B. Zazeri 347. Bila mu je kuća otvorena i sto postavljen za svakoga. Vuk, pravil. sov. 76—77. — Da ih primi u kuću svoju. Zborn. 58^a. Al'

u kuću prija putnika. J. Kavašin 9b. — Ašte
kto užežeti kuću. Zak. duš. pam. šaf. 87. Kušte
mu popalili. Glasnik. 49, 864. (1926). Ako bi
ki položil v kuću ogaň. Zak. vinod. 77. Stvori
velike štete u kotaru njih žeguće kuće... Mon.
serb. 444. (1451). I njihove kuće popalio. Nar.
pjes. vuk. 4, 7. Kuće pâlê, iz njih nose blago.
4, 118. Mnoge turske kuće poharaše i živijem
ognjem zavatriše. 4, 899. Ako kuća izgori, dug
na ogak izleti. Nar. posl. vuk. 5. Najde vsu kuću
pogorêlu. Mirakuli. 124. Vidismo vse kuće sa-
žgane. Mon. croat. 204. (1519). Starac sjedi u mrku
odijelu, kô da mu je kuća izgorela. Osvetn. 2,
18. I ako ruke svemoguće taknu m' oblas moga
Boga, čim sve obori dvore i kuće. P. Kanavelić,
dubrovnik. 8. Dogovor kuće ne obara. Nar.
posl. vuk. 145. Stade prijetiti da će im pova-
ljati kuće. S. Lubiša, prip. 112. — V jednoj pusti
kući. Korizm. 25b. Osta mi kuća pusta. V.
Došen 167a. Jedni jadi, osta kuća pusta. Osvetn.
1, 84. Kuća tmasta i crna, svijeca užezna. (D).
Poslov. danič. Kuća linčeva kakva je. V. Došen
v. Da se nemu kuća sjaje. 60b. Nahodi se u
noj 89 vojničkih a 70 varoških kuća. M. A.
Belković, sat. B5a. Kuće trgovca Đurđa Man-
drovića u dva kata. B5b. Onemu je uska kuća,
a onemu odeća kratka. D. Bašić 86. U zlu kuću
pokapljivu. Nar. pjes. vuk. 1, 806. Kuća mu je
od kamena, a u kući ni kamena. Nar. posl. vuk.
164. Eno ti tri sirote djevojke u jednoj kući po-
zemljuši. Nar. prip. vuk. 139. — Napuniti kuću
do vrha. Korizm. 64a. Imajući kratku djece
kuću. B. Zuzeri 357. Mi koji imamo kuću djece.
162. — Krivo vatra ložena, trunem voda točena,
prahom kuća metena. Nar. pjes. vuk. 1, 520.
Pobratime dragi, vidje l'p' kuća ometena, čista!
Osvetn. 1, 48. — Moja kuća, moja vazdašna
kuća, nemoj me se odvré. M. Držić 393. — Ko-
liko je od moje kuće do tvoje, toliko je od tvoje
do moje. Nar. posl. vuk. 145. Proseći od kuće
do kuće lemojinu. M. A. Belković, sabr. 84.
Proseći od kuće do kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 128.
Da bi se ne moglo imiti pristupljenje k kući.
Naručn. 78b. Spiriti daleko od moje kuće. Amen.
M. Držić 895. Goni vuka od kuće, nije dobar
kod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 502. Krave riču
oko kuće. 1, 346. Jedni viču iznad kuće, drugi
viču ispod kuće. 1, 374. Pred kućom joj badem
drvo raste. 1, 359. Više kuće stado ne blejalo!
Nar. pjes. petr. 2, 283. — Pušćam vsu masasa-
riju po kući. Mon. croat. 112. (1473). Car sred
kuća skrovno uhodi naša djela. I. Gundulić 485.
Viđe badañ nasred kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 518.
Klekne na prostrte struke nasred kuće. Vuk,
nar. pjes. 1, xii. Kada budeš preko kuće, nemoj
se javlat. Nar. pjes. vuk. 1, 52. Svi orači i ko-
pači i po kući poslovači. 1, 112. — (Išla je
međa) otê rêke pravo u Velij Dolê za Miloševe
kuće. Glasnik. 15, 278. (1348?). Kuće u gradu.
Glasnik. 24, 235. (1349). Do Elimske kuće. 13,
370. U gradu Kruševcu kuća i človekê Ra-
doslav Bugarin, i svetoga Prokopija u gradu
kuća Vlkote Bogdaševića sê vsomê baštinom...
i u Lěskovcu kuća i dva človeka Kostadin
i Dražuj, i u Novom Brdu kuća Martina Vrje.
24, 278. (1395). Tej kuće i baštine. Mon. serb.
290. (1419). Kuće koje mi jesmo imali u Kotoru.
326. (1423). Vinograd u kom je kuća. Mon.
croat. 132. (1487). Ostavila si zemlju i kuću i
otila si u Edipat. P. Posilović, nasl. 70a. Koji
daju u najam svoje kuće očitnim kamatnikom.
Ant. Kadčić 293. Da on vidi čuda velikoga, kad
udari trident na jednoga, pa ne šeka kuća ni
jednoga. Nar. pjes. vuk. 3, 128. Daleko je hje-

barova kuća. (Reče se đeci kad često ištu hjeba).
Nar. posl. vuk. 51. Dok je aša, dotle je kuća
naša. 64. Kuća mu se kućerinom zvala! 165.
Kuće koliko te može pokriti, a baštine koliko ti
oko vidi (vaļa gledati da česek steče U Boci).
165. Reče da je pošao da traži kuću mesečevu.
Nar. prip. vil. 1867. 288. Ja sam svoju kuću
pregorio. Osvetn. 2, 70. — Kada bijaše na svitu,
ne imadijaše kuće ni stana. L. Terzić 820.
Nigder stana ni kući ne našal! Nar. prip. mikul.
89. Nismo videli sedan let ni kući ni kućišća.
65. Kad ko nema ni kuće ni kućišta. Vuk,
poslov. 85. — U nas daleko kuća od tjezijeh
obrazu od mrčarije. M. Držić 244. Hej lac-
manstvo, daleko ti kuća! Ogled. sr. 51. Daleko
mu lijepa kuća! (Kad ko nije rad koga imati
kod sebe). Nar. posl. vuk. 51. — Omladina...
koja bi, samo da može, prevrнула kuću na dimñak.
M. Đ. Miličević, zlosel. 33. — *Ovaj je primjer
nejasan (jamačno je zlo preveden s drugoga je-
zika): S velikijem molitvami ukazuju svoju muku
i kuću (s molitvami velikimi i sa slzami kazaše
hišu svoju. 1468). Pril. jag. ark. 9, 137. (1520).*

b) u prenesenome smislu, o nečemu što nije
prava kuća, a može ne biti ni zgrada, te se upo-
trebljava (gdjegdje u metaforičkome ili u iperbo-
ličkome smislu) kao stan.

aa) o pećini (premda se može shvatiti
i u pravome smislu, osobito kad je ogradena).
Niko nema kuće ni baštine, kuća mu je kamena
pećina. Nar. pjes. vuk. 1, 495. Nek uvate tvrde
meterize i pećine kuće zazidane što su nini stari
zazidali od velika straha i zuluma. 4, 83.

bb) o raju i paklu. (Raj) ki je naša
istina i dobra kuća. Korizm. 7b. Idući Jezus
na nebesa, u kuću oca svoga. A. Gučetić, roz.
jez. 251. — Greš v kuću toplu (u pakao) k vragu.
Korizm. 81a.

cc) vječna kuća. aaa) grob. Vječnu ću
mu kuću načiniti, vječnu kuću, od zlata grob-
nicu. Nar. pjes. petr. 2, 547. Jel' t' obična kuća
viječnica? Nar. pjes. iz Rogatice. Đ. Šurmin.
bbb) crkva (zadužbina) kao kuća u raju po
smrti. Jednu babo sagradio crkvu... vječnu
kuću na onome svjetu. Nar. pjes. vuk. 2, 101.
— ccc) djevojka što se hoće utopiti zove jezero
svojom vječnom kućom (grobom). Božja pomoć,
zeleno jezero! Božja pomoć, moja kuća vječna!
u tebe ću vijek vjekovati, udaću se za tebe, je-
zero, volim za te nego za Arapa. Nar. pjes. vuk.
2, 394.

dd) o čovjeku (n. p. hajduku, prosjaku)
što nema kuće ili ne živi u pravoj kući. kaže se
da mu je kuća odijelo ili drvo ili na batini.
Hajduku je kuća kabanica. Nar. pjes. vuk. 3,
439. Steļa stijena, kuća kabanica. Osvetn. 3,
74. — Struka mu je kuća ponosnica. 2, 71. —
To mu hrana i od glada brana, kuća jela, ru-
dina prostijerka. 2, 35. — Kuća mu je na ba-
tini (u torbi? prosjak). Nar. posl. vuk. 164.

ee) grad. aaa) u pjesmi kuća bijela bez
osobitoga ističanja. Ognjevit janičare Turke što
Jedrene drže kuću bilu. Nar. pjes. vuk. 2, 266.
— bbb) gdje stanuje mudrost (gdje su mudri
ljudi). Da, vazdakrať bi u Spljetu kuća prava od
mudrosti. J. Kavašin 89b.

ff) u duševnome smislu, o tijelu, o duši,
o duševnome stanju. Onda tilo kuća biva, duh
pakleni gđi pribiva. V. Došen 23a. Ima se na-
rešiti kuća unutra duše naše. Ant. Kadčić 387.
— Da nisi u počelo kuću od življenja sagradio na
dobru temelju. M. Zoričić, osmina. 23.

gg) o volu (u pjesmi), kao od mila,

onako kao što se kaže i hrana (vidi hrana, c)). Oj ti vole, kućo moja! Nar. pjes. vuk. 1, 508.

hh) u isporodištu: vukova kuća = grešnikovo tijelo. Tko velikog zna grišnika da zdrav biva duga vika, on za vuka kazat znađe, dobru kuću da imade; vuk se s kućom malo brini; malo grišnik zdravje cini. V. Došen 8b.

c) zgrada je nalik na kuću, ali nije prava kuća u smislu da u njoj čovjek sa svojom porodicom živi, nego se zove onako u prenesenome smislu.

aa) crkva. aaa) u hrišćana (kuća Božja, Gospodinova itd.). Biti će u napokohe dni pripravna gora od kuće Gospodine. N. Rašina 15a. isai. 2, 2. Nemojte činiti kuću oca moga kućom od prodavalac. 71b. joann. 2, 16. U kući Božjoj. Nauk. brn. 48b. Pak se obratih Božjoj kući. J. Kavašin 543a. Ter kad ulaziš u ovu Božiju kuću, pogledaj na oni tabernakuo. J. Banovac, razg. 45. Vidivši pomnu i brigu za lipotu kuća Božjih. A. Kanižlić, fran. 11. Ponukuje crkovačke i sve koji kuću Božju služe. M. Zoričić, osmina. viii. — bbb) u muhamedovskoj vjeri (čaba). Da mi čabu kuću polazimo. Nar. pjes. vila. 1867. 629. — ccc) u jednome primjeru xv vijeka vrag zove svojom kućom pogansku crkvu. Hudoba: Božjom moću starac ovi iz naše nas kuće (iz templu Martova) goni. P. Hektorović(?) 104.

bb) manastir (tal. casa). (Uspomene) napisane njegovom rukom od samoga ubožtva od kuća profesijeh. B. Kašić, in. 67.

cc) zgrada gdje se sakuplja (državni) sabor, parlamenat; i osobito kad se taki sabor sastoji iz dva dijela, znači jedan dio (nem. haus, oberhaus, unterhaus, herrenhaus, abgeordnetenhaus itd.). — U naše vrijeme. S privolom jedne i druge kuće mogega carevinskoga vijeća. Zbornik zak. 1865. 239. Gospodska kuća, herrenhaus. B. Šulek, rječn.

dd) kuća varoška, gdje sjedi i vijeća optčinsko (varoško) poglavarstvo (nem. stadthaus). — U jednome primjeru xviii vijeka. Da se zna kad(e) se sabraše tizeduši u varoškoj kući. Glasnik. ii, 3, 50. (1706).

ee) trgovačka kuća, jedan ili više trgovaca zajedno što obavljaju trgovačke posle: misli se na kuću u kojoj rađe pa i na sve ono što njihov poslu pripada (nem. handelshaus). — U naše vrijeme. Mato zametnu novu trgovačku kuću. M. Pavlinović, rad. 113. i u Šulekovu rječniku: handelshaus.

d) i tamnica je prava zgrada, ali se o njoj kaže samo u prenesenome smislu da je čija kuća. Ali ti je gladak dodijao, al' tamnica jadna kuća tvoja? And. Kačić, razg. 36a. Tamnica je kuća neobična. Nar. pjes. vuk. 2, 379. E! tav-nico, kućo oplakana! Osvetn. 1, 39.

e) (carska ili kraljevska) kuća, vidi dvor, b (sa svijem onijem što dvoru pripada). Daničić za naj prvi primjer bježi značenje: patria, ali to ne može biti, jer se ističe kuća kao nešto drugo nego su gradovi i trgovci. Da trguju i hode slobodno u kući (kjući) carstva mi i u gradovih i po trgovih. Mon. serb. 168. (1360). Koji se mehkimi oblače, u kućah kraljevih jesu. I. Bandulavić 2b. matth. 11, 8. Njemački je cesar jedno, drugo špański kralj moguć, ali cesar još neredno ima bijenje na svoj kući. I. Gundulić 451. Meštri od kuć poglavic i gospode svitovne. P. Radović, način. 85.

c. kao stan, prebivalište uopće, ali ističući ugodnost i zadovoljstvo kod prebivanja u svojoj (vlastitoj) kući. Daničić i ovdje prevodi patria.

Mi Tvrtko, milostiju Božijom ban bosnaski, pridismo u našu kuću u grad Dubrovnik... Prisegismo na moćeh i na svetom jevandeliu klnuće se kako da je naša kuća s Dubrovnikom jednina kuća do veka, kako je jednina kuća bila s našim stricem, z banom Stjepanom, takosi da jest s nami Dubrovnik jednina kuća do veka vekom, da se teži dvé kući ne razdvojita nikdare. Mon. serb. 176. (1367). Dubrovnik jest kuća gospodina Kostadina. Spom. sr. 1, 1. (1895). Kako su bili primili nas za svoje prijatelje i da jest njih kuća Dubrovnik kako to je bilo i jest i bit će. 1, 21. (1397). Ako bude gospodi Jeli ugodno doći u našu kuću (pišu Dubrovčani). 1, 21. (1898).

d. kuća znači i ono što je u kući (čelad i imanje), a uz to može značiti i samu zgradu. — isporodi 1. dom, a i b.

a) kuća kao zgrada i ujedno čelad što u njoj žive. Na tisuštu kuć da pitajete se v monastirih 50 kalodera. Zak. duš. pam. šaf. 30. Uze svetoje carstvo mi u gradu Štipu 20 kuć, i to priloži pod crkov svetao arhistratiga Lásnovskago, da su crkvi s vsémi baštinami svojimi što si imaju u gradu tom. Glasnik. 27, 292. (1347). Ako se priloži gospodi kura Jevđeni doći u metohiju monastirsku, da joj se da deset kuć jacéh što joj te drva nositi i što joj te poslovati. 24, 281. (1396). Da mu sa-pišu za plemenito 100 i 30 kuć ljudi. Spom. sr. 1, 146. (1419). Dasmo mu u našem rusagu sto kuć ljudi. Mon. serb. 481. (1458 prepisano xvi vijeka). Kuće, fuchci cioé famiglie, familias. A. d. Bella, rječn. 334a. Ili selo ili kuća ljudi. M. A. Reljković, sat. K3b. Pa nametnu namet na vilast, sve na kuću po tri litre zlata. Nar. pjes. vuk. 3, 2. Udomljena u zlu kuću. Vuk, nar. pjes. 1, 305.

b) sve što je u kući, čelad i imanje, a kod toga se može misliti i na zgradu. Ovdješnih ljudi domaćinih s kućom i s domom. Glasnik. ii, 3, 88. (1708). Kuća na glasu a mačka gladna. Nar. posl. u A. d. Bella, rječn. 338b. Da gledamo kuću uzmožiti... Kada vidim da će rasut kuću... M. A. Reljković, sat. G2b. Da mi kuća ni dala zanata. I3b. Te sam tada luto štetovao i svoju sam kuću raskućio. Nar. pjes. vuk. 3, 449. Kutni lupež kuću kopa. Nar. posl. vuk. 164. Nek se zna čija je kuća masna. (Čini mi se da je kazala Ciganka Cigančetu kad mu je dopustila da pojede čitavo jaje). 201. Tako mi se kuća ne iskopala! 305. Ubije nekaka Turčina i tako prospe svoju kuću i otide u hajduke. Vuk, nar. pjes. (1891). 1, xlvii. Zato se Miloš preselio s kućom u Šarane. grada. 72. U Požarevcu... Milku koji je bio kod Miloša momak pa s kućom onde sedeo. 175. Srbini kako ode u hajduke već je kuću svoju raskućio. poslov. 9. Nema svoje kuće nego služi drugoga, pa gdje mu je gospodar, ondje mu je i kuća. nar. pjes. 1, 261. Kako sam ja kupovao i nabavljao što je za kuću trebalo. pravit. sov. 79. Kuća na glasu, a mačka (spi) na popretu. Nar. posl. u Dubrovniku. P. Budmani.

c) sva čelad što žive u istoj kući, porodica, pa i služinčad, uopće domaća čelad.

aa) uopće. Da ne gledamo sramotu od naše kuće. M. Držić 180. Uz ove tuge još nas i naš dom i naša kuća bije. 368. Starješina od kuća. A. Gučetić, roz. jez. 37. Smućuje zava svu kuću. J. Banovac, pripov. 115. Jer sva kuća gladna plače. V. Došen 167a. Te bi bila kuća sita. 214a. Može biti da ti ona daje, ali za to sva kuća ne znađe. M. A. Reljković, sat. C4b.

(H)ranila je i udomila je u Rudnika grada bijeloga u veliku kuću Dizdarića. Nar. pjes. vuk. 2, 875. Od bogate kuće Petrovića. 3, 474. Od krvave kuće Perovića. 4, 507. Čeljad od kuće metnuše je na policu. Nar. prip. vuk. 207. Nije bog dvije kuće pokvario. (Kad je rđav i čovek i žena). Nar. posl. vuk. 218. Zle posljedice koje se između ove dvije kuće mogle dogoditi. Pravdonoša. 1852. 80. Kuća, t. j. domaća zajednica, u svojoj cjelini stupa na mjesto članova kuće. V. Bogišić, zakon. 331. Običnija je zadružna kuća. zborn. 5. Uopće se kaže, bila šira ili uža familija, 'kuća' i to ovu zove narod 'mala', a onu, velika kuća'. 7. Mjesto ne (riječ: *sadruka*) upotrebljava se: 'neodijeljena kuća'; za inokostinu: 'odijeljena kuća'. 8. To je dobra kuća, bogata kuća... inokosna kuća. 9. Kad se čovjeku kuća istraži. 808. Ko je tu od kuće Obradovića? 7.

bb) prema domaćinu (ocu, starješini). Da je slobodan on i njegova detca i njegova kuća ota vojske. Mon. serb. 481. (1458 *prepisano xvi vijeka*). Daj nam Danijela, inako hoćemo te ubiti i kuću tvoju. I. Bandulavić 71a. dan. 14, 28. Virova on i sva kuća njegova. F. Lastrić, ned. 402. Krstio je stražanina i svu kuću njegovu. A. Kanižlić, kam. 570. Da iskorini kuću Ahabovu. E. Pavić, ogl. 932. Priteći mu, da će ga ubiti i svu njegovu kuću izkoreniti. And. Kačić, kor. 808. Izvan Noe i njegove obitelji iliti kuće. I. Velikanović, uput. 1, 45. Veselio mu Bog kuću i vas dom! Nar. pjes. vuk. 1, 80. A tvoju ću kuću zatrijeti. 4, 439. Svu njegovu kuću iskopajte. 4, 441.

cc) prema kojemu mu drago članu porodice. Neće se boriti kući svojoj od sime snježanijeh, svi zato pitomi ne obučeni su u duplo. N. Rašina 187b. prov. 31, 21. Kad je mladoženina ili djevojačka kuća u žalosti. Vuk, nar. pjes. 1, 10.

d) imanje (u prva tri primjera: kraljevsko imanje; Daničić prevodi avarium). nije lako svagda razlikovati od značenja pod b). Da im platiti kraljevstvo mi iz moje kuće. Mon. serb. 85. (1328). Knezove carstva mi koji držeti kuću carstva mi. 160. (1357). Posila kraljevstvo mi k vama svojega unutrašnjega milostnika kuće kraljevstva mi kneza Bisteta, da da mu ste dali dohodak kraljevstva mi koji ste dlužni kraljevstvu mi. Spom. sr. 2, 9. (1828). Što nam ćeš dat objedu? — Što kuća da i dobru voju. M. Držić 407. Ki svoju kuću dobro spravlja i uzdrži. Kateh. 1361. 48. Naredi kuću tvoju zašto ćeš ti umrijeti. M. Divković, bes. 512a. Biše čovik tad u kući koji 'kućom' upravljaše. P. Vuletić 61. Da nastoje redit kuću, rajat sine. J. Kavačin 128a. Žena valja da zna kuću čuvati. B. Leaković, gov. 81. Ne mogući tegotu kuće sama nositi. D. Obradović, živ. 19. Lijepo kolo vode, a ružne kuću kuće. Nar. posl. vuk. 169. Licemjeri što jedete kuće udovičke. Vuk, mat. 23, 14. Gde žena kuću kući, tu nema ni kuće ni kućista. V. Bogišić, zborn. 34.

e. za primicanje kući ili ulazne u kuću, za stajanje, za udaljšanje (izlaženje) upotrebljavaju se različni padeži i prijedlozi što mogu biti u svezi s različnijim značenjima.

a) s prijedlozima u, iz, kad se ulazi, stoji, izlazi te se kuća misli samo kao zgrada (ali vidi aa) na kraju).

aa) u acc. s prijedlogom u za micanje. Tada je reče: 'Vratit se hoću u kuću moju odakle izidoh'. I došad nađe nu pustu i metlom pometenu i napravlenu. N. Rašina 45a. matth. 12, 44. U koju godi kuću uljesezete... 179b. luc.

10, 5. Vratio se je u kuću oca svoga. A. Gučetić, roz. jez. 251. U Šimuna gubavoga kuću k nemu sada poč ću. I. V. Bunić, mand. 17. Da se biše uvratio u kuću jednoga farizea. P. Radović, način. 87. U koju godi kuću ulizete, pozdravite nu govoreći: 'Mir domu ovomu!' L. Terzić 287. Doone je, veli, valja da ide svak u svoju kuću. F. Lastrić, ned. 382. U kuću, vrasi! M. A. Relković, sat. L7b. U raspušćenju skitača koje je skoro doveo u jednu kuću pokarača. A. T. Blagojević, khin. 85. Kad l' u kuću, vode nema. Nar. pjes. vuk. 1, 908. Nu dovedi Strahinića bana u dvorove i u kuće naše. 2, 264. Trk na polje, šet u kuću. (Kad koga čera na polje). Nar. posl. vuk. 821. Otiđe u kuću. Nar. prip. vuk. 110. Kad mladoženja ulazi u kuću djevojačku. Vuk, nar. pjes. 1, 20. Ako ko dolazi k vama i ove nauke ne donosi, ne primajte ga u kuću. 2jov. 10. Uze ga pod pazuhu, i lagano iznese u kuću, a iz kuće ode s nim niz voće u mrak. M. Đ. Miličević, sim. veš. 808. — U ova dva primjera može se shvatiti da je značenje kao kod d, d): Pogađaju, što daje u kuću. J. S. Relković 866. 'Koji u kuću ne donosi taj iz kuće ne iznosi. V. Bogišić, zborn. 89.

bb) u loc. s prijedlogom u za stajanje. Zazvaše i tužnu majku, da bi se dostojala poiti počinuti u kući njihovoj. M. Lekušić 142. Koji mi su u kući. S. Rosa 105a. Mama lina u kući. V. Došen v. U kući grešnikovoj ne pribiva mir. Đ. Bašić 68. Da u kući nezinoj slobodno konakovati može. And. Kačić, kor. 24. U kući mu čedo ne plakalo! Nar. pjes. petr. 2, 288. U kojega sam kući u Perastu sjedio. Vuk, nar. pjes. 1, 85. Nad mrtvacem u kući. 1, 90.

cc) s prijedlogom iz za izlaženje. Budući se dvigao iz kuće oca svoga. A. Gučetić, roz. jez. 249. Kad izlazim nadvor iz kuće. B. Zuzeri 295. Izlađoše slobodno nadvor iz kuće. F. Lastrić, od' 280. Kad mrtvaca iznesu iz kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 91.

b) u dativu bez prijedloga: kući, što stoji gotovo adverbijalno, isporodi doma. kuća se shvaća u širem smislu, ne samo kao zgrada nego uopće kao mjesto gdje ko prebiva.

aa) za primicanje. Kada godi se iz krčme pijan kući vraćaše. M. Divković, zlam. 81. Ma li Urija došavši, ne (h)ti svojoj kući otići. J. Banovac, razg. 105. Za moći prisipit na konak kući. M. Zoričić, zrcalo. 204. Zafali jim, neka kući idu. M. A. Relković, sat. F2b. Idu kući u Inglesku. sabr. 12. Ode svatko svojoj kući. sabr. 27. Kući se povratio. And. Kačić, kor. 478. Došavši kući zastade sina svoga živa i zdrava. B. Leaković, gov. 287. Svojoj kući ne dohode. Nar. pjes. vuk. 1, 92. Poljubljena kući došla. 1, 949. Da će carev sin doći i njihovoj kući. Nar. prip. vuk. 163. Eto ti jarca kući. 244. Narikaše koje... šaju mu kući. Vuk, nar. pjes. 1, 89. Nosili svojijem kućama. 4, 460. S tijem se rasta sila nejednaka, kući Turci, u goru hajduci. Osvetn. 4, 36. I kao prava braća kući u pravoj ljubavi pođu. Pravdonoša. 1852. 81.

bb) za stajanje. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu¹ (dodano po Vukovijem bilješkama): 'zu hause', 'domi' (kao i doma): bio sam kući (t. j. kod kuće, on je kući itd.) s dodatkom da se govori u Dalmaciji. Pilatovi kući tako me izrane. M. Marulić 176. Ovce valja čuvati da se kući ojaše. J. S. Relković 885. Pa tude si i ostala sama? jer ti milo nije kući bilo. Osvetn. 2, 40.

c) u dat. s prijedlogom k za primicanje.

Vrača se s dobittkom željnim ka svojoj kući (*trgovac*). F. Lastrić, test. 156a.

d) u *gen. s prijedlogom* od *znači udajivanje, ali se kuća može shvatiti i kao kod d, b) i c)*. Al' sam davno otišla od kuće. M. A. Relković, sat. E6b. Pa zato pobigne od kući. Nar. prip. mikul. 11. Brat prođe od kući. 39. Od kuće se o pijetlovih dijela. Osvetn. 4, 2.

e) u *gen. s prijedlogom* kod *za stajanje. u širemu smislu kao kod d)*. Otrka brzo doma da kod kuće kaže. E. Pavić, ogl. 58. Drvca nejmaš, znaš, kod kuće. V. Došen 89b. I kod kuće učile se presti. M. A. Relković, sat. C6a. Jer ne mogu kod kuće sediti. C6b. Jeli njihovo veličanstvo kod kuće? M. A. Relković, sabr. 28. Imam seju i kod kuće. Nar. pjes. vuk. 1, 214. Kod kuće je Fatima devojka. 1, 249. Ko rat želi, kod kuće ga imao! Nar. posl. vuk. 152. Kad ona otide k mesecu, nađe mesečevu majku kod kuće. Nar. prip. vuk. 71. Kad se nadaju svatovima kod djevojačke kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 12. Al' se pope ne okoristio, jer kod kuća nije ljudi bilo. Osvetn. 2, 92. Hrvati sami imali kod kuće dosta neprilika. M. Pavlinović, razg. 37.

f) s *prijedlogom* na *u širemu smislu kao kod d)*.

aa) u *acc. za primicanje*. Otiđe mu na kuću. M. Divković, nauk. 179a. Pojde na kuću kraljevu. P. Macukat 37. Gospar ti se jur odavna odijelio i može doći na kuću ili danas ili sutra, nadaj mu se svaki čas. B. Zuzeri 114. Puk na svoje kuće otide. S. Rosa 97b. Marija budući prišla na kuću Zakarinu... 181a. — *U ovome je primjeru drugo značenje (navaliti, udariti na kuću)*: Šta obično radite, kad dođete kome na kuću? M. Đ. Milićević, zim. već. 187.

bb) u *loc. za stajanje*. Ima ga pozvati s pristavom na kući govoreći... Stat. pol. ark. 5, 270. Ah, ne trpi da su vrijedne na tvoj kući, u tvom mjesti djevojčice mlade jedne dan od tvojijeh slava smesti. I. Gundulić 409. Dignuo ti se gospar s tega mjesta i misli biti na svojoj kući večeraske. B. Zuzeri 114. Najbolji je pazar na svojoj kući. (Kad se ne nosi nikud, nego kupac dođe kući). Nar. posl. vuk. 186. Oni na kući žive kao i ostali seljaci. Vuk, dan. 2, 103. Neka sjede svaki na svojoj kući. 3, 194. Pripovijeda se da je na kući bio potreban i inokosan. nar. pjes. 4, 93.

f. *značenje se kod d, c) shvaća u širemu smislu, te kuća može značiti: plemo, rod (i stare i potomke)*. — *Između rječnika u Belinu* (casata e casato, cioè famiglia o stirpe, 'progenies'; plemenite kuće, sfijetle kuće, 'di casa nobile', 'familiae nobilis' 175a; 'prosapia, stirpe, schiatta, o lignaggio', 'stirps' 592a). Da mi i uzmožna bratija naša i kuća naša sa vsem našim gospođtvom hoćemo imiti ljubav i jedinstvo, prijazan i dobri mijer s rečenim... dužem bnetackim. Mon. serb. 327. (1423). (Da se ima dati) druga polovina poklada rečenim četirema kućama, a na ime knezu Radivoju Stěpkoviću i knezu Radosavu i knezu Radiču Stěpkovićem i njih ostanku po muškome kolěnu, i knezu Ivanšu Ostojiću i knezu Vlatku Obradoviću i njih ostanku po muškome spolu, i knezu Ivanu i knezu Sladoju Vlskovićem i njih ostanku po muškome kolěnu, i knezu Dragiši Gojsaliću i njegovu ostanku po muškome kolěnu, tēm više rečenem kućam četirema; zgodilo bi se terz koja kuća od tēh kuća pomaškala bez natraška muškoga... 357. (1429). G djevici zaručeni mužu komu ime bješe Josef, od kuće Davidove. N. Račina 15b. luc. 1, 27. Nijesam poslan nego ko

ovcam koje su pogible od kuće izraelske. 46b. matth. 15, 24. Kući Judinoj bi od Boga narečena oblas više puka. I. Đorđić, salt. 197. Čini ga (*Jorama*) smaknut i sedamdeset bratje i sve što bi od kuće Akabove. J. Banovac, razg. 34. Opuštiti će se zloća kuće Jakobove. J. Matović 495. — Svijetla plemena Sinčević-kuće. M. Držić 28. Jedan mladić stare kuće Držić 68. Čovjeka... kuće plemenite, moguće i jake. M. Divković, bes. xv. Da tve carstvo ljudi pravu uzme, ne robiju nepoznanu od koljena potištena, neg gospođu izabranu svijetle kuće, slavna imena. I. Gundulić 804. Dali svijetla kuća moja i visoko vedro plemo ovu od tebe čas dostoja? G. Palmotić 1, 325. Ljubav veliku nosim vašoj kući. M. Radnić III. Jedan mladić plemeniti od gospođske kuće i roda. P. Kanavelić, iv. 28. Prim'ju za ljubav vjere pune, da se kuća ne uduna. J. Kavanin 103a. Pustiñaci videći jednoga plemića od velike kuće. A. d. Bella, razgov. 98. Krunu ću u tvojoj kući i plemenu utemeliti. I. Đorđić, salt. xiv. Slidi kratko sabiližene od jasne i privitile obitili i kuće kneza Reje Omčevića Grurica. And. Kačić, razg. 189. Pastir od kuće malahne. kor. 165. Koliko je kuća, čeladi i velikih obitila osiromašilo. M. A. Relković, sat. B1a. Ako ima koji greb od svoje kuće. Ant. Kadžić 361. Da je od iste obitili olti familije i kuće biskupove. M. Dobretić 292. Sada ima svata na probira, sve po izbor' od dobrijuh kuća. Nar. pjes. vuk. 3, 473. Junak pope, i od kuće mu je. 4, 114. Tu pogibe kuća Šehovića. 4, 443. Od velike, gospođske kuće. Vuk, nar. pjes. 1, 514. Spičani ubiju dijete i ugase jednu od najstarijuh kuća. S. Lubiša, prip. 160. — Nemo', slavni care od cara, u pogubi tvoje glave da otmanska kuća stara trepti. I. Gundulić 303. Nije s tim pako jaki, nije, ako slavnu i moguću od privredre Austrije novijem vezom združi kuću. 477. U kući od Austrije. I. Držić 196. Sve će s častim bit velikom, kralju, tvoje kuće carske. G. Palmotić 2, 254. Ter kraljevsku kuću vedru vriednijem djelim uzvisite. 2, 828. Skazanje dija, života i sramotne smrti Baexita petoga kralja kuće Otmanović. Radjević 43. Pleme cesarsko aliti kuća pričestita od Austrije. I. Đorđić, ben. 9. Prijateljstvo s carskom kućom. A. Kanižlić, kam. 5. — Netjak Kastriotića, Musachio' kućom zarvan. And. Kačić, razg. 134. — (*o čeladetu*). Fala ti, kao gospođiću, stara kuću i gospođska lozo! Pravdonoša. 1851. 21.

g. u *prenesenome smislu, nešto što je nalik na kuću jer se u onome živi, n. p. kora na spulu. vidi u Belinu rječniku*: spužija kuća, 'scorzo di lumaca', testa cochleae' 445b. — *U naše vrijeme u Šulekovu rječniku*: puževa kuća, 'schneckenhaus'.

h. u *prenesenome smislu, nekakvo mjesto osobito naznačeno u igri kampošu*. — *U naše vrijeme*. Kampoša... Djeca se razdijele na dvije časti ravnoga čisla, jedni ostaju tako rečeno u kući... Mala cijel' otstoji ot mjesta kuće zovajemago na 6 do 10 koraki... Dobiju pravo ući u kuću i loptu štapom tući. S. Tekelija. letop. 119, 8.

i. u *prenesenome smislu, jamica iskopana u zemlji*. — *isporedi kućica*. — *U igri krmači* ili čuli, *vidi krmača*, b. Kod čule se jame sve zovu 'kućice', a velika kuća u srijedi 'salaš'. Vuk, rječn. kod čula.

k. *kuhinja*. — *U naše vrijeme u Srbiji, a između rječnika u Vukovu*: 'die küche', 'culina' [vide kuharnica] s primjerom: A. De ti je kuća?

— B. Kod sobe. Tu provali šašovke nad kućom. M. Đ. Milićević, zim. već. 803.

1. kod mjesnijeh imena.

a) Kuća Stara, *zaselak u Bosni u okrugu travničkome*. Statist. bosn. 65.

b) Krajeva Kuća, *vidi krajev, d, c) (u Staroj Srbiji, nije u Srbiji, kako je ondje kazano)*.

2. KŮĆA, f. hyp. 1. kuća. KŮća (sic), kao dje-tiña kućica. M. Pavlinović.

3. KŮĆA, f. (po Zagorju) samaraste rpice zela za posipañe tijesta. M. Pavlinović.

KUĆAK, m. prezime. — U naše vrijeme u Hr-vatskoj. P. Budmani.

1. KŮĆAN, kŮćan, adj. koji pripada kući. — -a- stoji mj. *negdašnjega* s. — Nominalni je oblik *rijedak*; u složnijem se oblicima -čn- često mijenja na -tñ-, *vidi* 2. kućni. — Od xv vijeka (*vidi* 1, b, a) aa), a između rječnika u Mikafinu: kućna (sic), od kuće, domaći, domesticus, u Stulićevu (domesticus, familiaris, intimus, privatus), u Voltigijinu (kućan i griješkom kućan, domestic, casalingo, häuslich), u Vukovu (kućni, n. p. vrata, haus-, domesticus), u Daničićevu (kućnъ, familiaris).

1. adj.

a. kuća se shvaća kao zgrada, *vidi* kuća, b. Bivši vrata kućna zatvorena. I. Anđić, vrat. 179. Sva su brvna kućna trula. V. Došen 203a. Proz kućna vrata. S. Rosa 62b. Judit unilazaše jednako kućno pomolište. G. Peštaljić 71. Jako mu se kućni temelj stavlja. Nar. pjes. petr. 1, 294. Kućni je prag naj veća planina. (Teško se čoeuku samo od kuće otišnuti, a poslije ode kud naumi). Nar. posl. vuk. 165. Za zdravje svojih nas koji smo se ovde sastali danas u ovi poštjeni dom a pod kućni krov! u Vuk, kovč. 70. Na kućnome pragu prostru struke. Vuk, nar. pjes. 1, xii. Kažu da je kućno šleme tvrđe. rječn. kod pleće. Progovoriše mu na vratima kućnim. Đ. Daničić. 1mojs. 43, 19.

b. *vidi* kuća, d. — *isporedi* domać, osobito pod 1, a.

a) o čeljadetu ili o čeladi što žive u istoj kući. Morete slobodno doći i stojati koliko vam žubo na vašu volju s s vsoom vašom općinom kućnom. Spom. sr. 1, 132. (1415). Od obitelji kućne. Zak. vinod. 68. Sva kućna čeljad iz ne pijući. B. Kašić, per. 78. Pas ne koje kućnu čeljad nego tuđine. M. Radnić 520b. Mrzite na vašu dicu, na kućnu čeljad. A. d. Bella, razgov. 210. Pas kod kuće koji stoji čeljadi se kućne boji. V. Došen 117a. Sama njegova obitel (iliti kućna čeljad) uzmoživala se je. A. T. Blagojević, khin. 9. — S kućnom družbom dohrilit će. I. Đorđić, salt. 67. Mlogi otac prida svomu sinu gospodarstvo i kućnu družinu. M. A. Reljković, sat. 12a. Svi kućni članovi zovu se kućna, družina. V. Bogišić, zborn. 9. — Kad se vama razboli jedno kućno čeljade. J. Banovac, pripov. 51. Kog' čeljade kućno vodi. V. Došen 117a. — Od starješine kućne. A. Gučetić, roz. jez. 68. Muči se i nastoji oni starešina kućni dan i noć. J. Banovac, razg. 146. Onda kućni starešina, otac, mati... V. Došen 154b. Ovakvo se obično nariče za kućnijem starješinom. Vuk, nar. pjes. 1, 90. — Idu kućni gospodari. V. Došen 163a. Dobro motreć kućni gazda gdi je. J. S. Reljković 67. Veseli se, kućni domaćine! Nar. pjes. u Vuk, rječn. kod domaćin. Jel' u kuli kućni domaćine? Nar. pjes. juk. 381. Mi hvalimo, mi častimo kućne domaćine. Nar. pjes. istr. 3, 14. — Dal' kad kućni čača grune, kućna mama da

š nim trune... V. Došen 207a. — Da koi kućna u službu se daje. J. S. Reljković 69. — Imat opaz svrhu svojih sluga kućnijeh. I. Držić 267. Koje su dužnosti muža i žene prama slugama svojim kućnima? I. Velikanović, uput. 3, 228. — Kućne sirotice. A. J. Knezović 26b. — *Takovo čeljade može biti* i kućni lupož, kućna razmetkiña, kućni neprijatelj. Pomniivo se čuvaš od nadvornijeh i kućnijeh lupeža. V. Andrijašević, put. 304. Lupeža kućnoga učuvat se ne moreš. (Z). Poslov. danič. Kućni lupež kuću kopa. V. Bogišić, zborn. 111. Kućni lopov ili pustahija. 619. — Nametkiña kućna razmetkiña. Nar. pjes. vuk. 1, 631. — (metaforički) Zašto je (naša put) neprijatelj kućni... J. Banovac, razg. 113.

b) *imañe, zemļa, dobra, stvari itd.* — *isporedi* domać, 1, a, f). Što je bilo kućne zemlje Ostojić. Mon. serb. 531. (1485). — Neće oni imati nijednu škodu u njihovom kućnom imanju. A. d. Bella, razgov. 14. Volju da me stravom strave vuci, no kod kućnog mog imaña Turci. Osvetn 2, 20. — Kućna dobra rasipat. I. Grličić 52. Podkradajući dobra kućna. F. Lastrić, ned. 306. — Nastoje na... stvari kućne. P. Posilović, nasl. 8p. I nek svoje kućne stvari na red metne. V. Došen 207b. Kad vam darivaju družijem kućne stvari. Đ. Bašić 4. — Na ramenu oca iznese i bogove kućne svoje. G. Palmotić 2, 450. — Kućnim sinom pak ob zimu hrani. M. A. Reljković, sat. 15b. — Onda u crip i mast kućnu dađu. J. S. Reljković 104. — Brez nikakve prcije oliti ruha i pomoći kućne. M. Dobretić 501.

c) o vladanju kuće, gospodarstvu, poslovima, brigama itd. Na uzdržanje i vladanje domaće iliti kućno. F. Lastrić, ned. 133. Ne može se rijeti da je toliko trgovina koliko kućno vladanje. Đ. Bašić 263. — U kućne sve posle. M. Držić 90. Mnogo su zapleteni u kućnih i u družih poslijeh svitovnih. A. Komulović 44. Na posle sve kućne mrdi se i gadi, samo noj da su ne naprave, to radi. I. Gundulić 147. Posle svitovne iliti kućne. S. Badrić, prav. nač. 8. Oca slušati okolo poslova kućnijeh. A. Bačić 93. U opravleñu kućnih poslova. A. Kanižlić, utoč. 519. Niki pišu od kućnoga gospodarstva. M. A. Reljković, sat. 11b. — I poteše kućno gospodarstvo. B5a. — Za steći kruh svakdañi kućna briga. A. Kanižlić, fran. 174. Kad padne kućna briga na glavu, n. p. sinu poslije očine smrti. Vuk, poslov. 119.

d) uopće, o čemu mu drago što pripada kući. Pak se može kućnom dobru nadat. M. A. Reljković, sat. K1b. Od krađe kućne. A. Bačić 112. J. Banovac, uboj. 96. Potribe kućne. A. Kanižlić, utoč. 479. Da smrad kućni mañe vidi (linac). V. Došen 207a.

e. attentus ad rem, diligens, (o čeljadetu) koji se brine za kuću (kao kod b), koji umije dobro vladati kućom. Da mi budeš u kuću kućna ukućnica. Pjev. crn. 187b. 'On je kućan čoeuk, ništa mu uzalud ne prolazi'. 'Lako mu e, kada ima onako kućnu ženu'. 'Namjerio ga Bog na kućnu ženu' ili 'na kućno čeljade'. J. Bogdanović.

d. kućni boj, bellum domesticum, bellum civile, *vidi* domać, 1, b, b). — U jednoga pisca xviii vijeka. Osta mirna zemļa i počinu od kućnoga boja. I. Đorđić, salt. 197. Sva Velika Britanija ležaše u kalu od nejvjerstva, razrušena i kućnijem i inostranijem bojem. ben. 3.

2. kŮćni, kao supstantiv, *vidi* domać, 2, a, a) aa). Pomrsi u meni s kućnim nemilost. I. Ivanišević 182. Kućni svak plakaše. I. Zanotti, en. 43. Učar kućni moji vodjahu tance ugodne

kolom milim, uçar slava, zlato i srebro, a danas mi golo 'e rebro. A. Vitajić, ist. 548^a. I nega ću s kućnijem' žalit, er nij' dao druge ljudi svo'om ožaku... J. Kavašin 152^a. Bog nas krstijane između toliko ljudi otrao, da smo negovi kućni, da smo negovi sinovi. J. Filipović 1, 12^b. Negovi kućni... dužni su ga ponukovat. J. Filipović 3, 218^a. Tko brige ne ima navlastito od svoji kućnije viru je zatajao. F. Lastrić, ned. 412. Tako ona za rubje se brine, nikom prten da kućnom ne gine. J. S. Reljković 387.

2. KUĆAN, m. mjesno ime.

a. četiri sela u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Kućan. Razdijel. 97. Kućan Doñi, Kućan Gorñi, Kućan-Marof. 102.

b. vidi u *Daničićevu rječniku*: Kućanb, selo koje sa zaseokom Čajetinom priloži despot Stefan Visoki crkvi bogorodičnoj u Ibru a s nom Hlandaru: 'Kućanb'. M(on. serb). 568. (1403—1405). može biti da je sadašnje selo Kućani u Srbiji u okrugu užičkom gdje je i Čajetina.

KUĆANAC, Kućanaca, m. (kajkavski) Kućanec, ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 86.

KUĆANCI, Kućanaca, m. pl. ime dvjema selima u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 131. 134.

KUĆANČANIN, m. prezime (jamačno čovjek iz Kućanaca). — U naše vrijeme. Petar Kućančanin. Šem. prav. 1878. 40. Kućančanin, prezime. u Barani. V. Arsenijević.

1. KUĆĀNI, m. pl. vidi kućanin.

2. KUĆĀNI, m. pl. mjesno ime.

a. selo u Bosni u okrugu travničkome. (Kućane). Statist. bosn. 71.

b. selo u Srbiji u okrugu užičkome. K. Jošanović 162.

KUĆANICA, f. vidi kućnica (isporedi kućanik). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (v. kućnica) i u *Vukovu* (die häusliche frau, bona mater familias'. cf. kućnica).

a) žensko čelade što upravlja kućom, domaćica, gazdarica. aa) što upravlja svojom kućom ili uopće. Pak kako će postat kućanica i nazvat se dobra gazdarica. M. A. Reljković, sat. E⁸b. Neka bude dobra kućanica. H2^a. Ona nije za muža, vidiš da je tukava, niti će biti dobra kućanica. Đ. Rapić 383. Ovog ne zna kućanica svaka. J. S. Reljković 137. Da budu dobre kućanice. Vuk, pavl. tit. 2, 5. — bb) što upravlja tuđom kućom. Ali je ona dobra kućanica moja, tako meni veli, a da ju ufatiš da krađe iz sanduka tvoga, odma bi ju otirao. Đ. Rapić 49. Seneka filozof imadijaše u kući jednu ženu kućanicu, svake fale dostojnu. 67.

b) žensko čelade što umije dobro upravljati kućom (dobra kućanica). 'Nemoj na nju vikati, po Bogu brate, samo kad je kućanica'. 'Nije ona rasipačna, ona je kućanica'. 'Nikakav ti očenaš uzalud otiša nje, kad te Bog na taku kućanicu namjerio'. J. Bogdanović.

KUĆANIČKI, adj. koji pripada kućanicama. Baba Kata želi da joj či sada dovrši kućaničku školu pod njenom upravom. M. Đ. Miličević, zlosel. 173.

KUĆANIJA, f. u jednome primjeru XVIII vijeka, a ne znam jeli isto što kućanica (moglo bi biti štampano j mj. c, u rukopisu z) ili znači kućenje. Kućaniju pohvališe, muža i djela proslaviše. J. Kavašin 386^b.

KUĆANIK, m. vidi kućnik. — U naše vrijeme. a između rječnika u *Vukovu* (der gute haus-hälter, bonus pater familias'. cf. kućnik).

a. čovjek što upravlja imanjem. Kućanik (gospodar), 'ökonom'. Jur. pol. terminol. 375. 'wirth (hauswirth)'. 647. Kućanik općine, 'anwalt einer gemeinde (vermögensverwalter)'. 29.

b. čovjek što umije dobro upravljati imanjem. Udaće se za momke kućanike. M. Đ. Miličević, zlosel. 186.

KUĆANIN, m. kućno čelade. — Množina: kućani (kućna čelad); ima i gen. pl. kućaninā (M. Radnić 150^a; J. S. Reljković 297), ali je to vrlo neobično. — U množini se mnogo češće govori nego u jednini. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (kućanin, v. kućnik); u *Vukovu*: kućani, 'die hausgenossen', 'qui in eadem domo habitant, familia(?)' (cf. 1. domaći, 1. domaćini); u *Daničićevu* (kućanin, domesticus').

a. u značenju sprijeđa kazanome.

a) prema starješini, domaćinu. aa) u jednini. Mooga kućanina Ostoju đjaka. Mon. serb. 368. (1432). Svoga kućanina Ivana dijaka. 420. (1442). — u prenesenome smislu. Kućanin Gospodina Sabaota. A. Bačić 453. — bb) u množini. Da mu daamoo kuću podobnu za nega i negovéh kućana i sluga. Mon. serb. 473. (1455). Oni tri kućane (sa starijim oblikom) moji. Spom. 2, 126. (1466). Da vlada obitio i kućane. M. Divković, bes. 825^a. Da se ni ti ni tvoji kućani ne bojite prokletstva. nauk. 268^b. Gospodar pokaruje nepomne kućana svojizije. M. Radnić 149^b. Abram tako učasē sve svoje kućane. 500^b. Starišine od manastira mogu podati ovi sakramenat brez dopušćenja kuratova svojim kućanom, to jest koji stoje i boluju u njihovu manastiru. L. Terzić 150. Svaki otac i mati, kada godi budu svoju dječicu ali kućane ali istoga sebe ovoga nauka kršćanskoga učili. Pisanica. 4. Vodeći sobom nike svoje sluga i kućane. M. Lekušić 185. Eto, reče Pilat, moji ljudi i moji kućani. 148. Tugovati prid svima slugam svojijem i kućani. F. Lastrić, test. 162^b. Koja on s kućani svojima progonestva podnese. A. Kanižlić, kam. 96. Učedi starije i kućane svoje nauk kršćanski. fran. 47. Zapovidi i svojim kućanom, kad jı zovne, da mu se ozovnu. M. Zoričić, zrcalo. 73. Starišine od kuća vide od svoji kućana nika poganstva. M. Dobretić 98. Ne bi on sam trpio nego i svi kućani. Đ. Rapić 164. Kućani današnjega kraljica vidili su i poznali prvo nego niov gospodar da je dijete ozdravilo. B. Leaković, gov. 237. Kako ćete vašu kuću snažiti i kućane raniti i odivati? nauk. 142. (Starješina) s dogovorom kućana prodaje, kupuje, ... Vuk, dan. 2, 100. — u prenesenome smislu. Jeste građane svetijeh i kućane Božiji. N. Rašina 203^b. paul. ephes. 2, 19. Ne vidiš li, sljepče, da, čineći ono što ne imaš, nijesi pokaran od Boga, jest zlamene bistro da nijesi od kućanina negovije? M. Radnić 150^a. Oni kojino su ovde korani i pedepsani jesu Boži kućani i prijatelji. J. Banovac, pripov. 101. Bijau također dostojni biti kućani Isukrstovi. E. Pavić, ogl. 524.

b) uopće. aa) u jednini. Malo dana poslije ukaza se jednome svome kućaninu. M. Zoričić, zrcalo. 151. Gdje god dođe kō kućanin dođe. Osvetn. 2, 37. Pošto dobit od radne svakoga kućanina i sastavlja glavni prihod. V. Bogišić, zakon. 333. — bb) u množini. Tebe Boga svesmogućega priklonito molimo za ovu kuću i za ove kuće kućane. I. Bandulavić 292^b. Odstupi sklad od građana i kućana. I. Ančić, ogl. 127.

Rodjaci i kućani. P. Posilović, nasl. 87b. Čule bi se svagdašne smutne i grižne među bratjom, među svekrvama i nevistama, i drugim kućani. J. Banovac, razg. 182. Zovnu svoju mater i ostale kućane. J. Filipović 1, 126a. Svi kućani zajedno litanije govore. A. Kanižlić, uoč. 229. Kao kakvi kućani kad se dijele i svaki sebi kuću gradi. Vuk, poslov. 917. Osim kućana i obližnje rodbine pokojnikove. Vuk, živ. 155. Svatovi sazovu djevojačke roditelje (ili one od kućana koji su joj mjesto njih). nar. pjes. 1, xi. Jer bi kuće pustili kućani, kad bi im se domovati dalo. Osvetn. 7, 88. Zadrugari ili kućani svi su svoji po krvi. V. Bogišić, zborn. 18.

b. u jednom primjeru XVIII vijeka kao da znači: čovjek koji ima svoju kuću, domaćin, gazda. Postavši zatim velika skupoća u vilaetu, dotira ga glad i nevođa, da mu valjda službu primiti kod jednoga kućanina koji ga postavi u svoj majur, da čuva svinje. E. Pavić, ogl. 577. (uni civium. luc. 15, 15).

c. čovjek koji dobro umije upravljati svojijem imanjem, isporodi 1. kućan, 1, c. Kada žita dobrih kućanina poljem stoje... J. S. Reljković 297. 'Pravi je on kućanin', 'Ne mariš ti na n' vikati, on je kućanin'. J. Bogdanović.

d. Kućanin, prezime. — XVI vijeka. Petr Kućanin. Mon. croat. 184. (1509).

KUĆANKA, f. kućno žensko čelade (isporodi kućanin). — U jednome primjeru XVIII vijeka (u značenju: domaćica, gazdarica), a između rječnika u Stuličevu (v. kućnica). Što je veća sad do posli zima, to kućanka veću brigu ima. J. S. Reljković 98.

KUĆANSKÂ GORICA, f. ime zaseoka u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 74.

1. KUĆANSKI, adj. uprav koji pripada kućanima, te se shvaća i u smislu: koji pripada upravljanju kuće, kućenju, pa i uopće: koji pripada kući. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kućan). I poslove kućanske radi. M. A. Reljković, sat. K5a. Satir mu meće prid oči kućanske falinke. H8b. Za kućansku potribu. I. Jablanci 97. Kućanska marva. 111. Ja znađem, kada je vrime tebe pomoći i tvoji kućanski križ s tebe skinuti. D. Rapić 204. Naj prije testamenat iliti naredbu kućansku učine. 468. Što potribu kućansku sastavi. J. S. Reljković 6. Mora znati kućanske poslove. 32. Oblakša kućanske trude majci. M. Pavlinović, rad. 182. Kućanska slava. M. Đ. Miličević, slave. 7. Odneo mi 87 dukata kućanskih novaca. međudnev. 288b. Nego se sva ta buna svršila na miran, kućanski način. pomenik. 1, 79.

2. KUĆANSKI, adj. koji pripada selu Kutima (u Boci kotorskoj). U Kutima... paroh kućanski. Slovinac. 1881. 147.

KUĆANSTVO, n. cura rerum domesticarum, (uprav osobina ili stanje kućanina) upravljanje kuće i kućnoga imanja. — Od XVIII vijeka. Ravna, učen od kućanstva znañem. J. S. Reljković 14. Obzirom na pravo kućanstvo napredovati. V. Bogišić, zbor. 106. — U širem smislu, ne o kući nego o državi. Da se u kućanstvu državnom ukloni svaki suvišni trošak. Zbornik zak. 1863. 6. — I što pripada kući. Pod kućanstvom razumijevaju se samo stvari koje su potrebne za pristojnu porabu stana. Grad. zakonik. 2, 101. Kada služinče stupi u službu postane članom kućanstva. Zbornik zak. 1858. 2, 88.

KUĆAÑE, n. neka dječina igra u kojoj se gađa na gomilice od četiri oraha, što se zovu

kuće ili kupe. — Riječ je kao verbalni supstantiv od kućati ili kućati se, ali ovoga glagola nema. — U naše vrijeme u Srbiji. Igraše kućada ili kupa. M. Đ. Miličević, živ. srb. 239.

1. KUĆAR, kućara, m. klijet, mala kućica prigradna kući ili blizu kuće. — Akc. kaka je u genetivu sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kućaru, kućari. — Postaje od kuća, i shvaća se kao deminutiv, ali nije jasan nastavak ar. — U naše vrijeme.

a. vidi u Vukovu rječniku: u zadržnijem kućama u kakvoj zgradi pregradak gdje oženjeni ljudi žive sa ženama 'eine abtheilung im hause für das Ehepaar', 'cubiculum separatum conjugum'. Pak još s mužem šapće u kućaru kazujući da ni kriva kvaru. M. A. Reljković, sat. 14b. Pošto su unišli u sobicu ili kućar... V. Bogišić, zborn. 240.

b. vidi 1. klijet, a, b) i sprema. — U Vukovu rječniku: (u Slavoniji) 'art speisekammer', 'cella promptuaria'.

c. kućar zove se kolibica, koju načine kod tora, pa u noj spavaju čobani, te čuvaju noću stoku od vuka ili hajduka; kao što to biva u Turskoj. u Nar. prip. vila. 1867. 704.

d. ne znam jeli ovdje drugačije značenje ili koje od predašnjih. Žene kupe sad pomlivo jaja po kućarima i po drugih stajah. I. S. Reljković 98.

2. KUĆAR, kućara, m. čovjek što čuva kuću. — Akc. je kao kod 1. kućar (acc. sing. kućara). — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre. Vole ja imam, volara nimam... Kuće ja imam, kućara nimam. Dvora ja imam, dvorara nimam. Nar. pjes. istr. 2, 50.

KUĆARA, f. kućica, koliba. — isporodi 1. kućar. — Po nastavku bi bio augmentativ. Nih su dvije u kućari same. Osvetn. 2, 168. Vatrom prže staje i kućare. 8, 96.

1. KUĆARAC, kućarca, m. (dem. 1. kućar), koliba, kućica. — U jednoga pisca Slavonca XVIII vijeka. U kućarcu vitrovom otvorenu. A. Kanižlić, fran. 150. Zavirujući u kućarac od rogoznica sastavljen. 168. Osobitu pako ljubav ukaza prama nemoćnikom u ubozih kućarcih. 210.

2. KUĆARAC, kućarca, m. torbar, torbičar (koji nosi robu na leđima i prodaje po kućama). — Načineno od nem. hausirer. — U pisaca našega vremena. Kućarac 'hausirer'. Jur. pol. terminol. 276. Da nitko ne dobiva prava da trguje kao kućarac. Zbornik zak. 1870. 47. i u Šulekovu rječniku: 'hausirer'.

KUĆARAK, kućarka, m. dem. kuća. — isporodi kućerak. — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. Stare bake da paze kućarke. Nar. pjes. juk. 341.

KUĆARATI, kućarâm, impf. vidi kućariti. — U pisaca našega vremena. Kućarati 'hausiren'. Jur. pol. terminol. 276.

KUĆARÊÑE, n. djelo kojijem se kućari. — U pisaca našega vremena. Pod kućarêñem razumijeva se trgovaše s robom, kada trgovac ide od mjesta do mjesta i od kuće do kuće, ne imajući stanovita prodavališta. Zbornik zak. 1853. 19. i u Šulekovu rječniku: 'hausirgeschäft, hausirhandel'.

KUĆARI, m. pl. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 116, 118.

1. KUĆARICA, f. kućica, koliba. — isporodi 1. kućar i kućara (prema kojima je riječima

deminutiv). — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (*kod kućica*), u Belinu (*capanna*, stansa di strame, paglia ecc., *tugurium* 168a; *casetta*, *domuncula* 175b; *tugurio*, *abitazione angusta*, *tugurium* 748a), u Stulićevu (*casula*, *domuncula*). Smrt ne gleda ničije lice, jednako se od ne tlače siromaške kućarice i kraljevske tej polače. I. Gundulić 293. Djed goranin splete od hrasta kućaricu, gdje pribiva. 304. Priprosta mu je kućarica mramornoga mješte hrama. 377. Da ga (*Jerusolim*) veće učiniše prilična onoj kućarici ili šatoru, koji služi za stražište od voća. A. Vitalić, ist. 257. Kad na selu stoji u miru prost u svojoj kućarici. J. Kavačin 83a. U siromaškoj kućarici niki pokornici pustiñaci pribivaju. A. d. Bella, razgov. 49. Sastavi tuj jednu priprostu kućaricu. I. Đorđić, ben. 50. Mnóstvo koje bi išlo Betlemsku pohoditi kućaricu. B. Zuzeri 92. Gradi kućarice, igra se s ljepiricom. V. M. Gučetić 142. Dali su mu tu na blizu za dom jednu kućaricu. A. Kalić 359.

2. KUĆARICA, *f. neka riba*, *Callopeltis quadri-lineata*. G. Kolombatović, pesci. 28.

KUĆARIČICA, *f. dem.* 1. kućarica. — U Belinu rječniku: *capannetta*, *casula* 168a, i u Stulićevu: *casula*.

KUĆARIĆ, *m.* koji se rado kuće drži. na Rijeci. F. Pilepić.

1. KUĆARINA, *f. augm.* kuća (*uprav* 1. kućar ili kućara). — U Stulićevu rječniku uz kućetina. — I kao mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome. Branik u Kućarini. Sr. nov. 1868. 434.

2. KUĆARINA, *f. pores što se plaća za kuću*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (*haussteuer*, *tributum in singulas domos impositum*) s dodatkom da se govori u Boci. Kućarina *haussteuer*. ovo je ode na novo postavša riječ, od kad je narod poč'o porez od kuća plaćati, od tadaj taj porez zovu *kućarinom*. J. Bogdanović. i u Šulekovu rječniku: *haussteuer*.

KUĆARITI, *kućarim*, *impf. raditi (trgovati)* kao kućarac. — isporedi kućarati, kućevati. — Natiñeno od *ñem. hausiren*, *vidi* i 2. kućarac i kućareñe. — U pisaca našega vremena. Osobe koje kućare s robom nebijegovanom. Zbornik zak. 1853. 28. i u Šulekovu rječniku: *hausiren*.

KUĆARKA, *f. žensko čelade kao kućarac (vidi* 2. kućarac). — U pisaca našega vremena. Kućarka *hausirerin*. Jur. pol. terminol. 276.

KUĆARSKÎ, *adj. koji pripada kućarcima*. Kućarske dozvole podijeljene po propisu. Zbornik zak. 1869. 44. i u Šulekovu rječniku: *kućarski list*, *hausirpass*. — *vidi* 2. kućarac.

KUĆARSTVO, *n. kućarčev posao, kućareñe*. — *vidi* 2. kućarac. Kućarstvo *hausir-handel*. Jur. pol. terminol. 275. i u Šulekovu rječniku: *hausir-geschäft*, *hausirhandel*.

KUĆAS, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 205.

1. KUĆE, *f. pl. mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 63. — *b) Skenžine Kuće, zaselak u županiji ličko krbavskoj*. 83.

2. KUĆE, *n. coll. nekoliko kuća*. — U starome obliku kućije u tri spomenika XIV vijeka: po svoj prilici kuća je shvaćena u značenju: koliba (*vidi* 1. kuća, a). — Između rječnika u Daničićevu: kućije, *neutr. coll. domus*: crkva je treskavačka imala, u gradu Priljež dvor s kućijem i žitnicom. G. (lasnik). 11, 131; 13, 374. Priloži

carstvo mi človéka Đorđija Lućera (? *Lukera*) s s dētoom i s s kućijem i s s vsēm namēstijem što si imat. 24, 287. (1849).

KUĆENICA, *f. vidi* kućanica. Maco moja, kućenice pusta! Nar. pjes. hōrm. 2, 486. Dobra kućenica. Bos. vila. 1891. 282.

KUĆENIK, *m. vidi* kućanik. A pod krove ušli kućenici. Osvetn. 1, 18. Daj i nama, brate, koru hleba, jer davni smo ovdje kućenici. 1, 39.

KUĆENSKI, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradscome*. Sr. nov. 1875. 119.

KUĆEÑE, *n. djelo kojijem se kući*. — Između rječnika u Vukovu. Starati se što se kućena tiče. V. Bogišić, zborn. 44. Narod smatra sadruku kao kućeñe. 320.

KUĆER, *m. vidi* 1. kućar (*ne posve u istijem značenjima*). — U naše vrijeme (*ali vidi* i kućerak).

a. *vidi u Vukovu rječniku*: čobanska koliba na kolima, što se privlači za torom, *eine art hirtenhütte*, *tugurium pastorum*. [cf. glada].

b. *vidi u Vukovu rječniku*: kao komorica pored kuće, gdje se sudi drže i sve što u kuini treba. *vide* [klijet], kućerak.

c. Kućer, *ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. (Kućer). Razdijel. 69. Kućer. Schem. zagr. 1875. 88.

KUĆERAK, *kućerka, m. dem. kućer*. — Od XVII vijeka.

a. *uopće, kućica, kućarica, koliba*. Da užegu malo kućerka ali malo kolibe od slamišta. M. Divković, bes. 203a. Od čovaka nigde ništa nije joj ostalo do jednog kućerka. Nar. prip. vila. 1867. 462.

b. u osobitome značenju, *vidi* 1. kućar, b. — U Vukovu rječniku: *die speisekammer*, *cella promptuarial*. [vide klijet 4].

KUĆERICA, *f. dem. kućer, isporedi* kućerak, a. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu (kao koliba, *hütte*, *tugurium*). Kod ne zgradi kućericu. P. Knežević, pism. 4. Bi zatvoren u jednu kućericu. Blago turl. 2, 112. Od naj višega grada do naj mañe kućerice. Nar. prip. vuk. 254. Nađe sinčića i čer de grade kućericu. Nar. prip. vrc. 152.

KUĆERINA, *f. augm. kućer, vidi* kućistina. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: (*augm. v. kuća*) *unförmliches, verfallenes haus*, *caduca domus*, cf. [kućetina, kućurina] kućistina.

a. *uopće*. Kuća mu se kućerinom zvala! Nar. posl. vuk. 165. Za jednu kućerinu govori se da je bila kuća Baja Pivljanina. Vuk, poslov. xvii. To je neka grdna kućerina. M. Đ. Miličević, međudnev. 71.

b. *ime mjesno*.

a) *zaselak u Bosni u okrugu sarajevskome*. Statist. bosn. 13.

b) *pl. Kućerine, ime ñivama u Dobroselu*. M. Medić.

c) u Srbiji. aa) *pl. Kućerino, mjesto u okrugu biogradscome*. Livada u Kućerinama. Sr. nov. 1861. 434. — bb) *u okrugu podrinskome*. Zemlja zovuća Kućerina. 1875. 847. — cc) *u okrugu šabačkome*. Njiva nazvana Kućerina. 1872. 558. i *pl. Kućerine. Njiva u Kućerinama*. 1863. 528. — dd) *u okrugu valjevskome*. Livada u Kućerini. 1870. 194.

KUĆERINE, *f. pl. mjesno ime, vidi* kućerina, b, b) i c) aa) i cc).

KUĆERINSKÎ, *adj. koji pripada mjestu Kućerinama (vidi* kućerina, b, c) aa)). Kućerinski

Lug, *mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradskome*. Livada u Kućerinskom Lugu. Sr. nov. 1861. 484.

KUĆETAK, *kućetka, m. dem.* 1. kuća, *isporodi* kućerak. — *U naše vrijeme*. Oni su dakle sebi načinili nešto kućetka i tako u njemu živili. Nar. prip. bos. 1, 111.

KUĆETINA, *f. augm.* kuća. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu* („casaccio“, „casa“) i u *Vukovu* (augm. v. kuća). Nešto propale kućetine prodadosmo. Glasnik. 11, 3, 140. (1709). Ide gori u jednu kućetinu. Nar. prip. bos. 1, 101. On pod živim Bogom nije imao ništa okrom razvaljene kućetine. Bos. vila. 1886. 72. — *I kao mjesno ime, vidi* Kućetine.

KUĆETINE, *f. pl. mjesno ime u Srbiji* (pl. kućetina). a) *jedno ili dva mjesta u okrugu kragujevačkome*. Niva na Kućetinama. Sr. nov. 1861. 628. Niva u Starim Kućetinama. 1875. 89. — b) *u okrugu smederevskome*. Niva u Kućetinama. 1872. 874.

KUĆEVAC, *Kućevca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome*. Niva u Kućevcu. Sr. nov. 1873. 914.

KUĆEVAN, *kućevna, adj. vidi* 1. kućan. — *Gotovo samo u složenome obliku: kćevni*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kćevni „dem. hause, der ganzen familie gehöri“, „universae familiae“). Radila sve ostale kućevne poslove. Nar. prip. vuk. 160. Što su se otpadili od kućevnoga posla. Vuk, dan. 2, 94. Miloš nije bio ajtačija (koji becare i hajduke kupi oko sebe, kućevne ljude prezire), nego kućevni čovek. grada. 50. — Po ugnutom kućevnom krovu. M. P. Šapčanin 1, 193. Te zdravice krsne a na glave sve po redu vrsne, pa na sjeme i kućevno sjeme. Osvetn. 1, 45.

KUĆEVĀNE, *n. djelo kojim se kućuje*. — *U Šulekovu rječniku*: „hausirgeschäft, hausirhandel“.

KUĆEVATI, *kućujem, impf. vidi* kućariti. — *U pisaca našega vremena*. Zabrañeno je kućevati iliti torbariti sa salitrom. Zbornik zak. 1838. 408. i u *Šulekovu rječniku*: „hausiren“.

KUĆEVICA, *f. mjesno ime u Hrvatskoj*. a) *selo u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 73. (na drugome mjestu pl. Kućevica. Schem. zagr. 1875. 84). — b) *zaselak u županiji modruško-riječkoj*. 44.

KUĆEVIĆ, *m. vidi* kućić. — *U Vukovu rječniku*.

KUĆEVNICA, *f. daska kod koca u preši*. Četiri kućevnice pa gotov kotac za prešu. u Zagorju. F. Hefele.

KUĆI, *vidi* 1. kuća, e, b).

KUĆICA, *f. dem.* 1. kuća. — *Od XIV vijeka, a između rječnika u Mikaljinu* (kućica, kućarica, hiža, ligellum, aedacula, casula, domuncula), u *Belinu* („casetta“, „domuncula“ 175b; „capanna, stanza di strame, paglia eco.“, „tugurium“ 168a), u *Rjelostjenčevu* (aedacula, casula, domuncula, ligellum), u *Stuličevu* (casula, domuncula), u *Voltigijinu* („casetta, casino“, „häuschen“), u *Vukovu* („das häuschen“, „casa“), u *Daničičevu* („domuncula“).

a. u pravome smislu.

a) u *spomeniku XIV vijeka nije dosta jasno značenje (moglo bi biti mjesno ime)*, vidi u *Daničičevu rječniku*: Međa je Prošinovcima išla, na kućice. M(on. serb). 198. (1881). ne vidi se šta je za oijelo. (evo popunjena primjera: Selo Pro-

šinovci, i međa granica Šarbanova i ota tole i obrššina kućice i na Slatinu...).

b) *šator, vidi* 1. kuća, a. V jutro okolo onih kućic javljaše se k(ako) jedna rosa ali zrno od sniga (exod. 16, 18—14). Korizm. 85b.

c) *mala kuća, vidi* 1. kuća, b. Vele da se porodi naš spasitelj meu dvjema kućicama pod jednom strješicom, zašto ne imaše svoje kuće ni domka. M. Divković, bes. 80a. Uljeze u jednu hižicu ili kućicu od prutja. B. Kašić, fran. 196. Sveti pustinači koji steći zatvoreni u pustošah ali u njihovih kućicah. I. T. Mrnavić, ist. 158. Grob ućinjen na način jedne kućice. P. Bakšić 186. Onu nepristalu kućicu gdi odstupiše. P. Radovčić, način. 450. Pribivajući u kućica od slame. M. Radnić 64a. Po nagovoru svoje žene oću i materi načini kućicu baška. F. Lastrić, ned. 60. Ne želi krušca u svojoj kućici. 85. Kod njegova greba žena načini kućicu. M. Zoričić, zrcalo. 285. U kućici Nazareskoj. I. M. Mattei 85. Ne stekla, Mare, srećice, kolik' ni paun kućice! Nar. pjes. vuk. 1, 388. Moja kućica moja slobodica. Nar. posl. vuk. 182. Svoja kućica svoja voljica. 282. Svoja kućica svoja slobodičica. 283. Ugleda kućicu na tri šarapoda. Nar. prip. vuk. 140.

d) u *pčela*. Sagrađe od voska kućice čudnovato uređene. F. Lastrić, test. 279a.

b. u *prenesenome smislu*.

a) *kućija, kućijica, tok*. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* („stucchio, ripostino“, theca, repositorium). U *Dubrovniku se govori n. p. kućica* od očala (gdje se naočari hrane), kućica (od knige), u što se pismo zatvara itd. P. Budmani.

b) *luska oko sjemena* (n. p. u jabuci). — *U jednoga pisca XVIII vijeka*. Izbaci iz njih (dguña) seme s kućicama. Z. Orfelin, podr. 864.

c) *vidi* košulica, c. — *Ismeđu rječnika u Mikaljinu* (posteljica, il' ti kućica u kojoj dijete stoji u utrobi materinoj, „secundae“ 467b), u *Belinu* („secunda o secundana, membrana dove sta involto il parto nel ventre“, „secundae“ 668b), u *Stuličevu* („membrana dove sta involto il parto nel ventre“, „secundae“). Inese na svomu tijelu ispuznut iz kućice neke općene male gnusobice. S. Rosa 184a.

d) *mala jama iskopana u zemlji*.

aa) *za sađenje povrća, diña itd*. — *U Stuličevu rječniku*: „porca“, „ares“, i u *Vukovu*: „ein häuschen für fasolen“, „casula phaseolorum“.

bb) *vidi* 1. kuća, i.

e) *predjelak, rasdjelak na skrišajci* (tablici). — *U jednoga pisca XVII vijeka*. Služba ove slike (skrišajke) ova jest... pridati će se slovo „c“ prve kućice, ... dati će se dva slova „A, g“ ine kućice... Kućica u koju godište ukazano upada. B. Kašić, rit. 7a.

KUĆICAST, *adj. u Stuličevu rječniku uz* kućicav. — *nepouzdan*.

KUĆICAV, *adj. u Stuličevu rječniku*: „loculosus (distinctis cellulis abundans)“. — *nepouzdan*.

KUĆICE, *f. pl. ime selu u Bosni u okrugu bašpolučkome*. Statist. bosn. 43.

KUĆIČAÑE, *n. djelo kojim se kućiča*. V. Arsenijević. (Kućičaње). J. Bogdanović.

KUĆIČATI, *kućičam, impf. vidi* kućičiti. — *Akc. je bježen na različite načine*. — *U naše vrijeme*. Kućičati, kućičam, praviti kućice, n. p. za krumpir; kućičiti, u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Kućičati. „Ajte kućičajte za krumpijere“. „Evo kućičamo za krumpijere“. J. Bogdanović. Kućičati, praviti kućice za sijaše krompira, bo-

stana, pasuļa itd. M. Ružičić. Kučićati, cf. kučićiti u Vukovu rječniku. 'Tako se ne kućica, kao što ti radiš'. u Dobroselu. M. Medić.

KUČIČEŃE, *n.* djelo kojim se kućiči. — U Vukovu rječniku.

KUČIČIĆ, *m.* prezime. — xv vijeka. Šimko Kučićić. Mon. croat. 819. (1440).

KUČIČITI, *kčičim, impf. činiti (kopati) kućice za sađenje povrća (vidi kućica, b, d, aa).* — isporedi kučićati. — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. kčiči).* — U Vukovu rječniku: 'die kućice bereiten für die fasolen', paro tumulos phaseolis inserendis'.

KUČIĆ, *m.* uprav po postanu znači: sin kuće, ali se nahodi u osobitijem značenjima. — Od xviii vijeka.

a. kućanin uopće. — Na jednom mjestu u pisca Slavonca xviii vijeka. Nek divojka svaka bude višta, kad se uda, šiti i kuvati, i kućice poslužiti znati. J. S. Rejković 70.

b. u Crnoj Gori, čovjek od bogate kuće (ne plemić, jer u Crnoj Gori nema plemstva). — isporedi kućević. — I između rječnika u Vukovu: čovjek od dobre kuće, 'von guter familie', 'nobiliš'. cf. oğaković, plemić, koljenović s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. U Crnoj Gori niti ima grada ni varoši, i zato se ne može ni misliti da ima kakijeh drugih ljudi osim seljaka i težaka. među prvijem starješinama, n. p. serdarima, vojvodama, knezovima, kojima starješinstva ova ostaju od oca sinu, kao i među ostalijem glavarima i kućićima mnogo ih više ima koji ne znadu čitati nego koji znadu. Vuk, kovč. 12. Stevan je kućić i gospodičić. S. Lubiša, prip. 43.

KUČILOVINA, *f.* ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 85.

KUČINA, *f.* augm. 1. kuća. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kućarina). Paka ju u jednu kućinu zatvori. B. Kašić, per. 184.

KUČINE, *f. pl.* ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome. Niva u Kućinama. Sr. nov. 1861. 688.

KUČINSTVO, *n.* kućanstvo, kućene. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Tako će mu bit kućinstvo tužno. J. S. Rejković 16. To toliko u kućinstvo ide. 499.

KUČINSTINA, *f.* vidi kućistina. — U Stuličevu rječniku uz kućiste. — nije dosta pouzdano.

KUČISTA, *n. pl.* vidi kućiste, a, c).

KUČISTE, *n.* mjesto gdje je prije bila kuća, ili razvaline. — Mj. št. u čakavaca i u zapadnijeh štokovaca šć. — Od xiv vijeka (vidi a, c, aa)), a između rječnika u Belinu (anticaglia, edificio disfatto', parietinao' 87^b), u Stuličevu (aedes pene exaesa'), u Voltigijinu (griješkom kućiste, edificio diroccato', eingerissenes gebäude'), u Vukovu (ort wo einst ein haus gestanden', locus ubi domus fuit'), u Daničičevu (area').

a. u značenju sprijeda kazanome.

a) uopće. Čin' da pogine jak sijeno kš po kućistijeh bus čini. I. Đorđić, salt. 443. Oko kućista ovega razrušena jeli se doslek vidio igda skup gospode tako svijetle i plemenite? B. Zuzeri 226. Zašto dake sve glavno misli tako ludo tratit oko kućista ovega razšijana? 242. Natrag se vratiše zafalivši Bogu privičnemu na kućistu svojem prijašnjemu. Nadod. 70. Sve ji primi u stara kućista, vrativši im prvašna ognjišta. 186. S kućista! (Reče se u šali kad kogod hukne).

Nar. posl. vuk. 288. Niti ćemo se pre vratiti na svoja kućista dok ti među nama sasvim ne ostanesh. Vuk, građa. 131. A hoću da podignem i školu na onom našem kućistu usred sela. M. P. Šapčanin 1, 140. Stani bili, ostaše kućista! Osvetn. 4, 32.

b) kad se kaže da ko nema kuće radi veće sile dodaje se riječi kuća i kućiste. Iz doma ne ima nigdi ništa, ni koña, ni vola, ni kuće ni kućista. Starine. 11, 122. (1678). Bez kuće i bez kućista. D. Obradović, živ. 58. Koji brez kuće i kućista pod tuđi krovovi drščete. Đ. Rapić 197. Nit' ima kuće ni kućista. Nar. posl. vuk. 229. Nismo videli sedam let ni kući ni kućista. Nar. prip. mikul. 65. U ajduka niti ima kuće ni kućista. Vuk, dan. 3, 164. Gde žena kući kuću, tu nema kuće ni kućista. V. Bogišić, zborn. 84.

c) Kućiste (i pl. Kućista) kao mjesno ime.

aa) Kućista, vidi u Daničičevu rječniku: katunu Guncatima crkve arhandelove u Prizrenu bješe međa, nizb dēls u gorsni kraj Mileševe Bare na Budilova kućista'. G(lasnik). 15, 192. (1848?).

bb) u Crnoj Gori dva sela u nahiji katunskoj: Kućiste u Čekličima; Kućista u Cucama. Glasnik. 40, 18. Do Kućista kroza Salakovinu. Oglad. sr. 479.

cc) u Dalmaciji. aaa) Kućisce, selo u kotaru spljetskome. Repert. dalm. 1872. 90. — pominje se od xv vijeka. Granica Kućišća. Stat. pol. ark. 5, 309. (1472). — bbb) Kućista, selo u kotaru korčulanskom. Repert. dalm. 1872. 13, običnije Kućisce. Schem. ragus. 1876. 42.

d) selo i zaselak u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 90. 37.

e) u Srbiji nekoliko mjesta, n. p. aa) u okrugu biogradskome. Niva kod Kućista. Sr. nov. 1869. 152. — bb) Staro Kućiste u okrugu čuprijskome. Niva u mestu Staro Kućiste. Sr. nov. 1870. 447. — cc) Živino Kućiste u okrugu kragujevačkome. Niva u Živinom Kućistu. Sr. nov. 1875. 101. — dd) u okrugu podrinskome. Zemlja zovoma Kućiste. Sr. nov. 1872. 293. — ee) u okrugu požarevačkome. Niva u Kućistu. Sr. nov. 1875. 900. — ff) u okrugu šabačkome. Niva na Kućistu. Sr. nov. 1871. 217. Niva u Kućistu. 1874. 74. — gg) u okrugu užičkome. Kućista, po sata od reke Uvca stara gradina kojoj se ni ime ne zna. M. Đ. Milčević, srb. 586.

b. kuća, prebivalište, stan uopće. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Onda ide te kućiste sebi gladan novo ište. V. Došen 210^b. Dal' na zemlji temelj ištu vikovitom svom kućistu. 229^a. To kućiste kad nasele, da već š nega ne odsela. 229^a.

c. pleme, vidi 1. kuća, f. Metnuvši kocku na rodbinu i kućista. E. Pavić, ogl. 172.

KUČISTINA, *f.* uprav augm. kućiste, znati: razvaline kuće što je izgorjela. — Biješim akcenat i značenje kako je u Dubrovniku gdje je vrlo obična riječ; u Vukovu je rječniku drugi akcenat, a nije posve isto ni značenje. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kućistina, vide kućerina) s dodatkom da se govori u Grbu. Tako mi se kuća ne zvala kućistinom! Nar. posl. vuk. 304. Da se našlo blago u zemlji ili starim kućistinama. V. Bogišić, zborn. 408. — U množini kao ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome. Kućistine, ime livadi u Zaovinama. I. Stojanović.

KUČISTVO, *n.* u Stuličevu rječniku uz kućiste. — sasma nepouzđano.

KUČITI, *kčim, impf. upravljati kućom, imatiem.*

— *ispoređi* gazdovati. — *Akc. se ne mijeka* (aor. 2 i 3 sing. kućiti). — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (t. j. kuću, 'haushalten', rem familiarem curare, augere). — *U naše vrijeme ima gotovo svagda uza se objekat kuću*. Koje oni kućeci ovako stekoše. J. S. Reljković 33. Lijepo kolo vode, a ružne kuću kuće. Nar. posl. vuk. 169. Tuđa kuća, ... ne kućim te već te raskućujem. Vuk, rječn. kod raskućivati. Gde žena kući kuću, tu nema kuće ni kućišta. V. Bogišić, zborn. 34. Domaćica kuću kući. Nar. bl. mehm. beg kapet. 52. Te se porodica ovoga vrati u Garaše, da kući kuću iznova. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, 93.

KUĆITI SE, kućim se, *impf.* okućiti se. — *Akc. je kao kod kućiti*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* (accasarsi overo accasare, aprir casa in un luogo, 'domicilium collocare' 12^a), u *Stuličevu* (v. okućiti se), u *Voltigijinu* (griješkom kućiti se, 'domiciliarsi, accasarsi', 'sich häuslich niederlassen'). I pribiva dobrovoljno vazda u stvari poštenije i kući se i obći vazda u svakomu srcu. P. Posilović, cvijet. 9. Ako ti je na um palo da se ženiš i kućiš. S. Lubiša, prip. 35.

KUĆNI, *adj.* vidi 2. kućni.

KUĆNICA, *f.* uprav kućno žensko čelade, ali se upotrebljava u osobitijem značenju, vidi i kućnica. — *ispoređi* kućanica. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Stuličevu* ('domestica, familiaris, rem domesticam curans'), u *Voltigijinu* (griješkom kućnica, 'casiera, economa', 'hauswirtschaftlerin'), u *Vukovu* (vide kućanica s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u *Daničičevu* (kućnica, 'uxor').

a. *uzor, žena (prema mužu)*. — *U naj starijim primjerima*. Da se to selo ne odnime gospođi Staně za ne života nikadare, a konj ne života to selo dajemo knezu Juriju Radivojeviću i njegově kućnicě a ne kćeri. Mon. serb. 225. (1395). Palko Žurjgovič (s) svojomě kućnicomě i s dēcom. Spom. sr. 1, 38. (1402). Vladika Stěpanida kući vojvode Mrlkše Sičevskoga i kućnica Žigojeva. 2, 135. (1462). Na Anuhli kućnici Ratka Dobrčkovića. 2, 118. (1463).

b. *vidi* kućanica, a). Ako kućnica ovo ostavi učiniti. M. Bijanković 134. Kućnicama sad je briga svima. J. S. Reljković 156.

c. *vidi* kućanica, b). U hramu svetomu biše redovnica, u stanišću svomu pečalna kućnica. I. T. Mrnavić, mand. 53. To 'e mǎ ļubi, kǎ kućnice pohvalene ime nosi. J. Kavašin 85^a. Žena kućnica, ptica pjevačica i voda koja izvire ništa ti ovoga svijeta bolje. Nar. bl. mehm. beg kap. 329.

KUĆNICKI, *adj.* koji pripada kućnicima. — *U dva pisca xviii vijeka (u prvoga griješkom kućnički mj. kućniški, a između rječnika u Stuličevu (kućniški, v. kućan s dodatkom da se nahodi u Garašina)*. Iz čestoga združivanja kućničkoga. I. Garašin 15. Ne dopuste kućničke razgovore. 15. Kućničkoga je vridno obzirka. J. S. Reljković 206. To kućnička jest zabava bila od starine. 428.

KUĆNIK, *m.* kućni čovjek, upotrebljava se u različnijem značenju, vidi i kućnik. — *ispoređi* kućanik, kućanin. — *Ima na jednomo mjestu (vidi c) i kućnik (što bi mogla biti štamparska pogreška)*. — *Od xv vijeka (vidi b), a između rječnika u Belinu* (padrone di casa, 'herus' 534b; 'padre di famiglia', 'pater familias' 534a; 'domestico, familiare', 'domesticus' 276b), u *Stuličevu* ('domesticus, familiaris, rem domesticam curans'),

u *Voltigijinu* (griješkom kućnik, 'domestico, casalingo', 'häuslich'), u *Vukovu* (vide kućanik s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), u *Daničičevu* (kućnik, 'maritus').

a. *gospodar u kući, domaćin, gazda*. A on im (*Jesus*) navijesti: Put grada vi hode, čovjek će vas sresti noseći sud vode; gdi nega vidite uljesti vi tada, kućniku ('domino domus'. marc. 14, 14. 'patrifamilias domus'. luc. 22, 11) recite da vam tuj mjesto da. N. Najlašević 1, 127. Uz vrimena i način valjade, po kom kućnik vladati se znade: način ti je od poslanog reda, jer kućnika svaki posao gleda... U tom mnogi baš kućnici fale jer što malo brigom zanemare, s tim sve kadšto kućničtvo pokvare. J. S. Reljković 14. — *Amo pripada i ovaj primjer*: Evo ti u kraju kućnika koji oblast ima svrhu ukućana svojih. J. S. Reljković x.

b. *maritus, muž*. — *ispoređi* kućnica, a. — *U svezi s predašnjim značenjem*. — *U jednomo primjeru xv vijeka*. Pitaje pravde na Anuhli kućnici Ratka Dobrčkovića i na rečenom Ratku kućniku rečene Anuhle. Spom. sr. 2, 118. (1463).

c. *po značenju kod a, ima u Belinu rječniku*: kućnik (*vidi* *sprijeda*) 'albergatore, colui che alberga', 'hospes' 59^a. *dakle* *gazda, gostioničar*.

d. *čovjek koji umije dobro upravljati kućom*. Olimpiću, kume Jero, er si kućnik i štedite!... J. Kavašin 152^a.

e. *čovjek (ili čelade uopće) što s drugima živi u istoj kući*.

a) *uopće*. Obećava ljekar... da kućnikom dat će reda da mu piti dadu dosti. A. Vitalić, ostan. 95. Jedni bi svoje plakali kućnike, a drugi svoje, ili ljuboznike. P. Knežević, pism. 172.

b) *prema domaćinu, starješini (u naj prvom primjeru prema domaćici)*. I pada plina kućnikom svojim. Bernardin 156. (1586). prov. 31, 15. Imaju se nagovarati sinovi kućnici oca domaćina. J. Matović 317. Biskup kućnika svoga sebi nepodložna neće rediti. I. J. P. Lučić, nar. 44. — *U prenesenome smislu*. Da smo kako pravi kućnici i sinovi Davida. A. Gučetić, roz. mar. 148. Da se učine građani svetih i kućnici Božji. A. Vitalić, ist. 45. Da budemo kućnici Božji. J. Banovac, blagosov. 159. Redovnici jesu kućnici, prijatelji i sinovi Božji. P. Knežević, osm. 94. Mi građani svetijeh i kućnici Boži. J. Matović 66.

f. *čovjek koji ima kuću, koji živi u kući (suprotno: beskućnik)*. No da su sve sami beskućnici i zlikovci, a kućnici Arnauti ne pristaju uz ni nikako... Hteli su da udare na Majdevsku stranu, no kućnici Arnauti nisu im dali. Nov. sr. 1834. 34.

KUĆNIŠTVO, *n.* vidi kućanstvo. — *Od xviii vijeka (u primjerima kućničtvo), a između rječnika u Stuličevu* ('familiaritas') gdje nije dobro tumačeno (*ispoređi* kućnost). S tim svo kadšto kućničtvo pokvare. J. S. Reljković 14. Jerbo nije za prostog težaka od kućničtva baš zabava svaka. 76.

KUĆNOST, *f.* osobina kućanā u svezi među sobom. — *Samo u Voltigijinu rječniku: griješkom kućnost, 'domestichezza, intrinsicchezza', 'häuslichkeit, vertraulichkeit'*.

1. **KUĆNAK**, *m.* vidi kućnik, a. — *Na jednom mjestu xviii vijeka*. Nije kriva kuća, nego kućnak. B. Zuzeri 64.

2. **KUĆNAK**, *m.* vidi kućnak.

KUĆNI, *adj.* vidi kućan. — *Od xvi vijeka*.

1. *kao pravi adjektiv*.

a. *vidi* kućan, 1, a. U kućnemu pomolištu. I. Đorđić, ben. 178. Stisni se oko onoga kućnoga zida. J. Banovac, pred. 128. Pošto sjajnu šaru dobavio, preo kućneg praga prevalio. Osvetn. 2, 2.

b. *vidi* kućan, 1, b. Posle kućne činit. M. Držić 138. Ovo je kućni neprijatelj. B. Gradić, djev. 63. Psom tuđim metati kruh kućni. D. Rašina 69b. Koliko mi kućni posli dopuštaju. D. Zlatarić v. Mnogi su ovoga kućnoga neprijatelja (*t. j. put svoj*) pridobili. J. Banovac, razg. 114. Ne ima većega rata i nemira od kućnoga. 182. Čini se na volju tilu našem neprijatelju kućnem. pred. 84. Naj veće služi trgovcu i vladac kućnemu. M. Zoričić, aritm. predg. 9. Koje (*stvari*) pristojne pomji kućnoj. A. d. Costa 1, 151. Ne rasipati dobra kućna. Ant. Kadžić 512.

c. *vidi* kućan, 1, d. U kućnemu razmirju od franačkih zemalja. I. Đorđić, ben. 32.

2. kao supstantiv, *vidi* kućan, 2. Prid nima gredu kućni mrtvoga. B. Kašić, rit. 281.

KUĆONOŠA, m. i f. onaj (*ili ona*) što na sebi kuću nosi (n. p. kornača, spuž). — Samo u Stuličevu rječniku: „domiporta“.

KUĆOV, m. *vidi* „čukov“ (pas). na Braču. A. Ostojić.

KUĆUPCIJA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskome. Niva u Kućupciji. Sr. nov. 1863. 90.

KUĆURA, m. prezime. — U naše vrijeme. Milija Kućura. Rat. 354.

KUĆURINA, f. augm. 1. kuća. — U Vukovu rječniku: vide kućetina.

KUD, adv. qua; quo, pokazuje mjesto kroz koje ili preko kojega ili mimo koje biva micanje; pokazuje mjesto put kojega biva micanje. između ova dva glavna značenja prvo je starije. — u-stoji mj. negdašnjega a. — Osnova je praslavenska (kond-), *vidi* A, te postaje od korijena kn. (*vidi* tko, gdje, kad, kako, kamo itd.) i od nastavka ond; ovaj može biti i indoevropski (ondh?), isporodi lat. unde (*gdje se misli da je otpalo c na početku*), inde, (*možebiti i grč. ὑνδα, onđje, gdje*).

A. oblici. osnova se kud (kond) nalazi već u praslavensko doba s različnijem svrsecima, od kojih neki, ako ne svi, mogu se shvatiti kao padežni nastavci. k ovijema se gdje gdje dodaju i enklitike n, no (od ono), r (*t. j. že*), j.

a. kud se nahodi bez nastavka u našem jeziku i u nslovenskome (kōd, od kōd, do kōd), pa i u češkome i u polskome, ali samo uz prijedloge (češ. odkud, dokud, pol. dokąd, pokąd, zkąd), osim po, svi ovi prijedlozi stoje s genitivom, te se može pomisliti da je praslavenski oblik kondz gen. pl., isporodi d. — I s enklitikom no: kudno. Protok. nenad. 86. — *Vidi* i otkud.

b. kūdā, isporodi rus. куда. moglo bi se pomisliti da je gen. sing. (*ali vidi i kada*). — I s prijedlogom od, *vidi* kod otkuda. — Može imati uza se enklitike:

a) j: kūdāj. u čakavaca: A. Vitaljić, ist. 508. Jačke. 18. i u nslovenskome: kōdaj.

b) r (že), ra: kūdār, kūdāra, dosta često u naše vrijeme, isporodi i nslov. kōdar. — u Dubrovniku će ko reći i kūdārica i kūdārice.

c. kude, nije dosta jasan oblik: ili je istočni oblik od kudē (*vidi* e) ili je postao nastavkom e možebiti od kudy (*vidi* d), kao što se dogodilo u nom. pl. ženskih supstantiva na a. ovo bi se zadnje potvrdilo akcentom kude, kako

ga Vuk bišeš, ali sam ja samo čuo kudē. istina, čuje se i u južnome govoru. — U naj starijim primjerima po svoj prilici stoji mj. kudē, jer se u istijem knigama miješa ē i e, n. p.: kude. Mon. serb. 18. (1283); Domentijana 137; Zak. duš. pam. šaf. 35. 36; Mon. serb. 206. (1387); 264. (1889—1405) (u istome spomeniku ima i kudē). 415. (1412). — I s enklitikom j: kudej. Jačke. 146. — I s enklitikom r (že): kuder. I. T. Mrnavić, osm. 171.

d. kūdi (*vidi* n. p. Š. Menčetić—G. Držić 513; M. Vetranić 1, 130). mislim (*ali vidi* kod e) da nije zapadni oblik od kudē (*vidi* e) nego da postaje od praslavenskoga kondy, isporodi rus. куды, češ. kudy, pol. kędy. može se shvatiti -y kao nastavak za acc. pl.

e. kūdije, gdje -ije stoji mj. negdašnjega ē: kudē, isporodi i bug. кудѣ. kao da je -ē nastavak za loc. sing. — Nalazi se od prvijeh vremena (*vidi* i pod c): kudē. Mon. serb. 24. (1234—1240); 95. (1390); kūdije. 312. (1421); po zapadnome govoru kudi. 229. (1397). — Može imati uza se enklitike: a) no od ono: kudēno. Spom. sr. 1, 12. (1398); i okrneno n: kudinje, u naše vrijeme, n. p. Nar. pjes. vuk. 5, 168; P. Petrović, gor. vijen. 51. — b) r (že). naj stariji je primjer kudinjer. M. Vetranić 2, 240.

f. kūdu, riječ je stara, isporodi stslav. куду, rus. куду, i s prijedlogom отъ. — Nastavak -u može pokazivati gen. sing. od osnove na u. — *Vidi* kod otkud.

g. kūd, kude, u naše vrijeme po jugozapadnijem krajevima. — Vaļa da je postalo od kudē (*vidi* e).

h. kūj, postalo je od kud u brzome govoru. — U Vukovu rječniku: vide kud s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom iz narodne pjesme: Kuj si diga' piperske prosjake.

B. značenje. — kao u svih riječi što postaju od korijena k smisao je naj stariji interogativni, od kojega se razvija indefinitni, a docnije relativni. — značenje je kao što se kazalo sprijeda; ali bi moglo biti još starije: udajivanje od mjesta, isporodi lat. unde i inde, i *vidi* otkud. — Između rječnika u Vrančičevu (kuda „qua“), u Belinu (kud, kuda „a che termine“, „quo“ 26b; kuda „per dove, significante moto per luogo“, „qua“ 279b; kud „a qual luogo“, „quonam“ 598b), u Bjelostjenčevu (kud, kuda „qua“, per quam viam, locum etc.), u Stuličevu (kud?, „quorsus?“ quorsum? „quo?“; kuda? kudinje? „qua?“) u Voltigijinu (kud, kuda „per dove, per qual parte“, „wodurch“); u Vukovu: kud, kuda, kudar, kude, kudinje, kudinjan (kod toga dvoga s dodatkom da se govori u Crnoj Gori), kudinjer (s dodatkom da je po južnome govoru), kud (po južnijem krajevima), kude (u Crnoj Gori), kuj (*vidi* A, h), wohin, wo vorbei?, „quo?“ „qua?“; u Daničičevu: kuda, kude, kudē „quo“; kudu, s predlogom отъ „unde“ (*vidi* kod otkud).

1. interogativno.

a. u pravome pitanju.

a) qua? kroz koje mjesto? preko kojega mjesta? Kud se skitaš? jer ne radiš? V. Došen 39b. Kud je, snašo, u to selo put poslije ručka? Nar. posl. vuk. 162. (u prenesenome smislu) Nut' mene! ter kud se ja ovo zavedo(h) premda tvoji(h) al' ne tvoja kripasna čineha ukazujući, kolik da nisu zadovoljna sama tvoja za imati svu onu slavu...? J. Filipović 1, vii. Kud igda dije mogla bi se pružiti slava naša? F. Lastrić, test. 232b. — (bez glagola) Doli? kuda to, jaoh meni? I. Gundulić 87. Jao moje povesamce, kuda češ se povlačiti! Nar. pjes.

vuk. 1, 188. — Cucu cucu, kobile, kudar ste mi hodile? — Kroz begove doline. 1, 195. Kudar ćemo na neg udariti? 4, 500. — Kudara je Vule zamako? Dubrovnik. 1870. 15. — Ona ima nigdi svoja osobljiva vrata, kudej hodi simo tamo, kudej joj je drago. Jačke. 146. — Magaño, vileniče, kudije se tučeš? gdje si stado ostavio? M. Držić 150.

b) quo? u koje mjesto? put kojega mjesta? *vidi kamo, vidi i bog, 4, c) (uprav d), ali je izostalo stamparskom griješkom) pri kraju (I, 476a).*

ga) s glagolom što znači pravo micanje. Kud sam tako ideš sada? I. Gundulić 839. Kud ide tilo, kad izađe iz nega duša? u grobnicu. J. Banovac, razg. 148. Kud očeš da pođemo? 228. I dva svata, dva uprosnika! kud vi idete? šta vi tražite? Nar. pjes. vuk. 1, 1. Kud nam pođe duveglja? 1, 71. Kud odoše, na koju li stranu? 2, 621. Kud srnete mladci plasi? I. V. Bunić, mand. 6. Stani, momče, kud si navalio? M. A. Relković, sat. G7a. Kud se ono Maksim zatrčao? Nar. pjes. vuk. 2, 559. Stan', Turbine, kud si nasrnuo? 4, 282. Stan', Turbine, kud si pohitao? 4, 378. Kud hitiš? nije ti krava na nogu stala. Nar. posl. vuk. 163. *amo pripadaju i ovaki primjeri:* Kud te sila slomi preko mora na daleko četrest konaka, preko mora, da ne vidiš doma! Nar. pjes. vuk. 2, 580. Kud te, care, sila zanjela? jesi li se, care, pomamio? 8, 70. — Kuda toj tužeći sam hodiš? I. Gundulić 181. Kuda ćemo ići, gdi nam je kuća? A. Kanižlić, utoč. x. Kuda ideš, siroma? Nar. pjes. vuk. 1, 515. Kuda da uteče tužni osuđenik? A. Gučetić, roz. jez. 298. Kuda bježiš s lijepijem plijenom? G. Palmotić 2, 247. — Da ti kude hodiš? Domentijan 187. — Kudi greš bez drage tve družine? G. Palmotić 1, 19. — Kudije sad misliš poć? M. Vetranić 2, 240. Čeka', kudije bježiš? M. Držić 274.

bb) o pravome micanju, ali s glagolom koji to ne znači nego namjeru, početak hoda, okretanje. Kud ću stupaj moj svrnuti, kud se život moj uputi, kud mi otide srce drago? G. Palmotić 2, 54. Kud ste se uputili? Đ. Bašić 72. Kud li jesi tako saputio? Nar. pjes. vuk. 8, 482. Kamo Enea, kud se odijeli? G. Palmotić 2, 187. Kud si mi se podigao, Janko? Nar. pjes. vuk. 2, 242. Kud si tako rano uranila? 1, 124. Kud bi se najboje bilo okrenuti. M. A. Relković, sabr. 6. — Te kuda ćeš tada se okrenuti, o nevojni grišnice! Đ. Rapić 9. Kuda ćemo s četom obrnuti? Nar. pjes. vuk. 4, 125. Kuda li si bio namislio? 8, 120. — Kudi se opravlaš sad? Š. Menčetić—G. Držić 518. — Kudijer se odpravlaš? M. Vetranić 2, 240.

cc) nema glagola (samo u pretposljednem primjeru) ili ima glagol hotjeti kojijem se naznačuje namjera ili uopće buduće vrijeme. smisao je kao kod bb). Kud ćeš tamo, Đemo Brdanine? Nar. pjes. vuk. 2, 412. Kud ću sade, na koju li stranu? 2, 496. Kud ćeš, Jovo? nogu podlomio! 8, 105. Kud ćeš vojsku, Ograšić-serdaru? 8, 275. Kud će vještica do u svoj rod? Kud će guba nego na jare? Kud će iver od klade? (Od kakva je ko roda onaki je). Kud će rda do u rod? Kud će suza neg' na oko? Kud će šteta te na rđava kmeta? Nar. posl. vuk. 168. — Kuda ćeš, dragi, kuda ćeš? Nar. pjes. vuk. 1, 212. Kiko viđe: „Kuda, namjerniče?“ Osvetn. 4, 5. *amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu je glagol znati:* Reče muž: „Ja ove tvoje dece više ne mogu gledati, nego ih vodi iz kuće!“ Čovek je stane blažiti: „Ta nemoj,

ženo, za Boga! kuda znam s nima? (= *kuda ću s nima? kud ću ih voditi?*)“ Nar. prip. vuk. 172—178. *ispoređi i dd).*

dd) samo s glagolom hotjeti kao kod cc), ali ne u pravome značenju, jer se pita (naj češće u prvome licu) kud će otići, u smislu što će s nim biti, što će raditi, i pokazuje neodlučnost (radi kakve nesreće) pa i očajanje. uz kud može biti radi veće sile i druga interogativna riječ (što, kamo) s glagolom htjeti. Kud li ćeš, kamo li ćeš tada? M. Divković, bes. 81b. Kud ću, kamo l' sad brez tebe? P. Knežević, muka. 17. Ajme! kud ću? 46. Videći da je osuđen, kud li će, kamo li će? A. Kanižlić, utoč. 98. Pak već onda ja i dica kud ću? M. A. Relković, sat. G2b. Što je mislit kud ću, što ću? A. Kalić 171. Gospod Bog kud će šta će, te pošlje čelu. Nar. prip. vila. 1867. 655. (ispoređi pretposljednji primjer kod cc)) Ali drugu za promišljaj kaže: „Mi umaknut, al' kud naše majke?“ Osvetn. 4, 6. — Kuda veće hoću? B. Kašić, nač. 91. Ona kuda će šta će sirota, nego se sakrije pod koru jelova drveta. Nar. prip. vila. 1867. 764. Turci će mi dete poturčiti, pa kuda će moja grešna duša? Nar. pjes. vuk. 3, 87. Nema djeteta; a ja kuda ću? Đ. Daničić, Imojs. 87, 80. — Što ću sada? kudije li ću sada? M. Držić 850.

ee) s glagolom djeti, djeti se. Itre noge kud se diše? S. Margitić, isp. 250. Tekla voda tekeliya, kad je tekla, kud se dela? Nar. pjes. vuk. 1, 49. Kud ćemo se, majko, dijevati? 2, 27. Kud se dede car-Nemaše blago? 2, 101. Kud se dede moj mio ujače? 8, 497. Kud se to deva rod s naše jabuke? Nar. prip. vuk. 18. — Kučko šćari, kuda si je (rušu) dela? Nar. pjes. vuk. 1, 238. — Kuđe im se mudra pamet dela? 5, 58.

ff) o smjeru kod mišjeņa, gledanja, što se shvaća nekako kao micanje. Kud se miso tva prostire, kud se odluka tva uputi? G. Palmotić 1, 31. Oči moje, kud ste pogledale? Nar. pjes. vuk. 1, 221. — Kudi si misli tve, rec' mi, obratila? S. Gučetić 205.

c) smisao je pitanja da ono što se traži nije i ne može biti, vidi gdje, II, A, 1, a, b) dd), i kamo, I, 3, a, c). može biti da kud u ovakovijem primjerima ne znači što gdje i kamo, već da je isto što otkud.

aa) s glagolom biti. Kud bi kući od tog sriče veće? J. S. Relković 868. Od krmache kud će plemenitije šta biti, koja po osmoro oprasi? Nar. posl. vuk. 284. Pa kud bi im časniya zadaća? Osvetn. 2, 25.

bb) nema glagola, ali se misli na glagol biti (je) kad ima nominativ u rečenici; kad je genetiv, vaľa da se shvaća rečenica kao negativna (po smislu). često u ovakovijem primjerima. Kud ta sreća da ga poslušasmo? Nar. pjes. vuk. 5, 508. Kud ta sreća da grđne glavare sve potrova i trag im umrije? P. Petrović, gor. vijen. 9. Kud te sreće da ga i ne snadem? Nar. pjes. vuk. 5, 467. Da ih se godinom toliko podnivi, kud sreće! S. Ľubiša, prip. 7. — Kud ta sreća da se pokaurim? Nar. pjes. vuk. 5, 518.

cc) s glagolom htjeti kao pomoćnijem glagolom, i kod toga vaľa da se misli na buduće vrijeme glagola biti. Kud će veća pogrda? A. Kanižlić, kam. 250. Kud će od neg likarija boľa? J. S. Relković 208. — A kuda će veća nesrića, nautenje i otrov jednoj duši, nego iztirati iz ne duha svetoga? F. Lastrić, ned. 400. A kuda će gorja smrt i veće zlo, nego kad tko postane sužan pakleni? B. Leaković, gov. 95.

A kuda će veće dobro, nego kad mi po ljubavi postajemo pribivališta Božja? 193. Kuda će veće zlo, nego kad tko izgubi pošteće? nauk. 362. — Kuda će više budale od takvo? Nar. pjes. vuk. 5, 492.

dd) s glagolom htjeti, ali ne kao s pomoćnijem glagolom nego u pravome smislu (velle). vidi hotjeti, II, A, 1, a, c) gg) bbb). Kuda ćeš gorjiti od tih kurjakova? M. A. Reljković, sat. C5^a. U vrtlu mu svake vrste zeja; kuda će boljeg od toga veseja? L5^a. Šteti soli, ne da omrsaja, kuda ćeš goreg kući okrsaja? Osvetn. 4, 66. *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Bičeto kao bogovi! kuda će se veća holost? F. Lastrić, test. 42^a. Kuda će se pogrdnija psotka? 42^a. — A kuda ćemo veće bogastvo, nego kad Boga imademo? B. Leaković, nauk. 184.

ee) s kojijem drugijem glagolom. Kuda je bolje mogao reći s. sabor Tridentski, nego...? F. Lastrić, test. 300^b. Kuda li će sumljiti tko da...? 300^b. Kuda će se, kako li će se pohlepa više pružati? A. Kanižlić, kam. 66.

d) od c) širi se dafe u smislu da nešto biva što ne bi moglo biti, te pokazuje čuđenje. i ovdje kuda kao da je isprva bilo isto što otkud (u prvome i trećemu primjeru moglo bi se zamijeniti riječi kako). Kuda će diva nesreća taknuti! Nar. pjes. vuk. 2, 34. Da kuda će ti pokor i sramota? sad se nemaš čime povaliti. 3, 256 — 257. Kuda si ti, star i pametan čovek, pristao za budalom? Vuk, nar. pjes. (1833) 4, 16.

e) u ovijem primjerima kao da se može zamijeniti adverbom gdje, ali nije dosta jasno značenje, jer se ističe i čuđenje (pisac se čudi samome sebi) kao kod d), pa i kuda ne naznačuje mjesto ograničeno kao što može biti kod gdje, nego prostor kroz koji se što može širiti i pružati: Kuda ohodim ja njegova govorenja sladka i znana...? kuda korisnijih broj nauka...? G. Palmotić 3, 155^a. Kuda ohodim potištene učenike ki š him gredu? 3, 161^a.

f) i u ovome primjeru kao da znači što i gdje, ali je primjer iz narodne pjesme iz okruge topličkoga u Srbiji u kojemu se ne razlikuje padežima i adverbima stane od micanja: Kude ćemo k noći poživati? (niže: Da noćimo u gore zelene). u M. Đ. Miličević, kraj. srb. 409.

b) u podložnoj rečenici, radi shvaćanja kao interrogativnoga adverba vidi kako, I, 2).

a) qua, vidi a, a). Kuda si s listom bil, sada hoću znati. Oliva. 45. Eto pazi, nevirniče, kuda nevira tvoja niče. V. Došen 258^b. Koji zemlje zna dilit u sitvu: kuda luk valja, kuda li sijat blitvu, kuda lan niče, kuda žito rodi, kuda sam kućnik po bostanu hodi, kuda loze grozdjem se ponose, ... J. S. Reljković 15. — Činaše mu se da je zašal is puta i ne umiše kuda pojti. Mirakuli. 103. Gdo hodi po noći, ne zna kuda hodi. Transit. 90. Oliva upita, dojti će on kuda. Oliva. 56. Na Kosovu turska vojska biše, kuda će udrit još se ne znadiše. And. Kačić, razg. 211^b. Da ja vidim kud mi drago šeta. Nar. pjes. vuk. 1, 369. — Povédét kuda je kunfin ta. Mon. croat. 46. (1895). Jer slip ne zna kuda ide sunce. And. Kačić, razg. 810^a. — Ne umijući kude iziti, rikam poslidovah četirim. Aleks. jag. star. 3, 290. — Ne umijaše kudije poći. Zborn. 49^a. — Soko će ti kaževati kudijer ćeš putovati. Nar. pjes. vuk. 1, 82. — Ne umijući kud hoditi. Nar. prip. vuk. 247.

b) quo, vidi a, b), i 3, b. Tjž časъ dēliše se i pojdoše, da ne vemo kuda. Spom. sr. 1, 64. (1405). Poću iz daleka za nim, da vidim, kuda će poć. M. Držić 284. Upita kuda idu. F.

Lastrić, svet. 17^b. Vidiš, ždero, kuda propaneš. V. Došen 186^a. Da ne vidi kud joj ode majka. Nar. pjes. vuk. 1, 572. Mole sveca, kuda će svetac poći. 2, 75. Ode mislit kuda će pobjegnuti. 3, 284. A ja ne znam kud je otišao. 4, 147. Svi gledaju otkud izvire, a niko ne gleda kud ponire. Nar. posl. vuk. 282. Ali ne znam kud se knige diše. M. A. Reljković, sat. B8^a. Neg se čudi, kud se štošta diva. C4^b. Ne znaš kud ćeš bit osuđen. M. Zoričić, osmina. 70. Nit' da mari, kuda će duša. V. Došen 6^a. Pazite, nenavidost kud vas vodi. 143^b. Nit' ga sreta tko, ni kud će pita. Osvetn. 2, 10. Da ja pitam, kud se vojno sprema. Nar. pjes. vuk. 1, 424. Moramo bar za ovu naj mlađu sestru znati, kud je dajemo i za koga je dajemo. Nar. prip. vuk. 186 — 187. — Tko hodi u tamnosti ne vidi kuda grede. Bernardin 68. N. Rašina 88^a. joann. 12, 35. Kad pozna kuda gre. N. Najšković 2, 61. Znajući poklisari, kuda to ide, rekoše... A. Kanižlić, kam. 304. Ne znaš otkde dolazi oli kuda idu. M. Zoričić, osmina. 22. Pita kuda ideš. zrcalo. 28. Sjetuj mene, moja stara majko, kuda mi je sad ići naj preče: il' ću ići na carevu vojsku, il' ću ići kraju u svatove, ... Nar. pjes. vuk. 2, 363. Ko će znati kuda li će Mirko? Osvetn. 3, 143. — I ja vas povenem i srce me grozi, kada se spomenem, kudi se privozi veliko toj mnoštvo od vjere krstjanske povodom u robstvo u strane poganske. M. Vetranić 1, 130. Rani ne hteć istu mene, pak pobježe, ne znam, kudi. S. Bobajević 228. Ah! mlađče, htjeji nam rit, kudi te odpravljaj. S. Gučetić 279. Utekla je ne znam kudi. G. Palmotić 2, 238. Onda će viditi lakomci, kudi im se okrenu blago, sarad koga dušu izgubiše. J. Banovac, razg. 3.

c) uz kud stoji i kamo radi veće sile, kad se ističe da se ne zna kojijem se smjerom treba micati. dajbudi u naj starijim primjerima kud znači što i kod a). Gremo ne znam kud ni kamo. G. Palmotić 2, 67. Ne znaše uklonit se kud ni kamo. I. Đorđić, salt. 468. — Tijem gremo ne znaje ni kudije ni kamo. N. Dimitrović 35.

2. od interrogativnoga se značenja razvilo indefinirano o nenaznačenom mjestu, pa se shvaća i u širem smislu, ne samo o mjestu. gdje gdje se dodaje radi veće sile i kamo (ispoređi 1, b, c) i b, b)) ili kako.

a. o mjestu (uopće je teško raslikovati, misli li se na micanje kroz mjesto ili preko mjesta, ili put mjesta).

a) u pozitivnoj rečenici. Ako bi muž kud daleko otišao. I. Gričić 180. Il' oko kud običi... V. Došen 58^b. Kada kud izlazi... 61^b. Da kad jedan kud odlazi... 96^a. Da kud po kvaru ne hodi. J. S. Reljković 156. Kad se kud šaju carski novci. Vuk, dan. 2, 92. Kad je grof Nesselrode išao kud na put. prav. sov. 37. *amo pripadaju i ovakovi primjeri:* Uspomene biše satrvene i po svitu štokud raznesene... Ostali štokud izmakoše. Nadod. 49. Počne ga svud kud tražiti. Nar. prip. vr. 160. — Ne povadi i rasadu kud. J. S. Reljković 151. Zavabi te svihe kuda tamo. Vuk, rječn. kod zavabiti. — Što gode bih kude odlučila od imanja mojega. Mon. serb. 415. (1442). — Jezici, od kojih kad mož' kudi, naj brže uteci. N. Dimitrović 14.

b) u negativnoj rečenici (u nekim primjerima kao da se gubi mjesto značenje i kao da se prelazi na značenje kod b, b)).

aa) uz kud nema sličnoga adverba (kamo ili kako, vidi cc)). Da već nejma kud iz ruke ostaviti tuđe muke. V. Došen 75^a.

Ako tamo kud naprijed nemam, ni natrag se nemam kud vratiti. Nar. pjes. vuk. 4, 23. — Nema kuda košta provest. 1, 7. Vala, kadaš, nemaš kuda amo. 4, 188. Da im kuda ne po-bjegne Stevo. Nar. pjes. petr. 2, 871. Već gi-nimo i ne ostajimo, jer nemamo kuda kući doći. Osvetn. 2, 124. — Ni kude obajti. Đ. Baraković, jar. 113. — Nije kude bježati ovamo. Pjev. crn. 19b.

bb) us kud ima i kamo, vidi kamo, IV, a, b) aa). Ne imam kamo ni kudaj bižati. A. Vitalić, ist. 508.

cc) us kud ima i kako (u jedi-nome primjeru kud snadi micane kroz mjesto). Zaveži dvojici oči ubruscem kako se naj bo-že može da ne bi kako ili kudijer ni naj maše pro-zreti. V. Vrčević, igre. 62.

c) kud stoji pred koji (gotovo kao da od oboga postaje jedna riječ) i pokazuje da se svaki miče drugijem smjerom, vidi koji, 2, b, i) bb). — *Između rječnika u Vukovu* (kud koji, in alle winde? „quaqua versus“ s primjerom: pobijogoše kud koji). Ostali pobijogoše kud koji. And. Kačić, kor. 386. Za tili čas vojska nepri-jateljska prsne i razbегne se kud koje. Nar. prip. vuk. 207. A ostali ljudi, videći, da tu nije mjesta za boj s Turcima, prsnu kud koji. Vuk, dan. 3, 204. Turci sa svom silom učiniše juriš, te ih sve rastjeraju kud koga. građa. 95. — Bjež'te, rob-je, kuda koje znade. Nar. pjes. vuk. 2, 524. — Bjež'te, braćo, kuđe koji može. 3, 806.

b. kud ili samo ili us kamo dobiva šire značenje, te se već ne misli na mjesto.

a) kud i kamo, kud kamo snadi od prilike što i uopće. Koji rad bi previditi, a vara se kud i kamo. J. Kavašin 467b. Dvi stvari siluju me plakat, to jest, izgubitije ove žene i da ja kudkamo ne postavjam toliku pomnu za odražat Bogu, koliko ova za omilit ljudma. Blago turl. 2, 18.

b) vidi kamo, IV, a, b) bb).

aa) samo kud. Ne laž'te, er ni kud lagati. M. Vetranić 2, 386. Veće nam od-ložtvo ni kud protezati. I. T. Mrnavić, osm. 103. Nebeske čatibe ni kud provraćati. 180. Nema kud ni amo, već je i kod nas dobra nestalo. (Ka-sala Oiganka kad je nekaka žena karajući svoje dijete rekla mu u Cigane da ide). Nar. posl. vuk. 203. Ni kud majci, ni kud u đeveru. 221. Bez toga truda, bez toga rada nije kud. M. Pa-vlinović, rad. 57. — Ni kuda lagati. M. Vetranić 2, 376. Zato se nije kuda protiviti crkvi. I. Anđić, vrat. 184. Braniti se već ni kuda. P. Vuletić 70. Bit srodnji već nejmamo kuda. S. Milutinović u Pjev. crn. 4b. — Boji ti nijesam mogao biti, a grdi nemam kuđ. (Kad se ko pravda što mu kakav posao nije boji. u Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 28. — *Između rječnika u Vukovu* (nemam kud, ich kann nichts anders thun' „alias agere non possum“ s primjerom iz narodne pjesme: Nema kuda luba Dragijina, otvorila devetora vrata). Nema kuda srpski car-Stepane, već na-mače dva gelata mlada. Nar. pjes. vuk. 2, 164. Sada otac ne imadne kuda nego je moradne za nega udati. Nar. prip. vila. 1867. 762. — Nema kude Komnen-barjaktare, no s polovin' ode ka Udbine. Nar. pjes. vuk. 3, 178.

bb) us kud ima i kamo. Mi veće ne znamo ni kud ni kamo. M. Držić 356. Be-sjeda me tvoja steže, da ne mogu kud ni kamo. G. Palmotić 1, 169. Ne umješe ni kud ni kamo. I. Đorđić, ben. 186. Ne imajuć kud ni kamo, svaki uteć se k tebi želi. A. Vitalić, ostan. 254. Nije ga kud ni kamo. (Z). Poslov. danić. Ispred

Božije voje ni kud ni kamo. Nar. posl. vuk. 105. — Nije kuđ kamo. (Nema se kuda, nego tako vala da bude). Nar. posl. vuk. 215. Ali mu ne bi kuđ kamo, nego mu je (šćer) da i on se s home vjenča. Nar. prip. vuk. 129. Vide već da nije kuđ kamo, te ona šta će, da je otac ne vjenča, naumi da ubije sama sebe. 145.

3. u relativnome smislu.

a. qua, o prolazeću kroz mjesto, preko mjesta, pa i mimo mjesto.

a) u pravome smislu. Kud imiše minuti Isus. Korizm. 94b. Ukaži mi put kud se ovamo ide. M. Držić 125. Put u visini nebeskoj kud je orao proletio i prošao. M. Divković, bas. 65a. Jur se dan nagiba kud sunce zapada. Đ. Baraković, vil. 151. K hoj na prozor uzišo je, kud ga ona skrovno primi. G. Palmotić 1, 363. Čisti slide Isusa kud po raju šeta. I. Anđić, ogl. 135. Kf put kažu tebi i meni, kud se grede na nebesa. J. Kavašin 105a. Vrata ognjena, kud se shodi dol' Kocitu. 391b. Otvor'te mi vrata, kud ulaze pravednici. I. Đorđić, salt. 402. Imaš u pameti mista kud imaš proć, gdi imaš doć. J. Filipović 1, 332b. Kud po suhu imaš hodit. A. Kanižlić, bogoljubnost. 434. Nitko tamo ne izvodi kud čeljadi mnogo hodi. V. Došen 105b. Rodio se je kud sva djeca rađaju se. S. Rosa 184a. Priko Palestine kud biše njihov put. And. Kačić, kor. 72. Po zelenim goricam kud zdene rike teku. M. Katandić 45. Zvjezda će ti svijet-lići kud ćeš putovati. Nar. pjes. vuk. 1, 82. Čestit bio kud odio! 1, 147. Pak je nosi putu na raskršće kud će proći svati Ivanovi. 1, 243. I kaldrmu kud mu Ruža šeće. 1, 262. Ukraj Save, ukraj vode ladne, kud prolaze žitarice mlade. 1, 263. No se čudim zecu dimijama: kud se vere, kako ne izdere! 1, 529. Na raskršće kud prolaze ljudi. 1, 545. Prođi, luče, kud te srce vuče. 1, 634. Pozatvora skele oko mora i drumove okolo primorja kud prolazi carevina blago. 2, 402. U klisuru tvrda Kačanika kud će proći Grđicu Manojlo. 3, 26. Kaž', Harape, kud si prolazio. 3, 321. Stade Luko razređivat vojsku, kud će koji udrit poglavara. 4, 253. Kud je voda jednom tekla, opet će proteći. Kud ljudi prodriješe, tud mndri ne moguše. Nar. posl. vuk. 162. Kud svi Turci tud i čelavi Mujo. Kud ušlo tud izišlo! (Reče se u šali nazdravljajući). 163. — Nadamo se svaki čas Turci udare kudno i lane. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 86. — Ništar ne poresa, ni trava ni žito, kuda vojska plesa, po sve ono lito. M. Marulić 15. Kaži mi put, kuda u pećinu ovu vhode. Aleks. jag. star. 3, 304. Pri ovom kraju, kuda puta nije općena. G. Palmotić 1, 348. Lipa ti je Sava voda ladna, kuda teče nije zemlja gladna. And. Kačić, razg. 245a. Kakva je ograda kuda su koni unišli. M. A. Rejković, sabr. 71. Teško zemlji kuda vojska prode! Nar. pjes. vuk. 1, 494. Da znaš, diko, kuda vala proći. 1, 633. Kuda vojska pro-lazi tud se trava ne nalazi. Kuda ide Busto tuda stoji pusto, a kuda ide Lazo tuda stoji prazno. (U Hercegovini). Nar. posl. vuk. 162. Rupa na kući kuda izlazi dim. Vuk, rječn. kod ba-ga. — Kudaj sam hodila, tudaj sam molila. Jačke. 18. — Ots mesta... kude su tekovišta nis Plavnicu. Mon. serb. 18. (1233). Ovo kude povedoše među. 264. (1389—1405). Što bi godi njih trgovci ili njih sluge srebra nosili iz našega rusaga u Du-brovniki ili inude kude imy drago. 487. (1461). Pojdoše vozeći kude sami bthiu. P. Hektorović 17. Nos i dvi nosdrve kude dih pojimaš. Đ. Ba-raković, vil. 17. Kude greš, tude mreš. Jačke. 2. — Kudi imaše proći. N. Rašina 202a. act.

*

ap. 5, 15. — Kudê Turci hode dobra ne čine. Spom. sr. 1, 148. (1420). Kudije proč imaše. N. Najlašević 1, 121. — A drugoga puta ne imahu a kudijen uteći mogahu. Nar. pjes. vuk. 5, 168. Da otidem noćasšnjim tragom kudijen sam savodio Turke. Oglad. sr. 142. I tvrđa je kudijen idemo. P. Petrović, gor. vijen. 51. — Okrenu se kud istječe sunce. Nar. pjes. u Vuk, rječn. *kođ* kud.

b) s glagolima što znače udarati, vezati, o mjestima po kojima se udara, o mjestu preko kojega se veže. Kud udara beže Ljuboviću, kud udara Pivljanina Baja, prosijeca svilu i kadiću, ... Nar. pjes. vuk. 8, 470. Vajalo bi ga po trbuhu biti (a ne kud se judi biju). Nar. posl. vuk. 81. Ko drži za perčin udara kud hoće. 197. Kud ga veže srce mu se steže. Nar. pjes. vuk. 3, 492. Udario ga kud se taoci vežu (po glavi ili po vratu). Nar. posl. vuk. 327. — Ter mu svu protri put kuda je izrađen. M. Vetranić 2, 170. U desnoj sablja, pa sijecite kuda znate. Pravdomoša. 1852. 8. — Sijecite kuder hoćete. 1. — A kudije Vidak udaraše, onudije crna krvca vraše. Pjev. crn. 158b. — Ko lijevom perčin drži desnom sijecite kudijer hoće. Nar. posl. vuk. 144. A kaluder bijući ga opet kudijer je mogao. Nar. prip. vrč. 29.

c) o mjestu preko kojega ili po kojemu se što širi ili pruža, ili koje što (šireći se) obuhvaća. može biti u prenesenome smislu (ne o pravome micanju). Zrakom obhita kud pore morski val. Đ. Baraković, vil. 15. Budući mu nestalo kože, počeo subiti natezati, da ima kud još pisati. F. Lastrić, ned. 319. Budući žalosno iskali ga kud su umjeli. S. Rosa 41a. Vinska losa kud se nizom meće. J. S. Rejković 76. Kud su dosad rodna žita bila, tud ječmova bi se klica klila. 118. Ivan gleda i gore i dole, al' ne znađe ništa kud je gore. Nar. pjes. vuk. 2, 562. Po planina kud Manojla kažu. 3, 325. Zavede ih Lazar u planine od svijeta kud ga videt neće, kud s' ne čuje vaške ni kokota. 4, 808. Kud je prt, tud je put. Kud je teže onamo i preteže. Nar. posl. vuk. 162. Po rečenim mjestima kud se danas junačke pjesme naj više pjevaju ... Vuk, nar. pjes. 1824. 1, 20. Ono mjesto kud su posađene jabuke i kruške. rječn. *kođ* bašta. — Da si čine trgati zakonoma kuda ushote. Mon. serb. 363. (1490). Naše trgovce sabjudati ... svuda kuda je njih moć može doseći. 480. (1445). Put otvoren kuda vide. V. Došen 91a. Dva kalama il' četiri bilo, med ne kuda cipotina reži, kore komad od kalama veži. J. S. Rejković 145. Bu-lubašice iz oni najja kuda je on zapovijedao. Vuk, dan. 1, 78. — Da pase kude jedno selo tude i drugo. Zak. duš. pam. šaf. 85. Kude su bili trgovci u prave gospode, tudezi da su i sda. Mon. serb. 206. (1887). Svude inude kude se drže. Mon. ornat. 243. (1548). Kude on po nebu svitli tude ona sa nim cvitom obraća. P. Zoranić 86a. — Kuder ga vojnici slavljena dvoriše, onder ga krvnici vezana goniše. I. T. Mrnavić, osm. 171. — Da sabjudam njih trgovce i njih trgati od svakoga zla vsuđ kudi budu moći doseći. Mon. serb. 229. (1897). — Kudê oblada, tudê si hodite. 24 (1234—1240). Kudê nê dr-žave kraljevstva mi. 60. (1293—1302). Kudê se ne ore ni kopa. 95. (1380). Vsudije kudije naša moć može doseći. 812. (1421). — Po mēstēh kudēno je zakonno mēsto soli prodavanija. Spom. sr. 1, 12. (1898).

b. quo, u koje mjesto, isporodi kamo, III i gdje, II, A, 8, b.

a) us glagol koji znači pravo mi-

caše. Ni kud pobježe, ni se kuda ukloni. M. Divković, bes. 239b. Da onamo propanete kud tegliti nastanete. V. Došen 225b. Kud me oči vode i noge nose (otiči ču). Nar. posl. vuk. 162. *amo pripadaju i ovi primjeri:* Kud pade da pade. (D). Poslov. danič. Kud puklo da puklo. M. A. Rejković, sabr. 23. Kud palo da palo. (ili:) Kud puklo da puklo. (Bilo kamo mu drago). Nar. posl. vuk. 163. i *ovakovi primjeri u kojima glagol znači micanje, ali se shvaća u prenesenom smislu:* Kud su ošli tri mjeseca dana, neka idu jošte tri neđeje. Nar. pjes. vuk. 3, 814. Kud je otišla sjekira nek ide i držalo. Kud je otišla tisuća nek ide i stotina. Kud je otišlo june nek ide i uže. Nar. posl. vuk. 162. Evo do malo vremena kud će doći tvoje pošteće. J. Filipović 1, 479b. — A mi da idemo kuda smo pošli. M. A. Rejković sabr. 48. — I kudije ja idu, vi ne možete doći. N. Rašina 51a. joann. 8, 21. — *Može kud značiti i micanje put čeladeta, te je gotovo isto što kojemu, put kojega.* Kazuj, kurvo, družinu ostalu, i jatake kud ste dohodili. Nar. pjes. vuk. 3, 857.

b) nema glagola, ali se ima u misli glagol što znači pravo micanje. Bježi ti kud hoć. I. Gundulić 491. Doći će vrime kada će vam konopci biti kojim ćete ne samo biti frustani nego još svezani i oduvućeni kud ne biste otilli. F. Lastrić, ned. 319. Kud bi htio ić ne more. V. Došen 26a. Da ji pusti poći s oružjem kud jim drago. And. Kačić, rasg. 108. Idi sada kud ti drago. Nar. pjes. vuk. 1, 350. Idi s Bogom kud je tebe drago. 3, 180. Ode pravo kud je namio. 3, 442. Kud mu otac naredi ode. J. Banovac, pred. 83. Otiđoše na posao kud im bijaše starešina naredio. M. Zoričić, srecalo. 181. Kud ostali narod, tuda ču i ja. Vuk, građa. 53. *amo pripada i ovaj primjer:* Tere ne može pješice poći kud si se zavjetovao ... M. Divković, nauk. 36a. — Da ponese na slobodnu ili mu u Dubrovnik ili inuda kuda mu drago. Mon. serb. 487. (1461). Josip upravlja koračaje Isusove kuda je nemu drago. A. Tomiković, gov. 33. Veće bježi kuda tebi drago. Nar. pjes. vuk. 2, 112. Kuda htiste tuda grete. M. Marulić 299. Kuda hoćeš ti me vodi. G. Palmotić 2, 241. Put otvoren širom svima, da izbere kuda voli. V. Došen 32b. — Do svetoga Luke kud ti drago ruke, a od svetog Luke tur' u nedra ruke. Nar. posl. vuk. 67.

c) us glagole slati, zvati (koji znače uzrok micanju). Kud koga pošaje onamo grede. I. Anđić, ogl. 94. Kud ti (mlađe) truli linac šaje. V. Došen 241a. *amo pripada i ovaj primjer:* Te je sitnu knjigu nakitio, ne kiti je kud je doji kaže, no je kiti preko mora siheg. Nar. pjes. vuk. 2, 382. — Ne hoteći poći kuda ga Bog posilaše. Nauk brn. 22b. — Ide brez svakoga kasnutja onamo kuda ju Bog zove. A. Tomiković, gov. 27.

d) us glagole što znače dati, a to u osobitome smislu (n. p. udati, trošiti).

aa) ako glagol znači udati, kud znači: za kojega (muža), u koju kuću. Kud je (kćer) dala, u zô čas je dala! Nar. pjes. vuk. 2, 480. Ženi sina otklen znaš, a udaj šćer kud možeš. Nar. posl. vuk. 80. — *Slično je i us glagol ženiti se (uprav o mjestu).* Ti se ženi kuda tebi drago, ne ženi se u Robljine grade. Nar. pjes. istr. 1, 20.

bb) us glagol što znači trošiti; kud znači: u što. Eto babo kud poharči blago. Nar. pjes. vuk. 2, 104.

c) us glagol i druge riječi što znače smjer, n. p. kod okretanja, gledanja, (u prenes-

nome smislu) govora. Kud svrneš tve lice, tuj dođe sva rados. Š. Menčetić—G. Držić 491. Kud pogleda, okom rasiječe kao muha iz mutna oblaka. Nar. pjes. vuk. 3, 407. Kud oči tud i pamet. L. Vladimirović 48. — Zid će opasti na onu stranu kuda je nagnut. M. Radnić 270^a. Kuda oči tud i pamet. J. Filipović 1, 282^b. Kuda je Barda svojim razgovorom nišanio i smirao. A. Kanižlić, kam. 42. — Svak teče poskokom kude glavom kine. Đ. Baraković, vil. 14. Kude glava krene tamo uda služe. 120. — Vazda veseo budi i pošten, striže moj, veseli ti kudi obrneš obraz tvoj! A. Sasin 150.

4. *može imati pred sobom prijedlog od (otv),* *vidi* otkud. *rjeđe* do. Dukuda Njepersčica shodi. I. T. Mrnavić, osm. 41.

5. *vidi* kudgod, kud god, kud mu drago, ikud, nikud.

1. KUDÂ, *adv.* *vidi* kud.

2. KUDA, *f. rep.* — *Može biti da je od tal. coda, ali je viša prilika da je dalmatska riječ (vidi kod kelomna) od lat. cauda. — Od xvi vijeka (vidi a, d) u Dubrovniku (i još gdje po zapadnijem krajevima), a između rječnika u Berlinu ('coda', 'cauda' 197b), u Bjelostjenčevu (v. rep), u Stuličevu ('cauda').*

a. u Dubrovniku se kaže svagda kuda za rep u ptice i u ribe, pa i u prenesenome smislu u zvijezde (repatice) i na odijelu.

a) u ptice. Može se primijesiti tašta slava k paunu koji je pun tašte slave i sve njegovo veselje nije ino negoli gledati perje svoje čineći rotu kudom. Zborn. 7^a. Često raširiva (paun) svoju kudu u šaroviti okrug. A. d. Bella, razgov. 143. Priobražene Argovijeh oči u kude od paunâ. I. Đorđić, pjesn. 286.

b) u ribe. Vidi jahu se ribe nijeme gdi po polu morskomo pliju i gdi kudam izvitijeme valovite pjene biju. G. Palmotić 3, 25^a. Boje je bit glava od gere nego kuda od cipola. (Z). Poslov. danič. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer:* Kudu odrijet, tu je poso. (Z). Poslov. danič.

c) u zvijezde (repatice). Zvijezde s kudami. M. Vetranić 1, 97. Iz sebe pustiče (zvijezde) i prosuti kude i repove ognjene. M. Orbin 199. Treći er dio jasnijeh plama svojom kudom s neba ori. P. Kanavelić, iv. 180. Zvijezdu koj do crkve kuda slazi. 602.

d) dugi skut na haćini što se vlači po zemlji. O žene ohole s kudami i s pčelama, s fajtili! Korizm. 24^a. A kudom se dugom diči (dikla). J. Kavašin 87^a. Čim se mota u svjetlilu, i kudom se dugom gizada (Gavan). 54^b. Kuda, coda e strascio, la parte della veste che si strascina per terra' 'syрма'. A. d. Bella, rječn. 197^b.

b. rep u životinje (pa i u zmaja i u vraga) što nije ni ptica ni riba. govori se kuda jer se drži da rep nije dosta pristojna riječ. Kada se prigodi da ju (zmiju) tko zaklina, jur kudom zavije, tuj uho neka glas od riječi ne čuje. Š. Menčetić 172. (Djaval) zled koju ne more djelovat po glavi djeluje po kudi. M. Vetranić 1, 374. Gdi najdoh pritužan, ni speći ni u san, bez glave trup ružan, grdobnu nakazan, ne imavši ni kude. 2, 18. Na krvave kuda (kraja od pakla) kaplje dračnijem bičim u tle lupa. I. Gundulić 475. Da ona (zmija) huda i otrovnija kude na te ne obrati. 500. Kudu vije, glavu stresa (zmaj). G. Palmotić 1, 25. Dusi kleti pripadeni taj čas sviše pod utrobu grdu kude. 3, 200^b. Ide kuna po prosu, a nije ga (vaša da treba čitati: ne ije

ga), ma vije kudom, ter truni ga. (D). Poslov. danič. Zmaj ki nas trovnom kudom peče. J. Kavašin 168^b. Zvijer ima kudu od vepa, bradu od koze. I. Đorđić, salt. 68. Govori da je negova (behemotova) kuda tako jakosna, da koga zahiti i ovije s nom ne može mu se ismaknut. A. Kalić 118.

c. u ovome primjeru vaša da snači što i tug (koški rep), isporodi b. Pa nu meni ti zajmi velikoga koša tvoga, i zajmi mi, moj care, kudu srebrom okovanu. Nar. pjes. bog. 102.

d. u prenesenome smislu, strašni kraj od čega mu drago.

a) kao suprotno drugome kraju (glavi). Zač ležiš u bludu (govori Mlecima), za toj te svak huli, a glavu i kudu slavan ti car (turski) guli. M. Vetranić 1, 50. Ni s kude ni s glave. (D). Poslov. danič.

b) uopće. Drugo poštenje bješe jere nega stavljahu svrhu velijeh kola... Tretje poštenje bješe jere svi tamničari koje bi uhitio bio svezali bi ih za kudu od onijeh kola. Zborn. 13^a. Priložite repate neke grijehe koji sa sobom kudu vode. B. Zuzeri 152. Ulomio je nož u kudi. (Z). Poslov. danič. Odsjekli su mu rep pri kudi. Nar. bl. mehm. beg kap. 178.

3. KUDA, *f. ime žensko.* Zemljak. 1871. 2.

KUDÂ GÖD, KUDÂ GÖĐ, *vidi* kud god.

KUDÂGOD, KUDÂGOĐ, *vidi* kudgod.

KUDÂJ, *vidi* kud.

KUDÂJ GÖDAR, KUDÂJ GODER, *vidi* kud god.

KUDÂ MU DRÂGO, *vidi* kud mu drago.

1. KUDÂR, *adv.* *vidi* kud.

2. KUDAR, kudra, *adj.* rijetka i vrlo nejasna riječ: kaže se o košu (xiv vijeka u jednome primjeru i može biti i u drugome), te je po svoj prilici značenje: tovarni; o tamnici (xvi vijeka) i može biti da znači: taman; o mački (u narodnoj pjesmi našega vremena), može biti o kudravoj (ali nema kudravijeh mačaka). mogu biti dvije ili tri različite riječi, ali Daničić misli da je jedna te ista riječ za dva prva značenja, *vidi* u Daničićevu rječniku: kudra, prvo značenje (prema kuditi, i što u Budinića psalm. 1861 ima 'kudra tamnica') mislim da je 'turpis', dolazi samo za koša tovarna, pa je tada 'equus clitelarius', sela tovara da ne nose, ne da hrani vsako selo po jednoga koša kudra da nosi crkveni tovar'. M(on. serb). 99. (1830). dolazi još samo jedan put, i to bez riječi 'koš' a u istom značenju: 'učinih' (car Stefan), 'Sēnanom' (selu crkve arhandelove u Prizrenu), 'sakon' da im' ne uzimaju lina, ni jagnetin, ni kudra, ni da im' jesti daljnega puti'. G(lasnik). 15, 576. (1848?). mislim da se takom košu na suprot stavlja 'koš' dobru', t. j. jahaći. Z(ak. duš. pam. šaf.) 43. cf. koš. — Duša zatvorena u ovom tmēnastomu, umrēlomu (sic) i rastalēnomu tēlu kakono u jednoj kudroj tamnici. Š. Budinić, sum. 61^b. — Ja nabavi kudru mačku. Nar. pjes. petr. 1, 288.

KUDÂRA, *vidi* kud.

KUDASI, *m. pl. mjesno ime.* — -a- je pisano m. negdašnjega z (ne zna se upravo kako bi trebalo da glasi). — *vidi* u Daničićevu rječniku: Kudsi, selu je Žeravici crkve arhandelove u Prizrenu išla međa u Kudse, otv Kudsi prēko u Drim' G(lasnik). 15, 310. (1848?).

KUDASIĆ, *m. presime.* — xvi vijeka. Marko Kudasić. Mon. croat. 277. (1876).

KUDATI, kudam, *impf.* *vidi* kuditi. — Na

jednom mjestu xvii vijeka. Da bi bil dostojan jedan ki je neumio da ga svi kudaju i karaju ako ne bi viroval drugomu človiiku mudru, plemenitu . . . P. Radovčić, način. 143.

KUDATICA, *f. repatica (zvijezda)*, *vidi* 2. kuda. Zvijezda kudatica. P. Kanavelić, iv. 602.

KUDBA, *f. kuđenje*. — Na jednom mjestu xviii vijeka. Što svaki dan uzrastaju s velikim nepoštenjem i kudbom naše sv. vire. M. Pavišić 51.

KUDE, *vidi* kud.

KUDÉČANE, *n. djelo kojijem se kudeca*. — U Vukovu rječniku.

KUDÉCATI, *kudécām, impf. teturati, vriudati*. — *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. kudécajfi, u aor. kudécáh, u gen. praes. kudécajfići, u ger. praet. kudécávši, u part. praet. act. kudécáo; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (taumeln', titubo'). A ja starac, romi jarac, kudecaću uz ulicu. Nar. pjes. vuk. 1, 436.

KUDEĽ-, *vidi* kudjel-.

KUDEĽA, *m. ime muško (ili nadimak)*. — U narodnoj pjesmi xviii vijeka. Od mojega pobratima od Kudele Novljanina. Nar. pjes. bog. 195.

KUDEĽAN, *m. prezime*. — xvi vijeka. — *Može biti da je s po ekavskom govoru, isporedi* kudjela. Matijaš Kudejan. Mon. croat. 300. (1595).

KŪDĚR, *vidi* kud.

KŪD GÖD (god se jače ističe akcentom nego kud), *adv. quacunque; quocunque, kud je relativno, a god mu daje neograničeno značenje; među kud i god može se umetnuti jedna ili više enklitika (isporedi 2. gdje god)*. — Toliko kud može imati koji mu drago oblik, koliko i god (*vidi*). — Od xiv vijeka (*vidi* c), a između rječnika u Belinu (kud godir, dovunque', quocunque' 280a) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (kud god, kud godi, kud godir, quocumque, quoquoversus, quoquoversum'), u Vukovu (kudgōd, n. p. kud-god može tražeći ti to, 'überall', 'ubique'; kuda-gōd, kudagōd, kudgōd).

a. quacunque, kroz koje god mjesto, preko kojega god mjesta, mimo koje god mjesto. Ova voda, koju nosim ja uza se kud god hodim, u noj moći sve nahodim, dobri pjenez i š nom kupim. Jedupka nezn. pjesn. 237. Kud god ide, on zameće kavgu. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Kud god odiš, neka jadikuješ. 2, 25. — Plaćem i tugujem kud godar tužna hodim. Jačke. 83. — Kude gode naši trgovci gredu po putoveh, vzdě careva zemlja. Spom. sr. 1, 2. (1895). — Kudaj goder sum šetala na tebe se ogledala. Jačke. 81. — Kud god hodim na srcu ga nosim. Nar. pjes. vuk. 1, 377. Kud god sunce teče, svud se hlebac peče. Kudijen god pasaše, pasaše (n. p. ovce ili krave, i znači: kako je god bilo, ele se šteta učinila). Nar. posl. vuk. 162. — Kud sam gode na kožu hodio, sve sam Marka sa sobom vodio. Nar. pjes. vuk. 2, 194.

b. quocunque, u koje god mjesto, put kojega god mjesta. Kud se god okrećem. A. Kanižlić, rož. 32. Zato oni sada slide jagaćna, kud god on ide. E. Pavić, ogl. 682. Sričan bio kud god se ganuo! M. A. Rejković, sat. H4b. Kud god se okreneš svagdi je Jupiter. sabr. 6. Kuda se god Aman okriče. I. J. P. Lučić, razg. 8. Kud god obrati oči svoje. J. Rajić, pouč. 1, 6. Kud god ljudi putuju, tu staju. J. S. Rejković 384. Ja idem za tobom kud god ti podeš. Vuk, mat. 8,

19. Čuvaću te kuda god podeš. Đ. Daničić, Imojs. 28, 15. Idi kuda te god pošlem. jer. 1, 7. — Kud godi moj pogled obratim pun vire, svud mi se nešto led i ogañ prizire. Š. Menčetić 54. Mlada šibica, il' je prigneš na lijevo ili na desno ili uprav pustiš, kud godi ju okreneš, onuda raste. M. Divković, bes. 122b. Kud se godi u svetoj crkvi obratimo, svagdi prid očima imamo . . . J. Filipović 1, 313a. Kud mu godi pamet hodi . . . V. Došen 82b. *amo pripada i ovaj primjer a ne pod kud mu drago (vidi)*: Da kuda mu godi drago bude, moći će hodati. A. Kanižlić, kam. 78. — Ovi slijede jaganca kudi je godijer pode. N. Rašina 24b. apoc. 14, 4. Tebi sreća svud je službovala kud godir sam tebe opravio. Osvetn. 3, 61. — Kud god hoće, prelećeti može. Nar. pjes. vuk. 2, 107. Kuda se god obraćaše, nadvladivaše. Đ. Daničić, Isam. 14, 47.

KŪDGOD (kŭdgod), *adv. aliqua; aliquo, riječa god daje adverbu kud indefinitno značenje (isporedi 1. gdje god)*. — I mj. kud i god mogu biti različni oblici (*vidi* kud i 3. god). — Od xiv vijeka (kude goda, *vidi* c).

a. aliqua, kroz kojegod mjesto, preko kojagod mjesta, mimo kojegod mjesto. — *Između rječnika u Stuličevu* (kudagod, 'per qualche luogo', 'quaquam').

b. aliquo, quopiam, quoquam, u kojegod mjesto, put kojagod mjesta. — *Između rječnika u Belinu* (kudgodi, 'in alcun luogo', 'aliquo' 447a; kudgodijer, 'verso qualche luogo', 'quoquo versus' 447a), u Stuličevu (kudgod, 'quoquam, quopiam, aliquo'), u Vukovu (kudgod i kŭdgod, 'wohin immer', 'quocumque demum'). Što ću ja sad od ovoga tvoga mala a mojega lijepoga dara, ili ću ga s tobom na ovo mjesto arčiti, . . . ali kudgod u vilaet poslati? u Vuk, kovč. 67.

c. s prijedlogom od (ots). — *Između rječnika u Belinu* (od kudagod, 'da qualche banda', 'alunde' 598b). Što starosr samy pritežii ili dobude ili isprosii oty kudegodē. Mon. serb. 80. (1802—1821). Ako bi kojugodi usilosty ody kudagodi Dubrovniky imao. 452. (1452).

KŪDI, *vidi* kud.

KŪDICA, *f. dem. 2. kuda*. — *Akc. se mijeka u gen. pl. kŭdica*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu ('codetta, ooda piccola', 'caudula' 198a). Pozlatna kudica još joj se (*svijeri*) vidjaše. M. Vetranić 2, 176.

KUDIČI, *m. prezime*. — U naše vrijeme. D. Avramović 253.

KUDIČI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome*. Statist. bosn. 47.

KUDIJE, KUDIJEN, KUDIJER, *vidi* kud.

KŪDILAC, kŭdioca, *m. čovjek što kudi*. — U Vukovu je rječniku *akc. kŭd-*, ali vafa da je to pogreška, *vidi* kudit. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('der tadler', 'calumniator'). Kude mi je troji kudioci. Nar. pjes. vuk. 1, 275. Kletva kudiocima. Vuk, nar. pjes. 1, 275.

KŪDILICA, *f. žensko čelade što kudi*. — U naše vrijeme u Lici. 'Kako ti se djevojka zaruči, onda kuditice imaju posla'. J. Bogdanović.

KUDILIČINO, *n. kao da je ime selu*. — xvi vijeka. Selo ko je bilo Kudiličino. Mon. croat. 214. (1525).

KUDILOVIĆ, *m. ismišljeno kao prezime za čovjeka što kudi*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ne najdoše se nego samo dvojica kojima ovaj Satir čināše se nakrivo . . . A drugi (bi) moga vojničkoga staña imenom Nesmir Kudilović. M. A. Rejković, sat. A4a.

KUDIJEVO, *n. ismišljeno mjesno ime (mjesto gdje se kudi).* — U narodnoj poslovice našega vremena, a između rječnika u Vukovu (u ovoj poslovice: Idem u Kudijevo, da te skudim, 'das tadelland', terra calumniatorum'. cf. ako). Ako Bog da? (mjesto: 'kuda ćeš, kuda si pošao' ili 'kuda si naumio', koje nijedno kažu da ne valja reći; ako li bi se ko zaboravio te zapitao koga sa, 'kuda', dekoi mu odgovore:) Idem u Kudijevo da te skudim. Nar. posl. vuk. 1.

KUDINA, *f. ime mjestu na ostrou Krku.* — xv vijeka. Na Kudini (sini). Stat. krč. ark. 2, 295. (1448).

KŪDITI, kŭdīm, *impf. vituperare, pokazivati riječima da se o kome ili čemu (objektu) zlo misli, govoriti o čemu (objektu) da je zlo, da ne vrijedi; suprotno: hvaliti. isporučiti huliti, hudit, hudati. (nije dobro tumačeno u rječnicima riječima spernere, contemnere, despiciere, i calumniari).* — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. kŭdi).* u Vukovu je rječniku kŭditi, kŭdīm (također i kŭdillac), ali je to jamačno stamparskom griješkom, jer su u istome Vukovu djelu složeni glagoli okuditi, pokuditi, skŭditi po kojima se vidi da je prosti oblik kŭditi; i Daničić piše kŭditi. *akc. u glag. rad. 6, 107.* — *Riječ je stara, isporučiti stislov. i nslav. kudit.* — *Između rječnika u Mikajinu* (kuditi, huliti, pogrditi, sperno, contemno, despicio'), u Bjelostjencu (kudim, improbo, incilo, do vitio, reprehendo, reprobo, vitupero'. 2. v. špotam), u Stuličevu (spernere, contemnere, despiciere' iz Mikajina), u Voltigijinu (riprovare, biasimare', tadeln'), u Vukovu (übel reden von einem', calumnior').

a. aktivno. Tvoj grad ja ne kudim, jere svako misto pribogato sudim, u kom si ti listo. H. Lucić 191. Ali hvali ali kudi. I. Bandulavić, predgovor. Kudi' me tko kudi, li me nije dosti. I. Ivanišević 280. Kad te zločest čovik kudi, kot da hvali, vesel budi. P. Vitezović, cvit. 24. Vridan časti nī med ljudi ki što hvali to i kudi. 49. Svoja uzdizat a drugoga djela kudit. I. Grlić 201. Kudi, hvali, ruži, slači... J. Kavašin 38a. Mrmljak kudi stvari tuje u tmi, mnogo kad ne vidi. 79a. Njeki neuprav kude nega da na grabše bio je davan. 249b. Kudim zlovolnost kako zapriku od kripisnih dilovanja. A. d. Bella, razgov. 210. Mnogi zamiraju, kad koje kŭige izadu na svit (a navlastito hrvaske) i kude ih u puno stvari. J. Banovac, pripov. iv. Udil ga počmu nenavidnici kudit i zloglasiti. 230. Ovo dilo kudiše mlogi. A. Kanižlić, kam. 20. Kude papu kako čovjeka slabijega srca. 384. Latini kude zlotvorstva ovoga cara. 617. Dal' svak psuje i svak kudi da je stražni od svih ljudi. V. Došen 158b. Ovu stvar kada razumiše, počese faliti Časlava, a kudit negova otea Radoslava. And. Kačić, razg. 26. Kada bi mahne svoga vilajeta kudili i u knjigah korili. M. A. Belković, sat. A8a. Zagledaj u ovaj cvit, i ako u nemu ne najdeš za tebe meda, ne kvari cvita i ne kudi nega. sabr. iii. Jezik tvoj kudi bližnega. J. Rajić, pouč. 1, 71. Sveg me budeš primiti kad moje lice kudiš. M. Katančić 49. Samoga sebe ne valja ni žaliti ni kudit, to je drugi(h) ljudi posao. D. Obradović, basne. 495. Kude mi je troji kudioci: jedni vele, sanjiva djevojka, drugi vele, luta kano guja, treći vele, neupka je roda. Nar. pjes. vuk. 275—276. Nu mi falē, a nega ne kude. 2, 224. A i mene ne kudi družina. 3, 390. Ni hvali Heraka ni kudi Petaka, oba su brata jednaka. Nar. posl. vuk. 225. Tebe hvale, a mene ne kude. 813. Bud ja, more, tvoje dobro

kudim, a zašto ga ti kudiš? u Nar. posl. vuk. 254. Kao kude mladožeđu a hvale djevojku. Vuk, nar. pjes. 1, 37. Viču na apisatele i kude ih privatno recenzirajući. pisma. 61.

b. pasivno. Od nikije falene jesu a od nikije kudene. P. Posilović, cvijet. 119. Nit' kudjen sam jesi. P. Vitezović, odil. viii.

c. sa se, pasivno. Niti se ima naše dobro hvaliti ni zlo kudit. M. Divković, bes. 137a. Zakon se negov kudi. J. Kavašin 573b. A kada se drugi kudi, to u nemu radost budi. V. Došen 115a.

KUDIV, *adj. vituperabilis, kojega treba kudit.* — *Kao da je ovakovo značenje u jednome primjeru xviii vijeka.* Tkoji razlog jest imat poštovanje prahu i ostadkom svetih, buduće toliko našem vidinju od ništa i kudi? Blago turl. 2, 67.

KUDJELIN, *m. ime muško.* — *-je- stoji po južnome govoru mj. ē; u istočnome glasi Kudelin.* — xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Kudelin, ime muško). V. vreme že to nekoja dva velmoži samovlastna i samobratna sušte v. korēniva se bēhu v. Braničev v. mēstē rekōmēms Ždrēlē, Kudēlin i Drmāns. Spom. stoj. 20. (oko 1818). (vidi i: Obrēstosta se dva nēka velmuža ukorēniva se v. državē zemlje braničevskyje v. mēstē rekōmēms Ždrēlē, ... brata jedinyye matere, jaže glagolu Drmāna i Kudēlina. Danilo. 114—115). Dojko a brat mu Kudelin (Kudelin. 85). Deč. hris. 17. u istome spomeniku ima još Kudelin i Kudelin, svako po tri puta. Uvēdēmo kako ste svezali Kudēlina Dabojeviča našega Dubrovčanina. Spom. sr. 2, 81. (1388). — *Bio je i grad ovakovoga imena.* (vidi: Još ima više razvalina od kula i od starih gradića s jedne i s druge strane Mlava. narodno pričanje sve to pripisuje braći Drmanu i Kudelinu. M. Đ. Miličević u Glasnik. 21, 57). Upire (Bejanica) u Mlavu kod razvalina grada Kudelina. Glasnik. 43, vidi i M. Đ. Miličević, srh. 1033.

KUDJEĽA, *f. a) cannabis; b) pensum; c) colus, ne može se znati koje je naj starije značenje, valja da je naj prvo, ali ne o konoplama kao o bilci, nego o uređenjem za predenje.* — *-u- stoji mj. negdašnjega a, a -je- po južnome govoru mj. ē, u istočnome glasi kudeja, u zapadnome kŭdija.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kŭdjēlā.* — *Riječ je praslavenska (uprav kondēls, f., vidi i primjer iz Nar. pjes. vuk. 2. 312 kod c), isporučiti stislov. kŭdēls, potka, nslav. kodēlja (sa značenjem b)), bug. kŭdele, b), rus. кудель, b) i svlak od konopaja, češ. koudel, svlak, kučine, polj. kŭdział, b) i c), pa i lit. kodēlis, b).* — *Miklošič misli da je osnova u svezi s osnovom kondrs u kudrav.* — *Što u jednome primjeru xviii vijeka ima -l- mj. j, to je samo radi slika.* Nosi kopla za vretenca, za iglicu zlatne strijele, a romincu mjesto vijenca, tvrda oklopja za kudjele. J. Kavašin 273b. — *Između rječnika u Mikajinu* (kudija, preslica, kužel, colus'; kudiija, predivo, linum'; i kod konople), u Belinu (kudjeja, conocchia, istrumento da filare', colus' 216b), u Bjelostjencu (kudeja, kudelica za tenku preju, sebica, pensum'. 2. kudeja prosta, kučine, stupa'), u Jambršičevu (kudeja za preju iz vune, pensum'; kudeja za debelu preju, stupa'), u Stuličevu (colus'), u Voltigijinu (kudeja, lucignolo; conocchia', haar-rupfe'), u Vukovu: [južno] 1. vide konople. — 2. die rupfe (so viel flachs, hanf u. s. w., als man auf einmal um den rockenstock bindet (oder wickelt), der rocken', pensum' [cf. kudelja]). — 3. (po jugozapadnijem krajevima) vide preslica.

a. cannabis (Cannabis sativa L.), *konopje*. Ki kudiĽami otare mesta pomazana. NaruĽn. 58b. Idite, kudiĽu uređivati, preslicu i vreteno ōuvati. I. Velikanović, prik. 41. Niti ostade bez, niti kudiĽa, niti maslo, niti slanina, niti brašno, što ona sa vino i rakiju ne daje. Đ. Rapić 268. Udri, udri, sitna kiša, te porosi žito, vino, . . . i lanove sa darove i kudeĽu tankoviju. Nar. pjes. vuk. 112—118. Punu torbu kudeĽe. Nar. prip. vuk. 158. ObiĽno se pred kućama nabija kudeĽa i lan. Vuk, poslov. 848. U kudeĽi nekaki od onijeh strukova na kojima raste sjeme, i koji se poslije ne dađu dobro nabiti nego se u ređeću vade i bacaju napoĽe. rjeĽn. *kođ* živica. Ono što ostaje na ogreblu kađ se ogreblje kudiĽa ili lan. *kođ* ogreb. Prohu, grah, konopje (kudiĽu). *kođ* omlatiti. Pošto se kudiĽa (ili lan) izvadi iz moĽila i osuši, onda se nabija stupom. *kođ* rediti. Pređu kudeĽu i lan. dan. 2, 103. KudiĽa, die zubereiteten faseren'. B. Šulek, rjeĽn. *kođ* hanf. KudiĽa, Cannabis sativa L. (Lazić). KudiĽa, v. KudeĽa. B. Šulek, im. 180.

b. kao ime drugijem biljkama.

a) KudiĽa, rus. куде́ль барашки (Primula officinalis), Solidago canadensis L. (Vodopić). B. Šulek, im. 180.

b) KudiĽa morska, Ricinus communis L. (Lazić). B. Šulek, im. 180.

c. pensum, koliko se ne samo konopaĽa nego i lana ili vune jednom oko preslice omota da se pređe. *vidi* u Vukovu rjeĽniku gdje ima i primjer: Daj mi jednu kudiĽu vune. Vezaću ga uz to bojno kopje kao žena kuĽe' uz preslicu. Nar. pjes. vuk. 2, 812. Pokloni joj sunčeva majka zlatnu preslicu sa zlatnom kudeĽom i sa zlatnim vretenom. Nar. prip. vuk. 171.

d. colus, *preslica* (ne samo za konopje nego i za lan, vunu itd.). — Po zapadnijem krajevima.

a) *uopće*. DubrovaĽka godišnica s kudiĽom, s motovjelom. M. Držić 152. Godišnice za ognište, prelice za kudiĽu. 213. Svioni ures i zlaćeni priteško je űoj oklopje, a kudiĽa vito kopje. G. Palmotić 2, 167. Mješte igle i kudiĽe kopje i teški maĽ vladati. 2, 383. Ter s kudiĽom na me skoĽi, brade se hiti. V. MenĽetić. app. not. 2, 276. Paukom kudiĽu vrag ukrade da iz repa pređu vade. (D). Poslov. danić. KudiĽa prez vretena. N. Palikuća 20. I kudeĽe i vretena kriva mužu ōinit rade. J. KavaĽin 46b. Ċe se svekri kotlom biju, a svekrve vaganima, a đeveri motikama, a zaove kudeĽama. Nar. pjes. vuk. 1, 806. A kađ zlato (*djevojka*) do kudeĽe bilo, skovaše joj srebrnu kudiĽu, pri kudiĽi od zlata vreteno. 1, 471. Na kudiĽi mi-sirsko povjesmo. Nar. pjes. herc. vuk. 200. Sje-tila se preĽa kudeĽe uoĽi nedeĽe. Nar. posl. vuk. 287. Neka mi od toga napravi kudeĽu i vreteno i stative. Nar. prip. vuk. 134. U Crnoj Gori i u svemu susjednome primorju preslica se zove 'kudeĽa' (kao što sam u Risnu i u pjesmi slušao: 'Skovaše joj srebrnu kudiĽu'). Vuk, poslov. XLVII. Da su ga jednom izbile žene kudeĽama. V. VrĽević, igre. 14.

b) presti kudiĽu u svijem ovijem primj-
rima pripada amo, premda bi po znaĽenju moglo pripadati i pod a ili c. S djevojkam kudiĽu presti se postavi. D. RaĽina 11a. Velahote, da kudiĽe žene pređu doma u tmni, a junaci ne-prijateĽe da zatjeću na ravnini. I. Gundulić 290. Da kudiĽu sramnu pređe dijete vrijedno. G. Pal-motić 1, 120. Malo po malo pređe baba kudiĽu. (D). Poslov. danić. Ditića sibjući, kudiĽu pre-diše. Oliva. 52. Jāk Aloide ni l' se stavi' prest

kudiĽu oĽi Ľubavi. J. KavaĽin 7a. Što scinite da je samo . . . za žene kudiĽu presti? J. Ba-novac, pripov. 242. Veselo srce kudeĽu prede. Nar. posl. vuk. 88.

c) *uopće* naš narod misli da je sramota za ōovjeka Ľaviti se kudiĽom, a osobito u Crnoj Gori gdje je naj veća pedepsa za ōovjeka (*ju-naka*) *sadjesti* mu kudiĽu sa pas. Pašu ove smione (*žene*) muževom kudiĽu, a oblaĽe gaĽe one. I. Gundulić 147. Tim ako su blage ōudi, ter krvniĽku mrse želu (*kraĽi*), kō sloĽesta Ľlu ih Ľudi među žene pod kudiĽu. 482. Zadjede mužu kudiĽu. (Z). Poslov. danić. Kao da smo pripasali opreglaĽe ili sadjeli kudeĽe. S. Ľubiša, prip. 188. Tone mi obraz pod oĽi kao da sam pripasao kudeĽu. 240.

e. *vidi* u IvekovićeĽu rjeĽniku: (u Hrvatskoj) kađ se konopje ili lan grebenaju ono što ostane na grebenu. *vidi* kuĽine, stupa, isp. sebica s *primjerom*: On pokida gužve kao što se kida konac od kudiĽe kađ osjeti vatru. (Đ. Danićić), sud. 16, 9 (filum de stuppaē tortum putamine', zwirnfaden von werg'), ali je u *Luterovu prijevodu*, eine fāchserne schnur'. — *vidi* još: kudiĽa, rašĽešĽana kuĽina. u oĽijeloj domovini. F. Hefele.

f. u *prenesenome smislu*, kudiĽelja, više vrsti libellula'. na BraĽu. A. Ostojić.

g. *vidi* stijeĽ. — Samo u *VoltiĽijinu rjeĽ-niku* (lucignolo').

KUDJEĽACI, KudiĽjaka, m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradske. — Samo s e-mj. je, ali to moĽe biti po istoĽnome govoru. Li-vada na KudiĽacima. Sr. nov. 1861. 834. Niva u KudiĽacima. 1875. 789.

KUDJEĽAĽAK, KudiĽjaĽka, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradske. — Radi -je- *vidi* kođ KudiĽjaci. Livada u KudiĽjaĽku. Sr. nov. 1861. 688.

KUDJEĽĽAK, m. ime mjestima u Srbiji. — Radi -je- *vidi* kođ KudiĽjaci.

a) u okrugu biogradske. Livada u KudeĽaku. Sr. nov. 1870. 759.

b) u okrugu vaĽevske. ZemĽa u KudiĽaku. Sr. nov. 1866. 475.

KUDJEĽAN, kudiĽjna, adj. koji pripada ku-djeĽi (*vidi* kudiĽa, a). — U naše vrijeme, a is-među rjeĽnika u Vukovu (kudiĽjni, vide ko-nopjan). Vajla sa struka kudeĽnoga koji je još neišĽupan u jedan mah rukom svuĽi sve seme i lišĽe. M. Đ. MiliĽević, ž. v. srb. 1, 108. KudiĽjna pređa, hanfgarn'. B. Šulek, rjeĽn.

KUDJEĽARA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabaĽke. — Radi -je- *vidi* kođ KudiĽjaci. ZemĽa KudiĽjara. Sr. nov. 1872. 595.

KUDJEĽICA, f. dem. kudiĽja. — Ismeđu rjeĽ-nika u Belinu (pennacchio, quel che si pone su la rocca per filare', pensum' s *primjerom*: ku-djeĽica vune 552a), u BjelostjenćeĽu (kajkavski kudelica, *vidi* kođ kudiĽja), u StulićeĽu (parva colus'), u Vukovu. Tada uzeĽ kudelicu (u *brsme govoru* -l- mj. Ľ). Nar. pjes. herc. vuk. 238. — Po zapadnijem krajevima znaĽi naj Ľešte što i ku-djeĽa pod c (*vidi* u Belinu rjeĽniku). Jasnog kadiju povuku po podu kao kudelicu vune. V. VrĽević, igre. 51. Trepavice, svilu-kudiĽice. Bos. prij. 1, 37.

KUDJEĽICE, f. pl. neka biljka. KudiĽice (ou-diglice), Ľupuli (Danilo), Humulus lupulus L. B. Šulek, im. 180.

KUDJEĽIŠTE, n. u Vukovu rjeĽniku: vide konoplište.

KUDJEĽITI, kudiĽjiti, impf. graditi kudiĽje

(preslice); naticati predivo na kudjelu (preslicu). — U *Stuličevu rječniku*: 1. 'colos construers'. 2. v. ukudjeliti. — *prvo značenje nije pouzdano, a slabo je i drugo.*

KUDJELKA, f. vidi kudjela, o (uprav je deminutiv), isporodi kudjelica. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kudjeljaka.* — U *Vukovu rječniku* (samo istočni oblik): kudjela, vide kudjela 2 s primjerom iz narodne pjesme: Svaka sprema po kudjelu preja.

KUDJELNICA, f. valja da znači: žensko čelade što živi predehem. — Na jednome mjestu xiv vijeka, i otale u *Daničevu rječniku*: kudjelnica 'inops' (za cijelo ne znam što je). Sirota kudjelnica da jesti svobodna, također kako i pop. Zak. duš. pam. šaf. 94.

KUDJETI, kudim, impf. u *Stuličevu rječniku*: v. iskudjeti. — *Riječ sasna nepouzdana koju je sam Stulli načinio misleći da iskudjeti (vidi) postaje od iz i kudjeti.*

KUDLAK, m. vidi vukodlak. — U *naše vrijeme u hrvatskome primorju i u Istri*. Naš je otac kudlak, pa mu vaje krat zadiši. Nar. prip. mikul. 88. Kudlak, 'vampyrus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 36.

KUDLAŠ, m. platno tkano preda po predi. u Virovitici. F. Hefele.

KUD MU DRAGO (kud mu drago), adv. qualibet; quolibet, znači, kao kud, prijelaz ili mićanje put mjesta, ali se ističe da mjesto može biti koje mu drago, makar koje, isporodi gdje mu drago i koji mu drago, dakle kroz (ili mimo) koje mu drago mjesto, preko kojega mu drago mjesto; put (ili u) koje mu drago mjesto. — *Mješte kud mogu biti i drugi oblici s istim značenjem.* — U *Belinu rječniku*: kud mu drago, in qualsivoglia luogo, 'quocumque' 447a; u *Stuličevu*: kud mu drago, quolibet, quocumque, quoquo; u *Voltigijinu*: kud mu drago, 'dovunque' per dove vuole, 'wohin man will'; u *Vukovu*: kud mu drago, kudā mu drago, 'wohin immer' quocumque, quo libuerit'. — *Za ovakovo značenje nemam primjera, jer amo ne pripadaju primjeri u kojima i mu i drago imaju pravo značenje, te je kud mu drago isto što i kud ga je voja, kao što je i ovdje: Ko to ne bi mogao ili teo podneti, onaj neka ide iz Srbije kud mu drago.* Vuk, grada. 92. — *Mješte mu može se upotrebiti i ti, vidi u Stuličevu rječniku: kud ti drago, kud ti lubo, v. kud mu drago.*

KUDŃA, f. kudehe. — U *naše vrijeme u Lici*. 'Moja rodo! dok ti cura ne uzme novce (dok se s kim ne vjeri) niko ti za ru i ne zna, a dok uzme novce, to ti onda kudne sa sviju strana, pa i onduda, moja sejo, odakle se nikada ni nadasa nijesi'. J. Bogdanović.

KUDŃOŠA, m. (može biti i f.) čelade što nosi skut (vidi 2. kuda, a, d)) krafu, biskupu itd. (muško nosi muškome, a ženskome, n. p. kraljici, može nositi i žensko). shvaća se kao služba i čast. — U *Belinu rječniku*: 'caudatario, quel che sostiene la coda o strascico del manto de' cardinali o prelati quando camminano', 'syrmatarius' 181a, i u *Stuličevu*: 'qui extrema vestis alterius caudae instar desinentis manu sustinet'.

KUDŃOŠAC, kudŃoša, m. vidi kudŃoša. — *Samo u Voltigijinu rječniku: 'caudatario', 'schleppträger'.*

KUDŃOŠÊNE, n. služba (ili čast) u kudŃoše. — U *Belinu rječniku*: (sa starijim oblikom) kudŃošenje, officio di caudatario, munus syr-

matarii' 181a, i u *Stuličevu*: 'munus illius qui extrema vestis etc.'

KUDOŠ, m. ime potoku u Slavoniji. Regul. save. 207.

1. KÚDRA, f. naziv za žensko, koje ima kudrave kose'. — U *naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

2. KÚDRA, f. ime (kudrastoj) kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 53.

3. KÚDRA, m. u Bosni zovu čovjeka kudrava kudrom: 'kudro jedna derviška'. F. Kurelac, dom. živ. 57. — U *narodnijem pjesmama bosanskijem nahodi se kao psovka (vidi i kod kudrav)*. Što je godi guja u Krajini, ta sve ih je kudra poúpio. Nar. pjes. juk. 169. Gdje si kudro, Đulić Ibrahime? noćas si se, kudro, zakliňao da ćeš mene na mejdan pozvati: odi, kudro, sada, ako smideš. Nar. pjes. juk. 182. — u *ovome je primjeru ženskoga roda (ali vidi predašnji primjer)*: Jer se noćas kudra zakliňala, taman glavom Đulić Ibrahime, da će mene na mejdan pozvati. 181.

4. KUDRA, m. ime muško. — U *narodnoj priči u Srbiji*. Priča se da su dva majora, Kudra i Udra, hteli tu da grade grad. M. Đ. Milićević, srb. 1054.

KUDRAC, m. (crvenkudrac i plavenkudrac), vidi kundrac. Dva mačka idu jemovom gredom, jednom ime crvenkudrac, drugom ime plavenkudrac: pis, pis, crvenkudrac! mac, mac, plavenkudrac! ko može naj kraće četiri puta usastopce izgovoriti a da se ne pomete. B. Mušicki.

KUDRAN, m. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 45. — isporodi kudrov.

KÚDRAST, adj. vidi kudrav. — U *naše vrijeme*. 'Kudrasto čelade', 'Kudrastije kosa'. J. Bogdanović. — *Kao adverb u prenesenome smislu*. Kudrasto, neoprano. Tad mi je kudrasto bilo, ital. ero nelle strette (po Zagorju). M. Pavlinović. vidi kudrav pri kraju.

KÚDRATAST, adj. vidi kudrav. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Vuna nezina (ovce) mora gusta, kudratasta ... biti. I. Jablanci 127.

KÚDRAV, adj. o dlaci, vlasu, kosi, vuni itd. što se naravno uvija, te tako čini uvajke. — isporodi kuždrav, kuštrav, kušjav. — -u- stoji mj. negdašnjega a. — *Riječ je praslavenska (kondrjavъ), isporodi nslav. kōdrav, bug. kōdrav, rus. кудривый, češ. (s nejasnijem promjenama) kadeřavý, kučeravý, polj. kędzierzawy; postaje od kondrъ, kōvrtica, nslav. kōder, rus. кудер (кучер), češ. kadeř, kučera, polj. kędzior, kędzierze (pl.). osnova ili korijen kond može biti isto što je u kudjela (vidi). — Ismeđu rječnika u Vukovu ('kraus', 'crispus'). Dlake kudrave. I. Jablanci 117. Kosa mu je kudrava. Đ. Daničić, pjes. nad pjes. 5, 11. Oko glave i kudrave joj kose savila se cryena čalma. Srp. zora. god. 2, sv. 3, str. 51. — Čudnovato je drugo značenje (od prilike rđav, nevaľao) ove riječi, jer je teško nati u kojoj je svezi s prvijem (ili je posve druga riječ?), vidi kudra i 2. kudar. Kudravo čelade, neuplodno, neuredno. M. Pavlinović. valja da je i ovdje takovo značenje: Što bje glava čovjeka ubavnoga, to sad žvaľe zmaja kudravoga. Osvetn. 2, 62.*

KÚDRAVAC, kŃdravca, m. u *Vukovu rječniku*: kudrav čilim koji se u dva nita tka, 'art teppich', 'tapetum quoddam' s dodatkom da se govori u Srijemu. — Po svoj se prilici kaže i o čovjeku u kojega je kudrava kosa, isporodi ku-

dravica i kudre, *vidi u Šulekovu rječniku*: kudravac, 'lockenhaupt, lockenkopf'.

KUDRAVICA, *f. žensko čelade u kojega je kudrara kosa*. J. Bogdanović.

KUDRE, *m. hyp. za čovjeka kudrastijeh kosa*. J. Bogdanović.

KUDREČ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome*. Zabran u Kudreču. Sr. nov. 1875. 1410.

KUDREŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome*. K. Jovanović 141. — *Isto se ime pominje xiv vijeka*. U studenčy u Kudreš. Svetostef. hris. 22.

KUDREŠKI, *adj. koji pripada Kudrešu*. I gdje upada kudreškii potok za Nevečerani. Svetostef. hris. 22. Kudreška (opština). K. Jovanović 141.

KUDRIŠ, *m. vrsta psa*. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KUDRÔV, kudrôva, *m. vidi u Vukovu rječniku*: ime psu, 'ein hundenamē', 'nomen cani indi solitum'. — *U naše vrijeme*. — *Kao da bi značene bilo: pas kudraste dlake, ali V. Vrčević tumači drukčije*: U nas, balijo, okinu psu uši, pa mu nađedu ime kudrov. Nar. prip. vrč. 60. i ove je primjere jamačno napisao isti Vrčević: Mi u nas zovemo psa kad nema repa kusov, a onoga što cijele uši nema kudrov, a pas te pas vazda. Nar. prip. vuk. 293. Kudrov, t. j. pas bez ušiju. Pravdonoša. 1851. 30. Okinemo mu (psu) uši i zovemo ga kudrov. V. Bogišić, zborn. 201. — *I kao ime volu*. Bravno. D. Hirc.

KUDU, *vidi kud i otkud*.

KUDUZ, *m. ime tursko*. — *U naše vrijeme*. O Turčine, Kuduz-Del-Alijo! Nar. pjes. vuk. 3, 478. — *I kao nadimak u Hrišćanina*. Pođi, kćeri, Bajzu za Kuduza [Kuduz (kome je pravo ime bilo Nikola) bio je i gluv i lud i tapav. Vuk]. Nar. pjes. vuk. 1 (1891), xi. Ja se opominem da su u Tršiću jednoga čovjeka, kome je nadimak bio 'Kuduz', zvali: 'O Kuduze!' Vuk, nar. pjes. 1, 499.

KUD, kude, *vidi kud*.

KUDENIK, kudenika, *m. vidi kudilac*. — *Po postanu (od part. praet. pass. kuden) značene bi bilo suprotno: kuđen čovjek, ali je jamačno riječ načinjena samo za poslovice radi slika i sličnosti sa sudenik*. — *U poslovice našega vremena, vidi u Vukovu rječniku*: 'der tadler', 'vituperator', 'in dom sprichworte': kad dođe sudenik, nek izjede govno kudenik (kaže se ako ko kudi kakvu djevojku, a smisao je da mu je saludno kuđenje i da njemu pada na sramotu, ako je suđeno da se ona uda).

KUDÊNE, *n. djelo kojijem se kudi*. — *Između rječnika u Vukovu*. Veseo u kuđenih. S. Badrić, prav. nač. 36. Čitatelj sam neka sudi, što je za falu, što li za kuđenje. Vuk, grada. x. Odbrana od ruženja i kuđenja. odbr. od ruž. 1. — *Griješkom kuđenje*. Uzrok niova kuđenja. A. Kanižlić, kam. 552.

KUDO, *hyp. Kuzman*. J. Bogdanović.

KUF, *m. vidi labud*. — *Riječ je tuđa (tal. gufo, jejina? tur. kugu, kuh, labud?)*. — *U dubrovačkih pisaca od xvi do xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* ('cigno, uccello acquatico noto', 'cygnus' 193b), *u Bjelostjenčevu* (v. labud), *u Stuličevu* (kuf, ptica, 'olor'). Kuf kako pribili koji se pojeći životom razdili u vodah stojeći... Š. Menčetić 129. Umiru a poju kako kuf pribili. Ć. Držić 422. Kad je kuf u on čas

na prijeku smrt spravan. M. Vetranić 1, 3. Kako kuf priji' časa od smrti od svoje... S. Gučetić 290. Pjevati će kufi bili, pjevati će vile od mora. I. Gundulić 13. On (Jove) k ne dicit u prilici snežanoga kufa dođe. Ć. Palmotić 1, 263. Tada će kufi pjevat, kad budu čavke mučat. (D). Poslov. danič. — *Metaforički: pjesnik*. Neka od Arna kufi bijeli čistitosti tvoje poju. I. Gundulić 282. — *U naše vrijeme znači i drugu pticu*. Pelecanus onocrotalus. Slovinac. 1880. 32b.

KUFAR, kupfra, *m. nem. kupfer, mjed*. — *U Bjelostjenčevu rječniku: (kajkavski) kufer, bakar, 'cuprum', u Jambrešičevu: kufer, 'cuprum'*.

KUFIĆ, *m. dem. kuf, mladi kuf*. — *U Belinu rječniku: 'cignotto, il figlio del cigno', 'pullus olorinus' 193b*.

KUFIN, kufina, *m. tal. confine, granica, međa*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Sve će mi se vojske sastanuti na kufinu dužda mletačkoga. Nar. pjes. vuk. 4, 80.

KUFREN, *adj. nem. kupfern, mjeden*. — *ispoređi kufer*. — *U Bjelostjenčevu rječniku: 'cupreus' i u Jambrešičevu: 'cupreus'*.

KUGA, *f. pestis, pestilentia, Pestis orientalis (inguinalis, bubonica), uopće svaka prijeljiva bolest od koje mnogo ljudi umire, a u osobitome smislu bolest u kojoj otječu žlijezde us šestoku vrućicu*. — *ispoređi buba, i*, čuma, morija. — *Jamačno je tuđa riječ, ispoređi sroćem koge*. — *U našem jeziku od xiv vijeka (samo još u nslovenskom)*, a između rječnika u Vrančićevu ('pestis'), u Mikafinu (kuga, nemoć smrtna, 'pestis, pestilentia, pestilant, lues, vastitas', i kod buba), u Belinu ('peste o pestilenz', 'pestis' 558b), u Bjelostjenčevu (kuga, nemoć smrtna, 'pestis, pestilentia, lues, pestilant, lues lethifera'), u Jambrešičevu ('lues, pestis'), u Stuličevu ('pestis, pestilentia, morbus pestilens, contagium'), u Voltigijinu ('peste, epidemia', 'pest'), u Vukovu ('die pest', 'pestis'), u Daničićevu ('pestis').

a u pravome smislu. Pomiraju od kuga. Spom. sr. 1, 29. 30. (1400). Ini kugom poginuo jest. B. Kašić, nasl. 49. Od kuge umriše. J. Filipović 1, 571b. Sedam sinova bana Abarskoga jedan dan od kuge je umrlo. And. Kačić, razg. 6. — Pomor od kuge. M. Vetranić 1, 11. — Pride velika kuga ka pomori okolo 3-ti del ljudi. Mirakuli. 149. Ostale kuga pomori. Ivan trog. 16. Morila je kuga na Ugrih. P. Vitezović, kron. 194. Kuga moraše u grčkoj zemlji. J. Banovac, pripov. 62. Vojsku kuga pomori. J. Filipović 1, 308b. Ali su vas Grci porobili, ali vas je kuga pomorila? And. Kačić, razg. 30a. Sarajevo, ognjem izgorjelo! po vrhu te ogañ opalio! a po dnu te voda zanijela! po srijedi kuga umorila! Nar. pjes. vuk. 1, 321. Kuga mori, paša robi. 1, 876. Kuga ga umorila! (Kletva). Nar. posl. vuk. 162. I velika kuga strašna sva pomete neizbašna. J. Kavašin 101b. Kuga u tri dni pomete šeset tisuć podložnika kralja Davida. Đ. Bašić 164. Blizu kuga mete. S. Ćubiša, prip. 169. Ne hoće kuga da me omete. 178. Dica ištu štošta drugo, oci vele: 'Gdi si kugo, te sotone te ne daviš?' V. Došen 209b. — Otruje se kao o kugu. M. Držić 373. Sve kraljestvo bi kugom otrovano. F. Glavinčić, cvit. 29a. Kugom otrovani. F. Lastrić, svet. 130v. Dode na h otrovna kuga. J. Banovac, pred. 104. Kuga tila koga rani. V. Došen 95a. Da se te bludnice uhvati kuga, bi li je ončas istirao iz kuće? Ant. Kadžić 252. Oba ih spale emolom, smudom i paklom, da kome kuga ne prione. S. Ćubiša, prip. 277. — Kupi kao kuga decu. Nar. posl.

vuk. 164. — Pistorio... izagno je kugu svojim Kotorinom. J. Kavašin 908^a. Države naše od kuge morije sarani. F. Lastrić, od' 82. Pošteno u svako vrime krajinom vladao i nu od kuge koja moraše po Dalmaciji branio. And. Kačić, rass. 205^a. Štit suprot kuzi, trešnji, ... Štit. 1. Molitva suproc kuzi. 27. Kuzi likarija. J. Vladimirović 26. Spoznavši Saveriju za svoga od kuge zaštititeља. A. Kanižlić, fran. 73. — Izniknu od nikud u Sieni kuga. F. Glavinic, cvit. 147^a. Da se je kuga javila. A. Vitalić, ist. 400. Kad navali na vrmena kuga. M. Lekusić 160. U ono vrime dođe kuga i on se isti okuži. P. Posilović, nasl. 10^a. Dal' u smradu kad što leži, prije iz neg kuga reži. V. Došen 255^b. Očitova se u vojski kuga. I. J. P. Lučić, izk. 11. U dvorove kuga udarila. Nar. pjes. vuk. 2, 275. — Bojimo se da nam kugu ne unesete u grad. S. Lubiša, prip. 265. — Tako kuga prestaniše. Mon. croat. 165. (1496). — Da nam se ne zgodi kuga sadanaja. Naručn. 49^a. Imate v gradu kugu, grižu. Korizm. 4^b. Budući pomorenje i kuga vrlo po Rimu. B. Kašić, is. 116. Kuga je u Sremu. — Nije nego u tremu. (U Bačkoj). Nar. posl. vuk. 162. Ne izbiva kao kuga iz Sarajeva. 200. — U kugi na isti nađin... dužan je služiti ovi sakramenat. A. Bačić 399. U vrime od kuge. Ant. Kadčić 219. — Posla gospodin kugu u Izraela. I. Bandulavić 268^b. 2reg. 24, 15. (Bog) propusti vrhu njih (Rimljana) kugu. F. Glavinic, cvit. 118^a. Gospodin pedepša opačnike sad s gladom sad s kugom. Đ. Bašić 51. Koji grišnika tebi prilični i morebiti od tebe mañi, ijadu ijadu gromom jest ubio, kugom umorio i nesrićom pokarao. Đ. Rapić 76. Nit' na zemji kuge bluje (aždaja). V. Došen 10^b. — (Bog) pošle im kugu ali rat ali glad. Korizm. 45^a. Ako vidi kugu, glad, rat. 76^a. Bog krstijane kara z gladom, s kugu. Kateh. 1561. 89. Od kuge, morije, glada. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 35. Kuga, glad i boj. B. Krnarutić 37. Od kuge, glada i rati. P. Kanavelić, iv. 535. Al' kuga i rat i glad stravlja'uć. J. Kavašin 973^b. Tuče, gradi, suše, glad, kuga. F. Lastrić, ned. 213. Napade glad i kuga na Bulgariju. A. Kanižlić, kam. 145. Biti će vojske, kuga i glad. bogoljubnost. 83. Nemila što dva druga ne satrše: glad i kuga. V. Došen 58^b. Progon, vojsku, kugu dobrovoljno da trpimo. 208^a. Prikaza vojske, kugu, glad i trešnju zemlje. B. Leaković, gov. 2. — Ta kaštiga ali sentencija bi kuga. Mon. croat. 165. (1496). Zdravlj u kuzi, dobro u zloći (iste oholi). J. Kavašin 63^a. Kako je u sadašnja vrmena kuga, onako među Židijama guba bijaše i otrovna nemoć i česta. F. Lastrić, ned. 350. Porazna kuga. Štit. 3. Baba gora od kuge i od lava. V. Došen III. Od nagle kuge gore. 70^a. Jerbo kuga živim škodi. 129^a. Kuga u ljudma. A. Tomiković, gov. 12^a. Ako bi međuto kuga ili veliki crni prišt napeo se. G. Peštalić 243. — Srbi kažu da je kuga živa kao žena (to osobito dokazuju oni koji su ležali od nje). mnogi kažu da su je viđali gdje ide zavješena bijelom maramom; a gdje koji pripovijedaju da su je i nosili, t. j. ona nađe čovjeka u polju, ili sreće gdje na putu, a gdje kom dođe u kuću, pa mu kaže: „Ja sam kuga, već hajde da me nosiš tamo i tamo“ (kud ona hoće). onaj je uprti nakrkače dragovoljno (jer već nemu i njegovoj kući neće ništa učiniti) i odnese je bez ikake muke (jer nije teška nimalo) kud mu kaže... Kad kuga mori, onda joj slabo govore „kuga! nego „kuma“ (kao da bi je s tim umilostivili) niti smiju u veće ostaviti neoprane sudove; jer ona dođe noću u kuću te

gleda jesu li sudovi lijepo oprani, pa ako ne budu a ona sve kašike i čanke izgrebe i otruje. Vuk, rječn. kod kuga. Kumićes kugu da te umori (ako ti to i to bude). Nar. posl. vuk. 164. — I u životinja. Čim metase ih (ovčice) vjeļa kuga. J. Kavašin 91^a. Posla kugu na životinju. And. Kačić, kor. 67. — U mnošini. Kuge, gladi za tim kažu se. M. Marulić 230. Postom se zliču kuge telesne. Naručn. 97^b. Biti hote kuge. Anton Dalm., nov. tešt. 37^a. math. 24, 7. Trešnje, kuge, vojske, pomori i ovim prilična. F. Lastrić, ned. 1. Kuge imaju preko mora svoju zemlju (gdje samo one žive), pa ih Bog pošle amo (kad ljudi zlo rade i mnogo griješe) i kaže im koliko će ljudi pomoriti; ali i njih mnogo propadne od pasa: za to kažu da se vrlo boje pasa. Vuk, rječn. kod kuga. I dosad su kuge prehodile. Osvetn. 2, 81. Il' se na vam kuge izasule. 2, 181.

b. u prenesenome smislu, veliko zlo, propast (shvaćena naj češće kao prelaživa bolest).

a) što umno. Lakomos je kuga od svijeta. M. Držić 220. Ukloniti se tej kuge od nenavodnosti. Š. Budinić, ispr. 95. Pusti požudu prokletu gospostva, kugu tuj prihodu, s ke su zla na svijet sva. M. Bunić 29. Da se satvore vrata iziskovanju ili ambicijoni i častnom zločtovnijem u sfomu redu, scineći jih da su kuga od duša. B. Kašić, in. 75. Tašća slava jest zla kuga. A. Georgiceo, nasl. 218. I do istine jest jedna velika kuga u krstijaneh, da ljudi idu na slipašku u tolikom poslu (u ispovijedañu grijeha). S. Matijević 6. Ljubav vlastita jest jedna naj gora kuga i okuženje. M. Radnić 397^b. Grisi smrtni jesu otrov i kuga naše duše. J. Banovac, pred. 113. Znam, ni žene reći neće da gdi društva ima veće, mod tim jatom nejma šuge, il' da rečem bludne kuge. V. Došen 93^a. Ova se kuga od zlotvorenja razplodila po svemu svijetu. Đ. Bašić 92. Da se ta kuga veće ne raširuje na rasap duša pravovirnih. Ant. Kadčić 339. Da se kojigod ne bi ockvrio s kugom poluvjerstva. J. Matović 83. Neizbrojna jest zla koja grijeh unese u čovjeka koju malomañ nedospivenu kugu izusti David s ovijem riječima... 498. U kojijem se ova duhovna kuga ne nahodi. A. Kalić 585.

b) čelade koje veliko zlo ili kvar čini.

aa) u zlome smislu, kao prijekor, često kao psovka (naj češće ženske čeladetu). Te su skortizane zle i nedobre; ... to je kuga od nesvjesne mladosti. M. Držić 321. (Zla žena) srdoboja, vrijed i kuga. M. Orbin 26. Pustolovci, vilenice, uzme, tenci, uprine, vukodlaci i vještice plodne odriješe nam baštine: zato nastoj i poteži svak pedepsat tragu zlobnu; trnom bodi, ognem žeži kugu štetnu i hudobnu. P. Kanavelić, iv. 36. — Kao psovka ženske čeladetu duga i zla jezika. Al' šarena ova kuga jezika je vrlo duga. V. Došen 97^a. Još zub jedan ili drugi toj u glavi klima kugi. 129^a. „Muči, kugo jedna!“ „Ono je prava kuga, a ne žena.“ u Dubrovniku. P. Budmani.

bb) bez prijekora (u ovome slučaju kao pohvala). Sorić turska se kuga mogae zvati. And. Kačić, kor. 486.

c. u prenesenome smislu, kuga bobova, neka bilka što priraste bobovoj žili te tamani bob. Kuga bobova, rus. kyra (Typha, Scirpus), kyra полевая (Juncus communis), Orobanchae caryophyllaceae Sm. (Alsinger, Vuk, u Dubrovniku, Vodopić, Visiani). B. Sulek, im. 180. vidi i bobov, b).

KUGAČA, *f. neka biljka*. Kugača, Orvala la-mioides DC. (u Gospiću). B. Šulek, im. 181.

KUGAVITL, kŭgavim, *impf. u Stuličevu rječniku*: v. kužiti. — nije dosta pouzdano.

KÜGIN, *adj. koji pripada kuzi kao ženi (vidi kod kuga, a primjere iz Vukova rječnika)*. — Boje je kŭžin. — Od prije našega vremena (vidi drugi primjer). Nekakav zli prišt za koji se govori da je kugina sestra. Vuk, rječn. kod travlača. — I kod imena nekakve biljke. Kugina opak, finocchiella (Kuzmić). B. Šulek, im. 181.

KUGLA, *f. (geometrično ili fizično) tijelo svuda naokolo jednako saobljeno, u kojega je svaka tačka na površini jednako udaljena od jedne tačke u srijedi, nem. kugel*. — isporodi krug, 1, c, 2. krugla, krugla, kugla, lopta. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (die kugel, 'globus' s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Zaručljena kugla. P. Bolić, vinodjel. 2, 95. Kugla očna. J. Pančić, zoolog. 77.

KUGLĀNA, *f. mjesto gdje se igraju ciñā*. — Načinjeno od kugla (isporodi i kuglati se) i od pers. tur. chāne. — U Vukovu rječniku: 'der kegelpplatz, die kegelbahn, der kegelplan', 'area conorum lusui destinata'. — I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome. Niva kod Kuglane. Sr. nov. 1871. 868.

KUGLĀNE, *n. djelo (igra) kojijem se ko kugla*. — U Vukovu rječniku: 'der kegelschub', 'lusus conorum'.

KÜGLAST, *adj. obao kao kugla*. — U pisaca našega vremena. Organi biljni mogu biti kuglasti, ... J. Pančić, bot. 27. Kuglasta gučica. 88.

KUGLATI SE, kŭglām se, *impf. igrati se ciñā*. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. kŭglajū, u aor. kŭglah, u ger. praes. kŭglajūti, u ger. praet. kŭglāwši, u part. praet. act. kŭglao; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Postaje od kugla. — U Vukovu rječniku: 'kegel schieben', 'ludo conis'.

1. KUGLICA, *f. dem. kugla*. — U naše vrijeme. Staklene kuglice. P. Bolić, vinodjel. 2, 148. Kuglice krvne, 'globuli sanguinis'. J. Pančić, zoolog. 82.

2. KUGLICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu vajevskome*. Vinograd u Kuglici. Sr. nov. 1872. 849.

KUGLIN, *m. cuñ*. — Postaje od kugla (isporodi i srovnem. kugellin, dem. kugel). — U Bjelostjenčevu rječniku: kuglin, plur. kuglini, međ koje se kugla tače 'conus, meta, pyramis', i u Stuličevu: 'conus, meta, pyramis' iz Bjelostjenčevu.

KUGLIŠTE, *n. vidi kuglana*. — U Bjelostjenčevu rječniku: 'sphaeristerium'.

KUGLOTA, *m. ime volu*. Bruvno. D. Hire.

KUGLA, *f. vidi kugla (i radi postaña)*. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kugla, globuš, krugla, oblica, sphaera, pila, globus) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (sphaera, pila, globus), u Voltigijinu (globo, sfera, 'kugel, ein kugelförmiger körper'). Milorad je ondi mlađan bio kano rosa, i kuglu dobio; od mala se ratu priučivo. Š. Stefanac 88.

KUGLĀNE, *n. djelo kojijem se ko kugla*. — U Bjelostjenčevu rječniku.

KUGLATI SE, kŭglām se, *impf. igrati se kugaļa (ili uprav ciñā)*. — U Bjelostjenčevu rječniku: kŭglām se, 'ludo conis, metis, pyramidibus,

projicio sphaeras ad conos, metas, pyramides, everso sphaeras'. — Drugo je snačene (valjati se) u Voltigijinu: 'voltolarsi, rotolarsi', 'sich wälzen, rollen'.

KUGOBOLAN, kugobōlna, *adj. koji boluje od kuge, kužan*. — Samo u Stuličevu rječniku kod kugobolestan.

KUGOBOLĒSTAN, kugobolesna, *adj. samo u Stuličevu rječniku*: kugobolestan, kugobolan, kugonemočan, kugotrovan, kugoraztrovan, v. kužan.

KUGOBOLOVATI, kugobolujem, *impf. bolovati od kuge*. — U Stuličevu rječniku: 'peste laborare'. — nepouzđano.

KUGOBOLETI, kugobolim, *impf. u Stuličevu rječniku uz kugobolovati*. — nepouzđano.

KUGONEMOČAN, kugonemočna, *adj. vidi kod kugobolestan*. — nije dosta pouzdano.

KUGONOSAN, kugōnosna, *adj. contagiosus, koji nosi kugu, prijeliv*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Tko se neće oskrvnut srbom, gubom i drugom nemoću kugonosnom, ne ima jist, pit, ni obćit s onim tkoga se drže te nemoći. Blago turl. 2, 288. — Metaforički. Posal djalvalski jest varat i prihlinivat duše i na tu svrhu natežu i krivovirci kugonosnim naucima. 2, 81.

KUGORASTROVAN, KUGOTROVAN, *adj. vidi kugobolestan*. — oboje nepouzđano.

KUHĀČ, kuhāča, *m. vidi kuhar*. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padašima, osim nom. sing., i voc.: kŭhāču, kŭhāči. — Radi oblika kŭhāč i kŭvāč vidi kod kuhati. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančičevu ('coquus'), u Mikaljinu (kuhač, koji kuha, 'coquus'), u Bjelostjenčevu (v. kuhar), u Stuličevu ('coquus, cocus'), u Voltigijinu ('cooco, cucinatore', 'koch'), u Vukovu (kuhač i kuvač, vide kuhar). Naslidujući umitelnu sredbu raskošna kuhača. M. Marulić 8. Nih blago rastrika kuhačem dajući. 48. Poslao mi si vojsku kuhāčā. M. Držić 220. Svi koji zalihu pijući i jedući tove tijelo svoje kuhači su koji pripravljaju piću i blagovanje orvom. M. Divković, bes. 772b. Služāše nima za kuhača. B. Kašić, fran. 55. Ali eto gdi skače k nam kolo satira, poznat je kuhače i glumce od pira. I. Gundulić 171. O kuhaču a ne redovniče. P. Radović, način. 512. Da se misnici ne imadu ni od koga pogrdivati, ni od kuhača. I. Ančić, vrat. 127. Biti kuhač jednoga poglavice. M. Radnić 117a. Bivši kuhač u manastjeru. B. Zuzeri 146. Pripravila se dva redovnika kuhača pričestit se s ostalim redovnici. J. Filipović 1, 434a. Onoga kuhača poniženstvo. P. Knežević, osm. 217. Kuhači golube dave. A. Kanižlić, kam. 562. Bit lačan čini hvalit kuhača, istom da je pospiješan. (Z). Koliko je lačniji gospodar, toliko je izvrsniji kuhač. (Z). Poslov. danič. Pravda od svog mača skova ražan rad kuhača. V. Došen 69b. Uhodi s dvojicom manim u prilici kuhača. Blago turl. 2, 146. Neg što kuhač, glad, negov načina. M. A. Rejković, sat. L2a. Unide unutra jedan strašan kuhač. Đ. Rapić 264. — Koliko vide da je brašna, kući onliko meću kvasa. I. Ančić, vrat. 185. I jošte š nime posla jednoga kuhača. P. Posilović, cvijet. 129. Sluge aliti kući od crvi. S. Margitić, fala. 146. Egidio bijaše laik, kuć kako mi rećemo. J. Filipović 1, 396a. Majstorija jednoga kuhača ali kuarice. F. Lastrić, ned. 216. Dva redovnika reda s. oca Francesca kuhača. M. Zoričić, zrcalo. 181. — (Ostavlam) meštru Martinu kuvaču moj nož. N. Palikuća 68. I majoran kog traže mesari, likar, kuvač, taj svak za neg mari. J. S. Rejković 80.

KUHAČA, *f.* *vidi* varjača. — *U Bjelostjencevu rječniku*: ,rudicula, tudicula, coclear culinarium'; u *Jambrešićevu*: ,tudicula'; u *Stulićevu*: ,coclear coquinare' iz *Habdelićeva*; u *Voltigijinu*: ,mestola', ,kochlöffel'.

KUHAČAN, *kuhačna*, *adj.* *samo u Stulićevu rječniku*: v. *kuhački*.

KUHAČEVIĆ, *m.* *prezime (po ocu kuhaču)*. — *Od xvii vijeka*. Matija Kuhačević. Stat. polj. ark. 5, 311. (1662). Luku Kuhačevića. M. Kuhačević 25.

KUHAČICA, *f.* *žensko čelade kao kuhač, kuharica*. — *U Stulićevu rječniku*: ,coqua'.

KUHAČIČICA, *f.* *dem.* *kuhačica*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: ,juvenis vel parva coqua'.

KUHAČIĆ, *m.* *dem.* *kuhač*. — *U Belinu rječniku*: ,cuochetto, cuoco piccolo', ,coculus' 241a, i u *Stulićevu*: ,juvenis vel parvus coquus'. — *I kao prezime, isporodi* Kuhačević. xvii vijeka. Matija Kuhačić. Stat. polj. ark. 5, 314. (1670). Marku Kuhačiću. 316. (1685).

KUHAČITI, *kūhāčīm*, *impf.* *raditi kao kuhač, kuhati*. — *U Stulićevu rječniku*: ,coquinare'. — *slabo pouzdano*.

KUHAČKI, *adj.* *koji pripada kuhačima*. — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (ad coquos spectans'). A života kuhačkoga stadije smirno hti prijati. P. Knežević, životi. 39. Hti kuhački stan obrati. pism. 42.

KUHALAC, *kūhaoca*, *m.* *čovjek što kuha*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: *kuhalac i griješkom kuhaoc*, v. *kuhač*.

KUHALICA, *f.* *žensko čelade što kuha*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: v. *kuhačica*.

KUHALSKI, *adj.* *u Stulićevu rječniku*: v. *kuhački*. — *sasma nepouzđano*.

KUHANICA, *f.* *vrst tikve koja se kuha* (Novak, na Hvaru). B. Šulek, im. 181.

KUHAŃA, *f.* *vidi* varivo. — *Na jednome mjestu xviii vijeka*. Da od graška s čim razstave žižka i kuhaŃa Ńemu bude frižka. J. S. Rejković 119.

KUHAŃE, *m.* *djelo kojijem se kuha*. — *Stariji je oblik kuhanje*. — *Radi h- vidi kod kuhati*. — *Između rječnika u Mikajinu* (kuhanje, ,coctio, coctura'), u *Belinu* (kuhanje, ,allessamento, l'allessare', ,elixatio' 64a; ,cocitura e cottura, cioè il cuocero', ,coctio' 197a), u *Bjelostjencevu* (kuhaŃe, vareŃe, ,coctio, coctura', u *Stulićevu* (coctio'), u *Vukovu* (kuhaŃe i kuvaŃe, ,das kochen', ,coctio').

a. u *apstraktnome značenju kao što je sprijeđena kazano*. (Rakija) u kuhaŃu postaje i kroz lulu prolazi. Vuk, rječn. kod mučenica. — Pri svakom kuvaŃu mažuŃa. Z. Orfelin, podr. 401. Od kuvaŃa zanat ne zna veći. J. S. Rejković 70. Izlišna se voda kuvaŃem masta na polje poteruje. P. Bolić, vinod. 2, 16. — *U prenesenome smislu*. Srditost raste zajedno za šastje i za kuhanje krvi. Korizm 47b.

b. u *konkretnome smislu, ono što se kuha, ono što je kuhano (jelo)*, *vidi* i *kuhaŃa*. Ništa se kuhaŃa u subotu ne okušaŃu. A. Kanižlić, utoč. 84. Sva tratiŃa od mliiva, od kuhaŃa i od peciva. M. Zoričić, aritm. 86. — (*vidi* varivo). Zaiska od Jakova kuvaŃa. E. Pavić, ogl. 58. PonatiŃa od istog kuvaŃa kano tanešca. 419.

KUHĀR, *m.* *čovjek što kuha, čovjek kojemu je zanat kuhati*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav.* kuhars, rus. кухарь, češ. kuchař, polj.

kuoharz. — *Postaje nastavkom arz od stonem.* chohbŃn, svrŃnem. i svrŃnem. kochen, variti, a ovo je od lat. coquere. — *Radi oblika kūvār vidi kod kuhati*. — *Voc. sing.* kūhāru i kūhāre. — *Između rječnika u Vrančićevu* (coqus'), u *Bjelostjencevu* (v. sokač), u *Jambrešićevu* (coquus'), u *Stulićevu* (v. kuhač), u *Voltigijinu* (v. kuhač), u *Vukovu* (kuhar i kuvar, ,der koch', ,coquus'. cf. kuhač). ,Nabukzard' ča se tmači: poglavje kuharov. Naručn. 97. Najde da vsi skandali izvirahu od kuhara. Mirakuli. 126. (KraŃ) čini kuhara na ražan metnuti. A. J. Knezović 126. Kuhar sam i pečar. M. Kuhačević 85. On je bio manastirski kuhar. S. Ľubiša, prip. 241. Kuhari i momci pošli su da gledaju. 274. — *Povraćam se natrag kuvaru*. A. J. Knezović 127. Kuvar i podrumar uvijek se dobro razumijevaju. (Po manastirima). Nar. posl. vuk. 162. Odmah kažu kuvaru ... ,Neće, kuvare!' reče mu ona. Nar. prip. vuk. 2 225. PošaŃe svoga kuvara preobučena mjesto sebe. Vuk, odg. na laži. 12. Da se ovake građevine preduzimlju u manastiru, radovali bi se i đaci i kuvari. M. Đ. Milićević, međudnev. 41.

KUHĀREV, *adj.* *koji pripada kuharu*. — *U Vukovu rječniku*: kuharev i kuvarev, vide kuharov.

KUHARICA, *f.* *žensko čelade kao kuhar, žensko čelade kojemu je posao kuhati*. — *Radi oblika kūarica i kūvarica vidi kod kuhati*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (cuoca', ,coqua' 240b) gdje se naj prije nahodi, u *Bjelostjencevu* (coqua, coca'), u *Jambrešićevu* (coqua'), u *Stulićevu* (v. kuhačica), u *Voltigijinu* (cuoca, cuciniera', ,köchin'), u *Vukovu* (kuharica i kuvarica, ,die köchin', ,coqua'). Nosi piti radost s alvom svoje pite kuharica sladost. A. Kanižlić, rož. 80. Kako jednu kuhariou psuje. M. A. Rejković, sat. D4b. Kažem novome đaku da je ona đevojka naša kuharica, a drugo nije ništa. Nar. prip. vrč. 818. Bila na dvoru jedna kuharica. Nar. prip. mikul. 60. Uzimaće i kćeri vaše da mu budu i kuharice i hjebarice. Đ. Daničić, Isam. 8, 13. — *Majstorija jednoga kuača ali kuarice*. F. Lastrić, ned. 216. — *Inače odjevena mogla bi se uzeti za kuvaricu*. Javor. god. 16, br. 18, str. 597.

KUHARIČIN, *adj.* *koji pripada kuharici*. — *U Vukovu rječniku*: kuharičin i kuvaričin, ,der köchin', ,coquae'.

KUHARITI, *kuharim*, *impf.* *raditi kao kuhar, kuhati*. — *U Stulićevu rječniku*: v. *kuhačiti*. — *Riječ je praslavenska, isporodi rus.* кухарить, češ. kuchařiti, polj. kucharzyć, ali je jamačno nema u našem jeziku, a Stulli će je biti uzeo iz ruskoga rječnika, premda to izriječkom ne kaže.

KUHĀRKA, *f.* *vidi* kuharica. — *Riječ je praslavenska, isporodi rus.* кухарка, češ. kuchařka, polj. kucharka; u našem se jeziku javlja istom od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (kuharka i kuvarka, vide kuharica). Dojde kuharka, pak ufati jedno ili dvoje (pilića). Đ. Rapić 465.

KUHĀRKIN, *adj.* *koji pripada kuharci*. — *U Vukovu rječniku*: kuharkin i kuvarkin, *vidi* kuharičin.

KUHĀRNICA, *f.* *postaje od kuhar nastavcima nica*.

a. *mjesto gdje se kuha, kuhinja*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: (u GrbĽu) gdje se kuha jelo ,die küche', ,culina'. Pođe u kuvarnicu, ... pak usevši soli baci u piŃatu. Nar. prip. vuk. 2 293.

b. *vidi* kuhača, varjača. — *U naše vrijeme u Istri*. Kùharnica 'cochlear culinarium'. D. Nomanio, čak. kroat. stud. iftg. 51.

KŪHĀROV, *adj.* *vidi* kuharev. — *Između rječnika u Vukovu* (kuharov i kuvarov 'des kochs', 'coqui'). Na ove se riječi kuvarove derviš tako smete. Vuk, *odg.* na laži. 13.

KŪHĀRSKI, *adj.* *koji pripada kuharima*. — *Može biti riječ praslavenska, isporodi rus. кухарскій, češ. kuchařský, pol. kucharski*. — *U Stuličevu rječniku*: v. kuhački.

KŪHĀRSTVO, n. kuharev posao ili zanat. — *Može biti riječ praslavenska, isporodi rus. кухарство, češ. kuchařství, pol. kucharstwo*. — *U Stuličevu rječniku*: 'coqui ars', i u *Voltigijinu*: 'cucineria, arte di cucinare', 'kochkunst'.

KUHARSTVOVATI, kuharstvujem, *impf.* *vidi* kuhariti. — *U Stuličevu rječniku*: 'coquum agere'. — *nepouzđano*.

KUHATELAN, knhatejna, *adj.* *koji treba da se kuha*. — *U Stuličevu rječniku*: 'coquendus'. — *nepouzđano*.

KŪHATI, kŭhām, *impf.* *gotoviti jelo na ognju, ili u užemu smislu, variti (u vodi što vri), ili uopće. može se kazati i o čemu što nije jelo, osobito u užemu značenju*. — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 3 sing. kŭhā, part. pract. pass. kŭhān). — *Onaj dio našega naroda što ne zna za glas h (vidi 1. h pod a, a) dd)* izostavlja ga ili ga zamjenjuje glasom v: kŭati, kŭvati; *jednako i u drugijem rječima od iste osnove* (kuhač, kuhar, kuhinja itd.). oblici s v (ne zna se zašto) nalaze se često i u književnika našega vremena koji obično pišu h u drugijem rječima (i Vuk mijenja kuh- i kuv-). — *Premda je kuhar (vidi) riječ praslavenska, kuhati nije, jer se nalodi samo u našem i u nslovenskome jeziku* (sumnjivo je češ. kuchati, exenterare, rasparati, isparati), zato ne znam jeli postalo uprav od nem. kochen, ili se načinilo od kuhar. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu* ('coquere'), u *Mikašinu* ('coquo, coquino'), u *Belinu* ('cuocere', 'coquo' 240b; 'allessare, lessare, cuocer con acqua', 'elixo' 61a), u *Bjelostjencu* (kuham, varim 'coquo, cibum esui praeparo, coquinarum exerceo, cibum esui aptum reddo, coquino'), u *Jambrešičevu* (kuham 'coquo'), u *Stuličevu* ('coquere, coquinare, coquum agere'), u *Voltigijinu* ('cucinare, allessare', 'kochen'), u *Vukovu*: 1. 'kochen', 'coquo'. [cf. variti]. — 2. hleb (u Srbiji) 'brot anmachen', 'pinso, coquo panem'. cf. mijesiti.

1. *aktivno*.

a. *u užemu smislu, gotoviti jelo (pa i drugo što) postavivši u kakav sud (lonac, gvozdenak itd.), te držeći na ognju da vri ili samo ili u vodi*. (Mati) kuhaše vlašću svoju dicitu. Korizm. 47a. Pokle u lončić pomast kuha. J. Kavanin 451b. Ništo prilično balsamu s vodom kuhaju. A. Kenžilić, kam. 242. Vaja peći i kuhati. V. Došen 170b. Neka mijesi pogaču i kuha civaru. Vuk, poslov. 199. Mat kuhala juhu. Nar. prip. mikul. 27. Sjutra je subota; što ćete peći, pecite, i što ćete kuhati, kuhajte danas. Đ. Daničić, 2mojs. 16, 23. — Neka kuva kunicu. J. Vladimirović 21. Nika trava, zovu je konoplicom, pak nevine žile kuvaju. 36. (Peći) kavu, t. j. kuvati. Vuk, rječn. kod peći. Voštinu treba kuvati. F. Đorđević, pčelar. 45.

b. *uopće, gotoviti jelo na ognju na koji mu drago način. objekat može biti i ručak, večera itd.; u kojemu je primjeru i izostavljen*. Tko ti kuha ovdje? M. Držić 132. Poću večeru kuhat.

291. Vaja da sada metem, sada perem, sada kuham. A. Kanižlić, bogoljubnost. 273. Pojdi mi kuhat večeru. Nar. pjes. istr. 2, 153. (kao metaforički, u značenju: čini od mene što hoćeš) Ti me peći, ti me vari i na voju tvoju kuha. I. Gundulić 167. — Nije grih (u svetkovinu) loviti za špaš, kuvati i druge stvari potribite činiti. A. Bačić 80. Da ji (zvirine) mogu ubiti, kuvati i jisti. E. Pavić, ogl. 19. Smilka kuvala ručak. Javor. god. 16, br. 36, str. 503.

c. *kad je objekat hleb ili što drugo što se sastoji iz tijesta, te se peče suho, kuhati znači: gotoviti uopće, t. j. mijesiti i peći*. Koji mu kruh kuhaše. M. Divković, nauk. 177a. Kruh koji kuhaju na prodaju. Stat. pol. ark. 5, 306. (1623). Kuhaj meni moke brašnenice. Nar. pjes. vuk. 91. Kuha bijelu pogaču. Nar. prip. bos. 1, 87. — Da jim ne meju žito, ne kuaju kruh. Ant. Kadčić 298. — Jedna u svetac kruh kuvajući osta ižežena od ognja neviđenoga. J. Banovac, pripov. 143. Kuvaj meni bijele kolače. Nar. pjes. vuk. 3, 130. Kuvaj meni tanke brašnenice. Nar. pjes. juk. 53. A majka im pitu kuva. Nar. pjes. petr. 1, 819. Kuvaj meni lake brašnenice. Nar. pjes. kras. 1, 46. — *Može značiti i samo mijesiti, vidi primjer kod botati*.

d. *u prenesenome smislu*.

a) *u ova je dva primjera samo djelomice preneseni smisao, jer se misli na pravu vrčinu*. I da zlato čisto ostane, plam ga kuha, mlati tuku. A. Vitaljić, ostan. 15. Od kud sunce dobro vino kuva. J. S. Relković 258. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu vaja da stoji kuhati za grijanje duševno, ali može biti i u svezi s c) (ali o dobrog namjeri)*: Kad Božjega on bi vas napuhen duha, koji radi crkve u nem svom ljubavom kuha, pođe promišljat u sebi stalnije, da Bogu činit vaja što je povoljnije. A. J. Knezović 42.

b) *kao mučiti, isporodi i prvi primjer pod a)*. Danas bidni glad me kuha. A. Vitaljić, ist. 548a.

c) *potajno gotoviti, spremati; objekat može biti što tjelesno ili duševno; u svijem se primjerima ističe zla namjera*. — *Između rječnika u Bjelostjencu* (kuhati boj, tolnač, t. j. otajno pripravljati ono kaj je potrebno k boju 'coquere bellum' itd.). Što vičnici kuhaući sakuvahu, sve je bilo suprot Ignatiji. A. Kanižlić, kam. 30. Kuhao je himbe suprot Ignatiji. 369. Pa kuhaju u tihodi Turci nešto krupno. Osvetn. 2, 38. *vidi i naj zadnji primjer kod a)*.

d) *u sebi (u duši, u pameti, u srcu) kao hraniti i gojiti; objekat je duševno osjećanje ili misao*. Ijed u srcu kuhajući. B. Zuzeri 104. — U srcu svome teške misli kuva. A. J. Knezović 91. Druga mislit Frido jest počeo, kuvat mlogo u srcu začeo. I. Zaničić 13.

e) *u ovome primjeru kao da znači: pretresati, mnogo o čemu (objektu) govoriti*. I jedno se na drugoga tuži i prid drugim svoga druga ruži; pak kasuje njegove falinke. viruj meni, to su zle prilike, nego vaja da drug druga čuva i falinke još većma ne kuha. M. A. Relković, sat. F8b.

e. *kao neprelasni glagol, kipjeti, vreti*. — *Samo u jednome primjeru xviii vijeka*. Jedno kuhajuće more od vatre i gorućeg plamena digno se po malo u vedrine nebeske. M. A. Relković, sat. L5b.

2. *pasivno*.

a. *vidi 1, a*. Stvar mi kuhana biše v navist. Transit. 29. Ne blagujte od ovogaj sirovo ništar ni kuhano u vodi. N. Rašina 108a.

exod. 12, 9. Pak kuhana hti izjisti na stol svojima poglavisti. J. Kavašin 259^a. Kuhan ,allesso, cotto in acqua', ,elixus'; kuhano ,allesso, la cosa allessa', ,elixum'. A. d. Bella, rječn. 64b. Vode mutne, neblagoslovene, kuhane. Ant. Kadčić 111. Daj mlijeka ili kuhanih šjiva. Vuk, rječn. *kođ* zasladi. Pirinač kuhan gusto gotovo kao u nas pilav. kovč. 82. Kavu ište, daje se kuhana. Osvetn. 4, 17. *amo pripada i ovo*: kuhano vino, v. vareno. A. Bjelostjenac, rječn. — Jaše ne kuano u vodi nego na ognju pečeno. I. Velikanović, uput. 1, 60. — Žute guše u medu kuvane. Nar. pjes. vuk. 1, 284. S jedne strane pređa nekuvana, s druge strane pređa nepredena. Vuk, rječn. *kođ* antreše. Motne gvozdenak s kuvanim jaghetom pređa se. dan. 4, 37. (Ko hrče ne srče). Ko mnogo spava onaj slabo jede što kuvano. Vuk, poslov. 159. Potoš ili kuvani pepeo. Đ. Popović, poznav. robe. 119.

b. *vidi* 1, c. Služiti se kruhom u prisno ili u kiselo kuhanim. I. Velikanović, uput 3, 42.

c. *vidi* d, d). Kuhanu za đugo na Latine zlobnost izrigaše. A. Kanižlić, kam. 837.

3. *sa se, pasivno (možebiti i refleksivno)*. — *Između rječnika u Vukovu* (1. ,kochon, sieden', ,coqui'. — 2. figurl. nešto se kuha ,es gährt', ,fermentat').

a. *vidi* 1, a. Na vatri veliki kazan, kuva se u njemu večera. Nar. prip. vuk. 92. Svaka nesina suza vri u kazanu, u njemu se kuvam. 105. Ali se so nigde ne vadi, niti se kuva. Vuk, dan. 2, 29. (Bobna) kuva se za jelo. rječn. *kođ* bobna.

b. *vidi* 1, b. Kad se kuha, trijeba je puhat. (Z). Ne umivam ruka, er mi se objed ne kuha. (Z). Poslov. danič. Svake vrste jizbina koje se običaju kuhati. And. Kačić, kor. 41.

c. *vidi* 1, c. Da se kuha hleba izobila. Osvetn. 2, 49. — Kruh prije nego se učini, velik se trud oko njega čini, jerbo se pšenica sameje, kuva i peče. A. Bačić 907.

d. *u prenesenome smislu, probavljati se (o hrani)*. Hrana s usta dolazi u utrobu, tu se kuha, razčišća, priobraća. A. Kalić 190. Crno se vino u želucu lakše kuva. P. Bolić, vinodjel. 2, 52.

e. *vidi* 1, d, c) (*vidi* i u *Vukovu rječniku*). Tu se mečava kuva, koja će se na njegovu glavu sgrominati. A. Kanižlić, kam. 86.

f. *vidi* 1, d, d). Osobito u Arabiji, kuhale se svakovrsne žele za osvetom. M. Pavlinović, razg. 95. Tako se kuhalo, dok se opet Vučić metnuo na glavu. 88.

KUHATLIV, *adj. koji se može kuhati*. — U *Stuličevu rječniku*: ,coquibilis'. — *nepouzđano*.

KUHAV, *adj. vidi* kuhatliv. — U *Stuličevu rječniku*: ,coquibilis'. — *nepouzđano*.

KUHINA, *f. vidi* kuhinja. — *Kođ onoga dijela našega naroda što ne izgovara h: kùina, pa i kùjna*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kùina ,die küche', ,culina'. cf. kücha, kuharnica, kužina s dodatkom da se govori u vojvodstvu). U kuhinu pojdi gori. M. Marulić 260. Sada opet nosim drva u kuhinu. A. Kanižlić, bogoljubnost. 273. Pode u mutvak (kuhinu) te o kakav lonac omrči ruke. V. Vrčević, igre. 49. A sluškinje ni da provire iz kuhine. M. P. Šapčanin 1, 23. Došao Vučko u kuhinu. L. K. Lazarević, on zna sve. 49. — Kad ti ostaviš lizati pjate u kuini. N. Palikuća 26. Dole kuina bila i čeljadka soba. S. Tekelija, letop. mat. srp. 19, 43. Bije neko u vrata od kuine (*može biti da nije crnogorska riječ*), da ih slomi. P. Petrović,

gor. vijen. 118. — Pored kujne munu. B. Radičević (1880). 121. Šindralija s mračnom sobom i s čađavom kujnom. M. Đ. Miličević, zim. već. 173. Na zapad su kujne gde se gotovi jelo. jur. 49. Po Srijemu kažu: ,Prazna kuina, luda kuvarica'. M. Medić.

KUHINICA, *f. dem.* kuhina. Kujnica. J. Bogdanović.

KUHINIK, *vidi* Kujnik.

KUHINSKI, *adj. koji pripada kuhini*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (culinarius, coquinarius' gdje se naj prije nahodi), u *Voltigijinu* (culinario, di cucina', was zur küche gehört'), u *Vukovu* (kùinski, küchen-, ,culinarius'). Kuhinski otarak. A. Kanižlić, utoč. 637. Procedi onu vodu kroz kuhinsko sito. Z. Orfelin, podr. 392. — Dotle ona (žena gostioničareva) trči oko ogništa od jela do jela, i kuva se u velikoj žegi kujnskoj. M. Đ. Miličević, međudnev. 36.

KUHINJA, *f. mjesto (u kući ili prigradak) gdje se kuha*. — *S oblikom kuhinja ili kuhna riječ je praslavenska, ispoređi nslav. kuhinja (kuhnja, varivo), češ. kuchyně, polj. kuchnia (rus. кухня riječ je poljska. Miklošić)*. — *Od stonem. chuhhina (serbnem. kuchen)*. — *Uz kuhinja ima i kuhina (vidi)*. — *Kođ onoga dijela našega naroda što ne izgovara h govori se kùina i kùjna*. — *U našem jeziku javlja od xv vijeka, a između rječnika u Vrančičevu* (coquina; culina'), u *Mikašinu* (kuhinja, košna kuća, culina, coquina, popina, termapolium' i kođ koliba), u *Belinu* (cucina, dove si cuoce il cibo', coquina' 240^a), u *Bjelostjencevu* (u latinskom dijelu kođ coquina), u *Jambrešičevu* (culina'), u *Stuličevu* (culina'), u *Voltigijinu* (cucina', küche').

a. *u značenju sprieda kasanome*. Čineći oficij od kuhinje. Mirakuli. 125. Ne bješe vam dosta jedna kuhinja. Zborn. 56^a. Nigda i veće od tisuće koni a vazda sedam sat na naj manju, prez (osim) straž, špij i ostalih oficiji vojski i prez moje kuhinje. Mon. croat. 231. (1527). Kuhinu hoćemo za nas. M. Držić 215. Vodu siglaš u kuhinu nošase. F. Vrančić, živ. 85. Devet mjesta od kuhinje pri desnomu pak su kraju. I. Gundulić 592. Miš ulize u kuhinu. M. Radnić 263^a. Zgori 15 tisuć oštarij aliti obćinskih kuhin. F. Vitezović, kron. 171. Za ogništa i kuhinje. B. Zuzer 266. II' kuhinu il' sobu odadre. M. A. Belković, sat. IIb. Dojde va kuhinu. Nar. prip. mikul. 2. Ovo su kuhinje gdje će žrtve narodne kuhati koji služe domu. Đ. Daničić, jezek. 46, 24. — Kad Marta u kuhini oko blagovađa nastojase. E. Pavić, ogl. 572. — Jedan kralj francuzski, prolazeći pokraj kujne, vidi tu momče gdi okreće razah. D. Obradović, basne. 245.

b. *kuhano jelo*. Da bi jim imiti egiptsku kuhinu. M. Marulić 256. Nijednu kuhinu je jil nego samo u poslednoj nemoći. Transit. 161. Koji jubi kuhinje zove se gloton. Zborn. 16^a. — Kamo ti lipa ta kuhina? S. Margitić, isпов. 251. — *Metaforički*. Car... našu kuhinu lasno će spiniti. I. T. Mrnavić, osm. 160. Znaše da Oliva biti će dresela, zač joj zlu kuhinu pripravila biše u listu hinbenom, s kim tičeš teciše. Oliva. 36.

KUHINICA, *f. dem.* kuhinja. — U *Bjelostjencevu rječniku*: ,cucinetta, cucina piccola', ,coquinula', i u *Stuličevu*: ,parva culina'.

KUHINSKI, *adj. koji pripada kuhini*. Kuhlinski nož ,küchenmesser'. Kuhlinski ormar ,küchenschrank'. B. Šulek, rječn.

KUHTA, *m. sluga (djetić) što pomaže kuhaču i plaće posude u kuhinji.* — *Riječ je praslavenska, isporodi nsl. kuhta, češ. i pol. kuchta.* — *Postaje od kuhar ili od kuhinja (zar od srvnem. kuchen-knēht?).* — *U Bjelostjencevu rječniku:* kuhta, sokačić, kuhačić, subcocus, cocus, liza; *u Stuličevu:* 'tamulus in culina' *iz Habeličeva;* *u Voltigijinu:* 'guattero', 'küchenknecht'.

KUHTIĆ, *m. prezime (po ocu kuhti?).* — *xvi vijeka.* Tomaš Kuhtić. Mon. croat. 236. (1534).

KUHUKATI, *kühükâm, impf. dem. kuhati.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* 'coquitare'.

KÜJ, *vidi kud.*

1. **KÜJA**, *f. vidi kučka.* — *Po akcentu kao da je augmentativ.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide kučka).*

a. *u pravome smislu, vidi kučka.* a. Gori, lubo, kuja te rodila! Nar. pjes. juk. 426. Dok kuja repom ne vine, neće pas za nom potrcati. Nar. posl. vuk. 64. Zla kao kuja. (Kaže se zloj ženi. Mjesto 'kuja' reče se i 'kučka'). 90. Hvala mu kao (i) kuji koja je planinci sir pojela. 341.

b. *vidi kučka.* b. Kapetanu hoću ju tužiti, neka kuji on jezik zaveže, da za drugim drugi put ne laže. M. A. Rejković, sat. D4b. Ona kuja, orjatsko koleno, u vino mu bendeluke meša. Nar. pjes. vuk. 1, 543. Izdade me kuja Vidosava. 2, 110. On udara sestru Stojanovu: 'Poznaj, kujo, dvije mrtve glave!' 3, 270. Muči, kujo, a ne jubi moja! Nar. pjes. herc. vuk. 99. — *Ne u zlome mislu, vidi kučka, b pri kraju.* Kad to čula Zlatija devojka, spusti kuja toke na psima. Nar. pjes. vuk. 3, 296.

2. **KÜJA**, *f. vrsta plaće.* J. Bogdanović.

3. **KUJA**, *f. štap u tari da se vratilo ne okreće.* u Lici. F. Hefele.

KUJAČA, *f. ime žensko.* — *isporedi Kujava.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka.* Kujača, službenica Abramova. M. Vetranić 2, 286.

KUJANIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Jakov Kujanić. Rat. 407.

KUJANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Panta Kujanović. Rat. 142.

KUJATI, *kujam, impf. u Stuličevu rječniku:* v. kuhati. — *nije dosta pouzdano.* — *isporedi 1. kujati se.*

1. **KUJATI SE**, *kujam se, impf. nalazi se od xviii vijeka u dva različna značenja koja ipak mogu biti u nekoj svezi među sobom.*

a. *pretvarati se.* — *U Bjelostjencevu rječniku:* kujam se, v. jalim se, i u Voltigijinu: 'simularsi, fingersi', 'sich verstellen'.

b. *spuštati krila.* — *U Stuličevu rječniku:* 'alas paulatim demittere'.

2. **KUJATI SE**, *kujam se, impf. coire (de canibus).* F. Kurelac, dom. živ. 45.

1. **KUJAVA**, *f. ime žensko.* — *xiv i xv (i xvi) vijeka, a između rječnika u Daničičevu (žena kraja bosanskoga Ostoje 1399—1420).* Gospojom Bogom darovanom mi kralicom kirs Kujavom. Mon. serb. 236. (1399). Gospodom kralicom Kujavom. 276. (1410). 294—295. (1420). Gospoda Kujava er tamo u selu za Tvrdka udara djevojku Veselu. M. Držić 443.

2. **KÜJAVA**, *f. selo u Bjelopavličima.* V. Lešević.

KUJAVČE, *f. pl. (?) ime zaseoka u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 24.

KUJAVICA, *f. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkome.* K. Jovanović 176.

KUJAVIĆ, *m. pl. ime plemenu (ili selu?).* — *U jednome primjeru xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (Kujavić, kraja bosanskoga Tvrtka Tvrtkovića v. 'Kujavić' 1406).* Što nam velikost krajevstva ti piše za vlahu Kujaviće s iněmi vlasi. Spom. sr. 1, 82. (1406).

KÜJE, *f. hyp. Kujača.* — *Akc. se mijenja u voc. Kúje.* — *U istoga pisca u kojega ima i Kujača.* O Kuje, ži mi ti! M. Vetranić 2, 323.

KUJĚTINA, *f. augm. 1. kuja.* — *U naše vrijeme u Lici.* J. Bogdanović. M. Medić. 'Dobar čok čemu kraja nije, ali mu e žena pusta kujetina'. J. Bogdanović.

1. **KÜJICA**, *f. dem. 1. kuja.* — *U naše vrijeme.* Podmetne jednu kujicu mesto diteta. Nar. prip. mikul. 21. Šarena kujica pred kućom laje. od-gonetaj: pratjača. Nar. zag. novak. 175.

2. **KÜJICA**, *f. vidi kujičar.*

KÜJIČAR, *m. neku vrst žepnog noža zovu kujičarem; a deko mu reče i: 'kujica'.* Kujičar nož zatvora se u korice, samo su mu korice drvene. J. Bogdanović.

KUJIČ-BARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome.* Šljivar u mestu Kujič-bari. Sr. nov. 1872. 118.

KÜJIN, *adj. koji pripada kuji.* — *Kod mjesnoga imena.* Kujin potok. Potok Borci kod Daruvara. D. Hirc.

KÜJISATI, *kujišēm, impf. vikati s munare (kao mujezin) pozivajući Muhamedovce na molitvu.* — *isporedi kujišiti.* — *Vaša da je od turske riječi, ali ne znam od koje.* — *isporedi kujuš.* — *U naše vrijeme.* Ukori hođa popa: 'Ma da je tvoja vjera od moje bolja, i ti bi kao i ja po pet puta na dan kujisao s munara, te sazivao svoj narod da se Bogu moli'. Nar. prip. vrč. 90. On kujiš kano hođa na gamiji: 'kujuš kujuš'. Nar. prip. bos. 1, 52.

KUJIŠITI, *kujišim, impf. vidi kujisati.* Oga turski kujiši u munari. M. Pavlinović.

KUJ-KOVÂČ, *kuj-kováča, m. vidi kovač.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Da beremo zlatne rese, da nosimo kuj-kovaču. Nar. pjes. u Magazin. 1866. 99.

KÜJNA, *vidi kuhina.*

KÜJNĬ, *vidi kuñi.*

KUJNIK, *m. ime dejama selima u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 121. 129. — *Vaša da bi pravi oblik bio kuhinik, vidi prvi primjer.* — *Pomiñe se još od xv vijeka u latinskome spomeniku.* Zwikowcz, Kamaryoca, Kuhynnyk, Chy-glenyk et Pethowalcz. Starine. 5, 124. (1489). Priko Slatinika, Stupnika, Radovaña, Orijevca, Kujuika, ... M. A. Rejković, sat. H2b.

KÜJNA, *vidi kuhinja.*

KUJO, *m. ime muško (jamačno ipokoristik).* — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* I sokola Kuja Markovića. Ogled. sr. 486.

KUJUNGEVIĆ, *m. pl. ime zaseoka u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 21.

KUJUNGIJA, *m. (u množini f.) zlatar, tur. qujumgy.* — *isporedi kulungija.* — *Nalazi se i pisano s -č- mj. g.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide zlatar).* Zaludu je nauk kujunčiji, kosaču ... I. Anđić, vrat. 199. Zove Orun mlade kujunčije. And. Kačić, razg. 90a. Rukave su vezile navezle a vence su kujunčije

vile. Nar. pjes. vuk. 1, 5. Oj Boga ti, kujungija Janko! da ti pošlem malenu paricu, sakuj meni v'jence i oboce. 1, 167. Bog ubio kujungije koji zlate sve noževe! 1, 187. Imam brata mlada dobra kujungiju, skovaće mi prsten i veći i lepši. 1, 429. Zlatu će se kujungija naći. (Dobra će stvar dočekati onoga koji je ne dostojan). Nar. posl. vuk. 91.

KIJUNGIJIC (Kijungić), *m. presime (po ocu kujungiji)*. — *U naše vrijeme*. Na sokola Kijungića Đura. Nar. pjes. vuk. 2, 585. Braća Kijungijici, trgovci iz Lijevna. 2, 661. (*među prenumerantima*).

KIJUNGIJIN, *adj. koji pripada kujungiji*. — *U Vukovu rječniku*: 'des gold- und silberarbeiters', 'aurificis, argentarii'.

KIJUNGIJINICA (kijunginica), *f. kujungijina žena*. — *U Vukovu rječniku*: 'kijungijnica', 'die goldschmiedin', 'uxor argentarii'.

KIJUNGIJINKA (kijunginka), *f. žensko čelade što radi kao kujungija (ovako je u primjeru značenje, ali Vuk tumači kao da je isto što kujungijnica)*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena, i otale u Vukovu rječniku* (kijunginka) *uz kujungijnica s primjerom*: Od devojke mlade kujungijnke, *vidi*: Te donesi onu čašu zlatnu što no sam je skoro kupovao u bijelu Varadinu gradu od devojke mlade kujungijnke. Nar. pjes. vuk. 2, 183.

KIJUNGIJINSKI (kijunginski), *adj. vidi kujungijski*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kijunginski *uz kujungijski*). Ako zatisnemo uši od kujunginskog nakovja. M. Pavlinović, razl. spisi. 894.

KIJUNGIJSKI (kijungjski), *adj. koji pripada kujungijama*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('goldschmied-', 'argentarii'). Zanimati se u Nišu rade ovi: terzijski, abagijski, obućarski, užarski, kujungjski, ... M. Đ. Miličević, kralj. srb. 129.

KIJUNGIJLUK, *m. tur. qujumgylyk, kujungijn zanat*. — *U Vukovu rječniku*: 'die goldschmiedekunst', 'aurificis ars'.

KIJUŠI, *glas kojim se hoće da pokaže kako mujezin viče s munare, vidi drugi primjer kod kujisati*.

KIJUŠIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome*. Statist. bosn. 14.

1. KŪK, *m. kućine*. — *Naj češće u množini (kuci?)*. — *-u- stoji mj. negdašnjega l.* — *Riječ je praslavenska (klъkъ), isporodi stslav. klъkъ, rus. клокъ, češ. kluk, polj. klaki (pl.)*. — *Između rječnika u Daničičevu*: klъkъ 'stuppa' (upravo samo u množini kao sada kućine). — *Ašte kto vъzъmъ (ijika) vъ klъcehъ i položiť podъ glavu žene ne vѣdušti jej ... Sredovj. liječ. jag. star. 10, 114. Hotij pogledati ove moje ruke ... kako strilom luke nih će otežati, k stupu kako kuke u klupko svezati*. M. Marulić 175. Jabuka u klupko od kuka stvorio se. M. Vetranić 2, 131. Šta ću vam krivo kazivati ili vam zamotavati kuke u kućine? V. Vrčević, niz. 85. Kŭki (nom. pl.) 'stuppa'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 12. Kuk, naj prostije predivo. u Ogulinu. F. Hefele.

2. KŪK, kŭka, *m. coxa, femur, kost u boku, bedra*. — *-u- stoji mj. negdašnjega l.* — *Riječ je stara (klъkъ), isporodi (stslav. klъka), novoslov. kolk, bug. kŭk*. — *Između rječnika u Bjelostjencevu (kuk, prasje stegno, 'perna'), u Jambrešičevu ('perna, petaso'), u Stuličevu (v. zarebrnik) (is Habdeličeva), u Volitičijinu ('coscia; presciutto'*

'hŭfte, schinken'), u Vukovu ('das hŭftbein', 'os coxae').

a. *uopće (u primjerima u čeladeta i u koña)*. Od straha se potu kuki. Jačke. 222. Dok on ovoga sveže, drugi potegne iz puške, te ga rani u kuk ... Ostane malo rom i tane mu ostane u kuku. Vuk, dan. 4, 18. — I pod nime dođe zakućio, sve od kuka do stražnoga šluka Nikolina rascijepila čorda. Nar. pjes. juk. 289. Pak poteže paklenu kangiju, i prifaća po butovim dogu sve od kuka do stražnoga šluka. 518. Dobar dore na kukove pade. Nar. pjes. marj. 76. Kŭk 'coxa, femur'; kŭk 'os coxae'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8. 12.

b. *u osobitome značenju, slana bedra svinjska (but, butina), vidi pršut, šunka (vidi u rječnicima)*. Kuk, šunka (na Visokom). L. Mrazović. Kuk, kost u sredini šunke. Belec u Zagorju. D. Hirc. — *Mislím da amo pripada i ovo*: Obišao kuća kao miš kuka. (Reče se za skitnicu). Nar. posl. vuk. 229.

3. KŪK (kŭk), kŭka (kŭka), *m. veliki kamen, hrid*. — *-u- stoji mj. negdašnjega l.* — *Mislím da je ista riječ što 2. kuk u prenesenome smislu*. — *Od xiv vijeka (vidi b, f), a između rječnika u Belinu (kŭk, 'un sasso grande' 643a), u Stuličevu ('magnus lapis, rupes'), u Vukovu: kŭk, kŭka (u Dalmaciji) veliki kamen (stijena), 'der felsen', 'saxum'*.

a. *uopće*. Nu se čuj (čuvaj) od kuka, koji je posred ne (propasti). N. Najlašević 1, 189. Ako ona plav nemila od mora se ne proždrije, o kuk li se ne razbije u tisuću mrva. I. Gundulić 87—88. Na onomu golom kuku s koga općim odizgora prostirući s trstima ruku varat ribe ... 40. Na Regepa kuk se obali, i istište mu van utrobu; u stijenju su mnogi ostali ukopani živi u grobu. 524. Više gola kuka onoga koji gleda put zapada. G. Palmotić 1, 102. Tad se uspe na kuk hrida da mu bolji slihodadem ... Sklopi ruke, vas se strese, i kuk na kuk učini se. J. Kavanin 434b. Pomaža kuk, a na kuku crkva. S. Lubiša, prip. 2. Kŭk 'saxum prominens'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 8. Kŭk 'saxum prominens'. 12.

b. *kao mjesno ime*.

a) u Bosni. aa) planinski vis. Kŭk. Glasnik. 22, 57. 21, 356. — bb) zaselak u okrugu travničkome. Schem. herceg. 1878. 190.

b) Kŭk, velika planina, kad se iz doñega Lapca ide na Udbinu. M. Medić.

c) Kuk i Šuperka mjesna su imena (blizu Cavtata). L. Zore, rib. ark. 10, 358.

d) zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 55.

e) Kŭk, ždrijelo silazeći u Izgori(?).

f) Bijeli Kuk, u Daničičevu rječniku: klъkъ, selu je Brčelima išla međa, u Béli Klъkъ, s Bēloga Klъka preko na Drēns'. Mon. serb. 114. (1821—1836).

4. KUK, *m. nejasna riječ u rukopisu xvi vijeka: po svoj prilici stoji pisarevom griješkom mj. kuća*. Sunačnomu kuku pokloni se Aleksandar (prije toga ima o kuki sunačnoj gdje vaju da treba čitati kući). Aleks. jag. star. 3, 287. u drugijem rukopisima sunčano(j) kući, vъ slъnъčnъmъ gradu. nov. 92, va slnčaniye ramine.

5. KUK, *m. vidi 2. kuka*. Kuk, 1. Humulus lupulus L. (Visiani); 2. Tamus communis L. (Visiani); 3. Sonchus oleraceus L. (Visiani). B. Šulek, im. 181.

6. KŪK, *m. vidi gak*. — na Neretvi. M. Pavlinović.

1. KŮKA, f. kao oruđe (naj češće gvozdeno) tako nakrivljeno da se može nim što hvatati i vlačiti, ili da se na ono može što objesiti. — Ispoređi kučalica, kvaka. — Korijsenu kuk kao da je značenje nakriviti, vidi kukonos. — Ima i bug. kuka. — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kuka, kučalica 'uncus, uncinus' i kod kjuke; kuke od samara 'clitellae'), u Bjelostjencevu (v. kjuke), u Stuličevu ('uncus, uncinus'; kuke od samara 'clitellae'); u Vukovu ('dor haken', 'uncus', n. p. kuka od drveta kojom se dohvataju grane od trešanja; kuka gvozdjena na kantaru itd.).

a. uopće. Vidjeh djavle paklene gdi iz peći paklene izodahu noseći kuke gvozdene i mone se hitahu da bi me dokučili. M. Divković, bes. 185b. Kuke gvozdene stavi u usta bogatcu. zlam. 95. Rasdrť kukami gvozdenijem. P. Posilović, nasl. 127b. One gvozdene kuke, ili bolje rekavši udice, za meso zapiňahu, a kad ji oni iztezahu, sobom meso iznošahu. J. Banovac, razg. 160. Pusti Ćemu na čerk u zicu, na uzici kuke od čelika, izvuče ga do pola tavnice. Nar. pjes. vuk. 3, 122. Pa izvadi gajtan-merdevine i na Ćima kuke od čelika; baci kuke uz visoku kulu, zakučise kuke za jabuke, zakučise kuko za demire. Nar. pjes. hörm. 1, 351. Pa izvadi (iz torbe) kuke i teneše. 2, 196. Baba ide po kući, noge joj vise o kuci. odgonetaj: obuća kad se skine veša se o kuci. Nar. zag. novak. 147. Kuka koja je privezana za oje pa se Ćom zakači ona grana što je pod plastom, kad se plašće svlači na jedno mjesto. Vuk, rječn. kod ojište. Turci se kroz zemlju tako prikuće k srpskome šancu, da su kukama otimali barjake i oni od Srba i Srbi od Ći. grada. 87. Načini pedeset kuka od zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 26, 6. Pošto ih gancima i kukama posmucuju. S. Ćubiša, prip. 277.

b. u osobitijem značenjima.

a) u Srijemu 'muška kopča', a u Crnoj gori 'kovčar'. 'Imam spona, ali nemam dosta kuka; kako bi bilo, da otkinem 3 kuke sa starih natikača?' u Dobroselu. M. Medić. — Ispoređi kukac, kovčar, mužjak.

b) zakučasta igla kojom se plete. Nijesam ja navikla ralu ni sjedbi no igli i kuki (kriva igla). S. Ćubiša, prič. 122.

c) vidi u Vukovu rječniku: s jedne strane kao pouzak trnokop, a s druge kao veliki kljun 'österr. krampe', 'harpaginis genus'. ovakijem se kukama po kamenitijem mjestima naj više kopa i radi; i može biti da se ovaka kuka misli u onoj poslovici: Kad ustane kuka i motika; cf. kluna, čaklja [1, objetalica, pijuk 3, trnokop 2]. Ti ne piješ mlaćenicu batom bivenu nego vino kratošiju kukom traplenu. Nar. pjes. vuk. 1, 31. Pobacajte kuke i motike. 4, 344. Kad ustane kuka i motika (biće Turkom po Mediji muka). Nar. posl. vuk. 122. Kuka i motika. (Pripovijeda se da su Nijemci uhvatili đavola, pa ga pitali šta je lijek. od kuge, a on im kazao: kuka i motika, t. j. vuci mrtvaca kukom u grob pa motikom zakopaj. tako se to sad uz riječ govori i za druge bolesti, a kašto i za moralne pogreške. U Crnoj Gori 'kuka' znači čaklja ili kluna — s jedne strane kao uzak trnokop a s druge kljun — i u ovome smislu biće ono: 'Kad ustane kuka i motika'. 163. Piši kukom po ledu. (n. p. kad je kome dužan ko od koga se ne može naplatiti). 248. Kad kaluđer dignu kuku i motiku. S. Ćubiša, prip. 73.

d) u ovome primjeru vaša da znači uvojak

(na kosi). Jedna vspored druge napravila si kuke, junakom blazine s kimi je prehine. Jačke. 249.

e) virgula, snak dijeljena riječi i rečenica u pisanju, vidi zapeta. — U rukopisu XVIII (?) vijeka. Meždustročije, si reč kuka. Konstant. filoz. star. 1, 29.

f) nešto nakrivljeno kod vezeňa. Koliko je na marami grana, toliko mu na srdašcu rana! koliko mu po granama kuka, toliko mu na srdašcu muka! Nar. pjes. vuk. 1, 271. Koliko je na marami kuka, onoliko g' uhvatilo muka. Nar. pjes. kras. 1, 152.

g) u ovome primjeru kuka savija grane (na drvetu) vaša da znači da se grane (od starosti) krive i kršlave: Od tog duje još raste jabuka, grane kašne joj savija kuka. J. S. Belković 147.

h) mjesto gdje se rijeka okreće (na krivo). Kuka, flusskrümmung. Zbornik zak. 2, 700.

i) drvena Ćulaška (u okrugu biogradskome oko Grocke). Ć. Stojanović.

k) na samaru, vidi u Mikajinu i Stuličevu rječniku.

2. KŮKA, f. (češće u množini kŮke), Tamus communis L., Ćeka trava što se jede (vidi u Vukovu rječniku). slična je divljem sparogama, ali nije ni sparoga ni hmeľ. — Može biti da je ista riječ što 1. kuka (mladice se savijaju). — Od XVII vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kuke, trava, hmeľ, 'lupulus, lupus salictarius') gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (kuke, trava, 'lupulus'), u Vukovu: (u Dubrovniku) po naj više pl. kŮke 'art spargel', 'asparagi genus [Asparagus officinalis L. ?]'. u Dubrovniku se kuke obare pa se hladne jedu s ujem i s octom ili limunom. Kuka, vite nera (na Visovcu, prije našega vremena), Tamus comunis L. (Vodopić), v. kuk. B. Šulek, im. 181. Kuke, 1. lupuli (Kuzmić, Durante, Stulli), giunco odorato (Stulli), Humulus lupulus L.; 2. v. Kuke crne, Kuk. 181. — Kuke crne, vitis nigra (Durante), Tamus communis L. (Lambl.). 181. — Kuke divje, vitis sylvatica (Durante), Bryonia dioica Jacq. 181.

3. KUKA, f. školjka (ili vrsta školjke?). — U naše vrijeme u primorju, a između rječnika u Stuličevu ('conchilium'). Kuka, školjka, 'conchiglia'. Progr. karl. gimn. 1878. 41. — Vaša da je romanska riječ od lat. concha: on je postalo a pak u.

4. KUKA, f. mjesno ime. — vidi i 3. Kuke.

a. zaselak u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 29.

b. KŮka, česma. u Zabučiju do Užica. Ć. Stojanović.

1. KŮKAC, kŮkca, m. a) vermis, larva, cre; b) insectum, buba uopće; c) Anobium pertinax L., Ćeka buba što grize jelovinu i kŮcka jednako kao sahat (nem. todtenuhr); d) Paronychium tendinosum, crň (nem. fingerwurm). — -a- stoji mj. negdašnjega b. — U sjeverozapadnijem krajevima i u nšlovenskome (kukec sa značenjima c) i d)), a između rječnika u Bjelostjencevu (kajkavski kukec, 'vermis'; kukec, bol, 'phagedaena'), u Jambričevu (kukca bol imajući, 'phagedaenicus'), u Voltigijinu ('verme', 'wurm').

a) crv. — U Bjelostjencevu i u Voltigijinu rječniku.

b) buba uopće. — U Bjelostjencevu rječniku: kukec koji pupje ili oka trsova je i kvari 'ipes et ips'. — koji žitek kvari 'ois'. — koji drevje 'thrips l. trips'. — koji opravu 'ois'. — kukec šestimi nogami obrh vode držeći, tipula. — v. centipeda.

c) *Anobium pertinax* L. Kukac (kukač), *Anobium pertinax* L.: K. Crnogorac, zool. 187.

d) *crn* (ili *nokojeđa*). Kukac, ime čiru, što se dugo ispod nokta prsta sabire. u Prigorju, Zagorju, Posavini. F. Hefele. *vidi* i u *Bjelostjenčevu* i *Jambrešićevu* rječniku.

e) u naše vrijeme neki pisci zovu ovako bube u kojijeh su gornja krila tvrđa kao kora (colaeoptera). — U *Sulekovu* rječniku: „kăfer“.

2. KŪKAC, kŭkač, m. *vidi* kovčar. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* s dodatkom da se govori u Hercegovini. Na s' obuče od sahe čakšira, pri njima su kukci poslašćeni. Nar. pjes. juk. 240.

1. KŪKÂČ, kŭkâča, m. *vidi* 1. kuka, a. Načinile bijahu kukač da nime dovate kada im što treba. Bos. vila. 1889. 12.

8. KŪKÂČ, kŭkâča, m. *vidi* 1. kukac, c).

8. KUKAČ, m. ime muško (?). — Potvrđen je samo adjektiv posesivni kod mjesnoga imena u Bosni. Bosna (rijeka) kod Kukačeva šamca utiče u Savu. F. Jukić, zemlj. 8.

KUKAČEV, adj. *vidi* kod 8. Kukač.

KUKALIN, m. *vidi* u *Daničićevu* rječniku: Kukulins, selu je Nistri išla međa „do Kukulina Studenca“. G(lasnik). 15, 279. (1948?). cf. Kukanins.

KUKALOVAC, Kukulovca, m. mjesno ime u naše vrijeme. Do Kukulovca. Rat. 114.

1. KŪKAĻ, kŭkĵa, m. šeput, zamka. uzao je svezan na kukaĵ, kad se može lako da odriješi, inače je svezan na smršak. u Lici. V. Arsenijević. Svezati što „na kukaĵ“ kaže se n. pr. kad se veže onako kao što se veže svitlák od gaća ili podveza; inače je mrtvovoice svezano, a tad se ne driješi lako. u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi* kukuljic.

2. KŪKAĻ, kŭkĵa, m. kad se pletića igla zapili, onda se ono zove kukaĵ. u Dobroselu. M. Medić.

KUKAĻKA, f. *vidi* kukavica, b. — U jednoga pisca našega vremena. U to mire zakuka kukaĵka neka stara prošnjakiņa baka. Osvetn. 6, 68.

KUKAĻNAČA, f. vrsta jabuke. Kupčina doña. D. Hiro.

KUKAŊIJA, f. kukaŋe. — S turskijem nastavkom. — U naše vrijeme. Stane ga kukanĝija i pomagŋavina. Magaz. 1868. 58.

KUKANIN, m. *vidi* u *Daničićevu* rječniku: Kukanins, selima je Slamodraži, Dobrodojanima, Neprobištima, Momuši i Bijeloj Crkvi išla međa „na Kukanins Studenc“. M(on. serb). 18. (1233). cf. Kukulins.

KUKANOŠA, m. nadimak čovjeku sa kukastim nosom. u Bačkoj. V. Arsenijević. — *isporedi* kukonos.

KUKAŊ, m. *vidi* u *Daničićevu* rječniku: Kukaŋ, vojvoda je Sandaĵ bio „u Kukaŋu“ i „pod Kukaŋem“. M(on. serb). 329. (1423). (Spom. sr.) 2, 85. (1429). to će biti sadašnje selo Kukaŋ na Bosni blizu Vranduka. Zemlj. bos. 88. na kartama „Kakanj“.

KŪKAŊA, f. kukaŋe. — U jednom primjeru našega vremena. Prepade se i pomisli da umrije, i stade je kukaŋa i lelekaŋa za majkom. Nar. prip. vrč. 54.

KŪKÂNE, n. djelo kojijem se kuka (*vidi* 1. kukati). — *Ismědu* rječnika u *Stuličevu* (kukaŋe „ululatus“) i u *Vukovu*. Nećeš li slušati jauke i

kukanje tolikih krstjana po paklu. L. Ľubuški 12. Kad je došla u bijele dvore, začu lelek i začu kukaŋe, staru majku Jova kukajući. Nar. pjes. hero. vuk. 91. I zahući zemlja od kukaŋa. P. Petrović, gor. vijen. 45.

KUKAR, m. ime selu u Dalmaciji u kotaru sišskom. Repert. dalm. 1872. 29.

KŪKARA, f. *vidi* u *Vukovu* rječniku: kuka što se nom vuku navilci, vide ojište. — Ličina kojom se veže plašće kad se vuče kukarom. kod plašćaća. — *Akc. se mijēna u gen. pl. kŭkārā*.

KUKARI, m. pl. ime plemenu. — xv vijeka. Pavao Hatežević od plemena Kukari. Mon. croat. 147. (1492). *vidi* i: „Stephanus Mylwhynych de genere Kukarow“. Mon. croat. 171. (1500).

KUKAS, m. prezime. — U naše vrijeme. V. Bogišić, zborn. 15.

KŪKAST, adj. nakrivljen kao kuka. — U *Vukovu* rječniku: „hakenförmig“, „uncinatus“.

1. KŪKATI, kŭkām, impf. cuculare, pjevati kao kukavica (kuku, kum). — *Akc. se ne mijēna* (aor. 2 i 3 sing. kŭkā). — *Jamačno je riječ praslavenska, isporodi* (rus. кукарь, мрмљати), češ. kukati, poj. kukač. — *Postaje od kuku. — Između rječnika u Stuličevu*: „cantar del kuko (sic), lamentarsi“, „queri, conqueri“, „ululare“, i u *Vukovu*: 1. „guck guck schreien“, „clamo cu cu“, („vom guckguck“). — 2. „wehklagen“, „ululo“.

a. u pravome smislu (glas u ptice kukavice). Kukavica blizu kuka, zlo će se dogoditi. A. Bačić 56. A kuka joj tica kukavica usred Seña na bijeloj crkvi. Nar. pjes. vuk. 3, 223. Zelene se lugovi posavski i kukaju siŋe kukavice. 3, 373. Listaj, goro, kukaj, kukavico. Nar. pjes. u Vuk, rječn. kod kukavica. Zato svaka Srpkinja kojoj je brat umro plaće i danas kad čuje kukavicu gdje kuka. Vuk, živ. 224. Ptica kuka, a kara je Luka. Osvetn. 2, 40. Kad kukavica dođe blizu te kuka nije na dobro. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 67. — *Amo mogu pripadati i ovakovi primjeri (u pjesmama) u kojima kukavica stoji metaforički za čelade*: Kukala je crna kukavica usrid zime kad joj nije vrime; nije ono crna kukavica, već je ono Jačinta gospoja. And. Kačić, razg. 41a. Zakukaše do tri kukavice: ... koja kuka, nikad ne prestaje, to je jadona Jovanova majka; koja kuka jutrom i večerom, to je tužna Jovanova seja; koja kuka, kad joj na um padne, to je mlada Jovanova Ľuba. Nar. pjes. vuk. 1, 430. A što kuka tica kukavica, ono jeste proto Milutine. 4, 177.

b. sam se glas u kukavice shvaća kao znak žalosti, zato je u našem narodu (osobito kod ženskih), ali nije rijetko ni kod muških) običaj vikati: kuku! u velikoj žalosti, te po tome kukati znači vrlo često što i jaukati, jadikovati.

a) ostaje neprelazni glagol.

aa) uopće. aaa) subjekat je žensko čelade. O! mnoga ti bula kuka kunu! V. Došen 35b. Ona kuka kano kukavica, a uzdiše kano udovica. Nar. pjes. vuk. 1, 256. Mući, šcerce, u jadu kukala! 1, 466. Ona kuka Mari čelo glave. 1, 553. Ona trči svome gospodaru kukajući i lice grdeći. 2, 16. Već m' ostavi mladu bez zakletve, da ti kukam kao kukavica, da prevrćem kao lastavica. 2, 209. Osta Vilip nogom kopajući a Ľuba mu mlada kukajući. 2, 855. A ja, sine, kukam na garištu. 2, 267. Tako u jadu ne kukala! Nar. posl. vuk. 811. Žena kuka u vas glas. S. Ľubiša, prip. 201. Ni' mu kuka pri opijelu majka. Osvetn. 2, 25. Na groblje će pre doći nezvan kako se čuje da ko kuka nego

na slavu ili na svadbu. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 68. — *bbb*) subjekat može biti muško. Da bih znao do sutra za plotom kukati. M. Vetranić 2, 325. Videć sliku jedna Osina ki jur kuka. J. Kavašin 404b. S lijeve strane množ kukat će svijeh hudoba. 564b. Ki ga vide sve oni pivaju, ki ne vide sve oni kukaju. L. Lubiški 52. Kuka kralju kano kukavica: „J6 Kaica, moje čedo drago!“ Nar. pjes. vuk. 2, 489. (Trgovac) kukajući otide doma. Nar. prip. vuk. 137. Raćenik stane da kuka i leleće. S. Lubiša. prip. 245. Kuka čaća, a jauče majka. Osvetn. 4, 46.

bb) kad je uzrok žalosti čelade što je umrlo ili što neživo što se izgubilo, može se izreći instrumentalom s prijedlogom za. Kad je prvi put umro Lazar, sestre njegove Marta i Marija zavjetuju se da će kukati za him dok su žive. Vuk, rječn. kod kukavica. Kukam i lelećem za mojom krvavom mukom. Pravdonoša. 1851. 81.

cc) u ovakovijem primjerima stoji kao proklestvo kojijem se želi kome smrt (da majka za him kuka): Noka bježi, kukala mu majka! Nar. pjes. vuk. 4, 365. Oj serebare, kukala ti majka! Pjev. crn. 210a.

b) može biti prelazni glagol a objekat je umrlo čelade. Brata kuka, ovako govori... Nar. pjes. herc. vuk. 68. Kuka majka svog jedinka sina. 91. Pa potrči k majci kukajući svog oca. Nar. prip. vrč. 9. Ako me kukaš a 'no me žali. V. Bogišić, zborn. 588. A luba mu plaćom selo gluši, svoga živa kukajući druga. Osvetn. 1, 69. Mene moja neće kukat majka. 2, 70. Nit' na nami ostati će kletva, da nas kuka sjerotina tužna u sužanstvu. 8, 99. Boj se bio i padale glave, ne pita se, koga kuka majka. 7, 54. — *Ovakovi je smisao i u ovijem primjerima u kojima je subjekat majka što kuka za mrtvijem sinom* (srećom od napretka, od srca): Što m' ovako jednu ucijeli, da ja kukam sreću od napretka, od napretka, od srca svojega! u Vuk, kovč. 101. Jer si ovo dočekala, da ti kukaš sreću tvoju od napretka, od srčana srca tvoga. 101.

2. KUKATI, kŭkām, impf. čačkati (zube). — *Akc. je kao kod 1. kukati.* — *Može biti u svezi s 1. kuka.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* „Kad si se naio, a sad kukaj zube.“ P. Budmani.

KŪKAV, adj. jadan, nesrećan (uprav za kojijem se kuka). kaže se žaleći ali gdje gdje uz preziranje (vidi b). — *isporedi kukavan.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu:* vide [jadan] kukavni s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerima: Znam ja kukava kukavica! (Nar. prip. vuk. 2 295). Kukave bile!

a. uopće, naj češće o čeladetu, ali se može kazati i o životini i o drugome čemu. Kom' (osudeniku) rijeh: Kukav gdi propade? J. Kavašin 894a. Žalosni i kukavi Adame. I. J. P. Lučić, razg. 43. I kukava gladna dica. V. Došen 39b. Kukavi bolestniče, kuda si napro? Đ. Rapić 69. Kada kume lice ugledao, odmah se je kukav razbolio. Nar. pjes. marj. 23. Ali nema (čim se kleti) kukavi Juriša, već van da bi svojom desnom rukom. 121. On kukav bez oružja ne može ništa. Nar. pjes. u Magaz. 1869. 74. — I naći će, svit kukavi da se s jednim časom bavi. V. Došen 46a. — Kukavi pas lovački cio dan zeca tira i sasvim umoran jedva ga ufati. Đ. Rapić 874. — Jesu na krvavu kasapnicu određeni (volovi), kukava im indi njihova deblina 286.

b. s preziranjem, isporedi kukavica, a, c). Kukav Ezau djelom leće proda bratu prvo-

rodstvo. J. Kavašin 26a. Pod slidećim carom Mihailom Stratiotikom, kukavim starcem komu pristojnije bijaše u postelji ležati nego na pristolu carskomu siditi. A. Kanižlić, kam. 467.

1. KŪKAVAC, kŭkāvca, m. kukav čovjek. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padežima, osim nom. sing., i gen. pl. kŭkāvāca.* — *U svijem primjerima s preziranjem, vidi kukav. b.* — *Postaje od kukav nastavkom сѣ.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu:* „ein armer unglücklicher mensch“, „miser“ s primjerom: Što ću kukavac sihi! (radi sihi može se shvatiti kao da je ista riječ što i 2. kukavac). Ovaj kukavac psuje vaše veličanstvo. M. A. Belković, sabr. 9. Nećeš, kukavče, u istinu sam biti. 37. Ne budali, kukavče. D. Obradović, basne. 285. Dosta već, Malenica, kukavče! živ. 66. I u Dobroselu se čuje, kad koga žale: „Šta ćeš sad, kukavče moj?“ M. Medić.

2. KŪKAVAC, kŭkāvca, m. tica, mužjak kukavičin, n. p.: Čuju Ere kukavca i prdavca pa pođu na put misleći da više snega ne može biti. kad al' sneg mal' ih ne zaspe. jedva kući dođu i reknu deci: „Ne verujte ni kukavcu ni prdavcu.“ Ž. Radošić. Zakukala kukavica... Pitala je mlinarica: „Što ti kukaš, kukavica?“ „Kako ne bih zakukala, kad me daju za kukavca, a ja neću za kukavca.“ Nar. pjes. krsić. 1, 133. — *Akc. je kao kod 1. kukavac.* — *Postaje od 1. kukavica promjenom nastavka, a ne od kukav.*

KŪKĀVAN, kŭkāvna, adj. vidi kukav. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu:* kŭkāvni, „traurig“, „moestus“. cf. [vide] jadan.

a. adj. Čovik kukavni. B. Leaković, gov. 46. Ode kukavna baka put carevih dvora. Nar. prip. bos. 1, 98. Vjero prava, kukavna siroto! P. Petrović, gor. vijen. 24. Na oči ti iznose narod neuređan, kukavan. M. Pavlinović, razg. 52. Sin kukavnoga prodavca kipića. rad. 67. — Tu kukavnu večeru počmu ova dvojica večerati. Nar. prip. bos. 1, 27. O kukavno srpstvo ugašeno! P. Petrović, gor. vijen. 2. Lazar Branković, da uživa sam kukavno vasalstvo. M. Pavlinović, razg. 82.

b. adv. kŭkāvno. Moram ovako kukavno živeti. Nar. prip. mikul. 106. Kukavno i nevoljno živim. S. Lubiša, prip. 174.

KŪKĀVČEV, adj. koji pripada kukavcu (vidi 2. kukavac). A steć nećeš u planini druga, ter ćeš dopast kukavčeva ruga. Osvetn. 2, 35.

KŪKĀVČIĆ, m. dem. kukavac. — *U jednome primjeru našega vremena, gdje po smislu može značiti jedno, siromašno dijete, ali je veća prilika da znači mlado u ptice kukavice (dakle dem. 2. kukavac) koja podmeće svoja jaja u tuđa gnijezda.* (Govore Crnogorci u Kućima:) Kukavići što se od njih (od Arbanasa koji su se naselili u Kuće) ležu neće da govore srpski. S. Lubiša, prič. 53.

KUKĀVEL, m. kažu kukavnu i nemoćnu (nejaku) čovjeku. „U što si se ti upleo, kukaveju moj!“ u Dobroselu. M. Medić. „O moj žalosni kukaveju, pa se i ti ženiš!“ J. Bogdanović.

KUKĀVELICA, f. kukavo žensko čelade, žensko kao kukaveļ. — *U naše vrijeme u Lici.* „Kako se ona prežalosna kukavelica smije udati?“ J. Bogdanović.

KUKAVIC, m. Upupa epops L., pupavac. Kešinci u Slavoniji. D. Hirc.

1. KŪKAVICA, f. Oculus canorus L., posmata ptica u koje je glas kao kuku. — *Riječ je onomatopjejska, isporedi 1. kukati, te ako se i na-*

hodi u mnogijem jesicima riječ od iste osnove (n. p. rus. кукунка, češ. kukačka, kukavka, kukučka, polj. kukawka, kukułka, pa i niem. kukuk, engl. cuckoo, lat. cuculus, franc. coucou itd.), to nije nikakav dokaz sa srodnost, osim bug. i nslav. kukavica što je ista riječ (ispoređi i češ. kuka- vička). — U Mikaljinu i u Stuličevu rječniku. i u nekijem primjerima u pisaca (vidi b) nije pravo značenje, jer su pisci pomiješali ovu riječ s kuku- vika. — Od xvi vijeka (u knisi pisanoj crkvenijem jezikom, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod kukavica), a između rječnika u Vrančičevu (cu- culus'), u Mikaljinu (kukavica, ptica, ulula, bubo, aegalius'), u Belinu (cucuo, cucolo, uccello', cu- culus' 240b), u Bjelostjencu (v kukuvača), u Stuličevu (kukavica, ptica, allocco, barbagianni, uccello', bubo'), u Voltigijinu (cucuo, cucolo', guckuck'), u Vukovu: 'der guckuck', Cuculus [canorus L.²; cf. pjevačica].

a. u značenju sprijeda kazanome.

a) u pravome smislu. često se u pjesmi do- daje pridjev siha.

aa) uopće. Obljetaju kukavice i ga- lebi. I. A. Nenadić, šambek. 12. Kukavica ku- kuće. G. Peštalić 168. Govorila tica lastavica: 'Blago tebi, siha kukavice! kad s' ne ležeš kući u kominu'. Nar. pjes. vuk. 1, 559. Kukavico, rano je ne budi, neka s mirom u zemlji poživ- a. 3, 521. Na Jabučju orli proljeću i međ' nima tica kukavica. 4, 176. Jako borje po vodi stan- nulo, š ne poleće tridest kukavica, popadaše na glavicu zbornu. 4, 448. Boje je kukavicu u ruci no sokola u planini (imati). Nar. posl. vuk. 24. Ko nema sokola i kukavici se veseli 149. Ku- kavica kukuće Radosavu viš' kuće. Vuk, rječn. kod kukutati. Kukavica je vila, jejna gugučala. S. Lubiša, prip. 277. Istor prhnu kukavica siha. Osvetn. 2, 89. U ta doba graknuše gavrani, za gavranim kukavica siha. 3, 151.

bb) kukavica podmeće svoja jaja u tuđe gnijezdo. Podmeće kao kukavica jaje. Nar. posl. vuk. 251. Hej kosovo, pa tako ti gñijezdo ne plakalo, niti u n ti kukavica nila! Osvetn. 2, 84.

cc) vidi u Vukovu rječniku: U nas se misli da je kukavicu grjehota ubiti, ali ih u Du- brovniku biju i jedu, i kažu da su vrlo dobre za jelo. — Ne valja se biti kukavica, ali ne znaš, rđa te ne bila! da su one šćeri Lazareve (vidi kod ee)). P. Petrović, gor. vijen. 7.

dd) kukavice se javljaju početkom pro- ljeća, te kao da ga navješćuju (vidi i ee)). Ja ti mlada ponude nosila: šećer s mora, smokve iz Mostara, i janeta prije premljetja, zejanice prije kukavice. Nar. pjes. vuk. 1, 286. Zelene se lugovi posavski, i kukaju sihe kukavice, ima trave oko vode Save. 3, 873.

ee) naš narod shvaća glas kukavice kao tužan i slokoban. Kukavica blizu kuka, zlo će se dogoditi. A. Bačić 56. Kad kukavica izađe rano te kuka po crnoj šumi, onda kažu da će biti zlo (one godine) sa hajduke; ali kad kuka- vica kuka po zelenoj šumi (vidi dd)), onda su hajduci veseli: 'Listaj, goro, kukaj, kukavico, nek se čini ora za hajduke' (Nar. pjes.). Ko prvi put čuje kukavicu da kuka, ako je prije sunca, valja tri puta da reče: 'Za mojim zlotvor- rom!' t. j. kukala! Vuk, rječn. kod kukavica. vidi i: Srbli pripovijedaju da je kukavica bila žena i imala brata, pa joj brat umro i ona sa nim tako mnogo tužila i kukala, dok se nije pretvorila u pticu...; za to gotovo svaka Srp- kiha kojoj je brat umro, i danas oploče kad čuje kukavicu gdje kuka. A jedni pripovijedaju da je kukavica ovako postala: kad je prvi put umro

Lazar (u Vitiniji, Jovan, gl. xi) sestre njegove Marta i Marija zavjetuju se da će kukati za nim dok su žive, kad pak Hristos Lazara vaskrsne, on onda, da bi njihov zavjet ostao, stvori ticu koja će mjesto njih kukati do vijeka. Vuk, rječn. kod kukavica.

ff) s toga što se shvaća glas kuku kao tužan (vidi ee)), više se kao usklik u velikoj ža- losti (vidi kuku i kukati), te se ispoređuje če- ľade (osobito žensko) što jadikuje s pticom kuka- vicom. A kad došla u bele dvorove, ona tuži kano kukavica, a previja kano lastavica. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Zakukaše kano kukavice. 2, 42. Kad to začu gospoda Milica, procvjela kao kukavica. 2, 209. Jadikuje kano kukavica. 4, 208. — Kraj zakuka kano kukavica. 2, 488.

b) u prenesenome smislu, čelade (naj češće žensko) što od žalosti kuka, pa i uopće nesrećno, vrlo žalosno žensko čelade. kukavica može imati i pridjev crna.

aa) u pjesmi se kaže prvo da (ptica) kukavica kuka ili tuži, pa se poslije poriče i kaže da je ono čelade. Al' u dvoru kuka kuka- vica; to ne bila siha kukavica, veće hina osta- rila majka. Nar. pjes. vuk. 2, 42. Zakukala crna kukavica, kad joj roka ni vremena nema, po bo- žiću o Savinu danu, u tvrdome gradu Nikšić- kome. ono nije crna kukavica, no je majka Beke Turčinova: skoro joj je Beka poginuo. Ogled. sr. 185. — Tad zakuka siha kukavica usred sime, kad joj roka nije; to ne bila siha kukavica, već to bio Vučićević Pero. Nar. pjes. vuk. 4, 2—3. vidi drugih primjera kod 1. kukati, a pri kraju.

bb) žalosno žensko čelade. aaa) u me- taforičkome smislu, jer se misli na pravu kuka- vicu pticu. Da ostane devet udovica, da zakuka devet kukavica. Nar. pjes. vuk. 4, 15. Žena mu prenamazući se odgovori: 'Kuku mene kukavici! evo ga (muža) u kući gde leži mrtav'. Nar. prip. vuk. 215. To sam, kukavica na zelenoj granici, krila. S. Lubiša, prip. 228. — bbb) kad se uopće govori, može se pomisliti da je kukavica postalo, kao 1. kukavac, od kukav; ali je veća prilika da se u svakome slučaju prenosi ime ptice na žensko što od velike žalosti kuka. često se izriče u sa- žaležu. Pravo blago vili svakoj jest lipota, brez ne je u svili i zlatu sirota; a ona mi gruba lica i sva ružna hoće bit još ľuba? kukavica tužna! A. Kanižlić, rož. 81. Kukavici što se sgodi, kopilešće kadno rodi. V. Došen 119a. Al' se bojim kukavica... 235b. Što učine vele jade mladjoj tvojoj kukavici (udovici) kojojzi si vjeru dao da je nećeš ostaviti? (naricaše u Pa- štrovićima). Nar. pjes. vuk. 1, 94. Ne ostavljaj devet sestrenica, svijeh devet mladih kukavica. 2, 510. Što j' danica krvava izľegla, to češ stara ostat kukavica. 3, 228. Postaće ti majka ku- kavica, ostaće ti ľuba udovica. 4, 288. Ostala ti majka kukavica. Ogled. sr. 95. Da padne onaj krušac soli s tavana i da ubije moga sina Jovana, što bi onda majka kukavica! u Nar. posl. vuk. ix—x. Hitaj, kukavice crna, doma. S. Lubiša, prip. 247.

c) homo iners, ignavus, imbellis, u prene- senome smislu (ili po samoj ptici, vidi a) bb). ili po značenju kod b), kao da se čovjek ne umije sam pomoći nego kuka kao žena) nevaljao čovjek, naj češće kao suprotno prema junak, i onda je gotovo isto što franc. ľáche, tal. vigliacco, niem. memme. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (ein elender mensch', 'homo nihili' s primjerom: Idi, kukavico jedna!). Jer ne snaju klina zaoštriti, kukavice, pak se svaki priti. M. A. Reľković, sat. 16a. (Žena kaže o mušu:) Što

će ova siha kukavica! da otrujem mojega đevera. Nar. pjes. vuk. 2. 627. Ali-pašo, siha kukavico! 4, 272. (Ti si tič od kukavice). U Crnoj Gori reče se kakvoj 'kukavici' kad se junači. Vuk, poslov. 817. Velikaši, grdne kukavice, postadoše roda izdajice. P. Petrović, gor. vijen. 9.

b. *nekakva noćna ptica, vidi što je sprijeda o tome kazano i kukavica*. — U dva pisca xviii i xviii vijeka (i u Mikajinu i Stuličevu rječniku). Učinio sam se kakono kukavica u pribivalištu (factus sum sicut nycticorax in domicilio'. psal. 101, 7). B. Kašić, rit. 88. Učinio sam se kakono kukavica u pribivalištu svomu. L. Terzić 95.

c. *vrsta žabe (glas joj se može shvatiti kao ū ū ū... ili kŭ kŭ kŭ...)*. Žaba kukavica, Bombinator igneus'. G. Kolombatović, pesci. 28.

d. *ime nekim bijkama*. — U naše vrijeme. Kukavica, (kukavični vez), slov. kukovca, kukavično perje, rus. кукушкины слезки, кукушка, češ. kukačka, luž. kukava, pol. kukawka, kukaweczka: satyrion (Vujičić, u Bosni), 1. Orchis L.; 2. Erythronium dens canis L. (u Gospiću); 3. Muscari racemosum Mill. (Sabljar, Rijeka). B. Šulek, im. 181.

e. *mjesno ime, vidi i Kukavice*.

a) u Bosni. aa) planina. Glasnik. 20, 296. — bb) dva sela u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 12, 21.

b) u Srbiji. aa) vis u okrugu kruševačkome. M. Đ. Milićević, srb. 704. vidi u Vukovu rječniku (umetnuto u trećem izdanju): visoko brdo (u okrugu kruševačkom?); vidi a. v. Jadovnik. — bb) planina u Polanici (starom Inogoštu), tek oseojem svojim pripada nižom okrugu. južna nena pola pripada okrugu vranškom. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 2. — cc) selo u okrugu nižkome. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 118. — dd) selo u okrugu pirotškome. 237. — ee) selo u okrugu vranškome. 304.

2. KUKAVICA, m. ime muško (presime ili nadimak?). vidi 2. Kukavičić. A četvrtu (knihu) bosanskom veziru, ućtugliji paši Kukavici. Nar. pjes. vuk. 4, 240.

KUKAVICE, f. pl. mjesno ime. — isporodi 1. kukavica, e.

a. u Bosni. a) selo u okrugu bašolučkome. Statist. bosn. 84. — b) zaselak u okrugu travničkome. 74.

b. *pomišne se prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 186.

1. KUKAVIČAK, kukavička, m. kao dem. kukavac. — U naše vrijeme u Lici. 'Šta ćete na tom kukavičku?' J. Bogdanović.

2. KUKAVIČAK, kukavička, m. vrsta leptira. — isporodi kukavičji, b. — U jednoga pisca našega vremena. Kukavičak, Gastropacha neustria L. K. Crnogorac, zool. 150.

KUKAVIČAN, kukavična, adj. koji pripada kukavicama. Kukavični vez, vidi kukavičji, d.

KUKAVIČICA, f. dem. kukavica. — U naše vrijeme.

a. u pravome smislu. — U Vukovu rječniku: dim. v. kukavica.

b. *neka bijka*. Kukavičica, Orobis vernus L. (Vukasvić, u Slavoniji). B. Šulek, im. 181.

1. KUKAVIČIĆ, m. mlado od kukavice (uprav deminutiv). — U Vukovu rječniku: 'der junge guckguck', cuculi pullus'.

2. KUKAVIČIĆ, m. presime. — isporodi 2. Kukavica. V. Bogišić, sborn. 17. Znatniji bezi u Bosni jesu: Babić, ... Kukavičić, ... F. Jukić, zemljop. 142.

KUKAVIČIN, adj. koji pripada kukavici. — Kod imena bijke: Kukavičin hleb, Orobis vernus L. (Pančić). B. Šulek, im. 181. — Kukavičina trava, plu minore (Šalinović), Valeriana officinalis L. B. Šulek, im. 181.

KUKAVIČINA, f. augm. kukavica. — U Stuličevu rječniku ('vilis bubo'). radi značenja vidi što je kazano kod 1. kukavica.

KUKAVIČJI, adj. koji pripada kukavici ili kukavicama. — isporodi kukavički. — Od xviii vijeka.

a. uopće. — U Vukovu rječniku: 'des guckgucks', cuculi'.

b. u osobitome značenju. — U Vukovu rječniku: kukavičja suza, 'eier des ringelspinners (österr. guckgucksbrot)' 'ova neustriae'. vidi 2. kukavičak.

c. kukavičji košic, ptica pupavac. — Između rječnika u Vukovu (kukavičji kôšic, kukavičji kôšic, 'wiedehopf', 'epops'). Mi smo kako ptica kukavičji košic zvata. Đ. Rapić 196.

d. kukavičji vez, neka bijka. Kukavičji vez (Vujičić), Kukavični vez, rus. кукушка, кукушкины слезки, palma Christi (Vujičić), testiculi species (Kuzmić, Aquila—Buć), Orchis maculata L. B. Šulek, im. 181.

KUKAVIČKI, adj. koji pripada kukavicama. — isporodi kukavičji. — U naše vrijeme.

a. adj.

a) uopće, u primjerima je značenje prema 1. kukavica, a, c). Pokazao bi malodušnost i kukavičku slabost. M. Đ. Milićević, zlosel. 212. Svoju nemoć i nerad kukavički traže da pravdaju tim izdajničkim izrekama. 213.

b) kukavički košic, vidi kukavičji, c. — U Vukovu rječniku: kukavički košic us kukavičji kôšic.

b. adv. kukavički, značenje je prema a, a). Vama se ja mnogo ne čudim, već se čudim Filipović na glasu bezima, kukavički de bi se predali. Nar. pjes. krasic. 1, 200. Turci Bošnjaci ne hoteći kukavički ustupiti Bosne, spremahu se na krvav otpor. M. Đ. Milićević, omer. 89. Goda je kukavički, na spavažu, ubio junaka. pomenik. 5, 845.

KUKAVIČLUK, m. vidi kukavstvo. — S turškim nastavkom luk. 'To 'e onaj prežestoki rđaluk i kukavičluk'. 'To 'e od tebe, moj brte, pravi kukavičluk'. J. Bogdanović. I to bio neki kukavičluk, a šta više od mene. Bos. vila. 1887. 307.

1. KUKAVKA, f. vidi: Pak u njea isprosi zije i kukavku (kukavka jest instrument koji pritiskivan izdaje glas kukavice, to jest 'kuku'). J. Rajić, boj. 111.

2. KUKAVKA, f. ime staroj crkvi u Srbiji u okrugu vranškome. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 284.

KUKAVSTVO, n. osobina čeladeta što je kukavica (vidi 1. kukavica, a, c)). — isporodi kukavičluk, kukavština. — U pisaca našega vremena. To kukavstvo tajila bi vila. Osveta. 3, 87.

KUKAVŠTINA, f. vidi kukavstvo. — U pisaca našega vremena. Nasadak narodni jest svota kukavština, sebičnosti i zloća. M. Pavlinović, rad. 6. Da se dignem nad svaku kukavštinu. 190. Daje od saharija, ... daje od kukavština. razl. spisi. 29.

KUKČEVA TRAVA, f. 1. Plantago L. (Križevci, Časma); 2. Scrophularia nodosa L. (Podravina). B. Šulek, im. 181.

1. KŮKE, *f. pl. vidi 1. kuk i kučine*. — *Na dva mjesta xvi i xvii vijeka u poslovi dubrovačkoj*. Stojedi jak pipele u kukah. M. Vetranić 1, 445. Zapleten kako pipele u kukah. (D). Poslov. danič.

2. KŮKE, *f. pl. vidi 2. kuka*.

3. KUKE, *f. pl. negdašne ime selu u Srbiji u okrugu biogradske*. K. Jovanović 96. *Od god. 1879 zove se Dren, vidi drijen, c) cc*.

KUKEŠ, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačke*. Niva u Kukešu. Sr. nov. 1861. 161.

KUKEŽ, *m. ime ovnu (zakušenih rogov)*. (u Istri). F. Kurelac, dom. živ. 68.

1. KŮKICA, *f. vidi 1. kučica što je boje nego kukica (isporedi ručica)*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: dim. v. kuka. cf. kučica. Vitinice se kao s nekim kukicama za druga telesa vataju i drže. P. Bolić, vinod. 1, 78.

2. KUKICA, *m. prezime ili nadimak muški*. — *xiv vijeka*. Miloš Kukica. Glasnik. 95, 122.

KUKIČIN, *adj. koji pripada Kukici (vidi 2. Kukica)*. — *U istome spomeniku u kojemu ima i Kukica*. Krstj Milošević Kukičina zeti. Glasnik. 95, 121. (xiv vijek).

KŮKIČ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Evo t' Kukić Osmanaga. Pjev. crn. 245^a. Milovan Kukić. Vuk, grada. 188. Kapetan Kukić. M. Đ. Milićević, srb. 1047. Kukić. Šem. prav. 1878. 34. 58. 63. 72. — *I kod mjesnijeh imena*. Kukića brdo; Kukića plandište. u Rujevcu. D. Hirc.

KUKIČI, *m. mjesno ime*. — *isporedi Kukić*. a. zasetak u Bosni u okrugu Tuzle Dođe. Statist. bosn. 99.

b. selo u Srbiji u okrugu čačanske. K. Jovanović 167.

KŮKIJA, *m. nadimak čovjeku u ličkim Dajanima*. cf. kukonosa. M. Medić.

1. KUKIN, *m. ime ovnu*. F. Kurelac, dom. živ. 82.

2. KUKIN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačke*. Niva u Kukinu. Sr. nov. 1875. 847.

KUKINAŠ, *m. mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Kukinaš. S. Novaković, pom. 196.

KŮKINŌVAC, KŮkinŏvca, *m. izvor u Dobroselu, kad u jesen padnu velike kiše*. (Progr. zemunske realke. 1888—4. 11). M. Medić.

KŮKIŃA, *f. vidi trŃina*. — *Akc. se miješa u gen. pl. kŃiŃa*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (1. vide trŃina. — 2. sačma nalik na trŃinu, 'art schrott', 'grando plumbea quaedam' s dodatkom da se govori u Slavoniji).

a. u pravome smislu, plod. Jedni meću u vino drižine, bob popržen ili će kukiŃe. J. S. Rejković 247. Črne oči kot kukiŃa. Jačke. 8. KukiŃa, *Prunus spinosa fructus L.* (Vukasović, u Slavoniji). B. Šulek, im. 181.

b. bička, *Prunus spinosa L., crni trn*. Divju krušku il' kukiŃu vele mlogi, glogov a trn drugi žele (za živi plot). J. S. Rejković 124.

c. vrsta sačme, vidi u Vukovu rječniku.

KŮKIŃICA, *f. dem. kukiŃa*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*. Lijepe moje dvije kukiŃice! Zvonimir. god. 1889. 158.

KŮKIŃOV, *adj. koji pripada kukiŃi, kukiŃama*. — *Na jednom mjestu u piscu Slavonca xviii vijeka*. KukiŃovo trŃe sasma kasno izraste. L. Jablanci 179.

1. KŮKLA, *f. lutka*. — *Od tur. quqla, što može biti ngrč. κουκλα, a sa ovo se misli da je od lat. pupula*. — *U naše vrijeme u istočnoj Srbiji (nalaži se i u bugarskome, ruskome, češkome jeziku)*. KŃklā (sic), lutka (puppe). U Leskovcu. M. Đurović.

2. KUKLA, *f. vis na granici među Srbijom (u okrugu pirotskome) i Bugarskom*. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 168.

1. KŮKLĪČ, *m. onaj zarezak (kučica) na vrhu pletiče igle da zahvata pletivo*. I. Pavlović.

2. KUKLIČ, *m. vidi Kuklić*.

KUKLINOV, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. D. Avramović 249.

KŮKLĀNE, *n. djelo kojijem se kuklja*. — *U Vukovu rječniku*.

KŮKLĀST, *adj. zakučen (savinut) kao kuka*. — *U naše vrijeme*. Noseći u jednoj ruci naočare, a u drugoj svoj kuklasti drenovak. M. Đ. Milićević, zim. već. 80.

KŮKLĀTI, kŃklām, *impf. vidi 1. kŃlati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kuŃlati) s dodatkom da se govori u Srijemu*. Počnu vodi kuklati crijeva. Srp. zora, god. 2, sv. 1, str. 9. — *U Lici znači i teško diŃati i hropiti (na umrću)*. 'Upri(h) evo veliko breme drva na se, pa edva evo živ kuklam'. 'Počelo mu je u prsima kuklati, neče dugo'. J. Bogdanović. *amo pripada i ovo*: 'Edva, brate, ovo kračina za sobom kuklam' (s teškom mukom vučem). J. Bogdanović.

KUKLEŠEVAC, Kukleševca, *m. vidi u Daničićevu rječniku*: Kukleševca, crkva je Spasova u Prizrenu imala, 'mlin u Kukleševci'. G(lasnik). 15, 270. (1948?).

KŮKLĒVINA, *f. kukaŃe*. — *U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena*. Sramota je sve široke Like kuklevinu slušat kukavice. Nar. pjes. hŃrm. 1, 830.

KŮKLĪČ, *m. vidi Kuklić*.

1. KUKLICA, *f. u zagoneci*. Otac im kuklica, mati im jaglika, deca im manita. odgonetfaj: loza (vinova: grozd, vino, rakija). Nar. zag. nov. 117. — *isporedi kukrica*.

2. KUKLICA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru zadarskome*. Repert. dalm. 1872. 87.

KUKLIČANIN, *m. čovjek iz Kuklica (vidi Kuklić)*. J. Bogdanović. — *Množina*: Kukličani.

KUKLIČĀNKA, *f. žena iz Kuklica (vidi Kuklić)*. J. Bogdanović.

KUKLIČKIŃA, *f. vidi Kukličanka*. J. Bogdanović.

KŮKLĪČKĪ, *adj. koji pripada Kuklicu (vidi Kuklić)*. J. Bogdanović.

KUKLIČ, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj*. Razdijel. 29. — *PomiŃe se xv vijeka u množini*: Kukliči (može se čitati i Kuklići). Juraj Malić s Kuklić. Mon. croat. 129. (1487). Iz sela Kuklić. 177. (1499). — *U naše se vrijeme piše i (možebiti štamparskom griješkome)* Kuklić. Šem. prav. 1878. 61. a zove se i KŃkljŃo. J. Bogdanović.

KUKLIN, *m. ime selu u Srbiji u okrugu jagodinskome*. K. Jovanović 108.

KUKLINSKI, *adj. koji pripada selu Kuklinu*. Kuklinska (opština). K. Jovanović 108. — *Kuklinski Kluč, ime mjestu u okrugu jagodinskome*. Vrbak u Kluču Kuklinskom. Sr. nov. 1866. 262.

KŮKMA, *f. vidi čŃba, buhor*. — *Misli se da*

je od tur. quqa, kapa s perjanicom. — U Bjelostjencevu rječniku: kukma, huhor, 'rista'; u Stuličevu: v. huhor; u Voltigijinu: 'cresta', 'hah-nenkamm, schopf'; u Vukovu: vide čuba s dodatkom da se govori u Slavoniji.

KUKMAČA, f. ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 64. — isporodi kukmarka.

KUKMÂRKA, f. vidi u Vukovu rječniku: tica u koje je kukma na glavi, 'gehaubter vogel', 'avis cristata'.

KUKMAST, adj. u kojega je kukma na glavi (o ptici). — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kukmast, huhorjav, 'cristatus') gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu ('crestato, crestoso', 'das einen kamm oder federbusch hat'), u Vukovu (vide čubast s dodatkom da se govori u Srijemu). Kukmast dite]. A. Kanižlić, rož. 8.

KUKMICA, f. dem. kukma. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (kukmica, huhorić, 'cristula') gdje se naj prije nahodi. Druge (kose) na kukmice dignem. A. Kanižlić, rož. 41. S cvitjem biser nižem, po kukmicah redim. 41.

KUKMORKA, f. ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 64. — isporodi kukmarka.

KUKNA, f. mjesno ime. (Međa ide) po dēlu u Kuknu. Svetostef. hris. 7.

KUKNI (?), adj. na jednom mjestu XVIII vijeka, kao da znači: koji pripada kuku (kameni), vidi 8. kuk. Neka zemlja dava soli, rude kukne, srebro. J. Kavašin 288b.

KUKNIS, m. može biti ime muško (ako je dobro pisano), vidi u Daničićevu rječniku: Kukniss, Kamijevu je išla međa, 'sa Kuknisa nīve'. M(on. serb). 199. (1881). u S(r). l(etop). 1847. 4, 55. (1881) stoji 'Kupnik-' (te bi moglo biti Kupniča nīve).

1. KUKNUTI, kŭknēm, pf. sakukati, jedan put ispustiti glas kuku, kao perfektivni glagol prema 1. kukati. — U naše vrijeme. Kad joj kukne kukavica crna. Osvetn. 6, 41.

2. KUKNUTI, kŭknēm, pf. kucnuti kao perfektivni glagol prema 1. kućiti. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Na škulicu kumaj kukne, velek strela va dno pukne. Jačke. 267.

KUKŊÂK, m. vrsta opanka. Kŭkŋâci, opanci od kože s kukova. L. K. Lazarević iz Šapca.

KUKŊAVA, f. kukaŋe. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'das jammergeschrei (das kuku-mene klagen)', 'ejulatio'. Kukŋava i lelek stane svijeh Misiraca. Đ. Daničić, prip. iz st. i nov. zavj. 42. Na kom se mestu zatečeš kad prvi put čuješ nenu (kukavičinu) kukŋavu. M. Đ. Miličević, živ. serb. glas. 37, 118.

KUKŊAVINA, f. vidi kukŋava. — U narodnjem pjesmama bosanskijem našega vremena u kojima se kaže o ženskiem životinama (materama) što jadikuju za svojijem mladima. Stoji buka nejakih telaca, stoji bleka malenih jačaca, kukŋavina starijih majaka. Nar. pjes. hörm. 1, 25, 2, 21.

KŪKO, m. nadimak čeljadetu mušku i žensku sakukanu, 'kukavnu, malenu. M. Pavlinović.

KUKODRIO, kukodriła, m. vidi krokodil. — U Voltigijinu rječniku: kukodrio, kukodria (sic), 'coccodrillo', 'krokodill'.

KUKOL (Kukol), m. ime muško. — XIV vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Kukols). Kukols s dētcami. Mon. serb. 564. (1822).

KUKOLICA, vidi kukoljica.

KŪKOĻ, m. Agrostemma githago L., travurina što raste među šitom i kviri ga. — u- stoji mj. negdašnjega q. — Riječ je praslavenska (konkol), isporodi stslav. kŭkolŭ, rus. куколь, češ. kŭkol, pol. kŭkol, pa i stprus. cuncolis, lit. kŭkalis. — Ismeđu rječnika u Vrančićevu ('vicia'), u Mikaljinu (kukol, trava, 'vicia', i kod mukol), u Belinu ('veccia, sorte di biada', 'vicia' 755a), u Bjelostjencevu ('nigella, vicia, zizanya'), u Jambrešičevu (štamarskom grješkomo kukol, 'zizania'; u latinskome djelu kod zizanium stoji kukol), u Stuličevu ('vicia'; kukol pitomi, trava, 'nigella, seme d' un' erba', 'gith'), u Voltigijinu ('veccia', 'wicken'); u Vukovu: die wicken [kornrade], Agrostemma githago Linn.'. — U primjerima se često shvaća metaforički, osobito po jevanđelju (matth. 13, 25). Skupite naj prvo kukol. M. Divković, bes. 199a. Od svakoga trnja, kukolja, luja i dračja. I. Bandulavić 297b. Nasijale mnogo kukolja i luja. I. Ančić, vrat 124. Ovi jesu kakono kukol. M. Radnić 233a. Koja sažiže lu i kukol svijju griha. F. Lastrić, ned. 88. Kukol opakoga nauka sin. A. Kanižlić, kam. 169. Ne mogaše kukolom otrovati nīve. 484. Neg ako li u občinu tko kukolu dade cinu... V. Došen 128a. Crkva Božja među mlogom plivom i mlogim kukolom postavljena. I. Velikanović, uput. 1, 248. Gdi šenica nikne, kukol mesto najde. M. Kuhačević 41. Dok ljudi spavaju, djavo usima prigodu, kukole nesložnosti među nima usijati. Đ. Rapić 128. Običaju kukol izbirati na sažgaŋe a žito staviti u žitnicu svoju. B. Leaković, nauk. 88. Šenica mu nikad ne rodila, već rodila lujem i kukolom! Nar. pjes. petr. 1, 304. Kukol vaju iz korijena iščupati. Nar. posl. vuk. 163. Nema žita bez kukolja. 202. U svakom žitu ima kukolja. 335. Ona mu (volu) onda stala davati kukol da jede. Vuk, poslov. 15. Dođe negov neprijatelj i posija kukol. mat. 18, 25. Kukol, slovenski kokolj, kokalj, slav. кѡкѡль, rus. куколь, češ. kŭkol, pol. kŭkol, luž. kukel, kukol, litv. kŭkolas, mađ. konkoly, ngr. κοκκόλη, veccia (Della Bella), gicigela (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), pseudomelanthium (Durante), nigella, gith (Kuzmić, Aquila—Buć), Agrostemma githago L. (Vuk, Vodopić). B. Šulek, im. 181. — S pridjevima. Kukol divji, rus. куколица, лѣсной кукѡль. (Lychnis vespertina), pol. kŭkolnica (Nigella), nigella salvatica (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), 1. Nigella arvensis L.; 2. Lychnis coronaria Linn. (Srp. ark. za celokupno lekarstvo). Kukol pitomi, nigella (Vujčić, u Bosni), melantio (Kuzmić), Nigella domestica L. (Pizzelli, Aquila—Buć, Della Bella). B. Šulek, im. 181. — I kao presime ili muški nadimak u naše vrijeme. Zna se za nekog Đorđa Kukolca. M. Đ. Miličević, serb. 842.

KUKOLAN, kukolna, adj. koji pripada kukolu. — Samo u Stuličevu rječniku: 'viciarius'.

KUKOLAST, adj. pomiješan s kukolom. — Samo u Stuličevu rječniku: 'vicia permixtus'.

KUKOLAV, adj. samo u Stuličevu rječniku uz kukolast.

KUKOLICA, f. nekakva biška. — U rukopisima ćirilovskijem XV i XVII vijeka; pisano je kukolica, ali jamačno treba čitati -ji- (kukoljica, V. Jagić. star. 10, 84). Рррр trenj i kukoljica trena. Sredovječno. lijek. jag. star. 10, 102. Kukolju rastlaci i razmuti sa octom. 107. (XV vijek). Uzmi kukolju i rastuci ju i primesi octa. 92. (XVII vijek). otale: Kukolica (Lečebnik), rus. куколица, (Melandrium pratense, Silene inflata). B. Šulek, im. 181.

KUKOLJŠTE, n. uprav bi bilo mjesto gdje je

rastao kukoľ, ali je u Stulićevu rječniku (luogo da seminar veocia' 'vicarium') sa značenjem: mjesto gdje se hoće sijati kukoľ, s toga je nepouzđano.

KUKOLIŠTVO, n. u Stulićevu rječniku uz kukolišta. — posve nepouzđano.

KŪKOLIŠKŪ, adj. koji pripada kukoľu. — U jednome primjeru xviii vijeka u prenesenome smislu (sijalac kukoľski = opadač). Tako se još satir David kadno vjerova udiľe lažima Šibinim, i ne čuvši drugu stranu osudi neockvrñenoga davši Misľbožetova jednomu sijaocu kukoľskomu (Žreg. 19). M. Radnić 242^b (pisac jamačno nije razumio original).

KŪKONOS, adj. adunco naso, u kojega je nos kukast (skućen, zakućen). — isporedi kukonosast. — Od xviii vijeka (može biti i starije, vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kukonos). U tom kolu Anka bosa i š dom Kate kukonosa ('kukonosa', ali je jamačno pisarska ili štamparska pogreška). I. Đorđić, pjesn. 845.

KŪKONŌSA, f. nadimak čovjeku u ličkim Dolanima, jer ima kukast nos, kukonosast je. M. Medić. — vidi kukonos.

KŪKONOSAST, adj. vidi kukonos. — U Vukovu rječniku: 'hakennasig' 'naso adunco'.

KŪKOŇA, m. kukonos čovjek. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KUKOR, m. ime muško. — xiii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Kukors). Kukors sđ dčtiju. Mon. serb. 59. (1298—1302).

KUKORIJEK, m. vidi 2. kukurijek. Kukurijek (Vukasović, u Slavoniji), Kukorik, orkvenoslav. κοκκωρυγι, češ. kokošik (Convallaria polyg.), pol. kokorzyk, kokorzyc (Fumaria), Papaver Rhoeas L. (Rossi, u sišskom rukopisu), v. Kukurijek. B. Šulek, im. 182.

KUKOROGA, f. ovca koja ima dole savijene rogove, u užičkom okrugu. S. I. Pelivanović.

KUKOTREP, m. vidi: Kukotrep će razmršiti kućine, a glava probiti stijenu. (Kukotrep je prosto oruđe kojim naše prostakiñe u Slavoniji priređuju kućine za predeñe. Jeskov ili žestilov sirov štap savije se na polukrug i privežu se oba kraja štapa jakim otankim konopcem (vrpcom); — eto kukotrepa. konopac se prebira prsti kao strune na cimbali i tako se trepaju kućine i raspravljaju zamršene, kao što čine i klobučari priređujući vunu za šešire. Ova se fraza usima, kad se kaui izraziti, reći, da bez oruđa i sredstva, ali i bez vještine ne da se težak zamršen posao uraditi). Nar. posl. stojan. 68. — Postaje od 1. kuk i od glagola trepati.

KŪKOTRĚS, m. vidi u Vukovu rječniku: vide but (?) s primjerom iz narodne pjesme: Ošteti mu suru bedeviju od kraj repa do vrh kukotresa, da ne valja sedlu ni samaru. — vidi 2. kuk.

1. KUKOV, m. mjesno ime. — vidi u Daničićevu rječniku: Kukov, selo je, 'Potočec' bilo, na sastavu na delu potočnu i Kukovu'. S(r). l(etop). 1847. 4, 58. (1831).

2. KŪKOV, adj. kao da je posesivni adjektiv, ali ne znam od kojega bi imena mogao postati, upotrebljava se na dva načina.

a. u ime voća (kruške). Kukova kruška, vrst kruške (Sabjar). B. Šulek, im. 182.

b. kukov dān, znači (gotovo u šali): dan koji neće nigda doći. — vidi u Vukovu rječniku: 'in dem sprichworte: o kukovu dne, na kukovo jeto, nie', 'ad calendas graecas'. O kukovu dne.

(Nikad). Nar. posl. vuk. 287. To bi valjalo čekali kukov dan. M. Pavlinović, razg. 52.

KUKOVAC, Kukovca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome. Branik u Kukovu. Sr. nov. 1875. 645.

1. KUKOVAČA, f. nekakva bilka. Kukovača, bilka žuta cvijeta (u Primorju). B. Šulek, im. 182. Kukovača drobna, nekakva bilka (Sabjar, na Grobniku). 182.

2. KUKOVAČA, f. kukavica (ptica). — U naše vrijeme u sjeverozapadnijem krajevima. D. Trsteňak. i u ugarskih Hrvata. Kukovaču, ranu pticu čuti je 'z gore. Jačke. 224.

KUKOVAČIN, m. ime visu u primorju hrvatskome blizu Novoga. — Od xiv vijeka. Ki put gre z Jatine senokoše poli kamik u Kukovačin, z Kukovačina meju Rupice crės Brezovu Luku v Maševo. Mon. croat. 2. (1809). Kukovačin kamen, vrh u primorju dale Novoga. D. Hirc.

KUKOVAČINA, f. neka bilka. Kukovačina, Arum maculatum L. (Sabjar u Moravici). B. Šulek, im. 182.

KUKOVAČINA SOL, f. Oxalis acetosella L. (Sabjar). B. Šulek, im. 182.

KUKOVATI, kukujem, impf. vidi 1. kukati. — U bosanskoj pjesmi našega vremena, a između rječnika u Bjelostjenčevu (kukujem 'cuoulo'). S junakom je bolje kukovati nego s rđom pilav pirovati. Nar. pjes. u rkp. Đ. Šurmin.

KUKOVICA, f. neka bilka, Orchis coriophora. Grobnik. D. Hirc.

KUKOVIČNO PERJE, n. Orchis maculata L. (Anselmo da Canali), cf. Kukavičji vez. B. Šulek, im. 182.

KUKOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. diac. 1877. 8.

KŪKOVINA, f. ime nekim bilkama. — isporedi 5. kuk, 2. kuka. — Od prije našega vremena u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu ('vitis nigra'), i u Vukovu: 'vitis nigra [Bryonia alba L.]' s dodatkom da se govori u Dubrovniku. Kukovina, vite negra (Kuzmić, Aquila—Buć, Stulli), 1. Tamus communis L. (Lamb), v. Kuk; 2. Convolvulus silvestris W. (Vodopić). B. Šulek, im. 182.

KUKRETIĆ, m. prezime. — Pomiñe se xviii vijeka. And. Kačić, razg. 187^b.

1. KŪKRICA (kukrica), f. pupoljak lisni na gori. I. Pavlović. — U naše vrijeme. Da ubere grma kukricu. Bos. vila. 1890. 92. — I u zagoneci. u Vukovu rječniku: kukrica, u ovoj zagoneci: Majka kukrica, otac jaglika, dečica manita (čokot, grozd i vino ili rakija).

2. KUKRICA, f. ime zaseoku u Hercegovini. Statist. bosn. 116.

KŪKRIČAST, adj. na kojemu su kukrice. — U Vukovu rječniku: voćka ili drugo kako drvo koje se ne čisti i ne potkresuje, nego se zapusti i zakrčja s dodatkom da se govori u Boci.

KUKRIČJE, n. ime zaseoku u Hercegovini. Statist. bosn. 107.

KŪKRİČ, kukrica, m. jedan komad osjećenog kukričastog drveta, u Lici, 'Otišla žena u kukrik, da donese kukriča'. V. Arsenijević.

KUKRIČE, n. coll 1. kukrica. — U Stulićevu rječniku: 'frascame' 'rami'. — Nepouzđano radi č (isporedi Kukričje).

KŪKRİK, kukrika, m. grm od kukričastog (niskog, krčjavog) drveta, osobito onakvog, koje

nikne iz paŋa. u Lici. 'Otišla žena u kukrik, da donese kukrića'. V. Arsenijević. 'Ajde kakvagod kukrika ozgo iz glavice dovuci na vatru'. J. Bogdanović.

KUKRIKA, *f. vidi u Vukovu rječniku (u trećem izdanju po Vukovijem bišćškama): vide [česta] ševarić, grm s dodatkom da se govori u Dalmaciji. — isporodi 1. kukrica. Niti bilke ni paŋa kukrike. Bos. vila. 1886. 70. Kúkrika, šuma, što se na cablu osuši. M. Pavlinović. — Znači i neku bisku. Kukrika, Carpinus duinensis Scop. (Sabjar, u Lici, Vujičić, u Bosni), cf. Kukrik. B. Šulek, im. 182.*

KUKŠA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu pošarevačkome. Niva u Kukši. Sr. nov. 1875. 710.*

KUKŠIĆ, *m. ime nekakvu selu. — Prije našega vremena. Kukšić (selo). S. Novaković, pom. 186.*

KÜKU, *interj. glas u ptice kukavice, upotrebljava se kao uzvik velike žalosti, vidi 1. kukati i kukavica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (n. p. kuku mene! kuku nemu! 'weh mir!' 'hei mihi! me miserum!')*

a. uopće. U paklu češ vazda trpit muku i jaukat kuku. L. Ľubuški 53. Kuku, dive, evo Jovan ludi! Nar. pjes. vuk. 2, 37. Kuku, brate! Vuk, živ. 179. No kad čuše zaubnuse, uh ti u dom! da si nama preminuo, tripit kuku! 193. 'Ajme, bane!' ili: 'Kuku, bane!' ili: 'Lele, bane!' Vuk, nar. pjes. 1, 90. Pa pomagat u glas prionule: 'Kuku! judi, u zo čas vi bilo!' Osvetn. 1, 41.

b. često s dativom, te može značiti što i jaoh i teško (suprotno: blago). Jer je tebi kuku. J. Rajić, boj. 120. Kuku mene, moja mila majko! Nar. pjes. vuk. 2, 31. A turske su bule zakukale: 'Kuku nama jutros i dovijek!' 4, 116. Kuku mene i srcu momemu! 4, 452. Ko se ne muči u mladosti, kuku mu u starosti! Nar. posl. vuk. 154. Kuku samu i na vaganu! V. Bogišić, zborn. 4. Kuku mene kukavici! Nar. prip. vuk. 34. Kuku mu kući koja ga ima! Nar. prip. vrš. 172. Kuku onoj duši za dovijek. P. Petrović, gor. vijen. 19. Kuku ŋojzi, ako ne vjerova! 31. — Amo pripada i ovaj primjer: Blago onome ko dava, a kuku ko izgleda. (U Risnu). Nar. posl. vuk. 16. i ovaj, premda u nemu nije izrečen dativ: Ni blago da dođe ni kuku da ne dođe. Nar. posl. vuk. 212.

KÜKUC, *m. kukuljica, tal. 'cappuccio', nem. kappe, kapuze'. na Braču. A. Ostojić.*

KUKÜCAN, *m. muški nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.*

KUKUCATI, *kukucam, impf. vidi kucati i kucukati. — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata. Pod obloke kukucam, naklaŋam se Maricam. Jačke. 235.*

KUKUČNAK, *m. neka bilka. Kukučŋak, Phytalis alkekengi L. (Vukasović, u Slavoniji). B. Šulek, im. 182.*

KUKUDOVAC, *Kukudovca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smeđerevskome. Niva u Kuku-dovcu. Sr. nov. 1875. 671.*

KUKÜDRIL, **KUKÜDRILO**, **KUKÜDRIL**, **KUKÜDRIO**, *m. vidi krokodil.*

a. kukudril ili kukudrio, gen. kukudrila. — U dva pisca xvi i xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (kukudrio, 'cocodrillo, animale acquatico e terrestre', 'cocodrillus' 197a), u Bjelostjencevu (kukudrio, v. krokodil), u Stulićevu (kukudrio i kukudril, zvijer pogana, 'cocodilus').

Skorupom plivaju kukudrili. M. Vetranić 1, 163. Kukudril jest kačka nika. Glavinić, posl. 16.

b. kukudrilo. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (us kukudrio). Kukudrilo proždre i ŋu (zmiju). F. Lastrić, test. 184a. Nadobiti svoga velikoga neprijatelja, kukudrila. 184a.

c. kukudril. — U jednoga pisca xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kukudril, zvijer pogana, 'cocodrillus'). Poklaŋahu se... kukudrilom, zmijam, juncem, ... B. Kašić, is. 96.

KUKÜDRILSKI, *adj. koji pripada kukudrilima. — U Stulićevu rječniku: 'cocodilinus'.*

KUKUJ, *m. ovako se zovu dvije različite bilje; kod drugoga je značenja jamačno ista riječ što kukol. Kukuj, rus. кукуй, češ. kuklik (Geum urbanum), 1. Galium infestum WK. fructus (na Cresu); 2. Agrostemma githago L. (u Istri). B. Šulek, im. 182.*

KUKUJEVCI, *Kukujevaca, m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj. Razdijel. 148.*

KUKUJNAK, *m. Helleborus niger. Vinica. D. Hirc. — vidi 1. kukurijek i kukuvijek.*

KUKULJATI, *kukulijam, impf. pokrivati kukulicom (n. p. glavu). — U Voltigijinu rječniku: 'incappucciare', 'vermummen, verhüllen'. — Može biti da bi trebalo -l- mj. 1 (vidi kod kukuljica), ali i tako nije dosta pouzdana riječ.*

KÜKÜŁ, *m. vidi u Vukovu rječniku: ona guka što žene nose navrh glave ispod maramo. cf. kukulica s dodatkom da se govori u Risnu. — isporodi kukuljica. — U ovome primjeru vaŋa da znači što i kukuljica: Mjesto kamilavke meću mu (kaluđeru) na glavu kukulj. Đ. Daničić, pisma. 263. — I kao presime. Kukulj. Boca 5. — Ima i u zagoneci, ali je posve druga riječ, jer je natičena od kuku. Kukulj poje na ploču, kuku nemu do Boga, đe sve poje pozoba, pa se ne nazoba. odgonetljaj: mlin. u Magaz. 1864. 102.*

KÜKÜŁA, *f. vidi kukuljica. — Od srlat. cuculla (lat. cucullus), tal. cocolla. — xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('cappuccio, parte della veste, che cuopre il capo', 'cucullus' 171b) gdje se naj prije nahodi, i u Stulićevu (v. kukuljica). Kako se gdi sastanemo, drugima kukuje krojimo, svakome manu naodimo. D. Obradović, basne. 35.*

KUKUŁAC, *kukuljca, m. vidi kukuljica i kukulj. — U jednoga pisca xviii vijeka. Kako upaze kaluđerske kape i mantorose i kukuljce... D. Obradović, basne. 209.*

1. KUKÜŁAČA, *f. vidi kukuljava. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kukuljača, ptica, galerita, lauda, cassita') gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencevu (v. škriec), u Stulićevu ('alauda'). Kukuljača, Alauda cristata. Bakar, Primorje. D. Hirc.*

2. KUKÜŁAČA, *f. vidi kukuljica. — U naše vrijeme. Loma natuče na glavu kukuljaču od svoga guŋa. M. Đ. Milićević, pomenik. 3, 306.*

KUKÜŁAČICA, *f. dem. 1. kukuljača. — U Stulićevu rječniku: 'parva alauda'.*

KUKÜŁAH, *m. ima samo vokativ sing.: kukulaše u jednom primjeru xvi vijeka; ne znam značenja: po svoj je prilici natičeno radi slika prema Vlaše. Svaka njih vlašje: 'Jes' li se oženio? Vlaše kukulaše, brižan se okamenio!' M. Držić 22.*

KUKÜŁAN, *m. presime. — U naše vrijeme. Sohem. segn. 1871. 91. — I u Dubrovniku. P. Budmani.*

KUKUĻANOVO, *n.* ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Rasdijel. 57.

KUKUĻAR, *m.* čovjek što gradi kukuĵe (kukuljice). — U Stuličevu rječniku: 'cucullorum opifex'. — Vajda da je sam Stulli načinio ovu riječ.

KUKUĻAST, *adj.* postaje od kukuĵa.

a. sličan kukuljici. — U Belinu rječniku: 'cosa fatta a cappuccio', 'cucullatus' 171a.

b. pokriven, omotan kukuljicom; u kojega je kukuĵica. — U Belinu rječniku: 'incappucciato, che ha il cappuccio', 'cucullatus' 390a; u Stuličevu: 'cucullatus'; u Voltigijinu: 'incappucciato', 'vermummt'.

KUKUĻAŠ, kukuĵaša, *m.* čovjek što nosi kukuĵicu na odijelu (*n. p.* fratar). — U Belinu rječniku: 'chi porta cappuccio', 'cucullatus' 171a, i u Stuličevu: 'cucullatus'.

1. KUKUĻAV, *adj.* kukav? (o starosti i o staroj ženi). — U dva primjera XVIII i XIX vijeka. Kukuljava starost. J. Rajić, pouč. 1, 2. A preda ih iskree kukuljava baka, sva u droščima. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 31.

2. KUKUĻAV, *m.* vidi kukuljava na kraju.

KUKUĻAVA, *f.* Alauda cristata L., vrsta ščve što ima kao čubu (kukuljicu) na glavi. — isporodi kukuljača. — Od XVI vijeka u Dubrovniku, a između rječnika u Belinu (lodola, uccello noto', 'alanda' 442b), u Stuličevu (v. kukuĵača), u Voltigijinu (lodola', leroche'). Prid nima kukuljave prolitaju. M. Vetranić 2, 271. Kukuljava nije bez kike. (D). Poslov. danič. Kukuljava vrijeme od grožđa, a crnoglav pjeva žetvu. I. Đorđić, pjesn. 184. — U ovome primjeru treba jamačno čitati kukuljave, jer se oblik kukuljav nigdje ne nalazi: Kukuljava je dva gnijezda, kijeh pjet narav medno ući, hranim lijepoj. I. Gundulić 140.

KUKUĻEVIĆ, *m.* prezime. — U Hrvatskoj. Ivan Kukuljević Sakcinski.

KUKUĻI, *m.* pl. ime selu u Bosni u okrugu bašpolučkome. Statist. bosn. 88.

KUKUĻIĆ, kukuĵica, *m.* macula, kao oko ili zamka na uslu što je sa to načinjena da se može usao lako odriješiti. — isporodi kukaĵ, kukuĵica, c, zamka. — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Vezati na kukuljicu'. P. Budmani.

KUKUĻICA, *f.* dio gornjega odijela kao kapa što se može namaknuti na glavu, te pokriva cijelu glavu osim lica. — Postaje vidi kod kukulja, prema čemu je kukuljica deminutiv. — Nalazi se (jamačno s nepomne) pisano i kukulica. — Od XVI vijeka (kao prezime, vidi d); u pravome značenju od XVIII, naj prije u Belinu rječniku ('cappuccio, parte della veste che cuopre il capo', 'cucullus' 171a), u Voltigijinu (kukulica, 'cappuccio', 'kapuze'), u Vukovu ('eine art kappe', 'cucullus').

a. u pravome smislu. Redovnik tadar svrgo je s lica crnu kukuljicu i onu priliku razkrio puku. B. Zuzeri 253. Doroteo sidi i u kukulice krijuć Pambo blidi s Dositeom lice. A. Kanižlić, rož. 101. Zli bijezi mrke kukuljice. Nar. posl. vuk. 91. 'Vide ti, u njea kabanica s kukuljicom'. J. Bogdanović.

b. načinjeno na glavi od kose kao kukuljica. — U Vukovu rječniku: (u Risnu) na glavi pletenica od kose iskičena iglama, art haarflechte', gradus'. [cf. kukulj]. — Na glavu joj (nevjesti) načine 'kukuljicu' (od njezine kose u koju se pozadijeva oko 200 igala sa šupljijem od srebra ispletenijem i poslačenijem glavama). Vuk, kovč. 96.

c. vidi kukuĵic. — U Stuličevu rječniku: 'nodus laxus, cucullus'; vezati na kukuljicu 'nodo laxo ligare'.

d. prezime. — XVI vijeka. Sluge našega Dragole Kukuljice. Mon. croat. 273. (1573). I u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

KUKUĻIČAR, *m.* u Stuličevu rječniku: v. kukuljar. — nepousdano.

KUKUĻIČAST, *adj.* nalik na kukuljicu. — isporodi kukuljast, a. — U pisaca našega vremena. Takovi meurasti organi kažu se: kukuljičasti ('cucullati'). J. Pančić, bot. 62.

1. KUKUĻIČICA, *f.* dem. kukuĵica. — U Belinu rječniku: 'cappuccetto, cappuccio piccolo', 'cucullulus' 171a, i u Stuličevu: 'parvus cucullus'.

2. KUKUĻIČICA, *f.* nekakva ptica malo veća od zebe. — U Stuličevu rječniku: kukuĵičica planinska, 'uccello poco più grande d'un fringuello', 'avis species'. — nije dosta pouzdano.

KUKUMA, *f.* nekakav sud kao ibrik, lat. cucuma, tal. cūcuma. — isporodi 1. kukumar. — U spomeniku XV vijeka, i otale u Daničičevu rječniku ('cucuma', 'xovxovμάρων', 'hinnula'). 3 kaleži, 6 kukuma i diskosy. Spom. sr. 2, 100. (1441).

KUKUMAC, kükūmca, *m.* navrh glave izdignute kose ili perje. — isporodi kukma. — Akc. kaki je u gen. sing. ostaje i u ostalijem padežima. U naše vrijeme u Stonu. a) kose u žene: 'Načinila je (od kosa) kukumac navrh glave'; b) perje u ptice: 'Lijepa je (tica), ima na glavi kukumac'. M. Milas.

1. KUKUMAR, *m.* vidi kukuma. — Od srgrč. xovxovμάρων, ngrč. xovxovμάρι. — U spomeniku XV vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (kukumarz uz kukuma). Tri kaleži, dva kukumarzja i diskosy. Mon. serb. 408. (1441).

2. KUKUMAR, *m.* Cucumis sativus L., krastavac. — Od mlet. cucūmaro (tal. cocūmero znači lubenicu). — U Vukovu je rječniku zlo sabiježen akcenat. — Od XV vijeka (naj prije u mletačkome rukopisu god. 1415, vidi u Šulekovu imeniku) u Dubrovniku, a između rječnika u Voltigijinu ('cocomero', 'kukumer, gurke'), i u Vukovu (kükūmar, vide krastavac s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Odluči ubrat jedan tuđ kukumar. I. Držić 183. Kukumara vrtaru ne prodava'. (D). Poslov. danič. Kukumar (cucumari u mletačkome rukopisu), 1. citrullus (u mlet. rkp., Pizzelli), Cucumis citrullus L.; 2. Cucumis sativus L. (Vodopić, Pizzelli) (prvo značenje — lubenica — nije mi pouzdano). B. Šulek. im. 182. — I s nekim pridjevima. Kukumari dugi, cocomeri lunghi (Pizzelli, Aquila—Buć), Tricosanthes anguina L. Kukumari krasivi (Aquila—Buć). B. Šulek, im. 182. Kukumari krasivi, kukumar, krastavac, 'Cucumis sativus'. Narodn. 1877. 186.

KUKUMARIĆ, *m.* dem. 2. kukumar. — U Dubrovniku se vrlo često kaže u pravome značenju. P. Budmani. — S pridjevom divlj značilo je prije drugu biljku. Kukumarići divji, cocomeri salvatici spinosi (Aquila—Buć), Ecballion elaterium Rich. B. Šulek, im. 182.

KUKUMICA, *f.* mala kukma, isporodi kukumac. — U jednoga pisca XVIII vijeka. Mrko perje odilo a na glavi kukumica (ševi). M. Katančić 78.

KUKUNA, *f.* ime nekakvoj planini. — U Vukovu rječniku gdje ima samo primjer iz narodne

pjesme: Vino piju u Kosovo ravno pod Kukulnom zelenom planinom kod bijele Ružarice crkve.

KUKUNEVAC, Kukuńevca, *m. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. 127.

KUKUR, *m. ime muško*. — *Potvrđen je samo adjektiv posesivni Kukurov (koji pripada Kukuru) u spomeniku pisanome krajem XIII ili početkom XIV vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Kukurov)*. Dragoslavl, Kukurov zett. Mon. serb. 63. (1298—1802).

KUKURAST, *adj. samo u Stuličevu rječniku uz kukurav*.

KUKURAV, *adj. kudrav*. — *U Mikalšinu rječniku*: kukurav, tko ima rude kose, crispus, cin cinnatus, cirratus, calamistratus', i u *Stuličevu*: kukurav, tko ima rude vlase, crispus, cirratus, calamistratus'. — *U kajkavaca kukurjav, vidi u Bjelostjenčevu rječniku*: v. ruńav; kukurjavi lasi, cincini', i u *Jambrešičevu*:, crispus'; kukurjavi lasi, cincinni'.

KUKURĚK, **KUKUREK**-, *vidi kukurijek, kukurijek-*.

KUKURICA, *f. vidi kukuruz*. — *Od mađ. kukoricza ili od nslav. kukorica, kukurica (isporedi i češ. kukurice, kukuryce, polj. kukuryca)*. — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata, a između rječnika u Voltigijinu (formentone, granturco, mays, türkischkorn, kukuruz)*. Mužu dili kukuricu, kiselicu. Jačko. 265.

KUKURIJEČ, *m. (ili f.?) nekakva biljka s crvenijem cvijetom, vidi 2. kukurijek*. — *U rukopisu XV vijeka pisanome crkvenijem jezikom (kukurěč)*. F. Miklošić, lex. palaeoslov.² kod kukurěč.

KUKURLJEČANI, *m. pl. nahodi se kao mjesno ime prije našega vremena*. — *ije- ovdje stoji po južnome govoru, u knizi je -a-, isporodi kukurijek*. — *Uprav je množina od Kukurijećanin, ali jednini nema potvrde*. Kukurěćani. Spom. stajan. 185.

1. **KUKURIJEK**, kukurijeka, *m. kukurijekańe, glas u pijetla (kad kukurijeće)*. — *Postaje od kukurijeku*. — *ije- stoji po južnome govoru, ist. kukurěk, zap. kukurik, vidi kukurijeku*. — *Od XVI vijeka, a između rječnika u Belinu (il cantar de' galli, galli cantus' 337a) i u Stuličevu (v. kukurijekańe)*. Prvo neg peteh novi dan kukurikom navisti. P. Zoranić 64b.

2. **KUKURIJEK**, kukurijeka, *m. ovako se zovu neke biljke, među njima i crveni mak*. — *isporedi kukurjak i kukuvijek*. — *Radi ije- vidi što je kazano kod 1. kukurijek*. — *Ne zna se jeli ista riječ što 1. kukurijek. moglo bi se pomisliti, ako je naj starije značenje crveni mak, da je u svezi s kuhorom u pijetla. dodacu (ali samo kao nešto zanimljivo) da je u francuskome jeziku onomatopeja za pijetlovo pjevanje coquerico, a coquelicot crveni mak*. — *Od XVI vijeka (u isusovačkome rukopisu, vidi u Šulekovu imeniku), a vidi i kukuriječ; ima i bug kukurěk*. — *Između rječnika u Stuličevu (helleborus niger, helleborum nigrum), i u Vukovu: kukurek, kukurik, kukurijek, 1. 'schwarze-niesswurzel', Helleborus foetidus [helleborus L.]; cf. kukurjak] s primjerom iz narodne pjesme: Kukurijek s brda viče: 'Oženite me'. Lubičica iz doline: 'Povedite me'. — 2. (u Crnoj Gori) crven cvijet kao turčinak [paeonia L.?] (jamačno je isto što turčinak ili crveni mak, te nije božur). Crveno kao kukurijek. (U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 844. Vrve medvjedi kao kukurik iz zemlje. Nar. prip. bos. 1, 18.*

Kukurek, kukurijek (kukuvijek), crkslav. kukurěč (planta quaedam), češ. kukurnik (planta quaedam), eleboro nero (isusovački rkp.), eleborus albus (Pizzelli, Kuzmić, Aquila—Buć), 1. Veratrum nigrum L. (Visiani); 2. Helleborus foetidus L. (Vuk); 3. Helleborus niger L. (Sabjar); 4. Papaver Rhoeas L. (Vodopić, Vuk), v. Kukurik, Kukurijek. Kukurik, papavero (u sinškome rukopisu, Bartulović), Papaver Rhoeas L. (Sabjar, sinški rkp., Visiani, Durante), v. Kukurijek. B. Šulek, im. 182. — *S nekijem pridjevima može značiti i drugu biljku*. Kukurik bili pitomi, papaver sativum album (Durante), Papaver somniferum L. B. Šulek, im. 182. — Kukurik crjeni, papaver erraticum (Durante), Papaver Rhoeas L. 183. — Kukurik poljski, hypocoum (Durante). 183.

3. **KUKURIJEK**, kukurijeka, *m. kriška od šipka (inograńa), od luka itd. ovako je tumačeno (talijanski) u Stuličevu rječniku: 'spicchio di qualche cosa, come di pomo granato, aglio etc.', 'nucleus, folliculus'*. — *I doista je živa riječ u Dubrovniku za krišku od šipka (koja se sama dijeli od drugih)*. P. Budmani. može biti da se misli na sličnost s kuhorom u pijetla (vidi i 2. kukurijek).

4. **KUKURIJEK**, *m. nejasno u primjeru XVIII vijeka (u zapadnome obliku)*. (Glumci i mamci) koji kažu smiješne slike, voske i jajne u gostari, sane rijeke, kukurike. . . J. Kavańin 470a.

KUKURIJEKĀNE, *n. djelo kojijem se kukurijeće*. — *Stariji je oblik kukurijekanjje*. — *Između rječnika u Belinu (kukurijekanjje, il cantar de' galli, galli cantus' 337a), u Stuličevu (galli cantus'), u Vukovu (kukurěkańe, kukurikańe, kukurijekańe, das kikeriki-schreien', galli cantus')*. Ako je u sne stanovito vjerovao ili u sretanje ili pijetlje, u kukurikanje, letenje ili krenutje od letuštijeh. . . B. Kašić, zrc. 84.

KUKURIJEKATI, kukuriječam (kukurijekām), *impf. pjevati kukurijeku (o pijetlu ili kao pijetla)*. — *ije- stoji po južnome govoru; u istočnome glasi kukurěkati, u zapadnome kukurikati. vidi kukurijeku*. — *Akc. kaka je u praen. taki je u impf. kukurijekāh (i u impf. kukurijekāj, ali kukurijekā; i u ostalijem je oblicima onaki kaka je u inf. — I u drugijem su slavenskim jezicima slične, ako i ne jednake osnove, ali je riječ onomatopejska, te se ne može znati jesu li iste riječi što i naša (osim nslav. kukurikati), isporodi bug. kukurigam, rus. кукорекать, češ. kokrhati, polj. kokorekać, kokorykać, pa i ngrč. xovxovqaw, lat. cucurio*. — *Od XVII vijeka (vidi c), a između rječnika u Mikalšinu (kukurikati, cucurio'), u Belinu (kukurijekati, kukurijekam, cantar del gallo, canto' 337a), u Bjelostjenčevu (kukuriečam, kukurikati, cucurio'), u Jambrešičevu (kukurikam, cucurio'), u Stuličevu (kukurijekati, kukuriječam i kukurijekam, galli cantus'), u Voltigijinu (kukurikati, kukurikam i kukuriečam, cucuricare, cantar di gallo, 'krańen'), u Vukovu (kukurijekati, kukuriječam i kukurekati i kukurikati, kikeriki-krańen, cano kikeriki')*.

a. u pravome smislu. Nit' sad kukuriječ pivać. A. Kanižlić, rož. 32. Ču pjevca kukurijekat. S. Rosa 155b. Peteh kukuriječ: 'Kukuriku!' Nar. pjes. istr. 4, 3. Kokot kukurijeka. V. Vrčević, igre. 8.

b. u prenesenome smislu, o crijevima kad krće. Crijeva su mi kukurijekala. Bos. vila. 1887. 805.

c. *kašfati* (o *kašfu hripavcu*). „On ne kašlje ka' se kašlje nego kukuriječe". J. Bogdanović.

d. u *prenesenome smislu*, *ludovati* (češće u *šali*). — U *Dubrovniku* od XVIII vijeka, a između rječnika u *Belinu* (kukurijekati, kukurijekam, 'parola faceta', 'matteggiare, pazzeggiare, smaniare', 'insanio' 466a). Tim ja velik dar sam steko, što me mlada plam tvoj zgrija, er pod staros kukurijeko juvena bih ludorija. I. Gundulić 185. Od svijeta se svrha čeka, kada staros kukurijeka zanesena u ljubavi. I. Đorđić, pjesn. 89.

KUKURIJEKAVAC, kukurijekāvca, m. *hripavac, rikavac* (vidi kukurijekati, c). — U *naše vrijeme* u *Lici*. Zada viče ga ovaj nesretni kukurijekavac. J. Bogdanović.

KUKURIJEKNUTI, kukurijeknēm, pf. (*jedan put*) *sapjevati*. — -ije- *stoji po jušnome govoru*, ist. kukuriknuti, sap. kukurēknuti. — *Alc. kati je u inf. taki je u ostaliem oblicima, osim praes.* — Od XVIII vijeka, a između rječnika u *Vukovu*: kukureknuti, kukuriknuti, kukurijeknuti, 'einmal kikeriki-schreien', 'dico kikeriki (e. g. in aurem)'. Petao po slučaju kukurikne. D. Obradović, basne. 70. Niti pivac kukurikne. Jačke. 222. — *Ne samo o pijetlu, n. p. i kad čejade u nesgrapnoj šali zaviče drugome u uho*: kukurijeku, *vidi u Vukovu rječniku*.

KUKURIJEKOVINA, f. *neka biška*. (u *zapadnom govoru*) Kukurikovina, evonimo (u *šinskom rukopisu*), Evonimus europaeus L., v. Kurika. B. Šulek, im. 183.

KUKURIJEKUŦ, *onomatopeja* kojom se *poka- suje glas u pijetlu kad pjeva*. — *Znamenito je da -ije- stoji samo po jušnome govoru kao da je negda bilo ē, te u istočnome može glasiti kukurēkū, u zapadnome glasi kukurikū, vidi riječi što postaju od iste osnove*. — *Potvrđeno je u naše vrijeme, ali je jamačno starija riječ, jer su od ne postale druge, kao kukurijekati itd.* — *Ne može se reći da je praslavenska riječ, ako ima i polj. kokoryku, s toga što je onomatopeja, ima joj sličnijih glasova u mnogijem jezicima, ispo- redi tal. chicchirichi, franc. coquerie, nem. kikeriki, engl. cock-a-doodle-doo itd.* Pijevac skoči na korito, pak zapjeva: „Kukurijeku! evo je pod koritom". Nar. prip. vuk. 169. Poteh kukurije: „Kukuriku!" Nar. pjes. istr. 4, 8. O petehe, mi ne moremo već poslušati tega tvojega kukuriku. 4, 8.

KUKURÏK, KUKURIK-, *vidi kukurijek, ku- kurijek*.

KUKURINIĆ, m. *presime*. — xv vijeka. Šimun Kukurinić. Mon. croat. 112. (1472).

KUKURJĀK, kukurjāka, m. *vidi 2. kukurijek*. — U *Vukovu rječniku*: nekakva trava (cf. kukurijek?), 'art pflanze', 'herba quaedam'. [cf. titra 3; vide kukurijek 1] s *đodatkom da se govori u Hrvatskoj u otočkoj regementi*. Kukurjak (Vuk, Otočac), v. Kukurijek. B. Šulek, im. 183.

KUKURJAV, *vidi kukurav*.

KUKURJEKA, f. *neka biška*. — -je- *stoji po jušnome govoru, isporodi 1. kukurijek*. Kukurjeka, Galega officinalis L. (Visiani). B. Šulek, im. 183.

KUKURJEKŦTATI, kukurjekātāt, impf. *uprav dem. kukurijekati, kaže se o govoru i pje- vanu mladića kad mijenjaju glas*. — *Samo u Štu- licevu rječniku*: „dr. de voce puerorum quae circa pubertatem crassior fit similisque voci galli gal- linacei".

KUKUROV, adj. *vidi kod Kukur*.

KUKURUŠČIĆ, m. *dem. kukuruz*. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kukuruz). Ono što izraste na rogozu kao kuku- ruščić. Vuk, rječn. kod palacka.

1. KUKURUZ, m. Zea mays L. *poznata vrsta žita, isporodi golokud*. — *Ne može se znati, jeli tuđa (od tur. qoqoros?) ili slavenska riječ (ispo- redi kukol, kukurijek, kukuvijek)*. *Premda ima od prilike samo trista godina da se sama stvar poznaje u Evropi, riječ se ova pruža po svoj is- točnoj strani: među slavenskim jezicima ispo- redi rus. кукруза (češ. kukuruc je nem.), polj. kukurudz; pa i s nekijem razlikama, vidi kuku- rica, kuruza*. — *Od XVIII vijeka, a između rječ- nika u Stuličevu* (v. golokud) i u *Vukovu* (1, „der kukuruz, türkisches korn", 'Zea mais Linn.'. 2. klas kukuruzni sa zrnima „kukuruzkolben", 'spica zaeae', n. p. udario ga kukuruzom).

a. u *značenju sprieda kazanome*.

a) u *jednini*. I tu viděsmo šećer, posēju nive velike, i onako je kano kukuruz stablika i list. Glasnik. 81, 304. (1704). Koji ništa neg kukuruz sije. M. A. Rejković, sat. B6b. Kad se prid nu suv kukuruz daje. J. S. Rejković 68. Da udari rosna kiša, da porosi naša polja, i še- nicu ozimicu i dva pera kukuruza. Nar. pjes. vuk. 1, 111–112. Kola puna kukuruza. Vuk, poslov. 116. Šenica, ječam, kukuruz, ovas, ... rječn. kod žito. *vidi i kod korubati, puriti, za- orati*. Kukuruz, Kukuruz (Jambrešić) ... mi- lium indicum, frumentum indicum (Durante), Zea mays L. (Vuk, Vodopić), v. Kuruza. B. Šulek, im. 188.

b) u *množini* (prema *značenju kod b*). Od pšenice, zob, ječma, raži, kukurūzā etc. A. Bačić 307. Kominane iliti luštehe kukurūzā. A. Ka- nižlić, utoč. 476. Kad ja dojdoh gledat kuku- ruze. M. A. Rejković, sat. D7a. Kukuruzi on je stade hranit. D7a. Neg potuče nēmu ku- kuruze. E7a. Kukuruzi bradaju. *vidi* bradati (I, 579a). (Brati) kukuruze, jabuke, grožde. Vuk, rječn. kod brati. Za kukuruze kažu „paletkovati". *kod biračiti. vidi i klipati, osijecati, svilati, za- žutjeti, čifunati, gruhati, kokati, komiti, kruniti, objijati, ogrnuti, osužbati, otući, prašiti itd.*

b. *svaki kukuruzni klas, klip*. — *vidi u Vu- kovu rječniku*. — *isporodi a, b*).

2. KUKURUZ, m. *ime zaseoku u Bosni u okrugu Tuzle Dože*. Statist. bosn. 89.

KUKURUZA, f. *vidi 1. kukuruz*. — U *Bjelo- stjenčevu rječniku*: „fagopyrum, fagotriticum", i u *Jambrešićevu*: „frumentum vel triticum turci- cum" (u *đodatku*).

KUKURUZAN, kukuruzna, adj. *koji pripada kukurusu, koji se čini od kukurusa*. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. golo- kudan) i u *Vukovu* (n. p. hleb, brašno „kukuruz- 'e, zea mais'). Kako jest od kukurusne (h)rane. J. S. Rejković 68. I pomišat kukurusna mliwa. 162. Živa željo kukurusna projo! Nar. posl. vuk. 81. Leb kukuruzan. Vuk, dan. 2, 109. U na- rodu našem ima mnogo riječi sa kukurusno stablo ... u Dalmaciji gdjekoji kažu „kukuruzna slama". Vuk, pisma. 76. Kukuruzni korijen (okomak). 77. U vrijeme gladi često ga (vuko- dlaka) priviđaju ... oko čardaka i koševa ku- kurusnijeh. rječn. kod vukodlak.

KUKURUZANA, f. (kukuruzni) čardak. L. Stojanović. — *Drugi je dio riječi pers. tur. chāne, kuća*. Kućerak izvan kuće do dva hvata dužine od jeskovijeh grana opleten, na četiri

stupca podignut, ozdo se uže oplete, a pri vrhu malko šire, osgo se metne mali krovčić ili od šimle ili od slame, sprijeda ina mala vratašca, i to se „kukuruzana“ zove, de se okomušani kukuruzi među. J. Bogdanović.

KUKURUZAR, m. šaren grab, što se među kukuruzom sadi. Božjakovina. D. Hirc.

KUKURUZÂRI, m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 79.

KUKURUZINA, f. vidi u Vukovu rječniku: vide okomak s dodatkom da se govori u Boci.

KUKURUZISTE, n. mjesto gdje je bio posijan kukurus. — U Stuličevu rječniku: v. golokudnište (gdje nije dobro tumačeno), i u Vukovu: „der acker wo eher kukuruz gebaut war“, „ager in quo zea mais fuit sata“. — I kao ime mjesta u Srbiji u okrugu čačanskom. Livada u Kukuruzištu. Sr. nov. 1875. 508.

KUKURUZNICA, f. postaje od kukuruzan nastavkom ica. — U naše vrijeme.

a. kukuruzni hleb. — Ismeđu rječnika u Stuličevu (v. golokudnica), i u Vukovu („das kukuruzbrot“, „panis e zea“). Ti ne možeš jesti kukuruznice nego ti vaia tražiti pogače. Vuk, živ. 90.

b. vidi kukuruzovina. — (U sjevernoj Hrvatskoj) kukuruzna slama, kukuruzno stablo. F. Iveković, rječn.

c. u prenesenome smislu, suvrst vinove loze bijela grožđa, tvrda i gusta zrna. na Braču. A. Ostojić.

KUKURUZOV, adj. vidi kukuruzan. — U naše vrijeme. U to vidi de krmak onoga seljaka miješa ispod sebe lepušinu (kukuruzovu slamu). Nar. prip. vrh. 108. Kukuruzovo kopaše. Zemljak. 1871. 2.

KUKURUZOVAN, kukuruzovna, adj. vidi kukuruzan. — U naše vrijeme u Lici. „Posudi de mi zaručak kukuruzovna brašna“. J. Bogdanović.

KUKURUZOVINA (kukuruzovina), f. kukuruzna slama. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu („das kukuruzstroh“, „stramen zea mais“). U Jadru se kaže (kukuruzno stablo) „kukuruzovina“ i „šašarovina“. Vuk, pism. 76.

KUKURUZOVISTE, n. vidi kukuruzište. — U naše vrijeme u Lici. „Ja ću na moje kukuruzoviste šenicu posijati“. J. Bogdanović.

KUKURUZOVNICA, f. vidi kukuruznica, a. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kukuruznica s dodatkom da se govori u Hrvatskoj). Kukuruzovnica, krv od kukuruzovna brašna. u Lici. J. Bogdanović.

KUKURUŽNÂK, kukuružnâka, m. postaje od kukuruzan nastavkom jak. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padešima, osim nom. sing. (i acc. sing. kod b i c). — U naše vrijeme.

a. vidi u Vukovu rječniku: krmak koji je uhranjen kukuruzima (za razliku od žirovnâka), ein mit kukurus gemästetes schwein, „sus zea saginatus“.

b. vidi kukuruzovina. — Ismeđu rječnika u Vukovu: (u Hrvatskoj) vide šašarovina. U Hrvatskoj gdješto govore (za kukuruzno stablo) „kukuružnak“. Vuk, pisma. 76.

c. vidi: u Hrvatskoj „kukuružnak“ znači također: a) kukuruzni koš (kao kotobaša). — b) kukuruzni hleb. F. Iveković, rječn.

KUKUTA (kukuta), f. ovako se sovu neke bijke. — Riječ je dalmatska (vidi kelomna i kimak) od lat. cicuta. — Ismeđu rječnika u Vu-

kovu: [cf. guguta, trbnja, trbuljka] 1. velika „der schierling“, Conium maculatum Linn. — 2. mala „Aethusa cynapium Linn.“ [cf. divji peršun]. I opet je cvjetala kukuta na uskom putu. Bos. vila. 1886. 262. Od smrdljive kukute. 1890. 354. Kukuta (lat. cicuta), rum. kukut, Conium maculatum L. (Pančić). B. Šulek, im. 183. — Kukuta mala, Aethusa cynapium L. (Vuk). Kukuta velika, Conium maculatum L. (Vuk). 183.

KUKUTÂNE, n. djelo kojijem se kukuće. — U Vukovu rječniku.

KUKUTATI, kukućem, impf. vidi 1. kukati (uprav je deminutiv). — Akc. kaki je u praes. taki je u impf. kukućah i u ger. praes. kukućâci; u ostaliem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 8 sing. kukućâ. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (dim. v. kukati s primjerom iz narodne pjesme: Kukavica kukuće Radosavu viš kuće; Radosav se obrće, traži ženi obuće). Kukavica kukuće. G. Peštalčić 168.

KUKUTKA, f. samo u Stuličevu rječniku: v. kukuvača.

KUKUTNICA, f. ime visu u Srbiji u okrugu užičkom. M. Đ. Miličević, srb. 578. U vrlatnu domu Vlahu starom na visoku trdu Kukutnici. Nar. pjes. vuk. 4, 291. Ispod kršna brda Kukutnice kod Čepova i kod Bjelouše. 4, 526.

KUKUVAČ, m. nekakva igra. — U Bjelostjenčevu rječniku: kukuvač, igra, v. skrivač (ali ove riječi nema na svome mjestu).

1. KUKUVAČA, f. vidi kukavica. — U Bjelostjenčevu rječniku: kukuvača, kukavica „cuculus, coccyx“; u Stuličevu: (štamparskom griješkom kukuvaca) „cuculus“; u Voltigijinu: v. kukavica.

2. KUKUVAČA, f. neka biljka. Kukuvača, Loniceria caprifolium L. (u Zagrebu). B. Šulek, im. 183.

KUKUVANJE, n. vidi kukanje. — Nema potvrde za glagol kukuvati (ali vidi kukovati). — U Bjelostjenčevu rječniku: „cocytus“.

KUKUVIČICA, f. dem. kukuvika. — U Stuličevu rječniku: „parva noctua“.

KUKUVIČINA, f. augm. kukuvika. — U Stuličevu rječniku: „magna noctua“.

KUKUVIJA, f. vidi kukuvika. — U naše vrijeme. — Krivo se u pisaca nalazi ovo ime za drugu pticu: Strix flammea L., vidi 2. jej. Ime „kukuvija“ za „Strix flammea“ uzeli su naj prije Accurti i Vukasović, za tije Arsenijević, Dusi, Dokić, Furlić, Janda, Hasek, Pančić, Pecić, Petrović i dr., ... Držim da je Sebišanoviću za rukom pošlo da dokaže da ime „kukuvija“ ili „kukuvika“ isključivo pripada samo vrsti „Athene“, t. j. po našem „Carine noctua“; za to treba nomenklaturu u tom pravcu ispraviti, premda je velika većina odomačila u našim knjigama tu pogriješnu izmjenu. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 80^a.

KUKUVLJEK, kukuvijeka, m. vidi 2. kukurijek. — U Mikajinu rječniku: kukuvijek, trava, veratrum nigrum, eleborus niger vel helleborum nigrum; u Belinu: „helleboro negro“, „helleborus niger“ 367b; u Bjelostjenčevu: kukuvijek, trava, veratrum nigrum, eleborum nigrum; u Stuličevu: kukuvijek, ptica (sic) „eleboro nero“, „helleborus niger“ iz Belina; u Voltigijinu: kukuvik, kukuvijek, „elleboro“, „niesswurz“. — Kukuvijek, helleborus (Della Bella), Helleborus niger L.

(Fapković, u *Karlovcu ili u Virovitiču*), v. Kukuruk. B. Šulek, im. 188.

KUKUVIJEST, *f.* (složeno kuku-vijest), žalostan glas. — U narodnoj zagoneci (ili poslovič?) u Dubrovniku u naše doba. Izišla pripovijes, iznijela kukuvijes, pa došla listina, da nije ništa istina. (od usta do usta došao je sao glas, po svoj prilici o morskome putniku; a za tijem je došlo pismo po kome se zna da nije glas istiniti). P. Budmani.

KUKUVIKA, *f.* Athene (Carine Kaup.) noctua Dress., neka noćna ptica. — Riječ je onomatopjejska, jer je načinena po pjevašu same ptice (od prilike viju viju viju kukuvlju), isporodi kukuvija. i u drugijem jezicima ima takovijeh riječi za istu pticu, n. p. tal. coccoveggia, ngr. zovxovpayta, isporodi naše kukuvježa i kukviža. — Kod jednoga dijela našega naroda zove se čuk (tako je tumačena ta riječ i u ovome rječniku), vidi: Na Rijeci i u Dubrovniku zovu ga (čuka, ovdje Carine noctua), čuveta' (vidi čuveta), očevidno od talijanskoga civetta', u Zadru sam uvijek čuo samo čuk', tako je i u Spletu po Reiser-u i Seunik-u, u bosanskoj posavini čuk' i utina', za to nije Vukasović pogrešno uzeo ime čuk obični'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 82b. ali to nije dobro, jer je i čuk onomatopjejska riječ prema glasu čuuu, i pripada drugoj ptici (Strix scops L., Scops giu Sharpe, Pisorhina scops Reichenow), vidi: Pisorhina scops (L.) U Hrvatskoj (po Šloseru), na Rijeci, u Dalmaciji, u Dubrovniku (po Doderlein-u i Kosiću) ime je ove sove također čuk'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 88a. vidi još kod kukuvija. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (kukuvika, ptica civetta, uccello', noctua') gdje se naj prije nalodi, u Belinu (alocco, animale volatile', ulula' 66b; civetta, coccoveggia, uccello notturno assai noto', noctua' 196b), u Bjelostjencevu (kukuvika, čuk, ulula, noctua'), u Stulićevu (kukuvika, ptica, noctua, cucuma, cucuma'), u Voltigijinu (civetta, alocco', uhu, eule'). I u rječnicima se mičešaju značenja.

KUKUVIKAŃE, *n.* djelo kojijem se kukuviče. — U Stulićevu rječniku: 'nugari'. — nepouzđano (vidi kukuvikati).

KUKUVIKATI, kukuvičem i kukuvikam, *impf.* provijavati se, vižliti (kao provijuša, vižlica). — U Stulićevu rječniku: 'far la civetta, civettare, met. scherzare', 'nugari'. — Jamačno je sam Stulli načinio ovu riječ i dao joj značenje prema tal. civettare (od civetta, provijuša, vižlica, uprav kukuvika, vidi čuveta i kod kukuvika), s toga nije pouzđana riječ.

KUKUVILAČA, *f.* neka bilka. Kukuvilača (cf. kovile), Stipa pennata L. (Petter). B. Šulek, im. 188.

KUKUŃJEŽA, *f.* vidi kukuvika. — -je- stoji po južnome govoru, u zapadnome glasi kukuŃviža. — isporodi kukvizuza, kukviža. — Biće od tal. coccoveggia, premda se to za cijelo ne može znati, jer je onomatopjejska riječ (vidi kod kukuvika). — Od xviii vijeka u Dubrovniku i na južnijem ostrvima. Čuci i noćne kukuvježe. I. Đorđić, marunko (nemam knige, nego mi je ovako primjer u pameti). KukuŃviža, sova, 'noctua, ulula', od talijanskoga 'coccoveggia'. Slovinac. 1880. 87. KukuŃviža govore u Dubrovniku = sova, talijanski: 'coccoveggia'. 87.

KUKVA, *f.* kokoš kapurasta. M. Pavlinović. — isporodi kukma.

KUKVIZUZA, *f.* Noctua minor. G. Kolomba-

tović. progr. spal. 1880. 10. — vidi kukuvika, kukuvježa, kukviža.

KUKVIŽA, *f.* vidi kukuvika i kukuvježa. — Ne znam, jeli -i- samo po zapadnome govoru. Kukviža, vrsta nijemoga (!) čuka kojom se ptičice love. ital. 'civetta'. M. Pavlinović. Kukviža. Vulićević, mati. 28.

KUL, *m.* narod; vojska. — Tur. qul, rob; kao kolektivni supstantiv, vojska, ljudi. — Od xvii vijeka. Prijatelj svemu kulu i puku budi(m)skomu. Starine. 10, 18. (1652). Kul, narod. Zemljak. 1871. 2.

KULA, *f.* vidi toraž; nalazi se i u sličnijem značenjima: gradac (vidi gradac, b)), kuća uopće (vidi u Vukovu rječniku), ali se ne mogu razabrati u svakome primjeru. — Od arap. tur. qulle. — Akc. se mijeka u voc. sing. kûlo, i u nom., acc., voc. pl. kûle. — Od xiv vijeka (Daničić je sumŃao i ne bez razloga da je ovako davno primljena ova turska riječ u naš jezik, vidi u Daničićevu rječniku; ali se potvrđuje još u starijim primjerima kao mjesno ime, vidi b, a)), a između rječnika u Mikafinu (kula, kaštio, castrum, arx, castellum'), u Belinu ('rocca coll' o largo, val fortezza o cittadella', 'arx' 630'; 'torre coll' o stretta', 'turris' 736a; na obadva mjesta Della Bella biježi da je varvarska riječ, a na drugome dodaje da je ipak vrlo obična), u Bjelostjencevu (kula, branišće, 'propugnaculum'), u Stulićevu ('castellum, oppidum, arx, turris'), u Voltigijinu ('torre', 'thurm'), u Vukovu ('der thurm', 'turris'). U Hercegovini se svaka kuća od kamena zove kula, a u pjesmama i ona koja nije od kamena zove se 'kula' ili 'dvor', u Daničićevu: 'munitionum': 'gde se grad oboriti ili kula da ga naprave građane'. (Zak. duš. pam. šaf. 40. jamačno poznija glosa k riječi 'grad').

a. u značenjima sprijeda kasanima. Szda kulu. Konstantin filos. glasn. 42, 271. U kulu utekoše. Aleks. novak. 31. Sada hoću poč u kulu Kadma tu. F. Lukarević 904. Dil kule. B. Krnarutić 25. Na kulu Barakovića. Stat. polj. ark. 5, 313. (1665). Dvoror i kul 12 jezer. P. Vite-zović, kron. 150. Užga se pako u gradu prah i kulu razmeta. 171. Vrže sina svoga u kulu. S. Margitić, fala. 40. Lijep hram s kulom kliški izradi. J. KavaŃin 91a. Graditi visoke kule, stane visoke. A. d. Bella, razgov. 26. Usašavši na naj više tavane jedne kule. F. Lastrić, od' 164. Kula prijaka ime Gospodinovo. 294. Ovo prisv(eto) ime jest takojer kula i oružje prijako. test. 12. Velike i tvrde kule. 252a. Bor i visoke padaju kule. svet. 68a. Čigovo polje, tega i kula. (Z). Poslov. danić. Bijaje jedan zločinac koji imadijaše svoju kulu blizu puta općenoga. M. Zoričić, zrcalo. 69. Uzidaju jednu kulu visoku do neba. And. Kačić, kor. 11. Budući se u jednu kulu zatvorili. 128. Kule i zidove od grada. 164. Elefanti nošahu na sebi tvrde kule od greda i dasaka načinene. 387. Zato oni babilonsku kulu staše zidat. M. A. Relković, sat. K6b. Dunuo je vijar vetar ladan, oborio kulu kamenitu. Nar. pjes. vuk. 1, 970. Kud se đede car-NemaŃe blago, sedam kula groša i dukata? 2, 101. Od kule je ključe odnijela. 2, 177. A on sakri koŃe u podrumu, a delije na bijelu kulu; ode gledat sa bijele kule, šta mu đeca po avliji rade. 2, 178. A doleće na bijele kule. 2, 257. Bijeli se u visinu kula. 2, 526. Kad s' desiše zatvorena vrata na kulama i na kapijama. 2, 591. Kula tanka ostade mi pusta. Ogled. sr. 491. Pa pobježe uz debelu kulu. Nar. pjes. juk. 60. Još su lipše kule Deanove. Nar. pjes. istr.

1, 58. Zida kule po oblaku. Nar. posl. vuk. 90. Što će mene kula na pengere, kad ja nemam ništa u tengere? 861. Mali gradić kao gospodarska kula (ritter-schloss). Vuk, dan. 2, 45. Da mi dadeš punu kulu zlata. Osvetn. 2, 159. Tu su kule od judskijeh glava. 2, 185.

b. kao mjesno ime (dosta često), n. p.

a) Gornji grad Kula. Glasnik. 49, 863. (1826).

b) Trgb Kula (u Braničevu). Glasnik. 24, 265. (1882).

c) u Bosni. aa) zaselak u okrugu sara-jevskome. Statist. bosn. 14. — bb) u okrugu travničkome dva saseoka. 61. 69, i selo Kula Čelepirova. 74. — cc) selo u okrugu Tuzle Donje. 101.

d) u Dalmaciji selo. Kula-Atlagić. Repert. dalm. 1872. 42.

e) u Hercegovini dva sela: Kula Čičeva. Statist. bosn. 118, i Kula-Fazlagić. 114; i zaselak Kula mala. 106.

f) selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Raz. ijel. 80.

g) selo u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 128.

h) u Srbiji. aa) selo u okrugu pošarevačkome. K. Jovanović 142. — bb) Kula (stara), zidine u okrugu pirotškome. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 179. — cc) zaselak u okrugu topličkome. 354.

KULÂB, kulâba, m. vidi u Vukovu rječniku: u vodenice Dunavke nekaka greda koja drži kamen vodeniški. — Arap. tur. qullâb, kvaka, stožer.

KULAČA, f. ime nekakvoj vrsti kolibe. — Vaļa da je augm. kula. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (t. j. koliba, 'eine zeltartige hütte', 'tentorii genus'. cf. savrndak). Kulača, koliba na dve soje. u užičkom okrugu. S. I. Pelićanović. — Sejačke kuće u Zlatiboru gotovo su sve iz reda krovišare, lubnice i kulače. M. Đ. Milićević, zim. već. 178. Kod teatra ima 8 kulača sazidani i pokriveni. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 52. Živeći po zemunicama i kulačama, ljudi su bili svi čadavi od dima. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 58.

KULAČE, f. pl. ime mjestima u Srbiji, vidi kulača. a) u okrugu biogradškome. Kulače, brdovito mesto u viračarskome srezu. Glasnik. 19, 178. — b) u okrugu kragujevačkome. Niva na utrini u Kulačama. Sr. nov. 1861. 598.

KULADAČKA VODENICA, f. mjesno ime u Srbiji u okrugu smederevskome. Livada kod Kuladačke Vodenice. Sr. nov. 1867. 487.

KULAF, m. pučina, more daleko od kraja, grč. κόλπος, tal. golfo, zaton. — U drugijem padežima osim nom. i acc. a ispada ali ispada i l, te je gen. kûfa, dat. kûfu, loc. kûfu. — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'Vidi se brod u kufu'. P. Budmani.

KULAGA, m. vaļa da je od tur. qule agasy, zapovjednik vojnički u gradu (u kuli). — U narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. I or-dagu i Krlin-kulagu. Nar. pjes. hõrm. 1, 248.

KULAJINA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu čuprijskome. Zemļa u mestu Kulajini. Sr. nov. 1874. 800. — Često se piše i Kulajna, n. p. Zemļa u Kulajni. Sr. nov. 1878. 188.

KULAK, m. drveni stupac osobito oni oko vrata, što se urezuje u podumijentu, na došem i gornjem kraju zapili se i zarezhe toliko, koliko se ima u podumijentu ukopati, i taj zapiljeni i zarezani komadić ozgo i ozdo zove se 'kulak'. Još dublje kopaj u podumijenti, neće moći sav

kulak upasti'. J. Bogdanović. — Tur. qulaq, uho; dršak.

KULALICA, f. žensko čelade što kula (sporo ide). J. Bogdanović.

KULALO, m. čovjek što kula (sporo ide). 'Ne šaji toga kulala, taj ne dokula nikad'. J. Bogdanović.

KULAN, kulna, m. zapovjednik na kuli. — U Stuličevu rječniku: 'castellanus'. — nepouzdano.

KULANDIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Stevan Kulandić. Sr. nov. 1879. 1215.

KULANIĆ, m. prezime. — xv vijeka. Martin Kulanić. Mon. croat. 183. (1487).

KULANSKI, adj. koji pripada selu Kuli (vidi kula, b, h) aa). Kulanska (opština). K. Jovanović 142.

KULÂNE, n. djelo kojijem ko kula. J. Bogdanović.

1. KULÂB, kulâra, m. vidi 2. kolar, a). — Od xv vijeka. Hvati ga za kular. M. Marulić 256. Vlasi jednaki i kratki tako da ne pokrivaju ni kular ni uši. M. Bijanković 94.

2. KULAR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Plac kućni u Kularu. Sr. nov. 1874. 19.

KULASA, f. šator? koliba? — Samo na jednome mjestu u naše vrijeme, i ne snam postaća, s toga mi je nepouzdana riječ. Čerge su im gdi-koje povelike do 8 fata široke, okrugle, kao i kod nas pastirske kulase. S. Tekelija. letop. mat. sr. 119, 66.

1. KULÂŠ, kulâša, m. kulatast koš. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima osim nom. sing., i voc.: kûlâšu, kûlâši. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('ein maus-fahles pferd', 'equus coloris murini' [cf. 2. kulin]: tako se u pjesmama zove koš znatnoga četečije i junaka Tala od Orašca). Čuvaj dobro disgen od kulaša, jer se kulaš jeste naučio putovati s košma carevijem. Nar. pjes. vuk. 2, 139. Al' eto ti Tala na kulašu. 8, 256. U našega majora ima koš kulaš. M. Đ. Milićević, omer. 67.

2. KULÂŠ, Kulâša, m. muško ime, vidi 1. Kula. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (ime nekakoga Kulaša arambaša. cf. Kule). Kulaš arambaša je bio u Bosni. Vuk, poslov. 98.

KULAŠAST, adj. kulatast, kao kulaš. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kulatast). Ali-paša Gusiñac pomoli se na bijesnu kulašastu hatu. M. Đ. Milićević, omer. 188.

KULAŠEVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. iv. xxvii.

KULAŠI, m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bañolučkome. Statist. bosn. 87.

1. KULAŠICA, f. vidi u Vukovu rječniku: kulatasta mlada kobila (a stara se zove 'kuluša') junge mausfahle stute', 'equula coloris murini' s primjerom: Istura nogama kao kulašica u vršaju. (Nar. posl. vuk. 105).

2. KULAŠICA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome. Niva u Kulašici. Sr. nov. 1875. 82.

KULÂŠIN, m. vidi Kolašin, a. — U naše vrijeme. Kulašin, varoš s tvrđom u kršovitom mjestu na rijeci Tari. F. Jukić, zemlj. 59.

KULAŠINA, f. augm. 1. kulaš. — U Vukovu rječniku s primjerom is narodne pjesme: Ne da Tale svoje kulašine jal' bez rane, jal' bez mrtve glave.

KULAŠINAC, Kulašince, *m. čovjek is Kulašina. — isporedi Kolašinac. — U naše vrijeme.* Do skoro Kulašinci i Sarani (*Tarani?*) nikakva poreza nisu plaćali. F. Jukić, zeml. 8. Izdat ve neće gora crna, jer Novica zagna Kulašince. Osvetn. 8, 88.

KULAŠINSKI, *adj. koji pripada Kulašinu. — isporedi kolašinski. Kulašinska (nahija).* F. Jukić, zeml. 59.

KULATAST, *adj. (o košu) koji je mišje boje. — Postaje od tur. qula at, koš riđe žučkaste boje (franc. isabelle). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (n. p. koš, mausfarb, mansefarbig, colore murino). Naj poslije ga odvede i u treću sobu de je za jaslama bio kulatast koš. Nar. prip. vuk. 10. Davši Kara-Đorđiju šešanu i lepa kulatasta ata. Vuk, dan. 5, 35.

KULATI, *kúlâm, impf. sporo, tiho hoditi. — isporedi češ. kulati, vaľati se (od kule, kugľa), polj. kulać (od kula), i mag. kullogni. — U naše vrijeme u Lici.* Sporo li ga ti na tom tvom papipu kulaš. J. Bogdanović. — *Sa se.* Kľlati se, vuđi se polako za kakvijem lovom. L. Zore, dubr. tuđ. 11. Kulati se, iti potihio, da se ne čuje, vuđi se. u Stonu. „Šta se kulaš, kako da te ne čujem?“ M. Milas.

KULAUZ, *m. vidi kalauz. — Od xviii vijeka (ima i primjer xvii vijeka, ali je u nemu drugo značenje, vidi na kraju).* Ona sama budući kulauz i kašiput niov. S. Margitić, fala. 82. Ovi je kulauz i vođa uprav u muke paklene. F. Lastrić, ned. 209. Slideći dakle kulauza, rečenu zvizdu, za trinaest dana dođoše u Jeruzolim. od' 296. Kao vođu i kulauza. I. Jablanci 12. Brez kulauza, brez hrane. Đ. Rapić 208. — *U primjeru xvii vijeka ima posve drugo značenje: breme, teret, ili moćebiti jaram, te ne znam kako je ovo moglo postati.* Jedno veliko slo jest, kada noseći kulauze toliko goleme koji čine u tvomu srcu nevoljan život koji imaš služeći svijetu, ne čutiš i(h) niti se tužiš na njih. M. Radnić 207a.

1. **KÜLE**, *m. hyp. 1. kulaš. — Akc. se mijenja u voc. Küle.* Ostala im sa koća eskija, no koliko u njoj malo gvožđa, mom bi kulu sve četiri bile i dvadeset i četiri klinca. Nar. pjes. vuk. 8, 386. Tek mi bješe vrlo zoben kule. 8, 398. Dura kule, dura dobro moje! Pjev. crn. 225a. Uprav smjeri kulu kroz kolane. Nar. pjes. juk. 438.

2. **KÜLE**, *m. hyp. 2. Kulaš. — Akcenat je zabiježen kao i u drugijem ipokorističnijem riječima; u Vukovu je Küle, jamačno po vokativu. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* hyp. v. Kulaš s dodatkom: „Voli Kule na kocu čučati nego zao ručak ručati“ kazao s koca nekakav Kulaš arambaša kad su mu Turci sveteći se govorili: „Ori, Kule! kopaj, Kule!“ (*vidi* Nar. posl. vuk. 88).

3. **KÜLE**, *kaše se na küle na vile, vidi u Vukovu rječniku:* na küle na vile, n. p. razbi, t. j. odvrti ga različnijem riječima od onoga što je htio da čini. — Razbi na vile na küle. (kad ko koga različnim riječima odvrti od kakva namjereha). Nar. posl. vuk. 269. Kazujući srpski drugijem riječima kako je ko razbio na kule na vile, reklo bi se kako je govorio: „Ovo bilo, ono se svilo“ itd. Vuk, rječn. kod vila. Razbi na kule na vile (kad koji što odreče ili pokvari s riječima). kod na kule na vile (*gdje ima značenje*, „ausflüchte, vorwände bei einer abschlägigen antwort“ po čemu bi značenje bilo: svakojakijem izgovorima ne pristati na što).

KULĖBATI SE, kulĖbām se, *impf. vidi koje-bati, b. Kulebati se, 1. culjati se, kad dva sjednu na koje drvo samo po srijedi nasloženo, pa jedan s jednoga kraja a drugi s drugoga pritežu se i u zrak odbijaju. 2. u hodu culjati se.* M. Pavlinović.

KULĖCATI, kulĖcām, *impf. vidi kudecati. — isporedi kulecati se.* Teško društvu u kom omladina kašľuca i starački kuleca! M. Đ. Milićević, zlosel. 85 (*treba li čitati kudeca?*).

KULĖĆIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Dimitrije Kulečić. Rat. 886.

KÜLEN, **KÜLEN-**, *vidi kuljen, kuljen-.*

KÜLEN, *m. ime mjesno u Srbiji. a) u okrugu kragujevačkome.* Livača u Kulenu. Sr. nov. 1870. 490. — *b) u okrugu smederevskome.* Niva u Kulenu. Sr. nov. 1875. 745.

KÜLENAK, Kulenka, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome. — isporedi Kulen.* Niva u Kulenku. Sr. nov. 1874. 223.

KÜLENOVIĆ, *vidi Kulinović.*

KÜLETE, kŭlĕtā, *f. pl. vidi pripojasnice, fišek-bese. — Nepoznata postaja; vaľa da je tuđa riječ. — U naše vrijeme u Crnoj Gori, a između rječnika u Vukovu:* „die patrontasche“, embolorum theca. [vide] pripojasnice, of. fišek-bese s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — Ne uteče živa piličnika, da unese kunte ni kulete. Nar. pjes. vuk. 5, 372.

KULETIĆ, *m. prezime. — xiv vijeka.* Храњъс Кuletić. Deč. hris. 21. 89.

KÜLETINA, *f. augm. kula. — Od xviii vijeka.* Lupnu ona kuletina mesnata (*metaforički:* Golijat) ponorice tako, da se zemľa potrese. F. Lastrić, ned. 75. Kuletine daje razvajivati. D. Obradović, basne. 237.

1. **KÜLICA**, *f. dem. kula. — Akc. se mijenja u gen. pl. kŭľicā. — U Belinu rječniku:* „torretta, torricella“, „turricula“ 796a; u Stulićevu: „oppidulum, parvum oppidum, parva arx, turricula“; u Voltigijinu: „torretta, torricella, torruecia“, „thürmchen“. — *I kao mjesno ime:* Kulica, od prije našega vremena. S. Novaković, pom. 186. — *selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj.* Razdijel. 80. — *mjesto u Srbiji u okrugu valjevskome.* Zemľa na Kulici. Sr. nov. 1870. 37.

2. **KÜLICA**, *vidi kuljica.*

KÜLIĆ, *m. mjesno ime u Srbiji. — Jamačno je dem. kula. a) mjesto u okrugu požarevačkome.* Zemľa u Kuliću. Sr. nov. 1875. 332. — *b) u okrugu smederevskome:* selo. K. Jovanović 148, i razvaline. Kulić, grad sad već razvaljen na otoku Morave u Dunavo. M. Đ. Milićević, Srb. 121. i u Vukovu rječniku: „ruinen einer festung an der mündung der Morawa“, „parietinae quaedam“.

KÜLIČANIN, *m. čovjek iz sela Kulice u Hrvatskoj.* J. Bogdanović. — *Množina:* Kŭľičāni.

KÜLIČANKA, *f. žensko čelade iz sela Kulice (u Hrvatskoj).* J. Bogdanović.

KÜLIČKI, *adj. koji pripada:*

a. *selu Kuliću.* Kulička (*opština*). K. Jovanović 148.

b. *selu Kulici (u Hrvatskoj).* J. Bogdanović.

KÜLIČKIŃA, *f. vidi Kuličanka.* J. Bogdanović.

KÜLIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Božo Kulić. M. Đ. Milićević, Srb. 689. zim. več. 219.

1. **KÜLIJEŠ**, kulijēša, *m. vidi u Vukovu rječniku:* kao kačamak od sitna bungura „art ge-

riicht' 'cibi genus' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — isporodi 1. kuljen.

2. KULJEŠ, m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 10.

KULJEŠKI, adj. koji pripada kuliješu (vidi 1. kuliješ). — U Vukovu rječniku: n. p. tucač kojijem se tuče kukuruz za kuliješ.

KULIK, KULIK-, vidi kolik, kolik-. — Amo pripadaju i primjeri u kojima ispada i (kulko) pa sa nim i 1. Kuko boje more, svrši svetu službu od mise. Mirakuli. 94. Kuko produžen be nemu život. Š. Kožidič 4a.

KULIM, m. u jednoj rukopisu stoji Kulimb mj. Kudélins (vidi Kudjelin). Drsmans i Kulims. Danilo 115.

1. KULIN, m. vidi 1. kuljen.

2. KULIN, kulina, m. vidi 1. kulaš. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s primjerom is narodne pjesme: Da mu damo Talova kulina.

3. KULIN, m. ime muško. — isporodi 2. Kuljen. — Od XII vijeka, a između rječnika u Vukovu (in der redensart: počeo pripovijedati koješta od Kulina bana 'orditur ab ovo', 'er holt weit aus') i u Daničičevu (Kulins, ime muško). Ja bans bosnanski Kulins. Mon. serb. 1. (1189). Lubota, Kulins, Velimirs, ... 12. (1222—1228). Kulins sa djetju. 60. (1293—1302). Kulin ban. Nadod. 202. Vojsku kupi Kulin-kapetane krajišnike Turke nevjernike. Nar. pjes. vuk. 4, 194. Kad je Kulin opazio blago, to Kulinu vrlo milo bilo. 4, 202.

KULINA, f. augm. kula; zidine od kule. — Akc. se mijenja u gen. pl. kulinā. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (ingens ac praeceps turris) i u Vukovu (zidine od kule, ruinen einer kula).

a. uopće. Pa on ide doje niz kuline. Nar. pjes. marjan. 124.

b. kao mjesno ime.

a) u Bosni. aa) selo u okrugu bašolučkome. Statist. bosn. 99. — bb) selo u okrugu Tuzle Dođe. 100.

b) u Srbiji. aa) selo u okrugu aleksinačkome. K. Jovanović 94. — bb) stara zidina u okrugu niškome. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 17. — cc) šuma u Bogošćici (u okrugu podrinskome). I. Stojanović. — dd) mjesto u okrugu požarevačkome. Niva u Kulini. Sr. nov. 1878. 595. — ee) mjesto u okrugu šabačkome. Zemlja na Kulini. Sr. nov. 1867. 67. — ff) stari gradić u okrugu topličkome. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 355. — gg) mjesto u okrugu vaševskome. Niva u Kulinoj. Sr. nov. 1870. 287. Niva na Kulini. 1878. 379.

KULINOV, adj. koji pripada Kulinu (vidi 3. Kulin). Kada dođe Kulinovu kneže, Kulinovu svilenu čadoru. Nar. pjes. vuk. 4, 197. Tu izlazi kada Kulinova. 4, 203.

KULINOVAČKI, adj. koji pripada Kulinovcima. — Kod mjesnoga imena. Kulinovačko polje, mjesto u Srbiji u okrugu čačanskome. Niva u Kulinovačkom Poju. Sr. nov. 1868. 102.

KULINŌVOI, Kulinovšćā, m. pl. mjesno ime. a. selo u Bosni u okrugu bašolučkome. Statist. bosn. 89.

b. selo u Srbiji u okrugu čačanskome. K. Jovanović 167.

KULINOVIĆ, m. prezime. Od Vakupa dva Kulinovića. Nar. pjes. vuk. 3, 253. I viteza Kulinović-Pera. 5, 114. Plija Kulinović. Rat. 288. — Kulinovići u Bosni misli se da su potomci

bana Kulina (vidi 3. Kulin i 2. Kuljen). zovu se i Kulenovići. Zemlja (u nahiji Kulin-vakufskoj) gotovo sva je bēgš Kulenovića koji do 40 oğaka broje. F. Jukić, zeml. 50. Znatniji bezi u Bosni jesu: ... Kulenović, ... 142.

KULIN-VAKUF, m. mjesno ime u Bosni u kotaru bihačkome, vidi Vakuf. — Govori se i Kulen-vakuf. Kulen-vakuf, varoš u otoku koga načina Una. F. Jukić, zeml. 50. Kulin-vakuf. 73. Vakuf Kulen, općina u kotaru bihačkome. Statist. bosn. 53.

KULIN-VAKUFSKI, adj. koji pripada Kulin-vakufu. Kulin-vakufska ili novoselska (nahija). F. Jukić, zeml. 50.

1. KULIŠĆE, n. u Stuličevu rječniku: 'spharisterium'. — Posve nepouzdan: po svoj je prilici Stulli htio napisati kulišće, a to je upravo kuglišće (vidi) što je slo pročitao.

2. KULIŠĆE, vidi Kulište.

KULIŠIĆ (Kulišić), m. prezime. — Pomiče se od XVIII vijeka. Delimarki, Kulišići, ... J. Kavanin 131a. Tadija i Jure Kulišići. And. Katić, kor. 487. I š njima su sva tri Kulišića. Nar. pjes. vuk. 3, 164. Simo Kulišić. 2, 663 (među prenumerantima). Kulišić. Schem. bosn. 1864. xx.

KULIŠTE, n. mjesno ime (jamačno znači mjesto gdje je prije bila kula). — I sa -šč- mj. št.

a. Kulišće, ime livadi u Hrvatskoj. D. Trstenjak.

b. Kulište, selo u Srbiji u okrugu kneževačkome. M. Đ. Miličević, serb. 835.

KULITI, kulin, impf. kudit. J. Grupković.

KULIZA, m. muški nadimak i prezime. — U naše vrijeme. U narodu našem ima prezimena n. p. Kuliza, ... Vuk, živ. 95. Milosav Kuliza. M. Đ. Miličević, serb. 199. Za Mratince se (koji slave sv. Mratu) svuda drži da su rdavi ljudi, i zovu ih 'Kulize' ... Mnogi ih zovu 'Kulize' što je ime poružno a šta upravo znači ne znam. slave. 18.

KULIZDRA, f. šaljiv naziv za naj prostiji sir, odnosno basu. 'Donijela, brte, preda nas one kulizdre, da š nome vuka ispod repa namažeš, vrag zna kud bi se stanio'. J. Bogdanović.

KULIZIĆ, m. prezime (po ocu Kulizi). — U naše vrijeme. Za turskoga vremena u Šapcu je bio jedan trgovac Jakov Kulizić. Vuk, živ. 95. Marko Kulizić. Rat. 179.

KULIZINO, n. ime zaseoku u Srbiji u okrugu užičkome. K. Jovanović 152.

KULKUMA, f. mastionica (crnionica, kalamar). — Vaša da je riječ turska, ali ne znam koja. — U narodnijem pjesmama našega vremena iz Bosne. Zlatija je divit izvadila, u kul'kumi murečefa crnog. Nar. pjes. hōrm. 2, 147. Kulkuma, (turska) r(iječ), mastionica. 1, 615.

KULMA, f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu požarevačkome. Niva u Kulmi. Sr. nov. 1873. 595. — b) u okrugu užičkome. Niva u Kulmi. Sr. nov. 1875. 799.

KULMANIĆ, m. prezime. — XVI vijeka. Jan-drija Kulmanića. Mon. croat. 330. (1565).

KULMIŠ, m. šeka bijka. Kulmiš, (lat.) calamus aromaticus (Sabljar, u Zagrebu), Acorus calamus L. B. Šulek, im. 189.

KULOŠ, m. šeka bijka. Kuloš, ammoni (Kusmić); cf. Kološ. B. Šulek, im. 183.

KULOVAC, kulovca, m. šeka bijka. Kulovac,

Scolymus hispanicus L. (Vodopić). B. Šulek, im. 183.

KULPIN, *m. varoš u Ugarskoj u protopresviteratu novosadske. Šem. prav. 1878. 25.*

KULSKÎ, *adj. koji pripada kuli ili kulama. — U naše vrijeme. Vodi koňa kuli do mostova; kad doveo pod kulske mostove... Nar. pjes. marjan. 151. One prate Osman-Alajbega, lipa Zlata baš do kulskih vrata. 157.*

KULTÛRA, *f. cultus atque humanitas, što se sad piše obrazovanost, prosvjeta. — Od tal. cultura, nem. cultur. — U pisaca našega vremena. Trgovine dubrovačke kojom je naj više ta jugoslavenska republika umjela doći do svoga ovijeta koji hraneći u sebi kulturu svake strane narodnoga života onoga vremena... Đ. Daničić. rad. 9, 191—192. Što su one (riječti tuđe) veoma važne i za historiju kulture narodne. ogled. iv.*

KULTÛRAN, *kultûrna, adj. koji pripada kulturi. Za kulturnu historiju našega naroda. Đ. Daničić. rad. 9, 191.*

KULUČAR, *m. čovjek (tešak, sejak) što kuluči. — U naše vrijeme. Kmetovi da daju kulučarima napojnicu. u M. Đ. Milićević, opšt. 28. — Množina: Kulučari, kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome. Niva u Kulučare. Sr. nov. 1863. 187.*

KULUČE, *Kûlûčâ, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome. Livada u Kulučama. Sr. nov. 1878. 286.*

KULUČÊNE, *n. djelo kojijem se kuluči. — Između rječnika u Vukovu. (Policiski činovnik mora) da nadzirava kulučêne. M. Đ. Milićević, međudnev. 20.*

KULUČITI, *kulučim, impf. vidi kulukovati. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. kûlûčî. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kulukovati). Kmetovima da ljudi kuluče ako hoće a ne pod zor. u M. Đ. Milićević, opšt. 28. Bio je zakoniti običaj da knežina nekoliko dane od nedjele kuluči svome knezu. pomenik. 1, 78. I primorava ih (decu) da kuluče. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 86. Zar vavek da kulučimo toj semji? sv. 7, str. 164.*

KULUČ-KESA, *f. vrsta kese što vojnici (n. p. husari) nose obješenu o ramenu (vidi u Vukovu rječniku). — Prvi dio vađa da je tur. qylyğ, sabla. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: u katana što visi ostrag (do ispod koljena). — Naš dakle mundir bila zelena čurdija s crnim pervazom,... zelene čizme, crne kuluč-kese, kalpaci,... S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 4.*

KULÛGLIJA, *m. tur. qul oglu, (vojnik) pješak. — U naše vrijeme. Tu pogibe cvijet od Turaka: kuluglije i mlade delije,... Nar. pjes. vuk. 4, 77. Tu je Mahmut vojsku pogubio, pogubio age i begove, kuluglije i svoje delije. 4, 78.*

KULUK, *m. tlaka, robija. — Tur. qulluq, služba, straža. — Od xviii vijeka (naj prije u rukopisu pisanome crkvenjem jezikom), a između rječnika u Vukovu (die frohne, 'angaria'. cf. robija, begluk). Od poroije i pročega datka i kuluka sut slobodni. Glasnik. 56, 219. (1793). Kuluk ili robote, samo na putove i mostove moradu činiti. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 83. Da od dosejenih Hercegovaca ne traži poreza, ni kuluka. M. Đ. Milićević, pomenik. 1, 117. Buntovnici su tražili da se ukinu kuluci. 2, 150. Zar i ti, tata, da kosiš pod kuluk? 2, 266.*

KULUKATI, *kulučëm, impf. o glasu u tukac,*

purana. — U naše vrijeme u Bosni. Da kuluče kô tukac. Bos. vila. 1890. 236.

KÛLUKOVÂNE, *n. djelo kojijem se kulukuje. — U Vukovu rječniku.*

KÛLUKOVATI, *kulukujëm, impf. raditi pod kuluk. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. kûlukovâ. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu ('fröhnen', 'angariam, operam servam praesto'. [cf. kulučiti, beglučiti, tlačiti 2]). Ništo drugo ne ima (Krstjanin) u nediju i u ostale dni svetčane činiti ni kulukovati. M. Divković, bes. 2 507.*

KULÛMGIJA, *m. muški nadimak ili prezime. — Ista je riječ što kulungija. — U naše vrijeme. Pisato vojvodi Dimitriju Kulungiji. Djelovod. prot. 31. isporedi kulungija na kraju.*

KULUNG-, *vidi kujung- (vidi u Vukovu rječniku kod kulungija).*

KULÛNGIJA, *m. vidi kujungija. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide kujungija 'mit allen ableitungen' s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Kulungije, trgovci, likari. M. A. Rejković, sat. K8b. Bog svomogući tako svoje poljublene čini večestruko kušati, baš kano kulungija srebro. Đ. Rapić 181. I zapovedio mu (upraviteľu), da zakaže u čaršiji naročito kulungijama, da motre na neke osobite pare. M. Đ. Milićević, međudnev. 294. — Vidi Kulungija. Dimitrije Kulungija. M. Đ. Milićević, srb. 741.*

KULÛNGLIJIC (Kulungić), *m. prezime (po ocu kulungiji). — U naše vrijeme. Milisava Kulungića iz Sibnice. M. Đ. Milićević, srb. 100. Kulungić. Schem. diac. 1877. 64.*

KULÛR, *kulûra, m. vidi koler. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka. Jednom svitom punom razlikosti, od razlika i mnogostruka kulura il' masti. A. Vitajić, ist. 140.*

1. **KULUŠA**, *f. vidi u Vukovu rječniku: kulatasta kobila. cf. kulašica. — Akc. se mijenja u gen. pl. kûlûšâ.*

2. **KULUŠA**, *m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. siben. 1875. 26.*

KULUZ, *m. vidi kuluz. — Na jednome mjestu xviii vijeka. I ona (je svizda dana) samo za kuluzu aliti za kažiputa krajom. S. Margitić, fala. 4. moglo bi stajati štamparskom grijeskom mj. kulauza, ali isporedi i Kuluzi i Kuluzović (oba prezimena mogu biti postala po ocu kuluzu).*

KULUZIĆ, *m. prezime (vidi kod kuluz). — isporedi Kuluzović. — U naše vrijeme. Mirko Kuluzić. Rat. 403. Vasa Kuluzić. Šem. prav. 1878. 54.*

KULUZOVIĆ, *m. prezime. — Pomiñe se xviii vijeka. U rečenomu Bristu... biše kuća od starine Bilopavlića od koje su sada Vežići, Kuluzovići, Levrići i Sarići. And. Kačić, kor. 471.*

1. **KÛĽA**, *f. (češće u množini kuľe), trbuh uopće, pa osobito veliki debeli trbuh, trbušina (u čeladeta i tad se kaže kao u rugu, rjeđe u životiñe). — Srodno je s 1. kuľen (vidi). — U naše vrijeme.*

a. u jednini.

a) u čeladeta. Pale mu čupine niz ramena, spuštio kuľu. S. Ľubiša, prip. 182. Jer jedno đobanče nije nadojilo lakomu kuľu Vuka Đojše, pade mu na um da nas podarači. prič. 99.

b) u životiñe, drob, lapaci, želudac. Operu vodom kuľu bravľu. V. Bogišić, sborn. 618. Kuľa, govedi trbuh. Bos. vila. 1892. 228.

b. u množini. — Između rječnika u Vukovu:

(schimpflich) vide trbuh s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

a) u *čefadeta*. Spušti kuĽe a obrivi brke. P. Petrović, gor. vijen. 66.

b) u *šivotiše*. Kiko veli: „Ja ću gledat po srijedi pašu; ti, Zeliću, u kuĽe kulašu“. Osvetn. 4, 49. KuĽe ‚venter pendulus‘, ‚hängebauch‘. F. Simićić u Istri.

2. KUĽA, f. u *Vukovu rječniku*: vide kačamak. — isporedi 1. kuĽen.

3. KUĽA, f. naziv za žensko, koje je trbušato. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

4. KUĽA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

KUĽAČE, f. pl. selo u Dalmaciji u okrugu kotorskome. Repert. dalm. 1872. 7.

KUĽAJE, f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 71.

KUĽAK, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Vinograd u KuĽaku. Sr. nov. 1867. 415.

KUĽANA, f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Doše. Statist. bosn. 34.

KUĽANČIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. D. Avramović 276.

KUĽANI, m. pl. mjesno ime (uprav pl. KuĽanin).

a. selo u Bosni u okrugu bihaćkome. Statist. bosn. 49.

b. u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 76. — b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj. 40.

KUĽANIN, m. čovjek iz sela Kule (vidi kula, b, f)). V. Arsenijević. J. Bogdanović. — Mnogina: KuĽani.

KUĽANKA, f. žensko čefade iz sela Kule (vidi kula, b, f)). V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KUĽANE, n. djelo kojim se kuĽa (vidi 1. kuĽati). — U *Vukovu rječniku*: ‚das hervorwallen (z. b. des rauchs)‘, ‚provolutio‘.

KUĽAR, kuĽara, m. vidi u *Vukovu rječniku*: kesa na gribu s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — Riječ je srodna s 1. kuĽa i 1. kuĽen.

1. KUĽATI, kuĽam, impf. prodirati silovito iz čega, kaže se o čemu žitkome ili o drugome čemu što ide u vis kao n. p. ogañ, dim. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kuĽamo, kuĽate, i u aor. 2 i 3 sing. kuĽa. — Može biti da je onomatopejska riječ, kao kuklati, krkljati, kljukati. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Stulićevu* (v. kljukati) i u *Vukovu* (‚hervorwallen‘, ‚provolvi‘, n. p. dim iz peći, čele iz košnice, crijeva, krv). Grotlo iz koga je silna voda kuĽala. Nar. prip. vila. 1868. 502. KuĽa vino kô voda sa korube. Bos. vila. 1890. 98. A zadaj od ruma i rakije kuĽao je iz nega. Srp. zora. god. 1, sv. 5, str. 100. Iz oğaka je kuĽao gust dim. sv. 6, str. 122. Nek iz pakla ogañ kuĽa. god. 1876, br. 7, str. 150.

2. KUĽATI, kuĽam, impf. slagati na svu silu u što usko (vreću, špag), napunati, zbijati. — vidi i nakuljati. — Po svoj je prilici srodno s 1. kuĽa. — U naše vrijeme u *Dubrovniku*. „Što sve tako kuĽaš u špag? vidiš da ti ne može stât“. „Slaba je zdravlja, a sve kuĽa kuĽa“ (ije mnogo). P. Budmani.

3. KUĽATI, kuĽam, impf. vidi značenje u primjeru. — U naše vrijeme. „Da je šta kuĽati“ (sjeći, rezati poteško) ‚dalo bi se i kuĽicom‘. (Kaže se u oskudici, kad bi čovjek rado se mučio, trudio

i sile svoje ulagao samo da ima u što, da zna zašto, da je izgled koristiti. Nar. posl. stojan. 107.

KUĽATI SE, kuĽam se, impf. u *Stulićevu rječniku*: ‚pila, conis ludere‘. — Jamačno je *Stulli* zlo pročitao riječ kuĽati se u *Bjelostjenčevu rječniku*, zato je posve nepouzđano. — isporedi kuĽište.

KUĽAV, adj. trbušat. — Postaje od 1. kuĽa. — U naše vrijeme.

a. uopće (o čovjeku). — U *Vukovu rječniku*: vide trbušat.

b. kuĽava (žena), trudna. a) kao pogrdna riječ. vidi u *Vukovu rječniku*: (u *Srijemu*) kuĽava žena (‚schimpflich‘) t. j. trudna ‚schwanger‘, ‚gravid‘. — b) bez pogrde. I u Lici se kaže za trudnu ili noseću ženu da je kuĽava; a od grđne rekne se i trbušatu čovjeku. M. Medić.

c. kuĽava (krava), steona. F. Kurelac, dom. živ. 28.

d. kuĽava koža, nabubrena koža kod učiñaša u kožariji. u *Dubrovniku*. F. Hefele.

KUĽAVICA, f. trbušata žena. J. Bogdanović.

1. KUĽE, f. pl. vidi 1. kuĽa.

2. KUĽE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevaćkome. Niva u KuĽama. Sr. nov. 1861. 426.

KUĽEBIĆ, m. prezime. — xiv vijeka (pisano s -lê- mj. je, kako bi bilo po jušnome govoru), a između rječnika u *Danićevu* (KuĽebićs). KuĽebićs Kosta. Glasnik. 15, 309. (1848?).

KUĽEĆANE, n. djelo kojim se ko kuĽeca. — U *Stulićevu rječniku*.

KUĽEĆATI SE, kuĽećam se, impf. vidi kudecati. — isporedi kulecati se. — U *Stulićevu rječniku*: ‚tremolare, tentennare, camminare o operare scioperatamente‘, ‚tremere, fluctuare, jactare, titubare‘.

1. KUĽEN, m. a) vrsta djevenice: debelo crijevo ili čmar nadijeva se (svinjskom) krofu, brašnom, mašču, mirodijama, suhvicama itd. (od prilike kao tal. sanguinaccio, boldone, franc. boudin, nem. blutwurst itd.). — b) trbuh; drob, vidi 1. kuĽa. — Zabiješio sam akcenat kako je u *Vukovu rječniku*. u *Dubrovniku* se govori sad kuĽen, kuĽena (akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., gen. pl. kuĽenâ, dat., instr. loc. pl. kuĽenima), a xv vijeka pisano je kulien što se ne zna treba li čitati küĽien ili küĽen; u *Kavanina* i u *Poslov. danić*. štampano je kuljen što bi se moglo čitati i na ta dva načina i kao kuljen. — VaĽa da je od iste osnove od koje i 1. kuĽa; nastavak nije jasan: u *Dubrovniku* je stariji oblik kulijen, mlađi kuljen, a imaju i oblici kulien i kuljin, po čemu bi se moglo pomisliti da je stariji nastavak bio ênr, ali se opet u *ikavaca*, n. p. u *V. Došena* nalazi kulien, a u *jekavca* Ľubiše kuljin. — Jamačno je romanska riječ, kao i 1. kuĽa, od lat. culleus, mijeh, ili još boje od lat. coleus (scrotum). radi nastavka inr ili ênr može se pomisliti na tal. coglion (‚testiculus‘), pa i na boldone, boudin, isporedi mjesna imena kao Solin, Labin itd. — Od xv vijeka (vidi a) bb)), a između rječnika u *Mikašinu* (kuljen, nadijenje, ‚fartum, farcinea, tomacula‘), u *Stulićevu* (‚boldone‘, ‚farciminis species‘); u *Vukovu*: kuĽen (po jugozapadnijem krajevima) kao velika kobasica, die magenwurst, ‚venter‘ [vide djevenica]. u *Risnu* nadjene se (bravje sirište) kukuruzna brašna, loja i suvica, pa pošto se skuva, jede se. cf. kuljin; külen, vide kuĽen; külin, vide kuĽen s pri-

mjerom iz narodne pjesme: Kulin baba varila, kulinom se falila.

a) u prvome značenju, djevenica. aa) u pravome smislu. Hoć mi dat, kuliena' podprigana? M. Držić 227. Gdje 'kuljene' i djevenice ije. 258. Nadjeven je kako kuljen. (D). Poslov. danič. Tu su jazici i kuljeni... J. Kavašin 20b. Utone kao kulin u brašno. S. Ĺubiša, prič. 114. Ćuk nađeven zbijenom vunom kao kulin. 128. — bb) kao alegoričko ime u pjesmi 'Poklad i korizma' što se misli da je Marulićeva (u istoj su pjesmi i ostala imena alegorička, kao Trbuško, Dezun, Sladolik, Bobok, Šutil, Grozi, Posturađ, Svejilo itd.). Fra Bobok udara Kulina po panču. M. Marulić 254. — cc) u prenesenome smislu, nešto u čemu ima svašta pomiješano. ovako se govori u Dubrovniku. 'Svašta putiš i rutiš, pak će izit kuljen'. Toliko si se mučio i trudio i mislio i učio, pa sad imaš u glavi kuljen'. P. Budmani. ovako se zove neki rukopis u biblioteci Male Brate u Dubrovniku, u koji je pisar prepisao svakojakijeh stvari (više od 100 pjesama među kojima je i Osman Gundulićev), vidi: 74. Kuljen, rukopis in folio od 1020 lista... Biblioteka di fra Innocenzo Cuiuloh. Zadar. 1860. 28.

b) u drugome značenju, trbuh, drob, želudac. Da vaš kulen napunito, da proždrllost okrunite. V. Došen 178b. Kada razlog vas zavrže i nad glavu kulen vrže. 179a. A kad kulen svoj oždrijebi dogo. Osvetn. 2, 146. Progone ih kano vuci jarce, s kulenovim mrcineći klanec. 8, 106. Kulen, ime želuca od preživaca. u Lici. F. Hefele.

2. KUĹEN, m. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Dođe. Statist. bosn. 88. — isporodi 8. Kuljen.

3. KUĹEN, m. vidi 3. Kulin. — Postao je ovaj oblik tijekom što je narod pomiješao ovu riječ s 1. kuljen po pučkijeh etimologijih, te je izgovor i akcenat kao kod 1. kuljen. — Od XVII vijeka (M. Orbini, il regno degli Slavi. 1601. piše Culinio i Cullen. 847. 850). Kuljena bana od dobrijev dana. (D). Poslov. danič. Gdi 'e ban Kuljen, kraj Ostoja...? J. Kavašin 251a. Povratili su se (sic) doba Kuljen-bana. (Z). Poslov. danič. (vidi: 'Nel cui tempo fu tanta abbondanza di tutte le cose necessarie per il vitto humano, che la cosa andò in proverbio appresso quel volgo il quale vedendo alle volte simili abbondanze suole dire: „Sono tornati i tempi di Cullen bano“'. M. Orbini 850). To je bilo onda kad je Kuljen po svijetu hodio. u Dubrovniku. P. Budmani.

KUĹENICA, f. vidi 1. kuljen. — U Vukovu rječniku: kulēnica, vide [djevenica] kobasica s dodatkom da se govori u Šinu.

1. KUĹENOV (kĹjenov), adj. koji pripada kuljenu (vidi 1. kuljen). Mir baba, mir djede, peci toj, ter se goj, kuljenova juha do (d)na je gusta. (Z). Poslov. danič.

2. KUĹENOV (KĹjenov), adj. koji pripada Kuljenu (vidi 3. Kuljen). U Kuljenovo doba. (D). Poslov. danič.

KUĹEŠA, m. kuljav čovjek. — U naše vrijeme u Lici. 'Olazi, kulješa, nosi tamo tvo'e kuje daše'. J. Bogdanović.

KUĹETINE, f. pl. augm. 1. kuje. — U naše vrijeme u Lici. 'Kuletine joj do zuba, pa ne može da makne'. J. Bogdanović.

KUĹEVČICA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 92.

KUĹICA, f. vidi: (kajkavski) Kulica, pastirski nož što se otvoriti i zatvoriti daje. u Prigorju.

F. Hefele. — O moja kuljice! s tobom mi slo, a bez tebe i crnje i gore. (Kaže se o čovjeku i o kakvoj stvari, s kim ili s čim nam je slabo pomoženo; al' bez toga još bi nam i gore bilo. Kuljica je slab, tup nožić). Nar. posl. stojan. 107. vidi i 3. kuljati.

KUĹKA, f. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

KUĹKINA, f. vidi Kuljanka.

KUĹSKI, adj. koji pripada selu Kuli (vidi kula, b, f)). V. Arsenijević. J. Bogdanović.

KUĹO, m. vidi kulješa (uprav je ipokoristik). J. Bogdanović.

1. KŪM, m. u naj starijem značenju, čovjek koji je kao svjedok na čijemu krštenju (i kad bi kršteni izgubio oca, koji je dužan zamijeniti mu ga). — Radi ovoga i drugih značenja vidi i kuma i kumstvo. — Akc. se mijenja u množini kad se umeće ov: kŭmovi, kumová, kumovima, kŭmove; kakav je akcenat kad je množina bez ov ne znam, jer je nijesam nigda čuo (možebiti kŭmi, kŭmš, kŭmima, kŭme). — Riječ je vrlo stara, isporodi nslov., bug., polj. kum, rus. кумъ, pa i lit. kumas. — Postaje od srlat. compater, od čega je stslav. кумотръ, (nslav. boter, koter), strus. кмотръ. češ., polj. gornoluš. kmoťr. nije jasno kako je postao kraći oblik kum: može biti da se upotrebljavao nekakav duži oblik pred imenom, pa da se u brzome govoru skratio, isporodi gospon (kajkavski), gospodar, gospa, dum (što može biti primfeno već skraćeno). — Između rječnika u Vrančićevu (prema mag. koma. 119), u Mikašinu (kum, koji drži na krštenje ali na krizmanje, patrinus, compater, susceptor'), u Belinu (compare, quello che tiene a battesimo o a cresima i figliuoli altrui', 'compater' 206b), u Bjelostjencevu (kum po krstu ali krizmanju, compater, patrinus, susceptor'), u Jambrešićevu (patrinus, compater'), u Stulićevu: kum, koji drži na krštenju ili na bermanju, compare, patrinov', (e. apud Christic. ille qui cum aliquis sacro fonte lavatur, vel in fide confirmatur, patris vices gerit'); u Voltigijinu (compare', 'gevatte'), u Vukovu (kršteni, der taufpathe', 'sponsor baptismalis': Ne kumim te što ja kuma nemam. vidi i kod c, d, e), u Daničićevu: kumš, 'sodalis' kao i srl. 'compater' (od kojega je). 'Pojmetš muža ili kuma ili bližnago'. Š(afařik), lesek. 129. 'testis baptismi' može biti ovdje. Đ. D. — Krata je množina vrlo rijetka (M. Bijanković 18. 80. 32; J. Kavašin 238a; M. Dragičević 264). u ovome primjeru: Jeli od potrebe da se najdu na krštenju kumi koji drže ditešce? Ant. Kadčić 188 jamačno je pisac riječju kumi htio naznačiti kuma i kumu; drugdje kad je množina za samoga muškoga kuma imeće i on ov, n. p. Koliko može biti kumov oli kŭmš u svetomu krštenju? 188. Što su dužni kumovi i kume ditetu? 184. — U jednome primjeru stoji u obliku kuma pred imenom muškijem, i ne mijenja se po padašima. Ovo naređujem sa moju dušu komu što hoću: kuma-Đurđu na pustari vinograd i kacu. Glasnik. II, 3, 87. (1702).

a. u značenju sprijeda kazanome (kršteni kum). krštenem po crkvenijem zakonima i po običaju našega naroda kum postaje (duhovni) rođak s krštenijem i s njegovijem rođiteljima. ta se osobita sveza ističe kad pravoga kuma tijekom imenom nazivlje i kršteno čelade (vidi a) na kraju), ili negovi rođitelji (vidi primjere kod b)), ili kad pravi kum zove njih istijem imenom (vidi kod c)).

a) pravi kum uopće ili prema krštenome kumčetu. Da jedan kum ili kuma naj maše bude pri krstu. Š. Kožidić 6b. Mladou ovomu kraj

Ostoja kum je bio. Ć. Palmotić 1, 290. Neka upišu imena od krštenih i od njihovih roditelja i kumih. M. Bijanković 32. Tko može biti kum ili kuma na krštenju, i što je potrebno kumovom obslužiti? I. Grlić 100. Ima se razumit da među kumom i onim koji se krsti i ocem i materom krštenoga ulazi i postaje niko prijateljstvo ili rodstvo duhovno koje smeta i zabranjuje ženidbu među njima, to jest da kum ili kuma ne može s kumčetom ili s otcem ili materom njegovom vinčati se. 101. I zato sveta crkva naredila je kumove. A. Bačić 276. Kum po krštenju, kum kršteni. 292. Pastir crkveni pita za oca i mater, al' ne ktižući baba i kum kazati, ne kti ga krstiti. F. Lastrić, ned. 401. Kumovi čine li koje rostvo s kim? F. Matić 85. Krstili ga su bez kuma pri svijetli. (Z). Poslov. danić. Zašto se daju kumovi i kume onima, koji se imaju krstiti? I. Velikanović, uput. 3, 25. Kum krštena oli kršteni jest oni, koji drži dite na krstu, to jest u oni čas kad se krsti... Bi rečeno: „u oni čas kad se krsti“, zašto ako ga ne bi držo u vlastiti ruku i u oni čas kad se krsti, ne bi bio pravi kum, niti bi ulizo u rostvo s djetetom ni s njegovim roditelj; i tako oni koji drži dite na rukū u vrime odricanja i drugi(h) koja se čine prvo nego se dojde na čas od krštena zove se kum od katekizma oli od nauka, a ne od krštena, ništanemaše običa(j) je da bude isti i na jednomu i na drugomu; niti je kum oni koji primi posli krštena dite na ruke. M. Dobretić 40. A besedi Todore vezire (kum neverni, vera ga ubila) Nar. pjes. vuk. 2, 158. Nasloha se glavom na Todora, na svojega krštenoga kuma, Todor uze dete u naručje. 2, 160. Blago mene! eto moga kuma, eto kuma Kralevića Marka. 2, 195.

b) *pravi kum (u prva dva primjera uprav onaj što krsti) prema roditeljima.* Ajd' ovamo, moj Jovane kume! da idemo na vodu Jordana, da krstimo Hrista sina moga. Nar. pjes. vuk. 1, 122. Kum da mi si, Krstite! Jovane! ti da krstiš Hrista Boga istina. 1, 122. No da reče tana Grkića: „Mio kume, Grkiću Manojle! promijeni ovu decu ludu: daj ti meni čedo Vlahiđino, a Vlahiđi da damo devojkū“. 2, 19. Reče nemu srpski car Stjepane: „Mili kume, Vukašine kraje!... caruj, kume, za sedam godina, osme podaj mojemu Urošu“. (misli se da je Vukašin kršteni kum Urošev). 2, 188. Bogom kume, Oblak-Radosave! Bogom kumi i svetim Jovanom! krsti nama dvoje deoe ludo. 2, 499.

c) *čefade (dijete) muško što se krsti zove se kum prema svome pravome kumu, vidi i kumče.* Stade Jovan krstit kuma svoga. Nar. pjes. vuk. 1, 122. A za Boga, moj kume Manojle! što prodade kuma' za cekine? 2, 20.

d) *otac djeteta zove se kum prema pravome kumu.* Al' govori Vukašine kraju: „Mili kume, srpski car-Stjepane! nije za me tvoja carovina, ja ne mogu, kume, carovati“ (vidi *predsahni primjer kod b)*). Nar. pjes. vuk. 2, 187.

e) *vidi krsti-kume-dijete.*

b. u *katoličkoj crkvi ima i kod krizmana kum sa muško a kuma sa žensko.* Kum krizmani. I. Držić 209. Koji bi krstio ili krizmao brez kuma. A. Bačić 292. Kum krizmeni. 294. Da kum kršteni može biti na krizmi, kum'. J. Banovac, razg. 219. Kum krizmeni jedan dan ne može biti nego samo dvojici. 221. Kumovi i kume na potvrđenu daju se. I. Velikanović, uput. 3, 40. Kum krizmeni. V. Bogišić, zborn. 387.

c. *vidi šištel.* — U *Vukovu rječniku*: kum se zove i onaj koji prvi put striže kosu djetetu;

takovi kumovi bivaju i Turci našim ljudma, i naši ljudi Turcima (po Bosni): „Oj Turbine za nevoju kume!“ *vidi i* šišano kumstvo *kođ kumstvo*. — Podstrigal da bi ga i bila da bista kuma. Š. Kožičić 17b. Konavljani koji žele ući u svojbinu s kakvom odličnom pravoslavnom obitelji, biva striženi kum t. j. kumuje pri svečanom striženju kosa djeteta, tim stupa u rodstvo i s djetetom i s njegovom familijom. V. Bogišić, zborn. 387—388.

d. kum (vjenčani, vjenčeni, i na jednom mjestu debeli, *vidi naj zadni primjer pod a)* *kođ vjenčana jedan od glavnijeh svatova, ili (u varošima) jedan od svjedoka (u Dubrovniku se zove kum svjedok s mladoženjine strane, svjedok s nevjestine).* *vidi u Vukovu rječniku*: vjenčani, der beistand bei der traueung, testis conjugii. Kum se zove i svaki od rodbine pravoga kuma.

a) *uopće.* Jer gdi se ka žena veriti hotiše, za kuma vinčena gradjanin grediše. Đ. Baraković, vil. 78. Roditelji hiovi (*saručnika i saručnice*) oli diveri i kumovi imadu i(h) istomu (*misniku*) prikasati. M. Dobretić 460. Starom svatu i vjenčanom kumu. Nar. pjes. vuk. 1, 16. Zlatni kume gospodine, dobro došao! 1, 19. A treća je (*kita*) kum-vjenčana. 1, 19. Posadi se, kum-vjenčani, neka ti je čast. 1, 52. Sretni kume, dobre ti sijede! u Vuk, kovč. 53. Već je nevestica obučena, samo još nije obuvana, jer joj, postoli' nema — donesti će joj ih, debeli kum' (od mladoženjine strane). u *Vinodolu*. V. Bogišić, zborn. 228.

b) *prema nevjesti.* Kumovi krivi s vašijemi kumami. Zborn. 55b. Dok nisam stala uz milog kuma, uz milog kuma i uz devera. Nar. pjes. vuk. 1, 33. Mili kume i ručni devere, odrešite mi svilene pačele. 1, 587. Kumu dade od zlata siniju, a deveru od zlata košuju. 2, 334. A devojka kumu govoraše: „A moj kume, dužde od Mletaka!“ 2, 336. Obraz vaļa, kum će doći. Nar. posl. vuk. 230.

c) *prema mladoženji.* Kuma zove žarko sunce, a miscica svata starog. M. Katantić 65. Kuma kumi Debelić-Novaka, starog svata Sibiñanin-Janka. 2, 471. Te gospodu svate sakupio, i miloga okumio kuma. 2, 492. Ni ti mene kum, ni ja tebe stari svat. (Nemamo ništa više između sebe). Nar. posl. vuk. 228. Ivaničin sin Niko kad se oženi ima prizvati za kuma vjenčanoga Rada sina Radoeva. Pravdonoša. 1852. 90.

e. *često se ne zna u kojoj se vrsti kumstva govori. a jer kumstvom (osobito krštenjem) postaje sveza što (i po crkvenijem zakonom i onako) naš narod shvaća kao da nije mañe tijesna nego je srodnost po krvi, kum znati uopće nešto više nego prijatelj, od prilike kao pobratim, te se često upotrebljava kao i ta posljednja riječ.*

a) u ovijem primjerima vaļa da se govori o pravome kumstvu (kao pod a—d). treba dodati da se po narodnome običaju zovu kumom ismjenice svi članovi kuće pravoga kuma ili kume i onoga (muškoga ili ženskoga) kome je bio kum, *vidi*: Kum se zove i svaki od rodbine pravoga kuma. Vuk, rječn. *kođ kum (uprav stoji kođ vjenčani kum, ali mislim da vrijedi i za drugo kumstvo).* U kojoj kući ja kumujem sva čeljad meni i mojemu postaju kumovi, a moja onoj kući. (u *Hercegovini, Crnoj Gori, Boci*). V. Bogišić, zborn. 376. — Pop Matij, kum vaš. Mon. croat. 242. (1543). Kum je pokojnoga otea našega. 270. (1572). Ti si ukrao kravu kumu tvomu. Tondal. star. 4, 113. Zač se zove put kim je kum kumu slamu kral (*vidi kođ kumovski*). P. Zoranić 65b. Koga u svojoj mladost

obra pobratima, kuma i druga. Ć. Palmotić 2, 218. Brata, kuma, al' susjeda... J. Kavačin 45a. Veseli se, kume Pavo, Bog pomože tvu dobrotu. 98b. Dva prijatelja i kuma. F. Lastrić, ned. 174. Ne oprostivši kumu ni prijatelju. And. Kačić, kor. 81. Jedna duša griješna kuma na sud vodila. Nar. pjes. vuk. 1, 185. Kum svog kuma na sudove čera... i oglobi kuma vjenčanoga, vjenčanoga ili krštenoga. 2, 2. Sazvala je goste i zvanice i kumove i sve prijatelje. 2, 99. Još se nisam dobro počastio s kumovima i s prijateljima. 2, 367. A ne boj se, moj milosni kume! 4, 385. Blago mene! evo moga kuma, samleće mi bez ujma. (Kazao nekakav u sebi, koji je išao u vodenicu da meje, pe našao kuma vodeničara; ali vodeničar opazivši nega sa žitom pomisli u sebi:) Blago mene! evo moga kuma, daće mi dva ujma. Nar. posl. vuk. 15. Kako kum prase, ti odmah vreću. (Kad ti ko hoće što da da, ne skañuj se, nego uzmi odmah, dok se onaj nije premislio). 126. Kum kesa, a torba prijatelj. (Hranim se onim što kupim i što nosim u torbi). 164. U kuma su velike oči, ali maleno srce. (Kad ko mnogo ište, a malo daje). 332. — *vidi u Vukovu rječniku (kod kum):* pred kuma, t. j. što god tako dobro da bi se moglo pred kuma iznijeti. Pred kuma. (Dobro da se može pred kuma iznijeti). Nar. posl. vuk. 260. *vidi i* 1. križan, c i križevat. — *u ovijem primjerima nije jasno govori li se o kumstvu kao što je pod a—d, ili kao nešto pobratimstvo:* Da je vidimo vsakomu človeku... kako Mladošć Bajenović i sinovac mu Brajan i Lukač Brajanov brats i Radivoj Dobrosalić utakmiše se i zsgodiše i okumiše se Stepkom velikičem i s Brankom Milovčićem Klokurisijem za uboj i vraždu Strezojevu koga sceniše 300 perspera... i prostiše 200 perspera na Božju čast i više rečenijeh kumova. Spom. sr. 2, 106. (1442). Bogom kume, Kraljeviću Marko! Nar. pjes. vuk. 2, 244. Našao sam krvnika jutros gdje leži na kutni prag. došao je da ga ubijem, raspas i u struci omotan, a ja ga evo dovedoh ovdje, da vam objavi kako mu opraštam sinovu glavu, a primam ga za kuma. S. Lubiša, prip. 178. Primi, kume, Boga i sv. Ivana. Pravdonoša. 1851. 21. *b) zove se ko kumom i ako nema pravoga kumstva, samo da se pokaže ljubav i prijateljstvo.* Ljubovnomu mi synu i kumu (piše kraljica Jelena knezu dubrovačkom Marinu Badvaru. Đ. Daničić). Mon. serb. 66. 67. (1304). Našijem prjateljem i srččanim kumovom (piše vojvoda Radosav Pavlović opštini dubrovačkoj. Đ. D.). Spom. sr. 2, 91. (1434). Za to vi molimo kako kumove i srččane prjatelji (pišu sinovi Radosava Pavlovića opštini dubrovačkoj. Đ. D.). 111. (1447). Naš pošten kum (piše herceg Stjepan za kneza dubrovačkoga Benka Gundulića. Đ. D.). 115. (1449). Ja ti odgovaram da ti misnici nisu Franceži niti su iz Azije ni iz novoga svijeta, nego vaši sinovi, bratja i rodbina, kumovi, prijatelji. S. Margitić, fala. 293. Kumovi puliški. (*u Dubrovniku se kaže o dvoma što se često svađaju, pa se lako ismiruju, osobito kad se združuju nekome trećemu na štetu*). P. Budmani. — *često kad se kome ne zna imena.* Srbi su to svi i svuda, kume moj dragoviću. M. Pavlinović, razg. 12. — *U naše doba kaže se često seljaku, kad mu se ime ne zna:* kume. *f. u prenesenom smislu, vidí djever, c.* Prokliña zatočnike, t. j. ki na boj dvojini drugoga zatiče; prokliña kume njihove. F. Glavinčić, svitl. 117. Koji bi bili se na megdanu i koji niovi kumovi nazivaju se. I. J. P. Lučić, nar. 134.

2. KUM, m. *pjesak, tur. qum.* — *U naše vrijeme u Bosni.* Prekopaše polem meterize, na Arape srklet učiniše, te Arapi koše ispletoše, nasaše ih kumom i kamenom. Nar. pjes. hõrm. 1, 249.

KUMA, f. *žensko čelade kao kum, vidí 1. kum.* — *Akc. se mijenja u voc.: kũmo, kũme.* — *U istijem slovenskijem jezicima u kojima ima kum (kum̃) ima i kuma, pa i u litavskome.* — *Između rječnika u Mikafinu* (kuma, koja drži na krštenje al' na krizmanje, 'comater'), *u Belinu* ('commare o comare, donna che tiene a battesimo o a cresima', 'comater' 205a), *u Bjelostjencevu* ('comater, matrina'), *u Jambrešićevu* ('commater'), *u Stulićevu* ('comare', 'est illa etc. vide kum etc. matris vices gerit'), *u Voltigijinu* ('commare', 'gevatterinn'), *u Vukovu:* 1. 'die pathin, gevatterin', 'commater (?)'. — 2. 'die pathin', 'puella cui sum commater'. 'Kuma' se zove i svaka ženska glava od rodbine prave kume. — 3. 'euphemismus für kuga'. cf. kuga.

a. kuma krštena, *vidí 1. kum, a.*

a) *uopće (vidí primjere kod 1. kum, a, a)).*

Er je meni kuma moja Barbara sestrice tvoja, ter ne mogu ja uzet kumu moju za ljubicu. Nar. pjes. mikl. Beitr. 1, 47. Izlegoše na Kopije ravno, al' su došle od Piperah kume, zakumiše, te se pomiriše. Nar. pjes. vuk. 4, 124. Al' od mira vjeru uhvatimo, ja ću prvi poći pred kumama, ja za glave bratsko mito dati. P. Petrović, gor. vijen. 28.

b) *vidí 1. kum, a, b).* Kako što je, moja mila kumo! (*govori Jovan Krstitelj prečisto go-spodi*). Nar. pjes. vuk. 1, 123.

c) *vidí 1. kum, a, c).* A kada je bilo na krštenju, kum je staru majku zapitao: 'Kako ćemo kumi ime desti?' Nar. pjes. vuk. 1, 560. Tebe j' majka nama poklonila još malenu kumu na rukama. 1, 561.

d) *majka kumčeta prema pravome kumu, isporodi 1. kum, a, d).* Dvije su se kume podigule, dvije kume u jednoga kuma, u onoga Grčića Manojla: jedno jeste tanana Grkiña, a drugo je bijela Vlahiña; u Vlahiñe čedo muško bilo, u Grkiñe nije no đevojka, i dođoše kuma na dvorove, te krstiše dvoje dece ludo. Nar. pjes. vuk. 2, 19. Lubi junak kumče u naruče, nemu kuma poljubila ruku. 3, 325. Kumčetom ga kuma darovala. 4, 16.

b. *na krizmanju, vidí 1. kum, b.* Kumovi i kume na potvrđenju daju se. I. Velikanović, uput. 3, 40.

c. *nevjesta prema (vjenčanome) kumu, vidí 1. kum, d.* Idi, dužde, izgubio glavu! kako će te obljubiti kuma! Nar. pjes. vuk. 2, 385. Veli nemu Bugarka djevojka: 'Bolam kume, dužde od Mletaka! pod nam' će se zemlja provaliti, a više nas nebo prolomiti, kako će se kuma milovati!' Reče riječ dužde od Mletaka: 'Oj ne luduj, moja mila kumo! ja sam do sad devet obljubio, kumo moja! kuma krštenijeh, a vjenčane dvadest i četiri'. 2, 336. Oj devere, kamo tvoja snaša? a ti, kume, kamo tvoja kuma? 2, 339. Kuma kuma ako nije darovala, nije mu ni brige zadala (šim će on tu darovati). Nar. posl. vuk. 163.

d. *ne zna se za ove primjere, pripadaju li pod a ili pod c.* Sad nije uzdana nevista u divera, kuma u kuma, rodica u rodjaka. J. Banovac, pripov. 186. Kuma nuđena kao i čaščena. Nar. posl. vuk. 163. Ne idem ni u kume ni u druge. S. Lubiša, prip. 266.

e. *kaže se uopće ženskome čeladetu kao kum muškome, vidí kod e, osobito pod b).* u ovome je

smislu običnije kumica. u dva se slučaja upotrebljava svagda kuma (kao eufemizam):

a) kad se govori o vještici. — U Dubrovniku od xvi vijeka. Kmecka kćeri, kradosca i kume (kao da je ipokoristik) ti malo ne rijeh. M. Držić 202. — U naše vrijeme ko sretne vješticu, da mu ne naudi (da mu srce ne isije), treba da reče: 'Kuma, subota te smela!' P. Budmani.

b) o kusi. Kad kuga mori onda joj slabo govore, kuga' nego, kuma' (kao da bi je s tim omilostivili). Vuk, živ. 220. vidi i u Vukovu rječniku. Čuma je živa kao žena; seljaci joj tepaju kao da im je, kuma' samo da je ne naštute. M. Đ. Miličević, živ. serb. 2, 62.

1. KUMAČ, m. vidi 1. kukavica, c. Kumač, Bombinator igneus. Vinica. D. Hire.

2. KUMAČ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome. Niva u Kumaču. Sr. nov. 1870. 81.

KUMAČA, f. druga, posestrima. — Po Vuku je riječ rumunska. vidi kod družičalo. — U Vukovu rječniku: cf. družičalo.

KUMAČ, adv. vidi komač. Tuga moja tuga, svaki danak druga, kumač jedna projde, velek druga dojde. Jačke. 116.

KUMAJ, adv. vidi 1. komaj. I ja sam se kumaj maknul, da ni me je posikao. Nar. pjes. mikl. Beitr. 1, 16. Nar. pjes. bog. 121. (1668). Na škuljicu kumaj kukne, velek strela va dno pukne. Jačke. 267. Kumaj, vix aegreque' jedva, à peine'. u Belostenca po kajkavskom narječju komaj; cf. tur. kumahaj' (nije mi poznato) i nem. kaum'. V. Bogišić u Nar. pjes. bog. 871.

KUMAK, kúmka, m. dem. 1. kum. — Akc. se mijenja u voc. sing. kúmča, u gen. pl. kúmākā, u voc. pl. kúmci. — U Vukovu rječniku: hyp. v. kum.

KUMAKATI SE, kúmākām se (ili kúmākām se?), impf. vidi kumati se. Mnogi Arnauti zvali su ga, da im prvi put šiša decu, pa su se s toga kumakali s njime. M. Đ. Miličević, pomenik. 5, 758.

KUMALO, n. vidi u Ivekovićevu rječniku: kao kumstvo, i vesele nakon kumovanja, isp. krstici. — Tebi ne dam dva posopca sina, da ti sami idu pod planinu, Pavešiću, tebi na kumalo. S. Vojniković. rp.

1. KUMĀN, m. u Vukovu rječniku: vide kumašin.

2. KUMAN, m. ime muško. — U spomeniku xiii vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (Kumans). 'Kumans' (tri puta). Mon. serb. 12. (1222—1238).

8. KUMAN, m. ime varošici u Banatu. Šem. prav. 1878. 94.

KUMANI, m. pl. ime mjesno.

a. vidi u Daničičevu rječniku: dva sela, jedno na Dunavu 'Kumany', a drugo u Bitvi 'Kumanii' dade car Lazar Ravanici. M(on. serb). 199. (1881). S(r). l(etop). 1847. 4, 54. ono prvo ima i sad kod Gradišta (vidi b).

b. selo u Srbiji u okrugu požarevačkome. K. Jovanović 140.

KUMANIC, m. ime muško. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Kumanica). Kumanic sč dätiju. Mon. serb. 60. (1298—1802). Kumanic. Deč. hris. 12. 18. 86. Glasnik. 15, 289. (1848?).

KUMANICA, f. mjesno ime.

a. naselak u Srbiji u okrugu ušičkome. K. Jovanović 152.

b. pominje se prije našega vremena kao ime manastira. Kumanica (mon.). S. Novaković, pom. 186.

KUMANIČEVO, n. ime nekakvu selu što se pominje xiv vijeka. — Uprav je adj. poss. od Kumanic. Selo Kumaničevo. Glasnik. 24, 255. (oko 1880).

1. KUMANIN, m. čovjek iz nekoga turskoga naroda (strus. Половцы), od kojega ima još potomaka u Ugarskoj (ali sad govore mađarski). — Množina: Kumani, u starijim knjigama s oblikom Kumane. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Daničičevu (Kumanin, Cumanus). Ugarskomu kralju množstvo mnogo Ugri i Kumani sbravvšu. Domentijan^b 153. Svykupiše okolo sebe vojsku mnogu jezyka tatarska i Kumani. Danilo. 115. Slišavši že severnije straně Kumane. Aleks. novak. 17. Muža Kumanina. 28. Kipoklance ki Kumane obratiše. J. Kavašin 807^b.

2. KUMANIN, m. ime muško. — xiv vijeka. Deč. hris. 47. 99.

KUMANLÚCI, m. pl. ime šumi u Begalici (u okrugu biogradsckome). Sjekao sam drva u Kumanlúcima'. J. Stojanović.

KUMANOV, adj. koji pripada Kumanu (vidi 8. Kuman). — Kod mjesnijeh imena.

a. Kumanov Vis, nekakvo brdo. Na Kumanovom Visu. Rat. 22.

b. Kumanov Bob. — xiv vijeka. U Kumanové Bobe. Deč. hris. 95.

KUMANOVA, f. mjesno ime. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 136. — isporodi Kumanov.

KUMANOVIĆ, m. presime (po ocu Kumanu). — xiv vijeka. Dobroslav Kumanović (-ik'). Deč. hris. 69.

KUMANOVO, n. mjesno ime. — isporodi Kumanov.

a. vidi u Daničičevu rječniku: selo koje je kralj Stefan Dečanski dao Dečanima. M(on). s(erb). 94. (1896). Selo Kumanovo. Deč. hris. 26. 95. Međe Kumanovu. 26. 96.

b. vidi u Vukovu rječniku: [varoš u Staroj Srbiji] s primjerom iz narodne pjesme: Na onome ravnom Kumanovu, onde hješe Kostadine bago. — Na Kratovu gradu bijelome, na bijelu gradu Kumanovu... Nar. pjes. vuk. 8, 56. Po Tetovu i po Kumanovu. Pjev. crn. 105^a.

c. selo u Srbiji u okrugu pirotckome. M. Đ. Miličević, kralj. serb. 288.

KUMĀNSKI, adj. koji pripada Kumanu ili Kumanima.

a. vidi u Daničičevu rječniku: kumanjsky, neke su nje orkve treskavačke išle, odš kumanjskoga puti'. G(lasnik). 18, 870. — ne znam, treba li shvatiti da pripada Kumanu ili Kumanima.

b. koji pripada Kumanima (narodu, vidi 1. Kumanin). Pojem sily mnogye jezyka ugrskaago i kumanjskaago. Danilo 17. Bezbožnaago jezyka kumanjska. 871. Sam že vojsku kumanjsku shodivš. Aleks. novak. 17. Tloh Kumanjski, razlik pake, vuka sebi odabra' je. J. Kavašin 291^b. — I adv. kumānski, o jeziku. Kumanjski umejušta obrétoše. Aleks. novak. 28.

c. koji pripada Kumanima (selu, vidi Kumani, b). Kumanska (opština). K. Jovanović 140.

KUMAŃ, adj. koji pripada Kumanu ili Kumanima. — Kod mjesnoga imena. — xiv vijeka. vidi u *Daničičevu rječniku*: KumaŃ, selima je Gračanici i Selcu išla međa, na KumaŃu Glavu. M(on. serb). 563. (1322).

KUMĀNE, n. djelo kojijem se ko s kim kuma. — U *Vukovu rječniku*.

KUMAREVO, n. mjesno ime u Srbiji.

a) selo u okrugu niškome. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 123.

b) selo u okrugu vranškome. 306.

KUMASUR, m. vidi 1. komesar. — U *čakavskome spomeniku xv vijeka*. Puščam mojim kumasurom po 2 dukat. Mon. croat. 61. (1437).

KUMAŠ, m. neka osobita vrsta tkanja u kojoj se žice od osnove ne provlače pod svaku drugu žicu od potke, nego (naj češće) pod svaku osmu, i to tako da se potka s jedne strane (s lica) gotovo i ne vidi; osnova je obično svileni i neupredena, te je ovakovo tkanje s lica vrlo mekano i lašti se (tal. raso, franc. satin, niem. atlas). — Tur. qumaš, tkanje, od arap. qumāš, sve što na zemlju pada i po zemlji se vuče (mrve, otpaci), čilim, pa i tkanje uopće. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu*: „der atlas (eine art seidenzeug)“, sericus pannus densus et colustratus“.

a. u snačenju kao sprijeda (u naj prozime primjeru nije dosta jasno, jer se u istome rukopisu iz kojega je uzet primjer često nalazi riječ atlas). Jedne (narukovice) od plavetne svile damaška, druge od kumaša crvena, vethe narukovice od zelena kumaša. Glasnik. 56, 244 (1783). I na toj je teško odijelo: tri kavađa jedan vrh drugoga, dva kumaša od svile zelene. Nar. pjes. vuk. 3, 266. I sa nogu gaće od kumaša. 4, 211. Djevojka sam, kumaš na prodaju, dok sam kumaš, svakome sam draga; kad ostaram, nijesam nikome. Nar. pjes. herc. vuk. 208. — U pjesmama stoji često pred drugim supstantivom (n. p. anterija, jorgan) u snačenju: od kumaša, i ne mijenja se kao da je s onijem složeno. Na košuju kumaš-antariju. Nar. pjes. juk. 240. Trava će nam dušek biti, desna ruka svilen jastuk, vedro nebo kumaš-jorgan. Nar. pjes. vila. 1866. 700. Diže nemu kumaš-jorgan s glave. Nar. pjes. hõrm. 1, 280.

b. vidi u *Vukovu rječniku*: (u Srijemu) crna pantlika od kadife što seoske djevojke nose na vratu.

KUMAŠIN, m. uprav je augm. kum, upotrebljava se naj češće u vokativu i pokazuje još jače prijateljstvo nego kum. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (vertraulich für kum). Još govori kumašine Žuua. Nar. pjes. bog. 341. Slušajder ti, kumašine vuče! D. Obradović, basne. 177. Nije to tako, moj kumašine. V. Vrčević, niz. 132.

KUMAŠLI, adj. (načinjen) od kumaša (stoji u svijem primjerima pred jorgan). — isporodi kumaš, a. — Ne mijenja se po padecima. — Postaje od kumaš turskijem nastavkom ly. — U naše vrijeme u pjesmama. Pokri nega kumašli jorganom. Nar. pjes. herc. 97. Ta odbaci kumašli jorgana. Nar. pjes. petr. 2, 498. Kumašli, obojak debeo. u Nar. pjes. herc. vuk. 358. Kumašli, fini. u Nar. prip. vrč. 226.

KUMATI SE, kumām se, impf. (recipročno) pozdravljati se zovući jedan drugoga kume. — isporodi kumakati se. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* (s kim, sich als gewatter begrüßen, salutare se invicem tāp kum vocabulo). Milan Obrenović iz nahije rudničke,

s kojim se Karađordije kumao. Vuk, prav. sov. 17.

KUMBĀRA, f. vidi lubarda, pers. chumbere, chumpere, tur. kumbara. — isporodi kumpara. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (vide lubarda). Počeše pozdravljati Turke u gradu kumbarama. J. Rajić, boj. 74. Bije Beća sa četiri strane, s jedne strane iz topova bije, s druge strane juriš bez prestanka, s treće strane lagum potkopava, a s četvrte kumbarama pali. Nar. pjes. vuk. 3, 46. I poveze tope baljemeze i kumbare čim gradove prima i lumbarde čim gradove pali. 4, 219. Oborio tope i kumbare. 4, 220. Eto puče prokleta kumbara, te udari Petra gospodara. 4, 221. Koliko mi je kumbara više glave puklo. Vuk, dan. 1, 78. Stane ga biti iz topova i paliti iz kumbara. 5, 47. Tako ogaŃ sipa iz topova i kumbare hitaše lubarde. Osvetn. 3, 136.

KUMBARĀGIJA, m. tur. qumbarağy, čovjek (vojnik) što pali kumbare. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* („der bombardier“, pyrobolarius). Da nam pošju kumbarağiju. Djelovod. prot. 131.

KUMBARSKI, adj. koji pripada kumbarama. 130 čepova kumbarski. Djelovod. prot. 216.

KUMBAS, vidi kuhas. Vrčević mesto, kumas' ima kumbas. u Nar. zag. novak. 61.

KUMBAT, m. prezime. — isporodi Kumbatović. — PomiŃe se od xviii vijeka. Vikoviću i Kumbate! J. KavaŃin 134b. Od Kaštela Raje- vić, Ivančević i Kumbat Ivan. And. Kačić, kor. 487.

KUMBATOVIĆ, m. prezime. — isporodi Kumbat. — PomiŃe se xviii vijeka. Fratar Kumbatović od Imoskoga. And. Kačić, kor. 488.

KUMBERIJA, m. prezime ili muški nadimak. — xviii vijeka. Glasnik. 11, 3, 78. (1706—1707).

KUMBRA, f. vidi kumbara. — Na jednome mjestu xviii vijeka gdje stoji jamačno radi stiha. Stjepan herceg man s Brgata trjeskovite i goruće kumbre meće, kad mu (*Dubrovniku*) vrata i užga toke dvore i kuće. J. KavaŃin 132b.

KUMBUR, m. ime selu u Sutorini (ne zna se ko je zabilježio). — Od xviii vijeka. Kad su došli ponti od Kumbura. Nar. pjes. bog. 201. Da bi došli na mejdan junački s tankijem fuštam suprema Kumburu. 207. Kumbur je našeljeno mjesto nakraj mora u Boci. V. Bogišić u Nar. pjes. bog. 386.

KUMBURA, f. vidi 1. kubura. Kumbura, puška mala, arbanaškog običaja. u Nar. prip. vrč. 226.

KUMBŪRLIJA, f. vidi kuburlija. — U pjesmi crnogorskoj našega vremena. Ugrabi mu dvije kumburlije, pa u Turke obje obrnuo. Nar. pjes. vuk. 4, 87.

1. **KUMBUS**, m. vidi kubuz. Pisato Tomi Milinoviću, puškoleju, da načini jedan kumbus. u M. Đ. Miličević, pomenik. 3, 946.

2. **KUMBUS**, m. kombost? kupus? — U naše vrijeme. Kad su soli na večeru, iznese im majka naj prije kumbusa zajedno s tikvom pomiješano. Nar. prip. vrč. 140.

KUMČAD, f. coll. kao množina od kumče. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu*: coll. v. kumče „die pathen (ohne unterschied des geschlechtes)“, filii (aut filiae) baptismales“. — (*Grujo*) vide kulu o(d) dovet tavanah, a pred kulom lijepa nevjesta, do dva drži u naručju sina Tad nevjestu ruci mu pristupa, zakumi

ga Bogom istinijem . . . ,Primi kumčad Nova-ković-Grujo! Grujica joj kumčad privatio. Pjev. crn. 123b. Kumčad treba da svome kumu ukazuju poštovanje. V. Bogišić, zborn. 888.

KUMČE, kumčeta, *n. dijete kršteno (ovako se zove prema kumovima), isporodi 1. kum, a, c) i kuma, a, c).* — *Nema množine, vidi kumčad.* — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'der pathe (das kind)', 'filius baptismalis'. Kum ili kuma ne može s kumčedom . . . vinčat se. I. Grličić 101. Da se kumče nauči zakona Božjega. Pisanica. 39. Zašto su kumovi otci duhovni koji, kad bi bila potriba, dužni su naučiti kumče zakonu Božjemu. J. Banovac, razg. 219. Da kako oni koji krsti, tako i kumovi s kumčedom ulaze u rodstvo duhovno. A. Kanižlić, bogojubnost. 270. Il' je kuma kumče iznijela, da car krsti i da ga dariva. Nar. pjes. vuk. 2, 155. Uze kume kumče iz naruča, jubi junak kumče u naruče. 3, 325. Kumčedom ga kuma darovala. 4, 16. Umre kumče, raskide se kumstvo. Nar. posl. vuk. 898.

KUMERAK, kumerka, *m. vidi kumjerak.*

KUMENDÁT, kumendáta, *m. vidi komendat.* — XVII vijeka. Statut trsat. (1640). 219.

KUMESÁR, kumesára, *m. vidi 1. komesar.* — Od XV vijeka. Zvrhu toga vsega moga odlučena stavim moga kumesara gospodina Luku. Mon. croat. 65. (1445).

KUMETICA, *f. mjesno ime.* — vidi u Daničeviću rječniku: mjesto je Livadi u Svetoj Gori išla međa, pokraj mora na Topila blizu Kumetice i ota tuj prema Kumetice na carskyj put'. M(on. serb). 126. (1847).

KUMFIN, kumfina, *m. vidi kumfin.* — XV vijeka. Dasmo sinokošu sa vsimi kumfini i mejami. Mon. croat. 90. (1461). Poli kumfina te orikve. 138. (1490).

KUMFRATARSTVO, *n. vidi bratinstvo, e) i fratija.* — *Naćineno od tal. confraternita.* — XV vijeka. Prijasmo vas v naše kumfratarstvo i v bratarstvo. Mon. croat. 145. (1491).

1. KUMICA, *f. dem. kuma.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kumicā.* — Od XVI vijeka (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kumica), a između rječnika u Stuličevu (v. kuma) i u Vukovu (dim. v. kuma). — Često se upotrebljava, ali ipak nemam nijednoga primjera sa pravo značenje (kad se kaže ženskome djetetu ili kao od dragosti).

a. može značiti što i kuma uopće. Drugo (rodstvo) jest meju kumom i kumicom krstjenoga i meju otcem i majkom krstjenoga. Blago turl. 2, 325.

b. žensko kumče. Kumica, dijete (žensko) kojemu kumuješ. N. Lepeš. slovinac. 1834. 108.

c. u Dubrovniku se zove ovako Konavaoke kojima se ne zna ime. — isporodi 1. kum, a, b).

2. KUMICA, *f. ime nekakvu selu.* U sele u Kumici. Spom. stojan. 45. (XV vijek).

KUMIĆ, *m. dem. 1. kum.* — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu. — U primjerima je značenje kao kod kumče. Dužni su naučiti kumice nauk krstjanski. A. Bačić 293. Doće kum i kuma; . . . doće dva kumića koji krila dižu kano dva orlića i svog ota stižu. A. Kanižlić, rož. 22.

KUMID, *m. tal. cômido (od lat. comes), čovjek koji zapovijeda mornarima na lađi, a on je sam podložan kapetanu (tal. nostromo, franc. maitre d'équipage, nem. bootsmann).* — U Mikafinu rječniku: kumid od galije, remigum praefectus',

i u Stuličevu: kumid od galije, comito di galera', remigum moderator'.

1. KUMIN, *adj. koji pripada kumi.* — *Između rječnika u Vukovu* (der kuma', commatris et pestis'). Pak još uze Jelino odelo, svoje svuče, kumino natuče. Pjev. crn. 283a.

2. KUMIN, kumina, *m. vidi kmin.* — Od XV vijeka (u mletačkome rukopisu, vidi u Šulekovu imeniku), a između rječnika u Belinu (cumino e cimino, l'herba il oui seme piace molto a' colombi', 'ciminum' 240b) i u Stuličevu (cyminum, cuminum'). Kumin (cyminum'). Anton Dalm., nov. test. 36a. math. 23, 23. Kumin (cumin u mletačkome rukopisu), rus. кминъ, кминъ, češ. pol. kmin: ciminum (u mlet. rkp.), cuminum (Jambrešić), comino, cyminum, cominum (Stulli, u sišskom rukopisu), Carum carvi L., v. Kmin. B. Šulek, im. 184. i s pridjevima što mu daju drugo značenje: Kumin crni, pseudomelanthium (Durante), Agrostemma githago L. Kumin divji, cuminum silvestre (Durante), 1. Lagoecia cuminoides L.; 2. Carum carvi L. (Alschinger). Kumin pitomi, Cuminum (Cyminum) L. (Durante). B. Šulek, im. 184. Govori se i u Hrvatskoj. F. Iveković, rječn. (po kojemu je sabiježen ovdje akcenat).

1. KUMINA, *f. u Stuličevu rječniku:* kumina, trava uz kumin. — *Riječ je nslovenska.*

2. KUMINA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome.* Niva na Kumini. Sr. nov. 1872. 310.

KUMINAK, kuminka, *m. vidi kumin.* — *Prije našega vremena.* Kuminak, cumino (u sišskom rukopisu), v. Kumin. B. Šulek, im. 184.

KUMIR, *m. kip krivoga boga.* — *Riječ je stislovenska* (kumir i kumirs) nepoznata postać. — *Nalazi se u knjigama pisanim crkvenijem jezikom, pa su je iz crkvenoga jezika primili i pisci našega vremena (tako je i rus. кумиръ).* — *Između rječnika u Stuličevu* (v. idol s dodatkom da je riječ ruska; 'ara, altare' iz misala) i u Daničeviću (kumir, idolum'). Služiti gluhim kumirom. Stefan, sim. pam. šaf. 1. Smrada gluhih kumirs. 7. Štedjivost ne čini novac kumirom. M. Pavlinović, rad. 119. i u Šulekovu rječniku: 'götze; götzenbild', i u Popoviću: 'götze'.

KUMIŠAN, kumišna, *adj. odijelo i jelo, uredno.* M. Pavlinović.

KUMIŠ-ANTERIJA, *f. uredna anterija.* M. Pavlinović. — vidi kumaš.

1. KUMITI, kumim, *impf. pozivati ili moliti (koga) da bude kum.* — *Akc. kako je u praes. tako je u impf. kumlâh, u aor. 2 i 3 sing. kumî, u part. praet. pass. kumljen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — Od XVI vijeka (vidi c, a), a između rječnika u Stuličevu: 'procurar che alcuno sia compare o patrino', 'rogare aliquem ut etc. (vide kum) patris vices gerat', i u Vukovu: koga, zu gevatter oder zu beistand bitten', 'advocare pro teste baptismi aut conjugii'.

1. aktivno.

a. u značenju sprijeda kazanome. a) kod krštenja. Mare mu pride na sustraj, se mu se lipo kloniše, z dítotom v ruki kumiše. Nar. pjes. istr. 2, 154. — b) kod vjenčanja. Kuma kumi Debelić-Novaka. Nar. pjes. vuk. 2, 471. Tebe kumi Bogom istinijem i našijem svetijem Jovanom, da ti vjenčaš nega i devojkju. (isporodi c). 2, 599. Ženi se što naj bliže a kumi što naj dale možeš. V. Bogišić, zborn. 210.

b. u jednom primjeru našega vremena kumiti koga znači: kumovati negovu djetetu na kr-

šteću, vaša da je uprav značenje: zvati ga kumom. Sinoć sam čedo rodila, hoćeš me, kraje, kumiti? Nar. pjes. herc. vuk. 240.

c. kao moliti (s velikom silom), zaklinjati. — pravo je značenje kao kod a: moliti koga da bude kum (ili zvati ga kumom), pa kao kum (još više nego prijatelj i rođak) da uradi ono za što se moli. ovako se značenje nalazi u ovome primjeru: Bratimim te Bogom istinjim i kumim te Bogom istinjim i vašijem svetijem Jovanom, ne daj mene crnu Arapinu. Nar. pjes. vuk. 2, 392. — us kumiti stoji često i moliti, bratimiti, bratiti (u jednom primjeru i sestriti). — Između rječnika u Stuličevu: kumiti, kumiti i moliti, orare et obtestari, erogitare, i u Vukovu: (po jugozapadnijem krajevima) moliti, bitten', rogo' n. p. i otac sinu i sin ocu može reći: kumim te Bogom, učini to. ovamo ide i ono što se govori i u Srbiji: 'Kumićeš kugu da te umori' (ako ti to i to bude). (Nar. posl. vuk. 164). vidi i: Bogom kumi b'jela vila, Bogom kumi ban-Sekula: 'Bogom brate, ban-Sekule! ne vodi me uku tvome'. (Kad se kaže: 'Bogom kumi', moglo bi se reći da bi valjalo kazati: 'Bogom kume!' a ne: 'Bogom brate!' ali po onijem mjestima [pjesma je iz Risa] 'kumiti Bogom' [i u običnom govoru] znači: vrlo moliti i zaklinjati, tako n. p. i sin rekne ocu, kad ga što vrlo moli: 'kumim te Bogom!' Vuk). Nar. pjes. vuk. 1, 182.

a) upotrebu kumiti s ovakovijem značenjem upotrebljava se kao i moliti. Kučivrat: Nea te ponesem u liječnika. Arkulin: Kučivrate, pače te kumju. M. Držić 386. Sila sam ga jadna majka kumiti i bratimiti: 'Kaži meni, gavrane, te bilige do istine!' Đ. Baraković, vil. 199—200. Prosi te i kumi djevojka i brati, da i ona umi drugim kazivati. P. Vitezović, odil. 53. Rodjaci bliži oko nega kume i mole. B. Zuzeri 1 8. Košuta... slijedjena od lovaca... kumila je jednu lozu, na koju se u potjeri namjerila. 224. Molim te i kumim, da mi utažiš štogod malo ove bolesti. 386. Molim i kumim bit uslišat. M. Pavišić 44. Lot počeo jih kumiti i moliti. And. Kačić, kor. 19. Svak smrt kumi, sestri, da dušmana tlači. M. Kuhačević 141. Niti bi ja tu ušao da me ko kumi. D. Obradović, basne. 368. Knigu meće, a vijara kumi: 'Ne nosi mi pismo i hartiju!' Nar. pjes. vuk. 1, 474—475. Ona (Jankova sestra) skoči, dovat Sekula: 'Haj, Sekula, doma da idemo!' kumi Janko sestru od nevoje: 'Nemoj mi ga, moja mila seko! e ja nemam do nega nikoga'. 3, 222. No ga kumi haga od Meduna: 'Ne za Boga, Babović-Jovane!' 4, 118. Pašu mole i kume ga luto. Ogled. sr. 16. Svud je vodi po manastirima, i čita joj masla i bdenija, kumi vraga u sve manastire da ostavi snahu Anđeliju, kumi vraga, ništa ne pomaže. P. Petrović, gor. vijen. 32. Ja te (ženo) kumim, da miruješ. S. Lubiša, prip. 44.

b) radi veće sile dodaje se u ime koga ili čega se moli.

aa) u instrumentalu. aaa) Bogom. Pa ih kumi Bogom velikijem: 'Nemojte me u jamu bačivati!' Nar. pjes. vuk. 2, 33—34. Kumim nega Bogom istinjim, nek me pusti iz tamnice klete. 2, 380. Kumim tebe Bogom istinjim, Bogom kumim, a ruku ti ljubim, nemoj kmeta koga izgubiti. 4, 384. Kapam' mole a Bogom ih kume da im pušte Korjeničko Turke. 4, 517. Pusti me, kumim te Bogom. M. Pavlinović, razg. 12. — bbb) Bogom i svetijem Jovanom, vidi i sprijeda primjer, i prvi kod c). Kumim te Bogom i svetijem Jovanom! Vuk, poslov. 211. — ccc) drugijem čime. Kumim te nebom i se-

mlom. S. Lubiša, prip. 143. Kumi, ženo, sina mlijekom i našijem suzama, da nas ne osramoti. 36. Kumimo te hlebom carevijem da se mičeš s naše granice. 120. U Dubrovniku se govori (kad se što moli što nije baš vele vrijedno): 'Kumim te ledom', vaša da je s toga što se za malen posao neće da pominu Bog ili nrbo. P. Budmani.

bb) u akuzativu s prijedlogom za. Kumju te za Boga, pomozu me. M. Držić 415. Kumim ve za Boga svakom stvari! (Kad ko koga moli. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 163.

cc) i ovi primjeri pripadaju amo: Kumim te tripud od neba do zemlje, nemoj spati. S. Lubiša, prip. 103. Ja te kumim od neba do zemlje, prodi (me) se. 175.

d. znači zaklinjati kao kod c, ali nije objekat čelade što se moli nego nebo, zemlja i drugo štu (dobro i zlo, n. p. zmija), tako da objekat stoji od prilike kao instrumental kod c, b) aa), te se onijem zaklinje. Kumim nebo, nad tobom koje je, zemlju kumim, pod tobom koja je, ne otmaj moje Ikonije. Nar. pjes. vuk. 2, 608. Kumim ti zmiyu pod kamenom! Kumim ti ploču na koju pečeš leturđiju! Kumim ti (svu stoku redom) tvoga psa, put kojim ideš i zmiyu pod kršem i ticu u goru! (sve troje u Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 163.

e. nije mi dosta jasno značenje: Tako me ne kumile gore i vode! Nar. posl. vuk. 299. (tako ne poginuo u gori ili u vodi?).

2. sa se, recipročno, postati kum ili kuma (jedno drugome). — Između rječnika u Vukovu (s kim mit jemand kum werden 'cumatus necessitudinem in eo'). Mislal sam Maru ljubiti, sad mi se š home kumiti. Nar. pjes. istr. 2, 154. Da Bog da i milost Božja, s kumovima se kumili, sve s drage voje, bez nikakve nevoje! (Za nevoju se ko kumi s kime, n. p. kad čovjek ubije koga pa se poslije moli za mir i oprostene. Vuk) u Vuk, živ. 77. Nit' ženio nit' koga udao, niti će se ko kumiti s njime. Osvetn. 3, 41.

2. KŪMITI, kŭmif, impf. na koga, nijemo koga glavom ali rukom k sebi prizivati. cf. nakumiti. M. Pavlinović.

KUMJERAK, kumjerka, m. vidi carina, 1 i 2. — Riječ je dalmatska (vidi kelomna, kimak) od lat. commercium (xiii i xiv vijeka u Dubrovniku pisano comerchium, comerolum, vidi K. Jireček, die Romanen in den städten Dalmatiens. 1, 90a), a vaša da nije od grč. κομμήριον, jer bi po svojoj prilici mj. drugoga k bilo č. isporodi i dumruk. — je- stoji po južnome govoru mj. è, premda se u većini primjera nalazi e, ali su primjeri iz Mon. serb. 37 i 38 useti iz spomenika pisanih vrlo nevašalijem jezikom i grafijom, pa i u Mon. serb. 46 i 48 stoji gđejgđe e za è; a jedan put ima kumirsk. — Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (kumersk, gledaj kumersk; kumersk, portorium, ngr. κομμηριον; telonium).

a. portorium, carina što se plaća. Da si kupujut i prodajut svobodno vsaku kupju, i da im se ne vezmetu kumerski ni nikire danje (sic) ni vs grade ni na sbore ni vs soléh kupcem ni na moste ni na rékah ni na puteh... Zakon kois (sic) jest od kumerski solski među kralj srpski i gradj djubrovski. Mon. serb. 37—38. (1253). Kumerska aće postavi kraljevstvo mi, da stoji u zakoné otyčinné mi. 46. (1254). Kumerska da držimo kraljevstva ti u zakoné gospodina otyca ti. 48. (1254—1256). Moj kumerski i Nikonov né stalj u (o)noj rucé, liše

u vaše općině. 49. (1265). Da imě (*Dubrovčanima*) da kto bude carinik u Svetomě Srdči kumerick solni dubrovčicki za tri godišta. Glasnik. 27, 286. (1351). Za kumirick solnski, prodah ga vašim poklisarom za godišta za 9 srb persperg. Mon. serb. 174. (1356—1367).

b. telonium, *vidi* carina, b. Ods reke drinjske do Neretvā kumerek solnski da nestā na ino mesto rassvē vь Djubrovnik. Mon. serb. 38. (1253). *moglo bi značiti što i stovarište, tržište.*

KUMLENE, n. *djelo kojijem ko kumi ili se ko kumi.* — *Između rječnika u Vukovu* (verbal v. kumiti u. kumiti se). Taman mi je dijete za kumleša. Nar. pjes. juk. 608.

KUMODRAŠKI, adj. *koji pripada Kumodraži.* Kumodraška (*opština*). K. Jovanović 98. — *I kod mjesnoga imena:* Kumodraško Brdo u okrugu biogradskome. Niva u Kumodraškom Brdu. Sr. nov. 1861. 722.

KUMODRAŽ, f. *ime selu u Srbiji u okrugu biogradskome.* K. Jovanović 98. — *Između rječnika u Vukovu* [selo u srezu vračarskom okruga podunavskog]. U selu Kumodraži. M. Đ. Miličević, srb. 63.

KUMOR, m. Cucumis sativus L., krastavac, krastavica, kukumar, ugorak, umorak. u Lici. V. Arsenijević. Kumor (Sabjar), v. Kukumar. B. Sulek, im. 184.

KUMOSTVO, *vidi* kumovstvo. Žo je bilo Kraljeviću Marku, da ga nije na kumostvo zvala. Nar. pjes. u Stonu. Đ. Šurmin.

KUMOV, adj. *koji pripada kumu (vidi 1. kum).* — *Između rječnika u Vukovu* (des kum' ad testem baptismi aut conjugii pertinens'). U voji kumovoj. A. Bačić 276. Kumov momak. Vuk, rječn. kod prikumak.

KUMOVAC, Kumovca, m. *ime visu u Srbiji u okrugu šabačkome.* M. Đ. Miličević, srb. 418.

KUMOVAN, kumōvna, adj. *vidi* kumovski. — *U jednoga pisca našega vremena.* Luka obađe kumovne i prijateljske kuće. S. Ćubiša, prip. 138.

KUMOVANE, n. *djelo kojijem se kumuje.* — *Između rječnika u Vukovu.* Kumovanje Grčića Manojla. Vuk, nar. pjes. 2, 19. A tako ti kumovaña, kume! Osvetn. 2, 11.

KUMOVATI, kumujem, impf. *raditi kao kum, biti kum.* — *Akc. kako je u praes. taki je u impf. kumovāh, u impf. kumūj, u ger. praes. kumujući; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. kumovā, part. praet. act. kumovao, kumovāla, part. praet. pass. kumovān.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (kome 'zu gevatter stehen' sum testis baptismi aut conjugii').

1. *aktivno.*

a. *uopće.* Na krštenju jedan ili dva kumuju. A. Bačić 292. Vazda je bio običaj, da na krštenju dva kumuju, a na krizmi jedno. J. Banovac, razg. 219. Dvoje ulazi u kumstvo, t. j. oni koji kumuje i koji se krizma. 271. Ako nijesam kumovao, a ja sam kroz plot gledao. Nar. posl. vuk. 7. U kojoj kući ja kumujem, sva čeljad meni i mojemu postaju kumovi, a moja onoj kući. V. Bogišić, zborn. 876.

b. *ako se izriče čeljade (što se krsti, vjenčava itd.), to stoji:*

a) *obično u dativu.* Muško ženskomu može kumovati. A. Bačić 293. Car Mihail je Bogoru (na krstu) kumovao. A. Kanižlić, kam. 146. On svojega okumi ujaka, okumi ga i kumovao mu (ujak). Pjev. crn. 285a.

b) *rjeđe u akusativu kao objekat, te je onda kumovati prelazni glagol.* Kad u crkvu decu unesoše, kumuje ih Ćutica Bogdane, i kumova dece sedamnaest. Nar. pjes. petr. 2, 42. A mi s nime gorom putujemo, jer smo nega čedom kumovale. Osvetn. 2, 14. No se roče uz Srbiju stojnu i kumuju u pećini Marka. 6, 93.

c. *u ovome primjeru kao da je značenje slično značenju pod 2.* Kao da nijesu ni kumovali ni drugovali. S. Ćubiša, prip. 99.

d. *činiti da ko (objekat) bude kome (s kime) kum.* — *U jednome primjeru našega vremena.* Sila raju i kumuje s Turkom. Osvetn. 2, 59.

ž. *sa se, recipročno (kumuju jedan drugome pravi kum i onaj kojemu je onaj kum).* Oni su se kumovali s nime. Hrv. nar. pjes. 4, 29. Zaludu se s vami mirimo i kumujemo. S. Ćubiša, prip. 156.

KUMOVČAD, f. *coll. vidi* kumčad. — *Kao da je množina prema kumovče, ali sa ovu riječ nemam potvrde.* — *U naše vrijeme.* Da se brinu za kumovčad. V. Bogišić, zborn. 388.

KUMOVČE, n. *vidi* kod kumovčad.

KUMOVIĆ, m. *prezime.* — *U naše vrijeme.* Schem. bosn. 1864. i. xxvii.

KUMOVSKI, adj. *koji pripada kumu ili kumovima.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (dem kum zustehend 'quod decet testem baptismi aut conjugii'). Djetcu kumovskom rukom strič. I. Grličić 35. U Srijemu kažu: 'kumovski momak'. Vuk, rječn. kod prikumak. Ova se zdravica zove 'kumovska', no u napijađu od kuma nema ni spomena. Vuk, nar. pjes. 1, 77. I raspopa uočio grđna, gdje ne nosi okanicu ravnu, da kumovsku bukliju mu daje. Osvetn. 2, 110. — *Kumovska slama, ovako se zove po narodnome pričanju i vjerovanju svijetla nejednaka pruga što se vidi obnoć preko svega neba i leti i zimi. vidi u Vukovu rječniku:* Kumovská slama (na nebu) die milchstrasse, via lactea'. Srbi pripovijedaju da je kum u kuma ukrao breme slame, pa kako ga je nosio, slama ispadala i prosipala se putem, onako Bog ostavio na nebu za vječni spomen. — A duž celoga neba pružila se ona mlečna staza sa kumovskom slamom. M. P. Šapčanić 1, 153.

KUMOVSTVO, n. *vidi* kumstvo. — *Riječ je stara, isporodi rus. кумовство, može biti i praslavenska, isporodi pol. kumstwo.* — *Između rječnika u Stuličevu (uz kumstvo).* Narod broji u duhovno srodstvo kumovstvo krsno i krizmeno. V. Bogišić, zborn. 206. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku gdje je običnije nego kumstvo.* P. Budmani.

KUMPANIJA, f. *tal. compagnia, društvo, pa i u osobitome smislu vojnička četa (od prilike 100 do 200 momaka) kojom zapovijeda kapetan (franc. chef. compagnie).* — *U naše vrijeme.*

a. *društvo.* — *U naše vrijeme u Istri.* Draga moja kumpanija, verni prijatelji! Nar. pjes. istr. 3, 15. Kumpanija, 'societas'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 61.

b. *četa vojnička.* — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (die compaignie, certum militum turba, centuria). Kumpanije vojničke. A. Kanižlić, utoč. xxiii. A ja odo s mojom kumpanijom od kuda su po naj tješni klanci. Nar. pjes. vuk. 4, 253—254. S topom i s jednom kumpanijom. Vuk, dan. 5, 34. Pisato kapetanu Milisavu, da zakaže ljudna po njegovoj kumpaniji... Djelovod. prot. 180.

KUMPANIJSKI, adj. *koji pripada kumpaniji*

(vidi kumpanija, b). — U *Vukovu rječniku*: 'kom-pagnie-' ,quod est centuriae'.

KUMPAŃ, kumpaŃa, m. socius, drug. — *Od tal. compagno. — Od xvi vijeka po zapadnijem krajevima*. Vi ste sad kumpaŃi, a ja sam s ocem bio. N. Najlašević 1, 291. Zašto se štije od Egidija kumpaŃa i druga svetoga našega čačka. I. Ančić, ogl. 11. KumpaŃ, 'socius'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 98. KumpaŃ, it. 'compagno', drug. Naša sloga. god. 14, br. 11, str. 44.

KUMPAŃATI, kumpaŃam, impf. pratiti. — *Od tal. compagnare (sad accompagnare). — Od xviii vijeka po zapadnijem krajevima*. U jednomu i drugomu podvizaŃu, s očima jima se kumpaŃati. I. Kraljić 63. Ne boj se ti, dušo draga, ja ću tebe kumpaŃati. Nar. pjes. istr. 6, 3.

KUMPĀR, m. kum. — *Od tal. compare. — U naše vrijeme u Istri*. Kad se komar s muhom spravi, su je bratju na pir pozval, a sovicu za svaticu, a komara za kumpara. Nar. pjes. istr. 2, 57. — *Konavljani brđani zovu ovako (kao od ruga) druge Konavljane što žive na brežuljcima pri moru*. M. Vodopić.

KUMPARA, f. vidi kumbara. I kumpare koje vatre pale. Nar. pjes. vuk. 5, 186. A kumpare lete pod oblake. 5, 833. Jeka topova i kumpara nebo prolomaše. Magaz. 1868. 81.

KUMPARIS, m. vidi čempres. — *Od grč. κῦμαρος*. Pokaza jemu drēva tri kodri, pivči i kumparis. Pril. jag. ark. 9, 92. (1468).

KUMPATITI, kumpatim, impf. vidi kuburiti. — *Jamačno je postalo od talijanske riječi, te se čini na prvi mah da je od compatiere, ali su u ove riječi posve druga značenja (žaliti, opraštati); vaŃa da je narod načinio od patiro (trpjeti, patiti) i combattere (boriti se, kuburiti). — U naše vrijeme u Lici*. 'Kumpatim bome vavije od kad sam posta'. J. Bogdanović.

KUMPIJER, vidi krumpijer. J. Bogdanović.

KUMPĪR, vidi krumpir. J. Bogdanović. Kumpir, Solanum tuberosum L. (Vodopić, Hercegovina), v. Krumpir. B. Šulek, im. 184. Kumpir, Solanum tuberosum. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 41.

KUMPIR-, KUMPIJER-, vidi krumpir-, krumpjer-. J. Bogdanović.

KUMPLĪT, m. vidi kumplita. — xvi i xvii vijeka. Va vrime kumplita. Transit. 174. Bлагословљамo gospodina na kumplitu. Nauk brn. 56. Na prvij savršnici iliti kumplitu. I. Kraljić 74.

KUMPLĪTA, f. vidi kumplita. — *Od xv vijeka*. Obastri me u vrime kumplete velika svitlost. Živ. jer. star. 1, 235. Va vrime od kumplete. Transit. 166. Da se po kumpliti čini procesijon. M. Divković, zlam. 61b. Prispjeh na kumplitu... Ja sam držan govoriti kumplitu. nauk. 180a. U vrime kumplete bi u greb stavljeno tilo Isukrsta častno. M. Alberti 372. Na vrime kumplete... Kada ti zazvekne kumplita... Michelangelo. 16. Izvan vrimenta u koje po kumpliti bio je običaj govoriti. M. Bijanković 127. Kumplita ili dospivaŃe zlamenuje Isukrstovo pokopaŃe. J. Filipović 1, 321a. Završnica oliti kumplita. Ant. Kadžić 39. Nonu, večerŃu i kumplitu. M. Dobretić 275. — *Na jednome je mjestu shvaćeno kao da je adj. (kao što i jest upravo talijanska riječ compieta)*. Na kumplitu. M. Alberti 372.

KUMPRŌMEŠ, m. pogodba, pristatak (kad se dvoje, što se pravdalo o čemu, pogodi i složi, popustivši svako po što sa svoje strane), tal. com-

promesso. — *U naše vrijeme*. Učine s dobrim ljudma u sudu pismo 'compromesso' (kojega narod zove 'kumpromeš' ili 'prokomeš'). u *Hercegovini, Crnoj Gori, Boci*. V. Bogišić, zborn. 541.

KUMRA, f. hyp. Kumrija. — *Akc. se mijenja u voc. Kúmro. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*. Što je, Kumro? ujela te guja! Nar. pjes. vuk. 3, 406. Kumra dođe u zelenu bašču. 8, 416. Ona doziva Kumru robiŃu: 'Čini mi čini, Kumro robiŃo!' Nar. pjes. vila. 1866. 274.

KUMRĪCA, vidi Kumrijica.

KUMRIĆ, m. prezime. — *Može biti akc. Kúmr-ić po majci Kumri, ili Kúmr-ić (uprav Kumrij-ić) po majci Kumriji. — U naše vrijeme*. Schem. zagr. 1875. 210. Mijajlo Kumrić. Rat. 322.

1. KUMRIJA, f. Columba risoria L., vrsta goluba. — *Od arap. qumrije, tur. qumri, qumru, grlica. — isporodi 2. Kumrija. — Akc. se mijenja u gen. pl. kúmrj-ja. — U Vukovu rječniku*: 'die lachtaube', 'Columba risoria [L.]; cf. gugutka, kumrikuša].

2. KUMRIJA, f. žensko ime tursko (naj češće u robiŃe). — *VaŃa da je ista riječ što 1. kumrija. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu* ('ein frauennamen', 'nomen feminae', 'meistens gibt man ihn den gefangenen': Kumrija robiŃa). Kumrija. S. Novaković, pom. 72. Al' pred dvorom Kumrija robiŃa, ona nija od zlata bešiku. Nar. pjes. vuk. 3, 405. Pa doživje Kumriju robiŃu: 'O Kumrija, moja robiŃice!' 3, 406. Sa Kumrijom svojom robiŃicom. Nar. pjes. petr. 1, 59.

KUMRIJICA (Kúmr-ica), f. dem. 2. Kumrija. Ńoji veli Kumrica robiŃa. Pjev. crn. 95b. O Kumrice moja robiŃice! Nar. pjes. petr. 1, 59. Kumrijici Bog i sreća dađe. 1, 59.

KUMRIKUŠA, f. vidi 1. kumrija. — *Složeno od turskih riječi qumri i kuš (ptica). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu s dodatkom da se govori u Sarajevu*. Ti, kumrikušo, otidi... Čuvši to kumrikuša... Nar. prip. bos. 1, 61.

KUMRINO GRŌŽDE, n. vidi u Vukovu rječniku: nekakva trava koja raste po židovima. — isporodi 1. i 2. kumrija i Kumra.

KUMROVAC, Kumrovca, m. (kajkavski) Kumrovec, ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 94.

KUMSĀL, kumsĀla, m. pijesak. — *Od tur. qumsal, pjeskovito mjesto. isporodi 2. kum. — Akc. je sabijeŃen po M. Đuroviću (vidi daŃe), drugačiji je u Vukovu rječniku. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (kumsal, vide pijesak). KumsĀl, pesak, sitan pesak. govori se u užičkom okrugu. M. Đurović.

KUMSTO, vidi kumstvo.

KUMSTVO, n. osobina onoga što je kum; djelo kojijem ko kumuje. — isporodi kumovstvo. — *U nekijem krajevima ispada v kao i u drugijem riječima s nastavkom stvo*. Tako se govori i 'kumsto, brasto' itd. (u Kosovu i okolnijem krajevima). Vuk, nar. pjes. 1 (1891), L. — *Od xv vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Bjelostjenčevu* ('compatritas'), u Jambrešičevu ('compatritas'), u Stuličevu: 'l'esser compare o patirino', 'exercere munus ejus qui etc. (vide kum) subst.; u Voltigijinu ('comparatio', 'gevatterschaft'), u Vukovu ('die gevatterschaft', 'munus testis baptismi aut conjugii'. Kumstvo je: 1.

vjenčano, 2. kršteno, 3. šisano, u kome kum djetetu već poodraslu siječe kosu. ovo kumstvo može biti da je za to postalo da bi Turčin Hrišćaninu i Hrišćanin Turčinu mogao kumovati), u *Daničevu* (kumstvo „sodalitas“).

a. različne su vrste kumstva, vidi još ovdje dajfe i kod kum i kuma. Ima tri vrsti kumstva: jedno se zove „mokro“, a dva „suha“. „mokro“ kumstvo znači kršteno, jedno suho vjenčano, a „drugo“ šisano. ovo naj potože nastalo je između Hristjana i Turaka, budući da Turčin na prva dva ne može kumovati. (u *Hercegovini, Crnoj Gori, Boci*). V. Bogišić, zborn. 876. Koliko vrsta kumstva pozna narod? Pozna do četiri vrste: iz krsta, berme i ženidbe, četvrta vrsta biva samo među mladićima i djevojkama: na Ivaše u letu pokumljuju se mladići i djevojke ili djevojke među sobom time da si bačenke i prsteže zamjenjuju. (u *Vinodolu*)... Tri vrsti (kumstva): kršteno, krizmeno i vjenčano kumstvo. (u *Gradiški i brodskoj regementi*). 887. Ima tri vrste: „kršteno“ kad ko kome krštava i vjenčava(?); „zaklopito“, kad ko kome uzajamno krštava i vjenčava; „kumstvo po nuždi“, kad ko koga u nuždi okumi. (u *šabačkome okrugu u Srbiji*). 888.

b. osobina onoga koji je kum (srodnost i uopće sveza među kumovima). Volev kumstva i ljubav(?) višerečenijske Petka i Branka ostaviše i prostiše 200 perpera na Božju čast i višerečenijske kumova. Spom. sr. 2, 106. (1442). Sveti Ivan obrati se k Isusu: „... Ovu milost sad te prosim, a za ljubav ku ti nosim i za kumstvo sveto i milo među nami ko je bilo, kad te krstih u Jordanu. M. Marulić, pjes. 827. Prijateljstvo duhovno, a to je kumstvo. Naručn. 16b. Rostvo, kumstvo i bratinstvo. I. Anđić, ogl. xxxi. Isvan kumstva krštenoga i krizmenoga. 178. Niti kumstva ni ljubavi. P. Posilović, nasl. 198b. Ne ulaze u kumstvo. A. Bačić 294. Ništane-maše među sobom ne ulaze u kumstvo kumovi s onim koji krsti. J. Banovac, razg. 220. Koji pošaje drugoga na misto svoje, da kumuje, ulazi u kumstvo, koji je poslao. 221. Na krizmi samo dvoje ulazi u kumstvo ili u rodstvo duhovno, t. j. oni koji kumuje i koji se krizma. 271. Da se jur ne razbire krv ni rostvo, kumstvo, prijateljstvo. pripov. 186. U krštenju jest dvostruko kumstvo. P. Filipović 20. Istina je da kumstvo šišaša nije pravo kumstvo. 21. Niti kumstva nit' ljubavi. A. J. Knezović 9b. Kumstvo koje izhodi od krštenja i od krizmaša. Aut. Kadčić 417. Kumstvo od šišaša vlasi. 420. Napokon od kumstva vinčenoga. 421. Svako otačanstvo i kršteno kumstvo izihodi od nebeskoga oca. Đ. Rapić 887. Petar uze vince i šenicu i ključeve od nebeskog carstva, ... sveti Jovan kumstvo i bratimstvo. Nar. pjes. vuk. 2, 2. Umre kumče, raskide se kumstvo. Nar. posl. vuk. 888. Evo ti prvo mokro kumstvo koje mi se desi u kući. Nar. prip. vrč. 167. Nema kumstva bez krštena kumstva. P. Petrović, gor. vijen. 40. Obliše ga suze i reče: „Kume, sretno nam kumstvo!“ Pravdonoša. 1851. 21. Tako mi kumstva što mi je deveterostruko s tvojom kućom! S. Lubiša, prip. 99. Kumstvo i bratimstvo (sada je) šala i sprdnja. 229. Kumovi se kumstva spominjali. Osvetn. 2, 80. Zaprijeke su ženidbene krvni rod, kumstvo. V. Bogišić, zborn. 202. Kod katolika samo kumstvo kršteno (ubraja se u duhovno srodstvo), a kod pravoslavnih ima i striženo. (u *Bosni*). 206.

c. djelo kojijem ko biva kum (kumuje), kumovanje. Rodstvo duhovno biva po kumstvu kr-

štenja i krizme. J. Banovac, razg. 270. Iz koga kumstva porada se isto duhovno rodstvo. B. Leaković, nauk. 182. Već načini jednu situu knigu, te je pošli duždu od Mletaka, nek ti pođe na kumstvo vjenčano. Nar. pjes. vuk. 2, 333. Da ja idem na kršteno kumstvo u Ružicu u bijelu crkvu; valja držat čedo na rukama, da ga krsti pope Crnogorče. 4, 15. Zovu Marka za krštena kuma, al' se Marko kumstva ne odriče. Nar. pjes. mag. 1864. 76.

KUMSŪL, m. nanós koji voda, pri izlivu reka i potoka, nanese, te čini zemlju rodnom. Govori se u vajeveskom okrugu, veli g. R. Badošić. M. Đurović. — vidi kumsal.

KUMŠA, f. mjesno ime. — *Prije našega vremena*. Kumsša. S. Novaković, pom. 136.

1. KŪN, m. vidi 1. klen. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*: (u *Crnoj Gori*) nekako drvo kao maklen, art baum, arboris genus. [1. (u *Starome Vlahu*) vide 1. klen, 1;—2. (u *Crnoj Gori*) vide maklen]. značenje „maklen“ nije mi dosta pouzdano. Kŭn, kŭna, klen. u Nišu. Đ. Daničić. Kun, Acer campestre L. (Pančić, Vuk, Crna Gora), v. Klen, Kljen. B. Šulek, im. 184.

2. KUN, m. ime nekog rijeci. — -u- stoji mj. negdašnjega -l-. — xiv vijeka (pisano s -l-), a između rječnika u *Daničevu* (Klŭn, rijeka kod sela Studenčana i Hraštana). U reku u Klŭn, i otz Klŭna uzŭ dŕlŭ. Glasnik. 15, 277. Konŭ Klŭna. 275. (1848?).

1. KŪNA, f. Mustela foina Briss. i martes L., dvije vrste mesožderijeh sisavaca od istoga roda: u prve je grlo bijelo, a u druge žuto, te je ovaj krsno fejshe i skupje nego u prve. prva se zove uopće kuna (u *Šulekovu rječniku* kućna kuna kod steinmarder), druga se zove i zlatka, ili pisci dodaju pridjev gorska (u *Šulekovu rječniku* gorska k. kod baummarder, u *Popovičevu* k. gorska), ali vidi kod a, b). — Radi drugoga značenja što se daje ovoj riječi vidi kod b i u rječnicima. — isporodi i 2. kuna. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kuna (krivo stoji u rukopisima prema grč. αἰλουρος, mačka, rus. кyна, češ. i polj. kuna, pa i stprus. caune, lit. kiaunė. — *Ismeđu rječnika u Vrančičevu* („martes“), u *Mikajinu* (kuna, zvijer „martes, mustella scitica“), u *Belinu* (volpe, animale noto „vulpes“ 777b), u *Bjelostjencu* („martes, iktis, mustella scitica“), u *Jambrešičevu* („martes“), u *Stuličevu* (kuna, zvijer „martes, vulpes“), u *Voltičijinu* (volpe „fuchs“), u *Vukovu* (die marder, „Mustela martes Linn.“ cf. zlatka).

a. u značenju sprijeda kasanome.

a) uopće (ne zna se, govori li se o prvoj ili o drugoj vrsti). Jel' istina, čobane Mihate, e ti imaš devet paunovah, ... i pred nima mudra vidra šeta, ... među nima okičena kuna? to je tvoja vjerenica luba. Nar. pjes. vuk. 8, 429. Vreva kunā, skomlić jasavaca. Osvetn. 2, 35.

b) krsno od kune. viša je prilika da se govori o drugoj vrsti. I dva čurka kunom postavljena. Nar. pjes. vuk. 1, 446. Jedne noge, dvoje sandal-gaće oko nogu kunom postavljene. 3, 137. No joj gaće vrede Carigrada. kako su joj puste iskičene! do koljena vuci i bauci, od koljena kune i lisice. Nar. pjes. hero. vuk. 78. Potkrojene kunom i lisicom. Nar. pjes. juk. 140.

b. u *Dubrovniku* se misli da je kuna tal. volpe, lat. vulpes (lisica), i tako svi pisci i rječnici prevode ove riječi, ali je čudnovato da u samome gradu i u predgrađima ipak misle na

pravu kunu, jer se pripovijeda da kuna koje kokoši po predgradima (gdje nema lisica), da je crna, ne veća od mačke, da se uvlači u kokošnjače, da na mjestu koje kokoši i ne nosi ih ča itd. s druge strane opet i po selima dubrovačkijem često se čuje kuna mj. lisica, a prava se kuna onda zove kunica. — U svijem ovijem primjerima kuna je uprav lisica. Gdi je propas taj puna koprjeve ka prudi, i lisic i kuna koje su zle čudi, ke kune kudami frudaju i glade. M. Vetranić 1, 467. I kuna vuhnena da kokoš popade. S. Gučetić 209. Bježi bez traga i bez puta hitra kuna, zec pun straha. I. Gundulić 407. Srce krepko i jako ne od kune, nego od lava. G. Palmotić 1. 943. Gdje se kuna hitra krije. P. Kanavelić, iv. 31. Iz grma iz koga se je jednom kuna izagnala, i opet će se izagnat. (D). Kad kuna spi, zatvorena usta drži. (D). Tako reče kuna grozdju ne mogući ga brat da nije zrelo. (D). Poslov. danič. Nib tijelo raznosit će kune u gori. I. Đorđić, salt. 205. Lov s ždralom i s kunom dijelaše lav. uzd. 150. Narav poda ... kuni hitrinu. ben. 25. Sve je puno hudoba nečistijeh, starijeh kuna od nazad nekoliko tisuć godišť u privarrah iztančenijeh. B. Zuzeri 167. Kune imaju svoje jame. V. M. Gučetić 107. Brži je od srne, hitriji od kune. (Z). Dvorila kuna vuka, ter izgubila kužuhe. (Z). Kuna stara ne krvavi gvozđja. (Z). Ni srna kasna ni kuna nevuvena. (Z). Stara kuna lasno se ne privari. (Z). Poslov. danič. Kune imaju svoje spile, a ptice svoja gnijezda. Đ. Bašić 207.

2. KUNA, f. nekakav novac ili izvjesna nekolicina novaca. — U jednome primjeru xv vijeka (is. Senja). Da nisu veće dužni nego jednu kunu, ča je so(lčina?) 12. Mon. croat. 173. (1499). — Ovo značenje vađa da je od starine ili možebiti praslavensko, jer je tako u ruskoje jeziku bilo kod kuna i кунница, kad je krzno vrijedilo kao novac. još se u maloruskoje ovako kaže novac što se plaća vlastelinu kad se djevojka iz njegova sela udaje u drugo.

3. KUNA, f. ime kozi. u hrvatakoj krajini. V. Arsenijević. — Vađa da je ista riječ što 1. kuna.

4. KUNA, f. ime livadi u Divosolu. J. Bogdanović.

5. KUNA, f. mjesno ime u Dalmaciji. a) selo u kotaru dubrovačkome u Konavlima. Repert. dalm. 1872. 23. — b) selo u kotaru korčulanskoje (na Ratu). 13.

6. KUNA (Kûna?), f. ime žensko. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Da pogubi Muja i Omera, da zarobi Kunu i Hajkunu. Pjev. crn. 63^b. A zarobit Kûnu i Hajkunu. 64^a. — Pomiñe se i prije našega vremena, ali ne znam, jeli muško ili žensko. Kuna. S. Novaković, pom. 72.

7. KUNA, m. nadimak ili prezime nekoga Turčina. — isporodi 1. kunac. — Često u narodnijem pjesmama. — Prema adj. poss. Kuničin (vidi) shvaća se kao da je isporistik od Kúnica (što nije potvrđeno). Pod njegovim Kunom Hasanagom. Nar. pjes. vuk. 3, 202. Kod ñega je Kuna Hasan-aga sa ñegovih tridest Udbiñana. 3, 290. Božja pomoć, Kuno Hasan-ago! 3, 387. Skorom dođe Hasan-aga Kuna. Pjev. crn. 147^b. — Vidi i 6. Kuna.

1. KUNAC, kúnca, m. kuna muška (vidi 1. kuna). — Na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina xvi vijeka, u metaforičkoje smislu znači: lukav čovjek (prema 1. kuna, b). O kunče (ñeko

što nije razumio riječ dodao je u jednom rukopisu sa strane suće) zlokriivi, od popov svijeh ruže, ne zna li Bog živi da si kriv do-duše? M. Vetranić 2, 875.

2. KUNAC, kúnca, m. Lepus cuniculus L., životinja slična zecu (domaća i divlja). — Akc. se mijenja u gen. pl. kúnacā. — Čini se kao da je ista riječ što 1. kunac; ali je uprav useta iz romanskoga jezika (lat. cuniculus, tal. coniglio), te se osnovi kun dodao nastavak љъ kao da se mislilo na kunu. — isporodi 1. kunić, kunijel. — Od xvii vijeka (ima i nslov. kunec), a između rječnika u Vrančičevu (cuniculus) gdje se najprije nahodi, u Belinu (coniglio, animal noto 'cuniculus' 216^a), u Bjelostjencu (kajkavski kunec, morski zajec 'cuniculus'), u Stuličevu (v. kunijel), u Voltigijinu (coniglio 'kaninchen'). Kunac, živina poput zeca, ital. 'coniglio'. M. Pavlinović.

3. KUNAC, kúnca, m. nadimak malenu čovjeku nasrñenih, rijetkih brkova: 'Unde su malašni ljudi kao kunci'. M. Pavlinović. — Može biti ista riječ što 2. kunac.

4. KUNAC, kúnca, m. komad hleba osobitoga oblika: kad se ispeče ruka hleba (vidi kod ruka), isreže se poprijeko na komade od prilike jednake, te se onako jedu ili iznova peku da postane beškot; svaki se komad zove kunac. u naše vrijeme u Dubrovniku. 'Daj siromahu kunac kruha'. U ovoj ruci ima deset kunaca'. P. Budmani. — Akc. je kao kod 1. kunac. — Ne znam postanja; može biti ista riječ što 2. kunac, jer mu je oblik po nešto sličan samoj životini kad čuči.

KUNACIĆ, m. prezime. — xvii vijeka. Bariša Kunačić. Stat. pol. ark. 5, 308.

KUNADRA, f. mašina, mah, mahovina. — isporodi kundrav. — U Vukovu rječniku: [of. mašina 2] 1. ono od pređe što se uhvati u nitima kao pamuk 'die flocke', 'flocus'. — 2. palacka od rogoza kad se iščupa kao perje 'die kätzchen vom rietgras'. Kunadra zove se još i 'mahovina' u Lici i u Srijemu. M. Medić.

KUNAK, m. mjesno ime u Poljicu. — xv vijeka. Niz riku pod Kunak. Stat. pol. ark. 5, 309. (1482).

KUNAR, m. vidi Kunara. — Obično u narodnijem pjesnama samo pred riječi planina, i ne mijenja se po padažima. Nek me čeka pod Kunarplaninom. Nar. pjes. vuk. 3, 109. Ode Jovan u Kunar planinu. 3, 208. Otidoše uz Goliju pustu, a kad doše u Kunara vrha ... Pjev. crn. 175^a.

KUNARA, f. ime ñekoj planini. — isporodi Kunar, Kunor. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (planina, vide Kunor). Treći ću ti megdan ostaviti pod Kunarom u poļu Kotaru a na međi turskoj i kaurškoj. Nar. pjes. vuk. 3, 108. Privati se Kunare planine. 3, 112. Srbi tursku krdisaše vojsku, u Kunaru goru načeraše. 3, 116. Pod Udbinom poļu pregañiše, uniđoše u Kunaru Turci. 3, 152.

KUNARANI, m. pl. vidi u Daničićevu rječniku: Kunarjane, pl. m. selo u Kluči, koje je kralj Milutin dao Hilandaru. M(on. serb). 69. (1293—1302). može biti da je sadašnje selo blizu Prilipa, koje 'Hahn, reise' piše 'Konjari'.

KUNARICA, f. dem. Kunara (vađa da je isto što Kunera). — Na jednome mjestu u narodnoj pjesmi bosanskoj našega vremena. Ode četa uz Kunar planinu dok izišli na vrh Kunarice. Nar. pjes. juk. 168.

KUNATORENE, n. djelo kojijem se kunatori. — U Vukovu rječniku.

KUNATORITI, kunátorim, *impf.* *vidi* kuburiti. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. künātorf. — Nepoznata postaja. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (mühsam leben' ,vitam miseram ago'). Tu pomoć je knez davao Vuku i onda kad je sam, boraveći u Beču, kunatorio bez novaca. M. Đ. Miličević, pomenik. 3, 241. A uz to je uvek kunatorio svojim slabim zdravljem. 5, 691.

KUNATROVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* D. Avramović 262.

KUNBARA, *f. vidi* kumbara. Da uzme potrebe, što potrebuje oko kunbara. Djelovod. prot. 145.

KUNCERIĆ, *m. prezime. — xvi vijeka.* Matko Kuncerić. Mon. croat. 187. (1504).

KUNČANI, *m. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj.* Razdijel. 71.

KUNČIĆ, *m. dem. 4. kunac. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* Dva tri kunčica kruha tvrda. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 188.

KUNČINA, *f. vidi* crkvinā, c), drijenak, c). — *isporedi 2. končina.* Kunčina, Parietaria officinalis L. (Sabljā, u Bakru), v. Končina. B. Šulek, im. 184.

1. KUNDA, *f. vidi* kusa (kokoš). — *Kurelac kaže da je od grč. xovdós, što mi nije poznata riječ. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (vide kusa). Kunda, kundasta, *ime kokoši* (što i ,kusa' xovdós). tako se govori i ,kurtasta', ,cortus'. Grci i Latini čak u naše kokoši zašli. (ima i pas ,kurtan'). F. Kurelac, dom. živ. 58.

2. KUNDA, *u narodnoj zagoneci našega vremena.* Iste kmeka dva kundeka, isto kunda mande. Nar. zag. nov. xviii. Iste neka dva kundeka, isto kunde od mande. 41. *odgonetljaj:* dijete što isto od majke sisu.

3. KUNDA, *f. ime žensko. — U naše vrijeme u Hercegovini.* De mu je žena Kunda i kćer Ruža. V. Vrčević, niz. 147. Kazuj, Kunda, de si bila. 148.

KUNDAČEŃE, *n. djelo kojijem se kundači. — U Vukovu rječniku.*

KUNDAČIĆ, *m. dem. kundak. — U Vukovu rječniku. — I kao prezime prije našega vremena.* Kundačić iz Erčića. Srb. st. pisma. let. 112, 156.

KUNDAČITI, kundačim, *impf. nasađivati* (pušku) *u kundak. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. kundačf. — U Vukovu rječniku:* n. p. pušku ,das feurgewehr' schäften' ,munio ligno'.

KUNDAČKI, *adv. kundakom, kundacima* (n. p. *biti se*). — *U jednoga pisca našega vremena.* I tući se kundački i gušati se sa Srbima. M. Đ. Miličević, pomenik. 5, 650.

1. KUNDAK, *m. ono načineno naj češće od drva i gvožđa od prilike kao trokut u čemu je nasadena puška, te se naslonja na rame kad se hoće pucati. — Tur. qondaq, qondaq* (isprva je značilo povoj u djeteta). — *Akc. se mijenja u gen. pl. kundačkā. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (piede d' archibuggio' ,sclopeti calx' 98a) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (piede dell' archibugio' ,sclopeti calx'), u Voltigijinu (cassa di archibugio' ,schaft'), u Vukovu: ,der kolben (vom feurgewehr)', ,lignum tormenti bellici'. cf. oklop. Za to Ivo ništa ne haješe, neg kundakom boje udaraše. Nar. pjes. bog. 305. Da mi onđe vatru naložimo od pušaka našijeh kundaka, od mačeva našijeh nožnica. Nar. pjes. vuk.

3, 420. Svoju šaru po kundaku lubi. Nar. pjes. juk. 438. A kundaci od morske masline. Nar. pjes. potr. 2, 563. — *Kaže se i za top, o drvenome ili gvozdenome odru na kojemu leži top te je tako načinjen da se top može lako pomicati i upravljati* (nem. laffette). Top ovaj nije imao kundaka ni kola, da se može vući. Vuk, građa. 86. Batal' topove da udari na kakvegod drvene kundake. Djelovod. prot. 200.

2. KUNDAK, *m. vidi 2. kunda i kundek.* Iste kundak mande. Bos. vila. 1892. 127.

KUNDAKOV PÔTOK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu aleksinačkome.* Niva u Kundakovom Potoku. Sr. nov. 1870. 422.

KUNDAST, *adj. kus* (o kokoši), *vidi 1. kunda. — U Vukovu rječniku:* vide (1) kus (za kokoš).

KUNDEDAT, *m. ime muško. — xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (Kunstedat). Kunstedat se djetju. Mon. serb. 60. (1298—1302).

KUNDEK, *m. vidi 2. kunda i 2. kundak.*

KUNDEL, *m. mjesno ime. — xiv vijeka.* (Tušju ide meda) na Kundeľs. Spom. stojan. 31. (1365?).

KUNDICIJŃN, kundicijŃna, *m. vidi 2. kondicijŃn. — Na jednome mjestu xvi vijeka.* 8 tim kundicijŃnom ... Naručen. 55b.

KUNDIR, kundira, *m. vidi* kondijer. — *Od xv vijeka u pisaca čakavaca.* Niki popijahu kundir nagihući. M. Marulić 12. Srebrn kundir uzamši. P. Zoranić 27b. Kundiri i kupe. Đ. Baraković, jar. 80. Zlati kundir ruka liva je shvatila. I. T. Mrnavić, osm. 32. Kundire po stolu vmiti se daše. Oliva. 15.

KUNDIŠ, *m. Nerium oleander L.* (Visiani, Kuzmić, Bartulović). B. Šulek, im. 184.

KUNDJEG (ili Kundijeg?), *m. mjesno ime. — xiv vijeka.* Niz potok u Kundség ... Sveto-stef. hris. 10.

KUNDOVIĆ, *m. prezime. — U naše vrijeme.* Jovan Kundović. Rat. 410.

KUNDRA, *f. isporedi* kudrav, kudrav.

a. *ime krmači.* Orozović. D. Hirc.

b. *cunnus u Karlovcu.* F. Kurelac, dom. živ. 57.

KUNDRÂC, *m. vidi u Vukovu rječniku:* Jednom mačku ime kundrac, drugom makokundrac: šic kundrac! mac kundrac! oberbac bakundrac (ko više puta zasopce brzo može reći da se ne pomete. cf. jeguba). — *isporedi* kudrac.

KUNDRÂV, *adj. vidi* kudrav. Kundravo perja raščehano u guske. Gradac u Slavoniji. D. Hirc.

KUNDRŃV, kundrŃva, *m. vidi u Vukovu rječniku:* ime petu koje dugu dlaku ima ,ein hundename', *nomen cani indi solitum'. — isporedi* kudrov (jamačno je ista riječ).

KUNDUČI, Kunduka(?), *m. pl. ime selu u Hercegovini.* Statist. bosn. 109.

KUNDUČINA, *f. nekakva biljka.* Kundačima (Sabljā, Lika). B. Šulek, im. 184.

KUNDUR, *m. riječ nepoznata postaja u Dubrovniku.*

a. *sluga koji služi u različnijem kućama, a uprav ne pripada nijednoj. ovako je tumačenje u Stuličevu rječniku:* plurium famulus (qui nulli domino est addictus, sed nunc uni nunc alteri famulitium praestat').

b. *danas znači: čovjek što kunduruje* (vidi kundurovati, b). P. Budmani.

KUNDURARIJA, *f. kundurovanje* (vidi kundurovati, b); *neistinita* (i uopće zla) vijest o kome

što je postala kundurovačem. — U naše vrijeme u Dubrovniku. 'To ne može biti; to ja ne mogu nikako vjerovat; to su same kundurarije'. P. Budmani. — Postaje od kundur talijanskijem nastatkom eria (aria).

KÛNDURICA, *f.* žensko čelade prema kundur. — U naše vrijeme u Dubrovniku.

a. žensko čelade kao sluskiha u različnijem kućama, vidi kundur, a. — U Stuličevu rječniku: 'plurium famula etc.'.

b. danas znati u Dubrovniku žensko čelade što kunduruje (vidi kundurovati, b). P. Budmani.

KÛNDURITI, kundurim, *impf.* u Stuličevu rječniku: uz kundurovati.

KUNDURŮVATI, kundurujem, *impf.* raditi kao kundur ili kundurica. — U naše vrijeme u Dubrovniku.

a. služiti u različnijem kućama a ne pripadati uprav nijednoj. — U Stuličevu rječniku: 'pluribus alternatim famulari (ut supra)'.

b. danas znati: mnogo brbljati (naj češće slo govoriti) o tuđijem poslima. P. Budmani.

KUNĐEVAC, Kundeveca, *m.* kajkavski Kundevec, ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 116.

KUNE, *f.* pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Niva u Kunama. Sr. nov. 1867. 576.

KUNĖGÛNDA, *f.* Cunegundis, ime žensko (uprav nem. Kunigunde). — XVIII vijeka. Enrik cesar s Kunegundom svojom ženom ... J. Kavašin 299b. Blažena Kunegunda zapovidi vodi da ide uzbrdo. J. Banovac, razg. 18.

KUNĚLIĆ, vidi kunijel i kuñelić.

KÛNEŇE, *n.* vidi kleče. — Zlo načinjeno po pjes. kunem. — U dva pisca XVII i XVIII vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kunenje), u Stuličevu, u Voltigijinu. Kletve, proklinjanja i kunenja. B. Kašić, zrc. 100. Kojih su usta puna kunenja. rit. 434. Kojih su usta puna kuneña. J. Banovac, blagosov. 382.

KÛNETINA, *f.* koža ili krzno od kune. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KUNFA, *f.* vidi kompa. u Posavini. F. Helele.

KÛNFET, *m.* tal. confetto, vidi sahara. — U sjevernoj Dalmaciji i u Istri od XV vijeka. Kunfete nesihu u pehare na dlan k onim. M. Marulić 94. Svakoga kunfeta po stolu posuše. Oliva. 15. Ditiću podaše kunfeta dovoje. 59. Tu napokon donošahu množ marepana i kunfeta. J. Kavašin 29a. Ostavi mene da čuvam kvočku i piliće i jednu žaru kunfeta. N. Palikuća 9.

KÛNFETNĚK, *m.* sdjela na kojoj se hrani ili donosi slatko (kunfeti). — Na jednome mjestu XV vijeka, a između rječnika u Daničičevu (kunfetonik, 'scutella offerendis bellariis'). Jedan kunfetonik, poteže četiri litre, 3 unče. Mon. serb. 408. (1441). U prijepisu istoga spomenika ima: kunfetik poteže 4 litre, 3 unče. Spom. sr. 2, 100. gdje kunfetik (kako misli i Daničić) biće pisarska pogreška.

KÛNFĚN, kunfina, *m.* tal. confine, međa, granica. — Po zapadnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu: (u primorju) 'die grenze', 'confinium' [vide međa 1] cf. granica. Stvoreni biše razvodi i kunfini. Mon. croat. 8. (1275 prepis. 1546). Preko mora duždevoga do kunfina paštrovskoga. Nar. pjes. vuk. 1, 95. Raspoložne dihovijeh kunfina ili zemaja. V. Bogišić, zb. 1.

KÛNĚ, vidi kuñi.

1. KÛNICA, *f.* dem. 1. kuna. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kunića.* — Od XVI vijeka (može biti i stara riječ, isporodi rus. кунца): u rječnicima ima različna značenja (vidi dafe); nema je u Bjelostjenčevu, Jambrešičevu, Daničičevu.

a. uprav kao deminutiv prema 1. kuna, a, a). — U Vukovu rječniku.

b. znači isto što i 1. kuna, a.

a) sama životinja. — Između rječnika u Vrančičevu (martes) i u Stuličevu (martes, mustella) s dodatkom da je riječ ruska). Pozlatna kudica još joj se vidjaše, jak crna kunica, kojom se gizdaše (vidi kod 1. kuna, b). M. Vetranić 2, 176.

b) krzno, vidi 1. kuna, a, a). Bi zavrt u haljine, ne u svilu ni u skerlete ni u kunice, ni u ostale kožice mehke i gizdave. M. Divković, bes. 80a. Niki se j' opravil u šubu od kunio. B. Krnarutić 20. Ja bi ciganki oplea od kunice bile oputice. Nar. pjes. istr. 9, 11. Samur, kapa od kunice, nalik kaluđerske kamilavke. V. Vrčević u Nar. prip. vrh. 227.

c. kao deminutiv prema 1. kuna, b (lisičica). — U Belinu rječniku ('volpetta, volpe piccola', 'vulpecula' 777b) i u Voltigijinu ('volpetta, volpina', 'füchsen').

d. vidi 1. kunac, kunijel. — Samo u Mikajinu rječniku: kunica, tekunica, 'onculus'.

e. kao ime domaćijem životinjama. a) ime ovci (na Krku). F. Kurelac, dom. živ. 32. — b) ime kozi. Krupa, Bosna. D. Hiro.

2. KÛNICA, *f.* neka bilka. — Može biti ista riječ što 1. kunica, isporodi kuñi rep kod kuñi. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Jambrešičevu (u dodatku kod millefolium) i u Vukovu: (u Srijemu) nekakva trava [Achillea millefolium L.; vide paprac]. Djeca metnu jedan struk ove trave u nos, pa držeći ga jednom rukom pod nosom drugom stisnutom biju u onu odozdo govoreći: 'Pusti, baba, kožu krv i teletu mleka!' i tako čine dok ne udari krv iz nosa (vidi i Nar. posl. vuk. 266). Neka kuva kunicu, millefoglio. J. Vladimirović 21. Kunica, millefolium (Kuzmić, S. Budmani), millefoglio maggiore (u sišskom rukopisu, Durante), Achillea millefolium L. (Lalange). B. Šulek, im. 184.

KUNICE, *f.* pl. ime selu u Srbiji u okrugu vafevskome. K. Jovanović 100.

KÛNIČIĆ, *m.* prezime (uprav nadimak jednoga ogranka dubrovačke vlasteoske obitelji Gučetića). — XVII vijeka. (Dubrovčani) redom učiniše poklisare na sve strane ... a vrijednoga Kuničića k Ali paši bosanskomu. J. Palmotić 88. Treba reći da je Maro Gučetić bio prozvan Kuničić. (S. Skurla). 94.

KÛNIČIN, *adj.* koji pripada Kuni (vidi 7. Kuna). Ne vjeruje Seňanin Tadija, dok ne vide sablju Kuničinu, pozna sablju Hasan-age Kune. Nar. pjes. vuk. 3, 290. A on vodi Kuninog dorina, pa ga daje seki Anđeliji: 'Jaši koña, sejo Anđelija'; a uzima seju Kuničinu, pa je baci za se na dogata'. 8, 890.

1. KÛNIĆ, *m.* vidi 1. kunac i kunijel. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

2. KÛNIĆ, *m.* prezime. — XVIII vijeka poznat je latinski pjesnik R. Kunić iz Dubrovnika. Kunić. Schem. bos. 1864. ix. xxvii.

3. KÛNIĆ, *m.* mjesno ime u Hrvatskoj. a) selo u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 75. — b) zaselak u županiji modruško-riječkoj. 52.

KUNIĆANIN, *m.* čovjek iz Kunića (vidi 8. Kunić, b)). V. Arsenijević. — *Pl.*: Kunićani.

KUNICKI, *adj.* koji pripada selu Kuniću (vidi 8. Kunić, b)). V. Arsenijević.

KUNIĆKIŃA, *f.* žensko čeljade iz Kunića (vidi 8. Kunić, b)). V. Arsenijević.

KUNIDBA, *f.* kleće (uprav djelo kojijem ko koga kune). — U jednoga pisca našega vremena koji vafu da je sam tu riječ načinio. Da se gdje gdje ošibnu poroci našega puka, naj više osveta, sutuka, prerasuda, kletva i kunidba. S. Ľubiša, prič. 81.

KUNIJEL, kunijela, *m.* vidi 2. kunac. — Od tal. coniglio. — *Akc.* se mijeka u voc.: kunijelu, kunijeli. — ije- kao da stoji po južnome govoru mj. 8, isporodi kunelić. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (coniglio, animal noto 'cuniculus' 216a) i u Stulićevu (kunijel, zvijer 'cuniculus'). 'Kunijeli' (mislim da treba čitati kunijeli; u drugom rukopisu stoji kuniji) i zeci. M. Vetranić 2, 279. Na mrtva lava i kunijel udara. (D). Ni s lisicami ni s kunijeli prijazni ne uzmi. (D). Poslov. danić. Može se prilikovati zloća od straha kunijelu. K. Mađarović 74.

1. KUNIN, *adj.* koji pripada kuni, vidi 1. kuna. — isporodi kunji. Kuninu kožu u živu prodaje (ne kupi). (Z). Poslov. danić.

2. KUNIN, *adj.* koji pripada Kuni (vidi 7. Kuna). — isporodi Kuničin. I on vodi Kuninog dorina. Nar. pjes. vuk. 8, 890. Kunina Zlatija. Vuk, nar. pjes. 8, 199.

KUNINA, *f.* koža (krasno, kožuh) u kune (vidi 1. kuna). — Od xvii vijeka.

a. u smislu kasanome sprijeda. On se, Vuće, podnosi kuninam i risovinam. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18.

b. u prenesenome smislu. — Između rječnika u Vukovu (brada na trsci s dodatkom da se govori u Srijemu). Kunina (tršica 'panicula'), to je cvast sa nejednako-razgranatim rastršenim cvetnim peteljkama, koje se ne završuju ravno. K. Crnogorac, bot. 49.

KUNIŠINCI, Kunišinaca, *m. pl.* ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 184.

KUNITEL, *m.* čovjek što kune. — Samo u Mikajinu rječniku: kunitel, koji kune 'maledicus, obtrektor', i u Stulićevu: 'qui convicia profert'.

KUNITELICA, *f.* žensko čeljade što kune. — Samo u Stulićevu rječniku: 'quae convicia profert'.

KUNFIN, kunfina, *m.* vidi konfin. — Po zapadnijem krajevima u naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('die grenze' 'confinium', cf. granica s primjerom iz narodne pjesme: Preko mora duždevoga do kunfina Paštrovskoga i s dodatkom da se govori u Primorju). — I u narodnoj zagoneci: Miš se peše uz kunfin niz kunfin, kite bere, kite veže, sve nešto priteže. (V. Vrčević, od koga nam je ova zagonetka, daje kao odgonetlaj, 'deca kad paletkuju klasove pšenice po polju', ali nam se ne čini dosta jasna sveza među ovom zagonetkom i odgonetlajem. S. Novaković). Nar. zag. nov. 42. otale u Vukovu rječniku: u zagoneci: Miš se peše uz kunfin.

KUNOR, *m.* vidi Kunara, isporodi Kunar, Kunora. — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu: Kunor (planina), cf. Kunara s primjerom iz narodne pjesme: Ode beže u Kunor planinu. — Primiše se u Ogorjelicu, od ne pravo u Kunor planinu, iz

Kunora u pole Kotarsko. Nar. pjes. vuk. 8, 125. Ajd' izidi u Kunor planinu. Pjev. orn. 224b.

KUNOŠIĆI, *m. pl.* ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 26.

1. KUNOV, *adj.* koji pripada kunu (jednome drvetu ili drveću ili vrsti drveta). — U Vukovu rječniku: 'von kun' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

2. KUNŌV, *m.* ime psu. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

KUNOVAC, Kunovca, *m.* mjesno ime.

a. selo u Bosni u okrugu Tuzle Donje. Statist. bosn. 90.

b. u Hrvatskoj. a) (kajkavski) Kunovec, selo u županiji varaždinskoj. Razdijel. 97. — b) zaselak u županiji ličko-krbavskoj. 92.

c. pusta u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 187.

KUNOVCI, *m. pl.* ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 129. — isporodi Kunovac.

KUNOVICA, *f.* ime planini. — Vafa da postaje od 1. kun (vidi kod a).

a. planina i klanac u Srbiji u okrugu niškome. Još se mogu pomenuti visovi koji su na onom ogranku Suve Planine koji se među Jelašicom i Crvenom Rekom spušta ka Nišavi: ovaj krak Suve Planine ima danas nekoliko imena od kojih ime 'Ploča' nekad se uzima kao ime za ceo taj planinski ogranak. među tim taj ogranak neće biti ništa drugo nego onaj deo Suve Planine koji su stari zvali 'Kunovicom'. M. Đ. Milčević, kraj. srb. 4. Kunovica, krajnji izdanak Suve Planine koji se upućuje k severozapadu, i koji je po prilici bio spojen s Plešem dokle ga nije prestrugala Nišava, te između njea i Pleša prokrčila svojoj vodi put. razni delovi te planinske kamare imaju danas razna imena, a to je sve ona, u staro doba često spominjana, planina 'Kunovica'. pleća Kunovice preko kojih danas prelazi put iz Niša k Beloj Palanci, zovu se 'Ploča'... Seljaci koji naj bolje znaju imena mesta u svoj okolini kažu da je to 'Kunovica', koja se prozvala tako od drveta 'kuna' (klen) kojega mnogo ima u toj strani. Kunovica se latinski zvala 'Catena mundi' (veriga svijeta). 78. — Pomiše se od xvi vijeka, vidi: Od Niša uzlazi se k selu Pirotu ležećemu u brdinah. prevaliv golemu i strmu goru Kunovicu ('Cunovica')... dolazi se iza pedeset milja u Sofiju. P. Matković, rad. 49, 121 (putovanje F. Petančica xvi vijeka). vidi i na strani 128. Prošavši Niš i ostavivši s desna goru Kunovicu ('Cunovitzsa') i gradić 'Coprivat' dodoše za 28 milja u Klisuricu ('Klissurizza'). ovo je selo u Bugarskoj koju Kunovica dijeli od Srbije. (putovanje poslanstva mletačkoga god. 1538). 56, 219. vidi i str. 220. — Između rječnika u Voltigijinu ('montagna; monte emo' 'gebirg') gdje kao da pisac misli na Balkan, i u Daničićevu: razbi despots i Jankul Hadoms pašu u Kunovici' 1448. (Okáz. pam. šaf. 78. — Kunovica, grlo od svijeta, ka verigom dugom veže, i planina stara opeta prostire mu se i proteže. I. Gundulić 817. Otkli Vitoš mrasni, otkoli Kunovica ledna niče. G. Palmotić 1, 21. U Niš idu i u kadije čete usimlju oružane, er prohodit lasno nije kunovičke priko strane. u planini Kunovici gdje dubrava raste gusta jata gusa svijem putnici put zasijeda mjesta iz pusta... Samo jedna što ulica kako zmija vijaje se, koja gustijeh sred granica prosječana viđaše se... J. Palmotić 179—180. Verug svijeta, Kunovica...

J. Kavačin 274^a. Da zausme tesnac Kunovicu između Ak-Palanke i Niša. S. Novaković, novo brdo. 42. — *U jednoga pisca Dubrovčanina kao ime vile same planine*. Nuti hitre Kunovice koju slijede izabrane s vilenicim vilenice ke Planinu staru brane. G. Palmotić 1, 11. *tako će biti i ovdje*: On hitroga sin Vukmana i himbene Kunovice. 2, 176. — *I selo na samoj planini*. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 78. 126.

b. u *nekijem pjesmama našega vremena znači što i Kunara, te je is njih primio i Vuk u rječnik (bez tumačenja s primjerom: Kunovicu goru prejezdise)*. Vino pije Mijat harambaša u visokoj gori Kunovici. Nar. pjes. vuk. 8, 440. Privati se Kunare planine, ... Kunovicu goru prejezdise, spustiše se u poje Kotarsko. 8, 112.

KUNOVIČKI, adj. koji pripada Kunovici (vidi primjer J. Palmotića kod Kunovica, a).

KUNOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Jovan Kunović. Rat. 45.

KUNOVINA, f. u *Vukovu rječniku*: kunovo drvo s dodatkom da se govori u *Crnoj Gori*. — *Na drugome mjestu znači što i trišja*. Kunovina, Pistacia lentiscus L. (Visiani). B. Šulek, im. 184.

KUNOVIT, adj. lukav kao kuna (lisica). — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvii vijeka*. Ove oči vuhvovite i načini usoviti nega svijesti kunovite ... G. Palmotić 1, 384. Zli Vučistrak kunoviti. 2, 176.

KUNOVO, n. ime selu u Srbiji u okrugu vrañskome. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 304.

KUNPAKE, f. pl. mjesno ime, vidi u *Daničičevu rječniku*: Kunpake, selima u Mačvi koja je car Lazar dao Ravanici išla je međa ,putem deonim̃ pod̃ Kunpake'. S(r). l(etop). 1847. 4, 58. (1981).

KUNPANIJA, f. vidi kumpanija. Kada dođe niova kumpanija onamo ... Djelovod. prot. 193.

KUNSKI, adj. u *Stuličevu rječniku* us kuhi.

KUNSOL, m. vidi 1. kunsuo. — *Na jednome mjestu xv vijeka, a otale u Daničičevu rječniku* (kunsols, gledaj kunsulats). Što se pr među sobom̃ Dubrovčane, ili se bude učinilo u Srblijs̃ ili u Dubrovniku, da se pr pređs kunsulom̃ dubrovčkim̃ i pređs nih̃ sudijs̃, a što sudi kunsols̃ i njegove sudijs̃, na tom̃ da stoje. Mon. serb. 271. (1405). samo tu. Đ. Daničić.

KUNSULÂT, m. vidi konsulat, b. — *Na jednom mjestu xv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku* (kunsulats, gledaj konsulat). Pisani bješe kunsulats̃ na 27 dni aprila pisana u Hoće na 21 dañ jul̃a na 1444. Spom. sr. 2, 110.

1. KUNSUO, kunsula, m. vidi konsuo. — *U spomenicima dubrovačkijem̃ xiv i xv vijeka u kojima upraṽ znači: sudijs̃, vidi: Upraviteljstvo sudbeno: 'knez' sam (za vrlo male stvari); 'konsuli' ('curia civilis, iudices majoris curiae'), četiri senatura. M. Pucić u Spom. sr. 1, xxviii. — Ismeđu rječnika u Daničičevu* (kunsuls, 'consul' tako su se zvali Dubrovčani koji su imali od svoje opštine vlast po drugim zemljama nad svojim zemljacima. — tako se zvao glavni sudija u Dubrovniku). Što se pr među sobom̃ Dubrovčane, ili se bude učinilo u Srblijs̃ ili u Dubrovniku, da se pr pređs kunsulom̃ dubrovčkim̃ i pređs nih̃ sudijs̃, i što sudi kunsuls̃ i njegove sudijs̃, na tom̃ da stoje. Mon. serb. 206. (1887). Pređs gospodinom kunsulom̃ dubrovačkim̃ poglavje (sic) od̃ pravada grada

Dubrovnika i njegove počtene sudijs̃. Spom. sr. 2, 127. (1466). -- Mi smo pisali zapovēdaje našē̃m̃ Dubrovčanom̃ kunsulom̃ koji su po vs̃oj srbbskoj zemlji. 1, 62. (1405).

2. KUNSUO, kunsula, m. vidi konsul. — *Ismeđu rječnika u Mikašinu* (kunsuo, gavez, trava ,consolida maggiore', 'innula rustica') i u *Stuličevu* (kunsuo, trava ,consolida maggiore, erba', 'symphitum'). Kunsuo, consolida maggiore, symphytum (Skurla), Symphytum officinale L., v. Konsul. B. Šulek, im. 184.

KUNSEJATI, kunšejam, impf. svjetovati (ili svjetovati se), tal. consigliare, mlet. consejar, con-segiar. — *U naše vrijeme u Istri*. Oni počnu kunšejati, komu ote sestru dati. Nar. pjes. istr. 2, 107.

KUNŠIJENCIJA, f. vidi konšijencija. — *U pisaca čakavaca xvi vijeka*. Držan je srčeno iskusiti svēst i konšijenciju svoju. Naručen. 18^a. Nimam ja konšijenciju, da bih imel ki smrtni grih. 78^b. Pilat osudi Isusa proti konšijenciji. 29^a. Sam reče na nega konšijenciju. Mon. croat. 191. (1508).

KUNŠIL, m. svjet, savjet, vijeće, tal. consiglio. — *U naše vrijeme u Istri*. Pak su ovi dni zbiral̃i kunšil̃. Naša sloga. god. 20, br. 12. Kunšil̃, it. ,consiglio', vijeće. god. 18, br. 93.

KUNŠILATI, kunšilām, impf. vidi kunšejati. — *U naše vrijeme u Istri*. Ča si ono kunšilal̃. Naša sloga. god. 12, br. 14, str. 55. Kad su se bili zbiral̃i da kunšilaju. god. 15, br. 6.

KUNŠILĚR, m. tal. consigliere, savjetnik. — *U naše vrijeme u Istri*. Naša sloga. god. 20, br. 51.

KUNTATI, kuntam, pf. na dva mjesta u rukopisu xvi vijeka kao da znači: platiti (što bi moglo biti tal. contare, brojiti), ali je u drugijem rukopisima kuntentati. Oni pristava kuntati ima po dobitku ki je dobio. (Rukopis A ima tu riječ u toj istoj slici i malo kašhe; ostali vele: kuntentati, kao što ima i A po drugih mjestih. M. Mesić) ... Oni ima pristava kuntati od sebe. Stat. polj. ark. 5, 273.

KUNTEN, adj. vidi konten. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Esi li ti kuntena sa Ń pođi? 'Ako ste oboe kunteni, onda nek Bog blagoslovi vas'. 'Esi li ti konten, da danas idemo u Gospić?' J. Bogdanović.

KUNTENAT, kùntēnta, adj. vidi 1. kontenat. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu* (kuntēntas̃ ,contentus').

a. adj. Bi jedna i druga strana kuntenta. Mon. croat. 51. (1422). Da bi bil kuntenat od nas. 105. (1470). Hoćemo i jesmo kuntēntsi slobodno pustiti. Mon. serb. 828. (1423). Ako bi sve selo bilo kuntento. Stat. polj. ark. 5, 266. I biše kuntenti o istoj naredbi. 308. Takovi da sude tko more kuntent bit? M. Marulić 82. O tisknoj još piči človik kuntent bude. 202. Ne samo je kuntenat sramotiti žene, da ovo ljudi koje. Transit. 223. Ako me hoćeš ponesti k papi, vele sam kuntenat. Mirakuli. 54. Ja sam slo kuntent da Saul je živ na zemlji. Korizm. 84^a. Ako je providino ovako od Gospodina Boga, ja sam kuntent. Ivan trog. 82. O koliko vesela, rada i kuntenta biše diva Maria! M. Jerković 18. Biti će zadovoljni i kuntenti. P. Radovčić, ist. 117. Optica osta kuntenta, vesela. Oliva. 96. Ja sam rad kuntenta biti volji tvojoj. Nar. pjes. istr. 2, 94. Nisu bili Ń nim kuntenti. Nar. prip. mikul. 21. Kuntēnat, tal. ,contento', zadovoljan, rad, pripravan. u Nar. pjes. istr. 6, 50.

b. *adv.* kúnténto. V dǎlu učiniti kúntento. Korizm. 1^a. Rado i kúntento ti si mo primila. Nar. pjes. istr. 2, 114.

KÚNTENSTVO, n. *vidi* kontenstvo. — *Od xviii vijeka.* Ah svite, svite! čistoga u tebi nije kúntenstva. A. Vitalić, ostan. 393. Bog svakoga kúntenstva. L. Terzić 126. Neće vam biti oni dan od strahote, ni od smutnje, ni od osude žalostne, nego od radosti i kúntenstva. A. d. Bella, razgov. 180. Za ono kúntenstvo koje uživete u raju. H. Bonačić 89. Imati svako hoteće i kúntenstvo. J. Banovac, pripov. 108. Dobar večer, mila, ja ću ti spodati i kúntenstvo moje tebi hoću dati. Nar. pjes. istr. 2, 114.

KÚNTENTATI, kúntentâm, *pf.* *vidi* konten-tati. — *Od xiii vijeka (vidi kod b) po zapad-nijem krajevima, osobito u čakavaca.*

a. *aktivno.* Kúntentali smo crikvu rečenu. Mon. croat. 95. (1464).

b. *sa se, refleksivno.* Tako obe strane se sjediniše i kúntentaše. Mon. croat. 4. (1275 prepis. 1546). Nad kim se računom i on kúntenta. 271. (1572). Tko se ne bi kúntentao o odluci. Stat. pol. ark. 5, 271. Malim se kúntentat. M. Marulić 188. O tom se kúntentaj. 139. Ako se kúntentaš imat toko hliba. 142. Mnogi sini jednoga oca kúntentaju se jemati odiću. P. Radovčić, ist. 117. Kúntentaju se ne činiti grihe smrtnje. način. 89. Abram se kúntenta istom da su u miru. J. Banovac, pripov. 117.

KÚNTINO, *adv.* *sve jedno, jednako, neprestano,* tal. continuo. — *Na jednome mjestu xv vijeka.* Inkjetudo jest okolo dobitka jedan apetit kúntino za dobiti. Starine. 23, 143. (1496).

KÚNTOŠ, m. *čurak; kožuh.* — *isporedi* kuntuš, kuntuš. — *Akc. je u drugome izdanu Vukov rječnika:* kúntoš, ali je u trećemu *ispravljeno po Vukovoj bilješci:* kúntoš; *ovako sam i ja svagda čuo.* — *Kao da je od tur. qontoš; ali treba primijetiti da se ova ili slična riječ nalazi i u nekim slavenskim jezicima osim našega, pa i u drugim europskim jezicima. znamenito je da je u polskome jeziku kontusz karakteristično narodno odijelo. riječ je bez sumnje istočna, isporodi grč. κύντις, nekakoo iransko odijelo s rukavima, te je po svoj prilici i turska riječ od ovakove iranske postala, ali je teško kazati, jeli u Europu došla samo preko Osmanlija ili još prije.* — *U Belinu rječniku: (s dodatkom da je tuda riječ) pelliccia, veste foderata con pelle, vestis pellita 550b; u Stulićevu (kuntoš, haljina gornja, mastruca, pallium pelle subsutum); u Vukovu: 1. (u Crnoj Gori) vide čurak. — 2. (u Srbiji) vide kožuh.*

KÚNTRADA, f. tal. contrada, kraj, okolina; ulica. — *isporedi* kontrada. — *Od xiii vijeka.*

a. *kraj, okolina.* Ne moremo bit prež njih kuntradi... Vam dopušćamo pasti živine po našoj kuntradi. Mon. croat. 5. (1275 prepis. 1546). V kuntradi se govori... 131. (1487).

b. *ulica.* Ali vanka s crkve po kuntradah. Starine. 23, 146. (1496). Ne mogahu po kuntradah hoditi. Korizm. 26^a. Hoću da se čiste vas grad i kuntrade. Oliva. 54. Kuntrado široka, vele si mi duga. Nar. pjes. istr. 2, 19.

KÚNTRAT, m. *vidi* kontrat. Trgovac moral kuntrat načiniti. Nar. prip. mikul. 3. Kuntrāt, pactum. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 36.

KUNTRĚŠTĀNE, n. *vidi* kontrast. — *Uprav je verbalni supstantiv od glagola kuntreštati (tal. contrastare) za koji nemam potvrde. — Na jednome mjestu u pisca čakavca xv vijeka (sa sta-*

rijim oblikom kuntreštanje). Zač kuntreštanje jest kada človik suprotivi se istini. Starino. 23, 184. (1496).

KÚNTUŠ, m. *vidi* kuntuš. — *xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (kuntuš, gledaj kuntuš).* Kuntuš zlatom figurant. Mon. serb. 415. (1442). Spom. sr. 2, 121. (1448).

KUNTUŠA, f. *vidi* kuntuš. — *Samo u Mikafinu rječniku:* kuntuša, haljina gornja, epitogium.

KÚNUTI, *vidi* kloti. — *Oblik slo načiničen (radi slika) po osnovi sadašnjega vremena.* Da sunčenu svitlost vazda ću kúnuti, ka toliku slatkost čini m' odbignuti. P. Zoranić 15b.

KUNZUO, kúnzula, m. *vidi* 2. kunsuo. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ne imade kako u Šibeniku gaveza, ni kúnzula. J. Vladimirović 36. Korena od gaveza iliti maloga ili velikoga, premda se mali zove kúnzuo. 24.

KŮŃ, m. *od lat. cuneus ili od tal. conio. — Nalazi se u dva značenja.*

a. *vidi* 1. klin, a. — *ovo je starije značenje latinske i talijanske riječi, ali mu nemam potvrde prije našega vremena.* KuŃ, klin gvozdeni, što ga rabi kamenar. u Novom. F. Hefele.

b. *oruđe sa kovače novaca, osobito gornji dio pa i uopće kov (tal. conio). — Od xvi vijeka u Dubrovniku.* Našijem dukatmi izpod kuŃa frešcijem. M. Držić 275.

1. KŮŃA, f. *vidi* gđuŃa, duŃa, guŃa. — *Između rječnika u Vrančićevu (cotoneum), a u naše vrijeme u Istri.* V drugim lugi kuŃe i naranča. Nar. pjes. istr. 2, 80. KŮŃa, isto što duŃa. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 23. KuŃa (Verantius), v. DuŃa, Kutina. B. Šulek, im. 184.

2. KŮŃA, f. Ambrosia maritima L., *nieka biljka.* — *Od xvii vijeka, naj prije u Mikafinu rječniku (kuŃa, opak, trava, ambrosia), pa u Belinu (kuŃa, ambrosia herba, pianta cosi detta 'ambrosia' 71^a) i u Stulićevu (kuŃa, trava, ambrosia) s dodatkom da je uzeto iz Mikafina.* KuŃa, ambrosia (Mikafa, Skurla), Ambrosia maritima L. (Visiani, Lambl). B. Šulek, im. 184. — *Ali je ova riječ vrlo sumnjiva, vidi:* KuŃa opaš, Ambrosia maritima L. (Pizzelli). B. Šulek, im. 184. Opaš kuŃa, venter apis (Pizzelli, Aquila—Buč), millefolium, milium solis (Pizzelli, Kusmić), Achillea millefolium L., v. Kunica. 266. *po ovome se čini da mjesto supstantiva kuŃa imali bismo kuŃa opaš (kuŃi rep, vidi kod kuŃi). supstantiv kuŃa vaša da je naj prije krivo sabiježen (ili štamparskom griješkom ili što je sam Mikafa slo prepisao iz kakva rukopisa) u Mikafinu rječniku, te da mjesto kuŃa, opak treba čitati kuŃa opaš, a iz onoga rječnika uzeli su poslije drugi pisci (ali vidi i opak).*

KŮŃADA, f. tal. cognata, mlet. cugnada, po primorju u gradovima zamjenjuje sve naše riječi: snaha (bratova žena), zaova, svast, pa i jotrva itd. — *isporedi* kuŃado. P. Budmani.

KŮŃADO, m. tal. cognato, mlet. cugnado (sad cugnà), po primorju u gradovima zamjenjuje sve naše riječi: svak, djever, šura, pa i pašenog itd. KuŃado babe dedove. (Reče se onome koji hoće silom da se svoji s kime. U Booi). Nar. posl. vuk. 164. KuŃado, tal. cognato, šurjak. (u Istri). Naša sloga. god. 20, br. 9.

KŮŃALICA, f. *žensko čelade što sve jednako kuŃa. — U naše vrijeme u Lici.* Ma de je u naga žena, ona žalosna kuŃalica? Muči, kuŃalico, vavije su ti koljena i zubi skupa. J. Bogdanović.

KUNALO, *m.* čovjek što sve jednako kuća. — U naše vrijeme u Lici. „Mući, žalosni kunalo, više kuhaš i spavaš nego li gledaš“. J. Bogdanović.

KUNANE, *n.* djelo kojijem se kuća. — Između rječnika u Vukovu. Da razgovor krene i da prene od kuhaša sluga. Osvetn. 1, 64.

KUNATI, *kunām*, *impf.* drijemati (osobito kad se sjedeći klima glavom). — *Akc.* kako je u *inf.* tako je u *praes.* 8 *pl.* kunajū, u *aor.* kunāh, u *ger. praes.* kunajūdi, u *ger. praet.* kunāvši, u *part. praet. act.* kunao; u ostalijem je oblicima onaki kako je u *praes.* 1 *sing.* — Riječ je stara, isporodi rus. кунать (ako je češ. kunĕati, ječati kao bolesnik, *deminutiv* od iste osnove, onda može biti riječ praslavenska). — Između rječnika u Stuličevu (*slecto caput, dormitare*), i u Vukovu: 1. (verächtlich) sohlummern 'dormio' s primjerom: „Šta kuhaš ti tu te ne ideš spavati? (reku djetetu kad drijemlje). — 2. 'kränkeln', infirma esse valetudine' s primjerom: On nešto kuća. — Drugo je značenje u Vukovu rječniku: biti bolešljiv (što je preneseno od progaja). amo pripadaju ovi primjeri: Odavno nešto kuća i prileškuj. M. P. Šapčanin 1, 175. Pre toga (smrti) Vujić je kuhaš tri dana. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, 66.

KUNAVAC, *kunāvca*, *m.* vidi kunalo. — U naše vrijeme u Lici. „On ti je onaj žalosni kunavac“. J. Bogdanović.

KUNE, *n.* ime šumovitu mjestu u Srbiji u okrugu niškome. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 18. — Uprav je coll. od 1. kun.

KUNELARNICA, *f.* mjesto gdje se hrane kunjeji. — U Stuličevu rječniku: cuniculorum vivarium'. — slabo pouzdano.

KUNELARNIŠTE, *n.* u Stuličevu rječniku us kučelarnica. — nepouzđano.

KUNELARNIŠTVO, *n.* u Stuličevu rječniku us kučelarnica i kučelarnište. — posve nepouzđano.

KUNELIĆ, *m. dem.* kunijel. — U knizi što je Vuk popravio za štampu ima kunelić i znači što i kunijel; ali Vuk ovu riječ nema nigdje na drugome mjestu. Francuz jede žabe, Englez bijele zecove (kuneliće). Vuk, priprava. 158.

KUNĬ, *adj.* koji pripada kuni ili kunama. — Riječ je praslavenska, isporodi rus. кунѣ, češ. kuni, polj. kuni, ali se u našem jeziku upotrebljava samo za osobita značenja (vidi b i c) ili u nekijem dijalektima (*n. p.* u ugarskih Hrvata, u kojijeh glasi kunji ili kuni, vidi kod a).

a. uopće. — U Stuličevu rječniku: vulpinus'. — U ovijem je primjerima značenje prema 1. kuna, a, b). Ar moj mili ima lipu kujnu kapu. Jačke. 61. Prvi junak kujnu kapu... 187. Nagne kunu kapu pod široko pleće. 155.

b. kunĭ rēp, ņeka biška. — isporodi 2. kuća. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kući rep. trava, stratiotes, millefolium) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (millefoglio, erba, millefolium 487b), u Stuličevu (kući rep. trava, millefolium, achilleos' iz Mikaljina); u Vukovu: (u Dubrovniku) tausendblatt, Millefolium [myriophyllum L.]. Učinit ću te meka kako kući rep — ili bumbak. (D.) Poslov. danić. S onom travom koja se 'kući rep' ili dijački 'millefolium' imenuje. I. Jablanci 153. Kući rep. achillea, millefolium (Durante, Mikalja), Achillea millefolium L. (Vuk, Vodopić), v. Rep kući. B. Šulek, im. 184. Rep kući, achillea (u sišskom rukopisu, Durante), millefolium (Piz-

zelli, Kuzmić, Aquila—Buć, Skurla), miriofillo (u sišskom rukopisu), Achillea millefolium L. (Vuk, Visiani), v. Kunica. 828. — U Dubrovniku se reče: ima ih kako kućijeh repa (vrlo mnogo). P. Budmani. — Rep kući vodeni (blatni Durante), miriofillo (siški rukopis, Durante), Hottonia palustris L. B. Šulek, im. 828.

c. Kuća Lut, ime zaseoka u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome (na Majkovima). Schem. ragus. 1871. 27.

KUNKA, *f.* vrsta škofke, isporodi 8. kuka (istoga postaja). — Od xvii vijeka. Na žalu se po tihosti igrahomo meu nami, loveć kuhaš ona dosti. M. Gazarović 80. Kučka ili skričnica, a velike kučke zovu banbaje. L. Zore, rib. ark. 10, 842.

KUNVA, *f.* vidi 1. kuća. — U naše vrijeme u Istri. Lipi joj je dari donašajo, blide kuñve i naranče žute. Nar. pjes. istr. 2, 109. i u Vrbniku. D. Hirc.

1. KŮP, m. gomila, rpa. — Osnova je praslavenska: na jugu je supstantiv muškoga roda (ali vidi i 4. kupa), isporodi stslav. kupŕ, bug. i nslav. kup; na sjeveru je ženskoga roda s nastavkom a (ima i bug. kupŕ, f.), isporodi rus. кунъ, češ. i polj. kupa, pa i lit. kaupās, kupa, let. kopa. — Treba raslikovati od kopa (vidi), premda su ove riječi nalik jedna na drugu u obliku i smislu. — Vajda da je srodno s riječima germanskijem istoga značenja u kojijeh je osnova haup ili hūp, isporodi stslav. hōp, angl. saks. i engl. heap, stnlem. houfe, hūfe, nohem. haufe; ali nije jasno zašto i u slavenskijem i u germanskijem jezicima ima p (prema germ. p trebalo bi slav. b). isporodi i kopa. — Korijen ili osnova kup (kuph?) može biti indoevropska, isporodi *n. p.* stpers. kaufa, zend. kaofa, gora, lat. cumulus (od cupmulus?). — Između rječnika u Vrančičevu (acervus; cumulus'), u Mikaljinu (kup, nakup, rpa, acervus, cumulus'), u Bjelostjencu (kup, vrpa; kopa, acervus, aggregatio et cumulus'), u Jambrešičevu (cumulus, acervus'; kup junakov peteh zastav, cohors'), u Stuličevu (congeries, cumulus, acervus'), u Voltigijinu (mucchio, ammasso, haufen, schober'), u Vukovu (sabor, die versammlung, conventus'), u Daničičevu (kup, s predlogom, v' i, na', simul').

a. uopće. Važgavši kup drv. Anton Dalm., nov. test. 217b. act. ap. 28, 2. Došavši nasrid nive, namiriše se na jedan kup kamenja. F. Glavinčić, evit. 258a. Ženi svojoj jedan kup, da jih čuva, ostavi pinez. 266a. Živi svoje blago uprtiše, a mrtvijem osta na kupove. Nar. pjes. vuk. 8, 818. Ovi tri veli kupi žita. Nar. prip. mikul. 77. Kŭp, hrpa žita na guvnu (samo što je isgovaraju u novoozlobodenim predelima, a naročito u Vrańskom, kŭp'). M. Đurović. Kŭp, acervus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 8. — Kako da bi izabrana iz kupa. Đ. Baraković, jar. 4. — Noseći kup strila, hiti strašno juta. A. Kanižlić, rož. 105. — Izmed kupa sveštenika mudroslovja vrilo teče. J. Krmpotić, kat. 88. — Vas kup i ysa polza svršnosti evanješke u ovom jest... Š. Budinić, sum. 178b. Ti si kup dobra svega. A. Georgiceo, nasl. 218. Sva prignutja svih stvorenjih zajedno u jedan kup sabrana. P. Radovčić, način. 172. Kada mu Bog ukaza hiljadu prilika od svakovrstnih tuga, nevoja i protivština, kao u jedan kup svezanih. A. Kanižlić, fran. 198. Božanstvo je kup sviju dobara. uzroci. 4. Pa sred kupa jada i čemera laž ne vidi. B. Radičević (1880) 118.

b. u instrumentalu ili s prijedlozima na i u (vŕ) stoji adverbialno i znači: ujedno, zajedno

(o mjestu i vremenu). — isporedi okup, skup, skupa, ukup.

a) u *instrumentalu*. Ostali nesvani kupom se svi palu. H. Lucić 270.

b) u *acc.*, *uprav kod micanja*, ali se upotrebljava i za *stajanje*.

aa) s *prijedlogom* na. *aaa*) *micanje*. Skupiše se vse na kup. Zak. vinod. 58. Da bi se skupili na kup. Stat. krč. ark. 2, 298. Ite tolikeje mudrosti i nauka bisi da složi na kup rimskije sakoni. Š. Kožičić 18b. — *bbb*) *stajanje*. Kada budu na kup. Zak. vinod. 79. Da je volna grada togaj ili tuj župu ili tej kuće ili vse to na kupu prodati i darovati. Spom. sr. 1, 176. (1412). Na kup vlastele i kmeti jesu potvrdili. Stat. krč. ark. 2, 287. Muži i žene na kup živuće. Š. Kožičić 29b.

bb) s *prijedlogom* u. *aaa*) *micanje*. Sbirušte se vs kupa. Stefan, sim. pam. šaf. 27. — *bbb*) *stajanje*. Viděvše vsi vs kupa. Domentijanb 27. Věnci ukrasajem, i vs kupa blaženstvu spodoblša se. 68. I savapi u kup sve mnoštvo. M. Alberti 496. Na nebu sidi Isukrst u kup s otcem i s duhom s(vetim). F. Glavinic, cvit. 6b. Rečenu goru darova mu u kup s dvorom jednim. 52a.

cc) u *loc.* *aaa*) s *prijedlogom* na (za *stajanje*). Kako vi velmožije bēste bili na kupē. Spom. sr. 1, 54. (1404). Jers čete još na kupē biti s vlasteli. 1, 59. (1405). Biv na kupi s gospodinom hercegom Hrvvojem splic(k)im i knezom dohih kraj i s knezom Pavlom Radinovcem i s vojevodom Sandajem... Mon. serb. 254. (1405). Vojsku na kupu da drži. Djevod. prot. 189. — *bbb*) s *prijedlogom* u (za *stajanje*). Sveštaše vs kupē. Stefan, sim. pam. šaf. 28. Gromy velici i primrak vs kupē i straha. Domentijanb 155. Se kolb dobro i kolb krasno ježe žiti bratiji vs kupē. Mon. serb. 99. (1830). Ki su v kupu bili g. Jurja Zrinskoga. Mon. croat. 284. (1581). Ēdēhu vsi v kupē pri stolē. Pril. jag. ark. 9, 125. (1468). Kada su (novci) u kupu. A. Kanižlić, uoč. 455. Pak u kupu zakliknuše. J. Krmpotić, pjesma. 16. Sad u kupu sad po pose. kat. 82.

2. KŮP, m. emptio; pretium emptiois; res empta; res emenda. — *Riječ je stara, isporodi stslav. kupr, nslov. kup; mogla bi biti i praslavenska, isporodi češ. i pol. kup, ali kao da je u ovijem jescima rijetka, s toga mislim da je nadičena od kupiti, a ne da je ova riječ postala od kup. — Postaje osnove vidi kod 2. kupiti. — Između rječnika u Bjelostjencevu (emptio), u Voltigijinu (comprita, kauf), u Daničičevu (kups, pretium emptiois).*

a. emptio, u *apstraktnome smislu* djelo kojijem se kupuje, kupovanje. Ponudih zemlju prije kupa Stifanova. Mon. croat. 57. (1483). Drži našu plemenštinu... radi bismo slišati, po čem tu drži, ali po kupu, ali po zakladu. 148. (1492). Tako u svaki kup ter u trgu svakom neč biti vidit skup. M. Marulić 180. Očitovađa kupa i prodaje. Zbornik sak. 1, 47. Nije oni koñ u kup. J. Grupković.

b. pretium emptiois, *cijena što se plaća za stvar kupjenu*. — tako tumači Daničič *značenje u ova tri primjera, ali mi se čini da bi i u nima bio misao kao kod a, osobito u prvome i trećem*. Da im se ne uzme ništa kraljevstvo mi bez kupa. Mon. serb. 120. (1886—1847). Što svojom vojom prodaju kraljevstvu mi, da im kraljevstvo mi plaća kup kako i proči Judije. 120. (1886—1847). Ništo bez kupa da vi ne uzmemo, takmo da kupimo. 175. (1856—1867).

c. u *konkretnome smislu*, res empta, stvar kupljena. Kup sebi prekupujušte. Sava, tip. hil. glasn. 24, 176. Prodava zemlju Tomi tim sakon m, da je volan ostaviti komu nemu drago kako vlašći svoj kup. Mon. croat. 113. (1474). Ovaj je tvoj kup predrag. J. Bogdanović.

d. res emenda, merx, *stvar što se može kupiti*. Bědno minuti trg, po tom kupa iskati. Danilo 200—201.

3. KŮP, m. četverokutna mreža (u Dubrovniku). Slovinac. 1888. 281. u Rijeci (Ombla). L. Zore.

4. KŮP, m. Cygnus ferus. Progr. spal. 1880. 43. — vidi kuf.

5. KUP, adj. ima samo adv. kupu u jednoga pisca čakavca, i značenje kao da jest: podmuklo. — *Jamačno od tal. cupo, zamišljen, čutliv, namrgođen, pa i podmukao*. Da su štogod tako kupu i pokriveno rekli da im ni razumil. Š. Budinić, ispr. 85. Ako lažno, kupu i himbeno nosil se jest na sudu. 61.

1. KŮPA, f. scyphus, vrsta čaše, vidi kod a, a). — *Postaje od srlat. cuppa, čaša, koje se miđi da je ista riječ što i lat. cupa, kaca; ali su obadviije riječi još žive u romanskijem jescima: od cupa postaje franc. cuve, špañ. i port. cuba (stslav. kopa, stěnem. ohuofa, nem. kufe od oblika srlat. copa); od cuppa tal. coppa, franc. coupe, špañ. i port. copa, rum. copă. — Od xiv vijeka (ima i nslov. kupa; češ. kupa, kaca, jamačno je uzeto iz germanskoga jescika), a između rječnika u Vrančičevu (kupa, čaša, orater), u Mikajinu (kupa, čaša, žmuc, cyatus, scyphus, simplum, poculum, calix, cratera, patera, orater; i kod pehar), u Belinu (bicchiera, vazo con cui si beve, cyathus' 141a), u Bjelostjencevu (kupa, čaša visoka z preruč, carchesium'. 2. srebrna poslaćena, scyphus, crater'; 3. kupa velika ali pehar za zdravice, ali bilikum, dobrodošnica, poculum Herculeum, vas Herculis 1. Herculeum, patera', v. capis. 4. kupa rezanem delom iscifrana, poculum coelatum, toreuma'. 5. kupa cvetjem nakinčena ili vu koje se cvetje drži, flala'), u Jambrešičevu (kupa srebrna poslaćena, scyphus; kupa velika za zdravice, ali bilikum, poculum), u Voltigijinu (bicchiera, gottu, tazza', becher'); u Vukovu: vide čaša (po naj više u pjesmama); u Daničičevu: poculi species' (vidi i kod 2. kupa).*

a. u pravome smislu.

a) *uprav se razlikuje kupa od ostalih čaša tjem što je veća (vidi osobito primjere u Mon. serb. 407 i 408), i što je obično od zlata ili srebra ili od druge skupe materije, ali se često nahodi pomiješana s čašom, vidi primjere u And. Kačić, kor. 226. 299 i Nar. pjes. vuk. 2, 184. Priloži pak drugoje zlato vs monastir, tu, i kupi 50 komata, takođe vina 50 kupi na vsaki dn̄s. Domentijanb 156. Kupe tri na stopēh (stslav. 58) a jest u njih četiri litre i deset unač i tri aksage... Kupa jedna od aspra okovana s ustni i s nogami srebrnēmi poslaćenēma a jest u noj tri litre i šest unač i pet aksagi. Spom. sr. 2, 49. (1406). Dvije kupe zlato, potezaju 8 litara i 8 unč i 4 aksage sa dva kamenka. Mon. serb. 880. (1435). U sn̄doveh zlatah šest kup s poklopci, tegle osam na desete litara, 6 unač, 8 aksage; pet čaš, tegle šest litr, 11 unač, 2 aksaga. 407. (1441). Kov srebrni... pedeset čaš pisanoh i poslaćene, sve potežu pedeset i tri litre, 6 unač; osam kup ugarskeh, potežu dvadeset i šest litr, 8 unač; dvadeset i jedna kupa raslikeh, potežo šest deset i dve litre, 9 unač i ak-*

sagr. 407—408. (1441). Gdi li (*su t'*) kupe ter bacili srebrnoga kova cili? M. Marulić 815. Iz kupe te slate ja du tuj slados pit. M. Vetranić 2, 58. Vi ste ukrali carevu kupu. Zborn. 27b. Kundiri i kupe. Đ. Baraković, jar. 80. Skrovito u jednoj kupi vina podahu mu otrovi. F. Glavinčić, cvit. 77a. Vina svakojaka u kupe nališe. B. Krnarutić 28. Uze mi u ruke kraj kupu vina crvenoga. Nar. pjes. mkl. beitr. 1, 47. Uzmi, zete Milošu, ovu kupu vina. And. Kačić, rasg. 57. Pustajije iz gore udriše, oteše mu srebrne tažure, slatne kupe s kojim vino pije. 281b. Sto iljada čaša aliti kupe. kor. 226. Povratiti sve čaše aliti kupe. 299. Nit' sam ja Medee kupu popio. M. Katančić 56. Kako će kupe i čaše isprashivat. Đ. Rapić 268. Te donese onu čašu slatnu, nasluži je crvenijem vinom, pokloni je staru Jug-Bogdanu, Bogdan primi slatnu kupu vina. Nar. pjes. vuk. 2, 184. Nazdravi mu slatnu kupu vina. 2, 200. Care prima slatnu kupu vina, kupu prima, a piti je neće. 2, 208. Niza sovru vino natočeno, u zlaćene kupe napunjeno, uvrh sovre jedna kupa sjedi, kupa bere devet litar vina, al' je kupa od suhog zлата, to je kupa Leke kapetana. 2, 281—282. Pak dovati onu kupu s vinom. 2, 481. U desnicu uze kupu vina, kupu vina od dvanaest oka. 2, 495. Svaki mu pruži kupu vina. Pjev. crn. 124b. Ozđeldiju šeset kupu vina. Nar. pjes. juk. 48. Nego s kupom rujno vino pije. 74. Kupo meda, goro od šećera! P. Petrović, gor. vijen. 84. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu kupa vrijedi od prilike kao mjera (ispoređi kod čizma):* Idi, dušo, u riznice dođe, te donesi tri kupe dukata. Nar. pjes. vuk. 2, 872.

b) u jednoga pisca xviii vijeka znači što i kalež. Sveta je crkva odredila da je kupa od zlata ili od srebra ili barem od mida iznutra pozlaćena. Ant. Kadžić 88. Otvori sveticu i izvadivši svetu kupu ... 151.

c) kao nakit sličan čaši (prema lat. scyphus). — U jednoga pisca xviii vijeka. (Na svjetnjaku pred kovčegom od zavjeta) na avima sedam civi imadju biti jednake kupe i jabučice s razcvatanim lili (scyphos et sphaerulas ac lilia'. exod. 25, 81). E. Pavić, ogl. 140. — U Daničičevu prijevodu čašice.

d) u ovome primjeru znači jamačno malu staklenu čašu (ispoređi kupica): Bume natoči kupe i podijeli rakiju. S. Lubiša, prip. 48.

e) u ovome primjeru može biti da znači sud u kojemu se hrani rakija: I dađe joj kupu od rakije, da bašama posluži rakiju. kako kome koju času dava ... Nar. pjes. vuk. 4, 158.

b. (samo u množini) jedna od četiri fele kod talijanskih karata od igre (tal. coppe). Koš od kupa. V. Vrčević, igre. 22. vidi i 2. dinar, 2, b.

2. KŪPA, f. opeka sgrađena od prilike kao kratak žlijeb, kojom se (po južnijem krajevima) pokrivaju kuće. — isporodi cigla, crijep, čeramida. — Od tal. coppo (misli se da je ista riječ što coppa, vidi kod 1. kupa, ali može biti da je u svezi s lat. cubus). — Od xiv vijeka (ima i nslav. kupa u ovome značenju), vidi primjer u Daničičevu rječniku, a ismeđu rječnika u Mikajinu (kupa, opeka, imbrex, imbricium, tegula; krov od opeka, od kupa, tectum imbricatium, tegulaneum), u Belinu (ambriox, tegola oon che si cuopre il tetto' imbrex' 286b; tegola, lastra di terra per coprir il tetto' tegula' 724b), u Stuličevu (tegula'), u Voltigijinu (tegola' ziegel'), u Vukovu: (u Dubrovniku) vide čeramida; u Daničičevu rječniku kod kupa ima, cupa, dolium'.

to kao da je ovdje: „Ako bi vam koje kupe potrebne“. Spom. sr. 1, 15. (1898), ali je tu bez sumnje značenje što sam sprijeda kasao.

a. uopće. Poprži na jednoj kupi. J. Vladimirović 22. Smlači na matunu oli kupi. 48.

b. na kući kao krov. Uzaći na strehu dig-nuvši kupe. M. Radnić 202b. Probit veće kuća nego mačka kupa. (D). Skakat s kupa na kupe, a pak na ulicu. (D). Tko ne napravja kupu, napravjaće kuću. (D). Poslov. danič. Plaćau Rimljani za svaku kupu aliti dasku što imadju na kući. S. Margitić, fala. 208. Da tko pokriva kuću, pak na put bacajući kupe, kameše, drva etc. A. Bačić 99. Ide od kuće do kuće kô mačka od kupe do kupe. (Z). Skita se po kućah kô mačka po kupah. (Z). Poslov. danič. — I jednina može stajati mješte množine. Kotorani skočivši na pokrov od orkve, kupu skidoše i u crkvi ga ubiše. And. Kačić, rasg. 87. Nijesu dvori kupom pokriveni. Bos. vila. 1886. 108. A južna joj je strana pokrivena pločom, pa po ploči kupom (opekom). 1892. 279.

c. množina kupe može značiti i krov uopće. Oni t' ne stavljaju mahnice pod kupe. N. Dimitrović 101. Neka budu kako sijeno koje raste vrhu kupa (psal. 128, 6). I. Akvilini 90. Prah pade, gdi ga je vjetar ostavio, ili u kući ili gori više kupa ili na polju i na putu. B. Zuzeri 287.

8. KUPA, f. neki cvijet. Kupa, *Amaranthus speciosus* L. (Novak, na Hvaru). B. Sulek, im. 184. — Ne znam jeli ista riječ što 1. kupa ili 2. kupa (po tamnocrvenoj boji).

4. KŪPA, f. vidi 1. kup. — *Akc. je sabiježen kako je u Vukovu rječniku; drukčiji je u Stuličevu, ali se Vukov potvrđuje ruskijem kyná. — Riječ je praslavenska, vidi kod 1. kup.*

a. uopće. — U Stuličevu rječniku: kŭpa (kuppa'), acervus, cumulus' s dodatkom da se nahodi u brevijaru i s primjerom: Skladoše nad him kupu kameša.

b. u osobitijem značenjima.

a) vidi u Vukovu rječniku: kŭpa, gomila od četiri oraha. takove gomile namjeste djeca (svako po jednu) u red prema sebi, pa biju redom, 'ojnakom' s jednoga mjesta, te ih obaraju (igraju se kupe) itd. vidi i V. Vrčević, igre. 27, i M. Đ. Miličević, živ. arb. 289. — Od ješnika kupe napravili. Nar. pjes. petr. 2, 176.

b) kŭpa, f. snopovi od trske ili od kukuruzovine sadjentu se usprav sastavljajući njihove vrhove, te se tako drže. „Imam tri kupe trske još lašske“. u Srijemu. M. Medić.

5. KŪPA, f. Colapis, rijeka u Hrvatskoj. — u- stoji mj. negdašnja 1. — Ime *Kólapis* nalazi se u Strabona (o početku sadašnje ere); od nje je postao oblik Klpa, vidi „Ad flumen Oulpa“. Mon. ep. sagr. tkalč. 1, 14. (1201). pak Kupa. — Ismeđu rječnika u Mikajinu (Kupa, rijeka, Colapis, flumen') i u Vukovu (voda u Hrvatskoj). Od vode Kupe. Mon. croat. 170. (1498). Na brigu Kupe vode. P. Vitezović, kron. 174. Što od sablje nemo uticaše, ono Kupa voda proždiraše. And. Kačić, razg. 240b. — I ime selu (sove se i Cedaň) u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 44. može biti isto što se pominje xiii vijeka (s u). „Villam quoque, que vocatur Cupa“. Mon. ep. sagr. tkalč. 1, 21. (1209).

1. KŪPAČ, kŭpač, m. emptor; mercator, uprav čovjek što kupuje, pa se is toga razvilo i drugo značenje još u praslavensko doba. — *Akc. se mi-jeňa u voc.: kŭpčs, kŭpci, i u gen. pl. kŭpčs.* — Riječ je praslavenska (kupčs), isporodi stslav. kupčs, rus. купецъ, češ. kupec, pol. kupiec. —

Postaje od korijena kup glagola kupiti nastavkom -kom -ьъ.

a. emptor, čovjek što u nekome slučaju (kod prodaje) kupuje. — Imeđu rječnika u Mikajinu (koji kupuje, emptor), u Belinu (compratore, chi compra, 'emptor' 209a; kupac desetina, appaltatore, che prende ad appalto, conductor vectigalium' 90a), u Bjelostjencevu (knjkavski kupec, kupovnik, emptor), u Stuličevu (kupac, v. kupec, a kod ovoga ima: 'emptor, coemptor' s dodatkom da je riječ ruska), u Voltigijinu (compratore, 'käufer'), u Vukovu (der käufer, 'emptor' s primjerom: A. Po što je to? B. Ko je kupac? A. Ja sam). Prvoslavlje da otgavarat's a kupca da je svobodnъ. Glasnik. 85, 121. (xiv vijek). Prodavac kupcu zruči poses. Mon. croat. 289. (1588). Mneći da bi kupac činil nim špot. Mirakuli. 117. 'Prodajte mi jednoga od vas da kuplju'. Reče Petar kupcu: 'Počeka'. Pril. jag. ark. 9, 82. (1520). Tko koža kupi jularom svezana, doodi li i jular kupcu? F. Lastrić, ned. 882. Koža kupci jer u štali vide. J. S. Relković 71. Kožu bi ti derala, ... na pazar bi nosila; kupci bi me pitali: 'Po što, snašo, ta koža?' Nar. pjes. vuk. 1, 521. Dobar esap lasno kupca nađe. Nar. posl. vuk. 59. Žitni kupac i devojački otac ne mogu srećni biti. 81. Nestane i koža i kupca. Nar. prip. vuk. 48. Kad prodavac za kakvu stvar mnogo saište, a kupac se poplaši. Vuk, poslov. 7. Neka se proračuna s kupcem svojim. Đ. Daničić. Smoja. 25, 50. Prodavac kao kupac. isai. 24, 2. I odelo je u tih kupaca i prodavaca različno. M. Đ. Miličević, zlosel. 8. — *Metaforički*. Upodobim's se prekrasnym's sim's kupcem's iže kupiše predivnuju siju kuplu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Kupč sebi prekujujušte, jako i prekrasni kupci pominajušte vs prěpodobnyh's vaših's molitvah's. 176. I se sut's kupci ištuiti istovaago života vladju svojego Hrista, iskupivšaago je svojeju častnoju krvlju. Domen-tijan's 804.

b. mercator, čovjek kojemu je posao kupovati da opet prodaje, trgovac. — Ovo je značenje u češkome i poljskome jeziku običnije nego predašnje, a u staroslavenskom i ruskome može biti jedino. — Imeđu rječnika u Mikajinu (kupac, koji prodaje, 'propola') i u Daničičevu (kupčъ, mercator). Da prostiše kupejem's našim's carinu. Mon. serb. 28. (1284—1240). Da si hode vaši kupci po moje(j) oblasti svobodno. 41. (1258). Ako pridu kupci dubrovčci. 69. (1278—1814). Da oblegu u selu kupci po zakonu. Zak. duš. pam. šaf. 46. Prilično jest kraljestvo nebesko človljeku kupou ištui dobro kamenje. N. Račina 222b. matth. 18, 45.

2. KUPAC, kúpca, m. vidi ojnak, 'Ojnak' u Bosni zovu 'bojac' ili 'bojčar' a i 'kupac'. M. Đ. Miličević, živ. serb.' 289. — *Postaje od kupa, vidi 4. kupa, b, a).*

8. KUPAC, kúpca, m. vidi u Vukovu rječniku: u vodenicama od nekoliko oke mjera sa drškom, 'ein getreidemass', 'modii genus'. — Kupac, meričica od oke, a i pojače, kojom se ušur (ujam) uzima. Podunavka. 1848. 58. Kúpac, koritašce u mlinu, u Brodu. F. Hefele. — *Jamačno postaje od 1. kup.*

4. KUPAC, kúpca, m. vidi 1. kup (uprav je diminutiv). — U narodnoj pjesmi našega vremena iz Istre. Od kati koščice na kupac zberite. Nar. pjes. istr. 6, 21.

KUPAC, kúpca, m. ojnak u igrađu kupe. — u Kragujevcu. I. Đorđević. — *ispoređi 2. kupac.*

KUPAČKI, adj. koji pripada selu Kupcima. Kupačka (opština). K. Jovanović 128.

KUPAČI, adj. koji pripada kupanju. — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'bade-'; kupaća sprava, 'badeapparat'; kupaća košula, 'badehemd' itd.

KUPAL, m. u Stuličevu rječniku: v. kupalo. — *nepouzđano.*

KUPAL-, vidi kupao-.

KUPALAC, kúpaca, m. čovjek kojemu je posao pomagati i slušiti kod kupanja, osobito tarući čelade što se kupu. — U Mikajinu rječniku: kupalac, okupalac, koji kupje u bađu, 'balneator', i u Stuličevu: kupalac, koji kupje, 'balneator, aliptes'; i griješkom kupao, v. kupalac.

KUPALAN, kupalna, adj. koji pripada kupanju. — U Stuličevu rječniku: 'de' bagni', 'balnearius'. — *nepouzđano.*

KUPALINA, f. što se plaća za kupanje. — Načineno u naše vrijeme. — U Šulekovu rječniku: 'badegeld'; 'badelohn'.

KUPALIŠTE, n. mjesto za kupanje. — *ispoređi kupalo.* — Čakavski i kajkavski kúpališće. — Od xvi vijeka (vidi F. Mikošić, lex. palaeoslov.' kod kápalište), a između rječnika u Belinu ('bagno, luogo da lavarsi', 'lavacrum'; kupalište mlake vode, 'bagni d' aqua calda', 'thermae' 125a; topla kupališta, 'terme, bagni caldi', 'thermae' 729a), u Bjelostjencevu: kupalište (vidi kod kupe); u Stuličevu ('balneum'), u Voltigijinu ('bagno', 'bad').

a. zgrada određena za kupanje. Običajan bijaše jednoč na dan razhladit se u kupalistju (sic) gdi buduće jednoč pošao za okupat se ... Blago turl. 2, 249. Zabrani krstjanom ... ulazit s nima u kupalistja. M. Pavišić 82. Ne nađe Paskažija u kupalistju. M. Zoričić, src. 232. — često u naše vrijeme kod pisaca: u Šulekovu rječniku: 'badeanstalt'; 'badehaus'; u Popovičevu: 'badehaus'.

b. mjesto u vodi (moru, rijeci, potoku itd.) gdje se obično kupaju čelad, pa i životinje, vidi kupalo, a. Na početku gori živi vrutak teče, 'Evo od pokore vrutka!' Ćubav reče, 'čudno kupalište! mnogo nemoćnika u to utočište ide tražiti lika'. A. Kanižlić, rož. 90. Kúpalište, mjesto de se u potoku kupa. J. Bogdanović.

c. kada za kupanje. (Kraj David) gledaše lijepu Bersabeu kad u jednomu kupalištu svoje tijelo umivaše. Đ. Bašić 42. — U metaforičkome smislu. Koji su se oprali u kupalištu a sakramenta pokore. A. Tomiković, gov. 148.

d. uopće kupanje ili voda za kupanje. Čuvaju se vrućih kupališta. J. S. Relković 346. — U metaforičkome smislu. Vidim prida mnom golemo od krvi kupalište. A. Kanižlić, usr. 95.

e. mjesto (građ, selo) u kojemu ima kupalište (ili sa značenjem b ili d). — U pisaca našega vremena. — U Popovičevu rječniku: 'badeort'.

KUPALIŠTVO, n. u Stuličevu rječniku us kupalište. — *sasma nepouzđano.*

KUPALO, n. mjesto za kupanje. — *ispoređi kupalište, baňa.* — Riječ je praslavenska (kápado, od osnove glagola kápati s nastavkom dlo), *ispoređi češ. kupadlo.* — Imeđu rječnika u Mikajinu (kupalo, kupeľ, 'lavatoio', 'lavacrum, baptisterium'), u Belinu ('bagno, luogo da lavarsi', 'lavacrum'; mlako kupalo, 'bagni d' aqua calda', 'thermae' 125a; kupalo, 'lavatoio, vazo', 'lavacrum' 428b; 'tinello, vazo da lavarsi', 'labrum' 782a), u Bjelostjencevu: v. badeš (vidi i kod kupe); u Stuličevu (v. kupalište s dodatkom da je useto

iz brevijara), u *Voltigijinu* ('lavatojo', 'waschhaus'); u *Vukovu*: mjesto gdje se kupu, n. p. marva na suhoj međi (Turskoj) 'der badeort', 'balneum'.

a. *mjesto na vodi gdje se kupu marha*. Na ovčjem kupalu. S. Rosa 64b. Zubi su ti kao stado ovaca jednakih kad izlaze iz kupala. Đ. Daničić, pjesm. 4. 2. Kao što su mlinci, kupala sa marvu i splavi... Zbornik zak. 2, 301.

b. *vidi kupalište, a*. Zapovidi da ju satvore u jedno baño ili kupalo. B. Kašić, per. 161.

c. *vidi kupalište, c*. — u *rječnicima*. *vidi* i: kupalo, tekne u kom se malo dete kupu. Pop Živojin iz Srbije.

KUPÂLKA, f. u narodnoj pjesmi našega vremena vaša da snači što i kupane ali shvaćeno kao igra. Ti zatvori kupalku i junačku skakalku i kamena s ramena. Nar. pjes. vila. 1866. 646.

1. KUPAN, kúpna, adj. koji je u kupu (u skupu), skupljen, sabran, sastavljen. — *Riječ je praslavenska* (купънъ), *ispoređi stislov*. (samo adv. kupno), rus. купный, češ. kupný. — *Adverab se nahodi mnogo češće nego adjektiv*.

1. adj. — *Između rječnika u Stulićevu* (kupni, 'universalis').

a. *us kolektivni supstantiv* (može snačiti i potpun). Kako budući kupan zbor Polje na Mačinu. Stat. polj. ark. 5, 268. Ča učini i odlučiti kupan zbor. 264. Budući u kupnu zboru. 287. — Ako bi koja strana ne bila kupna. 278. Ter bi jedna strana kupna došla na rok. 279.

b. *sa supstantivom u množini*. Budući kupni izbrani muži. Mon. croat. 89. (1460).

c. *us verbalni supstantiv*. Muža i žene meju sobom hižno i vërno kupno živješe. Š. Budinić, sum. 108a.

2. adv. kúpno, u skupu, skupa, ujedno, zajedno (o vremenu i o mjestu). — *Rijetko poslije xvi vijeka*. — *Između rječnika u Bjelostjencu* (kupno, nakupce, 'acervatim'). 2. kupno, skupno, občinsko, 'comunitar, universaliter', u *Stulićevu* (simul, una simul, conjunctim), u *Voltigijinu* ('cumulative', 'haufenweise, häufig'), u *Danićevu* (купънъ, samo adverbijalno kupno, simul').

a. *kod stajanja ili radnje što vrši veće subjekata u isto doba i na istome mjestu*. Da budemo na nekome mjesti kupno. Spom. sr. 1, 96. (1409). Sideći kupno. Mon. croat. 74. (1450). Mi kupno buduće. 120. (1484). Vsi redovnici kupno jesu odlučili. 184. (1487). Pojdoše kupno k dvoru Jurja. 197. (1511). Ovoj Poljica kupno i dogovorno učiniše. Stat. polj. ark. 5, 249. Kada se vi tada kupno v jedno mesto snidete, tada vsaki od vas prvo drži svoju vlašću večeru. Anton Dalm., ap. 89. Pomišavše se dojdohše vsi kupno. Aleks. jag. star. 3, 242. — *Ovdje se ističe mjesto*: Mogu kupno prebivati. Naručn. 69a.

b. *kad kod iste radnje ima nekoliko objekata ili popunaka kod predikata*. Vse kupno potvrđujemo i potvrdismo. Mon. serb. 841. (1427). Tuj postavu našu vsu kupno pridajte knezu Maroju Rastiću. 426. (1448). — *Sa svimi (glavami)* kupno na me buknu (svir). P. Zoranić 7a.

c. *o dvoma ili o dvojima kad se o njima isto kaže*.

a) *ono dvoje stoji u istome padežu*. Ideže kupno carije i ubozi. Sava, sim. pam. šaf. 4. Da izbranije biskupa od klera kupno i ot plka tvoriti se. Š. Kožidić 14b. Carigradskago cara liši cesarastvija kupno i krstijanskago općenija. 17b. — *Amo pripada i ovo*: Da sastanut se kupno oboja ovaj, to jest nepravedno prijatje i šteta

ili škoda ka stiče iz nepravednoga prijatja. Š. Budinić, ispr. 106.

b) *drugo se združuje s prvijem, te stoji u instr. s prijedlogom s*. S nami kupno jide kruh. Mon. croat. 107. (1470). Kupno s mužom svojim zavet je bila učinila. Naručn. 61b. Telo moje osujeno kupno z dušeu. Š. Kožidić 23a. Kupno sa Arsenijem mnihom všad v korabai. 31b. Izgubi cesarastvo kupno s životom. 86a. Tako hodeći pred nami i kupno dëljujući s nami... Š. Budinić, sum. 114b. Ne ima s nime stanovati ni kupno pribivati. ispr. 124. Ki ishodi od oca i sina, ki s otcem i sinom kupno klanajut se i kupno slavet ga. Postila. 64b. I istinno jest, da oboje, duh v nas vzdije i stvorenje s nami kupno nevolno čeka, da bismo bili oslobojeni plti i griha. Anton Dalm., ap. h1b. Z otcem i sinom kupno slavet ga. Kateh. 1561. 64. Kupno s djecama ojelujem skut i desnicu vašu. u M. Đ. Miličević, kraj. serb. 47. (1835). — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se ima u misli instr. s prijedlogom s*: Dionik zaloga (zloga) dila, ... i ta dužan jest zadovoljno učiniti, kada jest kupno uzrok zla dila. Š. Budinić, ispr. 103.

d. *kad isti subjekat ima u isto doba dva ili više različnijih predikata* Marija jest divica i kupno mati Božja. Š. Budinić, sum. 8a. Prem er on (*Isukrst*) bēše jañac nevinan... pače prema er bēše kupno Bog neumršli (*sic*)... 7a.

2. KUPAN, kúpna, adj. koji pripada kupovanju, kupni (u *Stulićevu rječniku* koji se može kupovati ili koji se obično kupuje). — *Može biti stara riječ, isporodi rus. купной, kupovni*. — *U našem jeziku u spomenicima xiv vijeka, a između rječnika u Stulićevu* (quod est de numero earum rerum quas emi possunt vel solent) i u *Danićevu* (купънъ, 'emptionis'). Nikštože da ne drznete vzetiti ot toga čtoto... u kupno ime ni u zalogu ni kojim obrazom. Mon. serb. 81. (1802—1847). 128. (1836—1847). Pogodbe o uslugah, pogodbe kupne i mjenovne. Zbornik zak. god. 1868. 601.

KUPANOVAC, Kupanovca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome. Niva na Kupanovcu. Sr. nov. 1861. 456.

KUPÂNE, n. djelo kojijem ko koga kupu ili se sam kupu. — *Stariji je oblik kupanje*. — *Između rječnika u Mikajinu* (kupanje, okupanje), u *Belinu* (kupanje 'lavamento del corpo' 428a), u *Stulićevu*, u *Vukovu* ('das baden', 'lavatio'). Ono čine što i nauče, pod mlinom u mladu nediju kupanja. F. Lastrić, ned. 234. Da je (*crkvu Hristos*) osveti očistivši je kupanjem vođenijem u riječi. Vuk, pavl. ef. 5, 26.

KUPAOCE, n. dem. kupalo. — *U Stulićevu rječniku*: kupalce, malo kupalo, 'balneolum'.

1. KUPAONICA, f. *vidi* kupalo i kupalište. — *Od xviii vijeka*.

a. *vidi kupalište, a*. Vi ste sinoć potajno se sastali u kupaonice. A. Kalić 551. Plati 40 groša zakupcu jedne kupaonice na Savi, pa tu provede sav svoj odmor pecajući ribu. M. Đ. Miličević, zlosel. 85.

b. *škip u kom se malo dijete svako jutro kupu*. J. Bogdanović. — *ispoređi kupalište, c*.

c. *u naše vrijeme upotrebljava se često u značenju: soba (u kući gdje se živi) određena za kupanje*. — *U Šulekovu rječniku*: 'badezimmer'.

2. KUPAONICA (kupalnica), f. *neka biška*. Kupalnica, Ranunculus fluitans Lam. (Vukasović). B. Šulek, im. 184.

KUPAONIČAR, m. u *Stulićevu rječniku*: kupalničar, v. kupalac.

KUPAONIČARINA, *f. novac što se plaća za kupanje*. — *U Stuličevu rječniku*: kupalničarina, v. topličarina.

KUPAONIČARNICA, *f. u Stuličevu rječniku*: kupalničarnica, v. topličarnica. — *nije dosta posuđano*.

KUPAONIČARSTVO, *n. posao kupaoničarev*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kupalničarstvo, balneatoris munus'.

KUPAONIČICA, *f. dem. kupaonica*. J. Bogdanović.

KUPAONIK, *m. vidi kupalac*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kupalnik, v. kupao.

KUPĀB, *m. čovjek koji po svom zanatu gradi kupe (vidi 2. kupa)*. — *Od xiv vijeka (nije dobro shvatio značenje Daničić; isporodi primjer iz Spom. sr. 1, 15 kod 2. kupa, što je u istome spomeniku u kojemu je ovdje primjer) u Dubrovniku gdje je i sad živa riječ, a između rječnika u Stuličevu (qui lateres conficit) i u Daničićevu (kupars, srl. cuparius, victor)*. Razumjesmo što nam vaša ljubov upisa za kupare. Spom. sr. 1, 15. (1898).

KUPĀRI, *m. pl. mjesno ime*.

a. selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome (u Župi) gdje se kupe (vidi 2. kupa) grade. Schem. ragus. 1876. 29. — *Uprav je množina od kupar*.

b. zaselak u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 48.

KUPARICA, *f. peč za građenje kupa (vidi 2. kupa)*. — *U Stuličevu rječniku*: fornace di mattoni, lateralia'. — *I sad je živa riječ u Dubrovniku*.

KUPARIĆ, *m. prezime*. — *Pomišne se xviii vijeka*. Dujma, nami vlastelina, Kuparića Frane sina. J. Kavačin 99a.

KUPATAR, kupatra, *m. vidi skiptar*. — *Na jednome mjestu xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (купатар, sceptrum)*. Kupatri carisci po vsjoj veseljenoj utvrđavaju se. Mon. serb. 285. (1899). — *isporodi ksfetar*.

KUPATI, kúpām i kúpĕm, *impf. držati (objekat je svagda što živo) u vodi ili u drugome čemu žitkome i tako plākati (umivati)*. — *u stoji mj. negdašnjega a. — Češće refleksivno*. — *Ako. kako je u inf. taki je u praes. 3 pl. kúpajū (ali kúpĕjū), u aor. kúpah, u impf. kúpĕi (ali kúpĕj), u ger. praes. kúpajūci ili kúpĕjūci, u ger. praet. kúpāvši, u part. praet. act. kúpao; u ostalijem je oblicima onaki kako je u praes. 1 sing. kúpām ili kúpĕm*. — *Riječ je praslavenska (kompati s oba oblika za praes.), isporodi stslav. kăpati, rus. купать (praes. samo купают) češ. koupati, polj. kąpać*.

1. aktivno. — *Između rječnika u Mikajinu (kupati, okupati, lavo') i u Vukovu: kupati, kúpām (kúpĕm), baden', lavo'*.

a. objekat je drugo čelade ili životinja. Koji kupje u bañu. J. Mikajla, rječn. kod kupalac. Kupajte me đulom rumenijem. Nar. pjes. vuk. 1, 246. Koña poji a sokola kupa. Nar. pjes. petr. 2, 617. — *U metaforičkome smislu*. Il' da ištu ruku sveštenika, da ga vodom od opranja kupa. Osvetn. 1, 47.

b. objekat je tijelo samoga subjekta. U komu (vrilu) tuj kupluc put bijelu hladjaše (vila). D. Rašina 22a.

2. sa se, refleksivno, stojeći (i ničući se, n. p. plivajući) u vodi ili u čemu drugome što je žitko, plākati (umivati) tijelo ili ga samo hladiti (ili grijati, kad je topla voda). — *Između rječnika*

u Belinu (lavar il corpo attuffandosi, lavare corpus' 428a), u Bjelostjencevu (kupjem se, balneo, lavo me'), u Jambresičevu (kupjem se, balneo'), u Stuličevu (s praes. kupam se, lavare, in balnea ingredi'), u Voltigijinu (s praes. kupam se, bagnarsi, sich baden'), u Vukovu (baden, sich baden, lavo').

a. o čeladetu. Ako ozdravi da se ima potle kupati. Naručn. 58b. Starija je neg stara komarda gdje se djeca sad kupju. M. Držić 189. Pridosta na rēku i pojdošta se kupat. Pril. jag. ark. 9, 101. (1468). Ne kupji se v mutnoj vodi. P. Vitezović, cvit. 118. Da se kupa u mladu nediļu prije zore. A. Bačić 56. Ne kupaše se doisto u ovom jezeru. F. Lastrić, svet. 98b. Da se pere i kupa u Nilu. And. Kačić, kor. 60. Devojka se u Drenovcu kupa. Nar. pjes. vuk. 1, 380. Kupaju se deca na carini. Nar. pjes. petr. 2, 176. Dođoše vile da se kupju. Nar. prip. vuk. 109. Ono te se kupat i to nage. Nar. prip. mik. 49. Opazi tri divojki kade se kupju. 49. (Niš dvojica) dođu na more i stanu da se kupaju. Vuk, nar. pjes. 2, 84. Na Đurđev dan rano pre sunca mahom se mladež kupa. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 19. — *U metaforičkome smislu*. Tijelo ti se dragom krvi kupje. M. Vetranić 1, 827. Koji se kupaju u krvi Isusovoj. I. Ančić, svit. 244. Kupju se (ja) u vinu. M. Držić 26. Sirotiña se u znoju kupa. M. Pavlinović, rad. 152. Gdje se Pliva u Vrbasu kupje. Osvetn. 7, 69. — *Ovi primjeri pripadaju amo a ne pod 1, jer se ima se u misli po bližnjemu glagolu: Kupluci igrahu se u jezeru. D. Zlatarić 49a. Prazno si se na svitu kupao, a ja hoću da kupješ i sada. L. Ćubuški 68. Pa se glave bijesni i nesvjesni u samrtnu znoju kupajući. Osvetn. 2, 184.*

b. o životinji. Oblatiti se više kakono krmak u lokvi od blata kad se kupa. F. Lastrić, ned. 188. Ako k doj dolete ptice, da se kupju i piju. A. Kanižlić, rož. 58.

KUPATILO, *n. vidi kupalište, a. — Ovako mislim da je značenje u ova dva primjera našega vremena*. Istina, sviše se kačkaju po barama i kajama; ali, za Boga, to su njihova kupatila. M. Đ. Miličević, međudn. 10. Uputila se prema kupatilu. Bos. vila. 1886. 73. — *U Šulekovu je rječniku drugo (kupalište pod c): badewanne (badezuber)*'.

KUPOI, Kupaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome*. K. Jovanović 128.

KUPČAC, *m. dem. 1. kup (uprav dem. 4. kupac)*. — *U Bjelostjencevu rječniku: (kajkavski) kupčec, grumulus, grumus*'.

KUPČEV, *adj. koji pripada kupcu (vidi 1. kupac)*. Kupčevi su troškovi oko prijenosa stvari. V. Bogišić, zakon. 82.

KUPČIOĆ, *m. vrsta gljive*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kūpčić, fungorum genus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 81.

KUPČIJA, *f. što je trgovac kupio da opet proda, isporodi roba, trg, espap*. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka*. Trgovac tužeći se, da more kupčiju požri negovu. F. Glavinčić, cvit. 72b.

KUPČINA, *f. ime vodi i selima u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. — *Pomišne se od xv vijeka*. *a) tri sela*: Kupčina i Kupčina gornja. Razdijel. 69. Kupčina doña. 80. Na kaštelu Kupčini. Mon. croat. 189. (1498). U naše spraviše kapeli našoj na Kupčini (griješkom Kupčini; u istome spomeniku ima Kupčinan, vidi Kupčinanin). 829. (1564). — *b) potok (pritoka*

rijeke Kupe). Regul. sav. 24. U potok Kupčinu. Mon. croat. 170. (1498).

KUPČINE, *f. pl.* ime mjestu u hataru dračkom. L. Đorđević.

KUPČINSKI, *adj. koji pripada mjestu Kupčini*. S mejami kupčinskim. Mon. croat. 170. (1498).

KUPČINANIN, *m. čovjek iz mjesta Kupčine*. — *Mnoština*: Kupčini (starije jamačno Kupčine). — *xvi vijeka*. Sudao moje bratje Kupčinan. Mon. croat. 824. (1552).

KUPČIŠTA, *n. pl. mjesno ime. vidi u Daničičevu rječniku*: Kupčišta, selu je Radeši crkve arhanđelove u Prizrenu išla međa, niz brdo na Kupčišta. G(lasnik). 15, 281. (1948?).

KUPEČ-DOL, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 71. — *Oblik* Kupeč može biti kajkavski, te bi onda glasilo u književnome jeziku Kupeč-dol.

KUPEL, KUPEL-, *vidi kupeļ, kupeļ-*.

1. KÚPEĽ, *f. vidi 2. kupeļ*.

2. KÚPEĽ, *m. kupanje, kupalište, kupalo*. — *Postaje od praslavenske riječi kompěļ ženskoga roda, isporodi stslav. kápěļ, rus. купель, češ. koupel, pol. kąpiel*. — *Od xvi vijeka stoji -e-mj. ē; i se potvrđuje naj starijim primjerima*. — *Od istoga je doba u čakavaca muškoga roda; u kajkavaca je i sad ženskoga*. — *Što se u pisaca nalazi je i l, to je po crkvenome jeziku; tako je i sa ženski rod*. — *Između rječnika u Vrančićevu: balneum; lavacrum (jamačno je muškoga roda, vidi Vrančićeve primjere kod c), u Mikaljinu (kupeļ, bañ, thermae, vaporarium, balneum, sudatorium, hypocaustum, jacuonum), u Bjelostjenčevu (kajkavski kupel, kupalo, kupališće, balneum, lavacrum, lotio)*. 2. kupel vruća, caldarium (itd.), u Jambrešičevu (kupeļ, balneum; kupeļ vruća, caldarium), u Stuličevu (kupeļ, m. v. kupalište), u Daničičevu (kupěļ, lavatio).

a. *uopće kupanje ili voda sa kupanje, isporodi kupalište, d. a) u pravome smislu. aa) f. Ili ota kupěli vodnija. Starina. 18, 171. (u naše vrijeme ruskocrkvenijem jezikom)*. Akteona, što ju je u kupěli голу vidio, pretvorila u jelena. L. Milovanov 98. — *bb) m. ili f.?* Ča ima biti to topljenje i kupeļ u vodi? Kateh. 1561. 94. — *cc) m. (isporodi primjer kod b) bb)*. Cim u kupeļ hitro plovu (dikle). J. Kavašin 198b. Boje bi ti s manom učinila bila, da s' v prvom kupelu mene utopila. Jaške. 227. U Sulekovu rječniku: bad, badewasser. — *b) u metaforičkome smislu. aa) f. Kupěļ svetaago krštenija. Domentijan 88. — bb) m. Krv i Isusov kupeļ čisti ki vas miju. J. Kavašin 525a*.

b. *vidi kupalo, a. u jedinome primjeru f. Pri ovči kupěli. Domentijanb 99*.

c. *vidi kupalište, a. a) m. Zapovida da ju u kupeļ svoje hiže povedu ... pokle ju staviše u ta svoj kupeļ ... u onom istom kupelu svojemu ... F. Vrančić, živ. 81. Prosi ota da joj jedan kupeļ usidje; dopusti otac, i naredi da se sidje i da se dva obloka u nem učine. 112. — b) u množini. — između rječnika u Bjelostjenčevu (kupeli, mesto balnearium). Tu mramorne kupeli. M. Pavlinović, razl. spisi. 880*.

d. *nejasno je u ovome primjeru*: Vas okoliš nem' se pregnu, pak umuknu i prestraši; i sve slavnom streniteju (narodu slavenskome) dā svoje ključa na kupelu ... J. Kavašin 274b.

KUPEĽAN, *kupeljna, adj. koji pripada kupeli*. — *Ima xiii vijeka kupěļnъ (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kápěļnъ), a između rječ-*

nika u Bjelostjenčevu (u dodatku): (kajkavski) kupelna hiža, pyriaterium.

KUPEĽIŠTE, *n. vidi kupalište*. — *U knizi xiv vijeka pisanoj crkvenijem jezikom*. Ide k svestomu Jordanu, i prišedš na mesto kupělišta Gospodnâ ... Domentijan 270.

KUPEĽNICA, *f. vidi kupalište, a. — U Jambrešičevu rječniku: kupelnica, balnearium* (-l-stoji jamačno štamparskom griješkom, isporodi kod 2. kupeļ i 2. kupeļnik).

KUPEĽNIČKI, *adj. vidi u Daničičevu rječniku: kupěļničkiy, što pripada 'Kupěļniku': svetoj bogorodici kupěļničkoj*. G(lasnik). 15, 288. (1948?).

1. KUPEĽNIK, *m. mjesno ime, vidi u Daničičevu rječniku: Kupěļnikъ, selo koje je car Stefan dao crkvi arhanđelovoj u Prizrenu, bilo je negdje oko Prizrena i međa mu je išla, u Sušicu i prezz Sušicu*. G(lasnik). 15, 287. (1948?) u nemu je bila crkva bogorodici.

2. KUPEĽNIK, *m. vidi kupalac*. — *U Jambrešičevu rječniku: balneator*.

KUPERIZ, *m. vidi čempres*. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka*. Kako cedar usdigoh se u Libanu i kako kuperiz u gori Sionskoj. M. Alberti 22. 183.

KUPERUHI, *m. (?) pl. mjesno ime*. — *Prije našega vremena*. Kuperuhi (više nega zapisano: Pocelovo). S. Novaković, pom 186.

1. KŮPICA, *f. dem. 1. kupa*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (pocillum), u Belinu (bicchieretto e biechierino, biechiere piccolo, pocillum 141a), u Bjelostjenčevu (kupica, čašica itd.), u Jambrešičevu (poculum), u Voltigijinu (biechierino, gläschen), u Vukovu (dim. v. kŭpa)*.

a. *mala čaša kojom se pije n. p. rakija*. Meni tuj služiš vinca razvodnena kupicom. P. Hektorović 25. Ja sam popil moju kupicu. Nar. pjes. istr. 3, 11. Popiju po kupicu rakije. S. Lubiša, prip. 208. U kupici vode. prič. 54. Volim da me puška mine nego kupica (u šali). Dimić iz gornje vojne Krajine hrvatske.

b. *gornji dio u kalcia*. Kupica od kaleža ima bit naj manje srebrna. M. Dobretić 995.

c. *staklena sprava (nalik na pravu kupicu bez noge) kojom se pušta krv*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (coppa, ventosa, vasetto per lo più di vetro, che s' applica alle carni per tirar il sangue, cucurbita medicinalis 227b) gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjenčevu (kupica s kojom se krv van jemle, cucurbita aenea, stannea, l. vitrea, cucurbita sanguinaria; kupice postaviti, cucurbitas adhibere), u Jambrešičevu (kupice postavljajući, scarificator), u Stuličevu (ventosa, cucurbitula; kupice komu staviti, cucurbitulas alicui adhibere), u Voltigijinu (coppa, ventosa, schröpfkopf), u Vukovu (der schröpfkopf, cucurbitula, cucurbita: metati kupice)*. Krv pustiti il kupice metati komu valja ... J. S. Relković 208.

d. *vrata tikve, isporodi c. Kupica, cucurbitae species (Vujčić)*. B. Šulek, im. 184.

e. *skupljeni prsti u ruke (kao nalik na pravu kupicu)*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kŭpica, omnes quinque digiti extremi una compositi. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifsg. 85.

2. KŮPICA, *f. dem. 2. kupa*. — *Na jednome mjestu xvii vijeka*. Čineći kućice i bunare od kala i kupica. M. Radnić 64b.

3. KŮPICA, *f. voda u Hrvatskoj (uprav dem. 5. Kupa)*. Kupica (potok). Brod na Kupi. D. Hirc.

KŪPIČICA, *f. dem.* 1. kupica. Ter si daj nagui kupičicu vina. Jačke. 71.

KŪPIĆ, *m. ime planini, vidi u Vukovu rječniku*: planina Pješivačka s primjerom is narodne pjesme: Za Kupićem zelenom planinom. — Nešto više s Kupića planine. Nar. pjes. vuk. 5, 122.

KŪPID, *vidi* Kupido.

KŪPIDBA, *f. djelo kojijem se kŭpi (kao poljska radnja), vidi kŭpleše*. — U naše vrijeme. Szove na pletvu, kosidbu, kupidbu, žetvu, trgaše, ... V. Bogišić, zborn. 488. „Danas osvanu vedro, ugrijaše, biće kupidba orna“. J. Bogdanović.

KŪPIDO, *m.* „Epos, Cupido, bog ljubavi u grčkoj i rimskoj mitologiji. — Po talijanskome (ne po latinskome) Cupido. — Od xvi vijeka u pisaca (naj češće Dubrovčana i Dalmatinaca). Bog se taj ... Kupidom sad zove. M. Vetranić 2, 61. Kako prem sa Nida da grade u nove iz dvora Kupida i majke njegove. H. Lucić 282. Majka Venere ište Kupida, svoga sina, od ne izgubljena. S. Bobalević 228. — Obično je nom. i voc. Kupido. I Kupido kad je vidi, prid nom krije luk i strile. M. Vetranić 1, 421. Kupido. 2, 124. Kupido, gdi si ti, čemu je tva sila? N. Nalešković 2, 125. Jine j' Jude privaria on Kupido mlado dite. J. Armolušić 19. — Nom. Kupid nalazi se u jednoga pisca xviii vijeka. Ja rijeh, Kupid da me ostavi. J. Kavašin 160a.

KŪPIDOV, *adj. koji pripada Kupidu*. Kupidov luk i stril proklinam svaki čas. Š. Menčetić 808.

KŪPIJERTA, *f. krov na kući*. — Prema tal. coperta, što je xiv vijeka značilo i krov, ali sad ima druga značenja: pokrivač itd. — vaša da je riječ dalmatska: tako sudim po starini značenja i po obliku (ije = š od romanskoga e, pa i p nepromijenjeno, isporodi kuvijerta). — U Dubrovniku, gdje se i sad ne kaže krov nego kupijerta; potvrđeno je od xviii vijeka. Odkriven je s kupijerte. (D). Poslov. danič.

KŪPIKRASTAVČIĆ, *m. čovjek koji kŭpi krastavce (siromah čovjek što se hrani krastavcima; kaže se kao s preziranjem o siromahu; prezirane se ističe deminutivnijem oblikom)*. — U naše vrijeme (vaša da je riječ bosanska, isporodi oga-ković), a između rječnika u Vukovu: „der sich bloss mit gurken abgibt“, qui logit cucumers s primjerom: Ogaković je ogaković, a kupikrastavčić kupikrastavčić.

1. **KŪPILAC**, *kŭpioca, m. čovjek koji kŭpi (i uopće, ali naj češće kod poljske radnje kad se kupi voće, sijeno itd.)*. — Pogreška je nom. sing. kupioc i gen. pl. kupioca (mj. kŭpiláč). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: „dor lesser (aufleser, klauber)“, lector, collector (v g. foeni, prunorum, pomorum). Što kosaca, dvjesta kupioca. u Pjev. crn. 94b. Koji kupi sijeno zovu ga: „kupilac“ i „kupioci“. J. Bogdanović.

2. **KŪPILAC**, *kŭpioca, m. čovjek koji kŭpi*. — Uprav bi značilo čovjeka koji jednom što kupi, ali se nalazi i u značenju kao 1. kupac, a. — Radi oblika kupioc vidi što je kazano kod 1. kupilac. — Od xviii vijeka u pisaca. Čine isto i ostali kupioci i prodavaoci. M. Radnić 29b. (Isukrat) koji ... bi ... na mucu kupilac od mijera (mira). S. Margitić, fala. 195. Kada je malo kupilaca ili kada je malo robe. A. Bačić 126. Prodavaoci i kupioci iz crkve istirani. E. Pavić, ogl. 594. Providnost koju nevišt kupioc koža imati mora. J. S. Rojković 233.

1. **KŪPILICA**, *f. žensko čefade što kŭpi (žensko*

prema 1. kupilac). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (koja kupi, n. p. sijeno, šlive „die lesserin“, „lectrix“). Kosci kose, kupilice kupa. Nar. pjes. u Bosni. Đ. Šurmin. Koja kupi sijeno, zovu je kupilicom. J. Bogdanović.

2. **KŪPILICA**, *f. pri košnji vrlo rijetke bujadi a i žita, metnu kosci na kose neke drvene male vilice koje kupilicama zovu, i te kupilice na blizu zbijaju pokošenu bujad ili žito; a osobito bujad je kašne lakše kupiti*. J. Bogdanović. — U naše vrijeme u Lici. — Ista je riječ što 1. kupilica.

KŪPILIŠTE, *n. značenje bi bilo: mjesto gdje se što kŭpi; ali je načineno u naše vrijeme za osobito značenje: mjesto gdje se kupe vojnici (vidi kod 1. kupiti i kod kupivojska)*. Kupilište, werbeplatz. Jur. pol. terminol. 698. U Šulekovu rječniku: vojno kupilište, werbeplatz.

KŪPILO, *n. vidi 2. kup, a.* — Samo na jednom mjestu xviii vijeka, i između rječnika u Voltigijinu („comprita“, „kauf“). Srca nima na kupilo v kom se srce nî rodilo. P. Vitezović, cvit. 168.

KŪPIMRÂV, *m. Jynx torquilla L. Slovinac*. 1880. 81b. — isporodi mravar.

KUPIN, *vidi* Kupinan.

1. **KŪPINA**, *f. Rubus fruticosus L., neki grm, u kojega su duge i tanke grane pune trŭa i uvijaju se i pružaju na daleko (kao n. p. u lose), a voće mu se može jesti. — isporodi kupjena. — u- stoji mj. negdašnjega a. — Akc. se mijenja u gen. pl. kŭpinâ. — Riječ je praslavenska kom-pina, isporodi stslav. kapina, rus. купинъ, češ. kupina, polj. kępina; ali u ruskome i u poljskome znači upravo mnogo stvari skupljenijeh zajedno (n. p. česta, grmlje, čupa kose, kita cvijeća itd.), a srednje je značenje među ovijem i gornijem značenjem drača (vidi drača, a) uopće. preko ovoga značenja koje se nalazi gotovo u svijem jesicima prešlo se s jednoga na drugo, ali ne mogu znati koje je starije: šire ili uže. — Ismeđu rječnika u Vrančićevu („rubus“), u Mikofjinu (kupina, drača „rubus“), u Bjelostjencevu („rubus, batos, v. mora et anangilos“), 2. kupina pomenša „rubus Idaeus“, u Jambrešičevu („rubus“), u Stuličevu (v. kupjena), u Voltigijinu („rovato“, „brombeerstrauch“), u Vukovu: (cf. kupjena) 1. „der brombeerstrauch“, „Rubus fruticosus Linn.“ [cf. ostruga 1]. — 2. „die stachelbeere“, „baccae grossulariae“; u Daničićevu („rubus“).*

a. bilka. u kojemu primjeru može biti znači i draču uopće. Svetomu mjestu ideže kupina ognjema gorešti ne sigaraše. Domentijana 312. Dostojno ne vŭ kupŭ sŭ vinogradomŭ kupinŭ razsudivše. b 152. (Mojsiej) vijaše kupinu goreći. Korizm. 41a. Grozdje se ne trga iz kupine. Ant. Dalm., nov. tešt. 92a. luc. 6, 44. Kupinu ku biše vidil Mojzes neisgorenu. M. Alberti 191. Puno kupina i drača. B. Kašić, per. 29. Obraše kupinu. M. Radnić 42b. Bože koji si se služi tvomu Mojzesu u prilici plamena ognjenoga u kupini prikaza. L. Terzić 223. Puno i kŭpin da t' nije polje. J. Kavašin 58b. Pađe, i u kupinu nogam se samota. I. Dordić, uzd. 150. Mojsije naj mađu njegovu svitlost vidi u kupini. J. Banovac, pred. 2. Da ga počme kao crv gristi i kao kupine i drače bosti. J. Banovac, pripov. 237. U plamenu kupine i drača gorućega. A. Kanižlić, utoč. 46b. Vidi izlaski iz kupine plamen ognjeni. And. Kašić, kor. 63. Zadj je joj se kupina sa svilenu košuju. Nar. pjes. vuk. 1, 440. Ako t' i jest rodila kraljica na čardaku na meku dušeku, u čistu te svilu

zavijala, a sličenom žicom povijala, ... a mene je lutka Arnautka kod ovaca na ploči studenoj, u crnu me struku zavijala, a kupinom lozom povijala, ... 2, 407. I javi mu se anđeo Gospodnji u plamenu ognjenom iz kupine. i pogleda, a to kupina ognjem gori i ne sagorijeva. Đ. Daničić, 2mojs. 3, 2. U zagoneci o 'povrascu' (vidi 'povraz, povrijeslo'): 'Pružila se kupina preko mora' kad u kotlu vode ima u Dobroselu. M. Medić. Kupina, rubus, batus (mletački rukopis, Duranto), Rubus L. (Pantić), v. Kupjena. B. Šulek, im. 185. — U ovome primjeru znači draču uopće: Vidi za sobom ovna meu kupinama (inter ves-pres') zadivši se rozmi. I. Bandulavić 118a. gen. 22, 13. — I u ovome je primjeru: Jer se smokve ne beru s trnja, niti se grožđe bere s kupino. Vuk, luk. 8, 44, Vuk mislio na ovo značenje, vidi: 'Kupina' u slavenskome jeziku (i u ovoj knizi) znači 'das gebüsch' (od prilike 'šib', po zapadnijem krajevima 'grm' i 'grmen' i 'grmeše'), a u nas znači 'brombeerstrauch' (Rubus fruticosus Linn.). Vuk, nov. zav. (1847) ix; ali je istina da i grč. βίρος (što ovdje Vuk prevodi kupinom) često znači što i kupina u naj užemu smislu. — S nekijem pridjevima dobiva druga značenja, vidi: Kupina grozdata, uva spina, crispa (Durante), Ribes grossularia L. Kupina pasja, Urtica L. (Lambl). Kupina pitovna (pitoma), Rubus idaeus L. (Sabljar, u Lici). B. Šulek, im. 185.

b. rod, voće. Od loze grozd, a od trna kupina (n. p. biva). Nar. posl. vuk. 284. — Može značiti što i ogrozđ, šmaňak (vidi u Vukovu rječniku, 2).

2. KUPINA, f. augm. 2. kupa. — U naše vrijeme u Dubrovniku, gdje se upotrebljava za kupu što nije cijela (što je razbijena) i kao materijalni supstantiv. 'Bokun kupine'. Istuci malo kupine u prah'. — Ima i u Vukovu rječniku: augm. v. kupa s dodatkom da se govori u Dubrovniku, ali bi se moglo pomisliti da je i augm. 1. kupa, što jamačno Vuk nije čuo u Dubrovniku.

3. KUPINA, f. ime šensko. — Vaša da je ista riječ što 1. kupina (pod b), isporodi jabuka pod D, jago a pod i. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu ('frauenname', nomen feminae'). Kupina. S. Novaković, pom. 72.

4. KUPINA, f. mjesno ime.

a. selo u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 121.

b. selo u Srbiji u okrugu topličkome. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 391.

KUPINAC, Kupinca, m. mjesno ime.

a. (kajkavski) Kupinac, selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 80.

b. potok u Srbiji u okrugu vaševskome. M. Đ. Milićević, serb. 863.

KUPINAČA, f. vidi: Kupinača, vaccinia (Belostjenac), Vaccinium myrtillus L. B. Šulek, im. 185. ali u Bjelostjencu rječniku ima kod kupina: kupinača, mora l. morum rubi. mora baticana l. vacinia, a u latinskome dijelu: mora vaticana, mora vacinia' kupina, sad; po svemu tome mislim da je sa Bjelostjenca kupina i kupinača isto. — isporodi kupinača.

KUPINAN, adj. kod mjesnijih imena, može biti da znači koji pripada kupini ili kupinama. — Pišem Kupinan s a jer je stari oblik bio Kupinane, ali je već xv vijeka ispadalo s između dva n, te je po tome nom. sing. nominalnoga oblika (za koji nema potvrde) mogao glasiti i Kupin. — Između rječnika u Daničićevu (Kupinane, gledaj Kupinzniki).

a. Grad Kupini, vidi 2. Kupinik, a, i Kupinovo. — xv vijeka. I gradb Kupinnyj. Spom. stoj. 3. (1428—1429). Pisa se v. Gradb Kupinny. Mon. serb. 540. (1495).

b. Kupina Glavica. — U naše vrijeme. Tröi Ture Kupinoj Glavici. Pjev. crn. 30a.

KUPINE, f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome. Niva u Kupinama. Sr. nov. 1872. 864.

KUPINICA, f. dem. 1. kupina. — U jedinome primjeru (xviii vijeka) isto je što kupina. Koji se je sluzi svomu Mojizesu u prilici ognja ukaza' u kupinici. L. Terzić 220.

1. KUPINIK, m. neka biljka. Kupinik, anagallide femina (Danilo), Anagallis phoenicea Lam. (Visiani), v. Krupnik. B. Šulek, im. 185.

2. KUPINIK, m. vidi Kupinovo, a. — Od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu: Kupinzniki, grad koji se pisao i 'Kupinovo' i 'Kupinznik', u Srijemu, u čemu je sjedjela despotica Andelina sa sinovima, gdje su i primjeri: U gradu Kupinzniku. Mon. serb. 543. (1499). V. gradb Kupinznik. Okáz. pam. šaf. 63. 64. 82. 83. V. grade Kupiniku. Glasnik. 10, 273.

KUPININ, adj. koji pripada kupini ili kupinama. — Od xviii vijeka. Razdere i okrvavi sve svoje šapko o kupinino trnje. D. Obradović, basne. 47. Plodnica kupinina. P. Bolić, vinod. 1, 25.

KUPININCI, Kupinina, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vraniskome. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 306.

KUPINO, n. ime selu u Crnoj Gori u Bjelopavličima. Glasnik. 40, 20.

KUPINOV, adj. koji pripada kupini ili kupinama. — Od xv vijeka. Kupinovo listije. Sredovječni. lijek. jag. star. 10, 106. 108. 113. — I kod mjesnoga imena: Kupinova Glavica, u Srbiji. Glasnik. 43, 289.

1. KUPINOVAC, Kùpinòvca, m. mjesno ime.

a. selo u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 108.

b. selo u Srbiji u okrugu čuprijakome. K. Jovanović 180.

2. KUPINOVAC, Kùpinòvca, m. čovjek iz Kupinova. — xviii vijeka. Bili su Temišvarci, Beogradci, Kupinovci i Šabčani. Glasnik. 11, 3, 203. (1717).

1. KUPINOVAČKI, adj. koji pripada Kupinovu u Srijemu. V. Arsenijević.

2. KUPINOVAČKI, adj. koji pripada Kupinovcu (vidi 1. Kupinovac, b). Kupinovačka (opština). K. Jovanović 180.

KUPINOVČANIN, m. čovjek iz Kupinova u Srijemu. V. Arsenijević. — Množina: Kupinòvčani.

KUPINOVČANKA, f. vidi Kupinovkiha. V. Arsenijević.

KUPINOVICA, f. ime selu u Srbiji u okrugu niškome. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 121.

KUPINOVKIHA, f. žensko čelade iz Kupinova u Srijemu. V. Arsenijević.

KUPINOVO, n. mjesno ime.

a. selo u Slavoniji u županiji srijemskoj. Razdijel. 152. isporodi 2. Kupinik i Grad Kupini kod Kupinan. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu (u Srijemu na Savi selo sa zidinama) i u Daničićevu: mjesto koje je dao Krušedolu despot Jovan 1496. M(on. serb). 541. cf. Kupinzniki. — Razboje se Despotović Jovo u Srijemu u toj zemlji ravnoj u lijepu selu Ku-

pinovu. Nar. pjes. vuk. 2, 572—578. Ode Vuče šeru Kupinovu. 2, 578.

b. *seoce u Srbiji u okrugu topličkome*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 846—847.

KUPINSKI KŮT, m. ime mjestu u Srbiji. Prema ovome je mjestu iz Srijema „Kupinski Kut“. ovdje Sava svoju desnu obalu (iz srpske strane) jednako roni, a lijevu (na Kupinskome Kutu) nastavlja. Vuk, rječn. kod Debro.

KUPIŃAČ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Njiva u Kupinaču. Sr. nov. 1878. 908.

KUPIŃAČA, f. vidi 1. kupina, b. — *isporedi kupinača*. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (kupinača, jagoda od kupine „mora rubi“) gdje se naj prije nahodi, i u *Stuličevu* (po *Mikašinu*). Kupinača, rovo (Danilo), *Rubus* L. B. Šulek, im. 185.

KUPIŃAK, m. mesto gde rastu kupine. M. Đ. Miličević, srb. 491.

KUPIŃE, n. coll. 1. kupina. — *Stariji je oblik kupinje*. — Od xv vijeka. Vidi za sobom ofna meju kupinjem zadivši se rozmi. Bernardin 96. gen. 22, 13. Zemlja trnje i kupine ploditi će tebi. A. Kanižlić, utoč. 277. Kupine iliti drače goruče. 580.

KUPIROVLANIN, m. čovjek iz Kupirova. J. Bogdanović. — *Množina*: Kupirovlani.

KUPIROVLANKA, f. žensko čelade iz Kupirova. J. Bogdanović.

KUPIROVLANKIŃA, f. vidi Kupirovlanka. J. Bogdanović.

KUPIROVLANSKI, adj. koji pripada Kupirovu. J. Bogdanović.

KUPIROVO, n. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 82.

KUPIROVSKI, adj. koji pripada Kupirovu. J. Bogdanović.

KUPIŠINCI, Kupišinaca, m. pl. ime mjestu u Hrvatskoj xvi vijeka. Mihal Horvat iz Kupišinac. Mon. crnit. 277. (1576).

KUPIŠTE, n. gomila (natrpanog) vara, šlakna; dakle gomila onoga što je bačeno od istoplenog željeza. Čuh u Mrkoj Poljani. M. Đurović.

KUPITEL, m. vidi 2. kupilac. — U *Mikašinu* rječniku: kupitel od piće, od smoka „obsonator“; u *Belinu*: „compratore, chi compra“, „emtor“ 209a; u *Jambresičevu*: (kajkarski) kupitel „emtor“; u *Stuličevu*: v. kupec; u *Voltigijinu*: „compratore“, „käufer“.

KUPITELICA, f. žensko čelade što kupi. — U *Belinu* rječniku: „compratrice“ 209a; u *Stuličevu*: „quae emit“; u *Voltigijinu*: „compratrice“, „käuferinn“.

1. **KUPITI**, kupim, impf. uprav: na jedan kup (vidi 1. kup) metati, in unum conferre, pa po tome uopće: mnogo stvari (neživih i drugih) što su daleko jedna od druge uzimati jednu po jednu, pa držati sve u sebe ili metati sve na jedno mjesto. — *Akc. se ne miješa* (aor. 2 i 3 sing. kupi). — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kupiti, rus. купитъ, češ. kupiti* (J. Jungmann), pol. kupić, pa i lit. kupti, kaupiti. — *Postaje od kup ili kupa* (vidi kod 1. kup) nastavkom i. — *Imeđu rječnika u Vrančičevu* („acervare“, „aggravare“, „cumulare“), u *Mikašinu* (kupiti, skupiti, „colligo, lego“ i kod brati), u *Belinu* („accumulare“, „ammassare“, „accumulo“ 25a; „raccogliere“, „radunare“, „colligo“ 602a; „convocare“, „chiamare a se“ „convoco“ 227a), u *Rjelostjencevu* (kupim,

spravljam v kup, rpavam „cumulo, accumulo, coacervo, conglobo, congero“), u *Jambresičevu* (kupim „cumulo, coacervo“), u *Stuličevu* („colligere, congregare, coacervare, cumulare“), u *Voltigijinu* („raccogliere, ragunare, ammucchiare“, „sammeln, zusammenbringen“), u *Vukovu* (1. „auflesen“, „colligo“, n. p. vojsku, porezu, šlive, sijeno, drva itd.; kŭpi dā pŭstŭ „er ist in den letstŭn zŭgen“ — 2. n. p. sviŭe, koŭŭe, zvijer, vosak „aufkaufen, zusammenkaufen“, „coemere“), u *Daničičevu* („congregare“).

1. *aktivno*.

a. u značenju *sprijeda kasanome*.

a) *objekat su stvari tjelesne nežive. naj češće se misli da leže na zemlji (na tlima) i da se rukama hvataju. aa) objekat je u množini*. Koji se usudi drva kupiti u dan subotni. E. Pavić, ogl. 149. Njiva, na kojoj ona klasove kuplaše. 218. Da kupimo one mrvice koje s ņe (trpeze) padaju. Đ. Bašić 98. Nek savije skute i rukave, neka kupi burme i prsteŭe. Nar. pjes. vuk. 2, 151. Ko ne kupi mrvice neće steći punice. (Ko ne kupi mrva, t. j. ko ne čuva neće steći kuće ni žene?). Nar. posl. vuk. 149. U *Dubrovaniku* „se kupe masline (kupjenice) što su otpale s drveta, a „beru se na drvetu branice. — bb) *objekat je u jednini, jer je supstantiv materijalni ili kolektivni*. Za me ptica gujzdo zbira, med za mene pčela kupi. I. Gundulić 245. Neka ona dobrih nauk nakupi se jak med kupi pčela iz ovijeta. G. Palmotić 2, 202. (Iz istoga cvitića čele medene sladosti kupe. A. d. Bella, rasgov. 190). — Zora u cvijetju s gar s nebesei od cvijetja nam dar prosipa, kupimo ga, družbo lipa. I. Gundulić 133. — Kupi sino il' pšenicu žaŭe. M. A. Rešković, sat. D6b. Zamoli lude koji su kupili sijeno, te ga sakriju pod plast. Vuk, poslov. 62. — Boga moli momče neženeno, da se stvori kraj mora biserom gdi devojke na vodu dolaze, da ga kupe sebi u nedarca. Nar. pjes. vuk. 1, 432. Savi se paun od neba a paunica od polja da kupe biser po perja (iz gornega primorja). 1, 42. — Kupi platno, Skadarka djevojko! kupi platno, bježi svome dvoru; evo ide sva careva vojska, pokupiće tvoje b'jelo platno. 1, 600. — Pake ide u kulu bijelu, kupi blago Janko brata svoga. 2, 619. Kupi blaga koliko ti drago i još ruha kako tebi drago, pa ti bježi kuda tebi drago. 8, 139. Tri dana kupiše plijen, jer ga bješe mnogo. Đ. Daničić, 2dnev. 20, 25. — Kupi klasje po laškom strništu. Nar. posl. vuk. 164. Ja ću klasje kupiti. Nar. prip. vuk. 221. — *amo pripada i ovaj primjer*: Pot svoj kuplaše i hranaše v čaši. Š. Kožičić 87b. i ovaj u kojemu stoji *metaforički* (vidi kod žeti): Vjetar sijaše a tuču kupiše. M. Divković, nauk. 80a. — *također i ovaj u kojemu subjekat nije čelade*: Vihar kupi slamu, sijeno, prah... M. A. Rešković, sat. L7b. — cc) *objekat je supstantiv u jednini koji stoji mj. množine*. Da je pusti klas kupiti za žetalicam. And. Kačić, kor. 141. — dd) *nema objekta, jer se razumije po smislu*. Kupiš gdje uijesi vijao. Vuk, mat. 25, 24.

b) *objekat je što umno, duševno*.

aa) *riječ, pjesma, pripovijetka itd. aaa) glagol je donekle u pravome smislu: riječi ili pjesme itd. što se na rasičnijem mjestima čuju, pišu se u istu knigu ili uopće na isto mjesto*. Kako ja po narodu našemu riječi tražim i kupim. Vuk, odg. na utuk. 15. Pripovijesti koje sam u otagbini slušao, kupio i slagao. S. Lubiša, prip. III. — bbb) *ovdje je metaforički smisao, jer se samo misli na pamćenje*. A Marija hranevaše sve ove riči kupeće v srce svoje. Bernardin 9. luc.

2, 19. A Marija sahrañe vaše sve riči ove, kupeći njih u srce svoje. L. Torzić 228.

bb) kupiti različne stvari u pjesmu = pripovijedati ih u pjesmi ili u pjesmama. Ki trude sve vaše i slavne juvezni na jedno kuplaše složene u pjesni. N. Najlašević 1, 844.

cc) objekt su misli (raspršane), te kupiti misli znači: nastojati na pomislost. Misli kupim, moliti slidim. M. Katanić 56.

dd) objekt je slo tjelesno ili duševno. smisao je metaforički. S toga čovjek zla življenja gubi snagu, zdravlje i moć, i razliku zled i nemoguć kupi, i sva zla čutjenja. M. Pelegrinović 198. Koliko već grihova kupi, toliko k većoj približuje se muki. F. Glavinčić, ovit. 82b. Hud kad čovjek na slo da se, zla svakoja kupi na se. J. Kavašin 58a. Srde vrle u sebi kupi. I. Dražić 19. — Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer: I kalandra po naravi tako od bolna bolest kupi. A. Vitačić, ostan. 85.

ee) očima kupiti, metaforički = razgledati. Čim ljepote drage toli naglijem okom svaki kupi, čačka Božiji sin domoli. G. Palmotić 8, 28a.

b. kad je objekt mnogo čeladi, uprav bi značilo: činiti da svi dođu na jedno mjesto (n. p. sazivanjem, pa i silom ili mamjenjem), ali se često ne ističe toliko jedinstvo mjesta koliko razlog s kojega se to čini ili osobina u kojoj ljudi tako dolaze. jedno i drugo može se iskazati kolektivnijem supstantivom, zato objekt mogu biti ili ljudi shvaćeni napose ili kolektivni supstantiv (ono što postaje od svih kad su zajedno).

a) uopće. Koji svirače i igrače u hrpu kupi. M. A. Rejković, sat. A8b. Koji tada svone ili po drugi način kupe puk na tu misu. Ant. Kadžić 297. Piši knjigu caru čestitome, neka kupi hoće i hačije i dervise turske književnike, nek se moli svecu Muhamedu. Nar. pjes. vuk. 3, 62. Knjigu gleda, kupi Crnogorce, pa pred njima knjigu kazivaše. 4, 80. Nije bio ajtagija (koji bečare i hajduke kupi oko sebe, a kućevne lude presire). Vuk, građa. 50. — Silom oni kupe mobe. V. Došen 60b. Kupiti mobu. Vuk, rječn. kod mobiti.

b) u osobitijem slučajevima, n. p.:

aa) kad je usrok vijećanje. Kralj pojački kupi u vijeće svih veliko ovijet kraljevstva plemeniti. I. Gundulić 428. — S bukom, s treskom strašno vijeće i on (Beleseub) kupit zapovijeda od nabune i od smeha. 473. Pod' ti kupi vijeća tvoja. G. Palmotić 2, 94. Kupe vijeće. B. Zuzeri 61. — Običajahu gospoda na vratijeh od gradova kupiti zборе od puka. I. Đorđić, salt. 230. A nijesu vlastitom oblastu sabore kupili. A. Bačić 256. Počela je kupiti sabore. J. Banovac, izkaz. sab. 8. Da je u ovom veku moda bila sabore kupiti. D. Obradović, basne. 842.

bb) kad je usrok rat, a ljudima je osobina da su vojnici. kupljene postaje ne samo sazivanjem nego i silom, mamjenjem itd. Kupeć pod him (barjakom) vojsku jaku. J. Kavašin 278a. Kupi vojsku po svojoj zemlji židinskoj. And. Kačić, kor. 212. Svoj stijeg rastire na Sionskom brdu blagi Jezus i k6 nebeski vojvoda kupi vojsku. I. M. Mattei 935. Kupi vojske koliko ti drago. Nar. pjes. vuk. 2, 502. Kupi vojsku Kraljević Mijajlo, sakupio do trista hiljada. 8, 48. Vojsku kup'te po bogatoj Mačvi. 4, 251. Odrede Kućuk-Aliju... da kupi vojsku pod platu. Vuk, dan. 8, 163. Kupiti, popisivati novake, ausheben (recruten). Jur. pol. terminol. 48. Kupiti vojsku „truppen werben“. 687. — Zaludu je truditi puke i velike kupiti moći, za na svrhu svoje odluke

oružanom rukom doći. G. Palmotić 2, 101. — Neka kupi svu latinsku silu. 2, 559. — Jamačno pripada amo i ovaj primjer u kojemu je istovjetan objekt: Tako planu na riječi ove od prije užažen Dant vrli; veće u srou kupi, zove, buni, davi, koje i prli. I. Gundulić 518.

cc) slično je predašnjemu kad se ljudi sazivaju u četu. Četu kupi Perović-Radula. Nar. pjes. vuk. 4, 8. — Amo pripada i ovo: Pa pod barjak kupi Udbiñane; kad sakupi trideset Udbiñana... 8, 150.

dd) razlog je vjenčanje, a osobina je da je svaki čovjek svat. kupljene biva pozivanjem. Kupi svate, ajde po devojku. Nar. pjes. vuk. 1, 3. Kupi, Đuro, hiljadu svatova. 2, 471. Svata kupi koliko ti drago. 2, 185. Ne kup' svata, ne trošider blaga. 8, 193. I on kupi na kitu svatove. Nar. pjes. juk. 100.

c) vidi prvi primjer kod d.

e. objekt su životinje, ako su raspršane, čini se da dođu na jedno mjesto goñenjem, dozivanjem, domamljivanjem itd. Kupeći razpršane ovčice. A. Gučetić, ros. jez. 250. — Drugačije je značenje u drugome primjeru kod d, i u najzadnjemu kod e, b) aa).

d. u prvome od ova dva primjera objekt je čeljad, u drugome živine, ali značenje nije kao kod b i c, nego od prilike kao kod a, ali se ne kupe objekti da se hrane nego da se uništavaju. Kupi kao kuga decu. Nar. posl. vuk. 164. S ripe, zela i stvari ostalih kupi crve. J. S. Rejković 852.

e. kad je objekt blago, novac, pa i drugo što vrijedi novca, može se shvaćati po nešto u prenesenom smislu, kao stjecati, dobivati, primati, usimati, ističući da se pojedini dijelovi dobivaju u različna vremena (n. p. malo po malo), ili na različnijem mjestima (od različnijeh lica).

a) ističe se osobito razlikost vremena (da se sve ne dobiva u isto vrijeme). Kupe blago i ne znadu komu će ga skupiti. P. Posilović, nasl. 21a. Zato kupe blago vremenito. A. Kanižlić, bogoljubn. 472. Lude dere, blago kupi. V. Došen 59a. Po krivici blago kupi. 202a. Kupiti blago za lakomiju. Ant. Kadžić 4. metaforički. Duševno ga (blago) htij kupiti. J. Kavašin 881a. — Kupili su dosta za te... da s' ti svijetao i čestiti. 129b. — Kupimo ova dobra vremenito. A. Kanižlić, fran. 256. — Amo pripadaju i ovi primjeri: Sir, maslo i mlijeko na zdravlje kupili! M. Držić 254. Kod nas žene zlobičajno jaja svaka sebi kupe. J. S. Rejković 82. Očerao krave i volove, očerao i koze i ovce, nek' im bule sir i maslo kupe. Nar. pjes. vuk. 4, 193.

b) ističe se jače razlikost mjesta (ili lica).

aa) uopće. Ova voda, koju nosim ja uza se kud god hodim, u hoj moći sve nađodim, dobri pjenezi s' nom kupim. Jedupka nezn. pjesn. 287. — Došao sam u Carigrad lemosinu kupiti. A. Kanižlić, kam. 829. Mi smo svijet oprosili kupeći milostinu od vrata do vrata. S. Lubiša, prip. 167. Gledah te milostinu po crkvi kupiti. 260. — Kom nije dosta, novce po tuđem vilajetu kupiti. D. Obradović, živ. 27. — Osjeko se hiljadu dukata, devet stotin jesam sakupio, još mi valja kupiti stotinu. Nar. pjes. vuk. 8, 134. — Robe robe, a sijeku glave, kupe pusto biogradsko blago. 2, 607. — No se diže Uskok-Karimane u Rudine, da on kupi ovce: će god Ture bješe dohodilo, svaki njemu ovou darivaše, ko ne dađe, onom otimaše. 4, 96.

bb) nešto je osobito kad su lica od kojih se dobiva, dužna ono dati, ili se shvaća kao da su dužna. Idem među to kupiti moje

ostale dugove. M. A. Relković, sabr. 40. Kalluder je dohodio da kupi ujam ulanoga mlina. S. Lubiša, prip. 203. Hajde, pope, kupi popovaše. Osvetn. 2, 155. — *Naj češće o poresi, danku, haraću, carini itd. (i kad onaj što prima ne dobiva za sebe).* Od svojije iskat i kupiti (arač). F. Lastrić, test. 62b. Sidaše za stolom od pinezi gdi carinu kupjaše. od' 143. Kada slavni srpski car-Lazare posla zeta Miloš-Obilića u Latine da kupi harače. Nar. pjes. vuk. 2, 211. Ujega' je u pleme Drobňake, te on kupi danke i harače. 3, 446. Da kupimo carevu miriju. 4, 468. Sve ove dacije kupio je od naroda bašknez preko seoskih kmetova. Vuk, rječn. predg. III. Glavar (bratstvo) u mirno doba sudi, globi, kupi danak. V. Bogišić, zborn. 514.

cc) *amo pripada i kad se mnogo čega dobije kupovane, vidi u Vukovu rječniku, 2.*

f. *uz jedan sam objekat može kupiti snaciti: činiti da bude kraći (n. p. sabiračem u bore).*

a) *uopće. (Slon) dugu trublju (nos) na čas svaki stavno kupi, stere smijeno. I. Gundulić 554. I jezik je izgubila, čelo mraka, lice kupi. A. Gleđević 81b. — Serafini prid zgladanjem tvojim kupe krila svoja. M. Jerković 58. — U ovome primjeru skraćivanje postaje potražajem, stezanjem. Luka kupi dogatu kajase. Nar. pjes. juk. 298.*

b) *u prenesenome smislu, kupiti dušu (duh) znači: biti pri smrti; te vaša da se misli na one čase kad se gdjekad povraća malo snage. Jak na dan od smrce kad bolan duh kupi. M. Vetranić 2, 288. Naj maše da je kôj bolesti u glavi, oni čas bogme joj sam kokoš udavi; a bogme da dušu noboga ja kûpim, toga ne okušu, neg ako ja kûpim. N. Nalešković 1, 253. Smrtnoj u pogubi dušu kupi. P. Kanavelić, iv. 401. Dušu svoju ki kupjaše, da se od sega svijeta odili. A. Vitaljić, ostan. 258. Nesrični kralj, kada se k smrti počeo približati, kada počeo dušu kupiti, strašno se mučao. D. Rapić 78. — *Jamačno pripada amo ovaj primjer u kojemu se je kod oba glagola imalo u pameti dušu. Kupi da pusti. (Kaže se za onoga koji je već na samrti).* Nar. posl. vuk. 164.*

c) *u prenesenome smislu, kupiti u kratko može značiti: smisao čega izgovarati u malo riječi. — U Belinu rječniku: Kupiti u kratko, compendiarie, ridurre in compendio', in pauca conferre' 207a.*

g. *capere, continere, complecti, imati u sebi, držati u sebi, shvaćati. Ova (duša čista i pravedna) kupi u sebi obilnosti, raskoše i blago Božijeh milosti. B. Kašić, per. iv. Pol-oku tikva kupi. M. Katančić 48.*

h. *u prenesenome smislu, razmišljanem i rasloženem od nekoliko poznatijeh razloga dolaziti do nekoga suda, izvoditi, suditi. Oni viđahu čovjeka toliko pospiješna na trpljenje (bez nijedne dobiti) od sfakoga naj većega zla radi njih spaseanja. od česa kuplahu i vadahu (vajahu? štampano vajhahu) da ne mogao biti nego prišfet i Božji oni zakon koji taki nauk od ljubavi učao. B. Kašić, fran. 111.*

2. *sa se.*

a. *pasivno, n. p.:*

a) *vidi 1, a, a). De se čuje nek se kupi! (Kad se deca igraju kupo, pak kad koje dobije, onda udarivši rukom ili tresnuvši ono do su mu orasi, reče). (vidi 4. kupa, b, a)). Nar. posl. vuk. 77. Sve se smeta više kupi i nastoži. S. Lubiša, prip. 144.*

b) *vidi 1, a, b) aa) aaa). Društvo pri-*

stane na to da se kupi građa za srpsku frazeologiju. Kajem se što nijesam iskao da se kupe glasovi. Vuk, pism. 80.

c) *vidi kod b.*

d) *vidi 1, a, e). U skričnicu gdi se kupi lemozina. A. Gučetić, roz. jez. 87. Kupe se mjedi za crna (sic) dnevi. (Z). Poslov. danić. Ni jedno zrno sa drugoga onega života ne kupi se. B. Zuzori 210.*

e) *vidi 1, h. Od svega toga kupi se da s razlogom ove četr vrste od čeljadi posobito poštuju sfeca ovoga B. Kašić, fran. 174.*

b. *refleksivno. — U nekijem je primjerima teško raspoznati jeli pasivno ili refleksivno, to je osobito kod onijeh što su prema 1, b, b). — Izmđu rječnika u Belinu (adunarsi, ragunarsi', 'convenio' 38b), u Bjelostjencevu (kupim se, 'congregor'), u Voltigijinu (radunarsi, congregarsi', 'sich versammeln'), u Vukovu (sich sammeln', 'congregor'. — 2. kupi se n. p. čoha, opanci, 'einlaufen, sich zusammensziehen', 'contrahi').*

a) *vidi 1, a, b). Kad nemoći mnoge kupe se i goje (u starosti). P. Hektorović 67.*

b) *vidi 1, b, a). K nemu Židovi svi kuplahu se svak dan. M. Marulić 77. Vas puk na placu se kupjaše. Zborn. 48a. K nemu su se kupile sve devojke i noviste. Nar. pjes. u P. Hektorović 21. Neg im se kladaju i oko njih kupe. N. Dimitrović 101. Satiri se oko naga kao oko čuvete kupe. M. Držić 123. Kamilo, moj gospodar, učinio se nemoćan. mati mu je došla, skube se nad him, liječnici se kupe. 216. Onamo se kupjaše veliko mnoštvo Krstjanov. F. Vrančić, živ. 88. Ondi se kupjaše svejer množina velika. B. Kašić, per. 22. Ja sam ućio i u templu gdi se kupe svi Židovi. is. 50. Dilaše sve ubozijem Isukrtovijem koji se k nemu kuplahu. in. 38. Od bugarskih mladose sela na igre se kupi ove. I. Gundulić 879. Tu gospoda vrijedna i znana kupide se s mnogom česti. G. Palmotić 1, 101. Što se taj kupite? 1, 283. Pospješno se svikolici kupe vosci i bojnici na korablj. 2, 260. Množ velika svijeta svega oko ove se rijeke kupi. 2, 458. Gdje gospoda knezi i bani kupiti se obće često. P. Kanavelić, iv. 6. Kupe se oko kogogodi kako oko sove. (D). Poslov. danić. Kad na blagdan tvoj kupe se virni. A. Vitaljić, ist. 280a. Svi se k svomu kupe stanu. 351b. K him se kupe i gotove čestijeh ljudih množstva vela. ostan. 2. Jeste li vidjeli skulu djece ili kad se kupe iz početka ili kad ih svoj nautičel za koje vrijeme jur skupljenijeh isostavi? B. Zuzeri 7. Ono misto gdi se djavli kuplahu Bogu se posveti. J. Filipović 1, 18b. Gdi se kupe pravovirni na molitvu. F. Lastrić, od' 144. Neznabožci kupaci se k nemu od daleka. F. Lastrić, test. ad. 101b. Što bi bilo veoma dobro da u te dnevi nejmaju se djetiči ni druga muška čeljad kupiti u orkvi. I. A. Nenadić, nauk. 15. Kupe li se gospoda prid dvorove Lazareve? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 19. Nek se ljudi širom kûpê, da prodadu i da kûpê. V. Došen 102b. Gdi kuplahu se svi građani. S. Rosa 60b. Sam drobni puk ... kupi se oko naga. 120a. Kupi se silni vilast. Norini 47. Svi trče, svi se u pomoć kupe. D. Rapić 115. Tako mi se na jade ne kupili! Nar. posl. vuk. 805. Kako je nekom bila utekla žena, pa se kupila počera za nom. Vuk, nar. pjes. (1824) 1, 24. Narod se kupi na sajam. S. Lubiša, prip. 3. Na glas zvona kupimo se i Boga hvalimo. 195. Ja sam dospavao svuda: i na prela, i na sela, i na pozajmice, i na mobe, i na sabore, gde se god kupe momei i devojke. M. D. Miličević, međudnev. 89.*

c) *vidi* 1, b, b) aa). K nemu se kupi zbor starešin od grada. Đ. Baraković, vil. 112. Kad se kupe zbori i vijeca. B. Zuzeri 97. Suprot kojima kupili su se i drugi sabori. A. Bačić 11. Kako su se sabori kupili. J. Banovac, izkas. sab. 29. Kad idete i kupite se na koje više, na dogovore. F. Lastrić, od' 281. E se kupe srijemski glavari na sakupu pred bijelom crkvom. Nar. pjes. vuk. 2, 6.

d) *vidi* 1, b, b) bb)—dd). Jer se Turci kupe. Spom. sr. 1, 25. (1899). Darij vojski kupiti se reče. Aleks. jag. star. 3, 261. Nu opet vojska od Kosaka pasi gdi se na se kupi. I. Gundulić 444. Kupi se vojska u Budim. P. Kanavelić, iv. 41. Stanu se pod barjak kupiti junaci. Vuk, grada. 79. I doslije su kupile se vojske. Osvetn. 2, 81. — Razvij barjak, udri pred kapiju, nek se kupi trideset junaka. Nar. pjes. vuk. 8, 801. Turci se stanu kupiti u čete. Vuk, dan. 3, 200. — Kupe se svatovi, spravja se nevjesta. I. Gundulić 148.

e) *vidi* 1, c. Na skladanje vele medno kon spijevoca ljubovnika od različitijeh svijeri u jedno kuplaše se množ velika. I. Gundulić 913. — I kô lačni psi slijedeći ki na željni lov kupe se. I. Đorđić, salt. 192. De je strvina tamo se (i) psi kupe. Nar. posl. vuk. 74. Kupi se kućnica. 164. — Ondi ovce kupe se u stada. J. S. Reljković 59. — I kupe se (pčele) po granah drveća. 287. Roj se poče u klupke kupiti. F. Đorđević, pčelar. 5.

f) u predašnjem slučajevima može subjekat biti u jednini i kad se govori o jednome (n. p. kad se kaže svaki). Poletješe zapovijedi po prostranoj kraljevini, put Varšova da svak slijedi pod oružjem u brzini, da na vojsku svak se kupi. I. Gundulić 417. — U ovome primjeru stoji kupiti se s kim kao da je glagol sastati se: Na ugov(o)ru kada se kuplah s Radašinom. Mon. croat. 75. (1450).

g) *vidi* 1, f. Svaki pod štit svoj se kupi gdje udarce lute prima. J. Palmotić 208. Ali kada tuj pristupi, da ugleda luto smije, gdi se svaka u se kupi, da na n skoći da ga ubije. I. Đorđić, pjesn. 58. *vidi* i u Vukovu rječniku kod 2. — U meni ... duh se stiskuje i kupi da gre van. D. Zlatarić 64a.

2. KUPITI, kúpim, pf. dobiti što davši sa ono nešto što se misli da onoliko vrijedi, i to gotovo su svagda novci (plativši cijenu). rijetki su primjeri u kojima nije cijena novac, i većjem su dijelom u metaforičkome smislu. — impf.: kupovati. — Akc. kako je u praes. taki je u aor. 2 i 3 sing. kúpī i u part. praet. pass. kúplen; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kupiti, rus. купитъ, češ. koupiti, polj. kupić. — Riječ je germanska, isporodi got. kaupōn, stvñem. choufōn, svrñem. koufen, nvñem. kaufen, anglosaks. cýpan (u svijem jezicima, osim novovñemackoga, znači: trgovati ili samjenjivati, promjenjivati); jamačno nije u svezi s lat. caupo. — Između rječnika u Vrančićevu (emere; mercari'), u Mikafinu (kupiti, kupovati, emo, comparo, mercor, nundinor'), u Belinu (comprare', emo' 208b), u Bjelostjencu (kupil sem za malo, emi parvo, emi vilibus'; kupljen, emptus, comparatus'), u Stulićevu (emere, coemere, mercari, emercari'), u Voltigijinu (comprare, comperare', kaufen'), u Vukovu (kaufen', emo'), u Daničićevu (emere').

1. aktivno.

a. uopće. Opatz kupi četvrta dola. Starine. 18, 206. (1185 prepis. 1250). Kupi biser ta. Naručn. 31a. Kupi ta sin jednoga dobra kopuna.

Korism. 48a. Pošli bjehu u grad, da jestojske kupe. N. Rašina 65b. joann. 4, 8. Svrati se i kúpi glavičatijeh igala. M. Držić 182. Kupi osla, prodaj osla. (D). Poslov. danič. Kupit radi tko ne hvali. (Z). Poslov. danič. Neki kupio što od plijena, pa otišao da prodaje. Vuk, dan. 8, 196. Evo tebi, moje dijete drago, kupi praha, a mijeni opanke. Osvetn. 2, 152. — *Objekat može biti i čelade (rob); drugo je u ovakovijem primjerima:* Tako žena kad se nudi, da ju mnogi kupe ljudi. V. Došen 95b. — *Ako nema objekta, ima se u misli.*

b. kad se za koga drugoga što kupi, to se naj češće izreče dativom (dativus commodi). Djevojačkijeh množ naprava hoću nima za kupiti. G. Palmotić 1, 158. Niti mi je kupila halata. M. A. Reljković, sat. 13b. Dragi će mi đerdan kupit. Nar. pjes. vuk. 1, 830. — *Kad ko za sama sebe kupi, to se ne ističe osobitom riječi (sebi, za sebe) ako nije potrebno; što se nalazi u nekim primjerima sebi (i si u starije doba), to je prema grčkome ili uprav prema jevrejskome jeziku (vidi kod sebe).* Iže kupiše sebh predivnuju siju kuplu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 172. Kupivši si nešto brašna. Spom. sr. 1, 64. (1405). Odupusti njih da pošadši u bližnja sela i varoše kupe sebi blagovanja koja će blagovati. I. Bandulavić 297b. marc. 6, 88. Idite k trgovcima i kupite sebi. Vuk, inat. 25, 9.

c. izriče se način kako se kupi ili mjesto gdje se kupi. Kupiti cijeno, za malo, jeftino, comprare a buon mercato', parvo emere'. Drago kupiti, skupo kupiti, comprar caro, cioè a caro prezzo', magno emere'. A. d. Bella, rječn. 208b. Kupi drago da t' je sved drago. (Z). Razmišlja kako će jeftinije kupiti a skuplje prodati. F. Lastrić, ned. 243. — Kupiti na gotove pineze, comprare con danaro contante', prassenti pecunia emere'. Kupiti na riječ, na vjeru, u dug, comprare a credenza', credita pecunia emere'. A. d. Bella, rječn. 209a. Ovo sve on kupi na veresiju dok izide u vilast. Vuk, grada. 70. — Kupiti na malo, na dinar, comprare a minuto overo a parte a parte', particulatim emere'. — Kupiti s mjerom, kupiti na mjeru, comprare a misura', mensura emere'. A. d. Bella, rječn. 208b. — Kupiti nazad, wiederkaufen'. Jur. pol. terminol. 644. — Kupiti po drugoj ruoi, t. j. kupiti od druge osobe, a ne u dućanu. na Rijeci. F. Pilepić. — Ako ga kupi na dućanu. M. Zoričić, osmina. 107. Koša kupci jer u štali vide i ne mare kupiti iz paše. J. S. Reljković 71. — Kupit mačku u mijehu. (D). Poslov. danič. Kupiti mačku u mijehu, comprar alla cieca', casu emere'. A. d. Bella, rječ. 208b. *sad se u Dubrovniku govori i: kupiti mačku u vreći, te je značenje kod oboga, da se kupilo nešto sjepački ne znajući kakvo je, ili uopće da se nešto pogodilo ili dogovorilo što se ne zna jeli dobro.*

d. može se izreći i namjera kojom se što kupi, n. p. Kupio sam jednu litru zlata, da pozlatim Omarijina vrata. Nar. pjes. vuk. 1, 262. Kad ko što kupi na obid ili okušaj. V. Bogišić, zakon. 90. — *I ovaj primjer amo pripada jer na se ne znači samo za sebe, nego za svoje odijelo.* Onda prodav na se štogod kupi. M. A. Reljković, sat. 15b.

e. kad se izriče cijena, može stajati:

a) u instrumentalu. Vinogradi kuplj opatz crkvijimz dobytskoms. Mon. serb. 10. (1222—1228). Kupiše onijemi dinari tivu. N. Rašina 92b. matth. 27, 7. — *metaforički.* Ovo je kraljestvo vaše, jer sam ga ja mojom krvju za vas kupio. J. Banovac, razg. 6. — *Grčkijskom uz*

instr. ima prijedlog s. Da on (*Demosten*) talent (*novac*) svoj ne meće i s nim pokaj kupit neće. J. Kavašin 88b. Što na igri izgubite, da odiću s tim kupite ... V. Došen 214a. Ne stoji joj dobro ona haljina, nije ne, kupila je je s tudijem. Đ. Bašić 15. Koji žudu kupiti s pravom cijenom one stvari. J. Matović 423. — *metaforički.* Kupiti s malom zlovoljnostju vične veselje. P. Radovčić, način. 78. S dobrijem' djeli tko ne kupi pri ovu zemlju. J. Kavašin 492b.

b) u acc. s prijedlogom na. Po šteti se zamañ kaja, na svoj pjenaz rasap kupi. I. Gundulić 448. Kupit štape na dinare. (D). Kupio je na drag dinar sramotu. (Z). Poslov. danič. Sva na pjenaz slatan kupi. J. Kavašin 188b. Na svoj pjenaz kupit štetu, malum sibi suo iumento arcessere'. A. d. Bella, rječn. 208b.

c) u loc. s prijedlogom na. Ne bi imale na čemu kupiti jaganka. S. Rosa 87a. Na nima bijahu krv kupili, na nima kupiše jednu živicu. 157a. Kuće koje sam kupio na aspre crkvene. Starine. 10, 85. (1770). Došli su u ovo mjesto, za kupit na svomu dinaru s čijem se prihranit. A. Kalić 406. — *metaforički.* Tijem sred ruke bijele svoje uze mramor bijeli od lira ... komu reče: „Jaoh! na tebi pakli li sam ja kupila?“ I. V. Bunić, mand. 17. Evo onoga ki svoj dio prosu bludnijih sredu djela, na čem drugo nij' kupio, neg bolesti duše i tijela. J. Kavašin 52a.

d) u acc. s prijedlogom po. Toga šarana kupi po što po to. Nar. prip. vuk. 86. Nego ću kupiti od tebe po cijenu. Đ. Daničić, 2sam. 24, 24.

e) u acc. s prijedlogom pod. — *U jednom primjeru XVIII vijeka.* Može kupiti pod cinu sadašnju za dražje paka prodati. Ant. Kadčić 262.

f) u acc. s prijedlogom za. Crkve dadoh olovo kupiv za 200 dukata. Mon. serb. 416. (1442 u *pozniem prijetpisu*). Kupiti za jaspre dobrotu. I. Ančić, ogl. 46. Kupit tri za dinar, a dat pet priganih. (D). Kupio je za pečicu kruha. (Z). Poslov. danič. I razsutak za neg' (*blago*) kupi. V. Došen 202a. Da kupite za to žita. 214a. Gospodstvo su na sabli dobili, a nisu ga za novce kupili. And. Kačić, razg. 170b. Za jaspre kupiti. kor. 372. Ja priksinoć kupih za poturu. M. A. Rejković, sat. D8a. Kupih koža za hiljadu. Nar. pjes. vuk. 1, 305. Kupih pile za dinar. 1, 505. Kupio hajduk gaće za marjaš, a pupio forintu alvaluka. (Ovde hajduk znači pandur' ili četnik', kao što se obično u vojvodstvu govori). Nar. posl. vuk. 164. Za one novce kupi baruta i olova. Vuk, dan. 3, 195. — *U ovijem primjerima cijena nije sam novac.* Kupih ujezdnu za 100 ovčica s jagnci. Deč. hris. 55. Niva ta nade brazdom ... što kupi porp Ignati(j) za Budimirova koña. Spom. stojan. 37. Niva ... što kupismo za vola i za 5 perpers. 88. (*do god.* 1846). — *Metaforički.* Kad vam ga Isukrs prodava za onoliko, za koliko ga je kupio. Đ. Bašić 229. Kupio bi ga za mekiñe. (Tako je bogat prema onome drugome). Nar. posl. vuk. 164. — *Okakovi primjeri ne pripadaju amo, jer u nima za ne pokazuje cijenu nego stoji mj. kako.* Za što sam kupio, za to ti prodavam. (D). Poslov. danič. Za što kupio, za to i prodao (kakav nov glas). Nar. posl. vuk. 88.

g) osobitijem načinom stoji u ovome primjeru cijena kao objekt (uprav kao mjera). Kupimo dvisti pinezi kruha. I. Bandulavić 297b. marc. 6, 37.

h) u ovome je primjeru kazana cijena cijelom rečenicom (kupiti nije posve u pravome

smislu, isporedi otkupiti). Ako hoćete život svoj kupiti, zemlju vašu k zemlji mojoj priložite. Aleks. jag. star. 3, 232.

i. ko prodaje može stajati u genetivu:

a) s prijedlogom od. Obréts mjesto ... to kupi oty Svetogorčca. Domentijan* 170—171. Ništo nam veće Vlahuša ne osta dužan od carina i brodova našijeh koje bješe ody nas kupio. Spom. sr. 2, 111. (1447). Ponukujem tebe da od mene kupiš zlato ognjevit. J. Filipović 1, 170a. Nastoja kupit od apostola pinexma oblast za moć i on podavat duha svetoga. Blago turl. 2, 86. Pak sam skoro kupio dorata od kaura za trista dukata. Nar. pjes. vuk. 3, 251.

b) s prijedlogom u. U koga jest kupila. Mon. serb. 147. (1849). Krajevstvo mi kupii tuzi vrhovinu u piskopa hvostanškoga. Deč. hris. 61. On Osipa u ni kupi. P. Vuletić 20. Da jedan u nevirnika kupi stvar svetu. J. Banovac, uboj. 46. Za negova Šarca jedni pripovijedaju da mu ga je poklonila nekaka vila, a jedni opet da ga je kupio u nekakijeh kirigija. Vuk, živ. 240. Da kupiš u mene zlata. Vuk, otkriv. 3, 18. Poznavši svetu ruku kupi je u nega. kovč. 125. Kupio jednoga paripa u vladike. S. Lubiša, prip. 117. Mi smo ga kupili u neznana trgovca. 192.

g. može i sama cijena biti subjekat. Blago koje sudca kupi. V. Došen 71a. (*u metaforičkome smislu, isporedi naj radni primjer u a).*

2. pasivno. S ljudmi osobnynimi iže kupljenj hlěbs jadets. Domentijan* 157. Niva kuplena oty Debraje kaloderice za 12 perpers. Spom. stoj. 36. Niva ... kuplena oty Đurda za koña. 88. (*do god.* 1846). Věsi, grěhojubivaja duše moja, jako ne sama sebi jesi v svobodu, kuplena bo jesi čonoju krave agnčca neporočana i prčista, Hrista. Danilo 800. Kupjeni bo jeste cenu preveliku. Korizm. 88b. Ah, moj Bože, da sam rob kupjeni! M. Držić 81. Ne dobrota neizrečena i zamjerna svijem ljepota dostojna je bit kupjena s pogibijom sto života. G. Palmotić 2, 119. Moji prami, spravite se, da budete svezat mene pokornicu na one noge blage i svete za kuplenu robniću. I. V. Bunić, mand. 18. Kuplena je niva i pečina na hoj u sinova Hetovijeh. Đ. Daničić, Imojs. 49, 82. Ova puška nije krađena no pošteno kuplena svojom parom. S. Lubiša, prip. 176.

3. sa se, pasivno. Kad se sudac kupit more. V. Došen 62b. Kano alem kamen veleskupi ki se ne da ni po što da kupi. Osvetn. 1, 25.

KUPITUL, *vidi kapituo, b, a).* — *Na dva mjesta u spomeniku xv vijeka.* Redovnici kupitula sešnskoga ... 8 redovnici kupitula. Mon. croat. 121. (1484). *ali u istome spomeniku ima opet dva puta kapitula (str. 122); po tome vafu da je u štampano mj. a ili pisarskom ili štamparskom griješkom.*

KUPIV, *adj. vidi kupliv.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* „venalis, vendibilis, venuculus“ s dodatkom da je uzeto is misala.

KUPIVOJ, *m. ime muško.* — *U latinskom spomeniku xiii vijeka.* „Mancipia cum suis hereditibus: Cupivoy ...“ Mon. ep. sagr. tkalč. 1, 72. (1282).

KUPIVÔJSKA, *m. čovjek koji kupi vojsku.* — *U Vukovu rječniku:* koji kupi vojsku: „anwerber von soldaten“, „conquisitor militum“ s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i s primjerom: O Saviću, naša kupivojsko. (Ogled. sr. 249). — *I u Šulekovu i u Popovićevu rječniku:* „werber“.

KUPJAK, *vidi* Kuplak.

KUPJENA, *f. vidi* 1. kupina. — *Nije jasno zašto se -i- promijenilo na je; nigda nema oblika kupjena. — Od xvi vijeka po nekim zapadnijem krajevima, osobito u Dubrovniku gdje se samo čuje kupjena, a između rječnika u Belinu (roveto, spina nota, rubetum 688b; rovo, rubum; jagoda od kupjene, frutto del rovetto, mora 684a), u Stuličevu (rubus), u Vukovu (vide kupina s dodatkom da se govori u Dubrovniku). Ali mi ti su (puti) kupjenom sarasli? Š. Menčetić—G. Držić 510. Gdi u draču i kupjenu uvalih se po nesreći. M. Vetranić 1, 24. Komu se ukaza otac tvoj u njevoj kupjeni. 2, 217. O dobre tač sejene nije zemlje na sviti, ka neće kupjene kad-godi roditi. D. Rašina 151b. Tekući po stinah, po kamenju i po kupjenah. B. Kašić, fran. 59. Nu da pustoš hridna i strma, ... kupjena i drača oko grma koj se plete sa svih kraja, još perivoj bude ugodan ... I Gundulić 237—238. Čelije su grad nekada glasovita bile imena, obilježja jedva sada naziru se iz kupjena. 319. Kupjene, čičak i trnje užgavaju zmije. M. Badnić 307b. U kupjeni gorućoj, koju Mojzes bijaše vidio. I. Akvilini 204. Kolak spile kŭ isvrti narav hrid-nijeh usred stijena, kŭ vrh vrata od svud srbi brštan, trišla i kupjena. A. Gleđević 267a. Ra-stijahu prid nom kupjene. I. Đorđić, ben. 16. Iz kupjene razgorjene. S. Rosa 185a. Kupjena koju vidjo Mojzes gorjeti. J. Matović 40. Jedno od ove dece sakrije se u jednu lominu (plot od kupjeno drače). Nar. prip. vrč. 203. Kupjena (kupina, kupinača), slov. kopinje, kupinača, cslav. kŕpina, kŕpininije, rus. kŕpina, kŕpenŕ (Polygonatum), bug. kŕpinŕ, češ. kupina (Rubus), polj. kępa, kępina (frutex), mora celsa (Pizzelli, Skurla), moro spino (Kuzmić, Aquila—Buć), Rubus fruticosus L. (Vodopić), v. Kupina. B. Šulek, im. 185.*

KUPJENAČA, *f. vidi* kupinača i 1. kupina. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kupinača). Kupjenača-jagode, moro spino (Anselmo da Canali), Rubus fruticosus L. B. Šulek, im. 185.*

KUPJENAK, *m. vidi* 1. kupina, b. Kupjenak, Rubus fruticosus L. (Vujičić). B. Šulek, im. 185.

KUPJENAV, *adj. vidi* kupjenov. — *U Stuličevu rječniku: v. kupjenski. — nepouzđano.*

KUPJENICA, *f. dem.* kupjena. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (mora di rovo, rubi morum 496a; frutto del rovetto, mora 684a) i u Stuličevu (mora). Stoklasu ovu ku zrelijeh nanizo sam kupjenica, nosim oči veselijeh, gdi sja sunce, mā Danica. I. Gundulić 159. — S pridjevom petoprna može značiti što i jagoda, b. a). — U Stuličevu rječniku: kupjenica petoprna, trava, fragaria, herba genus. Kupjenica petoprna, Fragaria (vesca) L. (Dellabella, Aquila—Buć, Pizzelli). B. Šulek, im. 185. ali nema u Belinu rječniku; vaŭa da je Šulek griješkom napisao mj. Stulli.*

KUPJENIŠTE, *n. mjesto gdje rastu kupjene. — isporodi* kupinak. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka (znači što i 1. kupina, a), a između rječnika u Belinu (rovetto, luogo dove sono molti rovi, rubetum 688b) i u Stuličevu (rubetum). Vidje je Mojzes u onemu kupjoništvu koje gorjaše. Đ. Bašić 225.*

KUPJENIŠTVO, *n. u Stuličevu rječniku uz kupjonište. — posve nepouzđano.*

KUPJENOV, *adj. koji pripada kupjenama*

(obrasao kupjenama). — *U jednome primjeru iz narodne pjesme hercegovačke našega vremena. Jedno gora jaglikova, drugo gora bršanova, treće gora kupjenova. Nar. pjes. hero. vuk. 884.*

1. KUPJENOVAC, Kupjenovca, *m. vidi* Kupjenovo. — *U narodnoj pjesmi xviii vijeka. Ja ču, Pavle, otiti put lijepa Kupjenovca. Nar. pjes. bog. 42. u istoj pjesmi ima još nekoliko puta Kupjenovac u ovome značenju, a jedan put Kupjenovo (vidi drugi primjer kod Kupjenovo).*

2. KUPJENOVAC, Kupjenovca, *m. čovjek iz Kupjenova, vidi drugi primjer kod Kupjenovo.*

KUPJENOV, *n. vidi* Kupinovo, a. — *je-kao kod kupjena. — U dvije narodne pjesme xviii vijeka (vidi i 1. Kupinovac). Zdravo došo s nevjestom ka lijepomu Kupjenovu. Nar. pjes. bog. 42. I on tamo otide ka lijepu Kupjenovu, brso bješe skupio dosta mladijeh Kupjenovaca. 45.*

KUPJENSKI, *adj. koji pripada kupjenama. — Samo u Stuličevu rječniku: rubus.*

KUPJENAČA, *f. vidi* kupinača. — *U Belinu rječniku: frutto del rovetto, mora 684a.*

KUPLAČA, *f. vidi* varjača. — *Dva puta u narodnoj pripovijeci našega vremena: Uzeo kuplaču pa po kazanu loit struguće. Nar. prip. vuk. 272. Uzmie kuplaču te od oranije do kazana, od kazana do oranije, ondale kusani, ondale srkni ... 278. ali je po svoj prilici slo štampano, te treba čitati kutlača, vidi: Trebalo je može biti ispraviti, kuplača (dva puta; da nije, kutlača?) pa po kazanu, loit struguće (može biti greškom m. i tlo). Đ. S. Đorđević u Srpske nar. prip. i zag. vuk. (1897) 417.*

KUPLICA, *f. nešto (po drugome primjeru vaŭa da je prteno i da se pere) što su ženske nosile na glavi u Dubrovniku xvi i još xviii vijeka. — Riječ je tuđa (italijanska ili romanska), ali joj ne znam postaća (naj bliže je tal. coppella, nekakvo puce ili kopča xiv vijeka). Daničić (Poslov. danić. xiii) piše: Kuplica vaŭa da je kakav nakit što žene nose na glavi, prema ital. coppa, zatjelak. Ti imaš sajune, košule, koletu, ... razlike još veze, kuplice, ubruse, ... N. Nalješ-ković 1, 253. Gospođa: Hod' sjemo, Milica, snaš li kamo dje se jutrošna kuplica, ku Pěra donese? — Milica (smjejući se): Eto ju s' na glavu još jutros stavila. — Gospođa: U istinu pravu, kako bjeh zabila! Kako mi stoji sad? vid' tamo, nebore. — Milica (obhitivši joj glavu odzad): Prem kako čine sad, boje se ne more: gusto se sastavlja prem odi lozica. — Gospođa: Eto ju iskala, ti s' njeka oslica. 1, 257—258. Još će ti (djevotci Maruši) liepi dar i lijepa čas biti i da ti četiri kuplice nove dam. 1, 277. Ima kuplicu, ako je i ne nosi. (Z). Poslov. danić.*

KUPLA, *f. vidi* kupŭa, kupovina. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kupŭa, rus. купля, češ. koupě, polj. kupia. — Nalazi se do xvii vijeka, a između rječnika u Daničićevu (merx; emptio; conductum. cf. kupŭa).*

a. roba, trg, espap. Ako si hote iti u tuđu zemlju s kupŭami svojimi. Mon. serb. 41. (1253). Što je mala kupŭa, da si ju prodaju. 46. (1254). Da imŭ ne namětuje meso kupiti, ... ni malu ni veliku kupŭu. 52. (1240—1273). Da si gredu s trŭgomŭ i s kupŭomŭ svobodno. 157. (1857). Ota naše kupŭe priiskanije vzišteti. Domentijana 290. Vŭsakyje mnogocěnsnyje kupŭe. Danilo 282.

b. kupovaŭe. Kto ŭbi iti u Dubrovnik na kupŭu. Mon. serb. 206. 209. (1887). Da imŭ (rečeni dukati) ne imaju na maŭe pritŭi ni za nŭd-

noga človéka sagaj svéta voľu ni za réčb ni za prošbu ni za kupľu ni za předsžije ... 351. (1427). Kupacъ neky hotě pojti na kupľu ... Stefanit. danič. star. 2, 282.

c. zakup. — *U jednome primjeru xiv vijeka* (i *Daničić tumači*, conductum). Přemismo razlogъ ods vsihъ carinъ, komorъ, kupaľs što je drážalъ za gospodina brata mi staršago kraja Stefana Tvrtka. Spom. sr. 2, 37. (1892).

KUPLAČ, kuplača, m. čovjek koji kŭpi. — *vidi kod kupjar.*

KUPLAČINA (kuplačina), f. što se kŭpi (novac, ali češće i drugo što) idući i proseći od kuće do kuće. — *U naše vrijeme.* N. p. pogori ko, pa onda ide kroz selo od kuće do kuće, iste i prosi, šta mu ko dade, neko žita, neko brašna, neko sijena, neko i komad robe, i to se sve skupa zove 'kuplačina' i 'kuplevina'. J. Bogdanović. Kuplačina, što je s više kraja skupljeno. M. Pavlinović. Manastir imadijaše nešto svoje zemlje, gaja i stoke, ali dohotkom od toga njegova čeljad ne mogaše pregoditi, nego se pomagahu kuplačinom. siromašni pobožni narod hercegovački i danas otkida od svojih usta te pomaže zadužbine svojih starijih. Š. Matavulj, novo or. 65.

KUPĽAK, m. (Kupjak), ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 48.

KUPĽAR, m. kuplač, koji što kupi, n. p. masline. M. Pavlinović.

KUPĽATI, kuplam, impf. *vidi* kupovati (kao iterativni glagol). — *Samo u Stuličevu rječniku*: emptitare.

KUPLAVATI, kuplávam, impf. iterativni glagol prema 1. kupiti. — *Na jednome mjestu xvii vijeka.* Gdi se pihoi (pisci) i farizeji kuplavahu. M. Divković, bes. 372a.

KUPLAVINA, f. skup, mnoštvo. — *U naše vrijeme.* Puk rasaždene onu četu plaćene kuplavine. S. Ľubiša, prip. 288. Kupjavina, skup. Slovinac. 1884. 148.

KUPĽE, n. coll. *vidi* 1. kup. — *Samo u Stuličevu rječniku*: kupje, congeries, collectio; conventus, coetus s dodatkom da je useto iz brevijara.

KUPĽEN, m. ime muško. — *xiii vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (Kuplen). Kuplen (dva puta). Mon. serb. 12. (1222—1228).

1. KUPĽENICA, f. maslina što je pala s drveta na zemlju, te se kŭpi a ne bere. — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. — i na Braču. Kuplenice, masline što same opadaju sa stabla, te se pokupe prije beračine. A. Ostojić.

2. KUPĽENICA, f. kupljena zemlja ili niva. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (ager emptus). I s kuplenicami što si je kupiľ. Deč. hris. 66. Koji imaju svoju baštinu zemlju i vinogradi i kuplenice. Zak. duš. pam. šaf. 45. Da si drži vsaki svoju baštinu i kuplenicu i priču. Glasnik. 27, 292. (1847). U Klačhev dolé niva kuplenica. 293. (1847). Do kuplenice Dmitrove. 15, 272. U sihzji seléhъ u crkvnih što se nahodi kuplenica i pričija župska, da ju drže, a što se obréta u župé kuplenica ili pričija crkvnih ljudi, da si ju takođe drže. Glasnik. 15, 282. (1848?). S s vinogradi i s vodenicami i s kuplenicami i s zadušninami. 24, 244. (1853). — *Nalasi se pisano i kupenica (vala da treba čitati kuplenica).* S s selom što mu je kupenica. Glasnik. 24, 286. (1849). i još na nekoliko mjesta, n. p.: Glasnik. 11, 130; 13, 870.

KUPĽENICE, f. pl. *vidi* kupalište, a i kupeľ,

c, b). — *Samo u Jambrešičevu rječniku*: balneae.

1. KUPĽENIK, m. nekakva mjera za vino i za žito. — *Jamačno postaje od 1. kupiti (od part. praet. pass. kuplen), isporodi 3. kupac.* — *U naše vrijeme.* Kuplenik, mjera od 24 oke: kuplenik šenice, vina. Svijet na kordunu računa sve na kuplenike. Zemljak. 1871. br. 2. Kuplenik, drvena mjera za vino, do 20 polica. Karlovačka okolica. F. Hefela. *vidi* i kod četvrtinka.

2. KUPĽENIK, m. čovjek koji kŭpi (u jednome primjeru: koji kupi poreze itd.). — *Postaje od part. praet. pass. kuplen (od 1. kupiti), premda mu je značenje aktivno.* — *U jednome primjeru xvi vijeka.* Puk moj kuplenici jeho opliniše (Populum meum exactores sui spoliaverunt). Š. Budinić, sum. 138b. isai. 8, 12.

3. KUPĽENIK, m. mercenarius, plaćenik, najamnik (uprav kuplen čovjek). — *Od glagola kupiti prema latinskoj riječi.* — *U rukopisu xvi vijeka.* Kuplenik i ki nije pastijer, koga nijesu ovce vlašite, *vidi* (v) vuka gredući ko ovcam, pusti ovce i pobjegne od njih... a kuplenik pobjegne, jere kuplenik jest (i) ne dostoje se njemu ovce. N. Rašina 25b. 131b. joann. 10, 12—13.

KUPĽENOVO, n. mjesno ime.

a. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 88.

b. selo u Srbiji. — *Pomiće se xv vijeka.* — U Braničevu selo Topolovnika, selo Kuplenovo, ... Spom. stoj. 8. (1428—1429).

KUPĽENSKO, n. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 60.

1. KUPĽENE, n. djelo kojijem se kŭpi (*vidi* 1. kupiti). — *Stariji je oblik kupjenje.* — *Ismeđu rječnika u Mikajinu* (kupjenje, collectio, congregatio), u *Stuličevu* (collectio, congregatio), u *Vukovu.* Da se Turci ne mešaju u kupjenje dacije, nego knezovi sami da je kupe. Vuk, građa. 182. Kupjenje novaka, 'recrutirung'. Jur. pol. terminol. 419. Kupjenje, pobiranje odredbina, 'taxeintreibung'. 500.

2. KUPĽENE, n. djelo kojijem se kŭpi (*vidi* 2. kupiti). — *Stariji su oblici kuplenije, kuplenje, kupjenje.* — *U naše doba nije obično kao ni za druge perfektivne glagole, ali se u pisaca nahodi nekoliko primjera.* — *Ismeđu rječnika u Mikajinu* (kupjenje, zakupjenje, trg, emptio, coemptio), u *Belinu* (kupjenje, compra e compramento, 'emptio' 208b), u *Bjelostjencevu* (kajkavski kupjenje, kupuvaše, emptio, comparatio), u *Stuličevu* (kupjenje, 'emptio'), u *Daničićevu* (kuplenije, emptio; pretium emptionis). Ako bi kada carina drinska i sona došla u naše ruke bez kupljenja. Mon. serb. 452. (1452). Nije prava ni istina prodaja ni kupjenje. Š. Budinić, ispr. 90. Himbe u prodavanju i kupjenju. I. T. Mrnavić, ist. 168. Zabrahivamo kupjenja od sužan turkih. M. Bijanković 105. Kupjenje stvari svete. A. Bačić 61. Vrh trgovine pravednosti u kuplenju i prodavanju. Ant. Kadčić 218. Kuplenju (kuću) preda ocu mome s kontraktom kupjenja. S. Tekelija. letop. mat. sr. 120, 59. — *U ovome primjeru Daničić misli da znači cijenu kod kupovanja* (pretium emptionis): Ta viza v s naslédije Hilandaru vđana byše kupljenjem mno-gom. Domentijanb 51.

KUPĽEŠ, m. u *Stuličevu rječniku*: kupješ u kupjevina. — *nije dosta pouzdano.*

1. KUPĽEVINA, f. postaje od 1. kupiti, te znači kupjenje ili ono što se kŭpi. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu*: kupjevina

„messis“ (*šetva*). U davno doba Bog bješe naredio... da svaki čovjek od dvaes godišta usgor imaše na glavu dati didrahmu, sa da tom kuplevinom usdržala bi se i sahranila crkva Gospodinova. S. Rosa 101b. Kuplevina, vidi kuplačina. J. Bogdanović.

2. KUPĻEVINA, *f.* u *Vukovu rječniku*: vide kupovina s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

KUPĻEVO, *n.* ime mjesta u Srbiji u okrugu pošarevačkome. Niva u Kuplevu. Sr. nov. 1870. 126.

KUPNENIK, *m.* vidi 1. kuplenik. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: v. mernik; u *Stuličevu*: v. mjerilac iz *Bjelostjenčeva*; u *Voltigijinu*: „staro, stajo“, „scheffel“.

KUPNICA, *f.* vidi 1. kupilica. — Samo u *Stuličevu rječniku*: „quae colligit“.

KŪPNICĖ, *adv.* kupno, skupno, skupa, ujedno. — Na dva mjesta xv i xvi vijeka. Vsi kupnice i jedino daše. Mon. croat. 142. (1490). Vsi kupnice idosmo. 204. (1518).

KUPNIĆ, vidi Kuknis.

1. KŪPNĪK, *m.* vidi 1. kupilac. — Samo u *Stuličevu rječniku*: „qui colligit“.

2. KŪPNĪK, *m.* vidi 1. kupac, a. — U *jednome primjeru* xvi vijeka. Ako ta kupnik jur preprodal ga jest. Š. Budinić, ispr. 109.

KUPNODJELOVALAC, kupnodjelovaoac, *m.* čovjek koji kupnodjeluje. — Samo u *Stuličevu rječniku*: kupnodjelovalec i griješkom kupnodjelovao „cooperator“.

KUPNODJELOVAŃE, *n.* djelo kojim se kupnodjeluje. — Stariji je oblik kupnodjelovanje. — U *jednoga pisca* xvi vijeka, a između *rječnika* u *Stuličevu* („auxilium, mutuae opere collatio, cooperatio“). Jesmo pravedni priimljući v nas pravednost vsak svoju po mēri koju dēli duh sveti vsakomu kako hošće i po svakoga od nas vlašćemu prpravljenu i kupnodjelovanju. Š. Budinić, sum. 186b.

KUPNODJELOVATI, kupnodjelujem, *impf.* uprav kupno djelovati, djelovati skupa, raditi skupa, pomagati. — U *Stuličevu rječniku*: „cooperare“, operam suam conferre, adjuvare, simul agere“.

KUPNODJELATI, kupnodjelam, *impf.* samo u *Stuličevu rječniku*: vidi kupnodjelovati s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

KUPNODOJEN, *adj.* koji je skupa s drugim na istijem prama dojen. — Samo u *Stuličevu rječniku*: „collactaneus, collacteus“.

KUPNODOJENICA, *f.* kupnodojeno žensko čedaše. — Samo u *Stuličevu rječniku* uz kupnodojen.

KUPNODOJENĪK, *m.* kupnodojeno čedaše muško. — Samo u *Stuličevu rječniku* uz kupnodojen.

KUPNODUŠAN, kupnodušna, *adj.* vidi kupnodušan. — Samo *adv.* kupnodušno (vidi kupnodušan, 2) u *knjizi pisanoj* xiii vijeka *crkvenijem* jezikom, i *otale* u *Daničičevu rječniku* (kupnodušn, unanimus“). Kupnodušno živuštih. Domentijanb 7.

KUPNOKRIVAC, kupnokrivca, *m.* koji je (s drugim) skupa kriv, vidi kupnotvorac. — Samo u *Stuličevu rječniku*: „correo, compagno nel reato“, „criminitis reus“.

KUPNOOBRAZAN, kupnoobrazna, *adj.* vidi jedinoobrazan. — U *jednoga pisca* xvi vijeka, i

otale u *Stuličevu rječniku* („consentaneus, conformis, similis“). Mi jesmo kupnoobrazni Bogu. Š. Budinić, sum. 12a.

KUPNOPRILIČAN, kupnoprilična, *adj.* koji ima skupa (s drugim) istu priliku, isporedi kupnoobrazan. — U *jednoga pisca* xvi vijeka. Kako sinove Božiji po Isukrstu kojemu hoti otac včđni da izbrani budu jedinoobrazni i kupnoprilični. Š. Budinić, sum. 7a.

KUPNORODAN, kupnorodna, *adj.* koji je kupno (istoga) roda (kao drugi), vidi jednorodan, b. — U *knjizi pisanoj* xiv ili xv vijeka *crkvenijem* jezikom, i *otale* u *Daničičevu rječniku* (kupnorodn, gentilis“). Kupnorodnyih padajut trupija. Glasnik. 11, 66.

KUPNOTVORAC, kupnotvorca, *m.* koji tvori (čini, djeluje, radi) skupa (s drugim) nešto (mislj se slo djelo). — isporedi kupnokrivac. — U *jednoga pisca* xvi vijeka. Kada mi jesmo dateli ili kupnotvorci zaloga svēta. Š. Budinić, sum. 125b.

KUPNOVJEČAN, kupnovječna, *adj.* u kojega je kupan (isti kao u drugoga) vijek (vječni život), vidi jednovječan. — U *jednoga pisca* xvi vijeka, i *otale* u *Stuličevu rječniku*: „coeternus“. Duh sveti jest istini, i otcu i sinu kupnovječan. Š. Budinić, sum. 10b.

KUPNOVJEROVATI, kupnovjerujem, *impf.* vjerovati skupa (isto) s drugim. — Ima samo *part. praes.* u *jednoga pisca* xvi vijeka. David reče vsēm Božijim sinovom i svojim kupnovjeru-jućim. Š. Budinić, sum. 168a.

KUPNOVLADA, *f.* država (ili vlada) u kojoj ne vlada jedan nego veće ili maše mnoštvo ljudi u skupu, republika. — Načinili su pisci našega vremena. Uprav do padeša mletačke kupnovlade. Pravdonoša. 1852. 5. Da će kupnovladi s vojnicima u prijekoju potrebi pomagati. 1851. 25.

KŪPŃA, *f.* kupovanje, kupovina. — isporedi kupla. — Od xiv vijeka (vidi kod b), a između *rječnika* u *Stuličevu* („merx, emptio“), u *Vukovu* („der kauf“, „emptio“: ja ću prodavati prema kupni s dodatkom da se govori u Dubrovniku), u *Daničičevu* (kupňa, emptio; conductum“ cf. kupla).

a. u značenju *sprijeđa kasanome*. Ni za prošću ni za kupđu. Mon. serb. 861. (1429). 865. (1481). 878. (1488). Ako bi došla carina drvetska u naše ruke bez kupđe. 456. (1452). O kuphi, prodaji i pogodbam. A. Kalić 28. Kupňa, „kauf“, tal. „compra e vendita“. B. Petranović, račun. kn. 15. Kupňom sticati dobara nepokretnih. Zbornik zak. 1867. 128. Raspolagati nepokretnimi dobri kupňom, prodajom, poklonom... 187. Pravo preče kupne biva, kad si, na osnovi zakona ili ugovora, vlastan tražiti, da ti vlasnik kakve stvari koju želi prodati, prije nego drugome proda, ponudi, nećeš li je ti sa istu cijenu kupiti. V. Bogišić, zakon. 801.

b. *zakup.* — isporedi kupla, c. Što je u naš držalb kuću našu i carine i komore i ine kupše, oda vsegā prēmismo pravi plni i obilati razloga. Spom. sr. 2, 87. (1892).

c. što se kupuje, roba, esap, trg. — Samo u *Stuličevu rječniku*.

KŪPŌN, kupóna, *m.* što se sad govori i piše odrezak (vidi), franc. i nem. coupon. Izdavaše kupóna k dionicam da se nima dižu kamate. Zbornik zak. 1868. 602. Da pjenesnice imadu umjesto plateža u gotovu primati i kupone. 1868. 82.

KŪPŌNSKĪ, *adj.* koji pripada kuponima.

Svota u ime dohodarine i kuponske bijegovine. Zbornik zak. 1878. 178.

KŪPOR, *m. presime.* — *Pomiše se xviii vijeka.* (1415) Pavao ban Kupor („Kuppor“). And. Kačić, kor. 481.

KUPOŠČIĆ, *m. presime.* — *xiv vijeka.* Boroje Kupoščića. Deč. hris. 16.

KUPOVAC, *kupōvca, m. vidi kupovalac.* — *Postaje od kupovati kako kupac od kupiti.* — *Od xviii vijeka.* Istom da kupovac poznaje tu stvar. Ant. Kadčić 262. Ti si prodavalac, hudoža je kupovac. A. Kalić 9. Kupōvac, emptor, gen. kupōvca. D. Nemanjić, čak. kroat. stud. 58.

KUPOVALAC, *kupōvaloca, m. čovjek koji kupuje, isporedi 1. kupac, a.* — *Od xvii vijeka.* Isukrst iz tjera prodavaoca i kupovaoce iz templja. M. Rađnić 812a. Da se svaki dan čini od kupovaoce i prodavaoca (*griješkom mj. kupovalaca i prodavalaca*)... J. Matović 847. Jesi li... ne otkrivo kupovaoom one zlosti nadvorne o kojijeh oni pitali su te? T. Ivanović 150.

KUPOVALIŠTE, *n. mjesto (otvoreno) gdje se kupuje, vidi plac, poljana.* — *U Stuličevu rječniku: „forum, platea“.*

KUPŌVAN, *kupōvna, adj. a) koji se kupuje, koji se kupio, koji se može kupiti; b) uopće koji pripada kupovahu, kupovini.* — *Od xviii vijeka.*

a. u prvome značenju. — *Između rječnika u Belinu* (kupovni „osca che si può comprare“ 209a), u *Bjelostjencu* (kupovni „emptitius“), u *Stuličevu* (emptitius, de numero earum rerum quas emi possunt vel solent“), u *Voltigijinu* (kupovni „comprativo, comprabile“, „kaufbar“); u *Vukovu*: n. p. guž, hleb „gekauft“, „emtus“ („gegensatz vom zu hause erseugten“).

a) uopće. Da je druga, ne kupovna robnica. J. Kavašin 47a. Uzmi osam lota kupovnog karanfilja. Z. Orfelin, podr. 295. Postidio se ka“ i kupovni pas. Nar. posl. vuk. 256. Što je kupovno to im kupuje sadruga. V. Bogišić, sborn. 114. Trebaju mu tri ulišta, jedno kupovno, drugo darovno, a treće kradovno. S. Ćubiša, prip. 192. Na robe svatko ima vlast kao na kupovno meso. 48.

b) ističe se kao suprotno prema domaćemu (što se u kući radi). Narukvice kupovnih šipaka. M. Katančić 66. Da se hrani kupovnijem hlebom. Vuk, poslov. 192. Nosili su (*knezovi*) plavetne čohane čakšire, i od takove čohae dečermje, gdje koji sa srebrnijem pucima, za pojasom po dva pištolja i nož, svrh svega toga kupovni guž. Vuk, živ. 251. — i kao suprotno prema domaćemu uopće. To nam je poznato pod imenom kupovnog ili morskog grožđa. P. Bolić, vinod. 1, 2.

b. u drugome značenju. Uzeti što u kupovno ime „titulo emptionis aliquid sumere“. J. Stulli, rječn. kod kupovan. Kupovni je ugovor zaglavljen potpuno kaparom. V. Bogišić, sborn. 462. Kupac namiruje kupovnu cijenu. zakon. 88. Kupovna pogodba „kaufvertrag“, „contratto di compra e vendita“. B. Petranović, ručn. kn. 15. On je kupovno pismo iznio. M. Pavlinović, rad. 94.

KUPŌVĀNE, *n. djelo kojijem se kupuje.* — *Stariji su oblici kupovanje i kupovanje.* — *Između rječnika u Vrančiću* (kupovanje „emptio“), u *Belinu* (kupovanje „compra e compramento“, „emptio“ 208b), u *Bjelostjencu* (*kajkavski kupovanje*), u *Jambrešićevu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu*, u *Daničiću* (kupovanje). Prijemšće talansta otz nego na kupovanje poslani jesmy. Domen-tijan 290. Za kupovanje srebra. Mon. serb. 487. (1445). Ki u kupovanju i prodavanju him-

beno duguje. Š. Budinić, sum. 39a. Ako bi istino kupovanje bilo. ispr. 90. U prodavanju i kupovanju. I. T. Mrnavić, ist. 102. Prodavaša i kupovaša. M. Dobretić 78.

KUPOVATELAN, *kupovatejna, adj. vidi kupljiv.* — *Samo u Stuličevu rječniku: „quod emi potest“.*

KUPŌVATI, *kupujēm, impf. 2. kupiti.* — *Ak. kati je u praes. taki je u impf. kupovāh, u impf. kupūj, u ger. praes. kupujūci; u ostalijem je oblicima onaki kati je u inf., osim aor. 2 i 8 sing. kupovā, part. praet. act. kupovao, kupovāla, part. praet. pass. kupovān.* — *Između rječnika u Mikajinu* (kod kupiti), u *Belinu* („comprare“, „emo“ 208b), u *Bjelostjencu* (kupuem, 1. kupujem „emo, coemo, nundinor, comparo, concilio, perstino“), u *Jambrešićevu* (kupujem „emo“), u *Stuličevu* („emere, emptitare“), u *Voltigijinu* („comprare, incettare“, „kaufen“), u *Vukovu* („kaufen“, „emo“, u *Daničiću* („emere“).

1. aktivno.

a. uopće. Da kupujete ribu. Sava, tip. stud. glasn. 40, 172. Nego ono što druga kupuje nit' vam valja niti vam tribuje. M. A. Rejković, sat. E8b. Biser momče prodavalo Bugarče, kupuje ga dilber Stojna Bugarka. Nar. pjes. vuk. 1, 280. Kupovahu koža i sokola. 1, 298. Kupuj mi ruo junačko. 1, 590. Ko kupuje što ne treba prodavače i ono što mu treba. Nar. posl. vuk. 144. Mnogo dobija onaj koji svašta ne kupuje. 181. — Otidose šehar-Sarajevu, da prodaju dijete Gruicu, kupuje ga Turčina devojka. Nar. pjes. vuk. 3, 5. Odmah staze kupovati robe. 4, 201. Star me prosi a mlad me kupuje. Nar. pjes. herc. vuk. 106. Ne želim više kupovati neprijatelja. G. Zelić 598. — *Češće bes objekta nego kupiti, jer se misli na koji mu drago objekt.* Ali si koga oškodil kupujući. Naručn. 86b. Poče izgoniti svijeh onih ki prodavahu i kupovahu u crkvi. N. Rađina 44a. matth. 21, 12. Trgujući krivo kupuju i prodavaju. J. Filipović 1, 250a. Koja kupuje i prodaje. M. Dobretić 98. Jedna potreba prodava a druga kupuje. Pravdonoša. 1852. 3.

b. s dativom, vidi 2. kupiti, 1, b. Da si kupujete odedu. Sava, tip. hil. glasn. 24, 210. Da si kupuju vsaki trg. Mon. serb. 87. (1258). Da si kupuju što im trebue. 157. (1857). Neg sam sebi kupuje obuću. M. A. Rejković, sat. I3b.

c. vidi 2. kupiti, 1, c. Što je Jova skupo kupovao. Nar. pjes. vuk. 1, 681. — *Koji na svoju ali na drugoga vjeru kupuju trgovine.* J. Matović 899. — *I ovaj primjer pripada amo, a ne pod f, jer kod pokazuje samo stan ili dućan prodavaoca.* Dubrovčani čine krivo kad kupuju kod nega. Đ. Daničić, ist. majkov. 222.

d. vidi 2. kupiti, 1, d. Koji kupuje za svoju potrebu ili za prodaju. Ant. Kadčić 285. Da ko izide na pazar, pa da stane kupovati za kuću svoju različne stvari... Vuk, pisma. 14.

e. cijena može stajati (vidi 2. kupiti, e) n. p.:

a) u instrumentalu. Petar kupuje dukatijemi tisuća glavnijemi sto dukata na godišta. B. Kačić, zrc. 82. A kupovat mojom srihom arajdnosti ugodneve. J. Kavašin 15b. — *Griješkom s prijedlogom s.* Teško svakom ki kupuje s dvojom krvi s kim bluduje. J. Kavašin 39a. Kupuju u onijeh s pravom cijenom one stvari. J. Matović 428.

b) u acc. s prijedlogom na. Imamo na pjenez kupovat sve ljubav. D. Rađina 27b. Kupujući na tvoj pjenez tvš prikore. I. Đorđić,

uzd. 95. Ere mi ih onomadno na asprice kupovaše. Nar. pjes. miki. beitr. 1, 35. Duševnu (smrt) kupuješ na pineze. Ant. Kadčić 347.

c) u loc. s prijedlogom na. S jadima suze tik da mogu koji dat, človik bi ih imal vik na zlatu kupovat. D. Bašina 46b.

d) u acc. s prijedlogom za. Grihe kupujući za darove Božje koje nam daje. J. Banovac, pred. 87. Već je meni lonca žao; skupo sam ga kupovala: za jabuku divlakinu i za druge polovinu. Nar. pjes. vuk. 1, 177. Hajde od mjesta do mjesta, te kupuj duše za blago. Nar. prip. vuk. 121. — Macedonihane voju svoju smrt za život kupuju. Aleks. jag. star. 3, 253.

f. prodavalac stoji u gen.:

a) s prijedlogom od. Tako da su od dalekih strana od Josipa kupovali žito. M. A. Belković, sat. D4a. Te donesi onu čašu zlatnu štono sam je skoro kupovao u bijelu Varadinu gradu od djevojke mlade kujungjinke. Nar. pjes. vuk. 2, 188. Od vezije zлата (kupovati). Nar. posl. vuk. 282. — *Metaforički*. S nami vovejahu kad jaurski bani, safrani pafrani od nas kupovahu. I. T. Mrnarić, osm. 90.

b) s prijedlogom u. Jedan kupuje koša u drugoga. A. d. Costa 2, 86. Koji kupuje u onih koji te stvari vode. Ant. Kadčić 285. U vezije svilu kupovati. Nar. posl. vuk. 826.

2. pasivno. Večerajde, kupovano blago. Nar. pjes. vuk. 1, 549.

3. sa se, pasivno. Čijem se kupuje to kraljevstvo? M. Divković, nauk. 28b. Zloj riječi odgovor dobar drag je, a ne kupuju se na dinar. (D). Poslov. danič. Ova (prava sreća) ubožtvom kupuje se. J. Kavašin 490b. Raj se mjedim ne kupuje. B. Zuzeri 809. Ne kupuje se ovo zlato za pineze. F. Lastrić, test. 70a. Rado se od mladeži kupuje. A. T. Blagojević, khin. 80. Mačka se u vreći ne kupuje (nego se gleda šta se kupuje). Nar. posl. vuk. 176.

KUPÓVILO, n. kupovanje. — U naše vrijeme u Istri. Kupovilo, emptio. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 12.

KUPOVINA, f. kupovanje; što je kupljeno ili što se kupuje. — Od XVIII vijeka.

a. kupovanje. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (v. kupovanje). Jeli dospjela po ulicah pakljena kupovina od ubozijih djevojčica? B. Zuzeri 185. S ovom misli istinitom u pameti stavjam prid vas jednu čudnu kupovinu... jedna mi je (kuća) dobre cijene i veoma lijepa pod rukami. 242. I tu kupovinu i prodaju utvrdi zakletvom. And. Kačić, kor. 26. I kupih od Anameila tu divu... I napisah knihu i zapečatih... I uzeh knihu o kupovini zapečaćenu... I dadoh knihu o kupovini Varuhu. Đ. Daničić, jer. 82, 9—12. (Stječe se svojina) kupovinom ili darovinom. V. Bogišić, zborn. 898. Čim se kupac i prodavac pogode o stvari i o cijeni, taj je čas kupovina savršena. V. Bogišić, zakon. 81. 'Djevojka (služkinja) ide u jutro u kupovinu'. 'Vratila se iz kupovine'. u Dubrovniku. P. Budmani.

b. što je kupljeno. — *Ismeđu rječnika u Vukovu* (das gekaufte, res empti s primjerom iz narodne pjesme: Što ne rušaš, kupovino moja?). Kupovina, stvar kupljena. M. Pavlinović.

c. što se kupuje. — U Šulekovu i u Popovićevu rječniku: 'kaufgegenstand'.

KUPOVIŠTE, n. mjesto gdje se kupuje. — *isporedi* tržište, trgovište. — U Šulekovu rječniku: 'kaufplatz'.

KUPOVIT, adj. kupjen, kupovan. — U jednoga pisca XVI vijeka. Pače volim tvoja raba kupovita

biti, neg gospoja svim krajem od svita. H. Lucić 219. A ja kupovita raba sam li tvoja. 258.

KUPŌVNICA, f. tabulae emptionis, kupovno pismo. — *Naćineno u naše vrijeme*. Kupovnica, kaufbrief. Jur. pol. terminol. 299. — I u Šulekovu rječniku: 'kaufbrief'.

1. KUPŌVNĬK, m. *vidi* 1. kupac, a. — U Bjelostjencu rječniku: 'coemptor', v. kupec; u Stuličevu: v. kupec iz Bjelostjenceva; u Volligijinu: 'compratore, incettatore', 'käufer'.

2. KUPŌVNIK, m. koš kupljen. J. Grupković.

3. KUPŌVNĬK, m. kniga u koju se bilježi što se kupuje. — *Naćineno u naše vrijeme*. — U Šulekovu rječniku: 'kaufbuch'.

KUPŌVNINA, f. *vidi* 1. kapara (kod kupovanja). — *Naćineno u naše vrijeme*. Kupovna, 'kaufschilling'. B. Petranović, ručn. kn. 15. Jur. pol. terminol. 800.

KUPOVSTVO, n. kupovanje. — Na jednome mjestu XVIII vijeka. Držaoše dvi statire za kupovstva i prodanje. J. Kavašin 442b.

KUPŌVŠTINA, f. samo u Stuličevu rječniku: v. kupovanje.

1. KUPRES, m. *vidi* čempres. Kupres, rus. кипарис, Cupressus sempervirens L. (I. Sabjar). B. Šulek, im. 185.

2. KUPRES, m. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 14.

KUPREŠ, m. ime selu u Bosni u okrugu travničkome. Statist. bosn. 74.

KUPREŠANI, m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome. Statist. bosn. 65.

KUPREŠKI, adj. koji pripada Kupresu i Kuprešu. Poje kupreško, ... kupreško. F. Jukić, zemj. 2.

KUPREZ, m. u Vukovu rječniku: kao knežina Ćevanskog kadiluka. na Kuprezu gelepčije hrane goveda u planinama. — Kao ime mjesno pominje se prije našega vremena. Kuprež. S. Novaković, pom. 186. po slovu è vaja da e stoji po istočnome (i južnome) govoru.

KUPRINA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Livada u Kuprini. Sr. nov. 1868. 248.

KUPRIS, m. *vidi* nalijep. Kupris, Aconitum napellus L. (u sišskome rukopisu). B. Šulek, im. 185.

KUPSTI, kúbēm, impf. *vidi* skupsti. — Od XVIII vijeka u Dubrovniku: uprav je pogreška, jer se shvatilo da je skupsti složeno od s i kupsti i da je zato perfektivni glagol, *vidi* kod skupsti. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu* (kubsti, vellere, divellere, exstirpare s dodatkom da se nalazi u pisca Gundulića što neće biti istina). Tako mu svaku podobnost iz nega vadi i kube. A. Kalić 205. Ovi vlase kube s glave. 445.

KUPTOLOVIĆ, m. prezime. — XVI vijeka. Franku Kuptoloviću. Mon. croat. 388. (1570). 26.

KUPULA, f. *vidi* kube, lat. cupula. — U Bjelostjencu rječniku: kupula, bolta visoka i okrugla na spodobu klobuka, kuba, 'tholus'.

KUPUS, m. Brassica oleracea L., poznato zeše što se vrlo često jede, a ima ga veliko mnoštvo razlićnijeh vrsta što se razlikuju pridjevima ili nose druga imena (*vidi* kod c). i sama riječ kupus znači jednu vrstu u sjevernijem krajevima (*vidi* u Vukovu rječniku) a drugu u južnima (*vidi* raštan). — Riječ je romanska, *isporedi* tal. cappuccio (mlet. capuzzo), franc. cabus, može biti

došla preko *hemačkoga jesika*, *isporedi stovnem*. ohabuz, ohapuz, *svetnem*. kappús, *svetnem*. kappus (vidi *nslov*. kapus). *nejasno je prvo u: ako je postalo od a, tad bi se pomiješalo s gornijem i postane onakovo kao što je kod kapusta (vidi) i kombost. — Od xv vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Vrančičevu (brassica'), u Mikaljinu (kupas, vraš, broskva, brassica'), u Belinu (cavolo, herba nota, brassica' 181b), u Stuličevu (brassica, caulis'), u Vukovu (der kohl', Brassica oleracea capitata Linn.).*

a. kao *biška uopće*. Gdi najdu trs kupusa. M. Vetranić 1, 19. Bitve i salate i tretja kupusa naberi. N. Dimitrović 108. Hrabar mladi kupus sadi. M. Držić 144. Saditi kupus. I. Ančić, svit. 81. Psi domaći uvijek laju pri kupusu ki čuvaju. J. Kavašin 81a. Jedan bus kupusa. N. Palikuća 62. Nuto iz kupusa zeca. Nar. pjes. vuk. 1, 880. Dere ga kao vola u kupusu. Nar. posl. vuk. 58. Ko kupus sadi i kramču hrani, ne boji se gladi. 144. Mnogo je kúpúsá isio. (Ima mu mnogo godina). 181. Sádi kupus. (Reče se u podsmijehu onome koji hramje). 278. Sve kupus i dijete. (Kad koja žena svake godine rađa). 280. Ne bi ga istjero iz kupusa (tako je malahan). *Poslov. u Dubrovniku*. P. Budmani. Jaki zubi i tvrd orah slome a kamoli glavu od kupusa. P. Petrović, gor. vijen. 42. Kad su seobe naroda preko nas gazile kô preko repe i kupusa. M. Pavlinović, rasg. 72. Kupus, brassica (Kuzmić, Aquila—Buć, Durante), cavolo (Aquila—Buć), verše (Kuzmić, Aquila—Buć, Pizelli), Brassica oleracea L. (Vodopić, Visiani, Sladović), v. Kapusta. B. Šulek, im. 185. — *vidi i* glava, i, glavica, c), glavičati, prokule, struk *itd.*

b. *ističe se da je jelo. (Kromidije)* sz kletvoju veliku izreče: 'Tako mi dēda mojega kupusa, starago smoka!...' Grozidje. star. 2, 812. S rjepicom i s kupusom u jusi. M. Držić 268. Počiniti hoću tebi, ar ste, gospo, bez pođini, kako kupus bez zađini. M. Pelegrinović 178. Kupus pogrijevan. (D). *Poslov. danič.* Kupus umnožaje orni jid. P. Knežević, oem. 269. Hudu mužu u kupusu mađije (šari). (Z). *Poslov. danič.* Kad se ženi bungur momče mlado, isprosi taranu djevojku, ... starosvati boba glavatoga, a djeveri kupus i slaninu. Nar. pjes. vuk. 1, 588. I još mrsnom sa kupusa đorbom. Nar. pjes. juk. 592. Teško kupusu iz sela smok čekajući. Nar. posl. vuk. 815. Turci vele: 'Tarana je hrana', a kauri: 'Kupus i slanina'. 822. Reče ženi: 'Nastavi dosta kupusa i krtole'. Nar. prip. vrč. 164. *vidi i* metati, kiseo, prijesan, ukrop *itd.* u *ovome primjeru kao lijek*: Vzmí kupus i rastži i podrži vs usta. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 102. — *U ovome primjeru prvo kao biška, poslije kao jelo*: Počerala sviha ugora ispod smokve kroz kupus (t. j. meso je naj boje svinško, riba ugor, voće smokva, a zeje kupus). Nar. posl. vuk. xi. *vidi i* Nar. prip. vrč. 212.

c. *ovdje se bilježe neke vrste*. Glavate kupuse slaninom vare. M. Držić 428. — *U Mikaljinu rječniku*: kupus najekn, brassica apiana, sabellica, crispa'; kupus od cvijetja, brassica pompejana, cyria'; kupus morski, olus marinum, brassica marina'. — *U Belinu*: kupus glavati, cavolo capuccio', brassica capitata'; rudi kupus, cavolo crespó o riccio', brassica crispa'; cvijetni kupus, cavolo fiore', brassica pompejana' 181b. — *U Šulekovu imeniku*: Kupus ovijetni, rus. kanycta častnaa, brassica pompejana (Vujičić), cavolo fiore (Della Bella), Brassica oleracea botrytis L. (Visiani, Stulli). Kupus o(v)itati, brassica fiorita (Durante), Brassica oleracea botrytis

L. — Kupus glavati, brassica capuccio (Kuzmić, Aquila—Buć, Durante), assarantia (Kuzmić), Brassica oleracea capitata L. (Visiani, Stulli, Vodopić). — Kupus repasti, Kupus-ripa (Kuzmić), brassica naposa (Kuzmić), Brassica oleracea caulorapa (gongyloides) L. (Visiani). — Kupus-rudaš, rus. кудряная капуста, brassica crespá (rpk. u Visovcu), Brassica oleracea crispa L. Kupus rudi, Brassica oleracea crispa L. (Visiani, Vujičić, Stulli), v. Rudac. 186. — *Znači i neke druge biljke*. Listije kupusa grčkago ježe glagoletz se kramby. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 112. Kupusa divjega bus. M. Vetranić 1, 141. Kupus morski (prema lat. brassica marina), soldanella (xvi vijeka, Kuzmić, Bartulović, Danilo), brassica marina (Durante), Crambe maritima L. — Kupus pasji (prema lat.) cynocrambe (u sinškome rukopisu, Durante), 1. Parietaria officinalis L.; 2. apocino (sin. rpk.), brassica canina (Durante), Cynanchum vincetoxicum RBr. B. Šulek, im. 186. *vidi i* broskva, cvjetača, kapusta, kavolin, prokula, zeje *itd.*

KUPUSAC, kúpusca, m. *dem.* kupus. — *U Dubrovniku od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (cavolino', parva brassica')*. Kupi kúpusca. M. Držić 188. — *Znači i druge biljke*. Kupusac, rus. каньерка (Sedum acre), 1. Isatis canescens L. (Visiani); 2. Lepidium draba L. (Visiani). B. Šulek, im. 186.

KUPUSAN, kúpusna, adj. *kaji pripada kupusu. — Ismeđu rječnika u Stuličevu (brassicarum'), u Vukovu (kúpusan', n. p. list, kaca, 'kraut-kohl', olerarius, olitorius'), u Daničićevu (kúpusan', brassicae')*. Kúpusan' soka da pijeti bolniji. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 107. Kupusno listije rastlaci. 108. Da isgrizujeti na čite sradce kúpusan' koren. 108. Kupusna ripa. I. Jablanci 68. Za kupusnu vrst baš svaku mari. J. S. Beljković 182. A ti napoj od kupusnog lista pravi svinam. 816. Kad bi se kupusna glavica izvrtjela pa nadjela. Vuk, pisma. 40. Posječ ljudku kô kupusnu glavu. Osvetn. 2, 104. Al' naprie hoće na čitabe kô gusjene na kupusno zeje. 6, 71. Tu posle prekopaju i poseju kupusni rasad. M. Đ. Milčević, živ. srb. 1, 6.

KUPUSAR, m. u *Dubrovniku se govori (u šali) čovjeku koji jede mnogo kupusa*. P. Budmani. — *Š drugijem značenjem (čovjek što sadi kupus) u Šulekovu rječniku: 'krautpflanzer'*. — *Isporedi* Kupusarević, Kupusarović.

KUPUSARA, f. *postaje od kupus i dolazi u rasklanijem značenjima*.

a. *sud u kojemu se hrani kiseli kupus. — U Vukovu rječniku: n. p. kaca, 'das sauerkraut-geschirr (der krautbotich)'*, vas in quo olus acidum adservatur'.

b. *može biti mjesto gdje se sadi kupus. — U bašta kao mjesno ime (u Srbiji u okrugu kneževačkome)*. Bašta Kupusara. Sr. nov. 1867. 814.

c. u *prenesenome smislu, stara isdrpana kniga (u rugu)*. — *U Vukovu rječniku: kniga, 'schimpflich für ein altes zerfetztes buch'*.

KUPUSAREVIĆ, m. *vidi* Kupusarović. Šem. prav. 1878. 55.

KUPUSAROVIĆ, m. *prezime (po ocu kupusaru)*. — *U naše vrijeme*. Došo k sudu Tošo Kupusarović. Glasnik. ii, 1, 202. (1808). Kupusarović. Šem. prav. 1878. 5.

KUPUSI, kúpúsá, m. *pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome (pl. kupus)*. Niva u Kupusima. Sr. nov. 1868. 528.

KUPUSIK, m. *mjesto gdje je posaden kupus*.

— *Samo kao ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Niva u Kupusiku. Sr. nov. 1861. 774.

KUPUSINA, *f. augm. kupus.* — *Od xviii vijeka (vidi b).*

a. u pravome smislu. — *U Stuličevu rječniku (mala brassica) i u Vukovu (augm. v. kupus).*

b. ili samo ili s pridjevima može značiti druge biljke.

a) Kupusina, Kupusina od mora (Aquila—Buć), 1. Laminaria Lam. (Lambl); 2. Ulva L. (Lambl). B. Šulek, im. 186.

b) morska kupusina, soldanella, erba', olus marinum'. A. d. Bella, rječn.² 1, 385a.

c) s pridjevom vodena. — *Ismeđu rječnika u Stuličevu (kupusina vodena, trava, epatica, lichene, erba', hepatica).* Kupusina vodena, rus. капуста водяная (Potamogeton natans), epatica (Pizzelli, Aquila—Buć, Stulli), pulmonaria (Pizzelli), Marchantia polymorpha L. B. Šulek, im. 186.

e. Kupusina, ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Livada u Kupusini. Sr. nov. 1871. 82.

d. naziv za trbušata i kablata čovjeka. 'Mući ti kupusino'. J. Bogdanović. — *I u Dubrovniku početkom xviii vijeka nadimak ili prezime.* Stijepo Kupusina. P. Budmani.

KUPUSIŠTE, *n. mjesto gdje je bio posaden kupus.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (acker wo einst kohl gebaut worden ist, 'ager olim olerarius').* Propalo sve, niti se ima čim drugim hraniti, nego da ide u kupusište da je kupus posječen, da se traži korijenja. Vuk, poslov. 287. — *I kao ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kupusištu. Sr. nov. 1874. 115.

KUPUSNICA, *f. u jednome primjeru xviii vijeka isto je što kupus, a.* Keleraba, celer, kupusnica, i karfiol kog kiti ružica, jošter malo ne promaši keja. J. S. Rejković 185.

1. **KUPUSNIK**, *m. mršno jelo s kupusom u Srbiji.* Kupusnik gotovi se kao i gibanica, samo što se među obge mesto sira i onog koječeg drugog meće kiseo iseckan kupus a može i presan. M. Đ. Miličević, srb. 855.

2. **KUPUSNIK**, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu čuprijskome.* Branik u Kupusniku. Sr. nov. 1875. 718.

KUPUSOV DOL, *m. mjesno ime.* — *xiv vijeka.* Nada Kupusov Dol. Svetostef. hris. 13.

KUPUSOVIĆ, *m. ime sasoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 80.

KUPUST, *m. vidi kupus i kapusta.* — *U Bjelostjenčevu rječniku: v. zeje.*

KUPUŠČIĆ, *m. prezime.* — *xiv vijeka.* Boroje Kupuščić. Deč. hris. 84.

KUPUŠNĀK, *m. ort gdje se sadi kupus.* — *U Vukovu rječniku: kupusna gradina, 'der kohlgarten', 'ager brassica consitus'.*

KUPUZIŠKI, *adj. koji pripada Kupusištu.* Kupuziška (opština). K. Jovanović 123.

KUPUZIŠTE, *n. ime selu u Srbiji u okrugu krajinskome.* K. Jovanović 123.

KŪB, *m. kokot, pijetao.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kurb, rus. куръ, nslav. poj. kur, (češ. kura, koura, kokoš; kuře, pile).* — *U našem jeziku vrlo rijetko, može biti samo u vjeverničkih čakavaca i u kajkavaca; upotrebljava se u množini kuri u značenju: pilad, kokoši.* —

Ismeđu rječnika u Bjelostjenčevu (kuri, gallinae'), u Stuličevu (v. kokot s dodatkom da je riječ ruska; kuri, gallinae' iz Haddeličeva), u Voltigijinu (gallo', hahn'). Dužni su dvojenadeste kuri ter pedeset jaja. Mon. ornat. 255. (1538). Kur, gallus'. P. Vitezović, rječnik (u rukopisu).

1. **KŪRA**, *f. tal. cura, briga, skrb.* — *Na jednome mjestu xvi vijeka.* Ki bude imel kuru i skrb. Statut. kastav. 1490. 205. — *Drugi je primjer u makaroničkoj pjesmi jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka.* Za me ima kuru che si belli e rari k ser imperaduru ne idu poklisari. N. Dimitrović 99.

2. **KŪRA**, *f. hyp. ...ac.* — *U Vukovu rječniku¹.*

3. **KŪRA**, *f. arap. tur. qur'a, ždrebače, šdrijež.* — *U naše vrijeme.* Ako neće niko da bira, tada se meće na sreću; to se u Crnoj gori zove 'brušket' a u srednjoj Hercegovini 'kura'. V. Bogišić, zborn. 346.

KŪRAC, *kŭrca, m. mentula.* — *Akc. je kao u jarac.* — *Postaje nastavkom kŭr od kur i shvaća se u prenesenome smislu, isporodi 1. kokot, b.* — *Ismeđu rječnika u Stuličevu (u talijanskome dijelu) i u Vukovu¹.*

KURAČA, *f. ovako zovu udovicu, koja sitnu decu izrani, i sve imaše održi baš ka' da joj je i čovek živ.* Pop Živojin iz Srbije.

KURAČIN, *adj. koji pripada kurači.* Pop Živojin iz Srbije.

KURAČA, *f. samo na jednome mjestu u naše doba: Ponesu za popa kuraču vina.* V. Bogišić, zborn. 244. *jamačno je štamparska pogreška i treba čitati buraču.*

KURADA, *f. u Vukovu rječniku: rdavo kluse, 'der gaul', 'caballus'. of. kljuverina.* — *Nepoznata postana; vađa da nije od tur. qyr at, grošast koš.*

KURAGAČ, *m. ime mjestu u Rumeliji, vađa da je Karuğanhöi, zidine što dijele od kraja poluotok na kojemu je Carigrad.* U grad carski uljezoše, kroz ki ončas bez zabave na Kuragač otidoše. J. Palmotić 233.

KURAIČA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

KURAIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Boca 18.

KŪRAK, *kŭrka, m. (kukuruzni) klip.* — *U okolini dubrovačkoj.* P. Budmani.

KURAL, *m. vidi koraļ.* — *Na jednome mjestu xvi vijeka.* Pak biser izborit nanizamši pojam zubi hti naresit kuralom usne z van. P. Zoranić 17b.

KŪRAL, *m. vidi koraļ.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* Pri rumenih neje usti ostao bi kuraļ zada. (dva puta). H. Lučić 210. — *U istoga pisca ima u istome značenju kuraļa, f. Tko perle od vaļe u pored isniza i zgor od kuraļe usta joj proriza? 208.* — *U jednoga pisca xvii vijeka ima kuraļe, što se ne zna jeli gen. sing. ili acc. pl.: u prvome je slučaju od kuraļa, f.: Imam biser ki ću t' dati..., kuraļe ti da tokoj kupih, sfe ću ti toj darovati.* M. Gazarović 102.

KŪRALA, *f. vidi kuraļ.*

1. **KŪRAN**, *kŭrána, m. vidi 3. koran.* Iz negova kurana stihe povadili. J. Rajić, boj. 51. Kunem ti se Bogom velikijem i mojjim dinom i kuranom. Nar. pjes. vuk. 4, 489. Care, tako ti kurana! Pjev. orn. 276b. I taj ti je hođa brez kurana, kome no je medovina draga. Nar. pjes.

horm. 1, 52. Klačajući se homu ko Turčin kuranu. Srp. zora. god. 2, sv. 7, str. 158.

2. KURAN, m. šaljiv naziv i za dijete i za dječaka, kurane moj!

3. KURAN, Kurana, m. nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. — *Vaša da je isto što 2. kuran.*

1. KURAT, adj. mentulatus. — *Između rječnika u Vukovu*¹.

2. KURAT, m. tal. curato, župnik. — *Od xviii vijeka po zapadnijem krajevima.* Da bude pop... svojtar to jest kurat. I. T. Mrnavić, ist. 148. Ovit treći darovan kuratu Postirskom. I. Ivanišević 69. Što mi čekamo svakako od bogobjunosti i vridnosti od kurata. M. Bijanković 83. Brez oblasti kurata ali oblasti s. sabora. L. Terzić 144. Čujte dakle, spovidnici, pripovidavci, kurati, biskupi i svi crkveni starišine. Blago turl. 2, 177. Kurati oli starešine crkvene. A. d. Costa 1, 84.

3. KURAT, vidi Kurt.

KURATIJA, f. župa, nuriya. — *Vaša da je načineno od 2. kurat talijanskijem nastavkom ia, jer ne znam ima li tal. curatia ili curasia.* — xvii i xviii vijeka. U svakoj kuratiji od ovoga vladanja. M. Bijanković 49. Upitati će, jeli od njegove kuratije to dite. L. Terzić 165. Kapehanije i kuratije. A. d. Costa 1, 83.

KURATOR, m. curator, čovjek kojemu vlast daje dužnost da upravlja imanjem ljudi odraslije što nijesu sposobni za upravljanje, ili žena. — *U naše vrijeme.* Sudbeno proglašeni razmetnici kojim sud imenuje kuratora. M. Derenčin, tumač. 1, 270.

KURATOV, adj. koji pripada kuratu (vidi 2. kurat). Da bi to bilo protiva volji kuratovoj. L. Terzić 144.

KURATSKI, adj. koji pripada kuratima (vidi 2. kurat). Na kuratskoj misi. L. Terzić 176.

KURATURA, f. ime mjesta u Srbiji u okrugu krajinskome. Niva u Kuraturi. Sr. nov. 1875. 127. — *Biće riječ rumunjska.*

KURAJ, f. nem. (franc.) courage, sloboda, junaštvo. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die courage, der muth, animus, animus fortis. cf. sloboda s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Kuraži nikakve protiv neprijatelja nisu nigde pokazali. Djelovod. prot. 218.

KURAJAN, kuražna, adj. slobodan, junačan, junački. — *Postaje od kuraž.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (muthig, animosus. cf. slobodan s dodatkom da se govori u vojvodstvu). Ja sam sve pokazao kako je nam sirotina pokorna i verna i kuražna. Golub. 5, 127. (1799).

KURAJE, n. djelo kojim se kuraži. — *U Vukovu rječniku.*

KURAJITI, kuražim, impf. sloboditi, junačiti, sokoliti. — *Postaje od kuraž.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (anfeuern, animus addo, facio. [vide] sloboditi, cf. sokoliti, junačiti s dodatkom da se govori u vojvodstvu).

a. aktivno. Kuraži je, da oštro navale. Š. Štefanac 8.

b. sa se, refleksivno. — *Između rječnika u Vukovu* (sich muth machen, animus sibi addere). On zato i ne zna nego se kuraži. J. Rajić, boj. 108.

KURB-, vidi kurv-.

KURBAČ, kurbāča, m. vidi korbač. — *U naše vrijeme u sjevernijeh čakavaca.* On ju gonil

z jednen kurbačen. Nar. prip. mikul. 42. Kurbáč, 'flagellum', gen. kurbáčā. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 48. *I u Dubrovniku.* P. Budmani.

KURBALIĆ, m. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkome. Statist. bosn. 48.

KURBÂN, kurbāna, m. arap. tur. qurbân, žrtva (samo u Muhamedovaca). — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: kurbāne, kurbāni.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu:* 'das schlachtopfer', 'victima', '(bei den Türken)'.
a. sacrificium, žrtvovanje, prikazivanje žrtve na posvetilište (žrtva se koše). Kurban turski znači: žrtva krvava. J. Rajić, boj. 85. Trista ovnov kurban učiniše. Nar. pjes. tord. 18. A to bi nam istovjetno bilo, da kojemo za kurbana sviše. Osvetn. 2, 51.

b. victima, ono (živo) što se koše kao žrtva. Trideat ovnov zaklaše kurbana. Nar. pjes. petr. 1, 380. Prid vesira poklaše kurbane. Smailag. meh. 12. Poklaše se kurbani ovnovi. Nar. pjes. horm. 1, 51. Pa su smaknuli Turci jedno Srpce kao kurban svatovima. Bos. vila. 1887. 162. Uvijek će ti kurban klati. 1889. 108.
c. kurbân-barjam, (arap) tur. qurban-bajramy, veliki praznik u Muhamedovaca kad se kožu žrtve. A odijelo mu je svaki dan bilo lepše od odijela pašinoga sina o kurban-barjamu. M. Đ. Milčević, omer. 23. — *U Dubrovniku se reče u prenesenome smislu, kad je kome vrlo dobro, kad mnogo uživa.* 'Sad ti je kurban-barjam'. 'Neće ti bit vaza kurban-barjam'. P. Budmani.

KURBASICA, f. vidi kobasica. — *U naše vrijeme u Istri.* Kurbasica i. qu. klobasica. D. Nemančić, čak. kroat. stud. istg. 61.
KURBĖCATI, kurběčam, impf. psovati ženu potvarajući je da je kurba. na Braču. A. Ostojić.

KURBIL, m. mjesno ime. — *Prije našega vremena.* Spom. stoj. 185. — *ispoređi Kurbin.*

KURBIN, m. mjesno ime. — *Prije našega vremena.* Kurbin, može biti isto s prethodnim (Kur-bil). Spom. stoj. 185.

KURČANE, n. djelo kojim se ko ...ca. — *U Vukovu rječniku*¹: 'penis creber usus in loquendo'.

KURCATI SE, kurčam se, impf. u Vukovu rječniku¹: 'penis vocabulo abuti'.

KURCOGLAVAC, kurcoglavca, m. Senecio vulgaris L. Čas. čas. muz. 1852. 2, 53.

KURCOKRĖT, m. u Vukovu rječniku¹: 'ein komisches wort für celer' (q. d. excitans penem).

KURCŖV, m. znači što i klinčov. šaljiv nasiv za odrasla seoskog klapca. 'Veliki si ti već ...cov, da si od prave kosti, moga bi već za svaki posa oko kuće biti'.

KURCŖVINA, m. augm. od ...cov.

KURČEKAŃA, f. augm. ...ac. — *U Vukovu rječniku*¹.

KURČEŃE, n. djelo kojim se ko ...či. — *U Vukovu rječniku*¹: 'imitatio penis'.

KURČEV, adj. u Vukovu rječniku¹: 'mentulac'.

KURČEVIT, adj. u Vukovu rječniku¹: 'ut mentula'.

KURČIĆ, m. dem. ...ac. — *U Vukovu rječniku*¹.

KURČINA, f. vidi ...čekaŃa. — *U Vukovu rječniku*¹.

KURČITI SE, kurbim se, impf. u Vukovu rječniku¹: 'penem imitor'.

KURČELA, f. u Vukovu rječniku: (u Crnoj

Gori) kao prav (veliki) nož na vrhu oštar s obje strane. u kurčele kamse nemaju ušiju kao u roževa, nego je onako zatubasto i to po naj više od mjedi a u gdje kojijeh i od srebra. kažu da su kurčele od prije nosili mnogi, a sad ih ima vrlo malo. — *Od tal. coltello, coltella, mlet. cortello.*

KURČELE, *f. pl. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 72.

KURČUBA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme u Srbiji.* Junaštvo nekoga Gavrila Kurčube iz Krive Rijeke. M. Đ. Miličević, srb. 609. Molba Kuzmana Kurčube. Sr. nov. 1879. 1215.

KURDELA, *f. pantlika.* u Lici. V. Arsenijević. Kurdela, pantlika u različitim bojama i svako-jake širine. Tako ima crljene, zelene, modre i bijele kurdele. u Dobroselu. M. Medić. „Donesi mi dva tri lakta svilenе bijele kurdele“. J. Bogdanović. — *vidi kurdjela.*

KURDELICA, *f. dem. kurdela.* V. Arsenijević. — *vidi kurdjelica.*

KURDEL, *m. u Vukovu rječniku:* u plugu onaj klin što je za noga zapeta gužva oračica. cf. kurej, [fur].

KURDELA, *f. u narodnoj zagoneci.* — *U Vukovu rječniku:* u ovoj zagoneci: Starac kurdela a baba lekurda, a u srijedi divno dijete sjedi. *bez odgonetfaja.* Ima ista zagonetka dva puta u Nar. zag. nov.: na str. 114 *odgonetfaj* je lešnik (is Bosanskoga prijateľa); na str. 169 *odgonetfaj* je pita (s dodatkom da je iz Vukova rječnika); ali po Vukovijem rukopisima ima opet zagonetka u Srpske nar. prip. (1897) 870, i *odgonetfaj:* čokot i grožđe. 402.

KURDELKA, *f. kočaň, kočaňika* od kukuruza (u požarevačkom i po svoj istočnoj Srbiji: tuluzina, tuluska, a po negde u zapadnoj Srbiji, kao u šabačkom s premeštenim prednim suglasnicima: čokaň). U Leskovcu. M. Đurović.

KURDES, *m. u narodnoj zagoneci našega vremena.* Poslala me mama, da mi daš tres i kurdes, i taj vaš, da se napne naš. *odgonetfaj:* sito. Nar. zag. stoj. 209.

KURDISATI, kurdishem, *pf. vidi kurisati.* — *U Srbiji u okrugu topličkome.* U subotu čador kurdisaše. Nar. pjes. u M. Đ. Miličević, kraj. srb. 405.

KURDJELA, *f. pantlika, tal. cordella.* — *isporedi kurdela, kurdjela.* — *U Dubrovniku gdje se sad rijetko čuje, ali opet često kurdjelica (vidi).* P. Budmani.

KURDJELICA, *f. (uprav dem. kurdjela), bijeli trak pouši od lanenijeh ili pamučnijeh konaca.* — *Obično se sad govori po hercegovačkome govoru kurdjelica, ali se još u Dubrovniku (a češće u Cavtatu) čuje i stariji oblik s -dj-.* — *Između rječnika u Vukovu (kurdjelica, bijela pantlika od konaca, 'weisses zwirnband', fascia alba e filis lineis duplicatis texta') s dodatkom da se govori u Dubrovniku.* Za pasom nosi devojka kurdjelicu crvenu. V. Bogišić, zborn. 129.

KURDJELA, *f. vidi kurdjela.* — *U Dubrovniku xvi vijeka.* Da mi donese sto lakat kurdjele od tri prste široke sa pavijun. M. Držić 818.

1. KÜRE, kureta, *n. pile* (u Primorju) s primjerom: „Zna kuda kure piša“. Đ. Daničić. — *Postaje od kur.*

2. KÜRE, kureta, *n. dem. ...ac.* — *U Vukovu rječniku s primjerom:* Svako Ture svoje ...e vali. (Nar. posl.).

KUREL, *m. vidi kora.* — *Na jednome mjestu xvii vijeka.* Iz mora duboka dvi grane kurela, iz Dela otoka javorna pepela, ... Đ. Baraković, vil. 268.

KURÉLAC, Kurélcá, *m. prezime.* — *isporedi Kuril.* — *U naše vrijeme.* Fran Kurelac.

KURELIĆ, *m. prezime.* — *isporedi Kuril.* — *U naše vrijeme u Dalmaciji.* P. Budmani.

1. KUREL, *m. u Stuličevu rječniku:* v. golokud, i otale u B. Šulek, im. 166. — *Na drugome mjestu snači klip, isporedi kurak, vidi:* „I smane se samo ono zrče što je u sridi kureja“ (t. j. klipa). (Zora dalm.). F. Kurelac, dom. živ. 54.

2. KÜREL, *m. u Vukovu rječniku:* vide kurdelj s dodatkom da se govori u Hrvatskoj. Kurej, drveni klin u plugu za oračicu. u Crnoj Gori. F. Hefele. Kurej, klinčić, da gužva-oračica kod pluga ne padne. u Suhi. D. Hiro.

KURELA, *m. prezime.* — *U naše vrijeme na Lastovu.* Schem. ragus. 1876. 64.

KURÉNCE, kurénceta, *n. dem. 2. kure.* — *U Vukovu rječniku.*

KURENTIJA, *f. struja (u moru), tal. correntia.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka.* Kad li vali s mirom stoje, tadaj čutim muku veću, zašto tužne mrježe moje do potrebe zamañ meću: kurentija zađ svijeh strana ali ljeti ali zimi kako votom od libana oko soka svijeh nemi. Ali kad se pak buleta, kolovrat mi vrti brodom, i bulentin vas mi smeta kurentija s plahom vodom. M. Vetranić 1, 17.

1. KURÉNE, *n. djelo kojijem se kūrī.* — *Između rječnika u Stuličevu ('vapore', 'vaporis' s dodatkom da je uzeto iz brevijara) i u Daničičevu (kurjenije, vapor').* Kurenija dyma. Domentijanb 24. Tomu hladu ustažđajuštu jarostu ognjenuju i kurenije dyma razgoneštu ... Danilo 952.

2. KURÉNE, *n. djelo kojijem se kūrī.* — *vidi 2. kuriti, d.*

KUREPSKI MÔST, *m. mjesno ime* blizu Tušine (Drobnjaci). (Ne znam čija je bišeška).

KUREŠ, *m. vidi:* kurēš, zove se tako usao, kojim se gužva veže, da se ne razveže. Dubašnica na Krku. I. Milčetić.

KUREŠEVO, *n. vidi čelopek.* — *U naše vrijeme u Lici.* „Kuća mu na onom kureševu, oko ne ni plota“. J. Bogdanović.

KUREŠT, *m. mjesno ime.* — *Prije našega vremena.* Kurešts. Spom. stojan. 186.

KURÉTALO, *m. čovjek što kureće.* — *U Vukovu rječniku:* „das plappermaul“, „blatero“. [vide sanovjetaš].

KURÉTANE, *n. djelo kojijem se kureće.* — *U Vukovu rječniku.*

KURÉTATI, kurdšëm, *impf. brbljati.* — *U Vukovu rječniku:* „plappern“, „blatero“. [cf. zano-vijetati].

1. KURICA, *f. mlada kokoš* (Primorje, Vitezović). F. Kurelac, dom. živ. 52. — *Ima i u Stuličevu rječniku:* v. kokoš, ali pisac dodaje da je ruska riječ.

2. KURICA, *f. pan porcin, poligono femina* (Bartulović), Cyclamen europaeum L., v. Kukurijek. B. Šulek, im. 186.

1. KURIĆ, *m. muško pile* (Primorje, Vitezović). F. Kurelac, dom. živ. 52.

2. KURIĆ, *m. prezime.* — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Pogin'o je Kurić Osman-beže. Nar. pjes. krsić. 1, 165.

KURICI, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome. K. Jovanović 182.

KURIČAK, m. ime visu u Srbiji u okrugu vranjskome. M. Đ. Miličević, kraj. serb. 274.

KURLJ-, *vidi* kurj-.

KŪRIJA, f. biskupov dvor (osobito kao mjesto gdje se sudi), lat. i tal. curia.

a. u predašnjemu smislu. Svrhu ovoga moglo bi se puno govorena produljiti, mālī ova znaša služe za kurije biskupove. J. Banovac, razg. 218.

b. u Zagrebu se zovu kurije kuće gdje stanuju kanonici na Kapitolu.

KURIJEL, m. presime. — U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. xii. — *isporedi* Kuril.

KURIJER, kurijera, m. *vidi* kurir.

KURIJŌZ, adj. *vidi* radoznao, tal. curioso. — *isporedi* kurijož. — U Dubrovniku od xviii vijeka (*vidi* b).

a. u značenju *sprijeda kazanome*. 'Što si tako kurijoza? ovo nijesu tvoji posli'. P. Budmani.

b. čudan, čudnovat. ima ovako značenje i u talijanskome jeziku. Ne imaju se vladat na žensku, ni imaju bit prijatelji od haljina kuriozijek. L. Držić 295.

KURIJŌZAN, kurijŏzna, adj. *vidi* kurioz. — Od xviii vijeka. Evo jedan kratak razgovor... i budući da je kratak vesma i u samoj prostoti kuriozjan, oću ga ovde pridodati. D. Obradović, basne. 207.

KURIJŌŽ, adj. *vidi* kurioz. — U naše vrijeme u Istri. To su ljudi kurijoži. Naša sloga. god. 14, br. 9, str. 85. Kurijož, it. curioso, zve-djiv. god. 11, br. 14, str. 58.

KURIK, m. ime muško, *vidi* kod Kurikat.

KURIKA, f. neka biljka. — Od prije našega vremena. Kurika (Sablar, u Lici), Kurikovina, evonimo (u visovačkom rukopisu), Evonymus europaeus L. (Vukasović, Visiani), v. Kurkovina. B. Šulek, im. 186.

KURIKAT (?), Kurikta, m. (?) *vidi* 2. Krk. — U jednoga pisca xviii vijeka. Od Kurikta otok plodni na kom njegda grad sagradi slavni Kurik kralj slobodni... pak narečen grad od Veje... J. Kavačin 146a.

KURIKÂVGA, m. presime ili nadimak. — Može biti: koji kuri (potiče?) kavgu. — xviii vijeka. Stojko Kurikavga Zećanin. Glasnik. II, 3, 240. (1710).

KURIKOV, adj. od kurikovine (drva od kurike). — U Vukovu rječniku: 'von spindelholz', ex evonymo europaeo'. [cf. kurkov].

KURIKOVINA, f. *vidi* kurika. — U Vukovu rječniku: 'der spindelbaum', Evonymus europaeus [L.]; vide mašljika]. cf. kurkovina. — Pravo je značenje drvo od kurike, ne drvo kurika.

KURIKUĆA, m. ime muško (ili nadimak?), uprav: koji kuri kuću. — Na jednome mjestu xiv vijeka. Dēdš im̃ Kurikuća. Deč. hris. 88.

KŪRII, m. Κύριλλος, Cyrillus, ime muško. — *isporedi* Cirilo, pa i curilica i druge riječi od iste osnove. — Od romanskoga *Curillus (u od grč. v. *isporedi* Cumae od Κύμη, cuprum od Κύπρος itd.); mislim da je dalmatska riječ (*vidi* ke-lomna). — *isporedi* i Kurilo, Kurilov itd. — Od xv vijeka u čakavaca. Kurila Putinića sinu. Mon. croat. 64. (1445). Jure Malešić i Kuril. 97. (1465). Mirlina, Kuril, Jure. 108. (1468). U blagdan s. Kurila. Kapt. seš. ark. 2, 84. Vlastiju Kurila, Atanasija, Basilija. Š. Kožičić 16a. Prinese Kuril telo sv. Klimenta v Rim. 19b.

KURILA, f. *vidi* Kurilo, a. — Na jednome mjestu xviii vijeka, jamačno samo radi slika. Polimorje i Kurilu od Ostoje poslije kraja (Dubrovčani primiše), a Konavla župu cilu vojvode od Sandaža. J. Kavačin 189b.

KURILAC, Kurilca, m. ime muško, *vidi* Kuril. — Na jednome mjestu xv vijeka. Kurilac Hodčić. Mon. croat. 146. (1492).

KURILO, n. mjesno ime. — Vaja da postaje od Kuril (po imenu sveca ili gospodara).

a. ovako se svalo prije Petrovo selo u Dalmaciji u kotaru dubrovačkome (među Rijekom i Zatonom). — Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (mjesto koje se u spomeniku u kom se prvi put pomiče piše griješkom 'Korilo' i koje naj prije bješe na sjevernom kraju dubrovačke države i to između Šumeta i Zatona). Prapisane dedinš naše zemlje i sela i državé... iduť... odz Vlastice kako držetȃ gorare koje suť vrhš Šumetȃ i gredutȃ do Oka, a odz one strane Oka kako držetȃ gorare koje su vrhš Běku i s̃tětȃgnutȃ se deri do gorare koje su vrhš Korila, a odz Korila kako držeť gorare koje su vrhš Zatonȃ i vrhš Police i vrhš Orašec. Mon. serb. 38. (1253). — I u drugome spomeniku o istome mjestu gotovo u isto doba pisano je Korilo. Selo Oslynykȃ i međa jemu otȃ Koryla u (S)enava vrata. Spom. stoj. 10. (1254—1264). Dade imȃ (Dubrovčanima) carstvo mi (Stefan Uroš I) i zapisa i darova zemlu kako se kami vali dolu k vinogradomȃ dubrovčkimȃ i k mooru od Ľute do Kurila. Mon. serb. 164—165. (1857). Dabȃ (govori Stefan Ostoja) u baštinu i u plemenito vlastelemȃ i vsj općini grada Dubrovnika zemlje odz Kurila deri do Stona sa vsimi seli... a na ime sija i sija sela: naj prsvo Kurilo, Osalyniki, Dubaač, ... 284. (1899).

b. *vidi* u Daničičevu rječniku: drugo mjesto negdje oko Prizrena koje se u istom spomeniku imenuje i Kurilovo: 'na Kurilē' dade car Stefan zamjenu za nekoliko vinograda koje priloži crkvi sv. Nikole u Prizrenu. G(lasnik). 15, 271. (1848?). — *isporedi* Kurilovo, a.

c. pomiče se s istijem imenom mjesto u drugome spomeniku xiv vijeka. Vrhš Kurila. Svetostef. hris. 21.

d. selo negdje blisu granice između Crne Gore i Arbanije. Na Bosnu spada još 'Zeta dolina' s ove strane Morača, u kojoj su varoši s tvrđama: Spuž, Žabljak i Podgorica; sela: Leško Polje, Bukovci, Gorica, Kurilo, Plavnica, ... F. Jukić, zemljop. 60. — Pomiče se od xviii vijeka. Selo Plavnicu i Karabeže i Kurilo... Magas. 1868. 160. (1706).

KURILOV, adj. koji pripada Kurilu (*vidi* Kuril). — xiv vijeka. Kurilova dētsca. Svetostef. hris. 29.

KURILOVAC, Kurilŏvca, m. mjesno ime.

a. u Hrvatskoj. a) kajkavski Kurilovec, selo u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 67. — b) vrh kod Liča. D. Hirc.

b. voda u Srbiji u okrugu čačanskome. Građenje čuprije na Kurilovcu. Sr. nov. 1863. 155.

KURILOVO, n. mjesno ime.

a. *vidi* u Daničičevu rječniku: mjesto negdje oko Prizrena: car Stefan davši crkvu sv. Nikole u Prizrenu crkvi arhandedlovoj u Prizrenu i priloživši istoj crkvi sv. Nikole nekoliko vinograda dade gospodarima njihovijem zamjenu 'na Kurilovē'. G(lasnik). 15, 271. (1848?). cf. Kurilo.

b. mjesto s istijem imenom pomiče se xiv

vijeka. Ots Kurilova nis hrida na lokvu. Glasnik. 24, 268. (1898).

c. u Srbiji. a) u okrugu čačanskome negdašnje ime selu. Gračac, selo u srezu karanov(ačkome u okrugu čačanskome) zvalo se prede Kurilovo. K. Jovanović 87. — b) brijeg u okrugu kneževačkome. Glasnik. 19, 299. — c) brdo u okrugu pirotškome. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 171. uprav su dva visa: Kurilovo malo i veliko, dva brda kod Bijele Palanke. Đ. Daničić. Ispod visa Malog Kurilovca izvire vrlo jaka voda Vrelo. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 290.

KURIN, m. lat. Quirinus, tal. Quirino, Quirini, presime vlasteosko u Mlecima. — *vidi u Daničičevu rječniku*: Kurin, Quirinus: knez dubrovački, Žanb Kurins' 1265. M(on. serb). 49.

KURIR, kurira, m. glasnik, glasnoša, ulak. — Od nem. (franc.) courier. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kurir, knigonoša, tabellarius) gdje se naj prije nahodi. Pošale on Kara-Đorđiju svoga sekretara, kao kurira s pismima. Vuk, građa. 20. Kad ruski kurir donese ovo Milošu... 157. I odmah se pošle kurir, te Lubicu sa Stevanom detetom vrati nenom čovjeku. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 167. — U Dubrovniku se govori kurijer, kurijera po tal. corriere. P. Budmani. I u Mikajinu rječniku kurir može biti ista riječ po zapadnome govoru.

KURISATI, kurišem, pf. zgotoviti, spraviti, (trpezu) postaviti. — *ispoređi kurdisati*. — Od tur. kurmaq. — U naše vrijeme u Bosni. I tu česmu lijepu kurisaše. Nar. pjes. juk. 590. A gotova tola kurisana. Nar. pjesm. hōrm. 2, 99. Kurisat, napraviti, načiniti u Nar. pjes. juk. 620. Kurisati, od t. r. kurmak, namjestiti, urediti, ustanoviti. u Nar. pjes. hōrm. 1, 615.

KURITEĽ, m. čovjek koji kūrī. — U pisaca našega vremena. Kuritel (heitzer') parne mašine. Zbornik zak. 1858. 2, 25.

1. KURITI, kūrīm, impf. dimiti, pušiti. — *Akc. kākī je u praes. takī je u impf. kūrāh, u aor. 2 i 3 sing. kūrī, u part. praet. pass. kūrēn; u ostalijem je oblicima onakī kākī je u inf.* — Riječ je praslavenska, *ispoređi stislov. kuriti, rus. кypитъ, češ. kouřiti, polj. kurzyć.*

a. u značenju sprjeda kazanome. — U Stuličevu rječniku: v. kaditi, i u Voltigijinu: 'fumare', 'rauchen'. I iz svoje poštene pipice hrvačke kurit. (u Istri). Naša sloga. god. 20, br. 9. — U naše se vrijeme prosti glagol može biti već ne govori drugdje u ovome značenju; u Dubrovniku još se čuje kao složeni glagol (*vidi* zakuriti). P. Budmani.

b. grijati, ložiti (peć). — U Bjelostjenčevu rječniku: kurim, v. pritačlam, i u naše vrijeme u Hrvatskoj. 'Nude, zakuri u peć, pomete nas u sobi'. 'Bome kurim sve jutro u ņu, a svedno kurio u ņu a spava'. J. Bogdanović.

2. KŪRITI, kūrīm, impf. tal. correre, (uprav) trčati, ali se nalazi u našem kao i u talijanskome jeziku u nekim osobitijem značenjima. — Od xvi vijeka.

a. kuriti fortuna, tal. correr fortuna, *biti na moru (u lađi) u oluji*. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka. A fortuna kad li kure, gdi se more plamom stvori... A. Sasin 171a. I sad se govori u Dubrovniku. P. Budmani.

b. u jednome pismu se Bosne xvi vijeka skala (skela) kuri kao da znači: miče se ili uspijeva. Nijeste u dobri čas učinili skale na Spletu... Neka počne skala kuriti, kade bude u gradu mnogo Turaka, hoće baša i beg kliški... da

uzmu Split... Hoćete vi da vaša skala kuri, a careve skale z(a)tvoriste. Starine. 10, 15. (1591—1592).

c. u naše doba u Dubrovniku govori se n. p.: a) voda kuri, t. j. teče bez omete (n. p. kad nije zatisnuta cijev itd.). — b) o novcu znači da ide, da se prima. 'Kuri li još cvancika?' P. Budmani.

d. u naše vrijeme u Lici, o žitu, kukuruzu itd. kad se dobro prodaje. 'Ali ga danas na sajmu kuruzi kure'. 'Stani dok dođe sveti Đurađ, biće kureše žitu'. J. Bogdanović.

KŪRJA, interj. usklik kojijem se ruži ko. — *Nepoznata postaća (može biti u svezi s kurjak, *vidi* narodnu etimologiju u primjeru).* — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: kŭrja! interjectio vituperii'. — Kad poviču ljudi na koga: kurja! (Pripovijeda se da je protrčala lisica a ljudi povikali: 'Kurja!' pa tako i ostalo kao da je 'kurjak' protrčao). Nar. posl. vuk. 119. — Treba zabiješiti da maj. kurja znači i viku i vuka.

KURJAČ, m. mjesno ime. — U spomeniku xiv vijeka: pisano je Kurijač; mislim da bi u današnjem govoru -i- ispalo, a osobito ako je -a- kratko (*vidi* 2. Kurjače). U Kurijač. Svetostef. hris. 15.

1. KURJAČA, f. ime biljaka. Kurjača (nem. wolfskraut), 1. Impatiens noli me tangere L. (Kellner); 2. Atropa belladonna L. (Fapković, Tomaj). B. Šulek, im. 186.

2. KURJAČA, f. mjesno ime.

a. nekakvo mjesto (u spomeniku xiv vijeka, pisano Kurijača; sad bi -i- ispalo, *ispoređi* Kurjač). U Kurijaču. Svetostef. hris. 18. 14. S Kurijače. 14.

b. Kŭrjača, planina (u Bosni). Glasnik. 22, 57.

c. mjesto u Srbiji u okrugu požarevačkome. Niva u Kurjači. Sr. nov. 1869. 29. — Na drugome mjestu ima Kurjača Rupa, ne znam jeli isto što predašnje. Zemlja u Kurjači Rupi. Sr. nov. 1868. 586. — Kurjača (rupa) može biti isto što kurjača.

KURJAČANIN, m. čovjek iz sela Kurjaka. J. Bogdanović. — *Množina*: Kurjačani.

KURJAČANKA, f. žensko čelade iz sela Kurjaka. J. Bogdanović.

1. KURJAČE, f. pl. *vidi u Vukovu rječniku*: (u sremskome gornjemu posavju u brodskoj regimenti) muškiđe i ženskiđe koje pred bijele poklade udari poselu u skitaju, da traže kome što treba (kao kurjaci kad se gone) s primjerima: 'Provode kurjače'. 'Prodi ih se, to su (prave) kurjače'. [cf. kurjakuše]. — Povlači oči kao kurjače. Vuk, rječn. kod povlačiti.

2. KURJAČE, f. pl. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome. K. Jovanović 140. — *ispoređi* 2. Kurjača, c. — *Pomiše se od xv vijeka (pisano Kurjače, *ispoređi* Kurjač).* U Braničevu... selo Kurjača. Spom. stoj. 8. (1428—1429).

KURJAČICA, f. ženski kurjak, vučica. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kurjačica, vučica, 'lupa') gdje se naj prije nahodi, i u Vukovu (vide vučica). Ako su Romulus i Remo bili prignuti na lupeštvo, to su se naučili od svoje dojke kurjačice. A. Tomiković, gov. 222. Naše basne kurjačica ne sna lagati. D. Obradović, basne. 114. A kurjak mu reče: 'Evo je (kobila) među nama, stvorila se kurjačica a ždrebe kurjačić'. Nar. prip. vuk. 81.

2. KURJAČICA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskome. Zemlja u Kurjačici. Sr. nov. 1869. 71.

1. KURJAČIĆ, m. *dem.* kurjak, *mladi kurjak*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (dim. v. kurjak). *vidi naj sadnji primjer kod 1. kurjačica*.

2. KURJAČIĆ, m. *šiška*. Otočani, Đakovo. D. Hirc.

3. KURJAČIĆ, m. *presime*. — *Pomiše se XVIII vijeka*. And. Kačić, kor. 453.

KURJAČIJI, *vidi* kurjačji.

1. KURJAČINA, f. *augm.* kurjak. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide vučina). Kurjačino, starina Novače! Nar. pjes. stojad. 1, 53.

2. KURJAČINA, f. *kurjačja koža*. — U Vukovu rječniku: vide vučina (vaša da vrijedi i sa ovo značenje).

KURJAČITI, *kurjačim, impf. skitati se tamo i amo po noći (kao kurjak)*. — U naše vrijeme u Dubrovniku (treba dodati da u Dubrovniku riječ kurjak uopće nije poznata).

KURJAČJI, *adj. koji pripada kurjaku, kurjačima*. — *isporedi* kurjački. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (kurjačiji, v. vučiji, ali s dodatkom da je riječ ruska, što je vrlo čudnovato, jer u ruskom postaje od *кыръ, пје-тао*), i u Vukovu (*wolfs-, lupi'*).

a. *uopće*. Tad bi se mogli davli veseliti i kurjačje pisme po paklu pivati. A. J. Knezović 188. Budući da ovca nije u rale kurjačje došla. Đ. Rapić 397. Izvadi iz marame kurjačju dlaku i protre je, a kurjak u jedan put te preda ti. Nar. prip. vuk. 31.

b. *u ovome primjeru (u basni): koji pripada nekome kurjaku*. U to vreme prispe i lisac, i čuje s vrata kurjačju pohvalu. D. Obradović, basne. 19.

c. *kod imena biljaka*.

a) kurjačja jabučica. — *Između rječnika u Vukovu* (kurjačje jabučice, nekaka trava, *art pflanze, herbae genus*). Kurjačja jabučica, *Physalis Alkekengi* L. (Janda). Kurjačje jabučice, *Atropa belladonna* L. *fructus* (Fapković).

b) Kurjačja jagoda (prema *dem. wolfs-beere*), *Paris quadrifolia* L. (I. Sabljar). B. Šulek, im. 187.

1. KURJAČKI, *adj. vidi* kurjačji. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stuličevu (uz kurjačiji) i u Vukovu (vide vučiji).

a. *adj.*

a) *uopće*. Zadajem ti moju kurjačku veru. D. Obradović, basne. 60. Ja sam gledao jednu kurjačku bundu. S. Tekelija. *letopis mat. sr.* 119, 45. Neke opet da bi dete jako bilo provlače ga kroz kurjačke vilice. M. Đ. Miličević, *živ. srb.* 1, 81. Provlače ga (*dijete*) kroz kožu obrezanu od kurjačkih usta (a ta se koža zove, kurjački zev). 1, 81.

b) *kod imena neke biljke*. — U Vukovu rječniku: kurjačka créva (u Srijemu), *wasserhornkraut [wasser-weichkraut]*, *Cerastium aquaticum* [Malachium aquaticum Fr.]. Kurjačka crijeva, češ. kuří střevce, *Cerastium aquaticum* L. (Vuk). B. Šulek, im. 187.

c) *kod mjesnih imena u Srbiji (isporedi i 2. kurjački)*. aa) Kurjačka međa, *mjesto u okrugu vafevskome*. Livada u Kurjačkoj Međi. Sr. nov. 1865. 290. — bb) Kurjačke Rupe, *brdovito mesto u okrugu biogradsakome*. Glasnik. 19, 180. — cc) Kurjačka Rupa, *mjesto u okrugu smederevskome*. Vinograd kod Kurjačke Rupe. Sr. nov. 1868. 105.

b. *adv.* kurjački. Al' eto ti jednoga junaka,

sve kurjački kasa preko poja. Nar. pjes. vuk. 4, 105.

2. KURJAČKI, *adj. koji pripada selu Kurjačama. Kurjačka (opština)*. K. Jovanović 140. — *Vaša da je isto (ako ne pripada pod 1. kurjački) i u ovome imenu mjesnome u okrugu požarevačkome*: Kurjački Put. Niva na Kurjačkom Putu. Sr. nov. 1865. 20.

3. KURJAČKI, *adj. koji pripada selu Kurjaku*. J. Bogdanović.

KURJAČKIŃA, f. *vidi* Kurjačanka. J. Bogdanović.

1. KURJÂK, m. *vuk*. — *Nepoznata postala: nije ni od tur. kürk (vidi kod čurak), ni od qurd (vuk)*. Miklošić je isprva mislio da je od *per. gurg, vuk, tur. kürk, čurak* (die türk. elem. 2, 11), ali se poslije toga odrekao (d. t. el. nachtrag. 1, 73). Đ. Popović piše kod kurjak: Ovo je alanska reč koja se sa još nekoliko reči ovoga sarmatskoga plemena u Srba održala. međutim Turci reku, *kurd'* za kurjak. tur. reči. glasn. 59, 132. *vidi i* kurja. — Od XVII vijeka (moglo bi biti starije, kad bi neke riječi od osnove kurjač amo pripadale) po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Mikišinu (kurjak, vuk, *'lupus'*) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (*'lupo', 'lupus'* s dodatkom da je varvarska riječ 447b), u Bjelostjenčevu (v. vuk), u Stuličevu (kurjak, zvijer, *'lupus'* s dodatkom da je našao u pisca kajkavca Muliha), u Voltigijinu (*'lupo', 'wolf'*), u Vukovu (vide vuk).

a. *u pravome smislu*. Pribivati će kurjak s jašetom. F. Lastrić, test. 207b. Jaše kod kurjaka. ned. 71. Jedno jaše koje ulove kurjaci. A. J. Knezović 138. Mogao bo je poslati mloštvo kurjakova. E. Pavić, ogl. 108. Od kuda se indi on ovome dovuču kao kurjak u ovcarnicu? M. A. Rešković, sat. A6b. Kud ćeš gorjih od tih kurjakova? C5a. Pokazaće se kurjak iz ovca. J. Rajić, pouč. 3, 46. Šume zadržaju kurjakove. A. Tomiković, živ. 4. Oči mu se bjehu usmuntile k'o u gladna u gori kurjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 428. Ja s' ne bojim ni živa kurjaka, a kamoli mrtvi košetina. 3, 392. Biće dosta mesa i gavrantom i u goru selenu kurjaku. 4, 278. Ali Mutap i po mraku vidi kano svjerka kurjak u ponoći. 4, 800. Da Bog da ga saklali kurjaci! Nar. pjes. herc. vuk. 80. Gladan kao kurjak. Nar. posl. vuk. 41. Zabrinuo se kao kurjak u jami. 82. Kao kurjak. (Kaže se zdravu, jaku i okretnu čovjeku). 131. Stidi se kao kurjak u rupi. 295. Kad je bilo oko ponoći, ali kurjaci zauraju a psi zalaju. Nar. prip. vuk. 16. Celu noć su kurjaci po zemlji ispod ne urlikali. 168.

b. *u ovakovijem primjerima (ima ih nekoliko u narodnijem pjesmama) misli se na kurjačju kožu*. Pa pripasa sablju okovanu i prigrnu čurak od kurjaka, a na glavu kapu od kurjaka. Nar. pjes. vuk. 2, 247—248.

c. *u prenesenome smislu, o čefadetu*.

a) *u zlu smislu, čovjek krovolačan, grabljivac*. Oni kurjaci, oni lupeži. F. Lastrić, od' 250. Ugrabljivac, kurjak, razbojnik. A. Kanižlić, kam. 162.

b) *u dobrome smislu, junak*. I povede Prekodrinca Radu, Radivoja, staroga kurjaka, koji dobro puškom biti znađe. Nar. pjes. vuk. 4, 276.

d. *preneseno kao ime nekim drugijem životinjom*.

a) *nekakva riba*. Ima još mnogo imena riba koje nisam mogao dobiti, da ih našao ispitam. evo tih imena: ... kurjak u Smederevu, ... J. Pančić, ribe u srb. 8. Morski kurjak, der kleppfisch, Anarrhichas lupus. G. Lazić 77.

b) vrsta leptira škodljiva za košnice (Galleria mellonella?). Treba čuvati košnice od leptirova koji se zovu kurjaci. F. Đorđević, pčelar. 87.

2. KURJAK, m. ime muško. — Radi -j- *vidi* kod Kurjač. — Na jednome mjestu XIII ili XIV vijeka. Bratijans, Kurjaks, Radins ... Spom. stoj. 12. (oko 1800).

8. KURJAK, m. ime selu u Hrvatskoj u šupaniji ličko-krbavskoj. Razdijel. 42. — *Vidi* i Kurjak-brdo. Bravno u Lici. D. Hirc.

KURJAKOVAC, Kurjakovca, m. mjesno ime. a. pusta u Slavoniji u šupaniji srijemskoj. Razdijel. 145.

b. u Srbiji. a) Kurjakovac, mjesto u okrugu biogradske. Glasnik. 19, 180. — b) Kurjakovac, planina u Kremnima (u okrugu užičke). I. Stojanović.

KURJAKOVIĆ, m. prezime (po ocu Kurjaku, *vidi* 2. Kurjak). — Od XV vijeka, *vidi* u Daničevu rječniku: Kurjakovića, vlastelin kralja Stefana kneza, Grigurb Kurjakovića 1898. M(on. serb). 104. radi -ij- *vidi* 2. Kurjak i Kurjač. — I u naše vrijeme. Kurjaković. Schem. zagr. 1875. 265.

KURJAKUŠE, f. pl. u Vukovu rječniku: vide kurjače.

KURJAT, m. *vidi* kurjatin. — U istoga pisca u kojega ima i kurjatin. Bojanin i kurjat lomi svijes jednako. M. Vetranić 1, 189. Gdje vam su kobile tance izvodile kurjatu vlaškomu. 1, 218.

KURJATIN, m. sefak, tešak (vaša da je prezirno). — *ispoređi* kurjat. — Po svoj je prilici množina: kurjati. — Od novogrč. *kurjatin*, *ispoređi* horjatin i horjat. — U jednoga pisca Dubročanina XVI vijeka. Ali je Bugarin i čestit vladalac, ali je kurjatin potišten takmeno, uboga oca sin, pastijerče najmeno ... M. Vetranić 1, 218.

KURJĀ, adj. koji pripada kuru ili kurima (pječima, kokošima). — Riječ je praslavenska, *ispoređi* stslav. kurii, rus. kypii, češ. kuři, pol. kurzy. — U naše vrijeme u Hrvatskoj, ali samo us neke supstantive kojima daje osobito značenje.

a. kurja vojska, *Parus caudatus* L., neka ptica. Brod na Kupi. D. Hirc.

b. kurji cvijet, neka biljka. Kuri cvit, Helleborus L. (Sabljar, u Skradinu). B. Šulek, im. 186.

c. kurje oko.

a) žul što se na nozi načini od tijesnih čizama, *das hühnerauge*. govori se u Hrvatskoj. F. Iveković, rječn. — Po nemačkoj riječi. — XVIII vijeka u Bjelostjencu rječniku: kurje oko, *oculus gallinae*. v. *anagallis* (*vidi* b)). 2. kurje oko, bradavka, *acrochordon*. v. *myrmecia*.

b) ime biljaka. Kurje oko, rus. курячьи очи (*Anagallis*), 1. *zacynthia*, *cichorium verrucarium* (Bjelostjenac), *Zacyntha verrucosa* Grtn.; 2. *anagallide* (Parčić), *anagallis* (Bjelostjenac, *vidi* kod a)), *Anagallis arvensis* L.; 3. *Strychnos nux vomica* L. (Sabljar); 4. *Helleborus* L. (Sabljar, Moravice). B. Šulek, im. 187.

KURJOŽITĀ (i kurjožitāt), gen. samo kurjožitāti, f. osobina onoga koji je kurjož ili onoga što je kurjožo. — Od tal. *curiosità* i lat. *curiositas* (osnova *curiositat*). — U Dubrovniku od XVII vijeka. P. Budmani. — U ovome primjeru u konkretnome smislu: stvar čudnovata. Imaju meštri pomagat svoje učenike u ono što uče

ostavljajući kurjožitati i stvari bez koristi. I. Držić, nauk. 281.

KURJOŽITĀ (i kurjožitāt), gen. kurjožitāti, f. *vidi* kurjožita. — U jednoga pisca Dalmatinca XVIII vijeka. Za niku velesnanost oliti kurjožita. M. Dobretić 228.

KURJUCĖNE, n. djelo kojijem se kurjuči. — U Vukovu rječniku.

KURJUČIĆ, m. dem. kurjuk. — U Vukovu rječniku.

KURJUČITI, kurjučim, impf. navrtati (cijev pušćanu) na kurjuk. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 8 sing. kurjučf. — U Vukovu rječniku: t. j. pušku ili cijev pušćanu, *den boden des flintenlaufs anschrauben*, *‘fundo instruere telum glandarium’*.

KURJUK, m. rep; (na glavi) pletenica, perčin, kika; oghište na pušci. — Od tur. *kujrak*, rep. — Sva su tri značenja u Vukovu rječniku: 1. *‘der schwanz’*, *‘cauda’*. — 2. *‘der zopf’*, *‘cauda capillorum’*. [vide] kika, cf. pletenica. — 3. (u puške) *‘der boden des flintenlaufs’*, *‘fundus teli glandarii (sclopeti)’*. [vidi 2] oghište, cf. torna, hazna. — U ovijem je primjerima drugo značenje: Te je buli kurjuk raspletala. Pjev. crn. 156b. Djevojčica uz zvonki smijeh upitala u crne kurjake svoje ... Bos. vila. 1886. 55.

KURKOV, adj. u Vukovu rječniku: vide kurikov.

KURKOVINA, f. u Vukovu rječniku: vide [mašjika] kurikovina. Kurkovina, Evonymus europaeus L. (Lasić, Pančić), v. Kurikovina. B. Šulek, im. 187.

KURKUMA, f. *Curcuma longa* L., neka biljka što raste u južnoj Aziji, a is korijena joj se vadi žuta boja. — U Stuličevu rječniku: kurkuma, stabar, *‘curcuma, cyperum indicum’*. — I sama boja. Kurkuma spada među farbe i ocarinuje se u prometu. Zbornik sak. 1885. 118.

KURKUT, m. ime muško (tursko). — U jednoga pisca XVII vijeka. Smionu Kurkut s Ornogorci skače gdi zid niži gleda. I. Gundulić 521.

KURLAGA, m. prezime ili muški nadimak. — XIX vijeka. Neki Vučić Kurlaga iz Stapara. M. Đ. Miličević, srb. 615.

KURLAGIN, adj. koji pripada Kurlagi. Kurlagina krajina. M. Đ. Miličević, srb. 616.

KURLICALICA, f. kao kurlicalo o ženskome čeladetu. J. Bogdanović.

KURLICALO, m. šaljiv nasiv za onog koji sporo ide. *‘Ne šali toga žalosnog kurlicala, jer nikad dokurlicati neće’*. J. Bogdanović.

KURLICĀNE, n. djelo kojijem se kurlica. J. Bogdanović.

KURLICATI, kurlicām, impf. sporo hoditi. — U naše vrijeme u Lici. *‘Vide, kako Vaso kurlica, oće li neće li’*. *‘Ne šali Vase živ u Gospić jer nikad dokurlicati neće’*. J. Bogdanović.

KURLAJ, m. ime planini u Bosni. F. Jukić, zemljop. 27. 78. T. Kovačević, bosn. 84.

KURLAJA, f. *vidi* Kuraj. Pod planinom Kurajom. F. Jukić, zemljop. 28. Pod planinu Kuraju. T. Kovačević, bosn. 85. Kurlaja, planina. Glasnik. 22, 57.

1. KURLĀNE, n. djelo kojijem se kurja. J. Bogdanović.

2. KURLĀNE, n. neka vrst čobanske igre sa štapom. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

1. KURĹATI, kurlām, *impf. vidi kurlicati*. — U naše vrijeme u Lici. 'Vide kako onaj kurja'. J. Bogdanović.

2. KURĹATI, kurlām, *impf. igrati se kurjača*. J. Bogdanović.

KURMIJA, *f. na jednome mjestu u pisca Dubrovanina xvi vijeka; snačene mi nije poznato (pastirski štap?)*. Hodeći po dubravi samjerih gdi hodi Apolo noseći kurmiju u ruci, a prača mu za pasom, i bješe se priobrazio u priliku od pastijera. M. Držić 416.

KURNAČIN, *m. prezime*. — xv vijeka. Juraj Kurnačin. Mon. croat. 49. (1419).

1. KURNĀK, *m. vidi kokošinak, b.* — Postaje od kur. — Ima i u nslovenskome. — Od xviii vijeka u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu (gallinarium, pullaris, pullarium, cors, chors, cohors) gdje se naj prije nahodi, u Jambrešičevu (gallinarium), u Stuličevu (v. kokošinak iz Haddeličeva). Kurnak, ime staji za kokoši. u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

2. KURNĀK, *m. dimnik*. — U naše vrijeme u Lici. 'Proguraj taj kurnak, da lakše dim iz peći ide'. J. Bogdanović.

KURNAVITI, kurnavim, *impf. u Vukovu rječniku: vidi dimiti (n. p. pušedi) s dodatkom da se govori u Crnoj Gori. — vidi 1. kuriti od čega postaje*.

KURNAVLĚNE, *n. djelo kojijem se kurnavi*. — U Vukovu rječniku.

KURONOS, *m. slanutak, slani grah*. — Jmačno od toga što srno ima kao kfun ili nos, a slično je i kokojnoj glavi. — isporodi nslav. noseo. — Samo u Bjelostjenčevu rječniku: 'cicer', i u Voltigijinu: 'cece, civaža', 'suckererbseu'.

KURONA, *m. vir mentulatus*. — U Vukovu rječniku.

KUROPALATA, *m. Κουροπαλάτης, zvao se Mihailo I (Rangavis) cesar visantijski, znači: upravitelj dvora. — U jednoga pisca xvii vijeka. U devetomu viku bijaše Mihailo Kuropalata cesar u Carigradu. K. Pejkić 19.*

KUROPATKA, *f. vidi kuroptva*. — Samo u Stuličevu rječniku s dodatkom da je riječ ruska.

KUOPTVA, *f. jarebica ili skoržula (ili oboje)*. — Osnova je praslavenska, isporodi stslav. kuroptina (meso iste ili slične ptice), rus. kupo, kupa, kuroptva, kuroptka itd., češ. kuroptva, kurotva, kurotev, kuroptva itd., pol. kuroptwa, gornoluž. i donoluž. kurvota. — Vajda da je (kao što i Miklošić misli) složena riječ, u kojoj je prvi dio kur (vidi) a drugi postaje od korijena pvt (vidi kod ptica) što bi značio letjeti. — Samo u Mikašinu rječniku: kuroptva, jareb, jarebica, 'pernice', 'perdix', a iz nega u Stuličevu. — S toga što drugdje nema ove riječi, za mene nije pouzdano: može biti da ju je Mikaša uzeo iz češkoga jezika (isporodi njegovu riječ bobra kod dabar).

KUOPTVICA, *f. dem. kuroptva*. — U Stuličevu rječniku: 'pullus perdiciois'. — Nepouzdano riječ, jer ju je sam Stulli načinio.

KUOPTVINAK, *m. mjesto gdje se hrane kuroptve*. — U Stuličevu rječniku: 'locus alendis perdicioibus'. — Nepouzdano (vidi kod kuroptvica).

KUOPTVINI, *adj. koji pripada kuroptvama*. — U Stuličevu rječniku: 'perdicum'. — Nepouzdano (vidi kod kuroptvica).

KUROSJEMA, *n. pl.? ili Kurosjeme, f. pl.? ili Kurosješi, m. pl.? mjesno ime*. — U rukopisu xiii vijeka, u kojemu ima samo gen. pl. Ku-

rosěmь. Prvoslavь Nemaňa odь Kurosěmь. Starine. 18, 207. (1185 prepis. 1250).

KUROSLLJEP, *m. šeka bijka*. Kuroslijep, Hel-leborus L. (Sabjar, u Karlovcu). B. Šulek, im. 187. — Ima rus. куроcлѣпъ, kao ime za mnogo bijaka, ali među njima nije Helleborus.

KUROSLLJEPNIK, *m. u Stuličevu rječniku: v. drijen s dodatkom da je riječ ruska, a to je куроcлѣпникъ, Cornus sanguinea*. Kuroslipnik, rus. куроcлѣпникъ, cлѣпокурникъ, куроcлѣпъ (Cornus sanguinea), Cornus mascula L. (Petter). B. Šulek, im. 187. ovo će biti po svoj prilici useto iz Stuličeva rječnika.

KURPEZOVA GORICA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Rasdijel. 72.*

KURSA, *f. srlat. cursa, četa, četovače*. — isporodi kursar. — Na jednome mjestu xv vijeka i otale u Daničevu rječniku (kursas, srl. 'cursa, incurso'). Za Olmšane koje (sic) su uhvatili naš brigitint... Pokara(j) ih i ustavi od te kurse. Spom. sr. 1, 185—196. (1416).

KURSAN, *m. gusar (morski)*. — Od tur. kursan, a ovo je od tal. corsaro (isporodi kursar i gusar). — Na jednome mjestu xviii vijeka. Vidismo 2 šajke kursana Vrenski i vratismo se na more, pobegosmo. Glasnik. 81, 807. (1704).

KURSAR, *m. vidi 1. gusar*. — Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničevu (kursars, gledaj gusars). Prišao vs monastirs obrće i velami zapustěvše otz bezbožnyih kursars. Domentijana 60. (Na drugome mjestu u istoj knisi ima gen. pl. kursarij što bi moglo biti od kursars ali i od kursarija (vidi), premda ovoj riječi nema druge potvrde. Isproista mēsto zapustěvše otz bezbožnyih kursarij. 71). Pinezom sasida kursar, gusar i tat. M. Marulić 156. Ne bi ni brode tirali kursari. 157. Čudno robeš ti kursari. I Zanotti, skaz. 8. Gdi me turaka sva moć rije kud god ima na galije i negovi svi kursari. 9. — I sad se govori u Dubrovniku. P. Budmani.

KURSARLIJA, *f. pomorsko četovače, vidi kod kursar*.

KURSIJA, *f. tal. corsia, mjesto prasnio kao put ured galije, a s jedne su i druge strane klupe veslača*. — U Mikašinu rječniku: kursija, put posrjed galije, 'corsia di galera', 'fori'.

KURŠIVAN, kūršivna, *adj. považen (o slovu, pismu, u štampi)*. — Od tal. corsivo, franc. cursif, (nem. cursiv). — U pisaca našega vremena. U bukvaru je nekoliko članaka naštampano kursivnijom slovima. Đ. Daničić u Novi srp. bukvar. (1854). 8.

KURSULA, *m. prezime ili muški nadimak*. Jovan Kursula. M. Đ. Miličević, srp. 335.

KURŠUM, *m. tane, puščano srno, srno iz puške*. — Od tur. kursun, olovo, olovno tane. — U naše vrijeme. Ni parčeta od halina nema. od šta junak ogolio biše? od ornoga praha i olova, jer mu sreća i od Boga daća da ga kuršum nije prefatio. Nar. pjes. juk. 206. Na kuršumim' čador rasniješe. Nar. pjes. vuk. 4, 482. Ne turaju u puške kuršuma. Nar. pjes. hōrm. 1, 22. Kuršum, tane od pištoļa. u Nar. pjes. juk. 620. Krvnički kuršum probi mu junačke prsi. M. Đ. Miličević, pomenik. 2, 183. Grof je dobio kuršum u glavu baš u prvoj vatri. Srp. zora. god. 2, svez. 10, str. 218.

KURŠUMIĆ, *m. dem. kuršum*. Treba... to megre uvalati koliko za jedan kuršum, ... pa taj vruć kuršumić metnuti na ono mēsto odakle je zub izvađen i držati. M. Đ. Miličević, živ. srp. 320.

KURŠUMLIJA, *f. ime varošici u Srbiji u okrugu topličkome*. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 380. — *Postaje od tur. qurşunlu, olovan, vidi naj sadni primjer.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu:* varošica u Srbiji iza Kruševca [u okrugu topličkom]. Na bijelu gradu Kuršumlji, onde bješe Banović Straiha. Nar. pjes. vuk. 3, 54. U ovoj varoši (*Kuršumlji*), ili, boje reći, kod ove varoši u manastiru svetoga Nikole sveti Sava je postavio stolicu jepiskopu topličke jeparhije. kako se to mesto onda zvalo ne znam; sva je prilika da se zvalo 'Toplica'. docnije to se mesto prozvalo 'Bele Crkve', jamačno po dvema belim Nemašnim crkvama... Tada (*god. 1737*) Toplica sva, pa naravno i Bele Crkve, osta pusta... Po svojoj prilici tada se i ime 'Bele Crkve' zaboravilo, i niklo ime 'Kuršumlja', kako neki vele, od toga što je crkva, 'Sveti Nikola' bila pokrivena olovom (kuršumom, *vidi kod kuršum*). M. Đ. Milićević, kraj. srb. 380—381. *vidi i Rad. 49, 128—129.*

KURT, *m. ime muško tursko (vaša da je od tur. qurd, vuk).* — *Trebalo bi da je nominativ Kurat, isporedi oblik u Daničičevu rječniku, ali vidi naj prvi i naj sadni primjer, i isporedi Kurta.* — *U Daničičevu rječniku:* Kurta, brat cara turskoga Selima: 'udavi Selima Kurta i Ahmata i vsjuu bratiju svoju' 1513. (Okáz. pam. šaf. 82. — Kurt balija z ženom svojom. *Starine. 11, 80. (1603).* Priko obraza (*Turčin*) Kurta reže, Memiju u prsi smrtno lupa. I. Gundulić 525. — *Mislim da je u ova dva primjera Kurt ime, ali da je združeno s riječi čehaja kao da je jedna riječ te Kurt-čehaja ili Kurčehaja znači:* Kurt (*koji je*) čehaja. (*Paša*) Kur-čehaji (*Kur kjeahaji*) zapovijeda da s konicim sjahat bude... Kako sjaha Kurt čehaja (*Kurt kjeahaja*)... J. Palmotić 363.

KURTA, *m. ime muško.* — *Ovako se zove u drami xvii vijeka morskii gusar, i jamačno je pisac mislio na tursko ime Kurt. Česera i Kurta. M. Gazarović 58. Murat: Nu na stranu vi hodite, Alija, Kurta i Česera. 69. — U jednome je primjeru Kurta akuzativ kao da je nominativ Kurt. Alija: Najdoh Kurta i Česera od kad jih se sfud naizkakh. 68.*

KURTAGIĆ, *m. prezime.* — *Od Kurt-aga kojemu nema potvrde. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Uhodit Kurtagića dvore. Pjev. crn. 154a. Ode... na bijele Kurtagića dvore. 63b.*

1. **KÜRTALÂ**, *interj. uzvik s dva različna značenja.* — *U Vukovu rječniku: a) kad se raduje da je kakav nepovoljan posao prošao. cf. aratos. — b) kad koji vidi prije onoga koji je na kurtali (vidi 2. kurtala) da je jedek gdje zapleo, onda mu viču: 'kürtalâ! — U jednoga je i u drugoga ista osnova kao u kurtalisati.*

2. **KÜRTALA**, *f. vidi u Vukovu rječniku:* kad se lađa vuče, onda onaj koji je na kurtali ide pored jedeka, te gleda da ne bi gdje za što zapleo, i ako bi zapleo da ga odapne. — *Mislim da postaje od 1. kurtala, b).*

KURTALIĆ, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 29.*

KURTALISATI, *kurtalıšm, pf. izbaviti, oprostiti, osloboditi, spasti. — isporedi kurtarisati. — Od tur. qurtarmaq, pass. i refleks.: qurtulmaq. — Meni se čini da za aktivno značenje češće se nalazi kurtarisati, a za refleksivno kurtalisati, što bi odgovaralo turskijem oblicima. — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing.: kurtalıš. — Od xviii*

vijeka (ali vidi i kurtelišiti), a između rječnika u Vukovu (koga, čega, befreien, 'libero').

1. *aktivno.*

a. *u značenju sprieda kazanome.* Te nabreknu onog hrta žuta, doke svoju kurtalisa jubu. Nar. pjes. vuk. 2, 286. Bržaj, Uso, kurtališi Usa! 4, 429.

b. *značenje je refleksivno kao kod 2. (Sudnik) osudi da oni obješenak ide tri dana po onome mjestu s ličinom oko vrata, koje obješenak radosno izvrši kad je od smrti kurtalisao.* Nar. prip. vrčev. 7. — *Može značiti i: ostati živ, prebojeti.* Rajin junac probode kadijinog u hokove. Prepane se raja, jer vide da junac kadijin neće kurtalisati. Nar. prip. vrčev. 103.

2. *sa se, refleksivno. — I između rječnika u Vukovu (koga, čega, los werden, 'liberor', cf. oprostiti se: Jedva sam ga se kurtalisao). Da bi se kurtalisala i ona i dite. Glasnik. II, 3, 128. (1709). Iz tamnice kurtalisao se. J. Rajić, pouč. 3, 91. Kurtalisati se jedan put krkovni ljudi. D. Obradović, živ. 98. Nek sam gleda kako će ga se kurtalisati. basno. 123. Ako si rad da ga se kurtališeš. Nar. prip. vuk. 46. Kako će ga se kurtalisati. Nar. prip. bos. 1, 65. Oni privole, samo da ga se što prije kurtališu. Nar. prip. tord. 83. Oni bi se kurtalisali smrti. Bos. vila. 1886. 59.*

KURTALISAVATI, *kurtalıšvām, impf. kurtalisati. — U naše vrijeme. Tenečar (se) čistio, to jest: od dela i netistoće kurtalisavao. Đ. Popović, poznav. robe. 116.*

KURTARISATI, *kurtarıšēm, pf. vidi kurtalisati. — U naše vrijeme.*

1. *aktivno.*

a. *vidi kurtarisati, 1, a. Samo me ove nakarade (kobile) kurtariši. Nar. pjes. hörm. 1, 580. Da mu pomognu kurtarisati magarca iz kala. Magaz. 1868. 58. Bože! kurtariši me od ove nesrećne žene. Nar. prip. vrčev. 85. Kad je Hak-tal (svemogućii) naredio Noju da ogradi jednu veliku lađu i naredio mu šta će u lađi od potopa kurtarisati, odgovori mu Noje... 96. Prekide onaj konop i kurtarisa psa od smrti. 105. I jedva ga živa kurtarišu od mededa. 120. Daruje popu 10 para što ga je grijeha kurtarisao. 154.*

b. *vidi kurtarisati, 1, b. U to dođoše lovci te nas okoliše, nega ubiše, a ja jedva živ kurtarisah. Nar. prip. vrčev. 192. Vidiš i sam da si više u grobu no u domu, i sva je prilika da češ ovoga puta kurtarisati (prebojeti). V. Vrčević, igre. 19.*

2. *sa se, refleksivno.* Valaj ću se ja jedanput kurtarisati te svesebe. Nar. bl. mehm. beg. kap. 322. Dali ne znate, da su mene tri žene u zemlji i jedva sam ih se kurtarisao? Nar. prip. vrčev. 49. Izvadi nož, da se napasnika kurtariše. Pravdonoša. 1851. 8.

KURTARIŠ, *m. utočište: 'Nemaš kurtariša', ital. 'scampo'. M. Pavlinović. — Postaje od kurtarisati.*

KURTAŠT, *adj. okrišen, okušen, kus. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu ('colurus') gdje se naj prije nahodi. Tako se govori i 'kurtasta' (kokoš); 'curtus'. F. Kurelac, dom. živ. 53.*

KURT-ČEHAJA, *vidi kod Kurt na kraju.*

KURTELIŠITI, *kurtelišim, pf. vidi kurtalisati. — Na jednome mjestu xvii vijeka (govori Turčin), gdje ima dativ mj. genetiva. Već se poderviših Bogu velikomu, ter se kurteliših već grihu svakomu. I. T. Mrnavić, osm. 142.*

KURTELOŠKA, *f.* vrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 187.

KURTESEV, *adj.* kod imena mjesta, vidi u *Daničičevu rječniku*: Kurtesev, između ostalog što je imala crkva treskavačka bješe i, čuva Kurteseva u Vincehu. G(lasnik). 13, 375. — *Kao da je posesivni adj. od nekakva imena* (Kurtse?), ali je nejasno -e- u nastavku.

KURTIĆ, *m. prezime*. — Od xvi vijeka. Kašpara Kurtića. Mon. croat. 288. (1587). Vино piju dva Kurtića mlada, dva Kurtića, dva brata rođena, š njima pije Boitić-Alilo, pa se Alil pred Kurtići vali: „Čujete li, dva Kurtića mlada?“ Nar. pjes. vuk. 3, 254. Arandel Kurtić. Rat. 349.

KURTIN POTOK, *m. ime mjesta u Srbiji u okrugu kneževackome*. Zabran u Kurtin Potok. Sr. nov. 1873. 615.

KURT-OGLIJA, *f. ime (tursko, vidi Kurt, a oglija od tur. ogul, sin) mahali u gradu Vranju u Srbiji za tursko doba*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 300.

KURTOVA KOSA, *f. planina u Kremnima (u okrugu užičkome u Srbiji)*. I. Stojanović.

KURTOV DO, *m. ime zaseoku u Hercegovini*. Statist. bosn. 121.

KURTOVIĆ, *m. prezime*. — Od xviii vijeka. Maksima Kurtovića iz Trebiña u Ercegovini. D. Obradović, basne. 345. Stevan Kurtović. Nar. pjes. petr. 1, 352 (među predbrojnicima).

KURTOVINA, *f. ime zaseoku u Bosni u okrugu travničkome*. Razdijel. 76.

KURTUSI, *m. pl. u Daničičevu rječniku* (3, 397): Kurtusi, selo koje je car Lazar dao Ravanici: „Kurtusii“. Sr. letop. 1847. 4, 49. (1881).

KURTUŠA, *f. u narodnoj poslovice bosanskoj kao da je ime žensko*. Smeo se kao Kurtuša, kad je darove dijelila. Nar. bl. mehm. beg kap. 216. 399.

KURUC, *m. vidi u Daničičevu rječniku*: kuruc, u Mađara se „kuruczok“ zvahu seljaci koji su se 1514 pobunili na vlastel, pa tako koji se i poslije buniše: „Behu izišli kuruci u Tokaj, i poraziše i Nemci“ 1697. (Okáz. pam. šaf). 88. cf. krstuš. — 1707. Jozev cesar mir učini s kurucami. Glasnik. 20, 10. (xviii vijek). — *Riječ postaje od lat. crux, jer prije one prve bune seljaci bijahu primili na se krst da se bore s Turcima, isporodi krstuš*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka kao da znači: vojnik, može biti konanik*. Viče Salko frajta iz doline: „Ne daj sela, niko ne pogine“. Jozo dakle s dvanaest vojnika, a kuruca stotina konika na ne udri, iz sela protira, i kapralstvo junački dobiva. Š. Stefanac 7. Žagruše se tad prajzki kuruci. 11. Neg se svaki od kuruca boji. 99. — *U naše vrijeme u Lici: naziv za malena čojka*. „A de je onaj žalosni kuruc još za ženitbu?“ J. Bogdanović.

KURUNDIJA, *f. u narodnoj zagoneci*: Miš se peče uz kutiju niz kutiju, kite bere, kite veže, pendije, kurundije, prstom perom romajlije. odgonetljaj: mrnar. Nar. zag. nov. 13.

KURUŠAG, *m. ustanak, buna*. — *Postaje od mag. kurušag*. — *U rukopisu xviii vijeka pisanome jezikom miješanijem s ruskocrkvenijem*. 1700. Nasta kurušag mađarski. vostaše Mađari vojevati na cesara Leopolda, i byst kurušag 6 lěts. Glasnik. 20, 10.

KURUZA, *f. vidi kukuruz*. Kuruza, Zea mays L. (u Zagrebu), v. Kukuruz. B. Šulek, im. 187.

— *S nekijem pridjevom ima drukčije značenje*. Kuruza kačina ili kačja, Arum L. (Sabjar, u Zagrebu), v. Kačja kuruza. B. Šulek, im. 187.

KURUZÊB, *m. vrh kamenit više Cerovog Dola u Zrmači u Lici*. M. Medić.

KURUZOVINA, *f. batvo kuruza*. Suša. Lepoglava. D. Hirc.

KURVA, *f. meretrix, mulier omnibus proposita*. — *Riječ je narodna, ali nije pristojna, za to se u nekijeh pisacu zamjenjuje riječju bludnica (vidi)*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. kûrâvâ*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kurva, rus. курва, češ. kurva, pol. kurwa*. — *Srodno je s stonem. huora, novem. hure, anglosaks. hōre, stnord. hōra, pa može biti i s grč. κόρη (između ρ i η ispalo je F), djevojka, jon. κόρη, dor. κόρη, tesalski κόρη*. — *Između rječnika u Mikajinu* (kurva, zla žena, meretrix, scortum, lupa, peller, succuba, concubina, focaria), u *Belinu* (bagascia, puttana abietta e sfacciata, scortum 124b; meretrix, donna di mal affare, meretrix 482b), u *Bjelostjencu* (kurva, kurba, bludnica, nečistnica, proseda, meretrix, scortum, postribulum, upupa, lupa, corpus meritorium v. hotmica), u *Jambršićevu* (meretrix, scortum), u *Stulićevu* (meretrix), u *Voltigijinu* (kurva, kurba, bagascia, puttana, cantoniera, hure), u *Vukovu* (die hure, impudica, meretrix). — *Po sjeverosapadnijem krajevima i u Slovenaca često se govori i piše kûrba*. mislim da je tome usruk što, kao nepristopnu riječ, nije se htjelo izgovoriti je baš onako kako glasi (isporodi grepti, a, h)). naj stariji je primjer xvi vijeka (vidi kod a, b)), a između rječnika nalazi se u *Vrančićevu* (meretrix; scortum), u *Bjelostjencu* (kod kurva), u *Voltigijinu* (kod kurva).

a. u značenju sprijeda kazanome. a) kurva. Reći ženi dobroj „zla žena, kurvo“ grijeh je. A. Komulović 20. Jesi kako jedna žena kurva, i sagrišuće bez stida. M. Radnić 21b. Učini se kurva očita. P. Posilović, nasl. 83a. U ubgu mudros a u kurvi ljepos a u bastahu jakos nije vrijedna dlaku. (D). Poslov. danič. Ukazuju glas od zaručnice a kurve su očita. S. Margitić, fala. 215. Babilonija kurva i lažibogom služba crkva. I. Velikanović, uput. 1, 258. Naslađenja nepoštena i bludna ovoga svita, kako naj veća kurva, uživa. prik. 35. Kao kurva i kurvar a ne kao muž i žena. M. Dobretić 531. Nisam zlato, da me sažete; nit' sam kurva, da me proterate; već sam junak, da me obesite o zlu drvu, devojačkom grlu. Nar. pjes. vuk. 1, 397. Nu ako ti nije majka kurva, ti okupi sve Bjelopavliće. 4, 108. Kad je vidje, pomisli da je kurva. Đ. Daničić, 1mojs. 38, 15. Pak mi zaprijeti da će mi nos kao kurvi (da oprostite) osjeći. Pravdonoša. 1852. 8. — *Radi ova tri primjera vidi kurvić*, 2. kopile, 2. koplan. Bojati se Janković-Stojana, jer je Stojan od kurve kopile. Nar. pjes. vuk. 3, 260. Bre kurva mu stara majka bila! 3, 426. A kakva je! rodila je kurva! 4, 62. — b) kurba. Očitnici i kurbe. Ant. Dalm., nov. tešt. 82b. matth. 21, 31. Osujenje one velike kurbe. 2, 198b. apoc. 17, 1. Ova kurba svojimi čarami umorila jest knezova sina. F. Vrančić, živ. 96. Tak divojka oskrušena il' je kurba il' je žena. P. Vitezović, cvit. 119. Kurba žena, muž pijanac gusto vrše u hiži tanac. 149. Kurbi nisu drage žene, niti kurbe, nit' poštene. 167. Ne znate li da tilisa vaša uđa su Krstova? uzimajuć dakle uđa Krstova, činit ću uđa kurbe? na daleko budi. Blago turl. 2, 136. paul. 1cor. 6, 16. Kurbe imaju biti pedipsanc. A. d. Costa 2, 170.

Kurbe sinu, banović Mijat. Nar. pjes. istr. 1, 54.

b. kao psovka ženskoj, kod čega se može i ne misliti na pravo snačenje. Priđrži mi, seko, ovo kopile, da se one kurve napsujem. Nar. posl. vuk. 262. — *Kod toga se može istaknuti da se govori o lukavome i laživome i neujernome ženskomu čeljadetu.* Poručuje Osman-age majka: „Kurvo kučko, lijepa djevojko! ne bijeli lica, ne rumeni, ne mami mi sina Osman-age“. Nar. pjes. vuk. 1, 371. Kad bi vreme da se mladi sastanu, rastavi ih kurva kučka Budimka. 1, 401. Nuto kurve mlade Vidosave! kad izdade ovakog junaka koga danas u svijetu nema, toli mene sjutra izdat neće! 2, 114.

c. prenosi se često kao psovka na muško čeljade, ističući osobito, kao kod ženskoga, lukavost, laživost, nejeru. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Vukovu* (auch als schimpfwort gegen männer, mendax, perfidum scortum). To je kurva i giganovič, njegove laži ne slušajte. Starine. 11, 97. (oko 1655). Kurve jedne devet Jugovića sve carevo prodadoše pivo i carevu haznu zatomiše. Nar. pjes. vuk. 2, 206. Staše Marka nazivati kurvom: „Kurvo jedna, Kraljeviću Marko! ti li posta drugi car na zemlji da otimješ roble od Arapa?“ 2, 374. Al' govori bolani Dojčine: „Isid', kurvo, crni Arapine! izidi mi na mejdan junački“. 2, 466. Ono j' kurva od Avale Porča: dana nema, kad se ne privlači i po jednog roba ne odvođi. 2, 589. Zašto, kurvo, Golotrbe Ivo, tuđe ime ti uzimaš na se, te ti mamiš Turkinde djevojke? 3, 101. Kurvo jedna, od Zadra Todore! stani malo da jeglenišemo, ti čiju ćeš odvesti djevojku na sramotu svim krajišnicima. 3, 162. Al' je Tale zapazio kurva a baš sestru Janković-Stojana, jal' j' odvesti, jali glavu smesti. 3, 257. Vid'te kurvo, Lakić-Huseina, đe ispusti crna kaurina! 3, 346. Kučko kurvo, sužan-Milutine! 3, 403. Kurvo kučko, Seški kapetane! 3, 423. De si, Šujo, oigledna kurvo, koji meri o nevjeri radiš? 4, 492. — *(isporedi naj zadnji primjer).* Rusu nemu ods'jecite glavu, da mi kurva posle ne dosadi. 3, 90. Onda stade paša besjediti: „Gledaj kurve, jednog čobanina, do je došo da izgubi glavu! da otkupi roba od junaka!“ 3, 93. Nalož'te mu vatru na prsima, hoće li se pomaknuti, kurva. 3, 359. Bre nemojte zakopat kurve, već ga bac'te u debelo more. 3, 361. — *Može i ne biti svagda u zlome smislu, jer se govori gotovo kao od šale i mila.* Još ga kada l'jepo svjetovala: „Kurvo jedna, Božanoviću! kada dođeš među moju mobu, što je staro polubi u ruku, što je mlado u šećerna usta a djevojke pod derdan u grlo“. To je kurva za savjet primio... Al' povika prošena djevojka: „Mobarice, moje drugarice! udrite ga kolom i dilčikom, to je kurva Božanoviću“. Nar. pjes. vuk. 1, 567—568. *u ovome primjeru drugi put kurva nije subjekat nego se misli on a kurva se pridaje ovome (isporedi četiri primjera prije ovoga).*

d. concubina, suložnica. Kralju Baltasaru dođe pokaranje od Boga, jer pijaše iz suda crkovni on i njegove sluge i kurve. I. Ančić, ogl. 83. Kad čujemo da je koji crkovač beneficijant na smrti imao svoje vlastite jaspere, toliku bi mi žalost zadala njegova smrt koliko da umre u kući vlastite kurve; jer jednako scijenim crkavnoga čovika osuđena, koji skupla blago svitovne od dobara crkovni koliko koji drži kurve. 105. Sardanapal i Ninevija, koji su se među kurvama satarili. J. Rajić, pouč. 3, 91.

e. adultera, vidi preljubočnica. — *U jednoga pisca XVIII vijeka.* Ovom pleća okrećeš kako

kurva svomu zaručniku pravom („Dorsum ei vertis ut adultera sponso“. 88b). F. Lastrić, test. 114b. Okrenuvši pleća k meni, kao kurva svomu zaručniku („Verso mihi dorso ut adultera sponso suo“. 139a). 160b.

f. u Vukovu rječniku³: [kurva u kartama — dama. — Marginalija kod ove riječi u I. izdanju]. — vidi 1. kraljica, d.

g. kupa oraha koju djeca ni odovud ni odonud ne pogode. Kurvu obično kite t. j. među opet svaki pored nje po jednu pa na novo biju. I. Pavlović iz Srbije.

KURVALUK, m. vidi kurvarstvo. — *isporedi kurvarluk.* — *Postaje od kurva turskijem nastavkom luk.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani.

1. KURVÂNE, n. djelo kojijem ko kûrvâ. — *Između rječnika u Vukovu* („das hurenartige benehmen“, „mores meretricii“).

2. KURVÂNE, n. djelo kojijem se ko kûrvâ. — *U Vukovu rječniku*: „das huren“, „scortatio“. Kakav mir, dok je tolikoga kurvaša Jezaveje matere tvoje? Đ. Daničić, 2car. 9, 22.

KURVÂNSKI, adj. vidi kurvarski. — *U naše vrijeme u Lici.* „Ne ženi se od kurvaškog plećiva“. „Ne ženi se od kurvaške trage“. „Ne ženi se od kurvaškog soja“. „Ne ženi se od kurvaške pasmine“. J. Bogdanović.

KURVÂR, kurvára, m. scortator. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslav. kurvar, češ. kurvár.* — *Radi oblika kurbár vidi kod kurva.* — *Između rječnika u Mikaljinu* (kurvar, koji hodi po ženah, „scortator“), u Belinu („ohi prattica con meretrici“, „scortator“ 483a), u Bjelostjenčevu: v. kurviš (ove riječi nema na nesinome mjestu); u Stuličevu („ganeo, scortator“), u Voltigijinu („puttaniere“, „hurer“), u Vukovu („der hurer“, „scortator“).

a. uopće. a) s -v-. Svi oholi, svi kurvari, svi priljubodijevci, ... svi su ovi sluge djavaoske. M. Divković, bes. 22b. S ajdučinami i kurvarim. I. Ančić, ogl. 145. Govorim i od ohologa, od kurvara i od nenavidioća. P. Posilović, nasl. 18a. Kurvari počeoše u čistoći živiti. S. Margitić, fala. 29. Kurvari idu gdi su bludnice. 253. Koji su kurvari oli znano drže hotnice. Ant. Kadčić 312. Kurvar oli je očiti oli skroviti. 526. Nečisti kurvari. I. Velikanović, uput. 3, 157. Kurvari očiti, bludnici i prilubodivci. M. Dobretić 304. Kao kurva i kurvar a ne kao muž i žena. 531. Sveta mati crkva imade vlast i kripot odrišiti kurvare, psovače, ubojice... Đ. Rapić 370. Pisah vam u poslanici da se ne miješate s kurvarima. Vuk, pavl. 1cor. 5, 9. — b) s -b-. Da obikujete reći da ne potribuje da on takof pop bude jedan opijavac, jedan kurbar, ... Starine. 17, 235. (1555). Nijedan kurbar ni idolom služeći... neta posesti diđine kraljstva Božjega. Postila. t1a. Ni protivla bludnakom ni kurbarom. A. d. Costa 2, 169.

b. adulter, vidi kurva, e. Skupština židinska, okrenuvši mu pleća, kako kurva zaručniku, s kurvarom se Barabanom na oči njegove grli („synagoga dorsum illi vertit, sicut sponso suo adultera, et amplectit adulterum Barabbam“ 88b). F. Lastrić, test. 115a. Lubi se, grli i ostala nepošteña čini s jednim kurvarom. ned. 11.

KURVÂRAC, kurvárca, m. vidi kurvar. — *Na jednome mjestu XVII vijeka.* Ohoci, lakomei i kurvarci. M. Divković, bes. 195b. — *I u Stuličevu rječniku*: v. kurvarić, gdje je shvaćeno kao dem. kurvar.

KURVARAN, kurvarna, adj. od kojega ima

samo komp.: kurvarniji u jednome rukopisu xvii(?) vijeka (mj. vuhovit), vidi kurvariv. Kurvarnije imao oči (tvoj vojno) i prihvata tuđe lade. A. Čubranović 145.

KURVARENE, n. djelo kojijem se kurvari. — U Stuličevu rječniku.

KURVAREV, adj. koji pripada kurvaru. — Ispoređi kurvarov. — U Vukovu rječniku: 'des hurers', 'scortatoris'.

KURVARICA, f. u rukopnoj šali mješte kuvarica (kuvarica). — U Vukovu rječniku: 'komische und zweideutige verhunzung der' kuvarica, 'comice pro' kuvarica.

KURVARIĆ, m. dem. kurvar. — Samo u Stuličevu rječniku: 'scortator, dim.'.

KURVARIJA, f. vidi kurvarstvo. — Postaje od kurvar talijanskijem nastavkom ja. — Od xvi vijeka (u primjeru: kurbarija, vidi kod kurva), a između rječnika u Bjelostjencevu (kurvarijsa, bludovaše, scortatio, meretricia vita, meretricia disciplina, pellicitas, concubinatus), u Stuličevu (scortatus, meretricium 'iz Haddeličeva), u Voltigijinu (puttaneria, puttaneggio, puttanesimo, 'hurerey'). Vinom ne kurbarije. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 198b. apoc. 17, 2.

KURVARINA, f. augm. kurvar. Da ne ždere mnogo vina i da nije kurvarina (radin). V. Došen 121b.

KURVARIŠKI, adj. koji pripada kurvarištu. — Samo u Stuličevu rječniku: 'lupanaris'.

KURVARIŠTE, n. samo u Stuličevu rječniku: 'lupanar'.

KURVARIŠTVO, n. u Stuličevu rječniku uz kurvarište. — sasvim nepouzđano.

KURVARIȚI, kŭrvārīti, impf. živjeti kao kurva ili kao kurvar. — U Bjelostjencevu rječniku: kurvarim, z telom trgujem, prodajem telo 'meretricor, scortor, lupor, meretricium exerceo, cum scorto libere volutor', i u Stuličevu: v. kurviti. — Sa značenjem aktivnijem (živjeti kao kurva) ima refleksivno kurvariti se u Voltigijinu rječniku: 'puttaneggiare, squaldrinare' 'huren, hurerey treiben'.

KURVARIV, adj. koji je kao u kurvara ili uprav u kurve (laživ). — Ispoređi kurvaran. — Na jednome mjestu xvi vijeka (ispoređi vuhovit). Kurvarivi ima oči (vojno), i prihvata tuđe lade, od tebe se noću krađe. M. Pelegrinović 177.

KURVÄRLUK, m. kurvarstvo. — Ispoređi kurvaluk. — Postaje od kurvar nastavkom luk. — Na jednome mjestu xviii vijeka. Požeješe puteno i kurvarluk. Đ. Rapić 862.

KURVÄRNICA, f. lupanar. — U Bjelostjencevu rječniku: v. kurvinski stan (kod kurvinski); u Stuličevu: v. kurvarište; u Voltigijinu: 'lupanare, bordello', 'hurenhaus'.

KURVÁROV, adj. vidi kurvarov. — Između rječnika u Vukovu. I oko kurvarovo pazi na sumrak. Đ. Daničić, jov. 24, 15.

KURVÁRSKI, adj. koji pripada kurvama (premda riječ postaje od kurvar). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (di, o da meretrice', 'meretricius' 482b), u Stuličevu (v. kurvski), u Vukovu ('huren-', 'meretricius').

a. adj. Ima glavu bolesnu i čelo kurvarsko, oči ohole, uši gluhe, ... P. Posilović, nasl. 47b. Malo je kurvarškoga pira. (D). Poslov. danič. Kurvarski stan, 'postribolo', 'lupanar'. A. d. Bella, rječn. 576b. Kurvarska ulica, 'luogo dove stanno le meretrice', 'lupanar'. 483a. Na kurvarsku, da

meretrice, avv.', 'meretricio more'. 482b. Nakićenem ne malo kurvarskim. I. Velikanović, uput. 8, 208. U našoj kući dućan otvori i učini stan kurvarski. prik. 71. I pokvari kuće kurvarske koje bijahu u domu Gospodnjem. Đ. Daničić, 2car. 23, 7. Očima svojim kurvarskim. jezek. 6, 9.

b. adv. kŭrvārski. — Između rječnika u Belinu (da meretrice', 'meretricio more' 482b) i u Vukovu: ubio ga kurvarski, t. j. iz prijave (meuchelmörderisch'). Nije li onda, kada je kurvarski nakititi, Jehu kraja od Boga pomazata, na nešto zazivala dilo? Đ. Rapić 115. Ti kurvarski ne bi pobjegao. Nar. pjes. herc. vuk. 74.

KURVÁRSTVO, n. scortatio, fornicatio, adulterium; mores meretricii. — Radi oblika kurbárstvo vidi kod kurva. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (pollicatus, concubinatus'), u Belinu (arte o vita di meretrice', 'meretricium' 482b), u Stuličevu (v. kurvarene), u Vukovu ('hurerei', 'scortatio').

a. u prvome, širem smislu. a) s -v-. Koji su ožoheni i udani, tere meu sobom vjerno živu ne idući po kurvarstvu. M. Divković, bes. 119b. Počeli su ljudi krasti, kurvarstvo činiti, ... 204a. Iz srca od istine izode ... kurvarstva, ... I Ančić, ogl. 96. Koji su u kurvarstvu očitom vrat. 219. Danas svijet gine od kurvarstva i priľubodinstva. S. Margitić, fala. 221. Koji će se poroditi u Babiloniji ne od roditelja zakoniti nego s pritrusom vražijom po kurvarstvu iliti priľubodinstvu. F. Lastrić, ned. 1. Iz srca izode misli sle, ubojstva, kurvarstva, priľubodinstva, krađe. 145. Kurvarstvo nije drugo neg jedno svakčasno puteno sagrišene. Ant. Kadčić 526. Otkud su proizišla kurvarstva? J. Rajić, pouč. 8, 18. Očita su dila tilesna, kakono su kurvarstvo, nečistoća, nestidljivost, ... B. Leaković, gov. 170. Jer iznutra iz srca ljudskoga izlaze misli zle, preľube, kurvarstva, ubistva, ... Vuk, mar. 7, 21. — b) s -b-. Bludnost priprostita, kurbarstvo, oskvrnutje divičansko. A. d. Costa 2, 169.

b. u drugome, užemu smislu (samo o žen-skome). Evo žena koja bijaše čudo od kurvarstva. S. Margitić, fala. 44. Staviti kojugod na zao život, na kurvarstvo, 'far che una diventi meretrice', 'aliquam prostituere'. A. d. Bella, rječn. 489a.

KURVÁRSTVOVATI, kurvarstvujem, impf. samo u Stuličevu rječniku: 'scortari'.

KURVASTVO, n. vidi kurvarstvo. — Na dva mjesta u jednoga pisca xviii vijeka (vaľa da nije štamparska pogreška). Koji su laľljivije bogova svojije kurvarstva poštovali. F. Lastrić, test. 396a. svet. 122a.

1. KŮRVATI, kŭrvām, impf. raditi kao kurva (lagati). — U Vukovu rječniku: 'wie eine hure sich betragen, lügen', 'meretricio more se gerere'.

2. KŮRVATI, kŭrvām, impf. činiti da nešto (objekat) bude kao kurva. — Na jednome mjestu xvii vijeka (u prenesenome smislu). Reći meni: da jedan majstor upenga jednu lijepu figuru, i da ti dovedeš drugoga majstora, i da ti počne svrhu one figure peňgati, a ne umijujući upeňgati ni kako je prvi majstor upeňgao, ne bi li se veoma rasrdio i razgnijevio prvi majstor vidjevši gdi mu drugi kurvaju majstoriju? Nemoj dakle odmetati pisma i prilike Boľže, a uzimati priliku kurvarsku, zašto tko kurva i pogrđuje priliku i peňgu Boľžu vele težak grijeh čini. M. Divković, bes. 284—285.

8. KŪRVATI, kŭrvām, *impf.* vidi kurvariti i kurvati se. — Na jednom mjestu xvi vijeka (kur-bati, vidi kod kurva). „S ku su kralji zemaljski lotrovali“. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 198b. apoc. 17, 2. (na strani kod „lotrovali“ stoji „kurbali“. Đ. Daničić).

KŪRVATI SE, kŭrvām se, *impf.* quaestum corporis facere; scortari. — Od xvii vijeka.

a. u užemu smislu, živjeti kao kurva, biti kurva. Jao onoj koja se pode kurvati po sli dila s djavolom. I Anđić, vrat. 51. Kurvala si se. Đ. Daničić, jezek. 16, 16.

b. živjeti kao kurvar, biti kurvar. — Ismeđu rječnika u Vukovu („huren“, „scortor“). Da smo se dali na stvari svitovne i počnemo se kurvat svijetom. S. Margitić, fala. 224.

KURVENDA, f. lupanar; meretrix.

a. u prvome značenju u Bjelostjencevu rječniku: „ganea, ganeum“. — isporodi kurventa.

b. u drugome značenju. I potroši s kurvendami. V. Došen 121b.

KURVENTA, f. u Stuličevu rječniku: „prostibulum“ iz Habelićeva u kojemu je značenje: „ganea, ganeum“. — isporodi kurvenda, a.

KURVETINA, f. *augm.* kurva. — Radi oblika kurbetina vidi kod kurva. — Od xvii vijeka (vidi kod b)). a) s -v-. — Ismeđu rječnika u Stuličevu („scortum“) i u Vukovu (*augm.* v. kurva). Ovakom ljubavju ljube se i kurvetine. J. Filipović 3, 255b. Dakle si ti bila nikakva kurvetina, bludnica i malo dobra ženska glava. M. Dobretić 442. Čerka ti je kurvetina. Nar. pjes. krasid. 1, 189. — b) s -b-. — Ismeđu rječnika u Belinu („bagascia, puttana abietta e sfacciata“, „scortum“ 124b) i u Voltigijinu („puttanaccia, squaldrina“, „garstige hure“). Gdi je žena kurbetina, mora biti muž rođina. P. Vitezović, cvit. 149. Kurbetina, meretrix. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 53.

KŪRVICA, f. *dem.* kurva. — U Belinu rječniku: „meretricetta“, „meretricula“ 488a; u Bjelostjencevu: „meretricula“; u Stuličevu: „meretricula, scortillum“; u Voltigijinu: „puttanina, puttanella“, „eine kleine hure“; u Vukovu: *dim.* v. kurva (u Srijemu kurvica).

KŪRVIĆ, m. kurvin sin, kopilan; nije svagda pogrdna riječ kad se kome ili o kome kaže u prenesenom smislu. — isporodi 2. kopilan, b, i 2. kopile, b. — Postaje od kurva nastavkom ić kao i druga patronimička imena od substantiva na a (muških i ženskih). — Radi oblika kŭrbic (kod c) vidi kod kurva. — Od xvi vijeka (vidi e), a između rječnika u Vukovu (1. „der hurensohn“, „spurius“. — 2. „ein tüchtiger kerl“, „nebulo“. cf. kopile).

a. u ovijem primjerima može biti pogrdna riječ, premda se i u nima može misliti na značenje kod b. Sve ti, bane, ljubia poharala sa kurvičem Dukom Hercegovcem. Nar. pjes. vuk. 2, 175. Mene hoće sirota kleti: „Gle kurvica Kraljevića Marka! oni su mu dvori izgoreli, a ovi mu pusti ostanuli!“ 2, 369. Stan, kurviču, Grčiću Manojlo! lasno j' s decom mejdan dije-liti, no pričekaj deli Radivoja. 3, 80. O kurviču, Đoko Petroviču, de si danas? nide te ne bilo! 4, 810.

b. u ovijem se primjerima ističe značenje kao kod c, ali opet prema čeladetu što je mrsko, te može biti ujedno i pogrdna. Kog t' je žao, ne šalji ga onde, jer je kurvić Vatica Stjepane, hoće onde mlogi ostanuti. Nar. pjes. vuk. 8, 90. Aman, pašo! vidi ni zuluma od kurvića majstora Manojla. evo danas tri godine dana kako se je

kurvić odmetnuo hajdukovat gore po planina. 8, 328. De im nije s mirom prolaziti... od kurvića Kostreš-harambaše. 8, 328.

c. riječ nije pogrdna nego znači ili lukavo ili junačko, svakako važno, momče. Lijepo ga je kurvić poslušajo. Nar. pjes. bog. 824. Vešto kurvić nišangija beše. Nar. pjes. vuk. 3, 427. — S -b-. Od kurbića od Seña Ivana prosi kćerice dužda mnotačkoga. Nar. pjes. istr. 1, 68.

d. u ovome primjeru može biti da se kaže uz neko žaljenje. Bre, kurviču, Jurišiću Janko! neću tebe pare ni dinara. Nar. pjes. vuk. 2, 320. — jamačno je tako u ovome primjeru gdje se ne kaže o čovjeku nego o gradu: Stade igrat smija Lastavicu (koša), koliko je neha razlutila, u Pri-srenu istrila kaldrmu i Prizrena redom pokva-rila, baš se kurvić pogrđiti neće za punijeh dvanaest godina. Nar. pjes. vuk. 2, 58.

e. u naj starijim primjerima stoji vokativ jednine kao usklik, i nije u osobitoj svezi s čovjekom s kojim se govori. u prvome se primjeru ističe radost i djevoje, a u drugome nasuprot žalost. Imamo neke oce koji nas paze, kud gledamo, kud hodimo, gdje sjedimo i što ijemo... Ah kurviču, da se ljudi bez otaca rađaju, dobro bi ti nam mladijem bilo! M. Držić 276. Ah kurviču, kao ja ostavih ključe od magazina onomu vragu! 340.

KŪRVIN, *adj.* koji pripada kurvi. — Radi oblika kŭrbīn vidi kod kurva. — Ismeđu rječnika u Stuličevu („ad meretricem spectans“). a) s -v-. Učiniću uda kurvina. I. Velikanović, uput. 1, 851. Niko neće reći: „Ja sam kurvin sin“. Nar. posl. vuk. 220. Ne nosi u dom Gos-poda Boga svojega ni po kakom zavjetu plate kurvine ni cijene od psa. Đ. Daničić, 5mojs. 23, 18. — u prockama. Jeste li kada slišali da se zval kap(e)tan Perušić nevern(i)k ali se sval kurvin sin? Mon. croat. 182. (1501). Kurvine bestije! N. Naješćković 1, 261. 287. Kurvine dezerte, putane smrdeće! 1, 290. Kurvine hlapine! M. Držić 32. Kurvina starca što se umije dobro akomodat! 315. Mi se bogme svi osvetismo od ovoga kurvina muža. 396. Kao kurvin muž lagal je. Starine. 11, 148. (oko 1679—88). — radi ovakovijeh primjera vidi kurvić. Al' mu baba odgovara: „Počekaj me, kurvin sine!“ Nar. pjes. vuk. 1, 850. Kad sam bio mlado momče, djevojke me bracom zvaše, ... stare babe: „Majkin sine“; a kada se ja oženih, ... djevojke me vragom zovu, stare babe: „Kurvin sine“. 1, 510. Kurvin sine, crni arapine! Nar. pjes. petr. 2, 641. Ono ti je kurvino kopile, a na ime od Seña Tadija. Nar. pjes. vuk. 3, 158. Hajd' otole, kurvino kopile! Ti li si se care učinio, da ti držiš careve haine? 3, 352. Obazre se Kuna Hasan-aga, kad sogleđa nekakog Matiju: „Bog pomogo, kurvino kopile!“ Govori mu nejak Matija: „Be čuješ li, Kuno Hasan-ago? Ja nijesam kurvino kopile, meni se zna (zna se meni?) i otac i majka“. Voli njemu Kuna Hasan-aga: „Sjaši, more, da pijemo vino“. 3, 387—388. — b) s -b-. Kurbine je srića čudi: stare biži, mlade nudi. P. Vitezović, cvit. 102.

KŪRVINGRÂD, m. zidine staroga grada u Srbiji u okrugu niškome. M. Đ. Milićević, kraj. serb. 3, 16. Po naj novijem osvetleđu g. Ruvarca stari grad Koprijan nije ništa drugo nego onaj današnji Kurvingrad. 16. — Od Koprén ili Koprījan (vidi) narod je po pučkoj etimologiji na-činio današnje ime što se pomiče od xviii vijeka. Dojdismo u Niš na užinu i paki (8 — osmi — konak) na Bugarsku Moravu pod Kurvin grad. Glasnik. 31, 297. (1704). — Kao eufemizam pa

i s toga što se misli na ugarskoga kralja Matiju Korvina postao je drugi oblik Korvingrad. Spram Korvingrada. Rat. 58.

KURVINSKI, adj. koji pripada kurvama. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (meretricius¹). 2. kurvinski gospodar, leno¹. 8. kurvinski stan, sramotna vulica, očito bludište, burdolnica, lupanar¹ gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu (kurvinska hiža, ganea¹ itd.), u Stulićevu (v. kurvski iz Habelićeva). Srete ga žena u odijelu kurvinskom i lukava srca. Đ. Daničić, prič. 7, 10.

KURVIŠ, m. kurvar. — U Bjelostjencevu rječniku (vidi kod kurvar), u Jambrešićevu (scortator¹), u Voltigijinu (v. kurvar).

KURVIŠTE, n. samo u Stulićevu rječniku: v. kurvarište.

KURVITI, kurvim, impf. samo u Stulićevu rječniku: meretricari, scortari, meretricem agere¹ s dodatkom da se nalazi u pisca Lastrica što je vrlo sumnjivo.

KURVÓVATI, kurvujēm, impf. u Belinu rječniku: essere meretrice¹, facere meretricium¹ 482b; u Stulićevu: v. kurviti, u Voltigijinu: v. kurvariti. — U značenju kao kod kurvati se, b u jednoga pisca čakavca xvi vijeka (s -b-: kurbovati, vidi kod kurva). Ki su š Ću kurbovali. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 200. apoc. 18, 9. — Na istoj strani u istome značenju stoji sa se: Kraji zemaljski su se š Ću kurbovali. apoc. 18, 8.

KURVSKĀ, adj. samo u Stulićevu rječniku: meretricius¹, gdje ima i adv. kŭrvski, meretricie¹.

KURVSTVO, n. samo u Stulićevu rječniku: v. kurvarene.

KURŽAP, m. Rhinolophus ferrum aequinum Keys. et Blas., vrsta slijepoga miša (šišmiša, liška) u kojega je na nosu kao potkova. u Klenovniku. D. Hiro.

1. **KŪS**, kŭsa, adj. bez repa, kojemu je rep odrezan ili otkinut. — u- stoji mj. negdašnjega ž. — Akc. kaki je u gen. sing. m. kŭsa, taki je u svijem oblicima nominalne deklinacije, osim nom. (i acc. sing. m. kŭs, ako je jednak s nominativom) kŭs; kaki je u ovome taki je u svijem oblicima složene deklinacije: kŭsi, kŭsā, kŭsō, kŭsoga itd. — S gornijem je značenjem riječ praslavenska (konst¹), isporodi stslav. kŭsŭ, češ. kusý, polj. kesy. — Mislim da bi još starije značenje moglo biti šire: okrnjen, osakaćen, pokraćen, a da bi ovo postalo od još starijega: odgrizen. ako je tako, ista je osnova kao kod 2. kus i 1. kusati (Miklošić to ne priznaje). — Između rječnika u Stulićevu (mancante, o mozzo di coda o di manico¹, mutilus¹), i u Vukovu: gestutz¹, cauda truncata¹ [cf. kundast, kusast].

a. u značenju kao što je sprijeđa kazano. Kuse smo još blavore gledali. M. Vetranić 1, 285. Od mala sela kusa je i jalovica. S. Budmani 429b. Odgovara kusi peto. Nar. pjes. vuk. 1, 511. Kuso prase pokraj ognja pase. Nar. pjes. mag. 1863. 65. Uzjaho bih kusu bedeviju. Nar. pjes. hŏrm. 2, 894. I Čor-Musu na alatu kusu. 2, 587. Ima ih ka¹ i kusijeh pasa. (Mnogo — ali kusijeh pasa nema tako mnogo!) Nar. posl. vuk. 103. Kus pijevac pile do vijeka. 164.

b. u prenesenome smislu, nesavršen, nepotpun. Ako je i kusa munara, na njoj je Čišić mujezin. Nar. blag. mehm. beg kapet. 12. I tako ovo pismo osta ovako kuso, ovako bez završetka! M. Đ. Milčević, međudnev. 187.

c. kod nekih mjesnijih imena u Srbiji može biti sa značenjem kao kod b.

a) Kusa Jaruga, mjesto u okrugu biogradske. Livada u Kusoj Jarugi. Sr. nov. 1873. 826.

b) Kusa Kruška, mjesto u okrugu biogradske. Livada kod Kuse Kruške. Sr. nov. 1871. 592.

c) Kusi Do, mjesto u okrugu pošarevačke. Niva u Kusom Dolu. Sr. nov. 1868. 472.

d) Kusi Potok, mjesto u okrugu: aa) aleksinačke. Livada u Kusom Potoku. Sr. nov. 1863. 450. — bb) biogradske. Glasnik. 19, 181. — cc) čuprijske. Zemlja u Kusom Potoku. Sr. nov. 1874. 14. — dd) kruševačke. Vinograd u Kusom Potoku. 1871. 186. — ee) vajevske. Niva u Kusom Potoku. 1874. 426. — ff) vidi u Daničićevu rječniku: Kusyj Potok, selu je Potokom koje car Lazar dade Ravanici išla međa, na Kusi Potok¹. S(r). I(et). 1847. 4, 53. (1881).

2. **KŪS**, m. offa, bolus, naj starije je značenje: što se jednom odgrize, po tome znači što i zalogaj. — u- stoji mj. negdašnjega ž. — Mislim da se akcenat ne mijenja, ali vidi naj prvi primjer kod c. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kŭsŭ, rus. кѹсъ, češ. kus, polj. kes; ima i lit. kŭsnis u istome značenju, i Miklošić misli da bi moglo postati od korijena lit. glagola kandu, grizem, preko kond-sŭ. — Između rječnika u Vrančićevu (offa; frustum; fragmentum¹; kus zemlje, tractus¹), u Mikajinu (kus, komad, kako ti kruha al' mesa il' ine take stvari, frustum, frustulum, crustum, fragmentum¹; kus drva, segmentum, segmen¹; kus soli, grumus¹), u Belinu (boccone, morso¹, bolus¹ 149b; pezzo, come di carne, pane e simile¹, frustum¹ 559b; porzione, parte¹, portio¹ 574b; kus kruha, tozzo, frusto di pane¹, panis fragmentum¹ 737b), u Bjelostjencevu (kus, zalogaj, fragmen, frustum, fragmentum¹; kus kruha, komad, falat, paradik kruha, frustum panis¹; kus drva, segmen, segmentum¹), u Jambrešićevu (frustum¹), u Stulićevu (frustum, frustulum, fragmen, buccella¹), u Voltigijinu (boccone, pezzo¹, bissen¹).

a. u značenju sprijeđa kazanome.

a) u pravome smislu. Oble jidući kusi... Starino. 23, 145. (1496). A ti žrlče sladokusi, oplasnuće ti trbusi; kad se kusa budeš hvatat, kus od tebe bude skakat. M. Marulić 809. Prjesnačić ti nosim, bogme sad dozvah Pribisavu, a ti ga ne okusi vragut (ne vragu t', kako je štampano, vidi vragut) kus. M. Držić 185. Ako i ja ne okusim kus od toga bokuna. 339. I dobrijom se kusom čovjek udavi. (D). Kus mučan proždrijet, ali probavit. (D). Lud je kušan kus tko pusti, a pohvaljen uzme u usti. (D). Poslov. danič. Neće da okusi jedan kus mesa. V. M. Gučetić 108. Da neće kad kus tebi u grlu nepomično prisjesti. A. Kalić 51.

b) u prenesenome smislu, može značiti jelo uopće, hranu (obično s nekom ironijom misli se na slatko, ugodno jelo). O kusu govore, zašto kus drže raj. Š. Menčetić 336. Gdi bješe slatki kus človjeka hranica svakoga bilja bus i bistra vodica. M. Vetranić 1, 8. Također svrh svoga praporit cijene kus. 1, 141. Kus i ognio starce uzdrži. M. Držić 221. Još lijek drugi: noge i ruke čudnovatom masti oblagah, s koje podnijeh mnoge muke, nu se kusom tad pomagah silom, jer se ne mogaše jesti ni spat od bolesti. S. Bobalević 218—214. Kus sladak crvi plodi. (D). Poslov. danič. Dobre kuse ki tu kiha rob učineh svoga griha. J. Kavašin 416b. Sladak kus, boccone buono, cioè gustoso¹, gulae irritamentum¹. A. d. Bella, rječn. 143b.

b. frustum, fragmentum, segmentum, u širem smislu, isto što komad.

a) komad kakva jela što se ne proguta u jedan put (u kojemu je primjeru teško raslikovati od a). isporodi komad, a, c) i b. Skupite ča je ostalo kusof, da ne poginu. Bernardin 52. Anton Dalm., nov. tešt. 189b. joann. 6, 12. Velik kus kruha. Korizm. 8b. Kus hljeba želeći. M. Vetranić 1, 228. Daj, dopus' da počnem daj jesti tvojega hljeba kus. N. Dimitrović 91. Boje j' kus jimit kruha i vina žban. P. Zoranić 51b. Kad bi joj donio prosjak kuse kruha. B. Kašić, per. 124. Da bi jaki kus al' komad, a ne mrva kruha bila. J. Kavašin 400a. Mučno je malahnu pogaču na vele kusa dijeliti. (Z). Poslov. danič. — Daše nemu kus ribe pečene. N. Rašina 126a. luc. 24, 42. — I doni ne mala kus ponaceta prem s kruhom kaškavala. P. Hektorović 16.

b) uopće, vidi komad, a, a). Kada jedna stvar razbije se na velike kusi. Naručn. 49b. Vidiš nikoga ssičena na kuse. Korizm. 76a. Toj me će svjerenje zlosrdno na kuse razmaknut. M. Vetranić 1, 98. Gdi će (ovcu) na kuse vukovi razdrpit. 1, 435. I mene sle zviri na kuse trgale pri neg' se satiri tim igda pohvale! M. Držić 95. Bijeh toli pun žalosti i straha, da srce ne da mi pogledat za nega ne vidit na kuse razbijena. D. Zlatarić 78a. Gdi kopla bodežna svud lete u kusi. Đ. Baraković, vil. 79. Tad slomi u kusi list duba zelena. 133. Ter da me do mrve u kusi razdere. 290. Pojde kip u kusi, kosti se razbiše, ide duh gdi dusi ostali ki zgriše. 294. Kim (mačem) misli u kusi tilo nam pro-suti. jar. 109. Ne vidiše na nem rane, nego sablu u tri kuse. drag. 876. Kupu, ka se tudije na male razmrvi kuse. F. Glavinić, cvit. 77b. Vitezi na kuse zmrivši. 138a. Ter mu vas na kuse razbihi kalež. 266a. Justin na kuse, Stater na mrve rasičeni bihi. 226b. Pri su ga (hrti seca) u kuse drobne razmaknuli. I. T. Mrnavić, osm. 155. Nemila neka gusa na me izriga svoju zloču i učini me u sto kusa. G. Palmotić 1, 317. U dva kusa štit rascijepi. P. Kanavelić, iv. 189. Druzi uzlaze i pošu se (na mir) za izmjenu pr- vijem dati, nu u kusijeh vraćaju se na tle ravno strmovrati. 240. Paka ga rasiče na kusove i one kusove ostavljaše po putu. P. Posilović, cvijet. 72. Djavli kleti njih će u kuse svih razneti. A. Vitaljić, ist. 184b. Brata ubi i isijče na kusove. K. Mađarović 88. Ljepos rajske ruse ki raz- činkah svu na kuse. J. Kavašin 51a. I sve im plavi sbi u kuse (Gargan). 229b. Zrcalo razbi- veno kad je u kuso. 854a. Čuvajte, na kusove da ih ne razdru vuci i love. 378b. Kolo rašti- niti i razbiti ga u sto kusa. A. d. Bella, razgov. 94. Da se tilo moje od pomamnih neprijatelja lutim bičevašem na kuse razkine. A. Kanižlić, uzroci. 100. Da mu opadaše okolo tila meso na kuse. Blago turl. 2, 23. Dviže ga s zemlje i podri nož za učinit ga u kuse. 2, 68. Znaš, u Moreli mati mahnita da je za pogostit Vinčenca svoje malahno dijete ubila, rasjekla, polovicu ispekla, polovicu svarila, ali znaš i Vinčenco da je kuse skupio, svako k svomu sastavio, živo dijete povratio. A. Kalić 550. Sikira malo da ni prošla na sto kusi. Nar. prip. mikul. 54. me- taforički. Sve mi se na kuse srdačce raspada. M. Vetranić 2, 210. Zasve jer joj od bolesti srce u kuse raskida se. P. Kanavelić 147. Cije- paše u sto kusa srce meni. 280. — Oda svega blaga i slave poni sobom kus postave. M. Ma- rulić 316. Jednim kusom vriče pokriše ga. Transit. 85. Kus novoga platna. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 12. Odleti tvrdoga kamika kus. F. Glavinić, cvit. 184a. Jer ako sad trusi, morsko usplihanje, stinja pukli kusi, sunca pomrčanje...

I. T. Mrnavić, ist. 187. I nož vasam jednom rukom druge ruke kus odsiče. A. Vitaljić, ostan. 57. Nosa mu odbi kus nemilo. J. Kavašin 91b. Oboreni gora kusi. 557b. Srdita nakas (lav) budući mu zahitila zubima stegno, otole jedan golem kus mesa ocijepi. I. Đorđić, ben. 169. Odrizivavu mu kus mesa. M. Pavišić 42. U snu vidi anđela, tkoji zavukavši mu ruku u utrobu, izvadi i odbaci kus mesa užganoga. Blago turl. 2, 168. Kus karte u kojoj je pisano njihovo ime kršćeno. Ant. Kadčić 138. metaforički. Primi, Aleksandre, srčeni i dragi kus srca moga, primi jedinorojenu kćer moju. Aleks. jag. star. 3, 274. o moćima. Andrijeve kus mišice. J. Kavašin 316a. Kus košule Inatija. 329b. Ezekijela kus profete. 324a.

c) vidi komad, d. Da stavimo kada bi pop podvigal oštiju i pokazala se prilika diteta ili kus mesa, ča ima učiniti tada? Naručn. 42b. Bih u utrobi jedan kus mesa. A. Vitaljić, ist. 498. Bihi našli 1 kus leda. Korizm. 22a. Kus sam kala grumenoga. J. Kavašin 403b. Tlači se i kralj, ko kus gliba, kad ne sijeva iz dna greba. 30b. Naglo dažjeo grad ledeni i žerave kusi ognjeni. A. Vitaljić, ist. 51b. Jabučat gvozden kus (lumbarda) iz gnizda ognjena izleti kako trus. Đ. Baraković, vil. 108.

d) u prenesenome smislu, stoji u snačenju: naj maši dio, ili vrlo malo. — isporodi mrva. a) do kusa znači: da naj manega dijela, dakle: sve. Sve stado zla mraka vazmiješe (sic, raz- niješe?) do kusa (vuci). M. Vetranić 2, 310. Neka mi na voju vukove sva stada do kusa pokolu. M. Držić 425. Vas proklet do kusa. Đ. Bara- ković, jar. 101. — (bb) u negativnoj rečenici znači: nimalo. Odkle li je kupjen (maher), do sada nije gore prije bio istupjen: ne valja jedan kus, istaćen jur je vas. M. Vetranić 2, 239. Ni ćeš mu viditi igdire tuj kusa. I. T. Mrnavić, osm. 143. — (u ovijem primjerima treba čitati vragut, a ne vragu t' kako je štampano, vidi vragut). Kamo se? oš! oš! oš! nije ga vragut kus; da bi ga ubio koš! N. Najlašćević 1, 180. Ona ti pak ukrop ni kaše ne kusa, ni s njeve nosi snop vraguta ni, kusa'. 1, 184. Maja me ne učuje vragut kus. M. Držić 107.

e) kao dio (što može i ne biti materijalno odijeljen od ostalog), isporodi komad, c, f, g. I drugu (ribu) tuj vadri bolje nego mnaše, kojoj se pri sadri kus repa vijaše. P. Hektorović 48. — Da bi srdce moje od dva kusa bilo, svakomu bim dala svoju polovicu. Nar. pjes. istr. 2, 25. — Jedan kus vinograda. Mon. croat. 74. (1450). Jedan kus zemlje. 138. (1489). Dali smo jedan kus sinokoše. 277. (1576) Tko ore kus zemlje. M. Pavlinović, rad. 162. Obajdoh dobar kus utočne glavice. Đ. Baraković, vil. 331. — Po- daleč dobar kus, dvi mije po dva krat. 38. — Od lita i od negovih kusov. M. Alberti xiv. Dobar kus vrmena sta onako gol. Michelangelo. 36.

f) vidi komad, e (o novcu). Zatim sedma (sibila) knige složiti...; to kripšno neje voće doni k oholom Tarkvinu, a za reći sfu mu cinu za te knige što god hoće, kusi zlata pita trista, da jih neće maše dati. J. Armolušić 81—82.

c. u osobitome snačenju, grada, balvan, trup (komad drva?), vidi i u Mikajinu i u Bjelostjen- čevu rječniku. Kús, kusa, balvan od koga se režu daske. u Gomirju. plur. kúsovi. V. Arsenijević. 'Kús' znači što i balvan, ili trupac. 'Esi li ti ove ore koliko kusa naveza?' J. Bogdanović. — Može biti da amo pripada i ovaj primjer: I načini

Mikula jednoga kusa jarbolac. Nar. pjes. istr. 6, 8.

d. pl. kusovi u jednome primjeru našega vremena kao da znači što i debelo meso, tanka kost. Opet orač žigne ošnem vola u kusove a išno i težaka u debelo meso. S. Lubiša, prič. 145.

3. KUS (meda), m. vidi 1. sat. — Može biti da je ista riječ što 2. kus, i da je ovo značenje postalo od 2. kus, a, ali nije sasna jasno. — U pisaca Dubrovčana od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (kus meda, favo di mele, favus mellitus 806b) i u Voltigijinu (favo, honigseim po svoj prilici iz Belina). Slobodo, pogledaj na mene odizgar, i ovi kus meda htjeje primit za drag dar. I. Gundulić 177. Sat, kus meda, favo. I. Đorđić, salt. 507. Priniješe mu . . . kus meda. S. Rosa 169b. Tegnus s prutom u kus meda. A. Kalić 297. Zašto pčele kuse grade? 572. — Ovi primjeri jamačno ne pripadaju amo nego pod 2. kus, a, a): Ter ga (krancić) vina od godišta napun' i stav' u n kus medan. S. Bobalević 209. Vrte se oko naj visocijeh ponora gdje vide kus medeni. Đ. Bašić 29. Gorjet u ognju vjekuvječnomu za jedan kus medeni. 80.

4. KŮS, m. top. — Zabilježio neki Dubrovčanin u Novome Pazaru xviii vijeka. KŮs, cannone. S. Budmani 418b. — Može se pomisliti da je ista riječ što i 2. kus, i da je postalo od značenja kod 2. kus, b, f) (vidi komad, e), isporodi franc. pièce; i zbija i u češkome jeziku kus znači top, i tako se tumači, ali za mene ostaje jednako čudnovato, da se u češkome i u našem jeziku usla baš riječ kus sa ovo isto značenje koje nije staro.

5. KŮS, m. djelo kojijem se grize (odgrize, sazgrize, ugrize). — Od iste osnove od koje je i 2. kus. — U dva pisca xviii vijeka. Jabuke nadljive kusom u smrt upade (čovik). F. Lastrić, test. 42b. 149a. Ali jedan kus (Adamov) sam protivu zapovijedi Božijoj sve je to smrrio i uništio. A. Kalić 59.

6. KŮS, m. djelo kojijem se kusa, kusaše. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (das essen mit vollem löffel). Ako se kusom ne nakusa, jezikom se ne naliza. Nar. posl. vuk. 7.

7. KŮS, m. sapor, gustus, osobito osjećanje što jelo uzrokuje u ustima, čim se može razlikovati jedno jelo od drugoga. — isporodi okus, ukus. — Postanje nije kao kod 2. kus, vidi kusiti. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu (n. p. isjede sve u meden kus, geschmack, gustus).

a. u pravome značenju. Jer mi se jid niki i čemer prem spusti, ki čini, kus gorki da reste sred usti. H. Lukić (gdje?). U ruci mu kupica dvojica sladkoga kusa. M. Katančić 75. I samo vino i pivo nije ništa drugo nego voda pomiješana s drugim stvarima, te tako dobila kus i boju. Vuk, priprava. 9. Kus joj (mani) bijaše kao kus od novoga ulja. Đ. Daničić, 4mojs. 11, 8. Može li sluga tvoj kusom razlikovati što će jesti i što će piti? 2sam. 19, 35. Za to mu osta kus negov. jer. 48, 11. Nekakve bijele vodice (rakije), ili žutkaste, ili nekakve treće na oblik mrke a na kus ne umijem ti pripovijdet. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 199.

b. u prenesenome smislu, sensus, elegantia, duševno osjećanje kojijem sudimo, jeli što lijepo ili nije. Estetička prosvjeta gdje se mnogo govori o kusu. Vuk, priprava. 170.

8. KŮS, m. cibi appetentia, želja (umjerena, ne glad) za jelom. — Ne znam jeli ista riječ što 6. kus ili 7. kus. — U naše vrijeme, a između

rječnika u Stulićevu (appetito, edendi cupiditas; nejmmam kusa, odbio mi se kus, cibos fastidio, satietas cibi me tenet). Kus, nagon za jelom: 'Nisam kusa čuja u sebi od božića'. 'Kad bonik odbije kus, dospio je'. M. Pavlinović.

KŮSA, f. kuso, kusasto žensko živinče. — Od xviii vijeka.

a. kučka. — U Bjelostjenčevu rječniku kod cucka gdje znači kučku uopće.

b. kokoš. — U Vukovu rječniku: kusa kokoš, gestutste henne, gallina cauda truncata. [cf. kunda]. Kusa, ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 53.

c. ime kravi. F. Kurelac, dom. živ. 24.

d. koza. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

e. ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32. Kusa, ovca. Bastaj, Daruvar, Bruvno. D. Hirc.

f. ime svinji. F. Kurelac, dom. živ. 41. Kusa, svinja. Bosna. D. Hirc.

g. u prenesenome smislu, šaljiv naziv za omalenu ženu, osobujno ako joj je još i sukna kratka. 'Udao se Petrova kusa'. J. Bogdanović.

1. KŮSAC, kŮsca, m. dem. 2. kus. — Od xv vijeka (vidi naj zadnji primjer), a između rječnika u Mikašinu (kusac, grunac, frustulum), u Belinu (pezzotto, pezzo piccolo, frustulum 559b; kusac kruha, tozzetto, pezzo picciolo di pane, panis frustulum 787b), u Stulićevu (frustulum, frustum, fragmen, bucella), u Voltigijinu (bocconcino, bisschen). Prnesi mi, moju te, i kusac kruška u ruci tvoje. Zadar. lekc. 46. 3reg. 17, 11. Kada na malahte kusce raskruši se. Naručn. 2a. Razsikoše ga na kusce. P. Vitezović, kron. 209. V kusce su me podilili. u Jačke. 222. — U ovijem primjerima o moćima (u drugome i u trećemu treba popraviti š na s): Drže Franciskari poštovana kusca ova: dilak zglobe mao Lovrine, diuške i glave Krstinine. J. Kavašin 823b. Kušca lupaj mučeniko (!) i Grgura i Serija, i od gnata nekoliko Eusebija i Klarija. 918b. U Omišu ima svetih svojih kušca Censorina i Marine. 324a. — Vidi 2. kus, c. Da na tih maline i na stupu i na pilu svaki čovik da je voljan i slobodan kusce voziti i sukno nositi. Mon. croat. 116—117. (1478).

2. KŮSAC, kŮsca, m. čovjek što kusa. — U poslovićima našega vremena, a između rječnika u Vukovu (koji kusa, cf. drobac). Ubi drobac kusca (vidi kod drobac, 1).

3. KŮSAC, kŮsca, m. kuso, kusasto (muško) živinče. — Od xvii vijeka.

a. uopće. — U Mikašinu rječniku: kusac, bez repa, sine cauda, i u Stulićevu: cauda mutilus.

b. koš. Opet vide do dva košanika, na dva kusca, a obadva vranca. Nar. pjes. hŕm. 1, 288. Koši kusci, golokraci Turci. 2, 589.

c. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 45.

d. vidi ornokrug. Kusac, Vipera ammodytes. G. Kolombatović, pesci. 28.

4. KŮSAC, KŮsca, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 88.

KŮSAC, kusača, m. isporodi 3. kusac, d. Kusač, Anguis fragilis. Gradac kod Požege. Kusač, Vipera ammodytes. Gradac kod Požege. D. Hirc.

1. KUSAČA, f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu krugujevačkome. Niva u Kusači. Sr. nov. 1872. 941. — b) mjesto u okrugu požarevačkome. Niva u Kusači. Sr. nov. 1865. 20.

2. KUSAČA, f. gljiva (Sabljar, Gojak). B. Šulek, im. 187.

KUSAČANIN, m. čovjek is Kusatka (vidi Ku-

sadak). — *Mnoština*: Kusačani. — *U naše vrijeme*. Pisato g. Vujici Vuličeviću za Kusatčano. Dje-lovod. prot. 51.

KUSAČE, *f. pl. ime dvjema zaseocima u Bosni: u okrugu sarajevskome*. Statist. bosn. 20; i u okrugu Tuzle Dođe. 97.

KUSAČIC, *m. prezime*. — *xiv vijeka*. Smilj Kusačić. Deč. hris. 12. 83.

KUSAČKO BRDO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome*. Vinograd u Brdu Kusačkom. Sr. nov. 1875. 781.

KUSAČ, *m. ime vrelu u Počitelju*. J. Bogdanović.

KUSAČA, *f. vrst tikve (Danilo)*. B. Šulek, im. 187.

KUSADAČKI, *adj. koji pripada selu Kusatku*. Kusađačka (opština). K. Jovanović 150. — Kusađačka Brana, *ime mjestu u okrugu smederevskome*. Zabrán kod Brane Kusađačke. Sr. nov. 1867. 487.

KUSADAK, Kusatka, *m. ime mjesta u Srbiji. a) selo u okrugu smederevskome*. K. Jovanović 150. — *b) mjesto u okrugu kragujevačkome*. Zabrán u Kusatku. Sr. nov. 1872. 921.

KUSAJA, *f. mjesno ime*.

a. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 59.

b. mjesto u Srbiji u okrugu kragujevačkome. Niva u Kusaji. Sr. nov. 1869. 424.

KUSAJICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome*. Niva u Kusajici. Sr. nov. 1871. 409.

1. KUSAČ, kúska, *m. dem. 2. kus*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu* (bocconcello, bocconcino, boccone picciolo, 'bucella' 143b) i *u Stuličevu* (v. kusac s dodatkom da se nalazi u Mikalínu što nije istina). Ako uštediš krajak ali kusak, sve ti vraća, sve odmeće. A. Kalić 232.

2. KUSAČ, *m. mjesno ime*.

a. vidi u Daničičevu rječniku: Kusak, selu je Kamijevu išla međa, na vršinu zdê Budova Kusaka. M(on. serb). 199. (Sr. letop. 1847.) 4, 52. (1881). i selu je Vojnicima išla međa, na obrnbi Kusaka. 4, 52. (1881).

b. mjesto u Srbiji u okrugu crnoriječkome. Niva u Kusaku. Sr. nov. 1875. 800.

KUSAKOVIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Prodao svoju kuću Laza Abramović Danku Kusakoviću za groša 310. Glasnik. II, 1, 26. (1808).

KŪSALAC, kūsaoč, *m. čovjek što kūsā*. — *U Stuličevu rječniku*: kusalac i grijeskom kusaoč, v. kusavac.

KŪSALICA, *f. žensko čelade što kūsā*. — *U Stuličevu rječniku*: v. kusavica.

1. KŪSALO, *m. čovjek (naj češće muško dijete) što (mnogo) kūsā*. u šali. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. 'Ala moj kusalo! jesi li se nakuso?' P. Budmani.

2. KŪSALO, *m. vidi kusalac*. — *U Belinu rječniku*: 'balbo, scilinguato', 'balbus' 125a, i *u Stuličevu*: v. kusavac, i *u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani. — *S istijem akcentom ima i prezime u Dubrovniku*. P. Budmani.

3. KUSALO, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Bukan Kusalo. Nar. pjes. petr. 1, 356 (među predbrojnica). — *Ne znam, kako je akc., isporodi kod 2. kusalo*.

4. KŪSALO, *n. u Vukovu rječniku*: u kašike ono što se meće u usta, der vordere theil des

löffels', pars cochlearis quae ori admovetur' (*s primjerom*!) Kusalom ga zakusuje, a drškom mu oči vadi. (Kad se ko pokazuje da je kome prijatelj, a misli mu i radi o zlu). Nar. posl. vuk. 164. — *U ovome primjeru može biti da znati što i kūsāno, isporodi grizalo*: Ako što ne bi u kusalo, ne bi u grizalo. (U Crnoj Gori. gledaj: Ako se ne nakusamo, ne nagrebosmo so). Nar. posl. vuk. 9.

KŪSĀL, *m. kus koň*. — *U Vukovu rječniku*: 'gestutztes pferd', 'equus cauda curta'.

1. KŪSAN, kūsna, *adj. u kojega je (jela) ugodan kus (vidi 6. kus)*. — *U naše vrijeme*. Meso je u Boci osobito kusno. S. Ćubiša, prip. 7. — *Može biti da ovaj primjer pripada amo, ali je veća prilika da treba čitati kužne (kužna je vrlo zlo štampana)*: Rugajte se takim ponukanjima, pogrdite kusne mame. A. d. Bella, razgov. 15.

2. KŪSAN, *m. ime kusu (kusastu) živinčetu*. — *U naše vrijeme*.

a. ime mačku. F. Kurelac, dom. živ. 50.

b. ime ovnu. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

c. ime prascu. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

d. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KUSANA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu valjevskome*. Niva u Kusani. Sr. nov. 1863. 514.

KUSANIĆ, *m. prezime*. — *xvi vijeka*. Jurko Kusanić. Mon. croat. 388. (1585).

KUSANOVAC, Kusanovca, *m. (kajkavski) Kusanovac, ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijel. 118.

KUSANOVA ŠIKARA, *f. ime šumi*. Okešinac kod Voj. Križa. D. Hirc.

KUSAŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradsckome*. Zemlja u KusaŃi. Sr. nov. 1875. 42.

1. KŪSĀŃE, *n. djelo kojim se kūsā*. — *Stariji je oblik kusanje*. — *U Belinu rječniku*: kusanje, 'il mangiare col cucchiaro' 456b; *u Stuličevu*; *u Vukovu*.

2. KŪSĀŃE, *n. djelo kojim se kūsā (vidi 3. kusati)*. — *Stariji je oblik kusanje*. — *U Belinu rječniku*: kusanje, 'balbezza o balbutimento', 'balbuties' 125a, i *u Stuličevu*.

KUSAŃICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradsckome*. Livađa u KusaŃici. Sr. nov. 1875. 685. — *isporodi KusaŃa prema čemu može biti diminutiv*.

KUSARA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome*. Niva u Kusari. Sr. nov. 1872. 374.

KUSARICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome*. Niva u Kusarici. Sr. nov. 1874. 67.

KUSAROVIĆI, *m. pl. ime selu u Crnoj Gori u Bjelopavličima*. Glasnik. 40, 20.

KŪSAST, *adj. vidi 1. kus*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: 'decaudatus, sine cauda'. v. kurtast; *u Stuličevu*: v. kus; *u Vukovu*: 'gestutzt', 'cauda truncata'. cf. kus.

1. KŪSAT, *adj. kusat (o psu)*. — *Na jednome mjestu xviii vijeka*. Rep od krave i krmače on (čauš u svatima) za kalpak svoj zatače, pak i treću kitu steče, rep od kuce.... Da od stražne čauš strane kitu takvu nosit stane, s tim bi barem bio dičan, da je pasjem jatru sličan, te psi kad bi pirovali, za čauša neg bi zvali, ... kan' da b' bio pasjeg roda, il' da b' bili svi kusati za negovu sriću svati. V. Došen 161b—162b.

2. KUSAT, *m. muški nadimak*. — *U naše vrijeme*. Janka Kusata. Glasnik. 11, 1, 32. (1808).

KUSATAK, *kusátka, m. što kuso*. — *U Vukovu rječniku*: ,der stümmel', 'truncus'. [cf. batič].

1. KUSATI, *kūsām, impf. punom se lašicom zalagati, i uopće naglo jesti, tako da se kod toga neka buka čuje*. — *Akc. kako je u inf. taki je u praes. 8 pl. kūsajū, u aor. kūsah, u ger. praes. kūsajūci, u ger. praet. kūsāvši, u part. praet. act. kūsao; u ostalijem je oblicima onaki kako je u praes. 1 sing.* — *Ako -u- stoji mj. negdašnjega a, tad je riječ praslavenska sa značenjem gristi (isporedi stslav. kāsati, rus. kycat', češ. kousati, polj. kasać. vidi i 2. kus) te se u našem jeziku promijenilo značenje; ali može biti da je od korijena od kojega i 1. kusiti.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikalínu* (,comedere cochleari'), *u Belinu* (,mangiar col cucchiaro', ,cochlear aliquid comedere' 458b), *u Stuličevu* (,cochlear comedere'), *u Voltigijinu* (,vorare, mangiucare', ,fresson'), *u Vukovu* (,mit vollem löffel essen', ,cochlear plenum ori admoveo'). Al' će kol orlovi gladnih vezan stati, jatra ka se novi ki mu će kusati (*u prenesenome smislu, o životinjama*). H. Lucić 298—299. Bitve i salate naberi i svari tor kusa'. N. Dimitrović 103. Ona ti pak ukrop ni kaše ne kusa. N. Najlašević 1, 184. Čim protio srka i kusa (*bogati*). J. Kavašin 214. Nu ga gledajte kako sladko ije i kusa. B. Zuzeri 293. Kusa, ždere, suske trese. V. Došen 153b. Vrlo razvaranu bar kusaj. J. Vladimirović 12. Pak kopa kupusa kog u zimi i u litu kusa. J. S. Rejković 298. Jedan drobi a drugi kusa. Nar. posl. vuk. 111. Ko panadu (*u Dubrovniku se govori panatu*) često kusa, obraz mu je kako rusa. (*U Dubrovniku*). 151. Ne zna onaj koji kusa nego onaj koji drobi. 199. Kako udrobiš onako češ i kusati. 127. Ako je ružno gledat, lijepo je kusat. Nar. bl. mehm. beg kapet. 13. Oni sreću pod čadorim kahve i kusaju na obrok pilave. Osvetn. 8, 17. Dok je čorba na astalu treba je malo kusati. Srp. zora, god. 1, svez. 6, str. 124. Kusati, kiselo mlijecom žlicom jesti u okolici Samobora. F. Hefele.

2. KUSATI, *kūsām, impf. nejednako striči, čupati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (v. iskusati). Kusati, striči neravno. *U naše vrijeme u Stonu*: ,Zašto si pustio da te kusa, kad no zna striči?' M. Milas.

3. KUSATI, *kūsām, impf. blaeso ore osse, nem. lispeln, u govoru ne izgovarati dobro slova s i z, nego kao novogrč. θ i δ ili engl. th u thin i that*. — *U Belinu rječniku*: ,balbettare o balbutire, scilinguare, tartagliare', ,balbutio' 125a, i *u Stuličevu* (,balbutire'). — *I u naše vrijeme u Dubrovniku* (gdje se kaže šuškat i kad se ona slova izgovaraju kao š i ž a tepati kao t i d). P. Budmani. — *Vidi i kusav*.

KUSAV, *adj. koji kusa (vidi 3. kusati)*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Vrančičevu* (,blaesus'), *u Belinu* (,balbo, scilinguato', ,vir balbus' 125a), *u Stuličevu* (,balbutiens, balbus'). Mojsije bješe kusav i tepav. M. Divković, nauk. 431.

1. KUSAVAC, *kūsāvca, m. čovjek što kusa (vidi 1. kusati)*. — *vidi kod lizavac*. — *U Vukovu rječniku*: vide kusac. cf. lizavac.

2. KUSAVAC, *kūsāvca, m. kusav čovjek*. — *U Belinu rječniku*: ,balbo, scilinguato', ,balbus' 125a; i *u Stuličevu* uz kusav.

KUSAVČAC, *kusavčca, m. u Stuličevu rječniku uz kusavčić*. — *nepouzđano*.

KUSAVČIĆ, *m. dem. 2. kusavac*. — *U Stuli-*

čevu rječniku: ,nonnihil balbutiens'. — *slabo pouzdano*.

KŪSAVICA, *f. kusavo žensko čelade*. — *Samo u Stuličevu rječniku uz kusav*.

KŪSĖL, *m. livada u Zaovinama između Zapolja i Bojišta; preko nje ide suha oranica*. J. Stojanović.

KUSEN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome*. Niva u Kusenu. Sr. nov. 1871. 434.

KUSĖTATI, *kūsĖĉēm, impf. mana u jeziku kod onih što ne mogu da bistro izgovore slovo ,s'*. — *isporedi 3. kusati*. — *Na Braču*. A. Ostojić.

KŪSICA, *f. ovako se zovu neke ptice i jedna riba, po svoj prilici s toga što su kusasta repa*.

a. *ptice*.

a) Ardea garzetta. Slovinac. 1880. 31b.

b) Ardea rallioides Scop. Kosić tvrdi da joj je ime ,kusica'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 107b.

c) kusica mala, Gallinula pymaea. Slovinac. 1880. 32a.

b. *nekakva riba*. Kusica (rek bi da nema savršen rep). L. Zore, rib. ark. 10, 338.

1. KŪSIĆ, *m. dem. 2. kus*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kusić, falatec, frustulum, frustilum') *gdje se naj prije nalodi, i u Stuličevu* (v. kusac iz Bjelostjenčeva). Za ovi može služiti svaki kusić platna. M. Dragičević 176. Daj ti meni jedan kusić od tvoje košulje. Jačke. 143.

2. KUSIĆ, *m. presime*. T. Kovačević, bosn. 33.

3. KUSIĆ, *m. mjesno ime*. — *isporedi Kusići*. a. *manastir*. — *Prije našega vremena*. Kusić (monastir). S. Novaković, pom. 136.

b. *selo u Banatu*. Šem. prav. 1878. 51.

KUSIĆI, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu požarevačkome*. K. Jovanović 140.

KUSIĆSKI, *adj. koji pripada selu Kusićima*. Kusićska (opština). K. Jovanović 140.

KŪSIDA, *f. ime vodi*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (fluss an der grenze gegen Montenegro', ,fluvii nomen'). Drugi ih je knak sustigao kod Kuside studene vodice u lijepim kusićskim lukama kod bijela mosta kusićskoga. Nar. pjes. vuk. 4, 26.

KŪSIDSKÎ, *adj. koji pripada vodi Kusići*. — *Između rječnika u Vukovu* (von Kusida') s primjerom: Hvatiše se krajem kusićskim. (Ogled. sr. 115). — *vidi i Kusida*.

KŪSIJA, *m. vidi kusov*. — *U naše vrijeme*. Kusijsa, ime kusastom psu. Ima pasa i osim kusijske u Lici. V. Arsenijević. — *U Dubrovniku kao muški nadimak ili prezime*. P. Budmani.

KUSIJAK, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome*. Niva u Kusijaku. Sr. nov. 1875. 72.

KUSIJEVAC, Kusijevca, *m. (kajkavski) Kusi-jevac, ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj*. Razdijel. 117.

KUSILAC, *kusioca, m. u jednoga pisca xviii vijeka znači što i 2. kus*. — *U ovome je značenju riječ posve nepouzđana, i pisana je jamačno samo radi slika*. A Pankracija pak prstioći u crkvi su Blaža tvoga, njeki nega i kusioći, da to čuva zla svakoga. J. Kavašin 316a. Jest i niha sveta oca prst (prist') u srebru Dominika, pole kotar (?) kusioća družijeh svetih mučenika. 323a. A prikrju plaćne oči strane svite kusioći. 417a.

KUSINČINA, *f. osa*. — *Vaļa da je po praslavenskome značenju glagola 1. kusati*. — *U naše*

vrjeme u Istri. Kusinčina 'vespa'. D. Nemanich, čak. kroat. stud. ifstg. 59.

KUSIŃA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome.* Livada u Kusihi. Sr. nov. 1861. 778.

KUSIRIĆ, *m. prezime.* — xvii vijeka. Iliji Kusiriću. Starine. 10, 20.

KUSITEĽ, *m. u Stulićevu rječniku: v. iskusiť s dodatkom da je riječ ruska.*

1. **KŪSITI**, kŭsím, *impf. vidi kušati.* — *Nije srodno s 2. kus, jer je -u- bilo i u praslavensko doba, isporodi stšov. kusiti, (rus. укусити, češ. zkusiti), pol. kusić, pa i lit. kusyti, kusti.* — *Osnova je kus uzeta iz germanskoga jezika, isporodi got. kusan, anglosaks. ceosan, engl. choose, stovnem. chiosan, srohem. kiesien; korijen je indoevropski zus (u slavenskiem bi jezicima od g postalo s), isporedi snskrt. guš, rado jesti, uživati, grč. γεύ(σ)ω, lat. gustus, gustare.* — *Samo u pisaca xvi i xvii vijeka (jedan put xviii, i tu u osobitome smislu), ali se nalazi često složeno s prijedlozima, vidi osobito okusiti; između rječnika u Stulićevu: 'gustare, degustare'; 'degustare, libare, delibare' s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića (što neće biti istina); 'probare, experiri' s dodatkom da se nalazi u Menčetića.*

a. *aktivno.* — *za uže i starije značenje nema primjera, nego je gotovo u svjema kao kod kušati, 1, b. Eto prem (ja) čekaju taku stvar da kusim. Š. Menčetić 100. Ova ja sve kusi, jeda bih slobodan. 178. Veće toj ne kusi, ni prašaj u naprid. 248. Nemoj mnit tkogodi da mene jur nesan ovoj reć dovodi, zač kusi stvar ovu. 297. Luven blud ako je tko kusil. 298. Da biraš i kusiš što je žalos i tuga. M. Vetranić 1, 96. Ja toj sam kusi i dobro poznaju. 2, 345. To li nećeš ovi način držat, kusit, ni iskati, drago zdravlje sa imati, a ti drugo ovo učin'...* Jer je kušan ovi način ozdraviti taku nemoć, koji kusit i ti ako č, da te stegne sumnja, ne čin'... Ako ti je taj nevoja uši gluhe učinila, kusit malo ovaj dila budi htjenje i tva voja. M. Pelegrinović 200. Još da bih ja hotil izriti poredom, ne bi mi nigda bil' vjerovna moja čes, ku jesam tuj kusil. D. Rašina 111a. Ma jedan nov način od tuge nesvršni, koje sam paču ja, a drugi ih kusil ni'. 119a. Nu ću prvo kusit jedan (liječ), koji zorom vidjev u sni. S. Bobalević 217. I tko zla ne kusi dobra ne poznaje. Đ. Barnković, vil. 44. — *U ovome bi primjeru moglo biti značenje kao kod kušati, 1, b, c):* Nu ako me tko pita, kada će toj biti, skončanje od svita kad li se zgoditi, nitkor me ne kusi, ner misal privrati, zač ni ja ni druzi ne mogu toj znati. M. Vetranić 1, 295. — *Nejasno je značenje u ovome primjeru: jeli isto što predašnje? ili znači gristi (prema 1. kusati)?* Tim u našem razsrdjenju moć zauzdat jazić pusti, da u svojem govorenju ne probada i ne kusi. J. Kavašin 350a.

b. *sa se, pasivno.* Nu maña vik huda vidi se i čini svakoja zled tuda, koja se kusil' ni. D. Rašina 126b.

2. **KŪSITI**, kŭsím, *pf. (ili impf.?) u Vukovu rječniku: pf. 'den schwanz stutzen', caudam trunco'.* — *Sva je prilika da pf. u Vukovu rječniku stoji griješkom, jer vađa da je kusiti imperfektivni glagol prema iskusiti, okusiti (kao što je dodao F. Iveković u svome rječniku).* — *Značenje je: činiti da što (živinče, objekat) bude kuso, ejči mu (objektu) rep.*

KUSJAČA, *f. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu kragujevačkome.* Niva u Kusjači. Sr. nov. 1863. 384. — *b) mjesto u okrugu požarevačkome.* Niva u Kusjači. Sr. nov. 1865. 435.

KUSJAK, *m. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradskome.* Glasnik. 19, 181. — *b) mjesto u okrugu krajinskome; zove se i Kosjak (nema u ovome rječniku).* M. Đ. Milčević, srb. 979. — *c) u okrugu smederčevskome.* Niva u Kusjaku. Sr. nov. 1870. 586.

KUSJAN, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome.* Niva u Kusjanu. Sr. nov. 1872. 645.

KŪSKUN, *m. tur. qusqun, podrepina.* — *isporodi kuskune.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu.* Da padnu kuskuni s neba, Vujašu bi se o vratu objesili. Nar. posl. vuk. 54.

KŪSKUNE, *f. pl. u Vukovu rječniku us kuskun.*

KŪSKUR, *m. vidi kuskun.* — *U Stulićevu rječniku: 'cigna, posolino con cui la sella s'acomoda alla coda del cavallo', postilena, cingulum' s dodatkom da se nahodi u pisca Lastrića, što vađa da nije istina.* — *Riječ je nepouzdana, jer je jamačno slo napisao sam Stulli.*

KUSNICE, *f. pl. zatvor (mjesto), uznica.* — *Nejasno postaje.* — *U naše vrijeme u hrvatskome Zagorju.* Imaju starješine nekakav rešt (narod zove i kusnice, svihać) gdje su zatvarali. V. Bogišić, zborn. 572.

KUSNUĆE, *n. djelo kojijem se kusne (vidi 1. kusnuti).* — *U Stulićevu rječniku: kusnutje, 'gustatus'.*

1. **KUSNUTI**, kusnem, *pf. vidi okusiti (impf.: kušati).* — *U Belinu rječniku: 'assaggiare, assaporare, gustare', 'gusto' 109a; 'assaggiare leggiermente', 'primis labiis gustare' 109b; u Stulićevu: 'primis labiis gustare'; u Voltijčinu: kusnuti, kušam, 'assaggiare, assaporare', 'kosten'.* Nije o čem kusnut i pesekat, nego ga je želno čekat. J. Kavašin 491a.

2. **KŪSNUTI**, kŭsnēm, *pf. založiti se punom lažicom.* — *Kao perfektivni glagol prema 1. kušati.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (seinen vollen löffel zum munde tragen', cochlear plenum in os ingero').* Ondale kusni, ondale srkni, dok sve ostavi prazno. Nar. prip. vuk. 278. Kako derviš prvi put zahvati i kusne... Vuk, odg. na laži i opad. 13. Kusnuo sam iz lonca iz koga se prejeva. M. Đ. Milčević, sim. već. 219.

KŪSO, *m. ime kusastijem domaćijem životinama.*

a. *ime mačku.* F. Kurelac, dom. živ. 50.

b. *ime prascu.* F. Kurelac, dom. živ. 41.

KŪSOMAČA, *f. vidi gusomača.* — *isporodi kusumača.* — *xv vijeka.* Kusomača, (Capsella) bursa pastoris Mnch. (u mletačkome rukopisu), v. Gusomača, Rusomača. B. Šulek, im. 187.

1. **KŪSOŃA**, *m. ime kusastijem domaćijem životinama (naj češće volu).* — *U naše vrijeme.*

a. *ime volu.* — *Između rječnika u Vukovu (kus vo, der stutzochs', bos cauda truncata').* Kurjak barnu izeo a kusoŃu naklao. Nar. pjes. vuk. 1, 511. Da kusoŃu puste pod plast (naraštao bi mu rep). Nar. posl. vuk. 51.

b. *ime ovnu.* Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

c. *ime psu.* D. Trsteňak.

2. **KŪSOŃA**, *m. vidi 2. kusac.* — *U poslovice našega vremena.* Ne zna kusoŃa što čini droboŃa (nema te riječi u ovome rječniku). Bos. vila. 1891. 80.

KUSOŃE, *f. pl. mjesno ime.*

a. *u Bosni dva sela u okrugu Tuzle DoŃe:* KusoŃe pravoslavne i KusoŃe turske. Statist. bosn. 94.

b. u Slavoniji. a) selo u župci nji požeškoj. Razdijel. 128. — b) dva sela: KusoŃe doŃe i KusoŃe gorŃe, i pusta: KusoŃe gorŃe u županiji virovitičkoj. 139.

KUSOŃIN, adj. koji pripada kusoŃi (vidi 1. kusoŃa). — U Vukovu rječniku: 'des stutzochsen', 'bovis cauda truncata'.

1. KUSOREP, adj. u kojega nije cio (u kojega je kus) rep. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu ('chi ha la coda mozza', 'mutilam habens caudam' 197^b), u Bjelostjencu (kusorep, kusorepec, kusorepica, 'mutilam caudam habens'. v. kusast), u Stuličevu (uz kusorepac). Minošan, grdač, star, kusorep, glavorog, na vrati (od pakla) jest vratar. Đ. Baraković, vil. 304.

2. KUSOREP, m. dugi skuti na odijelu, isporedi 2. kuda, a, d). — U Voltigijinu rječniku: kusorep, kusorepac, 'coda, strascico di veste', 'schleppe, schweif eines kleides'. — nije dosta pouzdano.

KUSOREPA, f. kusorepa kobila. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Sam uteče od Dunaja bane na kobili kusorepi svojoj. Hrv. nar. pjes. 1, 458.

1. KUSOREPAC, kusorepca, m. kusorepo muško živinče. — U Belinu rječniku: 'chi ha la coda mozza', 'mutilam habens caudam' 197^b; u Bjelostjencu: (krajavski) kusorepec kod kusorep; u Stuličevu: 'animal praecisae, dimidiatae, mutilae caudae'.

2. KUSOREPAC, kusorepca, m. juž (biška). — Ista je riječ što 1. kusorepac u prenesenome smislu. — U Stuličevu rječniku: kusorepac, trava, 'lolium', i otale u B. Sulek, im. 187.

3. KUSOREPAC, kusorepca, m. vidi 2. kusorep. — U Voltigijinu rječniku uz kusorep. — slabo pouzdano kao i kusorep.

KUSOREPAST, adj. vidi 1. kusorep. — U jednoga pisca našega vremena. Puh kusorepasti (veliki poljski miš kratka repa). S. Ľubiša, prič. 54.

KUSOREPICA, f. kusorepo žensko živinče. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (kod kusorep) gdje se naj prije nahodi. To se ja domišljaju, da ta 'krava kajsava' nije nevinom kusorepicom kakvom. F. Kurelac, dom. živ. 29.

KUSOREPITI, kusorepim, impf. odrezivati (ne baš cio) rep kojoj životinji (objektu). — Samo u Stuličevu rječniku: v. okusorepiti.

KUSOV, kusova, m. pas bez repa (kus). — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kus pas, 'der stutzhund', 'canis cauda truncata'). Mi u nas zovemo psa kad nema repa, 'kusov' a onoga što cijele uši nema, 'kudrov', a pas te pas vazda. Nar. prip. vuk. 2 293.

1. KUSOVAC, Kusovca, m. prezime. — U naše vrijeme u Crnoj Gori. Pop Đuro Kusovac. Nar. pjes. vuk. 5, 531. Pop Joko Kusovac. Magaz. 1868. 72.

2. KUSOVAC, Kusovca, m. mjesno ime u Srbiji. a) mjesto u okrugu biogradske. Livada u Kusovcu. Sr. nov. 1874. 403. — b) brdo u okrugu čačanske. Zabrana u Kusovcu brdu. Sr. nov. 1864. 253. — c) selo u okrugu kragujevačke. K. Jovanović 118.

KUSOVICA, f. kos, ptica. Bosna. D. Hirc.

KUSOVLEV, adj. koji pripada kusovu. — U Vukovu rječniku: 'des stutzhundes', 'canis curti'.

KUSRA, f. vidi kusa, g. 'Ćuti, kusro! de se ti smiješ u žene miješati!' J. Bogdanović.

KUSRAP, m. ime brdu u Velebitu više Počitelja. J. Bogdanović.

KUSTAR, Kustra, m. mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačke. Kustar, razvaline od staroga grada u selu Dubravici. M. Đ. Milčević, srb. 1030. Livada u Kustru. Sr. nov. 1873. 595.

KUSTIJERNA, f. vidi gustijerna. — Kod mjesnoga imena na Braču xii vijeka. Na Kalê(vê) Kustârne. Starine. 13, 206. (1185 prepis. 1250).

KUSTIJON, f. mlet. custion, kavg. — xv vijeka. Ki koli bi učinil ku tatbinu ili kustijon... Stat. kast. 1490. 184.

KUSTÔD, m. tal. custode, čuvar, ali samo u osobitome značenju: starešina nad fratarskom kustodijom (vidi 1. kustodija, b). — Od xvii vijeka. Bosne Argentine kustodu dostojnomu. V. Andrijašević, dev. iii. Fra Petar Bogdan Bakšić kustod Bulgarije. P. Bakšić vii. Činili su se u provinciji kapituli i obirani mnogi kustodi. Norini 53.

1. KUSTÔDIJA, f. tal. custodia, čuvanje, ali se u našem jeziku nalazi samo u osobitijem značenju.

a. nešto (kao n. p. ormar, kutija itd.) načinjeno da se što u onome čuva ili hrani. — U jednoga pisca Dubrovanina xvii vijeka. Misleći da su tvoje prsi jedina kustodija ali shrana od prisvetoga sakramenta. I. Držić 80.

b. u frataru male braće prijedio u kojemu ima nekoliko manastira; maŃi je nego provincija. Kustodija carigradska i jeruzolimska, i provincija Albanija i Ragusa. I. Ančič, vrat. 174. Izašle su iz vikarije bosanske kustodije koje brojim, i ove posli biše učinjene provincije. Norini 23. Isti general učini vikarija u samoj Bosni, jer se mnoge druge kustodije učiniše provincije. 51. 1757 na 17 juna razdili se iznova Bosna i Slavonija: Bosna ostade kustodija. 60.

2. KUSTODIJA, m. ime muško. — Ne znam mu postaća. — Na jednome mjestu xiv vijeka. Pop Kustodija sa tistemb. Svetostef. hris. 32. — U naše vrijeme prezime u Crnoj Gori. Kustodija Marko barjaktare. Nar. pjes. vuk. 4, 10. Od Negoša do dva Kustodije. 4, 19. Od Negoša Kustodiju Maša. 5, 332.

KUSTOŠIJA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 90.

KUSTRENA, f. vidi Kostrena (sveta Lucija). — Na jednome mjestu xv vijeka. Obaritej crikve svete Lucije u Kustreni (na dno strane ima primjedba izdavaoče: mjesto 'Kostreni'). Mon. croat. 146. (1492).

KUSTUR, m. ime kosi (brdima) u Srbiji. Glasnik. 43, 283—284. 331.

1. KUSTURA, f. nevalao nož. — Akc. se mijeŃa u gen. pl. kusturâ. — Riječ je rumunjska, ako je rum. custurâ od cuțiturâ (a ovo bi bilo od cuțit, nož); ima i mađ. kusztora. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikaljinu (kustura, nožina, 'culter'), u Stuličevu ('vilis culter'), u Vukovu ('schimpfwort für ein messer', 'convicium in cultrum'). A kusturom brađu zastrugao. Nar. pjes. mag. 1863. 71. Zapodio nekaku kusturu za pas. Vuk, rječn. kod zaprdjeti. Kustura, 1. odlomak staroga noža ali britve, čim se naćve čiste. 2. nadimak staru nevalalu nožu. M. Pavlinović.

2. KUSTURA, f. guba, rogač, papuča, šljiva gubava. (u Rađevini). Ľ. Stojanović.

KUSTURICE, f. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevske. Statist. bosn. 20.

KUSTURIĆ, *m. prezime*. — *Od XVIII vijeka*. Toma Kusturić. Norini 84. *Od Tome Kusturića*. Glasnik. II, 1, 15. (1808). Milovan Kusturić. D. Avramović 241.

KUSTURINA, *f. augm.* 1. kustura. U ruci mu kusturina tupa. Osvetn. 2, 157. Prebi tursko gvožđe uprijeko, pado na tle kusturina sama. 3, 139.

KUSTURINO POLE, *n. ime zapustjelome mjesta u Bosni u okrugu sarajevskome*. Statist. bosn. 27.

KUSUGI, Kusuka, *m. pl. ime zaseoka u Bosni u okrugu sarajevskome*. Statist. bosn. 19.

KUSULATI SE, kusulâm se, *pf. (?)* u Užicu kad pri kupanju hoće da zagnuruju jedan drugoga silom u vodu vele: 'Ajde da se kusulamo'. I. Stojanović.

KUSULBAPSKI, *adj. vidi* česelbaški. — *Na jednome mjestu XVII vijeka*. Kasbin i Širvan projdoh kusulbabski. I. T. Mrnavić, osm. 142.

KUSULA, *f. vidi u Vukovu rječniku*: kusa krava, 'die stutzkuh', 'vacca cauda truncata'.

KUSULIN, *adj. koji pripada kusu*. — *U Vukovu rječniku*: 'der stutzkuh', 'vaccae cauda truncata'.

KUSUMAČA, *f. nekakva travica koju ljudi jedu*. — U naše vrijeme oko Stona (u Ošljemu). 'Idem u kusumaču'. M. Milas. — *vidi* kusomača.

KUSUR, *m. ostatak (od duga), arap. tur. qu-sâr, mañak, mahana, ostatak*. — *Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu* ('der rückstand', 'residuum debiti'. cf. ostatak). Što ste nami pisali za ono kusura da vami pošljemo. Glasnik. II, 3, 91. (1708). I predati carevu miriju, sve harače, paru bez kusura. Nar. pjes. vuk. 4, 476. Pa izvadi do tri mađarlije, pa ih baci Pangí Gračaninu: 'Na de, Pangá, pa kusur isplati što sam junak potrošio vina'. Ali nemu Pangá govorio: 'Ne budali, tursko momče mlado! ko godir je sa mnom vino pio, taj kusura nikad ni platio, nećeš ni ti, viru ti zadajom'. Nar. pjes. marj. 75. Stan', serdaru, da ti kusur vratim. Nar. pjes. hörm. 2, 467. Kad ćeš mi aga ono kusura podmiriti? Nar. prip. vrč. 216. A međutim će on za to vreme sve poreze ili kusure poreza od rečene sirotiće pouzimat. u M. Đ. Miličević, kraj. serb. 43. (1835). Do nekoliko dana daću ti i ostalo ili 'kusur' ili 'rešto'. V. Bogišić, zborn. 467. — *U ovome primjeru stoji u prenesenome smislu (ironički?)*: Prvi biše knez Dohna Brandibur ki s Svedesi imadiše kusur, i za nima trkao je hitar kano hitri jedan jaki vitar. I. Zaničić 196. — *Kao ostatak (ono što je najzadnje) uopće*: Iskapivši i kusur od rakije... Srp. zora. god. 2, sv. 7, str. 150.

KUSURATI SE, kusuram se, *pf. (s kim), dovršiti račune, isplatiti što je ko kome dužan*. — *Nadžineno od kusur*. — *U naše vrijeme*. Ali je jednom selo Krnevo istuklo svoga kmeta za to što mu deonica nije bila dobro zagrađena. kmet se odgovarao na brata, ali seljaci poviču: 'Ti si kutbi starešina; ti lezi, pa se posle kusuraj s bratom'. M. Đ. Miličević, opšt. 21. Evo ti Loma, pa se kusuraj s nim. pomenik. 3, 305.

KUSURIĆ, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Božo Kusurić. Nar. pjes. petr. 2, 353 (*među predbrojnica*).

KUSURLUK, *m. isplaćivanje duga, računanje (?)*. — *Nadžineno od kusur turskijem nastavkom luk*. — *Na jednome mjestu XVIII vijeka*. Već odstupi od tog kusurluka. I. Zaničić 178.

1. KÜŞ, *interj. riječ kojom se kome kaže da muči, ali s preziračem i uvredno*. — *Od nem.* kusch (dich), što se kaže psima da legnu, a ovo je od franc. (! ta) couche. — *U Vukovu rječniku*: 'kusch! (österr. für halt's mau!)', 'tace, canis' s dodatkom da se govori u vojvodstvu.

2. KÜŞ, *m. vidi* kadulja. — *Nepoznata postać*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Voltigijinu* (salvia', 'salbey'), i u *Vukovu*: (u Hrvatskoj oko Porušića) nekakva trava, bijela ili žuta cvijeta, 'art pflanze', 'herba quaedam'. U Hrvatskoj je, kuš' Salvia officinalis. F. Iveković, rječn. Kuš, Salvia hortensis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 9. Kuš, Salvia officinalis L. (Primorje, Cres). B. Šulek, im. 187. — Kuš divji, 1. Salvia pratensis L. (u Primorju); 2. Salvia officinalis L. (u Istri). B. Šulek, im. 187.

1. KUSA, *m. ili f. kuso živinče*.

a. vo. De je bila bez kuše vodovodnica? Nar. posl. u Srbiji. I. Stojanović.

b. kusa krmača. Orahovica, Slatina. D. Hirc.

c. u prenesenome smislu, nadimak djetetu od mila. u čuprijskom okrugu u Srbiji. I. Stojanović.

2. KUŠA, *f. vidi u Daničićevu rječniku*: u selu Dabru manastira Ravanice bješe, 'otz Braničeva na Beranje Kušom hatars'. M(on. serb). 199. (1881). mjesto toga u S(r). I(etop). 1847. 4, 51 stoji 'Kutoms'.

KUŠAC, kušca, *m. poľubac*. — *Od nem.* kuss. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (kajkavski kušec, ljubac, osculum, basium'), u *Jambrešičevu* (kušec, osculum'), u *Stučičevu* (griješkom kusec, v. celov iz Bjelostjenčeva). Kušce primju. P. Vitešević, odil. 55. Dokli oko tve me ustrili, i podaš mi kušac mili. J. Kavašin 513b.

KUŠAČ, kušaća, *m. uprav čovjek koji kuša, ali se u primjerima kaže o vragu*. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.*: kušaću, kušaći. — *Vuk ima ovu riječ u prijevodu novoga zavjeta, i u rječniku*: 'der versucher', 'tentator' (nema u prvim izdanju), ali u predgovoru 'Novoga Zavjeta' (1847) VII broji među riječi, kojijeh nije čuo u narodu da se govore nego ih je sam načinio'. Pristupi k nemu (Isusu) kušać. Vuk, mat. 4, 3. Da vas kako ne iskuša kušać. pavl. Isol. 3, 5.

KUŠAČEV, *adj. koji pripada kušaću*. S ovom se molitvom i dijete prima u oglašene, po tom idu četiri zakletve da se odriče lukavstva kušaćeva. Đ. Daničić, pisma. 184.

1. KUŠĀK, kušāka, *m. vidi* trtina. — *Vaľa da postaje od 1. kus*. — *U naše vrijeme u Hrvatskoj, a između rječnika u Bjelostjenčevu* (uropygium'), a u *latinskome dijelu*: uropygium, quod ultima et angusta spinae pars' naj zadnja hrbišća kost, ili kušak, ka se u živade zove biškup. Kušak, meso iz kojega repno perje poraste. Daruvar. D. Hirc.

2. KUŠĀK, kušāka, *m. tur. kuşaq, pás, pojas*. — *U naše vrijeme*.

a. *dugo tkañe kojijem se paše*. Opasala tri čemer-kušāka. Nar. pjes. hörm. 2, 59. Kušakom se utegla čemerom, u čemera sve ploče od zlata. Hrv. nar. pjes. 4, 63. Kušak, velika uvijena marama koju upasuju povrh tkanice (u okrugu pirotskome). M. Đ. Miličević, kraj. serb. 248. 'Kušak', obično 'kušak-čemer', vrsta ženskoga pasa. u Hrv. nar. pjes. 4, 698. Kušak, što se inače zove 'šal'. u Šapcu.

b. u prenesenome smislu, daska ili drugi

komad drva što je poprijeko pribijen na nekoliko dasaka da čvršće stoje (n. p. u trpeze), prečanica. — U *Vukovu rječniku*: das querholz (z. b. bei dem tische), lignum transversum'.

KUŠAKOVIĆ, m. prezime. Ima i sad porodica u Šapcu.

KUŠALAC, kušalaca, m. čovjek što kuša. — *isporedi kušač.* — U *Stulićevu rječniku*: 'qui experitur'.

KUŠAMA, f. u *Vukovu rječniku*: (u Sarajevu i u ostalim varošima po Bosni) 'die zunftgala, bei empfang des vesirs', 'pompa collegiorum'. — *Jamačno je riječ turska: Miklošić (türk. elem. nachtrag. 1, 65) kaže da je od qoşmaq, trčati; Đ. Popović piše: Kušama, Vuk tumači ovu reč koja se u Bosni čuje, kao svečan doček kod vezira, parada espafska; ona dolazi od turskoga, koşişma' hodaće, trkaće.*

KUŠAN, m. prezime. — U *naše vrijeme u Hrvatskoj*. Schem. zagr. 1875. 228.

KUŠANAC, Kušanca, m. kajkavski Kušanec, ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 67.

KUŠANCI, Kušanaca (?), m. pl. ime mjestu (u *Medumurju*?). — xvii vijeka. Mikula knez od Zriña od divjaka rassičen u Kušancih pri Čakovu Turnu, preminu. P. Vitezović, kron. 196.

KUŠAŃE, n. djelo kojijem se kuša. — *Stariji je oblik kušanje.*

a. *vidi kušati, 1, a.* — *Između rječnika u Mikašinu* (kušanje, okušanje, 'delibatio, degustatio'; kušanje, izgled od vina al' žita 'specimen'), u *Belinu* (kušanje, 'assaggiamento, assaporamento, il far saggio d' una cosa', 'gustatus' 109a), u *Bjelostjenčevu* (delibatio, delibutio'), (u *Stulićevu*: v. ješa s dodatkom da je riječ ruska).

a) *vidi kušati, 1, a, a) i c).* u *svijem je primjerima u metaforičkome ili u prenesenome smislu*. Dostoj se osladiti rajskom sladostim kušanje srca moga. V. Andrijašević, dev. 124. Negove riječi jesu kušanja od neizrečene slatkosti. M. Radnić 299a. Mnogo puta daje Bog kušanje od slatkosti unutrašnje. 423b. Er ponižnim svak kušanjem (pričesti) toj viditi može u sebi. A. Vitajlić, ostan. 63. Što 'e okušat sve sladosti, kad kušanje smrt nam nosi? J. Kavašin 340b. O Jezuse, ... tva slast inijem nad slastima naj veće se ljubit ima: tako krijepti to kušanje, i ti miris blazni tako, da to doprijet uživanje svjet i srce mē 'e ne jako. A. Đ. Paoli u I. M. Mattei 871.

b) *gustus, gustatus, vidi 1. kušati, a, b).* Grčilo i slados kušanje razbira. V. Andrijašević, put. 345. Po čućenju, po kušanju i vidjenju. J. Kavašin 465a. Po vidjenju, čućenju, obohañu, kušañu i ticañu. L. Radić 4. Što s očima vidimo, s rukom tičemo, s kušañem čutimo. T. Ivanović 75.

b. *vidi kušati, 1, b.* — *Između rječnika u Vrandićevu* (kušanje, 'experientia; specimen; tentamentum'), u *Mikašinu* (kušanje, 'periculum, experientia, experimentum'), u *Belinu* (kušanje, 'prova, sperienza', 'experimentum' 593a, 'esperienza', 'experientia' 292a, 'prattica, esperienza', 'usus' 578b), u *Bjelostjenčevu* (experientia, experimentum, periculum, tentatio, tentamentum, probatio, specimen'; kušañe, poufañe, 'attentatio'), u *Jambrešićevu* (tentamen'), u *Stulićevu* (experientia, experimentum, specimen'), u *Vukovu* (das versuchen', periculum, experientia, tentatio').

a) *vidi 1. kušati, a, a).*

aa) *tentatio, periculum, djelo kojijem*

se jedan put kuša što da se sasna, što je, kakvo je. Ako još ne vjeruješ, čini druga kušanja, dokle ti poznađeš istinu ovu. B. Kašić, per. 198. Znađijahu oni i s rudami se vladati i vrijeme u godine po hodu sunca i u mjesece po hodu mjesece razdijeliti koja stvar potribuje zrilu pamet, mloga kušaña i vještine nepriproste. D. E. Bogdanić 7. Ovi se način na kušaње daje prvoc. J. S. Rejković 285.

bb) *tentatio, vidi kušati, 1, b, a) cc)* ccc). Naj veće kušanje ne izvršne kreposti bi ustrpljenje. B. Kašić, per. 129.

cc) *tentatio, vidi kušati, 1, b, a) dd).* I akoprem staviš (Bože) da se ja s napastmi razlikimi bijem i s protivščinami, sve ovo na moju korist narejuješ ki tisuć načini drage izkušuješ u komu kušanju ni te mañe ljubit tribuje, ni mañe, Gospodine, hvalit. A. Georgiceo, nasl. 279—280. Jeli Bog pokušao da dođe te uzme sebi narod iz drugoga naroda kušañem, znacima i čudesima ...? Đ. Daničić, 5mojs. 4, 34. Nemojte da vam odrveni srco vaše kao u Merivi, kao u dan kušaña u pustiñi. psal. 95, 8. — Naopastovati jest činiti kušañe od onoga. J. Matović 511. Kad svršši đavo sve kušañe, otide. Vuk, luk. 4, 13. — Što razumiš za kušanje Božje? (*vidi primjer istoga pisca kod kušati, 1, b, a) dd).* Blago turl. 2, 88.

dd) *conatus, vidi kušati, 1, b, b).* Ako bi bio ko i uvit ali ogovor do kušanja ali dogovora ali inoga roka. Stat. polj. ark. 5, 261.

ee) *indagatio, investigatio, vidi kušati, 1, b, c).* Ovo gledaње i kušaње nejma se činiti. Ant. Kadčić 458.

ff) *experientia, usus, znače što se dobiva kušajući, vidi kušati, 1, b, d).* Kušanje likarov očitje (očituje?) da kolirij bol od ođiju vizma. Naručn. 29b. Kako nas uči svagdaње kušanje. P. Radović, način. 21. Kad (bogastva) ništa ne pomažu kriplostma voļe, nego po kušanjju vidimo da čine zabiježenu štetu ... M. Radnić 82b. Kušanje nas uči da naj veće oni koji su jači u tijelu jesu slabi i bolesni u duši. 59b. Kušanje svakdaње kaže nam ovo. 802b. Kušanje mene je naučilo da još krtjani rigaju suproc dobroti Božjoj ista prokliñaña. A. d. Bella, razgov. 150. Prilako jest djavlu zaplest u svoje mriže tko se negovu prijateljstvu približa, tako da se priritci nahode, da otrosavši se od nega k Bogu se povratljaju, kako nam kušanje čini poznat. Blago turl. 2, 55. Dali nas svagdano kušaње uči da se ritki nahode koji se vraćaju na ispuñeње takove ispovidi. Ant. Kadčić 218. (Vjera) ne ima dostojanstvo gdje čovječanski razlog podaje kušaње i poznaње. J. Matović 214.

gg) *sensus, osjećaње, vidi kušati, 1, b, e).* Vidjet ćemo se malo paka na kušanju ovijeh muka. B. Zuzeri 259.

hh) *sentiendi ratio, način osjećaña (subjektivno prema gg).* O priviđni Bože, ... tako promini kušanje od srca moga da osven tebe nijednu nikadar ne očuti slast, nijednu ne ļubi ljepotu, nijednu ne ište nepristojnu ļubav, ... B. Kašić, zro. 174.

KUŠAR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu jađodinskome. Livada u Kušaru. Sr. nov. 1875. 374.

KUŠATA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome. (Rječica Jabuča) izvire iz mesta Prerasta (jedan mi je prijatelj javio da se to mesto zove 'Kušata'). M. Đ. Milčević, srb. 943.

KUŠATELAN, kušatejna, adj. koji (ili kojega)

treba kušati. — Samo u *Stuličevu rječniku*: ,experientius'.

KUŠATI, kušām, *impf.* gustare, degustare; experiri, periclitari, tentare, conari. — *Akc. se ne mijena* (aor. 2 i 3 *sing.* kušā). — *Riječ je stara, isporodič stslav. i nslav.* kušati, *bug. praes.* kušam, *rus.* кушать. — *Postaje od* 1. kusiti.

1. aktivno.

a. gustare, degustare, po malo čega (jela ili piva) uzeti u usta, osobito namjerom da se zna kakav je kus (vidi 7. kus). — Ovo je jamačno starije značenje, kako se može poznati po ruskome jeziku. — Između rječnika u *Mikašinu* (kušati, ogledati, okusiti ,gusto, degusto, attingo, delibo, praogusto'; kušati vino malo po malo ,pitisso'; kušati malo samo usnama ,primoribus labris gustare'), u *Belinu* (assaggiare, assaporare, gustare' ,gusto' 109a), u *Bjelostjenčevu* (kušam, koštam, okusivam, delibo, praelibo, praegusto, gusto, degusto'), u *Jambrešičevu* (kušam jestvinu ,gusto'), u *Stuličevu* (kušam kod kusnuti), u *Volttigijinu* (assaggiare' ,kosten'), u *Vukovu* (ko sluša, on i kuša, t. j. daju mu te jelo).

a) u smislu *sprijeđa kazanome*. Hteć (Eoa) da on kuša stabla huda (Adam). J. Kavašin 47b. Na poso stavi ruku i ovo piće počni kušati i na srčke oblažit ga. B. Zuzeri 830. Rakiju kušati. P. Bolić, vinodj. 2, 426. — *Metaforički*. Kako sada porođena djeca (djevojč) razložno (razložni) bez zlobe mlijeko žudite, da u njem rastete u spasenju; ako ste zato kušali, jere sladak jest Gospodin. N. Rašina 129a. petr. 2, 2—3. Tko je sladak, kušaj tega! J. Kavašin 587a. Ah kušajte i pazite, kē čestite slasti jesu. I. Dordić, salt. 104. Koja gori jesu kušajte, a ne koja su na zemlji. J. Matović 62.

b) palato percipere, osjećati kakav je kus čega (objekta). Ne bi živio, voňao, ticao, kušao... J. Kavašin 477a. Ne razpozna je li uho riječi kao što grlo kuša jelo? Đ. Daničić, jov. 12, 11. — *Metaforički*. Nijedan hip nesrećna ma duša čemer, jad i nalip gorčiji ne kuša. D. Rašina 19a. Oči imam, a slijep gredu, zrak se obrati u tamnosti, gorim stojeć vas u ledu, a slas kušam u gorkosti. S. Bobalević 222. Da neslasti svijeh gorčina kušahomo. A. Vitačić, ostan. 86. Srce ovo božanstveno pučina je svake utjehe i sladkoga smirenja: u nju potoni, ali ne želi ne slast kušati. I. M. Mateti 245.

c) uopće jesti ili piti, ili oboje. Da već neće ploda ovoga od loznoga kušat vijeku. J. Kavašin 482a. Da je Jeffrem ubio jim i kravu i u noj tele i da više ne budu kušali mlika. M. A. Rejković, sabr. 58. Ko sluša, on i kuša. (Daju mu, te jede). Nar. posl. vuk. 156. — *Metaforički*. (Ljepota je) med prislatti, ki tko kuša, čemer mu se sladak čini. I. Gundulić 374. Kruh ne kuša izpraznosti. J. Kavašin 386b. Ah! učini, kad te kuša, tvoju slatkost da uživa srićna ovom hranom duša. A. Kanižlić, bogoljubn. 238. (Duša) koja onu čašu kuša koju Juda. V. Došen 80b.

b. experiri, periclitari, periculum facere, explorare, tentare, conari, u širem smislu nego kod a (ne samo o kusu u ustima). — Između rječnika u *Vrančičevu* (experiri; tentare'), u *Mikašinu* (experior, periculum facio, proba, tento, periclitari'; kušati sreću ,fortunam tentare et periclitari'; kušati, staviti se ,audeo, tento'; kušati, staviti se za isprobiti štogod ,aliquid attentare'), u *Belinu* (esperimentare' ,experior' 292a; ,sperimentare' ,experior' 698a; ,provare, far prova' ,experior' 593a; ,informarsi' ,cognosco' 401b; kušati štogod ,tentare, attentare' ,aliquid attentare' 728b), u *Bjelostjenčevu* (kušam, ogledam, pro-

bujem ,tento, proba, experior, experimentum facio, degusto hominem', v. pertento; kušam ,audeo, tento, attento'; kušam sreću ,proba fortunam'), u *Jambrešičevu* (proba, tento'), u *Stuličevu* (experiri, periclitari, probare, experimentis deprehendere, experimento probare'), u *Volttigijinu* (tentare, sperimentare; ardire, osare', versuchen; sich unterstehen'), u *Vukovu* (versuchen' ,tento'), u *Daničićevu* (tentare').

a) vršiti (jedan put ili više puta) na čemu (objektu) kakvu radnju s namjerom da se sazna jeli ono uopće dobro ili zlo, pravo ili nepravo, za nešto sposobno ili ne. može se podložnom rečenicom izreći namjera s kojom se kuša, vidi n. p.: Nisam ti se bolom razbolila, već te kušam, jesam li ti draga. Bos. prijat. 1, 37.

aa) uopće. Svaka kušajte, koja dobra jesu uzdržite. I. Bandulavić 41b. paul. 1thess. 5, 20. Sve kušajući dobro držite. Vuk, pavl. 1sol. 5, 20. Nemoj se u napridak tužiti na Božje providjenstvo. Ako nisi bio srićan do sada, ti si kriv. kušaj i vidićeš. A. d. Bella, razgov. 13. Ovo je reći da je (Bog) neviran. kušajte, kušajte i stavićete se da je viran. ,Probate me super hoc'. 30. Kušaj, možeš virovati. F. Lastrić, svet. 6b.

bb) objekat je što tjelesno. Ogañ zlato kuša i gvozđje. B. Kašić, nasl. 22. Peć kuša sud sudara a vatra od nevoje kuša pravotnoga. M. Radnić 839a. — A ako vi kad duša kom sledi bolnome vašu svis sadružja, vik neće za nju lik ni mao da kuša. D. Rašina 145b. Zlamenitijeh zvijeri od gore kušah dare ja svakoje. S. Bobalević 214. Jednu ženu veoma oči bolaju (bofahu) i budući kušala razlike likarije naravne... F. Lastrić, ned. 316. — *Metaforički*. Ki ruku na tebi kušati odluči. H. Lucić 274. Pristupite, da se udrimo i kušamo vašu silu. G. Palmotić 2, 401.

cc) objekat je što umno, n. p.: aaa) djelo. Svakoga dilo kakvo jest ogañ će kušati. A. Bačić 518. — bbb) nešto duševno ili umno na samome subjektu. V sñijeh ovijeh kuša i ukaza svoje ustrpljenje. B. Kašić, fran. 89. Htjet kušati bezakono tijem zrcalom moje htjeđe. G. Palmotić 2, 228. — Pomñivo ima prije kušat snagu svoga tijela i srca. S. Rosa 115b. Sposobnosti svoje da kušaju. P. Petrović, gor. vijen. 4. — ccc) nešto duševno ili uopće umno u koga drugoga (ne u subjektu). Buduć ja dugo kušal tve strpjenje. N. Dimitrović 92. Kušavši sasma stanovitost sv. Inacija... B. Kašić, in. 50. Da se usudi lubi udane kušat viru. G. Palmotić 1, 254. On tvu kripas kušat želi. 2, 107. Kušat njegovo poniženstvo. P. Filipović 16. Vašu ljubav kušam jeli istinita. Vuk, pavl. 2kor. 8, 8. Bog je htio kušati našu kršćansku strpeljivost gladom. S. Lubiša, prip. 69. — Amo pripada i ovakovi primjer: Er trojansku moć poznanu neće kroz nov boj kušati. G. Palmotić 2, 104. i ovakovi (ispoređi dd): Mnozijem tuge daš... da srca njih kušaš. N. Dimitrović 49. Ter tom hudom nemilosti hotje (nebo) srce tve kušati za vidjeti, u žalosti ku će krepos ukazati. I. Gundulić 269—270. — ddd) sreća: kušati sreću znači: raditi na sreću, raditi nešto što se ne zna kako će se poslije svršiti. vidi u *Belinu rječniku*: kušati sreću ,provar o tentar la fortuna', fortunam experiri' 593b. Sreću kušaše i vu vsakoj igri premagaše. Pril. jag. ark. 9, 122. (1468). Odlučil sam moju sriću s družimi kušati. Korizm. 32b. Pojdosmo k Nečujmu za kušati sriću. P. Hektorović 24. Na poslu vik ne cknj, neg sreću pod' kušaj. N. Dimitrović 10. Opet drugi i treći put hoti cesar

sriću kušati. And. Kačić, razg. 88. Hajte brže vojsku da kupimo, s ovčarima sreću da kušamo. Nar. pjes. vuk. 4, 505. Počne da kuša sreću u štapu. Nar. prip. vuk. 121.

dd) objekt je čelade. Znana bo ljubiti jer ga s' kušal možeš. M. Marulić 131. Oto sam te kušao, Radosave Siverinče, bi li mi so umio pri potrebi izvrnuti. Nar. pjes. u P. Hektorović 21. Ako ćeš velik broj prijatelja imati, malo ih u tvojoj potrebi kušat ht'li. N. Dimitrović 15. Drugara uzdana koga ste kušali. I. T. Mrnavić, osm. 114. Kušaju ga, ima l' lice od jakosti u trpljenju. J. Kavašin 858a. Mi ćemo kušati naše vjerončne ljubovce. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 28. Hodi, brate, da kušamo ljube. Nar. pjes. u M. A. Reljković, sat. 17a. Al' neka ga (*glavara*) i sva kuća sluša ili barem pol godine kuša. K2a. Uzdržati mu sveto odrišeće za niko vrime kušajući ga. Ant. Kadčić 248. Da bi kušali sebe istijeh. J. Matović 204. On ne tone što je posustao, veće tone to on kuša ljubn, hoće li mu ljuba vjerna biti. Nar. pjes. vuk. 1, 571. Hodi, brate, da kušamo ljube, da vidimo, il' je s moje ljube, il' je s moje, il' je, brate, s tvoje. 634. Djevojka rod kuša. Vuk, nar. pjes. 1, 204. — *Često u teologičnome jeziku: Bog kuša ljude.* Bog kuša svetoga Joba, kakono ti zlato kušaju. M. Divković, nauk. 94b. Pojde Bogu ki ga kuša. J. Kavašin 885a. Hoti Bog po svakoj podobnosti svog slugu na svaki način kušati. E. Pavić, ogl. 846. Kuša vas Gospodin Bog vaš, da bi se obito učinilo... J. Matović 511. Kakono je kušao Abrama, Tobiju, Davida. B. Leaković, gov. 72. — *ljudi kušaju Boga (kad griješe).* Kušat Boga tad se zgađa, kad se govori oli čini štogod brez pravoga uzroka za iskušat mogućstvo, mudrost, pravdu, milosrdje... božanstveno. Blago turl. 2, 88. Šta kušate Boga? Vuk, djel. ap. 15, 10. Kušate Boga u srcu svom, istući jela po voji svojoj. Đ. Daničić, psal. 78, 18. Na novo kušate Boga. psal. 78, 41. — *vrag kuša (vidi napastovati), ali s namjerom da čovjek sagriješi.* Potrebno bi, da bi naopast kušala tebe. J. Matović 511. Isusa odveće duh u pustinju, da ga đavo kuša. Vuk, mat. 4, 1. Četrdeset dana kuša ga đavo. luk. 4, 2. — *slično je i ovo (u drugoj polovici primjera): On (Bog) ne kuša nikoga, nego svakoga kuša njegovu slast, koja ga vuče i mami.* Vuk, jak. 1, 13—14. i *ovaki primjeri u novome zavjetu:* Kušajući ga iskahu da im pokaže znak s neba. Vuk, mat. 16, 1. Što me kušate, licemjeri? 22, 18.

ee) živina. Kupio sam pet jaram volov i gredem kušati njih. I. Bandulavić 163b. luc. 14, 19. Drugi odgovara, da je kupio pet jarmova volova, da mu je potreba ići ni kušat u jarmu i plugu kako će orati. F. Lastrić, od' 235. Ovi bo orao nebeski kao i zemački kuša ptiče i razabire prave od kopiladi. F. Lastrić, ned. 41. Izvede mu ždrala velikoga, kušao ga i kušao Rade. And. Kačić, razg. 810b.

b) tentare, conari, značenje se razlikuje od predašnjega u tome što je objekt djelo koje subjekt ne zna hoće li moći izvršiti, te kušati znači: počinjati (jedan ili više puta) djelo s namjerom da se svrši, ako se mogbude, ili dajbudi da se sazna, može li se svršiti.

aa) objekt je u acc. Koko da nikadar ne kušah taj dila, ni općih taku stvar, ni da mi bi mila. P. Hektorović 66. Znadijahu bogoljubne ove žene da je tolikim kamenom grob zavađen koliko ga one odvaliti ne mogadijahu, ali užgana ljubav usiljuje kušati i ona koja su neuzmožna (*neuzmložna*). F. Lastrić, ned. 188.

Tada im reče ispovidnik: 'Služite se mojim svitom: u napridak trgujući nemojte se kleti ni krivo ni pravo ni lagati...' Obetaše da će to kušati za godinu dana. M. Zoričić, zrc. 180. Ne znam ja, oću li pogodit te pisme, kozaru...; al' ću kušat... pismu. M. Katančić 46.

bb) djelo se izriče infinitivom. Sveti Augustin doseć kuša nedohitnu tu višinu. J. Kavašin 508b. Kada, koliko li puta ste kušali odoliti ovim napastma? F. Lastrić, od' 186. Pogrdit Boga kuša. V. Došen 6a.

cc) djelo se izriče podložnom rečenicom s da. nemam primjera, isporodi kod 3, b, c).

dd) djelo je u podložnoj interogativnoj rečenici, jer se hoće saznati može li se vršiti. Te kušaj, moreš li dosegnuti, kako je učineno. F. Lastrić, test. bil. 278b. Vidje čovika gdi e nasikao drva te složio u snop, kuša more li nositi, il' ne more. ned. 120. Privolji Saul, i metnu na nega (*Davida*) svoje oružje, pripasavši mu svoj mač. poče David kušati, očeli li znati u oružju hoditi. E. Pavić, ogl. 240. — (*Ovaj bi primjer mogao pripadati i pod c) cc*) Oružavši se David poče kušati, kako se pod oružjem vladati ima. And. Kačić, kor. 168.

ee) nema objekta, jer se rasumije po smislu. Vsuda smo kušali, nismo mogli posuditi. Mon. croat. 216. (1526). Ako bi t' taj vila, moli ju, nu kušaj, u nu dopustila. N. Najlašćević 1, 188. Ako se ne bi mogli za tri pune godine sasat kušajući često. M. Dobretić 565. — *U ovome primjeru i učio zamjenjuje infinitiv:* Ja sam kuša i učio mnogu dicu aritmetiku. M. Zoričić, aritm. predg. 11.

c) indagare, investigare, perscrutari, explorare, u širem smislu, ispitivati.

aa) objekt je u acc. i ne znači čelade. Zatoj svak kušaj besjedu i zori i dobro svak slušaj, što se sad govori. M. Držić 430. Dobro kušajte što vam se sad pravi. 434. Dok ne vidim i ne kušam stvar, od tebe koju slušam. V. Došen 257a. Te kušajte sve vere i sve redom gradove, znade l' svaki za Boga i za ime Božje. Nar. pjes. vuk. 1, 128.

bb) kad je objekt čelade, može biti imperfektivni glagol prema 2. iskušati, 1, f (vidi i 1. ispitati, 1, a, a)). Izpitiva (*okrivljenoga*) jeli istina što se govori na nega, kuša svjedoke, ter stavlja pomnu za čut, govore li svi na isti način. Đ. Bašić 86. Sudac budući ga kušo i povraće se kušat, nije ga našo u ničem kriva. A. Kalić 203. Ja ću nega naj prije kušati, ako ti ništa ne čene učiniti, ja ću mu kazati za tebe. Nar. prip. vuk. 197. Dode ženi, pa je nauči da kuša Baš-Čelika, de mu je junaštvo. 203. Te ga stanu kušati otkle mu novci. Bos. vila. 1886. 74.

cc) mješte objekta ima interogativna rečenica. Pristupi ovamo, da opipam tebe, da kušam, jesi li ti sin moj. I. Bandulavić 48a. gen. 27, 21. Joštera ću pridržati Gradimira u besjedi, pri ovoj zgodi za kušati, kako ljubit mene slijedi. G. Palmotić 2, 217. Ja ću kušat, ostavljena jeda lipos plačna lica bude jača. 2, 493. Jer, dim, hoću ja kušati, hoće li me poslušati. P. Hektorović (?) 135. Dok ne kuša što je zlato. V. Došen 71b.

dd) kao da amo pripada i ovaj primjer, u kojemu je mj. objekta podložna rečenica s da, ali može biti da je pisac slo preceo talijansku riječ provare (što bi ovdje mogla značiti: potvrdivati), isporodi i 2. iskušati, 1, g. Mnosi ostali bogoslovci kušaju i iziskuju da nijedna krepot može biti bes ljubavi. K. Mažarović 8.

ll) experientia discere, usu cognoscere,

pokazuje uspjeh prema predašnjem snačenima, te znati: znati, posnavati ono što se tražilo da se sasna.

aa) objekat je u acc. Ovu stanovito istinu kušam. I. Ivanišević 247. Ovu istinu toliko očit u svaki dan kušam. P. Radovčić, način. 9. Koriolan Cipčić tako, poklije kuša svijeta varke... J. Kavašin 82^a. Tijelo s dušom, s tijelom duša nek obćenu pravdu kuša. 556^a. Mi znamo da ovi svit zlo je stanje za nas, ori se, Bog ovo nam čestokrat spomeniva; ovo isto kušamo i mi svaki dan, svaki čas. A. d. Bella, razgov. 168. Kušamo ovu priugodnu i prislátku pomnu časti Božje. J. Matović 938. To ti moreš na teb' kušat isti. J. S. Belković 227.

bb) mješte objekta ima interrogativna rečenica. Hoć viditi i kušati ke ću t' muke zadržati. M. Marulić 824. Strila tva, nemila ljubavi, meni ne da pokoj vik žuđeni da mogu kušat, kako se prima svim tima ke za dvor svoj dvorit vazima. D. Rašina 116^b. Sad će kušat gusar hudi, što je hrabrane vrijedat ljudi. G. Palmotić 2, 260. Jedan krat smo mi kušale, što je gospodit i vladati. 2, 886. Prikuci mu uho ku ustom kušajući, jeli se duša dilila. S. Margitić, fala. 172. Gdi će kušat, gdi će znati, male grijehe kako Bog će pedepsati. J. Kavašin 481^a. Kušaju svaki dan što plodi zal izgled. A. d. Bella, razgov. 65. K hoj (Mariji) u svim vašim potrebama uzdišite i na pomoć sazivajte... i kušaćete istinito za života i na čas smrti vaše, koliko je moguća obrana primilostive majke naše priblažene divice Marije. Grgur iz Vareša 9. Da biste mogli kušati koje je dobra i ugodna i savršena volja Božja. Vuk, pavl. riml. 12, 2.

cc) mj. objekta ima rečenica s da. Koji kušamo da je toj naravsko učenje. M. Gazarović 14. I Tiberij kuša dosti da puci su od jakosti. J. Kavašin 275^b.

dd) nema objekta, jer se razumije po smislu. Ludos je sijati zemlju onu, ku budeš ti kušav poznati, podoban da t' neće na vrijeme plod dati. D. Rašina 15^b. Znađiše to dobro i biše kušal. P. Radovčić, način. 52. Ja sam stanovit da mi Gospodiņa dobrota kaže, daće mi dobra, kako sam kušal u tolicih darih i dobroćinjh koje sam od noga prijal. 207. I nahodimo se u mnokije straovije, kako kušamo i vidimo svaki dan. P. Posilović, nasl. 44^a. Vij i kušaj na sve strano. A. Vitalić, ostan. ix. Ne zna, nije kušao. S. Margitić, fala. 95. Bez koje je (krjeposti) slaba duša, vjeruj meni ki sam kuša. J. Kavašin 88^a.

e) sentire, značenje je osjećati gdje se osjećanje (tjelesno i duševno) shvaća kao znanje kod d).

aa) objekat je u acc. Veselja se izbavi, a strahu se ne da, ufanje ostavi, boljezni ne kušaj. P. Hektorović 70. Tko zla kušo ni, ne more dobra znat. N. Dimitrović 11. Neka duju i kušaju poraz. Š. Budinić, sum. 56^a. Izbavi tužna me života (smrti!) nek mir meu živim, koji ja kušati ne mogu, budem ga meu mrtvim imati. D. Rašina 82^a—82^b. Tko vele o smrti sve misli na svit saj, ne uživa života, ni čuje, ni kuša, pače ga prije reda smrti zlom sadružja. 93^a. Blaženi vi nimi ki riči ne imate ter maše sve muke na svitu kušate. 96^b. Oh koli razbludno trajal bih dni moje kušajuć pričuđno radosti svakoj! 128^a. Tezijem moja svijes i duša odveće se velmi boli, i s tobome nemir kuša razdijelivši sled na poli. M. Pelegrinović 195. Obilnost od bogactva kušati. A. Gučetić, roz. jez. 10. Ugodnosti segaj svijeta

koje kušasmo u taštinah našijeh. 802. Koji li sladost u srcu tvomu kušaše onada...? roz. mar. 134. Moja mladost trpi i kuša muke one sve naj gore, osudjena koje duša pored pakla podnijet mora. I. Gundulić 260. Da tva mislo i tva duša ne požudje ino viku, razmi slave u koj kuša vrijedno srce pravu diku. 268. Ne vjeruje i vjeruje, što od draga svoga sluša, smrtnu u srcu smeće kuša. 466. Bivši od mene ti daleče, ki jad, koju boles kuša? G. Palmotić 2, 12. Svuda upado smrtnu u vaje, svuda kušo jad pakleni. 2, 57. Dvakrat kušo smrtno biješe, dvakrat razbijen ružno jesi. 2, 107. Čuvaj se, odilivši se milost Božja ka je život tvoji, ti ne kušaš škode koje sobom donosi smrt prva. P. Radovčić, ist. 175. Slast je nika kušat duhu, gda ni moći kusat juhu. P. Vitezović, cvit. 42. Mnogo je stvari bolje vjerovat neg kušat. (D). Poslov. danić. Ona tada kuša bol i muku veliku. A. Vitalić, ist. 147. Mā duša pokoj kuša. 169^a. Zašto lute tej žalosti od njih svaka gorko kuša. ostan. 25. U poslu duhovnomu kuša i nahodi čovik niku teškoću. I. Grlićić 208. Pomañka u hoj slast, žela i naslađenje koje je kušala prvo u dobrih djelih. 230. Neka ja ne bi kuša u oni čas tvoje pravedno pedipsanje. L. Terzić 79. Vele maše muke kuša (bogati mrtav). J. Kavašin 420^a. Tej težćine prevelike biše kušao sveti Krsta. 502^b. Svaki dan kušamo teške tuge. A. d. Bella, razgov. 181. Kušat ću drage dni tvoj sluga kō u raju, kad padu osramljeni ki na me ustaju. I. Đorđić, salt. 381. Kušaju drag pokoj. 450. Umrli kušaju svuda teško oćinstvo vaja i truda. uzd. 10. Slas koju s te ljubavi kušaju. bon. 102. I u rados koju duša s Isukrstom uvijek kuša. 209. U istom tvomu plandovañu nemir kušaš. B. Zuzeri 66. Nije li doslek kušo bez broja u svomu srcu zvaña ovakijeh i nadahnuća? 67. One žalosti koju ste kušali. H. Bonažić 144. Duša ćuti i kuša veću boles negoli tijelo. V. M. Gučetić 184. Kojoj (divici) duša bludnog smrada još ne kuša. V. Došen 6^a. Niti kuša kada glada. 78^b. Da nit' tilo, niti duša već kriposti koje kuša. 86^a. Tko ne kuša kad nemira ne zna pravo cinit mira. 127^a. Ovi strah imao je i kušao isti Isukrst. I. Velikanović, uput. 1, 806. Adam, David... kušali jesu usiona napiraña hudoća. J. Matović 510. Neće ti biti drugodje radosti take kakvu ćeš kušati u crkvi. I. M. Mattei 129. Kuša u sebi neki nemir. A. Kalić 127. Ali jaču kuša smeću (lavica) njegov (poroda) pazeć poras luti. P. Sorkočević 580^b. Nu izdane cjez ljubavi sveć ćeš kušat gorke smeće. 582^a. Sve vjernosti plod čestiti jur kušaju bez predaña. 598^b—594^a. — *Amo bi mogao pripadati i ovaj primjer u kojemu je objekat čejade, ako je značenje kao kod trpjeti:* Neka te kuša tko te ne zna. (D). Poslov. danić.

bb) mješte objekta ima podložna rečenica s da. Što je bolje znam i vidim, pače kušam da je ovako. G. Palmotić 1, 272.

cc) objekat se razumije po smislu. Kad se razboli, onda bolje i bistrije zna što je zdravje i bolest, jerbo kuša. A. Bačić 459—460.

2. pasivno.

a. prema 1, a (u jedinome je primjeru uprav značenje: poznat po kušaju, isporedi b, b). Lud je kušan kus tko pusti a pohvaljen uzme u usti. (D). Poslov. danić.

b. vidi 1, b.

a) uopće (kušan kao pravi particip). Mir nigdare kušani. I. T. Mrnavić, ist. 46. Za koje vrime neka bude kušan, jeli njegovo sazvanje od oca od svitlosti. M. Bijanković 61.

Očistiti ere će ga sve nevoje tad kušane. J. Kavašin 558b. S očima duševnim vidi Gospu, koja mu reče: „Nisi zapušćen, nego kušan“. M. Zoričić, zrcalo. 85. Ovo je od mnogi kušano. osmina. 49. Da je za takova bio kušan i poznat po svomu dilovanju. Ant. Kadčić 285. Kada smo kušani od Boga u stvarima suprotnijima. J. Matović 455.

b) koji je kušanjem poznat kao vašan, dobar, sposoban itd.; shvaća se kao adj., zato ima i adv. (vidi bb)).

aa) adj. *aaa*) o čemu neživu. Da imamo među nami dobre obšte i pravovjerne rote pod nepokolébemi i kušanemi pravemi pečatmi. Spom. sr. 1, 122. (1414). Jer je kušanovi način ozdraviti taku nemoć. M. Pelegrinović 200. Ima voću kušanih melema. J. S. Rešković 148. — *bbb*) o čeladetu. I neka jih (*sinove*) putem prati kušan gojač naj vjerniji. J. Kavašin 76a. Opiruć oštro lice vojvoda vaš kušani, svim skazuje... 188a.

bb) adv. kušano, u jednome primjeru xviii vijeka, *snači: rješto* (po kušanju), pa i pametno, razumno. Ljubav požudna, kušano govoreći, himbena jest. P. Knežević, osm. 309.

3. sa se.

a. *pasivno*. Nit' se kuša već stvar druga. V. Došen 48b. Da se prije kuša vino. 64b. — Ča se vidi, tiče i kuša. H. Bonačić 109. Što se očima vidiše i kušase ostalijem čutjenstvima. I. M. Mattei 80. — Kako se zlato kuša v ognju. Transit. 70. Ki da se od nas način kuša? koje pute da držimo, naša kćerica da nas sluša? G. Palmotić 2, 234. Komediya koja se kuša prije i pričina pet šes puta dokle naj poslije prid pukom nazbij prikaže se. B. Zuzeri 198. Luđim se brod kuša. Nar. posl. vuk. 171. I okušatu ih kako se kuša zlato. Đ. Daničić, zahar. 18, 9. — Prijatelj se hita u volji, a kuša u nevoji. (Z). Poslov. danić. — Kad pravdaša kušaju se. B. Zuzeri 97. — Veće se koristi duhovne kušaju. I. A. Nenadić, nauk. 198. — Ka se boles ima i kuša, ki čovjeka jad ustrili, istiskana kad se duša s bolnijem tijelom rve i dijeli. G. Palmotić 3, 17a. I takva se rados kuša š tim besjedom kakva u raju. P. Kanavelić, iv. 141. Tako i sunce zimu buša, da se teple vrijeme kuša. J. Kavašin 472b. Može se ova mrija kušati, a ne izreći. A. d. Bolla, razgov. 35. — Bez subjekta. Čim se očito pozna i kuša da su vjerni svjetli moji. G. Palmotić 1, 222.

b. *refleksivno*; *uprav kušati sama sebe, ali može imati i značenje kao kod 1, b, b)*.

a) *ispoređi* 1, b, b) *ee*) na kraju. A i mi ondi još hoćemo se kušati o čemu i moliti ga da pojde. Spom. sr. 1, 78. (1406).

b) *vidi* 1, b, b) *bb)*. Oću se kušati niki stvari pisati. Naručn. 2b. Kušase se uzet mu isti život. I. J. P. Lučić, izk. 17.

c) s *podložnom rečenicom* u kojoj je da. Himbeni i nenavidljivi Farizeji kušaju se u današnjem ivandelu da ufate spasiteja u govoređu. F. Lastrić, od' 284.

KUŠAV, adj. koji se može kušati. — *Samo u Stuličevu rječniku*: „probativus, usu cognitus, empiricus“.

KUŠAVAC, kušavca, m. čovjek (ili što se misli kao čovjek) što kuša. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski kušavec, kuševnik, probator, tentator, i u *Stuličevu*: kušavec, v. kušalac iz *Bjelostjenceva*.

KUŠČANIN, m. čovjek iz sela Kusca. J. Bogdanović. — *Množina*: Kuščani.

KUŠČANKA, f. žensko čelade iz sela Kusca. J. Bogdanović.

KUŠČANKIŃA, f. *vidi* Kuščanka. J. Bogdanović.

1. KUŠČIĆ, m. dem. 1. kusac. — *U svijem primjerima stoji -šč- mj. -šč- (po čakavskome i ponešto po zapadnome govoru)*. — *Od xviii vijeka*. Ter kuščića do dva mesa sebi riza, noj udili. A. Vitalić, ostan. 60. Častiš križa Isusova u prikaozih dva kuščića. J. Kavašin 814b. Kuščić križa, mrvu krune. 830a. U kuščiću od ostije. H. Bonačić 110. Svaki kuščić platna. Ant. Kadčić 89. Odlomiti kuščić velike ostije. 162. Kuščić, „frustulum“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 88.

2. KUŠČIĆ, m. dem. 3. kusac. — *U Mikaljinu rječniku*: vidi kusac, i u *Stuličevu*: „cauda mutilus“.

KUŠČINA, f. augm. 1. kusac. — *Čakavski sa -šč-, isporodi* 1. kuščić. — *U naše vrijeme u Istri*. Kuščina, „augm. frustum“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 89.

KUŠČAR, m. *vidi* gušter. — *U Jambrešičevu rječniku*: „lacerta“. — *Ima i nslv.* kuščar.

KUŠČARICA, f. *vidi* gušterica. — *U naše vrijeme u Istri*. Kuščarica, „i. qu. gūščerica“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 51. — *Ima i nslv.* kuščarica.

KUŠČER, m. *vidi* gušter. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kuščer, selembak, saura, lacerta major, i u *Stuličevu*: v. gušter iz *Habdeličeva*. — *Ima i nslv.* kuščer. — *I u prenesenome smislu*: u *Bjelostjencevu rječniku*: kuščer, bol „angina“.

KUŠČERINAC, kuščerince, m. *vidi* gušter. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kajkavski kuščerinec, „chalcidix, lacertula, v. lacerta“. — *Ima i nslv.* kuščerinec.

KUŠE, Kušeta, m. ime muško (*hyp.* Kuzma?). — *xv vijeka*. Kuše Fabjanić. Mon. croat. 58. (1439). Štifanu u čega sinom Kušeti i Blažu. 57. (1439). Kušet Štefaniću. 59. (1496). Kuše Emrihović. 86. (1459).

KUŠEČAK, m. *presime*. — *xvi vijeka*. Grgur Kušećak. Mon. croat. 286. (1533).

KUŠENCA, f. *vidi* konšijencia. — *Na jednome mjestu xvii vijeka*. I po kušenci dadasmo u ruke vladici kuščica. Starine. 19, 255. (1678).

KUŠENCIJA, f. *vidi* konšijencia. — *Od xiv vijeka po sjeverozapadnijem krajevima*. Procine i stimaju po svojoj kušenciji. Stat. pol. ark. 5, 261. I toj stoji u razumu i kušenciji onih. 270. Po njih kušenciji. Mon. croat. 87. (1480). Na skupšćinu od dogojajih, to jest kažih od kušencije. M. Bijanković 57. Za dobro učiniti sveta ispovid vaša prije dobro protresti svoju dušu i kušenciju. L. Terzić 4. Oskvrnena kušencija. 52. S napušenstvom pridobro kušencije. I. Kraljić 91. Kušencija (*u Istri*). Naša sloga, god. 20, br. 5.

KUŠENIK, *vidi* kušnik.

KUŠENOST, f. u *Stuličevu rječniku*: v. kušanje. — *nepouzđano*.

KUŠENSTVO, n. u *Stuličevu rječniku*: v. kušanje. — *nepouzđano*.

KUŠETIĆ, m. *presime* (*ispoređi* Kuše). — *xvi vijeka*. Jandrija Kušetića. Mon. croat. 308. (1598).

KUŠEVANJE, n. djelo kojijem se kušuje (*vidi* 2. kuševati). — *Stariji je oblik* kuševanje. — *Između rječnika u Bjelostjencevu i u Jambrešičevu*, ali u obadva s kajkavskim oblikom kušu-

vaše. Ali za volju kuševanja ali ticanja ruka. Starine. 28, 146. (1496). Kuševanjem, obožan-
njem... Naručen. 58a.

1. KUŠEVATI, kušujem, *impf. vidi kušati*. — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata*. Hoćeš li mi, Šerman, vino kuševati? Jačke. 155.

2. KUŠEVATI, kušujem, *impf. ljubiti, cjelivati*. — *Od nem. küssen ili još boje od nem. kuss, po-
ljubac, isporedi kušac*. — *Nemam potvrde za
oblike od osnove kušev- (ali vidi kod kuševanje),
jer se infinitiv i prošla vremena nalaze se samo
s osnovom kušuv- po kajkavskom govoru; samo
u Voltigijinu rječniku ima oblik kušovati sa inf.
što nije dosta pouzdan*. — *Od xvi vijeka po sje-
verozapadnijem krajevima, a između rječnika u
Bjelostjencu (kušujem, kušovati, ljubim, celujem,
ljubnem, osculor, deosculor, basio, suavior, disu-
avior), u Jambrešiću (kušujem, osculor), u Stu-
lićevu (kušovati, poljubiti iz Habdelićeva), u Vol-
tigijinu (kušovati, baciare spesso', oft küssen').*

a. *aktivno. (Človik) križ kušuje. Korizm.*
88a. Začeo cesari noge papam kušovati. P. Vi-
tezović, kron. 118. Žena naj već kad kušuje,
naj već onda zla zmišluje. cvit. 99. S tim te
Bog veseli, kušujem i grlim. M. Kubačević 70.

b. *sa se, recipročno*. — *U Bjelostjencu
rječniku: kušovati se, celovati se, poljubiti se
,invice osculari, mutuo se osculari'.*

KUŠEVIĆ, m. *presime*. — *Od xv vijeka*. Préd
Iv(a)nom Kuš(e)vićem. Mon. croat. 48. (1414).
Nevesta plovana Kuševića. 58. (1423).

KUŠEVNIK, m. *vidi kušalac, kušadž*. — *U
Bjelostjencu rječniku (vidi kod kušavac), i u
Stulićevu (v. kušalac iz Bjelostjencu).*

KUŠIĆ, m. *presime*. — *Od xv vijeka*. Stane
Kušić. Mon. croat. 86. (1459). Kūšić, *presime*.
u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević. Milenko
Kūšić iz Ivačice. I. Stojanović.

KUŠIĆI, m. *pl. ime selu u Srbiji u okrugu
užičkome*. K. Jovanović 155.

KUŠIĆSKI, adj. *koji pripada selu Kušićima*.
Kušićska (opština). K. Jovanović 155.

KUŠI-ĐIDIJA, m. *ime muško u narodnoj pjesmi
našega vremena i otale u Vukovu rječniku gdje
ima samo primjer: Susrio ih Kuši-đidija. (Nar.
pjes. vuk. 1, 518). — Jamačno je izmišljeno samo
od šale*.

KUŠIJENCA, f. *vidi konšijencija*. — *U naše
vrijeme u Istri*. Naša sloga. god. 18, br. 17,
str. 67.

KUŠIJEVAČKI, adj. *koji pripada selu Kuši-
jevu. Par(oh) kušijevački*. D. Avramović 229.
Kušijevačka (opština). K. Jovanović 139.

KUŠIJEVO, n. *ime selu u Srbiji u okrugu
požarevačkome*. K. Jovanović 139.

KUŠIN, kušina, m. *vidi blazina, jastuk, tal.
cuscino*. — *Po primorju*. Kladi ov rubao pod
kušin tvoje gospodarice. Nar. prip. mikul. 101.
Kušin, 'pulvinus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud.
49. i u Dubrovniku. 'Stavi mi kušin pod glavu'.
P. Budmani.

KUŠKA, f. *kuška*. — *Opako se izgovara uopće
po primorju*. Pas ujesti kušku neće. J. Armo-
lušić 6. Idre i kuške nemišlene. J. Kavašin
409b. Sestra ga je kuška prid dvorom dočekala,
ona bratu svomu, kuška, govorila. Nar. pjes.
bog. 298.

KUŠKUTA, f. *neka bilka*. Kuškuta (Lambl, u
Starom Gradu), Cuscuta? B. Šulek, im. 187.

KUŠLAT, m. *ime malome gradiću u Bosni*,

*vidi u Vukovu rječniku: ,burg zwischen Zvornik
und Sarajevo' s primjerom: Oj devojko u Ku-
šlatu gradu! Bog zna, jesi u golemu jadu*. —
Kirigija, ti si u goremu prenoseći ranu na sa-
maru preko Bosne na Ercegovinu. (Nar. pjes.
vuk. 1, 509). Kušlat je u velikoj vrloti, i kažu
da u njemu nema više do samo jedna kuća, diz-
dareva. — Kušlat je mali gradić na jednoj sti-
jeni između Zvornika i Sarajeva. u Kušlatu nema
do samo jedna kuća (dizdareva), pa se opet pri-
povijeda, da je u Carigradu zapisano: grad Ku-
šlat i kasaba Zvornik. Vuk, nar. pjes. 1, 509.

KUŠLUK, m. *tur. kuşluk (uprav ptičje doba),
doba u jutro kad se obično doručkuje (oko 4 sa-
hata prije podne, u okolici dubrovačkoj ručane
doba)*. — *U naše vrijeme u Bosni*. Noć noćiše,
rano podraniše; kad je sunce na kušluku bilo...
Nar. pjes. horm. 1, 306. Kušluk, t. r. ručak.
616.

1. KÚŠĽA, f. *kaže se kušľavu ženskome čefa-
detu i živinčetu*. — *Akc. se mijenja u voc.: kúšľo,
kúšľe*.

a. *žensko čefade*. — *U Vukovu rječniku: n. p.
žena koja je kušľava ,die das haar verworren
hat', mulier capillis perturbatis'.*

b. *kobila*. F. Kurelac, dom. živ. 10.

c. *kokoš*. F. Kurelac, dom. živ. 58.

2. KÚŠĽA, m. *vidi kušľo*.

KUŠĽANJE, n. *djelo kojijem se kušľa*. — *U
Vukovu rječniku (,das verwirren', perturbatio'.*

KUŠĽATI, kušľam, *impf. samršivati (lan, vunu
itd.)*. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: kuš-
ľamo, kušľáte, u aor. 2 i 3 sing. kúšľá, u part.
praet. pass. kúšľán*. — *U Vukovu rječniku: ,den
flache verwirren', perturbat'.*

KUŠĽAV, adj. *samršen, o lanu, vuni itd. (vidi
kušľati) i o dlakama uopće, pa i o živinčetu u
kojega su dlake samršene i o čefadetu u kojega
je zamršena (ncočefľana) kosa ili brada*. — *U
Vukovu rječniku: ,verworren, zerrüttet', pertur-
batus'.*

KUŠĽO, m. *ime kušľavu košu*. — *Akc. se mi-
jenja u voc. kúšľo*. — *U nekim se krajevima
kaže kúšľa*. — *U naše vrijeme, a između rječ-
nika u Vukovu: kušľo (s dodatkom da je po juž-
nome govoru) i kušľa (po istočnome govoru), der
das haar verworren hat', capillis turbatis*. Kušľo
je bio koš u Hajduk-Velja Petrovića. — Kušľo,
ime košu. F. Kurelac, dom. živ. 10. Svog po-
jaše kušľa. Bos. vila. 1891. 283. — *Onda ću ja
(govori Hajduk-Veljo) pripasati sabľu i uzjati na
Kušľu. (Kušľa; tako mu se zvao naj miliji koš).*
Vuk, dan. 1, 83. Kušľa tlači, sabľa seva. B. Ra-
dičević (1880) 78.

KUŠNĚK, m. *(samo ili uz kamen), lapis lydius,
neki crni kamen kojijem se kuša slato jeli pravo,
vidi 1. kamen, 11, 2, h*. — *U ovome je primjeru
kušenik u istome značenju, ali je to jamačno
štamarska pogreška mj. kušnik, jer je kniga
vrlo slo štampana a sam pisac u svome rječniku
ima kušnik a ne kušenik: Ovo je kamik kušenik
koji otkrije i pravo zlato i laživo*. A. d. Bella,
razgov. 137.

1. KUŠNUTI, kušnēm, *pf. poljubiti*. — *isporedi
2. kušnuti*. — *Postaće kao kod kuševati*. — *Od
xvi vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a iz-
među rječnika u Voltigijinu (,baciare', küssen').
Kušni me prije nere umru. Korizm. 44a. Gdi
kušnuste ruke svem kraljevskom aboru. M. Ku-
hačević 41. A ti kušni vranca va kopito. Nar.
pjes. istr. 1, 84. ,Kušnut' čuje se po svuda po*

primorju i otocima (barem po kvarnerskim). I. Milčetić.

2. KUŠNUTI, kušnēm, pf. jednom pokušati. — U jednoga pisca našega vremena. U tom vrelu okališe perje, i groznoga kušnuše teciva. Osvetn. 1, 8. Nu li sreća segne i u ravni, kušnućemo, kakva (majka) koga hrani. 4, 86.

KUŠTANI, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 116.

KUŠTAROVAC, Kuštarovca, m. i Kuštarovci, Kuštarovaca, m. pl. ime nekakvu selu. — xvii vijeka (po čakavskom govoru sa -šč- mj. št). Razbiše Balt. Vragovića pri Kuštarovcu. P. Vitezović, kron. 182. Požga Kuštarovce selo. 172.

KUŠTIJON, f. vidi kustijon. — xv vijeka. Kontumelija je kada človik čini s riči kuštijon. Starine. 28, 136. (1496).

KUŠTIL, m. mjesno ime. Lijavo od Klisura kod Ležimira jeste Banovac, a desno je Kuštil. M. Medić.

KUŠTÔD, m. vidi kustod. — Od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (kuštods, oustos). Zavezasmo se i rotismo pridb otscem ligatome biškopom hvarskim i pridb otscem kuštodomu i kapelanom Marinom. Mon. serb. 450. (1451). Ministru i kuštodu provincije Bosne. M. Radnić i.

KUŠTÔDIJA, f. vidi 1. kustodija, b. U jeruzolimskoj kuštodiji. I. Ančić, ogl. 106.

1. KUŠTRA, f. dlaka. — Ima i češki kuštry, dlake, vidi i kuštrav. — U Bjelostjencevu rječniku: „pilus“. v. dlaka, i u Stulićevu rječniku: griješkom kustra, v. dlaka (vaša da je slo prepisano iz Bjelostjenceva).

2. KUŠTRA, f. naziv za okošto žensko. „Šta će ti ona kuštra? što nije na oku, to nije ni za glodati“. J. Bogdanović.

3. KUŠTRA, f. kao (ne vrlo) pogrđna riječ čovjeku na jednome mjestu xviii vijeka. — Ne znam, jeli isto što 2. kuštra, ili postaje od kuštrav. Tegnem ovo reći, planut čedu dive... „Ne trubi“ reč čedu „Mate, ... pober“ se odovud, jadna kuštro stara“. M. Kuhačević 103—104.

KUŠTRADĬNA, f. vidi koštradina. — U naše vrijeme u Lici. J. Bogdanović.

KUŠTRAK, m. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 45.

KUŠTRAST, adj. vidi kuštrav. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (v. kosmat) gdje se naj prije nahodi. Kuštrast, pilosus“. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 117sg. 29.

KUŠTRAŠ, m. ime pijetlu. F. Kurelac, dom. živ. 58.

KUŠTRAV, adj. vidi kudrav. — U Vukovu rječniku: „gekraust“, „crispus“, n. p. kokoš koja je naježena perja.

KUŠTRAVA, f. ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 53.

1. KUŠTRICA, f. ime kokoši. F. Kurelac, dom. živ. 58.

2. KUŠTRICA, f. lakoma žena. Slovinac. 1884. 90.

KUŠTROŃA, m. ime volu. Bravno. D. Hiro.

KUŠUM, m. vidi kuršum. Kušum, zrno od puške. u Nar. prip. vrč. 226.

KUŠUM- i KUŠUN-, vidi šukum- i šukun-.

KŮT, kŭta, m. a) versura, mjesto što ograničuju (s dvije strane) dvije stijene što se sastaju;

b) angulus, ravan između dvije linije što se sastaju. — isporodi ugao. — -u- stoji mj. negdaš-nega a. — Riječ je praslavenska, isporodi stislov. kŭtŭ, rus. кутъ, češ. kout, polj. kąt. — Postaje nije jasno. slično je po glasu i značenju romansko (tal., španj., port.) canto (od čega vaša da je i nem. kante) što je od srlat. cantus, a ovo može biti od grč. κανός, otji kut; ali ne mislim da je od romanske riječi postala slavenska, jer ona nije dosta stara. — Između rječnika u Vrantićevu (angulus), u Mikafinu (kut, nugao, angulus), u Belinu (angolo, cantone, quel che risulta da due linee, che terminano nel medesimo punto, angulus: nuglo „la parte esteriore“; kut „la parte interiore“ 80ab), u Bjelostjencevu (kut, vugel, angulus), u Jambrešićevu (angulus), u Stulićevu (angulus interior), u Voltigijinu (cantone, angolo interno, „winkel“), u Vukovu (der winkel, die ecke, angulus).

a. versura, u prvome značenju, n. p. u kući, u sobi, mjesto gdje se dva zida sastaju; naj češće se misli na unutrašnju stranu. — ovo je jamačno starije značenje.

a) s unutrašnje strane. V. nekomejs kute doma mogeo pogrđbohs tvoje želazo. Stefanik star. 2, 280. — Ne samo u kući ili u sobi nego mogu načiniti kut: n. p. stijene u špiji. Drage špije kuti jizbinom rošahu. Đ. Baraković, vil. 44. — kuće ili uopće zidovi na ulici itd. V kutih od trgov. Anton Dalm., nov. tešt. 1, 7b. math. 6, 5. Kad molite se, ne budite kako licemjerci koji ljube molitvu činit stojeći u skupima i na kutijeh prošetaja za da budu vidjeni od čeladi. S. Rosa 75b. Glas, koj' svih moćno razliva se grada po kutih. M. Katančić 55. — obale na moru. Od Novoga oko tri sahata na onoj je strani, ali tako u kutu da se sa srijede zaliva ne može vidjeti, Risan. Vuk, kovč. 29.

b) sa spojašnje strane. Kamene ulagati u nagle i kute od zgrada. I. Đorđić, salt. 404.

b. angulus, u drugome značenju, ravan između dvije (obično prave) linije.

a) u geometričkome smislu. — vidi ugao. Kut zatupast „angolo ottuso“, angulus obtusus; kut tañi, kut oštar „angolo acuto“, „oxygonum, angulus acutus“; kut upravan „angolo retto“, „angulus normalis“. A. d. Bella, rječn. 80b. Orudjima do izvršnosti iztančenijem kute je vadio i visinu i dalečine. B. Zuzeri 199.

b) uopće, u širem smislu (n. p. o vodi, o zemlji). Betsaida bijaše položena pri kutijeh istoga mora. S. Rosa 93a. Zidine u kutu između Zete i Morače (gdje se ove dvije vode sastaju). Vuk, rječn. kod Duke.

c. u prenesenome smislu, naj češće prema značenju kod a.

a) maleno a ujedno i sakriveno mjesto (može se govoriti i o pravome kutu ističući ovako značenje).

aa) isriče se ili se ima u misli mjesto u kojemu je takovi kut. Dobar dio i od grešnika pokajanjem opravdanih iznač će gori (u raju) mjestoca štogod i koji kut malahni za dobro se namjestiti. B. Zuzeri 170. Četrnes oijelijeh go-dišt žive u jednom kutu svoje kuće potištenomu. 878. U kojegodi knigaonice kutu kao sova u duplu se je savrla (kniga). A. Kanižlić, kam. 69. Da je Isukrst kako mesija iliti spasitelj naš propeti bio po malo pripovidan prvo u kutu iliti bugaku žudinske države, posli očitio, bogoljubu. 257. Koji bude u kutu u kući. Đ. Daničić, amos. 6, 10. Imena slavyanskoga jedva je naći u kojem kutu zemlje. M. Pavlinović, rasg. 7.

bb) uopće. Poni se ne tuži (ako si ubog),

daji ćeš bit u put, slobodan u lusi, sigur domom i u kut. M. Marulić 156. Zatvoren tamo tja ne čuješ u kutu, mornarom kako ja koji sam u putu, kako je prikrila Rodiotski otok čudna moć i sila ku pada vas istok. H. Lucić 270. Ne krije se po kutijeh. S. Rosa 118^a. I ako što izgubiš na putu jal' u kakvom drugačijem kutu, ništa ti se zatajat ne može. M. A. Bejković, sat. H2b. Neka traže doline i kute. J. Krmpotić, pjesma. 10.

b) u prenesenome smislu, usko mjesto odakle se ne može pobjeći. Al' kralj Filip u nemio kut ga stisnu, da ostavi i povrati plijen nepravdi. J. Kavačin 242b.

d. u jednome primjeru XVII vijeka znači (ne mali) dio (svijeta). Ona virna Spaña ka vlada svita kut. J. Armolušić 28.

e. kod mjesnijeh imena.

a) Mali Kut i Veliki Kut, dva sela u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 89.

b) u Srbiji.

aa) Kut. aaa) mjesto u okrugu šabačkome. Zemlja zvana Kut. Sr. nov. 1878. 867. — bbb) mjesto u okrugu vafevskome. Zemlja zvana Kut. Sr. nov. 1878. 688. Zabran u Kutu. 1157.

bb) Đurin Kut, mjesto u okrugu požarevačkome. Niva u Đurinom Kutu. Sr. nov. 1875. 1067.

1. KŮTA, f. vidi 1. čavka. — U Mikajinu rječniku: 'kutta', čavka, čola, ptica, monedula, graculus', i u Stuličevu: kuta, ptica, 'graculus, cornix' iz Mikajina.

2. KUTA, f. vidi kutina.

3. KUTA, f. drveni sud. — isporodi kutao.

a. badnjić (širi u dnu nego u vrhu) za basu (basa = sir od ukisana skorupa). u Lici. D. Trstenjak.

b. drvena mjera. u Hercegovini. F. Hefele.

4. KUTA, f. ime dvojema selima u Hercegovini. Statist. bosn. 109. 111.

1. KŮTAC, kúca, m. dem. kut. — U Bjelostjencevu rječniku: kajkavski kutec, 'angellus'; u Stuličevu: 'angulus'; u Voltigijinu: 'cantoncino', 'kleiner winkel'.

2. KUTAC, Kuca, m. ime zaseoku u Hercegovini. Statist. bosn. 119. — Ako je isti akcenat kao kod 1. kutac, tad je ista riječ.

KŮTAK, kútká, m. dem. kut. — Samo u Stuličevu rječniku. us kutac.

KŮTALAC, kútaoca, m. dem. kutao; ali kao da znači isto što i kutao. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (foglietta, misura di cose liquide', 'cotula' 821b) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu (kotalac i griješkom kutao us kutao), u Voltigijinu (kotalac, kutao, 'foglietta, misura di cose liquide', 'seitel, schoppen'). Tripe, gospodine, kotalac vinca! M. Držić 265. Nije ga ispod prsta točit na kotalac. (Z). Poslov. danič.

KUTALAN, kutaona, adj. u Stuličevu rječniku: griješkom kutaon us kutan. — sasma nepouzdao.

KŮTAN, kútna, adj. koji pripada kutu. — isporodi 1. kutni. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu: kutni (parlandosi della parte di dentro) angolare', 'angularis' 80^a, gdje se naj prije nahodi; u Bjelostjencevu: kutni, 'angularis'; 2. nakutni, na kute napravljen, 'angulatus'; 3. kutni ili kutni zubi, molaris, maxillares, dentes gemini; u Jambresičevu: kutni, 'angularis'; u Stuličevu: 'angulatus, angularis'; kutni zubi, 'dentes maseellares'; u Voltigijinu: kutni, 'ango-

lare', 'winkelicht'. Kojega zasidaña kutni kamen jest Isukrst. E. Pavić, jezgra. 88. — Ima i adv. kútno u Bjelostjencevu rječniku: 'angulatum', i u Stuličevu: 'angulatum' iz Bjelostjenceva.

KUTAN, Kutna, m. ime visu u Srbiji u okrugu podrinskome. M. Đ. Miličević, srb. 519.

KŮTAO, kútlá, m. neke različne vrste suda. — Ima i bug. kutel, mala lopata. — Vafa da je dalmatska riječ od lat. cotula, neka mjera za što žitko, a ovo je od grč. χοτύλη, čaša; ngrč. χοτάλα, kutlača, biće useto iz bugarskoga. — Od xv vijeka, a između rječnika u Belinu (foglietta, misura di cose liquide', 'cotula' 821b), u Stuličevu (kutao ili kuto, 'outlo, ossia foglietta di cose liquide', 'cotyla'), u Voltigijinu (kod kotalac); u Vukovu: 1. 'ein grosser schöpföffel (um wasser zu schöpfen)', 'haustum, cochlear haustorium'. [cf. kutlača]. — 2. (u Crnoj Gori i u Lici) samotvor veliki sud kao čaša ili kablca; u Daničičevu (kutyly, 'cotula').

a. kao velika čaša s poklopcem (još veća od kupe). — Na dva mjesta xv vijeka (u obadva se govori o istome). Jedan kutal s ručicom srebrenom pozlaćenom na stlpu i s pokrivačem a jest u njemu osam litara i jedna unča. Spom. sr. 2, 50. (1406). Kutao jedan s ručicom srebrenom pozlaćenom na stupu i s pokrivačem, jest u njemu osam litara i jedna unča. 2, 51. (1407).

b. mjera (obično je načinjena od lima) za vino i drugo što žitko (od prilike 8 decilitara). — U Dubrovniku od xvi vijeka. Donese mlijeka u kutlu. M. Vetranić 2, 827. Vрати pastir kuto Kujači. 2, 828. Da kupi po kutla djetetu. N. Naješković 1, 265. Kamo bokarica od osam kutal taj? 1, 274. Nijesam li ti dao po kutla vina popit? M. Držić 244. Kutlom me vina nećeš slobodit. 827. Pak u čistu sudu svari dobar kuto zimne rose. M. Pelegrinović 199. I š hime popismo do dva kutla vina. A. Sasin 101. Mi smo kutli bez ručice. I. Đorđić, pjes. 846. Kakav kuto, taka i ručica. (Z). Kuto ili srezan il' nesrezan kuto je. (Z). Od česa kuto od tega i ručica. (Z). Poslov. danič. Od šta kutao od toga i ručica. Nar. posl. vuk. 286. Platiti po novčić na kutao jevtinije nego se prodaje. V. Bogišić, sborn. 470.

c. varjača, vidi u Vukovu rječniku. — isporodi kutlača.

d. samotvor veliki sud, vidi u Vukovu rječniku. Svaki mišlaoše da nam neće dati ni iz kutla vode, a kamoli vina i rakije. Vuk, kovč. 68. Donesite mi nov kutao i metnite u n soli. Đ. Daničić, 2car. 2, 20.

e. Kutao je drvo oblo a kratko koje je na rotočki a u koje se meću diple, i to na mješini (gajdama). u Dobroselu. M. Medič.

KŮTARA, f. jama na ognjištu u koju se smeće pepeo. U naše vrijeme oko Stona: 'Zgrni to pepela u kutaru'. M. Milas. — Može biti da postaje od kut.

KUTARISATI, kutarišem, pf. vidi kutarisati i kurtalisati. — U naše vrijeme u Bosni.

a. aktivno. Turi ruku u duple, ... ali po nesreći u taj mah žestoko puhne vjetar, te mu lipa nagnuvši se prišcepi ruku ... Po njegovoj sreći vjetar na drugu stranu lipom krenu i on ruku kutariše. Nar. prip. bos. 1, 135.

b. sa se, refleksivno. Da se mogu samo ovoga bremena kutarisati, znala bi odsela čuvati svoje djevojaštvo. Nar. bl. mehm. beg kapet. 44. S kojim bi se mogla kutarisati nevoje. Nar. prip. tord. 88.

KUTARISÁVATI, kutarisávām, *impf.* kutarisati. U mene je nešto živo u utrobi, kutarisavaj. Bos. vila. 1892. 257.

KUTARISITI, kutarisism, *impf.* živariti, tal. cavarcela discretamente. na Braču. A. Ostojić. — *Ista je riječ što kutarisati.*

KŪTAST, *adj.* u *Stuličevu rječniku* uz kutan; ali je uprav značenje: sličan kutu.

KUTE, *f. pl.* ime zaseoku i selu u Bosni u okrugu travničkome. Statist. bosn. 72. 74.

KUTEN, *m. prezime.* — U naše vrijeme u Hrvatskoj. Schem. sagr. 1875. 211.

KUTEREVO, *n.* ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 35. — *Pomiče se od xv vijeka.* Selo Kuterevo. Mon. croat. 158. (1498).

KŪTI, *m. pl.* ime nekoliko mjesta (uprav je plur. kut).

a. selo u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 20.

b. selo u Crnoj Gori u nahiji katunskoj. Glasnik. 40, 19.

c. u Dalmaciji. a) saselak u kotaru dubrovačkome. Schem. ragus. 1876. 36. — b) selo u kotaru kotorskome. Repert. dalm. 1872. 8. — *pomiče se od xv vijeka, vidi u Daničičevu rječniku:* Kut, selo u župi Dračevici koje je kralj Matijaš dao bratru Aleksandru Dubrovačaninu. M(on. serb). 494. (1465). to će biti sadašnje selo blizu Novoga. Šem. dalm. 1859. 25.

d. dva sela u Hercegovini. Statist. bosn. 105. 107.

e. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 46.

f. dva sela u Slavoniji u županiji požeškoj. Razdijel. 122.

KŪTIĆ, *m. dem. kut.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu: '(di dentro) angoletto, cantoncino', 'angellus' 80a gdje se naj prije nahodi, i u *Stuličevu*: v. kutac. 'Zbio se u onaj kutić, pa se ni živ ne čini'. J. Bogdanović. — I kao mjesno ime: pusta u Slavoniji u županiji srijemskoj. Razdijel. 145.

1. **KŪTIJA**, *f.* kao kovčević, toliki da se može nositi u ruci ili naj veći bez muke u dvije ruke, natičen od tankijeh daštica što mogu biti od drva, od kartuna, hartije itd.; oblik može biti vrlo različan; poklopac je kao u kovčega, ili, kad se otvori, odijeli se od kutije. — Od tur. qutu, quty. — *ispoređi škatala.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kŭtjŕŕ.* — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (kutija, skatula, 'pyxis') gdje se naj prije nahodi, u *Bjelostjenčevu* ('pyxis'), u *Voltigijinu* ('scatola', 'schachtel'), u *Vukovu* ('die schachtel', 'capsa'). U kutije spraviti. I. Jablanci 175. Zaklopnica, kutija, vulgo škatala. A. T. Blagojević, khin. 80. Kutija zaklopita u koliko toplom mjestu biti mora. J. S. Belković 200. Sa simenom (svilenijeh buba) ne čini se drugo, već se s krpe il' s papira skida, u kutiju na podstavu prida. 818. Vrzi pjesme na policu, a turčije u kutiju. Nar. pjes. vuk. 1, 301. Jedno Mara bijeloga vrata, drugo Ana od bisera grana, treće Anda kutija dukata. 1, 328. Zubi su joj dva niza bisera, usta su joj kutija šećera. 8, 516. Pa doleće do koža dorata koji vaļa kutije dukata. 4, 229. Izvadio britve iz kutije. Nar. pjes. juk. 111. Dok ugleda od zlata kutiju, na kutiji kapak otvorila, u sebi je cura promislila: 'Mili Bože, čuda velikoga! što će bābi burmut u kutiji?' Nar. pjes. petr. 2, 149. Nose u kutiji te pričesću bolesnike. Vuk, pisma. 4. Zabranio je no-

siti tas po crkvi za vreme bogomoje, nego je za to stavio zatvorenu kutiju pred crkvom. M. Đ. Miličević, međudnev. 128.

2. **KUTIJA**, *f.* jelo od pšenice skuhanе s medom što se jede u neke praznike. — *ispoređi koljivo.* — Samo u knisi xiii vijeka pisanoj crkvenijem jezikom. — *Riječ je praslavenska nepoznata po-stańa, ispoređi steslov.* kutija, rus. kytja, kytja, pol. kucyja (bošić). Kutiju zobljemo prazdnika radi. Sava, tip. stud. glasn. 40, 151. — *Da je još ta riječ u našem jeziku, glasila bi kuća prema rus. kytja, te bi to moglo i biti 8. kuća (vidi), ali ne s ovijem akcentom; istina, Pavli-novićevi akcenti nijesu pouzdani.*

KUTIJEVA, *f.* vidi Kutjevo. — xviii vijeka. U Kutijevi. A. Kanižlić, uoč. xxiv. Požega je i Virovitica, Ornik, Pakrac i još Pleternica, i Valpovo, Kaptol, Kutijeva od starine abacija ova. M. A. Belković, sat. B2b. Fra Andrija iz Kutijeve. Norini 58.

KŪTIJICA, *f. dem.* 1. kutija. — *Govori se i kŭtjica, a nalazi se pisano i kutica i kutijca.* — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (kŭtjica, dim. v. kutija). Da tko prospe jednu kuticu igala na dvoru u podne, lasno bi i po-brao. F. Lastrić, ned. 384. Sree mu je pak bilo kutica Pandori. J. Rajić, boj. 23. Da mu malu kutijcu. Nar. prip. vuk. 78. U ovoj maloj kutijci. S. Ľubiša, prip. 265.

1. **KUTINA**, *f.* vidi duńa. — Od tal. cotogna. — *Može biti da bi uprav glasilo kutińa (vidi na kraju primjer iz Šulekova rječnika), a da je n postalo od ű u kajkavskom govoru.* — *ispoređi kuta.* — U *Bjelostjenčevu rječniku*: kutina, tuńa, duna, sad, cotoneum, malum cydonium, malum cotoneum, malum lanatum, malum canum, struthium, chrysomelum'. 2. kutina, steblo, 'malus cydonia, malus cotonea, malus lanata'; u *Jambrešičevu*: 'malum'; u *Voltigijinu*: 'codogna, cotogna', 'quite'. — Kuta, Kutina (Jambrešić), Kutina, češ. kutna (cotonea), Cydonia vulgaris Pers. (Langue). B. Šulek, im. 187.

2. **KŪTINA**, *f. augm. kut.* — *Potvrđuje u samo u mjesnijem imenima.*

a. saselak u Hercegovini. Statist. bosn. 123.

b. trgovište u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-kriševačkoj. Razdijel. 115. i kod nęa rijeka. Regul. save. 72.

c. u Srbiji. a) rijeka u niškom okrugu. Đ. Daničić. — b) vidi Draškova, Eminova, Marina, Prokopova Kutina.

KŪTINE, Kŭtjńŕ, *f. pl.* ime zaseoku u Hercegovini. Statist. bosn. 110. — *Uprav je plur. kutina.*

KŪTINIOA, *f.* ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-kriševačkoj. Razdijel. 109. 115.

1. **KUTINSKI**, *adj.* koji pripada kutinama, vidi 1. kutina. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: 'cotoneus'.

2. **KŪTINSKI**, *adj.* koji pripada mjestu Kutini. a) rijeka. Kutinska reka, voda u Srbiji u okrugu niškome. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 8. — *ispoređi 2. kutina, c, a).* — b) uopće. Kutinskom dolinom. Rat. 56.

KUTIŔA, *f.* vidi 1. kutina.

KUTIŔAČA, *f.* suvrst crveno-bijele pjegave krupne reske jabuke (Vaļavac). B. Šulek, im. 188. — *Uprav augm. kutińa.*

KUTIŠANAC, Kutishańca, *m. pre zime.* — U naše vrijeme. Treće bješe Damjan Kutishańac.

Nar. pjes. vuk. 4, 167. I pogibe Damňan Kutlašnac. 4, 174.

KŮTITI, kŮtĭm, *impf.* zamišljeno u bolesti ćutati: 'Sve (nešto) kuti' kaže se n. p. za dete boleljivo. S. Vulović. — *Mislim da bi po južnome govoru bilo kŮtjeti.*

KŮTJETI, *vidi* kutiti.

KUTJETMIĆ, *m. presime.* — xv vijeka. — *Između rječnika u Daničićevu* (Kutětsmić). Zato smo upisali Radiću Kutětsmiću. Spom. sr. 1, 100. (1408).

KUTJEVO, *n. ime trgovištu u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 128. — *Zvalo se prije Kutijeva (vidi).*

KUTLAC, *m. dem.* kutao. — *Čini se da je takova riječ u ovome primjeru xvij vijeka:* U niki kutlaci tvorahu (tikule) s načinom. Đ. Baraković, vil. 56.

1. KŮTLAČA, *f. vidi* varjača. — *isporedi* kutao, *c.* — *Akc. se mijenja u gen. pl. kŮtláčš.* — *U Vukovu rječniku:* vide [varjača; *cf.*] kutao [1].

2. KŮTLAČA, *f. korice na košu u vodenici (u Bačevini).* Ľ. Stojanović.

KUTLAČE, *f. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu rudničkome.* Niva u Kutlačama. Sr. nov. 1875. 658.

KŮTLAČICA, *f. dem.* 1. kutlača. — *U Vukovu rječniku.*

KŮTLAČINA, *f. augm.* kutlača, šaljiv naziv za čeljade kutlastijeh usta odnosno gubica. 'Muđi ti, kutlaćino, otegni te gubićine'. J. Bogdanović.

KUTLANA, *m. ili f.? ime muško ili žensko?* — *Ima samo adj. poss.* Kutlanin u spomeniku xiv vijeka. Baža Kutlanin vnuks. Glasnik. 27, 292. (1847).

KUTLANIN, *adj. vidi* kod Kutlana.

KŮTLAŃA, *f. buka što se čini u veliku srijedu, četvrtak, petak u katoličkim crkvama.* — *Vađa da je riječ onomatopejska.* — *U naše vrijeme u Istri.* KutlaŃa 'strepitus hebdomadae sancta in ecclesiis fieri solitus'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 1frstg. 48.

KUTLAR, *m. ime muško.* — xiv vijeka. Dēdš imš Kutlar. Deč. hris. 52.

KŮTLARICA, *f. velika ada u Pivi.*

KŮTLAST, *adj. nalik na kutlaču.* — *U naše vrijeme u Lici.* 'Lijepo si žlice napravio, ali su ti preveć kutlaste'. J. Bogdanović. — *vidi i* kod kutlaćina.

KUTLASTI KAMI, *m. mjesno ime xiv vijeka.* U Kutlastij Kami. Svetostef. hris. 20.

KŮTLAZER, *m. planina u Kremnima (u Srbiji u okrugu užičkome).* Ľ. Stojanović.

KUTLE, kutleta (?), *n. vjetreňast, handrast dečko (handreša).* u Krajini. D. Trstenjak.

KUTLEMIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme.* Miloš Kutlemić. Rat. 80.

KUTLEŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu niškome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 123.

KŮTLEŠA, *m. prezime u Dalmaciji.* J. Bogdanović. i u Bosni. Schem. bosn. 1864. vii. xxvii.

KUTLI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradscome.* Niva u Kutlima. Sr. nov. 1878. 88.

1. KŮTLIĆ, *m. dem.* kutao. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Vukovu* (dim. v. kutao). Niki žlice, niki kutlice dubući. P. Zoranić 189. Kutlić jedan od tamariža prihitro uđilan. 45a.

Načini mu zdjele i čaše i vjedra i kutlice kojima će se prelevati, a načinićeš ih od čistoga zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 25, 29. KŮtlić, čaša drvena s repom. u Dobroselu i okolini. M. Medić.

2. KŮTLIĆ, *m. prezime.* — *Vađa da je ista riječ što 1. kutlić (isprva nadimak).* — *Možebiti od prije našega vremena.* Sr. letop. 112, 156.

KŮTLINA, *f. augm.* kutao. — *U Vukovu rječniku.* — *I u prenesenome smislu:* šaljiv naziv za trbušata čojka. 'Olazi, kutlino, ko bi tebe natrpa lijepe i uredne ráně'. J. Bogdanović.

KŮTLOVAC, KŮtlŃvca, *m. mjesno ime.* Gornji i Donji Kutlovac dva su sela u Srbiji u okrugu topličkome. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 895. — *U Vukovu rječniku ima:* KŮtlŃvaca, selo u Kosovu s primjerom iz narodne pjesme: Od Kutlovca sela malenoga. — *Može biti da je isto što jedno od predašnjih mjesta.*

KUTLOVIĆ, *m. presime.* — xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Kutělović). A se ljudi koji daju vosk: Kiličnici, Kutlovići... Glasnik. 15, 272. (1848?). Vežete moje ljudi ki gredu u Stonu, Kutlovića. Spom. sr. 1, 185. (1406).

KUTLOVO, *n. ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* K. Jovanović 118.

KUTLOVSKI, *adj. koji pripada Kutlovu.* Kutlovska (opština). K. Jovanović 118.

KUTĽAC, *m. vađa da je isto što* kutlac. — *U naše vrijeme u ugarskih Hrvata.* Nigdor drugi krivac nog va veži kutlac da sam ja zgubila moj zeleni venac. Jaške. 252.

KŮTLAČA, *f. vidi* kutlača. — *U Mikašinu rječniku:* žlica varjača, kutjača, tudicula'.

KŮTLATI, kŮtlām, *impf. hitro teći, točiti se iz rupe (iz rane), možebiti kao iz kutla.* — *U naše vrijeme.* Vidjeh gdje mu krv iz ožičice kutja. Pravdonoša. 1851. 30.

KUTĽEŠ, *m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome.* M. Đ. Milićević, kraj. srb. 416.

KŮTLIV, *adj. na kojemu ima nekoliko kutova.* — *U Bjelostjencevu rječniku:* 'angulosus, plures habens angulos'; u Stuličevu: 'angulosus'; u Voltičijinu: 'angoloso', 'winklicht'.

KUTNANI, *m. pl. ime nekakvu mjestu u Hrvatskoj xv vijeka.* Držaše Kutnane plemenit č(lov)k Grgur Dešić. Mon. croat. 128. (1486).

KUTNICA, *f. ime livadi.* Ivanec. D. Hirc.

KŮTNĖK, *m. vidi* 1. kutňak.

KUTŃAĆIĆ, *m. dem.* 1. kutňak. — *U naše vrijeme u Istri (znači što i* kutňak). KŮtňacić, dens molaris. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 57.

1. KŮTNĖK (kŮtňak), *m. kutni sub.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu* (dens maxillaris') i u Vukovu ('der stockzahn', dens molaris'). Razbijah kutňake nepravdniku. Đ. Daničić, jov. 29, 17. Zubi su mu kao u lava i kutňaci kao u lavice. joilo. 1, 6. KŮtnjak ili kŮtnik 'dens molaris'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 29. — *Gđjegđje se zamjenjuje -tŃ- glasovima čŃ, vidi* kod 1. kutŃi. KŮtňak znači što i u Vuka kutňak. 'Sve su mi već kučŃaci popadali'. u Lici. J. Bogdanović.

2. KUTŃAK, *m. mjesto ili čeljade u kutu, s osobitjem značenima.* Kutňak, 1. lužŃak, mjesto u kutu gdje se lug smiče. — 2. nadimak čovjeku koji zimi smrdi, stoji na kominu. M. Pavlinović.

3. KUTŃAK, *m. presime.* — *U naše vrijeme.* Schem. zagr. 1875. 265.

4. KUTŃAK, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. Rasdijel. 97.

1. KŮTŃĪ (kŭtŃĭ), *adj. zub, kaže se o zubima što su na dvije strane (ne sprijeda) u ustima (u čeljadeta, a može se kasati i za životinju); svagda su širi i krupniji od prednjih, i nima se žvače, a ne grise se kao prednjima. — Jamačno je ista riječ što i kutan, jer kao da stoje (osobito naj krajnji) u kutu od usta. — Po Vukovu je rječniku akc. kŭtŃĭ, ali sam ja svagda čuo kŭtŃĭ. — Us kutŃi nalazi se i kućni. premda se ovaj oblik nalazi u naj starijem primjeru (u Vrančićevu rječniku; ja se spominjem da sam ga našao u nekome dubrovačkome rukopisu xviii vijeka; isporodi i kod 1. kutŃak), i premda ima i nsl. kŭčŃak i kŭčŃik (us kŭčŃjak i kŭčŃik), ne može biti stariji od prvoga. postane se tumači tijekom što su se glasovi čn (može biti u doba kad se glas č malo razlikovao od tj kao što je i sad kod čakavskoga č) mijenjali u tŃ, kao n. p. u kŭčŃi i kŭtŃi, nŭčŃi i nŭtŃi itd., te se po tome shvatilo kao da između kŭčŃi i kŭtŃi nema razlike za ona dva glasa. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančićevu: kŭčŃi ('kućŃi'), genuini dentes', gdje se naj prije nahodi; u Mikišinu (kutŃi zubi, dentes genuini, intimi, molares, maxillares'), u Stulićevu (kutaŃ us kutan), u Vukovu (kŭtŃi n. p. zub, der stoockzahn', dens molaris'). Izeo mu je dušu — ili kutŃi zub. (D). Poslov. danič. Ti ćeš im smrviti zube i slomiti kutŃe. I. Đorđić, salt. 186. Dva mu je kutŃa zuba izbio. A. Kanižlić, kam. 57. Učini Bog proteći vodu iz kutŃeg zuba mrtve kosti magareće. E. Pavić, ogl. 200. Dva joj kutŃa pokratio zuba. Nar. pjes. juk. 67. KutŃi zub izguliti. M. Pavlinović, rad. 171.*

2. KŮTŃĪ, *adj. vidi 1. kućan. — Oblik kutŃi mj. kućni, vidi kod 1. kutŃi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kućnica s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Marija Đurova bijaše od onijeh starijih žena kojijeh danas rijetko ima: srca veljačkoga, naravi lupke ako malo i osorne, kutŃica, ... M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 220.*

KŮTŃICA, *f. vidi kućnica. — Radi -tŃ- vidi kod 1. i 2. kutŃi. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide kućnica s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). A u kući ženena kutŃika. Nar. pjes. herc. vuk. 320. Ko će s kućom uprjaviti, moj kutŃiće! V. Vrčević, niz. 278.*

KUTŮLEŽA, *m. maćak što svagda leži u kutu (na ognjštu, na popretu). — U poslovicama dubrovačkijem xvii i xviii vijeka. Kutoleža maćak. (D. Z). Maćak kutoleža miša ne hita. (Z). Poslov. danič.*

KŮTOŃIN, *m. mjesto gdje se drum okreće (gdje je kut); samo kao mjesno ime na Krku i u Istri. — Od xiv vijeka. V KutoŃin. Stat. krč. ark. 2, 295. KŭtoŃin, nom. propr. loci cujusdam, ubi via flectitur'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 57.*

KUTOVI, *m. pl. (uprav plur. kut), mjesno ime.*

a. selo u Slavoniji u županiji virovičkoj. Rasdijel. 135.

b. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkome. Zemlja u Kutovima. Sr. nov. 1869. 869.

KŮTRA, *f. šaljiv naziv za žensko koje velikoj sreći vavije muči. — U naše vrijeme u Lici. 'Kad ta kutra zakutri, ne bi od nje riječi, prvo bi od studenog kamena'. J. Bogdanović. — isporodi kutriti.*

KŮTRE, *m. o muškome, kao kutra o ženskome. J. Bogdanović.*

KUTRENIN, *m. mjesno ime prije našega vremena. — e (poslije r) pišem mj. negdašnjega ē. Kutrēnin. Spom. stoj. 185.*

KŮTRĚNE, *n. djelo kojijem se kutri. J. Bogdanović.*

KUTRETINO, *n. mjesno ime prije našega vremena. — Pišem e (poslije r) mj. -ē-. Kutrētino. Spom. stoj. 185.*

KUTREVO, *n. mjesno ime prije našega vremena. S. Novaković, pom. 186.*

KUTRICA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Niva u lugu kod Kutrice. Sr. nov. 1867. 602.*

KŮTRITI, *kŭtrĭm, impf. slušati ili osluškivati u muku što drugi govore. — isporodi kutra, kutre. — U naše vrijeme u Lici. 'Samo on kutri (slukti) što mi divanimo'. 'Oni su ti ljudi naj gori, što vavije kutre'. 'Ovaj niti romori niti govori, nego vavije kutri ka' i čeno'. J. Bogdanović.*

KUTUŃCI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu travničkome. Statist. bosn. 73.*

KUTURAČA, *f. suvrst jabuke (u Podravini). B. Šulek, im. 188.*

KUTUROV, *m. prezime. — xv vijeka. Georgije Kuturov. Spom. stoj. 44.*

KUTUZ, *m. tursko ime muško ili nadimak (tur. kutus, mahni). — isporodi Kuduz. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Kutus ŭti, ništa ne govori. Nar. pjes. srem. 187. Al' govori Kutuz-del-Alija. 188.*

KUTUZERO, *n. mjesno ime u Bosni. a) selo u okrugu Tuzle DoŃe. Statist. bosn. 95. — b) saselak u okrugu sarajevskome. 20.*

KUTUZOV, *adj. koji pripada Kutuzu. Kutuzova majko. Nar. pjes. srem. 188.*

KUV-, *vidi kuh-.*

KŮVAC, *kŭvca, m. trŃina(?). — U naše vrijeme u Istri. Kŭvac, prunum ramicosum', g. kŭvca. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 19.*

KUVALOVO, *n. mjesno ime (može biti uprav posesivni adjektiv). — vidi u Daničićevu rječniku: despot je Jovan dao Krušedolu, blato Kuvalovo'. M(on. serb). 541. (1496).*

KŮVELIOA, *f. prezrela smokva, vidi kuveo. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (figus flaccida'). Smokva ima četiri dobe: zadulica, šurica, pucalica (kad se jede) i uvelica ili kuvelica, kad uvene. L. Mrasović. — U Dubrovniku i u okolini. P. Budmani.*

KŮVELIČIOA, *f. dem. kuvelica. — U Stulićevu rječniku: 'parva figus flaccida'.*

KŮVELIČ, *m. prezime. — xvii i xviii vijeka. Niko Kuvelić. Starine. 11, 117. (1678). Kŭgu piše Kuvelić-Jovane. Nar. pjes. bog. 199.*

KUVEĽA, *f. ime žensko. — U dubrovačkoj drami xvi vijeka. — Može biti da nije ismišljeno,*

jer ima i *presime* KuveĽić (vidi). Kad se rukovoje BudeĽa s KuveĽom. M. Držić 450.

KUVEĽIĆ, m. *presime*. — Od xviii vijeka. Od Martina KuveĽića. Nar. pjes. bog. 194. Petar KuveĽić iz Učica. Ľ. Stojanović.

KUVEO, kùvela, adj. *presrio* (čuo sam u Dubrovniku samo kazati o smokvi, vidi kùvelica; Vuk u rječniku govori da se u Boci govori i o drugome voću). — Po jedinome primjeru kod kuveočiti se kao da -e- stoji mj. *negdašnjega* ē. — Mislim da nije ni u kakvoj *svesi* s korijenom glagola venuti. — U naše vrijeme u Dubrovniku i u Boci, a između rječnika u Vukovu: (u Boci) prezreo, n. p. smokva, grožđe, überreif, fracidus'.

KUVEOČITI SE, kùveočin se, *impf. postajati kuveokom, kuvelicom* (o smokvi), *zreti, presrijevati*. — Postaje od kuveoka nastavkom i pred kojijem se k mijenja na ē. — U jedinome primjeru ima -i- mj. e, vidi kod kuveo. — U Dubrovniku od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (andarsi appassendo, seccando, appassirsi dei fichi, ficus ficococcore). Razlicijeh smokav jes, i visi tuj svaka po granah kako pes ali dobra šaka; ter kada pucaju i kad se kuviode suzice puštaju kako med i toče. M. Vetranić 2, 278.

KUVEOKA, f. vidi kuvelica. — U Dubrovniku od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. kuvelica). Sviña utječe se na puniji želud, koza na boju travu, vuk na pritlju ovcu, hvrjak na smokvu kuveoku (griješkom kuvroku; moglo bi se čitati i kuviok, vidi kod kuveočiti), a čovjek utječe gdi 'e veće zlato. M. Držić 402.

KUVET, m. arap. quvve, quvvet, tur. quvet, sila, snaga, moć, u prenesenome smislu kod vojske. — U naše vrijeme u Bosni. Da zašite kuvet i topove. Nar. pjes. petr. 2, 339. Car će nama silnu poslat vojsku, uz topove kuvet i gobanu. Nar. pjes. hörm. 1, 27. A uza nih (katane) kuvet i idaru. 1, 190. A uz vojsku kuvet i zahiru. 1, 200. Dok sam junak bio u kuvetu, nije bilo boljega junaka. 2, 8.

KUVEŽDÎN, Kuveždina, m. ime manastiru i selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 144. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (namastir u Fruškoj Gori). Ku(ve)ždina. S. Novaković, pom. 186. Ušrid Fruške stoji Beševina, ... i Opovo, Kuveždin, Rakovac. M. A. Relković, sat. B3b. Il' će Divši ili Kuveždinu. Nar. pjes. vuk. 2, 326.

KUVEŽDÎNAC, Kuveždinca, m. čovjek iz Kuveždina (u manastiru kaluđer). — Akc. se mijenja u gen. pl. Kuvēždināčā. — U Vukovu rječniku: 'einer von Kuveždin'.

KUVEŽDÎNSKI, adj. koji pripada Kuveždinu. — U Vukovu rječniku: 'von Kuveždin'.

KUVIJERTA, f. vidi paluba. — Od tal. mlet. coverta. — Može biti da ima -ije- samo u južnome govoru; tad bi u zapadnome glasilo kùvërta. — Akc. se mijenja u gen. pl. kùvjerätā. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (kuvijerta, gornja strana od broda, navis pars superior). Pod kuvijertom u stentini s hustolinom sve prožderu. A. Sasin 171b. Otisnu se ploviti ... Kad su već bili na neki dio puta, zovne on čega noćio kad su svi pospali, da izide na kuvijertu. Nar. prip. vuk. 251. Kapetan postoji malo na kuvijerti (kuvijerta, tal. 'coperta' krov od broda). M. Vodopić, tužn. jel. dubrov. 1868. 214. Hmuća se more po kuvijerti. 216.

KUVÎN, kùvîna, m. vidi kunfin. — U naše

vrijeme u Lici. 'Nijesam ja, lugaru, u tvom kuviñu sjeka' drva, nego u tuđem, nemoj me pisati'. J. Bogdanović.

KUVIO-, vidi kuveo-.

KUVIZA, f. neka ptica, Vanellus cristatus. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 87.

KUVJELICA, vidi kuvelica.

KUZANA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu šabackome. Zemlja u Kuzani. Sr. nov. 1878. 775.

KUZEĽA, m. ime muško. — U jednoga pisca našega vremena. Harambaša KuzeĽa. M. Đ. Milčević, zim. već. 211.

KUZINOVIĆ, m. *presime*, vidi 2. Kuzun.

KUZĽA, f. kuja, kusa, u Prigorju i Zagorju. F. Hefele.

KUZĽAC, m. klin kojim se pričvršćuje klupa na ladu, u Posavini. F. Hefele.

KUZĽAB, m. mjesno ime u Bosni. Kuzlar, gradić kod ustja Jadra u Drinaču. F. Jukić, zemlj. 44.

1. KUZMA, f. ime kozi. Bruvno. D. Hirc.

2. KUZMA, f. mjesno ime.

a. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 59.

b. selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 139.

3. KUZMA, m. Κοσμας, Cosmas, ime muško. — *isporedi* Kuzman. — Od xiii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Cosma'). Od Plomina sudac Brnaba i Juri(j) i Kuzma ... Mon. croat. 11. (1275 prepis. 1546). Kuzma a sinu mu Veljko. Deč. hris. 47. 99. Kuzma i Semijun. 57. Kuzmi i Vlsku Pokrančiću. Spom. sr. 1, 93. (1407). Poli orikvu sv. Kuzmi i Damjana. Mon. croat. 74. (1450). Kuzma i Damjan. P. Posilović, nasl. xi. M. Bijanković 125. S. Margitić, isprav. xxi. L. Terzić xxii. Pristi Kuzme i Jakoba. J. Kavašin 822b.

KUZMAČIĆ, m. *presime*. — Od xv vijeka. Juran Kuzmačić. Mon. croat. 181. (1487).

KUZMADAŃE, n. ime nekoj župi po svecima Kuzmi i Damjanu. — xviii vijeka. KuzmadaŃe zva se župa ona. Nadod. 58.

KUZMAN, m. vidi 3. Kuzma. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (Kosmas', Cosmas'). Kuzman. S. Novaković, pom. 72. Zovite mi Damjana, nek donese tamjana, zovite mi Kuzmana, nek donese ruzmana. Nar. pjes. vuk. 1, 496. Podiže se Kuzmañ od Bjeliceh. Pjev. crn. 822b. Kuzman Nešković. Rat. 842.

KUZMANA, f. žensko ime. u Lici. V. Arsenijević. — *isporedi* Kuzman.

KUZMANIĆ, m. *presime*. — Od xviii vijeka. Kuzmanić. And. Kačić, kor. 494. Poslanica Antu Kuzmaniću u Zadar. Vuk, gramat. i polem. spisi. 8, 804.

KUZMANOVAČA, f. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 30.

KUZMANOVAČKI, adj. koji pripada Kuzmanovači. J. Bogdanović.

KUZMANOVČANIN, m. čovjek iz Kuzmanovače. J. Bogdanović. — Mnoština: Kuzmanovčani.

KUZMANOVČANKA, f. žensko čelade iz Kuzmanovače. J. Bogdanović.

KUZMANOVIĆ, m. *presime*. — U naše vrijeme. Čuješ li me, Kuzmanović-Vuče? Pjev. crn. 822b. Milojko Kuzmanović. Rat. 420.

KUZMAŃA, *f. ime mjestu na Krku*. — xv vijeka. Na Kuzmahi. Stat. krš. ark. 2, 295. (1448).

KUZMARKA, *vidi kuzmorka*.

1. KUZMICA, *f. mjesno ime*. — xviii vijeka. Vrime zbora redovniškog u Kuzmici. M. Katančić 45.

2. KŪZMICA, *m. ime muško (dem. 8. Kuzma)*. — xviii vijeka. Ban Godomir i Kuzmica. J. Kavašin 232a.

KŪZMIĆ, *m. prezime (po ocu Kusmi)*. — Od xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Kuzmić). Mihail Kuzmić. Mon. serb. 272. (1405). Jurjem Kuzmićem. Mon. croat. 339. (1596). Radivoj Kuzmić. Rat. 148.

1. KŪZMIN, *adj. koji pripada Kusmi (vidi 8. Kuzma)*. — Od xv vijeka (vidi c).

a. *uopće*. Kada Kuzmin sabor obrati' je. J. Kavašin 127b.

b. *kod imena bilke*. Kuzmino cvijeće, Cyclamen L. (Sabljar, Lastva). B. Šulek, im. 188.

c. *kod mjesnih imena*.

a) Selo Kuzmino na Sitnice. Spom. stoj. 82. (1410).

b) Na vrh Kuzmin. Mon. croat. 97. (1465).

2. KŪZMĪN, Kuzmina, *m. mjesno ime*.

a. *selo u Slavoniji u županiji virovitičkoj*. Razdijel. 144.

b. *pominje se selo s ovijem imenom xiv vijeka*. Utesaše među Srđbñhemu Selu ot Kuzmina u Dymitrova jagñila... Srđbñhemu Selu i Kuzminu... Deč. hris. 26. 95.

1. KUZMĪNAC, Kuzminca, *m. čovjek iz sela Kuzmina u Srijemu*. V. Arsenijević.

2. KUZMINAC, Kuzminca, *m. kajkavski Kuzminec, ime trima selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj*. Razdijel. 94. 97. 105.

KŪZMĪNKA, *f. žensko čelade iz Kuzmina; Kuzminkiña*. V. Arsenijević.

KŪZMĪNKIŃA, *f. vidi Kuzminka*.

KŪZMĪNSKI, *adj. koji pripada selu Kuzminu*. V. Arsenijević.

KUZMIVANOVA, *f. ime mjestu na Krku*. — Biće složeno od Kuzma i Ivan, isporodi Kuzmađahe. — xv vijeka. Na vrh Kuzmin Kuzmivanova. Mon. croat. 97. (1465).

KUZMORKA, *f. vidi kučmorka*. — U Belinu rječniku: 'carota, specio di radice' 'siser' 174a; u Stuličevu: kuzmorka, trava 'siser'; u Voltigijinu: (jamačno štamparskom griješkom) kuzmarka 'carotta, radice nota' 'möhre, rothe oder gelbe rübe'. — Kuzmorka, polj. kuczmerka, kucmorka (Sium sisarum), carotta gialla (Kuzmić), carota, siser (Stulli), Daucus carota L. (Visiani). B. Šulek, im. 188. — Riječ nije dosta pouzdana, jer može biti postala naj prije u Belinu rječniku štamparskom griješkom, pa je iz njea primili i ostali.

KUZMORKAR, *m. čovjek što prodaje kuzmorka*. — U Stuličevu rječniku: štamparskom griješkom kuzomorkar 'siserum venditor'. — Ne-pouzđano.

KUZNAC, *m. kovač*. — Riječ je stara, isporodi stslav. kuzньсь, rus. кузнецъ, može biti i praslavenska, isporodi polj. kuźnia, kovačnica. — Samo u knigama pisanima crkvenijem jezikom. Jakože kuzньсь někij zlaati je hrblosti železnimi rastvarajetъ rukoděljmi... Aleks. novak. 129.

KUZNICA, *f. u okrugu pošarevačkome u Srbiji blizu Oreškovice* ima i druga jedna zidina koju narod zove 'Kuznica', a oko ne leži mnogo

zgura. M. Đ. Miličević, arb. 1081. — Riječ je negda smađila: kovačnica, isporodi rus. кузница, vidi i kusnac.

KŪZŌ, kuzōla, *m. vidi krbuja*. — Korijen ili osnova može biti praslavenska, isporodi stslav. kozoł, rus. кыозъ, polj. kaźub, koźub, pa i lit. kūzavas, kūzabas; s toga što se ne slaže porve oblik korijena može se misliti da je tuđa riječ. — Od xviii vijeka, naj prije u Bjelostjencevu rječniku ('dorea, caudeus seu codeus, alveus'). Kūzŏ, kuzōla, košarica od kore; lubura, krbuja. U naj hvaljenije jagode naj mañi kuzo treba nositi. Nar. posl. Mejo bere jagode u kuzōle grabove; kuzōli se prodiru, jagode se prosipju. Nar. pjes. u Lici. V. Arsenijević. Čobani u proleće svrnu s drveta koru, previju je i sa strane klinčićima sašiju, te onda dođe ka' kesa koju zovu 'kūzŏ'. u taj kuzo beru jagode, u đekoji kuzo stane po tri litre jagoda. J. Bogdanović. Kad prispiju jagode, idu djeca u jagode, a i pastiri beru ih i na večer nose kući. neki ponesu zdjelu, krajaču ili kakav drugi sud od kuće, a gdje koji ogule od podebela ogranka jasenova ili javorova kore s dva pedja, pressaviju je po polovici i presumite gornje krajeve (postane ŭžŏ), pa da tako ostanu, provuku kroza njih šijak. u te kuzole beru jagode, i kad su ih nabrali, začepi ih listom ozgo, da se ne bi jagode prosule. 'Ja sam danas nabrao 4 kuzola jagoda, ima ih kao da si razastro crljenu kabanicu'. u Dobroselu. M. Medić. Kūzŏ, krbuja, lubica za jagode. Ĺ. Stojanović.

KUZOL, *m. ime muško*. — xv vijeka. Kupil od Kuzola. Mon. croat. 181. (1487).

KUZŌLÂŠ, *m. opanak (kakav se obično vidi kod Banačana)*. Ĺ. Stojanović. — Od osnove riječi kuzo (jer je sličan kuzolu?).

KUZŌLICA, *f. u Vukovu rječniku: vide vodijs s dodatkom da se govori u Hrvatskoj*. — Od osnove riječi kuzo.

KUZŌLIĆ, *m. dem. kuzo*. u Lici. V. Arsenijević. J. Bogdanović. M. Medić.

KUZUJEVO, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome*. Livada u Kuzujevu. Sr. nov. 1875. 219.

KUZULBAŠ, *m. Persis, Persija, vidi česulbaš*. — xvii vijeka. Posla iz Carigrada na Kuzulbaš. M. Divković, slam. 60.

KUZULBAŠA, *m. Persijanac ili persijski car, vidi česulbaš*. — xvi vijeka. Trgovac ta posta na kraj sfta poznad od sfakoga gosta do Kuzulbaše stran. J. Armolušić viii.

KUZULBAŠANIN, *m. čovjek iz Kuzulbaša (vidi Kuzulbaš)*. — Množina: Kuzulbašani. Pozdravljenje svijem mojjem poljubljenijem Kuzulbašanom od mene. M. Divković, slam. 61.

KUZULBAŠKI, *adj. koji pripada Kuzulbašu (vidi Kuzulbaš)*. — vidi i česulbaški. Arapi... Ivana... odvedoše... u kuzulbašku zemlju. M. Divković, slam. 59. U kuzulbaško' zemlji. 61.

1. KUZUN, *m. prezime*. — U narodnijem pjesmama našega vremena u kojima je načineno od Kuzinović (može biti da se kod toga mislilo na 2. kuzun), a ovo je postalo od Казна-хуѣнѣ, vidi I. Ruvarac, pril. glas. 47, 199. Drugu Vuče knjigu napisao, te je posla šeru DMITROVICI na koljeno starcu Kuzun-Jaħu: 'Starče Jaħo, od Srijema kneže!...' Nar. pjes. 2, 581. Na bijelom gradu DMITROVICI, onde bješe starac Kuzun Jano. 8, 53. Starac Jaħo Kuzinović (ili Kuzun Jaħo) knez od Srijema... Vuk, nar. pjes. (1824) 1, xlviii.

2. KUZUN, *m. tur. qusun (quzy, jagne), jagne moje! kaše (Turčin) čeladetu od mila. — U naše vrijeme. 'Taman!' reče kadija, a ti ih (svjedoke) dovodi sjutra da vidimo, kuzun čeremile (milost na meni! (?)).* Nar. prip. vrčev. 84. Devojko, kuzun! Ti govoriš kao agamija. M. Đ. Milicević, međudnev. 78.

KUŽA, *f. kuga. — Riječ saspa nepousdana: načinio je pisac xviii vijeka od kužan sumo radi stika. Er kô veoma unutra i bez konca grijeha 'e kuža, to ima bit i prostorita sva pedepsa nek produža.* J. Kavašin 440b.

KUŽAL, *kūžla, m. vidi kužel. — U naše vrijeme u Istri. Kūžal, unda', gen. kūžla. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 19.*

KUŽAN, *kūžna, adj. koji pripada kusi; iz toga se razvijaju i neka osobita značenja. — Postaje od kuga nastavkom n; g pred z mijenja se na ž. — Od xvi vijeka (vidi kod c, b)), a između rječnika u Vrančićevu (pestifer), u Mikišinu (kužan, okužen, peste infectus, pestilentiosus, morbosus; kužan, koji kugu donosi, pestilens, pestifer; kužni, koji kuži, exitiosus), u Belinu (kužni, appetat, infetto di peste, pestilentia laborans' 91b; 'contagiosus', 'contagiosus' 221b; 'infetto', 'infectus' 400b; 'pestifero e pestilente', 'pestifer' 539a), u Bjelostjencu (kajkavski kužen, kugum otrovan, pestilens, pestifer, peste affectus l. infectus, pestilentiosus), u Stuličevu (peste laborans), u Voltigijinu (pestilenziale, attaccaticcio, epidemico', pesthaft, ansteckend'), u Vukovu (1. 'von der pest angesteckt, verpestet', 'pestilentus, pestifer'. — 2. 'unglücklich', 'miser', cf. jadan s primjerom iz narodne pjesme: Opet kužna Rada dozivaše).*

1. *adj. — Komp.: kužniji. A. d. Bella, rječn. 559a.*

a. *koji pripada kusi uopće, n. p.:*

a) *nemoć, bolest.* Budući me od dilo- vanja odvratio strah segalitiže kužne nemoći. H. Lucić 185. Služeći otrovanijem od slijeh i kuž- niji nemoći. B. Kašić, fran. 110. Radi kužne nemoći. A. d. Costa 1, 178. U nemoći kužnoj. Ant. Kadžić 161. U raspruženju kužne nemoći. I. J. P. Lučić, razg. 182. — *metaforički.* Obrati duše od kužne nemoći grijeha. J. Matović 181. — Koji imaju bolesti kužne. M. Radnić 812b. Kad se užezde kužna bolest. J. Banovac, pred. 109. Od strašne bolesti kužne biti će oslo- bođen. F. Lastrić, od' 358. Na niki misti otrovan s kužnom bolestju. Đ. Rapić 144. Bolesnike bolujuće od kužne i prilepčive bolesti. Zbornik zak. 1866. 88. — *metaforički.* Ovo je jedna bo- lest kužna od koje se nije moguće pravo izli- čiti. J. Banovac, pripov. 152.

b) *poror, umor, bič.* Ako zaištu pomor kužni, udije dohodi. M. Radnić 284b. Velik kužni pomor be. P. Vitezović, kron. 144. A iz rosnoga peći rila kužni pomor vražja sila. J. Ka- vašin 410a. Kad je kužni pomor bio. P. Kne- žević, pism. 120. U Ferari je počeo kužni po- mor. A. Kanižlić, kam. 717. U vrime kužnoga pomora. utoč. xxiii. Radi pomora kužnoga. A. d. Costa 1, 14. Kužni pomor. D. Obradović, basne. 344. — Skoro umora cječ kužnoga moleč za te sinka Boga. J. Kavašin 328a. — Da nas od kužnoga biča osloboditi dostojši se. B. Kašić, rit. 388. Bič kužni koji visi nad ovim gradom. I. J. P. Lučić, izk. 81. Kužnim bičom. G. Pe- štalić 41.

c) *otrov.* On otrova se kužnom otrovom. A. Kanižlić, bogoljubn. 458. Služiti rašenim od kužnoga otrova. I. J. P. Lučić, izk. 10.

d) *ogaš, rane, gnoj, petiči.* Umrije jedan djeticač od kužnoga ognja. B. Kašić, fran. 125. — Ličiti rane kužne. A. Vitalić, ist. 386. Okuži se s kužnom bolešću, ... zatvoriše mu se sve kužne rane. J. Banovac, pred. 150. Dal' i tko se š him (kužnikom) sastane, lako prime kužne rane. V. Došen 256a. — Ružni napnu se miuri na smrt, ako kužni gnoj iz njih ne curi. A. Ka- nižlić, rož. 106. — Vracenu su izašli kužni pe- tiči po životu. S. Lubiša, prip. 263.

e) *vrijeme kad kuga mete, mori.* Bivši gladno i kužno vrijeme. B. Kašić, in. 25. U kužnu vrimeu. I. Grlić 182. Za njih vreme je kužno vrlo udesno. M. Đ. Milicević, pomenik. 5, 772. — U gdje kojim mjestima (kao n. p. u Srijemu) ljudi uz kužno doba oboru selo (t. j. po- vuku brazdu oko svega nega), da kuga u ti ne bi došla. Vuk, rječn. kod obrati. — Boje je božić kužan nego južan. Nar. posl. vuk. 22.

f) *slo, nevoja.* Kužno slo. B. Kašić, nasl. 182. Nikoga se više slo kužno ne dotaknu. A. Kanižlić, fran. 73. — Kanoti odvratnika op- šinskoga u svijlu nevojah, a navlastito u kužnoj. 72.

g) *i drugo što je u nekoj svezi s kugom, te se shvaća kao da joj pripada.* Razplodetu kužnomu protivna. G. Peštalić 52. — Zatvor kužni. vii. — O kažneću prestupaka suprot na- redbam kužnim. Zbornik zak. god. 1858. 925. — kužno groblje, kao mjesno ime u Srbiji u okrugu biogradske. Sr. nov. 1868. 434.

b. *koji boluje od kuge.*

a) *čelade.*

aa) *u pravome smislu.* Od ovije se imamo čuvati, varovati i bižati veće nego da su gubavi aliti žugavi aliti kužni. M. Divković, nauk. 147. Oslobodi kužne. B. Kašić, per. 85. Bižimo od kužnije. F. Lastrić, ned. 551. Nikad nisam nikom mila, kao da bi kužna bila. V. Došen 100a. Držani su za vrijeme od kuge ispo- videt kužna. Đ. Bašić 309. Kad je muž gubav, kužan, francav. Ant. Kadžić 496. Kad bi bilo kojegod od ni kužno ili francavo. M. Dobretić 587.

bb) *u metaforičke smislu.* Od jedne tamne i kužne neprijateljnice. Korizm. 51b. I bludom bi kužna žena bit morala zatvorena. V. Došen 95a.

b) *mjesto (grad, selo itd.).* Iz kužnoga sela. A. Kanižlić, utoč. xxiii. — *Amo pripada i ovo:* Glad i u kužnu kuću ulazi. A. d. Bella, rječn. 301b.

c) *životinja.* Od jedne ovce kužne, otrovne i gubave. M. Dobretić 125.

d) *tijelo ili dio tijela u onoga što bo- ljuje od kuge.* Tač smrdi kip kužan kada je na- strt ran. Đ. Baraković, vil. 294. Nije snažna molitva u kužni usti. J. Banovac, pred. 53.

e. *koji donosi kugu, od kojega se prima kuga.*

a) *u pravome ili dajbudi u iperbolič- kome smislu (kad znači da je što vrlo nečisto ili gadno), n. p.:*

aa) *duh, dah, para.* Ne posadio se ondi duh kužni, ni povitarce ošteteće! B. Kašić, rit. 252. Kužni dah od smrti iz grla njihova odiše. I. Đorđić, salt. 34. Otruj se kužnu u dahu. uzd. 13. Neki kužni dah. ben. 89. — Zmaj izmeće iz sebe kužnu paru. salt. 36.

bb) *smrad.* Izide jedan smrad kužan. I. Držić 190. Da smrad kužni dom zatvori (riči Božjom). V. Došen 259b.

cc) *vasduh, magla itd.* A aer smradom osta kužan. J. Kavašin 461b. — Neg dubokaj

u dolini gdje ga kužna magla bije. J. Kavašin 57b.

dd) ogañ u pravome smislu. Od kraljijeh kravosaca iz kojih kužni ogñ pište, u stog mu se visok zbaca grunje otrovno za sjedište. I. Gundulić 474.

ee) što tjelesno uopće. Nitkore, naj veću žedu da ima, usudiće se piti studenca komu na dnu vidi zmije otrovite i druge nečistoće kužne. M. Radnić 18^a. (*Lakomost*) po crnoj zemlji rije, blago ñome da pokrije kao da bi bilo kužno il' od trulog smrada ružno. V. Došen 75^a.

b) u prenesenome ili u metaforičkome smislu, vidi kuga, b (osobito kao moralno slo). Ovo bi imalo biti savišne, kužno i štetno. J. Matović 480. Koja se cijenu spasovna, mnogo puta jesu kužna. 475. — Druzim zal nauk daje, nauk gnusni, hudi i kužni. A. Vitaljić, ist. 12. I ovi kužni nauk onda se kazuje, kad vi niki počmete prid drugim od vašega iskrnoga zlo govoriti. J. Banovac, pripov. 218. — Ah koja kužna rič jest ono sebi, sebi! A. d. Bella, razgov. 29. Riječima i pismima kužnijema laživijeh proroka. J. Matović 4. Da nije zdrava ikakva strana od ñegova života radi kužnoga grijeha. J. Matović 498. — Svijem nerazbor vlada kužni. G. Palmotić 8, 88b. — Od kužnoga korena srditosti rodi ih se 6. Naručen. 85b. — Dignite hranu ovomu kužnomu ogñu bježeći od zlijeh prigoda. Đ. Bašić 152. — I on kužnijem dahom paka kuži ljudska djela. J. Kavašin 57b. — Epikuro ki objavi Baka i slijedi kužne stope. 457b. — Litvanski vojvoda Vitoud sbaci ga naredivši sa sinodom da se kužni Grci u napridak nejmaju za crkvene vladaoce obratiti. A. Kanižlić, kam. 484. — (*po biblijskome*: et in cathedra pestilentiae non sedit'. psal. 1, 1). Ne sideći s nauka toga sidališća vrh kužnoga. A. Vitaljić, ist. 12. On do istine sidi vrh kužnoga sidališća koji ne samo on kako on zlo čini i sagrišuje, da jošće i druzim uzrok jest od zla i sagrišenja. 12. I ne sjedi na kužnomu zlobnijeh stolu. I. Đorđić, salt. 1. Da izrekoše u zle hipe, antikristom kad ga (*papu*) zvaše, ñu (*crkvu*) sijed kužni svega opažtva, sbor taština, sumna vražtva. J. Kavašin 455^a.

d. u prenesenome smislu, uopće strašan i gadan, isporodi što je kazano kod c. Ljudski obraz, kužne od srde one (*nakasni*) ostalu sliku imaju. G. Palmotić 3, 7b. Š ñim hudobni dusi srte, množ na svako zlo pospiješna, ki se u slikah kužnijeh vrte priko svijeta slaba i grešna. 3, 8b. Kužne obraze, grde slike vazeli su dusi vrli. 3, 87^a. Kako ovi će, lele ñima! u adu moć meu kužnijem obrazima prijat utjehu! J. Kavašin 408b. Gdi ih kužne srde truju. 460^a. — Ovi grijeh (*nenavidost*) jest toliko kužan, da Solomun svituje da nitko ne ima blagovati š ñime, to jest s nenavidljivcem. M. Radnić 279^a. — U načine ñim podobne kužnijem' riječmi ukorene (*duše*). J. Kavašin 404b. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer (ako ne pod c, a):* Zaklinem... vas, zloćudne, srdite i kužne crve, živino škodca, ... J. Banovac, blagosov. 146.

e. u prenesenome smislu, kaže se žaleći koga ili što onako kao jadnan, tužan, vidi u Vukovu rječniku. Opet kužna Rada doživlala. Nar. pjes. vuk. 2, 128. Udari se posred srca živa, mrtva kužna pokraj Rajka pade. Vuk dodaje nadno strane: 'Kužna' i ovdje znači tužna, žalosna, nesrećna (kao i u knizi II na str. 128 u stihu 222; to je predašnji stih). 3, 57. Avaj! kužna ñima boravljenja! Osvetn. 2, 60.

2. adv. kužno. — *Između rječnika u Belinu*

(*pestiferamente* 'pestifero' 559^a), u *Bjelostjenčevu* (*pestifero*'), u *Stuličevu* (*pestifero*'), u *Vol-tigijinu* (*pestiferamente* 'pesthaf'). Djeca koja su kužno bolesna. Zbirka zak. 1, 235. 1874. 891.

KUŽAN, kužna, m. vidi 2. kužel. — *U naše vrijeme u jednoga pisca iz Boke kotorske.* Udari mu iz rane kužan krvi. S. Lubiša, prip. 21. Udari mu kužan krvi grlom i nosom. prič. 74.

KUŽAVAC, Kužavca, m. ine vrelu u Počitelju. J. Bogdanović. — *Radi postaša isporodi kužel.*

KUŽDRA, f. pogrđna riječ. Skoroteča. 1844. 250.

KUŽDRAV, adj. vidi kudrav. — *U Vukovu rječniku*: n. p. glava, vide kudrav.

KUŽELITI, kuželim, impf. (*brzo*) teći, o vodi. — vidi 2. kužel. — *U jednoga pisca čakavca xviii vijeka.* Može li nazada rika kuželiti? I. T. Mrnavić, osm. 15.

1. KUŽEL, m. vidi kudjela, c i d. — *u stoji mj. negdašnjega a.* — *Riječ je praslavenska, isporodi naslov.* koželj, rus. кужель, češ. kužel. — *Miklošić misli da je korijen u svesi s korijenom u kudrav i kudjela.*

a. u snačenju sprijeđa kasanome. — *U Mikaljinu rječniku (vidi kod kudjela i preslica); u Belinu:* kužel (*gen. kužla*), vidi i pod b) 'conocchia, istrumento da filare', 'oolus' 216b; u *Stuličevu*: v. kudjela i Belina.

b. prema kudjela, b, snači mjeru (dva povjesma). Kužel, dva povjesma ujedno vezana. Podunavka. 1848. 58. (Genetiv je osnačen: kužla. V. Arsenijević). — vidi i kod desetić.

2. KUŽEL, m. naj starije je snačene u primjerima: voda (*može biti i drugo što šitko*) koja na čemu (*n. p. na šlijebu*) ili kros što (*n. p. kros cijev*) brzo teče, te kad joj nestane šlijeba ili cijevi samom svojom brzinom skače kros vaskuh u krivoj liniji (*paraboli*) ili u pravoj, ako skače u visinu. — *Nepoznata postaća (teško je naći svezu s 1. kužel).* — *Od xvi vijeka.*

a. sa snačenjem sprijeđa kasanijem. Vruļa kâ kuželem visoko metaše. P. Zoranić 58b. Vidi da kužel od vrulje tiho sta. 68^a. Voda jedna visoko kužel mećući. 69^a. A pod ñom voda vre iz bistra kužela, studenac ki ne gre van svoga temeja. Đ. Baraković, vil. 181. Kužel, v. glogol (u Šibeniku). M. Pavlinović.

b. nejasno je snačene u jednoga pisca xviii vijeka: u naj prvome primjeru moglo bi biti snačene kao kod a, u druga dva kao kod c. Tako plov studeni kužela živoga toči sok vodeni izvora prvoga; plitkim natopljenjem pisak plakujući, skûpim protočenjem strane smakajući; naj mañe momče ga ne scini gasiti, putnik ne haje ga rugom priskočiti. I. T. Mrnavić, osm. 18. Kako strme rike dađi jesenskim i kad su nahlipljene, pinami sidimi ter su sabijene, kuželmi kipući koliši svrtaju. 58. Kuželji Visle smino tlaćimo. 82.

c. kolovrat, vrtlog. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* 'vorago, vertex, vortex'.

3. KUŽEL, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji mođruško-riječkoj. Razdijel. 45. — *Vađa da je prema 2. kužel.*

KUŽELATI, kuželam, impf. (u Šibeniku) vreti. M. Pavlinović.

KUŽELČAC, kuželčca, m. u *Stuličevu rječniku* us kuželjić. — *nepouzđano.*

KUŽELČIĆ, m. dem. 1. kužel (*uprav dem. kuželac ili kuželjak, ali ove riječi nisu potvrđene*). — *Samo u Stuličevu rječniku:* 'parva colus'.

KUŽENE, *n. djelo kojijem se kuži (ko koga kuži).* — *U Iockovićevu rječniku.*

KUŽETINA, *f. augm. kuga.* — *Samo u jednome primjeru pisca Dubrovčanina xvi vijeka, u kojemu nije jasno značenje. Umiju godišnice... gospi odgovarat i, što mogu, krasti i po gradu udarat kužetine u lasti. M. Držić 84. po svoj je prilici nominativ i značenje je prema kuga, b, b) aa); ne mislim da znači bolest (syphilis?) i s hronologičkim razloga.*

KUŽICA, *f. dem. kuga.* — *U Vukovu rječniku s primjerom: Lijepa vas kužica pomorila!*

KUŽIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme. Presudismo Nikoli Kužiću iz Vajevske naije. Glasnik. II, 1, 69. (1808).*

KUŽIN, *kužina, m. tal. cugino, bratučed.* — *Od xvi vijeka u Dalmaciji. Mnim da se domišljaš, kužine dragi moj. N. Najlašević 1, 828.*

1. **KUŽINA**, *f. vrst morske ribe. u Bakru. D. Hirc.* — *Ako je akc. kužina, augmentativ je od kuga.*

2. **KUŽÎNA**, *f. tal. cucina, mlet. cusina, kuhinja.* — *U Vukovu je rječniku zlo sabijeten akcentat. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (kužina, 'die küche', 'culina', cf. kuina s dodatkom da se govori u Crnoj Gori i po primorju). Teško onoj kužini će gospa ne ulazi! (U Kotoru). Nar. posl. vuk. 816. Nađu sve pečene i varivo iskotrjano kroz kužinu. Nar. prip. vuk. 259. — U Dubrovniku samo pomorci govore kužina, ostali komin (vidi 1. komin, c). P. Budmani.*

3. **KUŽÎNA**, *f. tal. cugina, bratučeda.* — *isporedi kužin.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.*

KUŽITI, *kūžim, impf. inficere, peste inficere, perfektivni glagol prema okužiti (vidi); često u prenesenome ili metaforičkome smislu. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 8 sing. kūžī).* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (vidi kod kužan; napose nema) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (appettare, cagionare la peste', 'pestilentiam facere' 91b), u Stuličevu (peste inficere, corrumpere').*

a. aktivno. Ko vjeru obsluži i u vjeri bude umriti, grijeh ga negov već ne kuži. J. Kavašin 64b. Plemić svoje porode kuži i truje svijetle kuće vječnoštom štetom. 124b. Licumijerstvom kletim kuže i dvornike i gospodara. 860a. A popove kuži vrlo lakomija. 877b. Zmije koje nega sve celiju i otrovnim jedom kuže. 454b. Pazite se od griha; ako li ih po nesridi i uđinite, ukopajte ih i sakrite a nemojte ih obito činiti za da mnoge ne kužite. J. Banovac, pripov. 221. Koji (kvar) istom onog kuži, tko se kužnom rad pridruži. V. Došen 216b.

b. sa se, pasivno. Proklestvom se i ona kuže (stvorenja). J. Kavašin 4b. I juvene od svijeh (dikala) strile prima bogat, kujem' se kuži. 85b.

KUŽLIVAC, *kužlivca, m. kužnik.* — *U jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka. Istem da se tjeraju iz ovoga mjesta trgovci izvanština, ništa manje neg kužljivci. A. Kalić 102.*

KUŽNA, *f. ime žensko. Zemljak. 1871. 2.*

KUŽNAV, *adj. kužan.* — *U poslovi dubrovačkoj xviii vijeka. Gladan čovjek u kužnavu kuću. (Z). Poslov. danič.*

KUŽNICA, *f. kužna žena.* — *isporedi kužnik.* — *U Stuličevu rječniku: 'mulier peste laborans'.*

KUŽNIČEV, *adj. u Stuličevu rječniku kod kužnikov.* — *sasma nepouzdano.*

KUŽNIČIN, *adj. koji pripada kužnici.* — *U Stuličevu rječniku: 'ad mulierem peste laborantem spectans'.*

KUŽNIČKI, *adj. koji pripada kužnicima.* — *U Stuličevu rječniku: 'ad peste laborantes spectans'.*

KUŽNÎK, *m. kužan čovjek.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (appettato, infettato di peste' 'pestilentia laborans' 91b), u Stuličevu ('homo peste laborans'), u Voltigijinu (impestatore' 'austocker'). u Vukovu (der pestkranke' 'pestilentia correptus'). Od ostalih da se bludimo kako od neprijatelja i kužneka. Š. Budinić, sum. 104b. Kada imaju općit s kužnici. I. Držić 819. Služit nastojase i pomagati kužniko. P. Knežević, osm. 977. Služeći kužnikom s ljubavju neizrečenom. F. Lastrić, od' 857. Četiristo kužnika ustade. A. Kanižlić, fran. 73. Uz kužnika tko rad sidi. V. Došen 93a. Znam da je trudno liječniku ozdravit jednoga kužnika. Đ. Bašić 92. Mogli bi nastojati kužnikom. A. d. Costa 1, 85. Jeli župnik dužan dati ovi sakramenat nemoćniku kužniku? Ant. Kadžić 178. Zavitam se, da ću ja kužnikom služiti. I. Velikanović, uput. 1, 493. Kužnikom i drugim otrovnim nemoćnikom. M. Dobretić 258. Tko je tako brez pameti, da bi kužniku dopustio u svoju kuću unići? Đ. Rapić 364. Stvari koje su sagi i oduhi kužnika izmetnute. G. Pešalić 238. — *U metaforičkome smislu. Smutljivci jesu duševni kužnici. J. Banovac, pripov. 218. A nu bludni vi kužnici! V. Došen 108b.**

KUŽNÎKOV, *adj. koji pripada kužniku.* — *U Stuličevu rječniku: 'ad hominem peste laborantem spectans'.*

KUŽNIONICA, *f. u Voltigijinu rječniku: 'lazaretto', 'lazareth'.* — *nepouzđano.*

KUŽNONOSAN, *kužnonosna, adj. vidi kugonosan.* — *U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (pestifer vel pestiferus, pestem adferens'). Bog mrzi na smrad težih jezika i srca kužnonosnih. A. d. Bella, razgov. 74. (nema u njegovu rječniku).* — *nepouzđano.*

KUŽNAČA, *f. ime dojenja zasecima u Bosni u okrugu Tuzle Done. Statist. bosn. 90. 91.*

KUŽNAK, *m. neka otrovna biljka.* — *Postaje od kuga. Kužnak, Datura stramonium L. (Vukasović, Praunsperger). B. Šulek, im. 188.*

KVA, *onomatopeja za glas u patke.* — *U pjesmi ugarskih Hrvata. Jur se i race vstajadu, kva kva kriču. Jačke. 224.*

KVACEL, *m. drvo na kosi koje kosac drži desnom rukom. Kupčina dol. D. Hirc.* — *vidi kvačak.*

KVÁČAK, *kvačka, m. vidi babak, 2, i rucej.* — *isporedi kvacel.* — *Od iste osnove od koje je i kvača; kao da je dem. kvak, ali ovaj supstantiv nije potvrđen. — U naše vrijeme. Kvačak, držak. Zemljak. 1871. 2. Kvačak, rucej (na kosištu). I. Stojanović. Kvačak, desni držak u kose. Suha. D. Hirc. 'Kvačak prednji i stražnji' drži kosac u ruci kad kosi. Levaška varoš. D. Hirc.*

KVAČANOVIĆ, *m. prezime.* — *U naše vrijeme. Petra Kvačanovića. Glasnik. II, 1, 199. (1808).*

KVAČATI, *kvačam, impf. ismišlati (?), isporodi kučati, 1, b.* — *U jednoga pisca xviii vijeka. Tu našimbe izvrsnije ko će bolje zgotoviti broji, kvača, ismišljije (griješkom ismišli' je) za Gavanu pogoditi. J. Kavašin 22b.*

KVÁČENE, *n. djelo kojijem se kvači ili se ko kvači (vidi 1. kvačiti).* J. Bogdanović.

KVAČETI, *vidi* 2. kvačiti.

KVĀČICA, *f. dem. kvača*. — *Od xviii vijeka*.

a. *uopće*. Iz pridana kraju mora ova (*plušna*) daska gvozdeni nakriven jal' zakučat unkačić jal' kvačicu imati, s kojim se za pridni stupčić od pluga zakvači. I. Jablanci 48. (*Plušni nož*) na leđi valja da imađe jedan mali gvozdeni unkačić ili kvačicu koja mora s nosom doli okrenuta biti, da se u nju mali singirčić ukvačiti može. 49. (*Na plugu*) uz neg (*lemeš*) dasku i k sebi pritežu, ona nogu u pridnu se kvači gvozđem, uz nju koje dasku jači, i, da ona kud se ne pomiče, pridnoj nogi lim gvozdjen popriče, urizavši za kvačicu misto. J. S. Rejković 19. Kvačica, dim. od kvača. J. Bogdanović.

b. *vidi* kvačak. Kvačica, drvo na kosi, koje kosac drži u desnoj ruci. Kupčina dol. D. Hirc.

c. *vidi* stržaja (*na vinovoj lozi*). Kvačica, z kum se trs k kolu sam privezuje, gabeln an weinreben, die sich selbst heften'. K. Jambrešić, rječn. u *latinskome dijelu kod clavicula*.

1. KVĀČITI, kvačim, *impf. sakučavati, zakvačivati*. — *Postaje* od kvača. — *Od xviii vijeka* (*vidi* 2, a).

1. *aktivno*. — *U svojim primjerima u prenesenome smislu*. Kud Regepa kvači Stanišina. Osvetn. 2, 142. Evo ima toliko godina što kvačite, borbe zamećete. 3, 29. Podaleče (*orli*) razvijali krila, sa dva mora kvačilo im perje. 7, 8. 2. *sa se*.

a. *pasivno*. Ona nogu u pridnu se kvači gvozđem. J. S. Rejković 19. (*vidi* kod kvača, a).

b. *refleksivno*. Jugovina puhne, a sretno je sjever mrzloviču, ter se kvače o mrke oblake. Osvetn. 8, 28. — *U Lici u prenesenome smislu*. 'E, poč'o se i naš momak već kvačiti'. 'I naša se djevojka počela kvačiti, valja da bi se već udala'. 'Vide ti nega, š čim se on kvači, ka mačka izgorelom nogom'. J. Bogdanović.

2. KVĀČITI, kvačim, *impf. vidi* kvakati, a. — *U Voltigijinu rječniku*: kvačeti, kvačem i kvačiti, kvačim, 'oornacchiare', 'krähen'. — *oba su oblika vrlo nepouzdana: valja da ih je pisac nekako načinio od kvakati, kvačem*.

1. KVĀDAR, kvādra, *adj. quadrus, četverouglast, tal. quadro*. — *Na jednome mjestu xvi vijeka*. Učiniše on svoj grad Babiloniju v formu 'kvadru'; vsaki kvadar (*radi ove riječi vidi* 2. kvadar) opasovaše 74 milje. Korizm. 45b. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer, premda je nejasan*: Da bi i kelomna od zemlje do neba doticala kvadra i da je vas nanizan britava tere da bi ti gorje i dolje uza nju hodio ležeći, da te rježu na zalogaje... (*mislim da treba shvatiti: kelomna kvadra; vas nanizan biće pogreška piščeva, jer su ove riječi očito u svesi s kelomna*). Zborn. 173b.

2. KVĀDAR, kvādra, *m. u primjeru xvi vijeka kod* 1. kvadar *nejasno, jer po riječi vsaki moglo bi se pomisliti na stranu, ali po opasovaše 74 milje ne može biti drugo nego cijeli obod*.

3. KVĀDAR, kvādra, *m. vidi* slika (*osobito takova koja visi na zidu*), *tal. quadro*. — *U jednoga pisca Spječanina xviii vijeka*. Sto kvadara i sto slika što su s ruka glasovitih. J. Kavanin 28b. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

KVĀDĒRNA, *f. tal. quaderno* (*može biti da ima i kvaderna u istome smislu, ali mi nije poznato*), *nekoliko tabaka čiste hartije sašito ili vezano ujedno kao knjiga, da se može što napisati ili bijeliti*. — *U sjevernome primorju od xiii vi-*

jeka. Nijedna kvaderna od tržac. Zak. vinod. 69. Držati kvadernu knjigu. Nared. modr. ark. 2, 88. Od kvaderne ili conta ili carte'... (*riječi ili... carte' latinskijem slovima*). Mon. croat. 103. (1468). V našoj kvaderni brađine rečene. 203. (1514). Da stanem nabrajat od vaše mladosti ča ste potrpili do vaše starosti, kvadernu bi spravil. M. Kuhačević 41.

KVĀDĒRNICA, *f. dem. kvaderna*. — *xv vijeka*. I činit po kancelire va jednu kvadernicu zapisvat. Statut kastav. 1490. 203.

KVĀDRĀT, kvadrāta, *m. tal. quadrato, četverougao u kojega su sve stranice i svi uglovi među sobom jednaki*. — *U matematičkim knjigama našega vremena* (*ima i načinena riječ četvorina*); *u aritmetici znači broj pomnožen jedan put sam sobom*. — *U jednoga pisca xviii vijeka znači ono u čemu se hrani korporao u katoličkoj crkvi, vidi i tobolac, tok*. Pokle se aparta misnik, nima kvadrat na mislu ili svrhu kaleža postaviti. I. Krajić 53.

KVĀDRĀTAN, kvadrātna, *adj. u kojega je oblik kao kvadrat*. — *U naše vrijeme*. P. Budmani.

KVADRATIN, *m. prezime*. — *U narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena*. Ovo ti je Ive Kvadratine. Nar. pjes. istr. 1, 41.

KVĀK, *m. riječ srodna s kvača, ali ne dosta jasna značenja*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (*in der redensart: ja nega ni u kvak, ignoriren, ignoro*). Što sada na ovo govorite vi koji u mehani, za trpezom i na pirovi na kvak i na nokat iztresate maulike? Đ. Rapić 266. Ja nega ni u kvak. (Ne bojim ga se ni malo). Nar. posl. vuk. 108. *u oba se primjera vidi da su poslovice u kojima na kvak i u kvak stoje adverbijalno, te kao da bi kvak značilo nešto vrlo maleno ili vrlo sitno, moćebiti: koliko se može jednom zakvačiti* (*mislim da nije značenje koje će se sad kazati*). Kvak, kličak u voća. Toran u Slavoniji. D. Hirc.

KVĀKA, *f. uprav je ista riječ što* 1. kuka (*vidi*) *i od istoga korijena* (*u se promijenilo na va*). — *Od xviii vijeka* (*naj prije u Bjelostjencevu rječniku*).

a. *kuka uopće, vidi* 1. kuka, a. — *Ismeđu rječnika u Bjelostjencevu* (*unous*'), *u Jambrešićevu* (*unous*'), *u Vukovu* (*vide kuka*). Čovik koji u vodenici bijaše hiti se kvakom, zakučenu (*djevojku*) iza dna potegnu i izvadi. A. Kanižlić, utoč. xxii. — *Amo pripada i ovo u Vukovu rječniku* (*kod kvača*): tegliti se kvako, kad dvojica zakvače srednje prste od ruke, pa se vuku koji će biti jači.

b. *vidi* mandal, zasovnica. — *Ismeđu rječnika u Bjelostjencevu* (*kvaka, krakun, romasin, pessulus*'), *u Jambrešićevu* (*kvaka na vratih, pessulus*'), *u Stuličevu* (*vectis, pessulus' iz Habdeličeva*).

c. *sprava na vratima kojom se vrata mogu otvoriti i zatvoriti bez ključa; doje su glavne vrste: prva je* (*starija, što se još nalazi na vratima sefačkih ili siromaških kuća ili soba*) *bez brave i sastoji se iz male poduže* (*obično gvozdene*) *daščice koja stoji na vratima i okreće se uz vrata gore i dolje oko jedne osi na jednome kraju, a duga je tako da joj se drugi kraj pruža preko kraja vrata i kad se zatvora upade u procijep načinen na drugome gvozdene oruđu što je zabodeno u dovratnik* (*talijanski saliscendi*); *druga se vrsta sastoji iz* (*obično četverouglastoga*) *gvozdenoga mandalića što se pomaže isvan brave*

jer ga tiska isnutra elastično pero, a na dovratniku ili na drugome vratnome krilu ima rupa u koju ulazi kad se zatvora. — isporedi čeklun, a) (gdje nije dovoljno istumačeno). — Prvo značenje ima u Voltigijinu rječniku: 'saliscendo, saliscendi', klinke, schnelle an der thüre'; drugo u Popovićevoj: 'klinke'. — Kod druge vrste i ono (kao dršak) čim se otvora i zatvora. Kvaka, u brave ono za što se hvata rukama, kad se vrata otvaraju i zatvaraju. u Dobroselu. M. Medić.

d. veliki drveni batac, kojim se štike sabijaju u drvo da se prekala. u Posavini. F. Hefele. Kvaka, ime drvenom bata, kojim se željezne sagvozde u pač zabijaju da raspukne. u Posavini. F. Hefele.

e. držak u kose. Čučerje. D. Hirc. — vidi kvačak.

KVAKAČ, kvačaća, m. Ardea nycticorax. D. Trstenjak. — vidi kvakavac.

KVAKAN, m. muški nadimak. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

KVAKATI, kvātēm (kvākām), impf. puštati is sebe glas kva kva (o nekijem pticama).

a. o vrani. — U Bjelostjencevu rječniku: kvačem, grakam kako vrana, 'cornicor'.

b. o patki. — U naše vrijeme u ugarskih Hrvata. Raca kvaka. Jačke. 225. — isporedi kva.

KVAKAVAC, kvākāvca, m. Nycticorax griseus Gray, neka ptica. S. Brusina, ptice hrv.-srp. 108b. — Po glasu kva kva, vidi kvakati.

KVĀŃ, Kvāņa, m. vis u Hercegovini. Glasnik. 22, 25. 55. — isporedi Kvaňak.

KVĀŃAK, Kvāňka, m. brdo 9¹/₂ sata od Mostara, pošav u Dubrovnik. Ć. Stojanović. — Može biti isto što Kvaň.

1. KVAR, f. vidi 2. kvar. — Od xv do kraja xviii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (kvar, 'detrimentum'). Kako nam govore da imate i držite samosilbjem olova našega Dubrovčanina Dabiživa Latinice... Ako ga najde koja kvar ili šteta u toj olovi za vašu uzroku i za vašu uredu, napravljenju sve će biti svrhu vaš. ... Molimo vi, učinite što je dostojno a kvari se učuvajte. Spom. sr. 1, 131. (1415). Ne učini se u zemlji ni u Judeh nédna kvar. 1, 184. (1416). Vidimo da naš gospodstvo vi ljubi i našoj kvari i vaštini néste radi koliko ni vašoj. 1, 164. (1422). Ako bi nam ne(věru) ili koju kvar učinio ili našem. Mon. serb. 347. (1427 u poznijemu prijepisu) Ako mu što bude od kaura, ali smrt, ali ga ubiju, da vaš kvar bude, a ako što bude od Turaka, da sam ja platac (za) njegovo dugovanje, i da odkupim svoju viru. Starine. 12, 8. (oko 1694). Ako mu što bi u vas, kvar vaš; ako li mu što bi u nas, moja je vira platac. 12, 7. (1699).

2. KVAR, m. kvarene; šteta. — Akc. se mijenja u loc. sing. kváru (u množini koja je dosta rijetka može biti da se mijenja akc. u gen. pl. kvárá, i u dat., instr., loc. pl. kvárima; a kad se umeće ov, u svijem padežima: kvárovi ili kvárovi?, kvárová ili kvárová?, kvárovima ili kvárovima?, kvárove ili kvárove?). — Po nslov. kvar, bug. pokvarjam, malorus. кварыть mogla bi biti stara riječ; u našem je jeziku (možebiti i u nsloven-skome) bila isprva ženskoga roda (vidi 1. kvar); kvar, m. javlja se od xv vijeka (vidi b, f) aa) aaa). — Jamačno je isti korijen što i u ekvriti, skvriti (vidi); isporedi i u Vukovu rječniku: škvar, m. (u Risnu) vide kvar itd. (griješkom je ispušteno u ovome rječniku). — Između

rječnika u Vrančićevu ('kvaar', škoda, 'dispendium'), u Mikišinu (kvar, pomankanje, 'labes, defectus'; kvar, šteta, 'detrimentum, damnum'), u Bjelostjencevu (kvar, škoda, gubitak, poguba, poraza, 'damnum, dispendium, iactura, detrimentum, incommodum'. v. škoda), u Jambrešičevu ('damnum'), u Stuličevu ('vitium, labes, menda, noxa, damnum'), u Voltigijinu ('danno, pedita, svantaggio', 'schaden'), u Vukovu ('die beschädigung', 'damnum', cf. šteta).

a. staće čega kad je pokvareno (i uopće kad je gore nego je prije bilo). Prez svakoga kvara. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 124b. 1petr. 3, 4. (ne mogu potpuniti, jer nemam knige: jamačno ove riječi odgovaraju grčkijem: ἐν τῷ ἀποθνήσκῃ, i latinskijem: in incorruptibilitate, dakle znače nepokvarenost). Da mu osim stare rane na mišini nije kvara. V. Došen 127b. Kvar obiju krvarenja slidi. J. S. Relković 203. Pak kad kradom (kvačica) donaliva vodu (u sirće) i gazda se taj na kvar nabode, onda laž mu svaku izgovara dajuć uzrok od sirčalnog kvara. 248. Kvar, 'verderben', 'deperimento'. B. Petranović, ručn. kn. 24. — Amo može pripadati i ovo: Ovo, kako ja scinim, (jest) brez kvara istine. A. Kanižlić, kam. 657. — I kao kvarene u moralnome smislu: Po tom se stanu ženiti i udavati jedni s drugima... tako se rasprostire kvar malo po malo svuda kao kuga. Vuk, priprava. 200.

b. šteta.

a) uopće. Na kvar bližnjega. F. Glavinčić, svitl. 56. Ako bi se podpisoval s kvarom drugoga. 68. Ako bi mu se poslam roka što pripetilo, to hoće moj kvar biti. Starine. 11, 82. (1628). Ako u roku umre, naš kvar. 11, 86. (oko 1648). Može se iskati zadovolština za kvar. A. Bačić 48. Kad se reče štogod s kvarom iskrnoga. 131. Ti si i drugih kvara uzrok: mlogi s tebe gube svrh dobara tilo, dušu, sebe. A. Kanižlić, rož. 33. Da ja vas svit mogu steći izgubivši dušu š nime, koja je korist? nije kvar veći (nema većega kvara). fran. 125. Jošt brez kvara svojijeh junaka. Š. Stefanac 12. Brez kvara se lako vrne. V. Došen 17b. Kada Turke cilo odiraste, Slavoniju opet posidoste, sve od onda ona se upravlja i na novi običaj postavlja; al' se evo postaviti ne može, težka kvara! slava tebi Bože! jer Slavonac ne da svoje dice da se idu učiti a b c. M. A. Relković, sat. C2a. Boji komad daje gospodarom, a nama se uvijek tuži kvarom. D8b. Vrazi svaki dan zlo služe se na kvar i štetu ljudsku. I. Velikanović, uput. 3, 466. Đubre na kvar kad leži u toru. J. S. Relković 28. Grane dvo- ili trogodne s kvarom rižu se. 150. Iskra mala, ma vidje li kvara! Osvetn. 1, 72.

b) šteta u imanju, gubitak. Po kvaru toliko, u dobrih koliko u pošteđu. A. Bačić 113. Ako brez kvara kućnoga ne mogu otići. 382. Vira koja mu kaže da su protivštine, nevoje, kvarovi i nesriće plod i pedepsa griha naših. A. Kanižlić, fran. 250. I da na kvar sada daje (trgovac) tako cine kad prodaje. V. Došen 120b.

c) u osobitome snačenju, u poštu šteta koju čini marha. I od svega pastir kvara valja da sam odgovara. V. Došen 221a. Kuda se s kvarova u zalogu dotiruju od polara. J. S. Relković 155. Vodi marvu da kud po kvaru ne hodi. 156. Ako je (stoku) na kvaru nađe, onda ih zaplijeni. V. Bogišić, zborn. 417.

d) nestatak, nestajanje. Sve činiše vinograde da se smetu i povade ne žaleći vinskog kvara. V. Došen 148b.

e) kad se žali radi štete, vidi 1. grohota,

b) i škoda. O! kvar svita po kom hode! o! kva- koju piju, vode! V. Došen 211^a. Jer i ovi lipi riči kvar je, s kojim vas prodiči. 270b. S kva- rom što vas zemlja hrani. 219b. (*Svadbarina je*) ko s' udaje, trideset dukata; ko se ženi, trideset i četiri; ti se vidiš junak od mejdana, nije kvara da stotinu daše. Nar. pjes. vuk. 2, 423.

f) usrokovanje kvara (kome ili čemu) is- riče se:

aa) različnijem glagolima kod kojijeh je kvar logični objekt. *aaa*) naj češće činiti, učiniti itd. Ako bi se i jednom na dan napil studene vodi, prud mu veće čini nego kvar za tēlo i za dušu vsakomu človēku. Pril. jag. ark. 9, 140. (1468). A o tom ne činite nam nazadka nego orsagu kvar. Mon. croat. 293. (1592). Da s' ne čini nijednom' ki kvar. J. Kavašin 517^a. Jeli komu kvar ili štetu učinio? A. Bačić 59. Kakovi kvar učini čovjeku svaki smrtni grijeh. Pisanica. 53. Ividiše također, koji kvar od neprijatelja Pragu varošu bi učinjen. I. Zaničić 94. Što u meci kvar učini (*sviña*). V. Došen 172b. Sav komšiluk i sve selo viče da jim z marvom oni čine kvara. M. A. Rejković, sat. E4b. Jere molba više kvara čini. E7^a. Ubit ju je griota, jerbo kvara ne čini (*ševa*). M. Katančić 74. Što je caru kvara učineno. Nar. pjes. vuk. 2, 58. Hodi, kralju, da se darujemo, daru- jemo, i da s' oprostimo, što je koji učinio kvara. 2, 478. Da povratim onu poturicu, da nam kakva kvara ne učini. 4, 232. Koliko je lako udario, dva joj zuba kvara učinio. Nar. pjes. vila. 1866. 801. Đavolast je, mirovati neće, đevojka si, učiniće kvara. 802. Ja ću nega danas objesiti, dosta mi je učinio kvara, dosta kvara i jošte za- rara. Nar. pjes. krasić. 1, 19. Hćaše vezir još kvara počiniti. S. Ľubiša, prip. 186. Siječe, para i glave obara, silna junak počinio kvara. Osveta. 3, 103. — *bbb*) dati, zadati. Tvrdi beđen što obara, to li peći ne da kvara? V. Došen 92b. Svi bo mañe daše kvara neg taj lupež. 121^a. I iskrñem kvar zadaje. 80^a. — *ccc*) po- graditi. Dosta smrtna pogradili kvara. Osvetn. 2, 185. Nekoliko spalili pojata, i još nešto po- gradili kvara. 5, 59. — *ddd*) nanositi. Da se po- rezovnikom ne nanosi kvar mañkavimi namirami. Zbornik zak. 1869. 90. — *eee*) praviti. Jer tko inom smrtnu kvare pravi. Osvetn. 1, 13. — *fff*) raditi. Jedan drugom ne radio kvara. Osvetn. 2, 50. — *ggg*) tvoriti, stvoriti. Kakono se može skladovati i među se ne tvoriti kvara. Osvetn. 3, 23. Lađe bdiju s pruda budvanskoga, da mu s mora tko ne stvori kvara. 2, 103.

bb) biti na kvar. A još gorje na kvar ti su domu. J. S. Rejković 413.

cc) postaviti (koga) u kvar. — *U jed- nome primjeru xvi vijeka*. Koji bihu ond i odsu- djeni rekoše ñoj: 'Evo vrata jesu otvorena i ni- kore jih ne čuva, izajdi i ubigni'. Odgovori sv. Agata: 'Daleko od mene budi da ja venac mo- jega boja izgubim, i da ja stražci u kvar po- stavim'. F. Vrančić, živ. 44.

g) kvar se može platiti, vratiti itd. S Ku- čima se umirismo ali kvar platit ne možemo. Starine. 10, 24. (1692). I kvar koga puk učini, starešina plaća. V. Došen 221^a. — I dužan jest kvar povratiti. F. Glavinčić, svitl. 76.

h) na različne se načine pokazuje da je kome šteta. Kad bi on trpio koji kvar. A. Bačić 125. — Da nit' kože niši kese (*linac*) čuva, da kvar ne odnese. V. Došen 210^a. — Zarad kvara, što u vinu biva. 148b. Neće biti men' od nega kvar. A. T. Blagojević, pjesnik. 11. Tako kvar je o zdravlju težaku. J. S. Rejković 488. A znam

nisi ništa učinio što bi caru danas kvara bilo. Nar. pjes. petr. 2, 694. — Pa ćemo im besu dati tvrdu, da im ništa od nas nema kvara. Osveta. 2, 113. — Ako bi po takvoj krivoj svidočbi sliđio kvar drugomu. A. Bačić 129. — Sada će nemoć, sada kvar na te srnuti. A. Kanižlić, fran. 196. — Od sto zrna 37 na kvar proidu. I. Jablanci 76. — Klat s vručine priko lita neće nitko sa se, jer u kvar se meće. J. S. Rejković 437.

KVĀRAN, kvārna, adj. *kojemu je ili na ko- jemu je kvar*. — *Akc. se mijēna u složennoj de- klinaciji: kvārni, kvārñā itd.* — *Od xvi vijeka* (*vidi a, b*)), *a između rječnika u Vukovu* (1. n. p. orah, lešnik, žito 'verdorben', 'corruptus'. — 2. čovjek, t. j. kilav. cf. štetan).

a. adj.

a) laesus, corruptus, vitiosus, *prema 2. kvar, a, pokvaren, koji se pokvario*. Trgovci kada kvarne stvari za dobre prodaju. B. Leaković, nauk. 343. (*Marva*) zimnom pašom često kvara biva. J. S. Rejković 153. Budući pčele ovako timarne, nisu lita do dvadeset kvarne. 166. I š ě (*slame*) kvarne i bolest pristane. 423. Ako li oko tvoje kvarno bude, sve će tijelo tvoje tamno biti. Vuk, mat. 6, 23. Ladari tvoji i kr- mari tvoji i koji opravlahu kvarne lađe tvoje. Đ. Daničić, jezek. 27, 27. — *U osobitome zna- čenju, kao pristojnija riječ mj. kilav, vidi u Vu- kovu rječniku*.

b) detrimento affectus, *prema 2. kvar, b, kojemu je šteta učinena, nanesena*. Jedno 80 fla. da sam kvaran i škodan. Mon. croat. 299. (1595). Ter bi mu se do roka smrt pripetila, da i v tom kvarni budete. Starine. 11, 82. (1623). Nejte mu više uzimati od dugovanja, jere je sada kva- ran bio, ubili su mu tovaruša, tere i kvaran bi. 127. (1679). Ako ne bude meda ovi dana, ho- ćemo bit kvarni. 128. (1679). Tako neposlen malo kad je med selani pošten; dok u selu je što priko reda ili kvarno, ta(*d*) se na neg gleda. J. S. Rejković 298.

b. adv. kvārno, *vidi štetno kod štetan*. — *U Bjelostjencevu rječniku: kvarno, štetno, 'damnose'; u Stuličevu: v. štetno; u Voltigijinu: 'dannosa- mente, svantaggiosamente', 'schädlich'.*

KVARĀNTĒNA, f. *vidi kwarantina*. Za osobe... biće prvi dan kwarantene onaj kojega se je čuvar ukrao. Zbornik zak. 3, 488.

KVARĀNTĪNA, f. tal. quarantina, quaran- tensa (*upravo 40 dana*), *vidi kontumac*. — *ispo- redi kwarantena*. — *U naše vrijeme u Dubrov- niku* (P. Budmani) i *u pisaca*. Da ju je vjetre- ñem prije kvarantine ili u istoj jurve izgubila Zbornik zak. 3, 458.

KVĀRAT, kvārta, m. četvrti dio, četvrt, č- tvrtina, tal. quarto. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing. i gen. pl. kvārātā (u Vukovu je rječniku slo sabiježen akc. u gen. sing. kvārta)*. — *Od xvii vijeka po primorju, a između rječnika u Vukovu: (po primorju) vide četvrt*.

a. uopće (*naj češće kao dio sahata*). Miļa tri tisuće sedamsto i pedeset i osam i jedan kva- rat. M. Orbin 103. — Za jedan kvarat ure. P. Radovčić, način. 440. Za po kvarta od ure. V. Andrijašević, put. 281. Tri kvarta na drugu bi segur siñal dan, da na šance udru. M. Kuha- čević 133. Kvārť, 'quarta pars', gen. kvārta. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 12. Kvārť, 'quarta pars', gen. kvārta. 20.

b. u osobitijem značenjima.

a) kao' dio lakta. Od lakta nije, od kvarta nije, od pedi nije, svu gospodu prosvijetli. Srp

nar. prip. i zag. vuk. (1897). 859. *odgonetljaj*: igla. 396. Nosine im po od kvarta bjehu. P. Petrović, gor. vijen. 61.

b) u *Vukovu rječniku*: (u Boci) austrijski srebrni novac od pet krajcara, österreichische silberne fünf kreuzer münze, 'numi genus'. *ovako se svao jer ih je četiri u cvanciki*.

KVARENE, n. djelo kojijem se kvari. — *Stariji je oblik kvarenje*. — *Imeđu rječnika u Mikalinu* (kvarenje), u *Bjelostjenčevu*, u *Vukovu*. Tako se upravo može reći da kvarene jezika ide sad mnogo brže. Vuk, pisma. 18. Jer se to nijedno ne može činiti bez kvarena i štete našega narodnoga a i slavenskog jezika. 83. Kominu ot kvarena čuvati. P. Bolić, vinodjel. 2, 71.

KVAREŽ, f. i m. vidi kvarene. — *U pisaca našega vremena*.

a. f. Nesrećno seme zaglupljivanja, dražnja i kvareži. B. Šulek, socijal. 9.

b. m. Pod kvarežom napoleonskih udvorica. M. Pavlinović, razl. spisi. 49.

KVARITAC, kvarica, m. neka vrsta bijela i tvrdka kamena u okolini dubrovačkoj. — *Kao da je postalo od tal. quarzo (bjelutak), i u moje sam djetinstvo slušao da i jest taj kamen, ali sumšam, ima li oko Dubrovnika bjelutka*. — *U Stuličevu rječniku*: species lapidis albi et duri adificiis construentis, qui in Dalmatia frequentissime invenitur.

KVARITI, kvārim, impf. uopće činiti da što (objekat) bude gore nego je prije bilo. — *isporedi štetiti*. — *Akc. kakti je u praes. taki je u impf. kvārāh, u aor. 2 i 8 sing. kvārī, u part. praet. pass. kvāren; u ostalijem je oblicima onaki kakti je u inf.* — *Postaje od 1. ili 2. kvar.* — *Od xvi vijeka (vidi 1, a, g), a između rječnika u Mikalinu* (kvariti, štetiti, labefacio, vasto, disturbo, dissipo'), u *Bjelostjenčevu* (kvarim, destruo'). 2. kvarim vino, 'ejicio, vomo, evomo vinum'; u *Jambresičevu* (kvarim, 'destruo'), u *Stuličevu* (v. ištetiti), u *Volitičijinu* ('danneggiare', 'schaden, beschädigen'), u *Vukovu* ('verderben', 'corrumpo').

1. aktivno.

a. činiti uopće da što (objekat) postane u svojoj naravi ili bitnosti gore nego je bilo.

a) *objekat je što tjelesno (često se misli na hemijske promjene s kojijeh što postaje nesposobno za ljudsko upotrebljavanje)*. Otrovi u sudu od zlata ne kvare suda. S. Margitić, fala. 188. Da ga (meso) većma smrād ne kvari. V. Došen 81^a. Smotriše stari da ni voda to drvo ne kvari. J. S. Relković 89. Luto srće svoju fučiju kvari. Nar. posl. vuk. 173. — *Nijedan (prolog)* nije ostao neprobitan od mene; mnogo bi me puta popovi karali, što kvarim crkovne knjige. D. Obradović, živ. 23. — *Začina mnoge stvari bolje čini, a ne kvari*. V. Došen 65^b. Biber pali, svu nam mangu kvari. Nar. pjes. petr. 1, 221.

b) u moralnome smislu.

aa) *objekat je čelade ili čelad*. Znaše kvari naučena. M. Radnić 54^b. (Djavo?) kvari onih ki se oblače kožicama od jaganca, a unutra kō zli pače vuci jesu. J. Kavanin 377^b. Koje mnogo svita kvare (zđile i bukare). V. Došen 149^a. Naj više vaļa da se (roditeļi) staraju da dobro vospitanije čadom svojim dadu, da i(h) ne razmažuju, da i(h) ne kvare. D. Obradović, živ. 4.

bb) *objekat je srce*. Srčba dugačka šteti i kvari srce. M. Radnić 274^a. Svakom srce kvare. P. Macukat 89.

cc) *objekat je koja krepost ili uopće koja duševna osobina*. Svaka zloća i grih suprotivi se kriposti i kvari ju. F. Lastrić, ned. 328.

Proždrllost kvari crizmenost, bludnost čistoću. 328. Siromaštvo smućuje sve obitilji i kvari do brotu sviju narava. A. T. Blagojević, khin. 84. Grih boje i plemenitije duševne vlasti kvari i šteti. B. Leaković, gov. 36.

c) *objekat je tjelesna osobina*. Oči joj samo lipotu kvarahu. And. Kačić, kor. 80. Ogañ ga (miris) kvari. P. Bolić, vinodjel. 2, 37.

d) *kvariti kome voļu, ne puštati ga da čini nešto što mu je ugodno*. Kad čoeak vidi da mu se što na štetu ište ili čini, ali od dobrote neće drugome voje da kvari. Vuk, poslov. 290. — *Amo pripadaju i ovaki primjeri*: Da ne kvari čefa vojvodama. Nar. pjes. vuk. 4, 221. Ne mogu mu kvariti hatera. Vuk, rječn. kod hater. Koji kvari društvo. kod razvrziga.

e) *objekat je jezik*, smisao, ortografija itd.; napjev itd. U nas gdje kniževnici niti svoga narodnoga jezika upravo znadu niti hoće da ga uče, nego ga okrećući svaki po svojoj krivome znañu jednako kvare i grde. Vuk, pisma. 14. Prvi srpski spisatelj... kako je počeo pisati, odmah je počeo i jezik svoj kvariti. 17. Slavensku ortografiju da kvarimo. 7. Doista je čudno i smiješno da mi, 'blagoglasije' u tudijem jezicima hvalimo, a u svome ga jeziku kvarimo i grdimo. 19. Što je pisac... gdje gdje umetnuo riječ koja kvari smisao. Đ. Daničić, živ. kraļ. i arhiep. ix. Al' drhće joj glas grcoa bijela, pa joj napjev vale mio kvari. Osvetn. 1, 53.

f) *objekat je posao ili djelo uopće*. Ako bi što činio, sve ono kvarim. A. Kanižlić, bogolubn. 508. Ali jednom kad ostari, da poslova već ne kvari. V. Došen 121^b. Ja ne pišem izmišljene stvari, niti što trud posleniku kvari. J. S. Relković 6. Kad ko preko mjere hita, pa kvari svoj posao. Vuk, poslov. 29. Kad bi ko šćeo kome dobro kakvo da učini, pa onaj sam kvari. 110.

g) *u naj širem je smislu objekat stvar*. Ta takov pat kvari tu stvar. Naručn. 59^a. Dosta sobom dobri stvari nerazložni način kvari. V. Došen 183^a.

b. *trgati silovito dijelove od čega cijeloga, te tako ovo uništavati ili nagrđivati*. Šumu mladu, šibarje kvari. M. Katančić 53. Ne kvari drveta njegovijoh sjekirom. Đ. Daničić, 5mojs. 20, 19. — *Veli ģima Seňanine Ivo*: 'da mi ovde vatru naložimo od pušaka našijeh kundaka, od mačeva našijeh nožnica'. Al' govori Jure barjaktare: 'Vi nemojte tanke puške kvariti, tanke puške i britke mačeve'. Nar. pjes. vuk. 3, 420. — *Davačemo što god raja ište, ne kvarite carevih gradova*. 4, 150. Da ne kvarim bijela bedena. (1824.), 1, 51. Dok je Petar još palio i kvario šanac u Čupriji, stigne Đorđije. Vuk, dan. 4, 13. Jednu crkvu kvariti a drugu graditi (slaba je zadužbina). Nar. posl. vuk. 113. — *Da Moskovi razsipaju i kvare Svecku*. A. Tomiković, živ. 237. Na četiri anđela kojima bješe dano da kvare zemļu i more. Vuk, otkriv. 7, 2. — *Udovičice, golubičice! ne roni suze, ne kvari lica*. Nar. pjes. vuk. 1, 231. Lice kvariš, te sokola hraniš. Nar. pjes. vila. 1867. 13. Jedan drugom bijelo lišće kvari. Osvetn. 2, 170. — *Djaval ga razdiraše i kvaraše*. Anton Dalm., nov. tešt. 99. luc. 9, 42.

c. uopće uništavati.

a) *objekat je što tjelesno*. Ne sabirajte sebi blaga na zemļi gdje moļac i rda kvari. Vuk, mat. 6, 19.

b) *objekat je što umno*. Sveti sinodi opake nasludbe eretika odbacuju i kvare. A. Kanižlić, kam. 353. Ne kti ona razvrći i kvariti koja je u sinodu učinio. 422. — *Različnost obi-*

čaja ne kvari jedinstvo svote crkve. iv. Jedinstvo crkve opakima nauči kvara. 449. — Kvarimo li dakle zakon vjerom? Bože sačuvaj! nego ga još utvrđujemo. Vuk, pavl. riml. 8, 31. — Zašto tako sumla kvari viru prisv. trojstva. F. Lastrić, test. 275b. — Ovaka pomañkanja kvara zarućenje. I. Grlić, put. 171. Događaji koji ženidbu kvara. A. Bačić 421. Marko Kolaric iz Ribara tužio Ivana Maksimovića što je š nime sprego vola, a sad Marko odstupa i kvari spregu. Glasnik. 11, 1, 47. (1805). — Papa... novi patriarkat ne samo ne potvrđuje nego kvari. J. Pejkić 7.

d. *objekat je mir, poćivaño, san itd.; znaćenje je ometati, smetati, rasbijati.* Stvari koje dižu i kvara mir i sklad među vama. F. Lastrić, od' 244. Koji te (mir) nenaviđi, kvari i razbija. svet. 47b. Ne kvari mu poćivaña. Đ. Daničić, prič. 24, 15. Ne dade Miloš da ti kvara san. M. Đ. Milićević, zlosel. 18.

e. u ovome je primjeru *objekat ćelade; a znaćenje je: ćiniti mu štetu (gubitak) u imanu.* Od ćetvrtē govorit ću stvari koja mlogog domaćina kvari; to je, druže, što kazani peku, pak š njih mlogi baš ništa ne steku. M. A. Rejković, sat. G5a. — *Amo pripada i ovaj primjer: Naćinite... slike od miševa koji kvara zemlju.* Đ. Daničić, Isam. 6, 5.

f. s *objektom vino, bluvati.* — U Bjelostjencevu rječniku.

2. sa se.

a. *pasivno.* Ćijom se naj više mijer kvari i tlaći. F. Lastrić, svet. 48b. Obićaji po kojima se ne kvari i ne oskvrñuje vira. A. Kanižlić, kam. 250. Ne kvara li se na ti naćin odlučki svetih otaca? 432. Grisi protiva iskrñemu jesu oni kojima se kvari i smeta red, koji se ima drćati prama iskrñemu. I. Velikanović, uput. 1, 348. Nek se mliko na štoćta ne kvari. J. S. Rejković 294. A kašto se umaluje (pjesna) i kvari. Vuk, nar. pjes. (1824). 1, 32. Onda nećemo nikad ni mi ni on boje uaućiti (nego će se još i drugi jednako od njih kvariti i naopako ućiti). pisma. 63. Tako se naj prije sovjet nadre i poćne kvariti. pravit. sov. 34. I ovaj im se (jezik) koe od Hrvata, koe od sveštenstva, jako kvari. M. Pavlinović, razg. 5.

b. *refleksivno.* Kad se vrste (kruha i vina) poćnu kvariti, ostavi Isus one vrste. I. Anćić, svit. 186. Stabla obrizana u punu mjesecu suše se i kvara. M. Radnić 119a. Uzrok za što se sada sićena građa ne kvari. J. S. Rejković 89. 'Ova jeseña vrućina, pa se poćelo meso i ono koje je na dimu kvariti'. J. Bogdanović. — Oni ki se kvara vinom kadano su podobni prascu... Korizm. 49a. Źderoćub sam se kvari. V. Došen vii. 'Ma bila 'e ispoćetka kad je za n došla proćtena, a sa' se lijepo poćela nešto kvariti'. 'Poć'o se on i to po vratiju kvariti'. J. Bogdanović. — Ko se hvali, sam se kvari. Nar. posl. vuk. 156.

1. KVARNAR, Kvarnara, m. vidi 1. Karner. — U jednoga pisca xvii vijeka (samo u sliku, ali ima i tal. Quarnero). Kakono i mornar, ako je prem hitar, jidreć mimo Kvarnar, naskoći ga vitar... Đ. Baraković, vil. 80. Pitaće Zadarske otoke i kotar, i strane bakarske, Istriju i Kvarnar. 848.

2. KVARNAR, kvarnara, m. ćetrdesetina, ćetrdesetina. — Rijeć je romanska od lat. quadragenarium. — U naše vrijeme u Istri. Kvarnar 'numerus quadraginta'; dva kvarnara 'octoginta'. D. Nemanić, ćak. kroat. stud. 46.

KVARNER, Kvarnera, m. vidi Karner. — U naše vrijeme u Istri. Jedan brod se vozi po sredi Kvarnera. Nar. pjes. istr. 2, 185.

KVARONOSAN, kvaronosna, adj. koji nosi kvar (u dva raslićna smisla). — U jednoga pisca xviii vijeka.

a. vidi kvaran, 1, a. Proti ovoj kvaronosnoj (sa š mj. s piććeom ili šamparskom griješkom) boljesti. I. Jablanci 82.

b. vidi kvaran, 1, b. Źito neće biti baš sa svime onako kvaronosno. I. Jablanci 88.

KVAROVANE, m. djelo kojijem se kvari. Da im više ne ima baraña, nit' ićesva kućam kvarovaña. Osvetn. 8, 57. Kvarovaño erara pri soli zaprijećiti. Zbornik zak. 1869. 96.

KVAROVATI, kvarujem, impf. *da su znaćena: a) prelasno, kao kvariti; b) neprelasno, biti na kvaru, na štetu, imati štetu.* — mislim da je drugo obićenje. — Od xviii vijeka.

a. *prelasno.* — U Bjelostjencevu rječniku: kvarujem drugoga 'damnićeo'; u Stulićevu: v. ićetiti iz Bjelostjenceva; u Voltigijinu: 'recar dauno, pregiudicare', 'schaden'.

b. *neprelasno.* — Ismeđu rječnika u Bjelostjencevu (kvarujem, hason gubim, 'damnum patior'). Ništa ne kvaruju saradi ovoga vrimena. A. Kanižlić, uoć. 229. Koliko ću ja sada kvarovati. 56. Drugo nećete ćuti nego tužbe, da je... onaj kvarovao u trgovini... Đ. Rapić 162. Tako Pero mejdan zadobio, ali dosta i on kvarovao. Osvetn. 3, 129. Sve što bi kvarovalo s kojekakova ureda umajena. M. Pavlinović, rasl. spisi. 262.

KVARTA, f. mjera sa šito (raslićna prema mjestu i vremenu), tal. quarta. — Od xiv vijeka. Ima biti u Poljicih vazdi mira stara, ća je petim dilom veća od bnetaćke, tako da prihodi u ćetiri kvarte poljćke pet staćunskih. Stat. pol. ark. 5, 288. (1400). Ućiniće da u Poljicih... daje se i uzimlje splićkom kvartom Źito, i da se na ovu kvartu udre bilig Źupski; a omiška kvarta da moće biti za po splićke nove sadañe ku Źupa ućini, a toj priugovoriću da se drći prava kvarta splićka aliti kamena. 805. (1623). Da se kupi 200 kvarat pšenice. Mon. croat. 62. (1437). Dužan mi je 2 kvarti pšenice. 336. (1553). Kriva mira, krive kvarte. M. Marulić 304. Oni vo koga si dao na izor trudi, stoji na pogibli, moćeš uzeti tri šinika Źita ili dvi kvarte pšenice. J. Filipović 1, 484a. Kvarta, mjera od Źita, koja po sadañoj mjeri drći 50 litara. u Lici. J. Bogdanović. Kvarta nosi 4 varićaka, a 2 1/2 kvarte ili 10 varićaka jeste 'vreća'. 6 varićaka ide u 'meću'. u Dobroselu. M. Medić. Kvarta ima 8 malića, a svaki malić tri mezane. Kvarta i pol ima vagan. u Lici. F. Hefele. — I (mala) mjera sa dućinu. — u naše vrijeme u Istri. Kvarta 'spithama minor'. D. Nemanić, ćak. kroat. stud. iftg. 25.

KVARTATI, kvartam, impf. dilaniare, rastrzati (uprav sjeći na ćetvero, kao što mesari sijeku Źivotiñe, ali se upotrebljava u širem smislu). — Akc. se mijena u praes. 1 i 2 pl. kvartamo, kvartate, u aor. 2 i 3 sing. kvartā, u part. praet. pass. kvartān. — Postaje od tal. squartare (a ovo od quarto, ćetvrtina, vidi i kvarat, i znaćilo bi uprav: dijeliti na ćetvero); shvatilo se kao da je s na poćetku naš prijedlog a, pa otević ga, naćinilo se kvartati kao imperfekćioni glagol. — Od xviii vijeka s Dubrovniku. Sijeci me, kvarta' me. (2). Poslov. danić.

KVARTE, f. pl. ime selu u Hrvatskoj u ćupaniji lićko-krbavskoj. Rusdijej. 88.

KVARTER, *m.* *vidi* kvartir. — *U Bjelostjencevu rječniku*: 'mansio, stativa'.

KVARTERMEŠTAR, *m.* *nem.* quartiermeister, *čovjek* (vojnik, oficir) koji traži i određuje stanove za vojsku prije nego ova dođe u koje mjesto. — *U Bjelostjencevu rječniku*: kvartermester, 'inšektor, designator hospitii, epidemicus'.

KVĀRTICA, *f.* neka mala mjera za što žitko, od tal. quarto, *vidi* kvarat, kvartuč (uprav je dem. kvarta). — Na jednome mjestu xvi vijeka u pisca čakavca. Imiše 1 kvarticu ulja. Korizm. 10^a.

KVARTIČIĆ, *m.* dem. kvarat. — *isporedi* kvartić. — *U naše vrijeme u Istri*. Kvartičić, 'quarta pars'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 60.

KVARTIĆ, *m.* dem. kvarat. — *U naše vrijeme u Istri*. Kvartić, 'quarta pars'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 88.

KVARTIJER, kvartijera, *m.* tal. quartiere, čemu je naj starije značenje: četvrtina, ali se i u talijanskome i u našem jeziku upotrebljava u osobitijem značenju.

a. četvrtina, kad se životinja (a i čelade) rasiječe ili rastrgne na četvero. — *Ovoga značenja nema u talijanskome književnome jeziku*. — *Od xvii vijeka u Dubrovniku*.

a) o čeladetu kad se rastrgne kožma ili drukčije (negdašnja pedepsa za krivce). Lupeži gdje krađu tuj su obješeni i razdijeljeni na kvartijere. M. Orbin 118.

b) (u mesarnici) govede bedro a i prednja noga. Iskat grudi u zadnjem kvartijeru. (D). Svaki kvartijer o svom vratnu visi (ovako je u rukopisu; Daničić je hotio popraviti: vratu, što nema smisla). (D). Za toj mesa od krave ništare ne ostane, er njetko hoće spredne a njetko kvartijere zadnje. (D). Poslov. danič.

b. 'Kvartijer od krme' zadnja strana na brodu. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 216. — Tal. quartier da poppa.

KVARTIL, *m.* *vidi* kvartil.

KVARTILSKI (ili kvartilski?), *adj.* koji pripada kvartilu (ili kvartifu). — xviii vijeka. Zavrtili ste nam birova za kvartilске novce... Zašto mi te kvartilске novce nismo kader dati. Glasnik. 11, 3, 62. (1707).

KVARTIL, *m.* *vidi* kvartir. — *U jednoga pisca xix vijeka* (ali *vidi* i kvartilski). — *Jedan put piše kvartila a na drugijem mjestima kvartil, te se ne zna jeli htio napisati i ili j.* Uzmeu sebi kvartil u gradu. S. Tekelija. let. 119, 28. Uzeo kvartil doktor Soretić u domu gazde moga. 119.

KVARTILSKI, *vidi* kvartilski.

KVARTIN, kvartina, *m.* dem. kvarat. — *Može biti od tal. quartino* (dem. quarto), mala mjera za što žitko, ali mislim, da je po pučkoj etimologiji načineno od tal. quatrino, mali novčić. — *U naše vrijeme u Istri*. Kvartin, it. quartino, četvrt. Naša sloga. god. 14, br. 4, str. 15.

KVARTIR, kvartira, *m.* *nem.* quartier, stan. — *Od xviii vijeka*.

a. uopće. U kojima djavli na kvartiru jesu. E. Pavić, ogl. 520. Smrtne nima pripravja kvartire. Š. Stefanac 80. Nisu po noći hodile nego bile u svomu kvartiru. M. A. Rejković, sat. 66^a. Ovdj silom išće svoj kvartir nesrića. M. Kuhačević 37. Poitam u moj kvartir. D. Obradović, sav. 24. Uprav ide do kvartira banu. Nar. pjes. hõrm. 1, 338. Gde sam kod ondašnega arhiman-

drita imao gospodski kvartir. Vuk, nar. pjes. 1838. 4, ix.

b. *vojnički stan, može značiti što i okô*. Tako je 1814 godine išao u ruski glavni kvartir, čini mi se, čak u Pariz. Vuk, pravitelj. sov. 75. Zimovati po kvartiru. Glasnik. 25, 68. (xix vijek).

KVARTIRĀNE, *n.* namještavanje vojske po kvartirima. — *U naše vrijeme*. Da se kozaci ne utješavaju dočekivanjem i kvartirašem vojske. Nov. sr. 1834. 92.

KVARTIRNIK, *m.* ukućanin. — *Postaje od kvartir*. — *U pisaca našega vremena*. Dok kvartirnik u noj (kući) stanovati hoće. V. Bogišić, zborn. 475.

KVARTIRSKI, *adj.* koji pripada kvartiru. — *U pisaca našega vremena*. Kvartirska pristojba. Zbornik zak. 3, 186.

KVARTJERIĆ, *m.* uprav dem. kvartijer, ali znači samo jagheće ili kosleće bedro (kao jelo). — *Od xvi vijeka u Dubrovniku*. Od lonže pokli mož' manipuo izjesti, kvartjerić i kokoš... N. Dimitrović 102. Bih se zalognuo tobom kao bureškom od kvartjerića (griješkom kvartjorića) od mlijeka. M. Držić 406. Koji ono kvartjerići bjehu, ono što ono reče: drijemalo svoju je majku sisalo. 408.

KVARTUČ, *m.* tal. quartuccio (uprav dem. quarto), mjera za što žitko, *vidi* kutao, b. — *U sjevernoj Dalmaciji od xviii vijeka*. Da barilo vina nosi kvartuča 84. M. Zoričić, aritm. 113. Jedan kvartuč ulja. J. Vladimirović 28. Ako ima bakrice dvije tri malo pojače od kvartuča i po. Magaz. 1868. 164.

KVĀS, *m.* kiselo tijesto ili drugo što kiselo s čega uskisne hleb ili drugo što kao n. p. mlijeko. — *isporedi* kvasac. — *Akc. se mijenja u loc. sing.* kvāsu i *može biti u množini* (ako je ima) *gen.* kvāsā, *dat.*, *instr.*, *loc.* kvāsima, i s umetkom ov: kvāsovi, kvāsová, kvāsovima, kvāsove. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. kvasъ, rus. квасъ, češ. kvas, polj. kwas* (ima i lit. kvosas, koeč, ali je po svoj prilici slavenska riječ). — *Postaje od korijena kys* (*vidi* kod kisnuti) u kojega se y promijenilo na va. — *Između rječnika u Vrančičevu* ('fermentum'), u Mihašinu ('fermentum'; kvas, pivo, 'cerevisia'), u Belinu ('fermento, lievito', 'fermentum' 310^b), u Bjelostjencevu ('fermentum'), u Jambrešičevu ('fermentum'), u Štuličevu ('fermentum'), u Voltigijinu ('fermento, lievito', 'sauerteig'); u Vukovu: [cf. maja 1] 1. 'der sauerteig', 'fermentum'. — 2. 'saure milch womit man die frische säuert', 'fermentum'. — 3. pivarski kvasac, 'die bierhefen', 'fermentum'.

a. u pravome značenju sprijeđa kazanome. Oprésnaki bez kvasa pšeničnago. Š. Kojičić 32^a. Od mala kvasa veliko tisto uskisne. Nauk brn. 52^b. Prilično jest kraljevstvo nebesko kvasu koji uzamši žena zamisi u tri uborka mliva. I. Bandulavić 24^a. matth. 13, 33. S kruhom bez kvasa. I. Držić 357. Onda ne dadi(h)u žudije da se naodi kruh u kvas. I. Antičić, svit. 175. Posvetilište je dobro u pris i u kvas. S. Badrić, ukaz. 87. Zašto kruh u kvas nije svršen, nego ištećen. J. Banovac, razg. 224. Prikladno je kraljevstvo nebesko kvasu. F. Lastrić, od' 182. Kvas zamišivati. ned. 126. Kruh kiseo iliti zakuvan s kvasom. A. Kanižlić, kam. 458. Da u kruhu pšeničnomu ili bio kiseo to jest s kvasom... bogoljubn. 192. Pogače se bez kvasa mijese. (Z). Poslov. danič. Za sve da je kvas, kad je jur uzrasto i uzkisnuo... Đ. Bašić 18. Metni malo kvasa u vino. J. Vladimirović 25. U prisan se

posvetiti može ka' i u kvas. And. Kačić, razg. 163b. Cvit muke brez kvasa od česa krusi složeni bijau. Blago turl. 2, 284. S kvasom tisteni. G. Peštalj 244. Te jedno jutro umijesi obilatan kolač u kvasu. Nar. prip. vrš. 58. U Grblju kad žena metne kruh u peč, ona uzevši što sa zemlje u ruku reče: 'Ovo u ruku a kruh u kvas', da bi kruh u peč narastao. Vuk, rječn. kod kvas. vidi i Nar. posl. vuk. 281. Pogača i priganica nijesu u kvas nego u prijesno. kod počati. Dok tijesto dode u kvas. S. Lubiša, prip. 28. — U ovijem je poslovicama nejasno značenje: kvas ne može značiti stolac. Jednom mahačom na dva kvasa ne može se sidjet. (D). S jednom tjelicom na dva kvasa sidjet ne može se. (D). S jednom tjelicom na sto kvasa. (Z). Poslov. danič. — Ne razumijem dobro ni ovu poslovicu: Namjera kvas popija. (D). Poslov. danič.

b. metaforički.

a) u tjelesnome smislu. S dubretnoga mlačna kvasa voda voćkam opet novu kripost doda. J. S. Reljković 811.

b) u duhovnome smislu. Otklozise vetshyj kvas. Domentijan* 5. Iščistite stari kvas. Zadar. lekc. 25. pavl. 1kor. 5, 7. Očistite stari kvas. N. Rašina 128b. Očistivši stari kvas od njihove zlobe. A. Vitaljić, ist. 289. — Pazite se od kvasa farizejskoga. A. Bačić 803. Pazite se od kvasa Farizea. B. Leaković, gov. 171. — Kvas, bagra, krv. 'Rekla sam ja da unde ima nemačkoga kvasa'. M. Pavlinović.

c. hleb u kvas. Nije se imao ukazati kvas ili kruh kiseo. A. Bačić 299. Pa ga u hram privodio smirna do časnoga na trapezi kvasa. Osvetn. 2, 22.

d. pivo, vrsta piva. — vidi u Mikašinu rječniku. — isporodi rus. квасъ.

e. kad urezuju ospice (bogihe), onda se vadi kvas iz djece, kojoj su ospice na osam dana prije u drugom selu urezane. 'Ne dam ja, da iz moga djeteta vadite kvas'. u Dobroselu. M. Modić.

KVÁSAC, kvásca, m. uprav jedan komad kvasa, ali se upotrebljava isto kao i kvas (kao materijalno ime). — Akc. se mijenja u voc.: kvasče, kvásci, i u gen. pl. kvásčā. — Postaje od kvas nastankom ѡъ ne kao deminutiv nego kao individualni supstantiv. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu (uz kvas). Kvasčъ s medomъ smésivъ polagaj na izmet. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 107. Kvasac, fermento'. S. Budmani 421b. Carstvo je nebesko kao kvasac koji uzme žena i metne u tri kopahe brašna dok sve ne uskisne. Vuk, mat. 18, 83. Malo kvasca sve tijesto ukiseli. pavl. 1kor. 5, 6. Tijelo, koje se dodaje da drugo lakše uzavri zove se negov kvasac. P. Bolić, vinodjel. 2, 141. Da vam ko ne unese taj zli kvasac (kugu) u zemlju. S. Lubiša, prip. 169.

KVASALICA, f. nom se kosa kvasi (ne znam ko je sabijedio). — vidi kvasilica.

KVÁSAN, kvásna, adj. u kojemu je kvas, koji je uskisnuo. — Akc. se mijenja u složenijem oblicima: kvásni, kvásnā, kvásnōga itd. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vrančičevu ('austerus'), u Bjelostjenčevu (kajkavski kvasen, kisio, uskisnut, 'fermentatus', 2. 'austerus'), u Stuličevu ('fermentatus'), u Voltigijinu ('fermentato, lievitato', 'gesäuert').

a. o hlebu. U prisnu ili kvasnu kruhu. B. Kačić, rit. 77. U prisnu ali u kvasnu kruhu. I. Anđić, vrat. 215. Kruh kvasan. S. Badrić, prav. nač. 49. Blagovao jagačica s prisnim kruhom a ne s kvasnim. J. Banovac, razg. 228.

Kruha kvasna iliti u kvas kuhana. I. Velikanović, uput. 8, 42. Da donese kvasna kruva. Nar. pjes. herc. vuk. 321. Neki komad kvasne ječmenice. Osvetn. 1, 59.

b. o vinu (kiselu), vidi kvasina. 'Ovo je vino kvasno', t. j. postalo je kvasina. u Dobroselu. M. Medić.

c. o slanome mesu što se počelo kvariti. — U jednome primjeru xviii vijeka. Čini ključem kotao vode vriti, kvasno meso pak u neg umači, ne za dugo već odma izvlači, i očisti što je na njem gađno. J. S. Reljković 822. može biti da treba čitati kvarno.

d. nejasno je u ovome primjeru u kojemu govori o tijelu dok je bilo živo (što? tust?). Kad bi kvasan tvoj kip svijetao i prejasan... J. Kavašin 893a.

e. n. kvasno, kao supstantiv, upotrebljava se s prijedlogom u kao kvas (vidi primjere kod kvas, i u). Od posvođenja u kvasno aliti u prisno. S. Badrić, ukaz. 73. Daklen je, vele, posvetio (Isukrst) u kvasno, a ne u prisnu. J. Banovac, razg. 222. Kruhom u prisno a ne u kvasno kuhanim. I. Velikanović, uput. 8, 42. Da se u latinskoj crkvi ima posvećivat u prisnu a u grčkoj u kvasnu. M. Dobretić 346.

KVÁSĀNE, n. djelo kojijem se kvasa. J. Bogdanović. — U Stuličevu rječniku s osobitijem značenjem: kvasahe ruka od rujaba, 'manuum tumor ex nimio frigore'.

KVÁSATI, kvásām, impf. bujati (o tijestu kad je u nemu kvas), pa i u prenesenome smislu, debljati, otjecati. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl. kvásāmo, kvásāte i u aor. 2 i 3 sing. kvásā. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (1. 'fermentare'. 2. v. oteći). 'Vide, eli poč'o kruv kvasati, pa meći peku na vatru'. Baku u šali i ženi koja je zanoseća: 'Počela e kvasati ne znam na što će se izleći'. J. Bogdanović.

KVÁSATI SE, kvásām se, impf. vidi kisnuti, a. — Samo u Stuličevu rječniku: 'fermentascere'.

KVÁSEL, m. vrsta loze, koja dava grožđe rdavo i luto. Slovinac. 1881. 418.

KVÁSIJA, f. gorko drvo neke bilje (Quassia amara L.) što se upotrebljava kao lijek. — Riječ je tuđa. — U naše vrijeme. Seme od pepena stneće se i pomeša s kvasijom i maslom. M. D. Miličević, živ. srb. glasn. 22, 177.

KVÁSILICA, f. vidi u Vukovu rječniku: [cf. kvasilo] 1. navrh drveta krpa što kosci nose u vodijeru, te kvasu kosu kad hoće gladilicom da je oštire, 'ein werkzeug der mähder die sense damit zu netzen', 'instrumentum fenisecae humectandae falci'. — 2. u kovača čim vatru krope, 'der kühlwisch', 'peniculus stramineus carbonibus refrigerandis'. kovačka je kvasilica mnogo veća od kosačke i na dužemu dršku, a stoji u vodi u koritu.

KVÁSILO, n. vidi kvasilica (u proome značenju). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide kvasilica) s primjerom: Nadigao (ili zakaserio) kvasilo ('schimpflich für' bradu). (Što tribuje koscu?) Vodir, baba, brns, uz ne kvasilo naj lašne bi načiniti bilo. J. S. Reljković 256.

KVASINA, f. vidi ocat. — Akc. se mijenja u gen. pl. kvásinā. — Postaje od kvas. — Govori se u sjevernoj Dalmaciji i u Istri, a jedina je slavenska riječ u ovome značenju (vidi ocat i sirće). — Od xvi vijeka, a između rječnika u Vrančičevu ('acetum'), u Belinu ('aceto, vino infortito', 'acetum' 26^u), u Bjelostjenčevu (v. ocat), u Stuličevu (v. ocat).

licevu ('acetum'), u *Voltigijinu* ('acetosita, acidume', 'säure'), u *Vukovu*: (osobito u Dalmaciji) 'der essig', 'acetum'. cf. sirće, ocat. Napojen bi kvasinom. F. Vrančić, živ. 22. Popiše iz mišine toko muve i kvasine. J. Kavašinu 154b. Vari ga u kvasini. J. Vladimirović 18. Kvasina da ti se učini od vina. 25. Budući vino ištećeno izgubilo svoje bitje a dobilo drugo od kvasine. Ant. Kadžić 58. U ocat oliti u kvasinu obraćeno (vino). M. Dobretić 847. Vino običavaše primisivati s kvasinom. I. J. P. Lučić, izk. 15. Sada na rastanku deset vrči vina ni kvasine ni ostine, nego dobra vina. Nar. pjes. istr. 1, 44. Srpski nije 'ocet' nego 'ocat', a u Dalmaciji ima za 'sirće' još bolja riječ 'kvasina'. Vuk, pisma. 45.

1. KVASITI, kvāsim, *impf. kausalni glagol prema kisnuti*, b: činiti da što bude mokro (polijevanjem, umakanjem itd.). — *Akc. se ne mijenja* (aor. 2 i 8 *sing.* kvāsi). — *Postaje od kisnuti, promijenivši i (y) na va, isporodi kvas.* — *Potvrđeno je od xiv vijeka* (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslov. kod kvasiti), ali vaša da je starija riječ, jer je jamačno postala kad je još u uzdržavalo svoj stari glas. Ima i u bugarskome jeziku. — *Između rječnika u Mikafinu* ('maefacio'), u *Belinu* ('hagnare, amollare', 'maefacio' 124b; 'porre in infusione', 'infundo' 402a), u *Stuličevu* ('maefacere'); u *Vukovu*: 1. 'netzen', 'humecto'. — 2. (u Dubrovniku) n. p. hleb u kavu, vide umakati.

1. aktivno.

a. u pravome smislu, ali katkad u poetičkome ili iperboličkome. Pročeta nadb vodoju davaj srakati i krasiti tēm. Sredovj. lijek. jag. star. 10, 105. Koji plam da gase sve vode od svijeta i daždi svi kvase... M. Vetranić 1, 835. Kvasi (dukat) v. v. v. Glasnik. 25, 34. (xvii vijek). Vino, koje, premda nije voda, ništanemaše kvasi i pere. M. Dobretić 24. I kvasite vaše trgovine, da više teže. Đ. Rapić 164. Zato jim čes pšenične posije kvasit. J. S. Belković 162. Diše kvase u šecerli vodi. 181. Kako se dgigod plamen pokaže, odma ga sa zemljom zagušuj i često s vodom kvasi. P. Bolić, vinod. 1, 255. Rosa nebeska kvasi mu tijelo. Đ. Daničić, dan. 5, 20. Da junačke ne polijeću glave i zemlju krv ne kvasi crnu. Osvetn. 2, 118. Milan kvasio oblogu. Bos. vila. 1886. 17. — Jer premda mi usta kvasi (čutura)... V. Došen 169a. Te mu smrtna usta kvasišao. u Vuk, kovč. 105. Da mi dađeš vode u kakav sud, da kvasim usta. Nar. prip. vuk. 107. Kad se od sna beg probudi tmušna, ište vodu usta kvasi sušna. Osvetn. 4, 17. — Kvasiše (susama) obraz lijepi. Zborn. 109b. Suzami kvasiše svoju prostirku. I. Anđić, ogl. 155. Kvasiše s nima (susama) svoje prsi. M. Zoričić, zrc. 20. Grozno suze niz obraze lije, s nima kvasi prebijelu bradu. Nar. pjes. vuk. 8, 298. Koli Luko omilio Mirku, muškijem mu suzam kvasi brke. Osvetn. 2, 170. — Pridavam djela moja, i kvasim jih u krv neprocijenenu. Čestitosti. 68. — Pa za n bratskom krvju kvasiš ruke. Osvetn. 8, 157. — Hladnijem potom mrake kvase brazde. 1, 59. — (po talijanskome jeziku) Koji (potoci) kvase visoke gore. I. Držić 4. Lijepa župa Žrnovica koju paše more i kvasi. J. Palmotić 172. Koji kvasi potok Moska. A. Tomić, živ. 1. S istoka kvasi ga (grad Skadar) Drin. S. Lubiša, prip. 55.

b. metaforički. Taj kripis velika zgar kvasi jednako pravedna i grješnika. M. Vetranić 1, 866. Svak je dužan prociniti svoje bistvo, da nije drugo nego jedna šaka praha, koga pušć vitar od oholosti raznosi na mnoge grije; od la-

komosti studen kvasi ga tuđim suzami. I. Anđić, svit. 1.

2. *pasivno*. Od nebeske rose kvašen očeš biti. E. Pavić, ogl. 404. Da se ječam ponakvasi prije jer on (griješkom) kvasen jednako se klije. J. S. Belković 119. Pelin i žalfija kvasena u vinu ili rakiji kripi. 250.

3. sa se.

a. *pasivno*. Oli se ulijeva voda svrhu njih, oli se kvasu s oskroplešom. J. Matović 149.

b. *refleksivno*. — *Između rječnika u Mikafinu* ('madesco, madesco'). Turčinu se žao kvasi bilo. Pjev. crn. 269a. Meni se, Ružice, svagda kvase oči kad pogledam na našu dragu decu. M. P. Šapčanin 1, 188. — U *prenesnome smislu*, kao mokriti se. O iže v. sn. kvasiše ih se. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 102.

2. KVASITI, kvāsim, *impf. kausalni glagol prema kisnuti*, a: činiti da što uskisne, da postane kiselo. — *Akc. kasi je u praes.*, taki je u *impf.* kvāšāh, u aor. 2 i 8 kvāsi, u *part. praet.* pass. kvāšen; u *ostalijem* je oblicima onaki kasi je u *inf.* — *Postaje od kvas nastavkom i.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. i češ. kvasiti, rus. квасити, polj. kwasic; u našem se jeziku uzdržala samo u ajeceposapadnijem krajevima.* — *Između rječnika u Belinu* ('fermentare o lievitaro', 'fermento' 810a), u *Bjelostjenčevu* (kvasim, kiselim, 'fermento'), u *Jambrešičevu* ('fermento'), u *Stuličevu* ('fermentare, lievitaro', 'säuern, gähren').

a. *aktivno*. Mlêko kvasiti. Domentijan* 817. 'Ko je ovaj gra kvasio, kad ga nije dobro zakvasio'. J. Bogdanović.

b. *sa se, refleksivno, vidi kisnuti*, a. — *Između rječnika u Bjelostjenčevu* (kvasim se, kiselim se, 'fermento', 'fermentesco'). 'Ovo e vino počelo kvasiti se'. J. Bogdanović.

KVASNICA, f. pogača u kvas. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: 'torta fermentata'; u *Stuličevu*: 'placenta cum fermento' is *Habdeličeva*; u *Voltigijinu*: 'torta fermentata', 'eine gesäuerte torte'.

KVASNIK, m. pijanac (isporodi značenje kod kvas, d, i rus. квасъ). — *Riječ je stara, isporodi stslav. kvasnikъ.* — *Samo u knjigama pisanim crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničičevu* (kvasnikъ, 'vinolentus'). Podobajet že episkopu byti ne kvasniku. Domentijan* 140.

KVASNOST, f. osobina čega što je kvasno, i uopće kiselost. — *Na jednome mjestu xvi vijeka*. Napojen bi kvasinom za da kvasnost naše krvi na sebe prime. F. Vrančić, živ. 22.

KVASOVAN, kvasovna, adj. kiseo, ili koji je u kvas. — xviii vijeka. Vino ocatno oli ti kvasovno. Ant. Kadžić 58. Ne bješe dopušteno Žudjelima imati ikakvu stvar kvasovnu. J. Matović 195.

1. KVĀŠENICA, f. jelo napravljeno od križaka hleba s jajima i s masti. — U *Vukovu rječniku*: 'brotschnitten in eiern und schmalz', 'cibi genus'.

2. KVĀŠENICA, f. kiseli kupus. — U naše vrijeme u Istri. Kvāšenica, 'brassica capitata acida'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 51.

1. KVĀŠĖNE, n. djelo kojijem se kvāši. — U *Mikafinu rječniku*: (griješkom) kvasenje; u *Stuličevu*: 'mador'; u *Vukovu*.

2. KVĀŠĖNE, n. djelo kojijem se kvāši. — U *Bjelostjenčevu rječniku*: (griješkom) kvasenje, uskisnutje, 'fermentatio'; i u *Stuličevu*: 'actus fer-

mentandi' s dodatkom da je riječ ruska; kvašene, v. kvašene is Bjelostjenceva.

KVATALICA, f. nejasna riječ u jednom primjeru xviii vijeka, po svoj je prilici slo štampana. (Belseub) kô raztvori spiše od usta i razglobi na kosire, s kvatalice paru pusta. J. Kavašin 418b. može biti da treba čitati s žvatalice.

KVĀTERNÎ, adj. koji pripada kvatrima. — U naše vrijeme u sjeverozapadnijem krajevima. Slala sam ju na vodu u kvaternu nediju Hrv. nar. pjes. 1, 21. Da bi znale matere ča su konci kvaterni, ne bi v kvatrah predale ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14.

KVATERNIK, m. prezime. — U naše vrijeme u Hrvatskoj. Schem. segn. 1871. 118.

KVATIRAN, kvatirna, m. vidi kvaderna. — Na dva mjesta xiv i xv vijeka. Što ishodi van is kvatirna od kančirilije. Stat. pol. ark. 5, 259. Nepravo je sad izgubit sve ča iskasmio s trudom dobit, u kvatirnih svu noć i dan pišuć razlog. M. Marulić 299.

KVĀTRE, kvātārā (i kvātrī), f. pl. quattuor tempora, u katoličkoj crkvi četiri posta: marta, juna, septembra, decembra (u četiri doba od godine). — isporodi kvatri. — Od tal. quattro tempora. — Od xvi vijeka. U sridu od kvatar. Bernardin. (1543). 20a. Izvršovati suhe poste ili kvatre. Š. Budinić, sum. 54b. Zapovida kvatre četiri krat na leto obdrževati. F. Glavinić, cvit. 342b. Od posta zapovjednoga i od kvatara godišnjih. S. Matijević 56. Od bdenja il'ti od kvatar. I. Ančić, svit. 270. Jedne kvatre aliti korizmu pripostiti. V. Andrijašević, put. 296. Postiti korizmu, kvatre i ostale zapovjedne poste. Pisanica. 90. Četvera vrimena iliti kvatre. A. Bačić 186. Znati valja od četiriju kvatara: kvatre vazda dolaze po prvoj nodiji u korizmi... A. Kanižlić, bogojubn. xxx. Korizmu i četvere kvatre kakono i ostale godišne poste obslužiti. E. Pavić, jezgr. 107. Što su četiri vrimena iliti kvatro? I. Velikanović, uput. 1, 528. Da bi znale matere ča su konci kvaterni, ne bi v kvatrah predale ni dečicu krpale. Nar. pjes. istr. 6, 14. U Hrvatskoj govore 'kvatre', f. pl. (gen. 'kvātārā' i 'kvātrī'). F. Iveković, rječn. kod kvatri.

KVĀTREN, adj. vidi kvaterni. — Na jednome mjestu xviii vijeka. Da se pravo obslužuju postovi korizmeni, četiri vrimenā, to jest kvatreni, i nadvječrjā. I. Velikanović, uput. 1, 528.

1. KVĀTRI, kvātrī, f. pl. vidi kvatre. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu ('quattuor tempora') u kojemu je zabilježeno da je muškoga roda i da je gen. pl. kvatara, ali koliko se sjećam, čini mi se da sam u Dubrovniku svagda čuo u ženskome rodu. Ovo su četvere kvatri: prve kvatri dohode... M. Divković, nauk. xvi. Prve su kvatri po čistoj srijedi. 132b. Četr vrimena ili kvatri. B. Kašić, rit. 2a. Ako nisi postio u kvatri sve tri dni. zrc. 51. U kvatri četvere. 123. Četvere kvatri. P. Posilović, nasl. xv.

2. KVĀTRÎN, kvatrina, m. tal. quattrino, vrlo maleni novčić. — isporodi kvartin. — U jednoga pisca Bošnjaka xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu ('quadrans nummus'). Dok se ne plati sve podpuno naj posljednji kvatrin, soldin al'ti novac. I. Ančić, vrat. 162.

KVĀTRNÎ, adj. vidi kvaterni. — U naše vrijeme u Istri. Tvoje sestre doma ni, zač ju j' majka zaklela jeno jutro kvatrno. Nar. pjes. istr.

6, 11. Suboticu kvatrnju, nedijicu kvatrnju. Nar. pjes. mikul. 141.

KVAVKOVIĆ, m. prezime. — Pomiće se xviii vijeka. And. Kačić, razg. 188. kor. 454.

KVĒČĀNE, n. djelo kojijem se kveči. — U Vukovu rječniku.

KVĒČATI, kvēčim, impf. ispuštati is sebe glas kao kvēk; nalazi se u dva osobita značenja. — Akc. se ne mijena.

a. o djetetu kad plače. — isporodi kvečati. — U jednoga pisca xviii vijeka. Dečica kveča. J. Rajić. boj. 78.

b. o mladome secu. — U Vukovu rječniku: 'kvek-schreien' 'gemo ut lepusculus'.

KVĒKA, f. vidi kvečane. — U Vukovu rječniku: 'das wehgeschrei (des jungen hasen)' 'gemitus (lepusculi)'.

KVEKATI, kvekam, impf. vidi kvečati, a. — Na jednome mjestu xv vijeka. Kvekajućije čeda. Mon. croat. 155. (1499).

KVĒKIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Divnom šćercom Kvekića Jovana. Nar. pjes. vuk. 5, 286. Kvekić. 2, 656. 661. (među prenumerantima). Nikola Kvekić. Rat. 825.

KVĒKNUTI, kvēknēm, perf. ispustiti is sebe glas kvēk (perfektivni glagol prema kvečati). — Akc. kaki je u inf. taki je u ostaliem oblicima, osim prezenta. — U Vukovu rječniku: 'kvek-schreien (wie ein junger hase)' 'ingemisco ut lepusculus'.

KVENDA, f. neka mirisna trava. — Od nem. quendel, Thymus serpyllum L. (majčina dušica). — Između rječnika u Bjelostjencu: kvenda, trava, v. špikinarda, i u Stuličevu: kvenda, trava, v. dešpik jamačno iz Bjelostjenceva. Kvenda, nardus, spicinardus (Bjelostjenac, Sablar, Vujičić), Andropogon nardus L. B. Šulek, im. 188.

KVĒRELĀ, f. tužba (na sudu), lat. i tal. querela. — Na jednome mjestu xvii vijeka. Jeli kamata zaimati sto dukata jednomu, da ti on rasdre i kasn pravednu tužbu i kverelu? B. Kašić, zrc. 87.

KVERĒLATI, kverēlām, impf. tal. querelare, tužiti (na sudu). — isporodi kverela. — Na jednome mjestu xviii vijeka. Tužiti se pravdi protivim, ali kako mi govorimo, kverelat jih. H. Bončić 62.

KVESIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. herceg. 1873. 254.

KVEŠTIJON, m. i f. tal. questione, pitanje, raspra. — U primorju od xvi vijeka.

a. ne zna se kojega je roda. Kako se govori na 12 kveštijoni. Naručn. 76b. Ako bi pop ki at al kveštijon dvigal. Mon. croat. 192. (1509).

b. muškoga roda. Velik je kveštijon iziskivanja, dišputađa i prigovarađa među naučitelj. M. Dobretić 54.

c. ženskoga roda. Ča još ni finena ona kveštijon s onemi hartami. u Istri. Naša sloga. god. 15, br. 83.

KVEŠTÎJÛN, vidi kveštijon. Ki bi činili kveštijon s oružjim. Statut vrbanski. 170.

KVIČ, kviča, m. neko što kviči. — U naše vrijeme u Istri. Kvič 'qui acriter clamat', gen. kvičā. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 17.

KVIČĀNE, n. djelo kojijem se kviči. P. Budmani.

KVIČATI, kvičim, impf. vidi skvičati. — U naše vrijeme u gornjemu primorju. Kao da laju

i da kviče potežući noge kadiji. V. Vrčević, igre. 51.

KVIČELA, *f. vrsta drosge*. — *Može biti da glasi kvičjela*. — *isporedi kvinac*. — *Samo u Mikajinu rječniku*: 'kvičjela' ptica, 'maluico, torčo, viscada', 'turdus'.

KVIČIĆ, *m. presime*. — *U naše vrijeme*. Gaja Kvičić iz vajevske najije, sela Grabovca. Glasnik. II, 1, 14. (1807).

KVIČJELA, *vidi kvičela*.

KVIJEĽATI, *kvijelam, impf. vidi bukvijelati*.

KVIJER, *kvijera, m. (teleća, ovčja, kozja, svińska, magareća) koža što nije uprav učinjena, nego očišćena, vapnom salužena, kamenom plucem izgladnena, te se na njoj piše, ili se u nju vežu knjige, ili se rasteže na dubčevima itd.* — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padešima osim nom. i acc. sing., i voc. kvijere? ili kvijeru?* — *Oblik je južni, po zapadnome govoru glasi kvir, kvira*. — *Riječ je dalmatska (vidi kod kelomna) od lat. corium*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (kvir, knjiga od kože, membrana, carta pergamenta), u Belinu (carta pecora o pecorina, membrana 174b; pergamenta, carta pergamenta, membrana 555a), u Stuličevu (kvir, membrana, charta pergamenta), u Voltigijinu (carta pocorina, pergamenta, pergement)*. Da je sve nebo kvijer aliti knjiga od pisanja. M. Orbin 281. Danas zovu latinski, pergamenta, nemački, pergement, hrvatski, kvijer. B. Šulek, graf. umjetn. 5.

KVIJERAN, *kvijerna, adj. koji pripada kvijeru ili je načinen od kvijera*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'membraneus vel ex membrana'.

KVIJUKATI, *kvijučm, impf. ispuštati is sebe glas kviju (kao prašćić)*. — *U jednoga pisca našega vremena*. A Francuz odgovori: 'Istina je, dok su onako mali (prašćići) jesu Francuzići, ali kad ostare i od debljina leže, pretvore se u Nijemca, jer onda ne kvijuču vui-vui, nego grokću: ja ja ja'. Nar. prip. vrč. 156.

KVIKA, *f. vidi kvičanje*. — *U naše vrijeme*. Ošinu psa na pasji način, jer ga stade kvika. Pravdonoka. 1851. 81. Ako obaznadu moje ženice, vjeru ti dajem, stade ih kvika da do Boga čuti će se. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 280.

KVILE, *kvileta, n. hyp. kvič*. — *U naše vrijeme u Istri*. Kvile 'clamator', gen. kvileta. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 83.

KVILITI, *kvilim, impf. ovileti (o prasetu) u Fužini*. D. Daničić.

KVINAC, *kvinca, m. neka vrsta ptice, vidi kvičela*. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. Letušte su vrste svake po svoj gori rajske ptice, dučke, kvinci, ... M. Vetranić 2, 270.

KVINTÂL, *kvintála, m. pondus centenarium, tal. quintale, franc. (pa i nem.) quintal, mjera za težinu, u kojoj je 100 običnijih mjera (prije litara, funti itd.); metrički je kvintal 100 kilograma*. — *U naše vrijeme*. Uvoznina od svakoga kvintala metričkoga teže nečiste. Zbornik zak. 8, 678.

KVINTÂNA, *f. tal. quintana, drveni ljudski kip (a gdjekad i samo greda sabodena u zemlju) na koji su se negda vješali za udaranje kopljem*. — *U dvije poslovice dubrovačke xviii vijeka*. Kvintani se Reno klađa. (Z). Stoji kô kvintana soklinom. (Z). Poslov. danič.

KVINTICA, *f. neka mala mjera za tetinu*.

nem. quint, quentchen. — *U Bjelostjencu rječniku*: 'dragma'; dve kvintice, 'sicillus, assarius'; kvintice trojti tal, 'scrupulus'.

KVINTLIKA, *f. vidi kvintica*. — *U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka*. Od svakoga 2 dragme ili 2 kvintlike. I. Jablanci 160.

KVIT, *nem. quitt (od franc. quitte), kaže se kad se dvojica namire tako da nemaju među sobom već nikakova duga; kod igre (kartaña, koc-kaña) kaže se kad onaj što gubi meće na igru u jedan put toliko novaca koliko je izgubio*. — *Od xviii vijeka*. Još da se ni faro ukinuo, mlogi bi s neg ta i poginuo; kvit a duplo, nigdi te ne bilo! M. A. Rejković, sat. E3a. 'Sa' smo se ja i ti izravnali, pa smo onda kvit'. J. Bogdanović.

KVITA, *f. vidi kvitancija*. — *U naše vrijeme u Lici*. J. Bogdanović.

KVITÂNCIJA, *f. vidi namira, namirnica*. — *Od tal. quittance*. — *U naše vrijeme u Lici*. 'Lako 'e onom živiti, brte, ko svakog mjeseca kvitanciju gradi'. J. Bogdanović. — *I u Šulekovu rječniku kod quittance*.

KVJETÂNCIJA, *f. vidi quitancija*. — *Od tal. quietanza*. — *U Bjelostjencu rječniku*: 'acceptatio, apotheca, schedula, syngrapha, apocha'.

KVŎ, *onomatopeja kao glas u kvočke, isporodi kvoc*. — *U naše vrijeme*. Unesavši slamu u sobu, ne dreši konopca nego je izvuče i počne prosipati vičući: 'kvŏ, kvŏ, kvŏ', a deca za him: 'piju, piju, piju'. M. Đ. Miličević, živ. srb. sel. 2, 22.

KVŎC, *glas kojijem ko hoće da kaže kako kvočka oglašuje da se raskvocala*. u Dobroselu. M. Medić. — *isporedi kvo i kvocati*.

KVŎCÂNE, *n. djelo kojijem se kvoče*. — *Stariji je oblik kvocanje*. — *U Mikajinu rječniku*: kvocanje; u Belinu: kvocanje, voce o canto della gallina, 'gallinae singultus' 337a; u Stuličevu; u Vukovu.

KVŎCATI, *kvŏčm (rijetko kvŏčm), impf. ispuštati glas kao kokoš (kvočka) kad hoće da leži na jajima i kad vodi piliće*. — *vidi kvoc i kvo*. — *Akc. se ne mijeña (aor. 2 i 3 sing. kvŏč)*. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (glocido, glocio), u Belinu (chiocciare, la voce che fa la chioccia, 'glocito' 190a; cantar, inteso della gallina, 'canto' 337a), u Bjelostjencu (kvočm, glocito, glocio), u Jambrešićevu (kvočm, glocio), u Stuličevu (glociore), u Voltigijinu (chiocciare, 'gluckzen'), u Vukovu (glucken, glucksen, 'glocio')*. Svaka vas (žena) kako kokoš kvoče u kući na svak čas. M. Držić 91. I kvočka odbija piliće kvočući. Đ. Rapić 366. Pak nanovo položke podlaži i svrhu njih što ti kvoče slaži. J. S. Rejković 101. Ne treba kvocati nego jaja nositi. Nar. posl. vuk. 210. Uzme domaćica slame i kvočući (a za dom djeca pijučući) prostre po sobi. Vuk, živ. 8. Kvočka kvoče. V. Vrčević, igre. 18. — Kokoš koja kvoca. J. Mikaja, rječn. kod kokoš. Kvočka kvoca. Jačka. 225. — *Sa se, pasivno bez subjekta*. Od slame s kojom se na badnji dan kvoče i pijuče ostavi domaćica po nešto. Vuk, živ. 5.

KVŎČUKATI, *kvŏčkâm, impf. često kvocati (uprav je dem.)*. — *U Stuličevu rječniku*: 'fre-quenter glocire'. — *nije dosta pouzdano*.

KVŐČÂK, *m. kokošinac*. L. Stojanović.

KVŐČETINA, *f. augm. kvočka*. — *U Vukovu rječniku*.

KVŐČKA, *f. kokoš što se raskvocala, što leži na jajima, što je islegla piliće i vodi ih (preko*

svoga toga kvoče). — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (gallina glaciens'), u *Belinu* (chioccia e bioeca, la gallina che cova l'ova o ha i pulcini', gallina glaciens' 190a; gallina che cova', gallina incubans' 336b), u *Bjelostjenčevu* (gallina glaciens, gallina matrix'), u *Jambrešičevu* (gallina glaciens'), u *Stuličevu* (gallina matrix'), u *Vultigijinu* (chioccia', gluckhenne'), u *Vukovu* (die gluckhenne', gallina glaciens').

a. u pravome smislu. Duh sveti jest ove riči zlegal kako jedna kvočka. Postila. a1. U jajcu kô kvočka grije. F. Glavinic, cvit. 444b. Leži kô kvočka na jajih. (Z). Poslov. danič. Da će prije kvočka s jaja ustati. V. Došen 207b. Ostavi mene, da čuvam kvočku u pipiće. N. Palikuća 9. Kvočka odbija piliće kvočući. Đ. Rapić 366. Ide kao sapeta kvočka. Nar. posl. vuk. 96. Kakoće kao kvočka. (Osobito se govori ženama, kad se što mnogo karaju i viču). 127. Lakoma kvočka ne može pipiće izvesti. (U Dubrovniku). 165. Omitario se kao kvočka. 238. Na zlatnoj tepsiji od zlata kvočka s pilićima biser klucala. Nar. prip. vuk. 11. Pokloni joj mesečeva majka zlatnu kvočku s pilićima. 72.

b. u nekim igrama čelade što radi kao kvočka. Jedna djevojka ili dijete učini se kvočkom, druga djeca il' djevojke jedno drugom se uhvati za skut ili kaiš... S. Tekelija. letop. 119, 10. Muško klekne nasred odaje te on postane pipe, a ženska ga preveže pasom ispod pazuha, te drži kraj od onoga pasa, i ona postane kvočka... U vrijeme igre vazda pile pi-juće a kvočka kvoče... V. Vrčević, igre. 18.

c. u prenesenome smislu. kod prostoga naroda kad ko kome što duguje načini se dvostruki raboš: mañi dio ostaje u dužnika, a veći u dužio-ka (rukodavaoca). ovaj se zove kvočka, a onaj pile. — U *Vukovu rječniku*: bei dem doppel-rabosch die hälfte die der gläubiger behält die andere heisst „pile“, also henne und hühnlein! pars major bacilli numeris notati „raboš“ dicti.

KVŌGA, f. vidi kvrga. — U naše vrijeme u Lici. 'La! kolika mu 'e kvoga na glavi narasla! J. Bogdanović.

KVŌGAV, adj. na kojemu su kvoge. — U naše vrijeme u Lici. 'Sva mu je glava kvogava'. Čudne građe za kola od ovog jasenica, samo da nije kvogav'. J. Bogdanović.

KVŌKA, f. u narodnoj zagoneci našega vremena: riječ je onomatopejska isporodi kvocañe. Ide čiča Ičaka, nosi vreću čičaka; pusti vreću Ičaka, stade kvoka čičaka. odgonetljaj: orasi u vreći. Nar. zag. nov. 156.

KVŌKNUTI, kvŏknēm, pf. vidi u *Ivekovičevu rječniku*: na po sjesti, na po kleknuti po istočnom običaju. Hrv. nar. pjes. 4, 698. 'Sjed', Osmane sine, kod meneka, da te, sine, nasvituje babo! On pred babu kvoknu na kolina. 4, 91.

KVOST, m. Equisetum L., konjski rep, bilka. — U rukopisu xv vijeka (po svoj prilici treba čitati hvost). Kvost (hvost), slov. vošč, vošče, voščenska, voščika, rus. хвост, хвощовникъ, polj. chwoszcz, chwoszczka, luž. chošč: hipuris, cauda equina, asperela, equisetum (u mletačkome rukopisu), Equisetum L. B. Šulek, im. 188.

KVŔC, glas kojijem se kaže kako je ko koga udario. — U naše vrijeme u Lici. 'Na edan put ga iznenada kvrc po glavi'. J. Bogdanović.

KVŔČAÑE, n. djelo kojijem se korca, vidi kod kvrcati.

KVŔCATI, kvrcām, impf. biti (?), česati (?). —

U naše vrijeme u Lici. 'Evo se Mile vavije po glavi kvrcā'. 'Ostavte se kvrcāñe, jer ako ja ko'e štapinom pro leđa kvronem, upasiće'. J. Bogdanović.

KVROKA, f. u narodnoj zagoneci našega vremena. Sprijed kvrcā, strag kacka, a u srijedi kroz vodu teče. odgonetljaj: kasan (za rakiju). Nar. zag. nov. 80.

KVŔČ, adj. vidi u *Ivekovičevu rječniku*: vidi 'kovrčast'... Neću, babo, Klinkiñe divojke, kvŔče kose, nosa potočita, to je, babo, nesritna divojka. Hrv. nar. pjes. 4, 89.

KVŔČA, m. (?) ime ovnu. Vetovo, Požega. D. Hirc.

KVŔČAÑE, n. djelo kojijem se kvŔči. — U *Stuličevu rječniku*: stridor, garrulitas', i u *Vukovu*: 'das knurren der katze', 'murmuratio'.

KVŔČATI, kvŔčim, impf. ispuštati iz sebe (rastične) glasove. — Akc. se ne mijena. — Riječ je onomatopejska (od kvŔk? kvŔc?). — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (strido, strideo' i kod čŔčati i skvŔčati), u *Stuličevu* (odere strepitum vel clamorem, stridere, garrire, crociare'), u *Vukovu* (knurren', 'murmuro').

a. glas u žabe. A ti, kad zamuko još nijesi. potŕči, gubava žabo, u kô, a ovdí ne kvŔči. I. Gundulić 139. O žabo, s krjesovi pod' kvŔči i kriješti. 141. A čujuđi žabe de kvŔče: kvŔč, kvŔč! Nar. prip. vrô. 160.

b. glas u ptice. Imadiše jednu pticu, i ņu bijaše naučio govoriti, zdrava Marija'. dogodi se jedan dan, da mu ona ptica uteče i odleti nadvor; namiri se na ņu gladan soko, i tirajući je da je ufati, naj posli je imade u svoje oštre panže; koja videći se na pogibli poče kvŔčati i izgovarati: 'Zdrava Maria!'. J. Banovac, pripov. 132.

c. duboki ali tihi glas u mačke kad joj je toplo i ugodno. — vidi kod presti. — U *Vukovu rječniku* (vidi i kod kvŔčañe).

d. o crijevima, vidi kvŔčati, b. i mrštati. Po Zlatumbegu počmu orijeva kvŔčati kao drop u kaci. Nar. prip. bos. 1, 78.

KVŔČEO, kvŔčela (?), m. Bombynator igneus. Božjakovina. D. Hirc. — Postaje od kvŔčati.

KVŔGA, f. što je na čemu izraslo, osobito na drvetu, čvor, guka. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (der auswuchs', excrescens gibber').

a. u značenju sprijeda kasanome. Rečena je bila šibka cvatuća Aaronova, ali bez svake kvrga i koro griha. A. Tomiković, gov. 293. Na pañu dvije kvrga s obe strane. odgonetljaj: dva uha na glavi. Nar. zag. nov. 230. Sikirica je kod nas za sečeñe kvrga. P. Bolić, vinod. 1, 183. Jelova guba raste i na deblu i na granama i na kvrgama stari jela. Đ. Popović, poznav. robe. 350.

b. vađa da je ista riječ u prenesenome smislu, kad znači nekakve muke na koje su se negda metali optuženici ili krivci. jamačno su muke bile u tome što čelade bijaše tako svezano (s rukama ispod koljena?) da se nije moglo nikako ili malo micati. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu*, po kojemu se tako zove i nekakva igra: svezati koga u kvrgu, etwa in den bock spannen'; dizati se kvrga, t. j. čovjeka u kvrgu vezana preko sebe premetati (u igri). — 'Zašto sudija ne turi krivca na muke, pa bi kazao sve?' 'E, to bi bila kvrga, a od ņe da nas Bog sačuva!'. 'Oni su (lopovi) kvrgu zaslužili!'. M. Đ. Miličević, međudnev. 288a. Ako vi zbijaćete da

vratite kvgu, ja na ovome mestu ni jednoga časa neću častiti. 296. Kazan okova u nakrst ili u kvgu ima se određivati naj više na 48 ura. Zbornik sak. god. 1569. 161. Nega bi trebalo u kvgu pa na muke. Bos. vila. 1886. 211.

KVRGAJA, f. vidi u Vukovu rječniku: (u Šumadiji) nekaka kruška po kojoj imaju kao male kvrge ,art birne' ,piri genus [Pirus communis L., var.]'.

KVRK, m. vidi kvrka. — U jednoga pisca našega vremena. Niti se što drugo čuje do jejine koja s naj gornje stručne jablana guguce, i kvrka žaba u lužini. S. Lubiša, prip. 196.

KVRKA, f. vidi kvrčao. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: ,das knurren' ,stridor' ,der katze'. Stoji kvrka po gradu Turakah. Pjev. crn. 233^b. Kvrka, lat. ,graciatio'. Slovinac. 1884. 143.

KVRKAVAC, kvrkavca, m. ime ptice, nalik na krestelicu, kad pjeva, počinje sa kvr-rr-r. J. Bogdanović.

KVRKNUTI, kvrknâm, pf. jedan put ispustiti glas kao kvrk; perfektivni glagol prema kvrčati. — Ač. se ne mijenja (aor. 2 i 8 sing. kvrknû). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (kvrknuti, kvrknivam ,vocem ranarum instar emittre'), i u Vukovu: ,knurren' ,immurmuro (sicut felis)'. Dok ne upaneš do vrata u dug, da ne moš ni kvrknuti. M. Pavlinović, rad. 120.

KVRKNIVATI, kvrknujêm ili kvrknivâm, impf. iterativni glagol prema kvrknuti. — Samo

u Stuličevu rječniku ima oblik kvrknivam (ne kvrknivam) kod kvrknuti.

KVRKO, m. vidi Kvrković.

KVRKOČ-, vidi kvrkot-.

KVRKOTALAC, kvrkotalca, m. brblalo, uprav onaj što kvrkoče. — U Stuličevu rječniku (s -č-mj. t, vidi kod kvrkotati): kvrkočalac i grijeskom kvrkočao, ,garrulus, blatero, qui coaxat'.

KVRKOTANE, n. djelo kojijem se kvrkoče. — U Stuličevu rječniku (kvrkočanje).

KVRKOTATI, kvrkotâm, impf. vidi kvrčati, a (može biti diminutiv). — U Stuličevu rječniku (gdje je č u inf. prema presentu): kvrkotati, kvrkotem ,coaxare'.

KVRKOVIĆ, m. prezime u Trogiru. — Pominje se xvii vijeka. Kvrkovića od plemena knez Matija. P. Kanavelić, iv. 501. — Na drugome mjestu u istoj knizi (str. 505) ima Kvrko što vafa da je samo skraćen oblik od Kvrković.

KVRLITI (ili kvrleti?), kvrlim, impf. kvičati, korčati (o prascu). — Na jednome mjestu xvi vijeka. Kozlić prnesen na bikariju kriči be be, prasac kvrli. Korizam. 29^a.

KVRŽICA, f. dem. kvrga. — U pisaca našega vremena. Kvržice četvorogube ,corpora quadrigemina'. J. Pančić, zoolog. 61. Kvržice za taknuće ,papillae tactus'. 68.

KVRŽNA, f. vidi kvrga. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Ovo je šipka na kojoj niti je bila kvržna istočnoga niti kora griha udičenoga. A. Kanižlić, fran. 113. bogojubn. 429.

L

L, slovo. — zove se tvrdo prema mekanome].

a. jamačno je tvrdo l imalo u praslavensko doba osobiti glas, kao pol. l i tvrdo rusko л. to se potvrđuje današnjem izgovorom svih slavenskih jezika, osim južnijeh i češkoga, kod kojijeh se može tvrditi da se nazad malo vjekova promijenio a ostavio je još koji trag. sad u ovijem jezicima, dakle i u našem, glasi uopće kao obično evropsko l, n. p. u nemačkome, talijanskome, francuskome (kod toga se misli samo na kniževni jezik, jer u dijalektima nekijeh od ovijeh jezika nije svagda tako; pa ima i kniževnijeh jezika u Evropi u kojijeh l može glasiti kao l, n. p. da ne govorim o arbanaskome, u portugalskome, i možebiti nešto slično kao l u švedskijem i norveškijem dijalektima). sva je prilika da je stariji glas bio i u slovenskome i u našem jeziku (od prilike do xiv vijeka, vidi c). za prvi je dovoljna potvrda što se u glagolici i u cirilici zove ludiye, dakle mekanijem glasom], jamačno jer se mislilo da je ovaj glas sličniji grčkome λ nego tvrdi, dok se sa n. uzeo tvrdi glas naš. (Miklošič je mislio da su u slovenskome bila tri glasa l, l̄, l̄̄, jer mu je bilo preveć čudnovato pomisliti da bi se l izgovaralo i pred mekanijem vokalima e, i, y, e; ali ako i jest čudnovato, moglo je biti, kako nam svjedoči sadašnji izgovor u maloruskome i u arbanaskome). za naš bi jezik bila jedna potvrda što se l na kraju slovke promijenilo na o, vidi c (kao i u slovenskom na u; treba dodati da i u nekijem sjevernijem slavenskijem jezicima sad konsonantno l glasi slično kao u), a druga što se po nekijem krajevima u Bosni i u Srbiji (vidi n. p. M. Đ. Milčević, serb. 631) čuje još glas sličan starome l.

b. radi zákônâ o omekšavanju vidi kod].

c. većina štokavaca mijenja na kraju sloga i osobito na kraju riječi l na o: dao, meo, čuo, bio (mj. bil i bijel), dio i dijel, orao, debeo, radio, vidio, izuo, veoma (stsl. velъmi i velъma), čuvaoca, žeteoca, pratioca itd. kod toga se oo sašimlje u ô: bô (od bosti), vo, do, go, so, soko, kôca, toboca itd. jedan dio naroda sašimlje i ao u ô: znam da je tako u Slavoniji, a naj bolje mi je poznato u Dubrovniku i u južnoj Hercegovini. u Dubrovniku biva to bez izuzetka: dô (t. j. dao), ôrô, pôma, selo Ôsônik (stslav. Oslônik), Konâvôka itd.; u južnoj Hercegovini samo ako u riječi poslije sašimljanja ostaje više od jedne slovke, dakle ôrô, pôô, ali dao, pao itd. — naj stariji su primjeri ove promjene: na doo, putem deonimъ. Sr. letop. 1847. 79, 58 (1881); konavaoska. Mon. serb. 217. (1891); vlasteo, Rapao, Pavao. 229. (1897). — ima nekoliko riječi što su izuzeci ovoga pravila: u nekijem se to može tumačiti tijem da se razlikuju od drugijeh riječi s kojima bi po ovome pravilu jednako glasile, tako će biti bijel us bio, palca (gen. sing. od palac da se razlikuje od paoci); kod drugijeh je teško naći razloga, n. p. kod bol, obal us obao, svijetal (u Dubrovniku), kod dulca, ubilca itd. (vidi Vuk, pisma. 89). razlog kod nekijeh može biti što se rijetko upotrebljavaju, kao kod val, ili što su iz tuđega jezika, kao bâl (tal. ballo), kod falas u drugijem oblicima (kod ovijeh riječi vidi se da se u starije doba l mijenalo na o, ali se poslije htjelo izjednačiti s talijanskima, vidi bao i falas), kod balca (u Dubrovačana boča, t. j. ba-ôča), kod balsam; po analogiji povrtilo se koje l i gdje ga prije nije bilo, tako sam u svome dje-

tištvu čuo od Dubrovčana samo toboca, a sad ih ima koji govore tobolca, a može biti i kolca. — narod je kakto saboravio postade glasa o u ovakovijem riječima; naj boji je primjer prionuti od pri-lb(p)-nati, od koje je riječi načinio pri-añati; vidi i svion (od svilan, sviona), u Dubrovniku usion od usilan i gen. pl. Konavojaka mj. Konavalaka (ali još ostaje Osalačka, žensko čifade s Osonika, t. j. Osaonika). amo pripada što mnogi pisci, a može biti i dobar dio naroda, po analogiji prema drugijem padežima upotrebljavaju mj. pisalac, žetolac, nosilac itd. pisaoč, žeteoč, nosioč, pa i u gen. pl. pisaoča, žeteočča, nosioča mj. pisalaca, žetelaca, nosilaca. u kniževnome je jeziku svakako to pogreška dokle god su živi, barem u jednome dijelu naroda, pravilni oblici; ovako je i Vuk mislio i rugao se obliku kooč (mj. kolac) što je neki pisac bio ismislio, vidi Vuk, pisma. 88—89. (kao gotovo nijedan sakon, ni ovaj se ne može dotjerati do skrajnosti: n. p. premda sam u Dubrovniku svagda čuo pravilne akuzative množine ljudi, mravi, crvi, mislim da je boje ne razlikovati se u takovijem sitninama od ostaloga naroda, i zato pišem Jude, mrave, crve; tako je dobro i pravilno upotrebljavati oblike sa dat., instr., loc. pl. na ma, ako se još gdje gdje čuju, a to samo u pojedinijem slučajevima, starinski oblici). tako su pogreške i u mojem kući (u Dubrovniku), i mnogi drugi oblici kakove nabraja Vuk (osobito pisma. 84—89) kojima bi se mnogo kojčega moglo dodati, n. p. rasao mj. rastao u sadašnjih pisaca. može se dogoditi da do koju godinu narod posne odbaci pravilne oblike; spoznajem da bi u tome slučaju bila afektacija ili arhaizam pisati ih (kao što bi bilo pisati starije oblike proklinati, dvisati mj. sadašnjih proklinati, dvisati); ali filolog ne treba da bude prorok, nego da ostaje pri onome što jest, i kod toga da mu vrijedi pravilo: između živijih oblika treba isabirati pravilnije. mislim da nije suviše što sam poduzeo o ovome govorio, jer toga stvar i vrijedi. a još ću dodati da mi se prigovorilo što kod Stuličevijih oblika na oc dodajem svagda riječ griješkom. ali baš kad i ne bi sve ono vrijedilo što sam doskije o ovijem oblicima kazao, u Stulića su ono same pogreške, jer ih je on ismislio. Stulli je od mene stariji više od dva naraštaja, i živio je od prilike u onakim krugovima u kakvima sam i ja (jer je bio moj rođak), a ja mogu reći da su u moje doba bili obični u Dubrovniku samo pravilni oblici, pa i u tuđijem riječima, kao u predikalac, predikčoca, predikalčoca; pōma, pālāmā (da je još dan današnji tako ne jamčim, jer se u Dubrovniku pomoću štira i tuđinaca i purisma mnogo stvari promijenilo, te se govori i kōhovi, dok se sa mogega doba govorilo samo koñi); dakle se može pouzdano reći da on oblike na oc ni čuo nije. ima tome i drugo svjedočanstvo: Stulli piše svagda oba oblika, n. p. nosilac s gen. nosilca, i nosioč s gen. nosioča, po čemu se vidi da on njihovo postade ni po što nije razumio, nego ih je tumačio na svoj način, i prema gen. nosioča načinio nom. nosioč. — U nekih štokavaca (koliko znam u sjevernoj Dalmaciji i u Crnoj Gori) od al na kraju riječi ne postaje ni ao ni ō nego ā, n. p. dā, rēkā, glēdā, pišā, gdje mislim da treba shvaćati ā kao sažeto ao. u nekim krajevima Crne Gore, ako je a umetnuto ili stoji mj. negdašnega ā, tako je i sad: rekb. u nekih dalmatinskih štokavaca (jamačno po analogiji prema tim oblicima) na kraju riječi il (jel) postaje ia, n. p. nosia, govorila, vidia. — U mnogijeh štokavaca l ostaje nepromijenjeno: dal, re-

kal, pisal, videl, vidil, vesel, nosil, čul. dok u drugijeh stoji a kao u sjevernijeh dalmatinskih štokavaca: dā, rēkā, pišā, vidia, nosia, a u nekih ostade l posve: ukre (mj. ukrel, t. j. ukral), vase (vasel, uzal), obrati, poslati (obratil, poslatil) itd. Baraković. — U kajkavaca ostaje l nepromijenjeno ili se (blizu Varaždina) mijenja na u kao u nslovenškome.

đ. u starome jeziku moglo je biti l i vokal (silabično l), te se pisalo ćirilovskim slovima obično ḷ a glagoljskim i l, n. p. dḷga, pḷka, sḷn̄ce, ml̄čati itd.; to je bivalo i kod riječi što su u stlovenskome jamačno glasile ḷ i l̄ (gdje su ḷ i l̄ pravi vokali), kao n. p. pl̄ta (rus. плѣта), bl̄ha (rus. бѣла) jablko (rus. яблоко), vidi daję kod r. i jedno se i drugo l u našem jeziku uopće promijenilo na u (vidi i u); naj stariji su primjeri s u drugoj polovici xiv vijeka. (bugarskoma. Mon. serb. 44 god. 1254 nije pouzdano; u ni u Bugare. 144 god. 1849 — u istome spomeniku ima kl̄ne — nije takoder posve pouzdano; naj prvi pouzdani primjer mogao bi biti humska. 217 god. 1891) ali ova da se glas isprva iole odlikovao od prava u, jer se us ovo često nalazi pisano i uo (jamačno nije značilo pravi glas uo nego nešto slično, a svakako različno od u). ovo se nahodi ne samo u starijim spomenicima od xiv vijeka u naprijed nego i u nekih pisaca do blizu kraja xvii vijeka, n. p. u Vetranica, Divkovića, Radnića. nejasno je, zašto se u istijeh pisaca nalazi i uo i: čini se da prvo stoji kad je dug vokal, a drugo kad je kratak, ali u tome nijesu pisci dosta dosljedni. u nekim je spomenicima (osobito u glagoljskima) u dosta porno doba pisano ol i el i ul. — Protiva pravila promjene na u imaju nekoliko isusjetka kojima se ne zna razloga, tako je kobasa, kobasica od kl̄basa, zaova, po zapadnijem krajevima zava (kao da l nije bio vokal nego da je riječ glasila zslva, isporodi Osonik od Osl̄nik, Osl̄nik), tomačiti (jamačno nije narodna riječ) us tumačiti. — osim toga se l̄ na početku riječi promijenilo na la, kao kod lagati, lagak, lan, last, lav; od lička postalo je olica us lažica, ālica, od l̄kujak ožujak; od L̄cōin Ocin, a Ul̄cin je arbanasčki. — Vokal se l usdržao još na otoku Krku, a na Lastovu se nije promijenio na u nego na o: pok, boha itd.

e. ima nekoliko osnova i riječi (često tuđijeh) u kojijeh je na početku slog la-. negda je prije ovoga bio slog al- (koji se po svoj prilici poslije promijenio na ol-), te pošto Slavenima nije ugodno da stoji glas l (vidi i r) ispred drugoga konsonanta, al- ili ol- promijenilo se na la- (što se dogodilo i u sredini riječi, vidi kod plandovati). čudnovato je da se glas al- još nalazi u kojemu jeziku u nekim riječima. treba pridati da se u sjeveroistočnijem i u sjeverozapadnijem jezicima nalazi u nekim riječima lo- (lo-) mj. la-; vidi labud, Labin, lačan, lača, lahat, lane, lani itd.

f. l i n mijenjaju se među sobom gdjekad poslije konsonanta, n. p. klameše mj. znaše. osobito poslije m: mlogi, mladijah, Mleci. vidi i kod n.

g. riječi što počinu glasovima hl- gube h u većine štokavaca n. p. hlad itd.; riječi sa vlgube v ne samo u kajkavaca nego i u Crnoj Gori, kao vladane, vladika, vlah. ovakove riječi treba tražiti pod h i v. — imena Vladimir i Vladislav i riječi što od njih postaju mogu izgubiti v- i u drugijem krajevima.

L', vidi li.

1. LA, *glas kad se hoće pokazati kako tepa dijete što još ne umije govoriti.* — *isporedi nem. lallen i grč. λαλέω.* — U jednoga pisca xviii vijeka. Mali pak sinčić Teopistus, jere govoriti ne umiše, počeo rukama okretati, i la la la govoriti. Đ. Rapić 208.

2. LA, *glas bez smisla u pripjev.* — U narodnoj pjesmi našega vremena. Dva pribiga, dva pribiga goru pribigoše, feldum popo, felda la la, goru pribigoše. Nar. pjes. u Bos. prijat. 1, 86.

3. LĀ, *interj. okršeno ala, vidi ala, f.* La! kolika mu je antramaña! J. Bogdanović.

4. LĀ, u nekoj narodnoj priči našega vremena ko što lā (govori Turčin) znači: ko što voli. — Riječ mi je posve nejasna. — Između rječnika u Vukovu: „in der redensart: ko što la, nach belieben“, „placet“. [of. ko 2]. Ko što la! (Hraneći Turčin kod Nijemaca u ropstvu zimi sviđe uspe im vrlo vruću meću u korito; okusivši sviđe meće i oprživši se potrči brže bolje sa surlom u snijeg; on pak videći to pomisli da sviđe voli snijega nego meće, pa reče: „Ko što la“ — ko što voli —). Nar. posl. vuk. 159.

LĀB, Lāba, m. ime vodi i župi u Kosovu. — Od xii vijeka, vidi kod h.

a. voda. — Između rječnika u Vukovu: „fluss in (Alt-) Serbien“, „fluvius Serbiae“ s primjerom iz narodne pjesme: Uvatio i Lab i Sitnicu, i u Daničićevu: Labb, voda koja utječe u Sitnicu u Kosovu; „selo Vraninb Dolb na Labu“. M. on. serb. 278. (1418). — Zaselak s oba strane Laba Gornji Lukovčb. Glasnik. 24, 259. (1381). Selo Vraninb Dolb na Labu. Spom. stoj. 33. (1419). U Kosovo već ulaze, ... uz Lab rijeku obraćaju. J. Palmotić 177. Ukraj Laba ukraj vode ladne. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Pokraj Laba i vode Sitnice. 2, 285. — Po jednome primjeru xiv vijeka dvije su rijeke istoga imena, ili, što je veća prilika, dvije grane iste rijeke. Po Ibru gor-nemu ... i oběma Laboma. Svetostef. hris. 38.

b. župa. — Između rječnika u Daničićevu: Labb, od grčke je zemlje Stefan Nemaña osvojio „Labb“. M. on. serb. 4. (1198—1199). Sava, sim. pam. šaf. 1. to je bez sumnje župa na vodi Labu. — Crkova u Labu svety Nikola. Glasnik. 24, 274. (1895).

LABA, f. ime sviñi (od labati?). F. Kurelac, dom. živ. 41.

1. LABAN, m. biblijsko ime muško. Služi ocu ne Labanu. F. Lastrić, test. ad. 58b.

2. LABAN, m. ime volu. Bruvno. D. Hirc. — *isporedi laba.*

3. LABAN, labna, adj. koji pripada labu (riječ lab nema u našem jeziku, ali vidi lubina). — a- stoji mj. negdašnjega b (stslav. ѡ). — Samo u rukopisima crkvenijem jezikom pisanima, a iz njih u Daničićevu rječniku (labnъ, calvariae). Město labno raj bystъ. Šafarić, lesekorner. 12. Město krañvo labnoje. Glasnik. 10, 240. (xvi vijek).

LABANOV, adj. koji pripada Labanu. Postavi se na službu Labanovu. A. Gućetić, roz. jez. 250.

LABANOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Pop Mitar Labanović. Magaz. 1868. 76.

1. LABAR, labra, m. nekakva ptica. — Samo na jednome mjestu xviii vijeka. Ne porodi miš lavića, ni kos labra („labbra“) ni orlića. P. Knežević, živ. 68. — Riječ je nejasna i vrlo sumniva.

2. LABAR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževackome. Livada u Labaru. Sr. nov. 1872. 787.

LĀBARA, f. žensko čelade što mnogo i besobrasno govori (kaže se naj češće o sluškinji što besobno odgovara gospođi). — Akc. se mijeka u gen. pl. lābārā. — Ne znam postaća; može biti riječ onomatopjejska. — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu (us labarav) gdje stoji da je muškoga i ženskoga roda, ali nije posve tako, nego kad se reče o muškome, misli se da je kao brbljavo i bezočno žensko.

LABARAC, labarca, m. čovjek što labara. — Samo u Stulićevu rječniku (us labarav).

LABARAST, adj. u Stulićevu rječniku (us labarav).

LABARATI, labārām, impf. govoriti mnogo i besobrasno (kao labara) — *isporedi labariti.* — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LĀBARAV, adj. koji labara. — U Stulićevu rječniku: „linguax, loquax, blatero“.

LABARDENIK, Labardenika, m. u Vukovu rječniku: brdo u Velebitu „ein berg“, montis nomen.

LĀBARICA, f. dem. labara. — U Stulićevu rječniku us labarav.

LABARITI, labārīm, impf. vidi labarati. — U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stulićevu („arroganter loqui“).

LABAS, m. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 64.

LABAŠ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 228.

LĀBAŠTAR, lābaštra, m. vidi alabastar. — U jednoga pisca xvii vijeka. Lukovi biserni, pilastri od lābaštra. M. Jerković 100.

LABAT, m. u Bjelostjenčevu rječniku kod labud.

LĀBATI, lābām, impf. uprav piti kao pašćad, maćad itd.; pa u širem smislu. nepristojno jesti i piti, pa i kao prostačka i porugljiva riječ mj. jesti. — Akc. se ne mijeka (aor. 2 i 3 sing. lābā, part. praet. pass. lābān). — Riječ je onomatopjejska, jer kad pas pije, čuje se od prilike glas kao lab lab ili lap lap, *isporedi grč. λαύω, tal. lappare, nem. schlappen.* — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu („devorare, helluonum more edere“). Bojo je svašta labati, nego svašta govoriti. Nar. bl. meh. beg kapet. 28. Labati, piti, reče se o psu. M. Pavlinović.

LĀBAV, adj. instabilis, infirmus, koji ne stoji čvrsto, te se lako može pomaknuti ili svaliti. — *Nepoznata postaća (jamačno nije u svezi s lat. labare, labescere itd. ni s tal. labile). čini mi se da sam čuo i hlābav, ali ne jamčim.* — U naše vrijeme.

a. adj. To vam beše neka stara labava zgrada. M. P. Šapćanin 1, 48. „Labavo“ je ono što nije čvrsto, tvrdo, zategnuto. (M. Đ. Milićević). F. Iveković, rječn. — I u moralnome smislu, slab. Krivica mu je bila što je bio labav prema vladici Melentiju. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 66.

b. adv. lābavo. Ulazio je kroz labavo zatvorene prozore zagušljiv zadrž. Javor. god. 16, br. 41, str. 652.

LABDA, f. vidi lopta. — U Bjelostjenčevu rječniku: v. balon; u Stulićevu: „pallone“, „follis“ iz Bjelostjenčeva; u Voltigijinu: „ballone“, „ball“.

LABEĆATI, lebećam, impf. u Stulićevu rječniku: v. lebećati. — *nepouzđano.*

LABERINAT, labērīnta, m. λαβύρινθος, labyrinthus, grčkom su se riječi ovako svale dvije zgrade u Egiptu i na Kreti u kojima je bilo to-

liko mnoštvo soba i hodnika, da bi se čovjek u njima izgubio; ostalo je to ime i za druge takove sgrade, pa i sa građine u kojima su na taj način putovi zamršeni. — isporedi labirinat. — Od tal. laberinto. — Od xvi vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Stulićevu (v. zahodnak) s dodatkom da je uzeto u pisca Š. Menčetića.

a. u pravome smislu. Neka budu vrženi (mladići) u zahodnu i sametenu građu od Laberinta za jestojsku ... nakazni (Minotavru) ... Uljezo i izide živ i zdrav iz sametennoga Laberinta (Teseo) ... I. Gundulić 8.

b. u metaforičkome smislu. Ter me je u tamni laberint zavela, iz koga izjesti ne mora ma mladost, dokli me izvesti ne bude ne radost. S. Menčetić 167. Ah da nestavne djevojčice pamet bistru imaju kako bi ovo blago od čistoće scijenile, ... ma sabliještene plamom od taština ... one se brzo, i kad naj maše scijene, pokajane i u laberintu od svakijeh nedragosti i grčila zamršene nađu. V. Andrijašević, put. 84.

LABICKO, m. ime prascu. F. Kurelac, dom. živ. 41.

LABIČEVO, n. mjesno ime. — vidi u Daničićevu rječniku: u hvostanskoj zemlji bješe, pašiste Labičevu koje kralj Milutin dade Hilandar, a međe mu bjehu, kako utiče Ribnik u Drinb i, kako utiče Lubižna u Drinb. M(on. serb). 61. (1299—1802).

LABIN, Labina, m. mjesno ime. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostaliem padešima, osim nom. i acc. sing., i voc. Lābīne. — Ismeđu rječnika u Vukovu: „Albona (stadt in Dalmatien)“; kao da je Vuk pomeo a i b.

a. grad u Istri, lat. i tal. Albona. — Postaje od romanske riječi: radi la- mj. al- vidi 1 pod e. -in na kraju stoji mj. romanskoga -ona, vidi Jakin, Nin itd. — Od xiii vijeka. Od strane Labina i Plomina. Mon. croat. 8. (1275).

b. selo u Dalmaciji u kotaru spjetskome. Labin (Lubin). Repert. dalm. 1872. 84.

LABINICA, f. mjesno ime. — a- je ovdje mj. negdašnjega b. — vidi u Daničićevu rječniku: Labinica, ime mjestu ili rijeci. pomiče se u medana zemlja crkve treskavačke. G(lasnik). 11, 131. (1836—1846).

LABIŃKA, f. žensko čelade iz Labina u Istri. — U naše vrijeme. Beršesčica (je) pomerila (rukavice) a Plominka sakrojila a Labinka je ušla. Nar. pjes. istr. 2, 42. — Boje bi bilo LabiŃka.

LABIŃANIN, m. čovjek iz Labina u Istri. — Množina: LabiŃani. — U naše vrijeme u Istri (oblik je i u jednini LabiŃan). Parti se LabiŃan do Plomina grada. Nar. pjes. istr. 2, 83.

LABIŃSKI, adj. koji pripada Labinu u Istri. — U naše vrijeme u Istri. Sela labiŃske općine. Naša sloga. 1882. br. 39.

LABIRINAT, labirinta, m. vidi laberinat. — Tal. labirinto. — Od xvi vijeka u pisaca. Ako li tko želi labirint zidati. M. Vetranić 1, 113.

LABIRINTSKI, adj. koji pripada labirintu. — U jednoga pisca xviii vijeka. Labirintski zator hudi. J. Kavašin 438a.

LABLAN, m. vidi Labljani.

LABLANI, m. pl. ime selu u Kosovu što se sad obično zove Labjan. — U Daničićevu rječniku: Labljane, u Hyosnu selo koje kralj Stefan Prvovjencani dade Žiči; „s Labljani“. M(on. serb). 11. (1222—1228). biće i sada blizu Peći, samo što ga na kartama pišu „Labjan“ (i Labjan. P. Budmani). — Labjan. S. Novaković, obl. 112 (vidi kod labjanski). Rat. 192.

LABJANSKI, adj. koji pripada Labljanima ili Labjanu. Labljanska Rijeka, voda. Na nacrtu prištinskoga kraja koji je štampan uz Hanovu knigu „die reise von Belgrad nach Salonik, Wien 1861“ vidi se da se jedan deo Gračaničke Reke u gornjem toku zove „Labljanska Reka“, a u vrhu ne pod samim visovima koji Novo Brdo odvajaju od Kosova nalazi se selo „Labjan“. S. Novaković, obl. 112.

LABO, m. ime volu. Sv. Petar, Ludbrog. D. Hirc.

LABOJEVIĆI, m. pl. ime selu u Crnoj Gori. Iz Labojevićah sela u Bjelop(olićima). u Pjev. crn. 222b.

1. LĀBOR, m. vidi labura. — U naše vrijeme u Istri. Naša sloga. god. 19, br. 43.

2. LABOR, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. siben. 1875. 26.

1. LĀBORA, f. vidi labura. — Od xviii vijeka u sjevernijeh čakavaca. Ni mira, dokle ga pod laboru vrže. M. Kuhačević 86. Lābora „decipulae genus“. D. Nemančić, čak. kroat. stud. istg. 828.

2. LABORA, f. lopta (?). — U Bjelostjenčevu rječniku: v. ploh, i u Stulićevu: „palla di piombo“, „alter“ (jamačno iz Bjelostjenčeva).

LĀBRNUTI (labrnuti), lābrnēm (lābrcnēm), pf. u Vukovu rječniku: vide lābrnuti.

LĀBRDA, f. u Vukovu rječniku: vide labrda. — u njemu stoji f. pl. jamačno griješkom.

LĀBRŃA, f. usna (s preziraŃem). — isporedi labrda. — Može biti u svezi s labati, ili s tal. labbro. — U Vukovu rječniku: vide usna („schimpflich“) s primjerom: Sad ću te po labrŃi. LabrŃa, ime usnici, gubici. „Dao mu po labrŃi pa je zašutio“. u Lici. F. Hefele.

LABUCKA, f. ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Donje. Statist. bosn. 100.

LABUČAC, labučca, m. dem. labud (uprav dem. labutac). — U Stulićevu rječniku: labučac uz labutić. — nepouzđano.

LABUČIĆ, m. dem. labud (uprav dem. labutac). — Samo u Stulićevu rječniku: labutić uz labutić.

LĀBUČĬ, adj. koji pripada labutu ili labutima. — U Belinu rječniku: sa starijim oblikom labutji „di cigno“, „cygneus“ 193b; i u Stulićevu: labutiji, v. labudov s dodatkom da je uzeto iz Belina.

LĀBŪD, m. Cygnus (olor, musicus itd.), rod vodenijeh ptica, u kojijeh se ističe bjeloca (ali ima i posve crna vrsta) i pjevanje (što je ismišleno). — -u- stoji mj. negdašnjega a. — Akc. se mijenja u gen. pl. labūdā, u dat., instr., loc. pl. labūdima, i u cijeloj množini kad se umeće ov: lābudovi, lābudōvā, labudōvima, lābudova. — Riječ je praslavenska: labonds uz labonts, le-bonds, lebeds, isporedi stslav. lebeds, bug. lebed, stslav. labod, lebed, rus. лебедъ, лебѣдъ, češ. labut', pol. labędz, labęć. — Po Miklošiću je germanska riječ i postaje od stvŃnem. alpiz, anglsaks. ylfoete, stnord. alft. Miklošić još isporođuje lat. albus, grč. ἀλβός. — Radi la- vidi 1 pod e. — Ismeđu rječnika u Bjelostjenčevu (labud, labut, labat, ili guf „cygnus, cygnus, olor“), u Jambresičevu („cygnus, olor“), u Stulićevu (labud, ptica „olor, cygnus“), u Voltigijinu (labud i labut „cigno“, „schwan“); u Vukovu: „der schwan“, „olor, cygnus“ [Bechst.].

a. u pravome smislu. Da bude sad pjevati kō i labud. J. Kavašin 402b. Labud tica bijela.

Nar. pjes. bog. 816. Šta je bili gavranova ili crni labudova, toliko je naći ljudi kojim nered ne naudi. V. Došen 175^a. Po Cipru se bijele gradovi kano bile tice labudovi. And. Kačić, razg. 181^a. Pavuni, labudi, ... I. Jablanci 147. Vrat bijeli u labuda kano. M. Katancić 67. Ránila devojka lava i labuda, lava i labuda i sivog sokola. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Bože mili! čuda velikoga! dali soko pronese labuda, dali vranac Jakšića Todora? 2, 602. Provedoše bijela labuda i pronesu pod krilima blago. 3, 12. I za kapom krilo od labuda. 3, 81. Sta se b'jeli u gori zelenoj? al' je snijeg, al' su labudovi? 3, 527. Orkva se bijeli kao labud uz mjesečnu svijetlu. S. Lubiša, prip. 195. Labud 'Cygnus' Bechast. J. Pančić, ptice u srb. 670. Cygnus muscicus. zoolog. 206. Cygnus ferus. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 43. Cienus canorus. Slovinac. 1880. 82b. — *Metaforički*. Vi ćete se učiniti bili labudovi i Božji priličnici. J. Banovac, pripov. 204.

b. *ime košu (ili nekome osobitome košu ili košu nekakve vrste), jer je bio (a može biti i s toga što ima vrat kao labud)*. — U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u *Vukovu*: u pjesmama ime košu (vaja da koji je bijel kao labud) s primjerima: Ti odjaši od koša labuda. Skoči Jovan od zemle na noge, i labuda svoga usjahao. Labud bije jamu koptima. Stoji cika gojena Labuda. Nar. pjes. vuk. 2, 84. Frk je bači na silna Labuda. 2, 87. Ti odjaši od koša labuda. 2, 292. Dok eto ti Čergijć-Alajbega na negovu vilenu labudu. 4, 55. On pojava debela labuda. 4, 58. Labud, ime košu. Požega i Bosna. D. Hirc.

c. *ime drugijem domaćijem životinama*:

a) ime bijelu ovnu. u Dobroselu. M. Medić.

b) prascu. Orozović. D. Hirc.

LĀBUDA, f. *ime domaćijem životinama*.

a. lābuda, ime labudastoj t. j. bijeloj ovci. u Dobroselu. M. Medić.

b. *ime svihi*. u Bosni. D. Hirc.

LĀBUDAČA, f. *ime domaćijem životinama*.

a. svihi. F. Kurelac, dom. živ. 41.

b. kravi. Orahovica, Slatina. D. Hirc.

c. kosi. Krupa, Bosna. D. Hirc.

1. LĀBŪDAN, lābūdna, adj. koji je kao u labuda (bio). — U jednoga pisca našega vremena. Ja joj vidim kose raspletene po labudni plivati rameni. B. Radičević (1880). 841.

2. LABUDAN, m. u narodnoj zagoneci našega vremena. — isporodi 1 labudan. Pogibe labudan na Petrov dan; još mu lubina aja. odgonet'aj: labudan je žito, a lubina strnište. Nar. zag. nov. 216.

LĀBUDAST, adj. nalik na labuda po boji. u Dobroselu. M. Medić.

LĀBŪDICA, f. labud ženka. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu* (das weibchen vom schwan, 'olor femina').

a. u pravome smislu. Da je sretna tica labudica. Nar. pjes. petr. 3, 31. Labudice, pak i golubice. 3, 814.

b. u prenesenome smislu, ime domaćijem životinama.

a) ovci. Bruvno, Orahovac, Bosna. D. Hirc.

b) kosi. Bosna. D. Hirc.

c) kokoši. Bastaj, Daruvar. D. Hirc.

LĀBŪDIĆ, m. dem. labud. — Od xviii vijeka, a između rječnika u *Bjelostjencevu* (labudić, labutić, kuftić, pullus olorinus') gdje se naj prije

nahodi, u *Stuličevu* (v. labutić), u *Vukovu* (junger schwan, 'pullus olorinus').

a. u pravome smislu, mladi labud. Padaju mrtvi tiči labudići. Hrv. nar. pjes. 4, 184.

b. u prenesenome smislu, ime prascu. F. Kurelac, dom. živ. 41.

LĀBŪDINA, f. komušina, oľvina. — isporodi 2. labudan. — U *Vukovu rječniku*: (u *Bjelopavličima*) vide komušina.

LĀBŪDOV, adj. koji pripada labudu ili labudovima. — Između rječnika u *Bjelostjencevu* (lahudov, labutov, 'cygneus'), u *Jambrešičevu* (olorinus, cygneus'), u *Stuličevu* (cygneus'), u *Vukovu* (des schwans, 'cygni').

a. uopće. Da joj Bog da oči sokolove i bijela krila labudova. Nar. pjes. vuk. 2, 804. Ruke su joj krila labudova. 3, 548.

b. kod imena u bilke. Labudova trava, češ. labut' (Clematis) (Sablar). B. Šulek, im. 188.

c. Labudovo Okno, ime bari u Srbiji u okrugu vaľerskome. M. Đ. Miličević, srb. 363.

LĀBŪDSKI, adj. koji pripada labudovima. — U jednoga pisca xviii vijeka. Ona mora biti roda labudskoga. D. Obradović, basne. 280.

LĀBUDŪ, adj. vidi labudski. — U *Jambrešičevu rječniku* (u latinskome dijelu) kod cygneus.

LĀBUKOVAČKI, adj. koji pripada Labukovu.

a. vidi Labukovo, a. Labukovačka (opština). K. Jovanović 93. — Labukovačka Rijeka, voda, vidi: Devica ili Golema Reka koja izvire u planini Devici, prima Labukovačku, Pirkovačku i Popličku Reku ... M. Đ. Miličević, srb. 828.

b. vidi Labukovo, b. Labukovačko ždrijelo, ime ždrijelu u okrugu niškome. Ova reka (Bela Reka) teče kroz Labukovačko ždrelo, udara na selo Labukovo ... M. Đ. Miličević, kraj. srb. 7.

LĀBUKOVO, n. mjesno ime u Srbiji.

a. selo u okrugu aleksinačkome. K. Jovanović 93.

b. selo u okrugu niškome. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 7.

LĀBUNIŠTA, n. p. mjesno ime. — Prije našega vremena. Spom. stoj. 185.

LĀBURA, f. nekakva stupica sa hvataše ptica. — isporodi 1. labor i 1. labora. — Nepoznata postaja; moglo bi biti u svesi s mađ. lāb, noga. — U jednoga pisca čakavca xviii vijeka. Daun Finka s jatom pod laburu spravi. M. Kuhačević 157. Labura, sklopica, kloňa (vogelfalle'). 172.

LĀBUSOVO POĽE, n. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 83.

LĀBŪT, m. vidi labud. — Između rječnika u *Mikašinu* (labut, ptica, 'cygnus, cygnus, olor'), u *Belinu* ('cigno, uccello acquatico noto', 'cygnus' 193b), u *Bjelostjencevu* (kod labud), u *Voltiģijinu* (kod labud). Bijeli labuti. M. Vetranić 1, 44. I za toj on (Jove) zlatim dažjem so i volom satvori rogatim, labutom i orlom. H. Lucić 195. Ki (govor knige tvoje) zvoni tanko i besidi visoko do zvizda, jak labut prid smrti. 283. Neg labut ke (pjesni) poje u blatu pribili. N. Najlašćković 2, 5. Vran izleže lijepoga labuta. D. Zlatarić 40b. Kako labut bili. Đ. Baraković, vil. 73. Zabrani žudjelom blagovati labuta. M. Radnić 265^a. Plače labut svoje usmrtje. I. Đorđić, pjesn. 184. Zabrani obranom puku svomu jisti i na posvetilište prikazivati labuta pticu, zašto bo je labut prilika od licumirca. F. Lastrić, ned. 801. Labut tica bijela. Nar. pjes. bog. 817.

LĀBŪTAC, labūca, m. dem. labut. — U *Stuličevu rječniku* us labutić.

LABUȚIĆ, *m. dem.* labut. — *vidi* labudić. — *U Belinu rječniku*: 'cignotto', 'pullus olorinus' 198b; u *Bjelostjencevu*: kod labudić; u *Stulićevu*: 'pullus olorinus'.

LĀBŪTOV, *adj. koji pripada labutu, labutima*. — *U Belinu rječniku*: 'di cigno', 'cygneus' 198b; i u *Bjelostjencevu* kod labudov.

LACEDEMONEZ, *m. Lačedemonac*. — *Tal.* Lacedemonese. — *U jednoga pisca čakavca xv vijeka*. Spartani ali Lacedemonezi. M. Marulić 72.

1. **LACIĆ**, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj*. Razdijel. 134.

2. **LACIĆ**, *m. prezime*. — *U naše vrijeme*. Schem. bosn. 1864. II. VIII. XXVII.

LĀCKĀNE, *n. djelo kojim se lacka*. — *Između rječnika u Vukovu*. Da bi ne pogubili lackašem decu. J. Rajić, pouč. 3, 53.

LĀCKATI, *lăckâm, impf. vidi laskati*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*. Mi ovde Turke lackamo i sa nama kavege zametnuti nećemo. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 31.

LĀCKO, *m. hyp.* Vladislav. — *Od xvi vijeka (ali vidi i Lacković, a između rječnika u Voltigijinu (Ladislav, Ladislaus))*. Pridoh v hižu Lacka Kročiča. Mon. croat. 200. (1512). Stipe i Lacko. 236. (1534). Lacko. S. Novaković, pom. 78.

LĀCKOVIĆ, *m. prezime po ocu Lacku*. — *Od xv vijeka*. Ivan Lacković. Mon. croat. 187. (1489). Mikula Lacković ban slovinski i hrvatski. P. Vitezović, kron. 100. Lacković, prezime. u Srijemu. V. Arsenijević.

LĀCLAV, *m. vidi Vladislav*. — *xv vijeka*. Veliki Laclav. Mon. croat. 58. (1493). Knez Laclav Veliki. 59. (1496). V vrime kraja Laclava češkoga. 154. (1498).

LĀCLAVLJĀ, *adj. koji pripada Laclavu*. — *Na jednomo mjestu xv vijeka gdje ima prosti oblik Laclava*. Kelemin Laclava sin. Mon. croat. 59. (1496).

LĀCLAVLIĆ, *m. prezime po ocu Laclavu*. — *xv vijeka*. Kelemin Lacla(v)ić. Mon. croat. 86. (1459).

LĀCMAN, *vidi lacmanin*.

LĀCMANČAD, *f. coll.* lacmanče. — *Između rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme*: Desetero crno lacmančadi. Voda mu se puta kraj šatora... četvero ga voda lacmančadi. Hrv. nar. pjes. 4, 258.

LĀCMANČE, *lăcmânčeta, n. dem.* lacmanin; *mladi lacmanin*. — *Mj. množine ima coll.* lacmančad (*vidi*). — *U Vukovu rječniku*: 'ein junger lacman' juvenis lacman'.

LACMANIJA, *f. coll.* od lacmanin. — *U dva primjera iz narodnih pjesama xviii vijeka: u prvome može značiti Nijemce, u drugome se ističe kao drugo nešto prema Nemađiji (vađa da su Talijanci)*. Knihu piše care Sulejmane, ter je šale doli u Krajinu, na ime generalu Bergentiniću: 'Ti sakupi djecu Lacmaniju, ja ću skupit djecu Herceliju; dovedi ih na Sitnicu vodu, da se ond i sabjoun ogledamo, da vidimo ko je boji junak'. Kad genero knigu prolegajo, ontas caru drugu otpiše: 'Vjera moja, care Sulejmane! neću kupit djecu Lacmaniju, neg' ću kupit djecu Hrvacane...' Nar. pjes. bog. 282. Kad to čuo Petre od Moskova, on mi lijepo vojsku razrediva: Polake je prema janičarim, a katane prema Saraklijam, Lacmaniju prema Segmenima, Nemađiju prema neferima. 824.

LĀCMANIN, *m. u Crnoj Gori i u Boci kotorskoj ovako se zove s nekim preziračem čovjek iz zapadne Evrope (n. p. Nijemac a naj češće Talijanac) pa i uopće čovjek koji ne nosi narodno nego evropsko odijelo*. — *Množina*: lacmani. — *Po tome se kaže i u jedini lacman*. — *Po svoj prilici postaje od nem. landsmann, ali vađa da se u onim krajevima misli da je u svezi s latinin (vidi)*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu*: (u Crnoj Gori) 'etwas verächtliche benennung eines Deutschen und Italieners (von landsmann?)', quasi contemptum nomen Germani et Itali'.

a. o *Nijemcu*. Kad pripravi ženerao postupit Novoga grada, sakupio bijaše Lacmane i Italijane, i bješe sakupio Hrvate do Zadra grada. Nar. pjes. bog. 169.

b. o *Talijancu*. Dogovore se da pamet kupuju u Mletkama, i da knez i pop dođu, da ih lacmani (U ove krajeve narod naš prosti zove ovako svakojega onoga ko talijanske aline nosi ili, što oni kažu, vilaste gaće. osobito u Crnoj Gori. V. Vrčević) ne bi prevarili. Nar. prip. vrč. 148. Ja sam se zaludu borio, da se prodemo tih lacmana (Mlečića). S. Lubiša, prip. 15. Lacmanin. Obično se i u Boci i u Crnoj Gori upotrebljuje to ime kao poruga Italijancu i uopće inostrancu, a i svakome koji se odijeva po evropski. cf. landsmann, Latinus. u Nar. pjes. bog. 371. Talijanca lacmaninom zovu. V. Bogišić, zborn. 648.

c. u *širem smislu, o čovjeku iz zapadne Evrope*. To ti se zna kao lacmanu božić. (Vađa da što se misli da on ne posti, pa i ne zna kad mu je božić). Nar. posl. vuk. 819. Đavo i lacman (ovako zovu ovamo, a osobito u Crnoj Gori svakojega onoga te nosi uske — talijanske — gaće i druge svjecke hačine). u Nar. prip. vrč. 139.

d. o *Bokežu (govore Crnogorci)*. Da se rugaju Crnogorci: 'A čudno li su lacmani (Bokeži) strugali, a niko ih nije gonio!' S. Lubiša, prip. 196. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer*: Prevario me lacman (varoški dućangija) i lacmanski sin, te mi prodao nekakve kave koja ne puštava crnilo. Nar. prip. vuk. 292.

e. u *Dubrovniku se reče ne kao prava psotka nego od šale kome (osobito djetetu) što je lukav, bez obsira na predšnja značenja*. 'Lacmanine jedan!', 'Koji si ti lacmanin!' P. Budmani.

LĀCMĀNKA, *f. žensko čelade kao lacmanin*. — *U Vukovu rječniku*: (u Crnoj Gori) 'etwas verächtliche benennung einer Deutschen und Italienerin', quasi contemptum nomen Germanae et Italae'.

LĀCMANSKI, *adj. koji pripada lacmanima*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('einem lacman gehörig'). Iz Primorja lacmanske krajine. Pjev. crn. 259a. Lacman i lacmanski sin. Nar. prip. vuk. 292.

LĀCMANSTVO, *n. osobina onoga koji je lacmanin; tuđinstvo (s preziračem)*. Hej lacmanstvo, daleko ti kuća! Pjev. crn. 21a. Ogled. sr. 51.

LĀCNUTI, *lăcnēm, pf. dem.* lasnuti. — *U naše vrijeme*. Kacni mi jedan put da lacnem dvaput. S. Novaković.

LAČ, *m. glad*. — *vidi kod lačan*. — *Prema stslav. alčb.* — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'fames, esuries, esuritio' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

LĀČAHAN, *lăčahna, adj. dem.* lačan. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Stulićevu (v. lačahan)*. Lačahna vuka s kozliči miriti. M. Ve-

tranić 1, 382. Kakov je pas, i koje je čudi? — Lačahan skakće vas. P. Hektorović 81. Da sinku lačahnu prikloni sisicu. M. Držić 421.

LAČAN, lačna, adj. esuriens, jounus, kojega jednom muči glad jer davno nije šo (raslikuje se od drugoga snačena kod gladan 'famelicus' koji često ili obično nema dosta hrane; Vuk biježi da se naj više kaže psetetu, ali, kako se vidi po primjerima, naj češće se kaže čefadetu, i blaža je riječ nego gladan, jer gladan može biti i uvreda, a lačan nije nigda). — Naj stariji je praslavenski korijen alk (ili olk? vidi 1 pod e, a ovdje daje litavski oblik), ali je još u praslavensko doba (dajbudi djelomice) od al (ili ol?) postalo la. od toga korijena postaje nastavkom ѧ. isporodi stislov. алчѡнъ, lačъnъ, rus. алчный. češ. lačný, pol. lacny, pa i lit. alkanas, stirus. alkins. — Ismeđu rječnika u Vrančičevu (lačnu biti 'esuriens'), u Mikašinu (lačan, gladan, 'esuriens, famelicus'), u Belinu ('affamato', 'famelicus' 40a; 'famelicus, affamato', 'famelicus' 801b), u Bjelestjencevu (kajkavski lačen, 'famelicus, esuriens'), u Jambrešićevu (lačan, 'famelicus'; lačen sem 'esurio, fameo'), u Stuličevu ('famelicus, exuriens'), u Voltigijinu ('famelicus, affamato', 'hungrig, begierig'), u Vukovu: vide gladan naj više se kaže psetetu).

1. adj. — Komp. lačniji; naj stariji je primjer. Đ. Baraković, vil. 279b; ima i u Belinu rječniku: lačniji, più affamato, 'magis famelicus' 40a, i u Stuličevu. — Ako se isriče hrana ili metaforički drugo što želi onaj koji je lačan, stoji u genetivu, vidi u primjerima.

a. o čefadetu. Ja dovoje krat lačan bēh. Mon. croat. 93. (1463). Da ako bude lačan tvoj neprijatelj, napitaj nega. Bernardin 17. paul. rom. 12, 20. Ne zabijaj pečalnih utješiti, nagih odeti, lačnih napitati. Pril. jag. ark. 9, 140. (1468). Lačnoga ne napital. Naručn. 88b. Lačan bih i ne napitaste me. Korizm. 8b. Niki stoje nagi, žajni i lačni. 89b. Sirote lačne usdišu. M. Vetranić 1, 221. Razlomi lačnomu kruh tvoj. N. Rašina 89b. isa. 53, 7. Lačnoga napitahu. Zborn. 8a. I nasitiš lačna i žadna napojiš. H. Lucić 204. Pitajuć lačnoga, sužne odkupujuć, pojeći žednoga. P. Hektorović 46. Vašijeh dika ke su lačne napitale i studenijeh ogrijaše. N. Najlašćević 1, 165. I kad bi postil... i potom toga lačan bi. Postila. 13a. Kako je čovik lačan, tako je slab. M. Divković, bes. 608a. Lačan i gladan pojde u Betaniju. B. Kašić, is. 41. Napitati lačnoga. M. Alberti xlv. Daje piću lačnim. 252. Poklije ja bjeh lačan i vi me napitaste. M. Orbin 251. Ka ti će hvala bit, jednoga divjačna satira pogubit i žedna i lačna? I. Gundulić 151. Lačnih napicuje, žejnih napaja. F. Glavinčić, cvit. 8a. I lačni i žedni, trudni i mokri budući. 207a. Lačan i žedan. A. Georgiceo, nasl. 290. Pohoditi nemoćnoga, nahraniti lačnoga. S. Matijević 92. Blagujući ostali, ti sam ostaješ lačan. M. Radnić 470a. Isukrsta lačna i naga nasitiću i pokriću. P. Kanavelić, iv. 429. Napitati jedna lačna. P. Posilović, nasl. 208b. Lačan človik nī za šalu. P. Vitezović, cvit. 85. Boje situ kopat negli lačnu plakat. (D). Lačan za gospodstvo ne mari, a sit o drugom ne radi. (D). U kući gdi se sved jedu golubići, lačni ostaju djetiti. (D). Poslov. danić. Učar gostbe... danas lačan. A. Vitaljić, ist. 548a. I glad lačnoga i bol bolna ojde. ostan. 426. Lačan i go lačne ulasi. J. Kavašin 867b. Goli, bos, lačni, blidi. A. d. Bella, razgov. 82. Vrativši se jedan dan iz poja lačan i umoran. 147. Lačnijeh svakijom dobrom Bog nasiti. I.

Dordić, salt. 370. Moj Isukrst mnokrat lačan, a ja gojen do raspuštenja. B. Zuseri 33. Lačan i umoran. J. Banovac, prisp. obit. 84. Lačan sam bio i dali ste mi blagovat. J. Filipović 1, 158a. Ako si ti sin Božji, čini da ovo kamenje bude kruh, da lačan moreš blagovati. F. Lastrić, od' 193. Koliko je lačniji gospodar, toliko je izvrsniji kuhač. (Z). Lačnu sladak je i paljvac. (Z). Poslov. danić. Nega lačna napitali su. S. Rosa 189b. Erbo oko ne (smokve) bješe (Jesus) lačan zaludu hodio, nu prokle. 182a. Da ga napita lačna a žedna napoji. Đ. Bašić 202. Da ih pokrije ako može golijeh i napita lačnijeh. 802. Gledaj ga, gdje se nahodi mledan, lačan, ubog... Misli. 60. Nit' sam lačan nit' sam žedan. Jačko. 6. Da bi se lačan nasitil. Nar. pjes. istr. 6, 12. — Ali stojiš zlovoljno, er si lačan bjela ljeba? Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 41. Da bi mi dragoga vode napojila, lačna nasitila. Nar. pjes. istr. 2, 69. Tu se lačan nahrani i žejan se napoji. Nar. pjes. mikul. 141. Jedan put se još bar najji, da lačan ne umreš. Nar. prip. mikul. 53. Sit lačnu ne vjeruje. Nar. posl. u Bosni. V. Arsenijević. — Metaforički, u duševnome smislu. Ako je lačan i gladan, nače u nemu kruh živi. A. Gučetić, ros. jez. 11. Križ (veti) jest likarija betežnih, kruh lačnih. F. Glavinčić, cvit. 125b. — Blaženi koji su lačni i žedni pravde. N. Rašina 229a. matth. 5, 6.

b. o živinčetu. Tad lačan korito prasac ostavljaše. M. Marulić 15. Među psi lačnimi. Transit. 228. Pride vuok lačan. M. Vetranić 2, 119. Budi da ovčice lačne pasti željahu. P. Zoranić 48a. Čista napa, lačna mačka. (D). Lačan pas lajat ne može. (D). Mačka sita lovi a lačna krađe. (D). Poslov. danić. Da ga koji lačan lav razdrpi. A. d. Bella, razgov. 130. Lačni psi. I. Dordić, salt. 192. — Vuk ždrivi sved zavijeva, tuđa imanja vazda lačan. I. Gundulić 554.

c. o tijelu (ljudskome ili živinskome) i o dijelu tijela. La ti 'e tijelo lačno i nago. J. Kavašin 1b. Ka tuga gorčija, ka žalost, ka pečal, ka usta lačnija... strašnija more bit nego je morskai val, pogube nigdar sit? Đ. Baraković, vil. 279b. Lačan trbuh neće rijeći. (Z). Poslov. danić. — Metaforički, o čefadi u duševnome smislu. I tako nećeš nigda pustiti stada lačna brez paše duhovne. F. Lastrić, od' 17.

d. u prenesenome smislu.

a) koji želi što kao lačan hranu, ili koji se ne može nasititi (u ognju). Nek dogrusti ognjem lačnim. I. Zanotti, on. 43.

b) s genetivom, kao lišen, ali se ni po što ne ističe žef. Lica bo ne imiše (voda), čistoće sve lačna, zasve pri jer biše bistra i prozračna. P. Hektorović 70. Dušu praznu od grijeha i lačnu taština i svjetovnijeh dobara. V. Andrijašević, put. 237.

2. adv. lačno. — Komp.: lačniji, vidi u primjeru. — Ismeđu rječnika u Stuličevu ('cum fame') i u Voltigijinu ('affamamento', 'hungrig'). Do malo će srditi je, lačnije nasrnuti za nu razdrpiti. A. d. Bella, razgov. 18.

1. LAČAŃE, n. djelo kajjem se lača. — U Stuličevu rječniku: v. lač. — nepouzdano.

2. LAČAŃE (?), n. mjesno ime. — xvi vijeka. Mikula z Lačana (z lachyanya). Mon. croat. 388. (1585).

LĀČAŠAN, lāčašna, adj. vidi lačahan. — U Stuličevu rječniku: 'esuriens, nonnihil famelicus'.

LAČATI, lačam, impf. vidi lakati. — U Stuličevu rječniku: 'esuriere, fame laborare', i u Vol-

tigijinu: 'fameggiare, aver fame', 'hungern'. — *nepouzdan*.

LAČEDEMONE, *m. vidi* Lačedemonianin. — *Od tal.* Lacedemone. — *U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. Lačedemoni (*ne* Lacedemoni, *kako je u akademjskome izdanju*) ... poslaše protivu Atenijezom Tirtea pjesnika. D. Rašina 111^a.

LAČEN, *adj.* visok, tanak čovjek. u Lici. D. Trsteňak.

LAČILE, *f. pl. (?) ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome*. Niva u mestu zovomu Lačile. Sr. nov. 1878. 299.

LAČKO, *m. ime muško*. — *Može se isporučiti s Lacko*. — *xiv vijeka*. Dēdъ imъ Lačъko. Deč. hris. 48. 100.

LAČNI, Lačana (?), *m. pl. ime selu u Srbiji u Braničevu*. — *U spomeniku xiv vijeka*. U Braničevu ... solo Lačni. Glasnik. 24, 264—265. (1982).

LAČNIK, *m. lačan čovjek*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'famelico', 'esurio'.

LAČNIVATI, lačnujem, *impf.* gladovati, *vidi* lakati. — *Samo na jednome mjestu xvii vijeka*. Blazeni ki lačnuju i žajaju prnve. M. Alberti xlv.

LAČNOST, lačnosti, *f. stane onoga što je lačan, vidi* 1. glad, *a*. — *U Belinu rječniku*: 'fame, appetito di mangiare', 'fames' 901^a; *u Stuličevu*: 'fames'; *u Voltigijinu*: 'fame', 'hunger'.

LAČ, *m. mjesno ime*. — *U naše vrijeme*. A kad dođe k Laču malenom. Osvetn. 5, 101.

LAČANE, *n. djelo kojijem ko laća ili se laća*. — *U Vukovu rječniku (samo za prvo značenje)*: 'das ergreifen', 'arreptio'.

LAČARAK, Lačarka, *m. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj*. Razdijel. 144.

LAČATI, lačam, *impf.* latiti. — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 8 sing. lačā)*.

a. aktivno. — *U Vukovu rječniku*: 'ergreifen', 'arripio'.

b. sa se, refleksivno. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (übernehmen, ergreifen', 'aggređior')*. I onda se za ne meso laćaj. J. S. Rejković 68. Neg tko tuđi da se za neg laća. 498. A za svoje što tko ima blago, nek za grožđe laća se smiono. Osvetn. 2, 69.

1. **LAČE**, *adv.* uzalud. — *ispoređi* laći. — *U jednoga pisca našega vremena iz Buđve*. Otvarali joj laće knige, svetili masla, sve činili ko što reče, a bolje daće Bog. S. Lubiša, prip. 91.

2. **LAČE**, *n. ime selu u Bjelopavličima*. Glasnik. 40, 20.

LAČEDEMONE, *m. Λακεδαίμων*, Lacedaemon, *negdašnja Spartanska država*. — *U Šulekovu rječniku (Lacedaemonien)*.

LAČEDEMONAČ, Lačedemonca, *m. Λακεδαίμωνιος*, Lacedaemonius, *čovjek iz Lačedemona*. — *U pisca našega vremena*. Likurg među Lačedemoncima. Vuk, dan. 5, 85. i *u Šulekovu rječniku (Lacedaemonier)*.

LAČEDEMŌNKA, *f. žensko čefade iz Lačedemona*. — *U Šulekovu rječniku (Lacedaemonierin)*.

LAČEDEMŌNSKĀ, *adj. koji pripada Lačedemonu*. — *U Šulekovu rječniku (lacedaemonisch)*, *u kojemu ima i adverb: lačedemonski, na lačedemonsku*.

LAČEDEMŌNANIN, *m. vidi* Lačedemonac. —

Množina: Lačedemŏnani. — *U Šulekovu rječniku (Lacedaemonier)*.

LĂČĖNE, *n. djelo kojijem ko lati (zgrabi, ugrabi)*. — *Na jednome mjestu xvi vijeka u pisca čakavca*. Ki ujimanja, laćenja ili rubljenja, koja se zovu represalie, dopuščaju ... Š. Budinić, ispr. 187.

LĂČEVATI, lačujem, *impf.* latiti (*znači: hvatati, loviti*). — *U naše vrijeme*. Ka (*kukućaca*) pomore lačevat ftice i ftičine. Naša sloga. god. 18, br. 47.

LĂČI, *adv.* *vidi* 1. laće. — *Samo u Vukovu rječniku: laći, vide uzalud s dodatkom da se govori u Paštrovićima*.

LĂČISLED, *m. ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome*. K. Jovanović 128.

LĂČMAN, *m. vidi* poručik i lajtman (od čega je postalo 'lačman' premjestivši se glasovi j t', i slivši se u ,č'. F. Iveković). — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (der lieutenant', 'subcenturio')*. Ľudi (*ga*) zvali lačman Aleksa. P. M. Nenadović, mem. 273. Dođe u Lici u selu Smiljanu lačmanu Nikoli Borojeviću jedan starac. Vuk, rječn. kod uprdjeti.

LĂČMANOV, *adj. koji pripada lačmanu*. — *U Vukovu rječniku: 'lieutenants', 'subcenturionis'*.

LĂČMANOVICA, *f. lačmanova žena*. — *U Vukovu rječniku: 'die lieutenantsfrau', 'uxor subcenturionis'*.

LĂČMANSKĀ, *adj. koji pripada lačmanima*. — *U Vukovu rječniku: 'lieutenants', 'subcenturionis'*.

LĂČŪH, lačūha, *m. u Vukovu rječniku: odsječena loza sa nekoliko grozda na noj, 'ein weinreis mit trauben', 'sarmentum cum uvis' s dodatkom da se govori u Risnu*.

LĂČUNI, *m. pl. Cyclamen europaeum L. (Vrbnik)*. B. Šulek, im. 188.

LAD, *m. kovčeg, nem. lade*. — *ispoređi* ladica. — *Na jednome mjestu xvii vijeka*. U domu cehovnom sanduk ili lad cehovni obdržavati će se. Glasnik. 11, 8, 24. (1895).

LAD-, *vidi* hlad- i vlad-.

1. **LĂDA**, *f. žena (svoje mužu)*. — *Akc. je zabilježen po Stuličevu rječniku (ladā)*. — *ispoređi rus. ладо, лада, муш.* — *Nejasna postaja, može biti riječ iz slavenske mitologije, ispoređi* 2. Lada, 1. i 2. lado, ladati (*češ.* Lada, bohyně pohanských Slovanů, tolik co Venuše Latinikū 'Venus' iz Mater verborum. Jungmann, *ne znam, jeli dosta pouzdano, ali ima još i češ. lada, lijepa djevojka, a slovački lada, bestidna djevojka, djevojcura*). — *U našem se jeziku javlja od xvi vijeka samo u poeziji, a između rječnika u Stuličevu (uxor)*. Koja bi nerada Derencinu biti ljubovca i lada. H. Lucić 248. Komu obačala ti se si bit lada. 252. Sricu mnogu koju veomi veće žudiš nego da si caru lada. A. Čubranović 148. Imaš vojna ... vuhovite ima oči, i prihvaća tuđe lade. 145. Rec' ovako, komu s' rada biti ljub i lada. 150. Zamani je tim bit mlada, dobra, mudra i gisdava, i u svakom činu prava, a takomu vojnu lada. S. Bobačević 206. O Dubravko, ... ja tvoj slidim ukras mnogi, sasve u gorah da imam ladu. I. Gundulić 136. Ah da kako satirica, ma sumđiva divja lada, može nazret moja lica u prilici ovoj sada! 157. Istočnom si caru lada, o djevojko plemenita! 896. Sad prihvaća tuđe lade, sad božice višnje tjera, za vi-

lami sad se krado. Ć. Palmotić 2, 81. Peñe mu gaće stara lada. (Z). Poslov. danić.

2. LADA, *f. žensko ime*. — *isporedi* 1. lada. — *U tri primjera: prvi je xv vijeka i u Ćemu kao da nema osobitoga značenja: Za tim dojde treća, Lada, blida suha kako klada. M. Marulić 261. u drugome primjeru iz našega vremena kao da je ostatak mitološke tradicije: Tako mi Lade i Vlade i devet sjemena! Vuk, rječn. kod Vlada gdje još ima: cf. Lada, ali je Vuk zaboravio napisati tu riječ napose; u trećemu izdanu ima: [Lada, f. nom. propr. cf. Vlada 2], a na str. xxiii zabijehili su izdavaoci akc. Lada što se slaže s Vlada. — u trećemu je primjeru mitološko ime (vidi kod 1. lada). Uz njih vile kolo zaigrale, Ladu, Loju na uroke zvale. Osvetn. 4, 30.*

1. LADAN, *m. hladan vjetar*. — *Uprav glasi hlādan, ali nijesam mogao zabijehiti ovu riječ na nezinu mjestu, jer nijesam imao primjera nego sam ga sad istom našao u Ivekovićevu rječniku. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Pu(h)ni mi, pu(h)ni, (h)ladane! dođi mi, dođi, dragane, u moju bašču zelenu. Nar. pjes. herc. vuk. 236.*

2. LADAN, *m. prezime*. — *U naše vrijeme. Schem. bosn. 1864. xi. xxviii.*

1. LADANE, *n. djelo kojijem se lada*. — *U Vukovu rječniku.*

2. LADANE, *n. ime dvjema selima u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Ladañe doñu i gornje. Razdijel. 92. 103. — Jamačno je kajkavski oblik mj. Vladañe.*

LADATI, lādām, *impf. vidi u Vukovu rječniku: (u Hrvatskoj oko Karlovca) djevojke kršćanske nakićene vijencima idu po selima uoči Đurđeva dne, a u varoši na Đurđev dan u jutru od kuće do kuće i pjevaju, i to se zove ladati. — Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. lādajū, u aor. lādah, u ger. praes. lādajūti, u ger. praet. lādāvši; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing. — Može biti da postaje od 1. lado.*

LĀDE, *f. ime žensko (uprav je ipokoristik)*. — *isporedi* 2. Lada (ali može postati od Vladislava ili od drugoga takovoga imena). — *U naše vrijeme u Istri. Pisala mi je list moja sestra Lade. Nar. pjes. istr. 2, 106.*

LADEŠIĆ-DRAGA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 73. — Na drugome je mjestu pisano Ladešići. Schem. zagr. 1875. 84.*

LADETIĆ, *m. prezime*. — *xvi vijeka. Paval Ladetić. Mon. croat. 233. (1527). Iminje od Ladetića. 396. (1585).*

1. LADICA, *f. dem. lađa (uprav dem. ladja ili ladija; u prvome bi slučaju trebalo pisati ladjica, u drugome ladijica, ali se nalazi samo pisano ladića)*. — *Amo bez sumnje pripada ovaj primjer: Brodar ladicu tisnu na dvor. M. Divković, zlam. 70. — A mislim da pripadaju također i ovi primjeri iz xv vijeka, u kojima znači nekakav sud ili vrstu čaše, ali po svoj prilici nešto slično maloj lađi: Ladice tri: dvē velike a tretja mala, pozlačene, a jest u njih devetē litarē i četiri unče; ladice tri: jedna velika a dvē male bēle, jest u njih tri litre i dvē unče i dva akksada. Spom. sr. 2, 49. (1406). Dva na desete ladića bilijoh srbsrbiñjeh, potezaju trideseti i sedamē litara, 8 unača, 2 axaga. Mon. serb. 372. (1433). 6 ladića velehh. 394. (1438). — Po primjerima i u Daničičevu rječniku: ,vas quoddam'.*

2. LADICA, *f. kovečeg, kovečiči*. — *Od nem.*

lado s deminutivnijem nastavkom ica. — *U Mikajinu rječniku: ladića, skriñica, ,cassetta', ,scrinium'; u Bjelostjencevu: ladića, škriña, sanduk, kofan, skopnica, sranišće, arca, cista, scrinium, capsā'; u Jambrešičevu: ,cista, scrinium'; u Voltigijinu: ,canterano, tiratore, cassetto', ,kästchen'. — U naše vrijeme u Hrvatskoj znači što i škra-bija, fioka, čekmege. — U Jambrešičevu rječniku ima drugo osobito značenje: ladića na koj kožiš sedi ,capsus'.*

LADIČICA, *f. dem. ladića*. — *U Bjelostjencevu rječniku: ,arcula, cistula, scriniolum', i u Jambrešičevu: ,cistella'.*

LADIKA, *m. prezime*. — *U naše vrijeme. Schem. zagr. 1875. 228. — isporodi vladika.*

LADIMIRCI, Ladimiraca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu šabačkome. — vidi Vladimirci. — isporodi Ladimirovi. — U naše vrijeme. Zarija Filipović iz sela Kaone prejavio Gabrila Jovića iz Ladimiraca. Glasnik. ii, 1, 155. (1808).*

LADIMIREVCI, Ladimirevaca, *m. p. ime selu u Slavoniji u županiji virovičkoj. Razdijel. 137.*

LADIMIROVCI, Ladimirovaca, *m. pl. vidi Ladimirci i Vladimirci. — U naše vrijeme. Došao k sudu Avram Milosavljević iz Ladimirovaca. Glasnik. ii, 1, 151. (1808). Na prošeniye kmetova sela Ladimirovaca. 182.*

LADINA, *f. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 114. — Ne može biti isto mjesto (uprav Suprot Ladini) što se pominje u spomeniku xv vijeka. (Meda ide) putem na uvrata drage i tako rečenoga Suprot-Ladini u Kupu. Mon. croat. 170. (1498).*

LADINAC, Ladinca, *m. kajkavski Ladinec, ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 116. — Na drugome je mjestu pisano Ladinci, m. pl. Schem. zagr. 1875. 168.*

1. LADISLAV, *m. ime muško, vidi Vladislav. — Bez v- nalazi se od xi vijeka (u latinskom spomeniku). ,Regnante nobilissimo rege Ladislavo'. Doc. hist. rač. 158. (1093–1095). Ladislava sina ostavio. Š. Kožičić 55a. Rajski ures lica tvoga Ladislava prije slavnoga zaniye glasom neg' pogledom. I. Gundulić 375. Vrime Ladislava drugoga kralja vugrskoga. F. Glavinčić, cvit. 139b. Despot sina njegova Ladislava s velikimi darmi k Janku odpravi. P. Vitezović, kron. 122. Svetoga Stipana, Ladislava... M. A. Rejković, sabr. 31.*

2. LADISLAV, *m. mjesno ime. — isporodi* 1. Ladislav.

a. dva sela u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 109. 118.

b. naseobina u Slavoniji u županiji virovičkoj. 141.

LADISLAVAC, Ladislavca, *m. kajkavski Ladislavec, ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 105. — isporodi Ladislavci, 1. i 2. Ladislav.*

LADISLAVCI, Ladislavaca, *m. pl. ime pusti u Slavoniji u županiji srijemskoj. Razdijel. 146. — isporodi Ladislavac.*

LADIŠIĆ-SELO, *n. ime selu u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Schem. segn. 1871. 27.*

LADŃAN, *m. mjesno ime, vidi u Daničičevu rječniku: LadŃanan, selu je Vojincima išla među ,na obrhē LadŃana'. Sr(r). l(etop). 1847. 4, 52.*

1. LĀDO, *riječ bez smisla što se priprijeva u pjesmama. — Može biti da je ostatak slavenske mitologije, vidi* 1. lada i 2. Lada, *isporedi* 2.

Lado. — *Pjeva se ili lado lado uz svaki stih, ili se ismjenjuje na svakome drugome stihu lado le mile i oj lado oj.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (lado, samo se u pjesmama pripijeva, n. p. Gleda momu od malena, Lado! Lado! od malena do golema, Lado! Lado; lădo le, pripijeva se u pjesmama).* U kite me nabere, rite, lado, lado. Nar. pjes. petr. 1, 85. — Đurađ kosi po pobrdi, lado le mile!, koša peše po zalađu, oj lado, oj! Đurđu žetca dodijala, lado le mile!, Đurađ košu govorio, oj lado, oj! Nar. pjes. vuk. 1, 198. Sunce mi se krajem vije, lado le mile! to ne bilo jarko sunce, oj lado, oj! 1, 219.

2. LADO, m. u Jambrešićevu rječniku: 'Bachus'. — isporodi 1. lada i 2. Lada. — nije dosta pouzdano.

LADOJEVIĆ, m. pl. ime zaseocima u Srbiji. a) u okrugu čačanskome. K. Jovanović 178. — b) u okrugu užičkome. 158.

LADO LE, vidi 1. lado.

LADOM, vidi 1. lado. — *Ismjenjuje se u stihovima: tedenom i oj ladom.* — *U naše vrijeme.* Gradila, tedenom, bela vila, oj ladom; na tem gradu, tedenom, troja vrata, oj ladom. koja vrata? tedenom. u krv slatna, oj ladom. Vuk, živ. 13.

LADOMIR-GRADIĆ, m. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 92.

LADON, m. u Stulićevu rječniku: 'Mars'. — isporodi 2. Lado. — nepouzdano.

LADOŃA, f. nekakvo drvo. — *U naše vrijeme u Istri.* Mošćenice gradu, spred vama j' ladoŃa. Nar. pjes. istr. 2, 88. LadoŃa 'arbor quaedam'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifrtsg. 48.

LADRJA, f. atrium, ulaz (?) u kuću. — *Od tal. l'atrio.* — *U naše vrijeme u Istri.* Ladrja 'atrium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifortsg. 35.

LADRŪN, ladrŭna, m. neka bubica što živi na bresama. — *Zar od tal. ladrone, lupež?* — *U naše vrijeme u Istri.* Ladrŭn 'rhynchites betuleti'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

LADUĆ, m. mjesno ime. Ladući doh i gornji, dva sela u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 88.

LADUŠ, m. ime muško. — xiv vijeka. Bratu Laduš. Deč. hris. 88.

LADVA, f. vidi lađa. — *U Bjelostjencevu rječniku: kod ladja, i u Stulićevu: v. lađa iz Bjelostjenceva.*

LADVENAK, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 58.

LADVICA, f. ševa. — *Od romanske riječi što je postala od lat. alauda nastavkom ica (kao diminutiv).* — *U naše vrijeme u Istri.* Ladvica 'alauda'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifrtsg. 43.

LADVIČKO POŁE, n. mjesno ime u Srbiji u okrugu požarevačkome. Niva u Ladvičkom Poľu. Sr. nov. 1866. 155.

LADVIĆ, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 47.

LAĐA, f. drvena (u naše doba često gvozdена) zgrada kojom se putuje (vozi, jedri, plovi, vesla itd.) na moru i uopće na vodi. starije je i pravo značenje uopće svaka ovakova zgrada; ali u naše doba u svemu primorju (koliko znam) zove se ovako samo mala lađa s jednom katarkom ili bez katarke (vidi barka), a naj češće kad joj je dno plitko (za vožene na rijeci); kad je velika zove se brod (vidi brod, 2). — la- na početku postaje

od praslavenskoga ol- (vidi 1 pod e); ali u stoslavenskome ima i oblik aladja. u ajevernijem je jezicima od ol- postalo lo-, u južnijem la-. u našem je jeziku stariji oblik bio ladja, od čega je postalo ladja, pa lađa. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. aladja, ladja, ladij, rus. лодѣ, лодѣ, ладѣ, češ. lodí, lod', pol. łódzia, łódź; ima i lit. eldija. — Nalasi se u čakavaca i oblik ladva. — U gen. pl. Vuk piše lădî (vidi Vuk, rječn. 1818. x.; otkriv. 8, 9, 18, 17) koji se nalazi od xviii vijeka (Glasnik 11, 3, 105 god. 1708); ali često ima i pravilni oblik lădâ (A. Kanižlić, fran. 82; A. Tomiković, živ. 260) koji sam i ja svagda čuo. — Između rječnika u Vrančeviću (ladja 'navigium'), u Mikašinu (ladja, v. lađa; lada, plav, brod, navis, navigium'; lada, golica 'linter, ponto, ampractum'), u Belinu ('barca', 'navis' 129b; 'navigium', dim. di nave' 'navicula' 507b; 'schifo, battello', 'schapha' 653b), u Bjelostjencevu (ladja, ladva, plav, navis, navigium, alveus, ponto, cymba, hippago, corbita, lembus'), u Jambrešićevu (ladja 'navis'; ladja mala 'scapha'), u Stulićevu (ladja, v. lađa; lada 'cymba, lembus'), u Voltigijinu (ladja 'nave, bastimento', 'schiff'; lada, v. ladja), u Vukovu ('das schiff', 'navis').*

a. uopće (ne zna se, jeli svagda u prvome, širem smislu, o svakoj lađi, dakle i o maloj, ili o velikoj). ladja. Ima j svjetla sa ženom svojom, da srčanoga nej ne pravi, jere ti se je bolje voziti u utli lad(j)i u sudbi (! duboci) vodi negoli imati svjetla sa slom ženom. Pril. jag. ark. 9, 141. (1520). U lad(j)i se ne mogu sahraniti nego tonu. M. Divković, bes. 208a. Ladje krele sve jimihi. D. Baraković, vil. 344. Noe bil je u ladji. P. Vitezović, kron. 2. — lada. Mješte plavi i hrle lade. G. Palmotić 1, 153. A purgeri uzimlj svaki dobitak što bi padalo u varoš ot kola, ot lađi... Glasnik. 11, 3, 105. (1708). Kakono na moru lade i galije. S. Margitić, fala. 22. Dode u luku jedna brza lađa. B. Zuzeri 401. Druga pak likarija, ako se lada razbije, jest da se tko prifati za dasku. F. Lastrić, ned. 195. Kada se jedan prvi put u ladi počne voziti. svet. 44a. Treći dan stiže osam lađa. A. Kanižlić, fran. 82. S jednom ladom ja strahivo hranim tilo. V. Došen 57b. Da mu se bude lada razbila u moru. M. Dobretić 92. Da bude lada dana od razloga kakono jedna lađa od timuna. 205. Iskočio kako iz lađe. J. Rajić, pouč. 1, 24. U dvadeset lađa ('fregate'). A. Tomiković, živ. 260. Čija lađa morem ide. Nar. pjes. petr. 1, 187. Trećina lađi propade. Vuk, otkr. 8, 9. Svi gospodari od lađi... 18, 17. Nasaditi lađu 'scheitern', 'in arenam impingo navim'. Vuk, rječ. kod nasaditi. Nasukala se lađa, t. j. nasadila se, nasjela. kod nasukati se. Natisnuti lađu na vodu. kod natisnuti. Razbila se lađa. kod razbiti se. vidi i jedriti, plaviti se, voziti se, veslati.

b. u drugome smislu, mala lađa. Lade da hode od Dubice, Jesenovca i ostalih gradov. Starine. 11, 90. (oko 1651). Andrija ostavi oca, vlak i lađu. F. Lastrić, od' 120. Šad se nahodi Saverio na dva mjesta u isto doba, u drijevu, i u lađi. D. Bašić 282. Vozila se šajka lađa mala. And. Kačić, razg. 819b. Kušali su sa četrdeset plitkima ladama izvesti na adu jedan dobar broj granatira. A. Tomiković, živ. 149. Dodj, babo, i dovezi lađu. Nar. pjes. vuk. 1, 201. Ukraj Save, ukraj vode ladne, kud prolaze žitarice lađe. 1, 263. Vozar kaza orahovoj lađi, lađa kaza studenoj vodici. 1, 324. Tekla Sava ispod Biograda, izmetala lađu od mergana, i u lađi do tri adidara. 1, 328. Gledala sam šajku lađu i u šajci tri junaka.

1, 441. Dunavom plovi lađa lagana. 1, 476. Niko ne mož' da otisne lađe. 1, 557. Pak sadeja tanku šajku lađu, koju voze trideset vesala. 2, 688. Ustanuće more i jezera, potopiše lađe i galije. 8, 82. On otiše na dublinsku lađu. 8, 848. Ova dvojica prekriju Bojanu svojim lađama. S. Lubiša, prip. 56. — *U ovome je primjeru manje nego barka:* Ova velika ribarica lađa poteže za sobom malu plavčicu, koju jedino nazivlju 'lađa', jer druge plavi zovu talijanski 'barka'. L. Zore, rib. ark. 10, 828.

c. *metaforički.* Istina je da smo po s. krštenju svi unišili u lađu čitavu od neockvrnjenja i opravdanja. F. Lastrić, ned. 195.

d. *u prenesenome smislu, oruđe za slagara (kod štampanja).* Lađa je obično drvena daščica zarubljena drvenom letvicom, da se postavljen slog na nju ne sruši. B. Šulek, graf. umjet. 156.

e. *mjesno ime.*

a) *pusta u Slavoniji u županiji virovičkoj.* Razdijel. 135.

b) *u Srbiji. aa)* Stara Lađa, mjesto u okrugu aleksinačkome. Niva na Staroj Lađi. Sr. nov. 1869. 209. — *bb)* mjesto u okrugu crno-riječkom. Niva kod Lađe. 1872. 419.

LAĐAD, f. coll. *mnoštvo lađa.* — *U Stuličevu rječniku:* 'cymbarum copia'. — *nepouzdan.*

LAĐAN, lađna, adj. *koji je načinjen od lađa (n. p. most).* — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Lađne moste sve pokvari širom. Š. Stefanac 44.

LAĐANCA, f. *ime zaseoku u Hercegovini.* Statist. bosn. 118.

LAĐANI, adj. *kod mjesnoga imena xiv vijeka; pisano je* Ladijani, *ali valja da bi sad glasilo* Lađani. A ot Broda u Ladijani Dbl. Svetostef. hris. 8.

LAĐAR, lađara, m. *čovjek što upravlja lađom (vidi brodar, 2); ali može značiti svakoga čovjeka što radi kod vožnja lađe.* — *Akc. kako je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.:* lađaru (lađare), lađari. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (der schiffer 'nauta').* Od lađars nepoznan sidavši u korablu. A. Kanižlić, kam. 108. Kada opet žednim lađarom zapovidi da ga spuste u more. fran. 58. Tilo je lađa, a duša je lađar. utoč. 408. Piše od Argonavta iliti glasovitih onih lađara. 623. Bojati će se na isti način brodari, lađari i činitelji, koji se na moru promeću. E. Pavić, ogli. 687. Lađar neće tako lako Boga moliti, kada je nebo vedro. Đ. Rapić 195. Za lađare strašna mjesta. Vuk, dan. 2, 36. Ono drvo što u lađara stoji preko prsiju kad vuku lađu. rjeđn. kod jarmenica. Posla Hiram na tijem lađama sluge svoje, lađare vješte moru. Đ. Daničić, 1car. 9, 27. Bremeošama, riječnim lađarima. V. Bogišić, zakon. 210.

LAĐAREV, adj. *koji pripada lađaru.* — *U Vukovu rječniku:* 'des schiffers' 'nautae'.

LAĐARICA, f. *u narodnoj zagoneci našega vremena.* Lađarica lijeće kroz snažino cvijeće. *odgonetljaj:* čunak za tkañe. Nar. zag. novak. 240.

LAĐARIJA, *vidi lađarstvo.*

LAĐAROV, adj. *vidi lađarev.* — *U Vukovu rječniku uz lađarev.*

LAĐARSKĀ, adj. *koji pripada lađarima.* — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (schiffer- 'nautarum').* Debelo uže lađarsko. M. Radnić 85a. Na zbirci lađarskih riječi. Đ. Daničić. rad. 9, 196.

LAĐARSTVO, n. *lađarski posao i zanat.* — *U Jambrešićevu rječniku: (u latinskome dijelu) pod navicularia: lađarstvo, lađarija, broderska znanost i meštija.*

LAĐENĀ, adj. *koji pripada lađi ili lađama.* — *U Vukovu rječniku: n. p. trošak, jedek, 'zum schiffe gehörig', 'navalis'.* — *I kod mjesnoga imena: Lađena Mahala, u Bosni dio trgovišta Busovače u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 14.

LAĐENICA, f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskome.* Zemlja u Lađenici. Sr. nov. 1867. 809. — *Ima i Lađenice u mnošini što može biti isto mjesto.* Kukuruz u mestu Lađenicama. Sr. nov. 1875. 1064.

LAĐENICE, f. pl. *vidi Lađenica.*

LAĐENIK, m. *ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 16.

LAĐENĀK, lađeñaka, m. *lađni most.* — *Načineno u naše vrijeme.* — *U Šulekovu rječniku: 'schiffbrücke'.*

LÁĐEVAC, Láđevca, m. *mjesno ime.*

a. *Lađevac doñi i gornji, dva sela u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj.* Razdijel. 54.

b. *selo u Slavoniji u županiji požeškoj.* Razdijel. 125.

c. *ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu čačanskome.* Suvat Lađevac. Sr. nov. 1870. 890. — *b) u okrugu smederevskome.* Niva u Lađevcu. Sr. nov. (gdje?). — *c) u okrugu vajevskome.* Livada u Lađevcu. Sr. nov. 1878. 759.

1. LÁĐEVAČKĀ, adj. *koji pripada selu Lađevcu (vidi Lađevac, a).* V. Arsenijević.

2. LÁĐEVAČKI, adj. *koji pripada selu Lađevcima (vidi Lađevci, d).* Lađevačka (opština). K. Jovanović 148.

LÁĐEVCI, Láđevčaci, m. pl. *mjesno ime.*

a. *selo u Bosni u okrugu bañolučkom.* Statist. bosn. 37.

b. *selo u Dalmaciji u okrugu šibenskome.* Repert. dalm. 1872. 26.

c. *zaselak u Hercegovini.* Statist. bosn. 112.

d. *selo u Srbiji u okrugu rudničkome.* K. Jovanović 148.

LÁĐEVČANIN, m. *čovjek iz Láđevca (vidi Lađevac, a).* V. Arsenijević. — *Množina: Láđevčani.*

LÁĐEVČANKA, f. *žensko čelade iz Láđevca (vidi Lađevac, a).* V. Arsenijević.

LAĐEVIĆ, m. *presime.* — *U naše vrijeme.* Šem. prav. 1878. 59.

LAĐEVIĆI, m. pl. *ime selu u Bosni u okrugu travničkome.* Statist. bosn. 78.

LAĐEVINA, f. *ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome.* Statist. bosn. 21.

LÁĐĀ, adj. *vidi lađeni.* — *Samo u Jambrešićevu rječniku (kajkavski lađji) u latinskome dijelu kod navalis.*

LÁĐICA, f. dem. *lađa.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (lađjica 'cymba; linter') gdje se naj prije nahodi, u Mikajinu (lađica, mala lađa 'navicula, navigiolum'), u Belinu ('barca piccola, barchetta' 129b; 'navicella, dim. di nave', 'navicula' 507b), u Bjelostjenčevu (lađjica, mala lađa 'linter, cymba, scapha, celox, navicula, navigiolum'), u Jambrešićevu (lađjica 'cymba'), u Stuličevu ('linter, navicula, cymbula'), u Voltigijinu (lađjica 'navicella, vascellino', 'schifflein'), u Vukovu ('das schifflein', 'navicula').*

a. *u pravome smislu.* Kada se dvije lađice

susretu ... M. Radnić 338^b. Napuniše obidve ladice. P. Knežević, osin. 373. Bijahu u jednoj ladici. F. Lastrić, od' 127. Unido u jednu ladicu ribarsku. 240. Poče mornare zvati i zaklihati da ga k sebi primu u ladicu. And. Katić, razg. 27. Uputi se priko skadarskoga jezera u jednoj malanoj ladici. 34. Da se ladica pokrivaše s valovi. B. Leaković, gov. 39. Ladica s koje se riba hvata. Vuk, rječn. kod ribarica.

b. *metaforički*. Ladica apostolska može biti obrvana. M. Radnić 526^b. Kada valovi od griha na moru ovoga svita obastru ladicu duše naše. F. Lastrić, ned. 82.

c. u *prenesenome* smislu, nešto slično *pravoj* ladici.

a) *tkalački čunak*, *vidi* čunak, b). — U *Mikašinu rječniku*: ladica za provlačiti potku, čunak, radius, pavelium'.

b) *sud* (srebrni itd.) u kojemu se hrani tamjan u crkvama katoličkima. — U *Mikašinu rječniku*: ladica od tamjana, acerra turis'; u *Belinu*: ladica od tamjana, navicella d' incenso, acerra' 507^b; u *Stulićevu*: ladica od tamjana, thuris capsula (naviculae instar').

c) u *dubrovačkoj poslovi*ci xvii vijeka kao da znači *drveni sud u kome stoji razmučeno vapno za biješenje zidova*. Jednom ladicom dva mira obijelit. (D). Poslov. danić.

d) kao *male načvi izdubene od jednoga komada drveta*. — U *naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

LADIN, adj. koji pripada lađi. — Jedan put je upotrebio Daničić ovu riječ. Put lađin posred mora. Đ. Daničić, prič. 80, 19. — Ali ima i u *mjesnome imenu*: Lađina Bara u Srbiji u okrugu vaļevskome. Niva u Lađinoj Bari. Sr. nov. 1867. 101.

LADINA, f. augm. lađa. — Akc. se mijenja u gen. pl. lađina. — U *Stulićevu rječniku*: vilis cymba'. — U *množini* Lađine kao ime mjestu u Srbiji u okrugu šabačkome. (Zasavica) ima dva izvora, jedan iz potoka Batra, a drugi je na Lađinama spram sela Noćaja. M. Đ. Milićević, srb. 419.

LADUBINA, f. augm. lada. — U *Vukovu rječniku*.

1. LAF, m. *vidi* u *Vukovu rječniku*: vide razgovor s *primjerima* iz narodnijeh pjesama: Vino piše a laf provodiše. Da se malo lafa premetnemo. (Nar. pjes. vuk. 3, 238). — Od pers. laf, tur. laf, riječ, govor, razgovor, hvatanje, laganje. — Amo pripadaju i ovaki primjeri: Baciš joj se duhom i jabukom. ona mene sa pengera viče; Lafa mečeš, uzeti me ne ćeš'. (Laf metati' znači u Hercegovini podrugivati se). Nar. pjes. hero. vuk. 178. Crno mu je srce u matere, što ga nije lafu naučila, laf lafiti i ašikovati. Nar. bl. mehm. beg kap. 364.

2. LAF, m. *vidi* lav. — Po *izgovoru ruskome* (u nom. sing. лавъ). — U *Crnoj Gori*, ali ne znam jeli narodna riječ. Iz grmona velikoga lafu izač trudno nije. P. Petrović, gor. vijen. III. U boju su kako i lafovi. Nar. pjes. vuk. 5, 166. Š hime idu mnogi Crnogorci, sokolovi lafi odabrani. 5, 332.

Lafa, f. *vidi* ulafa, ulafica, ulefa. — *isporedi* i rus. лава, sreća, poj. lafa, plaća. — U *narodnoj pjesmi* iz *Boke kotorske* našega vremena. A silno im obećajmo mito od Moškova lafu i gospodstvo. Pjev. crn. 72^a.

LAFAR, lafra, m. u *Bjelostjenčevu rječniku* kod lafra.

LAFETA, f. nem. lafette, drvena i gvozdena sprava na kojoj je položen top. — U *pisacu našega vremena*. Odene (top) lafetama i svom drugom opremom. M. Đ. Milićević, pomenik. 5, 706.

1. LAFITI, m. pl. Λαπίθαι, Lapithae, *negda* narod grčki u Tesaliji. — U *jednoga pisca* xv vijeka. Centaure pogubi Peritov s Lafiti. M. Marulić 48.

2. LAFITI, lafim, impf. kao laf metati, *vidi* naj zadnji primjer kod 1. laf.

LAFOR, m. ime psu. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LAFRA, f. (vaļa da je) ptica koja druge vabi ili mami (kad se love ptice). — U *Bjelostjenčevu rječniku*: lafra ali lafar, avis allectrix'.

LAFSKI, adj. koji pripada lafu ili lafovima (*vidi* 2. laf). — U *pisca Crnogorca našega vremena*. Od viteštva odvignuta u nim lafska srca budi. P. Petrović, gor. vijen. IV.

1. LAG, m. mjesno ime. — U *jednoga pisca Dubročanina* xvii vijeka. Pak slijediše put naprijeda, i u Lag se (po prilici kakva varošica. S. Skurla) privražaju, kud Morava plaha ne da gasom priči drugom kraju. J. Palmotić 179.

2. LAG, m. *vidi* 1. jeka, c. — *Zabijeļio neki Dubrovčanin* xviii vijeka u *Novome Pasaru*. Lag, l'eco'. S. Budmani 417^a. — nije dosta pouzdano.

LAGA, f. *vidi* laža. — U *poslovi*ci našega vremena. Vaga laga, mjera vjera (kaže onaj koji ne vjeruje nepoznatu kantararu, nego sam mjeri štogod kupujući, i dobro pazi na vagu kad mu se štogod mjeri). Nar. posl. stoj. 94.

LAGAAN, *vidi* lagahan.

LAGAČAK, lagačka, adj. dem. lagak. — Ima samo adv. lagacko (lagahno) u *jednoga pisca našega vremena*. Nikola, lagacko, kao leptir, prikrade se. M. Đ. Milićević, zim. već. 92.

LAGAČAK, lagačka, adj. dem. lagak. — Od xvii vijeka, a između rječnika u *Vukovu* (dim. v. lagan). Vrića perušina jest lagačka. M. Radnić 209^b.

1. LAGAHAN, lagahna, adj. dem. lagak (*vidi* lak), ali se često ne pazi na *diminutivno* značenje nego *vrjedi* što i lak, od čega se može biti razlikuje što se češće upotrebljava sa *značenjem* levis nego sa *facilis*. — *isporedi* 2. lagahan. — Postaje od osnove lag nastavkom h-n. — Velika većina štokavaca ne izgovara u ovoj riječi h (*vidi* 1. h pod a), te glasi lāgaan, lāgana itd.; ali se naj češće govori i u nom. sing. m. lāgan prema ostalijem oblicima. — Treba dodati da je po *Belinu rječniku* drugo a dugo, te bi po *šemu* akcentat bio lagāhan, lagāhna. — Od xv vijeka (*vidi* 1, a, e) bb), a između rječnika u *Vrančićevu* (lagahan, levis; facilis'), u *Mikašinu* (lagahan, levis'; lagahan, brz, obrtan, agilis'), u *Belinu* (lagāhan, leggiere', levis' 432^a), u *Bjelostjenčevu* (lagahan, v. legehen; kajkavski legehen, levis'; legehen, obrten, agilis, expeditus'. v. legek), u *Stulićevu* (lagahan, levis, agilis, dexter etc.), u *Voltigijinu* (lagahan, leggiero, lieve', leicht'), u *Vukovu*: lagahan (cf. lagan), leicht', levis' s dodatkom da se govori u *Dubrovniku* i u *Bosni*: lāgaan, vide lagahan; lāgan, leicht', levis' [vide lagahan].

1. adj. — Komp.: lagāhniji (u *Belinu rječniku* 432^a i u *Stulićevu*).

a. levis.

a) uopće. Vjetar je po svojoj naravi la-

gahan. M. Divković, nauk. 128b. Lagahne kako vlas. Đ. Baraković, jar. 48. Kako da bi bili lagahna pera. P. Radovčić, ist. 161. Od ajera lagahoga. I. Ančić, ogl. 54. U lagahnijeh haljnicah. B. Zuzeri 282. Vitrovi nagli stvarma malim i laganim jesu prijatelji. F. Lastrić, test. 249b. Lagane slamčice k visini uzdigao. 250b. Kazaše svaka Aleksandru davši mu dragi kamen, koga metnuta na terezije nikakovu težinu pritegnuti ne mogadijaše: ništanemaše kada ga posuše prahom iliti lugom, toliko lagan osta, koliko ga jedna slamčica pritezaše. svet. 17b. Od lagane križ je slame. V. Došen 25a. Ko da leži na krilima lagahnijeh perušina. A. Kalić 480. Ta zubača što gvozdi je imade nek se, teške imenom poznade; druga koja sve drveno ima pod imenom 'lagane' se prima. J. S. Rejković 28. Jedne (*semje*) jesu odviše lagane. 26. Poluvlažne i na po lagane (*semje*). 264. Bijeli golubovi gdje na krilih k nebu dopriješe i lagahne duše u raj sniješe. Osvetn. 4, 47. Beo dim (*od vismuta*) za svašta što je ladno uvati se, i postane žutkast lagan prašak. Đ. Popović, poznav. robe. 154. — *S dativom*. Ako sam malen, premalen, mome sam kožu lagahan. Nar. pjes. vuk. 1, 391. — *Metaforički*. Jere jaram moj ugodan jest, a brime moje lagahno. Bernardin 172. matth. 11, 30. Bromešće je moje lagahno. M. Divković, nauk. 29. Brime njegovo jest lagahno. Ivan trog. 8b. Jaram je moj ugodan i brime moje lagano. S. Margitić, fala. 226. Jaram moj ugodan jest i brime moje lagano. L. Terzić 259. Jaram lagani Isusov. F. Lastrić, svet. 202b. Zar je ovo, mislite, lagano brime? B. Leaković, gov. 31. — Da te je on na terazija svoje pravice izmirio i da te je veoma lagana našao. E. Pavić, ogl. 407. Postavljen si na terezije i našao si se lagahan. And. Kačić, kor. 297. — *Ostaje pravo značenje, ali već prelazi na značenje kod b*. Bit će (*tijselo*) tako lagahno, da će moć naći se u jedan hip gdje hoće. Misli. 90. Kad se digne s niznoko na perute lagane (*ševa*). M. Katančić 74. Dunavom plovi lađa lagana. Nar. pjes. vuk. 1, 476. Kad dođoše na to more sihe i sedoše na lagane lađe. 1, 556. Vidile se lagane kočije. Nar. pjes. marjan. 55.

b) brz, hitar, okretan (vidi naj zadnje primjere kod a)).

aa) o čeladetu. Onda (*težak*) opet na noge ustane lagan, frižak, pak radići stane. M. A. Rejković, sat. 14a. — *U narodnijem se pjesmama kaže o hečimu (liječniku), vaša da je u smislu: obrtan, okretan*. Da tražimo lagahne ečime. Nar. pjes. vuk. 1, 285. Da ti tražim lagane hečime. 8, 226.

bb) o životinji (kožu). — *U jednome primjeru xviii vijeka u kojemu se govori uprav o jahačima, ali se misli i na koše*. Jezdit opet zapovijeda laganijem kočicama. P. Kanavelić, iv. 97.

cc) o krilima. Leti vila na lagahna krila. Pjev. crn. 158a. Kano muža noseć strijelu na lagahnu krilu. Osvetn. 1, 41.

dd) o nogama. — *vrlo često u pjesmi*. Skoči Miloš na noge lagane. Nar. pjes. vuk. 2, 187. Pa poskoči na lagane noge. 2, 239. Usta Marko na noge lagane. 2, 338. Skočila se na noge lagane. 2, 619. Kada ustanemo na noge lagane. 4, 137. Daj digni se na noge lagane. 4, 425. Onda diži na noge lagane. 4, 453. Nego hajde na noge lagane. 4, 495. Skoči Turčin na noge lagahne. Ogled. sr. 116. Hitro diži na noge lagahne. 499.

ee) o koraku (ističe se ne samo brzina

nego da je hod bez buke ili s malom bukom). — *isporedi* 2. lagahan. Pa junaku zamijera korako, al' tko bi mu mjerio lagahne? Osvetn. 2, 28.

ff) o vjetru. Što mu lagan ne da vitar mira. J. S. Rejković 209.

gg) proclivis, propensus, s prijedlogom na i akuzativom ili s infinitivom, u prenesenome smislu, brz, rad (što učiniti). Toliko lagahan na smijeh. B. Kačić, nasl. 268. Jeda bi misnici bili lagani na dobro! I. Ančić, ogl. 54. Da vazda budem pripravan i lagahan na svako dilo dobro. J. Banovac, priv. obit. 26. — Tako si ti lagahan dati uši prijeverami. M. Radnić 242a.

c) o jelu što se lako probavlja. Jestli jestojška lagahnijeh. B. Kačić, zrc. 122.

d) u prenesenome smislu, osobito o nekijem umnijem stvarima, može značiti ne samo koji mnogo ne tegli, nego i koji mnogo ne vrijedi, i uopće malen.

aa) o grijehu, uvredi itd. Grijeh lagahan i malahan. B. Gradić, duh. 80. Što jest lagahno i vrijedno proštenja. S. Matijević 33. Ako je lagahna zavidost, jest mali grijeh. 87. Jer se ovi grisi čine lagani, lako se opraščaju. J. Banovac, razg. 193. Jere su (*grisi mali*) lagani i odpustljivi. M. Zoričić, osm. 28. — Budući da u trgovini ne manka bar koja laž lagana. F. Lastrić, ned. 318. — Ako bi samo jednu zaušnicu ili ino lagahno uvriđenje učinili. S. Matijević 84. Lagahno je uvriđenje koje se čini čoviku priprostitomu. P. Knežević, osm. 80.

bb) o pokori (crkvenoj, osobito kod ispovijesti). Dajući lagahnu pokoru za teške grihe. Ant. Kadžić 859. Pop lagane ispovijedi, koji na ispovijedi naređuje lagane pokore. M. Pavlinović.

cc) o bolesti ili o duševnome osjećanju. Sada će te ovi čas uititi lagahan ognic. M. Divković, zlam. 69. Ne samo za rane smrtno, dali i za lagahne nemoci. P. Radovčić, način. 34. 1. Strah težak, 2. strah lagahan oli ti strah veliki i mali. Ant. Kadžić 446.

dd) o cijeni. Da će sutra u ovo isto doba brašno i ječam za jeftinu i laganu cinu prodavati. E. Pavić, ogl. 327. Tako postade brašno i ječam za laganu cinu. 328.

ee) uopće. Uzrok je lagahan. I. T. Mrnavić, ist. 27. Ne hteći joj dati toliko lagahnu prigodu od novoga dobitja. P. Radovčić, način. 72. Vidi svoga odkupljenja plod saviše lagan. F. Lastrić, test. 154a. Sve su ostale stvari vrimenite i kratke i zato lagane pram vičnosti. od' 155. Žudije dakle, koji običavaju u lagani stvari biti sumnji. E. Pavić, ogl. 626. Rasrđen isti Zelić na moje lagano pokaraše ocepi se od manastira. G. Zelić, žit. 305. — Ako ne pridobudeš mala i lagahna. B. Kačić, nasl. 18.

e) levis, inconstans, mobilis, u prenesenome smislu, koji se lasno mijenja, nestanovit.

aa) uopće. Po razlogu i po zakonu sudite a ne po laganim iliti nestanovitih prikaza samo. B. Leaković, nauk. 867.

bb) o čeladetu, vidi lakouman. Ča hvalom uzneseš i budeš se čudit, ako pak potepoš tere budeš kudit, lagahan se hoć zvati, nestanovit u sud. M. Marulić 146. Čisto svidočanstvo daješ od tebe onizijem koji te slisaju, da si čoeč lagahan jerbo su takove tvoje riječi. M. Radnić 427b. Tko odma viruje lagan je (*qui cito credit levis est*). F. Lastrić, svet. 181a. — *Amo može pripadati i ovo*: Tko vjeruje lasno lagahna je srca. M. Radnić 506a.

b. facilis, koji biva bez truda ili bez velikoga truda. Da joj su stvari teške lagahne, a

trudne lasne. B. Gradić, dj. 78. Srcu koje stoji u Bogu svaka mu je stvar lagahna i lasna. M. Radnić 871a. Obsluživši samu jednu, te laganu zapovijed Božiju. F. Lastrić, test. 867a. Zapovijedi moje za obsluženje lagane jesu. M. A. Reljković, sabr. 72. S. Kate Sijenka vješa, da dostojanstvo i lipost jedne duše tako jest, da se svaki trud tkoji se ulagaše za obratit je imadijaše činit lagahan. Blago turl. 2, 18. Kolika je bila lasnost ne sagrišiti u zapovijedi tako laganoj. I. Velikanović, uput. 1, 38. Lagahan način življenja i blažen. I. M. Mattei 76. U istinu pomoć je velika i steć novac lagana prilika. J. S. Reljković 199. — *Može značiti gotovo što i ugodan; to se ističe u ovim primjerima dativom*: Lagan će se put nam učiniti. J. Banovac, pred. 85. Dužni smo ga (zakon) podpuno obsluživati, kakonoti koji je ugodan i lagan. F. Lastrić, ned. 875. Da jim se ne čini mučno obsluživanje nego lagano i slatko. A. Kanižlić, uzroci. 139. Brijenje biti će im ugodno i lagano. I. Garašin 21. u ovome primjeru prijedlogom po s akusativom: A vrag mu je u pomoći bio dok je lipše stvari izmislio, koje god su lagane po tilo, među kojim i kolo je bilo. M. A. Reljković, sat. C8a.

2. adv. lăgăhno (lăgăno), s glagolima što znače udarati, biti, snači: ne jako. — *Mislim da u ovome značenju pripada amo a ne pod 2. lagahan, jer se u istome smislu upotrebljava i adv. lako. — Ismeđu rječnika u Mikašinu (lagahno, lako, polagahno, leviter), u Belinu (lagahno, leggiermente, leviter 482a), superficialmente, cioè leggiermente, leviter 718b), u Bjelostjencevu (lagahno, v. lahko i ostala), u Stuličevu (leviter, facile, nullo negotio). — Komp.: lăgăhnijê (u Stuličevu rječniku). Konopčić sidiči lagahno udarati. B. Kašić, rit. 55. Smrt ne udara lagano. V. Došen VII. Koji lagahno se udara od biskupa u obrazu. J. Matović 188. Zaušujući njih lagano po obrazu. I. J. P. Lučić, izk. 29.*

2. LAGAHAN, lăgăhna, adv. dem. lagak, kao 1. lagahan, ali se od toga razlikuje akcentom i značenjem (kad se što lako miče, ne čuje se velika ili baš nikakva buka; po tome adverb lăgăhno snači što i tiho; ali se još daje išlo: uopće koliko se što drže miče, biva to veća buka, po tome lăgăhan može dobiti posve suprotno značenje prema 1. lagahan, 1, a, b)). — *Kad se ne izgovara h, glasi lăgăn, lăgăna. — Rijetko se nalazi adv., ali često adverb — Od xvi vijeka (vidi 2, a); radi rječnika vidi 2.*

1. adj. lentus, tardus, rijetko, u primjerima samo u drugome značenju: o hodu, kroku, koji nije brz, koji je spor. (Redovnik) s očima poniznim k zemlji i s redovničkim veličanstvom i poštenjem, laganim hodom... L. Tersić 835. Nije hiće dobitnici vojsci, ona grede krokom lăgăhnijem. Osvetn. 7, 87.

2. adv. lăgăhno (lăgăno), često složeno s po: polagahno (vidi). — *Ismeđu rječnika u Mikašinu (lagahno, tiho, remisse, leviter, placide), u Belinu (lagahno, adagio, cioè lentamente, cunctanter 29b), u Bjelostjencevu (kajkavski legehno, tiho, placide, remisse. v. lahko), u Voltigijinu (lagahno, leggermente, adagio, langsam), u Vukovu (lăgăno, leise, leniter).*

a. o sveku, glasu, buci, tiho. Meni javor suh prišapta lagahno. M. Vetranić 2, 86. Pitaš lupež lupeža: „Kako tako lagahno razbijaš vrata, da se ne čuje?“ Nar. prip. vrč. 217. Ščepan nemu lagahno (odvrati). S. Lubiša, prip. 107.

b. o micanju, ne brzo. Po kojoj ćemo (skali) lagano usći. I. Ančić, svit. 282. Ono što vijest lagahno začela, ne snade sahraniti jezik koji je

brži. M. Radnić 427b. On lagahno sve zavoje uze odvijati. P. Kanavelić, iv. 578. Saviše lagano iduće. F. Lastrić, test. 157b. Jer lagano ne gamiže. V. Došen 192a. On lagano opet hodi (magarac). 212b. Onda majka ustane lagano. M. A. Reljković, sat. C6b. Sunce lagano postupajući. K5b. Ne trkom i naglo nego tiho i lagano. I. Velikanović, uput. 3, 302. Lagano polagano sve to gori biva. D. Obradović, basne. 441. Neg lagano da vuku šikara. J. S. Reljković 156. Kad magarac uz brdo ide, lagano ide; ali kad se okrene niz brdo, sve se premeće. Nar. posl. vuk. 118. Ko lagano ide, daje će otići. 144.

LAGAHAT, lagahta, adj. dem. lagak, isporodi 1. lagahan. — *U dva pisca čakavca xvi vijeka.*

a. adj. Dati mu pokoru malahtu i lagahtu. Š. Budinić, ispr. 32. Jaram Isukrstov sladak i lagahat. Nauk. brn. 8a.

b. adv. Sagrađuje lagahto i vaodavljivo. Š. Budinić, sum. 190a.

LĂGAHNŌST, lăgăhnosti, f. osobina onoga što je lagahno (vidi 1. lagahan). — *Bez h: lăganost. — Od xvi vijeka (vidi kod e), a između rječnika u Mikašinu (lagahnost kod lakost), u Belinu (lagahnos, leggierezza, levitas 482a; agilită, agilitas 52b), u Bjelostjencevu (kajkavski legehnost, levitas. v. lahko), u Stuličevu (levitas, inconstantia etc.), u Voltigijinu (leggierezza, leichtigkeit).*

a. vidi 1. lagahan, 1, a, b) uopće. Treća tilesa slavni(h) izvrstnost jest laganost ili hitrost. ovo će reći da će tako bit lagana i hitra da u jedno trenutje oka moći će s jednoga kraja svita doći na drugi. J. Filipović 1, 224a. (Vaše tijelo u raju) imat će na sebi sve urese jednoga tijela blaženoga, ... naglos aliti lagahnos, toga radi moć će u jedan čas odlećet s jednoga kraja od svijeta na drugi. Đ. Bašić 312.

b. vidi 1, a, b) gg). Četvrto im poda jednu hitrost i lagahnost priveličku za činiti dobro a bižati zlo. I. T. Mrnavić, ist. 1699. 162.

c. vidi 1. lagahan, a, f) aa). Jeda li ću za to grije male činiti, jere su lagani i odpuštivi! ta za to uzdam se ne činiti i zašto su lagani, jer poradi niove laganosti lako ću sebe pridobiti i napastovaña. M. Zoričić, osm. 28.

d. vidi 1. lagahan, 1, a, g) bb). Učini me, Gospodine, ... obrtna bez lagahnosti. M. Alberti 481.

e. vidi 1. lagahan, b. Tada bismo poslije svaka činiti mogli s lagahnosti. B. Kašić, nasl. 18. Začina kojom se sve mučnosti naše u lakšinu, gorčine u slatkost i težine u laganost obraćaju. F. Lastrić, svet. 6a.

LAGAHSTVO, n. u Stuličevu rječniku us lăganost. — *nepouzdano.*

LĂGAK, vidi lak.

LĂGALA, n. pl. ismišljena riječ u narodnoj priči našega vremena, koja bi značila: oruđe ili alati za laganje. — *Akc. se mijenja u gen. lăgălă. — U Vukovu rječniku: „das lügenwerkzeug, die lügenmittel“, „instrumenta mendacii“. Ostala su mi lagala u selu, nego daj mi kola i volove da ih donesem, pa ću ti onda lagati koliko ti drago! (pripovijedaju da je nekakav laza odgovorio caru, kad mu je car rekao: „Kad se tako ljudi tuže da mnogo lažeš, dede da vidim možeš li meni što slagati“. I car mu dao, te taku i nega prevario).*

LAGAN, vidi 1. i 2. lagahan.

LAGANSTVO, n. vidi lagahnost. — *Naćineno*

od lagan (vidi 1. lagahan). — Na jednome mjestu xvii vijeka u pisca Boškaka. Laganstvo čini stvar uzati gori. I. Ančić, vrat. 199.

LĀGĀNE, n. *djelo kojijem se laže, vidi laž*. — *Stariji je oblik laganje*. — *Ismeđu rječnika u Mikafinu* (laganje, laž, mendacium, falsum, falsitas), i u *Vukovu*. Grih od laganja. M. Marulić 266. Kadi bo je vele govorenja, tu je dosti laganja. Transit. 91. Plaćam ga (*dug*) svaki dan, dim ti brez laganja. P. Hektorović 60. Od laganja, laža, vuhvosti... B. Kašić, zrc. 180. Jezik od svijeta jest laganje. M. Radnić 289b. Ne mogu čovjeku nauditi neprijatelji osobito laganem i opadašem. Vuk, rječn. kod vilino sito.

LĀGĀRIJE, f. pl. *laži*. — *Natičeno tuđijem nastavkom ili tal. eria, ili nem. ersei*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (die lügen, mendacia). I da napuni punu torbu lagarija. *Srp. zora*. god. 1, sv. 5, str. 102.

LĀGĀŠAN, lāgašna, adj. *vidi 1. lagahan*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (lagašan, lagašno, v. lagahan etc.).

1. adj.

a. *vidi 1. lagahan, 1, a, a)*. Sud vode kad prolijemo lagašan se učini. S. Margitić, fala. 250. Ljubav čini da je lagašan jaram. 263. Lagašna elamka bijaše s. Mihoil. F. Lastrić, test. 250b. Rika ostavlja po zemlji stvari teške a lagašne nosi. ned. 252.

b. *vidi 1. lagahan, 1, a, d)*. (*Svist*) sumniva jest maknutje suda od lagašni ukazađa i skupljanja na sumnehe malo ne od svako stvari. S. Badrić, prav. nač. 45. Malašna se i lagašna čini ona misa, kojano donosi onu il' onu stvar u pamet; ma da poznamo zla i štetu koju uzrokuje u duši, umili bismo se čuvati. J. Banovac, pred. 17.

c. *vidi 1. lagahan, 1, a, e)*. Zašto je promjenliv, izprasan, lagašan (*svijet*). M. Radnić 194b.

d. *vidi 1. lagahan, 1, b)*. Lagašno jest trpljenje. S. Badrić, prav. nač. 84.

2. adv. lāgašno. — *U Stuličevu rječniku kod lagašan*.

1. **LĀGATI**, lāžsm, impf. *kazivati nešto što nije istinito s namjerom da se prevari onaj kojemu se kasuje*. — *Prvo -a- stoji mj. negdašnjega v, praslavenskoga z*. — *Akc. kako je u praes. tako je u impf. lāgāh, u ger. praes. lāžīci, u part. praet. pass. lāgān; u ostalijem je oblicima onaki kako je u inf.* — *Riječ je praslavenska* (lāgati), *isporedi stslav. lāgati, rus. лгать, češ. lhāti, polj. lgać*. — *Korijen je lug* (da je indoevropski, bio bi lugh) i nalazi se samo u baltičko-slovenskijem i germanskijem jezicima, *isporedi lit. lūgniti, lunginti, got. ligan, anglosaks. leogan, engl. lie, strnem. liogan, nrmem. lūgen*. — *Ismeđu rječnika u Mikafinu* (lagati, slagati, mentior, ementior, mendacium dico), u *Belinu* (buggiare, dir buggia, mentire, mentior 152*), u *Bjelostjencu* (lažem, spjelavam laž, mentior*), u *Jambrešićevu* (lažem, mentior*), u *Stuličevu* (mentiri, mendacium dicere), u *Voltiđijinu* (bugiare, mentire, lūgen*), u *Vukovu* (1. lūgen, mentior. 2. na koga, einen verleumden, mentior in quem), u *Daničićevu* (lagati, mentiri).

1. aktivno.

a. nema objekta, ili što je uprav neprelazni glagol (*biti laživ*), ili što se objekat ima u misli.

a) u pravome smislu, subjekat je čelade ili što se kao čelade misli.

aa) uopće. Iznađoste da je lāgals

kako zašć člověka. Spom. sr. 1, 35. (1401). Lažeši; sin moj u jistinu žive. Zadar. lekc. 12. 8reg. 8, 22. Lažeš ti; sin moj žive. Bernardin 53. Lažeš; sin moj živ je. N. Rašina 71a. Bog... zna... da (ja) ne lažu. Bernardin 20. paul. 2cor. 11, 81. Bog zna da ne lažem. N. Rašina 85a. Prokleše starac čud kino su lagali. M. Marulić 91. (*Vrag*) more lagati. *Naručn.* 19b. Lažeš, Kaine, lažeš. 51b. On sam ki ne laže. 80b. Ne laže i ne krađe. Korizam. 77a. Njeki laže sa hitros, ali za glumu. Zborn. 5a. Ovdje trjeba lagat i učinit veliko sroce. M. Držić 282. Nekoji na ovo lagaše. Š. Budinić, sum. 90a. Jedno misli, drugo čini: vara, izdaje, laže i hini. I. Gundulić 222. Tko laže, vrag na nemu jaše. (D). Poslov. danič. Tko na sudu zvan sa svidoka povolno laže i sakriva istinu... A. Bačić 129. Jedan se očito naučio sve Bogom kleti, lagati, psovati. J. Banovac, pred. 122. Ne kuni se, lažući, imenom mojim. F. Lastrić, ned. 114. Lažac vištije laže od vraga. V. Došen v. Cineći siromah Vladimir da misnici a navlastito biskupi lagati ne znadu... And. Kačić, rasg. 85. Lažući i varajući biskupa. M. Dobretić 807. Onaj laže koji meni kaže; onaj laže a ja polagujem. Nar. pjes. vuk. 2, 60. Bre ne laži, crni Arapine! 2, 898. Sam ti kažeš da ti javno lažeš. 4, 870. Misli Ture što će i kako će, laže Đoko al' ne laže Đoko: Taman laže, svi mu je li majku! 4, 476. Dobro laži, a krivo se kuni. Nar. pjes. juk. 204. Ako lažo, brada mu ne smeta (mlad je, može mu još podnijeti; jer je staru čoeuku osobito sramota i grehota lagati). Nar. posl. vuk. 5. Ko rad laže rad i krađe. 152. Laže i kad se Bogu moli. Lažo laže, a Mato maže. (Jedan laže a drugi polaguje). 165. Tako pokajnice sa mnomo do vijeka ne lagale! (... Ovaj veli, ako se krivo kune, da bi u njegovu rodu niko ništa ne učinio što bi valjalo hvaliti, nego pokajnice sve da bi lagale). 308. Kažuj, Đuro, i nemoj lagati. Pravdonoša. 1852. 1. Čušte li, gospodo, ovu guju kako alično laže? 81. Lagati ni varati. V. Bogišić, zborn. 458. — *Us glagol može biti i dativ kojijem se kaže s kijem se govori kad se laže, koga hoće da prevari lažac, ili na čiju se štetu ili uvredu laže*. Sad, nam' ne laži, sač ti nije lagati. M. Vetranić 2, 126. Lažeš, ne bore, sam tebi i Bogu. Michelangelo. 70. A iznutra tebi laže, i snuje ti sto prijevare. J. Kavašin 85a. Laže Bogu. J. Banovac, pred. 82. Misli ti će da im lažeš. V. Došen 82a. Pak ne misli, da ti lažem. 257a. Poče ga moliti, da sađe š nime besiditi od stvāri od kraljestva njegova lažući mu i dajući tvrdu viru. And. Kačić, rasg. 84. Neg viruješ što ti ona kaže i plačući u kjeru laže. M. A. Relković, sat. 15a. Laže ne ljudma ma Bogu istomu. F. Matović 497. I pogledaj u Grahovo ravno pa češ vidjet, laže li ti vila. Nar. pjes. vuk. 4, 458. Laskahu mu ustima svojima i jezikom svojim lagahu mu. Đ. Daničić, psal. 78, 86. — *Lagati u svoju glavu isprva je značilo* (po biblijskome mentitus es in caput tuum. dan. 15, 55. 59) *lagati na svoju dušu, na svoju štetu, na svoj grijeh, poslije je dobilo značenje: bezočno lagati*. U jistinu lagal jesi u glavu tvoju. Bernardin 51. dan. 18, 55. U isto lagao jesi glavi tvojoj. N. Rašina 68b. Ja ti odgovaram i velim da lažeš u glavu tvoju. M. Divković, bes. 187—188. U glavu si lagal. Đ. Baraković, jar. 70. Lažeš u glavu, menti per la gola, mentiris impudenter. A. d. Bella, rječn. 481b. — *ovo je drugo značenje i kod lagati glavom*. A. d. Bella 481b. — *lagati u svoje grlo* (tal. mentire per la gola). Ja sam lagala v mojo

grlo. Korizm. 81b. — lagati posred usta. Sve toj lažeš posred usti, na Trojane što govoriš. G. Palmotić 2, 148. Lažeš posred usta, menti per la gola', mentiris impudenter'. A. d. Bella, rjeđn. 481b. — *Slično je tome i ovo*: Mnogi lažci jesu gori nego djavao njihov otac, koji, kada donese laž na svijet i privari Evu našu majku, slaga s priobraženom ulizavši u zmiju nemajući usudeha lagati na obraz s obrazom s licem otkrivenijem. M. Radnić 288b. Misliš da te oni vara, il' u oči da ti laže. V. Došen 256b. Ali laže sebi u oči mjesto da prizna svoje bezakone. D. Daničić, psal. 86, 2.

bb) s nekijem se prijedlogima ističe o kome se slo (lažno) što kaže, isporodi klevetati, opadati, paknati. aaa) s prijedlogom na i akuzativom. Starci lagaše na Suzanu. M. Marulić 96. Kako psi laju, na mene lažući. M. Vetranić 1, 454. Na druga lagati. Š. Budinić, ispr. 78. Ako lažu na one od svoga oficija. I. Držić 809. Nemoj lagati na tvoga iskrnoga. I. Ančić, vrat. 84. Na nega laže i ogovara ga. B. Leaković, nauk. 862. Na te rožu su lagali. Jačko. 9. Da ne lažu jedan na drugoga. Vuk, dan. 4, 5. Na mene lažu i opadaju me. Vuk, odbr. od ruž. 14. — *bbb) s prijedlogom protiva (u primjeru s dativom).* Lažući protiva nemu. And. Kačić, kor. 842. — *ccc) s prijedlogom za i instrumentalom (kod toga se ističe da čelade ne čuje što se o nemu laže).* Tako se ova kučna bolest uzumnožala, da se ne može dvoje sastati, ako sa trećim ne lažu. J. Banovac, pripov. 160. Neka kuji on jezik zaveže, da sa drugim drugi put ne laže. M. A. Rejković, sat. D4b.

cc) u dva pisca XVIII vijeka ima lagati od s genetivom (mj. o s lokativom); kod toga se ne misli na opadaće. To i vrsni ljudi čine, nit' se fale, nit' se cine, dali samo dila čine od kriposti vrsne cine; pak se većma s tim ukažu, neg od sebe koji lažu. V. Došen 40b. Jeda l' maše ljudi kaže, il' jeda li većma laže od zakona (Božjega) i visine neg' od kralja i nizine? 256b. Krivu svjedožbu zove aposto ako bi kojigod lagao od Jesukresta i što se cijeni da se pristoji njegovoj pofali. J. Matović 408. — *U jednome primjeru ima i prema s dativom (zakonu), gdje ovaj prijedlog može znatiti da se govori što nije u zakonu nego suprotno, ali i kod toga se ne misli na opadaće.* Prenajgorija laž jest od nemilosti kada kojigod laže prema zakonu oli od zakona. J. Matović 411.

b) nije u pravome smislu, jer se ne misli na neistinite 'riječi', te znači što i varati, ili (kod bb)) preneseno je od čeladeta na usta.

aa) subjekat je čelade, ali glagol nije u pravome smislu jer se ističe lagaše djelom, a ne riječima. Zašto bi oba lagala, jedan z dilom, a drugi s ričma. M. Dobretić 82. — *Amo može pripadati i ovo, premda je gramatikalni subjekat skazanje:* Milos velijeh vele kaže; al' skazanje 'e neveselo, kad u djelu većkrat laže. J. Kavašin 80b.

bb) subjekat su usta. Usta koja lažu ubijaju dušu. A. Bačić 181.

cc) subjekat je crna tmina (pakao). Nered, sila i privara kad je kod kog poglavara, ne dobiva to s visine, dal' iz orne ima tmine, koja što god kome daje, vara, laže i izdaje, ... laže opet gospodar laž nudeći i privaru da mu tmina može dati oblast, krivo pak vladati. V. Došen 282b.

dd) subjekat je životinja (u drugome primjeru i rog). Jer ni jato od zviradi o zlu svakom sve ne radi: ...zmija koje, al' ne krađe;

ris lagati jut ne snade ... V. Došen 43b. Ako kosa laže, rog ne laže. (Vajda da je neko bijući kozu odbio joj rog, pa se poslije odgovarao da nije istina). Nar. posl. vuk. 5.

ee) subjekat je što umno ili uopće što nešivo. u naj prvijem primjerima misli se na namjeru da se prevart, u ostalijem ne. Da b' se koje ljudsko tilo tako bisno pomamilo, te da strana strani laže i opako stvari kaže ... V. Došen 187b. — *Do tada ne snaju gdi te pojti na stražu, nego se ždribaju, ča ždribi ukažu. svak boju i dražu obrat bi hti' sebi, dal' ždribi ne lažu, of meni, ta tebi.* D. Baraković, vil. 109. — *Ovo misli, pak ćeš znati, da svit neće više dati neg san daga, koji laže kad našasto blago kaže.* V. Došen 76a. — *Obraz ti kaže, a djelo ne laže.* (D). Poslov. danić. — *Pokli moje oči i moje uši lažu.* M. Držić 181. Jeli istina ovo, ali mi oči lažu? 222. Da pameti oči lažu. V. Došen 56a. Trista pnta oko laže, i na krivo stvari kaže. 257b. Štap nalomljen oko kaže; al' je cio; indi laže. 258a. — *Jer u nemu ka se pazi slika majke tvoje ne laže.* P. Kanavelić, iv. 442.

b. s objektom.

a) objekat je ono neistinito što se riječima kaže.

aa) objekat je akuzativ koje samjenice ili samoga supstantiva laž. Ovo što govore nije istina, pače da stvar mnogo inaka jest od onoga što oni lažu. Š. Budinić, sum. 82a. Onda česo počne koješta lagati. Nar. prip. vuk. 202. Što je tužbe, biva, laga raja. Osvetn. 4, 15. — *Da on tamne laži laže (vrag).* V. Došen 141b. — *Amo može pripadati i ovaj primjer:* I prem mnogu da did laže, baba veli: 'Pravo kaže'. V. Došen 165b.

bb) mješte objekta ima podložna rečenica s da. Lažuc ništa da nejmađe. V. Došen 56a. I od bludnog' smrada laže da je sladi od pošteha ... 88—84. — *Da se pamet mista gane i čoviku lagat stane da gdi god je do sad bio, što je čuo il' vidio, da on nije tu ni bio, dali da je samo snio.* 187b.

b) simulare, u prenesenome smislu, pretvarati se ili pretvarati što na sebi; objekat je ono što se pretvara. Lažu lice, lažu glavu, lažu duše svoga krila. A. Gledević 288b.

c) dissimulare, u prenesenome smislu, sakrivati; objekat je ono što se sakriva. Zemlja zasnica pod čuđom tolikim drhće uztrjesena trusom čuđolikim, tresući se iza dna gorkosti ne laže, gorkom tugom jedna bolest svoju kaže. I. T. Mrnavić, ist. 182. Tih bogatstvo još ne lažu hiže ke se niove kažu. J. Kavašin 101a. — *Amo može pripadati i ovaj primjer, u kojemu se prijevarom kaže ono što nije.* Da (oči) od smije ribu lažu. V. Došen 187b.

d) subjekat je čelade kojemu se govori što nije istina, što se vara. — *U narodnijem pjesmama našega vremena.* Od nas pjesma a od Boga zdravlje. Nas lagali, mi polagujemo. Nar. pjes. vuk. 2, 60. No je Đoko obigledna kurva, što te laže te ti blago mami. 4, 493. — *Prema predašnjem primjerima moglo bi i ovdje tebe biti akuzativ:* Tebe laže Maloviću Đoko. Nar. pjes. vuk. 4, 474. Laže tebe Maloviću Đoko, laže Đoko. da mu blaga date. 4, 475.

2. za se, pasivno. Sve se ovo od ne kaže, sve ovako jeli, nije li? ja mnim mnogo da se laže, nu se istine vele veli. I. Gundulić 802. — *Bez subjekta.* Može se ljudem lagat, a Bogu ne može. (D). Poslov. danić.

2. LAGATI, lagam, impf. slagati. — U Stuli-

čevu rječniku: *accumulare* s dodatkom da se nahodi u pisca Barakovića (?). — nepouzđano.

LAGATOR, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu podrinskom. Zemlja zovoma Lagator. Sr. nov. 1869. 104.

LAGAV, lagva, m. drveni sud, kaca, bačva, bure. — Od nem. (bavarskoga) *lage*. — isporodi lagva. — Od XVIII vijeka u našem jeziku, ali može biti mnogo starija riječ, isporodi češ. *láhev*, polj. *lagiew*. — U kajkavaca i u Istri (s kajkavskim oblikom *lagev*). — Između rječnika u Bjelostjencevu (u latinskome dijelu): *lagov* kod *dolium* gdje se naj prije nahodi, i u *Jambrešićevu* (u latinskome dijelu): veliki *lagov* kod *dolium*. Dokotal je *lagev* vina. Naša sloga. god. 18. br. 2.

LAGIN GROB, m. mjesto u Srbiji u okrugu šabačkome. Vinograd kod Lagina Groba. Sr. nov. 1873. 235.

LAGIŃA, f. polakšanje, polastica. — U naše vrijeme u Istri (gdje je i prezime, vidi na kraju). — Postaje od lagak (vidi lak). Ja sam se nadajala, da ćeš ti meni lagiću delat, hčerko moja. Nar. pjes. istr. 5, 13. Lepo je bit na lagiće t. j. ne imati nikakva posla, biti bez brige. na Rijeci. F. Pilepić. Lagina, levanen; nom. propr. fam.'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 43.

LAGITI, lagić, impf. lagati, ali kao deminutiv i veće u šali nego ozbiljno. — U Vukovu rječniku: dim. v. lagići.

1. LAGNUTI, lagnem, impf. vidi 1. lagati: oblik je perfektivan, ali je u jedinome primjeru smisao imperfektivan. — U narodnoj pjesmi XVI vijeka. Dvije sta mi se na vodi karale, karavši se su vjedri udarile; jedna mi drugoj: 'Nevjerno moja, zać mi s' vazela moga ljubidraga?' 'Lagneš mi, lagneš kako huda glava, ja ti sam hrabra i od prije znala'. u Š. Menčetić—D. Držić 510.

2. LAGNUTI, lagnem, pf. vidi laknuti. — U naše vrijeme u ugarskijeh Hrvata. Lipo je tu zemlju kopat, još je lipše s perom pisat neg s motikum zemlju kopat. od motike ruke muknu, ruke muknu u ramenih; a od pera ruke lagnu, ruke lagnu u ramenih. Lipo je tu travu kosit, još je lipše vince piti nego s kosom travu mahat. od kose ti noge muknu, noge muknu u koljenih; a od vinca noge lagnu, noge lagnu u koljenih. Jačke. 240.

LAGNICA, f. goruće drvo. na Rijeci. F. Pilepić.

LAGOBORCI, Lagoboraca, m. pl. mjesno ime, vidi u Daničićevu rječniku: Lagoborci, solu je Vilskoj išla međa, na Pribisavlju prstje koji jest nadb. Lagoborcvce'. M(on. serb. 144 god. 1349). valja da je pogriješka što stoji, v' iza, r'.

LĀGODA, f. ovu riječ i druge što su od iste osnove nije svagda lako razumjeti, jer se javljaju u različnjem (u dobrijem i u zlijem) smislima. — Mislím da bi osnovi lagod- bio smisao naj stariji: mir, mirnoća, iz kojega se mogu razviti značenja u dobru smislu: last, udobnost, ugodnost, umjerenost itd.; u zlu smislu: slabost, odakle i objest i zloba. — Riječ je praslavenska, isporodi nslv. *lagoda*, slabost, nevrijednost, zloba, objest, *malorus*. *лагода*, mir, mirnoća, češ. *lahoda*, 'lieblichkeit, süßigkeit, anmuth, das sanfte wesen', *dulcor, dulcedo, suavitas, iucunditas* (Jungmann). — U našem jeziku u dva primjera iz Istre XVII vijeka i našega vremena. — U prvome kao da znači: last, odmor, olakšavanje, a u drugome: last, udobnost. Molitva jest pomoć

duši, lagoda tolu. F. Glavinić, cvit. 115^a. *Lāgoda*, *commoditas*'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifortsg. 32.

LĀGODAN, lāgodna, adj. postaje od lagoda i nalazi se u različnjem značenjima. — Riječ je praslavenska, isporodi stslv. *lagodnъ*, *conveniens*'; nslv. *lagoden*, 'sacht, mild; bequem; wertlos, schlecht, übel, nichtsutz, böse; auslassen' (Pleteršnik); češ. *lahodný*, 'lieblich, angenehm, gelind, sanft, mild, annehmlich, anmuthig, glatt; sanft', *suavis, affabilis*; in malam partem: *blandus*, 'schmeichlerisch; zart, verzärtelt, passend, bequem' (Jungmann); polj. *lagodny*, 'sanft, gelind' (Linde).

1. adj.

a. *ugodan, udoban*. Lagodnu i svetlu (besjedu) stvoril jest. Anton Dalm., nov. test. predgovor. Milost ne, što je sebi korisno i lagodno, nego što mnogima koristeju većma razgleda. B. Kašić, nasl. 217. Vrime nas uvrti u život lagodan. Đ. Baraković, jar. 75.

b. slab.

a) u pravome smislu. — U Stuličevu rječniku: *debilis, debilitatus* gdje ima i komp.: *lagodniji*.

b) u prenesenome (duševnome) smislu. Lagodna zač je put človika i žene. M. Vetranić 2, 381.

c) u osobitome značenju, slab poslije bolesti (kad se čovjek istom oporavlja). — U Mikaljinu rječniku: *convalescens*'.

c. u Bjelostjencevu rječniku ima kajkavski *lagoden*, v. priprost, gdje se ne zna, jeli u dobru ili u zlu smislu.

2. adv. lāgodno.

a. vidi 1, a. Ima lipo, lagodno i razumno pred nimi štati. Postila. A1^a.

b. bez truda? Mogli bi... Leho lagodno smrtju zavaliti. I. T. Mrnavić, osm. 47.

c. vidi 1, c. — U Stuličevu rječniku: *debiliter, infirme, imbecilliter* gdje ima komp. *lagodniji*.

LĀGODITI, lāgodim, impf. umirivati, ublaživati, kao da je ovako naj starije značenje, vidi lagoda od čega postaje. — Riječ je praslavenska, isporodi stslv. *lagoditi*, *convenire*'; nslv. *lagoditi*, *erquicken* (Pleteršnik); rus. *лагодать, слигати*; češ. *lahoditi*, *mildern, lindern, sanfter machen, besänftigen; anpassen; liebksen, schmeicheln, schön thun* (Jungmann); polj. *lagodzić, mildern, lindern, sanfter machen, besänftigen* (Linde). — Između rječnika u Bjelostjencevu (*lagodim, vgađam, tempero*'), v. mešam, u Stuličevu (*debilitare, infirmare*) s dodatkom da je uzeto iz Bjelostjenceva (?), u Voltigijinu (*temperare, lenificare, mässigen, lindern*).

1. aktivno.

a. uređivati, priređivati, slagati. Vrh pi-sam duhovnih (papa Damazo) odluči ga neka ih prigleda, prigledajući kara, karajući ih razdi-luje, razdi-ljući lagodi. F. Glavinić, cvit. 410^b. — Tome je slično i značenje: miješati (n. p. vodu s vinom), raslavljati. u Bjelostjencevu rječniku (u latinskome dijelu): *tempero*'; vino z vodom lagoditi, *vinum aqua temperare*'.

b. olakšavati. Molitva pamet čisti, voju kripí, spomenutje lagodi... F. Glavinić, cvit. 115^a. Naučitelj, ki veru prosvjetljuju, ufaše lagode. 855^a. Post pamet čisti, voju na dobro prigiba, spomenutja lagodi. 400^a. Ufanje put k nebu lagodi. posl. 74.

c. kad je objekat čelade, olakšavati mu trud. Bi gladan on ki svakoga nasićuje, žojan

ki svakoga napaja, trudan ki svakoga lagodi. F. Glavinčić, cvit. 420.

d. *laskati, milovati, i u metaforičkome ili u prenesenome smislu*. Ticanje pripogibivije od sviju čutjenja i prinemilostno lagodeće. Blago turl. 2, 154. Raskošno živući i lagodeći svoje tilo. 2, 824. Dali se jest našlo dice sedmogodištno, tkojim budući pritili i lagodili ih progonitelji, da se odreku s. vire, hrabreno podnesoše muke. 2, 222. Ujudnosti koja gorštaka lagodi. M. Pavlinović, razl. spisi. 414. Lagoditi koga, riječima mazati, blazniti. M. Pavlinović.

e. *slabiti*. — U Stuličevu rječniku. — nepouzdan.

2. *sa se, recipročno, slagati se, sporazumijevati se*. Tada se lagodi više, da ima prisežnik pokazati... Stat. krš. ark. 2, 292. (1862).

LAGODNOST, f. *osobina onoga što je lagodno, vidi lagoda*. — Od xviii vijeka.

a. *prema lagodan*, 1. a. Jere putevno prigutje, sfoje hotjenje, ufanje od povraćenja, požda, lagodnost ritko se hoće uzdalečiti. B. Kašić, nasl. 25. Radi moje li časti ili tvoje lagodnosti i koristi većma se prigibješ. 128.

b. *prema lagoditi*, 1. a. — U Bjelostjencu rječniku (u latinske dijelu): *temperamentum, temperatio, temperatura, temperies*, i u osobitome značenju (o vremenu kad nije ni vruće ni studeno): *lagodnost vremena, temperies, ut temperies coeli l. aëris*.

c. *prema lagodan*, b, a). — U Stuličevu rječniku: *infirmitas, debilitas*.

d. *prema lagodan*, 1, b, c). — U Mikašinu rječniku: *convalescentia*. — *Amo vaša da pripada i ovaj primjer*: Ako pomast zdrav (zdravje?) ne dađe, liječiti želiš ogañ paka, s ñim ako rđa sva ne pade, lagodnosti nije traka. J. Kavanin 403a.

LAGODOBNOST, f. u Voltigijinu rječniku: *temperatura, temperie d'aria*, 'eine gemässigte art der dinge, als der luft ec.'. — *Riječ nepouzdana, jer je po svoj prilici useta iz Bjelostjenceva rječnika (vidi lagodnost, b) i trebalo bi čitati lagodnost*.

LAGODSTVO, n. *samo u Stuličevu rječniku uz lagodnost*.

LAGODUŠIĆI, m. pl. *ime plemenu i selu u Lici*. — *Pomiñe se xv i xvi vijeka*. Čuju da se je nika rota učinila v Lagodušićih... I tu pristupivše plemeniti ljudi Lagodušići po imeni Kosići i Hrančići i Radušići i Tvrdčići i Plavšići... Mon. croat. 167. (1497). Anton Kosić z Lagodušić. 182. (1501). To je bilo v Lagodušićih polak kaštela. 184. (1503). Kada pridismo na lice zemlje, tu pridose Lagodušići. 196. (1510). Matijem Radušićem z Lagodušić. 204. (1513).

LAGOĐAHAN, lagodaħna, adj. *dem. lagodan*. — *ispoređi lagodaħan*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: *nonnihil debilitatus*.

LAGOĐAHAT, lagodaħta, adj. *u Stuličevu rječniku uz lagodahan*. — *nije dosta pouzdan*.

LAGOĐAŠAN, lagodaħna, adj. *samo u Stuličevu rječniku uz lagodahan*.

LAGOĐEÑE, n. *djelo kojijem se lagodi*. Zašto tolika lagodjenja ovoj puti što ima bit jizbina crvi? Blago turl. 2, 168. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu jamačno štamparskom grijekom stoji lagoleñe mj. lagodeñe (smisao nije dosta jasan)*. On koji vidijaše u srcu ñihovu poñštenos od misli, a čujaše u riječi lagoleñe... S. Rosa 94a.

LAGOTAN, lagotna, adj. *vidi lagodan*. — U

Bjelostjencu rječniku: (*kajkavski*) *lagoten, debilis, exiguus*. v. mlahav; u *Jambrešićevu*: *lahoten (sic) debilis*; u *Stuličevu*: *lagoten, v. lagodan iz Bjelostjenceva*; u *Voltigijinu*: *debole, leggerino*, 'leicht, gering'. — *Ima i adv. lagotno u Bjelostjencu rječniku*: *debiliter, exigue*.

LAGOVA ČESMA, f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome*. Niva kod Lagove Česme. Sr. nov. 1870. 818.

LAGOVATI, lagujem, impf. *riječ nepoznata značenja (zar je srodna s lagati, laskati?) u dubrovačkoj poslovići xviii vijeka*. S kojim je si-movat, nije ga lagovat. (D). Poslov. danić.

LAGUĆ, m. *dolñak žrvañ. u Brodu*. F. He-fele.

LÄGÜHAN, lügüħna, adj. *dem. lagak (vidi lak), isporedi 1. i 2. lagahan*. — *Samo u narod-nijem pjesmama našega vremena: u svijem je pri-mjerima na noge lagu(h)ne, te se poznaje samo acc. pl. f. nominalne deklinacije. u onoga dijela našega naroda što ne igovara b, glasi lügüħne*. — *Između rječnika u Vukovu*: lügüħ, vido lagahan s dodatkom da se govori u Hercegovini. *vñfa da je sam Vuk načinio nom. sing. m. lagun, kojemu nema drugdje potvrde*. — *I ovdje je za-biježen akcenat po Vukovu rječniku, ali prema lagüħan vaša da bi uprav bio akc. lagüħan, lagüħna*. Miloš skoći na noge lagune. Nar. pjes. vuk. 2, 477. Usta Vuće na noge lagune. 8, 880. Skoći Ale na noge laguhna. Nar. pjes. hörm. 1, 117. Osman skoći na noge laguhne. Smailag. meh. 32.

LÄGUM, m. *poduñi prokop ispod zemlje*. — *Od tur. lagum, lagum*. — *Akc. je ovdje zabiježen po Vukovu rječniku; u Ivekovićevu je lügüħ; a ja sam čuo lügum*. — *Od xviii vijeka*.

a. *kod opsade grada, prokop što neprijatelji načine do ispod bedema, pa ondje meću praha (baruta) ili drugo što praskavo tako da se može zapaliti i rastrjeskati bedem*. — *Između rječnika u Vukovu* ('die mine', 'cuniculus': potkopati ili podmetnuti lagum 'eine mine anlegen', 'cuniculum ago', cf. tavnik). Učinit podkope aliti lagume. S. Margitić, fala. 157. Ali Turci nigda ne pristaju, juriš čine, lagum podkopaju. And. Kačić, razg. 152b. Turci žestok lagum užegoše, po Sigeta u lagum digoše. 178a. — *Da će se grad lagumom u ariju baciti*. M. Dobretić 136. Za koliko se godina Biograd jest zidao? ipak za tri miseca barutom i lagumi svega razoriše. D. Ra-pić 897. Nas će Turci lagumom dignuti. Nar. pjes. vuk. 2, 503. Gdi će biti lagum pod Mo-ravom? 2, 508. Pod Turke je lagum potkopala, i na lagum Turke namamila; kad lagumu živu vatru dađe, odletiše pod nebesa Turci. 8, 564. Bije Beča sa četiri strane, s jedne strane iz to-pova bije, s druge strane juriš bez prestanka, s treće strane lagum potkopava, a s četvrte kum-barama pali. 8, 46. Pod kulu mu šanac prima-koše, s druge strane lagum zakopaše. 4, 442. Jer mu bješe ogañ odolio od lagumah koje pod-žegoše. Pjev. crn. 89b. Svu Oziju u lagum di-goše. 806a.

b. *vidi u Vukovu rječniku*: (u Srijemu) u brdu iskopan podrum za vino 'art keller', 'cellae genus'.

LAGUMATI, lagumâm, impf. *lagumom disati u vazduh*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena*. I čuvajte bedem ispod crkve, e će Turci lagum potkopati i lagumat orkvu mana-stira. Nar. pjes. vuk. 5, 118. Da veliki lagum zakopamo, da ñegovu vojsku lagumamo. 5, 866.

Lagumaše prebijelu kulu. Nar. pjes. petr. 1, 246. Htio je lagumati kuću. V. Bogišić, zborn. 600. — LAGUMGIJA, m. čovjek (vojnik) kojemu je posao potkopavati lagume. — Od tur. lagumgy. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (der minirer', cunicularius'). Svega jula ne pristaše Turci jade dajući Beču bijelomu, lagum-gije lagume žegući... And. Kačić, razg. 238a.

1. LAGŪN, adj. vidi laguhan.

2. LAGUN, m. nejasna riječ u narodnoj pjesmi našega vremena. Gradi lagun na vodici hladnoj, tu će doći mlađahne divojke i doći će mlađe udovice. Nar. pjes. marjan. 143.

LAGUŠAN, lagušna, adj. dem. lagak (lak). — isporodi laguhan. — U Vukovu rječniku.

LAGVA, f. vidi lagav. Na stolu je lagva, va lagvi je vino. Jačke. 81. Lagva, sud drveni za piće. Zeml. 1871. 3.

LAGVAR, m. čovjek što gradi lagve. — U Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu): 'doliarius'.

LAGVIĆ, m. dem. lagav. — U Bjelostjenčevu i u Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu): 'doliolum'.

LAGVIČAK, lagvička, m. dem. lagvić. — U Jambrešićevu rječniku (u latinskome dijelu): 'doliolum'.

LAGUVER, m. arap. tur. lagüverd 'Lapis lazuli', modri kamen sa zlatnijem žilama, cijenjen je ali nije dragi kamen. — U naše vrijeme. Stare kujungije Cincari prave ga (tirkis) u našoj zemlji po nekim mestima i taj se zove 'laguver'. Đ. Popović, poznav. robe. 14.

LAH, f. vrlo sumnjiva riječ u knizi xvi vijeka. po svoj prilici treba čitati laž. Ova (osma) zapovéd sakraćuje vsaku 'laah', vsako lastenje i vsako slogovorenje na iskrnoga. Š. Budinić, sum. 99b.

LAH, LAH-, vidi vlah, vlah-, lag-, lak-.

LAHALO, m. pretjeranac, koji pretjeruje. Slovinac. 1880. 889.

LÁHĀNE, n. djelo kojijem se laha (vidi 1. lahati). — U Stuličevu rječniku.

1. LÁHATI, lāhām, impf. u Stuličevu rječniku: 'celeriter egredi', dakle bi značilo brzo izlaskiti. može biti da je ovakovo značenje bilo u Dubrovniku sa Stuličeva vremena; sad je živa riječ u Dubrovniku, i znači: hoditi brzo uopće, a to u nekom podrugljivome smislu, n. p. 'Što lahaš? pomirili su se'. P. Budmani.

2. LAHATI, laham, impf. pretjerivati, tal. 'esagerare'. Slovinac. 1880. 889.

LAHATI SE, laham se, impf. vidi lakomiti se. — U jednoga pisca Hercegovca našega vremena. Nećemo se lahat za tudijem. Osvetn. 3, 43. A česaru neće pomoć pravda, jer se laha na tuđa ognjišta. 6, 67.

LAHCE, n.? ili f. pl.? ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 29.

LAHČATI, vidi lakčati.

LAHČE, n. mjesno ime. — Prije našega vremena. Spom. stoj. 185.

LAHČINA, vidi lakčina.

LAHIŃA, f. ime vrelu. Marindol kod Karlovca. D. Hirc.

1. LAHNUTI, lahnem, pf. uzeti, uhvatiti, sgrabiti. — Može biti da je srodno s latiti (kao da je diminutiv) ili još više s lajati, vidi 2. lajaže.

1. aktivno. — U jednoga pisca Hercegovca našega vremena. Kad se prenu, lahnu dugu po srijedi dijku. Osvetn. 3, 8. Borci staze da dušicom dahnu, i da gladni krišku hleba lahnu. 3, 103. Da je (glavu) zdravu ne puste bjezanu, već da mu je kô izdajnu lahnu. 3, 139. Jednoć gejak snese kabo mlijeka i zamoči da mu ga razbijeli, ne bi l' imo veće srkat bijela, al' Morača lahnu mu ga cijela. 5, 108. Jer svrvili šiši i goliši ter lahnuše Loju rađenoga pa snesoše na čaršiju glavnu. 6, 79. Polećeli niz brda soldati ter se love na kapiju prvu kano momci udačnoj djevojci, ko će prije lahnuti joj ruku. 7, 50.

2. sa se, refleksivno.

a. s genetivom, uhvatiti se, doći. — U istoga pisca u kojega ima i aktivni oblik. Da se volan lahne Gore Crne. Osvetn. 5, 6.

b. s prijedlogom na i akusativom, popeti se (na koša). — U jednoga pisca čakavca xvii vijeka. Ne taknuf strimena na koša se lahnu. Đ. Baraković, vil. 87.

2. LÁHNUTI, vidi laknuti.

LAHOR, m. tihi vjetrić, povjetarce. — isporodi lahoriti. — U naše vrijeme. Lahor, Lavor, ggz', brise, sanfter wind überhaupt', tal. 'aura, uzza', fr. 'brise, fraicheur', egl. 'breeze, cat's paw'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. i u Popovićevu rječniku: gelinder wind kod wind.

LAHOREŃE, n. djelo kojijem (vjetar) lahori. — U Vukovu rječniku (lavorěne).

LAHORITI, lahōrim, impf. tiho duhati, piriti, pirkati (o vjetru). — U Vukovu rječniku (s v mj. h): lavōriti 'sanft wehen', 'de vento leni et miti': vjetar po malo lahoriti. — Mislim kako i Daničić (kor. 24) da v stoji mj. pravilnoga h.

LAHOTAN, lahotna, adj. vidi lagodan. — U Jambrešićevu rječniku: (kajkavski) lahoten 'debilis', i u Stuličevu: v. lagodan iz Haddeličeva.

LAHŠATI, vidi kod lakšati.

LAHŠINA, vidi lakšina.

LĀIK, m. λαῖκος (od λαός, puk), laicus, čovjek što nije svećenik. — Od latinske riječi ili od tal. laico. — Od xvi vijeka (vidi b).

a. uopće čovjek što nije svećenik, što je svjetovnjak. Ako pokornik bude laik. B. Kašić, rit. 54. Toliko prima laik u samoj ostiji koliko misnik u osti(ji) i kaležu. I. Držić 898. Nek drugi misnik sudi misnika posvećenoga, a laici i nesveti ljudi ne mogu. I. Ančić, svit. 67. More narediti kleriku da promlati drugoga klerika a laiku laika. 75. Kanon koji zabranjuje laika ili svitovnoga za episkopa rediti. A. Kanižlić, kam. 44.

b. frater conversus, u manastirima (osobito fratarskijem) čovjek što pripada redu kao i misnici, ali se bavi samo domaćijem poslom a ne crkvenijem. Mnisi stijahu se držati ga kako laika. Mirakuli. 7. (Opat) š nim posla jednoga laika. Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). I u svakomu svetomu redu (fratarskome) dvi su vrste čeljadi: jedni se zovu laici to jest ne posvećeni... ove uzimaju misnici, da im služe u stvari svitovne... I. Ančić, ogl. 115. Nahodeći se Paskval laik u manastiru. J. Banovac, pred. 188.

c. idiota, s toga što su srednjega vijeka gotovo sami redovnici i uopće svećenici ('clerici') bili učeni ljudi, ostalo je do dana današnjega, da se laik zove čovjek nerješt kakvoj znanosti. P. Budmani.

LAINOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. G. Jovo Lainović koji se rodio u Novome u Boki

od roditelja iz Foče u Ercegovini. Vuk, nar. pjes. 1, vi.

1. LAJA, *lāja*, *m.* *vidi* lavež. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. I (*pas troglavi*) ostavi ončas krute laje. J. Kavašin 892a. Tu božica od osveto svej teštiši neprostito njihov šapat, laj i smoto. 442a. — *Po tijem primjerima vaša da pripada amo i ovaj, a ne pod 1. laja*: Ujeda ih riječim, lajom, i ogariva svojom čajom. J. Kavašin 57b.

2. LAJ, *m.* (?) *nejasna riječ na jednome mjestu xviii vijeka*; *stoji uz pas i kao da znači lajavac*. Po pržini kraj Dunaja teku u pored tri psa laja. J. Kavašin 288a. (*misti se na grb slavonski kako je naslikan u M. Orbin, il regno degli slavi*. 242).

1. LAJA, *f.* *lavež, isporodi 1. laj*. — *U jednoga pisca xvi vijeka*. Vučica... bune se ne boji ni laja od pasa. M. Vetranić 2, 827. Od pasa prid lajom. 2, 276.

2. LAJA, *f.* *ime domaćijem životinjama*.

a. *ovci*. Bruvno, Bosna. D. Hirc. F. Kurelac, dom. živ. 82. Laja, crna ovca. D. Trsteňak. Lājā, ime lajstoj t. j. crnoj ovci. u Dobroselu. M. Medić.

b. *kozi*. Bastaja, Daruvar. D. Hirc.

LĀJALAC, *lājaca*, *m.* *onaj (uprav pas, a u prenesenom smislu i čovjek) koji laje*. — *U Mikajinu rječniku*: lajalac, koji laje, latrator'; u *Belinu*: ,abbajatore, propriamente cane che abbaja', latrator' 2a; u *Stuličevu*: lajalac i griješkom lajaoc, latrator, met. oblocutor'.

LĀJALICA, *f.* *žensko što laje, isporodi lajalac*. — *U Belinu rječniku*: ,abbajatrice', latratrix' 2a, i u *Stuličevu*: ,quae latrat'.

LAJAN, *lajna*, *m.* *vidi* lajno. — *Samo u rukopisu glagoljskome xv vijeka*. Pismo ih takoje zove gudcem, ki ne tiče ni v jedno vrime cvita, ko obaluje se vsj v lajan. Starine. 23, 74. (1496).

1. LAJANE, *n.* *djelo kojijem se laje (vidi 1. lajati)*. — *Stariji je oblik lajanje*. — *Između rječnika u Belinu* (lajanje, ,abbajamento, propriamente il bajar del cane', latratus' 1a), u *Bjelostjencu*, u *Jambresičevu*, u *Stuličevu*, u *Vukovu*. Ki (*psić*) lajanjem svojim zece vzdvižo. Naručn. 2b. Ovi mrmhavci jesu oni koji paze stada djavaoskoga, od koga neće da se izgubi nijedna ovca, i ako se odijeli koja od krda djavaoskoga i obrati se k Isukstru oni ju progone s lajanjem i klanem govoroči zlo i mrmhavci... M. Radnić 17a. Psi zaglušuju svojim lajanjem susistvo. A. d. Bella, razgov. 72. Bestimaturi ga krune svetogrdnim lajanem. J. Banovac, pripov. 58.

2. LAJANE, *n.* *insidiae, zasjeda, busija, uprav djelo kojijem se laje (glagola lajati u ovome značenju nema u našem jeziku; ali ima stslav. lajati, laja, insidari; može biti u svezi s lov i lovit)*. — *U knjigama pisanima crkvenijem jezikom (u starijim oblicima lajanije, lajanje), a između rječnika u Daničičevu (lajanije, insidiae)*. Sėti jęgo i lajanija rastrgb. Stefan, sim. pam. šaf. 25. Krstomę ograđajemi vragu protivlajem se ne boješti se kazni jęgo ni lajan(j)a. Mon. serb. 83. (1275—1321). Ne ustraši se kramoly jęgo ni lajanija. Danilo 85.

LAJAST, *adj.* *vidi* lajav. M. Medić.

LAJATEL, *m.* *vidi* lajateljstvo. — *U Stuličevu rječniku*: ,nascondiglio', latebrae' s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — *nepouzđano*.

LAJATELSTVO, *n.* *vidi* 2. lajaše. — *Samo u Stuličevu rječniku*: ,insidiae'.

LĀJATI, *lājēm*, *impf.* *ispuštati iz sebe glas*

kao pas (obično se shvaća kao onomatopeja bau bau ili vau vau). — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. lājā, impf. lāj, lājmo, lājte)*. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lajati, rus. лаять, češ. láti, pol. lajać; ima i lit. loti i let. lāt*. — *Korijen je la, a j umeće se samo radi zijeva (isporodi lavež); može biti da je la onomatopeja (isporodi latrare)*. — *Ismēdu rječnika u Vrandičevu (latraro')*, u *Mikajinu* (latro, oblatro, alatro, conlatro'), u *Belinu* (abbajare', latrare' 2a), u *Bjelostjencu* (lajom, latro, baubor'; v. baubkam. 2. lajom kot lisica, ,gannio'. 8. lajom na drugoga, obloquor'), u *Jambresičevu* (lajom, latro'; lajom jakti lisica, ,gannio'), u *Stuličevu* (latrare'), u *Volligijinu* (bajare, latrare', bellen'); u *Vukovu*: 1. ,bellen', latro'. — 2. ,schimpflich für reden', ,gannire' s primjerima: Sve laje za nīm koješta. Šta lajes? Ne laj (halt's Maul!); u Daničičevu (latrare').

1. *neprelazno*.

a. *u pravome smislu*.

a) o *psu* (pas laje i od radosti, ali se obično misli da laje od lutine), i o *čeljadetu* kad ispušta glas kao pas.

aa) *uopće*. Jako besni pass laje. Glasnik. 10, 251. Kako psi lajahu. Aleks. jag. star. 3, 274. Jao vam, psi nimi ki nećete lajati. Naručn. 99a. Psi pobeše lajati. Zborn. 44b. A kako laje jak (pas). N. Najlašković 1, 183. Pas pakleni laje i straši nage sjeni. G. Palmotić 2, 455. Laje ali ujesti ne more. I. Ančić, svit. 245. Psi prijeti, ki kad laju... P. Hektorović (?) 91. I za vuci laju i skoču (psi). J. Kavašin 378b. Pas svezan u singiru, koji more lajati al' ujest ne more. F. Lastrić, od' 195. Nek laje, samo da ne ujeda. (Z). Poslov. danič. Da nit' reži, niti laje (pas). V. Došen 117a. Rugajući se čauš laje, kažući svatom, da bi kučka. 158a. Da tko sa psim lajat stane... 190a. Linać veli: ,Garov laje'. 256a. Kera laje, švaler hleba daje. Nar. pjes. vuk. 1, 632. Ne laje kuća sola radi nego sebe radi. Nar. posl. vuk. 201. Pas koji (mnogo) laje ne ujeda. 246. Što pas više laje, maše ujeda. 359. Kučka nek laje a žena nek muči. V. Bogišić, zborn. 46.

bb) *kad se izriče ono radi čega pas laje, može stajati: aaa) u acc. s prijedlogom na*. Pas privezan može lajati na čovjeka. M. Divković, nauk. 98b. Psi na nas laju. M. Radnić 217b. Na h ne laja (šćenac množvo). J. Kavašin 10b. Psi na nebo obnoć laju. V. Došen 183a. Šibe, kerče! ne laj na švalerče. Nar. pjes. vuk. 1, 632. Ko na zvijezde laje, ispašće mu zubi. 149. Maniti i na zvijezde laje. 175. Pas i na zvijezde laje. 246. Teško vuku, za kime ne laju i junaku za kim ne govore. 313. Da ne laju pašćad na proroka. P. Petrović, gor. vijen. 71. — *bbb) u istome ili sličnome smislu nalaze se prijedlozi za (s instr.), suprotiva (s dat.), oko (s gen.)*. Nije onde vuka, za kojim psi ne laju. Nar. posl. vuk. 216. — *Pas laje suprotiva neprijateljem*. I. T. Mrnavić, ist. 172. — *A svi grijesi kako kučki oko nęga lajati će*. B. Zuzari 37.

b) *kaže se gdje gdje i o drugijem životinjama u kojijeh nije isti glas kao u psa*.

aa) o *lisici*. Sa Tatinca lajaše lisica. Nar. pjes. vuk. 4, 176. Sa Tatinca što laje lisica ono jeste Lazare Mutave. 4, 177.

bb) o *vuku*. Nenavidni ovčarom vukova, koji laju a ne ujeda. A. T. Blagojević, pjesnik. 50.

cc) o *jazavcu*. Jazvi laju a jehine buču. Osvetn. 4, 70.

dd) o lavu, vidi lav.

b. u prenesenome smislu.

a) o buci što čini što neživu. Trbuh laje, glad nemoć zadaje. Osvetn. 4. 83. Sa njih laju topi nanizani, i iglarke polajuju dijke. Osvetn. 5, 107.

b) o čefadetu, zlo govoriti, psovati, bezobrazno govoriti, pa i u ne posve zlome smislu, vikati.

aa) uopće. Pust' ljudi da laju. F. Lukarević 88. Beznanac neka bude, i nenavis neka laje. J. Kavašin 79a. Okolo lajućih eretika. A. Bačić 156. Jedni se sve karaju, koju i laju svako zlo govoreći. J. Banovac, pripov. 201. Niti smo vas zvali da lajete; što god bo govorite jesu laži. A. Kanižlić, kam. 315. Onda didi smrtno laju. V. Došen 165b. Dal' kad laju i kad psuju (*proždori*). 185a. A i onda dok si mlada bila, ništa dobra nisi učinila neg lajala kako i sad laješ. M. A. Rejković, sat. D6a. Kada lajaše i podrugivaše se sa mnom neprijatelji moji. G. Pešalić 14. Ne laj! (kažo se kad ko pogano govori, psuje, kune, nesramne riječi izušća). Nar. posl. stojan. 111. Ne laj, kako ti to smiješ reći? S. Ćubiša, prip. 72.

bb) može se izreći o kome ili o čemu se zlo govori (ispoređi a, a) bb)), i to prijedlozima: aua) na s acc. Krivovirci na rožario laju. A. Kanižlić, utoč. 254. A ti na ni bisna laješ. V. Došen 125b. Koji laju na iskrnoga. S. Rosa 78b. — bbb) za s instr. A pokojne odkapaju (nenavidni), kad za njima bisno laju. V. Došen 184a. — ccc) protivu ili suprot s dat. Kako psi bisni laju protivu meni. P. Radovčić, način. 291. Zaludu laju svi eretici protivu crkvi. A. Bačić 157. Da ne lajem suprot onimi. A. d. Bella, razgov. 72.

2. prelazno, objekat je ono što se izuščuje lajući (obično u prenesenome smislu).

a. ako je objekat to, što (relativno) itd. može biti glagol i u pravome smislu. Što pas laje vjetar nosi. Što pas na zvijezde laje to Bog ne sluša. Nar. posl. vuk. 359. To im jezik i sad laje. V. Došen 165b.

b. objekat je supstantiv kojijem se u kratko izriče smisao onoga što se govori. I smrad svaki kada laje (*bludnica*). V. Došen 97b. Kad sramotno ne pivaju i smrad svaki kad ne laju (*svati*). 152b. Jer pogrda takve laje, zao izgled da svim daje. 153a. Svaku tamnost bisno laju. 169b.

c. objekat su same riječi (oratio recta) što se isgovaraju. Ter ovako (ko pas) laje: 'Zdrav, moj dragi meštore!' A. Vitalić, ostan. 100. Kao crv grize iznutra dušu, lajući: 'Što si učinio?' F. Lastrić, ned. 76. Na rimskoga papu lajati, 'anathema' to jest proklestvo, jest opačina. A. Kanižlić, kam. 855—856.

d. mj. objekta ima podložna rečenica s da (oratio obliqua). Tu Demokrit plaća veoma svojim sljednikom ki sneć laje, da od prašaka i od atoma svijet se učini s njih micaja. J. Kavašin 443a. A sam proždor bisan laje, da za Boga on ne laje. V. Došen 186a.

LAJAV, adj. koji (mnogo) laje (u pravome a još češće u prenesenome smislu). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stulićevu (*latrans'*), u Vukovu (*der eine böse zunge hat, böszüngig, qui linguae acerbae et immodice liberae est*, cf. ježican).

a. u pravome smislu, o psetu. Lajava kučka selo učuva. Nar. posl. vuk. 165.

b. u prenesenome smislu, o čefadetu (vidi lajati, 1, b, b)). Lajavoj seki celivi rijetki. Nar.

posl. vuk. 165. Imao horo zlu i lajavu ženu. Nar. prip. vrč. 86. Zla godina i lajava žena. 215. Reče se za lajavu žensko. Vuk, poslov. 240. Napao na ženu lajavu i krvomutnu. S. Ćubiša, prip. 144. — *I u ovome se primjeru govori o čefadetu kao o psetu:* Čujeto li lajavoga ku-sova a šarenoga kudrova kako slično veze a lijepo laže? Pravdonoša. 1851. 80.

c. u prenesenome smislu, o jeziku. Lajav (jezik) što više zbori, maše se mori. Nar. posl. vuk. 165. Zla i lajava jezika. V. Vrčević, niz. 310.

LĀJAVAC, lājāvca, m. lajav pas, ali češće u prenesenome smislu (vidi lajati, 1, b, b)) čovjek. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (*abbajante, che abbaja, latrans' 1a; abbajatore, propriamente cano che abbaja, latrator' 2a*), u Bjelostjencevu (*kajkavski lajavac, lajavica, koji ali koja laje, latrans, latrator, foem. latratrrix'*), u Stulićevu (*latrans'*), u Voltigijinu (*bajatore, cialtrone, plauder, schweiger*), u Vukovu (*čovjek zla jezika, mensch der eine böse zunge hat, homo linguae acerbae et immodice liberae s dodatkom da se govori u Bocu*). Ne odgovoriti lajavcu jest rasrditi ga. M. Radnić 19a. Razumite li vi, niki lajavci i lajavice, kojeno tolike nepoštene i smrdeće riči govorite? J. Banovac, razg. 68.

1. LĀJAVICA, f. lajava kučka, ali češće u prenesenome smislu (vidi lajati, 1, b, b)) žensko čefade. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (*lajavica, koja laje, oblatratrrix'*) gdje se naj prije nahodi, u Belinu (*abbajante, che abbaja, latrans' 1b; abbajatrice, latratrrix' 2a*), u Bjelostjencevu (*vidi kod lajavac*), u Stulićevu (*v. lajalica*), u Voltigijinu (*ciarliera, cienciatrice, plauderinn'*), u Vukovu (*žensko zla jezika, frauenzimmer das eine böse zunge hat, mulier linguae acerbae et immodice liberae*). Razumite li vi, niki lajavci i lajavice, kojeno tolike nepoštene i smrdeće riči govorite? J. Banovac, razg. 63.

2. LĀJAVICA, f. dosadno pjevanje kao lajanje. — U narodnoj pripovijeci našega vremena. Onda lacman uzjaše na n (*đavola*), ali mjesto pjesne zaintači u lajavicu: 'tralala, tralala' itd. Dodije se đavolu, pa upita lacmana: 'Ima li još koliko od te proklete lajavice?' Nar. prip. vrč. 139.

LAJBAC, lājpa, m. zovu u bosanskoj Krajini neki fermen ali je različitiiji od običnoga. Ć. Stojanović. — Od nem. leib.

LAJČAN, m. ime ovnu. Vetovo, Požega. D. Hirc.

LĀJDICA, f. u Vukovu rječniku: vide čunak s dodatkom da se govori u Hrvatskoj u kršćana. — To je sama riječ ladjica u kojoj su premješteni glasovi d i j.

LAJEV DO, Lajeva Dola, m. ime selu u Crnoj Gori u katunskoj nahiji. Glasnik. 40, 18.

LAJFER, m. ime psu. Bastaja, Daruvar. D. Hirc. — Od nem. läufer. — isporodi lafor.

LAJHA, f. fraus, prijevara. — Postane vidi kod lajhati. — U glagolskome rukopisu xv vijeka. Čineći hinbe i lajhe proti tebi i proti iskrnemu. Koluničev zborn. 3. Ako te lajhe i hinbe ke se čine ako su vazda proti zakonu Božiju ali proti zakonu sega svita. 4.

LAJHAR, m. fraudator, varalica. — Od srvnem. leichaere, leicher. — Riječ je kajkavska. — U Stulićevu rječniku: v. varalac s dodatkom da je uzeto iz Haddeličeva.

LAJHARIJA, f. vidi lajha. — Postaje od laj-

har *talijanskijem* nastavkom eria (nem. erai). — *U glagolskome spomeniku* xvi vijeka. Sebi čineći s prehimbom i lajharijom. Mon. croat. 283. (1581).

LAJHARITI, lajharim, *impf.* vidi lajhati. — *Postaje od lajhar.* — *U Stuličevu rječniku*: v. varati s dodatkom da je uzeto iz Haddeličeva.

LAJHATI, lajham, *impf.* fraudare, varati. — *Od srčnem.* leichen. — *U glagolskom rukopisu* xv vijeka. Ki hiniš i lajhaš tvoga iskrnoga. Koluničev zborn. 3. Vazda ka(da) ti hiniš i lajhaš... to jest vazda smrtni grih. 4.

LAJICA, f. ime ovci. Vetovo, Požega. D. Hirc.

LAJIN, m. ime ovnu. F. Kurelac, dom. živ. 82.

LAJIŠ, m. vidi lajin. — *U narodnoj zagoneci našega vremena.* Pun tor ovaca, među njima sam lajiš bleji. *odgonetljaj*: pop u crkvi. Magazin. 1869. 124. — *ispoređi* lajiša.

LAJIŠA, m. vidi lajiš. Pun tor ovaca, među njima sam lajiša bleji. — Crn lajiša med' ovcama bleji. Nar. zag. nov. 173.

1. LAJKA, f. ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32.

2. LAJKA, f. nešto što laje. — *U narodnijem zagonetkama našega vremena.* Lajka laje, daleko se čuje. *odgonetljaj*: pratlača. Nar. zag. nov. 175. Lajka laje u dolini, čak se čuje u borini. *odgonetljaj*: puška. 184. Lajka laje u Morave, čak se čuje u dubrave. *odgonetljaj*: sjekira. 204.

1. LAJKO, m. ime košu. F. Kurelac, dom. živ. 10.

2. LAJKO, m. u narodnoj zagoneci našega vremena. Kad pade fratar iz mede, lajko ga odmah pojede. *odgonetljaj*: jaje (?). Nar. zag. nov. 75.

LAJKOVA, f. kao da je mjesno ime u Boci kotorskoj. — *U narodnijem pjesmama* xviii vijeka. Koji Lajkovom k Ledenicam odmaknu se od Perasta. Nar. pjes. bog. 184. Koji za brdo za prije pobjeći, koji Lajkovom bandom Ledenic. 187.

LAJKOVAC, Lajkovca, m. mjesno ime u Srbiji u okrugu valjevskome. Lajkovac, selo. K. Jovanović 105. Lajkovac, zaselak. 102. Doñi Lajkovac, selo. 103.

LAJKOVINA, f. mjesno ime. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Po široku polju Lajkovini. Pjev. crn. 88b.

LAJNEN, adj. stercorarius, koji pripada lajnu. — *U jednoga pisca Dubrovčanina* xvi vijeka. (Mravje) u muhe lajnene se stvoriše. M. Vetranić 2, 167.

LĀJNO, n. stercus. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lajno, češ. lejno, polj. lajno.* — *Nepoznata postać.* — *U knigama pisanima crkvenijem jezikom, a u naše vrijeme još u Istri.* — *Između rječnika u Bjelostjencevu* (svinsko lajno 'succerda' kod svinjski, a u latinskome dijelu pod excrementum i stercus), u Stuličevu (v. gnoj iz Bjelostjenceva), u Daničičevu ('stercus'). Ijadehu lajna. Glasnik. 10, 224. Svinije lajno... s maslom polagaj na ranu. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 108. Lajna suha lastoviča. 110. Lajnom vodu oskvrni. Š. Kožičić 44a. Zame komad lajna i klade ga na ogañ. Nar. prip. mikul. 189. Lajnc, pogan goveda. F. Kurelac, dom. živ. 29. Lājna. stercus'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 5.

LAJO, m. ime ovnu (u Istri). F. Kurelac, dom. živ. 68. — *ispoređi* lajin.

1. LAJOTINA, m. i f. lajavac, lajavica. — vidi kod 2. lajotina.

2. LAJOTINA, f. laž (ono što se laje). — *U naše vrijeme u Istri.* Lajotina 'gannitor seu gannitrix; mendacium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 53.

LAJTMAN, adj. vidi poručik. — *Od nem. leutnant (franc. lieutenant).* — *ispoređi* lačman i lajtnant. — *U naše vrijeme.* A podviknu Pavle kapetane... On i lajtnan ate otiskoše. Hrv. nar. pjes. 4, 147.

LAJTNANT, m. vidi poručik, lajtnan, lačman. — *Neman pismene potvrde (ipak vidi lajtnantovica), ali sam čuo ovu riječ.* P. Budmani.

LAJTNANTOVICA, f. lajtnantova žena, vidi lačmanovica. — *U jednoga pisca Slavonca* xviii vijeka. Jedna lajtnantovica i jedna barjaktarica. M. A. Rojković, sabr. 11.

1. LAJUŠ, lajuša, m. lajavac. — *U naše vrijeme u Istri.* Lajuš 'latrator', gen. lajušā. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 48.

2. LAJUŠ, m. ime muško, mađ. Lajos 'Ludwig'. Lajuš, kralj ugarski. P. Vitezović, kron. 108. Po Lajuša kralja smrti. 188.

LAJUŠEV, adj. koji pripada Lajušu. Marija kći Lajuševa. P. Vitezović, kron. 108.

LAJZ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževackome. Livada kod Lajza. Sr. nov. 1868. 208.

1. LĀK, adj. levis; facilis, uprav koji malo tegli, a od toga značenja postaje drugo: koji postaje bez truda, koji se može učiniti bez truda (ispoređi obadva značenja u nem. leicht). — *Suprotno je težak.* — *Postaje od starijega oblika lęgъkъ (praslav. lęgъkъ) tijekom što se prvo u promijenilo na a, a drugo je ispalo u svijem oblicima u kojima se poslije k nalazi vokal, te bi osnova bila lagk- a nominalni nom. sing. m. lagak, ali su se kod toga dogodile neke promjene:* a) g ispred bezglasnoga k postalo je bezglasno (k), te je onda ispalo i osnova je postala lak-; tako valja da se dogodilo u velike većine štokačeva. u tome je slučaju po drugijem oblicima nastao nominalni nom. sing. m. lak; b) u sjeverozapadnijem krajevima mijenja se g ispred k na h (vidi 1. k pod b): lahka, lahko itd.; nominalni nom. sing. m. ostaje tad lagak (vidi n. p. Naručn. 84a. 76b; Korizm. 47b; A. Georgiceo, nasl. 307; P. Vitezović, cvit. vii. 157; M. Kuhačević 89; Nar. prip. mikul. 55; lęgak, lęhka, lęhko 'levis; facilis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 20). oblike lahk (A. Georgiceo, nasl. 308) i lahak (Osvetn. 1, 56) jamačno su izmislili sami pisci. također i lagko. Jačke 15; P. Bolić, vinodjel. 2, 25; lagka. 2, 418 pisano je po etimologičkoj ortografiji (u prvome primjeru valja da treba čitati laho, a u drugome laho i laka). Često se nalazi pisano lahk- mješte lak-, jer pisci sami nijesu izgovarali h, nego su ga pisali po tobožnoj etimologiji; tako je jamačno u primjerima M. Radnića, iz Pjev. crn., lahko. Nar. pjes. vila. 1868. 710, u pisca Osvetnika; a po svoj prilici i u pisca Kavanina (izdañe je vrlo nepouzđano) i uopće u pisaca našega vremena. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lęgъkъ, rus. lękii (izgovori jōhki), češ. lehky, polj. lekki (i letki).* — *Osnova je indoevropska po svoj prilici lęghu, isporodi lit. lenguas, snskrt. laghu, grč. ἔλαγος, lat. le(g)vis, got. leihts, stvñem. liht (lenht), anglosaks. lungre (brz).* — *Između rječnika:* a) lak u Mikajinu (lak, lagahan 'levis'; lak, obrtan 'agilis, levis, mollis'), u Belinu ('leggiero' 'levis' 482a; 'affrettoso, frettoloso' 'festinus' 48b; 'agile,

presto e pronto nell' operare', agilis' 52^a; ,destro', agilis' 252^b; ,facile, agevole', facilis' 299^b), u Bjelostjencevu (v. legak), u Stuličevu (levis, facilis'), u Voltigijinu (agile, leggiero, passaticio'), ,leicht, schnell', u Vukovu: 1. ,leicht (zu tragen)', ,levis'. — 2. ,leicht (zu thun)', ,facilis'; b) lagak u Bjelostjencevu (vidi legak, etc.; kajkavski legak, lehkak, lasni, lak, ,facilis, levis'. 2. ,agilis, expeditus'), u Jambrišćevu (legak, ,facilis, levis'), u Stuličevu (v. lak iz Bjelostjenceva), u Voltigijinu (lagak, lahka, leggiero, lieve', ,gering, leicht'), u Daničićevu (lagak, ,levis').

1. adj. — Komp.: a) lakši kao da postaje od lag-, te se g ispred š mijenja na š. — vrlo često kod većine naroda. naj stariji je primjer. Zborn. 98^b. nalazi se i u Belinu, u Stuličevu (pisano i lagši), u Voltigijinu, u Vukovu rječniku. — b) lahši (adv. lahše). N. Dimitrović 4; N. Najlašević 1, 126. 290; (Z) Poslov. danić. 68; J. Matović 995. nijedan mi primjer, osobito dubrovački, nije pouzdan. — c) lagji po analogiji prema dubji, tupji itd. — u većine čakavaca i u sjeverozapadnih štokavaca. — naj stariji je primjer. M. Marulić 30. — češće se nahodi adv. laglje, vidi 2. — d) lakčiji. — samo u Stuličevu rječniku: lagčiji, ,levior'; lagji, ,facilior'.

a. levis, koji malo tegli.

a) u pravome smislu, uopće.

aa) o čemu tjelesnome. Učini tebi korablu od drvja lahka i uglajena. Bernardin 95. gen. 6, 14. Učini tebe korablu od drijevja laka. N. Rahina 115^a. Odjeća vas resi laka, svita sama i priprosta... I. Gundulić 289. Lakši od pera, od pluta. (D). Poslov. danić. To je zemlja plodna i laka. N. Martić 89. Metni mene na laka nosila. Nar. pjes. vuk. 1, 551. Mala laka skočiće ti glava. 5, 485. — Amo pripada bez sumnje i ovaj primjer: Svjete koje davam tebi da ne ufaš u tvoje blago, nu uhižen kad si u sebi da ti 'e tijelo lačno i nago, ufaj, er narav gori uzlita laka a težka doli hita. J. Kavašin 1^b. — (Kod ovijeh primjera misli se i na značenje pod b)) Po moru na priliku lakkoga driva plavajući. F. Glavinčić, cvit. 811^b. Laka lađa, vatra t' izgorijela! Nar. pjes. vuk. 1, 824. Pogradiću orahove šajke, šajke lake, orahove lađe. 4, 238. I on seda na lake kočije. 1, 539. Pake sjede u lake hintove. 2, 571. Ako ne ima laka krila. G. Palmotić 2, 348. Te sprpleti ptica lahki krili. Nar. pjes. istr. 1, 32. Nu dofatit rukami naglo želaše lakim. M. Katančić 49. — I ovdje je u pravome smislu: Ne gren ni obedvat, ču baren lagak umret. Nar. prip. mikul. 55. — U pjesmama se vrlo često kaže o geferdaru da je lak, ako se baš i nema u pameti pravo značenje. Pa dovat laka geverdara. Nar. pjes. vuk. 8, 12. Pa opali laka geverdara. 8, 18. I prinesi laka geferdara. 4, 368. Dade nemu laka geverdara. 4, 893. tako se u jednoj pjesmi kaže i o vješalima (može biti da se misli na nosila, vidi sprijeda). Odnosi me pod laka vešala. Nar. pjes. vuk. 1, 589. — Amo pripada i ovaj primjer: Zlatne rude koje zemlja u svom lakom krilu sakriva. A. d. Bella, razgov. 68. — Ne razumije se smisao u ovome primjeru (može biti da laka stoji samo radi slika): Car namignu na Ciprijanski otok laki koga obsjede Selim jaki. J. Kavašin 190^b.

bb) o metaforičkome smislu, o duši. Zač ništor nije teže od zlata na svijeti neg duše ke zgriješe i umru kako ti, ni lahše od onijeh, ke Boga poznaju, er stoje vrhu svijeh nebasa u raju. N. Najlašević 1, 126. To izusti, laku dušu pusti. Nar. pjes. vuk. 2, 118. 188. često u narodnijem pjesmama.

b) što je lako, miče se brzo; po tome može značiti i brz, okretan (ispoređi kod a) aa)).

aa) o čeladetu. Ja sam Grizivino... grizem, žvem, ijem vino, brz, krjepak, hitar, lak. M. Držić 29. Ići ćeš lakši. M. Radnić 88^a. Neka iz gora brzi i laci, divji ljudi sred slobode i satiri veseljaci u tamašah kola izvode. I. Đorđić, pjes. 88. Tu viknuše ti laki svatovi. Nar. pjes. vuk. 1824. 1, 43. Posla care dva laka ulaka: ,Dovedite Bosiljku djevojku'. 1, 158. Pak joj dade lake pratioco. 1, 585. Tu viknuše ti laki čauši. 2, 57. On mi pušta lakoga telala. 8, 824. Uza starce okrenu mrknoa a za nime ostala družina, sustigoše laki Kolašinci, te se biju ognem iz pušaka. 4, 406. Ustaj, pope, na noge lagane. te potraži lake kalauze, baš hoćemo Štitarići ravnoj. 4, 898. Sakupiše petnaest stotina laka pješca i brza konika. 4, 506. A knez posla lake poklisare. Ogled. sr. 69. Car mi prati dva laka junaka. Nar. pjes. vila. 1866. 606. Pa izvadi dvanaes dukata, te ih dade lakoj knigonoši. 1867. 899. — Amo može pripadati i ovaj primjer u kojemu mladost stoji kao kolektivno ime: Da biste činili da se ne staramo, toj bismo sad ktili, žudimo toj samo: er je teška staros, ne može skakati, a laka je mladost, sve bi ktjela igrati. M. Držić 59.

bb) o živinčetu. A pod nime koñ ognjeni lakši i brzi neg' sjever je. I. Gundulić 897. Pače rekbi, hitri i laci pružice se (koñi) sad na zvijezde. 426. Plove jakno laka riba... 418. I skačući (erna) laka i hitra, na dubje se meće i peñe. 554. — Amo umećem i primjere u kojima se čelade ispoređuje sa živinčetom. Veće lakši negoli kragujac. Zborn. 98^b. Lakši nego orlovi. M. Radnić 118^b.

cc) o nogama što brzo idu, ispoređi kod lagahan i lagahna. Lake mi se noge ušta-piše. Nar. pjes. vuk. 1, 328. No su lake noge pod hajdukom, u goru ga noge zaniješe. 8, 29.

dd) o rukama. Pero riži kako je badkalo, kako b' lašne pod koru se dalo, med drvom ga i koru zabodi, ozgor doli lakom rukom vodi. J. S. Reljković 270. Na sirotnoga svakom je laka ruka. Nar. posl. vuk. 191. Ona je lake ruke, blage duše. M. Đ. Milčević, živ. srb. 1, 94.

ee) o vjetru. Lahkom' vjetru prilikuje (žena). J. Kavašin 856^b.

ff) o hodu (stupaju, tijeku), pa i o tancu. A što vidi oko bistro, ond' ureda laki stupaj skokom slidi. I. Gundulić 529. Da se upravlja lakkim tijekom. J. Kavašin 285^a. Vodi lake tance. M. Vetranić 1, 80.

gg) mislim da se u ovome primjeru isto govori o Božjoj pravdi. Naj lahša je Božja pravda. (Z). Poslov. danić.

c) proclivis, propensus, u prenesenome smislu od pređašnjega kod b), brz, rad (što učiniti).

aa) s infinitivom. Oružjem se svi obstriješe (vojnici) s koñem poteč vazda laci. I. Gundulić 829. Tako lakk drugomu što ni drago činit. A. Georgiceo, nasl. 808. Lak oprostiti uvriđeña. P. Posilović, nasl. 122^b. — Us infinitiv ima za po tuđijem jericima. Lahša stvar za uteč nigdir ni, koliko život naš. N. Dimitrović 4.

bb) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Zeka je naročito bio lak da dozna šta rade Turci. M. Đ. Milčević, pomenik. 2, 178.

cc) s prijedlogom na i akusativom. Naj više jere lak bijaše (Cesar) na pročenje. H. Lucić 275. Lagak na smih i na rastresenje. A. Georgiceo, nasl. 807.

dd) s *prijedlogom* na i *lokativom* (uprav znači *brs* i *vješt*). Živanović je bio čovek vrlo vredan i na peru lak. M. Đ. Milićević, pomenik. 2, 164.

ee) s *prijedlogom* u i *lokativom*. Imamo biti laci u djelijeh božanstvenijeh. A. Gučetić, roz. jez. 246. Lak u poslijeh, djelijeh, *attivo*, cho fa o può fare, *actuosus* 117^a.

ff) s *prijedlogom* k. Da su (*redovnici*) lahki k tomu dopušćenju. Naručn. 77^b.

d) ističe se da kome ili čemu nije teško nositi ili podnositi (u pravome ali češće u prenesenome smislu). ako se izriče ko ili što podnosi, stoji u dativu.

aa) o bremenu itd. Brème moje lako jests. Mon. serb. 5. (1198—1199). Brème moje lagako jests. Sava, stof. 2. Jere jaram moj sladak jest i tegiña moja jest lahka. Zadar. leko. 68. matth. 11, 30. Jaram u istinu moj sladak jest i brjeme moje lako. N. Rašina 177^b. Brime bo moje slatko jest i naprćenje moje lako. 197^b. Jaram istinom moj sladak jest i tegota moja laka. 280^a. Svako teško brjeme noj je (*plavi*) lako. G. Palmotić 2, 442. Jaram Krstov kô 'e ugodan i lak. J. Kavašin 885^a. Da im lakše brime bude. V. Došen 67^a. Lagak je križ žoja pri povolnoj pići. M. Kuhačević 89. Tako bit će on (*vaj*) i lagli volom ili koñma. J. S. Rejković 24.

bb) o muci, tuzi, nevoji, zimi. Da mi znoj trpiti bude lakša muka. Đ. Baraković, vil. 26. Što negovu tugu laglu radi Boga učini. A. Georgiceo, nasl. iv. V zloj srići bud' dobre voje: lagle čini ta nevoje. P. Vitezović, cvit. 66. — Vž četvrtak ašte budets roždstvo Hristovo, zima laka... Sredovječn. lijek. jag. otar. 10, 117. *cc)* o smrti. I svim nam lagla je od meča smrt vidit. M. Marulić 80. Smrt će mu lahka bit, jer će imat ufanje. A. Georgiceo, pril. 104. Mogaše ti kojom inom i laglom smrtju nas spasiti. A. Kanižlić, uzroci. 94.

dd) o rani, udarcu. I rañenje lako a često more život pogubiti. J. Kavašin 5^a. Nešto lakih zadobio rana. Osvetn. 2, 96. Malahna i laka zaušnica. I. A. Nenadić, nauk krst. 102.

ee) o karañu. S timi pokaranje ima biti tiho, lahko i razborito. Š. Budinić, ispr. 28.

ff) zemlja ukopanome. Užival' duša t' raj u društvu tvoje vil', a zemlja na svit saj laka ti kostem bil'. D. Rašina 61^b. Svaku t' molbu višnji usliši, zemlja t' laka, u ku ležeš, a duh ti se goru utiši! A. Čubranović 164. Laka ti (*ili* mu) zemlja! često se kaže o pokojniku. P. Budmani.

gg) o čeladetu (što je blago, što nije oštro). Parac svjetan, pun razloga, lak dobromu, težak zlome. J. Kavašin 150^b.

hh) uopće. Do lahka i do teška vremena. Mon. serb. 274. (1410). — Lakša biva sviñska skika neg' linoga jata vika. V. Došen 209^a. — Pobratima harna; tek nek mu je lakši pokoj duši. Osvetn. 8, 51.

e) o jelu i piću (moglo bi biti značenje kao kod a), ali će često značiti: koje se lako probavi, prokuha), i u metaforičkome smislu. Ona pića nikim je lahka, slatka, medvena. Korizm. 82^b. (*Isua*) dajući človiku jistvinu nebesku i hleb živi i lahki. 85^a. Nestalo lahka brašnenika. Pjev. crn. 78^a. Van mi kuvaj lake brašnenice. Nar. pjes. marjan. 2. Lagka voda. P. Bolić, vinodj. 2, 418. Vina svakojaka i lahka i jaka. B. Krnarutić 23. Orno je vino izrednije i lakše. P. Bolić, vinodjel. 2, 52. — Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer u kojemu je su-

protno prema gust. Priloženje i odloženje masti među sobom razlicijeh sad gustijoh sad lakšijeh. B. Zuzeri 155.

f) u prenesenome smislu, s toga što se misli da što nije teško obično nije ni veliko, može se misliti da snači od prilike što i malen, naj češće ako se govori o čemu zlome, ali i o drugome.

aa) o grijehu. Lagli grijeh. M. Divković, nauk. 251. U grihu laglemu bihote vi tada. Đ. Baraković, vil. 44. Ča jest grih lahki? F. Glavinić, svitlost. 7. Očišćajući ga od svakoga grijeha naj lakšega. M. Radnić 431^a. Gdje uči lagle i okorne grijeha okoljem razbirati. J. Kavašin 126^a. Koji je grih težji, koji li lakši. A. Bačić 379. Mučnije se pak čuvati od griha lakoga iliti maloga, nego od griha smrtnoga. J. Banovac, razg. 193. Koji je grih težji, koji li je lakši. 250. Ovi grih zove se lak, jer lako se od nega oslobodi, lako se prosti. J. Filipović 1, 203^a. Kadkad grih zločom učinjen lagli je od griha slabosti. I. Velikanović, uput. 1, 344. Svaki drugi grih jest lagli. I. J. P. Lutić, razg. 94.

bb) o cijeni. Cijena je svemu laka. M. Vetranić 1, 287. — Može amo pripadati i ovaj primjer: Sve carevo prodadoše i carevu haznu zatomiše i nadnicu laku ostaviše. Nar. pjes. vuk. 2, 206.

cc) uopće. Nika je (*sumña*) silna, a nika lahka. Naručn. 34^a. Ne za uzrok podoban, da brže za uzrok lagak i mal čini svoje rasljenje. Korizm. 47^b. S ovijem lahšijem imenom lupeštine bi zapisana zapovijed. J. Matović 895. Kudimo laku i šalucavu kniževnost. M. Pavlinović, rad. 150.

g) u prenesenome smislu, o duhu, o čeladetu (i o tijelu), kad mu se otme kakav teret (grih, bolest itd.). Da moj duh lak bude... kad svali sve trude od grijeha s rameni. M. Vetranić 1, 463. Jere se čini lakši duh nemoćnika s ufañem. J. Matović 283. Čuteći se oslobođena od one tegobe u prsi ma i štogod lakša otvori oči. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 240. Sad sam lakša i malo ću počinut'. 240. Pop ostane na noge u dubak, lak kao pero. S. Ćubiša, prip. 244. — Amo može pripadati i ovaj primjer: Probudivši se nemoćnik laglu ruku očuti. Ivan trog. 18.

h) u pjesmama, o zdravlju, prema značenju kod d). Tu se bane s carem sastanuo i za lako zdravlje upitao. Nar. pjes. vuk. 2, 170. Što počeoše k mene ne idete da s' za lako zdravlje upitate. 2, 233. Ruke šire, u lica se ĭube, za lako se upitaše zdravlje. 2, 286.

i) u prenesenome smislu, o snu, jer kao da oblakšava terete i trude čeladetu. Gdi ga travom san laki dočika. J. S. Rejković 209.

k) u prenesenome smislu, koji se često mijenja, nestanovit.

aa) o čeladetu. Boji se spovidnika svoga ki je lagak i nestanovit. Naručn. 76^b. Gdo naglo viruje lagak je v srci svom. Naručn. 84^a. — Amo pripada i ovaj primjer (ako ne pod l): Za riči lahke žene ne mareći. F. Glavinić, cvit. 405^b.

bb) o srcu. Mlado je srce lakše od pera kijem svaki vjetar vije. G. Palmotić 1, 256. Človik lahka i slaba srca. B. Kašić, is. 60.

l) u goremu smislu nego kod k) može značiti luđ (lake, dakle slabe pameti).

aa) o pameti. Žene od tizijoh strana imaju polakšu pamet od judi. M. Držić 241. Ona je (*žena*) lake prem pameti. G. Palmotić 2, 236.

bb) o *čefadetu*. Lagak ali manen. Naručn. 76b. O ženo manena, o živino lahka, ti bi poražena. Korizm. 56b. Piše besideći od njekije udovica lakije. M. Radnić 125a. — *vidi osobito*: Lak je ispod kape (prazne glave). Nar. posl. vuk. 165. Kad ga knez razumije, i vide da je lak ispod kape reče mu ... Nar. prip. vrč. 51. Lak pod kapom. S. Ćubiša, prič. 58.

m) *kad se nešto što nije teško miče to biva s malom bukom, s toga može značiti u prenesenome smislu o glasu, zvuku, buci: koji se slabo čuje, koji nije jak, koji je tih (ispoređi 2. lagahan)*. Isus reče glasom lahkim. Korizm. 92a. Ovdj paša dobesjedi, i na govor svoj naredan među svijetlim banim slijedi lak i kratak žamor jedan. I. Gundulić 454.

n) *od predašnjega značenja (kod m)) postaje drugo: koji nije brz, jer kad se što brzo miče, buka se obično čuje veća (ispoređi 2. lagahan)*. — *rijetko (kao adjektiv)*. Od obrtnijeh nebes paka viku plodna obraćanja: tiha, plaha, brza, laka, bez promjene, bez pristanja. I. Gundulić 212. — *Može biti da amo pripada i ovaj primjer*: Ja kako starac laglim (*laglim korakom?*) prohajam. F. Glavinčić, cvit. 269b.

b. *facilis, koji biva bez truda, koji postaje bez truda, koji se čini bez truda, uopće s kojijem nema truda*.

a) *uopće*. Ni prijel lahkim zakonom odpušćenije grihov. Korizm. 80b. Koje naredbe, koliko su lasne i lake, toj svaki dan vidimo. A. Gučetić, roz. jes. 35. Iznajdoh jedan kruto dobar, lagak i pravičan način za takovo pismo. P. Vitezić, cvit. vii. Lagak je put na grihote, ali težak na dobrote. 157. Benedikta naredbe svete su, lake i pune razbora. I. Đorđić, ben. 149. Put kratak i lak. J. Filipović 1, 407b. Kolikrat lak je veoma trud ... A. Kalić 414. Namjeriti se na laku stazu u ovom životu. M. Pavlinović, rad. 104.

b) *popuňuje se dativom koji pokazuje za koga što nije trudno*. Dva načina lakša, lašna i ugodnija krstjaninu. A. Gučetić, roz. mar. 8. Trudna dila tim su ugodna, i naj teža laka tebi. I. Gundulić 297. Onomu su laka svaka, sa svijem srcem tko se stavi. G. Palmotić 1, 292. Nim su laka djela teška, nih strah ne tre smrti biljede. 2, 528. Ćubav im je s toga laka, ako harni budu mjestu. J. Kavašin 109a. Sva su uzumnožna, sva su laka vjerujući. J. Kavašin 936b. To će nam lako biti oprostjenje našije uvrđenja, koja ste primili od iskrnjihe. F. Lastrić, od' 284. I nemu je lak posao svaki. M. A. Rejković, sat. 11b.

c) *popuňuje se infinitivom koji ograničuje značenje*. Razlici sviti pojah lagji i lazniiji govoriti neg li ispuniti. P. Zoranić 1a. — *U ovome primjeru stoji za uz inf. po tuđijem jezicima*: Nisu zapovidi Božije teže nego lakše za obalužiti se, nego li su vražije. F. Lastrić, od' 377.

d) *srednji rod u genetivu s prijedlogom iz i z (iz?) stoji adverbijalno*. — *U dva pisca čakavca xvi i xvii vijeka*. Oće se moći s laglega red dati. Mon. croat. 216. (1526). Iz lahka se užge sama gdi je blizu ognja slama. P. Vitezić, cvit. 7. Česa đlovik ne kupuje to iz lahka i daruje. 49.

e) *u ovome primjeru kao da znači: koji oblakšava*. Razgovore davaš lake na bolesti teške i jake. G. Palmotić 2, 50.

2. adv. *lako (radi oblika lasko, lagko, lahk-vidi sprijeda)*. — *Radi stiha ima i okruženo lak'*: Tko vojnikom lak' vjeruje. J. Kavašin 252a.

Lak' polako do cara se čulo. Nar. pjes. vila. 1866. 606. — *Između rječnika u Mikašinu* (lako, polako, tiho, remisse, leniter, placide'; lako, lagahno, leviter'), u *Belinu* (lako, leggiermente', leviter' 492a; ,agilmente, con agilità', agilitet' 52b; ,a bell'agio, cioè commodo', otiose, percomode' 52b; ,lentamente', lente' 438a; a passo a passo', pedetentim' 88b; ,a passo a passo', gradatim' 546b; ,a poco a poco', sensim' 89a; ,facilissimamente', facile' 299b), u *Bjelostjenčevu* (lehko, lahko, lagano, leviter; facilitet, facile, nullo negotio, expedite, leve, sine pondere'), u *Jambrešićevu* (lehko, facile, leviter'), u *Stuličevu* (lako, leviter, facile, pedetentim etc.), u *Voltičijinu* (lako, facilmente, agevolmente', leicht'), u *Daničičevu* (s po, lente'). — *Komp. (vidi kod 1)*: **a)** *lākšš. naj stariji je primjer*. I. Gundulić 370; u *Stuličevu rječniku* ima lakše i lagše. — **b)** *lāgljš. naj stariji je primjer*. Naručn. 81a; između rječnika u *Stuličevu* (facilius') i u *Vukovu* (lāgljš s dodatkom da se govori u Hrvatskoj).

a. *vidi 1, a, b)*. Jer pedepsa s neba koli lakše ide, teže pade. I. Gundulić 370. Bržje i lagše. A. Kanižlić, kam. 559. Lako skoči sa svilna duška. Nar. pjes. vuk. 2, 195. Lako skoči ka' da se pomami. 2, 285. Trže sablju u desnicu ruku, lako pođe, pa Meha prestiže. 4, 292.

b. *prema značenju kod 1, a, d)* (u svijem je primjerima komparativ), *svagda u prenesenome smislu*. Lagje 'e što god protprismo. J. Kavašin 298b. Lakše mene prebolet jednoga. Nar. pjes. vuk. 4, 15. — *Često uz glagol biti znači da je stane (tjelesno a i duševno) boje nego je prije bilo*. Odma mu bi lakše. J. Banovac, pred. 148. Donesi mi vode iza gore da s' umijem i da se napijem, čini mi se, lakše će mi biti. Nar. pjes. vuk. 3, 558. Devetoga (mjeseca) biće joj lakše. (Kaže se bolješljivoj ženi za koju se misli da je trudna). Nar. posl. vuk. 58. Pitašo za sahat u koji mu lakše bi. Vuk, jov. 4, 52.

c. *s glagolom uvrijediti, vid 1, a, f) aa)*. Jer je boje umrit negu Boga ili naj lagje uvridit. P. Filipović, istomaš. 15.

d. *jeftinije, ispoređi 1, a, f) bb)*. Velik ti si zijau učinila, od pedeset žutijeh dukatah ne mogu ga lakše napraviti. Pjev. crn. 286b.

e. *s glagolima što znače udariti, zamahnuti znači: s malom silom, tako da se malo osijeti; ali gotovo u svijem primjerima stoji ironički o teškome udarcu*. Rasrdi se Ćuba Brankovića, Vukosavu rukom udaraše, kako je je lako udarila iz nosa joj krvca izvirala. And. Kačić, razg. 59a. Kako ju je lako ufatio, obe oči nadvor izpuznnše. Nar. pjes. u M. A. Rejković, sat. 18b. Koliko ga lako udario tri puta se Vuče premetnuo. Nar. pjes. vuk. 2, 142. Koliko ga lako udario tri mu zuba u grlo sasuo. 2, 149. Već udari u tu vitu jelu, koliko je lako udario, vitu jelu iz korena krenu, i grane joj na zemlju padoše. 3, 97. Udari se rukom po koljenu, koliko se lako udario na koljenu čista čoha puče. 3, 376. — *U ovome je primjeru u pravome smislu, ali se ipak ističe ironija kao u predašnjima*. Lako maše, al' udara teško. Nar. pjes. vuk. 2, 494.

f. *vidi 1, a, m)*. *često složeno s prijedlogom po*. Zazva ju lahko po imeni. Mirakuli. 45. Kad ta vil doteče, pruživ se jak zmija, koja se s daleče iz glasa nasmija ,Avoj me' rekoh ja ,Boga dil, polako, er se čut ovo tja mogaše daleko'. Š. Menčetić 206. Govori polako, da ga je jedva čut. M. Vetranić 2, 55. Ter ti se uvukoh naj lahše doma ja. N. Naletšković 1, 290. Tko lako govori, dalje se čuje. (D). Poslov. danič. Gospoje, polako vičite. M. A. Rejković, sabr. 23. Kad

iguman opazio Marka, na đakona desnom rukom maše: 'Lakše, sinko, da ga ne probudiš'. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Odoše lako popijevati. Pjev. crn. 52^a.

g. *vidi* 1, a, n). *često složeno s prijedlogom* po. Ľubdraže, hod' lako. F. Lukarević 153. Pođe za nime polako. Okáz. pam. šaf. 87. Na pedepse stupaš lako, tečeš hrlu na darove. I. Gundulić 280. Lako po lako osvoji svega naroda s vrimenom. K. Pejkić 28. Bog lako gre, ali brzo stigne. (D). Kadgod i tko lako hodi, brzo ga stiza (stigne). (D). Kola lako grodu, ali vele nose. (D). Lako po lako ide se daleko. (D). Poslov. danić. Oznožio bi se odeći po najlakše. F. Lastrić, ned. 120. Lako stani, brzo stupi. (Z). Tko lako hodi, prije doma dođe. (Z). Poslov. danić. Nećiji vapaj uzlazi lako po lako a nećiji uzlijeta put nebasa. A. Kalić 507. Pak dojde polako iskušavati djake. M. A. Rejković, sabr. C8b. Al' pošeta gospođa Milica, lako šeta po carskom divanu. Nar. pjes. vuk. 2, 198. Viče Turčin jedan na drugoga: 'Lakše, Mujo, ne umori marve'. 4, 187. Lako, lako, moja braćo draga! Nar. pjes. petr. 2, 462. Lako, vranče, pust mi ne ostao! 2, 515. Lako malo, kićeni svatovi. 3, 55. A levom rukom na sunce maše: 'Lako po lako, sunaše jarko! u Vuk, živ. 316. Ko lakše ide, priđe doma dolazi. Nar. posl. vuk. 144. Ako dođe do nevoje steće, hoćeš vidit kako lako kreće. Osvetn. 3, 65.

h. *facile, bez truda, bez velika truda, vidi* 1, b. To je lahko pravo razdijeliti. Stat. pol. ark. 5, 250. Ne more se lahko suprot tomuj parna zdignuti. 5, 277. Voda ka se nahodi i more se lahko imiti. Naručn. 5b. Eretik lahko bi klal spovidajućega na blud. 77^a. Toliko lagje najde odpušćenje. 81^a. Malim grihom daju veliku pokoru, a velike mimohode lahko. Transit. 41. Vsaku protivščinu lahko nosi. 70. Lahko premaga djeval onih. 81. Vazel bi ga juže bil lahko. Š. Kožičić 49b. On lahko more pomagati. Kateh. 1561. 102. Lagje jest kamenje omečhati. F. Vrančić, živ. 42. Zašto tako lahko popu podloži se jednomu (*Atila*)? F. Glavinić, cvit. 98b. Silom njegovom lagje nego naukom tvojim svake hoćeš ozdravljati betege. 241^a. Za projeti lagje po tisknoći smrtnoj. P. Radović, načln. 91. Lagje uzdržati na pameti. I. Ančić, svit. 31. Ne vjeruj lako jeziku tuđemu. M. Radnić 433b. Smrt podnijeti od dobrije jest lako, od zločestije nije tako lako. P. Posilović, nasl. 42^a. Naša Klara malo živa lagje para nego šiva. P. Vitezović, cvit. 127. Nikomu lagje ne može se dogoditi... I. Grličić xvi. Nij' se lako, nije, tom zlotvoru ukloniti. J. Kavašin 24b. Onako lako može vam zdravje dat, kako vas je lako stvorio. J. Filipović 1, 251^a. Jedna bolest tilesna koja je odavna u tilu ne more se lako izličit, nego valja mnogo trudit; tako zli običaji za sagrašiti ne mogu se lako izkoreniti. 1, 344^a. Moći dugu tvomu apoštolskomu lakše odgovoriti. 3, vi. Da može lagje baciti. A. J. Knezović xxxvii. (*Bolan*) smrt od zdravog lakše nađe. V. Došen 94b. Da bi se ova služba i ob noć mogla lagje obsluživati. M. A. Rejković, sat. A6^a. Bog bijaše lipo uredio, i grihoti stida naredio... a dobroti neka bude lako; pak je vrag te stvari premetnuo i na dobro stida nametnuo, a grišiti neka bude lako. C8^a. Ovako ćete lagje i u friško pripeti se na slavu. sabr. 1. Lahko se glad trpi, gdi je dobra paša. M. Kuhačević 39. Perivoj mu trudeć, lako plodi trave, voće svako. N. Marčić 21. Jer je lako vlaha uspoznati. Nar. pjes. vuk. 1, 41. Lako ćeš mi majci

ugoveti: doone legni a rano ustani. 1, 60. Ja bi lako seju polazio al će Mujo zametnuti kavgu. 1, 542. Da nadodim nejaku sirotu, ne bi li je lakše uspavala da ne vidi kud joj ode majka. 1, 572. Lako ćemo tebi duvovati. 2, 91. Ja bih stado lako namaknuo. 3, 91. Među sobom žubor učiniše, kako će ih naj lakše udriti. 3, 339. Znađem, braćo, i ja sa te dvore, moremo ih lako pohoditi. 3, 435. No će k tebe raja pohitati i donijet groše i haraće, onda ćemo lako za glavare. 4, 488. Ko rad igra, lako mu se svira. Nar. posl. vuk. 152. Ko tvrde veže, lakše od-rješuje. 156. Lakše je vjerovati nego ići te pitati. Lakše je kamenje uz brdo valjati nego se s ludim razgovarati. Lakše je steći nego sačuvati. Lakše je pošteno namiriti nego sramotno potezati. 166. Tako mi lako duša ispala! Tako mi lako umrijeti! 302. Da ga drugi sažalošem krijepe, da mu tijekom lagje trpit bude. Osvetn. 1, 46. Taj bi posao lako mogao roditi bunu. S. Ľubiša, prip. 172. I te se rane lakše zaliječiti mogu. M. Pavlinović, razg. 4. Lako je smisliti, ali je muka učinit. Pravdonoša. 1852. 10. — *U rečenici lako biti kome, lako snaći od prilike što dobro, ugodno, isporodi* 1, b. Slali po űega panduri, ale lahko űemu s űimi. Nar. prip. mikul. 80. Ako nas pogaze Turci, neće ni tebi lako biti. S. Ľubiša, prip. 181.

2. LĀK, m. *űem. lack, vrsta pokosta (što se pravi od smole); naj boļi je japanski i kitajski. — isporodi* 1. laka. — Lak, bot. zool. lat. 'lacca', 'lack, gummilack', tal. 'gomma lacca', frc. '(gomme-) laque', egl. '(gum-) lac', 'lack, lack-firnis', frc. 'laque', egl. 'lacker, lac-varnish', tal. 'lacca, vernice'. B. Šulek, rjeĉn. znanstv. naz.

1. LĀKA, f. tal. lacca. *vidi* 2. lak. — *U jednoga pisca xv vijeka. Lako ter azuri...* M. Marulić 78.

2. LĀKA, f. *vidi* vlaka.

3. LĀKA, m. *vidi* Lako. — *Akc. se mijeűa u voc. LĀko. — U naše vrijeme, a izmeĉu rjeĉnika u Vukovu* (vide Lako s dodatkom da je po istoĉnom govoru). Ne bi l' osvetio brata moga Laku Vulcanova. Pjev. crn. 324^b.

LĀKAC, lĀcca, m. *ĉovjek lak (brz) na nogama, vidi* 1. lak, 1, a, b) aa). — *U naše vrijeme, a izmeĉu rjeĉnika u Vukovu* ('der leichtfuss', 'homo veloc'. cf. lakić s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). ĉe god bješe lakca i bojnika. Ogled. sr. 69. Ima brojem pedeset junakah... sve birana lakca i momĉeta. 467.

LAKĀRDIJA, f. *vidi* lakrdija. — *U naše vrijeme. A što ĉu ti duljit lakardiju?* Nar. pjes. mag. 1864. 84. — *Govori se i u Dubrovniku.* 'Ne misli se za to, to su samo űegove lakardije'. P. Budmani.

1. LĀKAT, lĀkta, m. cubitus, cubitum, *uprav zglob što je na ruci gotovo u srijedi izmeĉu prsta i ramena (još u űemu smislu vaűski oštri kut što se naĉini kad se prigne ruka); od ovoga su znaĉenja postala i űeka druga. — la- stoji mj. praslavenskoga ol-, vidi l pod e. — Akc. se mijeűa u gen. pl. lakātā (ovako Vuk bijaše; meni je običniji akc. lĀkātā); radi akcenta vidi još pod c. — Rijeĉ je praslavenska (olkъtъ), isporodi stslav. lakъtъ, rus. локоть, ĉeš. loket, polj. lokieć, pa i lit. olaktis, olektis. — Osnova je ol- indo-evropska, isporodi grĉ. ὀλένη, lat. ulna, staroir. uile, got. aleina, skand. űln, anglosaks. eln itd. — Od stare osnove na ű ostali su űeki oblici duala još xv i xvi vijeka: dvije lakti. M. Drĉić 441; tri lakti. Aleks. jag. star. 3, 291; M. Ve-*

tranić 1, 40; F. Vrančić, živ. 53; četiri lakti. Zborn. 84b. — *U čakavaca se može k ispred t mijenjati na h (vidi 1. k pod b):* lahta. P. Radovčić, nač. 509; lahte. I. Kraljić 56 (*nijesu mi dosta pouzdani primjeri*: lahte. J. Kavašin 265a; lahta. 808b; lahtova. 820b).

a. sa značenjem *sprijeda kasanijem*. — *Između rječnika (u nima ima gdje gdje i značenje kao kod b) u Vrančićeva* (cubitus; ulna'), u *Mikašinu* (lakat od ruke, cubitus, cubitum'), u *Belinu* (gombito, gomito' cubitus' 852b; 'braccio' cubitus'; 'braccio, parte dell' huomo dalla spalla sino alla mano' 'brachium' 141b), u *Bjelostjenčevu* (kajkarski lakat ruke, cubitus, cubitum, brachium'), u *Jambrešićevu* (lakat ruke, cubitus'), u *Stuličevu* (lakat' od ruke, cubitus, cubitum'), u *Volčigijinu* (cubito' arm'), u *Vukovu* (der ellbogen' cubitus': okrenuti kome lakat). Jedan tih ki pihu žmul k ustom potoci; lakat mu zabihu, žmul iz ruk iskoči. M. Marulić 94. Kravv da pustiti ota lakta v sbornuju žilu. Sredovječn. lijev. jag. star. 10, 104. (*Misnik*) padši prid nim (*otarom*) tja do na lakte. I. Bandulavić 129a. S kojim (*ogrem*) do lakta mu se izašgaše (*ruke*) i u lug obratiše. P. Radovčić, nač. 509. Ne postavljajuć lakat na otar. I. Ančić, svit. 188. Bješe od ruku lakta oba na koljena naslonio. P. Kanavelić, iv. 164. Govoreći spovist nizoko jima se pokloniti, što se razumi da lahte rukovne kolina dotiču. I. Kraljić 56. Drugu svoju laktom gruha. V. Došen 118b. Lakti, pete i kolina kažu cinu od hajna. 205b. Kad se namigne okom, ali dotezne laktom šalje koje se nahodi blizu. Đ. Bašić 93. Ako li se koja druga maši, odsi(ć) u joj ruku do lakata. And. Kačić, razg. 155a. Nasloni lakat na kolino. M. A. Rejković, sabr. 17. Metnuvši laktove na klecalo a glavu na ruke. 22. Ruke gole do lakta. Ant. Kadčić 157. Zasukao ruke do lakata. Nar. pjes. vuk. 1, 536. Bele joj se ruke do lakata. 1, 597. Pa mu obje savezala ruke od lakatah te do vrh nokatah. 2, 80. Kroz rukave propali laktovi. 3, 94. Bijele mu savezale ruke od lakata tenof do nokata. 3, 348. Jevreji ne jedu dok ne umiju ruku do lakata. Vuk, mar. 7, 3. Crno nosi porušenik ruho, lakti vire, vjetri mu pazuh. Osvetn. 4, 10. — *U prenesenom smislu*. Ostrvice skoro jedna drugu laktom kosi. S. Lubiša, prip. 1. — *U Dubrovniku je velika ureda kad ko prema kome udari desnom šakom na lijevi lakat (sprijeda ili s traga), te se zove: omicati na lakat, omijerati na lakat*. P. Budmani. — *Može biti da je tome slično i ovo*: Imao sam ga na lakat 100 for. = štetovao sam 100 for. na Rijeci. F. Pilepić.

b. cubitus; brachium, ruka od prsta do pravoga lakta; cijela ruka do ramena. — *U primjerima se ne može razpoznati, jeli prvo ili drugo značenje*. — *vidi i u rječnicima pod a*. Podržati lakte svoje va visinu. Korizm. 7b. Ki usiće lakat jednomu tovarišu. 81b. Najde se tilo cilo i ništar nerazrušeno izvan lakta livoga. Ivan trog. 14b. Lakti na križu rastegnuti. B. Kašić, zrc. 178. Da Bog ima oči, lakte i ruke. M. Orbin 156. Nu napokon Hajdar rani Dilaveru lakat lijevi. I. Gundulić 539. Simo tamo sablom lupa, ori lahte, perja, ruha. J. Kavašin 265a. Sionu mori lahta oba, mlateći se gorko vele. 308b. Svete Pavle učenice lakat... 830b.

c. mjera za dužinu (od prilike po metra), uprav onoliko koliko je od prsta do lakta (vidi a), isporodi lat. cubitum, tal. braccio, nem. ellbogen i elle itd. — *U Dubrovniku je za ovo značenje drukčiji akc. nego za a i b: lăkat, lăkta itd., gen. pl. lăkâtă*. P. Budmani. — *Između rječ-*

nika u Mikašinu (lakat, mjera od lakta, cubitus, cubitum'), u *Belinu* (misura d' un braccio' 'mensura cubitalis' 490a), u *Bjelostjenčevu* (kajkavski lakat morni, šink, aršin, ulna, cubitus' itd.), u *Jambrešićevu* (lakat kom se meri, ulna'), u *Stuličevu* (lakat, braccio, misura' brachium'), u *Volčigijinu* (braccio' elle'), u *Vukovu*: 'die elle' ulna' s primjerima: Trista lakata (n. p. propao u zemlju). Nekom dukat, nekom svite lakat; u *Daničićevu* (lakats ulna'). Peti deseti lakats skrsata. Mon. serb. 23. (1234—1240). Jogože dlbota 2 i širina 10 lakats. Domentijanb 110. Kada gospodin biskup krsti niku crikvu, za svoju muku ili trud imi dva bacija nova i dva bukala nova od mida i dva ručnika nova i dvanajst lakat platna nova. Kapt. seš. ark. 2, 82. Oću da jej se da sukna lakats 10. Mon. croat. 102. (1486). Rozi mu bihu izresli za usima koliko lakat. Aleks. jag. star. 3, 229. Mani dosti je tri lakti zemlje. 291. Plami se raširi svrhu peći lakat četrdeset i devet. Bernardin 6. dan. 3, 50. Ki tanko razmjeri do lakta va svijet saj. M. Vetranić 1, 9. Tri lakti u dlinu mu su zadosti. 1, 40. Dobro sto lakata bješe širok. Zborn. 82b. Koret od toliko lakata. M. Držić 184. Ja ću poč uzet lakat konopca, ter se ću objesit. 181. Da mi donese sto lakat kurdjele od zlata tri prste široke za pavijun. 818. Dvije lakti postava nekoga kosmača. 441. Činila je sebi učiniti jednu stolicu malahnu tri lakti dugu. F. Vrančić, živ. 53. Moro će se uzdignuti četrdeseti lakata svrhu svojih planina. M. Divković, bes. 25b. Lakat šestdeset dužine jimiše. Đ. Baraković, jar. 61. Gdi (su) oni ki se od svih ljudi dobitnici oglašise? ... i ostali nebrojeni? svi su u laktu zemlje zbijeni. I. Gundulić 234. Židovi križ njegov dvadeset lakat pod zemlju zakopahu. F. Glavinić, cvit. 151a. Lahtom jer se knige ne mire ikadar. I. Ivanišević 907. Trijem širok deset lakata. M. Radnić 185a. Sada hoće biti u dva lakta zemlje ukopan. P. Posilović, cvijet. 53. Svojjem laktom druzijeh mjerit. (D). Poslov. danić. Rog od dva lakta. I. Đorđić, salt. 68. Sudac božanstveni svijem striže na isti lakat. B. Zuzeri 309. Petnaest lakata voda je bila nadišla svrhu svijju planina. F. Lastrić, test. 276a. Uzvišen lakat s zemlje. V. M. Gučetić 112. Stajše petnajest lakata daleko. A. Kanizlić, utoč. 564. Biti će mi dosti lakat zemlje tisne. rož. 49. Priložit uzrastu svomu lakat jedan. S. Rosa 77b. Mjere s istijem laktom svoju tjesnoću i tuđu širinu. Đ. Bašić 167. Živi lagum Turci užegoše, tvrdi beden u lagum digoše, velika se otvoriše vrata u širinu dvadeset lakata. And. Kačić, razg. 284. Divne mi je poklonio dare: tri kavada od svile crjene i četiri od suhoga zlata, i jabuku zubom nagrizenu i naranču bisserom kičenu i tri lakta vela od Mletaka. Nar. pjes. vuk. 1, 390. Puče crna zemlja po tri lakta. 2, 5. Kadifu ne dijele laktom ni aršinom. Pjev. orn. 96a. Lakat nosi na rame, škare nosi u ručice. Nar. pjes. istr. 4, 22. Dođe jedan lakat-čose i pedal-brade. Nar. prip. bos. 1, 18. Ni tri lakta u visinu stasa. Osvetn. 4, 11. — *Jamačno i ovaj primjer amo pripada, jer treba misliti na lakat dubine, te lakats ne znači ota (kako se čini da je i sa ovaj slučaj mislio Miklošić, vidi njegov lex. palaeoslov.)*: Na deji (gori) ležaje zmjé jako se ota vstoka do zapada i prklañaje se pijaše ota mora na vsaky dñn po lakats ja (a) zemlju jadeše jako i seno. I reħ az̃ Varohs k̃s anđelu: 'Gospodi, po čto pijet̃s zmy (sic) ota mora po lakats na dñn i kako ne oskudejet̃s more?' Otkriv. varuh. star. 18, 206.

d. klisača (palica kod igre klisa). — U naše vrijeme u Crnoj Gori, vidi u Vukovu rječniku: cf. čeralica (u ovome rječniku ima kod čeralica štamparskom griješkom lakaš mj. lakat i špičica mj. štitičica) s dodatkom da se govori u Crnoj Gori.

2. LAKAT, Lakta, m. ime selu u Hercegovini. Statist. bosn. 120.

LAKATI, lačem, impf. biti lačan, gladovati. — Osnovu i postaje vidi kod lačan. — Može biti riječ praslavenska, isporodi stslav. alkatī, al-kati, lakati, rus. алкаты (i лакнута, češ. laknouti, pol. laknąć), pa i lit. alkti, lek. alkt. — Samo u knjigama xvi vijeka pisanima jezikom miješanijem s crkvenijem. Nasiti lačućega (ili lačuććega). Naručn. 98^b. Prelomi lačućumu (ili lačuććumu) hleb tvoj. 96^b. Blaženi ki lačut i žedajut. Š. Budinić, sum. 166^b.

LAKČATI, lăkčām, impf. činiti da što (objekat) bude lako. — Postaje od lagk- nastavkom ja, te k j postaje č a pred tim g postaje k — Ima samo u jednome primjeru xvi vijeka, u kojemu stoji h mj. k (vidi kod 1. lak). — Drugo je lakšati što postaje od lakši. Drugi dio . . . lahča trudi, znoj i teška rvanja. Š. Budinić, sum. 167^b.

LAKČEVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Pa s' otrole primakao na torinu Masa Lakčevića. Nar. pjes. vuk. 4, 421.

LAKČINA, f. vidi lakoča (u nekijem primjerima kao da znači što i last). — Jamačno se akc. miješa u dat. sing. lăkčini, u acc. sing. lăkčinu, u voc. sing. lăkčino, u nom., acc., voc. pl. lăkčine. — U pisaca čakavaca od xv do xvii vijeka, ali samo u jednoga s -k-. Sva diluj na čast i na slavu imena tvoga s poniženjem i s razborom, s lakčinom i dobrovoljno, s napritkovanjem do konca. M. Alberti 406. Daj meni razuminja britkost, tumačenja tančinu, naučenja lakčinu. 438. — U ostalih mj. -k- ima h (vidi 1. lak i 1. k pod b). I niki živu po mladosti i v lahčinah. Starine. 23, 73. (1496). Svit hoće lahčinu, ter išće velu vlast. M. Marulić 103. Tisi vitri hladom goňahu toplinu poju tere gradom dajući lahčinu. 195. Za srca lahčinu pojť ōu u Grad Novi. P. Hektorović 10. Da ništar lahčine, ništar bistrine, ništar razblude, ništar oholosti, ništar plahosti ukaže se u tvom hođenju. Nauk brn. 114. Tko muči i trudi, ta ne zna lahčine, zač bo su meu ljudi razlike gorčine. Đ. Baraković, vil. 82. Voć nī pamet u razlogu, prišad život ra tančinu, nima mira ni lahčinu, jak da leži na brlogu. 214. Najti češ velik mir i tila lahčinu. A. Georgiceo, nasl. 72. Kripost čini, da bude dobar čovik, i odviše čini da čovik diluje dobro s lahčinom, s hitrinom i sa svršenstvom. Dali tko nima onu kripost i ako kad-godi bude moći dilovati dobro, neće ga dilovati nego li s mukom i s nesvršenstvom . . . Ti vidiš jedan koji ima nauk i običaj zvoniti gusle aliti kopus ali liut, da zvoni pridobro i velikom lahčinom premda ne pogleda na žice, gdi drugi koji nima nauka ali običaja moći će pribirati žice i zvoniti, dali neće to činiti ni brzo ni dobro. I. T. Mrnavić, ist. 145. Kako jedan dar od lahčine teles slavnih. P. Radović, način. 91. Koji s tolikom lahčinom i mirom priminuše. 259.

LAKEDEMON, LAKEDEMONAC, LAKEDEMONSKI, vidi lač-. — U Šulekovu rječniku.

LAKERDA, Petromyzon marinus, vrsta ribe. J. Pančić, zoolog. 235. — Radi osnove isporodi lokarda.

LĀKETA, m. dem. Lako. — U naše vrijeme,

a između rječnika u Vukovu (hyp. v. Lazar). 'Lako' i 'Laketa' od 'Lazar'. Vuk, odg. na laži. 29. živ. 97.

LĀKETIĆ, m. prezime (po ocu Laketi). — U naše vrijeme. I on vodi Laketića Janka. Nar. pjes. vuk. 4, 110. Junak Laketiću Janko. Pjev. crn. 149^b.

LAKI, m. sing. (?) mjesno ime. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 136.

LĀKICA, m. ime muško. M. Ružičić. — vidi Laketa.

1. LĀKĪĆ, lakića, m. vidi lakac. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide lakac) s primjerom: Sve lakiće momke neženene koji mogu stići i uteći. (Nar. pjes. vuk. 4, 417).

2. LĀKIĆ, m. prezime (po očevu imenu Laka). — U naše vrijeme. Istače se Lakić-Huseine. Nar. pjes. vuk. 8, 345. Petar Lakić. D. Avramović 272. Lakić, prezime, u Bačkoj. V. Arsenijević. Luka Lakić, Hercegovac. Nar. pjes. petr. 1, 352 (među predbrojnici).

LAKIČEVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Svetozar Lakičević. Rat. 385.

LAKIĆI, m. pleme u Crnoj Gori. — U naše vrijeme. Pop Mitar i Stovo Mitrović iz Seoca sa nekoliko Lakića dotrče. Magaz. 1868. 77. I Lakići luti ubojnici. Ogled. sr. 470. Mirko Tokov od sela Lakića. 471.

LAKIMIJA, f. equaria, hergela. — Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom. — Ne znam, treba li izgovoriti k ili č (u knjigama u kojima se nalazi svagda je pisano ki). — Vala da je postalo od sgrč. λακμία: u Miklošićevu lex. palaeoslov. ima lakinija, equa uti vide-tur s jednijem primjerom i s dodatkom: vocabulum dubium. vidi: Πλάθους ποιμνίων, βοσκο-λῶν, λακινίων, βοσκημάτων παντολῶν (Neophytus, de calamitatibus Cypri). Ducange, glossarium mediae et infimae graecitatis, gdje se do-daje: 'Porcellos hic intelligi opinatur eruditus interpres', ali je u primjerima kao i kod laki-nija u Miklošića bez sumnje značenje što je sprijeđa kazano. Vlasi Kostadinovci i Gojilovci da pasu lakimiju kobila, a drugu lakimiju Tudoričevci i Sušićane. Deč. hris. 62. Koži i msky bes-čislany i lakimije koňskyje. Domentijan^a 155. Stada ovčja mnogaja i crědy velibudu, lakimije že koňskyje. Danilo 197. Zlato mnogo i mno-gyje inyje potreby crskovnyje, lakimije že koň-skyje i skoty mnogy. 344. Da znaš, caru, jako v lakimijah tvojih koň čjudyh rodi se. Aleks. novak. 13.

LAKINCI, Lakinaca, m. pl. mjesno ime u Sr-biji u okrugu aleksinačkom. Livada u Lakinci. Sr. nov. 1875. 517.

LAKMUS, m. Lacca musci. Lacca musica, neka modra boja što se vadi iz nekijeh vrsta lišaja (osobito Lecanora tartarea Ach. i Roccella fuci-formis DC.). — Od nem. lackmus. — U pisaca našega vremena. 'Lackmus', bot. lackmus, lat. 'lacca musica', tal. 'lacca muffa', frc. 'tournesol', egl. 'litmus'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LAKNOVICA, f. vrst vrbe (Sablar, Gojak). B. Šulek, im. 188. — Može biti da je sprijeđa otpalo v.

LĀKNUTI, lăknēm, pf. postati lakijem, odlak-nuti. — Postaje od lak. — U naše vrijeme. Ili se zastide, ili mu laknu na srcu, tek mu se od jedan put jezik odreši. M. P. Šapčanin 1, 84. Pa se razgovarali međ' sobom kako bi dobro bilo da Srbija prihvati Bosnu, da i nima lakne

od aga i spahija. M. Đ. Miličević, zlosel. 171. Pa će ti laknuti i zaspaoš kao mlado jagđe na zelenoj travi. živ. srb. 1, 90. — *Moše postati i od osnove lah-* (vidi 1. lak), *te u krajevima, gdje se ne izgovara h, ima i oblik lánuti, vidi u Vukovu rječniku lánuti, lánš, 'leichter werden', 'lenius est' s primjerom: Sad mi je lanulo malo'.* cf. odlahnuti.

LÁKO, m. hyp. Lazar. — *Akc. se mijena u voc. Lako. — isporodi Laka. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu gdje se dodaje da je po južnome govoru. U kuli je Stojaković Lako. Nar. pjes. vuk. 4, 118. Od Laka Popovića. V. Vrčević, nis. 83.*

LAKOČ, m. ime muško. — *Vaša da je isto što Lako. — U naše vrijeme u Crnoj Gori. Od popa Lakoča Vujadinovića iz Bjelopavlića. u Pjev. crn. 151b.*

LAKOČEVIĆ, m. prezime (po ocu Lakoču). — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. O vojvodu, Lakočević-Šuto. Pjev. crn. 245^a.*

LAKOČA, f. osobina onoga što je lako. — *Radi oblika vidi 1. lak. — Akc. se mijena u dat. sing. lakoči, u acc. sing. lakoču, u voc. sing. lakočo, u nom., acc., voc. pl. lakoče. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vrančićevu ('lakoča, 'facilitas'), u Belinu ('lakoča, 'leggierezza', 'laevitas' 432^a; 'facilità, agevolezza', 'facilitas' 299b), u Bjelostjencevu ('kajkavski lehkoča, lehkota, lasnost, lasnoća, 'facilitas, levitas'), u Stuličevu ('lakoča, 'levitas, facilitas, agilitas'), u Voltigijinu ('griješkom lakoča, 'facilità, agilità', 'leichtigkeit, hurtigkeit'), u Vukovu ('die leichtigkeit', 'levitas').*

1. levitas.

a. prema 1. lak, 1, a, a) i b). Tjelesa (če se) svetije priobrasiti s velike teškoće na veliku lahkoču. M. Divković, bes. 284^a. Kad se s vodom uje liva, odma skoči i popliva, nit' se pusti s nom združiti a još maše pod nom biti; dar bo lipi od lakoče ne pridobit imat hoće. V. Došen 86b. Koji ne imajući u sebi lakoče i hitrine od svetih. Đ. Rapić 18. Koje čudo snage i lakoče u njih danas ovdje vidijesmo. P. Petrović, gor. vijen. 4.

b. prema 1. lak, 1, a, c). Kripost jest dar Božji kojim tko poznati i izpuniti dužnosti životu krstjanskoga i lakoču i prigutje ima. I. Velikanović, uput. 1, 359. Odkuda je takova hitroća i lakoča suditi drugoga? Đ. Rapić 315.

c. prema 1. lak, 1, a, f). Nihova lakoča (malih sala) poteže veliku težinu. Đ. Rapić 136.

2. facilitas.

a. prema 1. lak, b, a). Da s većom lakoćom budu obslužene crkvene naredbe. A. d. Costa 2, 10. Nerazum Khinkov svrhu lakoče klobuke i ardove praviti. A. T. Blagojević, khin. 88. 'Kiko i Zelič' složen je tolikom vještinom i lakoćom. Osvetn. 4, viii.

b. prema 1. lak, 1, b, e). Sinovi izraelski hotjahu lahkoču i slatkost u putu. M. Radnić 538^a.

3. vidi u Vukovu rječniku: čanut čovjek, 'der angeschoenen', 'non sanissimae mentis', vidi 1. lak, 1, a, l). — *Ne znam, jeli muškoga ili ženskoga roda.*

LAKOČÊNE, n. djelo kojijem se lakoti. — *U Bjelostjencevu rječniku (u latinskome dijelu): kajkavski lehkoče, 'sublevatio'.*

LAKODJELAC, lakodjela, m. (o čeladetu) zaludan (koji djeluje samo što mu je lako). — *U naše vrijeme u Istri. (čakavski) Lahkodělac, homo*

desidiosus', gen. lahkodělca. D. Nemanic, čak. kroat. stud. 53.

LAKOKLUNAST, adj. u kojega je (o pticama) lak klun. — *Ismišljeno u naše vrijeme. Lakoklunaste ptice, 'leivrostres'. G. Lazić 51.*

LAKOKRIL, adj. u kojega je lako krilo. — *U jednoga pisca našega vremena. Lakokrili vrh ne soko strepi. Osvetn. 4, 21.*

LAKOKRILKA, f. lakokrilo žensko (vila). — *U jednoga pisca našega vremena. Svrh oblakah iz sunčanih zrakah lahkokrilka izlećela vila. S. Milutinović u Pjev. crn. 70b.*

1. **LĀKOM**, adj. avidus, avarus, pohlepan. — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lakomъ, rus. ЛАКОМЫЙ, češ. lakomý, polj. lakomy. — Od istoga je korijena od kojega je i lačan (vidi). — Imeđu rječnika u Vrančićevu ('avarus; parcus'), u Mikajinu ('lakom, lakomac, 'avarus, illiberalis, pecuniae appetens, tenax'), u Belinu ('avarus', 'avarus' 119^a), u Bjelostjencevu ('lakom, lakomec, proždor, proždralac, proždralac, 'gulo, ingluvius, gulosus, cupes, charibdis, vorax, assotus, catillo, comedo, comedus, homo gulae ventrique deditus, ligurio', v. požiravec. — 2. lakom, pohlepan na peneze, 'avidus, cupidus pecuniarum, helluo et hellus nummorum, pecuniae deditus, aeris sitiens, famelicus auri'), u Jambresičevu ('gulosus, gulo'), u Stuličevu ('avarus, tenax, avidus, delicatus, mollis'), u Voltigijinu ('ingordo, ghiottone, avaro', 'fressig, begierig'), u Vukovu ('habsüchtig', 'avarus' s primjerom iz narodne pjesme: Lakom ajduk bješe na dukate).*

1. adj. — *Komp.: lakomij. u Belinu rječniku: 'piu avaro', 'avarior' 119^a, i u Stuličevu.*

a. o čeladetu. uprav bi značilo: pohlepan uopće kao gladni za hranom (vidi lačan), ali se upotrebljava naj češće u značenju: pohlepan za blagom, za novcima, pa po tome i u drugome: koji neće da daje ili teško daje drugome novaca nego ih sve hoće hraniti ('tenax' tvrd, skup, škrt). ova se dva značenja (pohlepan za blagom i tvrd) rijetko mogu razlikovati. — značenja: proždrliv (u Bjelostjencevu, u Jambresičevu, u Voltigijinu rječniku); 'delicatus, mollis' (u Stuličevu) ne potvrđuju se primjerima.

a) uopće. Tada človik jest zlodějno lakom i hlpeć kada se ne boji učiniti iznajti veliku čestotu drugomu li za jedan mal prud. Koluničev zborn. 282. Lakomi k skuposti pineze ki kupe... M. Marulić 117. Ako ki prime utišenje, govore da je lakom. Korizm. 52b. Bludnik ali nečisti ali lakomi. N. Rašina 59. paul. ephes. 5, 5. Lakoma krajiće! M. Vetranić 1, 119. Bogata lakoma. Zborn. 13b. Pokli se lakom rit ne može gospodar, ni sluga lakom bit za nijednu nejma stvar. N. Dimitrović 5. Skup, kakov je lakom. M. Držić 211. Jesam netrpežljiv, skup, lakom. Kateh. 1561. 87. Ima biti ruke prostrane, to jest ne ima biti lakom. M. Divković, bes. 5b. Videći žena da je muž lakom... i da ne čini lemozinu, može li bez dopuštenja negova ona ju činiti? B. Kašić, zrc. 114. Prez svoje svitlosti kad bude sunce bit, tad lakom do dosti biti će blaga sit. Đ. Baraković, vil. 156. Da jemaju činjenja s ljudmi lakomimi. P. Radović, način. 191. Od jednoga človika lakoma, ohola i bludnika. 260. I da ne bi od lakoma steko ime. P. Kanavelić, iv. 428. Lakom dvaš plaća. (D). Poslov. danič. Jedan lakomi koji nevojan život čini. S. Margitić, fala. 189. Lakomi drži blago kano sužna. ispov. 41. Lakom koliko veće ima, veću potribu ima. 41. Jeda bogatac lakom priporučuje se Bogu. F. Lastrić, ned. 50. Mida,

lakomi kraj Frigije. V. Došen v. Nije kamatnika tako tvrda i tako lakoma. Đ. Bašić 16. Lakom jest i siromah. I. Velikanović, uput. 1, 849. Lakom i tvrd. M. Dobretić 112. Ni odviše biti lakom ni odviše razpušten. 200. Među kojijema je bio naj stariji pro mjere lakom. Nar. prip. vrč. 10. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu se kaže o zemlji (narodu) kao o čeladetu*: Mogu samo reći, da otkada si viru svetu Isukrstovu zapoznao i primio, od tada je čistu uzdržiš i po turskoj lakomoj zemlji zamiritim načinom raspružlaš. Da bi mogli oni bidni krstijani po Albaniji, Bosni i Serviji raztrkani mirno Boga štovati i njegove svete, da ti s jasprom ne tažiš turski gniv? A. d. Bella, razgov. 132.

b) s *prijedlogom* na i s *akuzativom*, *značenje može biti uopće pohlepan*. Koji su mi lakomi na blago. Nar. pjes. vuk. 4, 79. Latini su lakomi na blago. Nar. pjes. istr. 1, 68. Koliko je na novce i na ostali svaki plijen bio lakom na vojsci. Vuk, dan. 1, 90. — Nije mu začinio po voji njegovu jednu jizbinu na koju je veoma lakom bio. A. Tomiković, gov. 106. Tako je lakom na jelo. Vuk, poslov. 98. — Da je hajduk lakom na Turkiye. Pjev. crn. 92a.

c) s *prijedlogom* za i *instrumentalom* *značenje je isto kao kod b)*. Da je tko gimrija, skup i lakom za blagom. Đ. Rapić 261.

d) s *prijedlogom* na i *lokativom* *nije jasno, jeli značenje pohlepan ili tvrd*. — *Samo u pisaca Dubrovčana xvi i xviii vijeka*. Lakoma i skupa žena je na zlatu. G. Držić 431. Nigdar nijesmo bile lakome na zlatu. M. Vetranić 2, 128. Što bogatac veće ima zlata, to je veće lakomiji na nemu. M. Držić 404. — Dúša na kojijem on je (*Jesus*) veomi lakom želeći svijeh ih dobiti. S. Rosa 129a. — *U ovome primjeru kao tvrd ali u prenesenome smislu po talijanskome jeziku*: Pastijer, ja pristupam da budem imat dio od one bolesti ku družijem ti obitaš... na noj nemoj mi lakom (*tal. scarso, ovdje isto što avaro*) biti. D. Zlatarić 71b.

e) s *genetivom* *samijem ili s prijedlogom od znači: tvrd*. Lakomi rob svoje muke. V. Došen v. Koji je prije bio lakom od svoga. A. Kalić 318.

f) s *infinitivom* *znači tvrd*. Lakom svoje pri sebi držati. A. Georgiceo, nasl. 307. Ako sam bio lakom udiliti za ljubav Božju imajući čime učiniti. P. Posilović, nasl. 111b. Bio sam lakom učiniti lemojinu. S. Margitić, ispov. 16. — *Uz infinitiv ima za po tuđijem jezicima*. Njeki budu za plaćat desetine i prvine veoma tijesni i lakomi. I. Držić 200.

g) u *jednome primjeru xviii vijeka nj. infinitiva ima verbalni supstantiv u lokativu s prijedlogom u*. — *značenje je malo u prenesenome smislu (suprotno štedljiv)*. — *Možebiti po tuđijem jezicima*. Meštar nije bio lakom u nakićenju. F. Lastrić, test. ad. 35a.

h) i s *prijedlogom* prema uz *dativ* (*čeladeta*) *značenje je jamačno tvrd*. Da ne budemo lakomi prama Bogu. A. Kanižlić, utoč. 535. Svakomu koji je lakom prema mrtvijem. A. Kalić 288.

b. o životinji, *samo u narodnoj poslovice o kvočki; nije dosta jasno pravo značenje*. Lakoma kvočka ne može piplica izvesti. (U Dubrovniku). Nar. posl. vuk. 165.

c. o čemu (*stanu*) *duševnome, vaša da je značenje svagda pohlepan*. Na što te su bijesne žele i lakome tve potakle? G. Palmotić 8, 41a. Kad lakome svoje žele rukam puni. P. Kanavelić, iv. 13. — Sveci nijesu kao mi samoživ i

čudi lakome. S. Lubiša, prip. 191. — (*Juda*) krasti uljeze u lakomom tamnom grijehu blago uboško. G. Palmotić 8, 89a. Od lakome pisat zloće. V. Došen 75b. — Lakoma ga miso stište... da opeta blago ište od pobjenijeh Dubrovčana. J. Palmotić 840.

d. o *stanu tjelesnome, pohlepan*. Kad lakomog tko rad glada lude dere... V. Došen 59a. — S tim lakomu žedu gasi. 81b. — San lakomi što mu dade. 77a.

e. o čemu *umnome, pohlepan*. Ponudi se ti svojim nerazumnim i lakomim običajem mene od carstva odagnati. Aleks. jag. star. 3, 267. — Što lakoma vaša sila nije k sebi prigrabila. V. Došen 235b. — *U ovome primjeru kao da znači tvrd, skup*. Raskošna traćenja i lakoma tokoj uklon' se skrcanja, u sridovištvo stoj. M. Marulić 135.

f. o čemu *tjelesnome, svagda u prenesenome ili u metaforičkome smislu, pohlepan*.

a) o *dijelu ili udu ljudskoga tijela*. Lakomog srca mana. V. Došen 231a. Tko će indirovati, kada sudca dar ufati za lakomo osrdaje da on može stupit daje? 62b. — Kad krvavu svoju muku pod lakomu vrgu ruku. 55a. — Njegove su pune sreće ruke, a nijesu lakome na blago. Osvetn. 2, 167. — Lakome su oči pri pogači. (D). Poslov. danič. Lakome su oči prema pogači. (*drugo je značenje kod a, h)*). Nar. posl. vuk. 165.

b) o *maču*. Vze lakomi meč, ki vazda želēše na trojsku krv. Pril. jag. ark. 9, 128.

c) o *moru, metaforički*. Duhovne razgovore (*lakomac*) u lakomo topi more. V. Došen 58a. Al' lakomo ovo more (*lakomac*)... 60a.

d) o *zimi*. Nič zima lakoma, nič lito posuši. D. Baraković, jar. 15.

2. *adv. lākomo, avide, parce*. — *Između rječnika u Mikajinu* (*lakomo, skupo, avare, restricte, avide, illiberale*); *lakomo jisti, avide comedere*), u *Belinu* (*avaramente, con avaritia, avare*) 119a; (*scarsamente, parce*) 650a; u *Bjelostjencevu* (*lakomo, skupo, gulose*). 2. *avide, cupide, avare, restricte*), u *Jambrešićevu* (*gulose*), u *Stulićevu* (*avare, avariter, parce*), u *Voltigijinu* (*golosamente, fressiglich*). — *Komp.*: *lakomijš*. M. Divković, bes. 822a, a *između rječnika u Belinu* (*più scarsamente, parcius*) 650b) i u *Stulićevu*.

a. *pohlepno*.

a) o *načinu kako se jede i pije*. Kada ji lakomo. Naručn. 88b. Lakomo izjesti kakono prasac. Zborn. 167a. Ki jide lakomo i požljivo. Š. Budinić, ispr. 70. Da lakomije i slaje budu blagovati. M. Divković, bes. 822a. — Lakomo pije. M. Vetranić 2, 829. Mnogi umru na priječac, jer se lakomo napiju nezdravom vodom iz jezera. S. Lubiša, prip. 63.

b) *uopće*. Čuvaj moje ruke da lakomo ne prostru se vzeti dare. Translit. 157. Ljepos... tebi Bog svu izda jakino mjeseću između svih zvizda kojih jes' hitila lakomo krjepostju. Š. Menčetić 89. Lakomo grabi očima sve naokolo sakupljene lude. V. Vrčević, niz. 40.

b. *tvrd, skupo, škrt*.

a) u *prapome smislu*. Koji lakomo brani... i drži svoje. Š. Budinić, sum. 121b.

b) u *prenesenome smislu, nedovoljno, malo*. Tvu lipost naj prija glas mi dopovidi, od tebe, pravo dim, lakomo ki zvoni. H. Lucić 188. Lakomo zaisto nega je hvalila pisan moja. 265.

2. LAKOM, *adj. o svrdlu, vidi u Vukovu rječniku*: *svrdao, t. j. oštar kojim se lasno vrti, kao da sam ide*. — *Nejasno mi je postanje: jeli isto što 1. lakom (svrdao koji se lasno vrti shvaća se*

u prenesenome smislu kao pohlepan)? ili je srodno s 1. lak? ili je od iste osnove od koje je i 2. lakomac i lakomica (lijevak, ili, što bi bila veća prilika, nokat na plugu)?

8. LĀKOM, adv. vidi u *Vukovu rječniku*: umalo, 'beinabe', 'haud multum abfuit' s dodatkom da se govori u Roci. — *Mislim da je isto što adv. lako.* — *U naše vrijeme.* Izbi dijete muško mrtvo i lakom glavom ne daje. Nar. prip. vuk. 213.

1. LĀKOMAC, lākōmca (lakōmac, lakōmca), m. lakom čovjek. — *Akc. kako je u gen. sing. lākōmca taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i gen. pl. lākōmčā; u Vukovu rječniku ima i s drugim akcentom: lakōmac, lakōmca, koji se mijenja u voc.: lākōmče, lākōmci (i može biti u gen. pl. lakōmčā?).* — *Riječ je praslavenska, isporodi rus. лакомецъ, češ. lakomec, pol. lakomiec.* — *Između rječnika u Mikajinu (kod lakom), u Belinu ('avarō', 'avarus' 119a), u Bjelostjencevu (kajkavski lakomec kod lakom), u Stuličevu ('homo avarus'), u Voltigijinu ('ghiottonē', 'sehr begierig, fressig'), u Vukovu ('der habsüchtiger', 'avarus').* Fsaki priljubodivac ali nečistac ali lakomac. Bernardin 48. paul. ephes. 5, 5. O žrlci, o lakomci! Korizm. 2b. Jedga bi pačkavac i lakomac cesarstvoval. Š. Kožitić 44b. Lakomcu svakomu što zlo stekal jes grabi mu huda čas. M. Vetranić 1, 118. Djavao je, a nije lakomac. M. Držić 190. Lakomca! dva mjendeoka mi 'e dao! 196. Ne prima djela od lakomac, koji su se dali na dobitak bez razloga. M. Divković, bes. 65b. Naredi lakomcem lemozine. B. Kašić, rit. 52. Lakomci biti će stjescani prizločestim neimanjem. nasl. 52. On (*Mamona, vrag*) jima pod obar lakomci da praži. Đ. Baraković, vil. 816. Zato je stvar općena lakomcem da prid smrti zanijeme. M. Orbin 44. Lakomac bude gladovati. F. Glavinčić, posl. 52. Lakomac pridstavlja imanje Bogu. I. T. Mrnavić, ist. 168. Tu lakomci, tu zlobnici, tu nemili ljudi stoje. G. Palmotić 2, 461. Gdi oni lakomac, koji mrseći ne nepravedne dobitke...? A. d. Bella, razgov. 11. Kamo li ste, pritvrdi lakomci? L. Ljubuški 84. Da će mnogo lašne moć ulisti debel konop u iglene uši, nego u raj bogati lakomac. 35. Taj i zabranjuje lakomac ne samo iskrnemu čim bi ga mogao podpomoći nego i sebi istomu. A. Bačić 228. Niti bi lakomci toliko nastojali sa blagom. J. Banovac, pred. 89. Lakomci, kamatnici, s vašim krivicam vi prodajete Isukrsta. pripov. 78. Neće lakomac iskrnoga da pomože. uboj. 80. Lakomac za imati više i steći niti se usdržaje od laži ni od zakletve. F. Lastrić, ned. 129. Poče dilo ovo lakomac (*Juda*) kuditi. A. Kanižlić, kam. 515. Među to plače ova zaručnica Isukrstova nepristance nevidenu smrt takvih mlogih lakomaca. E. Pavić, ogl. 644. Boje je da t' reku: 'lakomče' negli: 'neimanče'. (Z). Lakomac blaga(j) je a blago gospodar. (Z). Sve lakomcu naljeguje. (Z). Poslov. danič. Paklenoga sužnema dvora naj teža je to pokora: da nit' Boga uživaju, nit' im muke kad pristaju. te dvi vrste od pokore i lakomce svita more jer o blago tko s' omrsi ljubav s Bogom on pomrsi... V. Došen 52—53. Ne vide se lakomci obraćeni u blagodarnike. Đ. Bačić 18. Malo je bogataca koji nisu lakomci. I. Velikanović, uput. 1, 349. Ti si, gospodine, među lakomci bio ruke proste. Đ. Rapić 26. Baš lakomce neke Crnogorce kojino su lakomi na blago... Nar. pjes. vuk. 5, 4. Lakomac i lažljivac odmah se pogode. Nar. posl. vuk. 165. Lakomcu je vazda malo. 166. Ni u lakomca mjere, ni u psa vjere. 224. U lakomca tri toboca. 382. Kad su đavoli hodili po jednoj

kneževini da lakomcima i kamatnicima oduzimaju tuđu muku... Nar. prip. vrč. 91. Ni lupži, ni lakomci... carstva Božjega neće naslijediti. Vuk, pavl. 1kor. 6, 10. Tuda para lakomca vara. V. Bogišić, zborn. 570.

2. LĀKOMAC, lakōmca, m. pretili četvrtak. — *U Ivekovićevu rječniku*: u Hrvatskoj se u nekim krajevima četvrtak prije poklada (katoličkih) zove 'lakomac' (i 'lakomi' ili 'tusti' četvrtak; isp. 'pretili četvrtak'). — *Postaje od lakom u značenju: proždrliv.*

3. LĀKOMAC, lākōmca (lakōmac, lakōmca), m. vidi u *Vukovu rječniku*: u valaonici od drveta kao veliki lijevak, u koji voda teče ozgo žlijebom (kao lakomicom u badañ) a iz noga dole u kacu u kojoj su čebeta koja se valaju, art rinne in der wallmühle, 'canalis genus'. — *isporodi 2. lakomica.*

LĀKOMAN, lākōmna, adj. lakom. — *U pjesmi crnogorskoj našega vremena.* Kojizi su lakomni na blago. Ogled. sr. 213. — *Ovaj je primjer Vuk primio u rječnik pod zi.*

LAKOMČAC, lakomčca, m. dem. 1. lakomac. — *U Stuličevu rječniku*: 'aliquantulum avarus'. — *nepouzdan.*

LĀKOMČIĆ, m. dem. 1. lakomac. — *U Stuličevu rječniku uz lakomčac.*

LĀKOMČINA, m. augm. 1. lakomac. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu ('avarone', 'vir ingenti avaritia' 119a) gdje se naj prije nahodi, u Stuličevu ('avarissimus'), u Voltigijinu ('golosaccio, avaraccio, avarone', 'ein garstiger geizhals, gefressig'), u Vukovu (augm. v. lakomac). Kod linog lakomčine. V. Došen 218b. Ostaje još da lakomčinam prikažem... I. J. P. Lučić, razg. 31.*

1. LĀKOMICA, f. lakomo žensko čefade. — *U Belinu rječniku*: 'avara, la femina', 'avara' 119a; *u Stuličevu*: 'mulier avara' iz *Habdeličeva*; *u Vukovu*: 'die habsüchtige', 'avara'.

2. LĀKOMICA, f. uopće sprava kojom teče što žitko iz jednoga suda u drugi, ali dolazi samo u osobitijem značenjima ili u srodnicima. — *isporodi 2. lakomac.* — *Postanje mi nije jasno; može se pomisliti da postaje od lakom, kao da sprava lakomo guta ono što je žitko, ali takovo tumačenje slabo vrijedi kod d.* — *Nahodi se i u novoslovenskome jesiku.* — *Od xvii vijeka.*

a. vidi lijevak. — *U Vrančićevu rječniku*: 'infundibulum'; *u Belinu*: 'imbuto, stromento di latta o legno per mettere il liquore entro a qualche vaso', 'infundibulum' 879a; *u Bjelostjencevu*: lakomica, levalka, levak, levka, 'enchitum, infundibulum, instrumentum quo in vas liquores infundimus'; *u Jambrešićevu*: 'infundibulum', *u Stuličevu*: v. lijevka iz *Belina*; *u Vukovu*: vide lijevak s dodatkom da se govori u Crmnici.

b. vidi vrah. — *U Mikajinu rječniku kod vrah.*

c. žlijeb (ne svaki). — *U Vukovu rječniku*: ždlijeb što nim teče voda u badañ (u Jadru), 'die rinne', 'canalis'. — *Lakomica, žlijeb kojim dolazi voda na mlin. u Kostajnici.* F. Hefele.

d. velik prozor na krovu štagla kroz koji se sijeno baca. I. Kršnavi, list. 9.

e. u *Vukovu rječniku*: vrh u raonika, cf. nokat.

LĀKOMICE, adv. laktom (kod udaraña), ili lako? — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Uđara me ta djevojka natrag s laktom lakomicice. Nar. pjes. vila. 1868. 465.

LĀKOMIČICA, *f. dem.* 2. lakomica, *a.* — *U Stuličevu rječniku*: „parvum vas fusorium“.

LĀKOMIČINA, *f. augm.* 1. (*i može biti* 2.) lakomica. — *U Vukovu rječniku*: augm. v. lakomica (*štamgarskom griješkom zabiježeno je u drugome izdanu da je muškoga roda, a u trećemu da je srednjega*).

LAKOMIJA, *f. lakomost*. — *Postaje od lakom tuđijem (talijanskijem) nastavkom ia.* — *Od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (*avaritia*), *u Bjelostjenčevu* (*kod lakomost*), *u Stuličevu* (*v. lakomost iz Bjelostjenčeva*). Lakomija jest ljubav nepodobna imeti i obladati blagimi sega svita. Koluničev zborn. 281. Taj t' je konao lakomije ka ne pušća ča zadije. M. Marulić 261. Od igre ka se čini za lakomiju. Naručen. 94a. Za (= radi) lakomiju postavjaše 1 vrč vina. Korizm. 8b. V sem načelniku lakomija nehvalna bē. S. Kožičić 54a. Blagodanije protěvu skuposti ili lakomiji. Š. Budinić, sum. 120b. Jakov toliko tvrdo uzvapi na bogatih radi njihove lute lakomije i skuposti. 140a. Pokle te smuti stara lakomija. Đ. Baraković, jar. 28. Lakomijom jer se gubi (*kripost*). M. Gazarović 63. Iškariot taknut grihom lakomije, pojde g Židovom. F. Glavinić, cvit. 57b. Lakomija (*jest*) nepravilno želenje imanja. 145a. Pustivši se potegnuti ali od lakomije ali od oholije. P. Radovčić, način. 57. A popove kuži vrlo lakomija. J. Kavašin 377b. A vi za lakomiju i da veće dobijete u svetac privatate i posve jedni dilujete. J. Banovac, pripov. 141. Kūpiti blago za lakomiju. Ant. Kadžić 4. Što je bila štedljivost može se prometnuti u lakomiju. M. Pavlinović, rad. 128. Lakomlja, *avaritia*. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 61.

LAKOMISLEN, *adj. u kojega su lake misli (u zlu smislu, isporodi 1. lak, 1. a, k) i l)*, koji lako misli, dakle dobro ne razmišlja. — *isporodi lakomian.* — *U naše vrijeme po ruskomе легкомысленный.*

a. adj. A oštro šiba lakomisleno preziraše svojega naroda. M. Đ. Miličević, pomenik. 1, 43. Lakomislena deca. škol. 8. Koji će umeti lakomislenu namigušu naučiti pameti. Srp. zora, god. 1, sv. 2, str. 57.

b. adv. lakomisleno. Gdi zaslijepljeni narod lakomisleno za svakim novim mišleđa načinom čezneći. Nov. sr. 1834. 116. Ima (*u putnim mehanama*) posuda koje se lakomisleno ne raznosi na pesku prekomernim ribanjem. M. Đ. Miličević, međudnev. 10. Što mu je lakomisleno odmicao rokove. V. Bogišić, zakon. 153.

LAKOMISLENOST, lakomislenosti, *f. osobina čeladeta što je lakomisleno.* — *U naše vrijeme po ruskomе легкомысленность.* Lakomislenost niova lako bi se izviniti mogla. Nov. sr. 1834. 115. O ženidbi nije govorio od kake lakomislenosti. M. Đ. Miličević, knez miloš u pričama. 14.

LAKOMIT, *adj. lakom.* — *Na jednome mjestu xvi vijeka.* O trgovci lakomiti ke lakomos vajuneh čini druge svijete nahoditi brodeći se po pučini... M. Vetranić 1, 35.

LĀKOMITI SE, lākomim se, *impf. biti lakom, postajati lakom, raditi kao lakomac.* — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. lākomi).* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu* (*avarizzare, metter ad effetto l'avaritia, 'avare agere' 119a*), *u Stuličevu* (*avarum esse, avaritia ardere, fervere*), *u Voltigijinu* (*avarizzare, usureggiare, 'geitzen, wuchern'*), *u Vukovu* (*na što, 'habsüchtig sein', 'avaritia ducor'*).

a. biti pohlepan, hlepjeti (uopće za blagom).

a) s prijedlogom na i acc. Koji ne zadovolstvujući se sa svojim trudom lakomlaše se na tuđe. D. Obradović, basne. 99. Na tuđe se ne lakomi. Nar. pjes. vuk. 1, 187. Ako li se lakomiš na blago, dok je, bego, u životu Janko, biće blaga i tebi i Janku. 3, 878. Lažac mnogo obriše samo da bi izlagao, skupac se na više lakomi. Nar. posl. vuk. 165. Na tako se ne lakomi blago. Osvetn. 2, 28.

b) može biti da amo pripada i ovaj primjer u kojemu je s glagolom prijedlog u uzlokativ. Ki se blaga napuniše svakom himbom... i u njem se lakomiše u ognjenom zlatom noru. J. Kavašin 448b.

c) s infinitivom. Pamet tvoja, srce tvoje i oči tvoje lakome se steći i skupiti blago himbeno i nepravedno. M. Divković, bes. 310a. Imamo se lakomiti naj prvo hvaliti Boga. nauk. 278b. Što godi čovik veće ima, to se veće lakomi imat. J. Filipović 1, 423b. Nemoj se lakomit mnogo jist. 1, 428b.

d) s podložnom rečenicom u kojoj je da. Bogati, što godi veće imaju, toliko se veće lakome, da bi veće imali. M. Divković, bes. 472b.

e) s podložnom rečenicom u kojoj je nepravno pitaše. Lakomi se Mujagin Halile, ne bi li se Filip umorio. Nar. pjes. hōrm. 1, 492.

b. biti tvrd, škrt, skup.

a) uopće. Kako li će sam sebi varavo dat razumjeti, da se može štedjeti i lakomiti s onijem Bogom, koji sa svijem sebe prida cijeca nega i posveti? I. M. Mattei 52. S toga nam lakomi se neplodna zemlja, hranu nam kratki tjelesnu. Štit. 15. Er ti ne daš, er se ti lakomiš. A. Kalić 857. Jer kako je nadaše licemjeru, kad se lakomi a Bog će iščupati dušu negovu? Vuk, jov. 27, 8.

b) s instrumentalom. Mrve ištem, želim i prosim. ni to nijeste vrijedni udijeliti? i tijekom se lakomite? A. Kalić 302.

c) s infinitivom. Hranom, odjećom, ložnicom, lijekom, svačijem trebaju, a ti se lakomiš utješiti ih. A. Kalić 264. Koji se ne samo lakomiš utješiti siromaha, nu tuđe uzdržaš. 328.

c. nije jasno, jeli prvo ili drugo značenje (može biti i jedno i drugo). Za to se čovjek ne ima oholiti ni lakomiti. M. Divković, nauk. 41a. Tko je lijen ište pokoja u stvarih od ovoga svijeta, a tko stanovito ište pokoja na ovom svijetu potreba je da se lakomi. 278a. Trudim, lakomim se i mučim za uzdržati ovo što mi je od mojijeh starijeh ostalo. V. Andrijašević, put. 290.

LĀKOMLAHAN, lākomlahua, *adj. dem. lakom.* — *isporodi lakomlašan.* — *U Stuličevu rječniku:* lakomjahan, aliquantulum avarus.

LĀKOMLAŠAN, lākomlašna, *adj. u Stuličevu rječniku:* lakomlašan uz lakomjahan.

LĀKOMLĒNE, *n. djelo kojijem se ko lakomi.* — *U Stuličevu rječniku:* lakomlješe, v. lakomost, i u Vukovu: „das habsüchtigsein, die habsucht“, *avaritia*.

LĀKOMNICA, *f. vidi* 2. lakomica, *a.* — *U naše vrijeme u Hrvatskoj.* Badni, brente, škafi, preša, lakomnica itd. V. Bogišić, zborn. 27.

LĀKOMNOST, lākomnosti, *f. osobina onoga što je lakoman, vidi lakomost.* — *U jednoga pisca xvi vijeka.* U lakomnosti hoće zlo živjet. M. Držić 220.

LAKOMOČUDAN, lakomočudna, *adj. koji je lakome čudi.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* „indole avarus“.

LAKOMOĆUDNOST, *f. osobina onoga koji je lakomoćudan*. — Samo u *Stuličevu rječniku*: 'indoles avara'.

LAKOMOĆUDSTVO, *n. u Stuličevu rječniku uz lakomoćudnost*. — *nepouzdano*.

LĀKOMŌST, *lākomosti, f. osobina onoga što je lakom*. — Od xv vijeka, a između rječnika u *Mikašinu* (lakomost, skupoca, avaritia, cupiditas, studium pecuniae, illiberalitas), u *Belinu* (lakomos, ingordigia, aviditas, aviditas' 404b, avarizia, desiderio immoderato di robba' 119a), u *Bjelostjencevu* (lakomost, lakomija, proždrene, proždralost, gula, ingluvies, insatiabilitas, voracitas, liguritio, helluatio, nepotatus; lakomost na peneze, appetitio, appetentia et cupiditas pecuniae, dici potest et de aliis rebus), u *Stuličevu* (avaritia, avarities, avidities immoderata), u *Volčigijinu* (ingordigia, ghiottoneria, heftige sehn-sucht nach etwas, fressbegierde), u *Daničičevu* (lakomost, aviditas).

a. naj češće prema 1. lakom, 1. a, znači pohlepu za blagom, ili tvrdost (kad ko neće da se ostavi blaga). Eda li bismo ... ovoj zgora rečeno, pisano i obovato potvorili ali na mahe prenesli kojom hitrostju ali lakomostju, ... tada da smo prokleti. Mon. serb. 287. (1419 u poznijem prijelazu). Jeli (sagriši) lakomostju ali ubožastvom. Naručn. 79b. V kih raste skupost i lakomost. Transit. 78. Trgovcem lakomos ter čini na svijeti svu tugu i žalos vrh pleći podnijeti. M. Vetranić 1, 161. Blud ali kojagodijer nečistoća ali lakomost da ne pomene (se) među vami. N. Ražina 59a. paul. ephes. 5, 8. Smrtni grijeh jest lakomost. Zborn. 167a. Lakomos početak oda svijeh zala jes. N. Dimitrović 6. Da tih puti budu čisti bez primjese od svake lakomosti. A. Gučetić, roz. jez. 168. Lakomost se ne čini samo po jedan način, ... negoli se lakomost čini po mnoge načine, to jest: kamatom, krađom, muzovjerstvom, lažju, krivijem kupovanjem i prodanjem, i po mnoge ostale načine. M. Divković, bes. 808—809. Lakomos mudros gubi. (D). Mala lakomos velika šteta. (D). Poslov. danić. Ti podjamstva, ti osavete, ti lakomos grubu služu. A. Vitajić, ostan. 22. Budući nešto za lakomos nešto za nenavidos rasuo i poplijenio nastajer. I. Đorđić, ben. 82. Lakomost jest priko načina poljubše blaga. A. Bačić 228. Ogañ ... očistit će od holosti, od lakomosti, od bludnosti. J. Banovac, razg. 3. Kuca na vrati bogataca i vlastela, ali naodi zatvorena ključem od lakomosti, žasto svi nastoje na lakomost (štamparskom griješkom lakomast) veli prorok s. Jeremija. F. Lastrić, test. 882a. Da nisi od lakomosti gladna i žedna ili putnika i nevojna od tebe otisnuo? A. Kanižlić, bogobjubnost. 188. Lakomost je neuredna ljubav dobara ovoga svijeta. E. Pavić, jezgra. 188. Rad nagle lakomosti. V. Došen 59a. A proždornoj lakomosti nije dosti. 74b. Vide toliku lakomos u bogacih. Đ. Bačić 804. Uzrok pak što ji puno uteče bi običajna naši vojnika lakomost koji voliše s mrtvi tilesina sadirati odoru nego ji do svrhe tirati i sići. And. Kačić, razg. 284. Pridatje našega spasitelja od Jude za lakomost. Ant. Kadčić 103. Pače brez bogastva lakomost biti može. I. Velikanović, uput. 1, 849. Blagodarnost oli podatnost protiv lakomosti. M. Dobretić 202. Ne bilo veće lakomosti, razdionstva, nestavnosti u mojoj ljubavi prema tebi. I. M. Mattei 28. Turci misle, da će ovim obrabotavañem komšije svoje na lakomost i srebrojubije vobuditi. Nov. sr. 1834. 118.

b. u osobitome smislu, proždrlivost (nije dosta jasno u prvome primjeru). (Djavao) iskusi Adama gltoniju ... iskusi ga od lakomosti obitujući znanje od mudrosti. Korizm. 13a. Kad likar metne pijavicu, da izažme krv, tako se jako ufati, ter sa svom lakomostju sasne onu krv, ... J. Banovac, razg. 90.

c. kao pohlepa ima usa se:

a) prijedlog na s akuzativom, vidi u *Bjelostjencevu rječniku*.

b) prijedlog za s instrumentalom. Lakomost za novci priteže je. M. A. Rejković, sabr. 46. Ako se napastuje na lakomost za blagom i bogastvom. B. Leaković, gov. 74.

c) u dva primjera xvi vijeka ima genetiv s prijedlogom od. Lakomost od zlata zač čini, moj Bože, da se brat u brata poufat ne može. M. Vetranić 1, 165. Gdi e lakomos o(d) dinara, što je grijeh, tu nije dobra ni veselja. M. Držić 220.

LĀKOMOSTAN, *lākomosna, adj. koji pripada lakomosti*. — U jednome primjeru xviii vijeka. Karao bi jošcer lakomosna i nepodobna požoljenja. A. d. Costa 2, 85.

LĀKOMSTVO, *n. vidi lakomost*. — Od xvi vijeka, a između rječnika u *Stuličevu* (v. mekoputnost iz ruskoga) i u *Vukovu* (die habsucht, avaritia). Iže lakomstvo imat ne možet oty zla uběžati. Stefanit. star. 2, 292. Nebeskoga oca sina (Juda) za lakomstvo vajmeh! proda. M. Vetranić 1, 818. Kako u lakomstvu tako i u pokori Matija slide. I. J. P. Lučić, razg. 81. Previj srce moje k otkrivenima svojim, a ne k lakomstvu. Đ. Daničić, psal. 119, 86.

LĀKOMŠTINA, *f. vidi lakomost, lakomstvo*. — U jednoga pisca xviii vijeka. Od proklete lakomštine. P. Posilovec, nasl. 21. Od naj manega tja do naj većega svi uče lakomštinu. 46b.

LĀKONIK, *m. Lacedemonac*. — Od grč. λακωνικός i lat. laconicus, lakonski. — U jednoga pisca xvi vijeka. Lakonik ti s' vidit. F. Luka-rević 278.

LĀKONOG, *adj. u kojega su lake noge*. — U *Stuličevu rječniku*: v. hrlonog.

LĀKŌNSKĪ, *adj. laconicus, koji pripada Lacedemonanima*. — Od grč. Λάκων, lat. Laco nastavkom ski. — U naše vrijeme u pisaca. — U *Šulekovu rječniku*: 'lacedaemonisch'. — U prenesenome smislu, koji (o čeljadetu i o govoru) u malo riječi mnogo izreče. — Ima i adv. lākōnski i u pravome smislu (u *Šulekovu rječniku*) i u prenesenome: Odgovori mi starac lakonski. M. Đ. Miličević, sim. već. 178.

LĀKORA, *f. vidi lakorina, a. Lakora*, tvrdi vrh na mesu ili kao kožica od sama mesa. U naše vrijeme u Stonu: 'Što će ti to lakore!' M. Milas.

LĀKORINA, *f. tela cellulosa; praeputium*. — Prvo značenje, premda mu nema potvrde u knjigama, mislim da je starije, jer je šire od drugoga, i ovo zadnje gotovo nije ni poznato u *Dubrovniku*. — Nejasna postać; po obliku je augmentativ, vidi lakora.

a. tela cellulosa, kao opnica što se često nalazi u mesu (jelu), osobito oko mišića (ribića) i žlijezda. — isporodi lakora. — U naše vrijeme u *Dubrovniku*. P. Budmani. Lākorina, augm. lakora. U naše vrijeme u Stonu: 'Ne valja to lakorine, daj mački'. M. Milas.

b. praeputium. — U *Belinu rječniku*: 'pre-puzio, quella pellicina che dal membro del bam-

bino si tagliava nella circoncisione', praeputium' 582^a, i u *Stuličevu*: 'praeputium' iz *Belina*.

LAKORINICA, *f. uprav dem. lakorina, ali se upotrebljava u istome značenju kao lakorina, b.* — U *jednoga pisca* xviii vijeka, a između rječnika u *Belinu* (prepužio, quella pellicina che dal membro del bambino si tagliava nella circoncisione', praeputium' 582^a), u *Bjelostjencu* (v. obrezek), u *Stuličevu* uz *lakorina*. *Lakorinica*, to jest kožica pridru na udu potajnom svakoga muškoga dječca. I. Velikanović, uput. 1, 488.

LAKORODIJA, *f. žensko čelade što lako (bez velika truda) rađa.* — U *Stuličevu* rječniku: v. *lasnorodnja*.

LAKORODUJA, *f. samo u Stuličevu rječniku uz lakorodija.*

LAKORUK, *adj. koji je lake ruke.* — U *Šulekovu* rječniku: 'leichthändig'.

LAKOSRD, *adj. iracundus, koji se lako (bez velikoga uzroka) srdi.* — U *jednoga pisca našega vremena*. Ali su u ovom pitaču narodi veoma lakosrdi i često nepravedni jedan prema drugome. M. Đ. Miličević, zlosel. 54. Po naravi žustar i lakosrd. pomenik. 8, 320.

LAKOST, *lākostī, f. vidi lakoća.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lākosty, rus. лѣкостъ, češ. lehkost, pol. lekkość.* — *Između rječnika u Mikajinu* (lakost, lagahnost, levitas, futilitas), u *Belinu* (lakos, 'leggierezza', 'laevitas' 432^a), u *Stuličevu* (v. lakoća), u *Voltigijinu* (v. lakoća), u *Daničevu* (lākosty, levitas').

a. *prema* 1. lak, 1, a, a) i b). Obuče se u tijelo nadareno darmi od lakosti. A. Gučetić, roz. jez. 245. Dade mu svitlost, lakost, tančinu i netrpjenost. J. Filipović 1, 110^a. Kad se kripi, lāhkost steče. M. Kuhačević 24. Lakos tvoje ruke moguća koliko tegota Božije desnice. A. Kalić 178. Nesta mi snage, nesta lakosti. M. Đ. Miličević, zlosel. 290.

b. *prema* 1. lak, 1, a, c). Građanin će ostati u svom neznađu, s velikom lakošću da traži ono što ne treba, a da ne traži ono što treba. M. Đ. Miličević, međudnev. 16.

c. *prema* 1. lak, 1, a, d). Lāhkost nevoje naše. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 52. paul. 2cor. 4, 17. Ona nosi svoga sina devet miseci u utrobi brez svake tegobe sa svom lakošću. J. Filipović 1, 544^b. I za veću lakost štioća. T. Babić 1.

d. *prema* 1. lak, 1, a, k). Lākostiju razuma. Glasnik. 11, 64. U hojenju svomu ne imij bilig lakosti. Nauk brn. 11^b. K ovomu ne poteže nēka lāhkost zaisto, ni taština ili putevnost. B. Kašić, nasl. 245.

e. *prema* 1. lak, 1, b uopće. Težino Frontonova nauka i lāhkosti Plinijeve. Transit. 6. Daje mu lakost učinit ga (*dobro dilo*). J. Filipović 8, 281^b. — *Amo može pripadati i ovaj primjer*: Razložio je iz sivaša i usigraha očiju, iz lāhkosti života, iz sladkosti razgovora, da je u nemu jedna duša rođena za vladanje. A. Tomiković, živ. 26.

f. *kao oblakšavanje*. Skrušenjem molimo, da po nēga volu lāhkost očutimo odbivši nevoju. M. Marulić 33. Dal' tim ću dostignut kojuguđi lāhkost. 88. Uživah svita slast, sad sam pun čemera, pun svake gorkosti; teška muka moja ne ufa lāhkosti imit ni pokoja. 234. Vrelo od lakosti. B. Kašić, rit. 366. Uspomen' se truda moga, pridajem ga, majko, tebi, za imati lakost sobi. P. Posilović, cvijet. 220. U paklene gorke tmīne gdi lakosti nigdar ima od pakleni strašni

zmija. 225. S velikom lakosti i mirom duše ostavičes grihe. nasl. 36^a. Smrt ne daje muku, nego lakost pravednomu. 41^a. Ali se može dogoditi da se ko zamoli i kom drugom svecu, pa da dobije lakost ili pomoć. M. Đ. Miličević, slave. 8.

LAKOSVITAK, *lakosvitka, adj. koji lako osvanu (?) u prenesenome smislu.* — *Na jednome mjestu xviii vijeka*. Niova mlada i lakosvitka zaktevaša na dobro okreću. D. Obradović, sav. 56.

LAKOTA, *f. vidi lakoća (i radi akcenta).* — *Riječ je stara, isporodi stslav. lākota, rus. лѣкота.* — *Između rječnika u Vrančičevu* (levitas'), u *Bjelostjencu* (lehkota kod lehkōća. 2. levamen'. 8. lehkota, odpušćeše strun, vuža, 'laxitas'), u *Jambrešičevu* (lehkota, 'facilitas, levitas'), u *Stuličevu* (v. lakoća). Kako mogu mene (t. j. sebe) u biđnom životu ovomu pritrpit i imat lāhkotu? A. Georgiceo, nasl. 122. Priporka svilnih buba radi vridnosti niove i lakote posla oko nju. J. S. Rejković 199. Nisam si mislila da će bit moj mili kōj drugoj lakota. Jačke. 88. Još vam more biti velika lagkota. 186. Porazgnem pepeo, izvadim mašicama žišku, metnem je na čeramidu, napipam sveću i počnem piriti žišku da bih upalio sveću (onda još nije bilo palidrvca, ove današnje lakote). M. Đ. Miličević, let. već. 309. Naši su stari videli mnogo većih muka, nije pravo da nama vek prođe u samoj lakoti. zlosel. 228. One, kučke, hoće lakotu. 277. I odmah osetim neku lakotu na srcu. međudnev. 95. Čovek koga smo poznavali kao velika gospodina da se ovako ostavi gospodstva i lakote, pa ode u vojsku na muke svakojake, bejaše nam vrlo veliki. pomenik. 2, 171.

LAKOTAN, *lākotna, adj. koji je s lakotom. lak.* — *Ima samo adv. lākotno (lako, ugodno) u jednoga pisca našega vremena*. Znao je pisati živahno i lākotno. M. Pavlinović, rad. 151.

LAKOTITI, *lākōtīm, impf. lākšati, oblakšavati.* — *Postaje od lakota.* — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (kajkavski lehkotim, pomažem, ugledam 'sublevo') i u *Stuličevu* (v. lagšati).

a. *aktivno*. Voja k trudu trud lāhkoti. P. Vitezović, cvit. 20. Riješene jednoga zadatka lakoti riješene drugoga. M. Pavlinović, rad. 142. Da narodu živjet lākotimo. Osvetn. 5, 106.

b. *sa se, refleksivno*. Tako se hrabrene desnice lāhkote. P. Vitezović, odil. 43.

LAKOUCNOST, *f. osobina onoga koji lako uči (u primjeru nije posve tako snažne).* — U *jednoga pisca* xviii vijeka. Za izvrstnost rasbortosti slideća iziskuju se... lākoučnost... Lākoučnost jest takva s kojom se tko hitro i lako prigne na opomenu i nauk pametnih ljudi. B. Leaković, nauk. 471.

LAKOUMAC, *lākōūmca, m. lakouman čovjek.* — U *jednoga pisca* xix vijeka. Sveštet zastran budi kratkoumcu, pravi razvrat neka j' lakoumcu. S. Milutinović u Pjev. crn. 329^b.

LAKOUMAN, *lākōūmna, adj. koji je laka (vidi 1. lak, 1, a, k) uma.* — *Po rus. лѣкоумный.* — U *pisaca našega vremena*. To lakoumno popuštaše i dotjeralo nas. M. Pavlinović, razg. 74.

LAKOUMLE, *n. vidi lakoumnost.* — U *pisaca našega vremena*. Ako se koje djelo učini iz objesti, lakoumja... Zbornik zek. 8, 207. I u *Šulekovu* rječniku: lakoumje 'leichtsin'.

LAKOUMNİK, *m. lakouman čovjek.* — U *jednoga pisca našega vremena*. Ti lakoumnici na-

vedeni su donapokon na sramotna djela. M. Pavlinović, rad. 120.

LAKOUMNOST, lakoumnosti, *f. osobina lakoumna čeladeta*. — *U pisaca našega vremena*. Kvar, malodušnost na jednoj, a lakoumnost i naduvenost na drugoj strani. M. Đ. Miličević, zlosel. 20.

LAKOUZD, *adj.* o kožu koji je lak na uzdi t. j. koji sluša i naj maši kret što učiniš uzdom. A. Ostrojić.

LÁKOV, *adj. koji pripada Laku*. Od sina Lakova. V. Vrčević, niz. 88.

LAKOVICA, *f. ime mjesta u Srbiji u okrugu smederevskome*. Livada preko Lakovice. Sr. nov. 1869. 637.

LAKOVJERAN, lakovjerna, *adj. credulus, koji lako vjeruje*. — *Od xviii vijeka*. Lakovirne varajuć trgovce. J. S. Reljković 72. Velika je slabost lakovernu biti s onim koji je poznat da laže. D. Obradović, basno. 484. Stan', serdare, lakovjeran li si! P. Petrović, šćep. mal. 10. Narod je ovaj lakovjeran. S. Ćubiša, prip. 94. Vi mijata mučenikom gradite u oči lakovjerna puka. 255. Pak ih nada lakovjerne krijepi. Osvetn. 4, 55.

LÁKOVIĆ, *m. prezime (po ocu Laku)*. — *U naše vrijeme*. S pobratimom Lukom Lakovićem. Nar. pjes. vuk. 5, 412. Stefan Laković. D. Avramović 261.

LAKRDIJA, *f. tur. laqyrdy, besjeda, riječi, razgovor, tvrdnja; u našem jeziku često u zlome smislu: prazne riječi, riječi bez smisla, bezposlica, trice (pa i šala)*. — *ispoređi lakardija*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (die tändelei 'nugae')*.

a. *prazne riječi itd. (vidi sprijeda)*; može biti da je ovo značenje postalo od tur. boš laqyrdy (vidi boš). Štiju se novine, gonetke i lakrdije. P. Knežević, osm. 67. Gdi se uče igrati i svakakve lakrdije pivat. M. A. Reljković, sat. C4^a. Pokorite također uši vaše, njih začepivši... ne samo od šale i maskare, nego i od lakrdije naj maše. Đ. Rapić 227. Drugo ne čini, nego sve lakrdiju zbija. 268. Ne bi li ja to učinivši bila svega svita zapretica, lakrdija i maskara? 385. I jedva ti čekaju da koga nađu da se nasluša tih lakrdija. M. Pavlinović, razg. 4. To su Vlasi izumeli da poplaše Turke, boš lakrdija! M. Đ. Miličević, jur. 41. — *U Šulekovu rječniku*: 'posse; possensspiel, possenstück', dakle dramatična šala.

b. *besjeda*. Kad Novica začu lakrdiju... Nar. pjes. vuk. 4, 497. A šta ću ti dajit lakrdiju? Pjev. crn. 290b. Vuk im tuđe reče lakrdiju. Nar. pjes. hörm. 1, 180. Pokraj bega stade na nogama, pa Alija veli lakrdiju. 1, 204. Onda će istom guslar otpočeti 'razgovor' ili kako kažu 'besjedu' ili 'lakrdiju'. F. Krauss, smailag. ineh. 70.

LAKRDIJÂŠ, lakrdijaša, *m. čovjek koji zbija lakrdije (šale)*. — *Akc. kahi je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. sing., i voc.: lakrdijašu, lakrdijaši*. — *U Vukovu rječniku*: 'der spassvogel' 'jocosus' [vide šalivac].

LAKRDISÂNE, *n. djelo kojim se lakrdiše*. — *Između rječnika u Vukovu*. Nije vrijeme od lakdisana. Osvetn. 3, 153.

LAKRDISATI, lakrdišem, *impf. zbijati šale (lakrdije)*. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. lakrdiša*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (vide šaliti se)*. Ja se šalim i lakr-

dišem. Đ. Rapić 866. Obično pjevaju oni koji idu uz vuka a on među tim lakrdiše. u Nar. pjes. krasić. 1, 185.

LAKSITI, laksi, *impf. sunce kad bliže k zapadu ide, rekne se: 'laksi sunce'*. Podunavka. 1848. 58.

LAKŠA, *f. oblakšavanje*. — *Riječ vrlo sumniva na jednome mjestu xviii vijeka (pisano je -h-mj. k, a i to može biti sumnivo, vidi kod 1. lak)*. S koga odvrgoh se i pozabih skrb putenih naslađenja, svijeta razkoš... pohlep blaga i poštenja: svaka ovd' ime od dobara nosu, a uzrok su paklijeh žara, ka ne lakše neg brjemeni, ne pomoći neg nemoći, ne plod dobar neg sjeneni... i napokon duhu škodni jesu a Bogu neugodni. J. Kavašin 548^a.

LAKŠÂNE, *n. djelo kojim se lakša*. — *U Ivekovićevu rječniku*: radnja kojom tko lakša kome što.

LAKŠATI, lakšam, *impf. oblakšavati*. — *Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: lakšamo, lakšate, u aor. 2 i 3 sing. lākšā, u part. praet. pass. lākšān*. — *Postaje od komp. lakši*. — *Od xviii vijeka (vidi kod b)*.

a. *prelazno, u značenju sprijeda kazanome*. — *Između rječnika u Stuličevu (v. lagšati; lagšati 'levare, moderare, facilem reddere')*. Ti (na)dežda na morju sišem lakšaš vesla breme. L. Milovanov 103. Isti boli duhovnog vidara, nemu lakšat te je muke dano. Osvetn. 4, 61.

b. *neprelazno, postajati lakše*. — *U Belinu rječniku*: lakša nemoć, 'miglioramento, diminuzione di malattia', 'morbi diminutio' 486^b gdje se naj prije nahodi.

LAKŠAVATI, lākšāvam, *impf. iterativni glagol prema lakšati*. — *U Stuličevu rječniku*: lagšavati, freg. uz lagšati.

LAKŠINA, *f. lakota (uprav osobina onoga što je lakše)*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (lahšina 'levitas'; lakšina, v. lakoca), u Voltigijinu ('leggerezza, facilità', 'leichtgigkeit')*. Uskrsnu Isus, i četiri prija blaženstva, t. j. svi-tlinu, lakšinu, tančinu... F. Glavinčić, cvit. 172b. Šesto blaženstvo tela jest lakšina. F. Glavinčić, posl. 78. Od lakšine s kojom prohodit svijet. M. Radnić 19. Promisliti lakšinu s kojom sve prohodit. 87^a. Sve trči naglo k svojoj svrsi s velikom lakšinom. 150^a. Hitrost i brzina s kojom prohodit vesele od svijeta ovdj jest priklikovano k lakšini s kojom prohodit san. 267^a. Mučnost svu u lakšinu obraća. F. Lastrić, test. ad. 127^a. Prikoredna lakšina i prignutje na zakletvu jest sumniva. Blago turl. 2, 89.

1. **LAKTAC**, lakca, *m. dem. lakat*. — *U Stuličevu rječniku*: laktac, laktca 'brachiolum'. — *nepouzđano*.

2. **LAKTAC**, *m. neka biljka*. Laktac, pol. lo-kietka (Betula ojcoviensis), Picris hieracioides L. (Lambl). B. Šulek, im. 189.

3. **LAKTAC**, *m. kajkavski Laktec, selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 85.

LAKTAČA, *f. vidi lakat, a*. — *U naše vrijeme*. Pogodi jednoga čobanina u desnu ruku, i odere mu kožu s laktache te poteče krv. M. Đ. Miličević, zim. već. 85.

LAKTAN, laktana (?), *adj. koji pripada laktu*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: kajkavski laktan 'cubitalis', i u Stuličevu: 'brachialis'.

LAKTAR, laktara, *m. gusjenice više vrsti 'geometrina' ili 'geometrae' (nem. 'spanner')*. na Braču. A. Ostojić.

LAKTAŠI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bašolučkome*. Statist. bosn. 84.

LAKTETINA, *f. augm. lakat*. — *U Stuličevu rječniku*: 'immanis lacertus'.

LAKTICA, *f. pazuhu (?)*. — *U Stuličevu rječniku*: 'axilla'. — *nije dosta pouzdano*.

LAKTIĆ, *m. dem. lakat*. — *U Belinu rječniku*: 'bracciolino', 'brachiolum' 146b, i u *Stuličevu*: v. laktac.

LAKUM, *m. vidi* rahatlukum, *isporedi* i lokuma. — *Tur. lokum*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Te donese šećerli lakuma i bijele alve na tabaku. Nar. pjes. vila. 1867. 377.

LAKUMIĆ-POLE, *n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome*. Livada u Lakumić-pole. Sr. nov. 1875. 1417.

LAKUŠIJE, *f. pl. ime selu u Slavoniji u županiji požeškoj*. Razdijel. 128.

LĀL, *adj. ružičast*. — *Od pers. tur. la'l, lāl, rubin; crven*. — *Ne mijenja se po padežima*. — *U Vukovu rječniku* [vide ružičast], cf. al s primjerom iz narodne pjesme: Kupicu ti lal papuče.

1. LĀLA, *f. vidi* 1. lala. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Mikašinu* (lala, cvijet, 'tulipanus') gdje se naj prije nalazi, u *Belinu* ('tulipano, flore', 'tulipanus' 748a), u *Bjelostjenčevu* (v. tulipan), u *Stuličevu* (lala, cvit, 'tulipa', u *Voltigijinu* ('tulipano', 'tulpe'). Kao zlatna lala na maštrafi. Nar. pjes. herc. vuk. 103. Lala, 1. tulipano (Della Bella, Aquila—Budić), anemone (Kuzmić). Tulipa gesneriana L. (Vodopijć); 2. Papaver rhoeas L. (Sabljar, Dubica). B. Šulek, im. 189. Lala, 'die tulpe', 'Tulipa gesneriana'. G. Lazić 128. Divlja lala, 'wilde tulpe', 'Tulipa silvestris'. 128. — *I u naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani. — *Vađa da je isto i ovo (u prenesenome smislu)*: Lala, ime što ga mlada pridijeva starijom muškom. Skoroteča. 1841. 243. Bijela lala, ime što ga mlada pridijeva mlađem ženskom. 1844. 249. ('bela lala').

2. LĀLA, *m. turski velikaš, turski dvoranin*. — *Pers. tur. lālā, rob, sluga; dvoranin; odgojitelj (turski je car kao od mila ovijem imenom zvao dvorane)*. — *Naj češće u množini* (lale i veziri) u narodnijem pjesmama. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (samo u množini lāle, po naj više u pjesmama: lale i veziri s primjerima iz narodnijeh pjesama: Turci braćo, lale i veziri. Lale šćau biti Bugarina. Bude nega lale i vojvode). Nu mi prose lale i veziri, lale prose, a carica neće. Nar. pjes. vuk. 2, 72. On sazivlje lale i vezire, sastavio sto i dvadeset paša i četrdeset učugli vezira i dvadeset starijih kadija, pa govori care Ibrahimu: 'Sluge moje, lale i veziri!' 3, 86. Podiže se Čuprilijć-vezire, on otide u lov u planinu, i sa š nime lale i veziri. 4, 342. A odoše lale na zasjedu. 3, 343. Đinopaši riječ besidaše: 'Lalo moja, Đino paša stari!' 5, 354. Te siječe lale i vezire, do jedne se lale dogođaše, no mu lala aman zaiskaje. Pjev. crn. 227a. Pak je care lalam besjedio. Nar. pjes. mag. 1844. 97. Kad to začu paša od Budima, od derta je na noge skočio, pa dozivlje Ibru silihdara: 'Lalo moja, silihdare Ibro!' Nar. pjes. juk. 488. Baš ako će, lalo odabrana! 489. Šaje blago Crna Gora teško, da podmiti u Stambolu lale. Osvetn. 2, 180. Opravi sićana fermana i s him lalu opremi vajana. 2, 185. Omer pašo, moja lalo prva! 3, 61. Podi zdravo, moja prava lalo! 4, 40. Lala, dvorski učitelj, vezir. u Nar. pjes. hōrm. 1, 616. Lala, učitelj, odgojitelj, car (turski) tako zove sve svoje dvorske

a i druge službenike. tako i vezir zove svoje. u Hrv. nar. pjes. 4, 698.

3. LALA, *m. (i f.?) ime muško (i žensko?)*.

a. *muško bez sumnje*. — *U dva primjera XIII vijeka, a između rječnika u Daničićevu*. Lala sa dētiju, sa Stans sa dētiju, ... Lala sa dētiju. Mon. serb. 60. (1293—1802).

b. *ne zna se, jeli muško ili žensko*. — *Naj prije iz vijeka (u latinskom spomeniku)*. Lala. Doc. hist. rač. 388. (850—896). Meu mlados ostalu tuj poznah jadovan i Krista i Lalu ter ostah mramoran. M. Vetranić 1, 76. Lala, muško i žensko. S. Novaković, pom. 78.

4. LALA, *adj. šaren*. — *isporedi* lal i laleli. u Nar. pjes. herc. vuk. 358.

LALATI, lalam, *impf. tepati (o djetetu što istom počinje govoriti)*. — *Od nem. lallen*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: lalam, počinam govoriti, 'fari incipio'; u *Stuličevu*: v. zabesjediti i Bjelostjenčeva; u *Voltigijinu*: 'balbettare', 'lallen'.

LALATOVIĆ, *m. prezime*. — *U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Pak je (knjigu) šaje selu Ozrinicu, Nikoliću i Lalatoviću: 'Ajte k mene, dvije moje raje!' Pjev. crn. 38a.

1. LĀLE, lāleta, *n. Tulipa L. (osobito Tulipa gesneriana L.), neki cvijet (i biljka)*. — *Pers. tur. lāle*. — *isporedi* 1. lala i tulipan. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* ('tulpe', 'Tulipa'). A koji luk za koren imade, kakvog sumbul i lale izdade... J. S. Rejković 226. Te su vrsti sumbuli, lilije i tulipan (zvat se lale smije). 314. Zade joj lale za glavu. Nar. pjes. vuk. 1, 222. Za glavom joj zađevano lale. Nar. pjes. petr. 1, 224. Lale, Tulipa gesneriana L. (Vuk). B. Šulek, im. 189. — *I u prenesenome smislu*. Lale, tulipan, cvijet, i svaki nakit oko ženske glave, na kapi, obično umjetno cvijeće. (u Hrv. nar. pjes. 4, 698). F. Iveković, rječn. Za glavom joj od bisera lale. Nar. pjes. vuk. 1, 299.

2. LĀLE, *m. ime muško u Crnoj Gori*. — *Akc. se mijenja u voc. Lāle*. — *Može biti da je hyp. Lazar (ali isporodi i 8. Lala)*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (gdje je sabiježen akc. Lāle po crnogorskom govoru): muški nadimak. Dockan dođe Drekalović Lale. Pjev. crn. 42a. Lale Drekalović. u Nar. pjes. vuk. 5, 331. — *I prezime u okolini dubrovačkoj*. P. Budmani.

3. LALE, *umetnuta riječ u govor kao bez osobitoga značenja, ali se po svoj prilici kaže od mila*. — *Od xvi vijeka*. Lale, ži mi duša! pravo ti ja veju. M. Vetranić 2, 825. Da j' u mene, lale Lazo! što j' u cara blago, ja bi snala, lale Lazo, šta bi kupovala. Nar. pjes. vuk. 1, 356. Muka, lale! sa četiri strane. Osvetn. 2, 76. — *Često uz mile*. 8 vašim lale mile nepristane gladeći ju. I. Velikanović, prik. 29. Lale mile drago djevovanje! Osvetn. 5, 66. Što to pomaže, da amo: mile, lale, šimširove grane. M. Pavlinović, razg. 18. vidi i: Lale, ljubimac. u Nar. pjes. petr. 2, 698 (ovo bi moglo biti isto što i 2. lala, ali jamačno to nije u starijim primjerima). — *Ne znam, pripada li amo ovaj primjer ili pod 4. lala*: Šesto lale puške pozlaćene. Ogled. sr. 228.

4. LĀLE, *m. samo u vok. sing. 'qui stulta loquitur'*. Slovinac. 1880. 87.

LALELI, *adj. šarenkast*. — *isporedi* lal i 4. lala. — *Postaje od lale (vidi 1. lale) turskijem nastavkom li*. — *U pjesmama našega vremena*. Sretoše je do tri momka mlada, od miline svak Fatu dariva: Mujo momče laleli papuče, ... Nar. pjes. herc. vuk. 170. Laleli, šarenkasto. 358.

LALETIĆ, m. prezime. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Laletić). Valda Laletić. Glasnik. 15, 290. (1948?).

LALEVIĆI, m. pl. ime selu u Crnoj Gori u Bjelopavličima. Glasnik. 40, 20.

1. LALICA, f. dem. 1. lala. — *Akc. se mijenja u gen. pl. lalica*. Lalica, Tulipa gesneriana L. (Vodopić). — Lalica carigradska, Tulipa monstrosa Alsch. (Vodopić). B. Šulek, im. 189.

2. LALICA, m. (ili f.?) dem. 8. Lala. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 78.

1. LALIĆ, m. prezime (po ocu Lali). — *Po miše se često i u različitim mjestima od xvii vijeka. — U Dubrovniku se ovako svađa pučka obitelj s Lopuda god. 1690. P. Budmani. Frano Lalić. B. Betera, čut. xx. Lalić. Sejnčica. 4. Vi Krstići i Lalići, ... J. Kavašin 153a. Gerolim Lalić. Nar. pjes. petr. 1, 349 (među predbrojnicima). Lalić, prezime. u hrvatskoj krajin. V. Arsenijević. Ilija Lalić. Rat. 92. Obren Lalić. 356.*

2. LALIĆ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome. Livada u Laliću. Sr. nov. 1878. 691.

LALIĆI, m. pl. mjesno ime (vidi 1. Lalić).
a. zaselak u Bosni u okrugu Tuzle donje. Statist. bosn. 98.

b. zaselak u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 65.

LALINAC, Lalinca, m. ime selu u Srbiji u okrugu niškome. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 126. U selu Lalinca. Rat. 192.

LALINAČKI, adj. koji pripada Lalincima. — *isporedi lalinski. — Kod imena vode u Srbiji u okrugu kneževačkome (vidi Lalinci, a)). Lalinčka Reka. Glasnik. 19, 290.*

LALINCI, m. pl. mjesno ime u Srbiji. a) selo u okrugu kneževačkome. K. Jovanović 112. — b) selo u okrugu rudničkome. 145. — c) selo u okrugu vranškome. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 304.

LALINOVAC, Lalinovca, m. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 387.

LALINSKI, adj. koji pripada selu Lalincima (vidi Lalinci, a)), *isporedi lalinački. Lalinska (opština). K. Jovanović 112.*

LALKOVIĆ, m. prezime. — xv vijeka, vidi u Daničičevu rječniku: Lalskovič, Šibenčanin, Gojak Lalskovič 1402. (Spom. sr.) 1, 40. — Na kom je sidil Marko Lalković. Mon. croat. 161. (1495).

LALOČAN, laločna, adj. koji pripada laloci ili lalokama. — U Bjelostjencu rječniku: laločni, 'maxillaris'; u Stuličevu: griješkom laločan, 'maxillaris' iz Bjelostjencu; u Voltigijinu: laločni, 'mascellare', 'was zum kinnbacken gehört'.

LALOGA, f. vidi laloka. — Na jednome mjestu xvi vijeka. (Vitelijski) vulčen (vučen) s kladu juže položili mu behu pod lalogami (mento mucrone gladii subrecto). Suetonius, vit. 17). Š. Kožičić 84b.

LALOJE, m. ime muško, vidi 8. Lala. — xiv vijeka, a između rječnika u Daničičevu. Laloje. Glasnik. 15, 292. (1948?).

LĀLOKA, f. čelust, vilica, kosijer. — *isporedi laloga i laluka. — Riječ je (lalokz ili laloka) praslavenska, isporedi stslav. laloka, rus. лалки, češ. lalok, polj. lalok. — U našem jeziku nalazi u sjeverozapadnijem krajevima, a između*

rječnika u Bjelostjencu (laloka, žvalo, maxilla, mandibula'; 2. laloka gornja, 'maxilla supara'; 3. laloka dolna, 'maxilla infera'), u Jambrešičevu (maxilla, mandibula', u Stuličevu ('maxilla' is Habeličeva), u Voltigijinu (maxilla, ganascia', kinnbacken') Kako Samson prioblada sve Filište, on s lalokom svetog križa sve Farisee. Azbukv. 1690. 35. Da se gataše u lalokah kraljevskih i njegovu usta u sudu ne pometaju (prov. 16, 10'). E. Pavić, ogl. 284. Što nitko drugi od straha kazati ne smije ili neće, to satiri učine smijućim i posprdnim obrazom, napečitom gubicom i razdržitima lalokami od pedje širokim. M. A. Rejković, sat. A4b-5a. Sin uhitu moju medvedicu za obadve laloki. Nar. prip. mikul. 80.

LĀLOM, vidi kolalom lalom.

LALOŠ, m. ime muško. — *isporedi 8. Lala. — Od xiv vijeka. Sinu mu Laloš. Deč. hris. 37. Laloš. S. Novaković, pom. 73. Laloš vojvoda. M. Đ. Miličević, srb. 935.*

LALOTIĆ, m. prezime. — xvi vijeka. Paval Lalotić. Mon. croat. 304. (1597).

LALOVA ČESMA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu crnoriječkome. Livada kod Lalove Česme. Sr. nov. 1872. 602.

LALOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Nikola Lalović. Rat. 888.

LALOVO BRDO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kragujevačkome. Niva u Lalovom Brdu. Sr. nov. 1875. 3.

LALUKA, f. vidi laloka. — Samo u Vrančičevu rječniku: 'maxilla'.

LALZA, m. (?) ime muško (?). — *Ima samo adjektiv posesivni Lalzin u spomeniku xiv vijeka, i otale u Daničičevu rječniku (Lalszins). Lalszins brata Andreja. Glasnik. 15, 309. (1948?).*

LALZIN, adj. koji pripada Lalzi, vidi kod Lalza.

1. LĀMA, f. lamina, lim. — *Tal. lama (gvožđe od sablje, od noža itd.). — U naše vrijeme.*

a. uopće. S onu stranu Bojane, tu je šator od lame; po dnu sjedi leventa, na ruci mu devojka. — *odgonetaj: feher. Nar. zagon. mag. 1864. 101. Lama od cinka (zinkblech'). Zbornik zak. 3, 710. Lama željezna (eisenblech') dolazi u prometu. 1853. 900.*

b. karika, pavta (na pušci). — *Između rječnika u Vukovu: (u Crnoj Gori) vide [karika] pavta, n. p. na pušci s primjerom iz narodne pjesme: Puško moja, vjera ti je tvrda, nemoj mene ognjem prevariti, kako pođem Boci u Kotoru, oću tebe divno opraviti a srebrne lame udariti. — O ramenu zelenu latinku, na njoj devet srebrnijeh lama. Nar. pjes. vuk. 4, 825.*

c. turpija, pila. — U Istri. Lāma, 'lima'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 19.

2. LAMA, f. na jednome mjestu xvi vijeka vađa da je lat. lamia, vještica, ženski vampir. Našasta je lama 1 vrhu mrtva tela. Š. Kožičić 41a.

LAMANA DRAGA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 46.

LAMANTIRATI, lamantiram, impf. tužiti se, nem. lamentiren. — U sjevernijeh čakavaca našega vremena. Počel je vaje lamantirati na ne. Nar. prip. mikul. 140.

LĀMĀNE, n. djelo kojim se lama (lamfe). — U Bjelostjencu rječniku: 'fractio'; u Jambrešičevu; u Stuličevu.

1. LAMAR, *m.* ime selu u Bosni u okrugu Tuzle Donje. Statist. bosn. 90.

2. LAMAR, *m.* čovjek što kuje lamu ili lame. — U pisaca našega vremena. Lamar, blechschmied. Zbornik zak. 2, 297.

LAMATI, lámâm (lám]ém), *impf. iterativni glagol prema lomiti.* — Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu (lam]em, lamati, pretrgavam, lamam, lomim, frango, rumpo, abrumpo'), u Jambrešićevu (lam]em, frango'), u Stulićevu (frangere, rumpere'), u Voltigijinu (lamati, lamam, lam]em, rompere, spezzare', brechen, zerbrechen').

1. *aktivno, u pravome i u prenesenome smislu.* Redovnik lama oštiju. Korizm. 88^a. Ti lamaš srdeca od grišnikov. Transit. 100. Vila ruke lama. P. Vitezović, odil. 50. Kuje, tupi, lamje mače. cvit. 2.

2. *sa se.*

a. *pasivno.* Rasvezan snopić kako se lako lamje. J. Rapić, pouč. 1, 133.

b. *refleksivno (u prenesenome smislu).* Što se ručiš, što se lamaš misaļu tvojom? F. Vrančić, živ. 50.

LAMBA, *f.* zasječena, zalambljena daska za krov. A. 'Kakav ti je krov?' B. 'Pod lambu.' (u Rađevini). I. Stojanović. *vidi i:* žlijeb na stupu, u koji ulazu daske od hambara, zovu 'lamba'. I. Kršnavi, listovi. 20.

LAMBADA, *f.* *vidi* lampada. — Od *ngrčk.* λαμπάδα (π isa μ glasi b). — U knisi pisanoj crkvenijem jezikom i otale u Daničićevu rječniku (lambada, lampas'). Udari jago lambadoju. Glasnik. 11, 91. Lambada. 197.

LAMBIK, *m.* sprava kojom (pomoću vrućine) čini se da se od koje tvari rastave oni dijelovi što lakše vjete, pa da se ohlade i sakupe napose (kao nešto žitko), kao n. p. rakija iz dropa ili iz vina, ali se lambik raslikuje od običnoga kotla jer je tako načinjen da djeluje mnogo većom silom. — Od tal. lambiccio. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (lambik, kapilo, stillididium, capitellum, alembicum') gdje se naj prije nahodi. Lambik, sprava za pecivo rakije. I. Pavlović. Lambik, chem. (bañica), destillirblase, destillirkolben, alembik', frc. balon, matras, alambic, egl. still, alembic', tal. lambiccio, vesica'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LAMBINICA, *f.* *vidi* u Daničićevu rječniku: Lambinica, crkva je treskavačka imala, na Rađušti' vodenicu kuplenu, otč Lambinice'. G(lasnik). 13, 874.

LAMBITI, lambim, *impf.* graditi lambu. I. Kršnavi, listovi. 20.

LAMBOVIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Gligorije Lambović. Nar. pjes. vuk. 8, 588 (među prenumerantima).

LAMBURA, *f.* lcnac u kom se mlijeko kiseli (gruša). u Prigorju, Posavini. F. Hefele.

LAMENKA, *f.* ime žensko. — Od prije našega vremena, a između rječnika u Vukovu (frauenname', nomen feminae'). Lamenka. S. Novaković, pom. 78.

LAMEŠ, *m.* *vidi* lemeš. — Na jednome mjestu xvi vijeka. Lameše i rala spravljaju orači. M. Vetranić 2, 292.

LAMINAC, Laminca, *m.* ime dvjema selima: Laminac novi i stari u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Rasdijel. 107.

LAMINCI, Lāminācā, *m.* pl. ime selu u bosanskoj Krajini niže Gradiške. M. Ružičić.

LAM]IV, *adj.* koji se lako lomi (lam]e). — Na jednome mjestu xvii vijeka. Lam]iva stvar. P. Vitezović, kron. 166.

LAM]A, *f.* riba što je Jonu proroka progutala (u Vrańskom), a u Leskovcu neka hala što jede lude (obično je spomiņu u pričama). M. Đurović. — *isporedi* 2. lama.

LAMOVITA, *f.* ime selu u Bosni u okrugu bihačkome. Statist. bosn. 53.

LAMP, *m.* *vidi* lanap. Gdi nit se lamp svjetliska ni muņa ogđena. M. Vetranić 1, 97. Viđeće se izlasiti iz oblaka lampi aliti sjecaņa od muņa. M. Orbin 224.

1. LĀMPA, *f.* *vidi* svjetiljka. — *vidi i* lanpa. — Od *nem.* lampe i tal. lamp. — U naše vrijeme. Svetu lampu lud vjetar ugasi. P. Negroš, gor. vijen. 93. Kad pređa mnom gori lamp. M. Đ. Milićević, zim. već. 352. Lampa znamenara propisana za brodove. Zbornik zak. 1868. 25.

2. LAMP, *f.* *vidi* lamp. — U Bjelostjencu rječniku: v. blesk.

LĀMPADA, *f.* *vidi* svjetiljka, kandilo, tal. lampada. — Od xviii vijeka. A lampada uzima ranu aliti svitlost od uļa. S. Margitić, fala. 24. Goraše trista i šeset i pet lampada. 99. Lampade, što ste tako pomrčele? J. Banovac, pripov. 75. Dvi lampade od srebra. L. Vladimirović 6. To like sviće i lampade na slavu Bogu užežene. A. Tomiković, gov. 195.

LAMPAK, *m.* ovako se zovu: gajtani na tozlucima i čakširama ispod kojih se kovče prišivaju. L. Lazarević (preko S. Novakovića).

LAMPAS, *m.* *vidi* lampas'. — U Voltigijinu rječniku: 'lampada, lampana', lampe'. — Može biti da je slo prepisano iz Bjelostjencu rječnika.

LAMPAŠ, *m.* *vidi* lampada. — Mađ. lámpás (od lat. lampas). — *isporedi* lampas. — Od xviii vijeka po sjeverozapadnijem krajevima, a između rječnika u Bjelostjencu (lampas', svetnica, svetnak, fener, lampas, lampada, laterna, lychnus'), gdje se naj prije nahodi, i u Jambrešićevu (lampas'). Nego se i u lampasze za gorjeti može potribuvati. I. Jablanci 166. Da mi nažgeš sviću i lampas' nebeski. Jačke. 122.

LAMPATI, lám]âm, *impf.* sijevati. — *isporedi* lanpati. — Od rjetke talijanske riječi lamparc. — Od xvi vijeka. Muñe lampaju. M. Vetranić 2, 17. Smete se brije me i bivši počelo lampat i grmjet. I. Držić 186. Sad lamp. sad grmi, rekal bi svit tone. M. Kuhačević 153. — Vaļa da amo pripada i ovaj prinjer (u kojemu nije u pravome smislu): Da mu večekrat na uru srce trepeće i lamp. P. Radovčić, način. 31.

LAMPICA, *f.* rod na žučnici. Lampica, Leontodon taraxacum L. fructus (u Karlovcu). B. Šulek, im. 189.

LĀMPIN, *adj.* koji pripada lampi (*vidi* 1. lamp). Ja ne vidim ni dokle dopire lampina svetlost. M. Đ. Milićević, zim. već. 352.

LĀMPINA, *f.* augm. lamp. — U naše vrijeme u Istri. Lāmpina, 'augm. lucerna'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. iftg. 17.

LAMPRE, *m.* ime muško u nekijem vlasteoskijem kućama u Dubrovniku. — Nalazi se, osim nominativa, gen. Lamprete, dat. Lampretevi, i dva oblika za instrumental: L(om)pretom što je sumñio, i Lamprejem što je čudnovat. — Po svoj je prilici isto što 'Lampridius, Lampridio'

što se nahodi u starijem spomenicima, vidi Mon. hist. rač. 22. 25. 32 itd. — xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Lampre, Lamprete, ime muško). Stvori milost kraljstvo mi Lampretovi Minščetiću. Spom. sr. 2, 47. (1340). Lampre Črvič. Mon. serb. 215. (1890). Sa vlasteli izabranijemi... L(om)pretom Sorkočevićem... 287. (1419). Lampre Sorkočević. 295. (1420). S Lamprejem Sorkočevićem. 299. (1420). (sva tri zadnja primjera iz poznijega prijepisa).

LAMPRIČA, m. dem. Lampre. — xv vijeka, a između rječnika u Daničičevu (Lampriča, dem. Lampre). Kneza Lampriče Sorkočevića. Spom. sr. 1, 76. (1422).

LAMUČ, m. mjesno ime (nekakvoj lokvi u Istri). — U spomeniku xiii vijeka (u poznijem prijepisu). Od tu ravno na loki Lamuča... Da su Raklano svoje živine na Lamuču... napajali. Mon. croat. 18. (1275 prepis. 1546).

LĀN, m. linum; Linum usitatissimum L., predivo i bilka. — a- stoji mj. negdašnjega b. — Radi akcenta ču dodati da je u Vrančičevu rječniku pisano laan, po čemu bi akcent bio lān, a čini mi se da sam i ja tako od koga čuo. — Riječ je praslavenska (lān), isporodi štislov. lān, rus. лѣнъ, češ. i polj. len. — Ista je riječ što i lit. linas, lett. lini, got. lein, stvñem. lin, staroir. lín, lat. linum, grč. lívor. mislim da je došla iz latinskoga ili iz grčkoga jezika preko germanškoga, ali drugi (n. p. O. Schrader) misle da je riječ indoeveropska. — Između rječnika u Vrančičevu (laan', linum'), u Mikafinu (lan, predivo, linum'), u Belinu (lino', linum' 440b), u Bjelostjencu (lān', predivo, linum'), u Jambrešičevu (lān', linum'), u Stuličevu (linum'), u Voltigijinu (lino', lein, flachs'), u Vukovu: „der lein", linum [L.] cf. četen; u Daničičevu (lān, linum').

a. predivo. Da daje stas lāna trij deseti pověšm. Glasnik. 15, 305. (1848?). Zavít u platno čisto, to je lan prebeli. Naručn. 26a. Va onoj košulji od lana. 80b. Od lana kako pram u kratko ki zgori. M. Vetranić 1, 107. Ka činiš tokoje, u kući noć i dan da zaman ne stoji ni vuna da ni lan. H. Lucić 286. Da ako li lana užgaviš staviš tut malo rasčejana... P. Hektorović 14. Balotice od kućin od lana. M. Bjanković 59. Lan i vunu za odiću. L. Terzić 224. Muogo driva i kamenja, vrece lana i bum-baka. Nar. pjes. bog. 99. Zamotat jih u lan. Aud. Kačić, kor. 104. Lan, dok se iz nega učini izvrstiti i pritanki bez, mlogo mora prije trpiti. A. Tomiković, gov. 92. Kralj se oblače u priproste haljine od lana. 198. Baba babi grebla lan, da joj zaman prođe dan. Nar. posl. vuk. 10. Trla baba lan, da je prođe dan. 321. Obično se pred kućom nabija kudeja i lan. Vuk, poslov. 343. Kad se ogreble ljudjeja ili lan. Vuk, rječn. kod ogreb. (Ručica) kudeje ili lana. kod ručica. (Trliti) lan, t. j. trti ga. kod trliti. Hoće da mu skisne lan i konopce. S. Lubiša, prip. 178.

b. bilka. — U ovome značenju ima i množina lānovi (vidi primjere iz narodnijeh pjesama). Kad dan bude svetog Dobročine nek se žene lan sijat ne hiće i to boje jutrom neg od podne da su nīve dobrim lanom rodne. J. S. Rejković 252. Udri, udri, sitna kiša, te porosi žito, vino, i tri pera kukuruza, i lanove za darove i kudeju tankoviju. Nar. pjes. vuk. 1, 113. Pusti, pužo, rogove, da oreomo dolove, da sejemo lanove. Nar. pjes. srem. 56. Lan, ... linum (Durante, mletački rukopis), Linum usitatissimum L. (Vuk,

Vodopić). B. Šulek, im. 189. — Ima osobitijeh vrsta ili sličnijeh biljaka: Lan bogorodičin, češ. len matki Boží, polj. Linaria vulgaris Mill. (Lazić, Vuk). — Lan divji (divlji, Vuk), rus. дикий ленъ, lino salvatico (Kuzmić), linaria (Jambrešić), Linaria vulgaris Mill. (Vuk). — Lan plavetni, Linum austriacum L. (Lazić). — Lan rutavi, Linum hirsutum L. (Lazić). — Lan žuti, Linum flavum L. (Lazić). B. Šulek, im. 189. Divlji lan, vide bogorodičin lan. Vuk, rječn. Lan „flachs", proletni, letni i zimski ili jari, pemac i osimac. oko Karlovca. F. Hefele. vidi i funtaš, jarik, okaš. Zlatni lan „deutsches goldhaar", Chrysocoma lino-syris. G. Lazić 151.

LĀNAC, lānca, m. veriga. — Akc. se mijenja u voc. sing. lānce, i u svoj množini: lānci, lānčā, lāncima, lānce. — Ima praslavenski oblik lančugъ ili lančuhъ, isporodi štislov. lančugъ, lančuhъ, rus. ланцугъ, malorus. ланцугъ ланцухъ, češ. lancuch, polj. lančuch, pa i lit. len-cugas; ali naša riječ valja da je od mađ. lāncz, kao i bug. ланѣс, nslov. lanec, malorus. ланѣцъ, pa i rum. lanț. — Miklošić (etymol. wörterb. 160a) misli da su ove riječi u svesi sa srvnem. lan, lanne, veriga. radi krajnjega -cugъ meni je teško vjerovati da je riječ evropska, nego mislim da je istočna (turska? finska?), te može biti da je Mađari nijesu primili od Slavena nego da je njihova od starina: tad bi oba dva oblika slavenska bila upravo istočnoga postaja, te jedan bi bio primljen u starije doba (lančugъ ili lančuhъ) iz kojega turskoga ili finskoga jesika, a drugi (lanac) u mlade iz mađarskoga. isporodi biočug ili biočuh i belenzuka. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (lanac, veriga, catena') gdje se naj prije nahodi, u Bjelostjencu (lanac, singir, catena'), u Jambrešičevu (lanac, catena'), u Stuličevu (catena' iz Mikafina), u Voltigijinu (catena', kette'), u Vukovu: (u vojvodstvu) „die kette", catena'. cf. singir, veriga.

a. veriga. Demir Ham zlatimi lancmi aliti sinžirmi svezanoga sobom je pelal. P. Vitezović, kron. 113. Jošter k tomu uže s lancem dugim dade. A. Kanižlić, rož. 52. Svaki dan tri puta on s uzliču ili s lancu tilo svoje tržaše. A. Kanižlić, uzroci. 218. Okovavši ga na težak gvozden lanac. E. Pavić, ogl. 348. Ufativši kraja, sveza ga na lanac. 352. Kad ga hotijau svozati, potrza na sebi lance. 518. Tu je bila strašna lupa, vika, zveka lanaca i strašni glasovi. Nar. prip. vuk. 79. Čuje kako lanci kramaju. Nar. prip. mikul. 48. Da svežu careve njihove u lance. Đ. Daničić, psal. 149, 8. Što bi lakše bilo past u klancu, no li lipsat pod sablom u lancu. Osvetn. 4, 62. — metaforički. Teško je pokidati lance koji nas odavna isprekrižase. M. Pavlinović, rad. 109. — Tanka slatna veriga. „Koji donese lanac da se deset puta obavije oko naše kuće, onoga ću ženiti"... Starija braća donela po lanac koji se nije mogao ni jedan put omotati oko kuće; onda naj mladi da ocu kutiju, a kad je otac otvori i izvadi iz nje zlatan lanac. Nar. prip. vuk. 78. nosi se na vratu ne samo kao nakit nego kao znak dostojanstva. Zlatni lanac ako češ, nesi ga. A. J. Knezović 152. Da mu se zlatan lanac na vrat postavi. E. Pavić, ogl. 407. Lanac s vrata nemi skide. Nadod. 200. Dva lanca od čistoga zlata. Đ. Daničić, 2mojs. 28, 14.

b. vidi jutro, 8. — Jamačno je u ovome smislu mađarska riječ. — U naše vrijeme po sjeveroistočnijem krajevima, a između rječnika u Vukovu (lanac zemlje „das joch", jucherum', cf. jutro, dan). Zemlja 80 lanaca. M. Đ. Milčević,

pomenik. 3, 315. To opredijeli domaćin od usjeva jedan ili dva lanca. V. Bogišić, zborn. 118. S tim novcima najme po koji lanac zemlje. 117. (oba su ta dva primjera iz Banata).

LĀNĀD, f. coll. kao množina od lane. — U Vukovu rječniku: 'die rehkalber', 'pulli capreae'.

1. LĀNAK, lānka, m. dem. lan. — U naše vrijeme u pjesmi ugarskih Hrvata. Divojčica lanak sije. Jačke. 47.

2. LANAK, lanka, m. ime volu. F. Kurelac, dom. živ. 61.

LĀNAP, lānpa, m. tal. lampo, svjetlica, bljesak. — isporodi lamp. — Akc. kako je u gen. sing. tako je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i gen. pl. lānāpā. — Radi -n- vidi kod m. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LĀNĀR, lānāra, m. uopće čovjek kojemu je zanat baviti se lanom: koji pripravlja lan, koji će, koji prodaje lan itd. — U Mikajinu rječniku: lanar, koji tka stvari od lana 'lintero'; u Belinu: 'linajuolo', 'linarius' 440b; u Bjelostjencevu: lanar, koji lan pripravlja 'linarius, linopola'; u Jambrešićevu: 'linipola'; u Stulićevu: lanar, koj tka stvari od lana 'lintero' iz Mikajina.

LĀNĀRICA, f. žensko čefade kao lanar. — U Mikajinu rječniku: lanarica, koja tka stvari od lana 'textrix', i u Stulićevu: 'textrix'.

LANBINSKA KUČIŠTA, m. pl. mjesno ime. — U spomeniku xiv vijeka. U Lanbinska Kučišta. Svetostef. hris. 19.

LĀNCA, f. kopje, sulica; lađa. — Tal. lancia (u starijem jeziku i mlet. lanza) s obadva značenja (ali mislim da nije drugo značenje postalo od lat. lancea, nego od lanx). — Akc. se mijenja u gen. pl. lānčā. — Od xvi vijeka.

a. sulica, kopje.

a) u pravome smislu. Jednom lancem probosti ga hoće. Zborn. 51b. Probodoše lancem njegove prsi. I. Držić 178. Rane od čaval i od lance. P. Radovčić, ist. 62. Marijo, koja sina tvoga mrtva lancem raniti vidila si. P. Posilović, nasl. 184a. Lancem proboden. L. Terzić 87. Mrtvu s lancem prsi otvoriti. F. Parčić 57. Od onoga milosrdja zdenac, koji po lancu soldačkoj iz prisvetoga boka tvoga isteče. I. Krajić 30.

b) u prenesenome smislu, vrlo dugo drvo slično vretenu što je privezano katarci na malijem lađama i nosi jedro (vidi lantina). — U Stulićevu rječniku: 'antenna'.

b. mala lađa. Maleno je vrime postajalo, al' to ide lanca šajka brza. And. Kačić, razg. 319b. U lancu aliti šajci. kor. 492.

LANCAK, lancaka (?), m. dem. lanac. — Samo u Bjelostjencevu rječniku: kajkavski lancek, veržica, 'catenula'.

LĀNCĀNA, f. tal. lanzana, nešto debelo uže na ladi. — U naše vrijeme u primorju. Škote potezat i lancane veživat. Naša sloga. god. 15, br. 23.

LANCATI, lancam, impf. zakivati u verige (u lanac). — U jednoga pisca našega vremena, a između rječnika u Voltigijinu ('incatenare', 'in kotten legen'). Trgline kojima su lancali klasične umotvore. M. Pavlinović, razl. spisi. 894.

LANCATUR, vidi Vancatur. Lancatura ime-nem. Aleks. novak. 18.

LĀNCI, lānčā, m. pl. plaćenici vojnici iz Nemačke, bili su pješaci i nosili su kopje, u Dubrovniku ih je nešto vrijeme republika držala kao stražare i vojnike; pa uz to ili su sami bili svirači ili su imali uza se svirače. — Jednini nema

potvrde. — Tal. lanzo, što vafu da je narod mislio da postaje od lancia, lanza (vidi lanca), ali je uprav skraćeno od nem. landsknecht. — U maškaranju xvi vijeka, na kojij je ime: Lanci Alemari, trumbetari i pifari. M. Vetranić 1, 248. Zač smo lancu trumbetari... 1, 248. Tako ćemo jošte reći da smo lancu Alemari... 1, 249. Gdje se trinka u brijeme svako s nami lancu kompani. 1, 250.

LANCINA, f. u Stulićevu rječniku us lanca. — nepouzđano.

LANCOVE, f. pl. ime livadama. Kupčina dođa. D. Hirc.

LĀNCŪN, lancūna, m. plahta (na postelji). — Od tal. lenzuolo. — Od xv vijeka u sjevernijeh čakavaca. Dva lancuna. Mon. croat. 112. (1475). Zavio ga u lancun bil. M. Marulić 189. I za više ga lancuni čistimi s mirisanjem. Bernardin 90. joann. 19, 40. Opasa se jednim lancunom. Korizm. 91b. Napravi mu postelju z devetim lancuni. Nar. pjes. istr. 2, 41. Zame jedan lancun, zašije nutar kraja. Nar. prip. mikul. 147. Lancūn, 'linterum', gen. lancūnā. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 46.

LANCUŠ, m. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 46.

LĀNČA, f. vidi lanca (samo u značenju kod a, a)). — Od xvii vijeka, a između rječnika u Vrančićevu ('pilum; sarissa') gdje se naj prije nahodi, i u Bjelostjencevu (v. darda). Lančon rađen. P. Radovčić, način. 493. Vidila si otvoriti svoje prsi prisvete jednom lančom. P. Posilović, nasl. 71a. S lančon rađen. L. Terzić 86.

1. LANČAC, lančca (?), m. dem. lanac, vidi 1. lančić. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Jambrešićevu (kajkavski lančec, catella, catenula) i u Stulićevu (lančac, lančca, 'catenula'). Ugoda je ovi lančac iliti derdan Gospi. A. Kanizlić, utoč. 412. Oko boku lista lančac M. Katančić 75.

2. LANČAC, lančca (?), neka bička. — Postaje od lan kao diminutiv. — Imeđu rječnika u Stulićevu (linaria, herbae species). Lančac (Stulli), Lančić, (lanika), rus. лёнокъ (Linaria), ланьяка (Myagrum), češ. luňka (Thesium), pol. lnicia, lnianka: linaria (Pizzelli), osiride (Kuzmić, Stulli, Pizzelli), Linaria vulgaris Mill. B. Šulek, im. 189.

1. LĀNČIĆ, m. dem. lanac. — isporodi lančac. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu ('catenula') gdje se naj prije nahodi, u Stulićevu (us lančac), u Vukovu (dim. v. lanac). Četiri zlatna lančića. E. Pavić, ogl. 146. Osim mjesočica i lančića i haljina skerletnijeh. Đ. Daničić, sud. 8, 26. Nizove i lančiće i trepetjlike. isai. 8, 19.

2. LANČIĆ, m. vidi 2. lančac.

3. LANČIĆ, m. prezime. — Od xv vijeka. Jurem Lančićem. Mon. croat. 68. (1447). Miloš Lančić. Rat. 29.

4. LANČIĆ, m. ime selu u Hrvatskoj u šupniji varaždinskoj. Razdijel. 92.

LANČUG, m. ime selu u protopresviteratu mohačkome. Šem. prav. 1878. 40. — vidi kod lanac.

LĀNDA, f. kriška. — Nepoznata postaja. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikajinu (landa, filja kruha 'bucella'), u Bjelostjencevu (landa kruha 'bucella panis praecisa'), u Stulićevu ('bucella'). Nit' poda mu niš ogluha jednu malu landu kruha. J. Kavašin 31b. Lānda kruha, t. j. rezañ, kriška. (u Fužini). Đ. Daničić. — Ano vafa da pripada i ovaj primjer u kojemu

je nejasan smisao, ali je svakako metaforički: Mudri Tikva izvjetri' je, a ne živu Nikulande, Haračića sada nije, Mrnavčića prisne lande. J. Kavašić 875^a.

1. LĀNDĀNE, n. djelo kojijem se landa (vidi 1. landati). — U Bjelostjencevu rječniku: 'divisio, partitio, distributio carnis, panis etc.', u Stulićevu: v. raskidijelene is Habbelićeva.

2. LĀNDĀNE, n. djelo kojijem se landa (vidi 2. landati). — U Vukovu rječniku: 'das schlen-der'n', obambulatio otiosa'.

3. LĀNDĀNE, n. djelo kojijem se landa (vidi 3. landati). — U Vukovu rječniku: 'das klatschen', garritus'.

4. LĀNDĀNE, n. djelo kojijem se landa (vidi 4. landati). — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

5. LĀNDĀNE, n. djelo kojijem se ko landa (vidi landati se). — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LĀNDARĀNE, n. djelo kojijem se landara. — U Vukovu rječniku.

LĀNDARATI, lāndārm, impf. vidi 3. landati. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: lāndārm, lāndarāte, u aor. 2 i 3 sing.: lāndarā, u part. praet. act. lāndarao, lāndarāla. — U Vukovu rječniku: n. p. jesikom 'klatschen', 'garrio'.

1. LĀNDATI, lāndām, impf. rezati, dijeliti (na lande). — U Bjelostjencevu rječniku: landam, delim 'divido, partior, partio, dicoit de come-stibilibus, ut carne, pane etc.', u Jambrešićevu: landam 'deartuo, divido'; u Stulićevu: v. raskidijeliti is Habbelićeva; u Voltigijinu: 'spartire, dividere', theilen, abtheilen'.

2. LĀNDATI, lāndām, impf. tumarati, vrjati. — Nepoznata postaja. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl. lāndām, lāndāte, i u aor. 2 i 3 sing. lāndā. — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu: 'umherschlender'n', 'obambulo'. — Obhodoč okoli sluge jim landahu. M. Marulić 28.

3. LĀNDATI, lāndām, impf. svašta govoriti, brbljati, blebetati. — Akc. je kao kod 2. landati. — Može biti ista riječ što 2. landati (u prenesenome smislu), jer se dodaje ili ima u misli jesikom. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (jesikom 'klatschen', 'garrio'). Ostalo vreme landati i u vetar blebetati. D. Obradović, basne. 224. Kaže se čovjeku vjetrovaču koji mnogo landa jesikom. Vuk, rječn. kod hlapi-muha.

4. LĀNDATI, lāndām, impf. biti po strašnici šakom (osobito dijete; kaže se češće u šali nego nasbiji). — Akc. je kao kod 2. landati. — Može biti onomatopejska riječ. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LĀNDATI SE, lāndām se, impf. u Dubrovniku se kaže da se ko 'landa' kad stoji ili hodi bez potrebe po zimi ili po hladnome vjetru a nije dovoljno obučen ili pokriven. 'Što se tu landaš po ovoj zimi? hoćeš li da te protisne?' P. Budmani.

LĀNDAV, adj. vidi u Vukovu rječniku: koji landa jesikom 'klatschhaft', 'garrulus'.

LĀNDICA, f. dem. landa. — Ismeđu rječnika u Bjelostjencevu ('bucella') i u Stulićevu ('exigua bucella' is Habbelićeva). Lāndica 'segmentum panis'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifteg. 35. — I u Fušini. D. Daničić.

LĀNDIKATI, landikam, impf. vidi 2. landati(?). — U naše vrijeme u Istri. Ter znate da

ni lazno poč landikat po kućah. Naša sloga. god. 9, br. 24, str. 95.

LĀNDIŠTE, n. plandište (otpalo je p na početku). — vidi u Vukovu rječniku: (u Ornoj Gori) vide plandište s primjerom: Ujogle su ovce u landište.

LANDOL, m. ime selu u Srbiji u okrugu smederevskome. K. Jovanović 149. — Može biti da u ovome primjeru stoji griješkom Landova mješte Landola: Dok pogubim i Jovana kneza iz Landova sela malenoga. Nar. pjes. vuk. 4, 187—188.

LANDOLAC, Landolca, m. prezime. — U Srbiji. Dimitrije Landolac. Sr. nov. 1868. 228. Sreten Landolac. Rat. 87. — Jamačno: čovjek iz Landola.

LANDOLSKI, adj. koji pripada Landolu. Landolska (opština). K. Jovanović 149. — Ima i Landolski Potok, ime mjestu u okrugu smederevskome. Niva u Landolskom (griješkom Landalskom) Potoku. Sr. nov. 1874. 188.

LANDOV, m., LANDOVO, n.(?), vidi kod Landol.

LĀNDRA, f. vidi u Vukovu rječniku: ona tanka kožica na salu 'die schmerhaut', membrana adipis'. U landri se salo suši s dodatkom da se govori u Srijemu.

LĀNDRĪN, landrina, m. Ardea cinerea L., čapla siva. — U naše vrijeme u Dubrovniku. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 105^b. Drugo svačenje: Oiconia nigra. Slovinac. 1880. 32^a nije dosta pouzdano.

LĀNE, lāneta, n. mlade od srne (i od jelena). — Nema mnoštine, nego je zamjenjuje coll. lanad (vidi). — e stoji mj. negdašnjega e (lanę, gen. lanęte). — la- stoji mj. negdašnjega al- ili ol-, vidi l pod e. — Osnova je praslavenska, isporodi stslav. alnъ, jelen, rus. лань, češ. laně, laň, pol. lani, lań; ima i stprus. alno, lit. elnis, jelen, lonė, košuta, let. alnis. — Jamačno je isti korijen što i kod jelen (vidi). — Od xv vijeka, a između rječnika u Vukovu ('das rehkalb', 'vitalus capreae, hinnulus'). Prikladan je moj poljubeni srni i lanetu jeliñemu. Bernardin 155. cantio. 2, 9. U toj hrt Lubičin sa jednim mladim lanetom proteče. P. Zoranić 87^a. Dva jelinka, dva laneta uveznuli u teneta. Đ. Baraković, vil. 217. Bježi poljubeni moj kakono srndać i lane jelensko. M. Radnić 422^b. Kod košute živo lane. Nar. pjes. vuk. 1, 614. Kao lane. (Reče se za zdravo malo dijete). Nar. posl. vuk. 182. Ja pregrlih tu listinu slavnu kano srna iz popaska lane. Osvetn. 8, 70. — O djetetu od miline. Reču i tebi, moj jablane, stvar istinu, ne od laži, s kom mi u skrbi tvoj naj draži(?), ži mi ovo mlado lane! M. Pelegrinović 179.

LĀNECE, lāneceta, n. dem. lane. — Postaje od lanet- nastavkom ece; ispred e ne čuje se t, ali se nalazi pisano. — xvi vijeka. Kad joj (košuti) strjelica priluta lanece umori. M. Vetranić 1, 108. Ter ti bih ukrala lanetee od košute. 2, 279. Za lanetca jelinov. Nauk. brn. 58^a.

LĀNEĆI, adj. koji pripada lanetu, lanadi. — Na jednome mjestu xvi vijeka (sa starijim oblikom lanetji). U mošni od lanetje šare kožice. P. Zoranić 45^a.

LĀNEN, adj. koji pripada lanu; koji se čini od lana; koji se vadi is lana. — -a- stoji mj. negdašnjega e; e mj. negdašnjega e. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lānēnъ, (rus. лѣн-нон), češ. lnění, pol. lniany. — Ismeđu rječnika u Bjelostjencevu ('lineus'), u Jambrešićevu ('li-

neus'), u *Stulićevu* (lineus'), u *Voltigijinu* (di lino', leinen'), u *Vukovu* (flachs-, lineus'). Snopy lanény svlékše vsážošé. Danilo 851. Pigani i meda i lanéno sème sstrivá i svákupivá pomaži... Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106. Uje laneno. Naručn. 56b. Telesnici imaju biti laneni. 26a. Zoblu i sjeme laneno. M. Vetranić 2, 280. Nigdar na se ništo laneno ne postavi. B. Gradić, djev. 88. Od lanena beza. A. Bačić 358. Misnici svrhu izvanske haljine oblačiše dugačku lanenu košulu. E. Pavić, ogl. 145. David s lanenim pojasom opasan. 262. Otrvši ji s lanenim ručnikom. 605. Kom od lanenoga sjemena. I. Jablanci 81. Korporal i plik imaju bit od postava oliti platna lanenoga. M. Dobretić 895. S kojim se posli laneno sime sije. J. S. Rejković 121. Za to setin il' laneno uje... 282. Sime laneno. G. Peštalčić 248. Sveštenik neka obuče svoju haljinu lanenu i gaće lanene neka obuče na tijelo svoje. Đ. Daničić, Smos. 6, 10. Haljinu vunenoj ili lanenoj. 18, 47. Bilo je i lanena platna više nego sada. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 65. Mislim kako je pamuk poskupeo da se i tamo mora više nositi konopljano a bliže k Ceru laneno. 1, 65.

LANET, m. u *Stulićevu rječniku* uz lanetac s dodatkom da se nalazi u pisca Vetranića (?). — sasma nepouzđano.

LANETAC, laneca, m. u *Stulićevu rječniku*: lanetac, lanetca, esca qua catuli aliiue quadrupedes familiares nutriuntur adhuc juvenes'. — sasma nepouzđano.

LĀNI (lāni), adv. prošle godine, sadne godine, nasad godinu dana. — la- stoji mj. praslavenskoga ol, vidi 1 pod e. — U Dubrovniku je dug sadnji slog: lānf. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lani, rus. лонн, češ. loni, pol. łoni. — Po obliku kao da je lokativ sing. nepoznata supstantiva, vidi i onomlani. — Može biti da je isti korijen što i u grč. ἄλλος, drugi, lat. alius, staroir. aile, got. alis. znači li druge godine? — Po istočnome govoru glasi lāne. — U Crnoj se Gori na kraju dodaje h: lānih. — U jednome primjeru iz Crne Gore ima oblik lanik (Nar. pjes. vuk. 5, 524). ako nije štamparska pogreška, bilo bi dodato k isto što 3. k. — Između rječnika u Belinu (l'anno passato', anno praeterito' 85b), u Bjelostjencu (lani, lanskó leto, prošasno godišće, anno superiore, anno praeterito l. elapso etc.), u *Stulićevu* (anno elapso'), u *Voltigijinu* (lani, lanskó leto, anno passato, scorso', das vergangene jahr'); u *Vukovu*: (južn. [i zap.]) 'voriges jahr', anno elapso'; u *Daničićevu*: anno superiore'.

a. lani.

a) uopće. I lani pisa naamъ listъ. Spom. sr. 1, 82. (1406). Lani trikratъ bilъ je predъ nami. Mon. serb. 326. (1423). Kako sam lani bil. Mon. croat. 219. (1527). Zač bi bila, znaj, po tebi jur u paklu prija lani. Đ. Baraković, jar. 131. Gdje zlamenja mjesto hrani još i ostatke male njeke od mostova koje lani car prostrije priko rijeke. I. Gundulić 320. Tim kad još bi veće puta jakno i lani izgubio. 450. Gdi se lani rodi, letos se odradja. P. Vitezović, odil. 3. Plaće sve ono što se je lani smijala. N. Palikuća 28. Gundul ovo lani služec kralju Karlu trećem. J. Kavačin 187b. Spomišem se da lani prem u ove dni s ovoga mista besidio sam. A. d. Bella, razgov. 68. Lani prođe a sad ne dođe. (Z). Poslov. danić. Kolikoj bi lani u tvome stanju od tvoje bratje. M. Zoričić, osmina. 17. Pripovidke od starina kaže, kan' da b' lani bile. V.

Došen 89a. Koje žene i koji ljudi lani u ovo doba mirno i veselo njihov život provadahu! Đ. Bačić 249. Lani na današnji blagdan. Grgur iz Vareša, kralj. mar. 68. De si, Đoko? niđe te ne bilo! znaš de si se sarezak lani da poodiš zemlju šumadiju. Nar. pjes. vuk. 4, 813. Dal' nijesu lani poginuli? Oglad. sr. 68. Kad nas lani prevariše Turci. 441. Kako onda i lani. (Kako je ostalo onda tako stoji i danas). Nar. posl. vuk. 126. Ko me je lani bio, ni sad mi nije mio. 147. Pokazuje dokle je snijeg lani bio. (Reče se u šali kad žensko idući po rosi ili po blatu podigne skute povisoko). 252. Sve boje lani. 279. Sestru koju sam jošte lani bio obećao drugome. Pravdonoša. 1852. 8. Da sam lani znao što ove godine snam, ne bih bio jadan. 10.

b) s prijedlogom od znači vrijeme što je prošlo u sadnoj godini dana. Htio ti sam rijet nješto majde još od lani. N. Nalešković 1, 278. Procinite koliko ih je od lani umrlo. J. Banovac, pripov. 9. Koji još od lani nije se ispovidio. F. Lastrić, nek. 198. Nikim od lani, nikim od priklani a nikim od 10, od 20 i više godina. 387. Što je blatna još od lani. V. Došen 208a. Kose jesu od lani pokojne. J. S. Rejković 117. Ne samo od lani, nego od početka. Djelovod. prot. 158. — Ovdje od lani znači laniški: A još bi ovi dan, kako snijeg od lani, da između svih jedana pastor te ne brani. I. Gundulić 162.

b. lāne. — Između rječnika u *Vukovu*: (ist.) vide lani. Evo tebi tri knjige stigoše: jedna lane, druga onomlane, a treća je ove godinice. Nar. pjes. vuk. 1, 556. Da si lane po redu počeo. Osvetn. 2, 81. Lāne oder lāne ,anno elapso'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 11ftag. 61.

c. lānih. — Između rječnika u *Vukovu* (u Crnoj Gori) uz lani. Znaš, Alija, što je lanih bilo kada ti je poginuo babo. Nar. pjes. vuk. 4, 90. Lanih sam ti izgubio baba a jutros ću tebe. 4, 92. Koji mu je lanih poginuo. P. Petrović, gor. vijen. 51. U Crnoj Gori ima primjera da se h' izgovara de mu nije mjesta, n. p. govori se ,lanih' (mjesto ,lani'). Vuk, poslov. xxiv. — U ovome je primjeru sama ortografska pogreška (u njeu ima i mih, svah, teh mj. mi, sva, te): Doke je ovdje bila vojska lanih. Glasnik. II, 3, 62. (1707).

d. lānik. Dal' ne znate, što je lanik bilo? Nar. pjes. vuk. 5, 524.

LANICA, f. ime ovci. F. Kurelac, dom. živ. 32. — Jamačno postaje od lane.

LĀNIH, LĀNIK, vidi lani.

1. LANIKA, f. na jednome mjestu xvii vijeka kao da znači laneno platno. Zač tebi da lika gždava planinka bilija od mlika i od svih lanika. M. Tomašević u Đ. Baraković, vil. 367.

2. LANIKA, f. neka biljka. — isporodi lanilist. Lanika, rus. ляннка, pol. lnianka (Linaria), češ. lnénka (Thesium), lnice (Myagrum), osiris, linaria (I. Sabljár), Linaria vulgaris Mill. B. Šulek. im. 190.

LANILIST, m. neka biljka. — isporodi lanika. — Sastavljena riječ od lani (lanъnъ, koji pripada lanu) i list. Lanilist, Linaria vulgaris Mill. (Pančić). B. Šulek, im. 190.

LANINAC, Laninca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradscome. Livada u Lanincu. Sr. nov. 1864. 111.

LANINO POLE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradscome. Livada u Laninom Polu. Sr. nov. 1872. 5.

LANIŠĆE, vidi lanište.

LANIŠNI, *adj.* koji pripada mjestu Laništu ili Laništima. — Na jednome mjestu xiv vijeka (gdje t nije ispalio) kod mjesnoga imena. U Laništnyj Potok. Svetostef. hris. 9.

LANIŠTANSKI, *adj.* koji pripada selu Laništu (u Srbiji u okrugu jagodinske). Laništanska (opština). K. Jovanović 106.

LANIŠTE, *n.* poje na kojemu je bio negda posijan lan. — U čakavaca i u štokavaca lanišće (vidi b, a) bb). — Od xiv vijeka (vidi b, b) aa), a između rječnika u Vukovu (acker auf dem einst flachs gebaut war, 'ager olim lino consitus').

a. u pravome smislu. Al' jim ne da ići na laništa. J. S. Rejković 817.

b. kao mjesno ime.

a) u jednini.

aa) selo u Bosni u okrugu Tusle Dohe. Statist. bosn. 92.

bb) Lanišće, selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 71.

cc) u Srbiji. aaa) selo u okrugu jagodinske. K. Jovanović 106. — bbb) selo u okrugu pirotске. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 234.

b) plur. Laništa.

aa) vidi u Daničičevu rječniku: Laništa, Komaranima je s Ribarima išla međa, prešz potok tréskavčókiy usz rzty posrédz Bučija i posrédz Laništa. M(on. serb). 95. (1890). katunu 'Blatou', koji je dao crkvi arhandelovoj u Prirenu car Stefan, išla je međa, us dólz više Laništa. G(lasnik). 15, 290. (1848?). mjesto će biti isto u oba spomenika.

bb) ime mjestu u Srbiji u okrugu krajevačkome. Niva u Laništima. Sr. nov. 1878. 754.

LANITA, *f.* obraz, jagodica. — Riječ je stara, isporodi stslav. lanita, rus. ланита. — Samo u knjigama pisanima crkvenijem jezikom (ali vidi i lanito), a između rječnika u Stuličevu (gena, mala, maxilla s dodatkom da je riječ ruska) i u Daničičevu (mala). Gdš takova vida slěpu roždenu, imaže takyje krasoty dozrěti, takyje dobroty, takyje čistoty, paki že nečistěj i otnuđz osykvřěneněj lanitě pohvalu děvystva čistoty tvoje izrednaa kako rečeta? Mon. serb. 58. (1298—1902).

LANITO, *n.* vidi lanita. — Samo u jednome primjeru našega vremena, a između rječnika u Stuličevu. A iz obiju joj grunuše suze niz bijela lanita. Srp. zora. god. 2, sv. 2, str. 84.

LANKA, *f.* mjesno ime u Slavoniji. a) pusta u županiji srijemskoj. Razdijel. 151. — b) sa-selak u županiji virovitičkoj. 140.

LANOTA, *f.* ime kravi? F. Kurelac, dom. živ. 24.

LANOV, *adj.* vidi lanen. — Na jednome mjestu xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (v. lanen). Plovuča kamika, lanova simena, orlova jazika, vučjega vimena, ... Đ Baraković, vil. 262. — I kod imena neke bilke u naše vrijeme. Lanova travina (Alschinger), v. Travina lanova. B. Šulek, im. 190. Travina lanova, Myagrum sativum L. (Alschinger). 412.

LÂNPA, *f.* vidi lampa. — Radi -n- vidi kod m. — Akc. se mijeta u gen. pl. lãnâpâ. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LÂNPATI, lãnâpâ, *impf.* vidi lampati. — Radi -n- vidi kod m. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LÂNPRÊĽA, *f.* žensko čefade što prede lan.

— U poslovič dubrovačkoj xviii vijeka. Lanpreja vino ne prodaje. (Z). Poslov. danič. — Mislim da se i sad govori u Dubrovniku. P. Budmani.

1. LÂNSKI, vidi laški.

2. LÂNSKI, *adj.* samo u Stuličevu rječniku: v. lanen.

LANTENA, *f.* vidi lantina (tal. l' antenna). — U jednoga pisca iz Istre xvii vijeka. Nav ima lantenu. F. Glavinić, cvit. 444a.

LÂNTĚRNA, *f.* tal. lanterna, feher. — Na dva mjesta u pisaca čakavaca xvi vijeka. Pride na 'no mēsto s lanternami. Korizm. 98b. Pride s lanternami. Anton Dalm., nov. tašt. 160b. jov. 18, 8.

LANTIĆ, *m.* nejasna riječ (po svoj prilici vrsta drva) u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena. Pod tim su (pod gradom Mlecima) kladani pali od lantića. Nar. pjes. istr. 2, 99. vidi i: 'Lantić' ne znam što bi bilo (lanta — polovica vratnice?). drugdje sam čitao 'od kampića' mjesto te riječi. to je priličnije (?). kampić-drvo je 'legno campeggio', blauhols'. 6, 46.

LÂNTĬNA, *f.* u rječnicima i gotovo u svijem primjerima je značenje kao što sam pisao kod lanca, b; ako je tako, postaje od tal. antenna, a sa člankom l' antenna; ali sam ja čuo u Dubrovniku i u okolini dubrovačkoj značenje: trouglasto jedro kakvo je na lađama s jednom samom katarkom, i to odgovara posve talijanske vela latina. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (lantina od drijeva, 'antenna'), u Belinu (antenna, leguo attraverso dell' albero il quale sostiene la vela, 'antenna'), u Bjelostjencu (lantina, prikrstak od arbora, 'antenna'), u Stuličevu (v. lanca iz Mikajina), u Voltigijinu (antenna, 'segelstange').

a. u prvome značenju. Mi toj govorivši, lantinu svrnuše, timun načinivši, vesla samaknuše. P. Hektorović 96. Viša nega o lantini tankoj. And. Kačić, razg. 182b. Da se more vidjeti ne more no sve jedra, veslo i lantina. Pjev. orn. 304a. Usadeni jambor posred lađe na koga se uzdigne jedro privezano dugoj a tankoj palici, koju nazivlju 'lantina', zove se 'arbuo'. L. Zore, rib. ark. 10, 828.

b. drugo značenje kao da je u ovome primjeru: Jarbuli su od jelve zelene, a lantine od kite bašilka, a parići od suhoga zlata. Nar. pjes. istr. 2, 65.

LANUGA, *f.* vidi 2. lanika. Lanuga (I. Sablar), v. Lanika. B. Šulek, im. 190.

1. LÂNUTI, lãnâm, *pf.* jedan put zalajati. — Akc. kaki je u praes. taki je u aor. 2 i 3 sing. lãnû. — Postaje od korijena la, vidi kod lajati. — Ima i stslav. lanati; u našem se jeziku javlja istom od xviii vijeka (vidi kod b); a između rječnika u Vukovu ('einmal bellen', 'adlatro').

a. o pravome smislu, o psu. Kako čuješ psa da lane. D. Obradović, basne. 77.

b. u prenesenome smislu, o čeladetu kad što nepristojno ili laživo progovori, ili uopće (kaže se svagda s prezirañem). Dali kako tko što lane, odrua nemu na um pane... V. Došen 183a. Nejma slave, ni kriposti, na što pijan svat ne lane. 160b. Nejma stvari već pogane, što smradno svat ne lane. 160b. Šiju ču joj zavrnuti, samo ako lane. M. P. Šapčanić 1, 91.

c. u prenesenome smislu, o pušci (kao da progovori, kad pukne). Kad se stanu Turci i Brđani, a kad lane puška u gomili, pobiće se luti Kolašinci. Nar. pjes. vuk. 4, 323.

2. LĀNUTI, lānēm, *pf.* kao plamenom dignuti. 'Čordom mahnu, ņojzi glavu lanu'. M. Pavlinovič. Lanut, odnit čvrsto: vuk ovcu, ora' kokoš; svit vodu iz bunara u čas lanu. J. Grupkovič. — *Može biti da je isto što lapnuti.* — *Mislim da amo ide i ovaj primjer iz XVII vijeka (ne u pravome smislu):* S krme zlamen ognem lanu. I. Zanotti, en. 19. (Flammas cum regia puppis extulerat'. Virgil. aeneid. II, v. 256, 257).

8. LĀNUTI, *vidi* laknuti.

LĀNATI SE, lānām se, *impf.* jadikovati, tužiti se. — *Od tal. lagnarsi.* — *Na jednome mjestu xv vijeka u pisca čakavca.* Da budeš imati kad vele usпитаš, ne htij se lañati da mañša poskitaš. ribar na udicu založaj nadije, da ulovi ribicu koja se nadije. M. Marulić 181.

LĀNSKĀ, *adj.* koji pripada prošloj godini, koji je bio ili se dogodio prošle godine (lani). — *Riječ je praslavenska, isporodi rus. ланскоѣ. češ. loňsky, lonsky, pol. loński.* — *Postaje od lani (praslav. olni) nastankom isk, te n postaje ņ, ali se govori i piše i lānski (vidi i u ruskome i u češkome jeziku).* — *Ismeđu rječnika: lañski u Stuličevu (anni elapsi) i u Vukovu (vorjährlig, anni superioris);* — *lānski u Belinu (lansko godišće 'l' anno passato', anno praeterito' 85b), u Bjelostjenčevu (lanski, prošasnoga godišća, prioris l. praeteriti anni'), u Stuličevu (v. lañski), u Voltigijinu (dell' anno passato', von dem verflossenen jahre').*

a. o godini, vremenu u godini, danu, mjesecu. lañski. Od lañskoga godišća. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 56h. paul. 2cor. 9, 2. Lañsko godišće. B. Gradić, djev. 8. Od 9 Marta lañske godine izlaze u Biogradu novine. Vuk, odg. na laži. 18. — *Tim odkada lañsko lito mlad kraljević razbi cara, s drugami ona strelovito preko teškijeh strana udara.* I. Gundulić 890. Na pojačke ravne strane lañsko ljeto ti se odpravi. 562. Ka su se bila turskoj sili lañsko leto podala. P. Vitezović, kron. 209. — *S deset tisuć ki bojara u istočnoj skupnijeh strani, lañsku jesen mlada cara od pojačke sile obrani.* I. Gundulić 296. Mati koja od starosti bješe umrla lañske zime. J. Palmotić 62. — (*Spasov danak*) al' nešto je lepši od lañskoga. Osvetn. 2, 177. — *Lañskoga je aprila priminula.* B. Gradić, djev. 155. — *Čas proklihem lañski po sto puta.* P. Petrović, gor. vijen. 4. — *lānski.* U lānskoj godini. B. Zuzeri 26. Vojska bila je ove god. 1696 veća nego lānske. A. Tomiković, živ. 71. Lički beg za obist lānskoga božića u Zadar posla list. Đ. Baraković, vil. 299. U lānskih svetkovinah. B. Zuzeri 851. Ah spomen' se svak, i žali lānsku jesen. I. Gundulić 517.

b. o čemu što se lani uradilo ili što je uopće lani bilo. lañski. Tuj bo iz nova slavna zgoda dobiti se lañske složi. I. Gundulić 498. Naj boji je svjedok tomu od lañskoga boja zgoda. 448. — *Ja ki sam slišio svidočanstvo lañsko.* I. T. Mrnavić, osm. 187. — *Od lañskog plodeña umorna počiva.* M. A. Relković, sat. L6b. — *Što rekoh u lañskoj pohvali.* A. Kalić 540. — *Kupi klasje po lañskom strništu.* Nar. posl. vuk. 164. Traži vatre na lañskom vatrištu. 819. — *Na priliku lañske kiše kojeno se spomiñe.* E. Pavić, jezgra. 167. — *Neće biti ni biliga, ka' ni lañskog sada sniga.* V. Došen 227a. Bilo pa i prošlo ka' i lañski snijeg. Nar. posl. vuk. 18. Prošao kao lañski snijeg. 265. Ta se ne broji koliko ni lañski snijeg. 812. — *Ja sam lañski i onom-lānski.* (Kazao vrabac kad su ga pitali kako će prezimiti). 110. — *Spomen'te se lañskoga ju-*

naštva. Oglad. sr. 478. — *Jedva ove godine ostanu u lañskim granicama.* Vuk, grada. 17. — *Od lañske svečane sjednice do današnje.* Đ. Daničić. rad. 18, 167. — *lānski.* Kako je v lānskom požušskom spravišću dokonano. Mon. croat. 305. (1597).

LAOLAC, Laolca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu požarevačkome. — *vidi* Laole. Niva u Laolcu. Sr. nov. 1867. 446.

LAOLE, n. ime dvjema selima u Srbiji u okrugu požarevačkome. — *Nepoznata postaja (vađa da je između a i o ispao koji glas: h, j, v?).* Malo Laole, Veliko Laole. K. Jovanović 142. 143. M. Đ. Miličević, srb. 1069.

LAOLSKI, *adj.* koji pripada selu Laolu. M. Laolska (Malolaolska opština). K. Jovanović 142. V. Laolska (Velikolaolska opština). 143.

LĀOR, m. *vidi* lavor. Oko glave laor zavijaše, kako koju burmu dagoñše, svoju dragu u lice ljublaše. Nar. pjes. petr. 1, 162. Laor (Sablar), v. Lavor. B. Sulek, im. 190.

LAOSLAV, m. *vidi* u Daničićevu rječniku: Laoslav, gledaj Laslov.

1. LAP, m. komad? *vidi* lapat, od čega može biti da postaje tijekom što se izgovaralo lap, pa postije otpalo t. — *U Bjelostjenčevu rječniku:* lap, plat zemlje, 'plaga terrae'. 2. lap, plat sukna, particula panni', i u Stuličevu: lāp, particula' u Bjelostjenčeva.

2. LĀP, m. *vidi* u Vukovu rječniku: gipka zemlja u ritu, 'wasseriger boden', terra humida'. — *Jeli ista riječ što 1. lap (vidi prvo značenje u Bjelostjenčevu rječniku kod 1. lap)?*

3. LAP, m. *vidi:* Lap, u Vračicu. veliki rak koga po dubrovačkoj okolici zovu 'karlo'. L. Zore, rib. ark. 10, 842.

4. LAP, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome. — *Može biti isto što 2. lap.* Lāp, bara u vračarskome srezu. Glasnik. 19, 182. Bašta na Lapu. Sr. nov. 1875. 411.

LĀPA, f. selo u Bjelopavličima (ne znam ko je zabičelo).

LAPAC, Lapca, m. mjesno ime. Lapac doñi i gornji, dva sela u Hrvatskoj u šupaniji ličko-krbavskoj. Razdijel. 41. — *Poznato je od xv vijeka (vidi lapački).*

LĀPAOI, lāpatāka, m. pl. ovako se zovu tri gornja želuca u prešivalaca (naj češće u vola), osobito naj prvi i naj veći u kojemu stoji hrana (trava i sijeno) prije nego se opet povratu u usta kroz jednaki, pa s tim sajedno i druga dva (vidi 2. kapura i kniga kod kniga, f). — *Po postaju je jamačno množina od lapatak (jer kad se isvade lapaci is životinje, nalik su na krpe).* — *Oblik je akusativna prešao u nominativ, kao što često biva, te se oblik lapatke (vidi) shvatio kao da je ženskoga roda, ali, koliko ja znam, u Dubrovniku je običniji pravilni oblik lapaci.* — *U naše vrijeme u Dubrovniku, a između rječnika u Stuličevu (lapatoi, lapataka, trippa', 'exta') i u Voltigijinu (lapaci, lapaca (sic), trippa', wanst, ge-därme').* — *U prenesenome smislu, ali samo od šale ili od ruga, znači: trbušina (i ljudska).* 'Vidi mu lapataka!' P. Budmani.

LĀPAČKE, f. pl. *vidi* u Vukovu rječniku: u vodenice prekaje one daske na kolu što udaraju u vodu. lapačke su pribijene za motoruge.

LĀPAČKĀ, *adj.* koji pripada selu Lapcu. — *Od xv vijeka.* Knez stola lapačkoga. Mon. croat. 71. (1448). Sudci stola lapačkoga. 117. (1478).

Kolo igra uvrh Zrmanice, tu se hvata lapačka devojka. Nar. pjes. krasić. 1, 126. Lapački, što pripada selu Lapcu. V. Arsenijević.

LAPAD, *m. poluostrov što zagrađuje grušku luku (blišu Dubrovnika)*. P. Budmani, i na *šemu selo*. Repert. dalm. 1872. — *Riječ je tuđa, pominje se od XIII vijeka u latinskom spomenicima*: „Lapido“ 1272, „Lapedo“ 1282, „Lapado“ XIV i XV vijeka, vidi K. Jireček, die romanen in den städten dalmatiens. 1, 60. Dva prosora put brežuljastoga Lapada na luku grušku i more put otoka Dakse. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 185. Crkva s. Mihajla arkandela u Lapadu. 280.

LAPADSKÎ, *adj. koji pripada Lapadu*. — U jednoga pisca Dubrovčanina našega vremena. Rat Šipka sa lijeve lapadske strane, s desne Kanafik na ušću Rijeke svršuje luku grušku. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 177.

1. LĀPAK, lāpka, *m. jezičac u pisku na gaj-dama*. L. Đorđević.

2. LĀPAK, lāpka, *m. vidi (čakavski) lapāk, gen. lapkā, isto što i ploštica*. Slovinac. 1880. 87.

3. LĀPAK, lapka, *m. ime rodu bijaka*. Lapak, Lappa Tourn. (Pančić). B. Šulek, im. 190.

LAPARA, *f. nekakva vrsta ribe*. J. Pančić, ribe u srb. 8.

LAPARDÂNE, *n. djelo kojijem se laparda*. — U Stuličevu rječniku.

LAPARDATI, lapardām, *impf. govoriti mnogo i svašta bez osobitoga smisla*. — U naše vrijeme u Dubrovniku (P. Budmani), a između rječnika u Stuličevu (inepte loqui).

LAPASTINA, *f. ime zaseoku u Srbiji u okrugu topličkome*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 387.

1. LĀPĀT, *m. u naj širem smislu vaļa da znači: svek ili udarac koji se često ponavlja i to svaki put od prilike nakom jednako dugoga vremena*. — *Može biti riječ onomatopejska*. — Od XVII vijeka. — U ovome primjeru vaļa da je u širem značenju: Obratih kraju rat s pol vesal, ne veče, suhi me kraj prijat prida se li neče; iz buhe jekeče (gechechie), ne jekeče kako je u akademjskome izdanju) nim lapat sve na hip, nazad me odmeće. Đ. Baraković, vil. 286. — U užemu smislu: jako udaranje srca ili teško disanje. u pisaca Dubrovčana, a između rječnika u Stuličevu (cordis palpitatio). Lapat srca pripadeno. B. Zuzeri 22. Tužnoj majci lapat u srcu podiže se. 76. Klonuće svako i noga bahat lapat bi joj u no srcu, jedla je on, probudili. 220. Koji lapat, koje čeznuće neče priuzet tužno srce svojom krivinom probodeno! 98. Kō lapat koji igda u prsijeh ne pristaje. 299. — Oblaze mu duhatnicu, lapat se na noj ne nahodi. 251. Stupa i stupaj uspreghiva, i nenadni lapat čuti. P. Sorkočević 580a. Pred ponoću Jele teže se ustrudi, lapat uzraste, grudi silovito odisahu, duhatica odebla i zaigra žestoko. M. Vodopić, tužn. jel. dubrovn. 1868. 240.

2. LĀPAT, lāpta, *m. komad, dročak*. — *isporedi lap*. — *Riječ je praslavenska (lapst), isporodi rus. лапотъ, pol. łapiec; ima i lit. lopas i let. lāps*. — *Vaļa da je riječ germanska, isporodi stvñem. lappa*. — *Između rječnika u Mikašinu (lapat, malo svite, 'panni particula'), u Belinu ('pezzo o striscia di tela o panno', 'panni frustum' 559b), u Stuličevu ('panni fragmentum').*

a. dročak (vidi i u rječnicima). Izriza je (hašinu) na tolike lapte na kolike mogaše. J. Filipović 3, 385b. Lapat, komad raskinute tka-

nine. M. Pavlinović. — *Amo može pripadati ovaj primjer*: Oblak spuštajuć se na lapte.. M. Pavlinović, razl. spisi. 421.

b. komad zemlje, poje. Ako bi se tko s kim saminio plemenščine laptom ali ih veče... Stat. pol. ark. 5, 261. Moram prodati jedan lapat zemlje. Mon. croat. 249. (1549). Ne more se provrit kud plandišća bihu, ni lapte procinit kad žitom riđihu. P. Zoranić 57a. S manum češ si malo lapat nagnojiti. Jačke. 155. Teško moraš žat po laptih. 219. Lāpāt, poje, livada. na Krku. I. Milčetić.

3. LĀPAT, lāpta, *m. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 52. — *Može biti da se isto pominje xv vijeka, ili da je snačene kao koļ 2. lapat, b. Daše svi kupno i jedino vas svoj del blata pod Marinac poli Lapat Karinov*. Mon. croat. 142. (1490).

4. LĀPAT, lāpta, *m. vidi leut*. — *Od nem. laute*. — U Bjelostjencevu rječniku: lapt, 'lyra, dicitur etiam vulgo testudo'.

LĀPATAK, lāpataka, *m. dem. 2. lapat, znači što i 2. lapat, a*. — U naše vrijeme u Dubrovniku. „Razdro sam rukav; visi mi lapatak“, „Porozo se je; visi mu lapatak kože“. P. Budmani. Tu razdrpanu mrežu nazivju 'lapaci' (lapataka). L. Zore, rib. ark. 10, 355.

LĀPATI, lapjem, *impf. klimati (?)*. — *Vaļa da je od iste osnove od koje je i 1. lapat*. — Na jednome mjestu XVIII vijeka. Janičarska vrh prestola nek s perčini glava lapje. J. Kavašin 292a.

LĀPATINCI, Lapatinaca, *m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome*. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 387.

LĀPATKĀR, *m. čovjek što prodaje lapatke (vidi lapaci)*. — *Samo u Stuličevu rječniku: 'ex-torum venditor'*.

LĀPATKE, *f. pl. vidi lapaci*. — U Vukovu rječniku: vide burag s dodatkom da se govori u Dubrovniku.

LĀPĀTKOPRODAVALAC, lapatkoprodavaoca, *m. u Stuličevu rječniku: griješkom lapatkoprodavaoc us lapatkar*. — *nepouzđano*.

LĀPĀTLIV, *adj. vidi u Vukovu rječniku: vide govorljiv s dodatkom da se govori u Srijemu*. — Miklošić misli da je sprijeda otpalo h. Lapatliv. vgl. hlaptati. F. Miklošić, vergl. gramm. 2, 227; ali može biti da je u svesi s 1. lapat i lapati.

LĀPĀTSKÎ, *adj. koji pripada selu Laptu*. V. Arsenijević.

LĀPAVICA, *f. kiša i snijeg zajedno, sušne-sica*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (nix cum pluvia), u Vukovu (regen und schnee durch einander, pluviae nivibus mixtae. cf. alauža). Kad je mečava ili lapavica. Vuk, pisma. 41. — *Daničić (kor. 222) isporučuje s klapavica i misli da je sprijeda otpalo h*.

LĀPČA, *f. ime mjestu u Srbiji u okrugu smederevskome*. Niva u Lapči. Sr. nov. 1870. 511.

LĀPČANI, *m. pl. ime plemenu u Hrvatskoj*. — *Ne znam jeli isto što množina od Lapčanin*. — xv vijeka. Sudac Mikula Dobrečić s Vosec od plemena Lapčan. Mon. croat. 120. (1484). 144. (1490).

LĀPČANIN, *m. čovjek iz Lapca*. V. Arsenijević. — *Množina: Lapčani*. — *Pominje se xv vijeka*. Nim naj prvo, ako te oni kupiti, ako li ne htiti oni, a ono ini Lapčanin. Mon. croat. 72. (1448).

LAPČANKA, *f.* žensko čeljade iz Lápca. V. Arsenijević.

LAPČAN, *m.* ime mjestu u Dalmaciji. — *Od XVIII vijeka.* Od Lapčana. Norini 68. Na mjesto Lapčan koje se danas zove i 'Gra. ac' i koje je dvadeset milja na jugoistok od Makarske. S. Novaković, obl. 58.

LAPČEVIĆ, *m.* prezime. — *U naše vrijeme.* D. Avramović 218. 288. Šem. prav. 1878. 90. Lazar Lapčević iz Užica. Ć. Stojanović.

LAPČIĆ, *m.* prezime; *plur.* Lapčići, *pleme u Crnoj Gori.* — *U jednoga pisca našega vremena.* Nabasa stran i dalek putnik na obor Vuka Vučova Vranete Lapčića Srednomahine. S. Ćubiša, prip. 90. — A sa Šćepanom bez večere u Lapčiću. 109. Da ga pusti poći do Lapčića. 127.

LAPČANIN, *m.* čovjek iz Lápta. V. Arsenijević. — *Mnoština:* Lapčani.

LAPČANKA, *f.* žensko čeljade iz Lapta. V. Arsenijević.

LAPČATI, *vidi* laptati. — *U Stuličevu rječniku.*

LÁPŠ, *m.* bjelilo. — *isporedi* lapis. — *U naše vrijeme u Istri.* Lápeš 'cerussa'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 81.

LÁPŠIĆ, *m.* dem. lápeš. Lápešić 'cerussula'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 57.

LAPICA, *f.* nekakav nakit na ženskome odijelu. — *Vaša da je od iste osnove od koje je i 1. lapat.* — *U jednoga pisca čakavca XVI vijeka.* O žene oholo s kudami i s pšnelami, s fajtili i s lapicama! Korizam. 24a.

LÁPIS, *m.* *vidi* olovka, pisalka, plajvas, tal. lapis. — *U naše vrijeme po Dalmaciji.* Ja umijem i po nešto lapisom čertati ikone. G. Zelić 57.

LAPIŠTOV, *m.* Phalacrocorax carbo Leach, *vidi* vranac (S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 102). — *Isto je:* Lapištov 'der seerabe' 'Pelecanus carbo'. G. Lazić 67.

1. LÁPITI, *vidi* 1. hlapiti. — *U Vukovu rječniku.*

2. LÁPITI, lápim, *impf.* *vidi* 2. hlapiti (gdje nije zabilježen akcenat; ovaj se mijenja u aor. 2 i 8 sing. hlapši). — *U Vukovu rječniku:* verdunsten 'evanesco'.

LAPKATI, lapčem, *impf.* kao da znači kad subjektu srce jako kuca, *vidi* 1. lapat. — *U jednoga pisca XVIII vijeka.* Uzvelične okoliše raja sveti kô slaviše lapčuć srcem. J. Kavačin 484b. Kroz prozirne svak bo kipe lapčuć gleda stvari lipe. 499b.

LÁPLĚNE, *n.* *vidi* hlaplène (gdje nije zabilježen akcenat). — *U Vukovu rječniku:* 'das verdunsten' 'evanescere'.

LAPĽE SELO, *n.* mjesno ime. — *U naše vrijeme.* 'Laple selo' ima na reci Gračanici. S. Novaković, obl. 112.

LÁPNUTI, lăpnēm, *pf.* *vidi* hlapnuti. — *U Stuličevu rječniku:* 'avide deglutire, absorbere, vorare', i u Vukovu: vide hlapnuti. — *S toga što je ova riječ u Stuličevu rječniku može biti da joj nije ista osnova kao kod hlapnuti, jer Stulli ne bježe riječi u kojima je nestalo h kod većine naroda; ali bi moglo biti da je on ovako čuo od nekoga dubrovačkoga ili od Hercegovca te zabilježio ne istražujući dalje.* — *Po tome ne znam pripada li amo ovaj primjer (ali je veća prilika da pripada pod hlapnuti):* Da tvoj brat lapne sve tvoje suho i sirovo. V. Vrčević, niz. 101.

LAPOČ, *m.* *neka biljka i cvijet.* Lapoč, rus. лн-пыха, лапушникъ (Nymphaea), češ. lapaček (Anagallis), lapatka (planta quaedam aquatica), Nymphaea alba L. (Vujičić). B. Šulek, im. 190.

LAPÓNAC, Lapónca, *m.* čovjek iz nekoga naroda što živi u sjevernoj Skandinaviji i Rusiji. — *isporedi* Lopar. — *Akc. se mijenja u voc.* Lăpônče, Lăpônci, i u gen. pl. Lăpônăcă. — *U naše vrijeme (Vuk je upotrebio ovu riječ).* Laponci (šive) od sjevernog jelena. Vuk, priprava. 21.

LAPŌNIJA, *f.* zemlja gdje žive Laponci. — *U Šulekovu rječniku:* 'Lappland'.

LAPONIJANAC, Laponijanca, *m.* *vidi* Laponac. — *Na jednome mjestu XVIII vijeka.* Laponijanci. A. Tomiković, živ. 119.

LÁPŌNSKI, *adj.* koji pripada Laponiji ili Laponcima. — *U Šulekovu rječniku:* 'lapp-ländisch'.

LAPOR, *m.* marga, *neka vrsta zemlje u kojoj ima mnogo vapna ili magnezije, koja se vrlo mrvina vazduhu.* Lapor, min. 'mergel', tal. 'marga, marna', frc. 'marne', egl. 'marl'; vapneni lapor 'kalkmergel', tal. 'marna calcarea'; liaški lapor, min. 'liasmergel'; ilovast lapor, glinen lapor 'tegel, thonmergel', tal. 'marna argillosa', frc. 'marne argileuse, argile marne', egl. 'argilaceous marl'; mjedrit lapor 'kupferschiefer'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz. Lapor 'der mergel'. govori se u sjev. Hrvatskoj. F. Iveković, rječn.

1. LAPOVAC, Lapovca, *m.* prezime (uprav čovjek iz Lapova). — *U naše vrijeme.* Milosav Lapovac. M. Đ. Miličević, srb. 144.

2. LAPOVAC, Lapovca, *m.* ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 55.

LAPOVAČKI, *adj.* *vidi* lapovski. — *Kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kragujevačkome.* Livada u bari lapovačkoj. Sr. nov. 1807. 584.

LAPOVCI, Lapovaca, *m.* pl. ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj. Razdijel. 182.

LAPOVO, *n.* ime selu u Srbiji u okrugu kragujevačkome. K. Jovanović 120.

LAPOVSKI, *adj.* koji pripada Lapovu. Lapovska (opština). K. Jovanović 120.

LAPRINA, *f.* Puffinus obscurus. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 47, *neka ptica.* — *Vaša da je postalo od tal. artena ili ardēna, vidi* S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 164b.

LAPSATI, lapsam, *impf.* lokati. Lapsao kao kuja. u Lici. D. Trsteñak. — *Vaša da je riječ onomatopejska, isporodi* labati.

LAPSKI PUT, *m.* mjesno ime (Labaski Put). — *xiv vijeka.* Nizb dēls prēzs Labaski Puta. Svetostef. hris. 8.

LAPSUN, *m.* ime selu u Bosni u okrugu travničkome. Statist. bosn. 71.

LAPSINA, *f.* ime selu u Međumurju. Schem. zagr. 1875. 148.

LAPT, *vidi* 4. lapat.

LAPTA, *f.* *vidi* lopta. — *U Bjelostjencu rječniku:* v. balon.

LAPTĀNE, *n.* djelo kojijem se lapče. — *Starji je oblik laptanje.* — *U Belinu rječniku:* laptanje 'l'anelare de' cani', anholatio 79b. 165a, i u Stuličevu.

LAPTATI, lăpčēm, *impf.* o psu, kad od umora ili od vrućine ispustiš jesić teško diše. — *Vaša da je onomatopejska riječ (isporedi 1. lapat i lapkati), ali nije isto što 1. i 2. hlapitati.* — *Od*

xv vijeka, a između rječnika u *Belinu* (anelare, come fanno i cani pel caldo 'anhele' 79b; anelare, inteso del cane con la lingua fuori della bocca per caldo o fatica 'anhele' 185a), u *Stuličevu* (laptati, laptjem, canem anhelare'), u *Volli-gijinu* (laptati, griješkom lapčem, anelare, alitare, asmare, keichen, athmen, nach etwas sehen'). Hrti ter ogari za dimi tičući, kakono vah-tari, laptahu skačući. M. Marulić 14. — *U ovome Daničičevu primjeru znači što 1. hlaptati, i vaša da je Daničić shvatio kao dem. labati: Koji stane laptati jezikom vodu, kao što lapče pas. Đ. Daničić, sud. 7, 5. — U ovoj narodnoj zagoneci može biti da je isto što 2. hlaptati: Turska kapa preko dola lapče. odgonetfaj: sito. Nar. zag. nov. 209.*

LAPTINA, f. komad izderane hačine. M. Pa-
vlinović. — *Uprav je augm. 2. lapat.*

LAPUŠA, f. vidi sladun. J. Pančić, flor. biog.
456.

LARA, vidi kod lari.

LĀRAD, lārda, m. slanina. — *Od tal. lardo. — Sad se često govori u Dubrovniku i lardo srednjega roda, isporodi libro. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (lardo' 'lardum' 425a) i u *Stuličevu* (lardo' 'lardum, lardum'). Ako vidiš (u snu) da lard tučeš, toj prilikuje smrt od kogagodijer. Ako vidiš da lard blaguješ, toj prilikuje avancanje od družbe mudre. Zborn. 134a. Služim svim kruh, larađ. M. Držić 26. Kupi kupusca, kupi larda. 133. To t' nose dvije zdjele: svaka, kolik miječak: larda, golubića... A. Sasin 102. Larda dobar bokun. 149. Neće mačka larda. (D). Poč u mačke po larađ. (D). Sviri to na lardu. (D). Kō kupus na lardu. (Z). Poslov. danič. Nije ovo peča larda. Nar. pjes. herc. vuk. 289.

LĀRDAC, lārca, m. dem. larađ. — *Samo u Stuličevu rječniku: lardac. lardca 'laridi frustulum'.*

LĀRDATI, lārdām, impf. natapati rastoplenjem lardom. — *U Stuličevu rječniku: v. nalardati.*

LĀRDICA, f. jedna od malijeh krišaka slanine (larda), kojima se proizbada jelo (meso, sec itd.) prije pečenja. — *U Dubrovniku od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu* (nakititi lardicom 'lardare, dar lardelli' 'lardulis distinguere' 425ab). Polovica zadna od zečica, lardica okolo nazadijevana. M. Držić 271.

LĀRDIĆ, m. dem. larađ. — *Samo u Stuličevu rječniku: v. lardac.*

LĀRDO, n. vidi larađ.

LARE, vidi kod lari.

LĀRGO, n. daleko. — *Tal. largo, širok. — Od xviii vijeka u gornjem primorju gdje se upotrebljava iz lārga u značenju: iz daleka. Iz lārga ga ugledala budimska lijepa kraljica. Nar. pjes. bog. 91. Iz lārga ih bješe vrle Turke zamjerila. 140. — U naše vrijeme u Istri ima adv. largo i znači daleko. Lārgo od it. 'largo', a znači širok, a u Klani (u Istri) zamijenili pojam taj, pa ga rabe za daleko n. p. tamo — largo, largo! F. Srinčić. Lārgo oder lārgo 'longe'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 11ftsg. 61. Ima i komp.: lārgēje. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 11ftsg. 61.*

LARI, lari lare lera — lari lara, pripjev u narodnoj pjesmi istarskoj našega vremena. Nar. pjes. istr. 2, 85.

LARIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme u Sešu. — Ima adj. posesivni Laričev u ovom primjeru:*

Napis nad vrati Laričeve kuće u Sešu. u Mon. croat. 58.

LARIČEV, adj. koji pripada Lariću, vidi Larić.

LĀRMA, f. buka, ali treba razlikovati dva značenja: prvo je buka što se navlaš čini da se radi kakve opasnosti što prijeti (n. p. navale neprijatelja, vatre itd.) sakupe vojnici ili uopće ljudi; drugo je buka, vika, buna uopće. — *Mislim da prema značenjima postaje od dvije različite nemačke riječi: u prvome smislu od alarm (franc. alarme), u drugome od lārm (što je postalo od prve) uprav vaša da je postalo od alarm, a da je drugo značenje došlo docnije od lārm. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu* (larma, buka, buna 'classicum, tumultus militaris'), u *Jambrešičevu* ('classicum'), u *Stuličevu* ('classicum'), u *Vukovu* ('der lārm' 'tumultus'. cf. buna s dodatkom da se govori u vojvodstvu).

a. u prvome značenju. Eto puška baš na Prajskoj straži puče, Salka pak na larmu draži. Š. Stefanac 7. Da oni larmu ne načine. M. A. Rešković, sabr. 41. Tako za slocom i opačinom trču, baš kano kada bubaš ili zvono na larmu udaraju. Đ. Rapić 106. Kad to čuše mladi Ud-bihani, na gradovi pucaju topovi, za Stojanom larmu učiniše. Nar. pjes. krasić. 1, 56. Pale mi na larmu možare. 1, 99. (Panos) se noću zapali kad se učini kakva larma. Vuk, rječn. kod panos.

b. u drugome značenju. S oba kraja treska, huka, larma od leleka. Osvetn. 1, 78. Tu je vika, tu je praska, larma. 2, 84.

LĀRMAGIJA, m. čovjek što čini larmu. — *Postaje od larma turskijem nastavkom gy. — U Vukovu rječniku: 'der lārmacher' 'tumultu-arius'.*

LĀRMĀNE, n. djelo kojim se larma. — *U Vukovu rječniku.*

LĀRMATI, lārmām, impf. bučati, grajati, vikati. — *Akc. se ne mijena (aor. 2 i 3 sing. lārmā). — U Vukovu rječniku: 'larmen' 'tumultuor'.*

LARO, m. ime muško. — *Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 78.*

LARTEŠ, m. Λαρτῆς, Laertes, ime muško grčko. — *Ima samo oblik što od nega postaje: Lartešević, Lartešev sin u rukopisu glagolškome xv vijeka. I tada bēše v Grčh 1 mudar čovjek imenom Urikšeš Lartešević. Pril. jag. ark. 9, 126.*

LARTEŠEVIĆ, m. Λαρτιάδης, vidi kod Larteš.

1. LĀRVA, f. lat. larva, obrazina. — *U Bjelostjencevu rječniku: larva, krinka, maškara, krabanosnica 'larvae, larva, vultus fictus et simulatus, facies conficta, facies histronea, persona histronea'.*

2. LARVA, f. krava (kao pristojnija riječ). — *U naše vrijeme u Skuriini. F. Pilepić.*

LAS, LAS-, vidi vlas, vlas-.

LĀSA, f. hyp. lasica. — *Akc. se mijena u voc.: lāso, lāse. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* (hyp. v. lasica) s primjerom: Laso lasičice, pozdravili te naši miši, da ti odgrizu uši (kažu da vaju reći lasici, kad je čovjek vidi, pa će onda sve miše poklati i rastjerati).

a. u pravome smislu. Došla je lasa s lasici. Nar. pjes. istr. 2, 150.

b. u prenesenome smislu.

a) ime kozi u koje je bio trbuh. — *U Vukovu rječniku: lasasta koza 'wieselfarbige siege' 'capra mustelini coloris infra pectus'.*

b) cunnus. Kad to vidi bula Omerova, prama nemu lasu kazivala. (Nar. pjes.) A. Ostojić. — *Ima i rus. ласица vulva bestiarum*.

c) sabla, od šale ili od ruga. — U Vukovu rječniku: (scherzhaf) der säbel, 'acinaces'.

LASAC, lasca, m. ime (lasastu) volu. F. Kurelac, dom. živ. 24.

1. LASAK, laska, adj. lasan, lastan (?). — Na jednome mjestu xviii vijeka. Tako voće trgati se voli; kad ga strgaš, pomeći na daske (te zabave jesu vrlo laske). J. S. Relković 838.

2. LASAK, laska, m. kao ime (lasastome) psu. — U narodnoj zagoneci našega vremena, po svoj prilici mjesec, jer mu se vidi često samo (bijela) polovica. Koliko je poje nemjereno, na nemu su ovce nebrojene; pred njima je Ogran čoban, za njima je Lasak pasak. odgonetljaj: nebo, zvijezde, sunce, mjesec. Nar. zag. novak. 217.

1. LASAN, lasna, vidi last-.

2. LASAN, lasna, n. ime (lasastu) jarcu. u Dobroselu. M. Medić. F. Kurelac, dom. živ. 88.

LASAST, adj. nalik na lasicu (o životinji u koje je bio ili subjelast trbuh a hrbat tamne boje). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (animal cujus dorsum nigrum et venter albus est) i u Vukovu (n. p. koza, wieselfarbig, 'mustelini coloris'). Vodni je kos malo lasast ispod guše, u niškom okrugu. S. Pelivanović. — Ima i jedan primjer xviii vijeka gdje se kaže o bradi, ali značenje nije jasno (sar mj. vlasasta?). Razlike im (oragovima) o kosiri brade visu strahovite, ... kâ lasasta i borasta, kozja i devska, ... J. Kavašin 410a.

LASASTA, f. ime kozi (v. Vuka). F. Kurelac, dom. živ. 88. — vidi lasast.

LASCI, Läsäcä, m. pl. ime selu između srpske suhe granice, Drine i Višograda; u nemu žive i Srbi i Turci. L. Stojanović.

1. LASE, f. motika (u šali): 'Kad dođe lase u ruke, sve će iz tebe ispustiti' (pretilina). — U sjevernoj Dalmaciji. M. Pavlinović. — Uprav je ipokoristik, ali ne znam, može li biti od lasica.

2. LASE, f. pl. (?), ime saseoku u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 30.

LASI, m. pl. suvrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji). B. Šulek, im. 190.

1. LÄSICA, f. Mustela vulgaris Briss., neka životinja. — isporodi nevjestica, podlasica, ulasica. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lasica, rus. ласица, češ. lasice, polj. lasica. — Između rječnika (u kojima nije svagda dobro tumačeno) u Mikafinu (lasica, zvjerka, 'mustella, viverra'), u Belinu ('donnola', 'mustela' 277b; 'faina', 'martes' 300a), u Bjelostjencu ('mustela l. mustella'), u Jambrešićevu ('mustella'), u Stuličevu ('donnola', 'mustella'), u Voltigijinu ('martora, faina', 'marder'), u Vukovu: 'das (die) wiesel', 'Mustela [vulgaris]. cf. nevjestica.

a. u pravome smislu. Vrve da idju u nju sami, kô i lasica zatravjeni. J. Kavašin 491b. Pij krvi od lasice. J. Vladimirović 28. Guje koju, a akrapi štipju, lasice mu ore nausnice. Nar. pjes. juk. 461. 464. Hej kosove! ... pa tako ti gñijezdo ne plakalo od lasica i od gušterica! Osvetn. 2, 34. Lasica i miš. Đ. Daničić, 3mojs. 11, 29.

b. bijela lasica, Mustela erminea L. — isporodi bjelolasica. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Belinu (bijela lasica, 'armellino, animalletto bianchissimo', 'mustela alba' 102b) gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (bijela lasica,

svijer, 'armellino', 'mustella alba, alpina' is Belina). Ziboline, bijele lasice, ... A. Tomiković, živ. 4.

c. nekakva riba (Petromyzon fluviatilis L.?). — U Mikafinu rječniku: lasica, riba, 'pesce donola, lampreda', 'mustella, lampetra, murena fluviatilis', i u Stuličevu: 'lampreda, sorta di pesce', 'muraena' is Mikafina.

2. LASICA, f. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 9.

LÄSIČICA, f. dem. lasica. — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu ('parva mustella') i u Vukovu. Laso lasičice. Vuk, rječn. kod lasa.

LÄSIČIĆ, m. mlade od lasice (uprav dem.). — U Vukovu rječniku: 'das junge wiesel', 'catulus mustelinus'.

LÄSIČINA, f. (Durante), v. Lisičina. B. Šulek, im. 190.

LÄSIČJĀ, adj. koji pripada lasici ili lasicama. — U Vukovu rječniku: 'wiesel', 'mustelinus'.

LÄSIČKĀ, adj. vidi lasičji. — Samo u Stuličevu rječniku: 'mustelinus'.

1. LÄSIĆ, m. vidi lasičić. — Postaje od lasa kako lasičić od lasica. — U naše vrijeme u Istri. Došla je lasa s lasići. Nar. pjes. istr. 2, 150.

2. LÄSIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Schem. herceg. 1873. 256. — U Konavlima ima i pleme Lasići. P. Budmani.

LASIN, m. ime psu. F. Kurelac, dom. živ. 45.

1. LASINA, f. 1. vrst vinove loze bijela grožđa (u Dalmaciji, Danilo); 2. vrst vinove loze crna grožđa (u Dalmaciji, Danilo). B. Šulek, im. 190.

2. LASINA, f. mjesno ime.

a. vidi 2. Lasina.

b. mjesto u Srbiji u okrugu vačevskome. Niva u Lasini. Sr. nov. 1869. 510.

LASININA, m. kao da je prezime u narodnoj pjesmi xviii vijeka. 'Ja ću tebi dobru poslat pomoć, dobru pomoć trides hiljad vojske, prid pjescima Lasanina Špann' (piše dužd mletački). Nar. pjes. bog. 812.

1. LASIŃA, f. Lithospermum L. (Tomaj). B. Šulek, im. 190.

2. LASIŃA, f. ime selu u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 80. — Na drugome je mjestu pisano Lasina. Schem. zagr. 1875. 190.

1. LÄSKA, f. blanditiæ, laskave riječi. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. laska, rus. ласка, češ. láska, polj. laska, pa i lit. loska, let. lāska. — isporođuje se sa stnord. elsa, ljubav. — Između rječnika u Stuličevu ('allectatio' s dodatkom da je uzeto is brevijara). Ona tlači i pljuje na njegove laske i prithoe. Živ. kat. star. 1, 221. Koji laskom i blaznostiju dvižući sini ... S. Budinić, sum. 129b. (Suleman-paša) Milošu s naj većim laskama piše, da i on pristane s čajpašom. Vuk. građa. 62.

2. LASKA, f. ime nekim vrstama riba.

a. Aloša vulgaris Cuv. — U Mikafinu rječniku: laska, riba, 'laccia, pesce', 'alosa, clupea'; u Bjelostjencu: laska, riba, 'alota (sic), clopea (sic)'; u Stuličevu: laska, vrsta od ribe, 'laccia, chappia, pesce di mare', 'alosa, clupea' is Mikafina.

b. Telestos Agassizii Heck. J. Pančić, ribe u srb. 122.

LASKAC, m. nemiran, živ dečko. Dugaresa. D. Trsteňak.

LÄSKALAC, lāskaoca, m. čovjek što laska. —

U *Stuličevu rječniku*: laskalac i griješkom laskao, adulator, assentator'.

LĀSKALICA, *f. šensko čelade što laska*. — U *Stuličevu rječniku*: „quae adulatur, assentatrix“.

LĀSKĀNE, *n. djelo kojijem se laska*. — *Stariji je oblik laskanje*. — *Imeđu rječnika u Mikajinu* (laskanje, lojenje, assentatio, adulatio, blanditiae), u *Stuličevu*, u *Vukovu*. Laskanji i obitanji velikimi naše goniti. Živ. kat. star. 1, 218. Svitovni lube glađe i laska. M. Radnić 292^a. Uzda se u to tvoje laskaše. J. Banovac, pred. 22. Bres laska ili uliziva. E. Pavić, ogl. xiv. Laskaše Dalilino. 203. Koji mu ova slobodno bres laskanja isgovori. 269. Hćaoše Mirčeta da ukroti pašu s laskanjem. S. Lubiša, prip. 166. Čovjeku ću govoriti bez laska. Đ. Daničić, jov. 82, 20. Osvojiće carstvo laskanjem. dan. 11, 21.

LASKAR, *m. Λάσκαρις, muško ime grčko (srednoga vijeka)*. — XIII i XIV vijeka, a između rječnika u *Daničićevu*: Laskar, car grčki, Theodor Laskar, bješe tast kraju Radosavu. D(omen-tijanb) 126. — Zemlja što jest (ta) držal Laskar Kotanich... i zemlju što su držali pronijarije grčkosi... Laskar, ... Spom. stojan. 26. (1352).

LASKARIN, *m. prezime*. — U naše vrijeme. Schem. segn. 1871. 96.

1. **LASKAT**, *adj. svijetao*. — *isporedi 2. laskat*. — *Samo na jednome mjestu XVII vijeka*. Obraz prigizdavoga sina koji bijaše po običaji svijetal i laskati. P. Bakšić 15.

2. **LĀSKAT**, *m. sijevanje (muhe, u naj sadnemu primjeru: sijevanje svijetla oružja)*. — *Od praslavenskoga korijenja lask ili lask, isporedi nslor i češ. leak, rus. лоскѣ, polj. lysk (vidi kod laštiti se)*. — *Od XVII vijeka*. Ide brod leteći, a nazad osta kraj; ... na kraju sta vapaj i laskat sa nami kako kad bluje zmaj živimi glafhama. Đ. Baraković, vil. 886. Nič laskat od zgora, s oblaka gromna buk. jar. 98. Grmljavina, laskat, trisk... Laskat zaslipluje. F. Glavinčić, posl. 47. Ognen laskat. B. Krnarutić 80. S oblakov će laskat sjati. A. Vitalić, ist. 326^a. Laskat muhe. J. Kavašin 104^b. — Vi železnom u laskatu, ja dobivam, reče, u zlatu. J. Kavašin 44^a.

LASKATAN, *laskatna, adj. svijetao, koji sijeva*. — *isporedi 1. i 2. laskat*. — *Na jednome mjestu XVII vijeka*. Da je bilo oružje duhovno ovih obrtnih i izporodjenih šeregov vjernih ljudi nore ono laskatno i hrabreno. M. Alberti 514.

LASKATĀNE, *n. djelo kojijem se laskata*. — *Stariji je oblik laskatanje*. — *Imeđu rječnika u Bjelostjencu* (kajkavski lesketane, rutilatio) i u *Stuličevu* (v. svjetlost). S velikom grmljavinom i laskatanjem nebeskim. I. T. Mrnavić, ist. 72. Bliskaj laskatanjem. A. Georgiceo, nasl. 205. Lask(a)tanje od muhe. A. Vitalić, ist. 266. Da se daž učini u muhu ili laskatanje. 482.

LASKĀTATI, *laskātām i laskācām, impf. sijevati (o muhi, pa i uopće)*. — *Ima i nslor. lesketati*. — *Postaje od 2. laskat*. — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Vrančiću* (micare; rutilare) i u *Bjelostjencu* (kajkavski lesketam, rutilo, mico, rutilum facio).

1. aktivno.

a. *bez subjekta (o muhi)*. Huknuhu vitri, grmljaše iz neba, laskataše iz oblaka. F. Glavinčić, cvit. 402.

b. *sa subjektom*. Vidih muha gdje laskata. Đ. Baraković, vil. 215. Laskaću jejine očima zrčeći. 257. Gromi grme, muhe laskataju. A. Georgiceo, prilike. 70. S grada Troje svagdi

plaha ognja more laskataše. I. Zanotti, en. 22. Vidit ćeš gdje laskaću mjesec, zvijezde... J. Kavašin 10^a. Zaveruje i sva zlata ti drag kami, da laskata. 36^a. Dalje i zvijezde laskataju. 129^a. Na kov Božji dom laskata. 320^a. U pozlatnoj vrh vrat' ploči jasna slova laskataju. 480^a. — *instrumentalom*. Ako i ognjem laskataju (zvijezde). J. Kavašin 472^a.

c. *u metaforičkome smislu*. Kojim dostojno biše mudrostju laskatati. I. Zanotti, ined. priš. 18. Tako i djeve u onom viru svom ljepotom laskataju. J. Kavašin 197^a.

2. *sa se, refleksivno, značene kao kod aktivnoga glagola*. — *U jednoga pisca XVII vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (kajkavski lesketati se, v. laštiti se iz *Habdelićeva*). Strašnima plameni laskatajući se, čestokrati lude strašiti hote. I. Zanotti, ined. priš. 14. Sunce pravde i svitlost svita jednako laskatajući se. 16. Stakleno se laskataše. en. 39.

LASKATEL, *m. u Stuličevu rječniku*: v. laskavac s dodatkom da je ruska riječ.

LASKATELAN, *laskatelna, adj. laskav*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: „cum adulatione, adj.“ s dodatkom da je riječ ruska. — *U istome rječniku ima i adv. laskatelno*.

LASKATELSTVO, *n. u Stuličevu rječniku*: v. laskaše s dodatkom da je uzeto iz bukvara.

1. **LĀSKATI**, *lāskām, impf. blandiri; adulari, kao da je starije značene: milovati, blazniti, blažiti, miriti, tažiti, a kasnije da se shvatilo u goremu smislu: hvaliti koga, ugađati kome laživijem riječima*. — *Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. lāškā)*. — *Riječ je praslavenska, isporedi stslor. i češ. laskati, rus. ласкать*. — *Postaje od 1. laska*. — *Isprva je bio prelazni glagol (u našem jeziku do XVIII vijeka)*. — *Imeđu rječnika u Mikajinu* (laskati, lojiti, mamiti, assentor, adolor, blandior, dare auribus aliquid, servire auribus i kod blazniti), u *Stuličevu* („allicere. inescare, adulari, assentari etc.“), u *Vukovu* („schmeicheln“, adolor“).

1. aktivno.

a. prelazno.

a) *s prvijem značenjem*. Ima grišnika riči pripeljati slatkimi laskajući. Naručn. 84^a. Tako se čini ludu djecu varat i slatkijem ih riječmi laskat. M. Držić 411. Oni jih laskajuć kako j' običaj ljubnikov. P. Zoranić 32^a. Kakono otac i mati držeći dijete na krilu doji, grije, laska, tješi i uči govoriti... onako ti pastiri duhovni imaju očišćen i majčinom ljubavju... laskati i tješiti obećanjem slave i učiti i da umiju govoriti što se pristoji poštenju Božjemu i njih spasenju. M. Divković, bes. 461^a. Ne valja sinove uzdizati laskajući i milujući. J. Banovac, pripov. 256. — *Može se izreći instrumentalom ime kojijem se zove kad se laska*. Vrstna kraja Basilijsa... otcem laska papa, carom sve i danaska. J. Kavašin 267^a.

b) *s drugim značenjem*. Laskajući sami sebe. Š. Budinić, sum. 193^a. Poče lubenimi (sic) besidami Evjenija ka sebi laskati. F. Vrančić, živ. 75. Četiri stotine laživije proroka laskaše kralja Akaba. M. Radnić 186^b. Koji prid tobom laskaju te. 289^b. Spasite! pokara one Farisee koji ga laskahu prid nim. 518^b. Zato počeo ga na svaki način laskati i ulagivati mu se. E. Pavić, ogl. 456.

b. *neprelazno; što je objekt kod a stoji u dativu; svagda je drugo značenje*. Komegod laska više nego obično. D. Obradović, basne. 34. Niti mi je potreba kome laskati. 308. I jednako su

mu laskali da će biti vezir u Biogradu. Vuk, dan. 8, 221. Ko laska prijatelima, negovijem će sinovima oči posahnuti. Đ. Daničić, jov. 17, 5. Laskaju ti neprijatelji tvoji. psal. 68, 3. Laskahu mu ustima svojima. 78, 36.

c. *nema objekta ni dativa; u svijem primjerima kao da je drugo značenje*. Ako (si govoril riči) blaznive laskajući, to jest samo rečene za ulisti u milost drugih. P. Radović, način. 588. Kad koji nepristojno laska. J. Rajić, pouč. 1, 98. Malodušan laska od straa. D. Obradović, basne. 448. „Poko j imao ko te rodio!“ doda Mirčeta laskajući. S. Ćubiša, prip. 158. — *Su-bjekat su riječi*. Ki varaju s ričmi ke laskaju. P. Radović, ist. 141.

2. *sa se*.

a. *pasivno, bez subjekta*. (U bogata Vlaha i goveda su pametna) jer mu se laska. Vuk, poslov. 825. Neće više biti ... gataha kojim se laska. Đ. Daničić, jezek. 12, 24.

b. *refleksivno, kao aktivno s drugim značenjem; u jednome je primjeru laskati se oko koga, isporodi ulagivati se*. — *Ima i rus. ласкаться около кого*. Koji se oko ni laskaju. E. Pavić, ogl. 887.

2. LĀSKATI, lāskām, impf. *vidi laskatati i laštiti se*. — *U jednoga pisca čakavca xviii vijeka ima praes. lāščēm (vidi drugi primjer kod b)*. — *Od xvii vijeka*.

a. *aktivno*. A iz očiju iskre ognjene laskahu mu (idolu). F. Glavinčić, cvit. 291a. Laskati, kad se zrak krijesi pred oluju, ital. 'lampeggiare'. M. Pavlinović. — *U ovom primjeru ima part. praes. laskatući, što je jamačno pogreška, jer treba čitati laskajući ili može biti laskatjući (laskaćući od laskatati)*: Prisivila vojska slavodobitnica mučenikov susrila tebe, obkružilo tebe s lijani mnoštvo od laskatući ispovidnikov! L. Terzić 18—19.

b. *sa se, refleksivno, značenje je isto kao kod aktivnoga glagola*. Ni sve zlato što se laska, niti je grom vse što praska. P. Vitezović, cvit. 75. Ki su tvrdi i lašču se (kameni). J. Kavašin 205a.

3. LĀSKATI, lāskām, impf. *dem. lizati*. — *Prvo -a- stoji mj. b, vidi lasnuti*. — *Na jednome mjestu xviii vijeka*. Idete srtati po tudih koritih kao psi laskati krv po bikarskih pašinah. J. Banovac, pripov. 184.

4. LASKATI, lāskām, impf. *u južnijeh čakavaca, vidi: Laskāt, goniti mazgu i tući je da brže ide*. Slovinac. 1882. 187.

5. LĀSKATI, lāskām, impf. *jedro laska, kad se uvija i hoće da nadiše na drugu stranu*. M. Pavlinović. — *Može biti tuđa riječ, vidi laškati*.

LĀSKAV, adj. *koji laska (vidi 1. laskati, ali samo u drugome značenju), koji pripada laskanju*. — *Riječ je praslavenska, ali osim stslovenskoga, u ostalijem jezicima odgovara prvome značenju glagola laskati, te znači: milostiv, dobrohotan, blag, isporodi češ. laskavý, pol. laskawy, (rus. ласковый), ali stslav. laskavъ, adulteriorius, adulationis*. — *Između rječnika u Stuličevu (adulandi vim habens)*.

a. *adj. kaže se o čeladetu i o riječima*. Prvratije jeho laskavyimi slovesy otъ ljubve roditeља svojego. Danilo 124. Laskav, koji se udvara. M. Pavlinović. — *U jednome primjeru o knjigama (nije dosta jasno značenje: laživ?)*. Bježi dakle od otrova knjiga opakije i nevjernije i izpraznije, laskavije, ... M. Radnić 127a.

b. *adv. laskavo*. — *Između rječnika u Mikafinu (laskavo, lojeći, mameći, assentatorie) i*

u Stuličevu (v. laskatejno). Ja ću vam javiti ako mogu s ovim Turcima što laskavije činiti. Protokol pis. pr. M. Nenadovića. 81.

1. LĀSKAVAC, lāskavca, m. *laskav čovjek*. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu (laskavac, mamac, koji loji, assentator, adulator) gdje se naj prije nahodi, i u Stuličevu (v. laskalac)*. Zamke od svijeta jesu laskavci. M. Radnić 192a. Bježimo od laskavaca. 317a.

2. LĀSKAVAC, laskavca, m. *neka vodena ptica, Colymbus septentrionalis*. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 49.

LĀSKAVAN, laskavna, adj. *vidi laskav*. — *Na dva mjesta xvii i xix vijeka*. Mrzi na slatke riječi i laskavne. M. Radnić 318a. Mehmed Alija odveć je laskavno pismo g. Brinelu u Londonu poslao. Nov. sr. 2, 11.

LĀSKAVICA, f. *laskavo šensko čelade*. — *U Mikafinu rječniku: 'adulatrix'*.

LĀSKAVOST, f. *osobina čega što je laskavo*. — *U Stuličevu rječniku: v. laskahe*.

LĀSKNUTI, lāsknēm, pf. *vidi lasnuti*.

1. LĀSKO, m. *ime lasastom psu. u Lici*. V. Arsenijević.

2. LASKO, m. *ime muško (vaša da je hyp. Ladislav ili Lazar)*. — *Na jednome mjestu xvii vijeka*. Lasku ruku desnu otijsječe. P. Kanavelić, iv. 183.

LASKOČA, f. *vidi lasnoća*. — *Samo u jednoga pisca xvii vijeka koji mislim da je načinio ovu riječ pomiješavši lakoća i lasnoća*. Ne imaš grditi u njima laskoću od virova. M. Radnić 24a. Ne bi se povratili na njihove zle običaje s tolikom laskoćom. 180a. Uzdane jest laskoća za upadnutje. 259b. S velikom laskoćom pogrdavao bi ono. 878a.

LĀSKOSRDSTVO, n. *prošdrživost*. — *Samo u knizi pisanoj crkvenjem jezikom, a između rječnika u Stuličevu ('edaoitas' s dodatkom da je riječ ruska)*. Laskosrdstvo bo prilježnim vrsdražanijem pobjedi. Danilo 34.

LASLAVIĆI, m. *pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj*. Razdijel. 61. — *Na drugome je mjestu pisano: Laslavić-selo*. Schem. zagr. 1875. 79.

LASLAVIĆ-SELO, n. *vidi Laslavići*.

LASLOV, m. *ime muško*. — *Prije našega vremena, vidi u Daničićevu rječniku: Laslova, po mađarskom 'Laszló', Vladislav, gledaj 'Jankulović', ime mu jedan letopisac piše 'Laoslav'*. G(lasnik). 10, 278. — *Od Laslova Jankulovića*. Okáz. pam. šaf. 79. Jankulović Laoslav. Glasnik. 10, 278.

LASLOVO, n. *ime selu u Slavoniji u županiji virovitičkoj*. Razdijel. 186. — *isporodi Laslo*.

LASNIK, m. *očito štamparska pogreška u knizi xviii vijeka što treba čitati glasnik (vidi)*. Posla prid sobom lasnike da mu sprave pristalište u nekome visu samaritanskomu. S. Rosa 104b. *isporodi: 'Misit nuntios ante conspectum suum, et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi'*. luc. 9, 52. — *Odale je prešlo u Stuličev rječnik: (štamparskom griješkom lasnik, stoji među lasnije i lasniti), praecursor*.

LASNITI, lasnim, impf. *činiti da što (objekat) bude lasno*. — *Samo na jednome mjestu u piscu Dubrovčanina xviii vijeka, i može biti po njemu u Stuličevu rječniku ('facilem reddere, efficer')*. Stečeš običaj koja lasni i razsladiva sve, što isprva bude mučno. I. M. Mattei 308.

LASNOĆA, *f.* *facilitas*; *commoditas*, *levitas*, *osobina onoga što je lasno* (vidi 2. lastan), *ispoređi lakoća*. — *Akc. se mijenja u dat. sing. lasnoći, u acc. sing. lasnoću, u voc. sing. lasnoću, u nom., acc., voc. pl. lasnoće.* — *Od XVII vijeka, a između rječnika u Belinu* (*facilità, agevolezza, facilitas* 299^b), *u Bjelostjencevu* (vidi kod lakoća), *u Stuličevu* (*facilitas, commoditas* s dodatkom da je uzeto u pisca *Lastrića*).

a. facilitas, osobina kojom se što bez truda može činiti. Daj meni lasnoću naučiti. M. Divković, nauk. 247. Lasnoća od ove zlobe izlazi šestokrat od nepomje isповidnikov. M. Bijanković 8. O lasnoći kojom se može raj steći. B. Zuzeri 818. Maknutje pak od utišenja i razgovora jest siromahom, koji imaju veću lasnoću učiniti Bogu posluš kad su zvani negoli bogati. F. Lastrić, od' 297. Porada u čoviku lasnoću, prignutje i slobodu činiti ista dila. F. Lastrić, ned. 120. Običaj daje lasnoću i slobodu dilovati. 120. Za iskušat bistrije lasnoću zapovidi Božije za obslužiti se, razgovorimo se, molim, ovako ... 377. Lasnoća kojom Jezus činio je množ svakijeh čudesa. S. Rosa 89^a. Koji istom lasnoćom tlesa naša izbudiće i izvesti iz grobova, kojom učinio je ista iz ništa. I. Velikanović, uput. 1, 818. Lasnoća ove službe. Štit. 23. Može se promatrati za niku lasnoću i brznot koja čovika čini laka i brza na dobro dilovanje. B. Leaković, nauk. 467. Lasnoća dolazi od navike na radnu. M. Pavlinović, rad. 41.

b. polakšanje, oblakšica (i prigoda). Uzdajem se da ćete dragovoljno darak ovi truda moga za vašu lasnoću primiti. F. Lastrić, od' 3. Ako ne morete imati lasnoće ispoviditi se, bari prije nego legneš učini pravo skrušenje. 270. Mogao si ono slovo učiniti, za lasnoću od onije koji će štiti. s akcentom. test. xii. Po dva govorenja za svaku nediju priko godine lasna, kratka i ravna samo za lasnoću pastira naselačkije puka priprostitoga i nenaučnoga, uređena. ned. i. Ova naša pokvarena narav slaba ne naodi tolike lasnoće i ugodnosti u obsluženju zakona. 877. Poznati ćemo koliku nam lasnoću čine za obslužiti ovu prvu zapovid Božju. B. Leaković, nauk. 274. Svaku lasnoću u svojoj službi koju su imali činiti zadobili su. A. Tomiković, gov. 119.

c. commoditas, last, življenje bez truda i bez brige. Iz ovoga imamo naučiti ponizivati se i ne mariti za falu i poštenje svitovne, niti za lasnoću i uživanje nikakovo na ovomu svitu. F. Lastrić, od' 161. Što mi imamo prositi od Boga u ime Isusa? Jeda lasnoću življenja, dužinu života, blago i bogastvo? 225. Odrekavši se dobara i lasnoće života svitovne. 299. Poznađe da lasnoće građanske, mekšine domaće u kući očinoj razasipahu pamet negovu. 304.

d. levitas, lakoumnost. Biskupi koji s tolikom lasnoćom daju svete redove svakomu. M. Dobretić 827.

LASNOĆUDAN, *lasnoćudna, adj. koji je lasne čudi (s kojijem je lasno živjeti, uľudan, uľudan, pogodan).* — *Samo u Stuličevu rječniku:* „indole comis, tractabilis, facilis, mansuetus, affabilis“.

LASNOĆUDNOST, *lasnoćudnosti, f. osobina onoga što je lasnoćudan.* — *Samo u Stuličevu rječniku:* „indoles tractabilis, facilis, mansueta, affabilis“.

LASNORODIJA, *f. vidi lakorodija.* — *U Stuličevu rječniku:* „quae facile parit“.

LASNORODUJA, *f. u Stuličevu rječniku uz lasnorodija.*

LASNOST, *f. vidi lasnoća.* — *U jednome pri-*

mjeru ima t između s i n: Milostivost i lastnost i priklonstvo za nadariti. J. Matović 828. — *Od XVI vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (*facilitas*), *u Belinu* (*facilità, agevolezza, facilitas* 299^b), *u Bjelostjencevu* (vidi kod lakoća), *u Stuličevu* (*otium, commoditas, facilitas, vita mollis*), *u Voltigijinu* (*agilità, prontezza, fertigkeit, geschwindigkeit*).

a. vidi lasnoća, a. Oćutit ćete njeku lasnost puta Božijega. B. Gradić, djev. 101. Od kojega izhodi neuminje, zla čud, mučnost u dobru činjenju a lasnost u zlu činjenju. I. T. Mrnavić, ist. 263. Budući Izraelčani sa ovom lasnoću osvojili veliki grad od Jerika ... J. Banovac, razg. 146. Jer se ne bi Isukrst osvetio za tolika uvređena primjena, mogući se sa svom lasnoću, zašto svemogući, ali ne hti. pred. 29. Odma mu se razvali u grlu puštama i ozdravi sa svom lasnoću. 150. Služi mu za utišenje i za lasnost trpit. J. Filipović 8, 856^b. Lasnost na zlo. A. Kanižlić, bogoljubnost 268. Sad grešniči kriju svoj grijeh s onom lasnosti s kojom se krije u početak djetelice u utrobi zavijeno. Đ. Bašić 178. Proći kroz svaku goru s onom lasnosti, s kojom zrak sunčani prohod kroz sud golotni. 312. Kolika je bila lasnost ne sagrišiti u zapovidi tako laganaj. I. Velikanović, uput. 1, 83. Kako polučiš lasnost u prostom jeziku ... D. Obradović, basne. 843.

b. vidi lasnoća, b (u kojemu primjeru može snačiti što i prigoda). Imaju razdijelena učenja, zapovidi ... s tolikom pomjnom, lasnostju i razuminjem. M. Bijanković 16. Mise neka se s onim redom razrede, da govoreći jih u vrimena odlučena, providi se i bogoljubnosti i lasnosti od puka. 48. Podah i kartelu koja jima stani u sekretiji za lasnost svakoga redovnika. I. Kraljić 4. Ništar nikad nadodano, odnijeto, niti naj manša riječ promiñena koje su bogolubstva pod zapovid, dali koje nisu nego za lasnost i bogolubstvo dobrovoljno. 71. Ta ista dadoše meni uzrok prikazat tebi ovo moje dilovanje prediđica za lasnost redovnika hrvaskoga. J. Banovac, pred. v. Pišem s manje slova što se je moglo za lasnost. ix. Dok sam i na moju lasnost kakad nastojao ... F. Lastrić, test. xiii. Procini načine i lasnosti koje imaš za saranit se. M. Zoričić, osmina. 101. Za veću niovu lasnost mećem ista bogomoñena latino. 158. Držim, koliko sam kuša' i vidio, da će (ova kniga) dati lasnost i pastiorom s otara i pripovidaocem s pripovidalista. zrcalo. v. Za veću lasnost i bistrinu moga učenika. aritm. 10. Ti si imao prigodu i lasnost za znati. And. Kadčić 15. Za ugodnost i lasnost od puka. 83. Za lasnost veću ispovidnika. 201. Kad pokornik nahodi po ovomu načinu lasnost za pravije so i čistije ispoviditi. 209. Za veću lasnost oniziju koji budu štiti i učiti. M. Dobretić 445. Budu odabrani za potribu ili za lasnost vlastiti(h) crkava. I. J. P. Lučić, nar. 40.

c. vidi lasnoća, c. Koji živu u obilnosti i lasnosti. F. Lastrić, od' 248. — Amo može pripadati i ovo: Učini mi tu ljubav po tvojoj lasnosti, id ubi per otium tibi licebit mihi gratum fac'. J. Stulli, rječn.

d. vidi lakoća, 1, a. Čineći vas ostali put tolikom brzinom i lasnosti, kako da ga nebeska ruka nošaše po sfemu putu. B. Kašić, in. 92. Ogañ vodu k sebi neće, mokrost sušu ne prijima, a težinu lasnost nima. Đ. Baraković, jar. 6. Skoto veli, govoreći od lasnosti od blaženijeh, da sfeti u raju neće imati mjesta da sjede, ma prije da stoje na nogah; jer nagnutje od dila

ali od uda od tijela čini se da je suprotiva lasnosti. M. Orbin 267.

e. *vidi lasnoća*, d. Da se s tolikom lasnošću lupeži, kamatnici... ne odriču, ne bi tolikoga brezakona bilo. J. Banovac, pripov. 177.

LASNOTVORITI, lasnotvorim, *impf.* u Stuličevu rječniku: v. lasniti. — *nepouzđano*.

LASNOUHITAN, lasnouhitna, *adj.* koji se lasno uhiti (*shvati?*). — *Samo adv.* lasnouhitno u jednoga pisca Dubrovčanina xviii vijeka. Toli paka štogod u nemu lasnouhitno uzkušaš, sve to slavi Božjoj priloži. T. Ivanović 4. — *nepouzđano*.

LASNOVALIŠTE, n. mjesto gdje se lasnuje. — *Samo u Stuličevu rječniku*: v. lotrovalište.

LASNOVATI, lasnujem, *impf.* živjeti u lasti (u besposlici). — *Postaje od lastan*. — *Samo u Stuličevu rječniku*: 'desidere, cessare, otiosum esse, compressis manibus sedere, nihil agere, otiosi'; lastnovati, v. lasnovati s dodatkom da je uzeto iz Belina (?).

LASNOVJEROVALAC, lasnovjerovalac, m. čovjek što lasno vjeruje. — *U Stuličevu rječniku*: lasnovjeralac i griješkom lasnovjerovalac 'credulus'. — *nepouzđano*.

LASNOVJEROVALICA, f. žensko čefade što lasno vjeruje. — *U Stuličevu rječniku*: 'credula'. — *nepouzđano*.

LASNOVJEROVAŃE, n. djelo kojijem se lasno vjeruje. — *U Stuličevu rječniku*: 'credulitas', i u Voltigijinu: lasnovorovaŃe, lasnovjerovalaŃe 'credulitas', 'leichtgläubigkeit'. — *nepouzđano*.

LASNUTI, lasnem, *pf.* sinuti. — *-a-* stoji mj. negdašnjega *ъ*; između s i n ispalo je k (ali se gdje gdje nalazi: laskne. F. Glavinić, *cvit.* 396; lasknu. I. Zanotti, *en.* 45), te je korijen lsk ili lsk, *vidi kod* laštiti se. — *Riječ je praslavenska, isporodi bug.* lъsna, *naslov.* lesnoti, *rus.* лоснѣтъ, *čes.* lsknouti se, lesknouti se, *polj.* lsknąć się, lsnąć się (i lysknąć, lysnąć).

1. aktivno.

a. *uprav o muŃi, pa i o drugome*. Jak muŃa gdi lasne. Đ. Baraković, *vil.* 255. Kako muŃa laskne u istoku. F. Glavinić, *cvit.* 396a. MuŃa lasnu. A. Vitačić, *ist.* 52a. Očiju s kimi muŃa kŃa da lasne. J. Kavušin 413b. — Ti nam si bili kam neznoine vridnosti s koga kad lasne plam otidu tminosti. Đ. Baraković, *vil.* 7. Lumbarde otvori, da lasne trus veli. 72. Pluton bi jimal strah vidivši gdi lasne kada se užge prah, ter kako grom prasne. 108. Kako kad lasne prah spod živa uglena. 290. Osin je gdi i mrak, dokle zrak ne lasne, a kada lasne zrak, tad osin ugasne. 327. Netom lasne iskre zlamen. *jar.* 24. Tminu dileć ajer lasknu. I. Zanotti, *en.* 45.

b. *bez subjekta (o muŃi?)*. Gde lasne, tu prasne. *Nar. bl.* mehm. beg kapet. 62.

c. *u prenesenome smislu, može biti da part. praet. act. stoji kao adj. i znači: svijetao*. 'Priznaje se moj primili vas izrahen sinak meni, komu sjaše obraz bili, lasnuo bješe gil rumeni, snig mu bili liče bješe. M. Vetranić 2, 401.

2. *sa se, refleksivno, značeŃe je kao kod aktivnoga glagola (može biti praslavensko, vidi sprijeda u češkome i poljskome jeziku)*. Zadi se sa juga tmaset oblak na gori, muŃa ga otvori, lasnu se nada me. Đ. Baraković, *vil.* 258. — Tamo se naše sabje lasnuše. I. T. Mrnavić, *osm.* 82. — Na polju je neka lepa svatja, među nim je Kraljeviću Marko, ki se lasne kako sunce žarko. *Nar. pjes. istr.* 2, 71. — *U jednoga pisca ča-kavca ima oblik lasniše se (aor. 3 pl.), po svoj*

prilici samo radi slika. Kad sunce prasniše, u te vojske kraji veće se lasniše neg ognjeni zmaji. B. Krnarutić 16.

LASOŃA, m. ime (*lasastu*) jarcu. Bastaja, Darugar. D. Hirc.

LASOV, m. ime (*lasastijem*) domaćijem životinama.

a. *psu*. F. Kurelac, *dom. živ.* 45. Magazin. 1867. 71.

b. *prascu*. Orozović. D. Hirc.

LASOVA, f. ime (*lasastoj*) kravi. Bastaja, Darugar. D. Hirc.

LASOVAC, Lasovca, m. ime selu u Hrvatskoj u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 108.

LASOVIĆ, m. prezime. — *U naše vrijeme*. Boca 36.

LASOV KRST, m. mjesno ime. — *xiv vijeka*. Do Lasova Krsta. Svetostef. hris. 12.

LASOVO, n. ime selu u Srbiji u okrugu crno-riječkome. K. Jovanović 168.

LASOVSKI, *adj.* koji pripada Lasovu. Lasovska (opština). K. Jovanović 166.

1. **LÂST**, lăsti, f. prijevara, lukavstvo. — *-a-* stoji mj. negdašnjega *ъ*. — *Riječ je praslavenska (lăst), isporodi stslav. rus. лѣсть, čes. lest, polj. leść*. — *Jamačno je došla iz germanskoga jezika, isporodi got. lista, u ostaliem german-skijem jezicima list; isprva se shvaćalo u dobrom smislu: umnost, pametnost (korijen se lis nalazi još u got. lais, znam, pa i u laisjan, učiti koga, skand. leeren, anglosaks. læran, stvñem. læren itd.)*. — *U našem se jeziku nalazi u knjigama pisanima crkvenijem ili miješanim jezikom, ali je još živa riječ u istočnoj Srbiji (vidi naj zadnji primjer); između riječnika u Daničičevu (lăst, 'fraus')*. Na gněv lăsti ne pomyšľaše. Stefan, *sim. pam. šaf.* 3. Namъ različnovernny sь lăstiju javľajuše se goršij okaněnjěj nevěrnnyhъ javľiše se. *Mon. serb.* 89. (1390). Umiju biti meštri vsakihъ lasti i vsakihъ lotarstvi. Koluničev zborn. 237. Ki nima v jezici svojem lasti. Korizm. 77b. Nih lastju neġa nepovinna v svitah ženskih učinije ga priti do pape. *Transit.* 32. Jer bih ja ne sagrěsil, ako bi ne bilo lasti djalvske. 69. Biše prehižen lastju djavľaju. 73. Pobrinu se novimi lastmi prehinuti ju. *Mirakuli.* 80. Poznavši hinu i last zloga i nečistoga djavľa. 99. Otrovan umri jadom v kalež vavrženim Enrika lastju. Š. Kožičić 24a. Prsijane lastju veće neže krepostiju pobedi. 36a. Lastju sotone. Š. Budinić, *sum.* 196a. Blažen muž koga ni obuzročil Gospodin grihom, niti jest u duhu ne-govu lasti. M. Alberti 316. I više svećaše, da Isusa lastću jamut i ubijut. 451. — *Lăst, laž*. Čuo sam ovu riječ u ovom značenju u selu Pradanima u okrugu rudničkom u Srbiji. I. Pavlović.

2. **LÂST**, f. kao da je uprav značenje protivno riječima: trud, muka, te bi po tome značilo pokoj, i još bolje: stane (i življe) kad čefade ne osjeća ništa fizički neugodno, što se novom riječi kaže udobnost (commoditas, tal. comodo, nem. bequemlichkeit, engl. comfort); ali se nalazi i u drugijem značenju, i nije ih svagda lako razlikovati. — *-a-* stoji mj. *ъ*. — *Osnova se nahodi samo u južnijem jezicima, vidi kod lastan*. — *Nejasno je postanje; isporođuje se s tal. lesto, brz, hitar (vidi list); nalazim sabiježenu konjekturu pok. Vafavca po kojoj bi lăst postalo od osnove staroslovenske riječi lěst (lěst jest, lětija jest, лѣтити, licet)*. — *Rijetko je muškoga roda,*

vidi 8. last. — *Ismeđu rječnika u Belinu* (,commodità, agio, comodo', ,commoditas' 205b; ,ozio', ,desidia' 592a), u *Bjelostjenčevu* (v. manguvahe), u *Stuličevu* (v. lasnost), u *Volligijinu* (,agio, commodità, ozio', ,bequemlichkeit'), u *Vukovu* (,die leichtigkeit', ,facilitas').

a. commoditas, u *smaćenju sprijeda kasanome*. Jur počnimo danas pobožno živiti ... držat čistije put, telu ne dati last. M. Marulić 61. Odluku nimaju služiti Bogu virno, ner last da uživaju ter da jim je mirno. 106. Posteti u pokoji, ni dajuć tilu last. Transit. 282. Jer pravo govoru, poštedih las meni i da većma udvoru tvoj obraz rumeni; da većma ja tebi proslavim ljepotu, ne dah mir sam sebi ni svomu životu. Š. Menčetić 160. Lasti čas ne čuti život moj, ni mira, ni s dušom, ni s puti, tolik me trud tira. 168. Ohol moje lasti branit se pripravljam. Š. Budinić, ispr. 76. Od muke sle umre s velikom nečasti, tko počet čin pusti, želeć stat u lasti. D. Rašina 88b. Vaš perivoj lotra neće, u svoj lasti koji leži. A. Sasin 198a. Privrže me s lasti vele u žalosti vrhovate. M. Gasarović 88. Koje (tilo) oće last i pokoj od ovoga svita. I. Ančić, vrat. 204. Čeko bi ih paka česar, da sa svom svojom lasti u Rim grad krcati i obilni povrate se. B. Zuzeri 12. Vaše tijelo koje ne hlepi drugo nego u lasti gojiti se. 88. On u ubožstvu a ja u lasti i bogastvu. 86. Nahodim se u svakoj lasti. 118. Ima sebe sciniti nedostojna svake lasti. P. Knežević, osm. 834. Las je naj veći trud. (D). Las savišnja šteta gotova. (Z). Prvi trud posljednja las. (Z). Poslov. danić. Koji pridstavljaju kojnod obilnost i last, i veće oijenu nego voju Božju. J. Matović 404. Ne može se sprijateljiti sa srećma strašivijem i razbludjenijem koja usdišu jedino za lasti, pokojom i naslađenima ovoga svijeta. I. M. Mattei 162. Nahodah se (štamparskom grijeskom nahodeh se) u širini i sa svom lasti. 187. Koji odljepivaju svoje srce od pohlepe bogastva i lasti ovoga života. 188. Da od puta kad dugoga pobinule budu u lasti, za dana se žudenoga mogu spravit pirne časti. P. Sorkočević 579b. Mala last bude često velika muka. (Što bi se u početku moglo lasno učiniti ono poslije bude mučno i teško). Nar. posl. vuk. 174. Prva last potonja muka. (Kad čovek neće odmah što da radi nego sve odgađa govoreći: ,lasno ćemo'; jer sila puta ono što bi se u početku lasno moglo učiniti bude poslije teško). 259. A koji negovi nisu se navađali na nepotrebitu last. M. Milčević, međudnev. 8. — *Uprav pokoj (počivanje poslije truda)*. Tko trudi, sa trudom čeka las. Š. Menčetić 142. Kada trudiš sa trudom uzmi las. D. Rašina 19a.

b. otium, desidia, u *slome smislu*: *danguba, besposlica, letivost*. Tako ništa čineć slo činiti uči last. M. Marulić 188. Prije kô mrav oda svuda svak nošaše sebi hranu; sad sa ne imat malo truda svak mre u lasti gô na stanu. I. Gundulić 148. Tim nije čuo čim bez znanja dni u izpraznoj lasti traju. 144. Ležećoj tamnoj lasti u svom srcu mjesta ne da. G. Palmotić 2, 874. Nastoj živjet časno iz mlada od isprazne dalek lasti. 2, 880.

c. voluptas, *razlikuje se od a* *tijem što se ističe da se ne samo ne osjeća ništa neugodno, nego da se uživa što je ugodno, dakle: uživanje, raskoša (nije svagda u slome smislu)*. Li gorkost i neslast neprava sujenja bližnim ne da last, poluti tuženja. M. Marulić 88. Pa ta put ti za istinu uze meni gospoštinu, i po tvojoj ti oblasti prignu mene na sve lasti. 819. Ter koga pogledaš prislatkim pozorom ... las njeku očuti. Š.

Menčetić 70. Kad se još vidih ja u kril ne radosti, sunačce mnh da sja kon moje mladosti: toliku čućah slas, ar ne znam izriti, ter uvik onu las vazel bih trpjeti. 266. Raskoša tolika nebeskom radosti opija človeka, da zajde sebe van, da ne zna, gospoje, što je noć, što je dan u lasti toj stoje. M. Vetranić 2, 289. I oni ki trudi juvenom pod vlasti, veli se, man žudi prijati ke lasti. V. Vodopić u N. Najlašević 1, 846. U mjesto minuće lasti i vremenitoga dobra ne umrlstvo duše i tijela, blaženstvo vjekušte ... B. Gradić, djev. 27. Udane još u puti bolesti i tuge imaju, u kojoj se samoj mnaše da las i raskoše imaju. 88. Čuvaj i varuj da last, pohot, volja, želja ali pohlep svist ali razbor tvoj ne posile. P. Zoranić 67a. Jer koja može las človeku tužnu bit, počknivši kratak čas, kad ima duh pustit? Neg brzo ubij ga. D. Zlatarić 85b. Tim (*Piram i Tisba*) hćahu da slučit bude ih svitla čas s vjerom kom izručit ufahu svoj trud vas, ali im taku las oči dat ne htješe braneć što u njih vlas obranit ne bješe. 86b. Veće u lasti, mila moja, pútimo se put lijepoga mjesta od mira i pokoja. I. Gundulić 120. Čim raskoše tve razbira, zameta se srce u lasti. 174. Ko je srca željna i spravna svoje u lasti dni trajati. G. Palmotić 1, 110. Vi živete sveć u lasti. 2, 147. Od vječne je dike i časti mladu da daleče žive od lasti. 2, 202. Dokle u bludnoj živje lasti. 8, 14b. Nastojiš veselo trajat vrime, navlastito ovih dana proklete lasti. A. d. Bella, rasgov. 69. Ona las, živinska ona razbluda, ona taština, ona oholas. B. Zuzeri 871. Tilesne lasti tražiš. P. Knežević, osm. 286. Trjebu je da ostavi las, razbludu i nečistoću. D. Bašić 11. Provode dnevi u lasti. 27. Živjet u lasti, u razbludah. 75. Ostavite las i mekoputnos. 186. Nije pristojno da vi gojite tijelo u lasti i u razbludah. 240. Ko mi će povratit one dnevi, koje izgubih u lasti, u smijehu? 248. Ne hlepi za minucijem raskošam, za lasti semajskom. I. M. Mattei VIII. Odmetni od sebe svaku last, ugodnost, razgovor i svjetovno oblakšanje. 812.

d. obijest? — *U jednome primjeru XVIII vijeka*. Uzdignu se u svoj lasti, al se s grisi ne ogrubi. P. Knežević, živ. 4.

e. lasnoća, lakoća. — *U jednome primjeru XVIII vijeka*. Da će ti svu last usmnožiti duhovne tvoje zabave na čast srca prisvetoga. I. M. Mattei 814.

8. LĀST, m. *vidi* 2. last. — *Na tri mjesta xv, xvii, xviii vijeka*. Ti si se lastu dal, da dobra ne činiš. M. Marulić 224. Zašto su vazda tijelo svoje u raskošju i u lastu držali i hranili. M. Divković, bes. 146b. S velikim lastom i veseljem nošahu ju. S. Margitić, fala. 225.

LĀSTA, f. *vidi* lastovica (*uprav je hyp. lastovica*). — *Akc. se mijenja u voc.*: lāsto, lāste. — *U naše vrijeme (a može biti od XVIII vijeka, vidi b)*; *ismeđu rječnika u Vukovu* (,die schwalbe', ,hirundo'. of. lastavica).

a. u *pravome smislu*. Jedna lasta ne čini proleća. Nar. posl. vuk. 112.

b. u *jednome primjeru XVIII vijeka može biti da metaforički znači: djevojka, ali smisao nije jasan*. Djevojčica sramna 'e svaka, bježi, a želi bit ljublena, ako se odkrije, brani a paka klanja kad je usmojena; ako čekaš da ona lasta prije se odkrije, miso 'e tašta. J. Kavašin 258b.

c. morska lasta, Sterna hirundo L., *vidi* čigra, e). Morska lasta ,die seeschwalbe' Sterna hirundo. G. Lazić 67. Po Marinkoviću ,morska lasta'. S. Brusina, ptice hrv.-srp. nastavak. 156a.

d. Lasta Prentina, ime mjestu u Crnoj Gori. Gane Turke uz dole Prentine od Presjeka do na vrh dolovah; četirista glavah posjekoše, od Dolovah do Laste Prentine dvojinom ih više posjekoše, kada bjehu uz Lastu Prentinu no zavika Matijašev Janko ... Ogled. sr. 71.

1. LASTAC, lasca, m. dem. 3. last. — U Vukovu rječniku: vide last s dodatkom da se govori u Bačkoj.

2. LASTAC, lasca i lastaca, m. lašac, lašivac. — Postaje od 1. last nastavkom лъсъ. — Riječ je stara, isporodi stslav. lastъ, rus. ластецъ. — U knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom (nalazi se pisano i lastъ i lastec). Oni se lastъs hoditi ... Zborn. drag. sreć. 13. Da je on lastac rekal. Anton Dalm., nov. tešt. 46b. matth. 27, 63. Da su se tim lastacem ž njih oholimi visokimi i slatkimi besedami od pravoga nauka dali prelstiti i odvesti. ap. 25a. Duh istine a duh lastec. Š. Budinić, sum. 49b. S kojimi združiti i nabrojiti se može lastac ili razmetnik Elimas. 185a.

1. LASTAN, lasna, adj. laživ, varav. — Postaje od 1. last. — Može biti riječ praslavenska, isporodi stslav. lastъ, rus. ластный, češ. lastný. — Samo u knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom, a između rječnika u Daničeviću (lastъ, fallax). V. lastnъm žitiji semъ. Stefan, sim. pam. šaf. 27. Toga cio sveti Paval zapovida, da imamo bižati i sa vsima silama i modju našom uklanati se od onih naučitelja koji po slatkim i lastnim besidam privaraju i hine srdca bezgrišnih i priproših. Š. Budinić, sum. 128a.

2. LASTAN, lasna, adj. postaje od 2. last, te dobiva različna značenja, ali je naj običnije facilis (vidi 1. lak, 1. b). — -t- između s i n ispada te kako se adverb lasno naj češće govori, saboravilo se da mu je mjesto i u nom. sing. m. nominalne deklinacije, pa se češće čuje lasan nego lastan (osim osobitijeh značenja kod kojih se misli na postanje od last). u mlađijem primjerima -t- nije pouzdano, jer može biti da su ga pisci upotrebljavali, jer su mislili na last, ako ga i nijesu izgovarali: lastan se nahodi u M. Marulić 257; Š. Menčetić 114. 336; N. Dimitrović 15; B. Gradić, duh. 4; F. Lukarević 201; A. Gučetić, roz. jez. 214, roz. mar. 278; B. Kašić, rit. 21; M. Orbin 91. 181. 294; I. Držić 5. 47. 89. 217. 258; G. Palmotić 1, 46; S. Matijević 5; J. Palmotić 80; V. Andrijašević, put. 13; S. Margitić, fala. 35. 140. I. Đorđić, salt. 1. 435; P. Knežević, muka. 29; F. Lastrić, test. ad. 101a; A. Kanižlić, bogoljubnost. 15. 46. 112. 418; utoč. 267; S. Rosa 2a; Misli. 95 (vidi i u Belinu, Bjelostjencevu, Stuličevu, Voltigijinu, Vukovu rječniku). za druge oblike ima lastno. Sava, tip. hil. glas. 24, 208; lastno. Aleks. novak. 51; pa i na drugijem mjestima, osobito u pisca Matovića xviii vijeka koji gotovo nigda ne izostavlja t. — Po razlici pisara (s t i bez t) i značenja neki pisci razlikuju kao da su dvije ili tri (Vuk) različne riječi (vidi u rječnicima); k Vukovu bišežu dodacu da u Dubrovniku riječi lastan ne znam da sam igda čuo i da se ondje izgovara lasan što on piše lasan, a mislim da je i njegovo lasan ista riječ. — Po tome što u Daničeviću rječniku ima lasъ, 'facilis' po riječi lasnije iz Spom. sr. 15. (1898) moglo bi se pomisliti da isprva vokal nije bio e nego svagda a; ali premda se u istome spomeniku drugdje ne piše nigda a mj. b, znamenito je da u spomenicima one iste godine u istoj knji ima i riječi s a, kao: došads. 14; iznašads; bo-

sanskoga. 15; iznašads; napravans; jedans. 16; dšnašnago; ovan (gen. pl.); došals. 17. dakle treba da i u lasnije stoji a mj. starijega s. — Uopće mislim da lastan i lasan s različnijem akcentima i značenjima uprav je jedna sama riječ: lastan, a da bi u složenij deklinaciji akcent bio lasni, lasna itd. — Od xiv vijeka (vidi 2, a), a između rječnika u Mikajinu (lasni, 'facilis, proclivis'; i kod dobar: dobar, lastan, dobre čudi, 'commodus, probus, bene moratus, justus'), u Belinu (lasni, 'facile, agevole', 'facilis' 299b; lastan sa saboravit, 'sordevole, dimentichevole, cioè di poca memoria, 'obliviosus' 658b; lastan, 'comodo, agiato', 'comodus' 206a; 'indulgentes', 'indulgences' 397b), u Bjelostjencevu (lasni, lastnost, v. legak etc.; lastan, v. nareden), u Stuličevu (lastan, lastni, v. lasan; lasan, 'facilis, commodus, aptus, idoneus, opportunus'), u Voltigijinu (lasni, 'agile, pronto', 'leicht, hurtig'; lastan, 'agiato, comodo', 'bequem'); u Vukovu: lasan, 'leicht (zu thun)', 'facilis'. cf. lak; lasan, 'darauf ausgehend, geeignet', 'qui apparet posse, idoneus' s primjerom: Snaho naša, dilber-Sofijano! jesi l' lasna, hoćeš preboleti? (Nar. pjes. vuk. 1, 285); lastan, lasna (lasni, lasna), vide besposlen. cf. last s dodatkom da se govori u Dubrovniku?).

1. adj. — Komp. (vidi i kod 2): a) naj običnije lašni. — između rječnika u Mikajinu, u Stuličevu, u Vukovu. — β) lasniji. Š. Budinić, ispr. 87; Đ. Baraković, vil. 17; I. J. P. Lučić, razg. 57; V. Vrčević, igre. 67; lastniji. J. Matović 108 i još na nekoliko mjesta. — γ) lašti. — osnovi last- dodaje se nastavak j, te od stj postaje sć, šć, št. — samo F. Lastrić, ned. 377, ali ima nekoliko više primjera kod 2. — δ) najasjan je oblik lašji, vidi: Doteći lašje odupuštenje. A. d. Costa 1, 168. — Pred i ispada j: Pedipsan s lašima pedipsami. 2, 128. — vidi i kod 2.

a. facilis, koji diva bez muke, bez truda, vidi 1. lak, 1. b.

a) uopće. Moje putovanje brzo je i lasno je. Zborn. 66a. Koji nauk da još lašni bude. J. Mikaja, rječn. predgovor. Ne slušaš Boga u stvarma lasnijem i lagahnijem. M. Radnić 546b. Nije sumje da jest lašni i kraći način. M. Bijanković 4. Evo dakle lašni put u kraljestvo nebesko. S. Margitić, fala. 189. Čini da su sva dila naša lasna i vesela. 224. Nije vidio ni naj lašne podpomoći za umjet se osloboditi. B. Zuzeri 52. Stvari čine se lasne. I. P. Marki 96. Za lašnu službu pastira seljanski. J. Banovac, razg. 1. Odlučiti jedan način lašni. I. A. Nenadić, nauk. 7. Budući stvar lasna. 101. Put lip i lasan. A. Kačić, kor. 72. Nejma stvari lašne. 100. Za lašne porođenje. Ant. Kadčić 183. Čistoća koja nami daje lastno ulazište u kraljestvo nebesko. J. Matović xxviii. Imali bismo put lastniji k nebu. 275. Ne nahodeći se stvari lastnije od ljubavi. 322. Lastniji će biti način mrzjeti hu. 389. Lasniji i kraći put. I. J. P. Lučić, razg. 57. U istinu nije lasan posao. A. Kalić 83. Nije stvar lasna. I. Garašin 25. I što lasnu probavu imade. J. S. Relković 296. Kakva stvar jest lašna nego li snilaziti? A. Tomiković, gov. 115. Koliko se ovaj posao čini lasan toliko je i još više širok i dugačak. Vuk. nar. prip. iv. (Posao) vrlo lasan. V. Vrčević, niz. 27. Pred nom toci s velikim točkom sa lašne okretahe. M. Đ. Miličević, zlosel. 10. — U ovakijem se primjerima ima u pameti: za vrše, izvršivanje itd. Koje naredbe, koliko su lasne i lake, toj svaki dan vidimo. A. Gučetić, roz. jez. 35. Ne čudimo se dakle, bratjo, što se u sadašnjemu naraštaju ništa više ne vidi, nego

potlačenje zapovidi Božije, premda nisu mučne, kakovo Abramova, nego lasne. F. Lastrić, ned. 211. Oli bi bio lasan, oli mučan zakon. J. Matović 828. — *A u ovijem se primjerima us lasan ima u pameti: razumjeti.* Sva pisan ova jest dosti lasna. A. Vitaljić, ist. 855. Po dva govorena sa svaku nediju priko godine, lasna, kratka i ravna. F. Lastrić, ned. 1. *ovdje se ima u pameti: razumjeti ili naučiti.* Molitva pako ova jest također tako lasna. A. Kanižlić, bogoljubnost. 14. — Na se češ ter stavit krivinu i sazor, ako me ozdravit ne bude tvoj posor, koji lik lastan jes: čiu' da me u kril svoj, gospode, ter ureš prizove obras tvoj. Š. Menčetić 114. Evo jedno esempio aliti nauk lastan. M. Orbin 181. Zašto je taki njegov nauk lastan i sladak. I. Držić 5. Muku promijeniti u jedno remedio i način toliko lastan. 47. Toliko mi je došao sladak i lastan (nauk). 89. Predikat nauk zdrav i cjelovit i lastan. 258. Ustavi se siona voda i put lastan meni poda. G. Palmotić 1, 48. Slijedi ovi put tako lastan. V. Andrijašević, put. 13. I ukaza lastan način, ne s trudom ni po skala ni po užu. S. Margitić, fala. 35. Put lastan ostavljamo a mučnim odimo. 140. Hotjeh redovnicam dati lastan način, da razumiju što govore. I. Đorđić, salt. 1. Rasgovor ravan, lastan, svatko ga lasno more učiniti. F. Lastrić, test. ad. 101a. Ovi način od molitve budući da je lastan, jest meni naj ugodniji. A. Kanižlić, utoč. 267. Zakon lastan. bogoljubnost. 46. Budući da nam je ostavio tako lastan način. 112. Da porod lastan i sričan dopustiš. 418.

b) *vidi* 1. lak, 1, b, d). Da joj su stvari teške lagahne, a trudne lasne. B. Gradić, djav. 73. Dva načina lakša, lašna i ugodnija Krstjaninu. A. Gučetić, roz. mar. 8. Lasna i mala ta je stvar nami. G. Palmotić 2, 446. Prem su lasna svaka nemu. I. V. Bunić, dubrovnik. 3. Svaka mu je stvar lagahna i lasna. M. Radnić 871a. Lasna obrana neka nam je glada i mrasa. J. Kavašin 56b. — Hoć poni da tebi tvoj post lastan bude, pomisli u sebi, ke t' počitah trude. M. Marulić 257. — *Mješte dativa ima u ovome primjeru prijedlog za s akuzativom:* Naređen s lastnijem načinom za pripovijedaće. J. Matović xiii. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu je prijedlog za s lokativom:* Tvoje lašne razumješe u šteću. I. Đorđić, uzd. v.

c) *vidi* 1. lak, 1, b, c). Lašte su zapovidi Božije obslužiti se nego vražije. F. Lastrić, ned. 377. — I premda je ova naj veća i naj prva zapovid ljubav, sa svim tim za obslužiti ju jest naj lašna. B. Leaković, gov. 222. — Način mnogo sputan i lastan za priči na bogolubstvo. B. Gradić, duh. 4. Naučiti lastan i općeni put za umjeti se ispovijediti. S. Matijević 5. Slab potok lastan prem za proć. I. Đorđić, salt. 485.

d) *sredni oblik lasno stoji u akuzativu s nekijem prijedlozima u adverbijalnome značenju.*

aa) na lasno. — *Između rječnika u Belinu* (na lasno, *facillissimamente*, *facile* 299b). Naći ću u mojoj na lasno pameti. F. Lukarević 23. Na lasno i brzo možeš toj vidjeti. 204. Na lasno se on rasrčti, i na lasno miran bude. S. Bobajević 231. U smijehu kim na lasno svim otkriva da tim vara svijet i laže. 232. Mojome nu smrti sad možeš na lasno i Grke satrti i shranit grad časno. M. Bunić 64.

bb) u lasno. Koji razbiju u lasno pos. I. Držić 198.

b. proclivis, propensus, *vidi* 1. lak, 1, a, c), *ali mislim da treba drukčije shvatiti postane značenja; kod lastan valja da ovo postaje kao ak-*

tivno (koji može bez truda što uraditi) od običnoga pasivnoga (koji se može bez truda uraditi).

a) s prijedlogom na i akuzativom (naj češće verbalnoga supstantiva). Na smilovanje mnogo lasni i obilni Bože. B. Gradić, duh. 89. Neka nijesmo odveće bijesni i lasni na rasrčbu. M. Orbin 16. U koliko je narav njih (*ženakih*) lašna na plač. 804. Da 'e naravna slabos mnoga lasna na grijeh. B. Betera, čut. 59. Da se ne bi učinili lastniji na ogriješenje. J. Matović 103.

b) s infinitivom. Lasna ti si, o mladosti, pustit za dvije crne oči od nebasa sve ljeposti. I. V. Bunić, mand. 5. Mi smo mlogi toliko lasni uvriditi našeg iskrnoga. F. Lastrić, od' 244.

c. aptus, idoneus, *sposoban (vidi u Stuličevu i u Voltigijinu rječniku).* Ima se ukazati spravan i lastan. B. Kašić, rit. 51. — *I s infinitivom.* Od kojih (*očiju*) sam pogled ozdravit lastan jes na svijetu svaku zled. F. Lukarević 201. — *Prema tuđijem jesicima us infinitiv ima za.* Postaju vridni i lasni za podnositi svaki trud. A. Tomiković, živ. 3. — *vidi i u Vukovu rječniku lasan s primjerom, gdje mi smisao nije dosta jasan.*

d. kao suprotno prema mučan može lastan snatiti: udoban, ugodan (oblik je nom. sing. m. lastan), *vidi u Belinu, Bjelostjencu, Stuličevu, Voltigijinu rječniku (u ovome bi moglo biti značenje kao kod e).* Kako naj oštija alina, ako će biti od kostreti, kada se mekim kožam podstavi, lasna je i ugodna. S. Margitić, fala. 264. Hotijaše uredit mu život lastan. S. Rosa 2a. U pokoju mirnu i lasnu. P. Kanavelić, iv. 67.

e. o čefadetu može se shvatiti u slome smislu: koji neće da trudi, besposlen (nom. sing. m. lastan, *vidi u Vukovu rječniku*). De nemoj der već kashiti, ni toliko lastan biti. P. Knežević, muka. 29.

f. o čefadetu, s kojijem je lako postupati, po tome: dobroćudan, blag. — *U Mikafinu i u Belinu rječniku (samo lastanje).*

g. kao što lak zamjenjuje lasan, tako i ova riječ zamjenjuje onu.

a) *vidi* 1. lak, 1, a, a) i b). Jelinova skoka, postupaja hitra, lasniji od vitra, da ti svit zavidi. Đ. Baraković, vil. 17. Mnu da već neg vitar bi lasan život moj. 166. (*Sluge*) neka su dobre naravi, lasni, pospiješni i službeni. I. Držić 293. Ké u bojih da su lasne, obrezahu desnu sisu. J. Kavašin 272b. Da je lasniji i da više skoči. V. Vrčević, igre. 67. — Svaki od blaženijeh biti će lastan i imaće priveliku hroću. M. Orbin 294.

b) *vidi* 1. lak, 1, a, d). Imifši zaviti reda tišnijega, nisu imili dispensu ili dopušćenje prije ner ulizli jesu u red lasniji. Š. Budinić, ispr. 87. Muka s imanjem podnijet lasna je. (D). Poslov. danić. Po drugih lašnijeh pokorah. A. Bačić 890. Lašna bi mi bila smrt moja. F. Lastrić, test. 102b. Pokoru premda lasnu, dostojnu i pravednu. M. Dobretić 143. Što bi učinilo lastniju muku. J. Matović 74. Onda će im lasna biti tegoba ženidbena. B. Leaković, gov. 32. — Učinit nam će se trud svaki lastan. A. Gučetić, roz. jez. 214. Trpeći su u nevoji, lastan svaki trud imaju. J. Palmotić 80. Vjerujem da češ uslišiti moje molbe u ovomu poslu koji toliko utišti me a tebi je prilastan. Misli. 95.

c) u prenesenome smislu, o zdravlju kad je bolje.

aa) o samu čefadetu. Zašto se čuti lašni kad mu da lijeke. I. Držić 819.

bb) o zdravlju ili uopće o tjelesnome stanju, znači što i bolje. stoji u akuzativu sred-

neka roda s prijedlogom na. Neka ne vrijednosti u meni nebogu sve sione bolosti na lasno primogu. G. Držić 416. Upitovaše dakle njih od vrmena, u koje mu se je na lašne obratilo. L. Terzić 194.

d) *vidi* 1. lak, 1, a, f) aa). Čineći lastan grijeh u život. I. Držić 217.

e) *vidi* 1. lak, 1, a, k) i l). Slobod voje ljudske mlokava i lasna je. P. Radovčić, ist. 164. Izdajicam ste vjerovali odveć lasni i odveć hudi. J. Kavašin 415a. — Tko tuđu stvar bjude, ako će bit častan, nemoj da on bude misaju svom lastan. Š. Menčetić 286. — Hti' vele slušati a malo govorit nu uha svijem dati ne hotjej lastan bit. N. Dimitrović 15. Čini mu poznat njegovo neharstvo i način lastan. M. Orbin 91.

2. *adv. lasno* (mj. lastno što se nalazi i pisano), obično facile prema 1, a, bez truda, bez muke. radi akcenta *vidi* *sprjeda*. — *Imeđu rječnika u Mikajinu* (facile, nullo negotio, nullo labore), u *Belinu* (facillissimamente, 'facile' 299b), comodamente, agiatamente, con comodità' 205b), u *Stulićevu* (facile, expedite, nullo negotio, sine labore, adv.). — *Komp.*: α) *naj češće* lašne, *naj stariji su primjeri* xvi vijeka: N. Rašina 148a, 228a; Zborn. 88a, 49b; N. Naješćević 1, 289, 306; 2, 70; A. Gučetić, roz. jez. 15, 295 *itd.* — β) *lašnije, naj stariji je primjer* xiv vijeka: Spom. sr. 1, 15. (1398). — γ) *laštā, nekoliko puta u Divkovića, vrlo često u Lastrića, dva puta (lašće) u jednoga pisca našega vremena* (Osvetn. 2, 168; 3, 144). — δ) *lašje, nekoliko puta u dva pisca xvii i xviii vijeka*: J. Kavašin 864a. A. d. Costa 1, 8, 92, 168. i *jedan put laše u jednoga pisca xvii vijeka*: I. T. Mrnavić, osm. 178. — *bes-jna dva mjesta u pisca Divkovića*. Da prije i laše obsluži zakon. M. Divković, nauk. 11a. Da mogu laše na svoj način živjeti. 73b.

a. *facile, bez truda, bez velika truda, bez muke, vidi* 1. lak, 2, h.

α) *uopće*. Što je lašne reći: 'odpuštajut se tebi grijesi'; ali reći: 'ustani ter hodi?'. N. Rašina 148a. luc. 5, 28. Lašne će kamila uljesti proz uši od igle negli bogatac uljesti u kraljevstvo nebesko. 228a. matth. 19, 24. Raj dobiva se takoj lasno. Zborn. 9a. Pravije i lašne. 49b. Prijatelja je trudno steć, a lasno zgubiti. N. Dimitrović 20. Ako ga hoće osdravit, lasno mogu. M. Držić 216. Lasno se mogu sabrati... Š. Budinić, sum. 8a. U kratko i lasno može se vidjeti. A. Gučetić, roz. jez. 6. Da se lašne budu iskorijepiti kletve. 15. Neka lasnije i boje mogu se ispovijedati. A. Komulović 3. Neka lašte i dobrovođe (*dobrovođnije*) tebe svomu stvoritelju služe. M. Divković, bes. 88b. Svaka stvar ište svoju priliku, zašto se lašte i ljepše slaže (s) svojom prilikom. nauk. 28a. Da ju svak može lasno naučiti. 81a. Mudro svitovati svak druga lasno smi. Đ. Baraković, vil. 154. Tako lasno misli svoje ne opće kraji promiješati. I. Gundulić 51. Lasno dobit krunu od svita bi s vitezim tač hrabrenim. 290. Toliko bi lasnije imalo biti varovati se. I. T. Mrnavić, ist. 89. Lašne je proć jednoj kamiji proz uši... I. Držić 277. Ki sniženijeh lasno čuje. G. Palmotić 1, 71. Združen sa mnom lašne vele zvjereće češ moć tjerati. 1, 187. Neć moć lasno hjezat veće. 1, 210. Nu je lašne čuvat mire. 1, 265. Tko promieli svoje stvari privarit se lasno neće. 1, 265. Tako lasno, kao mliš, ne će lijepa se udat Lavinija. 2, 84. Vječne slave nije steć lasno. 2, 202. Nemoj lasno virovati. I. Ivanišević 222. Lasno je ispravit tanku hvoju. I. V. Bunić, mand. 7. Boje i lašne izgovarati. J. Mikaja, rječn.

predgovor. Neka te lašne mogu grliti. V. Andrijašević, put. 189. Ali će se lašne užeci... M. Radnić 56b. Tko vjeruje lasno lagahna je srca. 506a. Jeguļa lasno se hita istom travom koju pase. (D). Ko hoće časno, neće lasno. (D). Lasno je hodit niz vodu. (D). Lašne će glava dobit klobuk, neg klobuk glavu. (D). Poslov. danić. Da molenje bude lasnije uslišano. A. Vitajić, ist. 229. Svuku se da lašne boj biju. S. Margitić, fala. 72. Lašnije je (sic) načiglastavicu u vrime simne... nego prava prijateja. 91. Ne dadu se lasno (sic) izkorinit. 211. Ocu blago sve ostavi, neka lašne Boga slavi. ispov. 156. Lavi, u kiješ jame lasno upade. J. Kavašin 3a. Lašne deva uljesti će kros iglice tanke... 62b. Lačan i g6 lašne ulazi. 867b. Skrušen uzdah more lasno odnijet sve krivine. 482b. Ne bi zakon Božji smio tako lasno prestopati. 484b. Lasnije je obraniti grād od vojske oružane. 462a. Da ga lasnije zla izbavi... 588b. Neka lašne duša naša bude moć primiti rosu duhovnu. A. d. Bella, razgov. 62. Da će steć lašne vječna dobra. I. Đorđić, salt. 925. Što od cvijeta lašne isigne? 87. Zrak sunca tvoj priteže pogled lasno. 98. Kad jedna duša u ono tijesno vrijeme podpuno je ugođena, kako lašne od redovnika primi pomoć, kako slađe od raja spomene se! B. Zuseri 878. Da će nam biti lasnije spasiti se. H. Bonačić 117. Ove stvari ostaju lasno u glavi. 125. Budi mi vjerni pomoćnik u teškoćah i nevojah da ih lasnije svladam. Pisanica. 91. Niti ono može se prudnje i lasnije rasširiti po stranah. I. P. Marki 5. Lašne bi da nebo i zemlja poginu... M. Lekušić 25. Što se lašne može. A. Bačić 2. Da čovik lašne posnade ljubav. 84. Na početku lasno je iz duše istirati grih. J. Banovac, pred. 8. I da ovo može lašne učinit, jedan od njegovih vitnika ovi mu svit daće. razg. 19. Jedan dobar krtjanin sva svoja ostavi, za moći lašne nastojat za spaseće duše. 22. Bog je dobar, on će prija i lašne prostiti nego jedan čovik umri. 28. Da lašne može pridobiti napasti djavoske, tilese i svitovne. 216. Živine Bog stvori, da lašne u zemlju gledaju nego k nebesom. F. Filipović 1, 6a. Što se u kratko kaže, lašne je u pameti držat. 1, 166a. Moć lašne fale dati Bogu. P. Knežević, životi. 5. Žene lasno porađaju. 46. Kako će lasno svi ovo činiti. F. Lastrić, od' 87. Nikakova griha ne ima u koji lašte i češće upadaju. 75. Ništa lašte nije, nego reći: kajem se. 104. Da ga ništo lašte nije odvrtilo od rečenije naslađenja, nego li česta uspomena od smrti. 155. Svatko ga lasno more učiniti i rasumiti još lašne. test. ad. 101a. Učiniti pokoru i umiriti se s Bogom dostignuti lasno slavu nebesku. ned. 9. Da grišnik s lasnim oproštenjem bres svakoga pokaranja ne uzme slobode lašne i češće sagrišivati. 79. Zašto nit' ima otrovnijega ijeda kojim se lašte i više truje duša. 148. Grihom od bludnosti naj lašte se i naj više truje plemu lusk. 148. Zašto niki istinu mračnu lašte viruju, nego očit? 165. Kad pomalo i u kratku vam govorim, uzdam se da će te bolje i lašte upamtiti. 282. Lašte ću i prije ja učiniti ovo što sam počeo, nego li češ ti dosegnuti ono što misliš. 255. Zakon Božji jest lasno obaluziti. 376. Pokvarena narav čovjeka prignuta je vada slo prije i lašte virovat nego li dobro od iskrnaga. 418. Lašne ću ja moći nebasa dobiti. A. J. Knežović 140. Lasno cara na osvetu navede. A. Kanizlić, kam. 95. Budući da se ove knige lasno ne nahode. 175. Na ovi raslog Latini lasno odgovaraju. 846. Gdi se (na pofu) ne nahode

lasno stabla za lad. uoč. 471. Lasno se na pravu viru obratiše. 621. Scineći da Saverija lasno će od naga pridobiven biti. fran. 41. Scineći da će se s ovom podpomoćju ustarano neznačajstvo lasno sattri. 47. Da bi posli gale kosti lasnije prinesli. 74. Lasno je ljubiti one koji nam dobro čine. 216. Da ovako nauk njih lasnije razumiti mogu. usroci. ix. Da se pako još lašne od svojih griha spomene. bogoljubnost. 116. Sada se lasnije razumiti more. 122. Da ono što prosia, lašne isprouš. 420. Da svetije živući, lasnije dobije kraljestvo nebesko. 478. Zašto se pouzda lašne ženu privariti. E. Pavić, ogl. 6. Da ga posli lašne vladacem učini. 82. Da začeti boj lašne dovrši. 282. Zašto je lašne uslišan sin kod svoga otca. F. Matić 10. Lasno ču jih jedna majka is tamnice iskupiti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 18. Kobili su pohve pukli, a kobili i lašne. (Z). Tko tvrdo sveže, lašne odveže. (Z). Poslov. danič. Eto srite marvu poslija i sina po naj lašne idući za nima. M. Zoričić, arcalo. 234. Prilasnno će upasti i u smrtno (grihe). osmina. 28. Mrav krilati lasno se struni. V. Došen v. Nadali su se pisaoci, da se lasno mogu namiriti knjige njihove na štioci. ix. Lasno ćeš se naučiti. 82^a. Kako ga je teško steći (blago), lasno prosit. 53^b. Gdi kada se grijat stanu, već se lasno ne razstanu. 97^a. Onako je lasno steći. 118^b. Da se ostavimo lasno kleti i u poslima sitnijem, jerbo tko lasno kune se... S. Rosa 78^b. Nije lasno uz gusle vikati (vijekati) ni junake po imenu svati. And. Kačić, razg. 2^a. Udarivši na odmetnike, lasno ji pridobiše. 26. Što se fali česar Vasilija da će mi se umećati glavom, to se može lasno dogoditi. 99^b. Željaše da se poglavice biju među se i da se bijući skonča kraljestvo slovinsko, za moći ga lašne poda se metnuti. 46. Mučno će ti bit virovati, da su naši vojnici tako lasno turske glave odsicali. 838. Zlamenuje zemlju koja se lasno razasipale. kor. 289. Zato ovo je stavjam, nek ju može svak lašne primiti. F. Radman 45. Da ga mogu lašne naučiti. L. Vladimirović 9. Ako se može lasno imati. Ant. Kadžić 78. Lasno ne viruj ni jednomu ni drugomu. 244. Lasno je baciti kamen u more, ali ga je mučno izvaditi. 259. Obran za upravljati lasje (sic) i boje svako naše dilovanje. A. d. Costa 1, 8. Ovo je naj lašne učiniti. I. Velikanović, uput. 1, 827. Da bi grišnici lašne mogli božanstvenoj pravdi za grihe dug isplatiti. 8, 118. Da pak lašne bude uslišana, pristupa k pristolu milosti u vrime prigodno. 8, 447. Istu stvar naskočiše mnogo lastnije. J. Matović 8. Koliko lastno privariše neopazne duše. 8. S kojijem bi načinom lastnije mogli dostignuti. 5. Da se ne mogu tako lastno razumjeti. 8. Jere čudeso tolikoga djela lastnije se vjeruje. 22. Tijelo... lastno se prigrinlaše na zapovijed duše. 64. Sva dodijaša i muke lastnije podnosimo. 74. Da bi lastnije razumjeli. 240. Za doći lašne u posnaše. Norini 4. Za tako lastnije nas k sebi pritegnuti. I. J. P. Lučić, doct. 87. Lašne je živiti. D. Obradović, živ. 7. Lašne bi ko od gladna medveda utekao, no od tebe. 66. Linost izagnavši, lasno će put u nebasa pogoditi. Đ. Rapić 148. Kako voda š neg se lašne sliva. J. S. Rejković 29. Budući da je istinu lasno opaziti. B. Leaković, gov. 7. Lašne bo je s jednim novčićem dug isplatiti, nego štoono govore, kožom vraćati. 86. Blagoslivaj se zaručnik i zaručnica, da brime svoje lašne mogu nositi. 90. Onda ćemo od naga lašne dobiti ono što želimo. nauk. 118. Kraljestvo koje se puno lasnije more začeti u pa-

meti. Grgur iz Vareša 87. Dijete je ludo i nevješto, ti ćeš naga lasno nadigrati. Nar. pjes. vuk. 2, 29. Lasno bi se, brate, izenili. 2, 48. Nije lasno izdati Momčila. 2, 106. Ti ćeš lasno videt Čilu krila. 2, 108. Ja ču lasno kopje okrenuti. 2, 145. Lasno ćemo omrazit Momira. 2, 158. Lasno ćeš ga darivati, babo. 2, 185. Nije lasno Lek pomenuti. 2, 282. Kod šureva neču poginuti jali rane lasno dopanuti. 2, 269. Nije lasno u Kosovo poći. 2, 271. Žensku stranu lasno prevariti. 2, 285. I lasno ih pridobit možemo. 2, 314. A lasno je piti rujno vino i ljubiti solunške djevojke. 2, 466. Lasno zeta poznovati bješe po njegovu perju i čelencu. 2, 548. Lasno je s Gruzom mejdan dijeliti, no pričekaj deli Tatomira. 8, 29. A mudre je lasno svjetovati. 3, 307. Nije lasno Foču porobiti. 8, 568. A da nije Juse i Avdije lasno bismo plijenili ovce. 4, 45. Koje lasno brojit ne moguše. 4, 79. Bog će lasno pogubiti Turke. 4, 82. Po lako de, pobratime Luka! nije lasno sjeći naše Turke. 4, 91. Tu možemo lasno udariti. 4, 112. Ta lasno je kavgu zametnuti, al' je teško krvou oprostiti. 4, 306. Dobar esap lasno kupca nađe. Nar. posl. vuk. 59. Ženu i isderanu kapu lasno je steći. 50. Ko tvrdo veže, lasnije drijekši. (U Risnu). 156. Ko hoće časnno ne može lasno. 158. Ko lasno vjeruje, lasno se i prevari. 144. Lasno je biti s tuđijem dobar. Lasno je govoriti al' je teško tvoriti. Lasno je gotovu četetu otac biti. Lasno je dijete imati, ma je teško sina imati. Lasno je (davu) u ritu svirati u karabje. (Jer onde treke ima dosta sa karabje?). Lasno je zapovijedati, al' je mučno izvršivati. Lasno je zdravu bolesnoga savjetovati. Lasno je iza grma strijelati. Lasno je iz puna vrata pjevati. Lasno je ispod japungeta pratima pucati. Lasno je kavgu zametnuti, al' je teško kazni gėvap dati. Lasno je kamen u Dunav baciti, ali ga je mučno izvaditi. Lasno je luda prevariti. Lasno je na dobrom vremenu kormaniti. (U vojvodstvu). Lasno je naučiti, nego je muka odučiti. Lasno je nevaljala na slo navratiti. 166. Lasno je odbiti krivicu na mrtvoga. Lasno je pokraj čaša junakom biti. Lasno je reći, nego je muka odreći. Lasno je reći ptkše, ali se usne tresu. Lasno je sirotu ucijeliti, al' je mučno odenuti. Lasno je s punim trbuhom post hvaliti. Lasno je srditka rasrditi. Lasno je s tuđim dobrom dobar biti. Lasno je tuđim rukama za vrelo gvođe hvatati. Lasno je čelava obrijati. 167. Lasno se dobro zaboravi, ali slo mučno. Lasno se oženiti, al' se mučno raženiti. 168. Lašne je — gledaj: Lakše je. 168. Lasno ćemo ih ukrasti, pusti ti mene. Nar. prip. vuk. 210. Da lasnije i bolje posao svrši. Nar. prip. vrh. 4. Što bi se u početku moglo lasno učiniti ono poslije bude mučno i teško. Vuk, poslov. 174. Svaki čovjek, osobito tuđin, ne može lasno znati. rječn. predg. 11. Lasnije je u grijeh pasti nego ga liječiti. V. Vrčević, viz. 182. Golemo je padilašu carstvo, lasno ćemo namjerivat vojsku. Osvetn. 8, 121. I Kreo je zabavio Turke, da je lašne vojovati Mirku. 8, 129. Lasno ćete rane liječiti i još lašne okajati glave. 8, 159. Ja bih to lasno pogodio. M. Pavlinović, razg. 63. Svak je voleo nasipom i zaobići samo da lašne putuje. M. Đ. Miličević, zim. već. 294. — U istome se značenju upotrebljava i s glagolom hotjeti bez infinitiva (vidi hotjeti, II, A, 2, a, a) dd)). n. p.: A Bog suncu tajo odgovara: Jarko sunce, moje cedo drago! bud' veselo, ne budi lutito, lasno ćemo s prokletom djevojkom: ti zasijaj, preplani joj lice, a ja ču joj udu sreću dati, udu sreću, sve

sitne devere, zlu svekrvu, a svekra gorega; setiće se, kom' se protivila'. Nar. pjes. vuk. 1, 805. Stan'te, braćo, kićeni svatovi! dok se malo sestrice nagledim, lasno ćemo mi za vaše blago, lasno ćemo, ako jesmo ljudi. 8, 172.

b) *s dativom onoga koji što radi, i infinitivom glagola*. Neka mu je lasnije ondi trti. Stat. pol. ark. 5, 265. Lašte se može čovjek složiti čovjekom negoli... M. Divković, nauk. 28^a. Neka nam je lašte znati. 112^a. Silnom caru lasno je bilo sve pridobiti puke ine. I. Gundulić 449. Lasno tebi, care Osmane, bi na krunu doć od svijeta. 497. Mom junaštvu lasno nije besjedam se pomagati. G. Palmotić 1, 204. Lasno tebi privariti djevojčicu mladu staše. 1, 379. Srijed neizmijerna tvoga znanja pretvoriti lasno ti je. I. V. Bunić, mand. 15. Nega 'e lasno prevariti, a onijeh mučno uloviti. J. Kavašin 85^b. Ogañ užoć vrhu slame, ako i mao, lasno 'e svima. 222^a. Lašte je devi proć kroz iglene nši, nego li je bogacu unić u kraljestvo nebesko. F. Lastrić, od' 142. Jeda mu nije bilo jednako lasno stvoriti vino od ništa, il vodu od ni pripravlenu u vino obratiti? ned. 64. Molim, komu će biti lašte izlićiti se? 195. Kako mudrijema i pametnijema biti će lasno prevratiti na svoj način. I. A. Nenadić, nauk. 10. Ovo se događa tako lasno koliko listu s gore pasti, koliko vitru slančicom mahati. M. Zoričić, osmina. 56. U kratko ćemo istumačiti, koja općeno pristoje svima sakramentom, za da nam paka lašne bude besiditi od svakoga ponase. Ant. Kadčić 107. Koje stvari lasno će biti parokima poznati. J. Matović 24. Lasno ti se sanku osjetiti. Nar. pjes. vuk. 8, 78. Lasno ti je bilo četovati i slo činit po našoj krajini, dok nijesam bio dorastao a do koña a do oštre sablje. 8, 377. Lasno ti je dete pogubiti, kome nema ni šesnaest leta; al' od', ago, te pogubi starca. 3, 401. Nima jeste lasno bjesovati. 4, 88. Lasno ti je, more, babe pržit u po noći kad niko ne vidi, al' je mučno mejdan dijeliti u po podne svjetu na vidiku. 4, 169. Lasno ti je starca izgubiti, no je muka momće dočekati. 4, 818. Lasno ti se tomu prisjetiti. 4, 450. Lasno je ćerki s majkom pređu snovati. Nar. posl. vuk. 167. Lašne je nebu i zemji proći, nego li jednoj titli iz zakona propasti. Vuk, luk. 16, 17. Sad je nama lašće kući doći. Osvetn. 2, 168. Siraku je lasno zaplakati. Praydonosa. 1852. 23. — *Mogao bi amo pripadati i ovaj primjer*: Kudē se trgovcima lasnije uzsvidi a oni te hoditi. Spom. sr. 1, 15. (1898). (samo tu. Daničić).

b. u ovome se primjeru ne misli da subjektu nema muke kod radnje, nego se prema glagolima istomačiti i ukazati misli da nije mučno, razumjeti'. Da mi si toliko lasno sve istomačio i ukazao. M. Orbin 18.

c. *kad se govori o nečemu što ne znamo što je ili što će biti, riječju lasno javlamo da je viša prilika da će biti nego da neće.* — *Uz lasno često stoji da, ali može biti i bez toga.* Za ovijem će se lasno zgodit da kraljevsku krunu roditi brzo mi će smrt negova. G. Palmotić 1, 294. Znađući vele dobro... lasno da bi upal u lovinu protivnikov. A. Vitalić, ist. 213. Veoma lasno da (sa) slabosti od naravi na raspuštenje sveđ prignute oslabili ste u duši štogod. B. Zuzeri 71. Tko odgovara vrjajući: 'doću paka', veoma lasno da ne dođe igda. 98. Ako mu take štete napomenē, veoma lasno da će se nasmijati tobom. 847. Er veoma lasno da je i ņu zamjerio kad je reko... A. Kalić 586. — Znajući da otac neće lasno zabraniti svojim sinovom ono što je

za ņihovu korist. I. Grličić 21. (*Živine*) kada su na jednom mjestu bili u pogibili, neće se tako lasno vratiti na isto mjesto. F. Lastrić, od' 111.

d. *prema 1. d ili e, ugodno, udobno.* Kurati neka osobito na onu uru govore misu, kad je puku lasnije. M. Bijanković 48. Ako bi tko rekao da milost božanstvena za to samo daje se za da lasnije čovik more pravedno živiti... I. J. P. Lučić, nar. 4.

e. *prema 1, g može značiti i kad što mnogo ne tegli (nije teško) u pravome i u prenesenome smislu.*

a) *u pravome smislu.* Udrivši ga naj lašne, paće samo dignuvši ruku na ņoga. F. Lastrić, ned. 271.

b) *u prenesenome smislu.*

aa) *sa samijem dativom; ističe se stanje ili življenje bez muke.* Al' će ņima lašte biti na sudu nego vama. F. Lastrić, ned. 880. Lašte će, lašte biti nevirnikom na strašnomu sudu nego li vama. 880. Vas zazivje da dojdete š ņom plakati, jer će lašne i ņoj biti. P. Knežević, muka. 7. Jošt bi odkupiteju našemu lašne bilo; ali ovo je nepodnošljivo i težju muku sinu Božjemu sadalo... B. Leaković, nauk. 57. Digni magaretu klašne, magaretu lašne. Nar. posl. vuk. 58. Lasno je tebe, al' je teško poštenom čoku. (Reče u šali vršnjak vršnjaku). 167. — *U ovome primjeru može se shvatiti i u ovome smislu, ili kao lako u pravome*: Nem napridno, kesi biće lašne. J. S. Relković 82. — *Osobito o zdravlju.* Aleksensdrē žē vstavē, i potirē vē rucē prijemē i prošlazi v se reče: 'Lubimj moj Filipe, težko mi jestē sije piti'. Filips žē reče: 'Caru, pi, ne boj se; po lastano ti će biti'. Aleks. novak. 51. Kada bolesnik ima kod sebe dobra i virna likara, lašne mu se čini. S. Margitić, fala. 192. Ako mu ne bude lašne, veoma mu se bojati smrti. 290. Odma mu lašne bi. J. Banovac, pred. 182. Mlogo bi ti lašte bilo i volio bi sve muke paklene onda sam trpiti. F. Lastrić, ned. 222.

bb) *us dativ ima i infinitiv glagola kojijem se kaže što je mučno izvršiti.* Er sao glas donesti nikomu lasno nije. N. Nalešković 1, 278. Er bi mi sve lašne nebogu podnesti neg živjet. 1, 806. Jeli ti lašne te muke podnositi, ali onu bolest u tilu? M. Zoričić, zrcalo. 218. — *Može se i izostaviti dativ.* Zašto je smrt priku podnijeti lašne dvaš, neg... N. Nalešković 2, 70.

cc) *stoji u istome značenju ali ne uz infinitiv, nego us personalni glagol.* Vē 8 dñē lastno boliti i ozdravēti. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 99. Neka uhvaćeni vinom lašne smrt podnesu. M. Lekušić 94. Za tim druga odluka i svrha jest dobra od ženidbe i udadbe, da lašte živu na ovom svitu drugujući i podpomažući se među sobom. F. Lastrić, ned. 66. Koliko bi svaki grišnik lašte za ono vrime muke paklene podnio. 808. Lastnije bi mogao podnijeti dosade života. J. Matović 808. Da se ili umre lašne ili ozdravi brže. T. Ivanović, nauk. 77. Da je rana od krvna dušmana, lašće bi je prebolio Luka. Osvetn. 8, 44.

dd) *u ovijem primjerima stoji kao suprotno adverbu skupo*: Milijenko, dar je ovi oni dar blaženi, ki lasno cine svi vazdakat juveni. I. Gundulić 155. Ali odkupljenje čovika nije ga tako jeftino stalo ni lasno, nego mlogo mučno i skupo. F. Lastrić, ned. 204.

LASTAR, lastára, m. mladi listić na lozi. — Od grč. *πλαστήριον*, ngrč. *πλαστήρι*. — U našem jeziku od xvi vijeka (ima i bug. lastar), a između rječnika u Stuličevu (palmes' is brevijara)

i u *Vukovu* (das junge reblaub', pampinus'). Ašte komu požlístěts obras... lastare mlade da grizets mēsto zelija. Sredovječ. lijek. jag. star. 10, 111. Kad opali mraz ili plameňača što mlado, n. p. lastar ili usjev kakav. Vuk, rječn. kod oprhnuti. 'Kao što lastar postaje list. M. D. Miličević, zlosel. 814.

LĀSTATI, lāstām, *impf. listati (o lozi)*. — *Akc. se mijēta u praes. 1 i 2 pl.: lastāmo, lastāte, i u aor. 2 i 3 sing. lāstā.* — *Postaje od lastar.* — *U Vukovu rječniku:* 'sich belauben (vom veinberge)', frondesco'. cf. lastar.

LĀSTAV, *vidi lastov*.

LĀSTIN, *adj. koji pripada lasti (vidi lasta)*. — *U Vukovu rječniku:* 'schwalben-', 'hirundinis'. — *Vidi i:* Lastin rep, Papilio Machaon. J. Pantić, zool. 261. Lastin repak, Papilio Machaon. K. Crnogorac, zool. 145.

LĀSTINA, *f. vidi 2. last.* — *Od xviii vijeka.* Prikazuju družijema veliku lastinu safaliti ime Oca. J. Matović 464. Prva muka pošljedna lastina. Nar. bl. mehm. beg kapet. 81.

LĀSTINE, *f. pl. ime selu u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj.* Razdijel. 100.

LĀSTISĀNE, *n. djelo kojijem se lastiše.* — *U Vukovu rječniku.*

LĀSTISATI, lāstisēm, *impf. u Vukovu rječniku:* vide laskati.

1. **LĀSTITI**, lastim, *impf. vidi 1. laskati (može snačiti što i varati uopće).* — *Postaje od 1. last.* — *a. stoji mj. negdašnjega.* — *Može biti riječ praslavenska (lastiti), isporodi stslav. listiti, rus. ластить, češ. listiti.* — *Do xvii vijeka.*

a. aktivno. Čine ljudi ugrješivati lasteća po sve dni. Zborn. 162a. On se k nam mnogo krat povraća, lasti i nagaña na grih. Postila. M4b. Jazici svojimi lastećahu. M. Alberti 257.

b. pasivno. Kada je od svojega vlašćega poželjenja potegnen, lastčen. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 159b. jao. 1, 14.

c. sa se, refleksivno. Ne lastite bo se, bratije moja. Sava, tip. hil. glas. 24, 173. Pomeni se, okajanyj človeče, laste se vž věč semy... Danilo 84. Ašte li rečemo, jako grēha ne imam, sami se lastimo. Š. Budinić, sum. 115b.

2. **LĀSTITI**, lastim, *impf. vabiti (razlikuje se od 1. lastiti jer se ne shvaća u slome smislu).* — *Ne znam, jeli ista riječ što 1. lastiti; moglo bi postati i od 2. last.* — *U dva primjera (stariji je xvi vijeka, vidi kod a).*

a. aktivno. Bog jubegnivo nas vabi i lasti. Kateh. 1561. 24.

b. sa se, refleksivno, uživati, živjeti u lasti. Sad se lasti i rone u lasti. Osvetn. 3, 162.

1. **LĀSTIV**, *adj. vidi laskav (može imati i druga snačenja).* — *Postaje od 1. last.* — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lastivъ, rus. ластивый, lastivnyj, češ. lastivý, polj. lściwy.* — *Do xvii vijeka, a između rječnika u Daničičevu (lastivъ, fallax').* Sž lastivyy, smrtsty dostojnyj... Domentijanb 17. K lastivim prorokom. Transit. 21. Gospodine, oslobodi dušu moju od ustah nepravdanih i od jazika lastiva. M. Alberti 54. — *lastiv uopće.* I takovyye glagoly lastivyye vžštajušte jemu na dlase, okonsčase hotēnije svoje. Danilo 124. Poraža i ubija ričmi lastivimi. Transit. 41. Kako tašće i lastivo je ovo ufanje. 64. V lastivim govorenju. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 97. paul. thess. 2, 5. — *ugodan (može biti ne u slome smislu).* I da ova vera krstijanska ne grede od človičasko moći, mudrosti ili

oblasti, ili od človičaskoga šegava nauka, i od lipa slatka ili lastiva pregovaranja... Postila. v8b. I govorenje moje ne biše v lipih, šegavih (lastivih) besedah človičasko mudrosti. Anton Dalm., ap. 28b. — *U ovome primjeru može snačiti ugodan ili ujudan?* Rodi se otrok vā čislo junčevo: budets častan i utvaran i rumen obrazom, žitijem obradujets; lastivъ, gisavъ, ljubivъ (kz) ženam i ka vasakom človekom. Starine. 10, 124. — *U ovome primjeru kao da snači: tašt, ponosit.* Da se sad veseo, sad žalostan, sad miran, sad smučen, ... sad krotak, sad lastivi najdeš. B. Kašić, nasl. 170.

2. **LĀSTIV**, *adj. koji se lasti.* — *Vaļa da je tako snačenje u ovome primjeru xviii vijeka:* Stvara mu se isto blato u lastivo suho zlato. J. Kavašin 48b.

LĀSTIVAN, lastivna, *adj. vidi 1. lastiv.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. lastivъnъ.* — *U knjigama pisanim crkvenijem ili miješanim jezikom, a između rječnika u Daničičevu (lastivъnъ, fallax').* Žitije sije lastivno. Domentijanb 74. Lastivnyj most ustrajajets. 55. — *Ima i adv. lastivno.* Zvězda nastavljajuštij ne lastivno vž Jerusalem... Starine. 22, 198.

LĀSTOŠ, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 88.

LĀSTOŠA, *m. ime jarcu.* F. Kurelac, dom. živ. 88.

LĀSTOVA, *f. vidi lastovica.* — *Na jednome mjestu u pisca D. Rašine, pa otale u Belinu rječniku (rondine, uccello noto', hirundo' 682) i u Stuličevu (v. lastovica).* Lastova ptica ona pod strehom tudome sagrađi svē grīasdo ne s malom mukome. D. Rašina 101a.

1. **LĀSTOVAC**, lastovca, *m. čovjek što lastuje.* — *U Stuličevu rječniku:* 'deliciarum nimio otio deditus'.

2. **LĀSTOVAC**, Lāstovca, *m. čovjek s ostrva Lastova.* — *Akc. kaki je u nom. sing. taki je u gen. pl. Lāstovčā.* — *U naše vrijeme.* P. Budmani.

LĀSTOVĀNE, *n. djelo kojijem se lastuje.* — *Između rječnika u Vukovu.* Koliko i koliko našega štiveña nije ništa do kniževna lastovaña. M. Pavlinović, rad. 144. To je puko lastovañe uma. 149. 'Nema više lastovaña, ruke na posao!' M. Milas.

1. **LĀSTOVATI**, lāstujēm, *impf. živjeti u lasti, biti besposlen, besposličiti.* — *Akc. kaki je u praes. taki je u impf. lāstovāh, u impf. lāstūj; u ger. praes. lāstujūci; u ostalijem je oblicima onaki kaki je u inf., osim aor. 2 i 3 sing. lāstovā, i u part. praet. act. lāstovao, lāstovāla.* — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (star comodamente', comode vivere' 205b), u Stuličevu (v. lasnovati), u Vukovu (biti besposlen, müssen gehen', otior'. cf. besposličiti).* Nego bol pohada, malo ih pustujuć, ka s lasta dohađa, pa malo lastujuć. P. Hektorović 71. Rob ne može lastovat. (D). Poslov. danić. Nijesu sveti lastujuć rajsku slavu zadobili. A. Vitalić, ostan. 80. Ne pustit tijelo da leži, da lotruje, da lastuje. A. Kalić 45. Nikomu dake ne može bit uprav lastovat. 869. Volili su gladovati nego lastovati. M. Pavlinović, rad. 63. 'Evo svetaca pa čete dosta lastovati'. M. Milas.

2. **LĀSTOVATI**, lastujem, *impf. lagati, varati.* — *Postaje od 1. last.* — *Samo u jednoga pisca xvi vijeka.* Koji himbeno kažu i lastuju da Hristijani jedva, teško i trudno mogu uzdržati ne-

zdržno ili divačkoje stanje čistote. Š. Budinić, sum. 111b. Iže izlijet krv i iže lastujet najjamniku, bratja sut. 140a. ecclesiastic. 84, 27.

LASTOVICA, *f. ptica što pripada kojemu od rodova Hirundo, Chelidon, Cotyle, osobito Hirundo rustica L.; ali se u prenesenome smislu ovako zovu i druge životinje i neke nežive stvari. — U naše je vrijeme kod većine naroda običniji mladi oblik lastavica, vidi: Po svemu primorju i po Crnoj Gori govori se 'lastovica' m. 'lastavica'. Vuk, poslov. XLVIII. naj stariji je primjer ovoga oblika: Létajets jakože lastavica. P. J. Šafarik u Wiener jahrbücher der literatur bd. 58. anz. bl. 116, ali ne znam od kojega je doba (u Daničićevu je rječniku). — Osnova je lastov-praslavenska, isporodi stslav. lastovica, malorus. ластовица, (rus. ласточка), češ. lastovice, vlastovice itd.; nslav. lastavica, lastovka. — Nejasno je postao: Miklošić je isprva mislio na snskrt. rīs, 'sonare', postije na lit. lakšiti, 'flattern'. — Između rječnika: lastovica u Vrančićevu (hirundo), u Mikajinu (lastovica, ptica, 'hirundo'; lastovica, riba, 'hirundo, piscis'), u Belinu ('rondinella, rondine piccola', 'hirundo parva'; 'rondine, pesce', 'piscis hirundo' 632a), u Bjelostjencevu (lastovica, ptica, kak i morska riba, 'hirundo'. 2. lastovica vodena, 'drepanis, hirundo riparia'), u Jambrešićevu ('hirundo'), u Stuličevu (lastovica, ptica i riba, 'hirundo'); u Vukovu: 1. 'vide' lastavica, 'mit allen ableitungen'. — 2. (u Dubrovniku) nekaka morska riba, 'art seefisch', 'piscis quidam marinus'. — lastavica u Stuličevu (v. lastovica iz bukvara), u Voltigijinu ('rondinella', 'schwalbe'), u Vukovu: (cf. lastovica), 'die schwalbe', 'hirundo'. cf. lasta; u Daničićevu ('hirundo').*

a. Hirundo, Chelidon itd., osobito Hirundo rustica L. a) lastovica. Lastovica jest meka ptica... Starine. 11, 199. Lastovica jest nezlobiva ptica. 202. Uklon' se i biži, nemoj to dati, svej u jednoj hiži lastovicam stati. P. Hektorović 82. Cvilu to mi cvilaše drobna ptica lastovica. Nar. pjes. u Đ. Baraković, vila. 144. Kako ptič lastovice tako pišćim. M. Alberti 289. Lastovice na gredah. P. Radovčić, ist. 12. Jedna lastovica ne čini primalitja. (D). Poslov. danič. Hitra lastovica. A. Vitajić, ist. 274a. Može se prilikovati zloća nekrepkosti lastovicam. K. Mašarović 81. Češila ih tica lastovica. Nar. pjes. vuk. 1, 489. Da su se obrnuli v lastovice. Nar. pjes. istr. 8, 21. Štimam pticu vernu lastovicu. Jačke. 128. Dolećela lastovica na svu prešu. Nar. prip. vrč. 186. Lastovica, Hirundo rustica. Slovinac. 1880. 30a. — b) lastavica. Upade mu u oko skotine od lastavice. M. Divković, nauk. 490. Pjevaju lastavice u početak primalitja. M. Radnić 300a. More se prilikovati zlotja od netemeljstva lastavicam. P. Posilović, svijet. 154. Lažnije je naći lastavicu u vrime zimbe. S. Margitić, fala. 91. Ta aždaja kad se digne, lastavicu ticu stigne. V. Došen 40b. Lastavica tica zapivala. And. Kadić, rasg. 27a. Ona tuži kano kukavica, a previja kano lastavica. Nar. pjes. vuk. 1, 212. Već m' ostavi jednu bez zakletve, da ti kukam kao kukavica, da prevrćem kao lastavica. 2, 209. Poletio soko tica siva od svetine od Jerusallima i on nosi ticu lastavicu. 2, 295. Cvili paša kako lastavica. 3, 76. Vila gñizdo tica lastavica. 3, 171. Dva obraza dva dula rumena, obrvice s mora pijavice, trepavice krila lastavice. 3, 257. Al' ga čuje ptica lastavica. Nar. pjes. istr. 1, 82. Da se k nebu lastavica vine. Osvetn. 2, 101. Lastavica, Hirundo domestica. J. Pančić, zoolog. 205.

b. vrsta morske ili uopće vodene ptice, vidi šigra, c). Lastovica morska, tal. folega. L. Zore. — Lastovica morska, 'rondine di mare'. Progr. gim. karl. 1878. 41. Lastovica morska, 'Sterna minuta'. Slovinac. 1880. 32a.

c. ovako se zovu neke vrste riba što mogu letjeti nad vodom (vidi i u rječnicima). Lastovica, Exocoetus volitans L. u Dubrovniku. P. Budmani. — Lastavica prava, 'Dactylopterus volitans'. G. Kolombatović, pesci. 8. — Lastavica, 'Trigla lineata'. 8. Letica lastavica, 'Exocoetus Rondeleti'. 21.

d. kao ime košu (Lastavica). — Između rječnika u Vukovu: u pjesmama ime košu (valja da što je brz i lak kao lastavica) s primjerom: Sedlaj, slugo, dva koša viteza: mene vilu, tebe lastavicu. Ti osedlaj koša Lastavicu. Nar. pjes. vuk. 2, 55. Izvedoše koša Lastavicu. 2, 57. I opremim dva koša viteza: mene Vilu, tebe Lastavicu. 3, 249. Na vilenu košu Lastavici. Nar. pjes. juk. 845.

e. u prenesenome smislu, vidi u Vukovu rječniku: lastovica (u Crnoj Gori) sastavljeni rogovi u kuće, na kojima šleme stoji, za to se kaže: kuća nađihena na 'lastovicu', u koje sa strane šezine dužine nema rogova nego stoji osjebea, nalik na lastavicu kad raširi krila s primjerom iz narodne pjesme: Bijelu mu zanjela kuln, odnijela desnu lastovicu. upravo je lastovica strana od kuće na kojoj nijesu naslonjeni rogovi na zidu, nego se sastavljaju, tako da je gornji dio od zida kao trokut. mislim da je ime od toga postalo što su rogovi negda bili duži i sačinjavali kao lastovičji rep. P. Budmani. Bijaše sid visok tri šeznja, a na vrh lastovice zvonik. S. Lubiša, prip. 196. Mletačko joj je zvono srebrna zvuka nad zapadnom lastovicom. prič. 129.

f. u prenesenome smislu, vidi u Vukovu rječniku: lastavica, na glavčini ona jama u koju se uglavi spica.

g. malin jedan čudna čina i raslika; biše preslica od dvanadeste lastovic. P. Zoranić 74b. vidi: Lastavica jest klin od drenovine u šiški. šiška ima obično sedam lastavica. u Posavini. F. Hefe. Lastavica, 'der spindel im spindelrad' u vretenki u šiški. u Posavini. F. Hefe.

h. Lastavica, ime zaseoku u Hercegovini. Statist. bosn. 119.

LASTOVAČKI, *adj. koji pripada lastovicama. — U naše vrijeme (lastavački). Vjeđe su joj lastavačka krila. Mag. 1869. 106.*

LASTOVIČAD, *f. coll. lastovičić. — S oblikom lastavičad u naše vrijeme. Lastavičad, u Sarajevu. (Đ. Šurmin). coll. od: lastavičiti. F. Iveković, rječn.*

LASTOVIČAN, *lastovična, adj. koji pripada lastovici, lastovicama. — Od XIV ili od XV vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (lastovični, 'hirundineus, hirundinarius') i u Stuličevu (lastovičan, 'hirundininus' iz Bjelostjenceva). Lastavično gnezdo. Sredovječn. lijev. jag. star. 10, 124.*

LASTOVIČENE, *n. djelo kojijem se lastoviči. — U Vukovu rječniku: lastavičene.*

LASTOVIČICA, *f. mlada lastovica. — U Stuličevu rječniku: lastovičica, 'parva hirundo, pulus hirundinis'; i u Vukovu: lastavičica.*

LASTOVIČINA TRAVA, *f. (prema χελιδών = lastavica), rus. ластавица, Chelidonium majus L. (Jambrešić). B. Šulek, im. 190.*

LASTOVIČIĆ, *m. mlada lastovica. — Od XVIII vijeka (lastavičić), a između rječnika u Vukovu*

(lastavičić, 'die junge schwalbe', pullus hirundinis'). A osudit' hoće u dolini Josafata kako goli lastavičići ostati. Đ. Rapić 8.

LASTOVIČITI, lastovičim, *impf. vidi u Vukovu rječniku*: lastavičiti, graditi lastavice na glavčini.

LASTOVIČJI, *adj. koji pripada lastovicama*. — *Gotovo je u svijem primjerima lastavičji*. — *Od xv vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (lastovič us lastovičan iz Divkovića?) i u *Vukovu* (lastavičji, schwalben', hirundininus'). Lajna suha lastoviča. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Lastavičje skotine upade Tobij(i) u oko. M. Divković, bes. 258^a. Upade skotina lastavičja na oči Tobine. M. Radnić 299^b. Iz gnizda lastavičijega. E. Pavić, ogl. 864. Zaspao pod gnizdom lastavičijim. And. Kačić, kor. 278. Gledajte ti lastavičje glave. D. Obradović, basne. 808. Plakaše Tobija, kada od skotine lastavičje očoravi. Đ. Rapić 77. — *I kod imena bilke*. Lastovičji koren (I. Sabljar), Lastovičňak (Sabljar), Lastovka (Bjelostjenac), rus. ластовень, češ. lašovičnik, (prema lat.) hirundinaria (Bjelostjenac), Cynanchum vincetoxicum RBr. (Stulli). B. Šulek, im. 190.

LASTOVIČKI, *adj. u Stuličevu rječniku*: v. lastovičan.

1. **LASTOVIČŃAK**, *m. vidi u Vukovu rječniku*: lastavičňak, svrdao kojijem se vrti kad se grade lastavice na glavčini.

2. **LASTOVIČŃAK**, *m. neka bilka*. — *Između rječnika u Stuličevu*: lastovičňak, 'vincetoxicum, vox bot.'. Lastavičňak, 'die schwalbenwurz', 'asclepias vincetoxicum'. G. Lazić 115. Lastavičňak, rus. ластовень, Cynanchum vincetoxicum RBr. (Orfelin), v. Lastovičňak (vidi kod lastovičji). B. Šulek, im. 190.

LASTOVIČ, *m. vidi lastovičić*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena* (lastavič). Odnijela ptiče lastavice. Nar. pjes. juk. 420.

1. **LASTOVKA**, *f. žensko čelade s Lastova*. P. Budmani.

2. **LASTÔVKA**, *f. vrsta masline koja raste visoko i granato*. Slovinac. 1882. 187. — *Vajda da raste na Lastovu*.

8. **LASTÔVKA**, *f. lastovičji koren, vidi kod lastovičji*.

LASTOVO, *n. ostrvo u Dalmaciji blizu Mjeta, tal. Lågosta, grč. Λάγιστον, lat. Ladestum, Augusta, i na njemu trgovište* (Repert. dalm. 1872. 12). — *Nalazi se pisano od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu* (Lastovo, otok, 'Ceadus, Augusta') gdje se naj prije nahodi, u *Belinu* ('Lagosta, isola nello stato raguseo', 'Ladestria' 428^a), u *Vukovu* (insel Lagosta unweit von Ragusa'). Knez od Lastova. J. Palmotić 271. (Lastovo, otok sa Korčulom, koji je spadao pod vlast dubrovačke republike. S. Skurla. 277). Lijepe otoke od Lastova i od Lopuda vam dobavi. J. Kavašin 188^b.

LASTOVSKI, *adj. vidi u Daničičevu rječniku*: lastovskij, što pripada Lastvi, koju vidi: 'lastovsko blato'. M(on. serb). 68. (1905—1907).

LASTRIĆ, *m. prezime piscu Bošnjaku xviii vijeka koji se obično piše Filip iz Očevije, vidi F. Lastrić, od', test., ned. P. Budmani*. — *isporodi Lastrić*.

LASTURA, *f. vidi palastura*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: lastura, naj vekša ostriga, pina, concha margaritifera, concha cyteriaca, ostrea

major', i u *Voltiđjinu*: 'conca, conchiglia', 'muschel'.

LASTUŠA, *f. ime kosi*. F. Kurelac, dom. živ. 88.

1. **LASTVA**, *f. skača, zaskok, mjesto među ratovima gdje što raste*. M. Pavlinović.

2. **LASTVA**, *f. mjesno ime*. — *Između rječnika u Vukovu* (ovako se zovu mnoga mjesta u Crnoj Gori i onuda po susjedstvu, n. p. 'Lastva Osrinička', planina od Nikšića do Kčeva, Cuca i Pješivaca; 'Kastel Lastva', lazaret i nekoliko kuća u Paštrovićima kod mora), i u *Daničičevu*: selima koja je kraljica Jelena dala manastiru bogorodice rtačke išla je međa, 'ots Lastve, kako teče studenac Mostec u lastovsko blato'. M(on. serb). 68. (1805—1807). mislim da će to naj prije biti sadašnja Lastva koja se italijanski piše 'Castel Lastua'.

a. *selo u Bosni u okrugu bihačkome*. Statist. bosn. 52.

b. *nekoliko mjesta u Crnoj Gori*. planina. Glasnik. 40, 27. 30; selo u Čevu. 40, 18. Od pitome Lastve Ornogorske. Pjev. crn. 89^b. U krvavu Lastvu Osriničku. 88^a.

c. *selo u Dalmaciji u kotaru kotorskome, tal. Castel Lastua*. Repert. dalm. 1872. 7.

d. *selo u Hercegovini*. Statist. bosn. 125.

LASTVO, *n. vidi 2. last*. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu* (v. lasnoća). Umri, kô je živio, u lastvu (*Epolun*). J. Kavašin 890^b. Bogatstvo i lastvo nije od potrebe razvoju naj uzvišenijih moćiju naravi ljudske. M. Pavlinović, rad. 15.

LASUĽA, *f. epithimum* (u mletačkome rukopisu), Cuscuta epithimum L. B. Šulek, im. 190.

LASVANIN, *m. prezime*. — *Pomišle se xviii vijeka*. Peter Lasvanin. Norini 58.

LASČA, *f. dem. laž*. — *U Stuličevu rječniku*: lažca, 'mendaciunculum'.

LASČINA, *m. (i f.?) augm. lažac*. — *U jednoga pisca xviii vijeka*. Lažčinâ mnogo na svitu. V. Došen v. Pak lažčine nepoštene grle, lube takvo štene. 188^b. A lažčina sam laž bljuje. 141^b. Krivokletnoj pram lažčini. 143^a.

LASČAC, laščaca, *m. mjesto na nebu vedro među oblacima* (vidi oko). — *U naše vrijeme u Istri* (po štokavskom govoru bilo bi laštac). Laščac i(dem) q(uod) bleščac, gen. laščaca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 40. — *Kod bleščac ima locus ubi coelum nubilosum disseminat*'.

LASČATI SE, laščam se ili laščim se(?), *impf. vidi laštiti se*. — *U Vrančičevu rječniku*: 'splendere'.

LASČET DIVĽI, *m. Ornithogalum umbellatum L. (Novak)*. B. Šulek, im. 190. na Hvaru?

LASČETAK LUK, *m. vrsta divjega luka*. M. Pavlinović.

LASČETICA, *f. Andropogon pubescens Vis. (Lambl)*. B. Šulek, im. 191.

1. **LASČINA**, *f. vidi 2. last*. — *Po štokavskome bi govoru glasilo laština*. — *Od xviii vijeka*. Ne bi li ti Bog dao lastčinu. Nar. pjes. juk. 155. Mnoga braća razbluđena u laščini turskoga običaja. M. Pavlinović, rasl. episi. 202. Laščina, last, izmjena u trudnom poslu što se komu daje, ital. 'solliervo'. M. Pavlinović.

2. **LASČINA**, *f. dio grada Zagreba na istoku*. Razdijel. 89. — *Po svoj je prilici sprijeda otpalo v*.

LASČITI, *vidi laštiti*.

LAŠICA, *f.* ime ovcu. F. Kurelac, dom. živ. 82.
LAŠIĆ, *m.* prezime. — U naše vrijeme. Dimitrije Lašić. Rat. 185.

LAŠKA, *f.* djetinaria, lakrdija. — U Belinu rječniku: „pastocchia“, „nugae“ 546^b; u Stuličevu: „nugae“ iz Belina; u Voltigijinu: „ragazzata, bagatella“, kinderey, gauokeley.

1. LAŠKANE, *n.* djelo kojijem se laška (vidi 1. laškati). — U Stuličevu rječniku: „latrocinium, furtum“.

2. LAŠKÂNE, *n.* djelo kojijem se laška (vidi 2. laškati). — U Ivekovićevu rječniku.

1. LAŠKATI, laškam, *impf.* krasti. — Samo u Stuličevu rječniku: „furari“.

2. LAŠKATI, laškâm, *impf.* ugoniti u laž, govoriti da ko (objekat) laže. — Postaje od laž (-ž- ispred k promijenilo se na š). — U Ivekovićevu rječniku s primjerom: Ti đijega laškaš pobratima? Hrv. nar. pjes. 8, 222.

3. LAŠKATI, laškâm, *pf.* popustiti, odriješiti (riječ mnrarska). — Od tal. lasciare, mlet. lasciar. — U naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LAŠKOVAC, Laškôvca, *m.* ime selu u bosanskoj Krajini u sjeverozapadnom kraju planine Kozare. M. Ružičić.

LAŠNIOA, *f.* ime selu u Srbiji u okrugu aleksinačkome. M. Đ. Miličević, srb. 811.

LAŠNINA, *f.* osobina onoga što je lašne, isporodi lasnoća. — Na jednome mjestu xviii vijeka. Za dati mu lašninu. And. Kačić, kor. 166.

LAŠNŌCA, *f.* vidi lašnina. — Na jednome mjestu xviii vijeka. To se sdrži u ljubavi Božjoj za lašnoću od zakona. S. Margitić, fala. 223.

LAŠTENE, *n.* djelo kojijem ko lašti ili se što lašti. — Stariji je oblik laštenje. — Između rječnika u Belinu (laštenje, lisciamento, abbellimento, „expolitio“ 441b) i u Stuličevu (splendor, fulgor, nitor). Laštenje od svitlosti. B. Kačić, rit. 174. Gizdo, raskošne odice i laštenja ne pristojne neg ženam nečistim. Blago turl. 2, 156. — U ovijem primjerima nije jasno značenje: laž? laskaže? Izhodi na si svijetla laštenje i grdi sni i prizraci. Zborn. 162^a. Ova zapovjed zakračuje vsaku lah, vsako laštenje i vsako zlogovorenje na iskrnoga. Š. Budinić, sum 89b.

LAŠTILAC, laštioca, *m.* — U pisaca našega vremena. „lackirer“. Zborn. zak. 2, 296.

LAŠTILO, *n.* oruđe sa laštenje. — Između rječnika u Stuličevu (instrumentum perpoliendis metallis). — I u pisaca našega vremena. Laštilo, techn. „polireisen, polirstahl“, frc. „brunnisoir“, egl. „burnisker“, tal. „brunitojo, forbitojo“, crjeno laštilo, tal. „rosso da brunire“, polirroth, rouge, crocus, pariser roth“, frc. „rouge (à polir)“, egl. jeweller's red, rouge, crocus“, „glânse, glänzmachine“, frc. „lissoir“, egl. „glazing machine, satinizing-apparatus, sleeking-machine, smoothing-machine“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

1. LAŠTINA, *f.* u jednome primjeru našega vremena kao da snači lasnoća ili last (vidi 2. last). Kolikih muka je stala ta potona laština. M. Pavlinović, rad. 68.

2. LAŠTINA, *f.* osobina onoga što se lašti ili što je salašteno. — U pisaca našega vremena. Laština, tech. (glac) „politur“, tal. „politura, forbitura, lustro“, chem. „blick“, tal. „lampo, lampeggio“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LAŠTITI, laštim, *impf.* levigare, polire, illinere, činiti da što bude glatko tako da odsijeva.

— -a- stoji mj. negdašnjega z. — Mj. -št- u čakavaca a i u zapadnome govoru kaže se št. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: laštimo, laštite, u aor. 2 i 8 sing. lašti, u part. praet. pass. lašten. — U aktionome obliku kao da se nalazi samo u našem (i u ruskome) jeziku, ali je korijen lask (lask u ruskome) praslavenski. postaje od ovoga korijena nastavkom i te se pred him sk mijenja na sč, šč, šć, št. — isporodi stslav. laštati se „splendore“, češ. lask, lsknouti se, lsknouti se, lštiti se, polj. lsknąć się, lsnąć się, lsnąć się, (rus. лоскѣ, лоскутъ, лошеть).

1. aktiono.

a. u pravome smislu. — Amo može pripadati ovaj primjer: Vino lašči lica. M. Gazarović 117b. — U ovijem je primjerima ponešto preneseni smisao. A čelo mu (Kupidu) blud juveni lašti, resi i odiva. S. Bobalević 232. Koliko ćeš moć trpiti smrad tvoga istoga tila, koje sada toliko laštiš i miluješ! A. d. Bella, razgov. 222.

b. u osobitome značenju, ličiti, bijeliti, rumeniti (lice), čersati (u ovome rječniku ima samo refleksivni oblik čersati se). — isporodi tal. lisciare. — U Dubrovniku od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (lisciare, allisciare, „levigo“ 441b) i u Stuličevu (gdje stoji uz laštiti se, ali ima primjer za aktivno značenje useto u pisca M. Držića, vidi pod b; isti je primjer i u Belinu rječniku). Nih je taj poso vas obrvo tančati i laštiti obraz, ne presti ni tkati. M. Držić 90. Mrči i lašti dlake sjede i od obraza suhor tmasti. I. Gundulić 459.

c. u prenesenome smislu, laskati. — U Belinu rječniku: laštiti tkoga „adulare, lusingare“, „adulor“ 87b.

d. neprelazno, značenje je kao kod 2. — U jednoga pisca xviii vijeka. Što ubožkoji obitili pristoji kâ li lašti u svili... J. Kavačin 354^a. Kralice kâ zlatnimi haljinami lašti. 521^a. — Part. praes. akt. nalazi se češće u istome smislu. Stan po klondih ulizan lašćeć kako meden. M. Marulić 77. Kako krišaldenu lašćećemu jaspidu. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 205^b. apok. 21, 11. Dva venca od rožic i žiljev lašćećih. F. Vrančić, živ. 18. Bi viđen s obrazom nebeskijemi svijetlostijemi čudnovato prosvijetljenijem i laštećijem. B. Kačić, ih. 74. Obkružila tebe s lirimi množ od laštećih spovidnika. rit. 119.

2. sa se.

a. pasivno. A mastim od čerše daleko našaste lica im (vilam) svuder se pengaju i lašte. I. Gundulić 145.

b. refleksivno, nitere, sjati se, sjajati se; prema značenju kod 1 svijetlost ne ishodi iz samoga subjekta (kao iz sunca, svijetle, svijete itd.), nego odsijeva jer je gladak (kao srčalo itd.). — Od xv vijeka, a između rječnika u Mikajinu (laštiti se, sjati se, nitere, nitesco, colluceo, eluceo, luceo, splendeo, fulgeo, splendesco), u Belinu („lucciare“, „luceo“ 444b), u Stuličevu („fulgere, refulgere, fulgurare, coruscare“), u Voltigijinu („lucicare, lucciare, lisciare“, „glänzen, schimmern“). Rika mala lašćaše se kako zlato. Aleks. jag. star. 8, 807. I na brade prami lašćaše se ckvara. M. Marulić 49. Mlada kozića lašti se na meni. M. Držić 51. Nu ako li, ruso, u belu kopniš ličce da t' se lašti, ... savija' ga u rusu belu. A. Čubranović 147. Da kolur vina se lašči. Nauk brn. 28b. Guste ne kose koje se lašćahu slatnom sfjetlošću. B. Kačić, per. 20. Bez svrhe i kraja plaše su i tašte (vile), biociom od jaja čela se njih lašte. I. Gundulić 144. Ono malo nadvorne masti izpečene koja okli i koja se lašti. B. Zuzeri 266. Lašćiti se, svijetliti se

od svijeta jali od masti; more se lašći od sunčanih zraka; uglađena sablja lašći se; čelade mladoliko lašći se; ugor se lašći od masti. M. Pavlinović. Ormari mu se lašte, mogao bi se u njih ogledati. M. Milas. — U ovome primjeru kao da svjetlost isходи iz sama subjekta (splendens, fulgens): Vidi ju (kamaru) prosvijetljenu samijernom svjetlosti usrjed koje biše sfeti otac lašteći se i sjajući iz sebe česte zrake od sfjetlosti. B. Kašić, in. 82.

LAŠTIV, adj. koji se lašti. — Od xvii vijeka, a između rječnika u Belinu (liscio¹, laevis² 441b), u Stuličevu (splendens, resplendens, fulgens, refulgens, coruscans etc.), u Voltigijinu (liscio, lucicante³, glänzend⁴).

a. adj. Kroz tve šilom zarudene i laštive ženske prame. G. Palmotić 2, 188. A od laštiva crna ebana s tle trpeze gladke ustaju. 8, 61a. Ona bješe tkaljica postava bilijeh i laštivijeh. S. Rosa 190a.

b. adv. laštivo. — U Stuličevu rječniku: nitide, splendide, lucide⁵.

LAŠTIVAC, laštivca, m. čovjek što lašti (samo u prenesenome smislu: laskavac). — Samo u Belinu rječniku: adulate, lusingatore⁶, adulator⁷ 38a.

LAŠTRE, f. pl. ime mjestu u Istri. — U rukopisu xiii vijeka prepisanome xvi. Idoše na Laštre. Mon. croat. 19. (1275 prep. 1546).

LAŠTRICA, f. nadimak pjesmi sastavljenoj za smijeh i za maskaru. M. Pavlinović.

LAŠTRIĆ, vidi Lastrić. P. Philippus Laštrić ab Očevia⁸. Schem. bosn. 1864. 99.

LAŠTRITI SE, laštrim se, impf. laštiti se. — Samo na jednome mjestu xviii vijeka, gdje može biti stoji -r- griješkom. Na nima su devetera vrata, ka se laštre, kanda su od zlata. J. Krm-potić, malenica. 4.

1. **LAŠTVO**, n. laž. — Uprav lažstvo. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Belinu (buggia, mensogna⁹, mendacium¹⁰ 152a), u Stuličevu (fictio, simulatio¹¹; lažstvo, v. laž), u Voltigijinu (lažstvo, v. laž). Kaže lažstvo neprijatelj današnjih. D. Rahina 37b. Za laž zlo stoji taj ki se pokore od lažta ne boji. F. Lukarević 124. Lažtva ne mari činiti mi bez broja. 187. Hotio sam lažtvom ozlobit više. 247. Nenavidos, lažstvo, u svakom nevjera. A. Sasin 128.

2. **LAŠTVO**, n. (uprav bi trebalo kazati ulaštvo), vidi ulaž. — U naše vrijeme u sjevernoj Dalmaciji. Kad jedna obitelj spane na samu kćer, onda ... zovu kakva vrijedna mladića u lažstvo (u kuću). V. Bogišić, zborn. 355.

LAŠVA, f. mjesno ime u Bosni.

a. rijeka. — Između rječnika u Vukovu (rijeka koja teče kroz Travnik i utječe u Bosnu ein fluss in Bosnien¹², fluvius Bosnae¹³). Pregazili Lašvu i Busovku. Osvetn. 7, 81.

b. ime zaseoku u okrugu travničkome. Statist. bosn. 62.

LAŠVANIN, m. prezime (čovjek iz Lašve). — Pomiše se xviii vijeka. Petar Lašvanin. Norini 75.

LAT, m. (?) na jednome mjestu u pisca Dubrovčanina ima ni u lat što može značiti: ni po što; ali može biti da treba čitati ni ulazit. Ja neću ni u lat goru. M. Držić 167.

LATA, f. hyp. Latinka. — U Vukovu rječniku s primjerom iz narodne pjesme: Tebe ć Lata omrasiti s majkom.

1. **LATAK**, látka, m. nešto isatkano, tkanje. —

Po svoj je prilici ista osnova što je i u praslavenskome lata, krpa, prikropa, isporodi rus. лата, češ. lata, pol. lata, vidi i 1. latica. — U naše vrijeme. Vezak vesla Merima djevojka na penđeru na debelom latku. Nar. pjes. vuk. 1, 257 —258. Latak, stoff. Hajdenak 58. Latak, tvar, zeug¹⁴. 59. Pamučni latak, baumwoll-stoff¹⁵. 53. Svileni latak, seidenstoff¹⁶. 54. Vuneni latak, wollstoff¹⁷. 54.

2. **LĀTAK**, látka, m. vidi lakat od čega postaje premještanem slova k i t. — Od xviii vijeka u nekim krajovima. Nemojte što god činiti nepravetno u sudu, u latku, u utežu, u mjeri. J. Matović 397. Latak¹⁸ mjesto, lakat¹⁹. G. Martić u Nar. pjes. juk. xi.

LATANA, f. ime nekakvoj rijeci, po svoj prilici nem. Leitha. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Do rijeke Latane. M. Vetranić 1, 45. Dunav i Latana. 8, 263.

LĀTAS, m. prezime. u hrvatskoj krajini. V. Arsenijević.

LĀTERĀN, Laterána, m. Lateranae aedes, basilica Laterana, papinski dvor i crkva (svetome Ivanu u Rimu). U Rim gdi u crkvi od Laterana nahodi se stolac od drva. F. Glavinčić, cvit. 20—21. Isti Konstantin u polači svojoj od Laterana. 364a. U crkvi od Laterana gdi sveti otac misu slušaše. 371b. Prozva ju (crkvu) svetim Ivanom od Laterana. 431b. — U ovome primjeru stoji kao pridjev uz svetoga Ivana (crkvu): U crkvi svetoga Ivana Laterana. A. Gučetić, roz. mar. 65.

LATERANENSKI, adj. vidi lateranski. Crkva Lateranenska. P. Knežević, osm. 371. U saboru lateranenskomu. A. d. Costa 1, 25. J. Matović 206.

LATERANEZ, m. čovjek (kanonik) što pripada lateranskome kaptolu. — Na jednome mjestu xvii vijeka. Kanonika regulara lateraneza. B. Kašić, nasl. x.

LĀTERĀNSKĪ, adj. koji pripada Lateranu. — Od xvii vijeka. Z ramenom crkvu, da ne pade, podpira lateransku. F. Glavinčić, cvit. 385b. Rim i lateranske države izručivši papi. 432a. On svo'e stavi u red lateranski. J. Kavađin 148b. A ova je zapovid učiñena u saboru lateranskomu godine 1215. J. Banovac, rasg. 233. Od sabbora lateranskoga, fiorenskoga. J. Matović 193.

1. **LĀTICA**, f. vidi značenje u Vukovu rječniku (uprav je dem. 1. lata, vidi kod latak). — U naše vrijeme, a između rječnika u Stuličevu (pars indusii sub axilla²⁰) i u Vukovu (klinčić u košulje pod pazuhom, der armzwinkel²¹, cuneus tunicae²²). Latica, cuneus tunicae²³. D. Nemančić, čak. kroat. stud. ifsg. 43.

2. **LATICA**, f. Bromus arvensis L., ovsić, divja zob. — u Srbiji u okrugu pirotskome. S. I. Pelivanović. javor. 1881. 128.

3. **LATICA**, f. šensko ime. — U latinskome spomeniku xviii vijeka. Soror dicti Gruboe Latića²⁴. K. Jireček, die wlaichen. 9. (1285).

LATIČIĆ, m. prezime, vidi u Daničičevu rječniku: Latičić, vlastelin vojvode Radovana Pavlovića i sina mu Ivaniša, prvoga, dvorskij²⁵, knez, Pavao Latičić²⁶ 1499—1442. M(on. serb). 401. 413. — Vlastelin sinova istoga vojvode Radosava knez, Tomaš Latičić²⁷ 1454. M(on. serb). 472. — Pomiše se i xviii vijeka. Latičić. And. Kačić, kor. 455.

LĀTIČNO, n. ime planini između Pive i Golije. (ne snam, ko je sabijefio).

LATIFA, *f. dragojub, cvijet*. — *Od arap. tur. latif, ugodan*. — *U narodnoj pjesmi hercegovačkoj našega vremena*. Gonge lale koňa sedla, al-baber se za put sprema, a latifa šerbe muti, a neven ga redom poji. Nar. pjes. herc. vuk. 1, 264. Latifa, dragojub. 345.

1. **LATĪN**, *adj. vidi latinski*. — *Od tal. latino*. — xvi i xvii vijeka.

a. *vidi latinski*, a. Ko pomaňkanje latinim jezikom govorit se 'reciduum'. Š. Budinić, ispr. 40. Bez znanja potrebna od jezika latina. I. Držić 296. U latinomu alfabetu je slova 22. I. Ančić, vrat. xii. Purgatorio od riči latine 'purgo'. 157.

b. *vidi latinski*, c. Da se sjedine s latinom crkvom. I. Ančić, svit. 175. Latina žena ne ima slidit običaja muža Grka. 219.

2. **LATIN**, *m. suvrst vinove loze (u Samoboru)*. B. Šulek, im. 191.

3. **LATĪN**, *m. prijevod na latinski jezik (kao školska zadaća)*. — *Po tal. latino*. — *U jednome primjeru pisca Dubrovčanina xvi vijeka, gdje dati latin stoji u prenesenome smislu, kao što neugodno naručiti ili učiniti*. Pedant: Nije mi drag ovi Turčin ovd, smesti će moje posle. 'Nolo te', poč mu ću dat jedan latin. M. Držić 174.

4. **LATĪN**, *m. vidi Latinin*. — xvi i xvii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencevu (Latin, Talijan, 'Italus'), u Jambrešićevu ('Italus'), u Volčigijinu ('Latino, e anche Italiano', 'Italiener'). Oblast koju Latin zove jurisdikcion. Š. Budinić, ispr. 9. Što Latin govori ekvivokati. B. Kašić, zrc. 46. Lino papa bi Latin, u Volteri od Toskane rojen. F. Glavinić, cvit. 319a. Nij' Latina ali Grka... J. Kavačin 278a.

5. **LATĪN**, *Latina, m. ime selu u Hrvatskoj u okrugu modruško-rječkomu*. Rasiđjel. 52.

LATĪNAC, *Latince, m. vidi Latinin*. — *Od xiv vijeka, a između rječnika u Stuličevu ('Italus, Latinus') i u Daničićevu (Latince, gledaj Latinin)*. Nihz grada (Dubrovnik) judije inđe suda da ne imaju razve pred Dubrovčani vinu pred Latinci. Mon. serb. 228. (1895). Viruj, pobro, ako ti je drago, jer to znadu Turci i Latinci. And. Kašić, razg. 318b. Da su pak svu rimsku Dalmaciju Hrvati posjedovali, priznaje sam dalmatinski latinac Lucius. M. Pavlinović, razg. 27.

LATĪNĀŠ, *latinaša, m. koji umije ili koji piše latinski*. — *U jednoga pisca našega vremena*. Arčižkan Toma, splitski latinaš. M. Pavlinović, razg. 32.

LATĪNĀD, *f. coll. Latinče*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: (coll.) die jungen Lateiner 'juventus latina'*. Eto gore na bijeloj kuli, onde ima dvoje Latinčadi, zovu tebe na mejdan junački. Nar. pjes. vuk. 2, 475. Dovedu ti dvoje Latinčadi. Pjev. crn. 262b.

LATĪNČE, *Latinčeta, n. dem. Latinin*. — *Mješte množine ima coll. Latinčad (vidi)*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu ('das Lateinerchen', 'Latinellus')*. Al' povika sa grada Latinče. Nar. pjes. vuk. 2, 144. A povika s bedena Latinče. 2, 476. — *U narodnijem se pjesmama često kaže bijelo Latinče (kao o gradašinu što nije pocrnio na suncu kao seľak)*. Ustan', momče, bijelo Latinče. Nar. pjes. vuk. 2, 145. Pusti kople Miloš Voinović, te prikova bijelo Latinče, prikova ga za Ledanska vrata. 2, 146. I ufatiš bijelo Latinče. Nar. pjes. petr. 1, 11.

LATINI, *m. pl. ime selu u Bosni u okrugu bihaćkomu*. Statist. bosn. 49.

1. **LĀTINICA**, *f. latinska slova, latinski alfabet*. — *U pisaca našega vremena*. Eh! pa zašto bar ne bacite latinicu? M. Pavlinović, razg. 74.

2. **LATINICA**, *m. presime u Dubrovniku xv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku: Dubrovčanin 'Dabiživ Latinica' 1408—1415. (Spom. sr.) 1, 44. 181.*

LĀTINIČIĆ, *m. presime, isporedi 2. Latinica*. — *vidi u Daničićevu rječniku: Latiničić, Dubrovčanin Vlahuša Latiničić 1444 držao je carine u hercega Stjepana (Spom. sr. 2, 110. 111. 118).*

LĀTINIČ, *m. presime (isporedi Latinica)*. — xvi vijeka. Poštovanomu Niku Latiniču. N. Nađoković 1, 297.

LATĪNIJA, *f. coll. Latini*. — *U narodnijem pjesmama našega vremena, a između rječnika u Vukovu ('die Lateiner', 'Latini' s primjerom u narodne pjesme: Nek se čudi mudra Latinija. Dok ne znate što je Latinija. Nar. pjes. petr. 2, 690.*

LĀTININ, *m. Latinus, čovjek iz naroda što je negda živio (u Italiji) u Laciju (Latium) i u Rimu; iz ovoga su postala i druga značenja*. — *Mnoština: Latini (gen. Lātīnā)*. — *Od prvijeh vremena, a između rječnika u Mikajinu ('Italus'), u Belinu (pl. Latini, 'Latini' 426b; Latinin, 'Italiano, d' Italia', 'Italus' 421a), u Vukovu (1. 'der Lateiner', 'Latinus'. — 2. 'der Italiener', 'Italus'. — 3. u Ornoj Gori i onuda po okolini zove se Latinin svaki čovjek zakona rimskoga s primjerom iz narodne pjesme: Pokraj mora sve Latine lute. — 4. kao što u Dalmaciji primorci i Boduli zovu sve lude sa suhe zemlje iznutra 'Vlasima', tako i Vlasi svakoga koji je obućen u talijansko odijelo zovu 'Latininom', makar bio koga roda i zakona), u Daničićevu ('Latinus' za čovjeka rimske vjere; u tom značenju dolazi i za Dubrovčane). — Ima u jednome rukopisu xvi vijeka riječ latini posve krivo napisana (pisac je preveo ovako latinsku riječ tinea!): Koje lupež ne more poletjet ni latini ('latijn') ne more ga privenut ('quo fur non appropriat neque tinea corrumpit'). N. Rašina 320a. luc. 12, 33.*

a. *u značenju sprijeda kasanome (Latinus)*. Koji bjehu u linbu... bez nijedne sloče, žudio budi ali Latinin ali Grk. Zborn. 122a. Rodom je tudinin, došo k nam nekada, državom Latinin. S. Gučetić Bendešević 208. Spijevanja od vrijednijeh Latina ali Grka. D. Zlatarić viii. K nam Latinin jedan grede... Trojani se i Latini rate, biju, koju i sijeku. G. Palmotić 2, 140. Sve okolovine, koje Latini zovu 'circumstantiae'. S. Matijević 19. Toliko Latini koliko Italijani ovo slovo 'g' inako isgovaraju. R. Gamašić 18b. Rič koju ni Grk nije mogao istomačiti ni Latinin. I. Zanotti, ined. priš. 80. Latini boga zovu 'deus'. M. A. Relković, sabr. 56. Kog će vraga Latininu ono 'met' na kraju riječi, kad kaže 'egomet, ipsemet' itd.? Nov. sr. 1817. 541.

b. *u širem smislu, Italijanac, Talijanac*. Boj su bili š hima (Turcima) Hrvati, Bošnjaci, Grci ter Latini, Srbli ter Poljaci. M. Marulić 245. On Turke s načinom izagna iz Puže, bivši jur Latinom smoklo do košule. H. Lucić 257. U ove jur strane, Latini gdi stoje. D. Rašina 78b. Ako Latini u stvarih njih jezika kime svakčas govore... 162b. Prid him postupa mučenstvo koje Latini zovu 'martirio'. B. Kašić, petr. 94. Latini ti hfalu daju, Nimec tokoji gdi si bio. M. Gasarović 141b. Naskočiv Latine njih građe naruži. I. T. Mrnavić, oem. 20. Kako se radjamo Hrvati ali Latini. ist. 86. Vrle Gote

i Slovine mi digosmo jur, da zbiju sve Rimjane i Latine u primorsku Dalmaciju. G. Palmotić 1, 11. Ne čini razlikosti od Grka, Žudija, Latinina, Ilirika, Tudeška. I. Anđić, vrat. 124. Na Latine vojsku posla. P. Vitešević, kron. 142. A oženi dva nejaka sina s preko mora otud od Latina. Nar. pjes. vuk. 2, 180. — *često o Mlečićima*. Mi gospodin vojevoda Radosav i sin mi knez Ivaniš dajemo na vidénjsje vsakoomu človéku komu se podobaa i prēt koga lice ov nāš listā otvorens dojde, ali bi prēd gospodina cara turskooga a ili prēd gospodina kraja ugrskooga a ili prēd gospodina kraja Tvrtka bosanakooga ili inooga Bošnjaniā a ili gospodina srpskooga a ili Latinina... Mon. serb. 868. (1482). Ja, veliki vojevoda gospodin Stjepan daju na vidénjsje vsakomu človéku malomu i velikomu prēd koga se iznese sej zapisanjsje naše otvorenno ali prēd prēsvētēlms gospodinoms cesaroms rimskoems i kraljems ugarscoems ali prēd carems turscoems a ili prēd kraja bosanskoga a ili inoga Bošnjaniā a ili prēd gospodina srpskooga a ili Latinina... stvori milostu gospoство mi, da je vidimo vsemu svētu kako gradu Dubrovniku, knesu u vlastelom i svoj opčinē dubrovačkoj... potvrdismo imē... vsē i vsakoje poveje... 881—882. (1485) (*kod ova dva primjera Daničić dodaje*: ovdje se vāja da misle Mlečići). To jest slavni i bojnički narod kojino je o hrabranstvu sta' svojih ruku hrabrenički(h), a ne u noga zakovanstvu ko neskladno nēga para, kad Latinin ga ukara. J. Kavašin 241b. Vele nēmu mladi jažičari: 'Ne budali, kneže Latinine'... Car je nēmu tiho besidio: 'Siina glavo, Latinine Pavle'... And. Kačić, razg. 172a. Latini se hoće sačuditi, a onome srpskom odijelu. Nar. pjes. vuk. 2, 536. I u Mletku što bide Latina. 2, 545. Čudan adet bješe u Latina svadbovati rodu đevojakom. 2, 548. Dok dođoše Mletku pitomome b'jelu dvoru bana Latinina. 2, 582. Podiže se dužde od Mletaka, pa on ide pod đador Stipanu, pa govori dužde Latinine. Nar. pjes. marj. 8. — *U ovome primjeru znači čovjeka čiji je jezik postao od latinskoga*: Erdelani, Maurovlasi, crni i orleni Latini. J. Kavašin 288b.

c. *čovjek što pripada rimsko-katoličkoj crkvi (može biti da je ovo snačene postalo po katoličkome crkvenome jeziku još prije nego su se crkve rasdjelile)*. Što jest dohodok ot Latin, tozi da jest crkvi. Glasnik. 15, 807. (1848?). Jedan način kim se krste Groi, a drugim Latini. Naručn. 8b. Dviže se jedan blud od jeretičastva meju Groi i pride dari do Latinov. Transit. 187. Oci Greci i Latini istočne i zapadne crkve. Š. Budinić, sum. 11a. Ove riječi ni Latini ni Vlasi ne priobirnu u svoj jezik. M. Divković, nauk. 96b. Grkiña žena nek slidi raslog muža Latinina. I. Anđić, vrat. 219. Duhovnike s nima ine i Latine i Slovine. J. Kavašin 100a. Govore Greci da posvećene, koje Latini čine, da nije dobro. J. Banovac, razg. 222. Nigdi se ne naodi (u nijednome saboru) da se je ijedan u ovome protivio i govorio protivu Latinom. 224. Kakono Groi, tako i mi Latini. A. Kanižlić, kam. 1. Sveti oci i Groi i Latini. A. d. Costa 1, 18. Prvi (Srbi grčke crkve) zovu ftore (Srbe rimske crkve) 'Latini'. D. Obradović, basne. 306. Sužni okračene glave, Latini su Hoti, Kastrioti. Osvetn. 8, 98. I pokupi Miridita ravna, pokraj mora sve Latine lute. 4, 218. Kao što Bistjane Srbima ravna u Hercegovini Kretjane Latinima. F. Jukić, zeml. 48. Latini = rimokatolici. V. Bogišić, sborn. 644—645.

d. u naj širem smislu, *čovjek iz zapadne Evrope (kod toga se može misliti i na vjeru što nije istočno-pravoslavna)*. i same primorce našega naroda ostali narod zove 'Latinima'. Prišđšše Latinije i prējše Cesar-građ. Sava, sim. pam. šaf. 18. Balduin Konte od Fijandre bi prvi cesar Latinin u Carigradu. K. Pejkić 50. Očemo li mi mirovat s mirom, Latinine nevjerni junače? Nar. pjes. bog. 160. Pak s'opremi, ode u Latine. kada dođe bijelu Leđanu... Nar. pjes. vuk. 2, 183. Latini su stare varalice. 2, 186. I donese glave od Latina. 2, 476. Pobratime, gine od Latina! 2, 519. Mudar kao Latinin. Nar. posl. vuk. 183. Hercegovci svakog Evropejca zovu Latininom. Magaz. 1868. 55. — Vssaky gosti i trgovci i Latinins. Zak. pam. šaf. 46. Kadi prii Latinins Srbina, da da Latinins Srbinu polovinu Latins a polovinu Srbij svedoke... Gde komu daje Dubrovčanins svoj dobitak komugode trgovcu, tere mu ods nēga u bñh udriti, da se klanē Latinins za tozi, da bude vėrovanē po zakonu. Mon. serb. 147. (1849). Da ga za to ne pošte ni carstvo mi ni gospoda carica ni gospodin kralj da ini ni nitko ods vlastel carstva mi, ni Grk ni Latinins ni trgovci ni Sasins ni ini nitko u zemlji carstva mi... Spom. sr. 2, 28—24. (1856 prepis. 1862). Zakon nē ni jest slično da se Latinins za Srbina odsklne ni Srbins za Latinina, nu jest zakons kako to je u povelji zapisano da je porota Dubrovčaninu nēgova družina Dubrovčan. Spom. sr. 1, 8. (1895). Pak ne idi pokraj mora siña, jer su česte u Latina straže. Nar. pjes. vuk. 2, 98. Posla zetu Miloš-Obilića u Latine da kupi harače. 2, 211. Odjaha ga gradu Dubrovniku, pa prodade nēga u Latine. 3, 94. Ode pravo k moru na krajinu u Latine vidat desnu ruku. 3, 471. Kad dođemo do Kotora grada, tu hoćemo, braćo, zapasti baš Mehmeda mojega sinovca, nek pašuje i nek gospoduje, neka za to i Latini znadu. 4, 70.

e. *Latinin, kao presime ili muški nadimak*. Križu piše Jerko Latinine. Nar. pjes. vuk. 8, 297. Bogom brate, Šime Latinine! 3, 548.

LATINITI SE, latinfm se, *impf. postajati Latinin (vidi Latinin, c), kao imperfektivni glagol prema polatinitu se*. — U naše vrijeme. Volio bih se turčiti oli latiniti. S. Lubiša, prip. 138.

1. LATINKA, f. *žensko čelade kao Latinin*. — *Akc. se mijenja u gen. pl. Latināka*. — Od xvi vijeka (vidi kod b), a između rječnika u Mikajinu (Itala'), u Belinu (Latinka, fem., Italiano, d' Italia', Italus'), u Bjelostjencevu (Latinka, Talijanka, Itala'), u Stulićevu (mulier itala, latina' iz D. Rašine), u Voltigijinu (Italiana', Italie-nerinn'), u Vukovu (1. 'die Lateinerin', Latina'. — 2. 'die Italienerin', Itala'. — 3. 'frauenzimmer römischer religion'. — 4. 'frauenname', nomen feminae).

a. *vidi Latinin, a*. — U jedinome primjeru Manto Latinka metaforički znači vilu latinske poezije (Virgilija iz Mantue). Nigder se priminka Šibenskoj (vili) nahodi, van Manto Latinka. u Đ. Baraković, vil. 368. — Ovaj primjer uprav amo ne pripada, jer odgovara snačenima pod Latinin, a i b: U sinci od duba vile mnoge okolo vode sijahu (= sidahu) i u krilu jabuke iz duba po razlikih rukah trgane razgledajući u nē se gisdahu. i taj jedna koj naj pri u krilo se nadazrih, vidih da joj na prsih pismo zlatih slof dijaše LATINKA, i u nē mnoge i mnoge jabuke dvojega jezika male i velike bihu (alegorija: knjevnost latinska i talijanska). P. Zoranić 69a.

b. *vidi* Latinin, b. Latinko gospoje (*metaforički o Italiji*), oholi tvoj ures i dike te tvoje slove se do nebes. M. Vetranić 1, 82. Ljubav veliku jednojzi gospoji Latinci nošale. D. Račina 10^a. Kako ga umori Livija zla Latinka. 90b. Mā mila Latinka ljubka t' se viđaše. 102b. Bih Vilu (*Slovinku*) odpravi', u Zadru da poje... al' oni voliše Latinki pogodit, sramni su može bit jezikom svojim, ter vole govorit svaki čas tu-jime. Đ. Baraković, vil. 18. O nakazo, lūska nepriliko, za te li su Latinke divojke? And. Kačić, razg. 172b. Na krilu mu Latinka, latinski mu govori. Nar. pjes. vuk. 1, 417. Prepade se Ornojević Ivo, te Latinci snasi progovara: 'Snaho moja, Latinko devojk...'. 2, 557. Piše knihu Latinki divojki. Nar. pjes. istr. 1, 47.

c. *vidi* Latinin, c. Grk nek slidi Latinku ženu. I. Anđić, vrat. 244^a. Da joj druge u svu zemlju nije, ni bijele bule ni vlahine, niti ima tanane Latinke. Nar. pjes. vuk. 2, 223. Da se junak oženiti neću ni Latinkom ni Srpkinom mladom. 8, 95.

d. *vidi* Latinin, d. Pa otide niz poje ledansko; gledale ga Latinke devojk. Nar. pjes. vuk. 2, 145.

e. latinka, *vrsta puške (skovane u zapadnoj Evropi)*. No upali bijelu latinku, al' mu pusta ogañ ne prifat. Nar. pjes. vuk. 4, 181. O ramenu zelenu latinku. 4, 325. Pobismo se š đima iz pušaka, jednu ubih puškom smralijom, a ti drugu zelenom latinkom. 4, 328. Tanka puška zelena latinka. Pjev. crn. 181b. Latinci dade vatru živu. 246b. A na rame breške i latinke. Ogled. sr. 465. On latinku pušku dohvatio. 475. De je tvoja svijetla latinka? 207. Zaciktaše breške i latinke. Nar. pjes. mag. 1869. 115.

f. *ime žensko (vidi i u Vukovu rječniku)*. Latinka Maksina. Glasnik. 11, 3, 74. (1706—1707). Latinka. S. Novaković, pom. 79.

g. *ime ovci*. Bruvno. D. Hirc.

2. LATINKA, f. *neka biljka*. Latinka (ledinka?), *Bellis perennis* L. (Gospić), cf. Ledinčica. B. Šulek, im. 191.

3. LATINKA, f. *žensko čelade iz Latina; Latinka*. V. Arsenijević.

LATINKIN, adj. *koji pripada Latinci (vidi Latinka, f.)*. — xviii vijeka. Mihai Latinkin. Glasnik. 11, 3, 79. (1706—1707).

LATINKINA, f. *vidi Latinka*. — U jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stuličevu (uz Latinka). Latinkinu sebi za druga nađe. Nadod. 151.

LATINLUK, m. *ime mahali u Sarajevu gdje su prebivali katolici*. — Postaje od osnove latin turskijem nastavkom lyk. U Saraj'vu hladno pije vino po varošu i po Latinluku. Nar. pjes. juk. 612. Prije došastja Eugeniova u Sarajevo, mnogo je kuća krstjanskijh bilo, koji su svi š nime otišli preko Save, od kojih se u Sarajevu mahla Latinluk i sad zove. F. Jukić, zemljop. 32.

LATINOVC, Latinovaca, m. *pl. ime selu u Slavoniji u okrugu požeškome*. Razdjel. 128.

LATINOVIĆ, m. *prezime*. — U naše vrijeme. Nikola Latinović. Nar. pjes. petr. 1, 353 (među predbrojnicima).

1. LATINSKÂ, f. (t. j. zemlja), *vidi kod latinski, 1, a i b*.

2. LATINSKA, f. *ime mjesta u Srbiji u okrugu kragujevačkome*. Zemlja pod vinogradom u Latinskoj. Sr. nov. 1875. 95.

1. LATINSKI, adj. *koji pripada Latinima;*

raslična su značenja kao i kod Latinin. — ispo-ređi đakši, a, b). — *Riječ je praslavenska, ispo-ređi stslav. latinskъ, rus. латинскіи, češ. latinsky, pol. laciński*. — *Između rječnika u Vrantičevu* (latinska zemlja, 'Italia'), u *Mikašinu* (latinska zemlja, 'Italia, Ausonia, Vitallia, Vitalia, Hesperia'), u *Belinu* ('latino', 'latinus' 426b; 'italiano', 'italus' 421^a; latinska zemlja, 'Latium' 426b; 'Italia' 421^a), u *Bjelostjenčevu* ('italicus'; latinska, talijanska zemlja, 'Italia, Antonia, Hesperia, Vitalia'), u *Jambrešićevu* ('italicus'; latinska zemlja, 'Italia'), u *Stuličevu* ('latinus, latius'), u *Volligijinu* (latinska zemlja, 'Italia', 'Italien'), u *Vukovu* ('latineisch', 'latinus'), u *Daničičevu* (latinskij, 'latinus'; za ostatke starih Rimljana, i to Mlečić; za vjeru rimsku).

1. adj.

a. *latinus, prema Latinin, a. — naj češće o jeziku, riječima, slovima, knjigama, piscima*. U vandeju nazarenskomu koje on (*sveti Jerolim*) prinesao jest u latinski vlaški jezik. B. Kašić, is. 74. Molitve bogojubne iz latinskoga jasi-ka istumačene. A. Georgiceo, nasl. 846. Krstjenje grčkim jezikom slamenjuje opranje, i tako sveta orikva i u latinskomu jasi-ku uzdrži rič gršku zoveći ga 'baptismus'. I. T. Mrnavić, ist. 120. Zove se misnik, 'sacerdos' latinskim jezikom. I. Anđić, ogl. 17. Đačkim aliti latinskim jezikom nasta se zvati Slavonija. P. Vitezović, kron. 51. Ovi sakramenat zovu Grci 'eucharistia', a u jezik latinski slamenjuje 'bona gratia'. J. Banovac, razg. 221. Misnici naroda našega koji se latin-skim jezikom ne služe. B. Pavlović 3. Na 1446 Vilemiro Vladimirović bi biskup od Kresovije i u jeziku latinskome i grčkomu puno naučan i razuman. And. Kačić, razg. 192. Diploma u latinski jezik ovako počinje... 814. — u ovome primjeru latinsko srednjega roda znači: latinski jezik. Glas je, Bandur da piscima iz grčkoga u latinsko riječ (riječ' mj. riječi?) obranom još preobrti djelopravje bizantinsko. J. Kavašin 180b. — I u latinske riječi i slova svako pismo činit (*sic*) umihu; nijedan kanče sad to ne umi. 96^a. Rič 'satir' dohodi od latinske riči 'satyra'. M. A. Rejković, sat. 44^a. Načiniše na sidu svrhu zdence ovaj nadpis latinskima ričma: 'Ex puteo hic aquas' itd. H8b. — Pisaoći riječi naše pišu latinskijem slovima... R. Gamašić A8^a. Tijem slovima mi se ne služimo neg slovima latinskijema. A4b. Ova je pjesma prvi put naštampana 1774 godine u putovañu 'Fortisovom' po Dalmaciji i to latinskijem slovima. Vuk, nar. pjes. 3, 527. — 4 poveje, ... dvije latinsci a dvi srpskije. Mon. serb. 107. (1393 u poznijemu prijepisu). Razumnici stari jasi-ka grčkoga i hitri piscari pisma latinskoga. Đ. Baraković, vil. 72. 'A' slovo drugo (u 'Zadar') pak u sebi n f mañe latinske knige srak i slovo prvañe. 100. Svojim djelom latinskime grijeh prikrati. J. Kavašin 97^a. Ovu mi prediku bi potri- ba od polovice skraćati mnogo... zato, ako češ ju cilovitu, uzmi iz latinske, ond je oila. F. Lastrić, test. ad. 64. — Pisci izvanski, grčki, latinski. J. Kavašin 116^a. — U ovijem primjerima znači što i rimski: (*Govori Kajfa*): Nijesmo moćni mi ni- koga na smrt sudit, drasi moji; sudca u ruci latinskoga smrt i život krivijeh stoji. G. Pal-motić 8, 75^a. Ovi puci... do malo isa premi- nutja Benediktova iz strana sjevernijeh sunuše se s jednom poplavicom od oružja više latinske krajevine. I. Đorđić, ben. 117. tako i u ovome primjeru Latinka (zemlja) može značiti rimsko sapadno česarstvo: U istoku niki carevaše, po Latinskoj niki krajevaše. Nadod. 11.

b. italicus, *italijanski*, prema Latinin, b. Što pišete sa one koji su čeljad prodavali tamo na drévéh... mnogo smo trudili... posilaje zaručaje na sve strane koliko se je naša mošt prostirala da se ne prodaju; jer s toga bēše priroks rusa a i nam p na latinseéh méstehs gđé govorahu: 'Bosna prodaje ljudi a tamo je Bosna blisu vas a toj ste više jedno'. Spom. sr. 1, 146. (1419). A ili prěds gospodu srpsku a ili prěds gospodu bosansku a ili prěds gospodu latinsku (*jamačno* = *mletacku*). Mon. serb. 888. (1487). 891. (1489). Zov' France kraja, pak zov' i Ingliere, ... Čehe zov' i Ugre, ... zov' latinske knese... M. Marulić 242. Ter osminaesti dan stavismo nogu van na latinske kraje. P. Hektorović 78. U latinskoj zemlji. B. Gradić, djev. 140. Pjesni raslike Dinka Rašine... u kojih on kaže sve što se sgodi mu stvoriti kroz ljubav stojeć u gradu latinskom od Zangle. D. Rašina 1^a. Gradu moj, ki se mož' s tvojima vridnosti takmiti k latinskim mnozima. 78b. Prinesoh iz latinskoga pastijersku pripovijes Tassovu. D. Zlatarić v. U latinskoj zemlji. 84^a. Po sve kraje države latinske. A. Gučetić, roz. mar. 18. Iz Milana držav latinskih mesta. F. Glavinić, cvit. 28b. Vnogi kloštri toliko u latinskoj, koliko u franeškoj zemlji pusti stahu. 51b. Gore ke latinsku od franačke rasdiľuju zemlju. 818b. U Asisu od Umbrije, latinskih držav mistu. 888^a. Plemstvom more se takmiti s latinskijem gradovima. J. Kavašin 198b. Kad latinsko vino piše (*Francusi*). V. Došen 54b. Uzvišuje i zemlja slovinska, još i lila država latinska brez pristanka Marulu divojku. And. Kačić, razg. 174b. Pa odoše Mletku latinskome. 2, 516. Neka kupi svu latinsku (*mletacku*) silu. 2, 559. O moj taste, dužde od Mletaka, kupi vojsku, svu latinsku zemlju. 2, 565. Ľuto cvili Ľurađ Čarnojević u Mlijetku gradu latinskome u tavnici kraja latinskoga. 2, 568. Dobru, majko, u zemlji latinskoj, jesam, mati, curu isprosio u onoga bana od Mletaka. 2, 578. Otidoše u zemlju latinsku dok dodoše Mletku pitomome. 2, 582. Preko mora u zemlju latinsku. 8, 286. Treći Ľerdan od latinskih rušpi. 8, 489. I hilađu latinskih cekina. Nar. pjes. juk. 814. — Latinska (*zemlja*) *snaći Italiju*. Dojde Karlo nikoi Solenka iz Latinske, il' je iz daleka. M. A. Rejković, sat. H2b. U Latinsku pošao. S. Tekelija. let. 119, 6.

c. catholicus romanus, *rimokatolički*, prema Latinin, c. Latinskym ijeroom. Stefan, sim. pam. šaf. 2. Latinskoye kršćenije. 2. Jereš latinsku. Zak. duš. pam. šaf. 29. Věru latinskuju. 29. Popove latinsci, koji su u Šiklji, tere drže vinograde baštino, da daje vsaki pop čabr vna orkvi (arhandelovoj u Prizrenu. Ľ. Daničić). Glasnik. 15, 287. (1848?). Učini se koncilij za složiti crkvu grčku s latinskom. F. Glavinić, cvit. 218b. Budući da meu trieset i šest župih izvanskih samo jest jih osam od latinskih. M. Bijanković 108. On nasija prav nauk grčki i latinski Basilski u sbor glasoviti, kim kti odmetstvo predobiti. J. Kavašin 177^a. Toliki sabori koji su bili toliko u grčkoj koliko u latinskoj zemlji. J. Banovac, razg. 224. Od crkve latinske iliti rimske. A. Kanižlić, kam. 1. Sjutradan po latinskomu vodokrstju. And. Kačić, kor. 470. Po svoj crkvi zapadnoj latinskoj. A. d. Costa 1, 127. U orkvi latinskoj. M. Dobretić 85. Da im nema lica ni oblika u svu srpsku zemlju i latinsku. Nar. pjes. vuk. 2, 586. Jesi l' čuo latinsko Primorje, kod Primorja ričanske Kotare? 3, 120. Svu gospodu srpsku i latinsku. 5, 427.

K latinskome gradu Dubrovniku. Pjev. crn. 181^a. I Mirdite što se krste krstom latinskijem. Osvetn. 3, 62.

d. occidentalis, europaeus (?), *prema* Latinin, d. Dve tepsije latinskih forams. Mon. serb. 408. (1441). 27 laiča i 9 badaľaks... 2 težje latinske forme... Spom. sr. 2, 100. (1441). Kad se ženi srpski car-Stjepane u Ledanu gradu latinskome u latinskog kraja Mijaila. Nar. pjes. vuk. 2, 182. Kako care ode po đevojku na daleko u zemlju latinsku. 2, 187. Pa otrča dru mom za svatovi sa šest stotin latinskih katana. 2, 150. (*Knes Lazar*) knigu šaje gospodi latinskoj, u knizi im ovako besjedi: Čujete li, gospodo latinska? pustite mi mog zeta Miloša, podajte mu od zemlje harače. 2, 214. Peul bio u zemlji latinskoj, te kovao svijetlo oružje. 3, 280. Ostre čorde kova latinskoga. 8, 819. — *Vaľa da i ovo amo pripada*: Latinski, fino, gospodski: 'Dala mi je latinskoga cvića' (karanfila, ľubice itd.). M. Pavlinović.

e. na latinski stoji *adverbijalno* kao latinski kod 2. a) *vidi* a. Na latinsku, latinamente; latine'. A. d. Bella, rječn. 426b. — b) *vidi* b. Na latinsku, all' Italiana' italic'. A. d. Bella, rječn. 421^a. — c) *vidi* c. Sve kuće od ovoga plemena (*Kačića*) drže svetoga Ivana za svoga branitelja;... oni u došem primorju slave ga na latinsku po našem božiću. And. Kačić, kor. 470.

f. kod mjesnijeh imena u Srbiji.

a) *prema značenju kod a*. Latinske Kule, Latinski Grad, *razvaline u okrugu crnorječ-kome*. M. Ľ. Milićević, serb. 880. — Latinski Grad, *ruševine u okrugu niškome*. Od grada se poznaju samo okolni zidovi. taj je grad čuvao 'Latinski put' koji je u staro vreme išao od Niša tuda na Belu Palanku... Seljaci vele da je i onaj grad i to korito gradio nekakav 'Latinski Car'; ali imena tome caru niko ne zna i ne pomišle. kraj. serb. 17.

b) *prema značenju kod c*. U selu Gradnji (u okrugu *vranskom*) imaju temelji od nekake crkve koju seljaci zovu 'Latinska Orkva'... 'Latinska Manastirina' u selu Drenovcu, ostaci od neke stare zidine... M. Ľ. Milićević, kraj. serb. 284—285. — Između Vućinca i Dobrotića (u okrugu *topličkom*) ima jedna crkvice koja se zove 'latinska', a oko nje je groblje. kraj. serb. 875.

2. *adv. latinski*. — *Između rječnika u Mikajinu* (italice'), u *Belinu* (latinamente'), latine' 426b), u *Bjelostjenčevu* (italice'), u *Stuličevu* (latine').

a. *vidi* 1, a. Primismo jedan list od vaše prijazni (*od Hrvoja*) koji bēše pisan latinski. Spom. sr. 1, 66. (1405). Za više svidjetstvo mojoms rukom latinski upisano kako niže udrži. 'Ego Balsa' itd. Mon. serb. 508. (1467). Pisane vlětš 6979, nojevra 4 a paks kako se latinski razumē, od rođđstva Hristova 1470, nojevra 4. Mon. serb. 514. (1470). Ľivot svetih izpisan grčki, latinski, ... F. Glavinić, cvit. xix. Virovaše latinski iz grčkoga zove se 'symbolum'. J. Filipović 1, 50^a. Magi, to jest mudraci, bili su kralji, ako i ne veli ivan-đeje latinski pisanc. F. Lastrić, test. 59. Koja zato latinski se zove dan gospodinov, a naški zovemo nedila. ned. 124. Zato oni Babilonsku kulu staše zidat, ... međuto jim Bog odluku smete i jezik jim jedini pomete na taj način da u šest jezika govoriše;... jedan ište da mu kreča Ľadu, drugi pako latinski ne znadu, nego vodu do nēga donesu. M. A. Rejković, sat.

K7^a. Koji se trudio oko prevođenja riječi na nemački i na latinski. Vuk, rječn. predg. III.

b. *vidi* 1, b. Slovník u komu izgovaraju se riječi slovinske latinski i djački. J. Mikala, rječn. 1. Ne samo djački, nego i latinski al'ti talijanski. predg. Na krilu mu Latinka, latinski mu govori. Nar. pjes. vuk. 1, 417. Al' Tadija riči razumio, i latinski počeo govoriti: 'O Sehani, žalosna vam majka!' Nar. pjes. marjan. 62.

2. LATIŃSKI, *adj.* koji pripada selu Latinu. V. Arsenijević.

LATINSTVO, *n. osobina onoga što je latinsko (u rječnicima: latinski jezik).* — U Belinu rječniku: ('latinità', 'latinitas' 426b) gdje se naj prije nađoši, u Stuličevu ('latinitas'), u Voltigijinu ('latinità', 'latinismo', 'latein'). A katolištvo je latinstvo. M. Pavlinović, razg. 18.

LATINŠĆICA, *f.* (oko Zagreba) talijanski kukuruz koji se od skora sije po našim krajevima. Đ. Daničić.

1. LATIŃANIN, *m. Latinin.* — U jedinome primjeru (našega vremena) rimokatolik. Osim što ga ištu Latini. Osvetn. 6, 81.

2. LATIŃANIN, *m. čovjek iz sela Latina.* V. Arsenijević.

LATINANKA, *f. žensko čelade iz sela Latina; Latinka.* V. Arsenijević.

LATIRNA, *f. feñer, lat. laterna.* — Na jednom mjestu XVIII vijeka. I zalagao u tovirne svijetnjak, crvić za latirne. J. Kavanin 164^a.

LATITI, *lätüm, pf. uhvatiti, useti (brzo ili na silu), spopasti, zgrabiti.* — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. lätü). — Nepoznata postaja. — Od XV vijeka (vidi predadni primjer kod 1, a, a)), a između rječnika u Mikaljinu (latiti, popasti, uhiti, prehendere, apprehendere, capio, sumo'), u Bjelostjenčevu (latim, v. popadam), u Stuličevu (celeriter abripere, capere, sumere'), u Vukovu (sohnell ergreifen', 'arripio').

1. *aktivno.*

a. *subjekat je čelade ili što se misli kao čelade.*

a) *objekat je čelade.* Da mene krudelo židovski puk lati. M. Marulić 174. Ukladali bi se u pru protivu ljudem crikvenim lateći jih. Š. Budinić, ispr. 188. Dopusti da ga jimaju latiti. F. Vrančić, živ. 22. Otiđe sluga ovi nehami i nađe jednoga druga svoga, koji mu dužan bijaše samo 100 groša i lativši ga pokazivaše kao da će ga zadaviti. F. Lastrić, od' 283. Vojnici... udiš veseli ga latiše (Isusa). test. 116^b. Nikakav čovik lativši ga, rva se š' nim. 368^b. Isus dakle budući poznao, kako bi došli da ga late i učine ga krajem, uteče. ned. 160. Čuvši ovo njegova gospoja... lati dva sinčića, te s dicom otiđe... 107. Djavao lativši onoga i s dušom i tilom odnese u vične muke paklene. 382. Djavao lati ju da ju izvuče iz grada. svet. 179^a. Latite vi Katu ter ju spropejajte. Nar. pjes. istr. 6, 19. — Može se isreći akuzativom s prijedlogom za dio tijela ili udo što se osobito uhvati kod objekta. Lativši za ruku toga nesričnoga, učini da zdrav ustade. Blago turl. 2, 130. Onda ga (žensko dijete u nekoj igri) jedno lati za noge, a drugo za glavu, kao da ga ponesu. Vuk. nar. pjes. 1, 496. — Metaforički (prevariti, uloviti). (Djaval) lati Adama i Eugu v raji zemaljskom. Koluničev zborn. 247. Čine podzglavnice pod glavu vsega urastenja za latiti duše. Š. Budinić, sum. 127^b. ezech. 18, 18.

b) *objekat je životinja.* Ku (košutu) latit želeći dugo vrime trujah. P. Zoranić 11^a. — Ne

boj se, nego lati tu ribu za žvale, izvuci na suho, rasparaj du. F. Lastrić, ned. 222.

c) *objekat je što neživo.* Judita mač lati. Đ. Baraković, jar. 77. Latiše kamenje i bili bi ga još ondi kamenovali. F. Lastrić, od' 205. Martin, lativši mač, razriza na pole svoju kabanicu. 376. Lati svoju lučariou. ned. 75. Imajući sud ulja ili pomasti drage, lativši nim gasi oni smrad i ogađ. 178. Rasrdi se i lativši, satr vas sud. 220. Lativši nož dijete zakla nekršteno. 401. Lati ovi list, pridade slugi. svet. 92^b. Nikone lativši jedan štap otira ga. M. Pavičić 21. Lativši glavnu goreću, tom zatira tu paklenu nakazan. Blago turl. 2, 167. Što je muško latio oružje. Osvetn. 5, 84. Lati čašu i pij. Dođa vojna Krajina. (Ko je zabilježio?) — Može se isreći kako se objekat uzimlje. Lopate koje momci obiručke late. J. S. Rejković 420. Pa u ruke lati geverdara. Nar. pjes. vuk. 4, 52. Golu sablju u ruke latio. Ogleđ. sr. 184. — amo može pripadati i ovaj primjer: Nemu oni pogani nauk donosae na pamet i na jezik običajne psorke, al' je latio jezik zubi te grize. F. Lastrić, ned. 78.

d) *objekat je što umno.* Selni late i h-taju kraljevstvo nebesko. Š. Budinić, sum. 97^a.

e) *bes objekta, kod toga može jednako glagol biti prelasni.* Lati, nije svatko mati. (Usmi što ti se daje, jer nije svatko mati da ti da ono što je naj bolje). Nar. posl. vuk. 188. — Ili je glagol neprelasni, te mješte objekta ima akuzativ s prijedlogom za. I ti s kima lati za oružje. Osvetn. 2, 155. — isporedi 8, b.

f) *mješte objekta ima infinitiv; u glagola je latiti onda drugo značenje: početi, nakaniti se.* Al' kad gazda esapiti lati, al' se nemu ni polak ne plati. M. A. Rejković, sat. 57^a. Kućnik vaja da znade alate, kima radit poslenici late. J. S. Rejković 16.

b. *subjekat je ruka; primjer je u prenese-nome smislu.* Ako naoštirim kako mužu mač moj i lati sud iliti pravdu ruka moja. F. Lastrić, ned. 92.

c. *subjekat je životinja.* Ne padoše na zemlju veli s. pismo 'dok ji latiše lavi i sve kosti hiove satrše'. F. Lastrić, test. 200^a. Dođe lav i lati ovna... dođe medvid, lati drugoga... ned. 75. Putnik smion udrit i ščekati, a koš smrvit što poda se lati. Osvetn. 4, 92.

d. *subjekat je što neživo.* Prostrta je mriža da lati lovinu. M. Marulić 173.

e. *subjekat je što umno.* Prije nere te lati svita uvridjenje. I. T. Mrnavić, mand. 50. Pri ner nas zlo lati mi zlo propudimo. osm. 125. I debelu (ovcu) nemoć prije lati. J. S. Rejković 363. Jer ga posli drugi posao lati. 89.

2. *pasivno.* Gdi ću lačen biti tere na smrt pridan. M. Marulić 172. (Isukrst jest bil) na skončanje lačen, vezan i popejan za umriti. Starine. 17, 287. (1555). Ako mi budemo latjene od njih... F. Vrančić, živ. 56.

3. *sa se, refleksivno, značenje je slično kao kod aktivnoga glagola.* — Ismeđu rječnika u Vukovu (n. p. posla, koña, 'ergreifen', 'adgredior'). — Što je objekat kod aktivnoga glagola stoji:

a. *u genetivu (naj običnije).* Tujega se late. M. Marulić 141. Meni vočka trećeg lita cvate, kad se grane dobro debela late; ako li je prifat ponejaki, četiri pet on dočeka svaki. J. S. Rejković 147. — Naj češće je u genetivu kakav posao, n. p.: Za ovim nas udi da nijedan čovik nima se ovoga latiti i na ovo se postaviti nač ni od Boga posvan ni postavljen. Postila. N4^a. On se štag d i većega lati. M. A. Rejković, sat.

C4b. Dosta zamršen posao koga sam se latio. Đ. Daničić. rad. 20, 155. Meku, na koju bi navabili sve da se skupa late rada. M. Pavlinović, razg. 65. Ter se svojih latite poslaka. Osvetn. 6, 21. — *slično je i ovdje*: Te sakupi do trideset druga i lati se druma širokoga. Nar. pjes. vila. 1866. 488.

b. u instrumentalu (o poslu) s prijedlogom za. Ter žestoko za poslom se late. J. S. Relković 2.

c. latiti se rukom u gep. dosegnuti. Use s' lati rukom u gepove. Nar. pjes. krsić. 1, 15.

LATKA, f. vidi 1. latica (?). — U Stuličevu rječniku: ladka, lebes, cacabus, ahenum, caldarium' s dodatkom da je uzeto iz brevijara. — nepouzđano.

LATKOVAC, Latkovca, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome. K. Jovanović 126.

LATKOVIĆ, m. prezime (sprijeda je jamačno otpalo v, te bi uprav glasilo Vlatković). — U naše vrijeme. Što bi Stanko Turak promašio dočekuje Latković-Jovane. Nar. pjes. vuk. 4, 190. Latković. Schem. zagr. 1875. 213. 265. Schem. diac. 1877. 68. Latković, prezime. Srp. nov. 1880. 750. — I kao mjesno ime (uprav Latkovići koje vidi). K. Jovanović 108.

LATKOVIĆI, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu vafevskome. M. Đ. Miličević, srb. 408. — vidi i Latković pri kraju.

LATŌV, látova, m. carinik, čovjek što pregleda i čuva carinu i prijevoz. — Od mađ. látó. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu: 'der überreiter (aufseher bei der mauth und bei der überfuhr, 'portitoris genus'. I donio baruta u velikoj čuturi u kojoj su austrijski latovi mislili da je vino. M. Đ. Miličević, pomenik. 5, 785. Van s nasapa žene se cirliču, a latovi: 'Drž' se, Mujo! viču. Osvetn. 4, 85. Latov, carinski nadglednik 'zoll-aufseher'. Jur. pol. terminol. 682.

LATOVIĆ, m. prezime. — U narodnoj pjesmi xviii vijeka. Lov lovio Latović-Ivane. Nar. pjes. bog. 901.

LATOVLJEV, adj. koji pripada latovu. — U Vukovu rječniku: 'des überreiters', 'portitoris'.

LATOVLJEVICA, f. latovljeva žena. — U Vukovu rječniku: 'die überreitersfrau', 'uxor portitoris'.

LATOVLJEVIĆ, m. prezime (po ocu latovu?). — U naše vrijeme. Dode k sudu Milivoj Latovljević. Glasnik. II, 1, 192. (1808). Latovljević. D. Avramović 185.

LATOVSKI, adj. koji pripada latovima. — U Vukovu rječniku: 'überreiter', 'portitorum'.

LATRIJA, f. djelo kojijem se časti Bog (vidi klanati, 3, b, b)). — Od grč. λατρεία. — Od xvi vijeka. Ka rič je latrija? Odgovara sveti Toma ... činjenje ko se ima čin(iti) Bogu samomu a ne inomu stvorenju. Korizm. 14b. Jeda se jest poklonil inomu nego Bogu latrijom. Š. Budinić, ispr. 54. Bogu latrijom to jest naj višdom časti (imamo se klanati). B. Kašić, zrc. 89. Latrija reći će naški bogočastehe. J. Banovac, razg. 76.

LATŪN, latūna, m. žuta mjed, pirinač. — Od tal. mlet. laton (isporedi i franc. laiton; u književnome talijanskome jeziku ottone). — U jednoga pisca Dalmatinca xvii vijeka. Dva kandilira od latuna. M. Bijanković 83. — I u naše vrijeme u Dubrovniku. P. Budmani.

LATVICA, f. ime selu u Srbiji u okrugu užičkome. K. Jovanović 162. — S istijem se imenom

pomiše mjesto prije našega vremena. Latvica. S. Novaković, pom. 196.

LAUD, m. vidi Laudan. — U Vukovu rječniku: (stajanje, a kad što pripovijedaju o nemu, onda kažu 'Laudan'), 'der general Loudon (lies Laudon)' s primjerom iz narodne pjesme: Među nima Laud generale.

LAUDÂN, Laudána, m. uprav Laudon (piše se i Loudon), prezime austrijskome maršalu xviii vijeka. — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (cf. Laud). (1757) bilj načalnik u vojski kraljičinoj Laudan i Nadaždija, veltmaršali. Glasnik. 20, 17—18 (u rukopisu crkvenome xviii vijeka).

LAUDÁNOV, adj. koji pripada Laudanu. — Kod imena mjesta u naše vrijeme: Laudanov Šanac u Srbiji u okrugu biogradsckome. — Ismeđu rječnika u Vukovu: Laudanov, n. p. šanac (na Vračaru), 'des generals Laudon'. Niva iz Laudanova Šanca. Srp. nov. 1883. 204. Niva do Šanca Laudanovog. 1872. 440.

LAUDÁNOVIĆ, m. prezime. — U naše vrijeme. Stanoje Laudanović. Rat. 388.

LAUDANT, m. vidi Laudan. — U rukopisu xviii vijeka pisanome crkvenjem jezikom. Laudants i Nadaždija, veltmaršali, ... Laudant veltmaršal ... Glasnik. 20, 18.

LAUDON, m. vidi Laudan. — xviii vijeka. Ne dočekaš jutog Laudona. J. Rajić, boj. 20.

LĀUR, m. lovor, lovorika. — Tal. lauro. — U jednoga pisca Dubrovanina xvi vijeka. Petro i Dmitrić Nikola, kruheni laurom igraju u kola. N. Najlašević 1, 318.

1. LĀURA, f. Laura, ime muško (talijansko). P. Budmani. — isporodi 2. Lavra.

2. LĀURA, f. valja da je isto što 1. lavra. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena, kao mjesno ime. Bijela je vila dozivala iz Laure turske kalaure. 'Pjev. crn. 26a.

LAŪRATI, laurām, impf. jamačno od tal. lavorare, truditi, pa u prenesenome smislu. biti, tući. — U narodnoj zagoneci našega vremena, a po njoj u Vukovu rječniku (laurā, u zagoneci: Pendo visi, pendo kja, tendo pendo laura). Pendo visi, penda (pendo. Nar. sag. nov. 59) zja, pendo pendu laura. Srp. nar. prip. vuk. (1897) 361. odgonetljaj: zvono i svećak. 397.

LĀUŠ, m. ime muško, mađ. Lajos, 'Ludwig'. — isporodi 2. Lajuš. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu: Lauš, po magarskom 'Lajos', 'Ludovicus': 'Lauš kralj' magarski 1400. M(on. serb). 248. (Spom. sr.) 89. i drugi kralj magarski kojega, ubi na Muhaču carj Sulimane. 1526. (Okáz. pam. šaf.) 88. cf. Lovuš. — Listi kralja Lauša i kraljice Marije. Mon. croat. 203, (1513). Po zapovidi Lauša kralja ugarskoga. 253. (1552). Gdi tvoj stric, primudri Lauš, crljen klobuk prija. H. Lucić 285. U dih (bugarkinah) jošte vas svijet puni glas i bojna djela slovu od Lauša, ki se kruni u Budimu i Krakovu. I. Gundulić 313—314. Janko i Lauš od svihj bjehu samo ostali jošte živi. 378. Lauš sin kralja boemskoga. G. Palmotić 2, 160. Gdi si, Laušu, druž smioni? 2, 229. Lauš koji zagrlenu na štit drža s Vislom Savu. J. Kavašin 262b. Ona nemu porodi Lauša i Matijaša. Nar. pjes. bog. 69. Lauš. S. Novaković, pom. 78. Besedi njojzi Lauš ban. Nar. pjes. vuk. 1, 593. 'Lauš se banu poklaña' (mjesto: 'Lauš-banu se poklana'). Vuk, nar. pjes. 1, VIII.

LAUŠA, f. žensko ime prema muškome Lauš.

— *Prije našega vremena.* Lauša. S. Novaković, pom. 78.

LAUŠAN, m. ime muško, vidi Lauš. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* Kad Laušan na Kosovo pade. Nar. pjes. petr. 3, 826.

LAUŠEVIĆ, m. prezime (po ocu Laušu). — *U naše vrijeme.* D. Avramović 240. 256.

LAUŠIJE BRESJE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu pešavačkome. Niva u Laušijem Bresju. Sr. nov. 1872. 658.

LAUT, m. vidi laut. — *Po nem. laute.* — *Na jednome mjestu xvii vijeka.* Tubel (smisli) zpevanje, citare, laut i ostale igre. P. Vitezović, kron. 1.

LAUTARI, m. pl. ime selu u Hrvatskoj u šupaniji modruško-rijčkoj. Razdijel. 44.

LAUTEVCI, Lautevaca, m. pl. mjesno ime. — *Prije našega vremena.* Lautevci. Spom. stoj. 185.

LAUTOR, m. ime muško. — *U narodnoj pjesmi našega vremena.* I prosi je Lautore devere ... Nar. pjes. vila. 1867. 18.

LAUŽA, f. u Vukovu rječniku: vide alauža.

1. LĀV, m. Felis leo L., poznata zvijer. — *isporedi laf, arslan.* — *-a- stoji mj. negdašnjega s.* — *Riječ je praslavenska (lāva), isporodi stslav. lъвъ, rus. лѣвъ, češ. lev, pol. lew. — Došlo je iz germanskoga jezika, isporodi stvñem. lēwo, novem. löwe; germanska je riječ postala od lat. leo, a ova od grč. λέων, što je po svoj prilici došla iz hamitsko-semitskih jezika. — Naš prosti narod jamačno misli da je lav istoga korijena la od kojega je i lajati (isporedi 3. lav, 1. lava, lavež), vidi: Tad zalaja devet jutih lava. Nar. pjes. vuk. 2, 805. — Imeđu rječnika u Vrančiću (leo'), u Mikafinu (lav, zvijer, leo'), u Belinu (leone', leo' 488b), u Bjelostjenčevu (v. oroslan), u Stuličevu (leo'), u Voltigijinu (lione', löwe'), u Vukovu: der löwe', [Felis] leo [L.]; cf. arslan]; u Daničičevu (lъвъ, leo'). — U množini se može umetnuti ov ili ne. na jednome mjestu xvi vijeka ima gen. pl. lavi: Kon tebe ni sada ni vukov ni lavi primrlih od glada. H. Lucić 252.*

a. uopće. Rikasta jakože lava. Stefan, sim. pam. šaf. 21. Kričaše kako lav. Korizm. 19a. Človik bude izjiden od jednoga lava. 82b. Ako vidiš (u snu) da lav trči, toj prilikuje opravljene. Zborn. 134a. Koje bi (dvi žalosti) gorskoga umoril' još lava. P. Hektorović 71. Jak zvijeri kad tjera po gori srdit lav. D. Rašina 15b. Bješe meu lavi. M. Divković, nauk. 47a. Tijekom stižem srne plahe, snagom rvem lave ohole. I. Gundulić 136. I lav mnokrat u planini piča ostane drobnijeh ptica. 501. Lav oholi svakčas zlatnom grivom stresa. 555. Izajde kako Danijel iz jame lavov. F. Glavinčić, cvit. 89b. Vas vijek zdrži lav očinu čud i narav. G. Palmotić 2, 494. Bacani lavom. M. Radnić 10a. Bi mu data smrt od jednoga lava. 187a. Bojeći se od naglosti nemile lavov. A. Vitalić, ist. 23. Sretit će ga zvijerje i lavi. J. Kavašin 8a. Nu i lavi isti lube, mehka a suza stijenju dube. 40a. Omrtvomu medvjed prašca, lav prostrta ne raztres. 77a. Bi Danijel bačen u jamu među lave. J. Banovac, pripov. 20. Jaše na lavu. (Z). Poslov. danič. Lav neće mrcine. V. Došen v. Ili lava koji riče. 15b. Nit' lav uvijek srdit reži. 72a. Da je na vam pasja glava, i za vami rep od lava. 179a. U jamu lavsku u kojoj biše sedam lava. And. Kačić, kor. 308. Lave i medvide. Ant. Kadčić 87. Ijada muha ne more učiniti jednoga lava. M. Dobretić 285. Mrav pred la-

vom postavljen. J. Rajić, pouč. 1, 21. Lavovi ako su i kipeli ot jarosti ... 1, 50. Ránila devotka lava i labuda. Nar. pjes. vuk. 1, 279. Oko kopla devet dobri koňa, a pored ni devet juti lava, tad zavrišta devet dobri koňa, tad zalaja devet juti lava. 2, 305. Lavica jedno okoti, ali lava. Nar. posl. vuk. 165. Na kapiji stoje dvanaest lavova i čuvaju grad. Nar. prip. vuk. 239. — *U basni.* Raskaja se lъвъ o poslani(ji) jeho ... Jako vidě jeho lъвъ ... Stefanit i ihn. star. 2, 271. Nije ortaštvo s lavom imat, sam jer dobit svu će primat. J. Kavašin 251a. — *Čelade ili što se misli kao čelade isporoduje se s lavom ili radi bjesnoće i krvoločnosti, ili radi junaštva i snage.* Kako 1 lav jadovit. Korizm. 45a. Suprotivnik vaš djavao kakoto lav revući obhodi. N. Rašina 148b. 1petr. 5, 8. Kao lavi idau na mene. I. Anđić, vrat. 41. Neprijatelji sa svih strana reže kako lavi. P. Posilović, nasl. 200a. Baba gora od kuge i od lava. V. Došen III. Pomamni kao lavi. 59a. Odoru mu svu do krpe kano lavi izkidaše. 124a. Lavom srčbu nek ostavi (poglanar). 281a. Ustrnuše kano lavi strvni. Osvećen. 4, 85. — Ovdje trjeba učinit srce od lava a obraz od zle žene. M. Držić 306. Nisu tice sokolovi sivi, no uskoci kano lavi živi. Osvećen. 3, 56. — *Prija upućena bijaše (Bog) kao žestoki lav.* J. Banovac, razg. 187. Zdrav kao lav. Nar. posl. vuk. 89. — *Mali kip ili ures nalik na lava.* Lavb jedanb srebrni pozlaćen a jestb u nemb jedanadesete unačb i tri aksađe. Spom. sr. 2, 49. Lavb jedanb od bisera a jestb u nemb dvě unčb i dva aksađa. 50. (1406). — *kao nakit kod vesa.* Jel' ti druga vesen jagluk dala? ja sam ti ga i lepšega dala, što na nemu tridest i tri lava ... Nar. pjes. vuk. 1, 197. vidi i kod b.

b. mletačka je republika imala kao snamenje i grb krilatoga lava (svetoga Marka), te u prenesenome smislu lav često znači mletačku vladu. Komu hoće slava sluti mnoga lita pod krenuti lava. Đ. Baraković, vil. 40. Još Dubrovnik s davnom krunom stoji cječ vjere u slobodi među lavom i drakunom. I. Gundulić 889. Još sred usta juta zmaja i nokata bijesna lava oko tebe (Dubrovniče) s oba kraja slovinska je sva država. 890. Morski lav se k nemu (Dubrovniku) uputi, sved njegove željan krvi, da mu poda nemir juti. J. Palmotić 8. I nastoji sa svom pravom, da obrani grad rođeni, ili 'e trijeba bit se s lavom, ili dođe zmaj ogñeni. 42. Lav krilati pazi mjesec s gledom krivom. J. Kavašin 216b. Danas je otagbina u škripcu među lavom i zmajem (Mlečićem i Turčinom). S. Lubiša, prip. 68. Boka će oboriti krilatoga lava. 238.

c. znak (zvijezde) u zodijaku. — *Imeđu rječnika u Belinu (lav nebeski, leone, segno del zodiaco', leonis signum' 483b).* Junčb, rakb, lъвъ, skorfia, kozi rog, ... Starine. 10, 119. Lav. Zborn. 127b. Vrh lava sunačce kad stane. M. Vetranić 1, 161. Febo zlatoglav u slamenu biše kogano čuva lav. B. Krnarutić 24.

d. u prenesenome smislu, junak (čovjek snažan i hrabar kao lav). O čudni v ludeh i hrabri vitezi i lavove: Acilišu i Ektore i Ajakešu i Nestore! Aleks. jag. star. 3, 250. S sedam sinov, sedam lava. J. Kavašin 251a. On na svojoj domovini sebe strašnog' lava čini. V. Došen 122a. Imade sedam sinova, svi sedam žestoki lava. And. Kačić, razg. 33. Još deliju kažem od mejdana, po imenu Makar-kapetana, ovo biše lave od dvi glave. 242. Pa dok mi je slugu odbranijeh, odbranijeh, lava izbranijeh ... i dok mi je lava odbranoga, od Srijema pisara Andrije...

Nar. pjes. vuk. 4, 290. Dok je u mene mojih kapetana i momaka, lava odbranjenih. 4, 289.

e. u *slome smislu, o čefadetu (naglu, krvoločnu itd.)*. Bijuci primaju kasteli, gradove, tako t' sve obladaju prijuti lavove (Turci). M. Marulić 245. Molim te, gospodu, ne budi srcem lav, ter ne daj da pođu skončat se za ljubav. Š. Menčetić 154. Isto(m) me nemoj dat izjes' tomu lavu. M. Držić 82. I paklenom takvom lavu (*kletveniku*) ne uteku ni u slavu (*pokojni*). V. Došen 129b.

f. o *vragu, po biblijskome jeziku*. Oslobođil si mene... od lavov pripravljenih na izidenje. Zadar. leko. 75. ecclesiastic. 51, 4. Ne bi sad poznal ni lave paklene. M. Vetranić 1, 259. Jadoviti ovi lav (*djaval*). P. Radovčić, način. 70. Ti si paklenomu lavu glavu oholu skršio. L. Terzić 88. Pak i lava paklenoga stisnu, da ga jedno biža. J. Kavašin 27a. Da ga ne bi lav pakleni tu zagunu' i zaplijeni'. 505a.

g. u *prenesenome smislu, o drugijem životinama*.

a) Morski lav, der seelöwe', Phoca jubata'. G. Lazić 48.

b) Lav mravlji, Myrmecoleon'. J. Pančić, zool. 259.

2. LĀV, m. Leo, ime muško (*ista je riječ što 1. lav*). — *Prevedeno po lat. Leo*. — Od xvi vijeka. Papa Leon ili Lav veliki. Š. Budinić, sum. 45a. Ni kruna uvita kom ga Lav okruni. Đ. Baraković, vil. 41. Svete ikone koje bješe počeo bezbožno ukidati Lav Isaurski. Đ. Daničić, pisma, i u *Šulekovu rječniku* ('Leo').

3. LAV, f. uprav je isto što lavež, ali se naziva samo u značenju: *prsto (kao pogrda čefadetu)*. — U *jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka*. I na sto tko nogu oda psa postavlja, i togaj rijet mogu da zaman trud spravlja, za ništor za drugo ner dala nije narav na stolu u dugo da stoji pasja lav. M. Vetranić 1, 230. Čelo ti sad kaže, jedna pasja lavi, da jezik tvoj laže po bradi i glavi. 2, 875.

1. LĀVA, f. lavež. — Od xvi vijeka (*vidi naj zadnji primjer*). Od pasa nije čuti ni bune ni lave. M. Držić 424. More djavao napastovati i poticati i navlačiti na zlo, ali ako mi ne privoimo, ne more nam nauditi ni zadati rane duhovne, zaludu mu je lava. F. Lastrić, od' 195. Tada ćete viditi skripnu, lavu i grižnu svijesti vaše. ned. 76. Kažuć lavom da on neće ostaviti. V. Došen 82a. Čovik sa psim da zalaje, i za lavu da rič daje. 186b. I dvonoge tako psine lavu čine na visine. 189a. Na prozor je pomolio glavu, da razbere i stravu i lavu. Osvetn. 1, 72. Kad se prenu, oču visku, lavu. 8, 8. Za kojim vukom lave nejma, teško li se nemu. Nar. bl. meh. beg kap. 286. — U *ovome je primjeru isto što 8. lav*: Pasju tu lavu na svijeti nitkore za rep ni za glavu uhvatit ne more. M. Vetranić 1, 228.

2. LĀVA, f. *kameće od velike vrućine žitko što izbacuju vulkani, tal. lava*. — U *pisaca našega vremena*. Vruća lava iz Vezuva. Vuk, priprava. 24. Unutra u zemlji strašne velike vatre izbacuju silu rastoplenijeh metala (lave), pepeo i kameće. 102. i u *Šulekovu rječniku* ('lava').

3. LAVA, f. *neka biljka, vidi 8. lavina*. Lava, Alchemilla L. (Della Bella), v. Lavina. B. Šulek, im. 191. — U *Belinu rječniku* nijesam našao ove riječi.

4. LAVA, f. ime zaseoku u Hrvatskoj u *županiji varaždinskoj*. Razdijel. 100.

5. LAVA, f. *šensko (?) ime*. — *isporedi 2. Lav*. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 72.

1. LAVAC, lavca, m. *vidi lavić*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'parvus leo' s dodatkom da je useto iz brevijara.

2. LAVAC, lavca, m. *brbljavac*. — *Od korijena la glagola lajati, vidi i laviti*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'blatero'.

LAVAN, lavna, adj. *lavski*. — *Samo u Stulićevu rječniku*: 'leoninus'.

LĀVĀNDA, f. *vidi dešpik, tal. lavanda*. — *Od xviii vijeka*. Lavande trave. J. Vladimirović 30. Lavanda, rus. лаванда, češ. lavandule, lavendula, pol. lewanda, lawandola (Bartulović, Danilo), 1. Lavandula officinalis L. (Visiani); 2. Lavandula spica L. (Lambl), v. Levanda. B. Šulek, im. 191.

LAVARSKI, adj. *koji pripada lavri*. — U *knjigama pisanima crkvenijem jezikom sa starijem oblikom lavraskyj*. Bratijami lavraskyjimi. Domentijana 188. V. lavrasku metohiju. 278.

LĀVAST, adj. *rič, ričast (kao lav)*. — *Po tal. lionato*. — *Samo u Belinu rječniku*: 'lionato', fulvus' 440b, i u *Stulićevu*: 'lionato, color di lions', fulvus'.

LAVČAC, lavčca, m. u *Stulićevu rječniku*: v. lavčić. — *nepouzđano*.

LĀVČĀD, f. coll. lavče. — U *naše vrijeme*. A za hime osmero lavčadi. Nar. pjes. petr. 3, 287. Ter pošeta slavan generale kano lave na odmazdu juti, kad mu lavčad česva zvijer smuti. Osvetn. 7, 25.

LAVČAŃ, m. ime mjestu u Dalmaciji. — *Pomine se xviii vijeka*. Vukašina (Kačića) zapade na dio Brist, LavčaŃ i Podjezerje. And. Kačić, kor. 467. Stari Kačići iz LavčaŃa. 467.

LĀVČE, lāvčeta, n. dem. 1. lav. — *Mješte mnoštine ima coll. lavčad (vidi)*. — U *naše vrijeme*. A lavče se hitro dogodilo. Nar. pjes. petr. 3, 88. Pak on lavče gleda po plećima. 8, 971.

LAVČETINA, f. *lavska koža*. — *Postaje od lavče*. — U *narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Prigrni se strašnom lavčetinom. Pjev. crn. 62b.

LAVČIĆ, m. dem. lav (uprav dem. lavac ili lavak, ali ni jedno ni drugo nije potvrđeno), *vidi lavić*. — U *jednoga pisca xviii vijeka, a između rječnika u Stulićevu* ('parvus leo, leonis catulus'). Lavčić u onom lugu rāđi lovit slobod dugu. J. Kavašin 193a.

LAVENDA, f. *vidi lavanda*. — *Radi postaća vidi lavendula*. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Od metvice, lavende... Z. Orfelin 418.

LAVENDULA, f. *vidi lavanda*. — *Od nem. lavendel. Rutica, pelin, žalfija, medvica i lavendula*. G. Peštalić 246.

LAVĒTINA, f. augm. 1. lav. — U *jednoga pisca xviii vijeka*. Baš kakono lavetine jake pridobiše njegove vojake. Nadod. 179.

LAVEZ, m. *vaša da je od tal. lavecchio, lonac*. — *Na jednomo mjestu xv vijeka gdje se kaže o trbuhu (punu jela ili u kojemu se kuha jelo, kao u loncu)*. Svih jistvin lavezi bihu trbusi njih. M. Marulić 82.

LAVEŽ, m. *lajanje*. — *isporedi 1. lava*. — *Postaje od korijena la glagola lajati*. — U *naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu* ('das gebelle', 'latratus' s primjerom: Stoji lavež pasa). Lavež pasa. M. Đ. Miličević, živ. srb. 1, 86. I

psetu koje sa lavežom čim ih za brijeg prati. Osvetn. 1, 84. Gora gluši, lavež uši duši. 4, 24.

1. LAVI, *m. pl. samo u jednoj narodnoj pjesmi našega vremena: po snačenju moglo bi biti slično nemačkome lehen, ali je jamačno riječ turska; ipak je ni u jednome turskome rječniku nijesam mogao naći*: Imao sam nešto malo blaga, mloge lave i mloge timare... Što su bili lavi i timari, pojagmili Turci na miraze. Nar. pjes. vuk. 2, 275.

2. LĀVI, *m. pl. ime (još i dan današnji) strmoj hridi na kojoj počeo graditi Dubrovnik. — Pomiče se u latinskijem i talijanskijem knjigama (Labes, Lave) već od prvijeh vremena (vidi K. Jireček, die Romanen in den städten Dalmatiens. 1, 60). vaja da je romanska riječ, može biti od stgrč. λάαζ, kamen, hrid. Oštru od Lava stijenu ovu. G. Palmotić 1, 8. Na visoke dvije gore, ke su blizu oštrijeh Lava. 1, 8. Vrh ovezijskih oštrijeh stijena, ke se od prije zвахu Lavi. 2, 519. Pod Bratom i Lavima korabla je ova veće. 2, 211. Vrh Lavu oštrijeh stina da se slika ne usboji. J. Kavašin 181b.*

LĀVICA, *f. žensko od lava. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lъvica, rus. лъвица, češ. lvice, polj. lwica. — Između rječnika u Mikajinu (leasena'), u Belinu (leonesse', leasena' 488b), u Stuličevu (lea, leasena'), u Voltigijinu (leonesse', löwinn'), u Vukovu (löwin', leasena'), u Daničićevu (lsvica, leasena'). Svirčpyje lvice iščedije. Glasnik. 18, 860. Kada lavica rodi svoju dteu ona je rodi mrtve i gre tja od njih. Koluničev zborn. 196. Naostriješ se srdn, počeruti kako lavica. Pril. jag. ark. 9, 135. (1468). Ja sam kako lavica. Korizm. 45a. Ako vidiš (u snu) lavice, toj prilikuje strah. Zborn. 184a. Izide lavica srdita. D. Zlatarić 87b. Delo lъvovo, jago razdajets lsvica. Starine. 11, 191. Prva živina bješe prilična lavici. M. Divković, bes. 307b. Jak lavica, kad sred stijena laviče joj lovac digne. I. Gundulić 841. Jak lavica usred gora, kad pritisne glad ju luti, na sve strane uši otvara... 400. Snagom materi on (kaplan) lavici a oću je risu sličan glavom. 555. Žestochiji od jedne lavice. B. Kašić, per. 41. Lavica ku lovacar uhititi. I. T. Mrnavić, osm. 50. On će kakono lavica ustati. P. Bakšić 206. Jak lavice skaču. G. Palmotić 2, 897. Kako sle lavice. 2, 468. I lavica tako bijesna obći ranit prije zore. I. V. Bunić, mand. 5. Od bijesne lavice paklene ovčicom bi te učinila. V. Andrijašević, put. 288. On će kakono lavica ustati. M. Lekušić 155. Lavica nemila. J. Filipović 1, 412a. Koga je lavica razadrla. 1, 469a. Jedna biše prilična lavici. And. Kašić, kor. 294. Lavica okoti jedno, ali vrijedno. Nar. posl. vuk. 165.*

LĀVIČICA, *f. dem. lavica. Jedna lavičica mlajhna. P. Zoranić 28a.*

LĀVIČIĆ, *m. samo u Stuličevu rječniku uz lavici. — Ima i stslav. lъvičitsъ.*

LĀVIĆ, *m. mlade od lava (uprav dem. 1. lav). — Ima i stslav. lъvištъ. — Od xvi vijeka, a između rječnika u Mikajinu (lavič, mali lav, soy-m(n)us, leunculus'), u Belinu (leoncetto', catulus leonis' 488b), u Stuličevu (leonis catulus'), u Vukovu (ein junger löwe', catulus leoninus'). Kako 1 lavič. Korizm. 45a. Neka ova otide lavica proč meni s laviči ka ide. F. Lukarević 299. Jak lavica, kad sred stijena laviče joj lovac digne... I. Gundulić 841. U vojnici lavič. P. Vitezović, odil. 79. Kad psića biju, i lavič se*

boji. (D). Poslov. danič. Kako 'e hitar na lovinu lav ali lavič... A. Vitalić, ist. 48b. Laviči još režeži za sgrabiti zvir da hode. ist. 851b. Ki režuahu jak laviči bijesni. I. Đorđić, salt. 188. Koga je lavica razadrla jer je otišao nezine laviče uzeti. J. Filipović 1, 469a. Ne porodi miš laviča. P. Knežević, životi. 68. Došal je lavo s laviči. Nar. pjes. istr. 2, 150. Zubi lavičima satiru se. lav gine nemajući lova, i laviči rasipaju se. Đ. Daničić, jov. 4, 10—11. Navrani se lavo s lavičima. V. Vrčević, igre. 40.

1. LĀVINA, *f. augm. lav. — isporodi lavetina. — Na jednome mjestu xvii vijeka. Da je djavao kano jedna lavina. I. Anđić, vrat. 195.*

2. LĀVĪNA, *f. usop. — Od tal. lavina ili od nem. lawine. — U Šulekovu rječniku (lawine').*

3. LAVINA, *f. neka bijka. Lavina, Alchemilla vulgaris L. (Lambl), v. Lavska noga. B. Šulek, im. 191.*

LAVIRINAT, *lavirinta, m. vidi labirinat. — -v- stoji mješte b po novome grčkome jesiku. — U pisaca našega vremena. U neki lavirinat pojmovi... Javor. god. 16, br. 41, str. 652.*

LAVITI, *lavim. impf. drbljati. — Postaje od korijena la (vidi lajati), isporodi 2. lavac. — U Stuličevu rječniku: 'inepte loqui'. — nije dosta pouzdano.*

LĀVKĀNE, *n. djelo kojijem se lavka. — U Stuličevu rječniku.*

LĀVKATI, *lāvčēm, impf. ispuštati is sebe glas kao lisica (uprav je dem. lajati). — U Stuličevu rječniku: 'far la voce di volpe', gannire'.*

LAVLATEL, *m. čovjek što lavlja, vidi lovac. — U Stuličevu rječniku: 'venator, praedator'. — nepouzđano.*

LAVLATELICA, *f. žensko čelade kao lavljatelj. — U Stuličevu rječniku: 'venatrix, quae praedatur'. — nepouzđano.*

LAVLATI, *lavlam, impf. loviti (uprav kao iterativni glagol). — U Stuličevu rječniku: v. ulavljati. — nepouzđano.*

LĀVLE, *n. coll. lav. — Na jednome mjestu xviii vijeka s -j- mj. j. Boje 'e ljudem prebivati u pustobe posrjed lavja. J. Kavašin 406b.*

LĀVLĪ, *adj. lavski. — Postaje od 1. lav nastavkom j što se postije v mijenja na j (u prvoe je primjeru j). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lъvij, češ. lvý, polj. lwry. — Samo u dva primjera xvii i xviii vijeka. Smislost lavju kad godi izrod ljudski odije. I. T. Mrnavić, osm. 151. Jakos lavja. J. Kavašin 290b.*

LĀVO, *m. hyp. 1. lav. — U naše vrijeme. Došal je lavo s laviči. Nar. pjes. istr. 2, 150. Navrani se lavo s lavičima. V. Vrčević, igre. 40.*

LAVOR, *m. lovor. — Od xviii vijeka. Koliko lavora (kad nema u Belinu rječniku, vaja da je štamparska pogreška mj. lovora) koji su nedavno usahnuli. A. d. Bella, rasgov. 25. Lavor, Lavorika (Visiani), rus. лавръ, češ. vavřin, Laurus nobilis L. (Lambl, Visiani), v. Lovor. B. Šulek, im. 191.*

LAVOR, LAVOR-, *vidi lah-.*

LAVORIKA, *f. vidi lavor. Ili (kite kuće) lavorikom. Magazin. 1866. 56.*

LAVÖRIS, *m. Felis leopardus L., neka svijer. — Riječ je složena od lav i ris kao i latinska leo-pardus. — U Mikajinu rječniku: 'pardus, leopardus, pardalis'; u Belinu (leopardo', leopardus' 488b), u Bjelostjenčevu i u Jambrešičevu (u la-*

tinskome dijelu kod leopardus), u Stuličevu (lavori-, zvijer, 'leopardus') s dodatkom da se nahodi u pisca Gundulića (?), u Voltigijinu ('leopardo', 'leopard').

LAVORISKI, adj. koji pripada lavorisu ili lavorisima. — Samo u Stuličevu rječniku: 'leopardinus'.

LAVOROV, adj. koji pripada lavoru, koji je načinjen od lavora. — Na jednome mjestu XVIII vijeka, gdje može biti da stoji piščevom ili štamparskom griješkom mj. javorov. Kadno lani prođe niz kotare i pronese gusle lavorove. And. Kačić, razg. 1a.

1. LÁVOV, adj. koji pripada lavu, lavima. — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lvoovъ, rus. лѡвъ, čes. lvoový, pol. lwowy. — Imeđu rječnika u Mikajinu (lavor, od lava, 'leoninus'), u Belinu ('leonino', 'leoninus' 488b), u Voltigijinu ('leonino, di liono', 'löwenhaft'), u Vukovu ('des löwen', 'leonis'), u Daničićevu (lvoovъ, 'leonis'). Lavova mati. Stefanit. star. 2, 288. Od ruk lavovih. Transit. 114. Ufa preluda ovdica učiniti proti sili lavovi. 271. Nih zubi bihu kako lavovi. Anton Dalm., nov. tešt. 2, 187. apoc. 9, 8. Sahrani mene iz usta lavovih. B. Kačić, rit. 384. Usta bezina kao usta lavova. Vuk, otkr. jov. 18, 2. Od usta lavovijeh. Đ. Daničić, psal. 22, 21.

2. LÁVOV, m. Leopold, nem. Lemberg, glavni grad u Galičiji. — Po pol. Lwow. — U Šulekovu rječniku ('Lemberg').

LÁVOVIĆ, m. vidi lavić (uprav kao lavov sin). — U narodnoj pjesmi našega vremena. Dok ovo ti devet lavovića. Nar. pjes. petr. 3, 334.

LÁVOVKIŃA, f. žensko čelade iz Lavova. — U Šulekovu rječniku ('Lembergerin').

LÁVOVLANIN, m. čovjek iz Lavova. — Mnosi: Lávovlani. — U Šulekovu rječniku ('Lemberger').

LÁVOVLĀ, adj. vidi lavli. — Samo u Stuličevu rječniku: 'leoninus' s dodatkom da je uzeto iz brevijara.

LÁVOVO SELO, n. mjesno ime. — Prije našega vremena. S. Novaković, pom. 136. — vidi lavov.

1. LÁVOVSKIĀ, adj. vidi lavski. — U jednoga pisca našega vremena. Kojima lice bijaše kao lice lavovsko. Đ. Daničić, Idnev. 12, 8. Da se baci u jamu lavovsku. dan. 6, 7, 12.

2. LÁVOVSKIĀ, adj. koji pripada Lavovu. — U Šulekovu rječniku ('lemberger').

1. LÁVRA, f. ovako se zovu neki veliki manastiri u istočnoj crkvi. — Srgrč. i novogrč. lávra (piše se gđegdje i λάβρα), što je može biti isto što stgrč. lávra, mahala. — Riječ je stara, isporodi stslav. lavra, rus. лабра. — Imeđu rječnika u Vukovu (tako se zovu veći manastiri, kao n. p. lavra Studenička) i u Daničićevu (lavra, manastir). Velikiyh lavr. Mon. serb. 26. (1284—1240). Pripovijeda se da je Jovana nekad bila kao lavra. Vuk, dan. 1, 18. U Srbiji bilo velikih manastira, lávri, pod koje su se stavljali drugi manastiri i crkve. Đ. Daničić, majkov. 58. — Studenica. Nareče svetij veliku lavru. Domentijan^a. 25. Manastiri to prijemu, naricajet jezo svati se lavra Simeona. 94. Da vidite lavru Studeničku ne daleko od Novog Pazara. Nar. pjes. vuk. 2, 211. Samo se zna da je bio jeromonah u lavri Studenici. M. Đ. Milicević, pomenik. 1, 51. Iz studeničke lavre. M. P. Šapčanin 1, 186. — Hilandar. Vb monastiri lavri

Hilandarskoj. Mon. serb. 49. (1261). Vb svetuju i velikuju lavru srbskuku, vb monastiri glagoljemii Hilanstars. 125. (1847). — (U Svetoj Gori) lavra svetago Atanasija. Domentijan^b 81. — Da je on kaludere kod lavre u Jerusalimu rasdelio. Javor. god. 16, br. 87, str. 589. — Vino piju srpski poglavari u Morači kod bijele crkve, kod velike lavre Nemačića. Nar. pjes. vuk. 5, 401.

2. LAVRA, f. lovor. — Na jednome mjestu XVIII vijeka. Ti si kuća Nazaretska, jer s' u nemu načinena, a od lavre sad Loretska, jer u gaj si ne stavljena. P. Knežević, pism. 180. — Može se shvatiti da je isto što 8. Lavra.

3. LÂVRA, f. vidi Laura. — U Belinu rječniku: 'Laura' 429b.

LAVRANIN, m. čovjek (osobito kaluder) što živi u lavri. — Mnosi: lavrani (starije lavrane). — U knjigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika u Daničićevu (lavrani, ko živi u lavri). Vb lavru že dođbše svetago Atanasija, prodani byše i lavrane kupiše je. Domentijan^a 188. Lavrane glagolaše se. Domentijan^b 81. Lavranom^a prëtiti. 82.

LAVRANKE, f. pl. suvrst trešće (u Primorju). B. Šulek, im. 191.

LAVRCA, m. dem. Lavre. — xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Lavrca, 'Laurentius dem.'). Lavrca Sorbgočević. Mon. serb. 347. (1427).

LAVRE, Lavreta, (starije Lavrete), m. dem. Lavrentije. — isporodi Lavrca. — U Dubrovniku xiv i xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Lavre, Lavrete, 'Laurentius'). Lavre Vlkasovič. Spom. sr. 2, 19. (1848). Lavre Sorbgočević. 320. (1428).

LÁVRENAC, Lávrenca, m. vidi Lavrentije i Lovrjenac. — U jednoga pisca iz Istre xvii vijeka. I tako učini s. Lavrenac. F. Glavinić, cvit. 268^a. (Udovicu) kad rukom prikrži Lavrenac. 269^a. Ksisto reče Lavrencu ... 269^a. — Ima i nom. bez a: Lavrenc. Sveti Lavrenc. F. Glavinić, cvit. 268^a. Oni pečeni Lavrenc. 271^b.

LAVRENCIO, m. vidi Lavrenac. — U istoga pisca. Koga kad s. križem Lavrencio prikrži. F. Glavinić, cvit. 270^a.

LÁVRĒČIĆ, m. prezime (po ocu Lavrencu). — Od xvii vijeka. Od oca Ivana Lavrenčića iz Varaždina. I. Antić, vrat. 1.

LÁVRĒNTIJE, m. Λαυρέντιος, Laurentius, ime kaludersko. — Od xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (Lavrentije, 'Laurentius', cf. Lovrentije). Karakalu igumen Lavrentije ijeronah. Mon. serb. 127. (1847). Lavrentije. S. Novaković, pom. 72. Lavrentije Geršić, nastojatelj man. Hodoša. Nar. pjes. vuk. 3, 588 (među prenumerantima).

LÁVRĒNTIJEV, adj. koji pripada Lavrentiju. — Kod imena bilje. Lavrentijeva trava, 'Consolida media'. Z. Orfelin 491.

LAVRĒTÂNSKIĀ, adj. koji pripada Loretu. — -av- stoji po lat. lauretanus. — Na jednome mjestu xvii vijeka. Prinešenje s. hiže Lavretanske na Trsat. F. Glavinić, cvit. xxiij.

LAVRIOTSKI, adj. koji pripada lavri. — U knisi pisanoj crkvenijem jezikom. Jego otb poraboštenija lavriotsskaego svobod. Domentijan^a 184. Ss igumenom lavriotsskym. 271.

LÁVRO, m. hyp. Lavrentije. — xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu ('Laurentius'). Lavro

Migović (člasteličić Jelene Sandačevice). Spom. sr. 2, 95. (1498). — U Baru, Lavro Sigović' 1142. M(on. serb.) 416. (Spom. sr.) 2, 122. bez sumnje je istomu prezime u drugom spomeniku, Migović' koje vidi. Đ. Daničić, rječn. kod Sigović'.

LAVROV, adj. *lovorikov*. — *isporedi* lavor i 2. lavra. — *U jednoga pisca našega vremena*. Ako dobivaju lavrovih venaca... M. Đ. Miličević, škol. 89.

LAVRTIJE, m. ime muško, jamačno skraćeno (možebiti samo u pismu) Lavrentije. — *Prije našega vremena*. Lavrtije. S. Novaković, pom. 72.

LAVSKI, adj. koji pripada lavima. — *Riječ je stara, isporedi stslav. lǫvskǫ, možebiti i praslavenska, isporedi češ. levský*. — *Između rječnika u Belinu* (leonino', leoninus' 493b), u *Stuličevu* (v. lavovji iz brevijara), u *Vukovu* (lōwen-, leoninus').

1. adj.

a. uopće (može biti i u prenesenome smislu, vidi 1. lav, d, e, f)). Oni ga vazamše vrgoše u jamu lavsku. Bernardin 62. dan. 14, 29. Prilič obrasa četireh živin: obraz človičji i obraz lafski... 168. ezek. 1, 10. Toliko je strašan glas lavski... M. Divković, bes. 617a. U prlici lavskoj. zlam. 25. Ne projde godišće, to roka daju ti, da lavsko lovišće silan car očuti. Đ. Baraković, vil. 68. Utvrdi srcu moć, bud' lafske naravi. 298. Kako si oslobodio... Danijela iz jame lavske. M. Alberti 435. Zavapiti glasom velikim kano je lavski. I. Ančić, vrat. 66. Zapasti u oholost lavsku. M. Radnić 187a. Solomun prilikuje jakost i slobodu pravetnije k jakosti i slobodi lavskoj. 287a. Ljudi pitomi običaju obući srce svoje žestinom lavskom. 280b. Boje se ljudi režaňa lavskije. 560b. Kako si oslobodio Danijela od jame lavske. P. Posilović, nasl. 157a. Lavsku i kožu s nom popadoh. I. Zanotti, en. 47. Žestok lavski zub. A. Vitalić, ostan. 16. Dalmacija kaže tri krunate lavske glave. J. Kavašin 284b. Lavska rila. 472b. Lavskom febrom veoma gori mjesec črčak srpaň. 473a. Prvo (živu) ima lice lavsko. 516a. Otmil lavskijeh iz čeljusti mene. I. Đorđić, salt. 65. Boga moli Danijel u jami lavskoj. J. Filipović 1, 811a. Da se baci u špiju lavsku. F. Lastrić, test. 199b. Prividivši duhom proročanskim u nemu i kročinu ovčiju i lavsku žestinom. ned. 43. Zatvori usta lavska. svet. 38a. Danijel u jami lavskoj. E. Pavić, ogl. 408. Čeljusti joj bijahu kano čeljusti lavske. 681. Iztezaše iz žrala lavskih. M. Pavišić 41. Zajer misliš da svak ima lavsko srce, kad mač prima? V. Došen 126a. Iz usta lavskih. And. Kačić, kor. 135. Pođe da vidi kakva je lavska čast. D. Obradović, basne. 88. U jamu lavsku spuštana. G. Peštalj 71. — Na lavsku ima adverbijalno značenje, vidi 2. Na lavsku režati. I. Đorđić, ben. 190.

b. kod mjesnoga imena. Za čuvalca velikoga dvora (u Carigradu) rečenoga, 'Kod usta lavski' bi postavljen Petar Julijan. And. Kačić, razg. 158.

c. kod imena biljaka.

a) Lavska noga (prema lat.), češ. lvi-stop, lvova stopa: stellariu, pes leonis (Durante), Alchemilla vulgaris L. (Sabljar). B. Šulek, im. 191.

b) lavski rep. — *Između rječnika u Stuličevu* (lavski rep, trava, orobanche'). Lavski rep, Orobanche L. (Vujičić). B. Šulek, im. 191.

2. adv. lǫvski, kao lav, kao lavi. — *Između rječnika u Vukovu* ('wie ein löwe', leonis more'). Naš Jerolim lavski riče: 'Vino 'e otrov'. J. Ka-

vašin 27a. Bani slavski ki se rvaše svojer lavski. 231b. Lavski su se borili, da ne pušte tursku silu. S. Lubiša, prip. 81. Jedem jelo lavski, ide mleko kravski. M. Đ. Miličević, živ. serb. 1, 85.

LAVŮR, lavúra, m. *umivononica, leđen*. — *Od nem. lavor (od franc. lavoir, mjesto gdje se umiva, kupa)*. — *U naše vrijeme*. Od srebra se prave i lavuri, taňuri, ibrici, šećernica. Đ. Popović, poznav. roba. 189.

1. LĀZ, m. a) semita; b) hiatus, ostium; c) veteretum, vervactum; d) acervus lignorum. — *isporedi* 2. laz, 1. laza, lasina. — *Premda su dosta različna značenja, mislim da je ipak jedna ista riječ, u koje je naj starije jedno od dva značenja iz kojega su se razvila ostala: isprva vađa da je značenje bilo mjesto kud se prolazi (a) ili kud se ulazi (b)).* — *Ako je tako, riječ postaje od korijena lēz (vidi laziti), i nije potrebno misliti na postanak iz tuđega jezika (Miklošić ispoređuje korijen las u stnem. calasueo, comarcanus').* — *Riječ je praslavenska: sa značenjem a) rus. ласъ, polj. las (lasy, stammenden, klötze, wurzeln, buschwerk'); sa značenjem c) stslav. laz; (češ. laz, neizorano mjesto).*

a. semita, uski put (putaňa) što malo po malo ljudi ili životinje načine u šumi ili u grmlju samo prolazeći onuda. — *U Stuličevu rječniku: 'via, semita, callis'.*

b. hiatus, ostium, foramen, kad je što ogradoeno (zidom, plotom, živicom itd.) mjesto kud se može prolaziti; kod toga se ne misli obično na prava vrata (ako ne u prenesenome smislu) nego na mjesto gdje je ograda razvaľena ili prolomljena. — *isporedi* 2. laz. A kada li probiše bedene i široke laze otvorioše. And. Kačić, razg. 152b. Ogradena zidom šuma, diva ili poje imade ulaz — lāz. na Krku. I. Milčetić. Lāz, apertura saepis', gen. lāza. D. Nemanjić, čak. kroat. stud. 10.

c. vervactum, novale, mjesto gdje se iskrtiľa (ili gdje se još krti) šuma da se može semla israditi. ovo je značenje postalo iz kojega od dva predašnja. — *Između rječnika u Daničičevu* (laz, ager novalis'). I takozde imb priloži kraljevstvo mi goru da si sēku lazove. Spom. stoj. 12. (oko 1800). Koliko je uzmožno ljudem crkovnym da si čine laze, i vse što je kto činil laze na njih zemlji da sije ima svetaja crkvi. Glasnik. 49, 868. (1826). Sēnokos u Zlomu Polji... i laz u srēdnega luga. Deč. hris. 59. St livadami, s pašiti i s lazi i s planinoma. Mon. serb. 188. (1848). Nitko bez hotēnija mitropolitova da ne trēbi laza na zemlji na crkovnoj, ni vinograda sadii Glasnik. 24, 246. (1853). Ja sam juče sjekao laz. S. Lubiša, prip. 189.

d. vidi u *Vukovu rječniku*: kao mala diva, osobito između kameňa s primjerima: Boje je navrh laza nego nadno laza (Nar. posl. vuk. 24). Krivo ralo Lazarevo, krive laze razoralo (Nar. posl. vuk. 160). — *Ovo značenje postaje od predašnega (kod c), ako nije isto.*

e. vidi u *Vukovu rječniku*: (u Crnoj Gori) mjesto gdje je mnogo šume isjeđeno (n. p. krčena radi) i drveta popadala jedno na drugome, 'eine menge übereinander gefällter bäume', silva caesa'. cf. carev laz. — *Jamačno ovo značenje postaje od značenja pod c (vidi ondje u primjerima laz kao objekt s glagolima sjeći, trijebiti).* — *I u širem smislu, gomila. Nit' u dolu procvanulo cvijete, no laz pustih naložen trupina. Osvetn. 2, 173.*

f. često kod mjesnijeh imena, ali se ne može znati koje je pravo značenje između predašnjeh.

(a) Laz.

aa) u Crnoj Gori selo u katunskoj nahiji. Glasnik. 40, 19.

bb) u Hrvatskoj selo u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 84.

cc) u Srbiji ime mjestima. aaa) u okrugu aleksinačkome. Niva u Laz. Sr. nov. 1875. 22. — bbb) u okrugu čačanskome. Zabrana u mestu Laz. Sr. nov. 1871. 290. — ccc) u okrugu kneževačkome. Niva u Laz. Sr. nov. 1872. 170. — ddd) u okrugu kragujevačkome. Niva u Laz. Sr. nov. 1875. 851. — eee) u okrugu kruševačkome. Niva zovoma Laz. Sr. nov. 1871. 852.

b) Laz Pavlovića, mjesto u Hrvatskoj. — Pomiše se xvi vijeka. Postavi ju ondje kad sam sede, to je na Laz Pavlovića sta. Mon. croat. 250. (1549).

c) Brašins Laz. Mon. serb. 87. (1927).

d) Carev Laz.

aa) Ota tudu u Carev Laz, kako nestaje laza. Glasnik. 15, 276. (1848?).

bb) u Crnoj Gori (vidi Carev Laz). Carev Laz (krčevina careva). Pjev. crn. 14^a. U ta doba udario Janko s desne strane iz gore Prznika, živim ognjem Turke učeraše među guste šume i klisure, guste šume brže optekoše i u njima Turke zatvoriše; tu stojaše dok Turci nestaje, i to mjesto Carev Laz nazvaše. 15b. Udari im i Đuraškov Janko, nu da ti se nagledati, pobre, kako srpeke sablje sijevahu, a dušmanske glave sijevahu, a srete ih drvele i kameše, ne uteče od njih ni kamena. to se mjesto Carev Laz nazvalo i po danas vazda će se zvati. 175^a. Oglad. sr. 86.

e) Dragomans Laz. Mon. serb. 95. (1880).

f) Gusti Laz, selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 45.

g) Kosmači (ili Kosamči?) Lazi. U planinu na Kosmače Lazu. Mon. serb. 92. (1880).

h) Pod Kovačev Laz. Mon. serb. 94. (1880).

i) Prko Mirujeva Laza. Glasnik. 15, 276. (1848?).

k) Stari Laz, selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 62.

l) Trnov Laz, selo u Srbiji u okrugu topličkome. M. Đ. Milčević, kraj. serb. 397.

m) Na Vlaški Laz. Mon. serb. 94. (1880).

2. LAZ, f. vidi 1. laz, b. — xvii i xviii vijeka. Tad prođoh na vrata na ka se izlazi gdi četa najata bdi stražu i pazi, prošad van kroz lazi kud oči put kažu najдох se na stazi pod Kamenar-stražu. Đ. Baraković, vil. 25. Ta biži po stazi ne obsiromice, ta skoči prik lazi, drugu put pritiče. 74. Slišajući iz polaše službenici verni i drazi dotokeše priko lazi gdi Suzana s glasa plače. jar. 68. Koša nek ugradi neulaživja u laz grada. I. Zanotti, en. 15. Četvero krat na laz grada prista. 18. Za tom hižom laz otajna kako u tmuni nikoj stae. 31. Padši dvara lazi zjahu. 88. Ovdj jest laz otvorena smrti. 44. Ne istira koše na onu istu laz na koju su unišli. M. A. Relković, sabr. 71. Láz ,apertura saepis', gen. lāsi. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 65.

1. LÁZA, f. vidi 1. laz, b, i 2. laz. — U čakavaca od xvi vijeka, a između rječnika u Stuličevu (uz laz). Kada slišaše vapaj u vrtli, sluge od hize pritekoše kroz lazu da vide ča biše. Bernardin 50. dan. 13, 26. Lázā, prosijek u medi. Slovinac. 1882. 187. Lázā ,apertura sepis'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 81.

2. LÁZA, m. hyp. Lazar, vidi Lazo. — Akc. se mijenja u voc. Lāzo. — U naše vrijeme (može biti i od prije, vidi naj prvi primjer, ali ovo može biti i hyp. Lazara). — Između rječnika u Vukovu: vide Lazo s dodatkom da je po istočnome govoru. Laza. S. Novaković, pom. 78. Ti mi zovni Radanović-Lazu. Nar. pjes. vuk. 2, 25. Tada Lazu nadvladaše Turci, i pogibe srpski knez Lazare. 2, 298. Miloš ubi za Lazu Murata. 4, 184. S Bogatića Martinović-Lazu. 4, 141.

LAZAC, Lasca, m. mjesno ime.

a. dva zaseoka u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 49. 46.

b. selo u Srbiji u okrugu čačanskome. K. Jovanović 167.

LAZAČKI, adj. koji pripada Lascu (vidi Laza, b). Lazačka (opština). K. Jovanović 167.

LAZAN, lazna, adj. znači što 1. i 2. lastan. — -a- stoji mj. negdašnjega b. — Jamačno postaje od korijena lsg (vidi 1. lak), isporodi stšov. lizē, dopušteno, rus. лиза, lako, češ. lze, polj. lza. — Od prvijeh vremena (vidi b).

a. adj. vidi 1. lastan (zaludan?). — U dva pisca Dubrovčanina xvi vijeka. Obijesni i lazni Boga zabiste. M. Vetranić 2, 388. Na ljubav tuže se i lazni uzdišu. M. Držić 84. — U srednjemu rodu s prijedlogom na: na lazno, kao da znači: bez ometa. — u jednoga pisca čakavca xvi vijeka. Tako misalju uznit pojem budu hodit, ter na lazno cvilit pod jelom selenom u sinci sidoči. P. Zoranić 24^a. — U srednjemu rodu u naše vrijeme znači u Istri: danguba, besposlica. Neutr. lāzno ,otium'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftag. 20.

b. adv. lazno, lako (?). Ašte imutē hotēti rasecati želēzom vata, to ne bude imē lāzno. Zborn. drag. sreč. 17.

LAZANIĆ, m. prezime. — xvii vijeka. Cvit treći darovan gosp. Nikuli Lazaniću vlast. braškomu, kuratu postirskomu. I. Ivanišević 69.

LAZANKA, f. vrsta kruške. Vetovo kod Požege. D. Hirc. Lazanka, lazarinenbirm (Veselić). B. Šulek, im. 191.

LÁZAŃA, f. riječi bez smisla; brbljaše. — Vajda da je ista riječ što lazaše (vidi) u prenesenome smislu. — U naše vrijeme u Istri. Hodi to ti neka pitat, češ čut lazašu. Naša sloga. god. 14, br. 15, str. 65. — I u Dubrovniku. 'Što će te tvoje lazaše? misliš se š njima izvadit i ne platit što imaš'. P. Budmani.

LAZANĀTI, lazanām, impf. brbljati. — vidi lazaša. — U naše vrijeme u Istri. 'Ča lazašaš prez potrebe?' F. Simčić.

LÁZAŃE, f. pl. tal. lasagne, vrsta jerišta (tanko tijesto izrezano na jednake trakove). — isporodi lozaše. — Od xvi vijeka po primorju, a između rječnika u Mikafinu (lazaše, jerišta ,tagliolini, lasagne', ,laganum' i kod skrob), u Bjelostjencevu (,leganum, artolaganum, tracta panis'). A kamo lazaše, kamo li još žmire? M. Držić 429. Nijesu lazaše bez magane. (D). Poslov. danić.

LAZANĀKA, f. vajlar sa mlince. u Lici. D. Trstešnjak.

LĀZĀR, m. Λάζαρς, Lazarus, biblijsko ime (iz novoga zavjeta). — U Dubrovniku se isgovara Lāzar. 'Crkva svetoga Lazara'. 'Pod Lāzarom'. P. Budmani. vidi i: Zora, zar, Lazar. R. Gamašić C5b. — Od prvijeh vremena, a između rječnika u Belinu (Lazaro', Lazarus' 430^a),

u *Vukovu*, u *Daničićevu* (Lazar, Lazarus). Četverednevnago Lazara vs Višaniji. Domentijanb 99. Lazare, hodi vanka. Bernardin 60. joann. 11, 43. Smradljiv Lazar grob ostavlja. J. Kavašin 68b. Uskrisi Lazara brata Marije Mand. F. Lastrić, test. bil. 186b. Lazare! izidi na poje. Vuk, jov. 11, 43. — Biše niki prosjak jimenom Lazar. Bernardin 88. luc. 16, 20. Povist ubogoga a čestita Lazara. J. Kavašin v. Epuluni molit će se bijednom' Laz'ru. 568b. Bijaše jedan siromah, po imenu Lazar. Vuk, luk. 16, 20. — Lazarb. Svetostef. hris. 84. — Hranoje a bratu mu Lazarb. Deč. hris. 86. — Azb blagovérnyj knez Lazarb, samodržbšč vseje srbbskyje zemje. Mon. serb. 194. (1880). Pokle Lazar tijem silovo bješe i umri na Kosovo. J. Kavašin 185a. Lazar Grebljanović, despot ili poglavica od Rašije. Knez Lazar biše sin Pribica Grebljanovića. And. Kačić, razg. 56. Car-Lazare sjede za večeru. Nar. pjes. vuk. 2, 288. Tada reče srpski knez-Lazare. 289. Krstaš barjak srpskog knez-Lazara. 3, 80. — Sinovi Viskovi Grigurb i Đurđb i Lazarb. Mon. serb. 223. (1892). — Mi milostiju Božijeju gospodins Srbbljem despotb Lazarb. Mon. serb. 476. (1457). Diže se iskat u svom dvoru Lazar despot od Servije dva junaka po izboru da uda za njih kćeri dvije. I Gundulić 886. — U Rdejskom stignu boju smrt Miloša i Lazara. 378. — Andrijaš (Krajević) se molaše baši ne toliko za sebe koliko za brata Lazara. Nar. pjes. u P. Hektorović 23. — Posilaju čoveka na ime Lazara Sebišanina. Mon. serb. 557. (1566). — Lazi, lazi, Lazare (vidi kod lazarica, b). Nar. pjes. vuk. 1, 119. — Oj Lazare livadare! ko ti daće tu livadu? 1, 902. Budila zora Lazara: 'Ustani gore, Lazare!' 1, 840. — Bogom brate, Pecirep-Lazare! 4, 41. Mutap Lazar koña nač ne može. 4, 902. Do samoga Živković-Lazara. Ogled. sr. 248. Lazar Pavlović. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 881.

LĀZARA, f. ime žensko prema muškome Lazar. — *Prije našega vremena*. S. Novaković, pom. 78.

LĀZARET, m. tal. lazzaretto, lazzeretto, isprva bolnica za gubavce (postaje od Lāzzaro, Lāzzero, Lazar, *vidi* luc. 16, 20), pak zgrada u kojoj se čuvaju i motre čelad i trgovine što su došle iz kužna mjesta. — Ovo je značenje i kod babačafar (u ovome rječniku slo pisano babačafar i slo tumačeno) i bačafar (ovako se još govori u Dubrovniku, ali nije zabilježeno u rječniku). P. Budmani. — U Dubrovniku lazaret. P. Budmani. — U naše vrijeme, a između rječnika u *Vukovu*: 'die quarantäne', cf. kotromanac (gdje je tumačeno kao kontumac). Tako bi isto dolazili i u sremске manastire da nema lazareta i drugih smetnji. Vuk, živ. 87. I odma još u lazaretu (kontumacu) stane kupiti frajkor za Nemce. dan. 4, 14. Ni iz Dubrovnika u Novi po suhu drukčije ne može otići nego s pratiocima od lazareta preko turske zemlje. poslov. xix. U zemunskome lazaretu. Nar. prip. vuk. viii. Lazaret pomorski je lučki i pomorski zdravstveni zavod. Zbornik zak. 2, 715. Ako su se osobe za prvih 12 sati po ustanovljenju kontumaca iskrcale u lazaret. 3, 488.

LĀZARETSKIĀ, adj. koji pripada lazaretu. Lazaretski putni list, 'contumas-passé'. Jur. pol. terminol. 120.

LĀZAREV, adj. koji pripada Lazaru. — *ispoređi* Lazarov. — *Između rječnika u Vukovu* (Lazarev dan, Lazareva subota, Lazarstag (der samstag vor den palmsonntag), 'dies festus s. La-

zaro'. cf. lazarice) i u *Daničićevu* (Lazarev, Lazari').

a. *uopće*. Ss Stepanom's bratom Lazarevom. Okaz. pam. šaf. 79. Zeš Lazarev, knez Stefans. 80. Jelača dšti Lazareva. 80. Ukažuje se po prilici Lazarevi. Naručn. 56a. V kući Lazarevi. Korizm. 91b. I kupe se gospoda prid dvorove Lazareva. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 19. Od Marije sestre Lazareve. S. Rosa 84a. Noćom ode ka Kruševcu gradu, pa ne sčede Lazarevoj kuli, veće pade u poje Kruševo u pšenicu slavnoga Lazara. Nar. pjes. vuk. 2, 259. I pogodi Lazarevu slugu. 4, 920. Da me okrunje Lazarevom krunom. S. Ľubiša, prip. 171.

b. Lazareva subota, *vidi u Vukovu rječniku*. Na Lazarevu subotu bere se cveće. M. Đ. Milićević, živ. srb. 2, 7.

c. *kod mjesnijeh imena u Srbiji*.

a) Lazarev Kladenac, *izvor u okrugu vranškome*. Ima izvor 'Lazarev Kladenac' koji vele da je pronašla vojska cara Lazara, kad je jednom tuda prolazila. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 275.

b) Lazarevo selo, *selo u okrugu niškome*. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 126.

LĀZAREVICA, f. ime mjestu u Srbiji u okrugu užičkome. Livada u Lazarevici. Sr. nov. 1861. 56.

LĀZĀREVIĆ, m. prezime (po ocu Lasaru). — *ispoređi* Lazarević. — U naše vrijeme. Prvo jeste Lazarević Luko koji Šapcem komendira gradom. Nar. pjes. vuk. 4, 226. Boško... poznat je tamo pod imenom Bogdan Lazarević. u Pjev. crn. 826a. Tuži Jakova Lazarevića. Glasnik. ii, 1, 48. (1808). — I u Dubrovniku ima prezime Lāzarević. P. Budmani.

LĀZĀREVIĆI, m. pl. mjesno ime (pl. Lazarević).

a. knežina u Grblu između Kotora i Budve. Vuk, posl. xviii.

b. selo u Bjelopavlićima. Glasnik. 40, 20.

LAZARI, m. ime zaseoku u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 43.

LĀZARICA, f. postaje od Lazar, u osobitijem značenjima.

a. *vidi u Vukovu rječniku*: lāzarica, tako zovu slijepci onu veliku pjesmu od kneza Lazara i od kosovskog boja. lazarica se počinje: 'Car-Murate u Kosovo pade; kako pade, sitnu knigu piše, te je šaje ka Kruševcu gradu'. a sve su ostale kosovske pjesme komadi od lazarice.

b. *vidi u Vukovu rječniku*: lāzarice. — Do skora je bio običaj u Srbiji (a može biti da je gdješto i sad), da idu lazarice (nekoliko djevojaka) uoči Lazareve subote od kuće do kuće, te igraju i pjevaju pjesme od Lazara (onoga što ga je Hristos vaskrasao). po Srijemu i danas skupe se djevojke uoči Lazareve subote i stanu u kolo a pruže ruke od sebe, pa dignu malo dijete muško te ide preko ruku, a one pjevaju: 'Lasi, lazi, Lazare, te dolazi do mene' itd.

c. *neka biška*. Lazarica (lažičarica?), Cochlearia officinalis L. (Vujičić). B. Šulek, im. 191.

d. *crkva svetoga Lazara*. Eno zvoni zvono na Lazarici. M. Đ. Milićević, jur. 9.

e. *ime selu u Srbiji u okrugu kruševačkome*. K. Jovanović 125.

LĀZARIČKIĀ, adj. koji pripada lazaricama (*vidi* lazarica, b). Lazarička pesma. M. Đ. Milićević, kraj. srb. 318.

LĀZARIČKI KLJUČ, m. ime mjestu u Srbiji u okrugu kruševačkome (koji pripada Lazarici?),

vidi lazarica, e). Niva u Ključu Lazaričkom. Sr. nov. 1867. 240.

1. LĀZARIĆ, m. *presime* (po ocu Lazaru). — U naše vrijeme. Schem. segn. 1871. 818.

2. LĀZARIĆ, m. *vidi* Lazarići, a.

LĀZARIĆI, m. pl. *mjesno ime*.

a. *zaselak u Hercegovini*. Statist. bosn. 114. — *Pomiñe se od xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu* (selo 'Lazariće' s gradom Ključem i mnogim drugim selima dađe kralj bosanski Tomaš Ostojević sinovima vojvode Ivaniša Dragišića 1446. M(on. serb). 439). — U naše vrijeme i u jedini, *vidi u Vukovu rječniku* (gdje ima samo primjer iz narodne pjesme: Ajde s vojskom Lazariću ravnju). Dođe aga Gacku širokome pod maleno selo Lazarića. Nar. pjes. vuk. 4, 469.

b. *kao mjesto u Srbiji pominje se xviii vijeka*. Debelić od Lazarića iz Srbije. And. Kačić, kor. 454.

LAZARIJA, f. *vidi* 1. lazarin. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Koji svoga tila žaliti neće od vlaškoga gvožđa studenoga, ni od duge puške lazarije. Smailag. meh. 54.

1. LĀZARIN, m. *neka vrsta puščane cijevi*. — *ispoređi lazarija*. — *Riječ je talijanska, ali mi nije poznata*. — U Vukovu rječniku: 'art flintenrohr', 'fistula quaedam jaculatoria'; u prvome je izdanju dodato, a nema u druga dva: 'qum (quondam?) Lazzarini Veneti'.

2. LĀZARIN, Lazarina, m. *pučanin dubrovački što pripada braći svetoga Lazara, vidí P. Budmani u Stari pisc. hrv. 21 (D. Zlatarić), VIII*. — U Dubrovniku se *isgovara z mj. z kao u Lazar*.

LĀZARKIŃA, f. *Asperula odorata* L., *neka biljka*. — *Između rječnika u Vukovu*: 'art pflanze', 'herbae genus' ['Asperula odorata L.']. ova trava po naj više raste u hladu, losica joj je tanka i mekana gotovo kao u broća, a cvijet sitan bio kao u zmije oko. govori se da je ova trava lekovita za, rañava usta i desni. Lazarkina, kao broć, bijela cvijeta (Vuk), Asperula odorata L. (Vukasović). B. Šulek, im. 191.

LĀZAROV, adj. *vidi* Lazarev. Lazarova dobra duša, pusti od glada da pogine. J. Kavañin 29b. Lazarovo čestito uživanje. J. Banovac, pripov. 290. Lubi Lazarova. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 24. Da mu smrde rane Lazarove. M. A. Reljković, sabr. 73. — I kod mjesnoga imena u Srbiji u okrugu kneževackome: Lazarov Trap. Niva u Lazarovom Trapu. Sr. nov. 1875. 765.

LAZAROVAC, Lazarovca, m. *ime selu u Srbiji u okrugu jagodinskome*. K. Jovanović 108.

LĀZĀROVICA, f. *Lazarova žena*. — U narodnoj pjesmi xviii vijeka. Lijepu šetu pošeta Milica Lazarovica. Nar. pjes. bog. 10.

LĀZĀROVIĆ, m. *presime, vidí* Lazarević. — *Između rječnika u Daničićevu* (Lazarovića, dolazi jedan put kao prezime despota Stefanu sinu cara Lazara). Proročastvije svetoga Stefana Lazarovića. Glasnik. 11, 168. To im bješe ostavio vitez kneže Lazaroviću. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 50. Tu mi bješe došetao Stjepane Lazaroviću. Nar. pjes. bog. 25. Čuj me dobro, Lazarović-Ramo. Pjev. crn. 70b.

LĀZATI, lāzām, impf. *iterativni glagol prema laziti*. — U jednoga pisca našega vremena. Jur Grahovo turski parip gaza a sto guja u kameđu laza... Osvetn. 1, 66. Nit' ko zmija da proz zemlju laza. 5, 25.

LĀZAVICA, f. *Ujede li koga zmija, bahornik,*

kad je na križ rasjekao ranu pa je obavio nekakvom mješanim sastavljenom od više trava, okrene se prema istoku, pa muklim glasom stane da popijeva: 'Plazi, plazi, plazavica, ubiće te plazavica, danas je (n. p.) Petrov dan: nećeš uteći!' na Promini. A. Ostojić.

LĀZBINA, f. *mjesto (ili način?) kuda se (ili kako se) lazi ili ulazi(?)*. — U jednoga pisca našega vremena. Al' je svakomu ta jedina laz-bina k neumrlosti. M. Pavlinović, razl. spisi. 235.

LAZE, f. pl. *mjesno ime*. — U nekijem slučajevima, ako ne u svima, stariji je i pravi oblik Lazi (*vidi*).

a. *tri zaseoka u Bosni u okrugu sarajevskome*. Statist. bosn. 20. 23. 29.

b. *u Slavoniji. a) dva sela u županiji požeškoj*. Razdijel. 125. 130. — *b) pusta u županiji srijemskoj*. 151.

c. *nekadašnji zaselak (do god. 1862) u Srbiji*. K. Jovanović 88.

LAZEŃE, *vidi* lažeñe.

1. LĀZI, lāzi, f. pl. *prijelaz preko većih rijeka (kao na brvini)*. de je rijeka uska pa se preturi 2—5 drveta i preko njih prelaze. (Ko je zabijelio?).

2. LĀZI, m. pl. *mjesno ime (plur. 1. laz)*. — *ispoređi Laz*.

a. *selo u Crnoj Gori u Kućima*. Glasnik. 40, 21.

b. *u Hrvatskoj. a) u županiji modruško-riječkoj*: Lazi, *zaselak*; Crni Lazi, *selo*. Razdijel. 43; Podsljemni Lazi, Trški Lazi, dva sela. 44; Lazi novi i stari. 46. — *b) selo u županiji varaždinskoj*. Razdijel. 95. — *c) selo u županiji zagrebačkoj*. Razdijel. 67.

c. *selo u Slavoniji u županiji srijemskoj*. Razdijel. 149.

LAZICA, f. *ime mjestu u Srbiji u okrugu vaļevskome*. Livada u Lazici. Sr. nov. 1867. 687.

1. LĀZIOĆ, m. *mjesno ime*.

a. *u Istri*. Lazić, nom. propr. campi'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 88.

b. *u Srbiji u okrugu smederevskome*. Livada u Lazicu. Sr. nov. 1875. 584.

2. LAZIOĆ, m. *presime*. — U nase vrijeme. Koji svoga kradioca Jovana Lazica tužiti ide. Glasnik. 11, 1, 14. (1818). Jovan Lazić. M. Đ. Milićević, srb. 342. Petar Lazić. Nar. pjes. vuk. 2, 656 (među prenumerantima). — I kod mjesnoga imena u Srbiji: Lazica Bara u okrugu vaļevskome. Voćnak u Lazica Bari. Sr. nov. 1861. 295. — Lazica polje, u okrugu užičkome. Ć. Stojanović.

LĀZIOĆI, m. pl. *ime dvjema mjestima u Srbiji u okrugu užičkome*. Ć. Stojanović.

LĀZILA, n. pl. *vidi u Vukovu rječniku*: skele po kojima se ide kad se što zida 'das baugerüst', 'machina aedificationis'. cf. koze. — U naše vrijeme. Utvrđivati odrove ili lazila na susjedovoj zemlji. V. Bogišić, zakon. 50.

LĀZILO, m. *čovjek što lazi*. — U poslovici dubrovačkoj xviii vijeka. Trčalo i lazilo staju se, al' ne družu. (Z). Poslov. danić.

LĀZIMICĒ, adv. *lazeći*. — U Vukovu rječniku: 'reptando'.

LĀZIN, adj. *koji pripada Lazi*. — U naše vrijeme.

a. *uopće*. Ilija Lazin. Glasnik. 11, 1, 16. 16. (1808). Danas presudismo: da je kobila Lazina. 49.

b. kod imena *biške*. Lazina trava (Sabjar, Janda), v. Lazarkina. B. Šulek, im. 191.

c. kod mjesnih imena u Srbiji.

a) Lazina Čumurana, mjesto pod šumom u okrugu biogradskome. Glasnik. 19, 182.

b) Lazin Brijeg, šuma u okrugu podrinskome. L. Stojanović.

LĀZINA, f. *vidi* 1. laz (uprav je augmentativ). — Akc. se mijenja u nom., acc., voc. pl. lāsine, gen. pl. lāsīnā. — Od xviii vijeka (*vidi* d).

a. *vidi* 1. laz, a. Koje na svijetu svojom lasinom gredu. M. Pavlinović, razl. spisi. 285.

b. *vidi* 1. laz, b. Lasina, apertura sepiš'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. istag. 89.

c. *vidi* oplaza. — U Vukovu rječniku.

d. *vidi* 1. laz, c. U to doba paleći lazine neki seljanin u polju ... I. Đorđić, ben. 183. Osta jedan kao pač u lazinu. (Kad kome svi pomru. U Crnoj Gori). Nar. posl. vuk. 242. Brahevinu i lasina Jovice Mićunova. V. Vrčević, nis. 28. Šuma lazine, što ispod sjekire pada. 287. Ostadoše na lasini za golijem vrhom. S. Lubiša, prip. 16. Ispao se kao star dub u lazini. Nar. bl. mehm. beg kap. 402. Kako li obje strane izniješe s lazine svoje komade bez više pogibije. Srp. sora, god. 2, sv. 8, str. 55.

e. *vidi* 1. laz, d. — Ismeđu rječnika u Vukovu s primjerom iz narodne pjesme: Tu panula lazina Turakah. Jer oko ne lazina ležase od Turakah i turskih konah. Nar. pjes. vuk. 5, 207.

f. kod mjesnih imena.

a) selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 78.

b) ime mjestima u Srbiji. aa) u okrugu crnoriječkome. Niva u mestu sovomom Lazina. Sr. nov. 1878. 927. — bb) u okrugu kragujevačkome. Livada u Lazini. 1878. 689. — cc) u okrugu podrinskome. Lāzina, niva u okrugu podrinskome. L. Stojanović. — dd) u okrugu vaļevskome. Niva u Lazini. Sr. nov. 1867. 67.

LĀZINE, f. pl. mjesno ime (plur. lazina).

a. selo u Hrvatskoj u županiji zagrebačkoj. Razdijel. 68.

b. u Srbiji. a) u okrugu biogradskome. Livada u Lasinama. Sr. nov. 1878. 808. — b) u okrugu užičkome. Niva sovoma Lazine. 1870. 656.

LAZINE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome. Vinograd u Lazihu. Sr. nov. 1871. 82. — Vajla da je isto što Lazine Polje. Glasnik. 19, 289.

1. LĀZITI, lāzīm, impf. složeno s prijedlozima (*vidi* dolaziti, izlaziti, polaziti, ulaziti itd.) znači što i hoditi, ali samo po sebi znači: hoditi potbuške ili četveronoške, kao n. p. crvi, zmije, gušteri, isporodi gamizati, gmizati, hmileti, puzati. — Ovakovo je značenje praslavensko, isporodi stslav. laziti, rus. лазить, polj. lazić, češ. laziti. — Akc. se ne mijenja (aor. 2 i 3 sing. lāzī). — Postaje od korijena lāz, *vidi* izlesti, ujesti, tjem što se -š- promijenilo na a. — Ismeđu rječnika u Belinu (strisciarsi per terra come le serpi ecc.), 'repto' 718b), u Stulićevu (v. hoditi, serpere, repere, reptare'), u Voltigijinu (rampicare, strisciare, serpeggiare', 'kriochen, klettern'), u Vukovu: (stajace), 'gehen', 'eo, gradior' s primjerom: Lazi, lazi, Lazare, te dolazi do mene (*vidi* kod 2. lazarica, gdje značenje nije uprav hoditi, jer se govori o malome djetetu, a osim toga lazi stoji kao aliteracija prema Lazare; jamačno je Vuk posnavao ovu riječ samo po toj pjesmi, pa je mislio na složene glagole dolaziti itd.); u Daničićevu: 'incedere', ali u jedinome primjeru što do-

nosi drugo je značenje (*vidi* naj prvi primjer kod b, a)). *vidi* i lasimice.

a. u pravome smislu, o životinjama. Od ptica po naravu svomu i od dobitka po naravi njih i oda svakoga ka laze po zemlji po naravi svojoj. N. Rašina 115b. gen. 6, 20. Sve što pliva, sve što plazi, što se koti od gnilada, što se vere, što no lazi ... J. Kavašin 21b. Laze živa nebrojena. I. Đorđić, salt. 352. Za tebe je stvorio brda i planine i sve u nima živuće i lazeće i letuše. A. Kalić 289. — Is neka laza(h)u crvi. I. Ančić, ogl. 184. Al' po zemlji crv lazući. A. Vitalić, ostan. 225. Po licu joj raspadenu pasu i laze gadni crvi. B. Zuzeri 271. Potišteniji od crva koji lazi po zemlji. Đ. Bašić 100. — Kudi laze gušterice. M. Vetranić 1, 18. — U mrtvilo luto zmija isprid mrasa čim se vuče, zvižd ustavlja, krug ne svija, neg žalosna lazi muče. G. Palmotić 54a. — Upitajte mravi koji laze po zemlji. Đ. Bašić 183. — U ovome primjeru o košu kad se pruži kod brsoga trka. Oštro Ajka goni mamna doru, oštro goni, a dobar se luti, po dva kopla u višine klisa ... katkad lazi na stražnim nogama, prve meće pod kolana none. Hrv. nar. pjes. 4, 252.

b. o čeljadetu.

a) kad ide četveronoške. Laze na ruku svojeju, vlačaše po sebi nož svoji. Stefan, sim. pam. šaf. 21. — često o djetetu. Naj prije ondi što zaplaka i mladačno lazi dijete ... G. Palmotić 8, 49a. Kad matoro dete hoće da lazi (četveronoške) sluti na goste. M. Đ. Miličević, živ. srb. 2, 68.

b) kad je kljenito ili hromo, ili uopće slabo, znači: hoditi ali polagahno i ne jednakiem korakom. Da gdš sutu drva na nihuže jesi lazil? Domentijana 841. Ivan Vairan ... bi toliko u obijeh nogah spet i sgrben, da za hoditi potrebovase mu, kō živini, smucati se i lasit po zemlji. I. Đorđić, ben. 192. — Lažahu po zemlji upijuće. Starine. 5, 108. Ne mogoh se uzdignuti i lažahu po zemlji. Zborn. 82a. Žuho lazi kao indijana žaba. M. Držić 861. I na n (mač) tuj pri strani ja padoh lazeći, a noga na grani osta mi viseći. D. Rašina 61a. Pogledajte ga (Jezusa) gdje leži na zemlji ... kako lazi po noj. Đ. Bašić 58.

c) uopće polagahno hoditi, vući se, vlačiti se. Ja plijesim, i lazim, i ulagam svud ruke, obilnos gdi pasim od stoke i muke. I. Gundulić 149. Njeki bezredno se tamo i amo viju i laze. B. Zuzeri 287. Vosi se u čahoru po Rijeci, a u skorah lazi po Prijeci. (Z). Poslov. danič. Lazi samodrug put sela. Dubrovnik. 1870. 16.

e. o čemu neživome (umnome u prvome primjeru), polagahno se vlačiti, dovlačiti. Ljubav ka njih steže i po njih ka lazi brzo se užeže ... D. Rašina 27a. Ogađ koliko puta na njegovu zapovijed prista laziti i prliti? Đ. Bašić 288. Prikujem ja krivovjernoš gustoj, gnusnoj maglini, koja se uzdižu iz mutnijeh ležećijeh voda na način dima lazi, stere se. A. Kalić 510. Zlačano jutro od onuda lazi. B. Radičević (1880). 834. Svjetlost mirno lazi. M. Pavlinović, rad. 172.

2. LĀZITI, lāzīm, impf. (med), vaditi saće iz košnice. na Braču. A. Ostojić.

LAZIV, adj. u Stulićevu rječniku: v. koračiv. — nepouzđano.

LAZJE, adv. dopušteno. — -a- stoji mj. negdašnjega a, a -je mj. š. — Vajla da je isti korijen što je kod 1. lak. — *Vidi* u Daničićevu rječniku: laž, 'licitum', mjesto toga grijehom stoji, 'laže':

„Na vosku vtorjyh pismenъ pravyhъ ne zagladivše nêsta lъže postaviti“. D(omentijanb) 148.

1. LAZNICA, *f. jestve*. — Samo u Stuličevu rječniku: ‚scalae‘.

2. LAZNICA, *f. motika srednje veličine* kojom se kopaju tanke zemlje, gdje su lazi. Slovinac. 1881. 418.

3. LAZNICA, *f. selo u Srbiji u okrugu poša-
revačkome*. K. Jovanović 148.

LAZNIČAN, *lāznīčna, adj. koji pripada lasni-
cama* (vidi 1. laznica). — Samo u Stuličevu rječ-
niku: ‚scalaris‘.

LAZNIČICA, *f. dem. 1. laznica*. — Samo u
Stuličevu rječniku: v. skalica.

LAZNIČKI, *adj. koji pripada Lasnici* (vidi
8. Lasnica). Lasnička (opština). K. Jovanović
148.

1. LAZNIK, *vidi lasnik*. — U Stuličevu rječ-
niku (na svome mjestu): ‚praecursor‘ s dodatkom
da se nalazi u pisca S. Rose.

2. LAZNIK, *m. ime zaseoku u Bosni u okrugu
sarajevskome*. Razdijel. bosn. 24.

LAZNOJEVIĆI, *m. pl. ime zaseoku u Srbiji u
okrugu kruševačkome*. K. Jovanović 182.

LAZNUTI, *lāznēm, pf. jednom polisati*. — a-
stoji mj. negdašnjega l. — Akc. kaki je u praes.
taki je u aor. 2 i 3 sing. lāznŭ i u part. praet.
pass. lāznŭt. — Postaje od korijena liz glagola
lizati tijem što se -i- mijenja na l; ova se pro-
mjena može biti dogodila već u praslavensko
doba, isporodi nslv. -leznoti, češ. lzati (što ne
znam, jeli dosta pousdano). — Od xvi vijeka, a
između rječnika u Mikafinu kod oblaznuti, u
Stuličevu (nonnihil lambere), u Vukovu (einmal
lecken, lambo). Hteo meda slatkoga da lazne.
Đ. Baraković, vil. 182. Moju krv lazne. B. Kr-
narutić 82. Onda metne prst na jezik te po-
kvasi, pa umoči u onaj prah i lazne malo da bi
doznala što je. Vuk, živ. 282. Sve je uređeno
i disto (u tvoj kući), što ono vele, meda da lazneš.
M. Đ. Miličević, omer. 195. Dok ne žgaše tro-
janske zidove, ne laznuše krvi Parisove. Osvetn.
1, 59.

1. LAZO, *m. hyp. Lazar*. — isporodi 2. Laza.
— Akc. se mijenja u voc. Lāzo. — Od prije na-
šega vremena, a između rječnika u Vukovu (hyp.
v. Lazar s dodatkom da je po južnome govoru).
Lazo. S. Novaković, pom. 78. Zaručnica Laza
Radanovića. Nar. pjes. vuk. 2, 21. Care pita
vjerna slugu Laza: „Oj Boga ti, vjerni slugo
Lazo!“ 2, 298. Š nime pije Lazo barjaktare, a
do Laza Daničiću Vide. 8, 440. I doziva Bako-
vića Laza: „Čuješ li me, Bakoviću Lazo?“ 4, 898.
Zatekoše me na putu Lazo Perov, Đuro...
Pravdonoša. 1852. 8. — U Dubrovniku se reče,
ali samo u šali, ne sa uvredu. čefadetu što laže
(Lāzo). „Ko bi ti sve vjerovo, moj Lāzo!“ P.
Budmani. *vidi i*: Lazo laže, a Mato maže. Nar.
posl. vuk. 165.

2. LAZO, *n. vidi 1. laz, b*. — Od xviii vijeka.
Tko na svome vinogradu lazo proдре. V. Došen
91a. Lazo, a) otvoren prolazak u građi jali u
zidu na vinogradu: „Otvorio mi je lazo na vino-
gradu“. — b) zagradi ti lazo, pomoći: „Bog je da
ono mrve sira, to mi je zagradi lo lazo“. M. Pa-
vlinović.

LAZOR, *m. vidi Lazar*. — xiv vijeka, a is-
među rječnika u Daničićevu (Lazor). Lazorъ.
Doč. hris. 42. 55. Glasnik. 15, 289. (1848?).

LAZOVAC, Lazovca, *m. ime mjestu u Srbiji*

u okrugu kragujevačkome. Niva na Lazovcu. Sr.
nov. 1878. 922.

LAZOVI, *m. pl. ime mjestu u Srbiji u okrugu
kragujevačkome*. — Uprav je pl. 1. laz, c. Li-
vada u Lazovima. Sr. nov. 1861. 290.

LAZOVIĆ, *m. prezime (po ocu Lasu)*. — U
naše vrijeme. I pozovi Lazovića Rada. Nar. pjes.
vuk. 4, 898. Već bijele kule Lazovića. 5, 252.
Gospodine Lazović-Stevane. Nar. pjes. petr. 2,
487. Marko Lazović. Rat. 79.

LAZOVINA, *f. ime zaseoku u Srbiji u srezu
crnogorskom okruga užičkoga*. K. Jovanović 160.
(griješkom ‚Alazovina‘). Negda je bilo dvojice
Turaka Muje i Aze Lāzović. ljudi odozde zovu
se: ‚s Lazovine‘, a ne drukčije. (tako mi pisa
Miličević). Đ. Daničić.

LAZUKATI, *lāzŭčēm, impf. dem. laziti*. — U
Stuličevu rječniku: ‚itare; reptare‘.

LAZUM, *adv. arap. lāzim, tur. lazym, po-
trebno*. — isporodi lazun. — U naše vrijeme u
Bosni. Lazum nijesu do dve duvage. Nar. pjes.
hōrm. 2, 284. Lazum, nužno je. V. Vrčević,
nar. prip. 226. Što je dobro i samo se hvali,
nije lazum da ga drugi kaže. Nar. bl. mehm.
beg kap. 288.

LAZUN, *vidi lazum*. Čini mi se, kako Meho
kaže, tu će dosta svata lazun biti. Smailag. meh.
88.

LAZŪR, *m. modra boja*. — Od iste osnove od
koje je i lažuver (vidi); može biti da je ruska
riječ: лазурь, a ova (kako misli Miklošić) bila
bi upravo od pers. lasur (lasvard, lasurd). — U
rukopisu xvii vijeka pisanome crkvenijem jezikom.
Skazanije za lazurs platneny tanky. — Vismi
lazurs latin(s)kyj... svškupi u sssudu iz šta
hošteši pisati... Glasnik. 25, 86.

LAZŪRDA, *m. augm. Lazo. u Lici*. V. Arse-
nijić.

LAZUŠE, *f. pl. često se izdanci daleko pod
zemljom lazeći (puseći) provlače, i tek docnije
izbiju iz zemlje i tada se zovu: ‚lazuše‘ (sto-
lones)*. K. Crnogorac, bot. 61.

1. LĀŽ, lāži, *f. što se neistinito reče* znajuci
da nije istina, namjerom da drugi vjeruje. —
a- stoji mj. negdašnjega l (praslav. l). — Akc.
kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima,
osim nom. i acc. sing., instr. lāžju (ali lāži), loc.
sing. lāži, gen. pl. lāži, dat., instr., loc. pl. lā-
žima. — Riječ je praslavenska (lŭž), isporodi
stslv. lŭž, rus. ложь, češ. lež, pol. leż. — Po-
staje od korijena lŭg glagola lagati nastavkom
l pred kojijem se g mijenja na ž. — Ima sa
instr. sing., osim oblika lažju i laži i lažjom (A.
Kanižlić, kam. 119. 856. 627); ovako vaju da se
i sad govori u Slavoniji. — Između rječnika u
Mikafinu (mendacium, falsum, falsitas), u Be-
linu (buggia, menzogna, mendacium 153a), u
Bjelostjencevu (mendacium, falsum, falsitas), u
Jambrešićevu (mendacium), u Stuličevu (men-
dacium), u Voltigijinu (bugia, menzogna, men-
dacium), u Vukovu (die lüge, mendacium s pri-
mjerom: Utjerati koga u laž, einen lügen strafen
, arguo mendacii), u Daničićevu (lŭž, men-
dacium). — U kojemu primjeru (kao S. Rosa
84b; V. Došen 182ab; vidi daže) može laž zna-
čiti: uopće neistinitost ili što neistinito, ali je to
teško raspoznati; zato su ovdje svi primjeri sa-
jedno i bez obsira na koje se načine može ova
riječ upotrebljavati. Nenavisti i lŭži otcъ. Do-
mentijanb 79. U usteh nih ni našasta laž. Zadar.
lekc. 5. apoc. 14, 5. Ostavivši laž govorite istinu.

Bernardin 140. paul. eph. 4, 25. Našad u laž pobijeni biše. M. Marulić 69. Laž šalna od naraava svoga je mali grih. Naručn. 54^a. Prokleta laž, krajenje, ubojstvo. 73^a. Jesi li kada učinil falsivost ili hinbu ili si rekao laž? 86^b. Umnóžuju se ondi laži i tašče besede. 94^a. S falsiju i s laži. Korizm. 9^b. Ako laž osvane, nu mraka ne sčeka. Š. Menčetić 813. Misliš li da sam ja došao ovdje da bih ljudi lažju hinio? Pril. jag. ark. 9, 70. (1520). Ukloniti se laži ovogar svijeta. 71. (1520). Sve je to gola laž. M. Vetranić 2, 266. Jeda se, jach, sgodi, da tebi laž reče na mene tkogodi? N. Najesković 2, 118. Laž na laži. M. Držić 18. I laži tolikoj tvoj jazik nemoj dat. P. Zoranić 52^b. Koji laži govori. Š. Budinić, sum. 40^a. Laži prazdnovite. 116^a. Kada laži tvori na sudu. ispr. 66. Ti me čuvaj od hudobe, himbe, laži. I. T. Mrnavić, nauk. 1702. 31. Reći laž od grijeha smrtnoga, grijeh jest smrtni. S. Matijević 56. Otiđi od mene, lažirode, stvorče od laži. P. Radovčić, način. 186. Lucifer za laž spada u pakao. ogl. 69. Inako bi se rekla laž. svit. 182. Nahode se veće laži među nima nego meu siromasi. P. Posilović, nasl. 46^b. Laž kratke noge ima. (D). Poslov. danić. Laž koja je zloča protivna istini. K. Mađarović 69. Lažima i istinom tiče časti svađigove. J. Kavašin 59^b. Šaljiva laž, 'buggia giocosa', 'mendacium iocosum'; prudiva laž, 'buggia officiosa', 'mendacium officiosum'; štetna laž, 'buggia perniciosa', 'mendacium damnosum'. A. d. Bella, rječn. 152^a. Zaslijeplenu od gñeva lasno iz usta laž utoče. I. Đorđić, uzd. 144. Laž je od naravi svoje zla. A. Bačić 131. Jer su ovi grisi mnogo u običaju, n. p. reći koju laž u šali... J. Banovac, razg. 198. Kolike ste putevi to zapuštali, koliko da je sve laž, što vam se pripovida! pred. 48. Ovi je svijet na laži, gli odiať e perseguitati sopravivono'. S. Budmani 422^b. Tolike laži učine i nepravde. F. Lastrić, od' 51. Više se izkušuje laži negoli istine. 369. Zakletva dakle lažna ili ti u laž nikad ne more biti brez griha smrtnoga. ned. 116. Da i govorenje i slamenje naše bude vazda istinito i brez svake laži. 176. Ali za pokaranje svoje laži primi gubu od koje se rečeni izličio. 415. Iznade jednu vele grdobnu laž. A. Kanižlić, kam. 35. Da bi se uslobodio nih lažju potvoriti. 52. Očitova Barda laž ovu caru. 57. Drugi su izmislili novu laž. 88. Što je četu toliku lažl na pomoć usajmio. 88. Cara potvoraju lažjom. 119. Nikoji laži tako budalaste iznose. 229. U očituj i još vručoj laži nfaćen. 260. Nakupio je suproti nemu neizbrojene laži. 298. Teofil u laži biše našast. 306. Hotio bi lažjom ovi sveti sabor opogauti. 356. Evo nove debele laži! 862. Ovima lažma natovaren ode u Rim. 382. Sinod je opak i pun laži. 412. Ni lažjom ne more se od laži osloboditi. 627. Mudro odgovoriše odkrivši njegove laži. 800. Uslobodi se tako glemu laž izniti. 805. Svijest našla bi me u laži. uzroci. 90. V: Što je laž? — O: Jest jedno govorene protivna onomu što se ima u pameti za privarit drugoga. — V: Koliko je struka laž? — O: Trostruka: maskarjiva, korisna i štetna. F. Matić, jezgra. 71. Djava daje početke od privare, od laži. M. Zoričić, osmina. 13. Laž ovijeh izmišlotina zavidnijeh ukaza. S. Rosa 84^b. A kad laži razpazari, svoj prñavor ište stari, da u nemu laži kuha... Laži svoje dok umisi i o vratu ni obisi... V. Došen 89^b. Znaš da tvoje laži hole neće odit dice gole... Takva mu se cina daje, hole laži kad prodaje,... Koja (glava) smradne krune traži, kada bljuje hole

laži; stvari sobom plemenite neće da se lažma kite. 40^a. Na hiljade laži kuje i prid prostim jatom bljuje... i iz nega laži zuče svakog mudrog da nauče, da kriposti tu ne stoje, od kuda se laži roje, dali da je to ulište tamni laži i buniste. 41^a. Uvuk nosi vriuć laži. 190^b. Tko u bistroj gleda vodi, kad uza ňu čovik hodi, kaže mu se, da je tako da on visi naopako; voda laže i potvori da on s nogam stoji gori... al' varati tko se ne da laž vodenu on ne gleda. 182^a. Nek se odma ne podlaže glasu što mu drugi kaže, i lasno će, kad pogodi, naći strmu laž u vodi. 182^b. Radi s lažma samazati. 183^a. Da laž tamnu brizgat stanu. 139^a. Da laž ovu i on kaže. 141^a. Da on tamne laži laže. 141^b. Lutu zmiju vrag namisti, da njegovu laž navisti. 141^b. S jedne male laži ide na veću. Đ. Bačić 163. Sve ove i druge laži budući Milošu od žene Vukosave prikazane. And. Kačić, razg. 56. Laž ovu primivši Lazar za istinu... 57. Viruj, pobre, ovde laži nije. 283^b. Premda je laž, on tvrdo viruje. M. A. Relković, sat. F8^b. Još može sudac nas ufatiti u laži. sabr. 88. Da je (ispovid) virna t. j. da je bez laži. Ant. Kadžić 205. Koja se osvada (na ispovidi)... od niki mali laži koe joj se događaju kupujući i prodajući. M. Dobretić 98. Budući se ufatila u laži. 144. Tko bi reko laž na ispovidi. 145. Laž pokriva istinu. J. Rajić, pouč. 1, 34. Ako slaže, laž mu na posteñe! (gledaj: Na čast mu laž). Nar. posl. vuk. 8. Žena se uzda u plač a lupež u laž. 80. Laži su gospodske stvari. Laž se pređe primi nego istina. Laž čuo, laž kazao. (Kako sam čuo tako i kazujem). 165. U laži je plitko dno. U laži su kratke noge. 332. Zet i nega uhvati u laži. Nar. prip. vuk. 111. To je istinska laž (u šali). Vuk, rječn. kod istinski. Ugnati koga u laž. kod ugnati. Ugoniti koga u laž. kod ugoniti. (radi značenja: dokazati da ko laže, vidi u Vukovu rječniku kod laž). Koji pretvoriše istinu Božiju u laž. Vuk, pavl. rim. 1, 25. Kad se Turčinu najposlije dosadi što mu Hero očevitu laž protiv sebe jednako potvrđuje... poslov. 254. Pravda i istina imaju samo po jedan put, a laž i budalastina imaju ih koliko ko hoće. pisma. 29. U kojima (novinama) ništa drugo nema do laži i ruženja. odg. na laži. 8. Oholi pletu na mene laž. Đ. Daničić, psal. 119, 69. Doista, gle, laž učini lažljiva pisajka kniževnička. jer. 8, 8. Prospate po koju laž u puk. S. Lubiša, prip. 26. Te laži prodavaj komu drugome, ja znam što si ti. 64. On je na istini, a mi na laži. 147. Budi čovjek, pa ti laži neće nauditi. 172. Oni su na istinu a mi smo na laž. Pravdonoša. 1852. 8. Gdje laž omrkla tu i osvaula (t. j. s lažom ne da se naprijed ići). 1852. 14.

2. LÂŽ, f. u Vukovu rječniku: (u Dubrovniku) otišao u laž, kad ko uđe ženi u kuću (postane 'ulež'), nubere uxori'. — Uprav je riječ ulaž (vidi), ali se obično govori: pošao u ulaž, oženio se u ulaž, te se u brsme govoru čuje samo jedno u. P. Budmani.

3. LAŽ, m. lažac. — Ima stslav. lāžs u tome značenju i lāžs u knigama pisanima crkvenijem jezikom, a između rječnika samo u Stuličevu ('mendax'). Ašte kto rečets: 'Boga ljublu a brata svojego nenavidej' lāžs jests. Danilo 72. ljoann. 4, 20.

1. LÂŽA, f. vidi 1. laž. — Akc. se mijenja u voc.: lāžo, lāže. — Može biti riječ praslavenska, ali je svakako stara riječ, isporodi stslav. lāžs, rus. лжа, gornlūž. lža. — Imedu rječnika u Be-

linu (buggia, menzogna, mendacium 158^a), u *Stulićevu* (kod laž), u *Daničićevu* (laža, mendacium). Pečali i obide, laže i sméha. Sava, tip. hil. glas. 24, 182. Potvorom i lažom. Zak. duš. pam. šaf. 47. Laža, prirota, karbe. Starine. 23, 78. (1496). Ćubiti istinu, laže se čuvati. M. Marulić 61. Ki lažu tvořiše pram ovoj. 86. Jistinu udeći i pišući, a him laže raščinajući. Živ. jer. star. 1, 227. Pitaj ga od laže, krivorotstva. Naručn. 89^b. Ćubav bez laže. N. Rašina 80^b. paul. rom. 12, 9. Od usta koja govore lažu. 173^b. ecclesiastic. 51, 8. Ne primiješati k istini nijedne laže. Zborn. 4^b. Gdje se nepravo teče, hinbom, tadbom, lažom. 167^a. Ćin' da si milostiv, i laže se čuvaj. P. Hektorović 87. Da je i sve ostalo ono s lažom složeno i izmišljeno. 55. Oni velike proć meni rekli jesu laže. N. Dimitrović 64. Ćemu su tej laže? N. Najekšević 1, 134. Jer tko će razlučiti istinu od laže? 1, 839. Veće se veruje lažam toga lašca. Mon. croat. 230. (1527). Ni tebi ni njemu neću lažu vjerovat. M. Držić 170. Imamo se čuvati od svake laže. Nauk brn. 44^b. Imaš znati, da je laža sebe zvati Krstjaninom a djela Isakrstovijeh ne činiti. M. Divković, bes. 54^a. Koji govore lažu. B. Kašić, rit. 185. Malahnu lažu govoreći. zrc. 26. Mnogo ti govorih prikladne laže spam. Đ. Baraković, vil. 294. Ovo je veće nego laža. M. Orbin 48. U sto obraza priobraža' i privraća' sto besjeda, varka, izdajstva, sumnja, laža i hitrina... I. Gundulić 479. Tko se kune s lažom. I. Držić 155. Da se puk privari lažom našijeh taštijeh čari. G. Palmotić 1, 48. Ne su čini sve vuhvenstva, sve himbenstva, mame, clape, varke i laže. 2, 74. Da pamet mi u noj kaže svakolika pomañkaña istinito i bez laže. I. Akvilini 294. Odgovori brez nijedne to ti laže, jel' istina ča se kaže. P. Hektorović (?) 148. Laža na laži, a istina na istini ostaje. (D). Za laže carina se ne plaća. (D). Poslov. danič. Rasabrati istinu od laže. K. Mađarović 50. Znaj da jesu mnogi načini od laža... jesu laže koje se govore za prevariti drugoga... 69. Laža kratke noge ima. A. d. Bella, rječn. 152^a. Prikriti koga lažom. 481^b. Mā lažom čas da otruju. I. Đorđić, salt. 10. Premda je on vir od laža. B. Zuzeri 88. Priprosti ljudi u kojijeh ti bijaše postavio tvoje ufanje varajući ih tvojimi lažami. M. Lekušić 62. Da nijesu ovako cijenu riječi, mañe bi laža bilo za mincu. (Z). Poslov. danič. Kada prid ne izajde sa svojom pompom, gizdom i lažama. M. A. Reljković, sabr. 82. Ovdj se učimo uklanjati od laže. J. Matović xxv. Laža ne bi mogla nigde proći da se u istinu ne preoblači. D. Obradović, basne. 434. Prevare, kletve, laže, sve je to njemu dobro došlo. sav. 84. Što si čuo ništa laža nije. Nar. pjes. vuk. 3, 429. Što pašinu ruku polubiše za njegove laže prevelike, repate im laže obećaje. 5, 138. Ako ti se laža čini, a ti dođi o večeri. Nar. pjes. vila. 1866. 881. Pričeli su ljudi laže virovati. Nar. pjes. istr. 2, 21. Drugoga šlovika i laže pomoru, a mene neboga istini ne mogu. 2, 22. Dragi ti list šale, otpiš' mu drugoga, al' nemoj s lažama. 2, 93. De laža omrkla tu i osvanula. Nar. posl. vuk. 75. San je laža a Bog je istina. 274. Koji je varac i mamio svijet kojekakvim izmišljenim lažama. Nar. prip. vrč. 8. Gdje koje male vojvodice koje su svoja vojvodstva mañom hrabrošću ili s novcima i s lažama dobili. Vuk, dan. 1, 89. Oboje krupna laža. S. Ćubiša, prip. 84. Znam ja, gdje se ta laža začela i ko je u nas unio. 185. Sve što sam kazao, gola je laža. 222.

2. LAŽA, m. (i f.) lažac, laživac. — *Akc. je kao kod 1. lažac.* — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu* (der lügner, mendax). Tač li ti lažami dvoranskimi ugajaš? I. T. Mrnavić, osm. 37. Jednom laža smoćno ije. (D). Poslov. danič. Povirova prorok ovomu laži. E. Pavić, ogl. 900. Sastala se laža i polaža. Nar. posl. vuk. 275. Ubog muž gotova laža. 825. Mi se opomenusmo da ovaj laža kaza još za života: „Poslije tri dana ustaću“. Vuk, mat. 27, 63. Te derviša, kao lažu i varalicu, izvedu na poje. odg. na laži. 18. Jer, ako bi mu se ostavilo na voju, postalo bi (dete) laža. M. Đ. Milčević, škol. 13. Ćovek laža mora se uhvatiti. 17.

3. LAŽA, m. ime muško, isporodi 2. Laža. — *Ima samo posesivni adjektiv* Lažin xviii vijeka. Ćvio Lažin brat. Glasnik. 11, 8, 80. (1706—1707).

LAŽAC, lašca, m. čovjek što laže. — *Akc. se mijenja u voc.: lašće, lašci, i u gen. pl. lažaća.* — *Može biti stara riječ, isporodi rus. лжецъ.* — *U našem se jeziku javlja od xv vijeka, a između rječnika u Vrančićevu* (mendax), u *Belinu* (buggiardo, mentitore, chi dice buggie, mendax 152^a; „chi dice il falso o falsità“, falsidicus 300^b), u *Bjelostjencevu* (kajkavski lažec, laživac, mendax, mendaciloquus, holophanta), u *Jambrešićevu* (lažec, mendax), u *Stulićevu* (v. laživac), u *Volttigjinu* (bugiardo, bugiardone, menzognero, lügner), u *Vukovu* (der lügner, mendax). Zatajaše Boga tamñaci ter hinci, ubojice, lotri, nepomñivi linci, lašci krivorotni. M. Marulić 118. Anjel zali lažac je. Naručn. 19^b. Bil bi lažac i tovariš grěšnikov. Transit. 127. Veliki lotri, tati, lašci. Korizm. 37^b. Boje je Ćubiti razbojnika nego lažca. Zborn. 5^a. Lažac po vijek vas shraniti ne more pri sebi svoju čas. M. Vetranić 2, 135. Lažcu ni istinu nī moći vjerovat. N. Dimitrović 11. Veće se veruje lažam toga lašca. Mon. croat. 230. (1527). Drži me za većega lašca od svijeta. M. Držić 406. On jest lažac. Anton Dalm., nov. tešt. 145^b. joann. 8, 44. Lažac nijesi ti. F. Lukarević 179. Tko se zove Krstjanin, a ne čini djela krstjanskijeh, on je istinito lažac i hiñac. M. Divković, bes. 54^a. Nije krudo ni lažac. I. Držić 872. Što su lažci. I. Anđić, svit. 75. Psalmista reče: „Ja reko u duhu, svak je čovik laž“ (psal. 115, 2); kako govori sedamdeset tomaćiteja, ne veli David, da je svaki čovik lažac nego da je svaki čovik laž. M. Radnić 166^b. Mrske su usne lažaca. 288^b. Lažcu istina neće biti virovana. P. Posilović, cvijet. 133. Boje jest Ćubiti lupeža nego li lažca. 133. Lažcu se ni istina ne vjeruje. (D). Poslov. danič. Tko govori da Ćubi Boga a brata svoga nenavidi lažac je. S. Margitić, fala. 271. Tako inač, lažac, licumirac. 284. Boje je Ćubiti lupeža nego li lažca. K. Mađarović 70. Moli Boga da lažce sudi i izgubi. A. Bačić 131. Zašto je on lažac od počela. 498. Ja se ne mogu lažac učiniti. J. Banovac, pripov. 154. Il' se namiramo na jednoga lašca ili krivokleca. 158. Da drakun jest jedan lažac. F. Lăstrie, od' 194. Zašto je lažac i otac od laži. ned. 338. Ako tko reče: „Ja Ćubim Boga“ a brata svoga nenavidiće bude, lažac jest. 339. Ova kniga jest od lažca složena. A. Kanižlić, kam. 8. Da bi tako bogogrđnomu lažcu virovati. 36. Neviran lažac. 278. Lažac gori duha paklenog. V. Došen v. Onog koga lažac blati. 192^b. Tamni lažce! sram te bilo! 142^a. Ukazujući mu da su lažci svi njegovi hudobni proroci. And. Kačić, kor. 246. Sveti Agustin kaže da Isusa lašcem zvahu. L. Vladimirović 28. Ah opaki lažce! I. Velikanović, prik. 87. Zašto bo tko se uzda u lažca s lažcem će poginuti i iz-

gubiti se. Đ. Rapić 98. Oprošćene lažcu isprosi. I. J. P. Lučić, nar. 94. I lažcu se privariti ne daš. J. S. Reljković 283. Moj tovaruš! al' si lažac! Jačke. 242. Jel' to hinac, jel' to lažac? Nar. pjes. istr. 6, 15. Lažac i skupac lasno se pogode. Nar. posl. vuk. 165. To je lažac, koji se uortaočio su tri izješe. S. Ćubiša, prip. 109. A pak lažac, ki mu meku vrže. Osvetn. 4, 22. Boji je jezik u nijemca, nego u lašca. Nar. bl. mehm. beg kapet. 489. Lažac 'mendax', gen. lašca. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 28.

LAŽAČICA, *f.* u Stuličevu rječniku: v. laživica. — nepouzđano.

LAŽAK, laška, *m.* vidi ožujak. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Vukovu ('der mähr', mensis martius' cf. ožujak) s dodatkom da se govori u Dubrovniku (radi toga vidi T. Maretić, nastav. vjesn. 5, 242). Prvi je misec u čifuta lažak... A u četrnaesti dan lažka počinu se svetkovina od večerine. A. Bačić 299. Prvi je misec u Žudija lažak ili marač... 14 dan laška počinu svetkovina od večerine. J. Banovac, razg. 222. Miseca lažka oli ožujaka. M. Dobretić 97. — Jedan pisac Slavonac XVIII vijeka ovako zove četvrti mjesec (a treći ožujak). Travañ misec imenom se izda, ... nikoji ga pozivaju lažkom, to znaš što je u jeziku naškom: lažak vrime svako jako laže. J. S. Reljković 171.

LAŽAN, lažna, *adj.* falsus, fictus, adulterinus, simulatus, uprav koji pripada laži (vidi 1, a), ali obično znači: koji nije ono što se misli ili govori da jest, koji nije pravi (nepravi, neistiniti), te nije isto što laživ, lažljiv, premda se često nalazi i u ovome značenju (vidi 1, c). — Rijec je stara, ispredi staslov. лъжъ, rus. ложный. — Između rječnika u Belinu (lažni, falso, non vero' falsus' 301a; posticcio, cioè finto', fictus' 576b), u Stuličevu (mendaciloquus, falsus, fictus, mendax, fallax'), u Voltigijinu (lažni, laživ, falso, menzognero', falsch, lügenhaft'), u Vukovu (falsch', falsus'), u Daničićevu (лъжъ, falsus').

1. *adj.*

a. uopće koji pripada laži. — U jednome primjeru XVIII vijeka. Svoj prhavor ište stari, da u nemu laži kuha, iskat sutra š' hima kruha, i prvaru da načini, da kruh lažni čim začini. V. Došen 89b.

b. u značenju sprijeda kazanome (koji nije istiniti, pravi).

a) o riječima i uopće o čemu što se govori. Da ne sliše lažnih stvari. Transit. 157. Neću ja nijednu stvar lažnu rijet. M. Vetranić 2, 135. Ništore lažno rijet. 2, 51. Umrijeti volju neg lažno što riti. M. Držić 434. Tope istinu lažne riči. J. Kavašin 864a. U kih često duh propasni objetom nas lažnijem blazni. 470b. Zakletva dakle lažna iliti u laž nikad ne more biti brez griha smrtnoga. F. Lastrić, ned. 116. Mnoge lažne pogrdne tužbe. I. J. P. Lučić, isk. 17. Tražahu lažna svjedočanstva na Isusa. Vuk, mat. 26, 59. Bujović prospe lažni glas. S. Ćubiša, prip. 182.

b) o čeladetu što se pretvara da jest ono što nije. Lžnjij prorok. Okáz. pam. šaf. 88. (Petar) pobeđi tu Simuna lažnago proroka. Š. Kožićić 4a. Lažni proroci te nove škole. S. Ćubiša, prip. 280. — Ki se vašim bogom lažnim poklañate tere praznim. P. Hektorović (?) 91. U kući dihovijeh lažnijeh bogova. Đ. Daničić, Isam. 81, 9. Jer će izići lažni Hristosi i lažni proroci. Vuk, mat. 24, 24. — Z lažna arhijereja. Š. Kožićić 25a. Ivanu lažnomu arhijereju. 52a.

-- Lažni car Šćepan mali. P. Petrović, šćep. mal. 1. — Napastovan od jedne lažne nemoćnica. Ant. Kadčić 888. — Kad se o svjedocima kaže, značenje bi bilo: koji lažu (dakle laživi), a ipak mislim da to amo pripada, prvo jer su lažni svjedoci, nepravi, a drugo jer se misli na lažno svjedočanstvo. Lažni svjedoci dolaziše. Vuk, mat. 26, 60. Lažan svjedok. Đ. Daničić, 5mojs. 19, 18. Podmitiše lažne svjedoke. S. Ćubiša, prip. 147.

c) o nekim tjelesnijim stvarima što su izopačene ili krivotvorene (novci, mjera itd. pa i pismo). Ko bi kovao lažne novce bivao bi sažežen. Đ. Daničić, majkov. 72. — U ruci su mu mjerila lažna. osija. 12, 8. — Lažni ključevi i kuke za otvaranje 'dietriche und aufsperrhacken'. Jur. pol. terminol. 182. — O lažnom pisaniji. Zak. duš. pam. šaf. 41 (vidi primjer kod 2 pri kraju). Al' u lažnom pismu krivom... J. Kavašin 62a. Liste lažne slagajući. Ant. Kadčić 284.

d) o čemu umnome što je hišeno ili ismišljeno (u nekim slučajevima može se i čovjek sam varati). Od naš ustav i lažno vidinje upusti žalostan bih. Aleks. jag. star. 8, 289. — Lažno tvoje mnenje. P. Knežević, osm. 65. — Nije mañe lažno i isprazno ufañe onih koji uzdaju se u diovo mogućstvo. J. Filipović 1, 266a. Imali lažnu uzdanicu. Pjev. crn. 20b. Što imali lažnu uzdanicu. Ogled. sr. 50. — (Mahomet) novu niku lažnu veru i zakon dast. Š. Kožićić 15a. Vole u svojim lažni zakoni umriti. J. Banovac, pred. 59. — Koji u svomu pripovidañu navistuju puku kriva oli lažna čudesa ili proročanstva. Ant. Kadčić 296. — Grlimo smradno stvoreñe u nemu polagajući našu svrhu, naše lažno pođivañe i žalosno uživañe. 358. — I ne molim sa lažnu nemoć. I. Akvilini 821. — Ćubav da ne bude lažna. Vuk, pavl. rimj. 12, 9. — Lažna slava mora uvenuti, a prava slava cvati i raste bez prestanka. pism. 60. — Sebe nikim lažnim načinom skužaju. I. Ančić, svit. 45. — Kriva pravni, lažna baci, zva istinu (Aristotel). J. Kavašin 96b.

e. vidi laživ, lažljiv.

a) o čeladetu. Pak lažan bude zvan, kad pravo besidi. Đ. Baraković, vil. 237. U ovom me lažna nitkor neće najti. J. Armolušić vi. Nemoj biti lažan. 71. Što će lijepo moć složiti od izkota lažnih sluga. J. Kavašin 470a. Veli da u raj ne idu ljudi ovi potajni, dvostruki i lažni. F. Lastrić, od' 249.

b) o čemu drugome (u metaforičkome ili u prenesenome smislu). Čuj se lažnih čudi, laža zlo navija. M. Marulić 92. Neharnu lakomu, hvastavu človiiku, naj već lažnomu podjamnu jaziku. Đ. Baraković, vil. 324. — U lažni i u tužni ki u saj svijet ufañu. M. Vetranić 1, 470. Koga lažni svit ne more prijati. I. Ančić, vrat. 79. — Živote slabi, lažni, gorki, zasiñeni. Transit. 97. — Nisu meni sanki lažni, niti Ćube dosadne. M. Katančić 51.

2. *adv.* lažno, uopće nepravo, neistinito. — Između rječnika u Stuličevu ('fallaciter, falso, false'). Lažno su smišljena svidočta pram meni. M. Marulić 85. Koji nu lažno oklevetaše. Š. Budinić, sum. 154a. Lažno, kupu i himbeno nosil se jest na sudu. ispr. 61. Tako ga lažno osvadi. I. Ančić, vrat. 38. Što ljudi od tebe reku lažno. M. Radnić 14a. Što su iznašli u njih kñige, nisu lažno sve pisali. J. Kavašin 461a. Ove muke zadadoše mu Žudije budući ga lažno osvadi. J. Filipović 1, 90b. Premda mu lažno biše prikazano... And. Kačić, razg. 87. I još

si mi lažno kazivao. Hrv. nar. pjes. 2, 247. Baš jest to lažno zboriti. Nar. prip. vuk. 209. Da ne ubiješ; ne činiš preljube; ne ukradeš; ne svjedočiš lažno. Vuk, mat. 19, 18. Kloni se poganih praznijih razgovora i prepirana lažno nazvanoga razuma. pavl. 1tim. 6, 20. Ne svjedoči lažno na bližnoga svojega. Đ. Daničić, 5mojs. 5, 20. — Radi ovijeh primjera vidi 1, b, c): O lažnom pisaniji. Ašte se obréšteti u čijem hrisovuji slovo lažno prépisano. Zak. duš. pam. šaf. 41. Lažno podpišujući. Ant. Kadžić 284.

LAŽANĀKA, *f.* vrsta kruške. Đakovština. D. Hirc.

LAŽARA, *f.* pogrđna riječ. Skoroteča. 1844. 250.

LAŽAV, *adj.* laživ, laživ. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (lügenhaft, mendax' s dodatkom da se govori u Crnoj Gori). Svi lažavu vjeru Peru daše. Nar. pjes. vuk. 5, 5. On je jedna lažava budala. Ogléd. sr. 168.

LAŽBEN, *adj.* samo u Stuličevu rječniku uz lažan, gdje ima i *adv.* lažbeno, *v.* lažno.

LAŽBENICA, *f.* samo u Stuličevu rječniku: *v.* laživica.

LAŽBENĀK, *m.* samo u Stuličevu rječniku: *v.* laživac.

LAŽBENOST, *f.* samo u Stuličevu rječniku: falsitas, malitia'.

LAŽBENSTVO, *n.* samo u Stuličevu rječniku uz lažbenost.

LAŽE, *vidi* laže.

LAŽE-, *vidi* laži-. — Nalazi se samo u knjigama pisanim crkvenijem jezikom i to u obliku (bže, kao lžeapostol, lžebrat, lžeprorok itd. (vidi F. Miklošić, lex. palaeoslav. kod lže-).

LAŽEŃE, *n.* djelo kojijem se lazi. — Nahodi se samo krivi oblik lažeŃe. — Između rječnika u Stuličevu (lažeŃe, *v.* hodjeŃe). LažeŃe sitnijih mravi. B. Zuzeri 18.

LAŽI-, *stoji* složeno s drugim riječima kao i pseudo-, pseudo-, u značenju: lažan, nepravi, *vidi* lažapostol, lažibog itd. — Shvaća se kao da postaje od *impt.* laži od *glagola* lagati, ali je stariji oblik bio lže-, *vidi* lže-.

LAŽIAPOŠTOL, *m.* lažni aposto. — *vidi* laži-. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Niki lažiapostoli kuko! siju. A. Kanižlić, kam. 169.

LAŽIBISKUP, *m.* lažni biskup. — *vidi* laži-. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Bijau onamo poslali Viktora nikoga lažibiskupa. I. Velikanović, uput. 1, 251.

LAŽIBOG, lažiboga, *m.* lažni bog. — *vidi* laži-. — U jednoga pisca Slavonca xviii vijeka. Vas svit krivim bogom i lažibogom štovaŃe i pošteaŃe nosaše. I. Velikanović, uput. 1, 192. Ostavivši lažibogova štovaŃe. 1, 248.

1. **LAŽICA**, *f.* kao čaša ili čašica ne vele duboka a često produga s podužijem drškom kojom se zahvata što žitko, naj češće jelo (*n. p.* juha) kad se nosi k ustima. može biti od srebra, kostera, gvožđa itd. pa i od drva (*vidi* kašika), kosti itd. — a- *stoji* mj. negdašnjega ѡ (praslav. ѡ), te je od starijega oblika lžica (kojemu nema potvrde u našem jeziku), osim lažica, postalo ožica (*vidi* 1 pod d) i premještaŃem žlica, pa i još ložica što mislim da je po pučkoj etimologiji od za-ložiti, i žica tijem što je otpalo l. — *Akc.* se mijenja u *gen. pl.* lažića. — Riječ je praslavenska (lžica), *isporedi* stslav. lžica, (*rus.* ложка), češ. lžice, gornoluž. lžica (*mislim* da glasi žica),

(*poř.* łeszka, lyžka). — *Jamačno* je *deminutiv* (*isporedi* *rus.* i *poř.* *deminutivni* nastavak ka), ali *osnova* nije jasna. radi ѡ ne može se pomisliti na *lizati*; viša je prilika da je u *svezi* s *osnovom* *ruskijeh* riječi ложка, dolina, široki klanac, ложити, *dupsti* itd.; ta bi *osnova* log mogla postati od log (*vidi* 1. leći), jer obično i čeljade i životinja leži na dubljemu mjestu nego je naokolo. — Naj stariji su primjeri u našem jeziku iz xv vijeka. — Između rječnika u Vukovu (samo dodano u trećemu izdanju: lažica, vide žlica; a za života Vuk je zaboravio zabilježiti ovu riječ, premda je poznavao i cijenio kao vrlo dobru, *vidi* naj zadnji primjer; a zabilježio je i lažičica) i u Daničićevu (lžica, cochlear'). Dvadesiti i osam lažica i devetš badažak potežu tri litre, 11 unač;... tri lažice jajčane;... tri lažice okovane... Mon. serb. 408. (1441). kod ova dva primjera Daničić s pravom biježi da su pogreške: 22 ložice bele. Spom. sr. 2, 102. (1441). 8 lužice. 100. (1441). Po svojstvu našega jezika pravilnije je, 'lažica' i, 'žlica' i, 'ožica' nego 'ložica', i sve tri se ove prve riječi u narodu više govore od ove posljednje. Vuk, pisma. 40.

2. **LAŽICA**, *f. dem.* 1. laž (bofe je lašca). — Samo u Belinu rječniku: 'buggia piccola', mendacium' 132a.

3. **LAŽICA**, *f. vidi* jašterica, a (gdje se može vidjeti kako i zašto postaje od laž). — Lažica, žibulica na jeziku od lagaŃa u Sarajevu. (Dr. Đ. Šurmin). F. Iveković, rječn.

4. **LAŽICA**, *f.* laživo čeljade (muško i žensko; u prvome slučaju vaju da bi moglo biti muškoga roda, ali je u svijem primjerima ženskoga). — *Akc.* je kao kod 1. lažica. — Od xviii vijeka (*vidi* a na kraju).

a. *žensko* čeljade. Omače Marija nezrelice, a Marko, prije no zaboravi, pisa oni čas u Mletke sve što ču od one lažica. S. Ľubiša, prip. 65. A lažice nisu bile vile. Osvetn. 3, 12. Lažica, laživica. u Lici. V. Arsenijević. Lažica, femina mendax'. D. Nemanić, čak. kroat. stud. iftg. 48. — *Amo* može pripadati i ovaj primjer, premda u nemu nije riječ o čeljadetu nego o knizi, ali shvaćenaj kao čeljade: Jeda ju je (knigu) stid kao lažicu na svitlost izići? A. Kanižlić, kam. 69.

b. *muško* čeljade. Dode zgoda da se tih lažica (Mlečića) oprostimo. S. Ľubiša, prip. 16. Svjetova vladiku da se prode Šćepana i da ga prožene kao lažicu. 118. Sva se ova sila ovdje ukopala, trostruka će doći u pohode toj lažici (Šćepanu) što ste okrunili. 122. — *Ima* u Dubrovniku Lažica i kao prezime. P. Budmani.

LAŽICAR, *m.* lažni car, *vidi* laži-. — U naše vrijeme. Dok naj poslije opremi kolače lažicar na poje CetiŃe. P. Petrović, šćep. mal. 57. Ovo je bio prvi čin lažicara. S. Ľubiša, prip. 109.

LAŽIČAN, lažična, *adj.* koji pripada lažici ili lažicama (*vidi* 1. lažica). — xv vijeka, a između rječnika u Daničićevu (lžičŃn, 'cochlearis'). Bluda lžična. Spom. sr. 2, 102. (1441).

LAŽIČICA, *f. dem.* 1. lažica. — *isporedi* ožičica, žličica. — Po svoj se prilici upotrebljava i u pravome smislu, ali imam primjera samo za preneseno značenje: praecordia, scrobiculus cordis' jamica između prsi i trbuha (*nem.* herzgrube, magengrube, franc. creux de l'estomac itd.). — Između rječnika u Vukovu (die brusthöhle, cavum pectoris', cf. ložičica, žličica). Dovati me Ńon po tabanima, ispod pazua, po lažičici... Vuk, dan. 2, 136. 'Die herzgrube' prevedeno je

„srčana jamica“ (a to se u narodu zove „lažičica“ ili „žličica“). pisma. 25. Jelek joj se taj na lažičici spuštava sa tri srebrna dugmeta. M. Đ. Miličević, zim. vođ. 147.

LAŽIN, adj. koji pripada Laži, vidi 8. Laža.

LAŽINA, f. Zostera marina L. (mislim načineno i priraslo od tal. „l'alga“). na Braču. A. Ostojić. — vidi vaoga. — *Vaľa da je postalo od valžina (augm. od valga, vaoga).* P. Budmani.

LAŽIPATRIJARHA, m. lažni patrijarha, vidi laži-. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Car je Focija kao lažipatrijarhu protirao. A. Kanižlić, kam. 438.

LAŽIPROHA, f. neka biljka, uprav lažna proha, vidi laži-. Lažiproha, phalaris (I. Sabjar), Setaria viridis Beauv. B. Šulek, im. 191.

LAŽIPROROK, m. lažni prorok. — vidi laži-. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Ne prorok, nego lažiprorok. I. Velikanović, uput. 1, 281.

LAŽIRÔD, m. (vrag) koji laži rađa. — *U dva pisca xvii i xviii vijeka.* Otidi od mene, lažirode, stvorče od laži! P. Radovčić, način. 136. Lažiroda ako l' vraga čine judi... J. Kavašin 421a.

LAŽISÁBOR, m. lažni sabor. — vidi laži-. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Iskupivši lažisabor, na istomu protivu papi Nikoli osudu proklestva proglasi. I. Velikanović, uput. 1, 284.

LAŽISINÔDA, f. lažna sinoda. — vidi laži-. — *U jednoga pisca xviii vijeka.* Vridan je nazvati se pseudosinodom ili lažisinodom. A. Kanižlić, kam. 412.

LAŽITÔRBA, f. torba puna laži, t. j. vrlo laživo čelade. — *U naše vrijeme u Istri.* Lažitôrba „homo mendax“. D. Nemanić, čak. kroat. stud. ifsg. 63.

LAŽIV, adj. koji laže; često se miješa u snačeđu s lažan (vidi). — *Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lъživъ, rus. лживый, češ. lživý, polj. lъwy. — Ima i oblik laživ (vidi). — Između rječnika u Belinu (apparente, falso, falsus 90b), vidi i kod 1; i u Štuličevu (v. lažben).*

1. adj. — *Komp.: laživiji, u Belinu rječniku: „più buggiardo“, mendacior 152a.*

a. koji laže.

a) o čeladetu. Človik laživ je mrzec Bogu. Transit. 90. Pogubljan u laživoj bratiji. N. Rašina 35a. paul. 2cor. 11, 26. Nemojte se ufati u riječi od laživijeh. 64a. jer. 7, 4. Ter da on (Pilato) Židove lažive ne čuje. N. Najlaš-ković 1, 132. A pri' volju ne bit živa ner ostati u rugu, da sam u svem svim laživa. M. Pelegrinović 172—173. Akoprem Apolo laživ nī. D. Zlatarić 84a. Ki laživi proročanstva luda poju. G. Palmotić 2, 95. Ne budite laživi Bogu u vašoj molitvi. V. M. Gučetić 64. Procinīt se mogu lako (dica), da su hola i laživa. V. Došen 38b. Bio je varavac laživi. S. Rosa 121b. Zašto je mlađos slobodna, plemstvo oholo, trgovci laživi. Đ. Bašić 16. Pedipsa pristojna laživima prikaziteji. A. d. Costa 2, 178. Pomoć slaba i laživa čovjeka. L. Radić 92. Svaki čovjek laživ... J. Matović 406. Laživ i lakom brzo se pogode. Nar. posl. u Lici. V. Arsenijević. — *Amo mogu pripadati i primjeri u kojima se kaže o ustima i o jeziku:* Od ust laživijeh. Zborn. 5a. Da, da bi sad živa, ti bi učinila taj usta laživa, ka ju su (Eleni) hvalila. H. Lucić 220. Usti imaju svi lažive. I. Đorđić, salt. 80. — Laživi ježiče! D. Zlatarić 52b. Laživijeme ter jezikom... imena se moga odričeš. G. Palmotić

3, 67a. Laživa ču bit jezika. A. Gledević 151a. — *O čeladi se govori i u ovijem primjerima:* Grad laživi use Troju. G. Palmotić 1, 204. Laživa je ovo traga. 1, 282. Laomedonta vuhvenoga od lažive on je krvi. 2, 114.

b) o čemu drugome, u prenesenome smislu. Laž učini laživa pisalka književnička. Đ. Daničić, jer. 8, 8. — *Da lažive cvijet masline plod iz sebe ne izbaci.* J. Kavašin 171a. — *O svite himbeni, o sričo laživa, nitko ti duge dni u tebi ne uživa.* D. Rašina 142a. Nu kada ga spanje ostavi, videč da je sve taština, sred uboštva san nepravi i laživu čes proklina. G. Palmotić 8, 29a. Svaku er satvar, ku nebo prikriva, nesreća laživa, kakono vjetra gñiv zemaljski drobnj prah promiña. D. Rašina 150a.

c) mislim da je i u ovakovijem primjerima isto snačeđu (u prenesenome smislu), premda se može shvatiti da snači što i lažan. A neslične u ovo vrijeme sne lažive tja vrimo. G. Palmotić 2, 298. Laživ je san svaki. J. Palmotić 441. — *Ovomu služu (ja) svijetu laživomu.* N. Dimitrović 61. Čemu čete laživi svijet ljubiti? I. Đorđić, salt. 8. Vide Marko, kad će umrijeti, suze proli, pa je govorio: „Laživ sv'jete, moj lijepi cv'jete! l'jep ti bješe, ja sa malo hodah! ta sa malo, tri stotin' godina, zeman dođe da sv'jetom prom'jenim. Nar. pjes. vuk. 2, 441. Na svijetu onom laživome. Nar. pjes. petr. 2, 11. — Laživ pogled dragijeh oči. P. Kanavelić, iv. 73. Jer izvan laživi moj ga smih izdaje. H. Lucić 201. Strah ti je u licu sred smijeha laživa. S. Gučetić Bondevišević 220.

b. lažan, vidi lažan, 1, b.

a) o čeladetu. Meju kipi krévih i lažévih bogov. Š. Budinić, sum. 33a. Poklonivši se bogovom laživijem. A. Gučetić, ros. jez. 183. Orakuo laživoga boga Apolina biše umuknuo. B. Kašić, is. 6. Klačahu se laživijem i nepravijem bogovom. M. Orbin 273. Od koga boga laživoga L. Terzić 166. Tako diñahu hudojvjernici svojijem laživijem bogovima. I. Đorđić, salt. 40. Da se klača laživom bogu Belfegoru. 368. Na čas laživoga Apola. ben: 40. Posvetivam krv laživijem bogovima. V. M. Gučetić 13. Uzvisio si lažive bogove. Đ. Bašić 52. Idoli, to jest bogovi laživi. J. Matović 421. Slave Gova laživoga i Netuna vodna boga, pak lažive hipe ostale, kē pogani judi imaše, u pjesnima dižu i hvale. N. Marči 13. — Čuvajte se od laživijeh proroka. N. Rašina 152a. matth. 7, 15. Čovjek ovi... laživi je prorok. S. Rosa 78b. Izajdoše laživi proroci na svijetu. J. Matović 3. Riječima laživijeh proroka. 4. Jedan od tih laživijeh proroka. S. Lubiša, prip. 230. — Dajući poštnu dvorbu i nasljednike tomu kralju laživomu. I. Đorđić, ben. 119. Bit češ za rug uzet kē kral' laživi. B. Zuzeri 127. — *I laživom gostu služi (hajduku).* V. Došen 239b. — *Od laživijeh svjedokah osvađen.* I. A. Nenadić, nauk. 260. Dva laživa svjedoka. S. Rosa 155b. Pogubiti lažive svidoke. A. d. Costa 2, 159. Ta dva laživa svjedoka. S. Lubiša, prip. 203.

b) o čemu drugome. Ne htite se ufati u riči lažive. Bernardin 47. jer. 7, 4. Laživo slovo kako olovo teško a pak kako pjena po vodi usplove. Pril. jag. ark. 9, 142. (1520). Da to riječ sada tva laživa izlazi. I. Gundulić 111. Riči nisu jur lažive. P. Vuletić 77. Treba ih (riječi) osuditi za lažive. I. Đorđić, ben. 124. Laživim govorenjem. Š. Budinić, sum. 89b. Tve himbeno i laživo govorenje. G. Palmotić 1, 207. Virovati negovu laživu nagovaranju. L. Terzić 43. Ako tvoja pritač snaš da nī laživa. M. Ma-

rulić 26. U pripovijestima laživijem. V. Andrijašević, put. 348. Zato se uzdat noću veće u obećanja tva laživa. D. Rašina 49b. Kojim je govorio stvari lažive i neistine. A. Komulović 9. Laživijeh stvari iznošahu. S. Rosa 155b. Oslobođi, Gospodine, dušu slugu tvoga, kakono si oslobodio Suzanu od lažive krivine. B. Kašić, rit. 121. I k tomu pristavi laživijeh kletava, od svoje ljubavi čim bijeg on dava. I. Gundulić 155. Zašto zakletva laživa i nesvijestna jest grijeh. J. Matović 849. Budi pjesan tva laživa, korisna je tvoj požudi. I. Đorđić, pjesn. 80. Puka varaše nauci novimi i laživimi. B. Kašić, is. 58. Učiše krive i lažive nauke. V. M. Gučetić 117. U ikakvo ime zakona, oli je pravo oli laživo. J. Matović 181. Prjevareni s laživijem imenom ženidbe. 817. Istina ta je zgod, ku vi htjeh sad riti, za sve er je laživa komugod viditi... D. Rašina 128a. — Koja je stvar laživa i sasma prema istini. M. Orbin 22. Zašto je sve to nestavno, sve laživo, sve bjeguče. V. Andrijašević, put. 249. — Jer ne pozna i ne vidi što laživo ruho skriva. I. Gundulić 461. — Na tvu glavu ne laživa ruda prama nastoj staviti svu napravu. G. Palmotić 1, 824. Ne ugađaju se kose s glavom, ere su lažive. A. d. Bella, razgov. 280. — Ne gub' s tvo krivine za ures laživi ljepote istine. I. Gundulić 145. — Hitro ti je tuđa obraza od lažive uzeo izgleda. G. Palmotić 1, 51. — Ovi stavljaju bludnos na mjerila laživa. Đ. Bašić 149. Ovo je kamik kušenik koji otkrije i pravo zlato i laživo. A. d. Bella, razgov. 187. Da si pravi dragi kami, a ne laživ. 187. — Ovaj plaš ne more bit laživ. Š. Menčetić 122. — Za mû smrt laživu duh se tvoj odila. S. Gučetić Bendešević 297. — Videnija laživa. Transit. 146. San lažive prikazuje svej nakasni. P. Kanavelić, iv. 580. — Sni su lažive sjen misli. F. Lukarević 284. S kojom se odmeće duša s laživijem mislima. J. Matović 838. — Nevjernici za ukazat se pravovijerni u laživoj vjeri svojoj. I. A. Nenadić, nauk. 211. S kojim bi se poznala prava od lažive crkve. J. Matović 92. — Blaženstva tva su sva (*eričo*), za sve er su zrit lipa, nekriпка, laživa, nesvijesna. D. Rašina 181b. Koje da drugo dobro čeka, neg lažive posred slasti u prikorne štete upasti? G. Palmotić 2, 28. Ah radosti ma laživa! 2, 48. — Vi cijenite da su darovi istiniti, a nisu nego laživi. Đ. Bašić 7. — Dobra vremenita ovoga svijeta da su spadljiva i laživa... T. Ivanović 100. — Posrid mira laživoga. B. Betera, čut. 165. Drugačije laživ oni bio bi mir. I. Velikanović, uput. 3, 450. — Bitje i život njih laživi prilika je lijepa groba. G. Palmotić 3, 80b. — Poznam slave lažive. I. Đorđić, uzd. 51. — Umrta ufanja poprav su laživa, sumna i strah, vidu ja, istin se otkriva. I. Gundulić 89. — Laživa je milos i izprazna ljepota. I. Držić 291. — Mrtvo ufanje ne oživljava; pusti, pusti taj laživa svjedočanstva od ljubavi. I. Gundulić 188.

c. u širem smislu, koji pripada uopće laži, isporodi lažan, 1, a. Nije ovo dub laživi, s koga smija hotje rijeti... N. Naješković 1, 152. Od riječi činiš laživ trg svakomu. F. Lukarević 62. (*Acclisera*) sulica ne more stati pod laživu mišću Urikševu. Pril. jag. ark. 9, 138. (1468). Laživo privarenje. A. d. Costa 2, 182.

2. adv. laživo. — *Ismeđu rječnika u Belinu* (*falsamente*, *false* 800b) i u *Stuličevu* (v. lažno). Ludi od svijeta zlo govore i laživo glase hude. J. Palmotić 44. Ter mu ide laživo svijetlu caru govoriti. Nar. pjes. mikl. beitr. 1, 58. Svjedočanstvo koje se laživo govori od zakletnika. J.

Matović 407. — Svadi laživo. Š. Budinić, ispr. 74. Da biše obađen laživo radi zavidosti. B. Kašić, is. 55. Da će biti obađen laživo od krivijeh svjedoka. S. Rosa 11b. Koji je ozloglasio laživo drugoga. B. Kašić, src. 92. Tako mrtve tko dotiče, kad laživo na ti viče. V. Došen 180a. — Kad laživo nega fale. 86b. — Zakleti će se krivo i laživo. A. Komulović 17. Lasno će se zakleti laživo. B. Kašić, src. 26. Ako si se zaklinao laživo... 44. Što su se kleli krivo, vuhovito i laživo. I. Đorđić, salt. 191. Tko se zakliše krivo i laživo. I. A. Nenadić, nauk. 116. Za što se ne sramite zaklinat laživo na pravdi? Đ. Bašić 100. Niti se š dim (*imenom*) bude zaklinati laživo. J. Matović 842. — Laživo hineći vas saj svit jur vlada (*sreča*)... D. Rašina 48a. — Što sudite krivo i laživo. I. Đorđić, salt. 281. — Kako su neki laživo sumjeli. J. Matović 115. — Da bi Boga laživo zvao za svjedoka. J. Matović 850.

LAŽIVAC, laživca, m. laživ čovjek. — isporodi laživac. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padešima, osim nom. sing., i gen. pl. laživčâ.* — *Riječ je stara, isporodi stslav. lъživъ, rus. лжувецъ.* — *Ismeđu rječnika u Mikšinu* (*mendax, fallax, falsus*), u *Belinu* (*buggiardo, mentitore, chi dice buggie, mendax* 152a; *chi dice il falso o falsità, falsidicus* 800b), u *Stuličevu* (*mendaciloquus, qui mentitur*), u *Voligijinu* (*us lažac*). Ako bih rekao da ga ne znam, biti ću laživac priličan k vam. Bernardin 61. joann. 8, 55. Koja zvir naj gore ujida i rani...? — Od divjih jest sviri nesramni laživac... P. Hektorović 81. Spomeni se, nehar niče, bratu er ne dah mom' pomoći, neka ljepost tva, laživče, mene ovako bude oči. S. Bobalević 226. Od ovoga isti prorok i krivi pripovidač i laživac imaše biti držan. Ivan trog. 24b. Laživca himbenoga sagubit će tvoja sila. A. Vatajić, ist. 19b. Človik svaki jest laživac. 411. A to er himben i laživac ima narav bitra liha. J. Kavanin 60b. Upisni laživac, *buggiardiissimo, mendacissimus*. A. d. Bella, rječn. 152a. Koji mu drago laživac na svitu. razgov. 77. Jedan laživac i lupež udil' trću na krivu zakletvu. J. Banovac, pripov. 164. Laživac dobiva da mu se i istina ne vjeruje. (Z). Laživcu nije ni istina vjerovana. (Z). Poslov. danić. Onemu je izletjela i može biti nehoteti jedna laž is usta, to t' je laživac. Đ. Bašić 98. Jeli ikad Bog pokarao u ovomu viku laživce? Blago turl. 2, 190. Pakljeni laživac. A. Kalić 50. Jere se poznava laživac i krivokletnik. J. Matović 408. Djavao... laživac jest. 413. Laživac, laživca, laživac. u Lici. V. Arsenijević. — *O svijetu.* Pogođuje se čestokrat svijet da je laživac. B. Kašić, nasl. 141.

LAŽIVAČKI, adj. koji pripada laživcima. — *Samo u Stuličevu rječniku:* „ad mendaciloquos spectans“.

LAŽIVAST, adj. samo u *Stuličevu rječniku:* v. lažben.

LAŽIVČAC, laživčca, m. u *Stuličevu rječniku* us laživčić. — *nepouzdan.*

LAŽIVČIĆ, m. dem. laživac. — *U Belinu rječniku:* „buggiardello, mendaculus“ 152a, i u *Stuličevu:* laživčić, mali laživac, *mendax, dim.*

LAŽIVČINA, m. augm. laživac. — *U Belinu rječniku:* „buggiardo in sommo grado“, *ex mendacio compositus* 152a, i u *Stuličevu:* laživčina, veliki laživac, *magnus mendax* i s *Belina*.

LAŽIVICA, f. (i m.) laživo žensko čelade, ali

se može kazati i o muškome. — isporedi 2. lažica i laživica. — Od xvi vijeka (vidi b).

a. žensko čelade. — Između rječnika u Stuličevu („mendaciloqua, quae mentitur“). Laživice, kako možete tako s Bogom govorit? ... ostat ćete pridobiti. Đ. Bačić 81. Laživica, f. laživica. u Lici. V. Arsenijević.

b. u ovome primjeru kao da se kaže o muškome: Imajte na pameti jere je prorokovano: „Ja takoj govorim, makar bih bila laživica“. Zborn. 78b.

LAŽIVOGLASAN, laživoglasna, adj. u Stuličevu rječniku: „non veridicus, fallax, falsidicus“. — nepouzđano.

LAŽIVOOTAC, laživooaca, m. lažni (nepravi) otac. — U Stuličevu rječniku: „fictus parens (h. e. haud verus)“. — nepouzđano.

LAŽIVOPROROK, m. vidi laživprorok. — U Stuličevu rječniku: „falsus vaticinator“. — nije dosta pouzdano.

LAŽIVOST, laživosti, f. osobina koga ili čega što je laživo (lažno), laž. — Od xviii vijeka. Kolikom pomnom Žudije otvorili bi i ukazali očito laživost da misto pravih proročanskih odvjeta Krstjani budu kriva proročanstva isznili. I. Velikanović, uput. 1, 123. Nikakav vid laživosti nije danas više u običaju. D. Obradović, basne. 443.

LAŽIVSTVO, n. osobina koga što je laživ, isporedi laživost. — U jednoga pisca Dubrovčanina, a između rječnika u Stuličevu („falsitas“). Može lasno zasramiti laživstvo tašto prem bezočnijeh neprijateja. B. Zuzeri 189. Nenavidos, laživstvo, marmošenje ... 374.

LAŽJE, n. coll. laž. — U jednoga pisca xviii vijeka. Čuvaš li se od lažja, od neustrpjenstva? Misli. 77.

LAŽLA, m. vidi čauš, b). — U kneževačkome okrugu u Srbiji. Čauš ili, kako ga ovdje zovu, lažla obara stolice. V. Bogišić, zborn. 251.

LAŽLIV, adj. vidi laživ. — Po analogiji prema bodljiv, dremljiv, govorljiv itd. zamjenjuje se nastavak iv nastavkom živ kao da je postalo od glagola a ne od substantiva laž. — Ima i novoslov. laživ i bug. laživ. — Od xvi vijeka (vidi Divkovićeve primjere kod 1, a, a), i b, b), i 2; a između rječnika u Bjelostjenčevu („falsus, mendaciloquus, falsus et mendax“), u Jambrešićevu (laživ i nevredne reči „affaniae“), u Stuličevu (v. lažben), u Valtigijinu (vidi kod lažan), u Vukovu („lügenhaft“, „mendax“).

1. adj.

a. koji laže.

a) o čeladetu. Jerbo ne samo od nikije i od mlogije, nego baš od svijui judi u općinu potvrđuju ss. listovi da su lažma podložni i lažlivi. F. Lastrić, ned. 177. Jur znaše tko je, i laživ kako je, himben i pogan. P. Knežević, životi. 55. Barda je bio lažlivi obtužitelj. A. Kanižlić, kam. 50. O prokleti i lažlivi! F. Radman 21. Vi judi lažlivi, ča ste učinili! Nar. pjes. istr. 2, 21. — Amo pripada i ovo: Ko mi je god kazivo lažliva je duša. Protokol. pis. pr. M. Nenadovića. 176. — O ustima i jeziku: Lažliva usta mrska su Gospodinu. M. Divković, bes. 100a. Sva usta lažliva zove Isus vrata paklena. I. Ančić, vrat. 82. Neka onijeme usta lažliva. Đ. Daničić, psal. 31, 18. — Jezik laživ. P. Posilović, nasl. 47b. Bog nenavidi jezik laživ. A. Bačić 131. Riči ju isprazne i jezik laživ mlogo puta. F. Lastrić, ned. 277. Govore

za mnom jezikom laživijem. D. Daničić, psal. 109, 2.

b) o čemu drugome, u prenesenome smislu. Laživio staklo svaku stvar veću pokazuje. J. Rajić, pouč. 1, 19. — Nezin znak nije laživ. 1, 31. — Poznao sam da je more laživio. D. Obradović, basne. 389.

c) o svijetu, vidi laživ, 1, a, c). Od ovoga tužnoga i mučnoga, laživoga izdajnika svita. P. Posilović, nasl. 136b. Da naše blaženstvo nije od ovoga svita laživoga, već ima drugi svit, na komu se u vik žive. J. Banovac, razg. 85. Laživomu svitu ne zamiriti se. A. Kanižlić, uzroci. 138. U tminam od ovoga laživoga svita. Ant. Kaddić, predg. 1.

b. lažan, isporedi laživ, 1, b.

a) o čeladetu. Štovaše bogove lažlive. J. Filipović 3, 14a. Da bogovi tvoji jesu lažlivi idoli i drakuni. F. Lastrić, test. ad. 86a. Štovaše lažlive bogove. M. Zoričić, zrcalo. 143. Idole aliti lažlive bogove od srebra. And. Kačić, kor. 32. Odnese svu niovu odoru, još i lažlive bogove. 190. Prikasivaše tamnan laživim bogovom. I. J. P. Lučić, razg. 114. — Pazite se od lažlivi proroka. F. Lastrić, od' 248. Laživ ču se prorok nači. svet. 106b. Te on dobavi ovoga laživoga proroka. Nar. prip. vrčev. 3. — U nekakvoj zemlji oglaš se laživ vrač. Vuk, poslov. 79. — Laž jest, da je ikada koji papa nazvan Jermon ... Oni lažlivi Jermon imao bi postati papom god. 604. A. Kanižlić, kam. 228. Izmjena laživih Demetrija. A. Tomiković, živ. 11. Lažlivi Nero. 20. — Protiva laživomu patrijarki. A. Bačić 244. — U takomu premda laživu (jer je samo djakon) ispovidniku. M. Dobretić 123. — Puti su (u pakao) široci, raskošni (jamačno raskošne) i staze, zač tuda svidoci lažlivi ulaze. Đ. Baraković, vil. 294. Od lažlivi svidoka osvadit se. B. Pavlović 56. Lažlivi svidok. B. Leaković, nauk. 363. Kum svog kuma na sudove čera i dovede lažlive svjedoke. Nar. pjes. vuk. 2, 2.

b) o drugome čemu. Riječi svedu lažlive. S. Margitić, fala. 252. Reči rič laživu. J. Banovac, pripov. 158. Lažliva obećanja. M. Radnić 7a. I oni nima (poslaše) vraže laživio obećanja. M. A. Belković, sabr. 38. Krivovirci laživim pogrdama jesu progonili. A. Kanižlić, kam. 676. Ludska je fala lažliva. S. Margitić, fala. 151. Ne reci kriva iliti lažliva svidočanstva. F. Lastrić, od' 76. Poglavari misnički i sav sabor tražahu laživio svidočanstvo suprot Isusu. ned. 176. Ja dragovoljno lažliva svidočanstva podnosim. M. Zoričić, osmina. 104. Zakletva lažliva jest psovka. F. Lastrić, ned. 115. Zakletva lažliva nikad za nikad ne more se učiniti bres griha smrtnoga. 115. Da ga nisi pogrdio zakletvom laživom. 116. Nijesu lažlivi oni nauci. I. Grličić 31. Protiva laživomu nauku. A. Bačić 499. Tminama od sumji i nauka lažlivi. F. Lastrić, test. iv. Ova lažliva zapovid nigdi se ne nahodi u knjigah. A. Kanižlić, kam. 87. S laživijemi knjigami otimaju. M. Divković, nauk. 21a. Ta je kniga lažliva i podmetnuta. A. Kanižlić, kam. 357. Negov nearni učenik laživu knigu pisa. M. Zoričić, zrcalo. 58. Iznesu nekako laživio pismo. Vuk, građa. 28. Kako se nekakva lažliva kniga uvatila. dan. 3, 150. — Trgovci kada laživu miru drže. B. Leaković, nauk. 248. Laživ novac. 343. — Jacinta koja bi na sud privedena, ali se toliko znade pravdati i suze lažlive prolivati, da joj kralj virova. And. Kačić, razg. 44. Slušajući ne slatku molbu i lažlive suze. kor. 138. Plač nije potribit, pače

gdigod more i lažljiv biti. I. J. P. Lučić, doct. 12. — Lažljiv san. I. Grlić 259. — No ima prave ljubavi nego li himbenu i lažljivu. M. Divković, bes. 414^a. Piše knihu Kaštriotiču punu lažljive ljubavi, slatki i međeni riči. And. Kačić, razg. 127. Da naše bogojubstvo bude pravo i istinito, a ne lažljivo. Grgur iz Varoša 135. — Kratka i lažljiva jest sva slava od ovoga svijeta. M. Radnić 6b. — Drži za malo ova lažljiva dobra. M. Radnić 8a. Neka ne skuplamo na nebu spenze lažljive. 92^a. Postavljajući ufahe svoje u stvari zemalske i u lažljiva bogastva. P. Posilović, nasl. 21b. Izprazna i lažljiva dobra traže. A. Kanižlić, uzroci. 15. — Uživat lažljivo raskoje ovoga svita. J. Banovac, prod. 95. Radosti su ove kratke i lažljive. A. Kanižlić, utoč. 337. — Lipa je bila ne onom lažljivom i mimo-hodnom lipotom. 601. — Po čemu se razaznaje pravo skrušenje od lažljivoga? I. J. P. Lučić, doct. 13.

2. adv. lažljivo. — *Između rječnika u Bjelostjencu* (mendaciter, false, misere et tenuiter), u *Jambrešićevu* (mendaciter), u *Voltigijinu* (bugiardamente, 'lügenhafter weise'). Dode lažljivo plaćuci. M. Divković, slam. 17. Lažljivo Isukrsta Gospodinom zove. nauk. 16^a. Ako budeš lažljivo suden. M. Radnić, pogr. 14b. Jer lažljivo Boga za svidoka zazivaš. A. Bačić 70. Ako si rekao što od koga lažljivo, oblaži se prid kim si govorio. J. Banovac, pripov. 158. Mnogi su eretici govorili lažljivo. uboj. 28. Kako si mu ti lažljivo bio rekao. F. Lastrić, test. 303^a. Ne zakuni se lažljivo imenom mojim. ned. 115. Patrijarhu lažljivo obtuže. A. Kanižlić, kam. 629. Koji izmišlja i lažljivo proglašuje papinske knjige. fran. 218. Dvi sestre bijau lažljivo ozloglašene. M. Zoričić, zrcalo. 41. Kada jim počme lažljivo obećavati dug život. M. A. Rejković, sabr. 32. Ne samo ne ima krstiti, ma ne more ni prikazat lažljivo da krsti. M. Dobretić 12. Privarit ga lažljivo. 18. Koja budu neistinito ili lažljivo dostignuta. I. J. P. Lučić, nar. 80. Lažljivo sve-dočiti. J. Rajić, pouč. 8, 47.

LAŽLJIVAC, lažljivca, m. lažljiv čovjek, vidi laživac. — *Od xviii vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu: (kazkavski) lažliver (vidi kod lažac) gdje se naj prije nahodi, u Voltigijinu (us lažac), u Vukovu (der lügner, mendax).* Lakomac i lažljivac odmah se pogode. Nar. posl. vuk. 165.

LAŽLJIVICA, vidi laživica. — *U naše vrijeme.* a. f. žensko čelade. — *Između rječnika u Voltigijinu (bugiarda, 'lügenrinn') i u Vukovu (die lügnerin, mendax femina).* Dušo moja, ... Bog će na tebe kao lažljivicu omrznuti. Đ. Daničić, pisma. 86.

b. m. muško čelade. Id' odatle, jedan laživico! Nar. pjes. vuk. 1, 455.

LAŽNOČUDAN, lažnoćudna, adj. koji je lažne (lažive) čudi. — *Samo u Stulićevu rječniku: 'indole mendax'.*

LAŽNOČUDNOST, f. osobina lažnoćudna čeladeta. — *Samo u Stulićevu rječniku: 'indoles mendax'.*

LAŽNOČUDSTVO, n. samo u Stulićevu rječniku us lažnoćudnost.

LAŽNOGLÂSAN, lažnoglašna, adj. samo u Stulićevu rječniku: v. lažglasan, gdje ima i adv. lažnoglašno, per infamiam falsam'.

LAŽNIV, adj. vidi laživ. — *U naše vrijeme u Istri.* Lažniv, lažnivo, lažniva, mendax'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 117sg. 84.

LAŽNIVAC, lažnivca, m. laživac, vidi laživ.

— *U naše vrijeme u Istri.* Lažnivac, mendax', gen. lažnivca. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 53.

LAŽNIVATI, lažnjujem ili lažnjuvām, impf. laznuti. — *U Stulićevu rječniku (griješkom) laznivati, laznivam us laznuti.*

LAŽO, m. hyp. lažac. — *Akc. se mijenja u voc. lažo. — Govori se češće u šali nego ozbiljno. — isporodi 1. Lazo na kraju, i 2. laža. — U naše vrijeme u Dubrovniku.* 'Ti si neki lažo, ne može ti se ništa vjerovati'. 'Muži, lažo, ne laži'. P. Budmani.

LAŽOV, lažova, m. lažac, laživac. — *Nastavkom ov pokazuje se preziraje kao da se govori sa psetom. — U naše vrijeme.* M. Đ. Miličević, škol. 17. Narodnih lažova i varalica. socijalizam. 6.

LAŽOVICA, f. ime nivi. — *U spomeniku xiv vijeka u kojemu je stariji oblik s -z- mj. a. Lažovica. Spom. stoj. 88. (1846).*

LAŽOVSKI, adj. koji pripada lažovima. 'Pa to su kao petačko, oca ti lažovskoga!' cikle knez. M. Đ. Miličević, knes miloš u pričama. 6.

1. LE, riječ bez smisla, vidi u Vukovu rječniku: dodaje se u pjesmama kod gdje kojih riječi na kraju, n. p. Paun šeta, vojno le, na venčanje, s sobom vodi, vojno le, punicu — Poranile devojke, Jelo le, Jelo, dobra devojko — Oj! i dva svata i dva uprosnika, lē leja lē! kud vi odite, što vi tražite? lē leja lē! — Naša doda Boga moli, oj dodo, oj dodo lē! — Đurađ kosi po pobrdu, lado le mile — Neven vene lē, za goricom lē, leja lē —.

2. LĚ, vidi jo. — *U Vukovu rječniku: vide jo.*

LEAČKA ČESMA, f. ime mjesta u Srbiji u okrugu biogradske. Livada kod Leačke Česme. Sr. nov. 1867. 135.

LEAKOVIĆ, m. presime. — xviii vijeka. B. Leaković, gov. 1.

LEĀNDRA, f. Nerium oleander L., neka biljka. — *Od tal. leandro. — U Mikajinu rječniku: leandra, dubčić, nerium, rododaphne, rododendrum, i u Stulićevu is Mikajina. i u naše vrijeme u Dubrovniku.* P. Budmani. Leandra, rus. леандръ, Nerium oleander L. (Vodopić). B. Šulek, im. 191.

LEĀNDRO, m. Λεανδρος, Leander, ime muško. — *Tal. Leandro. — Od xvi vijeka.* A ne toj za ino, neg' pokoj da mogu skončat nam, jakino Leandru nobogu. N. Nalešković 1, 59. Leandro tač močno Eru svu ljubjaše. D. Rašina 11b. More plivaše Leandro u noći. 58b. U knizi k Leandru. J. Matović 150.

LEBANI, m. pl. ime selu u Srbiji u okrugu topličkome. M. Đ. Miličević, kraj. srb. 387. — *Može biti da bi uprav glasilo Hlebani.*

LEBDJETI, lebdīm, impf. libratīs alīs pendere (o ptici, a može se kazati i o drugoj životini što leti) kao stajati nepomično u vazduhu ne mičući krilima. — *U naše vrijeme.* Rijak ne lebdi. Dubrovnik. 1870. 9. — i u Šulekovu (lebditi) i u Popovićevu rječniku (lebdeti): 'schweben'. — *Mislīm da je tako značenje i u ovome primjeru:* Prorok Jezekij vidi na ognjenijem kolima divne likove životinja ... idu i lebde nad zemljom. Đ. Daničić, pisma. 122. — *U prenesenome smislu (prema nem. schwebende schuld).* Lebdeti ili fundirani državni dug. Zbornik zak. 1870. 198. — *U Vukovu rječniku ima drugo značenje: čuvati ili uprav stajati nad čim s velikom ljubavi kako majka nad djetetom; ali je jamačno to samo preneseno (isporodi kad ptica lebdi nad*

svojijem gnijezdom): lebditi, zärtlich pflegon' ,fo-
veo, cum amore curo' s primjerom: 'Lebdi oko
naga kao mati oko deteta' (ili 'nad detetom').
Nar. posl. vuk. 168. *vidi* i: Ako je deto bono,
majka lebdi nad nim. M. Đ. Milicević, škol. 6.
— *Mislim da je -i- samo po zapadnome govoru,*
vidi u Popovićevoj rječniku. — *U ovome pri-*
mjeru kao da znači (u prenesenome smislu): že-
leti, čeznuti. Ne hajaše što su crni hudi, no svak
lebdi da jim kreše grudi. Osvetn. 3, 141—142.

LEBĐENE, *n. djelo kojijem se lebdi.* Koji su
u lebdeću i žaru svom smetani i zadržavani bi-
vali. Sr. nov. 1834. 94.

LEBEĆ-, *vidi* lebet-.

LEBED, *m. vidi* labud. — *U Stulićevoj rječ-*
niku: v. labud s dodatkom da je riječ ruska.

LEBEDITI SE, lebedim se, *impf.* lebditi, (*h*) le-
piti: Da je kuća ograđena u onoj župi, svaki bi
se pop onde lebedio (išao dragovoljno). M. Pavli-
nović. — *ispoređi* lebdjeti na kraju.

LEBEDSKA RIJEKA, *f.* Lebedska Reka, *mjesto*
(voda) u Srbiji u okrugu vrañskome. M. Đ. Mi-
licević, kraj. srb. 282.

LEBERJA, *f. ustanak, buna* (2). — *Pravi bi*
oblik bio rebelija i postaje od lat. rebellio, tal.
ribellione, nem. rebellion. — *U naše vrijeme.* Da
Milutina uapše črez to što bunu i leberiju diže.
Djelovod. prot. 81. Kud se deo Košut posle le-
berije. M. Đ. Milicević, s dun. 17.

LEBET, *m. ime selu u Srbiji u okrugu vrañ-*
skome. M. Đ. Milicević, kraj. srb. 302.

LEBETĀNE, *n. djelo kojijem se lebeće.* — *U*
Stulićevoj rječniku: (griješkom) lebočaće.

LEBETATI, lebećem, *impf.* kolebati se, tetu-
rati. — *xviii vijeka u pisca Dubrovčanina, a*
između rječnika u Stulićevoj (griješkom) lebećati
po obliku prezenta ,fluctuare, titubare, agitare,
vacillare'; lebetati, *v. lebećati*). Trešnom lebeću
naše kuće. Štit. 15.

LEBINA, *f.* (Hleбина?) *ime selu u Srbiji u*
okrugu čuprijskome. K. Jovanović 179.

LEBINSKI, *adj. koji pripada Lebini, kod*
mjesnoga imena: Brdo lebiñsko, u Srbiji u okrugu
čuprijskome. Vinograd u Brdu lebiñskom. Sr.
nov. 1867. 187.

LEBLEBIJA, *f. tur. leblebi* ,prženica, naro-
čito neki pržen grašak koji Turci uz rakiju rado
griskaju'. Đ. Popović, tur. reč. glasn. 59, 184.
Naut, koji mi u Biogradu popržen kupujemo kao
'leblebije'. M. Đ. Milicević, kraj. srb. 12.

LEBRAK, lebráka, *m. vidi* lombrak.

LEBRČNIK, *m. planina u Gacku. (Ko je za-*
biježio?). — vidi Lebršnik.

LEBRICA, *f. vrsta veza.* — *U naše vrijeme.*
Poskuće vezeno na lebrice, okanca i kosjeriće.
S. Ľubiša, prič. 124.

LEBRŃI, *adj. samo lebrŃi peng'er u Vukovu*
rječniku³ (po Vukovijem bileškama): koji nije sa
sokaka nego iz avlije. — *Nejasna riječ; zar od*
pers. tur. leb, usna, pa i kraj, strana?

LEBRO, *n. vidi* rebro. — *Čuje se po sjevero-*
zapadnijem krajevima u naše vrijeme. Kako ju
je čizmom udario, tri joj lebra odmah on izbio.
Nar. pjes. marjan. 124. LebrŃ, 'costa', pl. lëbra.
D. Nemanio, čak. kroat. stud. iftg. 7.

LEBROVIĆ, *m. prezime, vidi u Daničićevu*
rječniku: Lebrović, Dubrovčanin, Marins Le-
brović, drža carine u carice Milice. (Spom. sr.)
2, 44. (1407?). na istoj strani latinski: Ad in-
stantiam Marini de Lebro.

LEBRŠNIK, *m. planina u Hercegovini.* Glas-
nik. 20, 300. 308; 21, 295. — *ispoređi* Lebrčnik.
— *Ne znam koji je pravi oblik; ispoređi i* le-
brŃi.

LEBŮT, *m. vidi* labud. — *Od xvi do xviii*
vijeka, a između rječnika u Vrančićevu (olor;
cygnus) i u Stulićevoj (v. labud). Biloću pri kih
(prsih) tad lebut bi izgubio. H. Lucić 193. Ža-
leći lebut smrti svoje. P. Zoranić 4b. Ki te
(poji) kot lebut lećaci bil vedrinom jidrit. 74a.
Kakono i lebut odvrćen od jata. Đ. Baraković,
vil. 25. Perje ga prikrije orlova krejuta, per-
nicu nadije biloga lebuta. 87. Kako da bi (*glasi*)
od lebuti. I. Ivanišević 197. Lebut cvili. 821.
Utve i lebuti (*u rukopisu xviii vijeka lebuti*)
gdi okolo cvijet beru. M. Vetranić 2, 280.

LEĆĀNE, *n. djelo kojijem se ko leća.* — *U*
Vukovu rječniku: ,das unpassein, die unpässlich-
keit', ,invalidudo'.

LEĆATI SE, lećam se, *impf.* starije je zna-
čenje: plašiti se. — *-e- stoji mj. negdašnjega ē.*
— *Akc. kaki je u inf. taki je u praes. 3 pl. lē-*
caju, u aor. lēcah, u ger. praes. lēcajuči, u ger.
praet. lēcāvši, u part. praet. act. lēcao; u osta-
lijem je oblicima onaki kaki je u praes. 1 sing.
— *Uprav bi bio imperfektivni glagol prema lek-*
nuti se, ali (koliko znam) ovome zadnjemu gla-
golu nema potvrde u našem jeziku. — *Korijen*
je praslavenski (lenk sa značenjem, kako Miklošić
misli, ugitati, pregibati, rus. лѣкнуться, poplašiti
se, češ. lekhnouti, poplašiti, polj. lękać, plašiti.

a. sa starijim značenjem sprijeda kasnijem.
— *Između rječnika u Bjelostjencevu (lecam se,*
v. plašim se), u Stulićevoj (v. plašiti se i Bjelo-
stjenceva), u Voligijinu (griješkom) lećati se, v.
plašiti se). Od guštara gdi se leća (plašivi zec).
V. Došen 127a.

b. ne biti posve zdrav, biti naloš. — *U Vu-*
kovu rječniku: ,unpass sein', ,minus bene valeo'.

LEOIJŃN, leciójni, *f. vidi* lekoija, *tal. lesione.*
— *Od xvii vijeka po primorju. Može govoriti*
oficiće mañe od trijeh leciójni. B. Kašić, fran.
177.

LECKA, *adv.?* (malo) dem. V. Ilić iz Srbije.
(zabiježio Đ. Daničić). — *ispoređi* lečka.

LECLIV, *adj. plašiv, vidi* lecati se. — *U Bje-*
lostjencevu rječniku: v. plah, i u Stulićevoj iz
Bjelostjenceva.

LECNUTI SE, lecnem se, *pf. od* lecati se,
poplašiti se. — *Na jednome mjestu xviii vijeka.*
Koju teke perom tako(h) pak se lecnu(h) i od-
mako(h). V. Došen 119b.

LEČ, *m. tal. Lecce, grad u Italiji.* — *U jed-*
dnoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka, a između
rječnika u Belinu (Lecce, città in terra di
Otranto, Aletium 490a). Dal' na ovo der u
Leču podah za te pinez toki, da se u mojoj krvi
umiješ? A. Čubranović 158.

LEČANĖK, lečanika, *m. vidi u Vukovu rječ-*
niku: vide čekrk (na čemu se cijevi suču) s do-
datkom da se govori u Srijemu. — *ispoređi i*
letka (od čega može biti da postaje).

LEČEVICA, *f. ime selu u Dalmaciji u kotaru*
spjetskome. Report. dalm. 1872. 84.

LEČICA, *f. ime mjestima u Srbiji. a) u okrugu*
crnoriječkome. Niva u Lečići. Sr. nov. 1875. 460.
b) u okrugu smederevskome. Vinograd u Le-
čići. Sr. nov. 1875. 999.

LEČICE, *f. pl. vidi u Vukovu rječniku: vide*
sočivica s dodatkom da se govori u BaraŃi. —

Riječ je sumnjiva radi -š-, jer jamačno postaje od leća; ako nije slo zabiježena, može biti postala od mađ. *lencse*, *leće*.

LEČINSKA (zemlja), f. ime mjestu u Hrvatskoj. — xv vijeka. Zemlja Lećinska. Mon. croat. 319. (1440).

1. LEČKA, adv. (malo) dem. V. Ilić iz Srbije. (zabiježio Đ. Daničić). — isporodi lecka.

2. LEČKA, f. zamka (?). — U glagoljskoj knizi xvi vijeka u kojoj je pisano lēčka. — Jamačno stoji -e- mj. *negdašnjega e* i riječ je u svezi s lāk. Ona biše zamka i lēčka od duš. Mirakuli. 85.

LEĆ-, *vidi* letj-.

1. LEĆA, f. *Ervum lens* L., isporodi leće, sočivo. — -e- stoji mj. *negdašnjega e*. — *Vaša da je riječ praslavenska* (lentja), *premda nije potvrđena u sjevernijem slavenskim jezicima: ima stslav. lē-ša, bug. lešta, stslav. leča, rus. lečča* (gdje bi -en- bilo po poljskome jeziku), ali ima i lit. *lenšis*, po kojijem bi se oblicima činilo da je *negda* bilo i u poljskome jeziku. — *Postaje od lat. lens* (gen. *lensis*). — *Između rječnika u Vrančićevu* (*lens*), u *Mikašinu* (*leča*, sočivo, sočivica, *lens*, *lenticula*), u *Belinu* (*lente*, *lens* 433a), u *Bjelostjencevu* (*lens*), u *Jambrešićevu* (*lens*), u *Stuličevu* (*lens*, *lenticula*), u *Voltigijinu* (*leča* i *griješkom leča*, *lente*, *lenticchia*, *linse*), u *Vukovu*: (u *Crnoj Gori*) *vide leće gđe je* (po svoj prilici slo) *zabiježen akc. leća*; u *Dubrovniku* je *leća*. P. Budmani. Leštu svari sa vodom. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 106. Leću isušivā da jestā (= jede) s medom. 111. Za zdalu leće proda svoje prvorojone. Korizm. 65a. Bob i leća korizmina hrana jes. M. Držić 362. Vazme malo smokav i dotalov i leće. F. Vrančić, živ. 109. Kad obogati, leća mu se omrazi. (D). Poslov. danič. Upita u svoga mlađega brata zdičicu leće. A. d. Bella, razgov. 147. Nesvijesni mlađić za varivo leće prodo je Jacobu prvorođstvo. B. Zuseri 293. Nosi sobom smokve male, nješto leće i dotala. N. Marči 105. Dvije te voje, ka' i kadiju leću zobat. (U *Crnoj Gori*). Nar. posl. vuk. 57. Leća (*lechy* u mletačkome rukopisu), češ. *lecha* (*Orobos*), rus. *лсам*, oslav. *lešta*, *lens*, *lenticula* (u mlet. rukop.), *Ervum lens* L. (*Vodopić*, *Vuk*). B. Šulek, im. 191. — *S nekijem pridjevima može snačiti i druge biljke*: *Leća blatna*, (prema lat.) *lenti* o *lenticchia* *palustre* (*Kuzmić*), *Lemna palustris* L. — *Leća divja*, *aphaca* (*Jambrešić*), *Lathyrus aphaca* L. — *Leća vodena*, *lenticula amnis* (u mletačkome rukopisu), *pupilla oculi* (*Kuzmić*, *Anselmo da Canali*), *Lemna palustris* L. B. Šulek, im. 192. *vidi i u Mikašinu rječniku*: *leća vodena*, *trava koja raste svrh vode*, *lens palustris*, i u *Stuličevu* i *Mikašinu*.

2. LEĆA, f. vitrum *lenticulari* forma, komad stakla tako izrađen i isgladen da je sličan zrnu leće, te se kroza n gleda kad se hoće vidjeti što povećano; pa se u širem smislu kaže i kad strane nijesu pupčaste nego su (obje ili jedna) jamašte. — *Ista je riječ što 1. leća*, ali je shvaćena u ovome smislu po tuđijem jezicima, isporodi tal. *lente*, franc. *lentille*, nem. *linse* itd. — isporodi 2. lećak. — U *pisaca našega vremena*. — U *Šulekovu rječniku* s osobitijem snačenem: nešto slično prozirnome zrnu leće što stoji u oku za zjenicom, *krySTALLINSE*.

LEĆAC, leća, m. vodena leća. Lećac, *Lemna palustris* L. (*Jambrešić*). B. Šulek, im. 192.

LEĆAJIV, adj. u kojega su leća (pjege) po licu. — U *Vukovu rječniku*: *lećajiv*, *sommer-*

fleckig, *lentiginosus* s dodatkom da se govori u *Srijemu*.

1. LEĆAK, leća, m. *Ervum ervilia* L., vrsta leće. — U *Vukovu rječniku*: *krupnije i okruglije od leće*, *eine art linse*, *lentic genus* [*Ervum lens* L. var.]. Lećak (*Vuk*, *Crna Gora*), *Ervum ervilia* L. B. Šulek, im. 192.

2. LEĆAK, leća, m. *vidi* 2. leća. — U *pisaca našega vremena*. Lećak, phys. lat. egl. *lens*, *linse*, frc. *lentille*, tal. *lente*; ... *jamašte lećak*, *concave linse*, *zerstreuungslinse*, tal. *lente concava*, frc. *lentille concave*, egl. *concave lens*; ... B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LEĆAN, lećna, adj. koji pripada leći. — Samo u *Stuličevu rječniku*: *lenticularis*.

1. LEĆE, n. *vidi* leća. — U *naše vrijeme*, a između rječnika u *Vukovu* (vide sočivo s dodatkom da se govori u *Hercegovini*). Jakov dade Isavu hleba i skuhanoga leća. Đ. Daničić, 1mojs. 25, 34. Ondje bješe niva puna leća. Zsam. 23, 11.

2. LEĆE, n. pjege žućkasta ili tamnije boje nalik na zrno leće, što (u višemu ili manjemu mnoštvu) postaje leti na nepokrivljenijem dijelovima tijela (na licu, na rukama itd.) u čeladi tanke i bijele kože, osobito ako su crvene kose. — *Premda je drukčiji akcenat, ista je riječ što 1. leće*. — U *Vukovu rječniku*: *der sommerfleck*, *lenticula*, cf. *leće* s dodatkom da se govori u *Srijemu* i s primjerom: *Ima leće na obrazu*.

LEĆENE, n. djelo kojijem se leti. — Stariji je oblik *letjenje*, *lećenje*, a nalazi se (i u južnijem i istočnijem pisacu) i oblik *letenje* i *leteње*. — *Između rječnika u Vrančićevu* (*letenje*, *volatio*), u *Mikašinu* (*letenje*), u *Belinu* (*letjenje*, *volamento*, *volo*, il *volare*, *volatus* 776a), u *Bjelostjencevu* (*leteње*, v. *letaše*), u *Jambrešićevu* (*leteње* u *latinskome* dijelu kod *volatus*), u *Stuličevu* (*leteње* i *letjenje*), u *Vukovu*. Kako kragujac od letjenja. Zborn. 121b. Ako je u sne stanovito vjerovao ... ili u sretanje, ili pjetje, kukurikanje, u letenje ili krenutje od letuštih. B. Kašić, zrc. 34. (*Andio*) taj čas rajske u dvorove hrlo upravi svē letjenje. J. Palmotić 3, 94a. Pečalaenje ... zabraňuje lećenje duše naše k razmišljanu. M. Radnić 153a. Struc jest priličan u perju k svraki i jastrebu i sokolu, ali ne u lećenju. 265b. Kolesa s leteњem naglijem. 487b. Čoek rađa se na trud a ptica sa leteње. 486b. Orlu među pticam radi visoka lećeња. S. Margitić, fala. 100. Lastovicam koje vas život svoj istrata u lećenju. K. Mađarović 81. Obljetat oko ne s ugodnim leteњem. F. Lastrić, test. 346b. Pridomišljenje koje se čini od lećenja ptica. A. d. Costa 2. 125. K stogodišnjem leteњу spremajući se. D. Obradović, basne. 226. Evo s kojim načinom vol orla, a lav jest slidio čovika, krila sastaviti biše, i jedan drugoga na leteње pomagaše. Đ. Rapić 90. Radi brsine u leteњу ... J. S. Rejković 162. Za zmaja pak misli se da je kao ognjevit junak od kojega u lećenju ogañ odskae i svijetli. Vuk, rječn. kod āla.

LEĆEV, adj. koji pripada leći. — Od xv vijeka. Lećeva zrna. Sredovječn. lijek. jag. star. 10, 110. Proć o lećevu zrnu. (D). Poslov. danič.

LEĆEVINE, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu kneževačkome. Niva u Lećevinu. Sr. nov. 1875. 782.

LEĆEVO, n. ime mjestu u Srbiji u okrugu krajinskome. Niva u Lećevu. Sr. nov. 1875. 1433.

1. LEĆI, lěžēm, pf. (o čefadetu i o životiñi, a može se kazati i o čemu drugome) postaviti se (na zemlju, na postelju itd., uopće na što ravno) tako da nijedan dio ne ostaje na višem od drugoga. nalazi se (ali rijetko) u prelaznome (kauzalnome) značenju, vidi 2. — Mješte -e- u oblicima sadašnjega vremena u praslavensko doba bilo je en (ovaj je glas, kako će se vidjeti, u nekijem jezicima prešao i na druge oblike). — Akc. kaki je u praes. taki je u impt. lězi i u part. praet. act. lěgao (ali lěgla, lěglo itd.) i u part. praet. pass. lěžen (vidi 2); u ostalijem je oblicima onaki kaki je u infinitivu (i u aor. 2 i 3 sing. lěže). — Riječ je praslavenska, isporodi stslav. lešti, lega, rus. лечу, лягу, češ. (starinsko) lěci, lehu, pol. lec (ledz, ląc, lądz), legę. — Od istoga korijena postaje ležati i lijegati (imperpektivni i iterativni glagol prema leći; a to ležati nije, nego je leći inkoativni glagol prema ležati) i kauzalni glagol ložiti; osim toga legnuti (vidi); vidi i 2. leći.

1. neprelazno.

a. o čefadetu i životiñi.

a) uopće. — Između rječnika u Mikajinu (decumbo, procumbo), u Belinu (colcarsi e coricarsi, cubo 199a), u Stuličevu (decumbere, procumbere, cubare, jacere), u Voltigijinu (leći, ležim, lijegam, colcarsi, coricarsi, sdra-jarsi, sich niederlegen), u Vukovu (sich legen, decumbo), u Daničićevu (leći, legu, decumbo). — Korijen je indoevropski legh, isporodi grč. λέγος, postela, λέξουαι, leći ću, ἐλέξατο, έλεχτο, leže (aor.), lat. lectus, srnlēm. ligen, ležati, anglosaks. liegan, engl. to lie; nema ga u azijskijem jezicima. Govoru takoj vam da mnogi od istoka i od zapada dođu i legu sa Habramom i Izakom i s Jakobom. N. Rašina 32a. matth. 8, 11. U polju lekki. Zborn. 37b. Dokle on trudi, legši počinimo. P. Hektorović 23. Majka plaćući Jesusa, vrh križa leže. N. Nalešković 1, 133. A nemu (Jesusu) rekoše: „Na križu lezi ti“. 1, 140. Fengam poč leć gori. M. Držić 46. Pače ću veću rit, sve što se plašiš već, to ćeš pri' prid stup moj umorna trudna leć. D. Rašina 91b. I prosih nega tad, kojega griha rad u paklo dojde leć. Đ. Baraković, vil. 325. Na križu hti leći. jar. 104. Leže umoran prid vrati. A. Ka-nižlić, kam. 255. Legavši, ostade otkriven. E. Pavić, ogl. 21. Prorok legavši u jednu kolibicu. 429. Tko zlo odar prostre, zlo i leže. (Z). Poslov. danić. Dica gola ruha traže; oci vele: „Lezi, vraz!“ V. Došen 209a. Kada voli lino leći, neg radeć steći. 209b. Legavši na drugu stranu. J. Vladimirović 18. Legavši na ruku. 41. Lezi tamo, ne digla se! Nar. pjes. vuk. 1, 296. Leže Merja na meke duške. 1, 596. Zlo si leg'o, a gore ustao! 2, 508. Svoj trojici leže čelo glave. 8, 40. Pobji zube, pa lezi u kolijevku. (Kad ko kaže da je mnogo mlađi nego što je). Nar. posl. vuk. 249. Koje (dijete u dječinoj igri) stigne i uhvati, ono mora leći. Vuk, nar. pjes. 1, 496. — Ja pasti budu ovce i leći njih ućinu. N. Rašina 42b. ezek. 34, 15.

b) osobito i naj češće kod spavanja (neki primjeri kod a) mogu i amo pripadati). To rek leže spati. Aleks. jag. star. 3, 258. Još ni legao spati. M. Vetranić 2, 355. I rano lez' ter spi, a s jutra ustani. N. Dimitrović 22. Leže sudac i zaspi. N. Nalešković 1, 202. Poći ću tužna leć malahno pospati. 1, 224. Neg vazda mirno sam otide ončas leć (sin mi). 1, 279. Rec' ako nećeš doć, zašto bih legla sad. 1, 286. Večer, kada greš leći. Kateh. 1561. 43. Lez' ter spi bez misli, već tuge ne imam. D. Rašina 92a.

Trikat ovo, kada ležeš, rec'. A. Čubranović 150. Er kad ležeš da ju (ovu travu) staviš kolak srca. Jedupka nezn. pjesn. 237. Zmorena leže spat. Đ. Baraković, vil. 143. Prije nego ležeš. I. Držić 74. Prije nego se čuje misa leže jedan spat. 121. Kada se ima poč leći spati. V. Andrijašević, put. 202. Lezi bez večero, da ustaneš bez duga. (D). Poslov. danić. I leže spavati. S. Margitić, ispov. 9. Što ste legli i pospali? V. Došen 103b. Neka māmā kasno leže, pak se dugo ne proteže. 207b. Zlo ga lega' i zoricu zaspā. And. Kačić, razg. 27a. Ulizu u jednu gustu dubravu i leže spavati. 129. A ja lego da pospavam. Nar. pjes. vuk. 1, 116. Žetvu želo tri jetrve, legoše mi pospavati. Nar. pjes. vuk. 1, 170. Večeraše i sofru digoše, svako leže de je mjesto kome. 1, 474. U vino mu bendeluke meša, dok opoji Ľuticu Bogdana; leže junak strmo bez uzglavlja. 1, 543. Ja ću leći sanak boraviti. 2, 299. Ni sedošē, ni se odmoriše, ni legošē, ni sankā imāše. 2, 326. Marko leg'o sanak boraviti. 2, 338. Carica legla na leđa, pa spava. Nar. prip. vuk. 240. Kad večerali, poprati ih u ćeliju... Oni legu. Nar. prip. vrč. 118. Kad hoće da leže spavati. Vuk, živ. 297.

c) s kim, uz koga. Nitko s nikim a ja (s) Sladomilom na odar legosmo. P. Zoranić 19b. — češće concumbere (de coitu). Ontas će tja uteć, a negli jednu noć na slami s tobom leć. N. Nalešković 1, 184. Bogme neć u odar k meni leć, neka znaš. N. Nalešković 1, 250. Lezi, ženo, zakon te veže. (D). Poslov. danić. I legavši zajedno, mučeći se u nepoštenu ćilu zaspāše. J. Banovac, razg. 150. Pak još prije nego š' nime ležeš, koliko god uslića zavežeš. onoliko nećeš godinica tebi, sinko, dosaditi dica. M. A. Rejković, sat. F3a. Da š' nom ne more leći nikako ne sagrišiv smrtno. M. Dobretić 524. Sunce zađe među dve planine, momak leže među dve devojke; jednu ľubi, a drugu ne ľubi. Nar. pjes. vuk. 1, 215. Gongelale, lez' kod meno! 1, 454. Ne lez', knigo, ne lezi, jazijo! sa mnom 'legla' seja Ivanova! 1, 469. Kad su legli u meku postelju. 1, 583. Ruho skide, leže sa kraľicom, te kraľici objubio lice. 2, 67. Pa s caricom ležo na jastuke. 2, 257. Pitali babu: „Koliko ima da nijesi s đedom legla?“ Nar. prip. vrč. 215. Turci se ovamo obično žene u četvrtak kako će uoći petka (njihovog sveca) prvi put leći s nevjestom u Nar. pjes. herc. vuk. 40.

d) čefade leže kad je bolesno. Razboje so careviću Mujo, ... pa on leže u meke duške. Nar. pjes. vuk. 1, 568. Leže Osman rane bolovati. Nar. pjes. hōrm. 2, 95. — Ja ću leći, pa ću i umreti. Nar. pjes. vuk. 1, 552. Da je meni leći, pa umreti! 1, 634. Kad ban Ivan Karlović ležo na smrt. M. Pavlinović, razg. 40.

e) leći u grob, u zemlju itd. i samo leći može značiti umrijeti (od naravne smrti, od bolesti). V crkvi legu (ja) vekivečnim ležanijem. Mon. croat. 317. (1368). Mojemu grbu (= grobu) dge mi se prľučī leći. Mon. serb. 416. (1442 u poznijemu prijepisu). Leže u grob muža svoga. M. Marulić 5. Er imate i vi leći prijeđe mnogo ner li mnite gdi je miris taj smrdeći. M. Vetranić 1, 29. Nijedan ini lik rasrđbi ni veći, ner kad misli ćlovik, da će mrtav leći. P. Hektorović 43. Oto sad tuj leže, takoj ktje smrt prika, Nikša. N. Nalešković 1, 314. Koji će nemiran za tebo leć u grob. 2, 14. Tve diko, kojijem ću biti rob dokoli budu leć u oni tamni grob. 2, 30. Svaku t' molbu višni usliši, zemļa t' laka, u ku ležeš, a duh ti se goru utiši! A. Čubranović 164. A vazda t' ću harna biti doćijem si na

ovem sviti, i u zemlju pak kad ležeš. Jedupka nezn. pjesn. 240. Kog' srčba žože, prid vrimenom u grob leže. V. Došen 8b. Dok za hranu crvom leže. 88a.

f) *uprav pasti ali u prenesenome smislu: poginuti (od nagle smrti umrijeti, biti ubijen)*. Gdi se s nim boreći, ni vitez ni junak ne more ne leći, toliko biše jak. H. Lucić 257. Bez glave Osman prid nim leže. I. Gundulić 525. Prvi Koreb leže mrtav. I. Zanotti, en. 29. Doje leže, gore ne ustade. Nar. pjes. vuk. 2, 443. Živ se naže, mrtav zemlji leže. Pjev. crn. 244a. Padne li se, lakše s puške leći. Osvetn. 4, 93. — *Ano može pripadati i ovaj primjer: Zač je taj dar veći, i ufat grob imit, srid mora neg leći i pića ribam bit.* P. Hektorović 72.

g) *uopće kad čelade nema već snage da stoji na nogama. Leći pod brime, succumbere oneri*. J. Mikaja, rječni. Dok umoran pod nim leže (pod uzrokom vire linac). V. Došen 267a. — *Metaforički*. Bdi, trudi, ne lezi razumom tvoje. Đ. Baraković, vil. 72. — No lezi, vraže! kaže se kad se što iznenada događa te se treba otrijezniti i ne sapustiti se. Dok se mi tome još čuđasmo i kođe tovarasmo, ne lezi vraže! eto ti pudara od onijeh vinograda. Nar. prip. vuk. 8. — *O životinji*. Sličan zecu kad je lega', kad prid hrti u grm pada, pak su orli vrhu nega. Đ. Baraković, vil. 168.

h) *o vojsci, kao počinuti ili utaboriti se*. Sudimo da oće (turski) car (s vojskom) na jednu stranu Dunaja leći. Mon. croat. 217. (1526). Legoš vojske i narediš stráže. Dukljanin 33. S onu stranu te vode Bojane, s onu stranu turska leže vojska. Nar. pjes. vuk. 1, 600.

b. o čemu neživu.

a) *u ovijem se primjerima može shvatiti kao u pravome smislu*. Dim je crni lega' nad Bajice. P. Petrović, gor. vijen. 106. Kad se lađa nakrivi, tad vele: 'legla je'. L. Zore, rib. ark. 10, 227.

b) *u metaforičkome smislu, kao da se gorori o čemu živome*. Čini čin seji Ivanovoj, upisuje u četiri knige. ... a četvrtu pod uzglavlje meće: 'Ne lez', knigo, ne lezi jazijo!...' (ispoređi ne lezi, vraže! kod a, g)). Nar. pjes. vuk. 1, 469. Lezi, hlebe, da te jedem. (Kad se govori za koga koji nikakvoga drugoga posla ni brige nema, nego da jede gotovo). Nar. posl. vuk. 168. Sunce leglo i jurve zaspalo. Osvetn. 2, 8. Mjesec leže, zemlju zađe tavnu. 4, 51.

c) *kao pasti, ali i to u metaforičkome smislu*. — U Vukovu rječniku: leže krv, t. j. pade krv, pogibe neko. — Ja sam mu sve tvoje reći iskazao i svaka mu je na srce legla (vidi kod srce). Protokol. pis. pr. M. Nenadovića. 163.

d) *također kao pasti, ali u značenju: propasti, ili uništiti se, nestati*. Na uzdu ga (dar) kođu veže, zarad slave što no leže. V. Došen 157a. Leže Đunis, propalo ufaše, slomiše se krila Aleksincu. Osvetn. 5, 72. A kad bješe leglo agovaše. Osvetn. 6, 21. Da spane kod Inglesza pošteše, trgovina bi im legla. M. Pavlinović, rad. 111. Ali je nesloga između nega i patrijarha trajala i dale, i tek je legla u leto 1857. M. Đ. Milicević, pomenik. 1, 22.

2. *prelazno, u kauzalnome značenju: činiti da ko ili što (objekat) leže*.

a. *aktivno*. — Od XVII vijeka (ne vrlo često), a između rječnika u Mikajinu (leći koga, staviti ga u postelju, collocare aliquem in lecto' 467b). Tad otac naj prvi dvignut ga (ditića) poseže; ... u skut ga svoj leže. Đ. Baraković, vil. 138. Pošavši počivati leže dite uza se. J. Ba-

novac, pripov. 64. Izvede je na bijelu kulu ... Kad devojkicu leže u odaju, eto ti joj mile svekrvice. Nar. pjes. herc. vuk. 44. Leže Ala na zelenu travu, a pokri ga zelenom dolamom. 89. Ti me lezi u meke duške. Nar. pjes. petr. 1, 332. Unese ga (brata) u šikli odaju, te ga leže na meke duške. Nar. pjes. hörm. 2, 182.

b. *sa se, refleksivno, kao sleći se, spasti, umaniti se*. — Na jednome mjestu xvi vijeka. Obriš'te sve ured, neka se prije leže (febra). N. Najlašćević 270. — U pravome smislu, kao leći. u primjeru našega vremena. On se k Andi na duške leže. M. Pavlinović (iz narodne pjesme).

2. LEĆI, ležam, impf. u naj užemu smislu o pticama, grijati jaja ležeti ili sjedeći na nima dok iz njih izide mlad; u širem smislu može značiti što i kotiti, radati (vidi i izleći); običnije je pasivno (sa se) nego aktivno. — *Mislím da -e- stoji mj. negdašnjega e (vidi dafe)*. — *Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. leže, i u part. praet. act. m. legao (ali legla, leglo itd.)*. — *Vaja da je isti korijen što je kod 1. leći (tako Miklošić misli); ali već u praslavensko doba -e- je postalo en za sve oblike, i u sjevernijem je jezicima (dajbudi kad nije složen) glagol primio nastavak non (nā), isporodi pol. legnąć, wylac (wylądz), češ. lhnouti.*

1. *aktivno*. — *Između rječnika u Bjelostjencu* (ležem, foetum procreo, foetum edo. v. pario') i u *Vukovu* (brüten', incubo').

a. *o pticama*. Jarebica ukrade jaja tuđa i leže i(h) i izvede ptiče. M. Radnić 263a. Z jajca su i orli ptice, al' ne legu golubice. P. Vitezović, cvit. 110. Golubica, ako joj i odnesu ptiče, opet u istomu mistu druge leže. J. Filipović 1, 168b. Leći ptiče. Đ. Daničić, isai. 34, 15. Gnjezdo vije, ter gojence sebi leže sive. Osvetn. 1, 3. Kokoši piple ili piliće legu i izlegu. F. Kurelac, dom. živ. 52.

b. *subjekat je jaje*. A ti, koke, jaja nosi, a ti, jaju, pilu lezi. Nar. pjes. herz. vuk. 286.

c. *o drugijem životinjskome što nose jaja*. Šaruja ne leže jaja, kakono ostale vrste zmija. F. Lastrić, ned. 861. Pčele u košnici novi narod legu. F. Đorđević, pčelar. 7.

d. *u prenesenome smislu, o drugijem životinjskome što ne nose jaja, i o čeladetu*. Sve što lisica leže, sve liha. M. Držić 307. — Pa po tome reko bi obome da su nega sultanije legle. Osvetn. 2, 145. S te nedaće nabreknuo Pašo i rođene gatavice našo, da ga legla u košulji majka. 4, 39.

e. *također u prenesenome smislu, kad subjekat nije što živo*. I što ženja plodna leže od pitomijeh milijeh zvijeri sve skupilo tu se bješe. J. Palmotić 223. — Ili kom je davno čelo crve leći već začelo. V. Došen 297b. — Crve vlaga podzemljena leže. J. S. Rejković 189.

f. *u metaforičkome smislu, kao radati, odgajati, hraniti itd.; objekat je svagda što slo ili takovo da se o čemu govori s preziračem*.

a) *subjekat je čelade*.

aa) *objekat je guja u metaforičkome smislu: zle misli, neprijateljstvo, izdajstvo itd.* Guju leći u srcu. F. Lastrić, ned. 110. Ćute legu u srcijeh guje. Osvetn. 2, 176.

bb) *objekat je kuga u metaforičkome smislu*. Te kako će linac sjati, koga smradna linost blati? kad se u smrad što porine, teško iz neg svitlost sine; dal' u smradu kad što leži prije iz neg kuga reži nego jasna svitlost sine, čer hitrine, a smrt tmine. kada hitri zrak uleže, brzo trulu kugu 'leže' i linčina kad ne radi, otruje se i osmradi. što kad linac truli leže,

nego trulu kugu, leže' sebe naj pri da obori pak i druge da pomori? V. Došen 255b—256a.

cc) *objekat je što umno (nenavidost, izdajstvo)*. (Grih nenavidosti) premda je u svemu naj siromašniji od svi ostalih, u ovom hoće da se ukaže naj himbeniji, jer ne samo ga leže u svom vražjem srcu, nego jošte ukazuje ga očito pram svom iskrnemu... S. Badrić, prav. nač. 25. Oni mu (Isukrstu) otvoriše prsi, kino u srcu legu nenavidosti. J. Banovac, razg. 149. To je zlamene da spravlja i leže izdaju. F. Lastrić, ned. 85.

dd) *u jednome je primjeru objekat tojage, te tojage sebi leći snaci: dobiti batina*. Baš ni linci po razlogu nadati se tom ne mogu, jer to snadu, kada lēgū, da tojage sebi lēgū. V. Došen 220b.

b) *i subjekat i objekat oboje su grijesi*. Pozlobjenje svoga iskrnoga leže ne samo ubojstvo iznutrne nego i zdvoraše. F. Lastrić, ned. 289. (Proždrtost) kao matica leže mloge druge grihe. 424.

c) *subjekat je slatna ruda a objekat je slato*. Neka ide pogledati gnizdo koje zlato leže i aždaje koje g' preže: majka mu je prva bila crna zemlja, žuta gñila; a vatra mu lice dade, blato slatom da postade. V. Došen 218a.

2. *sa se, pasivno*. — *Imeđu rječnika u Bjelostjencu*: '(proprie convenit animalibus) nascor', i u *Stuličevu* (pulus ex ovis oriri').

a. *o pticama*. Gdi sračke i vrane ne bi se legle sad. M. Vetranić 1, 7. Ptičica glasi sfaka oni dolac gdi se leže. M. Gazarović 194b. Ona (golubica) lubi turaš svoj na koji leti i u kom se leže. B. Zuzeri 167. Djelovića od Neretve mutne, gdi se legu plemenite utve. And. Kačić, razg. 72a. Tu se tići jalkunići legu. Nar. pjes. vuk 1, 337. Pod ovijem strašnjem stancem leže se soko i jaštreb. S. Ćubiša, prip. 4. — *metaforički*. Šibenice gnizdo sokolovo, u tebi se legu sokolići. And. Kačić, razg. 117a.

b. *o drugijem životinjama što izlaze iz jaja*. U kijež se će gušterice i repate zmiye leći. M. Vetranić 1, 31. Od tvoga će se tijela leći crvi, zmiye i ostale živine. M. Divković, nauk. 41a. Crv koji se leže u čovjeku... J. Mikala, rječn. kod crv. U kojoj se legu jedovite zmiye. B. Zuzeri 140. Barušina, u kojoj se svakojake živine otrovne legu. F. Lastrić, ned. 426. Gñide od šta se legu. J. S. Relković 189. Bagudno sime leže se na različita legla. 202. U travi se jute zmiye legu. Nar. pjes. vuk 2, 17.

c. *o ostalijem životinjama i o čeladetu i o onome što se misli kao čelade (može biti i u metaforičkome smislu)*. Vuci i lavi legu se i plode. M. Vetranić 1, 61. Vidimo živo sfako leći se u pasminah. M. Gazarović iv. Od kojizih imadu se leći sve živine. And. Kačić, kor. 8. No se legu žabe i bivoli. Nar. pjes. vuk 2, 567. U potoku dje se legu vuci. Nar. pjes. stojad. 2, 170. Jesi li vidio kad se košute legu? Đ. Daničić, jov. 39, 4. Pod granama negovijem sve zvijeri poljske lezijahu se. jezek. 31, 6. — Dje se legu vuci i hajduci. Nar. pjes. juk. 581. — Sunce grije, kiša ide, đavoli se legu. Nar. psl. vuk. 296.

d. *u naj širem smislu, o svemu što se rađa*. Kako Bog nasićuje zemlju i nu napuñuje različiti stvari koje se u njoj rađaju i legu. A. Vitalić, ist. 848.

e. *u prenesenome smislu*.

a) *o tjelesnome zlu*. Ovo gnijezdo u komu se kote i legu nevoje, tuge... B. Zuzeri 167. Kako l' čija desna jače segla, onako se pod nom

kuga legla. Osvetn. 2, 168. Ma što većma dom tvrdoćom steže, to se veća nesit u nem leže. 4, 67.

b) *o moralnome zlu*. Jer se zled velika u srcu njih leže. N. Dimitrović 65. Od kojih se pak legu smrtni grisi. J. Banovac, pripov. 241.

c) *o čemu umnome što nije zlo*. Verujem da se nauka... leže u svakom umu napose. M. Đ. Milićević, zlosel. 159. I stigao ljubav roda svoga, jer mu se je u srdašcu legla. Osvetn. 5, 35.

LEĆICA, f. dem. leća. — U *Bjelostjencu rječniku*: 'lenticula'; lećica vodena 'lenticula palustris, lens palustris'. — Lećica, lenticula (Bjelostjenac), Eryum lens L.; v. Lećika. B. Šulek, im. 192. Lećica vodena (Bjelostjenac), Lećika (I. Sabjar), Lemna palustris L. B. Šulek, im. 192.

LEĆIKA, f. vidi kod lećica.

LEĆINA RUPA, f. ime mjesta u Srbiji u okrugu aleksinačkome. Niva u Lećinoj Rup. Sr. nov. 1873. 307.

LEĆIV, adj. koji leti ili koji može letjeti. — U *narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena*. Orlovima da smo lećivijem. Pjev. brn. 133a.

LEĆIVO, n. ime mjesta u Srbiji u okrugu krajinskome. Zabran u Lećivo. Sr. nov. 1857. 571.

LEĆNĀK, m. jednak (jamačno pokvareno od jednak). — U *Stuličevu rječniku*: v. grkjan.

LĒD, lēda, m. voda što se smrznla u komadima velikijem (i vrlo velikijem, n. p. jezero) i prozirna je, a ne kao snijeg, isporodi i mraz. — *Akc. kaki je u gen. sing. taki je i u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i loc. sing.* lēdu, i gen. pl. i dat., instr., loc. pl. kad umeću ov: ledōvā, ledōvima (lēdovima?). — *Riječ je baltičko-slavenska, isporodi stslav. ledz, rus. ледъ, češ. led, pol. lod, stprus. ladis, lit. ledas, let. ledus*. — *Imeđu rječnika u Vrančićevu* ('glacies'), u *Mikašinu* (led, mraz, gelu, glacies, gelicidium'), u *Belinu* ('gelo, ghiaccio', 'gelu' 338b; 'ghiaccio', 'glacies' 342b), u *Bjelostjencu* ('glacies, contractio aquae ex frigore'), u *Jambresićevu* ('glacies'), u *Stuličevu* ('gelo, alcor, gelicidium, glacies'), u *Voltigijinu* ('ghiaccio, diaccio', 'eis'), u *Vukovu* (1. 'das eis', 'glacies'. — 2. 'der hagel', 'grando', cf. grād: pobio led vinograde), u *Daničićevu* (led, 'glacies').

a. *u smislu kao što je sprijeda kasano*. I togaa vyzdvize velmī razdeženo slānce vā zemlji toj, jako rastajati se vsāmē ledēnicām zemlje toje; i končavšu se ledu vā dvorē krajevē... Domentijan^a 249. Leda prosih. Domentijan^b 156. Bihu našli i kus leda. Korizm. 22a. Taj posal u meni tako se razčini, kako led studeni na sunca vrućini. P. Hektorović 66. Grijav peču leda. M. Držić 53. Narav je dala red svemu i dobro bitje: zimi 'e dala led, a prolitju cvitje. 98. Zemlja biše pokrivena ledom. B. Kačić, fran. 13. Da bude tišina po luci kako led. Đ. Baraković, vil. 106. Gojko i Uroš sred zasjeda od turske su sable pali, ki su u ognu priko leda za cesara vojevali. I. Gundulić 877. Na visokoj stmoj gori sred sjevera i ared leda od kripisti stoje dvori. G. Palmotić 2, 442. Igrajući se na ledu prispri joj smrt. I. Ančić, vrat. 143. Prohodimo s ognā u lede. J. Kavanin 398b. Da one, kō i ledi ki silni ogñi razčinjaju... 514a. (Studen) kupi sve svitovne lede: iz Kaukaza, Alpi, ... L. Ćubiški 21. Deva, kad ima priti priko jedne rike smrznute prvlje nego se usudi,

dobro izvidi s pridnim nogami, more li je mraz ol' ti led podniti. M. Zoričić, osmina. 57. U led smrznute kapi. M. A. Rejković, sat. L8a. Od sjevernog vjetra baš od leda se smrznu. I. Jablanci 198. I moći ćeš izvažat po ledu. J. S. Rejković 39. I u zemlji već nestane leda. 130. Pila košuta na ledu vodu. Nar. pjes. vuk. 1, 59. Sveti Jovan more zaledio, on zaledi dvanaes ledovah, ... u dno mora care opazio, tri je leda glavom prolomio, pa se natrag opet povratio. i na glavu kami dofatio, i prolomi dvanaes ledovah. 2, 83. Ništa nemaš lijepo videti već bijelo brdo Durmitora okićeno ledom i snijegom usred leta kao usred zime. 2, 105. Čist led na kome odozgo nema snijega ili čega drugoga. Vuk, rječn. kod vedrac. Plasa loda. kod plasa. Santa leda. kod santa. Sveti Arandeo prekrsti rukom more, te na njemu postane led od devet aršina debeo. nar. pjes. 2, 84. K6 kad sunce santu leda kravi. Osvetn. 2, 26. — *Metaforički*. Zna đavola na ledu potkovati. (Zna mnogo koješta. osobito se reče za onoga koji se čini miran i prost, a pun je đavolstva i lukavstva). Nar. posl. vuk. 98. — Navesti koga na tanak led (prevariti ga). 185. — Veće viruj u ledu slovu nego svitu himbenomu. P. Posilović, nasl. 197a. Piši kukom po ledu (n. p. kad je kome dužan ko od koga se ne može naplatiti). Nar. posl. vuk. 248. Zapiši na led, da se zna koliko je. V. Bogišić, zborn. 463. — Posijati sjeme od žita vandeoskoga, i ostavivši ga pod istim ledom, otići inuda, dokle bi sazrijelo. B. Kašić, fran. 74. — Ta je igra dovela neodvis crnogorsku na plitki led. S. Lubiša, prip. 99. — Hitra ti je, da je led (da se ne reče Bog) ubio! Nar. pjes. juk. 381.

b. *velika studen (takova da se voda mrzne)*. Plam se vruć ožgjeni plamenom gasiti (će), i zimi studen mraz ledome topiti. D. Rašina 124a. Od grada višina zaslađa vitra led. D. Baraković, vil. 106. Trpimo mraz i led. jar. 15. Sad po suncijeh, sad po ledu. G. Palmotić 1, 125. Ledi zimni i snjegovi. I. Akvilini 41. Snig i led podnose. F. Lastrić, ned. 391. Nič podnose naporeda s vama sunca ili leda. V. Došen 78b. Da Skenderbeg po snigu, dažd u ledu Turke lašne možo loviti nego po lipu vrimenu. And. Kačić, razg. 113.

c. *grād*. Kadano led iliti tuča s kišom i vatra iliti gromovi i muhe prosipaju se iz istog oblaka. F. Lastrić, ned. 391. Kao gusti led u vinograd usruvši. A. Kanižlić, kam. 166. Mak ti ne rodio, i ako ti rodi, led mu se zgodio! rož. 34. Ako li si posijao žito, pak led potre, il' je suho lito. M. A. Rejković, sat. H6a. Da ne padne leda ni snijega do jedan put u godini dana. Nar. pjes. vuk. 2, 8. Nije dobro led ni u marami kroz vinograd proneti. (U Srijemu). Nar. posl. vuk. 214. *vidi i u Vukovu rječniku*.

d. *ne mogu znati u kojemu od predašnjih značenja treba shvatiti*. Vitri, krupе, ledi ... M. Marulić 116. Svita su ovega i snizi i daždi i ledi studeni. A. Vitalić, ostan. 395. Ledovi su i mečave u te tužne sve države. S. Margitić, ispov. 259. Blagosivlajte, ledi i studeni, Gospodina. J. Banovac, blagosov. 389. Blagosivajte, ledovi i snigovi, Gospodina. B. Pavlović 44. Snigovi su i ledovi. V. Došen 16a. Pak on vitra i pošaje leda i bojaru uraditi ne da. M. A. Rejković, sat. E7a. Neka promotri vitar, oblak, kišu, led, snig, muhe i gromove. sabr. 56. I gospodske dare dijeliše, što je njima Gospod poklonio: ... Sveti Savo leda i snijega ... Nar. pjes. vuk. 4—5. Otkud sam se nadao da me

sunce ogrije, odonud me led bije. Nar. posl. vuk. 243. Caruje kao guja na ledu. (Kad je kome slo). 343.

e. *u metaforičkome ili u prenesenome smislu*.

a) *stane čeladeta koje nikako nešto (ľubav, harnost itd.) ne osjeća; često se mješte čeladeta kaže prsi, srce itd.* Pak se sva oklopi (gospoja) mramorom i ledom. H. Lucić 245. Ter i ne užoži srdačce od leda. I. Gundulić 133. Oči ožnene, prsi od leda (u bludnice). 222. Ne gñiv ľubav moju uzmaža; žeravom me led satvara. 222. Ja ka sam dosle od leda na neizbrojne molbe bila ... G. Palmotić 1, 41. Neće od mraza ni od leda ni kamene bit naravi, da sve srgbe ne ustavi. 1, 70. Što u meni dobro ugleda, sladka želo, nego srce mrazno od leda? al' k6 sunce od iztoči hotje led moj rastopiti. I. V. Bunić, mand. 28. Prsi mrazom ograđenijeh led je u ogañ obratila. P. Kanavelić, iv. 75. Djevojčica sad je sva led, sad goruća opeta je. B. Bettera, or. 17. Led od neharmonosti naše ... F. Lastrić, test. 146a. — *Ano može pripadati i ovo*: Probija ti dušu led općenoga nehaja za tvoje spise. M. Pavlinović, rad. 47.

b) *stane kad čelade i tjelesni hlad osjeća radi straha, čuđenja itd.* Ja ostah od leda. D. Zlatarić 78a. Dažd od krvi, led bojasni rogo-bornom puku hasni. J. Kavañin 188b. Priuze ga taki led od straha, da izgubi i ono malo snage što mu jošter ostajaše. B. Zuzeri 128. ľubavi moje plamen ledom straha žudinskoga bi zagašen. F. Lastrić, test. ad. 36.

f. *neka bilka, u koje su vidjeti na listima kao mali komadići leda, vidi ledak*. — *U naše vrijeme u Dubrovniku*. P. Budmani.

LĚDAC, lēca, m. *vidi kristao, c*. — *Gen. pl. lēdāčā*. — *U pisaca našega vremena*. Ledac, chem. min. (kristal), lat. 'crystallus', 'krystall', 'κρυσταλλος', frc. 'cristal', egl. 'crystal', tal. 'cristallo'. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LĚDAK, lētkā, m. *neka bilka*. — *vidi led, f*. Ledak, Mesembryanthemum crystallinum L. (Vodopić). B. Šulek, im. 192.

LĚDAN, lēdna, adj. *uprav koji pripada ledu, ali se upotrebljava i u drugijem značenjima kao leden*. — *Riječ je praslavenska, isporodi rus. ледный, češ. ledný, polj. lodny*. — *Između rječnika u Belinu* (ledni 'freddo', 'frigidus' 329a), u Stulićevu (v. leden), u Voltigijinu (ledni, v. leden), u Vukovu (vide leden).

1. adj.

a. *pun leda*. Otkli Vitoš mrazni, otkoli Kunovica ledna riče. G. Palmotić 1, 21. Jezik ki se s ledna mora do adrijanskih voda stero. 2, 161. (More) adrijansko, crno i ledno. 2, 275. Do ledna oćeana. 2, 398. — U dno ledne Grotlandije. 2, 353. — U Kaukazu lednom. P. Kanavelić, iv. 205. Lednu stranu gdi su mrazi. J. Kavañin 466b. U slovinskoj lednoj strani. I. Đorđić, pjesn. 5.

b. *koji se sastoji iz leda*. Primalječe je diglo rijekam okov lednu. I. Đorđić, uzd. 60. Ledna kora sva dok se ne svati. J. S. Rejković 427. — *I o vodi što se smrsla*. Sunce lednu vodu stapa. N. Marči 31.

c. *studen, hladan kao led (može biti gđjegdje i koje od predašnjih značenja)*.

a) *u pravome smislu*. Ledna zima. P. Kanavelić, iv. 502. Ledne od zime da plam štiti kod vrućina da hlad brani. A. Vitalić, ostan. 9. Ledna zima. N. Marči 103. — Pomami se Jordan voda ledna. Nar. pjes. vuk. 1, 123. — Div ujeze u lednu pećinu. 2, 37. — Pa izide iz ledne tam-

nice. 3, 854. — O noći, tvoju vlas još moju s požude, čin' da tva ledna tmas smrkličit svit vas bude. D. Rašina 74b. Ni noć tmasta ni mrak ledni njih stupaje ne ustavlja. G. Palmotić 3, 88a. Dio ledne noći. P. Kanavelić, iv. 26. Zimnijeh noći ledne tmine. 507. — *O čefadetu kojemu je zima*. Ne razgrija brata ledna (*Epolun*). J. Kavašin 9b.

b) u metaforičkome ili prenesenome smislu.

aa) o sili. Da prisahne siđe more, da su poja tvrde od stijene, da dol vrhom padu gore, da su ledne sile ognjene. A. Vitačić, ostan. 26.

bb) o srcu, vidi led, f. a). Ter ako mu ni ovime ledno srce ne razdežeš... A. Čubranović 150. Moje se ledno srce trese, da te sunce ne odnese. G. Palmotić 2, 27. Moje ledno srce. P. Kanavelić, iv. 572.

cc) o strahu, o sumnji itd. Gorušta se ljubav rodi s lednijem strahom uporeda. G. Palmotić 2, 10. Sva protanu lednijem strahom. P. Sorkočević 579b. — Lednu ostavi sumnju koja luto tebi sumnit poda. G. Palmotić 1, 82. Lednoj sumnji veli. P. Kanavelić, iv. 566. — Nu da opaka sumnja moja i ledne se misli utaže. G. Palmotić 3, 92b. — *O strašivu čefadetu*. U lice udrit ćeš ledne strašivice. I. Đorđić, salt. 62.

2. adv. ledno, kao led. — *Između rječnika u Belinu* (gelatamento' 'gelide' 338b) i u *Stuličevu* (v. ledeno).

a. u pravome smislu. Mū ruku svom uzam moja vil juvena i vidiv, da ledno sva bješe studena... D. Rašina 104a. Odkle sjever dune ledno. I. Đorđić, salt. 369.

b. u prenesenome smislu, isporodi 1, c, b) cc). I ustresoh se luto i ledno. G. Palmotić 3, 108a.

LEDĀR, ledāra, m. čovjek što prodaje led. — *Samo u Stuličevu rječniku*: „nivis venditor“.

LEDĀRICA, f. u *Stuličevu rječniku*: v. ledenica. — *Uprav po obliku bilo bi žensko čefade prema ledar*.

LEDEN, adj. uprav koji se sastoji iz leda, ali se nalazi u istijem značenjima kao ledan. — *Drugo* -e- stoji mj. negdašnjega ž. — *Akc. se mijena u složenijem oblicima* ledeni, ledenā, ledenāga, ledenoj itd. — *Riječ je stara, isporodi staslov. ledēnъ, (rus. ледяной, ледяный, лдяной).*

— *Između rječnika u Mikašinu* (gelidus, congelatus, frigore concretus, rigidus'), u *Belinu* (gelato o ghiacciato' 'gelatus' 338b; 'ghiacciato, di venuto di ghiaccio' 342b; 'ghiaccio, di qualità di ghiaccio' 'glacialis' 342b; 'freddo' 'frigidus' 329a), u *Stuličevu* (glaciatus'), u *Voltiđijinu* (agghiacciato, gelato' 'gefrorēn'), u *Vukovu* (eiskalt' 'gelidus': ledeno medeno! ruft der scherbetverkäufer').

1. adj.

a. vidi ledan, 1, a. Upriječilo se je ledeno more. M. Držić 240. S dubrovačke pokrajine do ledena mrazna mora. I. Gundulić 276. Slijedi, slijedi tva vlas mnoga (tijesan joj je jur kraj ovi) preko mora ledenoga novoj zemlji bit car novi. 317. More Baltiko ili ledeno. F. Glavinčić, cvit. xiv. Do ledena mora okolo. G. Palmotić 1, 111. Tja do mora ledenoga. J. Kavašin 232b. Mora od crna do ledena. 267a. Od adrijanskih pokrajina do ledenoga mora. I. Đorđić, ben. 5. — Pred sjevera ledenoga ka se rodi. G. Palmotić 1, 21. Ledenno polunočje. A. Tomiković, živ. v. Slijedi, slijedi, kraj ledeni tijesan ti je. J. Kavašin 269a. Vitežki kad čuvahu svoje ledeno podunavje. 261a.

b. o mrazu, snijegu, grādu; ne snam, jeli značenje kao kod a ili kod c. Mlati me slana, daž; trudi me ledon mraz. M. Vetranić 2, 89. O vi, gore kamenite, kijem po onijeh vjetri plasi ledenima čine mrazi zle studeni vjekovite. I. Gundulić 98—99. Suliman car ognjeni koga je silu silom odbio s poljskih kraja mraz ledeni. 448. Gine mladac zamamjeni jak visoke vrh planine ispred sunca mraz ledeni. G. Palmotić 2, 10. U žestini ledenoga mraza. I. J. P. Lučić, razg. 132. Ledenijem snijegom zora ņu štrapaše. P. Kanavelić, iv. 40. — Naglo dažje grad ledeni. A. Vitačić 51b. — *Amo pripada i ovaj primjer u kojemu je riječ o gradu*: Ele pazi od ledene kiše. J. S. Rejković 425.

c. studen kao led, vidi ledan, 1, c.

a) u pravome smislu. I s odjećom smrznutom ledena ih zima slijedi. I. Gundulić 480. U paklu je zima priledena. F. Lastrić, ned. 390. — Sve vode ledene, sve rose studeno, sve noćne tamnosti... Đ. Baraković, vil. 19. Čini je (soldate) u ledenu u večer vodu položiti. F. Glavinčić, cvit. 70b. Stao bi u onoj vodi ledenoj. J. Filipović 3, 874b. Evo, pobro, ledena bunara! napijte se ledene vodice! Hrv. nar. pjes. 4, 162. Kad zapivaš uz ņu ledenog kod vrutka volarskog. M. Katantić 41. — Popade me u onoj sjeni snoj krvavi i ledeni. J. Kavašin 445a. Ruža poblijedi i popane je ledena pot. S. Lubiša, prip. 59. — A to nije ledena tavnica, no nekaka jama bezdanica. Vuk, rječn. kod bezdanica. — Dan je, ali iza oblaka od kamenja ledenoga (= tavnice) proć goruća na dvor zraka vik ne može sunca moga. I. Gundulić 851. Kako može leden kamen dati vatru? V. Došen 261. — Ko je u proljeće leden, ogrije ga jesen. V. Bogišić, zborn. 472. — Salamandra, svijer studena, mañe' e čudo, da pravja se, kō ostaje sve ledena. J. Kavašin 40a. Kako si grijala ledeno tilo negovo. A. Kanižlić, bogoljubnost. 871. — Ako s bukom u ke doba zavije sjever ledeni se... I. Gundulić 445. Kad u večer leden vitar puñn'o. Nar. pjes. marjan. 28. Ledena i smrznuta vrimena. A. Tomiković, gov. 38. — Verugu tko ledenu na svom vratu sužan nosi. V. Došen 25b. Ledenu i mrazan, ni u miru ni u goju, zastranih sebe van daleče svijes moju. M. Vetranić 2, 82. — Mramorne su i kamene oči, usti, ruke i noge, mrazne, vajmeh, i ledene njih milosti stoje mnoge. I. Gundulić 267.

b) u prenesenome ili u metaforičkome smislu, isporodi ledan, 1, c, b). Ni nas smeta, ni poraža vruće ufanje, strah ledeni. I. Gundulić 44. Strah nas leden svijeh posijeće. G. Palmotić 1, 92. Ki bijeg i strah tvoj ledeni mnokrat kara i prikori. 1, 207. Nenadni strah ledeni svijes i pamet mu zanese. 1, 240. Strah ledeni sved ga mori. 1, 285. Još me ledon strah ophodi. 1, 366. I leden mu strah grediše po sred srca žalostnoga. A. Vitačić, ostan. 93. Nenadni strah ledeni moju pamet svu zanese. J. Kavašin 392b. Priklopi strah ledeni tamničara. P. Sorkočević 590a. Strahom leden dojdoh tamo. M. Gazarović 119. Svu me strah popada, sva sam mraz ledeni. G. Palmotić 2, 64. — Pusti tuge ke te k'lu, jad ostavi tvoj ledeni. 2, 24. Srce moje svakako u ledenoj stine smeći. 2, 22. — Rastopi ledeno srce moje. A. Gučetić, roz. jez. 210. U srce ledeno jednoga od dva lupeža. B. Kašić, is. 67. Užeži u meni ugašeni ogañ ledenoga srca moga. A. Georgiceo, pril. 14. — Kamenio i ledeno srce moje. V. Andrijašević, put. 95. Ugri(j), Gospodine, ledeno srce moje. I. Grlić 152. Krtjanin tvrda i ledena srca.

F. Lastrić, test. 829b. Zrake božanstvenoga sunca rastopiše ledeno srce njegovo. A. Kanižlić, utoč. 200. Da ti se to srce ledeno okrene u ogađ od ljubavi duhovne. M. Zoričić, osmina. 24. Da se ustave tolika bezakona, kojijem tolika ledena aliti mramorna srca sramote te i vrijeđaju. I. M. Mattei 182. Ražeći ljubav Božju u ledenomu srcu ljudskomu. I. J. P. Lučić, doct. 50. Mrazno i ledeno luko srca. A. Kalić 495. U ledenoj duši mojoj. V. Andrijašević, prav. 17. — Mi mlogi smrzi, ledeni i studeni stojimo bez svake ljubavi i devocijona. F. Lastrić, ned. 263. — Koja ovo nova žela, moje srce veže i striješa i ledenu miso grije? G. Palmotić 1, 40. — Lvo-reći z dvorbom svim vil puna sve slave ka ledom studenim utvrdi srce svê... taj leden ja kami mneć rasbit, mojima bolnima želami i nadbam' tamnima... D. Rašina 129ab. — Ali u Božjoj kad ljubavi leden tebe mraz uhit. A. Vitalić, ostan. 48. — Studena i ledena sulica od neharmonosti. F. Lastrić, test. 158a.

d. crystallinus, koji je sličan ledu (vidi kristao, c, ledac). Nebo kô se zove kristalin, t. j. nebo stakleno ili ledeno. F. Glavinčić, cvit. 8a. — O šećeru kad se zgusti na osobiti način (kao ledac). Pospa sa stučenim ledenim šećerom. Z. Orfelin, podr. 74.

e. kod imena biljaka, vidi ledak i led, f, isporodi d. Ledona trava, Mesembryanthemum crystallinum L. J. Pančić, bot. 815. Belo ledeno cveće (Mesembryanthemum crystallinum L.) K. Crnogorac, bot. 98.

f. kod mjesnoga imena. Ledeni do, utrina u Tomašu (u Srbiji u okrugu pedrinskome). L. Stojanović.

2. adv. lèdeno, kao led, studeno. — U Mikajinu rječniku: ledeno, mrazno 'gelide'; u Belinu: 'gelatamante', 'gelide' 888b; u Stulićevu: 'frigide, gelide'; u Voltigijinu: 'gelatamante, fredamente', 'erfrorner weise, frostig'.

LEDENAV, adj. ledan, leden. — U jednoga pisca xviii vijeka. U Norvežiju nit' te stavi, ni pod pojas ledenavi. J. Kavašin 13b.

1. LEDENICA, f. postaje od leden, a nalazi se u različnijem značenjima. — Može biti stara riječ, vidi kod a i b.

a. jama ili uprav mjesto iskopano i načinjeno pod zemljom za hlađenje leda. — ima u ovome značenju i stlov. ledénica. — Ismeđu rječnika u Stulićevu ('servandae glaciei cella'), u Vukovu ('die eisgrube', 'fovea glaciaria'), u Daničićevu ('fovea ad conservanda glaciei frusta'). V. vsêh ledenicah' poiskav. Domentijanb 154. — Amo može pripadati i ovo (mjesno ime): Peštera koja se zove Ledenica (u Srbiji u okrugu ateksinakome). M. Đ. Milićević, srb. 777.

b. dugi a dosta tanki komad leda što postaje gdje voda sve jednako kapi i malo po malo se mrzne, isporodi kod mosur. — isporodi rus. леденица. — Ismeđu rječnika u Vukovu ('der eiszapfen', 'stria'). Vas se (dogin) sjaje kao ledenica. Nar. pjes. hõrm. 2, 237. Prebio se kao ledenica. Nar. bl. meh. beg kap. 196. Za pojasmu se sjaju dva srebrnaka kao dvije ledenice. M. Đ. Milićević, zim. več. 226. Nit' mu smeće ledenice sante. (Osvetn. 7, 4.

c. neka biljka, vidi ledak. Ledenica-trava, glaciola (Kuzmić), cyperus (Vujičić), Mesembryanthemum crystallinum L., v. Ledak. B. Šulek, im. 192.

d. Ledenica, mjesno ime. Ledénica, planina u Pivi iznad Goranska. (Ko je zabijedio?). — vidi i Ledenice.

e. u prenesenome smislu, žensko čelade osamjeno i s toga žalosno i kao ledeno. — U narodnoj pjesmi našega vremena. Kad se, Jovo, na taj put opravlaš, na kim, sine, zemlja i gradovi. na kim, sine, do tri kule blaga, na kim, sine, ledenica majka? Nar. pjes. srem. 147.

2. LEDENICA, f. vidi u Vukovu rječniku: (u Crnoj Gori) mala puška okovana srebrom 'eine mit silber beschlagene pistole', 'argento ornatum telum' [cf. ledenik]. — Po svoj je prilici od tur. Venedik, Mleci ili Mletić (vidi F. Iveković, rječn. kod ledenik); valja da je narod pokvario riječ po pučkoj etimologiji misleći na sjaj srebra (isporodi neke primjere kod 1. ledenica, b). On izvadi pušku ledenicu. Nar. pjes. vuk. 4, 86. Za pojasmom ledenice male. 4, 508. I za pojas ledenica sjajna. 4, 520. Popadaše od pasa puške ledenice. Pjev. crn. 49a. Na plećije gevertari zjali, ledenice sjale za pojasmom, a o bedrih krivošije čorde. Osvetn. 5, 119. Pa im dodade šišanu, dva čita laganijeh ledenica i dva veļa noža. S. Matavulj, novo oružje. 80.

LEDENICE, f. pl. (isporodi 1. ledenica) mjesno ime.

a. u Bosni dva sela u okrugu Tuzle Doñe: Ledenice pravoslavne i turske. Statist. bosn. 88.

b. Ledenice gorñe i doñe, dva sela u Dalmaciji u kotaru kotorskome. — Pomiñu se od xiv vijeka, vidi u Daničićevu rječniku: Ledenice, 'dolñe' i 'gorñe', dva mjesta koja je car Stefan dao Kotoru. M(on. serb). 149. (1851). tu je, na Ledenicah' imao carinu knez Pavao 1399. (Spom. sr. 1, 23). i sada su ta oba sela blizu Risna. — Koji Lajkovom i Ledenicam odmaknu se od Perasta. Nar. pjes. bog. 184. Božić zove s Ledenica. Nar. pjes. herc. vuk. 841.

c. selo u Hrvatskoj u županiji modruško-riječkoj. Razdijel. 49. — Pomiñe se od xiii vijeka. Z Ledenic Ratko prvad. Zakon vinod. 55.

LEDENICI, m. pl. (uprav pl. ledenik) neka biljka, vidi ledak. — Ismeđu rječnika u Stulićevu (ledenici, ledenika, 'ghiacciuolo, sorta d' erba', 'iris'). Ledenici. Ledenik, Ledenika (Vujičić), phasganium (Vujičić, Stulli), cristallaccia, ghiacciola erba (Aquila—Buć), Mesembryanthemum crystallinum L. B. Šulek, im. 192.

1. LEDENİK, ledenika, m. vidi ledenici. — Ismeđu rječnika u Stulićevu ('cristallaccia o ghiaccio, sorta d' erba', 'phasganion').

2. LEDENİK, Ledenika, m. mjesno ime. a. selo u Hrvatskoj u županiji ličko-krbavskoj. Razdijel. 30.

b. selo u Slavoniji u županiji virovičkoj. Razdijel. 135.

3. LEDENİK, ledenika, m. vidi 2. ledenica. — Akc. kaki je u gen. sing. taki je u ostalijem padežima, osim nom. i acc. sing., i voc.: lèdeniče, lèdenici. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (vide ledenica 3.). Što l' ne mećeš do dva ledenika? Pjev. crn. 169a. Isturismo ledenike, koñi zaržaše. M. P. Šapčanin 1, 107.

4. LEDENİK, ledenika, m. nekakav ubrusac na kome su nanizani novci, što nose ženske na glavi u Srbiji. Ako se ovaj prevez naniže parama, što nose mlade, on se zove tada: 'ledenik'. M. Đ. Milićević, živ. srb. 1, 69.

1. LEDENIKA, f. vidi ledenici.

2. LEDENIKA, f. vidi 3. ledenik. Nemu daje dvije puške ledenike. Pjev. crn. 168b.

LEDENIŠTE, n. u Stulićevu rječniku: v. ledenica, koje značenje nije pouzdano, jer ledenica

treba da bude pokrivena, a ledenište po obliku ne znači mjesto pokriveno; ali dolazi prije našega vremena kao mjesno ime. Ledenište. S. Novaković, pom. 187.

LEDENIŠTVO, n. u Stuličevu rječniku uz ledenište. — sasna nepouzđano.

LEDENIT, adj. vidi ledan i leden. — Na jeđnome mjestu xviii vijeka. Spod pojasa ledenita... do pojasa vrutenita. J. Kavađin 274^b.

LEDENITI, ledenim, impf. u Stuličevu rječniku: v. lediti s dodatkom da je riječ ruska. — Nema druge potvrde u našem jeziku, nego može biti u ovome primjeru gdje je sa se, refleksivno (ako ne pripada pod ledeniti). Krv u nemu ledeni se i mrzne. F. Lastrić, svet. 92^b.

1. LEDENJAČA, f. vidi u Vukovu rječniku: španolski talijer koji se po drugim mjestima zove 'direkač' i 'direklija', 'ein spanischer thaler', 'thalerus hispanicus' s dodatkom da se govori u Hercegovini. — Radi postađa isporodi što je kazano kod 2. ledenica (o sjaju srebra).

2. LEDENJAČA, f. vidi 2. ledenica. — U naše vrijeme. Za silahom dvije ledenjače. Nar. pjes. horm. 1, 210. Ledenjača, puška ili kubura u srebru okovana. Nar. bl. mehm. beg kap. 201. Puška ledenjača. V. Vrčević, niz. 125.

1. LEDENJAK, ledenaka, m. vidi u Vukovu rječniku: kao gvozdena gužva što se nosi na nozi da se po ledu ne kliza, 'art eisschuh', 'soleae quaedam ferreae euntium per glaciem'; i: Ledenaci zvali su se osobiti klinici za potkov kođski, kojima su kođi potkivani, ako je trebalo po ledu ići ili s kođem po kakvoj strađnoj poledici trčati. S kođma tako potkovanim smjelo se natičati na naj veću nizbrditu poledicu. Turske hatlije narođito su na mrazu polivali vodom strmenite strane da nalijeću na njih s kođma tako potkovanim, te da ogledaju svoje i kođsko junaštvo. S. Novaković.

2. LEDENJAK, ledenaka, m. vidi 2. ledenik. A pripasa sablju alamanku, a za pojas do dva ledenaka. Nar. pjes. vila. 1867. 426. Ledenjak, vrsta malih pušaka. Ĺ. Stojanović.

LEDENE, vidi ledenje.

LEDENETI, ledenim, impf. postajati led, mrznuti se. — Ima i rus. ledenets. — U svijem primjerima stoji mj. š po zapadnome govoru i. Već ledenim, već stinu. I. Ivanišević 248. Srca ista njihova bili su počeli utvrdjivati se i ledeniti. A. Vitalić, ist. 528. Onde muči privelika zima... koja čini rike studeniti i još žive vode ledeniti. T. Babić 15. Malo po malo ledeni u nami ljubav prama Bogu. M. Zoričić, osmina. 29.

LEDERKIŃA, f. vrsta jabuke. Valpovo. D. Hirc.

LEDI, f. pl. vidi leđa. — U jednoga pisca Dubrovčanina xvi vijeka, a između rječnika u Belinu ('dorso, dosso', 'dorsum' 279^a s Dršćevijem primjerom), i u Stuličevu ('dorsum' s dodatkom da se nalazi u M. Dršćića). Ima nos od pedi, a od osla ledi. M. Držić 54.

LEDIĆI, m. pl. ime selu u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 10.

LEDINA (ledina), f. terra inculta, zapušteno, neobrađeno polje (u nekijem primjerima kao da znači što zemlja uopće). — -e- stoji mj. negdašnjega e. — Riječ je stara i postaje od praslavenske osnove lend nastavkom (možebiti kao augmentativ) ina, isporodi stslav. ledina, rus. лѣдина (лѣда, лѣдо), češ. lađa, lađo, (poľ. lađ, zemļa, kopno, suho), gornjeluz. lađo, niželuz. l'edo. —

Isporodi se sa švedskim linda 'brachfeld'; a mislim da je od germanskoga land (vidi u poljskome jeziku), premda nije jasno kako se germ. a promijenilo na mekani vokal (i tal. landa, franc. lande s istijem snaćenem što naše ledina valja da postaju od germ. land). — Između rječnika u Mikaljinu (ledina, zemlja neorana, 'novale, vactum'), u Belinu ('campo incolto', 'ager incultus' 164^a; 'fondo sterile', 'fundus sterilis' 322^b), u Bjelostjencu (ager; novale'; v. tratina), u Jam-brešićevu ('pratun, arvum'), u Stuličevu (ledina, zemlja neorana, 'solum incultum'), u Voltigijinu ('baredo, terra incolta', 'ein brachliegendes land'), u Vukovu (zemlja koja skoro nije orana, 'ungeackertes land', 'solum incultum'), u Daničićevu: 'terra inculta'. Š(afarik), lesek(örner). 77. Do Miloševe njeve što je ledina. Deč. hris. 67. Što je narav sazđala u pustoj ledini. M. Vetranić 1, 141. Svaki od nas u ledini, prottrapiv ju kako on hoće, lijep vinograd da t' učini. N. Najlaš-ković 1, 163. Ter bismo trapili sve naše ledine, kuće napravili. 1, 283. Neistapljene ledine. B. Kašić, fran. 33. Opasena ledina ni sebi ni družijem. (D). Sama ledina gladom mre a neg da bi žito dala. (D). Poslov. danič. Težati jednu ledinu i isvađiti iz Ńe unaprid korist. A. d. Bella, razgov. 8. Vjerit ću se ter s priđom nastojat ću se pokrpti i ponovit moje ledine. B. Zuzeri 186. Vidiću mloge ispuste i ledine. F. Lastrić, test. 396^b. Zašto ove ledine držite zaludu? svet. 122^b. Malahan dubak izvađen iz tvrde ledine, prinesen u meku i protilu zemlju. V. M. Gučetić 187. Gđi ledina tvrda smeta. V. Došen 42^b. Zemlja je bez sjemena kđ ledina zapuštena. D. Bašić 1. Mogu prodati se nike ledine. A. d. Costa 1, 270. Da se u ledinu obrati. A. Kalić 572. Nek se trave po ledini stvore. J. S. Rejković 47. Jer dok sniga popiju ledine. 107. A junaci ledinu kopaju. Nar. pjes. vuk. 1, 487. Pa udari kopje u ledinu. 2, 248. Kada se je guja probudila, mrtav Musa po ledini skaće. 2, 409. Po četiri mjeri po ledini. Nar. pjes. juk. 516. Na ledini řador razapeše. Nar. pjes. petr. 2, 180. Kako akšam pade na ledinu, ode Arap iskuplati vojsku. Nar. pjes. horm. 1, 21. Zabosti papak u ledinu. (Pobjeći). Nar. posl. vuk. 82. Nokat u ledinu (uteče, ili biježi!). 226. Repom o ledinu. (Umřo). 271. Baci ćosino blago na ledinu i pobegne. Nar. prip. vila. 1867. 719. Što se bijeli kraj Trebiđa grada po ledini do bedena crna! Osvetn. 1, 86. Rrvač parca na ledinu svali. 4, 2. A skukali bijedni iseoči na ledini izostavši pusti. 5, 123. Smrt lešine po ledini valja. 7, 48. Ako zemlju pustiš pod ledinu, rasti će plijevor i škodna travurina. M. Pavlinović, rad 108. — I kao mjesno ime (vidi i Ledine): u Srbiji u okrugu požarevačkome: Vinograd u Ledini. Sr. nov. 1865. 625. Njva u Ledini. 1870. 37. — u okrugu smederevskome. Njva u Dugačkoj Ledini. Sr. nov. 1871. 121.

LEDINAC, LediŃca, m. mjesno ime.

a. selo u Hercegovini. Schem. herceg. 1873. 224.

b. kajkavski Ledinec, selo u Hrvatskoj u županiji varaždinskoj. Razdijel. 102.

LEDINAK, lodinka, m. vidi u Vukovu rječniku: brežuljak na ledini, 'ein hügel', 'collis'.

LEDINAN, ledina, adj. koji pripada ledini, koji je ledina (o mjestu). — Na jeđnome mjestu xii vijeka. Urekoste dati mi mjesto ledinno. Glasnik. 25, 307. (1193).

LEDINCI, LediŃci, m. pl. ime selu u Slavoniji u županiji srijemskoj. Razdijel. 143.

LEDINČICA, *f. neka bilka*. Lodinčica, *Bellis perennis* L. (Sladović). B. Šulek, im. 192.

LĚDINE, Lědinā, *f. pl. mjesno ime (pl. ledina)*.

a. dva sela u Hrvatskoj. a) u županiji bjelovarsko-križevačkoj. Razdijel. 116. na drugome je mjestu pisano Ledina. Schem. zagr. 1875. 179. — b) u županiji varaždinskoj. Razdijel. 93.

b. u Srbiji.

a) mjesto u okrugu biogradskome. Livada u Ledine. Sr. nov. 1870. 718.

b) Bijele Ledine, dva mjesta, jedno u okrugu kruševačkome: Niva na Beli Ledina. Sr. nov. 1875. 248; drugo u okrugu požarevačkome: Niva na Beli Ledina. 1875. 281.

LĚDINICA, *f. dem. ledina*. — U naše vrijeme. Kopa nima tvrdu ledinicu. Nar. pjes. juk. 84.

LĚDINICE, *f. pl. mjesno ime u Hrvatskoj (isporedi ledinica)*. — xv vijeka. V naših malinih ki su v Žrnovnici pod Ledinicami. Mon. croat. 65. (1445).

LĚDINIČANIN, *m. čovjek s Ledinica (vidi Ledinice)*. — Množina: Lědiničāni. — U rukopisu xiv vijeka u kojemu stoji -8- mj. a, i instr. pl. ima nastavak na ami (vidi kod građanin). Među Novogranci i među Lědiničami. Mon. croat. 1. (1809).

1. LEDIŃĀK, lediŃāka, *m. neka bilka (što raste na ledini)*. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu (nekaka trava koja ima žut cvijet i okrugao list, a korijen kao zrno kukuruzno „art pflanze“, herba quaedam [Ficaria ranunculoides Moench.]). — LediŃak, rus. лядникъ (Hierochloa), češ. ledenec (Lotus), (Vuk), Ficaria ranunculoides Roth (Pančić). B. Šulek, im. 192.

2. LEDIŃĀK, *m. ime livadi u Zaovinama (u Srbiji u okrugu užičkome)*. I. Stojanović.

LĚDIŠTE, *n. u Stuličevu rječniku: v. ledenica*. — Značenje je nepouzđano kao i za ledenište (vidi). — U naše vrijeme pisci upotrebljavaju u drugome smislu, vidi: Ledište, phys. (mrzište), nullpunkt, gefrierpunkt, eispunkt (am thermometer), tal. punto di gelo, punto di ghiaccio, franc. point de froid, de congélation, egl. „freezing-point“. B. Šulek, rječn. znanstv. naz.

LĚDIŠTVO, *n. u Stuličevu rječniku uz ledište*. — sasna nepouzđano.

LĚDITI, lědim, impf. činiti da što (objekat: u pravome smislu, voda) postane led. — Akc. se mijenja u praes. 1 i 2 pl.: ledimo, ledite, u aor. 2 i 3 sing. lědi, u part. praet. pass. lěden. — Od xvi vijeka.

1. aktivno. — Između rječnika u Mikašinu (lediti, činiti ledena „gelo, congreso“), u Stuličevu („gelare, congelare, glaciare“), u Vukovu („zu eis machen“, „glacio“).

a. u pravome smislu. Zimi vitri dušec vode svude ledec. P. Zoranić 58b. Nih ne lede zimni mrazi. P. Kanavelić, iv. 91. Sada mraz jut ledi naga. I. Dražić 50. Plam da ledi, led da grije. J. Kavašin 30a. Voda ih smrzuje i ledi. F. Lastrić, ned. 91. U vodi koja ji ledi i smrzuje, al' ne zatužuje. 391. Odkud sam se nado da me će sunce ogrijati otud me mraz ledi. (Z). Poslov. danić. — U ovome primjeru lediti znači nešto manje nego smrzivati: objekat (što nije izrečen) duše su osuđeni kao u paklu, te je smisao da osjećaju stidjen kao led, ali da ne gube osjećaj kao što se događa kome što se smrznuo (isporedi i druge primjere istoga pisca): Nije se dakle čuditi da je pakao jezero vatre goruće koja žeže a ne sažiže, jezero vode pristudene koja ledi a ne smrzuje. F. Lastrić, ned. 391.

b. u prenesenome smislu. Vrh pristolja gosposkoga on ponosit tako sjedi, ter s pogleda ohologa svačja srca strahom ledi. J. Palmotić 74. Strahovi srca nam lede i sapihu. Štit. 16. Ogañ mrazno ledi u tisuću srca ufañe. B. Betera, or. 28.

2. sa se, refleksivno, postajati led. — Između rječnika u Mikašinu (lediti se, mrznuti „gelasco, obrigeo, frigore concreso“), u Stuličevu („glaciari, congelari, gelascere etc.“), u Voltigijinu („ghiacciarsi, agghiacciarsi, gelarsi“), u Vukovu („zu eis werden, gefrieren“, „glacior“).

a. u pravome smislu. Ovdj u zimu daž se ledi. V. M. Gučetić 210. Došao je u vrmenu studenu, kada se smrzivaju svaka i lede. A. Tomiković, gov. 875.

b. u prenesenome smislu. Kod ogañ zrak gdi sja, sve se zlo lediti, a kad je dalek tja, vas u plam vruć iti. D. Rašina 9a. U srcu momu ledi se krv moja besjedeć o tomu. M. Bunić 7. Studeni se vas i ledi od nevoje i napasti. J. Krmpotić, katar. 134. Lediti se od pripasti. I. M. Mattei 72. Ja se ledim pred nime od srama. Nar. pjes. mag. 1864. 86.

LEDMANOVAC, Ledmanovca, *m. ime mjestu u Srbiji u okrugu biogradskome*. Niva u Ledmanovcu. Sr. nov. 1865. 509.

LEDNIK, *m. u Stuličevu rječniku: v. ledenica s dodatkom da je riječ ruska*.

LĚDNUTI, lědnēm, pf. postati led, smrznuti se. — U naše vrijeme, samo u prenesenome smislu. „Čim to čuh, lednu me nešto u srcu. a ja, pomislim, ne će dobro biti“. I. Pavlović.

LEDŃA ŽUKA, *f. v. Žuka*. B. Šulek, im. 192.

LEDOBOLAN, ledobolna, *adj. u kojega je bolest na bubresima (leđima, vidi leđa)*. — U Jambrešićevu rječniku: kajkavski ledobolen „nephriticus“.

LĚDOGŪZ, *m. vidi u Vukovu rječniku: glavica u Cerovcima, name eines hügels, collis nomen*. — Riječ je složena.

LEDOHNIĆ, *m. kao da je prezime*. — xv vijeka. Tomašić Ledohnić. Mon. croat. 111. (1472).

LĚDŌJKA, *f. riječ načinena (iz šale? Vuk kaže: iz sažaleñe) od led mj. djevojka (vaja da znači djevojku hladne čudi)*. — U Vukovu rječniku: („bedauernd mit anspielung auf led „für“ djevojka).

LEDOVAN, *adj. koji pripada ledvima (bubrezima; vidi leđa)*. — U Bjelostjencevu rječniku: ledovna bol ali križićev „nephritis“, i u Jambrešićevu: ledovna bol „nephritis“.

LEDOVIT, *adj. ledan*. — U jednoga pisca xviii vijeka. U zimna doba koja su u Makarskoj veoma ledovita. I. J. P. Lučić, isk. 15.

LEDOVĽA, *f. bolest na bubrezima (vidi leđa)*. — U Bjelostjencevu rječniku: ledovja, betag koji veliku žeju čini „diabetes“, ledovja, zažgañe „renum inflammatio, accensio“.

LEDOVĽE, *m. bubreg; leđa*. — vidi leđa. — U Bjelostjencevu rječniku: ledovje „ren“. 2. ledovje, križići „lumbus“, u Stuličevu: „renes“ iz Habdelićeva; u Voltigijinu: v. ledje.

LEDOVNA, *f. vidi u Bjelostjencevu rječniku: ledovna, primorska bukva „fagus“*.

LEDOVNICA, *f. ledovna bolest, vidi u Bjelostjencevu rječniku: idem (quod ledovna bol); osim toga kod bol: bol ledovja, ledovnica, trgañe, zavijañe okol bokov, bolest od bedre „ischia, ischias, sciatica“; i u Stuličevu: v. betag iz Habdelićeva*. — Ima u Bjelostjencevu rječniku i zna-

čne: bubreg, kod bubreg: bubreg, obistje, ledovnica, ren'.

LEDUŠTI, adj. studen kao led. — Samo u Stuličevu rječniku: ledušt, valde frigidus'.

LEDVA, ledava, n. pl. vidi leđa. — U jednoga pisača čakavca xvi vijeka. Priko ledav. Ant. Dalm., nov. tešt. 49. mar. 1, 6. Propasana ledva pameti vaši. 2, 122. 1petr. 1, 13. Od Abraamovih ledav izašli. 2, 147. jov. 7, 5.

LEDVEN, adv. leden. — Od xviii vijeka u sjevernijih čakavaca i u kajkavaca, a između rječnika u Bjelostjencevu (glacialis'. 2. ledven, zmrzel, congelatus, gelidus, rigidus, durus prae frigore, frigore concretus') gdje se naj prije nahodi, u Jambrešićevu (glacialis'), u Stuličevu (v. leden iz Haddeličeva). Pod nom je voda ledvena. Jačke. 294. — Ima i adv. ledveno u Bjelostjencevu rječniku: gelide, rigide, i u Voltigijinu: v. ledeno.

LEDVENICA, f. vidi 1. ledenica, a. — U Bjelostjencevu rječniku: fossa glacialis', i u Stuličevu: v. ledenica iz Haddeličeva. — I u naše vrijeme u Zagrebu. Đ. Daničić.

LEDVENITI, ledvenim, impf. lediti, ledeniti. — U Bjelostjencevu rječniku: ledvenim, ledim, zmrzavam, glacio, conglacio, congelo, gelo, astrigore frigora, in glaciem verto'. — Ima i refleksivni glagol sa se u Bjelostjencevu rječniku: ledvenim se, ledim se, zmrzavam se, glaciator, gelasco, obrigeo, obrigesco, frigore obstringor l. concreasco, coëo, coagulator, nive pruinaque concreasco, in glaciem convertor', i u Voltigijinu: v. lediti se.

LEDVENOST, f. osobina onoga što je ledveno. — U Bjelostjencevu rječniku: 'rigor', i u Voltigijinu: 'freddezza, freddore', 'kälte, frost'.

LEDVIJE, vidi leđa.

LED, adj. samo na jednome mjestu (crkvenijem jezikom), vidi u Daničićevu rječniku: leđ, 'debilis', 'slabo i leđe byvajet' otroče'. Šafarik, les(ekör). 82. — Po smislu Daničić tumači: slab. — U ostalome je riječ posve nejasna; može biti da je u svezi s osnovom leđa (vidi F. Miklošić, etymolog. wörterb. 162a).

LEDA, n. pl. lumbus, renes, dorsum, naj starije značenje valja da je: srednji dio hrbata nad bocima; osim toga ima drugo značenje: bubregi (što je vrlo rijetko u primjerima), i uopće hrbat (vrlo često; a za naj starije se značenje češće upotrebljava riječ krsta). — -e- stoji mj. negdaš-nega e. — Osnova je praslavenska lendvi-, isporodi stslav. ledvja i ledvija (ali obično u množini) lumbus, renes', rus. лядвья, bedro, češ. ledví i polj. leđzowie, lumbus, renes'. — Isprva može biti ženskoga roda, u našem je jeziku sred-nega i svagda u množini. — Jamačno je ista osnova što se i u germanskijem jezicima nahodi, isporodi stnord. i anglosaks. lend, stvñem. lenti, novovñem. lende (lumbus'). moglo bi biti isto lat. lumbus (kad bi ovdje -b- postalo od indoevropskoga dh, isporodi brada i lat. barba); ako nije, onda su po svoj prilici Slaveni primili ovu riječ od Nijemaca.

1. naj stariji oblik ledvije (f. ? ili ledvija, n. ?) nalazi se samo u crkvenome jeziku u naj starijemu značenju, a između rječnika u Daničićevu (ledvije, lumbi'). Po srednj. ledvij v. hrbat. Glasnik. 11, 91.

2. vidi leđa.

3. u kajkavskome se govoru (kao i u sloven-skome) umeće o među d i v, vidi ledovje (značenje je i bubreg).

4. ispada v.

a. tijekom naj prije postaje oblik ledija ili ledja. u naj starijim su primjerima (u crkvenome jeziku) oblici kao da je rod ženski, a između rječnika u Daničićevu (ledija, pl. neutr. dorsum'), s primjerkom: Pabolit's ramenima i ledijami. Šafarik, les(ek). 129. — U tome kao i u ovome primjeru ja ne znam jeli uprav naj starije značenje ili hrbat. Znamenije imat na črěvò i na ledijahs i blizs sčsca i na nožò. Starine. 10, 125. (xv vijek). — U ovome primjeru može značiti bubreg ili krsta: O ledjahs koga bole. Starine. 10, 92. (xvii vijek).

b. kasnije postaje oblik ledja: samo u Marulića (vidi naj sadnji primjer kod b), u Divkovića, u Radnića, u Posilovića (u Divkovića ima i oblika ženskoga roda). — Između rječnika u Stuličevu (lumbi, renes').

a) krsta. Na tri mjesta na krštenju pomažu čovjeka, kada se krsti: na prseh, na ledjah i na čelu. M. Divković, nauk. 86a. Redovnik pomaže ulijem na prseh i na ledjah onoga koji se krsti... Što ga pomasuje na ledije zlamenuje... 146a.

b) hrbat. Odmotnuti će ono za ledja svoja. M. Divković, bes. 239a. Obrnuše k meni ledja odstupajući. 239a. Križ koji nosim na ledjah mojijeh. nauk. 23b. Noseći priteški križ na svojije ledah (jamačno štamparskom griješkom mj. ledjah). 220b. Isus se okrenu ledjami Gospi. zlam. 66a. Zdrav, priumiljeni vrat Isukrstov koji je za nas pobijan zaušnjacami, i prisveta ledja koja su za nas biči pobijana! nauk. 224. Okrenuvši mu svijet ledja. M. Radnić 27a. Vidi koliko temeljita drže ledja prijatelji Božji i kako ji pomaže. 28b. S križem na ledije. P. Posilović, nasl. 77b. — Jamačno pripada amo i ovaj primjer xv vijeka u kojemu valja da je ledjma (mj. ledjima) dual: Zavrgši se malo za ledjma. M. Marulić 268.

c. naj mlađi je oblik leđa, koji se javlja od xvi vijeka. kod ovoga su oblika rijetki ženski padetši, a ima na jednome mjestu gen. pl. leđi (A. Kanižlić, roz. 115). — Između rječnika u Mikaljinu (lumbus') i kod hrbat, u Belinu (lombo', lumbus' 442b; reni, parte della schiena di fuori', renes' 611b; dorso, dosso', dorsum' 279a), u Stuličevu (leđa, v. ledja), u Voltigijinu (leđa, v. ledje), u Vukovu (der rücken', dorsum' s primjerkom: Za Božijim leđima, t. j. u bugaku ili na strani, gdje ni Bog ne vidi).

a) krsta. Da mu se trbu za leđa pri-lopi. D. Obradović, živ. 48. Jednu mi dade pod glavu meće, drugu mi dade za leđa meće, treću mi dade pod noge meće. Nar. pjes. vuk. 1, 297.

b) hrbat. Jaoh si ve moja leđa, teške ti bjehu one bale. M. Držić 840. Koji okrene leđa i pleća k zemaljskijem. M. Radnić 2a. Ja sam leđa moja momu Bogu obratio. J. Filipović 3, 182b. Teško bi bilo ne kosama i leđim, kad bi je se ti dokopao. F. Lastrić, ned. 224. Na nogovih leđih lukavstvo proganaše. A. Kanižlić, kam. 126. Leđa mu okrenu. fran. 87. Leđa niemu obrati. 148. Dok suze niz lica, s leđi krv ne livam. roz. 115. Skinut s leđa sebi runo. V. Došen 150a. Čuskijam se leđa glade (na pazarih). 173a. Pod većim se dušek muća, kog mišaju leđa vruća. 253a. Jer po leđih snig i kiša dere. M. A. Relković, sat. G5a. Dobro ga istuku, a navlastito po leđim. N. Palikuća 22. Volio bi da bude udren po leđi. 42. Neka postavne oči niove da ne vide i leđa niova vazda ugrbavi. I. Velikanović, uput. 1, 178. Imadu mu se otkriti pleća oli ramena do po leđa. M. Do-

bretić 257. Što nam nije milo viditi, to za leđa mećemo. D. Obradović, živ. 8. Aršinom po leđi. 62. Ako te gdi kaluderi uvate, teško tvojim leđima. 114. Moraju ne iza leđa nego baš u oči svakomu čoviku istinu kazati. B. Leaković, gov. 107. Da su morali okrenuti leđa. A. Tomković, živ. 45. Nek leđami okrenu. G. Pešalić 58. Mor dolamu na grbava leđa. Nar. pjes. vuk. 1, 528. Skide s leđa bugar-kabanicu. 2, 150. Na slugina pleća nabrojiše triost i šest zlatni buzdovana, dobro slugi leđa namekšaše. 2, 434. I odnese Hajkunu devojkicu... I posna mu Hajku na leđima, pa potrže zlaćena kubura, te ga gađa sa leđa junaka, al' ne može od Hajke devojke, već zalazi njeu isprije. 3, 184—185. Na glave im kape od tri vuka, na leđima kože od medveda. 3, 893. Dočeka ga Brđanine Pero a na svoje dvije puške male, na prsi mu toke prolomio i na leđi pengor otvorio. 4, 107. Kad vidio moja leđa onda i tebe! Nar. posl. vuk. 115. Okreni leđa. (Idi, tepi se). 287. Ja uprtim torbu s prosom na leđa. Nar. prip. vuk. 208. Žensko dijete legne na travi na leđa. Vuk, nar. pjes. 1, 496. Otiđe im za leđa. Đ. Daničić, 2moja. 14, 19. Vidjećes me s leđa. 33, 23. Baciše zakon tvoj za leđa. nemij. 9, 26. Da vas je takih pet, pa bih vam svima ugrejao leđa! M. P. Šapčanin 1, 129. Turke iznenadi grubahe topova s leđa. S. Lubiša, prip. 88. Iza tvojih leđa sije razdor i mržnju. 230. Đak okrene starcu leđa, koji osta mahajuć glavom. 263. — U prenesenome smislu. Pa sve to da bi Srbija mogla na svoja leđa naprtiti? M. Pavlinović, razg. 48. — O životini. Staro magare sve rađeno po leđi. N. Palikuća 11. — O čemu neživu. Prama leđama pluznoga noža. I. Jablanci 50. — O mjestu. Jer kad pređe Gabeli sa leđa, ni Mostaru meko biti neće. Osvetn. 5, 47. Ona mjesta moraju od leđa k polnoći gledati. I. Jablanci 198.

c) ne snam, jeli hrbat ili krsta. Baš i leđa koga češće bole. J. S. Rejković 62. Pauna nam leđa bole. Nar. pjes. vuk. 5, 184.

1. LĚĐAN, lědna, adj. koji pripada leđima. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Stulićevu (lumbaris'). Pune sandučiće kostiju ručni, nožni, leđni. D. Obradović, živ. 124.

2. LĚĐAN, m. u narodnijem pjesmama našega vremena ime nekakvu gradu (latinskome). — Ako — e — stoji mj. negdašnjega e, tjem se imenom jamčno isprva mislilo na Poljake (Lehe), te se od kraj leđanski ili kraj Leđanin načinilo kao tobožnje gradsko ime i to po mađ. Lengyel, vidi S. Novaković, über Legjan-grad (Ledjan-stadt) der serbischen volkspoeseie u Archiv für slav. philol. 3, 124—180. J. Perwolf (archiv. 4, 70—71) misli da postaje od (lat.) Lendizi', Lēdici, poljskoga plemena što se pominje od IX vijeka, od čega bi bila i mađarska riječ, ali da naša riječ nije došla iz mađarskoga nego se uzdržala po davnoj tradiciji. — Između rječnika u Vukovu gdje ima samo da je stajata riječ i primjer (vidi dalje): U Leđanu gradu latinskome. — Kad se ženi srpski car Stjepane, na daleko zaprosi devojkicu, u Leđanu gradu latinskome u latinskog kraja Mijaila. Nar. pjes. vuk. 2, 132. Podigo se od Leđana kraje preko Lečke i preko Poljačke. Pjev. crn. 122b. Pravo zdravo ka Leđanu gradu. Nar. pjes. juk. 254. Od Karlovca do Leđana grada. Nar. pjes. petr. 2, 29.

LEDANICA, f. nekakva trava s koje boluju ovce. — isporodi leđavica. — U Stulićevu rječniku: herba ovibus morbum gignens'.

LĚĐANIN, m. čovjek koji pripada gradu Leđanu.

— Množina: Leđani. Po naj više Leđaninu banu. Nar. pjes. juk. 252. — Pominje se prije našega vremena i znači: Poljak (vidi S. Novaković. archiv für slav. philolog. 3, 128—129). 1440. 'Constitutus est in Hungaria rex Vladislav Leđanin'. (Srp. letopis Đ. Brankovića u latinskome prijevodu u Archiv. 3, 20).

LĚDANSKI, adj. koji pripada Leđanu. — Između rječnika u Vukovu (s dodatkom da je stajata riječ, von Leđan' i s primjerom iz narodne pjesme: Pa on ode niz poje leđansko). Dočera ga do leđanskih vrata. Nar. pjes. vuk. 2, 146. Veli njeu leđanska krajica. 2, 152. Piše knjigu leđanskomu banu. Nar. pjes. juk. 253. U didije leđanskoga kraja. Nar. pjes. petr. 2, 26. Kroz leđansku veliku čaršiju. 2, 208. — Pominje se prije našega vremena (u značenju: poljski, poljački). 'A fratre suo roge ledianensi' ledijanskoga kraja. Srp. letop. Đ. Brankovića u latinskome prijevodu u Archiv für slav. philol. 3, 11.

LEDASCA, leđašćac, dem. leđa. — U Vukovu rječniku: dim. v. leđa.

LEDAVICA, f.

a. životinjska protoč. M. Pavlinović.

b. trava poput ječma koja raste iz koške ili magareće krkaline, te mlad od nje zaleđa. M. Pavlinović.

LEDE, n. u Voltigijinu rječniku: 'roni', 'die nieren'. — Riječ nepouzdana, jer stoji u jednini a tumačena je kao množina, vidi leđa.

1. LĚDEN, m. (mjeden) umivaonica. — Od tur. leken, legen, lejen. — Od XVIII vijeka, a između rječnika u Belinu (catino, vaso di terra per lavar le mani', 'malluvium' 177b; 'conca, specie di vaso noto', 'concha' 209b) gdje se naj prije nahodi (zlo je tumačeno, kao da je semafski sud), u Bjelostjencu (v. medenica. 2. v. kotel), u Voltigijinu (catino', napf, waschbecken'), u Vukovu (legen), kupfernes waschbecken', pelvis', cf. sahan). Voda ostane u leđenu. D. Obradović, živ. 90. Te on pije crveniku vino, ne pije ga čim se vino pije, već leđenom od dvanaest oka. Nar. pjes. vuk. 2, 897. Tad po turski leđen doniješe. Nar. pjes. hōrm. 1, 145. Sve se čudi dilber Anđelija, gde dogatu iz leđena daje. 1, 564. Doniješe leđen i ibrika. 2, 568. U Srbiji se po varošima umiva nad leđenom. Vuk, kovč. 84. Kojoj su (kujni) duvari ukrašeni mnogim lepo oribanim sudima: sofa-tepsijama, leđenima... M. Đ. Milićević, međudnev. 47.

2. LĚDEN, m. mjesno ime.

a. selo što se pominje prije našega vremena. Leđen (selo). S. Novaković, pom. 137.

b. vidi 2. Leđan. — U narodnoj pjesmi crnogorskoj našega vremena. Pa ga vodi u Leđenu gradu... Dokle dođe u Leđenu gradu... Pjev. crn. 280b.

LEDENČIĆ, m. dem. 1. leđen (uprav bi bilo dem. leđenak ili leđenac, ali ove riječi nijesu potvrđene). — U Belinu rječniku: 'catinello e catinella, catino piccolo', 'catillus' 177a.

LĚDENINA, f. augm. 1. leđen. — U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu. Popi Marko leđeninu vina. Nar. pjes. vuk. 2, 250.

LĚDĚNE, n. djelo kojijem se leđi. — U Stulićevu rječniku: (griješkom) leđeše.

LĚDER, m. vidi 1. leđen. — U naše vrijeme. Leder alve u medu kuvane. Nar. pjes. herc. vuk. 117.

LĚDEVICA, f. bolest u brava, vidi ledanica i leđavica. — Na jednome mjestu XVIII vijeka. Le-

devici lik: kad bravče zaloda, zalivaj ga bilim vinom. J. Vladimirović 25.

LEDEVIŠTE, *n. ime mjesta u Srbiji u okrugu aleksinačkome*. Niva u Leđevištu. Sr. nov. 1867. 131.

LEDEVO, *n. ime mjesta u Srbiji u okrugu krajinskome*. Niva u Leđevo. Sr. nov. 185. 839.

LEĐINE, leđina, *f. pl. augm. leđa*. — *U naše vrijeme, a između rječnika u Vukovu*. Nabra hemu stranu smiļa, stranu smiļa i bosija, privali mu uz leđine. Nar. pjes. vuk. 1, 296.

LEDOŠA, *f. ime svihi*. Terezovac, Virovitica. D. Hirc.

LEFANAT, lefanta, *m. slon, vidi elefant*. — *U Bjelostjenčevu rječniku*: lefant, 'elefant' (sic).

LEFANČI, *adj. koji pripada lefantu ili lefantima, vidi elefanci*. — *Na jednome mjestu xvi vijeka*. Gdi bi zelen venčac villi ali krunu od vridnosti, koga ne bi prihinili, od lefančie da su kosti? H. Lucić 211.

LEFANDINOV, *adj. u rukopisu xv vijeka ima lefandinov rog, te kao da znači: slonov zub, ali mislim da, jer je rukopis jamačno preveden s grčkoga, može biti griješkom ovako napisano po kakvoj grčkoj riječi što ne postaje od λέπας, slon, nego od έλεφος, jelen, te bi onda značilo: jeleni rog*. Отъ губъ... Drugo. Jelenij rog izdegi i rasterg davaj piti s vinom. — Drugo. Lefandinov rog rastlaci i strugotinē s vinom toplēm davaj piti. Sredovječni. lijek. jag. star. 10, 107.

LEFANSKI, *adj. uprav koji pripada lefantima, ali je u jedinome primjeru (xviii vijeka) značenje: od slonove kosti, vidi elefanci*. Vrat joj turan kō lefanski. J. Kavanin 521a.

LEFAŃ, *m. vidi elefaŃ*.

a. *slon*. — *U Mikišinu rječniku*: lefaŃ, slon, fi], živina 'elephas, elephantus, barrus', i u *Belinu*: 'elefante', 'elephas' 385b s dodatkom da je *barbarska riječ*.

b. *slonova kost (slonov zub)*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Blizu njih (nozdrova) sakrivaš, dva prsta malo maŃ, gdi piću vazimaš, zubi kako lefaŃ. Đ. Baraković, vil. 17.

LEFAŃI, *adj. vidi elefaŃi*. — *xvii vijeka*.

a. *koji pripada slonu (samo lefaŃa kost)*. — *Između rječnika u Vrančičevu (lefaŃa kost, 'ebur') gdje se naj prije nahodi, i u Mikišinu (lefaŃa kost, 'ebur')*. LefaŃe kosti. Đ. Baraković, vil. 263.

b. *vidi elefanci i lefanski*. Turne lefaŃi, moli za nas. B. Kašić, is. 122.

LEFANSKI, *adj. vidi lefaŃi, b.* — *Na jednome mjestu xviii vijeka*. LefaŃske ke su (hiše) od kosti. A. Vitalić, ist. 137.

LEG, *vidi lego*.

LEGA, *u brojenicama (u djetjoj igri) riječ koja znači broj šest*. — *U naše vrijeme u Istri*. — *vidi kod deho*.

LEGAC, lekca, *m. koŃ koji rad leže, 'equus cubitor'*. F. Kurelac, dom. živ. 10.

LEGĀLAN, lēgālna, *adj. legalis, zakonit*. — *Po latinskoj riječi u pisaca našega vremena*. Kućarac koji legalnom svjedočbom dokaže... Zbornik zak. god. 1853. 22.

LEGALICA, *f. rod izrasli kod insekta*. J. Pančić, zool. 243. Legalicu, 'terebrā' (imaju radlice) za ulagaŃe jaja u organske materije. K. Crnogorac, zool. 129. — *Postaje od 2. leći*.

LEGALIZACIJA, *f. potvrda sa strane spo-*

sobne vlasti kojom se nešto priznaje kao zakonito ili istinito. — *Po tuđijem jezicima*. — *U pisacu našega vremena*. Potvrde o legalizaciji i vidimo-vaŃu imaju se providiti pečatom sudbenim. Zbornik zak. god. 1853. 317. Legalizacija, t. j. potvrda istinitosti potpisa. 1863. 605. Isprave ne trebaju legalizacije ako su providene pečatom uredovnim. 1866. 23.

LEGALIZIRĀNE, *n. djelo kojijem se legalizira; legalizacija*. Da su providena potrebitim legalizirahima... Zbornik zak. 3, 295.

LEGALIZIRATI, legalizirām, *impf. potvrditi (što može učiniti samo na to određena vlast ili ured) što kao pravo ili zakonito*. — *Od nem. legalisiren*. — *U pisaca našega vremena*. Kada se legalizira potpis od stranke. Zbornik zak. god. 1863. 604. Legalizirati oporuke i isprave svake vrsti. 1871. 401.

LEGALIZOVATI, legalizujēm, *impf. vidi legalizirati*. Legalizovati isprave... Zbornik zak. god. 1866. 24.

LĒGALO, *n. vidi u Vukovu rječniku: vide loža, n. p. zečja s dodatkom da se govori u Srijemu*.

LEGAN, *m. ime volu*. Bruvno. D. Hirc.

1. **LĒGAŃ**, lēgŃa, *m. Caprimulgus europaeus L., neka ptica, isporodi kozodoj*. Slovinac. 1880. 30a. G. Kolombatović. progr. spal. 1880. 16. *vidi*: Pouzdanije je ime 'legan' (nego 'kozodoj'), jer nam Vodopić, Doderlein i Kosić jemče da se govori u Dubrovniku; za Spjet jemče Šurić i Kolombatović... S. Brusina, ptice hrv.-srp. (nastavak). 72b. — *Ima i drugo značenje (s drugijem akcentom) u Srbiji*: LēgaŃ, lēgŃa, šluka, 'waldschnepf' (u požarevačkom okrugu). Đ. Daničić.

2. **LĒGAŃ**, lēgŃa, *m. lijen čovjek (što jednako leži)*. — *U naše vrijeme u Istri*. LēgaŃ, 'homo desidiosus', gen. lēgŃa. D. Nemanić, čak. kroat. stud. 21.

LĒGAŃE, *n. djelo kojijem se lēgā*. — *Stariji su oblici leganije i leganje*. U leganju i razmišljanju stvari duhovnijeh nasititi da se ne može. B. Gradić, djev. 70. Koliko vaju leganije od libara. I. Držić 13. Budući se mi od djetinstva leganjem ali čtenjem i pisanjem latinskoga jezika zadvojili... B. Gamašić A5b.

1. **LĒGĀT**, *m. legatum, zakonska riječ, vidi*: Ako komu nije ostavljen dio nasljedstva koji se odnosi na svukoliku zaostavštinu, nego samo kakova stvar pojedina, jedna ili više stvari isto vrste, kakova suma ili kakovo pravo; tad ostavljena stvar, ma vrijednost nežina činila naj veći dio zaostavštine, zove se zapis (legat), i onaj komu je ostavljena nema se smatrati kao nasljednik nego samo kao zapisovnik (legatar). Gradanski zakonik. §. 535. — *Postaje od latinske riječi (može biti preko tal. legato i nem. legat)*. — *U naše vrijeme pisci upotrebljavaju riječi zapis i zapisak (vidi)*. — *Od xvi vijeka*. Čto po testamentu komugod ostavljeno jest, a to se zovu legati. Š. Budinić, ispr. 112. Naredbenosti od testamenta i od legata. B. Kašić, src. 56. Ako no plate prije duge negoli legata. I. Držić 314. One legat i mise kojeno ne ispuniste. J. Banovac, pred. 4. Legat nije po ti način nego ostavljene... M. Dobretić 387. Darovi i legati školskoj blagajni namijeŃeni. Zbirka zak. 1, 240. Sve tužbe koje se tiču legata ili darovaŃa za slučaja smrti. 1853. 1219.

2. **LĒGĀT**, *m. legatus, papin poslanik*. — *Od xvii vijeka*. Bi odašal legat. Ivan trog. 8. Koji

god bijaše izabran po putu crkvenom na ozgor rečeno pristolje, zvaše se legat, to jest vikar... S. Badrić, ukaz. 7.

LEGATĀR, legatāra, *m. srlat.* legatarius, *vidi* kod 1. legat.

LĒGATI, lēgām, *impf.* legere, *čitati*, *štiti*. — *Po svoj je prilici dalmatska riječ (vidi kod ke-lomna, kimak) od lat. legere.* — *Od xvi vijeka, osobito u Dubrovniku.*

a. aktivno. Ovidja pod legaj od juvena djela. M. Vetranić 1, 112. Te li ste pečali u knjigah legali s grijehom puk vladati? 2, 857. Ki pisma legate. 2, 878. Nijesi legao u libru. Zborn. 62b. Ali pak nijeste li legali u pismijeh? N. Najlaš-ković 1, 121. Pastijer lega što je upisano po jabuci. 2, 210. Ako li stvari hoć krjeposne le-gati... 2, 123. Legajte ga (*libarce*). B. Gradić, djev. 6. Koja (*libra*) da oni legaju. I. Držić 11. Prijuri komunski... imaju bit ljudi od dobre naravi... da su vello legali... 280. Priložimo da mi u naš jezik ni legati ni pisati ne učimo. R. Ćamačić A5b. Onijem koji legaju. V. Andri-jašević, put. 7. Ne umije nego u svoje libro legat kako dum Petrina. (D). Poslov. danič. Breno lega: „Môj Filidi ka s ljeposti srce mi je osvojila“. A. Gledović 14a. Knjigu tanku legaše, grozne suze proljevaše. Nar. pjes. bog. 82. Janko knjigu legaše, sincim svojijem govoraše. 81. — *U ovome primjeru vađa da je oblik legu skraćen od legaju.* Kad Novljani knjigu legu a na prešu drugu pišu. Nar. pjes. bog. 204.

b. sa se, pasivno. Koje se legaju po sve go-dište. N. Ražina 18a. Lega se u istorijahs. Pril. jag. star. 9, 27. (1520). Od straha lega se. Zborn. 6b. Ne mogući se rukopisi lasno imati ni le-gati. B. Kašić, nač. 8.

LEGATIĆI, *m. pl.* ime zaseoku u Bosni u okrugu sarajevskome. Statist. bosn. 26.

LĒGĀTOV, *adj.* koji pripada legatu (*vidi* 2. legat). Odlučiše ne diliti se od vrat legatovih. Ivan trog. 8.

LEGATUŠ, *m. vidi* 2. legat. — *Od lat. legatus po mađarskome isgovaraću.* — xvii vijeka. Bi-jaše zvan „legatuš natus“. K. Pejkić 6.

LĒGAVAC, lēgāvca, *m. čovjek što lega, čitalac.* — *U jednome primjeru pisca Dubrovčanina xvii vijeka.* Prigovor legavcu. I. Držić 9.

LĒGBABA, *f. neka riba, vidi u Vukovu rječ-niku:* riba, „der steinbeisser“, „Cobitis taenia Linn.“.

1. **LĒGEN**, *m. vidi* 1. leden. — *U Vukovu rječniku.*

2. **LĒGEN**, *m. vidi* 2. leden. — *U naše vri-jeme.* Ja sam iz Legen-grada. Nar. prip. vuk.² 225.

LĒGĒNDA, *f. srlat.* legenda (*tal.* leggenda), *pripovijest iz života kakva sveca, ili čijeloga ži-vota.* — *Od xvii vijeka.* Kako ono u legendi upisah negovoj. F. Glavinić, cvit. 410b.

LEGĒNDĀR, legendāra, *m. knjiga u kojoj su legende.* — *Od srlat. legendarium.* — *Na jednome mjestu xvii vijeka.* U početku našega legendara hoće najti. F. Glavinić, posl. 47.

LĒGEN, *m. vidi* 1. leden i 1. legen. — *Od xvii vijeka, a između rječnika u Mikafinu* (legen, mjedenica „pelvis, concha, labrum“; legen za prati ruke „polubrum, tullium, malluvium“) *gdje se naj prije nahodi.* Pak mu podaj tri legeňa vina. Nar. pjes. juk. 256.

LEGENUŽA, *ime selu u Bosni u nahiji prije-dorskoj.* I. Kovačević, bos. 71. — *Drugdje se ne pominje.*

LEGET, *m. ime bari u Slavoniji.* Regul. save. 207.

LEGETIĆ, *presime.* — *U naše vrijeme.* Kosta Legetić. Šem. prav. 1878. 56.

LĒGIJA, *f. lat.* legio, *u rimskome vojništvu naj veći odio vojske (isprra od 880 vojnika, ka-snije i od 10000).* — *U pisaca našega vremena.* — *U Šulekovu rječniku:* „legion“.

LEGIJŌN, *f. ili m. vidi* legija. — *Od nem. legion.* — *Od xvii vijeka.* Jednu legijon soldatov, t. j. šest tisuć šesto šesdeset i šest. F. Glavinić, cvit. 318. — *U prenesenome smislu, o vragovima.* Ja cinim da je cio legijon, to jest, šest hiljada šest stotina šesdeset i šest vragova u mene unišlo. Đ. Rapić 186.

LEGIN, *riječ nejasna u poslovici dubrovačkoj xvii vijeka.* Šegin legin. (D). Poslov. danič. — *I ime domaćijem životinjama. a) ime psu.* F. Ku-relac, dom. živ. 46. — *b) ime nerastu.* Orozović. D. Hirc.

LĒGISTAR, lēgistra, *m. vidi* registar. — *Od xvi vijeka, a između rječnika u Bjelostjencu* (*kajkavski* legister, registrum, codex, liber, ta-bula, commentarius accepti, codex rationum, registra). Po legistrih popisavši. Mon. croat. 258. (1556). Ki hoj bi v legistar naj prija postavljen. Oliva. 21.

LĒGIŠTAR, *m. vidi* legistar. — *Na jednome mjestu xvii vijeka.* Legištar udižen svrhu spe-ljanja svidokov. Mon. croat. 251. (1552).

LEGISTROM, *m. vidi* legistar. — *Od lat. re-gistrum.* — *Na jednome mjestu xvii vijeka.* I s pravednoga gradskoga legištruma izpisal je. Mon. croat. 284. (1581).

LEGITATI, legitam, *impf.* micati se. U Posa-vini. F. Hefelet.

LEGITIMÁCIJA, *f. srlat.* legitimatio, *djelo ili spis kojijem se što priznaje kao zakonito (iskaz, iskaznica); djelo ili spis kojijem se nezakonito dijete priznaje kao svoje (uzakoženje, pozakoženje).* — *U pisaca našega vremena.* I providjeti ih ispravom potrebnom radi legitimacije. Zbirka zak. 1, 188. Listovi oružni služe za legitimaciju. god. 1858. 49. Koja će mu u opsegu uredovnog kotara one vlasti, koja je boravnicu izdala, služiti za legitimaciju osobe njegove. 896.

LEGITIMIRATI, legitimirām, *impf. nem.* leg-itimiren, *činiti ili pokazivati što kao zakonito uopće; u osobitome značenju primati i spoznavati nezakonito dijete kao svoje; sa se, refleksivno, dokazivati svoju pravu ličnost.* — *U pisaca našega vremena.* — *U jednome primjeru našega vremena ima praet. pass. u srednjemu rodu kao adverb.* (Pjesme) još nijesu legitimirano na-rodske. S. Milutinović u Pjev. crn. 94b.

LEGIVO, *n. ležene (grijaše jaja).* — *U jed-noga pisca Slavonca xviii vijeka.* Ta slameňa živadi izdaju koje veće k legivu pristaju. J. S. Rejković 157. Krupňa živad višje jaja grije, kod no kvara u legivu nije. 158.

LEGLET, *m. ime (istoričko hrvatsko).* — *Po-miše se u ovome obliku xviii vijeka.* A Stipan je (rodio) Legleta nazvana... Kada Leglet na-raste veliki... Nadod. 158.

LEGLETOV, *adj. koji pripada Legletu.* Svi prijaki sini Legletovi. Nadod. 159.

LĒGLIĆ, legliča, *m. vidi* leglo (*muško*). — *U naše vrijeme.* Braneć bega i koňa goluba od di-dije Tutek-harambaše i legliča Trivun-haram-baše. Hrv. nar. pjes. 4, 227.

LEGLIT, *m.* vidi Leglet. — Na jednome mjestu xviii vijeka. Leglit, zlo kopile. J. Kavašin 251a.

LĚGLO, *n.* ono što se izleže (mlade). — Od xviii vijeka, a između rječnika u Vukovu (die brut' progenies' s primjerom: Pasje loglo!). Kašna legla već nisu uzdana. J. S. Rejković 202. Loglo držeč oseb' svako. 288. Čiji je stup ili doblo, onog je i plod ili leglo. V. Bogišić, zborn. 436. — Š prezirašem o čefadi. Listoin čemo za bajrakom poči, ter hajdnčko zatrapiti leglo. Osvetn. 2, 188. Pa dočeka kršne poslanike od ustaškog legla odabrano. 6, 37. — U značenju: gnijezdo (mjesto gdje se leže). Jesu grih iliti legla i gnijzda gdi se grisi logu. F. Lastrić, ned. 426. Ter gojence sebi lože sivo da mu leglo ne ostaje pusto. Osvetn. 1, 3.

LĚGNUTI, lĚgnēm, *pf.* vidi 1. leći (kao da bi bila neka razlika u značenju jer se legnuti može shvatiti kao deminutiv te upravo znači u jedan put (hitro) leći). — Akc. se mijenja u aor. 2 i 3 sing. lĚgnū. — Često se upotrebljavaju samo oblici sadašnjega vremena. — Oblik je praslavenski, isporodi stslav. legnati, češ. lehnouti, polj. legnać. — Između rječnika u Stuličevu (decumbere').

a. aktivno. (Sviňa) hruča, rita, legne u zinočiru. M. Marulić 48. Nigda kleknuv... nigda nica legnuv... 207. Bari, prije nego legneš učini pravo skrušenje. F. Lastrić, od' 270. Ponukujem da niti legnete ni ustanete, ne slamenovavši se s križem. 325. Morete ovo istraživaše činiti pametju samom u postelji, kada legneš. ned. 310. Pak u grihe kao u blato legne. M. A. Rejković, sat. D8b. Pak već legne pod rutavo čepce. K2b. Ondi legne na zelenoj travi. K4a. Docne legni, a rano ustani. Nar. pjes. vuk. 1, 60. Raco legnem, a docne ustanem. 1, 229. Da ja legnem sanak boraviti. 4, 28. Pa legne spavati. Nar. prip. vuk. 19. Legnuvši potrbuške. Vuk, nar. pjes. 1, 150. Ženska dijete legne na travi na leđa. nar. pjes. 1, 496. Ako koga vitak gilit žegne, il' tko kožu pod kopito legne. Osvetu 4, 19.

b. sa se, pasivno bez subjekta. — U večer kad se poslovi svrše, prije nego se side večerati, prije nego se legne počivati... F. Lastrić, ned. 404.

LĚGO, *conj. nego.* — U naše vrijeme u Istri. Miko koža za gradom kovaše, nijedan ga z duga ne gledaše, lego sestra i luba njegova. Nar. pjes. istr. 2, 38. Nisi mi se ti s tim zamirila, lego majka mi te ne da zeti. 2, 76. LĚgo, sed; solum'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 11ftsg. 61. — Ima i okršeno lĚg. Ne zovem te na večeru, brajne, leg te zovem na tihe zgovorke. Nar. pjes. istr. 2, 30. O lubo lupčice, napoj me vodice! — Pre-dragi slugo moj, niman je kaplice. — Leg kade ti j' ona ku si sinoć donila? 2, 69.

LEGOVAC, Legovca, *m.* mjesno ime. — xiv vijeka. Putem prĕzĕ Legovcĕ. Glasnik. 27, 291. (1947).

LEGRAD, *m.* ime trgovištu u Međumurju. Schem. zagr. 1875. 137. — Pomine se od xvi vijeka. Sada stojeći na Legrade. Mon. croat. 810. (1599). Zastanak be na Legradu. P. Vitezović, kron. 192.

LEGRÖMANAT, legrömānta, *m.* vidi negromanat. — U šašivoj pjesmi pisca Dubrovčanina xviii vijeka. I krsti se od amanta kako od tenca legromanta. I. Đorđić, marunko. 12 (vidi Archiv für slav. philol. 2, 454 i 455).

LĚGĚNDA, *f.* vidi legenda. — Po tal. leg-

genda. — U jednoga pisca Bošnjaka xvii vijeka. Govori otac Bonaventura u legendi. I. Ančić, svit. 178.

LĚGLJŌN, leglijōni, *f.* vidi legija. — Od tal. legione. — Na jednome mjestu xvii vijeka. Vojvoda od rimske legijoni. B. Kašić, per. 142.

1. LEH, *adv.* vidi je (samo, istom). — U naše vrijeme u sjeverozapadnih čakavaca. Čera jesan s dragin govorila, danas ga nis' čula ni vidila, da bin mu ja leh koža vidila, kako da bin dragoga mojega. Nar. pjes. istr. 2, 76. Kćeri se držale leh po vejašku. Nar. prip. mikul. 1. On lipo leh sedi i se to gljeda. 12. Leh su počeli i već fine. 78. Već je tako rutav, a leh gre va prvu školu. 80. Leh, solum'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 11ftsg. 61. Leh, samo, n. p. daj mi leh to. na Rijeci. F. Pilepić.

2. LEH, *conj. nego* (ispoređi lego, leho, lehor). — U naše vrijeme u sjeverozapadnih čakavaca. Kad se vila sank probudila, ne zagleda vila nigder ni jednoga, leh u poļu Marka Krajevića. Nar. pjes. istr. 1, 28. Ne prokliñaj, Marko, te črne gorice, leh se šeći, Marko, malo po napredak. 1, 28. Volila bim krunu zgubit, leh črnoga Morca ljubiti. 2, 80. Volel bi se mladi po Pantu šetati leh u Bneci gradu baškote hrstat. 2, 99. Va đoj nikoga leh ča velik ogañ gori. Nar. prip. mikul. 2. Raje bin ov čas umrla leh tebe bušnula. 5. Ma nidnoga ni bilo blizu' reče mu mat, leh ča popeľuha za kuton'. 27. Bil je jači leh saki čovek. 80. LĚh, sed'. D. Nemančić, čak. kroat. stud. 11ftsg. 61.

3. LĚH, *m.* Poljak. — -e- stoji mj. negdašnjega ě. — Oblik bi praslavenski bio Lehnĕ, ali se čini da se sami Poljaci nijesu ovako zvali (jer u polskome nema oblika LĚh) nego da to ime dolazi od susjednih naroda, isporodi (st)rus. i malorus. Ляхъ, (češ. Lech, plemić, polj. Lech i Lach što su tuđe riječi), lit. Lenkas, mag. Lengyel. vidi i 4. Leh. — Između rječnika u Mikajinu (Leh, Poljak, Polonus, Sarmata'), u Belinu (Polacco, natural di Polonia', Polonus' 570a), u Bjelostjencu (v. Lendel), u Stuličevu (Polonus'), u Daničićevu (Lehs, Polonus').

a. uopće. Turske krvi usred blata među Lehe junak skođi. I. Gundulić 390. Po razmirju i razboju mou Lehi i Turci. I. T. Mrnavić, osm. 3. Tatre i Lehe koji pobihu. J. Kavašin 267b.

b. u jedini može značiti poljskoga kralja ili narod poljski (ne može se u svakome primjeru razaznati koje je značenje). Hodi car' Osman' na Leha. Okáz. pam. šaf. 85. 88. Spom. stoj. 127. Cesar nemški, kralj franački, špańska kruna, Leh čemerni i gospoda sva od svijeta ištu pleme suproč sebi cjeć poroda. I. Gundulić 305. Kaž' mi sve što od cara bi do Leha. 321. Nu po voji, ali usijen ako Osman Leha moli. 478. Pak on ode u zemľu lehansku, te podiže Leha i Poljaka. Nar. pjes. vuk. 8, 48.

c. u jednoga pisca xvii vijeka znači zemľu, državu poljsku, te u jednome primjeru stoji u jedini, u drugome u množini. Istom koje mnoštvo na Lehu izgubi. I. T. Mrnavić, osm. 179. Njesterščica voda iz Lehov izvira. 59.

4. LĚH, *m.* ime muško, jamačno izmišľeno kao osnivaoca kraljevine poljske. — Ista je riječ što 3. Leh. O Šišmane, vedra krvi, ki od Leha i od Kraka treći imenom, slavom prvi, u kraljevstvu si od Poljaka. I. Gundulić 314. S bijelijem gnijezdom orlovime Leh se u jednoj ruci objavi. 427. Iz mjesta, u kom s gnijezda orlova Leh grad prvi zaza Gnijezdom. 441. Od Leha su svi Poljaci, od Rusa se Rusi zovu. Ć. Palmotić

2, 519. Čeh, Leh, Rus, tri brata mlada. J. Kavašin 260a. — *Gundulić u Osmanu neće kao ime nekakva Poljaka*: Leha i Kraka ubi u jedno (Sokolica). I. Gundulić 410.

LEHANSKI, adj. *poljački (koji pripada Lešima)*. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Pak on ode u zemlju lohansku, te podiže Leha i Poljaka. Nar. pjes. vuk. 3, 48.

LEHATI SE, leham se, *impf. u jednoga pisca našega vremena koji sam na istoj strani tumači*: lehati se = dražiti se. — Al' nadmoćja duša ne doprla, jor se leha tjelesina prhla još na čuhe bludnijeh namama. Osvetn. 4, 69.

LEHIN, m. *vidi* 3. Leh. — *Samo u jednoga pisca xvii vijeka*. Tako vodeni skok toti Lehin glozi. I. T. Mrnavić, osm. 41. Kad smo na Lehine s carom se odpravili. 93.

LEHIŃAŃE, n. *djelo kojim se lehiŃa*. — *U Ivekovićeve rječniku* (lehiŃaŃe).

LEHIŃATI, lehiŃam, *impf. vidi u Vukovu rječniku*: lehiŃati, vidi ŃamiŃati. — *Daničić* (kor. 178) *misli da je poslije -e- ispalo h*.

1. **LĚHO**, *vidi* 2. neh. — *U naše vrijeme u Istri*. Naša sloga. god. 15, br. 80.

2. **LEHO**, m. *ime muško*. — *xiv vijeka*. Leho z djetiju. Svetostef. hris. 31.

LĚHŌB, *vidi* 1. leho (dodano je na kraju r = že). — *U naše vrijeme u Istri*. Naša sloga. god. 20, br. 5.

LĚHOTA, f. *ime potoku u Bosni*. Glasnik. 22, 57.

LĚHOV, adj. *koji pripada Lehu* (*vidi* 3. Leh). — *Na jednome mjestu xvii vijeka*. Koja vas srića bi na Lehovoj rati? I. T. Mrnavić, osm. 87.

LĚHŌVKIŃA, f. *žensko čelade prema* 3. Leh. — *U narodnoj pjesmi našega vremena*. Doveo je LehovkiŃu Maru. Hrv. nar. pjes. 8, 75.

LEHSAN, m. *okršeno Lehsandar*. — *Na jednome mjestu xviii vijeka*. Po vojnicah Lehsan, Totio. J. Kavašin 563b.

LEHSĀNDAR, Lehsāndra, m. *vidi* Aleksandar. Dosta bi Lehsandar komu bi svit u čes. Š. Menčetić 222. Velikomu Lehsandru kralju srbskomu. D. Zlatarić vii. Vidu Lehsandra u toj kući. J. Kavašin 101b. Vlast Filipa i Lehsandra. 228b. Stas Lehsandra, brid Neruna. 469b. — *Radi stiha ima u jednome primjeru xviii vijeka i nom*. Lehsandr: Lehsandr, Cesar, Sansun, Davi. J. Kavašin 351b. — *Često je u pisaca Dubrovačana nom*. Lehsāndro po tal. Alessandro. — *između rječnika u Belinu* („Alessandro, nome proprio", „Alexander"). U gradu ki njekad Lehsandro kralj stavi. N. Dimitrović 104. Kralj Lehsandro veliki, od Srbji gospodar... učini prostiti svoj kući spijevaoca Pindara. D. Rašina ivb—va. Isti kralj Lehsandro razbivši Darija... va. Car Lehsandro primoguču, u vremena starijih ljeta mlad kô i ja vojujući, dobi carstvo svega svijeta. I. Gundulić 294.

LEHSĀNDRIJA, f. *vidi* Aleksandrija. — *U Belinu rječniku*: „Alessandria, città d' Egitto", „Alexandria" 60a.

LEHSĀNDRIŃA, f. *ime žensko prema muškome Lehsandar*. — *Od tal. Alessandrina što je uprav deminutiv*. — *U jednoga pisca xvii vijeka*. Lehsandrina bi divica. J. Armolušić 48.

LEHSĀNDRIŃKA, f. *žensko čelade iz Lehsandrije*. — *U Belinu rječniku*: „Alessandrino, voce gentilizia", „Alexandrinus" 60b.

LEHSĀNDRIŃSKI, adj. *koji je iz Lehsandrije*. — *U Belinu rječniku*: „alessandrino, d' Alessandria", „Alexandrinus" 60a.

LEHSANDRIŃANIN, m. *čovjek iz Lehsandrije*. — *Mnoština*: LehsandriŃani. — *U Belinu rječniku*: „Alessandrino, voce gentilizia", „Alexandrinus" 60b.

LĚHSĀNDRO, *vidi* Lehsandar.

LEIŃATI, *vidi* lehiŃati.

LEJ-, *vidi* lih-, lij-, lijeh-.

LĚJAVICA, f. *paralysis, nem. „lähmung"*. — Na Braču. V. Tomić.

LEJĪJŌN, lejijŃna, m. *ili lejijŃni, f. vidi legija*. — *U pisaca čakavaca xvi vijeka*. Voće od dvanadesto lejijŃni anjel. Korizm. 93b. Da mu da jedan lejijŃn udarac... jest šest tisuć, šest sat i šest deset i šest. 95b. Krstijanska lejijŃn. Š. Kozitić 36a.

LEJĪJŪN, lejijŃna, m. *vidi* legija. — *ispoređi lejijŃn*. — *U pisca čakavca xvii vijeka*. I pošlet meni sada voće od dvanadeste lejijŃna anjeli. M. Alberti 456.

LĚJIST, m. *jurisperitus, čovjek vješt zakonu, čovjek što se bavi zakonom, zakaŃak (u jedinome primjeru u osobitome smislu: čovjek vješt rimskome pravu, kao suprotno riječi kanonist)*. — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka*. Drugačije računaju kanonisti, a drugačije lejisti. Naručn. 68b.

LĚJISTAR, lejistra, m. *vidi* legistar. — *U jednoga pisca čakavca xvii vijeka*. Skupno (vojsku) obajdoše, lejistar (broj od vojske) odprivši u nem zapisashe. B. Krnarutić 15.

LEJISTROM, m. *vidi* legištrom. — *U Daničićevu rječniku*: leištrom, srl. „registrum, tabulae": „kapitulu u koga leže leištromi". M(on. serb). 248. (1400). „s, pravimi leištromi". 249. samo u tom jednom spomeniku.

LĚJKA, f. *tikva*. — *Jamačno je istočni oblik, te bi južni bio lĳka, ispoređi lijevati*. — *U naše vrijeme u Srbiji*. Lějka, tikva za vodu; kad je prešulasta, kao što su mahom ove tikve za vodu, onda je zovu: „gušava lejka". U Leskovcu (samo) čuh. M. Đurović. Lejka „Legenaria vulgaris L." u niškom okrugu. S. I. Pelivanović. Kad svetitelj dođe u Grdlicu, ukrada mu lejku (vrg) a on ih prokune. M. Đ. Milićević, kralj. serb. 331.

LEJKO, m. *ime muško*. — *ispoređi Lejo*. — *xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu*. Lejko Stuparević. Glasnik. 15, 271. (1848?).

LĚJLEK, m. *vidi* 2. lelek. — *Od xvii vijeka u Bosni*: Takojer vele da lejleci čine: kada im ostare otac i mati, sinovi njih stave svoga oca i mater na svoje gnijezdo i kakono malahno dijete stave i(h) polak svojije prsa i tako i(h) griju i hrane. M. Divković, bes. 157b. — *O čadoru*. Natovari lejlek crven čador. Nar. pjes. hŃrm. 1, 348.

LEJO, m. *ime muško*. — *xiii i xiv vijeka, a između rječnika u Daničićevu*. Leja cegara dětca. Mon. serb. 62. (1293—1802). OŃ Leja. Glasnik. 13, 370. — *I u ova dva primjera treba jamačno čitati ω kao jo*: BratŃ mu Lew. Glasnik. 15, 298. (1848?). Kvr Lew (ovako je popravio Daničić po rukopisu, a štampano je Pnylew). 24, 270. (1888).

LEJOM, f. *vidi* lejijŃn. — *U jednoga pisca čakavca xvi vijeka*. Jedna krstijanska lejom. Š. Kozitić 35b.

LĚK, m. u igri 'na bŭće' ili 'na plŭke' ona buća, odnosno onaj kamen u što se smjera. — Na Braću. A. Ostojić. — *isporedi rus. лика i лѣкъ, pol. lik, broj, račun.*

LĚKA, m. ime muško. — Od xiv vijeka (vidi kod Dukadin, a), a između rječnika u Daničiću. Da da Leku i njegovu snahu. Starine. 11, 78. (oko 1567). Duka Leka sprema koňa da ide. Nar. pjes. vuk. 1, 208. Navrani se mlado momče, Leka, terzjin sin. 1, 857. U Prizrenu u bijelu gradu poglavicu Leku kapetana. 2, 226. Gospodaru Leki kapetanu. 2, 232. Poglavice, Leko kapetane! 2, 232. Avaj, Leka! vesela ti majka! Idi, Leka, de ti sjedi seka. 2, 235. A moj brate, Leka kapetane! 2, 241. Razboje se Leka Dukadinče. Pjev. crn. 64b. Pred njima je Leka Matlović. 76a. Od Leka Mastilovića uskoka iz Gacka. u Pjev. crn. 824a. Leka Đorđević. Rat. 382. LĚka, ime muško. I. Pavlović.

LĚKAN, m. ime muško. I. Pavlović. — *isporedi Leka.*

LEKANOMAGLIJA, f. stoji u mlađemu rukopisu mj. lekanomat. Starine. 8, 222.

LEKANOMAT, f. nekakvo vraćanje za koje se upotrebljavaju zdjele. — *isporedi lekanomagija. — Od grč. λεκανομαγία (λεκάνη zdjela).* — U rukopisu xv ili xvi vijeka. Vlastitost lekanomata načeti tvoriti. Aleks. stojan. 4.

LEKARIĆ, m. prezime. — Na jednome mjestu xvi vijeka. — Po svoj prilici -e- stoji mj. 8 (u istome spomeniku ima pridevkom, vreme, mesta itd.). Ivan Lekarić. Mon. croat. 185. (1504).

LEKCI, Legaca, m. pl. ime (pisano Legoi) dojena zaseocima u Hrvatskoj u županiji ličko-kraavskoj. Razdijel. 38.

LĚKCIJA, f. lectio, uprav čitanje ili nešto što se čita, ali se upotrebljava u osobitijem značenju. — Od xvi vijeka. — Ovdje se samo biješe neka značenja za koje imam primjere, radi nekijeh drugih može se vidjeti kod lekcijon.

a. nauk, učenje (ono što učitelj uči učenike), u pravome smislu (isporedi predavanje) i u pre-

nesenome. Običaj ga oće naučiti veće nego druga lekcija. Naručen. 89a. Oćemo viditi jednu kratku lekciju od vskrošenija. Korism. 101a. Zadovoljan mojim čestim predavanjem lekcija. D. Obradović, živ. 21. Marija daje lekciju i uči u izvrstnostma duhovnima svetoga Ignatiju. A. Tomiković, gov. 194. U Beču g. Vendrih daje lekcije o indijskom jeziku. Vuk, dan. 2, 123.

b. što učitelj daje učeniku da nauči (vidi zašala, zadatak). I sila je puta znao lekciju bolje nego ijedan od đaka. Vuk, nar. pjes. 1833. 4, xix. Ako je koji (đak) onaj dan ... bio bijen za lekciju ... poslov. 296.

c. vrijeme učenja (od dana do dana). Učitelj napiše đaku naj prije slova, pa kad ni pozna, onda mu piše sricanje lekciju za lekcijom. Vuk, dan. 2, 119.

LEKCIJŌN, lekcijŏni, f. i lekcijŏna, m. vidi lekcija. — U osobitijem značenju.

a. u jednome primjeru xvii vijeka (gdje je m.) može biti da je značenje kao kod lekcija, a. Kako oće Gabrijel u lekcijonu 60 ... I. Ančić, svit. 213.

b. čitanje komada svetoga pisma (m. p. staroga zavjeta ili poslanica iz novoga) preko mise (f.). Počinu pistole i vandelja i lekcijoni koje se legaju po sve godište na misi. N. Rašina 13a.

c. u rimskome brevijaru tri ili devet čitanja (često iz života svetaca). a) f. Papa Paval peti zapovida, oficij angela čuvara držati ... s devet lekcijoni ... F. Glavinić, cvit. 326b. — b) m. Isto se štije od svete divice Agate u lekcionu 5. I. Ančić, vrat. 78. Svrhu lekcijona: 'Agrim hunc fertilem'. F. Lastrić, test. 395.

d. vidi lekcija, c. (f.). Imaju ustudijat veoma dobro njih lekcijoni. I. Držić 281.

LEKCIJŪN, lekcijŭni, f. vidi lekcijon (u primjerima je značenje kao kod lekcijon, c). Lekcijun ('Lektun') druga. Domn. lesk. arch. 4, 430. Lekcijun tretja. 431.

LEKEN, m. ili f.? češ. leknin, lekno, Nymphaea (alba) L. (Lalangue, Sabljar, u Zagrebu), v. Lepen. B. Šulek, im. 192.

Popravci.

Str. vr.
80a 20 ozg. 1. klis popravi 2. klis, c.
101b 12 ozd. praslavenska " stara.
105a 17 " Karsniewski " Karsniewicz.
159b 8 " izbriši primjer: Podi — 55.
163b 18 " primjer: Koji prvi — 2, 37 ide pod bbb).
168b 28 " kŏkŏčem popravi kŏkŏčēm.
190b 27 " količina " kolicina.
226a 9 ozg. do " do koļena.
308a 33 " pošto se — smisao) " prezreti,
vidi iskŏpnēti.
380b 28 " jemački) popravi jemački.

Str. vr.
503a 13 ozg. kam' popravi krem'.
508b 34 ozd. novac — courantomünze popravi: vidi kremencija.
588a 36 ozg. 1. popravi 2.
608b 22 ozd. nije kraj — bez kŏpeža popravi: Vuk upotrebljava riječi samoga pisca kojemu odgovara (vidi: za kraj našeg upravo jezika sposoban. u gram. i polem. spisi. 144).
625a među 2. KROŽ i KROZDEŠA umetni: KROZAČ, vidi kod 1. kroz.
670a vr. 27 ozd. f. popravi f.

